Universidad de Deusto
Biblioteca

D. THOMAE

S. CUM COMMENT.

CARD. CAIETANI

VOL. IV

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

TERTIA PARS SVMMÆ SACRAE THEOLOGIAE SANCTI THOMAE AQVINATIS DOCTORIS ANGELICI,

REVERENDISS. DOMINI THOMAE A VIO CAIETANI, tituli sancti Xisti, Præsbyteri Cardinalis Commentariis adaucta, atque illustrata.

CVI RECENS ACCESSERVNT SINGVLORVM ARTICVLORVM conclusiones: quibus tota diui Thomæ doctrina paucis verbis comprehenditur. Singularum etiam Quæstionum, quæ in Commentarijs deciduntur, Summæ suis locis commodè in studiosorum gratiàm adpositæ.

ITEM, SVPPLEMENTVM EIVSDEM TERTIAE PARTIS, QVAM DIVVS Thomas ob mortem præmaturam absoluere non potuit, ex eius scriptis excerptum, atque huic operi nunquam ante hac additum.

QVOLIBETORVM *etiam volumen in omnium Theologiæ candidatorum gratiam ad calcem adiectum fuit.*

Quæstionum præterea, earumque singulorum Articulorum, ac rerum singularium in Textu & Commentarijs contentarum, additi sunt locupletissimi Indices.

25325
BIBLIOTECA BILBAO

ANTVERPIAE
Apud Viduam & Hæredes Ioannis Stelsij.
Anno M. D. LXXVI.
CVM PRIVILEGIO REGIO.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ADRIANVM SEXTVM PONTIFICEM MAXIMVM, THOMAE DE VIO CAIETANI, CARDINALIS SANCTI XISTI, IN TERTIAE PARTIS DIVI THOMAE AQVINATIS COMMENTARIOS,

PRAEFATIO.

SAPIENTIA attingit à fine vsque ad finem fortiter, ac disponit omnia suauiter. Sapientiæ VIII. Et si diuinam hanc sententiam beatissime pater in mundi administratione Deus Opt. Max. omni tempore verissimam esse ostendit, dum sua præpotente vi hæc omnia pulcherrima opera effecit, quæ videmus, atque pro sui incomprehensibilis consilij prudentia & benignitate, cum magno vsu & commoditate generis humani, in debitos fines dirigit vniuersa: superioribus tamen diebus singulari quadam ratione, altitudinem illam diuitiarum sapientiæ & scientiæ suæ, qua fortiter & suauiter agit, sese ad nos inclinasse, clarioribus omni huce signis ostendit. Nam quum pro deligendo Pontifice Maximo [illegible] claui essemus: vndæque illæ comitiorum quodam quasi æstu efferuescerent, tantóque [illegible] studiorum huc illuc incertæ ferrentur, ita vt nulla deinde iam spes in tanta patrum [illegible]ne, creandi pontificis haberetur: ecce repentè æterna sapientia emisso in nos spiritu sancto, qui quondam super aquas ferebatur, fluctus varios, motusque potentium sedauit, atque humanos conatus deuicit fortiter. Ad vnius namque vocem (vt de Ambrosio legitur) qua Cardinalis Derthusensis pontificatu maximo dignus ostendebatur: ita, Deo agente, omnes commoti sunt, vt sine mora, omnium suffragijs, in summum pontificem deligeréris. Quis verò digitum Dei hunc fuisse non videat? nam quum hominum consilio & fauoribus ea res agitur, peticorum præsentia quæ vrgeat, principum gratia & fauor, cæteraque id genus quàm plurimum valere solent. Tantum verò abest, vt eiusmodi tu rationibus fretus, quibus homines niti consueuere, hanc celsissimam apostolicæ dignitatis sedem conscenderis, vt quum Hispaniam prouinciam Cæsaris nomine gubernares, patribus ferè omnibus ignotus, principumque fauores ad alios accederent, à te vno vnus spiritus sanctus non recesserit, sed omnes vicerit fortiter: vt nulla habita ratione absentiæ tuæ, quæ non parum detrimenti Christianæ reipublicæ afferre posse videbatur, nulla, quòd nunquàm Romæ fuisses, id quod periclitanti ecclesiæ præsentaneo remedio indigenti, obesse non nihil suspicari poteramus, nulla, quòd Cæsaris doctor & pater extitisses, quæ res factiosorum mentes quàm maximè perturbare potuisset, suffragantibus omnibus ad tanti honoris culmen euectus sis. Præferebat certè nostris oculis spiritus ille sapientiæ & fortitudinis, lumen quoddam immensum religionis, pietatis, prudentiæ, liberalitatis, integritatis, & eruditionis tuæ, quibus excellentissimis virtutibus in tanti muneris functione adhibitis, & absentiæ tuæ & nunquam visæ à te Romæ, damna si qua forent cumulatissimè sarcires, teque non Cæsari singularem, sed cæteris etiam principibus, omnibusque alijs Christianis populis pastorem, doctorem, & patrem communem exhiberes. Fortiter igitur nobiscum egit Deus fortis, vt sic itidem suauiter cuncta disponeret. Quid enim suauius ecclesiæ euenire poterat hoc tempore, quòd turpissimis moribus fœdata, bonis spiritalibus destituta, ignorantiæ tenebris obsessa, nouis hæresum tempestatibus agitata, bellorum tumultibus inter Christianos principes concussa, Turcarum impietate labefactata ac diminuta existit, quid inquam suauius

sponsæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sponsæ isti ecclesiæ tot ac tantis malis afflictæ euenire poterat, quàm te sponsum diuinitùs intue-
ri? Qui innocentia & vitæ integritate veterem illam in ecclesiæ sanctimoniam in nostram
ætatem reuocaturus sis: qui summo studio ac diligentia nihil non instauratum relinques: qui
sanæ doctrinæ splendore illo, qui tot libris, quos edidisti lucet, omnem ignorantiæ caliginem
dissipabis. Qui clarissima authoritate, diuino iudicio nunc tantum amplificata, & nationem Ger-
manam apud quã semper valuisti quàm plurimùm: omnibus hæresum maculis, quę nunc in illa
funduntur expurgabis, & inter Christianos principes compositis rebus, ferocem turcam magnis
copijs Italiæ minitantem retardabis, exterminabisque. Credo equidem (nec vana erit fides)
optimum Deum, qui suis manibus te in hac Petri sede collocauit, istam etiam tibi aduersus
Turcas fœlicem victoriam reseruasse, vt prius reformatis per te Christianorum & sacerdotum
præcipuè moribus, barbaræ illæ nationes tum demum credere incipiant in Christi ecclesia ve-
ram esse religionem & pietatem, quod ob multorum vitæ turpitudinem hactenus illis incredi-
bile visum est. Quemadmodum igitur diuina sapientia in te deligendo attingit à fine vsque ad
finem fortiter, ac suauiter vniuersa disposuit: ita & tu cùm primis religione, tum illa etiam,
qua maximè fulges sapientia & consilio in gubernanda republica Christiana, finis totius orbis
attingens fortiter, suauiterque prophana & sacra dispones. Ita enim Christianorum omnium
vota exposcunt: qui propè voce vna in te spem illam sese habere clamant, vt cuncta instaures
ac reformes. Ita virtus tua & integritas requirunt, quibus res omnes quantæcunque sint, &
quantumuis difficiles, te iampridem gerere & conficere posse probauisti. Ita demum mirabi-
lis hæc tui electio, quæ ab illo qui facit mirabilia magna solus, profecta est, meritò & optimo
suo iure postulat, vt iuste iudices in nationib. ruinas ecclesiæ impleas, auaritiæque tanquam
hydræ capita renascentia, igne charitatis extirpes. Mihi verò in hoc communi Christianorum
gaudio, quo maximè itidem meæ lætitiæ signum aliquod & iudicium exhiberem, oblata est
occasio ista, disponente suauiter spiritu sancto, vt hæc nostra in tertiam partem diui Thomæ
Commentaria, licet superiori anno absoluta fuissent, vsque in præsens tamen in publicum non
exirent, quo sic tibi nominatim illa dedicaremus. Cui enim alij potius? Pulchrè siquidem
congruit, vt has nostras de Christo elucubrationes tibi Christi vicario consecremus, iudexque
illarum sis & censor, qui eruditissimus & ouium Christi pastor existis: vt cum de tuo
nutu Christianarum rerum summa pendeat, nihil eorum, quæ ad doctrinam pie-
tatis pertinent, absque tua censura & comprobatione promulgetur. Illum igi-
tur cui laboraui, quique non in furore, sed in benignitate sua te prin-
cipem nobis dedit, precor, vt sanctitatem tuam quàm ma-
ximè longæuam esse velit: quo fœlici successu de tot ma-
lis subleuata ecclesia, in dignitatem pristinam re-
stituatur. Vale Pater beatissime. Ro-
mæ. die 10. Martij, An.
salutis M.CC.LII.

TERTIAE

TERTIAE PARTIS SVMMAE DIVI THOMAE AQVINATIS QVAESTIONVM ET ARTICVLORVM INDEX.

De conuenientia incarnationis Christi.

Quæstio Prima.

Articuli.

VTRVM conueniens fuerit Deum incarnari. 1
Vtrum fuerit necessarium ad reparationem humani generis. 2
Vtrum si non fuisset peccatum, Deus fuisset incarnatus. 3
Vtrum principalius sit incarnatus ad collẽdum originale peccatum quàm actuale. 4
Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi. 5
Vtrum eius incarnatio differi debuerit vsque ad finem mundi. 6
De modo vnionis verbi incarnati, quò ad ipsam vnionem. Quæst. 2
Vtrum vnio verbi incarnati sit facta in natura. 1
Vtrum sit facta in persona. 2
Vtrum sit facta in supposito vel hypostasi. 3
Vtrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita. 4
Vtrum sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo. 5
Vtrum natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter. 6
Vtrum ipsa vnio sit aliquid creatum. 7
Vtrum sit idem quod assumptio. 8
Verum sit maxima vnionum quæ creaturis conueniunt. 9
Vtrum vnio duarum naturarum in Christo fuerit facta per gratiam. 10
Vtrum eam aliqua merita præcesserint. 11
Vtrum gratia fuerit homini Christo naturalis. 12
De modo vnionis ex parte personæ assumentis. Quæstio 3
Vtrum assumere conueniat personæ diuinæ. 1
Vtrum conueniat diuinæ naturæ. 2
Vtrum natura possit assumere abstracta personalitate. 3
Vtrum vna persona possit assumere sine alia. 4
Vtrum quælibet persona possit assumere. 5
Vtrum plures personæ possint assumere vnam naturam numero. 6
Vtrum vna persona possit assumere duas naturas numero. 7
Vtrum magis fuerit conueniens de persona filij quòd assumpserit humanam naturam, quàm de alia persona diuina. 8
De modo vnionis ex parte naturæ humanæ assumptæ. Quæst. 4
Vtrũ humana natura fuerit magis assumptibilis à filio Dei quàm alia natura. 1
Vtrum assumpserit personam. 2
Vtrum assumpserit hominem. 3
Verum fuerit conueniens quod assumpsisset humanam naturam separatam à singularibus. 4
Vtrum fuisset conueniens quod assumpsisset humanam naturam in omnibus eius singularibus. 5
Vtrum fuisset conueniens quod assumpsisset humanam naturam in aliquo homine ex stirpe Adæ progenito. 6
De modo vnionis ex parte partium humanæ naturæ. Quæst. 5
Vtrum filius debuerit assumere verum corpus. 1
Vtrum debuerit assumere corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem. 2
Vtrum assumpserit animam. 3
Vtrum assumere debuerit intellectum. 4
De modo assumptionis quantum ad ordinem. Quæstio 6
Verum filius Dei assumpserit carnem mediante anima. 1
Vtrum assumpserit animam mediante spiritu, siue mente. 2
Vtrum anima fuerit prius assumpta quàm caro. 3
Vtrum caro fuerit prius assumpta quàm animæ vnita. 4
Vtrum tota natura humana sit assumpta mediantibus partibus. 5
Verum filius Dei assumpserit humanam naturam mediante gratia. 6
De coassumptis à filio Dei in humana natura pertinentibus ad perfectionem, scilicet de gratia Christi, prout est singularis homo. Quæstio 7
Vtrum in anima Christi sit aliqua gratia habitualis. 1
Vtrum in Christo fuerint virtutes. 2
Vtrum in Christo fuerit fides. 3
Vtrum in Christo fuerit spes. 4
Vtrum in Christo fuerint dona. 5
Vtrum in Christo fuerit donum timoris. 6
Vtrum in Christo fuerint gratiæ gratis datæ. 7
Vtrum in Christo fuerit prophetia. 8
Vtrum in Christo sit plenitudo gratiæ. 9
Verum talis plenitudo sit propria Christi. 10
Vtrum gratia Christi sit infinita. 11
Verum gratia Christi potuerit augeri. 12
Qualiter hæc gratia se habeat ad vnionem, an. s. subsequatur vel præcedat. 13
De gratia Christi secundum quod est caput ecclesiæ. Quæst. 8
Vtrum Christus sit caput ecclesiæ. 1
Vtrum sit caput omnium quantũ ad corpus, vel solùm quantùm ad animas. 2
Vtrum sit caput omnium hominum. 3
Vtrum sit caput angelorum. 4
Vtrum gratia secundum quam est caput ecclesiæ, sit eadem cum gratia habituali, secundum quod est quidam homo singularis. 5
Vtrum esse caput ecclesiæ sit proprium Christi. 6
Vtrum diabolus sit caput omnium malorum. 7
Vtrum Antichristus possit etiam dici caput malorum. 8
De coassumptis à filio Dei in natura humana pertinentibus ad perfectionem, scilicet de scientia Christi in communi. Quæstio 9
Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam. 1
Vtrum habuerit scientiam, quam habent beati vel comprehensores. 2
Vtrum habuerit scientiam infusam vel infusam. 3
Vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam. 4
De scientia beata quæ pertinet ad animam Christi. Quæst. 10
Vtrum anima Christi comprehenderit verbum, siue diuinam essentiam. 1
Vtrum cognouerit omnia in verbo. 2
Vtrum anima in verbo cognouerit infinita. 3
Vtrum videat verbũ siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura. 4
De scientia indita vel infusa animæ Christi. Quæstio 11
Vtrum secundum hanc scientiam Christus sciat omnia. 1
Vtrum hac scientia vti potuerit non conuertendo se ad phantasmata. 2
Vtrum hæc scientia fuerit collatiua. 3
Vtrum hæc scientia in Christo fuerit minor scientia angelorum. 4
Vtrum fuerit scientia habitualis. 5
Vtrum fuerit distincta per diuersos habitus. 6
De scientia animæ Christi acquisita vel experimentali. Quæst. 12
Vtrum secundum hanc scientiam cognouerit omnia. 1
Verum in hac scientia profecerit. 2
Vtrum aliquid ab homine didicerit. 3
Vtrum Christus aliquid acceperit ab angelis. 4
De potentia animæ Christi. Quæstio 13
Vtrum habuerit omnipotentiam simpliciter. 1
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu corporalium creaturarum. 2
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis. 3
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu propriæ suæ voluntatis. 4
De defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit quantum ad corpus. Quæstio 14
Vtrum filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus. 1
Vtrum assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi. 2
Vtrum contraxerit hos defectus. 3
Vtrum assumpserit omnes huiusmodi defectus. 4
De defectibus, quos Christus assumpsit in humana natura quantum ad animam. Quæstio 15
Vtrum in Christo fuerit peccatum. 1
Vtrum in eo fuerit fomes peccati. 2
Vtrum in eo fuerit ignorantia. 3
Vtrum anima Christi fuerit passibilis. 4
Vtrum in Christo fuerit dolor sensibilis. 5
Vtrum in Christo fuerit tristitia. 6
Vtrum in Christo fuerit timor. 7
Vtrum in Christo fuerit admiratio. 8
Vtrum in Christo fuerit ira. 9
Vtrum simul fuerit viator & comprehensor. 10
De his, quæ consequuntur vnionem quantùm ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. Quæstio 16
Vtrum hæc sit vera, Deus est homo. 1
Vtrum hæc sit vera, homo est Deus. 2
Vtrum Christus possit dici homo dominicus. 3
Vtrum ea quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & econuerso. 4
Verum ea, quæ conueniunt filio hominis possint prædicari de diuina natura, & humana ea quæ conueniunt filio Dei. 5
Vtrum hæc sit vera: filius Dei factus est homo. 6
Vtrum hæc sit vera: homo factus est Deus. 7
Vtrum hæc sit vera: Christus factus est creatura. 8
Vtrum hæc sit vera, iste homo demonstrato Christo, incipit esse, vel fuerit semper. 9
Verum hæc sit vera, Christus secundum quod homo, est creatura. 10
Verum hæc sit vera, Christus secundum quod homo est Deus. 11
Verũ hæc sit vera, Christus secundũ quod homo, est hypostasis vel persona. 12
De his quæ pertinent ad vnitatem Christi quantum ad esse. Quæst. 17
Verum Christus sit vnum vel duo. 1
Vtrum in Christo sit tantum vnum esse. 2
De his quæ pertinent ad vnitatem Christi quantùm ad voluntatem. Quæstio 18
Vtrum in Christo sit alia voluntas diuina, & alia humana. 1
Vtrum in humana natura Christi sit alia voluntas respectu sensualitatis, & alia respectu rationis. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtrum ex parte rationis fuerint in Christo plures voluntates. 3
Vtrum in Christo fuerit liberum arbitrium. 4
Vtrum voluntas humana Christi fuerit omnino conformis voluntati diuinæ in volito. 5
Vtrum in Christo fuerit aliqua contrarietas voluntatum. 6

De his quæ pertinent ad vnitatem quantum ad operationem Christi. Quæstio 19

Vtrum in Christo fuerit vna operatio diuinitatis & humanitatis, vel plures. 1
Vtrum in Christo fuerint plures operationes secundum humanam naturã. 2
Vtrum secundum operationem humanam aliquid sibi meruerit. 3
Vtrum per eam aliquid nobis meruerit. 4

De his quæ conueniunt Christo secundum subiectionem eius ad patrem. Quæstio 20

Vtrum Christus sit subiectus patri. 1
Vtrum sit subiectus sibijpsi. 2

De oratione Christi. Quæstio 21

Vtrum Christo conueniat orare. 1
Vtrum conueniat sibi secundum sensualitatem. 2
Vtrum conueniat sibi orare pro seipso, an pro alijs tantùm. 3
Vtrum oratio eius sit exaudita. 4

De sacerdotio Christi. Quæstio 22

Vtrum conueniat Christo esse sacerdotem. 1
De hostia huius sacerdotis. 2
De effectu huius sacerdotij. 3
Vtrum effectus sacerdotij huius pertineat ad ipsum solum, an ad alios. 4
De æternitate sacerdotij eius. 5
Vtrum debeat dici sacerdos secundum ordinem Melchisedech. 6

De adoptione Christi. Quæstio 23

Vtrum conueniat Deo filios adoptare. 1
Vtrum hoc conuenit soli Deo patri. 2
Vtrum sit proprium hominum adoptari in filios. 3
Vtrum Christus possit dici filius adoptiuus. 4

De prædestinatione Christi. Quæstio 24

Vtrum Christus sit prædestinatus. 1
Vtrum sit prædestinatus secundum quod homo. 2
Vtrum eius prædestinatio sit exemplar nostræ prædestinationis. 3
Vtrum sit causa nostræ prædestinationis. 4

De adoratione Christi. Quæstio 25

Vtrum vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi, & eius humanitas. 1
Vtrum caro Christi sit adoranda adoratione latriæ. 2
Vtrum adoratio latriæ sit exhibenda imagini Christi. 3
Vtrum sit exhibenda cruci Christi. 4
Vtrum sit exhibenda matri eius. 5
Vtrum reliquiæ sanctorum sint adorandæ. 6

De hoc quod Christus dicitur Dei & hominum mediator. Quæstio 26

Vtrum esse mediatorem Dei & hominum sit proprium Christo. 1
Vtrum hoc ei conueniat secundum humanam naturam. 2

De sanctificatione beatæ virginis. Quæstio 27

Vtrum beata virgo fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero. 1
Vtrum fuerit sanctificata ante animationem. 2
Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit sibi sublatus totaliter fomes peccati. 3
Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquàm peccaret. 4
Vtrum per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem gratiarum. 5
Vtrum sic sanctificari fuerit sibi proprium post Christum. 6

De virginitate beatæ Mariæ. Quæstio 28

Vtrum fuerit virgo in concipiendo. 1
Vtrum fuerit virgo in partu. 2
Vtrum permanserit virgo post partum. 3
Vtrum votum virginitatis emiserit. 4

De desponsatione matris Dei. Quæstio 29

Vtrum Christus debuerit de desponsata nasci. 1
Vtrum fuerit verum matrimonium inter matrem Domini & Ioseph. 2

De annuntiatione beatæ virginis. Quæstio 30

Vtrum conueniens fuerit annuntiari ei quod in ea generandum erat. 1
Vtrum conueniens fuerit annuntiari ei per angelum. 2
De modo per quem ei annuntiari debebat. 3
De ordine annuntiationis. 4

De conceptione saluatoris, quantum ad materiam de qua corpus eius est conceptum. Quæstio 31

Vtrum caro Christi fuerit sumpta de Adam. 1
Vtrum fuerit sumpta de Dauid. 2
Vtrum genealogia Christi conuenienter texatur ab euangelista. 3
Vtrum decuerit Christum nasci de fœmina. 4
Vtrum fuerit de purissimis sanguinibus virginis eius corpus formatum. 5
Vtrum caro Christi fuerit in antiquis patribus secundum aliquid signatũ. 6
Vtrum caro Christi in patribus fuerit peccato obnoxia. 7
Vtrum fuerit decimata in lumbis Abrahæ. 8

De conceptione Christi quantum ad principium actiuum. Quæstio 32

Vtrum spiritus sanctus fuerit principium actiuum in conceptione Christi. 1
Vtrum possit dici quòd Christus sit conceptus de spiritu sancto. 2
Vtrum possit dici quod spiritus sanctus sit pater Christi secundum carnem. 3
Vtrum beata virgo aliquid actiuè egerit in conceptione Christi. 4

De modo & ordine conceptionis Christi. Quæstio 33

Vtrum corpus Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum. 1
Vtrum in primo instanti conceptionis fuerit à verbo animatum. 2
Vtrum in primo instanti conceptionis fuerit à verbo assumptum. 3
Vtrum conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa. 4

De perfectione prolis conceptæ. Quæstio 34

Vtrum in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam. 1
Vtrum in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij. 2
Vtrum in eodem instanti potuerit mereri. 3
Vtrum in eodem instanti fuerit plenè comprehensor. 4

De natiuitate saluatoris. Quæstio 35

Vtrum natiuitas sit naturæ vel personæ. 1
Vtrum Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam. 2
Vtrum secundum natiuitatem temporalem beata virgo sit mater Christi. 3
Vtrum debeat dici mater Dei. 4
Vtrum Christus secundum duas filiationes sit filius Dei patris, & virginis matris. 5
De modo natiuitatis: vtrum scilicet fuerit natus sine dolore matris. 6
Vtrum conueniens fuerit eum nasci in Bethleem. 7
Vtrum fuerit congruo tempore natus. 8

De manifestatione Christi nati. Quæstio 36

Vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta. 1
Vtrum debuerit aliquibus manifestari. 2
Quibus manifestari debuerit. 3
Vtrum debuerit ipse se manifestare, vel potius manifestari per alios. 4
Per qualia manifestari debuerit. 5
De ordine manifestationis. 6
De stellã per quam manifestata fuit eius natiuitas. 7
De veneratione magorum, qui per stellam Christi natiuitatem cognouerunt. 8

De legalibus circa puerum Iesum obseruatis. Quæstio 37

Vtrum debuerit circuncidi. 1
Vtrum fuerit conuenienter ei nomen impositum. 2
Vtrum debuerit offerri in templo. 3
Vtrum mater Dei debuerit purganda ad templum accedere. 4

De baptismo Ioannis. Quæstio 38

Vtrum conueniens fuerit quod Ioannes baptizaret. 1
Vtrum ille baptismus fuerit à Deo. 2
Vtrum contulerit gratiam. 3
Vtrum alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizari. 4
Vtrum baptismus ille cessare debuerit Christo baptizato. 5
Vtrum baptizati baptismo Ioãnis essent postea baptizãdi baptismo Christi. 6

De baptizatione Christi. Quæstio 39

Vtrum Christus debuerit baptizari. 1
Vtrum debuerit baptizari baptismo Ioannis. 2
De tempore baptismi. 3
De loco baptismi. 4
De eo quod sunt ei cœli aperti. 5
De spiritusancti apparitione in specie columbæ. 6
Vtrum illa columba fuerit verum animal. 7
Vtrum voce paterni testimonij. 8

De modo conuersationis Christi. Quæstio 40

Vtrum Christus debuerit solitariam vitam ducere, an inter homines conuersari. 1
Vtrum debuerit austeram vitam ducere in cibo, potu, & vestitu, an alijs communem. 2
Vtrum debuerit abiectè viuere in hoc mundo, an in diuitijs & honore. 3
Vtrum debuerit viuere secundum legem. 4

De tentatione Christi. Quæstio 41

Vtrum conueniens fuerit Christum tentari. 1
De loco tentationis. 2
De tempore tentationis. 3
De modo & ordine tentationis. 4

De doctrina Christi. Quæstio 42

Vtrum Christus debuerit prædicare solum Iudæis, vel etiam gentilibus. 1
Vtrum in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare. 2
Vtrum debuerit prædicare publicè vel occultè. 3
Vtrum debuerit docere solo verbo vel scripto. 4

De miraculis Christi à Christo factis in generali. Quæstio 43

Vtrum Christus debuerit miracula facere. 1
Vtrum fecerit ea virtute diuina. 2
Vtrum per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas. 3
De miraculis Christi in speciali. Quæstio 44
De miraculis quæ Christus fecit circa spirituales substantias: vtrum fuerint conuenientia. 4
De miraculis quæ Christus fecit circa cœlestia corpora. 5
De miraculis quæ Christus fecit circa homines. 6
De miraculis quæ Christus fecit circa irrationales creaturas. 7

De transfiguratione Christi. Quæstio 45

Vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari. 1
Vtrum claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa. 2
Vtrum conuenienter adducti fuerint testes huiusmodi transfigurationis. 3
De testimonio paternæ vocis. 4

De passione Christi. Quæstio 46

Vtrum conueniens fuerit Christum pati pro liberatione hominum. 1
Vtrum fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ. 2
Vtrum iste modus fuerit conuenientior. 3
Vtrum conueniens quod in cruce pateretur. 4
Vtrum sustinuerit omnes passiones. 5
Vtrum dolor quem in passione sustinuit fuerit maximus. 6
Vtrum tota anima eius pateretur. 7
Vtrum passio eius impedierit gaudium fruitionis. 8
De tempore passionis. 9
De loco passionis. 10
Vtrum fuerit conueniens Christum simul cum latronibus crucifigi. 11
Vtrum passio Christi sit eius diuinitati attribuenda. 12

De causa efficiente passionis Christi. Quæstio 47

Vtrum Christus fuerit ab alio occisus vel à seipso. 1
Ex quo motiuo seipsum tradiderit ad patiendum. 2
Vtrum pater tradiderit eum ad patiendum. 3
Vtrum fuerit conueniens quod per manus gentium pateretur, vel potiùs à Iudæis. 4
Vtrum occisores eius eum cognouerint. 5
De peccato eorum qui Christum occiderunt. 6

De modo efficiendi passionem Christi. Quæstio 48

Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti. 1
Vtrum per modum satisfactionis. 2
Vtrum per modum sacrificij. 3

Vtrum pec

Vtrum per modum redemptionis. 4
Vtrum esse redemptorem sit proprium Christi. 5
Vtrum causauerit effectum nostræ salutis per modum efficientiæ. 6

De effectibus passionis Christi. Quæstio 49

Vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato. 1
Vtrum per eam simus liberati à potestate diaboli. 2
Vtrum per eam simus liberati à reatu pœnæ. 3
Vtrum per eam simus Deo reconciliati. 4
Vtrum per eam sit nobis aperta ianua cœli. 5
Vtrum per eam fuerit Christus adeptus exaltationem. 6

De morte Christi. Quæstio 50

Vtrum conueniens fuerit Christum mori. 1
Vtrum per mortem fuerit separata vnio diuinitatis & carnis. 2
Vtrum fuerit separata vnio diuinitatis & animæ. 3
Vtrum Christus in triduo mortis fuerit homo. 4
Vtrum corpus eius fuerit idem numero mortuum & viuum. 5
Vtrum mors eius fuerit aliquid operata ad nostram salutem. 6

De sepultura Christi. Quæstio 51

Vtrum fuerit conueniens Christum sepeliri. 1
De modo sepulturæ eius. 2
Vtrum corpus eius fuerit in sepulchro resolutum. 3
De tempore quo iacuit in sepulchro. 4

De descensu Christi ad inferos. Quæstio 52

Vtrum conueniens fuerit Christum ad inferos descendere. 1
In quem infernum descenderit. 2
Vtrum totus fuerit in inferno. 3
Vtrum aliquam moram ibi traxerit. 4
Vtrum sanctos patres ab inferno liberauerit. 5
Vtrum de inferno liberauerit damnatos. 6
Vtrum liberauerit pueros in peccato originali defunctos. 7
Vtrum liberauerit homines de purgatorio. 8

De resurrectione Christi. Quæstio 53

Vtrum necesse fuerit Christum resurgere. 1
Vtrum necesse fuerit ipsum tertia die resurgere. 2
Vtrum ipse primus resurrexit. 3
Vtrum ipse fuerit causa nostræ resurrectionis. 4

De qualitate Christi resurgentis. Quæstio 54

Vtrum post resurrectionem Christus habuerit verum corpus. 1
Vtrum corpus eius fuerit gloriosum. 2
Vtrum resurrexerit cum corporis integritate. 3
Vtrum corpus eius resurrexerit cum cicatricibus. 4

De manifestatione resurrectionis. Quæstio 55

Vtrum resurrectio Christi omnibus hominibus manifestari debuerit, an solum quibusdam specialibus personis. 1
Vtrum fuerit conueniens quod eis videntibus resurgeret. 2
Vtrum post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari. 3
Vtrum fuerit conueniens quod discipulis suis in aliena effigie appareret. 4
Vtrum resurrectionem suam argumentis probare debuerit. 5
De sufficientia illorum argumentorum. 6

De causalitate resurrectionis Christi. Quæstio 56

Vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis corporum. 1
Vtrum sit causa nostræ iustificationis animarum. 2

De ascensione Christi. Quæstio 57

Vtrum fuerit conueniens Christum ascendere. 1
Secundum quam naturam conueniat sibi ascensio. 2
Vtrum propria virtute ascenderit. 3
Vtrum ascenderit super omnes cœlos corporeos. 4
Vtrum ascenderit super omnes spirituales creaturas. 5
De effectu ascensionis Christi: vtrum sit causa nostræ salutis. 6

De sessione Christi ad dexteram patris. Quæstio 58

Vtrum sedeat ad dexteram patris. 1
Vtrum conueniat ei secundum diuinam naturam. 2
Vtrum conueniat sibi secundum humanam. 3
Vtrum hoc sit proprium Christi. 4

De iudiciaria potestate Christi. Quæstio 59

Vtrum iudiciaria potestas sit attribuenda Christo. 1
Vtrum conueniat sibi secundum quod homo. 2
Vtrum eam ex meritis sit adeptus. 3
Vtrum eius potestas iudiciaria sit vniuersalis respectu omnium hominum. 4
Vtrum præter iudicium quod agit etiam hoc tempore sit expectandum aliud iudicium vniuersale per ipsum futurum. 5
Vtrum eius iudiciaria potestas etiam ad angelos se extendat. 6

De sacramentis, quid sit sacramentum. Quæstio 60

Vtrum sacramentum sit in genere signi. 1
Vtrum omne signum rei sacræ sit sacramentum. 2
Vtrum sacramentum sit signum vnius rei tantum vel plurium. 3
Vtrum sacramentum sit signum quod est res sensibilis. 4
Vtrum ad sacramentum requiratur determinata res sensibilis. 5
Vtrum ad sacramentum requiratur significatio quæ est per verba. 6
Vtrum requirantur determinata verba. 7
Vtrum illius verbis possit aliquid addi vel subtrahi. 8

De necessitate sacramentorum. Quæstio 61

Vtrum sacramenta fuerint necessaria ad salutem humanam. 1
Vtrum fuerint necessaria in statu ante peccatum. 2
Vtrum fuerint necessaria in statu post peccatum ante Christum. 3
Vtrum fuerint necessaria post Christi aduentum. 4

De effectu principali sacramentorum qui est gratia. Quæstio 62

Vtrum sacramenta legis sint causa gratiæ. 1
Vtrum gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum. 2
Vtrum sacramenta contineant gratiam. 3
Vtrum sit in eis aliqua virtus ad causandam gratiam. 4
Vtrum talis virtus in sacramentis derivetur a passione Christi. 5
Vtrum sacramenta veteris legis gratiam causarent. 6

De effectu sacramentorum qui est character. Quæstio 63

Vtrum ex sacramentis causetur character aliquis in anima. 1
Quid sit ille character. 2
Cuius sit character. 3
In quo sit sicut in subiecto. 4
Vtrum sit indelebilis. 5
Vtrum omnia sacramenta imprimant characterem. 6

De causa sacramentorum. Quæstio 64

Vtrum solus Deus interius operetur in sacramentis. 1
Vtrum institutio sacramentorum sit solum à Deo. 2
De potestate quam Christus habuit in sacramentis. 3
Vtrum illam potestatem poterit alijs communicare. 4
Vtrum potestas ministerij in sacramentis conueniat malis. 5
Vtrum mali peccent dispensando sacramenta. 6
Vtrum angeli possint esse ministri sacramentorum. 7
Vtrum intentio ministri requiratur in sacramentis. 8
Vtrum requiratur ibi recta fides: ita quòd infidelis non possit tradere sacramentum. 9
Vtrum requiratur ibi recta intentio. 10

De numero & modo sacramentorum. Quæstio 65

Vtrum sint septem sacramenta. 1
De ordine eorum adinuicem. 2
De comparatione eorum. 3
Vtrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis. 4

De sacramento baptismi quantum ad ea quæ ad ipsum pertinent. Quæstio 66

Quid sit baptismus: vtrum, scilicet sit ablolutio. 1
De institutione huius sacramenti. 2
Vtrum aqua sit propria materia huius sacramenti. 3
Vtrum requiratur aqua simplex. 4
Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti. Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritusancti. 5
Vtrum aliquis possit baptizari sub hac forma: ego te baptizo in nomine Christi. 6
Vtrum immersio sit de necessitate baptismi. 7
Vtrum requiratur trina immersio. 8
Vtrum baptismus possit reiterari. 9
De ritu baptismi. 10
De distinctione baptismatum. 11
De comparatione baptismatum. 12

De ministris baptismatis. Quæstio 67

Vtrum ad diaconum pertineat baptizare. 1
Vtrum hoc pertineat ad presbyterum vel solum ad Episcopum. 2
Vtrum laicus possit sacramentum baptismi conferre. 3
Vtrum hoc possit facere mulier. 4
Vtrum non baptizatus possit baptizare. 5
Vtrum plures possint simul baptizare vnum & eundem. 6
Vtrum necesse sit quòd aliquem qui baptizatum de sacro fonte reciplat. 7
Vtrum recipiens aliquem de sacro fonte obligetur ad eius instructionem. 8

De suscipientibus baptismum. Quæstio 68

Vtrum omnes teneantur ad suscipiendum baptisma. 1
Vtrum aliquis possit saluari sine baptismo. 2
Vtrum baptismus sit differendus. 3
Vtrum peccatores sint baptizandi. 4
Vtrum peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria. 5
Vtrum requiratur confessio peccatorum. 6
Vtrum requiratur intentio ex parte baptizati. 7
Vtrum requiratur fides. 8
Vtrum pueri sint baptizandi. 9
Vtrum pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus. 10
Vtrum aliqui sint baptizandi in maternis vteris existentes. 11
Vtrum furiosi, & amentes sint baptizandi. 12

De effectibus baptismi. Quæstio 69

Vtrum per baptismum auferantur omnia peccata. 1
Vtrum per baptismum liberetur homo ab omni pœna. 2
Vtrum baptismus auferat omnes pœnalitates huius vitæ. 3
Vtrum per baptismum conferantur homini gratiæ & virtutes. 4
De effectibus virtutum qui per baptismum conferuntur. 5
Vtrum etiam paruuli per baptisma gratia, & virtutes accipiant. 6
Vtrum per baptismum apperiatur baptizatis ianua regni cœlestis. 7
Vtrum baptismus æqualem effectum habeat in hominibus baptizatis. 8
Vtrum fictio impediat effectum baptismi. 9
Vtrum recedente fictione baptismus obtineat effectum suum. 10

De circumcisione quæ præcessit baptismum. Quæstio 70

Vtrum circumcisio fuerit præparatoria, & figuratiua baptismi. 1
Vtrum fuerit conuenienter instituta. 2
Vtrum ritus circumcisionis fuerit conueniens. 3
Vtrum circumcisio conferret gratiam. 4

De præparatorijs quæ concurrunt simul cum baptismo. Quæstio 71

Vtrum catheclsmus debeat præcedere baptismum. 1
Vtrum baptismum debeat præcedere exorcismus. 2
Vtrum quæ aguntur in catheclsmo, & exorcismo aliquid efficiant vel solum significent. 3
Vtrum baptizandi debeant catheclzari vel exorcizari per sacerdotes. 4

De sacramento confirmationis. Quæstio 72

Vtrum confirmatio sit sacramentum. 1
De materia huius sacramenti. 2
Vtrum sit de necessitate sacramenti quod chrisma fuerit per Episcopum consecratum. 3
De forma ipsius. 4
Vtrum imprimat characterem. 5
Vtrum character confirmationis characterem baptismalem præsupponat. 6
Vtrum conferat gratiam. 7
Cui competat recipere hoc sacramentum. 8
In qua parte recipiatur. 9
Vtrum requiratur aliquis qui teneat confirmandum. 10
Vtrum hoc sacramentum per solos Episcopos detur. 11
De ritu eius. 12

De sacramento eucharistiæ. Quæstio 73

Vtrum eucharistia sit sacramentum. 1
Vtrum sit vnum vel plura. 2
Vtrum sit de necessitate salutis. 3
De nominibus eius. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

De institutione ipsius. 5
De signis eius. 6
De materia eucharistiæ secundum speciem. Quæstio 74
Vtrum panis & vinum sint materia huius sacramenti. 1
Vtrum ad materiam huius sacramenti requiratur determinata quantitas. 2
Vtrum materia huius sacramenti sit panis triticeus. 3
Vtrum sit panis azymus vel fermentatus. 4
Vtrum materia huius sacramenti sit vinum de vite. 5
Vtrum sit admiscenda aqua. 6
Vtrum aqua sit de necessitate huius sacramenti. 7
De quantitate aquæ quæ apponitur. 8
De conuersione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi. Quæstio 75
Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem. 1
Vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post consecrationem. 2
Vtrum substantia panis post consecrationem huius sacramenti annihiletur, aut in prittinam materiam reloluatur. 3
Vtrum panis possit conuerti in corpus Christi. 4
Vtrum in hoc sacramento remaneant accidentia panis & vini. 5
Vtrum remaneat forma substantialis panis. 6
Vtrum ista conuersio fiat in instanti. 7
Vtrum hæc sit vera, ex pane sit corpus Christi. 8
De modo quo corpus Christi existit in hoc sacramento. Quæstio 76
Vtrum totus Christus sit sub hoc sacramento. 1
Vtrum totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti. 2
Vtrum totus Christus sit sub vtraque parte speciei rum. 3
Vtrum dimensiones corporis Christi totæ sint sub hoc sacramento. 4
Vtrum corpus Christi sit sub hoc sacramento localiter. 5
Vtrum corpus Christi moueatur ad motum hostiæ, vel calicis post consecrationem. 6
Vtrum corpus Christi, sub hoc sacramento possit ab oculo aliquo videri. 7
Vtrum verum corpus Christi, remaneat in hoc sacramento cum miraculose apparet sub specie pueri vel carnis. 8
De accidentibus remanentibus in hoc sacramento. Quæstio 77
Vtrum accidentia sint sine subiecto. 1
Vtrum quantitas dimensiua sit subiectum accidentium aliorum. 2
Vtrum huiusmodi accidentia possint immutare aliquod corpus extrinsecũ. 3
Vtrum possint corrumpi. 4
Vtrum possit ex eis aliquid generari. 5
Vtrum possint nutrire. 6
Vtrum in fractione panis species sacramentalis frangatur. 7
Vtrum vino consecrato possit liquidum admisceri. 8
De forma huius sacramenti. Quæstio 78
Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, hoc est corpus, &c. 1
Vtrum forma consecrationis panis sit conueniens, hoc est corpus, &c. 2
Vtrum sit conueniens forma consecrationis sanguinis, hic est calix, &c. 3
Vtrum in verbis dictarum formarum, sit aliqua vis creata effectiua consecrationis. 4
Vtrum locutiones in prædictis formis sint veræ. 5
De comparatione vnius formæ ad alium. 6
De effectibus huius sacramenti. Quæstio 79
Vtrum hoc sacramentum conferat gratiam. 1
Vtrum effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ. 2
Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. 3
Vtrum per hoc sacramentum remittatur peccatum veniale. 4
Vtrum per hoc sacramentum remittatur tota pœna peccati. 5
Vtrum hoc sacramentum præseruet hominem à peccatis futuris. 6
Vtrum hoc sacramentum prosit alijs quàm sumentibus. 7
Vtrum per peccatum veniale impediatur effectus huius sacramenti. 8
De vsu siue sumptione huius sacramenti in communi. Quæst. 80
Vtrum sint duo modi manducandi hoc sacramentum, scilicet sacramentaliter, & spiritualiter. 1
Vtrum soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum. 2
Vtrum solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter. 3
Vtrum peccator manducans sacramentaliter peccet. 4
Vtrum hoc sit grauissimum omnium peccatorum. 5
Vtrum peccator accedens ad hoc sacramentum sit repellendus. 6
Vtrum nocturna pollutio impediat hominẽ à sumptione huius sacramenti. 7
Vtrum sit solum à ieiunis sumendum. 8
Vtrum sit recipiendum à non habentibus vsum rationis. 9
Vtrum sit quotidie sumendum. 10
Vtrum liceat omninò abstinere. 11
Vtrum liceat conficere corpus sine sanguine. 12
De vsu quo Christus vsus est isto sacramento. Quæstio 81
Vtrum ipse Christus sumpserit corpus suum, & sanguinem. 1
Vtrum dederit ea Iudæ. 2
Vtrum dederit & assumpserit corpus passibile vel impassibile. 3
Quomodo se habuisset Christus sub hoc sacramento si fuisset in triduo mortis reseruatum aut consecratum. 4
De ministris huius sacramenti. Quæstio 82
Vtrum conficere hoc sacramentum sit proprium sacerdotis. 1
Vtrum plures sacerdotes simul possint eandem hostiam consecrare. 2
Vtrum dispensatio huius sacramenti pertineat ad solum sacerdotem. 3
Vtrum liceat sacerdoti consecranti à communione abstinere. 4
Vtrum sacerdos peccator possit conficere hoc sacramentum. 5
Vtrum missa malis sacerdotis minus valeat quàm boni. 6
Vtrum hæretici, & schismatici vel excommunicati possint conficere hoc sacramentum. 7
Vtrum degradati. 8
Vtrum peccent à talibus communionem recipientes. 9
Vtrum liceat sacerdoti omnino à celebratione cessare. 10
De ritu huius sacramenti. Quæstio 83
Vtrum in celebratione huius mysterij Christus immoletur. 1
De tempore celebrationis. 2
De loco & alijs quæ pertinent ad apparatum huius celebrationis. 3
De his quæ in celebratione huius mysterij dicuntur. 4
De his quæ circa celebrationem huius mysterij fiunt. 5
De defectibus qui circa celebrationem huius mysterij committuntur. 6
De sacramento pœnitentiæ. Quæstio 84
Vtrum pœnitentia sit sacramentum. 1
De materia huius sacramenti. 2
De forma ipsius. 3
Vtrum impositio manus requiratur ad hoc sacramentum. 4
Vtrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis. 5
De ordine eius ad alia sacramenta. 6
De institutione eius. 7
De duratione ipsius. 8
De continuatione eius. 9
Vtrum possit iterari. 10
De pœnitentia secundum quod est virtus. Quæstio 85
Vtrum pœnitentia sit virtus. 1
Vtrum sit virtus specialis. 2
Sub qua specie virtutis contineatur. 3
De subiecto eius. 4
De causa eius. 5
De ordine eius ad alias virtutes. 6
De effectu pœnitentiæ. Quæstio 86
Vtrum omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur. 1
Vtrum possint sine pœnitentia tolli. 2
Vtrum possit vnum remitti sine alio. 3
Vtrum pœnitentia auferat culpam remanente reatu. 4
Vtrum remaneant reliquiæ peccatorum. 5
Vtrum auferte peccatum sit effectus pœnitentiæ, inquantum est virtus, vel inquantum est sacramentum. 6
De remissione venialium peccatorum. Quæstio 87
Vtrum sine pœnitentia peccatum veniale possit remitti. 1
Vtrum possit dimitti sine gratiæ infusione. 2
Vtrum peccata venialia remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & tunsionem pectoris, & orationem dominicam, & alia huiusmodi. 3
Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali. 4
De reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum. Quæst. 88
Vtrum peccata per pœnitentiam dimissa redeant simpliciter per sequens peccatum. 1
Vtrum aliquo modo per ingratitudinem redeant specialius secundum quædam peccata. 2
Vtrum redeant in æquali reatu. 3
Vtrum illa ingratitudo per quam redeunt sit speciale peccatum. 4
De recuperatione virtutum per pœnitentiam. Quæstio 89
Vtrum per pœnitentiam restituantur virtutes. 1
Vtrum restituantur in æquali quantitate. 2
Vtrum restituatur pœnitenti æqualis dignitas. 3
Vtrum opera virtutum per peccatum sequens mortificentur. 4
Vtrum opera mortificata per peccatum per pœnitentiam reuiuiscant. 5
Vtrum opera mortua, id est, sine charitate facta per pœnitentiã vinificentur. 6
De partibus pœnitentiæ in generali. Quæstio 90
Vtrum pœnitentia habeat partes. 1
De numero partium eius. 2
Quales partes sint. 3
De diuisione eius in partes subiectiuas. 4

Indicis Quæstionum & Articulorum
Tertiæ Partis finis.

QVAESTIONVM ET ARTICVLORVM QVI DISCVTIVNTVR IN D. THOMAE ADDITIONIBVS AD TERTIAM EIVS PARTEM

INDEX.

De partibus pœnitentiæ in speciali, & primò de contritione.

Quæstio prima.

Articuli.

VTRVM contritio sit dolor pro peccatis assumptus. Artic. 1
Vtrum contritio sit actus virtutis. 2
Vtrum attritio possit fieri contritio. 3
De obiecto contritionis, in sex articulos. Quæstio 2.
Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa. Artic. 1
Vtrum contritio esse debeat de originali. 2
Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri. 3
Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri. 4
Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno. 5
Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio. 6
De quantitate contritionis, in tres articulos. Quæstio 3.
Vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura. Artic. 1
Vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor. 2
Vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio. 3
De tempore contritionis, in tres articulos. Quæstio 4.
Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempus. Artic. 1
Vtrum expediat continuè de peccato dolere. 2
Vtrum etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. 3
De effectu contritionis, in tres articulos. Quæstio 5.
Vtrum remissio peccati sit contritionis effectus. Artic. 1
Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ. 2
Vtrum parua contritio sit sufficiens ad deletionem magnorum peccatorum. 3
De confessione, & eius necessitate, in sex articulos Quæstio 6.
Vtrum confessio sit necessaria ad salutem. Artic. 1
Vtrum confessio sit de iure naturali. 2
Vtrum omnes ad confessionem teneantur. 3
Vtrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet. 4
Vtrum statim teneantur confiteri. 5
Vtrum possit cum aliquo dispensari, quod non confiteatur. 6
De confessionis quidditate, in tres articulos. Quæstio 7.
Vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem. Artic. 1
Vtrum confessio sit actus virtutis. 2
Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis. 3
De ministerio confessionis, in septem articulos. Quæstio 8.
Vtrum sit necessarium confiteri sacerdoti. Artic. 1
Vtrum in aliquo casu liceat alij quàm sacerdoti confiteri. 2
Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire. 3
Vtrum sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti. 4
Vtrum aliquis possit alteri, quàm proprio sacerdoti confiteri, ex priuilegio vel mandato superioris. 5
Vtrum pœnitens possit in fine vitæ à quolibet sacerdote absolui. 6
Vtrum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ. 7
De qualitate confessionis, in quatuor articulos. Quæstio 9.
Vtrum confessio possit esse informis. Artic. 1
Vtrum oporteat confessionem esse integram. 2
Vtrum quis possit per alium vel per scriptum confiteri. 3
Vtrum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem. 4
De effectu confessionis, in quinque articulos. Quæstio 10.
Vtrum confessio liberet à morte peccati. Artic. 1
Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna. 2
Vtrum confessio aperiat Paradisum. 3
Vtrum confessio spem tribuat salutis. 4
Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita. 5
De sigillo confessionis, in quinque articulos. Quæstio 11.
Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit. Artic. 1
Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione. 2
Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis. 3
Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione. 4
Vtrum ille qui scit aliquid per confessionem, & per alium modum etiam possit reuelare illud. 5
De satisfactione, & eius quidditate, in tres articulos. Quæstio 12.
Vtrum satisfactio sit virtus, vel actus virtutis. Artic. 1
Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ. 2
Vtrum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur. 3
De satisfactionis possibilitate, in duos articulos. Quæstio 13
Vtrum homo possit Deo satisfacere. Artic. 1
Vtrum vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere. 2
De qualitate satisfactionis, in quinque articulos. Quæstio 14.
Vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio. Artic. 1
Vtrum quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis ante contritis. 2
Vtrum valere possit satisfactio præcedens, postquàm charitatem habuerit. 3
Vtrum bona facta extra charitatem sint in aliquo meritoria. 4
Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium. 5
De his per quæ fit satisfactio, in tres articulos. Quæstio 15.
Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia. Artic. 1
Vtrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria. 2
Vtrum conueniente enumerentur opera satisfactoria. 3
De suscipientibus hoc sacramentum, in tres articulos. Quæstio 16
Vtrum pœnitentia possit esse innocentibus. Artic. 1
Vtrum sancti homines qui sunt in gloria habeant pœnitentiam. 2
Vtrum Angelus sit susceptiuus pœnitentiæ. 3
De potestate clauium, in tres articulos. Quæstio 17
Vtrum claues in ecclesia esse debeant. 1
Vtrum clauis sit potestas ligandi, & soluendi. 2
Vtrum sint duæ claues vel vna tantum. 3
De effectu clauium, in tres articulos. Quæstio 18
Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. Artic. 1
Vtrum sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam. 2
Vtrum sacerdos per potestatem clauium possit litigare. 3
Vtrum sacerdos secundum proprium arbitrium possit ligare, & soluere. 4
De ministris clauium, in sex articulos. Quæstio 19.
Vtrum sacerdos legalis claues habuerit. Artic. 1
Vtrorum Christus clauem habuerit. 2
Vtrum soli sacerdotes habeant claues. 3
Vtrum etiam sancti homines non sacerdotes claues habeant. 4
Vtrum mali sacerdotes vsum clauium habeant. 5
Vtrum hæretici, schismatici, & excommunicati vsum clauium habeant. 6
De his in quos vsus clauium exerceri potest, in tres articulos. Quæstio 20.
Vtrum sacerdos possit vti claue, quam habet in quemlibet hominem. Artic. 1
Vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere. 2
Vtrum aliquis vti posset clauibus in suum superiorem. 3
De excommunicatione. Quæstio. 21
Vtrum incompetens sit hæc definitio excommunicationis. 1
Vtrum ecclesia debeat aliquem excommunicare. 2
Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari. 3
Vtrum excommunicatio iniustè lata habeat aliquem effectum. 4
De his qui possunt excommunicari Quæstio 22.
Vtrum quilibet Sacerdos possit excommunicare. 1
Vtrum non sacerdotes excommunicare possint. 2
Vtrum excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare. 3
Vtrum aliquis possit seipsum vel æqualem, vel superiorem excommunicare. 4
An in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit, 5
Vtrum ille qui semel est excommunicatus excommunicari possit vlterius. 6
De participatione cum excommunicatis. Quæst 23.
Vtrum excommunicato liceat communicare in purè corporalibus. 1
Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus. 2
Vtrum participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale. 3
De absolutione ab excommunicatione. Quæstio 24.
Vtrum quilibet Saterdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere. 1
Vtrum aliquis possit absolui inuitus. 2
Vtrum quis possit absolui ab vna excommunicatione nisi absoluatur ab omnibus. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

De indulgentia secundum se.
Quæstio 25.
Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. 1
Vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiantur. 2
Vtrum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia 3
De his qui possunt indulgentias facere.
Quæstio 26.
Vtrum sacerdos parochialis possit indulgentias facere. 1
Vtrum Diaconus possit indulgentias facere. 2
Vtrum Episcopus possit indulgentias facere. 3
Vtrum ille qui est in peccato possit indulgentias facere. 4
De his quibus valent indulgentiæ. Quæstio 27.
Vtrum indulgentiæ valeat existentibus in peccato mortali. 1
Vtrum indulgentiæ valeant Religiosis. 2
Vtrum ei, qui non facit id, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari. 3
Vtrum indulgentia valeat ei qui facit. 4
De solenni ritu pœnitentiæ. Quæstio 28.
Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solennizari. 1
Vtrum solennis pœnitentia iterari possit. 2
Vtrum pœnitentia solennis sit imponenda mulieribus. 3
De sacramento extremæ vnctionis.
Quæstio 29.
Vtrum extrema vnctio sit sacramentum. 1
Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum. 2
Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum. 3
Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti. 4
Vtrum oporteat oleum esse consecratum. 5
Vtrum oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum. 6
Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam. 7
Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam. 8
Vtrum producta oratio sit comperens formæ huius sacramenti. 9
De effectu huius sacramenti. Quæstio 30.
Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum. 1
Vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti. 2
Vtrum hoc sacramentum imprimat characterem. 3
De ministro huius sacramenti. Quæstio 31
Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre. 1
Vtrum Diaconi possint hoc sacramentum conferre. 2
Vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre. 3
Quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte. Quæstio. 32.
Vtrum hoc sacramentum sanis conferri possit. 1
Vtrum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate. 2
Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis. 3
Vtrum hoc sacramentum dari debeat pueris. 4
Vtrum in hoc sacramento totum corpus debeat iungi. 5
Vtrum conuenienter determinentur istæ partes vngendi. 6
Vtrum mutilati debeant inungi illis vnctionibus. 7
De iteratione huius sacramenti. Quæstio 33.
Vtrum hoc sacramentum debeat iterari. 1
Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari. 2
De sacramento ordinis quo ad eius essentiam & eius partes. Quæstio 34.
Vtrum ordo in ecclesia esse debeat. 1
Vtrum conuenienter ordo definiatur. 2
Vtrum ordo sit sacramentum. 3
Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur. 4
Vtrum hoc sacramentum habeat materiam. 5
De effectu huius sacramenti. Quæstio 35.
Vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens. 1
Vtrum in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines. 2
Vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem. 3
Vtrum character ordinis præsupponat characterem confirmationis. 4
Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius ordinis. 5
De qualitate suscipientium. Quæstio 36
Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ. 1
Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ. 2
Vtrum pro merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur. 3
Vtrum promouens ad ordines indignos peccet. 4
Vtrum quis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti. 5
De distinctione ordinum. Quæstio 37
Vtrum debeant plures ordines distingui. 1
Vtrum sint septem ordines. 2
Vtrum ordines debeant distingui per sacros & non sacros. 3
Vtrum actus ordinum conuenienter assignetur. 4
Vtrum sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione. 5
De conferentibus hoc sacramentum.
Quæst. 38
Vtrum tantum episcopus ordinis sacramentum conferat. 1
Vtrum hæretici, & ab ecclesia præcisi possint ordines conferre. 2
De impedimentis huius sacramenti.
Quæstio 39.
Vtrum sexus fœmineus ordinis susceptionem impediat. 1
Vtrum pueri carentes vsu rationis ordines possint suscipere. 2
Vtrum seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis. 3
Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi. 4
Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri. 5
Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri. 6
De his quæ annexa sunt sacramento ordinis.
Quæst. 40.
Vtrum ordinati debeant tonsuram deferre. 1
Vtrum corona sit ordo. 2
Vtrum per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis. 3
Vtrum supra Sacerdotalem ordinem debeat esse potestas Episcopalis. 4
Vtrum Episcopatus sit ordo. 5
Vtrum super Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia. 6
Vtrum vestes ministrorum conuenienter sint institutæ. 7
De sacramento matrimonij quod est in officium naturæ. Quæst. 41
Vtrum matrimonium sit de iure naturali. 1
Vtrum matrimonium cadat sub præcepto. 2
Vtrum actus matrimonij sit licitus. 3
Vtrum actus matrimonij sit meritorius. 4
De matrimonio inquantum est sacramentum.
Quæstio 42
Vtrum matrimonium sit sacramentum. 1
Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum. 2
Vtrum matrimonium conferat gratiam. 3
Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. 4
De matrimonio quantum ad sponsalia. Quæst. 43.
Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio. 1
Vtrum tempus septennij sit legitime assignatum sponsalibus contrahendis. 2
Vtrum sponsalia dirimi possint altero religionem intrante. 3
De matrimonij definitione. Quæstio 44
Vtrum matrimonium sit in genere. 1
Vtrum matrimonium congrue nominetur. 2
Vtrum matrimonium conuenienter definiatur. 3
De consensu matrimonij. Quæstio 45
Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij 1
Vtrum oporteat consensum per verba de præsenti exprimi. 2
Vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium. 3
Vtrum consensus expressio per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium. 4
Vtrum consensus in occulto per verba de præsenti faciat matrimonium. 5
De consensu cui aduenit iuramentum vel copula carnalis. Quæstio 46.
Vtrum iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresse faciat matrimonium. 1
Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium. 2
De consensu coacto. Quæstio 47.
Vtrum aliquis consensus possit esse coactus. 1
Vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum. 2
Vtrum consensus coactus tollat matrimonium. 3
Vtrum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium. 4
Vtrum per consensum conditionatum fiat matrimonium. 5
Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum. 6
De obiecto consensus. Quæst. 48.
Vtrum consensus qui facit matrimonium sit consensus in carnalem copulam. 1
Vtrum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. 2
De bonis matrimonij. Quæst. 49.
Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium. 1
Vtrum bona matrimonij sufficienter assignentur. 2
Vtrum sacramentum sit principalius inter bona matrimonij. 3
Vtrum actus matrimonij excusetur per bona prædicta. 4
Vtrum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij. 5
Vtrum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet. 6
De impedimentis matrimonij in generali.
Quæstio 50.
Vtrum in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. 1
De impedimento erroris. Quæstio 51.
Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij. 1
Vtrum omnis error matrimonium impediat. 2
De impedimento conditionis seruitutis.
Quæstio 52.
Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium. 1
Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini. 2
Vtrum seruitus in matrimonio possit supernenire. 3
Vtrum filij debeant sequi conditionem patris. 4
De impedimento voti & ordinis.
Quæstio 53.
Vtrum per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. 1
Vtrum votum solenne dirimat matrimonium iam contractum. 2
Vtrum ordo impediat matrimonium. 3
Vtrum ordo sacer matrimonio possit supervenire. 4
De impedimento consanguinitatis.
Quæstio 54.
Vtrum definitio consanguinitatis sit competens. 1
Vtrum conuenienter consanguinitas designetur per gradus vel lineas. 2
Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium. 3
Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab ecclesia. 4
De impedimento affinitatis. Quæstio 55
Vtrum ex matrimonijs consanguinei affinitas causetur. 1
Vtrum affinitas maneat post mortem viri vel vxoris. 2
Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet. 3
Vtrum ex sponsalibus affinitas causetur. 4
Vtrum affinitas sit causa affinitatis, 5
Varia affinitas matrimonium impediat. 6
Vtrum affinitas habeat per se gradus. 7
Vtrum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis. 8
Vtrum coniunctum contractum inter affines vel consanguineos semper sit dirimendum. 9
Vtrum à separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis. 10
Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes. 11
De impe-

De impedimento cognationis spiritualis.
Quæstio 56.
Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium. 1
Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. 2
Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte. 3
Vtrum cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem. 4
Vtrum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis. 5
De cognatione legali quæ est per adoptionem.
Quæstio 57.
Vtrum adoptio conuenienter definiatur. 1
Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium. 2
Vtrum cognatio legalis contrahatur solum inter adoptantem patrem & filium adoptatum. 3
De impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, & amentiæ. Quæst. 58
Vtrum frigiditas matrimonium impediat. 1
Vtrum maleficium possit impedire matrimonium. 2
Vtrum furia impediat matrimonium. 3
Vtrum incestus quo cognouit quis sororem vxoris suæ matrimonium dirimat. 4
Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium. 5
De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat.
Quæstio 59.
Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli. 1
Vtrum inter infideles possit esse matrimonium. 2
Vtrum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum vxore nolente conuerti. 3
Vtrum fidelis conuersus possit vxorem infidelem dimittere cohabitare sine contumelia creatoris. 4
Vtrum fidelis discedens ab vxore infideli possit aliam ducere. 5
Vtrum alia vitia soluant matrimonium. 6
De vxoricidio. Quæstio 60.
Vtrum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij. 1
Vtrum vxoricidium impediat matrimonium. 2
De impedimento matrimonij, quod est votum solenne. Quæstio 61.
Vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare. 1
Vtrum alter coniugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare. 2
Vtrum mulier possit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro suo religionem intrante. 3
De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio. Quæstio 62.
Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere. 1
Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere. 2
Vtrum vir proprio iudicio possit vxorem fornicantem dimittere. 3
Vtrum vir & vxor in causa diuortij possint ad pacem iudicari. 4
Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit. 5
Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari. 6
De secundis nuptijs. Quæstio 63
Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ. 1
Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum. 2
De annexis matrimonio & debiti redditione.
Quæstio 64.
Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti. 1
Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti. 2
Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales. 3
Vtrum vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonij sine mutuo consensu. 4
Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti. 5
Vtrum petens debitum in tempore sacro mortaliter peccet. 6
Vtrum vnus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo. 7
De bigamia. Quæstio. 65.
Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ. 1
Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores. 2
Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ. 3
Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale. 4
Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere. 5
De bigamia & irregularitate ex ea contracta.
Quæstio 66.
Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa. 1
Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc, quòd homo habet duas vxores, vnam de iure & alteram de facto. 2
Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis duxit vxorem non virginem. 3
Vtrum bigamia soluatur per baptismum. 4
Vtrum cum bigamo liceat dispensare. 5
De libello repudij. Quæstio 67
Vtrum inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ. 1
Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem vxorem dimittere. 2
Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere. 3
Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum habere. 4
Vtrum liceat viro, repudiatam à se accipere. 5
Vtrum causa repudij sit odium vxoris. 6
Vtrum causæ repudij debebant in libello scribi. 7
De filijs illegitimè natis. Quæst. 68.
Vtrum filij qui nascuntur extra vxorum matrimonium sint legitimi. 1
Vtrum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare. 2
Vtrum filius illegitimus posset legitimari. 3
De his quæ expectant ad resurrectionem, & primò de loco animarum post mortem. Quæstio 69.
Vtrum assignentur receptacula animalibus post mortem. 1
Vtrum statim post mortem animæ deducantur ad cœlum, vel ad infernum. 2
Vtrum animæ existentes in Paradiso, vel inferno, egredi valeant. 3
Vtrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ. 4
Vtrum limbus idem sit quod infernus damnatorum. 5
Vtrum limbus puerorum sit idem, quod limbus patrum. 6
Vtrum debeant tot receptacula distingui. 7
De qualitate animæ exeuntis à corpore, & pœnæ ei inflictæ ab igne corporeo. Quæstio 70.
Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ. 1
Vtrum in anima separata remaneant actus sensitiuarum potentiarum. 2
Vtrum anima separata pati possit ab igne corporeo. 3
De suffragijs mortuorum. Quæstio 71.
Vtrum suffragia per vnum facta, alijs prodesse possint. 1
Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum. 2
Vtrum suffragia facta per peccatores mortuis prosint. 3
Vtrum suffragia quæ à viuo pro mortuo fiunt, facientibus prosint. 4
Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno. 5
Vtrum suffragia prosint existentibus in purgatorio. 6
Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existentibus. 7
Vtrum suffragia prosint sanctis existentibus in patria. 8
Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosynæ, prosint defunctis. 9
Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis. 10
Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint. 11
Vtrum suffragia quæ fiunt pro vno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm alijs. 12
An suffragia facta pro multis tantundem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent. 13
Vtrum tantum valeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt specialia & communia simul. 14
De oratione respectu sanctorum quæ sunt in patria. Quæstio 72.
Vtrum sancti orationes nostras cognoscant. 1
Vtrum debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis. 2
Vtrum orationes sanctorum ad Deum pro nobis effusæ semper exaudiantur. 3
De signis quæ iudicium præcedent. Quæst. 73.
Vtrum aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium. 1
Vtrum Sol & Luna obscurabuntur circa iudicium. 2
Vtrum virtutes cœlorum Domino veniente commouebuntur. 3
De igne vltimæ conflagrationis.
Quæstio 74
Vtrum mundi purgatio sit futura. 1
Vtrum mundi purgatio sit futura per ignem. 2
Vtrum ignis, quo mundus purgabitur sit eiusdem speciei cum igne elementari. 3
Vtrom ignis ille purgabit etiam cœlos superiores. 4
Vtrum ignis ille alia elementa consumet. 5
Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur. 6
Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi. 7
Vtrum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus qualis designatur. 8
Vtrum ille ignis inuoler reprobos. 9
De resurrectione. Quæstio 75.
Vtrum corporum resurrectio sit futura. 1
Vtrum resurrectio esit omnium generaliter. 2
Vtrum resurrectio sit naturalis. 3
De causa resurrectionis. Quæst. 76
Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis. 1
Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis. 2
Vtrum ad resurrectionem angeli operentur. 3
De tempore & modo resurrectionis.
Quæstio 77.
Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finem mundi. 1
Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum. 2
Vtrum resurrectio futura sit in noctis tempore. 3
Vtrum resurrectio futura sit subito vel successiuè. 4
De termino resurrectionis. Quæst. 78.
Vtrum mors erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. 1
Vtrum resurrectio omnium erit à cineribus. 2
Vtrum pulueres illi, ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem ad naturalem animam quæ eis coniungetur. 3
De conditionibus resurgentium, & primò de eorum identitate. Quæst. 79.
Vtrum in resurrectione anima idem corpus numero resumat. 1
Vtrum sit idem numero homo qui resurget. 2
Vtrum pulueres humani corporis ad eam portem corporis quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat. 3
De integritate corporum resurgentium. Quæstio 80.
Vtrum omnia membra humani corporis resurgant. 1
Vtrum capilli & vngues resurgent in humano corpore. 2
Vtrum humores in corpore resurgent. 3
Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso. 4
Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum resurget. 5
De qualitate resurgentium. Quæst. 81
Vtrum omnes resurgent in eadem ætate. 1
Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ. 2
Vtrum omnes resurgent in sexu virili. 3
Vtrum omnes resurgent in vita animali. 4
De conditionibus beatorum resurgentium.
Quæstio 82.
Vtrum corpora sanctorum post resurrectionem sint impassibilia. 1
Vtrum impassibilitas in omnibus erit æqualis. 2
Vtrum impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat. 3
Vtrum in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu. 4
De subtilitate corporum beatorum.
Quæstio 83.
Vtrum subtilitas sit proprietas corporis glorioſi. 1
Vtrum ratione huius subtilitatis comparat corpori glorioso esse in eodem loco cum alio non glorioso. 2
Vtrum per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtrum vnum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco. 4
Vtrum ex ſua ſubtilitate remouetur à corpore glorioſo neceſſitas exiſtendi in æquali loco. 5
Vtrum corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile. 6

De agilitate corporum beatorum. Quæſtio 84

Vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia. 1
Vtrum ſancti agilitate ſua nonnunquam vtantur ita quòd moueantur. 2
Vtrum ſancti moueantur in inſtanti. 3

De claritate corporum beatorum. Quæſtio 85.

Vtrum corporibus glorioſis claritas conueniat. 1
Vtrum claritas corporis glorioſi poſſit videri à non glorioſo oculo. 2
Vtrum corpus glorioſum neceſſario videatur à corpore non glorioſo. 3

De conditionibus corporum damnatorum reſurgentium. Quæſtio 86.

Vtrum corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgent 1
Vtrum corpora damnatorum erunt corruptibilia. 2
Vtrum corpora damnatorum ſint futura impaſſibilia. 3

De cognitione quam habebunt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorum, & demeritorum. Quæſtio 87.

Vtrum poſt reſurrectionem quilibet cognoſcat peccata quæ fecit. 1
Vtrum quilibet poſſit legere omnia quæ ſunt in conſcientia alterius. 2
Vtrum omnia merita vel demerita propria vel aliena vno intuitu ab aliquo videantur. 3

De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet. Quæſtio 88.

Vtrum generale iudicium ſit futurum. 1
Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem. 2
Vtrum tempus futuri iudicij ſit ignotum. 3
Vtrum iudicium fiet in valle Ioſaphat. 4

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali. Quæſtio 89.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Chriſto. 1
Vtrum iudiciaria poteſtas correſpondeat voluntariæ paupertati. 2
Vtrum angeli debeant iudicare 3
Vtrum dæmones exequentur ſententiam iudicis in damnatos. 4
Vtrum omnes homines in iudicio comparcant. 5
Vtrum boni in iudicio iudicentur. 6
Vtrum mali iudicabuntur. 7
Vtrum angeli in futuro iudicentur. 8

De forma iudicis venientis ad iudicium. Quæſtio 90

Vtrum Chriſtus in forma humanitatis ſit iudicaturus. 1
Vtrum Chriſtus in iudicio apparebit in forma humanitatis glorioſa. 2
Vtrum diuinitas à malis ſine gaudio videri poſſit. 3

De qualitate mundi, & reſurgentium poſt iudicium. Quæſtio 91.

Vtrum mundus innouabitur. 1
Vtrum motus corporum cœleſtium ceſſabit. 2
Vtrum in corporibus cœleſtibus claritas augeatur in illa innouatione. 3
Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. 4
Vtrum plantæ, & animalia remaneant in illa innouatione. 5

De viſione diuinæ eſſentiæ per comparationem ad beatos. Quæſtio 92.

Vtrum intellectus humanus poſſit peruenire ad videndum Deum per eſſentiam. 1
Vtrum ſancti poſt reſurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt. 2
Vtrum ſancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt. 3

De ſanctorum beatitudine, & eorum manſionibus. Quæſtio 93.

An beatitudo ſanctorum ſit maior futura poſt iudicium quàm ante. 1
Vtrum beatitudinis gradus manſiones dici debeant. 2
Vtrum diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis. 3

De modo quo ſancti ſe habebunt erga damnatos. Quæſtio 94.

Vtrum beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum. 1
Vtrum beati compatientur miſeriis damnatorum. 2
Vtrum beati lætentur de pœnis impiorum. 3

De dotibus beatorum. Quæſtio 95

Vtrum ponendæ ſint aliquæ dotes in hominibus beatis. 1
Vtrum dos ſit idem quod beatitudo. 2
Vtrum competat Chriſto habere dotes. 3
Vtrum angeli habeant dotes. 4
Vtrum conuenienter ponantur tres animæ dotes. 5

De aureolis. Quæſtio 96

Vtrum aureola ſit aliud à præmio eſſentiali, quod aurea dicitur. 1
Vtrum aureola differat à fructu. 2
Vtrum fructus debeatur ſoli virtuti continentiæ. 3
Vtrum conuenienter aſſignentur tres fructus tribus continentiæ partibus. 4
Vtrum aureola debeatur ratione virginitatis. 5
Vtrum martyribus aureola debeatur. 6
Vtrum doctoribus aureola debeatur. 7
Vtrum Chriſto aureola debeatur. 8
Vtrum angelis aureola debeatur. 9
Vtrum aureola etiam corpori debeatur. 10
Vtrum conuenienter aſſignentur tres aureolæ, virginum, martyrum, & prædicatorum. 11
Vtrum aureola virginum ſit potiſſima inter alias. 12
Vtrum vnus alio aureolam excellentius habeat. 13

De pœna damnatorum. Quæſtio 97.

Vtrum damnati in inferno ſola pœna ignis affligantur 1
Vtrum vermis damnatorum ſit corporalis. 2
Vtrum fletus qui erit in damnatis ſit corporalis. 3
Vtrum damnati ſint in tenebris corporalibus. 4
Vtrum ignis inferni ſit corporalis. 5
Vtrum ignis inferni ſit ejuſdem ſpecici cum igne noſtro. 6
Vtrum ignis inferni ſit ſub terra. 7

De voluntate & intellectu damnatorum. Quæſtio 98.

Vtrum omnis voluntas damnatorum ſit mala. 1
Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt. 2
Vtrum damnati recta ratione vellent non eſſe. 3
Vtrum damnati vellent eſſe in inferno alios damnatos. 4
Vtrum damnati odio habeant Deum. 5
Vtrum damnati deteſentur. 6
Vtrum damnati poſſint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt. 7
Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo. 8
Vtrum damnati gloriam beatorum videant. 9

De miſericordia Dei reſpectu damnatorum. Quæſtio 99.

Vtrum ex diuina juſtitia inferatur pœna æterna peccatori. 1
Vtrum per diuinam miſericordiam omnis pœna terminetur, tam hominum, quàm dæmonum. 2
Vtrum diuina miſericordia patiatur homines in æternum puniri. 3
Vtrum pœna Chriſtianorum damnatorum per diuinam miſericordiam terminetur. 4
Vtrum omnes illi qui operantur miſericordiæ opera putentur æternaliter. 5

Finis indicis Quæſtionum & Articulorum, de quibus agitur in Diui Thomæ Additionibus ad Tertiam eius Partem.

TERTIAE PARTIS SVMMAE D. THOMAE AQVINATIS OMNIVM MEMORABILIVM, QVAE HABENTVR IN TEXTV, COPIOSISSIMVS

INDEX.

ABBAS baculo, canonicus libro, epiſcopus annulo inueſtiuntur, q.62.1.cap.pag.279
Abel Abrahæ & Melchiſedech ſacrificio comparatur euchariſtia in miſſa, q.83.4.5.pag.401
Ablutio manuum in miſſa ſit ad decentiam & ad ſignificandam emundationem etiam à minimis peccatis, q.83.5.1.pag.402
Ablutio pedum veteris teſtamenti in nouo teſtamento prætermittitur: & retinetur lotio manuum, quæſt. 83.5.1.pag.ead.
Abraham primus inter antiquos promiſſionem accepit de Chriſto naſcituro, & primus fe à ſocietate infidelium ſegregauit, q.70.2.cap.pag.329
Abrahæ & Dauidis Chriſtus ſpecialiter dicitur filius, q.31.2.0.pag.159
Abrahæ deſcendentes decimati ſunt in eo præter Chriſtum, quæ.31.0.pag.163
Abrahæ. ver. Abel. Dauid.
Abſolutio vniuerſalis à culpa & à pœna, fit in perceptione baptiſmi & in martyrio, q.68.2.2.pag.317
Abſolutio in publico facta, vt in miſſa prima, & completorio non eſt ſacramentalis, q.84.1.1.pag.424
Abſolutio ſacerdotis inſtrumentaliter remittit culpam. q.84.3.1.pag.424
Abſolutionis ſacramentalis forma debet fieri per verbum indicatiuum, quæ. 84.3.0.pag.124
Abſolutionis ſacramentalis forma differt à forma baptiſmi & confirmationis: & eſt iſta: ego te abſoluo, quæſt.84.3.0.pag.124
Abſtractio circumſcriptiua per intellectum à Deo vtio ſicuti eſt: eſt impoſſibilis, quæſt.3.3.cap.pag.29
Abſtractio ſcientiæ ex corporalibus, in ſtatu innocentiæ non fuiſſet, quæſt. 61. 2.cap.pag.277
Abſtractio quantitatis mathematicæ non fit à materia intelligibili, ſed à materia ſenſibili, q.77.2.4.pag.368
Abſtractum & concretum in diuinis ſunt idem realiter, & differunt ſecundum rationem, q.17.1.cap.pag.110
Acceſſus eſt prior receſſu in ordine cauſæ agentis & finalis: ſed eſt poſterior tempore & ex parte ſubiecti, quæſt.85.6.2.pag.408
Accidens non eſt ens, ſed entis: & eſt nobilius ſuo ſubiecto ſecundum quid eſt, ſimpliciter autem eſt econuerſo, quæſt.11.5.1.pag.82
Accidens poteſt eſſe ſine ſubiecto virtute Dei, q.75.5.0.pag.356.& quæſt.77.1.0.pag.367
Accidens non poteſt tranſire de ſubiecto in ſubiectum, quæſt.62.3.2.pag.281. & q.77.1.cap.pag.367
Accidens non potest eſſe ſubiectum accidentis, ſed ſubſtantia, quæſt.77.2.1.pag.368
Accidentia panis & vini ſunt in ſacramento altaris virtute Dei, & ibi manent, quæſt.75.5.0. & q.76.1.1.pag.356
Accidentia iſta habent quantitatem pro ſubiecto, q.77.2.0.pag.368
Accidentia iſta non ſunt ſubiectiue in aere, quæſt.77.1.cap.pag.367
Accidentia iſta habent modum eſſendi, agendi, & patiendi ſubiectiue: ideò ſine forma ſubſtantiali virtute diuina poſſunt agere & pati quicquid poteſt ſubſtantia præexiſtens, quæſt.77.1.4.5.9.78.0.pag.366
Accidentia iſta immutant corpora exteriora: & poſſunt agere ad formam ſubſtantialem, q.77.1.0.pag.368
Accidentia iſta nutriunt, q.77.6.0.pag.371
Accidentia panis conſecrati poſſunt frangi, nec tamen Chriſtus frangitur, q.77.7.0.pag.320
Accidentia vini conſecrati poſſunt miſceri cum alijs liquoribus, quæſt.77.8.0.pag.372
Accidentia iſta corrumpi poſſunt ſicut & ante conſecrationem dupliciter: ſcilicet per ſe & per accidens, q.77.4.0.pag.169
Accidentia iſta ſunt compoſita ex eſſe & quod eſt, q.77.1.4.pag.368.
Accidentis propria definitio non eſt ens in ſubiecto, ſed eſt res cuius eſſentiæ competit habere eſſe in ſubiecto, q.77.12.pag.36
Accidentium ſacramenti altaris operationes, quædam ſunt naturales, & quædam miraculoſa. q.75.6.2.pag.357
Accidentium iſtorum quomodo ex eis poſſit aliquid generari: & quod neceſſe eſt ex ijs generari aliquid cum corrumpuntur, q.77.1.0.pag.370.
Accidentium iſtorum fractio triaſignificat, q.85.5.7.8.pag.402
Accidentium iſtorum corruptio non eſt miraculoſa, ſed miraculum præſupponit, quæſt.79.4.1.pag.370
Accidentium iſtorum immutatio non facit ibi deſinere corpus Chriſtiniſi qua corrumperetur ſubſtantia panis & vini, ſi adeſſet, quæſt.76.6.0.pag.369.& q.77.6.0.pag.362
Accidentialiter cõuenit alicui quicquid aduenit ei poſt eius eſſe completum, niſi trahatur in communionem illius eſſe completi, q.2.6.2.pag.20
Acetum & vinum differunt ſpecie, q.74.5.2.pag.346
Acetum non poteſt naturaliter mutari in vinum. q.74.5.2.pag.346
Actio Dei eſt ſua eſſentia, q.9.1.1.pag.69
Actio formæ ſubſtantialis vel accidentalis dependet à Deo, quæſt. 77.3.2. pag.368
Actio primi principij propriè dicitur operatio: non autem actiones ſecundorum, ſed dicuntur operata, q.19.1.cap.pag.115
Actio inſtrumenti duplex, ſcilicet ſecundum propriam formam, & vt mouetur à principali agente, q.19.1.cap.pag.119.& q.62.1.2.pag.280
Actio prima eſt alia ab actione principalis agentis, ſecunda verò eſt eadem, quæſt.19.1.cap.2.& 2.cap.pag.120
Actio ſpeciem habet à forma agentis, q.19.1.3.pag.ead.
Actio non attribuitur inſtrumento propriè, ſed principali agenti, q.13.1.cap.pag.88.& q.13.0.1.pag.98
Actio attribuitur inſtrumento ſicut immediate agenti, ſed principali agenti ſicut in cuius virtute agit inſtrumentum. q.62.5.1.pag.304
Actio principalis agentis & inſtrumenti: non poteſt eſſe eadem numero eſſentialiter, quæſt.19.1.cap.pag.119
Actio eſt per aliquam formam, q.19.1.3.pag.120
Actio eadem ex diuerſa intentione facta, poteſt eſſe bona & mala. quæſt.82.5.3.pag.398
Actio qualitatis quæ eſt ad formam ſubſtantialem, non fit niſi in virtute formæ ſubſtantialis, nec ipſa forma eſt principium actionis, niſi mediante qualitate, q.77.3.3.pag.369
Actus dupliciter eſt aliculus potentiæ, ſcilicet elicitiuæ, & imperatiuæ, q.85.2.1.pag.407
Actus dicitur humanus à voluntate: ſeu à ratione deliberata, quæſt.19.2.0. pag.221.
Actus diuerſi quorum vnus eſt ratio alterius, non diuerſificant habitum, q.3.3.2.pag.66
Actus ſunt ſuppoſitorum, propoſitio iſta deficit in ſpeciebus ſacramenti altaris, q.77.3.cap.pag.379
Adam in ſtatu innocentiæ indigebat gratia, q.61.2.1.pag.277
Adam non poterat ſe transferre in aliam formam. q.13.3.2.pag.88
Adam habuit aliquid carnis, & oſſis quod non pertinebat ad integritatem perſonalem ipſius: & de ea formata eſt mulier, q.31.3.2.pag.162
Adæ peccatum fuit ſuperbia, q.1.5.cap.pag.3
Adæ peccatum ad alios per carnis propagationem deriuatur, quæſt.19.4.1. pag.133.
Adæ peccatum originale quod eſt peccatum naturale, deriuatum eſt ad poſteros à peccato actuali ipſius, quod eſt peccatum perſonale, quæſt.8.5.1. pag.66
Adæ peccatum originale fuit in eo dupliciter, ſcilicet per modũ actualis peccati: & per modum peccati quaſi naturalis. q.8.5.1.pag.66
Admiratio eſt de aliquo nouo & inſolito, q.15.8.cap.pag.97
Admiratio fuit in Chriſto, q.15.8.0.pag.97
Adoptatio Dei tacit adoptatum eſſe idoneum: ſed adoptatio hominis præſupponit idoneum, q.23.1.0.pag.131
Adoptatio conuenit tantum perſonæ, q.25.4.1.pag.140
Adoptio filiorum Dei eſt per conformationem imaginis naturalem, q.3.5.2. pag.31.& q.45.1.4.0.pag.216
Adoptio. ver. Aſſimulatio. Frater.
Adoptare conuenit tori trinitati: ſicèt poſſit appropriari patri, quæſt.23.2.0. pag.132
Adoptare homines conuenit Deo, q.23.1.0.pag.131
Adoptare eſt admittere ex gratia ad participandum hæreditatem, qu.23.1.cap. pag.131
Adoptari conuenit ſoli creaturæ rationali: non omni, ſed ſolum habenti charitatem, q.23.3.0.pag.133
Adoptari conuenit etiam Angelis: ſed non primò, q.23.3.2.pag.133
Adoptiuus. ver. Chriſtus.
Adoratio imaginum Chriſti tradita eſt ab Apoſtolis, & Lucas dicitur depinxiſſe imaginem Chriſti quæ Romæ habetur, q.25.3.4.pag.139
Adoranda eſt mater Chriſti hiperdulia: non autem latria, q.25.5.pag.140
Adoranda ſunt reliquiæ ſanctorum dulia tantum, q.25.6.0.pag.141
Adorare imagines Chriſti licet nunc, non autem in veteri teſtamento licuit facere quamcunque ſculpturam adorandam, q.25.3.1.pa.138
Adorari debent deitas & humanitas Chriſti vna adoratione latriæ, quæſt.25. 1.0.pag.136
Adorari debet tota trinitas: vna tantùm latria, q.25.1.1.pag.136
Adorari debet humanitas Chriſti vt vnita verbo latria: non autem ſecundum ſe, ſed hyperdulia, q.25.2.0.pag.137
Adorari debet Deus latria propter deitatem: & dulia propter dominum, pag. 25.2.0.pag.137
Adorari debet perſona Chriſti latria ratione deitatis: & dulia ratione humanitatis perfectæ omni munere gratiarum, q.25.2.cap.pag.137
Adorari debent caro Chriſti & imago eius latria. q.25 3.0.pag.138
Adorari debet crux propria Chriſti eadem adoratione latriæ cum Chriſto, inquantum ipſum repræſentat: & tetigit membra eius, & eius ſanguine eſt perfuſa, q.25.4.0.pag.140
Adorari debet imago crucis Chriſti in alia materia (puta lapidis vel ligni) latria, vt imago Chriſti tantùm, q.25.4.0.pag.140
Adorari debent omnia alia Chriſti, vt claui, lancea, corona, præſepe & huiuſmodi: ratione contactus tantùm, q.25.4.3.pag.140
Adorari non poteſt creatura latria ſine peccato, q.25.5.6.0.pag.140
Aduentus Chriſti duplex, ſcilicet in carne, & ad iudicium, q.1.6.3.pag.9.& q.36.1.1.3.pag.184

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aduentus primus fuit ad manifestandam veritatem: ad liberandum à peccatis: & ad trahendum ad Deum, q.49.1.cap.pag.197
Aduentus secundus erit manifestus: primus verò occultus, quæst. 36. 1. 3. pag. 180
Agens inquantum huiusmodi est in actu, quæst. 8.5.cap.pag.66.& q.77.3.ca. pag.369
Agens perfectum non impeditum, & cuius ratio non est successiua, potest operari in primo instanti in quo est, q. 14.2.1.pag.171
Agens duplex, scilicet principale, & instrumentale, q. 48. 6. cap. pag. 233.& q. 62.1.cap.pag.48
Agens instrumentale est mouens motum, quæst.19.1.2.pag.120
Agens secundarium non agit sine principali: sed eo cooperatur, quæst.71.2. cap.pag.333
Agens instrumentale exequitur actionem principalis agentis per aliquam actionem propriam sibi, q.62.1.cap.1.pag.279.& q 64.5.pag.292
Agens principale agit secundum exigentiam suæ formæ: non autem instrumentale, quia agit vt motum ab alio, q.63.5.2.pag.279
Agens omne præter Deum non attingit materiam primam: sed præsupponit eam, q.75.4.cap.pag.354
Agere potest aliquid vltra speciem suam, non quasi virtute propria: sed virtute principalis agentis, q. 77.3.3.pag.362
Agnus ingiter oblatus mane & vespere, erat principale sacrificium veteris legis, quæst.22.3.3.pag.121
Agnus paschalis fuit præcipua figura eucharistiæ, ratione passionis Christi, quæst.73.6.cap.pag.242.& q.80.10.2.pag.392
Agnus paschalis fuit figura eucharistiæ quantum ad tria quæ in ea continentur, q.73.6.o.pag.ead.
Agno paschali significabatur quòd oblatio veri agni, scilicet Christi, esset sacrificium consummatiuum omnium aliorum, quæ. 22.3.3.pag.121
Agonia fuit in Christo secundum partem sensitiuam: non autem secundum rationem, q.18.6.3.pag.119
Agresta est in via ad generationem vini: ideò non est vinum, quæst. 74.5.3. pag. 346
Alimentum corporale conuertitur in substantiam aliti: sed alimentum spirituale conuertit hominem in seipsum, quæst.73.3.3.pag.346
Altare significat crucem Christi, q.83.2.2.pag.389
Altare significat Christum, q.83.3.2.pag.ead.
Altare debet esse lapideum, quæst.83.3.3.pag.400
Altare in veteri lege nebat in vno loco, q.83.3.5.pag.ead.
Alterum simpliciter facit diuersitas accidentis: sed aliud secundum quid, id est, secundum essentiam, facit diuersitas substantiæ, nisi adsit diuersitas suppositorum, q.17.1.7.pag.111
Amydum, quia est ex tritico corrupto, non videtur quòd panis ex eo confectus possit fieri corpus Christi, q.74.3.4.pag.345
Amor Dei est ad omnes homines, quantum ad eorum naturam: sed odit eos quantum ad eorum culpam, q.45.4.1.pag.236
Angelus differt specie ab alio angelo, q.69.8.3.pag.217
Angelus non potuit peccare in primo instanti, q.34.3.1.pag.172
Angelus non est minister alicuius sacramenti, nec alicuius rei sacramentalis, quæst.64.7.o.pag.295
Angelus non potest manducare sacramentaliter eucharistiam, nec spiritualiter: sed Christum, q.80.2.o.pag.283
Angeli & homines ordinantur sub eo pore ecclesiæ mystico, quæst. 8.4.cap. pag. 65
Angeli & homines possunt illuminari à Christo, dando eis gratiam & scientiam, q.8.4.cap.3.pag.65.& q.13.2.o.fo.87
Angeli meruerunt in primo instanti suæ creationis, q.34.3.1.pag.172
Angeli fuerunt ministri sacerdotij Christi, q.22.1.1.pag.127
Angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi, q. 59.6.o.pag.271
Angeli essentia indiuiduatur seipsa, q.77.2.cap.
Angeli cognitio est duplex, t. matutina & vespertina, q. 9.3.cap.pag.71
Angeli cognitio non est discursiua, q.11.33.pag.84
Angeli apparitio in principio est cum terrore: sed bonus tandem consolationem facit, non autem malus, q.30.1.2.pag.157
Angeli apparitio facta mulieribus ad sepulchrum Christi, fuit primo per vnum, deinde per duos, q.55.6.3.pag.260
Angeli peccatum est irremediabile: ideò eius natura non fuit assumptibilis à filio Dei, q.4.1.cap.3.pag.37
Angelorum caput est Christus secundum quòd Deus, & secundum quòd homo, quæst.8.4.o.pag.65
Angelorum apparitiones in veteri testamento ordinabantur ad apparitionem filij Dei in carne, q.30.3.c.pag.157
Angelorum corpora assumpta non habent virtutes naturales, quas ostendunt, nec operationes vitæ, q.55.6.1.pag.305
Ex angelorum nominibus, proprietates & officia eorum accipiuntur, qu.67. 1.c.pag.310
Anima est forma corporis dans ei esse, & esse corporeum, & esse animatum, q.75.6.2.pag.357
Anima sensitiua nobilior est in homine, quàm in brutis, qu.2.2.2.pag.12.& q.5.1.pag.43
Anima dupliciter patitur, q.15.4.c.pag.94
Anima non mouetur, nisi per accidens, qu.50.5.3.pag.270
Anima rationalis non recipit esse à Deo nisi in corpore, q.6.3.4.o.pag.48
Anima rationalis in corpore constituta patitur dupliciter, scilicet passione corporali & animali, q.15.4.c.pag.94
Anima est tota in toto, & tota in qualibet parte sui corporis, quæst.46.7.cap. pag.221
Anima non est homo, contra Hugonem de sancto victore, quæstio.50.4.ca. pag.240
Anima est propria forma corporis & motor eius, q.8.2.c.pag.63
Anima in statu innocentiæ non perficiebatur quantum ad scientiam vel gratiam per aliquid corporale, q.61.2.c.pag.277
Anima separata habet voluntatem immobilem respectu finis, q.52.6.3.pag. 248.& 7.3.pag.54
Anima separata, statim post mortem habet statum immutabilem, qu.59.5.1.3. pag.270
Anima separata potest intelligere absque conuersione ad phantasmata, q.11. 2.c.pag.75
Anima cuiuslibet beati naturaliter vtitur discursu, q.11.3.3.pag.71
Anima cuiuslibet sancti & latronis post mortem & descensum Christi ad infernum, illustrabatur & truebatur diuina gloria, q.52.4.2.3.pag.262
Anima. ver. Potentia.
Anima Christi & diuinitas eius sunt in sacramento altaris ex naturali concomitantia, quæst.76.1.1.pag.158
Anima Christi est nobilior angelis, q.6.3.2.pag.49
Et est super omnes creaturas, q.59.6.3.pag.271
Et ea nihil fuit potentius simpliciter, q.14.2.3.pag.91
Anima Christi est instrumentum diuinitatis, q.13.2.2.pag.87
Et vt sic habuit instrumentales virtutes ad omnes mutationes miraculosas ordinabiles ad instaurationem rerum: non autem ad earum annihilationem, q.13.2.cap.3.pag.87
Anima Christi per scientiam acquisitam sciuit omne scibile per actionem intellectus agentis, non autem substantias separatas, nec singularia præterita vel futura, q. 12.1.o.pag.83
Anima Christi per scientiam inditam poterat intelligere conuertendo se ad phantasmata, & sine eis, q.11.2.o.pag.80
Anima Christi per scientiam infusam cognoscebat omnia cognoscibilia ab homine per lumen intellectus agentis: & omnia quæ per reuelationem hominibus innotescunt, q.11.1.c.pag.79
Et per eam poterat cognoscere substantias separatas, q.11.1.2.pag.79
Et etiam omnia singularia, q.11.1.3.pag.ead.
Anima Christi in verbo non comprehendit diuinam essentiam, quæst.10.1.o. pag.36
Cognoscit tamen in eo omnia quæ quandoque sunt, & etiam hominum cogitatus: non autem omnia quæ sunt in potentia Dei, q.10.2.o.pag.75
Cognoscit etiam in verbo omnia quæ Deus nouit scientia visionis, q.10.2.2. pag.75
Et scit in eo infinita in potentia: non autem in actu, q.10.3.6.pag.76
In verbo etiam comprehendit essentiam omnis creaturæ, & quicquid est in potentia eius, q.10.2.3.pag.75
Anima Christi. ver. Potentia.
Animal duplex, scilicet verum, & phantasticum, q.39.7.c.pag.195
Animalia in veteri lege propter suam tenerituditem ante octo dies non offerebantur, q.13.2.c.pag.87
Annihilare soli Deo conuenit, q.13.2.c.pag.87
Annuntiatio Christi conuenienter facta fuit per angelum, quæst.30.2.o.pagina 135
Annuntiatio Christi conuenienter facta fuit per angelum, quæst.30.2.o.pagina 136
Facta fuit conuenienter in specie & visione corporali, q.30.3.o.pag.157
Et conuenienti modo & ordine, q.30.4.o.pag.ead.
Annuntiationis Dominicæ euangelium exponitur, q.30.4.o.pag.ead.
Antequàm, quid importet, q.2.3.1.pag.151
Antichristus non erit vnitus diabolo in persona, q.8.2.c.1.pag.68
Antichristus erit caput malorum omnium, q.8.8.o.pag.ead.
Apertio latus regni cœlorum est remotio impedimenti gloriæ, q.39.5.2.pa. 194.& q.49.5.o.pag.236.& q.59.7.o.pag.283
Apostoli nullum sacramentum instituerunt, q.64.2.o.pa.201.& 72.1.1.pa.333
Apostoli ministrantes sacramenta, vtebantur aliqua forma verborum tradita à Christo, q.72.4.1.pag.335
Apostoli multa tradiderunt occulte non in scriptis, vt formas sacramentorum. q.25.3.4.pag.129.& q.72.4.1.pag.335
Apostoli sunt baptizati baptismo Christi à Christo, quæst.38.6.2.pag.116.& q.84.7.4.pag.405
Apostoli baptizabant per alios: sed pra dicabant per se. q.67.2.1.o.311
Apostoli confirmati sunt à Christo sine materia, q.72.2.1.& 4.1.pag.334
Apostolis missio spiritussancti facta est in specie linguæ igneæ. q.39.6.pag. 311.& q.72.2.1.pag.334
Apparitio differt à missione visibili, q.36.2.1.pag.196
Apparitio Christi postquam resurrexit, legitur facta duodecies, qu.55.3.3.4. pag.257.& q.55 5.6.pag.402
Apparuit Christus in alia effigie. q.55.4.o.pag.257
Apparuit Christus post resurrectionem, q.55.6.cap.pag.259
Apparuit Christus quibusdam post ascensionem in specie propria, quæst.57. 6.3.pag.665
Appetitus concupiscibilis & irascibilis obedit imperio rationis, quæst.15.2. 1.pag.93.& q.19 2.cap.pag.121
Appetitus sensitiuus inquantum dicitur rationalis, quæst.12.2.pag.116
Appropriatur vnitas patri, æqualitas filio, nexus verò spiritui sancto, q.38.2. 3.pag.266
Aqua habet multas proprietates, q.66.3.cap.pag.302
Aqua pluuiæ vnde generetur, q.60.2.5.pag.302
Aqua vera exiit de latere Christi in cruce, q.66.4.3.pag.302
Aqua benedicta non est sacramentum: sed dispositio ad sacramenta, delens venialia, q.65.1.6.3.pag.292
Aqua benedicta ad quid detur, q.71.2.3.pag.332
Aqua non benedicta benedictæ addita, tota fit benedicta, q.77.2.3.pag.364
Aqua debet poni in calice, & parum, q.74.2.o.pag.347
Aqua non permixta vino conficitur, licet non apponens peccet, qu. 74.7.o. pag.347.& q.83.6.4.pag.403
Aqua artificiali in vino posita (licet fieri non debeat) conficitur non autem in pane, q.74.7.3.pag.347
Argumentum dicitur dupliciter, scilicet ratio rei dubiæ: & signum euidens sensibile, q.55.5.cap.pag.258
Ars non potest inducere formam substantialem: nisi virtute naturæ, quæst. 75.6.1.pag.317
Artis forma, est similitudo vltimi effectus intenti ab artifice, quæst. 72. 2.ca. pag. 374
Artificialium formæ sunt accidentia, q.66.4.cap.pag.303
Ascendere in cœlum fuit conueniens Christo. q.57.1.6.o.pag.261
Ascendit Christus secundum vtranque naturam, q.57.2.o.pag.189
Ascendit Christus propria virtute vtriusque naturæ, q.57 3.o.pag.263
Ascendit Christus super omnes cœlos, & super omnem creaturam, qu.57. 4. 5.o.pag.261
Ascendenti Christo accreuit gaudium, quo ad modum: non autem quo ad essentiam gloriæ, q.57.1.2.pag.262
Ascensio Christi transcendebat communem hominum notitiam, quæst.55.2. 2.pag. 256

Nec statim

Nec statim post resurrectionem facta fuit propter fidem confirmandam, qu. 5.1.4.pag.43
Nec fuit in instanti, q.57.3.3.pag.263
Ascensio Christi fuit causa nostræ salutis, q.57.6.pag.264
Et aperuit nobis paradisum quo ad locum: non quoad visionem, q.47.5.4. pag.236
Ascensio Christi. ver. Conuersatio. Christus.
Assimilari possumus tripliciter filio Dei, q.23.3.c.pag.152
Assimilatio talis per charitatem perfecti ratione adoptionis, quæst.23.3. pagina 152
Assumere dicit actum assumentis, & terminum, q.3.1.4.c.pag.24
Assumere proprie conuenit personæ, & non naturæ, q.3.1.2.3.o.pag.26
Assumere qua ratione naturæ conuenit, q.3.2.o.pag.27
Assumere natura posset abstracta personalitate, q.3.3.o.pag.29
Assumere posset Deus naturam angelicam, sine corruptione personalitatis angelicæ, q.4.1.3.pag.36
Assumere & incarnari potest conuenire cuilibet personæ sine alia, qu.3.4. 5.o.pag.30
Assumere naturam humanam in omnibus suis suppositis non fuit conueniens, q.4.5.o.pag.42
Assumens non est assumptum, vniens verò est vnitum, q.2.8.c.pag.20
Assumens scilicet persona est vniens: sed non econuerso, q.2.8.2.pag.20
Assumi conuenit naturæ, non personæ, q.4.1.pag.35
Assumi potest eadem natura numero à tribus personis, q.3.6.o.pag.32
Assumi possunt duæ naturæ humanæ ab vna persona, q.3.7.o.pag.39
Assumi non debuit natura humana immediate in Adam, q.4.6.2.pag.43
Assumi conuenit naturæ humanæ ratione sui & non ratione suppositi, ideò non conuenit Deo, q.16.q.3.pag.102
Assumpta est natura humana & vnita, natura diuina est vnita, sed non assumpta, q.2.8.c.pag.20
Assumpta est natura humana in individuo, q.2.2.3.pag.12.& 5.2.pag.16
Assumpta est natura humana conuenienter de stirpe Adæ, qu.4.6.o.pag.43. q.31.1.1.o.pag.158
Assumpta est à filio Dei caro mediante anima: & anima mediante spiritu, q. 6.1.2.o.pag.46
Assumpta est caro Christi de Adam, de Dauid, & Abraham, q.31.1.2.o.pagina 158
Assumpta est anima Christi, & creata in eodem instanti, qu.6.3.4.o.pag.48. q.33.1.2.o.pag.158
Assumpta non fuit columba in vnitatem personæ spiritussancti, q.39.6.2.7. c.pag.194
Assumptam fuisse naturam humanam à verbo Dei accidentaliter est hæreticum, q.2.6.c.pag.17
Assumptæ sunt partes mediante toto ordine intentionis: sed econuerso ordine executionis, q.5.6.o.pag.50
Assumpsit filius Dei naturam humanam cum omnibus perfectionibus suis, q.8.1.c.pag.66.& q.18.1.2.o.pag.115
Assumpsit filius Dei conuenienter carnem de muliere, q.31.4.o.pag.160
Assumpsit filius Dei animam rationalem, q.5.3.4.o.pag.45
Assumpsit Christus corpus de muliere, & non attulit ipsum de cœlo, qu.5. 2.o.pag.44
Assumpsit Christus verum corpus, & non phantasticum, quæst.5.1.o.pag.43
Assumpsit Christus naturam humanam integram & perfectam, q.9.1.c.pag. 66.& q.18.1.2.c.pag.115
Assumpsit Christus partes vnitas, q.2.1.c.pag.16
Assumpsit Christus omnes defectus naturales corporis communes toti naturæ humanæ, sed nullum defectum contraxit, q.14.o.pag.89
Nec aliquem defectum animæ assumpsit aut contraxit, q.15.o.pag.92.& q. 31.7.o.pag.92
Assumptibilis est tantùm natura humana, secundum congruentiam, quæ liber verò natura de potentia Dei absoluta, q.4.ad 1.pag.35
Assumptio dicit actionem vel passionem, secundum quod diuersimodè aliqua respicit: & differt ratione ab vnione & incarnatione, qu.2.2.o.pagina 20
Assumptio naturæ humanæ conuenientius facta est ad filium, quàm ad patrem vel spiritum sanctum, q.3.8.o.pag.34
Assumptio Christi non fuit tantum per inhabitationem gratiæ, q.6.c.pag.17
Assumptis duabus naturis humanis ab vna persona, illa persona esset tantum vnus homo, q.3.7.2.pag.34
Assumptus non fuit homo à filio Dei, q.4.1.o.pag.40
Aue Maria exponitur vsque ad ly & benedictus, q.30.4.o.pag.157
Auersio & conuersio est in omni peccato mortali, q.86.4.c.pag.409.& qu. 88.pag.412
Augmentum formarum dupliciter terminatur, q.7.12.c.pag.60
Aures. ver. Baptizatus. Exorcismus.
Azimus panis puritatem significat, & tamen Græcus in eo conficiens peccaret, q.74.c.pag.343

B

Baptismata Pharisæorum erant vana, q.38.1.3.pag.199
Baptismus Ioannis fuit conueniens, q.38.1.3.pag.189
Baptismus Ioan. nominatus ab ipso, q.38.2.1.pag.189
Baptismus Ioan. non erat per se sacramentum, sed quasi quoddam sacramentale disponens ad baptismum Christi: ideo aliqualiter pertinebat ad legem Christi, q.38.1.1.pag.ead.
Baptismus Ioan. fuit à Deo quo ad ritum, & à Ioanne quo ad effectum, qu. 38.2.o.pag.ead.
Baptismus Ioan. non fuit commendatus aliquo præcepto in sacra scriptura: quia parum erat duraturus, q.38.2.3.pag.180
Baptismus Ioan. erat præparatorius ad baptismum Christi, quæst.38.1.3.o. pag.188
Baptismus Ioan. erat quasi protestatio, & professio pœnitentiæ, quam conferebat baptizando, q.38.3.1.pag.190
Et non imprimebat characterem, q.32.6.c.pag.116
Nec in ipso remittebantur peccata, q.43.6.1.pag.319
Nec conferebat gratiam, q.38.3.o.pag.189
Nec ad ipsum admittebantur pueri, nec gentiles, q.38.4.3.pag.190
Baptismus Ioan. fuit præparatorius ad baptismum Christi, per exercitum actus, q.70.1.3.pag.329
Et cessauit Ioanne incarcerato, q.38.5.o.pag.190

Baptismus est sacramentum necessarium simpliciter & absolutè, q.65.4.ca. pag.100
Baptismus pluribus sub his verbis collatus, ego baptizo vos, est baptismus: sed non fieri deberet nisi necessitas cogat, q.66.5.4.pag.303.& q.67.6.2.pagina 313
Baptismus non dicitur reiterare, si ille de quo dubitatur, an sit baptizatus sub hac forma baptizetur: si non es baptizatus ego te baptizo, q.66.9.4.pagina 306
Baptismus potest fieri per aspersionem, effusionem, & immersionem, in aqua, & quo modo trina immersio non est de necessitate: aut debeat esse intenta vel non, q.66.7.8.o.pag.306
Baptismus quo ad solennitatem habet tempus determinatum, q.66.10.1.pagina 309
Baptismus non debet iterari, q.66.9.o.pag.308
Baptismus est sacramentum maximæ necessitatis: & sine eo aut re, aut voto suscipiendi si casu præseruatur morte, melius potest saluari, qu.68.1.2.o. pag.317
Baptismus fuit institutus quo ad ipsum sacramentum in baptismo Christi: & eius necessitas quo ad vsum indicta fuit post passionem & resurrectionem, q.66.2.o.pag.301
Baptismus est protestatio & sacramentum fidei, q.66.1.1.pag.301.& q.68.1.1.o. pag.316
Baptismus solenniter celebratus debet sumi à Presbytero curato, vel eius vicario, q.67.4.2.pag.312
Baptismus debet differri in adultis, ad probationem, instructionem, & reuerentiam: non autem in pueris, q.68.3.o.pag.318
Baptismus est ianua omnium sacramentorum, qu.68.6.c.pag.319.& qu.63.3. pag.341
Baptismus aperit ianuam regni cœlestis, qu.39.5.o.pag.326.& q.69.7.o.pagina 394
Et per ipsum habemus introitum in regnum Dei, q.39.5.c.3.pag.194.& qu. 66.2.3.pag.326
Et habet vim illuminatiuam, & fœcundatiuam ad bona opera, q.66.5.o.pagina 304
Baptismus & circumcisio conferebant gratiam, sed baptismus copiosiorem & ex sua virtute vt instrumentum passionis Christi iam perfectæ, circumcisio verò vt signum futuræ, q.70.4.c.pag.330
Baptismus si fuisset ante passionem Christi, non introduxisset in regnum cœlorum, q.67.7.2.pag.326.& q.70.4.4.pag.331
Baptismus continet perfectionem salutis, nò autem circumcisio, ideò baptismus omnibus populis proponitur, circumcisio verò soli populo Iudæorum data est, q.70.2.2.pag.339
Baptismus continet virtutem Christi, quæ est vniuersalis causa salutis omnium, & remissionis omnium peccatorum, q.70.2.4.pag.ead.
Baptismus incorporat Christo corporaliter, fides autem mentaliter, q.69.5. 1.pag.325
Baptismus est sacramentum passionis & mortis Christi, q.73.3.3.pag.341
Baptismus configurat Christo passo, & resurgenti, inquantum per ipsum homo moritur peccato, & incipit nouam vitam, q.66.2.c.pag.302
Baptismus datus à meliori non est melior, q.64.1.2.pag.390.& q.82.6.2.pagina 398
Baptismus impedit peccata futura ne fiant, q.68.3.1.pag.318
Baptismus principaliter datur contra peccatum originale, q.66.9.cap.pagina 302
Baptismus delet omnem culpam originalem, & mortalem, & quandoque venialem, q.69.1.o.pag.223.& q.87.1.2.pag.411
Baptismus statim tollit culpam originalis peccati, & pœnam carentiæ visionis diuinæ, quæ respiciunt personam: non autem pœnalitates respicientes naturam, q.69.3.o.pag.324
Baptismus absoluit ab omni pœna, q.68.5.o.pag.318.& q.69.2.o.pag.324
Baptismus triplex, scilicet sanguinis, flaminis, & fluminis, q.66.1.1.pag.309
Baptismus sanguinis liberat ab omni culpa & pœna, q.68.2.2.pag.317.& q. 87.1.2.pag.411
Baptismus. ver. Apostoli. Chrisma. Confirmatio. Eucharistia. Fides. Immersio. Sanctificat. Sanctificatio. Vnctio. Vox.
Baptismi diuersæ diffinitiones, q.66.1.o.pag.301
Baptismi forma quæ sit secundum Latinos & Græcos, q.60.2.c.pag.276.& q.6.6.5.o.pag.305.& q.67.6.c.2.pag.304
Baptismi formæ addendo, & beatæ Mariæ, quasi aliquid operetur nomen eius, nihil agitur: si verò intendatur tantum quòd oratio eius prosit baptizato, valet, q.60.8.c.pag.276
Baptismi formæ interruptio quam baptizantis intentionem intercipit, tollit sacramentum baptismi: quæ verò baptizantis intentionem non disconuenit, sacramentum baptismi non tollit, q.60.7.3.8.o.pag.275
Baptismi materia est aqua etiam qualitercunque transmutata, dummodò non soluatur eius species, q.66.1.3.4.o.pag.ead.
Baptismi materia non est aqua rosacea, vel alchymica, sed bene aqua pluuialis, q.66.4.5.pag.303
Baptismi materia remota est aqua: proxima verò est ablutio, q.66.5.3.pagina 304
Baptismi sermo dirigitur non solum ad homines, sed etiam ad creaturas insensibiles, q.46.5.3.pag.306
Baptismi ritus & solennitas non sunt de necessitate, sed fiunt ad deuotionem, & instructionem, & contra dæmones, q.66.10.c.pag.308
Baptismi causa duplex, scilicet principalis, id est trinitas, & instrumentalis, id est, minister, q.66.5.c.pag.304
Baptismi causa principalis est passio Christi respectu ministri, quæ tamen est causa instrumentalis respectu sanctæ trinitatis, q.66.5.5.pag.304
Baptismi proprius minister est sacerdos, non autem diaconus, nisi in necessitate, q.67.1.2.o.pag.310
Baptismi effectus duplex, scilicet character & gratia, q.68.8.c.pag.321.& q. 69.10.c.pag.328
Baptismi effectus duplex, scilicet per se, id est generatio in vitâ spiritualem, & per accidens, id est quem diuina virtus in eo miraculosè operatur, qu. 69.8.c.pag.327
Baptismi efficacia est à passione Christi, & à spiritu sancto, qu.66.10.1.& 11. pag.309.& q.69.1.o.pag.223
Baptismi principalis effectus est delere peccata, q.19.5.c.pag.104.& q.79.5. 1.pag.353

Baptismi

Universidad de Deusto
Biblio

Baptismi sacramentum sine charitate est opus Dei: ideò non est opus mortuum in ficto, q.69.10.1.pag.328
Baptismum recipiens, vel alia sacramenta à ministro malo non præciso non peccat, nisi communicet ei in peccato, q.64.6.2.pag.294
Baptismum præcedit catechismus, q.71.1.0.pag.331
Baptismo Ioannis Christus voluit baptizari, q.39.1.2.0.pag.192
Baptismo facto in mari, illa tantum aqua consecratur quæ venit ibi in vsum, q.74.1.1.pag.344
Baptismo homines adoptantur in filios Dei, q.39.8.3.pag.196
Baptismo homo generatur ad vitam spiritualem, q.66.3.c.pag.302.& q.67.3.7.c.pag.312
Et sic membrum Christi, & incorporatur ei, q.68.1.c.1.& 5.c.1.pag.316
Et in mortem Christi baptizatur, & commoritur & ei sepelitur, q.49.3.2.pag.231.& q.51.1.c.pag.241.& q.68.5.7.c.pag.319
Baptismo fit remissio culpæ, q.39.2.& 3.pag.192
Baptismo fomes mitigatur, q.66.3.c.pag.320.& q.69.4.3.pag.325
Baptismo non remouetur fictio, sed per pœnitentiam sequentem, q.69.9.2.& 10.2.3.pag.327
Baptizandi sunt pueri, q.68.9.0.pag.321
Baptizandi non sunt pueri infidelium inuitis parentib. q.68.10.0.pag.322
Baptizandi puerum causa, mater non debet occidi, sed mortua potest aperiri viuente prole in vtero, q.68.11.3.pag.223
Baptizandi sunt amentes,& furiosi à nattuitate & continuè, non autem allis, nisi quando habentes vsum rationis hoc volunt, q.68.12.0.pag.ead.
Baptizandi non sunt dormientes, nisi propter periculum,& prius voluerint, q.68.1.2.3.pag.317
Baptizando si baptizandus moriatur, salutem conseruitur propter desiderium baptismi, q.68.2.0.pag ead.
Baptizando non dicitur in nominibus: sed in nomine, q.66.5.6.pag.304
Baptizandus adultis fides est necessaria quo ad gratiam, non quo ad characterem, q.68.8.0.pag.221
Baptizandus habens vsum rationis tenetur habere rectam fidem, & contritionem quo ad remissionem peccatorum, intentionem verò quo ad sacramentum, q.63.7.1.pag.320.& q.86.1.1.pag.409
Baptizans malus existens peccat mortaliter, nisi in necessitate & sine solennitate, q.64.6.3.pag.294
Baptizare in nomine trinitatis non sufficit, nisi trinitas exprimatur, qu.66.6.0.pag.306
Baptizare in nomine genitoris, vel si proferantur alia nomina personarum propria, nihil agitur, q.60.7.2.pag.275.& q.66.1.7.pag.304
Baptizare in nomine Christi non est baptismus, nisi reueletur sicut Apostolis, q.66.6.0.pag.305
Baptizare potest tam masculus quàm fœmina in necessitate, si desit minister aptior, q.67.1.4.5.0.pag.312
Baptizare potest in necessitate, qui non est baptizatus etiam infidelis, dummodo in forma ecclesiæ baptizet, q.67.5.0.pag.ead.
Baptizare seipsum non licet, tamen propter fidem & desiderium suscipiendi baptismum saluaretur, qu.60.5.4.pag.304.& q.68.2.7.0.pag.317.& q.32.4.2.pag.397
Baptizari tenentur omnes, q.68.1.2 0.pag.316
Baptizari possunt plures ab vno, si sit necessitas: plures tamen non possunt eundem baptizare, q.65.5.4.pag.304.& q.67.6.0.pag.313
Baptizari non debet mancus in proposito peccandi, q.68.4.0.pag.318
Baptizari non debet puer existens in vtero matris, q.68.11.0.pag.322
Baptizari debet puer apparente aliquo membro, si imminet periculum, tamen rebaptizandus est, nisi sit caput, q.66.7.1.pag.302.& q.68.1.4.pagina 323
Baptizari non debent bruta animalia, q.68.12.2.pag.ead.
Baptizati sunt multi à Ioanne, præter Christum: non autem omnes, qu.38.4.0.pag.189
Baptizati baptismo Ioannis, baptizati tenebantur baptismo Christi, qu.38.6.0.pag.116
Baptizati teneatur restituere malè ablata, q.68.5.3.pag 319
Baptizati ab hæreticis in forma ecclesiæ non debent rebaptizari, qu.66.9.2.pag 208
Baptizatis ritè etiam pueris confertur gratia & virtutes, qu.69.6.0.pagina 316
Baptizatis pueris æqualis gratia confertur, sed adultis inæqualis, secundum gradus deuotionis, q.69.8.c.pag.317.& q.89.2.2.pag.381
Baptizatis fit triplex vnctio, q.65.10.2.pag.309.& q 72.11.3.pag.309
Baptizatis datur vestis alba, q.65.10.3.pag.ead.
Baptizato Christo nullus ipsum de fonte suscepit, quia non est baptizatus vt ipse regeneraretur, sed vt alios regeneraret, ideo non indiguit pædagogo, q.67.7.1.pag.312
Baptizato Christo aperti sunt cœli, q.39.5.0.pag.194
Et audita est vox patris, q.39.8.0.pag.196.& q.45.4.0.pag.216
Et apparuit spiritus sanctus in specie columbæ, q.39.6.0.pag.194
Baptizatorum à Ioanne Christus nec primus nec vltimus debuit esse, qu.39.3.4.pag.193
Baptizatus fuit Ioannes à Christo, q.38.6.1.pag.191
Baptizatus fuit Christus in Iordane, quia per ipsum fuit introitus in terram promissionis, q 39.4.0.pag.193
Baptizatus debet leuari de fonte ab aliquo, & à docto in diuinis imminente periculo, q 67.7.0.pag.314
Baptizatus initeui debet de fide à leuante de fonte si sint inter infideles, vel nisi parentes suppleant, q.67.8.0.pag.315
Baptizatus adscribitur ad duo, scilicet ad aggregationem fidelium, & ad sacramentorum participationem, qu.63.6.c.pag.289.& q.66.2.c.pag.301.& q.70.1.c.pag.329
Baptizatus participat totaliter virtutem passionis Christi, & consequitur remissionem reatus totius pœnæ, q.88.4.3.pag.410
Baptizatus baptismo fluminis consequitur omnium peccatorum remissionem, q.69.1.2.pag.323.& q.69.2.pag.324
Baptizatus linitur sputo in auribus & naribus: & sal in os eius mittitur, q. 71.2.1.c.pag.313
Bartho.miraculosè occultabat se,& se ostendebat sicuti volebat, qu.54.1.2.pag.252
Beatitudo hominis perfecta consistit in visione Dei per essentiam, q.52.5.c. pag.247
Beatitudo est principaliter in anima, secundariò in corpore, qu.15.10.6.pagina 92
Beatitudo animæ redundat in corpus, q.57.3.pag.218
Beatitudo est naturaliter appetibilis, q.12.1.3.pag.115
Beatitudinem ante passionem Christi nullus potuit habere, licet sancti patres meruerint eam per fidem passionis Christi quo ad propriam personam.non quo ad naturam communem, q.49.3.1.pag.236
Beatorum dignitas in anima, & in corpore erit secundum gradus meritorum, non secundum diuersitatem sexus, q.55.2.3.pag.255
Beatorum gloria excedit omne bonum præsentis vitæ, quæst.46.6.3.pagina 221
Beneficia Dei tota singulis hominibus sunt exhibita, q.1.4.1.pag.2
Bibere plures in die non frangit ieiunium. q.80.8.4.pag.390
Blasphemia in spiritum sanctum, quæ dicitur finalis impœnitentia, est peccatum omnino irremissibile: illa verò quæ est ex certa malitia aut ipsius spiritussancti, dicitur non remitti spiritusancto, de facili, qu.16.1.3.pagina 100
Bonitas Dei est sua essentia, q.1.1.c.pag.2
Bonum duplex, scilicet commutabile: & incommutabile, qu.26.4.c.pagina 410
Bonum duplex, scilicet simpliciter, & secundum quid, q.11.3.3.pag.82
Bonum plura requirit ad sui constitutionem, quàm malum, q.90.2.4.pagina 426
Bonum vnius hominis continuatur alteri per charitatem: & per intentionem facientis, q.82.6.c.3.pag.393
Bona exteriora sunt bona secundaria: non autem principalia, qu.15.6.2.pagina 96
Bona spiritualia possunt simul à pluribus possideri, non autem corporalia, q.23.1.3.pag.131
Brutum.ver.Baptizari Eucharistia.Miracula.

C

CAducus morbus impedit à celebratione, q.82.10.ad 3.pag.399
Caym verbum reprobatur, q.64.10.c.pag.407
Calix debet esse de auro, vel argento, vel stanno, q.83.5.6.pag.400
Calor disponens ad formam ignis, manet post aduentum eius quasi quidam effectus talis formæ, q.2.3.ad 2.pag.14
Calor & aliæ qualitates tangibiles erunt in corpore glorioso ex natura sua, q.54.2.1.2.pag.253
Caluariæ locus dicitur communis locus decollatorum, non à capite Adæ ibi sepulti, q.46.10.3.pag.224
Capacitas duplex, scilicet naturalis potentiæ & obedientialis, q.1.3.3.pag.6
Caput ad alias partes corporis habet ordinem, perfectionem, & virtutem influendi, q.8.1.2.c.pag.63
Caput influit in alia membra dupliciter, scilicet intrinsecè & extrinsecè, q.8.6.7.8 c.pag.66
Caput est à quo virtus, motus, & gubernatio cæterorum membrorum dependet, q.2.1.c.pag.63
Caput est in quo vigent omnes sensus, q.8.1.c.pag.63.& q.66.7.3.pag.306
Caput ecclesiæ hominum, & angelorum est Christus, q.8.1.2.3.4.0.pag.63
Caput esse ecclesiæ est proprium Christo, q.8.6 0.pag.66
Caput malorum est diabolus, q.2.70.pag.67
Caput esse malorum conuenit Antichristo, q.8.8.0.pag.68
Caput ver. Angelus.
Character est spiritualis potestas ad aliquas sacras actiones ordinata, qu. 63.2.0.pag.295.& q.72.5.c.pag.336
Character non est proprie in genere nec in specie: sed reductiuè, q.63.2.c. pag.295
Character est sacramentum & res sacramenti, q.63.2.6.3.pag.295
Et habet rationem signi, ratione sacramenti sensibilis, & ratione configurationis, q.63.1.2.& 2.4.pag.294
Et est participatio sacerdotij Christi, q.63.5.c.pag.295
Et indelebiliter manet in anima, q.63.0.pag.289
Character non fuit in Christo, q.63.5.c.pag.ead.
Et tamen Christus est character patris, q.63.1.2.pag.285
Character baptismi est altius à charactere confirmationis & ordinis, qu.63.6.0.pag.289.& q.72.5.c.pag.336
Character baptismi est potentia passiua, confirmationis autem & ordinis est potentia actiua, q.63.2.c.pag.286
Character est à solo Deo tanquam à principali agente, sed ab homine sicut à ministro, q.64.1.c.pag.290
Character sacramentalis est propriè character Christi, q.63.3.0.pag.287
Character secundum omnes imprimitur in quibusdam sacramentis, qu.63.1.0.pag.285
Character imprimitur solum in sacramentis nouæ legis, qu.62.6.3.pag.284.& q.63.1.3.pag.285
Character imprimitur solum in tribus, scilicet in baptismo, confirmatione & ordine, q.63.6.0.pag.289
Character est potentia spiritualis, q 63.2.c.pag.285
Character deputantur fideles ad actus conuenientes præsenti ecclesiæ, q.63.1.2.& 2.c.pag.295
Character est in anima sicut quædam virtus spiritualis, & instrumentalis emanans à Deo, quæst.63.2.c.ap.& 3.1.2.pag.285.& quæst.64.1.cap.pagina 290
Character est sublectiuè in posteriora animæ, & non immediatè in essentia eius, q.63.4.0.pag.288
Character.ver.Baptismus.Milites.Sacerdos.Sacramenta.
Character bestiæ est obstinata malitia, vel professio illiciti cultus, q.63.1.3.pag.287
Characteris diffinitio, q.63.3.0.pag.287
Characterem baptismi non habens: nullum alium potest recipere, qu.72.6.0.pag.336
Characterem ordinis vel baptismi: nec ordinans, nec baptizans potest auferre, q.82.8.2.pag.398
Charitas quantumcunque minima potest resistere cuilibet tentationi, q.62.6.5.pag.284.& q.70.4.c.pag.326
Charitas datur secundum mensuram subiecti, q.69.8.3.pag.327
Charitas non potest esse sine gratia, q.79.1.c.pag.324
Charitas de se præseruat à peccato: sed habens eam peccat ex mutabilitate liberi arbitrij, q.79.6.2.pag.183

Charitas imperat omni virtuti: ideò potest dici virtus generalis, q.1.85.2.1.pag.407
Charitatis præcepta fundant omnia præcepta moralia, q.47.2. pag.257
Charitatis actus est duplex, scilicet elicitus & imperatus, q.85.2.1.pag.507
Charitatis effectus est vita spiritualis & Dei coniunctio, q.89.c.pag.405
Charitatem vel gratiam nullus potest cognoscere se habere per certitudinem, q.20.4.5.pag.287
Caro dicitur tripliciter, scilicet natura, culpa, & corruptio carnis, qu.54.3.1.pag.254
Catechismus est quoddam sacramentale pertinens ad solennitatem baptismi, q.67.3.2.pag.311
Catechismus pertinet ad sacerdotem principaliter, ad lectorem verò secundariò, q.67.3.2.pag.311.& q.71.4.0.pag.332
Catechismus est instructio credendorum explicite, præcedens baptismum, q.71.1.0.pag.328
Catechismus.ver.Instructio.
Catechizandi sunt pueri, q.71.1.2.3.pag.331
Causa proxima est à qua denominatur effectus, q.4.1.1.pag.36
Causa alicuius effectus dupliciter, scilicet directè ad illum agendo, & indirectè non impediendo cum possit, q.47.1.c.pag.226
Causa naturali, & sufficienti posita ponitur effectus, sed non posita causa voluntaria, q.56.1.c.pag.260
Causa continet effectum multis modis, q.62.3.c.& 4.c.pag.281
Causa primò operatur in sibi propinquis, & per illud in alia, quæst.56.1.cap.pag.260
Causa efficiens non potest esse posterior effectu ordine denotionis, sicut finalis, q.62.6.c.pag.284
Causa principalis non potest propriè dici signum sui effectus: sed tantùm causa instrumentalis, q.62.1.1.pag.280
Causæ principali assimilatur effectus, non causæ instrumentali, qu.62.1.cap.pag.279
Cæcus miraculosè illuminatus, naturaliter videt, q.77.4.3.pag.362
Cœlt partem non oportet esse superiorem Christo, sed Christus & corpora gloriosa sunt supra omnes cœlos, q.57.4.c.1.pag.263
Cœna Christi fuit luna quartadecima: sed pascha eius fuit luna quintadecima, q.4.4.2.1.pag.210.& q.46.9.1.pag.223
Cœna.ver.Eucharistia.
Centurio & Petrus reuerti sunt Christum ex humilitate: Zachæus autem ex amore, q.80.10.3.pag.392
Chrisma benedici debet ab Episcopo in cœna Domini, quæst.72.3.0.& 11.3.pag.335
Chrisma non est de necessitate baptismi, sed quodammodo perficit ipsum, q.66.10.2.pag.309
Chrisma admixtum aquæ, non tollit quin in ea possit fieri baptismus, q.66.4.2.pag.303
Chrismate signatur in fronte confirmandus duplici ratione, quæst.72.9.cap.pag.338
Cibi vtus de se non est peccatum: aliquis tamen prohibetur propter significationem, q.40.4.2.pag.199
Cicatrices apparebunt in corpore Christi in iudicio, q.54.4.c.pag.253
Cicatrices cum quibus Christus surrexit, semper erunt in corpore eius fulgentes, q.54.4.0.pag.ead.
Cicatrices semper erunt in corporibus gloriosis martyrum, quæst.54.4.cap.pag.ead.
Circuncisio erat sacramentum præparatorium ad baptismum: minus tamen expresse figurans eum quo ad exteriora, quàm columna nubis, & transitus maris rubri, quæ tamen non erant sacramenta, q.70.1.2.pag.329
Circuncisio erat præparatoria baptismi quo ad professionem fidei, baptismus verò Ioannis quo ad exercitium actus, q.70.1.3.pag.329
Circuncisio erat quædam professio fidei Christi: aggregans antiquos collegio fidelium præparatoria & figura baptismi, q.70.1.2.0.pag.ead.
Circuncisio est quædam protestatio legis implendæ, q.40.4.c.pag.199
Et erat necessaria ad distinctionem,& significationem, q.70.1.0.pag.329
Et debuit differri vsque ad tempus Abrahæ, q.70.2.0.pag.ead.
Et debuit dari ante legem Moysi, q.70.2.2.pag.ead.
Et necessariò fiebat octauo die, non autem ante etiam imminente morte, qu.70.3.3.pag.ead.
Et prætermittentes eam in deserto excusabantur: nisi ex contemptu prætermisissent, q.70.4.3.pag.330
Nec fit nunc nec antiquitus, cum cultro lapideo: nisi in quibusdam famosis circuncisionibus, q.70.2.2.pag.ead.
Circuncisio necessariò fiebat in membro generationis, q.70.3.1.pa.ead.
Et data fuit soli populo Israel, q.70.2.3.pag.329
Et solis maribus data fuit, q.70.2.4.0. pag.ead.
Circuncisio non ferebat gratiam, quo ad omnes effectus positiuos, & priuatiuos, q.62.6.3.pag.283.& q.70.4.0.pag.330
Et non imprimebat characterem, nisi in corpore, q.70.4.c.pag.330. & qu.71.3.3.pag.330
Circuncisio si post passionem Christi haberet locum, introduceret in regnum, q.70.4.4.pag.331
Circuncisio principaliter tollebat peccatum originale, & consequèter quodlibet aliud, q.70.4.0.pag.330
Sed ante circuncisionis institutionem homines saluabantur per solam fidem, q.68.1.1.pag.316.& q.70.4.2.pag.330
Circuncisionem non habentes si in deserto mortui sunt, eadem ratio est de his, & de eis qui moriebantur ante octauum diem tempore legis, qu. 70.4.3.pag.331
Circuncisus est Christus multiplici ratione, q.37.1.0.pag.180
Circuncisio.ver.Iustificatio.
Clamor Christi in cruce fuit miraculosus, q.47.1.2.pag.226
Claritas corporis glorioti erit à gloria animæ, q.45.2.c. pag.214.& qu.54.2.1.2.pag.253
Claritas Christi transfigurati fuit claritas gloriæ quantùm ad essentiam, sed non quantùm ad modum essendi: quia non fuit per modum permanentis, q.45.2.0.pag.214
Claritas vestimentorum Christi significat claritatem sanctorum, qu.45.2.3.pag.ead.
Claritate tantum fuit transfiguratio Christi, & non secundum aliam dotem, q.55.1.3.pag.213
Claritatem sui corporis beati possunt ostendere & occultare, q.54.1.3.& 2.1.pag.252
Clauium vsum non habent schismatici, hæretici, suspensi, degradati, excommunicati, q.64.2.3.pag.296.& q.82.9.0.pag.399
Clausio paradisi duplex, scilicet per peccatum originale,& actuale, q.58.3.c. pag.247
Cognitio est duplex, scilicet naturalis & per gratiam, q.55.1.c.pag.255
Cognitio est duplex, scilicet inueniendo & addiscendo, q.9.4.1.pag.73
Cognitio singularium pertinet ad perfectionem animæ intellectiuæ, secundum cognitionem practicam, q.11.1.3.pag.79
Cognitionis perfectio duplex, scilicet ex parte cogniti, & ex parte cognoscentis, q.10.4.1.pag.78
Cognoscitur vnumquodque inquantum est in actu, q.10.3.c.pag.76
Columba habet septem proprietates, quibus septem dona spiritus sancti designat, q.39.6.4.pa.195
Columba apparens super Christum baptizatum, solum spiritum sanctum demonstrauit, q.39.8.2.pag.196
Et in specie eius apparuit spiritus sanctus propter quatuor, qu. 39. 6. 4. pagina 195
Columba illa fuit verum animal, q.39.7.0.pag.ead.
Columba illa peracto ministerio cessauit, vt flamma quæ in rubo apparuit Moysi, q.39.6.2.pag.ead.
Columba.ver.Assumptus. Turtur.
Comestio Christi post resurrectionem vera fuit, angeli vero non, qu. 54.2.1.pag.251.& q.55.6.1.pag.259
Comedens Dauid panes sanctos excusatur propter necessitatem, qu.40. 4.1.pag.199
Commutatio sicut est in beneficijs rependendo gratiam: sic & in offensis puniendo, q.85.1.3.pag.408
Comprehendere diuinam essentiam, nullus intellectus creatus potest, q.10.1.0.pag.74
Comprehensor simul & viator Christus fuit, q.15.10.0.pag.69
Commune semper est prius proprio cuiusdem generis: non autem si sint diuersorum generum, q.7.13.2.pag.62
Concepta fuit beata virgo ex semine viri, q.27.2.4.pag.146
Concepta fuit beata virgo in peccato originali, q.27.1.3.& 2.c.2.pag.143
Et ideo Romana ecclesia non celebrat festum conceptionis beatæ Mariæ: tolerat tamen consuetudinem quarundam ecclesiarum illud celebrantium,pro sanctificatione eius, qu.27.2.3.pag.145
Conceptio Christi tria habet priuilegia à spiritu sancto, quæst. 32. 4. 1. pagina 164
Conceptio Christi specialiter attribuitur spiritui sancto: licet sit à tota trinitate, q.32.1.0.pag.251
Conceptio Christi est de spiritu sancto efficienter ratione corporis, & consubstantialiter ratione verbi, q.32.2.0.pag.165
Conceptio Christi fuit in instanti, q.33.1.2.3.0.pag.168
Conceptio Christi cum dicitur facta ex muliere, more loquitur Hebræorum, qui aiunt mulieres, non virginitate corruptas, sed fœminas, qu. 28. 1. 3. pag.150
Conceptionis Christi fidem habuit beata virgo, q.30.1.c.2.pag.155
Conceptionis Christi materiam beata virgo præparauit actiue, & tamen in ipsi conceptione nihil actiue operata est, q.27.4.0.pag.167
Et Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit perfectus secundum animam,& figuram corporis: non autem secundum quantitatem, qu.33.2.1.pag.169
Et ipse Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit sanctificatus, quo ad animam & corpus, q.34.1.0.pag.170
Et in eodem instanti habuit vsum liberi arbitrij: & operationem tactus, qu. 34.2.0.pag.171
Et habuit plenitudinem gratiæ, & cognitionis, qu.34.2.2.pag.171.& qu.72.1.4.pag.333
Et habuit maiorem gratiam omnibus comprehensoribus, quæstio.34.4.c.pagina 172
Et meruit,& in eo comprehensor fuit, q.34.3.4.0.pag.ead.
Et gloriam immortalitatis suæ quam in primo instanti suæ conceptionis meruit: potuit etiam mereri per actus sequentes, non vt magis esset debitus sed vt pluribus causis debeatur ei, q.34.3.3.pag.172.& qu.49.6.2.pag.237.& q.59.3.c.pag.269
Conceptus est Christus miraculosè ex perpetua virgine: non ex virili semine, q.28.1.pag.149.& q.31.5.0.pag.162
Conceptum propriè dicitur corpus Christi ex spiritu sancto, & non de spiritu sancto, q.32.2.1.pag.165
Concupiscentia est naturalis homini tantùm, vt recta secundum rationem, q.15.2.1.pag.93
Confessio peccatorum duplex, scilicet interior Deo,& exterior sacerdoti, qu. 86.6.c.2.pag.319
Confessio de mortalibus requirit quòd homo proponat ab omnibus, & singulis peccatis mortalibus abstinere, q.87.1.c.1.pag.431
Confessio ante introitum missæ, significat emundationem etiam à minimis peccatis, q.83.5.1.pag.402
Confessio peccatorum exterior, non est necessaria ante baptismum, sed bene interior, q.68.6.0.pag.319
Confirmata fuit beata virgo per secundam sanctificationem in bono: ita quod non poterat flecti in contrarium, q.27.5.2.pag.247
Confirmatio est sacramentum, q.72.1.0.pag.332
Confirmatio est efficacius sacramentum baptismo ad perficiendum in bono: baptismus verò ad remouendum malum, q.72.1.2.pag.339
Confirmatio est spirituale augmentum, promouens hominem in spiritualem ætatem perfectam, q.72.1.5.c.pag.329
Confirmatio non est de necessitate salutis, q.65.4.c.pag.300
Confirmatio fuit immediatè institutà à Christo, q.72.1.1.pag.333
Confirmatio confertur tantùm ab episcopis, q.72.11.0.pag.338
Confirmatio conferri potest à sacerdote ex commissione solius Papæ: non autem à Diacono, q.72.11.1.pag.338
Confirmatio debet dari cuilibet baptizato cuiuscunque ætatis sexus vel conditionis,& morienti, q.72.8.0.pag.337
Confirmatio datur tantùm in fronte, q.72.9.0.pag.338
Confirmatio roborat hominem contra alios,eucharistia in se, quæst.72.9.2.pag.338

Universidad de Deusto
Biblioteca

Confirmatio perficit effectum pœnitentiæ & baptismi, q.72.2.pag.338
Confirmatio confert excellentiam hominis ad Ie: non autem ad alium sicut ortho, q.72.8.1.pag.337
Confirmationis propria materia est chrisma, q.72.2.0.pag.334
Confirmationis sacramentum habet determinatam formam, quæst. 72. 4.0. pag.335
Confirmationis sacramentum Christus, non debuit sumere, quæst.72.1.4. pag.333
Confirmationis effectum nullus consequitur sine voto eius, q.72.6.1.pa.336
Confirmationis effectum quidam miraculose acceperunt, antequàm baptizarentur, q.72.2.1,& 6.1.pag.335
Confirmationi competit perfectio, ad quam homo perducitur per augmentum: eucharistiæ vero illa, quæ est alicuius extrinseci, hominem conseruantis, q.73.1.1.pag.339
Confirmans & confirmandus debent esse in gratia, & debent esse confessi, & ieiuni de consilio, q.72.7.2.& 12.2.pag.337
Confirmans & ordinans imponit manus, q.84.4.c.2.pag.405
Confirmandus debet teneri ab alio confirmato, cuiuscunque ætatis vel sexus. q.72.10.0.pag.338
Confirmatus existens in peccato mortali, cuius conscientiam non habet, vel cuius non est plene contritus dummodo non sit fictus, consequitur remissionem peccatorum, q.72.7.2.pag.337
Confirmato confertur plenitudo gratiæ, & spiritus sancti, qu.72.1.0.pag.333
Confirmato datur potestas spiritualis, ad pugnandum contra hostes fidei visibiles, q.72.5.0.pag.336
Confirmati confirmantur, & configurantur Christo, qu. 72. 1. 4. & 4.3. pagina 333
Confirmati gratiam habentes consequuntur plenam remissionem peccatorum, q.72.7.2.pag.337
Confirmati decedentes maiorem gloriam consequuntur, sicut & hic maiorem obtinent gratiam, q.72.8.4.pag.ead.
Consecratio rempli, altaris vestium, & vasorum non sunt sacramenta, sed sunt dispositiones quædam ad sacramenta, q.65.1.6.pag.298
Consecratio domus significat sanctitatem ecclesiæ, altaris vero, Christi, q.83. 2.1.4.pag.400
Consecratio altaris & ecclesiæ fit multiplici ratione, q.83.3.0.pag.400
Consecratio altaris non debet fieri sine reliquijs martyrum, quæst.83.3.2.pagina 400
Consecratio ecclesiæ non debet reiterari, nisi exusto, vel polluto sanguine vel semine, q.83.3.3.pag.ead.
Consecratio ecclesiæ vel altaris si fuerit dubia: tunc debent consecrari, qu. 83.3.3.pag.ead.
Consecretio quæ libet est indelebilis permanentibus rebus consecratis, qu. 76.6.2.pag.363.& q.82.8.pag.398.& q.83.3.3.pag.400
Consecratione res inanimatæ adipiscuntur quandam spiritualem virtutem, qua sint aptæ ad diuina, q.83.3.3.4.pag.ead.
Consecrare omnia soli Episcopo conuenit: eucharistia excepta, qu. 82.1. 4. & 3.3.pag.397
Consecrare ecclesiæ ligna non debent credere ad vsum laicorum: sed monasterij vel comburi, q.83.3.3.pag.400
Consecratæ res vetustæ (vt pallæ) debent comburi, & cineres exponi honestè, q.83.3.3.pag.400
Consecratio eucharistiæ potest fieri à malis sacerdotibus etiam ab ecclesia præcisis: sed peccant grauiter, q.64.9.2.3.pag.296.& quæst.82.5.7.8.9.0. pag.398
Consecrans propter malum finem peccat, sed perficit sacramentum, qu. 64. 2.2.pag.291
Consecrans tenetur sumere eucharistiam, sub vtraque specie quotiescunque celebrat, q.80.12.0.pag.393.& q.82.4.0.pag.397
Consecrans quid agere debeat, si ante vel post consecrationem perceperit aquam non esse in calice, q.83.6.4.pag.403
Consecrans eucharistiam fictè: grauius peccat quàm indignè sumens eam, q. 80.6.2.pag.403
Consecratione panis & vini facta: non manet forma substantialis eorum, q. 75.6.0.pag.357
Sed conuertitur forma panis in formam corporis Christi, quæstio.75.6.2. pagina 357
Et quantitas panis & vini manet, sicut cætera accidentia, q.76.1.3.pag.359
Consecratione sanguinis facta vinum aliud immissum non commiscetur ei, nisi fiat tanta permixtio quod sanguis Christi desinat ibi esse, nec est simile de aqua benedicta, q.77.8.0.pag.372
Consecratione corporis Christi facta: si sacerdos deficiat, debet per alium suppleri, non autem si ante, q.81.6.1.pag.403
Conseruare res ne in nihilum decidant, soli Deo conuenit, qu.13.2.c.pag.87
Consilium sine dubitatione conuenit Christo, q.11.3.1.pag.81
Contemptus maior de Deo per peccatum, maiorem reatum incurrere facit, q.88.3.c.pag.413
Contrahi dicitur quod simul cum sua causa ex necessitate trahitur, qu.14.3. c.pag.91
Contraria possunt inesse eidem, non secundum idem, q.46.8.1.pag.222
Contrarijs composita necessariò dissoluuntur, q.14.2.c.pag.91
Contrariorum vnum est causa alterius per accidens tantum, quæst.50.1.3.pagina 238
Contritio debet esse de singulis peccatis mortalibus, q.87.1.c.1.pag.411
Contritio de venialibus non requiritur propositum non peccandi, qu.87.2.1. pag.410
Contritio virtualis & non habitualis requiritur ad remissionem venialium, q.87.1.0.pag.411
Contritio non semper delet omnem pœnam, q.86.4.0.pag.410
Contritionis dolor duplex, s. sensitiuus & intellectiuus, q.84.8.9.0.p2.416
Conuersatio Christi cum discipulis ante ascensionem fuit crebra, qu. 55. 3. 3. pag.256
Conuersatus est Christus inter homines, q.40.1.0.pag.197
Et secundum vitam austeram & pauperem, q.40.2.3.0.pag.198
Et secundum legis præcepta, q.40.4.0.pag.199
Conuersio potest esse sine auersione, vt in peccato veniali, qu.86.4.c. p2.410
Conuersio panis in corpus Christi differt ab alijs, q.75.4.0. pag.354
Conuersio supernaturalis est creatione difficilior, q.75.3.0.pag.356.& quæst. 75.8.3.pag.359
Conuersio fit tantùm in vltimo instanti prolationis totius formæ, q.75.7.0. pag.357.& q.78.4.3.pag.377
Conuersio importat ordinem substantiarum, q.75.4.1.pag.355
Nec est formalis, sed substantialis, ideoque dicitur transubstantiatio, qu.75. 4.0.pag.355
Conuersione panis in corpus Christi facta, Christus nullo modo mutatur: in conuersionibus vero naturalibus subiectum semper mutatur, q.75.4.0. pag.ead.
Nec substantia panis annihilatur, nec conuertitur in præiacentem materiam, q.75.3.0.pag.352
Sed conuertitur tota substantia panis in totum corpus Christi, qu. 75. 4. 0. pag.354
Cor est prima pars virtute in ordine partium animalis, q.90.3.3.pag.426
Cornelius & similes ante baptismum habuerunt gratiam, & virtutes per fidem, & desiderium baptismi, implicitè vel explicitè, q.69.4.2.pag.325
Corporale debet esse album & lineum, q.83.3.7.pag.401
Corpora plura possunt simul esse in eodem loco virtute Dei, non autem naturaliter, q.54.1.1.pag.252.& q.57.4.3.pag.263
Corpora gloriosa erunt palpabilia, sicut corpus Christi post resurrectionem, & habebunt qualitates tangibiles, q.54.2.2.pag.253
Corpora gloriosa erunt colorata colore debito, secundum naturam suarum partium, q.54.2.1.pag.253
Corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis à Christo non est idem numero quod prius dum viueret, propter diuersitatem formæ: est tamen idem identitate materiæ, q.25.6.3.pag.141.& q.50.5.c.1.pag.249
Corpus Christi fuit in Adam, & in alijs patribus secundum originem, non autem secundum aliquid signatum, q.31.6.0.pag.162
Corpus Christi est operatione spiritussancti formatum, q.31.5.c.3.pag.162
Et fuit optimè complexionatum, ideo in eo maximè viguit sensus tactus, q. 4.6.6.c.pag.43
Et debuit augeri, sicut corpora aliorum hominum, q.33.1.4.pag.168
Et in perfecta ætate habuit decentem, & mediocrem quantitatem, qu.33.2.1. pag.169
Corpus Christi viuum & mortuum, erat idem numero simpliciter, id est, absolute, & non erat idem numero simpliciter, id est, totaliter, quæst.50.5.0. pag.24
Corpus Christi fuit verum corpus, & non phantasticum, q.5.1.0.pag.43
Et fuit subiectum impressioni corporum cœlestium, q.12.4.3.pag.83
Et defectibus, & infirmitatibus nostris conuenienter subiacuit, qu. 14.1. 0. pag.90
Corpus Christi in principio suæ conceptionis minorem quantitatem habuit, quàm habeant aliorum hominum corpora in principio suæ animationis, q.33.2.2.pag.169
Corpus Christi post resurrectionem fuit verum corpus, sicut prius ante mortem, q.54.1.0.pag.252
Corpus Christi mysticum est tota ecclesia, q.8.2.3.c.pag.62
Corpus.ver.Quantitas.
Corpus, & sanguis Christi sunt vnum sacramentum formaliter, & secundum finem, sed plura materialiter, q.73.2.0.pag.340
Corpus Christi mysticum est tantum res in hoc sacramento, quæst.73.3.cap. pagina 341
Corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem: sed per conuersionem panis in ipsum, q.75.2.4.c.pag.350
Corpus Christi est in hoc sacramento, q.76.1.0.pag.360
Corpus Christi non esse in hoc sacramento, nisi vt in signo, est hæresis, qu.75. 1.3.pag.340.& q.75.1.0.pag.348
Corpus Christi sine sanguine, & econuersò, & vtrunque sine anima fuisset, si quis in triduo mortis eius consecrasset, q.81.4.0.pag.306
Corpus Christi est localiter in cœlo: in Eucharistia autem inuisibili modo, q.75.1.3.pag.349
Corpus Christi in hoc sacramento non potest videri oculo corporali, qu. 76. 7.0.pag.364
Corpus Christi est verè in hoc sacramento: quando in eo apparet puer vel caro, q.46.8.0.pag.366
Corpus Christi prædicto modo apparens non debet sumi: sed cum reliquijs reponi, q.82.4.3.pag.397
Et sacerdos tunc debet iterum celebrare, vel sufficit spiritualis manducatio, q.82.4.3.pag.397
Corpus Christi sub sacramento videtur ab angelo, & beatis visione beata: non autem visione naturali, sicut nec à viatore, nec etiam à dæmone, qu. 76.7.c.pag.358
Corpus Christi offertur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ secundum similitudinem: secundum rem verò vtrunque offertur pro vtroq; q.74.1.0.pag.343.& q.79.1.3.pag.398
Corpus Christi manducatur sacramentaliter tantum, spiritualiter tantum, sacramentaliter & spiritualiter simul, q.80.1.2.3.0.pag.384
Corporis Christi species non sunt causa alicuius spiritualis effectus: nisi mediante corpore Christi, q.7.1.2.pag.340
Corporis Christi forma consecrationis quæ sit, qu.60.2.c.pag.276.& qu.75. 2.0.pag.374
Corporis Christi caro, & os, & alia huiusmodi sunt sub specie vini ex naturali concomitantia: & sub specie panis ex vi sacramenti, sanguis verò conuertio, q.76.1.2.& 2.c.3.pag.360
Corporis Christi quantitas, & alia accidentia sunt in hoc sacramento ex naturali concomitantia tantum, q.76.1.3.& 3.4.0.pag.360
Corporis Christi tota quantitas est indifferenter sub magna, & parua quantitate specierum, q.76.1.3.& 4.0.pag.360
Corporis Christi accidentia sunt in hoc sacramento mediante substantia: nec possunt immutare medium, vt fic ab aliquo corporali oculo videri possint, q.76.7.c.p2.364
Corporis Christi accidentia intrinseca sunt in hoc sacramento: non autem accidentia per comparationem ad extra, q.76.5.3.pag.363
Corruptio duplex, scilicet separatio formæ à materia: & resolutio in elementa, q.50.5.c.pag.240
Cost..ver.Adam.
Creatio magis respicit esse, quàm rationem, q.2.7.3.pag.105
Creatura est mutabilis, q.13.2.c.pag.87
Creaturæ cuiuslibet suppositum, & natura differunt, q.17.1.c.pag.110
Crux Christi designat mysticè vitam Christianam, q.46.4.c.pag.219
Et est re-
Et est remedium contra peccatum totius mundi, q.46.10.3.pag.224
Crucis mortem Christus conuenienter assumpsit, q.46.4.9.pag.218
Crucis signum multiplex in missa, significat passionem Christi, tecundum diuersas partes, q.83.5.3.pag.402
Crucis signum non requiritur in sacramento pœnitentiæ, quæst.84.4.3. pagina 405
Crucifigi voluit Christus in loco Caluariæ, q.46.10.3.pag.224
Crucifixus est Christus hora tertia linguis Iudæorum, & hora sexta manibus militum, q.46.9.2.pag.22.& q.83.2.3.pag.400
Crucifixi cum Christo dicuntur, qui quælibet afflictionis disciplinæ instituta subeunt, q.46.11.c.pag.225
Crux.ver.Altare.
Culpa remissio fit per coniunctionem hominis ad Deum, à quo separat omnis culpa mortalis perfecte, & venialis imperfecte, qu.86.4.c.pag.410.& q.67.1.c.pag.411
Culpæ, & pœnæ vniuersalis absolutio fit in perceptione baptismi: & in martyrio, q.68.2.2.pag.317.& q.87.1.2.pag.413
Cultus Dei exterior est quædam fidei protestatio per exteriora signa, qu.63. 4.3.pag.288
Cultus Dei consistit in recipiendo diuina: vel in tradendo ea alijs, q.63.2.3. 4.6.c.pag.284
Cultus Dei in statu naturæ: hominibus determinabatur solo interiori instinctu, & non aliqua lege exteriori, q.60.5.3.pag.273
Ad cultum diuinum pertinet aliquod sacramentum tripliciter, scilicet per modum actionis: per modum agentis, & per modum recipientis, q.63.6.c4 pag.289

D

DAmnatio propter peccatum Adæ non euaditur ab aliquo, nisi per Christum: qui solus fuit ab ea immunis, q.27.3.c2.pag.146.& qu. 49.2.2.pag.255.5.& q.52.7.2.pag.248
Damnati habent voluntatem in malo confirmatam: nec pœnitent de malis quæ fecerunt ratione culpæ, sed ratione pœnæ, q.86.1.c.pag.409
Damnatæ animæ dolor excedit omnem dolorem præsentis vitæ, etiam Christi, q.46.6.3.pag.221
Damnatorum bona quæ hic fecerunt, Deus remunerat in hoc, quod tolerabilius patientur futurum iudicium, q.2.6.2.pag.67
Dare spiritum sanctum dicitur dupliciter, scilicet authoritatiue: & sic est tantum Dei, & ministerialiter, & sic homines, & Christus secundum quod homo dicuntur eum dare, q.8.1.1.pag.63
Datur nobis spiritussanctus non nisi cum gratia gratum faciente, qu.72.7.c. pag.337
Dauid & Abrahæ Christus specialiter dicitur filius, q.31.2.0.pag.158
Dauid.ver.Abraham.Comedens Paulus.
De, dicit principium, & consubstantialitatem, ex, verò dicit principium tantum, ideo quicquid est de aliquo, est ex aliquo: sed non econuerso, q.75. 8.c.pag.318
Debitum duplex, scilicet necessitatis, & decentiæ, q.64.5.3.pag.293
Decimatio est actus figuralis, q.31.8.c.pag.163.& q.65.1.7.pag.298
Decimatio non conuenit Christo, sed cuilibet alij, q.31.8.0.pag.163
Decimæ & oblationes in veteri lege erant sacramenta: non autem nunc, qu. 65.1.7.pag.298
Decimati dicuntur, qui sunt præfigurati indigere curatione, quæ est per Christum, q.8.8.c.pag.163
Defectus consequentes corruptibilitatem, & passibilitatem corporis nostri: curati sunt à Christo, q.14.4.1.pag.92
Defectus.ver. Assumpsit. Corpus Christi.
Degradatio aufert ordinis executionem quasi in perpetuum: sed excommunicatio solum vsque ad emendationem, q.82.8.3.pag.398
Delectatio vehemens impedit tristitiam, q.46.8.1.pag.222
Delectatio intellectus speculativi, non potest habere oppositum, vel tristitiam ex parte sui obiecti: quod est verum absolute consideratum: potest tamen habere dolorem ex parte subiecti, q.46.7.c.& 4.pag.221
Dæmon est caput omnium malorum, non influxu interiori, sed gubernatione exteriori, q.8.7.0.pag.67
Dæmon & Antichristus sunt tantum vnum caput malorum, q.8.8.1. pag.68
Dæmon non statim tentat hominem spiritualem de grauibus peccatis, q.41. 4.c.pag.202
Dæmon habet potestatem aliquam in homine: ex hoc quòd subditur peccato originali, vel actuali, q.71.2.c.1.pag.311
Dæmon etiam nunc potest Deo permittente homines tentare quantùm ad animam: & vexare quantum ad corpus, q.49.2.2.pag.235
Dæmones cognoscebant Christum esse Messiam promissum in lege: non autem diuinitatem eius, nisi per coniecturas, q.29.1.3. pag.254.& q.41.1.1. pag.200.& q.47.5.c.pag.228
Dæmones non permittuntur facere omnia quæ possunt naturaliter, qu.29. 1.3.pag.154
Dæmones expelli virtute Dei, & non virtute dæmonum, sufficienter probatur à Christo, q.43.2.3.pag.205
Dæmones intrare porcos: & affligere illum quem Christus liberauit permissum fuit à Christo triplici ratione, q.44.1.4.pag.210
Dæmones superiores expellunt inferiores corporaliter: non autem à domino animæ, sed Christus vtroque modo expellit vtrosque, q.43.2.3.p2.205
Dæmonum suggestione fiunt omnia peccata, q.8.7.0.pag.67
Dæmonum tentatio non semper est peccatum, q.41.1.3.pag.200
Dæmonum manus nullus ante passionem Christi euadere potuit, quin descenderet ad infernum, q.49.2.2.& 5.1.pag.235.& q.52.5.2.& 6.2.p2.247
Dæmonum nequitijs contra homines: paratum est remedium ex passione Christi, q.47.3.2.3.pag.227
Denominari possunt omnia, quæ habent ordinem ad aliquid vnum ab eo, q. 67.1.c.pag.271
Denominatur vnumquodque secundum illud, quod conuenit ei primò & per se, q.60.4.1.pag.271
Descensus duplex conuenit Christo, scilicet de cœlo, & ad inferos, qu.57.2. 2.pag.262
Descensus ad imperfectionem nostræ naturæ consideratur in mysterio incarnationis, q.33.1.3.pag.160.& q.34.1.1.pag.170
Descensus Christi ad inferos fuit conueniens, q.52.1.0.pag.244
Descendit Christus per essentiam ad limbum patrum, sed per effectum ad quemlibet infernum, q.52.2.0.pag.245
Et descendit post mortem statim ad infernum, & sanctos ibi existentes liberauit, q.52.4.1.& 5.0.pag.247
Descendens Christus ad inferos tandiu ibi fuit, secundum animam, quandiu corpus eius fuit mortuum, q.52.4.0.pag.247
Et illuminauit limbum patrum, quo ad eos tantum, q.52.2.1.pag.245
Et tantùm iustos liberauit, q.52.5.6.7.8.0.pag.247
Et damnandos confutauit de incredulitate eorum, sed purgandis dedit spem gloriæ, q.52.2.c.3.& 6.1.pag.245
Et liberauit a purgatorio sufficienter purgatos, vel qui dum hic viuerent hoc meruerunt per fidem, & deuotionem ad mortem ipsius, q.52.8.1.pag.249
Descendit Christus aliquando de cœlo ad terram postquam ascendit, qu.57. 6.3.pag.665
Desertum nullus de filijs Israël natus in deserto, mortuus est ibi, qu.70.4.3. pag.311
Desponsatio beatæ Mariæ fuit facta multis rationibus, q.29.1.0. pa.142
Deus est forma, q.2.1.c.pag.10.& q.8.3.3.pag.71
Et est infinitus, q.10.3.1.& 2.pag.77
Et est immutabilis, q.46.2.c.pag.ead.& q.57.1.1.pag.ead.
Deus scit infinita etiam scientia visionis, q.10.3.0.pag.76
Deus non potest videri per essentiam naturaliter ab aliqua creatura, q.10.4. 2.pag.78
Deus totus intelligitur ab intellectu nostro, non autem totaliter, qu.10.1.2. pag.74
Deus solus est à quo mouetur voluntas creaturæ: vt à principio intrinseco, q.18.1.1.pag.115
Deus est omnipotens, & potest facere quicquid habet rationem entis, q.13. c.pag.86
Et potest facere quæ non facit, q.1.3.3.pag.6
Et potest transmutare omnem materiam in quancunque formam, q.28.1.3. p.g.150
Et potest facere raritatem, & densitatem esse sine materia, q.77.2.3.& 7.1.& 2.pag.368
Et potest immediatè facere omnem effectum cuiuscunque agentis sine eo, q. 77.1.c.pag.367
Deus potest facere præter ordinem totius naturæ, q.43.2.c.pag.205
Nec propter hoc faceret contra naturam, pag.44.2.1.pag.210
Deus potest facere aliquid melius humanitate Christi, matre eius beatitudine & gratia secundum se: non autem vt relatis ad Deum, q.7.12.2.pag.61.& q.10.4.3.pag.78
Deus immediate producit omnia, q.8.1.1.pag.47
Deus produxit creaturas non ex necessitate, q.50.2.3.pag.339
Deus potest mutare formam in formam, & materiam in materiam, q.75.4.ca. 3.pag.354
Deus dicitur habitasse in Christo corporaliter tripliciter, q.2.10.2.pag.24
Deus est in omni creatura per essentiam, præsentiam, & potentiam, in tantis per gratiam, in Christo solo per vnionem personalem, q.2.10.2.pag.ead.& q.8.1.1.pag.ead.
Deus potuit liberare hominem, sine passione Christi absolutè loquendo, qu. 46.2.0.pag.217
Deus est homo: est propositio per se & in materia naturali, q.16.1.1.pag.100
Deus est homo, & econuerso est propositio vera & propria, q.16.1.2.0.p2.ca.
Deus factus est homo, & econuerso: si ly factus determinet compositionem est vera, q.10.6.7.0.pag.105
Deus est caput Christi, q.8.2.2.pag.62
Dei esse & essentia sunt idem realiter, q.13.3.c.pag.68
Dei cognitio per se est etiam est soli Deo naturalis, q.9.4.c.pag.72
Dei scientia duplex, scilicet visionis, & simplicis intelligentiæ, q.10.2.2.p2.79
Dei scientia videtur in medio te, q.9.3.3.pag.71.& q.10.4.c.1.pag.78
Dei visio est naturalis homini beato, q.9.2.3.pag.70
Dei voluntas est causa omnis boni, q.86.2.c.pag.409
Dei præsentium fallit, & eius voluntatem & dispositionem cassari, est impossibile, q.46.2.c.pag.217
Dei voluntati conformatur humana voluntas, secundum voluntatem per modum rationis, q.18.5.c.pag.117
Diaconus non est proprius minister alicuius sacramenti, q.67.1.0.pag.310
Diaconus est proprius dispensator sanguinis Christi, non autem corporis Christi, nisi de licentia Episcopi, vel presbyteri, vel in necessitate, qu.82. 3.0.pag.397
Diaconus.ver.Prædicare.
Diacono competit purgare tantùm, id est, ejicere immundos, sacerdotibus competit illuminare, episcopis perficere, q.64.1.1.pag.290.& qu.67.1.1. & 2.pag.310.& q.81.3.3.pag.397
Diacono competit assistere & ministrare maioribus sacerdotibus in omnibus agendis circa sacramenta ecclesiæ, q.67.1.c.pag.309.& q.71.4.c.pag.332
Diacono non licet tangere corpus Christi, q.80.3.0.pag.176
Dies dicitur dupliciter, scilicet naturalis & artificialis, q.53.2.3.pag.250
Dies naturalis secundum ecclesiam incipit in media nocte, non autem dies artificialis, q.80.8.3.pag.390
Dies creationis à luce in noctem computantur, econuerso verò triduum Christi in sepulchro, q.51.4.3.pag.243.& q.53.2.3.pag.250
Diffinitur & denominatur vnumquodque secundum illud quod conuenit ei primo & per se: non autem per illud quod conuenit ei per aliud, qu. 60. 4.1.pag.273
Diluculum potest dici pars diei & noctis, q.51.4.2.pag.243
Dimensio quantitatiua diuersificatur per magnum & paruum, quantùm ad determinationem mensuræ: non quantum ad essentiam, quæst. 77. 4. 0. pag.369
Dimensio corrumpitur dupliciter, q.77.4.0.pag.369
Dionysius dicit in quadam epistola, quod Christus operabatur diuinitùs ea quæ sunt hominis, q.28.2.3.pag.151.& q.43.2.c.pag.214
Dispositio dupliciter se habet ad id ad quod disponit, scilicet vt via ad perfectionem, & vt effectus, q.9.3.2.pag.71
Dispositio sequitur naturaliter formam ad quam disponit, licet præcedat eam via generationis, q.7.13.2.pag.62.
Dispositio primæ materiæ est quantitas dimensiua, q.77.2.c.pag.368
Dispositio est in eodem subiecto cum eo ad quod disponit propinquè, q.63. 4.1.pag.288
Distinctio diuinarum personarum non esset remotis relationibus, qu.3.3.3. pag.30

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuinum prædicatur de essentia: & de personis diuinis, q.16.3.1.pag.101
Docere dicitur dupliciter, scilicet principaliter infundendo lumen: & instrumentaliter dirigendo, q.69.5.2.pag.325
Docere domestica admonitione permittitur mulieri priuatim, non autem publicè in ecclesia, q.55.1.3.pag.256
Doctor primus & principalius doctrinæ spiritualis fuit Christus, quæst. 7. 7. c.pag.56
Doctrina triplicitereſt occulta, scilicet ex intentione docentis, & quia paucis proponitur, & ex modo docendi: & hoc modo tantùm doctrina Christi fuit occulta, q.42.3.c.pag.205
Doctrinam suam Christus noluit scribere triplici ratione, q.42.4.0.pag.205
Docuit Christus nonnulla in parabolis: & tamen omnia digna creditu de sua sapientia palam proposuit: sed non omnia profunda, quæstio.42.3.0. pag.205
Dolor causatur ex læsione sensus tactus percepta: tristitia verò ex apprehensione mali interioris, q.35.6.c.pag.96
Dolor & tristitia secundum se sunt mala: sed præsupposita præsentia malí, aut ratione fugæ mali, possunt esse bona honesta & vtilia, quæst.35.5.6.ca. pag.95
Dolor & gaudium appetitus sensitiui, nunquam possunt esse simul, q.84.9. 2.pag.406
Dolor requirit duo, scilicet coniunctionem mali, & perceptionem eius, q.35. 5.6.0.pag.95
Dolor verus sensibilis fuit in Christo, q.35.5.0.pag.ead.
Dolor Christi non impediebat delectationem fruitionis eius: nec econuerso, q.35.5.3.pag.95. & q.9.3.pag.71
Dolor Christi in passione peruenit, vsque ad rationem superiorem, qu. 46, 3.0.pag.222
Dolor Christi interior & exterior fuit maximus, q.46.6.0.pag.220
Dolor Christi fuit maior dolore cuiuscunque contriti, & magis dolebat de miseriis nostris, quàm de passione sua, & doluit pro omnibus peccatis simul, q.46.6.3.4.pag.ead.
Dolor Christi fuit maior dolore Adæ, si passus fuisset, q.46.6.3.pag.220
Dolor non est in beatis, de malis quæ fecerunt, q.84.8.c.pag.406
Dolorem minuit innocentia patientis, quò ad numerum, sed auget intensiuè per se, quia magis indebitum, q.46.6.5.pap.220
Dolorem mater Christi non habuit in pariendo, sed maximam iucunditatem, q.35.6.0.pag.188
Dominicus potest prædicari de qualibet re Christi: non autem de homine Christo, q.16.3.0.pag.101
Donatus hæreticus rebaptizans est damnatus in concilio Toletano, qu.66.8. c.pag.307
Donec quandoque significat tempus certum, quandoque verò tempus infinitum, q.28.3.pag.151
Donum timoris fuit in Christo, q.7.6.0.pag.56
Et donum linguarum, q.7.7.1.pag.56
Dona spiritussancti Christus plenissimè habuit, q.7.5.0.pag.55
Dona recipit Christus inquantum est homo, sed dat ea inquantum Deus, q. 7.5.2.pag.55
Dona addunt supra gratiam perfectionis potentiarum, q.62.2.0.pag.280
Dona spiritussancti perficiunt potentias animæ, vt sequantur motum spiritussancti, virtutes autem, vt sequantur motum rationis, q.7.5.1.pag.55
Et manet in patria secundum aliquem modum, q.7.3.3.pag.55
Dotes corporis gloriosi sunt quatuor, q.45.1.3.pag.213
Dotes corporis proueniunt ex redundantia gloriæ animæ ad corpus, qu. 28. 2.3.pag.151
Dotes corporis non fuerunt in Christo ante eius resurrectionem, secundum habitum, sed miraculosè per virtutem diuinam, q.28.2.3.pag.151
Dubitatio est in natura ignorante, & non in Deo, q.18.4.1.pag.117
Dubitatio duplex, scilicet infidelitatis, & admirationis, secunda fuit in matre Christi, non prima, q.27.4.2.pag.247. & q.30.2.pag.256
Dubis.ver.Adoratio.
Duo dicitur quasi habens qualitatem in alio, sed in ipso de quo prædicantur duo, q.17.1.6.pag.111
Durities est in sacramento eucharistiæ sine materia, q.77.5.1.& 2.pag.37

E

Ecclesia dicitur dupliciter, scilicet viæ & patriæ, q.8.4.2.pag.65
Ecclesia omnium fidelium noui, & veteris testamenti est vna, q.8.3.1. pag.64
Ecclesiæ corpus mysticum consistit ex hominibus, angelis viatoribus, & beatis, q.8.4.c.2.pag.65
Ecclesiam ingredi, & audire verbum Dei, vsque ad missam cathecuminorum nullus prohibetur, q.83.4.4.pag.401
Eclipsis apparens in passione Christi fuit miraculosa, q.44.1.2.pag.209
Effectus quicunque in creaturis est communis toti trinitati, propter vnitatem naturæ, q.23.2.c.pag.131
Effectus potitius prior est effectu priuatiuo ordine formæ: sed ordine materiæ est econuerso, q.62.6.3.pag.284.& q.70.4.c.pag.330
Ægyptus raro habet nubes, q.44.2.2.pag.210
Electio est idem quod voluntas vt ratio: & est proprius actus liberi arbitrij, q.18.4.c.pag.117
Electio sequitur inquisitionem in hominibus tantùm, q.18.4.c. pag.117.qu. 34.2.2.pag.171
Electio non est de fine: sed tantùm de his quæ sunt ad finem, quæst.18.4. c.pag.117
Electio conuenit Christo, q.11.2.1.pag.80.& q.34.2.2.pag.171
Et conuenit Deo respectu creaturarum, q.18.4.1.pag.117
Et conuenit beatis, q.18.4.3.pag.117
Electum à Deo ad aliquid, ita ipsum præparat, & disponit, vt sit idoneum ad illud, q.27.4.c.pag.247
Eligere est proprius actus liberi arbitrij, q.18.4.0.pag.117
Energuminus dicitur quasi intus laborans, q.71.2.1.& 3.pag.332
Enoch raptus est ad paradisum terrestrem, vbi cum Helia creditur viuere, vsq; ad Antichristum, q.49.5.2.pag.256
Ens dicitur dupliciter, scilicet simpliciter, & secundum quod, q.11.5.3.pa.82
Episcopus solus potest dispensare illas perfectiones, quibus homo perficitur per comparationem ad alios, q.82.3.3.pag.397
Episcopus dicit pax vobis, sacerdos verò, dominus vobiscum, quæst.83.5.6. pag.402
Episcopus.ver.Inuestiri.Prædicare.
Episcopi vicem gerunt Apostolorum, q.67.2.1.pag.311.& q.72.11.c. pag.332
Episcopi perfectiuam dispensationem sic sacerdos participat, sicut diaconus illuminatiuam virtutem sacerdotis, q.82.3.1.pag.397
Episcopi seu episcopatus ordo est supra sacerdotium respectu mystici corporis Christi, non autem respectu veri, q.82.1.4.pag.397
Æqualitas & quantitas virtutis est in diuinis, non autem molis, qu.58.3.0. pag.266
Æqualis est quælibet persona diuina alijs duabus personis, quæst.43.4. ca. pag.208
Æquinoctiali tempore creatio mundi, & passio Christi facta sunt: iudicium verò generale erit in æstate, q.64.9.3.pag.223
Æquiualens non potest reddi Deo, nec parentibus, sed sufficit reddere quicquid est possibile, q.85.3.2.pag.407
Esse simpliciter est superius ad esse hominem, q.16.9.2.pag.107
Esse quod non est personale non est esse simpliciter, sed secundum quid, qu. 17.2.c.pag.ead.
Esse pertinet ad hypostasim, sicut ad illud quod habet esse, ad naturam verò, sicut ad illud quo aliquid habet esse, q.17.2.c.1. p2.111
Esse simpliciter in Christo est tantum vnum, sed esse secundum quid sunt duo, q.17.2.c.pag.111
Esse capitatum, esse corporeum, & esse animatum pertinent ad personam Sortis, sed ex his non fit, nisi vnum esse Sortis, q.17.2.c.pag.111
Essentia.ver.Deus.Natura.
Eucharistia est sacramentum, & sacrificium, qu.73.1.4.0.pag.140.& q.79.5. 7.0.pag.382
Et est verum sacramentum, q.73.2.0.pag.140
Et nominatur sacrificium, communio, eucharistia & viaticum, q.73.4.0.pa. 241.& q.79.2.1.pag.381
Eius institutio fuit conueniens, & necessaria in cœna domini, & non ante, nec post, q.72.12.3.pag.341
Eius institutio fuit necessaria per modum cibi & potus, qu.73.1. 2.0.pag.333
Eucharistia habuit multas figuras in veteri testamento, quarum præcipua fuit agnus paschalis, q.75.2.0.pag.342
Eucharistia in missa comparatur sacrificio Abel, Abrahæ, & Melchisedech, q. 83.4.8.pag.401
Eucharistia excedit omnia sacramenta veteris ac nouæ legis, quæst. 65. 3. 0. pag.300
Et est perfectio aliorum sacramentorum, q.73.1.c.pag.348
Et est consummatio, & finis omnium sacramentorum, qu.63.6.c.pag.289.& q.65.3.c.2.pag.300
Et est signum ecclesiasticæ vnitatis, q.67.2.c.pag.311.& q.83.4.3.pag.401
Et per eam datur complementum primi actus vitæ spiritualis, q.69.1.c.2. pa. 324.& 82.2.3.pag.397
Eucharistia est posterior baptismo ordine tractandi de eis, quæst.65.2.0. pagina 359
Eucharistia est posterior baptismo in perceptione, sed est prior in intentione, q.73.5.4.pag.342
Eucharistia continet Christum realiter, non autem alia sacramenta, q.65.3.0. pag.359.& q.75.1.0.pag.2.48.& q.76.0.pag.299
Eucharistia perficitur in consecratione materiæ: aliæ verò sacramenta in vsu eius, q.73.2.3.pag.340.& q.74.2.3.pag.344
Et differt à baptismo, & ab alijs sacramentis, q.73.1.2.3.c.pag.340.& qu.78. 1.c.pag.373
Eucharistia habet panem & vinum pro sui materia, q.74.1.0.pag.343
Eius materia quantacunque potest consecrari, dummodo sit coram sacerdote, q.74.2.0.pag.343
Eucharistia non conficitur de aqua lotionis panni intincti vino, qu.74. 2.c. pag.347
Eucharistia conficitur ex pane tritici tantùm, q.74.3.0.pag.344
Et confici potest ex pane mixto ex alijs granis, si manet species tritici, qu. 74.3.3.345
Et ex silgine generata ex ex grano frumenti, q.74.3.2.pag.345
Sed non potest confici ex amylo, vel pane corrupto secundum speciem, qu. 74.3.& 4.6.& 5.2.pag.345
Eucharistia debet confici ex azymo, ex fermento autem conficere esset graue peccatum, sicut apud Græcos in azymis, q.74.4.0.pag.345
Eucharistia debet confici de vino vitis tantùm, q.74.5.0.pag.340
Et potest confici de musto in necessitate: non autem de vua, nec de agresta, q.74.5.3.pag.346
Nec de aceto confici potest: sed bene de vino acescenti, licet peccatum esset, q.74.5.2.pag.346
Eucharistia à solis sacerdotibus conficeri potest, q.82.1.0.pag.397
Eucharistia sub dio celebrari conceditur, si adsint sacta mysteria ad id officium pertinentia, q.83.5.1.pag.400
Eucharistia dupliciter sumitur, scilicet sacramentaliter, & spiritualiter, q.80. 1.2.3.0.pag.384
Eucharistia vere sumitur à peccatoribus, sacramentaliter tantùm, qu.80.3.0. pag.385
Et vere sumitur ab infideli, sed non primo, nec secundo modo propriè, qu. 80.2.3.pag.385
Et vere sumitur à bruto per accidens, sed non primo modo nec secundo, qu. 80.3.3.pag.385
Eius sumptio non est de necessitate salutis secundum se, sed ex statuto Christi, & ecclesiæ, q.73.3.0.pag.341.& q.80.11.0.pag.392
Eam sumere quotidie tenebantur omnes in primitiua ecclesia, postea in anno, nunc autem semel, q.80.10.4.pag.392
Eucharistia debet quotidie sumi, nisi ex hoc deuotionem sentiret quis diminui, q.80.10.0.pag.391
Nec debet pluties in die sumi, nisi in casu, qu.80.10.5.pag.392. & qu.83.2.2. pag.299
Nec sub specie vini datur populo: propter periculum effusionis, qu.74.1.3. pag.341.& q.80.12.c.pag.393
Eucharistia si sumatur ab eo qui est paratus, est laudabilius quàm ab ea abstinere, q.80.10.c.pag.391
Et non sumentes eam de consilio sacerdotis, excusantur à transgressione præcepti: non autem manentis in peccatis, q.80.11.3.pag.392
Eucharistia debet sumi à ieiunis totaliter nisi in casu mortis, quæst, 80. 8. 0. pag.390

Et eius

Et eius sumptionem impedit omnis cibus sumptus post mediam noctem: non autem sumptus ante, q.80.8.5.pag.390
Nec deglutitio saliuæ, vel cibi relicti inter dentes, vel reliquiæ aquæ vel vini quibus lauatur os, traiectæ non in magna quantitate, q.80.8.4.pag.390
Nec corporales immunditiæ perpetuæ vel diuturnæ, cito verò transeuntes impediunt ex congruentia, q.80.7.1.pag.389
Et inter eius sumptionem, & cæteros cibos requiritur aliqua mora, qu.80. 8.6.pag.390
Eucharistia non debet dari pueris, nisi incipientibus habere aliqualem vsum rationis: quamuis quidam Græci contrarium faciant, quæstio.80.9.3.pagina 391
Eucharistia debet dari habentibus debilem vsum rationis, & amentibus, qui cum essent compotes mentis deuotionem ostenderunt, nisi timeatur periculum, amentibus verò à natiuitate non debet dari, q.80.9.0.pag.391
Eucharistia debet dari dæmoniacis, nisi certum sit quod pro crimine torqueantur, non autem energumenis, q.80.9.2.pa.391
Eius sumptio quandoque impeditur de necessitate, quandoque congruo, q. 80.7.0.pag.389
Eucharistia debet negari publicè peccatoribus publicis, occultis verò occultè, vel generali monitione, q.80.6.0.pag.383
Et eam sumens cum conscientia peccati mortalis, peccat mortaliter, qu. 79. 3.0.pag.381.& q.84.4.0.pag.386
Sed eam sumens in peccato ignorato, sacra discussione diligenti: non peccat, q.80.4.5.pag.387
Eucharistia indignius sumitur ab infideli, quàm à fideli peccatore, q.80.5. 2. pag.387
Et sumens eam indignè, quandoque grauius, quandoque minus grauiter peccat, respectu aliorum peccatorum, q.80.5.0.pag.387
Eucharistia non debet dari ad sumendum experimentum de peccatis, q.80. 6.3.pag.388
Eucharistia non imprimit characterem, quæst.63.6.cap.pag.289.& quæst.80. 10.1.pag.391
Eucharistia inquantum est sacramentum prodest tantum sumentibus: sed vt est sacrificium prodest etiam alijs, q.79.7.0.pag.383
Eucharistia est sacramentum passionis & mortis Christi, q.73.3.3.pag.341
Et est memoriale passionis Christi, q.73.4.5.0.pag.341
Eucharistia ordinat ad refectionem mentis, q.73.1.2.c. pag.341.& qu.79. 8. pag.373
Et habet effectus suos in coniunctis sibi per fidem & charitatem, quæ. 79.1. 1.2.pag.308
Et est sacramentum charitatis Christi expressiuum: & charitatis nostræ factium, q.75.1.c.pag.348
Eius effectus non principalis, sed consequens augmentum charitatis est diminutio fomitis, q.79.6.3.pag.383
Eucharistia facit omnem effectum vitæ spiritualis: ad similitudinem cibi corporalis, q.79.1.0.pag.379
Eius effectus est adeptio gloriæ non statim: sed inquantum dat virtutem perueniendi ad gloriam, q.79.2.0.pag.381.& q.80.2.1.pag.385
Et eam sumens sacramentaliter consequitur maiorem gratiam, quàm prius sumendo spiritualiter tantum, q.80.2.3.pag.384
Eucharistia gratiam causat, auget, & excitat eam & virtutes in actum, q.79. 1.0.pag.329
Eucharistia præseruat à peccato dupliciter, scilicet roborando interius, & muniendo exterius, q.79.6.0.pag.382
Eius effectus impeditur in parte per peccata venialia præsentia, non autem per præterita, q.79.8.0.pag.384
Eucharistia delet peccata venialia, q.79.4.0.pag.282
Et delet mortalia: quorum quis non habet conscientiam, nec affectum, qu. 79.1.0.pag.381
Et per eam fit absolutio scelerum tripliciter, q.79.3.1.pag.381
Eucharistia delet pœnam debitam pro peccatis, non quidem totam, sed secundum mensuram peccatorum & deuotionis, q.79.5.0.pag.382
Eucharistia liberat à purgatorio, inquantum est sacrificium satisfactorium pro peccato, q.52.8.2.pag.249
Eucharistiæ figura expressior fuit oblatio Melchisedech, quò ad illud quod est sacramentum tantum figura veteris legis: sed econuerso quò ad illud quod est res & sacramentum, quæstio.61.3.3.pag.238. & quæstio.73.6. cap. pag.342
Eucharistiæ sacrificium quotidiè oblatum in ecclesia non est aliquod quàm sacrificium Christi, sed est eius commemoratio, qu.22.3.2. pag.131. & qu. 73.4.0.pag.341.& q.83.1.0.pag.399
Eucharistiæ signum & causa est effusio sanguinis, & aquæ ex latere Christi: oblatio Melchisedech respectu eius quod est sacramentum tantum, manna respectu eius quod est res tantum, & agnus Paschalis respectu eius quod est res & sacramentum, sunt tantum signa, quæst.73.6.0.pag.242.& q.74. 6.1.pag.346
Eucharistiæ signum fuit agnus paschalis ratione passionis Christi, manna verò vt cibus fidelium, q.73.5.6.c.pag.342.& q.80.10.2.pag.392
Eucharistiæ res duplex, scilicet contenta, id est, Christus, & non contenta, id est, corpus Christi mysticum, q.60.3.c.pag.272.& q.80.4.cap.pag.386
Eucharistiæ res & sacramentum est corpus Christi verum, res tantum est eius, scilicet gratia: sed sacramentum tantum est materia eius, q.73.1.3.& 6.ca. pag.340
Eucharistiæ res & sacramentum est in materia: res autem est in suscipiente, q.73.1.3.pag.340
Eucharistiæ sacramento comprehenditur totum mysterium nostræ salutis: ideo præ cæteris sacramentis solennius celebratur, quæst. 63. 4. cap. 3. 6. pag.288
Eucharistiæ forma conuenienter significatur in facto esse, non autem in fieri, q.78.2.0.pag.374
Eucharistiæ formæ conuenienter præmittuntur hæc verba, & eleuatis oculis, &c. q.78.1.1.2.pag.374
Eucharistiæ panis & vini forma consecrationis ponitur, q.78.2.3.0.pa.374
Eucharistiæ panis, & vini formæ sunt locutiones veræ: & habent virtutem factiuam rei, q.78.5.0.pag.377
Eucharistiæ panis & vini formæ non se mutuò expectant, quæst.75.6.0. pagina 375
Eucharistiæ & cuilibet sacramenti forma habet virtutem instrumentalem à Christo, q.78.4.0.pag.376
Eucharistiæ forma importat solam consecrationem materiæ: formæ verò aliorum sacramentorum important vsum materiæ, q.78.1.4.5.c.pag.374
Eucharistiæ locus non est vacuus, nec plenus corpore Christi, sed speciebus sacramentalibus, q.76.5.2.pag.361
Eucharistiæ dispensatio pertinet ad sacerdotem tantum, q.82.3.0.pag.397
Eucharistiæ minister operatur tantum pronuntiando verba: in alijs autem sacramentis etiam præter hoc, actum exteriorem exercendo, qu.78.1.c.3. pag.374
Et ad Eucharistiæ consecrationem tenetur quilibet sacerdos, saltem in festis præcipuis, q.82.10.0.pa.399
Eucharistiæ celebratio est Christi immolatio, q.83.1.0.pag.399
Eucharistiam Christus consecrauit eadem forma qua & nos, quam dedit ecclesiæ, & semel tantum protulit, q.78.1.1.pag.374
Eucharistiam videre conceditur omnibus baptizatis, etiam peccatoribus, sed non baptizatis negatur, q.80.4.4.pag.226
Eucharistiam recipiens vel missam audiens à malis sacerdotibus ab ecclesia præcisis, peccat, q.64.9.2.3.pag.296.& q.82.9.0.pag.399
Eucharistiam amittens, vel cuius negligentia biutum sumit eam, vel sanguis stillat extra, vel euomens, qualiter pœnitere debet, q.83.6.7.pag.403
Eucharistiam tangere soli sacerdoti licet, nisi in necessitate, quæst.82.3. ca. pag.397
Eucharistiam spiritualiter manducauerunt patres veteris testamenti, qu.80. 1.3.pag.334
Eucharistia baptismo & confirmatione homo indigeret, etiam si nunquàm à gratia baptismi caderet, non autem pœnitentia, q.84.5.6.0.pag.405
Eucharistia consecrata, substantia panis & vini non manet, quæst.75.2.0.pagina 350
In Eucharistia quid considerandum, q.76.1.2.3.4.0.pag.370
Eucharistia. vide Accedens, Actus, Angelus, Anima, Consecratio, Conuersio, Corpus, Christus.
Euthices in monte tractanit suam hæresim, q.54.3.c.pag.252
Ex aliquando importat ordinem terminorum, aliquando identitatem, q.75. 8.c.pag.358
Exclusiua dicto addita principali agenti non excludit instrumentum, qu. 78.4.1.pag.376
Exemplar semper perfectissimum quid, q.56.1.3.pag.260
Exorcismus non est sacramentum, sed sacramentale, q.67.5.2.pag.311
Exorcismus debet præcedere baptismum, q.71.2.0.pag.328
Exorcismus datur contra impugnationem interiorem dæmonum, nec potest iterari, q.71.2.3.pag.322
Exorcismus ordinatur contra impedimenta baptismi, quæstio. 71. 3. 3. pagina ead.
Exorcismus non confert gratiam nec remissionem culpæ, quæstio.71.3.0.pagina 332
Exorcismi effectus duplex: scilicet expulsio potestatis dæmonis, & apertio sensuum ad mysteria & mandata Dei, q.71.3.c.pag.332
Exorcismi summa virtus, q.71.2.3.c.pag.332

F

Facies Christi mittebat radios, q.44.3.1.pag.11
Factum esse quandoque dicit nouitatem prædicationis sine mutatione facti, quandoque cum factimutatione, q.16.6.c.2.pag.103
Fœcunditas bonorum operum duplex, scilicet in se, & in alijs, q.66.6. c.2.pag.304
Fœmina non potest esse principium generationis actiuum, q.67.4.3. pag.312
Fermentum seruorum charitatis significat, q.74.4.3.pag.346
Ferri candentis tactu, non licet probare innocentiam vel crimen, q. 80. 6.3. pag.388
Festum consecrationis ecclesiæ fit octo diebus, q.83.3.4.pag.400
Festum conceptionis beatæ Mariæ non celebrat R.o.ecclesia, qu.27.cap.2.3 pag.141
Festum.ver.Concepta.
Fictio est ostendere dicto vel facto velle, quod non vult, qu.69. 6.3. pag.317
Fictio relata ad rem significatam, q.55.4.1.pag.137.& q.76.5.c.pag.161
Fides formata quid, q.68.4.3.pa.316.& q.73.3.3.pag.341
Fides Christi semper necessaria fuit, q.68.1.1.pag.316
Fides nostra & antiquorum patrum est eadem, q.80.1.c.pag.331
Fides est sine qua nullus vnquam potuit saluari, q.61.3.c.2. pag.2.78.& qu. 68.1.1.pag.316.& q.73.5.c.pag.342
Fides est in dæmonibus: sed coacta, q.76.7.c.pag.365
Fides non fuit in Christo: neque est beatis, q.7.3.0.pag.54
Fides est nobilior virtutibus moralibus ratione obiecti, q.7.3.1.pag.54
Fidei obiectum est res diuina non visa, q.7.3.0.pag.54
Fidei actus charitate informatus, potest esse meritorius, q.7.3.2.pag.54
Fidei meritum consistit in hoc, quod homo ex obedientia Dei assentit his, quæ non videt, q.7.3.2.pag.54.& q.54.5.2.& 3 pag.258
Fidei scripturæque diuinæ non potest subesse falsum, q.46.2.4.pag.217
Fidei cognitio creuit per successionem temporum quò ad explicationem, non quò ad fidei rationem, q.61.3.2.pag.281
Fidei Christi genus humanum tripliciter fuit incorpotatum, quæstio.68.1.1. pag.316
Fidem rectam habens circa sacramentum baptismi potest errare in alijs articulis, q.68.8.3.pag.321
Fide formata mundamur à peccatis virtute passionis Christi, q.49.1.5.& 5.1. pag.214
Fide Christi sancti patres liberati sunt ab omni peccato, & reato pœnæ actualium, non autem à reatu peccati originalis, quæstio.52.3.2.& 7.1.& 8.3.pagina 247
Fieri tunc res dicuntur quando innotescunt, q.13.2.1.pag.87
Fieri dicitur dupliciter, scilicet in instanti & successiue, qu.33.3.1.pag.69.& q.75.7.2.pag.358.& q.78.2.c.pag.374
Fieri dicit ordinem terminorum, & vnitatem subiecti, q.75.8.c.pag.358
Figura proprie est tantùm in corporeis, q.61.2.1.pag.285
Figuræ similitudo quid magis significet, q.74.3.2.pag.345
Filiatio & adoptio conuenit tantùm personæ, q.23.4.0.pag.131
Filiatio est tantùm eius quod generatur in similitudinem generantis, q.32. 3.c.pag.ead.
Filiatio quibus conueniat, q.32.3.c.pag.166.& q.35.3.2.pag.175
Filiationes in Christo sunt duæ, q.35.5.0.pag.176
Filius Dei est verus Deus, q.43.4.0.pag.208

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fingere quod nihil significat, est mendaclum, q.55.4.1.pag.257
Fingere.ver.Fictio.
Finis est prior in intentione agentis, non in executione, q.61.3.1.pag.278
Et ad ipsum ordinantur aliquid dupliciter, scilicet necessario, & ad bene esse, q.1.2.c.pag.3
Fomes quid, q.83.2.c.pag.93.& q.27.3.c.pag.145
Fomes peccati non fuit in Christo, q.15.2.0.pag.93
Fomes in beata Maria in prima eius sanctificatione fuit ligatus, in secunda vero totaliter ablatus, q.27.3.0.pag.93
Et in ea adeo debilitatus est, & extinctus, vt ad peccatum actuale nunquàm inclinaretur, q.27.3.c.& 4.1.& 5.2.pag.145
Fomes per baptismum minuitur, q.69.4.3.pag.325
Fomitis impugnationem interiorem Christus non sustinuit, quæstio.15.2.3. pag.93
Fomitis effectus duplex, q.27.3.c.pag.145
Forma vel est ipsa natura rei, vel constituit naturam rei, q.13.1.c.pag.86
Forma completa est in subiecto secundum conditionem subiecti, instrumentalis vero secundum conditionem principalis agentis, q.63.5.1.pag.289
Forma substantialis non suscipit magis vel minus, q.75.7.c.pag.358
Forma separata à materia est intellectualis, q.75.6.c.pag.357
Formæ incompossibiles in eodem supposito faciunt propositionem in materia remota, compossibile autem in materia contingenti vel naturali, q.16.1.1. pag.100
Formæ plures eiusdem speciei non possunt simul inesse eidem subiecto, qu. 35.5.c.pag.176
Formæ sacramentales traditæ sunt Apostolis à Christo, q.72.4.1.pag.335
Formarum inchoatio improbatur, q.32.4.c.3.pag.167
Forma.ver. Ars, Actio, Adam, Deus, Individuum, Nasci, Natiuitas, Natura, Nomen, operatio.
Formali cuiuscunque remoto, tollitur species, q.68.4.1.pag.318
Fortitudo est in irascibili, q.15.2.c.pag.93
Fortitudo spiritus offenditur in resistendo concupiscentiæ carnis sibi contrariantis: maior autem est in comprimendo eam totaliter, & hoc secundo modo fuit in Christo, q.15.2.3.pag.93
Frater in sacra scriptura dicitur quadrupliciter, q.28.3.5.pag.151
Fratres Christi sumus per adoptionem, q.23.2.2.pag.132
Fratres Christi in euangelio dicuntur consobrini eius, q.28.5.pag.151
Fruebatur superior pars animæ Christi ipso patiente, q.46.8.0.pag.822
Fruſtra dicitur quod est ad finem quem non attingit, q.11.5.2.pag.82
Fundamentum.ver.Pœnitentia.

G

GAbriel est summus in ordine Archangelorum, & fortitudo Dei nominatur, q.30.2.4.pag.180
Galilæa vt interpretatur transmigratio, significat gentilitatem, vt verò interpretatur reuelatio significat patriã cœlestem, q.55.3.4. pa.154
Gaudium & tristitia in quibus sint contraria, &c. q.84.9.2.pag.407
Genealogia quomodò denominetur, q.28.1.2.pag.150.& q.31.2.1.pag.159
Genealogia Christi exponitur, q.28.1.2.pag.150.& q.31.3.0.pag.159
Generatio naturalis non requirit aliquam potentiam actiuam in materiam, q.32.4.c.3.pag.167
Generationis naturalis tota virtus actiua est ex parte maris, & passiua ex parte seminis, q.32.4.c.pag.167.& q.67.4.3.pag.312
Generationis est idem modus omnium, quæ sunt eiusdem speciei, q.2.2.2.4. pag.21
Generatiua potentia est in patre perfectè: in matre verò imperfectè, qu.32. 4.2.pag.167
Genitum & passum, quomodò prædicentur de filio Dei, q.16.5.1.pag.103
Genus, Nihil ponitur primo in genere vel specie, nisi per id quod de eo prædicatur, q.63.2.1.pag.286
Et nisi ratione naturæ: non autem ratione eius quod pertinet ad individuationem, q.2.3.3.pag.13
Genus masculinum & neutrum ad quæ referantur, q.17.1.c.pag.110.& q.33. 3.c.pag.246
Genus masculinum designat quiddam formatum, & perfectum, neutrum verò quiddam informatum & imperfectum, q.17.1.c.pag.110
Generis primum est causa omnium quæ sunt post, q.36.1.c.pag.260
Gloria.ka quæ sunt gloriæ quo ad animam, vt quo ad corpus, prius tempore debuerunt esse in Christo, quàm in alio, q.53.3.3.pag.251
Gloriosum.ver.charitas.Corpus.Palpabile.
Gratia est quædam participata similitudo diuinæ naturæ, q.2.10.1.pag.24.& q.3.4.3.pag.31.& q.62.1.c.pag.271
Gratia est forma habens esse completum, & mutabile in anima, quæst.63.5.1. pag.289
Gratia est immediatè in essentia animæ, &c. qu.7.2.c.pag.53.& qu.26.2.c.1. pag.142
Nec eius subiectum immediatum est corpus, q.79.3.pag.382
Gratia est in sacramentis intentionaliter vt in signo, & causa instrumentali, &c. q.63.3.4.0.pag.287
Gratia à solo Deo causatur, q.62.1.c.pag.279.& q.64.1.c.pag.290
Sed eius causa instrumentalis tantùm sunt humanitas Christi ministri ecclesiæ, & sacramenta, q.62.1.0.pag.279. & q.64.1.0.pag.290
Nec eam dat homo interius infundendo, sed exterius exhortando ad ea quæ sunt gratiæ, q.8.6.2.pag.66
Nec eam causant sacramenta veteris legis, q.62.6.0.pag.283
Gratia differt essentialiter à qualibet virtute, q.62.2.c.pag.280.& q.89.1.ca. pag.379
Gratia dicitur dupliciter, scilicet donum Dei acceptum, & Deus gratis donans, q.2.10.c.pag.23
Gratia duplex, scilicet gratum faciens, & gratis data, q.7.7.c.1.pag.56
Gratia cum plenitudine duplex, scilicet ex parte gratiæ, & hæc propria est homini Christo, & ex parte habentis gratiam, & hæc communicatur aliis per Christum, q.7.10.0.pag.58
Gratia gratis data ordinatur ad manifestationem fidei, & doctrinæ spiritualis, q.7.7.c.pag.56
Gratia gratum faciens ordinatur ad actus meritorios interiores, & exteriores, gratia gratis data ad exteriores. q.7.7.1.pag.56
Gratia gratum faciens est à qua fluunt virtutes, & dant, ad perficiendum potentias animæ, qu.7.2.cap.pag.53.& qu.62.2.cap.pag.280.& qu.82.1. c.pag.399
Gratia gratum faciens vt iustificat hominem à peccato dicitur operans, sed respectu operis meritorij dicitur cooperans, q.88.4.2.pag.410
Et effectus gratiæ operantis est prior, quàm effectus gratiæ cooperantis, qu. 86.4.1.pag.410
Et effectus primus gratiæ gratum facientis, est remissio peccatorum, qu. 72. 7.1.pag.337
Gratia gratum faciens amittitur per quodlibet peccatum mortale, q.80.3.ca. pag.410
Gratia eadem maior est proficiens quàm incipiens, sed in diuersis hoc non est necesse, q.89.2.4.pag.413
Gratia non potest cadere sub merito, quia est principium merendi, qu.2.11.c. pag.24
Gratia minima potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam, q.62.6.3.pag.284.& q.70.4.c.pag.350
Gratia quod semel facit, perpetuò manet, q.88.1.4.pag.412
Gratia nunquàm amittitur sine culpa, & illud quod ex gratia Dei conceditur, nunquam absque culpa reuocatur, q.50.2.c.pag.238
Gratia non infunditur in habentibus vsum liberi arbitrij, sine actuali motu liberi arbitrij in Deum, & in peccatum, q.87.2.c.pag.411
Et gratiæ infusio & terminus præparationis subiecti, sunt in eodem instanti, q.89.2.c.pag.412
Gratia virtutum & donorum Dei sufficienter perficit essentiam, & potentias animæ, quò ad generalem ordinationem actuum, sed gratia sacramentalis quo ad aliquos speciales effectus, q.62.2.1.pag.281
Gratia sacramentalis est species gratiæ communiter sumptæ: ideò non dicitur æquinoce, q.62.2.3.pag.281
Gratia sacramentalis addit supra gratiam communiter dictam, & super virtutes, & dona quoddam auxilium Dei ad habendum sacramenti finem, qu. 62.2.0.pag.281
Gratia sacramentalis est ad tollendum peccata, & ad perficiendum animum ad cultum diuinum, qu.62.5.c.pag.283.& qu.63.1.6.cap.pag.283.& qu.65. 1.c.pag.298
Gratia sacramentalis excludit peccata præterita, virtutes & dona peccata præsentia & futura, q.62.2.2.pag.281
Gratia non potest haberi ante sumptionem eucharistiæ, nisi ex voto ad eam proprio vel ecclesiæ, q.73.3.c.1.pag.341.& q.79.1.1.pag.380
Gratia miraculorum excellentissimè data est animæ Christi, q.13.2.3.pag.87
Gratia Christi quæ dicitur gratia vnionis capitis, & singularis persona, est vna per essentiam, q.8.3.0.pag.66
Gratia vnionis & habitualis fuit Christo homini naturalis, q.2.12.0.pag.25
Gratia vnionis & habitualis sunt simul tempore, sed natura & intellectu prima præcedit secundam, q.7.13.0.pag.62
Gratia habitualis fuit in Christo, q.7.1.0.pag.53
Gratia vnionis est esse personale, quod gratis à Deo datur humanæ naturæ in persona verbi, quod quidem est terminus assumptionis, quæstio.6.6. cap. pag.32
Gratia vnionis in Christo dupliciter dicitur, scilicet voluntas Dei dans gratis & donum eius, q.2.10.c.pag.23
Gratia vnionis fuit simpliciter infinita in Christo, sed gratia habitualis eius fuit infinita secundum rationem gratiæ, finita verò secundum rationem entis, q.7.11.0.pag.59
Gratia Christi non potuit augeri, sicut nec gratia beatorum, gratia autem viatoris puri potest augeri, q.72.2.0.pag.60
Gratia hominis puri quantumcunque crescat, non potest adæquari gratiæ Christi: ideo non sunt eiusdem rationis, q.7.11.3.pag.58
Gratiæ plenitudinem Christus habuit in summo, & quò ad omnes effectus gratiæ, q.7.9.0.pag.58
Gratiæ plenitudo duplex, vna ex parte gratiæ quæ est propria Christo: alia ex parte subiecti, quæ conuenit etiam aliis per Christum, quæstio.7.10.0.pagina 56
Gratiæ & deitatis plenitudo habitat in Christo corporaliter, per vnionem personalem ad corpus & contra vmbram, q.2.10.2.pag.23
Gratiæ omnes gratis datæ fuerunt excellentissimæ, q.7.7.0.pag.56
Nec diuiduntur in Christo, sicut in aliis sanctis, q.7.7.1.pag.56
Gratiæ plenitudo fuit in beata Maria super omnes post Christum, q.7.10.ca. 1.pag.59.& q.27.5.0.pag.247
Gratiæ triplex perfectio in beata Maria: quarum secunda est potior prima, & tertia secunda, q.27.5.2.pag.247
Gratiæ prima perfectione beata Maria fuit mundata à culpa originali, secundà à fomite, tertia ab omni miseria, q.27.5.2.pag.247
Gratia prima perfectione adepta est gratiam inclinantem ad bonum, secunda confirmata fuit in gratia & in bono, tertia adepta est gratiam consummatam, q.27.5.2.pag.247
Gratiæ plenitudo, & consiliorum obseruatio inchoauit in beata Maria: primùm fuit in ea perfectè: secundùm verò perfectè cepit in Christo, qu. 28. 4.2.pag.152
Gratiæ nouæ infusio non requiritur ad remissionem venialium, q.65.1.8. pa. 298.& q.87.2.0.4.2.pag.411
Gratiæ nouæ infusio requiritur ad remissionem mortalium, quæstio.87.2.3. pag.411
Gratia homo potest vitare omnia & singula mortalia: & singula venialia, sed non omnia, q.87.1.1.pag.411
Gratia.ver.Charitas.Donum, Remissio, Virtus.
Graue & leue non habent in se principium actiuum sui motus, sed tantùm passiuum, q.32.4.c.pag.167
Græci baptizando dicunt, baptizetur seruus Christi talis, in nomine patris, &c. q.66.5.1.pag.304.& q.67.6.c.pag.313
Græci conficiunt ex fermentato, & peccarent si in azymo conficerent, q.74. 4.c.pag.345
Græci dant eucharistiam pueris non habentibus vsum rationis, quæst.809. 2.pag.391
Græci.ver.Eucharistia, Literatum, Significatio.
Gregorius.ver.Papa.

H

HAbitat.ver.Deus.Gratia.
Habitus primorum principiorum sunt nobis naturales, qu.9.1.cap. pag.69
Habitibus omnibus ordinatis, vltima perfectio reseruatur supremo in genere illo, q.72.11.c.pag.339
Helias subl

Helias subleuatus est in cœlum aëreum, non autem in cœlum empyræum: & viuit cum Enoch in paradiso terrestri vsque ad Antichristum, qu. 49.5.2. pag.236
Hæresis incurritur ex verbis inordinatè prolatis, q.16.8.c.pag.106
Hæresis Arrij: quòd filius Dei est minor patre ratione diuinæ naturæ, & quòd est creatura, q.10.2.1.pag.75.& q.16.8.c.pag.106
Hæresis Origenis, quòd anima Christi cum alijs à principio fuit creatura, qu. 6.5.c.pag.48
Hæresis Nestorij: quòd beata Maria non est mater Dei, quæstio.35.4.0.pagina 173
Hæresis Eutichetis: quod in Christo est tantum vna natura composita ex natura diuina & humana, q.2.6.c.pag.17.& q.18.1.c.pag.115
Et quod corpora resurgentium & Christi non erunt palpabilia, qu.54.3.cap. pag.254
Hæresis Hebionis, Cherinthi, & Fotini: quòd Christus non fuit ante matrem, sed purus homo meruit deitatem, q.2.11.c.pag.24.& qu.28.1.c.pag. 149.& q.35.4.c.pag.175
Hæresis Hebionis, quod Christus conceptus est ex semine viri, quæstio.28.1. pag.249
Hæresis Galamitarum, quod corpus Christi non fuit mortuum, qu.50.5.c. pag.249
Hæresis Heluidij, de virgine Maria, q.28.3.c.3.pag.151
Hæresis Nazaræorum, de fide Christi, q.74.4.c.pag.345
Hæresis Nouatianorum, quod peccans post baptismum non potest resurgere ad gratiam per pœnitentiam, q.84.10.c.pag.407
Hæresis Nestorij & Dioscori, de Christo, quæst.2.3.6.ca.pag.40.& qu.4.3.c. pag.43
Hæretici possunt ordinare si seruant formam ecclesiæ, &c. quæstio.64.9.2. pag.296
Hæreticum est credere iuramentum esse in omni casu illicitum, qu.64.9.1. pag.296
Herodes occidit pueros innocentes, q.36.6.3.pag.183
Hispania.ver.Natiuitas.
Homo habet quod sit homo à ratione, q.19.2.c.pag.221
Homo significat naturam humanam & qualiter, q.4.3.c.1.pag.40
Homo duplex, q.3.1.2.0.pag.63.& q.43.3.0.pag.205
Homo est naturaliter politicus, q.65.1.c.pag.298
Homo vnus numero dicitur dupliciter, q.3.6.1.2.& 7.2.pag.33
Hominis actio voluntaria & deliberata tantum dicitur humana, qu.19.2.0. pag.221
Hominem lapsum oportuit reparari: & non angelum, q.4.1.c.1.pag.35.& q. 6.2.2.pag.48.& q.46.1.4.pag.217
Honor est reuerentia alicui exhibita, propter sui excellentiam, quæst.25.1.ca. pag.133
Honor diuersus debetur eidem secundum plures causas excellentiæ, qu.25. 1.c.pag.133
Honor debetur alicui dupliciter, scilicet vel ratione sui vel ratione alterius, & exhibetur toti rei subsistenti, sed causa honoris potest esse aliquid eius non subsistens, q.25.1.0.pag.133
Hostia non consecrata nunquam debet dari pro eucharistia, quæstio.80.6.2. pag.382
Hostia.ver.Idololatrare, Missa.
Hostiæ pars missa in calice nunquam debet dari infirmis, q.83.5.9.pag.4
Hostiam eandem simul consecrant ordinati: Episcopo ordinante concelebrantes, q.82.2.c.pag.397
Hostias multas sumens in vna missa: non percipit maiorem effectum, q.79. 7.3.pag.383
Humilis nihil audit mirabilius quàm suam excellentiam, q.30.4.1.pag.157
Humiliauit se Christus quadrupliciter, q.49.6.c.pa.237.& q.53.1.c.pa.249. & q.54.2.c.pag.253.& q.58.3.0.pag.259

I

IDololatrare facit qui dat hostiam non consecratam pro eucharistia, q.80. 6.2.pag.388
Ieiunium à cibis duplex, scilicet naturæ: & ecclesiæ, q.80.2.4.pag.390
Ieiunium naturæ soluitur per quemcunque potum: non autem ieiunium ecclesiæ, nisi fiat in fraudem, q.80.8.4.pag.390
Ieiunium ante Pascha fit quadraginta diebus multis rationibus: & commendatur per multos eius effectus, q.40.2.3.pag.198
Ieiunium Christi non ex necessitate fuit: sed ad nostram instructionem, qu. 40.2.1.pag.198
Ieiunium.ver.Christus.
Ieremias verbis, & mysterijs passionem Christi apertissimè prænuntiauit, qu. 27.6.c.2.pag.148
Ierusalem est in medio terræ habitabilis, q.46.10.1.pag.224
Iesus significat naturam humanam sub determinatis individualibus proprietatibus, q.16.5.c.pag.103.& q.17.1.c.pag.110
Iesus nomen conuenienter impositum est Christo in sua circumcisione, qu. 37.2.0.pag.186
Iesus est nomen nouum & proprium, inquantum significat spiritualem, & vniuersalem salutem, q.37.2.2.pag.186
Iesus.ver.Nomen.
Ignorantia non fuit in Christo, q.15.3.0.pag.94
Ignorantia duplex, scilicet iuris vel facti: prima non excusat à peccato: sed bene secunda, q.47.5.3.pag.229.& q.80.4.5.pag.387
Illabi menti soli Deo conuenit, q.8.2.1.pag.68.& q.64.1.c.pag.290
Illuminatio fit in instanti, q.75.7.c.pag.357
Illuminar sacerdos trahendo sacramenta gratiæ: non autem infundendo gratiam, q.64.1.1.pag.290
Imaginatio & sensus nunquam cognoscunt naturam rei: sed tantùm accidentia, q.76.7.c.pag.304
Imaginatio grauitudinum quandoque causat eas, q.13.2.1.pag.92
Imaginatiua est altior potentia, quàm sensus exterior: in quo tamen est maxima certitudo, q.30.5.2.pag.157
Imago. Idem est motus in rem ipsam, & in imaginem eius, inquantum huiusmodi, q.8.3.3.pag.64.& q.25.3.c.1.pag.138
Imago.ver.Adoratio.
Immersio trina in baptismo non est de necessitate: tamen debet fieri, qu.66. 8.0.pag.307
Immersio capitis in baptismo sufficit, q.66.7.3.pag.306

Immersio.ver.Baptismus.
Immersione, effusione, & aspersione aquæ potest fieri baptismus, qu.66.7.0. pag.306
Immersione trina intenta, non perficitur baptismus, nisi in tertia: vna verò intenta perficitur in ea, q.66.8.3.pag.307
Immolari conuenit Christo in figuris veteris testamenti: sed vere in sacramento altaris, q.83.1.0.pag.359
Imperio rationis obediunt aliqualiter potentiæ sensitiuæ: non autem naturales nec vegetatiuæ, q.19.2.c.pag.221
Impositio manus significat copiosum gratiæ effectum: ideò non requiritur in baptismo neque in potentia, sed tantum in ordine, & confirmatione, q. 84.4.c.2.pag.405
Impossibile aliquando pro difficili sumitur, q.86.1.2.pag.409
Incorporalia dicuntur esse in loco quia continentur: spiritualia verò quia continent, q.57.4.1.2.pag.263
Incarnari Deum fuit possibile & conueniens, q.1.1.0.pag.2
Incarnari Deum fuit necessarium ad bene esse, non simpliciter, quæst.1.2.0. pag.3
Incarnatio Dei non fuisset, si homo non peccasset: quamuis potentia Dei ad hoc non limitetur, q.1.3.0.pag.5
Incarnatio Dei principaliter fuit propter liberationem hominis, q.1.5.c. pag. 8.& q.40.1.c.pag.197.& q.44.3.c.pag.211
Incarnatio Dei fuit ad delendum omne peccatum, q.1.4.0.pag.7
Incarnatio facta est conuenienti tempore, q.1.5.6.0.pag.8
Incarnatio comparatur iuuentuti propter vigorem, & senectuti: senectuti verò, propter numerum annorum, q.1.6.1.pag.9
Incarnationis mysterio monstratur bonitas, sapientia, iustitia, & potentia Dei, q.1.in oppositum.pag.1
Incarnationem Christi præcessit aliquorum liberatio, secundum spiritum per fidem: sed non secundum carnem, quæst.27.3.c.pag.140.& quæst.25.3.2. pag.146
Incarnatione Deus nullo modo mutatur, q.1.1.1.pag.1.& q.2.6.1.pag.17
Incineratio non conuenit corpori Christi, qu.51.3.0.pag.243.& q.53.1.cap.1. pag.249
Incipere significat esse nunc, & non prius: ideò ab inferiori ad suum superius cum verbo incipit, non valet consequentia, q.16.9.2.pag.107
Individuum dicitur de parte in toto, q.16.12.2.pag.109
Individuum de sui ratione dicit incommunicabilitatem: & non posse esse in pluribus, q.77.2.c.pag.378
Individuationis principium in rebus materialibus est duplex, scilicet materia prima, & quantitas dimensiua, q.77.2.c.pag.378
Individuatur forma receptibilis in materia per ipsam materiam, non receptibilis autem in materia per seipsam, q.77.2.c.pag.368
Individuatur quantitas dimensiua dupliciter, q.77.2.c.pag.368
Infidelitas est grauissimum peccatum, q.80.5.c.pag.387
Infinitum dupliciter dicitur, scilicet primatiue & negatiuè, Primum conuenit quantitati, & est ignotum: secundum conuenit formæ, & est cognoscibile, q.10.3.1.pag.76
Infinitum inquantum huiusmodi à nullo intellectu cognoscitur, qu.10.3. pag.ead.
Infinitum vno modo potest esse finitum alio modo, q.10.3.1.pag.ead.
Infinitum secundum essentiæ rationem est solus Deus, q.10.3.2.pag.ead.
Infinitum simpliciter, & omnibus modis, an sit vnum vel plura, qu.10.3.1. pag.ead.
Infinitum numero vel continuitate si daretur esse finitum, secundum esse & essentiam, & esse comprehensibile à scientia Dei, q.10.3.2.pag.ead.
Infinitum non est substantia sed accidit rebus, ideo sicut multiplicatur secundum subiecta, ita & proprietas eius, q.10.3.3.pag.ead.
Infinito simpliciter quo ad omnia nihil potest esse maius, sed infinito secundum aliquid determinatum est aliquid maius extra illum ordinem, q.10. 3.3.pag.ead.
Ingratitudo quid sit, q.88.4.0.pag.413
Ingratitudo committitur dupliciter, scilicet agendo contra beneficium Dei, & agendo contra formam beneficij, q.88.2.0.pag.412
Ingratitudo secundum quam peccata redire dicuntur, incurritur ex quolibet peccato contra Deum, q.88.4.0.pag.413
Ingratitudo quomodo incurratur, q.88.2.2.pag.413
Ingratitudo.ver.redeunt.
Innocentes mortui pro Christo in Bethleem, fuerunt martyres, quæst.36.2.3. pag.181
Innocentes.ver.Herodes.
Innocentia est irrecuperabilis, q.89.5.c.pag.414
Innocentia.ver.Ferri.Matrimonium.Pœnitentia.Sacramentum.Christus.
Instantia duo qualitercunque signata habent tempus medium, nisi respondeant motibus non mensuratis ex motu cœli, q.75.7.1.pag.358
Instans quomodo detur, q.53.1.3.pag.168.& q.75.7.1.pag.358
Instans.ver.Motus.Remissio.Tempus.
Instantanea operatio potest esse ab intellectu & voluntate, q.84.2.c. pag.178
Instantanea mutatio quomodo possit esse, q.75.7.c.pag.358
Instantanea mutatio potest fieri tripliciter, q.75.7.c.pag.358
Instructio quadruplex ponitur, q.71.4.3.pag.333
Instructio fidei duplex, scilicet eatheceuminorum circa baptismum, & populi Christiani circa missam, q.83.4.4.pag.401
Instrumentalis virtus est incompleta, & virtualis, q.62.4.0.pag.282
Instrumentalis virtus non est propriè in genere, sed reducitur ad genus, & speciem virtutis perfectæ, q.62.4.2.pag.282
Instrumentalis virtus non est in subiecto, secundum conditionem subiecti, sed secundum conditionem principalis agentis, q.63.5.1.& 2.pag.289
Instrumentum duplex est, q.72.5.c.pag.282
Instrumentum duplex, scilicet, animatum & inanimatum, quæstio.64.8.1. pag.295
Instrumentum animatum indiget habitu ad operandum, non autem inanimatum, q.72.1.3.pag.55
Instrumentum. ver. Actio. Anima. Baptismus. Docere. Eucharistia. Forma. Gratia. Iustificatio. Merirum. Miracula. Mutatio. Ordo. Passiones. Peccata. Reliquiæ. Sacramenta. Signum. Vas. Christus.
Instrumento datur virtus dupliciter, scilicet quando accipit formam instrumenti, & quando mouetur à principali agente, quæst.62.4.3.pag.282.& q. 72.3.2.pag.335

Universidad de Deusto
Biblioteca

Instrumentis plurib⁹ ordinatis ad aliquem effectum, quæ virtus, & quomodo in eis inueniantur, q.62.4.4.pag.282.& q.82.1.1.pag.297
Intellectus & voluntas sunt potentiæ naturales, & consequuntur naturam animæ de necessitate, q.18.1.c.3.4.pag.115
Intentio quæ requiratur ad perfectionem sacramentorum, quæstio.64.8.0. pag.295
Intentio est necessaria in baptizante, q.66.8.3.pag.307
Intentio ministri peruertitur dupliciter, scilicet respectu sacramenti, & respectu sequentium ad sacramentum, prima tollit veritatem sacramenti, non autem secunda, q.64.10.0.pag.297
Intentio ecclesiæ expressa in forma sacramenti sufficit ad perfectionem eius, nisi contrarium exprimatur exterius, q.64.8.2.pag.295
Intentio quæ sit necessaria baptizandis, q.68.7.0.& 8.3.& 9.1.& 12.1.pagina 320.& q.86.2.1.pag.409
Intentionem habens suscipiendi baptismum, quomodo illum consequatur, q.68.2.0.pag.317
Interno.ver.Baptismus.Peccatum.
Intinctus.ver.Eucharistia.Christus.
Inuestiri dicitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum, q.62.1.c.pag.279
Ioannes Baptista fuit terminus veteris legis: & initium nouæ, qu.38.1.2.1. pag.189
Ioannes Baptista pertinet ad testamentum nouum, q.38.1.1.2.pag.189
Eius exultatio in vtero matris non fuit ab eo per liberum arbitrium eius: sed fuit à Deo: ideo miraculosa, q.27.6.c.pag.148
Eius tota vita fuit præparatoria ad Christum, q.38.2.2.pag.189
Ioannes euangelista prædiligebatur à Christo propter multa, qu.45.3.quæst. pag.215
Ioseph vir Mariæ semper fuit virgo, q.28.3.5.& 4.c.31.pag.152.
Iperdulia.ver.Adoratio.
Ira duplex, scilicet per zelum, id est, secundum ordinem iustitiæ, & per vitium, id est contra rationem: prima est laudabilis, secunda est cum peccato, prima fuit in Christo, non autem secunda, q.15.9.0.pag.97
Ira causatur ex tristitia illata, q.15.9.c.pag.97
Iterari.ver.Aqua. Baptismus. Cathecismus. Exorcismus. Pœnitentia. Sacramentum.
Indæi sunt serui principum seruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini, q.68.10.2.pag.323
Iudæorum tribus sacerdotalis & regia, quomodò coniungantur, qu.31.2.2. pag.15
Iudæorum principes cognouerunt Christum esse Messiam: sed non cognouerunt diuinitatem eius nisi per coniecturas, q.47.5.0.& 6.c.pag.228
Iudæorum facta erant figuralia, q.66.2.2.pag.302
Iudex non potest dimittere culpam in alium commissum, vel in rempublicam, siue in superiorem principem, q.46.2.3.pag.217
Iudicium tria requirit, scilicet potestatem, zelum, & sapientiam, qu.59.1.ca. pag.267
Iudicium generale esse quando sit necessarium, q.59.5.0.pag.270
Iudicij dies æstati comparatur, q.46.9.3.pag.223
Iudicare omnes homines, quo ad retributionem præmij vel pœnæ pertinet ad Christum, q.56.4.2.& 5.1.pag.175
Iudiciaria authoritas soli Deo conuenit, sed committitur hominibus, maximè Christo, secundum humanam naturam, q.58.& qu.59.2.0.pag.266.3.0. pag.268
Iudiciaria potestas toti trinitati quomodo conueniat, & cuilibet personæ, q. 59.7.0.pag.267
Iudiciaria potestas conuenit Christo multis de causis, q.59.3.0.pag.269
Iudiciaria potestas super omnes res humanas conuenit Christo, quia anima eius est super omnes creaturas, q.59.4.c.& 6.3.pag.269
Iudiciaria potestas super omnes angelos cui attribuatur à Christo, q.59.6.0. pag.271
Iudiciariam potestatem super res temporales, Christus exercere noluit, nec regnum terrenum temporaliter administrare, q.59.4.1.pag.269
Iustitia quæ sit, q.85.3.c.pag.407
Iustitia inter illos quorum vnus est sub potestate alterius (vt hominis ad Deum, serui ad dominum) non est iustitia nisi secundum quid, q.85.3.c.2. pag.407
Iustitia est ad alterum: cuius materia non est ille ad quem est iustitia, sed res quæ distribuuntur vel commutantur, qu.85.1.1.pag.407
Iustitia est in voluntate subiectiue, q.8.4.c.pag.408
Iustitia originalis ex quo fit, q.27.1.c.pag.145
Iustitiæ Dei ordo dependet à voluntate diuina, q.46.2.3.pag.217
Iustum dicitur dupliciter, scilicet simpliciter, & secundum quid, q.85.3.cap. pag.407
Iustificatio in habentibus vsum rationis requirit quatuor, scilicet infusionem gratiæ, remissionem culpæ, motum liberi arbitrij in Deum & in peccatum, q.86.6.1.pag.410
Iustificationis Deus est causa principalis, passio Christi est causa meritoria, sacramenta ecclesiæ instrumentalis, q.64.3.c.pag.291
Iustificationis animarum causa instrumentalis & exemplaris est Christi resurrectio, q.56.3.0.pag.262.& q.62.5.3.pag.285
Iustificationis actus sunt simul tempore, sed vnus est altero priori ordine naturæ, q.85.6.c.pag.408
Iustificabat circumcisio quantum ad omnes gratiæ effectus: aliter tamen quàm baptismus, q.70.4.0.pag.345
Iustificare impium est maius quàm creare cœlum & terram, quæst.43.4.2. pag.208
Iustum.ver.Iustitia.

L

Laicus.ver.Sacerdos.
Latria.ver.Adoratio.
Latro statim moriens quomodò intrauit in visionem Dei, q.52.4.3. pag.246
Inter latrones Christus crucifixus est ratione quadruplici, quæstio.46.11.0. pag.225
Laurentius Diaconus baptizabat in necessitate tantum, q.67.1.3.pag.316
Laurentius & Vincentius habuerunt passiones grauiores quo ad aliquid quàm Christus, non autem quo ad omnes causas doloris, quæstio.46.6.1. pag.220
Lazarus resuscitatus iterum mortuus est, qu.53.3.cap.1.pag.471.& qu.55.2.3. pag.216
Leprosus non debet publicè celebrare, potest tamen dicere missam occultè, nisi lepra propter corruptionem membrorum cum ad hoc reddiderit impotentem, q.82.10.3.pag.399
Lex quomodo detur, q.70.2.2.pag.3.9
Lex naturæ vt obtenebrata erat in cordibus hominum, determinatur lege Dei scripta, q.60.5.3.pag.274.& q.61.3.2.pag.277.& q.70.2.1.pag.329
Lex vetus fuit conuenienter data post circumcisionem, q.70.2.3.pag.329
Lex vetus scripta in lapidibus, nouæ vero in cordibus, q.41.4.2.pag.202
Legis præcepta Christus obseruauit, & secundum ea in omnibus conformatus est, q.37.1.ad 1.o.pag.186.& q.40.4.0.pag.199
Legis nouæ status est medius inter statum veteris legis & gloriæ, qu.61.4.1. pag.277.4.3.pag.41
Lex.ver.Sabbathum.
Liber de infantia saluatoris est apocryphus, q.35.63.pag.188.& qu.36
Liber de mirabilibus scripturæ, non est Augustini, nec authenticus, qu.45.3. pag.215
Liberalitatis & magnificentiæ summum gradum ostendit in se Christus contemnendo omnes diuitias, & faciendo pauperibus erogari quæ sibi dabantur, q.7.2.3.pag.53
Liberum arbitrium se habet naturaliter ad bonum, ad malum autem præter naturam, q.34.3.1.pag.172
Liberum arbitrium viatoris potest flecti ad bonum & malum, q.52.6.3.pag. 248.& q.86.1.c.pag.409
Liberum arbitrium in damnatis est confirmatum in malo, q.52.6.3.pa.248. & q.86.1.c.pag.409
Liberum arbitrium fuit in Christo, sicut etiam est in beatis, quæstio.18.4.0. pag.117
Et illius vsum habuit in primo instanti suæ conceptionis, quæstio.24.2.0. pag.171
Liberum arbitrium.ver.Eligere.
Limbus inferni sic dictus ratione priuationis gloriæ, non est omninò diuersus à sinu Abrahæ, q.25.2.4.pag.245
Et in eo existentes gaudium magnum habebant de gloria separata, qu.52.5. 1.o.pag.247
Sed patiebantur dolorem de dilatione gloriæ, non autem pœnam sensibilem pro peccato, Christus autem soluit vtrunque, primum gloriam præbendo, secundum ab ea præseruando, q.52.2.2.pag.245
Linguarum omnium donum fuit in Christo, quo tamen non est vsus: quia solum in vna gente prædicauit, q.7.7.3.pag.57
Linguis igneis spiritus sanctus super Apostolos descendit, q.39.6.4.pag.195. & q.72.2.1.pag.334
Linitio.ver.Baptismus.Exorcismus.
Linum.ver.Corporale.
Liquor.ver.Accidens.
Literarum figuræ quibus Græci tria, & sex repræsentant, satis sunt propriæ quæ apud eos, q.46.9.2.pag.223
Locale.ver.Angelus.
Locus non attribuitur Deo, neque personæ Christi circumscriptiuè, aut definitiue, q.52.3.3.pag.246
Lucas.ver.Adoratio.
Lumen maius offuscat lumen minus eiusdem ordinis, non autem alterius ordinis, q.5.4.2.pag.46.& q.9.1.2.pag.66
Lumen scientiæ non offuscatur, sed clarescit in anima Christi, & cuiuslibet hominis per lumen scientiæ diuinæ, q.5.4.2.pag.46.& q.9.1.2.pag.69
Luxuria. Circa tempus Abrahæ erat fides per idololatriam diminuta, & ratio naturalis per augmentum carnalis concupiscentiæ vsque ad peccatum contra naturam obscurata, q.70.2.1.pag.329

M

Macula in corpore & anima contingit dupliciter, quæstione 87.2.3. pag.410
Maculæ diuersæ consurgunt ex diuersis peccatis, q.28.6.pag.411
Magdalena prohibetur tangere Christum, q.55.6.3.pag.259
Magi adorantes Christum secundum Augustinum fuerunt malefici, sed secundum alios fuerunt sapientes astrologi & potentes, q.36.3.2.pag.181
Magi moti sunt ex scriptura Seth ad sequendam stellam, vel ex prophetia Balaam, vel ducti ab angelis, vel inspirati à Deo, q.36.5.4.pag.183
Magi venerunt ad Christum tanquàm primitiæ gentium, qu.36.3.1.& 8.0. pag.185
Magi amiserunt stellam multiplici ratione, q.36.8.3.pag.185
Magi tribus modis venerunt ad Christum, q.36.3.3.& 5.4.& 6.c.3.pag.181
Magis recedentibus, Herodes pueros interfecit, q.36.6.3.pag.184
Maius dicitur dupliciter: scilicet intensiue, & extensiue, q.1.4.c.pag.7
Mandatio Christi post resurrectionem fuit vera comestio, quæstio.55.6.1. pag.259
Manna fuit præcipua figura Eucharistiæ, q.73.6.c.pag.342
Manna fuit figura eucharistiæ, inquantum sumitur vt cibus fidelium, q.80. 10.2.pag.391
Manducatio dura est subiectiuè in irascibili, q.15.2.c.pag.256
Manumissus quomodo reducatur in pristinam seruitutem, q.88.3.2.pag.413
Manus est organum organorum, ideò ei opera attribuuntur, q.15.5.1.pa.402
Manus est substantia quædam indiuidua, q.76.1.2.pag.109
Manus impositio.ver.impositio.
Maria & Ioseph fuerunt de eadem tribu, quæst.28.1.2.pag.150.& qu.31.2.1. pag.159
Maria fuit de stirpe Aaron, q.29.1.4.pag.154
Maria nata ex Melchi, Salome, Ieconia, & Heli, q.31.2.1.& 3.2.pag.159
Maria quicquid accepit à parentibus fuit actu pars corporis eius, ideo illud non fuit materia corporis Christi, q.31.6.c.pag.162
Maria in vtero matris suæ non habuit vsum liberi arbitrij, q.27.3.c.pag.145
Maria habuit tantam claritatem in facie, quod Ioseph non cognoscebat illam donec pareret, q.28.3.3.pag.152
Maria cum corpore assumpta est in cœlum, q.27.ar.1.c.pag.142
Maria quomodo habuit donum prophetiæ, sapientiæ, & miraculorum, q.27. 5.3.pag.148
Maria meretur Christum portare, non quia meruit ipsum incarnari, sed quia meruit talem gradum puritatis, vt congruè esset mater Dei, quæst.2.11.3. pag.24

Maria est

Maria est verè mater Dei, q.35.4.0.pag.175
Maria fuit vere mater Christi, quæst.35.3.0.pag.ead.
Maria cum Ioseph vouit virginitatem absolutè, quæst.28.4.0.pag.152
Maria nec multiplicauit conceptus, nec fuit subiecta viro, quæst.30.2.2. pag.256
Maria fuit expers maledictionis Euæ, quæst.35.6.ad primum.pag.188
Maria secundum aliquos non fuit turbata in visione angeli, sed in sermone eius, q.30.3.3.pag.157
Maria fuit instructa ab angelo, quia erat inferior angelis, quantum ad statum, licet esset superior quantum ad dignitatem ad quam eligebatur, qu. 30.2.1.pag.156
Maria prius instructa est ab angelo quàm Ioseph. quæst.30.1.2.pag.153
Maria habuit à spiritu sancto duplicem purgationem, quæstio. 27. 3. 3. pag.146
Maria si ante passionem Christi fuisset mortua, non intrasset paradisum, sicut nec alij sancti, q.27.1.3.pag.143
Maria per primam sanctificationem fuit semper immunis ab omni peccato actuali etiam veniali, q.27.4.0.0.1.pag.147
Maria figurabatur per tabernaculum veteris legis, quæst.27.2.in oppositum. pag.146
Maria. ver. Adoratio, Baptismus, Concepta, Eucharistia, Gratia, Matrimonium, Primogenitus, Sanctificatio.
Mariæ puritas fuit maxima sub Christo, q.27.2.2.pag.ead.
Mariæ debetur honor non æqualis, sed consimilis, & eminentior quàm cæteris creaturis inquantum est mater Dei, q.25.5.0.pag.140
Mariæ perfectio est triplex. Prima fuit in eius sanctificatione. Secunda in filij Dei conceptione, Tertia in ipsius glorificatione. In prima fuit liberata à culpa originali: in secunda totaliter emundata: in tertia fuit liberata ab omni miseria, quæst.27.5.ad 2.pag.247
In prima etiam perfectione adepta est gratia inclinantem eam ad bonum, in secunda confirmata est in bono, in tertia perfecta est in fruitione omnis boni, quæst.27.5.2.pag.ead.
Mariæ immunitas à peccato per sanctificationem causabatur ex tribus, scilicet ligatione fomitis, gratia abundanti, & prouidentia Dei, q.27.3.cap. pag.145
Martyrium plenè liberat à pœna & culpa, quæ.68.2.2.pag.317.& q.86.1.2. pag.387
Mater dicitur aliqua ex hoc quod concepit & genuit, quæstio.35.3.4.cap. pag.175
Maternitas conuenit tantùm viuentibus præcipuè animalibus, quæst.32.ca. 3.pag.166
Materia non agit ad sui formationem quæstio.32.4.cap.ad 3.pag.167.
Materia est primum subiectum: & non potest esse in alio, quæst.77.2.cap. pag.368
Materia non est diuisibilis, nisi per quantitatem, quæst.77.cap.pag.368
Materia est duplex, scilicet sensibilis & intelligibilis, quæstio. 77.2.4. pag.ead.
Matrimonium est formaliter indiuisibilis coniunctio animorum coniugum, q.29.2.cap.pag.154
Matrimonium verum fuit inter Mariam & Ioseph, & habuit vtrunque perfectionem requisitam, q.26.2.cap.pag.ead.
Matrimonium in quo statu fuit sacramentum, quæst. 61.2.ad 3.pag.277
Matrimonium contrahere potest quilibet habens vsum rationis inuitis parentibus, q.68.0.cap.pag.322
Matrimonij duplex est perfectio, quarum prima consistit in animorum coniunctione, secunda in operatione, quæst. 29.2.cap.pag.154
Matrimonij concubitus & prolis educatio sunt de secunda perfectione eius, quorum secundum fuit inter Mariam & Ioseph, & non primum, quæst. 29.2.cap.pag.ead.
Matrimonij finis duplex, scilicet principalis, qui est generatio & educatio prolis: & secundarius, qui est mutuum obsequium, quæstio.29.2.cap. pag. 154
Matrimonij materia. ver. Pœnitentia.
Mediator Dei & hominum est solus Christus principaliter, ministerialiter autem sunt prophetæ, &c. q.26.1.0.pag.142
Mediator Dei & hominum est Christus secundum quòd homo, quæst.26.2. 0. pag.ead.
Medicina confortatiua quæ datur liberatis à febre ad confortationem, noceret si daretur febricitantibus, q.80.4.ad 2.2.pag.401
Medicinaliter vti possumus pretiosis pro necessitate corporis, sed in pertinentibus ad solam decentiam honestatis, debemus esse contenti simplicibus, quæst.31.2.3.pag.142
Medium virtutis moralis attenditur secundum quantitatem proportionis, & non secundum quantitatem rei, quæst. 46.6.2.pag.221
Medium iustitiæ est æqualitas quam constituit iustitia inter aliquos, quæst. 85.3.2.pag.409
Melchisedech dicitur esse sine patre, matre, genealogia, principio, & fine quia scriptura non potuit, licet habuerit, quæst. 22.6.3.pag.131
Melchisedech propter dicta assimilatus est filio Dei, quæst.22.6.3.pag.ead.
Melchisedech sacrificio comparatur eucharistia in missa, quæstio. 82.4.8. pag.401
Melchisedech sacrificium fuit præcipua figura eucharistiæ, quantum ad id quod in ea est sacramentum tantum, quæst. 61. 2.3.pag.277.& q.73.6.cap. pag.342
Memoriale. ver. Eucharistia.
Mendicitas duplex, scilicet contraria voluntati, & voluntaria, prima est occasio furti & periurij, non autem secunda, ideo Christus elegit eam, quæ. 40.3.1.pag.198
Menstruus sanguis est in fœminis loco seminis, & est propria materia corporis Christi & aliorum, non autem semen fœmineæ, quæst. 31. 5. 0. pag. 161
Menstruus sanguis digestione purificatus est materia conceptus, non autem impuritatem corruptionis habens, quæst.31.ad 3.3.pag.162
Menstruus sanguis est potentia totum secundum potentiam passiuam, quæ. 31.5.1.pag.ead.
Merces imputatur ei qui operatur secundum debitum, quæstio. 49.6.cap. pag. 237
Meritum importat æqualitatem iustitiæ, quæst.49.6.cap.pag.eadem.
Meritum non est nisi id quod nondum habetur, q.19.3.cap.pag.122
Meritum Christi, vel cuiuscunque hominis, non præcessit vnionem incarnationis, q.2.11.0.pag.24
Meritum.ver. Operatio.
Ex merito habitum nobilius est eo quod habetur sine merito, & dignitas merendi maior est quàm gloria corporis, quæst. 19.3.cap.pag.122
Merendi principium est ex parte animæ, sed corpus est instrumentum actus meritorij, quæst.49.6.1.pag.277
Mereri non potuit aliquis gratiam incarnationis Christi ex condigno: sed ex congruo, q.2.11.cap.pag.24
Mereri non potest nisi viator, q.19.3.cap.1.pag.122
Meruit Christus per suam passionem salutem sibi, & omnibus membris suis, quæst.19.art.4.0.pag.122.& q.48.1.cap.pag.116
Et meruit sibi gloriam corporis, non autem gloriam animæ, nec scientiam, nec gratiam, nec deitatem, quæst.19.1.0.pag.122
Et meruit aliis gloriam beatitudinis, quod alij homines non possunt, quæst. 19.4.2.pag.125.& q.46.3.cap.pag.218
Et meruit inquantum homo, non inquantum Deus, quæst. 53. 4.2.pag.252
Et nihil ad meritum pertinens docuit, quod ipse excellentius non impleret, quæst.7.3.2.pag.54
Et meritum fidei habuit, q.7.3.2.pag.54
Messias. ver. Iudæi.
Metaphoricè dicta non oportet secundum omnia esse similia, quæst. 2. 2. 2. pag. 63
Milites quare charactere insigniantur, q. 63.3.cap.pag.287
Minister existens in peccato mortali, si exhibet se ministrum Dei & ecclesiæ in dispensatione sacramentorum, peccat mortaliter, quæstio. 64. 6. 0. pag.294
Minister. ver. Angelus. Diaconus. Eucharistia. Sacerdos. Sacramentum.
Miraculum. Spirituales effectus Dei (vt iustificatio impij) & illuminatio, non sunt miracula, sed finis miraculorum, quæst.44.3.1.pag.211
Miracula diminuunt meritum fidei, q.43.1.3.pag.206
Miracula Christi de quibus est fides, fuerunt occulta, sed probantia fidem fuerunt manifesta, q.29.1.2.pag.153
Miracula vera facere propria virtute & instrumentaliter quibus conueniant, q.13.2.3.pag.88.& q.43.2.cap.pag.205.& q.78.4.2.pag.176
Miracula conuenit facere sanctis & quomodo, q.84.3.4.pag.182
Miracula facere conceditur homini & quomodo. q.43.1.0.pag.206
Miracula quæ fecerit Ioan. Baptist. q.38.2.2.pag.189
Miracula conuenientissimè facta sunt à Christo: vt ostenderetur eius gratiæ vnionis & eius doctrina supernaturalis, q.43.1.cap.pag.206
Miracula fiebant à Christo virtute diuina, q.43.2.cap.pag.207
Miracula fiebant à Christo virtute propria, quæ sufficientia erant ad manifestandam deitatem ipsius, q.43.4.0.pag.208
Miracula Christus cœpit facere in nuptijs, q.43.3.0.pag.207
Miracula facta sunt à Christo circa damones, angelos, cœlos, homines, bruta & elementa, q.44.0.pag.209
Miracula. ver. Clamor. Ioannes.
Miraculorum gratia excellentissimè data est animæ Christi, quæst.13.2.cap. 3.pag. 87
Miraculosa fuit conceptio Christi ex virgine, q.33.& q.35.3.2.pag.175
Miraculosa fuit natiuitas Christi & quare, quæst. 35. 3. 2. pag. 175. & q. 44. 2. 3. pag. 211
Miracula facta à Christo erant perfectissima, q.44.3.2.3.pag.212
Misericordiæ maioris est impios iustificare quàm cœlos facere, sed sunt æqualis potentiæ, q.43.4.2.pag.208
Misericorditer agendo Deus non agit contra iustitiam, quæst.46.2.3.pag.217
Missa quid dicatur, q.82.4.9.pag.401
Missa propter quotidianos defectus, quotidiè in ecclesia regulariter celebratur, q.83.2.cap.2.pag.399
Et in canone missæ non oratur pro his qui sunt extra ecclesiam, quæst.79.7. 2. pag.389
Missa potest dici quando incipit apparere aurora, non autem de nocte, nisi in natiuitate Christi, & in vigilia Paschæ, q.43.4.pag.400
Missa qua hora regulariter celebratur solenniter, q.83.2.cap.pag.400
Missa melioris sacerdotis in quantum habet efficatiam ex eius deuotione, est magis fructuosa, non autem inquantum profertur in persona totius ecclesiæ, q.64.1.2.pag.290.& q.82.6.0
Missæ solenni & priuatæ quot debeant interesse, q.83.5.13.pag.402
Missæ priuatæ celebrantur diebus festiuis in tertia, diebus profestis in sexta, diebus ieiuniorum in nona, q.83.2.3.pag.400
Missæ tres possunt dici à quolibet sacerdote in Natali domini, quæst. 83.2.& 5.pag. 400
Missæ plures celebrari in vna die ab eodem est prohibitum, nisi in die Natiuitatis & vigente necessitate, q.83.2.5.pag.400
Missæ plures celebrantur in die, & quomodo, q.83.2.2.pag.400
Missæ partes singulæ, & quæ in ea dicuntur & fiunt, exponuntur, quæst.83. 4.5.0.pag.401
Missæ defectibus & periculis sufficienter occurri potest, quæstio. 83. 6.0. pag. 403
Missæ celebrandæ impedimenta, quæst. 82. 10. 3. pag. 399. & quæst. 83. 3. 0. pag. 400
Missam audire, &c. à peccatore non sententiato ab ecclesia, quæst.82.9.cap. pag. 396
Missam celebrans in peccato mortali, vel inducens talem scienter, peccat mortaliter, q.82.9.0.pag.399
Missam audiens præcisè ab ecclesia per sententiam vel notorij fornicarij, licet subsistinetur à præsatis, peccat mortaliter, q.82.9.0.pag.399
Missam licet dicere in loco non sacro, causa necessitatis, & non aliter, nisi de licentia Episcopi, q.83.3.0.pag.400
Missarum multiplicatio, sacrificij oblationem, & effectum multiplicat, non autem multitudo hostiarum in vna missa, q.79.7.3.pag.383
Missio visibilis super apparitionem addit authoritatem mittentis, quæst.39. 8.pag.196
Missio filij est prior ordine naturæ missione spiritus. q.7.13.cap.pag.62
Missio Christi ad prædicandum Iudæis tantum facta fuit, q.42.1.0.pag.206
Missio visibilis spiritus sancti super Christum in baptismo, facta fuit in specie columbæ, q.39.6.4.pag.195
Missio spiritus sancti super Christum in transfiguratione, facta fuit in specie nubis, quæst.45.4.4.2.pag.225

Universidad de Deusto
Biblioteca

Missio spiritus sancti ad Apostolos, facta fuit in linguis igneis, q.39.6.4.pag.195.& q.72.2.1.pag.334
Mixtio. ver. Accedens, Aqua, Chrisma, Consecratio. Eucharistia.
Mors est naturaliter horribilis humanæ naturæ, quæstio. 46. arti. 6. cap. pag. 220
Mors & omnis defectus corporalis, sunt pœna peccati originalis, quæst.1.4.2.pag.8.& 2.1.1.3.& 4.cap.pag.19
Mors Christi quomodo fuerit violenta, quæst. 14.2.0.pag.91.& q.26.3.2.pa.218.& q.47.1.0.pag.226
Mors Christi est causa effectiua reparationis vitæ nostræ, & destructionis mortis nostræ: sed est causa exemplaris destructionis mortis nostræ, quæst. 56.1.4.pag.260
Mors Christi in fieri causauit salutem nostram merendo eam, non autem in facto esse, sed tantum effectiue, q.50.6.0.pag.241
Mors Christi est causa efficiens gratiæ, & causa sufficiens salutis nostræ. quæ. 50.6.0.pag.ead.
Mortis Christi est duplex causa, scilicet directa, id est, agendo, & indirecta, id est, non impediendo: Prima fuit in Christi occisoribus, secunda in Christo, q.47.1.cap.pag.226
Mortis & aliorum defectuum in natura humana est duplex causa, scilicet remota, id est, contrarietas principiorum, & proxima, id est peccatum, q. 1.3.3.2.pag.91
Morti à iudice condemnatus non debet eripi contra iura, quæst. 68. 10. 1. pag. 322
In morte Christi fuit eius anima à corpore separata, quæst. 50. 3. cap.4.& 4. cap.2.pag.243
Deitas tamen non fuit separata ab anima eius, q.50.3.0.pag.243
Neque à carne eius. q.50.2.0.pag.243
Mori Christum fuit conueniens, q.40.1.0.pag.148
Mori Christum fuit necessarium, q.14.2.cap.pag.91
Mori voluit Christus non ex morbo, nec in senectute, sed ex passione illata, & iniuuentute, quæst. 46.3.2.& 9.4.pag.218.& quæst.51.3.cap.pag.243
Mortuus est Christus ex obedientia, q.47.2.0.pag.227
Mortuum fuisse Christum vere, est articulus fidei. quæst.50.4.cap.& 5.cap. pag. 239
Mortuum passum & sepultum esse filium Dei, dicitur in symbolo fidei, quæ 50.in oppositum, pag.238
Motus dicitur dupliciter, q.21.1.3.pag.125
Motus dicitur naturalis dupliciter, q.32.4.cap.pag.127
Motus non denominatur à subiecto, sed à termino, quæst.35.1.2.pag.173
Motus localis vel augmenti non potest esse in instanti, quæstio. 33. 1. cap. pag. 161
Motus cum sit actus imperfecti, non proprie est in genere, sed reducitur ad genus actus perfecti, q.62.4.2.pag.282
Mouens primum in quolibet genere, quomodo moueatur, quæst. 12.3.cap. pag.84.& q.23.4.pag.136
Mouens se diuiditur in duas partes, quarum vna est mouens, & alia mota, quod conuenit tantum animatis, q.32.4.cap.pag.167
Moyses fuit testis transfigurationis, nec tunc apparens assumpsit proprium corpus, sed aliud, sicut angeli. q.45.3.cap.2.pag.215
Mutatio triplex, scilicet naturalis, miraculosa, & in nihilum, quæst.13.2. cap.pag.87
Mutatio possibilis fieri à quacunque creatura, potest fieri ab anima Christi: secundum quod est instrumentum verbi, non autem secundum propriam naturam, q.13.2.2.pag.67
Nihil potest esse alicubi vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel alterius conuersionem in ipsum, quæst.73.2.cap.pag.350
Mutatio dicit ordinem terminorum, & vnitatem subiecti, quæst. 75. 2.cap. pag. 358

N

Nares. ver. Baptizatus. Exorcismus.
Nasci, & esse quibus conueniat: & quomodo, quæst. 35. 1.cap. pag.173
Nasci dicuntur capilli, sed non dicuntur filij. q.32.3.cap.pag.166
Nasci voluit Christus de populo Iudæorum, quæst.4.6.3.pag.43
Nasci voluit Christus in Bethleem in diuersorio, non in Hierusalem: nec Romæ, nec in Nazareth. q.35.7.0.pag.188
Nasci. ver. Christus.
Natiuitas attribuitur alicui dupliciter, scilicet vt subiecto nascenti: & vt termino: primo modo tantum supposito conuenit, secundo formæ naturæ, q.35.1.cap.pag.173
Natiuitas Christi ex parte matris fuit naturalis, sed ex parte operationis spiritussancti fuit miraculosa, q.35.3.2.pag.175
Natiuitas Christi duplex, scilicet æterna, & temporalis, quæstio. 35. 2. 0. pag. 174
Natiuitas Christi non debuit omnibus manifestari, nec tantùm parentibus, nec omnibus occultari, q.36.1.2.0.pag.180
Natiuitas Christi ostensa fuit per signa conuenientia, quæstio. 36. 5. 0. pag. 182
Natiuitas Christi fuit primò manifestanda quibusdam electis, de qualibet conditione hominum, q.36.3.0 pag.181
Natiuitas Christi fuit manifestanda, primò per alias creaturas, secundo per seipsum, q.36.4.0.pag.182
Natiuitas Christi fuit ostensa, primò pastoribus, secundo, Magis, tertio Simeoni & Annæ, q.36.6.0.pag.ead.
Natiuitate Christi ostensa, Herodes & Iudæi turbantur, quæstio.36.2.3. pag.181
Natus est Christus non per reseruationem, sed solùm per exitum prolis de vtero matris, q.28.2.1.pag.151
Natus est Christus in nocte, q.35.2.2.4.pag.189
Natus. ver. Christus.
Nato Christo, oleum fluxit Romæ, & in Hispania apparuerunt tres soles paulatim vniti. q.36.3.3.pag.181
Natura dicitur à nascendo, q.2.1.cap.pag.10
Natura dicitur quadrupliciter, primo natiuitas, secundò principium intrinsecum motus, tertiò, forma & materia, quarto essentia rei, quæst.2.1.cap. pag.10
Natura non est serua nec domina, sed persona ratione naturæ, quæst. 20. 1. 2. & 2.1. pag. 123
Natura. ver. Deus.
Naturæ creatæ potestatem aliquid excedit tripliciter, quæst. 43. 4. cap. 2. pag. 208
Naturam animæ rationalis visio Dei excedit, & quomodò, quæstio. 9. 3. pag. 69
Naturale duplex est, q.2.12.0.pag.25
Naturale est cuilibet creaturæ vt transmutetur à Deo secundum eius voluntatem, q.44.2.1.pag.210
Naturale. ver. Operatio.
Nazareth interpretatur flos, ideò Christus voluit ibi conuersari: non autem nasci, q.35.7.2.pag.279
Nazareth. ver. Christus.
Necessarium dicitur dupliciter, scilicet absolutè & suppositione, q.1.2.cap. pag.3.& q.46.1.cap.pag.16.& q.84.5.cap.pag.405
Necessitas legem non habet, q.80.8.cap.pag.390
Niniuitæ speciali modo egerunt pœnitentiam, q.82.7.1.pag.405
Nomen apud nos ab aliqua forma impositum, nunquam pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum, q.3.7.2.pag.34
Nomen imponitur à proprietate eius cui nomen imponitur, vel à tempore, vel à cognatione, vel ab euentu, q.37.2.cap.pag.187
Nomen impositum diuinitus alicui, significat aliquod donum gratuitum ei collatum, q.36.2.cap.pag.187
Nomen datur rei à suo complemento, q.6.2.3.pag.53
Nomen significans naturam communem, potest supponere in concreto pro quolibet eius supposito, q.16.16.1.cap.pag.99. & q.35.4.cap.pag.175
Nomen hoc, scilicet Deus, potest supponere pro omnibus, & singulis personis diuinis, q.16.1.cap.pag.99
Nomen quod prædicatur de aliquo secundum rationem perfectam, non est dicendum de eo secundum rationem imperfectam, quæst. 32. 3. cap. 3. pag. 166
Nomina imponebantur in circunsione sicut nunc imponuntur in baptismo, quæst.37.2.1.pag.187
Nomina multa Christi significant idem quod Iesus, q.37.2.1.pag.187
Notorium tripliex, scilicet per sententiam conuicti, per confessionem in iure factam, & per euidentiam facti, q.82.9.3.pag.399
Nox. ver. Missa, Natiuitas.
Numerus denarius est signum perfectionis, inquantum est quodam modo terminus omnium numerorum, q.31.2.cap.pag.163
Numerus pluralis ponitur pro numero singulari in sacra scriptura, quæst.46. 11.3.pag.225
Nutritæ non est actus formæ, sed materiæ quæ accepit formam nutriti, recedente forma nutrimenti, q.77.6.cap.pag.371

O

Obedientia importat necessitatem respectu eius quod præcipitur, & voluntatem respectu impletionis præcepti, quæst.47.2.2.pag.230
Obedientia præfertur omnibus sacrificijs, q.47.2.cap.pag.227
Obiectum intellectus est quod quid est, qu.10.5.2.pag.77.& q.76.7. cap.pag.364
Obiectum intellectus est substantia, q.75.5.2.pag.357
Obiectum seu finis intellectus est species intelligibilis, & non phantasma, q.11.2.1.pag.80
Oblatio Melchisedech figurabat sacrificium nostrum quo ad materiam, sed quo ad passionem Christi illud figurabant agnus, & alia sacramenta veteris legis, q.61.3.3.pag.178
Oblatio. ver. Missa. Sacrificium.
Oblationes & decimæ in veteri lege erant sacramenta, nunc autem non: quia tunc erant figuralia, q.65.1.7.pag.292
Obligari potest vnus per alium, in his quæ sunt de necessitate salutis, quæ. 71.1.3.pag.331
Obstetrix non fuit in natiuitate Christi, sed mater eius omnia per se fecit, quæst.35.6.3.pag.188
Occisio Christi fuit ab alijs & non à se, nisi indirectè, non impediendo cum posset, q.47.1.0.pag.226
Occidens etiam volentem, iniuriam facit occiso, Deo, & reipublicæ, q.47. 6.3.pag.229
Occidentes Christum peccauerunt grauissimè quo ad pontifices & Iudam, minus verò quo ad alios, q.47.6.pag.229
Occidere innocentem non licet, q.47.6.1.pag.229
Offensa Dei est infinita propter infinitatem Dei, q.1.2.2.pag.4
Officium quod quis accipit tenetur exequi, q.67.8.cap.pag.315
Oleum tantùm oliuarum proprie dicitur oleum, quæst.72.2.3.pag.334
Oleum significat gratiam: & misericordiam Dei, q.72.2.0.pag.ead.
Oleum. ver. Natiuitas.
Olei proprietates quibus significatur spiritus sanctus, vbi magis inueniantur, q.72.2.3.pag.ead.
Oliua semper frondibus virens quid significat, q.72.2.3.pag.ead.
Omnipotentia consequitur diuinam naturam, nec potest communicari creaturæ, q.13.1.cap.pag.86
Omnipotentia non fuit in anima Christi, cùm sit pars humanæ naturæ, quæ. 13.0.pag.85
Omnipotentia. ver. Deus.
Operatio à quo recipiat speciem, q.19.1.3.pag.221
Operatio quid sit, q.19.1.4.pag.220
Operatio attribuitur subsistenti & hypostasi vt operanti, naturæ vero vt principio operatiuo, q.19.1.3.pag.220.& q.20.1.2.pag.224
Operatio particularis & propria agentis probat totam virtutem agentis, quæst.43.4.1.pag.208
Operatio humana in Christo est tantum vna ratione principij, sed multæ ratione obiectorum & potentiarum, & multæ non humanæ, quæst. 10.2.0. pag. 221
Operatio quæ & quomodò fuit in Christo, q.34.2.3.pag.172
Operatio Christi, vel alterius cuiuscunque hominis non potuit esse meritoria incarnationis Christi ex condigno, sed bene ex congruo, quæst. 2. 11. 0.pag.24
Operationes duæ sunt in Christo, q.19.1.0.pag.220
Operationes sensitiuæ, vegetatiuæ, & naturales in Christo aliqualiter pertinebant ad voluntatem eius humanam, q.19.2.cap.1.pag.2.21
Opus dicitur mortuum dupliciter, scilicet effectiuè & priuatiuè, quæst.79. 6.cap.pag.38

Opera iusta prius facta mortificantur per peccatum mortale quo ad meritum vitæ æternæ, q.88.1.3.pag.412
Opera bona facta in charitate an possint mortificari, q.89.4.1.pag.415
Opera hominis viua & mortua, quæ dicantur, q.89.4.5.6.0.pag.ead.
Opera mortificata reuiuiscunt per pœnitentiam, non autem mortua, quæst. 89.5.6.0.pag.ead.
Opera mortua sunt meritoria respectu remunerationis temporalium: & ad tolerabilius patiendum, q.89.6.3.pag.417
Opera peccati per pœnitentiam abolentur secundum se, non autem opera ex charitate facta: sed impedimentum accipiunt ex parte hominis peccantis, quæst.89.5.1.pag.414
Opera. ver. Suffragia.
Opposita possunt prædicari de eodem, sed non secundum idem, quæst. 16.4. 1.pag.102
Oratio duplex est, q.21.1.2.0.pag.125
Oratio quare sit necessaria post baptismum, q.39.5.cap.pag.194
Oratio malorum exauditur inquantum fit in persona ecclesiæ, quæst. 82. 6. cap.pag.398
Oratio mali sacerdotis priuata, non est fructuosa, q.82.6.cap.pag.ead.
Oratio Christi pertinet ad sacerdotium eius, q.22.4.1.pag.132
Oratio Christi pro se duplex, q.21.3.pag.128
Oratio Christi secundo modo exaudita est, non primo modo, quæ. 21.3.4.0. pag. 129
Oratio Christi qualis fuerit, q.21.2.0.& 4.cap.pag.128
Orationis Christi virtute baptismus aperit cœlum credentibus, quæst. 39. 5. cap.pag.193
Orationes nostras etiam mentales ad sanctos directas, ipsi cognoscunt in verbo, sicut & omnia alia quæ ad eos spectant, q.10.2.cap.pag.75
Orare & postulare bona pro alijs debemus, sicut & pro nobis, quæst. 21. 3. 3. pag. 126
Orauit Christus secundum humanitatem tantùm, q. 21.1.0.& 2.cap.pag.125. & q. 43.2.2.pag.207
Orauit Christus pro se, & pro nobis, q.21.3.0.pag.126
Ordo duplex, scilicet verus & imaginatus, q.28.1.1.pag.152
Ordo rebus duplex, scilicet à principio, & ad finem, quæst. 6.1.1.pag.47
Ordo duplex, scilicet naturæ, & temporis, q.1.cap.pag.2
Ordo & confirmatio à solo Episcopo conferuntur, q.6.5.pag.46
Ordo non datur ab Episcopo propria virtute: sed instrumentaliter, quæst.82. 8.2.pag.398
Ex in ipso confertur excellentia potestatis in diuinis mysterijs, quæst. 84.4. cap.pag. 405
Ordinis potestatem Episcopus non potest auferre, q.82.2.pag.398
Ordines pertinent ad diem dominicam, q.83.2.2.pag.400
Origines. ver. Hæresis.
Originale. ver. Baptismus. Concepta. Passio. Peccatum. Pœna. Pœnitentia, Pueri.
Os. ver. Baptizatus. Exorcismus.
Os. ver. Corpus. Eucharistia.

P

Palpabile dicitur aliquid dupliciter, scilicet ratione resistentiæ, & ratione suæ spissitudinis, q.54.2.2.pag.253
Palpabile secundo modo non conuenit cœlis, sed bene corpori glorioso, quæst.54.2.2.pag.253
Palpabile est corruptibile secundum naturam: sed incorruptibile per gloriam, q.54.2.2.pag.253
Panis. ver. Eucharistia.
Papa in ecclesia habet plenitudinem potestatis, q.72.11.1.pag.338
Papa ex hac potestate quæ sunt ordinis episcopalis, concedit inferioribus vt conferant minores, q.72.11.1.pag.338
Papa Gregorius concessit simplicibus sacerdotibus conferre sacramentum confirmationis. eadem.
Paradisus. ver. Ascensio. Baptismus. Clausio. Enoch. Helias. Latro. Maria.
Paradisi terrestris ianua per peccatum Adæ clausa est, in signum præclusionis aditus regni cœlestis, q.49.5.cap.pag.236
Parasceues die non consecratur eucharistia, tamen sumitur à sacerdote corpus Christi sine sanguine, q.83.2.2.pag.400
Parentes. ver. Baptizatus.
Pars triplex, scilicet integralis, subiectiua, & potentialis, quæst. 90.3.3. pag.416.
Pars integralis duplex, scilicet essentialis & quantitatiua, quæst. 90.2.cap. pag.415.
Pars vna integralis potest continere totum virtualiter: non autem essentialiter, q.90.3.2.pag.416.
Pars. ver. Hostia.
Partis proprietas denominat totum, quando proprietas non potest conuenire nisi illi parti, q.16.8.c.pag.106.
Partes habent rationem materiæ: totum rationem formæ, quæst. 90. 1. cap. pag.415.
Partes sunt in quas materialiter totum diuiditur, q.90.1.c.pap.415.
Partes quantitatis sunt partes materiæ, q.90.2.c.pag.415.
Partes integrales habent ordinem vel virtutis, vel temporis, quæst. 90.3.3. pag.416.
Partes essentiales naturaliter quæ sint, q. 90. 2. c. pag. 415
Partes animæ dicuntur potentiæ eius, q. 46. 7. c. pa. 221
Partium ratio est: vbi est multitudo ex parte materiæ, quæstio. 90. 1. cap. pag. 415
Partibus singulis subiectiuis inest tota ratio totius simul & æqualiter: & partibus potentialibus adest totum secundum totam essentiam eius, non autem partibus integralibus, q. 90.3.c. pa. 416
Partus. ver. Maria.
Pascha & panes azymi, quæ dicuntur, quæ. 46.9.1.pag. 223.& q. 74. 4.1. pag. 345
Pascha quando incipiebat, q. 46.9. ca.1. pag. 227. &, q. 74. 4.c. 1. pag. 345
Passio duplex, scilicet innata, & illata quæstione octuagesimaprima. 4. ca. pag. 396
Passio animæ duplex, scilicet perfecta & imperfecta, q. 46. 7.1.pag.228
Passio animæ & voluntaria quid differant, q.48.1.1.pag.316
Passio est magis proprie in appetitu sensitiuo, quàm intellectiuo, quæst. 15. 4.cap.pag.94
Passio & passibilis qualitas tantùm sunt in tertia specie qualitatis, quæst. 2.2.pag.226
Passio omnis animæ secundum Stoicos est mala: non autem secundum Peripateticos, quæst.decimaquinta.4.2.pag.95.& q.446.6.2.pag.22
Passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi, q.27.1.2.pag.411
Passio Christi fuit bona ex voluntate Christi: mala verò ex parte occidentium, quæstio. 4. 2.pag. trigesimaoctaua, & quæst. 47. 3. 3. & 4. 2. 6.3. pag. 227
Passio Christi fuit necessaria, q.46.0.pag.106
Nullus fuit conuenientior modus redemptionis nostræ quàm per Christi passionem, q.46.3.0.pag.218
Passio Christi incœpit à Iudæis: & finita est à Gentibus, quæstio. 47. 4. 0. pag. 228
Passio Christi attribuitur supposito diuino: non ratione naturæ diuinæ, sed naturæ humanæ, q.27.12.0.pag.225
Passio Christi vt saluatiua erat volita à Deo, à Iudæis vt afflictiua Christi, quæst.18.5.cap.pag.117
Passio Christi fuit ei voluntaria, & suæ voluntati subiecta, quæst. 46.6.cap. pag.220.& q. 46.1.0.pag.216
Passio Christi ratione diuersorum agit per diuersos modos, quæ. 48.6.3.pag. 233.& q.62.5.cap.pag.283
Passio Christi habuit aliquem effectum: quem non habuerunt merita præcedentia, q. 48. 1.3.pag.230
Passio vna minima Christi sufficisset pro omni peccato, quæst. 46. 5.3.& 6.6. pag. 220
Passio Christi est propria causa remissionis peccati tripliciter, quæst. 49.1.0. pag.234
Passio Christi est causa vniuersalis remissionis peccatorum: quam oportet singulis applicari per sacramentum, quæst. 49.1.4.pag.234.& quæ.52.1.2. pag. 244
Passio Christi vt à voluntate eius, fuit satisfactio pro omni peccato, q.22.2. 2.pag.128.& q.48.2.1.pag.131
Passio Christi fuit quasi pretium per quod liberati sumus à seruitute diaboli, peccati, & pœnæ. q.48.cap.pag.232
Passio Christi sufficienter abstulit peccatum originale, q. 49.5.cap.pag.236
Passio Christi est causa salutis omnium: sed applicata est mortuis per deiectionem eius ad inferos: viuis autem per sacramenta, quæst. 51.1.2.pag.241
Passio Christi non soluat nisi configuratos, q.49.3.2.3.pag.235
Passio & resurrectio Christi operatæ sunt nostram salutem, quæ. 53. 1.3.pag. 250.& q.56.1.4.& 2.4.pag.256
Passio Christi est causa nostræ iustificationis quo ad terminum à quo, sed resurrectio eius, quo ad terminum ad quem, q.62.5.3.pag.283
Passio. ver. Cœna. Dolor.
Passionis Christi virtute fit salus, & peccati remissio, quæ. 69.1.2.pap.324.& q.73.5.cap.pag.342
Passioni pater tradidit Christum: & ipse seipsum ex charitate: Iudas ex cupiditate: Iudæi ex inuidia: Pilatus ex timore, q.47.3.0.pag.227
Passionem suam Christus voluit voluntate deliberata: licet voluntas naturalis dissentiret, q.18.5.cap.pag.117.& q.47.1.0.& 2.2.pag.226
Passione Christi liberate hominem, fuit maioris misericordiæ & iustitiæ, quàm si Deus remisisset peccata sine satisfactione, q.46.3.pag.227
Passione sua Christus meruit nobis salutem nostram, quæstio. 48. 1. 0. pag. 230
Passione sua Christus meruit exaltari quadrupliciter, q.49.6.0.pag.237
Passione sua Christus à peccatis nos liberauit causaliter, quæstio. 46. 1. 3. pag. 234
Passione Christi redempti sumus & liberati à potestate diaboli tripliciter, q. 46.4.0.pag.228.& q.49.4.0.pag.236.& q.52.1.cap.pag.244
Et liberati sumus à peccato communi totius naturæ & à propriis peccatis singulorum, q.49.5.cap.pag.362.& q.52.5.cap.2.pag.258
Et reconciliati sumus Deo patri, q.49.4.0 pag.236
Et dupliciter liberati sumus à reatu pœnæ, q.49.cap.0.pag.234
Passione sua Christus initiauit ritum Christianæ religionis, q.62.5.cap.pag. 283.& q.63.3.cap.pag.287
Et aperuit nobis ianuam cœli: sed per ascensionem suam introduxit nos in possessionem eius, q.49.5.0.pag.236
Passione sua Christus consecutus est gloriam resurrectionis: non ex vi sacrificij, sed ex deuotione & charitate, q.22.4.2.pag.132
Passiones sanctorum prosunt ecclesiæ per modum exhortationis & exempli: & non per modum redemptionis, q.48.5.3.pag.233
Passiones in anima Christi non ferebantur ad illicita nec præueniebant, nec impediebant iudicium rationis: sicut faciunt in nobis, quæstio. 15. 4.0. pag. 94
Passiones, & actiones omnes Christi instrumentaliter operabantur in virtute deitatis ad salutem humanam, quæst. 48.6.cap. pag. 235.& q.56.1.3. pag. 260
Passibilis fuit anima Christi dupliciter, scilicet passione corporali, & animali, q.15.4.cap.pag.94.& 10.3.pag.74
Patiendo Christus omnia præcepta veteris legis impleuit, quæstio.47.2.1. pag. 227
Passus est Christus conuenienti tempore, q.46.9.0.pag.223
Passus est Christus in loco conuenienti, scilicet in Hierusalem, quæst.46.10. 0.pag.224
Passus est Christus ab extrinseco omnes passiones humanas secundum genus tripliciter, q.46.5.0.pag.219
Pati contingit dupliciter, scilicet ratione obiecti, & ratione subiecti, q. 46. 7.0.pag.221
Pati dicitur tota anima dupliciter, scilicet secundum essentiam suam, & secundum omnes eius potentias, q.46.7.8.0.pag.222
Pati oportuit Christum, & quare, q.48.1.2.pag.230
Pater est proprium nomen personæ patris, non genitor, q.66.5.7.pag.304
Paternitas conuenit viuentibus, præcipuè animalibus, q.32.3.c.pag.166
Pati. ver. Passio.
Paulus in sua conuersione vidit Christum corporaliter, q.57.6.3.pag.665
Paulus vidit essentiam Dei, lumine gloriæ se habente per modum passionis transeuntis, q.45.cap.pag.213
Pauli epistolæ, & psalmi Dauid frequentantur in ecclesia, quæst. 83. 4. cap. pag. 410
Paupertas voluntaria commendatur, q.40.3.0.pag.298

Universidad de Deusto
Biblioteca

Paupertas voluntaria quid sit, q.40.3.3.pag.299
Pauperem vitam Christus elegit in hoc mundo, q. 40.art.3.0.pag.298
Pax totius mundi facta est à Christo in ortu suo, quæstio. 31. art. 1. ad 1. pag. 297
Pax. ver. Episcopus.
Peccator dicitur dupliciter, scilicet propter peccatum præteritum, & propter propositum peccandi, q.68.4.cap.pag.318
Peccatum duplex, scilicet actuale, & quale naturale, q.8.5.1.pag.66
Peccatum non semper est ex contemptu, & tamen in omni peccato contemnitur Deus in præceptis suis, q.88.4.cap.pag.414
Peccatum speciem recipit ex intentione peccantis, q.88.4.cap.pag.414
Peccatum cordis, oris, & operis, sunt tres species, sed huiusmodi peccati, quod est in corde, ore & opere, simul sunt partes quasi integrales, quæst. 90.3.1.pag.416
Peccatum singularis personæ non nocet nisi sibi, quæstio. 19. art. 4. ad 1. pag. 123
Peccatum transit actu, & manet reatu, quæst.62.2.2.pag.281
Peccatum triplex est, q.20.5.cap.pag.387
Peccatum veniale quousque remitti non potest, q. 87.artic.2.ad.2.pag.411
Peccatum originale naturæ est, sed actuale persona, q.8.3.3.pag.66
Peccatum originale quomodo sit voluntarium, q.84.2.3.pag.404
Peccatum originale contrahitur in infusione animæ rationalis, quæst. 27.2. 1.ad 4.pag.143
Et traducitur ad omnes qui fuerunt in Adam, secundum rationem seminalem, non autem ad alios, q.5.1.2.pag.93.& q.31.8.0.pag.163
Et sibi obnoxius fait caro Christi in antiquis patribus. ibid.
Et trahitur à patre, non à matre, q.70.art.2.ad 4.pag.328
Nec potest esse in aliquo cum veniali sine mortali, q.90.4.3.pag.416
Et per ipsum, persona primò infecit naturam, sed in alijs hominibus est econuerso, q.8.5.1.pag.66.& q.69.3.3.pag.296
Peccatum originale est minus voluntarium quocunque peccato actuali, & respectu naturæ est grauius veniali, sed respectu personæ est econuerso, q. 14.art.2.ad 1.pag.80
Peccatum veniale nullam propriè maculam causat in anima, nec contrariatur habitui charitatis, sed feruori eius: ideo impedit actus virtutum, quæst. 87.1.cap.& art.2.cap.ad 2.pag.411
Et potest esse in solo habente vsum liberi arbitrij, quæstio. 87. art. 2. cap. pag. 410
Et ipse homo potest quandoque carere in hac vita, sed non diu, quæst. 79. art.4.ad 2.pag.282
Et ante baptismum esse non potest sine mortali, quæstio. 90. art. 4. ad 3. pag. 426
Peccatum veniale potest remitti sine alio veniali: non autem sine quolibet mortali, q.87.4.0.pag.412
Et eius remissio causatur tripliciter, q.87.3.0.pag.410
Et omnia venialia deleti possunt vno actu charitatis, sine actuali eorum cogitatione, q.87.1.0.pag.411
Peccatum veniale potest remitti sine sacramento pœnitentiæ, non autem sine aliquali actu virtutis, q.87.1.0.pag.411
Peccatum mortale auertit mentem à Deo, veniale verò retardat affectum in Deum, q.87.art.1.ad 2.cap.pag.ead.
Et ipsi mortali adhærens si ad baptismum accedit, fictus accedit, quæst. 69. art.3.pag.325
Et per ipsum mortificantur opera prius in charitate facta, quæst. 89. art.4.0. pag.414
Peccatum mortale potest remitti sine sacramento pœnitentiæ, non autem sine virtute pœnitentiæ, q. 89.art.1.0.pag.409
Peccatum venum mortale non potest remitti sine alijs, quæst. 86. art. 3. 0. pag. 409
Peccatum. ver. Adam, Passio, Pœnitentia, Redeunt, Remissio, Sacramentum.
Peccati grauitas duplex, scilicet ex parte peccati, & ex parte peccantis, quæ. 80.art.5.cap.pag.387
Peccato publico pœna temporalis publica imponenda est, & publica merita publicè præmiari oportet, q. 55. 1.1.pag.258
Peccato homo dupliciter obligatur, scilicet ad seruitutem diaboli. & ad reatum pœnæ, q.48.art.4.cap.pag.232
Peccata dimittere conuenit Christo autoritatiuè vt Deus, instrumentaliter verò secundum humanam naturam, q.16.art.11.ad 2. pag.109
Peccata possunt remitti à Deo, sine pœna, q.46.art.2.ad 3.pag.217
Peccata dimittit Deus per autoritatem, sacerdos verò per ministerium, quæ. 84.art.3.ad 3. pag. 404
Peccata omnia in hac vita sunt remissibilia, q.86.1.2.3.pag.ead.
Peccatorum emundatio quomodo sit perfecta, q.22.art.3.cap.pag.121
Peccatorum veniam consequimur per charitatem, q. 49.art.1.cap.pag. 236
Peccatorum mortalium remissio requirit singulorum detestationem actualem, venialium verò virtualem, q.27.art 1.cap.pag.408
Pœna duplex, scilicet sensus & damni, q.52.art.2.ad 2.pag.245
Pœna vt pœna infligitur tantum pro culpa propria, sed vt satisfactoria infligitur etiam pro alterius culpa, q.14.art.1.ad 3.pag. 90
Pœna animæ separatæ patientis excedit omne malum huius vitæ. quæst. 46. art.6.ad 3.pag.221
Pœna sensus non debetur mortuis cum solo peccato originali, quæst. 1.4.2. pag. 8
Pœna minor debetur peccato originali, quàm veniali, quæst. 1. art. 4. ad 1. pag. ead.
Pœna peccati originalis duplex, quæst.52.5.cap.pag.247
Pœna temporalis debetur veniali, æterna verò mortali, quæst. 86. art. 4. 0. pag. 409
Pœnæ reatu homines tenebantur dupliciter, quæstio. 52. artic. 5. cap. pag. 247
Pœna corporali vnus punitur pro culpa alterius, ratione consensus, q.82.ar. 6.ad 3.pag.398
Pœnitentia vt est dolor voluntatis cum electione recta est, virtus vel actus eius, non autem vt passio, q.85.0.pag.407
Pœnitentia est virtus specialis, q.85 art.2.0.pag.ead.
Pœnitentia est virtus moralis, & non theologica, quæstio. 85. artic. 3. ad 1. pag. ead.
Pœnitentia est species iustitiæ commutatiuæ. q.85.art.3.0.pag.ead.
Pœnitentia secundum quod est virtus importat dolorem peccati cum proposito emendationis, q.85.2.1.2.& 3.cap.pag.407
Pœnitentia ponit medium inquantum infert debitam pœnam pro culpa, secundum acceptationem superioris, q.85.art.3.ad 2.pag.ead.
Pœnitentia est in peccatore, qui voluntariè recompensat emendam. quæ.85. art.3.0.pag.ead.
Pœnitentia quæ est ante baptismum, non est sacramentum, sed actus virtutis, q.90.art.4.ad 1.pag.426
Pœnitentia vt virtus est subiectiuè in voluntate, sed vt passio est in concupiscibili, q.85.art.4.0.pag.408
Pœnitentia comprehendit omnes virtutes, quæstione. 85. artic. 3. ad 4. pag. ead.
Pœnitentia est posterior natura & tempore, fide, spe, & timore seruili, &c. q 85.art.6.0.pag.ead.
Pœnitentia Elæ, & Antiochi, non fuit vera, quæstio. 86. artic. 1. ad 1. pag. 409
Pœnitentia in generali est à natura, sed cum aliqua determinatione est à lege veteri, à noua verò vt sacramentum nouæ legis, quæstio. 84. art. 7. 0. pag. 405
Pœnitentia est sacramentum, quæst.84.art.1.0.pag.404
Et fuit instituta à Christo dando claues, sed ostendit efficaciam eius post resurrectionem, q.84.art.7.0.pag.405
Et est necessarium, solis habentibus peccatum, quæst. 84. art.5.0.& art.6.ca. pag. 408
Et potest, & debet iterari, q.84.10.0.pag.407
Pœnitentia est à Deo, & à nobis, sed quomodò, quæstio. 85. artic. 5. 0. pag. 406
Pœnitentia debet esse continua secundum habitum, non autem secundum actum, q.84.art.9.0.pag.406
Pœnitentia quid requirit, q. 84.art.10.0.pag.407
Pœnitentia interior quousque debet durare, quæst.84.art.8.0.pag.406
Pœnitentia & gaudium circa idem contrariantur, si autem sint de diuersis vel de eodem secundum diuersa, tic gaudio & tristitiæ non est contrarietas, quæst.84.art.9.ad 2.pag.406
Pœnitentia est fundamentum contra distinctionem peccati, quæst. 84.art.6. ad 2.pag.405
Pœnitentia solennis non debet reiterari, quæst.84.art.10.ad 2.pag.407
Nec pœnitentes solennitèr debent ordinari, q.89.3.3.pag.414
Pœnitentia quomodo fuerit in Christo, q.84.7.4.pag.405
Nec pœnitentiæ sacramento Christus est vius ad se, nec ad alios, quæst.84. 5.3.& 7.4.pag.405
Pœnitentia est de quolibet peccatorum genere, sed de mortali propriè & principaliter, de veniali propriè & non principaliter, de originali verò, improprie, q.84.2.3 pag.404
Pœnitentia vt sacramentum non est necessaria ad remissionem venialium, sed bene virtualis, q.87.1.0.& 2.2.pag.411
Pœnitentia vt sacramentum, habet partes, non autem vt virtus, nec alia sacramenta, q.90.1.0 pag.415
Pœnitentia ante baptismum, pœnitentia peccatorum mortalium, & pœnitentia venialium sunt partes, id est, species pœnitentiæ, vt est virtus, quæ. 90.1.0.pag.416
Pœnitentia reparat omnes defectus ad perfectum: & promouet in vlteriorem statum, q.2.2.pag.4
Et per eam gratia infunditur per quam fit remissio peccatorum, & omnium virtutum restitutio, q.89.1.cap.pag.414
Et restauratur dignitas amissa per peccatum, scilicet filiatio Dei, non autem innocentia (sed aliquid maius quandoque) nec tertia dignitas, scilicet ecclesiastica, q.89.3.0.pag.414
Et homo liberatus a peccato & restituitur in statum priſtinum: sed ei non exhibetur aliquid de nouo pertinens ad cultum Dei, quæstio. 63. 7. cap. pag. 289
Et delere potest omne peccatum virtutis: non autem damnatorum, quæst. octauaginta sima lexta. 1.0.pag.409.& quæst.87.1.0.pag.411
Per pœnitentiam vt est sacramentum, restauratur omnes virtutes & gratiæ non autem per virtutem pœnitentiæ, nec semper restaurantur in gradu æquali, sed in maiori vel minori, quæ.89.1.cap.& 2.0.& 3.pag.414
Pœnitentia vera peccata præterita remouet, & futuris præseruat, quæst. 84. 8.1.pag.416
Et requirit non solam reintegrationem æqualitatis iustitiæ: sed magis reconciliationem amicitiæ, q.90.2.cap.pag.435
Et expellit effectiuè quodlibet peccatum, formaliter verò oppositum tantùm, scilicet impœnitentiam, q.85.2.1.3.pag.417
Et tollit totam culpam, sed non semper totum reatum, quæstio. 86. 4. 0. pag. 409
Nec tollit omnes reliquias peccati actualis, nisi pœnitentia tam perfecta secundum omnes eius partes, q.86.4.3.& 10.pag.410
Pœnitentia vt sacramentum quam efficaci. m habeat, q.84.7.c. pag.183.& q. 86.6.3.pag.405
Et pœnitentiæ vt virtus est, effectus est remissio culpæ, sed principaliùs pœnitentiæ vt sacramentum, & principaliùs gratia quàm sacramenti, & principalius iterum charitatis & fidei, quam pœnitentiæ vt virtus, quæst. 86. 6.0.pag.410
Pœnitentiæ actus primus se habet vt victima disposito ad gratiam consequendam, alij verò procedunt tam ex gratia quam virtutibus, q. 89.2.2.& 2.cap.pag.414
Pœnitentiæ actus quomodò causatur in nobis, q.85.5.cap.pag.408
Pœnitentiæ sacramentum non consistit in confectione materiæ, nec in vsu materiæ consecratæ, sed in remotione materiæ, scilicet peccati, quæst.84. 3.cap.404
Pœnitentiæ & matrimonij sacramentorum materia quæ sit, quæst. 84. 1.1.2. & 4.3.pag.405
Pœnitentiæ materia duplex, scilicet proxima & remota, quæstio. 84. 2. 0. pag. 404
Pœnitentiæ materia exhibetur à Deo interius inspirando, sed minister tantum complet absoluendo, q.84.1.2.pag.414
Pœnitentiæ forma est ista, absoluo te. q. octuagesimoquarto. 3.0.pag.414
Pœnitentiæ partes materiales sunt, contritio, confessio, & satisfactio, sed partes eius essentiales & cuiuslibet sacramenti sunt materia, & forma, quæ. 90.2.0.pag.435

Pœnitentiæ

Pœnitentiæ partes materiales sunt integrales: non autem subiectiuæ nec potentiales, q.90.3.0.pag.416
Pœnitentiæ partes quem habeant ordinem, q.90.3.3.pag.416
Pœnitentiæ vt sacramentum satisfactio quæ dicatur, quæstio. 90. 2. 3. pag. 415
Pœnitentia remota auersione à Deo, remanet tamen inordinata conuersio ad bonum creatum, q.86.4.1.& 5.cap.pag.410
Pœnitens recurrit ad Deum sicut seruus, filius, & vxor, ad dominum, patrem & virum, q.85.1.cap.pag.417
Pœnitentis verba & facta sunt materia sacramenti pœnitentiæ, quæ verò sunt ex parte sacerdotis habent modum formæ, quæst. 84. 3. cap. 1.& 4.3. pag.404.q.86.6.cap.pag.410
Pœnitentia. ver. Hæresis, impositio. Niniuitæ. Opera. resurgens. Sacramentum. Tabula. Virginitas.
Perfectio triplex, scilicet dispositionis, formæ, & finis, quæst. 27.5. 2. pag.247
Perfectio rei duplex, scilicet prima quæ consistit in forma, ex qua speciem sortitur, & secunda quæ est operatio qua res suum attingit. quæstio. 29.2. cap.pag.54
Perfectio humanæ salutis consistit in charitate, q.49.3.cap.pag.238
Perfectum est prius imperfecto ordine naturæ & perfectionis, sed econuersò ordine temporis & generationis, q.1.5.3.& 6.cap.pag.8
Perfectus in virtute non existens, indigne sumit officium prædicationis, q. 41.3.1
Perfecto adueniente, non manet imperfectum, q.9.3.1.pag.201
Perplexus aliquis quomodo esse potest, q.66.3.pag.294
Persona est rationalis naturæ indiuidua subsistantia, q.1.2.cap.pag.11
Persona quid dicatur, q.2.2.3.pag.12.& q.16.12.2.pag.109
Persona quibus sit communicabilis, quæst.3.1.2.pag.26
Persona addit supra essentiam Dei secundum intellectum, quia essentia potest intelligi sine persona, non autem econuerso, q.1.ar.1.0.pag.19
Persona & efficatia in diuinis sunt idem re, & differunt ratione, q.16.5.pag. 113.& q.17.1.cap.& 3.pag.110
Persona filij dei est suppositum naturæ humanæ, q.16.1.2.3.cap.pag.100
Persona in Christo est tantum vna, q.17.1.cap.pag.110
Persona Christi secundum se est simplex, sed vt in duabus naturis subsistit, potest dici composita, licet improprie. q.2.4.0.pag.14
Personæ vnitas requirit vnitatem esse completi & personalis, quæst.191.art. 4.pag.416
Petrus. ver. Centurio. Testes.
Pythagoras & Socrates doctores excellentissimi, nihil scripserunt, quæst. 42.4.cap.pag.206
Plantæ habent simul potentiam generationis actiuam & passiuam, nec in eis est distinctio maris & fœminæ, q.12.4.cap.0.pag.167
Plenitudo. ver. Conceptio, Donum, Gratia, Prudentia, Reuerentia, Sacerdos, Scientia, Vnctio.
Pollutio nocturna quandoque prouenit ex causa extrinseca spirituali, quandoque ex causa intrinseca spirituali vel corporali, q. 80. art.7.cap.pag.389
Pollutio nocturna ex qualibet trium dictarum causarum, potest & hinc peccato, & cum peccato veniali vel mortali existere, quæst. 80. art. 7.cap. pag. ead.
Pollutio nocturna cuius causa est sine peccato, vel cum peccato veniali, non ex necessitate impedit sumptionem Eucharistiæ, si verò sit cum peccato mortali, impedit ex necessitate, quæst.80.art.7.cap.pag.ead.
Pollutio nocturna cuius causa est sine peccato vel cum peccato veniali, nisi sit perpetua vel diuturna, aut necessitas adsit, impedit sumptionem Eucharistiæ ex quadam congruentia, quæst.89.7.cap.pag.389
Pollutio nocturna ex congruentia impedit sumptionem Eucharistiæ: & propter reuerentiam sacramenti: & propter mentis euagationem eam sequentem, q.80.7.cap.pag.389
Possibile vel impossibile duplex, scilicet simpliciter, & absolutè, & ex suppositione, q.46.2.cap.pag.217
Potentia creaturæ duplex, scilicet naturalis, & obedientialis, quæst. 1.3.3. pag.6.& q.11.1.cap.pag.72
Potentia actiua cuiuslibet rei sequitur formam eius, quæ est principium agendi, q.13.cap.pag.86
Potentia quæcunque communicabilis cuicunque creaturæ multò abundantius communicata fuit animæ Christi, q.13.2.2.pag.87
Potentia. ver. Deus.
Potentiæ animæ deriuantur ab eius essentia, q.7.2.cap.pag.53
Potentiæ animæ mutuo se impediant, q.15.9.3.pag.98
In potentijs, & operibus omnibus ordinatis, vltima perfectio reseruatur supremæ actui, aut virtuti, q.72.1.cap.pag.39
Potestas duplex, scilicet authoritatis, & excellentiæ, quæstio.64.3.4.0. pag. 291
Potestas prima respectu sacramentorum fuit in Christo secundum quod Deus, secunda verò secundum humanam naturam, quæstio. 64.3. 4. cap. pag. 291
Potestas secunda in quatuor principaliter consistit. quæst. 64.3.4. cap. pag. 291.&q.84.5.& 7.4.pag.404
Potestas excellentiæ potuit à Christo communicari alijs, quæstio. 64.4.0. pag. 292
Potestas propria Christi in sacramentis duplex, q.64.4.0.pag.292
Potestas. ver. Iudicium. Ordo. Papa.
Prædestinatio est præordinatio diuina ab æterno de his quæ per gratiam Dei sunt fienda in tempore, q.24.1.cap.pag.134
Prædestinatio conuenit Christo, & personæ Christi, q.24.1.0.pag.134
Prædestinatio Christi est causa exemplaris prædestinationis nostræ ratione effectus, q.24.1.4.0.pag.135
Prædestinatus est Christus secundum quod subsistit in humana natura, esse filius Dei, non autem propriè factus est filius Dei, quæstio. 24. 1. 2. 3. pag. 134
Prædestinatus est Christus secundum quod homo, esse filius Dei, quæst.24. 2.0.pag.135
Prædestinatus est Christus secundum quòd filius Dei esse homo: tamen magis propriè dicitur econuerso, q.24.2.1.pag.135
Prædestinatus est homo esse filius Dei, & econuerso, q.24.2.3.pag.135
Prædestio non debuit prætermitti à Christo propter scandalum Iudæorum, quæst.42.2.0.pag.204
Prædicare Christus incipit in 30. anno ætatis suæ, quæst.39.3.0.pag.153
Et prædicauerunt Christus & apostoli à principio Iudais tantum, quæst. 42.2.0. pag. 203
Prædicare, id est, recitare Euangelium in ecclesia, pertinet ad diaconum, docere, id est, exponere, ad Episcopum propriè, q.67.1.1.pag.310
Prædicare est proprius actus Episcopi, & dignior quam baptizare, quæst.67. 2.1.& 2.pag.310.& q.71.4.3.pag.333
Prædicari in abstracto de deitate non conuenit his quæ sunt naturæ humanæ, nec econuerso, q.16.5.0.pag.103
Prædicari in concreto possunt ea quæ sunt naturæ humanæ de filio Dei, & econuersò, q.16.5.2.cap.pag.103.& q.90.2.0.pag.414
Prædicari non potest de Christo in abstracto natura humana, nec partes eius, quæst.3.7.3.pag.34.& q.16.12.0.pag.109
Prædicari potest de Christo in recto natura diuina, tam in abstracto, quàm in concreto, humana verò natura tantùm in concreto, quæstio. 17. 1. 0.pag.110
Prædicari possunt simpliciter de Christo, ratione humanæ naturæ, ea de quibus suspicari non potest, quòd diuinæ personæ conueniant secundum seipsam, sed illa quæ dubitationem habent circa alterutram naturam non dicenda de Christo absque determinatione, q.16.2.0.pag.106.& q.20.2.ca. pag. 124
Prædicator debet esse absolutus à cura rerum sæcularium, quæstio.40.3.ca. pag. 298
Prædicator non debet semper esse in publico, q.40.1.3.pag.197
Prædicator non debet assumere prædicationis officium, nisi prius purgatus, & virtute perfectâ, q.41.3.1.pag.201
Præpositio ad, accessum quendam designat, q.58.3.cap.pag.266
Præsentia. ver. Deus.
Præseruatus ab aliquo dicitur ille, qui est purgatus vel solutus ab illo, quæ. 32.4.1.pag.167.& q.52.2.2.pag.245
Primogenitus dicitur primo natus, licet nullus post eum sit: ideò Christus est primogenitus Mariæ, q.28.34.pag.152
Prius est naturaliter quod est per se, eo quod est per accidens, quæstio. 84.6. cap. pag. 415
Profectus. ver. Missa.
Propassio est inchoata in appetitu sensitiuo non vltrà procedens, sicut fuit in Christo, q.15.4.cap.& 6.2.7.pag.63
Propheta dicitur quasi procul fans, vel procul videns, q.7.8.0.pag.57
Prophetia in sua ratione non includit a nigmaticam cognitionem. quæst. 7. art.2.ad 1.pag.57
Prophetia prædestinationis completur sine arbitrio nostro causante, non autem sine eo consentiente, q.30.1.1.pag.155
Prophetia quæ habet simul intellectualem & imaginariam visionem, nobilior est illa quæ habet alteram tantùm, q.30.1.pag.153
Prophetia non conuenit Deo, nec angelis, nec beatis. quæstio. 7. art. 3. cap. pag.57
Prophetia conuenit Christo, inquantum fuit viator, q.7.8.0.pag.57
Propositio. ver. actus, Deus, Christus.
Prudentia est directiua omnium moralium virtutum, q. 85. art. 4.pag. 416
Prudentia requirit memoriam præteritorum, cognitionem præsentium, & prouidentiam futurorum, q.11.2.3.pag.79
Prudentiæ plenitudinem Christus habuit, secundum donum consilij, quæ. 11.art.1.ad 3.pag.79
Psalmi comprehendunt per modum laudis, quicquid continetur in sacra scriptura, q.83.4.cap.pag.401
Pueri ex peccato Adæ peccatum originale contrahunt, & mortalitati sunt subiecti, ideò possunt per Christum gratiam accipere, & necesse fuit eos baptizari, q.68.9.0.pag.321
Pueri in maternis veteris existentes, baptizari non possunt, quæstio. 68. 11. cap. pag. 322
Pueri infidelium non habentes vsum rationis, non sunt baptizandi inuitis parentibus: habentes autem vsum rationis baptizari possunt, quæst. 10. 0. pag. 322
Pueri antiquorum saluabantur in fide parentum, quæstio. 68. art. 10. cap. pag. 322
Pueri, ver. Catechizandi, Græci, Salus.
Pueris vsu rationis carentibus, non est danda eucharistia, quæst. 80. art. 9. ad 3. pag. 391
Purgatio beatæ Virginis duplex, scilicet mentem in vnum colligens, & à fomite. q. 27.3.3.pag.146
Purgatio beatæ Mariæ post partum est facta, non propter aliquam immunditiam, sed alijs rationibus, q.37.4.0.pag.188
Purgatio. ver. Maria.
Purgatus. ver. Prædicator.
Purificatio. ver. Purgatio.
Putrefactio cuiuscunque corporis prouenit ex infirmitate naturæ eius, non potentis amplius corpus continere in vnum, q.51.3.cap.pag.243

Q

Qualitas. ver. Passio, Quantitas.
Quantitas dimensiua est prima dispositio materiæ, q.77.art.2.cap. pag. 361
Quantitas & qualitas quid sint, q.77.2.cap.pag.ead.
Quantitas se tenet ex parte materiæ. q.90.2.cap.pag.415
Quantitas dimensiua quomodo indiuiduatur, q.77.2.cap.pag.361
Quantitas debita alicui speciei, quandam latitudinem habet, quæstio.35.2.2. pag. 169
Quantitas quam corpus habet cum primò sibi infunditur anima, quomodò proportionatur, q.31.2.2.pag.169
Quantitas in sacramento altaris quid, q.77.2.0.pag.361
Quantitati omni mathematicæ finitæ post fieri additio, non autem omni naturali, q.7.12.1.pag.61
Quo est, & quod est, in solo Deo non differunt, q.3. art. 2. ad 3.& art.3.ad 1. pag. 27

R

Ratio dicitur dupliciter, scilicet per essentiam, & per participationem, quæst.18.2.cap.1.pag.116
Ratio & intellectus non sunt diuersæ potentiæ, q.18.3.2.117
Ratione formali alicuius rei remota, remouetur species, quæst. 82. 4.ad 1.pag. 419

Reatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Reatus non est idem omnium peccatorum, q.88.1.cap.pag.412
Rebaptizari, ver. Baptismus. Donatus.
Redemptor noster dicitur Christus, & quomodò, q.48.6.3.pag.233
Et ad redemptionem duo requiruntur, q.48.5.0.pag.ead.
Redeunt peccata dimissa per sequens peccatum, & quomodo, quæst.88.art.1.0.pag.412
Redeunt per ingratitudinem peccata venialia, & ipsum originale, sicut & mortalia, quæst.88.22.pag.ead.
Redeunt per sequens peccatum peccata dimissa, sed non est necesse quòd tantus reatus redeat, quantus erat omnium peccatorum præteritorum. quæst.88.art.2.0.pag.ead.
Redire. ver. Ingratitudo.
Redundantia fit in corpus ex his quæ sunt in anima, nisi in Christo patiente, quæst.14.ad 2.pag.91. & q. 15. art.3.ad 3.& 6.cap.& 9.3.pag.95.& q.45.2. cap.pag.214
Reduplicatio. Quod conuenit alicui cum reduplicatione, non semper conuenit ei simpliciter sine ea, q.16.10.3.pag.102
Reduplicatio. ver. Terminus.
Reiterari. ver. Consecratio. Pœnitentia.
Relatio tantum vna est aliquando ex parte vnius extremi, & ex parte alterius extremi sunt multæ, q.35.5.3.pag.177
Relatio innascitur aliquando ex mutatione alterius termini tantum, quæ. 2. art. 7. cap. pag. 19
Relatio incipiens esse ex tempore, ex aliqua mutatione causatur, q. 2. art. 8. cap. pag. 20
Relatio seruitutis & dominij fundatur super actione & passione, ideo propriè non conuenit naturæ, sed personæ, q.20.1. pag.224
Relatio eadem est in omnibus simul trahentibus idem, quæst. 35. art. 5. ad 3. pag. 177
Relatio in patre, differt specie à relatione in matre, quæst. 35. art. 5. cap. 3. pag. ead.
Relatio scientiæ ad scibile est realis, econuersò autem rationis tantum, qu. 35.5.3.pag.ead.
Relatio Dei ad creaturas est in creatura realiter, & in Deo secundum rationem, q.2.7.0.pag.18.& q.35.5.cap.pag.176
Relationis vnitas ex quo dependet, q.2.7.2.pag.19
Relationum vnitas & pluralitas specifica sumitur ex causa, numeralis ex subiecto, nulla verò ex termino, q.35.5.cap.pag.176
Relationi dictæ possunt de nouo prædicari de aliquo absque eius mutatione, quæst.16.6.2.pag.103
Religiosi crucifixi cum Christo qui dicantur, q.46.11.cap.pag.225
Reliquiæ sanctorum an habeant virtutem, q.13.2.3.pag 78
Reliquiæ quædam peccati remanent post absolutionem, quæst. 86. 5. 0. pag. 410.& 89.1.3.pag.413
Reliquiæ. ver. Adoratio. Pœnitentia.
Remissio culpæ non potest esse sine gratia, quæst. 62. ar. 6. ad 3. pag. 284. & q.87.4.0.pag.412
Remissio culpæ & pœnæ æternæ quid, q.86.4.2.& 6.1.pag.136.& quæst. 88. 1. 4. pag. 296
Remissio peccatorum in primitiua ecclesia debatur ad inuocationem nominis Christi, & non alterius, q.64.1.cap.pag.291
Remissio peccati mortalis potest esse sine sacramento pœnitentiæ: non autem sine virtute pœnitentiæ, q.68.2.0.pag.317
Remissio peccati venialis potest esse sine sacramento pœnitentiæ, non tamen sine aliquali actu virtutis pœnitentiæ, q.87.1.0.& 2.2.pag.412
Remissio venialium quo ad culpam, nisi sit impedimentum fit in omni infusione gratiæ, sed non semper quo ad pœnam, quæstio. 87. 2. 3. 0. pag. ead.
Remissio. ver. gratia. Passio, Peccatum, Pœnitentia.
Remissionem peccatorum consequitur homo in primo instanti suæ pœnitentiæ, q. 84. 8.2. pag. ead.
Remittens offensam in se commissam, non iniustè agit, quæstio. 46. 2. 3. pag. 217
Remitti. Peccatum, Sacramentum.
Resurrectio. Octaua ætas erit ætas resurgentium, q.70.3.1.pag.330
Resurrectio Christi fuit necessaria, q.53.1.0.pag.249
Resurrectio Christi fuit conuenienter tertia die, & non statim, nec in fine mundi, quæst. 51. art. 4. 0. pag. 243. & quæst. 53. art. 2. 0. pag. 250
Et fuit mane diluculo, qu. 51. art. 4. ad 3. pag. 239. & q. 53. ar. 2. ad 3. pag. 250. & q. 83. 2. 4
Et non debuit primò manifestari omnibus, sed quibusdam, & primò mulieribus, q. 55. 1. 0. pag. 255
Nec debuit immediatè videri ab hominibus sicut ascensio eius, sed per angelos eis nuntiari, q. 55. 2. 0. pag. 256
Resurrectio Christi sufficienter probata fuit ab ipso, duplici testimonio, qu. 55. 5. 6. 0. pag. 258
Resurrectio Christi quid sit, q.56.1.2.0.pag.260
Resurrectio Christi quid sit, q.56.1.4.pag.260
Resurrectio. ver. Christus.
Resurrectionis Christi exemplaritas ad quæ se extendat, quæstio. 56. 1. 3. pag. 260
Resurrexit Christus in iuuenili ætate, vt futuram resurgentium qualitatem prænuntiaret, q.46.9.4.pag.224
Resurrexit corpus Christi gloriosum & integrum cum qualibet parte eius, quæst. 54. 2. 3. 0. pag. 253. & q. 55. 6. 4. pag. 259
Resurgens per pœnitentiam in minori charitate habebit maius gaudium accidentale de bonis prius factis in charitate quàm de factis post in minori, non autem maius gaudium essentiæ, q.89.5.3.pag.417
Resurgentis Christi corpus fuit eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ, quæst. 54. 2. 2. & 3. 5. cap. pag. 253
Resurgentes cum Christo, mortui sunt iterum, secundum Augustinum, qu. 53. 2. 2. pag. 250
Resurgentium Christus fuit primus simpliciter, aliqui verò primi secundum quid, quæst. 53. 3. 0. pag. ead.
Reuelantur hominibus ea quæ supra homines sunt ex diuina institutione mediantibus angelis, q. 55. 2. cap. pag. 256
Reuerentia. Christus secundum quod homo præ cæteris habuit pleniorem affectum reuerentiæ ad Deum, q.7.6.cap.pag.55
Roma. ver. Natiuitas.

S

Sabbatum. Christus se excusat à transgressione sabbati, quæstio. 40. 4. 1. pag. 199
Sabbati præcepto non prohibentur opera diuina, aut quæ sunt ad cultum Dei, aut quæ sunt de necessitate salutis etiam corporalis, quæst. 40. 4. 1. 3. pag. 199
Sacerdos fuit Christus simul & hostia pacificorum, & hostia pro peccato & holocaustum, q.22.1.2.0.pag.128
Sacerdos fuit Christus & rex & legislator, non autem alij homines, quæst. 22. 1. 1. pag. ead.
Sacerdos est Christus secundum quòd homo, non autem secundum quod Deus, q.22.3.1.pag.131
Sacerdos nouæ legis operatur in persona Christi, quæst. 22. 4. cap. pag. eadem.
Sacerdos vt peccator participat effectum sui sacerdotij, non autem vt sacerdos, q.22.4.1.pag.131
Sacerdos inquantum medius inter Deum & hominem habet nomen angeli, quæst. 22. 1. 1. pag. 127
Sacerdos spiritualiter de quo dicatur, q.82.1.2.pag.397
Sacerdotis proprium officium quod sit, quæ. 22. 1. cap. 1. & 4. 0. pag. 127. & q. 26. 1. 0. pag. 141
Sacerdotis officio quæ conueniant, q.22.5.5.cap.& 6.2.pag.130
Sacerdotis sacrificij oblatio duo continet, q.22.4.2.pag.132
Sacerdoti comparantur ministri, sicut secundarium agens principali, quæst. 73. 4. cap. pag. 341
Sacerdotes nouæ legis tenent locum septuaginta duorum discipulorum Christi, quæst. 67. 2. 2. pag. 310
Sacerdotalem potestatem Christus habuit excellentius angelis, quæst. 22. 1. 1. pag. 127
Sacerdotium Christi dat gratiam, & satisfacit pro nobis, quæstio. 22. 3. 0. pag. 131
Sacerdotium Christi manet in æternum, q.22.5.0.pag.130
Sacerdotium Christi dicitur secundum ordinem Melchisedech. quæst. 22. 6. 0. pag. 131
Sacerdotij Christi figuratio, quæstio. 22. 6. 2. pag. 131. & quæst. 61. 3. 3. pag. 278
Sacerdotium fuit in Christo in triduo mortis, q.50.4.3.pag.278
Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi, sed multum distans q. 22. 1. 2. & 6. cap. pag. 121
Sacerdotium Leuiticum secundum carnis originem deriuabatur ad posteros, quæst. 31. 8. 4. pag. 164
Sacerdotij effectum in se suscipere, non conuenit Christo, quæstio. 22. 4. 0. pag. 131
Sacerdotij totius origo est Christus, q.50.4.3.pag.255
Sacerdotij diuini plenitudo est in Christo, q.63.6.cap.pag.289
Sacerdotij Christi homo fit particeps per omnia sacramenta, quæstio. 63. 6. 1. pag. 289
Sacramentum est in genere signi, q.60.1.0.pag.271
Sacramentum propriè cuius rei sit signum, q.60.2.0.pag.272
Sacramentum est signum passionis Christi gratiæ, & gloriæ, quæst. 60. 3. 0. pag. ead.
Sacramentum propriè semper est aliqua res sensibilis, quæstio. 60. 4. 0. pag. 273
Sacramentum vnum perficitur verbis & rebus, inquantum conueniunt in vno, scilicet in significando, quæstio. 60. 6. 2. pag. 274. & quæst. 62. 4. 4. pag. 283
Sacramentum perficitur à proferente corruptè formam: nisi fiat ex industria, vel tantum quod tollatur significatio, q.60.7.1.& 8.0.pag.275
Sacramentum non requirit necessariò fidem ministri, quæstio. 64. 9. 0. pag. 296
Sacramentum quid sit, q.60.2.3.pag.272
Sacramentum spirituale ibi ordinatur, vbi occurrit specialis effectus gratiæ, quæst. 72. 1. cap. pag. 333
Sacramentum dicitur tripliciter, q.60.1.cap.3.pag.272
Et de his tribus dicitur non æquiuocè, sed analogicè. quæstio. 60. 1. 1. pag. 272
Sacramentum est signum rememoratiuum passionis Christi, demonstratiuum gratiæ, & prænuntiatiuum futuræ gloriæ, quæst. 60. 3. cap. pag. 272
Sacramentum habet in se tria: scilicet causam, formam, & finem, quæst. 60. 3. cap pag. 272
Sacramentum tantum in pœnitentia: sunt actus exteriores pœnitentis & absolutentis, res verò & sacramentum est pœnitentia interior, sed res tantum est remissio peccatorum, q.84.1.3.pag.404
Sacramentum. ver. Baptismus. Character. Chatecismus. Confirmatio. Eucharistia. Exorcismus. Pœnitentia.
Sacramenti materia indiget duplici benedictione, s. cùm instituitur, & cùm applicatur ad effectum, q.72.3.2.pag.335
Sacramenti cuiuslibet forma continere debet illud in quo substantia eius consistit, q.72.4.cap.pag.235
Sacramenti effectus non impertratur oratione ecclesiæ vel ministri, sed ex merito passionis Christi, q.64.1.2.pag.290
Sacramenta veteris & nouæ legis sunt protestationes fidei, qu. 62. 6. cap. pag. 283. & q. 72. 5. 2. pag. 336
Sacramenta requirunt res determinatas ex institutione Dei, quæst. 60. 5. 0. pag. 273
Et eorum quæ habent materiam corporalem actus humani, non sunt de essentia ipsorum, sed dispositiue se habent ad ea. q.84.1.1.pag.404
Sacramenta quædam requirunt sanctificationem materiæ de necessitate, quædam verò de solennitate tantum, quæstio. 66. 3. 5. pag. 302. & quæst. 72. 2. 0. pag. 335
In indigentibus materia sanctificata prius materia consecratur per Episcopum, q.72.3.0.pag.335
Sacramenta quorum effectus non dependet ex opere humano, habent materiam sensibilem, non autem ex eo dependet, quæstione 84. 1. 3. pag. 404
Sacramenta in quibus confertur super abundans gratia, habent materiam corporalem, non autem alia, q.84.1.1.pag.ead.
Sacramenta requirunt formam determinatam verborum, quæstio. 60. 7. 0. pag. 305

Et eorum

Et eorum forma vel materia debent esse illa quibus homines communius vtuntur, q.60.7.2.pag.277.& q.66.57.pag.304
Et ipsis sacramentis adiunguntur verba, quæ expressius significant in lege nouæ quàm in lege veteri, q.60.6.0.pag.274
Sed verba sunt vt forma, res verò sensibiles vt materia, quæstio.60.6.cap.2. pag. 274
Sacramenta sunt necessaria ad salutem humani generis, quæstio. 61. 1. 0. pag. 276
Sacramenta in statu innocentiæ non fuissent necessaria, quæstio. 61. 2. 0. pag. 277
Sacramenta fuerunt necessaria tempore legis naturæ posti peccatum, sed indeterminata, q.60.5.1.pag.21
In statu legis naturæ solo interiori instinctu determinabatur hominibus quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum vterentur, q. 60. 5. 1. pag. 121. & q. 61. 3. 2. pag. 275
Sacramenta determinata necessariò fuerunt addita per legem Moysi, supra sacramenta legis naturæ, quæstio. 60. 5. 3. pag. 274. & quæstio. 61. 3. 0. pag. 278
Sacramenta alia necesse est esse in lege nouæ quàm in lege veteri, quæst. 60. 6. 3. pag. 274. & q. 61. 4. 0. pag. 278
Sacramenta simpliciter necessaria sunt tantùm tria, quæstione 65. 4. 0. pag. 300
Sacramenta nouæ legis à quo instituta, quæst. 64. 3. cap. pag. 291
Sacramenta conferri possunt per ministros malos, quæstione 64. 5. 0. pag. 291
Sacramenta conferunt præcisi ab ecclesia, seruantes formam ecclesiæ, quam si non seruent nihil conferunt, q.82.5.8.9.0.pag.402
Sacramenta suscipere quis teneatur, q.6.4.6.2.pag.294
Sacramenta producunt suum effectum virtute formæ & materiæ, quæst. 86. 6. cap. pag. 410
Sacramenta consequuntur virtutem spiritualem ex benedictione Christi, applicatione ministri ad vsum sacramenti, quæst. 62. 4. 3. pag. 282
Sacramenta diuersa, diuersimode purgant, illuminant, & perficiunt, quæst. 61. 1. 3. pag. 278
Et eorum effectus est duplex. q.62.in princip.pag.279
Sacramenta ecclesiæ quare ordinantur. q.65.1.cap.pag.298
Et eorum efficacia est ab institutione Christi, qu. 64. 3. cap. pag. 291. & q. 66. 6. cap. pag. 305. & q. 72. 1. 1. pag. 133
Et eorum interiorem effectum operatur Christus per authoritatem vt Deus, sed vt est homo meritorie, & efficienter vt instrumentum principale, quæ. 64. 3. 0. pag. 291
Et eorum effectum non operatur deuotio ministri etiam impetrando, sed aliquid annexum, q. 64. 1. 2. pag. 290
Sacramenta omnia sunt instituta contra aliquod peccatum, quæ. 6. 5. 1. cap. pag. 29
Et omni sacramento commune est, quòd per illud exhibetur remedium aliquod contra peccatum, per hoc quod gratiam confert, quæstio. 63. 6. cap. pag. 289
Nec tamen ordinatur directè contra peccatum veniale, quæstio. 6. 5. 1. 8. pag. 29
Sacramenta veteris legis quæ propriè dicantur, q.60.2.2.pag.272
Et erant prænuntia Christi venturi, q.60.6.3.pag.274
Et eorum causa finalis erat passio Christi, q.61.2.1.pag.278
Sacramenta veteris legis erant plura, q.65.1.4.pag.298
Sacramenta veteris legis sanctificabant applicando ad diuina, non autem iustificando, q.62.6.cap.3.pag.284
Et nihil interius efficiebant, ideo dicuntur iustitiæ carnis, quæst. 72. 5. 3. pag. 336
Nec purgabant à culpa, q.17.4.3.pag.188
Nec propria virtute iustificabant, sed significabant fidem, qua iustificabantur patres antiqui, q.62.6.0.pag.283
Nec habebant in se aliquam spiritualem virtutem operatiuam spiritualis effectus, q.63.6.cap.pag.289.& q.63.1.3.pag.285
Sacramenta nouæ legis conferunt gratiam, non autem sacramentalia, quæst. 72. 3. 2. pag. 332
Sacramenta, & sacramentalia quæ habent effectum perpetuum, non possunt iterari, q.82.8.cap.2.pag.177
Sacramenta quatuor dicuntur maiora, q. 65. 3. 4. pag. 300
Sacramentorum nouæ legis numerus, & sufficientia, quæstio. 65. 1. 0. pag. 297
Sacramentorum nouæ legis ordo exponitur, q.65.3.3.0.pag.299
Sacramentorum effectum Christus vt homo poterat conferre sine sacramentis vt institutor eorum, & alius non homo, quæst. 72. 2. 2. pag. 334. & qu. 84. 5. 3. pag. 404
Sacramentis omnibus sanctificatur homo, quod fit per gratiam, quæst. 63. 6. 2. pag. 289
Sacrificium duplex, q.22.2.cap.pag.128.& q.82.4.cap.pag.397
Sacrificium dici potest omne quod Deo exhibetur: vt spiritus feratur in Deum, q.23.2.cap.pag.132.& q.48.3.cap.pag.231
Sacrificium exterius est signum sacrificij interioris: quo quis se offert Deo, quæst. 22. 2. cap. pag. 128. & q. 82. 4. cap. pag. 397
Sacrificium debet offerri soli Deo, q.48.3.cap.pag.231
Sacrificium offerens debet esse particeps sacrificij, q.82.4.cap.pag.397
Sacrificium expiationis erat solennissimum, & erat præcipue figura Eucharistiæ, q.73.6.cap.pag.342
Sacrificium quod offerebatur quotidiè mane, & vespere erat agnus & figurabat oblationem Christi esse sacrificium consummatiuum omnium, quæst. 22. 3. 3. pag. 129
Sacrificium verum fuit passio Christi, q.48.3.0.pag.232
Sacrificium fuit ipsa occisio Christi respectu voluntatis eius, non autem quo ad voluntatem occidentium, quæst. 22. 2. 2. pag. 128. & q. 48. 3. 3. pag. 232
Sacrificium Christi fuit efficacissimum ad delendum peccata, ratione deitatis, quæst. 22. 3. 1. pag. 129
Sacrificio indiget homo propter tria, q.22.2.cap.pag.128
Sacrificio attribuuntur quatuor, q.22.3.1.pag.128.& q.48.3.cap.pag.231
Sacrificia, & oblationes in statu legis naturæ indeterminatæ erant, & ab antipatribus solo interiori instinctu seu præcepto legis naturæ fiebant: & q.61. 3. 2. pag. 278. & q. 70. 2. 1. & 4. 2. pag. 320

Sactificia veteris testamenti significabant passionem Christi, quæst. 48. 3. 0. pag. 231
Sacrificiorum veteris legis figuratio, q.48.3.1.pag.231
Sal. ver. Baptizatus. Exorcismus.
Salus esse non potest sine manducatione spirituali Eucharistiæ, quæst. 80. 12. pag. 329
Salus. ver. Baptismus.
Saluabantur pueri antiquorum in fide parentum, quæst. 54. 3. cap. pag. 272. & q. 70. 4. 2. pag. 330
Saluari nullus vnquàm potuit, sine fide Christi, quæst. 61. 3. cap. 2. pag. 277. & q. 68. 1. 0. pag. 316
Sanctificatio duplex, scilicet totius humanæ naturæ, & personalis, quæst. 28. 2. 4. pag. 146
Sanctificatio iterum duplex. quæstio. 34. 3. cap. pag. 172. & quæstio. 70. 4. 2. pag. 330
Sanctificatio in vtero, & alia quæ fiunt præter legem communem, ordinantur ad vtilitatem ecclesiæ, q.27.6.cap.pag.148
Sanctificatio maior fuit in beata Maria quàm in Ioanne Baptista, & in eo maior quàm in Hieremia, q.27.6.1.pag.148
Sanctificatio. ver. Maria. Sacramentum.
Sanctificati dicitur tripliciter, q.34.1.2.pag.171
Sanctificari non potuit beata Maria in parentibus: nec in conceptione eius, nec ante infusionem animæ rationalis, q.27.1.1.& 2.0.pag.143
Sanctificata fuit beata Maria, prius quàm nata, q.27.1.0.pag.143
Sanctificata fuit beata Maria in vtero à peccato originali, quæstio. 27. 1. 3. pag. 143
Et sanctificata fuit bis. q.27.3.cap.pag.ead.
Sanctificati præcipue sunt in vtero qui immediatius ordinati sunt ad significandam sanctificationem Christi, quæst. 27. 6. 0. pag. 148
Sanctificati non fuerunt Hieremias, & Ioannes Baptista, ante infusionem animæ rationalis, q.27.2.1.pag.144
Sanctificati in vtero debent baptizari, q.68.1.3.pag.230
Sanctificatos esse aliquos in vtero non est credendum, de quibus non loquitur scriptura, q.27.6.cap.pag.148
Sanguis non est actu pars, sed est potentia totum, quæstione 51. 5. 1. pag. 162
Sanguis Christi est prætium redemptionis nostræ, quæstione 48. 4. 3. pag. 232
Sanguis Christi totus in passione eius effusus resumpsit cum eo, qui autem habetur in quibusdam Ecclesijs, fluxit ex quadam imagine, quæst. 54. 3. 1. pag. 254
Sanitas. Christus quemcunque cursuit, sanauit mente, & corpore, q.44.3. 3. pag. 212
Sanari non posse ille dicitur, qui non potest de facili sanari, quæstio. 86. 1. 2. pag. 230
Sanctificatio pro se, vel pro alio dicitur prætium quoddam, quæst. 48. 4. ca. pag. 409
Satisfactio non debet imponi nouiter baptizatis. quæst. 68. 5. 0. pag. 233
Satisfactio de vno peccato fine alio, esse non potest, quæstione 86. 0. pag. 409
Satisfactio actualis gratiam præsupponit, & auget, sed ex proposito satisfaciendi gratia confertur, q.90.2.2.pag.435
Satisfactio Christi per passionem suam pro peccatis humani generis, fuit sufficiens & abundans, q.48.2.4.cap.pag.232
Satisfactione patiens consequitur perfectum effectum gratiæ, quæst. 90. 2. 2. pag. 415
Satisfacere Deo pro humana natura, nulla pura creatura potuit, quæst. 1. 2. 2. pag. 12. & quæst. 46. 1. 3. pag. 217
Satisfacere potest vnus pro alio, non autem conteri vel confiteri, quæst. 48. 2. 1. pag. 231
Satisfacere potest homo duo secundum æqualitatem proportionis, non autem secundum æqualitatem quantitatis offensæ, quæstione 85. 3. 0. pag. 407
Satisfeciisset plene minima pœna Christi pro genere humano, quæst. 46. 6. 6. pag. 221
Satisfecit Christus pro tota natura humana sufficienter, non autem efficienter, q.79.7.2.pag.383
Scandalum Eius occasione non est veritas dimittenda, quæstio. 4. 2. 2. 0. pag. 11
Scientia quid sit, q.12.2.cap.pag.84
Scientia est de eo quod aliquo modo est, q.10.3 cap.pag.76
Scientia acquisita, ad quam opinio disponit, potest remanere cognitio per syllogismum dialecticum causata, q.8.3.2.pag.71
Scientia in statu innocentiæ non fuisset acquisita ex sensibus, quæst. 81. 2. 0. pag. 277
Scientia increata est supra naturam animæ rationalis, quæstione 9. 2. 3. pag. 70
Scientia aliqua creata fuit in Christo, præter scientiam diuinam, quæst. 9. 1. pag. 69
Scientia diuina Christi non offuscabat scientiam humanam, sed magis claram reddebat, quæst. 9. 1. 2. pag. 69
Scientia animæ Christi est nobilior secundum quid quàm anima eius, non autem simpliciter, quæst. 11. 5. 3. pag. 82
Scientia practica, & speculativa fuit in Christo, q.12.1.3.pag.85
Et omnis scientiæ, virtutis, & gratiæ plenitudo fuit in Christo, quæst. 15. 3. cap. 1. pag. 94.
Scientia beatorum fuit in Christo, q.9.2.0.pag.70
Scientia animæ Christi in verbo, participatur scientiæ visionis Dei quo ad numerum scibilium, non quo ad claritatem, q.10.2.3.pag.76
Scientia indita animæ Christi fuit habitualis, non autem scientiacius beata, q.11.5.0.pag.82
Scientia infusa fuit in Christo, & quare, q.9.3.0.pag.71
Scientia Christi indita, fuit distincta in multos habitus, quæstio. 11. 6. 0. pag. 82
Scientia Christi infusa quomodò erat discursiua. q.11.5.0.pag.80
Scientia infusa in anima Christi fuit multò excellentior quàm in angelis, & quomodo, quæst. 11. 4. 0. pag. 82
Scientia acquisita fuit in Christo. quæst. 9. 4. 0. pag. 72. & q. 12. 0. pag. 85. & q. 15. 2. 0. pag. 97

In scien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

In scientia acquisita Christus profecit, & quare, quæst.12.a.2.o.pag.84.& qu. 13.a.o.pag.97
Scientia. ver. Anima. Deus.
Scientiæ habitus quomodo acquiratur, q.9.4.1.pag.73
Scientiæ quantitas attenditur secundum numerum scibilium, & secundum claritatem cognitionis, q.10.a.3.pag.76
Scientiam Christus non accepit ab homine, nec ab angelis, quæstio. 12. 3.4. o.pag.84
Scismatici & hæretici retinent potestatem sacramentalem, non autem vsum, q.64.a.2.3.pag.269.& q.82.a.9.o.pag.397
Scriptura ordinatur ad impressionem doctrinæ in cordibus auditorum, sicut ad finem, q.42.a.4.cap.pag.206
Se, est rerium reciprocum, & refert idem suppositum, quæst.3.a.1.pag.27.
Sedere ad dexteram patris in beatitudine eius, conuenit soli Christo secundum vtranque naturam, q.58.a.pag.665
Sedere ad dexteram filij vel spiritussancti non conuenit patri, quæstio.58.a.3.pag.266
Sedere ad dexteram patris conuenit spiritussancto secundum veritatem, sed non appropriatur ei æqualitas nec sessio ad dexteram, sed filio, quæst.58.a.3.pag.266
Sedere ad dexteram Dei non conuenit sanctis, sed bene esse constitutum ad dexteram Dei, q.54.a.2.pag.267
Sedere ad sinistram in beatitudine nulli sancto conuenit, quæstio.58.a.2.pag.266
Semen masculi non est sicut materia in conceptione animalis, sed solum sicut agens, q.28.a.5.pag.250
Semen mulieris nihil facit ad generationem prolis, quæstio. 31. a. 3. pag. 162
Semen fœminæ est imperfectum in genere seminis, & resoluitur cum concupiscentia, q.31.a.3.pag.162
Virtus animæ quæ est in semine per spiritum qui in semine includitur quæ format corpus in generatione, q.32.a.1.pag.165
Sensitiua operatio. ver. Operatio.
Sensibilia communia maximè dijudicat visus, q.55.a.4.pag.259
Sensualitas significatur per serpentem, q.18.a.3.pag.116
Sepulchrum. Christus fuit in sepulchro vna die & duabus noctibus, quæst. 51.a.o.pag.243.& q.53.a.cap.pag.250
Sepultura secundum morem cuiuslibet gentis seruanda est, quæst. 51. a. 2. pag. 242
Sepultura Christi operata est efficienter nostram salutem, quæst. 51. a. 2. & 3.4.pag.242
Sepultus fuit Christus conuenienter & conuenienti modo, quæst. 51. a.2.o. pag. 241
Seruitus ciuilis non excludit ordinem iuris naturalis vel ciuilis, quæ.65. a. 2. pag. 222
Seruitute diaboli homo fuit iustè relictus à Deo, licet ille iniustè inuserit eum. q.46.a.3.pag.218.& q.48.a.2.pag.232
Significatio dictionis & consignificatio quid differant, quæstio. 60. a. 3. pag. 275
Signum primò & principaliter conuenit sensibilibus, non autem intelligibilibus, q.60.a.4.pag.273
Signum multorum ordinatorum ad vnum non est fallax, sed certum, quæ. 60.a.1.pag.272
Signum anectus quid dicatur, q.62.a.1.pag.227
Signi potest esse signum respectu diuersorum, q.48.a.2.pag.231
Symbolum cantatur post euangelium, ad ostendendum quod populus doctrinæ fidei assentit, & cantatur in festis de quibus fit aliqua mentio in eo. quæst. 83.a.4.cap.pag.401
Simpliciter dicitur dupliciter, q.50.a.cap.pag.249
Singulare dicitur de parte in toto, q.16.a.2.pag.109
Sinus Abrahæ dicebatur ratione quietis à pœna sensibili, quæstio. 52. a. 4. pag. 245
Situs est de ratione quantitatis dimensiuæ, q.77.a.cap.pag.368
Socrates. ver. Pythagoras.
Sodomia quid sit, q.70.a.1.pag.329
Sol. ver. Eclipsis. Miraculosa.
Somniorum causa duplex, q.80.a.7.cap.pag.389
Speculum fractum repræsentat multas imagines, quæstione 76. a. cap. pag. 361
Spes habet duplex obiectum, scilicet bonum expectatum, & auxilium Dei, quæst.7.a.cap.pag.54
Spes quid sit, q.7.a.2.& 9.a.pag.57
Spes est de perfectione propria si sit futura, q.7.a.3.pag.55
Spei theologiæ principale obiectum est gloria animæ, non autem gloria corporis, q.7.a.2.pag.55
Spei virtutem Christus non habuit, licet habuerit spem respectu aliquorum, quæst.7.a.cap.pag.55
Spotum. ver. baptizatus. Exorcismus
Status hominum triplex, scilicet veteris legis, nouæ legis, & patriæ, quæst. 52.a.cap.pag.250
Satus triplex, q.52.a.cap.pag.250
Sextus. ver. Anima. Lex. Christus.
Stuprum. Filia sacerdotis etiam nupta deprehensa in stupro lapidabatur infamia tantum, sed flammis exurebatur: aliæ verò lapidabantur, quæst. 26. a. 4. pag. 154.
Subiectio Christi & cuiuslibet alterius hominis ad Deum, est triplex, quæ. 20.a.pag.125
Subiectus fuit sibijpsi Christus & quomodo, q.22.a.o.pag.124
Subiectus est homo potestati Dei, secundum quam nunquam desijt esse Dei, q.48.a.1.pag.232
Subiecta sunt nunc omnia Deo & Christo, sed quomodò, quæstio. 20.a.1. pag. 124
Substantia dicitur dupliciter, q.2.a.3.pag.18
Substantia quid sit, q.77.a.2.pag.360
Successio est in mutatione formali, non autem in conuersione substantiali, quæ importat ordinem substantiarum, quarum vna conuertitur in alteram, q.75.a.1.pag.355
Suffragia peccatoris in persona totius ecclesiæ facta prosunt mortuis, quæ. 82.a.cap.pag.398
Suffragia quibus prosint, q. 89.a.3.pag.415
Superficies est primum subiectum colorum, q.77.a.cap.pag.368
Suppositum & natura quomodo differant, q.2.a.cap.pag.11
Suppositum in Christo est tantum vnum, q.2.a.o.pag.13
Suppositum. ver. Persona.

T

TAbula secunda post naufragium, est pœnitentia, quæstio. 84. a. 6. o. pag. 405
Tactus. Proles in ventre matris, tanquàm habeat animam rationalem, sentit per tactum, q.34.a.3.pag.171
Temperantia tanto est perfectior in homine, quanto magis prauis concupiscentijs caret, & ideo fuit in Christo, q.7.a.3.pag.53
Templa & quæcunque alia consecrata ab angelis, non debent amplius consecrari, q.64.a.cap.pag.294
Tentatio triplex, q.15.a.3.pag.94
Tentatio Christi debuit fieri in deserto, q.41.a.o.pag.200
Tentationis occasio duplex, q.41.a.2.pag.200
Tentationis primi hominis & Christi ordo, q.41.4.cap.pag.202
Tentando Christum diabolus à nemine videbatur, & ostendit sibi regna signando digito, nihil tamen oculis eius repræsentando, quæst. 41. a. 4. pag. 202
Tentari voluit Christus quadruplicari ratione, q.41.a.o.pag.199
Tentari debuit Christus post ieiunium, q.41.a.o.pag.201
Tentat dæmon hominem spiritualem, sed non statim de grauibus, quæst.41. 4.cap.pag.202
Tentatus est Christus, sed non solum in deserto, q.41.a.3.pag.201
Tentatus fuit Christus diebus ieiunij præter istas tres tentationes quas habuit post ieiunium, q.41.a.2.pag.201
Tempus. Vnitas & pluralitas temporis & instantis accipitur tantum secundum primum motum cœli, qui est principium omnis motus & quietis, q. 76.7.1.pag.358
Tenebræ tempore passionis Christi factæ sunt in vniuersa terra, à sexta hora vsque ad nonam, q.44.a.2.2.pag.210
Ternarius numerus est numerus perfectus, q.53.a.cap.pag.250
Testamentum quid sit, q.78.a.3.pag.275
Testes transfigurationis fuerunt conuenientes, scilicet Moyses, Helias, Petrus, Ioannes, & Iacobus, Deus pater, q.45.a.4.o.pag.215
Thomas iubetur tangere Christum, quæstio. 54. a. in oppositum. cap. 2. pag.253
Thomas aliud vidit & aliud credidit, q.55.a.2.pag.258
Thurificatio non cessauit in nouo testamento, in quo ea vtimur ex statuto ecclesiæ, primo ad reuerentiam sacramenti altaris, secundo ad repræsentandum effectum gratiæ, q. 83.a.2.pag.402
Timor respicit duo, q.7.6.o.pag.56
Timor & timiditia quam conuenientiam habeant, q.15.7.cap.pag.96
Timor facit pallere, sed verecundia rubere, q.72.9 cap.pag.338
Timoris donum fuit in Christo secundum quod respicit diuinam eminentiam, & secundum quod appetitus eius fugiebat lasionem corporis, quæ. 7.6.o.pag.56.& q.15.7.o.pag.96
Totum triplex, q.90.a.cap.pag.415
Transfiguratio Christi conuenienter facta est, q.45.a.o.pag.213
Transfiguratio. ver. Claritas. Missio. Testes.
Transubstantiatio. ver. Conuersio. Eucharistia.
Triduo mortis Christus non fuit vere homo, q.50.4.o.pag.240
Triduo mortis corpus Christi non fuit viuum, nec animatum, quæst. 50. 4. cap.pag.240
Triduo Christus fuit totus in sepulchro, non autem totum, quæstio. 52.3. o.pag.246
Trinitas non potest dici pater Christi, nec secundum humanitatem, nec secundum diuinitatem, q.32.3.o.pag.166
Tristitia causatur ex apprehensione mali præsentis, quæstio. 35. 6. 7. cap. pag. 96
Tristitia interior mitigatur directè à virtute morali, sed dolor exterior indirectè, q.46.6.2.pag.221
Tristitia secundum Stoicos non est vtilis, ideò quælibet secundum eos est vitanda, q.46.6.2.pag.220
Tristitia vera fuit in Christo, q.15.6.o.pag.96.& q.46.6.o.pag.99
Tristitia fuit tantum in ratione inferioti Christi, q.46.8.o.pag.222
Tristitia. ver. Dolor.
Triticum. ver. Eucharistia.
Turtur, & columba erant sacrificia pauperum, & multa significant spiritualiter, q.37.a.4.pag.182

V

VAs dicitur dupliciter, q.92.a.1.pag.281
Vegetatiua. ver. Operatio.
Velleitas quid sit, q.21.a.cap.pag.127
Veniale. ver. Peccatum, Pœnitentia, Redeunt, Remissio.
Verba tenent præcipuum locum inter signa quibus homo aliquid significat alteri, q.60.6.cap.1.2.pag.274
Verbum producere proprium est patri, q.39.8.2.pag.196
Verecundia quid respiciat, q.25.1.2.pag.407
Verecundia. ver. Timor.
Viaticum. ver. Eucharistia.
Vincentius. ver. Laurentius.
Vindicatiua sub quo contineatur, q.85.3.3.pag.408
Vindicta duplex, q.15.9.cap.pag.97
Vinum vitis calefacit, lætificat, & est propriè vinum, alia verò per similitudinem eius, q.74.5.cap.1.pag.346
Violatio. Quæ violari non licebat, dicebantur antiquitus sancta, quæst. 60. a. 2. pag. 272
Virginitas quo ad principalem dignitatem, recuperari potest, non quo ad secundam, scilicet innocentiam, q.89.3.cap.1.pag.414
Virtus de ratione suæ reddit opus bonum, q.7.6.1.pag.56
Virtutes sunt subiectiuè in potentijs animæ, q.7.2.cap.pag.53
Virtutes morales sunt connexæ, q.95.6.cap.pag.408
Virtutes omnes simul tempore incipiunt esse in anima secundum habitus, sed ordine naturæ vna est prior alia secundum actum, q.85.6.cap.pag.408
Virtutes Infusæ non auferunt contrarias dispositiones, sicut acquisitæ, ideò natiuntur difficultatem in operando, q.89.a.3.pag.413

Virtutes supra gratiam addunt quasdam perfectiones determinatè ordinatas ad proprios actus potentiarum, q.7.a.c.pag.53.& q.62.a.o.pag.280.
Virtutes omnes fuerunt in Christo ad perficiendas singulas potentias: ad omnes actus animæ, q.7.a.o.pag.53.
Virtutes morales fuerunt in Christo, q.7.a.3.pag.53.
Visio intellectualis est excellentior visione corporali, & imaginaria sola, qu. 30.a.1.pag.157.
Visio. ver. Deus. Natura.
Visus. ver. Sensibilia.
Vita. ver. Ioannes.
Vita Christi non debuit esse solitaria, q.40.a.o.pag.197
Vita Christi non fuit semper in publico, q.40.a.3.pag.197
Vita contemplatiua simpliciter est melior quàm actiua, qu.40.a.1.pag.197
Vita communis in communi conuersatione approbatur, q.40.a.1.pag.197
Vitæ actiuæ opus duplex, q.40.a.2.pag.197
Vitam actiuam spiritualem Christus elegit, q.40.a.2.pag.197
Vitam aliis conformem, & non austeram, Christus debuit eligere, q.40.a.o. pag.197
Vitificare effectiuè conuenit Deo, non autem formaliter, q.2.a.3.pag.17.& q.3.a.2.pag.45
Viuum siue animatum est superius ad hominem, & ad animal, q.50.4.in oppositum.pag.240
Viuum est prædicatum essentiale, non accidentale, q.50.a.c.pag.240
Vnctio baptizatorum in summitate capitis, significat spiritus sancti super ipsos descensum, ad habitationem Deo consecrandam, q.72.a.3.pag.338
Vnctio chrismatorum in fronte significat spiritussancti septiformem gratiam, cum omni plenitudine sanctitatis scientiæ, & virtutes super ipsos venire, q.72.a.3.pag.338
Vnctio extrema est contra reliquias peccatorum, q.65.a.c.pag.298
Vnctionis extremæ virtutes vide, q. 27.a.c.p.411.& q.84.a.1.p.181.& q.65. a.o.pag.404
Vnctionis extremæ materia ab episcopo consecrari debet, quæ.72.a.pag.148
Vnio ex duobus vel tribus tripliciter fit, q.2.a.c.pag.10
Vnio animæ, & corporis, est de ratione hominis, q.50.4.c.pag.240
Vnio naturæ diuinæ, & humanæ est aliquid creatum, q.2.a.o.pa.19
Vnio verbi Dei facta est in persona diuina, & non in natura, q.2.a.2.o.pag.5. & q.50.a.c.pag.239
Vnio verbi Dei facta est in supposito, q.2.a.3.o.pag.11
Vnio naturæ humanæ cum verbo Dei, non est accidentalis, q.2.a.6.o.pag.17.
Vnio naturæ diuinæ, & humanæ est maximæ ex parte eius in quo facta est: non autem ex parte vnitorum, q.2.a.9.o.pag.22
Vnio animæ, & corporis fuit in Christo, q.2.a.o.pag.16
Vnita est diuina natura non solum animæ, sed etiam corpori Christi, q.2.a. pag.24
Vnitas diuinæ personæ est maior quàm vnitas naturæ & personæ in nobis, & quàm vnio animæ, & corporis, q.2.a.9.pag.23
Vnitate speciei sublata, aufertur vnitas numeralis, nisi idem suppositum subsistat in duabus naturis, q.50.a.c.pag.24
Vnum ex multis fit tripliciter, q.2.a.c.pag.10
Vnum numero dicitur dupliciter, q.3.a.1.& 7.a.pag.33
Vnum dicitur tripliciter, q.73.a.c.pag.340
Voluntas. ver. Deus.
Voluntas duplex est, q.18.a.c.1.pag.116
Voluntas duplex est, q.18.a.4.5.c.pag.116
Voluntas vt natura, voluntas vt ratio non differunt essentialiter secundum potentias, q.18.a.c.1.pag.116
Voluntas mouet omnes potentias animæ, q.85.4.4.pag.408
Voluntas suscipiendi baptismum sufficit, quando quis baptizari desideraus, morte præuenitur, q.68.a.c.1.pag.317
Voluntas in Christo est duplex, q.18.a.o.pag.115.
Voluntas humana in Christo dicitur dupliciter, q.18.a.3.pag.115
Voluntas humana in Christo est duplex, q.18.a.o.pag.116
Voluntas humana rationalis in Christo fuit tantum vna per essentiã, sed duæ ex parte actus, q.18.a.o.pag.116
Voluntas sensualitatis, & vt natura, in Christo voluit aliud quàm Deus, nõ autem vt ratio, q.18.a.o.pag.117.& q.21.a.4.o.pag.126
Voluntas vt ratio, & voluntas vt natura, vel sensualitas in Christo, nullam contrarietatem inter se habuerunt, q.18.a.o.pag.118
Voluntas, & quicquid aliud fuit naturæ humanæ in Christo, semper mouebatur secundum nutum voluntatis diuinæ, q.18.a.1.4.pag.116
Voluntas pietatis in Christo, est voluntas vt natura, q.18.a.3.pag.117
Vomitus. Si quis per ebrietatem vel voracitatem, aut infirmitatis causa Eucharistiam euomuerit, pœniteat, & quomodo, q.83.a.7.pa.403
Votum. Opus ex voto est laudabilius, quàm sine voto, q.28.a.c.pag.152.
Votum virginitatis beatæ Mariæ ante desponsationem sub conditione fecit, post verò simul cum sponso suo absolute virginitatem vouit, q.28.a.4.o. pag.152
Vox super Christum in baptismo fuit à tota trinitate, sed manifestatiuè appropriatur patri, q.39.a.2.pag.196
Vox illa non est naturæ patris loquentis, sicut nec species columbæ est naturæ spiritus sancti, nec species hominis in qua demonstratus est filius, est natura filij Dei, q.39.a.2.pag.196
Voce illa declaratur solus pater vt loquens, sicut naturam humanam solus filius assumpsit, & in columba solus spiritussanctus demonstratus est, q.39. a.2.pag.196
Vtens. ver. baptismus. Ioannes. Maria. Sanctificatio.
Vti aliquo dicitur dupliciter, scilicet vt principio vsus, & vt obiecto. hoc modo aliquis male vtitur Eucharistia, & non primo modo, q.80.a.3.pag.385
Christus in sacramento continetur sub aliena specie, triplici ratione, q.75. 5.o.pag.316
Et totus est sub qualibet parte vtriusque speciei, q.76.a.3.o.pag.361
Christus totus continetur sub duplici specie sacramenti Eucharistiæ, aliter tamen, & aliter, q.76.a.o.pag.360
Christus ad motum sacramenti non mouetur per se, sed solum per accidens, q.76.6.o.pag.363
Christus in Eucharistia non est vt in loco, q.76.a.1.pag.363
Christus videt se corporaliter sub sacramento, q.76.7.a.pag.364
Christus in triduo si fuisset in Eucharistia, passus fuisset in eo, passione innata, non passione illata, q.81.a.4.o.pag.396
Christus sumpsit corpus suum, & sanguinem in Eucharistia, q.81.a.1.o.pag. 175.& q.84.7.4.pag.405
Christus sumpsit Eucharistiã sacramentaliter, & spiritualiter, sed aliter quàm cæteri, q.81.a.3.pag.396
Christus dedit in sacramento discipulis corpus suum passibile, sed sub impassibili modo, q.81.a.o.pag.386
Christus dedit Eucharistiam Iudæ in cœna, præter buccellam intinctam, q. 81.a.o.pag.396.
Christus significat naturam diuinam, & humanam, q.16.5.c.pag.103.& q.17. 1.c.pag.110
Christus noluit nasci de sacerdotibus, q.22.a.2.pag.128
Christus potest dici bis natus, q.35.a.4.pag.cad.
Christus tanquàm dominus creator omnis temporum, elegit tempus in quo nasceretur, q.35.a.o.pag.579
Christus voluit nutriri in Nazareth, & non nasci, quia voluit florere per virtuosam conuersationem, & non per carnis originem, q.31.a.2.pag.128.
Christus in sua infantia, & pueritia in nullo differebat ab aliis pueris, quo ad exteriorem conuersationem, q.20.a.3.pag.124
Christus secundum aliquid fuit in triplici statu, scilicet innocentiæ, culpæ, & gloriæ, q.13.a.2.p.pag.88
Christus nullum habuit peccatum, q.14.a.o.pa.88.& q.15.a.o.pag.110. & q. 31.a.o.pag.163
Christus non est filius Dei adoptiuus, q.23.a.o.pag.133
Christus fuit filius adoptiuus Ioseph, q.28.a.1.pag.140
Christus fuit maior angelis secundum vtranque naturam, q.22.a.1.pag.127
Christus secundum humanitatem influit in angelos, & in eis aliquid causat, q.8.a.c.2.3.pag.65
Christus perfectus videt essentiam Dei quàm omnes angeli & homines, q. 10.a.o.pag.77.& q.11.a.o.pag.81
Christus secundum diuinitatem fuit causa suæ resurrectionis, non autem secundum humanitatem, q.53.a.o.pag.231
Christus post resurrectionem eius apparuit pluries, sed non est conuersatus cum discipulis suis continue sicut prius, q.55.a.o.pag.257
Christus vbi corporaliter ante ascensionem manserit, acicitur, q.35.a.2.p.257
Christus per baptismum reparat personam, & per resurrectionem naturam, q. 69.a.3.pag.325
Christus in triduo fuit totus vbique, sed non totum, q.52.a.o.pag.249
Christus secundum quod homo est persona, suppositum, hypostasis, & res naturæ, omnium istarum propositionum idem est iudicium, q.16.a.2.p.109
Christus secundum quod homo habet gratiã vnionis, est vera, q.16.a.1.2.p.108
Christus secundum quod est iste homo est Deus, est vera, q.16.a.1.3.p.108
Christus secundum quod homo est suppositum, vel hypostasis, vel persona, si ly homo stet pro persona, propositio est vera, q.16.a.2.o.pag.109
Christus secundum quod homo est Deus, propriè est magis ueganda quàm affirmanda, q.16.a.1.o.pag.108
Christus est tantum homo, est falsa, sed hæc est vera, Christus est tantum id, quod est homo, q.17.a.1.pag.110.
Et Christo demonstrato, hæc est falsa, iste homo incipit esse, nisi addatur aliquid, scilicet secundum humanitatem, q.16.a.o.p.107
Christus est creatura secundum humanam naturam, & minor patre, est vera, sed hæc est falsa, Christus est creatura, nisi addatur, secundum humanam naturam, q.19.a.o.pag.106
Christus secundum quod homo est creatura, est magis concedenda quàm neganda, sed hæc est neganda, Christus secundum quod hic homo est creatura, q.16.a.o.pag.108
Christus est in quem antiqui patres ferebantur per eandem fidem & dilectionem, qua & nos in ipsum ferimur, ideò pertinebant ad idem corpus ecclesiæ ad quod nos pertinemus, q.62.a.3.p.249.& q.8.a.3.pag.64
Christus secundum quod homo, est caput ecclesiæ, q.8.a.o.pag.62.
Christus secundum animam & secundum corpus, est caput hominum quo ad vtrumque, q.8.a.o.pag.83
Christus & alij dicuntur capita ecclesiæ, sed differenter, q.8.a.o.pag.67
Christus est caput hominum secundum diuersos gradus, q.8.a.o.pag.64
Christus est caput omnium qui fuerunt à principio mundi vsque ad finem ipsius, & omnium qui ad ecclesiam pertinent secundum omnem locum & tempus, & statum, & propria virtute, q.8.a.6.c.pag.64
Christus habuit summum gradum fortitudinis, q.15.a.3.pag.94
Christus virtute suæ deitatis in se & in suis discipulis fine abstinentia carnem comprimebat, q.40.a.2.pag.197
Christus habuit multò perfectius quicquid est perfectionis & virtutis in fide & spe, q.7.9.1.pag.58
Et eius voluntas informabatur charitate & aliis virtutibus, quæst. 49.a.2. pag.237
Christus quo ad intellectum habuit plenam Dei visionem, sed quo ad imaginatiuam habuit quasdam similitudines, in quibus potuit speculari diuina, q.7.a.1.pag.57
Christus est vnum & vnum, sed non duo, q.17.a.o.pag.101
Christus quæ ab alijs obseruanda instituit, primo ipse obseruauit, quæst.81.a. c.pag.396
Christus est aliquid quod est pater, & est aliquid quod non est pater, q.17.a. 4.pag.110
Christus non potest dici filius spiritussancti, nec etiam totius trinitatis, q.32. 3.o.pag.166
Christi persona simpliciter constituitur secundum naturam, non autem secundum naturam humanam, nisi secundum quid, vt ab ea denominatur homo, q.3.a.3.pag.27
Christi persona est tota in quoliber loco, sed non totaliter, q.52.a.3.pag.246.
Christi natura humana est in ipso nobilior, quàm in alijs, q.2.a.2.a.& 5.p.12
Christi humanitas quid sit, q.7.a.3.pag.31.& q.13.a.c.pag.87
Christi humanitas quid dicatur, q.2.a.3.pag.12.& qu.22.a.pag.84
Christi virtus quid, q.52.a.2.pag.249
Christo non attribuitur natura humana in abstracto, nec partes eius, q.2.a.6. pa.20.& q.17.a.c.pag.110.& q.50.a.3.pag.239
Christos. ver. Anima, Apparitio, Ascensio, Corpus, Crux, Dæmon, Dolor, Gratia, Iudæi, Iudiciaria, Meritum, Miracula, Nasci, Natiuitas, Occisio, Operatio, Oratio, Passio, Persona, Potestas, Prædestinatio, Prædicatio, Resurrectio, Reuerentia, Sacerdos, Sanguis, Sacramenta, Sedere, Sepulchrum, Sepultura, Subiectus, Tentatio, Triduo, Tristitia, Virtus, Vita, Vnio Voluntas. Zachæus. ver. Centurio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONTENTORVM IN COMmentarijs tertiæ partis alphabetica annotatio.

Absolutionis forma in quibus verbis consistat, q.84.a.3. pag.404.
1 Abstractionis duplicis dilucidatio, q.3.ar.3.pag.5.
2 Abstractionis per modum resolutionis nomine quid intelligatur, q.3.ar.3.ad 3.pa.30
3 Abstractis per intellectum diuinis personalitatibus, an possit intelligi natura diuina assumere, q.3.ar.3.ad 2. pag.ead.
4 Actus habetur secundum quandam eminentiam, ergo est actuosus aliorum, an valeat consequentia, q.8.art.5.pag.65
1 Affirmatio si est causa affirmationis & negatio negationis: ista regula tenet in solis causis propijs, q.64.ar.6.ad 1.pag.294
1 Agens proprie dicitur posse vt propium effectum, & vt in propriam naturam, quod vnica transmutatione potest educere de potentia in actum, q. 28.ar.1.ad 5.pag.249
2 Altaris & aliarum rerum ecclesiasticarum inanimatarum consecratarum virtus, q.83.ar.3.pag.400
1 Amydum. vide Eucharistia.
1 Analogia Nomen.
1 Angeli deficere necessitatem reparationis, quomodo intelligatur, q.4.ar. 2.pag.37
2 Angeli. Ministrare.
1 Anima separata an in cõmuni resurrectione huius vel illius reuersa ad corpus retineat suam propriam terminationem, an perdat illam, & terminetur personalitate totius, q.6.ar.3.pa.49
1 Antichristus an dicatur caput omnium malorum, tam dæmonum quàm hominum, q.3.ar.8.pag.67
1 Arguere an liceat à destructione antecedentis. q.17.ar.1.pag.109
Armeni. Eucharistia.
1 Ascendisse Christum in cœlum virtute animæ glorificatæ, cum dicitur, an intelligatur tantum de motu locali ascensionis, q.57.art.3.pag.263
1 Assumi naturam per se separatam non fuisse conueniens, quomodo intelligatur, q.4.ar.4.pag.41
2 Assumptibile non attenditur secundum potentiam passiuam naturalem, ergo secundum congruentiam, an valeat consequentia, q.4.ar.1.pag.37
3 Assumptionis terminus proprius quid sit, absolutumne aliquid vel relatiuum, q.2.ar.8.pag.20.
4 Assumptionis in mysterio an sit ordo naturæ partium humanæ naturæ adinuicem, & partium ad totum. q.6.ar.1.ad Duran.pag.47
5 In assumptione carnis quomodo dicitur animam mediate secundum Sanct. Tho. q.6.ar.1.ad 3.pag.47
6 Dupliciter potest intelligi substantiam animæ præexistentem in assumptione corumpi, q.3.art.3.pa.27
7 An verbum assumpserit humanam naturam mediantibus eius partibus, q. 6.ar.5 ad 1.pag.31
8 An personæ diuinæ conueniat primò ratione essentiæ diuinæ assumere terminatiuè, q.3.a.2.pag.27
9 An sit possibile diuinis personis vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam, q.3.ar.6.ad Sco.pag.31
10 Plures personæ non possunt assumere vnam personam. Ibidem ad Duran.
1 Athanasij similitudo de anima rationali, intelligitur quantum ad vnitatẽ suppositi. q.2.ar.1.pag.10
1 Augmentum non esse sine motu locali intelligitur de motu locali formaliter, vel æquiualenter, q.53.ar.1.pag.168

B

1 Baptizare aliquem extra necessitatis casum eo modo, quo in necessitatis casu licet, an sit peccatum mortale. q.67.a.4.& 5.pag.311
2 Baptizari vnum quomodo duo possint vel non possint: & qua forma vti debeant, q.67.ar.6.pag.311.& 314
3 Baptizati quomodo debeant filij Iudæorum, q.68.ar.10.pag.322
4 Baptizato ficte an precedente fictione incipiat baptismus valere ad salutẽ, q.69.ar.9.& 10.pag.317
5 Baptismus quomodo precedente fictione valeat ad salutem, q.69.art.9.& 10.pag.317
6 Baptizatos fuisse Ioannem & apostolos à Christo rationabile est, q.38.art. 6.pag.8
7 Baptizandus an de necessitate debeat habere intentionem suscipiendi baptismum, q.68.ar.7.pag.319
8 Baptizando plures si non intercederet alia mutatio quàm dicere, baptizo vos, non videretur ad hoc magna necessitas exigi, quæst. 67.artic.6. ad 2. pag.311
9 Baptizandi & prædicandi officium non conuenire diaconis quomodo verum sit, q.67.ar.2.pag.310
10 Baptismus celebratus in nomine Christi vel Trinitatis an valeat. q.66.a.6. pag.305
1 Baptismus verus an sit, si aliqua ex tribus immersionibus omittatur, q.66. ar.8.pag.306
12 Baptismus quare sit irreiterabilis. q.66.ar.9.pag.307
13 Baptismus in voto parentum, an sufficiat in necessitatis casu ad salutẽ parulorum, q.68.ar.1.& 2.pag.316
14 Baptismi proprius effectus quis sit, q.62.ar. 2.pag.280
15 Baptismi differendi tempus quomodo debeat determinari, q.68.ar.3.p.317
16 Baptismo quare attribuatur aperire ianuam paradisi, cum sit per se primo effectus mortis Christi. q.69.ar.7.pag.326
17 Baptismalem exorcismum aperire sensus, & vnctionem in vertice baptizati, operari conseruationem gratiæ baptismalis, quomodo intelligatur, q.70. & 71.art.3.pag.332
Ecclesia. ver. Eucharistia. Fictio. Minister.
1 Beatitudinem esse quæ Deus est diues, quomodò intelligatur, q.23.art.3. pag.169
2 Beato cuilibet conuenit videre omnia ad se spectantia, quæst.10.artic.2. pag.75
1 Boni de ratione loqui aliud est, quàm loqui de ratione talis boni, q.1.ar.1. in cor.pag.2

C

1 Character sacramentalis an sit deputatiuus hominis ad cultum Dei, q. 63.ar.2.pag.285
2 Character sub quo genere generalissimo ponatur, & in qua specie, q.62.a. 2.ad Sco.& Duran.pag.280
3 Character est in genere potentiæ. Ibidem.
4 Character est spiritualis potentia: quia conuenit ministris Christi. Ibidem.
5 Character non est per se in genere. ibidem.
6 Character an sit subiectiue in potentia animæ, q.63.ar.4.ad Sco.& Duran. pag.282
7 Character an sit in intellectu, q.63.ar.4.pag.282
8 Character in baptismo tenet locum dispositionis, & formæ, q.69.art.9.& 10.pag.317
9 Character an sit potentia pure passiua, q.72.ar.5.pag.336
10 Character confirmationis de necessitate præsupponit characterem baptismi, q.72.ar.6.pag.336
11 Character sacrorum ordinum de necessitate præsupponit characterem baptismi. Ibidem.
1 Charitatis feruor in hac vita quis sit, qui non compatitur peccatum veniale, q.87.ar.1.pag.411
1 Causa duæ totales virtutibus propijs agentes ac eiusdem rationis, non possunt vnum, & eundem per se effectum producere, quæ.67.ar.6.pag.313
1 Celebrare. Eucharistia. vlt.
1 Circumcisio Christianorum Iudæorum dicentium se circuncidi, vt conformentur Christo, an sit licita, q.37.art.1.pag.185
1 Columba in cuius specie spiritus sanctus descendit super Christum baptizatum, an fuerit verum animal, q.39.ar.7.pag.195
1 Cometa quare putatur esse potius signum mortis principum, quàm aliorum hominum. q.76 ar.7.pag.284
1 Communicare le alijs importat perfectionem ad minus in his, quibus communicatur, q.1.ar.1.in cor.pag.2
2 Communicare seipsum pertinet ad boni rationem, non quidem determinatè per modum naturæ aut liberè sed communiter, & indeterminate ad vtrumque modum. Ibidem.
3 Communicare cum excommunicatis per concilium Constantien. concessum est: præterquàm in duobus casibus, q.82.ar.9.pag.339
4 Communio an non solum ecclesiæ, sed etiam Christi præcepto sit necessaria, q.80.ar.11.pag.192
5 Communio populatis sub vtraque specie, an sit licita. ead.quæst.art.12.in prin.pag.ead.
6 Communio sub vtraque specie, an sit in præcepto. Ibidem de hac specialiter materia: quæstiuncula.1
7 Communio sub vtraque specie an sit necessaria omnibus, comprehendendo etiam infantes. Ibidem.
8 Communio dicta an sit necessaria omnibus adultis. An omnibus sacerdotibus. An omnibus confitentibus. Ibidem.
9 Cõmunio sub vtraque specie: an sit vtilior quàm sub specie panis tantùm. eod.art.q.2.pag.9
10 Cõmunio popularis sub vtraque specie, an expediat ecclesiæ Christi. eod. art.q.3.pag.36
11 Iudicium discretionis requisitæ ad communionem in pueris, debet à patre tibus. & confessore fieri, q.80.ar.ad vlt.pag.191
1 Confiteri semel in anno an iussus, id est, sine peccato mortali existens teneatur, q.65.ar.2.ad 4.pag.298
2 Confitens sua peccata ante baptismum receptum non est absoluendus, q. 68.ar.5.& 6.pag.319
3 Confirmationis sacramento deputantur fideles ad seruitium speciale, spectans ad officium principis, q.65.ar.3.ad 2.pag.299
2 Confirmationis sacramenti, an episcopus sit ita proprius minister, quòd à non episcopo facta nulla esset: & tamen ex dispensatione apostolica non episcopus possit illam conferre, quæst.72.art.8.9.10.& 11.pag.338
3 Chrisma per totum.
1 Coniunctionis in litera posita distinctio ex parte extremorum: vel ex parte terminiad sit sufficiens, q.2.art.9.pag.22
2 Coniunctionis humanæ naturę cum persona filij Dei duplex acceptio, q. 2.ar.10 pag.23
3 Coniuncta duo realiter an vbi est vnum oporteat esse & reliquum, q.76. art.7.pag.364
1 Conuertio duplex, scilicet formalis, & substantialis, quæ.75.artic.4.pag. 354
1 Compositio ex contrarijs an sit prima causa mortis & aliorum defectuum humanæ naturæ, an vero peccatum, q.15.ar.5.pag.95
2 Compositionis ratio imperfectionem componentium formas, an importet q.2.ar.4.ad 3.dubium.pag.15
3 Compositionis multiplex genus. Ibid.
1 Confecrare Sacerdotes.
1 Constantinum fuisse mundatum à lepra in baptismo, nullius auctoritate constat, q.69.ar.8.ar.3 pag 317
1 Contritio secundum essentiam an sit pars sacramenti, quæst. 90.pagina 415
1 Contactus Christi quilibet an sit sanctificatiuus totius sacramenti an solus contactus in vsu constitutiuo sacramenti, q.32.artic.3.pag.166
1 Conueniens claudit in se possibile, & addit superillud, quæ. 1.ar.1.in tit. pag.2
1 Conuerti vnum in aliud potest dupliciter, scilicet per transsubstantionem, & per transmutationem, q.2.ar.1.pag.10
2 Conuertibilitas cuiuscunque creaturæ in quancunque aliam secundum agens virtutis infinitæ, quomodo intelligatur, qu.75.artic.4.ad 3.pag.354
3 Conuertibilitatis ratio quæ sit, q.75.ar.4.ad 3.pag.354
1 Corpus esse vicinius personæ propriæ, animam autem naturæ humanę, quomodo intelligatur, q.6.ar.1.ad 2.pag.47
2 Corpus quando sit animale, & quando spirituale secundum Augustinum, q.54.ar.3.pag.354
3 Corpora elementaria sicut habent duplices motus, ita corpora cœlestia vltra naturalem inclinationẽ ad suos cursus possunt mutari in illud, quod autor naturæ facit, q.44.ar.2.pag.210

Cor-

4 Corporum cœlestium visione an possint comprehendi virtutes eorum, q.12.ar.1.ad Duran. pag.83
1 Creaturæ an possibilis sit sublimior gradus diuinæ visionis quàm sit gradus animæ Christi, q.10.ar.4. ad 3.pag.77
2 Creaturas denominari aliquales ex eo quod conuenit eis secundum propias causas: non autem ex eo quod conuenit eis secundum primas, & vniuersales causas, quomodo sit intelligendum, q.4.ar.2.pag.38.
1 Chrisma quid sit, q.72.ar.1.& 2.pag.333
2 Chrisma esse consecratum ab episcopo an sit de necessitate sacramenti. q. 72.ar.3.pag.335
3 Chrismatis consecrationem an Papa possit committere singulari sacerdoti. Ibidem.

Confirmatio per totum.

1 Chrysostomus. Vide passio. Paulus.
1 Christus principalius venit abolere peccatum totius naturæ: quàm peccatũ vnius personæ, q.1.ar.4.pag.8
2 Christus si naturali generatione aliquem produxisset, purum hominẽ produxisset, q.2.ar.5.ad 2.pag.16
3 Christus quomodo dicatur caput ecclesiæ, q.8.ar.1.pag.62
4 Christus in via scientię infusæ non indigebat conuersione ad phantasmata. ad Duran, q.11.ar.2.pag.80
5 Christus an voluerit humana voluntate per alios homines aliquid fieri, & non potuerit facere quod fecit, q.13.ar.4.pag.89
6 Christus certus erat de euẽtu mortis, & reliquorum malorum futurorum, & quomodo, q.15.ar.7.pag.97
7 Christus non debet dici homo dominicus, & quare, q.16.ar.3.pag.101
8 Christus an meruerit exteriora bona, quia dignitas merendi spectat ad charitatem, ac per hoc præstat exteriorum bonorum præsentiæ coæuæ, q.19. ar.3.pag.122
9 Christus prædestinatus est filius Dei. an hæc locutio sit propria, q.26.art. 1.ad 2.& 3.pag.134
10 Christus proprie est mediator inter Deum, & hominem, q.26.pag.141
11 Christus ante Ioannis baptisma quid exercuerit, q.40.ar.1.pag.35
12 Christus in quibus fuit exemplum perfectionis, q.40.ar.2.pag.37
13 Christus quare nihil scripserit, q.42.ar.4.pag.205
14 Christus gloriam animæ suæ deriuauit in corpus in transfiguratione, q.45. ar.2.pag.214
15 Christus sua passione impleuit legem totam & omnem iustitiam omnis generis iuris & præcepti, q.47.ar.2.pag.245
16 Christi animæ descensus ad inferos, ad infusionem luminis gloriæ in sanctis patribus operatus est, q.52.ar.2.pag.245
17 Christus in suo descensu duo genera à purgatorio liberauit, q.52.ar.8.pag. 249
18 Christus an corporaliter visus fuerit à Paulo, & an visio illa tunc fuerit quã do dixit Saule, Saule quid me persequeris, q.57.ar.7.pag.264
19 Christus in quantum homo an sit vel sedeat in cœlo, q.58.a.2.pag.266
20 Christus secundum quod homo an dicendus sit filius Dei, q.58.a.3.pa.266
21 Christi actiones humanæ possunt dupliciter considerari, qu.1.ar.2.ad 3.p.5
22 Christi persona dupliciter distinguitur, q.2.ar.4.pag.15
23 In Christi persona sunt duæ ratione subsistendi in duobus naturis: licet sit ibi vnum subsistens simpliciter, & vna ratio subsistendi simpliciter. Ibid.
24 Christi personam esse compositam, an sit simpliciter & formaliter verum. Ibidem.
25 Christi natura humana se habet ad personam filij Dei sicut se habet natura Sortis ad personam Sortis, q.2.ar.10.pag.20
26 Christi natura corporalis quomodo possit agere in angelos, q.8.ar.4.ad 3. pag.65
27 Christi anima non videt in verbo, quicquid videt verbum, q.10.ar.2.ad 2. pag.75
28 Christi anima an ex hoc quòd scit omnia quæ scit Deus scientia visionis, se quatur ipsam scire infinita, q.10.ar.3.pag.76
29 Christi animam an bene concludatur habere per scientiam infusam notitiã omnium singularium, q.11.ar.1.pag.79
30 Christi anima an imperfectius quocunque angelo intuitiuè cognouerit in proprio genere, quicquid intueri vtique datum est, q. 11.arti.4.pag.81.ad Scotum.
31 Christi animæ species intelligibiles infusæ an fuerint perfectissimæ, q.11.a. 6.ad Sco.pag.82.
32 Christi animæ an insit virtus instrumentalis ad omnia miracula, q.13.art.2. pag.156.
33 Christi priuilegium est meteri aliis ex condigno, q.19.ar.4.pag.123
34 Quomodò intelligatur, quod inquantũ Christi humanitas operabatur virtute diuinitatis sacrificium Christi erat efficacissimum ad delenda peccata per gratiam, q.2.ar.3.ad 1.pag.129
35 Christi carnem efficere, aliter attribuitur personæ spiritussancti: & aliter filio eandem assumere, q.32.ar.1.pag.164
36 Christi corporis firmario in primo instanti fuit peccata essentialiter: non autem quantitatiue, q.33.ar.1.pag.168
37 Christi animæ an inconueniat quod aliqua perfectio actus secundi ei de no uo aduenerit, q.34.ar.2.pag.171
38 Christi doctrinæ excellentia penes quę attendatur, q.42.ar.1.pag.203
40 Christi anima an habuerit potestatem præseruandi corpus suum à morte, q.47.ar.1.ad Sco.pag.216
41 Christi anima vnde habuerit prædictam potestatem. Ibidem.
42 De Christi clamore in cruce duplex modus dicendi. cod.arti.ad 2.pag.217.
43 Christi mortis celeritas fuit & naturalis & voluntaria. Ibidem.
44 Christi verba, ego pono animam meam, &c. & similia, quomodo intelligãtur, q.50.ar.3.ad 1.pag.239
45 Christi corpus viuum & mortuum an fuerit idem numero simpliciter, q. 50.ar.5.ad Sco.pag.240.
46 Christi mors an fuerit meritoria ex parte animæ, q.50.ar.6.pag.241
47 Christi corporis præseruatio a putrefactione, an attestetur virtuti ipsius naturæ & voluntariæ morti, q.51.ar.3.pag.259
48 Christi mortis tres dies, & dies creationis mundi diuersimode ordinantur, q.51.ar.4.pag.245
49 Christi descensus ad inferos, an fuerit secundum substantiam animæ, an solum secundum effectum, q.52.ar.2.pag.244
50 Christi pœnalitates intrinsecæ quantum duraverint, q. 52.ar.4.pag.246
51 Christi humanitas quid sit, q.50.ar.1.pag.269

52 Christi corpus an conuenienter opinemur esse extra totam continentiam cœlorum corporeorum: ita quòd planta pedis eius sit supra conuexum supremi cœli, q.57.ar.4.ad Duran.pag.263
53 An sicut ex defectu materiæ magnificentiæ in Christo, non sequitur defectus magnificentiæ interioris: ita nec ex defectu materiæ fidei sequatur defectus fidei in eodem, q.2.ar.3.pag.13
54 An spes in Christo respectu secundario speratorum fuerit habitus aliquis, q.7.ar.4.pag.54
55 An oporteat in Christo ponere scientiam inditam, & quare, quæst.9.art.3. pag.71
56 in Christo non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem, vt fuit in Adam, cur in litera asseratur, q.9.ar.4.pag.72
57 An in Christi concessa cognitione abstractiua omnium singularium, concedenda sit cuiusliber singularis propria species in Christi intellectu, q.11.ar. 1.ad Sco.pag.78
58 An in Christo fuerit cognitio intuitiua omnium singularium, ad Sco. q. 11.ar.1.pag.78
59 Christo non est adempta potestas deriuandi gloria animæ ad corpus: ergo gloria illa claritatis quæ apparuit in Christo in transfiguratione, deriuata est ab anima, an hæc ratio valeat, q.45.ar.2.pag.214
60 Christo conuenientium mediante natura humana diffinitio, q.48.arti.5. pag.233
61 Christum deleuisse omnia peccata mundi, quomodò intelligatur, q.2.art. 4.pag.7
62 Christum fuisse assumptum à diabolo, quid sit, q.41.art.4.pag.201
63 Christum palam desuisse & in occulto nihil fuisse loquutum, quomodò intelligatur, q.42.ar.3.pag.205
64 Christum sedere ad dexteram patris cum dicitur, quam diffinitionem imponet ly ad, q.58.ar.2.pag.265

Debitum secundum decentiam ad opus operatum, est debitum secundum necessitatem ad opus operans ministri. q.64.ar.6.pag.293
1 Dæmones an cognouerint Christum esse Messiam in lege promissum, q. 44.ar.1.pag.209
2 Dæmones an cognouerint Christum esse verum Deum, q.44. arti.1.pag. 209
4 Denominatio. Humanum.1.
1 Deus intelligi potest tribus modis plusquam genere diuersis communicare seipsum creaturæ, q.1.ar.1.in cor.pag.2
2 Deus an fallere possit, q.5.ar.5.pag.45
3 Deus est homo, an hæc propositio sit in materia naturali, & per se, q.16.ar. 1.ad 1.pag.100
4 Quomodo intelligatur, Deum supponere pro parte, qu.16.arti.2.ad 1.pag. 101
5 An solius Dei natura prædicetur de supposito, q.17.ar.1.pag.110
6 In Deo nihil inueniri præter rationem suæ naturæ, quomodo intelligatur, q.2.ar.1.pag.10
7 In Deo inuenitur duplici modo subsistens & habens naturam, qu.3.art.2. pag.27
1 Diabolus. Quomodò diabolus machinando in mortem Christi excesserit modum potestatis sibi à Deo traditæ, q.49.ar.2.pag.234
1 Differentia inter suppositum & naturam, an habeat locum in angelis, q.2. ar.2.in cor.pag.16
1 Displicere potest dupliciter fieri, q.84.ar.2.& 9.pag.405
1 Distingui secundum rem contingit dupliciter, primo vt duæ res, quarum vna nihil est alterius: secundo sic vt vna res includat totam aliam & superaddat ei aliquid aliud, q.2.ar.2.in cor.pag.11
1 Diuina eminentia in timore reuerentiali Christi, an habuerit rationem reuerendi quatenus eminentia Dei absolutè, an quatenus potens est infligere malum, q.7.ar.6.pag.55
1 Docere Excellentiori modus dicendi verbo quàm scripto, q.42.arti.4. pag.205
1 Dolor est passio appetitus sensitiui ex corporis læsione percepta sensu, q.15. ar.5.pag.93
1 Donum nullum perdi sine culpa, quomodo verificetur, q.89.ar.2.pag.338

Ecclesia. in hoc quod ecclesia pro paruulis credit, intendit, enuntiat, est quædam accommodatio, q.68.ar.9.pag.321
2 Ecclesię fides quomodo profit infanti baptizato, quæst. 68.artic.9.2.pag. 321
1 Episcopus dum consecratur an debeat pontificel celebranti concelebrare, q. 82.ar.2.pag.398
Chrisma & Confirmatio.2.
2 Esse in persona, quod est contra rationem formæ communis, quomodò intelligatur, q.4.ar.4.pag.41
Existentia.1.2.
1 Eucharistiæ sacramentum quid dicatur, q.73.ar.2.pag.340
2 Eucharistiæ sacramentum an sit absolutè necessarium ad salutem, q.73.a. 5.pag.341
3 Eucharistiæ sacramentum an esset in pane solum celebrandum, vbi vinum non inueniretur, q.74.ar.1.pag.343
4 Eucharistiæ sacramentum quomodo debet fieri, q.74.ar.2.pa.344
5 Eucharistia. Ex qua materia debeat fieri panis consecrabilis, q.34.ar.1.pa. 172
6 Vua non est consecrabilis, q.74.ar.5.pag.346
7 Eucharistiæ sacramento falsum est quod Græci efferant calicem domini cũ vino tantum, hoc enim Armeni non Græci olim faciebant. Ibidem.arti.6. pag.346
8 Eucharistiæ in sacramento debet modica aqua vino misceri. Ibidem.
9 An oporteat aquam ex qua fit panis, pro hoc sacramento esse veram, & naturalem, q.74.ar.7.pag.347
10 De existentia corporis Christi in sacramento Eucharistiæ, quid ex sacra scriptura habeatur, q.75.ar.1.pag.349
11 Diuersæ opiniones circa nouitatem continentiæ, & nouitatem conuersionis. Ibidem.
12 Eucharistiæ in sacramento quomodò se habeant adinuicem, nouitas continentiæ, & nouitas conuersionis. Ibidem.
13 An hæc propositio, aliquid non potest esse vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem vel alterius conuersionem in ipsum, sit vera & bene appli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cetur ad esse in sacramento, q.75.ar.2.pag.350
14 Eucharistiæ in sacramento quot interueniant mutationes, q.75.ar.2.pag.350
15 Eucharistiæ in sacramento si substantia panis remaneret, non esset verum quod Christus dixit, hoc est corpus meum. Ibidem, ad Sco. & Duran.
16 Eucharistiæ in sacramento si esset alia substantia sub accidentibus panis, quàm corpus Christi, an contrarietur veneration Eucharistiæ. Ibidem.
17 Eucharistiæ in sacramento panis non redigitur in nihilum: sed mutatur sub stantia panis in corpus Christi: secundum Ambrosium, q.75.ar.3.ad 3.pag.353
18 An conuersio panis in corpus Christi præexistens, & manens secundum suum esse antiquum sit possibilis, q.75.ar.4.pag.354
19 An hæc sit propria, quod erat panis est Christi corpus. Ibidem.
20 Si corpus Christi habet partes & proprietates suas sub modo sacramentali, an simpliciter necessario sequatur quod habeat eas sub existentia naturali, q.76.ar.2.pag.361
21 Christum esse sub hostia est quoddam esse relatiuum, q.76.art.6.pag.363
22 An ad motum hostiæ corpus Christi moueatur per accidens. Ibid. ad Sco.
23 Eucharistiæ in sacramento quomodò accidentia sint sine subiecto, diuersæ opiniones, q.77.ar.1.2.& 3.pag.367
24 An in rarefactione specierum sacramentalium noua illa quantitate particula quæ per rarefactionem fit, sit naturaliter à naturali agente, q.77.art.3.ad Sco.pag.370
25 De modo quo in instanti generationis nouæ substantiæ ex speciebus sacramentalibus sit materia, q.77.ar.5.pag.370
26 An omnia verba quibus vtimur in consecratione sanguinis sint de necessitate sacramenti, q.78.in tribus primis ar.pag.373
27 An sola verba consecrationis à sacerdote prolata (prætermisso canone) conficiant sacramentum, q.78.ar.1.ad 4.pag.373
28 Eucharistia. ver. Sacramentum.3
29 De veritate, & consignificatione huius orationis sacramentalis: hoc est corpus meum, q.78.ar.2.pag.374
30 Eucharistiæ sacramenti oblatio quomodo fiat, q.79.ar.5.pag.382
31 De tempore, modo, & subiecto seu effectuum Eucharistiæ, q.79.ar.5.pag.382
32 Dominus cùm dicit, nisi manducaueritis, &c. loquitur de manducatione spirituali in voto seu habitu, q.79.ar.1.pag.379
33 Eucharistiæ sacramentum sumens quid consequatur, qu.79.art.1.pag.379
34 Eucharistiæ sacramentum quibus negandum, q.80.ar.6.pag.388
35 Quam dicitur sacramenti eucharistiæ rem tantum esse gratiam suscipientium, aut vnitatem ecclesiæ, aut corpus Christi mysticum, hæc omnia sumuntur pro vno, & eodem, scilicet gratia Dei, q.73.ar.1.ad 3.pag.340
36 Habere rem sacramenti Eucharistiæ per votum ecclesiæ quid sit, q.73.art.3.pag.341
37 Inter suscipientem Eucharistiam, & suscipientem baptismum in peccato mortali differentia, q.79.ar.3.ad 1.pag.381
38 Eucharistiæ sacramentum sumens contritus, sed non confessus de peccato mortali, habens copiam confessoris, an peccet mortaliter, q.80.art.4.pag.382
39 Eucharistiæ sacramentum sumens in peccato mortali an committat grauius peccatum omnibus peccatis quæ sunt contra puras creaturas, q.80.art.5.pag.387
40 An expediat quotidie celebrare, q.80.ar.10.pag.391
1 Existere per se, & per se separatim existere, quomodo differant, qu.2.ar.2.ad 3.pag.4
2 Existentia. An de mente diui Tho. nullum sit in Christo esse actualis existentiæ creatum, q.17.ar.2.pag.112
3 An ita sit in veritate, quod in Christo nulla sit existentia substantialis, nisi diuina. Ibid. ad Sco. Duran. & Ioan. de Neapoli.
1 Experientia an solum pariat scientiam similium secundum speciem, q.12.ar.1.ad Duran.pag.82
1 Fictio simul cum peccatis commissis post baptismum, per pœnitentiam delenda est, q.69.ar.2.ad 2.& 3.pag.324
1 Filium Dei assumpsisse hominem, an debeat concedi, q.4.ar.3.ad 2.pag.42
2 Filiatio est ita suppositi vt subiecti, quòd non naturæ, q.35.ar.5.pag.176
3 Filiatio temporalis Christi an sit rationis tantùm. Ibid. ad Sco.
1 Finito omni posse fieri additionem, qualiter intelligatur, qu.7.art.12.ad 1.pag.60
1 Fomes peccati quomodò sit inordinata concupiscentia habitualis, q.27.ar.3.pag.144
2 An ex hoc quòd fomes est concupiscentia contraria rationi habitualiter, li ceat inferre, quod fomes est inclinatiuus ad malum, & difficultatiuus in bono. Ibid.
1 Quod fomes in beata virgine per diuinam prouidentiam perfectius ligabatur quàm per interiorem sanctificationem, quomodo intelligatur. Ibidem.
1 Formæ eiusdem speciei an possint esse simul in eodem subiecto, q.15.ar.5.pag.376
1 Gratia sumitur aliquando vt comprehendit sub se quemcúque infusum habitum, q.2.ar.10.pag.23
2 Gratia cuiuslibet singularis personæ an habeat quantitatem alterius rationis à quantitate gratiæ Christi, q.7.ar.11.pa.60
3 Gratia cuiuslibet singularis personæ an sit velut virtus particularis: & Gratia Christi velut virtus vniuersalis. Ibid.
4 Gratia vnionis in Christo duo in se claudit, q.7.ar.13.pag.61
5 Multorum dictorum sancti Thomæ, de gratia vnionis ratio. Ibidem.
6 Gratia Christi dupliciter dicitur, prima, q.8.ar.1.pa.62
7 Gratia viatoris, & comprehensoris, q.24.ar.4.pag.172
8 Gratiæ intentior gradus an comprehendatur sub annexis, quæ per deuotionem ministri impetrati possunt recipienti sacramentum, quæst.64.ar.1.pag.29
9 Gratiæ habitualis quomodò finis sit vnio personalis, q.7.ar.12.pag.60
10 Quare nullus purè viator attingat ad summum gratiæ ex parte gratiæ. Ibidem.
11 Dabile est summum possibile in gratia secundum sanctum Thomam, q.7.ar.6.pag.55
12 Gratiam habitualem in Christo ponere, an necesse sit, quæst.7.articul.1.pag.52
13 Christum esse principium vniuersale generis, habentium gratiã, quomodò intelligatur, q.7.pag.57
14 Gratiam in nobis efficienter incausare Christi actiones: quomodò intelligitur, q.8.ar.1.ad 1.pag.62

1 Habitus per se infusi, & habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecè, & essentialiter, q.9.ar.4.ad 2.& 3.pag.71
1 Hæresim incurri ex verbis inordinate prolatis, quomodo intelligatur, q.16.ar.8.pag.106
2 Hæresis est Arriana dicere Christum minorem patre. Ibid.
3 Hæresis quid sit. Ibidem.
4 Hæresis noua de conceptu Christi refellitur, q.31.ar.5.pag.161
5 Cum hæreticis in vocabulis communicare quomodò prohibitum sit, q.16.art.8.pag.105
1 Hypostasis. Vide. Homo. Christus. Vniti.
1 Homo dicitur, & est Deus propter vnionem, & quomodò. quæ.2.artic.2.pag.20
2 Homo quomodò prædicetur de Deo, q. 16.ar.1.ad Sco.pag.100
3 Hominem prædicari de Deo ratione relationis quomodo verificetur, q.16.ar.4.ad 4.pag.102
4 Homo est factus Deus, an in ista propositione ly homo possit supponere simpliciter, & personaliter, q.16.ar.7.pag.104.
5 Iste homo factus est Deus. an hæc sit vera. ibid.
6 Quare ista dicatur simpliciter vera, Deus factus est homo, ista autem simpliciter falsa, homo factus est Deus. Ibidem.
7 Iste homo, id est, Christus incepit esse, an hæc debeat simpliciter negari, q.16.ar.9.pag.106
1 Humanum. Quum dicitur quòd humana natura non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam secundum quod denominatur à tali natura, quomodo denominatio sumatur, q.3.ar.1.ad 3.pag.27
2 Humana natura in Christo, an inclinetur ad propriam personalitatem, q.4.ar.2.ad 3.pag.39
3 Humanæ dignitatis explicatio, q.4.ar.6.pag.43
4 Humanitas quomodo sit in triplici intellectu. Ibid.
1 Honorari vt causa honoris, non est honorari simpliciter, quia ly vt causa honoris est conditio diminuens, q.25.ar.1.pag.237
1 Hostia. Vide. Sacerdotes.
1 Hanua cœli per similitudinem dicitur fruitionis diuinæ consecutio, q.49.ar.5.pag.236
1 Ignorantiam inter defectus communes vbi de defectibus corporis agitur computare, quomodo liceat, q.14.ar.4.pag.91
1 Imago. Processus diui Thomæ, quo probat imaginem esse adorandam eadé adoratione qua Christus, quomodo valeat, q.25.art.3.ad Duran.pag.139
2 Imagines Dei an sint licitæ, q.25.art.3.ad 1.pag.139
1 Incarnari plus significat quàm exprimat, q.1.ar.1.in ti.pag.2
2 Quare non fuerit conueniens Deum incarnari immediate post peccatum, quinque rationes, q.1.ar.3.pag.8
3 Incarnatio Christi non debuit fieri in principio mundi, nec in finem mundi differri, q.1.ar.6.pag.9
4 Incarnationis mysterium quomodo significetur, quæst.1.articul.1.in tit.pag.2
5 Incarnationis pluralitatem quare sanctus Thomas hic non inuestigauerit. Ibidem.
6 Incarnationis possibilitatem quomodo tractauit. Ibid.
7 De incarnatione dupliciter loqui contingit. eodem ar.ad 1.pag.2
1 Inesse. In ista maxima, omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam illius, siue non, vnitur ei in persona, sumitur inesse proprie, vt inesse distinguitur contra extrinsecus adiacere, q.2.ar.2.pag.21
1 Infernus puerorum à sancto Thoma comprehenditur sub inferno damnatorum, q.52.ar.2.pag.245
1 Informandi duplex est modus, q.2.ar.1.pag.10
1 Ingratitudo quantificatur ex beneficio, q.88.ar.1.ad 1.pag.413
1 Intellectus creatus an possit simul videre infinita, ita quod distinctè cognoscat quodlibet eorum, q.10.ar.5.ad 2.pag.76
2 Intellectus humanus an potuit vti scientia infusa non conuertendo se ad phantasmata, q.11.ar.2.pag.80
3 Intellectus angelicus & animæ separatæ, & hominis beati differunt, q.76.ar.7.pag.365
4 Intellectus beatus an per actum beatificum videat corpus Christi in Eucharistia, q.76.ar.7.pag.364
5 An corpus Christi sacramentaliter videatur ab intellectu viatoris, nec ab intellectu angelico naturaliter, quia iste modus essendi est penitus supernaturalis, q.67.ar.7.pag.364
1 Intelligendi actus quo Deus intelligit an possit fieri actus intelligẽdi, quo anima Christi formaliter intelligeret. Et si non, an hoc sit quia est alterius naturæ, q.9.ar.1.pag.66
1 Intendere dicitur quis aliquid tripliciter, scilicet actualiter, virtualiter, & habitualiter, q.64.ar.8.ad 3.pag.296
1 Intensio iocosa ministri an tollat veritatem sacramenti, q.64.art.10.ad 2.pag.297
1 Iram componi ex tristitia & appetitu vindictæ quomodo intelligatur, q.15.ar.9.pag.97
1 Irregularitas homicidij ex defensione commissi, q.89.ar.3.pag.414
1 Iudæ peccatum an maius fuerit peccato Iudæorum, q.47.ar.6.pag.229
1 Iudæorum maiores an cognouerunt Christum esse Messiam, qu. 47.art.5.pag.228
1 Iudicium perfectum de re mutabili an detur, q.19.ar.5.pag.270
2 Iudicia diuina ad quæ se extendant, q.59.ar.5.pag.270

Deus vnus altior altero esse in superficie conuexa cœli empirei, ad quæ sensum dicatur, q.57.ar.3.pag.264
1 Lunæ dies quotus fuerit quando Christus mortuus est, q.46.art.9.pa.233
1 Lux maior offuscat minorem, & quomodo, q.5.ar.4.ad 2.pa.45

Magdalenæ erroneæ visionis rationabilis causa, quando Christum æstimauit hortulanum, q.55.ar.4.ad 2.pag.257
1 Maiores quando & quomodo debeant reprehendi, q.42.ar.2.pag.204
1 Maledictum esse à Deo quid sit, q.46.ar.4.ad 3.pag.219
Maria

1 Maria virgo cur sit adoranda, q.25.ar.5.pag.140
2 Maria virgo si sanctificata fuisset ante animationem, an indiguisset redemptione Christi, q.27.ar.1.pag.143
3 Maria virgo non fuit sanctificata ante animationem, ergo post animationem, an valeat consequentia, q.27.ar.5.pag.247
4 Affirmandum vt rationi consentaneum est quod in propria domo inuenta est in vtero habens, q.29.ar.2.ad 3.pag.153
5 Maria virgo an sit verè mater Christi, quia corpus Christi ex ipsa sumptum est, q.35.ar.5.pag.140
1 Mater an aliquo modo actiuè concurrat ad generationem prolis, qu.32.ar.4.ad Sco.pag.166
1 Materia propria formæ an sit ante aduentum formæ, q.6.ar.4.pag.40
1 Medium rei & rationis quomodo dicantur, q.48.ar.2.pag.231
2 Medium. Vide. Natura.
1 Meritoria operatio quotuplex, q.4.ar.4.pag.41
2 Primus actus meritorius tam in angelis, quam in anima Christi, fuit verè actus liber, quamuis ex natura determinatus ad bonum, quæst.34.ar.3.pag.172
1 Ministrare sacramenta an angeli possint, q.64.ar.7.pag.295
2 Minister indignus in articulo necessitatis (quomodo laico licet baptizare) baptizans excusetur à peccato, q.64.ar.6.ad 3.pag.294
3 Minister indignus an excusetur à peccato, tam si baptizet cum solennitate, quàm sine solennitate. Ibidem.
4 An huiusmodi administratio sacramenti ab indigno ministro sit ex suo genere peccatum mortale. Ibidem.
5 Ministri mentalis intentio, an exigatur ad perfectionem sacramenti, qu.64.ar.8.pag.295
6 Ministrum indignum in duobus casibus licet inducere ad exhibitionem sacramenti, q.64.ar.6.pag.294
7 Ministri ecclesiæ instrumentaliter operantur in sacramentis, ergo possunt sacramenta conferre etiam si sint mali, an valeat consequentia, qu.64.ar.5.pag.292
1 Miraculum quod Christus fecit in nuptijs, rationabiliter creditur fuisse primum eius miraculum, q.43.ar.3.pag.207
2 Miracula quæ in sacra scriptura non continentur an credenda sint, qu.27.ar.6.pag.148
3 Miracula quæ fecit Christus manifestant sufficienter ipsius deitatem, qu.43.ar.4.pag.208
1 Missa mali sacerdotis an sit tanti meriti quanti est missa boni, q.82.art.6.pag.398
1 Modus substantiæ, & modus quantitatis in litera positi, in quo differant, q.76.ar.1.pag.359
2 Modo substantiæ an intelligatur id quod communiter dicitur esse indiuisibiliter. Ibidem.
1 Motus in imaginem quatenus imago est, an sit idem cum motu in rem ipsam, q.25.ar.3.pag.138
1 Motus duplex quo instrumentum mouetur, q.62.ar.4.pag.282
1 Mutatio omnis species quædam mortis est, q.54.ar.3.pag.254

Natiuitas. Quum dicitur quòd natiuitas attribuitur personæ, vt subiecto nascenti, intelligitur de subiecto denominationis, q.35.ar.1.pag.173
2 Natiuitas Christi non debuit manifestari omnibus, ne meritum fidei minueretur, q.26.ar.2.pag.143
1 Natura composita quid sit, q.2.ar.1.pag.10
2 Natura an sicut est determinata ad vnum effectum, ita sit determinata ad vnum modum producendi illum, q.28.ar.1.pag.249
3 Naturæ ordine existente secundum quodlibet genus causæ, cur diuus Tho. ordinem naturæ duobus eorum appropriat, q.6.ar.5.pag.80
4 Naturæ ordinem ex parte materiæ in mysterio incarnationis cur diuus Tho. pertransierit. Ibidem.
5 Cur diuus Tho. in hoc mysterio medij secundum ostensæ ordinem ex parte agentis, secundum ordinem operationis in cor. artic.5. quæstio.6. non meminerit, quum tamen de illo in responsione ad primum tractauerit, pag.52
6 Naturalis virtus non potest transmutare ad certam formam, nisi determinatam materiam, q.28.ar.1.ad 5.pag.250
1 Nomen ab aliqua forma impositum nunquam pluraliter dicitur: nisi propter pluralitatem suppositorum, q.3.ar.7.ad 2.pag.33
2 Nominis alicuius trium personarum omissio tollit veritatem baptismi, q.66.ar.6.pag.305
3 Nominum passiones secundum modum significandi, quomodò allatæ sunt, q.2.ar.2.ad 1.pag.11
4 Nominum mutatio quo ad significandum in sacramentorum formis, an tollat veritatem sacramenti, q.66.ar.5.ad 7.pag.304
6 Nomina multiplicata ad vnum, in vno, vel ab vno, abusiuè vocantur analoga, q.60.ar.1.pag.271

Offensa an directè opponatur gratiæ, q.86.ar.2.pag.409
1 Ordines tres de facto in vniuerso inueniuntur, q.1.ar.3. in responsione ad dubia in cor. pag.3
2 Ordo necessarius simpliciter est ad salutem ecclesiæ: loquendo de ecclesia simpliciter & absolutè, q.65.ar.4.pag.300
1 Oratio sicut & voluntas distinguitur in simpliciter, vel secundum quid, q.21.ar.4.pag.127
1 Originale, & actuale peccatum in quo differant, q.1.ar.4.pag.7

Panis. Assur. Eucharistiæ.5
1 Paruuli in maternis vteris periclitantes, an possint per sacramentum baptismi voto parentum susceptum saluari, qu.68.ar.11.pag.321
2 Pati est communius quàm dolere, q.46.ar.6.pag.220.ad Sco.
1 Passionis Christi necessitas, an conuenienter quæratur antequam de eius possibilitate sit quæsitum, q.46.ar.2.pag.217
2 Liberationis humanæ modus per Christi passionem conuenientior fuit, quàm per solam Dei voluntatem, q.46.ar.3.pag.217
3 Circa passionis Christi effectum tria notabilia, q.49.ar.5.pag.236
4 Passioni, & morti tradere inuitum innocentem est impium: & crudele absolutè loquendo, non autem in ordine ad Deum, cuius sunt vita, & mors, q.47.ar.3.ad 1.pag.227
5 Passiones sanctorum an ecclesiæ proficiant per modum redemptionis, q.48.ar.5.ad 3.pag.233
6 Passionum Christi generalis quædam explicatio, q.46.ar.5.pag.219
7 Passionum generalitatem ad literam quare Christus susceperit, q.46.ar.5.pag.219
1 Pater vnica paternitate, an referatur ad plures filios, q.35.ar.5.pag.176
2 Patres sancti in limbo quem dolorem habuerint, q.52.ar.5.ad 1. pag.247
2 Paulus ita se obligatum omnibus Christi beneficijs aiebat: vt non solum vnà cum alijs, sed etiam ipse teneretur pro omnibus, q.1.ar.4.ad 3.pag.2
1 Paupertas per se voluntaria qua sit, q.40.ar.3. ad 1. pa.98
1 Peccans secundo, an ex hoc ipso grauius peccet, quam prius peccauerit, q.88.ar.1.ad 1.pag.412
2 Peccata dimitti sine fide passionis Christi explicite, implicite impossibile est potentia ordinaria, q.49.ar.1.pag.234
3 Peccatum veniale an opponatur feruori charitatis, q.87.ar.1.ad 3.pag.411
4 Peccata venialia an remittantur quandocunque gratia infunditur, q.87.ar.2.pag.end.
1 Pœnitentia de quo iure sit, q.84.ar.7.pag.405
2 Pœnitentiæ virtus quid sit, q.85.ar.1.pag.407
3 Pœnitentia an sit virtus acquisita, q.85.ar.6.pag.408
4 Pœnitentiæ sacramentum, an habeat materiam ex qua constituatur, q.84.ar.1.& 2.ad Sco.pag.404
5 Pœnitentiæ sacramenti res, an sit interior pœnitentia, an ornatus aliquis. Ibidem.
6 An totum sacramentum pœnitentiæ (compositum scilicet ex materia, & forma) causet remissionem peccatorum ratione vtriusque partis. Ibid.
7 Pœnitentiæ actus sub quo contineantur, q.85.ar.1.pag.407
8 An remissio culpæ sit effectus pœnitentiæ, vt est actus virtuosus, qu.86.ar.6.pag.410
9 Pœnitentiæ sacramenti partes quæ sint, q.90.ar.1.pag.415
10 Pœnitentiæ sacramentum sine satisfactione, an sit verum sacramentum, q.90.ar.2.pag.415
1 Persona. Quomodo verificetur quòd persona diuina impliedierit naturam humanam à propria personalitate, q.4.ar.2.ad 3.pag.38
2 An sola persona diuina possit propter suam infinitatem subsistere in duabus naturis, q.3.ar.1.ad 2.pag.26
3 Persona diuina quomodo est infinita, q.3.ar.7.pag.33
4 Persona seu hypostasis, quid addat super naturam singularem, qu.4. ar.7. ad 2.ad Sco.& Aureolum.pag.43
5 Personæ incommunicabilitas, an conuenienter assignetur per hoc quod est non posse prædicari de pluribus, q.3.ar.1.pag.26
6 Personæ quatuor attribuuntur, q.2.ar.2.in 2. parte cor.pag.12
7 Personam aliquam fieri hominem, quare non importat mutationem in subiecto acquirente naturam humanam, q.16.ar.6.ad 2.pag.103
8 Personalitatibus trium personarum per intellectum circumscriptis, an remaneat in intellectu vna personalitas Dei, q.3.ar.3.ad 2.pag.29
1 Possibile vel impossibile in ecclesiasticis mysterijs, & naturalibus attenditur secundum potentiam ordinariam, q.25.ar.2.pag.350
2 Potens in vnum, & non in amplius habere potestatem limitatam ad vnum, quomodo intelligatur, q.3.ar.7.pag.33
3 Potentia distinguitur in naturalem & obedientialem, q.1.ar.3. ad 3.pag.5
1 Prædestinatio quid est, q.24.ar.1.pag.133
2 Prædestinatio vt respicit prædestinata, quid præsupponat, qu.1.ar.3.ad 3.pag.5
3 Prædestinationis effectus duplices, quæst.1.art.3.in responsione ad dubia. pag.6
4 Prædestinationis prophetia quomodò compleatur, q.30.ar.1.pag.153
1 Prædicator verbi Dei quæ debeat cauere, q.40.ar.3.pag.201
2 Prædicandi actus est de numero actuum consecratorum, qu.64.ar.6.ad 1. pag.293
1 Productio. Naturalis modus productionis alicuius diuersus penes hoc quod est produci in corpore vel extra, & ante corpus arguit diuersitatem naturæ rei productæ, q.6.ar.3.pag.48
1 Propheta. Ad prophetæ rationem quid requiratur, q.6.ar.4.pag.54
1 Propositio affirmatiua falsa ex repugnantia terminorum, quomodò fiat vera, q.16.ar.10.pag.107
Quotidie. Eucharistia.vi.

Ratio superior animæ Christi in eius passione, an pateretur ex parte obiecti, q.46.ar.7.pag.221
1 Reddere. Quomodò reddatur æquialens Dijs & parentibus, q.1.ar.2.ad 3.pag.3
1 Reducens aliquid de potentia in actum, est in actu, an hæc propositio sit vera, tam in causis principalibus quàm instrumentalibus, q.9.ar.2.pa.70
1 Regi. Quum dicitur inferiora regi per superiora intelligendum est per superiora non secundum quid, sed simpliciter & absolute, quæst.59.art.6.pag.270
1 Remissio. An aliqua culpa à Deo remittatur sine gratia, q.87.ar.4.pa.413
2 Remissio peccato mortali, remanere inordinatam conuersionem ad commutabile bonum, quomodò intelligatur, q.85.ar.4.ad 1.pag.410
3 Ad remissionem peccati mortalis detestatio, & displicentia virtualis sufficiant, q.87.ar.1.pag.411
1 Relatio realis tria requirit, q.35.ar.5.pag.176
1 Resurgentes cum Christo, an ad vitam penitus immortalem surrexerint, q.53.ar.3.pag.252

Sacerdotium liceat totaliter à celebratione missæ abstinere, qu.82.ar.10.pag.399
2 An peccatum huiusmodi omissionis sit peccatum mortale. Ibidem.
3 An plures sacerdotes eandem hostiam consecrare possunt, q.82.ar.1.pag.397
4 An sacerdotes noui Episcopo eos ordinanti concelebrent: dicendo simul cum ipso verba consecrationis, q.82.ar.2.pag.397
1 Sacramentum an sit vere, & secundum rem causa instrumentaliter agens ad gratiam, q.62.ar.2.pag.279
2 Sacramentum causare in instanti non inconuenit nec Deum agere in tempore, q.62.ar.1.pag.297
3 Sacramentalis virtus inexistens verbis sacramentalibus quid sit, qu.78.ar.4.pag.376

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 Sacramentum imprimere characterem ex sacra scriptura non habetur: sed ex ecclesiæ authoritate non multum antiqua, q.63.ar.1.pag.284
5 Sacramentum perfici vbi sanctificatio perficitur, quomodo intelligatur, q.66.ar.6.pag.301
6 Sacramentum an perficiatur solùm nominibus, quę sunt in communi vsu, q.66.ar.6.ad 7.pag.303
7 Sacramentum recipiens cum peccato mortali, vel quia eius conscientiam non habet, vel quia non perfectè contritus, quando cõsequatur gratiam in remissionem peccatorum, ita quod virtute sacramenti fiat de attrito contritus, q.72.ar.7.pag.337
8 Sacramenta nouæ legis possunt considerari vt causæ & vt signa, q.62.ar.12.pag.60
9 Sacramentorum principalis effectus est gratia distincta contra characterem, q.62.ar.1.pag.279
10 Sacramentalis gratia distinguitur specie à gratia virtutum & donorum, q.61.ar.2.pag.280
11 Conditio requisita ad sacramenta non sufficit quòd sit secundum habitum, sed oportet quod sit secundum virtutem, q.64.ar.8.pag.95
12 Sacramentorum formæ licet in antiquis iuribus non inueniantur omnes expressæ: in consilio tamen Florentino sub Eugenio 4. omnes expressæ sunt, q.72.ar.4.pag.335
13 Sacramentis nouæ legis inest quædam virtus superaddita: quæ quidem virtus nihil aliud est, quàm motus quo instrumentum mouetur à principali agente, q.62.ar.4.pag.281
14 In sacramentis res & verba coëunt in vnum signum: quia velut materia & forma constituunt vnum sacramentum: quod non nisi vnum signum est, q.60.ar.6.ad 2.pag.274
15 Ad sacramenti perfectionem non requiritur de necessitate sacramenti eius formam constitui ex communioribus verbis in aliqua lingua: sed tantùm de necessitate præcepti ecclesiæ, q.60.ar.7.&.2.274
16 In sacramento prolatio verborum corrupti non impedit formam sacramentorum. Ibidem.
17 In sacramentis non debet esse tanta interruptio in forma verborum, quod continuitas orationis soluatur, q.60.ar.8.pag.275
18 Sacramentis an filij innocentes in statu innocentiæ indiguissent, qu. 61. ar.1.pag.277
1 Sacrificium offerri per modum satisfactionis quare dicatur, & effectum eius proprium esse, quod ex vi ipsius quatenus satisfactorium est fit, qu. 22.ar.4.ad 2.pag.129
2 Sacrificium Christi sumitur dupliciter, scilicet secundum se: & secundum suum morale sacrificium. ea.q.ar.5.pag.130
3 Sacrificium Leuit. 12. præceptum vtrum offerretur pro matre an pro filio, q.38.ar.3.pag.189
1 Sāguis qui erat in corpore Christi, an esset diuinitati vnitus, q.5.ar.2.p.44
2 Sanguis Christi effusus in passione, an totus resurrexit cum eo, q.54.ar.3. pag.254
3 Sanguis aliquando miraculosè in calice appareat, qua adoratione sit adorandus, q.76.ar.8.pag.366
4 Sanguinem totum resumere, an fuerit necesse Christo resurgenti, qu.54. ar.3.pag.254
1 Sanctificatio potest sumi dupliciter, q.27.ar.2.pag.144
2 Sanctificatio beatæ virginis in vtero matris, an habeatur ex sacra scriptura, q.27.ar.6.pag.247
3 Sanctificatio quæ fit per sacerdotium Christi est perpetua re consecrata manente, q.63.ar.5.pag.288
4 Sanctificata si fuisset beata virgo ante animationem: an incurrisset peccatum originale, q.27.ar.2.pag.143
1 Satisfacere pro peccato non potuit purus homo sufficienter, adæquando culpam commissam formaliter loquendo de puro homine, scilicet vt dicitur non solum per exclusionem coniunctionis cum diuino supposito: sed etiam per exclusionem diuinæ misericordiæ gratificantis. ad Sco. q. 1.ar.2.pag.11
2 Satisfacere an possit vnus pro alio, q.48.ar.2.pag.231
3 Satisfaciendi impossibilitatem quid causet, q.1.ar.2.pag.2.ad Sco.
4 Satisfactio Christi est perfecta, & condigna secundum æqualitatem ad culpam commissam, q.1.ar.2.ad 2.pag.3
5 Omnis alia satisfactio efficaciam habet ex satisfactione Christi ex duplici capite, q.1.ar.2.ad 2.pag.3
6 Satisfactio sacramentalis ex hoc ipso quod est pars sacramenti, auget gratiam, q.90.ar.1.ad 2.pag.415
7 Sepulchri Christi in petra excisio ad quid spectet, q.51.ar.2.pag.242
1 An valeat iste processus, distinctio sexus est à natura propter diuersam operationem ad generationem opportunam, ergo est penes diuersitatem agentis & patientis, ergo tota virtus activa est ex parte matris, passiua verò ex parte fœminæ, q.32.ar.4.pag.166
1 Siligo, Eucharistia.
2 Similitudo inter effectum & causam, quomodò in tertia conclusione literæ saluetur, q.50.ar.6.pag.241
3 Similitudines proprias vel poëticè tanquàm simulachra spiritualiũ interpretari, scribere aut prædicare præsumptuosum est, q.60.ar.5.ad 1.pa.243
3 Similitudo in litera assignata inter sensitiuum in homine & bruto, & humanam naturam in propria, & aliena persona, quomodò intelligatur, q. 2.ar.2.ad 2.pag.11
1 Socrates nihil scripsit sub nomine proprio, q.43.ar.3.pag.204
1 Spelta. Eucharistia.
1 Spiritussanctus an rectè inferatur esse effector filiorum Dei, quæst.32.ar.1. pag.164
3 Status. Aliud est hominem post mortem sortiri statum immutabilem secundum animam, & aliud est sortiri statum non impedibilem, q.59.ar.5. ad 1.& 3.pag.270
3 Quod in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus, quomodo intelligatur, q.61.ar.2.pag.277
3 Subsistere in diuinis formaliter loquendo est magis personale quàm essentiale, q.3.ar.2.pag.27
1 Substantia indiuidualis secundum materiam signatam quantitate percipitur à cogitatiua, q.75.ar.7.pag.364
2 Substantia indiuidualis vt habet modum essendi purè substantiæ, percipitur à solo intellectu. Ibidem.
1 Suppositum. Illud quod suppositum dicitur addere supra naturam, an oporteat esse ens reale, q.2.ar.2.pag.11
2 Quod suppositum addit supra naturam, an oportet esse intrinsecum supposito, q.2.ar.2.pag.11
3 Quid sit illud quod suppositum addit intrinsecum sibi supra hanc suam naturam. Ibidem.
4 Suppositum, q.2.ar.3.in tit.pag.13
T
Tradu&tio. De qua traductione loquatur Euangelista quum dicit: beatum Ioseph noluisse beatam virginem traducere, q.29. ar.2.ad 3. pag.151
1 Tentatio Christi fuit virtuosa contra nostras tentationes, qu. 41. ar.1.pag.200
2 Tentatio omnis ab intrinseco an sit peccatum, q.41.ar.1.ad 3.pag.200
3 Tentationum ordinis conueniens ratio in litera ponitur, ead. qu. art. 4. pag.201
4 An Christus si miraculum seciisset conuertendo lapidem in panem à se edendum, peccasset, eod.ar.ad 1
5 Tentationes vincendi modus est recursus ad sacras scripturas, & exempla sanctorum, q.41.ar.1.pag.200
6 Tentationum Christi ordinem explicat Matthæus secundum tempus, qu. 41.ar.4.ad 5.pag.201
7 Tentatus quare fuerit Christus à Diabolo, q.41.ar.4.pag.201
1 Timor. Motus appetitus sensitiui ex malo futuro apprehenso abstrahendo à certo vel incerto: an sit verè timor, q.15.7.pa.96
V
Verbum Dei assumpsisse humanam naturam in atomo dupliciter exponitur, q.2.ar.5.ad 2.pag.16
1 Virginitati mentali non præiudicat consensus in culpam coniugalem, & quare, q.29.ar.1.pag.153
1 Virtus heroica non differt specie à virtute communiter dicta, qu.7. ar.2. ad 2.pag.48
2 Virtus attribuitur capiti humano, & quo respectu, q.8.ar.1.pag.62
3 Virtutis perfectio an regulariter tollat fomitem, q.15.ar.2.pag.92
4 A virtute operatiua virtutem deitatis non esse comprehensam ab humanitate Christi, an bene declaretur, q.19.ar.1.pag.74
5 Virtus. Sacramentum.
1 Visio Dei est soli Deo similiter naturalis, q.9.ar.2.ad 3.pag.70
1 Vnctio extrema, quomodò præparet ad Eucharistiam, qu.65.ar.3.pag.295
1 Vnio incarnationis quare est persona, & non in natura, q.2.ar.2.ad 1.pa.11
2 Vniri Deo in persona, nec conueniens est, nec inconueniens carni humanæ, secundum conditionem suæ naturæ, & quare, q.1.ar.1.ad 2.pag.2
3 Vniri aliquid in hypostasi, & vniri secundum hypostasim, quomodo differant, q.2.ar.6.ad 1.pag.17
4 Vnio diuiditur in vnionem in persona, & vnionem in natura, qu.2.ar.2. ad 3.pag.11
5 Quòd vnio sit secundum esse substantiale verbi, vt est personæ, quomodò intelligatur, q.2.ar.6.ad 1.& 2.pag.17
6 Vnio humanæ naturæ ad verbum formaliter loquendo, non est per vnionem instrumenti diffinienda, q.2.ar.6.ad 4.pag.17
7 Vnio. Homo.
8 Vnio dicitur in facto esse, & assumptio in fieri: an hæc differentia sit ex parte rei positæ, q.2.ar.8.pag.20
9 Vnio incarnationis, an sit maxima post vnionem diuinæ trinitatis, qu.2. artic.9
10 Vnio ad Deum secundum esse personale, est maior & perfectior, quàm secundum operationem: an sit vera propositio, q.4.ar.2.ad 2.o.pag.57
11 Vnionis mysterium quare incarnationis nomine significetur, qu. 1. art.1. in tit.pag.1
12 Vnionis distinctio quantum ad relationem quam significat, vel quantum ad coniunctionem quam consequitur. Etan dicta coniunctio sit creatum, q.2.ar.7.pag.19
13 Vnionis & assumptionis differentia an sit realis: vel rationis tantùm, q. 2.ar.8.pag.20
14 Vnionis relatio quid sit, q.2.ar.8.pag.20
15 Vnionis & assumptionis prima differentia in litera posita, qualiter intelligatur, q.2.ar.8.pag.20
16 Vnionis in Christo gratia, an sit prior ordine executionis & intentionis gratia habituali, seu summa gratia & gloria in eodem, quæst.34.ar.1.pagina 170
17 Nulla operatio illius hominis qui est Christus: potuit præcedere vnionem, q.2.ar.11.pag.24
18 Vnionis gratia quare est excellentius, & permanentius donum quàm gratia operationis, q.50.ar.2.pag.238
19 Vnioni incarnationis nihil tam simile inuenitur, vt est vnio animæ intellectualis ad corpus, q.2.ar.6.ad 1.& 2.pag.17
20 Vnionem naturæ humanæ in persona verbi Dei negare, quid sit, q.2.ar.2. pag.11
21 Vnionem animæ, & corpus in Christo non constituitur noua persona: sed ad præexistentem personam Dei composita natura singularis ex anima, & corpore adiuncta est, q.2.ar.3.ad 1.pag.16
1 Volitum. Quadruplex est circa volitum distinctio, q.1.ar.3.pag.5
2 Voluntatis actus per modum naturæ distinctus contra actum voluntatis per modum rationis contrarium eligentis, nihil aliud est quàm villeitas, q.13.ar.5.pag.117
3 Voluntatis actualis immutatio, an ad omnem remissionem peccatorum actualium requiratur, q.86.ar.2.ad 1.pag.409
1 Votum. Quod frustrà esset votum, nisi impleretur quando oportunitas adesset, quomodò intelligatur, q.80.ar.1.pag.392
2 Vua. Eucharistia.

Finis Indicis eorum, quæ habentur in Commentarijs.

Diuisio

Diuisio operis in Prologo.

PLVS significat incarnari, quàm exprimat, quæst. 1. ar. 1. in tit. pag. 1

Quare vnionis mysterium nomine incarnationis significetur. Ibid.

Conueniens claudit in se possibile, & addit super illud. Ibid.

Diuus Thomas non inuestigauit hic possibilitatem incarnationis, & quia nulla scientia probat suum subiectum, & quia sub titulo conuenientiæ satisfecit etiam materiæ de possibilitate. Nec tamen dissonat hic à seipso in tertio sententiarum, à possibilitate inchoante: quia ibi non erat doctrinæ ordinator. Ibid.

Aliud est loqui de ratione boni, & loqui de ratione talis boni. eod. arr. cor. pag. 1

Communicare se alijs importat perfectionem, ad minus in his quibus communicatur. Idid.

Communicare seipsum, pertinet ad boni rationem: non quidem determinatè per modum naturæ, aut liberè, sed communiter & indeterminatè ad vtrumque modum, & quomodo, Ibid.

Tribus modis plusquàm genere diuersis, Deus intelligi potest communicare seipsum creaturæ. Ibid.

Dupliciter & catholicè contingit loqui de incarnatione. eodem. artic. ad 1. pag. 1

Vniri Deo in persona, nec conueniens, nec inconueniens est carni humanæ secundum conditionem naturæ, & quare, eod.art.ad 2.pag.1

Purus homo non potuit sufficienter, adæquando culpam commissam satisfacere pro peccato, formaliter loquendo de puro homine, ad Sco. art. 2. ad 2. pag. 3

Infinitas offensæ causat impossibilitatem satisfaciendi simpliciter, in puro homine, formaliter loquendo de puro homine. Ibid. ad Sco.

Satisfactio Christi est perfecta & condigna secundum æqualitatem ad culpam commissam. Quum siquidem actiones Christi humanæ possint consideriari, & vt sunt res quædam creatæ ac proinde finitæ: & vt egrediuntur ac exercentur à diuino supposito, secundo modo sunt infinita entia personaliter, & infinitæ efficatiæ in genere meriti seu satisfactionis. Ibid. ad Duran.

Licet ad Deos & parentes non possit reddi æquiualens à creatura, potest tamen reddi à diuina persona incarnata. Ibid.

Charitas in Christo satisfaciente se tenet ex parte Dei: non vt cui satisfaciendum est, sed vt satisfactor est. Ibid.

Omnis alia satisfactio efficax est participatiuè ex satisfactione Christi, ex duplici capite, primo, quia Christus, &c. Ibid.

Distinctio potentiæ in naturalem & obiectalem. art. 3. ad 3. pag. 5

Hæc propositio, prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum, intelligitur sic. Prædestinatio vt respicit prædestinata, præsupponit præscientiam futurorum prædestinatorum, sed eorum quæ præsupponuntur vel ordinantur per prædestinationem. eod.art.ad 4.pag.5

Quomodò dicta propositio sit ad propositum solutionis argumenti prædestinationem Christi necessariam absque peccato arguentis. Ibidem.

Duplices effectus prædestinationis. Ibid.

Tres se facto in vniuerso inueniuntur ordines. Ibid.

Ad Scotum probantem quod incarnatio etiam sine peccato fuisset, Ibidem.

Quadruplex distinctio, prima inter volitum & volibile, secunda inter magis & prius natura volitum, tertia inter prius natura, vel à quo non conuertitur consequentia, vel prius causalitate, quarta inter prius natura volitum: prout prius est à quo non conuertitur consequentia, de facto vel possibili. Ibidem.

Quomodò intelligatur Christum deleuisse omnia peccata mundi, art. 4. pag. 7

Quomodò intelligatur peccatum originale per se loquendo esse maius extensiuè quàm actiue. Ibid.

Christus principalius venit abolere peccatum totius naturæ, quàm peccatum vnius personæ, est simpliciter & absolutè conclusio responsiua quæsito literæ. Ibid.

Quomodò hæc Chrysostomi verba intelligantur, sed & qui pro omnibus se solum iudicaret obnoxium. eodem articulo, ad tertium. pag. 7

Quinque rationes, quare non fuerit conueniens Deum incarnari immediatè post peccatum, art. 5. pag. 8

Duplex motus humanæ naturæ de imperfecto ad perfectum, artic. 6. pag. 9

DVpliciter potest intelligi aliquid conuerti in aliud, s. per transubstantiationem & per transmutationem, q.2.art.1.pag.9

Duplex modus informandi. Ibid.

Omnis natura composita ex materia & forma in se est communicabilis pluribus, & de facto potest inueniri in pluribus, nisi constet ex tota sua materia. Ibid.

Similitudo Athanasij sicut anima rationalis & caro vnus est homo, &c. intelligitur quantum ad vnitatem suppositi, eod. art. ad 2. pag. 11

Distinguitur secundum rem contingit dupliciter. art. 2. pag. 11

An differentia posita in litera inter suppositum & naturam, habeat locum in angelis. Ibid.

An illud quod suppositum dicitur addere supra naturam, oporteat esse ens reale. Ibib.

An illud quod suppositum addit supra naturam, oporteat esse intrinsecum supposito. Ibid.

Quid sit illud quod suppositum creatum addit intrinsecum sibi supra hanc naturam suam. Ibid.

Quomodò verificetur, quòd in Deo nihil inuenitur præter rationem suæ speciei. Ibid.

In ista maxima, omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam illius siue non, vnitur ei in persona, sumitur inesse personæ proprix, vt inesse distinguitur contra extrinsecus adiacere. Ibid. pag. 11

An passiones nominum secundum modos significandi conuenienter non proferantur, sed pro manifestatione differentiæ inter naturam & personam Dei secundum rationem, in litera asserantur. eod. art. ad 1. pag. 11

Quomodo intelligatur similitudo in litera assignata inter sensitiuum in homine & bruto, & humanam naturam in propria & aliena persona. eod. art. ad 2. pag. 11

Distinctio inter per se existere, & per se separatim existere. eod. ar. ad 3. pa. 11

An distinctio vnionis in vnionem, in persona aut in natura, sit sufficiens. Ibidem.

Suppositum quare dicatur. artic. 3. tit. pag. 13

An conuenienter persona Christi distinguatur secundum id quod in se est, & secundum rationem hypostasis, art. 4. pag. 14

An in persona Christi sint duæ rationes subsistendi in duabus naturis, & vnum subsistens duobus. Ibid.

An sit simpliciter & formaliter verum, personam Christi esse compositam. Idid.

Ratio compositionis imperfectionem componentium formaliter importat. Ibid.

Multiplex genus compositionis. Ibid.

Et vnione animæ & corporis in Christo non constituitur noua persona, art. 5. ad 1. pag. 16

Verbum Dama. assumpsit naturam humanam in atomo, dupliciter exponitur, eod. art. ad 2. pag. 16

Si Christus naturali generatione aliquem produxisset, purum hominem produxisset. Ibid.

Nihil in rebus creatis inuenitur vnioni incarnationis tam simile vt est vnio animæ intellectiuæ ad corpus. art. 6. ad 1. & 2. pag. 17

Et quomodò hæc vnio sit secundum esse subsistantiale verbi, non vt est naturæ: sed vt est personæ. Ibid.

Quid interfit inter vniri alicui in hypostasi, & vniri secundum hypostasim. eod. art. ad 3. pag. 17

Vnio naturæ humanæ ad verbum, non est formaliter loquendo per vnionem instrumenti definienda. eod. art. ad 4. pag. 17

Distinctio de vnione, vel quantum ad relationem quam significat, vel quantum ad coniunctionem quam consequitur. art. 7. pag. 17

An hæc sit vera, homo dicitur & est Deus propter vnionem, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam. eod. art. ad 2. pag. 20

An prima differentia inter vnionem & assumptionem posita in litera sit vera. art. 8. pag. 20

Secunda differentia, scilicet quòd assumptio dicitur vt in fieri, vnio autem sicut in facto esse, ex parte rei posita est. Ibid.

An relatio vnionis, sit relatio æquiparantiæ. Ibid.

Qualis sit differentia inter vnionem & assumptionem: an rationis tantùm, an etiam realis. Ibid.

Quid sit proprius terminus assumptionis, absolutumne aliquod, an relatiuum. Ibid. ad Sco.

An distinctio in litera posita, scilicet coniunctionem posse accipi ex parte extremorum, vel ex parte termini, sit sufficiens. art. 8. pag. 22

An vnio incarnationis sit maxima post vnionem diuinæ trinitatis. Ibid. ad Duran.

Natura humana Christi se habet ad personam filij Dei, sicut se habet natura Sortis ad personam Sortis. art. 10. pag. 23

Gratia aliquando sumitur vt comprehendit sub se quemcunque infusum habitum. Ibid.

Duplex acceptio coniunctionis humanæ naturæ, cum persona filij Dei, Ibid.

Nulla operatio illius hominis, qui est Christus, potuit præcedere vnionem, art. 11. pag. 24

AN incommunicabilitas personæ conuenienter assignetur per hoc, quod est non posse prædicari de pluribus, q.3.art.1.pag.26

An sola diuina persona possit subsistere in duabus naturis propter suam infinitatem. Ibidem ad Scotum.

Quomodò sumatur denominatio quum dicitur, quòd natura humana non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam, secundum quod denominatur à tali natura, eod. art. ad 3. pag. 27

An personæ diuinæ conueniat, primò ratione essentiæ diuinæ assumere terminatiuè. art. 2. pag. 27

In Deo inuenitur duplici modo subsistens & habens naturam, scilicet communiter & incommunicabiliter. Ibidem.

Subsistere in diuinis formaliter loquendo est magis personale quàm essentiale. Ibidem

Dilucidatio duplicis abstractionis, scilicet ex parte rei, & ex parte intellectus. art. 3. pag. 29

An Abstractis per intellectum diuinis personalitatibus possit intelligi natura diuina assumere. Ibidem

An circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum remaneret in intellectu vna personalitas Dei, eodem art. ad 2. pag. 29

Quid intelligatur nomine abstractionis per modum resolutionis. eod. art. ad 3. pag. 30

An sit possibile diuinis personis, vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam. art. 6. ad Scotum. pag. 32

An recte in litera exponatur authoritas Ansel. scilicet plures personæ non possunt assumere vnum & eundem hominem. Ibid. ad Duran.

Quomodò intelligatur hæc propositio, quod potest in vnum & non in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum. art. 7. pag. 33

Persona diuina non solum est infinita in essendo & cauando ratione naturæ diuinæ: sed est etiã infinita in terminando ratione suæ personalitatis. Ibid.

Nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur: nisi propter pluralitatem suppositorum, ad Scot. eod. art. ad 2. pag. 34

AN hæc consequentia valeat, assumptibile nõ attenditur secundum potentiam passiuam naturalem, ergo secundum potentiam, q.4.ar.1.pag.35

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo intelligenda sit hæc propositio, creaturæ denominantur aliquales ex eo quòd conuenit eis secundum proprias causas: non autem ex eo quod conuenit illis secundum primas & vniuersales causas. Ibidem.
Quo pacto intelligatur quod in angelis deficit necessitas reparationis. Ibidem.
An hæc propositio sit vera, maior & perfectior est vnio ad Deum: secundum esse personale, quam quæ est secundum operationem. eodem. art. ad 2. pag. 36
Quid persona seu hypostasis addat supra naturam singularem. art. 2. ad Scot. & Aureo. pag. 37
An humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatem. eod. art. ad 3. pag. 37
Quo pacto verificetur, quòd persona diuina impedierit naturam humanam à propria personalitate. Ibidem.
An debeat concedi, quòd filius Dei assumpsit hominem. artic. 3. ad 2. pag. 41
Quomodo intelligitur, quod est contra rationem formæ communis, esse in persona. art. 4. pag. 41
De quibus operationibus communibus & meritorijs sit sermo, quum dicitur: quod non fuisset conueniens naturam per se separatam assumi, &c. Ibidem.
Quare diuus Tho. probans humanitatem diuinam aut humanam, non meminerit humanitatis angelicæ. Ibidem.
Explicatio quædam dignitatis humanæ. art. 6. pag. 43

NOtabile ex Aug. propter vertentes in dubium, an Deus possit fallere. q. 3. art. 1. pag. 43
An sanguis qui erat in corpore Christi, esset diuinitati vnitus. artic. 2. pag. 44
Lux maior offuscat minorem non quo ad substantiam lucis, sed quo ad effectum. art. 4. pag. 45

AN in mysterio assumptionis sit ordo naturæ partium humanæ naturæ ad inuicem, & partium ad totum, quæst. 6. art. 1. pag. ad Duran. pag. 46
Quomodò intelligitur quod corpus est vicinius personæ propriæ, anima autem naturæ humanæ. eod. art. ad 2. pag. 47
Quomodò apud diuum Tho. anima dicatur mediare in assumptione carnis. eod. art. ad 3. pag. 47
Dupliciter potest intelligi subsistentiam animæ per existentem corrumpi in assumptione. art. 3. pag. 48
An in communi resurrectione anima separata huius vel illius reuersa ad corpus, retineat suam propriam terminationem, an perdat illam, & terminetur personalitate totius. Ibidem.
Naturalis modus productionis alicuius, diuersus penes hoc quod est produci in corpore vel extra & ante corpus, arguit diuersitatem naturæ rei productæ. Ibidem.
An materia propria formæ sit ante aduentum formæ. art. 4. pag. 49
Cur existente naturæ ordine secundum quodlibet genus causæ, diuus Tho. ordinem naturæ duobus eorum appropriet, art. 5. pag. 50
Cur ordinem naturæ ex parte materiæ in mysterio incarnationis diuus Tho. pertransierit. Ibidem.
An verbum assumpserit naturam humanam mediantibus eius partibus. ad Scot. & Duran. eod. art. ad 1. pag. 51

AN ritè ratio reddatur, quare necesse sit ponere in Christo gratiam habitualem, &c. q. 7. art. 1. pag. 51
Virtus heroica non differt specie à virtute communiter dicta. art. 2. ad 2. pag. 53
An sicut ex defectu materiæ magnificentiæ in Christo non sequitur defectus magnificentiæ interioris: ita nec ex defectu materiæ fidei sequetur defectus fidei. in eod. art. 3. pag. 54
An spes in Christo respectu substantiarum separatarum fuerit habitus aliquis art. 4. pag. 54
An diuina eminentia in timore reuerentiali Christi, habuerit rationem reuerentiæ quatenus eminentia Dei absolutè, an quatenus est potens infligere malum. art. 6. pag. 55
Ad rationem propheræ requiritur quod cognoscat ea quæ sunt procul ab his, cum quibus ipse est. art. 8. pag. 57
De mente diui Tho. datur summum possibile in gratia. art. 9. pag. 57
Ista propositio: Christus est vniuersale principium generis habentium gratiam, intellectualiter de principio vniuersali non contento in tali genere. Ibidem.
An gratia cuiuslibet singularis personæ habeat quantitatem alterius rationis à quantitate gratiæ Christi. art. 11. ad 3. pag. 60
Quomodò finis gratiæ habitualis est vnio personalis. art. 12. pag. 60
Quare nullus parè viator attingit ad summum gratiæ ex parte gratiæ. Ibid.
Quomodò verificetur hæc propositio, omni finito potest fieri additio. eod. art. ad 1. pag. 61
Relatio multorum dictorum sancti Tho. de gratia vnionis. artic. 13. ad 3. pag. 62

ESse caput: dicitur de Christo metaphoricè solum, quæstio. 8. art. 1. pag. 62
Virtus attribuitur capiti humano: sed quo respectu. Ibidem.
Gratia Christi dupliciter dicitur prima. Ibidem.
Quomodò actiones Christi causent efficienter in nobis gratiam. eod. art. ad 1. pag. 63
Quomodò corporalis natura Christi possit agere in angelos. artic. 4. ad 3. pag. 65
An valeat iste processus, actus habetur secundum quandam eminentiam, ergo est actiuus aliorum eiusdem generis. art. 5. pag. 65
An antichristus dicatur caput omnium malorum tam dæmonum quàm hominum. art. 8. pag. 67
An Diabolus & Antichristus sunt duo capita, an vnum tantùm. Ibidem.

AN sit possibile actum intelligendi quo Deus intelligit, fieri actum intelligendi quo anima Christi formaliter intelligeret, q. 9. art. 1. pag. 69

An ista propositio, reducens aliquid de potentia in actum, est in actu, sit vera, art. 2. pag. 70
Visio Dei est soli Deo simpliciter naturalis. eod. art. ad 1. pag. 70
An bene in litera probetur hæc conclusio, oportet in Christo ponere scientiam inditam per hoc quod dicitur quòd eius intellectus possibilis fuisset imperfectus. art. 3. pag. 71
Quomodo debeat intelligi hæc propositio literæ, frustra est quod caret propria operatione, & an in dicta propositione sit sermo de omni propria operatione alicuius. art. 4. pag. 72
Quæ scientia per se, & quæ per accidens dicatur infusa. Ibidem.
Habitus per se infusi, & habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecè, & essentialiter. eod. art. ad 2. & 3. pag. 73
Cur in litera asseratur in Christo non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem: vt fuit in Adam. Ibidem.

AN bene declaretur à virtute operatiua virtutem deitatis non esse comprehensa ab humanitate Christi. quæst. 10. art. 1. pag. 74
Quomodo intelligatur hæc propositio, Cuilibet beato conuenit, quod videat omnia spectantia ad ic. art. 2. pag. 75
Anima Christi non videt in verbo quicquid videt verbum, eod. art. ad 2. pag. 75
An ex hoc quod anima Christi scit omnia quæ scit Deus scientia visionis, sequatur ipsam scire infinita. art. 3. pag. 76
An intellectus creatus possit simul videre infinita: ita quod distinctè cognoscat quodlibet eorum. eodem art. ad secundum pag. 77
An sit creaturæ possibilis sublimior gradus diuinæ visionis, quàm sit gradus animæ Christi. art. 4. ad 3. pag. 78

AN concessa in Christo cognitione abstractiua omnium singularium, concedenda sit cuiuslibet singularis propria species in Christi intellectu, q. 11. art. 1. ad Sco. pag. 78
An in Christo fuerit cognitio intuitiua omnium singularium. Ibid. ad Scotum.
An ex ratione literæ bene concludatur in anima Christi per scientiam infusam notitia omnium singularium. Ibidem.
An naturale vinculum inter intellectum humanum & phantasmata efficiat, vt non possit etiam infusa vti scientia, nisi conuertendo se ad phantasmata. art. 2. pag. 80
An Christus indigebat conuersione ad phantasmata in vsu scientiæ infusæ. Ibidem ad Duran.
An anima Christi imperfectius quocunque angelo, intuitiuè cognouerit in proprio genere quicquid intueri vtique datum est. art. 4. ad Scot. pag. 81
An species intelligibiles infusæ animæ Christi fuerint perfectissimæ. art. 6. ad Scot. pag. 82

AN ex visione corporum cœlestium possint comprehendi virtutes eorum. q. 12. art. 1. ad 2. ad Duran. pag. 85
An experientia pariat solum scientiam similium secundum speciem, Ibid. ad Duran.

HAEc propositio, quælibet res habet potentiam actiuam respectu eorum ad quæ se extendit suæ naturæ perfectio, intelligitur in genere rerum actiuarum. 13. art. 1. pag. 85
An in anima Christi sit virtus instrumentalis ad omnia miracula. artic. 2. pag. 86
An Christus voluerit humana voluntate aliquid fieri per alios homines, & non potuerit facere quod fieret. art. 4

QVomodò liceuerit hic vbi de defectibus corporis agitur, ignorantiam inter defectus communes computare, quæst. 14. art. 4. pag. 91

AN perfectio virtutis regulariter tollat fomitem, quæstione 15. artic. 2. pag. 93
Dolor est passio appetitus sensitiui ex corporis læsione percepta sensu. art. 5. pag. 95
An compositio ex contrarijs sit causa prima mortis, &c. eodem. artic. ad 2. pag. 95
An motus appetitus sensitiui ex malo futuro apprehenso, abstrahendo à certo vel incerto, sit verè timor. art. 7. pag. 96
An ex hoc quòd Christus omnia certo cognouit, sufficienter excludatur timor quo ad incertitudinem euentus. Ibidem.
Quomodò intelligendum sit iram componi ex tristitia & appetitu vindictæ. art. 9. pag. 97

AN hæc propositio, Deus est homo, sit in materia naturali qu. 16. art. 1. ad 1. pag. 100
An dicta propositio sit per se. Ibid.
An homo prædicetur de Deo, sicut species de sua hypostasi. Ibidem ad Scotum.
Quomodo verificetur quòd homo prædicatur de Deo ratione relationis. eod. art. ad 4. pag. 100
Quomodo intelligatur quòd in ista propositione, Deus est pater, ly Deus supponit pro persona patris. art. 2. ad 2. pag. 101
An congrue in litera reddatur ratio, quare Iesus Christus non debet dici homo dominicus, art. 3. pag. 101
Quare personam aliquam fieri hominem, non importat mutationem in persona acquirente naturam humanam, quum tamen fieri hominem absolutè, importet mutationem in subiecto acquirente naturam humanam. art. 6. ad 2. pag. 103
An in ista propositione, homo est factus Deus: ly homo possit supponere &c. simpliciter & personaliter. art. 7. pag. 104
An etiam factum sit quod ille homo sit Deus. Ibidem.
Quare ista dicitur simpliciter vera, Deus factus est homo, ista autem simpliciter falsa, homo factus est Deus. Ibidem.
Quomodò intelligatur quòd ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis: & quomodo prohibitum sit communicare cum hæreticis in vocabulis art. 8. cor. pag. 105

Non est

Non est euangelica, sed Arriana vox, Christus est minor patre, sicut & hæc, Christus est creatura. Ibid.
An ex eo quòd subiectum stat materialiter pro suppposito, liceat inferre istam esse falsam, iste homo, id est, Christus incepit esse. ar. 9. ad Duran. ad Sco. pag. 106
An propositio affirmatiua falsa & repugnãtia terminorum possit fieri vera, per additam reduplicationem vel determinationem non tollentem illam repugnantiam. ar. 10. pag. 107

AN in solo Deo natura prædicetur de supposito, qux. 17. art. 1. pag. 109
An liceat arguere à destructione antecedentis. Ibid.
An de mente diui Thomæ multum sit in Christo esse actualis existentiæ de genere substantiæ creatum: sed sola existentia increata. art. 2. pag. 111
An ita sit in veritate quod in Christo nulla sit existentia subsistantialis, nisi diuina. Ibid. ad Sco. Duran. & ioan. de Nespo.

VNiuersaliter loquendo actus voluntatis per modum naturæ distinctus, contra actum voluntatis per modum rationis contrarium eligentis, nihil aliud est quàm velleitas. quæst. 18. ar. 5. pag. 117

AN Christus meruit exteriora bona, quia dignitas merendi spectat ad charitatem, ac per hoc præstat exteriorum bonorum præsentiæ coexæ. q. 19. art. 3. pag. 122
Priuilegium Christi quid sit. ar. 4. pag. 123

SIcut voluntas distinguitur in simpliciter vel secundum quid: ita oratio prout est petitio, distinguitur in simpliciter vel secundum quid. qu. 21. ar. 4. pag. 127

QVomodò intelligatur quòd inquantum Christi humanitas operabatur virtute diuinitatis, sacrificium Christi erat efficacissimum ad delenda peccata per gratiam. q 22. art. 3. ad 1. pag. 129
Quare dicitur sacrificium offerri per modum satisfactionis, &c. art. 4. ad 2. pag. 130
Sacrificium Christi sumitur dupliciter, scilicet secundum se, & secundum suum morale sacrificium. art. 6. pag. 131

QVomodò intelligatur quòd habitudo est qua Deus est diues, quæst. 23. ar. 1. pag. 131

PRædestinatio quid sit. q. 24. art. 1. pag. 134
An hæc locutio sit propria, Christus prædestinatus est filius Dei. eod. art. ad 2. & 3. pag. 134

HOnorari vt causa honoris, quid sit. q. 25. ar. 1. pag. 136
An motus in imaginem, quatenus imago est, sit idem cum motu in rem ipsam. ar. 3. pag. 138
An processus diui Tho. quo probat imaginem Christi esse adorandam, eadem adoratione qua Christus, sit bonus. Ibid. ad Duran.
An Dei imagines sint licita. eod. art. ad 1. pag. 138
An beata Virgo ratione Christi, cui fuit intrinsecè coniuncta, sit adoranda adoratione latriæ. art. 5. pag. 140.

QVid & vnde tanti sit illud quo Christus mediat, meretur, & satisfacit. quæst. 26. art. secundo, ad primum & tertium. pag. 140

SAnctificatio potest dupliciter sumi, primò, vt est de contrario in contrarium, secundò, vt est de negato in affirmatum. quæstio. 27. artic. 2. pag. 143
Quomodo valeat iste processus, proles concepta ante infusionem animæ rationalis, non est culpæ obnoxia: ergo quomodocunque ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, non incurrisset originalis peccati maculam: ergo indiguisset redemptione Christi. Ibid.
An ex hoc quod beata Virgo non fuit sanctificata ante animationem, sequatur quòd sanctificatio eius fuerit post animationem. Ibidem.
Quomodo fomes sit inordinata concupiscentia habitualis. art. 3. pag. 145
An ex hoc quòd fomes est concupiscentia contraria rationi habitualiter, liceat inferre quod fomes est inclinatius ad malum, & difficultatiuus in bono. Ibid.
Dupliciter potest exponi ly perfectiuus, quum dicitur quòd fomes in beata Virgine, perfectias ligabatur per diuinam prouidentiam, quàm per interiorem sanctificationem. Ibid.
An auctoritas apostoli, sed manifestatio spiritus, &c. bene inducatur, ad probandum quod priuilegia gratiæ quæ dantur aliquibus præter communem legem, ordinantur ad vtilitatem. art. 6. pag. 148
An sanctificatio beatæ Virginis in vtero matris ex sacra scriptura habeatur. Ibid.
An credenda sint miracula quæ in sacra scriptura non continentur. Ibid.

AN sicut natura determinata ad vnum effectum, ita sit determinata ad vnum modum producendi illum. quæst. 28. art. 1. pag. 149
Quomodo intelligatur hæc propositio, virtus naturalis non potest transmutare ad certam formam, nisi determinatam materiam. eodem artic. ad 5. pag. 450
Illud propriè dicitur agens posse vel proprium effectum, & vt in propriam materiam, quod vnica transmutatione potest educere de potentia ad actum. Ibid.

CONsensus in copulam coniugalem non præiudicat virginitati mentali, quia in copula coniugali non continetur copula carnalis, nisi in potentia, q. 29. art. 1. pag. 153
Affirmandum, vt rationi consentaneum est, quòd in propria domo inuenta est beata Virgo in vtero habens. art. 2. ad tertium. pa. 155
Dubium est qua traductione loquatur euangelista, quum, dicit, beatum Ioseph noluisse beatam Virginem traducere: an scilicet de traductione in infamia, an simpliciter in domesticum consortium, an potius in utrumque. Ibid.

QVomodò intelligatur propheriam prædestinationis compleri sine nostro arbitrio causante, quæst. 30. art. 1. pag. 155

REfellitur error nouiter exortus, de conceptione Christi, quæst. 31. art. 5. pag. 158

ALiter & aliter attribuitur personæ spiritus sancti efficere carnem Christi, filio assumere eandem. quæst. 32. art. primo. pag. 164
An ex eo quod spiritussanctus efficit propriam operationem filiorum Dei quæ est clamare abba pater, recte infertur quod ipse est effector filiorum Dei. Ibid.
Quomodo valeat iste processus, distinctio sexus est à natura, propter diuersam operationem ad generationem opportunam: ergo est penes diuersitatem agentis & patientis: ergo tota virtus actiua est ex parte matris: passiuo verò ex parte fœminæ. art. 4. pag. 166
An mater concurrat aliquo modo actiuè ad generationem prolis. Ibidem. ad Sco.

QVum dicitur augmentum non esse sine motu locali, de quo motu intelligatur. quæst. 33. art. 1. pag. 168
Formatio dominici corporis in primo instanti fuit perfecta essentialiter, non autem quantitatiuè. Ibidem.

AN gratia vnionis in Christo sit prior gratis habituali, &c. quæst. 34. art. 1. pag. 170
An inconueniat quòd aliqua perfectio actus secundi de nouo aduenerit animæ Christi. art. 2. pag. 171
Primus actus meritorius tam in angelis quàm in Christi anima, fuit verè actus liber. art. 3. pag. 172
Quid diuus Tho. senserit de hac quæstione: an gratia viatoris sit minor gratia comprehentoris, etiam secundum suam quantitatem. art. 4. pag. 172

IN litera quum dicitur, quòd natiuitas attribuitur personæ vt subiecto nascenti, intelligitur de subiecto denominationis. quæst. 35. art. 1. pag. 179
An bene probetur quod beata virgo sit verè mater Christi, & quo modo. ar. 3. pag. 176
Tria concurrunt ad relationem realem, s. causa, subiectum, & terminus. art. 5. pag. 176
An relationes pluralificentur secundum terminos. Ibid. ad Sco.
An pater vnica paternitate referatur ad plures filios. Ibid. ad Sco. pag. 180
An formæ eiusdem speciei possint simul esse in eodem subiecto. Ibidem. ad Sco.
An hæc ratio valeat, filiatio est ita suppositi vt subiecti, quòd non naturæ ergo in Christo non est filiatio temporalis realis. Ibid. ad Sco.
An filiatio temporalis Christi sit rationis tantùm. Ibid. ad Sco.

CHristi natiuitas non debuit nec per attestationem quidem omnibus manifestari: & quare, q. 36. art. 1. pag. 180
Quare cometa dicitur signum motus principium, magis quàm aliorum hominum. art. 7. ad 3. pag. 184

AN circuncisio Christianorum Iudæorum dicentium se circuncidi vt conformentur Christo, sit licita, quæst. 37. art. 1. pag. ead.
An sacrificium Leuit. 12. præceptum, pro peccato prolis offerretur. artic. 3. pag. 187

RAtionabile est, quòd Ioannes & Apostoli baptizati fuerint à Christo. q. 38. art. 6. pag. ead

AN columba in cuius specie descendit spiritussan. super Christum baptizatum, fuerit verum animal. q. 39. art. 7 pag. 195

QVid Christus ante Ioannis baptisma exercuerit, quæstio. 40. artic. 1. pag. 197
Christus fuit exemplum perfectionis in omnibus quæ per se pertinent ad salutem. art. 2. ad 1. pag. ead.
Quæ debeat cauere verbi Dei prædicator. art. 3. pag. 198
Quæ paupertas per se dicatur voluntaria. eod. art. ad primum. pag. ead.

VIrtuosa fuit Christi tentatio contra nostras tentationes, quæst. 41. art. 1. pag. 200
Modus viuendi tentationes est recursus ad diuinas scripturas, & sanctorum exempla. Ibid.
An omnis tentatio ab intrinseco sit peccatum. eod. art. ad 3. pag. 200
Quare diabolus Christum tentauerit. art. 4. pag. 201
An conueniens ratio ordinis tentationum in litera ponatur, scilicet vt à seuioribus ad grauiora conscendat tentatio spiritualium. Ibidem.
An Christus si miraculum fecisset, conuertendo lapidem in panem edendum à seipso, peccasset. eod. art. ad 1. pag. 202
Ordinem tentationum Christi explicat Matthæus secundum tempus. eod. art. ad 3. pag. 203
Quid sit Christum fuisse assumptum à Diabolo. Ibid.

PEnes quæ attendatur excellentia doctrinæ Christi, quæstio. 42. artic. 1. pag. 203
Quomodo & quando debeant publicè reprehendi maiores. art. 2. pag. 204
Quomodo intelligatur quod Christus palam docuit, & in occulto loquutus est nihil. art. 3. pag. 204
Excellentior est modus docendi verbo quàm scripto. art. 4. pag. 205
Socrates nihil scripsit sub proprio nomine. Ibid.
Quare Christus nihil scripserit. Ibidem.

RAtionabiliter creditur miraculum in nuptijs factum fuisse simpliciter primum Christi miraculum. quæst. 43. art. 3. pag. 207
Miracula quæ Christus fecit, sufficienter manifestant ipsius deitatem. art. 4. pag. 208

AN dæmones cognouerint Christum esse Messiam in lege promissum, item an cognouerint ipsum esse verum Deum, quæstio. 44. artic. 1. pag. 209
Sicut corpora elementaria habent duplices motus naturales: ita corpora cœlestia vltra naturalem inclinationem ad suos cursus possunt immutari in illud quod author naturæ facit. art. 2. pag. 210

Quomodò

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVomodò ista ratio literæ valeat, non est adempta Christo potestas deiformandi gloriam animæ ad corpus: ergo gloria illa claritatis quæ apparuit in Christo in transfiguratione, deriuata est ab anima, quæst.45.art.2. pag. 214

AN conuenienter in litera quæratur de necessitate passionis Christi ad salutem humanam, prius quàm quæsitum sit de eius possibilitate, quæ.46. art.3.pag.217
Quomodo intelligantur hæc Chrysostomi verba, sed etsi absque morte corpus allcubi deposuisset, &c. art.3.pag.217
Quid sit esse à Deo maledictum. art.4.ad 3.pag.217
Generalis quædam explicatio Christi passionum. art.5.pag.219
Quare ad literam Christus generalitatem passionum susceperit. Ibid.
Dolere importat actum appetitus animalis: pati autem communius est. ar.6. ad Sco.pag.220
An tactio superior animæ Christi in ipsius passione ex parte sui obiecti pateretur. art.7.pag.221
Quoto lunæ die fuerit Christus mortuus. art.9.pag.223

AN anima Christi habuerit potestatem præseruandi corpus suum à morte. quæst.47.art.1.ad Sco.pag.225
Vnde anima Christi habuerit prædictam potestatem. Ibid.
Duplex modus dicendi de clamore Christi in cruce. eod.art.ad 2.pag.226
Celeritas mortis Christi fuit duplex. Ibidem.
Christus sua passione adimpleuit legem totam, & omnem iustitiam omnis generis iuris & præcepti. art.2.pag.226
Hæc propositio, innocentem hominem passioni & morti tradere inuitum est impium & crudele, quomodò intelligatur. art.3.ad 1.pag.227
An maiores Iudæorum cognouerint Christum esse Messiam. art.5.pag.228
An peccatum Iudæ fuerit grauius peccato principum Iudæorum. artic. 6. ad 2.pag.229

AN vnus possit pro alio satisfacere, & non conteri aut confiteri, &c. quæ. 48.art.2.pag.230
Medium rei in actibus nostris moralibus quare dicatur. Ibidem.
Distinctio conuenientium Christo mediante natura humana. art.5.pag.232
An passiones sanctorum proficiant ecclesiæ per modum redemptionis. eod. art.ad 3.pag.233

SIne fide passionis Christi explicè vel implicitè, impossibile est potentia ordinaria hominem peccatorum remissionem consequi. quæst. 49. art. 1. pag. 234
Quomodo diabolus machinando in mortem Christi, excesserit modum potestatis sibi à Deo traditæ. art.2.pag.234
Ianua cœli per similitudinem dicitur fruitionis diuinæ consecutio. art.3. pag. 236
Tria notabilia circa passionis Christi effectum. Ibid.

ISta propositio, nullum donum diuinæ gratiæ perditur sine culpa, quando locum habeat. q.50.art.2.pag.238
Quare gratia vnionis est excellentius & permanentius donum quàm gratia operationis. Ibidem.
Quomodo intelligenda sint hæc domini verba, ego pono animam meam, &c. art.3.ad 1.pag.239
An corpus Christi viuum & mortuum fuerit idem numero simpliciter & omnibus modis. art.3.ad Sco.pag.240
An mors Christi in facto esse fuerit meritoria ex parte animæ. artic. 6. pag. 240
Quomodò saluetur similitudo inter effectum & causam in tertia conclusione literæ posita. Ibid.

AD quid spectet excisio sepulchri Christi in petra. quæstio. 51. artic. 2. pag.242.
An præseruatio corporis Christi à putrefactione attestetur naturæ ipsius virtuti & voluntati mortis. art.3.pag.ead.
Tres dies mortis Christi & creationis mundi diuersimodè ordinantur. art. 4.pag.243

DIuus Tho. in litera sub inferno damnatorum, comprehendit etiam infernum puerorum, q. 52.art.2 pag.244
An etiam ad infusionem luminis gloriæ in sanctis patribus operatus sit descensus animæ Christi. ibid.
An descensus Christi ad inferos fuerit secundum substantiam animæ, an solùm secundum effectum. Ibid. ad Duran.
Pœnalitates Christi quantum duruerint. art.4.pag.246
Cum iniuste & immeritæ sanctorum patrum in limbo à pœna sensus, stat dolor, seu afflictio ex spe diuturna. art.5.ad 1.pag.247
Duo genera liberatorum à purgatorio in defectu Christi. art.1.pag.248

AN illi qui cum Christo surrexerunt: ad vltam penitus immortalem surrexerint. quæst. 53. art. tertio. pag. 252

Cœlum resisteret tactui, si quis ad orbem lunæ pertransire vellet, ibi existens, non tamen sentiretur tactu densitas eius, q.54.ar.2.pag.252
Omnis mutatio speciei quædam mortis est. art.5.pag.254
An totus sanguis Christi in passione effusus, resumpserit cum eo. eod.art.ad argumenta pag.254
An Christo resurgente, oportuerit sanguinem secum reassumere. Ibidem.
Quando secundum August. corpus sit animale, & quando spirituale. Ibidem
RAtionabilis causa erroneæ visionis Magdalenæ, dum Christum æstimauit hortulanum, quæst.55.art.4.ad 2.pag.256

HVmanitas Christi quum sit organum coniunctum personaliter verbo Dei: est velut vniuersale instrumentum Dei ad quæcunque miracula facienda exceptis his quæ spectant ad primam rerum creationem. q.56.ar.1.pa.261

QVum dicitur Christum propria virtute glorificatæ animæ ascendisse in cœlum, non intelligitur nisi de ipso motu locali ascensionis, quæst. 57.art.3.pag.262

An conuenienter opinemur corpus Christi esse extra totam continentiam cœlorum corporeorum: ita quòd planta pedis eius sit supra superficiem conuexam supremi cœli. art.4.ad Duran.pag.263
Ad quem sensum supra conuexum seu in superficie conuexa cœli empyrei dicatur vnus locus altior altero. art.5.pag.264
An Christus corporaliter visus fuerit à Paulo: & an ista visio fuerit tunc quum dixit, Saule Saule quid me persequeris. art.6.pag.264

AN Christus inquantum homo sit, an verò sedeat in cœlo. quæst. 58. art. 1.pag.265
Quam distinctionem importet ly ad, quum dicitur Christus sedere ad dexteram patris. art.2.pag.265
An ista sit concedenda, Christus secundum quod homo est filius Dei. art.3. pag.266

PErfectum iudicium de re mutabili non potest dari suauiter ante illius consummationem, q.59.art.5.pag.269
Diuina iudicia extendunt se etiam ad ea quæ sunt per accidens. Ibidem.
Aliud est hominem posse mortem sortiri statum immutabilem secundum animam: & aliud est sortiri statum non impedibilem. eod. artic. ad 1. & 3. pag. 270
Quum dicitur inferiora regi per superiora, quomodò sit intelligendum. artic. 6. pag. 270

NOmina multiplicia ad vnum vel in vno vel ab vno, abusiuè vocantur analoga, q.60.art.1.pag.271
Præsumptuosum ac sacrilegium quid sint, art.5.ad primum.pag.273
In sacramentis res, & verba quid operentur. art.6.ad 2.pag.274
Quando oratio habet perfectam significationem ex proprietate vel accommodatione vsus in exteris loquutionibus: ad sacramenti perfectionem, quid amplius requiratur. art.7.ad secundum. pag.275
Corruptio prolationis verborum in formis sacramentorum, non impedit sacramenti veritatem seu perfectionem. eod. art.ad 3.pag.275
Interruptio orationis quæ est forma sacramenti, non debet esse tanta, quòd iuxta communem morem hominum continuitas soluatur ipsius orationis. art. 8. pag. 275

AN solùm de Adam intelligitur dictum literæ, quòd in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus, & quod anima quantùm ad superiorem partem non indiguisset accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem, quæst. 61.art.2.pag.277
An filij innocentes indiguissent sacramentis. Ibidem.

DE principali effectu sacramentorum, qui est gratia distincta contra characterem, q.62.art.1.pag.279
An sacramentum sit vere, & secundum rem causa instrumentaliter agens ad gratiam. Ibid. ad Sco.
Non inconuenit sacramentum recusare instanti, nec Deum agere in tempore. Ibid. ad Sco.
An ferra sit effectiua causa instrumentalis. Ibid. ad Sco.
Quis sit effectus proprius baptismi. art.2.pag.280
Gratia sacramentalis distinguitur specie à gratia virtutum, & donorum, non sicut habitus ab habitu: sed sicut gratuitum diuinum auxilium à gratuito habituali dono. Ibid.
In sacramentis nouæ legis est quædam virtus superaddita: quæ quidem virtus nihil aliud est quàm motus quo instrumentum mouetur a principali agente, ad proprium principalis agentis effectum inducendum. artic. 4. pag. 281
Duplex est motus quo instrumentum potest moueri, s. simplex & virtuosus. Ibidem.

SAcramenta imprimere characterem, ex sacra scriptura non habetur: sed ex ecclesiæ authoritate non multum antiqua, q.63.art.1.pag.284
Quomodo valeat hæc consequentia, character sacramentalis est deputatiuus hominis ad cultum confitentem in recipiendo & tradendo, ergo est potentia. art.2.pag.285
Sub quo genere generalissimo, & in qua specie ponatur character. Ibid. ad Sco. & Duran.
Quomodo valeat hæc literæ ratio, & relatio characteris fundaretur immediatè super essentia animæ, conueniret naturaliter omni animæ. Ibid. ad Sco.
Quomodò valeat ratio literæ probans: quòd character non est habitus: quia omnis habitus est bonus vel malus. Ibid. ad Sco.
An character sit subiectiue in potentia animæ. articul. 4. ad Sco. & Duran. pag. 287
An character sit in intellectu. ad Sco. eod. art. ad 3. pag. 289
Quomodo valeat ratio literæ probans characterem esse in intellectu, s. quia diuinus cultus ad quem character disponit, est quædam fidei protestatio per exteriora signa, ideo character est in intellectu in quo est fides. Ibidem.
Character non potest poni in alia potentia, quàm intellectu vel voluntate. Ibid.
Omnis sanctificatio quæ fit per sacerdotem Christi, est perpetua re consecrata manente. art.3.pag.288

AN interior gradus gratiæ comprehendatur sub annexis effectui sacramenti, quæ per deuotionem ministri impetrari possunt recipienti sacramentum. quæst.64.art.1.pag.290
Quo pacto hæc ratio literæ valeat: ministri ecclesiæ instrumentaliter operantur in sacramentis, ergo possunt sacramenta conferre etiam si sint mali. art.5.pag.292
Debitum secundum decentiam ad opus operatum, est debitum secundum necessitatem ad opus operans ministri. art.6.pag.239
Ista regula si affirmatio est causa affirmationis, & negatio negationis, tenet in talibus causis proprijs. eo.art.ad 1.pag.294
Actus prædicandi est de numero actuum consecratorum. Ibid.
In duobus casibus licet inducere indignum ministrum ad exhibitionem sacramenti. eo.art.ad 2.pag.294
Ex indulto concilij Constantien. licitum est ab excommunicatis ministris recipere sacramenta, nisi in duobus casibus, Ibid.

An minister

An minister indignus in articulo necessitatis quo laico licet baptizare, baptizans, excusetur à peccato. eod.articul.ad tertium, pag.294
An diuus Tho. in litera intendat excusare sacerdotem indignum in articulo necessitatis baptizantem: tam si baptizet cum solennitate quàm sine solennitate. Ibid.
An huiusmodi administratio sacramenti ab indigno ministro sit ex suo genere peccatum mortale. Ibid.
An angeli possint administrare sacramenta. art.7.ad Sco.pag.295
An mentalis intentio ministri exigatur ad perfectionem sacramenti. artic. 8. pag. 295
Conditio requisita ad sacramenta non sufficit quòd sit secundum habitum, sed oportet quòd sit secundum virtutem. eod.art.ad 3.pag.296
Tripliciter dicitur quis aliquid intendere, scilicet actualiter, virtualiter, & habitualiter. Ibid.
An intentio iocosa ministri tollat veritatem sacramenti. art.10.ad 2.pag.297

AN iustus (id est, sine peccato mortali existens) teneatur semel in anno confiteri, q.65.art.2.ad 4.pag.299
Quomodo extrema vnctio præparat ad Eucharistiam. art.1.pag.299
Quomodo fideles per confirmationem deputentur ad speciale seruitium, spectans ad officium principis. eo.art.ad 2.pag.300
Quum poniter ordo necessarius simpliciter ad salutem ecclesiæ, intelligitur de ecclesia simpliciter, & absolute. art.4.pag.300

QVomodò iste processus valeat, ibi perficitur sacramentum: vbi perficitur sanctificatio: ergo. pag. 300
An mutatio nominum quo ad significatum in formis sacramentorum, tollat veritatem sacramenti. ad 7.pag.304
Omissio nominis alicuius trium personarum, tollit veritatem baptismi. art. 5.pag.304
An baptismus in nomine Christi aut trinitatis celebratus, valeat. Ibidem.
An trina immersione intenta à ministro, si aliqua omitteretur, sit verus baptismus. art. 8. pag. 306
Validæ sunt rationes sancti Tho. ex eo quod in morte Christi baptizati fumus: & quod baptismus imprimit characterem, concludentis baptismum esse irreitabilem. art.9. ad Sco.pag.307

QVomodò verum sit, prædicandi & baptizandi officium non conuenire diaconis, q.67.ar.1.pag.310
An baptizare extra necessitatis casum eo modo in necessitatis casu licet, sit peccatum mortale. art.4.& 5.pag.311
Supposito quod plures simul possunt vnum baptizare vtroque abluente & dicente, ego te baptizo, an etiam plures simul possint vnum baptizare vtroque abluente, & dicente: nos te baptizamus. art. 6. ad Duran. & pet. de Pal.pag.311
An plures simul possint vnum baptizare, vno abluente & altero verba proferente: ita quod vnitas ministri baptismi ex duabus personis integretur. Ibidem.
An diuus Tho. sufficienter discutiat formas, quibus vti possent plures vnum baptizantes. Ibid.
Quomodo fieri seu intelligi possint duo agentia totalia, quamuis instrumentalia eiusdem rationis, producere efficaciter simul vnum effectum, non perfectum magis quàm si ab vno eorum tantum produceretur, & hoc in subiecto capaci perfectionis effectus, & de effectu suscipiente magis & minus. Ibid.
Si baptizando plures non interdiceret, alia mutatio quàm dicere: baptizo vos, non videretur magna ad hoc necessitas exigi. eo. artic. ad 2. pag.311

AN in casu necessitatis ad salutem puerorum sufficiat baptismus in voto parentum. q.68.art.1.& 2.pag.316.& 317
Qualiter debeat determinari tempus dilationis baptismi. art.3.pag.317
Sua peccata ex deuotione deficientes ante baptismum non tunt abioluendi, art. 5. & 6. pag. 319
An ex parte baptizati ita necessaria sit intentio suscipiendi sacramentum baptismi, vt si illa desit, baptismus nullus sit. art. 7. pag. 319
In hoc quod ecclesia pio paruulis credit, intendit, & renuntiat, est quædam accommodatio. art.9.pag.321
Quomodò fides ecclesiæ prosit infanti qui baptizatur. eodem artic. ad 2. pag. ead.
An filij iudæorum seu aliorum infidelium possint, seu debeant inuitis parentibus baptizari. art.10.pag.321
An paruulis in maternis viteris periclitantes possint per sacramentum baptismi, in voto parentum suscipitum, saluari. artic.11.pag.322

QVare aperire ianuam regni cœlestis, quum sit per se primò effectus mortis Christi, attribuatur etiam baptismo, q 69.art.7.pag.226
Nullius authoritate constat Constantinum fuisse mundatum à lepra in baptismo. art. 8.& 9.pag.227
An recedente fictione baptizatus consequatur remissionem peccatorum ex vi baptismi. art.9.& 10.pag.217
Quomodo baptismus recedente fictione incipiat valere ad salutem. Ibidem.
Character diuersimode considerato baptismate, tenet locum & dispositionis & formæ. Ibidem.
Fictio (quæ nihil aliud est quàm impeditio gratiæ) per pœnitentiam delenda est simul cum peccatis commissis post baptismum. ead. artic. ad 2. & 3. pag. 217
Aliud est dimidiam à Deo expectare veniam, & aliud varijs medijs à Deo expectare veniam. Ibidem.

QVomodo intelligatur quòd exorcismus baptismalis aperit sensus: & quod vnctio quæ fit in vertice baptizati, operatur conservationem gratiæ baptismalis, quæst.70.& 71. articul. 3. pag. 329
MIxtum ex oleo & balsamo (quod chrisma vocatur) est regularis materia confirmationis ex necessitate præcepti, & non ex necessitate sacramenti. q.72.art.1.& 2.pag.333
An sit de necessitate sacramentali materiam confirmationis esse consecratam ab episcopo, ita quod nec plenitudo apostolicæ potestatis possit dispensatiue subrogare simplicem sacerdotem ad consecrationem dictæ materiæ. art. 3. pag. 334

An quicunque Christi contactus sit sanctificatiuus materiæ sacramenti, an verò solus contactus in vsu constitutiuo sacramenti. Ibidem.
Licet in antiquis iuribus non inueniantur expressæ omnes sacramentorum formæ, in concilio tamen Florentino omnes expressæ sunt. artic. 4. pag. 335
An character sit potentia purè passiua, art.5.pag.335
Character confirmationis de necessitate præsupponit characterem baptismi sicut & ordo sacer baptismum. art.6 pag.336
Quando accedens ad sacramentum cum peccato mortali, vel quia eius conscientiam non habet, vel quia non perfectè contritus, gratiam ex sacramento consequatur in remissionem peccatorum. art. 7. pag. 337
An episcopus sit ita proprius minister confirmationis quod à non episcopo facta nulla est, & tamen ex dispensatione apostolica non episcopus possit illam conferre. art.8.9.10.& 11.pag. 337

QVum dicitur, sacramenti Eucharistiæ rem tantum esse gratiam suscipientium aut vnitatem ecclesiæ: aut corpus Christi mysticum, hæc omnia sumuntur pro vno & eodem, s. gratia Dei, quæstio. 73. artic. 1. ad 3. pag. 339
Sacramentum eucharistiæ dicitur multa materialiter, & quare. pag. ead.
An sacramentum eucharistiæ sit absolutè necessarium ad salutem. artic. 3. pag. 340
Habere rem sacramenti eucharistiæ per votum ecclesiæ, quid sit. Ibidem.

AN si alicubi non inueniretur vinum, esset solus panis consecrandus, quæ. 74.art.1.pag.343
Aliud est iudicium de præsentia & quantitate materiæ eucharistiæ. artic. 2. pag. ead.
Quum triticum ab omnibus ponatur propria materia panis sacramentalis, quomodo debeat confici. art.3.pag.344
An presbyter Græcus in ecclesia Græca, ritum Græcum in consecrando seruare teneatur. art. 4.pag.345
Vua non consecrabilis. art.5.pag.346
Falsum est quod Græci offerant calicem domini cum vino tantum, hoc enim Armeni non Græci olim faciebant. art.6.pag.346
An oporteat aquam ex qua fit panis pro sacramento, esse aquam veram & naturalem. art.7.pag.347

QVid de existentia corporis Christi in sacramento eucharistiæ ex authoritate sacræ scripturæ habeatur, q.75.art.1.pag.348
Diuersæ opiniones circa nouitatem continentiæ & nouitatem conuersionis. Ibidem.
Quomodo adinuicem se habeant nouitas continentiæ, & nouitas conuersionis. Ibidem.
An hæc propositio, aliquid non potest esse vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem vel per alterius conuersionem in ipsum sit vera, & bene applicetur ad esse in sacramento. art.2.ad Sco.& Duran pag.350
In ecclesiasticis mysterijs & naturalibus attenditur possibile vel impossibile secundum potentiam ordinariam. Ibidem.
Quot simpliciter & absolutè loquendo intereniant in sacramento eucharistiæ mutationes. Ibidem.
Quomodo hæc ratio literæ valeat. Si substantia panis remaneret non esse verum quod Christus dixit: hoc est corpus meum, &c. sed fuisset potius dicendum, hic est corpus meum. Ibidem ad Sco. & Duran.
An si esset alia substantia sub accidentibus panis quàm corporis Christi contrarietur veneration eucharistiæ. Ibidem ad Sco.
An forma substantialis panis conuertatur in animam Christi secundum quod dat esse corporeum. art.quinto ad Sco.pag.356

AN hæc propositio sit vera, si aliqua duo sunt realiter coniuncta, vbicunque est vnum eorum, oportet & reliquum esse, quæst. 76. art. 1. ad Duran.pag.359
Differentia inter modum substantiæ & modum quantitatis in litera positos. eo.art.ad 3.pag.360
An per modum substantiæ intelligatur in litera id quod communiter dicitur esse indiuisibiliter. Ibidem.
An simpliciter necessario sequatur, si corpus Christi habet partes & proprietates suas sub modo sacramentali, quod habeat eas sub exsistentia naturali, art. 1. ad Sco.pag.360
An non solum substantia corporis Christi, sed etiam quantitas eius naturali concomitantia contineatur in hoc sacramento. art.3.pag.361
Christum esse sub hostia, est quoddam esse relationum. art. 6.pag.363
Verum corpus Christi ad motum hostiæ moueatur per accidens. Ibidem ad Sco. & Duran.
Substantia indiuidualis secundum materiam signatam quantitate percipitur ad cogitatiua, substantia verò indiuidualis vt habet modum essendi purè substantiæ, percipitur à solo intellectu. art.7.pag.364.
An intellectus tam angelicus quàm animæ separatæ, quàm etiam hominis beati possit naturaliter videre exsistentiam corporis Christi in Eucharistia. Ibidem ad Sco.
An intellectus beatus per actum beatificum videat corpus Christi in Eucharistia. Ibidem ad Sco.
An corpus Christi secundum esse sacramentale non videatur ab intellectu viatoris, nec ab intellectu angelico naturaliter, quia iste modus essendi est penitus supernaturalis. Ibidem ad Sco.

Quando-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVISIO OPERIS IN PROLOGO.

Quo adoratione adorandus sit sanguis aliquando miraculosè in calice apparens. art.1. pag.364

DVæ opiniones de modo essendi accidentium Eucharistiæ sine subiecto. quæst.77.tribus primis art.pag.367
Tres opiniones de modo quo in initanti generationis nouæ substantiæ ex speciebus sacramentalibus sit materia. art.5.pag.369
An in rarefactione specierum sacramentalium, noua illa quantitatis particula, quæ per rarefactionem fit, sit naturaliter à naturali agente, ibidem, ad Sco.

AN omnia verba quibus vtimur in forma consecrationis sanguinis, sint de necessitatate sacramenti. q.78 tribus primis ar.pag.373
An sola verba consecrationis prolata à sacerdote conficiant sacramentum Eucharistiæ, prætermissis alijs quæ in canone Missæ continentur, cod.art. ad 4.pag.374
Quid sit virtus sacramentalis inexistens verbis sacramentalibus, artic. 4. pag. 376
De veritate & consignificatione huius orationis sacramentalis, hoc est corpus meum, & de demonitatione quam in ea exercent ly hoc. artic. 5. pag. 377

DE tempore, modo, & subiecto sex effectuum Eucharistiæ, quæst. 79. art. 70. pag.379
Sumens Eucharistiam potest esse ita dispositus, quòd nec consequatur vitam gratiæ, nec de nouo mortaliter peccet sumendo. Ibid.
Dominus quum dicit: nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. loquitur de manducatione spirituali in voto seu in habitu. cod.art. ad primum. pag.380
An differentia inter suscipientem baptismum, & suscipientem Eucharistiam, quo ad hoc quod est esse vel non esse in peccato mortali, sit vera. art.3.ad primum.pag.382
Oblatio Eucharistiæ ex sui quantitate sufficit ad satisfaciendum pro omni pœna, sit autem satisfactoria offerentibus vel pro quibus offertur, secundum quantitatem suæ deuotionis. art. 5.pag.382

AN contritus, non autem confessus de peccato mortali, habita copia confessoris idonei, sumens Eucharistiam percet mortaliter, quæst. 80. art.4.pag.386
An sacrilegium indigne communicantium sit grauius peccatum omnibus peccatis quæ sunt contra puras creaturas. art.5.pag.387
An occultis peccatoribus petentibus deneganda sit communio. artic. 6. pag.88.
Iudicium discretionis requisitæ ad communionem in pueris, debet à parentibus, & confessore fieri. art.9.ad vlt.pag.391
An expediat quotidie celebrare. art.10.pag.391
Qualiter intelligitur quod frustra esset votum, nisi impleretur quando opportunitas adesset.art.11.pag.392
An communio non solum ecclesiæ, sed Christi præcepto sit necessaria. Ibidem.
An communio popularis sub vtraque specie sit licita. art.12.pag.393
An communio sub vtraque specie sit in præcepto. Ibidem.
An communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus, comprehendendo etiam infantes. Ibidem.
An dicta communio sit necessaria omnibus adultis.
Item an sit necessaria omnibus sacerdotibus.
Item an sit necessaria omnibus conficientibus. Ibidem.
An vtilius sit sumere Eucharistiam sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantùm. Ibidem.
Sacramenta nouæ legis possunt considerari vt causæ, & vt signa. Ibidem.
An expediat ecclesiæ Christi quod populus communicet sub vtraque specie. Ibidem.

REpulsio cuiusdam Scoti chimeræ, negantis quod corpus Christi sub sacramento annihilatum fuisset, si in propria specie annihilatum fuisset: concedentis autem quod in triduo corpus Christi sub sacramento fuisset mortuum: quia in propria specie fuit mortuum, q.81.art. 4.pag.396. vide superius, q. 76.art.2

AN plures sacerdotes eandem hostiam consecrare possint.
Item an noui sacerdotes concelebrent episcopo, dicendo simul cum ipso consecrationis verba.
Item an consecratus episcopus debeat pontifici celebranti concelebrare, q. 82.art.2.pag.397
An missa mali sacerdotis sit tanti meriti quanti est missa boni, artic.6.pag.398
In concilio Constantien. concessum est omnibus Christi fidelibus communicare cum excommunicatis, nisi in 2. casibus. art.9.pag.399
An sacerdoti liceat totaliter à celebratione abstinere
Item an peccatum huiusmodi omissionis sit peccatum mortale. artic. 10. pag.399
De virtute altaris ecclesiæ, & aliorum inanimatorum consecratorum, quæ. 83.art.3.pag.400

AN sacramentum pœnitentiæ habeat materiam ex qua constituatur, quæst. 84.art.1.& 2.ad Sco.pag.404
An res sacramenti pœnitentiæ sit interior pœnitentia, an ornatus aliquis. Ibidem.
An totum sacramentum pœnitentiæ (compositum scilicet ex materia & forma) causet remissionem peccatorum ratione vtriusque partis. Ibidem.
Licet forma absolutionis consistat in his duobus verbis, scilicet absoluo te: si quis tamen alijs verbis vteretur (puta remitto tibi peccata) sacramentum esset perfectum. art.3.pag.404
An pœnitentia sit de iure naturali quo ad dolorem, & doloris remedium, & aliquod signum doloris. art.7.pag.405
Displicere potest sumi contrarie, & negatiue. art.8.& 9.pag.406

AN pœnitentia virtus sit vera, & propriè vna specialis virtus distincta à cæteris virtutibus, q.85.art.2.pag.407
An actus pœnitentiæ timeatur sub communicatiue iustitia. Item an sistat in commutatiua iustitia. Item an reddat æquale simpliciter vel secundum acceptationem Dei tantùm. art.3.ad Sco.& Duran.pag.407
An pœnitentia sit virtus acquisita. ar.6.ad Sco.& Duran.pag.408

AN offensa directè opponatur gratiæ, q.86.ar.2.pag.409
An ad omnem remissionem peccatorum actualium requiratur actualiter immutatio voluntatis. cod.ar.ad 1.pag.409
Quomodò intelligatur quod remissio peccato mortali remaneat inordinata conuersio ad commutabile bonum. articulo. 4.ad 1.pag.410
An remissio culpæ sit effectus pœnitentiæ vt est actus virtuosus. artic. 6. pag.410

AN ad remissionem peccati mortalis requiratur vt homo actualiter singula mortalia detestetur, q.87.art.1.pag.411
An virtualis displicentia sufficiat ad remissionem peccati mortalis. Ibidem.
An veniale peccatum opponatur feruori charitatis. Ad Duran. cod. art. ad 3. pag. 411
Quis sit ille feruor charitatis in hac vita, qui non compatitur secum veniale. Ibidem.
An quandocunque gratia infunditur, peccata venialia remittantur. artic. 3. pag.411
An aliqua culpa à Deo remittatur sine gratia. art. 4.pag.411

AN secundò peccans, ex hoc ipso grauius peccet quàm prius peccauerit. q. 88.ar.1. ad 1.pag.412
Ingratitudo quantificatur ex beneficio.ar.5.pag.421

DE irregularitate homicidij ex defensione commissa, quæst. 89. artic. 3. pag. 414

AN contritio, confessio, & satisfactio, sint partes sacramenti pœnitentiæ, q.1.ad Sco.& Duran.pag.411
An contritio secundum essentiam sit pars sacramenti.art.2.ad Sco.& Duran. pag. 416
Satisfactio sacramentalis ex hoc ipso quòd est pars sacramenti auget gratiam. cod.ar.ad 2.pag.416
An sacramentum pœnitentiæ sine satisfactione sit verum sactamentum. Ibid. ad Duran.

FINIS.

TERTIA PARS SVMMAE THEOLOGIAE ANGELICI DOCTORIS S. THOMAE AQVINATIS, CVM COMMENTARIIS

REVERENDISS. IN CHRISTO PATRIS D. D. THOMAE DE VIO, CAIETANI,

Ordinis Prædicatorum, S.R.E. tituli S. Sisti Presbyteri Cardinalis, Artium, & sacræ Theologiæ Doctoris celeberrimi.

QVIA Saluator noster, &c.) ¶ Debitum diuo Thom. famulatum persoluere cupiens, expeditis commentationibus trium librorum suæ summæ, ad vltimum me confero, expositurus textum multarum quæstionum secundum modum in commentarijs primi libri inchoatum (vt petentibus hoc morem geram) adducturus quod rationis fideique lumini conuenire apparebit, firmâdo semper ratione aut autoritate omnem sententiam, vt nullus meæ autoritati referatur locus. Diuiditur igitur presens liber (vt in illius apparet principio) in partes tres principales: quarum prima de Domino nostro Iesu Christo vsq; ad q. sexagesimam protenditur: secunda verò de sacramentis inde inchoans, imperfecta relicta est, ob immaturam doctoris mortem: tertia autem de immortali vita resurgentium, omnino deficit. Nos autem si eius ope Deus dederit, quasdam adiungemus quæstiones circa vtilia ad animarum salutem, quæ opportunæ apparebunt, ne repetere aliorũ dicta contingat. Prima autem pars de Iesu Christo, in sex partes diuiditur: prima de vnione filij Dei & humanæ naturæ, vsque ad quintam decimam q. inclusiuè: secunda de his quæ consequuntur vnionem, à sextadecima vsque ad vigesimam sextam: tertia de ingressu saluatoris in mundum, à 27. vsque ad 39. quarta de progressu Saluatoris in hoc mundo, à quadragesima vsque ad 45. quinta de exitu Saluatoris ex hoc mundo, à 46. vsque ad 52. sexta demum de exaltatione Saluatoris post hanc vitam, à quinquagesimatertia vsque ad 59. tractat. Secunda deinde principalis pars de sacramentis in octo distinguitur partes: quarum prima de sacramentis in communi, reliquæ septem de singulis septẽ sacramẽtis sigillatim tractant.

a ¶ *Super Quæstionis primæ Articulum primum.*

IN titulo primi articuli primæ quæstionis nota duos terminos: scilicet ly Incarnari, & ly Conueniens. Nam ly incarnari plus significat quàm exprimit. Explicat siquidem nihil aliud quàm carnem assumere, vel carnem fieri. Significat autem hominem fieri etiam secundũ carnẽ: ita quod caro vt infimus terminus quicquid nobilius est in homine, concludit: & vt sic denominat naturam humanam integram: nam si Deus vsque adeo semeriptum eximiuit vt conuenienter caro fieret humana, multo magis conueniens est, quod fit factus homo secundum animam & humanitatem integram. Meritò autem Theologi hanc diuinam exinanitionem vocabulo incarnationis significant: quia Ioannes Euangelista propter dictam rationem eodem docuit vocabulo, dicens, Et Verbum caro factum est. Ly Conueniens cũ se habeat ad possibile, vt minus commune ad magis commune, claudit in se possibile, & addit super illud: omne siquidem conueniens est possibile, sed non econtra, vt patet de monstris: est enim monstrum possibile, sed non est conueniens, cum conclusum igitur fuerit, quod Deũ incarnari est conueniẽs, monstratum erit simul, quod est possibile. Rursus si perspexeris quod ly conueniens absque quacunque determinatione in hoc titulo ponitur (dum non apponitur aliqua limitatio, puta ad hoc vel illud secundum hanc vel illam rationẽ, aut aliquid huiusmodi) videbis quod quæstio præsens de conuenientia incarnationis non ad hunc vel illum finem aut effectum, sed absolutè est: & propter ea ex propriis Dei & incarnationis absolutè decidẽda est quæstio ista. Cuius sensus est, an Deũm fieri hominem, etiam secundum carnem fuerit conueniens.

3.dist.1.q.1.a.2. Et 1. contra. ca.40. 49. 53.54. et 55 Et opus. 2. c.5.& 6 et opus.3. cap. 207. et 208

¶ In eodem titulo primi articuli dubium occurrit: quia Autor videtur incepisse saltando: nam ante ipsum articulum debebat inquiri, an Deũ incarnari sit possibile. Tum quia ista quæstio nõ debet indiscussa relinqui, sed in proprio loco tractari, constat autem possibile esse naturaliter prius, quàm conueniens cum sit communius: & innata sit nobis via ex communioribus procedendi, vt dicitur in primo Phy. Tum quia Autor ipse non solus in principio tertij Sent. inchoati non inde incepit in hoc opere?

Epist.2. post medium illius tom. 2. inter opera Augusti.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia nulla scientia probat suũ subiectũ, sed supponit illud: vt patet in primo Post. & huius libri subiectũ propriũ est Iesus Christus, hoc est Deus incarnatus: ideo ars ipsa exegit, vt non quæreretur hic, an possibile sit Deũ incarnari: hoc enim esset, librum istum non præsupponere Deũ incar-

PROLOGVS.

QVIA Saluator noster dominus Iesus Christus, teste Angelo, populum suum saluum faciens à peccatis eorum, viam veritatis nobis in scipso demonstrauit, per quam ad beatitudinem immortalis vitæ resurgendo peruenire possimus: necesse est, vt ad consummationem totius Theologici negotij, post considerationem vltimi finis humanæ vitæ, & virtutum ac vitiorum, de ipso omnium Saluatore ac beneficiis eius humano generi præstitis, nostra consideratio subsequatur.

¶ Circa quam primò considerandum occurrit de ipso Saluatore. Secundò, de sacramentis eius, quibus salutem consequimur. Tertiò, de fine immortalis vitæ, ad quam per ipsum resurgendo peruenimus.

¶ Circa primum duplex cõsideratio occurrit, Prima est de ipso incarnationis mysterio, secundum quod Deus pro nostra salute factus est homo. Secunda de his, quæ per ipsum Saluatorem nostrum, id est Deum incarnatũ sunt acta & passa.

QVAESTIO PRIMA, DE conuenientia Incarnationis, in sex articulos diuisa.

CIRCA primum tria consideranda occurrunt. Primò quidem de conuenientia Incarnationis Christi. Secundò, de modo vnionis Verbi Incarnati. Tertiò, de his, quæ consequuntur ad hanc vnionem.

Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum conueniens fuerit Deum incarnari.

ARTICVLVS 1.

a ¶ Virum conueniens fuerit Deum incarnari.

AD PRIMVM Sic procedit. Videtur quòd non fuerit conueniens, Deum incarnari. Cùm enim Deus ab æterno sit ipsa essentia bonitatis, sic optimum est ipsum esse sicut ab æterno fuit. Sed Deus ab æterno fuit absque omni carne. Ergo conuenientissimũ est, ipsum non esse carni vnitũ. Non ergo fuit conueniens, Deũ incarnari.

2 ¶ Præterea, Quæ sunt in infinitum distãtia, inconuenienter iunguntur: sicut inconueniens iunctura esset, si quis pingeret imaginẽ, in qua humano capiti ceruix iungeretur equina. Sed Deus & caro in infinitum distant, cum Deus sit simplicissimus, caro autem maximè composita, & præcipuè humana. Ergo inconueniens fuit, quòd Deus carni vniretur humanæ.

3 ¶ Præterea, Sic distat corpus à summo Spiritu, Sicut malitia à summa bonitate. Sed omnino inconueniens esset, quòd Deus, qui est summa bonitas, malitiam assumeret. Ergo non fuit conueniẽs, quòd summus Spiritus increatus corpus assumeret.

4 ¶ Præterea, Inconueniens est, vt qui excedit magna contineatur in minimo: & cui imminet cura magnorũ, ad parua se transferat: Sed Deum, qui totius mundi curam gerit, tota rerũ vniuersitas capere non sufficit. Ergo videtur inconueniens, quòd intra corpusculum vagientis infantiæ lateat, cui parum putatur vniuersitas: & tandiu à fedibus suis abfit ille Regnator, atq; ad vnum corpusculum totius mundi cura transferatur, vt Volusianus scribit ad Augustinum? Sed contra est quod dicit Ioannes Damascenus, quòd Deus ex bonitate sua assumpsit animatum corpus & animam rationalem & intellectualem.

RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Deum incarnari. Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd conueniens dicitur, quod debitum finem consequitur. Finis autem debitus humanæ naturæ est, quòd homo Deo fruatur, quod est bonum animæ rationalis. Ad quod quidem finem homo peruenire non potest, nisi per peccati remissionem. Vt enim dicit Augustinus, peccatum separat hominem à Deo. Vt ergo homo reconciliaretur Deo, qui per peccatum offenderat, necessarium fuit, vt per Deum peccatum hominis tolleretur. Per peccatum autem hominis non solum homo, sed tota humana natura grauiter vulnerata fuerat. Vt ergo totaliter humana natura à peccato mundaretur, conueniens fuit, vt Deus humanam naturam totaliter assumeret, & in propria persona ea quæ sunt humanæ naturæ operaretur, per quæ humana natura à peccato mundaretur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus ab æterno fuit ipsa essentia bonitatis, non autem fuit ab æterno ipsum bonum humanum. Vnde non fuit conueniens, quòd ab æterno fuisset homo.

Ad secundum dicendum, quòd Deus & caro in infinitum distant secundum naturas, non autem secundum bonitatem. Vnde non est inconueniens, quòd Deus carni vniretur humanæ.

Ad tertium dicendum, quòd malitia à summa bonitate distat, quia malitia est omnino priuata boni. Sed non est sic de corpore, quia corpus habet aliquam formam & bonitatem. Vnde non est inconueniens, quòd Deus corpus assumeret.

Ad quartum dicendum, quòd Deus non assumpsit corpus humanum, quasi ei necessarium ad gubernationem totius mundi, sed ad humanam naturam à peccato mundandam. Vnde non est inconueniens, quòd Deus tota rerum vniuersitate maior, ad modicum corpus se transferret.

Ad quod autem obiicitur, quòd Deus assumpsit animatum corpus & animam rationalem & intellectualem, dicendum, quòd ad hoc fuit conueniens, quia anima humana media est inter Deum & corpus. Vnde per animam rationalem & intellectualem corpus Deo coniungitur.

ARTICVLVS 2.

a ¶ Virum conueniens fuerit naturam humanam assumere in persona.

AD SECVNDVM Sic procedit. Videtur quòd non fuerit conueniens naturam humanam assumere in persona. Dicit enim Damascenus, quòd Deus assumpsit animatum corpus & animam rationalem & intellectualem. Sed anima rationalis & intellectualis non est persona. Ergo videtur, quòd Deus non assumpsit naturam humanam in persona.

2 ¶ Præterea, Natura humana assumpta à Deo, est natura diuina. Sed natura diuina non est persona. Ergo videtur, quòd natura humana assumpta à Deo, non sit persona.

3 ¶ Præterea, Natura humana assumpta à Deo, est natura diuina. Sed natura diuina non est persona. Ergo videtur, quòd natura humana assumpta à Deo, non sit persona.

4 ¶ Præterea, Natura humana assumpta à Deo, est natura diuina. Sed natura diuina non est persona. Ergo videtur, quòd natura humana assumpta à Deo, non sit persona.

SED CONTRA est quod dicit Damascenus, quòd Deus assumpsit animatum corpus & animam rationalem & intellectualem. Sed anima rationalis & intellectualis non est persona. Ergo videtur, quòd Deus non assumpsit naturam humanam in persona.

RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit naturam humanam assumere in persona. Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd conueniens dicitur, quod debitum finem consequitur. Finis autem debitus humanæ naturæ est, quòd homo Deo fruatur, quod est bonum animæ rationalis. Ad quod quidem finem homo peruenire non potest, nisi per peccati remissionem. Vt enim dicit Augustinus, peccatum separat hominem à Deo. Vt ergo homo reconciliaretur Deo, qui per peccatum offenderat, necessarium fuit, vt per Deum peccatum hominis tolleretur. Per peccatum autem hominis non solum homo, sed tota humana natura grauiter vulnerata fuerat. Vt ergo totaliter humana natura à peccato mundaretur, conueniens fuit, vt Deus humanam naturam totaliter assumeret, & in propria persona ea quæ sunt humanæ naturæ operaretur, per quæ humana natura à peccato mundaretur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus ab æterno fuit ipsa essentia bonitatis, non autem fuit ab æterno ipsum bonum humanum. Vnde non fuit conueniens, quòd ab æterno fuisset homo.

Ad secundum dicendum, quòd Deus & caro in infinitum distant secundum naturas, non autem secundum bonitatem. Vnde non est inconueniens, quòd Deus carni vniretur humanæ.

Ad tertium dicendum, quòd malitia à summa bonitate distat, quia malitia est omnino priuata boni. Sed non est sic de corpore, quia corpus habet aliquam formam & bonitatem. Vnde non est inconueniens, quòd Deus corpus assumeret.

Ad quartum dicendum, quòd Deus non assumpsit corpus humanum, quasi ei necessarium ad gubernationem totius mundi, sed ad humanam naturam à peccato mundandam. Vnde non est inconueniens, quòd Deus tota rerum vniuersitate maior, ad modicum corpus se transferret.

Ad quod autem obiicitur, quòd Deus assumpsit animatum corpus & animam rationalem & intellectualem, dicendum, quòd ad hoc fuit conueniens, quia anima humana media est inter Deum & corpus. Vnde per animam rationalem & intellectualem corpus Deo coniungitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

incarnatum. Nec tamen omnino indiscussa dubitatio hæc relicta est: sed tractando conuenientiam Incarnationis ex naturis extremorũ, scilicet Dei & humanæ naturæ (vt in hac litera fit) excluditur impossibilitas Incarnatiõis, & manifestatur simul, vt dictum est, conuenientia eiusdem: ita quod sub titulo conuenientiæ satisfactũ est, & materiæ de possibilitate Incarnationis, & arti procedendi. Quod autẽ in tertio sent. Autor inchoauerit à possibilitate,

Libr. 3. Orthod. fid. c. 1. in med. illius.

non obstat propositio, quia in illo opere nõ erat ipse ordinator doctrinæ, sed vt commentator quæ tiones emergentes mouebat, hic autem ipse Autor est ordinis doctrinæ: & ideo artificiosè procedens supponit de incarnatũ, & quærit de illius conuenientia.

Comment.

h ¶ In corpore huius articuli prima est cõclusio responsiua quæsito. Cõueniens fuit deũ incarnari. Probatur. Vnicuiq; rei conuenit illi quicquid competit illi secundum rationem suæ naturæ: ergo Deo conueniens est quicquid pertinet ad rationẽ boni, ergo Deo conueniens est summo modo se cõmunicare creaturæ: ergo cõueniens fuit Deũ incarnari. Antecedens manifestatur ex hoc, quod rationi sui conuenit hominẽ, quia secundum rationem suæ rationalis naturæ competit. Prima verò consequentia probatur quia ipsa natura Dei est essentia bonitatis, vt Dion. dicit. Secunda autem consequẽtia probatur quia ad rationem summi boni spectat summo modo se communicare creaturæ. Quod probatur quia ad rationem boni spectat se communicare aliis. Tertia denique consequentia probatur: quia hoc, quod est summum bonum, seu Deum summo modo se communicare creaturæ, maximè fit per hoc, quod naturam creatam sic sibi coniungit, vt ex Verbo, anima, & carne, vna fiat persona: vt Augustinus dicit. Hic est planus processus litteræ.

Anton.

¶ In antecedẽte huius probatio hoc solũ notabiliter occurrit, quod propter sui claritatẽ in litera manifestatur in vna sola natura, quã potuisset inductiue manifestari in omnib⁹: fit enim fuit inchoatiue inductionẽ in re tã manifestã.

Anton.

¶ In primo consequente, scilicet, Deo cõuenit ex quicquid pertinet ad rationem boni, memẽto distinguere quod aliud est loqui de ratione boni, & aliud de ratione talis boni: puta angelici, ex lestis, humani, leonini & aliorũ specialium bonorum. Multa nanq; sunt, quæ spectant ad rationẽ talis boni, quæ non spectant ad rationẽ boni absolutè: vt iuare siquidem ad bonitatem canis, ratiocinari ad bonitatem hominis moueri ad bonitatem cæli, & sic de aliis propriis bonis creaturarum spectãt: & tamen nihil horum spectat ad rationem boni simpliciter, & propterea nihil horum conuenit Deo: sed quicquid pertinet ad rationem boni non limitati ad hanc vel illam naturã creatam, sed absolutè considerati, eorum conueniens est attribuere Deo: quia natura Dei est ipsa bonitas.

Quæstio.

¶ Num communicare se aliis, spectet ad rationem boni.

¶ Circa secundæ consequẽtiæ, scilicet, ergo Deo conuenit ex est summo modo se communicare creaturæ probationem, scilicet, quia ad rationẽ boni pertinet, vt se aliis communicet, &c. dubium primo occurrit: quia communicare se alijs, nullam perfectionem importat: alioquin Deo ab æterno, dum se non communicauit aliis, defuisset aliqua perfectio: quod est impossibile: quod autem nullam perfectionem importat, non spectat ad rationem boni, cui nihil præter aut extra boni latitudinem conuenire fas est: non recte igitur assumitur, quod communicare se aliis pertinet ad rationem boni.

¶ Circa eiusdem sequelæ probationẽ eandẽ dubium secũdo occurrit: quia ineffica x inuenitur, quoniã transitur ex naturali conditione boni ad voluntariam boni conditionẽ. Quod non licere patet ex eo quod voluntaria liberè à bono procedunt: non enim inferuntur ex naturalibus, vtpote necessariis & alterius ordinis: non ergo ex quacunque Dei naturali conditione potest efficaciter inferri aliquod opus ipsius libertm: vt patet. Manifestatur autem, hunc errorem in hoc passu interuenire: quia expectantibus ad rationem boni inuertit summum bonum, ac per hoc Deum communicare seipsum creaturæ. Constat enim quod pertinentia ad rationem boni conueniunt ipsi bono & Deo naturaliter: & quod communicare seipsum conuenit Deo summo bono libere: non recte igitur processum est in litera.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod licet, posset distingui cõmunicare se aliis secundũ quod importat actũ, quæ est perfectio agentis in actu (quæ in Deo est sua substantia) & secundũ quod importat illationẽ effectus ad extra vt in primo libro potuit: quia tamen non oportet in proposito ad hæc reuertere, sciro, quod falsum simpliciter est, quod communicare se aliis nõ importat perfectionem & probatio eius non valet, ex eo, quod non ponit perfectionem in communicante, inferens ergo non importat perfectionem: fiat enim quod importet perfectionem, & non in cõmunicante, sed in illis, quibus communicatur. Et vere sic est: nam bonum cõmunicare seipsum aliis, dato quod nullam adder perfectionem bono communicanti seipsum, necessariò tamen perfectionem ponit in illis aliis, quibus seipsum communicat: & ad naturam boni spectat communicare seipsum aliis, non vt ipsum communians sit melius, sed vt alia bonificentur per ipsum: & propterea ratio litteræ verum assumit, & optimè procedit ad intentum.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod cùm bonũ sit vnũ transcẽdentium & comprehendat sub se non solum bonum secundum esse naturæ, sed etiam bonum voluntatem, ac per hoc abstrahat ab vtroque essendi & causandi modo, scilicet per modum naturæ vel voluntatis: consequens est quod id, quod pertinere dicitur ad rationem bonĩ, nó minus quàm ipsum bonũ & illius ratio abstrahat à modo naturæ vel libertatis: ac per hoc cõmunicare seipsum pertinere ad boni rationem, intelligendũ est non determinatè per modũ naturæ, aut liberè, sed cõmuniter & indeterminate, vt in vnoquoq; verificetur secundũ illius modum. Vnde & in litera non concluditur aliquis dictorum modorum cõmunicandi se: sed absolutè, quòd cõmunicare seipsum creaturæ

Scot.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnicuique rei conueniens est illud quod competit sibi secundum rationem propriæ naturæ: sicut homini conueniens est ratiocinari, quia hoc conuenit sibi, inquantum est rationalis secundum naturam suam. Ipsa autem natura Dei est essentia bonitatis, vt patet per Dionysium 1. cap. de diuin. no. * Vnde quicquid pertinet ad rationem boni, conueniens est Deo: pertinet autem ad rationem boni, vt se aliis communicet: vt patet per Dionysium, quarto capite de diuin. no. * Vnde ad rationem summi boni pertinet, quòd summo modo se creaturæ cõmunicet: quod quidem maximè fit per hoc, quòd naturam creatam sic sibi coniungit, vt vna persona fiat ex tribus, verbo, anima, & carne: sicut dicit. * Aug. 13. de Trinit. Vnde manifestum est quòd conueniens fuit Deum incarnari.

c ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Incarnationis mysterium non est impletum per hoc, quòd Deus sit aliquo modo à suo statu immutatus, in quo ab æterno fuit:

Epist. 3. ad prin.

turæ, inferturincarnationis conuenientia. Tribus nanq; modis plusquã gente diuersis Deus qui est ipsum summũ bonum, intelligi potest cõmunicare seipsum creaturæ. Primo, quasi naturaliter cõmunicando seipsum: & sic cõmunicauit seipsum vniuerso, creando & conseruando liberè vniuersum. Secundo, supernaturaliter cõmunicando seipsum, & sic communicauit seipsum vniuerso, eleuando omnes intellectuales & rationales substãtias in cõsortium diuinæ naturæ per gratiam: cuius non solum capaces gratuita benignitate effecit, sed etiam actualiter participes ab initio: vt in primo libro autor ex Augustini autoritate dixerat. Est autem inter hos duos modos tanta distantia, quod iuxta primum modum distributæ sunt participationes, imitationes atque similitudines Dei, sic vt constituerentur illis substantiæ rerum quas naturas entium dicimus, cũ suis conditionibus naturalibus: Deus autẽ ipse extra & suprà totũ vniuersum in sibi soli propria excellentissima natura remanet solus in suiipsius fruitione beatus. Iuxta secundum autem modum naturæ suæ propria Deus communicauit creaturæ: scilicet videre Deum, frui Deo viso per essentiam, esse consortẽ diuinæ naturæ per gratiam inchoatiuè, & per gloriam cõsummate. Quæ quia non possunt sic cõmunicari, vt naturalia aut connaturalia sint creaturæ, ideo supernaturaliter, ac ex superabundantiore gratia Deus, quod sibi soli ex naturali ordine remanserat proprium, cõmune fecit creaturæ, vt corregnaret cũ illo beata in illius quæ visione ac fruitione: ita quod dei cõmunio, quia impossibilis est naturali ordine, concessa est secundum supernaturalem ordinẽ gratiæ. Tam excellentissimum autem est amor summi boni erga creaturã, vt non sat fuerit illi cõmunicare se secundum naturalem ordinem creaturæ, creãdo vniuersum, nec etiam sat fuerit eidem communicare se creaturæ secundum ordinem gratiæ eleuando ipsam ad consortium diuinæ naturæ: sed ad id vnũ quod reliquerat & inexcogitabile, eleuauit creaturam ad personalitatẽ, scilicet diuinam, quod ad tertium & supremum modum communicandi se spectat: secundum quem illi similitudinem, aut donum aliquod creatum naturalis vel supernaturalis ordinis, sed proprium personam secundum suam propriã subsistentiam, quam in semetipsa habet, communicat creaturæ, sicũ sibi Deo & creaturæ naturæ communem personam fecit, vt creatura, hoc est homo, sit secundum verbum Dei, quod est Deus. hic proculdubio est summus modus, quo summum bonum communicare se potest creaturæ: non est enim intelligibilis maior modus, quo possit communicari Deus creaturæ, hoc autem modo Deũ cõmunicasse se creaturę, & non solum creaturæ tali, ex hoc quòd incarnatus est, ex eo patet, quod incarnatio est eleuatio totius vniuersi in diuinam personam: nam si purè spiritualis natura, vt est angelica, assumpta fuisset, creatura corpotea eleuata non fuisset: & similiter si celestis natura fuisset assumpta, sensitiua, vegetatiuaque creatura, non fuisset huius eleuationis particeps: & similiter, si solam corpoream quancunq; naturam aut vegetatiuam, aut sensitiuam assumpsisset, intellectualis natura eleuata non fuisset. Assumendo autem naturam humanam, quod significatur per incarnationem totius vniuersi, natura eleuata est ad diuinã personam: ita quòd Deus verè creaturæ absolutè se summo modo cõmunicauit: quia toti vniuerso se summo modo communicauit, dum incarnatus est: quia, vt in litera ex Augustino dicitur, sic omnia coëunt in vnam personam, caro, anima intellectiua, & verbum Dei: hæc enim ideo autor attulit ad probandum vltimam sequelam, quia per hæc significatur totum vniuersum, ac per hoc communio Dei ad creaturam absolutè, habes ergo hinc potissimam rationem incarnationis ex bonitate diuina erga vniuersum, si potissima ratio est, quo ex cõmunissimo bono, vtpote maxime diuinæ similitudinis: quæ Dominus docuit Ioannis tertio. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.

Psal. 45. comment. Aug. art. 4. ar. 1. 2.

c ¶ In responsione ad primũ eiusdẽ articuli primi, nota dupliciter modũ loquẽdi de Incarnatione, vel dicẽdo, Deus vniuit se creaturæ, vel dicẽdo, deus vniuit creaturã sibi. Vterq; sanus & catholicus, & ideo vterq; in litera ponitur: sed secundus melior, quia formalis, & ideo in litera primus corrigitur quodammodo per secundum. Et ratio est: quia secundus modus dicendi manifestabilitatem significat in creatura, tanquam rem allatam ad Deũ, & Deum significat vt terminum: ac per hoc Deus significatur vt immutatus: terminus

minus enim absque sui mutatione terminare potest. In primo autem modo significatur econtra, quatenus est ex modo dicendi, non quo ad rem dictam. Melius est ergo vti secundo modo loquendi: & dicere, Deus vniuit creaturam sibi.

1. 4. 9. 1. 2. ad 3. 4. di. 10 1. 2. ad 3. dist. 4. 3. 2. 4. 2. 2. Et 4. 3. ca. 55 2

d ¶ In responsione ad secundum cuius est animaduertere, quòd vniri Deo in vnitate personæ, non fuit conueniens carni humanæ secundum conditionem suæ naturæ: quia hoc erat supra dignitatem ipsius, conueniens tamen fuit Deo secundum infinitam excellentiam bonitatis eius, vt sibi eam vniret pro salute humana.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quælibet alia conditio, secundum quam creatura quæcunq; differt à creatore, a Dei sapientia est instituta & ad Dei bonitatem ordinata. Deus etiam propter suam bonitatem, cum sit increatus, immobilis & incorporeus, produxit creaturas mobiles & corporeas. Et similiter malum pœnæ à Dei iustitia est introductum propter gloriam Dei: malum verò culpæ committitur per recessum ab arte diuinæ sapientiæ, & ab ordine diuinæ bonitatis: & ideo Deo conueniens esse potuit assumere naturam creatam, mutabilem, corpoream, & penalitati subiectam: inter autem fuit ei conueniens assumere malum culpæ.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut Aug. respondet in epistol. ad Volusianum, non habet hoc Christiana doctrina, quòd ira sit Deus in fusis carni humanæ, vt curam gubernandæ vniuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corpusculum quasi conuersus transiuerit: hominum enim est iste sensus, illud fusi corpora valentium cogitare. * Deus autẽ non mole, sed virtute magnus est: vnde magnitudo virtutis eius, nullas in augusto sentit angustias. Non est incredibile, si verbum hominis transiens, simul auditur à multis & à singulis totũ, quod verbum Dei permanens, simul vbique sit totum. Vnde nullum inconueniens sequitur Deo incarnato.

Epist. 3. ad Volusianum.

ARTICVLVS II.

a ¶ Verum necessarium fuerit ad reparationem generis humani verbum Dei incarnari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit necessarium ad reparationem humani generis verbum Dei incarnari. Verbo enim Dei, cùm sit Deus perfectus (vt in primo habitum est *) nihil virtutis per carnem assumptam acceruit. Si ergo verbum Dei incarnatum humanam naturam reparauit, etiam absque carnis assumptione eam potuit reparare.

2 ¶ Præterea, ad reparationem humanæ naturæ quæ per peccatũ collapsa erat, nihil aliud requirit videbatur, quàm quod homo satisfaceret pro peccato. Sed homo, vt videtur, satisfacere potuit pro peccato: non enim Deus ab homine plus requirere debet, quàm possit: & cùm promior sit ad misercndum, quàm ad puniendum, sicut homini impurat ad pœnã actũ peccati, ita imputare debet ad meritum actum contrarium. Non ergo fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ, verbum Dei incarnari.

3 ¶ Præterea, Ad salutem hominis præcipuè pertinet, vt Deum reuereatur: vnde dicitur Malachiæ 1. Si ego pater, vbi honor meus: si dominus, vbi timor meus? Sed ex hoc ipso homines Deum magis reuerentur, quòd eum considerant super omnia eleuatum, & ab homũ sed per hoc, quod nouo modo se creaturę vniuit, vel potius eam sibi. Est autem conueniens vt creatura, quæ secundum rationem sui mutabilis est, non semper eodem modo se habeat. Et ideo sicut creatura incepit esse, cùm prius non esset, ita conuenienter, cum prius non esset vnita Deo in persona, postmodum extitit vnita.

num sensibus remotũ: vnde in Psal. 112. dicitur, Excelsus super omnes gentes dominus, & super cælos gloria eius, & postea subditur: Quis sicut dominus Deus noster? Quod ad reuerentiam pertinet. Ergo videtur non conuenire humanæ saluti, quod Deus nobis similis fieret per carnis assumptionem.

¶ SED CONTRA, Illud, per quod humanum genus liberatur à perditione est necessarium ad humanam salutem. Sed mysterium diuinæ Incarnationis est huiusmodi: secundũ illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Ergo necessarium fuit ad humanam salutem, Deum incarnari.

C ONCLVSIO.

¶ Potuit Deus ex infinitate suæ diuinæ potentiæ, alio quàm opere incarnationis humanum genus reparare: sed vt bonum finem & melius suum consequeretur salutem, hoc necessarium fuit, vt verbum eius caro fieret.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quod ad finem aliquem dicitur aliquid esse necessarium *dupliciter. Vno modo, sine quo aliquid esse non potest: sicut cibus est necessarius ad conseruationẽ humanæ vitæ. Alio modo, per quod melius & conuenientius peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est ad iter. Primo modo, Deum incarnari non fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ. Deus enim per suam omnipotentiam virtutem poterat humanam naturam multis aliis modis reparare. Secundo autem modo necessarium fuit Deum incarnari ad humanæ naturæ reparationem. Vnde Augustinus *dicit 13. de Trin. cap. 10. Verum etiam ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse (cuius potestati omnia æqualiter subiacent) sed sanandæ miseriæ nostræ conuenientiorem alium modum non fuisse.

Aristot. 5. Metaph. text. 6. Tom. 3.

¶ Et hoc quidem considerari potest quantum ad promotionem hominis in bonum. Primo quidem quantum ad fidem: quæ magis certificatur ex hoc, quòd ipsi Deo loquenti credit. Vnde Augustinus dicit 11. de Ciu. Dei, * vt homo fidentius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Dei filius homine assumpto constituit atq; fundauit fidem. Secundò, quantum ad spem quæ per hoc maximè erigitur. Vnde Augustinus dicit 13. de Trin. * Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, quàm vt demonstraretur nobis quantum diligeret nos Deus: quid verò huius rei isto iudicio manifestius, quàm quòd Dei filius naturæ nostræ dignatus est inire consortium? Tertiò, quantum ad charitatem: quæ maximè per hoc excitatur. Vnde Augustinus dicit in lib. de Catechizandis rudibus: Quæ maior est causa aduentus Dominj, nisi vt ostenderet Deus dilectionem suam in nobis? Et postea subdit. * Si amare pigebat, saltem reamare nõ pigeat. Quarto quantum ad rectam operationem: in qua nobis exemplum se præbuit. Vnde Aug. dicit in quodam sermone de Nat. Domini, Homo sequendus non erat qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Vt ergo exhiberetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur: Deus factus est homo.

Lib. 11. c. 2. à medio. to. 1. Lib. 13. c. 10. non procul à princ. to 3. cap. 4. in princ. to. 4. Eod. lib. & c. 4. non procul à princ. to. 4.

Quinto, ad plenam participationem diuinitatis: quæ vera est hominis beatitudo & finis humanæ vitæ: & hoc collatum est nobis per Christi humanitatem. Dicit enim Augustinus in quodam sermone de Nat. Domini, factus est Deus homo, vt homo fieret Deus. Similiter &

Quæstio.

¶ Num infinitas offensæ causat impossibilitatem satisfaciendi in puncto-mine.

¶ Circa secundum dubium, scilicet quod infinitas offensæ confert impossibilitatem satisfaciendi puncto hominj, augusto Scoto, ibidem. Si infinitas in peccato prohiberet satisfactionem possibilẽ, etiã prohiberet eam posita in passione Christi quia passio Christi eium accepta secundum totã rationem meriti in eis fuit bonum finitũ: quia non erat bonum infinitum nec per consequẽs acceptatur à Deo infinite ex parte obiecti:

Cap. 4. in princ. to. 4. c. 4. non procul à princ. to. 4. Quæstio. In ferm. 9. circa princ. illius, & est ser. 13 in ordine tom. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non fuit Deus beatus amando illum passionem, sicut est beatus amando essentiam suam. Arguitur etiam, quia infinitas offensæ non est infinitas simpliciter, sed secundum quid: ergo non satisfacientem infinitum simpliciter, vt est filius Dei, sed in natura secundum quid exigit, quilibet autem homo amans Deum ex gratia tenetur charitate, est sic operans infinitum secundum quid: vt patet. Non ergo ex infinitate offensæ dei inferri potest efficacitet infinita efficacia satisfacientis, sic quod sit suppositum diuinum, ac per hoc infinitum simpliciter quod tamen in litera sic.

l. 3. c. 17 circa princ. tom. 3. Damasc.

¶ *Num Christi satisfactio sit infinita.*

¶ Contra tertiũ, scilicet quod satisfactio Christi ex condigna secundũ æqualitatem ad culpam commissam, occurrit duplicatis in 30. sentẽ. dist. 20. q. 2. Christus in quantum homo vel ratione humanæ naturæ non potuit reddere equivalens beneficiis omnibus ab instante receptis: ergo non potuit reddere æquale Deo pro peccatis humanæ naturæ, nec ipsi fuisset si peccasset. Antecedens patet quia deo & præterhuius non potest reddi æquale lens: vt dicitur 8. Et hic. Consequentia est notã: tam quia redditio æquivalentis oportet quod sit de non aliis debito illi cui redditur tum quia satisfactio Christi non sufficit ad adæquandum beneficia, constat quod nihil super est sibi, quo possit aliorum culpas adæquare. Et quia Diuin. in verbis istis insinuat se loqui de Christo secundum quod homo, quasi absolvendo a suppositio diuino, patet oppositum esse de mente eius, dum in quarto sentent. dist. 15. quæst. 1. tam tertium, quam quartum hic dictum impugnans dicit. Quidam dicunt, quod licet homo ex se non possit satisfacere reddendo æquivalẽs, posset tamen ex hoc, quod sibi cõmunicatur meritum passionis Christi: quod fuit aliquo modo infinitum. sed primũ, scilicet quod nullus possit reddere æquivalens simpliciter videtur melius dictũ: quia nec ipse Christus secundũ quod homo potuit Deo reddere æqualens beneficiis acceptis, cum ergo quicquid erat in Christo, secundũ humanã naturam esset totum obligatum Deo, & ei debitum, non potuit esse satisfactio de condigno pro quocunque peccato, considerando naturam operis vel rei: sed solum secundum gratuitam acceptationẽ Dei. Hæc ille. Vbi patet ex hoc ipso, quod impugnat positionem dicentem, quod satisfactio Christi est infinita, quod non loquitur de Christo secũdum quod homo obliuiscendo a supposito diuino (quoniam positio illa tenet infinitatẽ esse in opere Christi humano quidem sed ratione suppositi, cuius est operari) sed loquitur de Christi satisfactione, quam mediante natura assumpta effecit, tam gratias agendo, quam adæquando peccata.

cap. 6. non procul à princ. 10. 1.

In ferom. 1. post medium tractatus in pistolam ser. Salvator noster.

Lib. 13. c. 13 nunc med. tom. 3.

Epod. lib. et c. habetur post medias illius.

Libr. 17. de Trin. cap. 13 tom. 7.

hoc vt ille fuit ad remotionem mali.

Primò enim per hoc homo instruitur, ne sibi diabolum præferat, & cum veneretur, qui est actor peccati. Vnde August. dicit 13. *de Trinit.* Quandoquidem sic potuit Deo coniungi humana natura, vt fieret vna persona, superbi illi maligni spiritus non ideo se audeãt homini præponere, quia non habeat carnem. Secundò per hoc instruimur quanta sit dignitas humanæ naturæ, ne eam inquinemus peccando. Vnde August. dicit in libro de Vera relig. *Demonstrauit nobis Deus quàm excellentem locum inter creaturas habeat humana natura, in hoc quòd hominibus in vero homine apparuit. Et Leo Papa dicit in sermone de natiui. *Agnosce ò Christiane dignitatem tuã & diuinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire. Tertiò, quia ad præsumptionem hominis tollendam gratia Dei nullis meritis præcedentibus in homine Christo in nobis commendatur, vt dicitur in 13. de Trinit.* Quartò, quia superbia hominis, quæ maxime impedimentum est, ne inhæreat Deo: per tantam Dei humiliatem redargui potest atque sanari, vt dicit August ibid. *

Quintò ad liberandum hominem a seruitute peccati: quod quidem, vt August. dicit 13. de Trin. *fieri debuit sic, vt diabolus iustitia hominis Iesu Christi superaretur: quod factum est Christo satisfaciente pro nobis. Homo autem purus satisfacere non poterat pro toto humano genere: Deus autem satisfacere non debebat, vnde oportebat Deum & hominem esse Iesum Christum. Vnde & Leo Papa dicit in sermone de Natiuita. *Suscipitur à virtute infirmitas, à maiestate humilitas: vt quod nostris remediis congruebat, vnus atque idem Dei & hominum mediator, & mori ex vno, & resurgere posset ex altero. Nisi enim esset verus Deus, non adferret remedium, nisi esset verus homo, non præberet exemplum. Sunt autem & aliæ plurimæ vtilitates, quæ consecutæ sunt, supra apprehensionem sensus humani.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit secundum primum modum necessarij, sine quo ad finem perueniri non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quod aliqua satisfactio potest dici dupliciter sufficiens. Vno modo perfectè, quia est condigna per quandam adæquationem ad recompensationem culpæ commissæ, & sic hominis puri satisfactio sufficiens esse non potuit pro peccato. Tum quia tota humana natura erat per peccatum corrupta, nec bonum alicuius personæ, vel etiam plurium poterat per æquiparantiam totius naturæ detrimentum recompensare. Tum etiam, quia peccatum contra Deum commissum, quandam infinitatem habet ex infinitate diuinæ maiestatis, tanto enim offensa est grauior, quanto maior est ille, in quem delinquitur. Vnde oportuit ad condignam satisfactionem vt actus satisfacientis haberet efficaciam infinitam, vtpote Dei & hominis existens. Alio modo potest dici satisfactio sufficiens simpliciter, quæ sufficienter probatus ex litera, & manifestus sit ex hoc, quod est vere sol malis de puro homine, vt satisfactore ipsi Deo pro peccato & de Deo & homine vt satisfactore Deo pro peccato: amplè etiam manifestatur autoritate Autoris in 4. sententiarum, distinction. 15. quastion. 1. articulo 2. ad primum. Vbi habet hæc verba: Sicut offensa habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita & satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata, per quã Deo acceptum redditur quod homo reddere potest. Hæc ille. Vbi clarè vides quòd diuina misericordia gratificans satisfactionem è regione ponitur contra id, quod homo reddere potest, & quod constat per misericordem gratiam satisfactionis vim assequi, & satisfactionem etiam infinitam quodammodo esse. Confirmatur eadem sensus ex diuino Theologiæ compẽdio ad fratrem Reinaldum in secunda parte, in cap. 16. Vnde patet primo, quod omnia argumenta inferentia, quod homo concurrente gratia seu charitate potest satisfacere pro peccato, non sunt contra Autorem intellectum, sed contra ipsum non vere, nec formaliter intellectum. Patet secundo differentia aliorum ab Autore: nam alij doctores charitatem seu gratiam ad satisfactionem concurrentem, ex parte hominis satisfactoris ponuerunt: & ideo dixerunt purum hominem posse pro peccato satisfacere. Autor vero gratiam & charitatem ex parte diuinæ misericordiæ gratificantis, ac per hoc acceptantis opus humanum posuit hominemque purum cum suis viribus, & similiter Deum & hominem cum suis viribus ex parte satisfactoris posuit: & ideo dixit illũ nõ posse. Christum vero posse satisfacere. Et salua illorum reuerentia, dupliciter reprehensibiles sunt: & quia contra positionem Autoris apposuerunt suam vt contrariam, in quo monstratur non penetrasse eor hanc positionem: & quia non formaliter de puro homine & de Deo homine vt satisfactoribus simpliciter vel secundum acceptationem diuinæ misericordiæ locuti sunt, vt Autor fecit, & propterea tanquam claram sententiam non aliter probauit quoniam clarissima vere est formaliter intellecta.

¶ Ad primi ergo dubij obiectionem ex Scoto dicitur quod antecedẽs est verum: vt patet ex allegatis verbis Autoris ex quarto sentent. sed consequentia negatur: quia quæ sub ratione puri hominis vt satisfactore per æqualitatem, excludendo diuinam gratificationem acceptantem: consequentia autem infertur de homine, non excludendo, sed includendo diuinam misericordiam acceptantem per gratiam, vt patet. Ad secundum dicitur, quod formaliter loquendo, actus meus vt meus, natus est tollere longe maius bonũ potens illi inesse, quam possit secundo reperire in seipso, quoniam vt meus actus est peccatum mortale tollens charitatem: & vt meus actus non poterit charitate informatus iuxta illud Osee 13. Perditio tua ex te, salus autem ex me. Et propterea cùm dicitur, tantum bonum potest inesse actui secundo, negetur, loquendo de actu secundo vt est hominis, vt distinguitur contra Deum gratificantem: nam loquendo de homine, vt includit actum gratificantem, satisfaceret quidem secundum acceptantis gratiam: & non secundum æqualitatem eius, quod reddit. Ad tertium dicitur admittendo casum & subinnuendo quod in tali casu, quia gratia se teneret ex parte Dei, cui satisfactio fieri debet, ideo non esset satisfactio ex parte hominis, sed ex parte Dei acceptantis per tantam gratiam, vt dictum est. Et ratio est quia satisfactio pœnæ, oris sufficiens simpliciter: habet non pro principio, sed pro termino recuperationem diuinæ placentionis, quoniam ad hoc constat satisfactionem pro offensa illata alicui ordinari, alioquin nõ repararetur amicitia per satisfactionem

factionem. Est ergo charitas per satisfactionem acquirenda ab ipso Deo, & nõ præsupponenda: & si eius præmentionem misericordem præsupponis, iam non est satisfactio nisi ex misericordia præueniente, vt sic infinitatem satisfactionis huiusmodi autem satisfactio distinguitur contra satisfactionem per æqualitatem, vnde idem est satisfactori concedere gratiam, quæ totius status fiat satisfactio, & satisfactionem illius insufficientem, ex misericordia acceptare. Et est implicatio in adiecto, dicere, quod homo potest satisfacere simpliciter deo pro eo mihi peccato, & quod hoc potest per charitatem ex diuina misericordia faciente de attrito contritum: quia ipsum informari charitate ex gratia Dei constituit, non præsupponit satisfactionem: ac per hoc satisfactio talis non est sufficiens, nisi ex acceptatione diuina: quæ distinguitur contra satisfactionem simpliciter.

¶ Ad secundi quoque dubij obiecta, ex eadem radice patet responsio, quantum ad sensum literæ: cum infinitas offensæ ex hoc, quod Deus est offensus, causat impossibilitatem satisfaciendi simpliciter, in puro homine? vt dictum est, scilicet vt excludit diuinum suppositum & diuinam misericordiã gratificantem. Quantum autem ad id quod obiectio Scoti tangit de infinitate meriti seu satisfactionis Christi. In sequenti dubio explicabitur.

¶ Ad alterum vero obiectionem directè contra rationem literæ respondetur, quod infinitas offensæ licet sit infinitas non simpliciter, hoc est in genere entis, sed quodammodo, hoc est in genere malitiæ enim offensa Dei malum infinitum, sicut fines infinita esset quantitas infinita. Et huiusmodi infinita si appellentur infinita secundum quid, quia distinguuntur contra ens infinitum simpliciter, quod est solus Deus, conceditur, quod infinitas offensæ ens infinitas secundum quid: & quod ipsam adæquaret infinitas etiam secundum quid actus charitatis in Deum, si satisfactor aliquis ex propriis viribus posset talem actum exhibere Deo offenso. Sed quoniam non solum purus homo sed nec quæcunque pura creatura ad hoc ipsum potest extendere: ideo oportet satisfactionem esse infinitum simpliciter, qui scilicet ex propriis viribus posse adæquari infinitum secundum quid adæquantem offensam infinitam secundum quid, exhibere Deo. Et ideo optimè & efficaciter in litera ex infinitate offensæ Dei infertur, quod oportet satisfactorem simpliciter esse non solum hominem, sed etiam Deum vt sic ex propriis viribus exhibeat actum infinitæ efficaciæ.

¶ Ad tertium dubium respondetur, quòd actiones Christi humanæ, scilicet amare Deum, voluntarie pati, & huiusmodi, habent duas conditiones. Altera est, quod sunt res quædam creatæ: & sic sunt finitæ entia simpliciter: non enim sunt Deitas. Altera est, quod sunt tres personæ diuinæ, vt proprij suppositi cuius sunt, & sic sunt infinita entia personaliter: & sunt infinitæ efficacie in tali genere: puta merita seu satisfactiones, ex hoc ipso, quod sunt operã ipsius Dei, vt propria personæ exercentis opera illa. Et ex hoc patet primo solutio obiectionis Scoti in dubio præcedenti, nam passio Christi licet fuerit bonum finitum essentialiter, fuit tamen bonum infinitum personaliter: & propterea fuit infinitæ efficaciæ in satisfaciendo: nullum autem cuiuscunque puræ creaturæ meritum est infinitum personaliter. Patet deinde huius tertij dubij veritas: quoniam ex hoc ipso, quod persona Christi soluit pro peccato, satisfactio ipsa est infinita personaliter, ac per hoc adæquans offensam infinitam ex infinitate maiestatis offensæ. Et sicut adæquat offensas totius mundi contra diuinam maiestatem, ita adæquat beneficia collata toti vniuerso a Deo gloriosoria quod actio Christi ex hoc ipso quod est infinita personaliter, sufficiens est ad adæquandũ & excedendum omnia tam naturæ assumptæ, quàm reliquo vniuerso collata beneficia: & similiter ad excedendum offensas totius mundi in Deum, quoniam quanto maior est satisfactor, aut gratiarum actor, tanto efficatior est. Si ergo in infinitum excedit omnes peccatores & omnes creatas res, consequens est quod sufficiat pro omnibus, & excedat omnia. Vnde Christus sufficienter gratias egit Deo pro omnibus beneficiis sua humanitati collatis, & satisfecit pro peccatis totius mundi ex hoc ipso, quod persona diuina agebat gratias, & satisfaciebat, quia persona diuina excedit in infinitum hæc omnia. Et nihil obstat, quod persona diuina mediante humana natura hæc operabatur, nam humana operatus, supra hominem operabatur, diuina: scilicet: vt inferius clarè patebit, cum de infinitate operum Christi & modo operandi eiusdem erit sermo. Et licet ad Deos & parentes non possit reddi æqualibus a creatura, potest tamen reddi æqualens a diuina persona incarnata. Et rursus licet quanto magis creatura gratias agit Deo, tanto magis Deo obligetur, quia ipsi gratiarum actio nomen est beneficium, quod tunc accrescit creaturæ ex diuinis largitate: quia tamen in personam diuinam in se nullum redundat beneficium ex

gratiarum actione, sic nec vllum est sibi a principio incarnationis præfinitum beneficium: sed ipsa ex hoc ipso, quod humanus actus ultimus personantes exhibet Deo: omnia creata illimitatiter adæquat & excedit. Vbi scite, quod quia verbum caro ex proprijs viribus suæ personæ habet charitatem & gratiam in anima informante carnem assumptam (inxta illud. Quali vnigeniti a patre plenum gratiæ & veritatis) charitas non tenetur in Christo ex parte Dei, vt est satisfactionũ dictum est, sicut in ceteris hominibus dictum est cum pararet: sed se tenet ex parte personæ satisfacientis, hoc est ipsius Dei, vt satisfactoris: ex. Et propterea non potest de Christi satisfactione dici, quod est æqualens per acceptationem, & non per æqualitatem sicut de aliorum satisfactionibus dictum est.

¶ Ad quartum dubium prædeterminanda est veritas rei, & deinde ad verba Autoris deiendendum est. Circa rem dominus sic cendum veritatem: dupliciter enim satisfactionem nostram primo, vt causam charitatem & gratiam in nobis, qua satisfactio nostra acceptatur secundo, vt satisfactio perfecte pro peccatis totius mundi. Et ex hoc satisfactio mea habet ex duobus capitibus efficaci. primo ex charitate in me, quia sit, & est Deo accepta, secundo, est hoc quod annituntur satisfactione Christi. Et quoniam nostro modo satisfactio mea est huiusmodi, & ex satisfactione Christi, vt obiectum eius, sed est tantum, quod habet ex satisfactione Christi efficaciam, sicut imperfecta participatione habent a perfectis esse & posse, et finita habent ab ipso efficacium, sic in 4. sent. Autor contrariam dicit: sed nicit nec quoniam dicet quod quantum ad hoc, quod est satisfactionem meam non esse sufficientem simpliciter, sed per acceptationem diminam, in idem redit, dicere quod satisfactio mea est ex charitate & communione passionis Christi. Et hoc verum est quia ex neutro capite reddetur sufficiens in se simpliciter. Considerauit quoque ibidem Autor satisfactionem meam, vt est ex merito Christi per commutationem gratiæ & charitatis: & ideo dixit, quod si diuinde gratiam quis haberet, eodem modo, scilicet secundum acceptationem satisfaceret, hic autem a litius & formaliter contemplatus est satisfactionem Christi, vt perfectam simpliciter in ordine satisfactionis: & addidit priori doctrinæ, quod hinc omnis pura hominis satisfactio sustentatur super satisfactione Christi: ita quod si quis aliunde gratiam haberet non vt membrum Christi satisfactio eius esset secundum acceptationem ex diuina misericordia per charitatem ipsi efficaciæ illam sed non haberet efficaciam ex satisfactione Christi. & ideo imperfectior esset. Mea autem satisfactio, quia membrum Christi sum efficax est & ex charitate, & ex satisfactione Christi. Et quia ex Christi capite & nobis membris constituitur vna persona mystica, ideo satisfactio mea coniuncta satisfactioni Christi sit æqua lis simpliciter, vt est totum mysticæ personæ mimo & quandoque superexcedit: iuxta illud ad Colloss. 1. Ad impleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia.

a ¶ Super Quæstionis primæ Articulum tertium.

Comment.

IN articulo tertio eiusdem quæstionis duo sunt: primò referuntur aliorum opiniones circa quæstum: secundo respondetur quæstioni, prosequendo secundum opinionem duabus conclusionibus: altera de facto, directè respondens quæstioni, altera de possibili asserente partem affirmatiuam. Prima conclusio est. Peccato non existente incarnatio non fuisset. Probatur in fauera Scriptura vbique incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignatur, ergo incarnationis opus ordinatum est in remedium peccati, consequens pro euidenti assumitur. Prima consequentia probatur quia ea quæ ex sola Dei voluntate supra omne debitum creaturæ prouenient, nobis ad innotescunt, nisi quatenus in sacra Scriptura (in qua diuina nobis voluntas manifestatur) traduntur. Secunda conclusio est. Deus potuisset peccato non existente incarnari. Probatur: quia potentia Dei non limitatur ad hoc, scilicet quod incarnatio sit in remedium peccati.

¶ Circa verba litera nota duo: primò quod Iy conuenientius comparationẽ exercet respectu alterius opinionis contrariæ: ita quod ex reuelatis in sacra

Lib. 11. c. 18 tom. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scriptura de diuina voluntate, conuenientius dicitur pars negatiua, quàm affirmatiua, secundo quod Author loquitur de opere Incarnationis vt sic, & non vt redemptiuo & liberatiuo: vt Scotus glossandas dicit autoritates dicentes, quòd sine peccato non fuisset incarnatio.

Aug. tract. 36. et de verb. apost. ser. 8. & 10.

b ¶ In responsione ad tertium, nota distinctionem de potentia naturali & de potentia obedientiali. Ex hinc sumi, & quomodo distinguuntur: quod naturale infra ordinem naturalium stat, obedientialis vero secundū ordinem ad diuinum potentiam attenditur: illa semper impletur, illa quandoque impletur & quandoq; nō impletur.

Aug. ser. 9 de verb. Apost. in prin. tom. 10 vsq. fin.

¶ *Nam prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum.*

c ¶ In responsione ad quartum eiusdem articuli tertij, dubium occurrit, primo circa illum propositionem prædestinatio præsupponit præscientiam futurorū: quia falsa esset. Nā prædestinatio Petri non præsupponit præscientiam Petri prædestinandi aut saluandi, sed e contra præscientia Petri saluandi præsupponit prædestinationem Petri: vt patet ex hoc quod ideo scit Deus Petrum saluandum, quia prædestinauit eum, & non ideo prædestinauit Petrum quia præuidit Petrum saluandum: vt patet ex prima parte, quæstio. 23. artic. 5. vbi determinatum est, quod præscientia meritorum non est causa prædestinationis.

¶ Dubium secundo occurrit: quia impertinēs est solutioni argumenti de prædestinatione Christi, quod supponatur præscientia futurorum: quia siue præsupponatur siue non, oportet ex voluntate diuina reddere rationem quare prædestinatus est per tale medium vel sub tali ratione vt in corpore huius articuli sit: & non ex parte intellectus præuidentis: præuisio enim non est ratio futuri effectus, vt patet.

Art. 1. & 2 arti præced.

¶ *Nam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.*

Quæstio.

¶ Dubium est tertio ex Scoto in 3. sentent. distinct. 7. quæst. 3. ex ratione prædestinationis animæ Christi inferente sine præiudicio tamen, quòd incarnatio etiam sine peccato fuisset. Probatur hoc multipliciter. Primo: Prædestinatio cuiuscunque ad gloriam præcedit ex parte obiecti naturaliter præscientiam peccati vel damnationis cuiuscunque: ergo multo magis hoc est verū de prædestinatione illius animæ ad summā gloriam. Secundo, ordinate volens, per prius vult finem & post hoc, quod est fini propinquius: ergo sicut prius vult alicui gloriam quàm gratiam: ita inter prædestinatos quibus vult gloriam ordinate, prius vult gloriam illi, quem vult esse proximum fini: & per hoc prius animæ Christi, quàm alteri vult gloriā & prius cuilibet vult gloriam & gratiam, quàm præuideat illi oppositā istorum habitorum, scilicet gratiæ & gloriæ: ergo prius vult animæ Christi gloriam quàm præuideat Adam casurum. Tertio, Redemptio siue gloria animæ redimendæ non est tantum bonum, quantum est gloria anima Christi: ergo non propter solam istam causam videtur Deus prædestinasse illam animam ad tantam gloriam. Quarto. Quia non est verisimile tam summum bonum in cuius esse tantum occasionatum propter minus bonum. Quinto. Non est verisimile Deum prius prædestinasse Adam ad tantum bonū, quàm Christum: quod tamen sequeretur. Imò vlterius sequeretur absurdius, scilicet quòd Deus prædestinando Adam ad gloriam, prius præuidisset ipsum casurum in peccatum, quàm prædestinasset Christum ad gloriam, si prædestinatio illius animæ tantum esset pro redemptione aliorum: quia redemptio non fuisset, nisi casus & delictum præcessisset, & hoc sic sextum Scoti argumentum. Ex quibus concludit Scotus quod prius natura, quàm aliquid prouidebatur circa peccatorē, siue de peccato siue de pœna Deus elegit ad existendum curiam omnes, quos habere voluit siue eutelos, siue homines in certis & determinatis gradibus: & nullos est prædestinatus tantum, quia alios præuisis est casuros: vt sic nullum oporteat gaudere de ipsius alterius. Et hoc pro septimo argumento.

¶ Ad euidentiam horum sciendum est, quod hæc propositio prædestinatio supponit præscientiam futurorum, potest intelligi primo respectu omnium futurorum: & sic videtur non intelligibilis: nam prædestinatio Petri non præsupponit præscientiam futuræ gloriæ Petri quod patet sic. Præscientia futuri præsupponit futurū sub ratione futuri: quoniā, vt dicitur in primo Topicorum, quod non est non potest scire: gloria autem Petri est primo futura per prædestinationem, vt patet. Est igitur secundum naturæ ordinem primo prædestinatio Petri ad gloriā, & ex hoc gloria Petri est futura: & sic præuidetur a deo. Supponit ergo præscientia eliciens futuri prædestinationem: nec per hoc prædestinatio non præsupponit præscientiam omnium futurorum. Secundo potest intelligi de prædestinatione quo ad cōstitutā prædestinationē, & præscientia respectu aliorum futurorum: ita quod scitus est, prædestinatio, vt respicit prædestinatos, præsupponit præscientiam futurorum non prædestinatorum, sed eorum, quæ præsupponūtur vel ordinātur per prædestinationem. Et sic propositio est vera. Quem vt clarius intelligas distingue inter effectus prædestinationis: quoniam quidā sunt non solum ordinati sed constituti per prædestinationem: vt gloria & gratia, & vniuersaliter finis & media vt sic: quædam autem sunt solum ordinati contra prædestinationē: vt anima illius hominis, qui est sanctus Petrus, & reliqua spectata ad naturale ordinem vniuersi, hæc enim futuri rationem habent ab æterno ex prouidentia diuina, & non ex prædestinatione diuina: sed prædestinatio quasi superueniens, sicut ordo gratiæ superuenit ordini naturæ, ordinat animam sancti Petri in gloriam æternam mediante gratia, &c. Et quoniam inter præsupposita à prædestinatione non solum sunt res naturales constituentes vniuersum secundum naturalem ordinem, sed etiam defectus in puré naturalibus, vt monstra: & in animalibus, vt egritudines: & in rationalibus, vt ignorantia, & malum morbi, quod est peccatum videlicet simpliciter loquendo, prædestinatio præsupponit prouidentiam vniuersi naturalis, ita simpliciter loquendo præsupponit præscientiam futurorum pertinentium ad ordinem vniuersi naturalem, & defectuum in illo futurorum. inter quæ constat contineri peccata hominū: quoniā non spectat nostrū peccare ad originē gratiæ, sed ad ordinem naturæ: quia ex nobis solis peccamus, vt patet: & autoritate Scripturæ firmatur Osee. 13. Perditio tua ex te Israel. Et hinc potet falsam esse Stoicā imaginationem, quod prius Petrus prædestinetur ad gloriam, quàm præuideatur peccaturus: quoniam sicut prius præuidetur Petrus secundum ea, quæ secundo ordine gratiæ sibi conueniunt, quàm prædestinetur (quia prius præuidetur secundum futura sibi secundum ordinē diuinæ prædestinationis) quàm prius præuideatur peccaturus quàm prædestinetur, eadem ratione: quia scitur Petrum peccare spectat ad ordinem diuinæ prouidentiæ, & per superuenientem ordinem diuinæ prædestinationis vel reprobationis ordinatur secundum ordinem gratiæ, vel redemptionis, vel æternam punitionem. Sed perspicacius tres, qui de facto in vniuerso inueniuntur, ordines considerauimus, videlicet ordinem naturæ, ordinem gratiæ, & ordinem Dei, & creaturæ, simul videbimus quòd secundus supponit primum, & tertius præsupponit vtrumque, & similiter præordinatio & præuisio primi præsupponit præordinationē & præuisionē secundi: & similiter præordinatio & præuisio tertij præsupponit præordinationem & præuisionem vtriusque. Ita quod Deus primo ordinauit vniuersum secundum ordinem naturæ: & quoniam vniuersum secundum talem ordinem non attingit ad fruitionem diuinam, superadditū ordinem gratiæ & quoniam talis ordo non pertingit ad vnionem personalem cum Deo. Quo circa quum peccata pertineant partim ad ordinem naturæ, & partim ad ordinem gratiæ vt opposita illi, consequens est quod prædestinatio Iesu Christi, vt sit filius Dei, præsupponit ordinem futurorum peccatorum, vtpote spectantium ad præsupposītos ordines in genere causæ materialis.

¶ Vnde ad singula dubia deneniēdo, ad primum dubiū dicitur quod propositio illa est vera vt declaratum est: & est ad propositum argumenti quod prædestinationem Christi necessitatem absque peccato arguebat. Respondeo namque ad hoc non exigit, quod prædestinatio Christi supponat præscientiam futurorum Christi sed requirebat, quod præsupponit præscientiam peccatorum, in quorum remedium Christus est prædestinatus: ordinatio namque medicinæ nō præsupponit nouitatem morbi.

¶ Ad secundum vero dubium dicitur, quòd in hac responsione ad quartum argumentum, quæ nunc discutitur, non erat reddenda ratio prædestinationis incarnationis in remedium peccati: sed sufficiendum erat, quòd cum prædestinata Incarnationis necessitate stat, quod prædestinata sit in remedium peccati. Et hoc manifestatur ratione: quia prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum antecedentium: inquatia sunt peccata, vt declarauit est. Et exēplo prædestinationis alicuius, puta Pauli, mediante oratione alterius, puta Stephani: quod exemplum si etiam quo ad prædestinatiōe

Universidad de Deusto
Biblioteca

betur an dicendum sit quòd Christus principalius pro actuali peccato venit, vt patet. sed habetur, quod secundum hoc, id est intentiuam, & secundum illud, id est extensiuam magnitudinem, venit principalius pro hoc vel illo.

¶ Ad primum dicitur, quod per se loquendo inter originale & actuale peccatum nascitur differentia: quod actuale, vt in littera dicitur, est peccatum proprium singularis personæ, quæ facit illud: originale autem est peccatum propriæ naturæ humanæ, ab Adam seminarie procedentibi & ideo originale per se loquendo est commune infinitis hominibus, pro quanto natura humana potest sic infinitis communicari: & ideo tollit bonum generis humani per se loquendo, tollendo bonū in natura communi generi humano. Peccatum autem actuale non nisi bonum huius personæ tollit: & accidit peccato meo, quod after ceti peccet: & sic de aliis. Stando igitur infra latitudinem sermonis per se, optime sonat differentia posita: non enim accidit peccato naturæ esse in toto genere, sicut accidit peccato personæ.

¶ Ad secundū dicitur, quòd Autor explicando secundum conclusionē, & non primum, & addendo secundæ conclusioni rationem, scilicet quia bonum generis diuinius & eminentius est, quàm bonū vnius: infinuauit conclusionem responsiuam quæsito, simpliciter, & absolutè illam esse, quam expressit in responsione ad tertium principalius venit abolere peccatū totius naturæ, quàm peccatum vnius personæ. b ¶ In responsione ad tertium aduerte, quod illorum verborum, scilicet, Sed vt qui pro omnibus se solā in ficaret o noxium, sensus vnica subaudire continuatione dicendo se esse solum indicaret obnoxium) cla rus adeo est, vt nihil referret obscuritatis. Paulus enim ita se obligato omnibus Christi beneficiis iudicabat, vt non solum vnā cum aliis, sed etiam ipse teneretur pro omnibus: tum propter perfectā illorum adeptionem in se ipso, acsi pro ipso solo concessa fuissent: tū propter charitatis vnionem cum aliis, qua omnium bona sua putabat. Hæc enim duo in litera tanguntur, vt patet.

¶ Super Quæstionis primæ articulum 5.

IN artic. 5. eiusdem primæ quæstionis corpore duæ sunt conclusiones iuxta duplicem statū humani generis in sui principio, scilicet innocentiæ & lapsus. Versatur enim in quæstione, an in principio humani generis debuerit Incarnatio esse: & propterea iuxta duplicem statū in principio, duplici respondetur conclusione, vtraque negatiuæ prima est. Non fuit conueniens à principio humani generis ante peccatum Deum incarnatū fuisse. Probatur. Op. Incarnatiōis principaliter ordinatur ad reparationē naturæ per abolitionem peccati: ergo non fuit conueniēs ante peccatū Deū incarnati. Probatur sequela ratione: quia medicus non datur nisi infirmis: & autoritate domini duplici. Secunda est. Non fuit conueniens Deum incarnari statim post peccatum. Probatur quadruplicitер. Primo ex conditione peccati, humanum peccatum proueneratex superbia hominis tergo eo erat modo liberandus, vt humiliatus cognosceret se liberatore indigere: sed hoc conuenientius fit relinquēdo hominem primo in statu naturę, deinde sub iugo legis: vt ex peratus secundum vtriusque vires defectum suum clamaret pro gratia: ergo &c. Omnia clara sunt in litera. Et confirmatur magis ex responsione ad primum, ducendo ad inconueniens superbiæ, scilicet contemptum, si statim Incarnatio post peccatu fuisset: secundo ex ordine promotionis in bonum: quæ ratio in responsione ad tertium magis explicatur, ita quod sic est formanda: Humanum naturam lapsam eō uenit præcedere de imperfecto ad perfectumergo consummata eius perfectio in vnione ad Deū non statim habēda erat. Antecedens probatur Apostoli autoritate in litera. Consequentia autē vt manifesta relinquitur. Et merito: quia non procedereret de imperfecto ad perfectum quasi progrediendo per media, & appropinquando ad diuinam vnionem, si statim Incarnatio fuisset: nam desuisset vnio secūdum intellectum magis ac magis illustratum, secundū successionē temporum, & similiter media vnionis per charitatem Patriarcharum ac prophetarum & similiter media vnionis per diuturnum tumultum vnius populi exhibitum Deo in sacrificiis quibus innitiabatur humanum genus ad futurum illud Iesu Christi in ara crucis sacrificium. Tertio ex dignitate verbi incarnati: & patet, & similiter quarto ex vltimo tempore fidei. Et tu adde quintum ex soliditate fidei: nam si statim fuisset incarnatus rum. Nunc autē, ex quo Christi Incarnationem tot nō solūm verba, sed scripturę prophetarū præcesserunt, tanta expectatio tot seculorum fuit de Messia, mens nostra in fide solidatur. Quam fidei securitatem tetigit Apost. 2. ad Corin. 13. bis, de Christo replicans, secundum Scripturas. Et propterea Ecclesia in Symbolo post articulum resurrectionis Christi apposuit ly secundum Scripturas, quod refertur ad omnes præcedentes de incarnatione articulos: Ita quod sensus est: Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis, incarnatus, homo factus, crucifixus, passus, sepultus, & resurrexit secundū Scripturas, ne videatur incarnationis mysteria omnē humanā capacitatē excedentia, nouiter conficta.

b ¶ In responsione ad secundū persuice, quod responsio cōstitit in hoc quod ratio ex pluralitate saluandorū non est efficax, quia saluandi ex diuina prædestinatione sunt misericorditer saluandi, prout ipse magis nos, qui illos elegit. Cui ius nulla est ratio nisi diuina voluntas.

¶ Super

¶ *Super Quæstionis primæ Articulum sextum.*

IN artic. 6. eiusdem primæ q. vnica est conclusiō negatiue respondendo quæsito. Non fuit conueniens Incarnationē differri in finem mūdi. Probatur triplici ratione in litera. Vbi pro clariori intelligentia primæ rationis, nota quod duplex est motus humanæ naturæ de imperfecto ad perfectum: vnus respectu ipsius naturæ, vt ultinguitur contra suppositualiter respectu naturæ in suppositi proprij. Secūdum primum motum incarnatio se habet vt terminus: quoniā in operate incarnationis naturæ humanæ in Deū assumpta est. iuxta autem secūdum motum gloria animæ, & corporis in futuro mundo se habet vt terminus, quādo homines glorificabuntur eorum mutē. Et in hoc secundo motu mysterium incarnationis non se habet vt terminus, sed vt principium effectiuum: quoniam Christus dux omnium hominum ad gloriam eiusmodi per suam resurrectionē, &c. est, propter primū motū non decuit incarnari Deum in principio mūdi, vt prædictum est, propter secundū motū non decuit differri incarnationē in finē mundi. Ex ipsa igitur vnione duarū naturārū, diuinæ scilicet & humanæ in Christo, neutrā conueniens esse patet: quia primō aduertatur de imperfecto ad perfectū secundū aduertatur autoritas diuini verbi incarnati, ad deducendum de potentia ad actum consummatū naturam humanā in propriis suppositis, iuxta secundum motum. Cætera sunt clara.

¶ *Super Quæstionis secundæ Art. primum.*

IN artic. 1. q. 2. declarandus esset titulus nisi in corpore articuli declaratur.

CONCLVSIO.

¶ *Sicut non decuit diuinam maiestatem à mundi primordio incarnari, ita nec in fine mundi.*

2 ¶ RESPONDEO dicendū, quòd sicut non fuit conueniens Deum incarnari à principio mundi, ita non fuit conueniens, quod incarnatio differretur vsque in finem mundi. Quod quidem apparet primò ex vnione diuinæ & humanæ naturæ. Sicut enim dictum est, * perfectiuum ex modo tempore præcedit imperfectum, alio modo econuerso, imperfectū tempore præcedit perfectum. In eo enim quod de imperfecto fit perfectum, imperfectum tempore præcedit perfectum, in eo vero quod est causa perfectionis efficiens, perfectum tempore præcedit imperfectum. In opere autem incarnationis vtrunque concurrit, quia natura humana in ipsa incarnatione est perducta ad summam perfectionem. Et ideo non decuit quòd à principio humani generis incarnatio facta fuisset. Sed ipsum Verbum incarnatū est perfectionis humanæ naturæ causa efficiens, secundum illud Io. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus, & ideo non debuit incarnationis opus vsq; in finem mundi differri, sed perfectio gloriæ, ad quā

seueranda dicit: Nunquid possumus dicere Tyrios & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut creditūros non fuisse, si fierent: cùm ipse Deus attestetur eis, quòd acturi essent magnæ humiliatis pœnitentiam, si in eis facta essent diuinarum illa signa virtutum? proinde, vt ipse soluens subdit, sicut Apostolus ait: Non est volentis, neq; currentis, sed miserentis Dei, qui his quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis crediturōs, quibus voluit, subuenit: aliis autem non subuenit, de quibus in sua prædestinatione occultè quidem, sed aliud iustè iudicauit: ita misericordiā eius in his, qui liberantur, & veritatē in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.

¶ Ad tertium dicendum, quod perfectū qui dem est prius imperfecto, in diuersis quidem tempore & natura; oportet enim quòd perfectum sit quod alia ad perfectionem adducit; sed in vno & eodem imperfectum est prius tempore, etsi sit posterius natura. Sic ergo imperfectionem naturæ humanæ duratione præcedit æterna Dei perfectio, sed sequitur ipsam consummata perfectio eius in vnione ad Deū.

ARTICVLVS VI.

¶ *Verum Incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd incarnationis opus differri debuerit vsque in finem mundi. Dicitur enim in Ps. Senectus mea in misericordia vberi, id est, in nouissimo: vt glo. * dicit. Sed tempus incarnationis est maximè tempus misericordiæ secundum illud in Psalm. Quoniam venit tempus miserendi eius. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem seculi.

2 ¶ Præterea. Sicut dictū * est, perfectum in eodem tempore est posterius imperfecto: ergo illud quod est maximè perfectum, debet esse omnino vltimum in tempore. Sed summa perfectio humanæ naturæ est in vnione ad verbū, quia in Christo complacuit, omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare, vt Apostolo dicit Col. 1. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

3 ¶ Præterea, Nō est conueniēs fieri per duo quod per vnum fieri potest, Sed vnus Christi aduentus sufficere poterat ad salutem humanæ naturæ, qui erit in fine mundi. Ergo non oportuit, quòd antè veniret per incarnationem. Et ita incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Abac. 3. In medio annorum notum facies. Nō ergo debuit incarnationis mysterium, per quod mundo innotuit, vsque in finē mundi differri.

CONCLVSIO.

¶ *Verum vnio verbi incarnati sit facta in natura.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd vnio Verbi incarnati sit facta in vna natura. Dicit enim Cyrillus, & inducitur in gestis cōcilij Chalcedonēsis. * Nō oportet intelligere duas naturas, sed vnam naturam Dei verbi incarnatam. Quod quidem non esset, nisi vnio fieret in natura. Ergo vnio Verbi incarnati facta est in natura.

2 ¶ Præterea, Athā. * dicit: Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus. sed anima rationalis & caro conueniunt in cōstitutione vnius naturæ humanæ. Sic ergo Deus, & homo conueniunt in constitutione alicuius naturæ. ergo vnio facta est in natura.

3 ¶ Præterea, duarū naturarum vna nō denominatur ex altera, nisi aliquo modo inuicē transmutentur. Sed diuina natura & humana in Christo adinuicem denominantur: dicit enim Cyrillus diuinam naturam esse incarnatam: & Greg. Nazanzenus * dicit humanā naturā

DEINDE considerandum est de modo vnionis Verbi incarnati. Et primò, quantum ad ipsam vnionem. Secundò, quantum ad personam assumentem. Tertiò, quantum ad naturam assumptam.

¶ Circa primum quærūntur duodecim. ¶ Primò, vtrum vnio Verbi incarnati sit facta in natura. ¶ Secundò, vtrum sit facta in persona. ¶ Tertiò, vtrum sit facta in supposito vel hypostasi. ¶ Quartò, vtrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita. ¶ Quintò, vtrum sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo. ¶ Sextò, vtrum natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter. ¶ Septimò, vtrum ipsa vnio sit aliquid creatum. ¶ Octauò, vtrum sit idem quod assumptio. ¶ Nonò, vtrum sit maxima vnionum. ¶ Decimò, vtrum vnio duarum naturarum in Christo fuerit facta per gratiam. ¶ Vndecimò, vtrum eam aliqua merita præcesserint. ¶ Duodecimò, vtrum gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis.

ARTICVLVS I.

¶ *Verum vnio verbi incarnati sit facta in natura.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd vnio Verbi incarnati sit facta in vna natura. Dicit enim Cyrillus, & inducitur in gestis cōcilij Chalcedonēsis. * Nō oportet intelligere duas naturas, sed vnam naturam Dei verbi incarnatam. Quod quidem non esset, nisi vnio fieret in natura. Ergo vnio Verbi incarnati facta est in natura.

2 ¶ Præterea, Atha. * dicit: Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus. sed anima rationalis & caro conueniunt in cōstitutione vnius naturæ humanæ. Sic ergo Deus, & homo conueniunt in constitutione alicuius naturæ. ergo vnio facta est in natura.

3 ¶ Præterea, duarū naturarum vna nō denominatur ex altera, nisi aliquo modo inuicē transmutentur. Sed diuina natura & humana in Christo adinuicem denominantur: dicit enim Cyrillus diuinam naturam esse incarnatam: & Greg. Nazanzenus * dicit humanā naturā

Universidad de Deusto
Biblioteca

titulus, declarando quid significet in proposito ly natura. Vbi nota quod Autor discurrendo per diuersas significationes ordine quodã conuenientes nomini naturæ, deceinit in hac questione naturã significare essentiã rei: & ex hac determinatione vt clarificatũ reliquit titulũ articuli. Et vere sic est: quoniã ex hoc ipso, quod Naturæ nomine essentiam intelligimus, clare constat quid est vnire in natura, scilicet vniri ad essentiæ integritatem: vt expresse Autor deduxit ex eodẽ præsupposito in 4. contra Gen. cap. 41. Quærere igitur an vnio Verbi incarnati sit facta in natura, est quærere an verbum & humana natura sint vnita in vna essentia, an cõuenerint ad integrandã vnam essentiam. In secunda parte corporis respondetur quæstio negatiue vnica conclusione: Impossibile est vnionem Verbi incarnati esse factã in natura. Hæc autem conclusio tali modo & ordine in litera probatur. Primo ponitur distinctio trimembris de modo, quo aliquid vnum ex plurib⁹ cõstitui potest: primus modus est, quod aliquid vnum fiat ex pluribus perfectis quidem, sed non permanentibus, sed trãsmutatis: tertius est, quod aliquid vnum fiat ex pluribus permanẽtibus quidem, sed imperfectis. Et iuxta singulos modos, ordine quo recitati sunt, probat conclusionem propositam triplici ter: vt patet clare in litera.

Lib. 3. Orthod. fidei c. 6. 7. & 10.

Symbolo fidei ibi posito, reperies id tom. 1. conc. 4. generalis Coloniæ impressi anno D. 1530.

Annot. ¶ Circa illam literæ rationem, quã probatur, non posse aliquid cõuerti in diuersum in naturam: quia est ingenerabilis: aduerte quod dupliciter potest intelligi aliquid conuerti in aliud. Primo per transubstantiationẽ: sicut panis in sacramento altaris conuertitur in corpus Christi, secundo per transmutationem: sicut alimentum conuertitur in corpus animalis quod nutritur: & similiter elementa conuertũtur in mixtum, secundũ opinionem tenentiũ elementa non remanere secundũ suas substantias in mixto. Non est in præsenti ratione sermo de conuersione primo modo: quoniam non valeret ratio: quia ex hoc, quod aliquid est ingenerabile, nõ sequitur quod non possit diuina virtute transsubstantiari in ipsum, quia potius de facto in corpus Christi gloriosum, quod est incorruptibile & ingenerabile, cõuertitur panis in Eucharistia, sed est sermo de cõuersione secũdo modo: quia de tali dicitur in secũdo modo quo ex pluribus perfectis trãsmutatis fit vnũ: vt patet in litera.

In 2. pag. à princ. lib.

Lib. 2. Phy. tex. 3. 10. 2.

Art. 6. huius quæst.

Annot. ¶ Circa rationẽ illam, quia diuina natura & humana nõ possunt cõstituere aliquid per modum formæ & materiæ: nota duo. Primũ est: ly præsertim corporei: dixit enim hoc Autor ad præseruandũ sermonem suum ab informatione secundũ esse intelligibile. Dictũ est enim in 1. lib. q. 12. quod diuina essentia potest esse forma intelligibilis intellecta* creati: sed alterius rationis ac ordinis est esse formam in esse intelligibili intellectus creati, & cõuenire cum aliquo corporeo per modum formæ & materiæ ad constituendum aliquam naturã: hoc enim maxima imperfectionẽ & informationẽ rei secundum esse materiale ponęret in diuina natura: illud autem nullam imperfectionem, aut informationem secundum esse ponit in diuina essentia: vt iã patuit. Secundo est, quod sequela in litera subiungit, scilicet sequeretur enim quod species resultans esset cõmunicabilis pluribus, fundatur super illa propositioñe: Omnis natura composita ex materia & forma, est communis pluribus: quæ ex primo Cæli similiter. Quæ propositio vera dicitur, quatenus est ex se: potest enim aliquis de puta ex hoc, quod cõstat ex tota sua materia nõ inueniri nisi in vna natura illa: vt de mundo ibidẽ dicit. Est igitur omnis natura ex materia & forma cõposita, secundũ se communis pluribus: & de facto potest inueniri in pluribus, nisi cõsuetet ex tota sua materia. Et quia natura illa resultans in Christo & diuina natura, vt forma, & humana, vt materia non constaret ex tota sua materia: (vt patet: quia multæ aliæ naturæ humanæ singulares inueniuntur extra illam, quæ est in Christo) sequitur quod de facto poliet natura illa resultas pluralificari: ergo hoc posset esse pluries, imo infiniti Christi eiusdẽ speciei specialissimæ.

Tertio.

Or. fid. c.

Secundo.

Tertio.

Quæstio.

Contra.

Respon.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad primum dubium.

Ad secundum dubium.

Ad tertiũ & quartum dubiũ.

Ad quintũ dubium.

Ad primum dubium dicitur.

Ad secundum dubium dicitur.

Ad tertium dicendum.

Ad quartum dicendum.

Ad quintum dicendum.

Ad primum dubium dicitur.

*Ad secundum dubium dicitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

non vt pertinentis ad integritatē personæ: vt patet. Partes vero vniū tur in persona sortis, vt integrantes ipsius personam. Natura autem singularis vnita personæ Sortis, vt constituitur ipsius sortis: licet quod tā partes quā natura vniātur Sorti in persona subsistenti: licet, sed partes secundū esse subsistentiale: natura vero secundū esse subsistentiale totius naturę. Et quia

Ex præcid.

In hoc articulo sola quæstio de vnione in persona tractatur, & intrinsecus difficultas est in arte. Nam huiusmodi vnio in Christo sit subsistentialis vel accidentalis: ideo præsenti proposito sufficit indistincte determinare, quod vnio est in persona: nomen curando de modo seu gradu vnionis personalis. Et propterea in litera dicitur, quod omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non. Vnitur ei in persona. Et per hæc patet tertius articuli.

¶ Cum igitur responsiua probatur sic. Verbum habet naturam humanam sibi vnitam, & non ad suam naturam diuinam pertinentem: ergo vnio est facta in Verbi persona & non in natura. Antecedens patet ex fide. Consequentia probatur quia si non vniretur ei in persona, nullo modo vniretur ei, ac per hoc tota fides subuertitur. Assumptum sic datur: super illa maxima. Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius siue non, vnitur illi in persona. Ex hoc enim patet quod negare vnionem naturæ humanæ in persona Verbi Dei, est negare naturam humanam inesse verbo Dei: quod est negare in carnationem.

In istamet articulo.

Num verbi in personam nec filium sit tam ne illud, quod inest alicui personæ, siue pertineat siue non ad naturam illius.

In lib. de duob. nat. vt, aliquam sumpsit principio.

¶ Sed est circa processum hunc quæstio: quoniā maxima illa. Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturā illius siue non, vnitur ei in persona ut intelligitur, quod ly inest, verificetur pro quocūq; modo ineſſendi aut de aliquo seu aliquibus modis inesse dicit intelligitur latissime pro quocunq; modo inessendi: falsa reprobatur: quā etiam veritis dicatur esse in persona vestita, quā tamen nō vnitur in persona. Et intelligitur restricta ad aliquos vel ad aliquos essendi modos (puta vt forma in subiecto aut pars in toto, aut secundū esse subsistentiale vel accidentale) probāda esset minor: scilicet, quod verbū Dei habeat naturā humanam vnitā sibi tali modo. Processus ergo ille aut deficit in illa maxima, aut in probatione subsumptorum.

Quæstio.

¶ Ad hoc dicitur quod in illa maxima. Omne quod inest alicui personæ, &c. sumitur inesse persona propria, vt inesse distinguitur contra extrinsecus adiacere: quēadmodū vestis, locus, tēpus & alia huiusmodi adiacēt nobis, & nō sunt secundū veritatē in nobis. Vnde nō oportet descēdere ad determinatos modos essendi in personas sed sufficit qā vere insit personæ quocūq; modo illud verificetur. Et quia secundū fidei doctrinā verbū Dei factus est homo secundum rem, ideo non oportet probare, sed supponere veritatem subsumpti, scilicet quod natura humana sic sit verbo Dei secundū rem. Existit siquidem humanitas Christi non per seipsam: sed in verbo Dei: quousq; modus, quo existit in illo, non sit manifestus. Procedit igitur ratio litera, efficaciter ad conclusionem intentam.

Quæstio.

¶ *Num magis in personam, quām in naturam facta fuisse vnionem dicendum sit, ex eorum formali distinctione.*

b ¶ In responsione ad primū eiusdē secundi articuli dubiū occurrit, quoniā quæstio & argumētū est de relatu, scilicet, de vnione naturæ humanæ ad diuinā personā vel naturā, responsio autē recurrit ad distinctionē rationis secundum modos significandi. Hoc autem non licere patet ex eo, quod abstrahendo ab omnibus modis significandi, qui ad voces spectant, & contemplando intellectualiter mysterio incarnationis sicut angeli, cōstat quod vnio secundum rem intelligitur facta in persona & non natura verbi. Non est igitur ad modos significandi recurrendum pro ratione quare vnio est facta in persona verbi & non in illius natura.

¶ Ad hoc dicitur, quod Autor altissimam reddit rationem, quare vnio est in persona & non in natura: & est adeo profunda ac formalis, vt non solum comprehendat quare vnio est in persona Verbi, & non in illius natura, sed etiam comprehendat quare vnio est in persona Dei, & non in Dei naturalita quod dato quod Deus non esset trinitas, sed deitas ipsa, per seipsam persona esset. vt Philosophi intelligūt Deum subsistere) Responsio ista inuenitur satisfactiua argumento, cui non satisfaciunt responsiones recurrentium ad distinctionē inter essentiam diuinā & formale constitutiuum personę, & alia huiusmodi dicentium vt patet. Meritō autem Autor hoc fecit: quia argumentum ex identitate naturæ Dei, cum Dei persona procedit, quocunq; modo persona in Deo ponatur, siue secundum philosophos, siue secundum veritatem reuelatam. Stat igitur responsio in hoc, quod quia

Num sensitivum in bruto sit forma completiua.

nullo modo ei vnitur: & sic totaliter tollitur incarnationis fides: quod est subuertere totam fidem Christianam. Quia ergo Verbum habet naturam humanam sibi vnitam, non autem ad suam naturam diuinam pertinentem: consequens est quod vnio sit facta in Verbi persona, non autem in natura.

b ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet in Deo non sit aliud secundum rem natura & persona: differt tamen secundum modum significandi (sicut dictum est) * quia persona significat per modum subsistentis. Et quia natura humana sic vnitur Verbo, vt Verbum in ea subsistat, non autem vt aliquid adda tur ei ad rationem suæ naturæ, vel vt eius natura in aliud transmittatur: ideo vnio humanæ naturæ ad Verbum Dei, facta est in persona, non in natura.

¶ Ad secundum dicendum, quod personalitas imitantum pertinet ad dignitatem alicuius rei & perfectionem, inquantum ad dignitatem alicuius rei & perfectionem eius pertinet, quod per se existat: quod in nomine personæ intelligitur. Dignius autem est aliquid, quod existat in aliquo se digniori, quàm quod existat per se. Et ideo ex hoc ipso humana natura dignior est in Christo, quam in nobis, quod in nobis quasi per se existens propriam personalitatem habet, in Christo autem existit in persona Verbi. Sicut etiam esse completium speciei pertinet ad dignitatem formæ: tamen sensitiuum nobilius est in homine propter communem rationem ad nobiliorem formam completiuam, quàm sit in bruto animali in quo est forma completiua.

c ¶ Ad tertiū dicendum, quod Verbū Dei non assumpsit humanā naturā in vniuersali, sed in atomo, id est in individuo (sicut Dam. dicit) * alioquin oporteret q̄ cuilibet homini conueniret esse Dei verbum: sicut conuenit Christo.

¶ *In responsione ad 2. num sensitivum in bruto sit forma completiua.*

cundum, dubium occurrit circa similitudinem in litera assignatam inter sensitiuum in homine & bruto, & humanum naturam in propria & aliena persona. nam talium assumitur, quod sensitiuum in bruto est forma completiua: areft enim velut forma generica tam in homine quām in bruto: vt patet. Et propterea non est mirum si est nobilius in homine ad quem trahitur per nobilissimam differentiam sui generis, scilicet rationale.

¶ Ad hoc dicitur quod similitudo litera optima est, & optime declarat propositum: sed supponit inter animam intellectiuā & animas aliorum animalium tātum esse diuersitatem, quod ita sunt in genere formarum materialium, illa vero est in genere formarum immaterialium. Ac per hoc sensitiuum ad formas brutorum se habet vt ad res infra latitudinem sui generis: ad animā vero intellectiuam, quæ est hominis forma, & ex qua radicaliter sensitiua propria hominis differentia, ie habet vt ad formam nobilioris ordinis. Hoc enim supposito quod constat esse verum, patet quod sensitiuū in bruto, quia per proprium sui generis formā est, habet infra sui generis latitudinem hanc dignitatem, quæ est esse completiuū in specie. In homine vero, quia non per proprium sui ordinis formā est, non habet infra sui ordinis latitudinē, hanc dignitatem, quæ est esse completium in specie. Et similiter natura humana in ceteris hominibus habet infra propriæ speciei latitudinem dignitatē propriæ personalitatis, in Christo vero non habet propriæ personalitatis dignitatē. Sed sicut sensitiua dignius est habere esse specificū completū per formā nobiliores ordinis, scilicet per animā intellectiuā: ita natura humana in Christo maiori donata est dignitate ex hoc, quod ad personalitatem diuinā assumpta est. Ex quibus clare patet sensus litera & similitudinis: sine vlla diffonantia.

c ¶ In responsione ad tertium nota ly separatim: opponit siquidē Autor ly separatim, vt scitur nonnihil differentiæ inter per se existere, & per se separatim existere: cuilibet namque substantia sine completa, siue incompleta conuenit per se existere: nam per hoc distinguitur contra accidentia: cui conuenit non per se, sed in subiecto existere: accidentis enim esse est inesse substantiæ est enim per se. Sed per se separatim existere nulli substantiæ, quæ est pars alterius, conuenit: quia non existit separatim a toto. Et similiter non conuenit humanitati Christi, quamuis non sit panequia non existit separatim a verbo Dei, sed in verbo Dei: sed si separaretur a verbo Dei, per se separatum existeret, sicut si pars aliqua separetur a suo toto, per se separatim existeret.

¶ Num vnionem oporteat factam fuisse vel in personam vel in naturam.

¶ Occurrit hoc in loco, vbi primo distinguimus vnionē in personalē & vnionē in naturalē, intendendo eā communi cursu dicendi, quod vnio incarnationis aut est in natura, aut in persona seu hypostasi, vt patet in tertio sent.

Occurris

Occurrit inquam quæstio non facilis de sufficientia distinctionis dictæ scilicet aut in natura, aut in personā: cōsequenter de processu huius articuli & aliorum. Est autem ratio dubij: quia aliter in communi loquendo de natura & supposito, & aliter in speciali loquendo in diuinis secundum fidem reuelatis inuenimus in communi loquendo subsistantia non dicitur nisi de duobus, scilicet natura & habente naturam, hoc est prima subsistantia: vt patet ex 3. Met. & in hoc articulo. In diuinis autem inuenimus tria, scilicet naturam habentem naturam vt indiuiduum naturæ, & habentem naturam vt hypostasim. Ita quod inter Deum & creaturas hæc est differentia in proposito, quod in creatis subsistitis individuū naturę & hypostasis solo nomine distinguuntur, & idē est inueniri aut deesse individuū naturæ & hypostasim: vt patet in natura humana assumpta a verbo Dei. Est enim assumpta natura hæc, scilicet hæc humanitas: & quia non est ibi propria hypostasis humana: nec natura nō humanitas illa nō habet propriam personalitatē: deficit quoq; ibi propriū individuū naturę humanę: nullus enim hic homo ibi inuenitur nisi filius Dei: sicut nulla persona nulla hypostasis ibi inuenitur, nisi filij Dei. Solo igitur nomine distinguuntur hic homo & hypostasis, suppositū seu persona humana: puta Sortes: & propterea in creaturis duo tantum inueniuntur, natura scilicet & suppositū. In Deo autem magna inuenitur differentia inter individuū naturæ diuinæ, hoc est hunc Deum, & hypostasim: hic Deus communis est secundū rem Patri & Filio & Spiritui sancto, & consequenter non significat hypostasim: de cuius ratione constat esse incōmunicabilitatē: ram Patet autem, quā Filius quām Spiritus sanctus personam seu hypostasim diuinā significat. Et propterea tria cum inueniantur in Deo, scilicet hæc deitas hic Deus, & persona, puta verbum Dei, in fide catholica primo arguitur distinctio facta, aut vnio est facta in natura, aut in personam: si posset dici, quod est facta nec in natura nec in persona (sed in individuo naturæ diuinæ, scilicet in hoc Deo. Ruit quoq; processus litera: q̄ si vnio verbi incarnati nō est facta in persona, nullo modo natura humana vnitur ei. Ruit & illa maxima: Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturā eius, siue nō, vnitur ei in persona, qm si natura humana assumpta esset ab hoc Deo, nō vniretur in persona, sed in individuo naturæ: & tā inesset ipsorum verborum verbū est hic Deus.

¶ Ad hoc dubium quadruppliciter respondetur. primo negando quod inueniatur in diuinis præter hypostases individuū naturæ, scilicet hic Deus, licet inueniatur hæc deitas: quoniā hoc esset ponere quaternitatē in diuinis. Sed hæc responsio falsa est: quia in diuinis omne abstractū habet suū proprium concretū, nec inuenitur differentia ibi inter abstractū & concretum nisi in modo significādi. Cōstat autē quod ibi inuenitur nō solum deitas, sed deitas habens: igitur nō solum inuenitur Deus, sed Deus hic, & quā hoc, quod significat, dicendo Deus hic, sit cōmune secundū rē patri & Filio & Spiritui sancto, sequitur quod pater hypostases inueniantur ibi hic Deus significans individuū naturę diuinę cōmune tribus personis. Tū quoniā in diuinis inuenitur Deus vnus numero cōmunis patri & Filio & Spiritui sancto, ergo inuenitur Deus hic communis patri & Filio & Spiritui sancto. Consequentia patet qa idē addit ly vnus numero supra ly Deus: quod addit ly hic supra ly Deus. Antecedens patet ex fidei sententia: quo cōstitemur Pat. & filiū & Spiritū sanctum esse vnū numero Deum: dō dicimus Deus pat. Deus fil. Deus Spiritus sanctus. & tamen non tres diffidemus vnus est Deus: est enim procul dubio sermo de vnitate numerali. Nec hoc est ponere quaternitatē, sicut nec ponēdo hoc conuenit cum Deum ponitur quaternitas: significat enim habentem deitatē sicut hic Deus. vtroq; siquidem nomine ponitur vnus numero habens deitatem, cōmunis tribus personis: quamuis ly Deus nō explicet vanitatē numeralem: qā explicat ly hic Deus. Secūdo respōdetur, quod quāuis ponatur in diuinis individuū naturæ, scilicet hic Deus: quia tamē nullus est hic Deus nisi pater, aut filius, aut Spiritus sanctus, & assumptio oportet q̄ fiat ad hūc Deū determinate, scilicet vel Patrem vel filiū vel spiritū sanctū, ideo hic Deus nō posset assumere naturā nisi vt est persona: & ideo vnio aut est in natura aut in persona. Sed hæc responsio ambigua vel falsa est, & eius dicta examinanda sunt in 3. 4. 5. vbi tractabitur, an abstracta per intellectum personalitate in Deo possint fieri assumptio naturæ humanæ. Tertio respondetur dicendo quod ly vnio dicendo quod a quinocentur de vnione: quoniam alteri rationis est vnio Verbi incarnati, ab vnione, qua hic Deus esset incarnatus. In hoc autē articulo quæstio est de vnione Verbi incarnati: vt patet in illius tituli: ita quod supponitur hic vnio Verbi incarnati: & quæritur qualitas vnionis, supponitur personam filij Dei, quā Verbū significat, esse incarnatam, esse vnitā carni: & quæritur modus: quo est facta hæc vnio, an scilicet in persona. Obi autē hic Deus incarnatus esset, nō supponeretur Verbū incarnatū, sed supponeretur hūc Deū incarnatū: & quæreretur modus vnionis, an in natura, an in

persona, an in solo individuo naturæ. Patet autem vnienes hoc esse diuersarum rationum ex eo quod vnio Verbi incarnati est ad incommunicabilem terminū. Verbum enim incommunicabile est cuique suppositorum: non autem humus Dei incarnati si esset, ad comunicabilem esset terminū, est enim hic Deus communis omnibus personis diuinis. Sed hæc responsio licet veritatē dicat quo ad id, quod de facto inuenitur in vnione Verbi incarnati, quia secundum veritatem vnionis terminatur ad incōmunicabilem terminum vt sic, non satisfacit tamē difficultati motæ: scilicet, quoniam in hoc articulo tu supponitur Verbum incarnatum, non tamen supponitur, vnionē hanc esse in persona: ac per hoc non supponitur vnionem esse ad terminum incommunicabilē. Imo cum Verbum incarnatum sit secundum te & naturæ diuinæ, & substitutum in natura diuina, & persona (est enim ipsa Deitas & Deus, & est hic Deus, & est Verbum) sequitur in primo articulo quæsitū est, an vnio verbi incarnati sit facta in natura: ita deinde debebat inquiri, an sit facta in individuo naturæ: & demū queritur an sit facta in persona: vt sic discussis esset omnis modus vnionis, quo Verbum incarnatum vnitum intelligi potest cornicetenim sicut si Verbum incarnatū vnitum esset carni in natura: vnitū diceretur ipsum Verbum carnitis si ipsum Verbum incarnatū vnitum esset carni, quatenus est individuum naturæ, quatenus est hic Deus, diceretur Verbum incarnatū vnitum carni.

Aliquantulum à principio. I. scilicet i. in tertia pagina.

P. p. q. 3. ad tic. 5.

Cap. 1. non multum ante medium. Lib. 3. arith. fol. 1. 3. 4. & 5.

Infra ar. 6. 1. & q. 16. ar. 1. c.

Infra ar. 6. c & 4. 16. ar. 1. c.

¶ Quod quidem apparet erroneum tripliciter.

Vnde quarto respondetur, distinguendo ly persona, quod persona sumitur dupliciter, primo secundum completam rationem personæ ex hypostasi & sic significat singulare habens naturam subsistentem incommunicabiliter ita quod incommunicabilitate denotauerit Boetius in definitione persona per ly individua substantia, quo equivalet ad ly substantia prima, quæ alio nomine dicitur hypostasis. Alio modo sumitur secundū rationē quidē perfectam & sic significat singulare habēs subsistentialē naturalitatē q̄ solū incōpletas illi deest ad perfectā rationē personæ. Et hac distinctione ipse dicitur, quod nomē personæ seu hypostasis aut suppositi potest sumi dupliciter. Primo simpliciter & sic appellatione personæ in diuinis nō venit hic Deus: quia non habet completa rationē personæ, sed solē Pater aut filius vel Spiritus sanctus. Alio modo vt persona distinguitur cōtra naturalitatē q̄ ex vno extremo ponatur natura, vt sic & ex alio extremo ponatur persona, sicut cū dicitur quinque naturā: cōtra habentē naturā: & sic appellatione personæ venit nō solū persona cōplete, sed persona incōplete: venit non solū Pater aut Filius aut Spiritus sanctus, sed etiā hic Deus. Et quia in hoc articulo sermo est de persona vt distinguitur cōtra naturā vt sic, vt patet in processu articuli ex cōmunibus Deo & reliquis substantiis: ideo personæ hic sumitur vt cōprehendit etiā hūc Deū: & propterea optimē dictū est, q̄ si nō vniretur in persona nullo modo vniretur. Et reliqua dicta solida sunt. Patet aut hāc esse intentionē Autoris ex eo quod in litera in corpore articuli, p eodē habetur individuū subsistēs in natura, & suppositū: constat aut hoc Deū esse individuū subsistēs in natura diuina, & nō habere completā rationē suppositi. Et rursus dicitur in eodē corpore articuli loquēdo de Deo, quod natura diuina dicitur suppositū secūdū quod est subsistēs. Quid clarius? Cōstat enim hūc Deū significare naturā diuinā, secūdō q̄ est subsistēs: est enī hic Deus subsistēs in natura diuina, vt patet ex modo significādi. Cōtra igitur suppositi seu personæ ratio hic sumitur: vt sic est significat hoc subsistens in natura. Et ideo hæc quanta est similitudo litera, & omnem ambiguitatē tollēs.

a ¶ Super Quæstionem secundæ Articulum tertium.

Auct.

IN titulo articuli tertij duo declarāda sunt, quę tū in corpore articuli habētur. Primo declarādi sunt termini, scilicet suppositū & hypostasis. Secundo quis suppositur vnionis, quæ in aliquo sunt: siue sint substantialis, siue accidentalis, suppositur aūt per hoc, quod illorū prædicationē recipit. Vnde suppositum hominis est hic homo puta Sortes: quia hic homo est, de quo prædicatur tā esse hominē, q̄ esse alia, quæcūq; filiū, locatū, gens &c. Et quia suppositū est nomen secundæ intentionis, sicut genus, ideo suppositū significat propriam denominationem primæ substantiæ, pure huius hominis seu Sortis & propterea non inuenitur suppositū in aliis prædicamētis, sed in solo prædicamēto substantiæ. Hypostasis aūt Græcū est vocabulū, & idē significat quod apud nos substantia, loquēdo de substātia, qua proprio, principaliter, & maxime dicitur, vt habetur in prædicamētis: hoc est significat primā substantiam, ratio huius q̄nis nō habet ortū a re, sed ab opinionem seu secundū re in q̄ne præcedēte articuli de vnione in persona, tractatū est de vnione in hypostasi seu suppositō, quoniam in natura rationali seu intellectuali loquendo, fere nyma sunt persona hypostasis & suppositū: quodlibet enim horū nihil aliud importat quām primā substantiā in natura rationali. Sed in nostris vtrin sitta dicitur, quorundam proprium vocem ignorātium distinguēdo intellectu

hæc &

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc & dicendo quod vnio est facta in persona & non hypostasi, obtinuit, vt post articulum de vnione in persona, ita quiescerent de vnione in hypostasi.

b ¶ In corpore articuli non opus est distinctione sed annotatione, quod in determinatione huius articuli patet, tam primum, quàm tertium opinionem relatam à magistro Sen. in 3. dist. tertij sentire hæresim olim ab ecclesia damnatam. Nam prima ponit duas in Christo hypostases: tertia autem nõ solum duas ponit hypostases, sed etiam negat vnionem in persona, propriè loquendo, vt patet ibi.

Anno.

In 3. par. à princ. lib.

c ¶ In eodem articulo in responsione ad secũdu sunt illa verba de humanitate Christi notanda, scilicet, quia tamen venit in vnionem eiusdem completa, scilicet totius Christi, prout est Deus & homo, &c. Ingerunt siquidem hæc verba difficultatem de compositione Christi: de quia quia sequens tractat articulus, transeamus.

In concil. 2. Const. quod est 3. Generale can. 5. to 1. concil. D. 706.

a ¶ *Super Quæstionis secundæ Articulum quartum.*

IN titulo quarti articuli dissertissimi hoc sola aduertendum occurrit, quod ratio huius quæstionis est multiplex antiquorum doctorum auctoritas, expressa Christi persona compositam: vt hic & in tertio sententiarum à Magistro in dist. 6. habet.

In 3. par. à princ. lib.

In Ephesina Syn. 1. cano. 3. tom. 1. Concil.

b ¶ In corpore articuli ponitur vna distinctio tamen circa de persona Christi in 8 & intra singula membra singulæ oppositiones conclusiones. Distinctio est, persona dicitur dupliciter primo secundum id quod in se est secũdo secundum rationem hypostasis, Prima conclusio est: Persona Christi secundum illud quod in se est, est omnino simplex. Probatur: quia natura verbi Dei est omnino simplex. Secunda conclusio est: Persona Christi secundum rationem hypostasis est composita. Probatur: Persona Christi secundum rationem personæ seu hypostasis subsistit in duabus naturis: ergo est ibi vnum subsistens, & duæ rationes subsistendi: ergo sic persona est composita. Antecedens probatur: quia ratio hypostasis cõsistit in hoc, quod est subsistere in aliqua natura: ex hoc enim manifestè habetur, quòd verbum Dei secundum personæ seu hypostasis rationem subsistit in duabus naturis. Prima vero consequentia quo ad primam partem euidens est ex dictis quo ad secundam ex vi antecedentis aperte sequitur, quòd si subsistit in duabus naturis, oportet quælibet natura esse rationem subsistendi in illa. Secunda vero sequela probatur: quia vnum duobus subsistit, ex hoc namque quod duæ subsistendi rationes sic coeunt in vnum personam, vt vnum duobus subsistat, consequens est, quod persona sic, hoc est secundum rationem hypostasis est composita.

In Ephesina Synodi 1 cano. 4. tom. 1. concil.

Inca. 2. Ephes. 1. Syn. quæ fuit 3. na ex 4. principalibus.

¶ *Num persona Christi distinguatur in se simplicè, & duabus subsistit naturis.*

¶ Circa dicta hic, multa occurrunt dubia. Primum est circa distinctionem in littera positam: nam non apparet sensus illius. Tum quia membra distinctionis concedunt, quoniam persona Christi secundum id quod in se est, habet rationem personæ simplicis: enim dicere oppositum (de virtus persona Christi secundum rationem personæ est illud, quod in se est, quum personaliter, formaliter, & realiter sit vnum verbum Dei) Tũ quia in prima distinctione distinguitur verbum Dei aut contra suã personalitatem, vt valet: est humana natura, aut contra personalitate communem. Non potest dici primum: quia adhuc simplex est verbum Dei vt sua personalitas, vt patet. Nec secundum: quia nec sensus nõ conformat verbis, quibus distinctis membris significatur in litera: nam secundum membrum explicatur in litera per rationem hypostasis simpliciter & absolutè, & non per rationem hypostasis contractè seu terminatè, quatenus subsistit in natura humana vt patet in litera. Ioannes autẽ aliter hanc autẽ sensum posset dicere quod secundum membrum est persona Christi, quatenus hypostasis humanæ. Negatur: quia sic enim secundum in litera membrum claudebatur impropriè, & afferret implicationem contradictoriorum: quod de facto in se consentit alicui secundum rationem personæ dicari superioris, communi illi secundũ id quod in se est: vt patet ibidem: quicquid enim de facto in se consentit Sorti secundum rationem animalis, consentit Sorti secundum id quod in se est, & secundum rationem paternitatis: & sic de similibus. Manifestè namq; apparet ex his, quod membra non coincidunt: quia licet esse sapientiam conueniat sapientiæ secũdũ quod est in se, alia tamen est consideratio sapientiæ secundum rationem sapientiæ vt sic, & alia consideratio eius secundum quod in se, vt est ipsa Deitas, &c. Et sic est in proposito, quod licet esse personam seu hypostasim conueniat verbo Dei secundũ illud quod in se est: alia tamen est consideratio eius, quam in eo cõsideratur illud quod est ad intrà, & alia consideratio eius, quum cõsideratur in eo ratio hypostasis: quæ non solum ad intrà, sed ad extrà extendit se. Non est ergo distinctio ista in membra totaliter separata: sed in primo includitur aliquid secundi, & in secundo aliquid primi: vt patet ex dictis, & in exemplis allatis.

Vnde ad quæsitum secundæ obiectionis dicẽdum est: verũ: scilicet quòd in hac distinctione verbum Dei distinguitur contra personalitatẽ in communi, hoc est absolutè sumptam: vt ipsa textus verba sonant. dicendo alio modo secundum rationem personæ vel hypostasis, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura. Vbi clarè perspicere potes secundum membrum consistere in ratione hypostasis sine additione vlla. Et quum contra hoc obijcitur primo: quia secundum in litera membrum claudereturr in primo, respondetur quòd hoc non est verũ simpliciter, hoc est totaliter: sed secundũ aliquid, vt patet ex dictis: quod non esse inconueniens monstratũ est. Et quũ obijcitur secũdo: quia hic inferũtur duo cõtradictoria simul, scilicet & persona Christi secundũ illud quod in se est, non est cõposita, & est cõposita: quia quod de facto & in re conuenit alicui secundum rationẽ prædicati superioris, conuenit illi secundũ illud quòd in se est, &c. respondetur, quòd quasi in æquinoco laboramus: aliud siquidẽ est conuenire aliquid Sorti secundum illud quod in se est, hoc est conuenire illi quod in se est Sortes: & aliud est aliquid conuenire Sorti secundum illud quod in se est, hoc est, esse de numero eorũ quæ conueniunt Sorti secundum suam substantiam. Currere enim conuenit Sorti secundum illud quod in se est in primo sensu, & non conuenit Sorti secundum illud quod in se est in secũdo sensu, quia currere cõuenit illi rei, quæ est Sortes, sed non est de numero intrinsecorũ Sorti. Simile quid accidit in proposito: quoniam esse personam tam ad intrà, quàm ad extrà, conuenit verbo Dei secũdũ illud quod in se est, hoc est illi rei, quę verè est in re verbũ Dei: ipsa enim persona filij Dei Deus verus, est persona diuinæ & humanæ naturæ. Et non conuenit verbo Dei secundum illud quod in se est in secundo sensu, hoc est, nõ est de numero eorũ quæ cõueniunt verbo Dei ad intrà, vt patet tioxta hãc nanq; sensum conuenit verbo Dei secundũ id quod in se est esse personam ad intra, scilicet in diuina natura. Illa ergo Maior assumpta si in primo sensu sumatur, vera est: sed vt patet, nõ obstat huic doctrinæ: quia in litera verbum Dei secundum quod in se est, sumitur in secũdo sensu. Nec infert contradictoria, sed infert, verbũ Dei esse secundũ id quod in se est, hoc est illam rem, quæ est verbum Dei esse & omnino simplicẽ, & esse compositam: quod secundum diuersa est verum: vt in litera patet. Si vero sumatur in primo sensu, falsa est: vt patet in exemplis de currere & mouere.

¶ Ad secundum dubiũ dicitur, distinguendo simpliciter vel in tali natura. Vbi nota quòd licet proprie loquendo non possit fieri distinctio ista, nisi

Anno.

In 3. par. à princ. lib.

In concil. 2. Const. quod est 3. Generale can. 5. to 1. concil. D. 706.

a ¶ *Utrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod persona Christi non sit cõposita. Persona enim Christi non est aliud quàm persona vel hypostasis Verbi: vt ex dictis patet. *Sed in Verbo non est aliud persona & natura: vt patet ex dictis in prima parte. * Cum ergo natura verbi sit simplex (vt in primo ostensum est) impossibile est quòd persona Christi sit composita.

2 ¶ Præterea, Omnis compositio videtur esse ex partibus. Sed diuina natura non potest habere rationem partis: quia omnis pars habet rationẽ imperfecti. Ergo impossibile est, quòd persona Christi sit composita ex duabus naturis.

3 ¶ Præterea. Quod componitur ex aliquibus, videtur esse homogeneum: sicut ex corporibus nõ componitur nisi corpus. Si ergo ex duabus naturis aliquid sit in Christo compositum, consequens erit, quòd illud non erit persona: sed natura: & sic in Christo erit facta vnio in natura: quod est contra prædicta.*

¶ SED CONTRA est, quod Damascenus dicit tertio libro In domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnam autem hypostasim ex vtraque compositam.

CONCLVSIO.

¶ *Tametsi persona Christi ex se sit simplex, vt subsistens tamen in duabus naturis compositum esse sentiendum est.*

b ¶ RESPONDEO dicendum, quod persona siue hypostasis Christi dupliciter potest considerari. Vno modo secũdum illud, quod est in se, & sic est omnino simplex, sicut & natura Verbi: Alio modo secundum rationẽ personæ vel hypostasis: ad quam pertinet subsistere in aliqua natura, & secundum hoc persona Christi subsistit in duabus naturis. Vnde licet sit ibi vnum subsistens, est tamen ibi alia & alia ratio subsistendi, & sic dicitur persona cõposita, inquantum vnum duobus subsistit.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

c ¶ Ad secundum dicendum, quòd illa cõ-

Tito.

In Ephesina Synodi 1 cano. 4. tom. 1. concil.

Inca. 2. Ephes. 1. Syn. quæ fuit 3. na ex 4. principalibus.

positio personæ ex naturis, non dicitur esse ratione partium, sed potius ratione numeri: sicut omne illud, in quo duo conueniunt, potest dici ex eis compositum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non in omni compositione hoc verificatur, quòd illud quod componitur, sit homogeneum componẽtibus, sed solùm in partibus continui. Nam continuũ non componitur nisi ex continuis: animal verò componitur ex anima & corpore: quorum neutrum est animal.

ratio subsistendi in persona Christi: quia vnum est ibi subsistere simpliciter, sicut vnius subsistentia, & vnicum subsistens. sed si sit sermo de subsistere in tali natura, dua sunt in persona Christi rationes subsistendi ram in fieri, quã in facto esse, altera subsistendi in natura diuina, altera subsistendi in natura humana. Et ratio quidem subsistendi in natura diuina est in fieri generatio æterna, in facto esse autem esse Deum, ratio vero subsistendi in natura humana in fieri, est assumptio humanæ naturæ, in facto esse autem, esse hominẽ: ex hoc enim quod Verbum factum est caro, hoc est homo, ita quod vere est homo, subsistit verbum in humana natura, in qua prius non subsistebat. Sunt ergo in persona Christi duæ rationes subsistendi in duabus naturis, diuina scilicet & humana: licet sit ibi vnum subsistens simpliciter, & vna ratio subsistendi simpliciter. Et similiter vnum subsistit duobus vt rationibus subsistendi in duobus: scilicet in esse diuino & esse humano. Et per hæc patet quo pacto non dissonent à se inuicem diuersa dicta Autoris: quoniam dicta hic vera sunt de subsistere in tali natura: dicta alibi vera sunt de subsistere simpliciter. Et si instetur quod autor hic ponit duas rationes subsistendi sine additione aliqua, & non dicit quòd est alia & alia ratio subsistendi in tali & tali natura, respondetur, quod quia iam præmiserat ibidem pro fundamento, ad hypostasim spectare subsistere in aliqua natura, ideo absque repetitione subintelligi voluit, quod de ratione subsistendi in aliqua natura fermo fuus est.

¶ Ad tertiũ dubium habita ratione eorum, quæ Autor in tertio sent. dist. 6. dicit, quanuis non tam alta sint vt hæc) respondetur quod quia apud nos compositio absque imperfectione componentium intelligi non potest, saltem sua ratione formali: inde nõ simpliciter, neq; formaliter admittẽda videtur in persona Christi, sed cum determinatione aliqua tollente imperfectionem vnius componentis admitti potest: & admissa est simpliciter & formaliter ab Antiquis & ab Autore. Ad cuius aliqualem cognitionem (quoniã, vt Dion. dixit, est ineffabilis) considerandum est multos esse compositionis modos: vt in q. 3. primæ per habitũ est: compositio nanque alia est ex partibus quantitatiuis, alia ex materia & forma, alia ex natura & supposito, alia ex essentia & esse, alia ex genere & differentia, alia ex subiecto & accidente: & omnes important imperfectionem vtriusque componentis vt patet discurrendo. Sed si ab vna istarum, hoc est a cõpositione ex natura & supposito, auferatur quod est imperfectionis ex parte suppositi, saluari potest in persona Christi cõpositio ex natura humana & supposito: & secundum hoc persona Christi esset composita. Et quoniam iste modus compositionis conuenit personæ Christi secundũ rationem personæ seu hypostasis, inquantum scilicet persona Christi subsistit in natura humana: ideo hoc modo persona Christi potest dici cõposita. Et in tantum inuenitur huiusmodi compositio in persona Christi, vt dicat Autor in lib. 4. cõtra Gen. cap. 49. in solutione sextæ obiectionis, quod natura humana est simplicior quàm Verbum, inquantum verbum est hic homo. Et postea in solutione decimæ obiectionis declarat quid significatur & supponitur per ly hic homo dicens id quod in natura humana subsistit, est hic homo, & hoc quòd significationem: vnde ipsum Verbum supponitur, cùm dicitur, hic homo, & hoc quòd ad suppositionem. Et in quæst. de vnione Verbi incarnatione, ar. primo ad 15. dicit, quòd natura humana est simplicior, & formalior illo homine, qui est Verbum caro factũ, & nõ verbum secundũ se. Sed quoniam talis compositio est compositio vnius cum alio seu aliis, & quoniam tractatur compositio personæ Christi, quasi sub fuit ex duabus naturis: vt patet in litera processus) ideo vtroque compositionis modo persona Christi secundum personæ rationem composita inuenitur: scilicet & compositione ex his, inquantum in duobus esse, diuino scilicet & humano ex duabus subsistit naturis. De diuina quidem natura patet, quòd ex illa subsistit: de humana autem in symbolo Athanasij habetur, dum dicitur. Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens: vbi expresse Christus vt perfectus homo dicitur subsistens ex anima rationali & humana carne. Magister quoque Sent. in 3. dist. 6. & 7. pluries affirmat Christi personam ex duabus subsistere naturis, expo-
nẽdo secundam opinionem, quæ est determinatio, quam hic docemur, quã ordinantur, dicitur. Credo vnicum & vnum filium Dei in duabus & ex duabus naturis: & respondetur, Credo, vt patet in Pontificali ecclesiæ Romanę. Et compositione cum his inquantum persona Verbi coniungitur cum hoc, quod est esse hunc hominem, non quod assumpserit hunc hominem, sed quia facta est hic homo, assumendo hanc humanitatem. Sed quomodo hoc fit, ex cedit humanam mentem: sat sit nobis nosse, quia est, dum reuelatũ est, quod Verbum est ille homo, qui vocatur Christus. Quo homine vt sic, natura humana ideo simplicior dicitur: quia ad hunc hominem spectant & principia indiuiduantia & accidentia, quæ habet quæ vniuntur illi non in natura, sed in persona, quæ non clauduntur in natura humana. Ad quæsitum ergo dicitur, quod duo obstant compositioni personæ Christi simpliciter & formaliter enuntiandæ. Alterum est ratio compositionis, quæ quia imperfectionem cõponentium formaliter importat, non potest formaliter & simpliciter attribui personæ Christi. Alterum est generalis regula seruanda in attribuis Christo, si sunt communia naturæ, & personæ, & oppositum non conuenit personę: vt infertius patebit de hoc, quod est esse creaturam, & incipere esse, ne denotetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectur quòd persona Christi in se sit composita, sit creatura, inceperit esse, & huiusmodi. Vnde ad primum obiectionem dicitur, quod defectus prædictionis formalis hic est ex parte prædicati, quod formaliter sumptum non cõuenit personæ. Defectus autem prædicationis simpliciter est ex parte communitatis prædicati respectu talis subiecti, scilicet personæ Christi vendicantis sibi in se oppositum, scilicet omnimodam simplicitatem: & propterea mentitur. Autor illas duas conditiones, quæ arguendo ad alteram partem tanguntur, opposuisse videtur: & doctores posteriores non vtuntur Compositionis nomine in mysterio incarnationis. Quo tamen vtendum puto cũ aliquo adiectiuo: puta quòd est compositio inseparabilis, quod sine quacunque imperfectione alterius componẽtis, vel aliquo huiusmodi. Et hoc ad denotandum, quod coniunctio ista intima est subsistentialis: quia in veritate est talis, quamuis supra intellectum nostrum. Propter hoc enim antiqui doctores, Dionysius, Augustinus, Damascenus, & Autor ẽ sexta Synodo (vt in corpore articuli sexti inferius recitatur) compositionis nomine vsitant: quamuis explicare eam non potuerint.

Sup. 3. q. 16. ar. 1. c. Et 3. dist. 6. q. 3. ar. 1. Et 4. contrac. 37. & 41. & opusc. 3. c. 215.

Ar 2. & 3. praced.

Lib. 3. orth. fidei. c. 3. circa medium.

Annot.

c ¶ In responsione ad secundum eiusdem quæsti articuli, aduerte quod Autor non dicit, quod cõpositio personæ Christi ex naturis est ratione numeri: vt prima facie apparet: sed comparationem dicit, quòd potius est ratione numeri, quã ratione partium. Quod est dicere, quod naturæ illæ potius habent rationem duorum conuenientium in vnum, quàm rationem partium conuenientium in vnum. Hoc autem constat esse verissimum: quia ratio partis repugnat diuinitati. & quodammodo humanitati: ratio autem duorum conuenientium in vnum non repugnat eisdem. Cum quo tamen stat quod compositio ista longe maior sit, quàm duorum conuenientium in vnam personam: vt patet ex dictis & dicendis, specialiter in hac quæstione secunda.

In festo Circumcis. domini in laudibus.

3. dist. 2. q. 1. ar. 3. q. 3. ex di 7. q 1. ar 1. c. prin.

a ¶ Super Quæstionis secundæ Articulum quintum.

Annot.

TItulus articuli 5. clarus est in se. Et ortur quæstio hæc cum ex difficultate rei in se, quia in Christo non est propria hypostasis, quæ consurgere deberet ex vnione animæ & corporis: tum ex erroribus eorum, qui negauerunt in Christo talem vnionem.

b ¶ In corpore 5. articuli valida est conclusio responsiua quæstio affirmatiuè, cum suo corollario. Conclusio est ista: Necesse est dicere, quod in Christo fuerit anima vnita corpori. Probatur: Ad rationem speciei humanæ pertinet, quòd anima corpori vniatur, ergo necesse est quod in Christo anima fuerit vnita corpori. Antecedens probatur dupliciter. Primo: quia forma non constituit speciem nisi per hoc quod est actus materiæ: ex hoc enim patet, quòd non est species humana, nisi anima sit actus corporis: quod est esse vnitum corpori: actus enim est vnitus materiæ, cuius est actus. Secundo: quia hoc, scilicet animam esse in corpore, est terminus generationis ordinata à natura ad speciem: ex hoc namque quòd natura per generationem tendit ad speciem, & terminatur ad vnionem animæ & corporis, manifestè patet quòd species constituitur ex cõiunctione animæ & corporis. Et sic patet antecedens. Consequentia vero probatur: quia Christus dicitur homo vniuocè cum aliis hominibus. Probatur: quia est in similitudinem hominum factus. Et est procul dubio sermo de similitudine substantiali: quia est sermo de similitudine hominum, non de similitudine hominum quantorum, aut quomodolibet aliter se habentiũ: homo enim substãtiæ speciei humanæ & non quantitatis aut qualitatis nomen est. Ex hoc namque modo, quod eiusdem est speciei Christus, quatenus homo, cum aliis hominibus, sequitur manifestè quod si species humanæ naturæ in aliis constituitur ex vnione animæ & corporis, in Christo quoque talis vnio exigatur. Corollarium est, quod contrarium dicere est hæreticum. Probatur: quia derogat veritati humanitatis Christi: vt patet ex dictis.

Ex. 2.

c ¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, dic hinc optimum, quòd ly in atomo &c. & sic exponitur in litera præsenti. Et quia propriè loquendo, natura humana in individuo est idem quod natura humana in hoc homine (nam hic homo est individuum naturæ humanæ, & hic homo est hypostasis naturæ humanæ: & consequenter hæc verba insinuant, quod Verbum assumpserit naturam humanam in hoc homine, iam in hypostasi, iam personaliter: quia quod assumitur, præsupponitur assumptioni secundum naturæ ordinem) ideo Autor, ad excludendum talem sensum addidit, Non in solio individuo, quòd ly suppositum vel hypostasis illius naturæ, quàm in persona filij Dei. Iuxta quem modum exponuntur similes loquutiones in 6. & 7. dist. 3. sent. vt patet ibi. Secundo exponitur facilius: ita quòd ly in atomo, importet ly singularem: & sic clarus sensus est, quod Verbum assumpsit naturam humanam singularem: quia assumpsit naturam humanam hanc. Et iuxta hunc sensum est valde trita nec eget glossa.

Ar. 1. dif.

Contra

Et p. 1. c. Et 17. cap. Phi.

Dif. 6. q. 2. lib. 3. sent.

In Ht. d. 1. D. 706.

Art. 3. huius quæst.

Habetur in Synod. 2. cõstãt. can. 4.

Habetur in cont. 3. Constan. can. 4.

¶ In eadem responsione ad secũdum circa verba. Neq; enim generatus est, neque vnquam generabitur alius Christus, &c. aduerte quòd si Christus esset naturæ compositæ ex deitate & humanitate, natura illa esset cõmunis Christo & filiis suis, quos naturaliter virtute illius naturæ genuisset: ita quòd genuisset filium eiusdem naturæ, scilicet cõpositæ ex deitate & humanitate: & sic genuisset alium Christum. Sed quia hoc est impossibile, arguit Damascenus à destructione consequentis ad destructionem antecedentis, scilicet ex hoc, quod non potest generari alius Christus ex deitate & humanitate compositus, quòd in Christo non est natura composita ex deitate & humanitate. Nunc autem, quia præterita tantum Christi ponitur cõposita modo prius dicto, si Christus naturali generatione aliquem produxisset, quum virtute humanæ naturæ innoxietis generasset, puta hominem produxisset, generans enim generat sibi simile, non in persona, sed in natura.

c ¶ In responsione ad tertium eiusdẽ articuli, nota illa verba, Vnum quodque formaliter est per formam suã: quoniã in Christo sunt plura esse, discutienda tamẽ & quomodo stat doctrina illic data cum ista.

a ¶ Super Quæstionis secundæ Articulum sextum.

IN titulo articuli 6. ly accidentaliter iunctim, vt distinguatur contra substantialiter: ita quod modus coniunctionis in quæstionem veniat, an substantialis, an accidentalis sit. Vbi aduerte quòd postquam determinatum est, quod humana natura est coniuncta filio Dei in persona, quæritur an sit coniuncta ei substantialiter, vel accidentaliter. Et hoc quia vt patet ex superius allegnata latitudine vnitorũ alicui in persona, aliquid vnitur Sorti in persona accidentaliter, vt albedo & reliqua accidentia, quæ sunt in Sorte, & aliquid vnitur Sorti in persona substantialiter, vt membra sua & natura sua. Hæc autem quæ dicimus patẽt ex eo, quod dicendo, Sortes est albus aut magnus, enitti-mus esse accidentales Sortis, dicendo autẽ, Sortes est capitatus aut hordeo, enũtiamus vtrobiq; esse substãtiale Sortis. Quia igitur personæ potest aliquid in persona vniri tãquam substantialiter, quàm accidentaliter, ideo merito postquã conclusum est, naturam humanam esse vnitã filio Dei in persona, quæritur an sit illi vnita substantialiter an accidentaliter. Hic est sensus tituli.

Ar. 2.

Et p. 1. c. 17. Et cap.

Text.

Bu.

Ar. 35. ed.

orth.

b ¶ In corpore articuli tres sunt principales partes: in prima narrantur duæ hæreses extremæ circa quas fuit. In secũda ad alterã earum reducũtur duæ opiniones extremæ positæ à Magistro sen. in 6. dist. tertij sen. In tertia ponitur sententia fidei.

¶ Quo ad primũ, clarè constat, allatas hæreses esse extremas, dum Eutichetis error coniunctionẽ in Christo intantũ subsistentialẽ esse dicit, quod ex substantiis duabus cõposita est vna natura: Nestorij autem error coniunctionem istã tantũ accidentalẽ ponit, quod separauit personam filij Dei à persona filij hominis. Ille confundit naturas, & vnicam naturam, quam personam posuit esse in Christo ex separatis & naturas & personas, dicens in Christo duas esse & naturas & personas: coniunxit autem eas accidentali vnione penes quinque, vt in litera clarè habes. Hæc de primo.

¶ Quo ad secũdũ, posteriorum magistrorum errores tractentur: qui putantes se catholicè vicere, opiniones duas introduxerunt extremas, apud Magistrum sen. scilicet primã & tertiamquam ũtè ambæ ex parte vnius extremi, hoc est Nestoriani erroris se teneant. nam vtique conuenit in hoc, quod ponunt in Christo duas hypostates: ita quod alia est hypostasis filij Dei, & alia hypostasis filij hominis, ac per hoc vtrũq; separant in Christo & naturas & hypostases seu suppositã. Et accidentaliter proinde vnione ponunt humanã naturæ ad personã filij Dei, quemuis diuersimode: quia primi ponunt sub nomine personæ, dicendo hypostases duas vniri in personam quod monstratum est non esse intelligibile, nisi personæ nomen accidens significet. Alij verò ponunt vniri per modũ vestis: confitẽtur namque quod esse vestitum, accidentale tantum esse ponit in persona, quæ vestita est. Et omnia clare patent in litera.

¶ Quo ad tertiũ, primò ponitur sententia fidei, quæ vere est media: scilicet quod vnio est secũdũ subsistentiã, vt subsistentia importatur per personã, hypostasim, vel suppositũ: & hoc cõtra Nestorium & Nestorius insanientes conscripserunt. Alia verò opinio incidit in errorem Nestorii, quantum ad hoc, quod posuit vnionem accidentalem: non enim differt dicere, quòd verbum Dei vnitum est homini Christo secundum inhabitationem, sicut in templo suo (sicut dicebat Nestorius) & dicere quòd vnitum sunt verbum Dei homini secundum indutionem, sicut vestimento: sicut dicit tertia opinio, quæ etiam peius dicit aliquid, quàm Nestorius, scilicet quod anima & corpus non sunt vnita. Fides autem catholica medium inter prædictas positiones tenens, non dicit vnionem factam Dei & hominis secundum essentiam vel naturam, neque etiam secundum accidens: sed medio modo secundum subsistentiam seu hypostasim. Vnde in sexta Synodo * dicitur, Cùm multis modis vnitas intelligatur, qui inquisitatem Apollinarii & Euthicetis sequuntur, interemptionem eorum, qui conuenerunt colentes, id est, interimentes vtranque naturam, vnionem secundum confusionem dicunt: Theodori autem & Nestorii sequaces, diuisione gaudentes, assectualem veritatem introducunt: sancta verò Dei ecclesia, vtriusque perfidiæ impietatem reiciens, vnionem verbi Dei ad carnem secundum compositionem confiterur: quod est secundum subsistẽ-

In lit. d. 1. D. 706.

Art. 3. huius quæst.

Habetur in Synod. 2. cõstãt. can. 4.

Habetur in cont. 3. Constan. can. 4.

¶ Ad tertium dicendũm, quod duplex est principium vitæ corporalis. Vnum quidem effectuum: & hoc modo verbum Dei est principium omnis vitæ. Alio modo est aliquid principium vitæ formaliter: cum enim viuere viuentibus sit esse (vt dicit Philosophus 2. de anima *) sicut vnumquodque formaliter est per formam suam: ita corpus viuit per animam, & hoc modo non penitur corpus viuere per verbum, quod non potest esse corporis forma.

ARTICVLVS VI.

a ¶ Vtrum natura humana fuerit vnita verbo Dei accidentaliter.

AD sextum sic proceditur. Videtur quòd humana natura fuerit vnita verbo Dei accidentaliter. Dicit enim Apostolus Philipp. 2. de filio Dei, quod habitu inuentus est vt homo. Sed habitus accidentaliter aduenit ei, cuius est: siue accipiatur habitus prout est vnum de decem prædicamentis, siue prout est species qualitatis. Ergo humana natura accidentaliter vnita est filio Dei.

2 ¶ Præterea, Omne quod aduenit alicui post esse completum, aduenit ei accidentaliter: hoc enim dicimus accidens, quod potest & adesse & abesse alicui præter subiecti corruptionem. Sed natura humana aduenit ex tempore filio Dei habenti esse perfectum ab æterno. Ergo aduenit ei accidentaliter.

3 ¶ Præterea, Quicquid non pertinet ad naturam seu essentiam alicuius rei, est accidens eius: quia omne quod est, aut est substantia aut accidens. Sed humana natura non pertinet ad essentiam vel naturam diuinam filij Dei: quia non est facta vnio in natura vt suprà dictum est. * Ergo oportet quod natura humana accidentaliter filio Dei aduenerit.

4 ¶ Præterea, Instrumentũ accidentaliter ad uenit. Sed humana natura in Christo fuit diuinitatis instrumentum. Dicit enim Damasc. * in tertio libro, quòd caro Christi instrumentum diuinitatis exiſtit. Ergo videtur quod humana natura fuerit filio Dei vnita accidentaliter.

¶ SED CONTRA est quòd illud, quod accidentaliter prædicatur, non prædicat quid, sed quantum vel quale, vel aliquo alio modo se habens. Si ergo humana natura accidentaliter aduenirer, cùm dicitur, Christus est homo, non prædicaretur quid sed quale, aut quantum, aut aliquo alio modo se habens. Quod est contra decretalem Alexand. Papæ dicentis, Cùm Christus sit perfectus Deus & perfectus homo, qua temeritate audent quidam dicere, quod Christus secundum quod est homo, non est quid?

CONCLVSIO.

¶ *Vnita humana natura fuit verbo Dei non accidentaliter, sed per se. & secundum subsistentiam ad diuinam personam, vt persona diuina vtriusque naturæ subsisteret.*

b ¶ RESPONDEO dicendum quod ad huius quæstionis euidentiam sciendum est, quod circa mysterium vnionis duarum naturarum in Christo, duplex hæresis insurrexit. Vna quidem confundentium naturas: sicut Euthicetis & Dioscori, qui posuerunt quod ex duabus naturis est constituta vna natura, ita quod confitentur Christum esse ex duabus naturis, quasi ante vnionem distinctis: non autem in duabus naturis, quasi post vnionem naturarum distinctione cessante.

Alia verò fuit hæresis Nestorij & Theodori Mopsuesteni, separantium personas: posuerunt enim aliam esse personam filij Dei, & filij hominis. Quas dicebant sibinuicem esse vnitas. Primo quidem secundum inhabitationem: inquantum scilicet verbum Dei habitauit in illo homine sicut in templo. Secundo per vnitatem affectus, inquantum scilicet voluntas illius hominis est semper conformis voluntati verbi Dei. Tertio secundum operationem: prout scilicet dicebant hominem illum esse verbi Dei instrumentum. Quarto secundum dignitatem honoris, prout omnis honor, qui exhibetur filio Dei, coexhibetur filio hominis propter coniunctionem ad filium Dei. Quinto secundum æquiuocationem, id est, communicationem nominum: prout scilicet dicimus illum hominem esse Deum & filium Dei. Manifestum est autem istos omnes modos accidentalem vnionem importare. Quidam autem posteriores magistri, putantes se has hæreses declinare, in eas per ignorantiam inciderunt. Quidam enim eorum concesserunt vnam Christi personam, sed posuerunt duas hypostases siue duo supposita, dicentes hominem quendam compositum, ex corpore & anima à principio suæ conceptionis esse assumptum à Dei verbo. Et hæc est prima opinio quam Magister ponit in 6. distin. tertii lib. sententiarum. * Alij verò volentes seruare vnitatem personæ, posuerunt Christi animam non esse corpori vnitam: sed hæc duo separata adinuicem, esse vnita verbo accidentaliter: vt sic non cresceret numerus personarum. Et hæc est tertia opinio, quam magister ibidem * ponit. Vtraque autẽ harũ opinionũ incidit in hæresim Nestorii. Prima quidem: quia idem est ponere duas hypostases, vel duo supposita in Christo, quod ponere duas personas, & suprà dictum est. * Et si fiat vis in nomine Personæ, considerandum est, quòd etiam Nestorius vtebatur vnitate personæ propter vnitatem dignitatis & honoris. Vnde etiam sexta Synodus diffinit anathema eum, * qui dicit vnam personam secundum dignitatem aut honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius insanientes conscripserunt. Alia verò opinio incidit in errorem Nestorii, quantum ad hoc, quod posuit vnionem accidentalem: non enim differt dicere, quòd verbum Dei vnitum est homini Christo secundum inhabitationem, sicut in templo suo (sicut dicebat Nestorius) & dicere quòd vnitum sunt verbum Dei homini secundum indutionem, sicut vestimento: sicut dicit tertia opinio, quæ etiam peius dicit aliquid, quàm Nestorius, scilicet quod anima & corpus non sunt vnita. Fides autem catholica medium inter prædictas positiones tenens, non dicit vnionem factam Dei & hominis secundum essentiam vel naturam, neque etiam secundum accidens: sed medio modo secundum subsistentiam seu hypostasim. Vnde in sexta Synodo * dicitur, Cùm multis modis vnitas intelligatur, qui inquisitatem Apollinarii & Euthicetis sequuntur, interemptionem eorum, qui conuenerunt colentes, id est, interimentes vtranque naturam, vnionem secundum confusionem dicunt: Theodori autem & Nestorii sequaces, diuisione gaudentes, assectualem veritatem introducunt: sancta verò Dei ecclesia, vtriusque perfidiæ impietatem reiciens, vnionem verbi Dei ad carnem secundum compositionem confiterur: quod est secundum subsistẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sent abyllis, ideo excusati fuerunt & autores & sequaces earū, & qui tanquā opinionē illas habuerūt. Sed ex quo tanta concessa est posterioribus perspicacitas, vt viderent & discernerēt inter illas, & vnicuiq; locū suum darent, non amplius excusarentur qui huiusmodi positiones vt opiniones astruerēt.

Lib.3. sent. dist.6.

c ¶ In responsione ad primū & ad secundū aduerte primo quòd cōmune est vtrisq; scilicet habitui & accidenti vnisi & accidentaliter sortiri nā indumentū nō nisi accidentale esse ponit in Sorte, differentia aut inter ipsa est, quod indumentū est in se subtractia quędā, puta panus lane, albedo aūt est in se accidens, ita quod albedo & est in se accidēs, & accidentaliter coniungitur Sorti. Indumentum autem est in se substantia: sed accidentale tantum esse contert Sorti, scilicet esse vestitum. Et qui natura humana est in se subsistantis & aduenit verbo Dei post eius esse completū, ideo accidentaliter connūcta verbo Dei existimata est: quemadmodū habitus seu indumentum accidentaliter iungitur Sorti.

Lib.3. orth. fid. cap. 26. in fine.

¶ Sed aestimationē hanc esse falsam non solū manifestatur ex ante dictis: quia scilicet vnio vestitus ad Sortē, non est in persona, quia alia est hypostasis vestiti, & alia hypostasis Sortis vestiti: sed etiā quia talis vnio vt terminatur ad Sortē, est secūdū esse accidētale: quoniam nō ponit in Sorte nisi esse vestitū, quod constat esse de genere accidentis. Natura autem humana sic est connūcta verbo Dei vt conferat verbo Dei esse subsistantiale: quoniam conferet illi esse hominem: constat autem quod esse hominem, est in genere substantiæ, & non in genere accidentis. Si filius siquidem Dei sic homo factus est, vt veritissimè sit homo. Vnde fingendo quod vestis sit nomen subsistantiæ, pro clariore doctrinæ, cōiunctio vestis ad personam vestitam est secundum esse accidentale; quia non confert vestitæ personæ, quod sit vestita: sed humana natura coniungitur personæ diuinæ secundum esse subsistantiale: quia confert verbo Dei, quod sit homo secundū rei veritatem simpliciter, & non intellectu aut imaginatione aut repræsentatione, aut secundū quid. Et hoc est quod Autor in quarto contra Gen. cap. 49. in solutione vltimæ obiectionis explicauit hoc est quod extra de her. in ca. quū Christus. Alexander tertius explicauit. Vbi sub anathemate inhibens, ne quis audeat dicere, quod Christus, secundū quod homo, non est aliquid, quia est verus homo, contra eos loquitur quia dicebant quod Christus secundū quod homo non est aliquid, sed ad aliquid seu aliqualis: hoc enim sequitur ad omnes ponentes vnionē naturæ humanæ ad hypostasim filij Dei esse accidentalē. Nā secundum huiusmodi positiones, sicut Sortē esse vestitū aut esse magnū, aut honorabilem, & super alios, non est Sortem esse aliquid, sed ad aliquid, aut aliqualem, &c. ita filiū Dei esse hominem, non esset esse aliquid, sed ad aliquid, aut aliqualem, &c. Vnde Autor optime in hoc articulo induxit decretalem illam ad probandā vnionem humanæ naturæ ad Verbum esse subsistantialem. Et Scotus in vltima quæst. 6. dist. 3. sent. dicit quod per istam decretalem condemnata est tertia opinio illic à Magistro sen. recitata: scilicet quod humana natura vnita est Verbo vt habitus: per hæc manifestatur quod ly aliquid sumitur in dicta Decretali vt distinguitur contra ad aliquid, aliquale, aliquantum, & reliqua accidentiū genera. Quę solum conuenire Christo, secundū quod homo, dicebat posisio illa, & quæcunque alia ponens vnionem istā accidentalem.

¶ Aduerte secūdo propter exemplū quod in litera datur, de vnione animę ad corpus, quod dicentes vnioni Verbi & naturæ humanæ maxime similem esse vnionem substariæ & accidentis sublato hoc, quod substātia informatur per accidens, sicut potentiale per actuale, aberrant ibi valde, qm̄ sublata informatione nō remanet inter substantiam & accidens nisi vnio accidentalis: vt patet ex hoc quod de facto sunt ibidua: primū, quod substātia iungitur accidenti sustentando illud, secundū quòd informatur per illud. Constat autem quod de facto non ratione neutrius inter accidens & substantiā est coniunctio substantialis, sed solum accidētalis, ergo si tollatur secundū, scilicet informatio non nisi accidentalis vnio remanet, nō ergo simillimū exemplum hoc, sed abducens ab vnione substantiali inter verbum & naturam humanā. Quod autem quidam dicunt, huic vnioni maxime similem esse insitionem, eo quod ramus insitus cum ramo naturali arboris vnitur in vnitatem supposit, quia eadem vtriusque rami arbor est: & non vnitur ei in vnitatē naturæ, quando ramus insitus alterius naturæ est. Nec obstat quod insitio fiat per contactum seu continuationem, quoniam quod facit in corporibus fit us, hoc facit in spiritualibus ordo secundum Aug. Consonat autem hæc similitudo doctrinæ sacræ Scripturæ. Apoc. c. Vicit leo de tribu Iuda radix David. & 12. Ego radix David: per hæc enim patet filiū Dei se habere ad Dauid, hoc est ad naturam suam ex Dauid vt radix, hoc inquam magis ad metaphoricè, quàm ad propriam theologiam spectat. nā falsum est quòd ramus naturalis, & ramus insitus sint vniti in vno supposito secundum veritatem. Quod ex 5. Meta. patet, quùm dicitur quòd quæcunque sunt vnum numero, sunt vnā specie, quamuis non econtra, cōstat autē ad sensum, quod ramus insitus & ramus naturalis distinguuntur specie, vt patet ex fructibus, sunt igitur distincti numero in genere substantiæ. Quod est distinguī suppositaliter secundū veritatem, quamuis secundum apparentia vnum apparent suppositū arboris: habet enim se arbor suscipiens insitionem quasi terra alimentum ex se præbens tamo insito. Ita quod inter ramum insitum & plantatum difficultas consistit in primo alimentorum: in tamen plantatus in terra inde primò habet alimentum impotens, & digerit illud mala, vero insitus ex arbore habet jam alimentum iam depuratum in trunco arboris habile ad sui nutritionem augmentationē & fructificationem, vnde ramus insitus ponit quasi radices in arbore, vnde nutritur: sicut plantatus radices in terra vnde alitur, & propterea quamcunque naturam ramus potest cuilibet arbori inseri: sed oportet proportionem esse inter alimentum decoctum arboris, & alimentum talis naturæ. Atque quisq; in dixerit maximum positam similitudinem insitionis ad incarnationem, quòd ramus insitus est eiusdem speciei cū tronco: qui sic dicit vnum suppositum vtriusque, quia continuatur ramus insitus arbori. Sed aduertat hęc dicēs, quod iam exit ab vnione insitionis, quatenus insitio est: quoniam insitio ramos alterius speciei extendit, & declinat ad insitionem talē, scilicet aliqui, tori continuo, magis ergo antiquos doctores, & dicunt cum Autore in quarto contra Gen. ca. 41. nihil in omnibus creaturis inueniri, huic vnioni tam simile, sicut est vnio animæ intellectiuæ ad corpus: quod etiam hic confirmatur, dū similitudo ista affertur & explanatur. Vbi aduerte, quod similitudo ista quantum ad vnum non tenet quantū scilicet ad hoc quod anima vnitur corpori, vt forma materiæ, ac per hoc vt pars comparti vnius humanæ naturæ ex eis compositæ: vt tam hic quàm ibi expresse dicitur sub aliis tamen verbis. Sed tenet quantū ad hoc, quod anima vnitur corpori vt instrumento coniunctoni: vt ibi dicitur vel, & in idem redit quantum ad hoc, quod corpus assumitur ad esse proprium animæ prout est persona seu subsistētis. Et de vnione quidem per modum instrumenti in loco proprio, hoc est in responsione ad quartū erit sermo, hic autē declarandi vtcunq; est vnio ad esse, vt est personæ. Ad cuius aliqualē perceptionē sumamus animā rationalē per se subsistere ante corpus, sicut de facto ita est in animabus defunctorum ante resurrectionē: subsistunt enim interim per se sas absque corpore aliquo hoc stante, considera, quod anima per se subsistens adueniens sibi duo cōmunicat corpori, scilicet esse & subsistere, vel duplicem cōmunicat suū esse corpori. Primo per modū naturæ: & hoc facit informando corpus: hoc enim, quod informat ipsum, dat ei esse specificū, quod natura significat. Secūdo per modū personæ: & hoc facit cōmunicādo suū subsistere corpori, ita quod nō solū ipsa anima per suū subsistere subsistat, sed corpus subsistat per illudmet subsistere: subsistit enim corpus aduenięte non per nouū subsistere, sed per antiquā animæ subsistentiā. Quocirca si in vnione rationalis animæ & corporis cōsideretur secundus tantū modus absistendo à primo, habebitur exemplū in rerū natura inter reliqua simillimū: quomodo vnio est humanæ naturæ ad Verbū secūdū esse subsistantiale ipsius Verbi: nō vt est natura, sed vt est persona, vt in litera dicitur. Nā sicut anima rationalis corpus sibi vniū in resurrectione trahit seclusa informatiōe ad esse suū, prout est persona, hoc est prout est subsistere: & nō trahit ad esse suum, prout est natura, hoc est, prout est cōseres esse specificū: ita verbū Dei naturam humanam sibi vnitā trahit ad esse suū, vt est persona, hoc est vt est subsistere: reliquia natura humana in Christo non per se separatim existit, sed in verbo Dei, ac per hoc subsistere Verbi est subsistere humanæ naturæ: ille enim homo qui vocatur Iesus Christus, verè est subsistens, & non alia subsistentia quàm increata & æterna subsistentis filij Dei: & non trahit ad esse suū, vt est natura, hoc est vt confert naturam deitatis: non enim humana natura in Christo ad naturam deitatis transiit, aut aliquam aliam naturam ex illa acquisiuit: sicut corpus ex vnione adesse animæ vt est natura, nonam ex illa naturam ac speciem acquirit. Et hæc non solum pro exempli similitudine sed pro expositione responsionis ad secundum sufficiant pro nunc.

b ¶ In responsione ad tertium caute & perspicaciter considera, quod proprie sen. proprissimè loquēdo, vniri alicui in hypostasi, cōmunius est, quàm vniri illi secundū hypostasim: nā quicquid pertinet ad hypostasim, siue substantiale, siue accidentale sit, vnitur Sorti in hypostasi seu persona: vt in arti. 2. huius q. Auctor dixit: sed non omne tale vnitur Sorti secundum hypostasim. Et hoc dico sumēdo ly in vt denotat solū inesse personæ: & ly secundū vt addit modum coniunctionis inter personā & illud quod vnitum est illi secundū personā, scilicet per modū subsistentis. Et enim videre in Sorte esse albū, & esse capitatum: & vtrunq; est vnum Sorti in persona: quia vt patet in 5. Met. ca. de vno quæcunque sunt in aliquo individua sunt vnū in illo. Sortes autē & sua albedo nō sunt diuisū subiecto seu hypostasi quoniā vna & eadē est substantia prima, quæ est Sortes & alba, & similiter quæ est Sortes & quæ est capitata. Ide esse albū nō est vnū Sorti secundū hypostasim: quia nec Sortes subsistit ex albedine aut in albedine, nec esse album, subsistit per subsistere Sortis. hoc enim album, quod est in Sorte, non subsistit, quia natura accidētis neque per seipsam neque per aliud nata est subsistere. Sed esse capitatum est vnum Sorti secundū hypostasim, quamuis partialiter, quia caput quod est Sortis, quia & Sortes subsistit secundū esse capitatum, vtpote subsistialis: & esse capitatū subsistit per Sortem: quia hoc capitatū subsistit Sortis subsistētia. Quia igitur natura humana vnita est filio Dei, vt nō solū insit illi, & prędicetur de illo (sicut esse albū inest filio Dei, & prędicatur de eo, dū dicitur Christus seu filius Dei est albus) sed vt filius Dei subsistat ex humana natura, & in humana natura: quòuis diuersimode, vt prędeclaratū est, quoniā subsistere ex humana natura intelligitur, inquantū est persona: subsistere vero in humana natura absolutè admittitur de verbo Dei. Et similiter humana natura constituit verbū dei in hoc, quòd est esse personā humanā: in hoc quod est, esse hypostasim humanæ naturæ: in hoc, quòd est esse hunc hominem. Et sic natura humana loco propriæ subsistentiæ fortitur subsistentiā propriā filij Dei: & per illam subsistit, non per seipsam. Quia inquam per modum subsistentiæ vnio est inter personam filij Dei & naturam humanā, ideo dicitur quòd est vnio secūdum hypostasim: & dicitur in litera hæc, quòd vnio secundum hypostasim sufficit ad hoc, quod non sit vnio accidentalis. Vbi clare videre potes quod diximus: non si vnio secundum hypostasim excludit vnionem esse accidentalem, consequens clarè est, quòd vniri secundum hypostasim, nō est tantum coniungi hypostasi per inesse hypostasiquoniam coniungi hypostasi per inesse tantum, non excludit vnionem esse accidentalem, vt patet de albedine cōiuncta hypostasi Sortis per inesse tantum. Plus ergo exigit vnio secundū hypostasim. Et cum proprium hypostasis sit subsistere in natura, consequens est quòd vnio secundum hypostasim, exigat communionē secundum subsistere, quam in proposito inueniri declaratum est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd omne quod assumitur vt instrumentum, pertinet ad hypostasim assumentis, sicut patet de securi, & gladio, nihil tamen prohibet, illud quod assumitur ad vnitatem hypostasis, se habere vt instrumentum: sicut corpus hominis vel membra eius. Nestorius ergo posuit quòd natura humana est assumpta à Verbo solum per modum instrumenti, non autem ad vnitatem hypostasis. Et ideo non concedebat quòd homo ille verè esset filius Dei, sed instrumentum eius. Vnde Cyrillus dicit in Epistola ad Monachos Aegypti. Hunc Emanuelem, id est, Christum, non tanquam instrumenti officio assumptum dicit Scriptura, sed tanquàm Deum verè humanatum, id est hominem factum. Damascenus autem posuit naturam humanam in Christo esse, sicut instrumentum ad vnitatem hypostasis pertinens.

Or. fid. l. 3. cap. 15. vers. dicio.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum vnio naturæ diuinæ & humanæ sit aliquid creatum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quòd vnio naturæ diuinæ & humanæ, non sit aliquid creatum. Nil enim creatum in Deo potest esse: quia quicquid est in Deo Deus est. Sed vnio est in Deo: quia ipse Deus est humanæ naturæ vnitus. Ergo videtur, quòd vnio non sit aliquid creatum.

2 ¶ Præterea, Finis est potissimū in vnoquoque. Sed finis vnionis est diuina hypostasis, siue persona, ad quam terminata est vnio, Ergo videtur, quòd huiusmodi vnio maximè debeat iudicari secundum conditionem diuinæ hypostasis, quæ non est aliquid creatum. Ergo nec ipsa vnio est aliquid creatum.

3 ¶ Præterea, Propter quod vnūquodque, ergo vtrinque profice, hinc resolutionem, inde manuductionem sumens.

¶ *Super Quæstionis secundæ Articulum septimum.*

TItulus articuli septimi eiusdem 2. quæstio. in corpore articuli statim declaratur.

Comment. Poste. text. 5. non longè à fine 19. 1.

a ¶ In corpore articuli duo facit: primò declarat quid sit Vnio, de qua est quæstio, secundo respondet quæ sito cōclusione affirmativa. Quo ad primum dicit, quòd Vnio de qua est quæstio, est relatio quædam interdum naturas connūctas in vna persona filij Dei. Ita quod tria de vnione dicit primo quod quid est dicendo: quod est relatio quo ad dum: secūdo extrema dictæ relationis, dicendo inter diuinam naturam & humanam: tertiū fundamentum dictæ relationis, dicendo secundum quod conueniunt in vna persona filij Dei. Vbi nota quod est hic quæstio de vnione, quantum ad relationem, quam sit significat, & non de vnione quantum ad fundamentum, ad quod consequitur quod est conuinctio naturarū in persona filij: vt. 7. Deinde cōclusa est esse vnionē subsistentiæ & nō secundū esse relatiuū. Et sic patet titulus articuli.

P. p. q. 13. ar. D. 1089.

¶ Quo ad secundum conclusio est, Vnio prorelatiōe est aliquid creatum. Probatur: Omnis relatio inter Deum & creaturam est realiter in creatura, & non in Deo: ergo ista vnionis relatio non est in Deo realiter, sed in natura humana est realiter: ergo est aliquid creatū. Antecedens & ex dictis in prima parte assumitur, & probatur: quia inuenitur per mutationem creatiuæ, & non per mutationem Dei. Cōsequentia prima ex declaratione tertii articuli: secunda autem relinquitur per se notā: quia quic

In cor. ar.

& illud magis, vt dicit philosoph. Sed homo dicitur esse creator propter vnionem, Ergo multò magis ipsa vnio non est aliquid creatū, sed creator.

¶ SED CONTRA, Omne quod incipit esse ex tempore, est creatum. Sed vnio illa ab æterno non fuit, sed incepit esse ex tempore. Ergo vnio est aliquid creatum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm vnio diuinæ & humanæ naturæ sit relatio, quæ Deo ex mutatione creaturæ innascitur, necesse est aliquid creatum esse.

a ¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnio, de qua loquimur, est relatio quędam, quę consideratur inter diuinam naturam & humanam, secundum quòd conueniunt in vna persona filij Dei. Sicut autem in prima parte dictum est, * omnis relatio quæ consideratur inter Deum & creaturam, realiter quidem est in creatura (per cuius mutationē talis relatio innascitur) non autem est realiter in Deo, sed secundum rationem tantum, quia non innascitur secundum mutationem Dei. Sic ergo dicendum est, quòd hæc vnio, de qua loquimur, non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantum. in humana autem natura, quæ creatura quædam est, realiter est; & ideo opotet dicere quòd sit quiddam d creatum.

P. p. q. 13. ar. D. 1090.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc vnio non est in Deo realiter, sed secundū rationem tantum, dicitur enim Deus vnitus creaturæ, ex hoc quòd creatura est vnita Deo absque eius mutatione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio relationis sicut & motus dependet ex fine vel termino, sed esse eius dependet à subiecto. Et quia vnio talis non habet esse reale nisi in natura creata (vt dictum est *) consequens est quòd habeat esse creatum.

quid realiter est in creatura, est creatum.

¶ In hoc articulo cautissimè aduerte distinctionē prędictā de vnione, vel quantū ad relationē, quam significat, vel quantū ad conuinctionem in persona ad qui consequitur: quoniā plus differunt hæc duo quàm ea de & terra. Vnio enim pro relatione est in genere relationis, & est ens realē creatū vt in litera dicitur. Vnio autē pro conuinctione naturæ humanæ in persona diuina cū consistat in vnitate, qua est inter naturā humanā & personā filij Dei, est in genere seu ordine substantiæ: & non est aliquid creatū, sed creator. Quod ex eo cōstat, quod vnū non addit supra ens naturā aliquam: & vnū quodcunque per illudmet, quod est ens, est & vnū: quod enim est ens accidentale per aliquā formā, est vnum accidentale per illam: & quod est ens relatiuū, habet vnitatem secundū esse relatiuū: & quod est ens per formā substantialē, habet vnitatem secundum esse substantiæ. At per hoc natura humana in Christo, quia per esse substantiale subsistētiæ personæ filij Dei est unita naturæ diuinæ, oportet quod illud vnū esse, in quo indiuisa sunt natura diuina & humana in Christo, sit esse vnū substantiale & diuinum. Et verè sic est, quia esse subsistentiæ filij Dei, in quo non distinguitur ambæ naturæ, subsistentia est, Deitas est: quia verbū Dei est vna & eadē quidpiæ subsistētia subsistit filius Dei in natura diuina, & in natura humana: & consequenter diuina & humana natura Christi sunt indiuise in illa subsistentia virili communi, qua nullo inter se vsque distinguuntur. Et si cōtra hanc doctrinā obijciatur, quòd humanitas cōiunctio incepit esse ex tempore, & cōsequenter est aliquid creatum: respondendū est, quod hæc cōiunctio, quantū ad illud, quod ponit in ipso esse secundū personam, non incepit esse ex tempore, sed est ab æterno: sed quantū ad hoc, quòd natura humana sortita sit illud subsistere, incepit esse ex tempore. Verbi gratia. Si anima rationalis fuisset ab æterno sine corpore, quòdo fuisset in tempore corpori nec esse corporis incepisset in tempore quia nō est aliud esse corporis, quā illud à ternū esse animæ. Nec vnum esse subsistentiale corporis cum anima incepisset ex tempore, quantū ad illud quod ponit illa vnitas in esse secundum se suis ens & vnum quā multipliciter dicitur, quod prouide est, actus est, vt dicitur in 2. de anima. Sed bene incepisset ex tempore illud vnum esse quantū ad hoc, quod corpori illud æternum esset cōmunicatum, quod fieret per generationem, qua corpus trahetetur ad esse animæ. Ita enim accidit in proposito. dū per assumptionē naturæ humanæ trahitur ad esse subsistentiæ filij Dei ex hac enim assumptione subsistebat quia filius Dei in sola subsistebat natura diuina, cōmunicatur naturæ humanæ esse vt ens ipsi naturæ humanæ per illam subsistat, & filius Dei in humana natura subsistat: hoc autē est vnū esse in personā ambas naturas. Vbi patet, nihil creatū intercenire, nisi positionē, quæ natura humana trahitur ad esse Verbi. Super hanc autē conuinctionem, super hoc vnū esse fundatur cōsecutiue vnio prō relatione: sicut super conuinctionem substantialē corporis & animæ, fundatur relatio vnionis in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tor animæ & corpus. Est igitur, vt vnico verbo dicatur, vnio naturarũ in Christo relatio creata quædã, hoc est, colequẽs earũ vnitate personalẽ increatam.

Et quia argumẽta Aureoli à Capreolo allata in 3. dist. tertij. sent. q. prima. procedunt cõtra dicentes non esse aliam vnionẽ, quàm relatiuã inter humanã naturã in Christo & Deũ, quod longè est à doctrina Autoris, expresse ponẽtis, vnionem, quo ad relationem, cõsequi vnionem secundum vnitatẽ personalem: ita quod vnio significat relationẽ non qualẽcunq; sed cõsequentem naturarũ vnitatem personalem, ideo nõ eodẽ ipsa aliter assẽrenda & soluenda, vpote nõ cõtra doctrinã Autoris in veritate: & quæ ex hac vnica dicta responsione confutantur.

3. dist. q. 5. ar. 3 q. 3.

¶ *Num homo dicatur, & sit Deus propter vnionem vi terminatur ad diuinam hypostasim.*

Quæstio.

b ¶ In responsione ad tertium eiusdem 7. articuli dubiũ occurrit circa illius principiũ. Nomo dicitur, & est Deus propter vnionem, inquãtum terminatur ad hypostasim diuinam. Tum quia fallum est, quod vnum extremum vnionis sit reliquum, quia vnio terminatur ad reliquum extremum: non enim corpus est anima, propterea quia vnio corporis terminatur ad animam. Vnde male dicitur, quod homo est Deus propter vnionem, quia vnio terminatur ad hypostasim diuinam. Tum quia dato, quod esset verum, sequeretur quod homo non esset Deus substantialiter, sed relatiue: quod iam reprobatum est. Et quæ sequela: quia esse aliquid propter terminũ relationis non est esse illud substantialiter, sed relatiue: vt patet. Etsi ad hæc dicatur, quod Autor loquitur de vnione quæ habet fundamentum, non quantum ad relationem, contra hanc responsionem littera elucet, aperte subdens, non tamen sequitur quod ipsa vnio sit creator vel Deus: quia quod aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quã rationem. Conitat enim hæc verba de vnione quantũ ad relationem dici: de qua in responsione ad secundũ dixit, quod rationem habet ex termino, esse vero habet ex subiecto, scilicet ex toto.

¶ Ad hoc dicitur, quod secundũ rẽ homo est Deus propter vnionẽ secũdũ vnitatẽ personalem, quam importat, ad quã consequitur relatio vnionis: & hoc non est vertendũ in dubiũ. Sed quoniam in idem redit dicere, homo est Deus propter vnitatẽ personalem duarũ naturarum, quam consequitur vnionis relatio: & dicere, homo est Deus propter vnionem, inquantũ terminatur ad hypostasim diuinam: ideo verba Autoris calũnianda nõ sunt. Manifestatur autem quod dicimus aduertendo, quod relatio vnionis est nõ solũ inter naturas duas, diuinã scilicet & humanã, sed etiam est inter naturam humanam & hypostasim diuinã: nã & vna natura vnita est alteri, & humana natura vnita personæ diuinæ, & econtra diuina persona vnita est humanæ naturæ. Sed natura autẽ differẽtia in loquendo dũ de vnione inter naturas, aut inter personã & humanã naturam est sermo: quia quando de vnione inter naturas est sermo, exprimimus naturas pro terminis vnionis, & vnitatem personalem vtriusq; nature ponimus nõ pro termino, sed causa seu fundamẽto relationis vnionis. Vt clare videre potes in principio corporis huius articuli, vbi declarãdo titulũ dicitur quod vnio, de qua loquimur, est relatio quedã, quæ considerat inter diuinã naturam & humanã, secundũ quod conueniunt in vna persona filij Dei. Quãdo vero loquimur de eadem relatione vnionis inter naturã humanam & personam filij Dei, ponimus ex parte termini vnitatẽ personam filij Dei in vtraq; natura, quoniã relatio ista vnionis non est quæcũq; vnionis relatio, nec ad hypostasim diuinã quomodolibet, sed ad hypostasim filij vnã personaliter in vtraq; natura. Sicut enim vnionis relatio inter corpus & animã non est ad animã quomodolibet se habentem, sed ad animã communicantem substantiale suum esse corpori, ita relatio vnionis humanæ naturæ ad hypostasim diuinam, non est ad hypostasim filij Dei qualitercũq; se habentẽ, sed ad filij Dei hypostasim vnã personaliter secũ, hoc est cum humana natura. Et quia Autor in hac responsione ad tertiũ loquitur de relatione vnionis inter naturam humanã & personam filij Dei (vt clare lonat verba litteræ, dicentis, inquantũ terminatur ad hypostasim diuinã) non dixit ad naturam diuinã, vt prius dixerat, sed dixit ad hypostasim diuinam: nisi ideo conjunctionem personalem, seu, quod idem est, vnitatem personalẽ ex parte termini relationis vnionis posuit. Et perinde valet, ac si dixisset, Homo est Deus propter vnionẽ, inquantũ in illa inuenitur secundum rem vnitas personalis diuinæ hypostasis cum humana natura. Et si expositionẽ ad verbũ desideras, dicito. Homo est Deus propter vnionem, hoc est relationem vnionis, nõ simpliciter, sed cũ ista cõditione explanãte quomodo apponimus ly propter. ad relationem vnionis, scilicet inquantũ terminatur ad hypostasim diuinã, ita quod ly, inquãtũ terminatur ad hypostasim, diminuit causalitatẽ relationis imo adimit causalitatẽ a relatione, & transfert causalitatem illam ad terminum. Sicut enim quũ dicimus, quod generationis motus, inquãtum terminatur ad substantiam, est in genere substantiæ, intẽdimus quod generatio ratione termini fortur, & dat esse substantiale, ita dũ dicitur, quod relatio vnionis, inquantũ terminatur ad hypostasim diuinã, hoc est ratione hypostasis diuinæ ad quã terminatur, dat quod homo est De'. Et est sermo de hypostasi diuina,

a ¶ Virum vnio Verbi incarnati sit idem quod assumptio.

ADOCTAVVM sic procedi- 20
tur. Videtur quòd idem sit vnio quod assumptio. Relationes enim sicut & motus specificantur secundum terminum. Sed idem est terminus assumptionis & vnionis, scilicet diuina hypostasis. Ergo videtur quòd non differant vnio & assumptio.

2 ¶ Præterea, In mysterio Incarnationis idẽ videtur esse vniens & assumens, vnitum & assumptum. Sed vnio & assumptio videntur sequi actionem & passionem vnientis & uniti, 30
vel assumentis & assumpti. Ergo videtur idem esse vnio quod assumptio.

Lib. 3. Obst. fid. c. 11.

3 ¶ Præterea, Dam.* dicit in 3. lib. Aliud est vnio, aliud incarnatio: nam vnio solam demonstrat copulationem, ad quem autem facta est, non adhuc: humanatio autem & Incarnatio non qualitercunq; se habente, sed terminante in rerũ natura relationẽ vnionis naturæ humanæ ad ipsam, hypostasis siquidẽ diuina terminãs relationẽ realem vnionis ad ipsam, est hypostasis diuina, vt dictũ est, non qualitercũque se habens, sed vna personaliter cũ humana natura. Cõstat autem euidentissimè, quod rõne talis termini homo est Deus, ac per hoc admitti potuit, quod relatio vnionis ratione talis termini dat, quod homo est Deus, & cõsequẽter dici vere potuit, quod Deus est homo propter vnionẽ, inquantũ terminatur ad eã vnitatem hypostasim.

¶ Ad primam igitur obiectionem dicitur, quod fallum supponit: quod scilicet ideo homo propter vnionem sit Deus, quia verum est in communi loquendo, vnum extremum vnionis est reliquum, quia vnio terminatur ac reliquum: hanc enim vniuersalem nec somniauimus. Sed vt declaratum est, fiuit datur veritas dicti in litera super hoc: quia hoc extremum vnionis huius est tale, scilicet hypostasis diuina vna personaliter cum natura humana.

¶ Ad secundam quod dicitur, quod homo est Deus secundum subsistentiam, esse nanq; Deum, homini, non est esse ens seu ordine substantiæ. Et quamuis esse aliquid in communi loquendo propter terminum relationis talis termini, sit esse personale, & hoc quidem secundum esse substantiæ, non tamen sequitur quod homo sit Deus substantialiter, sed relatiue, quia non probatum est. Et quæ sequela: quia esse aliquid propter terminũ relationis non est esse illud substantialiter, sed relatiue: vt patet. Etsi ad hæc dicatur, quod Autor loquitur de vnione quæ habet fundamentum, non quantum ad relationem, contra hanc responsionem littera elucet, aperte subdens, non tamen sequitur quod ipsa vnio sit creator vel Deus: quia quod aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quã rationem. Conitat enim hæc verba de vnione quantũ ad relationem dici: de qua in responsione ad secundũ dixit, quod rationem habet ex termino, esse vero habet ex subiecto, scilicet ex toto.

¶ Ad hoc dicitur, quod secundũ rẽ homo est Deus propter vnionẽ secũdũ vnitatẽ personalem, quam importat, ad quã consequitur relatio vnionis: & hoc non est vertendũ in dubiũ. Sed quoniam in idem redit dicere, homo est Deus propter vnitatẽ personalem duarũ naturarum, quam consequitur vnionis relatio: & dicere, homo est Deus propter vnionem, inquantũ terminatur ad hypostasim diuinam: ideo verba Autoris calũnianda nõ sunt. Manifestatur autem quod dicimus aduertendo, quod relatio vnionis est nõ solũ inter naturas duas, diuinã scilicet & humanã, sed etiam est inter naturam humanam & hypostasim diuinã: nã & vna natura vnita est alteri, & humana natura vnita personæ diuinæ, & econtra diuina persona vnita est humanæ naturæ. Sed natura autẽ differẽtia in loquendo dũ de vnione inter naturas, aut inter personã & humanã naturam est sermo: quia quando de vnione inter naturas est sermo, exprimimus naturas pro terminis vnionis, & vnitatem personalem vtriusq; nature ponimus nõ pro termino, sed causa seu fundamẽto relationis vnionis. Vt clare videre potes in principio corporis huius articuli, vbi declarãdo titulũ dicitur quod vnio, de qua loquimur, est relatio quedã, quæ considerat inter diuinã naturam & humanã, secundũ quod conueniunt in vna persona filij Dei. Quãdo vero loquimur de eadem relatione vnionis inter naturã humanam & personam filij Dei, ponimus ex parte termini vnitatẽ personam filij Dei in vtraq; natura, quoniã relatio ista vnionis non est quæcũq; vnionis relatio, nec ad hypostasim diuinã quomodolibet, sed ad hypostasim filij vnã personaliter in vtraq; natura. Sicut enim vnionis relatio inter corpus & animã non est ad animã quomodolibet se habentem, sed ad animã communicantem substantiale suum esse corpori, ita relatio vnionis humanæ naturæ ad hypostasim diuinam, non est ad hypostasim filij Dei qualitercũq; se habentẽ, sed ad filij Dei hypostasim vnã personaliter secũ, hoc est cum humana natura. Et quia Autor in hac responsione ad tertiũ loquitur de relatione vnionis inter naturam humanã & personam filij Dei (vt clare lonat verba litteræ, dicentis, inquantũ terminatur ad hypostasim diuinã) non dixit ad naturam diuinã, vt prius dixerat, sed dixit ad hypostasim diuinam: nisi ideo conjunctionem personalem, seu, quod idem est, vnitatem personalẽ ex parte termini relationis vnionis posuit. Et perinde valet, ac si dixisset, Homo est Deus propter vnionẽ, inquantũ in illa inuenitur secundum rem vnitas personalis diuinæ hypostasis cum humana natura. Et si expositionẽ ad verbũ desideras, dicito. Homo est Deus propter vnionem, hoc est relationem vnionis, nõ simpliciter, sed cũ ista cõditione explanãte quomodo apponimus ly propter. ad relationem vnionis, scilicet inquantũ terminatur ad hypostasim diuinã, ita quod ly, inquãtũ terminatur ad hypostasim, diminuit causalitatẽ relationis imo adimit causalitatẽ a relatione, & transfert causalitatem illam ad terminum. Sicut enim quũ dicimus, quod generationis motus, inquãtum terminatur ad substantiam, est in genere substantiæ, intẽdimus quod generatio ratione termini fortur, & dat esse substantiale, ita dũ dicitur, quod relatio vnionis, inquantũ terminatur ad hypostasim diuinã, hoc est ratione hypostasis diuinæ ad quã terminatur, dat quod homo est De'. Et est sermo de hypostasi diuina,

determinant, ad quem sit facta copulatio. Sed similiter absumptio non determinat, ad quem facta sit copulatio. Ergo videtur vnio idem esse quod assumptio. 10

¶ SED CONTRA est, quòd diuina natura dicitur vnita, non autem assumpta.

CONCLVSIO.

¶ Non idem sed diuersa est ab ipsa Assumptione Vnio, quòd Vnio ad relationis genus, assumptio ad actionis & passionis genus spectat.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est *, vnio importat relationem quandam diuinæ naturæ, & humanæ secundũ quod conueniunt in vna persona. Omnis autẽ relatio, quæ incipit esse ex tempore, ex aliqua mutatione causatur. Mutatio autem consistit in actione & passione.

¶ Sic ergo dicendum est, quòd prima & principalis differentia inter assumptionem & vnionem est, quòd vnio importat ipsam relationem: assumptio autem actionem, secundum quam dicitur aliquis assumens: vel passionẽ, secundum quam dicitur aliquid assumptũ.

¶ Ex hac autem differentia accipitur secundo alia differentia: nam assumptio dicitur sicut in fieri, vnio autem sicut in facto esse: tionis præcise, sit esse relatiurm, esse tamen aliquid licet persona diuina, vnios personaliter cũ natura humana, nõ est esse relationum, sed esse diuinũ. Et sic patet, quod non est ordinando litteram, sed de vnione quo ad relationem loquendo, vera est litera.

a ¶ Super Quæstionis secundæ Articulum octauum.

IN titulo articuli 8. sunt tres termini. Vnio, Assumptio, & idem. Et primus quidem terminus declaratus est in præcedenti articulo: secundus in corpore declarabitur tertius autem absolute sumendus est, sicut iacet. In calce autem articuli soluendo exprimetur qua differitate seu differentia sunt non idem: puta realis, vel rationis, vel vtraque.

b ¶ In corpore articuli respondeatur qua sito vnica conclusione. Inter vnionem & assumptionẽ triplex est differentia. Declaratur manifestando singula membra sigillatim & ordinate: ita vt processus clarus sit in litera.

¶ Et prima quidẽ ac principalis differẽtia est in re formaliter significata, nã vnio significat relationẽ, assumptio actionẽ vel passionẽ, & sic sunt in diuerso genere, sicut relatio diuersum est genus ab actiõe & passione. Et quod vnio significet relationẽ, in litera non probatur sed assumitur ex præcedenti articulo. Ex quo ad manifestandã dictam differentiã, primo probatur, in hoc mysterio inueniri secundum rem duo, scilicet ipsam relationem vnionis, & actionem & passionem: quia omnis relatio recipiẽs esse realẽ ex tẽpore, causatur ex aliqua mutatione, mutatio autẽ in actione & passione cõsistit. Relatio igitur vnionis inter naturã humanam & diuinam in Christo, quã incepit esse secundum rem in natura humana ex tẽpore oportet quod ex aliqua facta sit mutatione, quæ in aliquo patiente ex aliqua actione fit. Duobus igitur inuẽtis in hoc mysterio, scilicet relatione vnionis & actione & passione, quũ vnio significet relationẽ: cõsequens est quod assumptio significat actionẽ vel passionẽ. Et manifestatur consequentia: quia assumptione aliquis dicitur assumẽs tanquã agens, & aliquid dicitur assumptũ tanquã patiens.

¶ Secũda autẽ differẽtia est: quia assumptio dicitur sicut in fieri, vnio autẽ sicut in facto esse. Probatur ex signo seu effectu: quia vniẽs dicitur esse vnitũ, assumens autem non dicitur esse assumptũ: hoc est, vnitũ prædicatur de vniẽte, dicẽdo, hoc est, illud: assumptũ autẽ nõ sic prædicatur de assumente. Et quod hoc deducatur ex dicta differentia, manifestatur: quia inter ly homo & ly natura humana, hæc est differẽtia in mysterio Incarnatiõis, quod homo significat naturã humanam, vt in termino assumptionis, constat autẽ terminum assumptionis spectare ad incarnationẽ, vt in facto esse: natura vero humana significat naturam humanam, vt quæ assumitur: quod constat spectare ad Incarnationem, vt in fieri. Dicimus autẽ quod vniens, scilicet filius Dei, est homo, & non dicimus, quod idem assumens est natura assumpta.

¶ Tertia vero differentia est, quòd assumptio determinat terminũ à quo, & ad quẽ: vnio autẽ nihil horum determinat. Huius differentiæ primo redditur ratio ex prima: quia relatio æquiparantiæ non magis se habet ad vnũ extremũ, quã ad aliud: actio autem & passio diuersimode se habẽt ad agens & patiens, & ad diuersos terminos. Ex hoc enim sequitur, quod cum vnio sit relatio æquiparantiæ, nullum extremorũ determinet: assumptio autem, quia est actio vel passio, determinare potest sibi terminos à quo, & ad quem. Secunda manifestatur de assumptione ex etymologia nominis. Tertio manifestatur ex signo, scilicet quòd indifferenter vnum extremum dicitur vnitum alteri: non autem assumptum, vt patet in litera elatẽ.

¶ Num vnio actionem significet.

¶ Circa hæc dubiũ primò occurrit de prima differentia. Nã nõ solũ assumptio, sed etiã vnio significat actionẽ. Quod etiã ex litera probatur, dicitur enim, quod vniẽs dicitur esse vnitũ, & filius est vniẽs sibi naturã humanã: & in responsione

sponsione ad secundũ, quod persona Patris vnitur naturam humanã Filio. Certum est enim, quod vnire est agere: & ideo commune est Patri & Filio & Spiritui sancto & similiter q. vniens est agens. Ruit igitur differẽtia prima.

¶ Num assumere dicatur vt in fieri. Vnire autem vt in facto esse.

¶ Dubiũ secundo occurrit de secunda differentia quia aut intelligitur quo ad rem significatam, aut quo ad modum significandi. Non quo ad modum significandi: quia tam vnire quam assumere significat per modum fluxus, & fieri. Nec quo ad rem significatam: quia natura humana, de qua verificatur, quod est vnita, non prædicatur de quocunq; viniente: quia nec Deus nec Filius est natura humana.

¶ Num vnio sit relatio æquiparantiæ.

¶ Dubiũ tertio occurrit de eo quod in tertia differentia dicitur, vnionem hanc esse relationẽ æquiparantiæ, quia constat ex præcedenti articulo esse relationem in, & ex altero tantum extremo: quoniam in sola natura humana habet esse: relatio autem æquiparantiæ, vt ipsum nomen sonat, æque se habet ad vtrumque extremum.

¶ Num vnio & assumptio ratione distinguantur.

¶ Dubiũ quarto occurrit, qualis sit differentia inter vnionẽ & assumptionẽ, an rationis tantum, an etiã realis. Et est ratio dubij: quia in litera in calce responsionis ad tertium concluditur, quod assumptio differt ratione a vnione & incarnatione: clarumq; videtur quod assumptio non differt realiter, sed ratione tantum ab Incarnatione: cum ergo simul contraponantur assumptioni, sola rationis differentia apparet. In oppositum autem est quia actio & passio distinguuntur realiter a relatione consequente vnionem, ut dictum est, quod per actionem & passionem fit sed assumptio & vnio ne se habent, ergo.

¶ Nũ relatio assumptionis terminetur ad aliquid absolutũ, vel respectiuum.

¶ Dubiũ quinto est de termino assumptionis ad quod scilicet terminatur: ac quis est proprius terminus assumptionis, an absolutũ aliquod vel relatiuũ. Et est ratio dubij ex parte rei: quia per istam actionẽ nullum absolutũ fit in persona diuina: & similiter nullum absolutũ ponitur in natura humana. sed nec etiam in persona diuina realis relatio acquiritur: sed in sola natura humana fit de nouo: solumodo relatio realis vnionis ad personam Filij, constat autem quod terminus actionis proprius est illud ens, quod fit per actionem illam: sola igitur relatio realis vnionis huius naturæ humanæ ad personam Filij, est terminus propriæ actiõis & passiõis, assumptiõs nomine importatæ.

¶ Ratio vero dubij ex parte nostra est, quia Doctores aliqui hoc dicunt. Scotus enim in 3. sen. dist. 1. qu. 1. tenet huiusmodi absũptionẽ terminari ad relationem vnionis quia nullũ est ibi absolutum nouum tam in natura, quam in persona: ponens hanc relationem non spectare ad genus relationis, sed de esse de genere respectuum extrinsecus aduenientium, qui scilicet non necessario sequuntur fundamentum etiam posito termino. Quales dicit esse vnionis respectus inter animam & corpus, si præsentia seorsum vniuentur de nouo & panis & quantitas Sacramẽti vnitentur: nullũ enim absolutum in huiusmodi vnionibus acquireretur, sunda na vnionis relationem, sed ad solã vnionis relationem terminaretur actio vnitiua.

¶ Durandus quoque in 3. sen. dist. 5. q. 1. ait nec actionis, quæ assumptionis nomine significatur, proprie loquendo, terminum intrinsecum esse respectum vnionis, quem dicit esse, non relationis generis, sed modum quendam realem: sicut inhærere est modus realis consequens naturam accidentis. Ad huiusmodi nanque respectus dicit posse esse motum & actionem naturalem: quamuis ad vnionem naturæ humanæ in persona diuina, sola diuina actio potuerit terminari.

¶ In oppositũ autẽ est ℣. Autor hic dicit in calce corporis articuli, quod assumptio determinat pro termino ad quẽ personalitatem diuinam, vt scilicet persona diuina in humana natura subsistat. Constat autem hoc non esse respectum, sed esse absolutum, vtpote de genere seu ordine substantiæ, ergo.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod prima differentia optima est, quantum ad formale significatum. Ad cuius euidentiam, considerandum est fundamentum in litera positum: scilicet quod in mysterio Incarnationis, quantum ad propositum spectat, duo tantum inueniuntur, scilicet actio & passio & relatio vnionis, & quod relatio vnionis non fit alia actione & passione ab illa actione & passione, quam significat assumptio, sed illa actio, quæ est assumere, factio est vnionis nõ curãdo pro nũc de modo, quo fit vnionis relatio per actionem illam: hoc enim ad quintum dubium spectat. Huic enim fundamento si supponas, quod ly vnio, est & nomen dũ declinatur, hæc Vnio, vnionis: est & verbum, dum dicimus, Vnio, vnis, vnitũ, vnitum: & quod idem formaliter significat vt nomen, & vt verbum, sicut similiando & assimilare, videbis quod quia nomen Vnionis formaliter significat relationem, etiam verbum Vniendi significat formaliter relationem: significat enim vnire. Vnionem facere, sicut assimilare, similitudinem facere. Si nanque diligentius ad positum fundamentum retuleris significatum hoc, scilicet facere vnionem, clare perspicies, quod quum ly facere, illum supponit actionem quã assumptio significat, inter vnionẽ & assumptionẽ hanc primò inuenies differentiã, quòd assumptio actionem & passionẽ formaliter explicat, quæ in Incarnatione inuenitur. Vnio verò & Vnire inde deriuatũ, formaliter relatiõnẽ explicat: quamuis Vnire per modũ actionis significet illã relationẽ. Conceditur ergo, quòd in communi Vnio verbum significat actionẽ, hoc est vnionem facere, vel quia in proposito ly facere non dicit actionẽ propriam ipsius relationis distinctã contra actionem significatã per ly assumere, ideo & vera est differentia prima adducta: nata in proposita materia, quod vnio significat formaliter relationem, assumptio actionem vel passionẽ: & vera, & una est, quod vnire significat actionẽ eandem, vt terminatur ad relationem: significat enim vnionem facere, ac propterea tota Trinitati attribuitur vnire, & esse vnicentem vt in litera dicitur.

In cor. art.

Ad secundum.

¶ Ad secundum dicitur, quod differe assumens non eminus sunt idem: nam omnis persona assumens est vniens, non autem econuerso. Nam persona Patris vnuit naturam humanam Filio, non autem sibi, & ideo dicitur vniens, non assumens, quasi ad se sumens. Persona autem Filij, quæ sibi humanam naturam vnuit, est vniens & assumens. Et similiter non est idem vnitum & assumptum: nam diuina natura dicitur vnita, & non assumpta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd assumptio determinat, cui facta est copulatio ex parte assumentis, inquantum assumptio dicitur quasi ad se sumptio: sed Incarnatio & humanatio ex parte assumpti, quod est caro vel natura humana. Et ideo assumptio differt ratione & ab vnione & ab Incarnatione seu humanatione.

Ad tertium.

¶ Ad quartum dubiũ dicitur, quod assumptio differt & re & ratione ab vnione & vnire, quibus sola ratione differat ab Incarnatione & humanatione. Et quidem quod distinguatur realiter ab vnione, patet ex hoc, quod tam actio, quam passio significata assumptionis nomine, distinguitur realiter a relatione vnionis consequente. Et ne ambiguitas aliqua relinquatur, de assumptione passiua probatur: quia assumptio passiua importat relationem causalitatis passiuæ, & denotat, vt ita dicerim, hominem Deum fieri, vt ab hoc ita quod relatio importata per assumptionẽ passiuã est ly ab hoc: quoniã secundũ rem est relatio, qua natura humana a tota Trinitate elongata est ad esse diuinũ. Relatio autẽ vnionis est naturæ humanæ ad filiũ Dei primo, & ad natura diuinam consequenter, & non est relatio causalitatis passiuæ: alioquin communiter esset ad totam Trinitatem. Quod verò distinguatur realiter, ab vnire, ideo dixi, & verificatur non secundũ ipsas actiones, sed secundũ terminos: quoniã proprius terminus eius actionis, qui est assumere realiter, differt a proprio termino actionis, quæ est facere relationẽ vnionis vt sic, vt in sequenti patebit dubio. Quamuis vnum & idem sit facere quod per assumere & vnire importatur (vt prædictũ est) quod per se primo terminatur ad propriũ terminũ actionis, & ex cõsequẽti ad vnionis relationẽ, vt nũc nũc patebit. Quod verò ista ratione differat ab humanatione & Incarnatione, patet, quia eodem est actio, idẽ terminus diuersimode, vt in litera dicitur explicat*. Ex hoc autẽ quod in litera dicitur, quod vnio differt ratione ab assũptione, cui econuerso, nõ habetur quod differat sola ratiõe, sicut reliqua, quibꝰ cõparatur. Ad veritatẽ siquidẽ literæ sufficit, quòd differat ratione, & nõ exigitur quod sola.

Ad quartum.

¶ Ad quintũ dubium dicitur, quod assumptio habet pro termino suo, propriissimè loquendo ens absolutum, super quod fundatur relatio vnionis, est autẽ illud ens absolutũ non persona filij Dei sola, non hæc natura humana sola, sed filium Dei esse hominẽ: quoniã nec persona diuina, nec hæc natura humana, fit per assumptionem, quamuis fuerit simul facta cum assumptione. Sed filiũ Dei esse hominẽ fit per assumptionẽ: & ita fit quod est primum esse quod per assumptionẽ fit, & ad quod assumptio primo redditur, quia nisi enim filius Dei per assumptionẽ esset hominẽ, quod est esse in genere substantiæ, & nõ in genere relationis aut cuiusuis respectus. Et ad hoc esse per se primo in carnationem ordinari, patet ex Symbolo fidei dum dicitur de filio Dei: Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine & homo factus est. Hinc enim clare patet, quod tam actio quam passio, quæ in Incarnatione intereuit, ad hoc per se primo ordinata & terminata est, quod filius Dei factus est homo proculdubio non relatiue, sed substantialiter: alioqui non esset homo: nõ enim est verè homo qui non est subsistentialiter homo, quã esse hominem sit esse substantiã animatã sensibilem rationalẽ, & non sit relatiue tantum se habere ad substantiã animatã sensibilẽ rationalẽ. Et quia cõstat præsupposito hoc esse absoluto relationem vnionis fundari super hoc esse: ideo dicendum est, quod ad relationem vnionis in hoc mysterio, nulla actio aut passio, nul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

si mutatio per se primo terminatur, vt Autor expresse dicit in 3. sent. dist. 2. q. 2. ar. 2. q. 3. sed eu vera relatio, more aliarum relationum, non produc̃ta per se ipsum, iuxta doctrinam 3. Phy. sed consurgens ex nouo esse absoluto facto ex assumptione. Vnde negare relationem vnionis habere fundamentum absolutum, ita quod per incarnationem nullum ens absolutum factum est, & eum hoc dicere quod filius Dei est factus homo, & vt vere homo secundum rem, est ignorare propriam vocem: & cum hiis cum sententia fidei verbis solis, quibus Deus est homo subsistentaliter, cũ Nestorio autẽ consentire secundum rem, quod Deus est homo accidentaliter, & secundum esse relativum. Est & simpliciter secundũ verba Decretalem, demanẽ dicetes Christũ, secũdum quod homo, non esse aliquid, & refutare eum secũdum rem quia si solum esse relatiuũ fit de nouo in mysterio Incarnationis, filius Dei secũdum quod homo, non aliquid, sed aliquid est

3. Sent. d. 3. 1. adu. q. 1. Et 4. contra. cap 41.

¶ Vtrum autem negatiõ vnionis relationem habere nouũ esse absolutũ factum per Incarnationem pro fundamẽto, & similiter oẽs inspectione terminatũ de nouo mẽ se absolutum subsistãtia, scilicet filium Dei esse hominem, error cõuincatur, ex fundamentis eorum in philosophia monstratur. Manifestum hoc omnibus est, quod si albedo & subiectum eorũ non præexisterent, & similiter pœna & qualitas, & similiter materia & corpus, & postea vniuntur, relatio vnionis inter ea super nouo esse absoluto consurgeret: cuius oppositum ab aduersariis assumitur ad propositum. Nec hoc quod dicimus, eget probatione, sed manifestatione: constat enim quod subiectum in primo exemplo acquireret de nouo esse album, & in secundo esse quantum, & in tertio esse vnum: nec potest inficiari quin quodlibet horum esse sit & esse absolutum. & de nouo per actionem vnitiuam factum. Patet igitur quod relatio vnionis est vere relatio de genere relationis conueniens, cum illis in modo essendi & fiendi. Ex his patet solutio omnium obiectorum.

¶ Et si contra prædictam sententia afferuntur duæ rationes Scoti ibidem contra absolutũ fundens relationem vnionis. Prima quia illud absolutũ necessario esset vnitum, verbo. si esset nulla enim videtur talis entitas in creaturis. Secundo: quia talis entitas aut esset subsistentialis aut accidentalis: non accidentalis, vt patet: nec subsistentialis, quia esset eadẽ materia aut formæ aut compositi subsistantia. Sed quicquid est idẽ alicui subsistantiæ, manente illa, natura igitur assumpta, si dimitteret verbo, cessaret illa entitas per hoc esset fundamentum vnionis absq; vnione. Respondẽdũ ex dictis est, quod, vt dicitur 7. Meta. non fit ex hẽra, non fit ex ære sed fit sphæra ænea: & similiter in proposito nõ fit filius Dei nõ fit humana naturaled fit filius Dei homo. Et similiter sicut si albedo & Sortes vniũtur acquireret de nouo Sortes esse albũ: & si postea separarentur, tã Sorte, quam albedine teorũ manẽte, observatis, amitteret Sortes esse albũ: ita quod licet non corumperetur albedo, corumpetur tñ esse album: sicut in vnione non generaretur albedo, sed esse albũ. Esse enim albũ significat esse absolutũ in cõpositione consistens, quæ ẽ generatur & corrumpitur per vnionem & separationem. Et similiter si corpus & anima separatim existentia vniũtur, acquireret corpus esse viuum: & si postea separarẽtur, vtrũq; seorsum conseruata, amitteret corpus esse viuũ, quod est esse substantiale in compositione consistens. Ita in proposito: quia filius Dei acquisiuit per assumptionem: esse hominẽ proportionaliter loquendo: si separaretur natura humana à Filio, amitteret filius Dei esse hominẽ, quod acquisierat quod cõstat esse absolutũ ens substãtiale in cõpositione consistẽs. Et loquor nõ de cõpositione animæ & corporis, quã esse præsupponit, sed de cõpositione naturæ & suppositi, in qua cõsistit esse hominẽ, oportet enim aliquẽ hominẽ esse hominẽ: & impossibile est etiã fingere esse hominẽ in rerũ natura, nisi aliquẽ hominẽ. Ita igitur, quantũ ad propositũ spectat, se habet esse hominẽ ad filium Dei, qui vere est homo, sicut se habet esse viuum ad corpus seu esse albũ ad subiectũ: & similiter ita se habet natura humana ad eundẽ Dei filiũ, sicut anima ad corpus & albedo ad subiectũ. Et propterea, vt iam dictũ est, quemadmodum generatur ex vnione, & corrũpitur ex separatione non albedo nec subiectum, sed esse albũ & similiter non anima nec corpus, sed esse animatum, & esse viuum: ita ex vi assumptionis non fit filius Dei nõ fit natura humana, sed fit esse hominẽ non in communi sed hunc: & similiter si separaretur natura humana, corrũperetur nõ natura humana, sed esse hominẽ hunc. Nã si sibi relinqueretur natura humana nõ esset idem homo, sed alius homo fieret, qui in natura illa subsisteret: nõ enim Christus subsisteret in illa natura, sed alius homo. Vnde si verbaliter etiam desideras respondere habes, quod esse hominẽ, est illa entitas absoluta, quæ fundatur relationem vnionis in mysterio Incarnationis. & quod ista entitas si est necessario est vnita Verbo. Impossibile est siquidem inueniri idem esse hominem separatum à Verbo: quamuis possit inueniri eadem natura humana separata à Verbo: quoniam esse hominem, numeratur ad numerationem individuorum hominis. Si enim natura humana separaretur à Verbo, eo ipso quod fieret, & esset alius homo esset aliud numero esse hominem, quo ille alius esset homo, & aliud quo nunc verbum Dei est homo, quemadmodum vt iam dictũ est, esse hominẽ in cõpositione naturæ & suppositi consistit ac per hoc variato supposito, variabitur numeraliter. Sicut si albedo migraret de subiecto in subiectũ, esset aliud & aliud numero esse albedinis iuxta numerum subiectorum: & similiter si anima migraret de corpore in corpus, esset aliud, & aliud numero esse viuũ, iuxta numerationem corporũ eadem ratione: quia in cõpositione hæc omnia cõsistunt, & diuersitas numeralis diuersitatem subiectorũ

seu suppositorum terminatur. Et sic patet, quod est aliquis entitas absoluta, quæ quodãmodo est in natura creata, scilicet humana natura Christi, scil. esse hominem: quæ si est eadem numero, necessario est vnita personæ diuinæ.

¶ Ad secundã autem obiectionẽ dicitur, quod ista entitas est ita assistẽs, & identificatur subsistentia cõpositæ, hoc est, huic hominum autẽ huic naturæ humanæ. Et ideo si hæc natura assumpta dimitteretur, non remaneret relatio vnionis: quia nec remanebit hic homo idẽ numero. Et licet ita quod remaneret hic eadẽ numero natura humana, & non remaneret hic homo, ideo esset, quia hic homo non est natura assumpta, sed sumpta: potest tamen dici quod remaneret eadem homine. Imo in plicãtibus in nunc hanc hominis & naturæ assumptæ distinctionem, quia tunc in nulla subsistente hominis, nec humana subsistit, nec diuina, & non Christus, & non alius homo. Et error procedit si est ex eo, quod subsistentia cõposita est duplex, scilicet natura, & individuũ, scilicet hic homo in litera: obiectiones autem prosequunt contra alium sensum, quo sumuntur extrema, quæ iunguntur secundum se: & id in quo iunguntur secundum se. Et ideo non est mirum si deficit, si deducit ad inconuenientias: & si non saluat intentum nisi abusiue.

¶ Ex his patet solutio secundi dubij: nam sensus literæ est, quod naturæ diuinæ & humanæ quæ in mysterio Incarnationis vniuntur, coniunctio dupliciter potest accipi, vel ex parte naturarũ inter se: & sic per se nota relinquitur pars negatiua, sicut vere est per se nota: quia inter se non vniuntur, nisi sicut causa, & instrumentũ causæ: vbi constat nõ esse maximã vnionẽ. Vel ex parte eius, in quo vniũtur, hoc est ex parte personalis cõiunctionis, quã obtinẽt in vna persona diuina: hoc enim idẽ est ac dicere, ex parte personæ diuinæ, in qua coniungũtur vt sic, ac dicere ex parte personæ diuinæ inquantũ est persona vtriusq; naturæ: hoc enim est accipere cõiunctionẽ ex parte eius, in quo iunguntur vt sic, hoc est, formaliter loquẽdo. Quocirca, quia, vt patet ex prius dictis, vniũtur in persona diuina substãtialiter & nõ accidẽtaliter, vt accidẽtia Christi, & vniũtur substãtialiter, nõ vt partes (vt manꝰ & caput) sed vt totũ, vt natura ipsa, vt hæc humanitas vnitur Sorti: & vniũtur nõ solũ substãtialiter absq; partiũ imperfectione, sed sic substãtialiter vniũtur in vna simplicissima & indiuisibilissima ac incõponibili vnitate substãtiali personali cõmuni vtriq; naturæ, vt superet merito omnẽ aliã vnionẽ quorũcunq; in alio vt sic. Ita q̃ licet anima & corpus Sortis vniũtur substãtialiter, & in vna natura humanitatis, & in vna persona Sortis: nõ tamẽ magis, sed pluribus modis vniuntur, quã natura diuina & humana in Christo: quia vniũtur & in natura & in persona. istæ autem vniũtur tantũm vno modo, scilicet in persona. Sed vnio hæc in isto vno modo est maior, quã sit illa in vtroq; quia in mysterio incarnationis vnitas cõmunis extremis, secundũ quam proprissimè & formaliter

a ¶ *Super Quæstionis secundæ Articulum nonum.*

In arti. 9. aduerte primo, quod quum iam distinctũ sit de vnione vel prælatione vnionis, vel pro coniunctione, ed quem consequitur relatio vnionis: hoc in loco non sumitur vnio pro relatione, sed pro coniunctione ipsa: vt patet in principio corporis articuli, & ex conditione, quæ de ipsa inquiritur: scilicet de excellentia eius respectu reliquarum coniunctionum. Rationem enim hoc est, quærere de relatione, nisi ratione fundamenti, nam secluso fundamento nulla vnionis relatio est maior altera: sed ideo vnio materiæ & formæ est maior vnione subsistantiæ & accidentis, quia secundum eam magis indiuisim, vt patet.

¶ Aduerte secũdo, quod nõ quæritur explicite de vnione naturæ & personæ virũ sit maior sed de vnione naturarum in persona, verumtamẽ & hoc in responsione ad vltimum tractabitur.

b ¶ In corpore articuli duo sunt: primo ponitur distinctio bimẽbris: deinde respondetur quæsito cum distinctione iuxta mẽbra proposita diffinitiua. Est autem distinctio ista: Vnio Incarnationis dupliciter consideratur, vel ex parte naturarum cõiunctarum, vel ex parte eius in quo coniunguntur. Probatur distinctio: quia vnio clare dicit in se duo: primo, extrema, quæ iunguntur: secundo, vnũ in quo coniunguntur: est enim vnio coniunctio aliquorũ in aliquo vno. Principalis cõclusio respondens quæsito est: Vnio naturarũ in Christo ex parte eius, in quo vniũtur, est maxima. Secũdaria cõclusio est. Huiusmodi vnio ex parte naturarũ, quæ coniunguntur non est maxima, nec aliter probatur.

¶ *Num quando extremitas considerãda sit vel ex parte coniunctorum, vel eius in quo coniunguntur.*

Circa distinctionẽ in litera assignatum, dubiũ non dissimulandum occurrit. Quoniam videtur deficiens: quia coniunctio aliquorũ in aliquo vno potest accipi nõ solum ex parte eorum, qua cõiunguntur, vel ex parte eius in quo coiunguntur: sed etiã ex parte cõiunctionis ex tremorũ in illo vno. Vel ex parte cõiunctio corporis & animæ in Sorte, potest accipi ex parte animæ & corporis, vel ex parte Sortis, vel ex parte cõiunctionis illorũ in Sorte. Et in litera hoc tertium membrũ deficit, & tamen hoc est principalius membrum in proposito considerandũ: quoniam non dicitur proprie loquẽdo, vnio maior ex parte extremorũ, nec ex parte termini, sed ex parte coniunctionis extremorum in termino. Contingit siquidẽ, in Sorte coniungi multæ accidentia quæ licet ex parte eius in quo coniunguntur, scilicet persona Sortis habeant maximam vnitatem: non tamen propterea sunt maxime vnum, quia coniunctio ipsa in Sorte non est maxima, sed minima.

¶ *Num vnio incarnationis sit maxima, quia id, in quo vniuntur natura maximè vnum est.*

Dubium secũdo oritur hinc circa cõclusionẽ principalem: quoniã non nisi abusiue saluatur, ex illa vnionem incarnationis esse maximam: posto enim trinitatis diuinæ: quod tamen & Autor saluare nititur in litera & Bernar.

in lib. de cõsideratione, asserit. Et probatur sequela: quoniam non nisi abusiue diceretur quòd vnio creaturatæ vniuersi est maxima: quia ex parte ejus, in quo vniuntur, est maxima: quia vnitas Dei in quo vniuntur est maxima vnitas: ita enim dicitur in litera, quòd diuinæ humanæque naturæ vnio in Christo est maxima ex parte eius, in quo vniuntur: quia vnitas diuinæ persõnæ, in qua vniuntur, est maxima. Et similiter non solum vnitas naturarum diuinæ & humanæ esset maxima: sed etiam vnio accidentium Christi, puta visus & auditus, esse albi & crispi, esset maxima ex parte eius, in quo vniuntur: quia vniuntur in persona diuina, cuius vnitas est maxima: hoc enim non est saluare vnionẽ incarnationis esse maximã nisi abusiue: vt patet. Et multiplicatur dubium ex Durando in 3. dist. tertij sen. quæst. prima, dicente vnionem Incarnationis esse maximam, quantum ad dignitatem, & non quantum ad intrinsecam rationem vnionis. Et hoc secundũ probat: quia illa vnio est, quãtum ad rationem vnionis, maxima: cuius extrema magis & intimius efficiunt, vel efficiuntur vnum, sed extrema multarum vnionũ, & nõ Incarnationis sunt talia: ergo: Maior probatur: quia vnione vt sic, aliqua sunt vnum: ratio autem vnius est, ratio in diuisi. Minor vero: quia materia & forma constituunt vnum per essentiam, & vnum est inseparabile ab alio manẽte cõsistentia: non sic autem cõitas esse extrema Incarnationis est maior, quam vnio animæ & corporis in nobis.

¶ Quia verò illud quod in contrarium obicitur, falsum supponit, scilicet quòd maior sit vnio Incarnationis quàm vnitas personarum diuinarum in essentia: dicendum est ad autoritatem Augusti. * quòd humana natura non est magis in filio Dei, quàm filius Dei in Patre, sed multò minus. Sed ipse homo quantũ ad aliquid est in Filio magis, quam Filius in Patre: inquantum scilicet idem supponitur in hoc quod dico homo, prout sumitur pro Christo vel ex parte termini, nõ intelligitur ex parte extremorum secundum se, & similiter non intelligitur ex parte termini secundum se: sed quemadmodũ primum membrum intelligitur ex parte extremorum inter se: ita secundum intelligitur ex parte termini vt coniungentis. Et sic non deficit tertium membrum: sed tertium mẽbrũ est id quod distinguitur in primum & secundum. Nam coniunctio ipsa duorum in aliquo vno, distinguitur, quia accipi potest ex parte extremorum inter se, vel ex parte eius, in quo coniunguntur vt sic. Verbi gratia, Coniunctio animæ & corporis in homine potest dupliciter accipi: primo ex parte animæ & corporis, nõ secundũ se (sic enim valde distãt) sed inter se: quia inter se iunguntur, vt actus substantialis & potentia. Alio modo ex parte eius, in quo iungũtur quantũ iungũtur in illo: puta inquantũ sunt in vna natura cõposita, puta humanitate: vel inquantũ sunt in vna persona, puta Sorte. Et hic est verus sensus distinctionis literæ: obiectiones autem prosequunt contra alium sensum, quo sumuntur extrema, quæ iunguntur secundum se: & id in quo iunguntur secundum se. Et ideo non est mirum si deficit, si deducit ad inconuenientias: & si non saluat intentum nisi abusiue.

¶ Ex his patet solutio secundi dubij: nam sensus literæ est, quòd naturæ diuinæ & humanæ quæ in mysterio Incarnationis vniuntur, coniunctio dupliciter potest accipi, vel ex parte naturarũ inter se: & sic per se nota relinquitur pars negatiua, sicut vere est per se nota: quia inter se non vniuntur, nisi sicut causa, & instrumentũ causæ: vbi constat nõ esse maximã vnionẽ. Vel ex parte eius, in quo vniũtur, hoc est ex parte personalis cõiunctionis, quã obtinẽt in vna persona diuina: hoc enim idẽ est ac dicere, ex parte personæ diuinæ, in qua coniungũtur vt sic, ac dicere ex parte personæ diuinæ inquantũ est persona vtriusq; naturæ: hoc enim est accipere cõiunctionẽ ex parte eius, in quo iunguntur vt sic, hoc est, formaliter loquẽdo. Quocirca, quia, vt patet ex prius dictis, vniũtur in persona diuina substãtialiter & nõ accidẽtaliter, vt accidẽtia Christi, & vniũtur substãtialiter, nõ vt partes (vt manꝰ & caput) sed vt totũ, vt natura ipsa, vt hæc humanitas vnitur Sorti: & vniũtur nõ solũ substãtialiter absq; partiũ imperfectione, sed sic substãtialiter vniũtur in vna simplicissima & indiuisibilissima ac incõponibili vnitate substãtiali personali cõmuni vtriq; naturæ, vt superet merito omnẽ aliã vnionẽ quorũcunq; in alio vt sic. Ita q̃ licet anima & corpus Sortis vniũtur substãtialiter, & in vna natura humanitatis, & in vna persona Sortis: nõ tamẽ magis, sed pluribus modis vniuntur, quã natura diuina & humana in Christo: quia vniũtur & in natura & in persona. istæ autem vniũtur tantũm vno modo, scilicet in persona. Sed vnio hæc in isto vno modo est maior, quã sit illa in vtroq; quia in mysterio incarnationis vnitas cõmunis extremis, secundũ quam proprissimè & formaliter quantificatur cõiunctio, in tertio est vnitas personalis simplicissima & incõponibilis & indiuisibilissima: ad quam constat, quod nec vnitas personalis Sortis, nec vnitas essentialis humanitatis, nec ambæ simul accedunt vt pater. Nomine autem dixi, vnionem in alio, dixi enim hoc ad præseruandũ doctrinam hanc ab vnione aliquorum inter se, quoniam vt in litera patet, nõ ex hac parte, sed solũ ex parte vnionis in aliquo vno, vnio naturarũ in Christo est maxima. Si tamẽ vnio hæc Incarnationis perspicitur, vt est duorũ inter se, scilicet personæ diuinæ & humanæ naturæ, sic etiã inuenitur maxima, & excedens omnes alias vniones propter dictam rationem. Et secundum quid excedit vnionẽ Trinitatis, vt dicit Bernardus in responsione ad vltimum: ex Augustino. Nõ mouet eũ, in filio dei, quã Filius in patre, quia scilicet idem est supponitum hominis & Filij Dei, & non est autẽ idem suppositum Patris & Filij. Appellatur autem secundũ quid maior hæc infra vnitas: quia homo imperfectũ vtriusq; naturæ, scilicet humanæ & diuinæ, magis, & intimius sunt vnum in essentia humanitatis: non enim est minus vnum, vnum in persona subsistentialiter & simplicissima, quam vnum in subsistentia & persona cõposita. Et quum probatur ex inseparabilitate, respondeo: quod etiam hic nõ potest fieri separatio, salua consistentia omnium extremorum, quoniã si humana natura separaretur à Verbo, non esset idem, sed alius homo, & similiter persona diuina amitteret esse hominem. Constat autẽ quod tam esse hominem, est esse substantiale, quàm esse alium hominem, est esse aliam substantiam. Et si hæc apparent mirabilia & incomprehensibilia nobis, non propterea sunt reijcienda, sed credenda & veneranda.

Infrà q. 6. ar. 6. Et vltri. q. 29. ar. 2. Et 3. dist. 13. q. 3. ar. 2. P. sec. Q. 10. art. 2. & 3. Ar. 6. huius quæst.

C. 14. ante medium. 16. 9.

3. dist. 13. q. 3. ar. 1. 3. ar. 1. P. S. q. 10. art. 1.

¶ *Super Quæstionis secundæ Articulum decimum.*

Titulus articuli decimi clarus est.

Comment.

a ¶ In corpore articuli duo sunt. primo ponitur distinctio bimẽbris de gratia, secundo respondetur quæsito tribus conclusionibus. Distinctio est Gratia pro voluntate Dei gratuita vel pro gratuito dono.

Anno.

¶ Vbi nota duo: primũ est, quòd in vtroque membro fit mentio de gratuito: quia voluntas quandoq; est debita quandoq; gratuita: voluntas enim iustitiam ministrãtis est voluntas ex debito dantis vnicuique, quod suum est: voluntas autem non ex debito, nec mercenarie, nec vt aut metu dantis, sed amore benuolentiæ gratuita est: & similiter donum gratuitum est quod ex tali voluntate datur. Secundum est, quod appellatione doni gratuiti non solũ venit habitualis gratia, sed etiam quodcunq; donum gratis conferrum: siue illud sit actuale aliquod auxilium, siue quæcunq; alia res. Vnde ex hoc membrũ subiuidituir in litera, quãmuis non sub forma subdiuisionis, ideo numerus conclusionum excedere videtur membra diuisionis: quum tamen in veritate iuxta tria membra in litera posita scilicet gratia tum voluntatem Dei, & gratuitum donum habitualis gratiæ, gratuitum donum ipsius vnionis, fiat conclusiones.

Anno.

¶ Prima igitur conclusio est sumendo gratiam pro gratuita Dei voluntate, Vnio Incarnationis facta est per gratiã, sicut & vnio Sanctorum ad Deum

Comment.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per cognitionem & amorem. Probatur quia ad hoc quod natura humana eleuetur in Deum siue per esse personale, siue per operationem, eget Dei voluntate gratuita: quia vtrunque est supra facultatē naturæ suæ. Secunda conclusio est sumendo gratiam pro gratuito Dei dono, hoc est gratia habituali. Vnio incarnationis non est facta per gratiam, vnio verò Sanctorum ad Deum fit per gratiā. Probatur: quia in communi loquēdo formaliter ad perfectionem operationis requiritur quod potētia sit perfecta per habitum: ad hoc autem quod natura fit in suo supposito, non exigitur habitus aliquis. Differētia autē inter has duas vniones

gratuita Dei voluntate ad hoc, quòd eleuetur in Deum, cùm hoc sit supra facultatem suæ naturæ. Eleuatur autem humana natura in Deū dupliciter. Vno modo per operationem, qua scilicet Sancti cognoscunt & amant Deum. Alio modo per esse personale. Qui quidem modus est singularis Christo: in quo humana natura assumpta est ad hoc, quòd sit persona filij Dei. Manifestum est autem quòd ad perfectionem operationis requiritur, quòd potentia sit perfecta per habitum: sed quòd natura habeat esse in supposito suo, non fit mediante ali quo habitu.

¶ Sic ergo dicendum est, quòd si gratia accipiatur ipsa Dei voluntas gratis aliquid faciēs, vel gratum sed acceptum aliquem habens, vnio Incarnationis facta est per gratiam: sicut & vnio Sanctorum ad Deum per cognitionē & amorem. Si verò gratia dicatur ipsum gratuitum Dei donum, sic ipsum, quod est, humanam naturam esse vnitam personæ diuinæ, potest dici quædam gratia, inquantum nullis præcedentibus meritis hoc est factum, non autem ita quod sit aliqua gratia habitualis, qua mediante talis vnio fiat.

a ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia, quæ est accidens, est quædam similitudo diuinitatis participata in homine. Per Incarnationem autem humana natura non dicitur participasse similitudinem aliquam diuinæ naturæ, sed dicitur esse coniuncta ipsi diuinæ naturæ in persona filij. Maius autem est ipsa res, quam similitudo eius participata.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gratia habitualis est solùm in anima. Sed gratia, id est gratuitum Dei donum, quod est vnio diuinæ personæ, pertinet ad totam naturam humanā, quę componitur ex anima & corpore. Et per hunc modum dicitur plenitudo diuinitatis in Christo corporaliter habitasse: quia est vnita diuina natura non solum animę, sed etiam corpori. Quamuis etiam possit dici, quòd dicitur habitasse in Christo corporaliter, id est non vmbraliter, sicut habitauit in sacramentis veteris legis, de quibus ibidem subditur, quòd sunt vmbra futurorum, corpus autem est Christus: prout scilicet corpus contra vmbram diuiditur. Dicunt etiam quidam, quòd diuinitas dicitur in Christo habitasse corporaliter, id est tribus modis: sicut corpus habet tres dimensiones. Vno modo, per essentiam, præsentiam, & potentiam: sicut in cęteris creaturis. Alio modo, per gratiam gratum facientem: sicut in Sanctis. Tertio, per vnionem personalem: quod est proprium sibi.

¶ Vnde patet responsio ad tertium: quia scilicet vnio Incarnationis non est facta solùm per gratiam habitualem, sicut alij Sancti vniuntur Deo, sed secundum subsistentiam siue personā.

ARTICVLVS X.

a ¶ Vtrum vnionem Verbi incarnati aliqua merita præcesserint.

AD vndecimum sic proceditur. Videtur quòd vnio Incarnationis fuerit aliqua merita subsecuta. Quia super illud Psalmi 32. Fiat misericordia tua super nos, quēadmodū, &c. dicit glo.* Hic insinuatur desideriū Prophetæ de Incarnatione, & meritum impletionis. Ergo incarnatio cadit sub merito.

2 ¶ Præterea, Quicunq; meretur aliquid, meretur illud, sine quo illud haberi non potest. Sed antiqui Patres merebantur vitam æternā, ad quam peruenire non poterant nisi per Incarnationem, dicit enim Gre.* in li. 13. mor. Hi qui ante Christi aduentum in hunc mundū venerunt, quamtumlibet iustitiæ virtutem haberent, ex corporibus educti, in sinum cælestis patrię statim recipi nullo modo poterāt: quia nondum ille venerat, qui iustorū animas in perpetua sede collocaret. Ergo videtur quòd meruerint Incarnationem.

3 ¶ Præterea* De beata Virgine cātatur, quòd Dominum omnium meruit portare. Quod quidem factum est per Incarnationem. Ergo Incarnatio cadit sub merito.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib.* de Præde. San. Quisquis in capite nostro præcedentia merita singularis illius generationis inuenerit, ipse in nobis præceden tis merita multiplicatæ regenerationis inquirat. Sed nulla merita præcesserunt regenerationem nostram secundum illud Ti. 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundū suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Ergo nec illam Christi generationem aliqua merita præcesserunt.

CONCLVSIO.

¶ Non aliqua Christi merita, vel aliorum, diuinæ Verbi vnionem præcesserunt, cùm ex sit supra omne Beatorum vnionem, & principium omnis meriti: potuerunt tamen sanctorum patrum aliqua merita ex congruo ipsam præcedere.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd quātùm ad ipsum Christum, manifestum est* ex præmissis, quòd nulla eius merita potuerūt præcedere vnionem. Non enim ponimus, quod antè fuerit purus homo, & postea per meritū bonæ vitæ obtinuerit esse filius dei, sicut posuit Photinus, sed ponimus quòd à principio suę conceptionis ille homo verè fuerit filius Dei, vtpote non habens aliam hypostasim, quàm filij Dei: secundum illud Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et ideo omnis operatio illius hominis subsecuta est vnionem. Ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis.

¶ Sed neq; etiam opera alterius cuiuscunque hominis potuerunt esse meritoria huius vnionis ex condigno. Primò quidem, quia opera meritoria hominis propriè ordinātur ad beatitudinem, quæ est virtutis præmium, & consistit in plena Dei fruitione. Vnio autem Incarnationis cùm sit in esse personali, transcendit vnionem beatę mentis ad Deum, quæ est per actum fruentis. Et ideo non potest cadere sub merito.

¶ Secundò, quia gratia nō potest cadere sub merito: quia est merendi principium. Vnde multò minus incarnatio cadit sub merito, quæ est principium Gratiæ: secundum illud Io. primo. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

¶ Tertiò, quia incarnatio Christi est reformatiua totius humanæ naturæ. Et ideo non cadit sub merito alicuius hominis singularis: quia bonum alicuius puri hominis non potest esse causa boni totius naturæ.

personam filij Dei, optimè & euidenter sequitur, quòd omnis operatio illius hominis præsupponit vnionē, quia præsupponit illū hominē. Secūdo quoq; patet ex hoc, quòd meritum præcedit saltē naturæ ordine præmiū, vt patet.

¶ Dubium hoc in loco nōnullum occurrit: quia licet hinc habeatur, quòd omnis operatio illius hominis subsequatur est vnionem: non tamen hinc habetur, quòd omnis operatio illius naturæ humanæ subsequuta est vnionem. Et diceret quispiā, quòd illa natura humana sicut secundum se præsupponitur naturæ ordine vnioni (quia assumpta præsupponit quod assumitur) ita secundum alii quod opus eius, puta intelligere & velle, quæ sunt instantanea, præsupponitur ordine naturæ assumptionis: & per illud velle informatum charitate natura illa meruit assum in eodem instāti temporis, & prī natura.

¶ Ad hoc dubium non oportet aliunde, quā ex litera fundamēto respōdere: ita tamen vt nō sit sermo de potentia diuina absolutè, quòm dicitur, quod non potuit alii qua operatio præcedere vnionem sed de potētia quā ordo rerū habet simpliciter & in mysterio Incarnatiōis. Quā enim natura humana in Christo assumeretur ad esse personæ dei, idē est ordo naturę humanę Christi ad personā filij Dei, qui est natura humanæ Sortis, ad personā Sortis. Et ideo sicut natura Sortis prius natura personaturat per Sortem, quam operetur: tum quia esse personale, vtpote subsistentiale, est prius, quàm operatiuum quia primus terminus vt quod generationis, est ipse Sortes, & deinde naturæ ordine consequuntur operationes etiam naturales illius Sortis, scilicet gressus, & natura, &c. expedito decimo articulo. Io de gratia in hoc quæritur de meritis, an licet vnio, hæc ex meritis fuerit: & demū in quæritur an sit natura Christo, &c. hoc est, humana.

b ¶ In corpore articuli sunt tres conclusiones. Prima est: Nulla Christi opera fuerunt meritoria vnionis. Probatur: homo, qui est Christus à principio suæ cōceptionis fuit filius dei hypostatice: ergo omnis illius hominis operatio subsequuta est vnionem, ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis. Antecedens declaratur primò, & differentia inter sententiā Photini, & hæresim Photini, declaratur secundò auctoritate Angeli Luc. primo. Consequentiæ adducuntur, vt per se notæ. Quòd verò sic est: quoniā propria natura hominis præsupponitur omnis operatio eius, quæ hominis præsupponitur illū hominē: oportet enim nō est intelligibile. Idē aūt est dicere, quòd omnis operatio Christi præsupponit vnionē, & dicere quòd eius supponit personam filij Dei. Quoniā nisi per vnionē haberet personā illius hominis, quoniā est ipsa persona filij Dei. Ex hoc ipso quòd persona illius hominis est persona filij Dei, & vnionem naturæ humanæ ad

¶ Ex congruo tamen meruerunt sancti Patres Incarnationem, desiderando & petendo, congruum enim erat vt Deus exaudiret eos, qui ei obediebant.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd hoc est falsum, quòd sub merito cadit omne illud, sine quo præmium esse non potest, quædam enim sunt, quæ nō solùm requiruntur ad præmium, sed etiam præexiguntur ad meritum, sicut diuina bonitas, & eius gratia, & ipsa hominis natura. Et similiter Incarnationis mysterium est principium merendi, quia de plenitudine Christi omnes accepimus, vt dicitur Ioannis 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd beata Virgo dicitur meruisse portare dominum omnium, non quia meruerit ipsum incarnari. Sed quia meruit ex gratia sibi data illum puritatis & sanctitatis gradum, vt congruè posset esse mater Dei.

ARTICVLVS XII.

a ¶ Vtrum gratia vnionis fuerit hominiChristo naturalis.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur, quòd gratia vnionis non fuerit homini Christo naturalis. Vnio enim Incarnationis non est facta in natura, sed in persona vt dictum est,* sed vnumquodque denominatur à termino. * Ergo gratia illa magis debet dici personalis, quàm naturalis.

2 ¶ Præterea, Gratia diuiditur contra naturā sicut gratuita, quæ sunt à Deo, distinguuntur contra naturalia, quæ sunt à principio intrinseco. Sed eorum, quæ ex opposito diuiduntur, vnum non denominatur ab alio. Ergo gratia Christi non est ei naturalis.

3 ¶ Præterea Naturale dicitur quod est secundum naturam. Sed gratia Vnionis non est naturalis Christo secundum naturam diuinam, quia sic conueniret aliis personis: nec etiam naturalis est ei secundum naturam humanam, quia sic conueniret omnibus hominibus, qui sunt eiusdem naturæ cum ipso. Igitur videtur, quòd nullo modo gratia Vnionis sit Christo naturalis.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Enchir.* In humanæ naturæ susceptione fit quodammodo ipsa gratia illi homini naturalis, qua nullum possit admittere peccatum.

CONCLVSIO.

¶ Cum humana natura à principio conceptionis fuerit diuinæ personæ vnita, animāque eius habituali gratia repleta, non fuit in ipso vnionis, vel habituālis gratiæ naturalis, quæ ex naturæ principiis exorta, sed vtraque gratia sic in illo naturalis fuisse dicitur, quòd à natura diuina, & ab illius natiuitate in eo fuerit.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in quinto Metaphysi,* natura vno modo dicitur ipsa natiuitas, alio modo essentia rei. Vnde naturale potest aliquid dici dupliciter. Vno modo, quod est tantum ex principiis essentialibus rei: sicut igni naturale est sursum ferri. Alio modo dicitur esse homini naturale, quòd ab ipsa natiuitate habet secundum illud Eph 2. Eramus natura filij iræ. Et Sap. 12. Nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum.

¶ Gratia igitur siue Vnionis, siue habitualis, non potest dici naturalis, quasi causata ex principiis humanæ naturæ in Christo: quamuis possit dici naturalis, quasi prouenies in naturā humanam Christi, causante diuina natura ipsius.

¶ Dicitur autem naturalis vtraque gratia in Christo, inquantum eam à natiuitate habuit: quia ab initio conceptionis fuit natura humana diuinæ personæ vnita, & anima eius fuit munere gratiæ repleta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non secundum idem dicitur gratia & naturalis: sed gratia quidem dicitur, inquantum non est ex merito: naturalis autem dicitur, inquantum est ex virtute diuinæ naturæ in humanitate Christi ab eius natiuitate.

dicimus quòd sextus digitus est naturalis ex natiuitate in vtero, quia scilicet ex vi talis natiuitatis abundantis in materia, &c. ille sortitus est sextum digitum. In proposito intelligitur secundum membrum vtroque modo: & ad secundum membrum spectat auctoritas Apostoli, eramus natura filij iræ: quoniam ex vi natiuitatis nostræ per propagationē ex Adam sumus filij iræ, dum ex vi natiuitatis nostræ in vtero incimur peccato originali. Ad primum autem modum spectat auctoritas Sapientiæ: quoniam Chananæi, de quibus loquitur, non ex vi natiuitatis contrahebat peccata parentum, sed malitia illorum ita cito incipiebat, vt dicatur in vtero incepisse, iuxta cōsuetum modum loquendi de sermone emphatico.

¶ Prima conclusio est: Gratia siue vnionis fuit habitualis non ex natiuitate Christo, vt causata ex principiis humanę naturæ. Secunda conclusio est: Gratia vtraque potest dici naturalis Christo, quasi prouenies ex natura diuina Christi in natura humanam eiusdē. Tertia conclusio est: Gratia vtraque est naturalis Christo sumendo naturale à natiuitate. Probatur in primo sensu: hoc est secundum coeuitatē: quia ab initio conceptionis fuit natura humana diuinæ personæ vnita, & hoc quo ad gratiam vnionis: & anima eius fuit munere gratiæ repleta, & hoc quo ad gratiā habitualem. In secundo autem sensu, hoc est ex vi natiuitatis, probatur in responsione ad tertiū ex proprietate natiuitatis Christi: quia gratia vnionis spectat ad esse personale ipsius diuinæ naturæ, ac per hoc ad causalitatem naturalem pertineret. si ibi inueniretur gratia vero habitualis in Christo spectaret ad proprietatem humanæ naturæ iunctæ iam secundum esse diuinæ naturæ. Et propteres autor dixit, Dici potest naturalis quasi prouenies, significans per hoc quasi naturalem modum, quo gratia in Christo fieri dici potest, quamuis in veritate non sit modus naturalis, hoc autem singulariter de gratia Christi dici potest: quia reliquis hominibus & etiam Angelis constat, quòd nō solùm dat, sed daret Deus gratiam suam prout vult vtpote non communicans suum esse personale, nec iunctis sibi secundum esse influens.

Damas.

Annot.

8. di. 4. q. 3. art. 2. & q. 2. Eccl. 2. li. 2. co. 3.

Comment.

Annot. 2. 2. q. 98. ar. 1. 4. c. Et 3. di. 4. q. 3. ar. 2. Et Ro. 2. l. 2. col. 2. fi. Et Heb. 2. l. 4. col. 2.

Comment.

Annot. ca. 40. post med. tom. 3

Comment.

lib. 5. Met. tex. 5. to. 3.

Annot.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum primum.

Comment. TItulus articuli primi quæstionis tertiæ clarus est.

a ¶ In corpore articuli vnica est concluſio reſponſiua quæſito. Perſonæ competit propriſſime aſſumere naturam. Probatur: Perſona eſt principium & terminus aſſumptionis: ergo ſibi conuenit propriſſime aſſumere. Antecedens quo ad primam partem probatur quia aſſumere eſt actio diuina: agere autem proprie eſt perſonæ. Quo ad ſecundam vero: quia vnio facta eſt non in natura, ſed in perſona, vt patet ex ſuprà dictis. Conſequentia autem probatur quia in verbo Aſſumptionis importatur tria, principium, actus, & terminus: quoniam aſſumere dicitur quaſi ad ſe ſumere. Ex hoc namque quod aſſumere importat hæc tria, & hæc omnia competit perſonæ, quia ipſa eſt principiũ & terminus actus talis, vt in antecedente dicitur, conſequens manifeſtè eſt, quod aſſumere propriſſimè competat perſonæ.

Annot. ¶ Vbi nota triarptimò, quod exponendo aſſumere quaſi ad ſe ſumere, quia ly ſe eſt pronomen reciprocum, dupliciter ſeu bis denotat illud, pro quo fiat concurrere ad actionem illam: vno modo ſeu ſemel vt principium, & ſemel ſeu alio modo vt terminum. Et propterea autor ex hoc, quod aſſumere dicitur quaſi ad ſe ſumere, dixit, dicit quod importat principium & terminũ actus niſi enim ly ſe, vtrunq; denotaret, non eſſet ad ſe ſumere, ſed eſſet ſumere ad alium. Secundò, quod in litera in concluſione additur ly propriſſime: quia, vt infrà patebit, non ſoli perſonæ conuenit aſſumere, ſed ſoli perſonæ conuenit propriſſimè. Tertio, quod hic eſt ſermo de perſona diuina vt ſic, nõ curando, vtrum ſit, vna ſola perſona diuina, vel plures, vtrum abſoluta vel relatiua: eius ſiquidem eſt propriè agere vt quod agit: & eius eſt ter minare vnionem perſonalem vt quod ſubſiſtit in vtraque natura.

3. diſt. 5. q. 2. articul. 1.

Annot. b ¶ In reſponſione ad primum eiuſdem primi articuli, aduerte, quod tam mirabilis eſt hæc incarnationis conuentio, vt cum hoc, quod fatemur Deum verè acquiſiuiſſe eſſe hominem, quia verè factus eſt homo: quia tamẽ huiuſmodi ſubſtantiale eſſe acquiſiuit ſine quacunque ipſius Dei mutatione, ac per hoc ſine quacunque ſui perfectione: ideo hic verè quoque dicitur, quod nihil eſt per Incarnationem additum Deo: & quòd non Deus, ſed homo per Incarnationem perficitur. Et ad hoc tantùm allatum eſſe exemplum de vnione adoptionis noſtræ intellige: quia ſicut in vnione filiorum adoptiuorum non additur aliquid Deo, ſed quod diuinum eſt, apponitur homini: ita proportionaliter in vnione naturalis Filij nihil apponitur Deo, ſed Deus iungitur homini, vt homo perfectus ſit, hoc eſt, vt homo ſit Deus: quod infinitam perfectionem apponit naturæ humanæ.

¶ Num perſona ſit incommunicabilis, quòd non poſſit de pluribus prædicari.

Quæſtio. c ¶ In reſponſione ad ſecundum, dubium occurrit circa incommunicabilitatem perſonæ, vt in litera deſcribitur: ſcilicet penes hoc, quòd non poteſt de pluribus ſuppoſitis prædicari. Videtur ſiquidem ſatis rudis huiuſmodi aſſignatio incommunicabilitatis: quoniam talis incommunicabilitas conuenit cuilibet ſingulari creato: tam in genere accidentis, quàm in genere ſubſtantiæ: nam hoc album, & ſimiliter hæc albedo, & hæc humanitas,

QVAESTIO TERTIA DE MODO VNIONIS ex parte perſonæ aſſumentis, in octo articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de vnione ex parte perſonæ aſſumentis.

¶ Et circa hoc quæruntur octo,

¶ Primò, vtrum aſſumere conueniat perſonæ diuinæ.

¶ Secundò, vtrum conueniat naturæ diuinæ.

¶ Tertiò, vtrum natura poſſit aſſumere abſtracta perſonalitate.

¶ Quartò, vtrum vna perſona poſſit aſſumere ſine alia.

¶ Quintò, vtrum quælibet perſona poſſit aſſumere.

¶ Sextò, vtrum plures perſonæ poſſint aſſumere vnam numero naturam.

¶ Septimò, vtrum vna perſona poſſit aſſumere duas numero naturas.

¶ Octauò, vtrum magis fuerit conueniens de perſona filij Dei, quòd aſſumpſerit humanam naturam, quàm de alia perſona diuina.

ARTICVLVS I.

a ¶ Vtrùm perſonæ diuinæ conueniat aſſumere naturam creatam.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd perſonæ diuinæ non conueniat aſſumere naturam creatam. Perſona enim diuina ſignificat aliquid maximè perfectum. Perfectum autem eſt, cui non poteſt fieri additio. Cùm igitur aſſumere ſit quaſi ad ſe ſumere: ita quòd aſſumptum addatur aſſumenti, videtur quòd perſonæ diuinæ non conueniat aſſumere naturam creatam.

2 ¶ Præterea, illud, ad quod aliquid aſſumitur, communicatur quodammodo ei, quod in ipſum aſſumitur: ſicut dignitas communicatur ei, qui in dignitatem aſſumitur. Sed de ratione perſonæ eſt, quòd ſit incommunicabilis: vt in Prima parte dictum eſt. *Ergo perſonæ diuinæ non conuenit aſſumere, quod eſt ad ſe ſumere.

3 ¶ Præterea, Perſona cõſtituitur per naturam. Sed inconueniẽs eſt, quod conſtitutum aſſumat conſtituens: quia effectus non agit in ſuam cauſam. Ergo perſonæ non conuenit aſſumere naturam.

¶ SED CONTRA eſt quod Auguſtinus dicit de fide ad Petilianum. *Formam, id eſt naturam, ſerui in ſuam accepit Deus ille, ſcilicet Vnigenitus, perſonam. Sed Deus vnigenitus eſt perſona. Ergo perſonæ competit accipere naturam, quod eſt aſſumere.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Aſſumere propriè ſit ad ſe ſumere, ſoli Diuinæ perſonæ aſſumere conuenit.

a ¶ RESPONDEO dicendum, quòd in verbo Aſſumptionis duo importãtur, videlicet principiũ actꝰ & terminus: dicitur enim aſſumere quaſi ad ſe ſumere. Huius autẽ ſumptiõis perſona eſt & principiũ & terminus. Principiũ quidem, quia perſonę propriè cõpetit agere: huiuſmodi autẽ ſumptio carnis per actionem diuinã facta eſt. Similiter etiam perſona eſt huius ſumptionis terminus: quia ſicut ſuprà dictũ eſt. *Vnio facta eſt in perſona, non in natura. Et ſic patet quòd propriiſſimè competit perſonæ aſſumere naturam.

b ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm perſona diuina ſit infinita, non poteſt ei fieri additio. Vnde Cyrillus dicit in Epiſto. ſynodali Ephe. *conci. Non ſecundum appoſitionẽ conunctionis intelligimus modum, ſicut etiam in vnione hominis ad Deum, quæ eſt per gratiam adoptionis, non additur aliquid Deo: ſed illud quod diuinum eſt, apponitur homini. Vnde non Deus, ſed homo perficitur.

c ¶ Ad ſecundum dicendum, quòd perſona dicitur incommunicabilis, inquantum non poteſt de pluribus ſuppoſitis prædicari: nihil tamẽ prohibet plura de perſona prędicari. Vnde non eſt contra rationem perſonæ ſic communicari vt ſubſiſtat in pluribus naturis: quia etiam in perſonam creatam poſſunt plures naturæ concurrere accidentaliter: ſicut in perſona vnius hominis inuenitur quantitas & qualitas. Hoc autem eſt proprium diuinæ perſonæ, propter quòd non poteſt de pluribus ſuppoſitis prędicari: quia vt in Anteprædicamentis dicitur, cuilibet ſingulari conuenit non dici de ſubiecto.

¶ Ad hoc dicitur, quòd in Theologia non potuit forte breuius, clarius, & formalius deſcribi incommunicabilitas perſonæ, quàm deſcripta eſt in litera: quia apud Theologos omnis natura eſt communicabilis pluribus ſuppoſitis: quamuis diuerſimode, quia natura diuina communis eſt per identitatem Patri & Filio & Spiritui ſancto. Et hęc natura creata poteſt eſſe communis per aſſumptionem (vt infrà patebit) Patri & Filio & Spiritui ſancto. perſona quę communis eſt pluribus naturis, vt patet de perſona Filij Dei ſubſiſtente in duabus naturis, diuina & humana: & de perſona Sortis communi, pluribus accidentalibus tamen naturis, vt in litera dicitur. Reſtat ergo, vt propria incommunicabilitas perſonæ conſiſtat in hoc, quòd non poſſit eſſe communis pluribus ſuppoſitis. hoc eſt ſibi ipſi & alteri ſuppoſito, & hoc eſt quod in litera exprimitur, per nõ poſſe prædicari de pluribus ſuppoſitis. Vnde doctrina eſt ſubtiliſſima: ſed obiectio errat in hoc quod pro eodem accipit non prædicari de pluribus: & quo Ariſto. loquitur in Anteprędicamẽtis: & non prædicari de pluribus ſuppoſitis: de quo autor in litera loquitur, quum hęc diſtent valdẽ quoniam non poſſe prędicari de aliquo vel alicui, vt ſuperius de inferiori, conuenit omni ſingulari, vt obiiciendo bene dicitur: ſed nõ poſſe prædicari de pluribus ſuppoſitis, ſoli perſonæ conuenit: quia ſoli perſonæ repugnat. Nã & hæc humanitas, & quę illi inest, hęc albedo, poteſt de pluribus ſuppoſitis prædicari: vt patet, ſi à pluribus diuinis perſonis aſſumeretur.

¶ Num ſubſiſtere in duabus naturis conueniat Diuinæ perſonæ ex eius infinitate.

¶ In eadem reſponſione ad ſecundum, dubiũ occurrit circa illud: hoc autem eſt proprium diuinæ perſonæ, propter eius infinitatem, vt hæc in ea concurſus naturarum non accidentaliter, ſed ſecundum ſubſiſtentiã, & de concluſione & de ratiõe eius. Duo ſiquidem hic dicũtur: primò affirmatur hæc cõcluſio, ſcilicet qꝺ ſola diuina perſona poteſt ſubſiſtere in duabus naturis. Secundo aſſignatur ratio iſtius concluſionis, infinitas diuinæ perſonę. Vbi duæ quæſtiones determinãtur: prima eſt an aliqua perſona creata poſſit ſubſiſtere in duabus naturis. Aſſeritur ſiquidem hic pars negatiua, dum dicitur quòd propriũ eſt diuinæ perſonæ, vt ſint in ea concurſus naturarum ſecũdum ſubſiſtentiã. Secunda eſt, an hæc propritas conueniat diuinæ perſonæ propter infinitatem ipſius: aſſeritur namq; in litera pars affirmatiua. Et primã quidẽ q. Scot. in 3. ſent. diſt. 1. q. 4. diſputat, & dubiã relinquit. Secundã autẽ ibidẽ tractans, oppoſitũ tenet, arguitq; dicẽs: Iſta ratio non videtur concludere: quia Verbum non eſt infinitum ſecundũ rationẽ perſonalitatis ſuæ, ſecundum quã ſubſtãtificat naturã aſſumptam, ſed tantũmodo requiritur infinitas in illo ſuppoſito quod ſic ſubſtantificat. Antecedens patet: quia tũc aliqua perfectio formaliter deeſſet Patri, quæ eſt in filio.

¶ Ad horum euidentiam primò ſoluenda eſt obiectio Scoti, & exinde ſolidi tas vtriuſque dicti in litera monſtranda. Ad obiectionem ergo Scoti negãtur eſt antecedens: quamuis poſſit diſtingui, dicendo quòd verbum eſſe infinitum ſecundum rationem perſonalitatis ſuæ, poteſt dupliciter intelligi: ſcilicet radicaliter vel formaliter, & quòd Verbum eſt infinitum ſecundum rationem deitatis radicaliter, quia ex deitate quicquid eſt in Deo infinitatẽ habet, ad ſecundum ſuam perſonalitatem eſt formaliter infinitum: quoniam perſonalitas diuina non eſt conſtitutiua perſonæ niſi infinitæ. Et quemadmodum perſonalitas verbi, ſcilicet filiatio diuina eſt formaliter ſubſiſtẽs, aliquia

quin non eſſet conſtitutiua perſonæ, quæ formaliter eſt ſubſiſtens: ita eſt formaliter infinita: quia ſubſiſtentia formaliter inclusa in perſonalitate Verbi, quia ſubſiſtẽtia perfectionẽ ionit ſimpliciter: vt patet. Nec propterea ſequitur, vt Scot. arguit probãdo antecedens, quod aliqua perfectio formaliter deeſſet Patri, qua eſt in Filio: quoniam eandem perfectionem, quem perſonalitas Verbi formaliter dicit in Filio, perſonalitas Patris dicit in Patre, vt patet de perfectione infinitatis. Sed contingit his quare ſi perſonalitates diuinas ſic formaliter metimur, vt eas nihil aliud formaliter eſſe putemus, quam quod relationi realis formaliter conuenit, quod alteri eſt a relatiuidine perſonalitatis diuinę forma liter ſumpta: quoniam, vt dictum eſt, ſoli conuenit illi formaliter ſubſidentia, alioquin non eſſet perſonalitas: quia non eſſet conſtitutiua ſui ipſius perſona. Conſtat autem quòd filius Dei, quatenus ſubſiſtens, naturam humanam ſubſtantificat. Vnde patet, quod Verbũ ſecundum illam ſuæ perſonalitatis rationẽ, qua eſt ſubſiſtens, ac per hoc infinita ſubſiſtentiæ, vices humana perſona ſortitur & eminenter in myſterio Incarnationis ſuppleret: eſt enim Verbum perſona humanæ naturæ. Et confirmatur, quia per illud idem, quo verbum ſubſiſtit in duabus naturis, diuina ſcilicet, & humana, poteſt ſubſiſtere, quantùm eſt ex parte ſua in infinitis naturis: quoniam vbi pluralitas non facit differentiam, nec infinitas faceret differentiam, ſi infinitas impoſſibilis eſſet. Sed Verbum per ſuam perſonalitatẽ, quatenus eſt conſtitutiua perſonæ (quod eſt dicere, quatenus eſt conſtitutiua ſubſiſtentis in diuina natura) habet quod poſſit in duabus naturis ſubſiſtere: ergo per ſuam perſonalitatem vt ſubſiſtentem in diuina natura, poterit ſubſiſtere in infinitis naturis, ſed poſſe ſubſiſtere in infinitis naturis eſt ſubſiſtentia infinita: igitur ſubſiſtentia, qua Verbum de facto ſubſtantificat humanam naturam, exigit infinitatem. Eadem enim eſt conditio eius, qua nunc ſubſiſtit in duabus, & quæ ſubſiſteret in infinitis.

¶ Præterea, Verbi perſonalitas in ſua formali ratione claudit ſubſiſtẽtiam: ergo perfectionem ſimpliciter: ergo eſt infinita formaliter. Antecedens probatum eſt. Prima conſequentia probatur, primo, quia ſubſiſtentia nõ eſt ſim eſt perfectio, ſed maximè perfectionis: nullum namq; diuinum eſſet perfectum niſi ſubſiſtens. Secundo, ex diffinitione perfectionis ſimpliciter ſcilicet, quòd in quolibet melior eſt ipſa, quàm non ipſa, arguitur hic. In quolibet ente vt ſic, melior eſt ſubſiſtẽtia, quàm quodlibet ſibi incõpoſſibile: ergo eſt perfectio ſimpliciter. Tertia conſequẽtia eſt euidens etiam apud Scotum, quoniam omnis perfectio ſimpliciter, eſt in deo infinito formaliter. Ex dictis igitur ſi bene conſideretur, fidelitas litera tam in concluſione, quàm illius ratione apparet: nã ex hoc, quod perſona diuina ex ſua perſonalitatis perfectione, quam illius ſubſiſtentia ponit, habet quod poſſit in pluribus naturis ſubſiſtere, manifeſtè habetur, quod quũ illa perfectio ſit infinita, proprię erit diuinæ perſonæ ob eius infinitatem, quòd in ea fiat concurſus naturarum, ſecundũ ſubſiſtentiam. Et per hoc ſolutio vtriuſq; quæſtionis apparet.

¶ Nec ex his ſequitur, vt Scotus ibidem q. 1. conatur deducere, diuinã naturam eſſe per ſe primò terminum vnionis, propterea quia infinitas primò eſt naturæ, quoniam infinitas Dei, vt eſt naturæ, dat perfectionem infinitam in eſſendo & in cauſando, vt autem eſt perſonæ, dat perfectionem infinitam in terminando. Quo fit, vt quia terminare naturam aſſumptam, nullam cauſalitatem dicit conſequenter infinitas in terminando, nullam cauſalitatem dat: & tamen cõſtat, quod exiſtitur ad hoc, quòd vna perſona ſubſiſtat in infinitis naturis, ſi eſſent. Quando ergo obiicit Scotus, quòd continentia virtualis in termino, quæ æquiualere poteſt tot perſonis, pertinet ad dependentiam inter cauſam & cauſatum vt ſic, ſimpliciter negandum eſt, & dicendum eſt, quod quia terminare naturam alienam ſubſiſtendo in illa ex infinitate perſonæ, non in cauſando, ſed in terminando prouenit, ideoque vocatur quaſi cõtinentia virtualis perſonalitatem in perſona diuina, non ſpectat ad dependentiam cauſæ & cauſati vt ſic: ſed ad dependentiam perſonæ finitæ in terminando ad perſonam infinitam in terminando. Et quia hoc conuenit cuilibet diuinæ perſonæ ratione ſuæ propriæ perſonalitatis: ideo, vt infrà patebit, propria perſonalitas Verbi, ſcilicet filiatio eſt de facto per ſe primo terminus Incarnationis.

d ¶ In eodẽ primo articulo in reſponſione ad tertium, aduerte, vt caute Deus denominationis intelligas, quum legis quòd natura humana non cõſtituit diuinã perſonam ſimpliciter, ſed conſtituit eam, ſecundum quod denominatur a tali natura. non enim ſumitur hic denominatio pro quacunque denominatione, quum denominentur aliqua ab extrinſeco, vt ſortes dicitur locatus aut veſtitus, aliqua ab accidente, vt ſortes dicitur albus, & aliqua à ſubſtantia, vt ſortes dicitur animatus vel corporeus, ſed ſumitur pro denominatione ſubſtantiali: a quę ratione ſtringitur hic denominatio ad denominationem in Anteprædicamentis diſtinctam. in quibus & de illa litera hæc verificetur, de denominatione ſubſtantiali loquendo. Nam perſona filij Dei eſt vere perſona humana & inquantum eſt perſona humana, conſtituitur per naturam humanam. ita quod natura humana in Chriſto non conſtituit filij Dei perſonam, quatenus eſt perſona, ſed quatenus eſt perſona humana. Et hoc intendit litera quando ly humanã denominationem ſubſtãtialem a natura hominis importat. Et quoniam filij Dei perſona ſic ſubſtat per humanam naturam, vt ipſe filius Dei vere ſit homo dico dixi, quòd denominatio iſta non ſic reſtringitur, quin verificetur eri. in ſubſtãtialis vniuerſalis: perſona ſiquidem verbi ita eſt humana, quod eſt etiã homo vniuerſe cũ reliquis hominibus. Tamen eſt autem excellentia Incarnationis, vt non poſſit vnica via aut ratione dici, ſed oporteat multis vijs ac modis myſterij illius cognitionem quatenũs que inuelligare. & ideo uſus eſt denominatione, nem per vniuocationem incedimus.

Cap. 2. inter principia. & med. capitem. 3.

Lib. 3. Orth. fid. cap. 6. ad fin.

Athana. in Symb. ſuo fidei.

Cyr. in cõc. Chal. act. 1. poſt Epiſto. ad Cyril. ad Ioan. Epiſt. Antioch.

a ¶ Super Quæſtionis tertiæ Artic. ſecundum. In titulo articuli ſecundi nota omnes tres terminos: nam ly natura diuinæ in hoc articulo ſumitur, nõ vt ſumitur per modum naturæ tantũ, vt ſignificatur nomine Deitatis: ſed etiam vt ſumitur per modum ſubſtantiæ in natura vt ſic, vt ſignificatur nomine Dei ſeu Dei huius: ita quod appellatione Naturæ diuinæ venit hoc in loco non ſolum deitas, ſed Deus & Deus hic. Nec hoc ego ſommio, ſed ex reſponſione ad tertium clare habeo, vt ibi declarabitur, & nunc ſupponatur, ita quod natura diuina ſumitur hic vt diſtinguitur cõtra perſonã ſimpliciter, hoc eſt ſecundũ completam rationem perſonę.

In cor. art. Annot.

¶ Ly Conuenit ſumitur non de poſſibili, ſed de facto: quoniam an natura poſſit aſſumere, in ſequenti tractabitur articulo, ſed an de facto verum ſit, quod Deitas, Deus, hic Deus aſſumpſerit naturam, quæritur: vt patet ex reſponſione ad ſecundum, vbi dicitur, quod aſſumere conuenit naturæ diuinæ ratione perſonæ verbi.

¶ Ly aſſumere, vniuocè ſumitur, vt ſcilicet terminatur ad vnionem perſonalem verbi, qualis deſcripta eſt in tertio dictis eſt, vt ex reſponſione ad ſecundum iam allegata patet.

¶ Rurſus aduerte, quòd quum quæritur hic an naturæ diuinæ conueniat aſſumere intentio quæſtionis eſt an ſic conueniat, quod poſſit vere dici, quod natura diuina aſſumpſit naturam humanam. Et in hoc clauditur, an naturæ diuinæ conueniat aſſumere, vt quod aſſumptum quod non ſufficit quæſtioni dicere, quòd natura diuina eſt, qua ſeu quo facta eſt aſſumptio, ſed inquirimus an ſit quod, ſeu quæ aſſumpſit naturam humanam. Hæc de titulo.

Comment.

b ¶ In corpore articuli vnica eſt concluſio principalis. Notãda cõcerdando aſſumere naturam probatur. Aſſumere eſt principium & terminus aſſumptionis, ſed natura diuina eſt ſecundum ſe principium, & non ſecundum ſe, ſed ratione perſonæ eſt terminus aſſumptionis. ergo natura diuina eſt ſecundario aſſumens, ſcilicet ad ſui perſonam. Maior probatur ex eo, quòd in verbo aſſumptionis importatur vtrumque, ſcilicet principium & terminum Aſſumptionis eſſe idem. Minor quo ad primam partem probatur, quia virtute naturæ diuinæ aſſumptio facta eſt, quo ad ſecundam vero, quia eſſe terminum Aſſumptio conuenit primo perſonæ, vt patet ex præcedenti articulo, vbi quia etiam dictum eſt quod perſona eſt etiam principium Aſſumptionis vt quod ideo hic repetitur, quòd propriiſſimè & additur quòd primo conuenit perſonæ aſſumere. Secunda autem concluſio aduertẽdo propter clarificanda ſimilia eſt quod natura diuina per hunc modum, ſcilicet ſecundario eſt incarnata: quia ſcilicet carnem ad ſui perſonam aſſumpſit.

c ¶ In reſponſione ad ſecundum, quo ad omnes eius partes, nota pro ſequenti articulo. Tria enim hic dicuntur: Primum eſt de communitate conuenientiam naturæ diuinæ ſecundum ſe, vt diſtinguitur contra perſonam. Secundum de aſſumere, quod de facto ei conuenit ratione verbi. Tertium de illa ſubiuncta cauſali, ſcilicet & ideo illi ſoli perſonæ conuenit. Ad hæc enim in ſequenti articulo recurſus erit.

d ¶ In

Universidad de Deusto
Biblioteca

vi ¶ In responsione ad tertium eiusdem secundi articuli, aduerte quod quia argumentum ad hoc tendebat, quod natura diuinæ non conueniebat assumere de mere enim vt principio assumptionis, hoc est vt principio, quod assumere dicitur quia natura habet rationem principij, vt quo, no vt quod: & Autor intendit quòd natura diuinæ conuenit assumere in ratione principij non solùm quo, sed quod: ideo

in hac responsione dicit, d ¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in Deo idem est quod est, & quo est: ita etiam sicut quo ad esse, ide est in eo idem est quòd agit, & quo agit: quia quo ad agere. Et ideo na tura diuina est quo deus

agit assumptionem, & quod agit illam: quia est ipse Deus agens: quod nihil aliud est, quàm dicere, quia deitas hæc est hic Deus: hæc enim sunt abstracta & concreti naturæ diuinæ singulariter significatæ. Vbi clarè videre potes bene expositum fuisse titulum articuli. Habes quoque hinc sensum dictorum in corpore articuli de termino Assumptionis, quum dicitur quòd naturæ diuinæ non conuenit esse Assumptionis terminum secundum se, sed ratione personæ. Nam hinc patet & ex responsione ad secundum, quòd appellatione Personæ hic intelligitur sola persona simpliciter & perfectè habens rationem personæ, vt est verbum Dei, & appellatione Naturæ intelligitur tam natura in abstracto, quam in concreto, tam deitas, quam Deus, tam hæc deitas, quàm hic Deus. Habes enim hinc quòd ipse seu hic Deus, concurrit ad assumere, vt principium quod & non vt terminus habes ex responsione ad secundum, quòd ideo soli personæ Verbi conuenit assumere vt termino, quia esse terminum Assumptionis conuenit deitati ratione personæ Verbi. Quid clarius? Restat igitur inuibitata apud autorem conclusio, quod per se primo terminus Assumptionis in mysterio incarnationis est persona Verbi vt sic, vt distinguitur contra naturam & individuum naturæ, & alias personas: hoc est, est Verbum vt distinguitur à deitate hæc, & hoc Deo, & Patre & Spiritu sancto.

Quæstio. ¶ Nam persona diuinæ conueniat assumere ratione naturæ.

¶ Quæstio non dissimulanda ex Duran. in 3. sentent. distinct. 4. q. 2. occurrit, propter id quod, personæ diuinæ conuenit primo ratione essentiæ diuinæ assumere terminative, ita quod ad vnionem personalem Verbi cum natura humana non consequitur, sed præexigitur vnio naturæ diuinæ cum natura humana, permittit autem suppositum: vnam, scilicet subsistere in diuinis, est vnionem absolutam, & per hoc competit omnibus personis diuinis ratione essentiæ, sicut cætera essentialia. Hæc autem suppositionem probat duplicem. Primo rationes: quia persona diuina, per aliud formaliter est subsistens, & per aliud formaliter est suppositum: quia per essentiam & non per proprietatem personalem subsistit. & per proprietatem relationem est suppositum: quia subsistere dicitur esse secundum perfectissimum modum essendi: perfectissimus autem modus essendi est in se & subsistere, non ad aliud esse: essentia autem facit formaliter in se existere, proprietas autem relativa ad aliud esse: igitur subsistere in diuinis est per essentiam, & non per proprietatem relatiuam. Secundo autoritate Aug. in 5. de Trinit. Omnis res ad seipsam subsistit, quanto magis Deus? Probari quoque potest tertio ad hominem, scilicet ad 3. Thomam, quia apud ipsum in quæst. de potent. q. 9. art. 5. ad 3. essentia diuina non habet subsistere à proprietatibus personalibus, sed econtra proprietates personales habent, quod subsistant ab essentia diuina. Hæc igitur suppositione stante probat Durandus intentum sic. Persona diuina per illud, quo subsistit, primo terminat dependentiam naturæ assumptæ: ergo ratione essentiæ diuinæ primo terminat. Antecedens est per se notum. Consequentia autem ex suppositione probata patet: quia per essentiam diuinam & non per proprietatem personalem subsistit. & sic patet, quod termina re Assumptione & ratione primo conuenit naturæ diuinæ. Et directè sunt hæc contra doctrinam præsentis articuli: vbi expressè dicitur, quòd esse terminû assumptionis non conuenit naturæ diuinæ secundû se, sed rationæ personæ.

¶ Ad hanc quæstionem sic procedendum est, quod primo ostendendum est, quod subsistere in diuinis est essentiale & personale sicut res: ita quod sicut tam essentia quàm persona quælibet est secundum seipsam formaliter res, & simul non quatuor, sed tres res sunt ita tam essentia, quàm persona qualibet est secundum seipsam formaliter subsistens, & simul non sunt quatuor, sed tres subsistentiæ. Deinde ad quæsitum deueniendum est. Ad euidentiam autem primi non est procedendum ex significatione subsistentiæ, quæ iste vel ille assignat: sed ex his quæ ab omnibus acceptantur. Et propterea, hinc inchoandum est, quod infra latitudinem subsistantiarum semper sermonem hunc intelligendo, differentia manifesta inuenitur inter naturam etiam singularem & subsistens in natura, in hoc, quòd ratio naturæ etiã huius est pura ratio naturæ singularis: ratio vero subsistentis in natura est ratio habentis naturam illam: quod sub aliis verbis dicitur, natura est, vt quo, subsistens est vt quod. Manifestatur differentia hæc inductiuè in hac humanitate & hoc homine, hac deitate, & hoc Deo, &c. Probaturque sic esse in re ex ipso Incarnationis mysterio: in quo fatemur inuenire hanc humanitatẽ sine hoc homine proprio illi humanitatis: quoniam non est ibi nisi homo nisi filius Dei. Ex hoc enim, quod huic humanitati nihil deest, nisi propria subsistentia, & nisi proprium habens illam humanitatem: manifestè patet quòd non deest nisi proprium habens illam humanitatem: manifestè patet quòd ratio subsistentis in natura, vna & eadem est. Inter subsistentiam autem diuinam & creatas hæc est in proposito differentia, quòd in creatis vnica tantùm ratione, vnico tantùm modo inuenitur habens naturam, scilicet vt hypostasis seu vt prima substantia, quoniam in creaturis non est differentia inter individuum naturæ & primam substantiam seu hypostasim. In Deo autem inuenitur duplici ratione & modo habens naturam, scilicet habens naturam communiter, vt hic Deus: & habens naturam incommunicabiliter, vt patet: ac per hoc inuenitur subsistens in natura communiter vt hic Deus: & subsistens in natura incommunicabiliter, vt quælibet diuina persona. Constat enim, quòd hic Deus vt sic, subsistit essentialiter, tam Pater autem quàm Filius, & quàm Spiritus sanctus vt sit subsistit personaliter, hic Deus subsistit: formaliter deitate. Filius autem subsistit sic mediante sua personalitate, quæ est ipsa Filiatio. Alia ergo est ratio subsistendi huic Deo: & alia Filio sicut alia est ratio deitatis & personalitatis, & similiter alius est modus subsistendi, quo hic Deus subsistit, quoniam subsistit essentialiter & communiter: & quo Filius subsistit, quoniam subsistit personaliter & incommunicabiliter.

¶ Et ne quis me putet noua cudere, probatur ratiõe & autoritate subsistere esse etiã personale in diuinis, & esse formaliter magis personale, quã essentiale: quãuis radicaliter sit essentiale. Probantur singula. Quòd subsistere sit

personale, patet sic. Personalitas diuina est formaliter personale: ergo subsistentia. Tenet sequela, alioquin personalitas non contineret personam, seu relationem tantùm: sic enim paternitas nõ constituit ipsum quod subiectum relationis paternæ, constat quod non cõstituit persona Patris: & si constituit persona patris, cõstituit quasi subiectum paternæ relationis: ipsum autẽ quasi subiectum paternæ relationis constat esse subsistentiã individuum, subsistentia, hypostasim. Idẽ est ergo dicere, quod subsistẽtia nõ est personalis, & dicere quòd personalitas non est personalis, quum personalitas subsistentia sit quia constituens personam est constituere subsistentiam individuum in natura intellectuali. Et confirmatur quia etiam fingendi data licentia impossibile est intelligere subsistantiam individuam in natura intellectuali, & nõ intelligere subsistens in natura intellectuali. Constat autem hoc clarius, quod ly subsistẽs individua, loco cuius ponimus subsistens, importat totaliter personalitatẽ, claudit ergo personalitas in se formaliter subsistentiam: nec oppositum est intelligibile. Et confirmatur, quia nisi esset vnitas subsistentiæ, non esset Trinitas personarum: sed esset sola vnitas relationum. vt sic, hoc est secundum esse, & non secundum personalitates, quod a fidei doctrina alienum est, confitẽte quod alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti. Autoritas ad hoc Autoris est in prima Parte quæstione quadragesima. Vbi dicit arti. 3. in cor. proprietates personales non intelligitur aduenire hypostasibus diuinis quasi formæ subiecto præexistenti, sed ferunt secum ipsas hypostases. & in responsione ad secundum dicit, paternitate non solùm est Pater, sed quia seu hypostasis. Quid clarius? Et in quæstione nona de pot. Dei, articulo quarto dicit, persona diuina formalis significatione significat distinctum subsistens in natura diuina.

¶ Quod autem subsistentia magis sit formaliter personale, quam essentiale, ex duobus patet: primo quia persona in communi in formali sua significato includit subsistentiã, vt Autor expresse dicit in dicto articulo dicẽs quia de potentia Dei & patet ex diffinitione Boe. quia in recto significat substantiam individuam: hoc est subsistentiam primam, quæ constat esse subsistens primo, naturã autem in communi non significat subsistens. secundòex eo quod subsistẽtia naturæ diuinæ vt subsistens, habet rationem personæ, quamuis incompletæ: ex eo namque quòd etiam in natura diuina subsistens, quamuis communiter, induit quandam rationem personæ appropinquando ad rationem personæ, & habendo rationem personæ incompletæ, signũ habetur, quòd subsistere, quod habere rationẽ subsistentis magis conuenit formaliter personæ, quã naturæ: magis ergo est formaliter personale quã essentiale. Notanter autem dixi, formaliter, quia radicaliter constat diuina essentia habere primo rationem subsistentiæ: ita quod si sic loqui licet, personæ diuinæ mediãt subsistentia essentia, & nõ econtra. Et secundum hoc saluatur differentia inter Deum & creaturas, quòd in creaturis natura mediãt subsistere ab hypostasi, non enim subsistit hæc humanitas nisi per hypostasim: in diuinis vero deitas seipsa subsistit. Et ideo paternitas constituit hypostasim paternã, quia est quasi deitas: ita quod ex deitate habet quasi originaliter seu radicaliter ex ipsa esse tem formaliter, quòd subsistat quod constituat hypostasim: quod est constituere subsistens hypostatice.

¶ Ex his autem patet quid dicendum ad Duran. quòd suppositio scilicet quodammodo est vera, & quodammodo falsa: quoniam subsistere non vno modo dicitur, sed essentialiter vel personaliter: & si referatur ad subsistere essentiale, vera est: si autem ad personale, falsa est. sunt enim in diuinis tres subsistentiæ personales, sicut tres primæ substantiæ, sicut tres personæ.

¶ Ad rationem autem Durandi dicitur distinguendo, quòd persona diuina per aliud est subsistens essentialiter, quia per essentiam: & per aliud suppositum, quia per proprietatem personalem, sed per hoc idem & subsistens personaliter, subsistit enim in persona & essentialiter, quia est hic Deus, & persona licet, quia est hæc persona. Et quum dicitur subsistere, dicit esse secundum perfectissimum modum essendi, trãseat: licet non valet, ergo non est per relationem diuinam, inquantum est forma personalis, sed bene valet, ergo non est per relationem inquantũ est relatio, & similiter valet, ergo non per ad aliud se habere vt est, cũ quo stat, quòd sit per ad aliud se habere, vt est forma hypostatica. Similiter nihil obstat quod subsumitur, sed perfectissimus modus essendi est in illo nõ ad aliud: conceditur siquidem totũ formaliter loquendo. Et dicitur quòd subsistere non dicit modum essendi ad aliud, formaliter loquendo: cum quòd stat, quòd dicat modum essendi constitutum per ad aliud, non inquantum ad aliud, sed inquãtum est forma hypostatica, vt latius in Commentariis Formæ partis tractatum est.

¶ Ad autoritatem Aug. dicitur, quòd sicut substantia individua, formaliter loquendo, non est ad aliud, sed ad se & similiter persona non est ad aliud, sed ad se: nullus enim est persona aut subsistens nisi ipse individua ad aliud: ita subsistere est ad se, & nõ ad aliud. Et hoc solum intendit August. vt patet ex discursu ipsius ex cõmunibus Deo & creaturis. Et hoc est verissimum, vt patet exercendo hæc, nulla enim res dicitur subsistens individua, aut hypostasis aut persona, aut subsistens, ad aliud. Sed sicut cum his stat, quòd gratia materiæ subsistat individua & hypostasis & persona in diuinis significat relationem non ad aliud, sed vt rem hypostaticam: mira stat quòd subsistens & subsistentia significet vt rem hypostaticam. Ad probationem ad hominem tertio ad locum ex autoritate Autoris, iam dictum est.

¶ Ex his quoque patet quid dicendum sit ad rationem Duran. contra positum: nam tota ratio consistit in hoc per illud primo persona terminat dependentiam naturæ assumptæ per quod subsistit. Et ad hoc dicendum est, vt dicta est, quòd si subsistit, stat pro subsistere essentialiter, falsum assumitur: si autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur: sed arguens in primo sensu loquitur & probat minorem eius. Et ideo nihil contra Autoris solitã doctrinam concludit: Et hæc responsio data est non faciendo difficultatem in verbo Dependentiæ, quum Arguens dicit terminat dependentiam naturæ assumptæ, quod ideo dico: quia dependentia non nisi inter causam & effectũ, vt sic, proprie saluari videtur: terminus autem assumptionis vt sic, nullam causalitatem ad naturam assumptam habens: alioquin tota trinitas necessaria esset terminus Assumptionis: quia indiuisa est causalitas Trinitatis ad creaturas. Et hoc magis manifestat, quod persona diuina ratione proprietatis personalis cuius nõ est secundũ se causare: primo terminat Assumptionẽ: & non ratione naturæ, cuius est secundũ se causare. Nã & personæ diuinæ ratione proprietatis personalis cõuenit per se primo terminare naturã vtq; adeo, vt etiã natura diuina interminata quodãmodo sit secũdũ se & ad propriatẽ personalem vltimo terminetur: intelligimus enim hunc Deũ quasi interminatum, donec

determinetur: intelligimus enim hunc Deum quasi interminatum, donec determinemus Patrem aut Filium aut Spiritum sanctũ. Ex hoc igitur, quod personalitas diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quod Verbum ratione suæ personalitatis, primò terminat naturam assumptam: vt sic vna Verbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet & humanam, ficuti subsistit in duabus naturis, diuina scilicet & humana, quãuis diuersimodè. Omnia igitur consonant veritati doctrinæ articuli huius, dicentis quod assumere terminatiue cõuenit primo personæ, ita quod naturæ non cõuenit nisi ratione personæ.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum tertiũ.

TItulus articuli, quia in corpore articuli declaratur, per transeundus est eo tamen pacto, vt post declarationem litteræ amplius declaretur.

b ¶ In corpore articuli duo fiunt. Primo distinguitur ac declaratur vnus terminus quæstionis, scilicet ly abstracta. Secundo respõdetur quæsito vnica conclusione. Distinctio duplex in litera ponitur, vna explicite de duplici modo, quo se habere potest intellectus ad diuina vel cognoscendo Deum, sicuti est, vel cognoscẽdo deũ per modum ipsius intellectus, scilicet multipliciter & diuisim. Altera implicite de duplici abstractione, vel ex parte rei, vnde sit abstractio, vel ex parte intellectus tantùm. prima enim abstractio spectat ad primũ modũ cognoscẽdi rem, scilicet sicuti est: secunda autem abstractio spectat ad secundum modũ cognoscẽdi rem, scilicet multipliciter & diuisim, quod in re vnum est. In xta primum membrum tam modi cognoscendi, quam abstractionis dicitur, quod est impossibile aliquid abstrahi in Deo: quoniam omnia sunt ibi vnum, salua distinctione personarum, &c. Iuxta secundum modum tam cognitionis, quàm abstractionis dicitur, quòd possibile est aliquid abstrahi in Deo: quia potest cognosci vnum, non cognoscendo aliud, vt patet de attributis, & proprietatibus personalibus.

¶ Nota hic quòd primus modus cognitionis & abstractionis perspicietur impossibilis in diuinis, si videbis quare habet locũ in creaturis, & in quibus. Quando enim in re inueniuntur aliud & aliud esse, siue in actu, siue in potentia, tunc inuenitur abstractio ex parte rei, nam album ab homine & econtra abstrahere possum ex parte rei, quia aliud est esse album, & aliud esse hominem. Formam quoque à materia, & econtra abstraho: quia aliud est materia, aliud forma, aliud enim est corpus, aliud anima. Animal quoque à rationali: & econtra abstrahi ex parte rei: quia aliud est esse animal, aliud est esse rationale, quamuis in aliquo coincidant in vnam rem, & simile est de aliis huiusmodi iudicium. Et per oppositum si aliqua, quæ dicuntur plura ita simpliciter cõeant, vt nec actu, nec potentia distinctionem aliquem habeant, sed vna simplicissima res sit alterius ordinis æquialens omnibus, nõ habẽti locum abstractio ex parte rei: quoniã abstractio ex parte rei distinctionem aliquam ex parte rei pro fundamento ipsius exigit: alioquin ex parte rei non sic tenet, quum abstractio distinctionem quandam ita includat, vt sine distinctione non sit intelligibilis. Eo namque ipso quod abstraho, distinguo, vel distinctionem supponit: & propterea si ex parte rei est abstractio, ex parte rei supponitur distinctio. Vnde quia Deus est simplicissima res altissimi ordinis omnia præhabens in sua vnica re reali & formali: ideo nulla ibi ex parte rei potest fieri abstractio, salua tamen personarũ distinctione. Nec propterea censenda est fictitia abstractio ex parte intellectus tantùm, quoniam talis abstractio licet non habeat in re distinctionem sibi correspondentem, habet tamen alterius rationis fundamentum in re, scilicet celsitudinem rei virtualiter præhabentis huiusmodi distinctionem. Et vt vnico verbo dicatur, abstractio ex parte rei, & abstractio ex parte intellectus tantum differunt, sicut effectus ex causa vniuoca, & ex causa æquiuoca, quoniam in prima distinctio abstractionis est ex distinctione inuenta in re: in secunda verò distinctio abstractionis est, non ex distinctione inuenta in re, sed ex re virtualiter cõtinente huiusmodi distinctionẽ. In nulla igitur huiusmodi abstractionum est mendacium, sed vtraq; vera: fuitq; quamuis dissimiliter ex parte rei.

¶ Et per hoc patet titulus articuli, sub quali abstractione veritur in dubio, quã quæritur, an abstracta personalitate &c. Patet enim quod de abstractione ex parte intellectus tantùm est quæstio, quoniam personalitas & deitas nullo modo distinguuntur ex natura rei, sed est ibi vna simplicissima res: vnius in se simplicissimæ adeò excellẽs ratiõis formalis, vt habeat formaliter & propria deitatis & propria personalitatis & propria subsistẽtiæ, & propria relationis: & propterea virtualiter dicitur cõtinere talium distinctionem: quod abusiue ab aliis vocatur distingui formaliter ex natura rei. Sed his omissis, & sobriè intellecta abstractione personalitatis, quouis modo exprimatur, dupliciter

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum abstracta personalitate per intellectum, natura possit assumere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd abstracta personalitate per intellectum, natura non possit assumere. Dictum est * enim quòd naturæ conuenit assumere ratione personæ. Sed quòd cõuenit alicui ratione alicuius, remoto eo, non potest ei conuenire: sicut corpus, quod est visibile ratione coloris, sine colore videri non potest. Ergo abstracta personalitate per intellectum, natura assumere non potest.

2 ¶ Præterea, Assumptio importat terminum Vnionis, vt dictum est. * Sed vnio non potest fieri in natura, sed solum in persona. Ergo abstracta personalitate, natura diuina non potest assumere.

3 ¶ Præterea, In prima parte dictũ est, *quòd in diuinis abstracta personalitate, nihil manet. Sed assumens est aliquid. Ergo abstracta personalitate, non potest diuina natura assumere.

¶ SED CONTRA est, quòd in diuinis personalitas dicitur proprietas personalis: quæ triplex est, scilicet paternitas, filiatio & processio: vt in prima parte dictum est. * Sed remotis his per intellectum, adhuc remanet Dei omnipotentia, per quam est facta incarnatio: sicut angelus dicit Lucæ 1. Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Ergo videtur, quòd remota personalitate, natura diuina possit assumere.

CONCLVSIO.

¶ Abstracta per intellectum suo modo diuina apprehendentem, personalitate, potest natura diuina intelligi vt assumens.

potest titulus articuli huius intelligi. Primo vt abstractio personalitatis fiat à Deo. Secundò, vt abstractio personalitatis non fiat à Deo, sed ab actu Incarnationis etiam terminatiue. Si enim personalitas abstrahi intelligitur à deo, sensus est, an si Deus non haberet personalitatem, quam de facto habet, posset assumere, & præcipuè terminatiue. Si verò abstractio fiat solum ab actu Incarnationis, sensus est, an existente Deo, sicut est, scilicet vno in substantia & trino in personis, possit hic Deus, inquantum hic Deus secundùm ie, non ratione Patris, aut Filij, aut spiritus sancti assumere, hoc est, & facere & terminare assumptionẽ. Et in primo quidẽ sensu communiter à doctoribus tractari videtur, & ab Autore hic tractatur: in secundo autem tangi quidẽ inuenio ab autore aliqualiter, sed ordinatè discuti minime. Absoluenda igitur est quæstio hæc primò in primo sensu, prosequẽdo expositionem litteræ: & deinde in secundo tractanda est sensu. Hæc de primo.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd intellectus dupliciter se habet ad diuina. Vno modo vt cognoscat Deum sicuti est: & sic impossibile est, quòd circunscribatur per intellectum aliquid à Deo, & quod aliud remaneat: quia totum, quod est in Deo, est vnum, salua distinctione personarum. Quarum tamen vna tollitur sublata alia, quæ distinguuntur solùm relationibus, quas oportet esse simul. Alio modo se habet intellectus ad diuina, non quidẽ quasi cognoscens Deum vt est, sed per modum suum, scilicet multipliciter & diuisim, id quod in Deo est vnum. Et per hunc modum potest intellectus nosler intelligere bonitatem & sapientiam diuinã, & alia huiusmodi, quæ dicuntur essentialia attributa, nõ intellecta patermitate, vel filiatiõe, quæ dicũtur personalitates. Et secũdũ hoc abstracta personalitate per intellectũ possumus adhuc intelligere naturã assumentẽ.

c ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quæ in diuinis idem est quo est, & quod est, quicquid eorum, quæ attribuuntur Deo in abstracto, secundum se consideretur aliis circunscriptis, erit aliquid subsistens, & per consequẽs persona, cum sit in natura intellectuali. Sicut igitur nũc positis proprietatibus personalibus in Deo dicimus tres personas: ita exclusis per intellectum proprietatibus personalibus, remanebit in consideratiõe nostra, natura diuina vt subsistens, & vt persona. Et per hunc modũ potest intelligi, quod assumat naturam humanam ratione suæ subsistentiæ vel personalitatis.

d ¶ Ad secũdum dicendum, quòd etiam circunscriptis per intellectum personalitatibus triũ personarũ, remanebit in intellectu vna per sonalitas Dei, vt Iudæi intelligunt, ad quam potẽrit terminari assumptio, sicut nunc dicimus eam terminari ad personam Verbi.

¶ Ad hoc dicitur, quòd in litera non infertur ex subsistentia personalitas: sed ex subsistentia circunscriptis aliis infertur personalitas. Hæc autem illatio optima est: quoniam circunscriptis aliis subsistens in natura intellectuali est incõmunicabile, ac per hoc persona: atquòd circunscriptio sic accipiẽda est, vt apponat incommunicabilitatem. Et hoc clarius in responsione ad secundum patebit nunc nunc.

Quæstio. ¶ Num circunscriptis personalitatibus trium personarum, remaneat vna personalitas.

d ¶ In responsione ad secundum dubium simile præcedenti occurrit circa illud. Circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, vt Iudæi intelligunt. Quoniam videtur hoc esse falsum: quia abstrahentium, nõ est mendacium, constat autem in Deo non esse quatuor personalitates, vnam scilicet absolutam, & tres relatiuas, vt abstractis tribus personalitatibus remanent quatuor: sed esse tres tantũ quibus abstractis nulla remanet personalitas, nisi chimerica. Falsum ergo est, quòd abstractis per intellectũ personalitatibus Patris & Filij & Spiritus sancti, remaneat vna personalitas: sed remanet tantùm hic Deus subsistẽs, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd dupliciter contingit abstrahere sine mendacio. Vno modo cõsiderãdo id quod de facto est, aut intelligitur ibi re posse abstractionem sicut abstrahendo naturalitatem à quarto, consideramus quid conuenit quãto, & hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum à Deo, non remanet intelligenda in Deo personalitas, sed subsistentia: quia solùm remanet hic Deus: vt optime argumentum concludit, alio modo considerando id quod consequenter esset aut intelligeretur ex abstractione: sicut in exemplo dato dicimus, quod sphæra tangeret secundũ tem planũ in puncto: quod nunc de facto non videtur possibile: quia hæc in re nõ inueniantur: & quod quantũcunq; quantum diuideretur, actualiter semper remaneret idẽ numero quod modo constat esse impossibile, quia saltem resolueretur in continens. Et hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum à Deo remaneret vna personalitas, quia scilicet si non essent in Deo personalitates trium personarum essentia diuina esset vna tantum persona absolutè: vt Iudæi & Philosophi intelligunt: & hoc intendit Autor in litera. Et ad euitandũ mendacium in talibus abstractionibus non oportet respicere ad veritatẽ eius, quod in re est: sed ad veritatem eius, quod esset hoc est ad veritatem cõditionalis super abstractione fundatæ, puta si quantum esset sine naturalitate, &c. si diuina natura esset sine trinitate personarum &c. & sic de similibus. Veritas enim huiusmodi conditionalium fugat mendacium ab abstractione. Et diligentius si contemplatur fueris verba litera in responsione ad primum, inuenies ob dictum duplicem modum remanendi post abstractionem, scilicet de facto, vel consequenter, dicitur esse sub diuisa distinctione, bis remanente in diuinis subsistens vel personam, abstractis personalitatibus: de facto eximemanet subsistens: consequenter autem remaneret persona vna.

¶ Num

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæstio.

¶ *Num abstractio per modum resolutionis sit in Diui: is aliquo pacto reperta.*

¶ In responsione ad tertium dubium occurrit, quid intelligat autor nomine abstractionis per modum resolutionis. Et est ratio dubij, hinc inde ex hac-met responsione, quoniam ex principio huius responsionis apparet, quod abstractio per modum resolutionis est abstractio, qua aut vniuersale à particularibus, aut forma a materia abstrahitur: quo nam hæc Abstractio est, de qua loquitur est autor in prima parte quæstionis quadragesimæ, ar. 3. quum dixit abstracta personalitate nihil manere: quâ hic arguendo explicitè affert: & respondêdo exponit, quod vero dictũ est, loquendo de abstractione per modũ resolutionis. Ex calce autẽ huiusmet responsionis apparet oppositũ, dum dicitur, potest tamẽ aliquid eorũ quæ dicuntur de deo, intelligi sine alio, non per modum resolutionis. Ex his enim verbis clarè habetur, q̃ abstractio per modũ resolutionis non habet locum in Deo. Tunc sic Abstractio per modũ vniuersalis & particularis: & similiter per modũ formæ & materiæ, habet locum in Deo: sed abstractio per modum resolutionis non habet locum in Deo: ergo abstractio per modum resolutionis non est abstractio, qua vniuersale à particularibus aut forma à materia abstrahitur. Assumptum probatur inquia secundum abstractionem vniuersalis a particularibus. Deus abstrahit a patre, à Filio & Spiritu sancto: vt ibidem autor dicit, & secundum abstractionem formæ à materia, communis spiritio abstrehit à Patre. Vnde abstractis personis, remanet Deus: & abstracta communi spiratione remanet persona patris, quamuis secũdum neutram abstractionem abstractis personalibus proprietatibus remaneat hypostasis: vt ibi dicitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod sermo literæ huius formaliter est intelligendus de abstractione resolutiua, & non de hac vel illa specie abstractionis resolutiuæ. Per cuius intellectu considerandum est, quod quia resolutio compositionem oppositur, cuius signum est, quod vnaquæque res in ea resolvitur ex quibus composita est, & quod vltimum in resolutione primum in compositione dicitur. ideo vbi nulla est compositio rerum vel intellectuum, ibi nulla resolutio formaliter, & proprie loquendo, locum habet. Compositionem autem intellectuum dico, non ex parte Intellectus tantum multipliciter intelligentis simplicissimũ, fed ex parte rei, qualis est compositio ex genere & differentia, vbi non rerum, sed rationum compositio est, ex parte tamen rei. Natura siquidem generis alia est a natura differentiæ: vnde & separatis inuicem, quamuis in vnum rem coeant: & propterea ex natura rei oritur distinctio & compositio intellectuum generis & differentiæ & consequenter resolutio, ita quod abstractio resolutiua continet sub se abstractionem generis à differentiis, & vniuersalis à particularibus, & formæ à materia, quoniam in omnibus his proprie sumptis inuenitur compositio & resolutio rei, vel intellectuum ex parte rei. Et quoniam in Deo nulla est compositio siue secundum rem, siue secundum rationem ex parte rei: ideo optime in litera dicitur, quod in Deo non habet locum abstractio resolutiua, ita quod hoc, quod in calce huius responsionis dicitur, est illudmet, quod dictũ est in principio corporis huius articuli, quod intelligendo Deum, sicuti est, non habet in eo locum abstractio. In cuius signum in calce huius responsionis contraponitur, id quod in corpore articuli contra positum est, scilicet abstrahere ex parte intellectũ tantũ, multipliciter & diuisim intelligẽdo quod simplex est.

Ad id aũt quod obiicitur ex prima parte, dicitur q̃ autor hic loquitur de illa abstractione, de qua ibi loquit⁹ est, sed aliter, quia ibi loquutus est de speciebus abstractionis resolutiuæ, scilicet vniuersalis à particularibus, & formæ a materia: hic loquitur de ipsis in suo genere, scilicet abstractione resolutiua. Rursus ibi negat remanere personas, admittẽdo in illa materia abstractionẽ non resolutiuã, sed quasi ad modũ resolutionis quoniã expresse ibi dicit q̃ ibi nec vniuersale, nec particulare, nec forma, nec materia inuenitur, &c. hic negat non solũ in illa materia, sed totaliter in diuinis habere locũ abstractionẽ resolutiuã propriè & formaliter sumptam. Quæ constat nõ obstare, si non resolutiua abstractio proprie & formaliter, sed admodum ad imitationem resolutiuæ abstractionis, in diuinis admittitur abstractio, & vniuersalis à particularibus & formæ à materia: vtraque enim sic admissa continetur sub abstractione non resolutiua, sed ex parte intellectus tantum. Vnde omnia consonant, & hæc de quæstione hac in primo sensu.

¶ In secundo autẽ sensu, an scilicet abstractis personalitatibus ab actu incarnationis posset natura diuina assumere humanam, prænotanda sunt duo. Primum est, quod ista abstractio intelligitur quo ad hoc tantũ, quod est ẽsse per se primo terminũ assumptionis ita quod quemadmodum in causando abstrahimus de facto à personis non simpliciter, sed tanquàm à per se primo ratione causandi, (quoniã indiuisa sunt opera Trinitatis: & diuinæ personæ causant per se primo, in quantum sunt hic Deus: quia causant per se primo rationem naturæ, sta ñtãdo in ista hypothesi, abstractio fieret à per se primo terminãte assumptionem, vt scilicet persona non secundum se, sed ratione subsistentis naturæ, hoc est inquantũ sunt hic deus per se primo terminarẽt assumptionem, sicut de facto per se primo illam causant inquantum sunt hic Deus.

¶ Secundum est, quod disputatio & decisio quæstionis iuxta hunc sensum non debet egredi ad aliquam conditionẽ, quæ de facto non remanet in Deo stante huiusmodi abstractione: sed consequenter esset, vt in priori sensu concessum est: & debet stare infrà limites earum conditionum, quæ in Deo remanere de facto intelligũtur, stante huiusmodi abstractione, Et propterea quia abstrahendo personalitates à per se primo terminate assumptionem, non remanet personalitas per se primo terminans: sed remanet subsistẽtia naturæ per se primo terminãs, remanet hic Deus per se primo terminãs: sicut modo de facto hic Deus est per se primo causans. Et iuxta quia personalitates non abstrahunt à secundario terminare assumptionẽ. Sicut nec modo abstrahunt à secundario, hoc est per naturã causare: quoniã oporteret personas per naturã terminare, sicut oportet modo per naturam causare: ideo secundum hoc procedendum est. Et dicendũ est, quòd Deus posset assumere naturam humanam & æternaretur tãc ista assumptio per se primo non ad naturã diuinã, vt sic sed ad individuũ naturæ diuinæ, hoc est ab subsistẽs in diuina natura, hoc est ad hunc Deum. Constat enim tantum esse differẽtiam inter diuinam naturam, vt naturam, & subsistens in natura diuina, vt deitas nec genita, nec generãs sit in mysterio Trinitatis, Deus autem sit generãs & genitus: & à fortiori in mysterio Incarnationis subsistens, vt subsistens terminaret, & non natura vt natura. Et quoniã subsistẽs in natura diuina habet rationẽ hypostasis seu personæ (incomplete tamen: vt patet ex superius dictis) ideo si hic Deus primo terminasset assumptionẽ, esset vnio non in natura, seu in persona seu hypostasi, complete tamen quo ad per se primo terminum. Quod ideo addo quia quo ad secundarium terminũ esset etiam vnio in persona completè tam sicut hic Deus nõ inuenitur nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus, ita tũc hic Deus homo nõ inueniretur nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus. Sicut enim nunc quicquid cõuenit huic Deo secundum se, cõuenit Patri & Filio & Spiritui sancto: ita tũc esse hominẽ, quia conueniret huic Deo secundum se, hoc est non ratione trium personarum cõueniret cuilibet personæ diuinæ. Vt vtendo hac ratione habere hoc potes ab Autore in art. 2. huius q. in responsione ad secundum: & sic vnio terminata per se primo ad hunc Deum, terminaretur secundario ad omnes & singulas personas diuinas: ita per hoc considerato vtroque termino, scilicet primario & secundario humanæ naturæ assumptæ personalitas propria, qua careret, supplereturque perfecte quo ad perfectam rationem personalitatis: quàm supplectionem nõ faceret primarius terminus assumptionis secundũ se. Quoniam tam assumptio quàm vnio huiusmodi si fieret, nõ esset omnino eiusdẽ rationis cum assumptione & vnione, quæ facta est: esset enim per se primo ad subsistẽs cõmune, quæ vero facta est per se primo ad subsistens, incõmunicabile esset per se primo ad personã incõplete, quãuis excellẽtiorem omni persona creata, quæ facta est per se primo ad personam complete. & iam excellentiorem omni persona creata esset secundario ad omnes personas Trinitatis, quæ facta est ita per se primo ad vnam illarum, scilicet Verbum, quod nullo modo ad alias duas. Esset tamen eiusdem rationis aliqualiter, hoc est quo ad hoc quod esset vnio similis vnioni in persona, & indicanda secundum dicta de vnione in personatine ꝓlert tamen. Et ad ostendendũ hanc identitatem rationis in vtraq; vnione, scilicet si fiat ad subsistẽs in natura diuina & si fiat per se primo ad personam. Autor in litera præsentis arti. disiunctiue bis dixit subsistentiã vel personalitatem: & superius in q. 2. vt ibi expositum est, vsus est hypostasis, suppositi, & personæ nomine communiter ad personã complete & incomplete. Vnde nullũ video in hac materia differentiem inter Autoris doctrinã & Sco. in 3. sen. di. 6. q. 2. Cauendus tamẽ videtur in re hac Duran. ibidẽ, q. 4. nõ vt contrarius nobis, sed vt cõtrarius veritati & ignoris propriam vocem, aut abutens vocabulis. Veritati quidẽ contrarius pro quãto negat sequi stante hac hypothesi, omnes personas, scilicet Patrem & Filium & Spiritum Sanctum incarnatas, quia erroneũ est vnam personam nõ posse incarnari sine alia. Nescio vnde iste somniauit errorẽ hunc stante ista hypothesi, cum euidẽter pateat, q̃ stante positione ista, oporteret personas diuinas ita cõuenire ad incarnationẽ terminãdo mediãte natura, sicut modo cõueniũt causando illã mediãte natura. Sed cõstat modò verũ simpliciter, & absolute esse, q̃ Pater causauit assumptionẽ illã, & similiter Filius causauit, & similiter Spiritus sanctus causauit, quia causant illã inquãtũ sunt hic Deus, ergo tũc esset similiter verum simpliciter, quòd Pater & Filius & Spiritus sanctus terminaret assumptionem illã, & consequenter quia causarent & terminarent, vere ac necessario dicere ntur incarnati. Quomodo autem vocabulis abutatur, aut propriam vocem ignoret, nõ est præsentis propositi ostendere vbi non arguendi alios, sed exponendi diuum Tho. ꝓnuncia assumpta est, ad veritatis notitiam capessendam, sit si eautum reddidisse lectorem.

a Super Quæstionis tertiæ Articulum quartum.

Titulus intelligendus est vt sonat, scilicet vt de vna persona verificetur assumere, & de alia non.

b ¶ In corpore articuli non ponitur formaliter, sed elicitiuè conclusio responsiua: nã in corpore nõ habetur nisi ista cõclusio. Vna persona potest assumere fine alia non quo ad operationem, sed quo ad terminum. Ex quarum habetur ista vera simpliciter, Vna persona potest assumere sine alia assumẽte. Et hanc principaliter intendit Autor. Pro hac ergo in litera conclusio posita primo manifestatur, quare duas partes habet: quia assumptio importat duo, scilicet operationem & terminum. Secundo probatur quo ad partem negatiuam, scilicet non quo ad operationem: quia actus assumentis fit virtute diuina communi tribus personis. Tertio probatur quo ad partem affirmatiuam, scilicet quo ad terminum: quia terminus est persona. Quarto manifestatur tota cõclusio: quia tres personæ secerũt naturã vnius vni personæ. Ex hac autem conclusione & eius probatione manifestè sequitur, principaliter intenta conclusio tacita: nam ex eo quod assumere importat vtrumque, scilicet operationem & terminum, oportet vtrũque inuenire in illo, de quo verè enuntiandum est assumere & non alterum tantum. Et quia in nulla persona diuina inuenitur vtrumq; nisi in vna tãtum: ideo vni personæ conuenit assumere sine alia assumente.

¶ In responsione ad primum peripice doctrinã datam in præcedenti articulo de quæstione nouiter mota, consona esse Autori hic dicenti quod ratio illa, scilicet ista essentia est communis, &c. procedit ex parte operationis, & subiungẽ ti & sequeretur conclusio, si solam illam operationẽ importaret assumptio abiq; termino, qui est persona. Vnde habes, quod si assumptio non importaret personã pro termino, quod assumptio esset communis tribus personis: sed in hypostasi seu abstractione posita, assumptio nõ importaret personam pro per se primo termino: de tali enim termino sermo est, sed huiusmodi igitur in tali casu assumptio communis esset tribus personis secundum Autoris doctrinam.

a Super Quæstionis tertiæ Articulum quintum.

Titulus clarus est, nihil aliud apponendo, quàm titulus sonet, quod dico, quia non quæritur an simul potuerit alia persona eandem naturam assumere, sed simpliciter an potuerit assumere. Ad quod verificandum non requiritur simultas: sed sufficit, quod sicut solus filius est incarnatus: ita solus Pater fuisset incarnatus, aut solus Spiritus sanctus.

¶ In corpore articuli vnica est cõclusio respõsiua quæsito affirmatiuè. Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere sicut & filius. Probatur. diuina virtus potuit naturam humanam vnire personæ Patris vel Spiritus sancti, sicut vnit eam personæ Filij: ergo Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere. Antecedens probatur syllogisticè: Virtus indifferenter se habens ad plura potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sed virtus diuina indifferenter se habet ad omnes personas: ergo. Maior manifestatur ex potentia rationali. Minor verò & ex parte virtutis quia virtus diuina communiter & indifferenter se habet ad omnes personas & ex parte personarũ, quia cõmunis ratio personalitatis omnium personarum eadẽ est, hoc est vnus est

2 ¶ Præterea, per incarnationem diuinam homines assecuti sunt adoptionem filiorum: secundum illud Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis, iterum in timore, sed Spiritum adoptionis filiorum. Sed filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis quę non conuenit nec Patri nec Spiritui sancto: vnde dicitur Roman. 8 Quos præscíuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui Ergo videtur, quod nulla alia persona potuerit incarnari, præter personam Filij.

3 ¶ Præterea, Filius dicitur missus & genitus natiuitate temporali, secundum quod incarnatus est. Sed Patri non conuenit mitti, qui etiam est innascibilis: vt in Prima parte habitum est * ergo saltem persona Patris non potuit incarnari.

4 SED CONTRA est, quòd quicquid potest Filius, potest Pater & Spiritus sanctus: alioquin non esset eadem potentia trium personarum. Sed filius potuit incarnari, Ergo similiter Pater & Spiritus sanctus.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm vna sit trium personarum potestas, potuit quicuis persona Diuina humanam assumere naturam.*

b RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est, * assumptio duo importat, scilicet ipsum actum assumentis, & terminum assumptionis: quorum quælibet diuina persona est ratione: quoniam quælibet diuina persona est tione, quia subsistit in communicabiliter in diuina

num Assumptionis: principium autem actus est virtus diuina: terminus autem est persona. Virtus autem diuina communiter & indifferenter se habet ad omnes personas: eadem etiam est communis ratio personalitatis in tribus personis, licet proprietates personales sint differentes. Quandocunque autem virtus aliqua indifferenter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorum suam actionem terminare: sicut patet in potentiis rationalibus quæ se habent ad opposita, quorum vtrumque agere possunt. Sic ergo diuina virtus potuit naturam humanam vnire personæ Patris vel Spiritus sancti, sicut vniuit eam personæ Filij. Et ideo dicendum, quod Pater vel Spiritus Sãctus potuit carnem assumere, sicut & Filius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filiatio temporalis, qua Christus dicitur filius hominis, non constituit personam ipsius, sicut filiatio æternæ sed est quiddam consequens natiuitatẽ tẽporalem. Vnde si per hunc modũ nomen Filiationis ad Patrem vel Spiritum sanctũ transferretur, nulla sequeretur confusio diuinarum personarum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd filiatio adoptiua est quæ dam participata similitudo filiationis naturalis. Sed fit in nobis appropriatè à Patre, qui est principiũ naturalis filiationis: & per donum Spiritus sancti, qui est amor Patris & filij, secundum illud Gal. 4. Misit Deus Spititum Fili sui in corda nostra clamantem, Abba pater. Et ideo sicut filio incarnato, adoptiuam filiationem acceꝑimus ad similitudinem filiationis naturalis eius: ita Patre incarnato adoptiuam filiationem reciperemus ab eo tanquam à principio naturalis filiationis, & à Spiritu Sancto tanquam à nexu communi Patris & Filij.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Patri conuenit esse innascibilem secundum natiuitatem æternam: quòd non excluderet natiuitas temporalis. Mitti autem dicitur filius * Dei secundum Incarnationem, eo quòd est ab alio, sine quo Incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

ARTICVLVS VI.

a ¶ Virum plures personæ diuinæ possint assumere vnam numero naturam.

AD SEXTVM sicut proceditur. Videtur quòd duæ personæ diuinæ non possint assumere vnam & eandem numero naturã. Hoc enim suppositio, aut essent vnus homo vel plures. Sed non plures: sicut enim vna natura diuina in personis pluribus nõ patitur esse plures deos, ita vna natura humana in pluribus personis non patitur esse plures homines. Similiter etiam non possent esse vnus homo: quia vnus homo est iste homo, qui de monstrat vnam personam: & sic tolleretur distinctio trium personarum diuinarum: quod est inconueniens. Non ergo duæ aut tres personæ possunt accipere vnam naturam humanam.

2 ¶ Præterea, assumptio terminatur ad vnitatem personæ vt dictũ est. * Sed non est vna persona Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo non possunt tres personæ assumere vnam naturam humanam.

3 ¶ Præterea, Damas * dicit in 3. lib. & Aug. in primo de Trini. * quòd ex incarnatione Filij Dei consequitur, quòd quicquid dicitur de Filio Dei, dicitur de Filio hominis, & eõuerso.

persona diuina hac ratione, quia subsistit in communicabiliter in diuina natura: licet proprietates personales, quibus subsistitur, sint distincta: sicut quilibet homo vna & ea dem ratione est persona: quia scilicet subsistit in natura humana, quãuis alia sit personalitas mea & alia illius. Consequentia autem probatur: quia quum assumptio duo importet, scilicet actum & terminum, principium actus est virtus diuina, terminus vero personæ ex hoc enim quod vtrũque cõcurrere posset in qualibet persona, antecedens dicit consequens, est, quod quælibet persona potest assumere quod cõclusio dicit. Vbi nota quod hoc quod pro probatione consequentiæ est, principio corporis articuli aliatum est, potest aliter introduci, vt scilicet velut suppositio quæ dam monstrans requisita ad posse assumere & ad quæ resolui oportet potentem assumere, scilicet in virtutem diuinam & personalitatẽ. Et sic formatur syllogismus vt supra ad probandum antecedens, & consequentia relinquitur per se nota.

a ¶ Super quæstionis tertiæ Articulum sextum.

Titulus articu- iam dictis patet intelligendus de personis diuinis secundum suas personalitates proprias, vt ab inuicẽ distinguuntur. Potest ẽtiam dupliciter intelligi an plures personæ diuinæ possint vnam & eandem naturã assumere. Primo loquendo de personis, vt conueniunt in natura diuina, hoc est secundum quòd sunt vnus Deus: & in hoc sensu quæstio superi⁹ discussa est, & hic nõ quæritur. Secundo, loquendo de personis, vt ab inuicẽ distinguuntur: ita quod quælibet persona trahat naturam illam ad suam propriam personalitatem, sic vt nõ personetur in alia ex hoc, quod personatur in vna, & econtra, sed personetur in vna, vt distinguitur ab alia. Cuius oppositum accideret, si hic Deus primo incarnatus esset: quoniam vna & eadem ratione qualibet persona diceretur incarnata, scilicet ratione individui naturæ. Et vt vnico verbo dicatur, quæstio hic est, an plures personæ possint vnã numero naturam assumere, vt per se primo diuersi termini assumptionis: sic enim non quælibet persona diuina, sed quælibet persona diuina assumẽs, per se primo tc minaret assumptionẽ. Et ad hoc denotandum Autor non querit an omnes personæ diuinæ possint assumere, sed an duæ, vt ex dualitate

Annot. 3. dist. 4. 2. artic. 4.

Damas. li. 3 c. 3. & q. Lib. 1. ca. 11. ca. & 13. collig. tom. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exercentelligas, quòd non est sermo de personis, vt conueniunt, sed vt distinguuntur hæc per hoc quælibet sit per se primo terminus assumptionis.

b ¶ In corpore articuli sunt duæ conclusiones. Prima est. Non est impossibile diuinis personis, vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam. Secunda est, Esset tamen impossibile, vt assumerent vnã hypostasim vel personam humanam. Probatur vtraque simul, ex vnione animæ & corporis in Christo non fit noua hypostasis neque persona: sed natura vna assumpta in diuinam hypostasim, non per potentiã naturæ humanæ, sed per potentiam diuinæ personæ: ergo ma gis erit hoc iudicenda se cundã conditionẽ diuinæ personæ assumentis, quã secundum conditionem naturæ assumptæ: ergo non est impossibile diuinis personis, &c. Antecedens est ex se euidens. Prima consequentia probatur: quia tota ratio facti in mysterio Incarnationis est potẽtia facientis secundum Aug. Secũda vero cõsequẽtia probatur: quia condicio diuinitum personarum talis est, quod vna earum nõ excludit aliam à cõmunione eiusdem naturæ, sed solum à communione eiusdem personæ. Vbi vides quod ex hoc, quod non se excludunt à communione eiusdem naturæ, tenet consequentia quòd ad primam conclusionem, & ex hoc quod se excludunt à communione eiusdem personæ. Tenet consequentia quo ad secundam conclusionem: quæ autoritate Anselmi confirmatur.

Annot. ¶ Aduerte in hoc processu, quod Autor vnico verbo excludit obiectiones argentium ex conditione naturæ, dicẽdo, quod natura communis pluribus suppositis est infinita seu illimitata: quoniam hoc soli diuinæ conuenit naturæ, & similiter quod quælibet natura finita est terminabilis totaliter vnico supposito. Hæc enim & similia in litera soluuntur, du dicitur quod nõ per potentiã naturæ assumptæ, sed per potentiã personæ assumentis, hoc my stertium iudicandũ est. Concedatur ergo quod vna numero natura suapte natura cõmunis pluribus suppositis, est illimitata ac infinita, & quod nulla natura nisi diuina est huiusmodi. Et si assumeretur ad plures personalitates, nõ propterea esset suapte natura cõmunis pluribus, sed ex potentia facientis. Similiter omnis vna numero forma subsistantialis suapte natura vnica, totaliter terminatur personalitate propriased ex hoc nõ habetur, quin diuina potentia possit pluribus alienis personalitatibus terminari: quoniã hoc nõ perpotentiam naturæ, sed per potentiã assumentis personæ fit. Et est semper ieimo de naturali potentia naturæ, & non de potentia obedientiali eiusdem, potẽtia enim obedientiæ est, quæ respondet potentiæ personæ assumentis: & secundum illam natura potest assumi ab vna & pluribus diuinis personis.

Quæstio. ¶ *Num possibile sit duas vel plures personas diuinas vnã assumere naturã.*

¶ Circa primum conclusionem dubium ex Sco. in 3. dist. 1. q. 2. occurrit: vbi tenens oppositum fundat se super hac ratione, in omni dependẽtia essentiali vnum dependens non dependet præcise nisi ad vnũ quod totaliter terminat eius dependentiam: sed in illa vnione est dependentia essentialis vnius naturæ, & vna persona terminat totaliter eam: ergo. Maior probatur in omni dependentia causati ad causam. Et simile inquit, videtur in omnibus dependentiis, quæ non sunt causatorum ad causas: quòd quum dependentia alicuius fuerit totaliter terminata ad aliquid ipsum, non potest dependentia eiusdem rationis dependere ad aliud. Et confirmatur hoc de accidente respectu pluriũ subiectorũ primorũ. Minor probatur: quia personalitas creata totaliter terminatur ipsã: & illa stante nõ posset simul esse in alia persona creata vel increata nõ minus enim terminat naturã & dependentiam eiusdẽ personalitas cuiuscunq; personæ diuinæ, quam termina etur in se: itur, &c.

¶ Ad hanc Scoti rationẽ respondeũ est singula discutiendo: & sic etiam principalẽ materiã declarãdo. Maior igitur propositio assumpta à Scot. non est vera nisi tripliciquasi glossa subintellecta: prima est supra ly dependentia intelligatur de dependentia propria, & hoc dico: quoniã dependẽtia proprie nõ inuenitur sine causalitate: quãuis enim aliquid sit alteri sine causalitate annexũ, nõ tamẽ dependẽtia proprie inter illa est, vt patet inter correlatiua, quorũ neutrũ vt sic ab altero depẽdet in quocunq; genere causæ: & inter differẽtias diuinas ex oppositio eiusdẽ generi, quarũ neutra ab altera depẽdet: & tamẽ ratcorrelatiua, quã huiusmodi differentias simul esse oportet. Scotus autẽ Dependẽtiã nomine vtitur & cũ causalitate: & sine causalitate: vt patet. Et propterea si extẽso noie, vtẽdo dependẽtia, Maior nõ est vera nisi apponatur altera glossa supra ly. Non dependet, q intelligatur de dependentia ommino eiusdẽ rationis, ita q sit dependẽtia eiusdẽ speciei specialissimæ: & in hoc Scot' cõsentit. Et altera supra ly Totaliter, quod intelligatur tã intẽsiue, quã extẽsiue: nõ dato q vnũ terminaret totaliter intẽsiue, nõ propterea haberet q illud vnũ terminaret totaliter extẽsiue. Exemplũ, albi vt quatuor similitudinẽ terminat totaliter intẽsiue aliud albũ, vt quatuor. nõ tamẽ terminat totaliter extẽsiue, quia potest tertiũ poni simile. Oportet aũt ad veritẽ candã maiorẽ illã, hãc apponere glosã: alioquin nõ est vera de dependentia essentialẽ nõ causali. Quoniã ex naturalis rationis lumine nulla apparet maior dependentia essentialis nõ causalis, quã ea, quæ est vnius relatiui ad propriũ correlatiuum, quin diffinitur & essentialiter constituitur per esse ad aliud. Constat aũt quod vnum relatiuũ sic essentialiter dependet ab vno totaliter intẽsiue terminãte illud, quod non totaliter extensiue terminat illud, vt patet de duplo & dimidio, & æquali & simili, & aliis huiusmodi: idem enim duplum eadem numero duplicitate duplum est, non solum ad A dimidium, sed ad B, & C & vnũ æquale eadem numero æqualitate æquale est omnibus

Si ergo tres personæ assumerent vnã naturam humanam, sequeretur quòd quicquid dicitur de qualibet trium personarum, diceretur de illo homine: & econuerso, quæ diceremur de illo homine, possent dici de qualibet triũ personarũ. Sic ergo id quod est proprium Patris, scilicet generare filium ab æterno, diceretur de illo homine: & per consequens diceretur de filio Dei, quod est inconueniens. Non ergo est possibile, quòd tres personæ diuinæ assumant vnam naturam humanam.

¶ SED CONTRA, Persona incarnata subsistit in duãbus naturis, diuina scilicet & humana, Sed tres personæ possunt subsistere in vna natura diuina. Ergo etiam possunt subsistere in vna natura humana, ita scilicet, quòd sit vna natura humana à tribus personis assumpta.

CONCLVSIO.

¶ Non est impossibile personis diuinis vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam, sed tamen impossibile est vt assumerent vnam hypostasim, seu humanam personam.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est * ex vnione animæ & corporis in Christo, non fit neque noua persona, neque noua hypostasis, sed fit vna natura assumpta in personam vel hypostasim diuinam. Quod quidem non fit per potentiam naturæ humanæ, sed per potentiam diuinæ personæ. Est autem talis diuinarum personarum conditio, quod vna earum non excludit aliam à communione eiusdem naturæ, sed solum à communione eiusdem personę. Quia igitur in mysterio incarnationis tota ratio facti, est potentia facientis (vt August. dicit in Epistola * ad Volusianum, magis circa hoc est iudicandum secundũ conditionem diuinæ personæ assumentis, quam secũdum conditionem naturæ humanæ assumptæ. Sic ergo non est impossibile diuinis personis, vt duæ vel tres assumant vnam naturã humanam. Esset tamen impossibile vt assumerent vnam hypostasim, vel vnam personam humanam, sicut & Ansel. * dicit in lib. Cur Deus homo, quòd plures personæ non possunt assumere vnum eundemque hominem, scilicet in vnitatem personæ.

indigens altera causa. Sed dependentia nõ causalis potest sine imperfectione & indigentia inueniri, vt patet in relatiuis, quæ in diuinis sine omni imperfectione & indigentia inueniuntur: per hoc potest aliunde, puta ex alterius conditione prouenire, quod etiam terminet quod iam terminatum ab alio est. Et sic est in proposito: quod non ex eo quod filius Dei imperfecte terminet personaliter, naturam humanã, neque ex eo quod natura humana assumpta à filio Dei remaneat imperfecta personaliter, prouenit quod Pater posset illam ad propriam etiam personalitatem assumere: sed ex conditione personæ Patris hoc est ex infinitate suæ sufficientiæ prouenit, quod etiam potest illammet personare.

¶ Ad confirmationem de accidente respectu plurium subiectorum primorum, dicitur primo quòd nulla apparet implicatio cõtradictionis, quod Deus accidẽti alicui det vnitatem numerelem in se, & conseruando illam ponat illud accidens in pluribus subiectis primis secundum se, & quod in tali casu neutrum esset subiectum primum extẽsiue, nisi secundum se, hoc est, quæ rum est ex parte sui esset subiectum primum extensiue, & daret vnitatẽ numeralem: sed diuina potentia aliter de facto operatur. Dicitur secundo quod dependentia accidentis à subiecto primo est depẽdetia causalis: est enim subiectum primum causæ accidentis, vt patet: & ideo non confirmatur per hoc Maior illa quo ad dependentiam non causalem. Hæc de Maiore.

¶ Ad minorem autem dicitur, quod in illa vnione est dependentia essentialis non causalis: ac per hoc non proprie dependentia, sed transeundo hoc ad bonum sensum, negandũ sunt duo: primo quod in illa vnione sit dependentia vnius omnino rationis, secundo, quod vna persona, puta Verbum totaliter eam terminet intensiue & extẽsiue. Ratio primæ negationis est, quia persona diuina personaliter sumpta sunt quodammodo vnius & quodammodo diuersarum rationum, nam secundum communem rationem personalitatis sunt vnius rationis, vt in præcedenti articulo patet: secundum vero proprias rationes suarum personalitatũ sunt diuersarum rationũ: paternitas enim & filiatio & processio diuersarum sunt rationum. Constat autẽ ex hoc quod humanitas Christi ita facta est Filio, quòd nõ patri nec Spiritui Sancto assumptionẽ terminari per se primo ad personalitatem filij secũdum sibi propriam rationem: alioquin terminaretur primo ad commune Filio & Patri & Spiritui sancto. Concurreret igitur diuinæ personæ ad assumptionẽ, vt etiã sunt diuersarum inter se rationum. Et consequenter, natura assumpta à Verbo vniri, & posse vniri alteri. Patri aut Spiritui sancto: alterius est ratiõis ab vniri filio. & posse vniri Filio, si Arist. verũ dixit. 3. Phy. quòd posse fanari & posse infirmari sunt diuersarum rationum, alioquin sanari & infirmari essent idem. Ex hoc igitur, quòd personalitates, quæ sunt termini vnionum, sunt diuersarum rationum, habetur quod potentia obedientiæ, qua natura assumpta potest vniri personæ Patris, alterius est ratiõis ab illa qua vnita est filio, & quã potest vniri Spiritui sancto. Et consequenter habetur, quòd in illis vnionibus non esset dependentia vnius rationis simpliciter & absolute, vt argues assumit: sed diuersarũ rationũ simpliciter, propter diuersas rationes terminorũ per se primorũ: vnius autẽ rationis secundũ cõmunẽ rationem personalitatis. Ratio secũdæ negationis iam patet, quod licet Filius totaliter intensiuè terminet naturam humanam & eius dependentiã ad personam: non tamen totaliter extẽsiue, nec secundũ omnẽ dependentialẽ potẽtiã alterius rationis.

¶ Ad probationem minoris, quum dicitur personalitas creata totaliter terminaret ipsam, & illa stante non posset simul esse in alia persona creata vel increata: ergo personalitas increata: respondetur concedendo antecedens pro vtraque parte, sed negando sequelam.

¶ Et ad probationẽ sequelæ, quũ dicitur. Quia non minus terminaret natura & dependentia eiusdẽ personalitas quæcunque diuinæ personæ etiã ter minaretur in se, posset negari hoc quantũ ad nõ minus extensiue. Verumtamẽ proprie loquendo, respondendum est, quòd non minus sed alio modo & alia ratione terminat persona diuina, & dico negatur ex hoc enim assumpto pro secundo argumonium peccat ratio secundum nõ causam vt causam. Non enim ideo, quia minus terminet persona diuina relinquit naturã adhuc assumptibilẽ vt argumentum ponit, sed quia alio modo & alia ratione terminat, ideo relinquit

relinquit naturam assumptam adhuc assumptibilem ab alia persona diuina.

Ad cuius clariorem perceptionem scito, quòd hæc humanitas, si propriam personalitatem haberet, modus habendi propriam personam esset, quia ipsa humanitas esset principium constitutiuum suæ personæ: ex vnione enim animæ & corporis constitueretur non solum vna natura singularis, sed etiam vna persona: ratio quoque habendi propriã personam esset sua substantialis ac perfecta natura extra causas suas in rerũ natura sibi dimissa. Et quia hæc humanitas suapte natura non se extendere potest, nisi ad constituendum vnã personam sibi propriam, & personæ repugnat assumi ab alia persona in vnitate personali (intereunt liquidem hic maniẽtia implicatio contradictionis) ideo hæc humanitas sic personatur ex propria persona in Sorte, quod terminatur in illa intensiue & extensiue, Nec potest stante illa vniri personaliter cum quacunq; alia persona creata vel increata: quia esset duo contradictoria simul vera: esset enim vna persona, & non essent vna persona cum assumente: vt patet. Sed hæc humanitas alio modo & alia ratiõe personatur per assumptionem: quoniam non constituendo personam personatur: vt patet in humanitate Christi, quæ personatur per personam verbi, quæ non cõstituitur per illam humanitatem, sed fuit ab æterno. Et hinc prouenit differentia inter hanc humanitatem personatam propria personalitate, & per eandem personalitatem Verbi, quod illa remanet in se inassumptibilis sta verò, quia in aliena personalitate subsistit, potest assumi absque hoc, quòd illa aliena filij appropriata personalitas assumatur. Ex diuersis ergo modis terminandi propria vel aliena personalitate, patet quare natura personata propria personalitate nõ potest assumi, & quare personata aliena potest assumi: quia scilicet per propriam terminatur, constituendo illam per alienam non constituendo illam. Diuersa quoque ratio est vtrobique terminandi: nam & diuina persona terminat ex sua infinitate, vtpote aliena persona subsistens in alia natura (dictum est enim supra quod proprium est diuinæ personæ ob sui infinitatem subsistere simul in diuersis naturis) & natura humana non naturali, sed obedientiæ potẽtia personatur per alienam personam: persona autem Sortis non ex aliqua excellentia, sed ex naturali adæquatione terminat personaliter naturã suam, & econtra natura sua naturaliter est per illam adæquabilis personaliter. Et hinc etiam prouenit, quod cũm qualibet persona diuina sit infinita, qualibet personare potest humanitatem hanc non ex indigentia naturæ (vt dictum est) sed ex sufficientia personæ potentis communicare illi naturæ eriam suam personalitatem. Ex his autem habes, quod non solum dependentia huius humanitatis respectu singularum personarum diuinarum quo ad assumi, est diuersarũ rationum inter se, sed etiam quòd dependentia seu terminatio huius humanitatis respectu diuinæ personæ & respectu personæ propriæ, sunt diuersarum rationum: licet omnes conueniant in vna communi ratione termini, quia scilicet sunt ad personam. Ruit ergo à fundamentis vndique fabrica Scotica, & merito, quoniam hanc humanitatem personari simul à pluribus personis diuinis, nihil aliud est, quàm communicare huic humanitati plures personalitates alienas infinitas, appropriando illas illi. Et per hæc patet quare repugnat hanc humanitatem habere simul plures personalitates creatas, aut creatam & increatam: quia scilicet vtrobiq; esset implicatio contradictoriorum: dum natura hæc in propria personalitate poneretur vna persona cum alia persona. Et non repugnat habere simul plures personalitates increatas: quia per hoc non ponitur, vnam personam assumi in vnitatem personalem alterius personæ. Et hæc pro nunc sufficiant de hac quæstione.

c ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc positione facta, scilicet quòd tres personæ assumerent vnam humanam naturam, verum esset dicere quòd tres personę essent vnus homo, propter vnam naturam humanã. Sicut enim nunc verum est dicere, quòd tres personæ sunt vnus Deus propter vnam diuinam naturam, sic verum esset dicere, quòd essent vnus homo propter vnam naturam humanam Nec ly vnus, importaret vnitatem personæ, sed vnitatem in natura humana. Non enim posset argui ex hoc, quòd tres personę sunt vn' homo, quòd essent vnus simpliciter: nihil enim profiibet dicere, quòd homines qui sunt plures simpliciter, sint vnus quantũ ad aliquid: puta vnus populus. Et sicut Aug. * dicit 6. de Tri. diuersum est natura Spiritus Dei & spiritus hominis, sed inhærendo fit vnus spiritus: secundum illud 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo vnus spiritus est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa positione facta humana natura esset assumpta in vnitate, non vnius personæ, sed in vnitatem singularum personarum: ita, scilicet quòd sicut diuina natura habet naturalem vnitatem cum singulis personis: ita natura humana haberet vnitatem cum singulis per assumptionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd circa mysteriũ Incarnationis sit communicatio proprietatum pertinentium ad naturam: quia quæcunq; conueniunt naturæ, possunt prædicari de persona subsistẽte in natura illa, cuiuscunq, naturæ nomine significetur. Prædicta igitur positione facta, de persona Patris poterunt prædicari & ea quæ sunt humanæ naturæ, & ea quæ sunt diuinæ: & similiter de persona Filij & Spiritus sancti. Non autem id quod conueniret personæ Patris ratione propriæ personæ, posset attribui personæ Filij aut Spiritui sancto, propter distinctionem personarum, quæ remaneret. Posset ergo dici, quòd sicut pater est ingenitus, ita homo esset ingenitus, secũdum quod ly homo supponeret pro persona Patris. Si quis autẽ vlterius procederet. Homo est ingenitus, filius est homo, ergo filius est ingenitus: esset fallacia figuræ dictionis vel accidentis. Sicut & nunc dicimus Deum esse ingenitum, quia Pater est ingenitus: nec tamẽ possumus concludere, quòd Filius sit ingenitus, quamuis sit Deus.

ARTICVLVS VII.

a ¶ Vtrum vna persona diuina possit assumere duas naturas humanas.

¶ In eodem modo articulo in calce corporis circa autoritatẽ Anselmi, aduerte, quod Durandus in tertio senten. distinct. 1 ãe prima, qua tione tertia la tenter arguit Autorem quasi exponentem per ly vnum eundemque hominẽ personam humanam, dicens contra hanc expositionem. Anselmus concedit quòd vna persona assumpsit hominem, & negat plures personas posse assumere vnum hominem non intelligitur igitur per ly vnum eundemque hominem, ex se ipsomet conuincẽdus est. Anselmus volebat excludere aliquid quod possit sub apparenti qua tione cadere, non potest aũt aliter cadere sub apparenti qua tione quod plures personæ diuinæ sint vna persona, nisi quia vniuentur in vna persona humana. Et sic exponit Autor: non enim potest intelligi, q sint plures personæ diuinæ in vna persona diuina: quia plures homines sunt suppositi distincti, & ibi esset tantũ vnum suppositũ. Ergo prædicta positio est omnino impossibilis. *Abrot.* *3. dist. 1. q. 2. art. 5.* *Art. præc. & art. 2. huius quæstionis q. 2. ar. 2. & 3.*

3 ¶ Præterea, Incarnationis mysterio tota natura diuina est vnita toti naturæ assumptæ, id est cuilibet parti eius: Est enim Christus perfectus Deus & perfectus homo, totus Deus & totus homo: vt Damas. * dicit in 3. lib. Sed duę humanæ naturæ non possent totaliter sibi inuicẽ vniri: quia oporteret quòd anima vnius esset vnita corpori alterius: & quòd etiam duo corpora essent simul, quod confusionem induceret naturarũ. Nõ ergo est possibile, quòd vna persona diuina duas humanas naturas assumat. *Lib. 3. orthod. fid. cap. 7.*

¶ SED CONTRA est, quòd quicquid potest Pater, potest filius. Sed Pater post incarnationẽ filij potest assumere naturam humanam aliam numero ab ea, quam Filius assumpsit: in nullo enim per Incarnationem Filij est diminuta potentia Patris vel Filij. Ergo videtur quòd filius post Incarnationẽ possit aliam humanam naturam assumere præter eam, quã assumpsit,

CONCLVSIO.

¶ Potest persona diuina præter humanam naturam, quam assumpsit, aliam numero humanam naturam assumere.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd illud quod potest in vnum, & non in amplius, habet potentiam limitatã ad vnum. Potentia autem diuinę personę, est infinita, nec potest limitari ad aliquid creatum. Vnde non est dicendum, quòd persona diuina ita assumpserit vnam naturam humanam, & tamen non propterea essent vnus homo simpliciter. Dixit enim hæc ambo propter differentiam, quæ esset inter vnum Deum & vnũ hominẽ in tribus personis: quoniam tres personæ sic sunt vnus Deus, quòd sunt vnus numero Deus, & est ibi vere vnus Deus simpliciter: sed tres personæ sic essent vnus homo, quòd non essent vnus numero homo: quia nullus esset ibi vnus numero homo, communis Patri & Filio & Spiritui sancto: sicut est vnus numero Deus communis Patri & Filio & Spiritui Sancto. Et similiter non esset ibi vnus homo simpliciter, quia non esset homo vnus secundum naturam & personam, quam vnitatẽ importat vnus homo simpliciter, sed essent tres homines numero in vna natura humana: quia esset plures personæ humanæ secundum vnam naturam humanam. Sed quoniam hoc ad vocabula spectat, parui refert, si scitur quid esset in re, qualitercunque exprimeretur.

b ¶ In eodem 6. artic. aduerte diligenter verba Autoris, dum hæc positi one facta dicit, quòd tres personæ esset vnus simpliciter. Dixit enim hæc ambo propter differentiam, quæ esset inter vnum Deum & vnũ hominẽ in tribus personis: quoniam tres personæ sic sunt vnus Deus, quòd sunt vnus numero Deus, & est ibi vere vnus Deus simpliciter: sed tres personæ sic essent vnus homo, quòd non essent vnus numero homo: quia nullus esset ibi vnus numero homo, communis Patri & Filio & Spiritui Sancto: sicut est vnus numero Deus communis Patri & Filio & Spiritui Sancto. Et similiter non esset ibi vnus homo simpliciter, quia non esset homo vnus secundum naturam & personam, quam vnitatẽ importat vnus homo simpliciter, sed essent tres homines numero in vna natura humana: quia esset plures personæ humanæ secundum vnam naturam humanam. Sed quoniam hoc ad vocabula spectat, parui refert, si scitur quid esset in re, qualitercunque exprimeretur. *Annot.*

a ¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum septimum.

IN titulo artic. 7. aduerte quòd istæ quæstiones, quæ hic mouentur de possibili, nõ ideo mouẽtur, vt discutiatur Dei potentia: sed vt exinde mysteriũ incarnationis factæ magis innotescat. Manifestatur siquidem ex his, quæ discutiendo has quæstiones. dicuntur, qualis, quantus, &c. est per se primo terminus incarnationis, scilicet persona Verbi, & qualis est huiusmodi vnio ex respecto, ad alias personas, & naturas maeis ac magis explicetur. *Annot.*

b ¶ In corpore articuli vna est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè. Persona diuina præter naturam quam assumpsit potest alią numero naturam assumere. Vbi antequam afferatur probatio, nota quòd quia Assumere principium & terminum Assumptionis importat, ideo conclusio probatur primo ex parte termini, scilicet potentia diuinæ in diuina persona, secundo ex parte termini, scilicet personalitatis diuinæ. Vnde quo ad primũ probatur sic: Quod potest in vnum, & non in amplius habet potentiam limitatam ad vnum: sed potẽtia diuinæ personæ est infinita. nec limitabilis ad aliquid creatum: *Comment.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum: ergo. Quo ad secundum probatur sic: Si non posset assumere aliam naturam, sequeretur quod personalitas diuinæ naturæ esset ita comprehensa per vnam naturam, quòd ad eius personalitatem alia assumi non posset: sed hoc est impossibile, quia increatum à creato comprehendi non potest, ergo.

Annot.

¶ Circa istam propositionem. Quod potest in vnum & non in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum, aduerte quòd est intelligenda formaliter, scilicet si inquantò est ex parte potentiæ, in vnum & non in amplius, non si aliunde proueniret, quod posset in vnum & non in amplius, puta ex modo agendi, quia agit per modum naturæ, quæ est determinata ad vnum, non argueret limitationem potentiæ. Sed si ex ipsa potentia est, quod possit in vnum tantum, limitationem in illa arguit: quoniam potentia, vt potentia, extendit se ad potibile, quod non comprehendi tur vnitatenisi quod excludat multitudinē. Vnde in art. vlt. q. 41. in 1. par. dictum est, quòd nō ex impotentia Patris est quod vnus tātum Filius genitus & generabilis in diuinis. Et quia hæc propositio procedit ex parte potentiæ, ideo simpliciter & absolute assumpta est propositio illa.

Art. præced. Annot.

¶ Circa probationem ex parte termini, nota diligentissime, Autorem habere pro inconuenientiā ac impossibili personam diuinam vt terminum comprehendi à natura creata. Hoc enim nihil aliud est dicere, quàm docere (quod iam præliminis respondendo Scoto) hoc q̄ persona diuina nō solū est infinita in essendo, & causando ratione naturæ diuinæ, sed est infinita in terminando ratione suæ personalitatis incōprehēsibilitas siquidē increatæ personæ vt termini à natura creata, vt assūpta nihil aliud significat quā infinitatē in terminādo increatæ personæ. Et, vt ex eelsa Dei balbutiēdo, vt possumus, ꝛsonemus, dicendū est, q̄ infinitas diuina, vt est naturæ seu naturalis, cōstituit infinitū ens & infinitā causam: vt autē est personæ seu personalis, cōstituit infinitā personam vt sic: quod claudit in se infinitā in terminādo. Et ideo potest quæ libet diuina persona subsistere nō solū in plurib' naturis, scilicet naturali & assūpta: sed etiā in pluribus assū ptis: & eadē ratiōe in infinitis, si infinitæ inuenirentur simul.

Art. præced. ad 2.

q. 2. art. 6. ad 1.

D. 249.

D. 358.

¶ *Nū nomē aliquod de pluribus dicatur abstq; suppositoꝝ multiplicatione.*

c ¶ In responsione ad primū perspice, q̄ constitit in hoc, q̄ natura substātiæ creatæ multiplicatur multiplicato supposito cōstituto per ipsam: nō aūt multiplicato supposito non cōstituto per ipsam: vt patet in litera.

Annot.

d ¶ In responsione ad secundū obiectio Scoti. 3. Sent. dist. 1. q. 3. occurrit dictis contra hoc q̄ sequeretur quòd possemus dicere, q̄ plures per sonę sunt plures Dij. Pro

bæum: Secundum hoc tale concretum habet vnitatē vel pluralitatem ex vnitate vel pluralitate suppositi.

¶ Ad hoc dicitur, quod in litera non dicitur affirmatiue multiplicari concretū multiplicato supposito: vt arguēs forte accipit. Sed ponitur, vniuersalis regula negatiue, scilicet nunquā nomen ab aliqua forma impositu pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatē suppositorū. Et ista regula est vera tā in cōcretis adiectiuis, quā substātiuis, tam substātialibus quàm accidentalibus: ita quòd semper ad pluralitatem concretorum exigitur pluralitas suppositorū. Sed cum hoc stat, quod pluralitas suppositorum non sufficiat quādoque, & exigitur etiam pluralitas formæ significatæ, vt de concretis substantiuis in ar. 3. q. 35. primæ par. patet. Et propterea licet vnitas suppositi, optimè inferat singularitatem cōcreti subsātiui (quale est ly homo) nō tamē multitudo suppositorū infert pluralitatem nominis substātiui. Et propterea non sequitur, ergo tres personę sunt dij: nec ergo tres personæ homines in casu præcedentis articuli: vt in hac etiam litera dicitur: & tamē bene sequitur in casu huius articuli, ergo verbū Dei nō est homines, sed vnus homo.

Inf. art. 3. ad 3. Tim. 2. Ephes. 4.

c ¶ In responsione ad tertium perspice rationem, quare pra sentis articuli positione facta, hæc humana natura præassumpta non assumeret aliam naturam humanā, quæ post assumeretur, cū qua tamē concurreret, in eādem numero personalitatē, & natura diuina assumeret quācūq; naturā humanam quæ vnieretur personaliter verbo Dei. Nō inquā est, quia filius Dei est sua deitas, nō aūt est sua humanitas. hinc enim fit, vt cuicunq; personaliter vnitur filij Dei ipse primo, eidē secūdario vniatur, dico & naturæ assūptæ & cuilibet eius parti: vt patet ex autoritate Da. Et hinc fit, quòd vna humanitas non esset vnita alteri, ita quòd nec ipsi naturæ post assumptæ præcedens vniretur, nec alicui eius parti, sed per accidens coincideret in vnam personam, inter se distin ctè etiam loco. Et ex hoc sequeretur, quòd non esset communio conueniē tium illi personę secūdā vnam naturam assumptam cū cōuenientibus sibi secundū aliā assumptā, imo posset simul mori secundum vnam. & vi uere secundum aliā. Etsi verbi gratia secundū primam naturam vocaretur Christ⁹, & secūdū secūdā vocaretur Ioannes, mortuo Christo nō posset dici mortuus Io. sed bene diceretur mortu⁹ De⁹ & Dei filius: & similiter viuo Ioanne tantū, nō vere dicetur viuus Christus, sed viuus Deus & Dei filius: & sic de similibus.

Lib. Sent. dist. 1. q. 3. occurrit.

¶ *Super Quæstionis tertiæ Articulum octauum.*

Titulus octaui articuli clarus est.

a ¶ In corpore vna est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè. Conuenientissimum fuit personam filij incarnari. Probatur tripliciter: primò ex parte vnionis. Similis conuenienter vniuntur: persona filij & humana natura tam secundum cōmunē creaturæ rationē, secundū quā propriā rationē sunt similes: ergo. Minor quo ad primā partē & probatur simpliciter, quia verbum Dei est exemplaris similitudo omnis creaturæ: quia verbum artificis est exemplaris similitudo eorum, quæ fiunt ab artifice: & probatur applicando ad deducendam inconuenientiā incarnationis primo in communi, quia artifex per conceptam formam quā condidit rem aut collapsum: secundo, in speciali ex tribus inuentis in dependentia creaturarum à verbo: primum est, participatio similitudinis exemplaris: secundum consistit in propriis naturis: tertiū, modus, quod mobiliter consistat. Quibus conuenienter adiungitur tria perfectiora, scilicet super participationē vnio non participatiua, sed personalis: super constitutionem in propria re partitio in diuinis, scilicet gratia, gloria, & vita ex lestis: super mobilitatem æternæ & immutabiliter vitam felicitatēque habere: quo ad secūdum vero partem probatur similiter primo simplitudo "simpliciter" quo ad duo se habentia, vt causa & effectus, primo quia Verbum est conceptus æternæ sapientiæ: ergo omnis sapientia hominū ab æterna sapientia derivatur. Secundo ex hoc quia propria perfectio hominis vt rationalis, quæ est sapientia, consistit in participando veritatem Dei. Quod probatur esse plo. sicut perfectio discipuli in participando veritatem magistri & autoritate. Fons sapientiæ, &c. Probatur deinde explicādo quòd supra participationem diuini verbi, in qua propria perfectio hominis secundum mentē cōsistit, conueniētissimè apponitur, vt ipsum verbum Dei personaliter vniatur naturæ humanæ, vt cōsummata sit hominis perfectio: vt scilicet quæ inchoatur in participatione ipsius verbi humana perfectio, consummetur non in participatione, sed in personali adeptione ipsius Verbi. Reliquæ rationes clarè patent in litera.

Inf. art. 3. ad 3. Tim. 2. Ephes. 4.

a ¶ *Super Quæstionis quartæ Artic. primum.*

Titulus articuli primi q. 4. in corporis principio declaratur, quod intelligitur de assumpti bili non secundū potentiā passiuā naturalem, & in responsione ad primū, nec secundū potentiam obedientiæ ad omnipotentiam Dei: sed secundum potentiam cōgruitatis ad vnionem personalem. Et ratio omnium in locis suis patebit.

b ¶ In corpore articuli est vnica conclusio: Sola natura humana est assūptibilis. Probatur. Hæc duo scilicet cōgruentia dignitatis & necessitatis, soli naturæ humanæ conueniunt: ergo sola natura humana est assumptibilis. Antecedens quo ad exponentē assumptiuā probatur: quo ad dignitatē quidē, quia natura humana nata est astringere per propriā operationē, cognoscēdo & amādo verbū Dei: quo ad necessitatē vero, quia subiacēs peccato originali indigebat reparatione. Quo ad exponentē autem negativam probatur: quia creatura irrationali, deest dignitas naturæ autem angelicæ deest congruitas necessitatis. Consequentia probatur, quia assumptibile dicit aptū natum assumi à diuina persona non per potentiam passiuam naturalem: ergo per potentiam cōgruitatis ad vnionem personalē diuinam. Hoc vltimo assumptum probatur: quia potentia passiua naturalis non se extendit ad id, quod transcendit ordinem naturalem.

¶ Circa hæc, quæ dubitationes sunt, quæ ex dictis litera in responsionibus argumentorum soluuntur. Primum dubium est circa consequentiam illam, Assumptibile non atte assumptibile secundū potentiam passiuam naturalem: ergo secundum congruentiam assumptibile. Quæ consequentia non valet: quoniā potest attendi secundū potentiam obedientiæ.

3. dist. 2. q. 1. ar. 1. & 4. contra c. 55 versum & 4 In epist. 3. non multū ante medium 10. 2.

¶ Ad hoc ex responsione ad primum in litera respondetur, quòd creatura denominatur aliquales ex eo quod cōuenit eis secundum propriam causā, non autem ex eo quod conuenit eis secundum primas & vniuersales causas, intelligēda est cum grano salis, scilicet quando oppositæ denominationes conueniunt illis secundum proprias, & secundum primas causas. Et hanc glossim manifestat Autor esse suæ intentionis

q. præced. art. 8.

Hom. 34. in euang. ante med. illius.

Annot.

QVAESTIO QVARTA DE MODO VNIONIS EX parte Naturæ humanæ assumptæ, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de Vnione ex parte assumpti. Circa quod primò considerandum, occurrit de his, quæ sunt à Verbo assumpta. Secundò, de coassumptis, quæ sunt perfectiones & defectus. Assum

ptibilis. Antecedens quo ad exponentē assumptiuā probatur: quo ad dignitatē quidē, quia natura humana nata est astringere per propriā operationē, cognoscēdo & amādo verbū Dei: quo ad necessitatē vero, quia subiacēs peccato originali indigebat reparatione. Quo ad exponentē autem negativam probatur: quia creatura irrationali, deest dignitas naturæ autem angelicæ deest congruitas necessitatis. Consequentia probatur, quia assumptibile dicit aptū natum assumi à diuina persona non per potentiam passiuam naturalem: ergo per potentiam cōgruitatis ad vnionem personalē diuinam. Hoc vltimo assumptum probatur: quia potentia passiua naturalis non se extendit ad id, quod transcendit ordinem naturalem.

¶ Circa hæc, quæ dubitationes sunt, quæ ex dictis litera in responsionibus argumentorum soluuntur. Primum dubium est circa consequentiam illam, Assumptibile non atte assumptibile secundū potentiam passiuam naturalem: ergo secundum congruentiam assumptibile. Quæ consequentia non valet: quoniā potest attendi secundū potentiam obedientiæ.

¶ Ad hoc ex responsione ad primum in litera respondetur, quòd creatura denominatur aliquales ex eo quod cōuenit eis secundum propriam causā, non autem ex eo quod conuenit eis secundum primas & vniuersales causas, intelligēda est cum grano salis, scilicet quando oppositæ denominationes conueniunt illis secundum proprias, & secundum primas causas. Et hanc glossim manifestat Autor esse suæ intentionis

3. dist. 2. q. 1. ar. 1. & 4. contra c. 55 versum & 4 In epist. 3. non multū ante medium 10. 2.

q. præced. art. 8.

Hom. 34. in euang. ante med. illius.

Annot.

¶ Vnde circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrium humana natura fuerit magis assumptibilis à filio dei, quā aliqua alia natura.

¶ Secundo vtrum assumpserit personam.

¶ Tertiò, vtrum assumpserit hominem.

¶ Quartò, vtrum fuisset conueniens, quòd assumpsisset naturam humanam à singularibus separatam.

¶ Quintò, vtrum fuisset conueniens, quòd assumpsisset humanam naturam in omnibus eius singularibus.

¶ Sexto, vtrum fuerit conueniens, quòd assumeret humanam naturam in aliquo homine ex stirpe Adæ progenito.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum natura humana fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quàm aliqua alia natura.*

A PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd humana natura non fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quàm quælibet alia natura. Dicit enim Augustinus in Epistola, *ad Volusianum, In rebus mirabiliter factis tota ratio facti, est potentia facientis. Sed potentia Dei facientis Incarnationem, quæ est opus maximè mirabile, non limitatur ad vnam naturam cùm potentia Dei sit infinita. Ergo natura humana non est magis assumptibilis à Deo, quàm aliqua alia creatura.

2 ¶ Præterea, Similitudo est ratio faciens ad congruitatem Incarnationis diuinæ personæ: vt suprà dictum est. *Sed sicut in creatura ratione inuenitur similitudo imaginis, ita in creatura irrationali inuenitur similitudo vestigii. Ergo creatura irrationalis assumptibilis fuit, sicut humana natura.

3 ¶ Præterea, In natura angelica inuenitur expressior Dei similitudo, quàm in natura humana: sicut Greg. Dicit in hom. *de centum ouibus, introducens illud Ezec. 28. Tu signaculum similitudinis. Inuenitur etiam in angelo peccatum, sicut in homine: secundum illud Iob 4. In angelis suis reperit prauitatem, ergo natura angelica fuit ita assumptibilis, sicut natura hominis.

4 ¶ Præterea, Cum Deo competat summa perfectio, tanto magis est Deo aliqui simile, quantò est magis perfectū. Sed totum vniuersum est magis perfectum, quàm partes eius, inter quas est humana natura, ergo totum vniuersum est magis assumptibile, quàm humana natura.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Prouer. 8. ex ore Sapientiæ genitę. Delicię meę esse cum filiis hominū. Et ita videtur, esse quædam congruētia vnionis filij Dei ad humanam naturam.

CONCLVSIO.

¶ *Cum humana natura intellectualis existens apta sit, verbum Dei per cognitionem & amorem attingere, & originali peccato obnoxia magis reparatione indigeat, ea sola ex natura assumptibilis à verbo fuit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid assumptibile dicitur quasi aptum assumi à diuina persona. Quæ quidem apritudo non potest intelligi secundum potentiam passiuam naturalem: quæ non se extendit ad id quod transcendit ordinem naturalem, quem transcēdit vnio personalis creaturæ ad Deum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in subiunctio exemplo de morbo: qui secundum propria dicitur incurabilis, quamuis secundum Deum oppositam denominationem habeat, & dicatur curabilis. Ita quod intendit Autor, quòd quando denominatio aliqua sic se habet ad creaturas, quòd secundum propria affirmatiue & secundum primā causam negatiue, aut econtra secundum propria negatiue & secundum primam causam affirmatiue sunt denominandæ: tunc creaturæ denominantur aliquales simpliciter, secundum propria, & non secundū primam causam, sed cum additione, vt patet in exemplo literæ, morbus denominati potest curabilis & incurabilis secundū propria, & secundum primā causam curabilis, & ideo simpliciter dicitur curabilis vel incurabilis, attendendo ad propria, secundum primam autem causam dicitur cum additione curabilis, per dei potentiam. Et simile est in proposito: creaturæ simpliciter dicuntur assumptiles, quæ congruitatem habent ad vnionē personalem, & inassumptibiles, quæ illa carent: cū quo tamen stat quòd omnes naturæ dicantur assumptiles cum additione, scilicet per Dei potentiam.

¶ Ad primam ergo obiectionem dicitur quòd potentia obedientiæ, quæ respondet omnipotentię diuinæ, claudit in proposito sub denominatione ex omnipotētia dei, eiusdem enim rationis est, quod denominetur natura assumptibilis ex potentia Dei, & ex potētia obedientiæ, qua creatura subditur Dei tēpore absoluto: & ideo præmissa est in hoc processu, sicut potētia Dei.

¶ Ad secundū dicitur, quod licet assumptibile dicatur solummodo in ordine ad Deū: attēdi tamen potest etiam ex parte congruentiæ naturæ secundū illius propria, & ex parte omnipotētiæ dei, & secūdū hoc opposito mō natura aliqua est denominabilis: & ideo secūdū propria dicitur cōgrue assūptibilis vel inassūptibilis.

¶ Ad tertiam conceditur, quod creatura denominatur simpliciter aliqua les ex Dei potentia, quando ex propriis non sunt oppositio modo denominabiles. Nec oppositum habetur ex litera sane intellecta.

Quæstio. ¶ *Nam angeli reparatione indigerint sicut homo.*

¶ Dubium secundum est, quomodo verum est, quòd in angelis deficiat necessitas reparationis: quum angelica natura adhuc reparatione indigeat.

¶ Ad hoc dicitur quòd non intendit Autor excludere ab angelica natura indigentiam seu necessitatem reparationis, sed congruētiam necessitatis: ita quòd licet in angelica natura sit maior indigētia, quia irreparabilis est illius lapsus: quia tamen necessitas illa non habet congruitatem ad reparationem, quia est necessitas non vix fed termini: ideo notanter dicitur, quòd deest angelicæ naturæ congruitas ex parte necessitatis tā in corpore articuli, quàm in responsione ad tertium.

Annot. ¶ Nota in dictis huius articuli illā propositionē de potētia passiua naturali q̄ nō se extēdit ad id quod trāscendit naturalē ordinē: quoniā verissima est, & formalis, & propria, & secundū illa iudicāda, quę hic atq; illic inueniūtur dicta. Secundū quā patet quod potētia naturalis intellectus nostri nō se extendit ad visionē Dei, &c. Vnde & hic dicitur de natura humana quatenus intellectualis, quod nata est aliqualiter cōtingere per operationē verbū Dei.

Annot. ¶ In responsione ad primum eiusdem primi articuli notandum est, quod hinc apparet Autorē non contradicere suis dictis in 3. sent. di. 2. q. 1. art. 1. nec retractare illa, sed altius ac Theologo dignius loquutus est de assumptibili, sententiam eandem seruans, & sermonem quasi cohibens. Vnde & pertransecundo in hac responsione prætermittit discussionem consequentium, vt ad effectum diuinæ omnipotentiæ, si assumeret angelum aut lapidem. Vnde & nos autoris vestigia sectantes, quæstionem illam, an Deus possit assumere lapidis naturam, tanquam communiter acceptam & sufficienter discussam, & quasi offensiuam plarum aurium, in illius discussione relinquendam duximus. Vide hæc si vis in Autore in loco allegato, & in Capreolo ibidem.

Quæstio. ¶ *Num maius sit vnire Deo in persona, quàm secundum operationem.*

¶ In responsione ad secundum, dubium occurrit circa illud. Multò autem maior & perfectior est vnio ad Deum secundum esse personale, quàm quæ est secundum operationem, quoniam non caret scrupulo propositio ista, & multi glossant, aut negant eam. Est autem ratio scrupuli: quia secundum ista sumpta, vnio personalis communis est rationalibus & irrationalibus, vnio secundum operationem propria est rationalibus. Et rursus vnio personalis: conuenit rationalibus secundum id, in quo communicant cum omnibus subsistētibus: quia conuenit eis, in quantum sunt naturæ potentes subsistere, vnio autem secundum operationem perfectæ felicitatis conuenit eis, inquantum sunt consortes diuinæ naturæ per adoptionem. Maior ergo & perfectior est vnio secundum operationem fruitionis beatæ, quàm secundū esse personale, & propterea ista propositio negatur, seorsum acceptis extremis. Et cōfirmatur, quia maius esse assumere lapidem in filium Dei adoptivum, quàm ad vnionem personalem: quoniam illud implicat contradictionem, hoc non. Glossatur autem, quod vera est in natura capaci visus: vnionis. Et aliquid de veritate illius est, sic intelligēdæ dubitant, quia melius est cōcipere Deū mēte, quā carne: vt dicitur in libr. de sancta virginit. & de beata virgine dicitur, q̄ beatior fuit concipiēdo fide Christi quàm carnem Christi.

¶ In oppositum autem est literæ autoritas ex Augu. super illud. Verbum caro factum est.

¶ Ad hanc quæstionem dicendum est quod procul dubio maius, nobilius, excellentius, perfectiusque est vnire Deo in persona, quàm per gratiam & gloriam consummatam. Et ratio habita est in vltimo arti culo præcēdentis q. quia scilicet vnio personalis non est vnio participata: sed per subsistantiam Dei, conferens non similitudinem aut participationem Dei, sed ipsum esse personale Dei: ita vt persona Dei fiat persona naturæ assumptæ. Vnio autem per fruitionem vnio participatiua Dei est, conferens non esse Dei, sed similitudinem & adoptionem filialem. Est igitur vnio personalis maior: quia confert maius, scilicet esse Deum non participatiue sed personaliter: quantò namque maius est esse Deum personaliter, quàm participatiue, tanto maior est vnio personalis, quam participatiua. Est & perfectior: quia confert perfectius, scilicet esse Deum secundum subsistantiam, hoc eit hypostasim, non secundum accidentia, vt sunt operationes, quibus fruimur Deo: quanto enim perfectius est esse Deum personaliter, quàm accidentaliter, tanto perfectior est vnio personalis, quàm per operationem. Et ideo simpliciter & absolute cum Aug. & Autore fateamur, longe maius esse vniri Deo in persona, quàm per gratiam & gloriam.

¶ Ad primam autem & secundam obiectionem dicitur, quòd dato quòd maius sit illud, quod natum est ex parte entium creatorum conuenire intellectualibus solum, & similiter intellectualibus vt intellectualia sunt, quàm communia: longe tamen maius est quod ex parte Dei potest conferre naturis subsistantialibus vt communicant in natura subsistantiali, quàm id quod est eis donabile secundum earum operationes: quoniam potest naturis conferri esse Dei personale in se ipso, vt sit esse personale earum, quod non conferri potest per operationes. Rationes enim istæ no inferunt, quod vnio per operationem sit maior aut nobilior: sed bene inferunt, quod plus nobilitatis & perfectionis, ex parte creaturæ exigitur ad vnionem per operationem: quia exigitur & natura & operatio intellectualis & gratia seu gloria, quæ non exiguntur ad naturam, vt vnibilem personaliter. Sed cū hoc stat quod ex parte accepti doni longe maior & perfector sit vnio personalis, quia non Deus participatiue, sed in propria ipsius persona habetur à natura vnita.

¶ Ad confirmationem dicitur quod falsum assumitur, & ad probationem respondetur, quod falsissimum est, quòd implicans contradictoria sit maius: quoniam implicans contradictoria non est aliquid, nō est ens, nec non ens, sed ens & non ens simul. Secūdum huiusmodi enim argumenta maius esset albedinem esse nigredinem quàm esse Deum: quia illud implicat, hoc non.

¶ Ad rationem dubij multorum, quia melius est concipere fidem, & c. respondetur negando consequentiam: quoniam non est eadem vtrobique ratio quoniam in conceptione carnali Dei non fit vt concipiens sit Deus, sicut fit in vnione personali, vt homo sit Deus: & propterea non arguitur à simili, sed à lōge alieno. Maximum ergo bonum, quod Christus habet, est quod summ. Ergo est verus Deus: & super ac post hoc habet quòd sit creata fruitione Dei beatus.

c ¶ In responsione ad tertium eiusdem art. nota pro sequētis art. q. quòd hic habetur quod si Angelus iam creatus assumeretur, personalitas eius corrumperetur, ac per hoc aliquid perfectionis in creatura assumpta corrūperetur. Ex hoc enim infinuatur, quod personalitas Angeli aliquid perfectionē addit supra naturam Angeli: quod etiam innuitur de omni supposito & persona sentiendū, dum in responsione ad quartum dicitur. Perfectio vniuersi non est perfectio vnius personæ, vel suppositi.

d ¶ *Super Quæstionis quartæ articulum secundum.*

TItulus articuli 1. satis clarus est quo ad quid nominis personæ humanæ, sed quo ad quid rei, longo tractatu in hoc articulo perscrutandus est.

b ¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito negatiue: Filius Dei nullo modo assumpsit personam humanam. Probatur. Illud quod assumitur, oportet præintelligi assumptioni: persona non præintelligitur in humana natura assumptioni, igitur persona non assumitur. Maior & probatur, quia assumi aliquid dicitur, quia ad aliquid sumitur: & declaratur exēplo, sicut illud quod mouetur localiter, oportet præintelligi ipsi motui. Minor probaturducendo ad impossibile, si persona præintelligeretur, oporteret ipsum vel corrumpi, & sic frustra esset assumpta: vel rema nere, & sic essent duæ personæ: quod est erroneum, quia non esset vnio in persona. *Ric 3. pagina. 4. prin. lib. Lib. 3. t. 6. circa med.*

Cap. 2. to. 3 Quæstio. ¶ *Num persona vel hypostasis addat aliquid supra suam naturam singularem.*

¶ In hoc articulo quæstio difficillima occurrit, quod persona seu hypostasis addat supra naturam singularē. Et hoc tam in subsistantiis compositis, puta quid addit Sortes, supra suam hanc humanitatem compositam, ex hac anima & hoc corpore: & similiter quid addit Gabriel supra suā naturam singularem. Et est specialiter ex verbis huius articuli hinc & inde ratio dubij: quia tā in corpore articuli, quā in responsione ad tertium, habetur, quòd addit aliquid positiuum, dum dicitur, quod personam oporteret corrumpi, si præexisteret assumptioni: quod in præcedenti quoque articulo de Angeli persona dictum est, cum adiuncto, quod aliquid perfectionis corrumperetur. Et rursus dicitur, quod persona diuina sua vnione impediuit, ne natura humana propriam personalitatem habetet: si enim nihil adderet, impedimentū nihilo præstitum esset, in oppositū autem lonat responsio ad secundum, dicens quod naturæ assumptæ non deest propria personalitas propter defectū alicuius, quod ad perfectionē humanæ naturæ pertinet: sed propter additionē, &c. si enim persona adderet aliquid positiuū supra hanc naturā, oporteret illud deesse naturæ assumptæ. Et sic falsum esset, quod personalitas deest non propter defectū alicuius, quod ad perfectionē spectat: constat enim quod si personalitas positiuū aliquid addit, illud ad perfectionē spectat: ea persona significet perfectissimū quid in genere subsitantiæ. Simpliciter autē & generaliter ratio dubij magni est tanta diuersitas opinionum, & obscuritas reperitur. Clandūtur autē in quæstione ista quatuor quæsita: primū est, an persona supra hanc naturā addat in se aliquid, an solum secundū rationē: secundum, an suppositio quod addat aliquid in se, an illud sit positiuū vel negatiuū: tertiū, an illud sit intrinsecū personæ an extrinsecū, & quartū quid est illud positiuum vel negatiuū, intrinsecum vel connotatū. Quæ ad cuiuslibet replicationem simpliciter tractabuntur, est igitur prima opinio, quòd suppositum & natura hæc in omnibus subsitantiis sunt idem re, & differunt solo modo intelligendi, vt quod est, & quo est: ita quod idem est quo & quod diuersa ratione. Natura enim est, vt qua Sortes est homo, Sortes vero est ipsa sua natura, vt participans seu habens illā ab agente. Et huius opinionis est Henricus de Gandauo in quo lib. 4. quæst. 3. Secunda autem opinio est, quod suppositum & natura sunt idem re, quo ad intrinseca, sed differunt realiter quantum ad connotata, quæ ostenduntur ex modo significandi: connotata autem huiusmodi sunt illa quæ simul cū natura habentur sine quibus natura non potest esse. Verbi gratia, Sortes est ipsa sua humanitas in concreto vt significatur habens reliqua, sine quibus humanitas non habetur in rerū natura. Et huius opinionis est Hereuus in quolibet 3. q. 6. Tertia opinio est, quod suppositum & natura differūt realiter, medio modo inter extrinsece & intrinsece: ita quod suppositum addit supra naturā affectionem, qua natura subest accidentibus: ita quod Sortes nō est sua humanitas: quia Sortes significat humanitatem, vt affectam accidentibus humanitas vero non. Ab Hereuco & Ioan. de Neap. recitatur hæc opinio, & improbatur. Quarta opinio est, quod suppositum differt realiter à natura, sicut totum à parte: quia dicit cōpositum ex natura & esse existentiæ, hæc etiā recitatur ab vtroq; dictorum, & improbatur. Quinta opinio est, quod suppositum differt à natura per vnum connotatum extrinsecum, scilicet actum essendi: ponit enim hæc opinio actum essendi non claudi in suppositi ratione (in quo differt à præcedente: & bene dicit in hoc) sed connotari per suppositum: quia esse est proprius actus suppositi, vt quod est. & hæc est opinio Capreoli in tertio sent. dist. 1. quæst. 3. Sexta opinio est, quod persona addit supra naturam hanc aliquid intrinsecum constitutiuum personæ, negatiuum tamen. Et hæc est opinio Scoti in 3. sententiarum dist. 1. quæst. prima, quæ verbis ipsius vrendo, addit duplicem negationem: scilicet dependentiæ actualis à persona diuina, & dependentiæ aptitudinalis respectu eiusdem termini, scilicet personæ diuinæ: hoc est non dependere etiam secundum aptitudinem à persona diuina vt sic. ita quod hæc humanitas est persona per hoc, quòd nec apta nata est terminari ad personalitatem diuinam, nec actualiter terminatur per eam.

Septima opinio propinqua huic est, quòd persona addit supra naturam hanc solam negationem annexam extrinseci positiui, & intrinsecæ vnionis ad illud: ita quòd suppositum significat illammet rem, quam significat natura: sed significat eam vt habet hāc duplicem negationem scilicet quod in nullo extrinseco sustinetur. Et huius opinionis est Io. de Neapoli in quolibet q. 9. Omnium harum opinionum conuenientia in hoc, quod suppositum nihil positiuum intrinsecum addit supra naturam personabilem singularem, fundamentum est quia illud intrinsecum constat non posse esse accidens, nec subsistantiam quæ est forma aut materia, aut compositum ex vtraque. Accedit ad hoc autoritas Aristotelis in cap. 9. prædicamento Metaph. tractantis hanc quæstionem, & dicentis, quod in his, quæ sunt per se ipsa, hoc est quod quid est, & id cuius est: constat enim subsistātium esse de numero eorum quæ sunt, & dicitur per se. Ponendi aut aliquid supra additum negationum vel positiuū, cogit & modus significandi, & assumptio, singularis humanitatis à Christo, sine sua personalitate. Præter omnes autem dictas opiniones recitatur alia opinio à Scoto & Ioanne de Neapoli, si tamē vnāq; eaꝝ ab vtroq; recitatur, tenens suppositum addere supra naturam singularem entitatem positiuam intrinsecam, constitutiuam, ipsius. Sicut hæc inquit Socrates, humanitas addit supra humanitatem, vel sicut modus essendi, vt inquit Ioannes de Neapo. addit supra naturam, cuius est, & reducitur entitas ista ad genus subsitantiæ, sicut esse quale ad genus qualitatis, & punctus ad genus quantitatis. Improbatur quæ ab vtroq; opinio ista. Omnis autem afferre opinionem alicui tem suppositum differre a natura, quia sortes dicit compositum ex materia & forma, humanitas vero formam: quia non esset ad propositum qua ratione: in qua supponimus filium Dei assumpsisse singularem humanitatem compositem ex hac anima & hoc corpore (sicut illud, Perfectus homo ex anima rationali & humano carne subsistens) & tamen non assumpsisse hyposatim humanum.

q. præced. timo Metaph. tractantis art. 1. & 2.

q. 2. art. 6

¶ Examinanda igitur diligentiaque sunt hæc & secundum doctrinam diui Thomæ, & simpliciter. Ex doctrina diui Thomæ, habetur inter naturā & suppositū in creaturis, talem, tantamq; esse differentiam, vt suppositū sit primum subiectum actus essendi in rerum natura, natura non: & similiter quod suppositum sit subiectum filiationis realis, natura non: ita quod si natura sine suo supposito ponereturr, non esset subiectum actus essendi, nec esset subiectum filationis. Et primum quidē dicit autor inferius in q. 17. ar. 2. per totum vbi in responsione ad primum dicit hæc verba. Esse consequitur naturā sicut habentem esse, sed qua aliquid est persona: an autē sine hypostasi sit aut habentem esse. Secundū autem dicit inferius. q. 33. ar. 3. per totū: Vbi in responsione ad primū dicit hæc verba. Naturitas tēporalis causatur in Christo temporalē filiationem realē, si esset ibi subiectū huiusmodi filiationis capax, &c. ex hoc autē quod hæc humanitas & hic homo, sic differūt, quod illa secundū rem neq; actus essendi, neq; filiationis realis est capax, nisi ratione huius hominis vt per se primo subiecti vtriusq;, oportet dicere quod aliqua realis differentia sit inter hāc humanitatē & hunc hominē: ita quod aliquid reale includat hic homo, quod non includit hæc humanitas: qua realitate hic homo habeat quod sit susceptiuū tā actus essendi, quā filiationis realis: cuiusq; realitatis defectu hæc humanitas deficiat ab hoc, quod est esse susceptiuū per se primo actus essendi & filiationis tēporalis. Na hæc differētia in rerū natura est & secundum constitutiuū per se primo subiecti filiationis realis siue actus essendi. Et propterea non potest reduci ad differentiā secundū modos intelligendi, aut significādi: nec ad differentiā secundē extra conatata, quæ cōq; sint illis: quoniam hæc differētia præ nenit omnia extrinseca & modos intelligēdi & significādi, nec ad differētias penes negationes: quoniā negatio non est cōstitutiua subiecti entitatis realis: quanuis sit cocomitās & circūloquēs constitutiuū illud quandoq;. quoniam subiectū entitatis realis vt sic, purū ens reale esse in se sufficit: negatio enim quū nihil formaliter sit, nō dat formaliter alicui enti esse capax entitatis realis. Sed si hæc humanitas & hic homo ita se habent, quod huic humanitati in rerum natura repugnat esse per se primo susceptiuū harum extrinsecarū entitatum realium, scilicet actus essendi vel filiationis, & huic homini conuenit, oportet aliquid positiuum reale claudi in hoc homine, q̄ nō claudit in hac humanitate, quo fiat per se primo susceptiuū huius rei, cuius illa nō est capax. Hæc ratio videtur cōuincere intellectum bene dispositum hantibus fundamētis. De quibus scito quod quīdus Thomistæ aliqui videantur negare fundamentum hoc, quantum ad per se primo subiectum actus essendi, quorū phantasia in quæstione 17. ostendetur aliena à doctrina autoris: nullus tamē inficiari poterit fundamētū hoc esse diui Tho. quo ad per se primo subiectū filiatiōis realis. Et hoc sufficit efficaciæ huius rationis, quoniam tota vis rationis consistit in hoc, quod cōstitutiuū rei in hoc quod est esse per se primo susceptiuū entitatis, realis, oporteat esse realitatem aliquā, sed hic homo in hoc differt ab hac humanitate, quod claudit in se aliquod quo est per se primo susceptiuus alicuius entitatis realis, ie pugnātis huic humanitati: ergo claudit in se realitatem cōstitutiuam in esse, quo differt ab hac humanitate: sed nō differt nisi in esse personali, quo hic homo est hypostasis siue persona, hæc humanitas, nō ergo personalitas huius homīnis addit aliquam realitatem intrinsecè constitutiuam personæ humanæ, supra hanc humanitatem. Hæc ratio non bene ad mentem Autoris de differentia inter suppositū & naturam allata est, apud alios namq;

Universidad de Deusto
BibliotecaCC

scio non valere: quia ponunt in Christo nō solū plura esse, sed etiā nouā filia
tione reale. Et hoc ipsum magis attestatur, q̄ sententia autoris est quæ dicta
est: q̄a consequēter loq̄ndo, ponentes personā non costituī intrinsece ali-
quo positivo supra hanc naturā, consequēter ex negatione personalitatis hu-
manæ nihil reale debet autenre ab homine Christo, quod ea in aliis: quia ni-
hil reale conuenit hominibus ratione negationis, aut huiusmodi. Et p̄ oppositū
tollentes aliqua realitatē a Christo homine, propterea quia aliqua realitas est
personæ & aliqua naturæ, debeant consequenter loquendo dicere, q̄ personali-
tas aliquā realitatem costitutiuā intrinsecē personæ, vt distinguitur ab hac
natura, dicit, quæ in Christo non fuit & ad cuius impeditionē sequuta est
impeditio reliquarum realitatum personalium. Cononat autē hæc sententia his,
quæ in præcedenti & hoc articulo dicuntur de corruptione personalitatis,
& impedimento eiusdē: & his quæ in quarto contra Gen. c. 43. dicuntur du
asserunt quod si hypostasis humana nō remaneret in ea natura, in qua assu-
mēda à Verbo præexistebat hoc sine corruptione accidere nō potuisset: nul
lum enim singulare desinit esse hoc quod est nisi per corruptionem. Hæc ille.

¶ Simpliciter autē & absolutè loquendo, monstratur positio ista ratione cō
sentanea: tā secundū ea, quæ sunt ex lumine naturali, quā secundū ea quæ
sunt ex lumine fidei nota. Rationale siquidem est, vt dupliciter dicta sub-
stātia in 5. Met. scilicet de essentia & de prima subtātia, licet subtantia pro
essentia citra res, cui debetur talis modus essendi, quē circuloquimur p esse p
se, hoc est nō in alio, sicut accidēs est in subiecto: ita subtātia pro subtantia
prima sit res, cui debetur talis modꝰ essendi, quē circuloquimur p esse p se te
rentia: quod repugnet ei esse in alio, vt in quod, siue vt quo, in quod, siue
partimitra quod repugnet ei esse in alio, vt in quod, siue vt quo, in quod, siue
vt pars aut quasi pars in toto. Sic enim ponēdo quemadmodū subtātia pro
essentia nō ex modo essendi affirmatiuo vel negatiuo costituitur, sed ex con
stitutiua intrinsece realitate, cui debetur esse tali modo ita subtantia, p hy
postasi non actu essendi tali modo, sed ex realitate costitutiua ipsius intrin
sece, cui debetur actus essendi, tali modo constituitur. Nec tacita à Philolo-
pho huiusmodi realitas, sed expressa est in proprio costituto p ipsum: dū in
5. Met. subtātia dicitur: est in subtātia pro hypostasi, & subtantia pro esse
tia subtantiali: & in prædicamentis subtātia prima proprie principaliter &
maxime subtantia dicitur, ide autē significetur p subtantia prima, hypostā-
sim, suppositum, & personā: nisi quod persona in solis rationalibus locū hab-
bet, vt patet ex antedictis. Accedit ad hæc, quod nomen hypostasis, aut per
sona, & similiter nomina propria naturarū cū pronominibus, vt hic homo,
hic bos, & similiter pronomina demōstrativa personaliter, vt ego, tu, ille, oēs
conueniūt significare formaliter subtantiā, & non negationē, aut accidens,
aut extraneā. Et omnes hoc fatentur, cur ad quid rei significatæ pertinentes
diuersimus à cōmuni consortione, si & personalitatem negationem esse for-
maliter dicere licet, cur non statur in sententia tanto pauciorum, quanto ma
gis consona communi conceptui? Theologi quoq; ponentes personalitatem
in diuinis positiuā rem, qui ex illa personalitate omnis personalitas in cæ lo
& in terra nominetur, licut ex illa Patre omnis paternitas iuxta Apostoli sen
tentiā, docent nos ad diuinæ personalitatis aliqualē imitationē etiā in crea-
turis personalitatem positiuā rem esse. Amplius, dicentes personam Verbi in
Christo supplere personam humanā, constat quod non dicunt, quod supplet
nihil, negatio autem eā nihil formaliter sed intendunt quod supplet subs-
tantiā, quā significat persona humana seu hic homo: non igitur, personalitas
negatio aut modus significandi, aut extraneum quid est, sed subtantia: loco-
tenus in Christo eā persona Verbi, quæ vere est hic homo & persona huma
na. Amplius, Si natura assumpta à verbo, deseruetur ab eo in suis propriis
naturalibus, esset tunc alia persona verbi Dei, & alia persona illiusmet natu-
ræ humanæ: ergo eliet tunc alia subtantia illiusmet humanitatis: quoniā A-
lia est relatiuis diuersitatis subtātiæ: ergo personalitas addit supra illā singu
larem naturā subtantiā intrinsece costitutiuam formaliter: persona in cle
personali. Nec potest dici ad primā consequentiā, quod esset alia persona ne-
gatiue tantū: quoniā cōstat quod non solum non esset eadē persona cū per-
sona Verbi, sed poneret in numerum cum illa: quoniā essent duæ personæ,
non minus quam modo sunt persona Verbi & persona mea. Est igitur per-
sonalitas realitas costitutiua personæ vt sic: & ideo ad eā consequitur natu re
gationes ac repugnantiæ ad esse quo, & esse partem, & capacitatem ad perso-
nales realitates, vt sunt actus essendi & filiatio, & quod eis & habens esse: &
reliquæ, quæ hypostasi attribuuntur. Est autē huiusmodi realitas in genere
subtantiæ reductiue, sicut reliquæ realitates costitutiuæ subtantiarū, vt ra
subtantiæ reductiue, sicut reliquæ realitates costitutiuæ subtantiarū, vt ra
tionale, & huiusmodi: quaneis non sit differentia, propriè loquendo: sed est
terminus vltimꝰ, ac vt sic purus, naturæ subtātiæ. Vbi tria dico: primo, quod
est terminus naturæ: quod probatur ex hoc, quod naturā personari, est natu-
ram terminari, & personare est terminare naturā: exponimus enim naturam
humanā in Christo personari per Verbum, quia terminatur per illius perso-
nam: & econtra, Verbum personare naturam illam, quia terminat illam. Se-
cundo, quod est vltimus, quoniam natura nunquam est vltimate terminata,
donec personetur: quantumcunq; enim indiuiduetur, nisi personetur, non
est vltimate terminata: vt patet de humanitate Christi, quæ est secundum se
in se singularis & terminabilis per personam Verbi, aut propriam, terminata
autē per personā Verbi. Constat autē, quod ſ terminata est personalitate pro
pria vel aliena, tanre illa non est terminabilis vltrà, nisi forte extēsiue: no ex
parte sui, sed ex omnipotentia alterius potentis etiā seipsum terminū illius
efficere, vt superius dictum est, ſi vna natura assumeretur à duabus personis
diuinis. Sed hoc non tollit quin prima persona assumēs terminauerit vt vlti-
mus terminus, sed terminos multiplicat extensiuè: est igitur personalitas ter
minus vltimus naturæ. Quod autem tertio addidi, vt sic purus, ad maiorem
explicationem, non ad necessitatem appositum est: ad instruendum nouitios,
quod terminare vt terminus, nullam dicit causalitatē, & explanādum, quod
personalitas vt terminus naturæ, nullā causalitatem dicit respectu naturæ
terminatæ, ita quod non solū est extra genera causarū extrinsecarū, sed etiam
extra causas intrinsecas: quia nec in genere causæ formalis: nec in genere causæ
materialis se habet ad naturam, sed vt terminus eius. Vnde & in mysterio In-
carnationis dictū est, quod vnio personalis secundū nullū genus causæ attē-
ditur. Nec hoc est figmentum, sed testimoniū habet ex terminis quantitatis:
punctū enim est ita terminus linēæ, quod nulla causa est illius. Et quod hæc
non volūtarie, sed rationabiliter dicerim, declaro ex autoritate & ratione: au
toritas est diui Tho. in 3. sent. di. 5. q. 3. ar. 3. dicētis, Quod assumitur, trahitur
ad aliquid completius ipsum incompletū existens: & hoc est contra rationē
personæ, quæ maximam completionem importat. Hæc ille. Vbi clare habes
naturam singularem sine personalitate esse incompletam, & personam ma
ximam completionem importare: hoc enim nihil aliud est, quā dicere, quod
natura singularis nō est vltimate terminata, & personam vltimū terminum
naturę, importare. Ratio prima Theologicè manifestata, iam dicta est: quia sci

licet personare & p̄sonari sunt terminare & terminari vltimatē: igitur perso-
nalitas est vltimus terminus. Antecedēs manifestatur: quia idē quando aliter
tacit personalitas propria naturæ, & personalitas aliena, quoniam alienus sup
plet proprium, sed inter alienam & naturam est terminare & terminari: vt pa
tet in mysterio Incarnationis. Ergo ratio altera est ex apparentibus naturali-
bus subsistentiis homogeneis: videmus enim, quod ex tali diuisione res mul-
torum Pradicamentorum simul actu absque alio generante fiunt: ex sola e-
nim ligni vel aquæ diuisione quælibet pars acquirit nouum terminum in ge
nere quantitatis: quoniam ex illa parte, qua continuabantur, qua libet pars
proprio termino actu terminatur de nouo: acquirit nouam relationem, quo
niā qua libet fit actu tota vt patet: acquirit esse in actu propriū, quū prius es-
set in potentia in toto, vtpote pars eius: acquirit nouā hypostasim, quoniā
qua libet pars est hypostasis seu prima subtātia, quam prius non esset prima
subtantia, sed primæ subtantiæ pars. Existente siquidē hypostasi vna in actu
& multis in potentia, conſequēs est secundū doctrinam Aristi. in 2. de Anima
vt sola diuisione hāt duę subtātiæ in actu, quæ prius erāt vna in actu, & duę
in potentia, non minus quam in animalibus imperfectis, existēte vna anima
in actu & duabus in potentia, sola diuisione fiunt duæ animæ. Ex modo igi-
tur, quo videmus multiplicari hypostases, rationi consentaneo apparet, quod
terminationem naturæ singulari superaddat, quoniā terminorum talis est ge
neratio. Et confirmatur hoc autoritate D. Tho. vbi suprà ad tertium argumen
tum, si verbū Dei deponeret assumptā humanitatē, dicentis: Separatio duæ viri
quæ partium totalitatem, totalitas enim & cōpletio idem sonat, eo quod vl-
timata terminatione consummatur. Et quia vero omnia cōsonant, & ex quo
quid est, soluūtur oēs difficultates rei, ideo tāto rationabilior hęc positio mō-
stratur, quāto omnia cōsona ostēdentur, & soluētur difficultates. Ex hoc nāq;
quod realitas personalitatis est termin' vltimus naturę, patet primo difficultas
de idēntitate & diuersitate eius à natura singulari: est enim quodāmodo idē et
quodāmodo nō idē: sicut terminus est terminato quasi idē: & quasi nō idem:
est eni aliquid eius scilicet termin', & nō est illud vt patet de puncto & linea.

¶ Patet secundo de separabilitate: nā potest natura neri sine suo termino in
actu, nō autem econuerso, sicut potest linea esse sine omni puncto in actu, vt
patet de linea circulari: non autem econuerso, quia implicat punctum esse
sine linea: vtpote habens & non habens positionem.

¶ Patet tertio de cōpositione: inter terminatū cū & terminū nulla est cōpo
sitio: nō cū linea cōponitur ex punctis, aut ex linea & puncto: & similiter inter
personalitatē & natura nulla est cōpositio, sed se habet vt termin' & terminatū.

¶ Patet quarto, quod non fingimus nouum subtantiam vltra materiam, sed
mam, & compositum: quoniam appellatione cōpositi intelligitur in subtan
tiis materialibus vtraque subtantia posita in 5. Meta. scilicet essentia & hy
postasis: nam ex materia & forma cōponitur non solum essentia Sortis (sue
positivis: nam ex materia & forma cōponitur non solum essentia Sortis (sue
communiter sumpta vt humanitas: sive singulariter, vt hæc humanitas) sed
etiam ipse Sortes, vt patet. Sed quoniam subtantia distincta est in naturam &
subtantiam primā, & subtantia prima inuenitur in solis subtantiis cōpletis,
sive sint compositæ, sive simplices formæ, in lucem protulimus quid subtan
tia prima seu hypostasis formaliter importat in communi.

¶ Patet quinto sensus verborū D. Tho. qui dixit pluries, quòd personalitas
corrumperetur, si verbum assumpsisset Angelum aut hominem præexistē:
corrumperi enim non est nisi entium, nihil enim moritur nisi viuens: & simi
liter nihil corrumpitur nisi ens. Et cum dixit, quod persona verbi impedi-
uit, ne humanitas illa haberet suum proprium personalitatem: quod innue-
centius vocauit cōsumptione personę, non enim impedita est à nihilo, nega-
tiones autem oēs formaliter sunt nihil, sed ab aliquo: similiter persona verbi
non cōsumpsit nihil, sed aliquid: quod enim nihil est cōsumptibile non est.

¶ Patet sexto sensus doctrinę Aug. & sententia Ecclesiæ quam dicitur quod
persona verbi assumpsit naturā & nō personā: si enim persona negatione ad-
dit formaliter dicēdo, non assumpsit personā, dictum est non assumpsit: nihil.

¶ Patebit & septimo solutio obiectionū. Scot. enim in 3. sen. dis. 1. q. 1. arguit
cōtra hanc positionē quadrupliciter: primo quia tunc esset aliqua entitas po
sitiua in natura humana quę esset inassūptibilis à verbo. hoc est incōuenies.
Tum quia secundū Damas. quòd est inassumptibile, est incurabile: tum quia
omnis entitas positiua creaturę æque est in potentia obedientiali respectu per
sonæ diuinę. Secūdo quia sequeretur, quod humanitas assumpta à verbo, ca-
reat illa entitate positiua: quæ tamen ponitur vltima & quasi actualissima: &
determinatissima in naturali: & hic nō esset homo vniuoce. Et si reputatur nō
inconueniens, quod careat illa, arguo quod ista natura nō posset dimitti sibi,
quin oporteret sibi dari nouam realitatem, vel remanere non personam. Ter-
tio quia sequitur quòd ista natura nō posset dimitti vel esse personata: quia
talis realitas non est realitas naturæ, nec potest contineri per identitatem in
aliqua natura quæ non est eadem sibi. Quarto sequeretur quod natura illecita
aliis posset fieri actu existens: & in nulla persona. Patet sequela quia natura,
quæ assumitur, est prior seipsa, vt est sub realitate personalitatis, quæ non est
eadem realiter aut formaliter natura: & tunc ſ nō assumeretur, sed relinqu e
retur sibi, non esset personata personalitate creata vel increata. Deinde argui
tur sibi, non esset personata personalitate creata vel increata. Deinde argui
Augustinus apud Capreolū in 3. sen. dis. 6. q. 3. Primo ex autoritate Damasceni ai
Augustinus apud Capreolū in 3. sen. dis. 6. q. 3. Primo ex autoritate Damasceni ai
sumptit verbū quicquid in natura nostra plantauit. Et si dicatur, quod assum-
ptit totum, quod pertinet ad naturam: nō totum quod pertinet ad suppositū
contra. Terminus humanitatis est aliquid humanitatis. ergo assumptit etiam
terminum humanitatis. Antecedens probatur, quia punctū est aliquid linea-
tis distincta: contra personā quod conueniat sibi absque personalitate: &
Secundò, si terminatio & personalitas est aliqua realitas: ergo ens, ergo quid
sic negatur, quia implicat duo contradictoria simul, quoniam est constituti-
ditas, & quid: vt patet 7. Met. m. ergo natura aliqua, ergo est assumptibilis à
uus personalitatis. Alio modo, quòd sit aliquid humanitatis totaliter com-
verbo. Et cōfirmatur: quia si distinguuntur realiter à natura, posset Deus ipsam
pietas & hoc est verum, quia est terminus: & vltra hoc est aliquid in poten-
separare realiter, & separatim assumere. Tertio, quia ex hoc sequuntur
tia ipsius humanitatis, quæ secundum se est terminabilis termino proprio.
multa inconuenientia: Primum est quod verbum non posset supplere vicem
illius termini, quām sit quid subsistens & non solū terminus. Secundò quod
verbum non esset homo, quia terminatio illa si poneretur, non esset homo.
Tertium, quod angelus nō posset assumi à verbo: quū in eo nō differat quod
quid est ab eo, cuius est secundum Philosophum. Quartum est quod prima
subtantia non haberet rationem primæ subtantiæ per essentiam, sed per ipsā
realitatē: & sic secunda subtātia esset magis subtantia: quia prima inquisitā
prima, non esset subsistantia. Quintū est, quod nullares subsisteret per se, sed
per aliud à se: sicut corpus non terminatur per se, sed per superficiem: & tamē
conc̄ditur, quod subtātia subsistit per se. Sextū est, quod natura haberet ma
gis rationē suppositi: quoniā natura subsistat realitati personalitatis. Septimū
est, quod suppositū esset quarta subtātia ex tribus cōstituta. scilicet materia,
forma, & illa realitate. Cū igitur ista sunt absona, nō potest illa positio poni.

¶ Ad primū Scoti dicitur, nullū incōueniēs esse quod aliqua realitas creata
sit inassūptibilis. Pro cuius clara resolutiōe distinguendū est, quod sicut subtā
tia dicitur dupliciter, scilicet de hypostasi & de natura, ita entitas seu realitas

dicitur dupliciter, scilicet de realitate hypostatica seu p̄sonali, & de realitate
naturali, hoc est pertēte ad naturā, vt natura distinguitur cōtra hypostasim,
& econtra. Et quū secundū Damas. in Christo naturalia duplicātur, quia duas
habet Christus naturas diuinā scilicet & humanā, personalia aut non multi-
plicantur, sed in vnitate sustunt, quia vnica tantum in Christo persona, scili-
cet hypostalis Verbi: ideo in Christo, sequendo Damascen. doctrinā, imo Ec
clesiæ sententiā, si conſequenter loqui debemus, quicquid spectat ad naturā
humanā, vt distinguitur contra hypostasim humanā, & assumptum est & as-
sumptibile fuit: quicquid autem spectat ad personalitatem humanam, vt di-
stinguitur contra naturā humanam non est assumptibile, non est assumptū,
non fuit nec est in Christo. Et sub mēbro hoc cōtinetur multæ caritates rea
les, quāuis diuersimode, scilicet personalitas actus essendi, & filiatio realis tē
porālis: vt infrà in suis patebit locis. Et ideo nihil horū est assumptibile, di-
uersimode tamē: quia personalitati repugnat contradictorie assumi actui vero
essendi repugnat secundū ordinē rerū: vt infrà q. 17. patebit. Et oēs autoritates
sonantes aliquā integritatē aut vniuersalitatē assumptorum vel assumptibi-
lis intelligenda sunt in genere naturalis, vt distinguuntur cōtra personalia.

¶ Et propterea cū primo obiicit Scotus, quia quod est in assūptibile, est in-
curabile: intelligitur sic: Quod inter naturalia est inassūptibile, est incurabi-
le. Et probatur glossa ex ipsius Damasc. doctrina, ponentis personalia non
esse assumpta. Ad secundā eiusdē probationē negatur illa propositio. Qua-
liber creata entitas est æquè in potentia obedientiæ ad assumptionem: quo-
nis alicui creatæ rei repugnet assumi: vnde in litera dicitur, quod oporteret
personalitatē corrūpi, si natura angelica, vel humana præexistēs assumeretur,

¶ Ad secundū Scoti conceditur, q̄ in Christo non est realitas creatæ perso-
nalitatis: sed falsum est, quod ista realitas sit ad aliquid: quū sit constitutiua
subiecti actus essendi. Et similiter falsum est quod sit determinatissima: imo
nō est determinata, sed terminus: terminus enim nō est terminatus, sicut nec
albedo est alba. Adiuncta aūt sequela, quòd Christus non esset homo vnio
ne, nihil valet: vt D. Tho. docet, quia vniuocatio in nomine hominis attendi
tur, secundū naturæ humanæ radē, & nō secundum personalitatē: ratio au
tem naturæ humanæ eadē omnino est in Christo & aliis hominibus, quāuis
personalitas sit diuersa. Et cum cōtra concessum defectū realitatis p̄sonalis
creatæ in Christo arguitur, quia sequeretur quod sibi eimissa humanitati as-
sumptæ oporteret nouā dari realitatē: respōdetur, q̄ oporteret nouā realitatē
adesse, sed nō de nouo per aliquā nouā actionē dari: sola enim separatio (vt
Autor dixit) dat cōplementū, sublato impedimento illius perfectionis: sicut
sublato impedimēto, grauis descēdit de orium. Iā enim patet ex litera presen
ti, quod p̄sona diuina assumēdo impedit naturā assūptā à propria p̄sonalitate.

¶ Ad tertium Scoti, negatur sequela, nec probatio allata probat illā, quia cō
cessō quod talis realitas nec est natura, nec per identitatē continetur in natu
ra, negatur sequela: & dicitur quod talis ex natura separata à Verbo habetur:
est enim separatio reductiua de potentia ad actum illorum quæ coniunctio
impediebat (vt patet in continuis) huiusmodi autem realitas continetur in
natura quasi in potentia, pro quanto natura est terminabilis ex se tali reali-
tate, non vt actu, sed vt termino proprio.

¶ Ad quartum dicitur, quòd ſ est termo de potentia naturali, negatur se-
quela: quæ nō probatur, quia ſi humanitas nō assumeretur, personaretur pro-
pria personalitate, nō enim omne pri' potest naturaliter fieri fine posteriori.
Si vero sit termo de potentia diuina, fateor nullā me videre impossibilitatis
rationē, quare non possit deus naturā absq; omni personalitate conseruare,
cum actu tamen essendi miraculose conſequēte absq; personalitate, quæ est
proprium illius subiectū secundum naturæ ordinem, cui diuina non est alli-
gata potentia. Et scito quod sicut cūm de integritate & perfectione ac non
defectu hominis in Christo est sermo, intelligitur quo ad naturalia, vt distin
guuntur cōtra personalia: testāte etiā Athanasio. Perfectus homo ex anima
rationali & humana carne subsistens: vbi expresse perfectionē hominis in
Christo, in cōstare ex anima rationali & humana carne posuit: clarū est autē
perfecto nihil deesse, nihil ergo deesse perfecto homini Christo asseritur, ſi
ex anima rationali & humana carne cōstare dicitur: cū quæ perfectiōe liquet
stare defectū personalitatis, quicquid sit illa. Ita quādo est sermo de nouita
te aut acquisitis seu acquisibilibus p humanitatē assumptā ſi sibi dimitteret
ur, & dicitur nihil nouis acquiriaut aduenire, sed per seipsā subsistere, intel-
ligitur de his, quæ non ex ipsa separatione cōsequuntur, & q̄ dimissa sibi g
seipsam dimissa subsisteret. in quo clauditur id, quod ex separatiōe datur seu
essequitur in ipsa natura, negatio enim & exclusio & exceptio nō cadit su-
per cōcomitātibus ipsā separationē, quæ ponitur. Cōstat aūt ex dictis sab an-
tore, quòd separatio dat totalitatē seu cōplementum, qua seu quo hypostasis
dicitur à natura & quod natura assūpta impedita est à propria personalitate,
quæ ad ipsā cōsequeretur separatā: quoniā cessaret vnio, quæ impediuit. Et
ſi ad has duas glossas te resoluēris, perspicies omnia soluta, clara, & consona.

Ad Aureoli primū, respondetur primò, quòd quicquid in natura plantatum
est, assumpsit Verbū: in natura, dixit Damas., nō in persona, verumtamen quia
personalitas plantata est in natura, ad quā sequeretur, ſi non esset impedita a
assumptionem: dicitur secundò, quòd ly quicquid, distribuit pro plantatis in
natura, ita quod cōueniāt sibi, vt distinguitur cōtra personā. Et ſi cōtra hoc
applicetur instantia, allata scilicet, terminus humanitatis est aliquid huma-
nitatis, respōdetur quod terminus vltimus, de quo solo est sermo, sit aliquid
humanitatis, potest dupliciter intelligi. Primò, quòd ita sit aliquid humani-
tatis distincta: contra personā quod conueniat sibi absque personalitate: &
sic negatur, quia implicat duo contradictoria simul, quoniam est constituti-
uus personalitatis. Alio modo, quòd sit aliquid humanitatis totaliter com-
pietas & hoc est verum, quia est terminus: & vltra hoc est aliquid in poten-
tia ipsius humanitatis, quæ secundum se est terminabilis termino proprio.

¶ Ad secundum negatur propriè loquendo, prima sequela: quoniam huius
modi entitates & realitates costitutiuæ non sunt de supposito nisi cutia, quæ sunt, sed
sunt quibus aliqua sunt: hoc enim modo actus essendi & vniuersaliter con-
stitutiua entium entia dicuntur. Vnde secunda sequela nihil valet nec habe
tur 7. Met. Ad confirmationem negatur illa conditionalis. Si distinguuntur
realiter possunt separari & separatim assumi: quoniam non omnia distincta
realiter sunt separabilia: cluis vtrisque.

¶ Ad tertiū negatur sequela multorū incōuenientiū. & ad primū inconue
niens negatur sequela: probatio autē & assumit falsum & est pro nobis. Af-
sumit quidē, falsum dicendo quòd Verbū non est terminatio: quoniā Verbū
est sua personalitas, quæ est vltima terminatio naturæ diuinæ, sicut persona-
litas humana est terminatio naturæ humanæ, sola semper differentia, quæ
Verbū est terminatio subsistēs, sequitur q̄ potest supplere vices terminatiōi
creatæ, quę nō est suæ terminatū, vtpote præhabens quicquid est in huius-

modi creatis terminationibus. Ad secundum inconueniens similiter negatur
sequela: nec probatur per hoc, quia terminatio illa nō esset homo: quia nō opor
tet quod terminatio illa sit homo, sed quod cōstituta per terminationem il-
lam ſi homo. Quod est verū, quia persona humana, qua cōstituitur illa termi
natione, est homo. Et patet nullitas huiusmodi arguendi ex differētiis: ex hoc
enim quod rationalitas non est animal, non sequitur ergo constituta per ra-
tionalitatem, non est animal. Ad tertium inconueniens negatur similiter se
quela: quoniam in Angelis etsi non distinguatur natura ab hac natura, quo-
niam seipsa est hæc & hoc intēsit philosophus) distinguitur tamen natura a
ponitur qua distinctiōe vel in distinctione Philosophus nihil dixit: Philoso
phus enim indistinctē vsitur nomine indiuidui & suppositi, & solum per-
tractat de distinctione quidditatis, & eius cuius est, secundū principia naturę
& individuationis. Nec mirum, cu etiam Autor in prima parte, q. 3. ita indi-
stinctē & tractet & decidat quæstionē de distinctione naturę & suppositi: puto
autem in causa fuisse, quod vlgi hodie non fuerint excitata ingenia humana
ad perscrutandas subtilitates inter personā & individuum naturā, nisi myste-
rium Trinitatis & incarnationis reuelatum ad hoc incitasset. Ad quartū dici
tur, exponendo sensum propositionis, subtantia prima est: prima subtātia
per essentiam, quoniam potest dupliciter intelligi: primo per essentiam com-
pletam: & sic est veritima, & sequitur ex positione nostra. Alio modo per es-
sentiam absq; termino proprio: & sic est falsa, quia non sufficit ad rationē pri-
mæ subtantiæ esse sine termino. Nec est verum, quod prima subtantia no sit
subtantia inquantū prima: sicut non est verum quod homo, inquantū ho-
mo non est animal: quāuis nec rationalitas sit animal, nec personalitas sit ip
sa subtantia. Ad quintum negatur sequela: quoniam subtantia dicit subsiste
re per seipsa per suam essentiam cōpletam seu terminatā subsistit. Sed verā
est quod sequitur, quod subtantia interminata seu incōpleta non per se sub-
sistat, sed oportet quòd sit terminata proprio termino. Nec subsistere per pro-
prium terminū distinguitur cōtra subsistere per se, quoniam proprius terminus
aliquid sui est (sicut lineā terminari per punctum, & corpus per superficiē di-
stinguitur contra terminari per se) quoniam non sic est aliud terminus pro-
prius, quin sit aliquid terminari: corpus enim de genere quantitatis non est
aliter terminabile, quām per superficiem propriam.

Ad sextum negatur sequela, & probatio assumit falsum: quoniam termina
tum non subsistat termino: aliud est enim subesse alicui, & aliud terminari per
illud: natura autē terminatur per personalitatē, sicut linea terminatur puncto.

Ad septimum negatur, propriè loquendo, sequela: quoniam terminus non
componit cum terminato, sed bene sequitur, quod vltra subtantiam pro es-
sentia, quæ resoluitur in materiam & formam, & ponit subtantiam compositā
etiam singularem, inuenitur aliter subtantia pro hypostasi simplex vel
compositā: quæ quia nihil addit supra singularem essentiam nisi terminum,
non ponit in numerum cum illa & suis partibus. Et hāc distinctionem iam
accepimus ab Aristotele in 5. Meta.

¶ Restat nunc satisfacere obiectioni in oppositū in principio allatę ex ver-
bis Autoris in responsione ad secundū: circa illud, Persona diuina
sua vnione impeditur, ne humana natura propriam personalitatē haberet: du
bium primo occurrit, An humana natura in Christo inclinetur ad propriam
personalitatem. Et est ratio dubij: quia quod inclinetur, ap̄paret ex hoc, quod
impeditur ab illa: nihil enim impeditur nisi ab eo, in quod tendit, quod ve-
ro nō inclinetur apparet ex hoc: quia ſi inclinaretur naturaliter in propriā
personalitatem, quiesceret violenter in aliena persona, qualis est persona di-
uina, nullum autem violentum perpetuum.

¶ Num humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatem. Quæstio.

¶ Id eodem articulo in responsione ad tertium, circa illud, Persona diuina
sua vnione impeditur, ne humana natura propriam personalitatē haberet: du
bium primo occurrit, An humana natura in Christo inclinetur ad propriam
personalitatem. Et est ratio dubij: quia quod inclinetur, ap̄paret ex hoc, quod
impeditur ab illa: nihil enim impeditur nisi ab eo, in quod tendit, quod ve-
ro nō inclinetur apparet ex hoc: quia ſi inclinaretur naturaliter in propriā
personalitatem, quiesceret violenter in aliena persona, qualis est persona di-
uina, nullum autem violentum perpetuum.

¶ Num persona diuina, & quomodo impederit humanam naturam à propria personalitate. Quæstio.

¶ Dubium secundò occurrit, quo p̄cto verificatur, quòd persona diuina
impederit naturam humanam à propria personalitate: obscurū quippe val-
de est, quia nō apparet quomodo personalitas humana nata est cōsequi ad na-
turam humanam, aut fuere ab illa, quum non ponatur in natura humana
causalitas aliqua respectu personalitatis.

¶ Ad primum dubiū dicūt quidā, quòd humanitas Christi habet naturalem
inclinationē ad propriā personā: probantq; hoc quadrupliciter. Primo, quia
natura carēs aliquo sibi debito, solo diuino miraculo, naturaliter inclinatur
in illud: sicut ignis carens actu cōburendi pueros. Dan. 3. naturaliter inclina-
batur ad cōburendū. Secundo, quia humanitas Christi est eiusdē conditionis
quantū ad naturales potentias & habilitates, cum cęteris humanitatibus: sed
reliquæ naturaliter inclinātur in proprias hypostases: ergo: Tertio, quia sicut
accidens quātuncunq; separatū habet semper aptitudinem naturalē ad inhę-
rendū: ita essentia subtantiæ habet semper aptitudinem naturalem ad per le
existendum. Et tenet sequela: quia sic diffinitur subtātia, quod est res per se
existens. Quarto quia magis inseparabiliter, & per se conſequitur natura sub
stantiæ propria suppositatio, qua non potest nisi miraculose naturā sub
tentiam naturalem, puta intellectū, proprius actus, sed potentia naturalis quā
tuncunq; careat actu, semper naturaliter inclinatur in actum: Ergo. Sed hæc
opinio intellecta, vt sonat, falsa est: & aliter dicendū est, distinguendo quod
humanitas Christi potest cōsiderari & iudicari dupliciter: primo secūdum se,
hoc est abstrahēdo à personalitate diuina, eni actu iūcta est: & sic verum est
quod habet naturalem inclinationē ad propriam personalitatē, sicut reliquæ
humanitates secundū se sumptę: quū sint eiusdem rationis. Et hinc provenit
quod ſi separaretur à verbo, quod propriā personalitatem haberet, quoniam
ipsa separatio in re conferret id, quod sibi in abstractione cōsiderate natū est
conuenire. Nec est opus probare, quòd humanitas secundū se naturaliter in-
clinatur ad propriam personalitatem: quoniam hoc est per se notum ex eo,
quod naturaliter quælibet humanitas inuenitur propria personalitate perso-
nata, excepta Christi humanitate ex maximo miraculo. Constat aūt ex se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cundo Phy. quòd vnumquodque sicut naturaliter agitur, ita optum natum est agi. Et ex hac conclusione per se nota, scilicet, humanitas quælibet secundum se inclinatur naturaliter in propriam personalitatē, potes arguere quod personalitas non solum negationem, sed positiuum addat naturæ, ad quod concomitatur negatio: quoniam nulla naturalis habilitas est per se primo ad negationem, sed ad positium, cui quandoque annectitur negatio: quia naturalis inclinatio est per se primo ad aliquid, ac non ad nihil formaliter: negatio autem nihil formaliter est. Nec est vera responsio eorum ad hoc, dicendo quod corpora naturalia, quia naturaliter ponūtur non esse, habēt inclinationem ad non esse, & quod aer ex sua diaphanēitate est naturaliter habilis, vt sit tenebrosus: quoniā corpora naturalia ideo possunt non esse, quia materia eorum appetit per se primo aliud esse, cui annexa est negatio præsentis corporis, & similiter diaphanēitas est per se primo ad lumen, cum lumen sit actus diaphani: & non est ad negationem luminis, nisi per accidens: quia scilicet de est illi propria perfectio, scilicet lumen. Nihil autem horum potest dici de habilitate naturæ ad personalitatem propriā, si ponitur negatio: quia per se primò ponitur ad negationem, cum ad nihil aliud sit, quàm ad negationem, quæ ponitur personalitas. Alio autem modo consideratur & iudicatur humanitas Christi, vt est, hoc est vt de facto est vnita personæ diuinæ: & sic iudicanda est secundū id quod sortita est ex vnione ad diuinam personam. Et sic dicendū est, quod non inclinatur ad propriam personalitatem habendam: quia regulare est, vt potentia naturalis ad aliquid, si perficiatur per aliud perfectius sic, quod contineat quicquid est in illo, ad quod naturaliter inclinatur, non inclinetur amplius in illud: vtpote iam satiato appetitu suo naturali ex perfectiori cōtinente etiam illud, ad quod naturaliter tendebat: neque enim minus est satiatus appetitus ex acquisitione illius perfectioris, quàm fuisset satiatus ex acquisitione illius imperfectioris, ad quod tendebat: sed si acquisiuisset illud imperfectum, iam fuisset expletus appetitus ne amplius appeteret, sed quiesceret in illo, absque alterius appetitu. ergo si ponitur quod acquisierit id, in quo continetur quicquid in alio est, quiescet in illo absque alterius appetitu. Sic autem est in proposito vtendo potentia & actu, prout locum habere possunt inter terminabile & terminum, quoniam persona diuina continet excellenter in se etiam in terminando quicquid habet personalitas creata, quum sit infinita & in essendo & in terminando. Et propterea humanitas Christi assumpta ad personalitatem diuinam, totum appetitum personalitatis plusquam satiatum ac consummatū habet & consequenter quiescit absque appetitu quocunque alterius personalitatis. Sicut si materia alicuius generabilis haberet vnam formam continentem quicquid in qualibet forma generabilium esse potest, quiesceret in illa: ita quod nullam aliam appeteret: quamuis secundum se, hoc est abstrahendo ab illa forma considerata, naturaliter inclinaretur ad propriam formam generalem. Et quoniam humanitas Christi differenter consideratur in assumptione, & iam assumpta: quia in assumptione consideratur secundum se: quia quod assumitur, pra intelligitur assumptioni: iam autem assumpta iudicatur, secundum quod est vnita personæ diuinæ: ideò cautè loquendo, dicendum est quod persona diuina impediuit naturam humanam à propria personalitate, & non est dicendum, quod persona diuina impedit humanitatem à propria personalitate. Per impedimentum enim in præterito denotatur naturalis inclinatio humanitatis secundum se: per negationem autem impedimenti in præsenti, denotatur cō summatio omnis appetitus personalitatis in illa natura. Et propterea patet, quod impeditio præterita, quia annexa est actioni consummatiuæ, excellentius illius appetitus, nō inducit violentiam in actione, aut passione, aut quiete sequente: quùm etiam passum conferat vim obedientiæ huiusmodi actioni, quā significat assumptio: & propterea in litera dicitur in præterito, quòd impediuit, & non dicitur quòd impedit.

¶ Ad rationes autem alterius opinionis respondendo dicitur, quòd magni refert loqui de humanitate solummodo suspensa per diuinam potentiā à sua personalitate, vt si Deus humanitatem aliquā sine vlla personalitate faceret, & loqui de humanitate terminata per personalitatem diuinam & carentem propria natura de humanitate primo modo, verū est, quod naturaliter inclinatur ad suā personalitatem: & hoc tantū probat argumentum, loquēs tantum de carente sibi debito per diuinum miraculum. De humanitate vero secundo modo, falsum est quòd inclinetur in propriam personalitatem: quia appetitus eius quiescit in personalitate diuina. Et quia huiusmodi humanitas non est tantum carens propria personalitate, sed terminata ac satiata alienatale ideo argumentum non habet in ea locum.

¶ Ad secundum dicitur quòd humanitas Christi quo ad naturales potentias & habilitates humanæ naturæ secundum se, est eiusdem rationis cum aliis: sed quo ad terminationem & satietatem suæ personalitatis, est alterius rationis ab aliis: quia terminatur & satiatur alienā diuinaque personalitate: personæ reliquæ propriis personalitatibus terminantur & satiantur.

¶ Ad tertium dicitur, quòd a quinocat de per se esse, quoniam esse per se dupliciter sumitur, scilicet vt distinguitur contra esse in alio, vt accidens est in subiecto & de tali verum est quod ita se habet ad subsistentiā, sicut inesse ad accidēs. Alio modo sumitur vt distinguitur contra esse in alio vt in quod: & sic non definit substantiam, nec conuenit substantiæ, nisi tatipne hypostasis cui per se primò conuenit. Et ideo non est mirum si humanitas Christi ex vnione ad diuinam personam consummatum habens appetitum personalitatis, nec actu nec aptitudine naturali, nisi cum ista adiectione, secunda se, inclinatur ad propriam personalitatem: patet enim tam non esse simile de ipsa & de accidēte & separato: sicut eliet simile de humanitate suipsea ab omni personalitate, si suspendi intelligatur. per miraculum, aut per conditionalem.

¶ Ad quartū dicitur si est ad primū, quod aliud est loqui de inclinatione naturali priuata vel carēte actu vel termino: & aliud de eadem consummata per actum vel terminum eminenter cōtinentem actum vel terminum proprium, & ideo priuata vel carente proprio termino vel actus. quoniam in prima semper restat naturalis, aptitudo ad proprium, in secunda non propter rationem dictam. Et ideo si intellectus poneretur cō summari actu aliquo super naturali eminenter continēte actū proprii, nō inclinaretur amplius in proprium.

¶ Ad secundum dubiū dicitur quod, vt Autor superi dixit in q. 1. art. 1. ad secundum, ex anima & corpore constituitur in vno quoque nostrum duplex vnitas, naturę scilicet, & personæ, naturę quidem, secundum quod ex materia & forma, vt formaliter illam perficit, componitur natura vna composita: personæ vero, inquantum est vnus aliquis subsistens in carne & anima. Vbi primo vide quod quia ens & vnum conuertuntur, ac per hoc vbi est duplex vnitas, ibi est duplex entitas, quā vnitas supra entitatem, solām indiuisionē addat: & propterea dicendo quòd ex anima & corpore constituitur duplex vnitas naturæ & personæ, dictum est quod constituitur duplex entitas, naturæ scilicet, & personæ. Et hinc habes, quod opinio ante dicta de personalitate consonat doctrinæ Autoris. Vide secundò, quòd vnitas ac entitas personæ non excluditur à causalitate naturæ, dum dicitur, quod ex principiis naturæ constituitur ex anima & corpore. Et ideo vtendum occurrit regula communiū Deo & creaturis: puta esse sapientia, scientiæ, & huiusmodi: quæ dicimus transferri in Deum formaliter, sublato eo quod imperfectionis est in creaturis, ita quod licet in creaturis personæ & pertonari non nihil causalitatis habeat annexum, formaliter tamen (vt superius de eo cōmuniter diximus, fine causalitate cōparari ad naturam) sublato omni eo quod imperfectionis est, vt in diuinis inuenitur, nullam causalitatem includit: & sic interuenit in mysterio Incarnationis, quod secundū nullam causalitatem dictum est esse, inter personam & naturam humanam, alioquin communis esset toti Trinitati. Verumtamen natura seu naturæ principia non ita causant personalitatem, vt interueniat media actio: sed per modum naturalis sequelæ personalitas adest naturæ, non sicut propria passio naturaliter consequitur subiectum iam constitutū: quoniā non ea ratione personalitas adest, quasi quod data forma, dentur consequentia ad formam, sed sicut perfectio seu complementum effectus naturaliter sequitur effectum, cuius est complementum. Natura siquidem vt prior causalitate, incōpleta est quo ad vltimū sui complementū: vt Autor dixit, & vt personatur, vltimū complemē tum assequitur. Quo fit vt actio, quia fit hic homo, inchoata & deducta vsq; ad terminū inclusiue fit quādo fit natura personata, quā significat hic homo seu Sortes: quando vero fit aut cōsideratur vt inchoata, & deducta est vsq; ad naturam hanc, abstrahendo à personatione inconsummata est, quoniā est vsq; ad terminum exclusiue. Modus ergo quo personalitas sequitur naturam vel naturæ principia, est quo terminus actiōis & rei factæ, naturaliter adest in fine actionis rei factæ, nisi adsit impedimentū: impeditur enim in compositis subsantiis principia naturæ, constituta iam natura à constitutione sui termini, vt ex litera habetur præsentis articuli iūcta literæ allatæ ex quæst. 2. & similiter in subsantiis angelicis natura ipsa, quæ fit, impeditur in suo fieri à cōsequutione sui termini. Et propterea subiato impedimento, non oportet quærere aliam causam donantem complementum: quoniam ipsa natura secundum se habet in se sufficiens consequutium sui termini.

¶ *Super Quæstionis quartæ Articulum tertium.*

TItulus tertij articuli dicēsē quæritit de homine, vt distinguitur contra naturam humanam.

¶ In corpore articuli duo siunt: primò respondetur quæsito negativè: secundo excluditur error contrarius. Conclusio responsiua est. Non est proprie dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem. Probatur: Homo significat humanam naturam in supposito: ergo non est proprie dictum, quod filius Dei assumpsit hominem. Antecedens probatur ex Autoritate Damascē. Sicut Deus significat eum, qui habet deitatem: ita homo eum, qui habet humanitatem. Consequentia probatur, illud quod assumitur, non est terminus assumptionis, fed præintelligitur illi: individuum autem, in quo natura humana assumitur, est terminus, scilicet diuina persona: igitur si homo significat humanam naturam in supposito, non assumitur. Vbi nota, quod congenita Autori reuerentia ad sacros doctores effecit, vt minus expresserit in conclusione, quā probauerit in præmissis: probauit enim, quòd filius Dei non assumpsit hominem, expressit tātum, quod non est proprie dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem: quia hoc inuenitur quandoque affirmatum in Sacris literis, cum grano salis intelligēdum. Error qui excluditur in litera concedentium in Christo plura suppositа, satis patet.

¶ In respo-

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm persona diuina assumpserit hominem.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd persona diuina assumpserit hominem. Dicitur enim in Psal. 64. Beatus, quē elegitū & assumpsiti, quod glo.* exponit de Christo. Et Aug. dicit in lib.* de Agone Christiano. quòd filius Dei hominem assumpsit, & in illo humana perpessus est.

2 ¶ Præterea, hoc nomen homo significat naturam humanam. Sed filius Dei assumpsit humanam naturam. Ergo assumpsit hominē.

3 ¶ Præterea, Filius Dei est homo. Sed non est homo, quem non assumpsit: quia sic esset pari ratione Petrus vel quilibet alius homo. Ergo est homo, quem assumpsit.

¶ SED CONTRA est autoritas Felicis Papæ & Martyris, quæ introducitur in Ephesina synodo *. Credimus in dominum nostrum Iesum Christum de virgine Maria natum: quia ipse est Dei sempiternus filius & verbum: & non homo à Deo assumptus, vt alter sit præter ipsum.

CONCLVSIO.

¶ *Inconueniens fuit filium Dei assumere humanam naturam, vel per se separatim secundum esse, vel in quocunque intellectu diuino, vel humano habentem esse.*

¶ RESPONDEO dicendū, quòd sicut supra dictū est. * illud quod assumitur, non est terminus Assumptionis, sed assumptioni præintelligitur. Dictum est autem, * quod individuum, in quo assumitur humana natura non est aliud quam diuina persona, quæ est terminus Assumptionis. Hoc autem nomen homo significat humanam naturā, prout nata est in supposito esse: quia vt dicit Damas. * sicut hoc nomen Deus significat eum, qui habet diuinam naturam, ita hoc nomen homo significat eum qui habet naturam humanam. Et ideo non est proprie dictum, quòd filius Dei assumpsit hominem, supponendo (sicut rei veritas se habet) quod in Christo sit tantum vnum suppositum, & vna hypostasis. Sed secundum illos, qui ponunt in Christo duas d hypostases, vel duo supposita, conueniēter & proprie dici posset, quòd filius Dei hominem assumpsisset. Vnde & prima opinio, quæ ponitur in sexta dist. 3. lib. * Sententiarum. cōcedit hominem esse assumptū: sed illa opinio erronea est, vt supra dictū est. *

¶ In respōsione ad primum nota duas glossas, quibus piè possunt exponi dicta Sanctorum, prima, vt exponatur homo, quo ad naturam: & hanc dederat Magister sen. in litera tertij sen. dist. 6. Secunda est, vt exponatur assumptio non in actu, sed in facto esse, quia assumptio in facto habet hominem pro termino: quia hoc effecit assumptio; & ad hoc terminata est, quòd filius Dei esset homo.

¶ In respōsione ad secundum, dubium nō itorum occurrit: quia videtur concedendum, quòd filius Dei assumpsit hominem, quia prædicata, tenentur formaliter, cōstat autem quod filius Dei assumpsit hominem, quo ad formam seu naturam.

¶ Ad hoc dicitur, quod non est hic quæstio de propositione, in qua homo est prædicatum: quoniam sub hac mente quæritur an homo sit assumptus a Filio Dei, vbi est subiectum: sed est quæstio de re, an scilicet res significata nomine hominis sit assumpta à Verbo Dei. Et quia res significata est habēs humanitatem, & habēs humanitatem non est nisi suppositū, quod non est assumptum: ideo in litera dicitur, quod sicut nō potest dici suppositum assumptū, ita non potest dici homo assumptus.

¶ In respōsione ad tertium, qui legis nouitie, quod filius Dei est homo, cuius naturam assumpsit, caue ne fallaris, puta, quasi sit quidam alius homo, cuius naturam assumpsitit. Sed intellige, quod filius Dei ideo est homo, cuius naturam assumpsit, quia ipse est ille homo, cuius naturam assumpsitita quod & ly homo, non pro alio, quā filio Dei supponit. indistincte tamen: & ly cuius refert non alium hominē, quā filiū Dei, qui est suppositū diuinū habens humanam naturā.

¶ *Super Quæstionis quintæ Articulum quartū.*

IN titulo ly debuit, denotat debitū congruentia: vt in principio huius q. 4. vbi distinguitur articuli eius, patet. Ly abstracta, in corpore articuli declaratur.

¶ In corpore articuli tria siunt: primò declaratur titulus, quantū ad ly abstracta à singularibus, distinguendo, quòd dupliciter potest intelligi. Primò quod habeat esse secundum rem separatā à singularibus materialibus: secundo, quod habeat esse obiectiuū in intellectu, quicunq; sit illie intellectus, diuinus vel humanus. Secundo tractatur quæstio in primo sensu. Tertio tractatur in secundo sensu. In primo autem sensu an fuerit conueniens filium Dei assumere humanitatem per se separatam secundū esse, dupliciter tractatur in litera: primo per interemptionē eius quod præsupponitur, scilicet quod humanitas possit sic inueniri in rerum natura: & hoc afferendo rationem Arist. Secundo, sub conditionali, si esset humanitas sic separata: & respondetur negatiue ad quæstionem, quod si esset sic, non fuisset conueniens, quod assumeretur à filio Dei. Et hoc probatur tripliciter: primò, quia humanitas communis non est personabilis: quia non est indiuiduabilis: persona enim indiuiduum quoddam est, assumptio autem ad personā leni vnionem terminatur.

¶ *Num communi formæ repugnet esse persona.*

¶ Vbi statim occurrit dubium de veritate illius propositionis: Est contra rationem formæ communis, vt sit in persona. Et ratio dubij est: quia si humanitas esset subsistens (vt Platonici dicuntur finxisse) non esset excellentior aliis subsantiis separatis, quales sunt Angeli: sed sunt contra rationem angelicæ naturæ esse in persona, imo de facto natura angelica est personata: ergo non esset cōtra rationem humanitatis separatæ personari. Amplius: Aliud est iudicium de natura communi in exemplari participatione, singulari tamen in essendo (qualis esset humanitas per se) & aliud est iudicium de natura communi in essendo: qualis intelligitur natura humana, vt est vniuersalis in præcidendo de omnibus hominibus, qualis non esset humanitas per se: cōtra rationem enim naturæ communis in essendo est indiuiduatio: nō autem naturæ communis in participatione exemplari: humanitas autem per se sic ponitur communis in essendo. Et confirmatur: quia humanitas subsistens procul dubio esset res singularis in essendo: alioquin nō subsisteret: sicut nec deitas subsisteret, nisi esset res singularis.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia ratio ista non affertur ad mōstrandam impossibilitatem assumptionis, sed incongruentiā: ideo propositiones eius intelligendæ sunt in plano sensu quo seruata vnionecatione terminorū, scilicet ly persona hominis, & ly individuum hominis, monstrat aperte incongruentiā humanitatis separatæ ad assumptionē. Est igitur sensus illius propositionis.

Damas. * 3. lib. Deus verbum incarnatum non eam, quæ nuda contemplatione consideratur, naturam assumpsit: non enim incarnatio hoc, sed deceptio & fictio Incarnationis esset. Sed humana natura, prout est ab individuis separata vel abstracta, in nuda contemplatione cogitatur: quia secundum seipsam non subsistit, vt ibidem Damas. * dicit. Ergo filius Dei non assumpsit humanam naturam, secundum quòd est à singularibus separata.

CONCLVSIO.

¶ *Inconueniens fuit filium Dei assumere humanam naturam, vel per se separatim secundum esse, vel in quocunque intellectu diuino, vel humano habentem esse.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natura hominis vel cuiuscunque alterius rei sensibilis, præter esse, quod in singularibus habet, dupliciter potest intelligi. Vno modo quasi per seipsam esse habeat, sicut Platonici posuerunt. Alio modo sicut in intellectu existens, vel humano vel diuino. Per se quidem subsistere non potest, vt Philosophus probat in 7. Meta *. quia ad naturam speciei rerum sensibilium pertinet materia sensibilis, quæ ponitur in eius diffinitione, sicut carnes & ossa in diffinitione hominis. Vnde non potest esse, quòd natura humana sit præter materiam sensibilem.

¶ Si tamen esset hoc modo subsistens natura humana, non fuisset conueniens, vt à verbo Dei assumeretur. Primò quidem quia assumptio ista terminatur ad personam: hoc autem est contra rationem formæ communis vt sit in persona: quia in persona indiuiduatur. Secundò: quia naturæ communi non possunt attribui nisi operationes communes & vniuersales: secundum quas homio non meretur, nec demeretur. Cum tamen illa assumptio ad hoc facta sit, vt filius Dei natura assumpta nobis mereretur. Tertio: quia natura sic existens non est sensibilis, sed intelligibilis. Filius autem Dei assumpsit humanam naturam, vt hominibus in ea visibilis appareret, secundum illud Baruch. 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Similiter sermo de operatione communi & vniuersali ex parte subiecti: & hoc nō quia hoc est contra hypothesim, quia ponimus naturam cōmunem per se existere, ac per hoc esse singulare quoddam in essendo, & cōsequenter operatio sua ex parte subiecti esset singularis. Aut ex parte termini seu effectus, puta quia exedit se ad omnes homines. Et sic ratio est ad oppositū: quia Christus meruit nobis vt causa vniuersalis: vt infra patebit: ac per hoc congruebat eius merito naturā humana operans communiter & vniuersaliter.

Altera est, quia secunda pars dictæ propositionis est falsa: quoniam homo meretur si est in gratia, secundum omnes suas operationes, siue sint communes, siue propriæ: quoniam siue comedat, siue bibat, siue generet, siue dormiat, omnia in gloriam Dei facit, iuxta Apostolicum præceptum.

¶ Ad primam dubitationem dicitur, quod sermo est de operatione cōmuni & vniuersali ex parte subiecti, quia scilicet nō haberet operationes nisi quæ consequuntur naturam communem omnibus hominibus. Tales enim operationes dicuntur communes & vniuersales ex parte subiecti: quia sequūtur naturam secundum se, non vt in hoc aut illo: natura autem secundū se communis & vniuersalis dicitur. Natura autem congrua assumptioni debet sicse habere, vt operatiōes personales, & nō solū naturales cōgruæ sibi attribuatur.

¶ Ad secundam dicitur, quod operationem aliquam esse meritoriam, cōtingit dupliciter, scilicet ex suo genere vel ex parte operantis tantum. Operationes enim naturales ex suo genere nō sunt meritoriæ: & ideo dicitur, quod naturalibus nō meremur nec demeremur, possimus tamen esse meritorie ex parte operantis, in Deum obiectum supernaturalis beatitudinis illas referentis. Operationes autem liberæ ac moraliter bonæ ex suo genere sunt meritoriæ: quoniam ex suo genere habiles sunt, vt charitate informentur. In litera ergo est sermo de meritorijs ex suo genere, ita quod ratio literæ consistit in hoc. Natura humana illo modo essendi est incongrua assumptioni, quo non est nata, vt conueniant sibi operationes meritoriæ ex suo genere: quia assumptio ad hoc tendit, vt mediante natura assumpta, filius Dei mereatur nobis: sed naturæ communi non attribuuntur nisi operationes communes, &c. ergo. Tertia ratio expositione non eget.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In secundo autem sensu tractatur quæstio secundum esse in duplici intellectu: primo diuino, deinde humano. Et quidē, quod natura humana secundū quod est in intellectu diuino, nō potuit assumi, probat dupliciter: primo, quia natura humana sic nihil aliud ed, quàm natura diuina: secundo quia natura humana ab æterno esset in filio Dei per hunc modū. Vbi nota pro primę rationis euidentia, quod esse obiectiuū rerū respectu intellectus diuini, non est esse diminutum: vt Sco. in 37. dist. 1. sent. omnia sunt nuda: nec est esse irrationale rationis, quasi quoddam respectiuū esse acquirāt ex hoc, quod obiciuntur diuino intellectui: quoniam Deus secundum veram Philosophiam & altissimam Theologiam nihil intelligit extra se: non quod aliquid illum lateat, sed quia intuendo seipsum tātum, intuetur omnia: quoniam omnia & cognoscibilia & cognita à Deo sunt ipse Deus, iuxta illud Ioan. 1. Quod factum est, in ipso vita erat. Quia ergo humanitas in intellectu diuino nihil aliud est, quàm deitas secundum id, quo humanitatē continet: ideo optime ratio literæ concludit, quod assumere humanitatem, vt est in intellectu diuino, esset assumere naturam diuinam, quæ non est assumptibilis. Et quia deitas est in Filio ab æterno: sequitur quòd natura humana per hunc modum esse endi est in filio Dei ab æterno, & non ex tempore cōiuncta: vt secūda ratio subiunxit. Potest tamen aliter induci hæc secunda ratio per se seorsum: vt sit sensus, quòd quicquid sit, illud esse obiectiuū humanitatis in intellectu diuino, humanitas per hunc modū, scilicet secūdū quod est obiectum intellectus diuini, ab æterno est in filio Dei, vtpote qui est ipse intellectus diuinus: non ergo erat opus vt assumeret humanitatē sic: nullus enim assumit aliquid illo modo, quo habebat. Et hic sensus in respōsione ad secundum explicatur. Quod autem natura humana, secundū quod est in intellectu humano, non debeat assumi, probatur deducendo ad impossibile. Assumere humanitatem in esse obiectiuo intellectus humani, nihil aliud est, quàm intelligi assumere naturam humanam: ergo nō est assumere naturam humanam in rerum natura: ergo esset intellectus falsus: ergo esset fictio quædam incarnatio nis. Et affertur testimonium Dam. ad hoc. Vbi nota pro euidentia literæ, quod quia humanitas obiecta intellectui nostro non habet sic esse in rerum natura, sed habet solūmodo esse intelligibiliter relatiue, quo dicitur repræsentata intellectui & terminatiua actus intelligendi: consequens est quod ad humanitatem sic, nulla actio transiens realis potest terminari, sicut nec ad Cæsarem repræsentatum in statua aut memoria: licet ad ipsam statuam vel memoriam possit actio realis transiens terminari: vt patet. Et quia assumptio significat actionē realem transeuntem in humanitatem, quæ assumitur: ideo assumptio non potest terminari ad humanitatem sic, actiones autem reales immanentes possunt terminari ad res sic: possum enim imaginari & amare Cæsarem repræsentatum. Sed & actiones reales transeuntes possunt dupliciter, sicut & ipsa humanitas potest dupliciter accipi, scilicet secundū quod sunt in rerum natura, & secundū quod intelliguntur, verbi gratia, Secare lignum, vt est in rerū natura, & est vere secare, & secare lignum, prout aliquis imaginatur aut intelligit secare lignū: & hoc non est vere secare lignum, sed est intelligi, aut imaginari

Elb. 3. t. 11. cōr. print.

Apud Arist. lib. 1. Metha. tex. 6. & 25.

Sup. q. 2. ar. 1. 5. ad 1. Et 3. dist. 2. q. 1. artic. 2. q. 1.

q. 3. ar. 7.

quòd lignum secetur. Primo siquidē modo, quo solo sunt veræ actiones ipsales transeuntes, non possunt terminari ad naturam sic. Secundo autē modo possunt: sed tunc non ipsæ actiones in veritate terminantur ad naturā sic, sed imaginatio seu intellectus earum. Et ideo optime in litera pro antecedente, & quod quid est assumptionis naturæ sic, dicitur: quod assi mere humanitatis sic, nihil aliud est, quàm intelligi assumere naturam humanam. Et vere sic esse patet, sicut occidere Cæsarem repræsentatum, nihil aliud est quam intelligi seu imaginari occidere Cæsarē, & facere Sortem imaginatum tantum Regem, nihil aliud, quàm imaginari facere Sortem Regem. Et quoniam ex huiusmodi actiones imaginatas aut intellectas terminari ad res, non sequitur quòd sic fit in rerum natura (non enim inuenitur propterea ligneum sectum, aut Cæsar occisus aut Sortes Rex) ideo optime deducitur in litera, quod non assumeret humanitatem in rerum natura. Et quod esset intellectus falsus: quis ab eo, quod res est, vel non est, intellectus dicitur verus vel falsus. Et quòd esset filio Incarnationis, non Incarnatio ipsa, vt clare ibi patet: sicut fictio comestionis panis est, comedere panem in imaginatione tantum.

¶ Dubiū restat hic, quare quum humanitas in intellectu triplici esset beata, scilicet diuino, angelico, & humano, de duobus tantum intellectibus Autor loquutus est, omittens humanitatem secundum esse quod habet in intellectu angelico.

¶ Ad hoc dici facile prima facie potest, quod quia intellectus angelicus medius est inter diuinum & humanum, per extrema dedit intelligendum medium. Subtilius autē & verius dicitur, quod quia esse obiectiuū in intellectu, sufficienter per hos duos essendi modos distinctū est, scilicet quòd aut est idem quod esse naturale intelligentis, aut est esse relationis rationis, quo dicitur, & est repræsentatum & terminatiuū, &c. Et vtroque modo excluso ab assumptione ita est, vt neutro modo humanitas vere assumeretur: sed vel natura intelligentis illam assumeretur, vel esset fictio assumptionis: ideo non oportuit solleitum esse doctorem de humanitate secundum esse, quod habet in intellectu angelico: quoniam incidit in alterum dictorum.

¶ *Super Quæstionis quintæ Articulum quintum.*

Titulus articuli intelligendus est in sensu, in quo sit magis, quàm in sensu quē facit ratio naturam humanā in omnibus suis individuis, intendit Autor singulas humanitates, quæ inueniūtur quādoque in rerū natura. Licet hæc verba, Natura humana in omnibus suis individuis, significēt singulas humanitates in suis ꝓprijs suppositis: quas quā vt sic implicat, assumi putauit hęc verba, ꝓ humana natura, nō q est, sed quę esset in omnib' suis individuis à corpore articuli vnica est conclusio respōsiua quæstio negatiue: Non fuit conueniēs quod humana natura in omnib' suis suppositis, hoc est, quòd singulæ humanitates, quę distribuerētur p omnia supposita humana, assumerentur à filio Dei. Probatur tripliciter. primo, quia tolleretur multitudo suppositorum in humana natura. secundo, quia tolleret filio Dei dignitatem primogenituræ inter multos fratres. tertiò quia vnico supposito vnica assumpta natura cōstituit.

¶ In respōsione ad primum respōsio consistit in distinguendo per se, vt distinguitur contra per accidens: primo modo humanitati conuenit per se assumi, non secundo.

¶ In respōsione ad secundum & tertium respōsio consistit in hoc, quod non vno solo modo conuenit & commendari charitatem Dei erga nos, & breuitatem viæ sapientis obseruate, & ideo conuenientiore deduit eligere.

¶ *Super Quæstionis quæ sexta Articulum sexti.*

Titulus clarus est, & & ideo quæritur, quia poterat Deus creare vnam naturam humanam in suppōsito Verbi, sicut creauit Adam non per propagationem: poterat etiam aliquem alium hominem cum sua vxore creare innocentes, & in innocentia perseuerantes, sicut creauit Adam & Euam: & ex illa innocente stirpe humanam naturam assumere, & non ex stirpe Adæ. Poterat & vnum tolum Virginem creare innocentem, ex qua nascerentur, sicut natus est de Maria virgine filia Adæ. Cum igitur multis aliis modis Incarnatio fieri potuisset, quæritum est an conueniēter sit facta ex stirpe Adæ.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respōsiua quæsito affirmatiue, probata triplici ratione, & autoritate Augustini ꝓ parte posita. Et omnia clare patent. Sisē tamen paululum in secunda ratione: & intelige minimum quid de nostra dignitate explicari, per hoc, quod nobis peccatoribus victis collatum est vincere per caput ex nobis sumptū: loge enim dignior lum, quod Dei filiationem per adoptionem quum ipse cuisset peccando, factus sum Dei filius in persona, factus sum Deus in persona. Multum enim mihi dignitatis collatum fateor, quòd ex inimico factus sum amicus Dei: quod qui offendi, satisfeci: qui demerui, merui: qui vi ctus sum, vici etiam diabolum, & triumphaui de ipso: qui eram in regione longinqua, & vulneratus à stronibus, & cat. factus sum dominus Angelorum. Sed omnes superat dignitates, quod factus sum Deus personaliter: quòd mei generis tam infimi: imque corrupti ac Deo inimici, mei inquam generis, vnus ego, verus est Deus, non participa-

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrùm conueniens fuerit quòd filius Dei humanam naturam assumeret ex stirpe Adæ.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens vt filius Dei naturam humanam assumeret ex stirpe Adæ. Dicit enim Apost. ad Heb. 7. Talis decebat vt esset nobis Pontifex segregatus à peccatoribus. Sed magis esset à peccatoribus segregatus, si non assumpsisset naturam humanam ex stirpe Adæ peccatoris. Ergo videtur quòd non decuerit de stirpe Adæ naturam humanam assumere.

2 ¶ Præterea, In quolibet genere principiū nobilius est eo, quod est à principio. Si igitur assumere voluit humanam naturam, magis debuit eam assumere in ipso Adam.

3 ¶ Præterea, Gentiles fuerunt magis peccatores quam Iudæi: vt dicit glo.* ad Gal 2. super illud, Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores. Si ergo ex peccatoribus naturam humanam assumere voluit, debuit eam magis assumere ex Gentibus, quàm ex stirpe Abrahæ, qui fuit iustus.

¶ SED CONTRA est, quod Luc. 3. Generatio domini reducitur vsque ad Adam.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam Deus aliunde hominem suscipere potuisset, quàm ex Adam, conueniens tamen fuit ad plenum pro peccato satisfactionem, & maiorem hominum dignitatem, & diuinam potentiam ostendendam, vt ex illo hominem assumeret.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Aug dicit in 13. de Tri.* Poterat deus hominem aliunde suscipere, non de genere istius Adæ, qui suo peccato obligauit genus humanum: sed melius iudicauit de ipso, quod victum fuerat genere assumere hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum.

¶ Et hoc propter tria. Primò quidem, quia hoc videtur ad iustitiam pertinere, vt ille satisfaciat, qui peccauit. & ideo de natura per peccatum corrupta debuit assumi id, per quod satisfactio erat implenda pro tota natura. Secundo, quia hoc etiam pertinet ad maiorem hominis dignitatem, dum ex illo genere victor diaboli nascitur, quod per diabolum fuerat victū. Tertiò, quia per hoc etiam Dei potentia magis ostenditur, dum de natura corrupta & infirma assumpsit id, quod in tantam virtutem & dignitatem est promotum.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd Christus debuit esse à peccatoribus segregatus quantum ad culpam, quam venerat destruere: non quantum ad naturam, quam venerat saluare: secundum quam debuit per omnia fratribus assimilari, vt idem Apost. dicit ad Heb. 2. Et in hoc etiam mirabilior est eius innocentia, quòd de massa peccato sibiecta, natura assumpta tantam habuit puritatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut dictū est) oportuit eum, qui peccata venerat tollere, esse à peccatoribus segregatum, quantum ad culpam, cui Adam subiacuit, & quē Christus à suo delicto eduxit: vt dicitur Sap. 10. Oportebat autem eum, qui mundare omnes venerat, non esse mundandum, sicut & in quolibet genere motus primum movens est immobile secundum illum motum, sicut primum alteratis est inalterabile. Et ideo non fuit conueniens, vt assumeret humanam naturam in ipso Adam.

¶ Ad tertium dicendum, quod quia Christus maximè debebat esse à peccatoribus segregatus, quantum ad culpam, quasi summam inno centiæ obtinens, conueniens fuit, vt à primo peccatore vsque ad Christum perueniretur, mediantibus quibusdam iustis, in quibus præfulgerent quædam insignia futuræ sanctitatis. Et propter hoc etiam in populo, ex quo Christus erat nasciturus, instituit deus quædam sanctitatis signa, quæ inceperunt in Abraham, qui primus promissionem accepit de Christo, & circuncisionem in signum fœderis consummādi: vt dicitur Gene. 17.

QVAESTIO QVINTA DE modo Vnionis ex parte partium humanæ Naturæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de assumptione partium humanæ naturæ.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm filius Dei debuerit assumere verum corpus.

¶ Secundò, vtrùm assumere debuerit corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem.

¶ Tertiò, vtrùm assumpserit animam.

¶ Quartò, vtrùm assumere debuerit intellectum.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum Dei filius debuerit assumere verum corpus.*

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd filius Dei non assumpserit verum corpus. Dicitur enim Phil. 2. quòd in similitudinem hominum factus est. Sed quod est secundum veritatem, non dicitur esse secundum similitudinem, ergo filius Dei non assumpsit verum corpus.

2 ¶ Præterea, Assumptio corporis in nullo derogauit dignitati diuinitatis: dicit enim Leo Papa in sermone de Nati.* quòd nec inferiorē naturam consumpsit glorificatio, nec superiorem minuit assumptio. Sed hoc ad dignitatem Dei pertinet, quod sit omnino à corpore separatus. Ergo videtur quòd per assumptionem non fuerit Deus corpori vnitus.

3 ¶ Præterea, Signa debent respondere signatis. Sed apparitiones vet. Test. quæ fuerunt signa apparitionis Christi, non fuerunt secundum corporis veritatem, sed secundum imaginariam visionem: sicut patet Isa. 6. Vidi dominum sedentem, &c. Ergo videtur quòd etiam apparitio filij Dei in mundo, non fuerit secundum corporis veritatē, sed solùm secundum imaginationem.

¶ SED CONTRA est quod dicit Augustinus* in lib. 83. q. Si phantasma fuit corpus Christi, sequit Christus. Et si fefellit, veritas nō est. Est autem veritas Christus. Ergo non fuit phantasma corpus eius. Et sic patet, quòd verum corpus assumpsit.

CONCLVSIO.

¶ *Cum Christus fuerit, verè homo pro hominum salute mortuus, & à Deo à morte reuocatus, impossibile fuit verum non assumpsisse corpus.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur in lib. de Ecclesiasticis* dogmatibus, natus est Dei filius, non putatiuè, quasi imaginatum corpus habens, sed corpus verum.

¶ Et huius ratio potest tripliciter assignari. Quarum prima est ex ratione humanæ naturæ: ad quam pertinet verum corpus habere. Supposito igitur ex præmissis, quòd conueniens fuerit filium Dei assumere humanam naturam, consequens est quòd verum corpus assumpserit. Secunda ratio sumi potest ex his, quæ in mysterio Incarnationis sunt acta. Si enim non fuit verum corpus eius, sed phantasticum, ergo nec veram mortem, sustinuit: nec aliquid eorum quæ Euangelistæ de eo narrant, secundum veritatem gessit, sed solùm secundum apparentiam quandam. Et sic etiam sequeretur, quòd non fuerit vera salus hominis subsecuta: oportet enim effectum causæ proportionari. Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate personæ assumentis: quæ cùm sit veritas, non decuit, vt in eius opere aliqua fictio esset. Vnde & dominus hunc errorem per seipsum excludere dignatus est, Luc. vltu. cùm Discipuli

*Infra ar. 2. q. 4. art. 1. c. Et 3. dist. 2. q. 1. ar. 3. q. 1. c. & q. 2. c. Et 4. contra. c. 29. & 34. pro. & 35. fin. Et Po. q. 6. art. 7. cor. Et opus 3. c. 213. & 227. * Inser. 1. post medium illius incipit hic ser. Saluator noster. Lib. 83. q. 14. inprin. tom. 4.*

Cap 2. à med. habetur inter opera Aug. tom. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quintæ Articulum secundum.

Annot. TItulus clarus est,& motus propter errorem Valentini: vt patet in 4.contra Gent.cap.30.

¶In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito, Christus habuit corpus terrestre, nõ cæleste. Et probatur triplici ratione & autoritate.

¶ Num Christus de cælo cælestis, Adam de terra terreus dici debeat.

Quæstio. ¶Omnia clara sunt:nisi quod in responsione ad primum circaglossam Aug. & Hilarij dubium occurrit, scilicet quod Christus vt homo cælestis, quia de Spiritu sancto conceptus: quoniam si ex virtute actiua seu formatiua corporis homo est cœlestis secundũ corpus, Adam quoque esset homo cœlestis:quia est immediate diuinavit tute corpus eius formatum.Et sic Apostolus nõ recte posuisset differentiam inter primum hominem & Christum,in hoc quod ille terrestris, iste cælestis, ad corpus referendo rationem virtutis formatiuæ.

Cap.2. de cli. ad fi. 1m.3.

¶ Ad hoc dicitur,quod quia expositio ista non est secundum sensum literalem, non potest ex illa argumentum contra verba Apostoli sumi. Ad literam namque Apostolus loquitur de primo initio vtriusque hominis, scilicet Adæ & Christi: conitat autem initium Adæ ex terra esse, cui disposite iuncta est anima: initium verò Christi ex hypostasi diuina, quæ materiam sibi disposuit,formauit, animauit, vniuit, &c. Per hoc enim probat Apostolus illum in animam viuentem, istum in Spiritum viuificantem: illum terrenum (quia vere persona terrena secundum substantiam & secũdum qualitatem fuit Adam) situm cælestem, & secundum substãtiam personæ & secundũ qualitatem superioris ordinis.Vnde sunt dotes corporis, de quibus loquitur. Allata tamen expositio non est refutãda, sed reuerenter amplectenda: ita vt etiam saluet differentiam corporum secundum virtutem formatiuam. Tum quia Adam fuit immediate à Deo secundum debitum naturæ ordinem:exigit tiquidem rerum ordo supposita nonitate mundi, vt prima indiuidua perfectarum specierum fiant non ex semine, sed immediate à Deo: quoniã, vt dicitur 12. Met.perfecta sunt naturaliter priora imperfectis: Christus autem stante iam naturali modo generationis humanæ per commixtionem maris & fœminæ, miraculose supra naturæ leges conceptus est diuina virtute absque semine humano. Tum quia Adam à Deo immediate factus (sicut & bestes & leones secundum

q.2.47.1.

Lib.3.d.26. circa fi.

puli conturbati & conterriti, putabant se spiritum videre, & non verum corpus: & ideo se eis palpandum præbuit,dicens, Palpate & videte:quia spiritus carnem & ossa non habet,sicut me videtis habere.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ,quòd similitudo illa exprimit veritatem humanæ naturæ in Christo, per modum, quo omnes qui verè in natura humana existunt, similes specie esse dicuntur: non autem intelligitur similitudo phantastica. Ad cuius euidentiam Apostolus subiungit, quòd factus est obediens vsq; ad mortem,mortem autem crucis. Quod fieri non potuisset, si esset sola similitudo phantastica.

¶ Ad secundum dicendum, quod per hoc quòd filius Dei verum corpus assumpsit, in nullo est eius dignitas diminuta. Vnde Aug.* dicit in lib. de fi. ad Pe. Exinaniuit seipsum, formam serui accipiens, vt fieret seruus: sed formæ Dei plenitudinem non amisit. Non enim filius Dei sic assumpsit verum corpus, vt forma corporis fieret. Quod repugnat diuinæ simplicitati & puritati. Hoc enim esset assumere corpus in vnitatem naturæ. Quod est impossibile, vt ex suprà dictis patet. * Sed salua distinctione naturæ assumpsit corpus in vnitatem personæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd figura debet respondere rei, quantùm ad similitudinem, non quantum ad rei veritatem. Si enim secundum omnia esset similitudo, iam non esset signum, sed ipsa res: vt Damasc. * dicit in 3. lib. Conueniens ergo fuit, vt apparitiones vet. Test. essent secundum apparentiam, quasi figuræ: apparitio autem filij Dei in mundo, esset secundum corporis veritatem, quasi res figurata per illas figuras. Vnde dicit Apostolus secundæ Colos. 2. Quæ sunt vmbra futurorũ, corpus autem Christi.

Cap.2. de cli. ad fi. 1m.3.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Dei filius debuerit assumere corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem.

Infrà.q.3. ar.3.ad. & q37. art.1. c.& q.54. art.3. fi. Et 3.d.2. q.1. ar.3 q.1. c. & q. 2. c. Et 4 con.c. 30. & 34. Et opusc 3. c.2 4.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non habuerit corpus carnale siue terrestre, sed cæleste. dicit enim Apostolus 1. ad Cor. 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Sed primus homo, scilicet Adam fuit de terra, quantum ad corpus,vt patet Gen.1.Ergo etiam secundus homo, scilicet Christus fuit de cælo,quantum ad corpus.

2 ¶ Præterea, Primæ ad Cor.15.dicitur, Caro & sanguis regnum Dei non possidebũt.Sed regnum Dei principaliter est in Christo. Non ergo in ipso est caro & sanguis,sed magis corpus cæleste.

3 ¶ Præterea, Omne quod est optimum, est Deo attribuendum. Sed inter omnia corpora nobilissimum est corpus cęleste. Ergo tale corpus debuit Christus assumere.

¶SED CONTRA est, quod Dominus dicit Luc.vlt. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.Caro autem & ossa non sunt ex materia cælestis corporis,sed ex inferioribus elementis. Ergo corpus Christi non fuit corpus cæleste,sed carneum & terrenum.

suas naturas) dicitur,Christi verò conceptio specialiter appropriatur Spiritui sancto, vt intelligatur ad hoc à Deo immediate factus homo, vt spiritualis sit. Ita quod nõ ex sola negatione humani seminis,sed ex hoc quod supra naturæ leges ex Spiritu sancto dicitur cõceptus,differentia posita est inter Christũ & Adã quãtum ad corpus,q Christus de cælo cęlestis,ille de terra terrestris.

¶ Num sanguis in Christo fuerit diminuti vnitus.

CONCLVSIO.

¶ Sicut verum corpus Christus assumpsit, ita terreum, non cæleste assumpsisse corpus credendum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd eisdem rationibus apparet, quare corpus Christi non debuit esse cæleste, quibus ostensum est *quòd non debuit esse phantasticum.

Primò enim, quia sicut veritas humanæ naturæ non saluaretur in Christo, si corpus eius esset phantasticum,(vt posuit Manichæus) ita etiam non saluaretur si poneretur cæleste: sicut posuit Valentinus. Cum enim forma hominis sit quædam res naturalis, requirit determinatam materiam,scilicet carnes & ossa, quæ in hominis diffinitione poni oportet:vt patet per Philosophum *7.Met.

Secundò, quia hoc etiam derogaret veritati eorum, quæ Christus in corpore gessit. Cùm enim corpus cæleste sit impassibile & incorruptibile (vt probatur in *primo de Cælo) si filius Dei corpus cæleste assumpsisset, non verè esuriisset,nec sitisset,nec etiam passionem, & mortem sustinuisset. Tertiò etiam derogaret veritati diuinæ. Cùm enim filius Dei se hominibus ostenderit, quasi corpus carneum & terrenum habens , fuisset falsa demonstratio, si corpus cæleste habuisset. Et ideo in libro de Ecclesiasticis * dogmatibus dicitur, Natus est Dei filius carnem ex Virginis corpore trahens, & non de cælo secum afferens.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus dicitur de cælo descendisse dupliciter. Vno modo ratione diuinæ naturæ: non ita quòd natura diuina in cælo esse desierit, sed quia in infimis nouo modo esse cœpit, scilicet secundum naturam assumptam: secundum illud Io.3.Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo Filius hominis, qui in cælis est. Alio modo ratione corporis: non qua ipsum corpus Christi secundum suam substantiam de cælo descenderit, sed quia virtute cælesti, id est Spiritu sancto, est eius corpus formatum. Vnde Aug.* dicit adOrosium, exponens autoritatem inductam, Cælestem di co Christum: quia non ex humano conceptus est semine. Et hoc etiam modo Hilarius exponit in lib.de Trin.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd caro & sanguis non accipiuntur ibi pro substantia carnis & sanguinis, sed pro corruptione carnis & sanguinis. Quæ quidem in Christo non fuit quantum ad culpam: fuit tamen ad tempus quantum ad pœnam, vt opus nostræ redemptionis expleret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc ipsum ad maximam Dei gloriam pertinet,quòd corpus infirmum & terrenum ad tantam sublimitatem prouexit. Vnde in Ephesina synodo legitur verbum sancti Theophyli dicentis, Qualiter artificum optimi non in pretiosis tantùm materiebus artem ostendentes,in admiratione sunt,sed vilissimum lutum & terram dissoluta plerunque assumentes, suæ disciplinæ demonstrantes virtutem,multò magis laudanturita omnium optimus artifex Dei verbum, non aliquam pretiosam materiam corporis cælestis apprehendens, ad nos aduenit, sed in luto magnitudinem suę artis ostendit.

¶ Super Quæstionis quintæ Artic.tertium.

TItulus clarus est, intelligendus vt sonat: & quæritur propter Arium & Apollinarem(vt in litera dicitur) negantes in Christo animam proprium.

¶In corpore articuli duo fiunt.Primo recitatur error Arrij & Apollinaris, Secundo reprobatur tripliciter. Quo ad primum ponitur positio Arij in se,& sua sequela. In se quidem:quia negatur anima in Christo,sed ponitur Verbum loco animæ. In sua vero sequela:quia negatur dua na turæ in Christo: quoniã non est ibi natura humana: vel quoniam ex anima & corpore vna natura constituitur, ac per hoc ex eo quod est loco animæ & corporis, vna esset tantum natura, prima expositio tamen litteræ consonat, de natura humana loquenti. Quo ad secundum afferuntur tres rationes. prima ex autoritate Scripturæ: secunda ex ratione deducente ad inconueniens ex August. tertia ex ratione conuincente, quòd ignorat propriam vocem positio ipsa: quia ponendo carnem, negat carnẽ: & per hoc veritati Incarnationis contrariatur. Vide de his in quarto cõtra Gen.cap.32.

¶ Super Quæstionis quintæ Articulum quartum.

Titulus clarus propter Apollinarem motus, conuictum ad confitendum in Christo animã: & confitentem animam sensitiuam in Christo, sed non mentem,sed loco mentis Verbum: vt habes in 4.contra Gent. cap.33.& in litera.

¶In corpore articuli duo fiunt, primo ponitur error Apollinitarum:secundo excluditur tripliciter:& rationes vi denturr satis claræ.In prima tamen aduerte, quòd non dicit Autor admirationem esse adum rationis: sed quod exigit rationem, dum absque ratione collatiua effectus cum causa esse non potest.

¶ In responsione ad secũdum perspice quòd lux maior dicitur offuscare minorem, non quo ad subſtantiam lucis,sed quo ad effectum:quia facit nõ apparere effectum minoris,quim nihil tollat à luce minore. Quo ad subſtantiam vero lux maior perficit minorẽ, augendo effectum illius: aer enim illuminatus à candela, cum superilluminatur à sole, non perdit prius lumen, sed acquirit maius lumen:augetur enim lumen ex præsentia maioris lucis: quod lumina in eodẽ, sed diuersis perficiũtur. vnde non sunt idem perfectius.

ARTICVLVS III.

¶ Virum filius Dei assumpserit animam.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quòd filius Dei animam non assumpserit. Ioannes enim Incarnationis mysterium tradens dixit, Verbum caro factum est,nulla facta de anima mentione. Non autem dicitur caro factum,eo quòd sit in carnem conuersum, sed quia carnem assumpsit. Non ergo videtur assumpsisse animam.

2 ¶ Præterea, Anima necessaria est corpori ad hoc quòd per eam viuificetur. Sed ad hoc non fuit necessaria corpori Christi,vt videtur: quia ipsum Verbum Dei, est, de quo dicitur in Psal 35. Domine apud te est fons vitæ. Super fluum ergo fuisset animam adesse, Verbo præsente. Deus autem & natura nihil frustra faciunt: vt etiam Philosophus dicit in primo de Cæ. * Ergo videtur quòd filius Dei animam non assumpserit.

3 ¶ Præterea, Ex vnione animæ ad corpus constituitur natura communis, quæ est species humana. In domino autem Iesu Christo non est communem speciem accipere, vt Damasc.* dicit in 3. lib. Non igitur assumpsit animam.

¶SED CONTRA est quod August. dicit in lib.* de Agone Christiano. Non eos audiamus, qui solum humanum corpus dicunt esse susceptum à Verbo Dei: & sic audiunt quod dictum est, Verbum caro factum est, vt negẽt illum hominem,vel animam,vel aliquid hominis habuisse,nisi carnem solam.

CONCLVSIO.

¶ Sicut Christus assumpsit veram carnem, & verum hominem, animam quoque illum assumpsisse credendum est.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicit Aug. *in lib. de hæresibus, opinio fuit primò quidem Arrij, & postea Apollinaris, quòd filius Dei solam carnem assumpsit absque anima, ponentes quod Verbum fuerit carni loco animæ. Ex quo sequebatur, quòd in Christo non fuerint duæ naturæ,sed vna tantùm:ex anima enim & carne,vna natura humana constituitur.

Sed hæc positio stare non potest propter Scripturæ in qua Dominus de sua anima facit mentionẽ, Mat.26. Tristis est anima mea vsque ad mortem, & Ioan.10. Potestatem habeo ponendi animam meam.Sed ad hoc respondebat Apollinaris,quod in his verbis anima metaphoricè sumitur: per quem modum in vet. Testa. Dei anima cõmemoratur, Isa, 1. Calendas vestras, & solẽnitates vestras odiuit anima mea. Sed sicut dicit Aug.* in lib. 83 q. Euangelistæ in euangelica narratione narrãt, quòd miratus est Iesus, & iratus & contristatus, & quòd esuriit.Quæ quidem ita demonstrant eum veram animam habuisse: sicut ex hoc, quòd comedit & dormiuit, & fatigatus est, demõstratur eum habuisse verum corpus humanum. Alioquin si & hæc ad metaphoram referantur, cum similia legantur in vet. Test. de Deo, peribit fides Euangelicæ narrationis. Aliud enim est quod Propheticè nuntiatur in figuris, aliud quod secundum rerum proprietatem ab Euangelistis historicè scribitur. Secundò derogat prædictus error vtilitati Incarnationis, quæ est liberatio hominis. Vt enim argumentatur Augustinus.* contra Felicianum. Si accepta carne filius Dei animam omisit, aut innoxiam sciens medicinæ indigentem non credidit, aut à se alienam putans, redemptionis beneficio non donauit, aut ex toto insanabilem iudicãs,curare nequiuit,aut vt vilem, & quæ nullis vsibus apta videretur, abiecit. Horum duo blasphemiam important in Deum, quomodo enim dicerẽtur Omnipotens, si curare non potuit desperatam:aut quomodo omnium Deus, si non ipse fecit animam nostram? Duobus autem alijs,in vno animæ causa nescitur, in altero meritum non tenetur. Aut intelligere causam putandus est animæ, qui eam ad accipiendam legem habitu insitæ rationis instructam à peccato voluntariæ transgressionis nititur separare? Aut quomodo eius generositatem nouit, qui ignobilitatis vitio dicit esse despectam? Si originem attendas, prætiosior est animæ substantia:si transgressionis cuipiam,propter intelligentiam,peior est carne. Ego autem Christum & perfectam sapientiam scio,& pissimum esse non dubito,quorum primo meliorem & prudentiæ capacem non despexit, secundo, eam,quæ magis fuerat vulnerata,suscepit. Tertiò verò hæc positio est contra ipsam incarnationis veritatem:caro enim & cæteræ partes hominis per animam & speciem sortiuntur. Vnde recedente anima,non est os,aut caro,nisi æquiuocè, vt patet per Philosophum in 2. de Anima,& 7.Metaphy.*

lib.2. de anima tex.9

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur, Verbum caro factum est,caro ponitur pro toto homine:ac si diceret.Verbum homo factum est:sicut & Isa.40. Videbit omnis caro pariter, quòd os Domini loquutum est. Ideo autem totus homo per carnem significatur: quia vt dicitur in autoritate inducta *, per carnem filius Dei visibilis apparuit. Vnde subditur. Et videbimus gloriam eius. Vel ideo:quia vt Aug.*dicit in li.23. quæst.in tota illa vnitate susceptionis principale Verbum est,extrema autem atque vltima caro.Volens ita quæ Euangelista commendare pro nobis dilectionem humilitatis Dei, Verbum & carnem nominauit,omittens animam, quæ est Verbo inferior, carne præstantior. Rationabile etiam fuit, vt nominaret carnẽ: quæ propter hoc, quòd magis distat à Verbo, minus assumptibilis videbatur.

lib.7.meth. tex.35. circa med.

In huius so principio. lib.8 q.80. paulò post prin.to.4.

¶ Ad secundum dicendum,quod Verbum est fons vitæ,sicut prima causa vitæ effectiua. Sed anima est principium vitæ corpori tanquam forma ipsius:forma autem est effectus agentis. Vnde ex præsentia Verbi magis concluderetur,quòd corpus esset animatum: sicut ex præsentia ignis potest concludi, quòd corpus, cui ignis adhæret,sit calidũ.

Cap.14. in princ.to.3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est inconueniens,imò necessarium dicere,quòd in Christo fuerit natura, quæ constituitur per animam corpori aduenientem. Damasc.* autem negat,in Domino Iesu Christo esse communem speciem, quasi aliquid tertium resultans ex vnione diuinitatis & humanitatis.

loco in arg. citato.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum filius Dei assumere debuerit intellectum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non assumpserit mentem humanam siue intellectum. Vbi enim est præsentia rei, non requiritur eius imago. Sed homo secundum mentem est ad imaginem Dei, vt Aug.* dicit in lib.de Trin. Cùm ergo in Christo fuerit præsentia ipsius diuini Verbi, non oportuit ibi esse mentem humanam.

3.d.2.q.2. ar.5.q.2.c. Et 4. contra.c.23. Et veri.q. 20. ar.1.c. Et vnio art.1. c. Et opusc. 3.c.212.

2 ¶ Præterea, Maior lux offuscat minorem. Sed verbum Dei, quod est lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum (vt dicitur Io.1.) comparatur ad mentem, sicut lux maior ad minorem: quia & ipsa mens lux quædam est, quasi lucerna illuminata à prima luce. Prouer.10. Lucerna Domini spiraculum hominis. Ergo in Christo, qui est verbum Dei, non fuit necessarium esse mentem humanam.

**Lib.14.c. 3.&6.tom. 6.*

3 ¶ Præterea, Assumptio humanæ naturæ à Dei verbo, dicitur incarnatio eius. Sed intellectus siue mens humana neque est caro, neque est actus carnis, quia nullius corporis actus est: vt probatur in 3. de * Anima. Ergo videtur quod filius Dei humanam mentem non assumpserit.

L.3.ex tex. 6.& 12.

¶SED CONTRA est quod Augustus * dicit in lib. de fi. ad Pe. Firmissimè tene, & nullatenus dubites Christum filium Dei habere veram nostri generis carnem & animam rationalem, qui de carne sua dicit. Palpate & videte:quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Luc. vlt. Animam quoque se habere ostendit dicens. Ergo pono animam meam, & iterum sumo eam. Io. 10. intellectum quoque animæ ostendit se habere dicens, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, Mat.11. Et de ipso per Prophetam Deus dicit. Ecce intelliget puer meus. Isa.52.

CONCLVSIO.

¶ Vt veram animam & corpus christum habuisse certum est, mente quoque & intellectu non caruisse credendum est.

¶RESPONDEO dicendum, quod sicut Aug.* dicit in lib. de hæresibus, Apollinaristæ de anima Christi à catholica ecclesia dissen-

Cap.55. in princ.to.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Super Quæstionis sextæ Articulum primum.

Annot.

TItulus primi articuli quæst. 6. intelligêdus est vt sonat: quonam in corpore diffinguatur & motus eius cessatione verborum Augustinus. & Magistri latetn. in 2. distinct. tertij sent. ponentium ordinem in ista assumptione.

L. 2. Meta. c. 2. in med. tom. 3.

b ¶ In corpore articuli duo fiunt. primo declaratur ille terminus Mediante in titulo positus, secundo respondetur, quæsito ibi. Sic ergo, si attendimus, primum fit declarando, distinguendo, excludendo, subdistinguendo, & conferendo membra distincta inter se. Declaratur in primis, quod medium importet ordinem, quod probatur: quia dicitur respectu principij & finis: quotum vtrunque importat ordinem aliquem, ad quem spectat, secundum quem dicitur principium aut finis. Vnde & medium secundum aliquem ordinem oportet quod sit medium. nec oppositum intelligi potest. Distinguitur præterea ordo in ordinem temporis vel naturæ: & excluso ordine temporis à mysterio Assumptionis (vt in hac eadem quæstione patebit) subdiuiditur ordo naturæ in ordinem dignitatis & causalitatis. Exempla patent in litera. Conferuntur autem hi duo naturæ ordines inter se secundum connexionem pro quanto: secundus ordo consequitur aliquo modo primum. Et dicitur, aliquo modo: quia non oportet vniuersaliter, quod dignius est, esse causam minus digni: nõ enim leonina natura est causa naturæ formicæ, licet sit formica longè dignior.

L. 3. Ortho. fid. c. 6. circa med. Bod. lib. & cap. nunc di ctus.

q. 80. non procul à princ. 10. 4.

Infrà. q. 90. ar. 1. ad 2. Et 3. di. 15. q. 1. ar. 1. ad 3. & di. 14. ar. 1. q. 1. ad 2.

¶ Quo ad secundum respondetur quęsito duabus conclusionibus, iuxta duplicem modum medij secundum duos naturæ ordines: scilicet medium dignitatis, & medium causalitatis. Prima est, Filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima, loquendo secundum ordinem dignitatis. Probatur: quia anima inuenitur media inter Deum & carnem, secundum dignitatis gradum. Secunda est, quòd secundum ordinem causalitatis filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima. Probatur, Anima est aliqualiter causa carnis vniendæ filio Dei: ergo est medium in causando vnionem carnis ad filium Dei. Antecedens probatur dupliciter. Primo, quia caro non esset assumptibilis nisi per ordinem, quem habet ad animam rationalẽ, secundo quia dissenserũt, dicentes, sicut Arriani, Deum Christum carnem solam sine anima suscepisse. In qua quæstione testimonijs euangelicis victi, mentem defuisse animæ Christi, sed pro hac ipsum verbum in ea fuisse dixerunt. Sed hæc positio eisdem rationibus conuincitur, sicut & prædicta. Primò enim hoc aduersatur narrationi Euangelicæ, quæ cõmemorat eum fuisse miratum, vt patet Matth. 8. Admiratio autem absque ratione esse non potest: quia importat collationem effectus ad causam: dum scilicet aliquis videt effectum, cuius causam ignorat, & quærit: vt dicitur in principio Metaphysicæ. * Secundò repugnat vtilitati Incarnationis, quæ est iustificatio hominis à peccato. Anima enim humana non est capax peccati nec gratiæ iustificantis, nisi per mentem. Vnde pręcipuè oportuit mentem humanam assumi. Vnde dicit Dam.* in 3. lib. quòd Dei verbum assumpsit corpus & animam intellectualem & rationalem. Et postea subdit *. Totus toti vnitus est, vt tori mihi salutem largiretur: quod enim inassumptum est incurabile est. Tertiò hoc repugnat veritati Incarnationis: cum enim corpus proportionetur animæ, sicut materia propriæ formæ, non est verè caro humana, quæ non est perfecta anima humana, scilicet rationali. Et ideò si Christus animam sine mente habuisset, non habuisset veram carnem humanam, sed bestialem: quia per solam mentem anima nostra differt ab anima bestiali. Vnde dicit Aug.* in lib. 83. q. quòd secundum hunc errorem sequeretur, quod filius Dei beluam quandam cum figura humani corporis suscepisset. Quod iterum repugnat veritati diuinæ, quæ nullam patitur fictionis falsitatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd vbi est ipsa res per sui præsentiam, non requiritur eius imago ad hoc quod suppleat locum rei: sicut vbi est imperator, milites non venerantur eius imaginem. Sed tamen requiritur cum præsentia rei imago ipsius, vt perficiatur ex ipsa rei præsentia, sicut imago in cera perficitur per impressionem sigilli, & imago hominis resultat in speculo per eius præsentiam. Vnde ad perficiendam mentem humanam, necessarium fuit, quòd eam sibi verbum Dei vniuerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lux maior euacuat lucem minorem alterius corporis illuminantis, non tamen euacuat, sed perficit lucẽ corporis illuminati: ad præsentiam enim solis, stellarum lux obscuratur, sed aeris lumen perficitur. Intellectus autem seu mens hominis est quasi lux illuminata à luce diuini Verbi: & ideo per præsentiam Verbi non euacuatur mens hominis, sed magis perficitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet potentia intellectiua non sit alicuius corporis actus: ipsa tamen essentia animæ humanæ, quæ est forma corporis, requiritur quòd sit nobilior ad hoc, quòd habeat potentiam intelligendi: & ideo necesse est vt corpus melius dispositum ei respondeat.

QVAESTIO SEXTA DE modo Assumptionis quantum ad ordinem, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ordine assumptionis predicte.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum filius Dei assumpserit carnem mediante anima.

¶ Secundò, vtrum assumpserit animam mediante spiritu siue mente.

¶ Tertiò, vtrum anima fuerit prius assumpta quàm caro.

¶ Quartò, vtrum caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quam animæ vnita.

¶ Quintò, vtrum tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus.

¶ Sextò, vtrum sit assumpta mediante gratia.

ARTICVLVS I.

a ¶ Virum filius Dei assumpserit carnem mediante anima.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non assumpserit carnem mediante anima. Perfectior enim est modus, quo filius Dei vnitur humanæ naturæ & partibus eius, quàm quo est in omnibus creaturis. Sed in creaturis est immediate per essentiam, potentiam, & præsentiam. Ergo multò magis filius Dei immediate vnitur carni, & non mediante anima.

2 ¶ Præterea, Anima & caro vnita sunt Dei verbo in vnitate hypostasis seu personæ. Sed corpus immediate pertinet ad personam siue hypostasim hominis, sicut & anima, quinimo magis videtur se de propinquo habere ad hypostasim corpus, quod est materia, quam anima, quæ est forma: quia principium individuationis, quæ importatur in nomine hypostasis, videtur esse materia. Ergo filius Dei non assumpsit carnem mediante anima.

3 ¶ Præterea, Remoto medio separantur ea quæ per medium coniunguntur: sicut remota superficie, cessaret color à corpore, qui inest corpori per superficiem. Sed separata per mortem anima, adhuc remanet vnio Verbi ad carnem: quod infrà patebit. * Ergo Verbum non coniungitur carni mediante anima.

¶ SED CONTRA est quod August. dicit * in Epist. ad Volusianum. Ipsa magnitudo diuinæ virtutis, animam sibi rationalem, & per eandem corpus humanum, totumque omnino hominem in melius mutandum coaptauit.

CONCLVSIO.

¶ Cum anima media inter Deum & carnem ex sua nobilitate existens carnis causa sit vt assumatur, oportuit filium Dei humanam carnem assumere mediante anima.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd medium dicitur respectu principij & finis. Vnde sicut principium & finis important ordinem, ita & medium. Est autem duplex ordo. Vnus quidem temporis, alius autem naturæ. Secundum autem ordinem temporis non dicitur in mysterio Incarnationis aliquid medium: quia totam humanam naturam simul sibi Verbum Dei vniuit: vt infrà * patebit. Ordo autem naturæ inter aliqua potest attendi dupliciter. Vno modo secundum gradum dignitatis, sicut dicimus angelos esse medios inter homines & Deum. Alio modo secundum rationẽ causalitatis: sicut dicitur media causa existere inter primam causam & vltimum effectum. Et hic secundus ordo aliquo modo consequitur primum: sicut enim dicit Dion. 13. ca. de Diu. no. * Deus per substantias magis sibi propinquas agit in ea, quæ sunt magis remota. Sic ergo, si attendamus gradum dignitatis, anima media inuenitur inter Deum & carnem, & secundum hoc potest dici, quòd filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima.

caro per ordinem ad animam rationalem habet, quòd sit caro humanæ: sola autem natura humana est assumptibilis vt patet ex prius dictis.

¶ Num sit aliquis ordo naturæ inter partes assumptæ naturæ.

¶ Antequã ad vlteriora progrediamur, declarandum censeo quid sentit Autor in hac materia, & in quo impugnatur. Circa igit quod sunt hic duæ principales difficultates. Prima est circa ordinem partium inter se, & inter partes, & totum. Et explicando distinctè sententiam suam, sentit quod anima est medium vt quo, tantum respectu carnis: & quod anima est etiam medium vt quo, partiale tamen respectu totius, & quod anima & corpus sunt medium, vt quod respectu totius secundum exequutionis ordinem: & quod totum est medium, vt quo, & vt quod respectu partium secundum intentionis ordinẽ.

¶ Quo circa primo afferenda sunt argumenta Durand. contra naturæ ordinem inter animam & carnem relatas ad assumptionem: deinde declaranda est positio Autoris de mediatione animæ ad carnem, tam quo ad mediationem causalem: quam quo ad modum, scilicet, vt quo & non vt quod: & demum respondebitur obiectis. Reliqua quinto referenda sunt articulo: non enim oportet Scotica argumenta contra mediationem animæ respectu carnis afferre: quia contra medium, vt quod fiunt: quod nos non tenemus, comparãdo partes inter se ad Assumptionem: simul enim non solũmodo tempore, sed natura animam & carnem assumi dicimus, vt quòd assumitur ista quod neutra mediante altera, vt quod, sed quod caro assumatur mediante anima vt quo: vt clarè patebit.

Annot.

Durand. 3. dist. 1. q. 2. ar. 4.

Infrà. q. 6. ar. 1. ad 1.

Infrà. q. 6. ar. 3.

Infrà. q. 6. ar. 5.

Infrà. q. 6. ar. 6.

Arguit ergo Duran. Si in assumptione esset ordo naturæ, aut esset ex parte assumptionis aut ex parte assumptorum: sed non ex parte assumptionis: quia ponitur assumptio vnica: vnius autem ad seipsum non est ordo naturæ. Nec ex parte assumptorum comparando partes inter se: quia quando vnum vnitur duobus, non vt duo sunt, sed vt vnum, neutrum eorum est medium: quoniam medium distinctionem exigit ad illud, cuius est medium: sed filius Dei vnitus est per se animæ & carni, nõ vt plura sunt, sed vt vnum sunt: quia vnitur eis inquantum sunt partes vnius naturæ humanæ: ergo non assumpsit carnem mediante anima secundum ordinem naturæ ex parte rei.

¶ Quod autẽ vere secundũ rem naturæ ordo intersit inter animam & carnẽ in assumptione, ex hoc ipso patet, quòd est ibi vera causalitas realis. Ad cuius clariorem notitiam afferenda est differentia inter animam & carnẽ respectu assumptionis: cõparando siquidẽ hæc duo ad assumptionẽ, manifestè constabit, quod inter actionem assumptiuã & actionẽ creatiuam vtriusque hæc inuenitur differentia, quòd respectu animæ nulla alia actio mediat: sed respectu carnis mediat actio animatiua carnis. Nam præsuppositis actione creatiua carnis nõ est caro assumptibilis secundũ cõgruitatẽ (sic enim de assumptibili est sermo nisi sit animata seu humanata: animata autẽ aut humana nõ est materia illa nisi per actionẽ animatiuã illius: actio autẽ animatiua cõ-stat quòd animã ponit in carne quæ realiter faciendo illã in esse animato & humano, vere vt causa ordine medio causat carnis assumptibilitatem. Præsuppositis autẽ actione creatiua animæ, nõ expectatur alia actio, qua aliquid superadda-tur animæ, per quod fiat assumptibilis: sed statim est assumptibilis. Est igitur materia nõ nisi media actione animatiua: est igitur inter carnẽ & animã inter se relatus ad assumptionẽ, ordo naturæ secundũ causalitatẽ in re. Et quoniã ex hoc quòd anima sic causat carnẽ assumptibilẽ, nõ sequitur, ergo anima prius natura assumitur sed bene sequitur, ergo est ratio, quod caro assumatur: & vt in litera dicitur non est nisi in fieri ratio: id autem quod se habet ad carnẽ vt ratio quòd assumatur, se habet vt quo: & non oportet quòd se habeat vt quod, ideo ex hac doctrina Autoris non plus habeo quàm quòd anima mediat vt causa media vt qua, seu quo sita quòd non prius natura animata assumitur, sed prius natura anima vt quo assumitur: & simul natura vtrunq; vt quod assumitur. Ita quòd referendo animã & carnem inter se ad assumi vt quod, nullus est naturæ ordo: quia neutrum est alteri medium: sic declarasse, vt Scotus fecit ideo, &c. Moueor autem ad negandum quòd anima est medium, vt quod respectu carnis in assumptione: quia nulla apparet ratio quare debeat hoc concedi, quamuis enim tam anima, quàm caro sit assumpta, vt quod assumitur, partialiter tamen seu vt pars: quia anima non intelligitur prius assumpta, quam animet carnem, quod per creatiuam actionẽ præsuppositam assumitur, quàm sit animata: ideo inter animam & carnem vt pars quæ prius generatur homo, quàm risibile, secundum naturæ ordinem, quamuis simul tempore.

¶ Ad obiectionẽ autẽ Durãdi dicitur, quòd in assumptione est naturæ ordo ex parte assumptorũ. Et cùm contra hoc arguitur, quia vnitũ pluribus, non

re: quia risibile præsupponit hominem, vt quod est genitum. Et hoc modo Autor concedit partes inuniuersum, animã scilicet, & corpus prius natura assumi, quàm totum inuniuersum: natura tamen natura secundum quid, hoc est secundum ordinẽ exequutionis: vt in 5. patebit articulo. Vbi afferetur argumẽta Scoti, & Duran. cõtra hoc, & soluẽtur. Alio modo, quæ sit causa vt aliud sit assũpti quod, non curando, & hoc modo affirmat Autor vtrobique esse medium, scilicet & inter partes inter se, & inter partes, & totum. Et explicando distinctè sententiam suam, sentit quod anima est medium vt quo, tantum respectu carnis: & quod anima est etiam medium vt quo, partiale tamen respectu totius, & quod anima & corpus sunt medium, vt quod respectu totius secũdum exequutionis ordinem: & quod totum est medium, vt quo, & vt quod respectu partium secundum intentionis ordinẽ.

¶ Quo circa primo afferenda sunt argumenta Durand. contra naturæ ordinem inter animam & carnem relatas ad assumptionem: deinde declarãda est positio Autoris de mediatione animæ ad carnem, tam quo ad mediationem causalem: quam quo ad modum, scilicet, vt quo & non vt quod: & demum respondebitur obiectis. Reliqua quinto referenda sunt articulo: non enim oportet Scotica argumenta contra mediationem animæ respectu carnis afferre: quia contra medium, vt quod fiunt: quod nos non tenemus, comparãdo partes inter se ad Assumptionem: simul enim non solũmodo tempore, sed natura animam & carnem assumi dicimus, vt quòd assumitur ista quod neutra mediante altera, vt quod, sed quod caro assumatur mediante anima vt quo: vt clarè patebit.

Arguit ergo Duran. Si in assumptione esset ordo naturæ, aut esset ex parte assumptionis aut ex parte assumptorum: sed non ex parte assumptionis: quia ponitur assumptio vnica: vnius autem ad seipsum non est ordo naturæ. Nec ex parte assumptorum comparando partes inter se: quia quando vnum vnitur duobus, non vt duo sunt, sed vt vnum, neutrum eorum est medium: quoniam medium distinctionem exigit ad illud, cuius est medium: sed filius Dei vnitus est per se animæ & carni, nõ vt plura sunt, sed vt vnum sunt: quia vnitur eis inquantum sunt partes vnius naturæ humanæ: ergo non assumpsit carnem mediante anima secundum ordinem naturæ ex parte rei.

¶ Quod autẽ vere secundũ rem naturæ ordo intersit inter animam & carnẽ in assumptione, ex hoc ipso patet, quòd est ibi vera causalitas realis. Ad cuius clariorem notitiam afferenda est differentia inter animam & carnẽ respectu assumptionis: cõparando siquidẽ hæc duo ad assumptionẽ, manifestè constabit, quod inter actionem assumptiuã & actionẽ creatiuam vtriusque hæc inuenitur differentia, quòd respectu animæ nulla alia actio mediat: sed respectu carnis mediat actio animatiua carnis. Nam præsuppositis actione creatiua carnis nõ est caro assumptibilis secundũ cõgruitatẽ (sic enim de assumptibili est sermo nisi sit animata seu humanata: animata autẽ aut humana nõ est materia illa nisi per actionẽ animatiuã illius: actio autẽ animatiua cõstat quòd animã ponit in carne quæ realiter faciendo illã in esse animato & humano, vere vt causa ordine medio causat carnis assumptibilitatem. Præsuppositis autẽ actione creatiua animæ, nõ expectatur alia actio, qua aliquid superaddatur animæ, per quod fiat assumptibilis: sed statim est assumptibilis. Est igitur materia nõ nisi media actione animatiua: est igitur inter carnẽ & animã inter se relatus ad assumptionẽ, ordo naturæ secundũ causalitatẽ in re. Et quoniã ex hoc quòd anima sic causat carnẽ assumptibilẽ, nõ sequitur, ergo anima prius natura assumitur sed bene sequitur, ergo est ratio, quod caro assumatur: & vt in litera dicitur non est nisi in fieri ratio: id autem quod se habet ad carnẽ vt ratio quòd assumatur, se habet vt quo: & non oportet quòd se habeat vt quod, ideo ex hac doctrina Autoris non plus habeo quàm quòd anima mediat vt causa media vt qua, seu quo sita quòd non prius natura animata assumitur, sed prius natura anima vt quo assumitur: & simul natura vtrunq; vt quod assumitur. Ita quòd referendo animã & carnem inter se ad assumi vt quod, nullus est naturæ ordo: quia neutrum est alteri medium: sic declarasse, vt Scotus fecit ideo, &c. Moueor autem ad negandum quòd anima est medium, vt quod respectu carnis in assumptione: quia nulla apparet ratio quare debeat hoc concedi, quamuis enim tam anima, quàm caro sit assumpta, vt quod assumitur, partialiter tamen seu vt pars: quia anima non intelligitur prius assumpta, quam animet carnem, quod per creatiuam actionẽ præsuppositam assumitur, quàm sit animata: ideo inter animam & carnem vt pars quæ prius generatur homo, quàm risibile, secundum naturæ ordinem, quamuis simul tempore.

¶ Ad obiectionẽ autẽ Durãdi dicitur, quòd in assumptione est naturæ ordo ex parte assumptorũ. Et cùm contra hoc arguitur, quia vnitũ pluribus, non

inquãtum sunt plura, sed vnũ, &c. negatur Minor: quoniã filius Dei assumpsit animã & corpus vt sunt plura: quia assumpsit illa vt sunt duę partes essentiales realiter distinctę inter se. Ad probationem dicitur, quod aliud est cõcedere affirmatiuam, scilicet assumpsit partes vt sunt vnum: & aliud est cõcedere affirmatiua cõcedere etiã negatiuã, scilicet nõ assumpsit partes, vt sunt plures res. Affirmatiua nanque importat quod partes sunt assumptæ vt vniuntur in toto: & hoc est dictum, quòd partes sunt assumptæ vt sunt in toto: negatiua autem importat, quòd partes non sunt assumptæ secundũ seipsas, sed quòd assumptio terminatur ad totũ tantum: & ad partes non nisi vt sunt in toto. Constat autem ex Doctrina facta, filium Dei assumpsisse ita partes in toto, quod tamen ad ipsas partes in seipsis terminata est assumptio: alioquin oportuisset in morte Christi fieri nouas assumptiones animæ in se, & corporis in se: quoniam in toto non erant. Dicito igitur, quòd filius Dei assumpsit animam & carnem, inquantum sunt partes vnius naturæ, sed ex hoc non sequitur, ergo inquantum sunt visi & non inquantum sunt plures: quia & assumpsit, inquantum sunt vnum in natura vnica, & inquantum sunt ita plures res, partiales tamen.

Locis supra citatis. art. 1. notã tis. Annot.

c ¶ In responsione ad secundum eiusdem primi articuli, nota primo hanc doctrinam, quod scilicet non eodem ordine se habent partes naturæ humanæ ad personalitatẽ proximæ personæ. Et ratio in litera redditur ex altitudine diptionis mysterium quo ad ordinem assumptorum: & non fundes te super ordinẽ eorundem ad propriam personalitatem, vt in 5. articulo ratio Scoti super hoc fundamento afferetur.

¶ Nota secundò, quòd primi verba literę, scilicet corpus, est vicinius personæ propriæ, anima autem naturæ humanæ, non carent scrupulo. Quoniã etsi vera sunt secũdum communia homini, & aliis subsistantijs sensibilibus (quoniam in eis anima vicinior est naturæ & corpus personæ: quia anima constituit formaliter naturam, & materia individuat, personæ autem constat individuum maximè appropinquare: vnde & creduntur idem omnino quo ad rem apud multos) secundum tamen propria principia hominis videtur oppositum: quoniam anima intellectiua, quia est ex se subsistens, & defert secum subsistentiam, quam communicat suppositopropinquior est personæ, cuius proprium est subsistere, adeo vt ipsi personæ primo conueniat. Sed hoc non obstat: quia anima intellectiua in suo fieri mendicat hæc deitatem à corpore, licet occasionaliter: nec defert secum subsistentiam propriam sibi, vt quod subsistit, nisi in potentia, sed vt proprium illius principium vt quo. Vnde licet aliquid plus propinquitatis habeat ad hypostasim, quàm aliæ animę, quia ex proprio ordine defert, vt quo tamen, actu subsistendi, non tamen propinquior est, quàm corpus, quod ipsum animam & suum esse ndi actum indiuiduat. Stant ergo solida verba literæ.

d ¶ In responsione ad tertiũ eiusdẽ articuli, clarè habes quo pacto apud Autorẽ intelligitur animam mediare in assumptione carnis: scilicet cum tribus conditionibus. Prima est secundũ aptitudinẽ: quia scilicet reddit carnẽ aptã ad assumi, faciẽdo ipsam animatã & humanam. Secunda est secũdum congruitatem: quia hæc aptitudo non est necessitatis, sed cõgruitatis: nã & Deus posset sine illa assumere carnẽ, & caro sic apta nõ necessitat ad assumptionẽ: sed ex hoc ipso, q caro est humana, est habilis de cõgruo, vt assumatur, hoc est, assũptibilis est de cõgruo. Tertia est in fieri: quia cõditio ista, qua caro est de cõgruo assũptibilis, nõ mediat in facto esse, sed in fieri tãtũ. Et propterea cessante tali cõditione actualiter (vt de facto cessauit in morte Christi: quia propterea desinit vnio assumptæ carnis ad diuinã hypostasim, quam oportuisset definere, si anima esset mediũ in facto esse: sicut qa est mediũ in fieri, ideo in principio assumptionis caro nõ nisi animata ac humana assumitur. Et hinc habes, q caro ipsa in se terminat assũptiuã actionẽ, & nõ solũ vt animata & vt humana, licet nõ attingeret eã, nisi esset animata aut humana, sicut aliquis accipit in vxorem mulierẽ pulchram, secundũ seipsam mulierẽ licet non acciperet eã nisi esset in principio, quam eam accipit pulchra: vt in litera dicitur. Et propterea in morte Christi definẽte humanitate per mortem, non de nouo Verbum Dei assumpsit animam & corpus, sed quæ in principio facta est assumptio & determinata ad totũ & partes, etiã secũdũ se non desijt terminari ad partes deficiẽte toto: quoniam nec ipsum totũ est mediũ in assumptione, nisi in fieri secundum ordinem intentionis: vt infrà patebit.

Annot.

a ¶ Super Quæstionis sextæ Articulum secundum.

IN titulo nota, quòd si termini præclarandi sunt, vt in conclusione sumẽtur, non restat locus argumẽtis primo & tertio: sed si in titulo relinquẽtur indistincti (ita tamen vt nomine Spiritus intelligatur mens seu pars intellectiua)

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctiua) locus relinquitur argumentis & responsionibus.

Comment. ¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæstio affirmatiuè. Filius Dei assumpsit animam mediante spiritu. Probatur dupliciter. Primo ratione: assumpsit cæteras partes animæ mediante intellectu, tam secundum ordinem dignitatis, quàm secundum ordinem ad congruentiam assumptionis: ergo assumpsit animam mediante spiritu.

P.p.q.77.a. 1 Antecedens pro prima parte probatur: quia intellectus est dignior. Pro secunda, quia anima non est assumptibilis nisi per illud, quo est ad imaginem Dei. Consequentia probatur ex præcedenti articulo ex simili ratione. Secundo probatur conclusio autoritate Damasceni.

q.4.ar.1. ¶ Aduerte hic duo: primo, quod hic est comparatio partium potentialium, scilicet partis superioris, quæ vocatur spiritus, siue mens, siue intellectus, & partis inferioris, quæ est pars sensitiua, & vegetatiua, quæ vocatur anima. Et quoniam omnes istæ partes

Annot. sunt assumptæ à Verbo, & distinguuntur etiam genere inter se, & ordine quodam se habent ad Verbum, tum quo ad dignitatem, tum quo ad assumptibilitatem, quia pars sensitiua, non est assumptibilis, nisi quia cõiuncta est intellectiuæ, sicut nec caro, nisi quia est pars hominis: ideo Aug. dixit, & Autor declarauit, quòd assumpsit animam, id est partem sensitiuam mediante spiritu, id est parte intellectiua. Et scito quod si considerentur istæ duæ partes non secundum quod vniuntur in vna substantia animæ (quia sensitiuum est in intellectiuo, vt trigonum in tetragono: vt dicitur in secundo de Anima) sed ab strahendo ab illo vel alio modo cõiunctionis, & cõsiderentur ipsæ partes diuersæ, & quod conuenit cæteris sunt in homine, non curando de modo, quo sunt coniunctæ: simile est iudicium de illa propositione. Assumpsit carnem mediante anima, & assumpsit animam mediate spiritu. Et propterea Aug. simul vtranque protulit, & in litera simili dicitur vtraque mediatio: saluantur enim vtrobique & gradus dignitatis, & causa & causatum, dum pars intellectiua ex hoc, quòd coniungitur parti sensitiuæ, perficit illam, & est illi ratio quòd fit assumptibilis. Quocirca non requiras hic causalitatem, sicut pars essentialis, quæ est forma, est causa alterius constitutiua, sed proportionaliter causalitatem, sicut pars potentialis formalior & superioris ordinis est causa partis inferioris: oportet enim proportionaliter inquirere & intelligere causalitatem, sicut proportionaliter sunt partes, quæ dicuntur partes essentiales, & quæ dicuntur partes potentiales.

Ex.c.18.19. 20. & 21. colligitur ex tom.3.

Art. præced.

a ¶ Super Quæstionis sextæ Articulum tertium.

Annot. IN titulo ly prius, sumitur secundum tempus, ita quòd quæstio est de prioritate temporis. Et occasio huius est positio Origenis.

Comment. b ¶ In corpore articuli sunt tria: primò ponitur positio Origenis: secundò reprobatur in vno sensu: tertio reprobatur in alio sensu. Distinctio partiũ cla ra est in litera. Quo ad primũ positio Ori. refertur quo ad duo, scilicet & quo ad animas omniũ hominum, & quo ad animam Christi, scilicet quòd omnes

anima: vt in prima parte habitum est *. Ergo filius Dei non assumpsit animam mediante spiritu.

2 ¶ Præterea Illud, quo mediante facta est assumptio, videtur esse magis assumptibile. Sed spiritus siue mens non est magis assumptibilis, quàm anima: quod patet ex hoc, quòd spiritus angelici non sunt assumptibiles: vt suprà dictum est. * Ergo videtur, quòd filius Dei non assumperit animam mediante spiritu siue mente.

3 ¶ Præterea, Posterius assumitur à primo mediante priori. Sed anima nominat ipsam essentiam, quæ est prior naturaliter, quàm ipsa potẽtia eius, quæ est mens. Ergo videtur quòd filius Dei non assumperit animam mediante spiritu siue mente.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in lib. de Agone Christiano *. Inuisibilis & incommutabilis veritas, per spiritum animam, & per animam corpus accepit.

CONCLVSIO.

¶ Sicut filius Dei carnem assumpsit anima mediante, ita animam assumpsisse mediante mente & intellectu credendum est. *

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est: * filius Dei dicitur assumpsisse carnem anima mediante, tum propter ordinem dignitatis, tum etiam propter congruitatem assumptionis. Vtrunque autem horum inuenitur, si comparemus intellectum, qui spiritus dicitur, ad cæteras animæ partes: non enim anima est assumptibilis secundum congruitatẽ, nisi per hoc, quòd est capax Dei ad imaginem eius existens: quod est secundum mentem, quæ spiritus dicitur, secundum illud Ephes. 4 Renouammi spiritu mentis vestræ. Similiter etiam intellectus inter cæteras partes animæ, est superior & dignior, & Deo similior. Et ideo, vt Damasc. dicit in 3. lib. * vnitum est carni per medium intellectum, verbum Dei: intellectus enim est quod est animæ purissimum, sed & Deus est intellectus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd & si intellectus non sit aliud ab anima secundum essentiam: distinguitur tamen ab aliis partibus animæ secundum rationem potentiæ. Et secundum hoc competit sibi ratio medij.

Ad secundum dicendum, quòd spiritui angelico non deest congruitas ad assumptionem, propter defectum dignitatis: sed propter defectum reparabilitatem casus. Quod non potest dici de spiritu humano: vt patet ex his, quæ in prima parte * dicta sunt.

D.151.

P.p.q.64. art.2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima (inter quam & Dei verbum ponitur medium intellectus) non accipitur pro essentia animæ, quę est omnibus potentiis communis: sed pro potentiis inferioribus, quæ sunt omni animæ communes.

fuerũt è principio simul creatæ, De qua Originis positione vide, si vis, in 2. cõtra Gẽ. cap. 83. quoniã hic nõ tractatur, nisi quo ad animã Christi in ordine ad assumptionẽ. Quo ad secundũ, quia dupliciter poni potest, anima Christi ab initio mundi creatam fuisse: vel creatam, & non assumptam à filio Dei, vel tunc creatam, & simul assumptam à filio Dei, sed postea in vtero Virginis carni vnitam: ideo in litera vterque modus excluditur.

a ¶ Vtrum anima à Dei filio prius fuerit assumpta, quàm caro.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi fuerit prius assumpta à Verbo quàm caro. Filius enim Dei assumpsit carnem mediante anima: vt dictum est. * Sed prius peruenitur ad medium, quàm ad extremum. Ergo filius Dei assumpsit prius animam, quàm corpus.

2 ¶ Præterea, Anima Christi est dignior angelis: secundum illud Psal. 96. Adorate eum omnes Angeli eius. Sed angeli creati sunt à principio: vt in primo habitum est. * Ergo & anima Christi, quæ non fuit antè creata, quàm assumpta: dicit enim Damasc. in 3. lib. * quòd nunquàm neque anima neque corpus Christi propriam habuerunt hypostasim. Ergo videtur quòd anima fuerit antè assumpta, quàm caro, quæ est concepta in vtero Virginis.

3 ¶ Præterea, Ioann. 1, dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis: & postea subditur, quòd de plenitudine eius nos omnes accepimus, id est, omnes fideles quocunque tempore: vt Chrysost. exponit. * Hoc autem non esset nisi anima Christi habuisset plenitudinem gratiæ & veritatis ante omnes sanctos, qui fuerunt ab origine mundi: quia causa non est posterior causato. Cùm igitur plenitudo gratiæ & veritatis fuerit in anima Christi ex vnione ad Verbum, secundum illud quod ibidem dicitur. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis: consequens videtur, quòd à principio mundi anima Christi fuerit à Verbo Dei assumpta.

¶ SED CONTRA est quod Damasc. * dicit in 4. lib. Non, vt quidam mentiuntur, ante eam, quæ est ex Virgine Incarnationem, intellectus est vnitus Dei verbo, & ex tunc vocatus est Christus.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam Dei filius animam prius naturæ ordine assumpserit, quàm carnem, tempore tamen non prius anima fuit creata, quàm assumpsit.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quod Origenes posuit in suo * Periarchõn, omnes animas à principio fuisse creatas, inter quas etiam posuit animam Christi creatam. Sed hoc quidem est inconueniens, si ponatur quòd fuerit tunc creata, sed non statim Verbo vnita, quia sequeretur quòd anima illa aliquando habuisset propriam subsistentiam sine Verbo: & sic cum fuisset à Verbo assumpta, vel non esset facta vnio secundum subsistentiam, vel corrupta fuisset subsistentia animæ præexistens. Similiter etiam est inconueniens, si ponatur quòd anima illa fuerit assumpta, & postmodum in vtero Virginis incarnata: quia sic eius anima videretur esse non eiusdem naturæ cum nostris: quæ simul creantur, dum corporibus infundantur. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad * Iulianum, quòd non alterius naturæ erat caro eius, quàm nostra: nec alia illi quàm cæteris hominibus anima est à principio inspirata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sicut suprà dictum est *, anima Christi dicitur esse medium in vnione carnis ad Verbum secũdum ordinem naturæ: non autem oportet ex hoc, quòd fuerit medium ex ordine temporis.

c ¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Leo Papa in eadem Epistola, dicit *, anima Christi excellit nostras animas non diuersitate generis, sed sublimitate virtutis, est enim eiusdem generis cum nostris animabus, sed excellit etiam angelos secundum plenitudinem gratiæ & veritatis. Modus autem creationis respondet animæ secundum proprietatem sui generis: ex quo habet, cùm sit corporis forma, vt creetur simul, dum corpori vnitur. Quod non competit angelis, qui sunt subsistantiæ omnino à corporibus absolutæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de plenitudine Christi omnes homines accipiunt secundum fidem, quam habent in ipsum: dicitur enim Rom. 3. quòd iustitia Dei est per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in ipsum. Sicut autem nos in ipsum credimus vt in iam natum: ita antiqui crediderunt in ipsum vt in nascitutum: habentes enim eundem spiritum fidei credimus: vt dicitur Secundæ ad Cor. 4. Habet autem fides quæ est in Christum, virtutem iustificandi ex proposito gratiæ Dei: secundum illud Rom. 4. Et qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, fides reputatur ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei. Vnde quia hoc propositum est æternum, nihil prohibet per fidem Iesu Christi aliquos iustificari, etiam antequàm eius anima esset plena gratia & veritate.

corpus & totus homo subsistere. Iam enim dictum est, quòd separatio dat quandam totalitatem & completionem: & ideo statim separata anima est sempersona: ac per hoc proprio termino terminatur: quæ in corpore existens terminabatur termino totius hominis. Et ideo sicut si assumeretur præexistens Angelus, corrumperetur primo terminatio naturæ angelicæ, quæ est illius personalitas: ita si assumeretur anima prius separatim existens corrumperetur ipsius terminatio, qua constituitur in esse quod est & semipersona & subsistentis. Sed si anima assumitur non præexistens separata (sicut etiam vnitur de facto corpori non præexistens separata) tunc solum vt terminatura assumitur & vnitur: quia nõ adhuc terminata intelligitur proprio termino, quem in sui à corpore & ab hypostasi separatione nata est habere. Notanter autem dico, non solũ à corpore, sed ab hypostasi: quia si anima separaretur à corpore, & non ab hypostasi (quod in solo Christo accidit in triduo) tunc non nisi vt seminatura separata à tota natura, quæ desineret, remaneret subsistens, nõ per se, sed per hypostasim alienam: puta filij Dei, cui semp est vnita.

¶ An anima separata in resurrectione retineat propriam terminationem.

¶ Sed insurgit tunc quæstio, an in communi resurrectione anima separata huius vel illius, reuersa ad corpus retinere at suam propriam terminationem, an perdat illam, & determinetur personalitate totius.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia aliter se habet anima rationalis in hoc principio, quàm in fui principio, scilicet quũ ad corpus per resurrectionem venit: quod ex hoc habetur, quòd anima in sui principio indiuiduatur ex corpore, quamuis occasionaliter, in resurrectione autem anima indiuiduat potius corpus, quã indiuiduetur ex ipsorũ patet in his, in quibus diuina virtute materia corporis supplebitur, puta qui totaliter per multas generationes & generationes ex solis carnibus humanis nutriti sunt. Sicut ergo indiuiduationem semel in corpore adeptam nunquam deserit anima rationalis, sed ex illa indiuiduat, si opus est, corpus (ita vt idem numero sit resurgens homo, qui prius fuit) ita rationabile est, vt ad propriã terminationẽ aliter se habeat in corpore, & extra, ac in reditu. Nã non acquirit illã in corpore, constituendo naturam, sicut acquirit indiuiduationẽ: sed acquirit illam in corpore constituendo personam, hoc est, si ad hoc perueniat: quod sit principium constitutiuum propriæ personæ, & non solum propriæ naturæ: & ideo in Christo non acquisiuit proprium terminum, quia non constituit propriam personã. Sed nec constituendo propriã personã, vide tur acquirere illum constummatè, sed medio modo inter actum & potentiã: quoniã aliquo modo est, quod subsistit & operatur, & aliquo modo non. Sed in separatione à corpore & corruptione hypostasis, quæ simul in aliis à Christo hominibus sunt, anima propriũ terminũ cõsummate acquirit: quẽ semel adeptũ retinebit etiã in reditu ad corpus, & in statu perfectiori possessura illũ reunita corpori, quàm si separata esset, eo quòd tunc erit in naturalissimo suo esse. Vt sic differẽtia quo ad propriã terminationẽ inter animã in sui principio, & in resurrectione sit, quod in sui principio de foris venit, vt quo, etiã quo ad personalitatẽ: & ideo impediri contingit illã & à propria & totius per se personalitate, vt patet in mysterio Assumptionis: in regressu autẽ venit, vt quod est, licet partialiter. Et ideo sicut individuat & communicat suum esse homini & glorificat illũ in Sanctis: ita subsistentiã, terminationẽ, semique personalitatẽ, ad perfectionem humanæ subsistentiæ & personalitatis adducit.

¶ Quo ad tertiũ refutatur Originis positio intellecta secũdo modo (scilicet quod anima illa in sui creatione ab initio fuerit vnita, & postmodũ in vtero Virginis incarnata) primo deducẽdo ad inconueniẽs, quòd scilicet anima Christi non videretur esse eiusdẽ naturæ cum nostris: secundò autoritate Leonis.

¶ Circa rationẽ hanc dubiũ ex duplici capite occurrit. Primo, quantũ valeat simpliciter, nã ex hoc quòd homo vel bos creatur ante omnia secula vel post, nõ variatur natura eius, sed mensura secundũ durationẽ, nihil ergo videtur valere ratio inferens alietatẽ naturæ ex prioritate secundũ durationẽ pro ductionis. Secundò, quantũ valeat ad hominem, quia Origenes ponebat non solum Christi, sed omniũ hominum animas ab initio creatas, vnde magis, si

ratio valet, sequitur quòd anima Christi sit eiusdem naturæ cum nostris, ex quo simul ab initio omnes creatæ ponuntur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ratio non est ad hominem, sed simpliciter, & ideo nõ oportet ipsam saluare ad hominẽ, sed simpliciter. Fundatur autẽ ratio super hoc, quòd naturalis modus productionis alicuius, diuersus penes hoc, quod est produci in corpore, vel extra, & ante corpus, monstrat diuersitatem naturæ rei productæ. Nec eget multa probatione hæc propositio, sed est quasi per se nota, quoniam si res aliquæ sic se habent, quòd ex naturis suis vendicant sibi tã diuersos modos istæ naturalis productionis, non nisi ex diuersitate formali rerum, quia producuntur, proceduntque ita, quòd vna naturaliter est in corpore, & alia non & properea vna naturaliter exigit fieri in corpore, & alia ante corpus: vna naturaliter est forma corporis, & ideo fit in corpore: alia non est naturaliter forma corporis, & ideo fit extra, & ante corpus. Vnde suppo nit hæc ratio animas naturaliter secundum suum naturalem modum fiendi, creando infundi, & infundendo creari: quia sunt naturaliter formæ corporum: & ex hac suppositione arguit, quòd anima Christi non fuit ab initio creata, & assumpta. Supponit etiam quòd in prima constitutione vniuersi non retẽditur (vt Augusti. docuit) quid Deus potuerit facere, fed quid naturæ rerum earumque ordo exigat.

Locis supra citatis. art.3. Cap. 18. in princ. to.3.

In art. præc. in fui corp.

In prop. 7. habetur hic liber inter oper. Arn. tom.3

ARTICVLVS IIII.

a Vtrum caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quàm animæ vnita.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quàm animæ vnita. Dicit enim August. in in lib. de Fide * ad Petr. Firmissimè tene, & nullatenus dubites, nõ carnem Christi sine diuinitate conceptam in vtero virginis, priusquàm susciperetur à Verbo. Sed caro Christi videtur prius fuisse concepta quàm animæ rationali vnita: quia materia vel dispositio prior est in via generationis, quàm forma completiua. Ergo prius fuit caro Christi assumpta, quàm animæ vnita.

2 ¶ Præterea, Sicut anima est pars naturæ humanæ, ita & corpus. Sed anima humana non habuit aliud principium sui esse in Christo, quàm in alijs hominibus, vt patet ex autoritate Leonis Papæ suprà inducta. * Ergo videtur quòd nec corpus Christi aliter, habuerit principium essendi, quàm in nobis, scilicet in tẽ concipitur caro, quàm adueniat anima rationalis, ergo etiam ira fuit in Christo. Et sic caro prius fuit à Verbo assumpta, quàm animę vnita.

3 ¶ Præterea. Sicut dicitur in lib. de Causis. * causa prima plus influit in causatum: & prius vnitur ei, quàm causa secunda. Sed anima Christi comparatur ad Verbum, sicut causa secunda ad primam, Prius ergo Verbum est vnitum carni, quàm anima.

¶ SED CONTRA est, qđ Damasc. dicit in 3. lib *. Simul Dei verbi caro, simul caro animata rationalis & intellectualis. Nõ ergo vnio Verbi ad carnem, præcessit vnionem ad animam.

CONCLVSIO.

¶ Sicut anima non prius fuit à Verbo assumpta quàm caro, ita nec caro prius fuit assumpta, quàm anima vnita.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd caro humana est assumptibilis à Verbo, secundum ordinem, quem habet ad animam rationalem: quia in conceptione aliorum hominum inuenitur prius tempore caro, quàm adueniat anima rationalis: quia prius viuit vita plantæ, deinde vita sensus, & postremò animatur anima rationali. Et constat, quod filius Dei assumpsit carnem ab initio conceptionis sui corporis.

Annot.

Comment.

Annot. lib.3. Orth. fid.c.2.

Super Quæstionis sextæ Articuli quarti. Titulus de prioritate temporis intelligitur. Et est ratio quã obiectionis: quia in conceptione aliorum hominum inuenitur prius tempore caro, quàm adueniat anima rationalis: quia prius viuit vita plantæ, deinde vita sensus, & postremò animatur anima rationali. Et constat, quod filius Dei assumpsit carnem ab initio conceptionis sui corporis.

b ¶ In corpore vnica est cõclusio responsiua quæstio negatiuè. Caro Christi non prius assumpta est à Verbo, quã animę vnita. Probatur dupliciter. Primo sic. Caro humana non est assumptibilis antequàm sit propria materia animę rationalis & humanæ: ergo non est prius assumpta, quàm animę rationali vnita. Antecedẽs habet duas partes, quæ in idem redeũnt differunt, nisi sicut expressum in cõmuni & proprio vocabulo: quoniã materia propria animæ rationalis & caro humana idem sunt: sed differunt, quia vt materia propria sonat id, quod commune est omnibus naturis propriis, vt caro humana specificat id, quod est in ordine ad animam rationalem. Ex vtraq; ergo parte probatur in litera consequẽtia. Primo ex ꝓprietate materię: quia materia simul dũ recipit formã, fit propria illius formę. Quod probatur, tũ quia materia nõ prius habet ordinẽ ad formã vt propriã formã, quàm habeat ipsam formam: tum quia simul terminatur generatio & alteratio præuia. Ex secunda vero parte, quia caro non est humana ante aduentum animę rationalis. Antecedens vero pro secunda parte relinquitur per se notum. Pro prima vero parte probatur: quia caro humana non est assumptibilis, nisi per ordinem, quem habet ad animam rationalem, vt propriam formã. Secundo probatur conclusio ex proportionali adiũcta huic rationi similitudine de anima: sicut anima rationalis non prius assumpta, quã vnita carni, ita nec caro prius assumpta, quã vnita animæ rationali. Et vtrobique ratio proportionaliter est: quia id contra naturam animæ, hoc contra naturam carnis humanæ.

Comment.

Quæstio.

¶ *Num materia propria formæ sit ante aduentum formæ.*

Circa hũc processum, vnũ dubiũ occurrit: quia videtur quòd materia propria formę sit ante aduẽtũ formę: quoniã materia nõ est propria nisi propter dispositiones ad talẽ formã, materia autẽ plenè disposita est immediate ante initãs introductionis formę. prius igitur tẽpore est materia propria animę rationalis & vniuersaliter formę, quã adsit ipsa forma. Prętera, min' est materia ꝓpria animę rõnalis, & min' habet ordinẽ ad ipsã caro mortua, quàm caro immediatè ante initãs introductiõis animę rationalis, quoniã ista natura-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sister necessitat ad formam, illa naturaliter magis ac magis recedit à forma ex
clusa: sic ad caro Christi mortua habet ordinem ad animã Christi, propter quẽ
remanet assumpta, vt propria materia illius: igitur & caro in vltima dispo-
sitione habet illum ordinem, & est propria materia animæ rationalis.

¶ Ad primum dicitur, quòd propria materia alicuius formæ dupliciter di-
citur, scilicet in fieri tantum, vel in facto esse. In
proposito autem sermo
est de materia propria in
facto esse: obiectio autẽ
procedit de materia pro
pria in fieri.

¶ Ad secundum conce
ditur, quod secundù na-
turæ ordinem caro vlti-
mo disposita habet ma-
gis rationẽ propriæ ma-
teriæ: quàm caro mor-
tua: sed in ordine ad re-
surrectionẽ, quæ sola di
uina potest potentia fie-
ri, caro mortua habet ma
gis materiæ propriæ ra-
tionem, quia ita iam in
facto esse fuit propria
materia istius animæ, &
dedit huic animæ indi-
uiduationem, & reuniẽ-
da est illi ad reconstitu-
endum eundem numero
hominem. Vnde in equi
uoco laborauimus: quoniã
aliter sumitur propria
materia in generatione,
vbi naturæ ordo attendi
tur, & aliter in resurre-
ctione, vbi diuinus ordo
cõsideratur. Quia tamen
apud Theologum veraci
dicitur propria materia,
ideo cauit Autor in li-
tera non dixit, hunc or-
dinẽ non haberi nisi præ
sente anima rationali
corpori: sed dixit nõ ha-
beri antequã anima ad-
meniat: cum hoc enim
stat, quòd habeat etiam
post mortem, ex quo iã
semel anima affuit cor-
pori: cum prima autem
dicto non staret, quòd
haberetur post mortem
propria materia.

Annot. e ¶ In responsione ad secundum eiusdẽ articu li, vide rationem naturalẽ, quare non arguit, diuersitatẽ naturæ auferre à Christo naturalem modum producẽdi carnem, & argueret diuersitatem naturæ, si anima produ-
cta esset ante corpus: quã scilicet in carnis produ-
ctione varietas esset pe-
nes antecedentia tantũ, in animæ verò productione, varietas ponitur in ipsis constitutiuis intrinsecis. Et ratio assignatur: quia materia nata est esse ante formam, & disponi ad illam: forma autem non est nata esse ante materiam, hanc tamen rationem intelligito pro ratione cõuenientia: quare scilicet con ueniens fuit carnem Christi non naturaliter, hoc est aliorum hominum mo re fieri per dispositiones præuias, sed miraculosè statim concipi perfectam: animam verò conueniens fuit non miraculose ante corpus, sed naturaliter, hoc est secundum aliarũ cursum fieri, scilicet creando, infundi, & infundẽdo creari. Quoniã vt ex antedictis patet, diuersus modus producendi animam, scilicet in corpore vel extra, & ante corpus, in diuersitate naturæ non reddaret. si miraculosè aliqua anima fieret extra & ante corpus: sed si naturaliter fieret extra & ante corpus, quod scilicet naturaliter factum fuisse oporteret ponere illos, qui in constitutione mundi fic factum putant, vt prædictũ est.

Annot. ¶ In responsione ad tertium distingue & ordina nouitie, vnam & eandem carnem secundum diuersa prædicata substantialia, præponendo magis com-
mune minus communi (Verbi grãtia, secundum quod est corpus, secundum quod est animatum, &c.) & per species, quòd caro prius natura attingitur à Verbo effectiuè per essentiam, potentiam, & præsentiam, quàm terminatiuè per vnionem personalem: quia prius natura est quoddam ens, puta corpus, quàm animata. Sed prius natura est animata, quàm vnita Verbo personali-
ter: tum quia constituitur in esse assumptibili per esse animatum: tum quia caro constituitur in natura rationali per esse animatum anima rationali. Con
stat autem, quòd non est assumptibilis nisi vt pars naturæ rationalis: non so-
lùm ex parte sui, sed etiam ex parte personæ, quæ significat non quamlibet hypostasim, sed hypostasim naturæ rationalis.

¶ Super Quæstionẽ sextæ Articulum quintum.

Commem. TItulus articuli intelligendus est vt sonat.

a ¶ In corpore articuli duo finaliprimò declaratur quomodo intelligi
tur Iv Mediante in mysterio Assumptionis. Secundò respõdetur quæsito vna
conclusione. Quo ad primũ dicit vnã propositionẽ multarũ partium, scilicet
in mysterio Assumptionis mediũ intelligitur nõ tẽporis, sed naturæ ex parte
agẽtis & simpliciter. Vbi quatuor cõditiones mediũ in hoc mysterio ponitur.

¶ Prima est, quòd non est medium secundum tempus. Quæ probantur, quia
simul tempore omnia assumpta sunt.

¶ Secũda, quòd est mediũ secũdũ ordinẽ naturę. Et hęc ex dictis supponitur.

¶ Tertia est, quod est ibi talis ordo naturę, scilicet ex parte agentis. Et hęc de
claratur ex communi ordo naturę, quo aliquid est prius, & aliquid posterius in natura, dupliciter
nali prius secũdum intellectum oportet, quòd caro vniatur animæ, quàm Verbo: quia ex vni
one ad animam, habet quòd sit vnibilis Verbo in persona: præsertim quia persona non inue-
nitur nisi in rationali natura.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus.

AD QVINTVM sic proceditur. Vi
detur quòd filius Dei assumpserit to-
tam naturam humanam mediantibus
partibus eius. Dicit enim Aug. in lib. de Agone
Christiano * quòd inuisibilis & incommuta
bilis veritas per spiritum animam, & per ani-
mam corpus, & sic totum hominem assumpsit.
Sed spiritus, anima, & corpus, sunt partes totius
hominis. Ergo totum assumpsit mediantibus
partibus.

2 ¶ Præterea, Ideo filius Dei carnem assum-
psit mediante anima, quia anima est Deo simi-
lior, quàm corpus. Sed partes humanæ naturę
cùm sint simpliciores, quàm corpus, videntur
esse similiores Deo, qui est simplicissimus, quã
totum. Ergo assumpsit totum mediantibus
partibus.

3 ¶ Præterea, Totum resultat ex vnione par-
tium. Sed vnio intelligitur vt terminus Assum
ptionis, partes autem præintelliguntur assum-
ptioni. Ergo assumpsit totum per partes.

¶ SED CONTRA est quod Damas.* dicit in 3. lib. In domino nostro Iesu Christo
non partes patium intuemur, sed quæ proxi-
mè componuntur, id est, deitatem & humani-
tatem. Humanitas autem est quoddam totum,
quod componitur ex anima & corpore sicut
ex partibus. Ergo filius Dei assumpsit partes
mediante toto.

CONCLVSIO.

*¶ Sic verbum Dei partes humanæ naturæ media
te toto assumpsisse dicitur, quod quemadmodum corpus assumpsit, vt ad animam ordinatur, ita assum-
sisse animam & corpus dicatur, vt ordinantur ad to
tum, id est, ad naturam humanam.*

a ¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm dicitur aliquid medium in assumptio-
ne Incarnationis, non designatur ordo tem-
propter ordinem, quem habent ad humanam naturam.

Sed occurrunt hic literalia multo inquirenda, primò cur existente naturæ
ordine secundum quodlibet genus causæ, ordinem naturæ duobus eorum
appropriat?

secundo, cur ordinẽ naturæ ex parte materiæ in hoc mysterio Autor pertrã
iuit, quum prius naturæ ex parte causæ materialis corp⁹ Christi fuerit cõce
ptum, quàm animatum: patiens enim præsupponitur actui, qui in eo fit.

Tertio: cur Autor in hoc mysterio, de medio secundũ naturæ ordinẽ ex par-
te agentis secundum ordinẽ operationis respondẽdo tacuit, quum tamen in
responsione ad primum, positmodum de illo tractet?

Ad primũ dicitur, quòd quia ordo naturæ secũdũ genus causæ formalis & fi
nalis reducitur ad ordinẽ naturæ secũdũ genus causæ agẽtis, tanquã in quo
clarius relucet: quoniã secundũ ordinẽ agentium ordinãtur & fines genera-
tionum & formæ genitorum: & ites natura priores secundũ ordinẽ finis, aut
formæ in his, quæ fiũt fuit posteriores in esse: quoniam & forma & finis quã
to vlterior in aliquo ordine, tãto prior, quia perfectior. Reuerò, vt sunt tan
in materiæ trãsmutatione, quàm in intẽtione aut executione agẽtis priores,
sunt etiã priores secundũ esse aliquod reale, scilicet, vel secũdũ ipsam intẽp
tionem eorum sicut domus est in intẽtione artificis: vel secũdũ quod, fabr
in inchoata trans mutatione sunt, sicut alteratio est prior generatione: vel se
cundũ se, vt ab ipsis incipit exequutio, vt fundamẽtum est prius parietibus.
Meritò igitur naturæ ordinẽ duobus appropriauit Autor generib⁹ causarũ,
quia fuit priores in esse, tum quia clarius relucet prioritas naturæ in illis
tũ quia prioritas aliorum apud generabilia reducitur ad ista.

Ad secũdum dicitur, quòd in mysterio Incarnationis nulla fuit trãsmutatio
materiæ, nisi instãtanea formatio corporis abinfinita virtute Spiritⁱ sanctⁱ, &
illa instãtanea formatio quãuis naturæ ordine prior secũdũ genus causæ ma
terialis sit, quàm animę rationalis aduẽtus in ea: quia anima rationalis nõ de-
tulit secum corpus, sed supposuit corp⁹ organicũ, in quo reciperetur, cui⁹ ef-
fẽ actus, in quo fieret. Quia tamẽ in illo priori naturæ nõ erat assumptibilis
(vt ex dictis patet) quia cõstituta est in esse assumptibili p esse animatũ: ideo
Autor loquetus hic de priore & posteriore secundum naturã in ordine ad ab-

sumptionem, nihil de prioritate ex parte materiæ, vtpote extra ordinem ad
assumptionem dixit, sed tanquam impertinentem ad propositum dimisit.

¶ Ad tertiũ dicitur q̃ in propria causa est, quæ respõdendo quęsito tacuit
ordinem exequutionis: quia respõdendum est quæsito simpliciter, de medio
simpliciter, & nõ de medio secundũ quid: ita q̃ hoc de medio, secundũ ordinẽ
simplisiter, & nõ secun-
dũ ordinẽ secũdũ quid.
Vnde merito mediũ secũ
dũ quid, reseruauit respõ
sionib⁹ argumẽtorũ, solu
ta quæst. de mediatione
simpliciter, & absolute.

¶ *Nũ assumpserit totũ
mediantibus partibus.*

¶ In eodem articulo in
respõsione ad primũ du-
bium occurrit ex Sco. &
Duran. arguẽtibus in ter
tio sent. dist. 2. cõtra hãc
doctrinam, quod scilicet
non assumpserit totum
mediãtibus partibus. Ar-
guit ergo Scot. in q. 2.
sic: Primo assumptũ nõ
est natura humana, sed
pars seu partes eius: ergo
assumens non est primo
homo. Et confirmatur:
ga sicut in instanti assũ-
ptionis se habuit ad to-
tũ & partes, ita & modo:
igitur & modo non est
primo homo sicut Sor-
tes est primo homo: q̃
videtur inconueniens.
Amplius, videtur sequi, quòd Christus non sit homo. Probatur, quia deno-
minatio à parte vel partibus non dat denominationẽ à toto. Præterea, prop-
ter duas vniones Verbi ad partes naturæ humanę non est homo: ergo requi-
titur tertia, quæ sit totius primò, propter quam tertiam Verbum est homo:
sed ista sufficit sine aliis duabus: igitur illæ duæ superfluunt. Demum probat
ostẽsiue, quòd natura tota est primò sine medio assumpta. Quod est in se pri
mo personabile, si sibi dimitteretur, hoc in alio primo personatur, q̃ assumi
tur: sed tota natura, & non pars vel partes, est primo & immediate hoc modo
personabilis in se, si sibi dimittatur: ergo. Probatur Maior, quia in eodem in-
stãti naturæ, in quo in se personaretur, si sibi dimitteretur, personatur in alio
vel ab alio, quia nihil ante illud instãs est natũ assumi, quia nõ prius fuit na
tura singularis: nec post illud instans assumitur, quia tunc esset persona in se.
Minor probatur: quia in eodem instanti naturæ in quo partes præcedunt to-
tum, neutra nata est esse persona: sed tunc primò q̃ ex istis vnitis est tota na
tura, quia tunc ipsa tota est persona in se, si non impediatur ab assumente.

¶ Duran. autẽ in q. quoq; 2. arguit dupliciter, destruẽdo totaliter ordinẽ na
turæ in assumptione totius & partiũ primo, quia totũ & partes vnitæ (sic e-
nim assumptæ sunt) omnino sunt idem re. Secundò, quia assumptio vna est
vnius ad vnũ: sed assumptio humanæ naturæ est vna ad vnũ, quia ad persona
litatẽ Filij: ergo est vnius, scilicet naturæ integræ ex suis partibus: constat
enim: eam esse assumptam: ergo tam natura quàm partes sunt assumptæ, vt
vnum: non est igitur ordo realis inter totum & partes in assumptione.

¶ Ad euidentiã positionis, quæ in hac litera explicatur, sciendũ est, quòd
ordo operationis seu exequutionis eadem & eodẽ modo intelligitur habere
media, si est secundũ naturam tantũ, & si est secundum progressum operatio-
num. Verbi gratia, domus siue fiat per multas operatiões, vt ab arte succes-
siue fit, siue fiat tota simul à deo, eadem media pertransit, puta fundamentum,
parietes, tectum, & similiter eodem modo, hoc est, quod quodlibet eorum est
vt medium quod. Nam sicut successiue operando, prius tẽpore fit fundamen
tum, vt quod partiale, & mediante fundamento fit partes, ctiã vt quod partia
le, & postea tectum vt quod partiale, & omnibus mediantibus vt quod par-
tialibus fit domus vt quod totale. Ita simul omnia operando, operatio illa
prius natura secundũ exequutionis ordinẽ attingerit intelligitur fundamen
tum, & postea parietem, &c. vt dictũ est: haberet enim operatio illa vnica v-
num per se primo terminũ ordine intẽtionis, scilicet totũ, qui esset vltimus
ordine exequutionis, & multos partiales terminos ordine exequutionis pri
ores, vno per se primo intento termino scilicet toto. Simile enim quid acci
dit in mysterio Incarnationis, in quo simul tota natura & omnes partes eius
factæ & assumptæ sunt, nisi quòd ad assumptionẽ referendo totum & partes,
non inuenitur ordo inter partes (vt prædictũ est) sic vt vna prius natura as-
sumpta sit vt quod, quã altera: quia simul natura animæ & corpus assumpta
sunt. Sed bene inuenitur talis ordo inter partes simul & totũ: quòd scilicet
secundũ exequutionis ordinẽ prius natura terminata est assumptio ad partes
simul (hoc est animã & corpus, vt terminos partiales) quàm ad totũ: ad quod
primò, vt primò intentũ, vltimo terminata est: & ratione huius primò intẽ-
ti terminata præintelligitur ad partes, sicut ratione domus terminata præin-
telligeretur creatio domus ad partes eius, ex quibus constat domus. Negãtes
aũt hunc exequutionis ordinẽ inter partes & totũ in assumptione, imaginã-
tur quod assumptio etiã exequutiue terminata est prius ad totũ, quã ad par-
tes: ita quod diffusa seu quasi extensa est assumptio à toto ad partes, ita vt nõ
oporteurit de nouo in morte Christi assumere partes: sed remanerit respectu
partiũ. Et quãuis primo aspectu hæc positio non solũ probabilis, sed proba-
bilior videatur, quàm posita in litera, quia assumptio per se primo respicit to
tum, nec est vt factio totius, sed quasi præexistẽtis eleuatio: quæ etiã in ope-
rando incipere debet à per se primò intento, ex quo supponit illud esse: si ta-
men perspicacius intueri fuerimus, quòd ordo resolutionis verax testis est or
dinis cõpositionis, quia primũ in resolutione fuit vltimũ in cõpositione. &
cõstare nos memincrimus quòd in morte Christi assumptio quasi resolui in
cepit, dũ natura ipsa ab assumptione destitit, partes autẽ naturæ assumptæ re-
manserunt: percipiemus quòd ex hoc ipso facto reuelauit Deus, quod assu-
mẽdo inchoauit exequutionis ordinẽ à partibus, & quod veluti primũ nõ
positione assumptionis fuit assumptio partium: vt sic diuina sapientia dispo
fuerit etiam suaviter assumptionem secundum exequutionem & resolutio-
nem. Quo fit, vt probabilior sit positio in litera posita, fulta Auguſt. fauore?

¶ Vnde ad primum Sco. distingui potest quòd primò assumptũ dupliciter, vt
quod totale, & quod nõ totale seu partiale: & similiter primũ assumptu tex-
minata totaliter assumptione, vel nõ terminata totaliter: & dici quod natu-
ra humana est primo assumpta vt qd totale, vel terminata totaliter assumpto
ne partes aũt sunt secũdũ operationis ordinẽ prius assumptæ nõ terminata to
taliter assumptione, non
vt qd totale. Cum ergo di
citur, Primo assumptum
non est natura humana,
negatur loquendo de pri
mo assumpto, terminata
totaliter assumptione: &
similiter de primo as-
sumpto, vt totale pariti
nũ assumptionis: inquo
tamen sensu oportet ve-
rificari tale antecedens,
si consequentiæ fuæ de-
bent valere, & inconue-
nientia sequi. Ad confir-
mationem negatur, q̃
simili modo omnino se
habeat Verbum assumẽs
tunc & sempen quia pro
illo instanti assumptio
erat dupliciter, scilicet in
fieri & in facto esse, quia
tunc erat verum dicere,
nunc est vnita, & imme-
diate ante hoc non erat
vnita: quod deinceps fal
lo diceretur, quoniam as
sumptio remanet nõ in
fieri, sed in facto esse. Et
propterea conceditur,
quod quantùm ad factũ esse eodem modo se habuit tunc, & habet modo: &
sic tunc filius Dei verè fuit primo homo, sicut Sortes est primo homo, ex pri
mo assumpto terminata totaliter assumptione, & similiter ex primo assum
pto vt totali passiuo assumptionis: ita & nunc & in æternum.

In cor. art.

Ad alia duo simul dicitur, quod nec somniamus Verbum dici hominem à
partialib⁹ assumptis, & non totaliter terminata assumptione: nec esse ibi tot
assumptiones, sed vnam tantum, secundum naturę ordinem exequendo, pro
gredientem prius ad posses, quàm ad totum: quia sumus certi, quod quãdo re
soluendo desitit à toto, & non à partibus.

Ad rationem autem ostensiuam, quæ est fundamentum opinionis suę, re-
spondetur ex Autoris ductrina prænotata in ar. primo huius q. in responsio-
ne ad secundum, quod scilicet non est similis ordo assumptorum ad personã
assumentem, qui esset eorundem ad propriam personalitatem: cuius oppositũ
pro fundamento Sco. assumit. Et ratio Autoris ibidẽ est, quia persona
assumens est altioris ordinis, quàm esset persona propria. Et ne involuatur in
tellectus distinguatur, quod quia quęstio est, de ordine assumptionis, & no
de ordine personationis: ideo ne equiuocetur, dicatur quod per esse personale,
& similiter per personari, potest intelligi posse fieri, vel fieri personã, vel qua
si constitutiuum personæ, vel potest intelligi posse fieri vel fieri aliquid per
sonæ. Si primũ intelligatur, concedatur totum, absq; declinatione tamẽ tan-
quã impertinẽs, quia nõ est quęstio de primo naturæ personabili, illo modo, vt
sit persona aut quasi cõstitutiuum personæ, sed de primo naturæ assumptibili
ad vnitatẽ personalem. Si aũt secundo modo intelligantur dicti termini, ad
propositũ quidẽ sunt, sed minus proprij. Verũtamẽ nõ fiat vis in vocabulis:
& suppositi distinctione, quæ in litera habetur de prius assumptibili ordine
naturę secũdũ intẽtionẽ & secũdũ exequutionẽ, respõdeatur q̃ Melior est ve-
ra de primo secũdũ ordinẽ intentionis, non aũt de primo secũdũ ordinẽ exe-
quutionis. Illud enim q̃ est in se per se primò personabile, illud primo ordi-
ne intentionis, nõ primo ordine exequutionis personatur in alio: hoc est, fit
aliquid aliene pſonæ, à qua assumitur: pars enim vel partes eius, fiat, quod
prius, secundũ exequutionẽ fiat, vel fiãt aliquid aliene pſonę, quàm tota na-
tura, quę est in se p se primo personabilis, si sibi dimitteretur. Probatio autẽ
Maioris ad hũc sensum applicata, nihil valet: quia secũdũ exequutionis ordi
nẽ illud totũ nõ in se toto, sed in parte vel partibus eius prius personatur,
hoc est, fieret aliquid assumẽtis pſonę q̃ esset in seipso toto pſonabile, si sibi
dimitteretur. Et cũ cõtra hoc affertur, quia in illo priori illud totũ nõ est na
tũ assumi, quia nõ est natura singularis: respondetur, quod verũ est q̃ nõ est
natũ assumi in seipso toto ante illud naturę instãs, sed est natũ assumi secũ-
dũ sui partẽ vel partes ante illud instãs, secundũ exequutionis ordinẽ, quo
niã quælibet pars nata est assumi, vt sit aliquid pſonæ assumẽtis: quãuis solũ
natura integra nata sit assumi, vt sit velut cõstituiuũ personæ: quia ipsi so-
la est sic personabilis, scilicet vt sit vel persona. vel quasi cõstituiua pſonæ:
partes aũt ei⁹ sunt pſonabiles, hoc est assumptibiles ad vnitatẽ personalem,
antequam secundũ exequutionẽ assumi intelligatur totũ. Vbi scito, q̃ licet
respectu personæ propriæ prius secũdũ exequutionẽ intelligatur personari
tota natura, quàm partes, quia partes, puta anima & corp⁹ ad personã dũ con-
curunt, mediãte tota natura cõstituta per illas, ad assumptibilitatẽ tamẽ à di
nina pſona pri⁹ secũdũ exequutionẽ cõcurrũt partes, scilicet anima & cor-
pus, quàm natura integra. Quia ad exequendũ assumptionẽ nõ oportet me-
diare exequutiue, sed secundũ intẽtionẽ tantũ, totã naturã quonia cõstat
diuinã personã posse inchoare assumptionẽ à partibus quasi progrediẽdo ad
totũ, & rationabiliter cõstat, quod de facto sic fecit, vt probatũ est, respectu
personæ propriæ non nisi naturalis ordo partium ad propriam pcsonam at-
tenditur, qui est etiã exequutiue mediãte toto. Et ideo nõ habet solidũ fun-
damẽtum (vt ex Autore allatum est) ratio Sco. eodem ordine partes naturæ
humanæ & totam ordinantis ad propriam & ad diuinam personam.

¶ Ad primã aũt Duran. rationem negatur, quòd natura humana sit omnino
idem secũdũ rem, quòd suæ partes etiam simul sumptæ. Et quoniã quæstio
hæc supponenda potius, quàm discutienda hic est: ideo non moror.

¶ Ad secũdã dicitur, quod assumptionẽ esse vni⁹. cõtingit dupliciter, scilicet
vnius simplicis, vel vnius cõpositi. Et rursus vni⁹ cõpositi, secũdũ quod vnũ
tãtũ est, vel nõ solũ secundũ quod est in se vnum, sed etiam secundum suas
partes. Et subiũgitur, quòd Incarnatio est assũptio vna & ad vnũ, & vni⁹ vlti
mo modo expositio: quia sic filius Dei assumpsit vnã naturã humanam om-

Universidad de Deusto
Biblioteca

positam ex anima & corpore, vt etiam simul tempore & prius natura secundum nos ordine exequutionis, vel posterius natura secundū alios assumpserit animā & corpus in seipsis, & non solum secundū quod sunt vsum in tota natura: quod nihil aliud est quā assumere totam naturā. Et quòd hoc oporteat fateri, patet ex eo, quòd a filioqui oporteret filium Dei in morte de nouo assumpsisse corpus & animam, quod Scotus infolatē dimisit: & Durandus male videtur posse enadere. Nihil igitur valet illatio illa, Natura integra est assumpta. Ergo partes assumptæ sunt vt vnum, intelligendo cū præcisione, hoc est, vt sunt vt vnum præcise, & non etiam vt sunt in se diuersæ.

¶ *Super Quæstionis sextæ Articulū sextum.*

Titulus articuli 6. intelligendus est, vt sonat.

Comment. b ¶ In corpore art. vnica est conclusio, respondua quæsito, Gratia non potest intelligi vt medium in assumptione humanæ naturæ. Et probatur sic, Gratia tripliciter dici potest: dupliciter quidē in Christo, scilicet gratia vnionis, & gratia habitualis: & tertio modo ipsa voluntas Dei gratis donans. Sed nullus istorum modorum habet rationem medij in assumptione naturæ humanæ: ergo. Probatur figillatim: primo de gratia vnionis, quia est ipsum esse personale gratis datum: quod in assūptione se habet vt terminus, non vt medium. Secundò de gratia habituali, quia se habet vt effectus consequēs vnionē, vt patet Ioan. 1. Tertio de voluntate diuina quia se habet vt causa efficiens, non vt medium.

Annot. ¶ Nota hic primò, q̄ gratia potest dupliciter ineſſe, scilicet formaliter & vel effectiuè, & quia gratia primis duobus modis dicitur formaliter. Tertio autē effectiuè. ideo in litera Autor duplicē vnionē in Christo in principio corporis art. dicit, scilicet vnionis & habitus: vtraq; enim est formaliter in Christo. Diuina autem voluntas est gratia effectiue, ac per hoc velut extrinseca causa: propterea non est in literis connumerata inter gratias in Christo: illa siquidem prapositio In, denotat esse in Christo formaliter, sicut forma est in subiecto.

¶ Nota secundò, quòd cum quis gratioſe dat seipsum alicui: tunc ipsemet vocatur, & est gratia, iuxta cōmunem vsum loquendi, quo cōcessum gratioſe donum gratia vocatur, dum dicimus. Ille fecit mihi hāc gratiam, &c. Et hoc modo, quia res data humanæ naturæ in mysterio Assumptionis est esse personale nihil Dei, ideo ipsum esse personale, vt induit rationē doni gratioſe concessi vocatur gratia: vnionis aūt, quia p vnionē habetur à natura, cui datum est. De hac tū vnionis gratia propter varia, quæ de ipsa di ci videntur in art. vi. 7. q. erit latior sermo.

Nota tertiò, quod Autor seipso doctior, opinionē, quā in tertio sententiarum sequutus est, dist. 2. q. 1. ar. 2. q. 1. de gratia habituali, quod erat medium cōgruentiæ respectu assumptionis, hic cōfatur autoritate Ioan. Euang. Et sic tenet, quod prima natura humanitas Christi assumpta est, quām gratia habituali donata, vt ex personalitate omnia flueta gratiæ in homine illo essent plenogratiæ & veritatis.

¶ *Super Quæstionem 7.*

IN diuisione quæstionum de gratia Christi aduerte, quòd tripliciter gratia in Christo ponitur, scilicet gratia vnionis, gratia singularis, & gratia capitalis. Et quia gratia vnionis est ipsa cōiunctio personalis Dei ad naturam humanam (de qua tractatum est) ideo Autor dicit, quod de ipsa tractatū est, quam uis nō sub nomine gratiæ, sed rei quę est gratis, & propterea de aliis duabus tractandum est.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum primum.*

Titulus artic. primi intelligendus est vt sonat: ita quod non oporteat quòd ly gratia limiteturad gratiam singularis hominis: quoniam statim, vt dicetur, gratia habitualis sufficiēter ex primitur, quòd de perfectione animæ in seipsa est quæsito: habit? cuius est perfectio eius cuius est habitualis perfectio. Et ne idē sæpius repetatur, hoc eodē modo intelligendi sunt tituli sequētium articulorum de virtutibus, & donis.

In corpore articuli est vnica conclusio responsiua quæsito affirmatiue: Necesse est ponere in Christo gratiā habitualē. Probatur tripliciter. primo, quia anima illa maximè propinqua est principio gratiæ. Secundo quia anima illa nobilissimas operationes videndi & amandi Deum habet. Tertio, quia Christi mediator gratiam in alios redundantem habere debet. Vbi nota quod ly necesse, in conclusione positū, non dēnotat necessitatem logicam, hoc est, qđ impossibile omnino est aliter se habere: quoniā non est hic quæstio de tali necessitate, necrationes in litera allatæ ad hoc tendunt: sed est sermo de necessitate secundum ordinem rebus consonum, seu secundum potentiā Dei ordinatam: ita quòd impossibile est, aliter se habere stante ordine à diuina sapientia statuto: sicut dicimus in naturalibus necessarium esse, q̄ homo fiat ab homine, & leo à leone: & in artificialib⁹, quod domus fiat ab artifice, &c. & hoc concludunt rationes litera. Vtrum autem id quod in secunda ratione dicitur, scilicet quod necesse est rationalem creaturā per gratiam eleuari ad videndum & amandum Deū, dicat necessitatē simpliciter, non est præsentis propositi, cui sat est, q̄ dicat necessitatē secūdū ordinem rebus statutum & consonum: sic enim animæ Christi conditiones exquirimus, & non semper de diuina omnipotentia disserimus.

Comment. ¶ *Num gratia habitualis in Christo conueniat ei, vt quidam singularis homo est.*

¶ In eodē articulo est ea rationem tertiam dubium occurrit: quoniam quæstio ista tota proposita est de gratia Christi, secundum quod est singularis homo: ratio autē ista procedit de Christo, iestim q̄ est caput aliorū hominū: Diuertere igitur videtur a gratia singulari ad gratiā capitalē.

¶ Ad hoc dicitur primo, quod quia alia est ratio medii, alia est ratio capitis: ideo, quū in litera fit sermo de Christo, secūdū quòd est mediator, non sequitur q̄ diuertatur ad Christum, secundū quod est caput. Dicitur secundo, & melius, quòd gratia Christi in ordine ad genus humanū, siue secundū ordinē mediatoris, siue capitis, siue aliquo alio similī modo habet in se duo.

¶ Primo est bonū habētis: quoniam idoneū ac dignum formaliter reddit ipsum, vt sit mediator vel caput, &c.

¶ Secundo est bonum aliorū, dū mediat, & influit, &c. Et licet secūdo modo spectet ad gratiā capitalem, primo tamen modo spectat ad gratiam singularē. Et propterea optimè in litera cōcludit ex effectu mediationis vel influxus inalios esse habitum in Christo dignificantem ipsum formaliter: & cōstituētē in tali eminētia, vt ex ipso in alios redundet gratia. Cōstat enim bonitatē & dignitatē hāc magnū esse bonū singularis hypostasis vel animæ: sicut si ex necessitate illuminādi alios, inferrē q̄ illud in se valde lucidū oportet esse. Nulla ergo est diuisio, sed gratia singularis ex effectu concluditur.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articul. 2.*

IN titulo secundi articuli quæst. 7. aduerte quòd quæstio est de virtutibus, quæ simpliciter vocantur virtutes, quales in Philosophia & in Theologia simul sūt morales & rursus in Theologicas Theologales, hæ enim bonum faciunt habentem. Intellectuales aūt virtutes non simpliciter bonum, sed secūdum intellectum faciūt hominē bonū: nō enim dicitur homo bonus ex hoc, quòd est doctus, sed ex hoc quod iustus, temperatus, fortis, &c. Vnde de illis postea erit q̄stio, quū scilicet de scientia animę Christi tractabitur.

¶ In corpore arti. vnica est conclusio responsiua q̄sito affirmatiue. Christus omnes virtutes habuit. Probatur, Gratia Christi fuit pfectissima, ergo ex ipsa processerūt virtutes ad perficiendū singulas potētias animæ, quantum ad oēs animæ, actus. ergo Christus habuit oēs virtutes. Antecedens supponitur. Consequentia prima quantū ad duo in ea cōtenta pro tanto patet: quia ex gratia pcedant virtutes. secundū est, q̄ ex perfectissima processerint virtutes ad perficiendum, ad omnes actus animæ. Primū probatur. Sicut gratia est in essentia animæ ita virtus in potentiis: ergo sicut ab essentia fluūt potētiæ, ita à gratia virtutes. Secundū vero probatur: quia quanto aliquod principium est perfectius, tanto magis imprimit suos effectus.

Annot. ¶ Nota hic circa sensum cōclusionis, q̄ inferius explicandū restat, quomodo cum hoc, quòd Christus habuit omnes virtutes, stat q̄ non habuerit virtute fidei, nec spei. Et stat resolutio in hoc, quòd Christus habuit omnes virtutes nō ponentes ex sui ratione defectum aliquē in anima Christi, qui simul erat viator & cōprehensor. Cætera huius rationis discussa sunt superius quum de gratia tractatum est.

Annot. ¶ In respōsione ad secūdum eiusdē articuli habes ab Autore solutionē illius q̄stionis, An virtus heroica differat specie à virtute cōmuniter dicta, hinc enim apertè habes partē negatiuam dum dicitur, quòd non differt nisi secundū perfectiorē modum. Est ergo excellētia heroica in modo, nō in formali differentia sua. & hoc Autor quasi probat ex simili apud Plotinū. Vbi patet non esse differētiam formalē, sed maioris & minoris perfectionis tantūm. Et consonat rationi, fugienti ad instar naturæ pluralitatē, vbi vnū sufficit. Constat enim, quòd ad actum fortitudinis quantuncunq; cessum sufficit fortitudinis latitudo: sicut in naturalibus videmus, quòd ad quantūcunq; illuminatiōis actū sufficit latitudo luminis, & ad actum frigefactionis, latitudo frigoris: & sic de aliis.

Annot. In respōsione ad tertium

ARTICVLVS VI.

a ¶ Vtrùm humana natura sit assumpta mediante gratia.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei assumpserit humanam naturam mediante gratia. Per gratiam enim vnimur Deo. Sed humana natura in Christo maximè fuit Deo vnita. Ergo illa vnio facta fuit per gratiam.

2 ¶ Præterea, Sicut corpus viuit per animā, quæ est eius perfectio, ita anima per gratiam. Sed humana natura redditur congrua ad assumptionem per gratiam. Ergo filius Dei assumpsit animam mediante gratia.

3 ¶ Præterea, Augustin. in 15. de Trin. dicit quòd Verbum incarnatum est sicut verbum nostrum in voce. Sed verbum nostrum vnitur voci mediante spiritu. Ergo verbum Dei vnitur carni mediante Spiritu sancto, & ita mediante gratia quæ spiritui sancto attribuitur: secundū illud primæ ad Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus.

¶ SED CONTRA est, quod gratia est quoddam accidens animæ, vt in secunda parte habitum est. * Vnio autem Verbi ad humanam naturam est facta secundum subsistentiā, & non secundum accidens, vt ex supradictis patet. * Ergo natura humana non est assumpta mediante gratia.

CONCLVSIO.

¶ Nullo modo fuit in Dei humanam assumpsit naturam mediante gratia, nisi per modum efficientis. prout ipsa gratuita Dei voluntas, ea ipsa gratia existit, qua eam sibi vnit.

b ¶ RESPONDEO dicendum, quòd in Christo ponitur gratia vnionis & gratia habitualis. Gratia ergo non potest intelligi, vt medium in assumptione humanæ naturæ, siue loquamur de gratia vnionis, siue de gratia habituali. Gratia enim vnionis est ipsum esse personale, quod gratis Diuinitus datur humanæ naturæ in persona Verbi: quod quidem est terminus Assumptionis. Gratia autem habitualis, pertinens ad spiritualem sanctitatem illius hominis, est effectus quidam consequens vnionem: secundum illud Ioannis 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ, & veritatis. Per quod datur intelligi, quod ex hoc ipso, quòd ille homo est Vnigenitus à Patre, quod habet per vnionem, habet plenitudinem gratiæ & veritatis. Si verò intelligatur gratia, voluntas Dei, aliquid gratis faciens vel donans, sic vnio facta est per gratiam, non sicut per medium, sed sicut per causam efficientem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vnio nostra ad Deum est per operationem, inquantum scilicet eum cognoscimus & amamus, & ideo talis vnio est per gratiam habitualem, inquantum operatio perfecta procedit ab habitu. Sed vnio naturæ humanæ ad verbum Dei, est secundum esse personale: quod non dependet ab aliquo habitu, sed immediatè ab ipsa natura.

Ad secundum dicendum, quòd anima est perfectio subtantialis corporis, gratia verò est perfectio animæ accidentalis. Et ideo gratia non potest ordinare animam ad vnionem personalem (quæ non est accidentalis) sicut anima & corpus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum nostrum vnitur voci mediante spiritu: non quidem sicut medio formali, sed sicut per medium

mouens. Nam ex verbo concepto interius procedit spiritus, ex quo formatur vox. Et similiter ex verbo æterno procedit Spiritus sanctus, qui formauit corpus Christi: vt infrà patebit. * Non autem ex hoc sequitur, quòd gratia Spiritus sancti sit formale medium in vnione prædicta.

QVAESTIO SEPTIMA,
De Gratia Christi, prout est quidam singularis homo, in tredecim articulos diuisa.

DEIN D E considerandum est de coassumptis à filio Dei in humana natura. Et primò de his, quæ pertinent ad perfectionem. Secundò, de his quæ pertinent ad defectum.

¶ Circa primum considerāda sunt tria. Primò, de gratia Christi: secundò, de scientia eius: tertiò, de potentia ipsius.

¶ De gratia autem Christi considerandum est dupliciter. Primò quidem de gratia eius, secundum quòd est quidam singularis homo. Secundò, de gratia eius, secundum quòd est caput Ecclesiæ. nam de gratia vnionis iam dictum est. *

¶ Circa primum quæruntur tredecim.

¶ Primò, vtrùm in anima Christi sit aliqua gratia habitualis.

¶ Secundò, vtrùm in Christo fuerint virtutes.

¶ Tertiò, vtrùm in eo fuerit fides.

¶ Quartò, vtrùm fuerit in eo spes.

¶ Quintò, vtrùm in Christo fuerint dona.

¶ Sextò, vtrùm in Christo fuerit timoris donum.

¶ Septimò, vtrùm in Christo fuerint gratiæ datæ.

¶ Octauò, vtrùm in Christo fuerit prophetia.

¶ Nonò, vtrùm in eo fuerit plenitudo gratiæ.

¶ Decimò, vtrùm talis plenitudo sit propria Christi.

¶ Vndecimò, vtrùm Christi gratia sit infinita.

¶ Duodecimo, vtrùm potuerit augeri.

¶ Decimotertiò, qualiter hæc gratia se haberet ad vnionem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in anima Christi sit aliqua gratia habitualis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in anima assumpta à Verbo non fuerit gratia habitualis. Gratia enim est quædam participatio diuinitatis in creatura rationali: secundum illud 2. Pet. primo, Per quem magna & pretiosa promissa nobis donauit, vt diuinæ simus consortes naturæ. Christus autem est Deus, non participatiuè, sed secundum veritatem. Ergo in eo non sunt gratia habitualis.

2 ¶ Præterea, Gratia ad hoc est necessaria homini, vt per eam bene operetur (secundum illud primæ Cor. 15. Abundantius omnibus laboraui, non ego autem, sed gratia Dei mecum) & etiam ad hoc quòd homo consequatur vitam æternam: secundum illud Rom. 6. Gratia Dei, vita æterna. Sed Christo ex hoc solo quòd erat naturalis filius Dei, debebatur ei hæreditas vitæ æternæ: ex hoc etiam quòd erat Verbum, per quod facta sunt omnia, aderat ei facultas omnia bene operandi. Non ergo secundum humanam naturam indigebat alia gratia, nisi vnione ad Verbum.

3 ¶ Præterea, Illud, quod operatur per modum instrumenti, non indiget habitu ad proprias operationes, sed habitus fundatur in principali agente. Humana autem natura in Christo fuit sicut instrumentum diuinitatis: vt dicit Damasc. * in 3. lib. Ergo non debuit in Christo esse aliqua gratia habitualis.

SED CONTRA est quod dicitur Isa. 11. Requiescet super eum spiritus Domini. Qui quidem in homine esse dicitur per gratiam habitualem, vt in prima parte dictum est. * Ergo in Christo fuit gratia habitualis.

CONCLVSIO.

¶ Necessarium fuit in Christo habitualē gratiam fuisse, cùm fuerit anima eius à Verbo vnita, & per ipsum in alios gratia effluat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necesse est ponere in Christo gratiam d habitualem, propter tria. Primò quidem propter vnionem animæ illius ad verbum Dei. Quantò enim aliquod receptiuum est propinquius causæ influenti, tantò magis participat de influentia ipsius. Influxus autem gratiæ est à Deo: secundum illud Psal. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Et ideo maximè fuit conueniens, vt anima illa reciperet influxum diuinæ gratiæ. Secundò, propter nobilitatem illius animæ, cuius operationes oportebat propinquissimè attingere ad Deum per cognitionem & amorem: ad quod necesse est eleuari rationalem naturam per gratiam. Tertiò, propter habitudinem ipsius Christi ad genus humanū. Christus enim, inquantum homo, est mediator Dei & hominum, vt dicitur primæ ad Tim. 2. & ideo oportebat quòd haberet gratiā etiam in alios redundantem: secundum illud Ioannis primo. De plenitudine eius omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus est verus Deus secundum personam & naturam diuinam: sed quia cum vnitate personæ remanet distinctio naturarum (vt ex supradictis patet, *anima Christi nō est per suam essentiam diuinam: vnde oportet quòd fiat diuina per participationem, quę est secundū gratiā.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christo, in quantum est naturalis filius Dei, debetur hæreditas æterna, quæ est ipsa beatitudo increata, per increatum actum cognitionis & amoris Dei, eundem scilicet quo Pater cognoscit & amat seipsum, cuius actus anima capax non erat propter differentiam naturæ. Vnde oportebat, quòd attingeret ad Deum per actum fruitionis creatum: qui quidem esse non potest nisi per gratiam. Similiter etiam, inquantum est verbum Dei, habuit facultatem omnia bene operandi operatione diuina: sed quia præter operationem diuinam oportet poni in eo operationem humanam (vt infrà patebit, *) oportuit in eo esse habitualem gratiam, per quam huiusmodi operatio in eo esset perfecta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd humanitas Christi est instrumentum diuinitatis, non quidem sicut instrumentum inanimatū, quod nullo modo agit, sed solùm agitur, sed tanquam instrumentum animatū anima rationali, quòd ita agit, quòd etiam agitur. Et ideo ad conueniētiam actionis oportuit, eum habere gratiam habitualem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm in Christo fuerint virtutes.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerint virtutes. Christus enim habuit abundantiam gratiæ. Sed gratia sufficit ad omnia rectè agendum, secundum illud secundæ ad Cor. 12. Sufficit tibi gratia mea. Ergo in Christo non fuerunt virtutes.

2 ¶ Præterea, Secundum Philosophū 7. Eth. * virtus diuiditur contra quendam heroicum siue diuinum habitum, qui attribuitur hominibus diuinis. Hic autem maximè cōuenit Christo. Ergo Christus non habuit virtutes, sed aliquid altius virtute.

3 ¶ Præterea, Sicut in Secūda parte dictū est. * virtutes omnes simul habētur. Sed Christo nō fuit conueniens habere omnes virtutes, sicut patet de liberalitate & magnificentia: quæ habēt actum suum circa diuitias, quas Christus contempsit, secundum illud Matth. 8. Filius hominis non habet vbi caput suum recliner. Temperantia etiam & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quæ in Christo non fuerūt. Ergo Christus non habuit virtutes.

¶ SED CONTRA est quod super illud Psalm. Sed in lege Domini voluntas eius, dicit glos. * Hic ostenditur Christus plenus omni bono. Sed bona qualitas mentis est virtus. Ergo Christus fuit plenus omni virtute.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Christo fuerit omnis gratiæ plenitudo, necessarium fuit, in ipso omnes virtutes esse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, * sicut gratia respicit essentiam animæ, ita virtus respicit potentiam eius. Vnde oportet quòd sicut potentię animæ deriuātur ab eius essentia, ita virtutes sint quædam deriuationes gratiæ. Quantò autem aliquod principium est perfectius, tantò magis imprimit suos effectus. Vnde cùm gratia Christi fuerit perfectissima, consequēs est quòd ex ipsa processerint virtutes ad perficiendum singulas potentias animæ, quantum ad omnes animæ actus. Et ita Christus habuit omnes virtutes.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd gratia sufficit homini, quantùm ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinem. Horum tamē quædam perficit gratia immediatè per seipsam, sicut gratum facere Deo, & alia huiusmodi: quædam autem mediantibus virtutibus, quę ex gratia procedunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd habitus ille heroicus vel diuinus, non differt à virtute cōmuniter dicta, nisi secundum perfectiorem modum, inquantum scilicet aliquis est dispositus ad bonum quodam altiori modo, quàm cōmuniter omnibus competat. Vnde per hoc non ostenditur, quòd Christus non habuerit virtutes, sed quòd habuerit eas perfectissimè vltra communem modum. Sicut etiam Plotinus posuit quendam sublimen modum virtutum, quas esse dixit animi purgati.

¶ Ad tertium dicendum, quòd liberalitas & magnificentia commendantur circa diuitias, inquantū aliquis non tantùm appretiatur diuitias, quòd velit eas retinere, prætermittendo id quod fieri oporter. Ille autem minimè diuitias appretiatur qui penitus eas contemnit, & abiicit propter perfectionis amorem. Et ideo in hoc ipso quòd Christus omnes diuitias contempsit, ostendit in se summū gradum liberalitatis & magnificentię. Licet etiam liberalitatis actum exercuerit, secundum quod sibi conueniens erat, faciendo pauperibus erogari quæ sibi dabantur. Vnde cùm Dominus Iudę dixit, Ioan. 13. Quod facis fac citius, discipuli intellexerunt Dominum mandare

Theologia simul sūt morales & rursus in Theologicas Theologales, hæ enim bonum faciunt habentem. Intellectuales aūt virtutes non simpliciter bonum, sed secūdum intellectum faciūt hominē bonū: nō enim dicitur homo bonus ex hoc, quòd est doctus, sed ex hoc quod iustus, temperatus, fortis, &c. Vnde de illis postea erit q̄stio, quū scilicet de scientia animę Christi tractabitur.

¶ In corpore arti. vnica est conclusio responsiua q̄sito affirmatiue. Christus omnes virtutes habuit. Probatur, Gratia Christi fuit pfectissima, ergo ex ipsa processerūt virtutes ad perficiendū singulas potētias animæ, quantum ad oēs animæ, actus. ergo Christus habuit oēs virtutes. Antecedens supponitur. Consequentia prima quantū ad duo in ea cōtenta pro tanto patet: quia ex gratia pcedant virtutes. secundū est, q̄ ex perfectissima processerint virtutes ad perficiendum, ad omnes actus animæ. Primū probatur. Sicut gratia est in essentia animæ ita virtus in potentiis: ergo sicut ab essentia fluūt potētiæ, ita à gratia virtutes. Secundū vero probatur: quia quanto aliquod principium est perfectius, tanto magis imprimit suos effectus.

Annot. ¶ Nota hic circa sensum cōclusionis, q̄ inferius explicandū restat, quomodo cum hoc, quòd Christus habuit omnes virtutes, stat q̄ non habuerit virtute fidei, nec spei. Et stat resolutio in hoc, quòd Christus habuit omnes virtutes nō ponentes ex sui ratione defectum aliquē in anima Christi, qui simul erat viator & cōprehensor. Cætera huius rationis discussa sunt superius quum de gratia tractatum est.

Annot. ¶ In respōsione ad secūdum eiusdē articuli habes ab Autore solutionē illius q̄stionis, An virtus heroica differat specie à virtute cōmuniter dicta, hinc enim apertè habes partē negatiuam dum dicitur, quòd non differt nisi secundū perfectiorē modum. Est ergo excellētia heroica in modo, nō in formali differentia sua. & hoc Autor quasi probat ex simili apud Plotinū. Vbi patet non esse differētiam formalē, sed maioris & minoris perfectionis tantūm. Et consonat rationi, fugienti ad instar naturæ pluralitatē, vbi vnū sufficit. Constat enim, quòd ad actum fortitudinis quantuncunq; cessum sufficit fortitudinis latitudo: sicut in naturalibus videmus, quòd ad quantūcunq; illuminatiōis actū sufficit latitudo luminis, & ad actum frigefactionis, latitudo frigoris: & sic de aliis.

Annot. In respōsione ad tertium

Universidad de Deusto
Biblioteca

tium adaerte, quòd in virtutibus, quæ sunt passionum moderatiuæ (vt sunt istæ, de quibus est sermo hic) duo inuenire possunt. Primum est intus in anima, & hoc est interior dispositio appetitus humani, vt sic sit dispositus, ne abhorrere possit à recto propter passiones: & hoc est simpliciter necessarium haberi per virtutem. Et quo ad hoc omnes morales virtutes moderatiuæ passionum optimè salutantur in Christo, dum animæ sic habituatis intus habuit, tam circa diuitias quam circa Venerea, vt penitus abiecerit illa à se, secundum rectam rationem: & ideo summe in eo comẽdatur & liberalitas & magnificentia & temperantia. Secundũ est quo ad actus exercitium. Et sic non oportet Christũ oĩa virtutis proprio actu exteriori vti: quoniã nunquã fuit tẽpus, quo conueniẽs esset persone sue, quòd vteretur omnib⁹, sed aliquibus tantũ. Nũquam enim fuit tempus vtendi magnificẽtia, quæ est circa magnos sumptus, quia nunquam fuit conueniens, vt esset diues, & haberet vnde magnos sumptus faceret: q̃ quũ esset dominus omnium, factus est egẽ nus propter nos. Et ideo in litera actu liberalitatis dicitur vsus non autem actu magnificentiæ.

¶ In eadem resp̃sione ad tertium ar̃de, quòd caute Autor loquitur ne gando in Christo continentiã, dũ limitat continentiæ rationẽ ad Aristotelicum: nã sumendo Continentiæ nomẽ & rationem communiori vsu, nihil prohibet Christum continentem appellare.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articuli tertium.*

Titulus tertij articuli clarus est, de fide, quæ est virtus theologica, inquirens an fuerit in Christo.

¶ In corpore articuli vnica est cõclusio resp̃siua quæsito negatiue. In Christo non potuit esse fides. Probatur: Obiectũ fidei est res diuina non visa: ergo excluso, quòd res diuina sit non visa, non remanet ratio fidei: ergo in Christo non potuit esse fides. Antecẽdẽs ex priori patet libr. Prima consequẽtia probatur: quia habitus virtutis recipit speciem ab obiecto, sicut etiam quilibet alius habitus. Secũda verò consequentia probatur, quia Christus ab instanti suæ conceptionis plene vidit Deum per essentiam.

¶ *Num eo quòd in Christo non fuit fidei materia, in eo propterea fidei habitus non fuerit.*

¶ Sed occurrit statim hic dubium, quam obiectũ habeat rationẽ materiæ circa quam versatur habitus, quo pacto ex defectu materiæ, circa quã potest inferri defectus habitus: quũ contingat pauperem esse magnificum, & de Christo hoc tam affirmatum sit, & ratio defectus diuitiarũ seu magnorũ sumptuum (circa quos est magnificẽtia) iam exciderit. Cur nõ potuit similiter dici, quòd in Christo fuit fidei habitus, quamuis defuerit illius materia, circa quam, scilicet res diuina non apparẽs, sicut fuit in eo magnificentiæ quamuis illius defuerit materia circa quam.

¶ Ad hoc dicitur, quod quãuis materia, circa quã versatur virtus, & obiectũ coincidere inueniantur: alia tamen est ratio formalis obiecti, & alia ratio materiæ. Et ideo si deficiat aliquid sub ratione materiæ, nõ propterea oportet deficere habitũ: sed si deficit sub ratione formali obiecti, oportet habitus illius rationẽ formale deficere. Et si impossibile fuit, & est obiectũ aliquod, formaliter locũ habere respectu alicuius: impossibile est quoq; est, & fuit in illo locũ habere habitũ illũ. In proposito aũt totũ oppositum inuenitur respectu magnificẽtiæ & fidei: quia respectu fidei, tres, quæ sunt materia, quæ creduntur, inueniuntur apud intellectũ Christi, vt Trinitas, &c. sed non sub illa ratione formali qua creduntur, quia nec fuit vt non visæ, quia huiusmodi ratio formalis ponunt imperfectionem in Christi anima, & ideo nec fuit, nec esse potuit in Christo habitus fidei. Respectu aũt magnificentiæ, res quæ sunt materia magnificentiæ, vt diuitiæ, defuerunt: sed ratio formalis earum, quo modo scilicet, quando, vbi, sicut pro quo, & c. oportet, exponẽdę essẽ, non deerat animo Christi, quia hęc nullã imperfectionẽ ponit intus in anima eius, sicut nec cũ defectus materiæ magnificentiæ redundabat in aliquam imperfectionẽ animæ. Et ideo optimè ex defectu obiecti formalis defectus fidei conclusus est: ex defectu autẽ materiæ magnificẽtiæ nõ sequitur defectus magnificentiæ interioris.

¶ In resp̃sione ad secũdũ eiusdẽ articuli, nota glossam aliam, quomodo omnes virtutes, includendo etiã fidẽ & spem fuerũt in Christo scilicet quantũ ad meritum. Impleuit siquidem excellẽtius quicquid meritorij actus est, tam credendo, quàm sperando, quanuis non eodẽ modo, quia non credendo aut sperãdo: sicut quic quid cognoscit sensus, cognoscit intellectus: sed non eodem modo.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum quartum.*

Titulus clarus de spe, quæ est virtus theologica, quæritur.

¶ In corpore articuli duo fiunt: primo respondetur quæsito negatiue, scilicet in Christo non fuit spes: secundò ponitur differentia inter defectum fidei & defectũ spei in Christo, quantum ad hoc, quòd fides nullo modo fuit in Christo, spes autem quantum ad secundariò sperata, in Christo fuit. Primũ probatur sic. Spes est de deo non habito vt obiecto, ergo in Christo non fuit spes. Antecedens probatur quo ad duo: scilicet quòd spes sit de nõ habito vt obiecto, & quòd spes sit de Deo nõ habito vt obiecto. Primũ probatur ex definitione. Secundũ etiã probatur ex cõuenientia theologicarũ virtutũ: quia oẽs sunt de Deo vt obiecto. Cõsequentia aũt probatur: quia Christus ab initio cõceptionis suæ plene fruitionẽ diuinã habuit. Differentia aũt secũdo loco ponita inter fidẽ & spẽ in Christo, declaratur, ponẽdo primo cõuenientiã extenuuã fidei & spei: quia scilicet virtus, est de solo Deo vt obiecto: & extẽditur ad alia à Deo secũdario, & subiũgendo deinde differentiã cum sua ratione, quod fides nec quantũ ad principale creditũ, nec quantũ ad secũdario credita, locũ habet in Christo: quia hoc poneret imperfectionẽ cognitiõis intus in anima Christi. Spes aũt quantũ ad secundario tantũ sperata, in Christo locũ habuit: quia nõ omnia sperata habebat actu à principio, vt patet de immorta litate corporis & eiusdẽ gloria: quibus tamen carere nullã imperfectionẽ posuit in anima Christi sed spectat ad assumptionẽ defectuũ communiũ, quos dispensatiue ob immensam suã misericordiam, pro nobis assumpsit.

¶ *Num & quæ spes in Christo fuerit habitus.*

¶ Occurrit hic statim dubiũ, an spes in Christo respectu secundario speratorũ, fuerit habitus aliquis, an solus actus sperãdi, & an theologicus, an moralis, sine actus sine habit⁹ fuerit. Et est ratio dubij, quia nihil prohibet fuisse habitũ, quin potius si nõ fuit habit⁹, videtur quòd actus ille sperandi fuit imperfectus: vtpote natus elici per habitũ (vt patet in nobis) & de facto elicit⁹ sine habitu. Quod sit etiã theologic⁹, videtur ex eo quòd actus speran di respectu secundario speratorũ est ex suo genere actus theologicus (vt patet in nobis) ergo si est ab habitu, oportet quòd sit ab habitu qui virtus est theologica.

In oppositum aũt est, quia si est habitus, oportet quòd sit habitus spei: sed non est habitus spei: quia deficit ratio formalis obiecti: ergo. Et per idem patet, quod non est habitus theologicus: quia scilicet non est virtus theologica quæ est spes. Et quòd etiam non sit actus theologicus, apparet: quia deficiente ratione formali obiecti theologici, deficit quoque actus theologicus, sed constat hic deesse rationem formalem obiecti theologici: quia non est hic Deus non habitus: ergo actus sperandi gloriam corporis, non est actus theologicus. Par siquidem ratio est actus & habitus, quo ad specificari ex ratione formali obiecti: ita quòd cessante ratione obiecti, cessat specificatio tam habitus, quàm actus ex obiecto.

¶ Ad primum horũ dicitur, quòd in Christo nullus fuit habitus spei respectu secundario speratorum: quia nullus habitus infusus fuit in ipso, quin similis fuerit in hominibus Sanctis vel viatoribus: quin cõstet quòd etiã habitus gratiæ capitalis sit secundũ essentiã idem, quod habitus gratiæ (vt infrà patebit) certum est autem in nominibus non esse talem habitum spei diuersum à spe virtute theologica: igitur nec in Christo fuit huiusmodi habitus.

¶ Et quũ obiicitur, quòd actus spei in Christo fuisset imperfectus sine habitu, negatur. Et ad probationem. Omnis actus natus informari habitu, est sine habitu imperfectus, resp̃detur dupliciter, & vtroq; modo bene. Primo, quod ista propositio non est vera. In actu non omnino eiusdẽ rationis, qualis est actus spei in Christo. Nam actus quo speratur immortalitas & gloria corporis, non est omnino eiusdem rationis ex parte obiecti in nobis & Christo: quia in nobis habet rationem ardui gloria illa, in Christo autẽ non. Et ratio est, quia habenti gloriam animæ, gloria corporis patuũ quid est, & videtur. Secundo, quòd illa propositio non est vera, quando principium elicitiuũ actus est melius dispositum ad actum illum, quàm si esset habituatum. Sic autem est in proposito: quoniam voluntas Christi fruens Deo nõ in spe, sed in re est melius disposita ad expectandum secundario separata, quàm si habet habitum spei, quantò certior & excellentior est res, quàm spes. Quocirca expectatio, qua voluntas Christi fertur in secundariò sperata, deficit à ratione actualis spei, & ex parte obiecti, & ex parte subiecti: & magis habet rationem desiderij, quàm spei. Nec mirum, quia cum spes sit de genere imperfecto

rum, quantò minus spei habetur, tantò magis ab imperfecto recedit̃r. Vtraque resp̃sio clara fit, si ad Textos aspexeris, in quibus spes est, & nõ est sicut in Christo: expectant enim corporis gloriam immortalem.

¶ Ad secũdũ dicitur quod actus potest dici theologic⁹ dupliciter, vel ex parte elicitiui principij, vel ex parte principalis obiecti. Et quod actualis ille spes corporis immortalis liceret ex parte elicitiui principij non est theologicus (quia nõ est actus à virtute theologica) est tamen quantũ est ex suo genere actus, secundarius tamẽ virtutis theologicæ. Ex parte vero obiecti formaliter, est magis theologicus act⁹, quàm si esset a virtute theologica: quoniam si esset a virtute theologica, scilicet spe, obiectum formale esset Deus habẽdus: quia in ordine ad Deũ habendũ speramus gloriã corporis. In Christo autẽ fuit & in Beatis ratio formalis obiecti est Deus habitus: hæc enim ratio succedit speratoprincipali, quod formale obiectũ est spei: ac per hoc respectu sperantis Christi & Beatorum loco obiecti formalis suæ spei succedere videtur & cõsequenter actũ secundarium spei remanentem magis theologicum reddit.

Gloss ordi. ibidem.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum 5.*

Titulus articuli quinti clarus est.

Comment.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quæsito affirmatiue. In Christo fuerunt excellentissimæ dona. Probatur. Anima Christi perfectissimè à Spiritu sancto mouebatur: ergo in Christo fuerunt excellentissimæ dona. Antecẽdẽs probatur quadruplici autoritate Euangelij. Consequẽtia probatur ex quid ditate donorum: scilicet quod sunt propriæ perfectiones potentiarum animæ, secũdũ quod fit ea te moueri à Spiritu sancto.

lib. 2. c. 4. à med illius.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum 6.*

Titulus clarus est.

P. 2. q. 68. ar. 1.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio resp̃siua quæsito affirmatiue. In Christo fuit timor Dei: non respectu mali, sed respectu eminentiæ Dei præ cæteris hominibus, hæc conclusio in litera primum declaratur quo ad terminos duos, distinguendo duo obiecta timoris, scilicet malum terribile, & eminentiam potentis indigere malum. Quæ probatur quia nisi esset eminens non timeretur. Deinde declaratur quid sit in Christo ille affectus timoris eminentiæ, dicendo quod est affectus reuerentialis tantæ eminẽtię. Demum probatur quo ad primam partem affirmatiuam autoritate Apostoli ad Hebræos: & quo ad comparatiuum autoritate Isaiæ. Replebit eum Spiritus timoris Domini.

P. 2. q. 9. 68 ar. 1. Ast. 4. huius quæst.

¶ *Quanam ratione in Christo fuerit timor reuerentialis ad diuinam maiestat̃.*

Occurrit hic dubium circa timorem reuerentialem Christi: is ex eo quòd eminentia Dei potentis infigere malum, aut habitu rationem reuerendi, quatenus eminentia Dei absolutè aut quatenus eminentia est potentis infigere malum. Non potest dici primum: tum quia eminentia Dei, vt sic, venerandũ adorandumue sonat, non timendum, quum non dicat ordinem ad malum. Tum quia expressè Autor in artic. primo q. 42. Primæ secundæ dixit, quòd tam Deus quàm quilibet alius potens, est obiectum timoris, vt causa mali: ac per hoc Deus obiectum timoris vt eminens, non absolutè, sed vt eminentia est causatiua mali, intelligitur. Quod etiam in hac litera confirmatur, vbi eminentia ponitur ratio, quòd timeatur, quia superatiua est ad causandum malum. Nec potest dici secundum: quia Christus nullem malum pœnæ pro culpa, aut separationem à Deo timebat, vt in litera dicitur. In idem autem redit timere malum aliquod, & timere potentiam infligituam mali. Nec differunt nisi sicut per se & per aliud: quia scilicet malum per se timemus, potentiam autem infligituam per aliud, hoc est propter malũ quia in ordine ad possibile malũ ab illa potẽtia timor insurgit. Vnde si subtrahatur ab eminẽti potẽtia ordo ad malũ, nulla restat ratio timoris. Et quia sic fuit in Christo, quo nil certiùs ac securiùs erat, quòd nullũ poterat à Deo sibi prouenire malũ fugiẽdum per donum timoris: consequẽs est quòd nec respectu diuine eminẽtiæ fuit in Christo timor reuerentialis nam timor reuerentialis quidã timor est.

P. 2. q. 68. ar. 1. Infra q. 19. ar. 7 Et 3. dist. 15 q. 2. ar. 1. 2 q. 3. Comment. 9. 24. art. 9. P. 2. 4. 63. art. 6. Infra q. 15. ar. 7 Et 3. dist. 15 q. 2. ar. 1. 2 q. 3. Comment. 17. art. 1.

Ad hoc dicitur, q̃ p̃culdubio deus nõ est obiectũ timoris, nisi in ordine ad malũ quia bonũ nõ timetur nisi in ordine ad malũ, quod est per se primo ti-

Q. 19. art. 1. & 2. Lib. 7. Eth. cap. 9. non remoue à si ue. 10. 5.

D. 389.

Infra ar. 4 & ar. 8. ad. 2. & ar. 9. ad. 1. & 2. q. 65. ar. 5. ad 3. Et 3. dist. 13 q. 4. ar. 2. q. 1. ad 2. Et dist. 36. ar. 2. ad 5. Et veri. q. 29. arti. 4. ad 15. Et veri. q. 4. art. 1. ad 11.

Annot. Art. præce. Gloss ordi nar. ibid. Comment.

2. 2. q. 1. art. 4.

Quæstio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

timoris obiectum, & ideo eminentia diuina in proposito ponitur timoris obiectū, nō absolute, sed vt causa mali. Verū duplice habet diuina eminentia ordinē ad malū, vt causa ad effectū: primo absolute, secundo vt substat diuinæ voluntati. Si cōsideretur diuina eminētia secundū suū posse, quod habet ad causandū malā, sic, peculdubio timēdi ratiōne retinet: quia secundū se habet posse causare malū.

Si vero consideretur diuina eminētia, vt ita stabi determinatione diuinæ voluntatis ad non causandū exequutiue malū, sic non habet rationē timendi: quia hæc oditio reddit creaturā securam & certā de impossibilita te mali in effectū, potest ergo diuina eminentia nō solum absolute, quomodo nō est obiectū timoris, sed vt causa mali abstrahere à possibili exequutione mali, & sic esse obiectū timoris absq; ordine ad malū possibile euenire: sed nō potest vt causa mali abstrahere ab hoc quòd ipsa secōdum se est potens causare malum. Et quia sic erat in Christo: ideo vtrunq; de Christo dicitur, scilicet, & quod nō erat in eo timor mali possibilis fugiendi, felicēs per donum timoris, & quòd erat in eo timor eminentiæ diuinæ potentis infligere malū. Contēplando siquidē diuinā eminentiā vt causam potentē, quam ex se est infligere malum, insurgebat timor reuerentialis ad illam: quā uis sciendo eminētiam illam esse causam determinatam ad non causandū in se huiusmodi malum, securus esset absque suspicione quacunq; huiusmodi mali.

¶ Et per hæc patet solutio obiectorum, & quòd omnia consonant.

¶ In respōsione ad primum eiusdē articuli sexti si distinctionē ii dictam de duplici ordine causæ ad effectum, applicueris ad literā, videbis differentiam inter timoris donū & spei virtutē in litera positam. Habet siquidē actor siue boni siue mali duplicem ordinem ad suum effectū: primo secundū se pro quanto est potens causare bonum siue malū etiā mihi: secundò, vt præparatus est ad exequutionē boni vel mali. Tunc aūt tantūm timetur malum vel speratur bonum ex actore, quando vterq; ordo interuenit: quādo autem primus tantūm, tūc actor tantūm respicitur.

¶ In litera igitur ponitur differentia inter virtutē spei & donū timoris, in hoc quòd spes est respectu boni in exequutione, & respectu actoris boni vtroq; modo. Timor verò nō est respectu mali, nec respectu actoris vt exequutiui, sed respectu actoris potētis secundū se malū causare. Et ratio redditur in litera ex communi ratione doni & virtutis: quia scilicet cōmune est virtuti & dono per se primò respicere bonū: quia virtus primò bonū facit. Hinc enim sequitur quòd spes, quæ non solùm inquantum donum, sed secundum proprium rationem spei directè respicit bonum, omnia quæ conueniunt nata sunt ipsi, retinentiæ per hoc, quòd sit boni habendi: ideo non habitū. Timor autem, quia secundum proprium rationē timoris directè excipit malum, sed quatenus eleuatus est in celsitudinē doni, proprie & per se excipit bonū, non retinet ea quæ se tenēt ex parte mali, sed ad id, quē se tenet ex parte boni, tendit. Et ideo minimum retinuit de ad pectu ad malum, timoris donum in Christo, dum in solum tendebat ad orem mali, no vt exequutiuū, sed vt in se potentem causare malum.

Quo fit, vt virtus spei in Christo non fuerit, vt pote ponens Deum non haberi ab anima Christi timoris autem domina in eo fuerit, vtpote solam reuerentiam actoris mali ponens in Christi anima.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum septimum.*

TItulus articuli septimi, vt ionat intelligitur.

¶ In corpore vnica est conclusio respōnsa quæsito affirmatiue: in Christo fuerunt excellentissimæ omnes gratiæ datæ. Probatur. Oportet eum, qui docet, habere ea per quæ sua doctrina manifestetur: ergo oportet in Christo excellentissime fuisse omnes gratias gratis datas. Antecedens probatur: quia alias sua doctrina esset inutilis. Consequentia vero probatur, quia Christus est primus & principalis doctor fidei & gratia gratis datæ iuncta est per quæ fides spiritualiter doctrinā manifestatur.

¶ Vbi nota, quod Christus dicitur primus & principalis fidei doctor, vel quia persona illa habet etiā tempore primatum in docendo, vel quia non obūbrauit, sed illustrata fidei doctor primus tempore & principalis autoritate fuit. Christus secundum quod homo, prout de ipso est sermo hic. Et hoc autoritate apostoli ad Hebræos 2. confonat. Vbi salus initium manifestæ narrationis à Christo, in quo Deus nouissimè loquutus est, sum ipse dicens.

¶ Super hoc dicit, quòd Christus est primus ac principalis doctor, subdatur consequentia, non solùm gratiarum, sed etiam excellentissimo modo gratiarum in Christo. Decet enim primum ac præcipuum doctorem excellētius aliis se habere in doctrina, & requisitis ad illam, propter quod in litera in calce corporis, huius sequelæ ratio tangitur dicēdo. Sicut in primo & principali fidei doctore.

¶ In responsione ad primum eiusdem septimi articuli, quū sensibiliter distinguitur inter Christum & alios Sanctos, in hoc quòd in aliis sanctis gratiæ gratis datæ diuiduntur, non autem in Christo.

¶ Ad secundū dicendū, quòd Christus dicitur Dei virtus & Dei sapiētia, inquātū est æternus Dei filius. Sic aūt non cōpetit sibi habere gratiam, sed esse potius datorem gratiæ. Cōperit autē sibi habere gratiā secūdū humanā naturā.

¶ Ad tertium dicendum, quòd donū singularum datum est Apostolis, quia mittebantur ad docendas omnes gentes. Christus autem in vna sola gente Iudæorum voluit personaliter prædicare, secundum quòd ipse dicit Matt. 15. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel. Et Apostolus dicit Rom. 15. Dico Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis. Et ideo non oportuit, quòd loqueretur pluribus linguis. Nec tamen defuit ei omnium linguarum notitia: cùm etiam occulta cordium ei non essent abscondita (vt infrà dicetur, *) quorum voces quæcunque sunt signa. Nec tamen inutiliter hanc notitiam habuit: sicut non inutiliter habet habitum, qui eo non vtitur quando non est oportunum.

vna gratia, in alijs verò Sanctis alia sit gratia prophetiæ, alia gratia sanitatum, alia gratia miraculorum, &c. quoniā sicut virtutes infusæ, quæ spectant ad gratiam gratū facientē, multiplicantur in Christo, sicut in alijs Sanctis, & nō omnes virtutes in Christo sunt vna virtus: ita multiplicētur tam in Christo quàm alijs Sanctis gratiæ gratis datæ. Sed intellige de diuisiōe totius & partis: hoc est quod in Christo fuit tota plenitudo gratiarū gratis datarū, in aliis vero Sāctis fuit partialiter: quia vni Sancto vna gratia, & alteri alia, iuxta doctrinam Apostoli. Et rursus vni Sancto talis gratia (puta Prophetiæ aut miraculorum) secundum talem mensuram in Christo autem tota plenitudo, &c. Et ratio assignatur in litera: quia humanitas Christi erat organum coniunctum diuinitati, alij vero sancti mouentur à Deo vt instrumenta separata. Quod si plenius non intelligis, vide vltra primo dicta, in quarto cōtra Gentiles capitulum decimumquartum.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum octauum.*

TItulus octaui articuli intelligitur vt sonat.

¶ In corpore articuli est conclusio respōnsa quæsito affirmatiue: Christus fuit prophetis. Probatur, Christus fuit non solum comprehensor, sed viator: ergo cognoscebat ac dilexit quæ procul ab alijs erant notitia: ergo fuit propheta. Consequētia probatur, quia ad prophetiam requiritur, quòd cognita sint procul ab alijs, cum quibus cognoscens & annuntians est. Quod probatur ex differentijs secundum locum & secundum tempus, & consequenter ex differentijs inter pure comprehensores & viatores.

¶ Vbi nota primo ex libro præcedenti, q. 173. art. 3. & ex q. 174. artic. 5. quòd cognitio prophetica dupliciter sortitur effectum, scilicet vel ex parte cognitionis (& penes hoc distinguitur cognitio prophetica communiter dicta, à visione Dei per essentiam) vel ex parte cognoscentis, & penes hoc distinguitur prophetia Moysi & Christi à cognitione beatorum: quoniam beati non tantum procul quia comprehensores tantum. Moyses autem fuit simpliciter viator, Christus vero comprehensor & viator, & propterea Autor hoc in loco prophetiam in Christo inuestigat: & cōcludit ex parte cognoscentis, quia scilicet Christus erat viator.

¶ Nota secundò nouitie, quòd probatio litteræ secundum locum & tempus, repetitione eiusdem 1021. & similiter temporis respectu dicentis, & aliorum eget: ita quod in exemplo de loco ad partem negatiuam, scilicet, Si verò aliquis in Syria existens, ea quæ sunt ibi annuntiaret, subaudi, existentibus in Gallia, cum quibus non est, à quibus tamen procul sunt gesta in Syria, non esset propheticum: alioquin scribentes literas ex Syria de gestis ibi, essent Prophetæ. Et similiter in exemplo de tempore, non fuit propheticum, quòd Esdras scripsit posteris, cum quibus nō fuit, & a quibus procul fuit, ædificationem templi: alioquin omnes historici essent Prophetæ. Exigitur ergo ad Prophetam vtriusque simul concursus conditionis, scilicet quòd cognoscat ea quæ sunt procul ab alijs, cum quibus ipse est, & ideo nec Deus nec Sācti, aut Angeli sunt Prophetæ, sed viatores.

¶ Nota tertio quòd duplici ratione Christus inquantum viator, potest dici Propheta. Primo, vt ly inquantum viator, denoter conditionem tam cognitionis, quàm cognoscētis: quia scilicet prophetia conuenit Christo ratione cognitionis spectantis ad viam, siue intellectu, siue imaginatiua (vt dicitur hic in responsione secunda ad primum) & cōuenit sibi ratione conditionis cognoscētis, quia erat viator. Secundo, vt ly inquantum viator, denotet conditionem cognoscentis tantum: ita quòd Christus quaciq; creata cognitione nouerit occulta alijs. Prophetia est: quia cognitio illa viatoris est, quamuis non inquantum viator est, sibi conueniat. Nec propterea sequitur, Christus ratione cognitionis comprehensiuæ est Propheta, ergo inquantum comprehensor est propheta: quoniam ratione cognitionis comprehensiuæ, non in quocunque, sed in viatore est propheta Christus. Valeret autem, si ratione cognitionis cōprehēsiuæ absolutè Christus esset propheta: quod non dicimus. Et ad hoc tendit responsio prima ad primum, eū toto corpore arti. dum de cognitionis conditione nulla est cura: sed de conditione cognoscentis.

¶ Nota nouitie quartò, quòd quum dicitur, Christus, inquantū viator, est propheta, ly inquantum non reduplicatiue tenetur: alioquin omnis viator esset propheta, sed specificatiue: quoniam denotat conditionem in Christo, qua sufficiebat prædicationem Prophetæ. Et enim propheta, quia est viator sicut Sortes est crispus, in quātum capillatus: quia crispitudinem habet non nisi quia capillatus.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum nonum.*

TItulus articuli noni ab Autore in principio corporis declaratur, quòd plenitudo importat totalitatem & perfectionem: ita quòd habere gratiæ plenitudinem, est habere gratiam totaliter & perfectè. Et quia totaliter & perfectè dupliciter inuenitur, vel in genere alicuius, vel simpliciter, intellige hic, quòd est sermo de totalitate & perfectione simpliciter: ita quòd quæstio est, an in

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrum in Christo fuerit Prophetia.*

ADOCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit Prophetia. Prophetia enim importat quandam obscuram & imperfectam notitiam: secundum illud Numeri 12. Si quis fuerit inter vos Propheta domini, per somnium aut in visione loquar ad eum. Sed Christus habuit plenam & apertam notitiam multò magis quàm Moyses, de quo ibi subditur, quòd palam & non per ænigmata videt Deum. Nō ergo in Christo debet poni Prophetia.

2 ¶ Præterea, Sicut fides est eorum, quæ nō videntur, & spes eorum, quæ non habentur, ita Prophetia est eorum, quæ non sunt præsentia, sed distant: nam Propheta dicitur quasi procul fans. Sed in Christo non ponitur fides nec spes, vt suprà dictum est. * Ergo prophetia etiam non debet poni in Christo.

3 ¶ Præterea, Propheta est inferioris ordinis quàm Angelus: vnde & de Moyse, qui fuit supremus Prophetarum (vt in secunda parte dictū est, *) dicitur Act. 7. quòd locutus est cum Angelo in solitudine: Sed Christus non est minoratus ab Angelis secūdum notitiam animę, sed solùm secundum corporis passionem, vt habetur Heb. 2. Ergo videtur quòd Christus non fuit Propheta.

¶ SED CONTRA est quòd de eo prædicitur Deutero. 18. Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris. Et ipse de se dicit Matth. 13. & Ioan. 4. Non est Propheta sine honore nisi in patria sua.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus fuerit simul comprehensor & viator, in ipso fuisse Prophetiæ ilumen, necesse fuit respectu eorum, quæ eos latebant, apud quos fuerat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Propheta dicitur quasi procul fans, vel procul videns: inquantum scilicet cognoscit & loquitur ea, quę sunt procul ab hominum sensibus: sicut etiam Augustinus dicit 16. contra Faustum. * Est autem considerandum, quòd non potest dici aliquis Propheta ex hoc quòd cognoscit & annuntiat ea quę sunt aliis procul, cum quibus ipse non est. Et hoc manifestum est secundum locum & secundā tempus: si enim aliquis in Gallia existens cognosceret & annuntiaret aliis in Gallia existentibus ea, quæ tunc in Syria agerentur, propheticum esset: sicut Helisęus ad Giezi dixit, 4. Regum 5. quomodo

Augustin. in Can. Ioan. tract. 9. in. med. 10. 9.

q. 15. art. 1. & 2.

P. 2. q. 19. art. 1.

Lib. 2. Eth. 5. 6. in prin. tom. 5.

Infra artic. 10. & 12. 1. & 3. dī. 13. q. 1. ar. 2. q. 1. & dī. 15. q. 1. ar. 2 ad quintū. Et opus. 3 cap. 221. Et opus. 60. cap. 3. col. 9. Annot. P. 2. q. 110. ar. 4. ad 1. Ar. 3. & 4. P. 2. q. 111. art. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christo fuerit gratiæ plenitudo simpliciter.

In corpore articuli tria fiunt, primo declarantur termini & distinguuntur, secundo respondetur vnica conclusione de plenitudine intensiua, tertio respondetur vnica conclusione de plenitudine extensiua.

Commen. ¶ Declaratur in primis ly plenitudo, & distinguitur vel intensiuè vel virtualiter. Prima autē conclusio est, in Christo fuit plenitudo gratiæ intensiuæ, Probatur, habuit gratiam in summo: ergo. Consequentia relinquitur per se nota. Antecedens verò probatur dupliciter: primò ex causa: quia anima Christi erat propinquissima causa gratiæ, quia personaliter cōiuncta: quanto autem propinquior, tanto magis gratiæ recipit: ergo in summo propinqua est in summo gratiæ. Secūdo ex effectu. Anima Christi accepit gratiam, vt ex ea trāsfunderetur in alios, ergo habuit summā gratiam. Et patet sequela in exemplo de calore in igne.

Annot. ¶ Nota hic primò, quòd expressè litera loquens de quantitate intensiua gratiæ, dicit quod Christus habuit eam in summo. Et hoc diligentissimè nota contra attribuentes Autori, quòd nō dixit summum possibile in gratia: non enim habuit Christus gratiam in summo intensiue, nisi habuerit summum possibile: sicut non habetur albedo in summo, si possibile esset dari albedinem in ēssiorē, vt patet.

art. 1. huius quæst. ¶ Nota secundò, quòd autor non dixit animam Christi recipere gratiam, vt esset in aliis gratiæ causa absolute & simpliciter, sed cū additione: apposuit enim ly quodā modo, dicens. Vt ex ea quodammodo transfunderetur in alios. Deus enim ipse est gratiæ causa simpliciter & absolute: anima autē Christi quodammodo: De quo modo inferius erit sermo diffusus in loco proprio.

cap. 4. par. 3 inter prin & med. ¶ Secunda conclusio est: Christus habuit plenitudinem gratiæ, quantū ad virtutē. Probatur: quia habuit gratiam ad omnes effectus gratiæ, scilicet virtutes, dona, &c. Probatur, Christ⁹ habuit gratiā vt vniuersale principiū in genere habētiū gratiam: ergo. Probatur sequela: quia virtus primi principij alicuius generis, vniuersaliter se extendit ad omnes effectus illius generis: vt patet de sole respectu generationis.

Commen. ¶ Sed contra est, quòd plenitudo gratiæ attribuitur Christo, inquantum est vnigenitus à Patre: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à Patre plenum gratiæ & veritatis. Sed esse vnigenitum à Patre, est proprium Christo. Ergo & sibi proprium est, esse plenum gratiæ & veritatis.

CONCLVSIO.

¶ *Proprium fuit Christo secundum relationem ad ipsam gratiam, eius plenitudinem intensiuè & extensiuè habere: non tamen ex proprium fuit secundum mensuram, sibi gratiæ plenitudinem largiri, cùm hoc Sanctorum omnibus concessum fuit.*

Quæstio. ¶ *Num. & quomodo Christus fuerit vniuersale principiū habentium gratiam.*

¶ Vbi notā, quòd hic non occurrit quæstio de conclusione, sed ratio eius non caret scrupulo: quoniam Christum esse principium vniuersale generis habentium gratiam, dupliciter potest intelligi: primo, vt principium contentum in genere tali, scilicet habentium gratiam, vel vt principium vniuersale talis generis non contentum in tali genere, sed supra illud. Si primo modo intelligatur, dato quod sit vera, non tamen sic probatur in litera: quoniam in litera subsumitur sub illa maiore de principio vniuersali extra genus: sicut si sol poneretur causa generis eorū quæ generantur & corrumpuntur, ipse extra genus corruptibilium generabiliumque existens. Si secundo modo intelligatur, propositio nō apparet veram: Christus est vnus habentium gratiā, & non est extra genus habentium gratiam: iuxta illud. Plenum gratiæ & veritatis. Ioan. 1. Aut igitur maior de vniuersali principio, vt sol respectu generabilium, intellecta non est ad propositum: aut Minor de Christo, quòd sit vniuersale principium sic est falsa.

¶ Ad hoc dicitur quòd propositio illa, Christus habuit gratiam vt vniuersale principium in genere habentium gratiam, intelligitur de principio vniuersali non contēto in tali genere: ita quod concedendum est, quod Christus nō est in genere, sed supra genus habentium gratiam: quoniam est supra generationem habentium gratiam in esse gratiæ. Nec propterea sequitur, Christum non habere gratiam, sed non habere gratiam per generationem, qua fiunt habentes gratiā. Est siquidē inter Christum & alios habentes gratiā hæc differentia, quòd alij habent gratiā per adoptionē: Christus autem nō per adoptionem, sed per naturā. Nam cæteri filij sunt adoptiui, Christus autem non: sed de eo Luc. 1. ad beatam Virginem dictum est. Quod ex te nascetur sanctum. Quū ergo legis genus habentiū gratiā, intellige perinde ac si legeres genus filiorum adoptionorum Dei: quoniā genus habentium gratiam per adoptionē est. Et quia Christus est vniuersale principium generis habentiū gratiā, sicut si sol poneretur vniuersale principium generabilium secundum naturam: ideo oportet quod gratia Christi extendat se ad omnes gratiæ effectus, sicut virtus solis ad omnia generabilia in natura se extenderet.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli aduerte, quod aliud est loqui de gratia formaliter, hoc est sub ratione gratiæ, & aliud de ipsa re, imo ipsis rebus, quæ sunt gratia & dona gratiæ. Nam gratia non inuenitur in Deo secundū se formaliter (quū creatæ rei nomen sit, sicut beneficium) dona verò gratię in Deo sunt etiam formaliter, vt patet de sapiētia, intellectu, charitate, iustitia, &c. Et propterea quū argumentum tertiū in litera esset de donis gratiæ. Autor non ad rationem gratiæ, sed donorum gratiæ, attenditur in Christo secundū capacitatem creaturæ. Secundo, quòd non attenditur per comparationē ad plenitudinem infinitam bonitatis diuinæ: & non dixit, gratiæ diuinæ, descendit enim gratiæ creaturæ, non a gratia in Deo, sed à bonitate in Deo. Ita quòd inter gratiam formaliter, & res quæ sunt dona gratiæ, tantū interest, quod dona gratiæ, quia communia sunt Deo & creaturæ, si dicuntur plenè ineſſe creaturæ, intelligitur secundum capacitatē creaturæ, & non secundum suas rationes formales absolute, secundū quas in sola diuina sunt bonitate. Gratia verò si ponitur plenè, simpliciter, & absolutè in creatura, non oportet quod limitatio dicta subintelligatur: quia secundum suam rationem creatæ rei nomen est proprium. Quocirca ideo in litera respōsionis huius distinctæ est plenitudo secundum capacitatem creaturæ, & secundum quod in quæ descendunt à Patre luminum, agebatur.

Auct. ¶ Ad tertium dicendum, quòd plenitudo gratiæ attribuitur animæ Christi secundum capacitatem creaturæ: non autem per comparationem ad plenitudinem infinitam bonitatis diuinæ.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm plenitudo gratiæ sit propria Christi.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd plenitudo gratiæ nō sit propria Christi. Quod enim est proprium alicuius, sibi soli conuenit. Sed esse plenum gratia, quibusdam aliis attribuitur: dicitur enim Luc. 1. beatæ Virgini. Aue gratia plena, dicitur etiam Act. 7. Stephanus plenus gratia & fortitudine. Ergo plenitudo gratiæ non est propria Christo.

2 ¶ Præterea, Illud quod potest communicari aliis per Christum, non videtur esse proprium Christo. Sed plenitudo gratiæ potest communicari per Christum aliis: dicit enim Apo. Ephe. 3. Vt impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ergo plenitudo gratiæ non est propria Christo.

3 ¶ Præterea, Status viæ proportionari videtur statui patriæ. Sed in statu patriæ erit quædam plenitudo: quia in illa ea lesti patria, vbi plenitudo est omnis boni, licet quædam data sunt excellenter, nihil tamen possidetur singulariter, vt patet per Gregorium in homil. * de centum ouibus. Ergo in statu viæ habetur gratiæ plenitudo à singulis hominibus. Et ita plenitudo gratiæ non est propria Christi.

dum capacitatem creaturæ, & secundum quod in Deo: quia de donis gratiæ,

¶ Super Quæstionis septimæ Articulum decimum.

Titulus occasionem sumit ex eo quòd multis in sacra Scriptura attribuitur plenitudo gratiæ: vt patet de beata Virgine & Stephano.

¶ In corpore est vna distinctio bimembris cum duabus cōclusionibus respōsiuis secundum singula membra. Distinctio est hæc. Plenitudo gratiæ duplex est, vel ex parte gratiæ, vel ex parte subiecti. Prima conclusio respōsiua est. Plenitudo gratiæ ex parte gratiæ, propria est Christo. Secunda est, plenitudo gratiæ ex parte subiecti, non est propria Christo, sed communis est multis per Christum. Prima conclusio probatur: quia solus Christus pertingit ad summum gratiæ, tam intensiuæ, quantum ad essentiam, quàm extensiuæ, quātum ad virtutem. Probatur: quia solus habet gratiam in maxima excellentia, quæ potest haberi, & in maxima extensione ad omnes gratia effectus. Secunda autem probatur: quia aliis gratia datur intensiuè, secundum mensurā eis à Deo præfixam, iuxta Apostoli autoritatem. Et similiter datur virtus gratiæ ad omnia, quæ pertinēt ad suum officiū, vel statum, iuxta aliū Apostoli autoritatē.

¶ Nota hic primo, q̄ distinctio in præcedēti articulo posita de plenitudine gratiæ intēsiuę vel extēsiuę, diuidit quodlibet membrū distinctiōis in hoc articulo factę. Nā plenitudo gratiæ secūdū se attēditur hic tā intēsiuè, quā extēsiuè: & similiter plenitudo gratię ex parte subiecti attēditur tā intēsiuè, quā extēsiuè. Quocirca in articulo præcedēti plenitudo gratię absolutè, hoc est sine additiōe, cōsiderata distinctā est, hic verò cū explicata additione vel ex parte sui, vel ex parte subiecti, cōsiderata & distincta est. Vnde in Christo est plenitudo gratiæ simpliciter intēsiuè & extēsiuè, iuxta præcedētē articulū. Et in eodē solo est plenitudo gratię ex parte gratię tā intēsiuè, quā extensiuè, & in eodem

eodē & alijs per ipsum est plenitudo gratię ex parte subiecti, iuxta hūc artículū. Sed in Christo plenitudo ex parte subiecti coincidit cū plenitudine gratiæ secundū se: quoniā vnigenitum à Patre decet plenitudo gratiæ secundū se. In alijs autē est plenitudo ex parte subiecti limitatæ: ita quòd nō est pleni tudo ex parte gratię secundū se, quoniā hæc est propria Vnigeniti à Patre: vt prima huius articuli cōclusio dicit.

¶ Nota secūdo diligētissimè, quod Autor de quātitate intensiua gratię secundū se, loquēs in hoc articulo, dicit, quòd inuenitur de facto in summo data animę Christi, vt patet in primo mēbro distinctionis, & prima cōclusione. Et declarat tale summū esse quantū ad essentiā, distinguēdo cōtra virtutē & quantū ad excellentiā, distinguēdo contra extensionē, quæ ad virtutē spectat, dicendo quod est in maxima excellentia, qua haberi potest, vbi impersonaliter loquitur, & ex parte gratiæ & non ex parte subiecti: vt clarè adeò patet in litera, quòd non potest inficiari.

¶ Et hęc ideò notāda duxi, vt videant Thomistæ darī summā charitatē, summam gratiam: nō solū ex parte subiecti secundū mensurā, quam vnicuiqi præfixit Deus, sed ex parte ipsius charitatis & gratiæ secundum se, vt infrà ampliùs clarificabitur.

¶ In responsione ad primū, nota sobrietatē doctrinæ presentis circa plenitudinē gratiæ in beata Virgine, scilicet vt sit plena gratia tam intensiuè quā extensiuè nō plenitudine gratię secundū se (quia illa est propria Vnigenito à Patre) sed plenitudine cā intēsiuę, quā extēsiuè requisita ad matrē Dei. Et hic nota contra loquaces, & gratiam beatæ Virginis extēdentes ad omnes effectū negratiæ, quasi matris Dei Iaus indigeat nostris ꝓ volūtate nō ratione laudibus sub quadam pietatis spe.

¶ Sīle igitur vir verè deuote ac doctè, in laudibus ratiōe fulcis, vt scilicet fit gratia plena nō ex parte gratię sed subiectī: nec in summo intēsiuè, aut extēsiuè ex parte gratię. Lauda in ea gratiam, sed in summo ex parte subiecti supra omnē puram creaturam: hæc enim plenitudo matrē Dei decet quæ super omnes est puras creaturas exaltata.

¶ *Super Quæstionis septimæ artic. 11.*

Diuinæ vt non desim gratiæ, par est vt cœpti opus prosequamur & quanto amplius Dei sanctissimi, & domini nostri Leonis decimi pōtificis Maximi: gratia. Cardinea me dignitate attollens abundantis tantò magis debeo Iesu Christi mysteria, Ecclesiæque sacramenta scrutari, in lucemque proferre.

¶ Hoc igitur eodē anno Salutis quidem millesimo quingentesimo decimoseptimo, ætatis autē propriæ nono supra quadragesimum, inchoatū opus die duodecima Cardinalatus simul & mentis Iulij præsequēdo, titulū huius vndecimi articuli quæstionis septimæ intelligendum, vt sonat dicimus.

¶ In corpore articuli respōdeturque ritō diuidēdo & subdistinguendo, sic, quod iuxta tria mēbra distinctionis tribus cōclusionibus respōdetur. Distinctio est, Gratia Christo duplex vel vnionis, vel habitualis. Subdistinctio est, Gratia habitualis dupliciter cōsiderator, vel secundum rationē entis vel secūdū rationem gratiæ. Vnde consurgunt tria mēbra: videlicet gratia vnionis, gratia habitualis vt ens, gratia habitualis vt gratia. Prima cōclusio iuxta primum membrū est, Gratia vnionis est infinita, probatur, Vnit personaliter filio Dei, quid speciale, quod pertinet ad excellentiam aliquorum. Et secundum hoc quædam plenitudo gratiæ est omnibus Sanctis communis, vt scilicet habeant gratiam sufficientem ad merendum vitam æternam, quæ in plena Dei fruitione consistit: & hanc plenitudinem optat Apost. fidelibus, quibus scribit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa dona, quæ sunt communia in patria, scilicet visio, cōprehensio, & fruitio, & alia huiusmodi, habent quædam dona sibi correspondentia in statu viæ, quæ etiam sunt communia omnibus Sanctis. Sunt tamen quædam prærogatiuæ Sanctorum in patria, & in via, quæ non habentur ab omnibus.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrùm Christi gratia sit infinita.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd gratia Christi sit infinita. Omne enim immensum, est infinitum. Sed gratia Christi est immensa: dicitur enim. Ioan. 3. Nō enim ad mensuram dat Deus Spiritum Filio, scilicet Christo. Ergo gratia Christi est infinita.

2 ¶ Præterea, Effectus infinitus demonstrat virtutem infinitam, quæ nō potest fundari, nisi in essentia infinita. Sed effectus gratiæ Christi est infinitus: extenditur enim se ad salutem totius humani generis: ipse enim est propitiatio pro peccatis nostris & totius mundi: vt dicitur primæ Ioan. 2. ergo gratia Christi est infinita.

3 ¶ Præterea, Omne finitum, per additionē finiti potest peruenire ad quantitatē cuiusc ūq; finiti. Si igitur gratia Christi esset finita, posset alterius hominis gratia tantum crescere ꝙ quòd perueniret ad æqualitatē gratię Christi, contra quod dicitur Iob 28. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum: secundum quod Gregorius * ibi exponit. Ergo gratia Christi est infinita.

¶ SED CONTRA est, quòd gratia est quiddam creatum in anima. Sed omne creatum est finitum: secundum illud Sap. 11. Omnia in numero & pondere & mensura dispōsuisti. Ergo gratia Christi non est infinita.

CONCLVSIO.

¶ Gratia vnionis in Christo fuit infinita, gratia verò habitualis vt ens quodam fuit in anima eius, finitum quiddam fuit: vt gratia autem, exitit in ipso infinita.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex suprà dictis patet *, in Christo potest duplex gratia considerari. Vna quidem est gratia vnionis: quæ sicut suprà dictum est *, est ipsum vniri personaliter filio Dei: quod est gratis concessum humanæ naturæ, & hanc gratiā constat esse infinitam, secundum quòd ipsa persona Verbi est infinita. Alia verò est gratia habitualis. Quæ quidem potest dupliciter considerari. Vno modo, secundum quòd est quodtur quidē & quantū ad vim nominis, scilicet quòd est infinita, quia nō est limitata secundū aliquā creatam mensurā: & quantū ad rem, quia habet quicquid potest pertinere ad rationem gratiæ. Et quantum ad exemplum de luce solis. Probatur autē, Animæ Christi cōfertur gratia, sicut cuidā vniuersali principio gratificationis in humano natura: ergo animæ Christi gratia est infinita secundū rationē gratiæ. Antecedens probatur ex autoritate Apost. ad Ephe. 1.

¶ Nota hic, quod ly in humana natura determinat subiectum necessitatis, non extēsiuè: hoc est, quia Christus est vniuersale principiū gratificationis, humanæ necessitatis est. nā causa necessitatis ad habendū Christū principium gratificationis, humana natura est. Sed licet necessitas ex humana occasionem sumpserit natura, extenditur tamē hoc principiū non solū ad homines, sed ad Angelos. vt infrà patebit: ita quòd Christus est vniuersale principium gratificationis etiam Angelorum, extēta tm sua capitali gratia etiam ad Angelos.

¶ In respōsione ad secundū ejusdē articuli, perspice, quòd gratia habitualis Christi

Annot. 3. dist. 13. q. 1. ar. 2. q. 2. et dist. 14. ar. 1. q. 1. cap. Et vera. q. 29. ar. 3. Et opus. 3. cap. 221. Et opus. 60. cap. 3. col. 9. Et in an. 3. lect. 6. col. 2. & 3.

Lib. 18. moral. 6. 31.

Auct.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi habet effectum infinitum ob duplicem (vt dicitur in 5itera)causam, tũq enim habes & meritum & satisfactionem Christi infinitatem habere.

¶ *Nũ & quomodo vnius singularis personæ gratia habeat quantitatẽ alterius rationis, & quantitate gratiæ Christi, & sit vt quædam particularis virtus.*

Quæstio.

¶ In respõsione ad tertium, dubium occurrit: primo, quomodo verum sit, quòd gratia cuiuslibet singularis personæ habeat quantitatem alterius rationis à quantitate gratiæ Christi: secũdo, quomodo verũ sit, quòd gratia cuiuslibet singularis personæ sit velut virtus particularis, & gratia Christi velut virtus vniuersalis. Et est ratio veritusq; dubij: qa gratia est eiusdem speciei specialissimæ in quacunque sit creatura: vt pater de charitate. Impossibile est autem, quod in vna specie specialissima inueniatur vere tanta diuersitas, vt vnum illius individuũ sit virtus vniuersalis, & alterum particularis: quũ virtus vniuersalis & particularis, loquendo per se, distinguantur ad minus specie, vt patet inductiue & conuincitur ratione ex diuersitate actũ pro priorum virtutis vniuersalis & virtutis particularis.

Glos. interlinearis super illud. Omnia dedit in manus eius.

Glos. ordin. ibid.

¶ Ad hoc dicitur quòd gratia habitualis Christi (de qua est sermo) & alia oruni, licet sit eiusdem speciei specialissimæ, quo ad essentiã, est tamẽ diuersarum rationũ quãtum ad modum essendi. Est siquidem gratia in Christo vt in toto adæquãte ipsam secũdũ se: est autem in omnibus aliis vt in partibus inadæquatis ipsi secundum se gratiæ. Et propterea est in Christo vt in subiecto & principio vniuersali gratiæ: in aliis vero vt in particulariter participantibus. Et ideo quantumcunque creſcat aliorum gratia nunquam peruenire potest ad quantitatem intensiuam vel extensiuam gratiæ Christi.

Tract. 14. in Ioan. ante medium to mo 9.

Et vt hæc doctrina facilius intelligatur dicamus sub exẽplo. Calor eiusdẽ est in se speciei sive in hac sive in aere sive in mixtis: veruntamẽ ignis adæquat calorem secundum se, quia tanti tam extensiue, quàm intensiue est susceptiuus caloris, quãtus natus est esse secundum se calor. Aer autem sive mixtum quodcunque, calorem participat: ita quod statim vt calor in alio quàm igne ponitur intelligitur, limitatus & deficiens à perfectione, quàm natus est calor: secundũ se habere, intelligitur: ex hoc enim ipso, quod calor in subiecto inadæquate calorem secundum seipsum ponitur, limitatus ad deficiens ponitur. Et propterea quantumcũque creſcere ponatur calor in tali subiecto inadæquate, nunquam perueniet ad quantitatẽ perfectionis caloris in igne adæquato subiecto: eo quod tale augmẽtum etiam si infinitum ponatur, continebitur, & sistet infra latitudinem subiecti participãtis, cuius tota latitudo succumbit subiecto adæquato.

¶ Ad propositum igitur hinc redeundo dicimus iuxta prius habitam doctrinam, gratiam habitualem esse in Christo secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsam, & in nullo alio esse gratiam secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratiam secundũ seipsam: & propterea in Christo fuisse gratiam, vt in subiecto totali: in aliis verò vt in subiectis partialibus. Et hoc est gratiam esse diuersarum rationum, quantitatum & perfectionum, non secundum essentiam, sed secundum modum. Et hinc prouenit, quòd gratia Christi comparatur ad gratias aliorum, vt virtus vniuersalis ad virtutes particulares: nam spectando ad differentiam, quæ est penes dictos modos essendi, clare liquet, gratiam Christi habere quicquid perfectionis natum est conuenire gratiæ secundum seipsam, ac per hoc omnem illius perfectionem intensiuam & extensiuam: vtrãque enim perfectio gratiæ secundum seipsam exigit, & consequenter gratiã Christi esse vniuersalis virtutis (vtpote quæ omnem gratiæ perfectionem intensiuam & extensiuam in se continet) aliorum verò gratiam esse particularis virtutis vtpote partem intensiuæ & partem extensiuæ perfectionis gratiæ in se continentis: plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, qua mensus est illi Deus.

¶ Quo fit vt quantumcunque quecunq; pura creatura creſcat in gratia, nũ quã peruenire possit ad quantitatẽ æqualẽ gratiæ Christi: sicut nunquã pars adæquare potest totũ, nisi partis ratione amittat. Et hoc est qđ in litera dicitur, tedendo rationẽ, quare finitũ creſcẽdo non potest adæquare aliquid finitũquia scilicet habent quãtitates diuersarũ rationũ penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quãtitatis vniuersalis, aliorũ verò gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cũ perfectione debita sibi secũdũ seipsam gratiã: in aliis verò est gratia cũ perfectione modificata & mẽsurata secundum tale subiectũ particulare. Et proterea in Clemen. ad nostrum. de hæret. damnatur error Beguinorum dicentium hominem in via posse peruenire ad talem gratiæ gradum, vt non possit vltrà proficere, eo quòd aliter excedi possit gratia Christi. Virtus enim erroneum esse, ex dictis iam patet, & amplius patebit.

¶ *Super Quæstionis septimæ Art. 12.*

Titulus articuli decimi clarus est.

¶ In corpore articuli duo sunt: præponitur siquidem vna distinctio: & ponuntur deinde duæ conclusiones respõsiuæ quæsito. Distinctio est: Formam susceptiuè magis & minus posse vel non posse augeri, contingit dupliciter, primo ex parte formæ: secundò ex parte subiecti. Exemplaria sunt in litera. Et ex hac distinctione radicis posse vel non posse augeri in communi, subintellige in speciali, quòd gratiam non posse vel posse augeri contingit dupliciter vel ex parte gratiæ vel ex parte subiecti. Et probatur primum membrum, scilicet ex parte gratiæ quantum ad negatiuam partem, quæ est prima conclusio (scilicet gratiam Christi ex parte gratiæ, non posse augeri) quia sicut aliarũ formarum, ita & gratiæ Christi propria mensura secundum se & est ex diuina sapientia: ergo propria gratiæ mensura determinata est penes finem: ergo penes rationalis creaturæ vnionem ad Deum: ergo gratia Christi pertingit ad summam mensuram gratiæ: ergo gratia Christi non potest augeri ex parte ipsius gratiæ. Antecedens probatur autoritate Scripturæ. Prima consequentia probatur: quia mensura vnicuique formæ præfigitur in comparatione ad finem: quod declaratur exemplo in re ra grauitate. Secunda autem: quia finis gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deum. Tertia vero: quia nec esse nec intelligi potest maior ad Deum vnio, quàm personalis.

¶ Siste hoc in loco lector, & perspice primò quòd in præcedentis libri Cõmentariis, quũ de charitate tractaretur, scripsimus, non somniasse nos, sed ab Autore didicisse, scilicet gratiam, ac per hoc charitatem in creaturis habere secundum se terminum in summo, ita quòd non sunt amplius augmentabiles: & verba Autoris in illo loco, quæ videntur sonare oppositum, non esse falsa aut correcta seu retractata hic, sed sunt exponenda, vt ibi exposuimus: & sentiendum cum Autore hoc in loco est, quod gratia habitualis Christi est vere in summo, ad quod potest gratia ex parte sui perducibile hoc iam in præcedentibus huius libri pluries habuimus.

¶ Ad claritatem tamen doctrinæ præsentis intellige mensuram formæ præfixam esse penes relationem ad finem, non sic quòd mensura penes extrinsecum sit (quoniam mensura formæ intrinseca est formæ cuius est mensura, sed sic, quòd quùm omne agens agat propter finem, ac per hoc id quod substantialiter est propter finem, oportet commensuratum esse fini: sicut quod secundum aliquam figuram est propter finem, oportet vt figuratum, esse commensuratum illi fini: propterea quùm grave sit propter esse deorsum, oportet grave vt sic commensuratum esse fini, vt scilicet infimo deorsum commensuretur sola summa grauitas, & supremo sursum sola summa leuitas: ita summæ vnioni creaturæ rationalis ad Deũ cõmensurati oportet solã summã gratiæ.

¶ *Num Finis gratiæ sit vnio personalis.*

¶ Sed est hic locus q̃stioni, quo pacto finis gratiæ habitualis (de qua est sermo) est vnio personalis, quùm secundum antecedẽta, & in sequenti articulo ex proposito diffinita, vnio personalis non sequatur, sed præcedat gratiam habitualem, finis autẽ posterior sit generationis ordine, eo quòd est propter finẽ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd finis non dicitur tantùm de fine consequendo, sed de fine præexistente, qui finalizat non vt fit, aut bene sit sed quia est: sicut Deus qui nec est nec conseruatur, aut quomodolibet augetur per creaturas, finis earum dicitur. Quocirca vnio personalis finis est gratiæ habitualis, non assequendus per eam, sed quia ipsa emanat ab vnione personali ordinata ad vnionem personalem vt ad finem, quia est sicut creaturæ fiunt à Deo propter Deum, vt finem earum, quia est. Nec est hoc remotum ab ordine quem in rebus generabilibus videmus, quoniã in istis perspicimus, quòd nõ solũ antecedentes dispositiones, sed consequentia etiã accidentia ordinãtur ad subitantiã prius naturaliter genitam, vt ad finem: modo ex parte ipsius formæ. Ex parte quidem subiecti, quãdo subiectum attingit ad vltimum gradum in participatione illius formæ secundum suum modum: sicut si dicatur, quòd aër non potest creſcere in calliditate, quando pertingit ad vltimum gradum caloris qui potest saluari in natura aeris: licet possit esse maior calor in rerum natura quàm est calor ignis. Ex parte autem formæ excluditur possibilitas augmenti, quando aliquod subiectum attingit ad vltimam perfectionem, quam potest talis forma habere in natura: sicut si dicamus, quòd calor ignis non potest augeri, quia non potest esse perfectior gradus caloris, quàm ille ad quẽ pertingit ignis. Sicut autem aliarum formarum est ex diuina sapientia determinata propria mensura, ita & gratiæ: secundum illud Sapientię vndecimo. Omnia in numero & pondere & mensura dispositi. Mensura autẽ vnicuique formæ præfigitur per comparationem ad suum finem: sicut nõ est maior grauitas, quã grauitas terræ, quia non potest esse inferior locus loco terræ. Finis autem gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deum: non potest autem esse, nec intelligi maior vnio creaturæ rationalis ad Deum, quàm quæ est in persona, & ideo gratia Christi pertingit ad summam mensuram gratiæ. Sic igitur manifestum est, quòd gratia Christi non potest augeri ex parte ipsius gratiæ. Sed neq; etiam ex parte subiecti: quia Christus secundum quòd homo à primo instãti suæ conceptionis fuit verus & plenus comprehensor. vnde in eo nõ potuit esse gratię augmẽtum, sicut, nec in aliis Beatis: quorũ gratia augeri nõ potest, eo quòd sunt in termino. Hominum verò qui sunt purè viatores, gratia potest augeri, & ex parte formæ, quia nõ attingũt summum gratiæ gradum: & ex parte subiecti, quia nondum peruenerunt ad terminum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si loquamur de quantitatibus mathematicis, cuilibet finitæ quantitati potest fieri additio: quia ex parte quantitatis finitæ, non est aliquid quod repugnet additioni. Si verò loquamur de quantitate naturali, sic potest esse repugnantia ex parte formæ, cui debetur determinata quantitas, sicut & alia accidentia determinata. Vnde Philosophus* dicit in secundo de anima, quòd omnium natura constantium est terminus & ratio magnitudinis & augmenti. Et inde est, quòd quantitati totius cœli non potest fieri additio. Multò igitur magis in ipsius formis consideratur aliquis terminus, vltra quem non progreditur. Et propter hoc non oportet, quòd gratiæ Christi possit fieri additio, quamus sit finita secundũ sui essentiã.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus diuina licet possit facere aliquid maius & melius, quàm sit habitualis gratia Christi: non tamen posset facere, quòd ordinaretur ad aliquid maius quàm sit vnio personalis ad Filium vnigenitum à Patre. Cui vnioni sufficienter correspondet talis mensura gratiæ, secundum differitionem diuinæ sapientiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in sapientia & gratia aliquis potest proficere dupliciter. Vno modo secundum ipsos habitus sapientiæ & gratiæ augmentatos: & sic Christus in eis non proficiebat. Alio modo secundum effectus: inquantum scilicet aliquis sapientiora & virtuosiora opera facit. Et sic Christus proficiebat sapientia & gratia, sicut & ætate: quia secundum processum ætatis perfectiora opera faciebat: vt se verum hominem demonstraret, & in his quæ sunt ad Deum, & in his quæ sunt ad homines.

ARTICVLVS XIII.

¶ *Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad vnionem.*

AD TERTIVMDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd gratia habitualis in Christo non subsequatur vnionem. Idem enim non sequitur ad ęsipsum. Sed hæc gratia habitualis videtur eadem esse cum gratia vnionis: dicit enim August. in libro de Prædest. * Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Quorum duorum primum pertinet ad gratiam habitualem, secundum ad gratiam vnionis. Ergo videtur, quòd gratia habitualis non subsequatur vnionem.

2 ¶ Præterea, Dispositio præcedit perfectionem tempore, vel saltem intellectu. Sed gratia habitualis videtur esse sicut quædam dispositio humanæ naturæ ad vnionem personalem. Ergo videtur, quòd gratia habitualis non subsequatur vnionem, sed magis præcedat.

3 ¶ Præterea, Cõmune est prius proprio. Sed gratia habitualis est cõmunis Christo & aliis hominibus, gratia aũt vnionis est propria Christo. Ergo prior est secundũ intellectũ gratia habitualis quàm ipsa vnio. Nõ ergo sequitur cã.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Isa. 42. Ecce seruus meus, suscipiã eum: & posuit spiritum meum super eum, quod exponitur de Christo. Sed quis ipsa emanat ab vnione personali ordinata ad vnionem personalem vt ad finem, quia est sicut creaturæ fiunt à Deo propter Deum, vt finem earum, quia est. Nec est hoc remotum ab ordine quem in rebus generabilibus videmus, quoniã in istis perspicimus, quòd nõ solũ antecedentes dispositiones, sed consequentia etiã accidentia ordinãtur ad subitantiã prius naturaliter genitam, vt ad finem: modo ex parte ipsius formæ. Ex parte quidem subiecti, quãdo subiectum attingit ad vltimum gradum in participatione illius formæ secundum suum modum: sicut si dicatur, quòd aër non potest creſcere in calliditate, quando pertingit ad vltimum gradum caloris qui potest saluari in natura aeris: licet possit esse maior calor in rerum natura quàm est calor ignis. Ex parte autem formæ excluditur possibilitas augmenti, quando aliquod subiectum attingit ad vltimam perfectionem, quam potest talis forma habere in natura: sicut si dicamus, quòd calor ignis non potest augeri, quia non potest esse perfectior gradus caloris, quàm ille ad quẽ pertingit ignis. Sicut autem aliarum formarum est ex diuina sapientia determinata propria mensura, ita & gratiæ: secundum illud Sapientię vndecimo. Omnia in numero & pondere & mensura dispositi. Mensura autẽ vnicuique formæ præfigitur per comparationem ad suum finem: sicut nõ est maior grauitas, quã grauitas terræ, quia non potest esse inferior locus loco terræ. Finis autem gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deum: non potest autem esse, nec intelligi maior vnio creaturæ rationalis ad Deum, quàm quæ est in persona, & ideo gratia Christi pertingit ad summam mensuram gratiæ. Sic igitur manifestum est, quòd gratia Christi non potest augeri ex parte ipsius gratiæ. Sed neq; etiam ex parte subiecti: quia Christus secundum quòd homo à primo instãti suæ conceptionis fuit verus & plenus comprehensor. vnde in eo nõ potuit esse gratię augmẽtum, sicut, nec in aliis Beatis: quorũ gratia augeri nõ potest, eo quòd sunt in termino. Hominum verò qui sunt purè viatores, gratia potest augeri, & ex parte formæ, quia nõ attingũt summum gratiæ gradum: & ex parte subiecti, quia nondum peruenerunt ad terminum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si loquamur de quantitatibus mathematicis, cuilibet finitæ quantitati potest fieri additio: quia ex parte quantitatis finitæ, non est aliquid quod repugnet additioni. Si verò loquamur de quantitate naturali, sic potest esse repugnantia ex parte formæ, cui debetur determinata quantitas, sicut & alia accidentia determinata. Vnde Philosophus* dicit in secundo de anima, quòd omnium natura constantium est terminus & ratio magnitudinis & augmenti. Et inde est, quòd quantitati totius cœli non potest fieri additio. Multò igitur magis in ipsius formis consideratur aliquis terminus, vltra quem non progreditur. Et propter hoc non oportet, quòd gratiæ Christi possit fieri additio, quamus sit finita secundũ sui essentiã.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus diuina licet possit facere aliquid maius & melius, quàm sit habitualis gratia Christi: non tamen posset facere, quòd ordinaretur ad aliquid maius quàm sit vnio personalis ad Filium vnigenitum à Patre. Cui vnioni sufficienter correspondet talis mensura gratiæ, secundum differitionem diuinæ sapientiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in sapientia & gratia aliquis potest proficere dupliciter. Vno modo secundum ipsos habitus sapientiæ & gratiæ augmentatos: & sic Christus in eis non proficiebat. Alio modo secundum effectus: inquantum scilicet aliquis sapientiora & virtuosiora opera facit. Et sic Christus proficiebat sapientia & gratia, sicut & ætate: quia secundum processum ætatis perfectiora opera faciebat: vt se verum hominem demonstraret, & in his quæ sunt ad Deum, & in his quæ sunt ad homines.

ARTICVLVS XIII.

¶ *Qualiter gratia Christi habitualis se habeat ad vnionem.*

AD TERTIVMDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd gratia habitualis in Christo non subsequatur vnionem. Idem enim non sequitur ad ęsipsum. Sed hæc gratia habitualis videtur eadem esse cum gratia vnionis: dicit enim August. in libro de Prædest. * Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Quorum duorum primum pertinet ad gratiam habitualem, secundum ad gratiam vnionis. Ergo videtur, quòd gratia habitualis non subsequatur vnionem.

2 ¶ Præterea, Dispositio præcedit perfectionem tempore, vel saltem intellectu. Sed gratia habitualis videtur esse sicut quædam dispositio humanæ naturæ ad vnionem personalem. Ergo videtur, quòd gratia habitualis non subsequatur vnionem, sed magis præcedat.

3 ¶ Præterea, Cõmune est prius proprio. Sed gratia habitualis est cõmunis Christo & aliis hominibus, gratia aũt vnionis est propria Christo. Ergo prior est secundũ intellectũ gratia habitualis quàm ipsa vnio. Nõ ergo sequitur cã.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Isa. 42. Ecce seruus meus, suscipiã eum: & posuit spiritum meum super eum, quod exponitur de Christo. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed eadē gratia vniōis non
præsupponit, sed facit in Christo hypostasim in humana natura, &i facit quod psona filij Dei sit nō solū psona diuina, sed etiā
psona humana, dū facit quod subsistat non solē in natura diuina, sed etiam
in natura humana. Et hoc est quod in litera dicitur, & super hoc ratio fundatur, intendens quod actio humana supponit hypostasim humanam, &c.

Annot. ¶ Ad secundū in responsione ad secundum eiusdem 13. art. habes, quod gratia in Christo non habet rationem
dispositionis respectu vnionis, sed habet rationē naturalis proprietatis, sicut calor consequens formam ignis. Et hoc bene nota.

Annot. ¶ In responsione ad 3. occurrit reddenda ratio tor dictoru de gratia vnionis. Dicitur enim de ipsa in hoc articulo in principio corporis, quod gratia vnionis est ipsa vnio: & in hac responsione, quod est supra omne genus, & in art. 11. huius
q. 2. art. 10. & q. 6. art. 6. met quæstionis, quod est infinita, secūdū quod ipsa persona Verbi est infinita: & in art. 6. q. sexte in corpore dictum est, quod gratia vnionis est ipsum esse personale, qđ gratis dicimus datur humanæ naturæ in persona Verbi: & in art. 12. q. 3. ad tertiū dicitur quod gratia vnionis est causata à tota Trinitate: quod & hic replicatur in corpore articuli, dū principium appropriatum gratiæ vnionis, ponitur persona Filij.

¶ Hæc siquidē dicta licet dissonare inter se videantur: facile in distinctē perspicientibus apparet, quod gratia vnionis duo in se claudit, scilicet esse Verbi, personaliter terminans humanitatem Christi, & cōpositionem seu cōiunctione vtriusq; nec loquor de terminatione, coniunctione, aut vnione, quæ est relatio, sed de fundamēto, quod est esse Deū & hominē, quod cōstat esse subsistentiā, & prædicta duo in se claudere, scilicet personā vnitā & ipsam coniunctionē, de huiusmodi enim vnione in litera dicitur, quod est esse personale, quod est infinita simpliciter, sicut ipsa persona
q. 4. ar. 2. diuina, qđ est supra omne genus: qm hoc fundamentū relationis vniōis nihil aliud est, quā vnū esse Deū & hominem in esse diuino personali. Vnū aūt, quū nihil positi addat super ens quod
Loco citato in arg. vnum dicitur, vt dicitur in 4. Met. cōsequēs est, quod nihil in proposito addat super esse personale Verbi: ac per hoc vnio pro suo principali sumpta, scilicet pro ipsa re, in qua vniūtur, & sunt vnū ens, vna persona, ambæ naturæ, infinita est, supra omne genus est, esse Verbi est, esse personale est: pro eo vero, quod additur, ipsa vnio super rem, in qua est vnio. temporale quid est, causatū à tota Trinitate secundū rē, & per appropriationē à Filio, gratis concessum humanæ naturæ est.

Enchirid. c. 40. tom. 3. ¶ De quo quid sit superius declaratū est, balbutiendo tñ. Cōsona igitur sunt omnia Autoris dicta de vnione seu vniōis gratia, sanè intellecta.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum primum.

TItulus primi articuli clarus est.

¶ In corpore articuli primo respondet Autor directè quæsito vnica conclusione: secundo declarat terminum vnum conclusionis. Est igitur conclusio responsiua, Christus caput Ecclesiæ dicitur secundum similitudinem humani capitis. Probatur, Sicut tota Ecclesia dicitur vnum corpus ad Ro. 12. secundū similitudinē corporis humanis ita consequens est, quòd Christ⁹ dicatur caput Ecclesiæ secūdū similitudinem humani capitis.

¶ Vbi nota, quod esse caput non dicitur de Christo propriè, sed metaphoricè: sicut etiā esse vnum corpus dicitur metaphoricè de Ecclesia, & propterea non multa opus est discussione in re hac. Terminus autem in cōclusione positus, qui declaratur in litera est ly secundum similitudinē ad humanum caput. Declaratur siquidem: quod similitudo ista attenditur quo ad tria, scilicet ordinem, perfectionem, & virtutem.

¶ Vbi scito primò, quòd in corpore humano cōsideratur ordo, non originis, sed situs: & ideo in litera dicitur, quòd caput est primum membrum, incipiendo à superiori procedendo secundum situm: quamuis etiam possit intelligi de superiori secundum naturales differentias positionis animalium: prout in animali distinguitur sex naturales differētiæ, scilicet sursum & deorsum, ante & retro, dextrum & sinistrum: nam sursum in homine, est ibi sum caput vnde trahit alimētum. Et quoniā vtraque modo caput humanum est sursum, scilicet secūdum situm simpliciter, & secundum differentiam naturalem ani malis: ideo vtroque modo intelligi potest. Primo tamen modo manifestius sensui patet: & ideo magis consonat litteræ, quæ in responsione ad vltimum euidentiam sensibilē cōsideratam in hac similitudine dicit, dum capitis magis quàm cordis nomen Christus suscepisse dicitur.

¶ Scito secundò, quòd virtus attribuitur capiti humano respectu virtutum & motuum reliquorum membrorū: non tanquā primo intermembra principio, sed tanquam cōprincipio primi simpliciter mēbri, scilicet cordis: ex corde siquidē mediante capite omnis vita & motus membrorū pendet. Et similiter Christus homo conprincipiū est Spiritus sancti, qui est cor Ecclesiæ, ad vim & motum reliquorum membrorum Ecclesiæ. Et ideo Christus, ad Col. 2. caput Ecclesiæ dicitur, ex quo tanquam ex cōprincipio corpus Ecclesiæ per nexus & cōiunctiones sub ministrantes & cōstructem, crescit in augmentum Dei.

¶ Scito tertiò, q⁹ gratia Christi dicitur prima, quia

altior & prior hoc est secundum ordinem causæ formalis, simpliciter & explaniter. Nam ex eo quod altior est prior secundum ordinem causæ formalis, in quo quanto quid est intensiùs altius, tanto formalius. Ex eo autē quod ad conformitatem ipsius alius gratia datur, est prior tanquàm exemplar reliquarū gratiarum: & vt in litera dicitur, non est hoc exemplar prius tempore exemplatis, sed vt finis in intentione, vt exemplar conceptum.

¶ In responsione ad primam eiusdē articuli adverte duos modos, quibus Autor ponit actiones Christi hominis causare in nobis gratiam, scilicet meritorie & effectiue. Et de modo quidem meriti nulli est ambigui tas: quoniam potest cadere sub vnius merito, quòd Deus creet in alterō gratiam, sed de modo efficientiæ obscurum est: quoniā vt in prima parte habitum est, nec principaliter, nec instrumentaliter potest creatura aliqua creare: Christus autē dicitur hic instrumentaliter concurrere. Et licet quæstio hæc perplexa appareat, non habet tamen hoc in loco multū dubitationis: quoniam secundum communē dictum, actiones Christi siue medijs sacramentis (vt quotidie in Ecclesia fit) siue absque sacramentis (vt Latronem gratificauit) eodem modo ad creationem gratiæ concurrunt, non attingēdo scilicet ipsam gratiam, quæ creatur, sed efficiendo aliquid per modum dispositionis, quod est creare gratiam instrumentaliter. Quod non inconuenit, quum creatur aliquid in subiecto præexistente, prædisponēdo ad illam tem creandam: vt patet quū creatur anima intellectiua in corpore humano, tot dispositionibus præparato ab agente naturali, necessitante naturalis ordinis exactione passiuum creationē ipsius animæ. Altius tamen dicitur secundum excellentiorem Autoris doctrinā inferius in q. 13. art. 2. q⁹ gratia nō spectat simpliciter ad genus creationis, sed ad genus immutationis creaturarū, non secūdum naturæ ordinem, sed secundum ordinem gratiæ. Quod sufficienter probatur ex hoc, quòd Deum non cōstat seruare gratiam, non esse annihilare. & ipsam desinere esse, non est annihilari: quum Deus nihil vnquam annihilabit, quoniam annihilatio posset. Ex hoc enim quòd creatio ni & conseruationi diuinæ respondet annihilatio, manifestè sequitur, quòd si corruptio seu defectio alicuius non est annihilatio, productio quoque eiusdem ordinaria non est creatio. Quia igitur gratiæ infusio nō simpliciter creatio est, sed mutatio quędā animæ in ordine gratuitorū ad cælestem patriā, & ad huiusmodi mutationes extendit se anima Christi vt instrumentum coniunctum Verbi, non videtur negandum, gratiam attingi instrumētaliter ab actione humanitatis Christi: sed dicendum, quod effectus iste, qui est animam gratificari, ex illa parte, qua interuenit, quodammodo creatio, est immediate à Deo: sed ex illa parte, qua interuenit anima mutatio secundum obedientialem potentiam ad cælestem beatitudinem, est à Deo mediante humanitate Christi instrumentaliter. Hoc enim non est creaturæ communicari potentiam creandi instrumentaliter, sed immutandi instrumentaliter, ad recipiendum alia, quæ in cælis & in terris sunt.

ma pars hominis, incipiendo à superiori. Et inde est, quòd omne principium consueuit vocari caput: secundum illud Ezech. 16. Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ. Perfectionē aūt: quia in capite vigent omnes sensus & interiores, & exteriores, cū in cæteris mēbris sit solus tactus: & inde est quòd dicitur Isa. 9. Senex & honorabilis ipse est caput. Virtutē verò: quia virtus & motus cæterorum membrorum, & gubernatio eorum in suis actibus, est à capite, propter vim sensitiuam & motiuam ibi dominantem: vnde & rectōr dicitur caput populi, secundum illud primo Regum 15. Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es. Hæc autem tria competunt Christo spiritualiter. Primò enim secundum propinquitatem ad Deum, gratia eius altior est & prior, etsi non tempore: quia omnes alij acceperunt gratiam per respectum ad gratiam ipsius: secundum illud Romanorum octauo. Quos præscuit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Secundò verò perfectionem habet quantum ad plenitudinem omnium gratiarum: secundum illud Ioan. primo. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis: vt etiam suprà ostensum est. * Tertiò virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ secūdum illud Ioan. primo. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et sic patet quòd Christus conuenienter dicitur Ecclesiæ caput.

Præced. q.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dare gratiam aut Spiritum sanctum conuenit Christo secundum quòd Deus, autoritatiuè: sed instrumentaliter conuenit etiam ei, secundum quod homo, inquantum scilicet eius humanitas instrumentum fuit diuinitatis eius. Et ita actiones ipsius ex virtute diuinitatis fuerunt nobis salutiferæ: vtpote gratiam in nobis causantes, & per meritum & per efficientiam quādam Augustinus * autem negat Christum secundum quòd homo est, dare Spiritum sanctū per autoritatem: instrumentaliter autem, siue ministeriaiter etiā & alii Sancti dicuntur dare Spiritū sanctum: secundum illud Galat. tertio. Qui tribuit vobis Spiritum, &c.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in metaphoricis locutionibus non oportet attendi similitudinem quantum ad omnia: sic enim non esset similitudo, sed rei veritas. Capitis igitur naturalis non est caput aliud, quia corpus humanum non est pars alterius corporis. Sed corpus simili tudinariè dictum, id est aliqua multitudo ordinata, est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis: & ideo paterfamilias, qui est caput multitudinis domesticæ, habet supra se caput rectorem ciuitatis. Et per hunc modum nihil prohibet, caput Christi esse Deum, cùm tamen ipse Christus sit caput Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd caput habet manifestam eminentiam respectu exteriorum membrorum: sed cor habet quandam influentiam occultam. Et ideo cordi comparatur Spiritus sanctus, qui inuisibiliter Ecclesiam viuificat & vnit: capiti comparatur ipse Christus secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus præfertur.

¶ Super Quæstionis octauæ articulum secundum.

IN titulo articuli secundi aduerte quòd ly quo ad *Annot.* ad corpora aliorum hominū, sed etiam ad corpus
ritus sanctus, qui inuisibiliter Ecclesiam viuificat & vnit: capiti comparatur ipse Christus secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus præfertur.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus sit caput hominum, quantum ad corpora, vel solùm quantum ad animas.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sit caput hominum, quo ad corpora. Christus enim dicitur caput Ecclesiæ, inquantum influit spiritualem sensum & motū gratiæ in Ecclesiā. Sed huius spiritualis sensus & motus capax non est corpus, ergo Christus non est caput hominum secundum corpora.

2 ¶ Præterea, Secundum corpora communi camus cum brutis. Si ergo Christus esset caput hominum quantùm ad corpora, sequeretur quòd etiam esset caput brutorum animalium: quod est inconueniens.

3 ¶ Præterea, Christus corpus suum ab aliis hominibus traxit: vt patet Mat. 1. & Luc. 3. Sed caput est primum inter cætera membra, vt dictum est: * ergo Christus non est caput Ecclesiæ quantum ad corpora.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.

CONCLVSIO.

¶ Tota humanitas Christi in omnes influit homines & quantum ad animam, & quantum ad corpus, etsi non principaliter, sed secundariò.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus humanum habet naturalem ordinem ad animam rationalem, quæ est propria forma eius & motor. Et inquantum quidem est forma eius, recipit ab anima vitam, & cæteras proprietates conuenientes humano corpori secundum suam speciem: inquantum verò anima est motor corporis, corpus instrumentaliter seruit animæ. Sic ergo dicendum est, quòd habet vim influendi humanitas Christi, inquātum est coniuncta Dei verbo, cui corpus vnitur per animam, vt suprà dictum est. * Vnde tota Christi humanitas secundum scilicet animā & corpus, influit in homines, & quantum ad animam, & quantum ad corpus: sed principaliter quantum ad animam, secundario quantum ad corpus. Vno modo inquantum membra corporis exhibentur arma iustitiæ in anima existenti per Christum, vt Apost. dicit Roma. 6. Alio modo inquantum vita gloriæ ab anima deriuatur ad corpus, secundum illud Rom. 8. Qui suscitauit Christum Iesum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.

Comment. 3. d. 13. q. 2. ar. 2. exp. 3. Et vers. q. 29. art. 4. ad 1. Et opus. 60. ca. 3. col. 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sensus spiritualis gratiæ non peruenit quidem ad corpus primò & principaliter: sed secundario & instrumentaliter: vt dictum est. *

Ar. præced. ad 3.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd corpora, nō solū referuntur ipsius Christi: vt clare patet ex argumento tertio in litera (quod impugnat, corpus Christi non posse esse caput aliorū, quia sumptum est ex allis) & ex conclusione responsiua in corpore articuli. Est igitur sensus tituli. An Christus etiam secundum corpus sit caput aliorum hominum, etiam quo ad corpora.

¶ In corpore articuli vnica est cōclusio responsiua quęsito affirmatiue. Tota humanitas Christi secundum scilicet animam & corpus, influit in homines: & quantum ad animā principaliter, & quātum ad corpus secundario. Hęc conclusio primo probatur, deinde declaratur vltima eius particula. Probatur sic. Humanitas Christi habet vim influēdi, in quātum est coniuncta Dei verbo, cui corpus vnitur per animā, & corpus humanum habet naturalē ordinem ad animam diuiniter, scilicet vt mate
Incorp. 40. ria ad formam, & vt instrumentum ad principalem motorem: ergo tota humanitas Christi, &c.

¶ Vbi nota quod quia duo continentur in conclusione, scilicet quod corpus Christi influat & quod corpora aliorū recipiant influxum à corpore Christi, ideo duo prima capitia assumpta sunt in litera. Alterum commune corpori Christi & aliorū hominū corporibus, de duplici naturali ordine inter corpus & animā rex quo habetur communio mutua, quando tōlum corpus accipit ab anima, sed anima accipit à corpore ministrante sibi, & hinc habes consequenter, quod corpus Christi nō est alienum à viribus luæ animæ, & quòd corpora aliorū nō excluduntur à donis suarū animarū. Alterū principiū proprium est corpori *q. 6. ar. 1.* Christi, continēs duo, scilicet q⁹ humanitas Christi habet vim influendi ex coniunctione personali ad Deū, & quod corpus Christi coniunctum est verbo mediante anima. Ex his siquidē simul iūctis habes, quod corpus Christi mediante anima, habet vim influxiuā ex verbo, sicut habet mediāte anima coniunctionē ad illud, vt sic, & ex parte influentis, anima Christi principaliter, & corpus secundariō influxiū, animæ hominū principaliter, & corpora secū darió inueniantur: & verobiq; eadē sit ratio, scilicet propter naturalem ordinem corporis ad animā. Declaratur deinde quod corpus secundariō recipiat influxū, dupliciter verificari: scilicet per modū ministerij, vel per modū deriuationis. Nam quādo in præsenti vita anima iustificatur, mouet membra corporis ad assequendam, conseruandam, tuend. m, augendamque animæ iustitiam: & sic corpus nostrum secundario vt minister animæ mouetur à iustificante animam. Quando verò in resurrectione anima gloriosa iuncta erit corpori, ex gloria animæ deriuabitur gloria in corpus: & sic à glorificante immortali diuinaque vita animā: glorificabitur secundariò corpus, redundante gloria animæ in corpus.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis octauæ Articulum tertium.

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli duo fiunt: primò declaratur modus quo corpus Christi mysticum habet mẽbra: secundò respondetur quæsito. Ex differentia autem inter corpus naturale & mysticum, quo ad modum habendi mẽbra simul vel successiue, declaratur modus, quo corpus Christi mysticũ habet membra, scilicet non solùm in actu, sed in potentia. Et potentia quidem in proposito dupliciter inuenitur: quæ scilicet quandoque reducetur, & quæ nunquàm reducetur ad actũ. Actus verò tripliciter vel secũdum fidem, vel secundum charitatem viæ, vel secundum fruitionem patriæ.

Annot. Infra q. 13. art. 1. c. & q. 19. art. 4 ca. & ad 1. Et 3. dist. 13 q. 2. art. 1. q. 2. & 3. ¶ Vbi nota primò, quòd non distinguitur potentia in potentiam reducibilem, vel non reducibilem ad actum: sed in potentiam, quæ de facto quandoq; reducetur ad actum, & in potentiam, quæ de facto nunquam reducetur ad actũ, quando omnes actu Christo connecti immutabiliter seu in termino: quales tunc erant sancti Patres quibus sola patefactio ea li deerat.

¶ Secundus verò gradus tripartiam distingulitur: nam continet eã existentes in Purgatorio, (qui adhuc extra viam totaliter non sunt) quàm existentes in charitate hic prædestinatos, quàm existentes in charitate secundum præsentem institiam tantùm: quos constat esse præscitos. Hi enim omnes, quia sunt in via & charitate computantur inter membra Christi actualiter: sed primi duo simpliciter, tertij secundum præsentem tantum institiam.

¶ Tertius quoq; gradus, qui etiam secundũ actum licet imperfectum attenditur, duo continet genera hominum, scilicet fide tantum prædítos, & tamen prædestinatos. & similes non prædestinatos. Vtrique enim inter membra Christi actualiter ratione fidei computantur: mortificata tamen, sed primi vt membra permansura, secundi vt membra abscindenda.

¶ Quartus gradus, qui secundum potentiam attenditur, aliignatus est in litera in ordine ad actum simpliciter: hoc est fruitionem patriæ, sicut & quintus: sed quartus secundum ordinem positiuum ad dictum actum: quintus secundum negationem ordinis ad eundem actum. Et quoniam iustum est, vt potentiæ ad actus secundum quid, reducantur ad potentiam ad actum simpliciter: ideo quartus gradus comprehẽdit omnes viatores sine fide pios destinatos, & reductiue illos etiam sine fide, qui quandoque reducentur in actum fidei tantùm, vel etiam: charitatis viæ tantùm: hi enim ratione status potentiæ, quæ quandoq; reducetur ad actum simpliciter vt primi, vel secundum quid vt reliqui quartum constituit gradum, in ratione distinctionem præmissam in litera ante conclusionẽ. Et propterea quintus graduit illi soli relinquetur, qui sic in vita ista degunt in potentia ad actũ simpliciter vel secundũ quid, quod nunquam assequentur aliquem eorum: qui scilicet non solum præciti sunt, sed nunquam ad charitatem viæ, nunquàm ad fidem informem peruenient: vt sunt iugiter infideles.

¶ Extra omnia autem Christi membra computatur sextus status hominum, hoc est, status eorum damnationis, qui etiam continet duo genera hominum, scilicet damnatorum ad pœnam sensus & damnati (quales sunt omnes adulti damnati) & ad pœnam damni tantum, quales sunt infantes & perpetuò amẽtes qui sine sacramẽto fidei decesserunt. Hi namque vt sic, quia nec actu nec potentia inter membra Christi sunt, aliena omnino ponuntur à capite Christi. Est tamen inter istos latitudo, dũ quidã eorum decidunt à potentia tantum, vt semper infideles, & qui nunquam vsum liberi arbitrij habuerunt, de quibus tantum fit mentio in litera. Quidam autem decidunt ab actu, vel fidei tantùm vel etiam charitatis viæ vt Christiani damnati, qui mẽbra verè abscissa à corpore Christi sunt: quoniam illius fuerunt secundum præsentem institiam vel fidei sacramenta, membra.

¶ Ad PRIMVM ergo dicendum, quòd illi qui sunt infideles, etsi actu non sint de Ecclesia, sunt tamen de ecclesia in potentia. Quæ quidem potentia in duobus fundatur. Primò quidem & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficiès ad salutem totius humani generis: secundariò in arbitrij libertate.

¶ Ad secundum dicendum, quod esse Ecclesiam gloriosam non habentem maculam neq, rugam, est vltimus finis, ad quem perducimur per passionẽ Christi. Vnde hoc erit in statu patriæ, non autem in statu viæ, in quo, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, vt dicitur primæ Ioannis 1. Sunt tamen quædam, scilicet mortalia, quibus carẽt illi, qui sunt membra Christi per actualem vnionem charitatis. Qui verò his subduntur, non sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter, nisi forte imperfectè per fidem informem: quæ vnit in Christo secundum quid, & non simpliciter, vt scilicet per Christum homo consequatur vitam gratiæ. Fides enim sine operibus mortua est, vt dicitur Iacobi secundo. Percipiunt tamen tales à Christo quẽdam actum vitæ, qui est credere: sicut si membrum mortificatũ moueatur aliqualiter ab homine.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sancti Patres non insistebant sacramentis legalibus tanquam quibusdam rebus, sed sicut imaginibus & vmbris futurorum. Idem d autem est motus in imaginem, inquantum est imago, & in rem, vt patet per Philosophum in libro de Memo. & Remi. *Et ideo antiqui Patres seruando legalia sacramenta, ferebãtur in Christũ per fidem & dilectionem eandem, qua & nos in ipsum ferimur. Et ita patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesiæ, ad quod nos pertinemus.

Sic igitur mẽbra corporis mystici accipiuntur, non solùm secundum quòd sunt in actu, sed etiam secundum quòd sunt in potentia. Quædam tamen sunt in potentia, quæ nunquam reducuntur ad actum. Quædam verò sunt, quæ quandoq; reducuntur ad actum. Et hoc secũdum triplicem gradum, quorum primus est per fidem, secundus per charitatem viæ, tertius per fruitionem patrię. Sic ergo dicendum est, quòd accipiendo generaliter secundũ totum tempus mundi, Christus est caput omnium hominum: sed secundum diuersos gradus, Primo enim & principaliter est caput eorum qui actu vniuntur sibi per gloriam: Secundò eorum qui actu vniũtur sibi per charitatem: Tertiò eorum qui actu vniuntur sibi per fidem: Quartò verò eorum qui reducta ad actum, quæ tamen est ad actum reducenda secundum diuinam prædestinationem: quintò verò eorum, qui in potentia sunt sibi vniti, quæ nunquam reducetur ad actum: sicut homines in hoc mundo viuentes, qui non sunt prædestinati, qui tamen ex hoc seculo recedentes, totaliter desinunt esse membra Christi: quia iam nec sunt in potentia, vt Christo vniantur.

¶ Ad PRIMVM ergo dicendum, quòd illi qui sunt infideles, etsi actu non sint de Ecclesia, sunt tamen de ecclesia in potentia. Quæ quidem potentia in duobus fundatur. Primò quidem & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficiès ad salutem totius humani generis: secundariò in arbitrij libertate.

¶ Ad secundum dicendum, quod esse Ecclesiam gloriosam non habentem maculam neq, rugam, est vltimus finis, ad quem perducimur per passionẽ Christi. Vnde hoc erit in statu patriæ, non autem in statu viæ, in quo, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, vt dicitur primæ Ioannis 1. Sunt tamen quædam, scilicet mortalia, quibus carẽt illi, qui sunt membra Christi per actualem vnionem charitatis. Qui verò his subduntur, non sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter, nisi forte imperfectè per fidem informem: quæ vnit in Christo secundum quid, & non simpliciter, vt scilicet per Christum homo consequatur vitam gratiæ. Fides enim sine operibus mortua est, vt dicitur Iacobi secundo. Percipiunt tamen tales à Christo quẽdam actum vitæ, qui est credere: sicut si membrum mortificatũ moueatur aliqualiter ab homine.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sancti Patres non insistebant sacramentis legalibus tanquam quibusdam rebus, sed sicut imaginibus & vmbris futurorum. Idem d autem est motus in imaginem, inquantum est imago, & in rem, vt patet per Philosophum in libro de Memo. & Remi. *Et ideo antiqui Patres seruando legalia sacramenta, ferebãtur in Christũ per fidem & dilectionem eandem, qua & nos in ipsum ferimur. Et ita patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesiæ, ad quod nos pertinemus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corpus animalis bruti nullam habitudinem habet ad animam rationalem: sicut habet corpus humanum. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet Christus traxerit materiam corporis ab aliis hominibus: vitam tamen immortalem corporis omnes homines trahunt ab ipso, secundum illud primo ad Corinth. decimoquinto. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus sit caput omnium hominum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sit caput omnium hominum. Caput enim non habet relationem nisi ad membra sui corporis. Infideles autem nullo modo sunt membra Ecclesiæ, quæ est corpus Christi: vt dicitur Ephes. 1. Ergo Christus non est caput omnio hominum.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit ad Ephes. 5. quòd Christus tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt ipse exhiberet sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Sed multi sunt etiam fideles in quibus inuenitur macula aut ruga peccati. Ergo nec etiam omnium fidelium Christus est caput.

3 ¶ Præterea, Sacramenta veteris legis comparantur ad Christum, sicut vmbra ad corpus: vt dicitur Coloss. 2. Sed Patres veteris Testamenti sacramentis illis suo tempore seruiebãt, secundum illud Hebræ. 8. Qui exemplari & vmbræ deseruiunt cælestium. Non ergo pertinebant ad corpus Christi, & ita Christus non est caput omnium hominum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Timoth. 4. Est saluator omnium hominum, & maximè fidelium. Et 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mundi. Saluare autem homines, & propitiationem esse pro peccatis eorum, competit Christo, secundum quod est caput. Ergo Christus est caput omnium hominum.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam non eodem modo, omnium tamen hominum Christus caput est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est differentia inter corpus hominis naturale & corpus Ecclesiæ mysticum, quod membra corporis naturalis sunt omnia simul, membra autem corporis mystici non sunt omnia simul, neque quantum ad esse naturæ, quia corpus Ecclesiæ constituitur ex hominibus, qui fuerunt à principio mũdi vsq; ad finem ipsius. Neq; etiam quantũ adesse gratiæ: quia eorum etiam qui sunt in vno tẽpore, quidam gratia carent, postmodũ habituri, aliis eã iã habentibus.

Annot. ¶ Vbi nota autorem in sex status omnes homines distinxisse, & omnes differentias eorum comprehendisse. In primo Beati, in secundo viatores in charitate, in tertio viatores in fide tantùm: in quarto viatores sine fide, prædestinati tamẽ in quinto viatores sine fide non prædestinatiin sexto damnati sunt. Et primus quidem gradus licet hodie omnino sit clarus, relatus tamen ad totum mundi tempus comprehendit sub se Beatos, etiam impeditos, quamuis in termino, vt erant sancti Patres in Lymbo ante mortem Christi. Comprehendun tur siquidem in primo gradu omnes actu Christo connecti immutabiliter seu in termino: qua les tunc erant sancti Patres quibus sola patefactio ea li deerat.

¶ Secundus verò gradus tripartiam distingulitur: nam continet eã existentes in Purgatorio, (qui adhuc extra viam totaliter non sunt) quàm existentes in charitate hic prædestinatos, quàm existentes in charitate secundum præsentem institiam tantùm: quos constat esse præscitos. Hi enim omnes, quia sunt in via & charitate computantur inter membra Christi actualiter: sed primi duo simpliciter, tertij secundum præsentem tantum institiam.

¶ Tertius quoq; gradus, qui etiam secundũ actum licet imperfectum attenditur, duo continet genera hominum, scilicet fide tantum prædítos, & tamen prædestinatos. & similes non prædestinatos. Vtrique enim inter membra Christi actualiter ratione fidei computantur: mortificata tamen,

no, ideo simpliciter & absolutè dicuntur in litera totaliter desinere esse membra Christi.

¶ In responsione ad secundũ aduerte, quòd tres cõditiones Ecclesiæ, hoc est gloriosam, & sine macula, & sine ruga esse, non conuenire Ecclesiæ militanti ratione primæ cõditionis, manifestè patet. Sed & Autor ratione tertiæ, hoc est, peccatorũ venalia probat. Quod intelligo formaliter de Ecclesia militante, hoc est de congregatione fidelium qui huiusmodi congregatio ratione omniũ suorũ partiũ in via hac rugã aliquã vetustatis habet licet non semper in singulis. Potest enim viator aliquis aliquanto tẽpore sine omni actuali peccato inueniri: non potest tamen omnino vitã hãc agere sine aliquo peccato, vt in litera apostolica probat autoritas.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulũ quartũ.

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vna est conclusio: cuius responsiua quæsito: Christus non solùm est caput hominũ, sed etiam Angelorum. Probatur duplici ter, scilicet ratione & autoritate. Ratione quidẽ sic: Homines & Angeli ordinantur ad vnum finem, scilicet gloriam diuinæ fruitionis: ergo corpus mysticum Ecclesiæ non solum ex hominibus, sed etiam ex Angelis consistit: ergo totius huius multitudinis est caput vnum, quod est Christus: igitur Christus est caput non solum hominum, sed Angelorum. Prima consequentia probatur: quia corpus simili tudinarie dicitur quæcunque vna multitudo ordinata in vnum, secundum distinctos actus seu officia. Hinc enim apertè patet, quòd multitudo Angelorum & hominum ex eo, quod ordinatur ad vnum finem, est vnum corpus mysticè: nulla enim est ambiguitas, quin in his sit diuersitas actuum & officiorum in ordine ad cælestẽ felicitatem. Secunda verò consequentia habet duas partes: prima est, quòd inferatur caput vnũ. Secunda est, quòd illud caput sit Christus. Et quo ad primam probatur ex eo quòd vbi est vnum corpus, oportet esse caput vnum. Quo ad secundam vero probatur dupliciter, primo ex tribus conditionibus capitis antecedẽtis: scilicet principalitate, perfectione, & influentia, inuentis in Christo: quia propinquior est Deo, & perfectius habet dona Dei, & influit in homines & Angelos. Secundò autoritate Apostoli ad Phil. primo. Deinde probatur conclusio principalis ex signo: quia scilicet Angeli ministrabant Christo, Mat. 4. hoc enim signum est subiectionis, quum minor sit qui ministrat.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, aduerte nouitie, quòd non apponitur hic supradictis tribus conditionibus capitis quarta conditio, puta conformitas naturæ. Sed prius fuit sermo de conditionibus propriis capitis, quibus differt & præstat cæteris membris: modo autem loquimur de conditione communi capiti, & reliquis membris. Oporteret siquidem omnia mẽbra corporis vnius esse naturæ, puta humanæ, vel leoninæ, vel taurinæ, &c. Vnde conditio ista conformitatis in natura, exigitur ad caput vt præsupponitur proprio. Et propterea in litera dicitur, quòd propter conformitatem Christi cum Angelis in natura genetis, potest Christus dici caput Angelorum: non quod conformitas sit ratio Christo, quòd sit caput (quum conformitas communis sit Christo & Angelis) sed quia conformitas ratio est, quod in Christo inueniatur communis conditio capiti & mẽbris: & ideo propter conformitatem vt conditionem communem Christus habeat proprias capitis conditiones, potest dici caput Angelorum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus sit caput Angelorum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus, secundum quòd homo, non sit caput Angelorũ. Caput enim & membra sunt vnius naturę. Sed Christus, secundum quòd est homo, non est conformis in natura cum Angelis, sed solùm cum hominibus: quia vt dicitur Heb. 2. Nunquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Ergo Christus, secundũ quòd homo, non est caput Angelorum.

2 ¶ Præterea, Illorum Christus est caput, qui pertinent ad Ecclesiã, quæ est corpus eius, vt dicitur Ephe. 1. Sed angeli non pertinent ad Ecclesiam: nam Ecclesia est congregatio fidelium: fides autem non est in Angelis: non enim ambulant per fidem, sed per speciem: alioquin peregrinarentur à Domino: secundum quòd Apost. argumentatur 2. ad Cor. 5. Ergo Christus, secundum quòd homo, non est caput Angelorum.

3 ¶ Præterea, Aug. dicit super Ioan. * quòd sicut Verbum, quod erat in principio apud Patrem, vitificat animas: ita Verbum caro factum vitificat corpora, quibus Angeli carent. Sed Verbum caro factum est Christus, secundum quòd homo. Ergo Christus secundum quòd homo, non influit vitam Angelis. Et ita secundum quòd homo, non est caput Angelorum.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Colo. 2. Qui est caput omnis principatus & potestatis. Et eadem ratio est de Angelis aliorum ordinum. Est ergo Christus caput Angelorum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm homines & Angeli ad gloriæ diuinæ fruitionem ordinentur, sicut hominum Christus caput est, ita & Angelorum esse necesse est.

a ¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est *, vbi est vnum corpus, necesse est ponere vnum caput. Vnum autem corpus similitudinariè dicitur vna multitudo ordinata in vnum secundum distinctos actus siue officia: Manifestum est autem, quòd ad vnum finem, qui est gloria diuinæ fruitionis, ordinantur & homines & Angeli. Vnde corpus Ecclesiæ mysticum, non solùm consistit ex hominibus, sed etiam ex Angelis. Totius autem huius multitudinis Christus est caput: quia propinquius se habet ad Deum, & perfectius participat dona ipsius, non solùm quàm homines, sed etiam quàm Angeli, ad primam partẽ probatur ratione (quia vnũquodq; agit secũdum quod est ens actu) & exemplo in calore ignis. Quod ad secundam vero partem: quia agens oportet esse præstantius patiente, vt Augustin. & Aristote. testantur. Consequentia vero prima probatur: quia in anima Christi recepta est gratia secundum maximam eminentiam. Secunda autem est per se euidens.

¶ Sed occurrit hic dubium quantum valeat processus iste ex hoc quòd actus habetur secundum quandam eminentiam, inferens quòd sit actiuus aliorum eiusdem rationis: supponimus enim, habitualem gratiam in anima Christi & in alijs, esse vnius speciei specialissimæ secundum essentiam. Et est ratio dubij: quia licet ex hoc, quòd actus aliquis eminet & præstat, habeat quòd sit actiuus sibi similis, non tamen ex hoc sibi vendicat, quòd sit caput omnium aliorum sibi similium, hoc est quòd sit actiuum omnium sibi similium, vt patet inductiuè: alioquin quodlibet actiuum esset actiuum omnium sibi simillium. Peccat ergo processus iste: quia aliud est probare, quòd actus sit actiuus sibi similis (quod probatur in litera) & aliud, quòd sit actiuus omnis sibi similis, quod erat probandum: quia hoc importatur nomine gratiæ capitalis.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia sermo literæ formalis est, non spectat ad locũ

¶ *Num secundum corpus potuerit Christus in angelicos spiritus.*

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli, dubiũ occurrit circa causalitatem corporalis naturæ Christi super Angelos, qui sunt purí spiritus corporibus, nec vniti nec vnibiles vt formæ. Nõ videtur siquidem intelligibile, quòd corpus possit agere in spiritum separatum omnino, peripatetice loquẽdo, quum non communicent, & longe inferioris imo infimæ naturæ sit corpus quodcunq; cum corporalibus respectu subsistantiarum omnino separatarum à materia, quales supponimus Angelos esse.

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet hoc mirum appareatsi tamen consideremus phantasma sub lumine intellectus agentis posse in animam intellectiuam agere, non erit in credibile, q; aliqua res corporea virtute diuinitatis, cui iuncta est personaliter, possit in substantiam separatam agere, vt sic quod phantasma ex naturali vinculo cum anima intellectiua fortitum est, humanitas Christi ex supernaturalissima & maxima cõiunctione ad diuinitatem adepta sit excellentiori modo: quia potest liberè, instrumentaliter tamen, causare in Angelis, & animabus nostris aliquid spirituale. Non intelligo tamen hunc causandi modum excedere modum, quo ponimus sacramenta causare in animabus nostris spirituales gratias. Loco citato in arg.

¶ Super Quæstionis octauæ Art. quintum.

Comment. TItulus clarus est: de identitate enim realt quæritur.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quęsito affirmatiuè, Gratia personalis, qua anima Christi iustificata est, & gratia eius, secundum quam est caput Ecclesiæ iustificans alios, est eadem secundum essentiam: differt tamen secundum rationem. Probatur, Quo aliquid est actu, & quo agit est vnus actus: oportet tamen ad hoc vt sit quo agat in alia, quod actus secũdum eminentiam quandã habeatur: ergo gratia Christi habet etiam, quòd sit actiua in alios, quod pertinet ad rationẽ capitis, ergo gratia personalis, qua anima Christi iustificata est: & gratia eiusdem, qua est caput Ecclesiæ iustificans alios, est eadem. Antecedens quo agit secũdum quod est agens oportet esse præstantius patiente, vt Augustin. & Aristote. testantur. Consequentia vero patet: quia in calore ignis. Quod ad secundam vero partem: quia sequentia vero prima probatur: quia in anima Christi recepta est gratia secundum maximam eminentiam. Secunda autem est per se euidens.

¶ Sed occurrit hic dubium quantum valeat processus iste ex hoc quòd actus habetur secundum quandam eminentiam, inferens quòd sit actiuus aliorum eiusdem rationis: supponimus enim, habitualem gratiam in anima Christi & in alijs, esse vnius speciei specialissimæ secundum essentiam. Et est ratio dubij: quia licet ex hoc, quòd actus aliquis eminet & præstat, habeat quòd sit actiuus sibi similis, non tamen ex hoc sibi vendicat, quòd sit caput omnium aliorum sibi similium, hoc est quòd sit actiuum omnium sibi similium, vt patet inductiuè: alioquin quodlibet actiuum esset actiuum omnium sibi simillium. Peccat ergo processus iste: quia aliud est probare, quòd actus sit actiuus sibi similis (quod probatur in litera) & aliud, quòd sit actiuus omnis sibi similis, quod erat probandum: quia hoc importatur nomine gratiæ capitalis.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia sermo literæ formalis est, non spectat ad locũ

Annot. 3. dist. 13. q. 3. artic. 2. q. 1. & 2. Et 4. dist. 5. q. 1. artic. 3. q. 2. ad 3. Et Verit. q. 29. art 2. c. fi. & ad sex. & in Et opusc. 3. c. 222. & 223. Et Io. 3. l. 6. lec. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunc probare, sed supponere ex ante discussis gratiam Christi, qua influit alijs esse capitalem, hoc est influxiuam in omnes: & propterea falsum obijciendo assumitur, quod erat hic probandum, gratiam Christi esse actiuam omnis sibi similis, seu capitalem. Sed litera synonyme vtitur gratia Christi, qua agit in alios, & gratia Christi, vt est caput, hoc est, qua agit in omnes: quia supponit, quòd agere in alios conuenit cum agere in omnes, respectu gratiæ Christi, quam superius manifestauit esse gratiã capitis, cuius est in omnia membra influere. Quia igitur vt synonyma hæc hic habentur, ideò Autor sollicitus tãtim fuit, vt probaret idẽ titatem actus, quo Christi anima est in se iuncta, & quo alios sanctificat. Et hanc identitatem probat sufficienter ex hoc, quòd posse agere non addit super actum dantem esse, nisi eminentiam quandam, quam constat non mutare essentiam actus. Vnde restat processus solidus & efficax.

q. 6. art. 6.

q. 7. artic. 9

¶ Cum his quoque scito, quòd in litera non dicitur quod habeatur actus intensissimè, sed dicitur quod habeatur secundum eminentiam quandam: & de Christo subditur, quod habuit gratiam secundum eminentiam maximam: plus enim comprehenditur sub Eminentiæ nomine, quàm Intentionis quantæcunq; Et re vera quando actus habetur secundum eminentiam intensionis, & modi habendi, est causa vniuersalis, homogenea tamen reliquorum: vt patet in calore, qui quoniam in summo inuenitur in igne, & habetur eminenti modo (quia calor in summo, est naturalis proprietas ignis solius) ideo est causa vniuoca cæterorum calidorum. Et proportionaliter, quia in anima Christi gratia est in summo, & habetur eminentissimo modo (qua vt naturalis proprietas consequens vnionem personalem: iuxta illud, Vidimus gloriam eius, quasi vnigeniti à Patre, plenũ gratiæ, &cæt.) ideo gratia Christi ex eminentia tali est actiua in alios, & est actiua in omnes, vt caput, ac per hoc vt conforme seu homogeneum. Vltima pars conclusionis, hoc est, differt tamen ratione, non aliter probatur in litera, quia clara est: constat enim secundum rationem differre, quòd gratia est actus faciens formaliter esse gratum, & quòd est principium agendi in alios: alioquin esse gratum, & causare gratiam in alios, essent idem.

Aug. lib. 12. cap. 16. circa med. tom. 3.

Arist. de anima lib. 3. tex. 19.

Art. 1. huius quæst. et q. 7. artic. 9

D. 1006.

¶ In responsione ad primum scito notirie, quod in Adam distinguitur peccatum personæ & naturæ, quia peccatum personæ, vocatur peccatum illud, quod in actu primi peccati Adæ consistit. Peccatum verò naturæ, vocatur fomes peccati cum priuatione originalis iustitiæ. Et quia hoc secundum causatum fuit in Adam ex primo, ideo dicitur quòd persona, hoc est actus personalis, corrumpit naturam, hoc est naturale bonum, ac donum. In nobis autem dicitur, quod natura corrumpit personã, quia ex fomite, &c. quem cum natura contrahimus, persona & damnationi obnoxia semper est, nisi per Baptismum reparetur, & quòd per huiusmodi differentiam non diuersificatur essentia habitus.

Annot.

2 ¶ Præterea, Habitus distinguitur secundũ actus. Sed ad alium actum ordinatur in Christo gratia eius personalis, scilicet ad sanctificationem illius animæ: & ad alium actum ordinatur gratia capitis, scilicet ad sanctificandum alios. Ergo alia est gratia personalis ipsius Christi, & alia est gratia eius, inquantum est caput Ecclesiæ.

3 ¶ Præterea, Sicut suprà dictum est *, in Christo distinguitur triplex gratia, scilicet gratia vnionis, gratia capitis, & gratia singularis illius hominis: sed gratia singularis Christi est alia à gratia vnionis: ergo etiam est alia à gratia capitis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. primo, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Secundum hoc autem est caput nostrum quod ab eo accipimus. Ergo secundum hoc, quòd habuit pleonitudinem gratiæ, est caput nostrum. Plenitudinem autem gratiæ habuit, secundum quòd perfectè fuit in illo gratia personalis, vt suprà dictum est. * Ergo secundum gratiam personalem est caput nostrum, & ita non est alia gratia capitis, & alia gratia personalis.

CONCLVSIO.

¶ Eadem prorsus est gratia Christi personalis, qua anima eius iustificata est, cum illa, secundum quam totius Ecclesiæ caput est, et alios iustificat, quãquam secundum rationem diuersa.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quia vnumquodque agit inquantum est ens actu, oportet quòd idem sit actus, quo aliquid est actu, & quo agit, sicut idem est calor, quo ignis est calidus, & quo calefacit. Non tamen omnis actus, quo aliquid est actu, sufficit ad hoc, quod sit principium agendi in alia: cùm enim agens sit præstantius patiente (vt Aug. dicit 12. super Gen. ad literam: *) & Philosophus in 3. de anima, * oportet quod agens m alia habeat actum secundum eminentiam quandam. Dictum est autem suprà, * quòd in anima Christi recepta est gratia secundum maximam eminentiam, & ideò ex eminentia gratiæ, quam accepit, competit sibi quòd gratia illa ad alios deriuetur, quod pertinet ad rationem capitis. Et ideò eadem est secundum essentiam gratia personali qua anima Christi est iustificata, & gratia eius, secundum quam est caput Ecclesiæ, iustificans alios, differt tamen secundum rationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum originale in Adam, quod est peccatum naturæ d deriuatum est à peccato actuali ipsius, quod est peccatum personale: quia in eo persona corrumpit naturam, qua corruptione mediante, peccatum primi hominis derivatur ad posteros, secundum quod natura corrupta corrumpit personam. Sed gratia non deriuatur à Christo in nos mediante natura humana, sed per solam personalem actionem ipsius Christi. Vnde non oportet in Christo distinguere duplicem gratiam, quarum vna respondeat naturæ, alia personæ, sicut in Adam distinguitur peccatum naturæ & personæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd diuersi actus, quorum vnus est ratio, & causa alterius non diuersificant habitum: actus autem personalis gratiæ, qui est sanctum facere formaliter habentem, est ratio iustificationis aliorum, quæ pertinet ad gratiam capitis. Et inde est quòd per huiusmodi differentiam non diuersificatur essentia habitus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd gratia personalis & gratia capitis ordinantur ad aliquem actum, gratia autem vnionis non ordinatur ad actum, sed ad esse personale. Et ideo gratia personalis & gratia capitis conueniunt in essentia habitus, non autem gratia vnionis. Quanuis personalis gratia possit quodammodo dici gratia vnionis, prout facit congruitatem quandam ad vnionem. Et secundum hoc vna per essentiam est gratia vnionis, & gratia capitis, & gratia singularis personæ, sed differens sola ratione.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum esse caput Ecclesiæ sit proprium Christo.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd esse caput Ecclesiæ non sit proprium Christo. Dicitur enim 1. Reg. 15. Cùm esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es. Sed vna est Ecclesia in nouo & veteri Testamento. Ergo videtur quòd eadem ratione aliquis alius homo præter Christum poterit esse caput Ecclesiæ.

2 ¶ Præterea, Ex hoc Christus dicitur esse caput Ecclesiæ, quòd gratiam influit Ecclesiæ membris. Sed etiam ad alios pertinet gratiam aliis præbere, secundum illud Eph. 4. Omnis sermo malus ab ore vestro non procedat, sed si quis bonus est ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Ergo videtur quòd etiam alii quàm Christo competat esse Ecclesiæ caput.

3 ¶ Præterea, Christus ex eo quòd præest Ecclesiæ, non solùm dicitur caput, sed etiam Pastor, & fundamentum Ecclesiæ. Sed non sibi solùm Christus retinuit nomen Pastoris, secundum illud 1. Petri 5. Cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam. Nec etiam nomen Fundamenti, secundum illud Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim. ergo videtur quòd nec etiam nomen Capitis sibi soli retinuerit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur, Coloss. 2. Caput Ecclesiæ est, ex quo corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei. Sed hoc soli Christo conuenit. Ergo solus Christus est caput Ecclesiæ.

CONCLVSIO.

¶ Esse caput Ecclesiæ secundum interiorem influxum, proprium est Christo, secundum gubernationem verò exteriorem, commune fuit Christo & alijs esse caput Ecclesiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd caput in alia membra influit dupliciter. Vno modo quodam intrinseco influxu, prout scilicet, virtus motiua & sensitiua, à capite deriuatur ad cætera membra. Alio modo secundum quandam exteriorem gubernationem, prout scilicet secundum visum & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratiæ, non est ab aliquo, nisi à solo Christo, cuius humanitas ex hoc, quòd est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi. Sed influxus in membra Ecclesiæ, quantum ad exteriorem gubernationem, potest alijs conuenire. Et secundum hoc aliqui alij possunt dici capita Ecclesiæ: secundum illud Amos 6. Optimates capita populorum. Differenter tamen à Christo: primò quidem quantum ad hoc, quòd Christus est caput omnium eorum, qui ad Ecclesiam pertinent, secundum omnem locum & tempus & statũ: alij autem homines dicuntur capita, secundum quædam specialia loca, sicut Episcopi suarum Ecclesiarum: vel etiam secundum determinatum tempus, sicut Papa est caput totius Ecclesiæ, scilicet tempore sui pontificatus: & secundum determinatum statum, prout scilicet sunt in statu viatoris. Alio modo, quia Christus est caput Ecclesiæ propria virtute & autoritate. Alij verò dicuntur capita inquantum vicem gerunt Christi: secundum illud 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi. & secundum illud secundæ ad Corinthios. 5. Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd verbum illud intelligitur, secundum quòd ratio capitis consideratur exteriori gubernationi: prout dicitur Rex caput regni sui.

¶ Ad secundum dicendum, quòd homo nõ dat gratiam interius influendo, sed exterius persuadendo ad ea, quæ sunt gratiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. * dicit super Ioan. Si præpositi Ecclesiæ Pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnius membra pastoris? Et similiter alij possunt dici fundamenta & capita, inquantum sunt vnius capitis & fundamenti mẽbra. Et tamen sicut Augustinus ibidem dicit, * pastorem esse dedit membris suis: ostium verò nemo nostrum se dicit: hoc sibi ipse proprium tenuit. Et hoc ideò, quia in ostio importatur principalis autoritas, inquantum ostium est, per quod omnes ingrediuntur in domum: & ipse solus Christus est, per quem accessum habemus in gratiam istam, in qua stamus. Per alia verò nomina prædicta potest importari autoritas, non solùm principalis, sed etiam secundaria.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum diabolus sit caput omnium malorum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd diabolus non sit caput malorum. Ad rationem enim capitis pertinet, quòd influat sensum & motum in membra: vt dicit quædam gloss. super illud ad Ephesios. 1. Ipsum dedit caput, &c. Sed diabolus non habet virtutem influendi malitiam peccanti: quod ex voluntate peccantis procedit. Ergo diabolus non potest dici caput malorum.

2 ¶ Præterea, Per quodlibet peccatum fit homo malus. Sed non omnia peccata sunt à diabolo. Quod quidem manifestum est de peccatis dæmonum, qui non ex persuasione alterius peccauerunt. Similiter etiam nec omne peccatum hominis ex diabolo procedit, dicitur enim in libro de Ecclesiasticis dogmatibus. * Non omnes cogitationes nostræ malæ, semper diaboli instinctu excitantur: sed aliquoties ex motu arbitrij nostri emergũt. ergo diabolus non est caput omnium malorum.

3 ¶ Præterea, Vnum caput vni corpori præsi

nifestatur deinde quomodo auersio potest habere rationem finis, scilicet sub specie libertatis. Probatur autoritate Hieremiæ. Consequentia vero prima probatur: quia ad gubernatorem pertinet adducere quos gubernat, in suum finem. Altera autem sequela est per se nota.

Cap. 4. phy. 4. inter me diuin & fi.

¶ Continge huic doctrinæ responsionem ad secundum: & perspice, quòd ad gubernatorem spectat, ad suum finem alios adducere, non vno tantùm modo, sed diuersis, scilicet vel impellendo, vel solum ex proposito signo sui regni. Et sic videbis primam consequentiam tenere, dum ex fine diaboli, omnes ad illum finem tendentes sub diaboli regimine concludi infertur, tanquam diabolus ipse omnium talium dux fuerit, hoc vel illo modo ad suum vexillum.

Annot. Est Greg. lib. 14. moral. cap. 15. circa prin.

Ar. præced.

¶ Super Quæstionis eiusdæ Articulum octauum.

Ar. præced.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est distinctio bimembris, cum diabolus cõclusionibus respondentibus tribus singulis membra. Distinctio est de esse caput, vel secundum influxum interiorem, vel secundum exteriorem gubernationem. Prima conclusio est, Esse caput Ecclesiæ secũdum interiorem influxum, est proprium Christo. Probatur: quia sola humanitas Christi habet virtutem iustificandi: quia sola eõiuncta est personaliter diuinitati. Secunda conclusio est Esse caput Ecclesiæ secundum exteriorem gubernationem, est cõmune Christo & alijs, differenter tamen. Prima pars conclusionis vtpote clara, manifestatur autoritate Amos. Secunda autem pars ex duplici differentia: prima secundum extensionem vel restrictionem: quia gubernatio Christi extenditur ad omne tempus, omnemque locum, omnemque statum, scilicet viæ & terminationem. verò restringitur vel ad certum locum, vel certum tempus, vel certum statum. Secunda secundum virtutem propriam vel vicariam: quia Christus propria autoritate est caput: alij vt vices gerentes Christi, vt patet autoritatibus.

Comment.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli differne nouitie inter ostium & ostiarium: quia licet esse ostium Ecclesiæ, ac regni cælorum, sibi soli Dominus reseruauerit: esse tamen ostiarium aliis communicauit, claues regni cælestis tribuendo, & Petrũ ianitorem cæli instituendo.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum septimum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli repetitur primò suprà posita distinctio de capite, secundum interiorem influxum, & secundum gubernationem exteriorem. Et ponitur deinde conclusio responsiua quæsito, iuxta alterum membrum distinctionis: Diabolus est caput omnium malorum secundum exteriorem gubernationem. Probatur dupliciter: primò autoritate Iob, Ipse est rex, &c. Secundo, ratione. Finis diaboli est auersio à Deo: ergo inquantum quicunque adducuntur peccando in hunc finem, sub Diaboli gubernatione cadunt: ergo diabolus est omnium malorum caput secundum gubernationem. Antecedens probatur, primo ex hoc quòd tentauit ab initio diuinis abducere. Manifestatur deinde quomodo auersio potest habere rationem finis, scilicet sub specie libertatis. Probatur autoritate Hieremiæ. Consequentia vero prima probatur: quia ad gubernatorem pertinet adducere quos gubernat, in suum finem. Altera autem sequela est per se nota.

Annot.

¶ Conuenit huic doctrinæ responsionem ad secundum: & perspice, quòd ad gubernatorem spectat, ad suum finem alios adducere, non vno tantùm modo, sed diuersis, scilicet vel impellendo, vel solum ex proposito signo sui regni. Et sic videbis primam consequentiam tenere, dum ex fine diaboli, omnes ad illum finem tendentes sub diaboli regimine concludi infertur, tanquam diabolus ipse omnium talium dux fuerit, hoc vel illo modo ad suum vexillum.

Ar. præced.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum octauum.

Ar. præced.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli est vnica conclusio responsiua quæsito: Antichristus est omnium malorum hominum caput, secundum perfectionem tantum. Hæc conclusio habet tres partes, vnam affirmatiue, quod est omnium caput secundum perfectionem: & duas negatiue, & quòd non est caput secundum ordinem, nec secundum virtutem, tam interiorem quàm exteriorem, iuxta tres modos, quibus potest dici caput, secundum similitudinem ad tres conditiones capitis, scilicet ordinem, virtutem, & perfectionem. Et propterea in litera probatur processu diuisiuo, & quod primò repetitur trimembris ad sufficiens diuisio conditionum, secundum quarum similitudinem caput dicitur in Sacris literis mysticè. Deindè excludit singillatim duo membra, scilicet secundum ordinem & secundum virtutem, tam intus quàm extra: & sic concludit tertium membrum, scilicet secundum perfectionem.

Conuenit.

¶ Vbi, quia processus clarè patet in litera, nota quòd Autor licet quærat an Antichristus sit caput omnium malorum hominum: quia tamen hoc ex autoritate constat sic esse, respondet ad id quod est obscurum in hoc qua sito, scilicet qua ratione sit caput omnium hominum: quia malorum: & dicit quòd ratione perfectionis. Nec hoc exorbitat ab ante: quoniam, vt patet 2. Post. omnis quæstio est quæstio medij: constat autem quod quid est, esse medium ad omnem quæstionem sol-

Annot.

Prima Secundæ q. 84. art. 3. & 4. Et 3. di. 17. q. 2 ar. 1. c. Et vers. q. 29. art. 4. c. & mal. q. 8. ar. 1. c. Et opus. 3. cap. 223. Et 1. Cor. 11. lect. 3. & 4.

uendam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidam. Ratio autẽ, quia quid est esse capitis in Antichristo respectu omnium malorũ. Confirmat autẽ litera conclusionẽ illatam ex autoritate Glossæ, quam etiam declarat, tollẽs falsum sensum, qui posset ex illa accipi. Et clarè patent omnia. Et demũ declarat quo pacto mali pejores Antichristo secundũ tẽpus se habẽt ad ipsum, scilicet vt figura quædã, vt ex glossa super illud, Nam mysteriũ iam operatur iniquitatis, dicit.

¶ Vbi perpicere potes, esse inter Antichristum & alios malos ipsum præcedentes, nõ solum simpliciter, ex habitudinem perfecti ad imperfectos (quia ille perfectionem omnis malitiæ, isti minus malt) sed essentialẽ modum habitudinis imperfectionis: quo scilicet figura est imperfectior figurato: ita quod Antichristus est caput præcendentiũ malorum ratione perfectionis: & quia in ipso est plenitudo malitiæ, in aliis pars aliqua malitiæ, & quia ipse est vt veritas malitiæ, illi, vt figura tantæ futuræ malitiæ. Et propterea dicitur operari il mysterium iniquitatis: quia iniqui operantur malum, non solum secundum se, sed vt figura malitiæ sui capitis. Figura enim mysterium est respectu figurati: & figuratum operari dicitur nõ secundũ se, sed secundũ se figurantes, quando ad ipsum figurandum operãtur, vt cõtingit quãdo mali iniquè agunt.

¶ Memento hic do ctrinæ acceptæ in 5. Metaphy. quod perfectum & imperfectũ transferimus etiam ad mala, dum dicimus perfectum latronem & perfectum tyrannum, & huiusmodi. Sic namq; hic dicimus Antichristum esse caput ratione perfectionis, quia scilicet perfecte malus.

¶ *Num Antichristus sit caput omnium malorum, tam dæmonum, quàm hominum.*

¶ Occurrit hic dubiũ, an Antichristus dicitur caput omnium malorum, tam dæmonum quàm hominum, an hominum tantùm. Et est ratio dubij: quia in litera nunquam restringuntur membra Antichristi ad malos homines, sed tur in eo impressa malitia diaboli. Vnde sũ absolutè dicitur caput malorum, & quod plus est, dum in litera distinguuntur articuli huius quæstionis, post locatum articulum septimum, an diabolus sit caput omniũ malorum locando hunc octauum: dicitur, an Antichristus etiam possit dici caput omnium malorum. Vbi appondendo iy etiam, ostendit quod ad eosdẽ omnes malos refert Antichristum, ad quos retulerat diobolum, constat autẽ diabolum esse caput omnium malorum, tam dæmonum, quàm hominum: ergo Antichristus etiam erit caput eorundem. Et confirmatur ratione ex autoritate glo. 2. ad Thes. 2. Sicut in Christo est plenitudo diuinitatis, ita in Antichristo plenitudo malitiæ. Si enim in Antichristo habitabit plenitudo malitiæ Luciferi, sequitur quòd erit perfectior in malitia, quàm quicunq; alij mali tam demones, quàm homines: & consequenter est caput ratione perfectionis, tam dæmonum quàm hominum malorũ. In oppositum est, & quia absurdum est ponere Antichristum caput dæmonum: & quia Antichristus, quum sit viator purus, non potest poni caput malorum in termino, quales sunt dæmones: quũ quilibet damnatus, vtpote omnino pertinax & inflexibilis ad bonum sit pejor quocunq; viatore: sicut econtra, quilibet Beatus melior est quocunq; puro viatore: iuxta illud Matth. 11. Qui autem minor est in regno cælorum maior est illo, scilicet Ioan. Bapt.

¶ Ad hoc dicitur, quod procul dubio Antichristus nõ est caput dæmonum malorũ, sed hominũ tantùm: quia nec ordine, nec virtute, nec perfectione illos excedet in malitia, quum sit futurus purus viator, ac per hoc non habiturus, ita malã voluntatẽ, sicut habẽt dæmones qui in quolibet opere suo sunt magi, adeo quod etiã naturalibus actibus apponũt circũstantias malas. Accidit autem nihil prohibet operaturum aliquid de genere suo bonum fine mala operis circunstantia, puta quia honorabit parentes, & huiusmodi. Vnde & Angelum custodem habebit, persuasurum quandoque, vt ab aliquo desistat malo. De diabolo autem aliud est dicendum absolute, & aliud infra expositionem præsentis literæ: nã absolute verũ est, quod Lucifer est caput eorum malorũ, tam damonum, quàm hominũ quod facile deduci potest vtendo ratione septimi articuli. Secundum autem præsentem literã diabolus dicitur caput omnium malorũ hominum: ita quòd tam in 7. quàm in 2. ar. non est fermo nisi de malis hominibus. Et ly diabolus, non sumitur pro aliquo vno diabolo solo, sed pro toto ordine diabolico, vel melius pro Lucifero, vt cõtinet totum ordinem diabolicũ: ita quod sensus est, quod diabolus, hoc est Lucifer cũ suis, vel ordo diabolicus, est caput omnii malorũ hominũ. Et huic sensui attestantur tentationes hominum, quæ non ab aliquo vno diabolo fiunt. Vnde patet responsio ad duas primas obiectiones.

¶ Ad tertiam autẽ dicitur, quòd in Antichristo ponitur plenitudo malitiæ non simpliciter, nec Luciferi, sed inter homines: ea ratiõe, quia in eo est diabolus, hoc est diabolicus ordo, secũdum plenum effectum malitiæ.

¶ In responsionibus ad primum & secundum simul dubium occurrit: quia in responsione ad primum dicitur, diabolum & Antichristũ non esse duo capita, sed vnã caput, in responsione autem ad secundũ, dicitur, Antichristũ esse membrũ diaboli. Hæc enim sibi inuicẽ aduersantur: quia si Antichristus est membrũ diaboli, oportet diabolũ esse caput Antichristi, ac per hoc Antichristus est caput subordinatum altiori capiti, scilicet diabolo: & sic Antichristus & diabolus sunt duo capita.

¶ Ad hoc dicitur, quòd diabolus potest dupliciter considerari, scilicet secundum se, vel vt est in Antichristo. Si secundum se, sic Antichristus & diabolus sunt duo capita, quorum vnum subordinatur alij, scilicet Antichristus diabolo: & hoc dicit responsio ad secundum. Si autem considereatur diabolus, vt est in Antichristo, sic ambo sunt vnum caput: & sic verificatur responsio ad primum. Vel, & melius respondetur, quod diabolus & Antichristus dupliciter considerari possunt: primo in ordine ad multitudinẽ malorum hominũ, de quibus est sermo) & sic ambo sunt caput vnum corporis vnius. Et hoc directè intendit responsio ad primum, dũ duo capita vnius & eiusdem omnino corporis mystici excludit. Secundo considerantur inter se: & sic Antichristus respecta diaboli est membrum, diabolus autẽ caput eius, sicut Deus caput Christi. Cum quo stat, quod respectu multitudinis malorum hominum Antichristus est caput, & sic Antichristus est caput subordinatum altiori capiti, qui diabolus est. Et hoc dicit responsio ad secundum.

¶ *Super Quæstionis nonæ Articulum primum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore tria fiunt. Primò repetitur integritas naturæ assumptæ pro radice conclusionis. Secundo respondetur quæstio vnica affirmativa conclusione (scilicet oportet in Christo esse scientiam creatam) tribus rationibus super dicto fundamento fabricatis, probando illam. Tertio confirmatur conclusio autoritate sacri Concilij, reddendo illius rationem. Omnia clara sunt in litera.

¶ In responsione ad primũ eiusdẽ articuli, dubia duo occurrũt circa illud. Vnde hic actus nõ potuit esse animæ humanæ Christi, quã sit alterius naturæ. Primũ quidem circa id, quod dicitur de impossibilitate actus intelligendi diuini, quod sit actus intelligendi animæ Christi, nam multi reputãt hoc esse possibile. Secundum circa dicti rationem, scilicet quùm sit alterius naturæ quoniam non apparet quarum valeat.

¶ Circa primum igitur habes in tertio sent. Ioannis Capreoli dist. 24. q. 1. argumenta multa Ioannis de Ripa, & aliorum: quæ quoniam procedunt ex extraneis, aut immisceni illa (puta quod visio sit species) aut differentiam inter matutinam & vesperinam cognitionem, aut cognitionem creaturã in verbo, aut differentiam inter cognitionem ænigmaticam & faciem, aut intuitiuam, aut etiam magis extraneã, aut illa, quæ in litera hæ soluuntur: & scientia debet tradi ex propriis, non ex extraneis, sefecteque debent supersilua: ideo omittenda censui, allatis tantum duobus motiuis. Primũ est. Deus respectu Beatorum se habet vt species intelligibilis, ergo multo magis potest se habere vt intellectio. Antecedens patet. Et consequentia probatur: quia magis repugnat Deo ratio habitus seu habitualis formæ, quam actus seu formæ actualis: sed species habet rationem habitus seu habitualis formæ: intelligere autem habet rationem actus: ergo. Secundum est ex autoritate August. 4. de Trinit. cap. vlt. dicentis de visione beata duo. Primo, quod illa Deus est bonus & beatus. Secundo, quod ipsa sola est summum bonũ, cuius adipiscendi gratia præcipimur agere quicquid rationæ agimus. Ex his enim patet, quod visio Beatorum est quid Increatũ: alioquin Deus esset bonus & beatus a liquo creato, & aliquid creatum esset summum bonum & finis vltimus, &c.

¶ Circa secundum autem occurrit statim obiectio, quòd alietas naturæ, licet inferat, intellectionem diuinam non posse esse naturalem animæ humanæ: non tamen infert non posse cõmunicari anima humanæ. Magna enim differentia est inter conuenire vt naturale, & conuenire vt communicatum: proprietas siquidem ignis non conuenit reignitè, vt naturalis illi rei, puta ferro, sed vt communicata ferro. Et ad diuina ascendendo, personalitas Verbi non conuenit humanitati Christi, vt naturalis sibi, sed vt communicata. Quocirca sicut personalitas Verbi est ipsa Dei subsistentia, & tamen conuenit animæ humanæ, sed vt communicata subsistit intelligere diuinum, quod est essentia Dei, potest animæ humanæ alterius naturæ conuenire, non vt naturale animæ humanæ, sed vt communicatum. Alietas siquidem naturæ (vt monstratum est) non prohibet proprietatis communionem, sed naturalitatem. Vana igitur est hæc ratio. Et si hæc ratio non valet, voluntariè concluso afferitur: quum inueniantur tenentes oppositum Philosophi: vt patet de Auerroe in tertio de Anima. Com. 36. dicente, quod in statu intellectus adepti, intelligemus per subsistantiam intellectus agentis: ex quo apparet, quòd possibile est actum proprium naturæ superioris, qui est illius subsistantis, communicari inferiori.

¶ Ad huius quæstionis solutionem euidentem, sciendum est, duplici via posse procedi, ad videndum impossibilitatem propositam, scilicet quod intelligere substantiæ superioris, non potest communicari: sic vt intelligere quo formaliter intelligit substantia inferior. Altera via est ex dependentia intellectionis ab intelligente: quia scilicet intelligere est operatio vitalis intelligentis: de ratione autem operationis vitalis est, quòd sit ab eo, cuius est operatio vitalis: alioquin viuere actualiter non esset à viuere substantialiter. Quod non videtur intelligibile: quia sic anima non esset principium vegetandi, sentiendi, appetendi, intelligendi, & secundum locum mouendi: & sic anima non esset anima. Et confirmatur: quia sicut non est intelligibile, quod Sortes generet Platonem, & actus generandi non sit à Sorte, & similiter quod Sortes motu animali progrediatur, & motus eius non sit ab ipso: & similiter quòd appetat aut velit, & appetitus eius non sit ab anima: ita nõ est intelligibile quòd viuat vita intellectuali actuali, quæ nihil aliud est, quàm ipsum intelligere, & quòd tale intelligere, tale viuere, non sit ab intelligente. Constat autem quod diuinum intelligere, non potest dependere ab aliqua creatura. Impossibile est igitur, quod actus intelligendi, quo Deus intelligit, fiat actus intelligendi quo creatura formaliter intelligat. Ex hac igitur via, quòd actus vitalis cuiusque viuentis aut est ipsa subsistentia viuentis, aut est ab ipsa, concluditur primo impossibilitas proposita. Quia tamen multi ignorantes propriam vocem, non sunt capaces dictæ rationis, ofert se secũda via, & hoc quod operatio est actus operantis secundum esse naturale. Hæc propositio habet duas partes: prima est, quod operatio, est actus operantis. Et quo ad istam partem sobrie intellectam, hoc est, proportionaliter de operatione tranieunte & immanente, per se nota est: nam operatio transiens est actus agentis, vt à quo saltem operatio autem immanens est actus operantis, vt cuius saltem. Secũda vero pars est ly secundum esse naturale: quæ etiam est per se nota inducendo: nam generante secundum esse naturale & sentire est in sentiente secundum naturale esse: & similiter desiderare in desiderante, & intelligere in intelligente. Et ex terminis patet, quia operans, inquantum operans, secundum suum naturale esse operatur, sicut & est. Sub hac autem propositione subsumendum est, quòd diuina subsistantia non potest esse actus secundum esse naturale alt cuius creaturæ, vt patet, igitur non potest diuinum intelligere esse intelligere, quo formaliter intelligat creatura. Dico autem naturalẽ esse, ad differentiam actus secundum esse intelligibile: vt obiectum intellectus est perfectio & actus intellectus, secundum esse intelligibile: nihil enim prohibet, subsistantiam aliquã, quæ est actus, non solum in genere entis, sed in ordine intelligibili, esse perfectionem, ac per hoc actum alterius secũdum esse intelligibile, non potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

rax ad probandum, quòd intelligere diuinũ nõ potest esse actus animæ Christi, ex eo quòd est alterius naturæ, & cùm dicitur, quod alietas naturæ compatitur habere actum alterius per communionem: respondetur quòd licet hoc in communi verum sit (quia in quibusdam potest natura ipsa alteri naturę cõmunicari, vt forma communicatur materiæ, & ignis ferro) in tali tamen natura, quæ est incommunicabilis alteri naturæ, in esse naturæ fallum est, quia alietas naturæ excludit alienum actum à se: non solum vt naturalem, sed vt communicatum sibi, ita quod sit actus eius. Et quia diuina natura est incommunicabilis secundum esse naturæ cuicunque naturæ: ideo efficaciter loquens, explicite de ipsa Autor concluſit, quòd non potest ipsius intelligere esse actus animæ humanæ Christi.

Quod autem obiicitur, quasi à simili, de personalitate diuina cõmunicata naturæ humanæ, facile soluitur ex eo quòd personalitas non communicatur, vt actus creatæ naturæ: Autoris autem ratio de actu loquitur, dum ex eo quòd intelligere Dei est actus, qui natura est diuina, infert quòd non potest esse actus animæ: quia est alterius naturæ. Non est ergo similis ratio de communione personalitatis, vt personalitas, & actu intelligendi, vt actus intelligendi, quia personalitas diuina potest fieri personalitas humanæ naturæ, sine hoc quòd sit actus eius: actus autem intelligendi diuinus nõ potest fieri actus intelligendi humanæ animæ, nisi fiat actus animæ humanæ: quod est impossibile. Rationabiliter igitur conclusio literæ asseritur.

Auuor. ¶ Philosophi autem ponentes inferiores intelligentias intelligere per substantias superiorum intelligentiarum, nõ aduertantur doctrinę huic, quoniam ex hoc non habetur, quod ponant intelligere superioris communicari inferiori idem numero: sed solum quod substantia superioris se habet respectu inferioris, vt forma seu species intelligibilis: vt nos dicimus de essentia diuina respectu Beatorum. Vnde nihil obstant eorum dicta, siue vera, siue falsa sint in se.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli aduerte, quòd Autor ad rem spectans, monstrat non dari scientiam vnionis, vt distinguitur contra vnitatem: hoc est, non dari ex parte vnionis aliquã scientiam, sed solum ex parte naturarum vnitarum, diuinæ scilicet & humanæ. Et loquitur de his subiectiuè: illi autem, qui allegantur in argumento, posuerunt scientiam vnionis obiectiuè: & ideo non curauit de illis Autor.

¶ Appellatur autem scientia vnionis vel vnitorum subiectiuè, quæ scilicet consequitur ad vnitas naturas (vt diuina ad diuinam, & humana ad humanã) & quæ consequeretur ad ipsam vnionem naturarum: quam Autor monstrat non dari.

¶ Scientia autem vnionis vel vnitorum obiectiuè vocatur, quæ de vnione vel vnitis est, vt obiecto. Et talis scientia vnionis datur in Christo, quia scitur à Christo vnio, vt illi dicebant: sed non nisi scientia diuina vel humana: vt Autor in litera explanat.

¶ *Super Quæstionis nonæ Articulum secundum*

Titulus clarus est.

Comment. ¶ In corpore articuli vna est cõclusio, In Christo est scientia beata consistens in visione Dei excellentissimè. Conclusio ista habet duas partes: prima est, quòd in Christo est scientia beata: secunda quòd excellentissimè. Probatur in litera primo prima pars: Omne quod est in potentia, reducitur in actũ per aliquod ens actu: homo est in potentia, ad scientiam beatam in Dei visione constitutem: & reducitur in actum istum per Christi humanitatem: ergo in Christo est scientia beata. Maior probatur in calido. Minor quo ad primã partem probatur: quia homo est capax illius beatitudinis: quia est ad imaginẽ Dei, & ad illam ordinatur, vt ad finem. Quo ad secundam verò, autoritate Apostoli. Decebat eum, &c. Deinde in calce corporis articuli probatur secunda pars conclusionis, scilicet quod excellentissimè: quia semper causam oportet esse perfectiorem causato.

¶ SED CONTRA, Scientia Beatorum in Dei cognitione consistit. Sed ipse plenè cognouit Deum, etiam secundum quòd homo: secundum illud Ioann. 8. Scio eum, & sermonem eius seruo. Ergo in Christo fuit scientia Beatorum.

CONCLVSIO.

¶ Cum hominer per Christi humanitatem ad beatitudinis finem perducantur, oportuit beatam cognitionem, quæ in Dei visione consistit, excellentissimè hominí Christo conuenire.

¶ Aduerte nouitiè, quod quia propositiones euidentes ac vltatæ, tanquam statim perceptæ truncatæ quandoque dicuntur: ideo Autor Maiorem sic attulit, non curans limitare eam, vt debet intelligi: scilicet si reducitur ad actum, neque enim omne quod est in potentia, reducitur ad actum (quem multa sint in potentia quæ nunquam erunt) sed omne quod est in potentia, si reducitur ad actum oportet quòd reducatur ad actum per aliquod ens actu: hoc enim intendit litera, & hoc solum est ad propositum. Et propterea in Minore ponuntur tot conditiones, scilicet quòd homo est in potentia, & quòd ordinatur ad illam vt finem. Ex hoc enim ostendit necessitatem, quòd potentia est reducenda ad actum, licet nõ in singulis hominibus: quia impossibile est, quòd potentia ad finem sit frustra in tota vniuersali specie.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud, quod est in potentia, reducitur in actum per id, quod est actu: oportet enim esse calidum id, per quod alia calefiunt. Homo autem est in potentia ad scientiam Beatorum (quæ in Dei visione consistit) & ad eam ordinatur sicut ad finem: est enim creatura rationalis capax illius beatæ cognitionis, inquantum est ad imaginem Dei. Ad hunc autem fin ẽ beatitudinis homines reducuntur per Christi humanitatem, secundum illud Hebr. 2. Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionẽ consummari. Et ideo oportuit quòd cognitio beatain Dei visione consistens excellentissimè Christo homini conueniret: quia semper causam oportet esse potiorem causato.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd diuinitas vnita est humanitati Christi secũdum personam, non secundum essentiam vel naturam: sed cum vnitate personæ remanet distinctio naturarum. Et ideo anima Christi, quæ est pars humanæ naturæ, per aliquod lumen participatum à natura diuina, perfecta est ad scientiam beatam, qua Deus per essentiam videtur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex ipsa vnione homo ille est beatus beatitudine increata, sicut ex vnione est Deus. Sed præter beatitudinem increatam oportuit in natura humana Christi esse quandam betitudinem creatam, per quam anima eius in vltimo fine humanæ naturæ constitueretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd visio seu scientia beata est quodammodo supra naturam animæ rationalis, inquantum scilicet propria virtute ad eam peruenire non potest. Alio verò modo est secundum naturam ipsius, inquantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, prout scilicet est ad imaginem Dei facta: vt suprà dictum est *. Sed scientia increata, est omnibus modis supra naturam animæ humanæ.

Ita instrumentum, quòd est etiam causa sui, sicut seruus est organum domini: ita tamen quod libero arbitrio suorum motuum causa est. Quamuis autem primum instrumentorum genus non habeat actũ quod instrumentaliter efficit: secundum tamen instrumentorũ genus, quatenus sui dominii habet admixtum, actu habet quòd in alijs efficit. Et quia Christus homo sic est instrumentum Dei, vt liber sit, liberè cooperetur, & efficiat nos beatos: ideò in litera illatum est, quod ipse est actu beatus.

¶ In probatione secundæ partis conclusionis, nota nouitie, quòd Autor plus concludit quàm probet explicite ratio allata: quia ratio non probat explicite, nisi quod Christus est perfectus beatus, quàm alij homines, & tamen concluditur, quòd est beatus excellentissimè. Licuit autem hoc gratio materia: quoniam iam declaratum est, Christum esse caput omniũ Beatorum, tam hominũ quàm Angelorũ: ac per hoc subintelligendo nunc, quòd Christus est causa efficiẽs beatitudinem nostrã, vt caput Beatorum, optimè infertur, quòd est excellentissimè beatus: vtpote causa, vt caput.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli nota distinctionem de supra naturam vel secundũ naturam: quoniam hinc habes intellectum diuersorum dictorũ de beatitudine nostra, quũ inueries quòd est naturalis, aut quòd est supernaturalis. Veruntamen esto cautus, vt bene notes in secundo membro ly, inquantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, quoniã est coditio hæc diminuens à simpliciter ad secundũ quid, non enim quia homo est capax illius visionis, sequitur, ergo est illi naturalis, aut habet ad illam potentiã naturalem: quia plus requiritur ad naturalitatẽ simpliciter, & ad potentiã naturalem, scilicet naturalis inclinatio in illũ actũ: sed sosum sequitur quòd habet naturam, quæ potest eleuari in illum actum. In hoc enim differt homo ab animalibus, scilicet ex hoc ipso, quòd est intellectualis animæ, quod bruta non possunt eleuari in actum videndi Deum, homo autem potest eleuari in illum. Quod hinc prouenit, quia intellectualitas est capax visionis illiusmodi: aliorum autem sensitiua tantum non est illius capax. Quocirca visio Dei est aliquo modo naturalis animæ nostræ, sed secundũ quid, quia est capax ex sua natura illius: non est autem simpliciter naturalis illi aut alteri cuicunque creaturę, sed soli Deo.

Supes

Infra artic. 3. cor. Et opusc. 3. cap. 223.

Auuor.

Comment.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus habuerit scientiam, quam habent Beati vel comprehensores.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit scientia Beatorum vel comprehensorum. Scientia enim Beatorum est per participationem diuini luminis: secundum illud Psalm. 35. in lumine tuo videbimus lumen. Sed Christus non habuit lumen diuinum tanquam participatum, sed ipsam diuinitatem in se habuit substantialiter manentem: secundum illud Colossẽ. 2. In Christo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ergo in Christo non fuit scientia Beatorum.

2 ¶ Præterea, Scientia Beatorum eos beatos facit, secundum illud Ioann. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deũ: & quem misisti Iesum Christum. Sed homo ille fuit beatus ex hoc ipso, quòd fuit Deo vnitus in persona: secundum illud Psalm. 64. Beatus quem elegisti & assumpsisti. Non ergo oportet ponere in ipso scientiam Beatorum.

3 ¶ Præterea, Scientia duplex homini competit, vna secundum suam naturam, alia supra naturam. Scientia autem Beatorum, quæ in diuina visione consistit, non est secundum naturam hominis, sed supra eius naturam. In Christo autem fuit alia supernaturalis scientia multò altior, scilicet scientia diuina. Non ergo oportuit in Christo esse scientiam Beatorum.

¶ SED CONTRA, Scientia Beatorum in Dei cognitione consistit. Sed ipse plenè cognouit Deum, etiam secundum quòd homo: secundum illud Ioann. 8. Scio eum, & sermonem eius seruo. Ergo in Christo fuit scientia Beatorum.

CONCLVSIO.

¶ Cum hominer per Christi humanitatem ad beatitudinis finem perducantur, oportuit beatam cognitionem, quæ in Dei visione consistit, excellentissimè hominí Christo conuenire.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud, quod est in potentia, reducitur in actum per id, quod est actu: oportet enim esse calidum id, per quod alia calefiunt. Homo autem est in potentia ad scientiam Beatorum (quæ in Dei visione consistit) & ad eam ordinatur sicut ad finem: est enim creatura rationalis capax illius beatæ cognitionis, inquantum est ad imaginem Dei. Ad hunc autem fin ẽ beatitudinis homines reducuntur per Christi humanitatem, secundum illud Hebr. 2. Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionẽ consummari. Et ideo oportuit quòd cognitio beatain Dei visione consistens excellentissimè Christo homini conueniret: quia semper causam oportet esse potiorem causato.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd diuinitas vnita est humanitati Christi secũdum personam, non secundum essentiam vel naturam: sed cum vnitate personæ remanet distinctio naturarum. Et ideo anima Christi, quæ est pars humanæ naturæ, per aliquod lumen participatum à natura diuina, perfecta est ad scientiam beatam, qua Deus per essentiam videtur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex ipsa vnione homo ille est beatus beatitudine increata, sicut ex vnione est Deus. Sed præter beatitudinem increatam oportuit in natura humana Christi esse quandam betitudinem creatam, per quam anima eius in vltimo fine humanæ naturæ constitueretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd visio seu scientia beata est quodammodo supra naturam animæ rationalis, inquantum scilicet propria virtute ad eam peruenire non potest. Alio verò modo est secundum naturam ipsius, inquantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, prout scilicet est ad imaginem Dei facta: vt suprà dictum est *. Sed scientia increata, est omnibus modis supra naturam animæ humanæ.

Ita instrumentum, quòd est etiam causa sui, sicut seruus est organum domini: ita tamen quod libero arbitrio suorum motuum causa est. Quamuis autem primum instrumentorum genus non habeat actũ quod instrumentaliter efficit: secundum tamen instrumentorũ genus, quatenus sui dominii habet admixtum, actu habet quòd in alijs efficit. Et quia Christus homo sic est instrumentum Dei, vt liber sit, liberè cooperetur, & efficiat nos beatos: ideò in litera illatum est, quod ipse est actu beatus.

¶ In probatione secundæ partis conclusionis, nota nouitie, quòd Autor plus concludit quàm probet explicite ratio allata: quia ratio non probat explicite, nisi quod Christus est perfectus beatus, quàm alij homines, & tamen concluditur, quòd est beatus excellentissimè. Licuit autem hoc gratio materia: quoniam iam declaratum est, Christum esse caput omniũ Beatorum, tam hominũ quàm Angelorũ: ac per hoc subintelligendo nunc, quòd Christus est causa efficiẽs beatitudinem nostrã, vt caput Beatorum, optimè infertur, quòd est excellentissimè beatus: vtpote causa, vt caput.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli nota distinctionem de supra naturam vel secundũ naturam: quoniam hinc habes intellectum diuersorum dictorũ de beatitudine nostra, quũ inueries quòd est naturalis, aut quòd est supernaturalis. Veruntamen esto cautus, vt bene notes in secundo membro ly, inquantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, quoniã est coditio hæc diminuens à simpliciter ad secundũ quid, non enim quia homo est capax illius visionis, sequitur, ergo est illi naturalis, aut habet ad illam potentiã naturalem: quia plus requiritur ad naturalitatẽ simpliciter, & ad potentiã naturalem, scilicet naturalis inclinatio in illũ actũ: sed sosum sequitur quòd habet naturam, quæ potest eleuari in illum actum. In hoc enim differt homo ab animalibus, scilicet ex hoc ipso, quòd est intellectualis animæ, quod bruta non possunt eleuari in actum videndi Deum, homo autem potest eleuari in illum. Quod hinc prouenit, quia intellectualitas est capax visionis illiusmodi: aliorum autem sensitiua tantum non est illius capax. Quocirca visio Dei est aliquo modo naturalis animæ nostræ, sed secundũ quid, quia est capax ex sua natura illius: non est autem simpliciter naturalis illi aut alteri cuicunque creaturę, sed soli Deo.

Supes

Auuor.

Scot. q. 12. artic. 1. cor. 3. dist. 14. artic. 1. q. 5. Et veri qõ. artic. 2. c. Et art. Et opusc. 22. Et qu. 2. q. 8.

Arb. prac.

Comment.

Scot. 1. dist. q.

Auuor.

¶ Super Quæstionis nonæ Articulum tertium.

IN titulo tertij articuli ponitur disiunctio terminorum illorum, videlicet, indita vel infusa, vt satisfiat diuersimodè illam appellantibus. Scientia siquidem ista quia simul cum natura animæ datur, indita vocatur. Quia verò nõ acquiritur, nec ex vi naturæ animę, ipsam comitatur, sed Deo alia actione creante animam, & alia actione influẽte scientiam, quamuis simul tẽpore habetur: ideo infusa nuncupatur. Et reuera infusa vocanda est, si proprie loquendum est. Angelorum autem scientia indita propriè vocatur, quia comes est naturæ. vt illius proprietas naturalis: eademque actione, qua verbum Dei creat angelicam naturã, imprimit in illã species intelligibiles perfectiuas intellectus angelici. Potest nihilominus gratia materiæ, scilicet animæ Christi dici scientia indita: pro quanto comitatur naturaliter animam Christi, non vt creatam, sed vt assumptam à Verbo, sicut & gratia habitualis: est enim Vnigenitus à Patre plenus non solum gratiæ, sed veritatis.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quæsito, dupliciter probata. Conclusio est. Oportet in Christo ponere scientiam inditam. Probatur primo ex vitanda imperfectione naturæ assumptæ. Decebat, vt natura humana assumpta, à verbo Dei imperfecta non esset: ergo oportet in Christo ponere scientiã inditam, Probatur consequentia: quia aliter intellectus eius possibilis fuisset imperfectus. Probatur hoc, quia omne quod est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur in actum, sed intellectus possibilis humanus est in potentia, & reducitur in actum per species intelligibiles: ergo esset imperfectus, si non haberet species intelligibiles, quod est habere scientiam inditam. Et hoc explanatur in litera apponendo conclusionem, inquantum per verbum Dei impressæ sunt species intelligibiles, &c. & declaratur ex subiuncto exemplo in Angelis. Deinde probatur à simili ex autoritate Auguſt. Sicut in Angelis ponitur duplex cognitio, matutina & vespertina, ita in Christo vtraque, Litera clara est.

¶ Aduerte hic, quòd natura humana assumpta à Verbo, debet absque imperfectione poni ex parte animæ: nam ex parte corporis nihil prohibet imperfectionem affirmare in illa, in sui principio: quia minoratus est paulo minus ab Angelis, propter corpus passibile: scientia autem ad animam spectat.

¶ Circa probationem conclusionis, dubium occurrit: quia ratio allata probat de potẽtia naturali intellectus possibilis, quæ perficitur per species intelligibiles naturales (de quibus allata autoritas Philosophi loquitur) ac per hoc de imperfectione naturali. Cõclusio autẽ loquitur de scientia tã naturali quã infusa, vt patet in primo articulo, quæst. 11. inferius, vbi de illa scientia tractatur, excedit ergo conclusio rationem, imò nec consonat cõclusioni: quia vt in sequenti habetur articulo, alterius rationis est scientia infusa Christo, ab illa, quæ est naturalis: de qua loquitur autoritas allata Aristotelis.

¶ Ad hoc dicitur, quòd procul dubio litera non arctatur ad imperfectionẽ & potentiam naturalem intellectus possibilis: sed in communi loquitur de potentia intellectus nostri ad actum sibi commensuratum: & similiter de imperfectione primo uatiua actus proportionati intellectui humano possibili: & hoc fiue secundum statum naturę, fiue secundum statum gratiæ. Ita quòd intendit litera, quod quia in intellectu humano secũdum esse naturæ est potentia naturalis, ad scibilem omnia naturalia per actus commensuratos sibi, & similiter secundum esse gratiæ ad scibilem omnia ecclesiastica per actus commensuratos sibi, & omne quod est in potentia est imperfectum, nisi reducatur in actum: ideo esset imperfectus, nisi ponatur reductus in actum omnium intelligibilium, tam spectantium ad ordinẽ naturæ, quàm spectantium ad ordinem Ecclesiæ, siue militantis, siue triumphantis, per actus proportionatos ipsi humano intellectui. Autoritas autem Aristotelis est allata directè ad monstrandũ, quòd intellectus humanus est in potentia ad sciendum omnia per species intelligibiles, vt actus commensuratos sibi: vt per hoc habeatur intẽtum, quòd sicut in esse naturali esset imperfectus intellectus, nisi esset reductus in actum commensurati sibi (scilicet scientiam per species, quantumcunque illamet sciat in Verbo, actu omnino superexcedente omnem facultatem naturæ) ita in esse ecclesiastico esset imperfectus, nisi nosset omnia per actus commensuratos sibi, quæcunque eadem nouerit in Verbo. Consonat ergo ratio conclusioni: & probat eam, siue ista scientia infusa cum suis speciebus, sit alterius, siue eiusdem rationis cũ illa, de qua loquitur Aristotele. quoniam, vt patet ex dictis, non arctatur ad naturalem scientiam: & multo minus ad talem modum naturalitatis, qualis est in scientia de qua loquitur Arist. Hoc autem dixerim, quia anima habet duplicem scientiam naturalem, alteram secundum statum conienctionis ad corpus de qua loquutus est Arist. Alteram secundum statum separationis à corpore, quam non nouit Arist. Præsens autem tam ratio quàm conclusio non arctatur ad actum, commensuratum naturæ intellectus possibilis, secundum istum vel illum statum: sed in communi indistincteque de potentia intellectus possibilis humani ad actum sibi commensuratum loquitur, quem esse species intelligibiles ex eo, quod in isto apparet statu, ex autoritate Aristot. probat.

¶ In responsione ad secundũ discerne verba literæ ex industria mutata, dũ primo proponitur cognitio ex dialectico syllogismo acquisita, vt via sub nomine opinionis: & deinde resumitur eadem cognitio vt consequens, non

Auuor.

D. 4. 49.

P. p. q. 12. ar. 11. c. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sub nomine Opinionis, sed sub nomine cognitionis. Oportuit autē sic dicere, quia cùm scientia alicuius conclusionis non possit simul stare in eodem subiecto, & opinio eiusdem: sed bene potest cognitio eiusdem per medium probabile stare in eodem subiecto. Addit siquidem opinio super cognitionem per medium probabile, formidinem in subiecto respectu alterius partis, quæ repugnat subiecto excludenti formidinem, quale est scire demõstratiuè. Vnde cognitio dialectica ante demonstrationem habens rationem opinionis, post demonstrationem scientiam non habet rationem opinionis, sed remanet solum cognitio dialectica cessante illa conditione formidinis ex parte subiecti.

Infrà q.12. arti.12.& q.15.art.8. Et opus.3. c.225.Et 3. dist.14. art. 3.q.5 ad 3. Et dist.8. art.3.ad 5. Et veri. q. 20.ar.3.ad 1.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli nota, quod qualiter species infusæ sunt humanæ menti commensurate, inferius patebit: qualiter autem diuina essentia sit species super excedens, clarum est.

Anno.

¶ *Super Quæstionis nonæ Articulum quartum.*

Art. prace.

IN titulo aduerte, quòd aliud sonat, & aliò tendit. Nam sonat scientiam experimentalem acquisitam, quæ communiter se habet ad actualem experientiam, quam quis acquirere potest: vel ad habitualem scientiam in intellectus ex experientia acquisitam. Tendit autem ad perscrutationem huius secundi membri, quia de hoc tantum est difficultas.

Annot.

Comment.

¶ In corpore articuli est vnica conclusio responsiua quæsito: In Christo est scientia acquisita. Probatur dupliciter, primo, Nihil eorum, quæ Deus in humana natura plantauit defuit humanitati assumptæ à verbo Deitergo in anima Christa fuit non solum intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens: ergo non fuit in Christo intellectus agens frustra: ergo habuit propriam operationem: ergo in Christo fuerunt aliquæ species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu eius possibili receptæ: ergo in ipso fuit scientia acquisita. Prima consequentia probatur, quia in humana natura Deus plantauit non solum intellectum possibilem, sed etiam intellectum agentem. Secunda verò, quia Deus & natura in aliis nihil faciunt frustra, ex primo Cæli. Tertia autem, quia frustra est quòd non habet propriam operationem, probatur: quia omnis res est propter propriam operationem, ex 2. Cæli. Quarta denique, quia propria operatio intellectus agentis, est facere species intelligibiles in actu abstrahendo eas à phantasmatibus. Quinta demũ, quia hoc est esse in Christo scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant. Secundo probatur conclusio connaturalitate talis scientiæ, seu modi sciendi ad naturam humanã. Et consistit vis rationis in hoc, ex quo in Christo ponitur scientia connaturalis soli Deo, scilicet beata, & scientia connaturalis Angelis, scilicet infusa: consequens est, vt ponatur in illo scientia connaturalis vnicuique naturę humanę, scilicet scientia acquisita: quę est connaturalis homini ex parte agentis & patientiæ: ergo hoc scientia propriè est secundum humanum modum, & totaliter humana.

Quæstio.

¶ *Num frustra sit quod propria careat operatione.*

¶ In hoc processu duo occurrunt dubia. Primum circa illam propositionẽ, Frustra est quod caret propria operatione: potest enim habere duplicem sensum, vel quod intelligatur de genere vel specie, vel quod intelligatur de quo libet individuo. Nam si in primo intelligitur sensu, vera est: frustra enim esset potens operari natura aliqua generica vel specifica, si secundum totam latitudinem generis vel speciei careret propria operatione: sed in hoc sensu nõ infert conclusionem literæ, quę de vno individuo humanitatis Christi est. Si autem in secundo sensu intelligitur, tunc est sensus, quòd frustra est potentia quæ in quolibet individuo suo careat propria operatione. Et sic est quòd ad propositum: sed est falsa inquit Scotus in 3. quæst. 14. dist. tertij sent. quoniam stat, quòd potentia in aliquo præueniatur ab alio superiore agente, & propterea careat propria operatione: & ipsa non est frustra, quia est ad integritatem perfectionemqui natura. Assertij instantias in Beatis, in quibus est intellectus agens: & sic possent acquirere scientiam. Et similiter est potentia augmentatiua: & sic possent augeri, &c.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm Christus habuerit aliquam scientiam acquisitam.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit aliqua scientia experimentalis acquisita. Quicquid enim Christo conueniens fuit, excellentissimè habuit. Sed Christus non habuit excellentissimè scientiam acquisitam: non enim insistit studio literarum, quo perfectissimè scientia acquiritur: dicitur enim Ioann. 7. Mirabantur Iudæi dicentes, Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit? Ergo videtur quod in Christo non fuerit aliqua scientia acquisita.

2 ¶ Præterea, Ei quod est plenum, non potest aliquid superaddi. Sed potentia animæ Christi fuit impleta per species intelligibiles diuinitus inditas, vt dictum est. * Ergo non potuerunt superuenire eius animæ aliquæ species acquisitæ.

3 ¶ Præterea, In eo qui iam habet habitum scientiæ, per ea, quæ à sensu accipit, non acquiritur nouus habitus (quia sic duæ formæ eiusdem speciei simul essent in eodem) sed habitus qui prius inerat, confirmatur & augetur. Ergo cùm Christus, habuerit habitum scientiæ inditæ, non videtur quòd per ea quæ sensu percepit, aliquam aliam scientiam acquisierit.

¶ SED CONTRA est, quod Hebr. 5. dicitur: Cùm esset filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam. Glossa. * id est, expertus est. Fuit ergo in Christo aliqua experimentalis scientia, quæ est scientia acquisita.

CONCLVSIO.

¶ *Præter scientiam inditam vel infusam animæ Christi, fuit alterius in illa scientia acquisita lumi-*

¶ *Num propria operatio intellectus agentis sit facere species intelligibiles et in actu.*

¶ Secundum dubium est circa eandem propositionem iunctam Minori: quoniam aut est sermo de omni propria operatione aliculus, ita quòd sensus sit. Frustra est quod caret omni propria operatione. Et tunc Minor est falsa, scilicet quod omnis propria operatio intellectus agentis est facere species intelligibiles in actu: quum præter hanc operationem habeat alias sibi proprias operationes, scilicet facere euidentiam propositionum per se notarũ, & mediante ista euidentiam facere euidentiam omnium, quæ per prima principia cognoscuntur. Si verò non est sermo de omni propria operatiõe, sed de quacunque, propria tamen: ita quod sensus sit. Frustra est quod caret aliqua operatione sibi propria) tunc esset ad propositum: sed est falsa, quia non est frustra, quod caret vna propria operatione, & habet aliam propriam operationem: esset enim propter illam, quam habet, operationem. Sicut mutus non frustra habet os & linguã: quia quamuis non habeat loquutionẽ, habet tamen aliam operationẽ puta sumere & discernere alimentum.

Lib. 1. c. 4. fin. 10. 5.

¶ *Num indita vel infusa scientia in Christo fuerit vnius rationis cum scientia acquisita.*

¶ In eodẽ corpore circa conclusionem principalem occurrunt primò obiectiones Scot. in loco allegato. deinde Durandi ibidem. Et Scotus quidem arguit dupliciter: primò ex dictis (vt ipse ait) opinantis, scilicet Autoris: secundò contra conclusionem in sequenti. Sed quoniam omnes obiectiones eius consistũt in hoc, quòd scientia infusa, & acquisita sunt eiusdem rationis, aut distinguuntur sicut matutina & vespertina, aut secundum originem (quia vna à Deo, altera ab intellectu agente apud nos: sicut homo genitus & homo creatus) quorum nullum Autor etiam somniauit, vt expresè in hoc eodem articulo respondendo ad tertium docet, ideo omittendas censui. Durandus verò probat probabile esse, scientiam infusam & acquisitam esse vnius rationis, quia oculi nati & oculi restituti vel dati à Deo, sunt vnius rationis. Probareque nititur indignum esse Christo, quòd acquisierit scientiam à sensibilibus, sicut non decuit ipsum discere ab homine: quia æquiualent hæc duo, quum homo docens non ie habeat nisi vt proponens obiectum.

¶ Ad horum euidentiam scito quòd scientiam esse & vocari infusam, contingit dupliciter, hoc est per se vel per accidens. Scientia est, & vocatur infusa per se, cuius naturalis generatio est infusio: qualis est scientia Angelorũ. Per accidens autem infusa est, cui accidit quòd habita sit per infusionem, vt scientia Adæ. Scientia antè acquisita non nisi per se inuenitur, cuius scilicet naturalis generatio est acquisitio: quoniã non potest scientia ex suo genere infusa acquiri, sicut econtra potest scientia ex suo genere acquisita infundi: quia agens superius potest præuenire inferiorẽ causam, inferius autem agens non potest superioris ordinis effectum producere. Vnde scientia, quæ natæst haberi per lumen intellectus agentis, siue habeatur per acquisitionem, siue per infusionem, est, & vocatur, per se loquẽdo, scientia acquisita, quia ex suo genere est scientia acquisita. Et propterea scientia naturalium, quam habuit Adam, fuit scientia acquisita ex suo genere, & per sequanuis ipse non acquisierit illam, sed fuerit sibi à Deo infusa. Scientia autem infusa in Christo cõclusa, in præcedẽti articul. est infusa ex suo genere. & nõ est sicut Adæ scientia, sed sicut scientia angelica: vt in hoc articulo dicitur.

¶ Intellige igitur hunc titulum de scientia tam infusa, quàm acquisita ex suo genere seu per se, & non per accidens ab actu infusionis vel actualis acquisitionis: & tunc illuesceret altitudo veritatis huius literæ tam male intellectæ. Noli ergo proponere ante mentis oculos, Christum velut Adam plenum scientiæ acquisibilis ex suo genere, sed infusæ per accidens: quia si sic Christum imaginatus fueris, processus literæ corruet: & tamen sic est imaginatus Christus à non intelligentibus hanc literam, & obiicientibus. Neque enim in Adam frustra fuit intellectus agens, sicut nec potentia augmentatiua. Sed imaginare Christum plenum scientiæ infusæ ex suo genere, est sicut tabulã rasam, quo ad scientiã acquisitã ex suo genere, & tunc

tunc primaria literæ vtere, dicendo, quòd si in Christo non esset scientia acquisita ex suo genere (dico autem, non esset omnino, scilicet nec per se, nec per accidens, hoc est neque per acquisitionem, quæ est per se generatio eius: nec per infusionem, quæ est per accidens generatio eius) si inquam in Christo non esset omnino scientia acquisita, intellectus agens esset in ipso frustra, quia nihil esset impediẽs aut tollens quouis modo operationem eius, & tamen non posset habere operationem suam. In Adam siquidẽ caruit operatione sua principali, quia non erat ibi patiẽs dispositum ad recipiendum: quia erat iam in actu ab alio agente reductum, nec erat amplius in potentia ad recipiendum intelligibilia ab intellectu agente, sicut potentia augmentatiua nõ poterat augere, quia corpus eius iã erat actu perfectum in quantitate naturali.

¶ Ad primum igitur dubium dicitur, quòd propositio illa, Frustra est quod caret propria operatione, non est artinda ad genus, speciẽ, aut individuum quodlibet vel aliquod, sed absolutè sumenda est. Et ita debet intelligi, scilicet sub intellectis conditionibus generalibus: quæ quum de operibus est sermo, subintelliguntur, scilicet, quando, vbi, & in quo, &c. debet operari. ita quod sensus est, quod frustra est quod caret operatione, quando debet illam habere. Et sic propositio ita efficaciter in litera probatur, ex hoc quod vnum quod que est propter suam operationẽ: frustra siquidem est quod finem suum non assequitur, quando debet. Et per hoc satisfit omnibus instantiis. Nam status beatus habet, vt nunc non debeat abstrahere intellectus agens: quia homo est in termino. Et Adam fuit in puncto situm, in quo intellectus agens non debebat abstrahere species: quia intellectus possibilis plenus erat acquisita scientia. Et similiter potentia augmentatiua non fuit frustra: quia caruit quidem operatione, sed non quando, & in quo debuit operari: quoniam constat, quod operatio eius debet esse in subiecto imperfecto secundum quantitatem, & in statu augmenti, quorum nullum locum habuit in Adam creato perfecto, secundum quantitatem naturalem. Stat ergo solida prima literæ propositio.

¶ Ad secundum dubiũ dicitur, quòd non refert, vtro modo propositio intelligatur: quia vnius potentiæ non est nisi vna operatio propria principalis, quæ se habet ad ipsam vt finis, cuius primationem dicitur frustra, quæ potentia naturalis determinata est ad vnum, & rationalis alterum contrariorum principaliter respicit. Et rursus omnis potentia natura quædam est: & propterea vna est cuiusque principalis operatio, fundans reliquas ordine quodam. Ad literam tamen Autor loquitur de operatione principali, quæ est finis. Et multo minus refert quouis modo sumatur in proposito: quia si in Christo non est scientia ex suo genere acquisita, intellectus agens esset frustra: quia careret operatione principali, quæ est finis, & hoc intendit Autor, vt patet in arctic. 2. quæst. 12. Et nihilominus sequi videtur, quod esset omnino frustra in ipso: quia careret & principali operatione, quæ est facere species intelligibiles: & secundaria, quæ est facere euidentiam primarum propositionum immediate, & mediante illa facere aliorum euidentiam: quoniam tam cognitio primorum principiorum, quàm reliquorum ex illis, ad scientiam acquisitam ex suo genere spectat, quam supponimus in Christo non esse, sed infusam ex suo genere tantum. Quocirca si in Christo supponeretur scientia ex suo genere acquisita, per infusionem habita (sicut ponitur in Adam) intellectus agẽs non careret omni operatione sibi propria, sed prima tantum, scilicet abstractione specierum intelligibilium: fecisset nanque, sicut de facto in Adam fecit euidentiam primarum propositionum immediate, & aliarum mediante illa. Nam eodem lumine fuerunt per se notæ Adæ primæ principia & conclusiones per principia, quomodo sunt euidentia nobis, quã nis nos acquiramus nostra actione species, & studio nostro conclusiones: illæ autem per infusionem habuit quicquid nos acquirimus, sub illo tamen lumine, quo acquiremus ex suo genere acquisitam, sed ex suo genere infusam, quæ est supra lumen intellectus agentis: ideo omnino frustra poneretur, vtpote absq; omni sua propria operatione intellectus agens in Christo. Et sic omnino solida & inconcussa propositio literæ iunctæ etiam subsumptis. Et hæc intelligito, quantũ est ex parte sui, hoc est intellectus agentis, quoniam ex libertate animæ Christi potuisset cooperari ad illustrandum phantasmata ministrantia scientiæ infusæ, quando placuisset vti scientia illa, conuertendo se ad phantasmata: similiter ad intellectionem multorum intelligibilium.

¶ Ad obiecta Scoti contra conclusionem ipsam, iam incipit patere quod in responsione ad tertium amplius explanabitur. Nam secundum Autorem scientia infusa ex suo genere seu per se, & scientia acquisita ex suo genere, seu per se, sunt diuersarum rationum. Et licet differant penes originem & agentia diuersarum rationum, non tamen differunt tantum penes originem & agentia, sed penes formalia obiecta, ac per hoc per intrinsecas differentias: vt patebit. Et ideo ridiculum est obiicere, quod differunt. sicut homo natus & homo creatus, aut sicut oculi cæci nati miraculosè illuminati, & oculi aliorũ. Hæc enim vera sunt de scientia acquisita, & scientia per accidens infusa, vt fuit scientia Adæ, quæ ex suo genere erat eiusdem rationis cum nostra, non autem de scientia ex suo genere infusa, quoniam hæc altioris ordinis ex intrinseco est: & ideo non potest acquiri, & exigit infusionem. Et de hac Autor, assuetus sermonibus formalibus, & per se loquitur in hac litera. Ista autem ad per accidens declinarunt, dum ad scientiam cui fieri accidit, quòd sit infusio diuerterunt.

¶ Vnde patet Durandi suppositionẽ, nõ à probabilitate, sed à possibilitate alienã esse, loquendo per se. Sed ipse loquitur de actibus per accidẽs, & credit se opponere contra hanc literã. A qua æquiuocat: quia litera loquitur de per se acquisita & per se infusa, scientias quòd ea quæ sunt per accidẽs, relinquitur

ab arte. Ad rationem autem Durandi ex dignitate Christi respondetur, quod non eadem est ratio acceptionis scientiæ à rebus & à doctore: quoniã res causant scientiam, quasi vt instrumenta Dei, qui fecit illas, vt exemplatas à sua ipsius sapientia: iuxta illud Eccles. 1. Effudit illam sapientiã super omnia opera sua. Doctor verò licet se habeat vt proponens obiectum: non tamen se habet sic tantũ, sed principaliter se habet vt proponens conceptiones suas per voces, quæ sunt signa eorũ, quæ sunt in anima, & ordinãdo ac subordinãdo has conceptiones illis, & deducendo has ex illis: vt experiuntur quotidie: quod indignum erat Christo dominanti, qui vnus est magister totius generis humani. Et habes hanc responsionem inferius q. 12. articu. 3. ad 2.

¶ In eodem arti. 4. in responsionibus ad secundum & tertium perpicere facile potes, quæ diximus esse vera de intentione Autoris. Nam in responsionibus his habes tres differentias, per se inter habitum infusum & acquisitum.

D. 11. q. 3. D. 10. q. 1. D. 69.

prima est secundum causas efficientes: quia infusa à superiori, acquisita ab inferiori. Secunda sequens ad istam, secundum origines, scilicet intuitiua & acquisitionem. Tertia est secundum obiecta: quia acquisita est commensurata & proportionata phantasmati: quod se habet ad intellectum, vt color ad visum (vt dicitur in tertio de anima) infusa autem est super excedens proportionẽ phantasmatum. Et hæc est differentia intrinseca & essentialis, propter quam istæ scientiæ sunt diuersarum rationum. Et quum hæc vltima differentia clarissime habeatur in litera, mirum est quomodo Scotus aufus est imponere autori oppositum. Et debes scire notanter, quòd scientiam esse commensuratam phantasmati, nihil aliud est, quàm esse proportionatam & adæquatã obiecto, vt reluceat in phantasmatibus qualis est scientia humana, & fuit scientia Adæ. Et per oppositum scientiam excedere commensurationem phantasmatum, est illam esse proportionatam obiecto excellentiori, & excellentiori modo, quàm sit obiectum phantasiabile. Et hæc inferius clara erunt, quum de vtraque scientia tractabitur: & dicetur quod scientia acquisita habet pro obiecto quod quid est abstrahens à singularibus: & non omne quod quid est sed sensibilium rerũ tantum. Et ideo illa scientia non se extendit ad singularia, nec substantias separatas, sicut nec nostra scientia ad hæc se extendit. Scientia autẽ infusa ex suo genere est, sicut angelica scientia, habens quidditatem pro obiecto non abstrahentem, sed consurgentem à singularibus: ita quod extendit se ad ea pro obiecto quidditatem non quidem rerum sensibilium, sed etiã intellectualiũ sentit & omnia illius tunc accidentia, &c. vt patuit in 1. lib. Et similiter habet circa actum purũ, qui soli sibipsi est quidditatiuè notus & beatis vt sicuti ibi per se infusi & habitus per se acquisibiles lum. diuersarũ rationũ intrinsecus & essentialiter, vt patet de charitate, fide, spe, & virtutibus intellectualibus & moralibus: ita in speciali de scientia dicẽdus est, quod scientia per se infusa seu ex suo genere & per se, seu ex suo genere acquisibilis, sunt diuersarũ rationũ.

¶ *Num in Christo fuerit scientia acquisibilis per infusionem.*

¶ Oritur autem ex dictis nouum dubium simpliciter & ad hominem, eum in Christo asseritur non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem, vt fuit in Adam. Et est ratio dubij simpliciter: quia melius est, vt Christus semper habuerit talem scientiam, quàm post lapsum reparis: actus enim melior est potentia in bonis, vt dicitur 9. Meta. Et confirmatur: quia eadem ratio militat de Adam & Christo: scilicet quia datus est à Deo vterq; doctor generis humani. Vnde si Adam quia creatus instructor succedentis generis habuit talem scientiam per infusionem, multò magis Christus, qui datus est in doctorem humani generis, debuit perfectus creari, quo ad animã: vt scilicet perfecta esset scientia acquisibili ex suo genere. Ad hominem verò, quia licet in litera probetur, in Christo fuisse scientiam acquisitam ex suo genere: non tamen probatur, quòd fuit talis scientia in Christo, per talem viam, scilicet per acquisitionem. Stat enim, quod talis scientia fuerit in Christo, & non per talem viam, sed per infusionem, vt patet in Adam: in quo quia fuit scientia acquisita ex suo genere, licet non per acquisitionem, sed per infusionem, non sequitur, intellectum agentem fuisse frustra: vt patet ex dictis. Et eadem ratione non fuit in Christo intellectus agens frustra, si scientia acquisita ex suo genere, fuisset in ipso per infusionem.

Quæstio.

¶ Ad hoc dicitur, quod rationabiliter hæc scientia in Christo ponitur per acquisitionem, & non per infusionem ex parte scientiæ, tum ex parte scientis, tũ ex perfectione modi sciendi. Ex parte quidẽ scientiæ, quia acquisitio est talis scientiæ generatio per se (quoniam ipsa illius naturalis generatio est) infusio autem est talis scientiæ generatio per accidens: accidit enim ex miraculo, quòd infundatur generatio autem per se, præstat generationi per accidens. Ex parte verò scientis: quia nobilius est quod seipsum mouet, quàm quod ab alio mouetur (vt dicitur in octauo Physic.) scientes autem per inuentionem seipsũ mouent, scientes per infusionem ab extrinseco mouentur, hoc est, reducuntur de potentia ad actum: illud ergo est Christo attribuendum. Ex parte autem modi sciendi: quia sicut in Christo fuit scientia beata modo beatorum, & scientia indita modo inditæ, ita debuit esse scientia acquisita modo acquisitæ, vt nullus modus sciendi conuenire potens Christo illi defuerit.

¶ Ad obiectionẽ autẽ primã dicitur, quòd actus melior est potentia cæteris paribus in proposito: cæteris nõ sunt paria: nã esset motus ab alio, vbi nunc ponitur mouere seipsum, & esse connaturali & per se modo generationis talis scientiæ, vt patet ex dictis: quæ præponderant illi præuentioni actualis scientiæ. Ad confirmationẽ dicitur, quòd non est simillitudo: quia Adam creatus est vt principiũ naturæ humanæ in naturalibus, tã secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus, quàm secundum animam: & quia perfecta sunt secundum naturæ ordinem priora imperfectis (vt 12. Meta. Arist. dicit) ideo Adam sicut secundum corpus creatus est perfectus in quantitate, ita & secundù animam creatus est perfectus in scientia. Christus autem non est productus vt principium hominum inesse naturæ, nec in naturalibus pro hoc statu, sed vt doctor mysteriorum Dei & regni cælestis. In cuius signũ productus est secundum corpus quantitatis imperfectæ: & similiter secundù animam in pura potentia, quo ad scientiam naturaliter acquisibilem. Et sicut creuit ætate, & vere augmẽtum corporale habuit: ita creuit sapiẽtia: simul enim Euangelista hæc dicit. Nec docuit Mathematicam aut Astrologiam, & huiusmodi, sed arcanum Trinitatis, & vias ac secreta regni cælorum.

¶ Ad obiectionem contra literam dicitur, quod licet illa ratio, quod intellectus agens esset frustra, si absolute sumatur, non concludat vtrunq; scilicet scientiam talem ex suo genere acquisibilem, & viam talem, scilicet per acquisitionẽ (vt instantia de Adam manifestat) contracte tamen sumpta, hoc est in Christo, infert vtrunq. Nã in Christo supponitur, nullam esse per accidens productam scientiam, sed omnem in illo scientiam esse cum suo proportionato naturaliter modo, tam in se quàm in sua origine: decet enim Christum perfectionem omnẽ sui animæ per se habere, & non per accidẽs. In Christo igitur in quo omnis suæ animæ conueniens perfectio per se ponenda est, frustra poneretur intellectus agens, si in eo non esset scientia acquisita, & per acquisitionem: quia careret propria principali operatione, scilicet causatione specierum intelligibilium in illo, in quo debet talem operationẽ habere: hoc est, in Christo viatore, quem decet scientiã acquisitam habere, & modo humano habere.

Vnde in litera ad explicandam plene probationẽ conclusionis, subiungitur connaturalitas eiusque scientiæ inuẽtæ in Christo, scilicet quòd beata est Deo connaturalis, infusa Angelo, acquisita homini. Et est sermo non solùm de ipsa scientia, sed de modo habendi ipsam: vt patet in litera, tanquam si diceret, quod quia Christum decet habere humanam scientiam more humano, est secundum animam subiectum, in quo intellectus vterque debet habere propriam operationem more humano. Ac per hoc optimè dictum est, quod frustra, vtpote carens propria operatione principali, quando & in quo debet esse intellectus agens, nisi causaret scientiam in Christo humanam. Nec obstat instantia de Adæ scientia: quia illum, vtpote principium naturæ humanæ, decebat esse ab initio perfectum, & scientia ex suo genere acquisita: quæ absolutè quidem sortitur infusionem pro generatione per accidens. In tali verò supposito, scilicet primo totius generis humani, sortitur infusionem pro productione quodammodo, quasi per se, pro quanto principia exigunt, quod sint perfecta, quoniam perfecta sunt naturaliter priora imperfectis: vt dicitur 12. Metaphys.

¶ *Super Quæstionis decimæ articulum primum.*

CONCLVSIO.

¶ *Anima Christi nullo modo comprehendit Verbum vel diuinam essentiam*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex supra * dictis patet, sic facta est vnio naturarum in persona Christi, quòd tamen proprietas vtriusque naturæ inconfusa permanserit, ita scilicet quòd increatum manserit increatum, & creatum manserit infra limites creaturæ. sicut Damasc. * dicit in tertio libro. Est autem impossibile, quòd aliqua creatura d comprehendat diuinam essentiam (sicut in prima parte ostensum est, * eo quòd infinitum nõ comprehenditur à finito. Et ideo dicendum, quòd anima Christi nullo modo comprehendit diuinam essentiam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo assumptus * connumeratur diuinæ Trinitati in tui cognitione, non ratione comprehensionis, sed ratione cuiusdam excellentissimæ cognitionis præ cæteris creaturis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nec etiam in vnione, quæ est secundum esse personale, natura humana comprehendit Dei verbum siue naturam diuinam. Quæ quamuis tota vnita fuerit humanæ naturæ in vna persona Filij, non tamen fuit tota virtus diuinitatis ab humana natura quasi circunscripta. Vnde Augustinus *dicit in Epistola ad Volusianum, Scire te volo, non hoc Christianam habere doctrinam, quòd ita Deus infusus sit carni, vt curam gubernandæ vniuersitatis vel deseruerit, vel amiserit, vel ad illud corpusculum quasi contractam, collectamque transtulerit. Et similiter anima Christi totam Dei essentiam videt, non tamen eam comprehendit: quia non totaliter eam videt, id est, non ita perfectè sicut visibilis est: vt in Prima parte* expositum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum illud Augustini, est intelligendum de gratia vnionis, secundum quam omnia, quæ dicuntur de filio Dei secundum diuinam naturam, dicuntur de filio hominis, propter identitatem suppositi. Et secundum hoc verè potest dici quòd filius hominis est comprehensor diuinæ essentiæ: non quidem secundum animam, sed secundum diuinam naturam. Per quem etiam modum potest dici, quòd Filius hominis est creator.

ARTICVLVS II.

¶ *Virum anima Christi in verbo cognouerit omnia.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi in Verbo non cognoscat omnia. Dicitur enim Marci decimotertio. De die autem illa nemo scit, neque angeli in cælo, neque Filius, nisi pater. Non ergo omnia scit in verbo.

2 ¶ Præterea, Quantò aliquis perfectius cognoscit aliquod principium, tanto plura in illo principio cognoscit. Sed Deus perfectius videt essentiam suam, quã anima Christi. Ergo plura

¶ In corpore sunt tres cõclusiones, iuxta tria membra distinctionis, quæ distinguitur quot modis potest distribuere hyamnia. In litera igitur fit talis distinctio bimembris, hy omnia potest sumi vel proprie: & sic distribuit pro omnibus, quæ quandoq; actu secũdum aliquid tempus sunt, vel largè: & sic distribuit & iam pro his quæ sunt in potentia nunquam reducta ad actum.

¶ Et hoc subdistinguitur in duo mẽbra: quia vel in potẽtia diuina sola, vel nõ in sola potentia diuina, sed etiam in potentia creaturæ. Ex quibus patet, q̃ sic iuxta mẽbrorum horum numerũ tribus cõclusionibus respondetur quæstio. Prima est, Anima Christi nouit in Verbo omnia proprie, hoc est quæ quãdoq; in actu sunt, erãt, aut fuerũt. Probatur primo absolutè: Licet inter intellectus beatos sit differentia, nulli intellectui beato deest cognoscere in Verbo oĩa quæ ad ipsum spectant, sed ad Christũ & eius dignitatem spectant omnia: ergo anima Christi cognoscit in Verbo oĩa. Probatur Minor: tum quia omnia Christo subiecta sunt: tum quia est omniũ iudex constitutus a Deo. Probatur secundo quo ad cogitationes hominũ autoritate Ioan. 2.

¶ *Nam Beatus videt in Verbo quæcunque ad se spectant.*

¶ Circa hunc processũ dubium occurrit: quoniam propositio dicens, cuilibet beato conuenire, quòd videat in Verbo omnia spectantia ad se, difficultatem patitur. Sequeretur enim ex ipsa cõiuncta præcedẽti propositioni in litera posita, scilicet, Quilibet Beatus tanto plura in Verbo cognoscit, quanto perfectius videt Verbũ, quod aliquis Sanctus minus beatus, puta sanctus Antonius, esset magis beat' altero beatione se, puta sancto Petro, quod implicat contradictoria. Et Pater sequela, posito, q̃ plura singularia spectent ad sanctum Anto. quàm ad sanctũ Petrum: quia multò plures orationes emittuntur ad sanctum Anton. quàm sint singularia spectantia ad sanctum Petrum, quæm nemo interpellat. Ad hoc dicitur, quòd propositio dicens, quemlibet Beatũ videre in Verbo omnia ad se, potest spectantia ad se. Et potest duplicitèr intelligi, scilicet, vel formaliter vel causaliter. Si formaliter, sensus est, quod ipsa visio Verbi est etiam visio spectantium ad se. Et sic sumpta propositio inducit ligitur de spectantibus ad Beatum, tunc quum primo fit Beatus, & non de spectantibus postea ad ipsum, quoniam hæc per reuelationẽ habent: vt pater de Angelis, qui spectãtia ad ipsos de dispositione populorũ sibi cõmissorũ nesciebant: vt testatur eorum pugna vigilanti & vno diebus.

¶ In responsione ad secundum dubium occurrit: quia diuertere vel deretur Autor à virtute deitatis in personando, ad virtutem deitatis in operando. Respondendo siquidem Autor dicit, quod licet tota deitas sit vnita humanitati Christi: non tota tamen deitatis virtus est quasi circunscripta. Quod & virtute personatiua dicẽte & secundum planum literæ contextum intelligitur, quasi dixerit, quòd tota quidem deitas est coniuncta in vna persona Christi, non tamen comprehensa: quia potest in eadem persona cõiungi aliis naturis, vt ex supradictis patet, & sic virtus personatiua ab humanitate Christi. Allegando autem autoritatem Augustini, ad virtutem operationis digressus, ad quam spectat cura gubernandi mundũ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd autor declarat & virtute operatiua non contracta, virtutem deitatis absolutè siue in persona nudo (de qua directè erat dicẽdum) siue in operando, quæ sub Deitate virtute comprehendi, non esse comprehensam ab humanitate Christi. Vnde nulla digressio commissa est, sed à nostrorũ doctrina tradita est.

¶ *Super Quæstionis decimæ Articulum secundum.*

TItulus sumendus est vt sonat: In corpore namque articuli distinguetur.

¶ Præterea, Quantitas scientiæ attẽditur secundum quantitatem scibilium. Si ergo anima Christi sciret in Verbo omnia, quæ scit Verbum, sequeretur quòd scientia animæ Christi æquaretur scientiæ diuinæ, creatum videlicet increato: quod est impossibile.

¶ SED CONTRA est, quod super illud Apoc. 5. Dignus est agnus, qui occisus est accipere diuinitatem & sapientiam. Gloss.* dicit, id est, omnium cognitionem.

CONCLVSIO.

¶ *Anima Christi omnia nouit in Verbo proprie, quæ quandoque actu sunt, fuerunt, vel erunt, & quæcunque sunt in potentia creaturæ, non tamen omnia in eo cognouit, quæ sunt in potentia Dei creatiua.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cum quæritur an Christus cognoscat omnia in Verbo, hy omnia, potest dupliciter accipi. Vno modo proprie, vt distribuat pro omnibus, quæ quocunq; modo sunt, vel erunt, vel fuerunt, vel facta vel dicta vel cogitata à quocunque, secundum quodcunque tempus. Et sic dicendum est, quòd anima Christi in verbo cognoscit omnia. Vnusquisque enim intellectus creatus in Verbo cognoscit, non quidem omnia simpliciter, sed tanto plura, quanto perfectius videt Verbum. Nulli tamen intellectui beato deest, quin cognoscat in verbo omnia quæ ad ipsum spectant. Ad Christum autem & ad eius dignitatem spectant quodammodo omnia, inquantum ei subiecta sunt omnia. Ipse etiam est omnium iudex constitutus à Deo, quia filius hominis est: vt dicitur Ioan. 5. Et ideo anima Christi in Verbo cognoscit omnia existentia, secundum quodcunque tempus, & etiam hominum cogitatus, quorum est iudex: ita vt quod de eo dicitur Ioan 2. Ipse enim sciebat quid esset in homine, potest intelligi non solùm quantum ad scientiam diuinam, sed etiam quantum ad scientiam animæ eius, quam habet in Verbo. Alio modo ly omnia, potest accipi magis largè, vt extendatur non solùm ad omnia, quæ sunt actu secundum quodcunque tempus, sed etiam ad omnia quæcunque sunt in potentia nunquã reducenda vel reducta ad actũ. Horum autẽ quædam sunt in sola potentia diuina: & huiusmodi non omnia cognoscit in Verbo anima Christi. Hoc enim esset cõ

¶ Tu eòdem processu nota quòd Autor distinguendo ly. Omnia in omnia quandoq; in actu, vel in omnia siue in actu siue in potentia, appellauit primã distributionẽ propriè, & secundã largè: ea ratione, quia quæ sunt in potentia non sunt, & sicut excluduntur à numero entium, ita excluduntur à numero omnium. Fecit autem hoc ob significandos sermones de Christo, vt scilicet simpliciter loquendo affirmandũ doceret, quòd Christus, in quantum homo, nouit omnia.

¶ Secunda conclusio est: Anima Christi non nouit in verbo omnia, quæ sunt in sola potentia Dei. Probatur ducendo ad impossibile: quia nosse omnia, quæ sunt in sola Dei potentia, est comprehendere omnia, quæ Deus potest facere: ergo est cõprehendere diuinam virtutem: ergo est comprehendere diuinam essentiam: quod est impossibile, prima consequentia probatur: quia victus quælibet comprehenditur per cogniti onem omnium, in quæ potest.

¶ Vbi nota omnes has propositiones loqui de notitia seu comprehẽsione omnium nõ in scipsis, sed in Verbo ceu in causa. Ex cõprehensione enim omnium effectuum in scipsis, non infertur comprehensio causæ altioris ordinis, & præsertim, in infinitum excedentis omnia, quæ sunt in potẽtia suã qualis est Deus, quum omnia sint entia limitata, ipse autem Deus sit infinitum esse. Sed ex comprehensione omniũ possibilium in sua causa, infertur comprehensio illorum virtutis causatiuæ, quæ in proposito est omnipotentia diuina: & consequenter comprehensio essentiæ diuinæ: Non in tali modo cognoscendi, cognitio possibilium sequitur naturaliter cognitionem causatæ per hoc maiorem maiorem, & tandem maximam maximã. Maior autẽ possibilium cognitio habetur non potest in causa, quàm vt omnia cõprehendãtur in illa, vt patet in cognitione primorũ, principiorum: quanto enim aliquis perfectius illorum penetrat virtutẽ, tanto plura in illis, & ex illis cognoscit: adeo vt quum omnia ex & in illis cognoscibilia quis cõprehendit, tam perfectè illa nouit, vt perfectius cognosci nequeant: adæquat siquidem tunc cognitio cognoscibilitatẽ illorum. Et scito, quod materia ista, an sit possibile, creaturam cognoscere omnia in verbo, & an visio omnium in verbo sit comprehensio, in articulo octano quæstionis duodecimæ primi libri discussa est, vbi responsum est Scoto & aliis: nec repetenda duxi.

¶ Tertia conclusio est: anima Christi scit in verbo omnia, quæ sunt in potentia creaturæ. Probatur: Anima Christi comprehendit in verbo omnis creaturæ essentiam: ergo virtutem & potentiam: ergo omnia, in quæ potest. Omnia relinquuntur in litera pro constantibus: & vere constant præsupposito antecedente, quòd rationabiliter affirmatur de anima Christi: quia tribuendum ei est quicquid potest excellentiæ tribui.

¶ In responsione ad secundum nota primò illud verbum, Anima Christi scit in verbo omnia, quæ Deus in seipso scit scientia visionis habebit cuim inferius quæstionem nõ parum. Nota secundò quòd aliud est dicere, animã Christi scire omnia nota Deo scientia visionis, & non scire omnia nota Deo scientia visionis, quoniã hoc secundũ dictũ aufert ab anima Christi, quicquid notum est Deo simplici intelligentiæ. Quod cõsta esse falsum ex litera, dicente, quòd anima Christi nouit multa in potentia, nunquã in actu.

Vnde

3.d.14.ar. 2.q.1. & 2 Et veri. q. 20.ar.4. et 5. cap. Et quol.3.q.2. art. 1. cap. Et opusc. 3. c.223. & 1 Timo.6. lectio.3.co.3. *Lib.3. de sinu.bono, cap.3. Li.3.Orth. fid. cap. 6.

q. 14.

q. 13.

Lib.1.c.13. tom.3.

Lib. 83. q. 14. in prin. tom.4.

Ambro.

Gloss.ordi. Ibidem.

Augustin.

Damas.

Hom.11. in Matt.

Anselm.

Comment.

q.9.art.1.

P.p.q.149.

Homil. 72. in Matt. 10. 2. & hom. 14. in Mat. idem in ma it tom 2. Homil. 50. in Matt. in ple illius hom.tom.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde patet error Scoti, qui hoc videtur imponere Autori in quæst. 2. 14. distinctione tertij sent.

¶ In responsione ad tertium aduerte, quòd quia vnum & idem est lumen claritatis diuinæ in scientia visionis & simplicis intelligentiæ: ideo litera non sublimiter quòd scientia visionis in Deo est clarior, sed absolutè, quòd scientia Dei excedit in infinitum, quantùm ad claritatem cognitionis. Quocirca excessus in infinitum, conceditur simpliciter: paritatio autē non simpliciter, sed secundum quid, hoc est quo ad aliquid, hoc est quo ad numerum scitorum scientia visionis.

¶ In eadem responsione dubium occurrit ex Durando in 3. sent. dist. 14. q. 1. art. 2. tenente, q̄ anima Christi videt in Verbo, quicquid videt Verbum, quo ad quæsitionem quid est, & sic scientia animæ Christi æquatur diuinæ scientiæ simplicis intelligentiæ quo ad numerum scitorum, licet non quo ad claritatem cognitionis. Probatque hoc sic. Videns deū, videt visione beata quic quid naturaliter repræsentatur in diuina essentia: ergo videt quidditates omnium possibiliū. Consequentia patet: q̄ diuina essentia naturaliter repræsentat omnem possibilem quid dittatē. Antecedens verò probatur: quia nec ex parte repræsentātis aut repræsentationis est impedimentum, quum ex naturali necessitate sit huiusmodi repræsentatio: nec ex parte cognoscentis, quia potest in longe, imo infinitè maius, scilicet essentiā diuinā: ergo & in ois possibilia quidditati ue, quę in infinitū min' sunt cognoscibilia.

¶ Ad hoc dicitur, quòd antecedens est falsum. Et ad illius probationē dicitur, quòd impedimētum in prompru est, & apparet ex parte cognoscentis, qui non est capax totius repræsentationis naturalis diuinæ essentiæ, sicut nec comprehensionis illius. Et ad probationem inductam, scilicet potest in longè maius, &c. respondetur, quòd peccat secundum figuram dictionis, sub posse in maius & minus, subsumendo posse tali modo, hoc est posse videre quidditates possibiles in Verbo. Nam licet longè & infinitè maius sit videre deū, quàm videre omnia alia, longe tamen maius est videre sic Deū, quod in ipso viso videantur omnes quidditates possibiles, quàm videre Deum. Et hoc iam docuerat autor: & tamen iste non erubuit concludere ex tali sophistica ratione.

In corp. ar.

1. p. q. 14. art. 12. Et 3. di. 14. art. 2 q. 2. ad 2. et q. 4. ad 2. Et veri. q. 20. a. 4. c. & ad 1. 2. et 5. Et quo. li. 3. q. 2. ar. 4. Et opusc. 9. q. 81.

¶ Super Quæstionis decimæ Articulum tertium.

Comment.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli tria fiunt: primò ponitur distinctio bimembris de modo sciendi. Secundo respondetur quæsito, iuxta primum modum sciēdi vnica negatiua conclusione. Tertio respondetur quæsito, iuxta secundum modum sciendi, vna conclusione affirmatiua. Quo ad primum distinctio est, quòd dupliciter aliquid est cognoscibile, vel secundum seipsum, vt ens in actu: vel non secundum se, sed secundum illud, in cuius potentia existit, vt ens in potentia. Probatur distinctio: Ens dicitur dupliciter, scilicet simpliciter, vt ens in actu, & secundum quid, vt ens in potentia: ergo & scibile dicetur dupliciter: illud secundum se, hoc secundum quod est in alio. Antecedens patet: & consequentia quo ad primam partem probatur: quia scientia non est nisi entium. Quod probatur: quia ens & verum conuertuntur. Quo ad secundum verò: quia vnumquodque cognoscitur, secundum quod est actu, & non secundum quod est in potentia: ex hoc enim sequitur, quòd scientia primò tendit ad ens in actu, & secundariò ad ens in potentia: hoc est, tendit ad ens in actu secundum se, & ad ens in potentia, vt est in alio: hoc enim est secundariò cognosci, & illud est primo cognosci.

¶ Quo ad secundum conclusio negatiua est, Anima Christi non scit infinita in actu. Probatur: quia non sunt infinita in actu, sed est certus numerus non solū incorruptibilium, sed etiam generabilium & corruptibilium. Probatur: quia status generationis & corruptionis non datur in infinitum.

Quæstio.

¶ Num filius Dei in Verbo cognoueris infinita.

¶ Occurrit hoc in loco dubium ad hominē, quo pacto ster doctrina hæc cū antedicta. Dictū quippe in præcedenti articulo est, animā Christi scire quæcunque scit Deus scientia visionis: & in prima parte, q. 14. art. 12. Autor determinat Deum scientia visionis cognoscere infinita, & reprehendit ac confutat rationem hic allatam de finito statu generationis & corruptionis. Vnde videtur Autor suæ oblitus doctrinæ, & ponere contrariadum dicit animam Christi nescire infinita in actu, & negat infinita in actu secundū quodcunq; tempus, & ex alia parte dicit animam Christi scire omnia, quæ scit Deus scientia visionis, & dicit illa esse infinita in actu, si sumātur omnia, quæ sunt, erunt & fuerunt in actu: quia cogitationes & affectiones creaturarum rationalium, quæ perpetuæ sunt, in infinitum multiplicabuntur.

Ioan. secundo. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Ergo anima Christi cognoscit infinita.

CONCLVSIO.

¶ Anima Christi non cognoscit infinita in actu, scit autem infinita in verbo in potentia.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd scientia non est nisi entis, eo quòd ens & verum conuertuntur. Dupliciter autem dicitur aliquid ens. Vno modo simpliciter, quòd scilicet est ens actu: alio modo secundum quid, quòd scilicet est ens in potentia. Et quia, vt dicitur in nono Meta.* vnumquodque cognoscitur, secundum quod est actu, non autem, secundum quòd est in potentia: scientia primo & principaliter respicit ens actu, secundariò autem respicit ens in potentia, quod quidem non secundum seipsum cognoscibile est, sed secundum quòd cognoscitur illud, in cuius potentia existit. Quantum igitur ad primum modum scientiæ, anima Christi non scit infinita d quia non sunt infinita in actu, etiam si accipiātur omnia quæ cunque sunt in actu, secundū quodcunq; tempus, eo quòd status generationis & corruptionis non durat in infinitum. Vnde est certus numerus non solum eorum, quæ sunt absque generatione & corruptione: sed etiam generabilium & corruptibilium. Quantum verò ad alium modum sciendi, anima Christi in verbo scit d infinita: sic enim, vt dictum est, * omnia quæ sunt in potentia creaturæ. Vnde cum in potentia creaturæ sint infinita, per hunc modum scit infinita, quasi quadam scientia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd infinitum (sicut in prima parte dictum est, * dupliciter dicitur vno modo. Vno modo secundum rationem formæ. Et sic dicitur infinitum negatiuè, scilicet id quod est forma vel actus non limitatus per materiam vel subiectum, in quo recipiatur. Et huiusmodi infinitus nouis futuris post iudicium. Tertiò quia in articulo præcedenti experte ad omnia existentia secundum quodcunq; tempus adiūgit etiam hominum cogitatus infinitum, per hoc quòd per existentia secundum quodcunque tempus, intelligit hic ea sola, quæ simpliciter existunt, quæ sunt sola subſtantiæ.

¶ Est igitur doctrina autoris, quòd omnia cognita scientia visionis, pos sunt dici & infinita & finita. Finita quidē, si ly Omnia distribuit pro entibus simpliciter: infinita verò, Omnia si ly distribuit tā pro entibus, quam accidentibus entium. Et propterea vtrumque est verum, scilicet quòd scientia visionis animæ Christi est infinitorum, & quòd non est infinitorum. Quo ad tertiū, secūda conclusio responsiua affirmatiue est: Anima Christi scit in Verbo infinita in potēria. Probatur primò: In potētia creaturæ sunt infinitæ: ergo scit infinita. Probatur cōsequentia, quia scit omnia quæ sunt in potentia creaturæ. Declaratur secundo modus istius scientiæ: & dicitur quòd est ad modum simplicis intelligentiæ, & non per modum scientiæ visionis. Omnia ex supra dictis clara sunt.

¶ In responsione ad primū vide notitie, quòd infinitum quātitatiuè accipiendo partē post partem in actu, sicut est impertransibile tā realiter, quām secundum deſignationē, ita est impertransibile secundum cognitionē. Et ideo dicitur quòd vt sic, est ignotum, & implicat, quod pertranseundo cognoscatur.

¶ In responsione ad secundū nota, quòd responsio consistit in hac distinctione, infiniti secundum essentiā scientia comprehensiua est infinitarū scientiarū aliter, finiti tamen secundū essentiam, scientia cōprehensiua non est infinita: quia scientia est finita, vel infinita, ex finitate vel infinitate propriū obiecti, & nō ex alia finitate, vel infinitate. Propriū autē obiectū intellectus est quòd quid est, & ideo si quod quid est, hoc est essentia est infinita, scientia cius prehensiua est infinita: & si qā quid est, seu essentia est finita, scientia est finita. Vnde est infinita scita ab anima Christi sunt finita secundū essentiā. licet infinita secūdū multitudinē: nō inferunt, scientiā animæ Christi esse infinitam.

¶ In hac responsione dubiū occurrit ex Adam. in 3. sen. probante contra quod intellectus creatus non potest simul videre infinita, ita q̄ distinctē cognoscat quodlibet eorūeo quod sequeretur, quod visio illa esset infinitæ perfectionis in genere cognitionis: quia æqui polleret infinitis cognitionibus creaturæ specie distinctis, quę ad infinita illa terminati possent: & quia nō plus potest creatura simul videre, q̄ Deꝰ possit simul facere: & quia sequeretur, quod esset

odium infiniti demeriti, puta si quis vellet ex odio Dei occidere infinitos homines visos simul: vel charitas infiniti meriti, puta si quis ex charitate illos innatos diligeret.

¶ Sed ex hac litera primū argumentū (quod extra propria materiæ nō vaga tur) facilè soluitur, dicēdo, quod visio nō est infinita, nisi essentia cōprehēsa sit infinita essentialiter.

366. Et quia arguens apponit ly in genere cognitiōis, ideo ne in æquiuoco disputetur, distinguę quòd si per hoc intendit quòd sit cognitio infinita simpliciter, patet responsio ex litera hac, quod scilicet est consequentia nihil valet. Nec ex eo quod vna cognitio æquipolleret infinitis in aliquo certo genere, sequitur quod sit infinita simpliciter: sed sat est quod sit altioris ordinis, vnum finitarum in genere cognitiōis, quidem individuum superioris ordinis, excedit infinita inferioris ordinis, & vna species altioris ordinis, excedit per infinitum infinitarum speciem inferioris ordinis: sol enim est perfectior omnibus generabilibus & corruptibilibus, etiam si mūdus æternus esset. Vnde visio animæ Christi, qua videt Verbum, & in illo infinita, non solum æquipollet, sed excedit infinitas cognitiones terminabiles ad infinitā: & tamen nō est infinita simpliciter. Nec illæ cognitiones essent infinitæ perfectiōis simpliciter, etiam vt cognitiones: quia infinitas simpliciter cognitionis (vt in hac habes litera) nunquam habetur, nisi essentia infinita essentialiter comprehendatur, quod constat non inueniri in infinitis cognitionibus infinitorum specie distinctorum, creatorum vel creabilium: quoniam & singula & omnia simul habent essentias finitas essentialiter, vt patet, si fingas infinites species animalis: omnes enim simul ad animalis genus essentias limitatas haberent. Simile est enim de tota latitudine possibilium: quoniam omnia simul non essent actus purus, sed infra latitudinem haberent tam potentiam ad actum. Si autem intendit quod sit cognitio infinita secūdū quid, cum infinitas secūdum quid non repugnet creaturæ, nihil omnino probatur.

Aristo. post. 7. text. 3. de cœlo. text. com. 2.

3. Phy. text. 63. & 10. 2.

Ca. 1. in. quæst.

¶ Ad secundum autē ex extraneis, scilicet ex potentia Dei, negāda est Maior, quia modus intelligendi econtrario se habet ad modum, quo res inesse ponuntur. nam in intellectu adunatur diuisa, ad extra vero pro deunitia diuiduntur, quæ in causa erant nō solum simul, sed vnum. Et hinc fit, quod videri de mul non repugnat infinitis: produci autem simul repugnat eis.

Ca. 1. text. com. 2.

¶ Ad tertiū de merito & demerito, respondetur quod neutrum sequitur infinitum, nisi secundum quid, & non simpliciter. Magnitudo siquidem simpliciter tā meriti, quām demeriti, non ex multitudine obiectorum, sed ex quantitate essentiali sui pensatur.

¶ In responsione ad tertium eiusdem tertij articuli, perspice quòd tota vis responsionis cōstitit in hoc, quòd proprietates infiniti, in quocunque ponuntur infinitas, arctantur ad subiectum infinitatis: puta proprietates infiniti positi in linea arctantur ad lineam: & positi in superficie, arctantur ad superficiem: & positi in numeris paribus, arctantur ad numerum parem. & positi in motibus Saturni, arctantur ad circulationes Saturni: & sic de aliis. Nec hoc dicitur vo luntarie, sed cum sufficienti ratione: quia scilicet infinitum nō est sub stantia, sed accidens: cōstat autem, accidens nō excedere suū subiectū, sed arctari ad illud, & si accidens arctatur ad subiectum, multo magis proprietates comitantes accidentis naturam, arctantur ad idem subiectum: vt patet inductiuè. Et hanc responsionem perspiceaciter ferus, quoniam ex illa elucescet solutiones multarum quæ in stionum, & quòd non inconuenit vnum infinitum esse maius alio.

Aureo.

Lib. 3. text. 37. & 38. com. 2.

¶ Super Quæstionis decimæ Articulum quartum.

Comment.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli est vna conclusio responsiua quæsito affirmatiue: Anima Christi præ cæteris creaturis per

Sup. q. 9. ar. 2. ca. Et infra. q. 11. ar. 5. ad 1.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum anima Christi videat verbum, siue diuinam essentiam, clarius qualibet alia creatura.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi nō perfectius videat verbum quàm quælibet alia creatura. Perfectio enim cognitiōis est secundum medium cognoscendi: sicut perfectior est cognitio, quæ habetur per medium syllogismi demonstratiui, quàm quæ habetur per medium syllogismi dialectici. Sed omnes Beati vident Verbum immediatè per ipsam diuinam essentiam, vt in prima parte dictum est. *Ergo anima Christi non perfectius videt verbum, quàm quælibet alia creatura.

P. p. q. 12. ar. 2.

2 ¶ Præterea, Perfectio visionis non excedit potentiam visiuam. Sed potentia rationalis animæ, qualis est anima Christi, est infra potentiam intellectiuam Angeli: vt patet per Dionysium.* quarto capite Cæl hier. Ergo anima Christi non perfectius videt verbum, quàm Angeli.

Ca. 4. & me di. illim.

3 ¶ Præterea, Deus in infinitū perfectius videt Verbum suum quàm anima. Sunt ergo infiniti gradus medij possibiles, inter modum, quo Deus videt verbum suum, & inter modum, quo anima Christi videt ipsum. Ergo non est asserendum quòd anima Christi perfectius videat Verbum vel essentiam diuinam, quàm quælibet alia creatura.

¶ SED CONTRA est, quòd Apost. dicit ad Ephe. 1. quòd Deus constituit Christum ad dexteram suam in cœlestibus, supra omnem principatum & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomē quod nominatur, non solum in hoc seculo, sed etiam videt

Universidad de Deusto
Biblioteca

videt Deum Angelus, quàm homo. Et meritò, quia visus acutior melius videt quà m visus minus acutus, cæteris paribus. & ex hoc vlterius sequitur, q si verbū Dei assumpsisset in vnitatē personalem angelicā aliquam naturam cū lumine gloriæ æquali illi, quod anima Christi de facto habet, Angelus ille perfectius videret diuinam essentiam, quàm modò videat anima Christi.

Num absolutè dari gradus possit maior gratia Christi, & visionis beatæ, seu luminis gloriæ.

¶ *Num absolutè dari gradus possit maior gratia Christi, & visionis beatæ, seu luminis gloriæ.*

¶ In responsione ad tertium circa illa verba, licet absolutè considerando possit esse aliquis gradus sublimior secūdum infinitatem diuinæ potentiæ, dubium occurrit, Quonam pacto stat cum supradictis, quòd gratia animæ Christi est in summo simpliciter, ita quod non est dabilis maior gratia habitualis illa, quia est in summo. Simile siquidem indiciū est de lumine gloriæ, quod est ipsa gratia consummata formaliter vel causaliter. Si enim lumen gloriæ est in anima Christi, in summo impossibile est secundū quancunque potentiam inueniri gradum sublimiorem: sicut non potest inueniri sublimior gradus coloris, quàm sit color in summo: esset enim implicare contradictoria simul, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quum in litera non dicatur, quòd posset esse sublimior gradus luminis gloriæ, nec visionis diuinæ, sed sublimior gradus sine additione aliqua, nullam habet litera difficultatem, quum de facto multi sint gradus perfectiores gradu diuinæ visionis (scilicet gradus substantiæ: quum quælibet substantia sit sublimior simpliciter quolibet accidente, sed hæc responsio dissonat à litera, quæ gradum sublimiorem possibilem dicit secundum infinitatem diuinæ potentiæ: per hoc nanque manifestè significauit, quòd de sublimiori, de potentia non ordinaria, sed de potētia absolutè loquitur. Et contextus ipse planè intellectus sonat, quòd loquitur de sublimiori gradu diuinæ visionis, de cuius altitudine tractatur. Vnde & propter sensum plani cōtextus, & propter attributum sublimiorem gradum infinitati diuinæ potētiæ, aliter respondetur. Eteñ dicendo quòd litera loquitur de sublimiori gradu diuinæ visionis: verūm quia diuina visio gradualiter vel ex parte luminis gloriæ, vel ex parte naturæ intellectiuæ, diuersimodè assignatur sublimior gradus diuinæ visionis. Primò nanq; sublimatur diuina visio ex lumine gloriæ sublimioris speciei: ita quòd lumen gloriæ ponatur genus ad speciem vnam luminis gloriæ, inuenti de facto in Christo, & in aliis beatis, & aliam vel alias species luminis gloriæ possibiles fieri. Sed hæc positio diuinat, nec habet vn de formalem seu specificam differentiam inter lumina gloriæ ostendat: quū sit vnum obiectum formale absque mediō. nec varietur specie ex receptiuis, vt patet ex hoc, quod eiusdem speciei est in Angelis & hominibus.

Quæstio.

B. 4.16.

P. p. q. 12. art. 4.

q. 7. ar. 12.

CONCLVSIO.

¶ *Anima Christi, cum perfectissimè coniuncta fuerit verbo Dei, cæteris quoque creaturis diuinam essentiam perfectius & clarius intuetur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd visio diuinæ essentiæ conuenit omnibus Beatis, secundum participationem d luminis deriuati in eos à fonte Verbi Dei: secundum illud Eccles. 1. Fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis. Huic autem verbo Dei propinquius coniungitur anima Christi, quæ est vnita Verbo in persona, quàm quæuis alia creatura. Et ideo plenius recipit influentiam luminis, in quo Deus videtur ab ipso Verbo, quàm quæcunque alia creatura. Et ideo præ cæteris creaturis perfectius videt ipsam primam veritatem, quæ est Dei essentia. Vnde dicitur Ioannis 1. Vidimus gloriam eius, quasi Vnigeniti à Patre, plenum non solum gratiæ, sed etiam veritatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd perfectio cognitionis, quantum est ex parte cogniti, attenditur secundum medium, sed quantum est ex parte cognoscentis, attenditur secundum potentiam vel habitum. Et inde est, quòd etiam inter homines per vnum medium, vnus perfectius cognoscit aliquam conclusionem, quàm alius. Et per hunc modum anima Christi, quæ abundantiori repletur lumine, perfectius cognoscit diuinam essentiam, quam alij beati: licet omnes ipsam Dei essentiam videant per seipsam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd visio diuinæ essentiæ excedit naturalem potentiam cuiuslibet creaturæ: vt in Prima parte * dictum est. Et ideo gradus in ipso attenduntur magis secundum ordinem gratiæ, in quo Christus est excellentissimus, quàm secundum ordinem naturæ, secundum quem natura Angelica præfertur humanæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est. * de gratia, quòd non potest esse maior gratia quàm gratia Christi, per respectū ad vnionem Verbi: idem etiam dicendum est & de perfectione diuinæ visionis, licet absolutè considerando, possit esse aliquis gradus altior sublimiorque secundum infinitatem diuinæ potentiæ.

QVAESTIO VNDECIMA, DE SCIENTIA INDITA, vel infusa animæ Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de scientia indita vel infusa animæ Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm secundū hanc scientiam Christus sciat omnia.

¶ Secundò, vtrùm hac scientia vti potuerit in futuro. Sed in illa cælesti gloria tantò aliquis est superior, quantò perfectius cognoscit Deum. Ergo anima Christi perfectius vixit beatæ, seu luminis gloriæ.

¶ Secundò itaque sublimatur diuinæ visionis gradus ex augmento in infinitum luminis gloriæ: ita quòd à formis terminabilibus ad summū excipitur lumē gloriæ, quod est tale, quod quocunque lumine gloriæ posito, adhuc potest poni maius. Et in Christo est lumen gloriæ in summo, secūdū Dei potentiā ordinatam: non secundū Dei potentiā absolutè, secundum quam potest quocunq; posito, semper poni maius. Et est ratio exceptionis singularis, quia solum lumē gloriæ est qualitas propria cœlestis patriæ. Reliquæ namque qualitates supernaturales, aut sunt viæ, vt fides, aut sunt communes viæ & patriæ, vt charitas. Sed huic positioni obstat quia secundum hoc maiori lumini gloriæ non responderet maior charitas in patria. Ac per hoc non quanto aliquis perfectius videret, tanto maiorē charitatem haberet, quia charitas ponitur in summo simpliciter in Christo: & sic lumen gloriæ posset poni maius, & charitas non posset poni maior.

¶ Relinquitur igitur, quòd alio modo sublimior gradus diuinæ visionis intelligatur pro sublimitate scilicet ex parte naturæ intellectiuæ: quia scilicet si ad æquale lumen gloriæ, Angelus assumeretur à verbo Dei in vnitatem personæ, Angelus ille perfectius videret Deum, quàm anima Christi, & esset sublimior visionis diuinæ gradus, non ex sublimiori lumine, aut gradu luminis, sed ex sublimitate intellectus illuminati, qualiter. Et tertius, si Deus assumeret sublimiorem Angelum in vnitatem personæ cum æquali lumine gloriæ, perfectius iste videret Deum quàm Christus, & prior Angelus: & iterum si alium sublimiorem, & sic deinceps assumeret, cum æquali lumine, semper sublimior perfectius videret. Et sic secundum infinitatem diuinæ potentiæ, infinitus gradus visionis diuinæ mediant inter perfectissimam visionem animæ Christi, & visionem, quæ Deus seipsum videt. Et quia hæc responsio abante dictis nō diffonat, & clara est absque ambiguitatibus, ideo amplectenda est.

Proced. q. 1.

¶ *Super Quæstionis vndecimæ Articulum primum.*

TItulus articuli clarus est, intelligitur quippe vt sonat.

¶ In corpore est vnica conclusio: anima Christi per scientiam inditam nouit omnia, excepta diuina essentia: Probatur. Conueniens fuit, vt anima Christi esset omnino perfecta, ita vt eius cognitionis potentialitas fuerit reducta ad actum: sed in illa est potentia naturalis ad cognoscendum per humanas scientias nota, & potentia obedientiæ ad sciendum omnia, quæ reuelantur à Deo hominibus: ergo vtraque eius potentia est reducta ad actum: & consequenter omnia nouit per scientiam inditam, excepta essentia diuina. Hic est processus literæ.

¶ In quo primò recolendum est ex supra dictis in 2. 1. q. 9. quòd nō intelligitur dicere, quòd omnis potentia obedientiæ in Christi anima sit reducta ad actum: quum potentia obedientiæ in qualibet creatura inexplebilis sit: quia secundū ordinem ad id quod potest in creatura facere Deus attenditur. Sed intelligitur quod omnis potētia obedientiæ ad actū naturæ animæ proportionata, ex reducta ad actum: constat autē quod cognoscere per reuelationes, est actus naturæ animæ, in statu tam viæ quā patriæ locatæ proportionatus, imò debitus: vt patet de reuelationibus necessariis, & factis Ecclesiæ tam triumphanti, quàm militanti. Et si quis diceret potentiam hanc esse quidem respectu animæ humanæ, absolutè potentiam obedientiæ: respectu verò eiusdem in vtroque statu esse naturalem (vtpote naturali concomitantia consequentem statum) non abeiaret. Vnde quum Christus fuerit verus viator & comprehensor, simul, optimè de ipsius anima infertur, quòd vtraque illius potentia reducta est ad actum. Adnerte secundò, quod ideo essentiæ diuinæ cognitio excepta est: quia nō cognoscitur naturaliter, nec per reuelationem. Et intelligo Reuelationis nomine quencunq; influxū speciei eiusdem quæ intelligibilis, & per cognitionem diuinæ essentiæ, non quencunq; cognitionem, sed visionem illius. Nouit siquidem anima Christi per scientiam inditam, diuinam naturam multò magis, quàm quicunque Philosophus, imò quàm anima separata, imò quàm Angeli naturali cognitione: quoniam clara reuelatione nouit Deum esse trinum in personis, & alia huiusmodi spectantia ad gratiæ ordinem: quæ Angelorum naturalem cognitionem excedunt. Sed quia per eam non videbat diuinam essentiam, quam per scientiam beatam videbat: ideo excepta est cognitio diuinæ essentiæ à scientia indita. Sola autem essentia diuina excepta est: quia reliqua omnia aut ad naturalem, aut ad reuelatam cognitionem spectant: quum etiam Angeli ipsi per reuelationem, hoc est, per infusas species, ab anima nostra separata cognoscantur.

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli nota primò, quòd cùm dicitur animam separatam cognoscere substantias separatas per seipsas: non est sensus, quòd intelligantur per proprias substantias: vt species intelligibiles ab anima separata: sed est sensus, quòd per seipsas, hoc est, per proprias species intelligibiles, & non per species rerum sensibilium (vt modo fit, intelligentur: sicut color dicitur videri per seipsum, quando per propriam speciem videtur. Patet autem hunc esse sensum intentum, ex hoc quòd ad primam partem se remittit: vbi in articulo secundo quæstionis octuagesimæ nonæ determinatum est, animam separatam cognoscere substantias separatas, per species diuinitus sibi influxas.

¶ Nota secundo, quòd quum de anima Christi dicitur, quòd cognouit substantias separatas per modum, quo cognoscit illas anima separata communicatio hæc in modo cognoscendi intelligitur solùm quo ad substantialitatem modi cognoscendi, & non quo ad perfectionem: hoc est, quòd anima Christi communicat cum anima separata in hoc, quòd vtraque cognoscit substantias separatas per species influxas à Deo. Sed anima Christi tali modo cognoscens, perfectè & distinctè cognouit substantias separatas, vt in quarto articulo infrà patet. anima verò separata imperfectè nouit substantias separatas, vt in prima parte patet. Et propterea in litera hæc dicitur, quòd anima separata aliqualiter nouit substantias separatas, & non dicitur absolutè, quòd nouit illas.

Num Christus, & qua cognitione singularia nouit.

¶ *Num Christus, & qua cognitione singularia nouit.*

¶ In responsione ad tertium, circa cognitionem singularium omnium, triplex dubium occurrit. Primum ex Scoto in tertio Sententiarum distin. 14. quæstione tertia, vbi infert quòd si in Christo ponitur cognitio abstractiua omnium singularium, concedendum est, cuiuslibet singularis esse propriam speciem in intellectu Christi: & consequenter duo alia, hoc est, & plures species eiusdem speciei simul in eodem, & infinitas species infinitorum singularium possibilium.

¶ Secundum dubium est etiam ex Scoto, ibidem probante, quòd in Christo non fuit cognitio intuitiua per species infusas omnium singularium quæ sunt, fuerunt, & erunt, tum quia species infusa repræsentat obiectum, vt abstrahit ab actuali existentia, quia eodem modo repræsentat obiectum, siue existat, siue non existat: ac per hoc non est ratio cognoscendi existens, vt existens, tum quia veritates cognoscibiles cognitione intuitiua, sunt veritates contingentes, quæ non possunt cognosci per quascunq; species innatas: quia ex cognitione terminorum contingentium non potest cognosci veritas complexorum contingentium de illis terminis: quia illarum complexionum veritas non includitur in illis terminis, quemadmodum veritas necessaria complexionis scibilis clauditur in extremis.

¶ Tertiū dubiū est, quia ex ratione literæ male videtur concludi in anima Christi per scientiā infusam notitia omniū singulariū: quia ex plenitudine prudentiæ in anima Christi nō habetur cognitio omniū singularium, sed agibilium tantùm: quum prudētia sit ratio agibilium, extra agibilia autem sunt

& singularia factibilia (quæ spectant ad artem) & singularia nec agibilia nec factibilia, vt singularia speculabilium, vt sunt singularia arenæ, seminum, animalium, & huiusmodi.

¶ Ad euidentiam horum sciendum est, quòd species intelligibiles infusæ non per accidens, sed ex suo genere, non solum sunt alterius rationis à speciebus acquisitis: quia habent aliud obiectum formale (vt contingit inter species innatas Angelis & acquisitas à nobis) sed sunt longè altius ac altioris ordinis: quia sic sunt similitudines naturæ, puta leoninæ, quod repræsentant ea, in quacunque dispositione accidentali subsit: ita quòd per vnam speciem potest intelligi* cognoscere quid ditatiuè leonem, & omnia eius indiuidua, secundum indiuiduales conditiones, & intueri leones omnes actu existentes.

D. 190.

P. p. q. 9. ar. 1.

¶ Nec hoc est mirabile, ita quod sit incredibile, sed ratione fultum: quia scilicet huiusmodi species sunt exemplatæ à diuina essentia; quæ vna existens est similitudo, ita cuiusque proprię, vt nihil in quocunque præterintuatur sit ratio præsentium, & futurorum: vt Tullius dicit sua Rhetorica.* Quia igitur Christus habuit plenitudinem prudentiæ secundum donum consilij, consequens est quòd cognouerit omnia singularia à præsentia, præterita, & futura.

Lib. 6. c. 7. cir. fi. to. 5.

Lib. 2 de inuentione in fol. 4. ante fi. libri. D. 1217.

¶ Ad secundum dicendum, quòd humana anima in statu huius vitæ, quo quodammodo est ad corpus obligata, vt sine phantasmatę intelligere non possit, non potest intelligere substantias separatas. Sed post statum huius vitæ, anima separata poterit aliqualiter substantias separatas per seipsas cognoscere: vt in Prima parte dictum est.* Et hoc præcipuè manifestum est circa animas Beatorum. Christus autem ante passionem non solùm fuit viator, sed etiam comprehensor: vnde anima eius poterat cognoscere substantias separatas, per modum quo cognoscit anima separata.

P. p. q. 9. ar. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cognitio singularium non pertinet ad perfectionem animæ intellectiuæ secundum cognitionem speculatiuam. Pertinet tamē ad perfectionem eius secundum cognitionem practicam, quæ non perficitur absque cognitione singularium, in quibus est operatio: vt dicitur in sexto Ethic.* Vnde ad prudentiam requiritur memoria præteritorum, cognitio præsentium, & prouidentia futurorum: vt Tullius dicit sua Rhetorica.* Quia igitur Christus habuit plenitudinem prudentiæ secundum donum consilij, consequens est quòd cognouerit omnia singularia à præsentia, præterita, & futura.

Lib. 6. c. 7. cir. fi. to. 5.

Lib. 2 de inuentione in fol. 4. ante fi. libri. D. 1217.

¶ Et ad primam obiectionem respondetur, quòd falsum est, speciem infusam ex suo genere abstrahere necessario ab actuali existentia: nam talis species potest repræsentare naturam, puta leoninam, secundum omnia prædicata quidditatiua, & secundū indiuiduales cōditiones & existentias, quas habet, ac coniuncta in ea accidentia: vtpote exemplata à diuina essentia, vt exēplari talis naturæ sic & sic indiuiduata, ac existentis, & qualificatæ ac quantificatæ.

¶ Ad probationē verò, quia siue existat, siue non, eodem modo repræsentat, respōdetur quòd repræsentare eodē modo cōtingit dupliciter, vel ex parte repræsentati: & sic fallum est quòd eodē modo repræsentet leonē, siue exā stat, siue non: quia existente leone repræsentatur existens, non existente autē non repræsentatur existens. Vel ex parte repræsentantis: & sic verū est quod eodem modo repræsentatiuō enim mutatio fit in specie illa per hoc quòd re præsentat naturam leoninam in hoc nunc de nouo existentem, sed eodē modo se habet ex parte sui, verum ipsa natura leonina in re mutationem patitur.

¶ Et breuiter ita respondetur de istis speciebus in anima Christi: sicut de essentia diuina, vt repræsentat hæc eadem: de qua conitat quòd repræsentat eodem modo ex parte repræsentantis, diuersimodè autem ex parte repræsentati. Et per hæc patet responsio ad secundum obiectionem: quia supponit hoc falsum, scilicet quòd species istæ sint species adæquatæ terminis incomplexis. Nos autem dicimus, quòd species istæ quæ in anima Christi sunt, sunt adeo altioris ordinis, vt imitentur diuinam essentiam, vt repræsentantem veritatem contingentium, & non solum vt repræsentantem naturam quam libet secundum se. Et propterea anima Christi intuitiue perfectè per illas videt præterita, præsentia, & futura.

¶ Ad rertium dubium notandum est, quantū se ipso doctior fuerit Autor hic quoniam in 3. sen. distin. 24. quæstio. 1. art. 3. quæst. 1. & in quæst. de verit. quæst. 20. art. 6. modificans infusam Christo scientiā, exipit ab ea non solum diuinam essentiam, sed singularia, vt cogitationes cordiū, quia non pertinēt hæc ad perfectionem humani intellectus, tam secundum naturę, quām gratię statum. Hic autem perspicatius discernēs intellectus practici perfectionem, à perfectione intellectus speculatiui humani, probat per hanc scientiā animam Christi nosse omnia singularia, præterita, præsentia, & futura: quia pertinēt ad perfectionem intellectus practici. Et vere sic est, non solū de cogitationibus hominum, sed de omnibus singularibus: quia omnia subiecta sunt prouidentiæ Christi in quantum homo, vt patet ex autoritate Apostoli ad Hebræ. 2. & ipsius Domini, Matthæ. vltimo: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Ex plenitudine igitur prudentiæ, non solum monasticæ, sed politicæ, imo regalis, imò monarchicæ totius vniuersi (cuius prudentiæ constat participem esse prouidentiam) rectè concluditur ad perfectionem intellectus practici humani in Christo, etsi non in aliis hominibus, spectare cognitionem omnium

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnium singularium quæ sunt subiecta prouidentiæ suæ. Constat autē ex 1. ad Corinth. 15. Quod omnia sunt Christo homini subiecta, præter eum, qui subiecit sibi omnia, ergo sola essentiæ diuinæ visione excepta, anima Christi per scientiam infusam scit quæcunq; scit Deus scientia visionis, Et per hæc clare patet responsio ad obiecta.

¶ *Super Quæstionis undecimæ Articulum secundum.*

Cōmen. Infra ar. 4 fin. & q. 34. art. 2. ad 3. Et 23. dist. 1. q. 1. art. 2. ad 2. & di. 14. art. 3. q. 2. & 3. cap. Et veri. q. 20. artic. 3. ad 2.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio. Anima Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere absque conuersione ad phantasmata.

Probatur: Conditio animæ comprehensoris est, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat: ergo animæ beatæ ante & post resurrectionem intelligere possunt absque conuersione ad phantasmata: ergo anima Christi potuit intelligere absque conuersione ad phantasmata, Antecedens manifestatur, quia post resurrectionem, ex anima redūdabit gloria ad corpus.

Et prima consequentia probatur: quia indigere conuersione ad phantasmata, est ex hoc, q̄ anima est corpori obligata, & quodam modo ei subiecta, & ab eo dependēs. secunda vero consequentia probatur: quia Christus ante passionem fuit simul viator & comprehensor: comprehensor præcipuè ex parte animę intellectiuæ, viator ex parte corporis.

Annot.

¶ Circa efficaciā istius processus dubiū statim occurrit: quia concesso toto non infertur propositæ quæstionis intenta conclusio. Nam conclusio inferēda est, quod anima Christi potest absq; conuertione ad phantasmata intelligere: secundum scientiam infusam: in litera autem infertur non dicta conclusio, sed absolutè, quòd absque conuersione ad phantasmata anima Christi potuit intelligere.

4. 15. ar. 10

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor solicitus fuit non circa verba, sed circa illud, in quo consistit difficultas. Concurrētibus autem duobus simul ad propositā quæstionem, scilicet potentia intellectiua, & habitu scientiæ infusæ, & cùm ex parte scientiæ ex suo genere infusæ, nulla habeatur ratio vinculi ad phantasmata, quin potius ex hac parte habetur eleuatio supra phantasmata: restat vt tota difficultas ex parte intellectus, qui naturali necessitudine deuinctus, experitur phātasmatibus se teneat, an scilicet naturale vinculum inter intellectum humanum & phantasmata efficiat, vt nō possit etiam infusa vti scientia, nisi conuertendo se ad phantasmata. Et ideo difficultatis huius veritate aperta, monstrando quòd intellectus comprehensorum, ac per hoc animæ Christi non obligatur ad phantasmata, pro constanti & claro dimittum est quid dicendum sit ad quæstum, scilicet quòd potuit secundum infusam scientiam Christi anima intelligere absque conuertione ad phantasmata.

D. 190.

D. 185.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus hac scientia vti potuerit, non conuertendo se ad phantasmata.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non potuerit intelligere secundum hanc scientiam, nisi conuertendo se ad phantasmata. Quia, vt dicitur tertio de Anima, phantasmata comparantur ad animam intellectiuam humanam sicut colores ad visum. Sed potentia visiua Christi non potuit exire in actum, nisi conuertendo se ad colores. Ergo etiam neque anima intellectiua eius potuit aliquid intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

2 ¶ Præterea, Anima Christi est eiusdem naturæ cum animabus nostris: alioquin ipse non esset eiusdem speciei nobiscum: contra id quod Apost, dicit Philip. 2. quòd est in similitudinem hominum factus. Sed anima nostra non potest intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata. Ergo etiam neque anima Christi.

3 ¶ Præterea, Sensus dati sunt homini, vt deseruant intellectui. Si igitur anima Christi intelligere potuit absque conuersione ad phantasmata, quæ per sensus accipiuntur, sequeretur quòd sensus frustra fuissent in anima Christi, quod est incōueniens. Videtur igitur quòd anima Christi non potuerit intelligere nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶ SED CONTRA est quòd anima Christi cognouit quædam quæ per phantasmata cognosci non possunt, scilicet substantias separatas. Potuit igitur intelligere, non conuertendo se ad Phantasmata.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus fuerit viator & comprehensor, per scientiam inditam potuit intelligere, non per conuersionem ad phantasmata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus in statu ante passionem, fuit simul viator & comprehensor: vt infrà magis patebit. * Et præcipuè quidem conditiones viatoris habuit ex parte corporis in quantū fuit passibile: conditiones verò comprehensoris maximè habuit ex parte animæ intellectiuæ. Est autem hæc conditio animæ comprehensoris, vt nullo modo subdator suo corpori, aut ab eo dependeat, sed totaliter ei dominetur. Vnde & post resurrectionem, ex anima gloria redundabit ad corpus. Ex hoc autem anima hominis viatoris indiget d ad phantasmata conuerti, quod est corpori obligata, & quodammodo ei subiecta, & ab eo dependens. Et ideo animę beatæ, & ante resurrectionem & post intelligere possunt absque d conuersione ad phantasmata. Et hoc etiam oportet dicere de anima Christi, quæ plenè habuit facultatem comprehensoris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd similitudo illa, quam Philosophus ponit, non attenditur quantum ad omnia. Manifestum est enim, quòd finis potentiæ visiuæ est cognoscere colores: finis autem potentiæ intellectiuæ non d est cognoscere phantasmata, sed cognoscere species intelligibiles, quas apprehendit à phantasmatibus, & in phantasmatibus secundum statum præsentis vitæ. Est igitur similitudo, quantum ad hoc, ad quod aspicit vtraque potentia: non autem quantum ad hoc, in quod vtriusque potentiæ conditio terminatur. Nihil aūt prohibet secundū diuersos status ex diuersis rē aliquā ad suū finē tēdere: finis tamē proprius alicuius rei semper est vnus. Et ideo licet visus nihil cognoscat absque colore, intellectus tamen secundum aliquem statum potest cognoscere absque phantasmate, sed non absque specie intelligibili.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet anima Christi fuerit eiusdem naturæ cum animabus nostris: habuit tamen aliquem statum, quē animæ nostræ non habent nunc in re, sed solùm in spe, scilicet statum comprehensionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet anima Christi potuerit intelligere, non conuertendo se ad phantasmata: poterat tamen intelligere, se ad phantasmata conuertendo. Et ideo sensus non fuerunt frustra in ipsa, præsertim cū sensus non dentur homini solum ad scientiam intellectiuam, sed etiam ad necessitatem vitæ animalis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit collatiua.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi hāc scientiam non habuerit per modum collationis. Dicit enim Damas. in 3. lib. In Christo non dicimus consilium neque electionem. Non autem remouētur hæc à Christo, nisi inquantum important collationē & discursum. Ergo videtur quòd in Christo non fuerit scientia collatiua vel discursiua.

2 ¶ Præterea, Homo indiget collatione & discursu rationis, ad inquirenda ea, quæ ignorat. Sed anima Christi cognouit omnia, vt suprà dictum est. * Non ergo in ea fuit scientia discursiua vel collatiua.

3 ¶ Præterea, Sciētia animæ Christi se habuit per modum comprehensorum, qui Angelis cō formantur: vt dicitur Matthæi 22. Sed in Angelis non est scientia discursiua seu collatiua: vt patet per Dio. * septimo. cap. de Di. no. Ergo nec etiam in anima Christi fuit scientia discursiua seu collatiua.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus habuit animam rationalem, vt suprà habitum est. * Propria autem operatio animæ rationalis est conferre & discurrere de vno in aliud. Ergo in Christo fuit scientia discursiua vel collatiua.

CONCLVSIO.

¶ Cùm scientia fuerit animæ Christi infusa, qua cùm volebat, vti poterat, non fuit in ipso scientia indita, collatiua seu discursiua, nisi quoad vsum, non autem quoad acquisitionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqua scientia potest esse discursiua vel collatiua dupliciter, vel quo ad acquisitionem, vel quo ad vsum. Prima conclusio est: Scientia infusa animæ Christi non est collatiua secundum acquisitionē. Probatur: quia fuit non per inuestigationem acquisita sed diuinitus indita. Secunda conclusio est: scientia huiusmodi potuit esse collatiua, quantū ad vsum. Probatur: quia poterat, vt sibi placebat, vti illa & manifestatur de facto in Christi discursu Mat. 17. Omnia clara sunt in litera.

¶ Super Quæstionis Vndecimæ Articulū quartum.

TItulus clarus.

¶ In corpore articuli est vnica distinctio bimembris, cum singulis conclusionibus. Distinctio est: Scientia indita animæ Christi potest dupliciter considerari, primo secundum id quod habuit ex causa influente: secundo secundum id quod habuit ex subiecto recipiente. Prima conclusio est: Scientia indita animæ Christi est multò excellentior scientia Angelorum, quantum ad id quod se tenet ex parte Dei influentis, quo ad deo: hoc est multitudinem cognitorū, & certitudinem cognitionis. Probatur: quia lumen spirituālis gratiæ inditum animæ Christi, est multò excellentius, quàm lumen naturaliter inditum naturæ Angelicæ. Secunda conclusio est: Scientia indita animæ Christi, quantum ad id quod se tenet ex parte subiecti recipientis, est infra scientiam angelicam. Manifestatur: quia modus cognoscendi naturalis animæ humanæ est inferior angelico: vt patet ex collatione, & discursu & phātasmate.

¶ Nota hic, quòd formalis differentia inter has duas conditiones scientiæ infusæ animæ Christi, consistit in diuersitate eius, quòd se tenet ex parte gratuiti influxus, & eius quod se tenet ex parte subiecti. Et primus quidem effectus gratuiti influxus vtderetur lumen gratiosè inditum animæ Christi, quod extendens se, & adtor & ad tam excelsum certitudinem parit duos hos effectus: hoc est quod anima Christi per infusam scientiam multo plura cognoscit, quā Angeli (quia scit omnia creata, quæ quandoque sunt) & certius sci, etiā illa, quorum cognitio communis est sibi & Angelis. Primum autem consequens subiectum recipiens, est modus recipiendi scientiam, quia scilicet recipit illam diffusim per species minus vniuersales, quàm sint species angelicæ: hoc enim ex parte subiecti se tenet, & hic effectus ac defectus est essentialis scientia infusæ. Alij aūt effectus, scilicet conferre, discurrere, &c. sunt accidentales: quia possunt adesse & abesse huic scientiæ, & eius vsui. Verum quia manifestiores sunt isti, & ille seruabatur sexto arti. (vbi ex proposito tractandus erat, tanquam proprius habens difficultates) ideo autor horum in litera hac meminit: non tanquam in his consisteret essentialis differentia, sed tanquàm in istis sat esset manifestare defectum scientiæ infusæ ex parte subiecti. Et potes hos effectus collationes, discursus & phantasmatum eleuare, & dicere, licet actualiter discursu aut phantasmate vti, sit accidentale scientiæ infusæ, attamen scientia infusa animæ Christi ex hoc ipso, quod apta nata est compati in suo vsu discursum ac phantasmata, manifestatur posteriori essentialiter consequente, inferior scientia angelica, quæ nec discursum nec phantasma patitur, suo adiuncto.

latiua dupliciter. Vno modo, quantum ad scientiæ acquisitionem: sicut accidit in nobis, qui procedimus ad cognoscendum vnum per aliud, sicut effectus per causas, vel econuerso. Et hoc modo scientia animæ Christi non fuit discursiua vel collatiua: quia hæc scientia, de qua nunc loquimur, fuit sibi diuinitus indita, non per inuestigationem rationis acquisita.

Alio modo potest dici aliqua scientia discursiua vel collatiua, quantum ad vsum: sicut interdum scientes, ex causis concludunt effectus: non vt de nouo addiscant, sed volentes vti scientia, quam iam habent. Et hoc modo scientia animæ Christi poterat esse collatiua & discursiua: poterat enim ex vno aliud concludere, sicut sibi placebat. Sicut Matthæi decimoseptimo, cùm Dominus quæsisset a Petro, à quibus Reges terræ tributum acciperent, à filiis suis, an ab alienis, Petro respondente, quòd ab alienis, concluſit. Ergo liberi sunt filij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd à Christo excluditur consilium, quod est cum dubitatione: & per consequens electio, quæ in sui ratione tale consilium includit. Non autem à Christo excluditur vsus consiliandi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de discursu & collatione, prout ordinantur ad scientiam acquirendam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Beati conformantur Angelis quantum ad dona gratiarum: manet tamen differentia, quæ est secundum naturam. Et ideo vti collatione & discursu, est connaturale animabus Beatorum, non autem d Angelis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm hæc scientia in Christo fuerit maior scientia Angelorum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd huiusmodi scientia in Christo fuerit minor, quàm in Angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. Sed anima humana secundum ordinem naturæ est infra naturam angelicam. Cùm igitur scientia, de qua nunc loquimur, sit indita animæ Christi ad perfectionem ipsius, videtur quòd huiusmodi scientia fuerit infra scientiam, qua perficitur natura angelica.

2 ¶ Præterea, Scientia animæ Christi fuit aliquo modo collatiua & discursiua: quòd non potest dici de scientia angelica. Ergo scientia animæ Christi fuit inferior scientia Angelorum.

3 ¶ Præterea, Quantò aliqua scientia est magis immaterialis, tantò est potior. Sed scientia Angelorū est immaterialior, quàm scientia animæ Christi: quia anima Christi est actus corporis, & habet conuersionē ad phantasmata: quod de Angelis dici non potest. Ergo scientia Angelorum est potior, quàm scientia Christi.

¶ SED CONTRA est, quod Apost. dicit Heb. 2. Eum autem, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum. Ex quo apparet, quòd prōpter solam passionem mortis dicatur Christus ab Angelis minoratus: non ergo propter scientiam.

CONCLVSIO.

¶ Scientia indita vel infusa animæ Christi longè nobilior fuit secundum comparationem ad Deum influentem, quàm scientia Angelorum secundum verò relationem ad rectum suscipiens fuit Angelorum scientia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd scientia indita animæ Christi, potest dupliciter considerari. Vno modo secundum illud, quod habuit à causa influente. alio modo secundum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantum igitur ad primum, scientia indita animæ Christi, fuit multò excellentior, quàm angelorum scientia, & quantum ad multitudinem cognitorum, & quantum ad scientiæ certitudinem: quia lumen spirituālis gratiæ, quod est inditum animæ Christi, est multò excellētius, quàm lumen, quod pertinet ad naturam angelicam. Quantum autem ad secundum, scientia indita animæ Christi, est infra scientiam angelicam, scilicet quantum ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ: qui scilicet est per conuersionem ad phantasmata, & per collationem & discursum. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit habitualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit habitualis scientia. Dictum est * enim, quòd animam Christi decuit maxima perfectio scientiæ. Sed maior est perfectio scientiæ existentis in actu, quàm existentis in potentia vel habitu. Ergo conueniens fuisse videtur, quòd omnia fuerit in actu. Non ergo habuit habitualem scientiam.

2 ¶ Præterea, Cùm habitus ordinetur ad actū, frustra videtur esse habitualis scientia, quæ nunquam in actu reducitur. Cùm autem Christus sciuerit omnia (sicut iam dictum est) * nō potuisset actu omnia illa considerare, vnū post aliud cogitando: quia infinita non est enumerando pertransire. Frustra igitur fuisset in eo quorundam scientia habitualis: quod est inconueniens. Habuit ergo actualem scientiam omnium quæ sciuit, & non habitualem.

3.d.14.art. 1.q.2.& 3. Et veri.q. 20. art. 2. & 9.art.2.

Cap.10 ar.2. Commen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

turale extremum non esset connaturalis, aut sine medio extremis non haberitibus medium, quorum vtrunque à natura ordine exorbitat.

Amor. ¶ In respõsione ad primum aduerte, quod ideo cognitio animæ Christi, quæ videt Verbum, dicitur perfectissima simpliciter quia tã negatiue, q̃ positiue est perfectissima inter oẽs creatas cognitiones. Est nanq; ita perfecta quod nulla est perfectior ipsa: & ipsa est omni alia perfectior, qa non habet parẽ. Scientia aũt ipsius infusa dicitur perfectissima, non simpliciter, quia neutro modo est perfectissima, sed in genere, hoc est in genere cognitionis rerũ in proprio genere. In hoc siquidem genere est perfectissima, & negatiue, qa nulla scientia in proprio genere inuenitur perfectior illa, quã data est animæ Christi: & positiue, quia ipsa est perfectior qualibet alia scientia in proprio genere inuecta, tam in hominibus, quàm in Angelis.

Anno. ¶ In respõsione ad secundũ nota primo, quòd quãm multiplicẽtur potuisset argumento iecondo satisfieri, puta ex parte ipsius habitus, dicẽdo quòd licet nõ possit tali modo, hoc est numerando vnum post aliud exire in actum cognitionis infinitorũ, quæ habitualiter nouit, potest tamen esse in actu cognitionis eorundem alio modo, scilicet simul cognoscendo actu quæcunque per vnam speciem repræsentantem ita quod cognitio sit successiua quo ad numerum specierum intelligibilium, quæ sunt finitæ, & non quo ad numerum cognitum, qui est infinitus. Nec exigit habitualis cognitio infinitorum, vt possit exire in actum tali modo, scilicet numerando vna post aliã: quia non est in potentia ad actum cõsummandũ, sed ad actus inconsummabiles. Malim tamen Autor aliã viã soluere (hoc est ex parte voluntatis, quæ est reductiua habitus de otio in operationem) & docere, quod quia voluntas indeterminate se habet ad infinita, ad hoc determinat intellectum habitualiter cognitiõ, vt voluntas ad quodcunque infinitorũ inuenit habitu vtatur: quod non esset in potestate sua si habualiter cognitio ad infinita se non extẽderet. Quo fit, vt nõ frustra sit infinitas cognitorum habitualiter, licet non omnia actualiter in vsũ cognitionis veniãt, quia ad hoc est necessaria, vt ad quodcunque inuenit applicari possit habit⁹ q̃ loco, tẽpore, negotio, fine, & huiusmodi.

¶ *Super Quæstionis vndecimæ Articulum secundum.*

3 ¶ Præterea, Scientia habitualis est quædam perfectio scientis. Perfectio autem est nobilior perfectibili. Si igitur in anima Christi fuisset aliquis habitus scientiæ creatus, sequeretur quod aliquid creatum esset nobilius, quàm anima Christi. Non igitur in anima Christi fuit scientia habitualis.

¶ SED CONTRA, Scientia Christi, de qua nunc loquimur, vniuoca fuit scientiæ nostræ: sicut & anima eius fuit vnius speciei cum anima nostra. Sed scientia nostra est in genere habitus. Ergo & scientia Christi fuit habitualis.

CONCLVSIO.

¶ Cùm scientia Christi fuerit vnius rationis cum scientia nostra, & ea vti potuerit cùm volebat, necessariò fuit habitualis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est *, modus huius scientiæ indutæ animæ Christi fuit conueniens ipsi subiecto recipienti: nam receptum est in recipiente per modum recipientis. Est autem hic modus connaturalis animæ humanæ, vt quandoque sit intelligens actu, quandoque in potentia, medium autem inter puram potentiam & actum complerum, est habitus: eiusdem autem generis est medium & extrema: & sic patet quòd modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat scientiam per modum habitus. Et ideo dicendum est, quòd scientia indita animæ Christi fuit habitualis, & poterat ea vti quando volebat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in anima Christi fuit duplex cognitio, & vtraque suo modo perfectissima. Vna quidem excedens modum naturæ humanæ: qua scilicet vidit Dei essentiam, & alias ipsa: & hæc fuit perfectissima simpliciter: & talis cognitio non fuit habitualis, sed actualis respectu omnium, quæ hoc modo cognouit. Alia autem cognitio fuit in Christo secundum modum proportionatum humanæ naturæ: prout scilicet cognouit res per species sibi diuinitus inditas, de qua cognitione nunc loquimur. Et hæc cognitio non fuit simpliciter perfectissima: sed perfectissima in genere humanæ cognitionis: vnde non oportuit, quod esset semper in actu.

¶ Ad secundum dicendum, quòd habitus reducitur in actum ad imperium voluntatis: nam habitus est, quo quis agit, cùm voluerit. Voluntas autem indeterminate se habet ad infinita. Nec tamen hoc est frustra, licet non in omnia actualiter tendat, dummodo tendat actualiter in id, quod conuenit loco & tempori: & ideo etiam habitus non est frustra, licet non omnia reducantur in actum, quæ habitui subiacent, dummodo reducatur in actum id, quod congruit ad debitum finem voluntatis, secundum exigentiam negotiorum & temporis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd bonum, sicut & ens, dupliciter dicitur. Vno modo simpliciter: & sic bonum & ens dicitur substantia, quæ in suo esse & sua bonitate subsistit. Alio modo dicitur ens & bonum secundum quid: & hoc modo dicitur ens & bonum accidens: non quia ipsum habeat esse & bonitatem, sed quia eius subiectum est ens & bonum. Sic igitur scientia habitualis non est simpliciter melior, aut dignior, quàm anima Christi, sed

secundum quid: cùm tota bonitas habitualis scientiæ cedat in bonitatem subiecti.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit distincta per diuersos habitus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in anima Christi non fuerit nisi vnus habitus scientiæ. Quantò enim scientia est perfectior, tantò est magis vnita: vnde & Angeli superiores per formas magis vniuersales cognoscunt, vt in Prima parte dictum est. * Sed scientia Christi fuit perfectissima: ergo fuit maximè vna. Non ergo fuit distincta per plures habitus.

2 ¶ Præterea, Fides nostra deriuatur à scientia Christi: vnde dicitur Hebræorum duodecimo. Aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum. Sed vnus est habitus fidei de omnibus credibilibus: vt in Secunda parte dictum est. * Ergo multò magis in Christo non fuit nisi vnus habitus scientiæ.

3 ¶ Præterea, Scientiæ distinguuntur secundum diuersas rationes scibilium. Sed anima Christi omnia scibilia cognouit secundum vnam rationem, scilicet secundum lumen diuinitus infusum. Ergo in Christo fuit tantum vnus habitus scientiæ.

¶ SED CONTRA est, quod Zachariæ tertio dicitur, quòd super lapidem vnum, id est Christum sunt septem oculi. Per oculum autem scientia intelligitur. Ergo videtur quòd in Christo fuerint plures habitus scientiæ.

CONCLVSIO.

¶ Scientia indita animæ Christi distincta fuit in diuersos habitus, secundum varia scibilium genera.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, * scientia indita animæ Christi habuit modum connaturalem animæ humanæ. Est autem connaturale animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quàm Angeli: ita scilicet, quòd diuersas naturas specificas, per diuersas species intelligibiles cognoscat. Ex hoc autem contingit quòd in nobis sint diuersi habitus scientiarum, qua sunt diuersa scibilium genera: inquantum scilicet, ea quæ reducuntur in vnum genus, eodem habitu scientiæ cognoscuntur. Sicut dicitur in primo Posteriorum * quòd vna scientia est, quæ est vnius generis subiecti. Et ideo scientia indita animæ Christi, fuit⁹ distincta secundum diuersos habitus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * scientia animæ Christi est perfectissima, & excedens Angelorum scientiam, quantum ad id quod consideratur in ea ex parte Dei influentis: est tamen infra scientiam angelicam, quantum ad modum recipientis. Et ad huiusmodi modum pertinet quòd scientia illa per multos habitus distinguatur, quasi per species magis particulares existens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fides nostra innititur primæ veritati: & ideo Christus est autor fidei nostræ secundum diuinam scientiam, quæ est simpliciter vna.

¶ Ad tertium dicendum, quòd lumen diuinum

sent. dist. 14. quæst. vlt. volente, quòd species intelligibiles infusæ animæ Christi fuerunt perfectissimæ: quia sicut ponitur animæ Christi collatam gratiam summam possibilem creaturæ: ita probabile est infusas esse sibi species perfectissimas, & nobilissimas, per quas perfectissimè nouit habitualiter res cognitione abstractiua.

¶ Ad hoc dicitur, quòd proportionalis similitudo assumpta est falsa. Ad cuius euidentiam sciendũ est, quòd dono gratiæ respondet directè donum gloriæ: & consequenter sicut animæ Christi collata ponitur summa gratia ita collata est summa gloria, ad quam spectat cognitio beata, & nõ cognitio infusa de qua est quæstio. Vnde quia cognitio infusa non respõdet gratiæ, consequens est, vt male assumpta sit similitudo proportionalis: vt sicut ponitur, summum habere gratiam, ita ponendũ est habere summas species infusas. Et si quæratur, cur gratia, gloria, & visio beata nõ modificantur & articulantur iuxta modum naturalem animæ humanæ, sciẽtiam autem infusam modificari ponitur in litera ad naturalem modũ animæ humanæ, & ideo species eius intelligibiles esse minus vniuersales, ac per hoc minus perfectas, quàm species angelorum, respondendum est ex responsione ad primum in art. præcedenti, quòd visio beata, & huiusmodi, sunt de ordine connaturaliũ soli diuinæ naturæ, ac per hoc ita per excedentiũ modum cuiuscunq; naturæ creatæ. Et propterea non articulantur aut modificantur ex modo naturali animæ vel Angeli. Scientia autem infusa est de ordine connaturaliũ creaturis, scilicet Angelis & animabus nostris in statu separationis: ac per hoc est de ordine proportionatorũ modo humanæ naturæ: & propterea meritò ponitur ipsam modificari & de articulari, iuxta connaturalem modum humanæ naturæ ac per hoc vt in litera dicitur, ponitur, species ipsius esse minus vniuersales & imperfectio res, quàm sint species angelicæ. Cùm qua tamen imperfectione specierũ stat, quòd scientia infusa animæ Christi, quo ad euidẽtiam, certitudinem multitudinemque cognitorum sit perfectior sciẽtia angelica, propter excellentius lumen: vt prædictum est.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli 6. nota quòd sicut Aristoteles posuit, ad intellectionem nostram concurrere tria, scilicet obiectum in sua specie intelligibili, & intellectum possibilem elicientem intellectionem, & lumen intellectus agentis, quo clarent immediatè principia, & illis mediantibus reliqua (concurrere enim intellectum agentem non solùm ad generationem specierum intelligibilium, sed etiam ad faciendã euidentiam cognitorum ex eo patet, quod ipse, vt inquit Auerrois in proœmio de Anima, est causa primarum propositionum procul dubio quo ad euidentiam, & consequenter reliquarum, mediantibus illis primis) ita proportionabiliter Autor ponens scientiam altioris ordinis in anima humana posuit species altioris ordinis & lumen altioris ordinis, sub quo clarè cognoscantur ea quæ per species infusas repræsentantur. Et propterea vt in litera dicitur, illud lumen commune est omnibus reuelatis, sicut lumen intellectus agentis: & est medium, sub quo, species autem intelligibilis est medium in quo res repræsentatur.

¶ Super Quæstionis duodecimæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: Anima Christi per scientiam acquisitam scibilia illa, quæ possunt per actionem intellectus agẽtis sciri. Probatur ex proportionali similitudine inter scientiã infusam respectu intellectus possibilis, & acquisitã respectu intellectus agentis: nam sicut illa ponitur propter perfectionem potentiæ intellectus possibilis, ita ista propter conuenientiam potentiæ actiuæ intellectus agentis. Et ideo sicut illa se extendit ad omnia, ad quæ se extendit possibilis intellectus potentia, ita ista est ad omnia quæ potest intellectus agens facere.

¶ In responsione ad primum & secundum simul dubium ex Durando in 3. sent. dist. 14. quæst. 3. occurrit, arguente directè contra vtramque responsionem. Primo, contra secundam, dicens, q̃ ex visione corporum cælestiũ nullus potest comprehendere virtutes eorum, sed potius experiẽtia effectuum. Deinde cõtra primã dicẽs, quod experientia non parit scientiam nisi rerum experta rum & consimiliũ secundum species: quoniam sic ex multis sensibus fit memoria, & inde experimentum, & inde vniuersale: quod est principium artis & scientiæ (vt dicitur in proœmio Meta. primo non ergo ex quibuslibet experiis Christus venit in notitiam omnium: vt in litera dicitur.

¶ Ad primum horum dicitur, quòd Durandus voluit esse cæcus. nam in litera non dicitur, q̃ ex sola visione corporali corporum cælestiũ Christus comprehenderit cælestia: sed expresse præmittitur in hac ipsa responsione ad secundum ibi. Per modum prædictum, scilicet per experientiam: & subditur statim exemplariter. Sicut videndo, &c. Est ergo sermo literæ de visione experimentali, & nõ de visione absolutè.

¶ Ad secundum dicendum, quod licet sensibus corporalibus Christi non fuerint subiecta omnia sensibilia: fuerunt tamen sensibus eius subiecta aliqua sensibilia, ex quibus propter excellentissimam vim rationis eius potuit in aliorum notitiam deuenire per modum prædictum: * sicut videndo corpora cælestia, potuit comprehendere eorum virtutes, & effectus, quos habent in istis inferioribus, qui eius sensibus non subiacebant. Et eadem ratione ex quibuscunque aliis, in aliorum notitiam deuenire potuit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum istam scientiam anima Christi non simpliciter cognouit omnia, sed illa omnia, quæ per lumen intellectus agentis homini sunt cognoscibilia. Vnde per hanc scientiam non cognouit essentiam substantiarum separatarũ, nec etiam singularia præterita, præsentia, & futura, quæ tamen cognouit per scientiam⁹ inditam: vt suprà dictum est. *

Aucto. 3. sent. dist. 14. quæst. 3.

Q. 9. art. 4.

Libro 3. de Anima tex. 18. com. 21.

D. 12. 18.

In corp. art.

D. 12. 7. In corp. art. & q. præt. & q. 9. art. 3. & 4.

experientia quarundam aliarum. Et ratio assignatur: quia ex virtute luminis possibilis homo procedere, &c.

¶ Et scito quòd tota difficultas nostra consistit in comprehendẽdo substantiam vnam inferiorem: quoniam illa comprehensa, facile reliquæ comprehenderentur. Et similiter in comprehendendo vnum corpus cælestẽ, vno enim comprehenso, facile omnia cõprehenderentur ab excellentissimo ingenio, quale fuit illud animæ Christi. Non est autem impossibile tali ingenio comprehendere vnum corpus cælestẽ, & vnum mixtum perfectum, puta hominem, non est igitur impossibile, quòd omnia quæ possunt virtute intellectus agentis cognosci, cognouerit per inuentionem.

¶ At siquis dixerit, sensibus Christi omnia singularia opportuna ad perfectam per inuentionem scientiam omnium naturali ratione cognoscibilium oblata esse Angelorum ministerio supplente, non aberraret: quoniam si (Euangelista testante) esurienti Christo Angeli cibum corporalem ministrauerunt. Mat. 4. multo magis rationabile est, vt indigenti Christo spirituali cibo scientiæ acquisitæ ministrauerint Angeli singularia opportuna, ex quibus ipse suo ingenio adinueniret scientiam. Hoc enim nullum inconueniẽs habet annexum: nec est miraculum voluntatis fictum, sed super simili & minus necessario expresso in Euangelio fundatum, & propterea vt rationabile amplectendum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis duodecimæ Articulum secundum.*

Comment. Super q. 7. art. 12. ad 3. & infra q. 15. art. 8. Et 3 dist. 13. lit. in fi. & dist. 14. art. 3. q. 5. Et Verit. q. 20. art. 6. ad 3. Et opusc. 3. ca. 223. Et 10. 1. lec. 27. col. 1. fi. Et Heb. 5. col. 6. Art. præc. lib 3. t. 21. orthod. fid. paulo à princip. Lib. de incar. domini sect. cap. 7. med. tomo 2.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vna fiunt. Primò ponitur distinctio bimembris. Duplex est profectus scientiæ, alter secundum ipsius essentiam, alter secundum effectum.

Secundo respondetur quæsito iuxta secundum membrum, Christus profecit secundum effectum in scientia, gratia, sicut & ætate. Probatur: quia in 2da ætatis augmentum maiora opera faciebat, quæ maiorem scientiam & gratiam demonstrabant. Tertiò respondetur quæsito iuxta primum membrū, quo ad quadruplicem Christi scientiā, scilicet infusam, beatā, diuinam, & acquisitam. Et de tribus primis quidem negatiuè: scilicet quòd Christus non profecit. De acquisita verò recitatur prius aliorum & sua olim opinio, qd non est augmentata secundum se, sed secundū experientiam: hoc est conuersionem seu applicationem illius ad phantasmata, quæ ex sensibus & experientiis ab extra veniebant. Deinde repetitur propria nunc opinio: quòd acquisita secundum essentiā aucta fuit: quia inconueniens videtur, deesse Christo aliquam intelligibilē actionem. Vbi nota & modestiam Autoris quòd opinantis personam induit, dum ait, Inconueniens videtur: & explanationem supradictorum de operatione intellectus agentis, quòd scilicet de principali illi⁹ operatione, cuius priuatione otiosius seu frustra ponere tur, fuit sermo.

¶ *Super Quæstionis duodecimæ Articulum tertium.*

Comment.

TItulus clarus.

¶ In corpore articuli vna est conclusio responsiua quæsito negatiuè: Christus nihil ab homine didicit. Probatur: Primum moueās in quolibet genere, non mouetur illa specie motus: Christus est primus doctor hominū omnium: ergo non docetur ab aliquo homine. Maior manifestatur in primo alterante. Minor autoritate Domini. Ioan. 13.

P p. 9. 14. art. 15.

3. sent. dist. 14. q. 3. artic. 3.

B. 1218.

D. 1099.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm Christus in hac scientia profecerit.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd secundum hanc scientiam Christus non profecerit. Sicut enim secundum scientiam beatitudinis & secundum scientiam infusam Christus cognouit omma: ita & secundum hanc scientiā acquisitam, vt ex dictis patet. * Sed secundum illas scientias non profecit: ergo nec secundū istam.

2 ¶ Præterea, Proficere est imperfecti: quia perfectum additionem non recipit. Sed in Christo non est ponere scientiā imperfectam. Ergo secundum hanc scientiam Christus non profecit.

3 ¶ Præterea, Damasc. dicit. * Qui proficere dicunt Christum sapientia & gratia, vt additamentum sensus suscipientem, non venerantur vnionem, quæ est secundum hypostasim. Sed impium est, illam vpionem non venerari, Ergo impium est, dicere, quòd scientia eius additamentum acceperit.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 2. quòd Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia, apud Deum & homines. Et Ambrof. * dicit quòd proficiebat secundum sapientiam humanam. Humana autem sapientia est, quæ humano modo acquiritur, scilicet per lumen intellectus agentis. Ergo Christus secundum hanc scientiam profecit.

CONCLVSIO.

¶ *Profecit Christus in scientia & gratia, sicut ætate, non quidem essentialiter, sed effectiuè siue significatiuè & secundum experientiam.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est profectus scientiæ. Vnus quidem secundum essentiam: prout scilicet ipse habitus scientiæ augetur. Alius autem secundum effectum: puta si aliquis secundum eundem & æqualem scientiæ habitum, primò minora aliis demonstret, & postea maiora & subtiliora. Hoc autem secundo modo manifestum est, quòd Christus in scientia & gratia profecit, sicut & in ætate: quia scilicet secundum augmentū ætatis opera maiora faciebat, quæ scilicet maiorem scientiam & gratiam demonstrabant. Sed quantum ad ipsum habitum scientiæ, manifestum est quòd habitus scientiæ infusæ in eo non est augmentatus, cùm à principio plenariè fuerit sibi omnium scientia infusa: & multò minus scientia beata in eo augeri potuit. De scientia enim diuina quod non posset augeri, suprà in prima parte dictum est. * Si igitur præter habitum scientiæ infusum, non fit in anima Christi aliquis habitus scientiæ acquisitæ (vt quibusdam videtur, * & mihi aliquando visum est) nulla scientia in Christo augmentata fuit secundum essentiam, sed solùm per experientiam, id est conuersionem speciei rum intelligibilium, inditarum ad phantasmata. Et secundum hoc dicunt, quòd scientia Christi profecit secundum experientiam: conuertendo scilicet species intelligibiles inditas ad ea quæ de nouo per sensum accepit. Sed quia inconueniens videtur quòd aliqua naturalis actio intelligibilis, Christo deesset, cùm extrahere species intelligibiles à phantasmatibus, sit quædam naturalis actio hominis secundum intellectum agentem, conueniens videtur hanc d etiam actionem in Christo ponere. Et ex hoc sequitur, quòd in anima Christi aliquis habitus scientiæ fuerit, qui per huiusmodi abstractionem specierum potuerit daugmentari: ex hoc scilicet, quòd intellectus agens post primas species intelligibiles abstractas à phantasmatibus poterat etiā alias & alias abstrahere.

D. 1099.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tam scientia infusa animæ Christi, quàm scientia beata, fuit effectus agentis infinitæ virtutis, qui potest simul totum operari: & ita in neutra scientia Christus profecit, sed à principio eam perfectam habuit. Sed scientia acquisita causatur ab intellectu agente, qui non simul totum operatur, sed successiuè. Et ideo secundum hanc scientiam Christus non à principio sciuit omnia, sed paulatim, & post aliquod tempus, scilicet in perfecta ætate. Quod patet ex hoc, quod Euangelista simul dicit eum profecisse scientia & ætate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc etiam scientia semper fuit perfecta secundum tempus: licet non semper fuerit perfecta simpliciter & secundum naturam. Et ideo potuit habere augmentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum Damas. * intelligitur quantum ad illos, qui dicunt simpliciter fuisse factam additionem scientiæ Christi, scilicet secundum quancunque eius scientiam: & præcipuè secundum infusam, quæ causatur in anima Christi ex vnione ad Verbū. Non autem intelligitur de augmento scientiæ, quæ ex naturali agente causatur.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm Christus aliquid ab homine didicerit.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus aliquid ad hominibus didicerit. Dicitur enim Luc. 2. quòd inuenerunt eum in templo in medio Doctorum interrogantem illos & respondentem. Interrogare verò & respondere est addiscentis. Ergo Christus aliquid didicit ab hominibus.

2 ¶ Præterea, Acquirere scientiam ab homine docente, videtur esse nobilius, quàm acquirere à rebus sensibilibus: quia in anima hominis docentis sunt species intelligibiles in actu, in rebus autem sensibilibus sunt species intelligibiles solum in potentia. Sed Christus accipiebat scientiam experimentalem ex rebus sensibilibus, vt dictum est. * Ergo multò magis poterat accipere scientiam addiscendo ab hominibus.

3 ¶ Præterea, Christus secundum scientiam experimentalem non omnia à principio sciuit, sed in ea profecit, vt dictum est. * Sed quilibet audiens sermonem significatiuum alicuius, potest addiscere quod nescit. Ergo Christus potuit ab hominibus aliqua addiscere, quæ secundum hanc scientiam nesciebat.

SED CONTRA est, quòd dicitur Isa. 55. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus. Præceptoris autem non est doceri, sed docere. Ergo Christus non accepit aliquam scientiam per doctrinam alicuius hominis.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Christum constitutus à Deo fuerit primus omnium hominum doctor, non congruit ipsum ab aliquo homine doceri.*

¶ RESPONDEO dicendū, quòd in quolibet genere id quod est primum mouens, non mouetur secundū illā speciem motus, sicut causatur ab intellectu agente, qui non simul totum operatur, sed successiuè. Et ideo secundum hanc scientiam Christus non à principio sciuit omnia, sed paulatim, & post aliquod tempus, scilicet in perfecta ætate. Quod patet ex hoc, quod Euangelista simul dicit eum profecisse scientia & ætate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc etiam scientia semper fuit perfecta secundum tempus: licet non semper fuerit perfecta simpliciter & secundum naturam. Et ideo potuit habere augmentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verbum Damas. * intelligitur quantum ad illos, qui dicunt simpliciter fuisse factam additionem scientiæ Christi, scilicet secundum quancunque eius scientiam: & præcipuè secundum infusam, quæ causatur in anima Christi ex vnione ad Verbū. Non autem intelligitur de augmento scientiæ, quæ ex naturali agente causatur.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm Christus aliquid ab homine didicerit.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus aliquid ad hominibus didicerit. Dicitur enim Luc. 2. quòd inuenerunt eum in templo in medio Doctorum interrogantem illos & respondentem. Interrogare verò & respondere est addiscentis. Ergo Christus aliquid didicit ab hominibus.

2 ¶ Præterea, Acquirere scientiam ab homine docente, videtur esse nobilius, quàm acquirere à rebus sensibilibus: quia in anima hominis docentis sunt species intelligibiles in actu, in rebus autem sensibilibus sunt species intelligibiles solum in potentia. Sed Christus accipiebat scientiam experimentalem ex rebus sensibilibus, vt dictum est. * Ergo multò magis poterat accipere scientiam addiscendo ab hominibus.

3 ¶ Præterea, Christus secundum scientiam experimentalem non omnia à principio sciuit, sed in ea profecit, vt dictum est. * Sed quilibet audiens sermonem significatiuum alicuius, potest addiscere quod nescit. Ergo Christus potuit ab hominibus aliqua addiscere, quæ secundum hanc scientiam nesciebat.

SED CONTRA est, quòd dicitur Isa. 55. Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus. Præceptoris autem non est doceri, sed docere. Ergo Christus non accepit aliquam scientiam per doctrinam alicuius hominis.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Christum constitutus à Deo fuerit primus omnium hominum doctor, non congruit ipsum ab aliquo homine doceri.*

¶ RESPONDEO dicendū, quòd in quolibet genere id quod est primum mouens, non mouetur secundū illā speciem motus, sicut caput Ecclesiæ, quinimo omnium hominum (vt suprà dictum est, * vt non solùm omnes per ipsum gratiam acciperent: sed etiam vt omnes ab eo doctrinam veritatis reciperent. Vnde ipse dicit Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Et ideo non fuit conueniens eius dignitati, vt à quocunque homine doceretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Origen. * dicit super Luc. Dominus interrogabat, non vt aliquid addisceret: sed vt interrogatus eruditet. Ex vno quippe doctrinæ fonte manat & interrogare & respondere sapienter. Vnde & ibidem in Euangelio sequitur, quòd stupebant omnes, qui eum audiebant, super prudentia, & responsis eius.

¶ Ad secundum dicendū, quòd ille qui addiscit ab homine, non accipit immediatè scientiā à spe ciebus intelligibilibus, quæ sunt in mente ipsius, sed mediantibus vocibus sensibilibus, tanquam signis intelligibilium conceptionum. Sicut autem voces ab homine formatæ sunt signa intellectualis scientiæ ipsius, ita creaturæ à Deo conditę sunt signa sapientiæ eius. Vnde dicitur Eccl. 1. quòd Deus effudit sapientiam super omnia opera sua. Sicut igitur dignius est doceri à Deo, quàm ab homine: ita dignius est accipere scientiam per sensibiles creaturas, quàm per hominis doctrinam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Iesus proficiebat in scientia experimentali, sicut & in ætate: vt dictum est. * Sicut autē ætas opportuna requiritur ad hoc, quòd homo accipiat scientiam per inuentionem: etiam ad hoc, quòd accipiat scientiam per disciplinam. Dominus autem nihil fecit quod non congrueret eius ætati: & ideo audiendis doctrinæ sermonibus, non accommodauit auditum nisi illo tempore, quo poterat etiam per viam experientiæ, talem scientiæ gradum attingisse. Vnde Gregor. * super Ezech. Duodecimo anno ætatis suæ interrogare dignatus est homines in terra: quia iuxta rationis vsum doctrinæ sermo non suppetit nisi in ætate perfecta.

Supr.

¶ *Super Quæstionis duodecimæ Artic. 4.*

TItulus clarus.

¶ In corpore articu Primo ponitur distinctio de duplici modo, quo anima nata est scientia perfici: secundo respondetur quæsito. Quo ad primū dicitur, quod anima dupliciter nata est scientia perfici, vel ex sensibilibus, vel ex substantiis immaterialibus. Et manifestatur distinctio: quia est media inter substantias separatas & corporales. Quo ad secundum respondetur duabus conclusionibus iuxta dictos duos modos. Prima est, Anima Christi perfecta est, scientia experimentali ex sensibilibus, absque Angelico lumine. Probatur, quia sufficit ad hanc humanam intellectus agentis. Secunda est, anima Christi perfecta est ex impressione superiori, quo ad scientiam infusam à Deo immediate. Probatur. Sicut anima illa supra communem creaturæ modum vnita est verbo in vnitate personæ, ita supra communem homi num modum immediatè à Deo repleta est scientia.

¶ Et scito, quod hæc ratio non solùm est similitudinis proportionalis, sed etiam est reditiua veræ causæ, quare anima Christi immediatè replera est scientia infusa à Deo. Inditum quippe fuisset, vt assumpta anima in fontem sapientiæ, vnde Angeli sapiunt, non ex ipso fonte, sed ex mediis riuulis deriuatis ad Angelos perfunderetur. Consonat autem valde, vt sicut in vnione creaturæ limites sunt excessi, ita in perfectione non creaturæ, sed humanæ naturæ limes excedatur.

¶ In responsione ad primum, nota quod conformationem Christi ab Angelo fuisse restificati onis naturæ humanæ, non aufert quin fuerit indigentiæ, non vt regeret instrui ab Angelo, sed quia egeret exteriori ac sensibili propositione obiecti seruatui inferioris partis, ne plus cruciatus propassionis procederet.

¶ Ad cuius euidētiam oportet nunc supponere ex Damasceno, quod in Christo non fuit redundantia inferiorū virium in superiores, aut econuerso, sed vnicuique per missum est agere quod suum erat, propter quod cruciatus propassionis Christi fuit valde magnus: vt sanguis decurrens in terram testatur. Et quia para superior nō redundabat in inferiorem, processisset itaque natura in tantum crucia tus ille, vt motum & sensum abstulisset à corpore Christi, aut valde impedisset, sed prouidentia diuina supplerum est per exterius confortatium assi homo aliquis confortasset eum. Ita quod, sicut tentatus fuit à diabolo exterius proponēdo obiecta inutilia ad majus: ita confortatus est ab Angelo exterius proponente obiecta conformia ratis quæ naturaliter nata sunt proposita, confortare vires ac corpus. Vt sic quasi fit a num ex sensibiliter propositis cruciatui propassionis oppositum sit ab extra: vt sic inferior pars habuerit etiā in confortatione quod suum erat ab extra. Et hoc maximè monstrat veritatem ac proprietatem humanæ naturæ in Christo.

Q. 34. art. 1.

¶ *Super Quæstionis decimæ tertiæ Articulum primum.*

Comment.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quæ sito: impossibile est animæ Christi conuenire omnipotentiam. Probatur in mysterio incarnationis vnio facta est in persona, remanente distinctione naturarū, hoc est, vtraque natura retinente quod sibi proprium est: ergo diuina natura retinuit sibi omnipotentiam: ergo impossibile est animæ Christi conuenire omnipotentiam. Prima consequentia probatur, quia omnipotentia est vt proprietas consequenter se habēs ad naturam diuinā. Quod probatur: potentia actiua cuiuslibet rei sequitur formam ipsius: ergo sequitur cuiuslibet naturam: ergo potentia actiua respectu omnium quæ possunt habere rationem entis consequitur naturam diuinam: ergo omnipotentia eorum sequitur diuinam naturam. Antecedens huius prosyllogismi probatur, quia forma est principium agendi. Prima vero consequentia: quia natura aut est ipsa forma, aut constituitur per formam. Secunda autem & probatur à priori, quia natura diuina est ipsum increatum scriptum, & à similibus, quia quælibet alia res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quæ se extendit perfectio suæ naturæ: sicut calidum ad calefaciendum. Tertia deinde consequentia per se nota ex terminis est. Secunda autem consequentia principalis probatur: quia anima Christi est pars humanæ naturæ non diuinæ

Infrà tribus articulis huius q. Et q. 21. ar. 1. ad 1. Et 1. di. 43. q. 1. ar. 2. ad 2. Et 3. dist. 14 ar. 4. Gloss. ordi. ad hebet ex similibus, quia quælibet alia res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quæ se extendit perfectio suæ naturæ: sicut calidum ad calefaciendum. Tertia deinde consequentia per se nota ex terminis est. Secunda autem consequentia principalis probatur: quia anima Christi est pars humanæ naturæ non diuinæ Ambro. Lu. 1. super illud, Hic erit magnus.

Q. 10. ar. 2.

¶ Aduerte hic quòd qualiter omnipotentia sequatur esse ipsum in se subsistens: ac per hoc illimitatum & infinitum supponimus ex doctrina Primi libri notū. Illa autem propositio. Quælibet res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quæ se extendit suæ naturæ perfectio, cum grano salis sumenda est: hoc est, vt intelligatur in genere rerum actiuarum. Quod dico propter formas, quæ non sunt ex suo genere actiuæ, vt quantitas, & relatio.

Annot.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm Christus aliquid acceperit ab Angelis.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus ab Angelis scientiam acceperit. Dicitur enim Luc. 22. quod apparuit Christo Angelus de cælo, confortans eum. Sed confortatio fit per verba confortatoria docentis: secundum illud Iob. 4. Ecce docuisti plurimos, & manus lassas roborasti: vacillantes confirmauerunt sermones tui. Ergo Christus ab Angelis edoctus est.

2 ¶ Præterea, Diony. * dicit 4. Cæl. hier. Video enim quòd & ipse Iesus, super cælestium subsistentiarum supersubstantialis subsistantia, ad nostram intransmutabiliter veniens, obedienter subiicitur Patris & Dei per Angelos formationibus. Videtur igitur quod ipse Christus ordinationi legis diuinæ subiici voluerit, per quam homines mediantibus Angelis eruditur.

3 ¶ Præterea, Sicut corpus humanum naturaliter ordine subiicitur corporibus cælestibus: ita etiam humana mens Angelicis mentibus. Sed corpus Christi subiectum fuit impressionibus cælestium corporum: passus est enim calorem æstate, & in hyeme frigus, sicut & alias humanas passiones. Ergo etiam eius mens humana subiacebat illuminationibus supercælestium spirituum.

¶ SED CONTRA est, quod Diony. * dicit 7. cap. Cæl hierar. quòd supremi Angeli ad ipsum Iesum quæstionem faciunt, diuiniique illius operis, & pro nobis assumptæ carnis scientiam discunt, & eos ipse Iesus sine medio docet. Non est autem eiusdem docere & doceri. Ergo Christus non accepit scientiam ab Angelis.

CONCLVSIO.

¶ *Anima Christi perfecta fuit experimentali scientia absque aliquo Angelorum ministerio, seu lumine, & scientia diuina solo lumine diuinitatis, quo fuit repleta.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut anima humana media est inter spirituales substantias & res corporales: ita duobus modis nata est perfici. Vno quidem modo per scientiam acceptam ex rebus sensibilibus: alio modo per scientiam inditam siue impressam ex illuminatione spirituali substantiarum. Vtroque autem modo anima Christi fuit perfecta: ex sensibilibus quidem secundum scientiam experimentalem d ad quam quidem non requiritur lumen Angelicum, sed sufficit lumen intellectus agentis: ex impressione vero superiori secundum scientiam infusam: quam est immediatè adeptus à Deo. Sicut enim supra communem modum creaturæ animam illa vnita est Verbo in vnitate personæ: ita supra communem modum hominum immediatè ab ipso Dei verbo repleta est scientia & gratia. Non autem mediantibus Angelis, qui etiam ex influentia verbi rerū scientiam in sui principio acceperunt, sicut in 2. super Genes. ad literam Augustin. * dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa confortatio Angeli non fuit per modum instructionis, sed ad demonstrandam proprietatem humanæ naturæ. Vnde Beda dicit super Luc. * In documento vtriusque naturæ, & Angeli ei ministrasse, & eum confortasse dicuntur. Creator enim creaturæ suæ non eguit præsidio: sed homo factus,

sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur, vt scilicet in nobis fides Incarnationis ipsius confirmetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Diony. dicit Christum fuisse formationibus Angelicis subiectū: nō ratione suiipsius, sed ratione eorū, quæ circa eius incarnationem agebantur, & circa ministrationem eius in infantili ætate constituti. Vnde ibidem subdit, quòd per medios Angelos nuntiatur Ioseph à Patre dispensata Iesu ad Aegyptum recessio, & rursum ad Iudæam de Aegypto traductio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd filius Dei assumpsit corpus passibile (vt infrà dicetur) * sed animam perfectam scientia & gratia. Et ideo corpus eius conuenienter fuit subiectū impressioni cælestium corporum: anima verò eius nō fuit subiecta impressioni cælestium spirituum.

QVAESTIO DECIMATERTIA, DE POTENTIA animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de potentia animæ Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm habuerit omnipotētiam simpliciter.

¶ Secundò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶ Tertiò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis.

¶ Quartò, vtrùm habuerit omnipotentiam respectu executionis suæ voluntatis.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam simpliciter.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam. Dicit enim Ambro. * super Luc. Potentiam, quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore acceptarus. Sed hoc præcipuè videtur esse secundum animam, quæ est potior pars hominis. Cùm ergo filius Dei ab æterno omnipotentiam habuerit, videtur quòd anima Christi ex tempore omnipotentiam acceperit.

2 ¶ Præterea, Sicut potentia Dei est infinita, ita etiam & eius scientia. Sed anima Christi habet omnium scientiam, quæ scit Deus, quodāmodo: vt suprà dictum est. * Ergo etiam habet omnium potentiam, & ita est omnipotens.

3 ¶ Præterea, Anima Christi habet omnem scientiam. Sed scientiarum quædam est practica, quædam speculativa. Ergo habet eorum quæ scit, scientiam practicam, vt scilicet sciat facere ea quæ scit. Et sic videtur, quòd omnia facere possit.

¶ SED CONTRA illud, quod est proprium Dei, non potest alicui creaturæ conuenire. Sed proprium est Dei esse omnipotentem secundum illud Exodi 15. Iste Deus meus & glorificabo eum. Et postea subditur, Omnipotens nomen eius. Ergo anima Christi cùm sit creatura, non habet omnipotentiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ephes. 6.

¶ In responsione ad tertium, aduerte, quòd Autor hic corrigit loquẽdi modum de scientia animæ Christi respectu omnium, quæ à Deo fiunt. In tertio namque sent. dist. 14. art. vlti. ad secundũ, vocauerat practicam scientiam: quam hic probat non esse practicam, quia non est factiua. Et tu doctrinam hanc sequeris.

D. 2. art. 1. q. 2.

¶ *Super Quæstionis decimæterciæ Articulum secundum.*

Annot.

TItulus, vt sonat, intelligendus est.

In corpore tria fiunt. Primo ponuntur duæ distinctiones: secundo ponuntur tres conclusiones: tertiò ex dictis conclusionibus respõdetur quæsito negatiue. Quo ad primum ponitur distinctio trimebris, Transmutationes sunt triplices, quædam naturales, quædam miraculosæ, quædam secundum verbi litatem in nihil. Altera distinctio est bimebris. Anima Christi sumitur dupliciter vel secundum propriam virtutem siue naturalem, siue gratuitam, vel secũdum quod est instrumentum verbi Dei. Quo ad secundum primã conclusio est: Anima Christi secũdum propriam virtutem habuit potentiam ad illos effectus faciendum, qui sunt animæ conuenientes. Hæc conclusio non probatur, sed manifestatur quo ad effectus tres: hoc est gubernationem corporis, dispositionem humanorum actuum, & illuminationem omniũ per gratiam & scientiam. Secunda conclusio est: Anima Christi vt est instrumentum Verbi sibi personaliter vniti, habuit instrumentalem virtutem ad omnes immutationes miraculosas ordinabiles ad incarnationis finem. Et hæc quoque conclusio nõ aliter probatur: sed manifestatur declarãdo Incarnationis finem esse instaurare omnia, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt: quod consummabitur, quum nouæ fiẽt omnia, & Deus erit omnia in omnibus. Tertia conclusio est: solus Deus potest creaturas in nihilum redigere. Probatur: quia solus potest creare & cõseruare: immutatio autem in nihil respondet creationi ex nihilo. Principalis conclusio est: Anima Christi non habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Et relinquitur clara tanquam consequens ex antedictis cum elusionibus.

Cap. 5. ante medium.

D. 944.

Annot.

¶ Et sciẽdũ, quòd primę duæ conclusiones intelliguntur cum præcisione aliorum, puta quòd secundum propriam virtutem habuit tantum potentiam ad gubernandum, &c. & similiter vt instrumentum Verbi, habuit potentiam ad illa tantùm, & non ad annihilandum aut creandum. Nec hunc sensum oportet probare: quia distinctio ipsa in litera facta probat, & in litera huius quæstionis clare habetur, vt patet intuenti. Sed si quæritur, quare Autor non probauit primas cõclusiones: respondetur, quòd prima ex natura animæ, & ex dictis de gratia Christi, quòd est caput hominum, & angelorum, &c. p se nota relicta est. Secunda autem sufficiẽter probata est ex dictis monstrato, quia instrumentum ductiuum debet esse ad finem, commensuratumque illi, vt instrumentum tamen. Vnde ex hoc ipso quòd anima Christi est instrumẽtum proprium Verbi incarnati, & finis Incarnationis est instauratio omnium, habet sufficiẽs quòd anima Christi instrumentaliter potest ad omnia miracula opportuna ad instaurationem omnium.

¶ Nota diligentissimè vt ex doctrina præsentis articuli discernas in speciali, quid sub quoquo imbro contineatur, vt inter scias quid cadit sub instrumentali Christi potentia. Dico autem hoc specialiter: primò propter infusionem gratiæ gratum facientis, quam membra Ecclesiæ habere à Christo capite effectiuè instrumentaliter, Autor superius dixit. Et hinc apparet non cõprehendi sub mutationibus quæ conueniunt creaturæ, secundum veritatem in nihil: quoniam quũ peccator perdit gratiam, constat gratiam non annihilari, quum Deus nunquam aliquid annihilet. Et consequenter patet, quòd gratiam pœnitenti concedere non creare, proprie loquendo. Et similiter Deum conseruare gratiam in anima, non est conseruare de quo dicitur, quòd omnia in nihilum redigerentur, nisi ea manus omnipotẽtis conseruaret. Alias enim tria, scilicet creatio, conseruatio & annihilatio sibiinuicem ita tẽderẽt, vt creationi ac conseruatiõi nõ opponeretur nisi annihilatio, & econtra. Claudiatur ergo istius gratiæ sub genere miraculorum mutationum, quamuis non sit proprie miraculosa, quæ est secũdum ordinatum cursum ordinis superiorum agentium naturalis ad patriam cælestem. Secũdò dico hoc propter transsubstãtiã panis in corpus Christi: quoniam hoc quoque sub genere eodem continetur, scilicet immutationũ miraculosarũ sub mutatione creationis. Quod ex eo patet, quòd creatio est ex nihilo, transsubstantiatio autem est ex parte, creatio facit totum nouum, transsubstantiatio transfert quod erat in aliud præexistens. Vnde & sancti Patres, & specialiter Ambrosius

sequit transsubstantiationẽ possibilem ex creatione, tanquam magis difficilẽ, dicens, Sermo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, multò magis facere potest vt sit, quod erat, in aliud transmutatum: vt patet de consecratione. 2. cap. panis, & cap. ieiuera. Et hæc notata sunt, vt aduertat lector hæc posse fieri à Deo mediantibus instrumentis, & non solùm immediatè: sicut etiam fieri potest resurrectio mortuorum, & positio corporis in eodẽ loco, & quicquid eiusmodi est; quamuis requirat infinitam virtutem in agente principali.

¶ *Num animæ Christi, & quomodo cellatæ fuerit potestas instrumentaliter miracula faciẽdi.*

¶ Circa doctrinã præsentis articuli dubium occurrit pro quanto ponit in anima Christi virtutem instrumentalem ad omnia miracula. Est autem ratio dubij: quia vel Autor intelligit de causa instrumentali propriè, vel large pro causa, sine qua non. Si proprie, obstat tunc doctrina Autoris, & Durandi. Nam Autor superius in prima parte, quæstio. 25. artic. 1. docet instrumentum oportere, secundum id quod est sibi proprium, aliquid operari dispositiuè ad effectum principalis agentis: constat autẽ quod anima Christi nihil operatur faciens ad effectum miraculi: puta quum dixit Lazare veni foras, intellectio, volitio, imaginatio, vox cũ clamore nullum effectũ ex propriis habuerit circa cadauer, aut animam Lazari: sed deitas vir-tute animæ reunita est corpori, concurrentibus illis actibus humanis Christi vt medio, seu causa sine qua non: & sic de aliis. Et cõfirmatur quia in 3. sent. dist. 16. qua. 1. art. 3 Autor dicit, quod nec Angelo, nec animæ Christi impressa est aliqua virtus spiritualis ad faciendã miracula, nisi ueniẽtes: puta ad gubernandũ corpus, & ad dimodũ orationis aut intercessionis. Dusendus quoque in 3. sent. dist. 14. qua. 1. vlt. probare nititur quòd humanitas Christi faciebat miracula, nulla virtute supernaturali inhærente animæ aut corpori Christi, sed sola diuina virtute assistente sibi. Quia miracula faciebat Christus ad testificandam deitatem, sicut defectus subiicit ad testificandam suam humanitatem, & propterea sicut defectus omnes sunt humanitatis, ita miracula omnia sunt diuinitatis. Si vero large sumitur instrumentum, tunc obuiat litera præsens, attribuendo animæ Christi quãm-miraculosarum, & reseruando soli Deo mutationes annihilationis & creationis. Nam large de instrumento loquendo, potest oratione aut intercessione simili modo concurrere anima Christi ad creationem aut annihilationem, sicut concurrit ad miracula. Obstat quoque doctrina Autoris in quæstio. de Po. quæstio. 6. articul. 4. dicentis Angelos & homines non solùm oratione, sed ex potestate quandoque miracula facere: iuxta doctrinam Gregorij. Et declarat potestatem illam esse per modum intentionis seu motus in ipsis Angelis seu hominibus sanctis.

¶ Ad euidentiam horum sciendum est secundum Autoris doctrinam indubitatum esse, quòd anima Christi instrumentaliter non abusiuè, sed propriè loquendo de instrumento, concurrit ad miracula faciendum. Hoc autem quid sit, & qualiter fiat: accipi potest ex ipsa ratione agendi instrumenti. Instrumentum siquidem habet duplicem actionem, scilicet propriam & instrumentalem: vt scindere est propria operatio serræ: facere vero sedem secando, est ipsius operatio instrumentalis: & calefacere est propria operatio caloris, augere vero animal est instrumentalis illius operatio. Et sicut instrumenti est operatio duplex, ita etiam est duplex quo operatur. Alterum sibi proprium: vt dentatura ferrea, & acuta serra, qua scindit, & ipsa natura caloris, qua calidum calefacit. Alterum à principali agente participatum, quo extenditur, & facere dicitur principalem effectum. Et hoc est motus ipse, quo instrumentum mouetur à principali agente: vt testatur Autor inferius quæstio. 62. artic. 1. dicens. Causa instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ: sed solùm per modum, quo mouetur à principali agente. Qui quidem motus vocatur virtus instrumentalis quandoque, & quandoque virtus intentionalis, & virtus spiritualis quandoque, eo quòd est motus rei, quæ assumitur in instrumentum, & ideo motus & constitutur ipsum ineffectiuo, & ideo vis seu virtus.

¶ Vnde etiã quũ lapidẽ baculo mouco, baculus ex hoc ipso quòd vtor eo, fit & est motor effectiuè lapidis. Et quia diminuta quædam mediatio est inter principale agens & effectum, deferens principale agens ad effectum, ideo intentionalis: & quia insensibilis est, & ad spiritualem quandoque effectum ideo spiritualis. Et est sermo de illo instrumenti motu, quo mouetur ab agente principali vt sic. Quod vt clarius intelligas, cõsidera in instrumentis actiuis duplicem potentiam: alteram ad motum localẽ: alteram ad cooperãdum arti, exequendo operationem ipsius artis. Verbi gratia, Instrumenta artis musicæ sunt in potentia, vt mouentur contactu digitorum, & sunt in potentia vt musicam sonent. Et consequenter quod de prima potentia reduci possunt ad actum à quocunque sine arte potente illa commouere: sed de secunda potentia, non nisi ab arte reduci possunt ad actum. Quum autem mouere nihil aliud sit, quàm educere de potentia ad actum: & manifesti sit educi de potentia ad actum, clare constat quòd instrumẽtum tunc mouetur à principali agente, quum educitur de secunda potentia ad actum, quum fit cooperans ipsi principali agenti, quum fit exequens operationem principalis agentis. Quod fit per hoc quod principale agens vt sic vtitur illo ad opus ipsius principalis agentis: puta quum ars musica vtitur instrumẽto musico ad sonum musicum. Ipse enim vsus est quidam impressus artijs in instrumenta, est quædam actuatio instrumentorum. Et propterea oportet certæ artis certa esse instrumenta: nunquam enim musica ingredietur instrumenta artis sutoris, aut econuerso. Et propterea habet ratio nem vis, & virtutis & intentionis artis: & ad genus eius reducitur. Ex quibus ad propositũ assẽdẽdo dicimus, quod Deus omnipotens, qui potest sine causis secundis cooperantibus effectiuè miracula facere, dignitur quandoque illa efficere per causas secundas, non dando illis virtutes aliquas naturales, aut gratuitas permanentes: sed vtendo illis instrumentaliter ad opera miraculosa. Ita quod ex hoc ipso, quòd Deus vtitur aliqua re, vt instrumento ad opus miraculosum, elenatur res illa in ordinem causæ instrumentalis: & ipse passiuus vsus, quo Deus illa vtitur ad hoc opus, est motus quo à principali agente instrumentum mouetur. Et ex hoc ipso est vis actuatiua aut quæ constitutiua ipsius inesse instrumentale: ac per hoc inesse causæ effectiuæ instrumentaliter operis miraculosi: reducitur enim res illa de potentia obedientiali ad actum, quum de non instrumento fit instrumentum, quod fieri cõstat ex hoc solo, quòd Deus vtitur illa instrumẽtaliter ad opus miraculosum. Quod non esse impossibile constat: quum nulla sit ratio impossibilitatis, & quandoque de facto sic fuisse Gregorij autoritate patet in secundo Dialogo ponentis, Sanctos ex potestate quandoque miracula facere. Et verè decet diuinam liberalitatem eleuare etiam in hoc quoddam amicos suos, vt etiam coefectores miraculorum efficiat: & non solùm benemeritos aut interpropinquitatibus: ideo non refert, quauis re vtatur Deus instrumentaliter ad quodcunque miraculum: nam sicut potest sine instrumento opus illud perficere: ita potest non solùm efficere per instrumentum, sed per quodcunque & vbicunque existat, & quantuncunque differt. Neque enim ministrat aut attentum eleuatur ad omnipotẽtiæ exequutionem in rali miraculo: ad quod efficiendum ordinatur ab ipsa. Et propteres Autor in secũda Secundæ, quæstio. 178. articulo primo ad primum dc his loquens, dicit quòd Deus vtitur interiori, vel contactu alicuius operis etiam mortui. Quamuis ergo tunc minus perspicaciter textum illum exposuerim: non enim illuxerit mihi quod modo credo. Et quoniam homo Christus Iesus plenitudinem omnium gratiarum habuit: consequens est vt anima sua quatenus diuini verbi instrumentum, non qualecunque sed coniunctum: omnia possit miraculosa opera efficere, Nec opus est querere alium modum, aut quid, & qualiter, nisi quod verbum veterur instrumẽtaliter anima seu humanitate coniũcta sibi ad opera miraculosa. Applicando enim dicta ad verbum & humanitatem Christi, perspicies quæ dicimus, quæ in hac litera ab Autore tradentur.

¶ Dicendum est ergo ad quæstionem, quòd instrumento propriè loquitur Autor & hic & in Secunda Secũdæ, loco allegato, & in prima parte. Et ad

D. 314. & 680.

D. 896.

Super illud Matth 28. Data est mihi omnis potestas.

Ibi 9. Art. prim. ad 1.

D. 152.

CONCLVSIO.

¶ *Impossibile fuit animam Christi habere omnipotentiam simpliciter, eam sibi retinente natura diuinitatis.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * in mysterio Incarnationis, ita facta est vnio in persona, quòd tamen remansit distinctio naturarum, vtraque scilicet natura retinente id quod sibi est proprium. Potentia autem actiua cuiuslibet rei, sequitur formam ipsius, quæ est principium agendi. Forma autem vel est ipsa natura rei, sicut in simplicibus: vel est constituens ipsam rei naturam, in his scilicet, quæ sunt composita ex materia & forma. Vnde manifestum est, quòd potentia actiua cuiuslibet rei, consequitur naturam ipsius. Et per hunc modum, omnipotentia consequenter se habet ad diuinam naturam. Quia enim natura diuina est ipsum esse Dei increatum, (vt patet per Diony. *5. c. de Di. no.) inde est quòd habet potentiam actiuam respectu omnium, quæ possunt habere rationem entis: quod est habere omnipotentiam. Sicut & quælibet alia res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quæ se extendit perfectio suæ naturæ: sicut calidum ad calefaciendum. Cùm igitur anima Christi sit pars humanæ naturæ, impossibile d est, quòd omnipotentiam habeat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo accepit ex temporc omnipotentiam, quam filius Dei habuit ab æterno, per ipsam vnionem personæ: ex qua factum est, vt sicut homo dicitur Deus, ita dicatur omnipotens. Non quasi sit alia omnipotentia hominis, quàm filij Dei, sicut nec alia deitas: sed eo quòd est vna persona Dei & hominis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alia ratio est de scientia & potentia actiua: sicut quidam dicunt. Nam potentia actiua consequitur ipsam naturam rei, eo quòd actio consideratur vt egrediens ab agente. Scientia autem non semper habetur per ipsam essentiam scientis, sed potest haberi per assimilationem scientis ad res scitas, secundum similitudines susceptas. Sed hæc ratio non videtur sufficere: quia sicut aliquis potest cognoscere per similitudinem susceptam ab alio, ita etiam potest agere per formam ab alio susceptam: sicut aqua vel ferrum calefacit per calorem susceptũ ab igne. Non ergo per hoc prohibetur, quin sicut anima Christi per similitudines omnium rerum sibi à Deo inditas, potest omnia cognoscere, ita per easdem similitudines possit ea facere.

Est igitur vlterius considerandum, quod id quod à superiori natura in inferiori recipitur, habetur per inferiorem modum: non enim calor in eadem perfectione & virtute recipitur ab aqua, qua est in igne. Quia igitur anima Christi inferioris naturæ est, quàm natura diuina, similitudines rerum non recipiuntur in ipsa anima Christi secundum eandem perfectionem & virtutem, secundum quam sunt in natura diuina. Et inde est, quòd scientia animæ Christi est inferior scientia diuina, quantum ad modum cognoscendi, quia Deus perfectius cognoscit res, quàm anima Christi: & quantum etiam ad numerum scitorum, quia anima Christi non cognoscit omnia, quæ Deus potest facere, quæ tamen Deus

cognoscit scientia simplicis intelligentiæ, licet cognoscat omnia præsentia, præterita & futura, quę deus cognoscit scientia visionis. Et similiter similitudines rerũ, animæ Christi inditæ, non adæquant virtutem diuinam in agendo, vt scilicet possint omnia agere, quæ Deus potest, vel etiam eo modo agere, sicut Deus agit: qui agit infinita virtute, cuius creatura non est capax. Nulla autem res est, ad cuius cognitionem aliqualiter habẽdam requiratur virtus infinita, licet aliquis modus cognoscendi sit virtutis infinitæ: quædam tamen sunt quæ non possunt fieri nisi à virtute infinita, sicut creatio, & alia huiusmodi: vt patet ex his, quæ in prima parte dicta sunt.* Et ideo anima Christi, quæ cùm sit creatura, est virtutis finitæ, potest quidem omnia cognoscere, sed non per omnem modum, non autem potest omnia facere: quod pertinet ad rationem omnipotentiæ. Et inter cætera manifestum est, quòd non potest creare seipsam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima Christi habuit & scientiam practicam & speculatiuam, non tamen oportet, quòd omnium illorum habeat scientiam practicam, quorum habuit scientiam speculatiuam. Ad scientiam enim speculatiuam habendam, sufficit sola cognitio formitas vel assimilatio scientis ad rem scitam: ad scientiam autem practicam requiritur, quòd formæ rerum: quæ sunt in intellectu, sint factiuæ. Plus autem est habere formam & imprimere formã habitam in alterũ, quam solùm habere formam sicut plus est lucere & illuminare, quam solum lucere. Et inde est quòd anima Christi habet quidem speculatiuam scientiam creandi (scit enim qualiter Deus creat) sed non habet huius rei scientiam practicam: quia non habet scientiam creationis factiuam.

ARTICVLVS II.

¶ *Virum anima Christi habuerit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum*

AD SECVNDM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Dicit enim ipse Matthæi vlt. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Sed nomine Cæli & terræ intelligitur omnis creatura: vt patet cùm dicitur Genesis 1. In principio creauit Deus cælum & terram. Ergo videtur quòd anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

2 ¶ Præterea, anima Christi est perfectior qualibet creatura: sed quælibet creatura potest moueri ab aliqua creatura: dicit enim Augustinus* in tertio de Trinit. quòd sicut corpora crassiora & inferiora, per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur: ita omnia corpora per spiritum vitæ rationalem, & spiritus vitæ rationalis desertor atque peccator, per spiritum vitæ rationalem, pium & iustum. Anima autem Christi etiam ipsos supremos spiritus mouet, illuminando eos: vt dicit Dionysius 7.* ca. Cæleſt. Hier. Ergo videtur quòd anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

3 ¶ Præterea, Anima Christi habuit plenis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

obiectionem ex doctrina Primæ partis respondetur, quòd ad instrumentum exigitur, quod habeat propriam operationem vltra illam, quam participat, à principali agente, & quod operatio propria sit præsupposita operationi participatæ: ita quod prius intelligatur propria operatio terminari ad illud in quod tenditur quàm operatio participata sicut præsuppositum prius intelligitur, quàm inuictum

P. 2. q. 111. art. 1.

illi. Et huiusmodi præuiam operationem appellauit Autor operari dispositiue, non quòd oporteat illam operationem propriè disponere. Nec hunc ego fingo glossam: sed ex ipso Autore inferius in quæstion. 62. accepi. Vbi Baptismum instrumentaliter causam ponens, expresè docet sufficere, vt aqua secundum propriam operationem corpus tangat, diluendo ad hoc, vt participata operatione animam abluat. Et hoc iudicit proposito & intento in prima parte: quia per hoc concluditur efficaciter, quòd nulla creatura potest instrumentaliter creare: quia nulla potest propriam operationem prætotam creationi circà creandum ponere, quam nihil sit, vt ibi dicitur. In proposito autem quòd Deus vtitur creatura ali qua instrumentaliter ad opus miraculosum, opus proprium illius creaturæ se habet vt præuium operi miraculoso: quia se habet vt præsentans seu deferens diuinum imperium ad creaturam, in qua fit opus miraculosum, vt Autor docuit in loco allegato in quæstio. de Potentia.

Lib. 3. cr lib. sid. cap. 20. & 23.

Et hoc esse verum, ex eo coniicere potes, quia hinc vtriusque difficultatis solutio habetur: hoc est, quare operari miracula per modum meriti seu intercessionis, & ex potestate seu instrumentaliter distinguuntur, etiam si solus actus interior instrumentum ponatur: & quare opus creationis inter miraculosa non computatur. Prima siquidem quæstio soluitur ex hoc, quòd tam meritus quàm oratio, vt sic præcedit actionem diuinam ad miraculum: actus verò quicunque etiam interior: etiam ipsa oratio, non vt oratio, sed vt instrumentum Dei: sequitur diuinam actionem, vt illius exequtio: ita quod ex hoc ipso quòd Deus eleuat illum in suum instrumentum ad opus miraculosum, fit exequutorius diuini imperij: tanquam defectus (vt dictum est) illud creaturæ, in qua miraculum fit.

¶ Quando igitur sanctorum actus aut opera solum meritorie, aut intercessorie se habent ad miracula, tunc dicuntur facere miracula imperando quæ Deus per seipsum facit. Quando verò actus aliquis se habet vt exequens diuinum imperium (cui omnia obediunt) tunc dicuntur operari miracula ex potestate, instrumentali tamen, vt Autor declarauit.

¶ Secundæ autē quæstionis solutio ex hoc habetur quia delatio imperij nō

ARTICVLVS III.

¶ Virtùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam respectu proprii corporis. Dicit enim Damascenus* in tertio libro, quòd omnia naturalia fuerunt Christo voluntariæ volens enim esuriuit, volens sitiuit, volens timuit, volens mortuus est, &c. Sed ex hoc Deus dicitur omnipotens, quia omnia quæcunque voluit fecit. Ergo videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam respectu naturalium operationum proprij corporis.

2 ¶ Præterea, In Christo fuit perfectius humana natura, quàm in Adam. In quo secundum originalem iustitiam, quam habuit in innocentiæ statu, corpus habebat omnino subiectum animæ, vt nihil in corpore posset accidere contra animæ voluntatem. Ergo multò magis anima Christi habuit omnipotentiam respectu sui corporis.

3 ¶ Præterea, Ad imaginationem animæ, naturaliter corpus immutatur, & tantò magis, quantò magis anima fuerit fortis imaginationis, vt in Prima parte habitum est. Sed anima Christi habuit virtutem perfectissimam & quantum ad imaginationem, & quantum ad alias vires. Ergo anima Christi fuit omnipotens in respectu ad corpus proprium.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Hebr. eorum secundo, quòd debuit per omnia fratribus assimilari, & præcipuè in his, quæ pertinent ad conditionem naturæ humanæ. Sed ad conditionem humanæ naturæ pertinet, quòd valetudo corporis, & eius nutritio & augmentum imperio rationis seu voluntatis non subdantur: quia naturalia soli Deo, qui est actor naturæ, subduntur. Ergo nec

potest fieri ad nihil: oportet enim ens esse ad quod exequitiue dictatio imperij fit, ad nihil namque nihil potest deportari.

¶ Ad id verò quod ex 3. sententiarum dicit, dici potest: vel quòd Autor doctor se ipso correxit illud: vel quod sub modo intercessionis vel orationis comprehendit etiam modum instrumentalem: quia conueniunt in hoc generali modo, quod non sunt de genere permanentium, sed consistentium in motu. Et per hæc patet intellectus infinitorum dictorum de instrumentali efficientia attributa humanitati Christi, vel passioni, vel sacramentis Ecclesiæ, & aliis huiusmodi.

¶ In responsione ad secundum eiusdem secundi articuli 13. quæstioadueritè quòd hic Autor adstruit dicit, animam Christi vt instrumentum Verbi, posse in omnes mutationes, quas quæcunque creaturæ possunt facere: quod in 3. sententiarum nisi credendo dixit.

¶ In responsione ad tertium memento gratiam Christi esse non solum singularem, sed capitalem: ita quòd hominilli vt vniuersali capiti conuenit. Ac per hoc gratia miraculorum, vt vniuersali instrumento conuenit duplici vniuersalitate, hoc est vniuersalitate miraculorū, quia poterat omnia miracula instrumentaliter efficere, & vniuersalitate generationis sibi similium, participatiue tamen. quia poterat instrumentaliter efficere alios homines cooperatores miraculorum ex potestate instrumentali quæ participetur vt Euangelico testimonio in littera allato probatur. Nā sicut verbum potest vti humanitate sibi iunctā, ad faciendum miracula, ita & eadem ratione potest illa vti ad communicandum aliis potestatem faciendi miracula. Est siquidē huiusmodi communicatio miraculum quoddam, comprehensum sub vniuersalitate miraculorum.

¶ Super Quæstionis decimæ tertiæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore Vnica distinctio bimembris repetitur: & duabus conclusionibus iuxta duo distinctionis membra respondetur. Distinctio est de anima Christi secundum propriam virtutem, vel secundum quod est instrumentum Verbi. Prima conclusio est, Anima Christi secundum propriam virtutem non habuit omnipotentiam respectu proprij corporis. Probatur ex similitudine proportionali: quia sicut non poterat exteriora corpora immutare propria virtute, ita nec proprium. Et probatur ratione: quia anima Christi habebat determinatam proportionem ad suum corpus: ac per hoc non omnia, sed aliquid determinatum poterat respectu sui corporis.

¶ Secunda conclusio est, anima Christi vt instrumentū verbi habuit omnē potentiā respectu proprij corporis. Hęc conclusio nō aliter probatur, sed ex præcedenti articulo vt clara relinquitur. Et hoc intellige sobriè, hoc est de omnipotentia respectu & naturaliū & miraculorum transmutationum, non respectu conseruationis ex nihilo, aut annihilationis: vt in præcedēti articulo determinatum est. Subdit tamen Autor, vnde possis doctorum dicta intelligere aliqui: dicit conclusionis præiudicio: quod scilicet hæc omnipotentia attribuatur humanitati ratione verbi Dei, quàm animæ Christi, intantum, vt inuenias forte negatam ab anima Christi & attributam Verbo: quia virtus actionis factiua, principali agenti attribuitur simpliciter: instrumento autem, ignoto præterim, aut non attribuitur, aut etiam auferatur.

¶ *Super Quæstionis decimæ tertiæ Articuli quartum.*

TItulus clarus est intelligentibus terminos. Ille enim dicitur omnipotens respectu exequutionis proprię voluntatis, qui potest exequi quicquid vult exequi: ita quòd potentia exequutiua æquiparatur in illo voluntati exequutionis.

¶ In corpore est vna distinctio bimembris cū duabus conclusionibus respōsiuis quasi sito iuxta membra distinctionis. Distinctio est, Voluntas Christi dupliciter aliquid voluit, vel per seipsum exequendum, vel per virtutem diuinam.

¶ Vbi nota, quòd ly perseipsum, significat per propriam virtutem naturalem vel gratuitam, immanentem scilicet in ipsoria quòd distinguitur hoc membrum contra illa, quę poterat Christus per virtutem instrumentalem: vt patet in litera. Sumitur siquidem hic per seipsum, sicut in secundo articulo sumptum est per propriā virtutem: vtrobique enim contra virtutem instrumentalem distinctio fit, vt patet in litera. Prima ergo conclusio est, Anima Christi quicquid voluit per seipsum exequendum, potuit. Probatur: quia dedecebat ipsam vt aliquid veller per seipsum efficere, quod non subiaceret virtuti suæ. Secunda conclusio est. Anima Christi quicquid voluit efficiendum diuina virtute, potuit instrumentaliter & non propria virtute: vt patet de operibus miraculosis.

¶ In responsione ad primum perspicue secunda responsione, quòd distinctio in corpore articuli posita non fuit contra omnia quę comprehensa omnium quę Christi humana voluntas voluit fieri quoniam sub neutro membro comprehenduntur quæ Christus voluit per alios homines fieri, quæ non subiacebant potestati eius naturali, aut gratuitæ, cuius exequutio ad humanam speciem pertinet. Habuit voluntatem sed comprehendit omnes modos quibus anima Christi potest dici omnipotens, respectu exequutionis propriæ voluntatis, scilicet respectu exequendorum per ipsum, & exequendorum instrumentaliter tantum per ipsum. Deo principaliter operante. Respectu siquidem reliquorum non ponitur omnipotentia iuxta hanc secundam responsionem autoritate Agathonis sumptam.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virtùm anima Christi habuerit omnipotentiam respectu exequutionis suæ voluntatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non habuerit omnipotentiam respectu exequutionis propriæ voluntatis. Dicitur enim Marci septimo, quòd ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Non ergo potuit in omnibus exequi propositum suæ voluntatis.

2 ¶ Præterea, Præceptū est signum voluntatis: vt in prima parte dictum est. * Sed Dominus quædam facienda præcepit, quorum contrarium acciderunt: dicitur enim Matt. 9. quòd cæcis illuminatis, comminatus est Iesus dicēs, Videte ne quis sciat: illi autem exeuntes, diffamauerunt illum per totam terram illam. Nō ergo in omnibus potuit exequi propositum suæ voluntatis.

3 ¶ Præterea, Id quòd potest aliquis facere, non petit ab alio. Sed Dominus petiit à Patre, orando illud quod fieri volebat: dicitur enim Luc. 6. quòd exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Ergo non potuit exequi in omnibus propositum suæ voluntatis.

¶ SED CONTRA est, quòd dicit Augustinus * in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti: Impossibile est, vt Saluatoris voluntas non impleatur: nec potest velle quod scit fieri non debere.

CONCLVSIO.

¶ Anima Christi quicquid voluit per seipsum exequendum, potuit: quicquid voluit efficiendum diuina virtute, non nisi instrumentaliter potuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd anima Christi dupliciter aliquid voluit. Vno modo quasi per se implendum. Et sic dicendum est, quod quicquid voluit, potuit: non enim conueniret sapientiæ eius, vt aliquid vellet per se facere, quod suæ virtuti non subiaceret. Alio modo voluit aliquid vt implendū virtute diuinā: sicut resuscitationis proprij corporis, & alia huiusmodi miraculosa opera. Quæ quidem non poterat propria virtute, sed secundum quod erat instrumentum diuinitatis: vt dictum est.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd sicut Augustinus * dicit in libro de Quæstionibus veteris & noui Testamenti. Quod factū est, hoc voluisse dicendus est Christus. Aduertendum est enim, quòd illud in finibus gestum est Gentilium, quibus adhuc temporibus prædicandi non erat: vltrò tamen venientes ad fidem non suscipere inuidiæ erat. A suis ergo noluit prædicari, requiri autem se voluit: & ita factum est. Vel potest dici, quòd hæc voluntas Christi non fuit de eo, quòd per eum fiendum erat: sed de eo, quòd erat fiendum per alios: quod non subiacebat humanæ volūtati ipsius. Vnde in Epistola, * Aga-

¶ *Nam Christus voluerit humana voluntate aliquid per alios homines fieri.*

¶ Sed dubiò non caret hæc secunda responsio. Quomodo verificetur, quòd Christus voluerit humana voluntate aliquid fieri per alios homines: & non potuerit facere quod sic fieret: quùm minus pie sonare hoc videatur. Posset dici, quod verificatur de voluntate antecedente non consequēte sed hęc responsio non consonat Agathoni, quia hoc commune est, voluntati tam diuinæ quàm humanæ, vt contra voluntatē antecedentem agatur. Sententia autem Agathonis, secundum differentiam inter diuinam & humanam voluntatem in hoc, quod diuina quæcunq; voluit, fecit, humana autem aliquid vult, & non potest: procedit vt patet in litera.

Quæstio.

Recepta est in octauam 6 synod. General. et licet fuit in actis Lib. 19. cap. 18. post medium.

¶ Dicendum est ergo, quod non inconuenit, Christum humana voluntate vere voluisse aliquid per aliquos operandum, vel non operandum: cuius oppositum factum est, puta, potuit velle, quòd aliquis non peccaret, desiderando quòd ille non offenderet Deum, & tamen ille peccabat: Christo nō permittente secundum humanam voluntatem: quia non erat in potestate virtutis eius, cohibere peccatum contra pectoris voluntatem. Et eiusdem de Christo homine secundum proprium virtutem. Et hoc modo Agathon dicit, quod voluit latere, & non potuit, scilicet secundū proprium virtutem: potuisset tamen secundum instrumentalem virtutē. Nec hæc minus pie sonant apud discernentes inter subiacentia & non subiacentia Christo hominī secundum propriā virtutem, quàm quòd decuerint humanitati Christi voluntatem tecta deitatis etiam sine opere.

¶ In responsione ad secundum, optime veteris distinctione inter voluntatem antecedentem vel absolute, attribuendo præceptum tacitumitatis voluntati etiam humanæ Christi antecedenti. Volebat siquidem, quantum ex se erat, gloriam fugere: & hanc voluntatem præcepto tacitumitatis significebat. volebat tamen absolute, hoc est omnibus consideratis, taceri, & ideo non peccabant publican tes illa miracula.

Annot.

3. dist. 18. q. 1. ar. 1. & dist. 22. q. 2. ar. 1 q. 1. c. Et 4 contra. cap. 55 11. 12, qua Christus scilebat se facturum, oratione sumpus eius debuit esse omnibus modis perfectū nullum in se habens defectum.

¶ In responsione ad tertium, considera quanta sit necessitas orandi, quùm etiam ad ipsi operandum, vel non operandum: cuius oppositum factum est, puta, potuit velle, quòd aliquis non peccaret, desiderando quòd ille non offenderet Deum, & tamen ille peccabat: Christo nō permittente secundum humanam voluntatem: quia non erat in potestate virtutis eius, cohibere peccatum contra pectoris voluntatem. Et eiusdem de Christo homine secundum proprium virtutem. Et hoc modo Agathon dicit, quod voluit latere, & non potuit, scilicet secundū proprium virtutem: potuisset tamen secundum instrumentalem virtutē. Nec hæc minus pie sonant apud discernentes inter subiacentia & non subiacentia Christo hominī secundum propriā virtutem, quàm quòd decuerint humanitati Christi voluntatem tecta deitatis etiam sine opere.

Et opusc 3. cap. 42. & medium adhibere: ea ratione, quia orationes cautè mediæ sunt ad operanda & consequenda: sine cautis autem mediis velle, effectus

3. p. q. 9. ar. 1. c.

QVAESTIO DECIMAQVARTA, DE DEFECTIBVS corporis assumptis à filio Dei, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit. Et primò de defectibus corporis, secundò de defectibus animæ.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus.

¶ Secundò, vtrùm assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi.

¶ Tertiò, vtrùm hos defectus contraxerit.

¶ Quartò, vtrùm omnes huiusmodi defectus assumpserit.

ARTICVLVS I.

¶ Virtùm filius Dei in humana natura assumere debuerit corporis defectus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filius Dei non debuerit assumere humanam naturam cum corporis defectibus. Sicut enim anima vnita est personaliter verbo Dei, ita & corpus. Sed anima Christi habuit omnimodam perfectionē, & quantum ad gratiam, & quantum ad scientiam: vt suprà dictum est. * Ergo etiam corpus eius debuit esse omnibus modis perfectū nullum in se habens defectum.

2 ¶ Præterea, Anima Christi videbat verbū sicut est: sicut velle colligere frumenta sine seminatione.

¶ Super Quæstionis decimæquartæ Articulum primum.

TItulus articuli clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio. Conueniens fuit corpus assumptum à filio Dei, defectibus subiacere. Probatur tripliciter. Primo ex fine Incarnationis: secundo, ex fidei susceptione: tertio ex exemplaritate patientiæ. Et omnia clara sunt in litera.

Comment.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis decimæquartæ Articulum secundum.*

Q. 9. art. 2. Epist. 46. nō multum ad rē. Medium to. 2. Comment.

TItulus intelligendus est vt iacet.

¶ In corpore duo sunt. Primo ponitur vna distinctio bimembris cum conditionibus mēbrorū & multiplicitate vtriusque. Secundo respondetur quæsito tribus conclusionibus. Distinctio est. Necessitas est duplex coactionis, vel naturalis. Conditio necessitatis coactionis est, quòd est ab extrinseco, multiplicitas eius est, quod contrariatur quandoque naturæ, quandoque voluntati: quia tam natura, quàm voluntas est principium intrinsecum: illa autem est ab extrinseco. Conditio necessitatis naturalis est, quod consequitur principium naturale: multiplicitas eius est, quòd vel consequitur formam vel materiam. Prima conclusio est. Corpus Christi secundum necessitatem naturalem consequentem materiam, subiectum fuit necessitati mortis, & aliorum huiusmodi defectuum. Probatur: Carni Christi permittebatur agere & pati quæcunque erant propria: sed necessitas horum defectuum causatur ex propriis carnis, ergo, &c. Secunda conclusio est. Corpus Christi secundum conditionem propriæ naturæ subiacuit necessitati coactionis repugnantis naturæ corporali: vt patet de clauo perfortante, & flagello percutiente. Tertia conclusio est. In Christo non fuit necessitas coactionis repugnantis voluntati diuinæ aut humanæ absolute: sed solum secundum naturalem motum voluntatis. Hæc conclusio non aliter probatur: sed ex declaratione terminorum relinquitur euidēs apud Theologos. Declaratur siquidem voluntas absolute, hoc est, consequens rationem deliberantem & naturalis, pronit naturaliter refugit mortem, corporisque nocumenta.

¶ Vbi nota primo quod apud Autorem hic deliberatio est actus rationis. Et voluntas dicitur deliberata denominatiue à ratione deliberante, & cautiliter: quia consequitur rationem deliberantem (quæ scilicet ratio omnibus consideratis, concludit aliquid esse malum vel bonum, fugiendum vel prosequendū) & sequitur motus voluntatis conformis tali rationi appetens vel fugiens, qui vocatur voluntas deliberata. Naturalis autem voluntas vocatur motus ille voluntatis, qui consequitur Dei ea visione, qua Beati vident (vt suprà dictum est, * & sic anima Christi erat beata. Sed ex beatitudine animæ glorificatur corpus: dicit enim Augustinus, * in Epistola ad Dioscorum, Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatitudine redundet etiam in inferiorem naturam, quæ est corpus, non beatitudo quæ fruentis & intelligentis est propria, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. Corpus igitur Christi fuit incorruptibile, & absque omni defectu.

3 ¶ Præterea, Pœna consequitur culpam, sed in Christo non fuit aliqua culpa: secundum illud primæ Pet. 2. Qui peccatum non fecit. Ergo nec defectus corporales, qui sunt pœnales, in eo esse debuerunt.

4 ¶ Præterea, Nullus sapiens assimit id quod impedit ipsum à proprio fine. Sed per huiusmodi defectus corporales, multipliciter videtur impediri finis Incarnationis. primò quidem, quia propter huiusmodi infirmitates, homines ab eius cognitione impediebantur, secundum illud Isa. 53. Desideratimus eum despectum & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem & quasi absconditus vultus eius & despectus: vnde nec reputauimus eum. Secundò, quia sanctorum Patrum desiderium non videtur impleri: ex quorum persona dicitur Isa. 51. Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini. Tertiò, quia consequentius per fortitudinem, quàm per infirmitatem, videbatur & potestas diaboli posse superari, & humana infirmitas posse sanari. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd filius Dei humanam naturam assumpserit cum corporalibus infirmitatibus, siue defectibus.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Hebr 2. In eo, in quo passus est & tentatus, potens est & eis, qui tentantur auxiliari. Sed ad hoc venit, vt nos adiuuaret: vnde & Dauid dicebat, Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Ergo conueniens fuit, vt filius Dei carnem assumpserit, infirmitatibus humanis subiacentem, vt in ea posset pati & tentari: & sic auxilium nobis ferre.

CONCLVSIO.

¶ *Conueniens fuit, corpus humanum à filio Dei assumptum, corporalibus defectibus subiacere.*

¶ RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse, corpus assumptum à filio Dei humanis infirmitatibus & defectibus subiacere, & præcipuè, propter tria. Primò quidem, quia ad hoc filius Dei, carne assumpta, venit in mundum, vt pro peccato humani generis satisfaceret. Vnus autem pro peccato alterius satisfacit, dum pœnam pro peccato alterius debitam, in se suscipit. Huiusmodi autem defectus corporales, scilicet mors, fames, sitis & huiusmodi, sunt pœna peccati, quod est in mundum per Adam introductum: secundum illud Roman 5 Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors. Vnde conueniens fuit quantum ad finem Incarnationis, quòd huiusmodi pœnalitates in nostra natura susciperet vice nostra, secundum illud Isa. 53. Verè languores nostros ipse tulit. Secundò propter fidem Incarnationis astruendam. Cùm enim natura humana non aliter esset nota hominibus, nisi prout huiusmodi corporalibus defectibus subiacet, si sine his defectibus filius Dei humanam naturā assumpsisset, videretur non fuisse verus homo, nec veram carnem habuisse, sed phantasticam, vt Manichæi posuerunt. Et ideo, vt dicitur Philip. 2. Exinanuit semetipsum, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Vnde & beatus Thomas per aspectum vulnerum est ad fidem reuocatus, vt dicitur Ioan. 20. Tertiò, propter exemplum patientiæ, quod nobis exhibet, passiones & defectus humanos fortiter tolerando, vnde dicitur Hebr 12. Sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini, animis vestris deficientes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd satisfactio pro peccatis alterius, habet quidem quasi materiam pœnas, quas aliquis pro peccato alterius sustinet: sed pro principio habet habitum animæ, ex quo inclinatur ad volendum satisfacere pro alio, & ex quo satisfactio efficaciam habet. Non enim esset efficax satisfactio, nisi ex charitate procederet: vt infrà dicetur. * Et ideo oportuit animam Christi & perfectam esse, quantum ad habitus scientiarum & virtutum, vt haberet facultatem satisfaciendi: & quòd corpus eius esset subiectum infirmitatibus, vt ei satisfactionis materia non deesset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum naturalem habitudinem, quæ est inter animam & corpus, ex gloria animæ redundat gloria ad corpus. Sed hæc naturalis habitudo in Christo subiacebat voluntati diuinitatis ipsius, ex qua factum est, quòd beatitudo remaneret in anima, & non deriuaretur ad corpus, sed caro pateretur: quæ conueniunt naturæ passibili, secundum illud quod Damascenus * dicit, quòd beneplacito diuinæ voluntatis, permittebatur carni pati & operari quæ propria.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœna semper sequitur culpam actualem vel originalem: quandoque quidem eius qui punitur: quandoque autem alterius, pro quo ille, qui pœnas patitur, satisfacit. Et ita accidit in Christo, secundum illud Isaiæ 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.

¶ Ad quartum dicendum, quòd infirmitas assumpta à Christo non impediuit finem Incarnationis, sed maximè promouit: vt dictum est. * Et quamuis per huiusmodi infirmitates absconderetur eius diuinitas: manifestabatur tamen humanitas, quæ est via ad diuinitatem perueniendi: secundum illud Roman. 5. Accessum habemus per Iesum Christum ad Deum. Desiderabant autem antiqui Patres in Christo, non quidem fortitudinem corporalem, sed spiritualem, per quam & diabolum vicit, & humanam infirmitatem sanauit.

ARTICVLVS II.

¶ *Virùm Christus necessitatem his defectibus subiacendi assumpserit.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non ex necessitate his defectibus subiacuerit. Dicitur enim Isaiæ quinquagesimotertio. Oblatus est, quia ipse voluit, & loquitur de oblatione ad passionem. Sed voluntas opponitur necessitati. Ergo Christus non ex necessitate subiacuit corporalibus defectibus.

2 ¶ Præterea, Damasc. * dicit in 3. lib. Nihil coactum in Christo consideratur, sed omnia voluntaria. Sed quod est voluntarium, non est necessarium. Ergo huiusmodi defectus non fuerunt ex necessitate in Christo.

3 ¶ Præterea, necessitas infertur ab aliquo potentiori. Sed nulla creatura est potentior, quā anima Christi, ad quam pertinebat proprium corpus conseruare. Ergo huiusmodi defectus seu infirmitates non fuerunt in Christo ex necessitate.

¶ SED CONTRA est, quod Apost. dicit Rom. 8. Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati. Sed conditio carnis peccati est, quòd habeat necessitatem moriendi & sustinendi alias huiusmodi passiones. Ergo talis necessitas sustinendi hos defectus fuit in carne Christi.

CONCLVSIO.

¶ *Corpus Christi naturali necessitate sequente materiam, ex qua fuit compositum, morti cæteriisque corporalibus defectibus subiectum necessariò fuit. secundum autem propriæ naturæ conditionem necessitati coactionis repugnantis naturæ corporali similiter subditum fuit, nullæ tamen erat in Christo coactionis necessitas repugnantis diuinæ vel humanæ voluntati absolutè.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est necessitas. Vna quidem coactionis, quæ fit ab agente extrinseco. Et hæc quidem necessitas contrariatur & naturæ & voluntati: quorum vtrunque est principium intrinsecum. Alia autem est necessitas naturalis, quæ consequitur principia naturalia, puta formam, sicut necessarium est ignem calefacere: vel materiam, sicut necessarium est corpus ex contrariis compositum dissolui. Secundum igitur hanc necessitatem, quæ consequitur materiam, corpus Christi subiectum fuit, & necessitati mortis, & aliorum huiusmodi defectuū, quia, sicut dictum est, * beneplacito diuinæ voluntatis, carni Christi permittebatur agere & pati, quæ propria. Hæc autem necessitas causatur ex principiis carnis humanæ: vt dictum est. * Si autem loquamur de necessitate coactionis, secundum quidem quòd repugnat naturæ corporali sic, iterum corpus Christi secundum conditionem propriæ naturæ necessitati subiacuit, & claui perforantis & flagelli percutientis. Secundum verò quòd necessitas talis repugnat voluntati, manifestum est quòd in Christo non fuit necessitas horum defectuum, neque per respectum ad diuinam voluntatem, neque per respectum ad voluntatem humanam Christi absolutè, prout sequitur rationem deliberantem, sed solùm secundum naturalem motum volūtatis, prout scilicet naturaliter refugit mortem, & etiam corporis nocumenta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus dicitur oblatus, quia voluit d & voluntate diuina, & voluntate humana deliberata: licet mors esset contra naturalē motum voluntatis humanæ, vt Damasc. * dicit.

¶ Ad secundum patet responsio ex dictis. *

¶ Ad tertium dicendum, quòd nihil fuit potentius, quàm anima Christi absolutè: nihil tamen prohibet aliquid fuisse potentius, quàntum ad hunc effectum: sicut clauus ad perforandum. Et hoc dico, secundum quòd anima Christi considerabatur secundum propriam naturam & virtutem.

ARTICVLVS III.

¶ *Virùm Christus defectus corporales contraxerit.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus defectus corporales contraxerit. Illud enim contrahere dicimur, quod simul cum natura ex origine trahimus. Sed Christus simul cum natura humana defectus & infirmitates corporales per suam originem traxit à matre, cuius caro huiusmodi defectibus subiacebat. Ergo videtur quòd hos defectus contraxerit.

2 ¶ Præterea, Id quod ex principiis naturæ causatur, simul cum natura trahitur, & ita cōtrahitur. Sed huiusmodi pœnalitates causantur ex principiis naturæ humanæ. Ergo eas Christus contraxit.

3 ¶ Præterea, Secundum huiusmodi defectus Christus aliis hominibus similatur: vt dicitur Heb. 2. Sed alij homines huiusmodi defectus contrahunt: ergo videtur quòd etiam Christus huiusmodi defectus contraxerit.

SED CONTRA est, quòd huiusmodi defectus contrahuntur ex peccato: secundum illud Rom. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Sed in Christo non habuit locum peccatum. Ergo huiusmodi defectus Christus non contraxit.

CONCLVSIO.

¶ *Christus non aliquo peccati debito corporales defectus contraxit, sed illos propriæ voluntate suscepit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in verbo contrahendi intelligitur ordo effectus ad causam: vt scilicet illud dicatur contrahi, quod simul cum sua causa ex necessitate trahitur. Causa autem mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum, quia per peccatum mors intrauit in hunc mundum, vt dicitur Rom. 5. Et ideo illi propriè dicuntur hos defectus contrahere, qui ex debito peccati hos defectus incurrunt. Christus autem hos defectus non habuit ex debito peccati: quia vt Augustinus * dicit exponens illud Ioan. 3. Qui de sursum venit, super omnes est: de sursum venit Christus, id est, de altitudine naturæ humanæ, quam habuit ante peccatum primi hominis. Accepit enim naturam humanam absque peccato, in illa puritate, in qua erat in statu innocentiæ: & simili modo potuisset assumere humanam naturam absque defectibus. Sic igitur patet, quòd Christus non contraxit hos defectus, quasi ex debito peccati eos suscipiens, sed ex propria voluntate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro Virginis concepta fuit in originali d peccato: & ideo hos defectus contraxit. * Sed Christus naturam ex Virgine assumpsit absque culpa. Et similiter potuisset naturam assumere absque pœna: sed voluit suscipere pœnam propter opus nostræ redemptionis impleōdum: vt dictum est. * Et ideo habuit huiusmodi defectus, non contrahendo, sed voluntariè assumendo.

¶ Ad secundum dicendū, quòd causa mortis & aliorum corporalium defectuum in humana natura, est duplex. Vna quidem remota, quæ accipitur ex parte principiorum materialium humani corporis, inquantum est ex contrariis compositum, sed hæc causa impediebatur per originalem iustitiam. Et ideo proxima causa mortis & aliorum defectuum, est peccatum per quod subtracta est originalis iustitia. Et propter hoc, quia Christus fuit sine peccato, dicitur non contraxisse huiusmodi defectus: sed voluntariè assumpsisse.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus in huiusmodi defectibus, assimilatus est aliis hominibus, quantum ad qualitatem defectuum: non autem quantum ad causam. Et ideo Christus non contraxit huiusmodi defectus, sicut alij.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virùm Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit. Decet enim Dam. * Quod est inassumptibile, est incurabile. Sed Christus venerat omnes defectus nostros curare. Ergo omnes defectus nostros assumere debuit.

2 ¶ Præterea, Dictum est *, quòd ad hoc quòd Christus pro nobis satisfaceret, debuit habere habitus perfectiuos in anima & defectus in corpore. Sed Christus ex parte animæ assumpsit plenitudinem omnis gratiæ. Ergo ex parte corporis debuit assumere omnes defectus.

3 ¶ Præterea, Inter omnes defectus corporales, præcipuum locum tenet mors. Sed Christus mortem assumpsit. Ergo multò magis omnes alios defectus assumere debuit.

¶ SED CONTRA est, quòd contraria non possunt simul fieri in eodem. Sed quædam infirmitates sunt sibi ipsis contrariæ: vtpote ex contrariis principiis causatæ. Ergo non potuit esse, quòd Christus omnes infirmitates humanas assumeret.

CON-

Annot. Comment. Super Quæstionis decimæquartæ Articu. 3. quarium. Super Quæstionis decimæquartæ Articulū Referuntur 3. sent. dist. 16. & habentur in glo. ordin. super hūc locum. Supra q. 3. ad 2. ar. 4. ad 3. Et infra q. 15. ar. 1. cap. & q. 46. art. 4. ad 3. Et 3. dist. 1. q. 2. ad 1. & dist. 15. q. 1. art. 1. & dist. 22. q. 2. ar. 3. q. 1. Et 4. contra c. 55. ad 11. Et opu. 3. c. 223 & 238. Lib. 3. c. 6. & 18. Art. 1. D. 370. * Alibi. Sed caro Christi ex Virgine sumpsit naturam absque culpa. Ar. 1. huius quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ro probatur, quia ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ, requiritur satisfactor perfectus in anima, scientia & gratia. Secunda autem, quia defectus sunt trifariam: quidam repugnantes perfectioni scientiæ, vt ignorantia, vel gratiæ, vt pronitas ad malum & difficultas ad bonum; quidam particulares, vel veri morbi; quidam communes toti humanæ naturæ, vt fames, sitis, fatigatio, mors, &c.

¶ Vbi nota tria. Primo, quòd quia rationis ordo poscit, vt satisfactio, quæ pœnalis est, respondeat culpæ (& culpæ communi respondeat pœna communis) ideo litera ex eo, q̃ Christus est, defectus pœnales assumpsit ad satisfaciendū pro peccato naturæ humanæ optimè vt clarū intuliit, cōsequens quod solos cōmunes humanæ naturæ defectus pœnales assumere debuit. Secundo quia negatio particularium defectuū in Christo illata non erat probata (quāuis fuerit probata affirmatio vniuersaliū defectuum in eodem ex proportione pœnæ ad culpam) ideo litera subiunxit rationem eximentem corpus Christi a specialibus defectibus ex negatione causarum, eorundem ad negationem eorum procedentem: ex eo, quòd defectus speciales aut sunt ex defectu principij vel principiorum, aut ex defectu progressus vitæ; quorū neutrum in Christo locum habere potuit.

Art. 1. & 2. huius quæstionis.

¶ Et si quis obiecerit, q̃ possit esse aliquis horū defectuū ex tertia causa, puta ex calo, vel concursu elementi alicuius, sciat omnes huiusmodi cōcursus causarum morbi speciālis, nihil aliud esse quàm defectum principij: cōcurrēs enim cauſ. impedit principia à naturali perfectiōe actionis vel passionis suæ, & ideo reducitur huiusmodi causa ad defectū virtutis formatiuę causæ posita in litera.

Lib. 1. Orthod. fid. c. 14. in fine & lib. 3. c. 20.

¶ Tertio, quòd Autor doctrinam suam conformem Damasceno ostendens, confirmat simul, & exponit illum.

Quæstio. ¶ *Num ignorantia ad animæ vel corporis defectus spectet.*

¶ Sed restat hic dubium: quo pacto licuerit vbi de defectibus corporis agitur, ignorantiā inter defectus communes computare: quum c̃ esset ignorantiam esse defectum animæ.

¶ Ad hoc dicitur, q̃ Autor licet tractet de defectibus corporis inferit tamen vniuersalem doctrinam de defectibus humanis, qui non debuerunt assumi à Christo, vt ex vniuersali regula habeatur descriptio inter defectus etiam corporis, qui debuerunt vel nō debuerunt assumi. Et hoc propter pronitatem ad malum, & difficultatem boni: quoniam alia est lex in membris humanis repugnans legi mentis: secundum quam proni sunt sensus hominis ad malum, & non quod voluntas bonum hoc agimus, id autem quod de ignorantia admiscetur, exempli gratia positum est.

¶ Sed quia hæc responsio dicta secundum eundem contextum separat dū ignorantiam vt exemplum, pronitatem verò ad malum, & difficultatē ad bonum verè interpretatur aliter dicitur, quod per ignorantiam hic intelligitur copulatio corporalis cauſatiua ignorantiæ. Nascuntur siquidem aliqui inepti ad scientiam, sicut alij inclinati ad iram, & huiusmodi.

¶ Sed hoc minus cōuenit litera, dicēti cōtra defectus repugnantes perfectioni scientiæ vel gratiæ, defectus corporis speciales: constat aut has complexiones exorbitantes à temperantia humanæ mediocritatis, inter speciales cōputari defectus. Vnde dicēdum est, quòd ignorantia dupliciter sumi potest: vel secundum se: & sic est defectus non corporis, sed animæ, sicut scientia, contraria enim circa idem nata sunt fieri. Vel secundum suam causam occasionalem communem toti naturæ humanæ: & sic est defectus tenens se ex parte corporis, quoniam ex hoc ipso quòd anima fit in corpore, non recipit influxū scientiæ à superioribus: & manet ignorans. In cuius signum statim, quòd à corpore separatur anima, perficitur scientia infusa à superioribus. Christus autem licet susceperit animā in corpore, non suscepit tamē defectum scientiæ concomitantem animam ex hoc, quòd sit in corpore: quoniam ab initio eius anima repleta est, & beata, & infusa scientia: vt patet ex antedictis. Et ideo inter defectus corporis, hoc est scientes ex parte corporis, computata est hoc in loco ignorantia.

¶ In responsione ad secundum perspicacitet videe, quod animæ Christi secundum se debebatur plenitudo omnis gratia & scientiæ, ex hoc ipso quòd erat assumpta à verbo: est enim hoc sumptum ex Ioā. 1. Videmus cum plenum gratiæ & veritatis, quasi Vnigenitum à Patre. Et docemur ex hoc non solum differentiam inter scientiam & gratiam, & defectus, quod illæ debebantur animæ Christi secundum se, hoc est ob propriā perfectionem, illi vero solum propter aliud, hoc est satisfactionem & exemplaritatem, &c. sed etiam quod non sunt duo miracula, gratia vnionis & gratia virtutum in anima Christi: sed sicut in naturalibus generās dat vna generatione formā, & consequentia ad formam, ita in mysterio Incarnationis assumēs dat gratiæ & scientiæ plenitudinem, vt consequentia assumptionem. Et propterea Christ debebantur gratiæ & scientiæ, debito quasi naturali, seu connaturalis ordinis. Connaturalis quippe est assumptæ animæ plenitudo gratiæ & scientiæ.

QVAESTIO DECIMAQVINTA, DE DEFECTIBVS animæ, à Christo assumptis, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de defectibus pertinentibus ad animam.

¶ Et circa hoc quæruntur decē.

¶ Primò, vtrum in Christo fuerit peccatum.

¶ Secundò, vtrūm in eo fuerit fomes peccati.

¶ Tertiò, vtrūm in eo fuerit ignorantia.

¶ Quartò, vtrūm anima eius fuerit passibilis.

¶ Quintò, vtrūm in eo fuerit dolor sensibilis.

¶ Sextò, vtrūm in eo fuerit tristitia.

¶ Septimò, vtrūm in eo fuerit timor.

¶ Octauò, vtrūm in eo fuerit admiratio.

¶ Nonò, vtrūm in eo fuerit ira.

¶ Decimò, vtrūm simul fuerit viator & comprehensor.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm in Christo fuerit peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit peccatum. Dicitur enim in Psal. 21. Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti, longè à salute mea verba delictorum meorum. Sed hæc verba dicuntur ex persona ipsius Christi: vt patet ex hoc, quod ipse ea in cruce prorulit. Ergo videtur quòd in Christo fuerint delicta.

2 ¶ Præterea, Rom. 5. dicit Apostolus, quòd in Adam omnes peccauerunt: quia scilicet in eo originaliter fuerunt. Sed Christus etiam originaliter fuit in Adam. Ergò in eo peccauit.

3 ¶ Præterea, Apostolus dicit Heb. 2. quòd in eo, in quo Christus passus est & tentatus, potens est & his, qui tentantur auxiliari. Sed maximè indigebamus auxilio eius contra peccatum. Ergo videtur quòd in eo fuerit peccatum.

4 ¶ Præterea, Secundæ ad Cor. 5. dicitur quòd Deus eum, qui non nouerat peccatum, scilicet Christum, pro nobis peccatum fecit. Sed illud verè est, quod à Deo factum est. Ergo in Christo verè fuit peccatum.

5 ¶ Præterea, Sicut Aug. * dicit in lib. de Agone Christiano, in homine Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit filius Dei. Sed homo indiget exemplo non solùm ad rectè viuendum, sed etiam ad hoc, quod pœniteat de peccatis. Ergo videtur, quòd in Christo debuerit esse peccatum, vt de peccatis pœnitendo, pœnitentiæ nobis daret exemplum.

¶ SED CONTRA est, quod ipse dicit Ioannis 8. Quis ex vobis arguet me de peccato?

CONCLVSIO.

¶ Cùm venerit Christus pro peccatis satisfacere, nullo modo peccatum assumpsit.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore est vnica cōclusio responsiua quæsito: Christus nullo modo q̃ assumpsit defectum peccati. Probatur: Defectus assumpti à Christo sunt assumpti ad tria, hoc est, ad satisfaciendū pro natura humana: ad cōprobādam suam humanitatem, & ad exemplum virtutis: sed defectus peccati ad nihil horum valet, ergo. Maior patet ex primo articulo præcedentis quæstionis. Minor sigillatim quo ad singulas partes probatur in litera: clarè probatur in litera: ita vt non sit opus exponere.

Art. 1. & 2. huius quæstionis.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum secundum.

IN titulo fomes peccati importat inclinationem appetitus sensitiui in id, quod contrariatur rectæ rationi, pura in superfluis delectationem, in excessiuam cupiditatem, & similia.

Lib. 2. ergo. Lib. 3. ca. Lib. 3. cap. Lib. 3. ca.

¶ In corpore unica est conclusio resolutiua quæsito: In Christo non fuit fomes peccati. Probatur dupliciter, primo sic: Virtus mortalis facit rationalem partem animæ, in qua est, rationi esse subiectam, & tantò magis quò perfectior fuerit: ergo quanto virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tanto magis in eo debilitatur vis fomitis: ergo in Christo non fuit fomes peccati. Antecedens declaratur in tēperantia & mansuetudine. Prima cō sequentia probatur: quia ad rationem fomitis per tinet inclinatio appetitus sensualis in id, quod est contra rationē. Secunda verò, quia in Christo fuit virtus secundū perfectissimā gradū. Quod probatur: quia Christus perfectissime habuit gratiam, & omnes virtutes morales. Secundò probatur conclusio principaliter: quia iste defectus nō est ordinabilis ad satisfaciendū: sed potius inclinat ad contrariū satisfactioni, ergo nō debuit assumi à Christo. Et patet sequela ex præcedēbus.

Lib. 3. cap. Lib. 3. ca. Lib. 3. ca. Lib. 3. ca. Lib. 3. ca.

¶ Occurrit hic dubiū: quia secundū primam rationem in litera allatā sequitur, quòd non fuerit in Christo, sed etiam in puris hominibus, puta, Ioanne Baptista, non fuerit fomes peccati: quia in ipso à principio fuerūt virtutes perfectæ non fomitem in habitu (vt sunt in pueris baptizatis) sed in exercitio: quū fuerit tanta perfectionis, vt iustitia appellatus sit, vt dicit Glos. in verbo. Iustitia vbi scriptum est: Iustitia ante eum ambulabit.

Lib. 3. cap. Lib. 3. ca.

¶ Ad hoc dicitur, quòd differentia inter animam Christi & aliorum est, quòd anima Christi est, secundū quod erant animæ in statu innocentiæ, quātum ad elongationē a peccato: animæ verò reliquorū quantuncunque iustificatorū in vtero, in hac vita sunt sicut anima hominis, qui incidit in latrones: & non solùm spoliatus est gratuitis, sed vulneratus est in naturalibus. Et ideo in anima Christi secundum se sola naturalis inclinatio partis sensitiuæ in bonum sibi consonum erat per virtutem subijciendā perfectæ rationi, vt nulla fomitis ratio maneret in eo: in aliis autem non solùm est naturalis inclinatio partis sensitiuæ in bonum sibi consonum, sed talis inclinatio est vulnerata. Et propterea non sufficit in aliis ad tollendum fomitem, perfectio virtutis sed speciali est opus gratiæ, sic sanante, vt extinctus sit fomes peccati: quod soli beatæ Virgini in hac vita concessum credimus. Non sequitur igitur ex processu literæ, quòd perfectio virtutis regulariter tollat fomitem, sed quòd perfectio virtutis infert in ipso non fuisse fomitem.

Lib. 3. cap. Lib. 3. ca. Lib. 3. ca. Lib. 3. ca. Lib. 3. ca.

Infrà q. 27. ar. 3. & ad 1. Et 3. di. 17. ar. 1. q. 2. ad 4. Et opusc. 3. c. 23.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est *. Christus suscepit defectus nostros, vt pro nobis satisfaceret, & vt veritatem humanæ naturæ comprobaret, & vt nobis fieret exemplum virtutis. Secundum quæ tria manifestum est, quòd defectum peccati assumere non debuit, primò quidem, quia peccatum nihil operatur ad satisfactionem: quinimò virtutem satisfactionis impedit: quia vt dicitur Eccle. 34. dona iniquorum non probat Altissimus. Similiter etiam ex peccato non demonstratur veritas humanæ naturæ: quia peccatum non pertinet ad humanam naturam, cuius Deus est causa: sed magis est contra naturam, per seminationem diaboli introductum, vt Damascenus * dicit. Tertiò, peccando exemplum virtutis præbere non potuit: cùm peccatum contrarietur virtuti. Et ideo Christus nullo modo assumpsit defectum peccati: nec originalis nec actualis: secundum illud quod dicitur 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Damascenus * dicit in 3. libro, duplicitèr dicitur aliquid de Christo. Vno modo secundum proprietatem naturalem & hypostaticam: sicut dicitur quòd Deus factus est homo, & quòd passus est pro nobis. Alio modo secundum proprietatem personalem & habitualem: prout scilicet aliqua dicuntur de ipso in persona nostra, quæ sibi secundum se nullo modo conueniunt. Vnde & inter septem regulas Ticonij, quas Aug. * ponit in 3. de Doctrina Christiana. Prima ponitur de Domino & eius corpore: cùm scilicet Christi & Ecclesiæ vna persona æstimatur. Et secundum hoc Christus ex persona membrorum suorum loquens dicit. Verba delictorum meorum, non quòd in ipso capite delicta fuerint.

Art. 1. & 2. huius quæstionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Augustinus * 10. super Genesim ad literam, nō omni modo Christus fuit in Adam & in aliis Patribus, quo nos ibi fuimus. Nos enim fuimus in Adam secundum seminalem rationem, & secundum corpulentam substantiam: quia scilicet, vt ipse ibidem dicit, cùm sit in semine & visibilis corpulentia & inuisibilis ratio, vtrunque currit ex Adam. Sed Christus visibilem carnis substantiam de carne Virginis sumpsit: ratio verò conceptionis eius non à semine virili, sed longè aliter, ac desuper venit. Vnde non fuit in Adam secundum seminalem rationem, sed solùm secundum corpulentam substantiam. Et ideo Christus non accepit actiuè ab Adam humanam naturam, sed solùm materialiter: actiuè verò à Spiritu sancto. Sicut & ipse Adam materialiter sumpsit corpus ex limo terræ, actiuè autem à Deo. Et propter hoc Christus non peccauit in Adam, in quo fuit solùm secundum materiam.

Lib. 10. ca. Lib. 10. ca.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus ex sua tentatione & passione nobis auxiliatus est, pro nobis satisfaciendo: sed peccatum non cooperatur ad satisfactionem: sed magis ipsam impedit: vt dictum est *. Et ideo non oportuit quòd peccatum in se haberet, sed omnino esset purus à peccato: alioquin pœna, quam sustinuit, fuisset sibi debita pro proprio peccato.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Deus fecit Christum peccatum: non quidem, vt in se peccatum haberet, sed quia fecit eum hostiam pro peccato. Sicut & Oseæ 4. dicitur. Peccata populi mei comedent, scilicet Sacerdotes, qui secundum legem comedebant hostias pro peccato oblatas. Et secundum hunc modum dicitur Isaiæ 53. quòd Dominus posuit in eo iniquitatem omnium: quia scilicet eū tradidit, vt esset hostia pro peccatis omnium hominum. Vel fecit eum peccatum, id est, habentem similitudinem carnis peccati: vt dicitur Romanorum 8. & hoc propter corpus passibile & mortale, quod assumpsit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd pœnitens laudabile exemplum dare potest, non ex eo quòd peccauit: sed in hoc, quòd voluntariè pœnam sustinet pro peccato. Vnde Christus dedit maximum exemplum pœnitētibus: dum non pro peccato proprio, sed pro peccatis alio rum voluit pœnam subire.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm in Christo fuerit fomes peccati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in Christo fuerit fomes peccati. Ab eodem enim principio deriuatur fomes peccati & passibilitas corporis sui mortalitas, scilicet ex subtractione originalis iustitiæ: per quam simul inferiores vires animæ subdebantur rationi, & corpus animæ. Sed in Christo fuit passibilitas corporis & mortalitas. Ergo etiam in eo fuit fomes peccati.

Infrà q. 27. ar. 3. & ad 1. Et 3. di. 17. ar. 1. q. 2. ad 4. Et opusc. 3. c. 23.

2 ¶ Præterea, Sicut Dam. * dicit in 3. lib. Beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur caro Christi pati & operari quæ propria. Sed proprium est carni, vt concupiscat dilectabilia sibi. Cùm igitur nihil aliud sit fomes, quàm concupiscentia (vt dicitur in Glos. Roma. 7.) videtur quòd in Christo fuerit fomes peccati.

Lib. 3. orth. fid. ca. 15 & med. & 6.

3 ¶ Præterea. Ratione fomitis peccati, caro concupiscit aduersus spiritum: vt dicitur Galatarum 5. Sed tantò spiritus ostenditur fortior & magis dignus corona, quantò magis superat hostem, scilicet concupiscentiam carnis secundum illud 2. ad Timotheum 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Christus autem habuit fortissimum & victoriosissimum spiritum, & maximè dignum corona secundum illud Apocalyp. 6. Data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret. Videtur ergo quòd in Christo maximè debuerit esse fomes peccati.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matthæi 1. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Sed Spiritus sanctus excludit peccatum, & inclinationem peccati, quæ importatur nomine fomitis. Ergo in Christo non fuit fomes peccati.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Christo gratia fuerit secundum perfectissimum gradum, nullo modo fuit in ipso fomes peccati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est * Christus perfectissimè habuit gratiam & omnes virtutes. Virtus autem moralis, quæ est in * rationali parte animæ, eam facit esse rationi subiectam: & tantò magis, quantò perfectior fuerit virtus: sicut temperantia concupiscibilem, & fortitudo & mansuetudo irascibilem: vt in Secunda parte dictum est. * Ad rationem autem fomitis pertinet inclinatio sensualis appetitus in id, quod est contra rationem. Sic igitur patet, quòd quantò virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tantò magis in eo debilitatur vis fomitis. Cùm igitur in Christo fuerit virtus secundum perfectissimum gradum, consequens est, quòd in eo fomes peccati non fuerit, cùm etiam iste defectus non sit ordinabilis ad satisfaciendum: sed potius inclinet ad contrarium satisfactioni.

*q. 27. art. 2. & 4. * Habet irrationali. 1. 2. q. 56. art. 4.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd inferiores vires pertinentes ad sensibilem appetitum, naturaliter sunt obedibiles rationi: non autem vires corporales, vel humorum corporalium, vel etiam ipsius animæ vegetabilis: vt patet in primo Ethicorum. * Et ideo perfectio virtutis, quæ est secundum rationem rectam, non excludit passibilitatem corporis: excludit autem fomitem peccati: cuius ratio consistit in resistentia sensualis appetitus ad rationem.

Lib. 1. Eth. c. vlt. 10. 5.

¶ Ad secundum dicendum, quòd caro naturaliter concupiscit id, quod est sibi delectabile concupiscentia appetitus sensitiui: sed caro hominis (qui est animal rationale) hoc concupiscit secundum modum & ordinem rationis. Et hoc modo carō Christi concupiscentia appetitus sensitiui, naturaliter appetebat escam & potum & somnum, & alia quæ secundum rectam rationem appetuntur: vt patet per Damascenum * in tertio libro. Ex hoc autem non sequitur

Lib. 2. Orthod. fid. cap. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis decimæquintæ Articulum tertium.*

TItulus clarus est.

Communi. ¶ In corpore vna est conclusio: In Christo non fuit ignorantia. Probatur: Sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita fuit plenitudo omnis scientiæ: ergo sicut prima plenitudo excludit fomitem peccati: ita secūda excludit ignorantiam: ergo in Christo nō fuit ignorātia. Prima consequentia probatur: quia ignorantia opponitur plenitudini scientiæ: secunda, quia nō fuit fomes peccati in Christo.

¶ In relīpōsione ad tertium, aduerte nouitiæ, quòd trium expositionū verborum Isaiæ, quæ in litera ponuntur, duæ primæ conueniunt in hoc, quod ly Antequam puer sciat, exponunt, antequā Deus fiat puer sciēs: hoc est, antequam incarnetur habens matrem & patrem putatiuum. In hoc enim sensu verificatur tam literalis expositio, quòd rex Assyriorū auferret spolia ante incarnationem filij Dei: quàm spiritualis, quòd filius Dei ante incarnationem inuocatus saluaret populum suum. Tertia autem post Incarnationem exponit quod ly Ante, dicat ordinem temporis, secundū ætatē infantilem Iesu Christi.

¶ *Super Quæstionis decimæquintæ Articulum quartum.*

IN titulo passibilitas, vt sonat, sumenda est.

Annot. ¶ In corpore articuli duo fiunt. Primò respondetur quæsito: secundo declaratur responsio.

Comment. ¶ Quo ad primū, primò distinguitur de passione animæ coniunctæ corpori, vel corporali, vel animali.

¶ Secundo declaratur terminus primus, quid scilicet est animam pati passione corporali.

¶ Tertiò respondetur secundum talem passionem quæsito vna conclusione: Anima Christi fuit passibilis passione corporali. Probatur: Corpus Christi fuit passibile & mortale: ergo necesse fuit animam esse passibilem. Patet consequentia ex terminis declaratis.

3.di.17. ar. 1.q.2. ad 5.

Q.7. art.9. & q.9. artic.1.

¶ Quarto declaratur alter terminus, quid scilicet est animā pati passione animali. & hic distinguitur, vel propriè, vel propriſſimè.

Loco citato in arg.1.

¶ Quinto respondetur iuxta talem passionē quæsito vnica conclusione: Anima Christi fuit passibilis passione animali. Probatur: Affectiones appetitus sensitiui fuerunt in Christo: ergo Antecedēs probatur duplicitер. primo: quia pertinēt ad natūrā hominis: secūdo autoritate Augustini.

¶ Quo ad secundū de claratur: secunda conclusio respōsiua, qualiter & sequitur, quòd in Christo fuerit fomes peccati, qui importat concupiscentiam delectabiliū, præter ordinem rationis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fortitudo spiritus aliqualis ostenditur, ex hoc quòd resistit concupiscentiæ carnis sibi contrariantis, sed maior fortitudo spiritus ostenditur, si per eius virtutem totaliter caro comprimatur, ne contra spiritum concupiscere possit. Et ideo hoc competebat Christo: cuius spiritus summum fortitudinis gradum attigerat. Et licet non sustinuerit impugnationem interiorem ex parte fomitis, sustinuit tamen exteriorem impugnationem ex parte mundi & diaboli: quos superando victoriæ coronam promeruit.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm in Christo fuerit ignorantia.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit ignorantia. Illud enim verè fuit in Christo, quod sibi competit secundum humanam naturam, licet ei non competat secūdum diuinam, sicut passio & mors. Sed ignorantia conuenit Christo, secundum humanam naturam: dicit enim Damasc. * in 3. lib. quòd ignorantem & seruilem assumpsit naturam, ergo ignorantia verè fuit in Christo.

2 ¶ Præterea, Aliquis dicitur ignorans per notitiæ defectū. Sed aliqua notitia defuit Christo: dicit enim Apostolus 2. ad Cor. 5. Eum, qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit, ergo in Christo fuit ignorantia.

3 ¶ Præterea, Ifaiæ 8. dicitur. Antequàm sciat puer vocare patrem suum & matrem suā, auferetur fortitudo Damasci. Puer autem ille est Christus. Ergo in Christo fuit aliquarum rerum ignorantia.

¶ SED CONTRA Ignorantia per ignorantiam non tollitur. Christus autem ad hoc venit, vt ignorantias nostras auferret: vesnit enim vt illuminaret his, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. ergo in Christo ignorantia non fuit.

CONCLVSIO.

¶ *Sicut in Christo ex scientiæ & gratiæ plenitudine nullus fuit peccati fomes, ita nec ignorantia esse potuit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita in ipso fuit plenitudo omnis scientiæ, vt ex præmissis * patet. Sicut autem in Christo plenitudo gratiæ & virtutis excludit fomitem peccati, ita plenitudo scientiæ, excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur. Vnde, sicut in Christo non fuit fomes peccati, ita non fuit in eo ignorantia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd natura à Christo assumpta potest dupliciter considerari. Vno modo, secundum rationem suæ speciei: & secundum hoc dicit Damasc. * eam esse ignorantem & seruilem. Vnde subdit. Nam seruā quidem est hominis natura eius, qui fecit ipsam, Dei scilicet, & non habet futurorum cognitionem. Alio modo potest considerari secundum id, quod habet ex vnione ad hypostasim diuinam, ex qua habet plenitudinem scientiæ & gratiæ: secundum illud Ioannis 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Et hoc modo natura humana in Christo ignorantiam non habuit.

¶ Ad secundū dicendū, quòd Christus dicitur non nouisse peccatū, quia nescivit per experientiam, sciuit autem per simplicem notitiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd loquitur ibi Propheta de scientia humana Christi. Dicit enim, Antequàm sciat puer, scilicet secundum humanitatem, vocare patrem suum, scilicet Ioseph (qui pater eius fuit putatiuus) & matrem suam, scilicet Mariam, auferetur fortitudo Damasci. Quod non est sic intelligendum, quasi aliquando fuerit homo, & hoc nesciuerit: sed antequàm sciat, id est, antequam fiat homo scientiam habens humanam, auferetur: vel ad literam, fortitudo Damasci & spolia Samariæ, per regem Assyriorum: vel spiritualiter, quia nondum natus, populum suum sola inuocatione saluabit, vt glo. * Hier. ibi exponit. Aug. tamen in sermo. * de Epi. dicit, hoc esse completum in adoratione Magorum. Ait enim. Antequàm per humanam carnem humana verba proferret, accepit virtutem Damasci, scilicet diuitias, in quibus Damascus præsumebat: in diuitiis autem principatus auro defertur. Spolia verò Samariæ idem ipsi erant: Samaria nanque pro idololatria ponitur: illic enim populus ad idola colenda conuersus est. Hæc igitur prima spolia puer idololatriæ detraxit. Et secundum hoc intelligitur, antequàm sciat, id est, antequàm ostendat se scire.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm anima Christi fuerit passibilis.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi non fuerit passibilis. Nihil enim patitur nisi à fortiori: quia agens præstantius est patiente, vt patet per Augustinum 12. super Genesim. * ad literam, & per Philosophum 3. de Anima. * Sed nulla creaturæ fuit præstantior, quàm anima Christi. Ergo anima Christi non potuit ab aliqua creatura pati: & ita non fuit passibilis: frustra enim in ea fuisset potentia patiendi, si à nullo pati potuisset.

2 ¶ Præterea, Tullius in libro * de Tusculanis quæstionibus dicit, quòd passiones animæ sunt quædam ægritudines. Sed in anima Christi non fuit aliqua ægritudo: nam ægritudo animæ sequitur peccatum: vt patet per illud Psalmi 40. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Ergo in Christo non fuerunt animæ passiones.

3 ¶ Præterea, Passiones animæ videntur idem esse cum fomite peccati, vnde & Apostolus Romanorum 7. vocat eas passiones peccatorum. Sed in Christo non fuit fomes peccati: vt suprà dictum est. * Ergo videtur quòd non fuerint in eo animæ passiones: & ita anima Christi non fuit passibilis.

¶ SED CONTRA est, quod in Psalmo 78. dicitur ex persona Christi. Repleta est malis anima mea. Non quidem peccatis, sed humanis malis, id est, doloribus: vt glossa * ibi exponit. Sic ergo anima Christi fuit passibilis.

CONCLVSIO.

¶ *Anima Christi passibilis fuit corporali passione, animali etiam, quòd in illo appetitus sensitiuus affectiones fuerunt, quæ magis propassiones, quàm passiones appellari dignæ sunt.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd animam in corpore constitutam dupliciter contingit pati. Vno modo, passione corporali: alio modo passione animali. Passione quidem corporali patitur per corporis læsionem. Cùm enim anima sit forma corporis, consequens est, quod vnum sit esse animæ & corporis: & ideo corpore perturbato per aliquam corpoream passionem, necesse est quòd anima per accidens perturbetur, scilicet quātum ad esse, quod habet in corpore. Quia igitur corpus Christi fuit passibile & mortale (vt suprà habitum est *) necesse fuit, vt etiam eius anima hoc modo passibilis esset. Passione autem animali pati dicitur anima secundum operationem, quæ vel est propria animæ, vel principalius est animæ, quàm corporis. Et quamuis etiam secundum intelligere & sentire dicatur hoc modo anima aliquid pati: tamen sicut in secunda parte dictum est *, propriſſimè dicitur passiones animæ, affectiones appetitus sensitiui: quæ in Christo fuerunt, sicut & cætera, quæ ad naturam hominis pertinent. Vnde Aug. dicit in 14. de Ciuit. Dei. * Ipse Dominus in forma serui vitam agere dignatus, humanitus adhibuit eas, vbi adhibendas esse iudicauit: neque enim in quo verū erat hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat humanus affectus. Sciendum tamen est, quòd huiusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, quàm in nobis, quantum ad tria. primò quidem quantum ad obiectum: quia in nobis plerunque huiusmodi passiones feruntur ad illicita: quòd in Christo non fuit. Secundò quantum ad principium, quia huiusmodi passiones frequenter in nobis

¶ *Super Quæstionis decimæquintæ Articulum quintum.*

Lib.14. ca. 9 Primum autem mod. to-mus 5.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: in Christo fuit verus dolor. Probatur. In quo est læsio corporis & sensus læsionis, est dolor sensibilis: sed in Christo fuit vtrumque: ergo. Probatur. Minor quo ad primum: quia corpus Christi erat passibile & mortale. Quo ad secundum vero: quia anima Christi perfectè habuit omnes potentias naturales.

Ep. 26. in Matt. super illud. Cæpit Iesus.

Ioan.18.9.

¶ Nota nouitiæ, quòd illa duo in litera posita requisita ad dolorē, non sunt doloris partes, sed causæ sufficientes. Dolor namq; nec est læsio, nec perceptio læsionis: sed est passio appetitus sensitiui consurgens ex corporis læsione percepti sensu: nā quantumcunq; corpus læderetur flagello, clauo, vel gladio, si non perciperetur, non cōsurgeret dolor: vt patet, qui læduntur in ludis quantūcunq; corpus lædatur, & læsio perspectur intellectu vel imaginatione si non sentiat, non sequitur dolor. vt patet in his, qui calidis adhuc plagis in pugna dantur. Et enim magna læsionem patientes vix dolent: quia fere illam non sentiunt perturbato organo tactus: eum tamen conueniēter esse magnam corporis læsionē. Et hoc enim, quod quālitas doloris tracta quantitatem sensationis consequitur, habetur quod dolor absolutè sensitionem absolutæ læsionis: co quòd si nullus esset læsionis sensus nullus esset dolor.

Ep. 26. in Matt. super illud. Cæpit Iesus. Ioan.18.9.

¶ *Num peccatum & contraria compositio causa sint propinqua humanæ necessitatis.*

¶ In responsione ad primum dubium occurrit hominem quia Autor imperius in q.4. art. 3. ad 1. dicendum dicit compositionem ex contrariis esse causam remotā peccatorum vero causam proximam mortis & aliorū defectuum naturæ humanæ: nunc vero dicit peccatū esse causam primam, & compositionem ex contrariis esse causam propinquam horum defectuum. Quomodo fiat hæc simul?

¶ Ad hoc dicitur, quod prius dicta verificantur, referendo causa defectuum ad naturam humanam: hic autem dicta verificantur, referendo ea ad singulos filios Adæ. Nam si ad naturam speciei humanæ, omnes compositionē ex contrariis causam effe mortis & defectuum remotam: quia impe-

dumque eius habuerit omnes vires naturales & potentias perfectas, in illo etiam dolor esse potuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut patet ex his, * quæ in secunda parte dicta sunt) ad veritatem doloris sensibilis: requiritur læsio corporis & sensus læsionis. Corpus autem Christi læsi poterat: quia erat passibile & mortale: vt suprà habitum est. * Nec defuit ei sensus læsionis: cùm anima Christi perfectè haberet omnes potentias naturales. Vnde nulli dubium debet esse, quin in Christo fuerit verus dolor.

P.3.q.35.

Q.14. ar.2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in omnibus illis verbis & similibus, Hilarius à carne Christi non veritatem doloris, sed necessitatem excludere intendit. Vnde post præmissa verba subdit. * Neque enim cùm sitiuit, aut esuriuit, aut fleuit, bibisse Dominus aut manducasse, aut doluisse monstratus est: sed ad demonstrandam corporis veritatem, corporis cō suetudo suscepta est: ira vt naturæ nostræ cōsuetudine, consuetudini sit corporis satisfactum, vel cùm potum & cibum accepit, non fe necessitati corporis, sed consuetudini tribuit. Et accepit necessitatem per comparationem ad causam primam horum defectuum, quę est peccatum: vt suprà dictum est *, vt scilicet ea ratione dicatur caro Christi non subiacuisse necessitati horum defectuum, quia non fuit in ea peccatum. Vnde subdit. * Habuit enim, scilicet Christus, corpus, sed originis suæ proprium, neque ex vitiis humanæ conceptionis existens, sed in forma corporis nostri, virtutis suæ potestate subsistens. Quantūm tamen ad causam propinquam horum defectuum, quæ est compositio contrariorum, caro Christi subiacuit necessitati horum defectuum: vt suprà dictum est. *

Leon citatis in arg.

Q.14. ar.1. & ar.5. ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd caro in peccato concepta subiacet dolori, non solūm ex necessitate naturalium principiorum, sed etiam ex necessitate reatus peccati. Quæ quidem necessitas in Christo non fuit: sed solùm necessitas naturalium principiorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * virtute diuinitatis Christi, dispensatiuè, sic beatitudo in anima continebatur, quòd non deriuabat ad corpus, vt eius passibilitas & mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio contemplationis, sic retinebatur in mente, quòd non deriuabatur ad vires sensibiles, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrùm in Christo fuerit tristitia.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit tristitia. Dicitur enim de Christo, Isaiæ 42. Non erit tristis nec turbulentus.

2 ¶ Præterea, Proueib. 12. dicitur. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Et huius rationem Stoici assignabant, quia nullus tristatur nisi de amissione suorum bonorum: iustus autem non reputat bona sua aliqua iustitiam & virtutem, quæ non potest amittere: alioquin subiaceretur iustus fortunę, si pro amissione bonorum fortunæ tristaretur. Sed Christus fuit maximè iustus: secundum illud Hier. 23. Hoc est nomen quod vocabunt eum Dominus Iustus noster. Ergo in eo non fuit tristitia.

diebatur à superueniente originali iustitia, vt in iustum non posset cadere, ac per hoc peccatum tollens originalem iustitiam prohibentem defectus, fit mortis & defectuum proxima causa non positiue (vt compositio ex contrariis) sed re mouendo prohibens: & hoc superius Autor docuit. Si vero ad singulos filios Adæ species, innumeries peccatum esse causam primam (vipote vniuersalem causam in suo, vt dictum est, ordine, sed vt remouentem prohibēs) compositionem autem ex contrariis in hoc homine esse propinquā causam mortis & defectuum: quia hæc sola fuit facit ad causandam mortem & defectus corporales.

Leon citatis in arg.

¶ Sed quoniam tam compositio ex contrariis, quàm peccatum est causa valuerit alis absolute, & particularis in hoc: ideo aliter dicitur, quod prius dictum, vera in est quo ad ipsas causas: nūc vero dictum verum est quę ad exequutiones ipsarum causarum. Nam si ad compositionem ex contrariis & peccatum spectemus, inueniur ea positio prior, & peccatum tollens superueniens iustitiam, inuenitur posterior causa, & hoc superius docuit Autor dicens compositionē remotam: peccatum vero proximam causam. Si autem spectemus ad exequutiones causalitatum virtusq; in eo inuenitur peccatum esse priorem causam: quia prius peccatum iustulit iustitiā pro hibentem mortem & defectus, & deinde compositio ex contrariis iustulit defectus & mortem. Et ideo Autor hic dicit peccatum esse primam causam mortis & defectuum: quia ab ipso incipit mors & defectus omnis, compositio autem dicitur causa propinqua: quia compositio ex contrariis post peccatū exequta est operationem suam, qua mortem defectusque intulit. Et hæc est vera expositio horum dictorum.

Q.14. ar.1. & ar.5. ad 2.

Lib. 10. de Trinit. ante med. illum.

¶ *Super Quæstionis decimæquintæ Articulum sextum.*

Infra q.46. ar.2. Et 3. dist.15.q.2. artic.3.q.3. ar.3. & ad 3. Et opusc.2.c. 2.9.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio respōsiua quæsito. Sicut in Christo potuit esse verus dolor: ita potuit in eo esse vera tristitia. Probatur. Anima Christi potuit aliquid apprehendere interius vt nociuum: ergo potuit in eo esse vera tristitia, sicut & verus dolor. Antecedens manifestatur: quia & quātum ad se, & quantum ad alios potuit apprehendere aliquid vt nociuum: vt patet in exemplis. Consequentia vero

Universidad de Deusto
Biblioteca

probatur ex quod quid est tristitia & doloris, & ex vna communi vtriusq; causa in Christo assignatur siquidem vtriusque quidditas ex essentiali eō uenientia & differentia vtriusque. Ex hoc nanq; quod conueniunt in hoc, quod sunt vna passio appetitus sensitiui, constitens in refutatione mali præsentis, & differunt penes obiectum (quia dolōris obiectū est malum corporis præsens, sensu tactus perceptum, tristitię autem malū præsens, interius perceptum) iuncto iam quod causa dolōris possibilis in Christo fuit dispensatio diuinæ virtutis, retinens in parte superiori quę sunt gloriæ, vt pars sensitiua propria dolendo exequi posset: clare sequitur quod sicut in Christo potuit esse verus dolor, ita & vera tristitia. Et ly Sicut, monstrat non solum similitudinem seu cōuenientiā in causa propria Christo: sed & in proportionali ratiōe diuinitiua vtriusq; & in modo cōmuni omnibꝰ in Christo passionibus, scilicet per modū propassionis. De quo modo subditur, in litera remittēte se ad dicta in art. 4. huiusmodi quæst.

¶ In responsione ad secundum memēto noūitie numeri principaliū passionū, scilicet spei seu cupiditatis, delectatiōis, timoris & tristitię, & intelliges quare ad has quatuor spectant Stoici.

¶ *Super Quæstionis decimæ quintæ Articulum septimum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore duo fiunt, primò declarantur conditiones requisitæ ad causandum timorem, secundo respondetur quæsito, cum distinctione bimembri & cōclusionib⁹ duabus. Quo ad primum, conditiones sunt quatuor, apprehensio mali futuri, incerti, seu possibilis euitari. Et in duabus primis cōuenit eū tristitia: quia vtraque ex apprehēsione mali in tertia differt: quia illa est præsentis, iste futuri. Sed hæc differentia non sufficit: quia non est vsquequaque differētia: quoniam futurū potest habere rationem præsentis & tunc nō timor, sed tristitia causatur. Apprehenditur autem malū futurum sub ratione præsentis, quādo vt certum apprehenditur: & ideo incertum seu possibile vt tale esse debet malum futurū, quod timorē ingerit. Et hæc omnia in litera ex conuenientia & differentia inter tristitiā & timorē clare dicitur.

¶ Sed bene nota verba literæ, si omnimodam certitudinē habeat: quoniam, etsi est certū quoad subſtantiam & incertum quo ad tempus (vt contingit cōmuniter de morte aut quo ad genus mortis (vt contingit dā-

3 ¶ Præterea, Philosophus dicit in *7. Ethic. quòd omnis tristitia est malum & fugiendum. Sed nullum malum fuit in Christo. Ergo in Christo non fuit tristitia.

4 ¶ Præterea, Sicut Augustinus * dicit 14. de Ciuitate Dei, tristitia est de his, quæ nobis nolentibus accidunt. Sed nihil passus est Christus contra suam voluntatem, dicitur enim Isaiæ 53. Oblatus est, quia voluit. Non ergo in Christo fuit tristitia.

¶ SED CONTRA est, quod dicit Dominus Matth. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Et Ambrosius dicit in 3. de Trinitate *. Vt homo tristitiam habuit: suscepit enim tristitiam meam confidenter: tristitiam no mino qui crucem prædico.

CONCLVSIO.

¶ Cùm anima Christi potuerit interius aliquid apprehendere vt nocuum, sicut in illo potuit versus esse dolor, ita & tristitiam in eo aliquam potuisse esse, non inconuenit ens fuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est * delectatio diuinæ contemplationis ita per dispensationem diuinæ virtutis retinebatur in mente Christi, quòd non deriuabatur ad vires sensitiuas, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur. Sicut autem dolor sensibilis est in appetitu sensitiuo, ita & tristitia. Sed est differentia secundum motiuum siue obiectum: nam obiectum & motiuum doloris, est læsio sensu tactus percepta: sicut cū aliquis vulneratur. Obiectum autem & motiuum tristitiæ, est nocium seu malum interius apprehensum siue per rationem, siue per imaginationem (vt in Secunda parte habitum est *), sicut cùm aliquis tristatur de amissione gratiæ vel pecuniæ. Potuit autem anima Christi interius apprehendere aliquid vt nocium, & quantum ad se, sicut passio & mors eius fuit: & quantum ad alios, sicut peccatum Discipulorum vel etiam Iudæorum occidentium ipsum. Et ideo sicut in Christo potuit esse verus dolor, ita potuit in eo esse vera tristitia. Alio tamen modo quàm in nobis: secundum illa tria quæ supra assignata sunt. * cùm communiter de passionibus animæ Christi loquemur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd tristitia remouetur à Christo secundum passionem perfectam: fuit ramen in eo initiata secundum propassionem. Vnde dicitur Mat. 26. Cœpit contristari & mœstus esse. Aliud enim est contristari, aliud incipere contristari, vt Hieron. * ibidem dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustin. dicit in 14. de Ciuit. Dei *, pro tribus perturbationibus, scilicet, cupiditate, lætitia & timore, Stoici tres eupathias, id est, bonas passiones, in animo sapientis posuerunt, scilicet pro cupiditate voluntatem, pro lætitia gaudium, pro metu cautionem, sed pro tristitia negauerunt aliquid posse esse in animo sapientis: quia tristitia de malo est, quod iam accidit, nullum autem malum existimant posse accidere sapienti. Et hoc ideo est: quia non credebant aliquid esse bonum nisi honestum, quòd homines bonos facit: nec aliquid esse malum nisi inhonestum, per quod homines mali fiunt. Quamuis autem honestum sit principale hominis bonum, & inhonestum principale hominis malum (quia hæc pertinent ad ipsam rationem, quæ est principalis in homine) sunt tamen quædam secundaria hominis bona, quæ pertinet ad ipsum corpus,

vel ad exteriores res corpori deseruientes. Et secundum hoc potest in animo sapientis esse tristitia, quantum ad appetitum sensitiuum, secundum apprehensionem huiusmodi malorum: non tamen ita quòd ista tristitia perturbet rationem. Et secundum hoc intelligitur, quòd non contristabit iustum quicquid ei acciderit: quia scilicet ex nullo accidente eius ratio perturbatur. Et secundum hoc tristitia fuit in Christo secundum propassionem, non autem secundum passionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnis tristitia est malum pœnæ, non autem est semper malum culpæ: sed solùm quando ex inordinato affectu procedit. Vnde Augustin. dicit 14. de Ciuit. Dei *. Cùm rectam rationem sequuntur istæ affectiones, & quando, & vbi oportet: adhibentur, quis eas tunc morbidas seu vitiosas passiones audeat dicere?

¶ Ad quartum dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse contrarium voluntati secundum se, quod tamen est volitum ratione finis ad quem ordinatur: sicut medicina amara non est secundum se volita, sed solùm secundum quòd ordinatur ad sanitatem. Et hoc modo mors Christi & eius passio fuit secundum se considerata inuoluntaria, & tristitiam causans: licet fuerit voluntaria in ordine ad finem, qui est redemptio humani generis.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm in Christo fuerit timor.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit timor. Dicitur enim Prou. 18. Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit. Sed Christus fuit maximè iustus. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

2 ¶ Præterea, Hilarius dicit 10. de Trinit. * Interrogo eos, qui hoc ita existimant, an ratione subsistat, vt moti timuerit, qui omnem ab Apostolis mortis timorem expellens, ad gloriam eos sit martyrij exhortatus. Non ergo in Christo rationabile est fuisse timorem.

3 ¶ Præterea, Timor non videtur esse nisi de malo, quod non potest homo vitare. Sed Christus poterat vitare & malum pœnæ, quod passus est, & malum culpæ, quod alius accidit. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Marci 14. Cœpit Iesus pauere & tædere.

CONCLVSIO.

¶ Fuit quidem timor in Christo respectu imminentis futuri mali, non fuit autem timor in illo quo ad euentus incertitudinem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut tristitia causatur ex apprehensione mali præsentis, ita timor causatur ex apprehensione mali futuri. Apprehensio autem mali futuri si omnimodam certitudinem habeat, non inducit timorem, vnde Philosophus dicit in 2. Rhet. * quòd timor non est nisi vbi est aliqua spes euadendi. Nam quando nulla spes est euadendi, apprehenditur malum vt præsens: & sic magis causat tristitiam, quàm timorem.

¶ Sic ergo timor potest considerari quantum ad duo. Vno modo quantum ad hoc quòd appetitus sensitiuus, naturaliter refugit corporis læsionem: & per tristitiam, si sit præsens, & per timorem, si sit futura. Et hoc modo timor fuit in Christo sicut & tristitia. Alio modo potest considerari secundum incertitudinem euentus: sicut quando nostræ timemus ex aliquo sonitu, quasi ignorātes quid hoc sit. Et quantum ad hoc timor non fuit in Christo, vt Damasc. * dicit in tertio lib.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd iustus dicitur esse absque terrore, secundum quòd terror importat perfectam passionem, auertentem hominem ab eo quod est rationis. Et sic timor non fuit in Christo, sed solùm secundum propassionem. Et ideò dicitur quòd Iesus cœpit pauere, quia secundum propassionem vt Hieron. * exponit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Hilarius eo modo à Christo excludit timorem, quo excludit tristitiam, scilicet quo ad necessitatem timendi. Sed tamen ad comprobandam veritatem humanæ naturæ, voluntarie timorem assumpsit, sicut etiam & tristitiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet Christus potuerit vitare mala futura secundum virtutem diuinitatis: erant tamen meritabilia vel non de facili vitabilia secundum infirmitatem carnis.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm in Christo fuerit admiratio.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit admiratio. Dicit enim Philosophus in primo Metaphysicorum, * quòd admiratio causatur ex hoc, quòd aliquis videt effectum, & ignorat causam. Et sic admirari non est nisi ignorantis. Sed in Christo non fuit ignorantia, vt dictum est. * Ergo in Christo non fuit admiratio.

2 ¶ Præterea, Dam. dicit in 2. lib. * quòd admiratio est timor ex magna imaginatione, & ideo Philosophus dicit in 4. Ethic. * quòd magnanimus non est admiratiuus. Sed Christus fuit maximè magnanimus. Ergo in Christo non fuit admiratio.

3 ¶ Præterea, Nullus admiratur de eo, quod ipse facere potest. Sed Christus facere poterat quicquid magnum erat in rebus. Ergo videtur quòd de nullo admiratur.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matt. 7 Audiens Iesus, (scilicet verba Centurionis) miratus est.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christo secundum diuinam & infusam scientiam, nihil nouum fuerit nec potuit in illo aliqua admiratio esse, nisi secundum scientiam experimentalem

¶ RESPONDEO dicendum, quòd admiratio propriè est de aliquo nouo & insolito. In Christo autem non poterat esse aliquid nouum & insolitum, quantum ad scientiam diuinam, neque etiam quantum ad scientiam humanam, qua cognoscit res in Verbo, vel qua cognoscit res per species inditas: potuit tamen aliquid esse sibi nouum & insolitum secundum scientiam d experimentalem, secundum quam sibi poterant quotidie aliqua noua occurrere.

¶ Et ideo si loquamur de ipso, quantum ad scientiam diuinam, & scientiam beatam, vel etiam infusam, non fuit in Christo admiratio. Si autem loquamur de eo, quantum ad scientiam experimentalem, sic admiratio in eo esse potuit. Et assumpsit hunc, * defectum ad nostram instructionem, vt scilicet doceat esse mirandum, quod etiam ipse mirabatur. Vnde dicit Augustin. in primo super Gen. * contra Manichæos: Quod mirabatur Dominus, nobis mirandum esse significat: quibus ad hoc opus est sic moueri. Omnes ergo tales motus eius non perturbati animi signa sunt,

sed docentis magisterium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd licet Christus nihil ignoraret, poterat tamen aliquid de nouo occurrere experimentali eius scientiæ ex quo admiratio causaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non admiratur de fide Centurionis, ea ratione, quòd esset magna quantum ad ipsum, sed quia erat magna quantum ad alios.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipse poterat facere omnia secundum virtutem diuinam: secundum quam in eo admiratio non erat, sed solùm secundum humanam scientiam experimentalem, vt dictum est. *

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrùm in Christo fuerit ira.

ADNONVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit ira. Dicitur enim Iac. 1. Ira viri, iustitiam Dei non operatur. Sed quicquid fuit in Christo, ad iustitiam Dei pertinuit: ipse enim factus est nobis iustitia à Deo: vt dicitur 1. Cor. 1. Ergo videtur quòd in Christo non fuerit ira.

2 ¶ Præterea, Ira mansuetudini opponitur: vt patet 4. Ethic. * Sed Christus fuit mānsuetus. Ergo in eo non fuit ira.

3 ¶ Præterea, Greg. dicit in 5. Mora. * quòd ira per vitium excæcat oculum mentis, ira verò per zelum ipsum turbat. Sed in Christo mentis oculus non fuit excæcatus nec turbatus. Ergo in Christo non fuit nec ira per vitiū, nec ira per zelum.

¶ SED CONTRA est, quod Ioan. 2. de eo dicitur esse impletum quod in Psal. 68. legitur, Zelus domus tuæ comedit me.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Christo fuerit tristitia & vindictæ appetitus, non contra vel præter rationis ordinem, impossibile fuit in eo esse iram per vitium, sed per zelum diuini honoris.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, * ira est effectus tristitiæ. Ex tristitia enim alicui illata, consequitur in eo circa sensitiuam partem, appetitus repellendi illatam iniuriam: vel sibi vel aliis. Et sic ira est passio composita ex tristitia & appetitu vindictæ. Dictum est autē * quòd in Christo tristitia esse potuit. Appetitus etiam vindictæ quandoque est cum peccato, quando scilicet aliquis vindictam quærit absque ordine rationis. & sic ira in Christo esse non potuit: huiusmodi enim dicitur ira per vitium. Quandoq; verò talis appetitus est sine peccato, imò est laudabilis: puta cùm aliquis appetit vindictam secundum ordinem iustitiæ: & hoc vocatur ira per zelum. Dicit enim Augustin. super Ioan. * quod zelo domus Dei comeditur, qui omnia peruersa, quæ videt, cupit emendare: & si emendare non potest, tolerat, & gemit. Et talis ira fuit in Christo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Greg. dicit. 5. Moral. * ira dupliciter se habet in homine. Quandoque enim præuenit rationem, & trahit eam secum ad operandum, & tunc propriè ira dicitur operari: nam operatio attribuitur principaliā genti. Et secundum hoc intelligitur, quòd ira vtri, iustitiam Dei non operatur. Quandoque verò ira sequitur rationem, & est quasi instrumentum ipsius: & tunc operatio, quæ est iustitiæ, à Christo simpliciter.

¶ Et hinc patet solutio secundi dubij: quoniam vt dictum est, conclusio secunda afficit in Christo absolute non fuisse incertitudinem eventus mali, quia est amplius futuro) hæc est enim incertitudo contraria, scilicet per hoc non esse timorē: quo ad huiusmodi incertitudinem. Obiectiones autem loquuntur & de incertitudine negetiue, & de Christo secundum quid: quia vt dictū est, verificatur de Christo simpliciter, quod erat certissimus de eventu cuiusque mali futuri.

¶ *Super Quæstionis decimæquintæ Articulum octauum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: In Christo solùm, quantum ad scientiam experimentalem, potuit esse admiratio. Hæc conclusio primo probatur, deinde redditur ratio, quare ista potentia posita est in actu. Probatio est: Admiratio est de nouo & insolito: sed Christo nec secundum scientiam diuinam, nec humanam in Verbo, nec inditam, sed tantum experimentalem, potuit occurrere aliquid nouum & insolitum: ergo. Ratio actus est instructio nostra. Confirmatur autoritate Augustini.

¶ *Super Quæstionis decimæquintæ Articulum nonum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli sunt duæ conclusiones respōsiuæ quæsito. Prima est: ita per vitium non potuit esse in Christo. Secunda est: Ira per zelum fuit in Christo. Probatur conclusio vtraque simul, monstrando primò, ex quibus constat ira, scilicet ex tristitia & appetitu vindictæ, & distinguendo duplicē appetitum vindictæ, vel non secundum ordinem rationis, vel secundum ordinem rationis. Ille iram per vitium, iste irā per zelum constituit: vt Augustin. dicit. Et sic relinquuntur ambæ conclusiones vt per se notæ: prima, quia in Christo constat non fuisse peccatum. Secunda verò: quia Euangelium expresse dicit de Christo, Zelus domus tuæ, &c.

¶ Nec putes nouitie, propriè compositam esse iram ex tristitia & appetitu vindictæ: quia illa sit in concupiscibili, hæc in irascibili: & rursus vterque est qualitas simplex. Sed composita dicitur tanquam ex necessario concurrentibus ad constitutionem ipsius, quæ formaliter est appetitus vindictæ: causa-

Tert. 7. eth. c. 13. & 14. tom. 5.
Lib. 14. ca. 6. in med. tom. 5.
Lib. 2. de fide ad Greg. cap. 2. post med. 10. 2.
Ar. pract. ad 3.
Auuoi.
P. 2. q. 35. ar 1. ic. 2.
Comment.
Art. 4. huius quæst.
Hieron. in Mat. 26. 10. mo 9.
August. lib. 14. ca. 7 in prin. tom. 5.
Auuoi.
Ioan. 2. 17.
2. Ethic. c. 4. & 5. de Trinit. c. 12. & 13.
Damas. lib. 2. ca. 22.
Matt. 26.
Ca. 8. Matt.
Ca. 14. Matt.
Ca. 14. Matt.
Ca. 14

Universidad de Deusto
Biblioteca

causaliter autem est tristitia, quia ex tristitia in iuriæ causatur. Et potes, si vis concluſiones deducere, syllogizate facile. In Christo fuit tristitia & appetitus vindictæ, non præter, sed secundum rationis ordinem: ergo in ipso ira non per vitium, sed per zelum fuit.

¶ *Super Quæstionis d e cimæquintæ Articulum decimum.*

TItulus in principio corporis clarificatur, dum termini declarantur, scilicet comprehensor & viator, hoc est, habēs beatitudinem, & tendens in beatitudinem.

¶ In corpore vna est conclusio, Christus fuit simul comprehensor & viator. Probatur: Christus ante passionem secundum mentem plenè videbat Deum: & cum hoc anima eius erat passibilis, & corpus passibile & mortale: ergo habebat beatitudinem quantum ad id quod est proprium animæ, & deerat ei beatitudo, quantum ad alia: ergo erat simul comprehensor & viator. Antecedens patet ex antedictis. Prima consequentia probatur, quia beatitudo hominis perfecta consistit in anima & corpore, &c. Secundum autem patet ex dictis. Et quia viator est, qui tendit in beatitudinem: comprehensor, qui obtinet. Probatur autoritate duplici Apostoli.

3.dist. 14. auxit 2. & di. 18. ar. 2. Et veri. q. 26. art. 10. & q. 29. art. 6. Et qualib. 11. q. 2. art. 1. Et epist. 2. c. 13. Et dpost. 18. c. 7. Epist. 56. ante med. to. 2.

¶ *Super Quæstionem decimamsextam.*

Annos.

HIc incipit secunda pars primi tractatus de Christo, in qua expeditis his, quæ de Vnionis mysterio erant dicenda, tractantur illa quæ ad vnionem consequuntur: vt patet in litera, in qua tota ista pars durans vsque ad quæstionem 26. distinguitur satis clarè.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum primum.*

Comment.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli tria fiunt. Primò in communi recitatur, in quo conueniunt & differunt Christiani circa propositum: & dicitur quod conueniunt omnes in affirmatione istius propositionis: differunt autē in ratione affirmandi.

¶ Secundò referūtur tria genera erroris circa rationem affirmandi illam. Primum est circa veritatem prædicati, scilicet ly homo: & dividitur in duos errores. Secundum est circa veritatem subiecti, scilicet ly Deus: & continet vnum errorem. Tertium est circa veritatem propositionis: hoc est circa esse significatum per ly est copulam verba-

1. 3. q. 4. art. 4.

non attribuitur iræ, sed rationi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ira quæ transgreditur ordinem rationis, opponitur mansuetudini, non autem ira, quæ est moderata, & ad medium reducta per rationem: nā mansuetudo medium tenet in ira.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in nobis secundum naturalem ordinem, potentiæ animæ mutuò se impediunt: ita scilicet quòd cùm vnius potentiæ operatio fuerit intensa, alterius operatio debilitetur. Et ex hoc procedit, quòd motus iræ, etiam si sit secundum rationem moderatus, vtcunque impedit oculum animæ contemplantis. Sed in Christo per moderationem diuinæ virtutis, vnicuique potentiæ permittebatur agere quod erat ei proprium: ita quòd vna potentia ex alia non impediebatur. Et ideo sicut delectatio mentis contemplantis non impediebat tristitiam vel dolorem inferioris partis, ita etiam econuerso passiones inferioris partis, in nullo impediebant actum rationis.

ARTICVLVS X.

¶ *Verùm Christus simul fuerit viator & comprehensor.*

AD DECIMNM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit simul viator & comprehensor. Viatori enim competit moueri ad finem beatitudinis, comprehensori autem competit in fine quiescere. Sed non potest eidem simul conuenire, quòd moueatur ad finem, & quòd quiescat in fine, Ergo non potuit simul esse, quòd Christus esset viator & comprehensor.

2 ¶ Præterea, Moueri ad beatitudinem, aut eam obtinere, non competit homini secundum corpus, sed secundum animam: vnde Augustinus dicit in Epistola, * ad Dioscorum, quòd ad inferiorem naturam, quæ est corpus, redundat ab anima non beatitudo, quæ propria est fruentis & intelligentis, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. Sed Christus, licet haberet corpus passibile, tamen secundum mentem plenè Deo fruebatur. Non igitur Christus fuit viator, sed purus comprehensor.

3 ¶ Præterea, Sancti, quorum animę sunt in cælo, & corpora in sepulchris, fruuntur quidē beatitudine secundum animam, quamuis eorum corpora mǫrti subiacerant: tamen non dicuntur viatores, sed solùm comprehensores. Ergo pari ratione licet corpus Christi fuerit mortale: quia tamē mens eius Deo fruebatur; videtur quòd fuerit purus comprehensor, & nullo modo viator.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Hier. 14. Quare colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum.

CONCLVSIO.

¶ *Christus fuit simul comprehensor vt proprium animæ beatitudinem habuit, viator autem vt secundum corpus in illam tendebat.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis dicitur viator, ex eo quòd tendit in beatitudinem: comprehensor autem dicitur ex hoc, quòd iam beatitudinem obtinet, secundum illud 1. Cor. 9. Sic currite vt comprehendatis. & Philip. 3. Sequor autem, si quomodo comprehendam. Hominis autem beatitudo perfecta consistit in anima & corpore: vt in secunda parte habitum est, * In anima quidem quantum ad id quod est ei propriū, secundum quod mens videt, & fruitur Deo. In corpore verò, secundum quod corpus resurgit spirituale & in virtute, & in gloria, & in in-

corruptione: vt dicitur 1. Cor. 15. Christus autem ante passionem secundum mentem plenè videbat Deum: & sic habebat beatitudinem, quantum ad id quod est proprium animæ, sed quantum ad alia deerat ei beatitudo, quia & anima eius erat passibilis, & corpus passibile & mortale, vt ex suprà dictis patet. * Et ideo simul erat comprehensor, inquantum habebat beatitudinem propriam animæ: & simul viator, inquantum tendebat in beatitudinem, secundum id quod ei de beatitudine deerat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd impossibile est moueri ad finē, & quiescere in fine secundum idem. Sed secundum diuersa nihil hoc prohibet: sicut aliquis homo simul est sciens, quantum ad ea, quæ iam nouit: & addiscens, quantū ad ea, quæ nondū nouit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd beatitudo principaliter & propriè consistit in anima & secundum mentem: secundariò tamen & quasi instrumentaliter requiruntur ad beatitudinem corporis bona. Sicut etiam Philosophus dicit in primo Ethic. * quòd exteriora bona organicè deseruiunt beatitudini.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est eadē ratio de animabus Sanctorum & de Christo, propter duo: primò quidem, quia animæ Sanctorum non sunt passibiles, sicut fuit anima Christi. secundò, quia corpora non agunt aliquid per quod in beatitudinem tendant, sicut Christus secundum corporis passiones in beatitudinem tendebat, quantum ad gloriam corporis.

QVAESTIO SEXTADECIMA, DE CONSequentibus Vnionem quantum ad ea, quæ conueniunt Christo secundum esse & fieri, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quæ consequuntur vnionem. Et primò quantum ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. Secundò, de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad Deum patrem. Tertiò. de his quæ cōueniunt Christo per comparationē ad nos.

¶ Circa primū duplex cōsideratio occurrit, prima quidē de his, quæ conueniunt Christo, secundum esse & fieri. Secunda de his, quę conueniunt Christo secundum rationem vnitatis.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò vtrùm hæc sit vera, Deus est homo.

¶ Secundò, vtrùm hæc sit vera, Homo est Deus.

¶ Tertiò, vtrùm Christus possit dici homo Dominicus.

¶ Quartò, vtrùm ea quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & econtrario.

¶ Quintò, vtrū ea, quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de diuina natura: & de humana, ea quæ cōueniunt filio Dei.

¶ Sextò vtrùm hæc sit vera, Filius Dei factus est homo.

¶ Septimò, vtrùm hæc sit vera, Homo factus est Deus.

¶ Octauò, vtrùm hæc sit vera, Christus est creatura.

¶ Nonò, vtrùm hæc sit vera, Iste homo, demonstrato Christo, incepit esse, vel fuerit semper.

¶ Decimò, vtrùm hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est creatura.

¶ Vndecimò, vtrùm hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est Deus.

¶ Duodecimò, vtrùm hæc sit vera, Christus, secundum quòd homo, est hypostasis vel persona.

ARTICVLVS I.

¶ *Verùm hæc sit Vera, Deus est homo.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Deus est homo. Omnis enim propositio affirmativa cuius materia remota est falsa. Sed hæc propositio, Deus est homo

¶ Et scito quòd ista propositio, Deus est homo, est quasi vna indefinita & ideo ad veritatē eius sufficit, quòd vna persona diuina sit homo, & ad propietatem ipsius sufficit prædicatū esse æquale aut maius subiecto (vt Porphyrius dixit) & se habere ad subiectum quasi per modum informantis, vt euitētur implicita subiecta, quæ oportet subintelligi in propositionibus indirectis: puta risibile est homo: hoc est, ille qui est risibilis, est homo.

¶ Vnde sicut ista est vera & propria, Homo est crispus: quia Sortes est crispus: ita ista est vera & propria, Deus est homo, quia vna persona diuina est homo: habet enim se homo ad verbum, vt est persona humana, tanquā formale: vt Autor docuit in 4. contra Gen. c. 46. in solutione sextæ obiectionis.

¶ In responsione ad primum, colligē copias doctrinæ ibi contentæ. Duo siquidem ad Metaphysicam, & tria ad Logicam spectantia, ibi docemur. Primum Metaphysicum mixtum Logicæ est, quòd non formarum diuersitas, sed in compossibilitas coeundi, est quæ fondat materiam remotam.

¶ Alterum mixtum fidei est, quòd suppositō diuino neuera natura, diuina scilicet & humana, ineſt per accidens, sed per se. Primū Logicum suppositō Incarnationis mysterio est, hæc propositio. Deus est homo, non est in materia remota neq; in contingenti, sed naturali. Secundum est, Homo prædicatur de Deo, non per accidens, sed per se. Tertium est, quòd homo prædicatur de Deo sicut species de sua hypostasi. Et declaratur qua ratione, subiungēdo, nō ratione formæ significatæ per hoc nomē Deus, quod est subiectum propositionis, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanæ naturę. Et prima quidē duo ab omnibus acceptati videntur: quoniā fine his Incarnationis mysterium saluari nequit: & de his superius multa dicta sunt: sed tria vltima non carent quæstione, & singula discutienda sunt.

¶ *Nūhec propositio, Deus est homo, sit in materia naturali, & vera per se.*

¶ Circa primū igitur horum, scilicet hæc propositio, Deus est homo, est in materia naturali, dubiū occurrit: quia omnis propositio in materia naturali est necessaria: alloquin non distinguaretur contra propositionē in materia cōtingenti: sed ista non est necessaria (non enim Deus necessario est homo) ergo non est in materia naturali.

¶ Circa secūdū, scilicet quòd dicta propositio est per se, ex Scoto & Durādo in 7. di. tertij senten. dubium occurrit. Scotus quidē probat tripliciter hāc propositionem esse veram non per se, sed per accidens, Logice loquendo. Tū quia prædicatum non est de intellectu subiecti. Tum quia si sic prædicaretur de quolibet contento sub subiecto: & sic Spiritus sanctus & Pater esset homo. Tum quia in prædicationibus per se, subiectum supponit determinatē: quia si indeterminatè tantum supponeret, hæc esset per se, animal est homo: quia potest verificari pro Petro vel Paulo: sed hoc subiectum Deus, non includit determinatè plus Filium quàm Patrem.

¶ Durandus verò inquit, Puto quod magis propriè potest dici vera per accidens, quàm per se: quia omnis propositio vera per se, est vera cum reduplicatione termini supra se: homo enim, secundum quod homo, est animal, & est risibilis. In proposito autem Deus secundum quòd Deus, est homo, est falsa, quia non forma significata per subiectum est ratio inherentiæ prædicati ad subiectum: sed sola vnitas suppositi, quæ etiam in propositionibus per accidens, est tota causa verificationis earum. Et ideo hæc propositio magis est dicenda per accidens, quàm per se.

¶ Circa tertium, scilicet homo prædicatur de Deo sicut species de sua hypostasi, Scotus vbi suprà, occurrit dicens, quod quia ista vnio non habet simile, nullum est prædicatum sicut in proposito: sed hæc prædicatio ex parte prædicati est species: ex parte verò modi se habendi prædicati respectu subiecti, est sicut accidens quintum prædicabile: quia non est de tatione subiecti: & aduenit temporaliter subiecto existenti in actu completo æternaliter: & per hoc aduenit, ita vt possit abesse.

¶ Ad horum euidentiā oportet tria prænotare. Primum est, quòd ly Deus, potest, quantum ad propositū spectat, dupliciter considerari: primo absolutè: secundo, vt contractum vel determinatum per prædicatum: scilicet esse hominem: potest enim supponere ly Deus secundū suam naturalem suppositionē pro habente deitatem, absq; determinatione huius vel illius habentis deitatem, sicut homo pro habente humanitatē: & sic consideratur absolutè, sicut quū dicitur. Deus charitas est: potest quoq; supponere pro certo supposito diuinæ naturæ: quoniā talia sunt, quo ad suppositionem subiecta, qualia permittunt prædicata: sicut quū in Symbolo dicitur, Deū de Deo, ly Deū supponit pro Filio: & ly Deo, pro patre. Et si in hac propositione, Deus est homo accipiatur ly Deus absolutè, constat propositionem istā esse veram per accidens: sicut constat, hanc esse per accidens, animal est homo. Accidit enim Logicè loquendo (vt nunc loquimur) animal esse hominem, ratione alicuius animalis, quod est homo: & similiter accidit Deo esse hominem, ratione alicuius hypostasis diuinæ: quæ est homo. Si autem accipiatur ly Deus, vt subsistat determinationi prædicati, sic supponit pro persona Filij quæ sola est homo: sicut quū dicitur, quòd homo peccando spoliauit genus humanū stola innocentiæ, supponit pro vno singulari, scilicet Adā, & sic sumi ita hac propositione, clarè Autor affirmat in litera in calce corporis articuli.

¶ Sed quia hoc non sufficit, sciendū est secundò, quod ly Deus, supponendo pro persona Filij, dupliciter potest considerari: vel quo ad formam significatam, quæ est Deitas, vel quo ad ipsam personam suppositā. Et quia extremo pro persona Filij, dupliciter potest considerari: vel quo ad formam significatam, quæ est Deitas, vel quo ad ipsam personam suppositā. Et quia extremo

Universidad de Deusto
Biblioteca

pon respectu formæ significatæ, sed respectu suppositi. Sic autē est in propositionē in utroq; termino, scilicet, Deus & homo, claudit ut intrinsece, quauis indeterminate hypostasis Verbi incarnati: vtpote veritissime & propriissime ipsa divina & humana. Non sic autem est in propositionibus per accidens, puta, Homo est albus: quoniā in istis suppositū per hominē copulatur tantū, & extrinsece importatur per album: qđ puram qualitatem significat. Et hæc iam docuerat Autor in 3. sentēn. distinct. 7. q. 1. art. 1.

¶ Ad tertium dubium dicitur, quòd Scotus videtur accepisse pro subiecto Deum seu hypostasim Verbi absolute: & ideo non inuenit quale sit hoc prædicatum cum ista prædicatione. Sed Autor intendens talia esse subiecta, quo ad suppositionem, qualia exigunt prædicata, supponendo Incarnationis mysterio, supponit cum side catholica, Deum esse quandam hypostasim humanam, & pro illa in hac propositione supponere ly Deus. Et propterea statim inuenit, non solum quod prædicatum est species: sed etiam quòd prædicatur vt species, de propria hypostasi. Nec hoc aliquam habet difficultatem, nisi illam quam ex side supponimus, scilicet, personam Filij esse verè & propriè personam humanam, hac nanque suppositione facta, clare liquet, quòd sicut species prædicatur de sua hypostasi, quum dicitur, A, est homo: si ly A, supponit pro certa persona humana: ita in proposito ex quo ly Deus, supponit pro quadam certa persona humana. Et hinc patet, quod ista propositio, Deus est homo, dum ly Deus, supponit pro illa persona humana, quæ est verbum incarnatum, est per se in primo modo dicendi per se respectu suppositi: vt toties dictum est) & non respectu formæ significatæ per ly Deus. Et est prædicatio essentialis & vniuoca, vt patet ex diffinitione vniuocorum: & Autor in allegatis locis explanat. Et tu potes ex notioribus monstrare explicatam doctrinam esse veram, mutando nomen subiectum: ita quòd loco ly Deus, ponatur nomen proprium illius personæ, quatenus est persona humana, & dicendo, Iesus est homo. Constat enim, quod ly Iesus supponit pro persona filij Dei, vt est hypostasis humana: pro qua dictum est etiam supponere ly Deus in hac propositione, Deus est homo. Nec est differentia inter has propositiones, Deus est homo, Iesus est homo, quo ad suppositum: sed quo ad significatum per nomina subiecta. Quocirca sicut ista, Iesus est homo est per se in primo modo & essentialis, & prædicat speciem de propria persona: ita ista: Deus est homo, restringendo ly Deus, ad Iesum, vt vnico verbo dicatur. Et sicut non veritur in opinionem, an ista sit per se & essentialis vniuoca, &c. Iesus est homo: ita non debet in diuersas trahi opiniones ista, Deus est homo, intellecta quo ad suppositum: eo quo supponit pro Iesu. Et hinc patere potest, quod etiam ista propositio, Christus est homo, respectu suppositi est per se in primo modo.

Q. 5. art. 1. & 2.

Q. 3. art. 6.

D. 828.

P. p. q. 39. ar. 4. ad 3.

¶ Nec obstat quòd Scotus, vbi suprà obijcit dicens, q̄ quia Christus Damascenus negat, quòd Christus sit quidam homo, quia hoc nomen homo, significat hypostasim duarum naturarū, nihil per se vnum prædicatur de illo per se, vtpote de non per se vno in scripturis enim apud Arist. primo Metaphys. ratio in se falsa de nullo est veritatis ratio per se non vna, nihil per se vnum de se verificat. Et simile est de ista, Christus est homo: & ista, Homo albus est coloratus. Hæc inquam non obstant: quia quo ad primū, Christus significat vnum per se & in se hypostasim: homo albus autem significat hypostasim vnam per accidens, accidit enim subiecto albedinis cuic nominē, & econtra. Quo ad propositionem quoque iam dictū est, quod istæ propositiones dicitur per se respectu suppositi, & non respectu formæ deitatis significatæ. Suppositū autē est in se per se vnum: quia non est nisi hypostasis æterna filij Dei, quæ ex tempore est ipsamet immutata omnino hypostasis humanæ: & ideo optimè per se de illo prædicatur tam Deus, quàm homo, nihil minus quam si esset vnius illarum natura tantū hypostasis, extensio siquidem seu communitas ipsius ad duas naturas, nihil tollit de proprietate eiusdem respectu singularium.

¶ In responsione ad quartum, dubium occurrit: quoniam responsio ista videtur contradicere doctrinæ iam habitæ, & enervare illam: nam si homo prædicatur de Deo ratione relationis, vt in hac responsione dicitur; sequitur quòd nō prædicetur essentialiter, sicut species de sua hypostasi, vt in responsione ad primum dictū est. Prædicatio namque speciei humanæ de sua hypostasi, est & essentialis & subsantialis, non relatiua, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor non dixit, quod vnio, ratione cuius est ista prædicatio, est relatio aut relatiua: sed dixit quod relationem importat, hoc est connotat: importatur enim per solūm res significata, sed connotata. Et propterea licet vnio naturæ humanæ ad Deum sit substantialis: tamen connotat relationem, ideo nomen prædicatum secundum illam, non sequitur regulam absolutorū ab æterno.

¶ Aliter posset exponi hæc responsio, dicendo quod homo prædicatur de Deo ratione vnionis in persona: quam vnionem constat ex supradictis fundamentaliter esse substantiale, formaliter relatiuam: sed prædicatio est ratione vnionis fundamentalis, que significatur per vnionem formaliter, vt dictum est. Et propterea consueuit significari. Et quia illa fundamentalis vnio, quæ fundat prædicationem istam, habet modum relatiuum, quo ad hoc, quòd de nouo posita in personā diuinā, nullam in illa mutationem ponit, nisi relatiuam relatione non reali, sed rationis: ideo dictum est, quod relationem importat. Et ideo non sequitur regulā absolutorum ab æterno, quæ si de nouo apponerētur, aut tollerentur a Deo, mutationem in ipso ponerent.

¶ *Super Quæstionis decimæ sextæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito. Hæc est vera, & propria. Homo est Deus, supposito incarnationis mysterio. Probatur.

scenæ tenet, significat hypostasim duarum naturarū, nihil per se vnum prædicatur de illo per se, vtpote de non per se vno in scripturis enim apud Arist. primo Metaphys. ratio in se falsa de nullo est veritatis ratio per se non vna, nihil per se vnum de se verificat. Et simile est de ista, Christus est homo: & ista, Homo albus est coloratus. Hæc inquam non obstant: quia quo ad primū, Christus significat vnum per se & in se hypostasim: homo albus autem significat hypostasim vnam per accidens, accidit enim subiecto albedinis cuic nominē, & econtra. Quo ad propositionem quoque iam dictū est, quod istæ propositiones dicitur per se respectu suppositi, & non respectu formæ deitatis significatæ. Suppositū autē est in se per se vnum: quia non est nisi hypostasis æterna filij Dei, quæ ex tempore est ipsamet immutata omnino hypostasis humanæ: & ideo optimè per se de illo prædicatur tam Deus, quàm homo, nihil minus quam si esset vnius illarum natura tantū hypostasis, extensio siquidem seu communitas ipsius ad duas naturas, nihil tollit de proprietate eiusdem respectu singularium.

¶ In responsione ad quartum, dubium occurrit: quoniam responsio ista videtur contradicere doctrinæ iam habitæ, & enervare illam: nam si homo prædicatur de Deo ratione relationis, vt in hac responsione dicitur; sequitur quòd nō prædicetur essentialiter, sicut species de sua hypostasi, vt in responsione ad primum dictū est. Prædicatio namque speciei humanæ de sua hypostasi, est & essentialis & subsantialis, non relatiua, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor non dixit, quod vnio, ratione cuius est ista prædicatio, est relatio aut relatiua: sed dixit quod relationem importat, hoc est connotat: importatur enim per solūm res significata, sed connotata. Et propterea licet vnio naturæ humanæ ad Deum sit substantialis: tamen connotat relationem, ideo nomen prædicatum secundum illam, non sequitur regulam absolutorum ab æterno.

¶ Aliter posset exponi hæc responsio, dicendo quod homo prædicatur de Deo ratione vnionis in persona: quam vnionem constat ex supradictis fundamentaliter esse substantiale, formaliter relatiuam: sed prædicatio est ratione vnionis fundamentalis, que significatur per vnionem formaliter, vt dictum est. Et propterea consueuit significari. Et quia illa fundamentalis vnio, quæ fundat prædicationem istam, habet modum relatiuum, quo ad hoc, quòd de nouo posita in personā diuinā, nullam in illa mutationem ponit, nisi relatiuam relatione non reali, sed rationis: ideo dictum est, quod relationem importat. Et ideo non sequitur regulā absolutorum ab æterno, quæ si de nouo apponerētur, aut tollerentur a Deo, mutationem in ipso ponerent.

¶ *Super Quæstionis decimæ sextæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito. Hæc est vera, & propria. Homo est Deus, supposito incarnationis mysterio. Probatur.

est suppositum naturæ humanæ, verè & propriè hoc nomen homo, potest prædicari de hoc nomine Deus, secundum quod supponit pro persona Filij Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quando formæ diuersæ non possunt conuenire in vnum suppositum, tunc oportet quòd propositio sit in materia remota, cuius subiectum significat vnam illarum formarum & prædicatum aliam. Sed quando duæ formæ possunt conuenire in vnum suppositum, non est materia remota, sed naturalis vel contingens: sicut cum dico, album est musicum. Natura autem diuina & humana, quamuis sint maximè distantes: tamen conueniunt per Incarnationis mysterium in vno supposito: cui neutra illarum ineest per accidens, sed per se. Et ideo hæc propositio, Deus est homo, non est neque in materia remota, neque in materia contingenti: sed in materia naturali. Et prædicatur homo de Deo, non per accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi: non quidem ratione formæ significatæ per hoc nomen Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanæ naturæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd tres personæ diuinæ conueniunt in natura, distinguuntur tamen in supposito: & ideo non prædicantur de inuicem, in mysterio autem incarnationis, naturæ quidem quia distinctæ sunt, de inuicem non prædicantur, secundum quod significantur in abstracto: non enim natura diuina est humana, sed quia conueniunt in supposito, prædicantur de inuicem in concreto.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima & caro significantur vt in abstracto, sicut diuinitas & humanitas. In concreto vero dicuntur animatum & carneum, siue corporeum, sicut & ex alia parte Deus & homo. Vnde vtrobique abstractum non prædicatur de abstracto: sed solum concretum de concreto.

¶ Ad quartum dicendum quòd hoc nomen homo prædicatur de Deo ratione vnionis in persona: quæ quidem vnio relationem importat. Et ideo non sequitur regulam eorum nominum quæ absolutè prædicantur de Deo ab æterno.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm hæc sit vera, Homo est Deus.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, homo est Deus. Deus enim est nomen incommunicabile. Sed Sap. 14. reprehenduntur idolatræ, de hoc quòd hoc nomen Deus, quod est incommunicabile, lignis & lapidibus impositum fuerunt. Ergo pari ratione videtur esse inconueniens, quòd hoc nomen Deus prædicetur de homine.

Deus prædicatur verè & propriè de persona filij Dei: ergo prædicatur verè & propriè de homine. Probatur consequentia: quia homo potest supponere pro persona filij Dei. Probatur hoc, Homo potest supponere pro qualibet hypostasi humanæ naturæ, sed quædam hypostasis humanæ naturæ est persona filij Dei: ergo homo potest supponere pro persona filij Dei.

¶ In hac materia recolenda sunt dicta in priore articulo: quoniā ibi propositio, de qua est sermo, est etiam per se in primo modo respectu suppositi per subiectum, non respectu naturæ significatæ, & subiectum trahitur ad supponendum pro tali supposito ex prædicato, iuxta quod de sua conuertente & conuersa dictum est in præcedenti articulo. Et per hoc patet tam corpus articuli, quàm responsio ad primum.

¶ In responsione ad secundum dubium occurrit circa illud dictū: ista propositione, Deus est Pater, ly Deus, supponit pro persona Patris. Nam ly Deus, quantum est ex naturali sua suppositione, supponit pro habente deitatem in distincte, sicut homo, pro habente humanitatem: ex parte autem prædicati non restringuitur, ad supponendum pro persona Patris, quoniam stando in sua naturali suppositione, vera est propositione, Deus est Pater, quoniam habens deitatem est Pater, vt patet. Minus ergo bene dictū videtur quòd supponit pro Patre hoc nomen Deus: quum nomen Patris de illo prædicatur.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ quia argumentum de prædicatione per se procedit fundatum super illa regulam Quicquid prædicatur de prædicato, &c. ideo Autoris verba de prædicatione per se intelligenda sunt. Ista siquidem propositio, Deus est Pater, potest esse per se & per accidens. Logicè loquendo. Nā prædicatio per se exigit prædicari æqua de æquis, aut maiora de minoribus. Minus autem de maiori non nisi per accidens prædicatur: vt patet dicendo, animal est homo. Hoc autem nomen Deus, si secundum suam naturalē significationem suppositionem maius, hoc est communius, est quàm nomen Patris aut Trinitatis: quoniam extendit se etiam ad filium, & Spiritum sanctum, quorum neuter est Pater aut Trinitas: & propterea sic sumptum, per accidens, dicendo, Deus est Pater aut Trinitas. Quo sit vt si considerenda sit propositio per se prædicans Patrem de Deo, oportet Deum restringi ad supponendum pro persona Patris: vt sic æquale de æquali prædicetur per se, sicut si Trinitas prædicari per se intelligitur de Deo, oportet Deum restringi ad supponendum quasi simpliciter: vt sic æquale de æquali prædicetur. Et sic patet sensus litteræ.

¶ *Super Quæstionis de Trinitate sextæ Articulum 3.*

TItulus clarus est, originem habens ab Augustino varijs diuersis tēporibus sententias, & Magistri Sententiarum distinctio. 7. tertij libri.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: Nō potest vere & proprie dici, quòd homo ille sit dominicus: sed quod est dominus. Probatur primo directe: Homo ille, scilicet Christus Iesus, designat personam filij Dei: ergo de illo prædicatur dominus essentialiter, ergo non debet de illo prædicari dominus denominatiuè. Antecedens probatur: quia vnum est suppositum diuinæ & humanæ naturæ in Christo, prima consequentia est clara. Secunda vero probatur: quia derogaret veritati vnionis, si prædicaretur denominatiuè. Firmatur deinde conclusio ex ratio allata ex opposito: quia scilicet hæc prædicatio propria est Nestorianis: & quia similis prædictis propria est naturæ assumptæ. Nestoriani siquidem, ponendo duo in Christo supposita propriè dicunt Christum hominem dominicum: quia vere esset ibi suppositum participatiue dominicū. Nos quoque propriè dicimus naturam assumptā esse deificatam, non deam: quia enim diuersi est assumpta natura à deitate, non deam dicimus. Et quia iuncta est deitati in vnitate personæ, ideo deificata. Suppositum autem quia vnicū est filij Dei: ideo Deum & dominū, non dominicum, aut deificatum dicimus.

¶ Circa rationem confusionis dubiū occurrit: quia videtur falsa. Tum quia ex affirmatione prædicationis essentialis, in ab æterno, posteā autem ex tempore per incarnationem factum est suppositum humanæ naturæ. Et hac ratione dicitur humanatum: non quia assumpserit hominem, sed quia assumptit humanam naturam. Non autem sic est econuerso, quod suppositum humanæ naturæ assumpserit diuinam naturam: vnde non potest dici homo deificatus vel dominicus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc nomen diuinum consueuit prædicari etiam de his, de quibus prædicatur essentialiter hoc nomen Deus. Dicimus enim, quod diuina essentia est Deus ratione identitatis: & quòd essentia est Dei siue diuina propter diuersum modum significandi, & verbum diuinum, cùm tamen verbum sit Deus. Et similiter dicimus personam diuinam sicut & personam Platonis, propter diuersum modum significandi. Sed dominicus non dicitur de his, de quibus dominus.

Q. 2. art. 6.

D. 828.

P. p. q. 39. ar. 4. ad 3.

Ar. præced. ad 3.

Lib. 3. 6. tho. fid. ca. 11.

Cap. 2. eccl. hier. par. 3. in tit. contem. in prin cip.

Lib. 1. retract. c. 19. declia. ad finem 10. 1.

Annot.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est efficax. Nam quæstio sita de nominibus est, nominibus autem vtendum est vt plures vtuntur, secundum Philosophum communis autem vsus illud dominium vocat, quod est domini, non quod dominus est: vt in responsione ad tertium litera explicat: & propterea ex affirmatione prædicationis essentialis istius termini Dominus, bene illata est negatio denominatiui. Et similiter dicendo, homo dominicus, secundum communem vsum intelligitur homo domini, ac per hoc aliquis homo domini, & sic intelliguntur ibi duo supposita, vnum in ly Aliquis homo, & vnum in ly Domini, ac per hoc ruit veritas visionis diuinæ & humanæ naturæ in vno eodemque supposito. Et propterea Autor hanc loquutionem Nestorianam dixit. Non est autem simile de Deo & diuino, vt in litera dicitur: quia diuinum identice conuenit sumi frequenti vsu: non sic autē dominicum.

Annot.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum quintum.*

TItulus, vt iacet, intelligendus est de conuenientibus humanæ naturæ existenti in Christo: puta, passibilitate, & aliis huiusmodi, quæ de Christo ratione illius naturæ humanæ dicuntur, dum dicimus Christum crucifixum, mortuum, sepultum, &c.

Lib. 3. orth. fid. cap. 6. in med.

Comment.

¶ In corpore articuli tria sunt, primò refertur differentia inter Nestorium & Catholicos in hac quæstione. Secundò redditur ratio catholicæ doctrinæ. Tertiò subiungitur opportunū documentum circa hanc catholicam doctrinam.

¶ Quo ad primum, Nestoriani duabus distinctionibus vtebantur in proposito. Altera harum erat, ex parte prædicatorum: quædam enim sunt prædicata propria diuinæ naturæ (vt esse omnipotentem, æternum, & similia) quædam sunt prædicata propria humanæ naturæ: vt esse mortalem, corporeum, filium hominis, & huiusmodi. Altera ex parte subiectorum: tripartiti enim dictis prædicatis subiicitur in enuntiatione vel nomen proprium Dei, vt Deus, vel nomen proprium hominis, vel hoc modo vel nomen commune vtrique naturæ, diuinæ scilicet & humanæ, vt Christus. Et subiungebant duas conclusiones: primā de subiectis propriis, dicendo, quod nec de nomine proprio Dei dicuntur prædicata propria hominī, nec de nomine proprio hominis dicuntur prædicata propria Dei. Et propterea negabant Deum esse natum ex Virgine, aut mortuum, aut aliquid passum: & similiter hominem esse creatorē cæli & terræ, & huiusmodi. Secunda de subiecto communi dicendo, de nomine communi Deo & homini prædicari vere, tam ea quæ sunt propria Deo, quām ea quæ sunt propria hominī. Et propterea Christus vere dicitur omnipotens, æternus, creator, & natus ex Virgine, crucifixus, mortuus & sepultus. Hoc fuit dogma Nestorij.

In con. Eph. 1. uni præfuit Cyril. can. 4. 10. 1. conc.

¶ Catholici autem affirmāt vniuoce vtraque prædicata verè enuntiari de quocunque nomine subiecto, siue proprio siue communi: vt patet ex Cyrilli auctoritate.

¶ Quo ad secundum ratio catholicæ assertionis est, identitas hypostasis vtriusque naturæ in Christo. Hinc enim fit, vt vna eademque hypostasis supponatur vtrique nominibus, & quod propria Deo inueniātur prædicari de hypostasi humana, & propria hominī de hypostasi humana. Nec oportet his immorari: quia ex suprādictis patet, nomina communia concreta posse pro quālibet sua hypostasi supponere.

¶ Quo ad tertium documentum catholicum est, quòd licet non distinguendum sit cum Nestorio subiectum, de quo dicuntur & humana prædicata, distinguenda tamen est ratio subiecti, qua diuina & de ipso dicuntur ratione, qua humana de eodem enuntiātur: nam vna eademque est hypostasis in diuersis naturis subsistens. Et propterea discernendum cautè est, non id de quo dicuntur, sed id, secundum quod dicuntur. Et hoc confirmatur autoritate Augustini.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum quintum.*

IN titulo vide diuersitatem huius à præcedenti titulo: nam hic quæstio refertur ad diuinum naturam; ibi verò ad Deum: nam hic quæritur, an humana prædicentur de natura diuina, ibi, an humana prædicentur de Deo. Vnde quām inter Deum & diuinam naturam sola sit differentia secundū modum significandi, omnis ista quæstio ad rem non differt, sed vt patet ex dictis, non vtraque pars est absoluta, sed vtraque est significata nomine abstracto, puta deitas, aut diuinitas: vel cōcretorum, puta, natura, ens, essentia diuina, & huiusmodi.

¶ In corpore articuli duæ sunt conclusiones simul probatæ. Altera est: In Christo ea quæ sunt vtriusq; naturæ, possunt indifferenter de nominibus concretis vtriusq; naturæ prædicari. Probantur simul. Ea quæ sunt propria vnius, nō possunt verè prædicari de alio, nisi de eo quod est idē illi: Ergo ea quæ sunt vnius naturæ, &c. Antecedens manifestatur: quia diuisibile non cōuenit nisi ei, quod est homo. Consequentia verò probatur primò quia nomina concreta supponunt hypostasim naturæ. Et confirmatur deinde secunda conclusio auctoritate Leonis.

¶ Aduerte hic, quòd abstracta & concreta nomina, quamuis cōueniāt in significato formali (quoniam tam deitas, quām Deus deitatem significat: & similiter tam humanitas, quām homo humanam significat naturam) ex differenti tamen significandi modo inuento in illis, alia oritur differentia quo ad suppositā per illa: nam abstractum nomen & significat naturam, & supponit pro natura: deitas enim pro deitate supponit. Concretum verò significat quidem naturam, sed etiam supponit pro habente naturam: ac per hoc pro hypostasi naturæ, hypostasis enim est habens naturam: Deus enim supponit pro habente deitatem, pro hypostasi diuinæ naturæ: & similiter homo pro habente humanam naturam, pro hypostasi humanæ naturæ. Et similiter risibilitas, & significat & supponit ipsam risibilitatem: sed risibile supponit pro habente risibilitatem. Et ideo risibilitas non prædicatur de humanitate: sed risibile vere prædicatur de homine, quoniam idem est habens humanitatem & risibilitatem. Ex his igitur patet in primis assumptum in litera antecedens, cum sua manifestatione exemplari de risibili. Verissime siquidem dicitur, propria vnius non verificari de alio, nisi illud aliud sit idem huic, cui sunt propria: quemadmodum propria risibilitatis non verificantur de humanitate, quia nihil est idem vtrique, sed verificantur de homine, quia homo est id humanæ naturæ, quod est idem habenti risibilitatem: idem enim subiecto est hypostasis humana, & subiectum risibilitatis. Patet deinde vis cōsequentiæ: quoniam dum explicatur in litera proprietas concretorum in supponendo, insinuatur differentia, quam explicauimus inter suppositione concretorum & abstractorum. Ex qua fit vt abstractum nomen vnius naturæ patest importare omnino aliud ab his quæ sunt alterius naturæ, scilicet ipsam solam naturam secundum se: ac per hoc optimè inferri, quòd non prædicantur de abstracto ea quæ sunt alterius naturæ. Et similiter patet concretum cuiusq;

sunt vnius naturæ, nō possunt prædicari de alia in abstracto significata. Altera est: In Christo ea quæ sunt vtriusq; naturæ, possunt indifferenter de nominibus concretis vtriusq; naturæ prædicari. Probantur simul. Ea quæ sunt propria vnius, nō possunt verè prædicari de alio, nisi de eo quod est idē illi: Ergo ea quæ sunt vnius naturæ, &c. Antecedens manifestatur: quia diuisibile non cōuenit nisi ei, quod est homo. Consequentia verò probatur primò quia nomina concreta supponunt hypostasim naturæ. Et confirmatur deinde secunda conclusio auctoritate Leonis.

¶ Aduerte hic, quòd abstracta & concreta nomina, quamuis cōueniāt in significato formali (quoniam tam deitas, quām Deus deitatem significat: & similiter tam humanitas, quām homo humanam significat naturam) ex differenti tamen significandi modo inuento in illis, alia oritur differentia quo ad suppositā per illa: nam abstractum nomen & significat naturam, & supponit pro natura: deitas enim pro deitate supponit. Concretum verò significat quidem naturam, sed etiam supponit pro habente naturam: ac per hoc pro hypostasi naturæ, hypostasis enim est habens naturam: Deus enim supponit pro habente deitatem, pro hypostasi diuinæ naturæ: & similiter homo pro habente humanam naturam, pro hypostasi humanæ naturæ. Et similiter risibilitas, & significat & supponit ipsam risibilitatem: sed risibile supponit pro habente risibilitatem. Et ideo risibilitas non prædicatur de humanitate: sed risibile vere prædicatur de homine, quoniam idem est habens humanitatem & risibilitatem. Ex his igitur patet in primis assumptum in litera antecedens, cum sua manifestatione exemplari de risibili. Verissime siquidem dicitur, propria vnius non verificari de alio, nisi illud aliud sit idem huic, cui sunt propria: quemadmodum propria risibilitatis non verificantur de humanitate, quia nihil est idem vtrique, sed verificantur de homine, quia homo est id humanæ naturæ, quod est idem habenti risibilitatem: idem enim subiecto est hypostasis humana, & subiectum risibilitatis. Patet deinde vis cōsequentiæ: quoniam dum explicatur in litera proprietas concretorum in supponendo, insinuatur differentia, quam explicauimus inter suppositione concretorum & abstractorum. Ex qua fit vt abstractum nomen vnius naturæ patest importare omnino aliud ab his quæ sunt alterius naturæ, scilicet ipsam solam naturam secundum se: ac per hoc optimè inferri, quòd non prædicantur de abstracto ea quæ sunt alterius naturæ. Et similiter patet concretum cuiusq;

¶ SED CONTRA est quod Damas.* dicit in 3. lib. Deitatem quidem dicentes non nominamus de ea, quæ humanitatis idiomata sunt, id est proprietates: non enim dicimus deitatem passibilem, vel creabilem. Deitas autem est diuina natura. Ergo ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possunt dici de diuina natura.

Damas. l. 3. c. 4.

CONCLVSIO.

¶ *Quæcunque Filio hominis conueniunt, non possunt de diuina natura in abstracto prædicari, sed in concreto.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ sunt propria vnius, non possunt verè de alio prædicari, nisi de eo quod est idem illi: sicut risibile, non conuenit nisi ei quod est homo. In mysterio autem Incarnationis non est eadem natura diuina & humana, sed eadem est hypostasis vtriusque naturæ: & ideo ea, quæ sunt vnius naturæ, non possunt de alia prædicari, secundum quod in abstracto significatur. Nomina verò concreta supponunt hypostasim naturæ: & ideo indifferenter prædicari possunt ea quæ ad vtranque naturam pertinent, de nominibus concretis. Sicut illud nomen de quo dicuntur, det intelligere vtranque naturam: sicut hoc nomen Christus: in quo intelligitur & diuinitas vngens, & humanitas vncta. Siue solùm diuinam naturam: sicut hoc nomen Deus vel filius Dei. Siue solùm naturam humanam, sicut hoc nomen homo vel Iesus. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad Palæstinos.* Non interest, ex qua Christus substantia nominetur cùm inseparabiliter manente vnitate personæ, idem sit & totus hominis filius, propter carnem, & totus Dei filius, propter vnam cum Patre deitatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in diuinis realiter est, & idem persona cum natura: & ratione huius identitatis diuina natura prædicatur de filio Dei. Non tamen est idem modus significandi: & ideo quædam dicuntur de filio Dei, quæ non dicuntur de diuina natura, sicut dicimus quòd filius Dei est genitus, non tamen dicimus quòd natura diuina sit genita, vt in Prima parte habitum est, * Et similiter in mysterio Incarnationis dicimus, quòd filius Dei passus est: non autem dicimus, quòd diuina natura sit passa.

Epist. ad Palæst.

¶ Ad secundum dicendū, quòd Incarnatio magis importat vnionem ad carnem, quàm carnis proprietatem. Vtraque autem natura in Christo, est vnita alteri in persona: ratione cuius vnionis & diuina natura dicitur incarnata, & humana natura deificata: vt suprà dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd ea quæ sunt diuinæ naturæ, dicuntur de humana natura, non secundum quod essentialiter competunt diuinæ naturæ: sed secundum quòd participant deriuātur ad humanam naturam. Vnde ea quæ participari non possunt à natura humanas (sicut esse increatum, aut omnipotentem) nullo modo de humana natura dicuntur. Diuina autem natura nihil participatiue recipit ab humana natura: & ideo ea quæ sunt humanæ naturæ, nullo modo possunt dici de diuina natura.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrùm hæc sit vera, Deus factus est Homo.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Deus factus est homo. Cùm enim homo significet subsistantiam fieri hominem, est fieri simpliciter. Sed hæc est falsa, Deus factus est simpliciter. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

2 ¶ Præterea, Fieri hominem est mutari. Sed Deus non potest esse subiectum mutationis: secundum illud Malach. 3. Ego dominus, & non mutor. Ergo videtur quòd hæc sit falsa, Deus factus est homo.

3 ¶ Præterea, Homo secundum quod de Christo dicitur, supponit personam filii Dei. Sed hæc est falsa, Deus factus est persona filij Dei. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioan. 1. Verbum caro factum est. Et sicut Athanasius dicit in Epistola ad Epictetum, * quòd dixit, Verbum caro factum est, simile est ac si diceretur, quòd Deus homo factus est.

CONCLVSIO.

¶ *Hæc propositio est vera, Deus factus est homo.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnumquodque dicitur esse factum illud, quod de nouo incipit prædicari de ipso. Esse autem hominem, verè prædicatur de Deo, (sicut dictū est *) ita tamen quòd non conuenit Deo esse hominem ab æterno, sed ex tempore per assumptionem humanæ naturæ. Et ideo hæc est vera, Deus factus est homo. Diuersimodè tamen intelligitur à diuersis, sicut & hæc, Deus est homo, vt suprà dictum est.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fieri hominem, est fieri simpliciter in omnibus, in quibus humana natura incipit esse in supposito de nouo creato. Deus autem dicitur factus homo: eo quòd humana natura incepit esse in supposito diuinæ naturæ, ab æterno præexistente. Et ideo Deum fieri hominem, non est Deum fieri simpliciter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est, * fieri importat, quòd aliquid prædicetur de nouo de altero. Vnde quandocunque aliquid de nouo prædicatur de altero cum mutatione eius, de quo dicitur, tunc fieri est mutari. Et hoc contingit in omnibus quæ absolutè dicuntur: non enim potest albedo aut magnitudo de nouo aduenire alicui, nisi per hoc quòd de nouo mutatur ad albedinem vel magnitudinem. Ea verò quæ relatiuè dicuntur, possunt de nouo prædicari de aliquo absque eius mutatione: sicut homo de nouo fit dexter absque sua mutatione, per motum illius, qui fit sinister. Vnde in talibus non oportet omne quod dicitur fieri, esse muratum, quia hoc potest accidere per mutationem alterius. Et per hunc modum Deo dicimus, Domine refugium factus es nobis. Esse autem hominem, conuenit Deo ratione vnionis, quæ est relatio quædam, & ideo esse hominem prædicatur de nouo de Deo absque eius mutatione, per mutationem humanæ naturæ, quæ assumitur in diuinam personam. Et ideo cùm dicitur, Deus factus est homo, non intelligitur aliquid in Christo naturæ importare id quod idem est, quod commune est omnibus ad quancunque naturam spectantibus, scilicet vnam eademque hypostasim & ideo optimè inferri, quòd indifferenter ea quæ sunt vtriusque naturæ, de concretis vtriusque naturæ prædicantur.

Comment.

Infrà. q. 35. artic. 3. sap. Et 13. di. 3. q. 3. ar. 3. c. & dist. 7. q. 2. Et opusc. 1. c. 18. Et opusc. 2. c. 6. Et Ro. 1. l. 2. lo. 3. Annot.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum sextum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli primo respondetur, quæ sito vnica conclusione. Hæc est vera, Deus factus est homo. Probatur quæ syllogismo sotis clarè posito & ordinato in litera, ita vt non sit opus formare illum.

¶ Deinde aperitur, quod hæc propositio à diuersis diuersimodè intelligitur, iuxta dictā in primo huius quæstionis articulo de ista propositione, Deus est homo.

2 ¶ In responsione ad secundum, si dubitas, vide scripta in articulo primo in responsione ad vltimum. Et si tibi illa nō sufficiunt, nec quiescis ex relatiua declaratione tam profunda sectionis, dicito, quòd licet fieri hominem absolutè importet mutationem in subiecto acquirente humanam naturam, puta in materia, attamen persona aliqua fieri hominem, non importat mutationem in persona acquirente naturam humanam. Et ratio diuersitatis est, quia subiectum quod fit homo, per trāsmutationem sui acquirit esse humanum: sed persona quæ fit homo, sola noua personatione humanæ natura fit homo. Personare autem naturam humanam, non est mutari, sed subsistere nunc primo in illa. Et ideo filius Dei prius nō erat homo, quia nō personabat naturam humanam: & in tempore factus est homo, quia incepit quandoque personare naturam vnam humanam: & per hoc acquisiuit primo esse substantiale humanæ naturæ, & non tantum esse relationum: factus est homo, factus est substantia animata sensibilis rationalis, & non ad aliquid, non ad humanam naturam. Et est non solum subiectum propositionis ly Deus, quòm dicitur, Deus factus est homo: sed vt subiectum factionis, hoc est personationis nunc primò. Hoc enim fieri nihil aliud est, quàm personare nunc primò. Et sic habes substantialem factionem & terminum & subiectum absque mutatione subiecti. Et si tibi apparet mirabile, memento quia nihil est mirabilius, quā Verbum caro factum est, post Trinitatis arcanum.

Comment.

Art. 1. huius quæst.

Art. 1. huius quæst.

In corp. ar.

Post. med. illius et in cip. Ergo ad vltra.

Annot.

¶ In responsione ad tertium, si formalem responsionem nouitius oportet, dicito quòd ista est vera, Deus factus est subsistens in humana natura: hoc enim formaliter supponit ly Homo. Et si ad materialiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter subsistactum instet descendi, dicito, quòd hæc etiam est vera, Deus factus est persona filij Dei subsistens in humana natura. Sicut etiam quũ paries fit albus vere dicitur, quòd paries factus est paries albus: vt patet in 7. Metaph. & ad propositum in 2. Sentent. distinct. 7.

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum septimum.

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore duo hunt. Primo ponitur duplex propositionis sensus improprius: & iuxta vtranque respondetur. Secundo ponitur tertius sensus, qui solus est proprius: & respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum vide de nouitie, quod est in primo sensu copula verbalis est, ly est. Et ly factus ponitur vel adiectiuũ subiecti, puta homo factus: sicut si diceretur, homo creatus. Vel adiectiuũ prædicati, puta Deus factus: ita quòd sensus esset, vel ꝙ factus homo est Deus, vel ꝙ homo est Deus factus, Et vtroq; modo iudicatur falsa: & de secunda quidem nõ est dubium. Prima autem falsa iudicatur: quia ly Homo, in subiecto stat pro hypostasi: ac per hoc dicendo, homo factus, enuntiatur de persona humana facta, quod est Deus: constat autem, nullam esse personam, siue humanã, siue diuinam factã, quæ sit Deus: nam persona humana, quæ est Deus, est non facta, sed genita ab æterno, Deus de Deo.

¶ In secundo autem, quãuis improprio sensu dicẽtur quinque, primo ponitur modus, quo fumitur ly factus: & dicitur sumi vt modus determinans compositionem, sicut in propositionibus modalibus ly possibile, aut necessarium determinare dicitur compositionẽ, ita quòd propositio ista, Homo factus est Deus, sonat istam, Hominem esse Deum, factum est. Et propterea secundo in litera explicatur dictus sensus eiusdem, scilicet, factum est, vt homo sit Deus, & similiter Deus factus est homo, factum est vt Deus sit homo. Tertio dicitur quod propositio vtraq; est vera in hoc sensu. Quarto, quod hic sensus non est propius harum propositionum. Et ratio quidem Logica est: quia ly factus, non est modus determinatiuus compositionis, sicut ly Possibile aut necessarium. Ratio verò realis ad sensum respiciens, qua in litera redditur: quũ quinto subiungitur, quomodo sensus iste potest proprietatem sortẽ habere, est: quia hic homo, de quo enuntiatur factũ esse Deum, non est factus Deus: ita ꝙ neq; ab æterno, neque ex tempore factum est, vt homo. hoc est hic homo, esset Deus. Constat enim, quòd ly homo supponit in hac enuntiatione pro hoc homine: quia supponit personaliter & determinate: & quòd hic homo est Deus ab æterno genitus, non factus. est hypostasis filij Dei. Non est igitur proprius sensus harum locutionum, dicere, Factum est vt homo esset Deus. Posset tamen, vt quinto dicitur, in litera saluari. vt proprius sensus, sustinẽdo quòd homo habeat suppositionem simplicem: hoc est, supponat pro natura humnaa in concreto cõmuniter: nam factum est quòd homo sit Deus: quanuis non sit factum, quod aliquis singularis homo sit Deus: quia ille singularis homo, qui est Deus, est naturaliter, & ab æterno Deus.

¶ Num in ista, Homo factus est Deus, sit simplex, vel personalis suppositio.

Quæstio. ¶ Occurrit hic autem circa duo quæstio. Primò circa suppositionem simplicem, & proprietatẽ propositionis sic sumptæ. Secundò circa personalẽ, an iste homo sit factus Deus. Est autem dubitandi ratio circa primũ: quia dicẽdo, homo est factus Deus, ly homo supponit pro habente naturã humanam indeterminate: aliud enim est dicere, hic homo est factus Deus: & aliud est dicere, homo est factus Deus: quoniam homo supponit confuse pro habente naturam humanam, hic homo autem determinate.

¶ Et hinc fit primò, vt ratio litera: nihil valeat, reprobando illam, Homo factus est Deus: quia ista est falsa, iste homo factus est Deus.

¶ Fit secundo, vt non Logice dicatur in litera, quòd supponat simpliciter ly Homo, ſtando pro homine communiter: quoniam supponit personaliter, confuse tamen: imo naturalis suppositio termini communis concreti, est supponere pro habente naturam indeterminate.

¶ Fit tertiò, vt quia ista propositio. Homo factus est Deus, in personali suppositione propriſſime sumpta est vera: quia in veritate homo est Deus, & nõ semper fuit Deus, sed per vnionis gratiam est Deus: malè in litera arguitur falsitatis.

¶ Fit quartò, vt Scotus in tertio sententiarũ distinctione septima quæstione secunda, rectiùs dixerit, ꝙ ista propositio. Homo factus est Deus, est simpliciter vera & propriè: quia homo per actionem agentis est Deus, & nõ semper fuit Deus: tum quia est conuertens illam, Deus factus est homo.

¶ Ad euidentiam horum scito, quòd inter personalem & simplicẽ suppositionem hæc est differentia: quòd ſi ly Homo, supponit personaliter, oportet prædicatũ conuenire alicui personæ humanæ: quod enim de nulla persona humana, nec de omnibus simul verificatur, de homine personaliter sumpto non verificatur, vt patet discurrenti, tam in propositionibus per se, quàm per accidens. Si verò supponit simpliciter, prædicatum conuenit homini abstrahenti à suis suppositis: ita quod verificatur de homine communiter, & de nullo homine, nec de omnibus simul verificatur.

factus Deus. Et ita hæc est vera, Homo factus est Deus.

4 ¶ Præterea, Cùm dicitur, Deus factus est homo, subiectum factionis vel mutationis nõ est Deus: sed humana natura, quam significat hoc nomen homo. Sed illud videtur esse subiectum factionis, cui factio attribuitur. Ergo hæc magis est vera, Homo factus est Deus, quàm ista, Deus factus est homo.

¶ SED CONTRA est, quòd Damdicit in 3. lib. * Non hominem deificatum dicimus, sed Deum humanarum. Idem autem est fieri Deum quod deificari. Ergo hæc est falsa, Homo factus est Deus.

CONCLVSIO.

¶ Tamẽsi hæc est vera, Deus est factus homo: hæc tamen, Homo factus est Deus, falsa est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ista propositio, Homo factus est Deus, tripliciter potest intelligi. Vno modo, ita quod hoc participium Factus, determinet absolutè vel subiectum, vel prædicatum. Et in hoc sensu est falsa: quia neque homo ille de quo Deus prædicatur, est factus, neque Deus est factus: vt infrà dicetur. * Et sub eodem sensu hæc est falsa, Deus factus est homo. Sed sub hoc sensu non quæritur hic de istis propositionibus. Alio modo potest intelligi, vt ly Factus determinet cõpositionem: vt sit sensus, Homo factus est Deus, id est, factum est, vt homo sit Deus. priè loquendo, supponit pro habente naturam humanam indeterminatè: & quòd alia est propositio, Homo factus est Deus, & alia, Hic homo factus est Deus. Sed quum infertur primo, ergo ratio literæ nihil valet, respondetur quòd efficax est: quia licet sint diuersæ propositiones, negatio tamen illius singularis, scilicet, hic homo est factus Deus, infert negationem illius indefinitæ, Homo factus est Deus: quoniam gratia materiæ vnum singulare in proposito æquiualet omnibus singularibus: constat enim vnum tantùm hominem esse Deum. Et propterea sicut à negatione omnium singularium infertur negatio indefinitæ: ita in proposito à negatione vnius singularis destruitur indefinita.

¶ Ad secundũ dicitur, quòd quia talia sunt subiecta, qualia permittũtur à prædicaris, & prædicatum integrum, scilicet factum esse Deum, verificãdum est: & nõ potest verificari de homine personaliter, siue confuse, siue determinate: ideo ad suppositionem simplicem recurſum est. Logicum quippe est, vt homo supponat simpliciter pro habente naturam, abſtrahendo à singularibus, non solùm quo ad significationem, sed quo ad id quod prædicato supponat, & hæc non est eius naturalis suppositio, sed quùm personaliter suppo nit pro habente naturam indeterminate.

¶ Ad tertium dicitur, quòd iam patet, falſum esse quòd personaliter sumpta illa propositio, Homo factus est Deus, sit vera: nec est verum de homine personaliter sumpto, quod per gratiam vnionis est Deus.

¶ Vnde ad quartum ex Scoto dicitur, quòd ſi Scotus vtitur suppositione simplici, verum dicit: & affirmat proprietatem sensus, quam Autor in litera est, factum est, vt homo esset Deus. Quod non videtur de intentione Scoti, volentis istã, Homo factus est Deus, sequi per conuerſionem ad illam, Deus factus est homo: oportet enim personaliter supponere hominem, ſi per conuerſionem sequitur ad illam. Et propterea ſi (vt apparet) vtitur suppositione personali, directè dicit contra Autorem, sed falſum dicit: quoniam personaliter sumpta propositio illa, Homo factus est Deus, est falſa. Et quùm probatur: quia istæ sunt veræ, Homo per actionem agentis est Deus: & Homo nõ prius erat Deus: respondetur quòd prima est falſa: quia veritas eius exigit veritatem alicuius suæ singularis, scilicet quòd aliquis homo per actionem agentis est Deus, qui prius non fuit Deus. Constat autem, quòd nullus homo per actionem cuiuſcunque agentis est de nouo Deus: quia ille homo, scilicet Iesus Nazarenus, qui solus inter homines est Deus, non est de nouo Deus, sed ab æterno: nec per actionem alicuius agentis, sed æterna Natiuitate à Patre est Deus. Nec est verum, quòd ista, Deus factus est homo, conuertens sit Homo factus est Deus, sed illa, Qui factus est homo, est Deus. sicut ista, Paries factus est albus, non conuertitur in istam, Album factum est paries: sed in istam, Quod factum est album, est paries.

¶ Secundum dubium occurrens est: quia videtur quòd etiam factum sit, quod iste homo sit Deus: nam ly iste homo, ſtat pro suppoſito æterno, non quatenus est æternum seu hypostasis diuinæ naturæ: sed quatenus est ex tempore hypostasis humanæ naturæ. Cõſtat autem, quòd factum est per gratiam diuinam, vt hypostasis diuinæ naturæ esset hypostasis humanæ naturæ, & quòd hypostasis humanæ naturæ, esset ipſa Verbi hypoſtaſis. Et ſic propositio esset vera, & ſensum proprium habet secundum personalem suppositionem.

¶ Ad hoc dicitur, ꝙ in hac vltima particula literæ nõ est sermo de veritate, sed de proprietate sensus. Et propterea licet assignatus sensus obiiciendo sit verus: non tamen est proprius dictæ propositionis: quia ly homo ex parte subiecti personaliter ac determinatè supponẽs, debet ſumi pro illa hypoſtaſi absolutè: & non pro illa, vt abſtrahit à ſeipſa (vt obiectio ſumit) quia subiecta tenentur materialiter: conſtat autem quod abſolutè ſumpta hypoſtaſi illa, falſum est quod factum ſit illam esse Deũ. Vbi tamen huiuſmodi dicta inueniuntur, pie interpretãda ſunt, nec extendenda.

¶ Quo ad secundũ tertius ſenſus ponit, quod hoc totũ, Factus eſt, ponitur pro copula verbali: ſic enim ly factus eſt, ponit circa hominẽ vt ſubiectum fieri nõ abſolute, ſed in ordine ad Deum, vt terminum factionis: ita quod ſenſus proprius eſt, quod homo effectus eſt Deus. Et in hoc ſenſu ꝓprie reſpõdetur quæſito, quod pro poſitio eſt falſa: & manifeſtatur, & probatur. Manifeſtatur quidem & ex ſuppoſita ſententia fidei falſificante dictam propoſitionem, & ex contraria hæreſi Neſtorianorũ verificante eandem: Ponendo enim vnam tantùm in Chriſto hypoſtaſim, quum illa ſit genita Deus ab æterno, & ſupponitur per ly homo, ꝙ nõ potest dici, ꝙ factus eſt Deus. Ponendo antè cum hæreticis duas in Chriſto hypoſtaſes, optime verificatur, quod homo factus eſt Deus, quia ille homo cõiunctus eſt Deo, ſicut econtra, Deus factus eſt homo, id eſt, coniunctus eſt illi homini ſecundum hos hæreticos. Probatur autem ſic. Eſſe Deum verificatur, de homine non ratione naturæ, ſed ſuppoſiti, ergo fieri Deum de ſuppoſito quoque verificari debet, ſi propoſitio eſt vera. Sed de ſuppoſito non poteſt verificari fieri Deum. Probatur: quia ab æterno eſt Deus, nec vnquam cœpit eſſe Deus, aut fieri Deus, aut quod factus ſit Deus, ergo. Antecedens patet. Conſequentia verò probatur: quia eiuſdem eſt fieri & eſſe, ſi fit, quum fieri terminetur ad eſſe.

¶ Aduerte circa hæc: quòd quum in omni factione, qua vnum fit aliud, non ſolùm cõcurrat terminus, ſed ſubiectum ſeu quaſi ſubiectum, & in hac factione, vt in litera dicitur, Deus ſignificetur vt terminus per hanc propoſitionem, Homo factus eſt Deus, reſtat vt homo ſignificetur vt ſubiectũ: & ideo, vt in litera dicitur, eſt falſa propoſitio iſta, Homo factus eſt Deus. Et tamen ſi relatiue indicetur iſta factio, veriſſimum eſt, quòd Deus eſt terminus, & homo formaliter eſt ſubiectum: quia ſecundum rem mutatio ponitur in homine formaliter, & in Deo nõ niſi vt in termino. Quo ſit, vt ad rem ſpectando, deberet iſta propoſitio, Homo factus eſt Deus, dici vera, & magis vera, quam illa, Deus factus eſt homo: quia in illa ſubiectum factionis ponitur ſubiectum, & terminus ponitur terminus: in ista autem, econtra: Et tamen totum oppoſitum affirmatur: quia iſta, Deus factus eſt homo, affirmatur & in Euangelio, Verbum caro factum eſt. & in Symbolo: Et homo factus eſt. Illa autem, Homo factus eſt Deus, communiter dicitur falſa.

¶ Quorſum hæc? Propter duo. Primum eſt, vt non ſiſtas in factione relati us, ſed intelligas in hoc myſterio fieri illud, quod dicitur, Verbum caro factum eſt, & homo factus eſt, eſſe non fieri relatiuum: quia non caro, non homo factus eſſet Dei filius, ſed ad carnem, ad hominem: & militarent multum argumenta allata. Sed fieri ſubſtantiale, non quale eſt fieri, quo mutatur in carnem, aut humanam naturam: ſed quale eſt fieri, quo fingeretur. Sortem fieri hominem. Nam ſicut in alio modo ſe habet eſſe inter Sortem & humanam naturam ex vna parte, & inter materiam & humanam naturam ex altera parte ita diſſimiliter ſe habet fieri inter hæc & illa, quum enim dicimus, Sortes eſt homo, non denotatur aliud eſſe prædicati, & aliud eſſe ſubiecti, ſed quum dicitur, Materia eſt humana: aliud eſſe eſſentiale denotatur materiæ, & aliud humanitatis. Et ideo fieri medians inter materiam & eſſe humanum, fieri ſubſtantiale quidem, ſed mutationis eſt ipſius materiæ: inter Sortem autem & humanam naturam non mediat fieri mutationis: ſed aut nullũ, aut ſine mutatione. Et ad hoc fieri ſpectat fieri illud, quo Verbũ caro factum eſt, ſicut ad hunc eſſendi modum ſpectat eſſe illud, quo Verbum eſt homo, in primo modo dicendi per ſe, vt patet ex ſupra dictis.

¶ Secundum eſt, quòd cum his ſtat, quòd interuenit in hoc myſterio mutatio relatiua, ſecundario tamen: ita quod quum de hoc myſterio loquendũ eſt, dicito, quod interueniunt hic duo, ſcilicet factio, & mutatio. Et quod factio quidem eſt ſubſtantialis, qua Verbum caro factum eſt: & locum ſubiecti tenet in hac factione ſubſtantiali verbum, quia ſecundum rei veritatem concurrit in hoc fieri verbum, vt hypoſtaſis, quæ naturæ ſubiicitur, naturam ſubſtantificãs, in natura ſubſiſtens. Et natura ipſa humana (de qua eſt ſermo) tenet locum termini, quanuis non tantum, vt dicetur. Mutatio autem eſt relatiua: & reſpectu huius natura humana tenet locum ſubiecti, Verbũ autem locum terminiquia Verbum non refertur, niſi quia natura refertur ad Verbũ. Et quo niam non de mutatione ſed de factione eſt ſermo in iſtis propoſitionibus: ideo illa eſt ſimpliciter vera, Deus factus eſt homo: in eo ſiquidẽ de eo quod eſt, vt ſubiectum factionis, dicitur, quòd factum eſt homo: quod conſtat eſſe veriſſimum, & propriſſime dictum. Iſta vero, Homo factus eſt Deus, eſt ſimpliciter falſa: quoniam in ea enuntiatur vt terminus factionis Deus, qui nec ratione naturæ, nec ratione ſuppoſiti poteſt terminare factionem circa ſuppoſitum humanis. ex ſignificatione propoſitionis poſitam, quũ dicitur, homo factus eſt Deus.

Positum in argumento

In corp. art.

D. 1052.

Annot.

¶ In reſpõſione ad primum aducrte nouitie, quòd tota vis argumenti cõſiſtit in illo pronomine, Eis: quaſi dixerit Apoſtolus, De filio ſuo, quia factus eſt ei, hoc eſt Deo filius, &c. Et propterea reſponſio conſiſtit in hoc, quod ly Ei, idem ſignificat quod ab honorem eius: & conſtruitur ſic. Quia factus eſt ad Dei honorem ex ſemine Dauid ſecundum carnem.

Infrà q. 20. ar. 1. ad 1.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd illud verbum Auguſtin. * eſt intelligẽdum in illo ſenſu, ſecundum quòd ex illa ſuſceptione Incarnationis factum eſt, vt homo eſſet Deus, & Deus eſſet homo. In quo ſenſu ambæ locutiones ſunt veræ: vt dictum eſt. *

¶ Et ſimiliter dicendum eſt ad tertium: nam deificari idem eſt quod fieri Deum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd terminus in ſubiecto poſitus tenetur materialiter, id eſt, pro ſuppoſito: poſitus verò in prædicato, tenetur formaliter, id eſt, pro natura ſignificata. Et ideo cum dicitur, Homo factus eſt Deus, ipſum fieri, non attribuitur humanæ naturæ, ſed ſuppoſito humanæ naturæ, quòd eſt ab æterno Deus, & ideo non conſeuit ei fieri Deum. Cùm autem dicitur, Deus factus eſt homo, factio intelligitur terminari ad ipſam humanam naturam. Et ideo ꝓprie loquendo, hæc eſt vera, Deus factus eſt homo. Sed hæc eſt falſa, Homo factus eſt Deus. Sicut ſi Sortes cùm prius fuerit homo, poſtea factus eſt albus, demonſtrato Sorte, hæc eſt vera, Hic homo hodie factus eſt albus: hæc tamen eſt falſa, Hoc album hodie factum eſt homo. Si tamen, ex parte ſubiecti poneretur aliquod nomen ſignificans naturam humanam in abſtracto, poſſet hoc modo ſignificari vt ſubiectum factionis: puta ſi dicatur, quòd natura humana facta eſt filij Dei.

Annot.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum hæc ſit vera, Chriſtus eſt creatura.

AD OCTAVVM ſic procedit. Videtur quòd hæc ſit vera, Chriſtus eſt creatura. Dicit enim Leo Papa. Noua & inaudita conuentio: Deus qui eſt & erat, fit creatura. Sed illud poteſt prædicari de Chriſto, quòd filius Deo factus eſt per Incarnationem. Ergo hæc eſt vera, Chriſtus eſt creatura.

¶ In reſponſione ad ſecundum & tertium habes piam interpretationem Græcorum in Gregorio, & Latinorum in Auguſtino.

¶ In reſponſione ad quartũ vide in calce reſpõſionis, quòd natura humana dicitur ſubiectum factionis non ſolùm ea ratione, quia eſt ſubiectum mutationis relatiuæ: ſed quia ſubſtantiale fieri in myſterio Incarnationis inuentum conuenit humanæ naturæ paſſiuè: quoniam hoc fieri non eſt, niſi Verbo vniri naturam humanam in vnitatem hypoſtaticam: vbi conſtat Verbũ perſonare naturam, & naturam perſonari in Verbo. Et licet Verbum perſonare natutam, non ſit agere (quum non ſit communetoti Trinitati: cui omnia actio ad extrà communis eſt: ſed ſoli Verbo: conueniat,) & cõſequenter naturam à Verbo perſonari, non ſit pati: quia tamen hoc fieri, Phyſicè loquendo, non eſt niſi perſonatio humanæ naturæ in Verbo, vt nunc primò dependens à tota Trinitate, vt cauſa efficiente, & Verbum in ipſa perſonatione concurrat vt hypoſtaſis, & natura humana vt patiens ipſum factionem ſuæ perſonalitatis in Verbo, tam Verbum quàm natura humana poteſt ſignificari vt ſubiectum factionis in hoc myſterio. Et propterea in litera dicitur, quòd dici poteſt, Humanitas facta eſt Dei, non autem, quod homo factus eſt Deus

Et 1. q. 41. ar. 1. c. & ad 4. Et 3. dist. 4 q. 2. ar. 2. ad 4. & di. 11. q. 1. ar. 2. & dist. 21. ar. 3. ad 2. Et 4. com. ta. 48. c. Et veri. q. 29. ar. 1. ad 1. Et opuſ. 3. c. 223. Et 1. Cor. in. 15. l. 2. col. 1. fin.

¶ Super Quæſtionis decimæſeptimæ Articulum octauum.

Comment. TItulus de propoſitione eſt, an enũciatio iſta, Chriſtus eſt creatura, ſit vera.

¶ In corpore duæ ſunt concluſiones. Prima eſt directè reſponſiua quæſito. Non eſt abſolutè dicendum, Chriſtus eſt creatura: ſed eum determinatione, ſcilicet ſecundum humanam naturam. Probatur. Cum hæreticis nec nomina debemus habere communia: ergo cum Arianis non debemus conuenire in dicendo Chriſtum creaturã. Antecedens probatur & ex Hieronymo: quia ex verbis inordinatè probatis incurritur hæreſis: & ne hæreticorũ errori fauere videamur. Conſequentia probatur: quia Arriani dicebant Chriſtum creaturam ſimpliciter: quia ſecundum vtranque naturam erat creatura: quod eſt damnata hæreſis.

Annot.

¶ Nota hic nouitie, ꝙ ex verbis inordinatè ꝓbatis incurritur hæreſis, nõ formaliter, quę exigit pertinaciã in volũtate, ſed vel materialiter, in ſignificato verborũ inordinatorũ, errorẽ cõtrariũ fidei importãtiũ, vel apparẽter, dũ in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nata verba speciem hæresis præ se ferunt. Sicut etiam in aliis vitiis incurritur ex aliqua inordinatione species mali: a qua vniuersaliter abstinendum esse iubet Apostolus.

¶ Nota secundo, quòd quia quæstio ista est de nominibus, quæ diuersimode à diuersis intelligi possunt, ideo sufficiens ratio abstinendi ab aliqua locutione est fuga apparentiæ, ne videamur fauere hæreticis, etiã si in veritate non fueremus.

Art. 5. huius quæst.

¶ Nota tertio, quod cõmunicare cum hæreticis in vocabulis prohibitis est quo ad propria, non autem quo ad communia: nam in his quæ bene cum Ecclesia dicunt, nos non cõmunicamus cum illis: sed ipsi communicant nobiscũ. Sed in his vocibus, quas contra Ecclesiam leuant, vtpote ipsis propriis, communicare non debemus. Talis autem est vox ista, Christus est creatura. Vsurparũt siquidẽ Ariani vocẽ hanc de Christo secundũ id totũ quod est, & nõ secundũ partẽ: quia secundum veritatẽ non nisi ratione partis, hoc est humanæ naturæ, creatus fit. Et propterea in hac enuntiatione, Christus est creatura, vtpote hæreticis propria, contra Ecclesiã & vocem & veritatem, non est communicandum cum Arrianis: & ideo est simpliciter negãda.

In lib. 2. de fide, c. 7. circa med. 10 ante 2.

Refertur in 4. sent. dist. 23. in fine.

¶ *Num hæc vox, Christus est creatura, propria sit hæreticis.*

¶ Occurrit hic dubiũ: quia vox ista non Arriana, sed euangelica est: ac per hoc non propria hæreticis, sed communis & frequentanda. Probatur assumptum Ioan. 14. ex verbis Domini dicentis sine determinatione aliqua, Pater maior me est. Si enim Christus absolutẽ & simpliciter dixit: Pater maior me est (q. d. est dicere, ego sum minor Patre) & idem est in dictum de ista & de illa, Christus est creatura, vt in litera dicitur: consequens est, vt dicere hoc, non sit communicare in vocabulis cum hæreticis, sed sectari Euangelica verba, destruendo tamen sensum hæreticorum. Non enim prohibe mur loqui & frequentare locutiones sacræ scripturæ, male expositæ ab hæreticis: alioquin oporteret nouum semper modum loquendi inuenire: quod est fatuum.

D. 2213. D. 617.

¶ Ad hoc dicitur, q̃ Saluator nõ dixit sine determinatione, Pater maior me est: quoniã apposuit hanc loquẽtionẽ vt rationẽ præcedentis, de seipso secundũ assumptã naturã loquentis: ait enim, Gauderetis vtiq; quia vado ad Patrẽ: quia Pater maior me est. Cõstat enim liquidò q̃ secundũ humanam naturã vadit ad Patrẽ, quia Pater maior est ipso proculdubio secundũ illam naturam, secundum quam vadit ad Patrẽ: alioquin maioritas non esset ratio eundi ad Patrem. Ex contextu igitur literæ quo maioritas Patris ratio cundi ad Patrem ponitur, determinatur maioritas ipsa Patris ad filium secundũ humanam naturam: secundum quam vadit ad Patrem, non est ergo Euangelica, sed Arriana vox, Christus est minor Patre, Christus est creatura.

Comment.

¶ Secunda conclusio seu potius regula vniuersalis est: Ea quæ non possunt: suspicari conuenire personæ Christi, secundum se absolute affirmantur de Christo, quamuis solum ratione naturæ humanæ illi conueniant.

Annot.

¶ Vbi nota nomine Autorem in hac litera distinguere ea, quæ conueniunt Christo ratione humanæ naturæ in duo genera: nam quædam sunt, quæ in dubitationẽ venire possunt, an conueniant personæ secundum se quæ dã vero quæ clarè conuenire inre lliguntur solum ratione naturæ. Et de secundo genere habetur regula, quòd simpliciter & absolutè affirmantur de Christo: vt esse crucifixum, mortuum, &c. De primo autem genere traditam esse regulam contrariã, scilicet quòd non simpliciter, sed ex determinatione affirmanda sunt de Christo, testatur contextus literæ, quum ponendo secundi generis regulam dicit. Ea verò de quibus. Per hanc siquidẽ aduertitur cõtinuationẽ textꝰ insinuauit, q̃ in illis duobus, scilicet minor Patre, & creatura, ola similis generis intellexit, acp hoc vniuersalẽ regulam. Probetur aũt in litera vtraq; regula ex cõmuni vsu loquẽdi in corpoꝛalib' humanis, ex eo q̃ in illis differẽtia huiusmodi seruatur: distinguuntur siquidẽ & in illis cõmuni toti & parti à propriis parti. Et communis si secundum partem tantum insunt, nõ simpliciter enuntiantur de toto: nõ enim dicimus quòd Æthiops est albus, sed quòd est albus dentes, sed bene dicimus quòd est crispus, quamuis solos capillos habeat crispos. Et scito hic neutrã obiectionem Durandi in 3. sent. dist. 14. militare contra præsentem doctrinam: qui ad rem ipsam spectant ambæ. Autor autem ad dubitationem & errorem vitandum tendit, & super hoc fundat doctrinã hanc: vt patet in litera. Et propterea nec obstat, quod Christus dicitur absolute genitus ex Maria virgine: nec obstat quòd humana & diuina natura aut suppositum non se habent vt partes, sicut capilli & dentes nec prædicabitur de Christo, sicut crispum aut album esse, Argumentum enim à simili, optime seruit ad modum loquendi comprobãdum, quicquid sit de rerum disparitate.

Art. 7. huius quæst. ad 4.

¶ *In responsione ad primum, aduerte responsionem non voluntariam: sed sumptam ex textu Magistri in 3. dist. 11. Vbi hæc tractatur materia.*

¶ *Super Quæstionis de creatæ sextæ Articulo 9.*

TItulus, vt iacet, stupendus est de hac propositione, ipse homo incipit esse.

¶ In corpore vnica est conclusio respõsiua quæstionis, ipse homo non incepit esse. Probatur duplicitẽ. Primò quia propositio est simpliciter falsa, quia demonstrat suppositum æternum. Neq; obstat, quod ly homo, significat naturam: quia terminus in subiecto positus tenetur nõ formaliter pro natura, sed materialiter pro subiecto.

¶ Circa hunc processum occurrit primò Durandus in 12. dist. 5. sen. 9. reprehendens conclusionem ex eo quod subiectum stat materialiter pro suppposito, istam esse falsam, Iste homo, id est, Christus, incipit esse. Ex hoc enim inquit, quod subiectum tenetur materialiter, licet habeat aliquid potest sibi vere attribui, quod non attribuitur illi ratione formæ (sicut quum dicimus album currit) non tamen habetur, quin etiã attribui sibi verè possit quod conuenit illi ratione formæ: vt patet dicẽdo, hoc album disgregat. Ac per hoc quũ incipere esse conueniat Christo ratione humanæ naturæ, sicut illa est vera. Hic homo demõstrato Christo, est visibilis ista. Hic homo incipit esse, si nihil aliud obstat, nisi quod subiectum tenetur materialiter. Vtrobique enim suppositio attribuitur quod ratione formæ conuenit.

¶ *Num hæc sit falsa. Hic homo, demonstrato Christo, quia subiecto stat pro supposito æterno.*

¶ Occurrit deinde Scotus in 3. sen. di. 11. q. 3. obiiciens, quòd stare pro supposito contingit dupliciter, scilicet secundum se, vel vt habeat aliquid aliud sicut Sortes albus stat pro supposito generis substantię: non secundum se, sed vt habeat albedinẽ, & similiter hic homo, id est, Christus stat pro supposito diuino, non secundum se, sed vt est suppositum humanæ naturæ. Deficit ergo processus literæ, non distinguendo modos, quibus potest pro supposito accipi hic homo, seu Christus.

¶ Circa eundem processum pro quanto fundatur se super hoc quod ista propositio. Christus incipit esse, significat in supposito æterno aliquid repugnans illius æternitati, scilicet incipere esse. Durãdus quoq; ibidem occurrit, asserens quod nec istud videtur valere, quia licet ponendo in Christo vnum esse tantum valeret, non tamen ponendo in ipso plura esse sicut oportet aliquo modo ponere. Quum non sequitur, quod nõ semper fuerit nullum esse hoc modo: sed quod non semper fuerit secundum esse illud, secundum quod incipit esse cum quo stat, quod semper fuerit secundum aliud esse.

¶ *Num hæc concedi possit, Christus incipit esse.*

¶ Circa conclusionem Scotus primo vti supra occurrit, volens, quòd ista possit concedi, Christus seu iste homo incepit esse. Et ratio eius est: quia ly esse importat esse simpliciter: hoc est de genere substantiæ: constat ante Christum incepisse esse hominem, quod est esse de genere substantiæ. Tuetur hanc suam positionẽ ex præallegato dicto, scilicet quòd iste homo seu Christus stat pro verbo, vt est suppositũ humanæ naturæ. Fouetq; se, tum quia quod generatur, incipit esse. 3. Physic. tum quia Verbũ incepit esse homo: ergo Christus incepit esse. Probatur consequentia: Quando de aliquo dicitur incipere determinatum per aliquod prædicatũ, de illo toto dicitur incipere: sicut si Sortes incipit esse albus, Sortes albus incipit esse, ergo similiter est in proposito.

¶ Occurrit deinde Durandus, concludens, distinguendum esse, & nõ simpliciter respondẽdũ, an Christus inceperit esse: quoniã vtraq; pars cõtradictionis est vera, ad diuersa referendo, naturã scilicet vel suppositũ.

¶ Ad primo obiecta ex Durando dicitur, quòd non militant contra præsentẽ literam. Concedimus siquidẽ omnia quæ obiiciendo dicuntur in cõmuni de subiecto stãte materialiter: scientes, quod aliud est conuenire suppposito ratione suppositi, & aliud conuenire suppposito, quacunque illud ratione conueniat. Vnde nec somniamus Autor, quòd quia subiectũ tenetur materialiter, ideo oporteat quicquid illi attribuitur, vere conuenire illi ratione suppositi. Sed docuit quòd oportet illud non repugnare suppositorio: ita quòd fundatur processus literæ super hoc, quòd quia subiectum tenetur materialiter pro suppposito, ideo oportet attributum suppposito non repugnare suppositoꝛi: nec sufficit non repugnare naturæ seu formæ. Per hoc enim excludit Autor obiectionem dicentis, quòd dicendo, iste homo incepit esse, incipere esse, non repugnat naturæ humanæ Christi significatæ per ly homo, consequens est quòd sit vera. Excluditur siquidem ea oportet quòd incipere esse non repugnet suppo sito importato per ly iste homo: quia ly homo ex parte subiecti stat pro habente naturam hypostaticè: significat enim istum habentem naturam humanam: constat enim quòd iste habens humanitatem est suppositum: Et quia in Christo non est aliud suppositum nisi æternum, cui repugnat incipere esse, ideo propositio concluditur falsa.

¶ Ad obiecta deinde cõtra eundem processum ex Scoto dicitur, quòd proxime non peccatur ex prætermissa distinctione inter suppositum diuinũ secundum se, & vt suppositũ humanæ naturæ: quia illa distinctio superflua est in propositoꝛ: quoniã quæstio non est de propositione aliqua, in qua subiectum est suppositũ diuinum secundũ se, non enim veritas hic in dubiũ, An verbũ seu filius Dei incepit esse. præsupponimus enim suppositũ diuinũ æternum, & non solam rationẽ, qua est homo. Ista siquidem propositio. Iste homo, demonstrato Christo, incepit esse, claudit in se duas propositiones: alteram affirmatiuã. Iste homo quandoq; fuit: alteram negatiuam, & iste homo immediate ante illud non fuit. Hæc autem negatiua est de secundo adiacente: & negat pro tempore præcedente ab isto homine esse. Negans autem hunc hominem esse, non negat directe hunc esse hominem, vt Scotus & aduersarij exponunt, vt patet: ergo negat totum, scilicet hunc hominẽ esse. Et quum hic homo ex parte subiecti principaliter importet ly hunc (quia subiecta materialiter tenentur) consequens est quòd principaliter negatur esse de supposito demonstrato per ly hic: ac per hoc propositio est simpliciter falsa.

¶ Ad obiecta secundo loco Durãdi & Scoti, scito q̃ esse, quando est secundum adiacens, dicitur importare esse simpliciter: nõ vt esse simpliciter vocatur esse substantiæ (vt patet ex eo, quod de accidẽtibus formatur propositio de secundo adiacẽte, vt albedo est: & hinc ruit fabrica Scotica) sed vt esse simpliciter significat esse sine additione, seu determinatione aliqua, iuxta illud secundi Topicorũ, Simpliciter dico q̃ nullo addito dico. Et hinc fit, vt fine in Christo sit vnũ, fine plura esse, nihil referat ad quæstionẽ hãc de propositione, nihil ad propositũ, de propositione veritatis quærẽs. Dicẽdo igitur, q̃ iste homo incepit esse, quia claudit in se istam negatiuã de secundo adiacẽte, scilicet iste homo non fuit. & ly non fuit, tollit esse absq; determinatione quacunque, consequens euidenter est, quòd significat subiectũ non fuisse. & non significat non fuisse substantiam aut hominem, aut secundum primariũ aut secundarium esse. Et ruit tam obiectio Durandi super duo esse fundata, quã positio Scoti super esse simpliciter, hoc est substantię fundata. Vterq; enim oportet quòd determinet ly non fuit, ad aliquod esse tale substantiæ, propositio autem ipsa negat fuisse, absque determinatione ad esse substantiæ vel accidentis, primi vel secundi simpliciter vel secũdum quid: & ideo ex virtute sermonis propositio est simpliciter falsa: vt Autor optimè in litera intulit.

¶ Ad rationem ergo Scoti dicitur, quòd licet esse substantię sit esse simpliciter, vt diximus: non tamen sequitur, Christus incepit esse homo, ergo incepit esse.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc nomen homo, secundum quòd accipitur pro Christo, licet significet humanam naturam, quæ incepit esse: tamen supponit suppositum æternum, quòd esse non incepit. Et ideo quia secundum quòd ponitur in subiecto, tenetur pro supposito, secundũ autẽ quòd ponitur in prædicato refertur ad ꝺ naturam. Ideo hæc est falsa, Homo Christus esse incepit, sed hæc est vera, Christus incepit esse homo.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quòd homo, est creatura.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura, vel incepit esse. Nihil enim in Christo est creatum nisi humana natura. Sed hęc est falsa, Christus secundum quod homo, est humana natura. Ergo hæc etiam est falsa, Christus, secundũ quod homo, est creatura.

2 ¶ Præterea, Prædicatum magis prædicatur de termino in reduplicatione posito, quàm de ipso subiecto propositionis: sicut si dicam, corpus secundum quod coloratum, est visibile, sequitur quòd coloratum sit visibile. Sed hæc non est absolutè (sicut dictũ est) * concedenda homo Christus est creatura. Ergo neque hæc, Christus, secundum quòd homo, est creatura.

3 ¶ Præterea, Quicquid prædicatur de quocunq; homine, secundum quòd homo, prædicatur de eo per se & simpliciter: idem enim est per se, & secundum quod ipsum, vt dicitur 5. Met. Sed hęc est falsa, Christus est per se & simpliciter creatura. Ergo etiã hæc est falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura.

SED CONTRA est quod dicitur Heb. vlt. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula.

CONCLVSIO.

¶ Hæc propositio, Iste homo, demonstrato Christo, incepit esse, est simpliciter falsa.

¶ RESPONDEO dicendum, quod nõ est dicendum, quòd ille homo, demonstrato Christo inceperit esse, si nihil addatur, & hoc duplici ratione. Primò quidem: quia hæc locutio est simpliciter falsa, secundum sentẽtiam catholicæ fidei: qua ponimus in Christo vnũ suppositum & vnã hypostasim, sicut & vnam personam. Secundũ hoc enim oportet quòd in hoc quod dicitur, iste homo, demonstrato Christo, designetur suppositum æternum: cuius æternitati repugnat incipere esse. Vnde hęc est falsa, hic homo incepit esse. Nec obstat quòd incipere esse conueniat humanæ naturæ, quæ significatur per hoc nomen homo: quia terminus in subiecto positus non tenetur formaliter pro natura, sed magis materialiter pro supposito, vt supra dictum est. * Secundò, quia etiam si esset vera, non tamen esset ea vtendum absque determinatione, ad euitandum hæresim Arrij: quia sicut personæ filij Dei attribuit, quòd esset creatura, & quòd esset minor Patre, ita attribuit ei quòd esse inceperit, dicens quòd erat, quando non erat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod autoritas ista est intelligenda cum determinatione: vt scilicet dicamus, quòd homo Iesus Christus non fuit antequam mundus esset, secundum humanitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cum hoc verbo incipit, non sequitur argumentum ab inferiori ad superius: non enim sequitur, hoc incipit esse album, ergo incipit esse coloratum. Et hoc ideo, quia incipere, importat nunc esse, & non prius: non autem sequitur, hoc non erat prius album, ergo non erat prius coloratum. Est autem simpliciter, est superius ad esse hominem: vnde non

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed de ista. Et iste quidem vt licet, illa non: quia in illa cũ Ario cõmunicaremus, in ista non. Verum aduerte, quòd quum de Christo sermo facer loquitur. & distinguit ea quæ conueniunt illi ratione naturæ assumptæ, semper vtitur ly inquantum, aut ly secunduru sumptum specificatiue: dicimus enim quòd Christus, secundum quòd homo est crucifixus, sepultus, descendit ad inferos, prædicauit, ascẽdit in cœlum templum, circumcisus est, &c. Constat nãque quòd in his & similibus ly inquantum, non tenetur reduplicatiuè, quoniam natura humana non est per se ratio talium, sed multa per accidens insunt: vt patet, sed tenetur specificatiue, quoniam specificat eam partem seu cõditionem, qua insunt hæc: sicut quum dicitur, Aethiops, secundum quod habet dentes, & albus. Vnde & in proposito licet possit teneri reduplicatiue (quia esse hominem, est per se ratio, quòd sit creatura) à Sanctis tamen assumptum videtur principaliter, vt tenetur specificatiue: vt denotetur quòd esse creaturam, non conuenit Christo secundum suppositum, sed secundum naturam assumptam & similiter incipere esse. Verum inter has duas ex prædictis patet differentia, quòd illa reprobata est vt male sonans, ista vt falsa: ita quidem dicimus istum esse falsum, Christus incepit esse: istam autem veram, Christus, in quantum homo, incepit esse.

Art. 8. huius quæst.

¶ *Nam hæc sit vera reduplicatiuè, Christus secundum quod homo, incepit esse.*

Quæstio.

¶ Occurrit autem statim hic Scotus in quæstione 2. distinct. 11. 3. sent. ubi dicens, quòd propositio assumpta falsa ex repugnantia terminorũ, non fit vera per additam reduplicationem, vel de terminationem non tollentem illam repugnantiam. Sed reduplicatio propriè sumpta, non diminuit alterum extremũ: quia est determinatio extremi ad extremũ: ergo ipsa nõ verificat aliquam propositionem, quæ sine reduplicatione fuit falsa. Christus incepit esse, ista non est vera. Christus, inquantum homo, incepit esse, & hoc loquendo de reduplicatiua propria. Et addit quod loquendo de ipsa specificatiue, quamuis sit vera, est tamen impropria: quoniam deberet specificatio se tenere ex parte prædicati, puta, Christus incepit esse secundum hominem, sicut non est propria illa, Aethiops, secundum quod habet dentes, est albus: sed ista: Aethiops est albus secundum dentes. Et hæc sunt allata quo ad illam propositionem, Christus, inquantum homo, incepit esse, quia apud nos ista est vera, & sua præsentes falsa: quamuis Scotus subsumat de illa, Christus, inquantum homo, est creatura: quia ipse tenet illius præsentem esse falsam.

In corp. ar.

¶ Ad hæc dicitur sustinendo etiam hanc esse veram, & propriè reduplicatiuam: Christus secundum quod homo, incepit esse: ita tamen quod non fiat difficultas circa inceptionem essendi: an per se conueniat hominis: an solum de facto: quia non est ab actuo: quoniam ad propositum non refert. Et propterea suppositio quod per se conueniat naturæ humanæ incipere esse, sicut per se conuenit ei esse creaturam, dicitur quòd Maior Scoti est vera: sed minor tacita, scilicet, sed nulla reduplicatio tollit illam repugnantiam, est falsa. Et ad illius probationem expressam, quia scilicet reduplicatio nõ minuit extremũ, si propriè loquimur de conditione di

minuente. conceditur totum quod assumitur. Sed negatur sequela: quoniam conditio diminuens tollit terminũ, quem diminuit: sic homo in potentia non est homo, & homo mortuus nõ est homo. cõstat enim quòd reduplicatio extremi non tollit illud. Sed si fatiori vocabulo sumitur minuere, prout vẽs aliquo vnitur, & non vtens aliquo eiusdẽ, minuit illud (pro quanto nõ vtitur, seu secũdum totũ, sed secundum aliquid eius illo vtitur: sic concedimus quòd reduplicatio minuit quandoque, quia reduplicat terminũ ratiõe naturæ seu formæ & non ratione suppositi. Et Propterea tollit repugnantiã inuentã in præiacente propositione inter extrema sine reduplicatione propter suppositum, sic enim est in proposito. Nam ista Christus incipit esse, est falsa ex repugnantia extremorum: quia incipere esse repugnat supposito per ly Christus in subiecto, vt prædictum fuit. Sed quum aliquid tantum Christi reduplicatur, scilicet natura humana, vt contingit in ista, Christus inquantum homo, incipit esse: repugnantia tollitur, hoc est, incipere esse, non significatur cõuenire supposito absolute, sed ratione cuius in veritate conuenit illi supposito incipere esse. Et propterea ista reduplicatiua dicitur vera, & illa falsa. Nam ex hoc quòd reduplicatio est determinatio extremi ad extremum, sequitur quod nõ minuat prædicto modo, quoniam constat, quòd potest esse determinatio vnius extremi secundum fũ formale ad alterum, & non secũdum suum materiale: vel cõtingit in proposito. Ad id vero quòd subditur quòd specificatiue sumpto ly inquantum, propositio est vera, sed impropria dicitur, & quòd est vera & propria. quia specificatio non denotat specificatum terminum esse rationem inhærentiæ prædicati ad subiectum, & propterea specificatiua potest esse vera in materia contingenti, vt est ista, Sortes, in quantum equitatus, est crispus, & ens, inquantum ens, est subiectum Metaphysicæ. Sed denotat illud, secundum quod, seu mediante quo prædicatum inest subiecto, siue per se, siue per accidens predicotum inest, siue subiecto, siue conditionali specificatæ. Signum autem, quòd hitiusmodi enuntiationes sunt non solum veræ, sed propriæ, defert frequens vsus earum: quum de his quæ conueniunt Christo, differere ac caute loquimur, dicentes Christum, secũdum quod erat homo, posse mori, tum, sepultum, resurrexisse. Cum his tum omnibus, quia in litera comparatur, dicitur, magis concedendum, quàm negandum, vel econuerso: disse declinare quidem in alterum partem, sed non pernaciter contendere.

¶ In responsione ad tertium vide nouitie, quod sustinendo propositionem reduplicatam propriæ esse respondet Autor ad maiorem distinguendo illam, quod verum est prædicari de quecunque homine, qui solum modo est suppositum humanæ naturæ: secus autem est de isto homine, qui est suppositum diuinæ prius, & post humanæ naturæ.

Super Quæstionis decimæsexti Articulum vndecimum.

TItulus, vt sonat, clarus.

¶ In corpore duo, Primò distinguendo, vtranq; partem, dicit posse teneri: quia terminus reduplicatus potest vel ratione naturæ, vel suppositi reduplicari. Secũdo docet, qualis pars negatiui declinandũ est: quia magis tenetur formaliter terminus reduplicatus. Et omnia clara sunt ex præcedentibus.

¶ In respon-

¶ In responsione ad tertium, percipe responsionem tollere in hoc, quod licet secundum Christus non sit homo communis, sed ista, Christus, secundum quod homo est, &c. ly homo, non trahitur ex reduplicationis nota ad suppositum: ad quod trahitur ex pronomine. Et ideo ista concluditur. Christus, secundum quod iste homo, est Deus: & non illa, Christus, secundum quòd homo, est Deus.

Aprili. 30. Met. text. 3. qd. 10. 3.

¶ *Super Quæstionis decimæsexti Articulum duodecimum.*

TItulus clarus, vt sonat.

¶ In corpore articuli cum distinctione respondetur tripliciter conclusione. Distinctio est, quod ly homo reduplicatiue tenet ratione suppositi vel naturæ. Et hoc duplicitèr, vel quod natura exigit personam, vel quod natura exigat personam propriam. Conclusio prima iuxta primum membrum est: Christus secundum quod homo, est persona: quia humana natura exigit personari: est enim subsistentia ratio naliis perfectionis omnis autem subsistentia huiusmodi est subsistentiam exigit, quæ persona est. Conclusio secunda iuxta secundum membrum est: Christus, secundum quod homo, est persona: quia humana natura exigit personari: est enim subsistentia ratio naliis perfectionis omnis autem subsistentia huiusmodi est subsistentiam exigit, quæ persona est. Conclusio tertia iuxta tertium membrum est: Christus, secundum quod homo, non est persona: quia humana natura in Christo caret propria subsistentia seu personalitate, vt pote nõ per se seorsum, sed in persona diuina existens.

Aprili. 30. Met. text. 3. qd. 10. 3.

¶ *Super Quæstionis decimæseptimæ Articulum primum.*

IN titulo fige oculos mentis in neutrum genus, quum legis, an Christus sit vnum, vel duo: ita quod ly duo, in neutro etiam genere sumitur. Et merito, vt dicetur opponatur ad ly vnum. Nec addendus est aliquis alius terminus, puta ens, an scilicet sit vnum ens, vel duo entia, sed absolutè, vt sonat, discutienda est quæstio, an Christus sit vnus vel duo. Sic enim promissus rectusque ordo de consequentibus Incarnationis mysterium, seruatur: dum discussis his quæ ad veritatem esse vel fieri spectant in præcedenti quæstione, in hac veritas indaganda est eorum, quæ spectant

liter non secundum idem conuenit Christo ordinari ad hoc, quòd sit Deus per gratiam vnionis, & esse Deum. Sed primum conuenit sibi secundum humanam naturam, secundum verò secundum diuinam. Et ideo hæc est vera, Christus secundum quòd homo, habet gratiam vnionis: nõ tamen ista, Christus secundum quod homo, est Deus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd filius hominis habet in terra potestatem dimittendi peccata, non virtute humanæ naturæ, sed virtute naturæ diuinæ. In qua quidem natura consistit potestas dimittendi peccata per autoritatem: in humana autem natura consistit instrumentaliter, & per ministerium. Vnde Chrysosto. super Mat. * hoc exponẽs dicit: Signãter dixit, In terra dimittendi peccata: vt ostenderet, quòd humanæ naturæ potestatem diuinitatis vniuti indiuisibili vnione: quia etsi factus est homo, tamen Dei verbum permansit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cùm dicitur, iste homo, pronomen demonstrattiuum, hoc nomen homo trahit ad suppositum. Et ideo magis est hæc vera, Christus secundum quòd iste homo, est Deus: quàm ista, Christus, secundum quod homo est Deus.

ARTICVLVS XII.

¶ *Virum hæc sit vera, Christus secundum quod homo, est hypostasis, vel persona.*

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus secundum quod homo, sit persona. Illud enim quod conuenit cuilibet homini, conuenit Christo, secundum quod est homo: est enim alius hominibus similis, secundum illud Phil. 2. In similitudinem hominum factus: Sed omnis homo est persona. Ergo Christus secundum quod homo, est persona.

2 ¶ Præterea, Christus secundum quòd homo, est substantia rationalis naturæ, non autem substantia vniuersalis: ergo substantia individua. Sed nihil aliud est persona quàm rationalis naturæ individua substantia, vt Boetius dicit in libro de duab. natu. * Ergo Christus secundum quòd homo, est persona.

3 ¶ Præterea, Christus, secundum quòd homo est res humanæ naturæ, & suppositum & hypostasis eiusdem naturæ. Sed omnis hypostasis & suppositum & res humanæ naturæ, est persona. Ergo Christus, secundum quòd homo, est persona.

¶ SED CONTRA, Christus secundum quod homo, non est persona æterna. Si ergo Christus secundum quod homo, sit persona, sequeretur quod in Christo sint duæ personæ, vna temporalis & alia æterna. Quod est erroneum, vt suprà dictum est. *

CONCLVSIO.

¶ *Christus secundum quod homo, est hypostasis, vel persona, si ly homo, teneatur pro supposito, vel pro natura cui debetur personari non propria, sed aliena personalitate.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est. * iste terminus homo, in reduplicatione positus, potest accipi vel ratione suppositi, vel ratione naturæ. Cùm ergo dicitur, Christus secundum quòd homo est persona, si accipiatur ratione suppositi, manifestum est, quòd Christus secundum quod homo, est persona, quia suppositum humanæ naturæ mihi est aliud, quàm persona Filij Dei. Si autem accipiatur ratione d naturæ, sic potest intelligi dupliciter. Vno modo vt intelligatur, quòd naturæ humanæ competat esse in aliqua persona. Et hoc etiam modo verum est: omne enim quod subsistit in humana natura, est persona. Alio modo potest intelligi, vt naturæ humanæ in Christo propria personalitas debeatur, causata ex principiis humanæ naturæ. Et sic Christus secundum quòd homo, non est persona: quia humana natura non est per se seorsum subsistens à diuina natura: quod requirit ratio personæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omni homini conuenit esse personam, secundum quod omne subsistens in humana natura est persona. Sed hoc est proprium homini Christo, quòd persona subsistens in humana natura eius, non sit causata ex principiis humanæ naturæ, sed sit æterna. Et ideo vno modo est persona, secundum quòd homo, alio modo non, sicut dictum est. *

¶ Ad secundum dicendum, quòd substantia individua, quæ ponitur in diffinitione personæ, importat substantiam completam per se subsistentem separatã ab aliis, alioquin manus hominis posset dici persona, cùm sit substantia d quædam individua: quia tamen est substantia individua sicut in alio existens, non potest dici persona. Et eadem ratione nec humana natura in Christo: quæ tamen potest dici individuum vel singulare quoddam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut persona significat quid completum, & per se subsistens in natura rationali, & ita hypostasis, suppositum, & res naturæ in genere substantiæ, significant quiddam per se subsistens. Vnde sicut humana natura non est per se persona seorsum à persona filij Dei, ita etiam non est per se hypostasis, vel suppositum, vel res naturæ. Et ideo in sensu, in quo negatur ista, Christus secundum quòd homo, est persona, oportet etiam negari omnes alias.

QVAESTIO DECIMASEPTIMA, DE PERTINENTIBUS AD VNITATEM IN CHRISTO QUANTUM AD ESSE, IN DUOS ARTICULOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de his quæ pertinent ad vnitatẽ in Christo in communi. Nam de his, quæ pertinent ad vnitatem, vel pluralitatem in speciali, suis locis determinãdum est, sicut suprà * determinatum est, quòd in Christo non est vna tantum scientia, & * infrà determinabitur, quòd in Christo non est vna tantum natiuitas.

¶ Considerandum est ergo primo de vnitate Christi quantum ad esse. Secundò quantum ad velle. Tertiò, quantum ad operari.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò, vtrũm Christus sit vnum vel duo.

¶ Secundò, vtrũm in Christo sit tantùm vnum esse.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrũm Christus sit vnum, vel duo.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sit vnum, sed duo. Dicit enim Augustinus primo de Trinit. * quia forma Dei accepit formam serui, vtrumque Deus propter accipientem Deum: vtrumque autem homo propter acceptum hominem. Sed vtrumque dici non potest, nisi vbi sunt duo, Ergo Christus est duo.

2. Præterea, Vbicunque est aliud & aliud, ibi sunt duo. Sed Christus est aliud & aliud, dicit enim Aug. * in Enchi. Cùm in forma Dei esset, formam serui accepit, vtrunque vnus, sed

Ad vnitatem: inter quæ constat primum locum tenere vnitatem aut dualitatem simpliciter & absolutè, & deinde vnitatem vel dualitatem talem. Est igitur quæstio in hoc articulo, an Christus sit vnum vel duo, simpliciter & absolutè sine determinatione aliqua.

¶ In corpore duo fiũt. Primo respondetur ad quæstionem quid attendatur esse vnum vel duo in Christo: secundo respondetur determinate ad quæsito veritatem conclusione. Quo ad primum conclusio est illa: Christus est vnum vel duo, non secundum dualitatem naturarum, sed secundum vnitatem vel dualitatem suppositi seu personæ. Probatur conclusio hæc quo ad primam partem: quia de Christo non prædicantur ambæ naturæ in abstracto, sed altera tantũ, scilicet diuina, quod probatur ex differentia inter Deum, & alia in hoc, quòd in solo Deo natura secundum se præ dicatur de supposito: hinc enim sequitur, q humana natura non prædicatur de Christo. Quo ad secundam vero partem, quia ambæ naturæ vt in supposito, prædicantur de Christo, sue significentur in supposito indeterminatè, siue determinatè.

In corp. ar. *D. 728. 6. 729.* *D. 1218.*

¶ Vbi nota, quòd licet diuersimode possit formari hæc prima pars corporis articuli, puta præmittendo differentem habitudinem Christi ad naturas secũdum se, vel vt in supposito significatas: & subdendo conditionalem processum, si ambæ fuerint, &c. via tamen rationis consistit in hoc. Ad esse duo exigitur, quòd Christus sit aliqua prædicata potentia in numerum: deitas autem & humanitas ponuntur in numerum: sunt enim duæ naturæ, & ideo si Christus esset sua humanitas, sicut est sua deitas, Christus verè esset duo. Et hoc est quod in litera dicitur, quòd quia numerus qualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas, ideo si ambæ naturæ, &c. Sed prædicata, quæ verè affirmantur de Christo, non ponunt in numerũ: Deus enim, & homo in Christo non ponunt in numerum: non enim sunt duo habentia deitatem & humanitatẽ, sed vnum & idem numero est habens humanitatem, & habens diuinitatem: & similiter filius Dei & hic homo, seu Iesus non ponunt in numerum, vt patet. In hoc consistit tota vis huius articuli. Et in hoc quidem prima parte corporis deuenitur vsque ad hoc, quòd si natura vtraque prædicatur,

Aristot. Quæst. 35. 5. dist. 6. qũ 1. art. 1. & dist. 21. q. 1. art. 1. q. 2. ad 6. Et 4. cont. cap. 38. fin. Et cap. 38. fin. Et vnio. art. 2. ad. 2 & 7. & ar tit. 3. & 4. per totum, & ar. 5. ad 14. *Lib. 1. de Trin. c. 7. in fine tom. 3.* *5. Ench. c. 35. à medio tom. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur de Christo, esset duo Christus: quia natura ponunt in numerum: sed quia non prædicatur, non conficiuit Christum duo: & quia prædicatur vt in suppósito, ideo secundū rationem suppositi numerati vel non numerati dicendus est Christus vnum vel duo.

Anuat. ¶ Vbi occurrit duplex dubiū. Primū est circa il Iud: In solo Deo natura prædicatur de suppósito: habet enim instantiā, ga in Angelis suppositum non distert à natura.

¶ Alterū est circa processum literæ conditionalem: quoniam procedit à destructione antecedentis: quod nō licet. Ait enim, Si amba natu

Lib. 3 text. 18. tom. 2. ra in abstracto prædicarentur de Christo, sequeretur quod Christus esset duo: sed quia duæ naturæ non prædicantur, &c.

In prædic. 1. cap. de diffe. 10. 1. inter opera Arist. ¶ Ad primum facilè patet responsio: quod quia aliquo modo differt suppositum à natura in Angelis, quamuis in illis nō differat individuum à natura, ideo solida stat litera.

In lib. Aeone quod est, bonum sit. ¶ Ad secūdum dicitur, quod quia in propriis argumentum à destructione antecedentis nō est prohibitū, ideo quū ex propriis hic procedatur (vt patet ex declaratis) absque vitio processum est.

¶ Quo ad secundam partem corporis conclusio est: Christus est & vnus & vnum. Deducitur conclusio ex præmissis, subiunctis tribus modis dicendi de supposito seu persona Christi. Primus est dicentium in Christo duo suppósita & vnam personam: secundus est dicentiū in Christo duo suppósita & duas personis: tertius est dicentium in Christo vnum suppositum & vnam personam. Iuxta primū, Christus est duo, in neutro genere, & vn°. Iuxta secundum, Christus est duo, tam neutraliter quàm masculinè. Iuxta tertium, Christus est vnum & vnus. Et quia tertius modus solus est sententia fidei: ideo concludit, quòd Christus est vnum & vnus.

D. 114. & 417. & 466. D. 1031. P. p. qu. 3. art. 3. & 4

Anuat. ¶ In rēspōsione ad tertium aduerte nouitie, quòd quum in medio responsionis dicitur, non tamē sequitur quod sit aliquid aliud, quàm homo, &c. Ista aduersatiua non reipicit ad propositionem immediatè positam in litera: sed ad propositionem negatiuam in arguendo assumptam, scilicet Christus non est tantùm homo. Autor siquidem in hac responsione primò monstrat hanc assumptam propositionē esse verā, monstrando suam contradictoriam affirmatiuam esse falsam, scilicet Christus est tantùm homo, quia prædicata aliud propter Verbum, aliud propter hominem. Ergo Christus est duo.

3 ¶ Præterea, Christus non est tantùm homo: quia sic purus homo esset. Ergo est aliquid aliud, quàm homo: & ita in Christo est aliud & aliud. Ergo Christus est duo.

4 ¶ Præterea, Christus est aliquid quod est Pater, & est aliquid quod non est Pater. Ergo Christus est aliquid & aliquid. Ergo Christus est duo.

5 ¶ Præterea, Sicut in mysterio Trinitatis sunt tres personæ in vna natura: ita in mysterio Incarnationis sunt duæ naturæ in vna persona. Sed propter vnitatem naturæ, non obstante distinctione personæ, Pater & Filius sunt vnum: secundum illud Ioan. 10. Ego & Pater vnum sumus. Ergo non obstante vnitate personæ propter dualitatem naturarum, Christus est duo.

6 ¶ Præterea, Philosophus dicit in tertio Phylico. * quòd vnum & duo denominatiuè dicuntur. Sed Christus habet dualitatem naturarum. Ergo Christus est duo.

7 ¶ Præterea, sicut forma accidentalis facit alterum, ita forma substantialis aliud: vt Porphyrius dicit. * Sed in Christo sunt duæ naturæ substantiales, humana scilicet & diuina. Ergo Christus est aliud & aliud. Ergo Christus est duo.

¶ SED CONTRA est, quòd Boëtius dicit in lib. de duab. natu. * Omne quod est, in quantum est, vnum est. Sed Christum esse confitemur. Ergo Christus est vnum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Christo sit vnum suppositum & vna persona, ipsum esse vnum & vnus dici potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natura secundum se considerata prout in abstracto significatur, non d verè potest prædicari de supposito seu persona nisi in Deo, in quo d non differt quod est, & quo est: vt in Prima parte habitum est. * In Christo autem cùm sint duæ naturæ, diuina scilicet & humana, altera earum, scilicet diuina, potest de eo prædicari, & in abstracto & in concreto: dicimus enim quòd filius Dei, qui supponitur in hoc nomine Christus, & est diuina natura, & est Deus. Sed humana natura non potest prædicari de Christo secundum se in abstracto, sed solùm in concreto, prout scilicet significatur in supposito. Non enim verè potest dici, quòd Christus sit humana natura, quia natura humana non est nata prædicari de suo supposito. Dicitur autem, quòd Christus est homo, sicut & quòd Christus est Deus. Deus autem significat habentem deitatem: & homo significat habentem humanitatem. Aliter tamen habens humanitatem significatur per hoc nomen homo, & aliter per hoc nomen Iesus, vel Petrus. Nam hoc nomen homo importat habentem humanitatem indistinctè, sicut & hoc nomen Deus indistinctè importat habētem deitatem: hoc autem nomen Petrus vel Iesus, importat distinctè habentem humanitatem, scilicet subdeterminatis indiuidualibus proprietatibus: sicut & hoc nomen filius Dei, importat habentem deitatem sub determinata proprietate personali. Numerus autem dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas, & ideo si ambæ naturæ in abstracto prædicarentur de Christo, sequeretur quòd Christus esset duo. Sed quia duæ naturæ non prædicantur de Christo, nisi prout significantur in supposito, oportet secundum rationem suppositi prædicari de Christo vnum vel duo. Quidam autem posuerunt in Christo duo suppósita, sed vnam personam, quæ quidem videtur se habere secundū eorum opinionem tanquam suppositum completum vltima completione. Et ideo quia ponebant in Christo duo suppósita, dicebant Christum esse duo neutraliter, sed quia ponebant vnam personam, dicebant Christum vnum masculinè. Nam neutrum genus designat quiddam informe & imperfectum: genus autem masculinum designat quiddam formatum & perfectum. Nestoriani autem ponentes in Christo duas personas, dicebant Christum non solùm esse duo neutraliter, sed etiam duos masculinè. Quia verò nos ponimus in Christo vnam personam & vnum suppositum, vt ex supràdictis patet, * sequitur quod dicamus quòd non solùm Christus est vnus masculinè, sed etiam quòd est vnum neutraliter.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Auguſt. * non est sic intelligendum, quòd ly vtrumque teneatur ex parte prædicati, quasi dicat, quòd Christus sit vtrū que: sed teneatur ex parte subiecti. Et tunc ly vtrunque ponitur non quasi pro duobus suppositis, sed pro duobus nominibus significantibus duas naturas in concreto. Possum enim dicere, quòd vtrunque, scilicet Deus & homo, est Deus propter accipientem Deum: & vtrunque scilicet Deus & homo est, homo propter acceptum hominem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm dicitur, Christus est aliud & aliud, locutio est exponenda, vt sit sensus, habens aliam & aliam naturam. Et hoc modo exponit Augustin. in libro contra Felicianum. * Vbi cùm dixisset, in mediatore Dei & hominum, aliud Dei filius, aliud hominis filius, subdit. Aliud inquam propriscretione substantiæ, non alius pro vnitate personæ. Vnde Gregorius Nazanzenus in Epistola ad Elidonium dicit. * Si oportet compendiosè dicere, aliud quidem & aliud, ea, ex quibus Saluator est: siquidem non idem est inuisibile visibili, & quòd absque tempore ei, quod sub tempore, non autem alius & alius absit: hæc enim ambo vnum.

¶ Ad tertium dicendum, quod hæc est falsa, Christus est tantùm homo: quia non excludit aliud suppositum, sed aliam naturam: eo quòd termini in prædicato positi, formaliter d tenentur. Si verò addueretur aliquid, per quod traherectur ad suppositum, esset vera locutio: puta, Christus est tantùm id quod est homo. Non tamen sequitur, quòd si aliquid aliud, quàm homo: quia ly aliud cùm sit relatiuū diuersitatis substantiæ, propriè refertur ad suppositum (sicut & omnia relatiua facientia personalem relationem) sequitur autem, ergo habet aliam naturam.

¶ Ad quartum dicendū, quòd cùm dicitur, Christus est aliquid quod est Pater, ly aliquid tenetur pro natura diuina, quæ etiam in abstracto prædicatur de Patre & Filio. Sed cùm dicitur, Christus est aliquid quod non est Pater, ly aliquid tenetur non pro ipsa natura humana, secundum quod significatur in abstracto, sed secundum quod significatur in concreto: non quidem secundum suppositum distinctum, sed secundum suppositum indistinctum, prout scilicet subsistat naturæ, quæ autem proprietatibus indiuiduantibus. Et ideo non sequitur, quòd Christus sit aliud & aliud, vel quòd sit duo: quia suppositum naturæ in Christo, quòd est persona filij Dei, non ponit in numerum cum natura diuina, quæ prædicatur de Patre & Filio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in mysterio diuinæ Trinitatis natura diuina prædicatur etiam in abstracto de tribus personis: & ideo simpliciter potest dici, quòd tres personæ sint vnum. Sed in mysterio Incarnationis non prædicantur ambæ naturæ in abstracto de Christo: & ideo non potest simpliciter dici, quòd Christus sit duo.

¶ Ad sextum dicendum, quòd duo dicitur, quasi habens dualitatem non quidem in aliquo alio, sed in ipso, de quo duo prædicantur. Fit autem prædicatio de supposito, quod importatur per hoc nomen Christus. Quamuis igitur Christus habeat dualitatem naturarum, quia nētur formaliter. Et interponit ad bonitatem doctrinæ qualiter posset fieri affirmatiua vera, scilicet Christus est totum id quod est homo. Deinde respondendū est argumento. Et quia concedit antecedens assumptum, scilicet Christus non est tantùm homo, reijcitur ad cōsequentiā, ergo est aliquid aliud quā homo dicens, Non tamen sequitur quod sit aliquid aliud quàm homo, &c. quia si dixerit, licet antecedens sit verum, sequela tamen non valet.

¶ in responsione ad quartum, vide nouitie, quòd quum in litera conceditur, quòd Christus est aliquid quod non est Pater, &c. sens° est, quod Christus est homo, hoc est suppositum humanæ naturæ: quod est esse aliquid quòd nō est Pater: quia est esse subsistium, vt subsistentia dicitur hypostasis: quæ substantia secundum rem in Christo est hypostasis Filij, quæ non est Pater. Quamuis non significetur nomine hominis ipsa hypostasis Filij distincte, sed indistincte. Quia ignorat ex his duobus dictis Christ° est aliquid quod est Pater, Christus est aliquid quod non est Pater, nihil aliud habetur, nisi quòd Christus est deitas & suppositum humanæ naturæ, & hæc duo, scilicet deitas & suppositum humanæ naturæ in Christo non ponunt in numerum (quia suppositum humanæ naturæ in Christo est filius dei, qui non ponit in numerum cū deitate: ideo non sequitur quòd Christus sit duo.

¶ Attende vir docte, ex hoc articulo collato cum articulo 3. in quæstionibus disputatis de vnione verbi incarnati, quantum seipso docuerit hic autor, quantum distent fundamenta doctrinæ huius abbatis, vt scias omnem auctoritatem huic operi deferre.

Auuat. ¶ *Super Quæstionis decimæseptimæ Articulum secundum.*

Lib. 5. met. tex. 15. 10. 3.

*Scot. in 3. dist. 4. q. 1. art. 2. q. 1. Rich. ibi. a. 6. q. 2. Ric. ibi. a. 2. q. 1. & 2. Ric. ibi. a. 1. q. 1. & 2. Ric. ibi. a. 2. q. 1. & 2. Ric. ibi. a. 2. q. 1. & 2. Ric. ibi. a. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca
D. 500.

ab humanitate, seu natũ esse humanitatis vt principij quo. Vnde pinde esset dicere humanitatẽ in Christo habere propriã existentiã: sed illa non esse sim pliciter aut principalẽ existentiã Christi: sed secundariã aut secundum quid (pura inquantũ est homo) & collocare humanitatẽ Christi in ordine formarum sen naturarũ non pertinentiũ ad personalitatẽ, quibus conuenit asserre secũda singula esse: & propterea multiplicare illa in vna & eade persona. Quã tamen euidenter in litera clarũ sit, humanitatẽ Christi locatã esse inter spectantia ad personalitatem. Et ideo non asserre proprie esse: quia si afferet illud, nõ multiplicaretur in vna & ea de persona esse persona: lequonia esse proprium naturæ humanæ est esse persone: sic enim esse Sortis aut Platonis, &c.

Q. 2. art. 6

¶ Ad obiecta autem in oppositũ respondẽdo ad primũ dicitur, quod opinio illa posita in q. illa de vnione Verbi, vt retra ctata tenenda est, nisi quis adeo desipiat, vt putet doctrinã in hoc vltimo libro traditam, & in Autenticis libris etiam prius probatã (scilicet in 3. sentent. dist. 6. q. 2. & in quo. lib. 9. q. 2.) reducendam esse ad quæstiunculã vix cognitã later operã Autoris, & longe ante fictam. Quæ ratio nabilius creditur colligendo condita, inter scedulas disputationũ quam vnquã edita à D. Thoma: constat enim quæstionẽ illam de tanta re, hoc est de vnione Verbi incarnati, imperfectissimẽ materiã vnionis tractare: & per hoc dissonare ab aliis quæstionibus disputatis eiusdẽ: & rationibus multum debilibus vti (vt patet conferenti illos articulos similibus in hoc opere) & quinque tantum articulis rem tantam absoluere. Trã se ferunt siquidem hæc quod diximus.

Inuenta.

¶ Ad secundũ sumptũ ex corpore huius articuli dicitur, quod nihil obstat: quoniã esse personale & esse substantiale personalitũ, apud Autorẽ idẽ est: & iã declaratũ erat in hæmet litera hoc: quãdo illatũ est in Christo non adue nire nouũ esse personale. Vnde ly personale sumitur ibi, vt distinguitur cõtra accidentale: quia enim hæc duo tantũ essendi genera in persona declarauerat: & filio Dei ex humanitate assumpta non aduenit nouũ esse accidẽtale, sub quo substantiale esse existentiæ claudi oportet (quoniã humana natura non nisi substãtiale esse existentiæ secum affert: quod accidentale esset filio Dei) ideo ad differentiã huiusmodi accidẽtalis esse addidit ly personale: aliquin cõclusio nouũ terminum apposuisset, & non sequeretur ex præmissis.

¶ Ad tertium sumptum ex responsione ad primum, dicitur quod comparatio cadit supra causas, & non supra effectus: vnitas enim personæ, & dualitas naturæ sunt causæ, vnitas vel dualitas esse est effectus. Docet ergo litera quod quia esse ad naturam se habet vt ad principium quo: ad personam vero se habet vt ad proprium subiectum, quod ideo magis verget vnitas personæ ad vnitatem esse, quam dualitas naturæ ad duo esse: ac per hoc quia causa afficatiorem effectum habere debet, ponenda est vnitas, & non dualitas esse in Christo. Hic est verus & intentus sensus litteræ: & responsione satisfacit argumento, vt patet: & consonat corpori articuli, nec vllam habet dissonantiam. Et si vis etiam Grammaticè literam construere, dispone construendo ly magis, supra ly secundum vnitatem hypostasis: & similiter ly quam, supra ly secundum dualitatem naturæ, & exponito, & ideo magis secundum vnitatem hypostasis retinet vnitatem, quam secundũ dualitatem naturæ habeat dualitatem, & videbis, quod comparatio fit ad causas, non ad effectus.

¶ Ad quartũ sumptũ ex responsione ad tertiũ dicitur, & responsio ista supponit vnum singularissimũ verũ in prima parte habitũ: scilicet quod in solo Deo esse est naturæ propriũ, ita quod ipsius est & vt quo, & vt quod est: In cæteris nanq; esse est naturæ vt quo, persona autẽ, quæ est aliud quid à natura, est vt quod. Hinc enim sequitur responsio litteræ: scilicet, q̃ pia personã in diuinis est idem quod natura, non est aliud esse personæ præter esse naturæ.

¶ Et bene nota ly præter, quia ex hoc verbo infinuat, quòd supponitur q̃ esse sit naturæ. Et quãm dixit, Non est aliud, intendit de illa alietate, qua persona est aliud à natura. In his enim, in quibus persona & natura secundum rem differunt, sicut persona est aliud à natura: ita esse personæ debitum est aliud abesse naturæ. Aliud autem non per positionem duorum esse, quorum vnum sit aliud ab alio, sed per alietatem (vt ita dicerim) naturalem, quia alterius naturæ est esse, quod non debetur naturæ nisi per personã, cui primo conuenit: & alterius naturæ esset esse, quod conuenit naturæ absque expectatione à persona, quod in solo Deo inuenitur. Quia igitur in diuinis persona est idem cum natura vindicante sibi esse vt proprium, ideo nõ est aliud esse conueniens personæ quãm esse proprium naturæ, & ideo tres personæ non habent nisi esse, & haberent triplex esse, sicut est ibi triplex persona, si personæ esse distinguerentur ab esse naturæ, hoc est, si personæ deberetur proprium esse alterius rationis ab eo quod debetur naturæ, quando esse est proprium naturæ. Et hunc esse intentum sensum videre potes, tũ ex eo quod nec in creaturis apud Autorem esse duplex ponitur, vnũ naturæ, & aliud personæ. Tum ex eo, quòd non triplex, sed quadruplex esse haberet diuinæ personæ, si esse personæ esset aliud ab esse naturæ per positionẽ pluriũ esse in persona & in natura: quis inuenietur præter esse naturæ in quo cõmunicarent personæ, triplex esse personæ tripliciis: in litera autẽ non nisi triplex infertur esse, si aliud esset esse naturæ ab esse personæ: Tum quia hinc satis fit argumento, quòd non est eadem ratio de vnitate vel pluralitate ipsius esse penes naturam, vel personam in Trinitate, & in mysterio incarnati Verbi: quia in Trinitate esse est naturæ proprium: & ideo eius vnitatem sequitur, & non pluralitatem personarum, existente persona idem cum natura: in assumpta autem natura à Verbo, esse est proprium personæ: quia persona aliud est à natura. Sicut in cæteris hominibus esse, quamuis sit à natura, non est tamen natura, sed personæ proprium: & propterea ad vnitatem personæ sequitur vnitas esse, & ad pluralitatem naturæ non sequitur pluralitas ipsius esse. Nec satisfieret argumento, si exponeretur litera, quod vbi persona est aliud à natura, ibi sunt duo esse, vnum naturæ & aliud personæ: sed potius argumenti vis frustraretur, & concluderetur in Christo duo esse, vnũ naturæ & personæ simul diuinæ, & aliud naturæ humanæ: quoniam persona Christi aliud est à natura humana assumpta.

¶ Est igitur indubitẽ tenendum secundum Autoris doctrinam, in Christo nullum esse actualis existentiæ subsistãtialis inuenitur, nisi esse actualis existentiæ filij Dei, quod est æternum, & ipse Deus.

¶ Circa secundam autem quæstionem multiplex dubium occurrit: nam primo dubitatur de præmissis, deinde de modo, quo ponitur Christi existentiã humanã habere, tertio de ipsa cõclusione, quarto, de ipsa contradictoria. Scot. in primis in 3. sent. dist. 6. q. 1. arguit documentũ, scilicet q̃ vnũ & idẽ est esse, personæ & tantum quo ad personam respectu naturæ, tũ quo ad personã respectu partium. Et primo etiam arguit non sequi intentũ sic, esse naturæ & personæ est idẽ, quãdo est in proprio suppositi: quia suppositũ non addit rem supra naturam, sed negationem: ergo si à natura tollatur ratio suppositi, tollendo illas negationes, non propterea tollitur esse naturæ, sed remanet cum suo esse: ac per hoc in alia persona posita, haberet & suum esse, & esse illius personæ: non ergo idem iudicium de natura in proprio vel alieno supposito, quo ad vnum vel plura esse. Et confirmatur: quia sicut persona assumens non supplet identitatem personæ humanæ cum natura humana: ita esse personæ assumptis non supplet identitatem ipsius esse personæ humanæ & naturæ humanæ.

¶ Contra secundum vero de partibus personæ arguit: Pars aduenies tota, non dat esse toti, sed recipit: quia perficitur à forma totius. Quod probatur: quia si remaneret distincta sicut prius non reciperet esse totius, sed vel haberet proprũ esse vel nullumũsed natura humana vnita verbo non haberet rationem partis, nec illam rationem partis: quia non informatur à Verbo, sed remanet simpliciter distincta: igitur vel nullum esse habet, vel aliquod esse proprium.

¶ Contra modum, quo ponitur Christum habere esse, secundum naturam humanam (scilicet quod verbũ nouo modo relatiuè se habet secũdum illa) arguit: Si verbum tantũ habeat respectum nouũ ad naturam, & ille sit respectus rationis tantum, quum per respectum rationis non dicatur subiectum formaliter esse aliquid: ergo verbum, inquantũ homo, non erit formaliter aliquid. Consequens est contra illud extra de heretic. quũ Christus, ergo &c.

¶ Contra conclusionem ipsam scilicet, in Christo nullum est esse existentiæ subsistãtiale creatum: arguit septem vel octo medijs. Primo, Terminus per se generationis habet esse acquisitum per generationem, filius Dei homo est per se terminus generationis ex matre: Ergo, Si dicatur, inquit Durandus, quòd generatio terminatur ad esse diuinum, non secundum se, sed relatum ad humanam naturam: contra, illud est per generationem acceptum, quod est per corruptionem mortis perditum: sed per mortem Christi non est amissa relatio verbi ad naturam assumptam: sed esse vitale secundum naturam humanam: ergo illud non est per generationem acquisitum, sed hoc.

¶ Secundo, in Christo fuit duplex viuere, vt patet ex hoc, quòd vnum per mortem perditum: ergo in ipso fuit duplex esse. Et tenet sequela ex secundo de Anima: viuere viuentibus est esse.

¶ Tertio, Anima Christi creabatur: ergo habuit creatam existentiam. Probatur sequela: quia creatio terminatur ad existentiam.

¶ Quarto humanitas Christi est effecta & conseruatur à tota trinitate: ergo secundum existere creatum. Probatur consequentia: quia non secundum existere increatum. Probatur: quia nihil efficit se.

¶ Quinto. Si natura assumpta à verbo dimitteretur, non operaret acquisti nouum esse per generationem nec per creationem: & tamen ipsa ex hoc quod dimissa, non esset annihilata, nec esset ens in potentia (vt anima Antichristi ante creationem) ergo haberet aliquod esse in actu, & non nouum: quia per nullam mutationem positiuam, ergo idem quod modo habet, igitur &c. Et si dicatur, inquit Durãdus, quòd haber esse nouum ergo est corruptio aliud esse simpliciter. Tum quia nisi hoc sufficiat ad corruptionẽ simpliciter naturæ, sed requiritur quòd nullum aliud esse recipiat, sequeretur quòd nunquam posset esse corruptio fine annihilatione.

¶ Sexto, Natura Angeli posset assumi à verbo: & illa non posset manere eadem, nisi maneat sua existentia eadem secundum illos: ergo nec natura humana modo posset manere eadem in Christo, nisi maneret sua existentia. Consequentia est manifesta: quia ita est intrinseca sua existentia vni sicut alteri.

¶ Septimo, Fundamentum relationis naturaliter præcedit relationem, & secundum esse actuale, præcedit rationem relationis actualis: vnio ista fuit relatio actualis, ergo eius fundamentum illud præcessit naturaliter secundum esse actuale, fundamentum illud erat ipsũ natura totalis: igitur, &c. Cõfirmatur. Prius naturaliter anima plicit corpus, q̃ tota natura esset nata assumi. In illo priori forma fuit act' materiæ: & per consequens dabatur esse sibi, qũ non corrumpebatur per assumptionem.

¶ Octauo arguitur ex doctrina Autoris in prima parte, q. 50. art. 5. ex proposito probantis esse non posse separari à forma: sicut necrotunditas potest separari à circulo: quia esse conuenit formæ secundum se, sicut rotunditas circulo. Ex hoc enim arguitur sic. Esse non potest separari à formæ: ergo nec ab anima Christi: igitur anima Christi habet proprium esse.

¶ A Durãdo quoq; in 3. d. 6. q. 2. vltra prælegata arguitur q̃ agere est etiã suppositi, sicut & esse, & præsupponit esse: & multiplicator in Christo: ergo.

¶ Aureolus etiã & Ioan. de Neapoli apud Capreolum in 6. dist. 5. sent. arguunt, ille quidem: quia esse existentiæ est actus quo formaliter essentia est esse diuinum, non actuat essentiam humanã: ergo humanitas Christi vel est actuata suo esse, vel adhuc perseuerat potentialis ad esse: nã esse diuinũ non supplet vicẽ causæ formalis inhærẽtis. Ille autẽ: tum quia secundum Damascenum quod est insumptibile, est incurabile. Tũ quia Christus homo per mortem non fuit minus habens tã in diuinitate, quãm in humanitate. Et qui oppositũ dixerit, plenus diaboli spiritu, scipsum gehennæ filium demonstrabit: vt Damasus dixit in Epist. recitata in lib. 9. tit. 15. Historiæ tripartitæ.

¶ Demum pro cõtradictoria cõclusionis arguit Scotus tenẽs illã. Tum quia humanitas Christi est extra causam summergo habet necessario propriã existentiam actualẽ, sicut habet propriũ esse quidditatiuũ: licet non habeat propriam subsistentiã, quæ nihil positiui addit. Tum quia Verbũ subsistit in natura humana, sicut suppositũ in natura, propter quod proprie dicitur homo: & ideo est existens existentia huius naturæ. Sicut per oppositũ: quia ego nõ sum pes meus, nec subsistito respectu pedis, sicut respectu naturæ, ideo existentia pedis mei nõ est existentia mei, quãuis sit in merito eoẽuerso magis pes est in per existentiã mei. Nec est, inquit Scotus, existentia humanitatis Christi, existentia ieãm quid, sed simpliciter tã in se (quia est existentia de genere substantiæ, quæ est ens simpliciter) quàm respectu Christi: quia qualis est existentia in se, tale existere dat cuicunq; existẽti per ipsam, sed Verbũ existit existentia ista, scilicet naturæ humanæ: ergo existit simpliciter per existentiã naturæ humanæ: sic fiunt duæ existentiæ simpliciter, nõ solũ in Christo, sed Christi. Tũ quia in Christo sunt duæ voluntates & duo velle, secundũ Damasc. 6. cõs. sed ille inclinius sua immediatius, sed habet ad essentiã, quã velle ad voluntatẽ: ergo magis necesse est plurificari esse, secundũ pluralitatẽ naturarũ. Vel formaliter sic. Natura vt distinguitur cõtra suppositũ, est principiũ operandi, ergo est etiam principiũ essendi in actu: quia esse immediatius se habet, &c.

¶ Ad euidentiam horũ, non sunt alia fundamenta iacẽda, sed supra positũ in litera fundamentũ solide fabricandũ: quãuis enim dum nõ curamus de distinctione inter personã & naturã, dicamus, esse actualis existentiæ, de quo est sermo, esse actualitatẽ naturæ cuiuscũq; creatæ: quũ tamen exacte discernitur persona à natura, dicimus (vt in hac litera habetur) quòd esse est actus naturæ, vt principij, quo, personæ autẽ vt subiecti, seu quòd habet ipsum esse. Ita quod natura est principiũ quo immediatius ipsius esse, sed nõ est receptiuum immediatiũ ipsius esse, sed mediate personalitas q̃ oporteat naturã personari ad hoc, vt ab ea principietur actualiter ipsum esse. Nõ ex defectu naturæ prin cipalis vt quo: sed q̃ deficeret susceptiuũ primũ ipsi esse, si nõ esset persona: natæ: persona enim est, cui primo cõuenit esse vt subiecto, seu qd habet esse. seu quod est: Et si his adiunxeris, q̃ natura nunquã est, quod est, sed semp est quo est (in cuius natura si quidẽ natura existẽs, nõ vt quæ existit: sed vt qua aliquis existit) per species duo. Primum, q̃ ad hoc quod natura existat, nõ exigitur q̃ ipsa actuetur per existentiã, vt subiectũ actuatur per formã in eo, sed sufficit quod ipsa sit, qua aliquis existit. Nec mirũ est scientibus, quòd nõ omnia eodẽmq; mõ sunt, sed sat est vnicuiq; entiũ esse mõ sibi conuenienti: sunt enim multi essendi modi. Et naturis quidẽ ac formis consonus essendi modus est, nõ vt sint tanquã qđ est, sed vt sint tanquã quo est: nec plus eis debetur: sicut apud Peripat. Principiũ est indubitatũ, q̃ formæ sunt & nõ sunt aliq; sui generatiõe & corruptione. Aliud est, q̃ ga prius natura personatur, q̃ existẽtia propriã cõstituat, intimior est persona naturæ, q̃ existentia: ac per hoc si potest præueniri, ne cõstituat proprium personam, multo magis potest præueniri, nec constituare existentiam: ordine siquidem quodã, personalitas prius, & existentia deinde à natura constituitur propter antedictã rationem.

Et ex his sequitur tertiũ, q̃ natura cares propria personalitate: quia præuenitat ab aliena, oportet cõsequenter q̃ careat propria existentia: si enim existentia, quæ nõ genuenit ab ipsa actualiter, nisi in propria persona, ex hoc ipso q̃ ad alienã trahitur persona, sequitur q̃ ad alienã trahitur existentia: illius scilicet personæ præuenientis ipsam. Et rursus, si existẽtia non debetur naturæ, vt quod est, sed vt quo est, personæ autẽ vt quod, ex hoc ipso q̃ natura trahitur ad alienã personã, vt sic quo existat, sequitur q̃ sufficiẽter cõsequuta est existẽtia: quia cõsequuta est existentialis illius personæ, modo cõuenienti ipsi naturæ, scilicet vt quo: hoc enim ipsum, quod est naturã aliquã esse naturam alicuius personæ actu existẽtis, est naturã illã existere, siue persona illa sit eã tantũ filiatione relationem realẽ ponimus ex defectu subiecti, ita in Christo ex defectu subiecti primi vnũ tantũ esse ponimus, primũ enim subsistãtalis existentiæ subiectũ est persona. Repugnat autẽ diuinæ personæ existẽtia creata duplici ratione. Prima est ex diuinitate: qa diuina persona nõ potest recipere in se creatũ aliquid. Secũda est ex cõmuni ratione personæ, qa personæ vnius nõ est nisi vnũ esse subsistãtiale. Et hæc ratio in litera ponitur. Quocirca fortiter personalitatẽ. sed ad personalitatẽ Verbi assũpta est: ideo quasi im pedita est à proprio esse, & est sortita esse pſonæ diuinæ, ex hoc ipso, q̃ est diuina, scilicet, esse vt quo. Natura enim pſonæ est vt quo, nec plus sibi debetur.

¶ Ad prima ergo obiecta contra fundamentũ processus, quia idẽ est esse naturæ & personæ, respõderur, præmittendo tamẽ, quod fundamentũ Autoris est quòd identitas ipsius esse respectu naturæ & personæ: sed nõ sola identitas, sed adiuncta modi diuersitate respectu vtriusq; : quia scilicet illud idẽ esse est naturæ, vt quo, personæ, vt quod. Ex identitate enim esse cũ hac modi diuersitate, procedit litera, vt patet. Sed Scotus cõtra, solã identitatẽ affert pro causa, & hoc est primũ in quo argumentũ deficit. Veruntamen quia idẽ quod causa est, respõderur quod falla ratio redditur, quare esse est vnũ vtriusq; quia scilicet non differunt re aliqua: quoniam, vt patet ex superius dictis, persona addit rem aliquam supra naturam: addit enim terminationem ipsius, vnde argumentum Sco. affumit, & non causam pro causa, & falsum. Vera autem causa est, quia esse vnicuiq; rei sufficit suo modo, propterea quod natura est principiũ quo immediatũ ipsius esse, sed nõ est receptiuum ad hoc, vt ab ea principietur actualiter ipsum esse. Nõ ex defectu naturæ principalis vt quo, sed q̃ deficeret susceptiuũ primũ ipsi esse, si nõ esset persona, quæ est, vt quod personalia vt quo, vel secundũ quod, vel alio simili modo.

Et per idem patet responsio ad cõfirmationem: nõ oportet enim personam supplere identitatem cum natura, sed sufficit quòd suppleat personalitatem illius naturæ. Ex hoc enim quod Verbum supplet humanitatis personam, supplet etiam illius esse: quia sit ipsum quod est humanitatis, ac per hoc humanitas existit, vt quo est personæ, quæ est humanitatis quòd est.

¶ Ad obiecta vero eiusdem, contra vnum esse patris & personæ respondetur, quòd si vis fiat in verbis, assumatur non causãve causamo enim ideo pars est contenta ipso esse totius, quia perficitur per formam totius: sed quia ipsa erat ad integritatem totius. Ex hoc enim fit vt sit contenta modo essendi cõgruo ac debito, integritibus personam, scilicet vt existant per eadem totius ex hoc ipso, quod totius integritatis sunt. Et proportionaliter in proposito dicitur, quòd quia humanitas Christi pertinet ad personalitatẽ Christi: quia assũpta quasi ad integritatẽ personæ Christi (nõ quasi suppleat defectum assumptæ quasi ad integritatẽ personæ Christi, sed vt sit persona Christi persona illius humanitatis: ideo humanitas Christi non dat nouum esse Christo: sed contenta est consono sibi essendi modo, vt scilicet existat ex hoc ipso, q̃ est natura Christi.

¶ Ad probationẽ autem: quia si pars maneret distincta à toto, vt prius, & cætera, dicitur quod ista cõditionalis nõ probat probandũ: quoniã cum ipsius veritate stat falsitas causalis assũptæ, quæ negata est. Veritamẽ ad rẽ dicẽdo, non faciendo vim in verbis, respondetur, quòd si pars remaneret distincta & omnino diuersa à toto: dum tamen esset toti vnita pars personaliter, nõ afferret nouũm esse, sed existeret per esse sui totius. Et in proposito humanitas Christi non sic aduenit personæ diuinæ, vt sit distincta ab illa sicut prius: sed est indiuisa à persona tecundum esse personale: ita quòd non est sicut pars separata, sed est sicut pars coniuncta secundũ esse subsistentiale, est enim assumpta ad personalitatẽ ipsius verbi Dei. Et ex hac personalitate cõmunicata humanitati Christi, perficitur: est humanitas illa, multo plꝰ, quã quæcũq; pars perficitur per hoc, quòd aduenit suo toti, acquisiuit enim pfectionẽ infinitam, acquirẽdo personalitatẽ infinitã. Quo sit, vt quia humanitas Christi nõ remanet distincta, sed in distincta secundum esse subsistantiale à verbo: consequens sit, vt nõ det Verbo nouũ esse, sed ipse sit per esse infinitũ ipsius verbi.

¶ Ad obiecta deinde eiusdẽ Scoti cõtra modũ, respondetur quod ex malo intellectu litteræ procedit. Interpretatur siquidẽ arguens. Autorẽ dicere, inter Verbum & naturam humanã non esse cõiunctionẽ nisi relatiuã, relatione rationis ex parte verbi: & ideo arguit, Si tantum habet relationẽ, &c. Ille autẽ sensus longe est à nobis, plus quàm terra à cælo, quoniã secundũ doctrinam Autoris ita pe repetitam, inter verbum & humanitatẽ assumptam est coniunctio substantialis, quam comitatur vnio relatiua. Sed quia coniunctio illa substantialis non est secundum nouũ esse ipsius humanitatis, sed secundũ æternum esse ipsius verbi: ideo autor ad excludendã acquisitionẽ nouũ esse dicit quòd solũ aduenit sibi nouã relationẽ: non dixit hoc ad excludendã coniunctionẽ substãtialẽ secundũ personalitatẽ & illius esse, vt clare patet in litera. Quin potius cũ dicto exclusiua non excludat à concomitantibus nec fundamẽtã à relatione, ponẽdo solum nouã relationẽ acquiri, intelligitur præacquiri fundamẽtũ illius quod est personalis coniunctio, super qua fundatur relatio nouæ personæ ad naturam. Vnde patet argumentum tot aliter ruere.

¶ Ad obiecta deinde eiusdẽ Scoti cõtra modũ, respondetur quod ex malo intellectu litteræ procedit. Interpretatur siquidẽ arguens. Autorẽ dicere, inter Verbum & naturam humanã non esse cõiunctionẽ nisi relatiuã, relatione rationis ex parte verbi: & ideo arguit, Si tantum habet relationẽ, &c. Ille autẽ sensus longe est à nobis, plus quàm terra à cælo, quoniã secundũ doctrinam Autoris ita pe repetitam, inter verbum & humanitatẽ assumptam est coniunctio substantialis, quam comitatur vnio relatiua. Sed quia coniunctio illa substantialis non est secundum nouũ esse ipsius humanitatis, sed secundũ æternum esse ipsius verbi: ideo autor ad excludendã acquisitionẽ nouũ esse dicit quòd solũ aduenit sibi nouã relationẽ: non dixit hoc ad excludendã coniunctionẽ substãtialẽ secundũ personalitatẽ & illius esse, vt clare patet in litera. Quin potius cũ dicto exclusiua non excludat à concomitantibus nec fundamẽtã à relatione, ponẽdo solum nouã relationẽ acquiri, intelligitur præacquiri fundamẽtũ illius quod est personalis coniunctio, super qua fundatur relatio nouæ personæ ad naturam. Vnde patet argumentum tot aliter ruere.

¶ Ad obiecta autẽ Durandi dicitur, quòd talis dimissio esset nõ nulla corruptio quoniã corrũperetur humanitas nõ in se, sed secundũ esse cõiunctũ Verbo. Se perderet duo, scilicet personalitatẽ diuinam sibi, & existentiã diuinam sibi: & acquireret personalitatẽ propriã, non solum sibi, sed simpliciter: & similiter existentiam propriã & sibi & simpliciter, sic esset secundũ rem. Ad rationes autem terminorum spectando, dicitur quòd corruptio simpliciter naturæ compositæ (qualis est humanitas Christi) nõ attenditur penes esse actualis existẽtiæ, sed penes esse essẽtiæ. Quod ex eo clare patet, q̃ humanitas Christi per mortẽ corrupta est, ex hoc q̃ anima separata est à corpore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et in hoc omnes conuenimus, quãuis secundum Autorem & multos, nullã esse actualis existentiã fuerit per Christi mortẽ corruptum. Quum igitur ex perditione esse corruptio simpliciter inferatur, nisi sit termo de esse essentiæ, perditione esse corruptio simpliciter infertur, nisi sit termo de esse essentiæ, aut de esse, vt includit esse essentiæ, negetur sequela. Et per hoc patet quòd subiuncta probatio nihil valet dicẽdo. Si nõ sufficit perdere vnũ esse existẽtiæ, & acquirere aliud, sed oportet etiã nullũ aliud acquirere, ergo annihilatiæ, & acquirere aliud, sed oportet etiã nullũ aliud acquirere, ergo annihilatio. Stat enim quòd perdat vnũ, & nullũ aliud acquirat, & nõ annihiletur, sed corrumpatur per expoliationẽ materiæ ab illa forma. Si enim in ipsa dimissione humanitatis à Christo, anima illa separaretur à corpore, tunc humanitas Christi perderet vnum esse, & nullum aliud acquireret, quia non esset, & tamen non annihilata esset: quia remaneret, & materia cum forma caduerit, & anima intellectiua cum noua existentia modo præexposito.

¶ Ad sextum Scoti negatur, quòd apud nos natura Angeli non esset eadem nisi sit eadem existentia.

¶ Ad septimum conceditur, quòd fundamentum est prius secundum actum existentiam relationẽ, & in proposito, dicimus enim quòd humanitas Christi fuit prius existens, quàm relata ad Verbum. Sed negatur sequela ista. Fuit existens: ergo propria existentia: stat enim quòd fuerit existens existẽtia Verbi. Et hæc responsio satisfacit omnibus argumentis, quæ fiunt de agere, quòd supponit existere, & de accidentibus, quòd supponunt subiectũ existere, & similibus: conceditur enim semper, quòd hæc omnia in Christo supponunt humanitatem existere sed ab existentia ad existentiam propriã, non valere constat argumentum: stat enim quod præexitat existentia communicata sibi ex personalitate Verbi sibi communicata.

¶ Ad confirmationem dicitur, quòd anima Christi informabat corpus, & dabat ei esse animatum: esse dico esse essentiæ essentialiter, siquidem constituebat animatum corpus, non autem esse existentiæ propriæ, sed antequam daret hoc, præsenta fuit ex assumptione ad personam Verbi.

¶ Ad octauũ ex doctrina Autoris dicit ur, quod doctrina Autoris intelligitur de separabilitate naturali, quòd scilicet impossibile est naturaliter formã separari à suo esse. Et ex hoc concludit efficaciter formas subsistẽtes per se absque materia, esse incorruptibiles: anima autẽ Christi absq; proprio esse est diuinæ omnipotentiæ præuentione. Nec obstat exemplũ de circulo & rotunditate: quia exẽpla & similia non currunt in omnibus. Et si exigat pars exactam responsionẽ ad singula, dicito quòd hæc propositio, Formæ conuenit per se propriũ esse, potest intelligi dupliciter. Primo quòd per se conuenit formæ vt principio: & sic est vera: sed quia perficitas principij est impedibilis per superiorẽ causam, ideo cum huius propositionis veritate stat, quòd in Christo anima præueniatur à proprio esse, cuius per se esset principium. Alio modo intelligitur quòd per se conuenit formæ vt principio & subiecto, sicut propria passio conuenit subiecto proprio. Et sic hæc propositio nõ est vera, nisi de forma propria personalitate, seu subsistẽtia terminata, qualis nõ est anima Christi: quæ nõ nisi per Verbũ subsistit. Vnde Autor ibi ex prima propositione. Forma inquantum forma subsumpta secunda de forma per se subsistente, cõcludit Angelos incorruptibiles. Et vere sic est: quia implicat formã subsistere absq; proprio esse, nõ minus quã circulũ absq; rotũditate inueniri.

¶ Ad Durandum dicitur, quòd licet esse & agere conueniant in hoc, quod vtrumque est suppositi: quia tamen diuersimode sunt suppositi: ideo non est similis de illis ratio, quo ad vnitatẽ vel pluralitatem. Esse enim est suppositi immediate vt subiecti: agere autem non suscipitur in supposito, nisi mediante natura & potentia eius: & idcirco agere multiplicatur cum pluralitate naturæ: esse vero vnum, est cum persona vna.

¶ Ad Aureolum dicitur, quòd esse existentiæ non actuat essentiã nisi termi naturã, hoc est personatã, seu per se subsistentem: & quia humanitas Christi non est terminata propria personalitate, sed personalitate Verbi, ideo nõ cõuenit sibi actuari per existentiã. Et hæc intelligo, loquẽdo de Actuare & Actuari per modũ inhæsionis. Nam si de Actuare & Actuari infra totã latitudinẽ suorum modorũ sermo sit, non est remotũ à Philosophia diuina, Deũ posse actuare rẽ creatam. In cuius signũ diuinam essentiam esse actum cuiusq; intellectus videntis ipsam, & Theologi & Philosophi fatẽtur. Quũ ergo naturam humanã in Christo ex diuina personalitate & esse diuino perfici fateamur, nõ est absonũ fateri etiam, quòd actuatur aliquo etiã modo per personalitatẽ, & esse diuinũ. Quocirca quum dicitur, aut est actuata propio esse, aut perseuerat potentialis ad propriũ esse, dicitur quod propriè loquendo, vtraq; pars diſiunctiuæ est falsa, quoniã ex assumptione ad diuinũ, esse perfecta est potentialitas ad existentiã longe excellentius, quàm fuisset perfecta per proprium existentiæ: sicut posse personari in propria persona, longe excellentius est per personã Verbi, quàm fuisset perfectũ per proprium per sonalitatem. Et quia potentiæ perfectio actualis vocatur ideo dicere potes, quòd potentia ad propriam existentiã est actuata, non per proprium, sed per diuinum esse, longe excellentius & perfectius, quàm fuisset actuata per proprium esse. Et ideo nõ remanet humanitas Christi potẽtialis, hoc est, in statu potentiali ad propriam existentiam, ad quẽ statum rediret, si dimitteretur à Verbo cessante tã excellenti actuatione: prohibente naturã ab imperfectionibus sibi propriis & cõnaturalibus, personalitate scilicet, & existẽtia propria.

¶ Ad 10.3. de Nepoti dicitur, quòd vtraq; autoritas cũ sibi similibus loquitur de naturalibus, vt distinguitur cõtra personalitatẽ & Christi habuit omnia homini naturalia, nõ personalia, & q de naturalibus est inalienabile, est incurabile: secus est de personalibus. Probatur hæc glossa ex fide catholi & sententia, dicentis in Christo nõ esse personã nisi diuinam: non est ergo in Christo personalitas humana: quã tamen cõstat in reliquis hominibus inueniri. Idem est autẽ iudicium de personalitate & propriis personæ, vt distingui tur cõtra naturam. Aut igitur dicant isti personas nostras esse incurabiles, quia persona est inassumptibilis, & similiter Christũ non perfectum hominẽ, quia caret personalitate humana, quorum vtrumq; alienũ esse à veritate constat. Aut vniuersaliter fic fateantur, quòd non de personalibus humanis, sed de naturalibus est sermo, quum Christus perfectus homo dicitur, & assumpsisse omnia humana, & similia. Attestatre hoc Symbolo Athanasij, explican te naturalia sufficere ad hoc, quòd Christus sit perfectus homo, dum dicit de Christo. Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens.

¶ Ad obiecta demũ Scoti pro cõtraria positione respõdendo dicitur ad primum, quòd cõsequẽtia nihil valet, quia esse actualis existẽtiæ, realiter distinguitur ab esse essentiæ seu quidditatiuo. Et diuina præuẽtione factũ est, vt humanitas Christi extra causam suã actu sit per existentiã Verbi, & nõ p pro priam. Vbi aduerte pro clariori intellectu, quòd nõ est imaginandũ (vt isti putãt) quòd additio partis ad personã, sit velut additio quãti ad quantũ, siue per modũ continuationis, puta cum aqua aquæ continuatur, vbi ex duabus quãtitatibus partialibus fit vna totalis quãtitas, partialiter in hærẽs partibus totius aquæ, siue per modũ aggenerationis, puta quum alimentum auger hominem, qui asitur ex illo: vbi nõ remanet quantitas cibi potusq; alentis: sed sic adiũgitur alito, vt subinduat quãtitatẽ ipsius qui alitur extẽdẽte illã animã, vt in secũdo de anima dicitur. Nã si oculũ adueniret de nouo Sorti, negi existentiã propriam partialem adiungeret existentiæ Sortis, quum existẽtia Sortis sit indiuisibilis, nõ extẽsa per se aut per accidens: quia de genere est immateriali, vtpote, pria animæ intellectiuæ, quæ inextẽsa est omnino in corpore. Nec aduenies oculus subinduceret exiſtentiã Sortis tanquã formã ad iextẽsam, per inhæsionẽ siuitã quod existẽtia Sortis incipieret inhærere oculo nouo: quũ huiusmodi inhæsio non debetur partiſsed sufficiẽter prouisum est parti de existẽtia in hoc ipso, quod est pars personę existẽtis. Nec videtur etiã intelligibile, q secus posiit esse, quomodo namq; existẽtia indiuisibilis, pria alicui intelligetur actuare quãtũ aliquod, seu etiã nõ quãtũ adiũctũ, nisi mediãte illo, cui est propria. Et quia idẽ est iudicium de oculo aduenãte de nouo, & oculo congenito, & de hac & reliquis partibus, ideo humanitas Christi, quæ quasi pars quædã est personæ verbi (qa ad personalitatẽ propriã verbi assumpta est) inuenitur sufficeter posita extra causam suã, existẽs absq; propria existẽtia, & absq; hoc, quod actuetur per informationẽ inhęsiuam ab existentia verbi, sibi enim non debetur existẽtia nisi per personã, cuius est.

¶ Ad secundũ dicitur, quod ex hoc quod verbũ subsistit in natura humana sicut suppositũ in natura, nõ sequitur quod existat per existigitã illius naturæ, sed bene sequitur eoõtra, q natura illa subsistat per existentiã verbi. Ad probationem autem ex opposito de pedis existentia dicitur, quòd peccat secundũ nõ causam vt causam. Neq; enim quia Christus est homo, causa est q existat humana existentia: neq; quia non est pes, causa est quod nõ existat ex istẽtia pedis: sed ratio propria est, quia persona sibi debetur esse, vt subiecto quod est. Ad id verõ q subditur de qualitate existentiæ humanæ in Christo, scilicet quod est existentia simpliciter & in se & Christo, nõ oportet aliter rẽpõdere, quoniam negata in Christo existentia humana, vana est disputatio de qualitate existẽtiæ humanę in ipso. Ad tertium dicitur, negando sequelã, esse est intimius seu immediatius. ergo magis multiplicatur. Melius tamẽ dicitur quòd intimius seu immediatius alicui dupliciter, vel vt principio, vel vt subiecto. Et subditur, quod esse est intimi natura vt principio, quã velle voluntas vt subiecto: sed velle est immediatius voluntati vt subiecto: quia esse naturæ vt subiecti: quia esse non naturæ sed personę est vt subiecti propriꝰ velle autẽ est voluntatis vt propriꝰ subiecti. Et properẽs non sequitur quòd si velle pluriſicatur ad pluralitatẽ voluntatum, q esse pluriſicetur ad pluralitatẽ naturarũ.

¶ Ad vltimam formationem argumenti concedi potest totũ. & dici quod non ex defectu naturæ immediatæ principiantis esse, sed ex defectu suscepti ui, scilicet personæ propriæ: sit vt natura non principiet actualiter actum essendi. & principiet actualiter actum operandi: quia non deest proximum susceptium operationis. Concede ergo, quod natura vt distinguitur cõtra suppositum, est principium & operandi & existendi. Sed negetur sequela implicita, ergo actualiter principiat existere in Christo, sicut actualiter principiat operari: quia natura, vt distinguitur contra suppositum, est non solum principium, sed etiã susceptiuũ proximum operandi sed existentię est solũ principium, & non est susceptum proprium. Natura enim humana est principium existẽdi personæ propriæ, vt proprio subiecto, quæ in Christo nõ est. & ideo non principiat existentiam in Christo, sed operandi est principium subiectiuũ vt proprio subiecto, distinguendo naturam contra suppositum, vt dictum est. Et ideo in Christo principiat propium operari. & propterea operari multiplicatur secundum naturas, esse autem non.

¶ Attende diligenter & caute nouitie, quòd ista decisio pendet ex duabus quæstionibus communibus. Altera est, An existentia & essentia distinguantur realiter, Altera. An existentia subsistantialis sit personæ, vt propriꝰ susceptiuꝰ, an communiter sit personæ vel naturæ. Præsupponit enim doctrina ista, & esse aliũ rem esse ab essentia, & esse deberi personæ vt proprio subiecto. Et quoniam variæ sunt opiniones circa hæc, quum de Christi existentia humana quæstio est, noli hæc intelligere quasi sint fidei. Noli pertinax esse in conclusione, nisi euidentiam prius habeas de communibus quæstionibus, sed vt rationabilia ac consona hæc amplectere.

¶ In eodẽ ar. 2. q. 17, in responsione ad secundũ intellige pspicatius, quòd qa vnio diuinorũ humanorũq; in Christo, est in persona & nõ in natura (est uenerunt namq; diuina & humana in vnam personã, non in vnam naturam) ideo quum audis, quòd esse diuinum, factũ est esse hominis, quia natura humana assumpta est in vnitatem personæ, diſiunctionẽ de ipso esse in cõmunem penetra, quatenus ipsum esse est vel personæ vel naturæ. Quãuis enim vnumquidemq; sit esse naturæ ac personæ, alia tamẽ ratione est naturæ, & alia personæ. Nam naturæ est vt principij, personæ vt susceptiui, vt dictũ est. Quocirca cõuenire in esse, quatenus est naturæ, est cõuenire ad integritatẽ principij ipsius esse: hoc est, fieri partes naturæ quæ est principiũ essẽdi: & sic materia & forma cõueniũt in vno esse, vt esse est naturę. Cõuenire aũt in vno esse, quatenus est personæ: est conuenire seu spectare ad integritatẽ personaliũ: & sic caput & pedes & reliquæ partes, & natura ipsa cũ suis partibus cõuenire in esse vt est personæ. Vnde patet quod esse diuinũ, nõ quatenus est naturæ communicatũ est humanitati Christi, quoniã cõstat humanitatẽ Christi nõ cõuenire cũ deitate ad integrandũ quasi principiũ ipsius esse. Sed est communicatum vt est personæ: quoniã humanitas Christi assumpta est ad personalitatẽ & Verbicita quòd est de numero spectantiũ ad personalitatẽ filij Dei, modo non fiam intelligentiam excedente. Et propterea nõ sequitur, quod vnio sit factũ in natura, nec quòd vnio sit facta cũ parte & filio: cõmunicatũ siquidem est humanæ naturę esse diuinũ, nõ vt est naturę, nec vt est cuiusẽq; personę, sed vt est personæ Filij: quia assumpta est ad personalitatẽ filij rãtum.

¶ In responsione ad quartum eiusdem articuli habes clarè responsionem de effectu formali intrinseco, quam formam oportet ponere in sua materia, quod est esse essentiæ. Ita quòd forma subsistantialis dat materiæ subsistantiale esse essentiæ, constituendo subsistantiæ naturã seu essentiam completã: & constituendo essentiam vnã seu animatam, & sic de aliis. In hoc enim cõsistit effectus formalis à quo nõ potest separari etiam per intellectum forma in materia. Et si non intelligis formę vlteriorem progressum, non habes adhuc (vt in litera dicitur) illud qđ est, sed solũmodo naturã: quia aliquid est, quę scilicet essẽdi principium nõ habetur. Et ideo ex hoc quòd forma seu anima est essendi principium nõ sequitur quòd esse sit naturę & subiecti, quoniã necessariò dat esse corpori, nõ habetur quòd esse sit naturę & subiecti, quoniã sed quia cõstituit naturã, quę est quo relinquit subsequuturũ illud quod est qđ: & ideo esse est personæ in ordine ad naturã, &c. at prædeclaratũ fuit. Superius quoque, quum tractarũ fuit, an corpus mediante anima assumpti fuerit declaratum est quòd in calce huius responsionis subditur, scilicet quod anima informando corpus, sitque inesse perfectio constituendo naturam humanam, est causa habitudinis valonis humanæ naturæ ad verbum.

¶ Super

Communit. ¶ *Super Quæstionis decimæoctauæ Articulũ primum.*

QVAESTIO DECIMAOCTAVA, DE PERTINENTIBUS AD VNITATEM IN CHRISTO QUANTUM AD VOLUNTATEM, IN SEX ARTICULOS DIUISA.

DEINDE cõsiderandum est de vnitate quantum ad voluntatem.

¶ Et circa hoc quærũtur sex.

¶ Primò, vtrũm in Christo sit alia voluntas diuina, & alia humana.

¶ Secundò, vtrũm in humana natura Christi, sit alia voluntas sensualitatis, & alia rationis.

¶ Tertiò, vtrũm ex parte rationis fuerint in Christo plures voluntates.

¶ Quartò, vtrũm in Christo fuerit liberum arbitrium.

¶ Quintò, vtrũm voluntas humana Christi fuerit omnino conformis diuinæ voluntati in volito.

¶ Sextò, vtrũm in Christo fuerit aliqua contrarietas voluntatum.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrũm in Christo sint duæ voluntates.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non sint duæ voluntates, vna diuina, & alia humana. Voluntas enim est primum mouens & imperans in vnoquoque volente. Sed in Christo primum mouens & imperans fuit voluntas diuina: quia omnia humana in Christo mouebantur secundum voluntatem diuinam. Ergo videtur quòd in Christo non fuerit nisi vna voluntas, scilicet diuina.

2 ¶ Præterea, Instrumentum non mouetur propria voluntate, sed voluntate mouẽtis. Sed natura humana fuit in Christo, sicut instrumẽtum diuinitatis eius. Ergo natura humana in Christo non mouebatur propria voluntate, sed diuina.

3 ¶ Præterea, Illud solũm multiplicatur in Christo quod pertinet ad naturam. Voluntas autem non videtur ad naturam pertinere: quia ea quæ sunt naturalia, sunt ex necessitate. Quod autẽ est voluntarium, non est necessarium. Ergo voluntas est vna tantũ in Christo.

4 ¶ Præterea Damas. * dicit in 3. lib. quòd aliqualiter velle non est naturæ, sed nostræ intelligentiæ, scilicet personalis. Sed omnis voluntas est aliqualis voluntas: quia nihil est in genere quod non sit in aliqua eius specie. Ergo omnis voluntas ad personam pertinet: sed in Christo fuit, & est vna tantùm persona. Ergo in Christo est vna tantùm voluntas.

SED CONTRA est quod Dominus dicit Luc. 22. Pater, si vis, transfer calicem istum à me: veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat, Quod inducens Amb. ad Gratianum Imperatorem dicit * Sicut susceperat voluntatẽ meã suscepit tristitiã meã. Et super Luc. dicit. * Voluntatem suam ad hominẽ retulit, Patris ad diuinitatem: voluntas enim hominis est temporalis, voluntas diuinitatis, æterna.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm filius Dei humanam naturam perfectam assumpserit, & per hoc nihil diuinæ eius naturæ ademptum fuerit, duas in ipso voluntates fuisse necessarium est, diuinam scilicet & humanam.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd qui dam posuerunt in Christo esse vnam solam voluntatem: sed ad hoc ponendum diuersimodè moti esse videntur. Apollinarius enim non posuit animam intellectualem in Christo: sed quòd verbum esset loco animæ, vel etiam loco intellectus. Vnde cum voluntas sit in ratione (vt Philosophus dicit in tertio de Anima*) sequebatur quòd in Christo non esset voluntas humana: & ita in eo non esset nisi vna voluntas. Et similiter Euthices, & omnes qui posuerunt vnam naturam, compositam in Christo, cogebantur ponere vnam voluntatem in eo. Nestorius etiam, quia posuit vnionem Dei & hominis esse factam solùm secundum affectum & voluntatem, posuit vnam voluntatem in Christo. Postmodum verò Machanus Antiochenus Patriarcha, & * Ciprus Alexandrinus, & Sergius Constantinopolitanus, & quidam eorum sequaces, posuerunt in Christo vnam voluntatem, quanuis ponerent duas naturas in Christo, secundum hypostasim vnitas: quia opinabantur quòd humana natura in Christo nunquam mouebatur proprio motu, sed solùm secundum quod erat mota à diuinitate: vt patet ex epistola synodica Agathonis Papæ. * Et ideo in sexta Synodo apud Constantinopolim celebrata determinatum est oportere dici, quòd in Christo sint duæ voluntates. Vbi sic eligitur: Iuxta quod olim Prophetæ de Christo, & ipse nos erudiuit, & sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum, duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes prædicamus. Et hoc necessarium fuit dici. Manifestum est enim quod filius Dei assumpsit humanam naturam perfectam: sicut suprà ostensum est. * Ad perfectionem autem humanæ naturæ pertinet voluntas, quæ est naturalis eius potentia, sicut & intellectus, vt patet ex his quæ in prima parte dicta sunt. * Vnde necesse est dicere, quòd filius Dei humanam voluntatem assumpserit in humana natura. Per assumptionem autem humanæ naturæ, nullam diminutionem passus est filius Dei, in his quæ pertinent ad diuinam naturam: cui competit voluntatem habere. vt in prima parte habitum est. * Vnde necesse est dicere, quòd in Christo sint duæ voluntates, vna scilicet diuina, & alia humana.

Lib. 3. de anima tex. 42. tom. 2.

Alias Ciprus, seu Xipsus.

Hæc epist. missa fuit ad Synodũ lecta in act. 4. & recepta in 8.

In ea. Ag. quæ fuit lecta in act. 4. Synod. 6 gener.

¶ AD PRIMVM ergò dicendum, quòd quicquid fuit in humana natura Christi mouebatur nutu voluntatis diuinæ: non tamen sequitur, quòd in Christo non fuerit motus voluntatis proprius naturæ humanæ: quia etiam aliorum Sanctorum piæ voluntates mouentur secundum voluntatem Dei, qui operatur in eis velle & perficere: vt dicitur Philip. secundò. Licet enim voluntas non possit interius moueri ab aliqua creatura: interius tamen mouetur à Deo, vt in Prima parte dictum est. * Et sic etiam Christus secundum voluntatem humanam, sequebatur voluntatem diuinam: secundũ illud Psalmi trigesimononi. Vt facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui. Vnde Augustinus * dicit contra Maximinum. Vbi dixit Filius Patri, Non quod ego volo, sed quod tu vis. quid te adiuuat, quod tua verba subiungis, & dicis. Ostendit verè suam voluntatem subiectam suo genitori: quasi nos negemus hominis voluntatem, voluntati Dei debere esse subiectam?

Lib. 3. cap. 19. ante medium to. 6.

¶ Ad Secundum dicendum, quòd proprium est instrumenti, quòd moueatur à principali agente: diuersimodè tamen secundum proprietatem naturæ ipsius. Nam instrumentum inanimatum, sicut securis aut serra, mouetur ab artifice per solum motum corporalem. Instrumentum verò animatum anima sensibili, mouetur per appetitum sensitiuum: sicut equus à sessore. Instrumentum verò animatum anima rationali, mouetur per voluntatem eius: sicut per imperium domini mouetur seruus ad aliquid agendum, qui quidem seruus est sicut instrumentum animatum: vt Philosophus dicit in primo Politico. * Sic ergo humana natura in Christo fuit instrumentum diuinitatis, vt moueretur per propriam voluntatem.

Lib. 1. Poli. cap. 3. & 4. & l. 8. etich. ca. 11. tom. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipsa potentia voluntatis est naturalis, & consequitur naturam ex necessitate. Sed motus vel actus huius potentiæ (qui etiam voluntatis dicitur) quandoque quidem est naturalis & necessarius, puta respectu felicitatis: quandoque autem ex libero arbitrio rationis proueniens, & non necessarius neque naturalis (sicut patet ex his, quæ in Secunda parte dicta sunt *) & tamen etiam ipsa ratio, quæ est principium huius motus, est naturalis. Et ideo præter voluntatem diuinam, oportet in Christo ponere voluntatem humanam: non solum, prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis, sed etiam prout

P. p. q. 80. ar. 1.

P. p. q. 105. ar. 4.

Lib. 3. cap. 19. ante medium to. 6.

P. 2. q. 5. ar. 8. & 9. q. 6. ar. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis decimaoctauæ Articulū secundum.*

Annot. TItulus singularis est non quæritur de appetitu sensitiuo, vt sic, sed de appetitu sensitiuo, vt habet rationē voluntatis: non simpliciter & absolutè, sed talis, hoc est sensualis. Puto autē rationē tituli huius fuisse euangelica verba, quibus motus appetitus sen sitiui velle vocatur, cum dicitur: Verumtamen nō sicut ego volo.

Comment. ¶ In corpore articuli vnica est conclusio: in Christo fuit voluntas sensualitatis, seu sensualitas dicta voluntas participatiuè. Probatur primò: in Christo fuit sensualis appetitus. secūdo, quod iste sit voluntas per participationē. Primum probatur, Filius Dei assumpsit naturam humanam cum omnibus pertinentibus ad ipsius naturæ perfectionem: ergo assumpsit cum ea omnia quæ pertinent ad perfectionem naturæ animalis: ergo assumpsit sensualitatem. Prima consequentia probatur: quia in natura humana includitur natura animalis, sicut in specie includitur genus. Secunda autem probatur: quia appetitus sensitiuus, quia sensualis dicitur, est vnum de pertinentibus ad perfectionem naturæ animalis. Secundum probatur: Appetitus sensitiuus seu sensualitas, vt natus obedire rationi, vocatur & est rationalis participatiuè, secundo Ethic. ergo pari ratione vocari potest & est voluntas participatiuè. Probatur: quia voluntas in ratione est. nam sicut à ratione præcipiente rationalis appetitus, ita à volūtate quoque præcipiente voluntarius appetitus, qui voluntas vocatur, dici potest. Imo ex hoc ipso, quod rationalis appetitus, appetitus dicitur, voluntas dicitur: quia rationalis appetitus nomen est proprium voluntatis. & participatiue solum cōmunicatum sensualitati.

Art. præc.

Annot. ¶ Aduerte hic, q̄ quia omnis motus appetitus sensitiui in Christo fuit voluntarius (quoniam etiam motus proprij sensualitatis in propria obiecta, voluntarij erant: nam volūtarie eliguit, & vnā quangs virili propria exercere disposuit) ideo in Christo appetitus sensitiuus semper rationalis, & semper participatiue volūtas in quolibet suo actu fuit.

Infrà artic. 5. cor. Et 3. dist. 17. art. 1. q. 2. Et opus. 3. cap. 239.

Lib. 12. c. 13 paulo post princ. to. 3.

Ex tract. 12. à medio post collig. tomo 9.

Art. præc.

D. 1219.

Lib. 1. Eth. c. vlt. to. 5.

Art. præc.

¶ *Super Quæstionis decimeoctauæ Articuli tertium.*

Annot. TItulus clarus est, ortumq̄ habuit ex distinctione voluntatis, à Damasc. quā aliis facta.

Comment. ¶ In corpore articuli respondetur cum distinctione ad quæsitum.

est motus rationalis.

¶ Ad quartum dicendū, quòd per hoc quod dicitur aliqualiter velle, designatur determinatus modus volendi: determinatus autem modus ponitur circa ipsam rem, cuius est modus. Vnde cùm volūtas pertineat ad naturā ipsam, etiam quod est aliqualiter velle pertinet ad naturam: non secundum quod est absolutè considerata, sed secundum quòd est in tali hypostasi. Vnde etiam voluntas humana Christi habuit quendam determinatum modum, ex eo quòd fuit in hypostasi diuina, vt scilicet moueretur semper secundum nutum diuinæ voluntatis.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm in Christo fuerit aliqua voluntas sensualitatis, præter rationis voluntatem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerit aliqua voluntas sensualitatis præter rationis voluntatem. Dicit enim Philosophus in 3. de Anima, quòd voluntas in ratione est, in sensitiuo autem appetitu est irascibilis, & cōcupiscibilis. Sed sensualitas significat appetitum sensitiuum. Ergo non fuit in Christo voluntas sensualitatis.

2 ¶ Præterea secundum Aug. 12. de Trin. * sensualitas significatur per serpentem. Sed nihil fuit in Christo de serpentinum. Ergo non fuit in eo sensualitas. Sed videtur quòd fuerit, quia Apostolus 2. Cor. 11. dicit: Timeo ne sicut serpens Heuæ seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri. Sed sensus corrumpuntur per sensualitatem. Ergo videtur quòd in Christo fuerit sensualitas. Sed contra, Ambr. dicit super illud Ioann. 3. Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto. Ergo in Christo non fuit voluntas sensualitatis.

3 ¶ Præterea, voluntas sequitur naturam, vt dictum est. * Sed in Christo non fuit nisi vna natura præter diuinam. Ergo in Christo non fuit, nisi vna voluntas humana.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit in 2. ad Gratianum. * Mea est voluntas, quam suam dixit, quia vt homo suscepit tristitiam meam. Ex quo datur intelligi, quod tristitia pertinet ad humanam voluntatem in Christo. Sed tristitia pertinet ad sensualitatē: vt in secunda parte habitum est. * Ergo videtur quòd in Christo sit voluntas sensualitatis, præter voluntatem rationis.

CONCLVSIO.

¶ Præter rationalem appetitum voluntatis, qui fuit in Christo, alius fuit appetitus sensualis, qui participata voluntas dicitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut prædictum est, * filius Dei humanam naturam assumpsit cum omnibus, quæ pertinent ad perfectionem ipsius naturæ. In humana autem natura includitur etiam natura animalis, sicut in specie includitur genus. Vnde oportet quòd filius Dei assumpserit cum humana natura, etiam ea quæ pertinent ad perfectionem naturæ animalis, inter quæ est appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur: & ideo oportet dicere, quòd in Christo fuit & sensualitas. Sciendum est etiam, quòd sensualitas, siue sensualis appetitus, inquantum est natus obedire rationi, dicitur rationale. per participationem, vt patet per Philosophum 1. * Eth. Et quia, vo luntas est in ratione (vt dictum est *) pari ratione potest dici quòd sensualitas sit voluntas per participationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de voluntate essentialiter dicta, quæ non est nisi in parte intellectiua. Sed voluntas participatiuè dicta, potest esse in parte sensitiua, inquantum obedit rationi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sensualitas signatur per serpentem: non quantum ad naturā sensualitatis, quam Christus assumpsit: sed quantum ad corruptionem fomitis, quæ in Christo non fuit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vbi est vnum propter alterum, ibi vnum tantùm esse videtur sicut superficies, quæ est visibilis per colorem, est vnum visibile cum colore. Et similiter quia sensualitas non dicitur voluntas, nisi quia participat voluntatem rationis, sicut vna natura humana in Christo, ita etiam ponitur vna voluntas humana in Christo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm in Christo fuerint duæ voluntates, quantum ad rationem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerint duæ voluntates quantum ad rationem. Dicit enim Damasc. * in secūdo libro quòd duplex est hominis voluntas, scilicet naturalis, quæ vocatur thelisis: & volūtas rationalis, quæ vocatur bulisis. Sed Christus in humana natura habuit quicquid ad perfectionem humanæ naturæ pertinet: Ergo vtraque prædicturum voluntatum fuit in Christo.

2 ¶ Præterea, Vis appetitiua diuersificatur in homine secundum diuersitatem virtutis apprehensiuæ: & ideo secundum differentiam sensus & intellectus diuersificatur in homine appetitus sensitiuus & intellectiuus. Sed similiter quantum ad apprehensionem hominis ponitur differentia rationis & intellectus, quorum vtrumque fuit in Christo. Ergo fuit in eo duplex voluntas, vna intellectualis, & alia rationalis.

3 ¶ Præterea, A quibusdam ponitur Christo voluntas pictatis, quæ non potest poni nisi ex parte rationis. Ergo in Christo ex parte rationis sunt plures voluntates.

¶ SED CONTRA est, quod in quo libet ordine est vnum primum mouens, sed voluntas est primum mouens in genere humano rum actuum. Ergo in vno homine non est nisi vna voluntas propriè dicta, quæ est voluntas rationis. Christus autem est vnus homo. Ergo in Christo est vna tantùm voluntas humana.

CONCLVSIO.

¶ Vna tantùm fuit in Christo essentialiter voluntas, duæ autem in ipso secundum actum voluntates distinguuntur, quoad voluntatis diuersos actus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est. * voluntas quandoque accipitur pro potentia, & quandoque pro actu. Si ergo voluntas accipiatur pro actu, sic oportet in Christo ex parte rationis ponere duas voluntates, id est, duas species actuum voluntatis. Voluntas enim vt in Secunda parte dictum est, * & est finis, & eorum, quæ sunt ad finem, & aliorsmodo fertur in vtrunque. Nam in finem fertur simpliciter & absolutè, sicut in id quod est secundum se bonum. In id autem, quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, secundum quòd habet bonitatem ex ordine ad aliud. Et ideo alterius rationis est actus voluntatis secundum quòd fertur in aliquid, quod est secundum se volitū: vt sanitas (quòd à * Damasceno vocatur thelisis, id est, simplex voluntas: & à Magistris vocatur voluntas vt natura) & alterius rationis est actus voluntatis, secundum quòd fertur in aliquid quòd est volutum solum ex ordine ad alterum: sicut est sumptio medicinæ: quem quidem voluntatis actum, * Damascenus vocat bulisim, id est, consiliatiuam voluntatem, à Magistris autem vocatur voluntas vt ratio. Hæc autem diuersitas actus non diuersificat potentiam: quia vterque actus attendit ad vnam communem rationem obiecti, quod est bonum: Et ideo dicendum est, quòd si loquamur de potentia voluntatis, in Christo est vna * tantùm voluntas humana essentialiter, & non participatiuè dicta. Distinctio est: Voluntas accipi potest vel pro potentia vel pro actu. Prima conclusio iuxta primum membrum v. In Christo est vna tantùm voluntas humana essentialiter, & non participatiuè dicta. Secunda conclusio iuxta secundum membrum est: in Christo sunt duæ voluntates, scilicet voluntas vt natura, & voluntas vt ratio. Probatur primo secunda conclusio: Voluntas est finis, & eorum quæ sunt ad finem, alio & alio modo: ergo alterius rationis est actus voluntatis in fine: & alterius rationis actus voluntatis in id quod est ad finem: ergo in Christo sunt duæ volūtates, id est, duæ species actuū voluntatis. Antecedens apparet per Damasc. in 3. lib. Gnomen autem, id est, sententiam vel mentem vel excogitationem, & prohæresim, id est, electionem, in Domino dicere impossibile est, si propriè loqui volumus. Maximè autem in his, quæ sunt fidei, est propriè loquendum. Ergo in Christo non fuit electio, & per consequens nec liberum arbitrium, cuius actus est electio.

2 ¶ Præterea, Philosophus dicit in 3. Ethic. * quod electio est appetitus præconsiliati. Sed consilium non videtur fuisse in Christo, quia non consiliamur, de quibus certi sumus: Christus autem de omnibus certitudinem habuit. Ergo in Christo non fuit electio, & sic nec liberum arbitrium.

3 ¶ Præterea, Liberum arbitrium se habet ad vtrunque. Sed voluntas Christi fuit determinata ad bonum: quia non potuit peccare, sicut supra dictum est. * Ergo in Christo non fuit liberum arbitrium.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Isa 7. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum: quod est actus liberi arbitrij. Ergo in Christo fuit liberum arbitrium.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in Christo fuerit electio, necesse quoque fuit in illo esse liberum arbitrium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictū est, * in Christo fuit duplex & actus voluntatis. Vnus quidem quo eius voluntas ferebatur in aliquid, sicut secundum se volitū: quod pertinet ad rationem finis. Alius autem, secundum quem eius voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud: quod pertinet ad rationem eius, quod est ad finem. Differt autem, vt Philosophus dicit in 3. Ethic. * electio a voluntate in hoc, quòd voluntas, per se loquendo, est ipsius finis: electio autem eorum quæ sunt ad finem. Et sic simpliciter voluntas, est idem quod voluntas vt natura. Electio autem est idem quod voluntas vt ratio: & est proprius actus liberi arbitrij: vt in Prima parte dictum est. * Et ideo cum in Christo ponatur voluntas vt ratio, necesse est etiam ponere electionem, & per se consequens liberum arbitrium, cuius actus est electio: vt in Prima parte habitum est. *

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Damascen. excludit à Christo electionem, secundum quod intelligit in nomine Electionis importari dubitationem. Hæc tamen dubitatio non est de necessitate electionis: quia etiam Deo conuenit eligere: secundum illud Ephesiorū primo, Eligit nos in ipso, &c. cùm tamen in Deo nulla sit dubitatio. Accidit tamen dubitatio electioni, inquantum est in natura ignorante. Et idem dicendum est de aliis, de quibus fit mentio in autoritate prædicta. *

¶ *Super Quæstionis decimeoctauæ Articulum quartum.*

TItulus vt sonat, clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respondetur in Christo fuit liberum arbitrium. Probatur in Christo voluntas ponitur vt ratio: ergo electio, ergo liberum arbitrium. Antecedens probatur: quia in Christo ponitur duplex voluntatis actus, & respectu finis, & respectu eius quod est ad finem, &c. vt supra dictum est. Prima consequentia pro batur: quia electio est idem quod voluntas, vt ratio. Quod probatur ex differentia inter voluntatem & electionem ex tertio Ethicorum: quia illa finis, hæc eius quod est ad finem: & propterea illa voluntas vt natura, hæc voluntas vt ratio. Secunda vero cōsequentia probatur: quia electio est proprius actus liberi arbitrij, hoc est voluntatis, vt est liberum arbitrium: vt in Prima parte dictum est.

¶ *Super Quæstionis decimæoctauæ Articuli quintum.*

TItulus clarus est de conformitate voluntatis Christi humanæ ad diuinam in volito. Nam de conformitate in modo volēdi nulla est quæstio: quum impossibile sit voluntatem creatam velle eo modo, quo vult Deus. Sed an circa rem volitam fuerit conformitas, ita quod nihil voluerit secundum appetitum humanum, quod aduersum fit à volito secundum diuinum voluntatem, in dubium vertitur. propterea quòd legimus Christum fecēdum hominem noluisse mori tem propriam, quam tamen conuenit eundem velle diuinitus: voluntate diuina.

¶ In corpore articuli respondetur cum distinctione: quæsito duabus conclusionibus. Distinctio est de triplici in Christo humana voluntate, hoc est, volutate sensualitatis: voluntate rationali, vt est natura: & voluntate rationali, vt est ratio. Prima conclusio est: Christus secundū voluntatē sensualitatis, & secundū voluntatē rationalem per modū naturæ, poterat aliud velle quam Deus. Secunda cōclusio est: Christus secundū voluntatē per modum rationis, semper & vbique voluit quod Deus. Probatur simul duplici, primo ratione, secundo autoritate. Ratio est ista: voluntas sensualitatis naturaliter refugit & lasionem corporis & dolores sensibiles: & voluntas vt natura reputat, & contraria naturæ, & secundum se mala. & voluntas per modum rationis eligit: quā eoque hæc eadem ex ordine ad finem: & voluntas Dei erat, vt Christus mortem & malā paterētur, non quòd ita vellet secundū se, sed in ordine ad finem: ergo Christus secundum voluntatem sensualitatis, & secūdum voluntatē per modum naturæ, poterat aliud velle, quàm Deus, & secundū voluntatem per modū rationis, semper voluit idem quod Deus. Antecedēs habens quatuor partes quod ad primas tres partes probatur, ex hoc quod videmus sensualitatē & voluntatem vt naturam refugere adductionem: quā tamen voluntas per modum rationis quandoque eligit propter sanitatem acquirendam. Cōsequentia autem probatur: Filius Dei ex quadā dispensatione ante passionem suam permittebat omnibus viribus animæ agere quæ propria sunt eis: ergo permittebat in Christo voluntatem sensualitatis refutare lasionē absolutè, &c. & voluntatem vt naturam repudiare mortem absolutè: & voluntatem vt rationem acceptare eandem in ordine ad finē humanæ salutis. Vbi patet, primas duas volūtates aliud velle, quàm Deus, & tertiam velle idē, quod Deus. Assumptum ad probandam cōsequentiā probatur: quia supra dictum est quod filius Dei ex quadā dispensatione permittebat carni agere & pati quæ sunt ei propria, ex hoc enim sequitur per viam rationē similis, quod similiter permisit viribus animæ agere quę eis sunt propria. Deinde probantur ambæ conclusiones autoritate vnica Christi orantis ab patrem: Nō sicut ego volo, sed sicut tu. In his enim verbis triplex voluntas patet: scilicet diuina in ly tuā humana conformis diuinæ in ly fieri tuū (quę est voluntas per modū rationis) & humana aliud vo lens quàm diuina in ly, non sicut ego volo. Et hæc est voluntas rationis per modum naturæ, re pudiās morte absolutè, & voluntas sensualitatis & refutans dolores sensibiles &c. patet ergo ex hac autoritate vtraque conclusio.

Infr. q. 22. Et 3. dist. 17. art. 1. q. 4. cont ra cap. 29.

Lib. 3. ethi. cap. 2. & 3. to. 5.

Lib. 1. de trin. c. 5. & lib. 13. c. 5. in fi. & ca. 6. tom. 3.

art. 1. 2. & 3. huius q.

¶ Nota nouitie, quòd vt in responsione ad primū clarè explanatur tā actus voluntatis ex modū naturæ, quàm actus sensualitatis est. propria natura habet obiectum abstrahens ab ordine ad diuinam voluntatem: & propterea quantum est ex parte obiecti, non spectat ad hos motus cōformitas ad diuinam voluntatem. Dico autē quātum est ex parte obiecti: quia ex parte subiecti etiam actus illi conformes sunt diuinæ voluntati in Beatis. Ita quod inter Christū ante mortem & Beatos, differen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia horum motuum in volito ex parte subiecti oriatur, quia scilicet Christ⁹ tus animam & carnem passibilem habebat: Beatitudinē non. Hinc enim fit, vt Christi voluntati naturali & sensuali occurrerent aliqua vt contraria & latiua, quæ Beatis exemptis ab omni possibilitate mali occurrere nequeant, & propterea Beati etiam secundū naturalem voluntatis motum, & secundum appetitum sensitivum conformantur diuinæ voluntati in volito, Christus autē non. Et licito, quòd illi voluntatis motus, qui in aliud tendebant in Christo, nihil aliud sunt quàm velleitates: vnuerso liter siquidem loquendo, actus voluntatis per modum naturæ distinctus contra actum voluntatis per modum rationis contrarium eligentis, nihil aliud est q̄ velleitas, de qua dicitur in Ethic. quod est etiam impossibilium. Ita quod in Sentis nec electio nec velleitas est ad aliud volitum, quàm quod Deus vult. In Christo autē electio omnis conformis Deo fuit in volito: sed nō omnis velleitas eius fuit conformis Deo in volito: habuit enim Christus velleitatem nō patiendi crucem, quam tamen elegit, quia Deus sic volebat. Et simile est in nobis, quō dolemus de morte iuste patiētiū, & plagis iuste a Deo nobis infictis, & aliis huiusmodi. Vellem⁹ enim hæc non esse: veruntamen, fiat voluntas Dei, dicimus, & volumus si non exorbitamus.

D. 15. art. 1. ad 2.

D. 1219.

Anton.

¶ *Super quæstionis decimæoctauæ Articulum sextum.*

Comment.

TItulus clarus quo ad quid nominis, in corpore autem manifestatur quid sit contrarietas voluntatum: & secundum quæ attendatur, nēpe secundum contrarietatem obiectorum vt volentis, nolentis, & similium.

¶ In corpore articuli duo fiunt, primò mōstratur in communi in quo consistit contrarietas voluntatum, secundo respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum cōclusio est. Ad contrarietatem voluntatum in aliquo requiritur, quòd oppositio voluntatū sit & circa idem, & in eadem voluntate. Probatur primò cōclusio hac ex communi rationecontrarietatis, quam addit

5. dist. 17. art. 2. q. 2. & 3. Et opus. 3. c. 239. fi.

supra diuersitatem: contrarietas enim species est diuersitatis. Sed inter contrarietatem & diuersitatē hoc interest: quòd contrarietas adsit supra diuersitatem oppositionum, secundum idem & in eodem. Procedit ergo litera sic: Contrarietas exigit oppositionem in eodem secundum idem:

Lib. 5. Phy. tex. 49. vsque ad 52. tomo 2.

nalis, siue considereretur per modum naturæ, siue per modum rationis. Dictum est autem supra, * quòd ex quadam dispensatione filius Dei ante suam passionem permittebat carni agere & pati quæ sunt ei propria. Et similiter etiā permittebat omnibus virtūʾ animæ agere & pati quæ propria. Manifestum est autem, quòd voluntas sensualitatis, refugit naturaliter dolores sensibiles & corporis læsionem. Similiter etiam voluntas vt natura, repudiat ea quæ sunt naturæ contraria, & quæ sunt secundum se mala: puta mortem, & alia huiusmodi, sed hæc tamen voluntas quandoque per modum rationis eligere potest ex ordine ad finē. Sicut etiā in aliquo puro homine sensualitas eius, & etiam voluntas absolutè considerata refugit vstionem: quam tamen voluntas secundum rationem eligit propter finem sanitatis. Voluntas autem Dei erat, vt Christus dolores & passiones & mortem pateretur: non quòd ista essent à Deo volita secundum se, sed ex ordine ad finem humanæ salutis. Vnde patet, quòd Christus secundum voluntatem sensualitatis, & secundum voluntatem rationis, quæ considerat⁹ per modum naturæ, aliud poterat velle, quàm Deus. Sed secundum voluntatem, quæ est per modum rationis, semper idem volebat quod Deus.

Quod patet ex hoc ipso quod dicit, Non sicut ego volo, sed sicut tu. Volebat enim secundum naturalem, voluntatem diuinam impleri: quamuis aliud dicat se velle secundum quandam aliam eius voluntatem.

¶ AD PRIMVM ergò dicendum, quòd Christus per voluntatem rationalem voluit vt diuina voluntas impleretur: non autem per voluntatem sensualitatis, cuius motus non se extendit vsque ad voluntatem Dei, neque per voluntatem, quæ consideratur, per modum naturæ; quæ fertur in aliqua obiecta absolutè considerata, & non in ordine ad diuinam voluntatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd conformitas voluntatis humanæ ad voluntatem diuinam attenditur secundum voluntatem rationis: secundum quam etiam voluntates amicorum concordāt, inquantum scilicet ratio considerat aliquod volitum in ordine ad voluntatem amici.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus fuit simul comprehensor & viator, inquantum scilicet per mentem fruebatur Deo, & habebat carnem passibilem. Et ideo ex parte carnis passibilis poterat in eo aliquid accidere, quod repugnaret naturali voluntati ipsius, & etiam appetitui sensituo.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum in Christo fuerit contrarietas voluntatum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit contrarietas volūtatū. Cōtrarietas namq; voluntatū attenditur secundum contrarietatē obiectorū: sicut etiā contrarietas motuū attenditur secundū contrarietatē terminorū: vt patet per Philosophum in 5. Physicor. * Sed Christus secundum diuersas voluntates contraria volebat, nam secundum voluntatem diuinam volebat mortem, quam refugiebat secundum voluntatem humanam. Vnde Arhadicit in lib. aduersus Apollinariū, Quādo Christus dicit, Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: & tamen non mea, sed tua voluntas fiat. & iterum, Spiritus promptus est, caro autem infirma: duas voluntates hic ostendit, humanam, quæ propter infirmitatem carnis refugiebat passionem, & diuinam eius proptam ad passionem. Ergo in Christo fuit contrarietas voluntatum.

2 ¶ Præterea, ad Galatas quinto, dicitur quòd caro concupiscit aduersus spiritum: & spiritus aduersus carnem. Est igitur contrarietas voluntatum, quando spiritus vnum concupiscit, & caro aliud. Sed hoc fuit in Christo: nā per voluntatem charitatis, quam Spiritus sanctus in eius mēte faciebat, volebat passionem, secundum illud Isaiæ 53. Oblatus est quia voluit: secundum autem carnem, passionem refugiebat. Ergo erat in eo contrarietas voluntatū.

3 ¶ Præterea, Lucæ 22. dicitur, quòd factus in agonia prolixius orabat. Sed agonia videtur importare quandam compugnationem animi in contraria tendentis. Ergo videtur quòd in Christo fuerit contrarietas voluntatum.

¶ SED CONTRA est, quod in determinatione sextæ Synodi dicitur, * Prædicamus duas naturales voluntates, non contrarias (iuxta quod impij asserunt hæretici) sed sequentem eius humanam voluntatem, & non resistentem vel reluctantem, sed potius subrectam diuinæ eius atque omnipotenti voluntati.

Lib. 3. orth. fid. c. 15. & 16.

CONCLVSIO.

¶ Nulla fuit in Christo contrarietas voluntatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contrarietas non potest esse, nisi oppositio attendatur in eodem, & secundum idem. Si autē secundum diuersa & in diuersis existat diuersitas, non sufficit hoc ad rationem contrarietatis, sicut ad rationem contradictionis, puta quòd homo sit pulcher aut sanus secundum manum, & non secundum pedem. Ad hoc ergo quòd sit contrarietas voluntatum in aliquo, requiritur primò quidem, quòd secundum idem attendatur diuersitas voluntatum. Si enim vnius voluntas sit de aliquo fiendo secundum quandam rationem vniuersalem, & alterius voluntas sit de eodem non fiēdo, secundum quandam rationem particularem, non est omnino contrarietas voluntatum. Puta, si rex vult suspendi latronem propter bonum publicum, & aliquis eius consanguineus nolit eum suspendi propter amorem priuatum, non erit contrarietas voluntatis: nisi forte inrantum se extendat voluntas hominis priuati, vt bonum publicum velit impedire, vt conseruetur bonum priuatum: tunc enim circa idem attenditur repugnātia voluntatum. Secundò autem requiritur ad contrarietatem voluntatis quòd sit circa eandem voluntatem. Si enim homo vnit vnum secundum appetitum rationis, & vult aliud secundum appetitum sensitiuum, non est hic aliqua cōtrarietas: misi forte appetitus sensitiuus intantū præualeat, quod vel immutet vel retardet appetitum rationis: sic enim iam ad ipsam voluntatem rationis perueniret aliquid de motu contrario appetitus sensituui.

¶ Sic igitur dicendum est, quòd licet voluntas naturalis & voluntas sensualitatis in Christo aliquid aliud voluerit, quàm voluntas diuina & voluntas rationis ipsius, non tamen fuit aliqua contrarietas voluntatum. Primò ergo contrarietas voluntatum in aliquo exigit oppositionem voluntatum secundum idem & in eadem voluntate. Antecedens probatur quia si diuersitas sit in diuersis, aut secundum diuersa, non est contrarietas. Probatur: quia non est contradictio: contrarietas namque contradictionem in se claudit. Vnde declaratur eadem conclusio quo ad illam particulam, secundum idem ex diuersis rationibus volendi & nolendi vnum & idem (puta mortem Sortis propter commune vel priuatum bonum) dupliciter se habentibus, vel vt diuersis tantùm, vel non solum vt diuersis, sed oppositis: vt patet in exemplo literæ, de voluntate principis circa mortē Sortis latronis propter bonum publicum & voluntate parentis vt non moriatur propter bonum proprium. Quòdo enim huiusmodi duæ voluntates, quæ quidem sunt, sed non contrariantur quia licet contraria velint, licet mori illum, & non mori illum) diuersa tamen est ratio volendi mortem, & volendi non mortem: nec per hoc non est oppositio secundum eandem rationem voliti. Sed si nō fuisset hic, voluntas parentis: quia non mori propter bonum proprium, opponitur bonum proprium bono communi. Iam non sola est diuersitas rationum volēdi, sufficit cōmunis & propria: sed est oppositio earundem quia commune bonū refertur in ratione tendi. Vincit enim amor proprius amorem communis boni, & expellit illud ratione volendi, & vult filium nō mori, etiam contra cōmune bonum, ob nimium amorem proprij boni. Declaratur eadem conclusio quo ad illam particulam in eadem voluntate ex diuersis appetitibus, dupliciter existentibus, vel cum sola diuersitate, vel cum oppositione habētibus eandem oppositionem. Verbi gratia. Appetitus rationalis vult bonum rationis, & appetitus sensualis vult bonum delectabile secundum sensum. Si hic filius, diuersitas appetitus est sola: sed si vltra progreditur ex parte subiecti appetitus boni delectabilis, vt immutet appetentē vel ad tardandum vel mutandum appetitum boni rationis, iam non sola diuersitas est appetituū, sed oppositio: quia opponit se appetitus delectabilis contra appetitum rationis, & vice versa. Et sic de illum, dum immutat ad illum vel annullando. Vel debilitando illū ex parte appetentis: vt scilicet vel nō velit bonū rationis, vel debilius velit illud. Hoc autē quod dicimus de oppositione

Ethic. 3. c. 15. & 16.

appetitus sensitiui ad rationalem, intelligēdum quoq; est locum habere inter actum voluntatis per modū naturę, & actū electionis: nā quū in diuersū tendant, si voluntas naturalis intantū pro tendatur, vt opponat se electioni, & vincat illā, contrarietas volūtatum est, vt si quis electurus dispendium honoris, famæ, ac vitæ, ob bonum virtutis, à naturali volūtate vitæ, honoris, gloriæque vincatur.

¶ Circa hanc cōclusionem nota, q̄ in conclusione non dicitur ad cōtrarietatem voluntatum requiri hæc duo: sed dicitur hæc duo requiri ad contrarietatem voluntatum in aliquo. Appofuit liquidem Autor ly in aliquo, ad monstrandū q̄ de contrarietate voluntatum in vno & eodem homine loquitur. Et dixit hoc: q̄a sciebat, imo etiam in hac litera docet quod ad contrarietatem voluntatum simpliciter & absolute non requirūtur hæc duo: sed alterum tantum sufficit: vt patet in exemplo literæ de voluntate principis, & voluntate parentis nimis vitam filij amantis. Sunt enim verę tunc cōtrariæ voluntates: quamuis finis diuersorum hominium. Et hoc modo voluntas peccatorum est contraria voluntati diuinæ & contra Dei voluntatem agere dicitur. Est liquidē hæc contrarietas voluntatū obiectiuę nō subiectiue. Sed Autor in litera loquitur de voluntatū cōtrarietate & obiectiua & subiectiua: & ideo adiūxit ly in aliquo, & dixit ad contrarietatē voluntatum in aliquo, hoc est obiectiuę, & subiectiuę, exigi duo, scilicet oppositionem secundum idē, & oppositonē in eadem voluntate.

¶ Quo ad secundum, cōclusio responsiua quæsito est: In Christo nulla fuit contrarietas voluntatum. Probatur: primò ex parte primæ conditionis requisitæ ad contrarietatem voluntatū: hoc est, oppositionis secundum idem seu eandē rationem. Probatur autem sic: In Christo nec volūtas naturalis nec volūtas sensualitatis repudiabat rationem volitam à diuina & humana electione: ergo in Christo non habuit locum repugnantia voluntatum secundū idem, antecedens probatur quo ad voluntatem naturalem: quia etiam volūtate absoluta Christus volebat salutem humani generis, quāuis nō vellet hoc in ordine ad aliud: hoc est, quāuis nō vellet eam vt rationē volendi mortē propriam: quia ad voluntatem vt naturā, non spectat velle aliquid in ordine ad aliud, sed solū velle vel nolle aliquid absolutè. Deinde probatur ante-

quidem, quia neque voluntas naturalis, neque voluntas sensualitatis repudiabat illam rationem, scilicet qua diuina voluntas, & voluntas rationis humanæ in Christo passionem volebat. Volebat enim etiam voluntas absoluta in Christo salutem humani generis: sed eius non erat velle hoc in ordine ad aliud. Motus autem sensualitatis ad hoc se extendere non valebat. Secundò, quia neque voluntas diuina neque voluntas rationis in Christo impediebatur, aut retardabatur per voluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter etiam nec econtrario voluntas diuina vel voluntas rationis in Christo, refugiebat aut retardabat motum voluntatis naturalis humanæ, & motum sensualitatis in Christo. *Placebat enim Christo secundum voluntatem diuinam, & etiam secundum voluntatem rationis, vt voluntas naturalis in ipso, & voluntas sensualitatis secundum ordinem suæ naturæ mouerentur. Vnde patet, quòd in Christo nulla fuit repugnantia vel contrarietas voluntatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc ipsum, quod aliqua voluntas humana in Christo aliud volebat, quàm eius voluntas diuina, procedebat ex ipsa voluntate diuina, cuius beneplacito natura humana motibus propriis mouebatur in Christo, vt Damascenus * dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in nobis per concupiscentiam carnis impeditur aut retardatur concupiscentia spiritus, quod in Christo non fuit. Et ideo in Christo non fuit contrarietas carnis ad spiritum, sicut in nobis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd agonia non fuit in Christo, quantum ad partem animæ rationalem, secundum quòd importat concertationem voluntatum ex diuersitate rationum procedentem. Puta cum aliquis, secundum quòd ratio considerat vnum vult hoc: & secundum quod considerat aliud, vult contrarium. Hoc enim contingit propter debilitatem rationis, quæ non potest diiudicare quid sit simpliciter melius. Quod in Christo non fuit: quia per suam rationem iudicabat simpliciter esse melius, quòd per eius passionem impleretur voluntas diuina circa salutem generis humani. Fuit tamen in Christo agonia, quantum ad partem sensituam, secundum quod importat timorem infortunij imminentis: vt dicit Damascenus * in tertio libro.

QVAESTIO DECIMANONA, DE PERTINENTIBUS AD VIRTUTEM CHRISTI, quantum, ad operationem, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerādum est de vnitate operationis Christi.

¶ Et circa hoc quærūntur quatuor.

¶ Primò vtrùm in Christo sit plures operationes diuinitatis & humanitatis, vel plures.

¶ Secundò, vtrùm in Christo sint plures operationes secundum humanam naturam.

¶ Tertiò, vtrùm Christus secundum hãmanam operationem aliquid sibi meruerit.

¶ Quartò, vtrùm per eam aliquid meruerit nobis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in Christo sit vna tantum operatio diuinitatis & humanitatis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo sit vna tantum operatio diuinitatis & humanitatis. Dicit enim Dionis. * in secundo capite de Di. no. Discreta autem est benignissima circa nos Dei operatio per hoc, quod secundum nos ex nobis integre vereque humanātum est Verbum, quod est supra substantiam. & operari & pati quæcunque humanæ eius diuinæque operationi congruunt. Vbi vnam operationem nominant humanam & diuinam, quæ in græco dicitur theandrica, id est, Dei virilis. Videtur igitur esse vna operatio composita in Christo.

2 ¶ Præterea, principalis agentis & instrumenti est vna sola operatio. Sed humana natura in Christo fuit instrumentum diuinæ, vt suprà dictum est. * Ergo eadem est diuinæ & humanæ naturæ in Christo operatio.

3 ¶ Præterea, Cum in Christo sint duæ naturæ in vna hypostasi vel persona, necessarium est vnum & idem esse, quod pertinet ad hypostasim vel personam. Sed operatio pertinet ad hypostasim vel personam: nihil enim operatur nisi suppositum subsistens. Vnde secundum Philosophum actus sunt singularium. * Ergo in Christo est vna & eadem operatio diuinitatis & humanitatis.

4 ¶ Præterea, Sicuti esse est hypostasis subsistentis: Ita etiam operari. Sed propter vnitatem hypostasis est in Christo vnū esse, vt suprà dictum est. * Ergo etiam propter eandē vnitatem est in Christo vna operatio.

5 ¶ Præterea, Vbi est vnum operatum, ibi est vna operatio. Sed idem operatum erat diuinitatis & humanitatis, sicut lanatio leprosi, vel suscitatio mortui. Ergo videtur quòd in Christo sit vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis.

¶ SED CONTRA est, quod Ambrosius * dicit in secundo libro ad Gratianum Imperatorem. Quemadmodū eadem operatio diuersæ est potestatis, nunquid sic potest minor quemadmodum maior operari, aut vna operatio potest esse, vbi diuersa substantia est?

CONCLVSIO.

¶ Non vnam, sed duas operationes fuisse in Christo asserendum est, cum fuerint in illo duæ naturæ, diuina scilicet & humana.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd supra * dicti hæretici, qui posuerunt in Christo vnam voluntatem, posuerunt etiam in Christo vnam operationem. Et vt eorum opinio erronea melius intelligatur, considerandum est, quòd vbicunque sunt plura agentia ordinata, inferius mouetur à superiori: sicut in homine corpus mouetur ab anima, & inferiores vires à ratione. Sic igitur actiones & motus inferioris principij sunt magis operata quædam, quàm operationes: id autem quod pertinet ad supremum principium, est propriè operatio. Puta, si dicamus in homine, quòd ambulare, quod est pedum, & palpare, quod est manuum, sunt

cedens quò ad voluntatem sensualitatis: quia eius motus nec ad acceptandum, nec ad repudiandum tā excessum bonum (quod est bonum commune æternæ salutis generis humani) se extendit. Secundo probatur conclusio ex parte secundæ cōditionis, requisitæ ad contrarietatē voluntatum in aliquo: hoc est oppositionis in eodē voluntate. Probatur autem sic: Neutra voluntas tum cōiugatio ex altera impediebatur aut retardabatur, ergo in Christo non habuit locum repugnantia voluntatum in eadem voluntate. Antecedens manifestatur & quo ad voluntatem diuinam humanāmque electam: quia nec impediebatur nec retardabatur ex volūtate naturali, aut sensualitatis: & econuerso, qa nec volūtas naturalis, nec sēsualitatis impediebatur, à diuina aut humana electiua. Placebat siquidem Christo secundum diuinā voluntatē & rationalem volū tatem, vt & volūtas sua humana per modum naturæ moueretur: hoc est haberet suas naturales velleitates respectu voluntatis, respectu integritatis corporis, respectu honoris, respectu famæ, respectu gloriæ, &c. & apperitus sensitiuus timeret futurum tristaretur que de præsenti malo corporis, &c.

*Infrà q. 25. art. 1. ad 2. Et 3. dist. 16. q. 1. ar. 2. q. 1. ad 3. Et dist. 18. ar. 1. Et 4. cont. c 36. Et ver. q. 20. art. 1. ad 2. & 6. Et vnio. ar. 1. ad 16. & ar. 5. Et opus. 3. c. 219 *ca. 2 inter fine & medium cap.*

Q. 17. ar. 2.

Anton.

¶ *Super Quæstionis decimænonæ Articulum primum.*

TItulus articuli præsentis & sequentis, accurata eget annotatione sui sensus: nam quum vnum multipliciter dicatur, consequens est vt operatio vna multipliciter dicatur. In proposito autem, vt Autor ipse in hoc articulo insinuat, & in sequēti aperte testatur, sermo est de operationis vnitate secundū principium actiuum, nō quodcunque, sed propriū, hoc est, virtute propria agens. Ita quod operatio vna appellatur quę est ab vnō tantum actiuo principio virtute propria: & si à pluribus actiuis principiis secundum suas proprias virtutes est, nō est operatio vna, perinde ergo est quærere, an diuinitatis & humanitatis in Christo sit vna tantū operatio, acsi quæreretur, an in Christo sit vnum tantū principium operādi virtute propria, siue illud sit sola diuinitas, siue compositum quid ex humanitate & diuinitate, siue sola humanitas. Quòd tamē nullus vnquam opinatus est, credēs incarnati verbi mysteriū, Est autem mouendi hunc articulū ratio & hæresis, ponētiū in Christo vnam naturā compositā ex deitate & humanitate: quoniam consequenter ponerentur

Lib 2. dist. de c. 4. in 2 pag. à prin. ca. 10. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vna tantùm cõfusa operatio in Christo: quia ponerentur in eo vna tantũ principiũ virtute ,propria actiuũ, scilicet natura tertia cõfusa. Et multo magis hæresis potentiæ in Christo solã deitatẽ esse actuã virtute ,propria: humanitatem verò esse purũ instrumẽtũ sine propria virtute (quales fuerunt subtrahentes Christo volũtatẽ humanam vel eius actũ) quomodo hoc in Christo cõsequenter ponerẽtur deitatis & humanitatis vna tãtùm operatio, iuxta vnitatẽ actiui principij ,propij. At ũ in Christo deitas agit virtute ,propria, & humanitas agit etiã virtute propria, quãuis coagat simul deitati) non est deitatis & humanitatis in Christo operatio vna tantùm, sed est vna & multa. Verbi gratia. dum Christus sanauit infirmam tangendo, si fuit in illo opere aliquis actus cauſatus ab humanitate virtute propria, & aliquis cauſatus à diuinitate virtute propria: operatio illa nõ est vna tantũ,sed est quidẽ vna & multa. Vna quidẽ puta sanatio,quia virtute propria deitatis, & ab humanitate instrumenta liter est: duæ vero, ga ad ãgitur dictæ operationi operatio, quæ est ab humanitate virtute ,propria: dum sanationi continguntur voluntaria contactio, sanatio enim vt operatio est à deitate per humanitatem: cõtactus autem voluntarius poneretur humana operatio à propria humanitatis virtute. Si autẽ sola deitas propria virtute operari ponitur, & humanitas solum vt potẽs exequens principalis agentis virtutem ponaretur, vna tantùm operatio inueniretur in huiusmodi curatione. Hæc de titu.

Comment. ¶ In corpore articuli primò recitatur simul & declaratur hæreticorum positio cum fundamento, secundo oſtenditur radix erroris eorũ, tertiò respondetur quæstio ibi, Et ideo vbicunque mouens &c. motum.

¶ Quo ad primum error nea conclusio est. In Christo est vna tantùm operatio, licet sint multa operata. Probatur quia vnũ tantùm est in Christo principium actiuũ, scilicet deitas: humanitas autem infirmata liter se habet. Declaratur hęc & in anima respectu organorum corporeorũ, & respectu virium sensitiuarum.

Est epist. 10 c. 4. paulo à princip. ¶ Quo ad secundũ radix errãdi ponitur: quia nõ distinxerũt operationẽ instrumenti per propriam formã, vel per participationẽ agentis. Declarãtur hæc in artificia fib' artifice & ferra: & in naturalibus, scilicet igne respectu artis. Quod potes declarare tu respectu animę vegetatiuæ: cuius instrumentum ponitur quædam hominis operata: quorum vnum operatur anima per pedes, aliud per manus. Et quia est eadem anima operans per vtrunque, ex parte ipsius operantis, quod est primum principium mouens, est vna & indifferens operatio: ex parte autem ipsorum operatorum differentia inuenitur. Sicut autem in homine puro corpus mouetur ab anima, & appetitus sensitiuus à rationali, ita in Domino Iesu Christo humana natura mouebatur &regebatur à diuina. Et ideo dicebãt, ꝙ eadem est operatio & indifferens ex parte ipsius diuinitatis operantis: sunt tamen diuersa operata, inquantum scilicet diuinitas Christi aliud agebat per seipsam, sicut quod portabat omnia verbo virtutis suæ: aliud autem per humanam naturam, sicut quòd corporaliter ambulabat. Vnde in sexta Synodo inducuntur verba Seueri hæretici, sic dicentis, Ea quæ agebantur & operabantur ab vno Christo, multùm differunt. Quædam enim sunt Deo decibilia: quædam humana: veluti corporaliter vadere super terram, profectò humanum est: cruribus vero vexatis, & ambulare super terram peoitus non valentibus, sanum gressum donare, Deo decibile est. Sed vnus, scilicet incarnatum Verbum, hoc & illud operatus est: & nequaquam hoc quidem huius, hoc verò huius est naturæ: neque eo quòd diuersa sunt operamenta, ideo duas operatrices naturas atque formas iustè deferimus. Sed in hoc decipiebantur: quia actio eius quod mouetur ab altero, est duplex. Vna quidem, quam habet secundum propriam formam: alia autem, quam habet, secundum quòd mouetur ab alio: Sicut securis operatio secundum propriam formam, est incisio: secundum autem quòd mouetur ab artifice, operatio eius est facere scamnum. Operatio igitur, quæ est alicuius rei secundum suam formam, est propria eius: nec pertinet ad mouentem, nisi secundum quod vtitur huiusmodi re ad suam operationem. Sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus vtitur igne ad calefaciendum ferrũ. Sed illa operatio, quæ est rei solùm secundum quòd mouetur ab alio, non est alia præter operationem mouentis ipsũm: sicut facere scamnum, non est seorsum operatio securis ab operatione artificis, sed securis participat instrumentaliter operationem artificis. Et ideo vbicunque mouens & motum habent diuersas formas seu virtutes operatiuas, ibi oportet quòd sit alia operatio mouentis, & alia operatio propria moti: licet motum participet operationem mouentis, & mouens vtatur operatione moti, & sic vtrunque agat cum communione alterius. Sic igitur in Christo humana natura habet propriam formam & virtutem, per quam operatur, & similiter diuina. Vnde humana natura habet propriam operationem distinctam ab operatione diuina, & econuerso. Et tamen diuina natura vtitur operatione naturæ humanæ, sicut operatione sui instrumenti: & similiter humana natura participat operationem diuinæ naturæ, sicut instrumentum participat operationem principalis agentis. Et hoc est quod dicit Leo papa in Epistola ad Flauianum: * Agit vtraque forma, scilicet tam natura diuina, quàm humana in Christo cum alterius communione, quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est. Si verò esset vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis in Christo, oporteret dicere, vel quòd humana natura non haberet propriam formam & virtutem (de diuina enim hoc dici est impossibile) ex quo sequeretur, quòd in Christo esset tantùm diuina operatio: vel oporteret dicere, quòd ex diuina virtute & humana esset conflata in Christo vna virtus, quorum vtrunque est impossibile. Nam per primum horum ponitur natura humana in Christo esse imperfecta: per secundum verò ponitur confusio naturarum. Et ideo rationabiliter in sexta Synodo * hæc opinio est condemnata, in cuius determinatione dicitur: Duas naturales operationes indiuiſe, inconuertibiliter, inconfuse, & si inseperabiliter, in eodem domino Iesu Christo vero Deo nostro glorificamus, hoc est, diuinam operationem, & humanam operationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dion. * ponit in Christo operationem theandricam, id est diuinam virilem, vel diuinam humanam, non per aliquam confusionem operationum seu virtutum vtriusque naturæ, sed per hoc, quod diuina operatio eius vtitur humana, & humana eius operatio participat virtutem diuinæ operationis. Vnde sicut ipse dicit in quadam Epistola ad Caium: * Super hominem operabatur ea quæ sunt hominis: quod mostrat, Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens gratuitam. Manifestum est enim, quòd concipi est humanæ naturæ, similiter & ambulare, sed vtrunque fuit in Christo supernaturaliter. Et similiter diuina operabatur humanitus: sicut cum sanauit leprosum tangendo. Vnde in eadem Epistola subdit .* Non secundum Deum diuina faciens, non humana secundum hominem, sed Deo homine facto, noua quadam Dei & hominis operatione. Quòd autem intellexerit duas esse operationes in Christo, vnam diuinæ naturæ, aliam autem humanæ: patet ex his quæ dicit in secundo, cap. de Dino.* vbi dicit, quod his quæ pertinent ad humanam eius operationem, Pater & Spiritus sanctus nulla ratione communicant, nisi quis dixerit secundum benignissimam & misericordem voluntatem: inquantum scilicet Pater & Spiritus sanctus ex sua misericordia voluerunt Christum agere & pati humana. Addit autem & omnem sublimissimam & ineffabilem Dei operationem, quam homo pro nobis factus adimpleuit, immutabilis profectò Deus & Dei verbum. Sic igitur patet, quòd alia est operatio humana, in qua Pater, & Spiritus sanctus non communicant, nisi secundum acceptationem misericordiæ suæ: & alia est eius operatio, inquantum est Dei verbum, in qua communicant Pater & Spiritus sanctus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd instrumentũ dicitur aliquid agere ex eo quòd mouetur à principali agente, quod tamen præter hoc potest habere propriam operationem secundum suam formam, vt de igne dictum est.* Sic igitur actio instrumenti, inquantum est instrumentum, non est alia ab actione principalis agentis: potest tamen habere aliam operationem, prout est res quædam. Sic igitur operatio, quæ est humanæ naturæ in Christo inquantum est instrumentum diuinitatis, non est alia ab operatione diuinitatis: non enim est alia salutatio, qua saluat humanitas Christi & diuinitas eius. Habet tamen humana natura in Christo, inquantum est natura quædam, quandam propriam operationem præter diuinam: vt dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd operati est hypostasis subsistentis sed secundum formam & naturam, à qua operatio d speciem ignis in augmento: vt patet in secũdo de anima cõtra Empedoclem. Indistinctio igitur operationum & communio agentium, quia principale vtitur propria operatione in strumenti, & instrumentum participat operationem propriam, principa lis errandi occasio fuit.

¶ Quo ad tertiũ conclusio est, in Christo sunt duæ operationes. Probatur primò ratione ofen siuæ: secundo, autoritate Leõis: tertiò, ducẽdo ad impossibile: quartò definitione Synodi. Omnia clara sunt in litera.

¶ In respõsione ad quæstum, aduerte & perspice sensũ literæ, ponẽtis differentiã inter esse & operari respectu naturæ & personæ. Ponitur siquidẽ primo modo vtriusq; cõuenientia in hoc, quod vtrũque hoc est tã esse, quã operari, est personæ à natura, ita quod vtrumque habet naturam pro principio, & persona pro subiecto, quod est quod operatur. Deinde subditur differentia inter vtrũque: quia in constitutione personę à natura esse te habet vt terminus: quia spectat ad ipsam personæ cõstitutionẽ, vt propria actualitas eius: in operatione verò non nihil aliud est, quàm natura deducta ad hoc, quod sit propriũ id quod est. Et hinc pro nenit, vt vnitas personæ exigat vnitatẽ essẽtiæ: tot namq; cõstitutiones vnius personæ, ad vnum tãtummodo terminũ cõpleri. Operatio verò non sic se habet: non enim natura, constituẽdo personã, dat operari, sic ut det esse: sed persona iã existens profert, mediãte natura, operationẽ. Et ideo vnitas personæ non exigit vnitatẽ operationis. Vbi vides quod esse immediate in persona à natura est: operari verò ipm cõstituta persona habet à natura ipsa, mediante natura, habet enim operatio naturam & vt principium, & vt subiectũ proximum, salte mediante potentia: potentia nam autem vt primum operans, vt quod. Esse verò naturam, habet vt principium quo tantùm: & personam vt immediatum subiectũ quod est. Eadem ergo est distrina hic & superius tradita: non enim docemur hic quòd esse sit de intrinseco intellectu personæ, sed quod pertinet ad cõstitutionem personæ. Et verè sic est, quoniam cõstitutio ipsius esse, est cõstitutio ipsius personæ, quia non alia constitutione fit persona, & aliam sit esse, sed vna & eadẽ. Tum quia ad hoc constituitur persona, vt sit, quod est dictum, una constitutionem personę vt terminari ad esse, tanquam ad ipsi personæ propriã actualitatem infra latissimè, quæ à ratione procedit per voluntatem, quæ dem sui generis, scilicet subsistentiæ.

Comment. ¶ In respõsione ad quintũ vide nouitie, ꝙ cum propriis operatis singulatium operationum (diuinę scilicet & humanę) stare dicitur vnitatem operati respectu vtriusq; non per viam proprietatis, quia hoc repugnat his, quæ nunc immediate dicta sunt, sed per viam cõcursus seu cõmunionis. Nunquã enim operatum propriũ vnius operationis, est operatum propriũ alterius, vt in principio respõsionis docemur. Sed operatorum proprium vnius potest esse operatum cõmine sibi & alteri operatione sanatio leprosi est proprium operatum diuinæ operationis: & cum hoc est commune operatum dictæ diuinæ operationi & humano contactui participanti diuinam operationem: vt in calce respõsionis docemur.

¶ *Super Quæstionis decimæ nonæ Articulum secundum.*

Et comment. Titulus ex præcedenti clarus est.

¶ In corpore tria fiũt. primo declaratur in communi quid, & quæ sit operatio humana vel non humana, & similiter vna vel multæ, secundo declarantur hæc eadem in puro homine, applicando ad putum hominem communiter prædicta. Tertio, applicando ad Christum, respondetur quæstio vnica concluſio nem in Christo est vna humana operatio multo magis, quàm in quocunque homine.

¶ Quo ad primum, quia titulus duos terminos claudit, scilicet operationem humanam & vnitatẽ, vel pluralitatẽ, ideo Autor primo operationem elucidat humanam: & deinde illius vnitatem vel multitudinem in communi. Dicit ergo tria. Primum, Operatio humana simpliciter est, quæ à ratione procedit secundum voluntatem: quia homo est homo per rationem, & per oppoſitum reliquæ operationes attribuũt homini, non humanæ, nisi secundum partem sunt, & sunt triplicis ordinis, scilicet ex natura elementi, ex anima vegetatiua, ex anima sensitiua. Secundum, Differentia inter operationes hominis secundum partem naturæ humanæ est, quod quædam sunt participatiuæ, quandoqi humanæ, vt quæ sunt partis sensitiuæ: & quædam non, vt quæ sunt partis vegetabilis & elementaris. Tertium, Subordinatorum agentium propriis virtutibus operationes sunt multæ, agentium verò vna virtute vna est operatio.

¶ Nota hic duo, primo quòd quia ratio (vt dicitur 5. Metaph.) est ad oppoſita, & ab electione, quæ est actus voluntatis determinatur, ideo ratio & voluntas pro vtrico principio operationis humanæ cõputatur, & idem est operationes esse à ratione, & à voluntate, quæ est appetitus rationis determinatiuus. Secundo, quod cum in litera dicitur operationem hominis non procedentem à voluntate conuenire homini secundum aliquam partem humanæ naturæ, & subdistinguitur pars humanæ naturæ in elementarem, vegetabilem & sensibilem: dubium surgit de primo actu Intellectus, qui est hominis, & non à voluntate, nec ab aliqua harum partium. Vnde dupliciter potest intelligi litera præsens: primò vt sit sermo de genere operationis: ita quòd sensus est, si quod genus operationis est conueniens homini, &c. Et tunc caret scrupulo litera: quia licet inueniatur in homine aliqua operatio non à voluntate, nec secundum illas partes numeratas in litera (vt primus actus intellectus: quem oportet esse naturalem, vtpote ante omnem actum Voluntatis) non tamen inuenitur aliquod genus operationis in homine quod non sit à voluntate aut ab aliqua nominatarum partium, Intelligere enim hominis secũdum suum genus est à voluntate: quatenus prima intellectio sit accepta. Alio modo potest intelligi, vt litera intelligatur vt sonat, scilicet quòd operatio hominis non à voluntate, non est simpliciter humana, sed conuenit homini secundum aliquam partem humanæ naturæ, & hic terminatur sententiarita quòd sequens distinctio non apponatur vt euacuaria partis humanæ naturæ, sed vt narratiua partium humanæ naturæ opportunarum ad propositum.

Lib. 1. Eth. c. vlt. to. 5.

Ar. præced.

Dico autem hoc: quia inter partes humanæ naturę est computanda intellectiua pars, vt natura, ſicut sensitiua, vegetatiua, & elementaris. Et sic multo magis sine vlla glosſa litera caret scrupulo: quia primus actus intellectus non est proprie humanus: & conuenit homini secundum partem intellectiuam humanæ naturæ: sequitur enim actus ille ad partem intellectiuam, vt natura quædam est, sicut ad graue sequitur moueri deorsum: vterque enim motus est à generante, deductis impedimentis, & pars intellectiua, vt natura sumpta, optimè distinguitur contra rationem appetitus determinatam ad operãdum: sicut agens naturale contra agens à proposito, vt patet.

In isto art.

Q. præced. ar. 5.

¶ Quo ad secundum conclusio est: In quolibet puro homine est tantùm vna operatio humana, multæ autem non humanæ. Declaratur discurrendo sigillatim per quatuor enumeratas partes humanæ naturæ: scilicet elementarem, vegetabilem, sensitiuã, & rationalem. Nam ex elementari & vegetabili patet secunda pars conclusionis: quia alia & alia est operatio harum partium & voluntatis. Ex sensitiua verò distinguẽdo propriam à participato, patet quòd secundum propria habet etiam aliam operationem

Commens. In corp. art.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mem: particip atiuè autem vnam, & est ipsius & voluntatis operatio. Ex ratione autē distinguendo seu replicando de quali vnitate operationis est sermo (scilicet penes vnitatem principij propria virtute) habetur quòd vna tantùm est operatio humana in vno homine. Quæ est prima pars conclusionis: quia vnum tantùm est humanum principium, scilicet voluntas, quamuis diuersis fit operationum humanarum penes obiecta, quæ vocatur penes operata à quibusdam. Ex quibus omnibus patet, quòd sequitur conclusio, quo ad vtranque sui partē: nam ex hoc quòd nulla pars humanæ naturæ multiplicat operationem humanam in vno puro homine, habetur quòd vna tantum est operatio humana in vno homine: & ex eo quòd in eodem secundum diuersas humanæ naturæ partes multiplicantur operationes non humanæ, habetur quòd præter humanam operationem sunt in vno puro homine multæ operationes non humanę.

Encyc. ex.

3. dist. 18. art. 2. 3. 4. & 5. Et ve ri. q. 29. ar. 7. ad 6. Et opusc. 3. cap. 238. fin.

Annot.

¶ Notato hic, quòd hic apparet non esse hic sermonem de vnitate numerali, aut purè specifica operationis: quum clarè constet, in vno eodemque homine esse diuersis temporibus humanas operationes multas, secundum numerum ab eodem principio actiuo humano: sed quia omnis humana operatio in vno homine ab eodem est humano principio, vna dicitur vnitate formali sui actiui principij, & vnitate nihilominus numerali in omni subordinato principio sibi obsequente: vna enim numero est moderatio humani motus à voluntate, concupiscentia, ac lingua seu manu: & similiter est de aliis. Distinctio autem specifica vel etiam generica operationum humanarum penes obiecta (de qua in præcedentibus libris tractatum & discussum est in processu materiæ moralis) extra præsens propositum est: vt patet in litera.

In epist. 56. non multū remote ante med. 10. 2.

¶ Quo ad tertium, cōclusio est. Multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine. Probatur: quia & operationes elementares & vegetatiuæ aliqualiter voluntariæ erant, & sensitiuę nullus erat motus non ordinatus à ratione, quorum oppositа in homine puro multiplicant operationes.

Li. 8. Phy. tex. 39. to. 2.

Annot.

¶ Aduerte hic primò, quòd omnis motus partis sensitiuæ in Christo dicitur ordinatus à ratione, pro quanto voluntas rationalis in Christo volebat mot' naturales partis sensitiuę in se esse vsq; ad tales terminos, & nō amplius.

Annot.

¶ Aduerte secundò, quod motus naturales partis vegetatiuæ & elementaris dicuntur in Christo voluntarij voluntate humana, & approbatiuè (vt patet) & causaliter seu imperatiuè, pro quanto subditi erant voluntati humanæ Christi, vt volūtas eius erat instrumentū diuinitatis. His eaim duobus modis verificatur de volūtate humana Christi, quòd esurijt, sitiuit, &c. voluntariè.

Annot.

¶ Aduerte tertiò, quòd Autor non concludit in Christo esse vnam tantū operationem humanæ naturæ: sed cum monstrassiet, in quolibet puro homine inueniri operationem quidem humanam vnam tantum, operationes autē naturæ humanæ secundum diuersas partes multas, intulit, in Christo non solum esse operationem humanam vnam (sicut in cæteris hominibus) sed reliquas partium naturæ humanæ operationes in Christo ad illud vnum principium operationis humanæ reduxit, ostendendo eas esse voluntarias: ac per hoc ad vnitatem reduxit non simpliciter: quia ex propriis actiuis principiis emanant vegetatiuæ & elementares: sed quodammodo, quatenus scilicet sunt voluntariæ: & ideo comparatiuum concludit. Multò magis est vna operatio in Christo, quàm in quocunque alio homine.

¶ *Super Quæstionis decimanonæ Articulum tertium.*

QVAEST. XIX. ARTIC. III.

TItulus clarus est.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est: Christus habuit per meritum quicquid alij habent per meritum, nisi sit tale cuius meritum dereget dignitati Christi. Secunda est directè responsiua quæstito: Christus potuit aliquid sibi mereri. Prima conclusio habet duas partes. Et quo ad primam probatur: Habere alinobilius, quàm habere illud per aliume sed habere per propriu meritū, est habere illud per seipsum habere per meritum, est nobilius quàm sine merito: ergo Christus habuit per meritū quicquid alij habent per meritum. Maior probatur: quia causa per se, potior est ea quæ est per aliud. Minor probatur, sane tamen exposita, quod intelligitur per se tanquam causam non primam (quia illa est Deus, vt patet ex Apostolo) sed secundariam, quia est esse Dei cooperatorem. Consequentia autem vltima probatur: quia omnis perfectio & nobilitas est Christo attribuenda.

¶ Quo ad secundam vero partem probatur conclusio, distinguendo bona in duo genera: quædam quorum quandoque absentia maiorem adimit perfectionē, quæ dignitas merendi ponatur vt gloria animæ, scientia, gratia, vnio personalis Verbi: quædam quorum coæxua præsentia, melior est dignitas merendi: vt gloria corporis, ascensio, veneratio. Stante siquidem distinctione patet, quòd probata restat conclusionis secunda pars ex illa ratione. Omnis perfectio & nobilitas attribuenda est Christo. Hinc sequitur, & quòd dignitas meriti attribuenda est sibi respectu bonorum tunc minorum dignitate merēdi: & quòd respectu maiorum bonorum tunc dignitate merendi, non haberet meritum. Specificantur autem in litera vtraque bona: & probatur quòd quædam Christus meruit: quia minora sunt quàm dignitas merendi, quæ pertinet ad virtutem charitatis. Secundo autem conclusio responsiua directè quæritur, non aliter probatur: sed ex prima probata & explanata in specialibus bonis quæ Christus meruit, relinquitur euidens.

¶ Aduerte hic, quod licet Autor potuisset vnico verbo expedite hanc quæstionem, dicendo quòd suppositа absentia quorundam bonorum quæ de facto fuit in Christo (vt patet) ad dignitatem ipsius spectat, quòd habuerit illa per meritum: quia quòd est per se nobilius est, quàm quod per aliud. Attamen Autor orsus, monstrare voluit, quare quædam potuit mereri Christus & quædam non. Et ad hoc monstrandum accepit hinc modum habendi scilicet per meritum vel sine merito) & inde bonum quod haberi debet: & appendit vtrunque in statera cum oppositо alterius, posuit enim in vna parte modum habendi per meritum cum absentia quandoque boni, & in altera parte coæxuam præsentiam boni cum non merito. Et librādo cuncta, quia inuenit modum habendi per meritum cum absentia exteriorum bonorum, melioremesse, quàm præsentiam eorundem sine merito, concluſit in Christo fuisse meritum respectu exteriorum bonorum. Et quia inuenit præsentiam interiorum bonorum cum non merito eorum, melioremfore quàm meritū eorundem, quòd eorundem oportet habere absentiam, concluſit in Christo interiora bona fuisse sine merito. Hic processus est literæ, vt patet.

¶ Sed remanet hic dubiū circa rōnē in litera redditā, quare Christ⁹ meruit exteriora bona: quia scilicet dignitas merēdi spectat ad charitatē, ac per hoc præstat exteriorē bonorū præsentię coæxuæ. Nā secundū hāc rationē Christus etiā meruit scientiā: quia sciētia inferior est charitate, ad quā spectat dignitas meriti. In litera autē cōputatur sciētia inter bona nō sub merito Christi: quia derogaret dignitati Christi plus nesciētia quādoq;, quàm nō meritū sciētiæ.

¶ Ad hoc

Aliàs 4. Rom.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ sciētia tam beata quàm infusa, quæ in Christo excluditur a merito, claudit in se infusā latitudinem gratiæ: & de beata patet. De infusa autem persuadetur, ex eo quod comprehendit in se dona Spiritus sancti, intellectū, sapientiam, scientiam, & consimilia: vt patet ex superiori tractatu de sciencia infusa Christi. Gratiæ autem plenitudinis defectus in Christo maiorem tolleret à Christo perfectionem, quàm poneret modus habendi ex merito. Et propterea ratio literæ stat solida respectu exteriorum bonorum: nec habet locum respectu scientiæ infusæ.

Annot.

Infra q. 48. ar. 1. con. & ar. 6. & q. 49. ar. 1. ca. 2. d. 20. Et 3. dist. 18. ar. 3. ad 1. Et 3. dist. 18. ar. 6. Et veri. q. 26. ar. 6. ad 20. & q. 29. ar. 7.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli adiuncte responsionem consistere in distinctione maioris argumenti assumpti, scilicet habito principali, accessorium non proprie cadit sub merito. Distinguitur enim accessorium duplicitèr, vel absolutè, vel secundum consequentiam humanorum meritorum. De primo transeat Maior, sed de secundo negatur, gloria autem corporis est ad gloriam animæ accessoria, secundum congruentiam humanorum meritorum ex diuina ordinatione: & ideo suo merito cadere potest.

Annot.

¶ In responsione ad quartum, collige debitum nostrum ergà Christum. Nam si parentibus & benefactoribus debemus, secundum esse quod habent in nobis, & opinionem bonam, & affectum benevolum, & actus reuerentes, & verba honorabilia: quantò magis Creatori ac Redemptori nostro debemus, vt in nobis esse habent (tam in intellectu quàm in affectu, quàm in verbis & actibus) consone ad excellentiam suam, ad recepta beneficia, &c. Hoc enim est id solum quod retribuere illi possimus: quoniam secundum esse, quod habet in seipso, nihil possumus ei dare aut rollere. In hoc nanq; esse qd in nobis habet, omnis cultus diuinus constitit, & ad hoc ordinatur, in quo tota Dei gloria extra seipsum consistit.

Quæst. 8. Rom. mereri.

¶ *Super Quæstionis decimanonæ Artic. 4.*

TItulus de merito condigni intelligitur, de clarus est ex terminis superius declaratis.

¶ In corpore est vnica conclusio responsiua: Meritum Christi extenditur ad alios vt membra ipsius. Probatur & declaratur. Primo probatur: In Christo fuit gratia, non solùm vt in homine singulari, sed vt in capite totius Ecclesiæ: ergo meritum ipsius, Antecedens patet ex supradictis. Consequentia patet: quia ex omnibus membris constituitur vna persona mystica, cuius caput est, hoc est principale, est Christus. Declaratur ex similitudine in homine: quia caput sentit sibi & omnibus membris.

¶ Aduerte hic, quòd *Annot.* priuilegium Christi est mereri aliis ex codigno: ita quòd sicut solus est caput Ecclesiæ, ita solus potest mereri ex condigno pro aliis: Sanctorum autem merita aliis prodesse possunt de congruo. Autor verò in responsione ad tertium, dixit quòd sufficiebat ad solutionem argumenti, quod scilicet non oportet Sanctos mereri pro aliis: cum quo verum quoque est, quod non potest Sanctorum meritum esse pro alio ex condigno.

¶ *Super Quæstionis vicesimæ Art. primum.*

TItulus clarus est. *Comment.*

¶ In corpore vna est conclusio responsiua quæstito: Christus est subiectus Patri tripliciter, secundum bonitatem, seruitutem, & obedientiam. Probatur primo: Natura humana ex sui conditione habet triplicem hanc subiectionē ad Deum, ergo Christus est triplicitèr subiectus Patri. Antecedens manifestatur in singulis tribus subiectionibus. Consequentia probatur: quia cuilibet habenti naturam conueniunt quæ propria sunt illi naturæ. Declaratur secundo conclusio autoritatibus, singulas subiectiones attributas esse Christo.

1. p. q. 42. ar 4. ad primum. Et q. 43. ar. 7. ad primū. Et 3. dist. 11. ar tic. 1. ad 2. & dist. 17. artic. 3. q. 1. cor. Et 1. Co rint. 15. lec. 3. fin.

¶ In responsione ad primum & secundum, habes rationem huius articuli, propter Artij scilicet errorem motus videtur. Et cum quanta cautela loquendum est: & si sermoni cautela deest, non desit intellectui sanus sensus.

**Ca. 4. habetur hic lib. inter. opera Aug. to. 3. * q. 16. ar. 8. Lib. 3. Ortho. fid. cap. 21. parum ante med. Li. 1. de Trinit. c. 7. ante med. to mo 3.*

QVAESTIO VICESIMA, DE CONVENIENTIA Christo, secundum quòd Patri fuit subiectus, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, de his quæ conueniunt Christo per comparationē ad Patrem. Quorum quædam dicuntur de ipso secundum habitudinem ipsius ad Patrem: puta quòd est ei subiectus, quòd ipsum orauit, quòd ei in sacerdotio ministrauit. Quædam verò dicuntur vel dici possent secundum habitudinem Patris ad ipsum: puta si Pater eum adoptasset, & quòd eum prædestinauit.

¶ Primò igitur considerandum est de subiectione Christi ad Patrem. Secundò, de eius oratione. Tertiò, de ipsius sacerdotio. Quartò, de adoptione, an ei conueniat. Quintò, de eius prædestinatione.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò, vtrū Christus sit subiectus Patri.

¶ Secundò, vtrùm sit subiectus sibiipsi.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm dicendum sit, Christum subiectum Patri.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sit dicendum, Christum esse subiectum Patri. Omne enim quod subijcitur Deo Patri, est creatura: quia, vt dicitur in lib. * de Ecclesiasticis dogmatibus, in Trinitate nihil est seruiens neque subiectum. Sed non est simpliciter dicendum quòd Christus sit creatura, vt supra dictum est. * Ergo etiam non est simpliciter dicendum, quòd Christus sit Deo patri subiectus.

2 ¶ Præterea, Ex hoc dicitur aliquid Deo subiectum, quòd est eius dominio seruiēs. Sed humanæ naturæ in Christo non potest attribui seruitus. Dicit enim Damasc. * in 3. lib. Sciendum est, quòd neque seruam ipsam, scilicet humanam naturam Christi dicere possumus: seruitutis enim & dominationis nomina, non naturæ sunt nomina, cognitionisq; signa, sed eorū, quæ ad aliquid, quēadmodū paternitatis & filiationis nomina. Ergo Christus secundum humanam naturam non est subiectus Deo patri.

3 ¶ Præterea, Prioris ad Cor. 15. dicitur, Cum autem subiecta illi fuerint omnia, tunc ipse filius subiectus erit illi, qui sibi subiecit omnia. Sed sicut dicitur Heb. 2. Nunc necdum videmus omnia subiecta ei. Ergo nondum ipse est subiectus Patri, qui ei subiecit omnia.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit, Ioan. 14. Pater maior me est. Et Aug. dicit in primo de Trin. * Non immerito Scriptura vtrunque dicit, æqualem Patri Filium & Patrem Filio maiorem: illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam serui sine vlla confusione intelligitur. Sed minor est subiectus maiori. Ergo Christus secundum formam serui est Patri subiectus.

CONCLVSIO.

¶ *Christus Deo patri subiectus fuit secundum bonitatem, seruitutem & obedientiam.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cuilibet habenti aliquam naturam, conueniunt ea quæ sunt propria illi naturæ. Natura autem humana ex sui conditione habet triplicem subiectionem ad Deum. Vnam quidem secundum gradum bonitatis: prout scilicet diuina natura est ipsa essentia bonitatis: vt patet per Diony-

possint aliis mereri, sicut Christus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut peccatum Adæ non deriuatur ad alios, nisi per carnalem generationem, ita meritum Christi non deriuatur ad alios, nisi per generationem spiritualem quæ fit in baptismo, per quam homines Christo incorporantur: secundum illud ad Gal. 3. Omnes quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Et hoc ipsum est gratiæ, quòd homini conceditur regenerari in Christo: & sic salus hominis est ex gratia.

QVAESTIO VICESIMA, DE CONVENIENTIA Christo, secundum quòd Patri fuit subiectus, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, de his quæ conueniunt Christo per comparationē ad Patrem. Quorum quædam dicuntur de ipso secundum habitudinem ipsius ad Patrem: puta quòd est ei subiectus, quòd ipsum orauit, quòd ei in sacerdotio ministrauit. Quædam verò dicuntur vel dici possent secundum habitudinem Patris ad ipsum: puta si Pater eum adoptasset, & quòd eum prædestinauit.

¶ Primò igitur considerandum est de subiectione Christi ad Patrem. Secundò, de eius oratione. Tertiò, de ipsius sacerdotio. Quartò, de adoptione, an ei conueniat. Quintò, de eius prædestinatione.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò, vtrū Christus sit subiectus Patri.

¶ Secundò, vtrùm sit subiectus sibiipsi.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm dicendum sit, Christum subiectum Patri.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sit dicendum, Christum esse subiectum Patri. Omne enim quod subijcitur Deo Patri, est creatura: quia, vt dicitur in lib. * de Ecclesiasticis dogmatibus, in Trinitate nihil est seruiens neque subiectum. Sed non est simpliciter dicendum quòd Christus sit creatura, vt supra dictum est. * Ergo etiam non est simpliciter dicendum, quòd Christus sit Deo patri subiectus.

2 ¶ Præterea, Ex hoc dicitur aliquid Deo subiectum, quòd est eius dominio seruiēs. Sed humanæ naturæ in Christo non potest attribui seruitus. Dicit enim Damasc. * in 3. lib. Sciendum est, quòd neque seruam ipsam, scilicet humanam naturam Christi dicere possumus: seruitutis enim & dominationis nomina, non naturæ sunt nomina, cognitionisq; signa, sed eorū, quæ ad aliquid, quēadmodū paternitatis & filiationis nomina. Ergo Christus secundum humanam naturam non est subiectus Deo patri.

3 ¶ Præterea, Prioris ad Cor. 15. dicitur, Cum autem subiecta illi fuerint omnia, tunc ipse filius subiectus erit illi, qui sibi subiecit omnia. Sed sicut dicitur Heb. 2. Nunc necdum videmus omnia subiecta ei. Ergo nondum ipse est subiectus Patri, qui ei subiecit omnia.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit, Ioan. 14. Pater maior me est. Et Aug. dicit in primo de Trin. * Non immerito Scriptura vtrunque dicit, æqualem Patri Filium & Patrem Filio maiorem: illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam serui sine vlla confusione intelligitur. Sed minor est subiectus maiori. Ergo Christus secundum formam serui est Patri subiectus.

CONCLVSIO.

¶ *Christus Deo patri subiectus fuit secundum bonitatem, seruitutem & obedientiam.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cuilibet habenti aliquam naturam, conueniunt ea quæ sunt propria illi naturæ. Natura autem humana ex sui conditione habet triplicem subiectionem ad Deum. Vnam quidem secundum gradum bonitatis: prout scilicet diuina natura est ipsa essentia bonitatis: vt patet per Diony-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ca. 2. me-dio illius. Anno.

¶ *Super Quæstionis vicesimæ Artic. 2.*

TItulus clarus est in se: sed sua causa ex articulo colligitur, quod est diuersus loquendi modus Græcorum & Latinorum. Cyrillus enim & Damascenus cum Ephesina synodo negant Christum subiectum sibi. Augustinus verò Christum sibi subiectum secundum humanitatem affirmat. Et quia vtraque sententia est vera, & ad diuersos sensus relata rationabiliter dicta ab vtrisque: ideo nota est quæstio hæc.

Super illud, Quid me interrogas de bono? 10.9.

¶ In corpore duo fiũt. Primo respondetur quæsito secundum veritatem: secundo docemur conuenientem loquendi modum in hac materia.

Comment.

Lib. 6. de tri. c. 8. circa med. to. 3.

¶ Quo ad primum cũ distinctione duplicia ens suis huiusmodi loquationum respondetur, q̃ scilicet possunt seruitus & dominium referri vel ad diuersitatem suppositorum, vel ad ipsã diuersitatem naturarum in vna persona. Probatur hæc distinctio: quia esse dominum vel seruum attribuitur personæ secundum aliquam naturam: potest igitur referri diuersitas requisita inter dominum & seruum: vel ad personarum & naturarum simul diuersitatem, vel ad diuersitatem naturarum tantum, stante vnitate personæ. Et prima conclusio iuxta primum sensum est: Christus non est subiectus sibi, aut dominus sui. Manifestatur: quia sic est hæresis Nestorij damnata in synodo negata à Cyrillo & Damasceno. Secunda verò conclusio iuxta secundum sensum est: Christus est sibi subiectus & sui dominus.

Ca. 4. circa fin. illius.

Lib. 1. de Trin. ca. 18. ante med. to. 3.

Hæc probatur ex diuersitate naturarum & autoritate Augustini.

¶ Quo ad secundum, modus loquẽdi cõgruus est vt de Christo ea quæ sunt excellentiæ, absolutè dicantur, ea verò quæ sunt subiectionis, cum determinatione apposita dicantur, scilicet secundum humanam naturam. Et ratio est: quia Christus est nomen personæ, quæ in Christo est æterna & Deus verus.

Li. 1. meta. paul. post. princ. to. 3.

¶ Nota hic, q̃ ea quæ sunt excellentiæ dupliciter signantur, vel sine determinatione seu limitatione, vt esse dominum, præsidentem, maximum, &c. vel cum limitatio termino suiipsius, puta quod est dominus sui, præsidet sibi, &c. Autor in litera loquitur de relationibus excellentiæ simpliciter & absolutè, quum dicit quòd de Christo sunt absolutè enuntianda. Et per oppositũ ea quæ sunt minorationis, non sunt simpliciter & absolutè enuntianda, puta Diony. *primo cap. de Di. no. natura autem creata habet quandam participationem diuinæ bonitatis, quasi radius illius bonitatis subiecta. Secundò, humana natura subiicitur Deo, quantum ad Dei potestatem, prout scilicet natura humana, sicut & quælibet creatura subiacet operationi diuinæ dispositionis. Tertio modo specialiter humana natura Deo subiicitur, quantum ad proprium suum actum: inquantum scilicet propria voluntate obedit mandatis eius. Et hanc triplicem subiectionem ad Patrem Christus de seipso confitetur. Primam quidem Matth. 19. Quid me interrogas de bono, vnus est bonus Deus. Vbi, *Hieron. dicit, quod quia cum magistrũ vocauerat bonum, & non Deum vel Dei filium confessus erat, dixit, hominem, quamuis sanctum, in comparatione Dei non esse bonum. Per quod dedit intelligere, quòd ipse secundum humanam naturam non pertingebat ad gradum bonitatis diuinæ. Et quia in his quæ non mole magũ sunt, idem est minus quod melius: vt Augustin. dicit in vltim de Trin. * ex hac ratione Pater dicitur maior Christo secundum humanam naturam. Secunda etiam subiectio Christo attributur, inquantum omnia, quæ circa humanitatem Christi acta sunt, diuina dispositione gesta creduntur. vnde Diony. * dicit 4. cap. Cælhierar. quòd Christus subiicitur Dei Patris ordinationibus. Et hæc est subiectio seruitutis, secundum quòd omnis creatura Deo seruit, eius ordinationi subiecta: secundum illud Sapien. 16. Creatura tibi factori deseruiens. Et secundum hoc etiam filius Dei Philippens. 2 dicitur, formam serui accepisse. Tertiam etiam subiectionem attribuit sibiipsi. Ioann. 8. dicens, Quæ placita sunt ei facio semper. Et hæc est subiectio obedientiæ. Vnde dicitur Philip. 2. quòd factus est obediens Patri vsque ad mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd sicut non est simpliciter intelligendum, quòd Christus sit creatura, sed solùm secundum humanam naturam, siue apponatur ei determinatio, siue non (vt suprà dictum est, *) ita etiam non est simpliciter intelligendum, quòd Christus sit subiectus Patri, sed ꝺ solum secundum humanam naturam, etiamsi hæc determinatio non apponatur: quam tamen conuenientius est apponere, ad ꝺ euitandum errorem Arij, qui posuit filium minorem Patre.

2. 36. ar. 8.

D. 617.

D. 1213.

¶ Ad secundum dicendum, quòd relatio seruitutis & dominij fundatur super actione & passione: inquantum scilicet serui est moueri à domino secundum imperium. Agere autem non attribuitur naturæ sicut agenti, sed personæ: actus enim suppositorum sunt & singularium, secundum Philosophum. * Attribuitur tamen actio naturæ, sicut ei secundum quam persona vel hypostasis agit. Et ideò quamuis non propriè dicatur quòd natura sit domina vel serua, potest tamen propriè dici quòd quælibet hypostasis vel persona sit vel domina vel serua, secundum hãc vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectum, vel seruum secundum humanam naturam.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. dicit in primo de Trinit. * tunc Christus tradet regnum Deo & Patri, quando iustos, in quibus nunc regnat per fidem, perducturus est ad speciem: vt scilicet videant ipsam essentiam communem Patri & Filio. Et tunc totaliter erit Patri subiectus non solùm in se, sed etiam in membris suis, per plenam participationem diuinæ bonitatis. Tunc etiam omnia erunt plenè ei subiecta per finalem impletionẽ suæ voluntatis de eis: licet etiam modo sint omnia ei subiecta quantum ad potestatem: secundum illud Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.

ARTICVLVS II.

¶ *Verùm Christus sit subiectus sibiipsi.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sit subiectus sibiipsi. Dicit enim Cyrillus in Epistola synodica: * quam scilicet synodus Ephesina recepit: Neque ipse Christus sibi seruus est neq; dominus, fatuum enim est, magis autẽ & impium ita dicere & sapere. Et hoc etiam asserit Damasc. * in 3. lib. dicens: Vnum enim ens Christus non potest seruus esse suipsius & dominus. Sed in tantum Christus dicitur seruus Patris, inquantum est ei subiectus. Ergo Christus non est subiectus sibiipsi.

2 ¶ Præterea. Seruus refertur ad dominũ. Sed relatio non est alicuius ad seipsum. vnde & Hilarius dicit in lib. de Trin. * quòd nihil est sibi simile aut æquale. Ergo Christus non potest dici seruus suiipsius, & per consequens nec sibi esse subiectus.

3 ¶ Præterea, Sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus: vt Athanas. * dicit. Sed homo non dicitur subiectus sibiipsi, vel seruus suiipsius, aut maior seipso propter hoc, quòd corpus eius subiectũ est animæ. Ergo neq; Christus dicitur subiectus sibiipsi propter hoc, quòd eius humanitas subiecta est diuinitati ipsius.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. * dicit in primo de Trin. Veritas ostendit secundum istum modum, quo scilicet Pater maior est Christo secundum humanam naturam, & seipso minorẽ Filiũ.

2 ¶ Præterea, Sicut ipse argumentatur ibidem, sic accepta est à Filio Dei forma serui, vt non amitteretur forma Dei. Sed secundum formam Dei, quæ est communis Patri, & Filio, Pater est filio maior secundum humanam naturam. Ergo etiam Filius est maior seipso secundum humanam naturam.

3 ¶ Præterea, Christus secundum humanam naturam est seruus Dei patris, secundum illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum, Sed quicunque est seruus Patris, est seruus Filij: alioquin non omnia quæ sunt Patris, essent Filij, Ergo Christus est seruus suiipsius, & sibi subditus.

CONCLVSIO.

¶ *Christus non est sibi subiectus, si dominium & subiectio ad diuinam referatur personam: est autem sibi subiectus secundum humanam naturam.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est *) esse dominum & seruum attribuitur personæ vel hypostasi secundum aliquam naturam. Cùm ergo dicitur Christus esse dominus vel seruus suiipsius, vel quòd verbum Dei est dominus hominis Christi: hoc patet intelligi dupliciter. Vno modo, vt intelligatur hoc esse dictum ratione alterius hypostasis vel personæ, quasi alia sit persona verbi Dei dominantis, & alia hominis seruientis: quod pertinet ad hæresim Nestorij. Vnde in condemnatione Nestorij, dicitur in synodo * Ephesina: si quis dicit Deum vel dominum esse Christi ex Deo patre verbum, & non magis eundem confitetur simul Deum & hominem, vtpote verbum factum carnem, secundum Scripturas, anathema sit. Et hoc modo negatur à Cyrillo & Damasc. * Et sub eodem sensu negandum est, Christum esse minorem seipso, vel esse sibi subiectum. Alio modo potest intelligi secundum diuersitatem naturarum in vna persona vel hypostasi. Et sic dicere possumus secundum vnam earum, in qua cum Patre conuenit simul eum cum Patre præsse, & dominari: secundum verò alteram naturam, in qua nobiscum conuenit, ipsum subesse & seruire. Et per hunc modum dicit Augustinus *, Filium esse seipso minorem. Sciendum tamen, quòd cùm hoc nomen Christus sit nomẽ personæ, sicut & hoc nomen Filius, illa per se & absolutè possunt

¶ *Super Quæstionis vicesimæ primæ Articulum primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Christo, secundum quod est homo, conuenit orare. Probatur: Oratio est explicatio propriæ voluntatis apud Deum, vt eam impleat. Si igitur in Christo esset vna tantum voluntas, scilicet diuina, nullo modo competeret sibi orare, quia voluntas diuina per seipsam est effectiua eorum, quæ vult: secundũ illud Psal. 134. Omnia quæcunq; voluit Dominus, fecit. Sed quia in Christo est alia voluntas diuina, & alia humana, & voluntas humana non est per seipsam efficax ad implendum quæ vult, nisi per virtutem diuinam: inde est quòd Christo, secundum quòd est homo, & humanam voluntatem habens, competit orare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd simpliciter quidem oportet esse alium dominũ, & aliũ seruum, potest tamen aliqua ratio dominij & seruitutis seruari, prout idem est Dominus & seruus suiipsius, secundum aliud & aliud.

¶ Ad tertium dicendum, quòd propter diuersas partes hominis, quarum vna est superior & alia inferior, dicit etiam Philosophus in 5. Ethi. quod est hominis ad seipsum iustitia, inquantum irascibilis & concupiscibilis obediunt rationi. Vnde per hunc modum etiam vnus homo potest dici sibi subiectus & seruiẽs secundum diuersas sui partes.

¶ Ad alia autem argumenta patet respõsio ex dictis. Nam Augustinus asserit Filiũ * seipso minorem esse, vel sibi subiectum, secundum humanam naturam, non secundum diuersitatem suppositorum.

QVAESTIO VICESIMAPRIMA, DE ORATIONE Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de oratione Christi.

¶ Et circa hoc quærentur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christo conueniat orare.

¶ Secundò, vtrùm conueniat sibi secundum suam sensualitatem.

¶ Tertiò, vtrùm conueniat sibi orare pro seipso, an tantùm pro aliis.

¶ Quartò, vtrùm omnis eius oratio sit exaudita.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm Christo competat orare.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo nõ competat orare. Nam sicut Dam. * dicit, oratio est petitio decentium à Deo. Sed cùm Christus omnia facere posset, non videtur ei cõuenire quòd aliquid ab aliquo peteret. Ergo videtur quòd Christo non conueniat orare.

2 ¶ Præterea, Non oportet orando petere illud quod aliquis scit pro certo esse futurum, sicut nõ oramus quod sol oriatur cras, neq; est etiã cõueniens quod aliquis orãdo petat quod scit nullo modo esse futurum. Sed Christus sciebat circa omnia quid esset futurum. Ergo non conueniebat ei aliquid orando petere.

3 ¶ Præterea, Dam. * dicit in lib 3. quod oratio est ascensus intellectus in Deum, Sed intellectus Christi non indigebat ascensione in Deum: quia semper intellectus eius erat Deo cõiunctus, non solùm secundũ vnionem hypostasis, sed etiam secundum fruitionem beatitudinis. Ergo Christo non conueniebat orare,

Titulus, vt sonat, sumatur: quoniam, in articulo distinguitur. *Annot. Comment.*

¶ In corpore vnica est distinctio bimembris cũ duabus conclusionibus responsiuis singulis ad singula membra. Distinctio. Orare secũdum sensualitatem dupliciter cõtingit: primo elicitiue, secundo materialiter. Iuxta primum membrum conclusio est: Christus non orauit secundum sensualitatem. Iuxta secundum conclusio est, Christus orauit secundum sensualitatem. Probantur ambæ conclusiones in litera satis claret vt patet. Et tota materia est clarat quoniam & cõstat quod oratio non potest esse sensualitatis actus, & quòd sensualitas affectus potest esse materia, quam oratio Deo offert. *3. 2. q. 83. ar. 1. & 2.*

CONCLVSIO.

¶ *Christo secundum quòd est homo, conuenit orare, & Deum deprecari vt suam voluntatem impleat.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est * in Secunda parte) oratio est quædam explicatio propriæ voluntatis apud Deum, vt eam impleat. Si igitur in Christo esset vna tantum voluntas, scilicet diuina, nullo modo competeret sibi orare, quia voluntas diuina per seipsam est effectiua eorum, quæ vult: secundũ illud Psal. 134. Omnia quæcunq; voluit Dominus, fecit. Sed quia in Christo est alia voluntas diuina, & alia humana, & voluntas humana non est per seipsam efficax ad implendum quæ vult, nisi per virtutem diuinam: inde est quòd Christo, secundum quòd est homo, & humanam voluntatem habens, competit orare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus poterat perficere omnia quæ volebat, secundum quòd Deus, non autem secundum quòd homo: quia secundum quòd homo non habuit omni potentiam, vt supra habitum est. * Nihilominus tamen ipse idem Deus existens & homo, voluit ad Patrem orationem porrigere: non quasi ipse esset impotens, sed propter nostram instructionem. Primò quidem, vt ostenderet se esse à Patre. Vnde ipse dicit Ioan. 11. propter populum qui circumstat, Dixi, scilicet verba orationis, vt credant, quia tu me misisti. Vnde Hilarius in 10. de Trin. * dicit. Non prece eguit, pro nobis orauit, ne Filius ignoraretur. Secundò, vt nobis exemplum oranꝺi daret. Vnde Amb. dicit super Lucã *: Noli insidiatrices aperire aures vt putes filium Dei quasi infirmum rogare, vt impetret quod implere non possit, potestatis enim actor, obedientiæ magister, ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo. Vnde & August. * dicit super Ioan. Poterat Dominus in forma serui, si hoc opus esset, orare silentio: sed ita se Patri exhibere voluit peccãtorem, vt meminisset nostrum se esse doctorem. *2. 17. ar. 1.* *Li. 10. parũ ante fin.* *Lib. 5. in Luc. cap. 6.* *tit. illius c. est de oratione Iesu in monte paulo à princ. to. 5.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd inter alia, quæ Christus sciuit futura, sciuit quædam esse fienda propter suam orationem: & huiusmodi non inconuenienter à Deo petijt. *Tract. 104. parum ante med. to. 9.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd ascensio nihil est aliud, quàm motus in id quod est sursum, motus autem, vt habetur in 3. de Anima *, dupliciter dicitur. Vno modo propriè, secundum quòd importat exitum de potentia in actum, prout est actus imperfecti: & sic ascendere competit ei quod est potentia sursum, & non actu. Et hoc modo vt Damasc. * dicit in 3. lib. intellectus humanus Christi non eget ascensione in Deum: cum sit semper Deo vnitus, & secundum esse personale, & secundum contemplationem beatam. Alio modo dicitur motus qui est actus perfecti, id est existentis in actu: sicut intelligere & sentire dicuntur quidam motus. Et hoc modo intellectus Christi semper ascendit in Deum: quia semper contemplatur ipsum, vt supra per se existentem. *Lib. 3. de anima lect. 28. to. 2.* *Lib. 3. cap. 24. circa princip.*

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm Christo conueniat orare, secundum suam sensualitatem.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christo conueniat orare secundum suam sensualitatem. Dicitur enim in Psal. 83. ex persona Christi, Cor meũ & caro mea exultauerunt in Deum viuũ. Sed sensualitas dicitur appetitus carnis. Ergo sensualitas Christi potuit ascendere in Deum viuum, exultando, & pari modo orando. *Infr. ar. 4. & ad quartum. Et 3. dist. 17 art. 3. q. 3. Et opusc. 3. cap. 240. Et opusc. 7.*

2 ¶ Præterea, Eius videtur esse orare, cuius est desiderare illud quod petitur. Sed Christus petiuit aliquid quod desideranꝺ eius sensualitas, cum dixit. Transeat à me calix iste: sicut dicitur Matthæi 26. Ergo sensualitas Christi orauit.

3 ¶ Præterea, Magis est vniri Deo in persona, quàm ascendere in Deum per orationem. Sed sensualitas fuit assumpta à Deo in vnitatem personæ, sicut & quælibet pars humanæ naturæ. Ergo multò magis potuit ascendere in Deum orando.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Philip. 2. quòd filius Dei secundum naturam quam assumpsit, in similitudinem hominum factus est. Sed alij homines non erant secundum sensualitatem. Ergo nec Christus orauit secundum sensualitatem.

¶ Con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæprimæ Articulum tertium.*

Titulus clarus.

Comment. ¶ In corpore duæ conclusiones. Prima est, Christus orauit pro se, sensualitatis & simplicis uolũtatis affectũ explicando. Secunda est: Christus orauit pro se, explicando petendo ijsdẽ affectum uoluntatis deliberatæ. Prima conclusio resumitur ex dictis clara & autoritate Euangelij. Transeat à me calix iste. Secunda autem probatur ratione, simul & similitudine: Christus orauit pro exemplo, & pro fide, q̃ ipse est à patre, secundum deitatem & humanitatem: sed ipse erat à Patre secundum aliqua bona percepta in natura humana: & secundum aliqua percipiẽ da: ergo sicut consonum fuit gratias agere pro perceptis, ita petere percipienda. Et tenet sequela, quia sic vtrorumque autor recognoscitur Pater. Et hæc quo ad fidẽ. Quo ad exemplum verò infertur ergo consonum fuit exemplũ dare, & gratias agendi, & petendi.

2.2 q. 83. ar. 1.

¶ Memento nouitie q̃ orationis multæ sunt partes: quarum duæ sunt gratiarum actio & petitio, de quibus hic est sermo. Et ideo petitionem probat litera. Christo cõuenire à simili, sicut & gratiarum actionem.

Psal 32. cõfitemini. Super illud: Redes decet collaudatio.

¶ *Super Quæstionis vicesimæ primæ Articulum quartum.*

10.3. Titulus clarus.

Comment. ¶ In corpore artículi vna est conclusio responsiua quæstioni: Omnis oratio Christi fuit exaudita. Probatur. Omnis voluntas simpliciter Christi fuit adimpleta: ergo omnis oratio eius fuit exaudita. Antecedens & declaratur & probatur: Declaratur quidem distinguendo de voluntate simpliciter vel secundum quid, illa rationis deliberata, ita naturæ & velleitas. Probatur vero: quia omnis voluntas simpliciter Christi fuit Deo conformis, quia nihil sic voluit, nisi quod sciuit Deũ velle. Consequentia verò probatur dupliciter. Primo: Tunc alicuius oratio exauditur, quando eius voluntas impletur, quia oratio est interpretatiua voluntatis. Secundo quia conformitas voluntatis ad diuinam voluntatem, est ratio exauditionis aliorum orãtiũ: vt probatur ex autoritate Apostoli ad Rom. 8.

In corp. ar.

Idem ar. 3. dist. 17. ar. 3. q. 2. Et op. 7. Et Io. 12. le. 4. col. 2.

Annot. ¶ Aduerte hic nouitie, quod oratio est explicatiua voluntatis, & illius procuratrix: non solum antè voluntatis deliberatæ, sed velleitatis: & affectus, vt patet ex supradictis, & ex oratiõe Christi. Transeat à me calix iste. Verũm sicut

Lib. 10. parũ ante fin.

Art. 1. huius quæst.

plicatio voluntatis per Deum implendæ. Sed Christus volebat pati ea, quæ patiebatur: dicit enim Augustinus *26. contra Faustum, Homo plerunque etsi nolit, contristatur: etsi nolit dormit, etsi nolit esurit, aut sitit, ille autem, scilicet Christus, omnia ista habuit, quia voluit. Ergo ei non competebat pro seipso orare.

3 ¶ Præterea, Cyprianus dicit in libro * de oratione Dominica: Pacis & vnitatis Magister noluit sigillatim & priuatim preces fieri, vt quis cum precatur, pro se tantum precetur. Sed Christus illud impleuit quod docuit, secundum illud Actuum primo, Cœpit Iesus facere & docere. Ergo Christus nunquàm pro se solo orauit.

¶ SED CONTRA est, quod ipse Dominus orando dicit Ioannis 17. Clarifica filium tuum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm voluntas Christi simpliciter Deo semper fuerit conformis, semper eius oratio à Deo patre fuit exaudita.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus pro se orauit dupliciter. Vno modo, exprimendo affectum sensualitatis d (vt supra dictum est *) vel etiam voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura, sicut cum orauit à se calicem passionis transferri. Alio modo, exprimendo affectum voluntatis deliberatæ, quæ consideratur vt ratio: sicut cum petijt gloriam resurrectionis. Et hoc rationabiliter. Sicut enim dictum est *, Christus ad hoc vti voluit oratione ad Patrem, vt nobis daret exemplum orandi, & vt ostenderet, Patrem esse autorem, à quo & æternaliter processit secundum diuinam naturam, & secundum naturam humanam ab eo habet quicquid boni habet. Sicut autem in humana natura, quædam bona habebat à Patre iam percepta, ita etiam expectabat ab eo quædam bona, nondum habita, sed percipienda. Et ideo sicut pro bonis iam perceptis in humana natura gratias agebat Patri, recognoscendo eum autorem (vt patet Matthæi 26. & Ioannis 11.) ita etiam vt Patrem autorem recognosceret, ab eo orando petebat ea quæ sibi decerant, secundum humanam naturam: puta gloriam corporis, & alia huiusmodi. Et in hoc etiam nobis dedit exemplum, vt de percepiis à nobis muneribus gratias agamus, & etiam nondum habita orando postulemus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hilarius loquitur quantum ad orationem vocalem, quæ non erat ei necessaria propter ipsum, sed solum propter nos, vnde signanter dicit, quòd sibi non proficiebat deprecationis sermo. Si enim desiderium pauperũ exaudit Dominus (vt in Psalmo 9. dicitur) multò magis sola voluntas Christi habet vim orationis apud Patrem. Vnde ipse dicebat Ioannis 11. Ego sciebam, quoniam semper me audis, sed propter popu-lum qui circunstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus volebat quidem pati illa quæ patiebatur, pro tempore illo: sed nihilominus volebat, vt post passionem, gloriam corporis consequeretur, quam nondum habebat. Quam quidem gloriam expectabat à Patre sicut ab Autore, & ideo conuenienter ab ipso eam petebat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipsa gloria quam Christus orando petebat, pertinebat ad salutem aliorum, secundum illud Romanorum 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Et ideo illa etiam oratio, quam pro se faciebat, erat quodammodo pro aliis. Sicut & quicunque homo aliquod bonum à Deo postulat, vt vtatur illo ad vtilitatem aliorum: non sibi soli, sed etiam aliis orat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum pro se orare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christo non fuerit conueniens pro se orare. Dicit enim Hilarius * in decimo de Trinitate. Cùm sibi non proficeret deprecationis sermo, ad profectum tamen nostræ fidei loquebatur. Sic ergo videtur quòd Christus non sibi, sed nobis orauerit.

2 ¶ Præterea, Nullus orat nisi pro eo quod vult: quia sicut dictũ est, * oratio est quędã exercitium voluntatis. Sed Christus omnia quæ voluit, impleuit. Ergo pro nullo orauit.

3 ¶ Præterea, Ea quæ sunt ad salutem, videntur esse maxime necessaria. Sed Christus non orauit pro his quæ sunt ad salutem: quia non orauit pro Iudæis, vt patet Ioannis 17. Ergo videtur quòd non orauerit pro se.

SED CONTRA est quod dicitur Hebræorum 5. Qui in diebus carnis suæ preces & supplicationes ad eum qui possit illum saluum facere a morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.

CONCLVSIO.

¶ Cùm voluntas Christi simpliciter Deo semper fuerit conformis, semper eius oratio à Deo patre fuit exaudita.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est *) oratio est quodammodo interpretatiua voluntatis humanæ. Tunc ergo alicuius orantis exauditur oratio, quando eius voluntas adimpletur. Voluntas autem simpliciter hominis est, rationis voluntas: hoc enim absolutè volumus, quod secundum deliberatam rationem volumus. Illud autem quod volumus secundum motum sensualitatis, vel etiam secundum motum voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura, non simpliciter volumus, sed secundum quid, scilicet si aliud non obsistat, quod per deliberationem rationis inuenitur. Vnde talis voluntas magis est dicenda velleitas, quàm absoluta voluntas, quia scilicet homo hoc vellet, si aliud non obsisteret. Secundum autem voluntatem rationis, Christus nihil aliud voluit, nisi quod sciuit Deum velle. Et ideo omnis absoluta voluntas Christi, etiam humana fuit impleta, quia fuit Deo cõformis & per consequens omnis eius oratio fuit exaudita. Nam & secundum hoc aliorum orationes implentur, quòd sunt eorum voluntates Deo conformes: secundum illud Rom. 8. Qui autem scrutatur corda, scit, id est, approbat, quid desideret spiritus, id est, quid sacrat Sanctos desiderare, quoniam secundum Deum, id est secundum conformitatem diuinæ voluntatis postulat pro Sanctis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa petitio de translatione calicis, diuersimodè à Sanctis exponitur. Hilarius enim super Matthæum dicit. * Quòd autem vt à se transeat, rogat, non vt ipse præcreatur orat: sed vt in alterum id quod à se tranlit, accedat: atque ideo pro his orat, qui passuri post se erant: vt sit sensus. Quomodo à me subeatur calix iste passionis: ita ab his bibatur sine spei diffidentia, sine sensu doloris, sine metu mortis. Vel secundum Hieronymum * Signanter dicit, Calix iste, hoc est, populi Iudæorum, qui excusationem ignorantiæ habere non possunt, si me occiderint, habentes leges & Prophetas, qui me vaticinantur. Vel secundum Dionysium Alexandrinum. Quòd dicit. Trãsfer calicem istum à me, non hoc est, non adueniat mihi: nisi enim aduenerit, transferri non potuerit. Sed sicut quod præterit, nec intactum est, nec permanens, sic Saluator leuiter inuadentem tentationem flagitat pelli. Ambrosius autem * dicit & Orig. & Chry. quòd hoc petijt quasi d homo, natura refugiente voluntate mortem recusans.

¶ Sic ergo si intelligatur quòd petierit per hoc alios Martyres suę passionis imitatores fieri secundum Hila. * vel si petiit quòd timor bibendi calicis eum non perturbaret, vel quòd mors eum non deterreret: omnino impletum est quod petiuit. Si verò intelligitur petisse quòd non biberet calicem mortis & passionis, vel quod non bibęret ipsum à Iudæis, non quidem est factum quod petiit: quia ratio quæ petitionem proposuit, nolebat vt hoc impleretur: sed ad instructionem nostram volebat demonstrare nobis suam voluntatem naturalem & motum sensualitatis, quem sicut homo habebat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Dominus non orauit pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus, qui erant crediturí in eum: sed pro his solum, qui erant prædestinati, vt per ipsum vitam consequerentur æternam.

¶ Vnde patet etiam responsio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd cum dicit, Clamabo, & non exaudies, intelligendum est quantum ad effectum sensualitatis, quæ mortem refugiebat, exauditur tamen quantum ad effectum rationis: vt dictum est. *

In corp. ar.

¶ In responsione ad primũ vide nouitie, q̃ Dionysij Alexãdrini ex positio habetur in Catena aurea. Luca. 22. Et est illa quæ secundo loco ponitur in litera scilicet quod timor mortis eum nõ perturbaret, aut q̃ mors eum non detineret. Loquitur enim Dionysius hic ad similitudinem alicuius nociui applicati nobis permodi tristeuntis: puta ignis vel aquæ, & huiusmodi. Tale enim quia applicatur mihi, nõ est intactũ, sed aliqualiter continget me: quia verò pertransit, non permanet in me. Et sic volebat Christus vel mortis timore tangi, non comprimi, vel morte ipsa tangi: non detineri, sed resurgere. Modus igitur mali est qui sub petitione cadit, quam dicitur. Transeat calix. Transfer calicem &c. secundum istam expositionem. Reliqua clara sunt.

Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum primum.

Titulus clarus.

¶ In corpore articuli est vnica conclusio responsiua quæstioni: Christus maximè conuenit esse sacerdotem. Probatur. Proprie officium sacerdotis est, esse mediatorem inter Deum & populum, vtrinque: sed hoc maximè conuenit Christo: ergo. Maior declaratur quo ad vtranque partem officij. Minor similiter: & omnia clara sunt.

¶ In responsione ad primum considera nouitie, quòd tota vita Christi in terra fuit oblatio pro humano genere: & propterea Angeli Christi post ieiunium & tentationem ministrantes ei, quæ ad refectionẽ in his quæ ad refectionẽ corporis spectabant, ministri sacerdotij Christi dicuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd propriè officium sacerdotis est esse mediatorem inter Deum & populum: inquantum scilicet diuina populo tradit (vnde dicitur sacerdos, quasi sacra dans) secundum illud Malachiæ 2. Legem requirent ex ore eius, scilicet sacerdotis: & iterum. Inquantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter satisfacit. Vnde Apostolus dicit ad Hebræos 3. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Hoc autem maximè conuenit Christo: nam per ipsum diuina dona hominibus sunt collata: secundum illud 2. Petri 1. Per quem, scilicet Christum, maxima & prætiosa nobis promissa donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ. Ipse etiam humanum genus Deo reconciliauit: secundum illud Coloss. 1. In ipso, scilicet Christo, complacuit omnem plenitudinẽ inhabitare, & per eum reconciliare omnia. Vnde Christo maximè conuenit esse sacerdotem.

Infra q. 37. art. 2. cor. & ad 2. & q. 59. ar. 4. ad 1. Et 4. cont. c. 76. Et opu. 20. lib. 3. fi. Et Psal. 2. & 7. & Psal. 44. et Heb. 1. lec. 4. fi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd potestas hierarchica cõuenit quidem Angelis, inquantum & ipsi sunt medij inter Deũ & hominem, vt patet per Diony. * in lib. Cæ. hie. ita quod ipse sacerdos, inquantũ est medius inter Deũ & populũ, Angeli nomen habet: secundum illud Malach. 2. Angelus Domini exercituum est. Christus autem maior Angelis fuit, non solum secũdum diuinitatem, sed etiam secundum

Ca. 6. Eccl. hierar. parte 3. ad med.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum secundum.

Commen.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio respõsiua: Christus non solum sacerdos, sed simul fuit hostia perfecta, scilicet pro peccato pacifica, & holocaustum, Hæc conclusio quo ad primam partem supponit tur ex precedete articulo, quo ad secundã vero quod fuerit simul hostia probatur. Omne quod Deo exhibetur ad hoc, vt spiritus hominis feratur in Deum, est hostia seu sacrificium: sed humanitas Christi est Deo exhibita ad hoc, vt spiritus hominum ferantur in Deũ ergo. Maior propositio probatur. Sacrificiũ visibile est sacramentum inuisibilis, inuisibile autem est oblatio spiritus: ergo.

Lib. 10. de ciui. Dei. c. 20. circa fin.

D. 1094.

¶ Aduerte q̃ vis probationis cõstitit in hoc: Omne sacrificiũ aut est visibile, aut inuisibile, sed visibile ordinatur ad inuisibile, vt sacrũ eius signũ ad sanctũ signatũ, ac per hoc finẽ signatum enim finis est signi, omne igitur sacrificiũ exterius est sacrificiũ ex ordine ad interius, hoc est est oblationem spiritus: & econtra, omne qđ ad oblationem spiritus Deo offertur, sacrificium denominatiue dicitur. Tertia vero pars cõclusionis hoc est perfecta pro peccato pacifica & holocaustũ, probatur ex litera. Homo indiget sacrificio propter tria, scilicet remissionẽ peccati, gratiæ cõfirmationẽ, & cõsummationem: sed hæc tria per humanitatẽ Christi habuimus: ergo. Maior in litera & infertur ex priori syllogismo, quo probata est altera pars conclusionis. Nam si sacrificiũ externum dicitur ex relatione ad oblationem spiritus, & ad oblationẽ spiritus nostri concurrit ista tria, scilicet remissio peccati, conseruatio vitę gratiæ, & consummatio illius, cõsequẽs est vt ad hæc tria homo indigeat sacrificio. Et declaratur quo ad singula singulis autoritatibus Scripturæ. Minor vero probatur autoritatibus sacræ Scripturæ, etiam singulis ad singula.

q. 8. art. 4. & alibi ex iuste quæstionib.

Annot.

¶ Recolitio hic ex Prima secundæ quæst. 102. art. 3. ad octauũ, triplex fuisse sacrificii genus in veteri Testamento, holocaustũ, hostiam pro peccato, & hostiam pacificã. Et holocaustum quidem perfectionis statui consonare, quia totum comburebatur in honorem Dei, hostiã vero pacificam ad profectus istatum ptinere: qui ex Deo per ministros nobis cooperantibus est. In tres enim partes diuidebatur, vna Deo incẽsum, alia in vsum sacerdotum, tertia in vsum offerẽtiũ, secundum humanitatem, inquantum habuit plenitudinem gratiæ & gloriæ. Vnde etiam excellentiori modo hierarchiam seu sacerdotalem potestatem præ Angelis habuit: ita etiam quòd ipsi Angeli fuerunt ministri sacerdotij eius: secundum illud Matthæi. 4. Accesserunt Angeli & ministrabant ei, secundum tamen passibilitatem carnis, modico ab Angelis minoratus est, vt Apostolus dicit Hebræorum 2. Et secundum hoc conformis fuit hominibus viatoribus in sacerdotio constitutis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Dauid, * dicit in 3. lib. quod in omnibus est simile, idem vtique erit, & non extraneũ. Quia igitur sacerdotium veteris legis erat figura sacerdotij Christi, noluit Christus nasci de stirpe figuralium sacerdotum, d vt ostenderetur non esse omnino idem sacerdotium: sed differre sicut verum à figurali.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * illi homines particulatim habent quasdam gratias, sed Christus tanquam omnium caput habet perfectionem omnium gratiarum. Et ideo quantum ad alios pertinet, alius est Legislator, & alius Sacerdos, & alius Rex: sed hæc omnia concurrunt in Christo, tanquã in fonte omnium gratiarum. Vnde dicitur Isaiæ. 33. Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Rex noster: ipse veniet & saluabit nos.

Lib. 3. sent. dist. 26. circa fin.

q. 8. art. 4. & alibi ex iuste quæstionib.

Annot.

ARTICVLVS II.

¶ Verũm Christus simul fuerit sacerdos & hostia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ipse Christus non fuerit simul sacerdos & hostia. Sacerdotis enim est hostiam occidere. Sed Christus non seipsum occidit. Ergo ipse non fuit simul sacerdos & hostia.

Infr. q. 84. ar. 7. ad 4. Et opus. 69. ca. 18. & 20. 6.

2 ¶ Præterea, Sacerdotium Christi magis est simile sacerdotio Iudæorum, quod erat à Deo institutum, quàm sacerdotio Gentilium, quo dæmones colebantur. In veteri autem lege nunquam homo in sacrificium offerebatur: quod maximè reprehenditur in sacrificiis Gẽtilium, secundum illud Psalmi. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quos sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. Ergo in sacerdotio Christi non debuit esse ipse homo Christus hostia.

3 ¶ Præterea, Omnis hostia ex hoc quod Deo offertur, Deo sanctificatur. Sed ipsa Christi humanitas à principio fuit sanctificata, & Deo coniuncta. Ergo non conuenienter potest dici, quòd Christus, secundum quòd homo, fuerit hostia.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit ad Ephe. 5. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per Christum fuerint hominum peccata deleta, & gratia donata, ac gloriæ perfectionem consecuti fuerimus, non modò sacerdos fuit, sacrificium & hostia perfecta, pro peccato videlicet, pacifica & holocaustum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustin. * dicit in 10. de Ci. Dei. omne sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est, sacrum signum est. Inuisibile autem sacrificium est, quo homo Deo spiritum suum offert: secundũ illud Psal. 15. Sacrificium

Lib. 10. c. 5. & 20. 5.

siue pro beneficijs receptis, siue recipiẽdis esset. Hostia vero pro peccatis statum pœnitentiæ nostrat: & in duas secatur partes, vnam Deo ignem, aliam in vsum sacerdotũ, quia remissio peccatorũ nõ à potestate nostra, sed à Deo per nostros est, nisi pro propriis sacerdotis vel populi peccatis offerretur: tũc nulla erat pars sacerdotum. Vnde quia humanitas Christi pro omnibus istis oblata fuit ab ipsomet: ideo dicitur litera, quòd fuit hostia perfecta, vtpote exhibita simul & hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustum.

Deum.

¶ Super Quæstionis vicesimæ secundæ Articulum tertium.

IN titu. attende primò quòd non quæritur de sola expiatio peccatorũ effectus sacerdotij Christi. Nec quæritur, an expiatio peccatorum fuit solo sacerdotio Christi, sed an sacerdotio Christi habeat hunc effectum qui est expiare peccata.

¶ Attẽde secundò, non est hic quæstio, an meritorie, an alio modo habeat hunc effectũ, an licitæ effectiue, sed incõfuse ille habeat quicquid horum sacerdotium Christi habeat hunc effectum qui est expiare peccata.

¶ Attẽde tertiò, quòd non quæritur de sola expiatione peccati originalis, sed de expiatione peccati originalis & actualis: sed quæritur de expiatione peccati originalis & actualis: quia de vtroque fuit facta mentio in litera.

¶ In responsione primum quòd inquantum deitas operatur virtute diuinitatis humanitas operatur virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum ad delenda peccata. Propter quod Aug. dicit in 4. de Tri. * Vt quoniam quatuor considerantur in omni sacrificio, cui offeratur, a quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur: idem ipse vnus verusq; Mediator, per sacrificium pacis reconsilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebatur: vnum in se faceret, pro quibus offerebatur: vnus ipse esset, qui offerebat & quod offerebat.

Lib. 19. de ciui. Dei. c. 20. in med. 10. 5.

Super illud Ioan. 1. Ecce agnus Dei, qui liberat in Ecclesia prodijt, anno Domini 1555. Annot.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccata non commemorãtur in noua lege, propter inefficaciam sacerdotij Christi, quasi per ipsum

non sufficienter expientur peccata: sed commorantur quantum ad illos, qui vel eius sacrificij nolunt esse participes (sicut sunt infideles) pro quorum peccatis oramus, vt conuertantur: vel etiam quantum ad illos, qui post participationem huius sacrificij, ab eo deuuant, qualitercunque peccando. Sacrificium autem quod quotidie in Ecclesia offertur, non est aliud à sacrificio, quod ipse Christus obtulit, sed eius commemoratio: vnde Augustin. dicit in 10. de Ciuit. * Dei. Sacerdos ipse Christus offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum, quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium.

Annot.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Orig. * dicit super Ioan. Licet diuersa animalia in veteri lege offerrentur, quotidianum tamen sacrificium, quod offerebatur mane & vespere, erat agnus: vt habetur Numeri 28. Vnde significabatur, quòd oblatio agni veri, id est Christi, esset sacrificium cõsummatiuum omnium aliorum. Et ideo Ioan. 1. dicitur. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Lib. 10. de ciui. Dei. c. 20. in med. 10. 5.

Super illud Ioan. 1. Ecce agnus Dei, qui liberat in Ecclesia prodijt, anno Domini 1555. Annot.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verũm effectus sacerdotij Christi non solùm ad alios pertinuerit, sed etiam ad ipsum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd effectus sacerdotij Christi non solum pertinuerit ad alios, sed etiam ad ipsum. Ad officium enim sacerdotis pertinet, pro populo orare: secundum illud 2. Machab. primo. Orationem faciebant sacerdotes, dum consummaretur sacrificium. Sed Christus non solùm pro aliis oranit, sed etiam pro seipso: secundum quod suprà dictum est, * sicut expresse dicitur Hebr. 5. quòd in diebus carnis suæ, preces supplicationesque ad Deum, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis obtulit. Ergo sacerdotium Christi effectum habuit nõ solum in aliis, sed etiam in seipso.

Annot. Q. 21. art. 3.

2 ¶ Præterea, Christus sacrificium obtulit seipsum in sua passione. Sed per passionem suam non solum aliis meruit, sed etiam sibi: vt suprà habitum est *. Ergo sacerdotium Christi nõ solum habuit effectum in aliis, sed etiam in seipso.

Q. 19. ar. 3. & 4.

3 ¶ Præterea, Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi. Sed sacerdos veteris legis non solùm pro aliis, sed etiam pro seipso sacrificium offerebat. Dicitur enim Leuit. 16. quòd Pontifex ingrediatur Sanctuarium, vt roget pro se, & pro domo sua, & pro vniuerso cœtu filiorum Israel. Ergo etiam sacerdotium Christi non solum in aliis, sed in seipso effectum habuit.

¶ SED CONTRA est, quod in Ephesina * synodo legitur: Si quis dicit Christum pro se obtulisse oblationem, & non magis pro nobis solum (non enim indiguit sacrificio, qui peccatum nescit) anathema sit. Sed in sacrificio offerendo, potissimè sacerdotis consistit officium. Ergo sacerdotium Christi non habuit effectum ipso in Christo.

Can. 10, con cil. 1. Ephes. cui præfuit Cyril. ta. 1. Concil.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus per seipsum ad Deum accesserit, non decuit ipsum proprij sacerdotis officium in se suscipere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est *, sacerdos cõstituitur medius inter Deum & populum. Ille autem indiget

Art. 1. huius quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum quintum.*

Titulus clarus est.

Comment.

¶ In corpore vnica est conclusio: Sacerdotium Christi est æternum quo ad consummationē. Declarantur primo termini, distinguendo in sacerdotis officio duo, scilicet oblationem & consummationem. Probatur deinde, quia consummatio sacerdotij Christi consistit in bonis æternis. Probatur autoritate Apostoli: Christus Pontifex futurorum bonorum. Manifestaturque demum ipsa conclusio ex figura legalis sacerdotis, ita quod introitus Pontificis legalis semel in anno in Sancta sanctorum cū sanguine immolatorum extra *, est figura consummationis sacerdotij Christi, Quia Pontifex in Sancta sanctorum significat Christum totum, hoc est, in se & membris intrātem in cælum secretum æternorum bonorum, quia cum sanguine immolatorum extrà significat modum, quo Christus totus cælos intrauit, scilicet per sanguinem suum, quem effudit extra cælos, immolando seipsum in terra, quia semel in anno, hoc est integro cursu solis, significat vnitatem sacrificij Christi: imperfecto cursu solis iustitia: hoc est in æternum, vt in responsione ad tertium dicitur.

**Est figura consummationis sacerdotij Christi.*

In argu. 1.

¶ *Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum sextum.*

Titulus clarus est.

Comment.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in oblatione sacrificii cuiuscūq; sacerdotis, duo possunt considerari, scilicet ipsum sacrificium oblatum & deuotio offerentis. Proprius autem effectus sacerdotii est id quod sequitur ex ipso sacrificio. Christus autem consecutus est per suam passionem gloriam resurrectionis, nō quasi ex vi sacrificii quod offertur per modum satisfactionis: sed ex ipsa deuotione, quia secundum charitatem humiliter passionem sustinuit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd figura non potest adæquare veritatem. Vnde sacerdos legalis veteris legis non poterat ad hanc perfectionem pertingere, vt sacrificio satisfactorio non indigeret: sed Christus non indiguit: vnde non est similis ratio de vtroque. Et hoc est quod Apostolus dicit, Lex homines constituit sacerdotes, infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrùm sacerdotium Christi permaneat in æternum.*

Art. sequēt. cor. et q. 6. ad 3. art. 5. cor. Et Prima ad. 2. q. 106. art. 4. Et 3. di. 22. q. 1. ar. 1. ad 4. art. præced.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdotium Christi nō permaneat in æternū. Quia, vt dictum est, * illi soli effectu sacerdotii indigēt, qui habent infirmitatē peccati: quæ per sacerdotis sacrificiū expiari potest. Sed hoc nō erit in æternū: quia in Sanctis nulla erit infirmitas: secundū illud Isa. 60. Populus tuus omnes iusti. Peccatorum autem infirmitas inexpiabilis erit: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo sacerdotium Christi frustra remaneret in æternum.

2 ¶ Præterea, Sacerdotium Christi præcipuè manifestatum est in eius passione & morte: quando per proprium sanguinem introiuit in Sancta: vt dicitur Hebr. 9. Sed passio & mors Christi non erit in æternum: secundum illud Roman. 6. Christus resurgens à mortuis, iam non moritur. Ergo sacerdotium Christi non est in æternum.

3 ¶ Præterea, Christus est sacerdos non secundum quòd Deus, sed secundum quòd homo. Sed Christus quandóque non fuit homo, scilicet in triduo mortis. Ergo sacrificium Christi, non est in æternum.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum.

CONCLVSIO.

¶ *Sacerdotium Christi æternum fuit quo ad omnem sacerdotij consummationem.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in officio sacerdotis duo possunt considerari. Primò quidem ipsa oblatio sacrificij. Secundò, ipsa sacrificij consummatio. Quæ quidem consistit in hoc, quòd illi, pro quibus sacrificium offertur, finem sacrificij consequuntur. Finis autem sacrificij, quod Christus obtulit, non fuerunt bona temporalia, sed æterna, quæ per eius mortem adipiscimur (vnde dicitur Heb. 9. quòd Christus est assistens Pontifex futurorum bonorum) ratione cuius Christi sacerdotium dicitur esse æternum.

¶ Et hæc quidem consummatio sacrificij Christi, præfigurabatur in hoc ipso, quòd Pontifex legalis semel in anno cum sanguine hirci & vituli intrabat in Sancta sanctorum, vt dicitur Leuit. 16. cum tamen hircum & vitulum non immolaret in Sanctis sanctorum, sed extra. Et similiter Christus in Sancta sanctorum, id est, in ipsum cælum intrauit: & nobis viam parauit intrandi, per virtutem sanguinis sui, quem pro nobis in terra effudit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Sancti qui erunt in patria, non indigebunt vlterius expiari per sacerdotium Christi: sed expiati iam indigebunt consummari per ipsum Christum, à quo gloria eorum dependet. Vnde dicitur Apoc. 21. quòd claritas Dei illuminat illam, scilicet ciuitatem Sanctorum, & lucerna eius est agnus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet passio & mors Christi de cætero non sit iteranda: tamen virtus illius hostiæ semel oblatæ, permanet in æternum.

¶ Et per hoc patet responsio ad tertium: quia, vt dicitur ad Hebr. 10. vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Vnitas autem huius oblationis figurabatur in lege, per hoc quòd semel in anno legalis Pontifex cum solenni oblatione sanguinis intrabat in Sancta: vt dicitur Leui. 16. Sed deficiebat figura à veritate in hoc, quòd illa hostia non habebat sempiternam virtutem: & ideo annuatim illæ hostiæ reiterabantur.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrùm sacerdotium Christi fuerit secundum ordinem Melchisedech.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdotium Christi non fuerit secundum ordinem Melchisedech. Christus enim est fons totius sacerdotij, tanquam principalis sacerdos. Sed illud quod est principale, non sequitur ordinem alterius, sed alia sequuntur ordinem ipsius. Ergo Christus non debet dici sacerdos secundum ordinem Melchisedech.

2 ¶ Præterea, Sacerdotium veteris legis, propinquius fuit sacerdotio Christi, quàm sacerdotium quod fuit ante legem. Sed sacramenta tantò expressius significabant Christum, quantò propinquiora fuerunt Christo: vt patet ex his, quæ in Secunda parte dicta * sunt. Ergo sacerdotium Christi magis debet denominari secundum sacerdotium legale, quàm secundum sacerdotium Melchisedech, quod fuit ante legem.

3 ¶ Præterea, Hebræor. septimo dicitur, quòd est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque numerum dierum neque finem vitæ habens. Quæ quidem conueniunt soli filio Dei. Ergo non debet dici Christus secundum ordinem Melchisedech, tanquam cuiusdā alterius, sed secundum ordinem suiipsius.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Psalmo 109. Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

CONCLVSIO.

¶ *Christi sacerdotium fuit secundum ordinem Melchisedech, secundum excellētiam veri sacerdotii ad figurale sacerdotium legis.*

Art. 4. hu. q. 1. ar. 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * legale sacerdotium fuit figura sacerdotij Christi: non quidem quasi adæquans veritatem, sed multum ab ea deficiens. Tum quia sacerdotium legale non mundabat peccata: tum etiam quia non erat æternum, sicut sacerdotium Christi. Ipsa autem excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum fuit figurata in sacerdotio Melchisedech, qui ab Abraham decimas sumpsit: in cuius lumbis decimatus est quodammodo ipse sacerdos legalis. Et ideo sacerdotium Christi dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, propter excellentiam veri sacerdotij ad figurale sacerdotium legis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, quasi principalioris sacerdotis, sed quasi præfigurantis excellentiam sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacerdotio Christi duo possunt considerari: scilicet ipsa oblatio Christi, & participatio eius. Quātum ad ipsam oblationem, expressius figurabat sacerdotium Christi sacerdotium legale per sanguinis effusionem, quàm sacerdotium Melchisedech, in quo sanguis non effundebatur, sed quantum ad participationem huius sacrificij & eius effectum (in quo præcipuè attenditur excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium legale) expressius præfigurabatur per sacerdotium Melchisedech, qui offerebat panē & vinum, significantia (vt Augustinus, * dicit) ecclesiasticam vnitatem, quam constituit participatio sacrificij Christi. Vnde etiam in vona lege verum Christi sacrificium communicatur fidelibus sub specie panis & vini.

Reforma de tali sacrificio pro materia Eucharistiæ, sicut Melchisedech panem & vinum obtulerat in sacrificium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Melchisedech, dictus est sine patre, & sine matre, & sine genealogia, & quòd nō habet initium dierum neque finem: non quia ista non habuerit, sed quia in Scriptura sacra ista de eo non leguntur. Et per hoc ipsum (vt Apostolus ibidem dicit) assimilatus est filio Dei: qui in terris est sine patre, & in cælis sine matre, & sine genealogia: secundum illud Isaiæ. 53. Generationem eius quis enarrabit? & secundum diuinitatem neque principium neque finem dierum habet.

¶ Adnerte hic, quòd sacrificium Christi tumtur dupliciter. Primo secundum seipsum, vt ab ipso Christo oblatum est in ara crucis. Et sic consideratur dupliciter, vel formaliter secundum id quod in se est: & hoc modo Christus, quum dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedech, intelligitur secundum ordinem dignitatis & excellentiæ respectu sacerdotij legalis. Vel causaliter secundum suū effectum, vnitatem scilicet membrorum Christi in charitate & pace: & hoc modo quū Christus dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedech, intelligitur secundum ordinem proportionalis similitudinis inter res oblatas à Melchisedech (panē scilicet & vinum) & vnitatem Ecclesiæ: quoniam sicut tam panis, quàm vinum fit ex multis conterentibus in vnum (vt Augustinus dicit, & in litera habetur) ita ex multis vnum Christi corpus mysticum cōficitur: quod est Ecclesia, &c.

Conuenit.

¶ Secundo modo sumitur sacrificium Christi secundum suum memoriale sacrificium: qd scilicet Christus instituit in sua Ecclesia, in sua passionis mortisque memoriam offerendum: vt quotidie fit in Eucharistiæ sacrificio. Et sic quum Christus dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedech, intelligitur de ordine assimilationis in materia sacrificij: nām panem & vinum assumi instituit in suo memoriali sacrificio pro materia Eucharistiæ, sicut Melchisedech panem & vinum obtulerat in sacrificium.

Reforma de tali sacrificio pro materia Eucharistiæ, sicut Melchisedech panem & vinum obtulerat in sacrificium.

¶ *Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum primum.*

Annot.

Titulus clarus est. Adotare enim significat facere sibi filium adoptiuum.

Conuenit.

¶ In corpore vnica est conclusio. Deo conuenit adoptare. Probatur quidem sic, Deus ex sua bonitate admittit homines ad diuinæ beatitudinis hæreditatem: ergo Deo conuenit adoptare. Antecedens continet tria: primo causam, scilicet quod ex bonitate: secundo terminum, scilicet diuinam beatitudinem: tertio modum seu formam, scilicet hæreditatem. Et quo ad singula in litera probatur. Quo ad causam: quia Deus ex sua bonitate admittit omnes creaturas ad suæ bonitatis participationem, & præcipue rationales. Quo ad terminum quia creaturæ rationales sunt capaces diuinæ beatitudinis, quia sunt ad imaginem Dei factæ. Quo ad formam hæreditatis quia diuina beatitudo est, qua Deus est beatus: ac per hoc per seipsum dies, ac per hoc hæreditas. prima sequela in litera non probatur. Secūda autem probatur: quia illud est alicuius hæreditas, quo est dines. Consequentia vero principalis probatur. Humana adoptio, ad cuius similitudinem diuina dicitur, est qua aliquis ex sua bonitate constituit alium in successione suæ hæreditatis. Declaratur autem ex differentia inter humanam & diuinam adoptionem: quia diuina significat, idoneum faciendo hæreditate, humana autem idoneum præsupponit, quem hæredem facit.

3. dist. 16. q. 2. ar. 1. q. 2. Et 4. cont. c. 17. fin.

1. 1. q. 33. 4 5 ic. 3.

¶ Et nota hic responsiones ad singula argumenta: quia necessariæ valde sunt ad intellectū materiæ huius.

¶ Vnum tamen restat hic dubium circa illud: Beatitudo est, qua Deus est dines: quoniam beatitudo spectat ad mentē, diuitiæ vero ad potentiam: constituunt enim diuitiæ potentem vti affluenter rebus ad possessionem pertinentibus.

¶ Sed hoc facile solutur, dicendo, vel quòd beatitudo facit causaliter diuitem. Vnde Beato promissum est, Super omnia bona sua constituet eum. Vel quòd beatitudo sumitur collectiuè seu integraliter, vt ex suis omnibus partibus constat. Ad felicitatem enim requiritur potentia plena: alioquin non esset quis simpliciter felix.

¶ Tertiò, vtrùm sit proprium hominum adoptari in filios Dei.

¶ Quartò, vtrùm Christus possit dici filius adoptiuus.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm Deo conueniat filios adoptare.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Deo non conueniat filios adoptare. Nullus enim adoptat nisi extraneam personam in filium: secundum quòd Iuristæ dicunt. Sed nulla persona est extranea à Deo, qui est omnium creator. Ergo videtur quòd Deo non conueniat adoptare.

2 ¶ Præterea, Adoptio videtur esse introducta in defectum filiationis naturalis. Sed in Deo inuenitur naturalis filiatio: vt in Prima parte habitum est. * Ergo non conuenit Deo filios adoptare.

3 ¶ Præterea, Ad hoc aliquis adoptatur, vt in hæreditate adoptantis succedat. Sed in hæreditate Dei non videtur aliquis posse succedere: quia ipse nunquam decedit. Ergo Deo nō conuenit adoptare.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ephe. primo. Prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei. Sed prædestinatio Dei non est irrita. Ergo Deus aliquos sibi adoptat in filios.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Deo ex sua essentiali bonitate conueniat homines ad diuinæ beatitudinis hæreditatem admittere, ipsi etiam conuenire homines in filios adoptare necesse est.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis homo adoptat alium sibi in filium, in quantum ex sua bonitate admittit eum ad participationem suæ hæreditatis: Deus autem est infinitæ bonitatis: ex qua contingit, quòd ad participationem bonorum suorum suas creaturas admittit. Et præcipuè rationales creaturas: quæ inquantum sunt ad imaginem Dei factæ, sunt capaces beatitudinis diuinæ. Quæ quidem consistit in fruitione Dei: per quam etiam ipse Deus beatus est, & per seipsum dies, inquantum scilicet seipso fruitur. Hoc autem dicitur hæreditas alicuius, ex quo ipse est dines. Et ideo inquantum Deus ex sua bonitate admittit homines ad beatitudinis hæreditatem, dicitur eos adoptare. Hoc autem plus habet adoptatio diuina, quàm humana: quia Deus hominem, quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditatem cælestem percipiendam. Homo autem non facit idoneum eum, quem adoptat, sed potius eum iam idoneum eligit adoptando.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo in sua natura consideratus, non est extraneus à Deo, quantum ad bona naturalia quæ recipit: est tamen extraneus, quantum ad bona gratiæ & gloriæ, & secundum hoc adoptatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hominis est operari ad supplendam suam indigentiam: non autem Dei, cui conuenit operari ad communicandam suæ perfectionis abundantiam. Et ideo sicut per actum creationis communicatur bonitas diuina omnibus creaturis, secundum quandam similitudinem, ita per actum adoptionis communicatur similitudo naturalis filiationis hominibus, secundum illud Romanorum octauo. Quos præsciuit conformes fieri imaginis Filij sui.

¶ Ad tertium dicendum, quòd bona spiritualia possunt simul à pluribus possideri, non autem bona corporalia. Et ideo hæreditatem corporalem nullus potest percipere, nisi succedens decedenti: hæreditatem autem spiritualem simul omnes ex integro accipiunt sine detrimento Patris semper viuentis. Quanuis posset dici, quòd Deus decedit, secundum quòd est in nobis per fidem, & incipiet in nobis esse per speciem: sicut glossa dicit Roman. 8. super illud, Si filij, & hæredes.

QVAESTIO VICESIMATERTIA, DE ADOPTIONE Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est. an adoptio Christo cōueniat.

¶ Et circa hoc quærūntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Deo cōueniat adoptare filios.

¶ Secundò, vtrùm hoc conueniat soli Deo patri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæterciæ Articulum secundum.

Comment. Titulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: Adoptare homines in filios Dei, conuenit toti Trinitati. Probatur: Facere quemcunque effectum in creaturis commune est toti Trinitati: sed filius adoptiuus est factus non genitus naturali generatione à Deo, ergo adoptare est commune toti Trinitati. Maior tripliciter probatur: Primo ex opposito, quia genera re naturaliter in diuinis proprium est Patri. Secundo: quia vna est substantia Trinitatis: vbi autem est vna substantia, est vnica virtus & operatio. Tertio autoritate, Quæcunque facit Pater. Minor declaratur ex differentia inter filium Dei naturaliter & adoptiuũ. quia ille genitus non factus, iste factus, non genitus naturaliter. Et notanter apponitur ly naturaliter: quia generatio est duplex, naturalis & gratuita, illa propria est filio: hæc conuenit adoptiuis, & ad facere specifat: est enim faciendi quædam species.

¶ In responsionibus argumentorum memento differentiæ inter proprium & appropriatum: & videbis adoptionem nostram, non proprium alicui personæ diuinæ, sed communem tribus: appropriatam autem Patri vt actori: & ideo peculiariter dicitur ipse pater noster) Filio, vt exemplari (& ideo frater noster, quasi similis communicans in Patre) Spiritui sancto vt quasi executori in suo appropriato, quod est charitas, qua sumus filii Dei: & ideo Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

Annot. p. 2. q. 39. artic. 7.

¶ Super Quæstionis vicesimæterciæ Articulum tertium.

Titulus clarus, vt sonat.

Comment. ¶ In corpore vnica est conclusio: Adoptari conuenit creaturæ rationali soli, non omni. Probatur: Filius Dei naturaliter procedit à Patre, vt verbum intellectuale vnum cum ipso Patre existens, & filiatio adoptiuis, & est similitudo filiationis naturalis, non tantùm secundum formam, aut gradum intelligibilitatis, sed secundum vnitatem, ergo adoptari conuenit creaturæ rationali soli, non omni. Antecedens quo ad primam propositionem includit tres cõditiones ad propositum filii Dei. Prima est, quod verbũ: secunda quod intellectuale: tertia, quod vnum cum Patre.

¶ Et ideo ex ipsa propositione deducitur tripliciter modus ac gradus assimilationis ad filium Dei, seu ad verbum. Primus per imitationem formæ, quæ habet in Verbo, quòd est omnium eminentissima similitudo, & hic communis omnibus est, quæ per verbum facta sunt. Secundus per imitationem etiam gradus immaterialitatis, & hic spiritus rationalibus est, quæ sola sunt immaterialia. Tertius per imitationem etiam vnitatis ad Deum, & hic est proprius gratiam charitatis habentibus. Secunda autem propositio antecedentis, ex præmissis clarificata quo ad terminos est. Et quo ad vltimam partem dupliciter probatur. Primo: quia affimilatio secundum huiusmodi vnitatem, fit per gratiam charitatis, vt patet ex autoritate domini, Ioan. 17. Secundo: quia talis assimilatio perficit rationem adoptionis, sicut rationale perficit rationem hominis. Probatur: quia sic similibus filiis Dei debetur hæreditas æterna.

¶ Consequentia verò quo ad ly soli, euidẽs ex se est, quia talis similitudo in sola rationali natura inuenitur potest. Quo ad ly verò, sed non omni, probatur, quia nõ omnium rationalium est charitas per Spiritum sanctum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm adoptare conueniat toti Trinitati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd adoptare non conueniat toti Trinitati. Adoptatio enim dicitur in diuinis ad similitudinem rerum humanarum. Sed in rebus humanis soli illi conuenit adoptare, qui potest filios generare: quod in diuinis conuenit soli Patri. Ergo in diuinis solus Pater potest adoptare.

2 ¶ Præterea, Homines per adoptionem efficiuntur fratres Christi: secundum illud Romanorum octauo. Vt sit ipse primo genitus in multis fratribus. Fratres autem dicuntur, qui sunt filii vnius patris. vnde & Dominus dicit Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Ergo solus Pater Christi habet filios adoptiuos.

3 ¶ Præterea, Galat. 4. dicitur. Misit Deus Filium suũ, vt adoptionem filiorũ Dei recipiemus: quoniam autem estis filii Dei, misit Deus spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem Abba, pater. Ergo eius est adoptare, cuius est Filium, & Spiritum sanctum habere. Sed hoc est solius personæ Patris. Ergo adoptare conuenit soli personæ Patris.

¶ SED CONTRA, Eius est adoptare nos in filios, quem nos patrem possumus nominare. vnde dicitur Romanorum octauo. Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater, sed cum Deo dicimus, Pater noster, hoc pertinet ad totam Trinitatem, sicut & cætera nomina, quæ dicuntur de Deo relatiue ad creaturam, vt in Primo parte habitum est. * Ergo adoptare conuenit toti Trinitati.

CONCLVSIO.

¶ Adoptare homines in filios Dei conuenit toti Trinitati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est differentia inter filium Dei adoptiuum & naturalem, quòd filius Dei naturalis est genitus, non factus: filius autem adoptiuus est factus, secundum illud Ioannis primo, Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Dicitur autem quandoque filius adoptiuus esse genitus propter spiritualem regenerationem, quæ est gratuita, non naturalis: vnde dicitur Iacobi primo. Voluntariè genuit nos verbo veritatis. Quanuis autem generare in diuinis, sit proprium personæ Patris, tamen facere quemcunq; effectum in creaturis, est commune toti Trinitati propter vnitatem naturæ: quia vbi est vna natura, oportet quòd sit vna virtus & vna operatio. vnde Dominus dicit Ioannis quinto. Quæcunque Pater facit, hæc & filius similiter facit. Et ideo adoptare homines in filios Dei, conuenit toti Trinitati.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd omnes personæ humanæ non sunt vnius naturæ secundum numerum, vt oporteat vnam esse omnium operationem & vnum effectum: sicut accidit in diuinis. Et ideo, quantum ad hoc, non potuit attendi similitudo vtrobique.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nos per adoptionem efficimur fratres Christi quasi eundem patrem habentes cum ipso: qui tamen alio modo est pater Christi, & alio modo est pater noster. Vnde signanter Dominus Ioan. 20. seorsum dixit, Patrem meum, & seorsum dixit, Patrem vestrum: est enim Pater Christi, naturaliter generando: quod est proprium sibi. Est autem pater noster voluntate aliquid faciendo, quod est commune sibi & Filio & Spiritui sancto. Et ideo Christus non est filius totius Trinitatis, sicut nos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dictum est *, filiatio adoptiua est quædam similitudo filiationis æternæ: sicut omnia quæ in tempore facta sunt, similitudines quædam sunt eorum quæ ab æterno fuerunt. Assimilatur autem homo splendori æterni filij, per gratiæ claritatem, quæ attribuitur Spiritui sancto. Et ideo adoptatio licet sit communis toti Trinitati, appropriatur tamen Patri vt actori, Filio vt exemplari, Spiritui sancto vt imprimenti in nobis huius similitudinem exemplaris.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm adoptari sit proprium rationalis creaturæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd adoptari non sit proprium rationalis creaturæ. Non enim dicitur Deus pater creaturæ, nisi per adoptionem. Dicitur autem pater creaturæ etiam irrationalis: secundum illud Iob. 38. Quis est pluuiæ pater, & stillas roris quis genuit? Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ.

2 ¶ Præterea, Per adoptionẽ dicuntur aliqui filij Dei. Sed esse filios Dei, in Scriptura proprie videtur attribui Angelis, secundum illud Iob primo, Quadam autem die cùm assisterent filij Dei coram Domino. Ergo non est proprium creaturæ rationalis adoptari.

3 ¶ Præterea, Quod est proprium alicui naturæ, conuenit omnibus habentibus naturam illam: sicut risibile cõuenit omnibus hominibus. Sed adoptari non conuenit omni rationali naturæ. Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ.

¶ SED CONTRA est, quòd Filij adoptati sunt hæredes Dei, vt patet Romanorum octauo. Sed talis hæreditas conuenit soli rationali creaturæ. Ergo proprium est creaturæ rationalis adoptari.

CONCLVSIO.

¶ Rationali Creaturæ tantum conuenit in filios Dei adoptari, et non omni, sed charitatem habenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est *, filiatio adoptionis est quædam similitudo filiationis naturalis. Filius autem Dei naturaliter procedit à Patre, vt verbum intellectuale, vnum cum ipso Patre existens. Huic ergo Verbo tripliciter potest aliquid assimilari. Vno quidem modo secundum rationem formæ, non autem secundum intellectualitatem ipsius: sicut forma domus exterius constituta assimilatur verbo mentali, artificis secundum speciem formæ, non autem secundum intelligibilitatem: quia forma domus in materia non est intelligibilis, sicut erat in mente artificis. Et hoc modo Verbo æterno assimilatur quælibet creatura, cum sit facta per Verbum. Secundo modo assimilatur creatura Verbo non solùm quantum ad rationem formæ, sed etiam quantum ad intellectualitatem ipsius, sicut etiam scientia, quæ sit in mente discipuli, assimilatur verbo quod est in mente magistri. Et hoc modo creatura rationalis etiam secundum suam naturam assimilatur verbo Dei. Tertio modo assimilatur creatura verbo Dei æterno, secundum vnitatem quam habet ad Patrẽ, quod quidem fit per gratiam & charitatem. vnde Dominus orat Ioann. 17. Sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus. Et talis assimilatio perficit rationem adoptionis, quia sic assimilatis debetur hæreditas æterna. Vnde manifestum est, quòd adoptari conuenit soli creaturæ rationali, non tamen omni, sed solùm habenti charitatem, quæ est diffusa in cordibus nostris, per Spiritum sanctum vt dicitur Romanorum quinto. Et ideo Romanorum octauo, Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

¶ AD

¶ Super Quæstionis vicesimæterciæ Articulum quartum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Christus nullo modo potest dici filius Dei adoptiuus. Probatur hæc conclusio dupliciter. Primò: Christus est naturalis filius Dei: ergo non potest dici filius Dei adoptiuus. Antecedens probatur: quia filiatio conuenit non naturæ, sed personæ vt patet ex antedictis: persona autem Christi vnica & increata est. Consequentia probatur: præsupposito rationem teiminorum, scilicet quod filiatio adoptiua est quædam participatio filiationis naturalis: quod ex dictis patet. Probatur ergo: quia quod dicitur per se, non dicitur participatiue.

¶ Aduerte hic, quod Autor summarie scribens plus probat quàm exprimat. Huic enim conclusioni & rationi non potest nisi dupliciter obiari, vel recedendo à sententia fidei, ponendo in Christo plures personas vel hypostates. Et Autor tangit in his quæ subiungit. Vel ponendo quod filiatio potest denominare Christum rationem solius naturæ, sicut passio crucifixio, natiuitas & huiusmodi. Secundum hoc enim possent Christus ratione naturæ humanæ assumptæ, & gratia & gloria beatitudinis participatæ dici filius adoptiuus: sicut dicetur beatus beatitudi participata, ratione naturæ assumptæ. Et hoc Autor excludit in principio corporis, per hoc, quod filiatio non naturæ, sed personæ conuenit: & propterea non potest Christo conuenire filiatio adoptiua ratione naturæ humanæ. Excluso autem, quod non conuenit Christo adoptiua filiatio ratione naturæ humanæ (quum sit filius Dei per se seu naturalis) consequens est quod nõ possit dici Dei filius par ticipatiue. Id enim quod per se dicitur, non participatiuè dicitur: & hoc solo modo posset partici patiue dici, si ratione naturæ assumptæ filiatio adoptiua ei conueniret, quod excluditur est.

¶ Nota hic pro clario vi intellectu ex responsione ad secundum, quod si cui in humanis quod est filius naturalis, &c. non adoptatur in filium, sed hæreditas sibi debetur, quia filius: ita Christus vt homo habet quidem omnia bona patriæ & viæ: quæ debentur filiis adoptiuis: sed non ex vi seu iure adoptionis, sed ex hoc quod est filius Dei naturalis, habet in natura assumpta hæreditatem Dei. Ita quod non fuit opus Christo ad hoc, vt natura sua humana haberet dominum patriæ & viæ, vt adoptaretur à Deo, quoniam ex hoc ipso q̃ erat Dei naturalis filius, debebatur sibi, vt natura assumpta haberet illam, testante hoc Ioanne: Vidimus eu, inquit, gloriam eius, scilicet Verbi incarnati, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.

¶ Et hinc patet, quod non est eadem ratio de beatitudine duplici in Christo, scilicet diuina & participata, & de filiatione duplici, scilicet naturali & adoptiua. Illa enim dualitas necessaria est, vt natura assumpta sit perfecta, sed non est necessaria, nec conueniens dignitati Christi, quoniam derogat dignitati filij veri, quòd hæres fiat adoptione. Demũ Autor ex oppositio errore confirmat conclusionem & probationem, dicens quòd posita conclusio confomat errori ponenti, in Christo plures hypostates.

¶ Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum primum.

Titulus, vt iacet, sine additione aliqua sumendus est.

¶ In corpore vna est conclusio: Christus est prædestinatus. Probatur, Prædestinatio propriè est diuina ab æterno præordinatio eorum, quę per gratiam sunt fienda in tempore: sed Deum esse hominem, & econuerso, est quoddam factum in tempore per gratiam vnionis, & præordinatum à Deo ab æterno: alioquin aliquid nouũ diuinæ menti acciderer: ergo vnio illa est prædestinata: ergo Christus est prædestinatus. Comment.

¶ Aduerte sensum literæ intentum ab Autore & vt discernas doctrinam Autoris ab aliorum sententiis, recolito quod Prædestinationis nomen in sacris literis dupliciter venit in vnum. Vel simpliciter, hoc est sine additione aliqua: vt quũ dicimus, Sanctus Petrus fuit prædestinatus. Vel cùm determinatione aliqua: vt quùm dicimus, quod Magdalena fuit prædestinata ad lauandũ Christi pedes lachrymis! Latro ad confitendum regnum Christi pẽdentis in cruce: & similia. Et quemlibet communi vsu prædestinatio absolutè respicit æternam felicitatem vt terminum (est enim ratio ordinis Electorum in vitã æternã: vt in prima parte habitum est) ideo Durandus in 3. sent. distin. 7. dicit, quòd prædestinatio absolute est respectu beatitudinis, distinguẽs prædestinationem Christi, qua prædestinatus est filius Dei, à prædestinatione absolute, & dicens eam esse prædestinationem ad hoc, scilicet esse filium Dei. Scotus quoque ibidem prædestinationem Christi ponit in ordine ad beatitudinem, quasi gratia vnionis fuerit medium in Christo ad gratiã summæ beatitudinis animæ suæ: Diuinus aũt Autor intendit gratiam vnionis esse excellentius quid gratiis summæ beatitudinis creatę, quanto maius est esse Deum quàm frui Deo, & gratiam summæ beatitudinis consequi ad gratiam vnionis (non vt finis sequitur ad mediũ, sed vt proprietas ad subsistentiam, vt calor ad ignem) posuit prædestinationem absolute eom muniter quidem respicere gratiam vitæ æternæ vt terminum: singulariter autem in Christo respicere gratiam vnionis, vt in responsione ad primum literæ monstrat. Annot.

¶ Et si perspicacius consideraueris, videbis tria: scilicet gratiam vitæ æternæ, gratiam vnionis, & gratiam in communi. Et quia gratia æternæ felicitatis, communis est omnibus Electis in Dei filios adoptiuos, penes illam definita fuit prædestinatio filiorum adoptionis: de qua in Prima parte tractatum est. Quia verò gratia vnionis propria est naturali Dei filio, & longè eminentior prima: ideo penes istam concludiuur prædestinatio Christi. Consonat namque rationi vt excellentior gratia, termini simpliciter rationem habens, magis terminet prædestinationem simpliciter, si minor illam terminat.

¶ Quia autem gratia beatitudinis patriæ, includit in se rationem gratiæ, & rationem gratiæ per se primò summi & vltimi termini, vt species claudit in se rationem generis, & tam gratia æternæ vitæ, quàm gratia vnionis conuenit in ratione per se primo termini summi & vltimi, quantum est ex propriis generationibus (quod ideo apposuerim: quia si beatitudo alicuius non

QVAESTIO VICESIMAQVARTA, DE PRAEDESTINATIONE Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de prædestinatione Christi.

¶ Et circa hoc quærũntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus sit prædestinatus.

¶ Secundò, vtrùm sit prædestinatus, secundum quòd homo.

¶ Tertiò, vtrùm eius prædestinatio sit exemplar nostræ prædestinationis.

¶ Quartò, vtrùm sit causa prædestinationis nostræ.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christo conueniat prædestinatum esse.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo nõ conueniat prædestinatum esse. Terminus enim prædestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephes. primo, Prædestinauit nos in adoptionem filiorum. Sed Christo non conuenit esse filium adoptiuum: vt dictum est. * Ergo Christo non conuenit prædestinatum esse.

1. dist. 40. q. 2. art. 5. & 3. dist. 7. q. 3. art. 2. q. 2. & 4. contra. 9. ad 2. Et Ro. 1. lib. 3. * Q. præced. ar. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

propria generatione fieret, sed cõsequutiuè haberetur, non haberet rationem per se primo termini, sed consequentis ad terminum, vt in Christo dictum est contigisse) quia inquam hoc in se claudit, ideo Autor in litera & prædestinationem proprie acceptam dicit respicere gratiam: & hoc haberi ex antedictis in prima parte. Verissimum siquidem est hoc, non solùm vt sonat, sed vt inducit ad excellentius genus gratiæ, & termini gratuiti. Si enim gratia consummata sufficit ad terminum prædestinationis simpliciter (vt dictum est) multo magis gratia vnionis quæ parit gratiam consummatam vt proprietatem, sufficiens est vt terminet prædestinationem etiam absolutè. Et propterea litera dicit quod ratione gratiæ vnionis Christus dicitur esse prædestinatus, non ad hoc vel illud, sed prædestinatus.

1.p.q.23. ar tic.5.

Aug. ¶ In responsionibus ad secundum & tertiũ, attende primò, quòd secundum rem nulla est inter catholicos quæstio de prædestinatione Christi ad filiationẽ Dei, per gratiam vnionis naturæ humanæ ad filium Dei, sed quæstio est de veri-ficatione sermonis Pauli Apostoli proprie vel impropriè, in hoc vel illo sensu. Autor supponens loquutionem Apostoli esse propriam, & intelligi non de aliquo consequente ad filium Dei (puta manifestatione) difficilem fuit cepit prouincia verifican si illam de persona Christi. Vtrea expositionem nanque illam referentem prædestinationem ad naturam, & alteram Ambrosij referentem ad manifestationem Christi, referri quoque potest prædestinatio Christi ad filium Dei in virtute actuali: ita quod filius Dei ex semine Dauid secundum carnem, prædestinatus est filius Dei in virtute actualis operationis sanctificatiuæ & reparatiuæ mundi: ita quòd totum coniunctum, scilicet filius Dei in virtute actuali, esit terminus prædestinationis.

1.p.q.23.ar tic.1. & 4.

¶ Et licet hæc expositio satis consonet literæ Apostoli, subiungentis opera sanctificationis & resurrectionis mortuorum: quia tamen exponitur etiam quod filius Dei absolute sit terminus prædestinationis (vt Autor cum Glossa ibidem sustinet) ideo hunc prosequendo, adnerte secundo, quòd Autor ponit Christum prædestinatum ratione naturæ: ita quod ipsa persona Christi ratione assumptæ naturæ, denominatur prædestinata ad Dei filiationem. Considerat quippe æternam Christi personam dupliciter. Vel secundum se seu absolutè. Et sic negat ipsam prædestinatam ad filiationem Dei: quia est ipsa Dei filiatio per essentiam. Vel secundum quòd induta est humanitatem. Et sic assumat ipsam prædestinatam ad filiationem Dei: quia vt sic per gratiam vnionis affequuta est filiationem Dei.

¶ Quod vt clarius percipias, vtere positionibus hæreticorum, & ex differentia illarum ad sententiam fidei, videbis veritatem, necessitatem, proprietatemque huius sensus. Si enim Verbum indutum esset carnem (vt hæretici fingunt) vel per inhabitationem, aut effectionem, aut quouis modo non personaliter, falsum esset quòd Verbum secundum carnem prædestinatum est, sed cõsequutiuè haberetur, non haberet rationem per se primo termini, sed consequentis ad terminum, vt in Christo dictum est contigisse) quia inquam hoc in se claudit, ideo Autor in litera & prædestinationem proprie acceptam dicit respicere gratiam: & hoc haberi ex antedictis in prima parte. Verissimum siquidem est hoc, non solùm vt sonat, sed vt inducit ad excellentius genus gratiæ, & termini gratuiti. Si enim gratia consummata sufficit ad terminum prædestinationis simpliciter (vt dictum est) multo magis gratia vnionis quæ parit gratiam consummatam vt proprietatem, sufficiens est vt terminet prædestinationem etiam absolutè. Et propterea litera dicit quod ratione gratiæ vnionis Christus dicitur esse prædestinatus, non ad hoc vel illud, sed prædestinatus.

2 ¶ Præterea, In Christo duo est considerare, scilicet naturam humanam & personam. Sed non potest dici, quòd Christus sit prædestinatus ratione humanæ naturæ, quia hæc est falsa, humana natura est filius Dei. Similiter etiam neque ratione personæ, quia illa persona non habet ex gratia quòd sit filius Dei, sed ex natura: prædestinatio autem est eorum quæ sunt ex gratia: vt in Prima parte dictum est *. Ergo Christus non est prædestinatus filius Dei.

3 ¶ Præterea, Sicut illud quod est factum, non semper fuit: ita & illud quod est prædestinatum, eo quòd prædestinatio antecessionem quandam importat. Sed quia Christus semper fuit Deus & filius Dei, non propriè dicitur quòd homo ille sit factus filius Dei. Ergo pari ratione non debet dici quòd Christus sit prædestinatus filius Dei.

¶ SED CONTRA est, quòd Apost. dicit Rom. primo, de Christo loquens, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute.

CONCLVSIO.

¶ Cum Deum esse hominem, & econtra, factum fuerit in tempore per vnionis gratiam, & à Deo ab æterno præordinatum, necessariò Christus fuit prædestinatus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut patet ex his, quæ in Prima * parte dicta sunt, prædestinatio propriè accepta, est quædã diuina præordinatio ab æterno, de his quæ per gratiam Dei sunt fienda in tempore. Est autem hoc in tempore factum per gratiam vnionis à Deo, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. Nec potest dici, quòd Deus ab æterno non præordinauerit hoc se factum in tempore: quia sequeretur quòd diuinæ menti aliquid de nouo accideret. Et ideo oportet dicere, quòd ipsa vnio naturarum in persona Christi cadat sub ratione huius Christus dicitur esse prædestinatus.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Apost. ibi loquitur de prædestinatione, qua nos prædestinamur vt simus filij adoptiui. Sicut autem Christus singulari modo præ aliis est Dei filius naturalis: ita quodam singulari modo est prædestinatus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicitur in Glosſ. * Rom. primo, quidam dixerunt prædestinationem intelligendam esse de natura, non de persona: quia scilicet humanæ naturæ facta est hæc gratia, vt vniretur filio Dei in vnitate personæ. Sed secundum hoc locutio Apostoli est impropria, propter duo. Primò quidem ratione communi. Non enim dicimus naturam alicuius prædestinari, sed ipsum suppositum: quia prædestinari est dirigi in salutem, quod quidem est suppositi agentis propter beatitudinis finem. Secundò ratione specialì: quia esse filium Dei, non conuenit humanæ naturæ: est enim hæc falsa, Humana natura est filius Dei: nisi forte quis velit sic exponere extorta expositione. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, id est prædestinatum est, vt humana natura vniretur filio Dei in persona. Relinquitur ergo, quòd prædestinatio attribuatur personæ Christi: non quidem secundum se, vel secundum quòd subsistit in diuina natura, sed secundum quòd subsistit in humana natura. Vnde cùm prædixisset Apostolus, Qui factus est ex semine Dauid secundum carnem, subiunxit, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, vt daret intelligere, quòd secundum hoc, quòd est factus ex semine Dauid secundum carnem, est prædestinatus filius Dei in virtute. Quamuis enim sit naturale illi personæ secundum se cõsideratæ, quòd sit filius Dei in virtute: non tamen est ei naturale secundum humanam naturam, secundum quam hoc sibi conuenit per gratiam vnionis.

Glo. ord. super illud: Qui prædestinatus est filium Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Origenes super Epistolam ad Roma. * dicit hanc esse literam Apostoli, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute: ita quod non designetur aliqua antecessio: & sic nihil habet difficultatis. Alij vero antecessionem, quæ designatur in hoc participio Prædestinatus, referunt, non ad id quod est esse filium Dei, sed ad eius manifestationem, secundum illum consuetum modum loquendi in Scripturis, quo res dicuntur fieri, quando innotescunt, vt sit sensus, quòd Christus prædestinatus est manifestari filius Dei. Sed sic non propriè prædestinatio accipitur: nam aliquis dicitur propriè prædestinari, secundum quòd dirigitur in finem beatitudinis: beatitudo autem Christi non dependet ex nostra cognitione. Et ideo melius dicendum est, quòd illa antecessio, quam importat hoc participium Prædestinatus, non refertur ad personam secundum seipsam, sed ratione humanæ naturæ: quia scilicet persona illa etsi ab æterno fuerit filius Dei, hoc tamen non fuit semper, quòd subsistens in natura humana, fuerit filius Dei. Vnde Augusſ. * dicit in lib. de Præde. San. Prædestinatus est Iesus, vt qui futurus erat secundum carnem filius Dauid, esset in virtute filius Dei.

Et est considerandum, quòd licet hoc participium Prædestinatus, importet antecessionem, sicut & hoc participium Factus: aliter tamen & aliter. Nam fieri pertinet ad ipsam rem, secundum quòd in se est: prædestinari autem pertinet ad aliquem, secundum quòd est in apprehensione alicuius præordinantis. Id autem quod subest alicui formæ vel naturæ secundum rem, potest apprehendi, vel prout est sub forma illa, vel etiam absolutè. Et quia absolutè non conuenit personæ Christi, quòd inceperit esse filius Dei, conuenit autem ei, secundum quòd intelligitur vel apprehenditur vt in natura humana existẽs (quia scilicet hoc aliquando incepit esse, quòd in natura humana existens esset filius Dei) ideo magis est hæc vera, Christus est prædestinatus filius Dei, quàm ista, Christus est factus filius Dei.

¶ Secunda autem conditio de prioritate naturæ distinguitur vel secundum rem, vel secundum intellectum. Et dicitur quòd licet non fit prius natura Verbum incarnatum, quàm Verbum incarnatum esse filium Dei per gratiam vnionis: tamen secundum conditionem abstractionis intellectus, prius natura est Verbum incarnatum, quàm modus Incarnationis: scilicet per vnionem personalem. Manifestatur autem talis prioritas ex conuenientia & differentia inter eos & hæreticos. Nam Verbum incarnatum intelligitur vt commune quid apprehensum à nobis, & ipsis, & differentes est circa speciales vnionis modos, dum illi per modum templi vel habitus, & nos autem per personalem vnionem. Verbum incarnatũ dicimus. Quo circa licet secũdum rem nullus sit ibi ordo: secundum apprehensionem tamen intellectus, quod natus est non solùm coniuncta dimidere, sed & tiam vnum & idem à seipso abstrahere) inter Verbum vt habens carnem, & seipsum vt habens carnem personaliter iunctam, ordo est naturæ. Licet tunc commune & proprium. Et propterea prædestinatio, quæ actus est mentis, & dum quòd homo, quod nem esse punctuatam sic, non est, pars copula seu si diuisset, qui omnipotens dit copulam cum prædicato bet difficultatis: quoniam verum est, quod Christus est prædestinatus, & quod est filius Dei in virtute.

¶ Nota secundo, quod Autor comparatiue de harum propositionum, scilicet, Christus prædestinatus est filius Dei, Christus factus est filius Dei, veritate loquitur, dicendo, quod prima est magis vera: ac per hoc vtramque fatetur esse veram. Christus enim signi ficat suppositum duarum naturarum: & ratione humanæ naturæ, vtranque susceptit prædicationem, & quod prædestinatus est, & quod factus est filius Dei: quorum vtrumque ei secundum humanam naturã conuenit per gratiam vnionis. Magis tamen primus conceditur: quia abstractio Christi secundum naturam humanam a seipso secundum vnionem personalem, magis intelligitur supponere ipsum prædestinationi, quæ est mentis actus, quam factioni realì, quùm ibi sufficiat ordo naturæ secundum intellectum, qui minus sufficit ad factionem.

¶ Cum his tamen remanet, quod ista est improbanda, Christus factus est filius Dei, tanquã plus quam alia, Homo est factus Deus, quia homo potest habere suppositionem simplicem (vt superius patuit) Christus autem pro persona supponit. Et propterea locutiones istæ non sunt extendendæ, sed pie exponendæ. Et quo ad sensum, reducendæ ad sensum simplicis suppositionis pro humana natura in concreto, iuxta hoc quod in litera dicitur. Aliquando incepit esse, quod existens in natura humana esset filius Dei: hoc enim verissimũ est de existente in natura humana, communiter loquendo. Quamuis hic existens in natura humana aliquando inceperit esse Deus, propter falsitatem exponentis negatiue, hic existens in natura humana immediatè ante non fuit Deus: hic enim est Deus heri, hodie, & in secula.

¶ Super Quæstionis nicesimaquarta Articulum secundum.

Titulus vt iacet suma tur.

¶ In corpore articuli vna est conclusio respondens quæstioni: Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei. Probatur: Hoc conuenit alicui, secundum quod homo, quod conuenit ei ratione humanæ naturæ: sed prædestinatio conuenit Christo secundum quod homo, quia ipsa humana natura in persona Christi assumpta, est prædestinata ad filiationem Dei naturalis, factus ex semine Dauid filius hominis, prædestinatus dicitur, & est filius Dei.

¶ In responsione ad tertium, perspice primò literam Apostoli apud Origenem, quod ly prædestinatus, est adiectiuum subiecti: & prædicati. Ita quod dixit, Qui prædestinatus: tanquã vel quoduis aliud appositiuum subiecto: & subdit copulam cum prædicato, Est filius Dei in virtute. Et sic litera nihil habet difficultatis: quoniam verum est, quod per gratiam vnionis filius Dei: quod est certè esse filium Dei.

¶ Occurrit hic dubium ex Durando in 3. sentent. dist. 7. q. 3. dicente hanc loquutionem esse improbam, propter defectum duarum conditionum requisitarum ad prædestinationem.

¶ Prædestinatio enim primo est ad ea quæ excedunt virtutem prædestinati: nihil autem est quod excedat virtutem Verbi incarnati.

¶ Prædestinatio inquantum est ad id quod est posterius natura, saltem prædestinato, quia est ad gratuitũ aliquod: gratia autem supponit naturam. Constat autem quod esse filium Dei per gratiam vnionis, non est posterius natura aut intellectu Verbo incarnato. Sed est igitur propria hæc loquutio, Christus prædestinatus est filius Dei.

¶ Ad hæc dicitur, quod satis saluatur prima prædestinationis conditio, si id, ad quod quis prædestinatur, excedit virtutẽ prædestinati, vel absolute, vel quatenus prædestinatus est. Sic autem est in proposito: quia vnio personalis ad filiũ Dei, etsi non excedit propriam virtutem Verbi absolute, excedit tamen virtutem ipsius secundum carnem, secũdum quam est prædestinatum.

¶ Secunda autem conditio de prioritate naturæ distinguitur vel secundum rem, vel secundum intellectum. Et dicitur quòd licet non fit prius natura Verbum incarnatum, quàm Verbum incarnatum esse filiũ Dei per gratiam vnionis: tamen secundum conditionem abstractionis intellectus, prius natura est Verbum incarnatum, quàm modus Incarnationis: scilicet per vnionem personalem. Manifestatur autem talis prioritas ex conuenientia & differentia inter eos & hæreticos. Nam Verbum incarnatum intelligitur vt commune quid apprehensum à nobis, & ipsis, & differentes est circa speciales vnionis modos, dum illi per modum templi vel habitus, & nos autem per personalem vnionem. Verbum incarnatũ dicimus. Quo circa licet secũdum rem nullus sit ibi ordo: secundum apprehensionem tamen intellectus, quod natus est non solùm coniuncta dimidere, sed & tiam vnum & idem à seipso abstrahere) inter Verbum vt habens carnem, & seipsum vt habens carnem personaliter iunctam, ordo est naturæ. Licet tunc commune & proprium. Et propterea prædestinatio, quæ actus est mentis, & dum quòd homo, quod nem esse punctuatam sic, non est, pars copula seu si diuisset, qui omnipotens dit copulam cum prædicato bet difficultatis: quoniam verum est, quod Christus est prædestinatus, & quod est filius Dei in virtute.

¶ Nota secundo, quod Autor comparatiue de harum propositionum, scilicet, Christus prædestinatus est filius Dei, Christus factus est filius Dei, veritate loquitur, dicendo, quod prima est magis vera: ac per hoc vtramque fatetur esse veram. Christus enim significat suppositum duarum naturarum: & ratione humanæ naturæ, vtranque susceptit prædicationem, & quod prædestinatus est, & quod factus est filius Dei: quorum vtrumque ei secundum humanam naturã conuenit per gratiam vnionis. Magis tamen primus conceditur: quia abstractio Christi secundum naturam humanam a seipso secundum vnionem personalem, magis intelligitur supponere ipsum prædestinationi, quæ est mentis actus, quam factioni realì, quùm ibi sufficiat ordo naturæ secundum intellectum, qui minus sufficit ad factionem.

¶ Cum his tamen remanet, quod ista est improbanda, Christus factus est filius Dei, tanquã plus quam alia, Homo est factus Deus, quia homo potest habere suppositionem simplicem (vt superius patuit) Christus autem pro persona supponit. Et propterea locutiones istæ non sunt extendendæ, sed pie exponendæ. Et quo ad sensum, reducendæ ad sensum simplicis suppositionis pro humana natura in concreto, iuxta hoc quod in litera dicitur. Aliquando incepit esse, quod existens in natura humana esset filius Dei: hoc enim verissimũ est de existente in natura humana, communiter loquendo. Quamuis hic existens in natura humana aliquando inceperit esse Deus, propter falsitatem exponentis negatiue, hic existens in natura humana immediatè ante non fuit Deus: hic enim est Deus heri, hodie, & in secula.

¶ Super Quæstionis nicesimaquarta Articulum secundum.

Titulus vt iacet sumatur.

¶ In corpore articuli vna est conclusio respondens quæstioni: Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei. Probatur: Hoc conuenit alicui, secundum quod homo, quod conuenit ei ratione humanæ naturæ: sed prædestinatio conuenit Christo

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum hæc sit falsa, Christus, secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Christus, secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei. Hoc enim vnusquisque secundum est aliquod tempus, quod est prædestinatus esse, eo quòd prædestinatio Dei non fallitur. Si ergo Christus, secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei, videtur se qui quod sit filius Dei, secundum quòd homo. Hoc autem est falsum, ergo & primum.

2 ¶ Præterea, Illud quod conuenit Christo, secundum quòd homo, conuenit cuilibet homini, eo quod ipse est vnius speciei cum aliis hominibus. Si ergo Christus, secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei, sequeretur, quòd cuilibet homini hoc conueniat. Hoc autem est falsum: ergo & primum.

3 ¶ Præterea, Hoc ab æterno prædestinatur, quod est aliquando fiendum in tempore. Sed magis hæc est vera, Filius Dei factus est homo, quàm ista, Homo factus est filius Dei: vt supra habitum est. * Ergo magis hæc est vera, Christus, secundum quod est filius Dei, prædestinatum esse homo, quàm econuerso, Christus, secundum quòd est homo, est prædestinatus esse filius Dei.

¶ SED CONTRA est, quòd Augusſ. * dicit in lib. de Præde. San. Ipsum Dominum gloriæ, inquantum homo factus est Dei filius, prædestinatum esse dicimus.

CONCLVSIO.

¶ Christ humana natura non semper verbo Dei fuerit vnita, & ei hoc per gratiam collatum fuerit: necessariò fuit filius Dei secundum illam prædestinatus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in prædestinatione duo possunt considerari. Vnum quidem ex parte ipsius prædestinationis æternæ, & secundum hoc importat antecessionem quandam respectu eius, quod sub prædestinatione cadit. Alio modo potest considerari secundum effectum temporalem: qui quidem est aliquod gratuitum Dei donum. Dicendum est ergo, quòd secundum vtrumque istorum attribuitur prædestinatio Christo, ratione solius humanæ naturæ. Nam humana natura non semper fuit Verbo vnita: & ei etiam hoc per gratiam est collatum, vt filio Dei in persona vniretur. Et ideo solùm ratione humanæ naturæ prædestinatio competit Christo. vnde Augustinus dicit in lib. * de Præde. San. prædestinata est ista humanæ naturę tanta & tam excelsa subiectio, vt quo attolleretur altius non haberet. Hoc autem dicimus cõ uenire alicui, secundum quòd homo, quod ei conuenit ratione humanæ naturæ. Et ideo dicendum est, quòd Christus secundum quòd homo, est prædestinatus esse filius Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cum dicitur, Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, hæc determinatio, secundum quòd homo, potest referri ad actum significatum per participium dupliciter. Vno modo ex parte eius, quod matio ratione solius humanæ naturæ: ergo. Probatur Minor distinguendo duo importata in prædestinatione, scilicet ordinem & effectum, gratuitum scilicet donum, & manifestando vtrunque conuenire humanitati Christi, adiuncta autoritate Augustini.

¶ In responsione ad primum vide: & perspice cautelam Autoris: nam quia ista propositio, Christus secundum quod homo, est filius Dei, simpliciter est falsa, vt ex quæstio. superius patet: & sic simpliciter & absolute sequeretur ex ista, Christus, secundum quod homo, prædestinatus est esse filius Dei, si quo ad materiale prædestinationis ponneretur hæc vera, ideo Autor sustinens antecedens, exponit illud limitatè. *In corp. art.*

¶ Posset tamen dici absque antecedentis limitatione, quod in consequente apponenda secundum intellectum est gratia vnionis: ita quòd ex isto antecedente, Christus secundum quod homo, prædestinatus est filius Dei: sequitur, ergo Christus, secundũ quod homo, est filius Dei, sub intelligendo vel exprimendo per gratiã vnionis. Ita quod licet ista sit falsa, Christus, secundum quod homo, est filius Dei (quia significat Christum secundum naturam humanam esse naturalem filium Dei) ista tamen est vera, Christus, secundum quod homo, est per gratiam vnionis filius Dei, & quia in antecedente illo, Christus, secundum quod homo, est prædestinatus filius Dei, subintelligitur per gratiam vnionis, ideo in consequente quoque ponitur subintelligi. Et sic concedimus, quod illud vnusquisque quandoq; est quod prædestinatus est esse, & quòd Christus, secundum quod homo, est prædestinatus filius Dei: & quia in antecedente illo, Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, non per naturam, sed per gratiam vnionis. Et ideo Christus, secundum quod homo, est filius Dei per gratiam vnionis. Vnde Glosſa interlinearis ad Rom. 1. dicit, Secundum quod homo gratia sola præelectus, vt sit filius Dei in eadem potentia & virtute diuinitatis cum Patre, per vnionem Verbi. *In corp. art.* *Aug.* *In corp. ar.* *3. dist. 10. q. 3. art. 3. & Rom. 1. l. 3. col. 2. fi.*

¶ In responsione ad secundum collige hinc ex Autore illam distinctionem de ly secũdum quod, seu inquantũ, vel reduplicatiue, vel specificatiue. Primò enim mẽbrũ literæ exponit reduplicatiue, denotãdo causam. Secundum autẽ specificatiue, determinando conditionem, qua subiectum recipit prædicatũ. Et hoc modo, scilicet specificatiuè tenetur, quam dicitur, Christus secundum quod homo, est prædestinatus filius Dei: sicut quum dicitur, Sortes, secundũ quòd habet capillos, est crispus.

3 ¶ Præterea, Exemplar est conforme exemplato. Sed alterius rationis videtur esse prædestinatio Christi, quam prædestinatio nostra: quia nos prædestinamur in filios adoptionis, Christus autem est prædestinatus filius Dei in virtute, vt dicitur Rom. 1. Ergo eius prædestinatio nõ est exemplar nostræ prędestinationis.

¶ SED CONTRA est, quod Augusſ. dicit in lib. de prędest. San. * Est præclarissimũ lumen prædestinationis & gratiæ ipse Saluator noster Iesus Christus.

¶ Super Quæstionis nicesimaquarta Articulum tertium.

Titulus clarus est.

¶ In corpore vnica est distinctio bimẽbris, & duæ

Cap. 15. in prin. 10. 7. Comment.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& duæ conclusiones respondentes singulis distinctionis membris. Distinctio est: Prædestinatio dupliciter sumitur, vel ex parte actus vel ex parte termini. Prima cõclusio est: Prædestinatio Christi ex parte actus non est exemplar nostræ. Probatur: quia ex parte actus vno actu & modo æterno Deus Christum & nos prædestinauit. In actu siquidem diuino, & modo ex parte Dei, nulla est differentia, quum sint omnia vnamet res, ipsa scilicet deitas. Secunda conclusio: Prædestinatio Christi est nostræ exemplar ex parte termini, quo ad duo: hoc est quo ad bonum terminans, & quo ad modum consequendi illud bonum. Probatur primum, quia Christus ad filiationem naturalem, nos ad adoptiuam. Probatur secundum: quia Christus per gratiam, excludentem omne meritum, nos per gratiam, includentem meritũ Christi: quia de plenitudine eius omnes accepimus.

Annot.

¶ Memento moritie, quod Christi dicitur præ destinatus vt sit filius Dei naturalis modo exposito, scilicet ratione humanæ naturæ per gratiam vnionis personalis. Reliqua sunt plana.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum quartum.*

Comment.

Titulus clar' vt iacet.

¶ In corpore est vnica distinctio cum duplici conclusione: sicut in præcedenti articulo. & quia similiter clara sunt, pertranseamus.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquintæ Articulum primum.*

Annot.

Titulus non de qualitate, sed de identitate vel diuersitate adorationis quærit: an scilicet vna eademque adoratio (qualiscunque fit illa) terminetur ad Christi humanitatem, quæ ad illius terminatur diuinitatem. Et est ratio dubij huius, vsus Ecclesiæ, & decretum quintæ Synodi: quod in litera affertum tractaturque hæc materia in 3. sen. dist. 9.

5. dist. 10. q. 3. ar. 3.

Comment.

¶ In corpore articuli duo fiunt. primo distinguuntur termini: deinde respondetur quæsito. Distinguuntur igitur in honorato res honorata & causa honoris: & dicitur quod res honorata est tantum persona seu totum subsistens. & probatur excludendo partes, ex vsu loquendi: quia non dicimus manũ honorari. Et quia hoc videtur pati calumniam, respondetur obiectioni, quod partes quandoque dicũtur honorari, non secundum se, sed vt totum honorentur. Et declaratur à similitudine veneranda, præter venerationem, quæ exhibetur diuinitati ipsius.

¶ SED CONTRA est, quòd in capitulis quintæ Synodi sic legitur, * Si quis duabus naturis adorari dicit Christum (ex quo duæ adorationes introducuntur) sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Dei Ecclesiæ traditum est: talis anathema sit.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm fuerit vna in Christo hypostasis, vel persona diuina, diuersæque fuerint in illo duarum naturarum attributa, vnam quoque fuisse Christi adorationem ex parte diuinæ personæ, plures autem secundum causas diuinæ, seu humanæ naturæ, haud dubium fuit.*

¶ RESPONDEO, dicendum quòd in eo qui honoratur, duo possumus considerare, scilicet eum cui honor exhibetur, & causam honoris. Proprie autem honor exhibetur tori ei subsistenti: non enim dicimus quod manus hominis honoretur, sed quòd homo honoretur. Et si quandoque contingat, quòd dicatur honorari manus vel pes alicuius, hoc nõ dicitur ea ratione, quòd huiusmodi partes secundum se honorentur: sed quia in illis partibus honoratur totum, per quem etiam modum aliquis homo potest honorari in aliquo exteriori, puta in veste, aut in imagine, aut in nũtio. Causa aũt honoris est id, ex quo ille qui honoratur, habet aliquã excellentiã. Nam honor est reuerentia alicui exhibita propter sui excellentiam, vt in Secunda parte dictum est. * Et ideo si in vno homine sunt plures causæ honoris (puta prælatio, scientia, & virtus) erit quidem illius hominis vnus honor ex parte eius qui honoratur, plures tamen secundum causas honoris: homo enim est qui honoratur, & propter scientiam & propter virtutem. Sic ergo cùm in Christo sit tantùm vna persona diuinæ & humanæ naturæ, & etiam vna hypostasis & vnum suppositum: est quidem eius vna adoratio & vnus honor ex parte eius qui adoratur. Sed ex parte causæ qua honoratur, possunt dici esse plures adorationes, vt scilicet alio honore honoretur propter sapientiam increatam, & alio propter sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures personæ seu hypostases, sequeretur quòd simpliciter essent plures adorationes. Et hoc est quod in Synodis reprobatur. Dicitur enim in capitulis Cyrilli, * Si quis audet dicere assumptum hominem coadorari oportere deo verbo, quasi alterum alteri, & non potius vna adoratione honorificat Emanuelem, secundum quod factum est caro Verbum: anathema sit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Trinitate sunt tres qui honorantur, sed est vna causa honoris. In mysterio autem Incarnationis est econuerso. Et ideo alio modo est vnus honor Trinitatis, & alio modo est vnus honor Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quod operatio non est quæ honoratur, sed est ratio honoris. Et ideo per hoc quòd in Christo sunt duæ operationes, non ostenditur quòd sint duæ adorationes, sed quod sint duæ adorationis causæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima Christi, si non esset vnita Dei verbo, esset id quod est principalissimum in homine illo: & ideo sibi præcipuè deberetur honor: quia homo est id quod est potissimum in eo. Sed quia anima Christi est vnita personę digniori, illi personæ præcipuè debetur honor, cui anima Christi vnitur. Nec per hoc tamen diminuitur dignitas animæ Christi, sed augetur, vt etiam suprà dictum est. *

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm humanitas Christi adoranda sit adoratione latriæ.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd humanitas Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Quia super Psal. 96. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est, dicit Glos. Caro à verbo Dei assumpta, sine impietate adoratur à nobis: quia nemo carnem eius spiritualiter manducat, nisi prius adoret: non illa dico adoratione quæ latria est, quæ soli creatori debetur. Caro autem Christi est pars humanitatis. Ergo humanitas Christi non est adoranda adoratione latriæ.

2 ¶ Præterea, Cultus latriæ nulli creaturæ debetur: ex hoc enim reprobantur Gentiles quòd coluerunt & seruierunt creaturæ: vt dicitur Rom 1. Sed humanitas Christi est creatura. Ergo nõ est adoranda adoratione latriæ.

3 ¶ Præterea, Adoratio latriæ debetur Deo in recognitionem maximi dominij: secundum illud Deut. 6. Dominum Deum tuum * adorabis, & illi soli seruies. Sed Christus, secundum quòd est homo, est minor Patre. Ergo humanitas eius non est adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est, quod Damas. dicit in 3. lib. * Adoratur autem Caro Christi incarnato verbo Deo, non propter seipsam, sed propter vnitum ei secundum hypostasim verbum Dei. Et super illud Psal. Adorate scabellum pedum eius, dicit Glosf. * Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur: sed illum potius, cuius scabellum est, cuius in honore scabellum adorat. Sed Verbum incarnatum adoratur adoratione latriæ. Ergo & corpus eius, siue eius humanitas.

CONCLVSIO.

¶ *Humanitas Christi vt res, adoranda est latriæ adoratione, vt ratio autem, non nisi duliæ.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * honor adorationis proprie debetur hypostasi subsistenti: tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens, propter quod honoratur persona, cui illud in est. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi, Vno modo, vt sit eius situt rei adoratę: & sic adorare carnem Christi, nihil est aliud, quàm adorare Verbum Dei incarnatum, sicut adorare vestem Regis, nihil est aliud quàm adorare Regem vestitum. Et secundum hoc adoratio humanitatis Christi est adoratio latriæ. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi perfectæ omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ. Ita scilicet quòd vna & eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis.

¶ Nec hoc est inconueniens: quia ipsi Deo parti debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliæ propter dominium quo gubernat creaturam. Vnde super illud Psal 7. Domine Deus meus in te speraui, dicit Glosf. * Domine omnium per potentiam, cui debetur dulia: Deus omnium per creationem, cui debetur latria.

prædestinatio quo ad actum prædestinantis, sed secundum prædestinationis terminum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd si consideretur prędestinatio secundum ipsum prędestinationis actum, prædestinatio Christi non est causa nostræ prædestinationis, cum vno & eodem actu Deus prędestinauerit ipsum & nos. Si autem consideretur prędestinatio secundum terminum prædestinationis, sic prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis. Sic enim Deus prædisposuit nostram salutem, ab æterno prædestinando, vt per Iesum Christum compleretur. Sub prędestinatione enim æterna non solum cadit id, quod est fiendum in tempore, sed etiam modus & ordo, secundùm quem est cõplendum in tempore.

¶ AD PRIMVM ergo & secundum dicendum, quòd rationes illę procedunt de prędestinatione secundum prædestinantis actum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si Christus non fuisset incarnandus, Deus prędisposuisset homines saluari per aliam causam: sed quia prędisposuit incarnationem Christi, simul cũ hoc prędisposuit, vt esset nostræ salutis causa.

QVAESTIO VICESIMAQVINTA, DE ADORATIONE CHRISTI, IN SEX ARTICVLOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de his quę pertinent ad Christum in comparatione ad nos. Et primo de adoratione Christi: qua scilicet nos eum adoramus. Secundo, de hoc quòd est Mediator noster ad Deum.

¶ Et circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi & eius humanitas.

¶ Secundò, vtrùm caro Christi sit adoranda adoratione latrię.

¶ Tertiò, vtrùm adoratio latrię sit exhibenda imagini Christi.

¶ Quartò, vtrũ sit exhibẽda cruci Christi.

¶ Quintò, vtrùm sit exhibenda matri eius.

¶ Sextò, de adoratione reliquiarum Sanctorum.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi & eius humanitas.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non eadem adoratione adoranda sit humanitas Christi, & eius diuinitas. Diuinitas enim Christi est adoranda: quia est communis Patri & Filio, vnde dicitur Ioan. 5. Omnes honotificent Filium, sicut honorificant Patrem, Sed humanitas Christi non est communis ei & Patri. Ergo non eadem adoratione adoranda est humanitas Christi & eius diuinitas.

2 ¶ Præterea, Honor est propriè premium virtutis, vt Philosophus dicit in 4. Ethi. * Meretur autem virtus suum premium peractum. Cùm igitur in Christo sit alia operatio diuinę & humanę naturę (vt suprà habitum est *) videtur quòd alio honore sit veneranda humanitas Christi, & alio eius diuinitas.

3 ¶ Præterea, Anima Christi si non esset verbo vnita, esset veneranda propter excellentiam sapientię & gratię, quam habet, Sed nihil dignitatis est ei subtractum per hoc, quòd est vnita Verbo. Ergo natura humana in Christo est quędam propria adoratione veneranda, præter venerationem, quæ exhibetur diuinitati ipsius.

¶ SED CONTRA est, quòd in capitulis quintæ Synodi sic legitur, * Si quis duabus naturis adorari dicit Christum (ex quo duæ adorationes introducuntur) sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Dei Ecclesiæ traditum est: talis anathema sit.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm fuerit vna in Christo hypostasis, vel persona diuina, diuersæque fuerint in illo duarum naturarum attributa, vnam quoque fuisse Christi adorationem ex parte diuinæ personæ, plures autem secundum causas diuinæ, seu humanæ naturæ, haud dubium fuit.*

¶ RESPONDEO, dicendum quòd in eo qui honoratur, duo possumus considerare, scilicet eum cui honor exhibetur, & causam honoris. Proprie autem honor exhibetur tori ei subsistenti: non enim dicimus quod manus hominis honoretur, sed quòd homo honoretur. Et si quandoque contingat, quòd dicatur honorari manus vel pes alicuius, hoc nõ dicitur ea ratione, quòd huiusmodi partes secundum se honorentur: sed quia in illis partibus honoratur totum, per quem etiam modum aliquis homo potest honorari in aliquo exteriori, puta in veste, aut in imagine, aut in nũtio. Causa aũt honoris est id, ex quo ille qui honoratur, habet aliquã excellentiã. Nam honor est reuerentia alicui exhibita propter sui excellentiam, vt in Secunda parte dictum est. * Et ideo si in vno homine sunt plures causæ honoris (puta prælatio, scientia, & virtus) erit quidem illius hominis vnus honor ex parte eius qui honoratur, plures tamen secundum causas honoris: homo enim est qui honoratur, & propter scientiam & propter virtutem. Sic ergo cùm in Christo sit tantùm vna persona diuinæ & humanæ naturæ, & etiam vna hypostasis & vnum suppositum: est quidem eius vna adoratio & vnus honor ex parte eius qui adoratur. Sed ex parte causæ qua honoratur, possunt dici esse plures adorationes, vt scilicet alio honore honoretur propter sapientiam increatam, & alio propter sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures personæ seu hypostases, sequeretur quòd simpliciter essent plures adorationes. Et hoc est quod in Synodis reprobatur. Dicitur enim in capitulis Cyrilli, * Si quis audet dicere assumptum hominem coadorari oportere deo verbo, quasi alterum alteri, & non potius vna adoratione honorificat Emanuelem, secundum quod factum est caro Verbum: anathema sit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Trinitate sunt tres qui honorantur, sed est vna causa honoris. In mysterio autem Incarnationis est econuerso. Et ideo alio modo est vnus honor Trinitatis, & alio modo est vnus honor Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quod operatio non est quæ honoratur, sed est ratio honoris. Et ideo per hoc quòd in Christo sunt duæ operationes, non ostenditur quòd sint duæ adorationes, sed quod sint duæ adorationis causæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima Christi, si non esset vnita Dei verbo, esset id quod est principalissimum in homine illo: & ideo sibi præcipuè deberetur honor: quia homo est id quod est potissimum in eo. Sed quia anima Christi est vnita personę digniori, illi personæ præcipuè debetur honor, cui anima Christi vnitur. Nec per hoc tamen diminuitur dignitas animæ Christi, sed augetur, vt etiam suprà dictum est. *

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm humanitas Christi adoranda sit adoratione latriæ.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd humanitas Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Quia super Psal. 96. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est, dicit Glos. Caro à verbo Dei assumpta, sine impietate adoratur à nobis: quia nemo carnem eius spiritualiter manducat, nisi prius adoret: non illa dico adoratione quæ latria est, quæ soli creatori debetur. Caro autem Christi est pars humanitatis. Ergo humanitas Christi non est adoranda adoratione latriæ.

2 ¶ Præterea, Cultus latriæ nulli creaturæ debetur: ex hoc enim reprobantur Gentiles quòd coluerunt & seruierunt creaturæ: vt dicitur Rom 1. Sed humanitas Christi est creatura. Ergo nõ est adoranda adoratione latriæ.

3 ¶ Præterea, Adoratio latriæ debetur Deo in recognitionem maximi dominij: secundum illud Deut. 6. Dominum Deum tuum * adorabis, & illi soli seruies. Sed Christus, secundum quòd est homo, est minor Patre. Ergo humanitas eius non est adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est, quod Damas. dicit in 3. lib. * Adoratur autem Caro Christi incarnato verbo Deo, non propter seipsam, sed propter vnitum ei secundum hypostasim verbum Dei. Et super illud Psal. Adorate scabellum pedum eius, dicit Glosf. * Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur: sed illum potius, cuius scabellum est, cuius in honore scabellum adorat. Sed Verbum incarnatum adoratur adoratione latriæ. Ergo & corpus eius, siue eius humanitas.

CONCLVSIO.

¶ *Humanitas Christi vt res, adoranda est latriæ adoratione, vt ratio autem, non nisi duliæ.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * honor adorationis proprie debetur hypostasi subsistenti: tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens, propter quod honoratur persona, cui illud in est. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi, Vno modo, vt sit eius situt rei adoratę: & sic adorare carnem Christi, nihil est aliud, quàm adorare Verbum Dei incarnatum, sicut adorare vestem Regis, nihil est aliud quàm adorare Regem vestitum. Et secundum hoc adoratio humanitatis Christi est adoratio latriæ. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi perfectæ omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ. Ita scilicet quòd vna & eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis.

¶ Nec hoc est inconueniens: quia ipsi Deo parti debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliæ propter dominium quo gubernat creaturam. Vnde super illud Psal 7. Domine Deus meus in te speraui, dicit Glosf. * Domine omnium per potentiam, cui debetur dulia: Deus omnium per creationem, cui debetur latria.

sonæ præcipuè debetur honor, cui anima Christi vnitur. Nec per hoc tamen diminuitur dignitas animæ Christi, sed augetur, vt etiam suprà dictum est. *

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm humanitas Christi adoranda sit adoratione latriæ.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd humanitas Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Quia super Psal. 96. Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est, dicit Glos. Caro à verbo Dei assumpta, sine impietate adoratur à nobis: quia nemo carnem eius spiritualiter manducat, nisi prius adoret: non illa dico adoratione quæ latria est, quæ soli creatori debetur. Caro autem Christi est pars humanitatis. Ergo humanitas Christi non est adoranda adoratione latriæ.

2 ¶ Præterea, Cultus latriæ nulli creaturæ debetur: ex hoc enim reprobantur Gentiles quòd coluerunt & seruierunt creaturæ: vt dicitur Rom 1. Sed humanitas Christi est creatura. Ergo nõ est adoranda adoratione latriæ.

3 ¶ Præterea, Adoratio latriæ debetur Deo in recognitionem maximi dominij: secundum illud Deut. 6. Dominum Deum tuum * adorabis, & illi soli seruies. Sed Christus, secundum quòd est homo, est minor Patre. Ergo humanitas eius non est adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est, quod Damas. dicit in 3. lib. * Adoratur autem Caro Christi incarnato verbo Deo, non propter seipsam, sed propter vnitum ei secundum hypostasim verbum Dei. Et super illud Psal. Adorate scabellum pedum eius, dicit Glosf. * Qui adorat corpus Christi, non terram intuetur: sed illum potius, cuius scabellum est, cuius in honore scabellum adorat. Sed Verbum incarnatum adoratur adoratione latriæ. Ergo & corpus eius, siue eius humanitas.

CONCLVSIO.

¶ *Humanitas Christi vt res, adoranda est latriæ adoratione, vt ratio autem, non nisi duliæ.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * honor adorationis proprie debetur hypostasi subsistenti: tamen ratio honoris potest esse aliquid non subsistens, propter quod honoratur persona, cui illud in est. Adoratio igitur humanitatis Christi dupliciter potest intelligi, Vno modo, vt sit eius situt rei adoratę: & sic adorare carnem Christi, nihil est aliud, quàm adorare Verbum Dei incarnatum, sicut adorare vestem Regis, nihil est aliud quàm adorare Regem vestitum. Et secundum hoc adoratio humanitatis Christi est adoratio latriæ. Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi, quæ fit ratione humanitatis Christi perfectæ omni munere gratiarum, & sic adoratio humanitatis Christi non est adoratio latriæ, sed adoratio duliæ. Ita scilicet quòd vna & eadem persona Christi adoretur adoratione latriæ, propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis.

¶ Nec hoc est inconueniens: quia ipsi Deo parti debetur honor latriæ propter deitatem, & honor duliæ propter dominium quo gubernat creaturam. Vnde super illud Psal 7. Domine Deus meus in te speraui, dicit Glosf. * Domine omnium per potentiam, cui debetur dulia: Deus omnium per creationem, cui debetur latria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem non, sed dulia, vt ratio tamen adorādi. Et hæc omnia in litera habentur, quauis dicta distinctio nō formaliter explicetur, sed ipse Autor vtatur.

¶ Secundum est quod licet dulia, qua persona patris honoratur propter potentiam, & dulia, qua persona Filij ratione humanitatis adoratur, non omnino sint eadem (quia illa est dulia communiter sumpta ad species dulię & latriæ ista vero est ipe cies dulię distincta contra latriam. sicut dispositio est genus ad dispositionem & habitum, licet inquam ita sit, non officit tamen processui litera persuasiuo ex verbis Glossarum ad tollendam admirationem. Materia enim hæc de re ela rissima est: nam liquet personam Christi ratiōe diuersarum naturarum diuersimode honorandam. Sed vt nō nulla consonantia veritatis huius ad priscos mōnitores tr, allatū est illud quasi similie de persona Patris.

¶ In hoc articulo, & specialiter in responsione ad primū, vide quod accepturi cōmunionem sacrā, aut sacrificio missæ assistētes, tam corpus, quam sanguinem Domini cum adorare nos expe rimur adorationę latrię: nam vt Deū summe honoramus, non distinguēdo inter corpus, & eum, cuius est corpus: dicendo, domine, non sum dignus, & alias similes orationes. Adorationem siquidem dulię Christo debitam ratione humanæ naturæ, Ecclesia in mente retinet, non in vsu, ad euitandos (vt dictum est) errores.

Lib. 4. c. 3. circa princ.

Secunda secundæ. q. 81. art. 3. ad 3. & q. 49. art. 2. ad 1. Et infra art. 4. tot. & ar. 5 ad 2. Et 3. dist. 9. q. 1. art. 2. q. 2.

¶ *Super Quæstionis vigesimæquintæ Articulum tertium.*

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primo in communi determinatur de duplici motu in imaginem: secūdo, in speciali respondetur quæstio vna conclusione.

¶ Quo ad primū ex Aristot. autoritate distinguitur motus animæ in imagine duplex: vnus vt in rem, alter vt in imaginē. Primus est alius à motu in rem repræsentatā: secundus est vnus & idē cum motu in rem repræsentatā. Quo ad secundum conclusio responsiua est: Imago Christi est adoranda adoratione latriæ. Probatur, Imagini Christi exhibetur reuerentia, & non vt est res quædā: ergo vt imagini: ergo eadē reuerentia, qua Christo exhibetur: ergo est adoranda adoratione latriæ. Antecedens pro prima parte experientia testatur. Pro secunda probat litera, quia reuerentia non nisi rationali natūra debetur. Prima consequentia probatur ex sufficienti distinctione motus animæ in imaginē: destructo enim altero membro reliquū optime infertur. Secunda autē consequentia probatur ex eadē Aristotelis doctrina: quia motus in imaginem vt sic, est vnus cum motu in rem repræsentatam. Tertia demum consequentia probatur: quia Christus adoratur adoratione latriæ.

¶ Num imago Christi sit latriæ adoratione adoranda, & qua ratione.

Quæstio. ¶ Circa radicem processus, propositionem scilicet illam ex Arist. Motus in imaginem, inquantum imago, est idem cum motu in rem: dubium in multiplici capite occurrit. Primo enim obiicitur ex parte motus: secundo ex parte imaginis: tertio ex parte vnitatis. Ex parte siquidem motus dicitur, quod propositio est vera de motu apprehensiuo, in quo illa vtitur Aristoteles, vt est motus intellectus & memoriæ. Non est autem vera de motu appetitiuo, in quo vtitur illa hic Autor. Adoratio enim actus est moralis virtutis: ac per hoc appetitiuæ partis. Eadem quippe intellectione cognoscitur imago & imaginatum: quia vnum relationorum definit reliquum. Et si quis diffinite nouit vnum correlatiuum, diffinite nouit reliquum, vt dicitur in Prædicamentis. Quicunque autem amat Patrem, non propterea amat filium.

¶ Ex parte vero imaginis: quia imago vt imago, est relatiuū: nulla autem relatio realis creata, aut rationis, adoranda est adoratione latriæ.

¶ Ex parte autem vnitatis: quia vel intelligitur de motu vno simpliciter, vel secundum partem seu aliquid. Non de motu vno simpliciter: quia falsum diceretur. Nam motus in rem secundum se immediate, & in illamet me diante sua imagine, non est omnino idem, vt patet. Si secundum aliquid, tunc ex hac propositione non infertur propositum: quia ex motus vnitate secundum quid, non sequitur vnitas specifica adorationis imaginis & exemplaris: quæ tamen in litera infertur: quia latria adoranda imago Christi dicitur, qua Christus adoratur.

¶ Dubium rursus circa processum eundem ex Durand. in 3. sent. dist. 9. q. 2. occurrit. Nam primo impugnat processum hunc ex eo quod aliud est, motū

in imaginem & rem esse vnum: & aliud imaginem & rem esse vnum. Primum enim est verum, secundum falsum: nam iunt correlatiua, quæ licet simul apprehendantur, dicuntur tamen & sunt diuersa: relatiuū enim esse est ad aliud se habere. Ad propositum autem oporteret imaginem & rem esse vnum, seu vnius rationis, si adoratio rei deberet exhiberi imagini.

¶ Deinde dicit, quòd imago Christi nec vt res nec vt imago, propter hoc quendo adoranda est latria: quia latria soli Deo debetur per se, & conuenit sibi (vt humanitati Christi) per accidens: imago autem, vt imago est creatura, est extranea à Deo: & ideo nec per se, nec per accidēs, terminus est adorationis latriæ.

¶ Tertio, dicit, quòd omnē dictum quod Autor in litera tradit, est *4. cap. in fine mel.* improprie dictum: & exponendum est, quia res cognita seu rememorata per imaginem, ad præsentiam imaginis adoratur, ac si esset in se præsens: non quod adoratio ad imaginem aliquo modo terminetur.

¶ Ad horum euidentiam, sciendum est, quòd distinctio in litera posita ex Aristo. de imagine vt est res quædam, & vt est imago, potest dupliciter intelligi.

¶ Primo vt distinguatur imago in imaginem materialiter, vel formaliter, puta in aurum, vel figurum seu relationem. Et consequenter quod dicamus adorari imaginem Christi non secundum materiam, sed secundum formam: hoc est figurum Christi, vel relationem ad Christum. Et hinc sensus acceptus videtur communiter, quantum mihi. Et quoniam figura quàm relatio, longè est à creatoris natura: ideo aut falso aut impropriè dictum putatur, quòd imago Christi sit adoranda adoratione latriæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non prohibetur illo præcepto facere quancunque sculpturam vel similitudinem, no faciēdum, nisi quod est à Deo institutū. vnde & Apost. 1. ad Cor. 11. traditurus doctrinam de sacrificio Ecclesiæ, dicit, Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis. Sed nulla traditio in Scriptura inuenitur de adorandis imaginibus. Ergo imago Christi non est adoranda adoratione latriæ.

¶ SED CONTRA est, quod Damasc. inducit Basilium dicentem, * Imaginis honor ad prototypum peruenit, id est exemplar. Sed ipsum exemplar, scilicet Christus, est adorandus adoratione latriæ, Ergo & eius imago.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus latriæ adoratione sit honorandus, imago quoque eius eadem adoratione adoranda.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Philosophus dicit in lib. * de Memoria & reminiscentia: duplex est motus animæ in imaginem. Vnus quidem in ipsam imaginem, secundum quòd res quædam est. alio modo in imaginem, inquantum est imago alterius. Et inter hos duos motus est hæc differentia: quia primus motus, quo quis mouetur in imagine, vt est res quædam, est alius à motu, qui est in rem: secundus autem motus qui est in imaginem, inquantum est imago dicit vnus & idem cum illo qui est in rem. Sic ergo dicendum est, quòd imagini Christi, inquantum est res quædam (puta lignum sculptum vel pictum nulla reuerentia exhibetur: quia reuerentia non nisi rationali naturæ debetur. Relinquitur ergo quod exhibeatur ei reuerentia solum, inquantum est imago, & sic sequitur quòd eadem reuerētia exhibeatur imagini Christi & ipsi Christo. Cum ergo Christus adoretur adoratione latriæ, consequens est quòd eius imago sit adoratione latriæ adoranda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non prohibetur illo præcepto facere quancunque sculpturam vel similitudinem, sed facere adorandam. Vnde subdit, Non adorabis ea, neque coles. Et quia, sicut dictum est, idem est motus in imaginem & in rem, eo modo prohibetur adoratio imaginis, quo prohibetur adoratio rei, cuius imago est. Vnde ibi intelligitur prohiberi adoratio imaginū, quas Gentiles faciebant in veneration em deorum suorum, id est, dæmonum. Et ideo præmittitur, Non habebis deos alienos coram me. Ipsi autem vero Deo cùm sit incorporeus, nulla imago corporalis poterat poni: quia, vt Damasc. dicit, * insipientiæ summæ est & impietatis, figurare quod est diuinum. Sed quia in nouo Testamento Deus factus est homo, potest in sui imagine corporali adorari.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Apostolus prohibet operibus infructuosis Gentilium cōmunicare: communicare autem vitiis eorū operibus Apostolus non prohibet. Adoratio autem imaginum est inter fructuosa opera cōputanda quantum ad duo. Primo quidem quantum ad hoc, quòd quidam eorum adorabant ipsas imagines vt res quasdam, credentes in eis esse aliquod numen propter respōsa quæ dæmones in eis dabant, & alios huiusmodi effectus mirabiles. Secūdo, propter res, quarum erant imagines, statuebāt enim huiusmodi imagines aliquibus creaturis, quas in eis veneratione latriæ venerabantur. Nos autem adoramus adorationē latriæ imaginem Christi, qui est verus Deus. non propter ipsam imaginem, sed propter rem, cuius imago est, sicut dictum est. *

¶ Ad tertium dicendum, quòd creaturæ rationali debetur reuerentia propter seipsam: & ideo si creaturæ rationali, in qua est imago Dei, exhiberetur adoratio latriæ, posset esse error is occasio, vt scilicet motus adorantis sisteret in homine, inquantum est res quædam, & non ferretur in Deum, cuius est imago. Quod non potest contingere de imagine sculpta vel picta in materia insensibili.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Apostoli familiari instinctu Spiritus sancti quædam Ecclesiis tradiderunt fernanda, quæ non reliquerunt in scriptis, sed in obseruatione Ecclesiæ per successionem fidelium. Vnde ipse dicit 2. ad Thessalon. 2. State, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, scilicet ore prolatum, siue per Epistolam, scilicet scripto transmissam. Et inter huiusmodi traditiones est imaginum Christi adoratio. Vnde & beatus Lucas dicitur depinxisse Christi imaginem, quæ Romæ habetur.

¶ Num imagines Dei, & diuinorum absque errore ab hominibus effingi possint.

¶ In responsione ad primum eiusdem artic. circa imagines Dei, dubium occurrit, an sint licitæ. Et est ratio dubij: quia autoritas Damasceni in litera tertia, an sint licitæ. Et est ratio dubij: quia autoritas Damasceni in litera damnat illas insipientiæ & impietatis. Et eadem est ratio nunc de deitate, quæ erat in veteri lege quo ad rem figurabilem vel non secundum se: consulit autem in veteri lege, imagines Dei esse prohibitas: occasio quoque falsæ opinionis de Deo ex imaginibus, eadem virrobique est. Vnde non desunt doctores reprehendentes imagines sanctæ Trinitatis.

¶ In oppositum autem est Ecclesiæ vsus, admittens Trinitatis imagines, repræsentātes non solum filium incarnatum, sed Patrem ac Spiritum sanctum. Adiungit & litteræ huius verba sonantia, quod postquam Deus est incarnatus, potest adorari in imagine.

¶ Ad huius rei euidentiam aduertendum est, tripliciter posse formari imagines Dei, seclusō Incarnationis mysterio. Primo vt res diuina figuretur per imagines. Et sic infipientia, quo ad partem apprehensiuam, & impietatis secundum partem appetitiuam, est figurare quod diuinum est: vt Damasc. dicit. Et hac ratione damnantur imagines Dei, vt Deus est: & ingerunt errorem de Deo opinionem. Et hoc modo in Ecclesia Dei consilium non habet imagines Dei.

¶ Secundo, vt species Dei in scripturis traditæ figurentur: sicut cùm depingitur Spiritus sanctus in forma columbæ. non vt Spiritus sanctus figuratus sanctus, figurata monstretur. Et hoc frequenti vsu Ecclesia passim efficit, & lineamentis columbæ monstretur: sed vt species in qua apparuit Spiritus de Deo, & de Christo, & de Angelis, & de Sanctis: vt patet quum Deus depingitur imaginibus specierum, in quibus visus dicitur in Testamento veteri, vt in forma senis antiqui, scilicet dierum. Daniel. 7. Et Christus in forma agni, & Angeli, cum sex alis, & Euangelistæ in forma quatuor animalium. Et hæc non solum pinguntur, vt ostendantur (sicut Cherubim olim in templo) sed vt adorentur, vt frequens vsus Ecclesiæ testatur.

¶ Tertio vt ex similitudinibus apud nos extans fidelis. ad infigurabilia attendamus, sicut Angelo tum imagines, facimus tumenem pulchrum, alatum cum filademate: nō quod talis sit Angelus, sed vt vel ex similitudinibus nobis natura, scilicet humana (apposita distinctione per diadema, & tunc pro perfectione, & alis confictis pro celeritate) vel sic ex sensibilibus ad insensibilia veniendo ascendamus. Et hoc modo alicubi Spiritus sanctus in forma senis, orbem pugillo continentis, &c. figuratur. Sic autem tertius modus satis propinquus est ritui Paganorum, figurātium Deum diuersimode, prout causa eis dictat diuersorum effectuum, vt in forma Minervæ ratione sapientiæ & huiusmodi.

In corp. art.

¶ His præmissis sciendum est, quod figurare dupliciter primo modo, est actus ex suo genere malus moraliter, quia dicit super repugnantia materia. repugnat siquidem deitati figurabilem esse. Figurare autem Deum secundo vel tertio modo ad actum indifferentis, est actus ex suo genere bonus: quoniam naturale est hominī per sensibilia discere insensibilia. Vnde picturæ codices sunt populorum: sicut sibi, in quibus per hæc sensibilia docemur intelligibilia contemplari, propter eruditos sunt & sic Moyses statuas constituit Angelorum in templo. Sed ad actum cultus figurare hæc, actus est solitarie sumptus, non bonus nec eligibilis, sed declinabilis: sicut occidere hominem, si solitarie proponatur, non est actus eligibilis aut laudabilis: sed si nihil adderetur, malus & vituperabilis. Sed si figurare Deum ad actum cultus, vestitur quibusdam circunstantiis (puta autoritate Ecclesiasticæ consuetudinis, securitate ab errorum occasione, pietateque cosentium) redditur actus ille honestus, sicut si occidere hominem, induatur circunstantia publicæ potestatis, actum præcipientis propter iustitiam ac commune bonum, erit occidere hominem actus honestus.

¶ Cauere ergo oportet, ne facilis sit sententia contra quancunque partem: habenda siquidem in primis est ratio erroris. Nam si ex falsa aliqua opinione de Deo aut Angelis, &c. aliqua processit aut perseuerat imago tertij modi, vel secundi inusitata, abolenda esset, & instruendus populus. Dico autem vel secundi inusitata: quia etsi ad repræsentationem historia Deus depingitur in forma rubi ardentis, loquentis Moysi, & similium visionum: quia tamen Ecclesia non consueuit omnia figuralia proponere vt colenda, ideo cauendum est ne noua abusio introducta sit, puta si petra adoraretur pro Christo, quia scriptum est, Petra autem erat Christus: si vero nulla falsa opinio aut præsumptio intercenit, sed antiquus Ecclesiæ vsus seruatur, nullusque occasionem errandi accipit (quia plebs est bene instructa in fide, & credit Deū spiritum esse, & in omnibus recte cum Ecclesia sentiunt) non video peccatum aliquod in huiusmodi cultu imaginum tam secūdi, quàm tertij modi. Et secundus quidem autoritatem habet ex Sacra scriptura & Ecclesiæ vsu manifeste.

¶ Tertius autem: quia originaliter secundum partes est ex sacra Scriptura (quanuis non tota imago) & Ecclesiæ vsu approbatur, non solum tolerabilis, sed licitus mihi videtur. Ex eo enim quod cultus Deo exhibetur in imagine, non impiæ aut præsumptuosæ, sed ab Ecclesia propositæ, actus adorationis circa debitum materiam versatur: ac per hoc nullam peccati rationem habet. Et si fic est, non videntur cassandæ Trinitatis imagines in forma senis, crucifixum sustinentis columba intermedia: partes enim imaginis huius ex sacra sunt Scriptura. Et de Filij & Spiritus sancti imaginibus constat. De Patris autem ex Daniele habetur cap. 7. cùm dicitur de Filio, quod peruenit ad Antiquum dierum, hoc est Deum Patrem. Et hoc, vt dictum est, vbi nulla est occasio erroris.

¶ Non laudo tamen huiusmodi multiplicationem imaginum Trinitatis aut deitatis, aut Dei Patris, aut Spiritus sancti, nisi in specie columbæ & ignæ linguæ super discipulos: sed potius tanquam infigurabilis tanquam supra nubem aliquam aureum latens, plingendus esset Deus: vnde effectus creationis prouenirent. Vt vel sic eruditerur plebs, quod Deus est spiritus infigurabilis, sicut Moyses absque sedente iedem impositum Angelis statuens, Deum intelligi & coli super omnia quiescentem, regnantem, prospicientem ac iudicantem ordinauit sapientissime. Imagines enim codices sunt populorum: & propterea à multis reprehenduntur, tanquam occasionem errandi prabentes, quantum est ex se. Et verum dicerent, nisi conditiones prædictæ excusarent actum, vt dictum est.

¶ Et per hæc patet responsio ad obiecta: quoniam aliqualiter omnia verum concludunt, dum Dei imagines solitarie proposita diffonant: & autoritate fultæ ecclesiasticæ consuetudinis, securitateque ab errore concurrente, cum origine à sacra Scriptura in toto vel parte, honestantur.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimaquintæ Articulum quartum.

2.3.q. 103. art. 4 ad 3. Et 3. dist. 9. q. 1 art. 2. q. 4 Comment.

TItulus de cruce Christi loquitur, siue illa in qua passus est Christus, siue quacunque alia, vt est crux Christi.

¶ In corpore articuli duæ sunt partes. Primo determinatur in communi de re honorata & qualitate adorationis. Et dicuntur quatuor. Primum est. Soli rationali naturæ debetur honor, intellige rationē sua. Secundum est, Creaturæ insensibili non debetur honor, nisi ratione rationalis natura. Tertium est, dupliciter creaturæ insensibili ratione naturæ rationalis honor debetur, vel ratione repræsentationis, vel ratione coniunctionis quomodolibet. Declaratur hoc exemplis imaginis & vestis regiæ. Quartum est, Vtroque modo eadē exhibetur reuerentia, quæ exhibetur & Regi. In secunda parte respōderur in speciali de cruce Christi distinguendo, vel de cruce illa, in qua Christus pependit, vel de qua cunque alia. Et de prima quidem respondetur vna conclusione habente duas partes, quōd est veneranda vtroque modo, & adoratione latriæ, qua Christus adoratur, & declaratur quo ad singula clare. De cruce vero Christi in quacunque alia materia respōdetur, quōd est adorāda etiam latria, inquantum repræsentativa Christi, sicut Christi crucifixi imago.

Ari. præce. ad 3. arg. Omnia clarē patent in littera, aduertendo quod alloquutio crucis pro effectu affertur adorationis eiusdē, qua Christus adoratur: ex eo enim q̄ ipsam alloquimur quasi Christum, signum est, quōd ad ipsum vt Christum nos recurrimus. Et propterea alloquutio fit etiam ad crucem in omni materia, & non ad illam tantum in qua Christus pependit.

¶ Aduerte hic, quōd Durand. vbi suprà, & Ioannes Capreolus crediderunt Autorem retractasse hic quod in tertio sententiarum dixerat, scilicet crucem illam in qua pependit Christus, esse adorandam, non solùm vt imaginem Christi latria, sed vt quandā rē Christi hyperdulia: quæsi crux illa Christi non sit capax adorationis, vt est quædam res Christi. Parcant mihi Domini isti: non retractauit, sed magnificauit hic Autor doctrinā ibi traditam: quoniam crucem illā vt quandam Christi rem per contactum, ibi hyperdulia, hic latria adorādā dixit. Hoc enim patet non esse reuocationem dicti, quōd crux illa vt quædā Christi res, est veneranda: sed magnificationem illius,

In domin. de passione domici in Hym.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm crux Christi sit adoranda adoratione latriæ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd crux Christi non sit adoranda adoratione latriæ. Nullus enim pius filius veneratur contumeliam patris sui: pura flagellum quo flagellatus esset, vel lignum in quo fuisset suspensus: sed magis illud abhorreret. Christus autem in ligno crucis opprobriosissimam mortem passus est, secundum illud Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo non debemus cruce veneràri, sed magis abhorrere.

2 ¶ Præterea, humanitas Christi adoratione latriæ adoratur, inquantum est vnita filio Dei in persona. Quod de cruce dici non potest. Ergo crux Christi non est adoranda adoratione latriæ.

3 ¶ Præterea, sicut crux Christi fuit instrumētum passionis eius & mortis, ita etiam & multa alia (puta claui corona & lancea) quibus tamen non exhibemus latriæ cultum. Ergo videtur quòd crux Christi non sit adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est, quòd illi exhibemus latriæ cultum, in quo ponimus spem salutis. Sed in cruce Christi ponimus spem salutis: cantat enim Ecclesia *O crux Aue spes vnica, hoc passionis tempore, auge piis iustitiam, reisque dona veniam. Ergo crux Christi est adoranda adoratione latriæ.

CONCLVSIO.

¶ Cum in Cruce Christi fuerit tota nostræ salutis spes, adoratione latriæ pro tanto adoranda est, quod ita affixus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, * honor seu reuerentia non debetur nisi rationali naturæ: creaturæ autem insensibili non debetur honor vel reuerentia, nisi ratione rationali naturæ. Et hoc dupliciter. Vno modo inquantum repræsentat rationalem naturam: alio modo, inquantum ei quocunque modo coniungitur. Primo modo consueuerunt homines venerari Regis imaginem: secundo modo eius vestimentum. Vtrunque autem venerantur homines eadem veneratione qua venerantur & Regem. Si ergo loquamur de ipsa cruce in qua Christus crucifixus est, vtroque modo est a nobis veneranda: vno scilicet modo inquantum repræsentat nobis figuram Christi extensi in ea: alio modo ex contactu ad membra Christi, & ex hoc quòd eius sanguine est perfusa. Vnde vtroque modo adoratur eadem odoratione cum Christo, scilicet adoratione latriæ. Et propter hoc etiam crucē alloquimur, & deprecamur quasi ipsum crucifixum. Si verò loquamur de effigie crucis Christi in quacunque alia materia (puta lapidis vel ligni, argenti vel auri), sic veneramur crucem tantùm, vt imaginem Christi, quam veneramur adoratione latriæ: vt suprà dictum est. *

art. precd.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in cruce Christi quantum ad intentionem vel opinionem infidelium consideratur opprobrium Christi: sed quantum ad effectum nostræ salutis considerātur virtus diuina ipsius, de hostibus triumphauit: secundum illud Colossen. 2. Ipsum tulit de medio affigens illud cruci, & spolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palam

triumphans illos in semetipso. Et ideo dicit Apostolus 1. ad Corint. 1. Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est.

¶ Ad secundum dicendū, quod crux Christi, licet non fuerit vnita verbo Dei in persona, fuit tamen ei vnita aliquo alio modo, scilicet per repræsentationem & contactum. Et hac ratione exhubetur ei reuerentia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantum ad rationem contactus membrorum Christi, adoramus non solum crucem, sed etiam omnia quæ sunt Christi. Vnde Damas. * dicit in 4. libro pretiosum lignum vt sanctificatum tactu sancti corporis decenter adorandum, clauos, indumenta, lanceam, & sacra eius tabernacula, quæ sunt præsepe, spelūca, & huiusmodi. Illa tamen non repræsentāt imaginem Christi. sicut crux, quę dicitur signum filij hominis, quod apparebit in cælo, vt dicitur Matthæi 24. Ideoque mulieribus dixit Angelus, Iesum quęritis Nazarenum crucifixum: non dixit lanceatum, sed crucifixum. Et inde est quòd crucem Christi veneramur in quacunq; materia, non autem imaginem clauorum, vel quorumcunque huiusmodi.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum mater Christi sit adoranda adoratione latriæ.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei sit adoranda adoratione latriæ. Videtur enim idem honor esse exhibendus matri Regis & Regi, vnde dicitur 2. Regum secundo, quod posuit est thronus matri Regis, quæ sedit ad dexteram eius. Et Augustinus dicit in sermone de assumptione, * Thronum Dei, & thalamum Domini cæli atque tabernaculum Christi dignum est ibi esse, vbi est ipse. Sed Christus adoratur adoratione latriæ, ergo & mater eius.

2 ¶ Præterea, Damas. * dicit in 4. li. quòd honor matris refertur ad filium. Sed filius adoratur adoratione latriæ, ergo & mater.

3 ¶ Præterea, Coniunctior est Christo mater eius quā crux. Sed crux adoratur adoratione latriæ, ergo & mater Christi est adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est, quòd mater Dei est pura creatura. Non ergo ei debetur adoratio latriæ.

CONCLVSIO.

¶ Beata Virgo cum sit creatura rationalis, non latria, sed hyperdulia adoranda est.

¶ RESPONDEO, dicendum quòd quia latria soli Deo debetur, nulli creaturæ debetur latria, prout creaturam secundum se veneramur. Licet autem creaturæ insensibiles nō sint capaces venerationis secundum seipsas: creatura tamen rationalis est capax venerationis secundum seipsam: & ideo nulli puræ creaturæ rationali debetur cultus latriæ. Cum igitur beata Virgo sit pura creatura rationalis, non debetur ei adoratio latriæ: sed solum veneratio duliæ, eminentius tamen quàm cæteris creaturis, inquantum ipsa est mater d Dei. Et ideo dicitur quod debetur ei non qualiscunque dulia sed hyperdulia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matri Regis non debetur æqualis honor honori, qui debetur Regi, debetur tamen ei quidam honor consimilis ratione cuiusdam excellentiæ. Et hoc significant autoritates inductæ.

¶ Ad secundum dicendum quòd honor matris refertur ad filium, quia ipsa mater est propter filium adoranda. Non tamen eo modo quo honor imaginis refertur ad exēplar: quia ipsa imago prout in se cōsideratur vt res quædam, nullo modo est veneranda.

¶ Ad tertium dicendum, quòd crux non est capax venerationis prout in se consideratur, vt dictum * est: sed beata Virgo secundum seipsam est venerationis capax. Et ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm reliquiæ Sanctorum sint adorandæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sanctorum reliquiæ nullo mō do sint adorandæ. Non enim est aliquid faciendum, quod possit esse occasio erroris. Sed adorare mortuorum reliquias, videtur ad errorem Gentilium pertinere, qui mortuis hominibus honorificentiam impendebant. Ergo non sunt sanctorum reliquiæ adorandæ.

2 ¶ Præterea, Stultum videtur rem insensibilem venerari. Sed Sanctorum reliquiæ sunt insensibilia corpora. Ergo stultum est eas venerari.

3 ¶ Præterea, Corpus mortuum non est eiusdem speciei cum corpore viuo: & per consequens non videtur esse numero idem. Ergo videtur quòd post mortem alicuius Sancti, corpus eius non sit adorandum.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur in lib. de Eccles. dogmatibus, * Sanctorum corpora, & præcipuè beatorum Martyrū reliquias, ac si Christi membra, sinceritissimè honoranda, scilicet credimus. Et postea subditur, Si quis contra hanc sententiam velit esse, non Christianus, sed Eugnomirianus & Vigilantianus creditur.

CONCLVSIO.

¶ Cùm sanctos Dei veneremur, eorum quoque corpora & reliquias venerari nos oportet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de Ciuit. Dei * Si paterna vestis & annulus, ac si quid est huiusmodi, tantò carius est posteris, quantò erga parentes est maior affectus, nullo modo ipsa speranda sunt corpora, quæ vtique multò familiarius atque coniunctius quàm quælibet indumenta gestamus. hæc enim ad ipsam naturam hominis pertinent. Ex quo patet, quòd qui habet affectum ad aliquem, etiam ea quæ de ipso post mortem relinquuntur, veneratur: non solùm corpus aut partes corporis eius, sed etiam aliqua exteriora, puta vestes, & similia. Manifestum est autem, quòd Sanctos Dei in veneratione habere debemus, tanquam membra Christi, Dei filios, & amicos, & nostros intercessores. Et ideo eorum reliquias qualescunque, honore congruo in eorum memoriam venerari debemus, & præcipuè eorum corpora, quæ fuerunt templa & organa spiritus sancti, in eis habitantis & operantis. & sunt corpori Christi configuranda per gloriosam Resurrectionem. Vade & ipse Deus huiusmodi reliquias conuenienter honorat, in eorum * præsentiam miracula faciendo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc fuit ratio Vigilantij, cuius verba introducit Hiero. * in lib. quem contra eum scribit, dicentis, Propè ritum Gentilium videmus sub prætextu religionis introductum, puluisculum nescio quem in mo ico vasculo, preciosō linteamine circundatum osculantes adorant. Contra quem Hieron. dicit in Epistola ad Riparium: * Nos non dico Martyrum reliquias, sed nec Solem nec Lunam nec angelos adoramus, scilicet adoratione latriæ, honoramus autem reliquias Martyrum, vt cum cuius sint Martyres adoremus: honoramus seruos, vt honor seruorum redundet ad dominum. Sic ergo honorando reliquias sanctorum, non incidimus in errorem Gentilium, qui cultum latriæ mortuis hominibus exhibebant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corpus illud insensibile non adoramus propter seipsum, sed propter animam, quę fuit ei vnita, quę nunc fruitur Deo, & propter Deum, cuius fuerunt ministri.

¶ Ad tertium dicendū, quòd corpus * mortui alicuius sancti non est idem d numero quod primo fuit dum viueret, propter diuersitatem formæ, quæ est anima: est tamen idem identitate materiæ, quæ est iterum suæ formæ vnienda.

QVAESTIO VICESIMA SEXTA, DE EO, quòd Christus Mediator Dei & hominum dicitur, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de hoc, quòd dicitur Christus Dei & homium mediator.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm esse mediatorem Dei, & hominum, sit proprium Christo.

¶ Secundò, vtrùm hoc conueniat ei secundum humanam naturam.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum esse mediatorem Dei & hominum, sit proprium Christo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd esse mediatorem Dei & hominum, non sit proprium Christo. Sicut enim Sacerdos, ita & propheta videtur esse mediator inter Deum & homines: secundum illud Deut. 5. Ego illo tempore sequester fui & medius inter Deum & vos. Sed esse Prophetam & Sacerdotem, non est proprium Christo, Ergo etiam esse mediatorem.

3. distin. 19. art. 5. q. 3. Et opus. 3. cap. 22. Et opus. 60 c. 18. Et Gal. 3. le. 7 fi.

2 ¶ Præterea, illud quod conuenit Angelis bonis & malis, non potest dici esse proprium Christo, Sed esse medium inter Deum & homines, conuenit angelis bonis, vt Dionysius dicit quarto cap. de Diuinis nominibus. Conuenit etiam angelis malis, id est dæmonibus: habent enim quædam cōmunia cum Deo, scilicet immortalitatē, quædam cum hominibus, scilicet quòd sunt animo passiui, & per consequens miseri: vt patet per Aug. in 9. de ciuit. Dei. * Ergo esse mediatorem Dei & hominum non est proprium Christo.

Cap. 4 non uim (ē pro- cul. à prin. Lib. 9. c. 8. to. 5.

3 ¶ Præterea, Ad officium mediatoris pertinet interpellare ad vnū eorum, inter quos est mediator pro altero. Sed Spiritus sanctus sicut dicitur Romanorum 8 interpellat pro nobis ad Deum gemitibus inenarrabilibus, Ergo Spiritus sanctus est mediator inter Deum & homines. Non est ergo proprium Christo.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur primæ ad Timot. 2. Vnus est mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus.

CONCLVSIO.

¶ Soli Christo conuenit esse mediatorem simpliciter & perfectiuè, cui non stat multos alios esse secundum quid mediatores, scilicet dispositiuè & ministeriaiter.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad Mediatoris officium propriè pertinet, coniungere & vnire eos inter quos est mediator. Nam extrema vniuntur in medio. Vnire autem homines Deo perfectiuè, quod conuenit Christo, per quem homines sunt reconciliati Deo, & secundum illud 2. ad Corin. 5. Deus erat in Christo mūdum reconciliās sibi. Et ideo solus Christus est perfectus Dei & hominum d mediator, inquātum per suam mortem humanum genus Deo reconciliauit. Vnde cum Apostolus dixisset: Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus subiunxit, Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Nihil tamen prohibet aliquos alios secundum quid dici mediatores inter Deum & homines: prout scilicet cooperantur ad

tuis. tom. 3. habetur nō procul à Print.

¶ Alias mortuum. D. 404. & 1091.

D. 864.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæsextæ Articulū secundum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore duo sunt: primo ponuntur duæ conditiones mediatoris, secūdo applicatur ad Christū dupliciter, & secūdū quod Deus negatiuè, & secundum quod homo affirmatiue, & sic respondetur quæsito, Christus veritissime dicitur mediator Dei & hominum secundū quod homo. Omnia clara sunt in littera: consistit enim eius processus in hoc: Mediator secūdum duo quæ habet (scilicet esse medium & officium cōiungendi extrema inter se) duas exigit conditiones: prima est distantia ab extremis, secunda est delatio ad extrema vtrin que ex altero. Sed Christus, secundum quod Deus, neutram habet, quia non distat à Deo in natura aut dominio: nec aliquid Dei non suum deferre potest: ac per hoc nihil potest deferre ex Deo tanquam extremo. Sed secundum quod homo, habet vtraque, quia distat à Deo natura, & ab hominibus puris dignitate gratiæ & gloriæ, defert quoq; præcepta donaque Dei ad homines, & satisfactionem ac interpellationē ex hominibus ad deum, non quasi extrā ab hominibus acceptat, sed quia hæc vice hominum ipse Deo offert, quod vocatur pro hominibus offerre ac satisfacere. Nihilominus satisfactionem ex hominibus quodam modo accipit, pro quanto ex massa peccatrice, carne scilicet humana ab Adam genita, naturam passibilem in qua satisfaceret assumpsit.

Ll.9. et li. 14.ca.15. à med.10. 5.

Loco citato in argum.

Q.10.ar.1.

¶ In responsione ad primum & tertium simul considera discernendo rationem specificantem id, quo Christus mediat aut satisfacit & radicem vnde illud, quo efficax originaliter redditur ad mediandum, & satisfaciendum, & merendum pro omnibus. Nam si specificare aut determinare quæris naturam, qua Christus mereturi, mediat, & satisfacit, proculdubio natura humana est: creatæ quippe naturæ sunt actus isti. Sed si quæris, vnde natura creata tanti est, vt mediet, mereatur, & satisfaciat pro toto mūdo, ex gratia est vnionis, ex hypostasi est diuinæ: quia enim Christus vnigenitus est Patris, i. deo per naturam assumptam satisfacit, meretur, & mediat. Et hoc est quod in responsione ad primū docemur: & doctrina superius habita de efficacia satisfactionis & meriti Christi sic applicanda est in responsione ad tertium. Et sic omnia

Implicitè habetur in glos. ordin. ibid.

Auuot.

3. dist. 19. art.5.q.2. Et 4 di.43 art.2.q.1. to. Et dist. 48.q.1.ar. 2. Et veri. q.29.ar.5. Et 1.Timo. 2. l. 1. fin. Et 2.Tim. 2.to. 2.

** Cap. 10. parū ante med.10.6.*

tur ad vnionem hominum cum Deo dispositiue vel ministerialiter.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Prophetæ & Sacerdotes veteris Testamenti, dicti sunt mediatores inter Deum & homines dispositiue, & ministerialiter, inquantum scilicet prænunciabant, & præfigurabant verum & perfectum Dei & hominum mediatorem, Sacerdotes verò noui Testamenti possunt dici mediatores Dei & hominum, inquantum sunt ministri veri Mediatoris, vice ipsius salutaria sacramenta hominibus exhibentes.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Angeli boni, vt Augu. dicit in 9. de Ciuit. Dei, * non recte possunt dici mediatores inter Deum & homines. Cùm enim vtrunque habeant commune cum Deo, & beatitudinem & immortalitatem, nihil autem horum cum hominibus miseris & mortalibus, quomodo non potius remoti sunt ab hominibus, Deoque coniuncti, quàm inter vtrosque medij constituti? Dionys. * tamen dicit eos esse medios, quia secundum gradum naturæ sunt infra Deum, & supra homines constituti: & mediatoris officium exercent, non quidē principaliter & perfectiuè, sed ministerialiter & dispositiuè. Vnde Matth. 4. dicitur, quòd accesserunt Angeli, & ministrabant ei, scilicet Christo. Dæmones autem habent communem cum Deo immortalitatem, cum hominibus autem miseriam: ad hoc enim se interponit medium dæmon immortalis & miser, vt ad immortalitatem beatam transire non sinat, sed perducat ad miseriam immortalem. Vnde est, sicut malus medius, qui separat amicos. Christus autem habuit communem cum Deo beatitudinem, cum hominibus autem mortalitatem, & ideo ad hoc se interposuit medium, vt mortalitate transacta & ex mortuis faceret immortales (quod in se resurgendo monstrauit) & ex miseris beatos, vnde nun quam ipse decessit. Et ideo ipse est bonus mediator, qui reconciliat inimicos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Spiritus sanctus cùm sit per omnia Deo æqualis, non potest dici medius vel mediator inter Deum & homines, sed solus Christus, qui licet secūdum diuinitatem æqualis sit Patri, tamen secūdum humanitatem minor est Patre, vt supra dictum * est. Vnde super illud ad Gal. 3. Christus est mediator, dicit Glossa. * Non Pater nec Spiritus sanctus. Dicitur autem Spiritus sanctus interpellare pro nobis, quia ipse interpellare nos facit.

ARTICVLVS II.

¶ Virūm Christus secundum quòd homo, sit mediator Dei & hominum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sit mediator Dei & hominum, secundum quod homo. Dicit enim * Aug. in lib. contra Felicianum: Vna est Christi persona, ne sit nō vnus Christus, non vna substantia, nec mediatoris dispensatione submota, aut Dei tantùm dicatur aut hominis filius. Sed non est Dei & hominis filius, secundum quòd homo, sed simul secundum quòd Deus & homo. Ergo neque dicendum est, quòd sit mediator Dei & hominum solum secundum quod homo.

2 ¶ Præterea, Sicut Christus, inquantum est Deus, cōuenit cum Patre & Spiritu sancto, ita inquantum est homo, conuenit cum hominibus. Sed propter hoc, quod inquantum est Deus, conuenit cum Patre & Spiritu sancto, non potest dici mediator, inquantum est Deus: quia super illud 1. ad Tim. 2. Mediator Dei & hominum, &c. dicit glos. * In quantum est verbum non medius est: quia æqualis est Deo, & Deus apud Deum, & simul vnus deus. Ergo nec etiam in quantum est homo, potest dici mediator, propter conuenientiam quam cum hominibus habet.

3 ¶ Præterea, Christus dicitur mediator, in quantum reconciliauit nos Deo: quod quidem fecit, auferendo peccatum, quod nos separabat à Deo. Sed auferre peccatum, conuenit Christo non in quantum est homo, sed inquantum est Deus. Ergo Christus, inquantum est homo, non est mediator, sed inquantum est Deus.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus. dicit * in libro 9. de Ciuit. Dei. Non ob hoc mediator est Christus, quia est verbum: maximè quippe immortale & maximè beatum Verbum, longè à mortalibus miseris: sed mediator secundum quòd homo.

CONCLVSIO.

¶ Cum Christus, secundum quòd Deus, nullo modo à Deo ipso differat, nec quippiam non suum alteri deferat, nullo pacto conuenit sibi esse mediatorem, in quantum Deus est, sed inquantum homo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in mediatore duo possumus considerare. Primò quidem rationem medij: secundò, officium coniungendi. Est autem de ratione medij, quòd distet ab vtroque extremorum: coniungit autem mediator per hoc, quod ea quæ vnius sunt defert ad alterum. Neutrum autem horum potest competere Christo secundum quòd Deus, sed solum secundum quòd homo. Nam secundum quòd Deus, non differt à Patre & Spiritu sancto in natura & potestate Dominij. Nec etiam Pater & Spiritus sanctus aliquid habent quod non sit filij: vt sic possit id quod est Patris vel Spiritus Sancti quasi quod est aliorum, ad alios deferre. Sed vtrunque conuenit ei, inquantum est homo: quia secundum quod est homo distat & à Deo in natura, & ab hominibus in dignitate & gratiæ & gloriæ. Inquantum etiam est homo, conuenit ei coniungere homines Deo præcepta & dona Dei hominibus exhibendo, & pro hominibus Deo satisfaciendo, & interpellando. Et ideo verissimè dicitur mediator secundum quòd homo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si subtrahatur Diuina natura, à Christo subtrahetur per consequens ab eo singularis plenitudo gratiarum, quæ conuenit ei: inquantum est vnigenitus à Patre, vt dicitur Ioan. primo. Ex qua quidem plenitudine habuit vt sit super omnes homines constitutus: & propinquius ad Deum accedens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus, secundum quod Deus, est per omnia æqualis Patri, sed etiam in humana natura excedit alios homines. Et ideo secundum quòd homo, potest esse mediator, non autem secundum quòd Deus.

¶ Ad tertium dicendum quod licet autoritatiuè peccatum auferre conueniat Christo secundum quod est Deus, tamen satisfacere pro peccato humani generis conuenit ei, secundum quod est homo. Et secundum hoc dicitur Dei & hominum mediator.

QVAESTIO VICESIMASEPTIMA, DE BEATAE VIRGINIS MARIAE sanctificatione, in sex articulos diuisa.

POST prædicta, in quibus de vnione Dei & hominis, & De his quæ vnionem consequuntur, tractatum est: * restat considerandum de his, quæ filius Dei incarnatus, in natura humana sibi vnita gessit, vel passus est. Quorum quidem consideratio quadripartita erit. Nam primò considerabimus de his quæ pertinent ad ingressum eius in mundum. Secundò de his quæ pertinent ad progressum vitæ ipsius in hoc mundo. Tertiò, de exitu ipsius ab hoc mundo, Quartò de his quæ pertinent ad exaltationem ipsius post hanc vitam.

¶ Circa prima quatuor consideranda occurrunt. Primò quidem de conceptione Christi, secundò, de eius Natiuitate. Tertiò, de eius circumcisione. Quartò, de eius baptismo.

¶ Circa conceptionem autem eius oportet primò aliqua considerare, quantum ad matrem concipientem: secundò quantum ad modum conceptionis, tertiò quantum ad perfectionem prolis conceptæ.

¶ Ex parte

Consonant.

¶ Primæ partis de Christo tractatus tertius.

q.29. de spectantibus ad ingressum Christi in mundum: vt clare patet in littera.

Hic incipit tertius tractatus primæ partis, qui dicitur & distinguitur hic vsque ad

¶ *Super Quæstionis vicesimæseptimæ Articulum primum.*

IN corpore duo sunt. primo qualis notitia de hoc quæsito haberi potest, dicitur: ac per hoc monstratur via ad inuestigandam veritatem cō clusionis, secundo per monstratam viam incedendo, respondetur quæsito vna conclusione affirmatiua. Quo ad primum via sciendi no est ex sacra scriptura auto ritate in specie, sed ratio habilibus sacræ Scripturæ consonis: vt Aug. de Assumptione arguit. Quo ad secundum conclusio est: Rationabiliter creditur beatam Virginem sanctificatam in vtero, probatur: Maiora gratiæ priuilegia beatæ Virgini concessa creduntur, quam aliis Sanctis: sed quibusdam sanctis concessa est sanctificatio in vtero, ergo. Maior probatur: tum quia mater fuit gratiæ: tū quia erat vnigeniti à Patre plenitudo gratiæ: tū quia Angelus dixit eam plenam gratia. Minor probatur de Hiere. & Ioan. Baptista.

¶ *Super Quæstionis vicesimæseptimæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est de animatione secundum animam rationalē intellectiuā.

¶ In corpore art. est vna conclusio cū vno corollario. Conclusio est responsiua quæsito directe: Beata Virgo nō fuit sanctificata ante animationem. Corollarium est: beata Virgo fuit sanctificata post animationem. Conclusio probatur dupliciter: primò sic. Sanctificatio de qua loquimur, est emundatio à peccato originali: ergo est per gratiam: ergo in sola creatura rationali. Antecedens declaratur. Dion. Sanctitas est perfecta mundicia. Primus consequentia probatur, quia culpa non emundatur nisi per gratiam. secunda vero, quia sola creatura rationalis est subiectum gratiæ, secundò, ducendo ad incōueniens sic: Proles conceptæ ante infusionem animæ rationalis nō est culpæ obnoxia: ergo quicunque modo ante animationem beata virgo sanctificata fuisset, non incurriſſet originalem peccati maculam: ergo non indiguisset redemptione & salute, quæ est per Christum: sed hoc est inconueniens: ergo. Antecedens probatur: quia sola creatura rationalis est susceptiua culpæ. Prima consequentia vt clarè relinquitur, secunda autem probatur autoritate angeli Matth. 1. ipse saluū faciet à peccatis. Inconueniens cōsequētis probatur autoritate Apostoli 1. ad Timo. 4.

¶ Aduerte hinc primo quod sanctificatio potest dupliciter sumi. Primo, vt est de contrario in contrarium, de immūditia ad munditiam. Et sic constat quòd est de peccato in gratiam. Secundo, vt est negatio in affirmatum, de nō sancto in sanctum, de non gratia in gratiam. Et sic non supponit. Peccatum inuenitur in Christo & angelis: angeli enim sanctificati sunt à Deo, qui nunquam peccauerunt: & de ipso dicit Christus, Quem pater sanctificauit, &c. In prima autem ratione hic allata sumitur sanctificatio primo gratia materiæ, quoniam termo est de sanctificatione hominis defœcdentis ex commixtione matris & fœminæ: supponimus enim omnem huiusmodi hominem peccatum originale contrahere, iuxta superius determinata de peccato originali. Et propterea in littera dicitur quòd sanctificatio, de qua loquimur, est emundatio à peccato originali. Et ex autoritate Dion. accipiendo mundītiam à contrario probatur. Iy ratione materiæ probatur, quòd perfecta mūditia in tali materia est esse munda tū à peccato originali.

¶ Aduerte secundo, quòd licet sanctificatio propriè sumpta, vt scilicet pertingit ad prōpriū terminum ad quem, qui est gratia reddens creaturam impeccabilem ad minus mortaliter, fumatur duobus antedictis modis: extenditur tamen Sanctificationis nomen (Sicut etiam extenditur alia nomina multiplicata) ad ea quæ ad sanctitatē præparāt, vel faciunt, & huiusmodi. Et propterea Autor in secūda ratione hic allata extenso Sanctificationis nomine vtitur: dicēs. Quocunque modo ante animationē beata virgo sanctificata fuisset. Ea autē necessitas secundæ rationis fuit, qua exclusio per primam rationem, quòd ante infusionem rationalis animæ sanctificata fuit propriè (quia nō erat capax gratiæ) superetat excludere quòd tunc etiā, scilicet ante animationem non fuit sanctificata illo modo quo ille fœtus erat sanctificationis capax: pura quòd mūdaretur ab infectione seu contagione, quæ erat infectura animam rationalem sibi infundendam. Et hoc per secundam rationem directè excluditur et pater.

¶ Ex parte autem Matris occurrit considerandum, primò quidem de sanctificatione eius: secundò de virginitate eius: tertiò de desponsatione eiusdem: quartò de annuntiatione ipsius: quintò, de præparatione ipsius ad concipiendum.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm beata Virgo mater Dei, fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero.

¶ Secundò, vtrùm fuerit sanctificata ante animationem.

¶ Tertiò, vtrùm per huiusmodi sanctificationē fuerit sibi totaliter sublatus fomes peccati.

¶ Quartò, vtrùm per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquam peccaret.

¶ Quintò, vtrū per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem gratiarum.

¶ Sextò, vtrùm sic sanctificari, fuerit proprium sibi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm beata Virgo mater Dei, fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd beata Virgo non fuerit sanctificata ante natiuitatem ex vtero. Dicit enim Apostolus 1. ad Corinth. 15. Non prius quod spirituale est, sed prius quod est animale, deinde quod est spirituale. Sed per gratiam sanctificantem nascitur homo spiritualiter in filium Dei, secundum illud Ioan. 1. Ex Deo nati sunt. Natiuitas autem ex vtero, est natiuitas animalis. Non ergo beata Virgo fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur.

2 ¶ Præterea, Aug. * dicit in Epist. ad Dardanum: Sanctificatio qua efficimur templum Dei, non nisi renatorum. Nemo autem renascitur nisi prius nascatur. Ergo beata Virgo non fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur.

3 ¶ Præterea, Quicunq; est sanctificatus per gratiā, est mūdatus à peccato originali & actuali. Si ergo beata Virgo fuit sanctificata ante natiuitatē ex vtero, cōsequens est, quòd tūc fuerit emundata ab originali peccato. Sed solum originale peccatum poterat eam impedire ab introitu regni cælestis. Si ergo tunc mortua fuisset, videtur quòd iamnam regni cælestis introisset. Quod tamen fieri non potuit ante passionem Christi: habemus enim fiduciam in introitum Sanctorum per sanguinem eius: vt dicitur Heb. 10. Videtur ergo quòd beata Virgo non fuerit sanctificata antequam ex vtero nasceretur.

4 ¶ Præterea, Peccatum originale contrahitur ex origine, sicut peccatum actuale ex actu. Sed quandiu aliquis est in actu peccandi, non potest à peccato actuali mundari. Ergo etiam nec beata Virgo à peccato originali mundari potuit, dum esset adhuc in ipso actu originis, in materno vtero existens.

¶ SED CONTRA est, quod Ecclesia celebrat natiuitatem beatæ Virginis, non autem celebratur festum in Ecclesia nisi pro aliquo Sancto. Ergo beata Virgo in ipsa sua natiuitate fuit sancta. Fuit ergo in vtero sanctificata.

CONCLVSIO.

¶ Rationabiliter creditur, beatam Virginem Mariam fuisse in vtero sanctificatam, sicut sanctificati in vtero multi legūntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de sanctificatione beatæ Mariæ, quòd scilicet fuerit sanctificata in vtero, nihil in Scriptura canonica traditur: quæ etiam nec de eius natiuitate mentionem facit. Sicut tamen Augustinus. * in sermone de Assumptione ipsius virginis rationabiliter argumentatur, quòd cum corpore sit assumpta in cælum (quod tamen scriptura non tradit) ita etiam rationabiliter argumentari possumus, quòd fuerit sanctificata in vtero. Rationabiliter enim creditur, quòd illa quæ genuit Vnigenitum à Patre plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus aliis maiora priuilegia gratiæ acceperit, vnde vt legitur Lucæ primo, Angelus ei dixit: Aue Maria gratia plena. Inuenimus autem quibusdam aliis hoc priuilegialiter esse concessum, vt in vtero sanctificarentur, sicut Hieremias, cui dictum est, Hieremiæ primo. Antequam exires de vulua, sanctificaui te, & sicut Ioannes Baptista, de quo dictum est Lucæ 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Vnde rationabiliter creditur quòd beata virgo sanctificata fuerit, antequam ex vtero nasceretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiā in beata Virgine prius fuit id quod est animale, & pōst id quod est spirituale: quia prius fuit secundum carnem concepta, & postea secundum Spiritum sanctificata.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus loquitur secundum legem communem, secundum quam per Sacramenta non regenerantur aliqui nisi prius nati. Sed Deus huic legi Sacramentorum, potentiam suam non alligauit, quin aliquibus ex priuilegio gratiam suam conferre possit, antequam nascantur ex vtero.

¶ Ad tertium dicendum, quòd beata Virgo sanctificata fuit in vtero à peccato originali, quantum ad maculam personalem: non tamen fuit liberata à reatu, quo tota natura tenebatur obnoxia, vt scilicet non intraret in paradisum nisi per * ostium Christi, sicut & de sanctis Patribus dicitur, qui fuerunt ante Christum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd peccatum originale trahitur ex origine, inquantum per eam cōmunicatur humana natura, quam propriè respicit peccatum originale: quod quidem fit quando proles concepta animatur. Vnde post animationem nihil prohibet prolem conceptam sanctificari: posteà enim non manet in materno vtero ad accipiendam humanam naturam, sed ad aliqualem perfectionem eius quod iam accepit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum beata virgo fuerit sanctificata ante animationem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd beata virgo sanctificata fuerit ante animationem. Quia vt dictum est * plus gratiæ est collatum Virginitati Dei, quàm alicui Sanctorum. Sed quibusdam videtur esse concessum, quòd sanctificarentur ante animationem: quia vt dicitur Hieremiæ primo, Priusquam te formarem in vtero noui te. Non autem insunditur anima ante corporis formationem. Similiter etiam de Ioan. Baptista dicit Amb. super * Luc. quod mundū inerat ei Spiritus vitæ, & iam inerat ei Spiritus gratiæ. Ergo multò magis beata virgo ante animationem sanctificari potuit.

2 ¶ Præterea, Conuenies fuit (sicut Ansel. * dicit in libro de concepru Virginali) vt illa virgo ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi. Vnde & Canticorum quarto dicitur, Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Sed maior puritas fuisset beatæ

Animi.

In libro. de assumptione Bea. Mariæ cap. 6. præpūt tom. 9.

D.843.

D.843.

3. di. 3. q. 1. art. 1. Et quod. 6. q. 5 ar. 1. cor. Et opuſ. 3 cap. 231. ar. præced.

Lib. 1. in Luc. in tit. de turbati. zacharie cō firmat parū ante me dium to. 5. ca. 18. parū à prin.

Aliàs baptiſmum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Num, si beata Virgo maculam originalis culpæ non incurrisset, indiguisset Christi redemptione Christi.*

Quæstio.

¶ Circa secundam rationem dubium occurrit de illa cõsequentia, ergo nõ indiguisset redemptione Christi. Nam videtur non valere, ex eo quòd multi cum sint modi, quibus redemptio & salus per Christũ fit etiã à peccato, ratio ista vnũ tãtum modũ excludens, quasi omnes excluserit, infert negatiuã totaliter, quod non indiguisset redemptione Christi. Quòd autem non sit vnicus tantũ modus quo redẽptio à peccato fit p Christũ, ex eo patet, quod vltra illum cõmunem modum, quo saluat, delendo inuẽtam peccati maculam in anima, datur alius, quo tollẽdo cõgruũ labem a carne susceptũra animam, præseruat à peccato animam, ne incurrat in illud. * Acper hoc licet beata Virgo nũ indiguisset illo modo, scilicet per defectionem maculæ incurrẽ, redimi & saluari per Christum, indiguit tamen redimi & saluari per eundem, alio modo, scilicet per remundationem infectionis ẽxtus, vt sic præseruatur a culpa.

Art. 1. huius q. arg. Sed cont.

¶ Ad huius euidẽtiam aduertendum est, quòd aliud est persona beatæ Virginis indiguisse redimi à peccato per Christum: & aliud est fœtum illum ante animæ infusionem indiguisse sanctificari per Christum. Nam personam ipsam in digere saluari à peccato, est liberari a peccato, qđ habet vel haberet: oportet enim aut quòd habeat peccatum, vel quòd sit in proximo seu periculo habendi peccatum, quisquis eget saluari à peccato: si enim peccatum non habet, nec est in periculo habendi pec catum, saluari à peccato non indiget: vt patet. Fœtum autem egere sanctificatione est, quia nisi sanctificetur, immundus erit. Si beatæ igitur Virginis fœtus sanctificatus fuit ẽt ante infusionem animæ rationalis, quum fœtus non sit homo nisi per animam rationalem, non ipsa beata Virgo, quæ non erat adhuc, sed fœtus ille indiguisset sanctificari per Christum, sed ipsa beata Virgo fuisset cõcepta sine peccato originali absque quacunque alia gratia. Ita per hoc ipso, quòd anima sua infusa esset materiæ mundæ, originale peccatum non contraxisset, eriã & nulla superopposita fuisset gratia: ac per hoc ipsa beata Virgo nõ indiguisset, set gratia redemptionis seu saluationis à peccato per Christũ factæ. Exẽplum: Apostolus Paulus quia natus est ciuis Romanus, nunquam indiguit Cæsarea gratia ad ciuilitatem Romanam, quamuis aliquis ex patribus suis hac gratia indiguerit: Simile est in proposito, quia licet caro antecedens personam beatæ Virginis indiguerit redimi tali modo per Christum, ipsa tamen beata Virgo, quia nata in vtero esset expers peccati absque infusa sibi gratia præseruante, ne incurreret, non indiguisset simpliciter & absolutè redimi seu saluari à peccato per Christum. Et hinc habes, quòd si dicatur quòd beata Virgo indiguisset in carne præcedente redimi à peccato, quamuis non in se, hæc distinctio non obstat dictis: quoniam indigere in antecedentibus non est ipsam indigere, ita quòd ly in antecedentibus, est

beatæ Virginis, si nunquam anima eius fuisset inquinata contagio originalis peccati. Ergo hoc ei præstitum fuit, vt antequam animaretur caro eius, sanctificaretur.

3 ¶ Præterea, Sicut dictum est, * non celebratur festum nisi de aliquo Sancto. Sed quidam celebrant festum conceptionis beatæ Virginis, Ergo videtur quòd in ipsa sua conceptio ne fuerit sancta, & ita quòd ante animationem fuerit sanctificata.

4 ¶ Præterea, Apostolus dicit Rom. 11. Si radix sancta, & rami: radix autem filiorum sunt parentes eorum. Fuit ergo beata Virgo sanctificati etiam in suis parentibus ante animationem.

C.

¶ SED CONTRA est, quòd ea quæ fuerunt in veteri Testamento sunt figura noui, secundum illud 1. ad Corinth. 10. Omnia in figura contingebant illis. Sed per sanctificationem Tabernaculi, de qua dicitur in Psal. 45. Sanctificauit tabernaculum suum Altissimus, videtur significari sanctificatio matris Dei, quæ tabernaculum Dei dicitur: secundum illud Psalm 18. In sole posuit tabernaculum suum. De Tabernaculo autem dicitur Exod. vltim. Postquam cuncta perfecta sunt, operuit nubes Tabernaculum testimonij, & gloria Domini impleuit illud. Ergo etiam beata Virgo non fuit sanctificata, nisi postquam cuncta eius perfecta sunt, scilicet & corpus & anima.

CONCLVSIO.

¶ *Non fuit beata Virgo ante animationem sanctificata, sed post.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sanctificatio beatæ Virginis, non potest intelligi ante eius animationem, duplici ratione. Primò quidem, quia sanctificatio, de qua loquimur, non est nisi emundatio à peccato originali, sanctitas enim est perfecta munditia, vt Dion. dicit 12. cap. de Diuin. no. Culpa autem non potest emundari nisi per gratiam: cuius subiectum est sola creatura rationalis. Et ideo ante infusionem animæ rationalis beata Virgo sanctificata non fuit. Secundò, quia cùm sola creatura rationalis sit susceptiua culpæ, ante infusionem animæ rationalis proles concepta non est culpæ obnoxia. Et si quocunque modo ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, nunquam incurrisset maculam originalis culpæ: & ita non indiguisset redemptione & salute, quæ est per Christum, de quo dicitur Matthæi primo. Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem inconueniens est, quòd Christus, non sit saluator omnium hominum, vt dicitur primæ ad Timoth. 4. Vnde relinquitur quòd sanctificatio beatæ Virginis fuerit post eius animationem.

Cap. 12 parũ à princ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus dicit, ante formationem in vtero se Hieremiam nouisse, notitia scilicet prædestinationis: sed sanctificasse dicit eum non ante formationem, sed antequam exiret de ventre. Quod Ambrosius dicit, * quod Ioanni Baptistę nondum inerat spiritus vitę, cùm iam habeat Spiritum gratiæ, non est intelligendum, secundum quod spiritus vitæ dicitur anima viuificans: sed secũdum quod spiritus vitæ dicitur aer exterius respiratus. Vel potest dici, quòd nondum inerat ei spiritus vitæ, id est, anima, quantum ad manifestas & completas operationes ipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si nunquam anima à beatæ Virginis fuisset contagio originalis peccati inquinata, hoc derogaret dignitati Christi, secundum quam est vniuersalis omnium saluator. Et ideo sub Christo, qui saluari non indiguit, tanquam vniuersalis saluator, maxima fuit beatæ d virginis puritas. Nam Christus nullo modo contraxit originale peccatum, sed in ipsa sui conceptione fuit sanctus, secundum illud Lucæ primo. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Sed beata Virgo d contraxit quidem originale peccatum, sed ab eo fuit mundata, antequam ex vtero nasceretur. Et hoc signatur Iob tertio. Vbi de nocte originalis peccati dicitur: Expectet lucem, id est Christum, & non videat (quia nihil inquantum incurrit in illam: vt dicitur Sapientiæ septimo) nec ortum surgentis auroræ, id est beatæ virginis quæ in suo d ortu à peccato originali fuit immunis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet Romana Ecclesia conceptionem beatæ Virginis non celebret, tolerat tamen consuetudinem aliquarum Ecclesiarum illud festum celebrantium. Vnde talis celebritas non est totaliter reprobanda. Nec tamen per hoc quod festum conceptionis celebratur, datur intelligi, quod in sua conceptione fuerit sancta: sed quia quo tempore sanctificata fuerit ignoratur, celebratur festum sanctificationis eius potius quàm conceptionis in die conceptionis ipsius.

¶ Ad quartum dicendum, quòd duplex est sanctificatio. Vna quidem totius naturæ, inquantum scilicet tota natura humana ab omni corruptione culpæ & pœnæ liberatur: & hæc erit in resurrectione. Alia verò est sanctificatio personalis, quæ non transit in prolem carnaliter genitam: quia talis sanctificatio non respicit carnem, sed mentem. Et ideo si parentes beatæ Virginis fuerunt mundati à peccato originali, nihilominus beata Virgo peccatum originale contraxit: cum fuerit concepta secundum carnis concupiscentiam ex commixtione maris & fœminæ, dicit enim Augustinus * in lib. de nuptiis & concupiscentia, omnem, quæ de concubitu nascitur, carnem esse peccati.

Verùm opinio ista media quãuis noua, quãuis aliena à doctrina antiquorũ Doctorũ, & à doctrina Sanctorũ cõmuniter quasi tenta, & Apostolica sedes decreuit donec fuerit decisum, absq; hæresis crimi nis labe vtram pie contradictionis partem teneri posse, vnaquæq; prouincia in suo Iesu laudet, modo propta sit Ecclesię sanctæ diffinitioni subesse.

¶ Scripsim de hac materia tractatulũ quendã ad Leonẽ x. Pon. Max. qui viuit & regnat. & ideo sit sit hic monuisse omnes de re hac differẽtes aut prædicates, vt memineriut se non de fidei necessitate, sed de probabilibus tractare: neutra quidẽ pars fidei documentis aduersatur. Nam si teneatur beatã virginẽ contraxisse originale peccatũ (vt Sancti & antiqui Doctores tenent) sitat omnia consona inueniri. Si aũt teneatur beatã Virginẽ nõ ex vi cõceptionis, sed ex gratia singularissima in ipso instanti infusionis animæ, infusa illi animæ, præseruata ab originali peccato, quod tunc incurrisset, nisi illa gratia affuisset, nihil contra fidẽ tenetur: sed specialis modus redimendi ac saluandi à peccato originali, Christo attribuitur respectu suæ matris, sic enim ipsa beata Virgo indiguit redimi & saluari à peccato per Christũ: quoniã ipsa tunc incurrisset peccatũ, nisi mũdi gratiæ prægnenientis astitisset. Et ita puritas eius fuit maxima sub Christo, q̃ nullo modo indiguit redimi, qui ex vi suæ cõceptionis fuit sanctus. Fuit ẽt in beata virgine, quod animale est prius quam spirituale ex ipsa natura nõ tẽpore, quãm quòd spirituale ex quo nihil infusio gratiæ in ipsius anima supponit pro dispositionẽ animæ quantũ ad peccati maculã, quæ ut dictũ est, præuenit gratia illam impedissẽt. Probabilis profecto opinio, nisi sanctorum antiquorũ autoritas obstaret, longe probabiliorẽ reputarem contrariã positionẽ.

¶ *Super Quæstionis septimæ septimo Articulum tertium.*

Titulus clarus recolẽtibus fomitis rationem ex dictis in præcedentibus: est em fomes appetitus sensitiui deordinatio, ex ex subtractione originalis iustitiæ de bita, qua deordinatione caro concupiscit aduersus spiritum.

¶ In corpore articuli duo fiunt, primò recitantur quatuor opiniones circa quæstum, deinde singulæ examinantur, & sola quarta approbatur: sicque respondetur quæsito.

¶ Quo ad primũ opiniones patẽt, prima q̃ totaliter ablatus, secunda, quòd ablatus, quantũ ad promitatẽ in malũ, nõ aũt quantũ ad difficultatẽ in bonũ: tertia, quod ablatus quantũ ad personã, non quatũ ad naturam: quarta quòd remanet secundum essentiam ligatus quo ad actum. Et hæc quarta videtur coincidere cum secunda opinione posita à Magist. sent. in 3. dist. tertij sent. Duas tantũ ibi ponit, scilicet primam & quartam sub aliis verbis: vide ibi.

¶ Quo ad secundum examinatur. Primò secunda opinio, dicens quod fomes remanſit quo ad difficultatẽ ad bonum, sed non quo ad pronitatem ad malum. Contra quam obiicitur sic: Fomes est inordinata habitualis concupiscentia appetitus sensitiui, & inordinatio hæc attenditur penes repugnantiam ad rationẽ: ergo ponere quod remanserit, & non inquantũ inclinat ad malũ, est ponere duo opposita. Et tenet sequela, quia repugnantie ad rationem in appetitu, est in quantum inclinat ad malum, vel difficultat in bono.

¶ Circa hanc rationem duo sunt dubia: alterum commune, qualiter fomes sit in ordinata concupiscentia habitualis, quum nullus sit habitus malus in potẽte: quia nec acquisitus, nec infusus.

¶ Alterum proprium huic intento: quia hæc ratio non videtur efficax: quoniam inordinata concupiscentia (vt litera testatur) habet duos effectus sub

ARTICVLVS III.

¶ *Verùm per sanctificationem fuerit beatæ Virginis fomes totaliter sublatus.*

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd beata Virgo non fuerit emundata ab infectione fomitis. Sicut enim pœna originalis peccati est fomes, qui cõsistit in inferiorũ viriũ rebellione ad rationem, ita etiã pœna originalis peccati est mors, & cæteræ pœnalitates corporales. Sed Beata Virgo fuit subiecta huiusmodi pœnalitatibus, Ergo etiã fomes ab ea totaliter remotus non fuit.

2 ¶ Præterea, Secundæ ad Corinth. 12. dicitur, Virtus in infirmitate perficitur: & loquitur ibi de infirmitate fomitis, secundum quam patiebatur stimulum carnis. Sed mihil, quod pertinet ad perfectionem virtutis, fuit beatæ Virgini totaliter subtrahendus. Ergo non fuit beatæ Virgini totaliter subtrahendus fomes.

3 ¶ Præterea, Damasc. * dicit quòd in beatã Virginẽ superuenit spiritus sanctus purgans eã ante conceptionem filij Dei. Quod non potest intelligi nisi de purgatione à fomite: nam peccatum non fecit, vt Aug. * dicit in li. de Natura & gratia: Ergo per sanctificationem in vtero non fuit libere emundata a fomite.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Fomes autem ad maculam pertinet, saltem carnis: ergo in beata Virgine fomes non fuit.

CONCLVSIO.

¶ *Remansit fomes in beata Virgine post sanctificationem secundum essentiam, ligatus tamen quo ad exercitium siue operationem, vsque ad filij Dei conceptionem, in qua fuit totaliter sublatus.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc sunt diuersæ opiniones. Quidam enim dixerunt, quòd ipsa sanctificatione beatæ Virginis, qua fuit sanctificata in vtero, totaliter fuit ei fomes subtractus. Quidam verò dicunt, quòd remansit fomes quantum ad hoc, quod facit difficultatem ad bonum, sublatus tamen fuit quantum ad hoc, quod facit pronitatem ad malum. Alij verò dixerunt, quod sublatus fuit fomes inquantum pertinet ad corruptionẽ personæ, prout impellit ad malum, & difficultatem facit ad bonum: remansit tamen inquantum pertinet ad corruptionem naturæ: prout scilicet est causa traducendi originale peccatum in prolem, Alij verò dicunt, quod in prima sanctificatione remansit fomes secundũ essentiam, sed ligatus, in ipsa autem conceptione filij Dei fuit totaliter sublatus.

¶ Ad horum autẽ intellectum oportet considerare, quòd fomes nihil est aliud, quàm inordinata concupiscentia sensibilis appetitus, habitualis tamen, quia actualis concupiscentia est motus peccati. Dicitur aũt concupiscentia sensualitatis esse inordinata, inquantũ repugnat rationi, quod sit inquantũ inclinat ad malũ, vel difficultatem facit in bono. Et ideo ad ipsam rationem fomitis pertinet, quòd inclinet ad malum, vel difficultatem faciat in bono. Vnde ponere quòd remanserit fomes in beata Virgine non inclinans ad malum, est ponere duo opposita simul. Similiter etiam videtur oppositionem implicare, quòd remanserit fomes, inquantum pertinet ad corruptionem naturæ, non autem inquantum pertinet ad corruptionem personæ: Nam secundum Aug. * in lib. de Nup. & concupiscentia, libido est quæ peccatum originale transmittit in prolem. Libido autem importat inordinatam concupiscentiam, quæ non totaliter subditur rationi. Et ideo si totaliter fomes subtraheretur, inquantum pertinet ad corruptionem personæ, non posset remanere, inquantum pertinet ad corruptionem naturæ.

C. 24. to. 7.

¶ Restat ergo vt dicamus, quòd vel totaliter fomes fuerit ab ea sublatus per primam sanctificationem: vel quòd remanserit ligatus. Posset enim intelligi, quòd totaliter fuerit sublatus fomes de hoc modo, quod præstitũ fuerit beatæ Virgini ex abundantia gratiæ, defcendentis in ipsam, vt talis esset dispositio virium animæ in ipsa, quòd inferiores vires nunquam moueretur sine arbitrio rationis: sicut dictum est fuisse in Christo, quem cõstat peccati fomitem non habuisse, & sicut in Adam ante peccatum, per originalem iustitiam. Ita quod quantum ad hoc, gratia sanctificationis in Virgine habuit vim originalis iustitiæ. Et quanuis hæc positio ad dignitatem Virginis matris pertinere videatur, derogat tamen in aliquo dignitati Christi, absque cuius virtute nullus a prima damnatione liberatur. Et quanuis per spiritualem fidem Christi, aliqui ante Christi incarnationem sint secundum spiritum ab illa damnatione liberati: tamen quòd secundum carnem aliquis ab illa damnatione liberetur, non videtur fieri debuisse nisi post incarnationem eius, in qua primò debuit immunitas dãnationis apparere. Et ideo sicut ante immortalitatem carnis Christi resurgentis nullus adeptus fuit carnis immortalitatem, ita inconueniens videtur dicere, quod ante Christi carnem, in qua nullum fuit peccatum, caro virginis matris eius, vel cuiuscunq; alterius fuerit absq; fomite, qui dicitur lex carnis siue membrorũ. Et ideo videtur melius dicendum, quòd per sanctificationem in vtero nõ fuerit sublatus beatæ Virginis fomes totaliter subtractus, sed ligatus, ita quòd in ipso remanserit materia fomitis, inquantum pertinet ad corruptionem naturæ, non autem inquantum pertinet ad corruptionem personæ: Nam secundum Aug. * in lib. de Nup. & concupiscentia, libido est quæ peccatum originale transmittit in prolem. Libido autem importat inordinatam concupiscentiam, quæ non totaliter subditur rationi. Et ideo si totaliter fomes subtraheretur, inquantum pertinet ad corruptionem personæ, non posset remanere, inquantum pertinet ad corruptionem naturæ.

¶ Ad primum dubium dicitur, quòd concupiscẽtia habitualis dicitur non quia sit habitus, sed quia est priuatio habit*, priuatio enim ad genus sui oppositi spectat. Non homo enim ad substantiam: & non album ad quale reducitur: est siquidem appetitus sensitiuus humanus priuatus gratia habituali originalis iustitię, qua prõptus luberat rationi ordini: destitutus siquidẽ tali dono, dicitur concupiscentia inordinata habitualis: quia sic est etiã si nihil actualiter concupiscat.

¶ Ad secundum dubiũ dicitur dupliciter. Primo quod doctrina Augustini de causa communi ad disparatos effectus: non autem de causa communi effectuum mutuo se inferentium; quales sunt isti. Nã pronitas ad malum, difficilẽ facit ad bonum, & difficultas ab bonũ, pronum monstrat animũ ad malum: nisi enim animus inclinaretur ad cõtrariũ bono rationis, non esset difficilis ad bonũ: sicut si corpus non inclinaretur ad motum deorsum, non difficultaretur ad ascendẽdum. Et similiter ex hoc quòd inclinatur ab bonum sensibile contrarium bono rationis, prouenit, quòd difficultatem patitur ad motum secundum rationem in bonum. Nullus ergo error, nulla debilitas in processu hoc literæ est. Secundo dici potest, quòd licet ex positione causæ cõmunis nõ possit determinatè inferri positio alterius determinatæ effectus, vel positio vtriusque simul: potest tamen inferri potẽtia ad alterum determinatè, & ad vtrunq; simul: quia ex hoc ipso quòd causa communis est vtrique in potẽtia, habet vtrunq;. Ac per hoc licuit Autori ex hoc quòd fomes est concupiscentia contraria rationi habitualiter inferre, quòd fomes necessario est inclinatiuus ad malum, & difficultatiuus in bono, & nõ intulit quòd actualiter inclinaret ad malum. Ipsa siquidem inordinatio, quia rationi contraria, sonat pronitatem ad malum non actualem, sed habitualem: vt declaratum est. Et propterea rectè illatum est, quod duo simul ponuntur contraria, dum ponitur fomes, & negatur habitualis pronitas ad malũ: quia ipsa inordinata concupiscentia est pronitas ad malum, quia est contraria rationi. Et hæc responsio magis literam assequitur.

2_15. ar. 2.

¶ Examinatur deinde tertia opinio, dicens fomitem remanſisse quantum ad corruptionem naturæ, non quantum ad corruptionem personæ. Contra hanc in litera similiter proceditur, quòd ponat duo opposita simul, arguendo sic: Fomes ✠ corruptio naturæ est libido transmittens peccatum in prolem, libido autem est suprà dicta concupiscentia rationi contraria: ergo fomes vt corruptio naturæ infert seipsum vt corruptionem personæ. Antecedens est Aug. Altera propositio accipitur vt per se nota: quia aut est semio de libidine actuali, & habetur intentum: quia hæc non compatitur liberum rationis vsum. Sed de hac non est sermo: quia quantuncunque parentes absque delectatione coirent proles concipertur in peccato originali. Si autem est sermo de libidine habituali, vt in veritate est sermo de illa: cõstat quod ipsa

Commen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non nisi habitualis est concupiscentia inordinata, quàm declaraulmus. Cõsequentia autem est per se euidens: quia inordinata cõcupiscentia, ideo inordinata est, quia contraria rationi habentis illã: ac per hoc ad personale malum habentis illam: spectat. Quia igitur inordinata habitualis concupiscentia est ex eadem ratione & contraria rationi habentis illam & ex qua tranimittitur ori ginale peccatũ in prolẽ non potest secundũ vnã & eandẽ atomã rationẽ separari à seipsa, vt maneat in seipsa & non maneat quicquid sit de effectibus.

¶ Post hæc excussis, secunda & tertia opinionibus, infertur primam aut quartam asserendã. Et examinatur prima, declarãdo primò, quomodo potest intelligi ista positio. Et satis plane patet litera quo ad hoc exemplo Christi & Adæ. Manendo secundo hanc opinionem, quia spectat ad dignitatẽ beatæ Virginis. Obiicitẽdo tertiò contra illã: quia derogat dignitati Christi, qã prima caro sancta debuit esse caro Christi. Assertrahit in litera talis ratio: Absq; virtute Christi nullus à prima dãnatione liberatur: ergo ante incarnationẽ Christi nullus secũdum carnem debuit à prima damnatione liberari. Cõsequentia probatur, quia in Christi carne debuit primò apparere immunitas à damnatione. Et cõfirmatur à simili, de immortalitate carnis.

Anno. ¶ Aduerte hic, quod Autor posito antecedente, aduersatiuã apponit adiuuantẽ cõsequentiã, dicens. Et quamuis per spiritualẽ fidẽ Christi ali qui sint secundum Spiritum ab illa dãnatione ante Christi incarnationẽ liberati tamẽ, &c. Vbi ex dissimili effectu salutis carnalis & spiritualis à Christo, dũ causam tãgit, scilicet secundũ spiritũ & secundũ carnem, *Cap. 6. par. 3. à medio.* consequentiam probat. Consentaneum quippe rationi est, vt sicut salus spiritus per spiritualem modũ fit (per fidẽ scilicet quæ est etiam futurorum) ita salus carnis carnaliter quoq; fiat: ac per hoc à prima carne sancta suapte natura, qualis est procul dubio secundũ omnes sola Christi caro: de qua sola scriptum est. Quod ex te nascetur sanctum. Videre etiam potes quam consona ratio allata sit: tamen vt primum in vnoquoque genere sit causa aliorum: tum vt principium & consummatio rei correspondeant sibi: salus carnis consummatur per immortalitatem, inchoatur per sanctitatem eiusdem carnis. Et quia constat primam carnẽ immortalẽ fuisse carnẽ Christi (quia ipse est primogenitus mortuorũ) consonum est, vt eius caro fuerit etiam prima caro sancta. Sanctitas autem carnis penes mundiriã seu immunitatẽ à fomite, qui lex carnis dicitur, attenditur, non igitur inuenta est caro sine fomite, ante Christi carnẽ si primus locus Christo reseruatus est, sicut reseruari decuit. Et memẽto lector, vt in istiusmodi quæstionibus nõ quæras rationes Mathematicas: indisciplinati enim est ingenij, qu rere similem in omni materia certitudinẽ: rationabilem hic sufficit inferre cõclusionem.

Comment. ¶ Demum quarta opinio approbatur, quam primò ponit, dicens quòd remansit fomes secundum essentiam, ligatus quo ad exercitiũ seu operationem vsq; ad conceptionem filij Dei: in qua fuit totaliter sublatus. Secundo declarat modũ quo ligatus fuit, vbi tres modos tangit, scilicet per dominiũ liberi arbitrij, per gratiam habitualẽ, per diuinã prouidentiæ assistẽtiam. Et primũ modum excludit eadẽ ratione: quia priuilegium similiter Christi est vsum liberi arbitrij in materno vtero habere. Secundũ modũ approbat, quẽ declarauerat examinando primã opinionẽ vltimò improbatam: tertiũ autẽ modũ magnificat. Tertiò declarat vltimam conclusionis partem: tũ quia in cõceptione Christi iã apparuit immunitas primo in carnẽ Christi: ac per hoc absq; vlla derogatione priuilegiorũ Christi, dignitas matris nũc poni potest vt gratiã habuerit totaliter auferentẽ fomitẽ: tũ ga figurate autoritas Eze. fuet.

Anno. ¶ Circa primũ modũ vinculi quo ligatur fomes, scilicet p imperiũ liberi arbitrij, p quãto dicitur Christi priuilegiũ, scito q̃ dupliciter cõtingit haberi vsũ liberi arbitrij in materno vtero. Primò ab initio cõceptiõis seu infusiõis animę, & deinceps semp: & hoc est priuilegiũ Christi, & hoc negatur cuiquã alteri cõcessũ. Et p hãc negationẽ sufficiẽter ꝓbatur fomitẽ in beata Virgine

non esse ligatũ per liberũ arbitriũ, quia fomitẽ ab initio habuit & retinuit liberi arbitrij vsum non habuit ab initio, & deinceps, quia hoc est Christi priuilegiũ. Secũdo cõtingit ex spirituali gratia ad aliquẽ actũ, vt de 10ã. Ibam ista potest credi, quòd exultauit in gaudio infans in vtero: gaudere enim motus est appetitus superioris, qui vocatur voluntas. Conitat autem Ioannis gaudium non de re sensibili, sed de Christi aduẽtu fuisse, & exultasse in gaudio: verum post actũ illum tota vita nec sanctę perseuerauit, licet non cum viu liberi arbitrij sicut & miracu lose quandoque legitur in aliis infantes: vt patet in gestis Apostolorũ Simonis & Iudæ, & Faustini, Simplicij & Beatricis.

¶ Circa magnificatũ o ne tertij modi, quo Ioannes ligatus perfectè purgatus dentis, aduerte quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in beata Virgine post sanctificationem in vtero ramansit quidem fomes peccati, sed alligatus: ne scilicet prorũperet in aliquem motum inordinatum, qui rationem præueniret. Et licet ad hoc operaretur gratia sanctificationis, non tamen ad hoc sufficiebat: alioquin virtute illius gratiæ hoc ei fuisset præstitum, vt nullus motus potuisset esse in sensualitate eius nisi ratione præuentus: & sic fomitem non habuisset, quod est contra supradicta. * Vnde oportet dicere, quòd complementum illius ligationis fuit ex diuina prouidentia, quæ non permittebat aliquem motum inordinatum ex fomite prouenire.

¶ Ad secundum dicendum, quod illud verbum Simeonis Origenes, * & quidam alij doctores exponunt de dolore, quem passa est in Christi passione. Ambrosius * autem per gladium dicit significari prudentiam Mariæ, non ignaram mysterij cælestis: viuum est enim verbum Dei & validum, & acutius omni gladio acutissimo.

Quidam verò per gladium dubitationem intelligunt, quæ tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis, sed admirationis & discussionis. Dicit enim Basilius in Epistola ad Optimum, quòd beata Virgo assistens cruci, & aspiciens singula, post testimonium Gabrielis, post ineffabilem diuinæ conceptionis nouitatem, post ingentem miraculorum ostensionem, animo fluctuabat: ex vna scilicet parte videns eum pati abiecta, & ex alia parte considerans eius mirifica.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in verbis illis Chrysostomus excessit. Possunt tamen exponi, vt intelligatur in ea Dominum cohibuisse non inordinatum inanis gloriæ motum quantum ad ipsam, sed id quod ab aliis posset æstimari.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum beata Virgo per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem omnium gratiarũ.

AD QVINTVM sic proceditur Videtur quod beata Virgo per sanctificationem in vtero, non obtinuerit gratiæ plenitudinem siue perfectionem. Hoc enim videtur pertinere ad priuilegium Christi: secundum illud Ioannis 1. Vidimus

plenitudinem à Christo obtinuit. Probatur: Quanto magis appropinquat ad aliquid principio in quolibet genere, tanto plus effectum illius participat: sed beata Virgo maximè appropinquauit principio, ergo. Maior ex Dio. Minor probatur: quia Christo maximè appropinquauit qui secundũ Deitatem autoritatiue, & secundum humanitatem instrumentaliter est principium gratię. Quod probatur Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. *Anno. li. 3. tex. 63 & 64.*

¶ Aduerte ergo, quod cum in litera concluditur, beatam Virginẽ præ cæteris gratiã habuisse, non fit cõparatio ad Angelos, sed homines tãtũ, tũ qa est sermo de gratia data beatæ Virgini in vtero matris: quam constat fuisse minorem gratia Angelorũ beatorũ. Tum quia sermo est de viatorum gratia: vt patet ex ipsiꝰ fõne ad secũdũ, vbi in beata virgine perfectissima gratia ponitur gratia qua fuit inter cõprehensores. Tum quia ratio litera ibi separata est ab Angelorum ratione: dum illi propinquiores Deo secũdum deitatem inueniuntur, ista inueniri tur propinquior Deo secundum humanitatem. Nec hæc ideo dicta sunt, quasi Angeli habeant in cælo maiorem gratiam quàm beata Virgo: hoc enim est falsum: quoniã ipsa est domina Angelorum. Sed ideo dicta sunt vt hæc litera exponatur ad literam de gratia sanctificationis in vtero, postquam, deinde multum proprio merito gratiæ acquisiuit ereꝰ cens vsque ad perfectum ætemitatis diẽ. Ita quod propinquissima fuit & est Christo & secundum deitatem in esse gratiæ, quatuis non in esse naturæ, & secundum humanitatem in esse naturæ. *Anno. li. 1. tex. 52 & li. 2. tex 58. to. 2. In fol. 2. & prin. fer. to. 2. cap. 4. ante med.*

¶ In eodem ar. in resꝓonsione ad tertium aduerte, quòd cùm Autor dicit, non tamen accepit vt haberet omnes vsus harum & similium gratiarum, sicut habuit Christus, ly omnes non dicit vt habuit pro omnib⁹ simpliciter vsibus gratiarum: quia nec Christus habuit omnes vsus gratiarũ quoniam non est loquutus variis linguis: vt supra dictum est in q. 7. art. 7. ad vltimum autor dixit. Sed dicit attribuit pro quasi omnibus, quæ in moralibus appellare licet omnia. Christus enim habuit omnes vsus gratiarum: quæ modicum pro nihilo reputatur. Beata aũt virgo non habuit omnes vsus, qa multi sibi defuerũt, qa scilicet impertinẽtes erãt sue conditioni, non esset fecit miracula, &c. vel distribuit pro omnibus vsibus limitatis ad illos quos habuit Christus: vt nõ sic dictũ in litera nõ habuit omnes vsus: sed nõ habuit, oẽs vsus sicut Christ⁹ tãquã ly sicut, limitet ly ones vsus. Et quouis modo ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponatur sentẽtia, in idẽ redit: prima tamen expositio magis cõsonat literæ.

Annot. ¶ In eodẽ articulo quo ad 4. dõctrinæ negatum à beata Virgine, aduertẽdum est quod quia Theologia solida fundatur super scriptura sacra, & nullibi in ea reperitur beatã Virginẽ docuisse, sicut nec Christũ loquutũ linguis: ideo sicut affirmamus Christũ nõ vsum gratia linguarũ in loquẽdo, eadẽ ratione affirmadũ est beatã Virginẽ nõ docuisse, præsertim cũ Apostolica autoritas hoc interdictũ mulieribus cõprobet. Quod aũt dicitur, ipsam instruxisse discipulos Christi de annuntiatione sua & natiuitate Filij, & Magorũ aduẽtu, & similibus, ex scriptura nõ habetur, sed haberur quod Spiritus sanctus docuit Apostolos omnẽ veritatẽ, de Spectantibus ad fidẽ, inter quæ erat Christi conceptio ex Spiritu sancto, & natiuitas ex Virgine: quæ etiam in Symbolo posita sunt.

¶ Potest tamen dici q̃ nõ publica doctrina, sed familiari instructione, quã constat mulieribus non esse prohibitã, beata Virgo aliqua particularia facta explicauit Apostolis. Autor aũt secundum Scripturam sacram loquitur, negans ab ea vsum sapientiæ, quo ad actum doctrinæ.

¶ *Super Quæstionis vicesimæseptimæ Articulum sextum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt, primo tractatur quid Aug. de hoc scripserit, secundo respõdetur quæsito. Quo ad primũ. Aug. sub dubio quæstionẽ relinquere videtur, & dicit litera, quod videtur dubie loqui quoniã Aug. in his verbis nõ loquitur de sanctificatiõe qualicunq; sed illa quæ est cũ proprio sanctificationis actu, scilicet credere, amare, & huiusmodi. Quia enim, hanc relinquit sub dubio, & de nulla alia loquitur sanctificatione, videtur sub dubio quæstionẽ de sanctificatione horũ in vtero reliquisse. Omnia clara sunt in litera.

Anno. 3. di. 3 q. 1 art 2. q. 1. ad 4. Et quod 6. q. 5. ar. 1. con. in fi Et q. pusc 3. cap 11. et Psal. 45 co. 5

¶ Aduerte tamẽ, qd ex litera Euãgelij sumi posset, Ioanni acceleratum fuisse vsũ liberi arbitrij. Nã ibi nõ solũ dicitur. Exultauit infans, sed ex ultauit in gaudio, exultare aũt similitudinarie id est etiã sit inanimatorũ (iuxta illud. Mõtes exultauerunt, vt arietes, & colles sicut agni ouium) proprie tamen est animalis. Et quia nõ sine animali passione fit gaudiũ, oportet Ioannẽ exultasse in gaudio vel secundũ sensitiuã tantũ partem. Et hoc nõ consonat causæ exaltationis & gaudij in Euãgelio scriptæ, quia vox beatę Virginis salutantis nõ erat commotiua partis sensitiuæ etiam Hieremiæ & Ioanni Baptistæ conuenit sanctificari in vtero.

**Ex art. 3. & 4. huius q.*

3 ¶ Præterea, Iob de se dicit Iob 31. Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero egressa est mecum. Nec tamen propter hoc dicimus eum sanctificatum in vtero, ergo neque etiam Ioannem Baptistam & Hieremiam cogimur dicere sanctificatos in vtero.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ecclesiastici 24. Ante sæculum in principio creata sum. Sed nihil est ante sæculum nisi Deus. Ergo videtur quòd Virgo fuerit sanctificata ante suam natiuitatem.

RESPONDEO dicendum, quòd beata Virgo accepit excellenter donum sapientiæ & gratiam virtutum, & eriam gratiam Prophetiæ: non tamen accepit vt haberet omnes vsus harum & similium gratiarum, sicut habuit Christus, sed secundum quod conueniebat conditioni ipsius. Sapientiæ enim vsum habuit in contemplando secundum illud Lucæ 2. Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Non autem habuit vsum sapientiæ quantum ad docendum: quia hoc non conueniebat sexui muliebri: secundum illud 1. ad Timoth. 2. Docere autem mulieri non permitto. Miraculorum autem vsus sibi nõ cõpetebat dum viueret: quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis, & ideo soli Christo & eius discipulis, qui erant batuli doctrinæ Christi conueniebat miracula facere. Propter quod etiam de Ioanne Baptista dicitur Ioannis decimo, quòd signum fecit nullum: vt scilicet omnes Christo intenderent. Vsum autem prophetiæ habuit, vt patet in Canticо quod fecit, Magnificat anima mea Dominum, &c,

ARTICVLVS VI.

¶ Virum sit sanctificari fuerit propriam beatæ Virgini.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sanctificari in vtero post Christum proprium fuerit beatæ Virgini. Dictum * est enim quòd propter hoc beata Virgo fuit sanctificata in vtero, vt redderetur idonea ad hoc vt esset mater Dei Sed hoc est proprium sibi, ergo sola ipsa fuit sanctificata in vtero.

2 ¶ Præterea, Aliqui videtur propinquius accessisse ad Christum, quàm Hieremias & Ioannes Baptista, qui dicuntur sanctificati in vtero. nam Christus specialiter dicitur filius Dauid & Abraham, propter promissionem eis specialiter factam de Christo. Isaias etiam expressissimè de eo propheratuit: Apostoli etiã cum ipso Christo conuersati sunt. Nec tamen legunrur sanctificati in vtero, ergo neque etiam Hieremiæ & Ioanni Baptistæ conuenit sanctificari in vtero.

3 ¶ Præterea, Iob de se dicit Iob 31. Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero egressa est mecum. Nec tamen propter hoc dicimus eum sanctificatum in vtero, ergo neque etiam Ioannem Baptistam & Hieremiam cogimur dicere sanctificatos in vtero.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ecclesiastici 24. Ante sæculum in principio creata sum. Sed nihil est ante sæculum nisi Deus. Ergo videtur quòd Virgo fuerit sanctificata ante suam natiuitatem.

RESPONDEO dicendum, quòd Augustinus in Epistola * ad Dardanum, dubie videtur loqui de horum sanctificatione in vtero. Potuit enim exultatio Ioannis in vtero (vt ipse dicit) esse significatio rei tãtæ, scilicet quòd mulier esset mater Dei a maioribus cognoscendæ, non à paruulo cognitæ, vnde in Euangelio non dicitur, creõdit infans in vtero, sed exultauit. Videmus autem exultationem non solum paruulorum, sed etiam pecorum esse: sed hæc insuitata extitit, quia in vtero, & ideo sic solent miracula fieri, facta est diuinitus in infante, non humanitus ab infante. Quanquam etiam si vsq; adeo est in illo puero acceleratus vsus rationis & voluntatis, vt intra viscera materna iam posset agnoscere, credere, consentire (ad quod in aliis paruulis ætas expectatur, vt possint & hoc in miraculis habendum puto diuinæ potentiæ. Sed quia expressè in Euangelio dicitur, quod Spiritu sancto replebitur ad huc ex vtero matris suæ, & de Heremia expresse dicitur. Antequam exires de vulua, sanctificaui te: asserendum videtur eos sanctificatos in vtero: quanuis in vtero vsum liberi arbitrij non habuerint. De quo Augustinus * quæstionem mouet, sicut pueri, qui sanctificantur per Baptismum, non statim habent vsum liberi arbitrij. Nec est credendum aliquos alios d sanctificatos esse in vtero, de quibus Scriptura mentionem non facit, quia huiusmodi priuilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus præter legem communem, ordinantur ad vtilitatem aliorum (secundum illud primæ ad Corinthios 12. Vnicuique datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem) quæ nulla prouenirent ex sanctificatione aliquorum in vtero, nisi Ecclesiæ innotescerent. Et quanuis iudiciorum Dei non possit ratio assignari, quare scilicet huic & non alij hoc munus gratiæ conferat: conueniens tamen videtur fuisse vtrunque dictorum sancti ficari in vtero, ad præfigurandam sanctificationem per Christum faciendam. Primò quidem per eius passionem, secundum illud Hebræorum vltimo. Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est, quam quidem passionem Hieremias & verbis & mysteris apertissimè pronuntiauit, & suis passionibus expressissimè præfiguraut. Secundo per Baptismum, primæ ad Corinthios sexto. Sed abluti estis, sed sanctificati estis. Ad quem quidem Baptismum Ioannes suo Baptismo homines præparauit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beata Virgo quæ fuit à Deo electa in matrem, Ampliorem sanctificationis gratiam obtinuit quàm Ioannes Baptista & Hieremias, qui sunt electi vt speciales præfiguratores sanctificationis Christi. Cuius signum est, quòd beatæ virgini præstitum est, vt decætero non peccaret, nec mortaliter nec venialiter: aliis autem sanctificatis ereditur præstitum esse, vt de cætero mortaliter non peccarent, diuina eos gratia protegente.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantum ad alta potuerunt Sancti esse Christo coniunctiores quàm Hieremias & Ioannes Baptista, qui tamen fuerunt ei coniunctissimi quantum ad expressam figuram sanctificationis ipsius: vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd miseratio, de qua ibi Iob loquitur, non significat virtutem infusam, sed quandam inclinationem naturalem ad actum huius virtutis.

ordinatur cui non nisi per scripturã sacrã innotescunt, secundũ hanc literã.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod assumptum literæ ad quod probandũ inducitur Apostoli autoritas, non est, sanctificationis gratia ordinatur ad vtilitatem, sed est huiusmodi priuilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus, præter communem legem, ordinantur ad vtilitatem. Ex quibus verbis dupliciter respõderi potest. Primo quod sicut priuilegia materialia alicui à principe cum ritu concessa, sub specie manifestationis continentur, ita priuilegium gratiæ est manifestatio Spiritus & cõsilij in ipsa gratia infusi, & concedentis Spiritus sancti specialiter diligentis illum, cui gratia dedit: ac per hoc litera probans priuilegia gratiæ per manifestationem Spiritus, non diuertit ad extranea. Et si obijciatur, quòd tunc ratio ista supponit sanctificationem in vtero semper fieri cum priuilegio: conceditur quod sic est secundum hãc responsionem. Et supposito est satis rationabilis: quoniam sicut secundum rẽ sanctificatio in vtero est actus priuilegialis, ita etiam debet esse secundũ cognitionem.

¶ Secundo, quòd quia tam singulares gratiæ fuerunt communem legem diuinæ prouidentiæ, ac per hoc harum cõsilio spectat ad diuina miracula, constat autem miracula ordinari ad amorem virtutis, ideo non solum priuilegia, sed ipsa sanctificatio in vtero, ex hoc ipso quòd præter legem communẽ fit, continetur sub gratiis, quæ datur ad aliquam virtutis, & consequenter sub Spiritu manifestando. Nam ex hoc ipso quòd aliquis sanctificatur in vtero, ad Ecclesiæ quoque notitiam necesse est ordine quodam deuenire. Et ideo aliquoti diuina sapientia non disponeret omnia fiualiter: dum rationalibus creaturis ex quibus Ecclesia constat: non per rationis actum de suo bono prouideret: sed velut animalibus bestiis incognitas vtilitates ingereret. Et confirmatur ex dictis in primo libro, scilicet quòd deus in Ecclesia triumphante nunquam præter communem legem operatur: ad Ecclesiæ vtilitatem operatur, ob quam vtilitatem communem legem præterire videtur, quia nulla vtilitas esset, quam igitur in militanti Ecclesia præter communem legem operatur: ad Ecclesiæ vtilitatem communem legem præterire videtur. Quia igitur assumptum in litera de gratia contenta sub Spiritu manifestando loqui tur, ideo probandum me ro fuit per autoritatem Apostoli de manifestatione Spiritus. Et hæc responsio est directe secundum literam, nihil præponens, & solida.

¶ Ad dubiũ secundum dicitur, quòd sanctificatio beatæ Virginis in vtero matris, etsi non esset tradita in sacra scriptura explicite, est tamẽ tradita implicite, ex hoc ipso quòd in sacris literis inuenitur alicui sancto cõcessa gratia sanctificationis in vtero, hinc enim, vt ex superius dictis patet, habetur, beatam virginem fuisse sanctificatam: quia habuit quicquid gratiæ cæteris collatum est. Vnde hæc ratio nõ intercipit Autorem suũ, sed tuetur eũ.

¶ Ad tertium dubium dicitur, quod loquẽdo de Ecclesiæ fide simpliciter necessaria, concedendum est consequens. Sed si fit sermo de Ecclesiæ fide ex tali suppositione vel accessoria, puta quæ post talem approbationẽ extensa est ad tale miraculum: vt si Ecclesia credendum traderet tale miraculũ) vel probabili (vt est fides de miraculis recitatis in canonizationibus Sanctorum) credenda sunt miracula quæ in sacra Scriptura non continentur. Nec oppositũ sequitur ex ratione literæ: quæ de fide Ecclesiæ simpliciter & absolutè & non præsuppositis talibus decretali loquitur: quod nec necessarij, nec probaliter credendũ est, aliquem alium esse sanctificatum in vtero. simpliciter & absolutè loquendo. An autem Deus aliquem deinceps sanctificauerit, & Ecclesiæ reuelauerit, alterius est quæstionis: quia tamen non est expectanda Ecclesia melior, quàm fuerit: nec Apostoli ipsi primitias Spiritus habentes Sanctificati sunt in vtero (quamuis Ioannes Euangelista virginitatis, prophetiæ, Euangelistæ, singularis quoque officij erga matrem dominj gratia donatus fuerit) credẽdum est, quod nullus simpliciter in toto tempore decursu fuit, est, aut erit sanctificatus in vtero, nisi q̃ in litera, ex plicatur. Non defuisse tamen audiumus temeritatem modernam cuiusdam mulieculæ sanctificatã se in vtero prophetitis: & forte fuit verè sanctificata in vtero non materno, sed proprio, vel iut Berfabee, Deo puniẽte superbiam illius.

¶ Demum rationem reddit Autor quare istí duo, Hieremias & Ioannes Baptista, sanctificati sunt in vtero, præmissa excusatione rationis necessariæ, videlicet rationem congruentiæ, quia scilicet præfigatores fuerunt sanctificationis per Christum faciendæ: dum præmonstrarũt medi a *sanctificantia, alter passiõem, alter baptisma, his enim duobus mediis Christus sanctificauit mundum, passione vt cõiuncto instrumẽto, Baptismo, vt instrumento separato.

¶ Nota hic, quòd duo rum propositorum, scili cet q̃ isti duo sunt sancti ficati in vtero, & quòd nullus alius. Autor primi tantum rationem reddere nititur: quoniam ad affirmationem certa potest consonãria inuenirí: ad tam latam autẽ & altam ac profundam negationem, quæ consonantia sat erit?

¶ *Super Quæstionis vicesimæoctauæ art. 2.*

TItulus de Virginitate carnali intelligitur.

Vt patet ex Aug. li. 8. de hæresib. c. 8. & 10. to. 6.

cap. 12. in prin. to. 7.

cap. 6. ante med. to. 6.

Li. 1. in Lu. ca. 8. secundum eius ordinem à med. to. 2.

Li. 1. de Nuptiis & cõcupisc. ca. 11 parum à prin. to. 7.

QVAESTIO VICESIMAOCTAVA DE VIRGINITATE BEATÆ MARIÆ, IN QVATVOR ARTICVLOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de virginitate matris.

¶ Et circa hoc quærũtur quatuor.

¶ Primò, vtrùm fuerit virgo in concipiendo.

¶ Secundò, vtrùm fuerit virgo in partu.

¶ Tertiò, vtrùm permanserit virgo post partum.

¶ Quartò, vtrùm votum virginitatis emiserit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm beata Maria fuerit virgo in cõcipiendo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei non fuerit virgo concipiendo Christum. Nulla enim proles, quæ habet patrem & matrem, ex virgine matre concipitur. Sed Christus non solum dicitur habere matrem, sed etiam patrem: dicitur enim Lucæ 2. Erant pater eius & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo, & infra eadem mater dicit, Ecce enim pater tuus, & ego dolentes, quærebamus te. Ergo Christus non est conceptus ex virgine matre.

2 ¶ Præterea, Matth. primo probatur, quòd Christus fuerit filius Abrahæ & Dauid, per hoc quòd Ioseph ex Dauid descendit. Quæ quidem probatio nulla esset, si Ioseph pater Christi non fuisset. Ergo videtur quòd mater Christi eum ex femine Ioseph conceperit, & ita non videtur fuisse virgo in concipiendo.

3 ¶ Præterea, Gal. 4. dicitur, Misit Deus filium suum factum ex muliere. Mulier autem consueto modo loquendi dicitur quæ est viro cognita: ergo Christus non fuit conceptus ex Virgine matre.

4 ¶ Præterea, Eorum quæ sunt eiusdem speciei, est idem modus generationis, quia generatio recipit speciem à termino, sicut & cæteri motus. Sed Christus est eiusdem speciei: cum aliis hominibus, secundum illud Phil. 2. In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Cum ergo alij homines generentur ex commixtione maris & fœminę, videtur quòd etiam Christus simili modo fuerit generatus: & ita non videtur fuisse conceptus ex Virgine matre.

5 ¶ Præterea, Quælibet forma naturalis habet materiam sibi determinatam, extra quã esse non potest. Materia autem formæ humanæ videtur semen maris & fœminæ. Si ergo corpus Christi non fuerit conceptum ex semine maris & fœminæ, non verè fuit corpus humanum, quòd est inconueniens, videtur igitur non fuisse conceptus ex virgine matre.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Isaiæ 7. Ecce virgo concipiet.

CONCLVSIO.

¶ Confitendum simpliciter est Christi matrem virginem concepisse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd simpliciter confitendum est matrem Christi virginem concepisse: contrarium enim pertinet ad hæresim Hebionitarum *Cherintiq; qui Christum purum hominẽ arbitrabantur, & de vtroque sexu eum natum putauerunt. Quod enim Christus sit conceptus ex virgine, conueniens est propter quatuor.

¶ PRIMÒ propter mittentis Patris dignitatem conferuandam: Cum enim Christus sit verus & naturalis Dei filius, non fuit conueniens quòd alium patrem haberet, quàm Deum, ne dignitas Dei Patris transferatur ad alium. Secundò, hoc fuit conueniens proprietati ipsius Filij, qui mittitur, qui quidem est verbum Dei. Verbum autem absque omni corruptione cordis concipitur: quinimo cordis corruptio perfecti verbi conceptionem non patitur. Quia ergo caro sic fuit à verbo Dei assumpta, vt esset caro verbi Dei, conueniens fuit, quòd etiam ipsa sine corruptione matris cõciperetur. Tertio hoc fuit cõueniens dignitati humanitatis Christi, in qua locum peccatum habere nõ debuit, per quam peccatum mundi tollebatur: secundum illud Ioannis primo. Ecce agnus Dei, scilicet innocens, qui tollit peccatum mundi: non poterat autem esse quod in natura iam corrupta ex concubitu, caro nasceretur sine infectione originalis peccati. Vnde Augustinus * dicit in libro de Nuptiis & concupiscentia. Solus nuptialis concubitus ibi non fuit, scilicet in matrimonio Mariæ & Ioseph: quia in carne peccati fieri non poterat sine vlla carnis concupiscentia, quæ accidit ex peccato: sine qua concipi voluit, qui futurus erat sine peccato. Quartò propter ipsum finem incarnationis Christi, quæ ad hoc fuit, vt homines renascerentur in filios Dei, non ex volumtate carnis, neque ex volumtate viri, sed ex Deo, id est, Dei virtute. Cuius rei exemplar apparere debuit in ipsa conceptione Christi. Vnde Augustinus dicit * in libro de sancta virginitate. Oportebat caput nostrum insigni miraculo secundum corpus nasci de Virgine, vt significaret membra sua de virgine Ecclesia secundum spiritum nasciturа.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Beda dicit * super Lucam, pater Saluatoris appellatur Ioseph, non quòd verè iuxta Photinianos pater fuerit ei: sed quòd ad famam Mariæ conferuandam pater sit ab omnibus æstimatus. Vnde & Lucæ tertio dicitur, vt putabatur filius Ioseph, vel sicut Augustinus * dicit in libro de Bono coniugali, Eo modo pater Christi dicitur Ioseph, quo & vir Mariæ intelligitur, sine commixtione carnis, ipsa copulatione coniugij: multò videlicet coniunctius, quàm si esset aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat appellãdus Ioseph pater Christi: quia non eum genuerat concumbendo: quandoquidem pater esset etiam ei, quem non ex sua coniunge procreatum aliunde adoptasset.

Annot. 40

Vt patet ex Aug. li. 8. de hæresib. c. 8. & 10. to. 6.

Li. 1. in Lu. ca. 8. secundum eius ordinem à med. to. 2.

Li. 1. de Nuptiis & cõcupisc. ca. 11 parum à prin. to. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore duo fiunt: primò respondetur quæsito affirmatiuè: Mater Christi concepit virgo, probatur ex cõtrario: quia contrariũ est hæresis, &c. Secundo alligantur ratio quadruplex conuenientiæ, quod sic fuerit, & omnia clare patent in litera. Si tamen no aitius nõ intelligit corruptionem cordis, cuius meminit secũda ratio, sciat cor pro mẽte seu intellectu sumi, corruptio autem intellectus non secundum substantiam, sed secundum operationem attenditur: omnis enim defectus in intelligendo, corruptio quædã intellectus est, sicut omnis deperditio alicuius rei corruptio quædam in natura est. Quia igitur defectus intellectus in intelligendo efficit vt intellectus defectuosum quoq; verbum formet, concipiendo illud quod sic defectiue intelligit (quia enim imperfecte intelligit leonis naturã, perfectum quoque verbũ de natura leonis exprimere intus nequit) ideo in litera dicitur, quod cordis corruptio impedit perfectionem verbi.

Matt. 1. su per illud, christi generatio sic erat. to. 9.

Cap. 11. non longè à fin. tomo 7.

¶ In respõsione ad primum habes, Ioseph patrẽ dici Christi vere duplici ter: vel putatiue vel officio: quamuis non fuerit pater generatione.

Est Augu. lib. 23. contra Faustũ, c. 7. in medio tom. 6.

¶ In respõsione ad tertium, adiunge ad glossam, quod nec secundũ Latinæ linguæ proprietatem mulier est nomen corruptionis, sed naturalis proprietatis fœminæ humanæ: dicta est enim mulier quasi mollier, à mollicie & animi & corporis.

¶ *Num vnius naturæ sit vnus generationis modus.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Hieronym. * dicit super Matth. cum Ioseph non fit Pater Domini saluatoris, ordo generationis eius vsque ad Ioseph deducitur. Primò quidem, quia non est consuetudinis Scripturarum, vt mulierum in generationibus ordo texatur. Deinde ex vna tribu fuit Ioseph & Maria: vnde & lege eam accipere cogebatur vt propinquam. Et vt August. * dicit in lib. de Nuptiis & concupiscentia, fuit generationum series vsque ad Ioseph perducenda: ne in illo coniugio virili sexui vtique potiori fieret iniuria, cùm veritati nihil deperiret: quia ex semine Dauid & Ioseph erat & Maria.

¶ Ad tertium dicendũm, quòd sicut Glos. * dicit ibidem, ea lierem pro fœmina posuit, more locutionis Hebræorum: vsus enim Hebrææ locutionis mulieres dicit non virginitate corruptas, sed fœminas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ratio illa habet locum in his quæ procedũt in esse per viam naturæ: eo quòd natura ficut est determinata ad vnum effectum, ita etiam est determinata ad vnum modum producendi illum. Sed virtus supernaturalis diuina cum sit infinita: sicut non est determinata ad vnum effectum, ita non est determinata ad modum producendi quemcunque effectum. Et ideo sicut virtute diuina fieri potuit, vt primus homo de limo terræ formaretur: ita etiam fieri potuit, vt diuina virtute corpus Christi formaretur de Virgine absque virili semine.

Lib. 1. c. 2. & 19. to. 4.

¶ Ad quintum dicendum, quòd secundum philosophum * in libro de generatione animalium, semen maris non est sicut materia in conceptione animalis, sed solum sicut agens: sola autem fœmina materiam subministrat conceptui. Vnde per hoc quòd semen maris defuit conceptione corporis Christi, non sequitur quòd defuerit ei debita materia. Si tamen semen maris esset materia fœtus concepti in animalibus: manifestum est quòd non est materia permanens in eadem forma, sed materia transmutata. Et quanuis virtus naturalis non possit transmutare ad certam formam nisi determinatam materiam: virtus tamen diuina, quæ est infinita, potest transmutare omnem materiam in quamcunque formam. Vnde sicut transmutauit limum terræ in corpus Adæ, ita in corpus Christi transmutare potuit materiam à matre ministratam, etiam si non esset sufficiens materia ad naturalem conceptum.

ARTICVLVS III.

¶ Virũm mater Dei fuerit virgo in partu.

AD SECVNDVM sic proceditur, Videtur quòd mater Christi non fuerit virgo in partu. Dicit enim Ambrosius * super Lucam, Qui vuluam sanctificauit alienam, vt nascereturnam idem secundum speciem, vbi in circumferentia signatum potest diuersis secundum speciem motibus acquiri: puta per motum super chordam, & per motum super arcum semicirculi: & similiter in naturalibus idẽ locus potest acquiri per voluntatẽ & per ambulationẽ. Propter qua forte Autor non probat per illam probationem, sed propter probationem secundam quam respondendo apposuit acceptauit illam rationem: ibi cens, cum redditione causæ, eo quòd natura, &c. Secunda igitur probatio in se quidem vera est: nam quoulibet naturale agenti sicut ad vnum terminum, ita quod non ad oppositos aut disparatos, cui determinatum ex vmtate suæ naturæ: ita etiam ad vnum modum determinatur, in cuius signum semen Plantæ non generat plantam, si infra tur, & oculus planã non generat plantam, si seminatur: neutrum enim videmus exercitari. Sed quantum hæc probatio in se vera, sic efficax ad probandum illam conclusionem, non apparet, nisi præsupponatur vnitate naturalis agentis ad vnum effectum. Et quoniam in animalibus perfectis (quale est homo, leo, bos, & huiusmodi) supponitur vnitas agentis naturalis: ideo ratio pro efficaci admittitur. Si quis autem negaret cum Autorem suppositionem illam, imputatio oportet inquirere diatur, ad quem magis egrediendi non est tempus, quando de beatitate mæ matris Dei virginitate tractatur: sat fortè posse Autoris intentionẽ & literæ difficultates.

Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum secundum.

IN corpore duo fiũt. Primò respondetur quæsito: Beata virgo fuit virgo in partu. Probatur autoritate Isaiæ. Secundo triplicẽ rationẽ cõuenientiæ assignat quæ clare patet in litera. Nouitij tamẽ percipiãt pro prima ratione, quòd

Propheta, hic est qui aperuit matris suæ vuluam, vt immaculatus exiret. Sed apertio vuluæ virginitatem excludit, ergo mater Christi non fuit virgo in partu.

2 ¶ Præterea, Nihil in mysterio Christi esse debuit, per quod corpus eius phantasticum appareret. Sed hoc non videtur vero corpori, sed phantastico conuenire, vt possit per clausa transire: eo quòd duo corpora simul esse non possunt. Nõ igitur debuit ex matris vtero clauso corpus Christi prodire, & ita non decuit quòd esset virgo in partu.

3 ¶ Præterea, Sicut Grægorius * dicit in Homil. Octauarũ Paschæ, per hoc quòd ianuis clausis ad discipulos post resurrexionem intrauit Dominus, ostendit corpus suum esse eiusdem naturæ & alterius gloriæ. Et sic per clausa transire, videtur ad gloriam corporis pertinere. Sed corpus Christi in sua conceptione non fuit gloriosum, sed passibile, habens similitudinem carnis peccati. vt Apostolus dicit Romanorum 8. Non ergo exiuit per virginis vterum clausum.

¶ SED CONTRA est, quòd in quoddam sermone Ephesini concilij dicitur: Natura post partum nescit vlterius virginem: gratia verò & parientem ostendit, & matrem fecit, & virginitati non nocuit. Fuit ergo mater Christi virgo in partu.

CONCLVSIO.

¶ Non modo Dei matrem Virginem concepisse, sed & in partu Virginem exitiisse asserendum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd absque omni dubio asserendum est, matrem Christi etiam in partu virginem fuisse. Nam Propheta non solum dicit: Ecce virgo concipi et: sed etiã addit, Et pariet filium. Et hoc quidẽ conueniens fuit propter tria.

¶ Primò quidem quia hoc competebat proprietati eius qui nascebatur, qui est verbum Dei. Nam verbum non solum in corde absque corruptione concipitur, sed etiam absque corruptione ex corde procedit. Vnde vt ostenderetur, quod illud esset corpus ipsius verbi Dei, conueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nascereturr. Vnde in sermone quodam Ephesini concilij legitur, Quæ parit carnem puram, à virginitate cessat: sed quia natum est carne verbum, Deus custodit virginitatem, seipsum ostendens per hoc Verbum. Neque enim nostrum verbum cum paritur, corrumpit mentem, neque Deus verbum, substantialem partem eligens, peremit virginitatem. Secundò hoc eit conueniens quantum ad effectum incarnationis Christi. Nam ad hoc venit vt nostram corruptionem tolleret, vnde non fuit conueniens vt virginitatem matris nascendo corrumperet. Vnde Augus. *dicit in quodam sermo. de natiuitate

tentia in actum, vt patet 9. Met. Si vero affirmatiuè quoq; sed secundum vel ectã materiã, pura in materia, animatorũ intelligitur cõstat euidenter esse: sed argumento vniuersali non satisfacit particularis responsio: quanus satisfaciat materiæ particulari, de qua est quæstio. Et ideo hæc responsio gna Autore videtur.

¶ In respõsione ad quintum aduerte quòd propositio illa, quæ virtus naturalis non fit transmutare ad certã formam, nisi determinatam materiam, si vniuersaliter, vt iacet, telligatur, vel aduertatur permissa intelligi turq; quasi diceret, quòd sit de trasmutatione per virtutem naturalem tantum, nullum enim agens naturale etiam valuerit, vt cælum potest vircã trãsmutationẽ ad certam formam trans mutare, nisi determinatam materiam, quoniã actus naturã fieri oportet in pariente dispositio. Et hoc etiam satisfacit litera: quia vnica transmutatione vtpote in instanti Spiritus sanctus fauorem beatæ virginis fecit mutauit in corpus Christi. Et consonat philosophiæ, tradenti quod illud proprie dicitur agere posse vt propriũ effectũ & vt in propria, materia quod vnica trãsmutatione potest educere de ne potest educere de potentia in actum, vt patet 9. Met. Si vero affirmatiuè quoq; sed secundum vel ectã materiã, pura in materia, animatorũ intelligitur cõstat euidenter esse: sed argumento vniuersali non satisfacit particularis responsio: quanus satisfaciat materiæ particulari, de qua est quæstio. Et ideo hæc responsio gna Autore videtur.

¶ *Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum secundum.*

IN corpore duo fiũt. Primò respondetur quæsito: Beata virgo fuit virgo in partu. Probatur autoritate Isaiæ. Secundo triplicẽ rationẽ cõuenientiæ assignat quæ clare patet in litera. Nouitij tamẽ percipiãt pro prima ratione, quòd

conceptio verbi in corde, processio verbi ex corde, non fiunt duo progressus. Sed ad exprimẽdas diuersas cõditiones habitudinis verbi ad intellectũ diuersæ adhibẽtur rationes: verbũ enim cordis, hoc est cõceptus quæ format intellectus quem rem aliquam intelligit, & manet intus in intellectu, dum res acta intelligitur & dicitur, a quo emanat. Dũ enim ego intelligo me ad imaginem Dei esse, formo similachrum de me ipso peccatore: & sic de alijs. Illud autem simulacrum quod conceptus, quod verbum appellatur, non extra mentem meam, sed in mente mea manet. Et similitudinaliter dicitur concipi in corde & nasci ex corde: quia proles, dum in vtero concipitur, in vtero manet: & dum ex vtero nascitur, à matre distinguitur perfectè. Similiter quidem modo, quia verbum cordis in corde prolatum manet, concipi dicitur, & quia à corde prolatum perfectè distinguitur accidentis subiatata natura, ideo nasci dicitur ex corde. Vbi videre potes, quod conceptio natiuitasq; vel ibi in & ex corde vnus processus est, diuersis nominibus diuersa ratione appellatus, & quòd nec in conceptu nec in ortu matrem in qua & ex qua procedit, corrupit, sed in tymodo allata in litera dicitur.

¶ In respõsione ad tertiam aduerte quod Autor Dotis nomine appellat & ipsam rẽ, quæ dos dicitur, & modũ eiusdẽ, hoc est rem tali modo: quia per modum immarcessibilis: vtpote mei ipsius, vt infallibiliter. Et quẽ ex duplici capite potuisset reprehendi positio Hugonis de sancto. vict. scilicet ex hoc quòd non spectat ad subtilitatis doctorũ esse simul in eode loco. vnde nec corpora gloriosa ex sua proprietate poterit simul esse in eode loco. Et ex hoc quòd in corpore animali non inueniri dos, quia non inuenitur anima glorioriæ reddidantia simplicitatem corpus: quamuis verisimilius in allegato loco dicitur, inueniri posse miraculose redundãtia fœcũdi quid. Maluit tamen Autor ex ipsa dotis ratione hic procedere, quam in illam disputationem alia introire.

¶ *Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum tertium.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio contra errorẽ Eluidij, quatuor rationibus firmata. Quæ clara sũt.

Domini, Fas non erat, vt per eius aduentum violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta. Tertiò fuit conueniens, ne matris honorem nascendo diminueret, qui parentes præceperat honorandos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ambrosius dicit hoc, exponens illud quod Euangelista de lege induxit, Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Quod quidem vt Beda * dicit, consuetæ natiuitatis more loquitur: non quòd Dominus sacri ventris hospitium quod ingressus sanctificauerat, egressus deuirginasse credendus sit. Vnde illa adapertio non significat relaxationem communem clausuri, pudoris virgineæ: sed solum exitum prolis de vtero matris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ita Christus voluit veritatem sui corporis demonstrare, quòd etiam eius diuinitas declararetur: & ideo permiscuit mira humilibus. Vnde vt corpus eius verum ostenderetur, nascitur ex fœmina, sed vt ostenderetur eius deitas, procedit ex virgine: talis enim partus decet Deum: vt Ambrosius dicit in hymno * Natiuitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam dixerunt Christum in sua natiuitate dotem subtilitatis assumpsisse, sicut quando ambulauit siccis pedibus super mare, dicunt eũ assumpsisse dotem agilitatis: sed hoc non conuenit his, quæ *supra determinata sunt, huiusmodi enim dotes corporis glorioſi proueniunt ex redundantia gloriæ animæ ad corpus, vt infra * dicetur, cum tractabitur de corporibus glorioſis. Dictum est autem supra, * quòd Christus ante passionem permittebat carni suæ agere & pati quæ propria: nec fiebat talis redundantia gloriæ ab anima ad corpus. Et ideo dicẽdum est, quòd omnia ista facta sunt miraculosè per virtutem diuinam. Vnde Augustinus * dicit super Ioannem. Noli corporis vbi diuinitas erat, ostia clausa non obtinerunt: ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et Dionysius * dicit in quadam Epistola, quòd Christus super hominem operabatur ea quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens grauitatem.

ARTICVLVS III.

¶ Virũm mater Dei permanserit virgo post partum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd mater Christi non permanserit virgo post partum. Dicitur enim Matthæi primo, Antequam conuenirent Ioseph & Maria, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Non autem Euangelista diceret, antequam conuenirent, nisi de conuentu: quia nemò dicit de non pransuro, antequam pranderet. Ergo videtur quòd Beata Virgo quandoque conuenerit carnali copula cum Ioseph, & ita non permanserit virgo post partum.

2 ¶ Præterea, Ibidem subditur ex verbis angeli loquentis ad Ioseph, Ne timeas Mariam accipere coniugem tuam. Coniugium autem consummatur per carnalem copulam. Ergo videtur quod quandoque carnalis copula interuenerit inter Mariam & Ioseph, & ita videtur quòd non permanserit virgo post partum,

3 ¶ Præterea, Ibidem post pauca subditur: Et accepit coniugem suam, & non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum. Hoc autem aduerbium, Donec, conuenit determinatum tempus signare, quo impleto fiat id quod vsque ad illud tempus non fiebat. Verbum autem cognoscendi ibi ad coitum refertur: sicut & Genesis quarto dicitur, quòd Adam cognouit vxorem suam. Ergo videtur quòd post partum beata virgo fuerit carnaliter à Ioseph cognita. Ergo videtur quòd non permanserit viro post partum.

4 ¶ Præterea, Primogenitus non potest dici nisi qui habeat fratres subsequentes: vnde & Roma. 8. dicitur, Quos præscivit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Sed Euangelista nominat Christum primogenitum matris eius. Ergo habuit alios filios post Christum: Et ita videtur quòd mater Christi non manserit virgo post partum.

5 ¶ Præterea, Ioannis 2. dicitur. Post hæc descendit Capharnaum, ipse scilicet Christus, & mater eius & fratres eius. Sed fratres dicuntur qui ex eodem parente geniti sunt. Ergo videtur quòd beata Virgo habuerit alios filios post Christum.

6 ¶ Præterea, Matthæi 27. dicitur, Erant ibi, scilicet iuxta crucem Christi mulieres multæ à longe, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorũ Zebedæi. Videtur autem hæc Maria, quæ hic dicitur Iacobi & Ioseph mater, esse etiam mater Christi: dicitur enim Ioann. 19. quòd stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius, ergo videtur quòd mater Christi non permanserit virgo post partum.

CONCLVSIO.

¶ Sicut Dei mater virgo concepit, & peperit, ita simpliciter asserendum est, quòd virgo in æternum permanserit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd absque omni dubio detestandus est error Eluidij, qui dicere præsumpsit matrem Christi post partum à Ioseph esse carnaliter cognitam, & alios filios genuisse. Hoc enim primò derogat Christi perfectioni: qui sicut secundum diuinam naturam vnigenitus est patris, ràquam perfectus per omnia filius eius: ita decuit vt esset vnigenitus matris tanquàm perfectissimum germen eius. Secundò hic error iniuriam facit Spiritu sancto, cuius sacrarium fuit vterus virginalis: in quo carnem Christi formauit, vnde non decebat quòd de cætero violaretur per commixtionem virilem. Tertio derogat dignitati & sanctitati matris Dei, quæ ingratissima videretur, si tanto filio contenta non esset: & si virginitatem. quæ in ea miraculosè conseruata fuerat, sponte perdere vellet per carnis concubitum. Quartò etiam ipsi Ioseph esset ad maximam præsumptionem imputandum, si eam quam reuelante angelo de Spiritu sancto Deum concepisse cognouerat, Polluere attentaret. Et ideo simpliciter est asserendum, quòd mater Dei, sicut virgo concepit, & virgo peperit, ita etiã virgo post partum in sempiternum permansit.

Tit. Iouin. libro. est de perpetua virg. Ma. uon procul à princ. lib. 1. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Hieronymus * dicit in libro contra Eluidium) intelligendum est, quod hæc propositio Ante, licet sæpe consequentia indicet, tamen nonnunquam ea tantum quæ prius cogitabantur ostendit: nec cessesse est vt cogitata fiant, cùm ideo aliud interuenerit, nec ea quæ cogitata

¶ In respõsione ad tertium nota pro sensu literali respõsionem Hieronymi, quia verissima est & ad literam: & fulta autoritatibus Scripturæ, & allata in litera & alibi. Sede à dextris meis donec ponam inimicos tuos, &c. nõ enim denotatur, quòd post suppositos inimicos desinet sedere à dextris, sed quia posset dubitari an interim, & ponãtur suppedanei inimici, sedeat hoc est regnet quietè à dextris Dei, ideo ad tolledã dubitatiõem dictum est: Sede à dextris meis, donec ponam, &c. vt per hoc sapiens quisque intelligeret quòd tanto magis post sedebit à dextris Dei.

¶ In respõsione ad sextum, vide quod etiam diuersus in Euangelio situs describitur matris Iesu & Mariæ Iacobi, distinguit illas: nam ista à longe: illa iuxta crucem describitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis vicesimooctauæ Articulum quartum.

TItulus clarus est. Et ratio dubij est: quia nihil legitur de voto beatæ Virginis. & ipsi eius desponsatio contrariari videtur voto virginitatis.

Annot.

Comment.

¶ In corpore duo fiũt. primo tractatur de ipsius voto, secundo, de repore voti. Quo ad primum vnica est conclusio: Cõueniens fuit beatæ Virginis virginitatem esse Deo consecratam voto. probatur: quia laudabilior est virginitas voto dicata, sicut reliqua perfectionis opera. Quo ad secundum distinguitur duo tẽpora ante annũtiationem, primũ ante desponsationẽ, secundum inter desponsationẽ & annuntiationem, & secundum singula tempora sigillatim respondetur. iuxta primum conclusio est: beata virgo ante desponsationem non simpliciter, sed sub conditione virginitatem vouit. Probatur: quia tunc virginitas erat prohibita à lege & desiderata à persona beatæ Virginis: & quia prohibita non simpliciter vouit, quia desiderata vouit sub conditione, si Deo placeret vt in responsione ad primum explicatur.

Cap. 11. non longè à prin. tomo. 7.

Libro 2. in Luc. 1. à med. 10. 5.

¶ Iuxta secundum cõclusio est beata virgo votum virginitatis cum viro suo simul emisit simpliciter.

Hom. 1. in Mat. in ope. imperf. super illud. *Et non cognouit eam,* ** Alias speciosior.*

In fin. com. ad 1. cap. Matt. 10. 9.

¶ Vbi scito, q conclusio non aliter in litera probatur: sed ex iã dictis consequẽs relinquitur: ex eo enim quod ante desponsationem non vouit simpliciter, quia prohibitum erat: & virginitatem quandoque vouit simpliciter, quia laudabilior est virginitas est matri Dei tribuenda: & ante annuntiationem vouit simpliciter: quia aliter non dixisset. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco, nec actu nec potentia, propter votum (vt Augustin. hinc accipit) & coniugata non potest vouere virginitatem sine consensu viri sui, nisi post Christum dissoluendo matrimonium non consummatũ, per religionis professionem, quod tunc locum non habuit: sequitur q beata Virgo ante annuntiationẽ & cognouit Deo placere, quòd virginitatẽ vouerit simpliciter. & de consensu Ioseph virginitatem vouerit. Valde autẽ rationi consentaneum est, vt Sanctus sponsus concedens sponsæ, q manente coniugio, virginitatem vouerer, ipse quoq; virginitatem simul vouerit: pensata præsertim diuina prouidentia, quę hoc inspirare ipsi Ioseph qua si debebat, vt virgo virginẽ quoq; comitẽ seruatoremq; sui haberet alioquin nõ fuisset plena

** Alias secundum legem sacerdotibus, &c.*

Circa fu. comment. ad 12. cap. Mat. to 9.

sunt fierent. Sicut si aliquis dicat, Antequàm in portu pranderem nauigani: non intelligitur, quòd in portu prandeat postquam nauigauerit: sed quia cogitabatur in portu prandurus. Et similiter Euangelista dicit, Antequam conuenirent, inuẽta est in vtero habens de Spiritu sancto: non quia postea conuenerint, sed quia dum videretur conuenturi, præuenit conceptio per Spiritum sanctum: ex quo factum est, vt viterius non conuenirent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in libro de Nuptiis * & concupiscentia. Coniux Ioseph, vocatur mater Dei ex prima desponsationis fide, quam per concubitum non cognouerat, nec fuerat cognaturus. Vt enim Ambrosius dicit * super Lucam: non Virginitatis ereptio, sed coniugij testificatio & nuptiarum celebratio declaratur.

¶ Ad tertium direndum, quòd quidam dixerunt hoc non esse intelligendum de cognitione coitus, sed de cognitione notitiæ. Dicit enim Chrys. * quòd non cognouit eã: quia per ipsius prolem * spatiosior & dignior facta fuerat quam totus mundus: quia quem totus mundus capere non poterat, in angusto cubiculo vteri sui sola suscepit. Quidam verò hoc resecunt ad notitiam visus: sicut enim Moysi cum Deo colloquentis glorificata est facies, vt non possent intendere in eum filij Israel, sic Maria claritate virtutis Altissimi obumbrata, cognosci non poterat à Ioseph, donec pareret: post partum autem à Ioseph agnita inuenitur specie facies, non tactu libidinis. Hieronymus * autem concedit hoc esse intelligendum de cognitione coitus: sed dicit quod vsque vel donec in Scripturis dupliciter potest intelligi. Quandoque enim designat certum tempus: secundum illud Gal. 3. Propter transgressionem lex posita est, donec veniret semen, cui promiserat. Quandoque verò signat infinitum tempus: secundum illud Psal. 133. Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri, ex quo non est intelligendum, quòd post impertratam misericordiam, oculi auertantur à Deo. Et secundum hunc modum loquendi significantur ea, de quibus posset dubitari: si scripta non fuissent: cætera verò nostræ intelligentiæ derelinquuntur. Et secundum hoc Euangelista dicit matrem Dei non esse cognitam à viro vsque ad partum: vt multò magis intelligamus cognitam non fuisse post partum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mos diuinarum Scripturarum est, vt primogenitum vocent, non solum eum quem fratres sequuntur, sed eum, qui primus natus sit. Alioquin si non est primogenitus nisi quem sequuntur fratres, tandiu * secundum legem primogenita non debentur, quamdiu & alia fuerint procreata. Quod patet esse falsum: cum infra vnum mensem primogenita redimi mandentur secundum legem.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quidam, sicut Hieronymus dicit * super Matthæum, fratres Domini de alia vxore, Ioseph filios suspicantur. Nos autem fratres Domini, non filios Ioseph, sed consobrinos Saluatoris, sororis Mariæ matris Domini filios intelligimus. Quatuor enim modis in Scripturis fratres dicuntur, scilicet natura, gente, cognatione, & effectu. Vnde fratres Domini dicti sunt, non secundum naturam, quasi ab eadem matre nati: sed secundum cognationem, quasi consanguinei eius existentes. Ioseph autem sicut Hieronymus * dicit contra Eluidium, magis credendus est virgo permansisse, quia aliam vxorem habuisse non scribitur, & fornicatio in sanctum virum non cadit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd Maria, quæ dicitur Iacobi & Ioseph mater, non intelligitur esse mater Domini: quæ in Euangelio non consueuit nominari, nisi cum cognominatione huius dignitatis, quòd sit mater Iesu. Hæc autem Maria esse intelligitur vxor Alphæi: cuius filius est Iacobus minor, qui dicitus est frater Domini.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm mater Dei virginitatem vouerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei virginitatem non vouerit. Dicitur enim Deuteronomij septimo. Non erit apud te sterilis vtriusque sexus. Sterilitas autem sequitur virginitatem. Ergo seruatio virginitatis erat contra præceptum veteris legis. Sed adhuc lex vetus habebat statum antequam Christus nasceretur, ergo non potuit licite beata virgo vouere virginitatem pro tempore illo.

2 ¶ Præterea, Apostolus primæ ad Corinth 7. Dicit. De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Sed perfectio consilij à Christo debuit inchoari, qui est finis legis. vt Apostolus dicit Romanorum 10. Non ergo conueniens fuit quòd beata virgo votum virginitatis emitteret.

3 ¶ Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timotheum quinto, quòd vouentibus castitatem, non solum nubere, sed etiam velle nubere, damnabile est. Sed mater Christi nullum peccatum damnabile commisit: vt supra habitum est. * Cum ergo desponsata fuerit (vt habetur Lucæ primo) videtur quòd ipsa virginitatis votum non emiserit.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus dicit * in libro de sancta Virginitate: Annuntianti Angelo Maria respondit, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quod profectò non diceret, nisi prius se virginem Deo vouisset.

CONCLVSIO.

¶ Ante desponsationem mater Dei non simpliciter virginitatem vouit sed post decuit, vt virginitatem suam Deo perpetuo per votum consecraret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte habitum est, * perfectionis opera magis sunt laudabilia si ex voto celebrentur, virginitas autem in matre Dei præcipuè debuit pollere, vt ex supra dictis * rationibus patet, & ideo conueniens fuit vt virginitas eius ex voto esset Deo consecrata. Verum quia à tempore Legis oportebat generationi insistere tam mulieres quàm viros, (quia secundum carnis originem, cultus Dei propagabatur antequam exallo populo Christus nasceretur) mater Dei non creditur antequam desponsaretur Ioseph, absolute virginitatem vouisse: sed licet eam in desiderio haberit, super hoc tamen voluntatem suam diuino commisit arbitrio. Postmodum verò accepto sponso, secundum quòd mores illius temporis exigebant, simul cum eo votum virginitatis emisit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia videbatur esse lege prohibitum, non dare operam ad relinquendum semen super terram, ideo non simpliciter virginitatem vouit Dei genetrix, sed sub conditione, si Deo placeret. Postquam autem ei innotuit hoc esse Deo acceptum, absolutè vouit antequam ab Angelo annuntiaretur.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd sicut gratiæ plenitudo perfectè quidem fuit in Christo, & tamen aliqua eius inchoatio præcessit in matre: ita etiam obseruatio consilhorum, quæ per gratiam Dei fit, perfectè quidem incepit in Christo, sed aliquo modo fuit inchoata in virgine matre eius.

¶ AD TERTIVM dicendum, quòd Verbum illud Apostoli est intelligendum de illis quæ absolute castitatem vouent. Quod quidem mater Dei non fecit antequam Ioseph desponsaretur, sed post desponsationem ex communi voluntate simul cum sponso suo votum virginitatis emisit.

QVAE

¶ Super Quæstionis vicesimanonæ Articulũ primum.

IN corpore vnica est conclusio, ex tribus capitibus compositata. Cõclusio est: Conueniens fuit Christum de desponsata Virgine nasci. Probatur primò ex parte Christi quadrupliciter. Secundo, ex parte beatæ Virginis tripliciter. Tertio ex parte nostri quintuplicitèr. Omnia clara sunt in litera.

¶ In responsione ad primum est pulcre in litera ambo capita, quæ videntur posse obstare Virginitati mentali, scilicet consensum in copulam coniugalem, & consensum conditionatum, scilicet si Deo placeret, in copulam carnalem, non obstare in veritate puritatis mentali Virginitati beatæ Virginis. Et ratio quidem, quod consensus in copulam coniugalem præcise non præiudicat mentali Virginitati est: quia in copula coniugali non contingit copula carnalis, nisi in potentia, quia potentia autem est condistio diminuens (conditio enim in potentia non est coniunctio: sicut nec res in potentia est res) sequitur quod consensus in copulam coniugalem, non sit consensus in copulam carnalem. Ratio verò quare consensus sic conditionatus in copulam carnalem, non præiudicat mentali virginitati, est: quia consensus iste tamen formaliter, quàm materialiter est ad obediendum Deo, & copulam carnalem, non nisi pro materiæ remota & tali conditione vallatam haberi, vt oppositum non liceat habere in proposito.

¶ Ad cuius euidentiam scire oportet, quod dupliciter intelligi potest illa conditio, si Deo placerit. primo secundum communem oquẽdi vsum: & sic sola negatione beneplacitum Dei importat, scilicet quòd Deus non faciat illud fieri: & sic loquitur Apostolus Iacobus in sua Canonica, capite quarto, vt dicatis, si Dominus voluerit. Et talis conditio est communissima est, quia communissima habetur pro non adiecta, virginitatemque mentalem auferet proculdubio à sic consentiente in copulam carnalem, & propterea non fuit intelligitur in proposito beatæ Virginis, si Deo placuerit. Secundo sumitur Placere, pro habere, ac si dictum esset, si Deus iusserit: & sic sumitur in proposito. Rationabile siquidem est, vt quod concedens virginitatis votum ante desponsationem, gratiæ cui hæc gratia in suo coniuge defuisset: quam ipsa maximè secundum rectam rationem desiderare debebat. Et propterea in litera dicitur, quod cum Ioseph ante annuntiationem virginitatem simpliciter vouit.

¶ Secundò, vtrùm fuerit verum matrimonium inter Mariam matrẽ Domini & Ioseph.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christus nasci debuerit de Virgine desponsata.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit de Virgine desponsata nasci. Desponsatio enim ad carnalem copulam ordinatur. Sed mater Domini nunquam voluit carnali copula viri vti: quia hoc derogaret virginitati mentis ipsius. Ergo non debuit esse desponsata.

2 ¶ Præterea, Quòd Christus ex Virgine nasceretur miraculum fuit. vnde Augu. * dicit in Epistola ad Volusianum: Ipsa Dei virtus per immolata matris virginea viscera, membra infantis eduxit: quę postea per clausa ostia mẽbra nitenis introduxit: hic si ratio quæritur, non erit mirabile: si exemplum poscitur, nõ erit singulare. Sed miracula fiunt ad confirmationẽ fidei, vnde debent esse manifesta. Cùm igitur per desponsationem hoc miraculum fuerit obumbratũ, videtur non fuisse conueniens, quòd Christus de desponsata nasceretur.

3 ¶ Præterea, Ignatius martyr, vt Hier. * dicit super Mat. hanc causam assignauit desponsationis matris Dei, vt partus eius diabolo celaretur, dum eum putat non de Virgine, sed de vxore generatum. Quæ quidem causa nulla esse videtur: tum quia diabolus ea quæ corporaliter fiunt, perspicacitate sui sensus cognoscit: tum etiam quia postmodum per multa euidentia signa dæmones aliqualiter Christum cognouerunt, vnde dicitur Mar. 1 quòd homo in spiritu immundo exclamauit dicens. Quid nobis & tibi Iesu Nazarene, venisti ante tempus perdere nos? scio quòd sis sanctus Dei. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd mater Dei esset desponsata.

4 ¶ Præterea, Aliam rationem assignat Hieronymus, * ne lapidaretur mater Dei à Iudeis, sicut adultera. Hæc autem ratio nulla esse videtur: si enim non esset desponsata, non posset de adulterio condemnari. Et ita non videtur rationabile fuisse, quod Christus de desponsata Virgine nasceretur.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. 1. Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph. & Lucæ primo. Missus est Gabriel Angelus ad Mariam Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph.

CONCLVSIO.

¶ Decuit Christum ex desponsata Virgine nasci.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Christum de desponsata Virgine nasci: tum propter ipsum, tum propter

matrem, tum etiam propter nos. Propter ipsum quidem Christum quadruplici ratione. Primò quidem, ne ab infidelibus tanquam illegitimè natus abiceretur. Vnde Ambros. * dicit super Luc. Quid Iudeis, quid Herodi posset ascribi, si natum viderentur ex adulterio persequuti? Secundò, vt consueto modo eius genealogia per virum describeretur. Vnde dicit Ambrosius * super Luc. Qui in seculum venit, seculi debuit more describi. viri autem persona quæritur, qui in senatu & reliquis curiis ciuitatum generis asserit dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit Scripturarum, quæ semper viri originem quærit. Tertiò ad tutelam pueri nati, ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procurasset. Et ideo Ignatius dicit *, ipsam fuisse desponsatam vt partus eius diabolo celaretur. Quartò, vt à Ioseph nutriretur: vnde & pater eius dictus est, quasi nutritius. Fuit etiam conueniens ex parte Virginis. Primò quidem: quia per hoc redditur immunis à pœna, ne scilicet lapidaretur à Iudæis tanquàm adultera: vt Hieronymus * dicit. Secundò, vt per hoc ab infamia liberaretur. Vnde dicit Ambrosius b super Luc. quòd desponsata est, ne temeratæ virginitatis adureretur infamia, cui gratuis alius corruptę videretur insignę præferre. Tertio, vt ei à Ioseph ministerium exhiberetur: vt Hieronym. dicit. c

¶ Ex parte etiam nostra hoc fuit conueniens: Primò quidem à quia testimonio Ioseph comprobatum est Christum ex Virgine natum. Vnde Ambrosius * dicit super Luc. Locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & delere iniuriam, & vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum. Secundò, quia ipsa verba Virginis matris magis credibilia redduntur, siam virginitatem asserentis. Vnde Ambrosius * dicit super Luc. Fides Mariæ verbis magis adscisitur, & mendacii causa remouetur. Videretur enim eulpam obumbrare voluisse mendacio inuptæ prægnans: causam autem mentiendi desponsata non habuit, cùm coniugii præmium & gratia nuptiarum partus si fœminarum. Quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ. Tertiò, vt tolleretur excusatio virginibus quæ propter suam incautelam non vitant infamiam. Vnde Ambrosius * dicit, Non decuit virginibus sinistra opinione viuentibus, velamen excusationis relinqui, quòd infamata mater quoque Domini videretur. Quartò, quia per hoc significatur vniuersa Ecclesia: quæ cum virgo sit, desponsata tamen est viri viro Christo, vt Augustinus * dicit in lib. de sancta Virginitate. potest etiam & quinta ratio esse, quòd mater Domini sit desponsata & virgo: quia in persona ipsius & virginitas & matrimonium honoratur, contra hæreticos alteri horum detrahentes.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd beata Virgo mater Dei, ex familiari instinctu Spiritus sancti credenda est desponsari voluisse, confidens de diuino auxilio, quòd nunquam ad carnalem copulam perueniret. Hoc tamen diuino commisit arbitrio, vnde in nullo detrimentum passa est virginitas.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Ambrosius * dicit super Lucam: maluit Dominus aliquos de suo ortu quàm de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram esse Virginis verecundiam & lubricam famam pudoris: nec putauit ortus sui fidem, matris iniuriis astruendam. Sciendum tamen, quòd miraculorum Dei quædam sunt, de quibus est fides: sicut miraculum virginei partus, & resurrectionis Domini, & etiam Sacramenti altaris. Et ideo Dominus voluit ista occultiora esse, vt fides eorum

nõ nisi diuino iussit conciperit quoque soluendum. Experta siquidem in tota vita anteriore, tam familiarem Spiritus sancti curam ac solicitudinem de vita ac operibus eius, vtpote quæ nunquam etiam ve nialiter peccabat: certe sibiipsi posscerni poterat, perficiendam inspirationem de virginitate contra legem Moysi, nisi Deus aliud inspirando vel nunciando inberet. Talis autem conditio subdens proposita fuit oppositum diuino præcepto, transfert consensum in oppositum sui propositi, vt patet exemplariter. Quicunque enim patet consentit in execrationem proprij filij, si Deus iusserit, non propterea consentit in mortem filij: & si sanctimonialis Virgo consensit in nuptias, si Deus iusserit, non propterea consentit in nuptias. Sic autem beata Virgo consensit conditionaliter in carnalem copulam, si Deo placeret beneplacito præcepti. Creedendum quoque nihilominus est, quod etiam hic sic conditionatus consensus in carnalem copulam non actu, sed habitu tantum fuerit in beata Virgine. Et ratio est: quia nullus actus superfluus fuit in earbie. autem consensus in actu superfluus fuisset, vtpote carens necessitate & pietate. Nam ad mentis suæ rectitudinem sat erat habere hunc actum in habitu, hoc est in præparatione animi, & secundum animi præparationem intelligendum est quicquid à sactis doctoribus dicitur de beatæ Virginis consensu conditionato in copulam carnalem, committendo suam castam diu no arbitrio. Preces enim pro virginitatis perseuerantia actualiter fundebat: sed ad oppositum præparatio sola animi conditionata (vt dictum est,) erat absque actuali consensu quantuncunque conditionato. Et hæc sint etiam pro sequenti articulo, vbi explicatur consensus ille sic conditionatus in copulam carnalem.

Lib. 2. in Luc. 1. inter principi. & med. to. 5.

Lib. 3. in Luc. nõ pro cul à princ. illius. to. 3.

Vt refert. Hiero. 1. ad Mat. to. 9.

a Super illud. Matth. 1. Cum esset desponsata. to. 9.

b Lib. 2. in Luc. nõ pro cul à princ.

c Loco autẽ dicto. et contra Eluidium lib. de perpetua virginitate Mariæ, tom 3.

** Lib. 2. in Luc. c. 1. ante med. to mo 5.*

** Lib. 2. in Luc. c. 1. ante med. to mo 5.*

Lib. 2. in Luc. cõ pro cul à princ. lib. to. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimænonæ Articulum secundum.*

Comment.

Lib. 3. ex e. 30. & 8. col lig. tem. 3. D. 446.

IN corpore duo fiunt. Primo declaratur in communi vnde & quotupliciter matrimonium dicatur verum: secundo respondetur in particulari de hoc coniugio. Quo ad primum, dicitur coniugium verum ex sua perfectione: & quia perfectio est duplex prima & secunda: ideo dupliciter, dicitur coniugium verum, vel secundum primam, vel iuxta secundam perfectionem. Et declaratur in litera, quod sit prima perfectio coniugij, scilicet forma, & quæ sit forma eius, & quid sit secunda: & ponitur duplex, generatio & educatio. Et media ad hæc ponitur clarè. Quo ad secundum respondetur quæsito tribus conclusionibus, vel vnica trimembri. coniugium inter matrem Dei & Ioseph fuit verum, quo ad primam perfectionem: & quo ad secundam perfectionem si referatur ad educationem, non autem si referatur ad generationem. Prima pars probatur ratione: quia vterque consensit in copulam coniugalē, quod probatur autoritate Angeli in Euangelio exposita ab Augustino. Quoad tertiam affertur Autoritas Ambrosij, quo ad secundam & omnes simul denique affertur Autoritas Aug.

In ser. 4. de Epiphania in med. incipit hic ser mo. Iustum & rationabile.

Lib. 2. in Luc. c 1. circa med. to. 5.

D. 1135.

Annot.

¶ In responsione ad tertium aduertendū est, quòd ex Euāgelio bene perspecto habetur, quod nondum erat nuptiarum solennitas celebrata, quum beata Virgo inuenta est habens in vtero, quoniam ibi habetur quòd beata Virgo non solum non erat cognita à viro, sed etiā quòd non erat adhuc accepta à Ioseph coniuge suo. Ex eo enim quòd affirmatur coniunx, & negatur non solum cognita, sed accepta, & post monitionem Angeli affirmatur accepta, & perseuerat incognita: consequēs est quòd acceptio huiusmodi fuerit acceptio solennitatis nuptialis: qua scilicet coniuges efficiuntur simpliciter & absolutè domestici consortes. Et de hoc nulla est habenda quæstio: sed an prius quàm ista acceptio fieret, beata Virgo fuerit retenta, secundum quid in domo Ioseph, dubium est. Sicut sub dubio quoq; relinquitur, de qua traductione Euangelista loquitur: aut de traductione simpliciter ad domesticū cōsortium, quæ cum solennitate nuptiali fieri solet, an de traductione in infimiam iudicij Euangelista enim duo dicit, & quòd nolebat eam traducere, & quòd voluit occultè dimittere eam. Cōstat autem quòd magis meritoria esset. Quædam verò miraculosa sunt ad fidei comprobationem: & ista debent esse manifesta.

4. dist. 30. q. 2 ar. 2. Et opus. 60. c. 2. to 3 Et Matt. 1. cor. 29. fin. Tit. lib. est de sancta virginit. B. Mariæ aliquantulum à princ. to. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit in 3. de Trinitate diabolus multa potest virtute suæ naturæ, à quibus tamen d prohibetur virtute diuina. Et hoc modo potest dici quòd virtute naturæ suæ diabolus cognoscere poterat matrem Dei non fuisse corruptam, sed virginem: prohibebatur tamē à Deo cognoscere modum partus diuini. Quòd autem post modum eum aliqualiter cognouit diabolus esse filium Dei, non obstat: quia iam tempus erat vt Christus suam virtutem contra diabolum ostenderet, & perfectionem ab eo concitatam pateretur. Sed in infantia oportebat impediri malitiam diaboli, ne eum acrius persequeretur, quando Christus nec patiendi dispositerat, nec virtutem suam ostendere: sed in omnibus aliis infantibus se similem exhibebat, Vnde Leo. * papa in sermone de Epiphania dicit, quòd Magi inuenerunt puerum Iesum quantitate parvum, alienæ opis indigentem, fandi impotentem, & nulla ab humanæ infantiæ generalitate discretum. Ambrosius, * tamen super Luc. videtur hoc magis referre ad membra diaboli. Præmissa enim hac ratione, scilicet de fallendo principem mūdi, subdit * Sed tamen magis fefellit principes seculi: dæmonum enim malitia facilè etiam occulta depræhendit: at verò qui secularibus vanitatibus occupātur, scire diuina nō possunt.

D. 1135.

Annot.

¶ Ad quartum dicendum, quòd iudicio adulterarum lapidabatur secundum legem non solùm illa quæ iam erat desponsata vel nupta, sed etiam illa quæ in domo patris custodiebatur, vt d virgo quandoque nuptura. Vnde dicitur Deuteronomij vigesimosecundo. Si nō est in puella inuenta virginitas, lapidibus obruent eam viri ciuitatis illius & morietur: quia fecit nefas in Israel, vt fornicaretur in domo patris sui. Vel potest dici secundum quosdam, quòd beata Virgo erat de stirpe Aaron: vnde erat cognata Elisabet, vt dicitur Lucæ primo. Virgo autem de genere sacerdotali, propter sturum occidebatur. Legitur enim Leuitici vigesimoprimo. Sacerdotis filia, si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui flāmis exuretur. Quidam referunt verbum Hier. ad lapidationem infamiæ.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm inter Mariam & Ioseph fuerit verum matrimonium.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inter Mariam & Ioseph non fuerit verum matrimonium. Dicit enim Hieronymus * cōtra Eluidium, quòd Ioseph Mariæ custos fuit potius quàm maritus eius. Sed si fuisset verum matrimonium, verè Ioseph maritus eius fuisset. Ergo videtur quòd non fuerit verum matrimonium inter Mariam & Ioseph.

2 ¶ Præterea, Super illud Matth. 1. Iacob genuit Ioseph virum Mariæ, dicit Hieronymus, * Cùm virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum: sed recordare consuetudinis Scripturarum, quòd sponsi viri, & sponsæ vxores vocantur, Sed verum matrimonium nō efficitur ex sponsalibus, sed ex nuptiis, Ergo non fuit matrimonium inter beatam Virginem & Ioseph.

3 ¶ Præterea, Mat. 1. dicitur, Ioseph vir eius cùm esset iustus, & nollet eam traducere, scilicet in domum suam ad cohabitationem assiduam, voluit eam occultè dimittere, id est tempus nuptiarum mutare: vt Remigius exponit. Ergo videtur quòd nondum nuptiis celebratis, nondum esset verum matrimonium: præsertim cum post matrimonium contractum non liceat alicui sponsam dimittere.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus * dicit in lib. de consensu Euangelistarum, Non est fas, vt Ioseph ob hoc à coniugio Mariæ separandum Euangelista putaret, quod non ex eius concubitu, sed Virgo peperit Christum. Hoc enim exemplo magnificè insinuatur fidelibus coniugatis etiam seruata pari consensu continentia, posse permanere vocarique coniugium, non permixto corporis sexu.

CONCLVSIO.

¶ Inter Christi matrem & Ioseph fuit verum & legitimum matrimonium, non quidem quod consenserint in copulam carnalem simpliciter, seu concubitus, sed quantum ad consensum mutuæ fidelitatis, & educandæ prolis debitum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium siue coniugium dicitur verum ex hoc quòd suam perfectionem attingit. Duplex est autem rei perfectio, prima & secunda. Prima quidem rei perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem sortitur, secunda vero perfectio consistit in operatione rei, per quam res aliqualiter suum finem attingit. Forma autem matrimonii consistit in quadam indiuisibili cōiunctione animorum, per quam vnus coniugum indiuisibiliter alteri fidem seruare tenetur. Finis autem matrimonij est proles generanda & educanda. Ad quorum primum peruenitur per concubitum coniugalem: ad secundum per alia opera viri & vxoris, quibus sibiinuicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Sic igitur dicendum est, quòd quantum ad primam perfectionem, omnino verum fuit matrimonium Virginis matris, Dei & Ioseph: quia vterque consensit in copulam coniugalem, non autem expressè in copulam carnalem, nisi sub conditione, si Deo placeret. Vnde & Angelus vocat Mariam coniugem Ioseph, dicens ad Ioseph, Matthæi primo. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod exponens Augustinus * in lib. de Nuptiis & concupiscentia dicit: Coniunx vocatur ex prima desponsationis fide: quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cognituras. Quantum verò ad secundam perfectionem quæ est per actum matrimonii, si hoc referatur ad carnalem concubitum, per quem proles generatur, non fuit illud matrimonium consummatum. Vnde Ambrosius * dicit supra Luc. Nōte moueat, quod frequēter Mariā Scriptura vocat coniugem: non enim virginitatis ereptio, sed coniugij testificatio, & nuptiarum celebratio declaratur, Habuit tamen illud matrimonium etiam secundam perfectionem quantum ad prolis educationem. Vnde Augustinus dicit * in lib. de Nuptiis & concupiscentia, Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides & sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum dominum Iesum: fidem, quia nullum adulterium: sacramentum, quia nullum diuortium, solus ibi nuptialis concubitus non fuit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hier. accipit ibi maritum ab actu matrimonii consummati.

Hieron. in Matth. super illud. Inuenta est in vtero habens.

Hieron. super illud. Cum desponsata esset mater eius Maria.

Aug. de consen. Euang. in princ. operis.

Hieron. in Matth. super illud. Inuenta est in vtero habens.

Aug. de nuptiis & concupis. ad Valer. c. 11. & 12.

Ambros. in Luc. 1. super illud. Cum desponsata esset mater eius Maria.

*Aug. de nuptiis & concupis. ad Valer. c. 11. & 12

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiari per Angelum, &c. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera.

Aunot. ¶ In responsionibus ad primum & secundum aduerte differentiem: dum quo ad ordinem institutionis humanæ, mediantibus Angelis, beata Virgo legi communi subiicitur: quo ad ordinem verò institutionis mulierum à virginibus beata Virgo à communi lege excipitur. Oportet ergo prudentem esse doctorem ad occurrentium rationes discernendas, vt sciat in quo communicet cum aliis, & in quo eximitur ab his, quæ omnibus aliis communia sunt.

Aunot. ¶ In responsione ad quartum aduerte, quòd quamuis si ad magnitudinem annuntiandæ per Ioannem filij Dei incarnandæ spectaretur, supremus Seraphinus debuisset annuntiare: quia tamen annuntiare Dei verbum infra intitulationem officij annuntiantis claudituꝛ, non debuit aliquis extra deputatos ad annuntiandum mitti, ad annuntiandum verò omnia suauiter à diuina prouidentia disponerentur, & propterea non debuit primus Seraphinus annuntiare, sed supremus inter Archangelos.

Ca. 4. à medio.

¶ *Super Quæstionis trigesimæ Artic. 3.*

Aunot. TItulus simul quærit, quia & propter quid de corporali apparitione, an scilicet fuerit, & quare fuerit apparitio visibilis: vtrumque enim importat titulus quærens, an debuerit apparere corporaliter.

Comment. ¶ In corpore ad vtrumque simul respondetur. Angelus apparuit corpoꝛaliter, & hoc conuenienter. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera. Quia tamen moderno tempore audita est noua quædam præsumptio, dicens apparitionē istam non esse visibilem, sed intelligibilem tantum fuisse, aduertendum quòd vltra Ambrosij, Augustini, Chrysost. Autoritsque autoritatem (vt in litera dicitur) Euangelij textus præ se fert corporalem visionem fuisse, Tum ex descriptis de Angelo: quoniam describitur primò ipsum Zachariæ apparuisse stantem à dextris altaris: constat autem quòd stare à dextris altaris, corporalem situm dicit. Et cōsequēter subdit quòd missus est in ciuitatem Galileæ, & ingressus est ad Virginem, excercitati autem in Sacris literis sciunt, quod huiusmodi verba, ingressus est ad Regem, ad talem, &c., corporalem motum significare consueuerunt. Et subditur de sermone eius & colloquio eum beata Virgine, & tandem quòd discessit ab ea: quod etiam

In princ. sermonis 10. 2. corporalem motum significat. Tum ex descriptis de beata Virgine: quoniam describitur turbata turbatione timoris: vt patet ex eo quꝰ Angelus dixit ei post, Ne timeas Maria: turbatio autē timoris ad partem spectat sensitiuā: & rursus turbatio illa timoris in sermone Angeli describitur æeldisse. Et enim si intelligibilis tantùm fuisset sermo, quum audiens mente tantum intelligibilem spiritualis subitantiæ sermonem, elenata supra se sit, non timuisset in parte inferiori. Tum ex progressu in ipsa descripto: describitur enim primò audisse, deinde turbari, tertio cogitare, & quarto sanari ab Angelo nominatim confortante, Ne timeas Maria. hic enim ordo, hic progressus ad eos corporales actus, auditus, affectus sensitiui, & cogitatiuæ partis simul cū intellectu, & naturale remedium materialiū notarum passionū. clarissime spectat. Sunt etiam ad hoc rationes in litera aliaræ nīultū vrgentes secundum subiectā materiam: indisciplinatæ quippe mētis est, quærere in similibus certitudinē mathematicā: vt Philosophus docuit, certitudo enim quę & tot autoritatibus, rationibus, & plano sensu textus habetur, sufficientissima est in hoc & similibus quæ sitis, certitudo apud fideles dispositas mentes.

Ca. 4. à medio.

¶ *Virum Angelus annuntians debuerit beatæ virgini visione corporali apparere.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus annuntians non debuerit Virgini apparere visione corporali. Dignior enim est intellectualis visio quàm corporalis: vt Augustinus * dicit 12. super Genes. ad literam. Et præcipuè ipsi Angelo est magis conueniens: nam visione intellectuali videtur Angelus in sui substantia, visione autem corporali videtur in assumpta figura corporea. Sed sicut ad annuntiandum conceptum diuinum decebat venire summum nuntium, ita etiam videtur, quòd decuerit esse summum genus visionis. Ergo videtur quòd mater Dei superior erat Angelis, quantum ad dignitatem, ad quam diuinitus eligebatur: sed quantum ad statum præsentis vitæ inferior erat Angelis. Quia & ipse Christus ratione passibilis vitæ, modico ab Angelis minoratus est: vt dicitur Hebr. 2. Sed tamen quia Christus simul fuit viator & comprehensor, quantum ad cognitionem diuinorum, non indigebat ab Angelis instrui. Sed mater Dei nōdum erat in statu comprehensorum, & ideo de diuino conceptu per Angelos instruenda erat.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut Augu-
Aug. de natiuit. domini ser. 10. gust. * dicit in sermone de Assumptione, beata virgo Maria vera æstimatione à quibusdam generalibus excipitur: quia nec conceptus multiplicanit, nec sub viri, id est mariti, potestate fuit, quæ integerrimis visceribus de Spiritu sancto Christum suscepit. Et ideo non debuit mediante viro instrui de mysterio Incarnationis, sed mediante Angelo. Propter quod etiam ipsa est prius instructa, quàm Ioseph: nam ipsa instructa est ante conceptum, Ioseph autē post eius conceptum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut patet ex autoritate Dio. * inducta, Angeli Incarnationis mysterium cognouerunt: sed tamen interrogabant: perfectius scire cupientes à Christo huius mysterij rationes, quæ sunt incomprehensibiles omni creato intellectui. Vnde Maximus dicit. Quòd Angeli nouerint futuram Incarnationem, ambigere non oportet. Latuit autem eos inuestigabilis Domini conceptio atque modus, qualiter totus in genitore, totus manebat in omnibus nec non & in virginea cellula.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam dicunt Gabrielem fuisse de supremo ordine angelorum: propter quod Greg. * dicit summū angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. Sed ex hoc non habetur quòd fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit enim de ordine Archangelorum. Vnde & Ecclesia cum Archangelum nominat: & Gregor. * ipse dicit in hom. de centum ouibus, quòd Archangeli dicuntur, qui summa annuntiant. Satis est ergo credibile, quòd sit summus in ordine Archangelorum. Et sicut Gregor. * dicit, hoc nomen officio suo congruit: Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum dominus & potens in prælio, ad debellandas potestates aereas veniebat.

ARTICVLVS III.

¶ *Virum Angelus annuntians debuerit beatæ virgini visione corporali apparere.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus annuntians non debuerit Virgini apparere visione corporali. Dignior enim est intellectualis visio quàm corporalis: vt Augustinus * dicit 12. super Genes. ad literam. Et præcipuè ipsi Angelo est magis conueniens: nam visione intellectuali videtur Angelus in sui substantia, visione autem corporali videtur in assumpta figura corporea. Sed sicut ad annuntiandum conceptum diuinum decebat venire summum nuntium, ita etiam videtur, quòd decuerit esse summum genus visionis. Ergo videtur quòd mater Dei superior erat Angelis, quantum ad dignitatem, ad quam diuinitus eligebatur: sed quantum ad statum præsentis vitæ inferior erat Angelis. Quia & ipse Christus ratione passibilis vitæ, modico ab Angelis minoratus est: vt dicitur Hebr. 2. Sed tamen quia Christus simul fuit viator & comprehensor, quantum ad cognitionem diuinorum, non indigebat ab Angelis instrui. Sed mater Dei nōdum erat in statu comprehensorum, & ideo de diuino conceptu per Angelos instruenda erat.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut Augu-
Aug. de natiuit. domini ser. 10. gust. * dicit in sermone de Assumptione, beata virgo Maria vera æstimatione à quibusdam generalibus excipitur: quia nec conceptus multiplicanit, nec sub viri, id est mariti, potestate fuit, quæ integerrimis visceribus de Spiritu sancto Christum suscepit. Et ideo non debuit mediante viro instrui de mysterio Incarnationis, sed mediante Angelo. Propter quod etiam ipsa est prius instructa, quàm Ioseph: nam ipsa instructa est ante conceptum, Ioseph autē post eius conceptum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut patet ex autoritate Dio. * inducta, Angeli Incarnationis mysterium cognouerunt: sed tamen interrogabant: perfectius scire cupientes à Christo huius mysterij rationes, quæ sunt incomprehensibiles omni creato intellectui. Vnde Maximus dicit. Quòd Angeli nouerint futuram Incarnationem, ambigere non oportet. Latuit autem eos inuestigabilis Domini conceptio atque modus, qualiter totus in genitore, totus manebat in omnibus nec non & in virginea cellula.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam dicunt Gabrielem fuisse de supremo ordine angelorum: propter quod Greg. * dicit summū angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. Sed ex hoc non habetur quòd fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit enim de ordine Archangelorum. Vnde & Ecclesia cum Archangelum nominat: & Gregor. * ipse dicit in hom. de centum ouibus, quòd Archangeli dicuntur, qui summa annuntiant. Satis est ergo credibile, quòd sit summus in ordine Archangelorum. Et sicut Gregor. * dicit, hoc nomen officio suo congruit: Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum dominus & potens in prælio, ad debellandas potestates aereas veniebat.

ARTICVLVS III.

¶ *Virum Angelus annuntians debuerit beatæ virgini visione corporali apparere.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus annuntians non debuerit Virgini apparere visione corporali. Dignior enim est intellectualis visio quàm corporalis: vt Augustinus * dicit 12. super Genes. ad literam. Et præcipuè ipsi Angelo est magis conueniens: nam visione intellectuali videtur Angelus in sui substantia, visione autem corporali videtur in assumpta figura corporea. Sed sicut ad annuntiandum conceptum diuinum decebat venire summum nuntium, ita etiam videtur, quòd decuerit esse summum genus visionis. Ergo videtur quòd mater Dei superior erat Angelis, quantum

post turbationem cōmo uere phantasmata inferioremque partem animæ ad materiam aliquā gaudij, & auertere materiam timoris, vt sic humanus animus sensuales motus sequens absque timore lætus reddatur. Et propterea noli in dicto Ecclo pedem iudicij figere: sed memento, quod in his quæ sunt per accidens, contingit etiam sapientes falli.

¶ *Super Quæstionis trigesimæ Articulum quartum.*

Aduers. TItulus quærit de ordine dictorum ab Angelo annuntiante.

Ca. 4. à medio. ¶ In corpore vna cum ipso ordine per Angelū eli perfecta. Probatur: quia tria intenta, scilicet æterio, institutio & cōsensus conuenienter ordinata, facta procuratoꝛ sunt. Omnia clare patent in litera.

¶ In responsione ad primum, perspice naturam humilitatis reddere, scilicet animam admirabilem suam laudū: quia assidue animus humilis circa imperfectiones suas condamnans, illis mereꝛe verſatur: quo fit vt magnum de se audire, vt nouū, insolitum, celsum aeq; occultum admirationem sibi parlat. Hinc autē habemus vnde nosipsos cognoscere intus possimus, si vere humiles sumus: nam ad nostras laudes si nullus admirationis motus consurgit, percipere possumus quantum ab humili animo longe sumus.

Hom. 4. in Ezech. prin. Aug. de Trinit. lib. 12. cap. 2. Ambr. in Luc. 1. Hier. in Matth. 1. Aug. de Trinit. lib. 12. cap. 2. Ambr. in Luc. 1. Hier. in Matth. 1. Aug. de Trinit. lib. 12. cap. 2. Ambr. in Luc. 1. Hier. in Matth. 1. ¶ Aduerte secundò, quòd signū in litera positum ex vita beati Antonij ad differentiē ſpirituum, est intelligendū per se: quantum scilicet est ex natura bonorum & malorum spirituum. Communis siquidē est vtriſq; apparentibus est humana turbatio propter nostram naturam: bonorum tamen apparitio ad Deum animū accens, securitatem pacmentis: malorum autem, quia à Deo aliena est, vnde securā reddere possit turbatam: vnimam non habet. Verūm per accidens potest euenire oppositum: dum Satanas transformans se in Angelum lucis ad hanc conditionem Angeli lucis efficiendam studet, potest eum

Angelus annuntians apparuerit Virgini visione intellectuali.

2 ¶ Præterea, Visio imaginaria videtur etiam esse nobilior quàm visio corporalis: sicut dum imaginariam visionem: vt patet Matthæi primo & secūdo. Ergo videtur quod etiam apparere deberit beatæ Virgini imaginaria visione, & non corporali.

3 ¶ Præterea, Corporalis visio spiritualis substantiæ, videntes stupefacit: vnde & de ipsa Virgine cantatur. Expauescit Virgo de lumine. Sed melius fuisset quòd à tali turbatione mens eius esset præseruata. Non ergo fuit conueniens quod huiusmodi annuntiatio fieret per visionem corporalem.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus, * in quodam sermone inducit beatam Virginem sic dicentem, Venit ad me Gabriel archangelus, facie rutilans, veste coruscans, in cessu mirabilis. Sed hæc non possunt pertinere nisi ad corpoream visionem. Ergo corporea visione Angelus annuntians beatæ Virgini apparuit.

CONCLVSIO.

¶ *Angelus annuntiant beatæ Virgini conceptionem filij Dei, corporali visione illi apparuit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Angelus annuntians apparuit matri Dei corporea visione: & hoc conueniens fuit. Primo quidem quantum ad id quod annuntiabatur: veneraꝛ enim Angelus annuntiare incarnationem inuisibilis Dei. Vnde etiam conueniens fuit, vt ad huius rei declarationem, inuisibilis creatura formam assumeret in qua visibiliter appareret: cum etiam omnes apparitiones veteris Testamenti ad hanc apparitionem præordinentur, qua filius Dei in carne apparuit. Secundò fuit congruum dignitati matris Dei, quæ non solum in mente, sed in corporeo ventre erat Dei filium receptura. & ideo non solum mens eius, sed etiam sensus corporei erant visione angelica refouendi. Tertiò cōgruit certitudini eius, quod annuntiabatur: ea enim quæ sunt oculis subiecta, certius apprehendimus, quàm ea quæ imaginamur. Vnde Chrysostomus. * dicit super Matthæum quòd Angelus non in somnis, imò visibiliter Virgini astitit, nam quia magnam valde * renelationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei cuentum visione solenni.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd intellectualis visio est potior, quàm visio imaginaria vel corporalis, si sit sola. Sed ipse Augustinus, * dicit quòd excellētior est prophetia, quę habet simul intellectualem & imaginariam visionem, quàm illa quæ habet alteram tantum: beata autem Virgo non solum percepit visionem corporalem, sed etiam intellectualem illuminationem, vnde talis apparitio nobilior fuit. Fuisset tamen nobilior si ipsum Angelum intellectuali visione in sua substantia vidisset: sed hoc non patiebatur status hominis viatoris, quòd Angelum per essentiam videret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd imaginatio est quidem altior potentia, quàm sensus exterior, quia tamen principium humanæ cognitionis est sensus, in eo consistit maxima certitudo: quia semper oportet quòd principia cognitionis sint certiora. Et ideo Ioseph, cui Angelus in somnis apparuit, non ita excellentem apparitionem habuit, sicut beata Virgo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Ambrosius dicit. * super Lucam, perturbamur, & à nostro alienamur affectu, quando restringimur alicuius superioris potestatis occursu. Et hoc contingit non solum in visione corporali, sed etiam in visione imaginaria. Vnde Gen. 15. dicitur, quòd cum sol occubuisset, sopor irruit super Abraham & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Talis tamen perturbatio hominis, non tantum homini nocet, vt propter eam debeat angelica apparitio prætermitti. Primò quidem, quia ex hoc ipso quòd homo supra seipsum elcuatur (quod ad eius pertinet dignitatem) pars eius inferior debilitatur, ex quo proueniꝛ perturba-

tio prædicta: sicut etiam calore naturali ad interiora reducto, exteriora tremunt. Secundò, quia sicut Origenes * dicit super Lucam, Angelus apparens, sciens hanc esse humanam naturam, primum petit. *Hom. 4. in Luc. in prin. cap. 1.* bationi humanæ medetur, vnde tam Zachariæ quàm Mariæ post turbationem dixit, Ne timeas. Et propter hoc, vt legitur in vita Antonij, non difficilis est beatorum spirituum malorumque discretio. Si enim post timorem succesſerit gaudium, à Domino venisse sciamus auxilium: quia securitas animæ præsentis maiestatis indicium est. Si autem incussa formido permāserit, hostis est qui videtur. Ipsa etiam turbatio Virginis, conueniens fuit verecundiæ virginali: quia vt Ambrosius * dicit super Lucam, trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, omnes viri affatus vereri. Quidam tamen dicunt, *Lib. 2. in Luc. 1. cum* quòd cum beata Virgo assueta esset visionibus Angelorum, non tur- *im titulum* bata fuit in visione Angeli: sed in admiratione eorum, quæ ei ab An- *est: De salu-* gelo dicebantur, quia de se tam magnifica non cogitabat. Vnde & *ta. Matth.* Euangelista non dicit, quòd turbata fuerit in visione Angeli, sed in ser- *sqm. 5.* mone eius.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virām annuntiatio conuenienti fuerit ordine perfecta.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Annuntiatio eius non fuerit conuenienti ordine perfecta. Dignitas enim matris Dei dependet ex prole concepta. Sed causa prius debet manifestari, quàm effectus. ergo primò debuit Angelus Virgini annuntiare conceptum prolis, quam eius dignitatem exponere, eam salutando.

2 ¶ Præterea, Probatio aut prætermitti debet in his quæ dubia non sunt, aut prætermitti in his, quæ dubia esse possunt: sed Angelus primò videtur annuntiasse id de quo Virgo dubitaret. & dubitando quæreret, dicens, Quomodo fiet istud? & postea probationem adiunxit, tum ex exemplo Elisabet, tum ex Dei omnipotentia, ergo inconueniēti ordine annuntiatio per Angelum est effecta.

3 ¶ Præterea, Maius non potest probari sufficienter per minus, Sed maius fuit Virginem parere, quàm vetulam, Ergo non fuit sufficiens probatio Angeli, probantis conceptum Virginis ex conceptu senis.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Romanorum 13, Quæ à Deo sunt, ordinata sunt: Angelus autem missus est à Deo ad hoc quod Virgini annuntiaret: vt dicitur Lucæ 1. ergo ordinatissimè fuit annuntiatio per Angelum completa.

CONCLVSIO.

¶ *Congruo ordine perfecta fuit per Angelum annuntiatio Dominica.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd annuntiatio congruo ordine per Angelum est perfecta. Tria enim Angelus intendebat circa Virginem. Primò quidem, reddere mentem eius attentam ad tantæ rei considerationem: quod quidem fecit, eam salutando quadam noua & insolita salutatione. Vnde Origenes * dicit super Lucam, quòd si *Hom. 6. in* sciuisset ad aliam quempiam simile factum sermonem (vtpote *Luc à me-* quæ habebat legis scientiam) nunquam eam quasi peregrina talis sa- *dio illius, 19* lutatio terruisset. In qua quidem salutatione præmisit idoneitatem *mo 3.* eius ad conceptum, in hoc quod dixit, Gratia plena: expressit conceptum, in hoc quod dixit, Dominus tecum: & prænunciauit honorem consequentem, cum dixit, Benedicta tu in mulieribus. Secundò autem intendebat eam instruere de mysterio incarnationis, quod in ea erat implendum. Quod quidem fecit in prænuntiando conceptum & partum, dicens. Ecce, concipies in vtero, &c. & ostendendo dignitatem prolis conceptæ, cum dixit, Hic erit magnus: & etiam demonstrando modum conceptionis, cum dixit, Spiritus sanctus superueniet in te. Tertiò intendebat animum eius inducere ad consensum, quod quidem fecit exemplo Elizabet, & ratione ex diuina omnipotentia sumpta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd animo humili nihil est mirabilius quàm auditus suæ excellentiæ, admiratio autem maxime attentionem animi facit. Et ideo Angelus volens mentem Virginis attentam reddere ad auditum tanti mysterij, ab eius laude incepit. *Lib. 2. in Luc. c. 2. in tuis titulus est: De Mariæ interro gatione, etc. tom 5.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ambrosius * expresse dicit super Lucam, quòd beata Virgo de verbis Angeli non dubitauit. Dicit enim: temperantior est Mariæ responsio, quàm verba sacerdotis, Hæc ait, Quomodo fiet istud? ille respondit, Vnde hoc sciā? Negat ille se credere, qui negat se scire ista: non dubitat esse facien-

dum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

In lib. 4. ex nouo test. q. 51. in prin. resp. 10. ¶ *Super Quæstionis tricesimæ primæ Articulū primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit vt Christus carnem sumeret ex Maria ex Adam deriuata. Probatur Christus assumpsit naturam humanam vt eam à corruptione purgaret: ergo assumpsit eam, secundum quod erat ex origine vitiata ex Adam: ergo conueniens fuit vt assumeret carnem ex Maria ex Adam deriuata. Prima consequentia probatur: quia natura humana nō aliter indigebat purgatione. Secunda verò probatur, vt sic per assumptionem curaretur humana natura.

¶ Nota hic, quòd assumptio qua verbū Dei incarnatum est, potest referri ad tria, scilicet ad naturam humanam vel ad naturam humanam infectam, vel ad humanitatem quæ vnita est Verbo. Et si quidem referatur ad naturam humanam, nulla est quæstio: & similiter si referatur ad hanc humanitatem, nam filius est & homo & hic homo. Sed si referatur ad humanam naturam infectam, aliter oportet dicere: quoniam Christus non est nec vnquā fuit homo infectus. Et propterea non possumus dicere quod Verbū assumpsit naturam infectam: sed dicimus quod assumpsit naturam humanā ex vitiata origine, descendentem: ita quòd infectio non determinat naturam assumptam, sed originem eius. Ex hoc enim Christus infectam in reliquo humano genere naturam curauit, quòd naturam ex infecta illa origine descendentem, non tamen infectam assumpsit: vt sic finitus Christi natura esset expers omnis morbi, sicut primum alterans est inalterabile, &c.

¶ Nota secundò, quia alius est morbus naturæ, alius personæ; (persona enim actualib⁹ peccatis inficitur, natura autem solo originali per se loquendo) ideo Autor de naturæ reparatione loquens per se, dixit quòd natura humana non indigebat reparatione nisi secundū quòd infecta erat per originem vitiatam.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ primæ Articulū secundum.*

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vna est conclusio: Christus specialiter dicitur filius Abrahæ & Dauid. Probatur triplici ratione conuenientiæ, quare specialiter. Omnia clara sunt: & plus respondetur quàm fuerit quæsitum, vt patet.

dum, quod quomodo fieri possit inquirit. Augustinus, * tamen videtur dicere quòd dubitauerit. Dicitur enim in libro Quæstionum veteris & noui Testamenti: Ambigenti Mariæ de conceptu, possibilitatem Angelus prædicat. Sed talis dubitatio magis est admirationis quàm incredulitatis. Et ideo probationem Angelus inducit non ad auferendam infidelitatem, sed magis ad remouendam eius admirationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Ambrosius dicit in Hexameron, ob hoc multæ steriles præuenerunt, vt partus credatur Virginis. Et ideo conceptus Elisabet sterilis inducitur, non quasi sufficiens argumentum, sed quasi quoddam figurale exemplum. Et ideo ad confirmationem huius exempli subditur argumentum efficax ex omnipotentia diuina.

QVAESTIO TRICESIMAPRIMA, DE CONceptione Saluatoris, quo ad materiam de qua corpus eius conceptum est, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ipsa conceptione Saluatoris. Primò, quātum ad materiam, de qua eius corpus conceptum est. Secundò quantum ad conceptionis autorem. Tertiò, quantum ad modum & ordinem conceptionis.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Adam.

¶ Secundò, vtrùm fuerit sumpta de Dauid.

¶ Tertiò, de genealogia Christi, quæ in Euangeliis ponitur.

¶ Quartò, vtrùm decuerit Christum nasci de fœmina.

¶ Quintò, vtrùm fuerit de purissimis sanguinibus Virginis corpus eius formatum.

¶ Sextò, vtrùm caro Christi fuerit in antiquis Patribus, secundum aliquid signatum.

¶ Septimò, vtrùm caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.

¶ Octauò, vtrùm fuerit decimata in lumbis Abrahæ.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Adam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi non fuerit sumpta ex Adam. Dicit enim Apostolus primo ad Corinthios decimoquinto. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis. Primus autem homo est Adam, secundus est Christus, ergo Christus non est ex Adam, sed habet ab eo distinctam originem.

2 ¶ Præterea, Cōceptio Christi debuit esse maximè miraculosa. Sed maius est miraculū formare corpus hominis ex limo terræ, quàm ex materia humana, quæ de Adam trahitur. ergo videtur quòd non fuerit cōueniens Christum ab Adam carnem sumpsisse, ergo videtur quòd corpus Christi non debuerit formari de massa humani generis deriuata ab Adam, sed de aliqua alia materia.

3 ¶ Præterea, Peccatum in hūc mundū intrauit per vnum hominem, scilicet per Adam: quia omnes in eo originaliter existentes, peccauerunt: vt patet Rom. 5. Sed si corpus Christi fuisset ab Adā sumptum, ipse etiam in Adā originaliter fuisset, quando peccauit. ergo peccatum originale contraxisset, quod non decebat Christi puritatem. Nō ergo corpus Christi est formatum de materia sumpta ab Adam.

¶ SED CONTRA est, quod Apost. dicit ad Hebr. 2. Nusquam Angelos apprehendit, scilicet filius Dei: sed semen Abrahæ apprehendit. Semen autem Abrahæ sumptum est ex Adam. Ergo corpus Christi fuit formatum de materia ex Adam sumpta.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus naturam assumpserit humanam, vt eam à corruptione purgaret, fuit conueniens vt carnem ex Maria sumeret ex Adam deriuata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus humanam naturam assumpsit, vt eam à corruptione purgaret, Non autem purgatione indigebat natura humana, nisi secundum quòd infecta erat per originem vitiatam, qua ex Adam descendebat. Et ideo conueniens fuit, vt carnem sumeret ex materia ab Adam deriuata, vt ipsa natura per assumptionem curaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundus homo, id est, Christus, dicitur esse de cælo, non quidem quantum ad materiam corporis: sed vel quantum ad virtutem formatiuam corporis eius, vel etiam quantum ad ipsam eius diuinitatem. Secundum autem materiam corpus Christi fuit terrenum, sicut & corpus Adæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut supra dictum est, * mysterium Incarnationis Christi est quiddam miraculosum: non sicut ordinatum ad confirmationem fidei, sed sicut articulus fidei. Et ideo in mysterio Incarnationis non requiritur quid sit maius mir aculum, sicut in miraculis quæ fiunt ad confirmationem fidei: sed quid sit diuinæ sapientiæ conuenientius, & magis expediens humanæ saluti: quod requiritur in omnibus quæ fidei sunt. Vel potest dici, quòd in mysterio Incarnationis non solum attenditur miraculum ex materia conceptus: sed magis ex modo conceptionis & partus: quia scilicet Virgo concepit * & peperit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut supra dictum est *, corpus Christi fuit in Adam secundum corpulentam substantiam: quia scilicet ipsa materia corporis Christi deriuata est ab Adam. Non autem fuit ibi secundum seminalem rationem: quia non est concepta ex vitili semine. Et ideo non contraxit originale peccatum: sicut cæteri, qui ab Adam per viam virilis seminis deriuantur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm caro Christi fuerit sumpta de Dauid.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non sumpserit carnem de semine Dauid. Matthæus enim genealogiam Christi texens, eam ad Ioseph perducit, Ioseph autem non fuit pater Christi: vt suprà dictum est *. Non ergo videtur, quòd Christus de genere Dauid descenderit.

2 ¶ Præterea, Aaron fuit de tribu Leui: vt patet Exod. 6. Maria autem mater Christi cognata dicitur Elisabet, quæ est filia Aaron: vt patet Lucæ 1. Cùm ergo Dauid fuerit de tribu Iuda (vt patet Matth. 1.) videtur quòd Christus de semine Dauid non descenderit.

3 ¶ Præterea, Hier. 22. dicitur de Iechonia. Scribe istum virum sterilem, nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid. Sed de Christo dicitur Isaiæ 9. Super solium Dauid sedebit. Ergo Christus non fuit de semine Iechoniæ, & per consequens nec de genere Dauid: quia Matthæus à Dauid per Iechoniam seriem generationum perducit.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Rom. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem.

CONCLVSIO.

¶ Christus secundum carnem filius fuit Abrahæ & Dauid, cum in salutem venerit & Circumcisioni, & electioni Gentilium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus specialiter duorum antiquorum Patrum filius dicitur esse, Abrahæ scilicet & Dauid: vt patet Matth. 1. Cuius est multiplex ratio: prima quidem quia ad hos specialiter de Christo promissio facta est: dictum est enim Abrahæ, Gen. 22. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Quod Apost. de Christo exponit, dicens Gal. 3. Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius: non dicit & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus. Ad Dauid autem dictum est, De fructu vētris tui ponam super sedem tuam. Vnde & populus Iudæorum vt Regem honorificè suscipientes, dicebant Matthæi vigesimoprimo: Osanna filio Dauid. Secunda ratio est, quòd Christus futurus erat Rex, Propheta, * & Sacerdos: Abraham autem sacerdos fuit: vt patet ex hoc quòd Dominus dixit ad eum Genesis 15. Sume tibi vaccam triennem, &c. Fuit etiam Propheta, secundum illud quod dicitur Genesis 20. Propheta est, & orabit pro te. Dauid autem Rex fuit & Propheta. Tertia ratio est: quia in Abraham primò incepit circumcisio: in Dauid autem maximè manifestata est Dei electio: secundum illud quod dicitur 1. Regum 13. Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum. Et ideo vtriusque filius Christus specialissimè dicitur: vt ostenderetur esse in salutem. & circumcisioni, & electioni Gentilium.

¶ Super Quæstionis tricesimæ primæ Articulū tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Genealogia Christi est conuenienti ordine ab Euangelistis scripta, probatur ex communissimis: Quæ diuinitus fiunt, ordinatissimè fiunt, Euangelium est diuinitus factum: ergo. Maior ad Rom. 13. Minor 2. ad Tim. 3.

¶ In responsione ad secundum, vide Autoris conatum tedere ad duo, & quod Ioseph per Salomonem descendit à Dauid: & quod beata virgo similiter per Salomonem descendit à Dauid. Et ratione primi refutat expositionem dicentem bimonios: quoniam contra Nathan, non illum propheram, sed alium, per quem Lucas Heli patrē Ioseph, reducit in Dauid, fratrem fuisse Salomonis: per quem Matthæus Iacob patrem Ioseph reducit in Dauid. Ratione verò secundi ad oppositam aliquam originem, vel ipsius Melchi, vel alicuius mulieris, ex qua carnaliter genita est beata Virgo, secundum quam concurrit, vt beata Virgo dicatur nasci ex aliquo descendente ex Iechonia: vt sic & Chrysostomus & Ambrosius saluentur.

¶ Ad secundum dicendum, quod huic obiectioni Gregorius Nazian. respondet dicens, quòd hoc nutu superno contingit, vt regium genus sacerdotali stirpi iungeretur, vt Christus qui Rex est & sacerdos, ab vtrisque nasceretur secundum carnem. Vnde & Aaron qui fuit primus sacerdos secundum legem, duxit ex tribu Iuda coniugem Eliabet filiam Aminadab. Sic ergo potuit fieri, vt pater Elisabet aliquam vxorem habuerit de stirpe Dauid: ratione cuius beata Virgo Maria quæ fuit de stirpe Dauid, esset Elisabet cognata. Vel potius econtrario, quòd pater beatæ Mariæ de stirpe Dauid existens, vxorem habuerit de stirpe Aaron. Vel sicut Augustinus dicit vicesimotertio contra Faustum *, Si Ioachim pater Mariæ de stirpe Aaron fuit (vt Faustus hæreticus per quasdam scripturas apocryphas asserebat) credendum est quòd mater Ioachim fuerit de stirpe Dauid vel etiam vxor eiusrita vt per aliquem modum Mariam dicamus fuisse de stirpe Dauid.

¶ Ad tertium dicendum, quod per illam auctoritatem propheticam (sicut Ambrosius dicit super Lucam, * non negatur ex semine Iechoniæ posteros nasciturос, & ideo de semine eius Christus est. Et quòd regnauit Christus, non contra prophetiam est: non enim seculari honore regnauit. Ipse enim dixit, Regnum meum non est de hoc mundo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm conuenienter genealogia Christi ab Euangelistis texatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd genealogia Christi inconuenienter ab Euangelistis texatur: Dicitur enim Isaiæ quinquagesimoterтio de Christo, Generationem eius quis enarrabit? Ergo non fuit generatio Christi enarranda.

2 ¶ Præterea, Impossibile est vnum hominem duos patres habere. Sed Matthæus dicit, quòd Iacob genuit Ioseph virum Mariæ. Lucas autem dicit Ioseph fuisse filium Heli, ergo contraria sibi inuicem scribunt.

3 ¶ Præterea, Videntur in quibusdam à se inuicē diuersificari Matthæus enim in principio libri incipiens ab Abraham, descendendo vsque ad Ioseph, quadraginta duas generationes enumerat Lucas, vsque ad Ioseph Baptismum Christi, generationem Christi ponit, incipiens à Christo, & perducens generationum numerum vsque ad Deum, ponens generationes septuaginta septem vtroque extremo computato. Videtur igitur quòd inconuenienter generationē Christi describant.

4 ¶ Præterea, Quarti Regum 8. legitur quod Ioram genuit Ochoziam * cui successit Ioas filius eius: huic autem successit filius eius Amasias, postea regnauit filius eius Azarias, qui appellatur Ozias, cui successit Ioathan filius eius. Matthæus autem dicit, quòd Ioram genuit Oziam, ergo videtur inconuenienter generationem Christi describere, tres Reges in medio prætermittens.

5 ¶ Præterea, Omnes qui in Christi generatione describuntur, patres habuerunt & matres, & plurimi etiam ex eis fratres habuerunt: Matthæus autem in generatione Christi tres tantum enumerat matres, scilicet Thamar, Ruth, & vxorem Uriæ, fratres autem nominat Iudæ & Iechoniæ, & iterum Phares & Zaram. Quorum nihil posuit Lucas. Ergo videntur Euangelistæ inconuenienter genealogiam Christi descripsisse.

¶ SED CONTRA est, autoritas Scripturæ.

CONCLVSIO.

¶ Conuenienti ordine Christi genealogia ab Euangelistis scripta est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur 2. ad Timotheum 3. Omnis scriptura sacra est diuinitus inspirata. Quæ autem diuinitus fiunt, ordinatissimè fiunt: secundum illud Romanorum 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Vnde conuenienti ordine genealogia Christi ab Euangelistis scripta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Hieronymus * dicit super Matthæum. Isaias loquitur de generatione diuinitatis Christi: Matthæus autem enarrat generationem Christi secundum humanitatem. Non quidem explicans modum Incarnationis, quia hoc etiam est ineffabile: sed enumerans Patres, ex quibus Christus secundum carnem processit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad hanc obiectionem, quam mouit Iulianus Apostata, diuersimodè ab aliquibus respondetur. Quidam enim (vt Grægorius Nazan. dicit) dicunt eosdem esse, quos vterque Euangelista enumerat: sed sub diuersis nominibus, quasi bynomios. Sed hoc stare non potest: quia Matthæus ponit vnum filiorum Dauid, scilicet Salomonem, Lucas autem ponit alium, scilicet Nathan: quos secundum historiam libri Regum constat fratres fuisse. Vnde alij dixerunt, quòd Matthæus veram genealogiam Christi tradidit: Lucas autem putatiuam, vnde incepit, Vt putabatur filius Ioseph. Erant enim aliqui ex Iudæis, qui propter peccata Regum credebant Christum ex Dauid non per Reges, sed per aliam eius stirpem hominum priuatorum, esse nasciturum. Alii verò dixerunt, quòd Matthæus posuit patres carnales, Lucas verò posuit patres spirituales, scilicet iustos viros, qui dicuntur patres propter similitudinem honestatis. In libro verò de Quæstionibus veteris & noui Testamenti * respondetur, quòd non est intelligendum, quòd Ioseph à Luca dicatur esse filius Heli, sed quòd Heli & Ioseph fuerunt * patres Christi diuersimodè à Dauid descendentes. Vnde de Christo dicitur, quòd putabatur filius Ioseph, & quòd ipse etiam Christus fuit Heli: quasi diceret quòd Christus ea ratione qua dicitur filius Ioseph, potest dici filius Heli, & omnium eorum, quia ex stirpe Dauid descenderunt: sicut Apostolus dicit Romanorum nono. Ex quibus, scilicet Iudæis, Christus est secundum carnem.

¶ Augustinus * verò in libro de Quæstionibus Euang. tripliciter soluit dicens, Tres causæ occurrunt: quarum aliquam Euangelista secutus est. Aut enim vnus Euangelista patrem Ioseph, à quo genitus est, nominauit: alter verò vel auum maternum, vel aliquem de cognatis maioribus posuit. Aut vnus erat Ioseph naturalis pater, & alter eum adoptauerat. Aut more Iudæorum, cum sine filius vnius decessisset, eius vxorem propinquus accipiens, filium quem genuit, propinquo mortuo deputauit. Quod etiam quoddam genus adoptionis legalis est, vt ipse Augustinus a dicit in 2. de consensu Euang. Et hæc vltima causa est verior, quam & Hieronymus super Matthæum ponit: & Eusebius b Cæsariensis in Ecclesiastica historia ab Aphricano Historiographo * traditam asserit. Dicunt enim quòd Matham & Melchi diuersis temporibus de vna eademque vxore * Iesca nomine singulos filios procreauerunt: quia Mathan, qui per Salomonem descendit, vxorem eam primum ceperat, & relicto filio vno Iacob nomine, defunctus est: post cuius obitum (quoniam lex viduam alii viro non vetat nubere) Melchi qui per Nathan genus ducit, cum esset ex eadem tribu, sed non ex eodem genere, relictam Mathan accepit vxorem: ex qua etiam ipse suscepit filium nomine Heli. Et sic ex diuerso patrum genere efficiuntur Iacob & Heli

In lib. 4. ex nouo testa. qui incipit: Dem certe perfectus est. q. 56. Et in alio lib qui incipit. Cur facta & dicta. q. 6. tit. 4.

** Aliàs tempore.*

Lib. 2. c. 5. ante med. a Lib. 2. c. 3. circa prin. b Euseb. li. 1. hist. eccl. c. 6. parum ante med. Idem habet etiā Ambr. in Luc. li. 3. inter prine. & med. tom. 5.

** Aliàs traditum, * Aliàs Escha.*

vterini

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis trigesimæprimæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Consentienti simum fuit vt de fœmina carnem assumeret filius Dei. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.

¶ In responsione ad tertium vide, quod dupliciter excluditur immunditia, & ab humanitate prima responsione, & à verbo Dei secunda responsione.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicit Augustinus * in libro de consensu Euangelij Matthæi, regiam in Christo instituerat insinuare personam, Lucas autem sacerdotalem. Vnde in generationibus Matthæi significatur nostrorum susceptio peccatorum à domino Iesu Christo: inquantum scilicet per carnis originem similitudinem carnis peccati assumpsit. In generationibus autem Lucæ significatur nostrorum *ablutio peccatorum, quæ est per sacrificium Christi. Et ideo generationes Matthæus descendens enumerat, Lucas autem ascendens. Inde etiam est, quòd Matthæus ab ipso Dauid per Salomonem descendit, in cuius matre ille peccauit: Lucas verò ad ipsum Dauid per Nathan ascendit, per cuius nominis Prophetam Deus peccatum illius expiauit. Et inde est etiam, quòd quia Matthæus ad mortalitatem nostram Christum descendentem voluit signare, ipsas generationes ab Abraham vsque ad Ioseph, & vsque ad ipsius Christi natiuitatem descendendo commemorauit ab initio Euangelij sui. Lucas autem non ab initio, sed à Baptismo, Christi generationem narrat, nec descendendo, sed ascendendo tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans, vbi testimonium Ioannes perhibuit dicens, Ecce qui tollit peccatum mundi. Ascendendo autem transit ab Abraham, & peruenit ad Deum: cui mundati & expiati reconciliamur. Meritò etiam adoptionis originem ipse * suscepit: quia per adoptionem efficimur filij Dei: per carnalem verò generationem filius Dei filius hominis factus est. Satis autem demonstrauit non se ideo dixisse Ioseph filium Heli, quòd de illo sit genitus: sed quòd ab illo fuerit adoptatus, cum & ipsum Adam filium Dei dixerit, cum sit factus à Deo. Numerus etiam quadragenarius ad tempus præsentis vitæ pertinet, propter quatuor partes mundi: in quo mortalem vitam ducimus sub Christo regnante. Quadraginta autem quater habent decem, & ipsa decem ab vno vsque ad quatuor progrediente numero consummantur. Posset etiam denarius ad decalogum referri, & quaternarius ad præsentem vitam, vel etiam ad quatuor Euangelia, secundum quòd Christus regnat in nobis. Et ideo Matthæus regiam personam Christi commendans, quadraginta personas posuit, excepto ipso.

Sed hoc intelligendum est, si sit idem Iechonias, qui ponitur in fine secundi quaterdenarij & in principio tertij, vt Augustinus * vult. Quod dicit factum esse ad significandum, quòd in Iechonia facta est quædam deflexio ad extraneas gentes, quando in Babyloniam transmigratum est: quod præfigurabat Christum à circuncisione ad præputium migraturum. Hieronymus * autem dicit duos fuisse, Ioachin, id est Iechoniam, patrem scilicet & filium, quorum vterque in generatione Christi assumitur, vt constet distinctio generationum, quas Euangelista per tres quaterdenarios distinguit, quòd ascendit ad quadragintas duas personas. Qui etiam numerus sanctæ conuenit Ecclesiæ. Hic enim numerus consurgit ex senario, qui significat laborem præsentis vitæ: & septenario, qui significat quietem vitæ futuræ. Sexties enim septem sunt quadraginta duo. Ipse etiam quaterdenarius, quia ex denario & quaternario cõstituitur per aggregationem, ad eandem significationem pertinere potest, quæ attributa est quadragenario, qui consurgit ex eisdem numeris secundum multiplicationem.

Numerus autem quo Lucas vtitur in generationibus Christi, significat vniuersitatem peccatorum. Denarius enim tanquàm iustitiæ numerus in decem præceptis legis ostenditur. Peccatum autem est legis transgressio. Denarij verò numeri transgressio est vndenarius. Septenarius autem significat vniuersitatem: quia vniuersum tempus septenario dierum numero volutur: septies autem vndecim sunt septuaginta septem, & ita per hoc significatur vniuersitas peccatorum, quæ per Christum tolluntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Hieronymus * super Matthæum dicit, quia Ioram rex generi se miscuerat impiissimæ Iezabelis: idcirco vsque ad tertiam generationem, eius memoria tollitur, ne in sanctæ natiuitatis ordine poneretur. Et ita vt Chrysostomus dicit, quanta benedictio facta est super Iesu, qui vindictam fecerat super domum Achab & Iezabel, tanta est maledictio super domum Ioram, propter filiam iniqui Achab & Iezabel, vt vsque ad quartam generationem præcidantur filij eius de numero Regum: sicut scriptum est Exodi 20. Reddam peccatum parentum in filios vsque ad tertiam & quartam generationem.

¶ Est etiam attendendum, quòd & alij Reges fuerunt peccatores, qui in genealogia Christi ponuntur: sed non fuit eorum continua impietas. Nam vt dicitur in libro * Quæstionum veteris & noui Testamenti, Salomon merito patris sui dimissus in regno est, Roboam merito Asa filij sui, horum autem trium continuauit impietas.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut dicit Hieronymus * super Matthæum, In genealogia Saluatoris nulla sanctarum mulierum assumitur, sed eas quas Scriptura reprehendit: vt qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens, omnia peccata deleret. Vnde ponitur Thamar, quæ repræhenditur de socerino concubitu: & Raab, quæ fuit meretrix: & Ruth, quæ fuit alienigena: & Bathsabee vxor Viriæ, quæ fuit adultera. Quæ tamen proprio nomine non ponitur, sed ex nomine viri designatur: tum propter peccatum ipsius, quæ fuit adulterij & homicidij conscia: tum etiam vt nominato viro, peccatum Dauid ad memoriam reuocetur. Et quia Lucas Christum designare intendit vt peccatorum expiatorem, talium mulierum mentionem non facit. Fratres autem Iudæ commemorat, vt ostendat eos ad Dei populum pertinere: cum tamen Ismael frater Isaac, & Esau frater Iacob à populo Dei fuerint separati, propter quod in generatione Christi non commemorantur, & etiam vt superbiam de nobilitate excludat. Multi enim fratrum Iudæ ex ancillis nati fuerunt: sed omnes simul erant Patriarchæ & tribuum principes. Phares autem & Zaram simul nominantur (vt Ambrosius * dicit super Lucam) quia per eos gemina describitur vita populorum: vna secundum legem, quæ significatur per Zaram: altera secundum fidem, quæ significatur per Phares. Fratres autem Iechoniæ ponit, quia omnes regnauerant diuersis temporibus, quod in aliis Regibus non acciderat, vel quia eorum similis fuit & iniquitas & miseria.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virùm decuerit Christum nasci de fœmina.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd materia corporis Christi non debuerit esse assumpta de fœmina. Sexus enim masculinus est nobilior quàm sexus fœmininus. Sed maximè decuit vt Christus assumeret id quod est perfectum in humana natura. Ergo videtur quòd non debuerit de fœmina carnem assumere, sed magis de viro: sicut & Eua de costa viri formata est.

2 ¶ Præterea, Quicunque ex fœmina concipitur, vtero fœminæ includitur. Sed Deo qui cælum & terram implet (vt dicitur Hieremiæ 23.) non competit quòd paruo fœminæ vtero includatur. Ergo videtur quòd non debuerit concipi de fœmina.

3 ¶ Præterea, Illi qui concipiuntur ex fœmina, quandam immunditiam patiuntur. Vnde dicitur Iob vigesimo quinto. Nunquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Sed in Christo nulla immunditia esse debuit: ipse enim est Dei sapientia: de qua dicitur Sapientiæ septimo. Nihil inquinatum in illam incurrit. Ergo non videtur quòd debuerit carnem assumere de fœmina.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Galat. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam filius Dei humanam potuisset sumere carnem ex quacunque materia, decuit tamen vt de fœmina susciperet.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd licet filius Dei carnem humanam assumere potuerit de quacunque materia voluisset: conuenientissimum tamen fuit vt de fœmina carnem acciperet. Primo quidem, quia per hoc tota humana natura nobilitata est. Vnde de August. * dicit libro octuagesimo tertio Quæstionum. Hominis

¶ *Super Quæstionis trigesimæprimæ Articulum quintum.*

TItulus duo ponit, ly ex sanguine, & ly purissimo. Et sanguis quidem ponitur ad differentiam carnis, ossis, nerui, & huiusmodi partium: puritas autem appenditur ad excludendam admixtionem seminum, quæ videtur in aliorum hominum formatione concurrere.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Corpus Christi fuit conceptum ex purissimo sanguine beatæ Virginis ad ampliorem dignitatem per virtutem productio per virtutem eius generatiuam. Probatur: Generatio Christi habuit naturalem modum generationis quo ad hoc, quod ex fœmina erit & supernaturalē quo ad hoc, quod est ex Virgine: ergo habet materiā ex matre similem aliis, principium verò actiuum diuersum: ergo habet pro materia sanguinem matris non quemcunq; sed perductum naturali matris virtute ad hoc, quod materia sit apta conceptui. Antecedens patet ex autoritate Ambro. in precedenti articulo. Prima consequentia probatur: quia ad naturalē modum generationis spectat conformitas materiæ, sicut conformitas matris: quia naturaliter mater materiā militat, ad supernaturalem vero modum spectat principium actiuum, quod est virgo: principium autem actiuum naturaliter factum spectat. Secundo vero consequentia probatur autoritate Philosophi, communem motum mulierum posse sanguinem talem.

¶ Hoc in loco aduertendum errorem dicentium Christū concepisse ex sanguine beatæ Virginis purissimo, non quocunque, sed in corde existentem: ita quod ex tribus guttis sanguinis circa cor beatæ Virginis conceptus est Christus. Repugnat autem huic errori ex dictis hic, & Ambrosij supradictæ autoritati (secundum conditionem naturæ in vtero fœmineo fuit) & ex Scripturæ ex voce Angeli dicentis, Ecce cõcipies in vtero, non in corde. Et quòd propriè de vtero loquatur, ex beatæ Virginis verbis habetur quæ optimè intellexit verba Angeli: & respondens dixit, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Si ergo fuit conceptura ex tali sanguine allegata fuisset causa quæstionis. Quomodo enim virum non cognosco? conceptio enim in corde non fit ex semine

beratio in vtroque sexu debuit apparere. Ergo, quia virum oportebat suscipere, qui sexus honorabilior est, conueniens erat vt fœminei sexus liberatio hinc appareret, quòd ille vir de fœmina natus est. Secundò, quia per hoc veritas incarnationis astruitur. Vnde Ambrosius, * dicit in libro incar. Multa in Christo secundum naturam inuenies, & vitra naturam secundum conditionem: etenim naturæ in vtero, fœminei scilicet corporis fuit, sed supra conditionem Virgo concepit, Virgo generauit: vt crederes, quia Deus erat qui innouabat naturam, & homo erat qui secundum naturam nascebatur ex homine. Et Augustinus, * dicit in Epistola ad Volusia. Si omnipotens Deus hominem vbicunque formatum, non ex materno vtero crearet, sed repentinum inferret aspectibus, nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum susceptisse vllo modo crederetur, & dum omnia mirabiliter facit, auferret per quod misericorditer fecit? Nunc verò ita inter Deum & hominē mediator apparuit, vt in vnitate personæ copulans vtranque naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita solitis temperaret. Tertiò, quia per hunc modum completur omnis diuersitas generationis humanæ. Nam primus homo productus est ex limo terræ sine viro & fœmina: Eua verò producta est ex viro sine fœmina: alii verò homines nascuntur ex viro & fœmina. Vnde hoc quartum quasi Christo proprium relinquebatur, vt produceretur ex fœmina sine viro.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia sexus masculinus est nobilior quàm fœmineus, ideo humanam naturam in masculino sexu assumpsit: ne tamen sexus fœmineus contemneretur, congruum fuit vt carnem assumeret de fœmina. Vnde Augustinus dicit in libro, * de Agone Christiano: Nolite vos ipsos contemnere viri, filius Dei virum suscepit: nolite vosipsas contemnere fœminæ, filius Dei natus ex fœmina est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustin. * dicit. 23. lib. contra Faustum (qui hac obiectione vtebatur: Non plane, inquit, catholica fides, quæ Christum Dei filium, natum secundum carnem credit ex virgine, vllo modo eundum Dei filium sicut in vtero mulieris includit, quasi extrà non sit, quasi cæli & terræ administrationem deseruerit, quasi à Patre recesserit: sed vos Manichæi corde illo, quo nihil potestis nisi corporalia phantasmata cogitare, ista omnino non capitis. Vt enim dicit in Epistola * ad Volusia. Hominum iste sensus est, nihil nisi corpora valentium cogitare: quorum nullum potest esse vbique totum: quo niam per innumerabiles partes aliud alibi habeat necesse est. Longè alia est animæ natura quàm corporis: quantò magis Dei, qui creator est animæ & corporis, & nouit vbique totus esse, & nullo contineri loco: nouit venire, non recedendo vbi erat: nouit abire, non deserendo quò venerat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in conceptione viri ex fœmina non est aliquid immūdum, inquantum est opus Dei: Vnde dicitur Actor. 10. Quod Deus creauit, tu ne commune diceris, id est immundum. Est ibi tamen aliqua immunditia ex peccato proueniens, prout cum libidine quis concipitur ex commistione maris & fœminæ, quod tamen in Christo non fuit, vt suprà ostensum, * est.

¶ Si tamen aliqua esset ibi immunditia, ex ea non inquinaretur Dei verbum, quod nullo modo est immutabile vel alterabile. Vnde Augustinus * dicit in lib. contra quinque hæreses. Dicit Deus creator hominis, Quid est quod te permouet in mea natiuitate? non sum libidinis conceptus cupiditate: ego matrem, de qua nascerer, feci. Si solis radius cloacarum sordes siccare nouit, eis inquinari non nouit: quantò magis splendor lucis æternæ, quocunque radiauerit, mundare potest, & ipse pollui non potest?

ARTICVLVS V.

¶ Virùm corpus Christi de purissimis sanguinibus Virginis formatum fuerit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi non fuerit concepta ex purissimis sanguinibus Virginis. Dicitur enim in collecta, quòd Deus verbum suum de Virgine carnem sumere voluit. Sed caro differt à sanguine Virginis. Ergo corpus Christi non est sumptum de sanguine Virginis.

2 ¶ Præterea, Sicut mulier formata est miraculosè de viro, sic corpus Christi mirabiliter formatum est de Virgine. Sed mulier non dicitur esse formata de sanguine viri, sed magis de carne & ossibus eius, secundum illud quòd dicitur Gen. 2. Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea. Ergo videtur quòd nec etiam corpus Christi formari debuerit de sanguine Virginis, sed de carnibus & ossibus eius.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi fuit eiusdem speciei cum corporibus aliorum hominum: sed corpora aliorum hominum non formantur ex purissimo sanguine, sed ex semine & sanguine menstruo. Ergo videtur quòd nec etiam corpus Christi fuerit conceptum ex purissimis sanguinibus Virginis.

¶ SED CONTRA est, quòd Damascenus * dicit in 3. lib. quòd filius Dei construxit sibiipsi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis carnem animatam anima rationali.

CONCLVSIO.

¶ *Conceptum fuit Christi corpus ex purissimis & castissimis virginis sanguinibus ad ampliorem dignitatem per virtutem generatiuam beatæ virginis productis.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est *, in conceptione Christi fuit secundum conditionem naturæ, quòd est natus ex fœmina, sed suprà conditionem naturæ, quòd est natus ex Virgine. Habet autem hoc naturalis conditio, quòd in generatione animalis fœmina materiam ministret, ex parte autem maris sit principium actiuum in generatione, sicut probat Philosophus in lib. * de Generatione animalium. Fœmina autem quæ ex mare concipit, non est virgo. & ideo ad supernaturalem modum generationis Christi, pertinet, quòd actiuum principium in generatione illa fuerit virtus supernaturalis diuina, sed ad naturalem modum generationis eius pertinet, quòd eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit conformis materiæ quam aliæ fœminæ subministrant ad conceptionem prolis. Hæc

vis: de modo ergo concipiendi in vtero illo quæsiuit, in quo ex semine concipi consueuit. Amplius, Beata Virgo in Euangelio dicitur prægnans, & quod peperit filium, & quod est mater: quæ omnia falsa essent. Nam habens infantem in corde, non est prægnans, sicut nec si haberet infantem in stomacho, aut in ventriculo cerebri: prægnans enim sola illa dicitur, quæ in loco naturali infantem conceptum habet. Similiter nec mater aut pater dici potest, sicut nec Adam fuit pater aut mater Euæ, licet ex eius parte vna faerit fomata Eua, tollit ergo veritatem maternitatis beatæ Virginis respectu Christi error iste. Vnde & statim damnatus fuit Romæ me presente.

¶ In responsione ad tertium aduertie diligenter vim argumenti: vt ex notitia modi intelligas solutionē. Obiicit duo, tertium argumentum, scilicet semen & menstruum esse ex quibus aliorum hominum corpora formantur, tanquam ex materia: constat enim vtrunque oppont puro sanguini: ac propterea Christi corpus ex eisdem formatum, si eiusdem est speciei nobiscum. Respondet Autor sigillatim ad singula. Et de semine quidem mulieris quatuor dicit: primum, quòd non est aptum generationi: secundum quòd est in genere seminis imperfecti: quid, tertium, quod non est materia necessaria ad conceptum. quartum, quòd cum quadam concupiscentia resoluitur. Et infert Autor tertium ex primo & secundo: confirmans illud autoritate Arist. In speciali autem dicit, corpus Christi non fuisse ex tali materia, tum propter tertium dictum, tum propter quartum: & confirmat illud autoritate Damasc. Habes hinc Autorem firmare sententiam dicentium id, quod semen mulieris vocatur, esse verè in seminis genere, licet vt imperfectum quid. Ineptum autem est ad generationem intellige, vt semen quod in genere causæ efficientis locari nosti, in 5. Met. & propterea non infert Autor totalem exclusionem illius à conceptu, sed necessarium concursum tantùm modo excludit.

¶ De hac materia multa scripsimus in præcedenti libro: & ideo nunc pertranseo. præmonendo nouitios, ne sic sectentur dictam sententiam à Damasceno. sumptam, quasi articulum fidei, aut tanquam oppositum erroneum putent. Tenentes enim materiam humani fœtus proxi-

Ar. 6. circa med. 10. 2.

Ep. ep. 3. ante med. 2.

Comment.

Cap. 6. circa med. 19. 6.

3. dist. 3. q. 2. art. 3.

Aug. ep.

Ar. præced.

Lib. 3. de tho. fid. c. 2. in med.

Lib. 1. c. 19. in fi. præced. & l. 2. c. 4. & 5. 10. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

proximam esse mulieris semen absque fidei iniuria dicerent, quòd sicut ad virginitatem matris Christi spectat quod sanguis eius ad locum naturalem generationis alterius fuerit absque concupiscentia: ita ad eiusdem Virginalis conceptus miraculum spectat, quòd absque libidinis æstu resolutum semen habitum fuerit. Et propterea instruens Angelus Virginem de modo cõceptus, non dixit tantum Spiritus sanctus superueniet in te, sed addidit, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ab æstu proculdubio concupiscentiæ: vmbra enim opus non est nisi propter æstum, qui esset non protegente vmbra.

¶ Nec obstat integerrimæ virginitati mentis & corporis, talis concursus seminis fœminei ad conceptum: quoniam naturalis ac voluntaria resolutio seminis virginitatem tollit mulieris, non autem miraculosa supra naturæ cursum: & non voluntaria in se ipsa, sed tantum in sua causa. Vt verba beatæ Virginis ad Angelum monstrant: Ecce ancilla Domini (Vbi totam se Domino subiiciendo obtulit) fiat mihi secundum verbum tuum, vbi consensum non ad seminandum, sed ad Spiritus sancti superuentum & obumbrationem, filijq; Dei conceptum virginẽ præbuit: hæc enim Angelus annuntiabat: Constat nanque consensum illum ad confirmandam virginitatem tam mirabilem pertinere, de qua solicita fierat interrogãdo, Quomodo fiet, istud quoniam virum non cognosco? securæ siquidem reddita per subsequutam Angeli responsionem de virginitate non solùm seruanda, sed mirabili conceptu & diuina prole magnificanda, nullum mentali virginitati detrimentũ intulit, dicendo, Fiat mihi secundum verbum tuum, etiam si semen suum mirabiliter ad conceptum hunc concursum mouisset.

¶ *Super Quæstionis trigesimæprimæ Articulum sextum.*

Titulus occasionem habet ex errore putantium corpus Christi formatum ex certa determinata portione transfusa successiuè de persona in personam ad Adam vsque ab beatam Virginem: siue hoc fit opinatum esse commune omnibus hominibus, siue Christo Proprium.

¶ In corpore articuli vna est conclusio: Corpus Christi non fuit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid signa-

autem materia secundum Philosophum, *in libro de generatione animalium, est d sanguis mulieris non quicunque, sed perductus ad quandam ampliorem degestionem per virtutem generatiuam matris, vt sit materia apta ad conceptum, & ideo ex tali materia fuit corpus Christi conceptum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm beata Virgo fuerit eiusdem naturæ cum aliis fœminis, consequens est quòd habuerit carnem & ossa eiusdem naturæ. Carnes autem & ossa in aliis fœminis sunt actuales corporis partes, ex quibus constituitur integritas corporis, & ideo subtrahi non possunt sine corruptione corporis vel diminutione. Christus autem, qui venerat corrupta reparare, nullam corruptionem aut diminutionem integritati matris eius inferre debuit, vt supra dictum. * est. Et ideo non debuit corpus Christi formari de carne vel ossibus Virginis, & de sanguine, qui nondum est actu pars, sed est potentia totum, vt dicitur in libro de Generatione animalium. Et ideo dicitur carnem de Virgine sumpsisse: nõ quòd materia corporis eius fuerit actu caro, sed sanguis, qui est potentia caro.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut in prima parte dictum, * est, Adam, quia institutus erat, vt principium quoddam humanæ naturæ, habebat in suo corpore aliquid carnis & ossis, quod non pertinebat ad integritatem personalem ipsius, sed solùm inquantum erat naturæ humanæ principium: & de tali formato est mulier absque viri detrimento. Sed nihil tale fuit in corpore Virginis: ex quo corpus Christi posset formari sine corruptione materni corporis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd semen fœminæ non est generationi aptum, sed est quoddam imperfectum in genere d seminis, quod non potuit perduci ad perfectum seminis complementum, propter imperfectionem virtutis fœmineæ. Et ideo tale semen non est materia, quæ de necessitate d requiratur ad conceptum: sicut Philosophus dicit in libro de Generatione animalium. Et ideo in conceptione corporis Christi non fuit: præsertim quia licet sit imperfectum in genere seminis, tamen cum quadam concupiscentia resoluitur, sicut & semen maris. In illo autem conceptu virginali, concupiscentia locum habere non potuit. & ideo Damascenus. * dicit quòd corpus Christi non seminaliter conceptum est. Sanguis autem menstruus, quem fœminæ per singulos menses emittunt, impunitatem quandam naturalem habet corruptionis, sicut & cæteræ superfluitates, quibus natura non indiget, sed eas expellit. Ex tali autem menstruo corruptionem habente, quod natura repudiat, non formatur conceptus: sed hoc est purgamentum quoddam illius puri sanguinis, qui digestione quadam est præparatus ad conceptum: quasi purior & perfectior alio sanguine. Habet tamen impuritatem hùiusmodi in conceptione aliorum hominum: inquantum ex ipsa commixtione matris & fœminæ, talis sanguis ad locum generationi congruum attrahitur. Sed hoc in conceptione Christi non fuit, quia operatione Spiritus sancti talis sanguis in vtero Virginis adunatus est & formatus in prolem. Et ideo dicitur corpus Christi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis formatum.

¶ *Vtrùm corpus Christi in antiquis Patribus fuerit secundum aliquid configuratum.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quòd corpus Christi fuerit secundum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus. Dicit enim Augustin.* 10. super Genes. ad literam quòd caro Christi fuit in Adam & Abraham secundum corpulẽtam substantiam. Sed substantia corpulenta est quiddam signatum. Ergo caro Christi fuit in Adam & Abraham & aliis Patribus secundum aliquid signatum.

2 ¶ Præterea, Rom. 1. dicitur quòd Christus factus est ex semine Dauid secundum carnem. Sed semen Dauid fuit aliquid signatum in ipso. Ergo Christus fuit in David secũdum aliquid signatum, & eadem ratione in aliis patribus.

3 ¶ Præterea, Christus ad humanum genus affinitatem habet, inquantum ex humano genere carnem assumpsit. Sed si caro illa non fuit secundum aliquid signatum in Adã, nullam videtur habere affinitatem ad humanum genus, quod ex Adam deriuatur: sed magis ad alias res, vnde materia carnis eius assumpta est. Videtur ergo quòd caro Christi fuerit in Adam & in aliis Patribus secundum aliquid signatum.

¶ SED CONTRA est, quod August. * dicit 10. super Gen. ad literam: Quocunque modo Christus fuit in Adam & Abraham & aliis Patribus, alij homines etiam ibi fuerunt, sed non conuertũtur. Alii autem homines non fuerunt in Adam & Abraham, secundum aliquam materiam signatam, sed solùm secundum originem, vt in Prima parte habitum est. * ergo neque Christus fuit in Adam & Abraham secundum aliquid signatum, & eadem ratione nec in aliis Patribus.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Christi corpus originis relationem ad Adam & cæteros Patres non habuerit, nisi medio matris suæ corpore, non fuit in illis secundum aliquod signatum & determinatum.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est *, materia corporis Christi non fuit caro & os beatæ Virginis, nec aliquid, quod fuerit actu pars corporis eius, sed sanguis, qui est potentia caro. Quicquid autem fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, fuit actu pars corporis beatæ Virginis. Vnde illud quod fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, non fuit materia corporis Christi. Et ideo dicendum est, quòd corpus Christi non fuit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid signatum, ita scilicet quòd aliqua pars corporis Adæ vel alicuius alterius posset designari determinatè, vt diceretur quòd ex hac materia determinatè formabitur corpus Christi: sed fuit ibi secundum originem, & sicut & caro aliorum hominum. Corpus enim Christi habet relationem ad Adam & alios Patres mediante corpore matris eius. Vnde nullo alio modo fuit in Patribus corpus Christi quàm corpus matris eius, quod non fuit in Patribus secundum materiam signatam, sicut nec corpora aliorum hominum: vt in prima parte dictum est *.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur Christus fuisse in Adam secundum corpulentam substantiam, non est intelligendum hoc modo, quòd corpus Christi in Adam fuerit quædam corpulenta substantia: sed quia corpulenta substantia corporis Christi, id est, materia, quam sumpsit ex Virgine, fuit in Adam, sicut in principio actiuo, non autem sicut in materiali principio, quia scilicet per virtutem generatiuam Adæ & aliorum ab Adam descendentium vsque ad beatam Virginem, factum est vt illa materia præpararetur ad conceptum corporis Christi. Non autem fuit materia illa formata in corpus Christi, per virtutem seminis ab Adam deriuatam. Et ideo Christus dicitur fuisse in Adam originaliter, secundum corpulentam substantiam: non autem secundum seminalem rationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis corpus Christi non fuerit in Adam & in aliis Patribus, secundum seminalem rationem: corpus tamen beatæ Virginis, quod ex semine maris est cõceptum, fuit in Adam & in aliis Patribus secundum rationem seminalem. Et ideo mediante beata Virgine, Christus secundum carnem dicitur esse ex semine Dauid per modum originis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus habet affinitatem ad humanum genus secundum similitudinem speciei. Similitudo autem speciei attenditur, non secundum materiam remotam, sed secundum materiam proximam. & secundum principium actiuum, quod generat sibi simile in specie. Sic igitur affinitas Christi ad humanum genus sufficienter conseruatur: per hoc quòd corpus Christi formatum est ex sanguinibus Virginis deriuatis secundum originem ab Adam, & aliis Patribus. Nec refert ad hanc affinitatem vndecunque materia illorum sanguinum sumpta fuerit: sicut nec hoc refert in generationem aliorum hominum, sicut in prima patre dictum est.

¶ *Vtrùm caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi in antiquis Patribus peccato infecta non fuerit. Dicitur enim Sapientiæ septimo, quod in diuinam sapientiam nihil inquinatum incurrit. Christus autem est Dei sapientia, vt dicitur. 1. ad Corinth. primo. Ergo caro eius nunquam peccato inquinata fuit.

2 ¶ Præterea, Damas * dicit in tertio lib. quòd Christus primitias nostræ naturæ assumpsit. Sed in primo statu caro humana non erat peccato infecta. Ergo caro Christi non fuit infecta, nec in Adam, nec in aliis Patribus.

3 ¶ Præterea, Aug. * dicit 19. super Gene. ad literam, quòd natura humana semper habuit cum vulnere vulneris medicinam. Sed id quod est infectum, non potest esse vulneris medicina, sed magis ipsum indiget medicina. Ergo semper in natura humana fuit aliquid non infectum, ex quo postmodum est corpus Christi formatum.

¶ SED CONTRA est, quòd corpus Christi non refertur ad Adam & ad alios Patres, nisi mediante corpore beatæ Virginis, de qua carnem assumpsit. Sed corpus beatæ Virginis totũ fuit in originali peccato conceptũ, vt suprà dictum * est: & ita etiam secundum quod fuit in Patribus, fuit peccato obnoxium. Ergo caro Christi, secundum quòd fuit in Patribus, fuit peccato obnoxia.

CONCLVSIO.

¶ *Tametsi tota caro Patrum peccato obnoxia fuit, Christi tamen caro, vt ad Christum Spiritus sancti opere est, non virili semine deducenda, immunis à peccato extitit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cum dicimus Christum secundum carnem eius fuisse in Adam & in aliis Patribus, comparamus ipsum vel carnem eius ad Adam & ad alios Patres. Manifestum autem est, quod alia fuit cõditio Patrum, & alia Christi: nam Patres fuerunt subiecti peccato, Christus autem fuit omnino à peccato immunis. Dupliciter ergo in hac comparatione errare contingit. Vno modo vt attribuamus Christo vel carni eius conditionem, quæ fuit in Patribus, puta si dicamus, quòd Christus in Adam peccauit: quia in eo aliquo modo

fuit, quod est falsum: quia non eo modo in eo fuit, vt ad Christum peccatum Adæ perueniret: quia non deriuatur ab eo secundum concupiscentiæ legem, siue secundum rationem seminalem, vt suprà dictum * est. Alio modo contingit errare, si attribuamus ei, quod actu fuit in Patribus, conditionem Christi vel carnis eius, vt scilicet, quia caro Christi, secundum quod in Christo fuit, non fuit peccato obnoxia: ita etiam in Adam & in aliis Patribus fuerit aliqua pars corporis eius, quæ non fuit peccato obnoxia, ex qua postmodum corpus Christi formaretur: sicut quidam posuerunt. Quod quidem esse non potest. Primò, quia caro Christi non fuit secundum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus, quod posset distingui à reliqua eius carne, sicut purum ab impuro: sicut iam suprà dictum * est. Secundò, quia cùm caro humana peccato inficiatur ex hoc, quòd est per concupiscentiam concepta: sicut tota caro alicuius hominis per concupiscentiam concipitur, ita tota peccato inquinatur. Et ideo dicendum est, quòd tota caro antiquorum Patrum fuit peccato obnoxia, nec fuit in eis aliquid à peccato d immune, de quo postmodum corpus Christi formaretur.

Ar. præce. ad 1. & q. 15. art. 2. ad 2.

Ar. præced. q. 15. art. 1. ad 2.

D.370.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non assumpsit carnem humani generis subiectam peccato, sed ab omni infectione peccati mundatam. Et ideo in Dei sapientiam nihil inquinatum incurrit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus dicitur primitias nostræ naturæ assumpsisse quantum ad similitudinem conditionis: quia scilicet assumpsit carnem peccato non infectam, sicut fuerat caro hominis ante peccatum. Non autem hoc intelligitur secundum continuationem puritatis: ita scilicet quòd illa caro puri hominis conseruaretur à peccato d immunis, vsque ad formationem corporis Christi.

D.370.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in humana natura ante Christum erat vulnus, id est, infectio originalis peccati in actu: medicina autem vulneris non erat ibi actu, sed solùm secundum virtutem originis: prout ab illis Patribus propaganda erat caro Christi.

¶ *Vtrùm Christus in lumbis Abrahæ fuerit decimatus.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christus fuerit in lumbis Abrahæ decimatus. Dicit enim Apostolus ad Heb. 7. quòd Leui pronepos Abrahæ decimatus fuit in Abrahã, quia eo decimas dante Melchisedech, adhuc Leui erat in lumbis eius. Sed similiter Christus erat in lumbis Abrahæ quando decimas dedit. Ergo ipse etiam Christus fuit decimatus in Abraham.

3. dist. 3. q. 4. art. 3. q. 1. q. 2. ar. 2. q. 3. ad 2. Et di. 2. q. 1. art. 2. ad 4.

2 ¶ Præterea, Christus est ex semine Abrahæ secundum carnem, quam de Matre accepit. Sed mater eius fuit decimata in Abraham. Ergo pari ratione Christus.

3 ¶ Præterea, Illud in Abraham decimabatur, quod curatione indigebat, vt Aug. * dicit 10. super Gen. ad literam. Curatione autem indiget omnis caro peccato obnoxia. Cùm igitur caro Christi fuerit peccato obnoxia (sicut dictum * est) videtur quòd caro Christi in Abraham fuerit decimata.

Li. 10. cap. 20. post medium, 10. 3.

4 ¶ Præterea, Hoc non videtur aliquo modo derogare dignitati Christi: nihil enim prohibet patre alicuius Pontificis decimas dante alicui sacerdoti, filium eius Pontificem maiorem esse simplici sacerdote. Licet ergo dicatur Christus decimatus, Abraham decimas dante Melchisedech, non tamen propter hoc excluditur, quin Christus sit maior quàm Melchisedech.

Ar. præce. in fine corp.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustin. * dicit 10. super Gen. ad literam, quòd Christus ibi, scilicet in Abraham, decimatus nõ est: cuius caro inde non seruorem vulneris, sed materiam medicaminis traxit.

Li. 10. cap. 20. post medium, 10. 3.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm caro Christi nullo modo fuerit peccato obnoxia, non fuit etiam decimatus in lumbis Abrahæ.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum intentionem Apostoli oporter dicere quod Christus in lumbis Abrahæ non fuerit decimatus. Probat enim Apostolus, maius esse sacerdotium, quod est secundum ordinem Melchisedech, sacerdotio Leuitico, per hoc quòd Abraham decimas dedit Melchisedech, adhuc Leui existente in lumbis eius, ad quem pertinet legale sacerdotium. Si autem Christus etiam in Abraham decimatus esset, eius sacerdotium non esset secundum ordinem Melchisedech, sed minus sacerdotio Melchisedech. Et ideo dicendum est, quòd Christus non est decimatus in lumbis Abrahæ, sicut Leui. Quia enim ille qui decimas dat, nouem sibi

Lib. 1. ext. 18. & 19. tom. 4. D. 868.

D. 661.

D. 417.

Li. 3. orth. fid. c. 1. 4. 6. & 7.

Aug.

Comment.

Q. 28. ar. 1. & 2.

1. p. q. 92. ar. 3. ad 2. arg.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habet. Et significat esse decimatum, soluisse decimas per ministerium Abrahæ.

Comment. ¶ In corpore est vna conclusio: Christus non fuit in lumbis Abrahæ decimatus. Probatur dupliciter: primo autoritate Apostoli: secundo ratione. Et ex autoritate quidem Apostoli arguitur ducendo ad impossibile sic: Si Christus fuisset decimatus in lumbis Abrahæ, eius sacerdotium non esset secundum ordinem Melchisedech, sed minus ipso, sicut Leui. Probatur sequela, quia per hoc quod Leui existente in lumbis Abrahæ, Abraham dedit decimas Melchisedech, Probatur ab Apostolo facere dotiũ Leui esse minus sacerdotio Melchisedech. Ex ratione autẽ mystica probatur: Dans decimas protestatur, se imperfectum, & perfectionem alij tribuere: ergo Abrahã dando decimas, protestatus est se & suos contracturos originale peccatũ, curatione indigere à Christo: ergo omnes qui fuerunt in lumbis Abrahæ, non solum secundum corpulentam substantiam, sed etiam secũdum rationem seminales, fuerunt decimati ergo Christus non fuit decimatus. Antecedens probatur: quia dans decimas, nouem in sibi retinet, & decimam perfectionis signum alij tribuit. Probatur signum perfectionis, quia decimus est quodammodo terminus numerorum: nam numerando, vsque ad decem procedimus, & inde replicamus vnũ supra decem, vndecim, &c. prosequendo: Prima consequentia probatur quo ad primum partem: quia impossibile fecto humani generis est propter peccatum indigere curatione: & solus Christus curator est peccatiuxta illud. Ecce qui tollit peccatum mundi: & ipsum præfigurabat Melchisedech: et patet ex Apostolo. Et hæc quo ad secundam partem. Secunda vero consequentia probatur: quia per rationem seminalem originale peccatum contrahitur. Tertia autem consequentia probatur: quia solus Christus non fuit secundum rationem seminalem in Patribus.

Ar. præced. & locis in corpo. & in arg. Sed cõtra citatis

Super Quæstionis trigesimæ secundæ Articulum primum.

Annot. TItulus clarus est.

Sumens occasionem ex Symbolo: Qui conceptus est de Spiritu sancto.

Comment. ¶ In corpore vnica conclusio: Cõceptio corporis Christi, licet à tota sit Trinitate: attribuitur tamẽ Spiritu sancto. Probatur secunda pars, de qua est quæstio, tripliciratione: & rationes in litera clarè patent.

Annot. ¶ Duo tamẽ pro nouo

sanctus sit pater Christi secundum carnem.

¶ Quartò, vtrũ beata Virgo aliquid actiuè egerit in conceptione Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Verùm Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd efficere conceptionẽ Christi, non debet attribui Spiritui sancto. Quia vt Auguſt. * dicit in primo de Trin. Indiuisa sunt opera Trinitatis, sicut & indiuisa est Trinitatis essentia. Sed efficere conceptionem Christi, est quoddam opus diuinum. Ergo videtur quòd non magis sit attribuendum Spiritui sancto, quàm Patri vel Filio.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit Gal. 4. Cùm venit plenitudo tẽporis, misit Deus filium suũ factum ex muliere. Quod exponens Augustin. in 4 de Trin * dicit: Eo vtique missum, quo factum ex muliere. Sed missio Filii attribuitur præcipuè Patri, vt in Prima parte habitum est. * Ergo & conceptio secundum quam factus est ex muliere, debet præcipuè Patri attribui.

3 ¶ Præterea, Prouer. 9. dicitur: Sapientia ædificauit sibi domum. Est autem sapientia Dei ipse Christus: secundum illud 1. ad Cor. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Domus autem huius sapientiæ est corpus Christi, quod etiam dicitur templum eius, secundum illud Ioan. 2. Hoc autem dicebat de templo corporis sui. Ergo videtur quod efficere conceptionem corporis Christi, debet præcipuè attribui Filio, non ergo Spiritui sancto.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, &c.

CONCLVSIO.

¶ Christi corpus quamquam à tota fuerit Trinitate, rationabiliter tamen attribuitur Spiritui sancto.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conceptionem corporis Christi tota Trinitas est operata: attribuitur tamen hoc Spiritui sancto triplici ratione. Primò quidem: quia hoc congruit causæ incarnationis, quæ consideratur ex patre Dei. Spiritus enim sanctus est amor Patris & Filii, vt in Prima * parte habitum est. Hoc autem ex maximo Dei amore prouenit, vt filius Dei carnem sibi assumeret in vtero virginali. Vnde dicitur Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Secundò: quia hoc congruit causæ incarnationis ex parte naturæ assumptæ. Per hoc enim datur intelligi, quod humana natura assumpta est à filio Dei in vnitatem personæ, non ex aliquibus meritis, sed ex sola gratia: quæ Spiritui sancto attribuitur, secundum illud 1. ad Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Vnde Augustin. * dicit in Enchi. Iste modus quo est natus Christus de Spiritu sancto, insinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis præcedentibus meritis, in ipso primo exordio naturæ suæ cœpit esse cœpit, verbo Dei copularetur in tantam personæ vnitatem, vt idem ipse esset filius Dei. Tertiò: quia hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc enim terminata est Incarnatio, vt homines qui concipiebantur, essent sanctus & filius Dei. Vtrumque autem horum attribuitur Spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur homines filii Dei: secundum illud Gal. 4. Quoniam estis filii Dei, misit Deus Spiritum filij sui in corda vestra, clamantem Abba, pater. Ipse est etiam Spiritus sanctificationis: vt dicitur Roman. 1. Sicut ergo alij per Spiritum sanctum sanctificantur spiritualiter, vt sint filii Dei adoptiui, ita Christus per Spiritum sanctum est in sanctitate conceptus, vt esset filius Dei naturalis. Vnde Rom. 1. secundum vnam gloss. * quòd præmittur, scilicet. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, manifestatur per id quod immediatè sequitur. Secundum Spiritum sanctificationis, id est, per hoc quòd est conceptus de Spiritu sancto, & Angelus annuntians ex hoc quod præmiserat, Spiritus sanctus superueniet in te, concludit, Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod opus conceptionis commune quidem est toti Trinitati, secundum tamen modum alicui attribuitur singulis personis. Nam Patri attribuitur autoritas respectu personæ filii, qui per huiusmodi conceptionem sibi assumpsit humanam naturam. Filio autem attribuitur ipsa carnis assumptio. Sed Spiritui sancto attribuitur formatio corporis, quod assumitur à Filio. Nam ipse Spiritus sanctus est spiritus Filii, secundum illud Galat. 4. Misit Deus Spiritum filii sui. Sicut autem virtus animæ, quæ est in semine, per spiritum qui in semine includitur, format corpus in generatione aliorum hominum: ita virtus Dei, quæ est ipse filius (secundum illud 1. ad Corinth. 1. Christum Dei virtutem) per Spiritum sanctum corpus formauit, quod assumpsit. Et hoc etiam verba Angeli demonstrant, dicentis, Spiritus sanctus superueniet in te, quasi ad præparandam & formandam materiam corporis Christi, & virtus Altissimi, id est, Christus, obumbrabit tibi, id est, corpus in te humanitatis, accipiet incorporeum lumen diuinitatis. Vmbra enim à lumine formatur & corpore: vt Grego. * dicit 18. Mora. Altissimus autem intelligitur Pater, cuius virtus est Filius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd missio refertur ad personam assumentem, quæ à Patre mittitur: sed conceptio refertur ad corpus assumptum, quod operatione Spiritus sancti formatur. Et ideo licet missio & conceptio sint idem subiecto: quia tamen differunt ratione, missio attribuitur Patri, efficere autem conceptionem Spiritui sancto: sed carnem assumere attribuitur filio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Auguſt. * dicit in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti, quæstio ista gemina ratione potest intelligi. Primùm enim domus Christi Ecclesia est, quam ædificauit sibi sanguine suo. Deinde potest & corpus eius dici domus ipsius, sicut dicitur templum eius. Factum autem Spiritus sancti factum filii Dei est, propter naturæ & voluntatis vnitatem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus debeat dici conceptus de Spiritu sancto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debeat dici conceptus de Spiritu sancto. Quia super illud Roman. 2. Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, dicit glo. * Auguſt. Attendendum quòd non ait de ipso, sed ex ipso: ex ipso enim cælum sunt & terra, quia fecit ea: non autem de ipso, quia non de substantia sua. Sed Spiritus sanctus non formauit corpus Christi de substantia sua. Ergo Christus non debet dici conceptus de Spiritu sancto.

2 ¶ Præterea, Principiũ actiuũ, de quo aliquid concipitur, se habet sicut semen in generatione. Sed Spiritus sanctus non se habuit sicut semen in conceptione Christi. Dicit enim Hieron. * in expositione Catholicæ fidei, Non sicut quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus fuisse pro semine, sed potentia ac virtute Creatoris dicimus esse operatũ, id est, formatum corpus Christi. Non ergo debet dici quòd Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

3 ¶ Præterea, Nihil vnum de duobus formatur, nisi aliquo modo commixtis. Sed corpus Christi formatum est de virgine Maria. Si ergo Christus dicatur conceptus de Spiritu sancto, videtur quòd facta sit commixtio quædam Spiritus sancti & materiæ, quam Virgo ministrauit: quod patet esse falsum. Non ergo Christus debet dici conceptus de Spiritu sancto.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. primo, Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

CONCLVSIO.

¶ Filius Dei conuenienter de Spiritu sancto conceptus in Scripturis dicitur, quia eius opere corpus formatum est, & ei aqualis in substantia conceptus est.

¶ REPSONDEO dicendum, quòd conceptio non attribuitur soli corpori Christi, sed etiam ipsi Christo, ratione ipsius corporis. In Spiritu autem sancto duplex habitudo consideratur respectu Christi. Nam ad ipsum filium Dei, qui dicitur esse conceptus, habet habitudinem consubstantialitatis: ad corpus autem eius habet habitudinem causæ efficientis. Hæc autem præpositio De, vtrunque habitudinem designat, sicut cùm dicimus hominem aliquem esse de suo patre. Et ideo conuenienter dicere possumus Christum esse conceptum de Spiritu sancto, hoc modo, quòd efficientia Spiritus sancti referatur ad corpus assumptum: consubstantialitas verò ad personam assumentem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi, quia non est consubstantiale Spiritu sancto, non propriè potest dici de Spiritu sancto conceptũ, sed magis ex Spiritu sancto. Vnde Ambro. * dicit in lib. de Spiritu sancto: Quod ex aliquo est, aut ex substantia, aut ex potestate eius est. Ex substantia, sicut filius, qui à patre est ex potestate, sicut ex Deo omnia: quomodo & in vtero habuit Maria ex Spiritu sancto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd super hoc videtur esse quædam diuersitas Hieron. ad quosdam alios doctores, qui asserunt Spiritum sanctum in conceptione Christi fuisse pro semine. Dicit enim Chrysosto. * super Matth. Vnigenito Dei in Virginem ingressuro præcessit Spiritus sanctus, vt præcedente Spiritu sancto in sanctificationem, nascatur, scilicet Christus, secundum corpus, diuinitate ingrediente pro semine. Et Damas. * dicit in 3. lib. Obumbrauit super ipsam Dei sapientia & virtus, velut diuinum semen.

¶ Sed hoc de facili soluitur: quia secundum quòd in semine intelligitur virtus actiua, sic Chrysost. & Damasc. comparant semini Spiritum sanctum: vel etiam Filium qui est virtus Altissimi. Secundum autem quòd in semine intelligitur substantia corporalis, quæ in conceptione trãsmutatur, negat Hiero. * Spiritum sanctum fuisse pro semine.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in Enchi. nõ eodem modo dicitur Christus conceptus aut natus de Spiritu sancto & de Maria virgine, sed de Maria virgine materialiter, de Spiritu sancto verò effectiuè. Et ideo non habuit hic locum commissio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Spiritus sanctus dici debeat pater Christi secundum carnem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Spiritus sanctus debeat dici pater Christi secundum humanitatẽ. Quia secundum Philosophum * in lib. de Generatione animalium pater dat principium actiuum in generatione, mater verò ministrat materiam. Sed beata Virgo dicitur mater Christi propter materiam quam in conceptione eius ministrauit. Ergo videtur quòd etiam Spiritus sanctus possit dici pater eius, propter hoc, quòd fuit principium actiuum in conceptione ipsius.

2 ¶ Præterea, Sicut mentes aliorum sanctorum formantur per Spiritum sanctum, ita etiam corpus Christi est per Spiritum sanctum formatum. Sed alij Sancti propter prædictam formationem dicuntur filii totius Trinitatis, & per consequens Spiritus sancti. Videtur ergo quòd Christus debeat dici filius Spiritus sancti, inquantum corpus eius est Spiritu sancto formatum.

3 Præterea, Deus dicitur pater noster secundum hoc, quòd nos fe-

Annot. Sortis: & patet litera.

¶ Vbi aduerte, quòd regula intelligitur de prædicatione simpliciter & absolute, hoc est sine additione aliqua. Et in promptu eius ratio est: quia nomen quodcunq; simpliciter enuntiatum de aliquo perfecta ratione illud habente, nõ significatur diminute illi conuenire: ac per hoc nõ secundum imperfectam, sed secundum perfectam rationem.

¶ Et scito quòd super ista regula fundatur intellectus sacræ Scripturæ, quum de Iesu Christo loquens affirmat ipsum esse Dei filium: ex hoc enim quod esse filium Dei, Christo conuenit secundum perfectam filiationis Dei rationem (quia est naturalis filius Dei) consequẽs est, vt nunquam Christus intelligendus sit filius adoptiuus, sicut cæteri sancti, cùm dicitur filius Dei.

Annot. ¶ Quo ad tertium, cõclusio est, Christus nullo modo debet dici filius Spiritus sancti, aut totius Trinitatis. Probatur: Christus est filius Dei secundum perfectam rationem filiationis: ergo neque ratione creationis neque iustificationis, sed solius æternæ generationis debet dici filius Dei: ergo nec Spiritus sancti, nec Trinitatis debet dici filius. Antecedens patet. Prima consequentia probatur ex regula præsupposita. Secunda vero probatur: quia secundum æternam generationem solius Patris est filius.

Annot. *Hom. 1. in Matth. in opere imperfecto in vltimo fol. ante fi. 10. 2.*

3 Orth. fid. cap. 2. circa princ.

a Locis nũc proximè dictis.

Hiero. in loco citato in arg.

Comment.

Lib. 2. c. 5. non procul à fi. 2.

3. dist. 4. q. 1. art. 2. q. 1. & q. 2. ad 1. 4. & in expo. lit. ad 2. Et 4. contra cap. 4. Et opu. 3. c. 210.

** Li. 2. c. 3. & 4. 10. 4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis trigesimæ secundæ Articulum quartum.

Annot. Commen. Arist. 1. Phisic. quæst. Euch. c. 38. com. 3.

TErtius claras, notandũ quòd non est quæstio, an actiuè egerit, sed an actiue egerit in ipso actu conceptionis corporis Christi: de actione enim circa illum actum est quæstio.

¶ In corpore articuli quatuor sunt: primo refertur opinio quædam habens duas partes: secundo improbatur prima pars illius: tertio secunda: quarto respondetur quæsito.

¶ Quo ad primũ opinio dicit beatam virginem operatam in conceptione Christi actiue dupliciter: scilicet naturali & supernaturali virtute. Et prima partis ratio est communis de inchoatione formarum in materia per aliquod cooperativum principium in materia: in hoc enim ponitur differentia inter transmutationẽ naturalem & artificialem: quia naturalis habet tale principiũ in materia, & ideo naturalis: artificialis verò habet totam materiam pure passiuam.

¶ Quo ad secundũ tripliciter arguit contra hoc Autor. Primo intendendo fundamentum, quia ad mutationem naturalem sufficit principium materiale esse passiuum: ex auctoritate Aristo. Secundo: quia impossibile est q̃ materia agat ad sui formationem, quia non est actu, agere enim est actu non potẽtie, semp enim æstimabitur species niouere, vt dicitur 3. Phys. Tertio, quia impossibile est aliquid non diuisum in duas partes (vt animata) mouere seipsum: ex 8. Physi.

Annot. ¶ Aduerte hic, q̃ oporteret distredi ad quæstiones multas, si examinãda essent hæ rationes. Nam & de inchoatione formarum, & de motu grauiũ & leuium, & de maxima atque pecuniissima ambiguitate, an aliquid seipsum mouere possit, tractare oporteret, & non Theologiam, sed Philosophiam pura tradere opere longo. propterea extra librũ hunc tractanda hæc relinquã.

Comment. ¶ Quo ad tertiũ ponitur primo ratio secundæ partis. Et assumit ratio hæc duo. Alterum naturale: scilicet quod mater concurrit ad generationem per proprium semen, actiue concurrens ad generationem.

Alterum supernaturale, scilicet quod beata Virgini data est miraculose virtus illa actiua, quam aliæ matres habent per semen, vt scilicet sine semine posset, quod per semen potuisset. Et huius mirabilis ratio est integerrima virginitas cui repugnat seminis resolutio. Deinde ponitur improbatio istius opinionis quo ad radicẽ eius & ipsã bipartitã. Et est ratio ista: Distinctio sexus est à natura propter diuersã operationẽ ad generationẽ oportunã: ergo est penes diuersitatem agentis & patientis: ergo totus virtus actiua est ex parte matris, passio verò ex parte fœminæ. Antecedens probatur ex secundo Cæl. sic: Sexus est propter operationem oportunam ad generationem: ergo diuersitas sexus est propter diuersam operationẽ oportunam ad generationem. Consequentia hæc est per le nota & assumptum est ex primo Cæl. Vnumquodq; est propter suam operationem. Consequentia principalis probatur in litera: quia distinctio operationis in generatione est secundũ agẽs & patiens. Deinde ad huius rationis conclusionẽ formandã affertur exemplum in litera ex plantis: quia ideo in illis non est distinctio sexuum, quia actiua & passiua virtus sunt mixtæ, hoc enim signũ est quod distinctio sexus est penes actiuũ & passiuũ: hæc quo ad radicem positionis.

¶ Contra ipsam verò positionẽ procedit litera subsumendo. Beata Virgo non accepit à Spiritu sancto, vt esset pater Christi, sed mater: ergo non accepit potentiam actiuam in conceptione. Demum duæ viæ secundum hãc opinionem excluduntur, altera dicebam, quod virtute illa supernaturali beata Virgo vsa est agendo conceptionẽ Christi: & sic fuisset pater Christi. Altera dicentium, quod virtute illa beata Virgo non est vsa: & sic frustra collata est fuisset virtus illa actiua.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Christus conceptus est de Maria virgine materiam ministrante in similitudinem speciei: & ideo dicitur filius eius. Christus autem secundum quòd homo, conceptus est de Spiritu sancto, sicut de actiuo principio, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de patre suo: & ideo Christus non dicitur filius Spiritus sancti.

¶ Ad secundum dicendum, quod homines, qui spiritualiter formantur à Spiritu sancto, non possunt dici filii Dei secundum perfectam rationem filiationis. Et ideo dicũtur Filii Dei secundum filiationem imperfectam, quæ est secundum similitudinem gratiæ. quæ est à tota Trinitate. Sed de Christo est alia ratio: vt dictum est *. Et similiter dicendum est ad tertium.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum beata virgo aliquid actiuè egerit in conceptione corporis Christi.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quòd beata Virgo aliquid actiuè egerit in conceptione corporis Christi. Dicit enim Damasc. * in 3. lib. quòd Spiritus sanctus superuenit Virgini, purgans ipsam, & virtutem susceptiuam verbi Dei tribuens, simul autem & generatiuam. Sed virtus generatiuam passiuam habebat à natura, sicut & quælibet fœmina. Ergo dedit ei virtutem generatiuam actiuam, & sic aliquid actiuè egit in conceptione Christi.

2 ¶ Præterea, Omnes virtutes animæ vegetabilis sunt virtutes actiuæ: sicut Commen. dicit in 2. de Anima. Sed potẽtia generatiua tam in mare quàm in fœmina pertinet ad animam vegetabilem: ergo tam in mare quàm in fœmina actiuè operatur ad conceptionem prolis.

3 ¶ Præterea, Fœmina ad conceptionem prolis materiam ministrat, ex qua naturaliter corpus prolis formatur. Sed natura est principium motus intrinsecum, ergo videtur quod ipsa materia quam beata Virgo ministrauit ad conceptum Christi, fuerit aliquod principium actiuum.

¶ SED CONTRA est, quòd principium actiuum in generatione dicitur ratio seminalis. Sed sicut Augustinus * dicit 10. super Genes. ad literam, corpus Christi in sola materia corporali, per diuinam conceptionis formationisq̃ue rationem de Virgine assumptum est, non autem secundum aliquam rationem seminalem humanam. Ergo beata Virgo nihil actiuè fecit in conceptione corporis Christi.

¶ Num tota ratio actiui principij in generatione ex parte matris attendatur, positis verò ex parte fœminæ.

¶ Circa processum duo occurrũt dubia. Primum est circa consequentiam principij ex parte matris. Secundum est circa antecedens rationis, nõ enim apparet illius efficacitas quoniam fundatur super illa vniuersali. Omnis diuersitas operationum ad generationem, quæ est secundum diuersitatem actiui & passiui: quæ non videtur vera, nec in litera habetur. Et quidem quod oporteat illã vniuersaliter veram supponendam dictam consequentiam, patet sufficienter: quia nisi sit vniuersaliter vera, facile negabitur consequentia, concedendo omnia alia principia, scilicet & quod distinctio sexuum est penes diuersam operationis aliquam ex actiuũ & passiuũ. Tunc enim patet debilitas consequentiæ: quia ex hoc quod aliqua distinctio operis sit penes actiuum & passiuum, non sequitur determinate quod distinctio sexuum sit penes actiuum & passiuum: sed si omnis distinctio operationis ad generationem sit penes actiuum & passiuum, optime sequitur, ergo, distinctio sexuum est penes actiuum & passiuum: quia hoc est manifeste ad diuersitatem operationis ad generationem requisita.

¶ Secundum dubium est circa secundũ consequentiam, scilicet, quia mater non est actiua ex parte patris: Nã pater licet enim sequatur, ergo vis actiua sit tantum ex parte patris: non tamen sequitur, ergo tota sit ex parte patris: quia multos cõcedẽtes materiam & fœminã distingui per actiuũ & passiuum, negant quòd distinctio sexuum sit penes actiuum & passiuum, per quod videtur quòd mater non concurrat actiue ad generationem, & sic falsum est totum antecedens.

¶ Ad euidentiam notatum quæstionũ, sciendum est, quòd veritas quæstionis huius sicut & multarum aliarũ in medio cõsistit. Et ideo extrema sectarii negant: & quia medium extremorum naturas sapit, veritatis aliquid attingunt. Et proculdubio sunt: sed res facta ab actiua potentia fœminæ materiale est, non actiuum generationis principium. Ita quod mas & fœmina conueniunt in hoc, quod vterque potentiæ ad partem vegetatiuam spectantes, actiuum verò à fœmina, quicquid sit illud menstruum aut semẽ, materiale est potentiarum factum a mare semen, est actiuum generationis principium: generationis principiũ. Hæc est Peripateticorũ, quos Autor sequitur sententiã, consonatq; primæ Philosophiæ: quoniã sic inter maremꝫ fœminam vnl differt, sicut in formis & in potẽtijs: & differentia ponitur ex parte specifica, saltem, & in formis & in potẽtijs: & differentia ponitur ex parte materiæ, dñi penes res factas non penes potentias animæ, dicitur formalis actiui & passiui collocatur: res enim facta ex parte corporis & corporis seu materiæ, dñi penes res factas non penes potentias animæ, differentias formalis actiui & passiui collocatur: res enim facta ex parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad quartū dicitur, quòd nos non dicimus matrem esse vt vas seu locū, &c. ambę enim opiniones sunt extremæ, & quod mater concurrat actiue ad generationē, & quod mater sit pure receptiue, & passiuè principium filii. Media ligi dē est Peripatetica sentētia, matrem esse principium actiuū materiæ filij, & passiuū generationis eiusdem.

¶ Ad obiecta ex Damasceni autoritate respondetur in litera ad primum, q̄ ideo generatiuā adiunxit Damascenus susceptiuæ, quia diuersas cōditiones indicāt: susceptiua quidē potētia ad filium Dei refertur, generatiua autē ad virginitatem matris: virgo enim manens virgo non potest generare: quoniā generatio tunc tantū naturaliter fieri potest à fœmina, quātuncunque fœcunda, quū concipere pōt: cōcipere autē passiue non potest sine virili semine: quod si fit, iam non virgo conciperet. Quia ergo beatæ Virgini tributum est, vt manens virgo posset concipere: ideo ad hoc de scribendū Damas. addidit generatiuā, potentia enim passiuę generatiuę, proculdubio potentia generatiua est, multum dictās à ratione potentiæ susceptiuæ verbi Dei, vt patet.

¶ *Super Quæstionis tricesimæterciæ Articuli primi.*

Annot. TItulus de mēsura formationis, qua corpus figuratum in mēbrorum interiorū & exteriorum forma est, quærit, an scilicet mensura dutationis ipsius formationis fuerit instans cōceptionis: an sicut in aliis hominibus fuerit tēpus consequens conceptionem.

Comment. ¶ In corpore articuli primo distinctio trimembris fit: secundo singula tractantur membra: & sic respondetur quęsito.

Distinctio est: Tria in conceptione considerantur. &c. quæ clarè patent in litera.

¶ Tractando autem tertiū membrū scilicet de augmento, aduerte q̄ cūm dicitur augmētum nō esse sine motu locali, intelligē de motu locali formaliter, vel virtualiter, hoc est vel quia motui augmētationis iūgitur verè localis motus corporis quanti ad maiorem locū: vel ipse motus augmenti, afferens intrinsece quantitatem maiorem, est collatiuus per viā sequelę maioris locitiæ si motus ibi interueniret localis. vtro autem modo sit, ratio literæ currit: quia vtroque modo tēpore mensurātur acquisitio maioris loci. Non est autē locus iste consonus discutiendæ huic quæstioni.

¶ Tractādo secūdum mēbrū in quo tituli quę

Li. 6. Phys. tex. 37. 38. 29. to. 2.

Q. 31. ar. 5

Li. 18. c. 35. in princ.

Annot.

ARTICVLVS I.

¶ Verum corpus Christi fuerit formatum in primo instanti conceptionis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non fuerit formatum in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim Ioannis 2. Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc. Quod exponens Augustinus in. 4. de Tri. *dicit, Hic numerus perfectioni Dominici corporis apertè congruit. Et in libro. 83.* Quæstionum dicit, Non absurdè. 46. annis dicitur fabricatum esse templum, quod corpus eius figurabat, vt quot anni fuerunt in corporis fabricatione templi, tot dies fuerint in corporis Dominici perfectione. Non ergo in primo instanti conceptionis corpus Christi fuit perfectè formatum.

2 ¶ Præterea, Ad formationē corporis Christi requirebatur motus localis quo purissimi sanguines de corpore virginis ad locum generationi congruum peruenirent. Nullum autem corpus potest moueri localiter in instāti: eo quòd tempus motus diuiditur secundum diuisionem mobilis: vt probatur in 6. Phy. * Ergo corpus Christi non fuit in instāti formatum.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi formatū est ex purissimis sanguinibus Virginis, vt suprà habitum * est. Non autem potuit esse materia illa in eodem instanti sanguis & caro: quia sic materia simul fuisset sub duabus formis. Ergo aliud fuit instans, in quo vltimo fuit sanguis, & aliud in quo primò fuit caro formata. Sed inter quælibet duo instantia est tempus medium, ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum, sed per aliquod tempus.

4 ¶ Præterea, Sicut potentia augmētatiua requirit determinatum tempus in suo actu, ita etiam & virtus generatiua: vtraque enim est potentia naturalis, ad vegetatiuam animam pertinens. Sed corpus Christi fuit determinato tempore augmentatum, sicut & aliorum hominum corpora: dicitur enim Lucæ 2. quòd proficiebat sapientia & ætate. ergo videtur quòd pari ratione formatio corporis eius, quæ pertinet ad vim generatiuam, non fuerit in instanti formatum, sed determinato tempore, quo aliorum hominum corpora formātur.

¶ SED CONTRA est quod Gregor.* dicit 18. Moralium, Angelo nuntiante, & Spiritu sancto adueniente, mox Verbum in vtero, mox intra vterum Verbum caro.

CONCLVSIO.

¶ Cum Spiritus sancti opere conceptum fuerit filij Dei corpus, quod assumpsit, decuit vt in instanti eodem conceptum formaretur, & à filio Dei assumeretur.

¶ REPSONDEO dicendum, quòd in conceptione corporis Christi tria est considerare. Primò quidem motum localem, sanguinis ad locum generationis: secundò formationem corporis ex tali materia. tertiò autem augmentum, quo producitur ad quantitatem perfectam. In quorum medio ratio conceptionis consistit, nam primum est conceptioni præambulum, tertium autem conceptioni consequitur. Primum autem non potuit esse in instanti, quia hoc est contra ipsam rationē motus localis corporis cuiuscūq;, cuius partes successiuè subintrant. Similiter & tertium oportet esse successiuum: tum quia augmentum non est sine motu locali, tum etiam quia procedit ex virtute animæ iam in corpore formato operantis, quæ non operatur nisi in tempore. Sed ipsa formatio corporis, in qua principaliter ratio conceptionis consistit, fuit in instanti, duplici ratione. Primò quidem propter virtutem agentis infinitam, scilicet Spiritus sancti, per quem corpus Christi est formatum, vt supra dictum est. Tantò enim aliquod agens citius potest materiam disponere, quantò maioris virtutis est. Vnde agens infinitæ virtutis potest in instanti materiam disponere ad debitam formam. Secundò ex parte personæ Filii, cuius corpus formabatur: non enim erat congruum vt corpus humanum assumeret nisi formatum. Si autem ante formationem perfectum aliquod tempus conceptionis præcessisset, non posset tota conceptio attribui filio Dei, quæ non attribuitur ei nisi ratione assumptionis. Et ideo in primo instanti quo materia adunata peruenit ad locum generationis, fuit perfectè formatum corpus Christi & assumptum. Et per hoc dicitur ipse filius Dei conceptus: quod aliter dici non posset.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd verbum Augustin. vtrobique non refertur ad solam formationem corporis Christi, sed ad formationem simul cum determinato augmento, vsque ad tempus partus. Vnde secundum rationem illius numeri dicit perfici tempus nouem mensium, quo Christus fuit in vtero Virginis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd motus ille localis non comprehenditur infra ipsam conceptionem, sed est conceptioni præambulus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est assignare vltimum instans d, in quo materia illa fuit sanguis, sed est assignare vltimum tempus, quod continuatur nullo intercurriente medio ad primum instans, in quo fuit caro Christi formata. Et hoc instans fuit terminus temporis motus localis materiæ ad locum generationis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd augmentum fit per potentiam augmentatiuam ipsius quod augetur. Sed formatio corporis fit per potentiam generatiuam, non eius qui generatur, sed ipsius generantis ex semine, in quo operatur vis formatiua ab anima Patris derivata. Corpus autem Christi non fuit formatum ex semine viri (sicut suprà dictum * est) sed ex operatione Spiritus sancti, & ideo talis debuit esse formatio, vt Spiritum sanctum decet. Sed augmentum corporis Christi fuit factum secundum potentiam augmentatiuam animæ Christi, quæ cùm sit specie conformis animæ nostræ, eodem modo debuit corpus illud augmentari, sicut & alia hominum corpora augmentantur, vt ex hoc ostenderetur veritas humanæ naturæ.

ARTICVLVS II.

¶ Verùm corpus Christi fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ corpus Christi nō fuerit animatū in primo instāti suæ cōceptionis.

¶ In corpore vna est conclusio: Corpus Christi in primo conceptionis instanti fuit animatum animatione rationali. Probatur: Filius Dei concepit se ex Spiritu sancto ergo dum conciperetur, assumpsit corpus: ergo animatum anima intellectiua. Antecedens est in Symbolo. prima conclusio. Nam ex infinitate virtutis actiuæ, agentis tamen secundum liberū arbitrium non infertur efficaciter, quod fecit: sed quod facere potuit in instāti: & hoc experiēdo. Et ideo licet inter formationem corporis Christi & aliorum fit differentia temporis: quia Christi corpus in instanti formatū est: aliorum verò in 40. diebus. inter perfectionem tamen quantitatiuam solitam perfici in quadraginta sex diebus in corporibus matris, respectu corporis Christi & aliorum, nulla est differentia: quia in Christi corpore fieri non oportuit aliorum hominum corporibus perficiendis quadraginta sex dies consummati sunt. Et hoc Augustinus tradidit Auctor & Magister sent. exponendo.

¶ *Super Quæstionis tricesimæterciæ Articuli secundum.*

TItulus de animato in tellectiua anima quæ

¶ In

Dicit enim Leo papa in Epistola ad Iulianū:* Nō alterius naturæ erat caro Christi quā nostra, nec alio illi quàm cæteris hominibus anima est inspirata principio. Sed aliis hominibus non infunditur anima in primo instanti suæ cōceptionis, ergo nec corpori Christi ajima debuit infundi in primo instanti suæ conceptionis.

2 ¶ Præterea, Anima sicut quælibet forma naturalis requirit determinatam quantitatem in sua materia. Sed in primo instanti cōceptionis corpus Christi non habuit tantam quantitatem, quantam habēt corpora aliorum hominum, quando animantur: aliquin si continuè fuisset postmodum augmentatum, vel citius fuisset natum: vel in sua natiuitate fuisset maioris quantitatis, quàm alij infantes. Quorum prima est contra Augustinum* quarto de Trinitate, vbi probat eum spatio nouem mensium in vtero virginis fuisse, secundum autem est contra Leonem Papam, qui in sermone Epiphaniæ dicit quòd Magi inuenerunt puerum Iesum in nullo ab humanæ infantiæ generalitate discretum. Non ergo corpus Christi fuit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

3 ¶ Præterea, Vbicunque est prius & posterius, oportet esse plura instantia. Sed secūdum Philosophum * in lib. de Generatione animalium, in generatione hominis requiritur prius & posterius, prius enim est viuum, & postea animal, & postea homo. Ergo non potuit anima Christi perfici in primo instanti suæ conceptionis.

¶ SED CONTRA est, quòd Damascenus * dicit in tertio lib. Simul caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata anima rationali & intellectuali.

CONCLVSIO.

¶ Cum filius Dei conceptus fuerit ex spiritu sancto, ita quod corpus mediante anima assumpsit, corpus eius in instanti suæ conceptionis animatum fuit anima rationali.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd ad hoc quòd cōceptio ipsi filio dei attribuatur (vt in Symbolo * cōfitemur, dicentes, Qui conceptus est de Spiritu sancto, necesse est dicere quod ipsum corpus Christi, dum conciperetur, esset à verbo Dei assumptum. Ostensum est autem * suprà, quod verbum Dei assumpsit corpus mediāte anima, & animam mediante spiritu, id est intellectu: vt patet ex superioribus.

¶ Super Quæstionis tricesimæterciæ Articulum tertium.

TItulus prima facie superfluitatem præ se fert: quia iam in præcedenti articulo assumptum & probatum est, quòd dum conciperetur corpus Christi, assumptum est. Veruntamen si cōspectum fuerit quod proprias habet difficultates propositio ista, quæ manifestata est ad sūdandum antedicta, non superfluitati, sed perfectioni doctrinę attribuitur. quod specialiter mota fit quæstio de articulo isto.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Caro Christi est simul concepta & assumpta à Verbo. Probatur dupliciter: Primò ex proprietate loquendi supra definita, secundo deducendo ad inconueniens. Propositio prima est: quia illa est propria, Deus factus est homo, non autem iste homo factus est Deus. Isaac enim loquendi proprietas significat id quod est hominis non præexistere, ac per hoc carnē non prius fuisse, quàm assumptam esse. Ratio autem ad inconueniens est: caro Christi fuit ex prius concepta quàm assumpta, habuisset aliquando proprium hypostasim, præter Verbi hypostasim: & sic aut vnio Incarnationis non esset secundum hypostasim: destructa hypostasi carnis in assumptione. Hoc secundum est incōueniens. primum autem est contra mysterium Incarnationis: ergo contra fidem est dicere, carnem Christi prius concepram, quàm assumptam.

¶ Aduertēdum hic, quòd quia fides nullum inducit inconueniens. secundum. ideo sic loquitur fides, quia nullum inconueniens sequitur ex assumptione carnis, quæ semper & exclusis habēdę sunt) sed ex exclusis habēdę sunt) autor concludit propositum hanc esse contra fidem, dempto quòd talis, ex qua sequitur aliquid contra fidem incarnationis, sequitur enim non esse fa

corporis, quam habet cum primò sibi infunditur anima, proportionatur quantitati perfectæ, ad quam per augmentum peruenit: ita scilicet quòd maiorum hominum maiorem quantitatem corpora habent in prima anima tione. Christus autem in perfecta ætate habuit decentem & mediocrem quantitatem, cui proportionabatur quantitas, quam corpus eius habuit in tempore, quo aliorum hominum corpora animantur: minorem tamen habuit in principio suæ conceptionis. Sed tamen illa parua quantitas non erat tam parua, vt in ea non posset ratio animati corporis conseruari, cùm in tali quantitate quorundam paruorum hominum corpora animentur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in generatione aliorum hominum locum habet quod dicit Philosophus, * propter hoc quòd successiuè corpus formatur & disponitur ad animam. Vnde primò, tanquam imperfectè dispositum, recipit animam imperfectam, & postmodum quando perfectè est dispositum, recipit animam perfectam. Sed corpus Christi propter infinitam virtutem agentis fuit perfectè dispositum in instanti, vnde statim in primo instanti recepit formam perfectam, id est animam rationalem.

ARTICVLVS III.

¶ Verùm caro Christi in primo instanti suæ conceptionis fuerit à verbo assumpta.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta. Quod enim non est, non potest assumi. Sed caro Christi per conceptionem esse incepit, ergo videtur quòd fuerit assumpta à verbo Dei, postquam fuit concepta.

2 ¶ Præterea, Caro Christi fuit assumpta à verbo Dei mediante anima rationali. Sed in termino conceptionis accepit animam rationalem, ergo in termino conceptionis fuit assumpta, sed in termino conceptionis dicitur iam concepta: ergo prius fuit concepta, & postmodum assumpta.

3 ¶ Præterea, In omni generato prius tempore est id quod est imperfectum, eo quod est perfectum: vt patet per Philosophum in 9. Metaphy. * Sed corpus Christi est quiddam generatum, Ergo ad vltimam perfectionem, quæ consistit in vnione ad verbum Dei, non statim in primo instanti conceptionis peruenit, sed primò fuit caro concepta, & postmodum assumpta.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit * in libro de Fide ad Petrum: Firmissimè tene & nullatenus dubites, carnem Christi non fuisse conceptam in vtero Virginis, priusquàm susciperetur à Verbo.

CONCLVSIO.

¶ Non prius caro Christi in vtero concepta fuit, quàm à Verbo Dei assumpta.

¶ RESPONDEO dicendum (sicut suprà dictum * est) proprie dicimus Deum factum esse hominem, non autem proprie dicimus quòd homo factus sit Deus: quia scilicet Deus assumpsit sibi id quod est hominis: non autem præexistit id quod est hominis, quasi per se subsistens antequam susciperetur à Verbo. Si autem caro Christi fuisset concepta, antequam susciperetur à Verbo, habuisset aliquando aliquam hypostasim. præter hypostasim verbi Dei, quod est contra rationem Incarnationis, secundum quam ponimus verbum Dei esse vnitum humanæ naturæ, & omnibus partibus eius in vnitate hypostasis. Nec fuit conueniens quòd hypostasim præexistentem humanæ naturæ vel alicuius partis eius, verbum Dei sua assumptione destrueret. Et ideo contra fidem est dicere, quòd caro Christi prius fuerit concepta & postmodum assumpta à Verbo Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si caro Christi non fuisset in instanti formata seu concepta, sed per temporis successionem, oporteret alterum duorum sequi, vel quòd assumptum nondum esset caro, vel quod prius esset conceptio carnis, quàm eius assumptio. Sed quia ponimus, conceptionem in instanti esse perfectam, consequens est quòd in illa carne simul fuit concipi & conceptum esse. Et sicut Augustinus *dicit in libro de Fide ad Petrum, dicimus ipsum Dei verbum suæ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem Verbi incarnatione conceptam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæ tertiæ Articulum quartum.

Titulus quærit, an simpliciter & absolute conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa. Constat enim quod in conceptione aliquid fuerit naturale, & aliquid miraculosum: sed quæritur, an fuerit simpliciter & absolute miraculosa.

Annot.

¶ In corpore vnâ est conclusio, habens duas partes. Cõceptio est simpliciter miraculosa, secundum aliquid naturalis. Declaratur & probatur. Declaratio est ex auctoritate Ambrosij, quæ exponitur quia ex parte materiæ ministratæ à matre est naturalitas: ex parte virtutis actiuæ est supernaturalitas. Probatio est, vnumquodque magis iudicatur secundum formam & agens quàm materiam & patiens: ergo conceptio Christi est simpliciter miraculosa & secundum quid naturalis.

Annot.

¶ Aduerte hic, quòd, quia vt in secundo traditur Phy. forma ex parte agentis se tenet, ideo Autor formam agenti coniunxit in probatione: licet in declaratione solius actiuæ virtutis meminerit. Ruius aduerte, quòd Autor ad id spectans nõ curauit discutere tertium membrũ, scilicet q illa conceptio nec naturalis nec miraculosa simpliciter esset, sed secundum aliquid miraculosa, & secundum aliquid naturalis. Ratio enim allata in litera non solum concludit quod magis est miraculosa, quàm naturalis: sed sufficiens est ad concludendum, quod est simpliciter miraculosa: quoniam iudicium simpliciter & absolutè habendũ de re, secundum formale fumi tur: vt in litera fit. Et ideo ad rem, hoc est ad vim medij spectando, autor intulit quod simpliciter est miraculosa, licet secundum verba assumpserit concludendũ, quod est magis miraculosa, quàm naturalis. dũ assumpsit, vnumquodque magis iudicatur secundum formam, &c. vnde patet efficacia processus literæ.

3. dist. q. 2. art. 2. & 4 contra c. 45 Et quol. 6. q. 10. Et opus. 3. c. 49. 225. vsque 227. Et isa. 7 l. col. 2. prin.

¶ Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum primum.

q. præced. ar. 4.

Titulus clarus est, intellectus vt sonat.

Comment.

¶ In corpore vnica est conclusio: Christus fuit sanctificatus in primo suæ conceptionis in stanti. Probatur: Abũdantia gratiæ sanctificantis animam Christi deriuatur ex ipsa verbi vnione: ergo in primo instanti conceptionis Christus habuit plenitudinẽ gratiæ sanctificantis animæ & corpus eius. Antecedens probatur Ioann. 1. Consequentia probatur ex supra dictis, quod corpus Christi animati & assumptum in primo suæ conceptionis instanti fuit.

Q. 33. ar. 4.

¶ Et per hoc patet etiam responsio ad secundum. Nam simul dum caro illa concipitur, concepta est, & animatur.

In epist. quæ incipit, quæ vis quidem circa med. illius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in mysterio Incarnationis, non consideratur aſcensus quasi alicuius præexistentis proficientis vsque ad vnionis dignitatem: sicut posuit Photinus hæreticus, sed potius consideratur ibi descensus secundum quod perfectum Dei verbum imperfectionem naturę nostræ sibi assumpsit, secundum illud Ioannis sexto, Descendit de cælo.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa.

Ca. 6. circa med. 10. 2.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd conceptio Christi fuerit attributiue naturalis. Secundum enim conceptionem carnis, Christus dicitur filius hominis. Est autem verus & naturalis filius hominis, sicut verus & naturalis Dei filius: ergo eius conceptio fuit naturalis.

2 ¶ Præterea, Nulla creatura producit operationem miraculosam. Sed conceptio Christi attribuitur beatæ Virgini, quæ est pura creatura: dicitur enim quòd virgo Christum concepit. Ergo videtur quòd non sit miraculosa conceptio, sed naturalis.

3 ¶ Præterea, Ad hoc quòd aliqua transmutatio sit naturalis, sufficit quod principium passiuũ sit naturale: vt supra habitum* est. Sed principium passiuum ex parte matris in conceptione Christi fuit naturale: vt ex dictis patet * Ergo conceptio Christi fuit naturalis.

¶ SED CONTRA est, quòd Dionysius dicit in Epistola ad Caium* monahum, super hominem operabatur Christus ea quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo superna naturaliter concipiens.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam à parte materiæ fuerit Christi conceptio naturalis, mirabilosa tamen & supernaturalis similiter fuit, ex parte Dei operantis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Ambrosius * dicit in libro de Incarnatione, multa in hoc mysterio & secundum naturam inuenies, & vltra naturam. Si enim consideremus id quod est ex parte materiæ conceptus quam mater ministrauit, totum est naturale. Si vero consideremus id quòd est ex parte virtutis actiuæ, totum est miraculosum. Sed quia vnumquodque magis iudicatur secundum formam, quàm secundum materiam, & similiter secundum agens, quàm secundum patiens: inde est quòd conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa & supernaturalis, sed secundum aliquid naturalis.

In epist. quæ incipit, quæ vis quidem circa med. illius.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Christus dicitur naturalis filius hominis, inquãtum habet naturam humanam veram per quã est filius hominis: licet eam miraculosè habuerit. Sicut cæcus illuminatus, videt naturaliter per potẽtiam visiuam, quã miraculosè accepit.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd conceptio attribuitur Virgini beatæ, non tanquam principio actiuo: sed quia ministrauit materiam conceptui, & in eius vtero est conceptio celebrata.

¶ Ad tertium dicendum, quòd principium passiuum naturale sufficit ad transmutatiõ nẽ naturalẽ, quãdo naturali & cõsueto modo mouetur à principio actiuo proprio. Sed hoc in proposito non habet locum. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

QVAESTIO TRIGESIMAQVARTA, DE PERfectione prolis conceptæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de perfectione prolis conceptę.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò vtrum in primo instanti cõceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam.

¶ Secundò, vtrũm in eodẽm instanti habuerit vsum liberi arbitrij.

¶ Tertiò vtrũm in eodem instanti potuerit mereri.

¶ Quartò, vtrũm in eodem instanti fuerit plenè comprehensor.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit sanctificatus in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim primæ ad Corinth. 15. Non prius spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale est. Sed sanctificatio gratiæ pertinet ad spiritualitatem. Non ergo fuit à principio suæ conceptionis Christus per gratiam sanctificatus, sed post aliquod spatium temporis.

2 ¶ Præterea, Sanctificatio videtur esse à peccato, secundum illud primæ ad Corinth. 6. Et hoc quidem fuistis aliquando, scilicet peccatores, sed abluti estis, sed sanctificati estis. sed in Christo nunquam fuit peccatum, ergo non conuenit sibi sanctificari per gratiam.

3 ¶ Præterea, Sicut per verbum Dei omnia facta sunt, ita per Verbum incarnatum sunt omnes homines sanctificati, qui sanctificantur: Hebr. 2. Qui sanctificat, & qui sanctificantur ex vno omnes. Sed verbum Dei, per quod facta sunt omnia, non est factum, vt Augustinus * dicit in primo de Trinit. ergo Christus per quem sanctificantur omnes, non est sanctificatus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et Ioannis 10. Quem pater sanctificauit, & misit in mundum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christi corpus in primo instanti suæ conceptionis animatum fuerit, & à Dei verbo assumptum, necessariò habuit in eodem instanti plenitudinem omnium gratiarum, qua sanctificaretur anima, & corpus eius.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est *) abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi, derivatur ex ipsa Verbi vnione, secundum illud Ioann. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ostensum est autem* suprà, quòd in primo instanti suæ conceptionis corpus Christi animatum fuit, & à verbo Dei assumptum, vnde consequens est, quòd in primo instanti conceptionis Christus habuerit plenitudinem gratiæ sanctificantis animam & corpus eius.

Ca. 6. circa med. 10. 2.

Q. 33. ar. 4.

Ca. 6. circa med. 10. 2.

Q. 33. ar. 4.

Q. 32. ar. 4.

Q. 33. ar. 4.

¶ Aduerte hic & in responsione ad primum, vt ipsum originis ordinẽ sic intueatis, vt per species esse non solum originis, sed causalitatis ordinem inter gratiã vnionis, & gratiam habitualem in Christo: hoc enim Autor hic docet ex doctrina Euangelica. Vidimus eum plenum gratię quasi vnigenitum à Patre. Nota autẽ hoc: quia priora ordine generationis tantùm fuerunt in perfectiora, vtpote ordinata ad posteriora, vt ad finem: vt artificialem ordo in executione rerum statuit. Sed priora ordine generationis & causalitatis simul, non imperfectiora, sed perfectiora sunt & fines posteriores: vt patet de substantia & accidente propter hoc, quòd accidens non potest esse nisi in substantia, quæ potest esse sine accidente. Et similiter de anima & corpore, quorum quidem non solum origine, sed causalitate præcedit forma, & non econuerso. Et similiter de anima Christi: prius enim existentia vnionis, & posterius comitatur gratia habitualis sanctificans animam Christi: sicut non propterea est imperfectior, vt Scotus in 3. dist. 7. q. 3. dicit, secundo seminale vel infantem, ponens, prius esse simpliciter quàm perfectum. Et probatur ratione, quia est motus per dictam rationem defectiuã, scilicet primo in executione est prius in intentione. Potest autem aliquis obiicere, & dicere, prius ordine executionis esse vnionem, & posterius ordine intentionis: quia propositio non est vera, & subsumendo, sed vera personalis est prior ordine executionis quàm, & posterius ordine intentionis: quia aduertisse rem hanc esse, & deposuisse illam inconfutarem ab Eutychio, & ab vniuersalitate rum meditantibus: excellẽtiam meritę nionis personalis. Et quidem non solum ordine executionis sed falitate omni posterius est enim finis & reliquorum dominus in Christo. Et ipsa vnione & gratiam & summamadmodo, vt Euang. describens gradum gloriæ, nescit quem melius describeret, quàm radicem altissimam

Q. 32. ar. 4.

Ca. 6. circa med. 10. 2.

Q. 33. ar. 4.

Q. 32. ar. 4.

Q. 33. ar. 4.

Q. 32. ar. 4.

Q. 33. ar. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille ordo quem ponit ibi Apostolus, pertinet ad eos, qui per profectum ad spiritualem statum perueniunt. In mysterio autem Incarnationis magis consideratur descensus diuinæ plenitudinis in naturam humanam, quàm profectus humanæ naturæ, quasi præexistentis in Deum: & ideo in homine Christo à principio fuit perfecta spiritualitas.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sanctificari, est aliquid fieri sanctum. Fit autem aliquid non solùm ex contrario, sed etiam ex negatiue vel priuatiue opposito, sicut album fit ex nigro, & etiam ex non albo. Nos autem ex peccatoribus sancti efficimur, & ita sanctificatio nostra est ex peccato. Sed Christus quidem secundum hominem factus est sanctus, quia hanc gratiæ sanctitatem non semper habuit: non tamen factus est sanctus ex peccatore: quia peccatum nunquam habuit, sed factus est sanctus ex non sancto secundum hominem, non quidem priuatiuè, vt scilicet aliquando fuerit homo & non fuerit sanctus: sed negatiuè, quia scilicet quando non fuit homo, non habuit sanctitatem humanam, & ideo simul factus fuit homo & sanctus homo. Propter quod Angelus dicit Lucæ primo. Quod nascetur ex te sanctum. Quod exponens Gregorius decimo octauo Moralium dicit: Ad distinctionem nostræ sanctitatis Iesus sanctus nascturus asseritur, nos quippe si sancti efficimur, non tamen nascimur: quia ipsa naturæ corruptibilis conditione constringimur: ille autem solus veraciter sanctus natus est, qui ex coniunctione carnalis copulæ conceptus non est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliter operatur Pater creationem rerum per Filium, aliter tota Trinitas sanctificationem hominum per hominem Christum. Nam verbum Dei est eiusdem virtutis & operationis cum Deo Patre: vnde pater non operatur per Filium sicut per instrumentum, quod mouet motum. Humanitas autem Christi est sicut instrumentum diuinitatis: vt supra dictum * est: & ideo humanitas Christi est sanctificans & sanctificata.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quòd Christus secundum hominem non habuerit vsum liberi arbitrij in primo instãti suæ cõceptionis. Prius est enim esse rei, quàm agere vel operari. Vsus autem liberi arbitrij est quædam operatio. Cùm ergo anima Christi esse incepe-rit in primo instanti conceptionis (vt ex prædictis * patet) videtur esse impossibile quòd in primo instanti conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

2 ¶ Præterea, Vsus liberi arbitrij est electio. Electio autem præsupponit deliberationem consilij: dicit enim Philosophus in 10.* Ethi. quòd electio est appetitus præconsiliati, ergo videtur impossibile, quòd in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit vsum liberi arbitrij.

3 ¶ Præterea, Liberum arbitrium est facultas voluntatis & rationis (vt in Prima parte habitum* est & ita vsus liberi arbitrij est actus voluntatis & rationis suæ intellectus. Sed actus intellectus præsupponit actum sensus, qui esse non potest sine conuenientia organorum, quæ non videtur fuisse in primo instanti conceptionis Christi. Ergo videtur quòd Christus non potuerit habere vsum liberi arbitrij in primo instanti suæ conceptionis.

¶ SED CONTRA est quòd Augustinus * dicit in libro de Trin. Mox vt verbum venit in vterum, seruata veritate propriæ naturæ factum est caro & perfectus homo. Sed perfectus homo habet vsum liberi arbitrij: ergò Christus habuit in primo instanti suæ conceptionis vsum liberi arbitrij.

Id habet Greg. l. 9. in registro c. 61. & nec. Et Aug. 13. de Trinit. c. 19. 10. 17. & 9. 10. 13.

CONCLVSIO.

¶ Cum Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit secundum animam perfectus, in eodem quoque instanti habuit vsum liberi arbitrij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) humanæ naturæ, quam Christus assumpsit, conuenit spiritualis perfectio, in qua non profecit sed eam statim a principio habuit. Perfectio autem vltima non consistit in potentia vel in habitu, sed in operatione, vnde in secundo de Anima dicitur * quod operatio est actus secundus. Et ideo dicendum est, quod Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit illam operationem animæ, quæ potest in instanti haberi. Talis autem est operatio voluntatis & intellectus, in qua consistit vsus liberi arbitrij. Subitò enim & in instanti perficitur operatio intellectus & voluntatis, multò magis quã visio corporalis, eo quod intelligere, velle & sentire, non est motus qui fit actus imperfecti (quod successiue perficitur) sed est actus iam perfecti, vt dicitur in tertio de Anima. * Et ideo dicendum est, quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij.

Q. 7. art. 12. Et q. 19. art. 3. Et q. 33. art. 3.

Li. 2. de anima tex. 50. 2.

Li 3. de anima tex. 28. 10. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd esse est prius natura quàm agere: non tamen est prius tempore, sed simul cum agens habet esse perfectum, incipit agere, nisi sit aliquod impediens, sicut ignis statim dum generatur, incipit calefacere & illuminare. Sed calefactio non terminatur in instanti, sed per temporis successionem: illuminatio autem perficitur in instanti. Et talis operatio est vsus liberi arbitrij vt dictum est.*

In corp. ar.

¶ Ad secundum dicendum quòd simul cum terminatur consilium vel deliberatio, potest esse electio. Illi autem qui deliberatione consilij indigent, in ipsa determinatione consilij primò habent certitudinem de eligendis: & ideo *statim eligunt. Ex quo patet quod deliberatio consilij non præexigitur ad electionem, nisi propter inquisitionem incerti. Christus autem in primo instanti suæ conceptionis, sicut habuit plenitudinem gratiæ sanctificantis, ita habuit plenitudinem veritatis cognitæ: secundum illud, Plenum gratiæ & veritatis. Vnde quasi habens omnium certitudinem, potuit statim in instanti eligere.

** Alias vbi statim.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd intellectus Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere, etiam non conuertendo se ad phantasmata, vt supra habitum * est. Vnde poterat in eo esse operatio voluntatis & intellectus absque operatione sensus. Sed tamen potuit in eo esse etiam operatio sensus in primo instanti suæ conceptionis, maximè quantum ad sensum tactus, quo sensu proles concepta sentit in parte etiam antequam animam rationalem obtineat, vt dicitur in lib. * de Generatione animalium. Vnde cùm Christus in primo instã

q. 1. ar. 2.

l. 2. c. 4. & 3. 10. 3.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum tertium.*

VTrutus clarus est de merito prædicto intellectus.

¶ In corpore vna est conclusio: Christus in primo suæ conceptionis instanti meruit. Probatur: Christus in primo suæ conceptionis instanti per gratiã sanctificatus fuit sanctificatione perfectissima: ergo secundũ propriũ motum liberi arbitrij in Deum fuit sanctificatus: ergo in primo instanti suæ cõceptionis meruit. Antecedens probatur: quia sanctificatus est, vt esset aliorum sanctificator. Consequentia vero prima probatur, distinguendo duplicem sanctificationis modum, & cõparando eos. Distinctio est: Sãctificatio duplex, vel per proprium sanctificati actum, vel non per proprium, sed Ecclesiæ fidem. Comparatio est: Prima est perfectior: tũ quia actus est perfectior habitu, tum quia per se est perfectius eo quod est per aliud. Secunda autem consequentia proba tur: quia motus liberi arbitrij in Deum est meritorius.

¶ Aduerte & diligenter hic tu, qui sacramenta Ecclesiæ sapius frequentas, quod sanctificatio adultorũ est per proprũ actum liberi arbitrij, tendẽtis in Deũ: & similiter augmentum sanctificationis est per augmẽtum actus liberi arbitrij tendentis in Deũ. Hinc enim fit, vt cum frequentatione sacrorum mysteriorum non crescat sanctificatio hominis: quia scilicet homo per proprium liberi arbitrij actum non concurrit eo augmento, quod sanctificatio, quæ heri debeuit, existeret. Hinc fit, vt suscipiẽtes sacramẽta in ipso susceptionis actu, maximè debeant actualiter in Deum actu dilectionis consurgere.

¶ In respõsione ad primum aduerte, quòd de actu liberi arbitrij, prout loquitur Autor: vt patet, tum ex eo quod termonius est formalis, & liberum arbitrium sæpe nominat: tum ex eo quòd in præcedenti art. in responsione ad secundum expresse ad actum electionis descẽdit. Et hæc ideo dixerim, vt percipias, tũ in Angelis, quam in Christi anima, primũ actũ meritorium vere fuisse actũ liberum: quamuis non indifferẽtem ad bonum & malũ, sed ex natura seu naturæ ordine (vt in litera dicitur) determinatum ad bonũ. Nam non solum voluntas, sed liberum arbitriũ (vt in litera dicitur) per se & naturaliter se habet ad bonum, ad malũ autẽ per aliud, hoc est per bonum, à quo deficiendo, malum incurrit, præter naturam, eo, quod est secundum naturam: quia id quod est præter naturam, est quædam excisio ab eo quod est secundum naturam. Et ideo liberum arbitrium creaturæ d in primo instanti creationis potest moueri ad bonum merendo, non autem ad malum peccando, si autem natura sit integra.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud, quòd homo habet in principio suæ creationis secundũ cõmunem naturæ cursum, est homini naturale: nihil tamen prohibet quin aliqua creatura in principio suæ creationis, aliquod beneficium gratiæ à Deo consequatur. Et hoc modo anima Christi in principio suæ creationis cõsecuta est gratiam, qua posset mereri, & ea ratione gratia illa, secundum quandam similitudinem dicitur fuisse illi homini naturalis: vt patet per August.* in Enchir.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis. Et secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam meruit in primo instãti suæ conceptionis, potuit etiam posterioribus actibus & passionibus mereri, nõ quidem vt esset sibi magis debita, sed vt sibi ex pluribus causis deberetur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ conceptionis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus non fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ cõceptionis. Meritum enim præcedit præmium, sicut & culpa pœnam. Sed Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit: sicut dictum* est. Cum ergo status cõprehensoris sit principale præmium, videtur quod Christus in primo instanti suę conceptionis non fuerit comprehensor.

2 ¶ Præterea, Dominus dicit Luc. vltimo. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Sed gloria pertinet ad statũ cõprehensoris, Ergo Christus non fuit in statu comprehensoris in primo instanti suæ conceptionis, quando adhuc nullam sustinuerat passionem.

3 ¶ Præterea, illud quod non conuenit nec homini nec Angelo, videtur esse proprium Deo, & ita non conuenit Christo secundum quòd homo. Sed semper esse beatum, non conuenit nec homini nec Angelo: si enim fuissent conditi beati, postmodum non peccassent. Ergo Christus secundum quòd homo, non fuit beatus in primo instanti suæ conceptionis.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur in Psal. 64. Beatus quem elegisti & assumpsisti, quod secundum gloss.* refertur ad humanam naturam Christi, quæ assumpta est à verbo Dei in vnitatem personæ. Sed in primo instanti conceptionis fuit assumpta humana natura à verbo Dei in vnitatem personæ. Ergo in primo instanti suæ conceptionis Christus secundum quòd homo, fuit beatus, quod est esse comprehensorem.

CONCLVSIO.

¶ Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit actu comprehensor. Deum per essentiam cæteris clarius videndo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis* patet) non fuit conueniens, vt Christus in sua conceptione acciperet gratiam habitualem tantum absque actu & præter naturam: malum enim est excisio ab eo, quod est secundum naturam, alioquin mali rationem non haberet.

¶ *Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna est cõclusio: Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit actu comprehensor, videndo Deũ per essentiam clarius cæteris creaturis. Probatur: & primo, quod habuerit gratiam maiorem omnibus comprehensoribus: secundo, quòd actũ viderit plus cæteris. Primum probatur: Christus accepit tunc gratiã non ad mensuram: ergo accepit gratiam, & quantum habent comprehensores, & maiorem omnibus. Antecedens ex Euangelio. Consequentia probatur: quia gratia viatoris minorem habet mensuram respectu gratiæ comprehensoris. Probatur: quia deficit ab illa, ex hoc enim sequitur, quòd habeant gratiam quantum comprehensores, & tum gloriã sequitur, quòd maior est omnibus: quia aliter fairet mensura ad aliam maiorem, vel pars ad aqualem. Secunda vero pars probatur, quia gratia non finit finc actũ, probatur: quia inconueniens esse iam dictum est. in Christo ponere gratiam habitualem sine actu.

¶ Aduerte hic, quòd ex hoc loco apparet, quid videatur sentire Autor de illa quæstione in præcedente libro tacta an gratia viatoris sit minor gratia comprehensoris, secundum quantitatem, an secundum rationem modi: quia facilicet comprehensor videt & viator non. Et profecto siquidem hoc in loco est, ex hoc quod viatoris gratia deficit à gratia comprehensoris, infertur quod minorem habet mensuram. Et nos dicimus, quod de quantitate loquitur, subditur enim gratia & quanta. Et vt accipias hæc de ipsa essentiali gratiæ, & non de modo actus subdit, & quia gratia illa nõ fuit sine actu, vbi monstrat se de ipsa essentia habitualis gratiæ loquutum ex hoc ipso quod postea dicit illius actum descendisse. Et si sic est, consequens est, vt minimus comprehensor habuerit actum maiorem gratiam quam Ioan. Bap. & sanctus Petrus: & quicunque viator, dũ in hac fuerit vita. Et propterea gratia hic est sicut semen: ibi quanto maior est hic gratia, tanto in patria erit maior gloria: sicut nec semen est, quanta est arbor sua, quantuncunque minima, seu animal suum quantuncunque paruum.

¶ *Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum primum.*

PRO hoc quæritur in tit. primi art. notandi sunt termini omnes. & primum, quod natiuitas sumitur aprie & forma liter, vt continet natiuitatem in vtero, & natiuitate ex vtero, sed etiã de natiuitate in vtero: vt testantur quinque primi articuli huius quæstionis. Est autem differentia inter conceptionem & natiuitatem in vtero formalis: quia conceptio attenditur penes cõplementum rei ad cõcipientem: ex hoc enim dicitur mulier concipere, quòd simul apud se capit quod genetandum est. Natiuitas autem attenditur penes egressum à patente: ex hoc enim res nasci dicitur, & ad naturam pergit, est enim via in naturam. Vnde natiuitas tunc perfecte cõsummata est, quãdo ex vtero proles exit: quia tunc primo adipiscitur propriam naturã, vt res omnino separata à matre. Quandiu enim est in vtero proles, est ali quid matris: & propterea tunc simpliciter & absolute dicimus quòd homo natus est.

¶ Tractauit ergo Autor prius de Christi conceptione, & nunc de natiuitate: tum quia prius consideranda fuit ratio conceptionis, & postea natiuitatis in vno & eodem opere, quo conceptus & natus est in vtero. Tum quia natiuitas simpliciter & absolute nuncupata: quæ scilicet est ex vtero (vnde tractatus ille denominatur) posterior est omnino conceptione: & fõs fuit vt de principio tractatus de natiuitate inchoaretur ratione natiuitatis etiam in vtero.

¶ Notandum est deinde quod comparatio distinctionem comparatorum exigit: & propterea natura & persona inter quas fit hic comparatio in ordine ad natiuitatẽ, sumuntur in hoc articulo, vt ab innicem distinguuntur: hoc est natura secundum rationem naturæ, vt scilicet actum naturæ seu formæ exercet, qui exprimitur per ly vt quo, & similiter persona secundum ratio nem hypostasis: vt scilicet actum personæ exercet: qui significatur per ly vt quod. Distinguuntur siquidem natura & persona vt quo & quod: est enim natura qua hypostasis est id quod est.

¶ Notandum demum est, quòd in hoc primo art. non est quæstio de persona Christi & natura Christi, sed in communi de natura & persona, vt tituli ipse sonat. In sequenti siquidem art. An Christo conueniat temporaliter natiuitas, quæritur. & ideo ad vniuersalissimam distinctionem inter naturam & personam (qualis est dicta differentia) recurrendum est: vt etiam ex Autore in corpore articuli percipere potes, dũ ex distinctione secundũ modũ essendi inter naturã & personã, differẽtiã inter naturã & psonã aperuit.

¶ In corpore art. ponitur primo vna distinctio bimẽbris: deinde respõdetur quæstioni duabus cõclusionibus singulis iuxta singula distinctiõis mẽbra. Distinctio est: Natiuitas potest alicui dupliciter attribui, vel sicut subiecto, vel sicut termino. Prima cõclusio est. Natiuitas attribuitur nõ naturę, sed personæ vt subiecto nascẽti. Secũda: Natiuitas naturæ, attribuitur vt termino.

accepit enim gratiam non ad mensuram, vt suprà habitum est.* Gratia autem viatoris cùm sit deficiens à gratia comprehensoris, habet mensuram minorem respectu gratiæ comprehensoris. Vnde manifestum est, quòd Christus in primo instanti suæ conceptionis, accepit nõ solum tantam gratiam quantam comprehensores habent, sed etiam omnibus comprehensoribus maiorem. Et quia gratia illa non fuit sine actu, consequens est quòd actu fuerit comprehensor, videndo Deum per essentiam clarius cæteris creaturis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut supra dictum est*) Christus non meruit gloriam animæ, secundum quam dicitur comprehensor, sed gloriam corporis ad quam per suam passionem peruenit.

¶ Vnde patet responsio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus ex hoc quòd fuit Deus & homo, in sua humanitate habuit aliquid præ cæteris creaturis: vt scilicet statim à principio esset beatus.

QVAESTIO TRIGESIMAQVINTA, DE NATIVITATE CHRISTI, IN OCTO ARTICULOS DIVISA.

CONSEQVENTER post Christi conceptionem agendum est de eius natiuitate. Et primò quantum ad ipsam natiuitatem, secundò quantum ad natiuitatis manifestationem.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm natiuitas sit naturæ vel personæ.

¶ Secundò, vtrùm Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam.

¶ Tertiò, vtrùm secundum natiuitatem tẽporalem beata Virgo sit mater eius.

¶ Quartò, vtrùm de beat dici mater Dei.

¶ Quintò, vtrùm Christus secundum duas filiationes sit filius Dei patris & Virginis matris.

¶ Sextò de modo natiuitatis.

¶ Septimo, de loco.

¶ Octauo de tempore natiuitatis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm natiuitas sit naturæ vel personæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd natiuitas naturæ conueniat magis, quàm personæ. Dicit enim Aug.* in li. de fide ad Petrum, Natura æterna atque diuina, non posset concipi & nasci ex humana natura, nisi secundum veritatem humanæ naturæ. Si igitur diuinæ naturæ conuenit concipi & nasci ratione humanæ naturæ, multò magis conuenit humanæ naturæ.

2 ¶ Præterea, secundum Philosophum in 5. Meta.* nomen naturæ à nascendo sumptum est. Sed denominationes fiunt secundum similitudinis conuenientiam, ergo videtur, quòd natiuitas magis pertineat ad naturam, quam ad personam.

3 ¶ Præterea, illud propriè nascitur quod per natiuitatem incipit esse. Sed per natiuitatem Christi non incepit esse persona Christi, sed eius humana natura. Ergo videtur quòd natiuitas propriè pertineat ad naturam, non ad personam.

¶ SED CONTRA est, quòd Damascenus* dicit in 3. lib. Natiuitas hypostasis est non naturæ.

CONCLVSIO.

¶ Natiuitas vt subiecto, quod nascitur, attribuitur diuinæ personæ, naturæ verò vt termino.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas potest attribui alicui dupliciter. vno modo sicut subiecto: alio modo sicut termino. Sicut subiecto quidem attribuitur ei quod nascitur hoc autem propriè est hypostasis, non natura. Cum enim nasci sit quoddam generari, sicut generatur aliquid ad hoc quòd sit, ita nascitur aliquid ad hoc quod sit. Esse autem proprie est rei subsistẽtis: nam forma quæ non subsistit, dicitur esse solùm, quia ea aliquid est. Persona autem vel hypostasis significatur per modum subsistentis natura autem significatur per modũ formæ, in qua aliquid subsistit. Et ideo natiuitas tanquam subiecto nascenti, propriè attribuitur personæ vel hypostasi, non naturæ. Sed sicut termino attribuitur natiuitas naturæ, terminus enim generationis & cuiuslibet natiuitatis est forma, natura autem per modum formæ significatur. Vnde natiuitas dicitur esse via in naturam, vt patet per Philosophum 2. Phys. terminatur* enim naturæ intentio ad formam seu naturam speciei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd propter identitatẽ, quæ in diuinis est inter naturam & hypostasim, quandoque natura ponitur pro persona vel hypostasi. Et secundum hoc dicit August.* naturam diuinam esse cõceptam & natam: quia scilicet persona filij est concepta & nata secundũ humanam naturam.

¶ Ad secundum dicendum quòd nullus motus seu muratio denominatur à subiecto quod mouetur: sed à termino motus, à quo speciem habet. Et propter hoc natiuitas non denominatur à persona quæ nascitur, sed à natura, ad quam natiuitas terminatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd natura propriè loquendo, non incipit esse, sed magis persona incipit esse in aliqua natura: quia (sicut dictum* est) natura significatur, vt quo aliquid est: persona autem significatur, vt quæ habet esse subsistens.

¶ Aduertendũ est hoc in loco eautissimè, quòd distinctio ista nõ est intelligenda vt sonat, nam dupliciter potest intelligi, vel de ipsa dicto inha sonis vt scilicet illi dicatur attribui natiuitas vt subiecto, in quo subiectiue est natiuitas, sicut motus vel mutatio est in subiecto. cui inharet, seu inesse mot seu mutatio, quẽadmodũ si man' calefiat, calefactio est subiectiue in manu, & si ex aqua fiat ter, generatio actus est subiectiue in materia prima, quę terminatur in aere. Et sic nõ sumitur in oppositõne qua natiuitas hæc in litera dicitur esse in persona, vt in subiecto: constat autem personam non esse subiectum inhasionis respectu natiuitatis, quia natiuitas est subiectiue in materia prima, quam sit species generationis substantialis & quia natiuitas quindiu durat, non est adhuc persona, quæ nascitur, & quãm primum persona est natiuitas desinit. Tum quia in litera infinuatur exclusio illius sensus, dum concludendo dicitur, quòd natiuitas tanquam subiecto nascenti propriè attribuitur persona: non enim frustra addidit ly nascenti, sed vt monstraret quod non loquitur de subiecto inhasionis. Vel potest intelligi de subiecto denominationis: vt scilicet illi attribuatur natiuitas vt subiecto quod denominatur propriè à natiuitate nascens & natum. Et sic sumitur in proposito. Tum quia medius terminus probans & declarans conclusionem primã, est, quod id quod nascitur, est vt subiectum: & similiter conclusio, vt dictum est, dicit vt subiecto nascenti. Tum quia sic omnia quæ in litera dicentur, absque scrupulo vera inueniuntur & consona. Tum quia Autor tam in distinctione, quàm in probatione, quàm etiam in conclusione, nunquã loquitur de subiecto & termino natiuitatis: sed loquitur de sicut subiecto, & de sicut termino natiuitatis, vt patet in litera: præponendo siquidem semper ly sicut, aut ly tanquam, manifestauit quod non de subiecto aut termino propriè loquebatur, sed de his quæ se habent vt subiectum & vt terminus. Et hic est proculdubio versus & formalis sensus istius literæ: persona siquidem est subiectum proprium denominationis respectu natiuitatis nã propriè loquẽdo, Sortes est qui nascitur, & post eã nat' est.

¶ Conclusio ergo prima quo ad vtrunque sui partẽ sic probatur. Quod nascitur est tanquã subiectum natiuitatis: ergo quod est, ergo subsistens, ergo persona & non natura. Antecedẽs pro euidẽti relinquitur, & vere euidẽs est cognitis terminis. Prima cõsequẽtia probatur quia qđ nascitur nascitur ad hoc quod sit. Quod probatur, quia nasci est quoddã generari: quod generatur autem generatur ad hoc quod sit. Secũda vero cõsequẽtia probatur: quia esse est propriè subsistentis. Quod probatur, qa forma nõ subsistẽs nõ dicitur esse vt ouæ est, sed vt qua aliquid est. Tertia autẽ cõsequẽtia probatur, quia persona significatur per modũ subsistẽtis, natura autẽ per modũ formę. Perspice in hac deductõe quę dximus, quod de subiecto denominationis intẽditur quia ex modis significãdi pro bat conclusionẽ. Modus enim significandi variat non solum proprietatẽ, sed veritatem enuntiationis: dictum est enim in 1. lib. propter eũ ista esse falsam. Deitas significat deitatem. & istam verã. Deus generat Deũ. Et conformiter nũc dicitur, quòd natura nõ nascitur, nec est nata: sed persona quę nascitur, & est

Annot.
Comment. 3. dist. 13. q. 1. art. 2. q. 3 Et dist. 14. art. 3. q. 6. & dist. 28. art. 3. 5. ca. Et veri. q. 29. ar 8. Et opusc. 3. ca. 222. & 238 * 1. p. q. 63 art. 5.
Annot.
Art. 1. huius quæst.
Annot.
Lib. 2. text. 18.
Annot.
Li. 5. Meta. text. 5. to. 3.
Li. 2. Phys. 14. tem. 2.
Ecce citato in arg.
In corp. ar.
Comment.

Universidad de Deusto
BibliotecaDeusto

& est nata: hoc enim est personam & non naturā esse subiectum denominationis respectu natiuitatis, hoc est, esse cui vt subiecto attribuitur natiuitas. Et simile qd est videre in probatione secundæ conclusionis, dū ipsa etiam ex modo significandi probatur.

¶ Secūda cōclusio probatur primò: Terminus natiuitatis est forma: ergo matura. Antecedens patet: quia terminus cuiuslibet generationis est forma. Cōsequentia probatur quia natura significatur per modum formæ. Confirmatur secundo: quia natiuitas dicitur via in naturam, ex 2. Physi. & exponitur quia intentio naturæ ad formam seu naturam terminantur.

Anno. ¶ Aduerte hic, q̄ natura non solùm se habet vt terminus in denominādo ipsam natiuitatem (a terminis enim denominātur generationes) sed & secundum rē natura habet termini rationem: quoniam ad naturā terminatur secundū rē generatio. Et propterea Author ex parte rei etiam nationem attulit ex intentione naturæ vtente generatione vt via in naturam, ad quam tendit.

Lib. 3. arth. fid. ca. 7. in med.

Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum secundum.

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio. Necesse est Christo attribuere duas natiuitates. vnam qua æternaliter natus est à Patre: aliam, qua temporaliter natus est à matre. Probatur, In Christo sunt duæ naturæ: quarum vnam ab æterno à Patre, alteram tēporaliter à matre habet: ergo Christo attribuēdæ sunt duæ natiuitates, &c. Antecedens ex fide. Consequētia probatur: quia natura se habet ad natiuitatē vt terminus ad motum: motus autē diuersificatur secundū diuersitatē terminorū, 9. Phy. Ex hoc enim manifestè sequitur, quòd diuersitas naturarū terminatium, inferat diuersas natiuitates: ac per hoc duæ naturæ inferunt duas natiuitates.

Art. præce.

Lib. 5. Phy. tex. 41. & seq. tom. 2.

Cap. 12. paulo post prin cip. tom. 9.

¶ In respōsione ad vltimū habes in litera satisfactionē ad rem, si ad formā instātis, qd bis exigit interruptionē mensuræ inter primū actum & secundum respōdere cupis, dicito q̄ est verū, si primus & secundus actus mensurātur mēsura durationis vnius rationis, puta quòd tēpus sit vtriusq; mensura, ant æternitas sit vtriusq; mēsura. Oportet enim interrupto tempore currere, qui bis currit in tempore, & similiter oportet interrupta æternitate nasci, qui bis in æternitate dicereтur natus. Sed diuersarum rationū existētibus mēsuris,

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm attribuenda est Christo aliqua natiuitas temporalis.

AD SECVNDVM sic proceditur, Videtur quòd Christo non sit attribuenda aliqua natiuitas temporalis. Nasci enim est velut quidam motus rei non extantis antequam nascatur, id agens beneficio natiuitatis, vt sit. Sed Christus ab æterno fuit: ergo non potuit temporaliter nasci.

2 ¶ Præterea, illud quod est in se perfectū, natiuitate non indiget. Sed persona filij Dei ab æterno fuit perfecta. Non ergo indiget temporali natiuitate. Et ita videtur quòd non sit temporaliter natus.

3 ¶ Præterea, Natiuitas propriè personæ conuenit. Sed in Christo est vna tantùm persona, ergo in Christo est tantùm vna natiuitas.

4 Præterea, Quod duabus natiuitatibus nascitur, bis nascitur. Sed hæc videtur esse falsa, Christus est bis natus, quia natiuitas eius, qua de Patre est natus, interruptionem non patitur, cùm sit æterna: quod tamen requiritur ad hoc aduerbium bis. ille enim dicitur bis curre re, qui cum interruptione currit. Ergo videtur quòd in Christo non sit ponenda duplex natiuitas.

¶ SED CONTRA est quod Damasc.* dicit in 3. lib. Confitemur duas Christi natiuitates: vnam, quæ est ex patre æternam, & vnam, quæ est in vltimis temporibus propter nos.

CONCLVSIO.

¶ Cùm duæ fuerint in Christo naturæ, necesse est duas illi attribuere natiuitates, vnam æternam, qua æternaliter à Patre processit, aliam temporalē, qua temporaliter à matre natus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est*) natura comparatur ad natiuitatem, sicut terminus ad motum vel mutationem. Motus autem diuersificatur secūdum diuersitatem terminorum: vt patet per Philosophum in 5. Physic. * In Christo autem sunt duæ naturæ, diuina scilicet & humana: quarum vnam accepit ab æterno à Patre, aliter am accepit temporaliter à matre. Et ideo necesse est attribuere Christo duas natiuitates: vnam, qua æternaliter natus est à Patre: aliā, qua temporaliter natus est à matre.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc fuit obiectio cuiusdam Feliciani hæretici: quam Augustī. * in lib. contra Felicianum sic soluit, Fingamus, inquit, sicut plerique volunt, esse in mundo animam generalem, quæ sic ineffabili motu semina cuncta viuificet, vt non sit concreta cum genitis, sed vitam præstet ipsa gignendis. Nempe cùm hæc in vterum, passibilem materiam ad vsos suos formatura peruenerit, vnam facit secum esse personam eius rei, quam non eandem constat habere substantiam: & fit operante anima, & patiente materia, ex duabus substantiis vnus homo. Sicque animam nasci fatemur ex vtero, non quia antequam nasceretur, quantum ad se attinet ipsa pœnitus non fuisset. Sic ergo, imò sublimius natus est de matre filius Dei secundum hominem, eo pacto quo cum corpore nasci docetur & animus: non quia vtriusque sit vna substantia: sed quia ex vtraque fit vna persona. Non tamen ab initio carnis

incepisse dicimus Dei filium, ne temporalem credat aliquis deitatem, non ab æterno filij Dei nouimus carnem, ne non veritatem humani corporis, sed quandam eum suscepisse putemus imaginem.

¶ Ad secundum dicendum, quod hæc fuit ratio.* Nestorij, quam soluit Cyrillus in quadam Epistola dicens. Non dicimus, quòd filius Dei indiguerit necessariò propter se secunda natiuitate post eam, quæ ex Patre est. est enim fatuum & indoctum, existentem ante omnia secula, & consempiternum Patri indigere dicere initio, vt sit secundo. Quoniam autem propter nos & propter nostram salutem vniens sibi secundum subsistentiam, quod est humanum, processit ex muliere, ob hoc dicitur nasci carnaliter.

¶ Ad tertium dicendum, quòd natiuitas est personæ vt subiecti. naturæ autem vt termini. Possibile est autem vni subiecto plures transmutationes inesse, quas tamen necesse est secundum terminos variari. Quod tamen non dicimus, quasi æterna natiuitas sit transmutatio aut motus, sed quia significatur per modum mutationis, aut motus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus potest dici bis natus, secundum duas natiuitates. Sicut enim dicitur bis currere, qui currit duobus tēporibus, ita potest dici bis nasci, qui semel nascitur æternitate, & semel in tempore: quia æternitas & tempus multò magis differunt quàm duo tempora, cum tamen vtrunque designet mensuram durationis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum secundum temporalem Christi natiuitatem, beata virgo possit dici mater eius.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd secundum temporalem natiuitatem Christi beata virgo non possit dici mater eius. Vt enim supra dictum est, beata vigo Maria nihil actiuè in generatione Christi operata est, sed fola materiam ministrauit. Sed hoc non videtur sufficere ad rationem matris: alioquin lignum diceretur esse mater lecti aut scamni. Ergo videtur quòd beata Virgo non possit dici mater Christi.

2 ¶ Præterea, Christus ex beata Virgine miraculosè natus est, Sed miraculosa generatio non sufficit ad rationem maternitatis vel filiationis: non enim dicimus Euam fuisse filiam Adæ, Ergo videtur quòd nec Christus debeat dici filius beatæ virginis.

3 ¶ Præterea, Ad matrem pertinere videtur decisio semilis, sed sicut Damascenus * dicit in 3. libro, corpus Christi non seminaliter, sed conditiuè à Spiritu sancto formatum est. ergo videtur quòd beata Virgo non debeat dici mater Christi.

¶ SED CONTRA est, quòd dicetur Matthæi primo, Christi generatio sic erat: Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph, &c.

CONCLVSIO.

¶ Cum Christi corpus de virgine matre sumptum ex purissimis eius sanguinibus formatum fuerit, verè beata virgo mater illius dicitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd beata Virgo est vera & naturalis mater Christi. Sicut enim supra dictum est,* corpus Christi non est de cœlo allatum, sicut Valentinus

quòd semen mulieris sit ex cœlestia vteri (vt Aristoteles putauit) sed quod concurrat ad generationem, non necessariò tamen. Et propterea apud Autorē ex hoc ipso, quod semen mulieris ordinatum est ad generationem, licet nō necessario, habetur ratio peccati mollicies in muliere voluntarie seminā te fole: abutitur enim se mine ad generationem ordinato.

Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum quartum.

TItulus clarus vt sonat.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est: Beata virgo vere dicitur mater Dei. Secunda est: Hæreticum est negare beatam virginem esse matrem Dei. Prima conclusio probatur: Omne nomen significans in eō ceto aliquam naturam, potest supponere pro qualibet hypostasi illius naturæ: ergo Deus, pote stasi diuinæ & humanæ naturæ: ergo persona ilfi hypostasis vel nomine Dei, vel hominis, potest attribui quicquid rationē diuinæ vel humanæ naturæ comnent, ergo verè potest dici Deum concepisse & natum de Virgine: ergo beata Virgo verè potest dici mater Dei. Antecedens patet: quia vnio inhypostasi. Secunda ex eisdem est euidens. Tertia probatur: quia conceptus & nasci attribuitur hypostasi secundum naturam illam, in qua concipitur & nascitur: iam autem ex dictis patet, hypostasim Verbi à principio conceptionis vniam naturæ humanæ. Quarta probatur: quia ex hoc aliqua mulier dicitur alicuius mater, quod eum concepit & genuit.

¶ Secunda conclusio probatur: Solis duobus modis hæreticis posset negari beata Virginem esse matrem Dei: ergo hæreticum est. &c. Antecedens probatur, & quo ad hæresim, quo ad modos, & quo ad hæresim, quo ad modos quidem: quia alter non esset quo poneretur homo ille prius cœceptus, quàm fuerit filius Dei, alter vero est, quo ille homo poneretur nō esse filius Dei personaliter. Quo ad hæresim verò: quia primum fuit Photini secundum Nestorij, Omnia clara sunt.

Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum quintum.

TItulus de filiationibus realibus, hoc est, an ambæ sint reales relationes, intelligitur.

¶ In corpore quatuor sunt, primò ponuntur duæ cōclusiones quæ situm opi

hæreticus posuit: sed de Virgine matre sumptum, & ex purissimis sanguinibus eius forma tum Et ex hoc solùm requiritur ad rationem matris: vt ex supradictis * patet. Vnde beata Virgo verè est mater Christi.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum quòd (sicut supra dictum est*) paternitas siue maternitas & filiatio, non competunt in quacunque generatione, sed in sola generatione viuentium. Et ideo si aliqua inanimata ex aliqua materia fiant, non propter hoc consequitur in eis relatio maternitatis & filiationis: sed solùm in generatione viuentium, quæ proprie natiuitas dicitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Damasc.* dicit in lib. 3. natiuitas temporalis, qua Christus est natus propter nostram salutem, est quod ammodo secundum nos: quoniā natus est homo ex muliere: & tempore conceptionis debito. Super nos autem, quoniam non ex semine, sed ex Spiritu sancto & sancta Virgine, supra legem conceptionis. Sic igitur ex parte matris natiuitas illa fuit naturalis, sed ex parte operationis Spiritus sancti fuit miraculosa. vnde Beata virgo est vera & naturalis mater Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est*) resolutio seminis fœminæ, non pertinet ad necessitatem conceptus, & ideo resolutio seminis non ex necessitate requiritur ad matrem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm beata Virgo debeat dici mater Dei.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Beata Virgo non debeat dici mater Dei. Non enim dicendum est circa diuina mysteria, nisi quod ex sacra Scriptura habetur. Sed nunquam in sacra Scriptura legitur, quòd sit mater aut genitrix Dei, sed quod sit mater Christi vel mater pueri: vt patet Matth. 1. Ergo non est dicendum quòd beata Virgo sit mater Dei.

2 ¶ Præterea, Christus dicitur Deus secundum diuinam naturam. Sed diuina natura nō accepit initium essendi ex Virgine, ergo beata Virgo non est dicenda mater Dei.

3 ¶ Præterea, Hoc nomen Deus, communiter prædicatur de Patre & Filio & Spiritu sancto. Si ergo beata Virgo est mater Dei, videtur sequi quòd beata Virgo sit mater Patris & Filij & Spiritus sancti, quod est inconueniens. Non ergo beata Virgo debet dici mater Dei.

¶ SED CONTRA est, quòd in capitulis Cyrilli * approbatis in Ephesina synodo, legitur: Si quis non confiterur Deum esse secundum veritatem Emanuel, Et propter hoc Dei genitricem sanctam Virginem (genuit enim carnaliter carnem factam ex Deo verbū) anathema sit.

CONCLVSIO.

¶ Beata virgo verè fuit mater Dei, & contrarium asserere, hæreticum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est*) omne nomen significans in concreto naturam aliquam, potest supponere pro qualibet hypostasi illius naturæ. Cùm autem vnio Incarnationis sit facta in hypostasi (sicut suprà dictum est*) manifestum est quòd hoc nomen Deus, potest supponere pro hypostasi habente humanam naturam & diuinam. Et ideo quicquid conuenit diuinæ naturæ vel humanæ, potest attribui illi personæ: siue secundum quòd pro ea supponit nomen significans diuinam naturam, siue secundum quòd pro ea supponit nomen significans humanā naturam. Concipi autē & nasci, personæ attribuitur & hypostasi, secundū naturā illā, in qua concipitur & nascitur. Cū igitur in ipso principio cōceptionis fuerit humana natura assumpta à diuina persona (sicut prædictum * est) consequens est quòd verè possit dici Deum esse conceptum & natum de Virgine. Ex hoc autem dicitur aliqua mulier alicuius mater, quòd eum concepit & genuit: vnde consequens est quòd beata Virgo verè dicatur mater Dei. Solum enim sic negare posset, beatam virginem esse matrem Dei, si vel humanitas prius fuisset subiecta conceptioni & natiuitati, quàm homo ille fuisset filius Dei (sicut Photinus posuit) vel humanitas non fuisset assumpta in vnitatem personæ, vel hypostasis verbi Dei, sicut posuit Nestorius. Vtrumque autem horum est erroneum. Vnde hæreticum est negare beatam virginem esse matrem Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd hæc fuit obiecto Nestorij. Quæ quidem solutitur ex hoc, quòd licet non inueniatur expresse in Scriptura dictum, quòd beata virgo sit mater Dei: inuenitur tamen expresse in Scriptura quòd Iesus Christus est verus Deus, vt patet primæ Ioannis vltimo, & quòd beata Virgo est mater Iesu Christi, vt patet Matthæi primo, vnde sequitur ex necessitate ex verbis Scripturæ, quòd sit mater Dei. Dicitur etiam Romanorum nono, quòd ex Iudæis est secundum carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Non autem est ex Iudæis, nisi mediante beata Virgine. Vnde ille, qui est super omnia Deus benedictus in secula, est verè natus ex beata Virgine, sicut ex sua matre.

¶ Ad secūdum dicendum, quòd illa est obiectio Nestorij, sed Cyrillus in quadam epistola contra Nestorium, eam soluit, sic dicens: Sicut hominis anima cum proprio corpore nascitur, & tanquam vnum reputatur, & si voluerit quispiam dicere, quòd est genitrix carnis, non tamen & animæ genitrix nimis superfluè loquitur. Tale aliquid gestum percipimus in generatione Christi: natum est enim ex Dei patris substantia, Dei verbū: quia verò carnem assumpsit, necessarium est confiteri, quia natum est secundum carnem ex muliere. Dicendum est ergo, quòd beata virgo dicitur mater Dei, non quia sit mater diuinitatis, sed quia persona habentis diuinitatem & humanitatem, est mater secundum humanitatem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc nomen Deus, quamuis sit commune tribus personis, tamen supponit quandoque pro sola persona Patris, quandoque pro sola persona Filij, vel Spiritus sancti: vt supra habitum * est. Et ita cum dicitur, beata Virgo est mater Dei, hoc nomen Deus supponit pro sola persona Filij incarnata.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum in Christo sint duæ filiationes.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo sint duæ filiationes. Natiuitas enim est causa filiationis. Sed in Christo sunt duæ natiuitates. Ergo etiam Christo sunt duæ filiationes.

aliones. Secundo tractatur in communi, penes quod attenditur vnitas, vel pluralitas relationis realis. Tertiò applicatur ad Christi filiationē. Quarto respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum, prima opinio ponit duas relationes in Christo filiationes propter plures naturitates, qua sunt causa: sed Q. 33. art. 3. da ponit vnam tantum propter vnitatem personæ, quæ est subiectum.

¶ Quo ad secundum aduertendum est, quod tria concurrunt ad realem relationem, scilicet causa non quacunque, sed ea quæ fundat relationem (vt alibi eo respectu similitudinis, & qualitas respectu qualitatis, & generatio actiua respectu paternitatis, & similia) subiectum, in quo scilicet est subiectiue ipsa relatio, vt paternitas in persona Patris & sic de aliis. Et terminus ad quem, vt ad correlarium relatio est, vt filiatio est ad quem dicitur paternitas. & sic de aliis. Et quia hæc inueniuntur concurrere ad esse relationis, & vnitas aut pluralitas ad esse rei spectat, ideo Autor in communi tractare volens hic de vnitate vel pluralitate relationis realis, de qua est sermo, ab istis tribus inchoauit, & per hæc tria discurrit, proponendo, quod penes causam vel subiectum, & non penes terminum relatio pluralitatur, excludendo primò terminum esse, penes quem vnitas aut pluralitas relationis realis attenditur. Probat autem hoc, ex eo quod si ad pluralitatem termino rum multiplicaretur relatio relatio, sequeretur quòd fortes esset filius duabus filiationibus realibus specie differētibus, quia est filius patris & matris, quòd est incōpetens: quia vna natiuitate est vtriusq; filius. Et hinc secundò infert penes vnitatem causæ arguendi vnitatem specifi. relationis, & manifestat hoc primo in filiatiōe penes natiuitatem, secundò in magistro penes vnam doctrinam, & in domino penes vnū dominium. Et inde tertiò prosequitur pluralitatē specificam attendi penes causā: quod manifestat in magisterio Grammaticæ & Logicæ & sic de aliis. Et demum vnitatem numeralem relationis non penes causam, sed subiectum ponit: & manifestat in patre respectu meliorū filiorū, in quo nec plures speciei paternitates, qa generationes sunt eiusdem speciei, nec plures numero, quia forma eiusdem rationis, non potest multiplicari in eodem subiecto.

p. p. q. 13. art. 7.

3. dist. 8. q. 1. art. 3. & quol 9. & 12. q. 2. art. 3. & opus. 3.

¶ Ad tertium duo de filiationes

Universidad de Deusto
Biblioteca

liatione Christi deduci. Primum ex parte causæ, scilicet quod quia duæ filiæ Christi natiuitates, & sunt diuersarum rationum: consequens est quòd duæ sint in Christo filiationes. Secundum ex parte subiecti: quòd quia vna tantum est persona, & subiectum filiationis non est natura nec pars naturæ, sed persona: consequens est quòd in Christo non sit filiatio temporalis, nisi cuius capax est persona diuinæ: & sic filiatio æterna. 2 ¶ Præterea, Filiatio, qua quis dicitur filius alicuius, vt matris vel patris, dependet aliqualiter ab ipso: quia esse relationis est ad aliud aliqualiter se habere: vnde & interempto vno relatiuorum, interimitur aliud. Sed filiatio æterna, qua Christus est filius Dei patris, non dependet à matre: quia nullum æternum dependet à temporali. ergo Christus non est filius matris filiatione æterna. Aut ergo nullo modo est filius eius (quod est contra prædicta *) aut oportet quòd sit filius eius quadam alia filiatione temporali. Sunt ergo in Christo duæ filiationes.

Art. præc.

3 ¶ Præterea, vnum relatiuorum ponitur in distinctione alterius, ex quo patet, quòd vnum relatiuorum specificatur ex alio. Sed vnum & idem non potest esse in diuersis speciebus, ergo impossibile videtur, quòd vna & eadem relatio terminetur ad extrema omnino diuersa. Sed Christus dicitur filius Patris æterni, & matris temporalis, qui sunt termini omnino diuersi, ergo videtur quòd non possit eadem relatione Christus dici filius Patris & matris. Sunt ergo in Christo duæ filiationes.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut Damasc. *dicit in lib. 3. Ea quæ sunt naturæ, multiplicantur in Christo, & non ea quæ sunt personæ, Sed filiatio maximè pertinet ad personam: est enim proprietas personalis, vt patet ex his quæ in Prima parte dicta sunt. * Ergo in Christo est vna tantum filiatio.

D. 3. orthod. c. 13. in me.

CONCLVSIO.

¶ Cùm duæ fuerint in Christo natiuitates, duæ quoque eadem ratione filiationes esse necesse est, vnâ æternam, aliam verò temporalem: quia autem vnum tantùm est filiationis subiectum, persona scilicet diuina, vna quoque in illo filiatio est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc sunt diuersæ opiniones. Quidam enim attendentes ad causam filiationis, quæ est natiuitas, ponunt in Christo duas filiationes, sicut & duas natiuitates. Alij verò attendentes ad subiectum filiationis, quod est persona vel hypostasis ponunt in Christo vnam tantùm filiationem, sicut & vnam hypostasim, vel personam. Vnitas enim relationis vel eius pluralitas, non attenditur secundum terminos, sed secundum causam vel subiectum. Si enim secundum terminos attenderetur, oporteret quod quilibet homo in se duas filiationes haberet: vnam, qua refertur ad Patrem, & aliam qua refertur ad matrem. Sed rectè consideranti apparet

Quæstio.

¶ Contra tertium dictum, quod est propinquũ huic primo (scilicet quòd pater vnica paternitate refertur ad plures filios) arguit Scotus primò. Pater hac paternitate primò respicit hunc filium hac filiatione: ergo hæc paternitas non est ad plures filios. Antecedens probatur, quia sicut paternitas fundatur super genuisse: ita hæc paternitas super hoc genuisse.

¶ Secundò, correlativa sunt simul natura: ita quòd vno destructo, destruitur & reliquum. ergo destructa hac filiatione in hoc filio, destruitur quoque hæc paternitas in hoc patre, ergo paternitas remanens ad alium filium, est alia paternitas. nisi aut idem simul esset corruptum, & remaneret, quod est impossibile: aut noua paternitas rursus aduenisset sine noua generatione: quod est etiam impossibile.

¶ Tertiò: quia quandoq; aliquid est aliquo vltimatè tale, non potest illud manere in ipso, nisi ipsum habens illud sit ipso tale: sicut non potest albedo manere in superficie, nisi ipsa superficies sit alba. Sed relatio est qua habens illam, est vltimatè ad aliud: igitur non potest manere eadem in eo, nisi illud in quo manet sit illa ad idem aliud: igitur non manet eadem paternitas destructo illo termino, ad quem habens paternitatem dicitur pater paternitate illa.

¶ Quarto, pater aliquo modo aliter respicit hunc filium, & illum, si alia relatione, habetur propositum, si nõ alia relatione, sed alio respectu eiusdem relationis, iterum habetur propositum.

¶ Contra secundũ dictum quia illi respectus erunt eiusdẽ rationis propter fundamenta eiusdẽ rationis, Et propterea respectus isti aut sunt aliud à rela-

tione: Et hoc est superfluum multiplicare tot entia, aut sunt idem relationi: & tunc sequitur, quòd est idem dicere respectum plurificari, & relationem plurificari: ergo habetur propositum.

¶ Quinto multiplicato priori, multiplicatur posterius: sed fundamentum est prius relatione: puta generatio paternitate: ergo multiplicata generatione actiua, multiplicatur paternitas.

¶ Num duæ formæ eiusdem speciei possint esse in eodem subiecto.

¶ Contra secundum dictum, scilicet formas eiusdem speciei non posse simul esse in eodem subiecto, arguit Scotus primo: In omni ordine essentiali cum vnitate prioris essentialiter posito stare pluralitas posteriorum naturaliter: non per se, nec adæquate: sed inherentis prioris: sed subiectum est prius essentialiter illa dispositione, quæ ponitur ibi inhærens, nec per se ei inhærer, nec adæquate: ergo. Maior probatur per similitudinem in causa & in effectu, quia nec subiectum est causa intrinseca dispositionis.

¶ Secundo: quia plures species phantasticæ eiusdem speciei sunt simul in eodem organo phantasiæ secundum eandem partem organi ergo. Antecedens probatur. Et quidem quod plures simul sint, patet ex eo, quia aliter deleta vna speçie, non posset quia imaginari, nisi de nouo acquireret. Quod vero sint eiusdem speciei, probatur ex obiectis: quia obiecta sunt eiusdem speciei. Quòd autem sint in eadem parte organi probatur, quia organum non potest in tot partes minimas diuidi, quot sunt species imaginabiles, quæ simul sunt in organo phantasiæ.

¶ Contra quartum (scilicet rationem illam, filiatio est ita suppositi vt subiecti, quod nõ oportet esse filiatio temporalis realis) arguit Scotus primo: Si filiatio est tantùm personæ, ita quod non potest nisi pluificata persona pluificari, aut hoc conuenit filiationi, de relatio, aut vnde relatio talis originis nõ potest, quia nõ magis respicit hunc filium quàm alium, quia nõ magis respicit patrem quàm vnã personæ pluralitas talis relationis, quàm pluralitas originationis tantis tales relationes: sed Christus habuit duas origines, ergo, &c.

¶ Secundò quia pater æternus habet duas reales relationes originis, scilicet ad Filiũ & Spiritum Sanctum super vno fundamẽto, scilicet essentiã: ergo à fortiori Filius super duo fundamenta, scilicet duas naturas & natiuitates, habet duas filiationes reales.

¶ Tertiò, Christus habet duas operationes, ergo duas filiationes. Probatur consequentia, quia relatio originis non magis quàm operatio respicit suppositum: quia suppositi est operari, primo Metaph.

¶ Quartò: Christus si genuisset plures filios, habuisset duas paternitates, ad illos, ergo nunc habet duas filiationes propter duas natiuitates. Quinto: si filiatio tantummodo diceretur de Christo secundum rationem personalitatis æternæ, sequeretur quod hæc esset falsa, Christus, inquantum homo, est filius. Probatur sequela: quia quòd præcisè Christo conuenit secundum rationem personalitatis æternæ, non dicitur de eo, inquantum homo, propterea enim ista est falsa, Christus, inquantum homo, est persona.

¶ Num relatio filiationis temporalis sit realis.

¶ Contra quintũ (scilicet filiatio tẽporalis Christi) nõ est relatio realis, arguit Scotus probãdo vltimã particulam, de qua sola est quæstio, scilicet quòd sit realis. Primò, illa relatio est realis, quæ cõsequitur extrema ex natura eorum

motũ sine actu intellectus: sed posita matre generãte & suppositio habẽte naturã per generationẽ ex natura extremorũ sine actu intellectus, sequitur hic filiatio, sicut ibi maternitas, ergo. Quod si quis fingat intellectum operari ad cautiãdã relationẽ, hoc improbatur, quia si Maria genuisset purũ hominẽ, fa esset ille vere filius relatione realis: Ergo cũ Christus nõ minus acceperit natũrã à matre quã purus ho accepisset, æque realis erit in eo relatio sicut in puro homine fuisset.

¶ Ad hæc dubia nota, secundũ ordinem dictorum in litera respondendum est, nõ eodem ordine, sed, p vt doctrinę ordo exigit, vt prius scilicet communiora, quã minus communia tractentur, vt ex notis generib' ad species cognoscendas tractetur. Et ppterea ad dubiũ tricesimumtertiũ, quod inter illa communissimũ est, vtpote in cõmuni disputans de formis vnius speciei in cõmuni, de subiecto, dicẽdum est primo prænotãdo quòd ratio quare formæ vnius speciei multiplicari in eodẽ dicimus impossibile, est illa radicabilis propositio Peripatetica. Omnis diffinitio aut est ipsa eiãdẽ formã, aut secundũ quantitatẽ de qua propositione quũ de principio individuationis tractatur, diffuse dictum est, hinc enim oritur, quod implicat dicere, formas vnius speciei duas: sed ipso iunctæ sunt, ergo non distinguuntur, etiam formaliter non sunt duæ.

¶ Ad primam ergo obiectionẽ respondẽdo dicitur, quòd Maior est vniuersaliter falsa, & distinguẽda propterea ad claritatẽ solutionis. Potest siquidẽ intelligi de vnitate formali vel de vnitate numerali, si de vnitate formali, tunc est tanquam impertinens: si de vnitate numerali falsa est vniuersaliter. Ratio est, quia in aliis à quantitate vnitas numeralis posterioris inhærentis dependet per se ab vnitate numerali prioris: hoc est subiecti, ita quòd licet albedo per se dependeat ab hac hoc quanto: ita q; si hæc albedo, vt hæc, definiretur, in definitione eius poneretur hoc quantum, quod est subiectum: vnde cum vna numerali subiecti prioris non stat pluralitas numeralis accidentis posteriorũ: quod secundum suã speciem non per se inheret, quod secundũ vnitatẽ numeralem vendicat sibi per se & adæquate hoc subiectũ, per le quidẽ: quia hoc subiectum poneretur in diffinitione accidẽtis, in quantũ hoc, adæquate ex qua vnitas numeralis huius accidentis subiecti, folũ huic subiecto cõuenit nec extra illud inueniri aut intelligi potest. Vnde probatio à simili nulla est, quia nõ vnitas numeralis effectus nõ dependet ab vnitate numerali causę vt ei quo nõ vnitas numeralis accidẽtis diffiniẽda est p hoc subiectũ.

¶ Ad secundã obiectionẽ de speciebus in phantasia, respondetur tripliciter, primo q; nõ probatur ab arguente esse tot eiusdẽ speciei species simul in vna phantasia, quod nõ possint esse in diuersis organi partibus: præsertim quũ huiusmodi intentionalia entia videãtur quasi in pũcto saluari, vt apparet videntibus minimi stellarũ, tot & multa sunt similia in phãtasia nõ per proprias species, sed per species aliquorum totorum, quorum illa occurrerunt vt partes.

¶ Secundò dicitur negãdo, in eadẽ phãtasia inueniri plures species eiusdẽ rationis: & ad probationem obiecta sunt eiusdem rationis: ergo species eorũ dicitur: quod obiecta sumuntur dupliciter: scilicet in esse naturæ: & sic duo alba sunt eiusdẽ rationis, vel in esse sensibili: & sic duo alba sunt diuersarũ rationum. Quod sic manifestatur ab ipsis repræsentantibus: nam sicut in esse naturæ illa tantùm dicuntur vnius speciei: quorum quicquid habet essentia liter vnũ, habet essentialiter aliud: ita in repræsentando illa tantum dicuntur vnius speciei, quorũ quicquid repræsentat vnum, totum illud idẽ repræsentat reliquum. Sicut si vnum albũ videatur à duobus vel pluribus, omnes illæ species sunt vnius speciei: non enim differunt in repræsentando: quia idẽ repræsentant, sed solo numero differunt: quia hæc in isto, & illa in illo est. Sed duorum alborum species non sunt vnius speciei: quia species vnius, non repræsentat aliud, vt patet. Vnde cum in vna phãtasia ægemus plures species eiusdem obiecti, consequenter negamus plures species eiusdem rationis: quorum vt dictum est, species diuersorum indiuiduorũ sunt diuersarum specierum: quia ipsa indiuidua diuersa sunt diuersarum rationum in esse sensato.

¶ Tertio dicitur, quòd sicut lumẽ generatũ in eodẽ diaphano à fecũda candela, nõ est aliud numero à lumine genito à prima: sed coincidit in idẽ depẽdens à duobus, vt partialibus ingẽitibus. Ita cum in phantasiæ organũ secũdũ eandem partem occurrit obiectum eiusdem rationis, nõ fit alia species: sed præexistens fit dependẽs à duobus partialibus, conuertente anima speciem illã ad nouum obiectũ, ita quòd præcedens spẽs perficitur, & firmitate & extensione. Hæc responsio fustinenda est ab illis, qui diuersorũ indiuiduorũ non admittunt diuersarum rationum esse species, & in eadem parte organi recipi. Ego magis trahor in fecũdã respõsionẽ. Quæ potest cõfirmari, quia alia & alia species Sortis & Plat. differũt duę species imaginatæ Sortis & Plat. q differãt duę species imaginatæ Sortis. Sed duę species Sortis differũt ratione differẽtiæ numeralis, ergo species Sortis & Plat. differunt differentia maiori, quàm constat esse specificam.

¶ Ad primum dubiũ dicitur, quod ex hoc quod relatio vna est ad plures terminos inadæquatè, non sequitur eam simul esse & non esse, quanuis sequeretur si esset ad plures adæquatos terminos, quod non intelligibile, sunt enim duo inadæquati termini quasi partiales termini. Et propterea vno dicto, potest remanere eadem relatio ad alium, quasi partialem terminum,

¶ Ad secundũ dubiũ de vnica paternitate ad plures filios respõdendo dicitur, quòd maior seu antecedẽs illud. Pater hac paternitate primò respicit hũc filiũ hac filiatione, distinguendũ est. Nã si ly primo, sumitur pro adæquate, negatur: si vero sumitur primo, pro principaliter, cõceditur: sed tũc negatur sequela. Nec antecedẽs in primo sensu probatur ex aliata probatione: quoniam nihil aliud probatur, nisi q; hæ paternitas habet, p propria causa, hoc genuisse: sed ex hoc negatur, ergo adæquate recipit hãc filiũ.

¶ Vbi pro claritate dictorũ sciendum est, quòd in vno extremorum relatio sit quoddam ens, in alio autem non sit ens, sed ratio tantum (sicut de scibili & scientia Philosophus dicit in 5. Metaph.) * ita etiam contingit quòd ex parte vnius extremi, est vna relatio, ex parte autem alterius extremi sunt mulræ relationes. Sicut in hominibus ex parte parentum inuenitur duplex relatio, vna paternitatis, & alia maternitatis, quæ sunt species differentes, propter hoc quòd alia ratione pater, & alia mater est generationis principium. Si vero essent plures eadẽ ratione, principium vnius actionis (puta cum multi simul trahunt nauem) in omnibus esset vnã & eadem relatio. Ex parte autem prolis est vna sola filiatio secũdum rem: sed duplex secundum rationem, inquantum correspondet vtrique relationi parentum, secundum duos respectus intellectus. Et sic etiam quantũ ad aliquid in Christo est vna tantùm filiatio realis, quæ respicit patrem æternum: est tamen ibi alius respectus temporalis, qui respicit matrem temporalem.

Lib. 4. text. 2. tom. 5.

Lib. 8. Met. text. 20. tom. 3.

nib' formarũ aut causarũ aquirendũ est, sed ad idẽtitatẽ spectãdũ est subiecti.

¶ Et per hoc patet respõsio ad secundũ, scilicet quod destructo vno correlatiuorũ destruitur & reliquũ, nisi per accidẽs cõtingat illud remanere, ppositiones enim fiãt de eo quod secundũ proprias rationes cõuenit correlatiuis, non de his, quæ per accidẽs cõtingunt. Sicut aũt est in proposito, destructo enim hoc filio, secũdo vel primo, destruitur hæc paternitas, nisi per accidens remaneat ratione idẽtitatis ad paternitatẽ ad reliquũ: sicut destructo vno albo destrueretur similitudines omniũ alborũ ad illud, nisi per accidens remanerent inter se. Album enim vna similitudine refertur ad omnia alba, nisi quasi infinitas relationes reales distinctas realiter etiam ab hac albedine ponat Sco. in hoc albo simul: quod est ridiculosũ, absurdum & superfluum. Et hæc est altera respõsio à superius data de termino ad æquato vel inæquato.

¶ Ad tertium dicitur, quòd maior est vera per se, potest tamen esse falsa: per accidens: vt dictum est. Licet enim Sortes sit pater hac paternitate ad hunc filium, & non possit per se remanere hæc paternitas sine hoc filio, potest tamen per accidens remanere absque hoc, quod dicatur ad hunc filium. Et ratio est reddita ex parte subiecti, & ex parte termini: quia est inadæquatus.

¶ Ad quartum dicitur, quòd pater eadem relatione & eodem respectu realiter respicit vtrumque filium. & quum apud Autorem inueniatur quòd respectus sunt diuersi, non intelligitur de diuersitate reali, sed rationis: quia vnica illa realis relatio duorum respectuum rationẽ induit, dum cointelligitur respicere diuersos terminos. Ita quod in re non est diuersitas respectuum, sed respectorum: quibus illa vna relatio quasi duplex cointelligitur. Et sic fuit tota fabrica argumenti: quod de respectibus realibus loquitur.

¶ Ad quintũ negatur assumptũ vniuersaliter, vt assumitur. & specialiter etiã de fundamẽtalis causa: succedẽte vel multitudine numerali in eodẽ subiecto permanente. Possunt enim succedẽre generationes actiuæ multiplicari, & tamẽ permanentia cõsequentia oportet in idẽtitatẽ cedere, propter identitatẽ subiecti non compatientis permanentium numeralem distinctionẽ in se vno.

¶ Ad quartum dubium de proprio filiationis subiecto dicitur, quòd filiatio nec ex eo quòd relatio, nec ex eo quòd relatio originis, habet quòd non pluificetur nisi pluificata persona, sed hoc habet ex eo quod sola persona capax est filiationis, sicut & paternitatis: nulla enim natura, nulla pars naturæ aut personæ, capax est paternitatis aut filiationis, vt patet ex eo quòd nihil horum potest dici pater vel filius. Vnde patet quod non est ad propositum pluralitas relationum originis in Patre æterno: nec pluralitas genetationum, quoniam generatio est subiectiuè in parte naturæ, hoc est materia. Filiatio autem immediatè est in persona: alioquin illud membrum posset dici filius, sicut superficies dicitur alba: quia mediat inter subiectũ & albedinẽ, & sic de aliis. Et per hoc patet respõsio ad secundũ: quoniã non ex parte fundamentali, sed subiecti prouenit quòd ista filiatio tẽporalis nõ est realis.

¶ Ad tertiũ negatur sequela, ad probationẽ dicitur, quòd aliter operatio & aliter filiatio est suppositi: nã filiatio est suppositi vt subiecti immediatè: operatio autem est suppositi mediante natura & potentia & subiecto, vt patet.

¶ Ad quartum dicit, quòd si Christus genuisset, nullam paternitatem realem ex suo genuisse acquisiuisset: quia paternitas est, subiectiuè immediate in persona, non minus quàm filiatio.

¶ Ad quintum dicitur quòd antecedens potest habere duos sensus, prout ly secundum rationem personalitatis æternæ, dupliciter teneri potest. Primò reduplicatiuè: & tunc conceditur totum, vtpote impertinens: quia antecedens non est nostrum: & est falsum: quia Christo conuenit esse filium: hominis non secundum rationem personalitatis æternæ: hoc est, non ex hoc quòd est persona æterna. Secundo potest teneri specificatiuè: & sic antecedens quidem est nostrum & verum. sed consequentia nihil valet. quia procedit secundum primum sensum. Constat enim quod omnia personalia siue humana, siue diuina conueniunt Christo secundum rationem personalitatis æternæ, si ly secundum tenetur specificatiuè. Christus enim secundum suam personam est hic homo & Filius hominis: vt patet.

¶ Ad quintũ dubiũ de realitate filiatiõis tẽporalis in Christo, dicitur negã

Universidad de Deusto
Biblioteca

do maiorē: qm̄ oportet addere q̄ suppositū sit capax nouæ filiationis realis: propter excellētia siquidē personę Christi prouenit, quod nō cōsurgat in eo filiatio realis noua. Nec oportet fingere intellectū cooperitē filiationē realē sed ad filiationē rationis no fingitur: sed necessario cōcurrit cointellecta filiatio ad maternitatē. Et quā dicitur. Si Maria genuisset purū hominē, &c. ergo negatur sequela quia in puro homine fuisset persona capax filiationis realis

2.2.q.164. art.2.ad 3.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum Christus fuerit natus sine dolore matris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit natus sine dolore matris. Sicut enim mors hominum subsecuta est ex peccato primorum parentum (secundum illud Genesis secundo. Quacunque die comederitis ex eo, morte moriemini,) ita etiam dolor partus. secundum illud Genesis tertio. In dolore paries filios. Sed Christus mortem subire voluit, ergo videtur quòd pari ratione eius partus esse debuerit cum dolore.

2 ¶ Præterea, Finis vitæ Christi fuit cum dolore, secudum illud Isaiæ 53. Verè dolores nostros ipse tulit. Ergo videtur quòd etiam in sua natiuitate fuerit dolor partus.

3 ¶ Præterea, In libro de ortu Saluatoris narratur, quod ad Christi natiuitatem obstetrices occurrerunt, quæ videntur esse necessariæ parienti propter dolorem, ergo videtur quòd beata virgo peperit cum dolore.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus * dicit in Sermone de Natiuitate allo quens Virginem matrem. Nec in conceptione inquit inuenta es sine pudore, nec in partu inuenta es cum dolore.

CONCLVSIO.

¶ Non modo dolorem beata virgo non sensit in pariendo Christum, sed maxima est incunditate affecta, cum Deum & hominem se peperisse conspexit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dolor parientis causatur ex apertione meatuū per quos proles egreditur. Dictum est autem *supra, quod Christus est egressus exclauso vtero matris: & sic nulla violentia apertionis meatuū ibi fuit, & propter hoc in illo partu nullus fuit dolor, sicut nec aliqua corruptio. Sed fuit ibi maxima iucunditas, ex hoc quòd homo Deus est natus in mundum, secundum illud Isaiæ tricesimoquinto. Germinans germinabit, & exultabit lætabunda & laudans, sicut lilium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd doror partus consequitur in muliere cōmixtionem virilem. Vnde Genesis tertio postquam dictum est. In dolore paries, subditur: Et sub viri potestate eris. Sed sicut dicit Augustin.* in sermone de assumptione beatæ Virginis, ab hac sentētia excipitur virgo mater Dei, quia sine peccati colluuione, & sine virilis admixtionis detrimento Christum suscepit, sine dolore genuit: & sine integritatis violatione, pudore virginitatis integra permāsit. Christus autem mortem susceptt spontanea voluntate: vt pro nobis satis faceret, non quasi ex necessitate illius sententiæ, quia ipse mortis debitor non erat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Christus moriēdo destruxit mortē nostram, ita suo dolore nos à doloribus liberauit: & ideo mori voluit cum dolore. Sed dolor parientis matris non pertinebat ad Christum, qui pro peccatis nostris satisfacere veniebat, & ideo non oportuit, quod mater eius pareret cum dolore.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Lucæ 2. dicitur, egressus est edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Vnde manifestum est, quòd Christus natus est tempore quo totus orbis erat sub vno principe. Et hoc conueniebat ei, qui venerat pacificare omnia, vt Augustus qui erat pacificus imperator. Vnde & ianus templum clausit, quod apertum esse consueuerat, quando aliquis hostis rebellabat. Et hoc significatum fuit per hoc quod Dominus natus est in mundo, secundo anno regni Augusti, vt dicit Orosius. Et hoc conueniebat ei, qui venerat vt omnes homines in vnum congregaret. Vnde & Augustus ab omnibus vnus dominus appellari voluit

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimæ sextæ Articulum primum.*

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: Natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Probatur tripliciter: primò ex mysterio passionis implẽdo secundo ex fidei merito: tertio ex humanitatis assumpte veritate.

Quæstio. ¶ *Num si Christi nativitas omnibus manifestaretur, tolleretur fidei meritum.*

Infra q. 59. ar. 3. ¶ Claraque sunt omnia, nisi quod Christi natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Primò quidem: quia per hoc impedita fuisset humana redemptio, quæ per crucem eius peracta est. Quia vt dicitur primæ ad Corinth 2. Si cognouissent, nunquam Dominũ gloriæ crucifixissent. Secundò, quia hoc diminuisset meritum fidei, per quam venerat homines iustificare, secundum illud Rom. tertio, Iustitia Dei, per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis indiciis Christo nascente eius tatiuitas omnibus appareret, tam tolleretur ratio fidei: quæ est argumentum non apparentium, vt dicitur Hebræorũ vndecimo. Tertiò quia per hoc veniſſet in dubium veritas humanitatis ipsius: vnde Augustinus *dicit in Epistola ad Volusianum, Si nullas ex parvulo in iuuentutẽ mutaret ætates, nullos cibos, nullos caperet somnos, nõne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum nullo modo suscepisse crederetur? & dum omnia mirabiliter facit, Auferret quod mirercorditer fecit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritas illa intelligitur de aduentu Christi ad iudicium: secundum quod glossa ibidem exponit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de gratia Dei saluatoris eruditi erant omnes hominis ad salutem, non in principio natiuitatis ejus: sed postea tempore procedente, postquã operatus est salutem in medio terræ. Vnde post passionem & resurrectionem suam dicit discipulis suis, Matthæi vltimo. Euntes docete omnes Gentes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad iudicium requiritur quod autoritas iudicis cognoscatur: & propter hoc oportet, quòd aduentus Christi ad iudicium sit manifestus. Sed primus aduentus fuit ad omnium salutem, quæ est per fidem, quæ quidem est de non apparentibus: & ideo primus Christi aduentus debuit esse occultus.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christi natiuitatis debuerit esse omnibus manifesta. Impletio enim promissionis debet respõdere. Sed de promissione aduentus Christi dicitur in Psal. 49. Deus manifeste veniet. Venit autem per carnis natiuitatem: ergo videtur quòd eius natiuitas debuerit esse toti mundo manifesta.

2 ¶ Præterea. Primæ ad Timotheum primo dicitur: Christus in hunc mundum venit peccatores saluos facere. Sed hoc vno fit, nisi inquantum ei gratia Christi manifestatur, secundum illud Tit. secundo. Apparuit gratia Dei & saluatoris nostri omnibus hominibus, eruditens nos, vt abnegantes impietatẽ, & seculária desideria, sobrie, & pie, & iuste viuamus in hoc seculo, Ergo videtur quod Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta.

3 ¶ Præterea, Deus super omnia pronior est ad misereandum, secundum illud Psal. 144. Miserationes eius super omnia opera eius. Sed in secundo aduentu, quo infistias iudicabit, venient omnibus manifestus: secundum illud Matth. 24. Sicut fulgur exit ab Oriente, & paret vsque in occidentem, ita erit aduentus Filij hominis. Ergo multo magis primus aduentus, quo natus est in mundo secundum carnem debuit esse omnibus manifestus.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Isai e. 45. Verè tu es Deus absconditus, sanctus Israel, saluator. Et Isa. quinquagesimoter tio. Quasi absconditus est vultus eius & despectus.

CONCLVSIO.

¶ *Christi natiuitas non debuit communiter esse omnibus manifesta.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Primò quidem: quia per hoc impedita fuisset humana redemptio, quæ per crucem eius peracta est. Quia vt dicitur primæ ad Corinth 2. Si cognouissent, nunquam Dominũ gloriæ crucifixissent. Secundò, quia hoc diminuisset meritum fidei, per quam venerat homines iustificare, secundum illud Rom. tertio, Iustitia Dei, per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis indiciis Christo nascente eius tatiuitas omnibus appareret, tam tolleretur ratio fidei: quæ est argumentum non apparentium, vt dicitur Hebræorũ vndecimo. Tertiò quia per hoc veniſſet in dubium veritas humanitatis ipsius: vnde Augustinus *dicit in Epistola ad Volusianum, Si nullas ex parvulo in iuuentutẽ mutaret ætates, nullos cibos, nullos caperet somnos, nõne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum nullo modo suscepisse crederetur? & dum omnia mirabiliter facit, Auferret quod misericorditer fecit.

*Est epist. 3. non nihil ſi remote ante medium to. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritas illa intelligitur de aduentu Christi ad iudicium: secundum quod glossa ibidem exponit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de gratia Dei saluatoris eruditi erant omnes homi-

nio facta omnib' diminuisset meritũ fidei: ex hoc q manifestatio facies euidẽtia tollit totaliter fidẽ. Tãquã si dixisset, signũ q talis manifestatio minet fidẽ est, quia si manifestatio creuisset vsq; ad euidentiã, tolleret totaliter fidẽ, hoc em ostẽdit manifestationẽ talẽ esse propinquã manifestationi eiusdẽ tiæ, ac per hoc diminuentẽ meritũ fidei: vtpote propinquam tolleri totaliter fidẽ, propinquũ enim aliquid est tepidũ. Vnde in illa conditionali: Si manifestatio indiciis Christo nascente, eius natiuitas omnibus appareret, tam tolleretur ratio fidei, loquitur de indiciis manifestis, vt natiuitatem Christi redderẽt apparentẽ, hoc est, euidẽtẽ: licet enim fides est argumentũ nõ apparẽtium, hoc est non euidentiũ. Dupliciter quidẽ possunt esse dicantia rẽ, quædã redditi rẽ illã credibilem: dãlater hæc est magna inter tudo: & in hoc grauiter sunt omnia testimonia siue Angelorum, siue miraculorũ, siue hominũ, nec non ipsius Dei, fit ra attestationem non proceditur: & sic fit manifestata Christi natiuitas supradictis. Quædam verò sunt indicia rem sic, quod tollit illam euidentem: vt si tollat testimonium ab hominibus de aduentu magorum ad quærendũ Christum natum.

*Super quæstionis Virginiæ sextæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio subintelle Conuenienter electi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Probatur: Non tantũ Herodes in semetipso turbabatur, quantũ diabolus in Herodes enim terrenum hominem æstimabat, sed diabolus Deum, & vterque regni successorem timebat. diabolus Cælestem, sed Herodes terrenum. Superflue tamen: quia Christus non venerat regnum in terra habere. Vnde Leo papa dicit Herodi loquens, Non capit Christũ regia tua: nec mundi dominus, potestatis tuæ sceptri est contentus angustiis.

¶ Quòd autem Iudæi: turbabantur, qui tamen magis gaudere debuerant, aut hoc est, quia vt Chrysostom. dicit, de aduentu iustitiæ nõ poterãt gaudere iniqui, aut volẽtes fauere Herodi quẽ timebãt: populus enim plus iusto fauet eis, quos crudeles sustinet. Quod autem tem pueri ab Herode sunt interfecti, non cessat in eorum detrimentum, sed in eorum profectum. Dicit enim Augustinus, in sermone quodam Epiphania Absit, vt ad liberandos homines Christus veniens, de illorum præmio, qui pro eo interficiuntur nihil egent, qui pendens in ligno pro eis à quibus interficiebatur, orauit.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Dominus enim Matt. 10. mandauit discipulis, In viam Gentium ne abieritis, vt scilicet prius manifestaretur Iudæis quàm Gentibus. Ergo videtur quòd multo minus à principio fuerit reuelanda Christi natiuitas Gentilibus, qui ab Oriente venerunt: vt habetur Matthæi 2.

2 ¶ Præterea, Manifestatio diuinæ veritatis præcipuè debet fieri ad

obseruari, vt non omnibus Christus manifestaretur, sed quibusdam, per quos posset ad alios deuenire.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut fuisset in præiudicium salutis humanæ, si omnibus hominibus Dei natiuitas innotuisset, ita etiam etsi nulli nota fuisset. Vtroque enim modo tolleretur fides: tam scilicet per hoc quod aliud est totaliter manifestum, quã etiã per hoc, quod à nullo cognoscitur, à quo possit testimonium audiri, Fides enim est ex auditu, vt dicitur Rom. 10.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Maria & Ioseph instruendi erant de Christi natiuitate antequam nascereturr: quia ad eos pertinebat reuerentiam exhibere proli conceptæ in vtero, & etiã obsequi nascituræ. Eorum autẽ testimoniũ propter hoc quod erat domesticũ, fuisset habitum suspectum circa magnificentiam Christi, & ideo oportuit vt aliis manifestaretur extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipsa turbatio subsecuta ex natiuitate Christi manifestata, congruebat Christi natiuitati. Primo quidem, quia per hoc manifestatur cælestis Christi dignitas. Vnde Gregorius dicit in* Homil. Cœli Rege nato, Rex terræ turbatus est: quia nimirum terrena altitudo confunditur, cum cælsitudo cælestis aperitur. Secundo, quia per hoc figurabatur iudiciaria Christi potestas. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone Epiphaniæ, Quid erit tribunal iudicantis, quando superbos Reges cuna terrebat infantes? Tertiò, quia per hoc figurabatur deiectio regni diaboli: quia vt Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ: Non tantum Herodes in semetipso turbabatur, quantũ diabolus in Herodes enim terrenum hominem æstimabat, sed diabolus Deum, & vterque regni successorem timebat. diabolus Cælestem, sed Herodes terrenum. Superflue tamen: quia Christus non venerat regnum in terra habere. Vnde Leo papa dicit Herodi loquens, Non capit Christũ regia tua: nec mundi dominus, potestatis tuæ sceptri est contentus angustiis.

¶ Quòd autem Iudæi: turbabantur, qui tamen magis gaudere debuerant, aut hoc est, quia vt Chrysostom. dicit, de aduentu iustitiæ nõ poterãt gaudere iniqui, aut volẽtes fauere Herodi quẽ timebãt: populus enim plus iusto fauet eis, quos crudeles sustinet. Quod autem tem pueri ab Herode sunt interfecti, non cessat in eorum detrimentum, sed in eorum profectum. Dicit enim Augustinus, in sermone quodam Epiphania Absit, vt ad liberandos homines Christus veniens, de illorum præmio, qui pro eo interficiuntur nihil egent, qui pendens in ligno pro eis à quibus interficiebatur, orauit.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Dominus enim Matt. 10. mandauit discipulis, In viam Gentium ne abieritis, vt scilicet prius manifestaretur Iudeis quàm Gentibus. Ergo videtur quòd multo minus à principio fuerit reuelanda Christi natiuitas Gentilibus, qui ab Oriente venerunt: vt habetur Matthæi 2.

2 ¶ Præterea, Manifestatio diuinæ veritatis præcipuè debet fieri ad Dei amicos: secundum illud Iob 36. Annuntiat de ea amico suo. Sed Magi videntur esse Dei inimici: dicitur enim Leuit. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid scisciteminí. Non ergo debuit Christi natiuitas Magis manifestari.

3 ¶ Præterea, Christus venerat totum mundum à potestate diaboli liberare: vnde dicitur Malach. 1. Ab Ortu solis vsque ad Occasum, magnum est nomen meum in Gentibus. Non ergo solùm in Oriente positis debuit manifestari, sed etiam vbique terrarum.

4 ¶ Præterea, Omnia sacramenta veteris legis erant Christi figura. Sed sacramenta veteris legis dispensabantur per ministerium sacerdotum legalium. Ergo videtur quòd magis debuerit Christi natiuitas manifestari sacerdotibus in templo, quàm pastoribus in agro.

5 ¶ Præterea, Christus ex Virgine matre natus est, & ætate paruũ lus erat. Conuenientius igitur videtur fuisse, quòd Christus manifestaretur iuuenibus & virginibus, quàm senibus & coniugatis, vel viduis: Sicut Simeoni & Annæ.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioannis decimotertio. Ego scio quos elegerim Quæ autem fiunt secundum Dei sapientiam, conuenienter fiunt, Ergo conuenienter sunt electi illi, quibus est manifestata Christi natiuitas.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm salus per Christum futura ad hominum omnium diuersitatem pertineret, congruũ omnibus hominum conditionibus eius natiuitatem manifestari, scilicet, Magis, Simeoni, & Annæ, ac Pastoribus.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd salus, quæ erat futura per Christum ad omnem diuersitatem hominum pertinebat, quia sicut dicitur Coloss. 3. In Christo Iesu non est masculus & fœmina, Gentilis & Iudæus, seruus & liber, & sic de aliis huiusmodi. Et vt hoc in ipsa Christi natiuitate præfiguraretur, omnibus conditionibus hominum est manifestatus, quia vt Augustinus *dicit in sermone de Epiphania: Pastores fuerunt Israelitæ, Magi Gentiles, illi propè, isti longè: vtriq; tamen ad aquilarem lapidem concurrerunt. Fuit etiam inter eos alia diuersitas: nam Magi fuerunt sapientes & potentes: Pastores autem simplices & viles. Manifestatus etiam est iustis, Simeoni & Annæ, & peccatoribus, scilicet Magis. Manifestatus est etiam & vitis* & mulieribus: vt per hoc ostenderetur, nullam conditionem hominum excludi à Christi salute.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa manifestatio natiuitatis Christi fuit quædam præfibatio plenæ manifestationis quæ erat futura. Et sicut in secunda manifestatione primò annuntiata est gratia Christi per Christum & eius Apostolos Iudæis, & postea Gentilibus; ita ad Christum primò peruenerunt Pastores, qui erant primitiæ Iudæorum, tanquam propè existentes: & postea venerunt Magi à remotis, qui fuerunt primitiæ Gentium: vt Aug.* dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in sermo de Epipha. Sicut prælegius imperitia in rusticitate Pastorum, ita præualet impietas in sacrilegius Magorum, vtrosque tamen sibi lapis ille angularis attribuit, quippe qui venit stulta eligere, vt confunderet sapientes: & non vocare iustos, sed peccatores: vt nullus magnus superbiret, nullus infirmus desperaret. Quidam tamen dicunt, quòd isti Magi non fuerunt malefici, sed sapientes Astrologi: qui apud Persas vel Chaldæos Magi vocantur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysostomus dicit, * Ab Oriente venerunt Magi, quia vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum. Vel quia omnes qui ad Christum veniunt, ab ipso & per ipsum veniunt, de quo dicitur Zachariæ 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Dicuntur autem ab Oriente, ad literam, venisse: vel quia de vltimis Orientis partibus venerunt, secundum quosdam, vel quia de aliquibus vicinis partibus Iudææ venerunt, quæ tamen sunt regiones Iudæorum ad Orientem. Credibile tamen est, etiam in aliis partibus mundi aliqua indicia natiuitatis Christi apparuisse, sicut Romæ fluxit oleum, & in Hispania apparuerunt tres soles paulatim in vnum coeuntes.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrysostomus dicit, Angelus manifestans Christi natiuitatem, non iuit Hierosolymam, non requisiuit Scribas & Pharisæos: erant enim corrupti & præ inuidia crucrabantur. Sed pastores erant synceri, antiquam conuersationem Patriarcharum & Moysi colentes. Per hos etiam pastores

*Super quæstionis tricesimæ sextæ Articulum sicundum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: Natiuitas Christi

*In serm. 4. qui est 32. in ord. non procul à princ. to. 10

*Alias & mulieri, scilicet.

*Serm. 2. de Epipha. qui est 30. in ordine, circa princ. to. 10

*In serm. 2. epiph. à medio tomo 10

*Hom. 2. in Mat. in op. imper. super illud. Et ce Magi ab oriente to. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis trigesimæsextæ Articulum quartum.

Comment. Libr. 2. in Luc. cuius initium est de Simone et Anna. tomo 5.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Christus non per seipsum, sed per alias creaturas suam natiuitatem manifestare debuit.

Probatur: Natiuitas Christi ordinata est ad humanam salutem per fidem: ergo oportebat ita manifestari, vt fides deitatis fidei humanitatis non præiudicaret: ergo non per seipsum, sed per alias creaturas debuit manifestari. Prima sequentia probatur: quia fides salutaris est circa vtranque, scilicet deitatem & humanitatē Christi. Secunda probatur: quia fides humanitatis fit, dum Christus in seipso humanitatem infirmam, sicut alij, exhibuit: fides verò deitatis, dum per creaturas, Angelos scilicet & stellam Pastoribus, Magis, Simeoni, Annæque virtus deitatis manifestatur.

Lib. 8. Phy. tex. 39. to. 2.

Anno.

Libr. 1. de Cælo. tex. 32. tomo 2.

¶ In responsione ad tertium, colligē vltra Chrysostomi autoritatem, quòd ad literam miraculum vini fuit initiū signorum Christi simpliciter, & non limitate in illo loco. Et hoc optima ratione litera probat ex verbis Ioann. Baptistæ: miraculum quippe vini factum est post baptismum Christi per annum, secundum ecclesię traditionem, tria mysteria vno die diuersis annis contigisse attestantem, scilicet Magorum adorationem, baptismū Christi, & conuersionem aquæ in vinum.

In serm. 4. de Epipha. in med. incipit. Hic fer. iustum & rationabile.

¶ Super Quæstionis vicesimæsextæ Articulum quintum.

Annot.

TItulus minus explicat breuitatis causa, quàm quæ it. Nam, vt patet in distinctione articulorum in principio huius quæstionis facta in litera, quintus articulus inquirit per quæ alia debuerit manifestari, vbi patet non solùm de Angelis (vt hic explicatur) sed vniuersaliter de omnibus creaturis, per quas debuerit manifestari Christi natiuitas inquiri. Idem quoque euidenter apparet in processu articuli vbi non solùm quare per Angelos pastoribus, sed diffuse quoque quare per stellam Magis, & per inspirationem interiorem Simeoni & Annæ manifestata est Christi natiuitas, ratio redditur.

Comment.

¶ In corpore articuli vna est conclusio responsiua quæsito: Christi natiuitas conuenienter manifestata est per Angelos, stellam & inspirationem, Pastoribus, Iudæis, Magis, & iustis Simeoni & Annæ. Trubadicit,* quòd Magi inuenerunt puerum Iesum nulla ab humanæ infantiæ generalitate diserentum. Sed alij infantes non seipsos manifestant, Ergo neque decuit, quòd Christus per seipsum suam natiuitatem manifestaret.

significabantur doctores Ecclesiæ, quibus Christi mysteria reuelantur, quæ latebant Iudæos.

¶ Ad quintum dicendum, quod sicut Ambrosius * dicit, generatio domini non solum à iuuenibus, sed etiam à senioribus & iustis accipere debuit testimonium, quorum etiam testimonio propter iustitiā magis credebatur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit. Causa enim quæ est per se, semper est potior ea quæ est per aliud: vt dicitur in 8.* Physicor. Sed Christus suam natiuitatem manifestauit per alios, puta pastoribus per Angelos, & Magis per stellam. Ergo multo magis per seipsum debuit suam natiuitatem manifestare.

2 ¶ Præterea, Ecclesiastici 20. dicitur, Sapientia abscondita & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? Sed Christus à principio suæ conceptionis plenè habuit sapientiæ & gratiæ thesaurum. Nisi ergo hanc plenitudinem manifestasset per opera & verba, fuisset frustra et data sapientia & gratia: quod est inconueniens: quia Deus & natura nihil frustra facit: vt dicitur in primo de cælo.*

3 ¶ Præterea, In libro de Infantia Saluatoris legitur, quòd Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Et ita videtur quòd suam natiuitatem per seipsum manifestauerit.

¶ SED CONTRA est quòd Leo Papa dicit,* quòd Magi inuenerunt puerum Iesum nulla ab humanæ infantiæ generalitate diserentum. Sed alij infantes non seipsos manifestant, Ergo neque decuit, quòd Christus per seipsum suam natiuitatem manifestaret.

CONCLVSIO.

¶ Decuit Christum non per seipsum, sed per alias creaturas natiuitatem suam manifestare, ne fidei propagandæ derogaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas Christi ad humanam salutem ordinabatur, quæ quidem est per fidem. Fides autem salutaris diuinitatem & humanitatem Christi confitetur. Oportebat igitur ita manifestari natiuitatem Christi, vt demonstratio diuinitatis eius, fidei humanitatis ipsius non præiudicaret. Hoc autem factum est, dum Christus in seipso natiuitatem similem infirmi tati humanæ exhibuit, & tamen per Dei creaturas diuinitatis virtutem in se monstrauit. Et ideo Christus non per seipsum suam natiuitatem manifestauit, sed per quasdam alias creaturas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in via generationis & motus oportet per imperfecta ad perfectum peruenire. Et ideo Christus prius manifestatus est per alias creaturas: & postea manifestauit se per seipsum manifestatione perfecta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet sapientia absconditа sit inutilis: non tamē ad sapientem pertinet, vt quolibet tempore manifestet seipsum, sed tempore congruo. Dicitur enim Ecclesiastici vigesimo. Est tacens non habens sensum loquelæ, & est tacens scicns tempus apti temporis. Sic ergo sapientia Christo data non fuit inutilis, quia seipsum tempore congruo manifestauit, & hoc ipsum, quòd tempore congruo absconderetur, est sapientiæ indicium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd liber ille de infantia Saluatoris est apocryphus. Et Chrysostomus dicit * super Ioannem, quod Christus non fecit miracula antequam aquam conuertit in vinum, secundum illud quod dicitur Ioannis secundo. Hoc fecit initium signorum Iesus. Si enim primam ætatem miracula fecisset, non indiguissent Israelitæ alio manifestante eum: cùm tamen Ioannes Baptista dicat Ioannis primo, Vt manifestetur in Israel, propterea veni in aqua baptizans. Decenter autem non incepit facere signa in prima ætate: existimassent enim phantasma esse Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidissent liuore liquefacti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm natiuitas Christi debuerit per Angelos & stellam manifestari.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non debuerit manifestari per Angelos Christi natiuitas. Angeli enim sunt spirituales substantiæ, secundum illud Psalm. 103. Qui facit Angelos suos spiritus. Sed Christi natiuitas erat secundum carnem, non autem secundum spiritualem eius substantiam. Ergo non debuit per Angelos manifestari.

2 ¶ Præterea, Maior est affinitas iustorum ad Angelos, quàm ad quoscunque alios, secundum illud Psalm. 33. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Sed iustis, scilicet Simeoni & Annæ, non est manifestata Christi natiuitas per Angelos. Ergo nec pastoribus per Angelos manifestari debuit.

3 ¶ Præterea, Videtur quòd nec magis debuerit manifestari per stellam. Hoc enim videtur esse erroris occasio, quantum ad illos, qui æstimant sydera natiuitatibus hominum dominari. Sed occasiones peccandi sunt hominibus auferendæ. Non ergo fuit conueniens quòd per stellam Christi natiuitas manifestaretur.

4 ¶ Præterea, Signum oportet esse certum ad hoc, quòd per ipsum aliquid manifesteturr, Sed stella non videtur esse signum certum natiuitatis Christi. Ergo inconuenienter fuit Christi natiuitas per stellam manifestata.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Deuteronomij trigesimosecundo. Dei perfecta sunt opera. Sed talis manifestatio fuit opus diuinum. ergo per conuenientia signa fuit effecta.

CONCLVSIO.

¶ Cùm diuino quodam opere manifestata fuerit Christi natiuitas, congruè per Angelos Pastoribus, per stellam Magis manifestari debuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut manifestatio syllogistica fit per ea quæ sunt magis nota ei, cui est aliquid manifestandum: ita manifestatio quæ fit per signa, debet fieri per ea quæ sunt familiaria illis, quibus manifestatur. Manifestum est autem, quòd viris iustis est familiare & consuetum interiori Spiritus Sancti instinctu edoceri, absque signorum sensibilium demonstratione, scilicet per Spiritum prophetiæ. Alij verò corporalibus rebus dediti, per sensibilia ad intelligibilia adducuntur. Iudæi autem consueti erant diuina responsa per Angelos accipere, per quos etiam legem acceperant: secundum illud Actuum septimo. Accepistis legem in dispositione Angelorum. Gentiles verò maximè Astrologi consueti sunt stellarum cursus inspicere. Et ideo iustis, scilicet Simeoni & Annæ, manifestata est Christi natiuitas per interiorem instinctum Spiritus sancti: secundum illud Lucæ 2. Responsum accepit à Spiritu Sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Pastoribus autem & Magis tanquam rebus corporalibus dedritis manifestata est Christi natiuitas per visibiles apparitiones. Et quia natiuitas non erat purè terrena, sed quodammodo cælestis, ideo per signa cælestia tur primò, Manifestatio debet fieri per signa familiaria illis, quibus manifestatio fit. ergo conuenienter, &c. Antecedens probatur ex simili de manifestatione syllogistica. Consequentia autem probatur: quia iustis, scilicet perfectis, familiare est per inspirationem. aliis corporaliter deditis per visibilia, & rursus inter istos alios Iudæis per Angelorum visionem, Gentilibus per astrorum signa instrui. Confirmatur secūdo quo ad hoc, quod omnia signa fuerint cælestia, ex hoc quod cælestem natiuitatem erant rabant. Et firmatur tertiò quo ad differentiam inter Angelos & stellam respectu pastorū & Magorum: & hoc triplici ratione vt patet in litera. Confirmatur quarto quo ad stellam, ex spirituali genere Abrahæ, sicut stellarū numero.

¶ Super Quæstionis trigesimæsextæ Articulum sextum.

TItulus de ordine tēporis quærit, quo prius pastoribus, deinde Magis, demum Simeoni & Annæ manifestata est Christi natiuitas.

¶ In corpore Autor huius facit: primo ordinē manifestationum ex Euangelij autoritate apparet, scilicet quòd ipso die natalis pastoribus, decimaterria die Magis, quadragesima Simeoni & Annæ. Secundo rationē reddit optimam ex signi factis. Omnia clara sunt ad litera.

¶ In respōsione ad tertium, de tempore occisionis Innocentum non multum constat. Ex Euangelio siquidem habetur, quòd non statim occisi sunt, nam post adorationem Magorum in domo diuersoria iuxta Bethleem (in qua natus est Christus) oblatus est Dominus in templo, & postea portatus à parentibus in Nazareth, vbi Angelus dixit ad Ioseph, Fuge in Aegyptū: futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Hoc enim oportet fuisse, post quam ex Ierusalem venerunt parentes eius in Nazareth, vt Lucas narrat: si enim ante fuisset, non venisset in Ierusalē, nec inde in Nazareth. Vnde certum relinquitur, quòd non statim Herodes fauit in pueros, sed incertum est quanto tempore post sæuierit in eos. Satis rationabile est quòd impedimentum ex Romano itinere prouenerit, quia pro historia habetur, q Romam fuerit à filiis accusatus.

¶ Super Quæstionis trigesimæsextæ Articulum septimum.

Comment.

Annot.

Comment.

Annot.

Comment.

*Annot

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis trigesimæsexte, Articulum septimum.*

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore duo sunt, primo ex Chrysto sponderur quæsito vna conclusione: Stella non fuit ex cælestibus. Et afferuntur quinque rationes ex eodem. Secundo tractatur quod fuit illa stella: primo secundum Chrysostom. sub cuius opinione afferuntur duo modi dicendi: deinde secundum propriam opinionem autoritate Leonis firmatam. Omnia patent in litera.

Annot.

¶ In responsione ad tertium, perspice Autorem communem verbum de significatione cometarum admittendo respondere non q̃ propter ea sic ipsum sensisse putandũ sit: sed esto quod sic respondisse intelligẽdum est. Cometes enim non magis regis, quàm pauperis rustici mortem significat: sed quia mortes principum notãtur, pauperum autem ratio non habetur, ideo vulgatum est, quòd significet mortem principum, si magno credimus Alberto.

Lib. 2. c. 11. Inter med. & fi. 19. 4.

¶ *Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum octauum.*

Annot. TItulus de conuenientia seu rationabilitate actus quærit.

Comment.

¶ In corpore vnica cõclusio: Credendum est. Magos à Spiritu sancto inspiratos sapiẽter Christum adorasse. Probatur: Magi sunt primitæ Gentium in Christum credentium: ergo credendum est, &c. Antecedẽs manifestatur: quia in ipsis, sicut in quodam prefagio fides deuotioque Gentium à remotis ad Christum venientium monstrabatur. Consequentia probatur: quia sicut fides deuotioque Gentium est absque errore per inspirationem Spiritus sancti ita, &c.

Opuſc. 60. cap. 7. Et Mat. 22. 10. 4.

In ſerm. 2. Epiph. qui eſt. 30. in ordine, & ſer. 3. eiuſdem feſti. tomo 10.

3 ¶ Præterea, Stellæ quæ non sunt in cælo, sed in aere, dicuntur stellæ comatæ, quæ non apparent in natiuitatibus Regum, sed magis sunt indicia mortis eorum. Sed illa stella designabat Regis natiuitatem: vnde Magi dicunt Matth. 2. Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in Oriente. Ergo videtur quòd fuerit de cęlestibus stellis.

Li. 2. c. 5. 2. med. 10. 6.

¶ SED CONTRA est quòd dicit Augustinus * dicit in lib. contra Faustum, Non ex illis erat stellis, quæ ab initio creaturæ iti nerum suorum ordinem sub creatoris lege custodiunt, sed nouo virginis partu nouum sydus apparuit.

CONCLVSIO.

¶ *Consonum valde rationi esse videtur, vt stella, quæ Magos ad Christum* *Ho. 6. poſt natum perduxit, non fuerit vna cælestium stellarum, sed ad hoc à Deo de no- uo creata.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Chrysostomus * dicit super Matthæum, quòd illa stella, quæ Magis apparuit, non fuerit vna de cælestibus stellis.

Dicit enim Augustinus in quodam sermone Epiphaniæ. Dum pendet ad vbera, & vilium patitur Deus inuolumenta pannorum, repente nouum de cælo sydus effulsit. Fuit igitur stella cælestis quæ Magis apparuit.

2 ¶ Præterea, Augustinus * dicit in sermone quodam Epiphaniæ: Pastoribus Angeli, Magis stella Christum demonstrat, vtrisque loquitur lingua cælorum: quia lingua cęlestium fides Prophetarum. Sed Angeli pastoribus apparentes, fuerunt verè de cælestibus Angelis. Ergo & stella Magis apparens, fuit verè de cælestibus stellis.

fuerit vna cælestium stellarum, multipliciter manifestum est. Primò quidem, quia nulla alia stellarum hac via incedit, hæc enim stella ferebatur à Septentrione in Meridiem: ita enim Iudæa iacet ad Perdem, vnde Magi venerunt. Secundò apparet hoc ex tempore: non enim solùm apparebat in nocte, sed etiã in media die, quod non est virtutis stellæ, sed nec etiam lunæ. Tertiò, quia quandoque apparebat, & quandoque occultabatur. Cùm enim intrauerunt Hierosolymam, occultauit seipsam: deinde vbi Herodem reliquerunt, seipsam monstrauit. Quartò, quia non habebat continuum motum, sed cùm oportebat ire Magos, ibat, cùm oportebat stare, stabat, sicut & de columna nubis erat in deserto. Quintò, quia non sursum manens, partum Virginis demonstrabat, sed deorsum descendens, hoc faciebat. Dicitur enim Matthæi secundo, quòd stella, quam viderant Magi in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Ex quo patet quòd verbum Magorum dicentium, Vidimus stellam eius in Oriente, non est sic intelligendum, quasi ipsis in Oriente positis stella apparuerit existens in terra Iudæa, sed quia viderunt eam in Oriente existentem, & præcessit eos vsque in Iudæam, quamuis hoc à quibusdam sub dubio relinquatur. Non autem potuisset distincte domum demonstrare, nisi esset terræ vicina. Et sicut ipse dicit, hoc non viderat proprium stellæ, sed virtutis rationalis cuiusdam. Vnde videtur hæc stella virtutis nutibilis fuisse in talem apparentiam transformata. Vnde quidam dicunt, quòd sicut Spiritus sanctus descendit super baptizatum Dominum in specie columbæ: ita apparuit Magis in specie stellæ. Alii verò dicunt, quòd Angelus qui apparuit pastoribus in humana specie, apparuit Magis in specie stellæ.

Probabilius tamen videtur, quòd fuerit stella de nouo creata, non in cælo, sed in aere vicino terræ, quæ secundum diuinam voluntatem mouebatur. Vnde Leo Papa dicit in * sermone Epiphaniæ: Tribus Magis in regione Orientis, stella nouæ claritatis apparuit: quæ illustrior cæteris pulchriorque syderibus, in se intuentium oculos animosque conuerteret, vt conscitum aduerteretur, non esse otiosum quod tam insolitum videbatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cælum in sacra Scriptura quandoque dicitur aer: secundum illud, Volucres cæli, & pisces maris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipsi Angeli cælestes ex suo officio habent, vt ad nos descendant in ministerium missi: sed stellæ cælestes suum situm non mutant. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut stella illa non est sequuta modum stellarum cælestium, ita nec etiam stellarum cometarum: quæ nec de die apparent, nec cursum ordinatum mutant. Et tamen non omnino aberat significatio cometarum, quia cæleste regnum Christi comminuit, & consumit vniuersa regna terræ, & ipsum stabit in æternum: vt dicitur Dan. 2.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Verùm Magi conuenienter ad Christum adorandum venerint.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Magi non conuenienter ad Christum venerandum venerint. Cuique enim Regi reuerentia debetur à suis subiectis: Magi autem non erant de regno Iudæorum. Ergo cùm ex visione stellæ cognouerunt natum esse Regem Iudęorum, videtur quòd inconuenienter venerint ad eum adorandum.

2 ¶ Præterea, stultum est vnicuique Regi aliquo, extraneum Regem annunciare. Sed in regno Iudææ regnabat Herodes. Ergo stulte fecerunt Magi, alterius Regis natiuitatem annuntiantes.

3 ¶ Præterea, Certius est cæleste iudicium, quàm iudicium humanum. Sed Magi ducatu cælestis indicij ab Oriente venerant in Iudeam. Stultè ergo egerunt, præter ducarum stellę, humanum studium requirendo, dicentes, Vbi est qui natus est Rex Iudęorum?

4 ¶ Præterea, Munerum oblatio & adorationis reuerentia, non debetur nisi Regibus iam regnantibus. Sed Magi non inuenerunt Christum regia dignitate fulgentem. Ergo inconuenienter ei munera & reuerentiam regiam exhibuerunt.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isaiæ 60. Ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Sed qui diuino lumine ducuntur, non errant. Ergo Magi absque errore Christo reuerentiam exhibuerunt.

CON-

¶ *Super Quæstionis trigesimæseptimæ Articulum primum.*

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: Christus debuit circuncidi. Probatur septem rationibus: quæ clare patent in litera.

In c. 6. hu. & ſ. arg.

Obiect.

¶ *Num quis circuncidi debeat ad Christi imitationem.*

Comment.

¶ In responsione ad secundum (vbi de imitatione Christi, quo ad circuncisionem corpoream agitur) dubium occurrit de circuncisione Christianorum Indorũ, dicentium se circuncidi vt conformentur Christo, an sit licita. Videtur enim quòd non.

In ſer. 2. eſt 30. in ord. eiuſd. feſti. tom. 10.

Primo ex autoritate Apostoli, Si circuncidimini, Christus nihil vobis proderit, ad Galat. 5. & ex autoritate Ecclesiæ, quæ in concilio Florent. sub Eugenio III. determinauit circuncisionem, & alia legalia, post publicationem Euangelij esse nõ solum mortua, sed mortifera.

*Ad Galat. 5. in fin. & in Decret. 2. 32. 4. 2. & 3. 4. 2. & 3. 4. 2. & 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et si pro quadam veneratione Christi hoc fieret, an actus sit religiosus, an superstitiosus, considerandum est. Et quidem quod sit superstitiosus testatur, quia corporalem exemoniã inutilem contra communem Ecclesiæ morem, habentem mali speciem exercet. Sed quod exemonia hæc licet sit corporea, non sit vana aut inutilis, inde apparet, quòd nonnulla veneratio esse vacare assimilatiõi ad principem. In honorem siquidem principum vocamus filios nostros, ipsorum principum nominibus: vt Iulios à Iulio, & Leones à Leone. Nec superstitiose similis honor in Sanctos transfertur: sed ad venerationem Sanctorum spectare creditmus, quod filios nostros Sanctorum nominibus appelle mus. Et propterea licet assimilari velle Sanctis in nominibus, extra religionem non est, sed ad veneratiõnem quandam spectat: ita honorem hunc exhibere Christo, vt etiam corporaliter assimiletur sibi circunciso homo, non superstitionis vanitas, sed veneratio quædam est, ab hominibus humano more exhibita, & licet sit non secundum communem Ecclesiæ morem: est tamen secundum illarũ Ecclesiarũ, quæ sunt in India sub rege David(qui vulgariter dicitur Preste Ioanni) antiquum vetustumque morem: qui & nunquam ab vniuersali aut Romana Ecclesia damnatus apparet, & propterea licet alibi circuncisio ista esset superstitiosa: non tamen vbi est consueta. De mali autem specie, quam præ se ferre circuncisionem hoc tempore negari etsi non potest, dicitur tamẽ quòd ab omni specie mali cauendum est, quando & vbi speciem mali habet. Verum vbi & quando actus aliquis cessat habere mali speciem, potest exerceri licite: nam comedere immolata idolis, speciem mali habet, & secundum Apostoli doctrinam 1. ad Corint. 8. & 10. quandoque est licitum & quandoque illicitum: nam præsentibus infirmis est illicitum: quando autem & vbi scandalum infirmorum non timetur, licitũ est. Et secundum hoc circuncisio huiusmodi, quia in Ecclesijs illis non est in scandalum infirmorum, neque mali occasio cessat habere ibi mali speciem. Et si obijciatur, quòd licet tollatur per hoc ratio scandali apud illos: non tamen tollitur per hoc ratio scandali apud innumeras Christi Ecclesias, quæ de Indorum circuncisione scandalizantur (vtpote Iudaismi speciẽ

Orig. hom. 14. in Luc. in prin. tomo 3.

corpus attulisse, Secundò, vt approbaret circuncisionem, quam olim Deus instituerat.

Tertiò, vt comprobaret se esse de genere Abrahæ, qui circuncisionis mandatum acceperat in signum fidei, quam de ipso habuerat. Quartò, vt Iudæis excusationem tolleret, ne cum reciperent si esset incircuncisus.

Quintò, vt obediendi virtutem nobis suo commendaret exemplo. Vnde & octaua die circuncisus est, sicut in lege erat præceptum.

Sextò, vt quia in similitudinem carnis peccati aduenerat, remedium quo caro peccati consueuerat mundari, non respueret. Septimò, vt legis onus in se sustinens, alios à legis onere liberaret, secundum illud Galatarum quarto. Misit Deus Filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circuncisio per remotionem carnalis pellicułæ in membro generationis facta, significabat spoliationem vetustæ generationis, à qua quidem vetustate liberamur per passionem Christi. Et ideo veritas huius figuræ non fuit plenè impleta in Christi natiuitate, sed in eius passione, antequam circuncisio suam virtutem & statum habebat. Et ideo decuit Christum ante suam passionem tanquam filium Abrahæ circuncidi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus circuncisionem suscepit eo tempore quo erat sub præcepto. Et ideo sua actio in hoc est nobis imitanda, vt obseruemus ea, quæ sunt nostro tempore in præcepto: quia vnicuique nergotio est tempus, & opportunitas: vt dicitur Ecclesiastici octauo. Et præterea vt Origenes* dicit, sicut mortui sumus cum illo moriente, & consurreximus Christo resurgenti: ita circuncisi sumus spirituali circuncisione per Christum, & ideo carnali circuncisione non indigemus. Et hoc est quòd Apostolus dicit Colossen. 2. In quo scilicet Christo, circuncisi estis circuncisione non manufacta, in expoliatione corporis carnis, sed in circuncisione domini nostri Iesu Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Christus propria voluntate mortem nostram suscepit, quæ est effectus peccati (nullum in se habens peccatum) vt nos à morte liberaret, & spiritualiter nos faceret mori peccato, ita etiam & circuncisionem, quæ est remedium originalis peccati, suscepit absque hoc quòd haberet originale peccatum: vt nos à legis iugo liberaret, & vt in nobis spiritualem circuncisionem efficeret: vt scilicet suscipiendo figuram, impleret veritatem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm conuenienter fuerit Christo nomen impositum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fuerit Christo nomen impositum. Veritas enim Euangelica debẽt prænuntiationi propheticæ respondere. Sed prophetæ aliud nomen de Christo prænuntiauerunt: dicitur enim Isaiæ septimo. Ecce, virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Et 8. Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, festina prædari. Et 9. Vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis, & Zacha. 6. dicitur, Ecce, vir Oriens nomen eius. Ergo inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

Opus. 60. cap. 6.

2 ¶ Præterea, Isaiæ sexagesimosecundo dicitur. Vocabitur tibi nomen nouum, quod os domini nominauit. Sed hoc nomẽ Iesus nõ est nomen nouum, sed pluribus fuit in veteri testamento impositum, vt patet etiam ex ipsa genealogia Christi, Lucæ tertio, ergo videtur quòd inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

3 ¶ Præterea, Hoc nomen Iesus salutem significat: vt patet per id quod dicitur Matthæi primo. Pariet filium, & vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Sed salus per Christum non est facta solum in circuncisione, sed etiam in præputio: vt patet per Apostolum Romanorum quarto. Inconuenienter ergo hoc nomen fuit Christo impositum in sua circuncisione.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ: in qua dicitur Luc. 2. quòd postquã consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christo hoc diuinæ gratiæ munus collatum fuerit, vt omnium saluator esset, conuenienter ei nomen Iesu ab Angelo impositum fuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nomina debent proprietatibus rerum respondere. Et hoc patet in nominibus generum & specierum: quia vt dicitur quarto Metaphysicorum, ratio, quam significat nomen, est diffinitio, quæ designat propriam rei naturam. Nomina autem singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate eius, cui nomen imponitur. Vel à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum sanctorum his, qui in eorum festis nascuntur. Vel à cognatione, sicut cum filio imponitur nomen patris. Vel alicuius de cognatione eius: sicut propinqui Ioannis Baptistæ volebant eum vocare nomine patris sui Zachariam, non autem Ioannem: quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, vt dicitur Lucæ primo. Vel etiam ab euentu: sicut Ioseph vocauit primogenitum suum Manassem, dicens, Obliuisci fecit me Deus omnium laborum meorum. Genesis quadragesimoprimo. Vel etiam ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponitur: sicut Genesis vicesimoquinto dicitur, quòd quia qui primus egressus est de vtero matris, ruffus erat, & torus in morem pellis hirpidus, vocatum est nomen eius Esau, quod interpretatur rubeus. Nomina autem quæ imponuntur aliquibus diuinitus, semper significant aliquod gratuitum donum eis diuinitus datum: sicut Genesis decimoseptimo dictum est Abrahæ, Appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. Et Matthæi decimosexto dictum est Petro, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quia igitur Christo hoc munus gratiæ collatum erat, vt per ipsum omnes saluarentur, ideo conuenienter vocatum est nomen eius Iesus, id est Saluator, Angelo hoc nomen prænuntiante, non solum matri, sed etiam Ioseph, qui erat futurus eius nutritius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in omnibus illis nominibus quo dammodo significatur hoc nomen Iesus, quod est significatiuum salutis. Nam in hoc quòd dicitur, Emanuel, quod interpretatur, nobiscum Deus, designatur causa salutis, quæ est vnio diuinæ & humanæ naturæ in persona filii Dei, per quam factum est vt Deus esset nobiscum, quasi particeps nostræ naturæ. Per hoc autem quod dicitur: Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, &c. designatur à quo non saluauit, quia à diabolo, cuius spolia abstulit, secundum illud Colossen. secundo. Expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter. In hoc autem quod dicitur, Vocabitur nomen eius Admirabilis, &c. designatur via & terminus nostræ salutis, inquantum scilicet admirabili diuinitatis consilio & virtute, ad hæc habente, non hic vel ibi, sed simpliciter & absolute posit perfectam Euangelij publicationem consulendum credo per Romanam ecclesiam esse: vt vel non tolleratur circuncisio tali ratione confueta: vel si toleranda iudicaretur, vt secundum se licita toleraretur, ratione scandali apud Ecclesias alias. Et per hæc patet solutio omnium obiectorum. Hæc sunt quæ de hac quæstione noua mihi occurrerunt: in qua libentius audirem Apostolicæ sedis sententiã, quàm propriam proferrem opinionem.

¶ Super Quæstionis tricesimæseptimæ Articulum secundum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore huius articuli sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fuerit Christo nomen impositum. Nomina debent imponi à proprietatibus rerum, vel imponuntur à circunstantibus quomodolibet, vel significant aliquod gratuitum donum diuinitus illis datum. Primum declaratur in nominibus generum & specierum: secundum in singularium nominibus, tertium in nominibus diuinitus impositis.

¶ Conclusio respondetur quæstioni. Tertium erat octauo die per circuncisionem. Tum quia in textu illo expressè dicitur, Et orabit pro scelestis matre, facerdos & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in litera dicitur, quòd offeebatur pro peccato pollis.

¶ Ad huius euidentiam considerãdum est, quòd littera illius textus, vt glosa ex Augustino dicit, dupliciter legi potest. Primo, vt ly pro filio vel filia, referatur ad oblationem. Et hunc sensum sequutus est Augustinus, proponens hunc sensum, ex verbis scilicet Lucæ, dicentis: Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Ex hoc enim quòd dixit pro eo, & non pro matre, ostendit quòd illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant: constat autem quòd tunc offerebant, vt prædixerat Euangelista, ergo. Alio modo ly pro filio aut filia, refertur ad purgationis terminationem, & secundum hunc sensum indecisum pro alibi exponitur, & remanet indecisum pro filio an pro matre: quæ oblatio an pro matre fiebat, secundum littera illa vtriusque expositionis est capax (quia scilicet pro peccato prolis offerebatur, dubium occurrit. Tum quia peccatum originale prolis iam exstitit, quia peccatum originale prolis iam extinctum erat octauo die per circuncisionem. Tum quia peccatum originale extra illo expressè dicitur, Et orabit pro scelestis matre, facerdos & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in littera dicitur, quòd offeebatur pro peccato pollis.

¶ Ad huius euidentiam considerãdum est, quòd littera illius textus, vt glosa ex Augustino dicit, dupliciter legi potest. Primo, vt ly pro filio vel filia, referatur ad oblationem. Et hunc sensum sequutus est Augustinus, proponens hunc sensum, ex verbis scilicet Lucæ, dicentis: Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Ex hoc enim quòd dixit pro eo, & non pro matre, ostendit quòd illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant: constat autem quòd tunc offerebant, vt prædixerat Euangelista, ergo. Alio modo ly pro filio aut filia, refertur ad purgationis terminationem, & secundum hunc sensum indecisum pro alibi exponitur, & remanet indecisum pro filio an pro matre: quæ oblatio an pro matre fiebat, secundum littera illa vtriusque expositionis est capax (quia scilicet pro peccato prolis offerebatur, dubium occurrit. Tum quia peccatum originale prolis iam extinctum erat octauo die per circuncisionem. Tum quia peccatum originale extra illo expressè dicitur, Et orabit pro scelestis matre, facerdos & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in littera dicitur, quòd offeebatur pro peccato pollis.

¶ Super Quæstionis tricesimæseptimæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore huius articuli sic proceditur. Videtur quòd incõuenienter fuerit Christo nomen impositum. Nomina debent imponi à proprietatibus rerum, vel imponuntur à circunstantibus quomodolibet, vel significant aliquod gratuitum donum diuinitus illis datum. Primum declaratur in nominibus generum & specierum: secundum in singularium nominibus, tertium in nominibus diuinitus impositis.

¶ Conclusio respondetur quæstioni. Tertium erat octauo die per circuncisionem. Tum quia in textu illo expressè dicitur, Et orabit pro scelestis matre, facerdos & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in littera dicitur, quòd offeebatur pro peccato pollis.

¶ Ad huius euidentiam considerãdum est, quòd littera illius textus, vt glosa ex Augustino dicit, dupliciter legi potest. Primo, vt ly pro filio vel filia, referatur ad oblationem. Et hunc sensum sequutus est Augustinus, proponens hunc sensum, ex verbis scilicet Lucæ, dicentis: Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Ex hoc enim quòd dixit pro eo, & non pro matre, ostendit quòd illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant: constat autem quòd tunc offerebant, vt prædixerat Euangelista, ergo. Alio modo ly pro filio aut filia, refertur ad purgationis terminationem, & secundum hunc sensum indecisum pro alibi exponitur, & remanet indecisum pro filio an pro matre: quæ oblatio an pro matre fiebat, secundum littera illa vtriusque expositionis est capax (quia scilicet pro peccato prolis offerebatur, dubium occurrit. Tum quia peccatum originale prolis iam extinctum erat octauo die per circuncisionem. Tum quia peccatum originale extra illo expressè dicitur, Et orabit pro scelestis matre, facerdos & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in littera dicitur, quòd offeebatur pro peccato pollis.

¶ Ad huius euidentiam considerãdum est, quòd littera illius textus, vt glosa ex Augustino dicit, dupliciter legi potest. Primo, vt ly pro filio vel filia, referatur ad oblationem. Et hunc sensum sequutus est Augustinus, proponens hunc sensum, ex verbis scilicet Lucæ, dicentis: Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Ex hoc enim quòd dixit pro eo, & non pro matre, ostendit quòd illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant: constat autem quòd tunc offerebant, vt prædixerat Euangelista, ergo. Alio modo ly pro filio aut filia, refertur ad purgationis terminationem, & secundum hunc sensum indecisum pro alibi exponitur, & remanet indecisum pro filio an pro matre: quæ oblatio an pro matre fiebat, secundum littera illa vtriusque expositionis est capax (quia scilicet pro peccato prolis offerebatur, dubium occurrit. Tum quia peccatum originale prolis iam extinctum erat octauo die per circuncisionem. Tum quia peccatum originale extra illo expressè dicitur, Et orabit pro scelestis matre, facerdos & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in littera dicitur, quòd offeebatur pro peccato pollis.

¶ Super Quæstionis tricesimæseptimæ Articulum quartum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore huius articuli sic proceditur. Videtur quòd incõuenienter fuerit Christo nomen impositum. Nomina debent imponi à proprietatibus rerum, vel imponuntur à circunstantibus quomodolibet, vel significant aliquod gratuitum donum diuinitus illis datum. Primum declaratur in nominibus generum & specierum: secundum in singularium nominibus, tertium in nominibus diuinitus impositis.

¶ Conclusio respondetur quæstioni. Tertium erat octauo die per circuncisionem. Tum quia in textu illo expressè dicitur, Et orabit pro scelestis matre, facerdos & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in littera dicitur, quòd offeebatur pro peccato pollis.

¶ Ad huius euidentiam considerãdum est, quòd littera illius textus, vt glosa ex Augustino dicit, dupliciter legi potest. Primo, vt ly pro filio vel filia, referatur ad oblationem. Et hunc sensum sequutus est Augustinus, proponens hunc sensum, ex verbis scilicet Lucæ, dicentis: Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Ex hoc enim quòd dixit pro eo, & non pro matre, ostendit quòd illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant: constat autem quòd tunc offerebant, vt prædixerat Euangelista, ergo. Alio modo ly pro filio aut filia, refertur ad purgationis terminationem, & secundum hunc sensum indecisum pro alibi exponitur, & remanet indecisum pro filio an pro matre: quæ oblatio an pro matre fiebat, secundum littera illa vtriusque expositionis est capax (quia scilicet pro peccato prolis offerebatur, dubium occurrit. Tum quia peccatum originale prolis iam extinctum erat octauo die per circuncisionem. Tum quia peccatum originale extra

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur aliqualiter quo ad fomitem: vt scilicet proles minus prona sit ad malum. Et tanto magis hoc erat tunc necessarium, quantò per circuncisionem minor gratia conferebatur, quàm nunc per baptismum: vt sic adiunctum hoc sacrificium circuncisioni, accideretur ad gratiam baptismalem, vel propius ad illam, non ex opere aliquo sactamentali, sed ex deuotione & fide oblati sacrificij, parte misericordiarum largiente.

¶ Super Quæstionis trigesimæ septimæ Articulum quartum.

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio. Mater Christi conuenienter purganda accessit. Probatur. Sicut gratia à Christo in matrem, ita & humilitas: ergo sicut Christus sub lege, ita & mater. Antecedens probatur: quia humilibus datur gratia. Consequentia est euidens: quia ad humilitatem matris spectare constat purgationem matris.

Opus. 60. cap. 3. col. 1. ¶ *Super Quæstionis trigesimæoctauæ Articulum primum.*

Comment. TItulus clarus est.

Ar. præce. ad 1. ¶ In corpore vna conclusio. Conueniens fuit Ioannem baptizare. Probatur quadrupliciter. Litera ordinata est & clara.

rium, donec impleatur dies purgationis eius, Sed beata Virgo peperit masculum sine virili semine. Non ergo debuit ad templum venire purganda.

3 ¶ Præterea, Purgatio ab immunditia non fit nisi per gratiam. Sed sacramenta veteris legis gratiam non conferebant, sed ipsa potius secum gratiæ actorem habebat. Non ergo inconueniens fuit, vt ad templum purganda veniret.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ, qua dicitur Luc. 2. secundo, quòd impleti sunt dies purgationis Mariæ, secundum legem Moysi.

CONCLVSIO.

¶ Quamquam beata Virgo peccato non fuerit obnoxia, decuit tamen ex humilitate suæ gratiæ, vt in templo vti purganda præsentaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut plenitudo gratiæ à Christo deriuatur in matrem, ita decuit vt mater humilitati filij conformaretur: humilibus enim Deus dat gratiam, vt dicitur Iacobi quarto. Et ideo sicut Christus, licet non esset legi obnoxius, voluit tamen circuncisionem & alia legis onera subire, ad demonstrandum humilitatis & obedientiæ exemplum, & vt approbaret legem, & vt calumniæ occasionem Iudæis tolleret: propter eandem rationem voluit & matrem suam implere legis obseruantias, quibus tamen non erat obnoxia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet beata Virgo nullam haberet immunditiam, voluit tamen purgationis obseruantiam implere, non propter indigentiam, sed propter legis præceptum. Et ideo signanter Euangelista dicit, quòd completi sunt dies purgationis eius secundum legem, ipsa enim secundum se purgatione non indigebat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd signanter Moyses videtur fuisse locutus ad excipiendam ab immunditia matrem Dei, quæ non peperit suscepto semine. Et ideo patet quòd non obligabatur ad impletionem illius præcepti, sed voluntariæ purgationis ob-

seruantiam adimpleuit, vt dictum est*.

¶ Ad tertium dicendum, quòd legalia sacramenta non purgabãt ab immunditia culpæ, quæ fit per gratiam, sed hanc purgationem præfigurabant. Purgabant autem purgatione quadam carnali ab immunditia irregularitatis cuiusdam: sicut in Secunda parte * dictum est. Neutram tamen immunditiam beata Virgo contraxerat, & ideo non indigebat purgari.

QVAESTIO TRICESIMA OCTAVA DE BAPTISMO IOANNIS, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de Baptismo, quo Christus baptizatus est. Et quia Christus baptizatus est baptismo Ioannis, primò considerandum est de baptismo Ioannis in communi, secundò, de baptizatione Christi.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm conueniens fuerit quòd Ioannes baptizaret.

¶ Secundò, vtrùm ille baptismus fuerit à Deo.

¶ Tertiò, vtrùm contulerit gratiam.

¶ Quartò, vtrùm alii præter Christum illo baptismo debuerint baptizari.

¶ Quintò, vtrùm baptismus ille cessare debuerit Christo baptizato.

¶ Sextò, vtrùm baptizari baptismo Ioannis essent postea baptizandi baptismo Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Ioannem baptizare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Ioannem baptizare. Omnis enim ritus sacramentalis ad aliquam pertinet legem. Sed Ioannes non introduxit nouam legem. Ergo inconueniens fuit quòd nouum ritum baptizandi introduceret.

2 ¶ Præterea, Ioannes fuit missus à Deo in testimonium tanquam propheta: secundum illud Lucæ primo. Tu puer propheta Altissimi vocaberis. Sed prophetæ qui fuerunt ante Christum, non introduxerunt nouum ritum, sed ad obseruantiã legalium rituum inducebant, vt patet Malachiæ vltimo. Mementote legis Moysi serui mei, ergo nec Ioannes nouum ritum baptizandi introducere debuit.

3 ¶ Præterea, Vbi est alicuis rei superfluitas, non est ad illud aliquid addendum. Sed Iudæi excedebant in superfluitate baptismatum, dicitur enim Matth. septimo, quòd Pharisæi & omnes Iudæi nisi crebro lauent manus, nõ manducant, & à foro venientes, nisi baptizentur, non comedunt, & alia multa sunt quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum & æramentorum & lectorum. Ergo inconueniens fuit, quòd Ioannes baptizaret.

¶ SED CONTRA est, autoritas Scripturæ, Matthæi tertio, vbi præmissa sanctitate Ioannis, subditur. Quòd exibant ad eum multi, & baptizabantur in Iordane.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit, vt Ioannes baptizaret, vt Christum baptizaturus, & manifestaretur, & vt homines ad Christi baptismum assuefacti facilius ad pœnitentiæ & baptismi sacramenta idonei redderentur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Ioannem baptizare propter quatuor. Primo quidem, quia oportebat Christum à Ioanne baptizari, vt baptismum consecraret, vt Augustinus dicit super Ioannem. Secundo, vt Christus manifestaretur. Vnde Ioannes Baptista dicit Ioannis primo, vt manifestetur, scilicet Christus in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans, concurrentibus enim turbis ad baptismum annuntiabat Christum: quod quidem facilius sic factum est, quàm si per singulos discurrisset, vt Chrysostomus a dicit super Ioannem. Tertiò, vt suo baptismo assuefaceret homines ad baptismum Christi. Vnde Gregorius b dicit in quadam Homilia, quòd ideo Ioannes baptizauit, vt præcursionis suæ officium seruans, qui nasciturum dominum nascendo præueneraret, baptizando quoque baptizaturum præueniret. Quartò, vt ad pœnitentiam homines inducens, homines præpararet ad dignè suscipiendum baptismum Christi. Vnde ibidem Beda dicit, quòd quantum ex ipso erat, Ioannes instituta facere dicitur, quibus ad cœlestia regna gradiendum est. Secundus autem ordinem

¶ Super Quæstionis trigesimæoctauæ Articulum secundum.

Comment. TItulus quæstionem a Domino Pharisæis propositam mouet.

Ar. 26. ¶ In corpore vnica est diffinitio bimembris cum conclusione bimembri. Diffinitio est: Baptismus Ioannis vel quo ad eius ritum, vel quo ad eius effectũ. Conclusio est: Baptismus Ioannis quo ad ritũ erat à Deo, quo ad proprium effectũ fuit ab homine. Probatur quo ad primam partem: quia ex instinctu Spiritus sancti baptizabat: dicente ipso Ioannis primo. Qui me misit baptizare in aqua. Quo ad secundã partem quia nihil efficiebat quòd homo ef fugere non potuisset, hoc est, quia non conferebat aliquod spirituale.

¶ Super Quæstionis trigesimæoctauæ Articulum tertium.

Comment. TItulus clarus est.

¶ In corpore vnita conclusio trimembris: Baptismus Ioannis non conferebat gratiam, sed præparabat ad eam simpliciter. Probatur conclusio, primo quo ad primas partes simul. Tota doctrina & operatio Ioannis, erat præparatoria ad Christum, per quẽ conferenda erat gratia, ergo baptismus Ioannis non conferebat gratiam sed præparabat ad illam. Antecedens quo ad primam eius partem ex dicitur, quo ad secundam vero Ioãnis primo. Gratia per Iesum Christum facta est. Consequẽtia vero probatur: quia ministri ac inferioris artificis, non est inducere formam principalis artifex, sed præparare ad illam. Deinde conclusio probatur quo ad vltimum partem tripliciter, scilicet per doctrinam ad fidem, per baptizationẽ ad ritum baptismi per pœnitentiam ad gratiam effectus baptismi.

¶ In responsione ad primum, differentia inter expositionem primam & Bedæ, & tertiam ex Hieronymo est: quia in prima ad duo baptismata referuntur illa duo verba Baptizare & Prædicare, primũ ad baptismũ Christi, in tertia vero ad idem baptismã, scilicet Ioannis, referuntur ambo & verifica tur quod dispositiue in remissionẽ peccatorũ baptizabat & prædicabat ad perfectionem gratiæ Christum. Et ẽ quæstio nouitius in quo erro differt tertia à secunda expositione, respondeatur, quod tertia ordinatur ad Ioannis ad Christum replicit. & ideo illud idẽ quod Christus perfectus erat, Ioannes instituta facere dicitur. Secundo autem ordinem

Ioannis ante baptismã Christi. Quia sicut ille prædicabat pœnitentiam, & baptismum Christi prænuntiabat, & in cognitionem veritatis quæ mundo apparuit attrahebat: sic ministri Ecclesiæ primo eruditi, post peccata eorum redarguunt, demum in baptismo Christi remissionem peccatorum promittũt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus Ioannis non erat per se sacramentum: sed quasi quoddam sacramentale disponens ad baptismum Christi. Et ideo aliqualiter pertinebat ad legem Christi, non autem ad legem Moysi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ioannes non solùm fuit propheta, sed plusquam propheta, vt dicitur Matt. 11. fuit enim terminus legis & initium Euangelii. Et ideo magis pertinebat ad eum, verbo & opere inducere homines ad legem Christi, quàm ad obseruantiam veteris legis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismata illa Pharisæorum erant inania, vtpote ad solã munditiam carnis ordinata. Sed baptismus Ioannis ordinabatur ad munditiam spiritualem: inducebat enim homines ad pœnitentiam: vt dictum est.*

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm baptismus Ioannis fuerit à Deo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus Ioannis non fuerit à Deo. Nihil enim sacramentale quod est à Deo, denominatur ab homine puto, sicut baptismus nouæ legis non dicitur Petri vel Pauli, sed Christi. Sed ille baptismus denominatur à Ioanne: secundum illud Matthæi vigesimoprimo. Baptismus Ioannis vnde erat, è cælo an ex hominibus? Ergo baptismus Ioannis non fuit à Deo.

2 ¶ Præterea, Omnis doctrina de nouo à Deo procedens, aliquibus signis confirmatur, vnde & Dominus Exodi quarto dedit Moysi potestatem signa faciendi. Et Hebræorum secundo dicitur. Cùm fides nostra principium accepisset enarrari à Deo, per eos qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & prodigiis. Sed de Ioanne Baptista dicitur Ioannis decimo: Ioannes signum fecit nullum. Ergo videtur quòd baptismus quo baptizauit, non esset à Deo.

3 ¶ Præterea, Sacramenta quæ sunt diuinitus instituta, aliquibus sacræ Scripturæ præceptis continentur. Sed Baptismus Ioannis non præcipitur aliquo præcepto sacræ Scripturæ: Ergo videtur quod non fuerit à Deo.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioannis primo. Qui me misit baptizare in aqua ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum, &c.

CONCLVSIO.

¶ Baptismus Ioannis quo ad ritum fuit à Deo, non autem quo ad effectum, cùm nihil efficeret quod humanæ excederet vires.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in baptismo Ioannis duo possunt considerari, scilicet ipse ritus baptizandi, & effectus baptismi. Ritus quidem baptizandi non fuit ex hominibus, sed à Deo: qui familiari Spiritus sancti reuelatione Ioannem ad baptizandum misit. Effectus autem illius baptismi fuit ab homine: quia nihil in illo baptismo efficiebatur quod homo facere non posset. Vnde non fuit à solo Deo, nisi inquantum Deus in homine operatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod per baptismum nouæ legis homines interius per Spiritum sanctum baptizãtur: quod facit solus Deus. Per baptismum autem Ioannis, solum corpus mundabatur aqua. Vnde dicitur Matthæi tertio. Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Et ideo baptismus Ioannis denominatur ab ipso: quia scilicet nihil in eo agebatur quod ipse non ageret. Baptismus autem nouæ legis non denominatur à ministro, qui principalem baptismi effectum non agit, scilicet interiorem emundationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd tota doctrina & operatio Ioannis ordinabatur ad Christum, qui multitudine signorum, & suam & Ioannis doctrinam confirmauit. Si autem Ioannes signa fecisset, homines ex æquo Ioanni & Christo attendissent. Et ideo vt homines principaliter Christo intenderent, non est datum Ioanni, vt faceret signum: Iudæis tamen quæ ribus quare baptizaret, confirmauit suum officium autoritate Scripturæ, dicens, Ego vox clamantis in deserto, &c. vt dicitur Ioannis secundo. Ipsa etiam austeritas vitæ, eius officium commendabat: quia vt Chrysostomus * dicit super Matthæum, mirabile erat, in humano corpore tantam patientiam videre. *Homil. 10. Mat. ante med. fo. 2.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus Ioannis non fuit ordinatus à Deo, nisi vt modico tempore duraret, propter causas prædictas *. Et ideo non fuit commendatus aliquo præcepto communiter edito in sacra Scriptura, sed familiari quadam reuelatione Spiritus sancti, vt dictum est *. *In art. huius q.* *Exar. 1. huius q.*

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm in baptismo Ioannis, gratia daretur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in baptismo Ioannis gratia daretur. Dicitur enim Marci primo, Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Sed pœnitentia & remissio peccatorum est per gratiam. Ergo baptismus Ioannis gratiam cõferebat. *4. dist. 2. q. 2. ar. 1. q. 1. cor.*

2 ¶ Præterea, Baptizandi à Ioanne confitebantur peccata sua, vt habetur Matthæi tertio, & Marci primo. Sed confessio peccatorum ordinatur ad peccatorum remissionem, quæ fit per gratiam. Ergo in baptismo Ioannis, gratia conferebatur.

3 ¶ Præterea, Baptismus Ioannis propinquior erat baptismo Christi, quam circuncisio Sed per circuncisionem remittebatur peccatum originale: quia vt Beda * dicit, idem saluti feræ curationis auxilium circuncisio in lege contra originale peccati vulnus agebat, quod nunc baptismus agere reuelatæ gratiæ temporis consueuit. Ergo multo magis baptismus Ioannis remissionem peccatorum operabatur, quod sine gratia fieri non potest. *Beda in homil. Circuncisi. inter princip. & med. Habes in homil. totius anni.*

¶ SED CONTRA est, quod Matthæi tertio dicitur. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam. Quod exponens Gregorius * in quadam Homilia dicit, Ioannes non in Spiritu, sed in aqua baptizat: quia peccata soluere non valebat. Sed gratia est à Spiritu sancto, & per eam peccata tolluntur. Ergo baptismus Ioannis gratiam non conferebat. *Hom. 7. in euang. parũ ante med.*

CONCLVSIO.

¶ Baptismus Ioannis gratiam non conferebat, sed ad illa disponebat, per doctrinam ad fidem & baptismum, & pœnitentiam inducentem, & disponentem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est *, tota doctrina & operatio Ioannis præparatoria erat ad Christum: sicut ministri & inferioris artificis est præparare materiam ad formam, quam inducit principalis artifex. Gratia autem conferenda erat hominibus per Christum: secundum illud Ioannis primo. Gratia & veritas per Iesum Christũ facta est. Et ideo baptismus Ioannis gratiam non cõferebat, sed solum ad gratiam præparabat tripliciter. Vno quidem modo per doctrinam Ioannis inducentẽ homines ad fidem Christi. Alio modo assuefaciẽdo homines ad ritum baptismi Christi. Tertio modo per pœnitentiam, *Art. 1. huius q.*

Universidad de Deusto
BibliotecA

¶ *Super Quæstionis trigesimæoctauæ Articulum quartum.*

Comment. Titulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Baptismo Ioannis alij debuerunt baptizari. Probatur duplici ter, litera clara est.

¶ *Super Quæstionis trigesimæoctauæ Articulum quintum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore vna cõclusio: Baptismus Ioannis non debuit cessare Christo baptizato. Probatur quadrupliciter.

¶ In prima ratione ex Chrys. aduerte nouitie, quod si Christo baptizato Ioannes cessasset, putari potuisset, quod tantæ Christi excellẽtiæ in baptismo monstratæ inuidisset Ioannes: & cessando à baptismo, vel dedignaretur submittere Christo amplius per baptismum præparando ad ipsum, vel ipsa cessatio vindicaret suam minoritatem apparentem ex tanta manifestata Christi excellentia in baptismo. Vterque siquidem motus inuidiæ scilicet & iræ poterat consurgere, & ad cessationem inducere. Reliqua sunt clara.

¶ Ad tertium dicendum, quòd circuncisio instituta erat ad remedium originalis peccati. Sed baptismus Ioannis ad hoc non erat institutus: sed solum erat præparatorius ad baptismum Christi vt dictum est, * Sacramenta autem ex vi institutionis, suum habent affectum.

Comment. Super illud Matt. 1. Christi Ioannes in deserto baptizans. Et c. 3. secundum ordinem Bedæ. Comment. Super illud Mar. 1. præ dicans bap. panit. to 9. In cor. & ar. 1. huius quæst.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm alij præter Christum, baptismo Ioannis baptizari debuerint.*

4. dist. 2. q. 2. ar. 3. q. 2. Art. 1. a tract. 13. in Io. inter princip. & med. to. 9. Ar. præced.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd baptismo Ioannis solus Christus debuerit baptizari. Quia sicut dictum est, * ad hoc Ioannes baptizauit, vt Christus baptizaretur: sicut Augustinus dicit super Ioannem. Sed quod est proprium Christo, non debet aliis conuenire, Ergo nulli alij debuerunt illo baptismo baptizari.

2 ¶ Præterea, Quicunque baptizatur, aut accipit aliquid à baptismo, aut baptismo aliquid confert. Sed à baptismo Ioannis nullus aliquid accipere poterat (quia in eo gratia non conferebatur, vt dictum * est (nec aliquis baptismo aliquid conferre poterat, nisi Christus, qui tactu mundissimæ suæ carnis aquas sanctificauit. Ergo videtur quòd solus Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari.

3 ¶ Præterea, Si alij illo baptismo baptizabantur, hoc non erat, nisi vt præparentur ad baptismum Christi. & sic conueniens videbatur, quòd sicut baptismus Christi omnibus conferetur, & magnis & paruis, & Gentilibus & Iudæis, ita etiam & baptismus Ioannis conferretur. Sed non legitur quòd ab eo pueri baptizarentur, nec etiam Gentiles: dicitur enim Marci primo, quòd egrediebantur ad illum Israelitæ vniuersi, & baptizabantur ab illo. Ergo videtur quòd solus Christus à Ioanne debuerit baptizari.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Lucæ tertio. Factum est, cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, aperti sunt cæli.

CONCLVSIO.

Tract. 4. in Ioan. à me. & tract. 5. inter princ. & me. to. 9.

¶ *Non modo Christum, sed alios oportuit baptismo Ioannis baptizari.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplici de causa oportuit alios à Christo baptizari baptismo Ioannis. Primo quidem (vt Augustinus * dicit super Ioannem) quia si solus Christus pœnitentiam præparando homines ad suscipiendum effectum baptismi Christi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis verbis (vt Beda dicit *) potest intelligi duplex baptismus. Vnus quidem quẽ Ioannes baptizando conferebat, qui dicitur baptismus pœnitentiæ: quia scilicet ille baptismus erat quoddam inductium ad pœnitentiam: & quasi quædam protestatio, qua profitebantur homines se pœnitentiam acturos. Alius autem est baptismus Christi, per quem peccata remittuntur, quem Ioannes dare non poterat, sed solum prædicabat dicens, Ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Vel potest dici, quòd prædicabat baptismum pœnitentiæ, id est, inducentem ad pœnitentiam: quæ quidem pœnitentia ducit homines in remissionem peccatorum. Vel potest dici, quòd per baptismum Christi (vt Hieronymus dicit *) gratia datur, qua peccata gratis dimittuntur: quod autem consummatur per sponsum, initiatur per paranymphum, scilicet per Ioannem. Vnde dicitur, quod baptizabat & prædicabat baptismum pœnitentiæ, in remissionem peccatorum: non quia hoc ipse perficeret, sed quia præparando ad hoc homines disponebat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa confessia peccatorum non fiebat ad remissionem peccatorum statim per baptismum Ioannis exhibendam: sed consequendam per pœnitentiam consequentem, & per baptismum Christi, ad quem pœnitentia illa præparabat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd circuncisio instituta erat ad remedium originalis peccati. Sed baptismus Ioannis ad hoc non erat institutus: sed solum erat præparatorius ad baptismum Christi vt dictum est, * Sacramenta autem ex vi institutionis, suum habent affectum.

baptismo Ioannis baptizatus esset, non defuissent qui dicerent baptismum Ioannis, quo Christus est baptizatus, digniorem esse baptismo Christi, quo alii baptizantur. Secundò, quia oportebat per baptismum Ioannis alios ad baptismum Christi præparari: sicut dictum est. *

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non propter hoc solum fuit Ioannis baptismus institutus, vt Christus baptizaretur, sed etiam propter alias causas, vt dictum * est. Et tamen si ad hoc solum esset institutus, vt Christus eo baptizaretur: oportebat prædictum inconuenientis vitari, aliis hoc baptismo baptizatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alii qui ad baptismum Ioannis accedebant, non poterant quidem baptismo aliquid conferre, nec tamen à baptismo gratiam accipiebant, sed solum pœnitentiæ signum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia ille baptismus erat pœnitentiæ, quæ pueris non conuenit, ideo baptismo illo pueri non baptizabantur. Conferre autem Gentibus viam salutis, soli Christo reservabatur: qui est expectatio Gentium, vt dicitur Genesis penultimo. Sed & ipse Christus Apostolis inhibuit Gentilibus Euangelium prædicare, ante passionem & resurrectionem, vnde multò minus conueniebat per Ioannem Gentiles ad baptismum admitti.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrùm baptismus Ioannis debuerit cessare Christo baptizato.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus Ioannis cessare debuerit postquàm Christus fuit baptizatus. Dicitur enim Ioannis 1. Vt manifestetur in Israel, propterea veni in aqua baptizans. Sed Christo baptizato sufficienter manifestatus: tum per testimonium Ioannis tum per descensum columbæ, tum etiam testimonio paternæ vocis. Ergo videtur quòd non debuerit postea baptismus Ioannis durare.

2 ¶ Præterea, Augustinus * dicit super Ioannem. Baptizatus est Christus, & cessauit Ioannis baptismus. Ergo videtur quòd Ioannes post Christum baptizatum, non debuerit baptizare.

3 ¶ Præterea, baptismus Ioannis erat præparatorius ad baptismum Christi. Sed baptismus Christi incepit statim Christo baptizato: quia tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerativam contulit aquis, vt Beda dicit. Ergo videtur quòd baptismus Ioannis cessauerit Christo baptizato.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioannis 3. quòd venit Iesus in Iudæam terram, & baptizabat, erat autem & Ioannes baptizans. Sed Christus non baptizauit nisi postquàm fuit baptizatus. Ergo videtur quòd postquàm Christus fuit baptizatus, adhuc Ioannes baptizabat.

CONCLVSIO.

¶ *Non decuit Christo baptizato, cessare Ioannis baptismum.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus Ioannis cessare non debuit Christo baptizato. Primò quidem, quia (vt Chrysostomus * dicit) si cessasset Ioannes baptizare Christo baptizato, crederetur quòd zelo vel ira hoc faceret. Secundò: quia si cessasset à baptizando, Christo baptizante, discipulos suos in maiorem zelum immisisset. Tertio: quia persistens in baptizando, suos auditores mittebat ad Christum.

Quartò, quia (vt Beda dicit) adhuc permanebat vmbra veteris legis, nec debuit præcursor cessare, donec veritas manifestaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd nondum Christus erat plenè manifestatus eo baptizato: & ideo adhuc necessarium erat quòd Ioannes baptizaret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptizato Christo cessauit baptismus Ioannis: non tamen statim, sed eo incarcerato. Vnde Chrysostomus * dicit super Ioannem, Aestimo propter hoc permissum esse mortem Ioannis, & eo sublato de medio, Christum maximè prædicare cœpisse, vt omnis multitudinis affectio ad Christum transiret, & non vltra his, quæ de vtroque erant, sententiis scinderetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus Ioannis præparationem erat, non solum ad hoc quòd Christus baptizaretur, sed etiam ad hoc quòd alii ad Christi baptismum accederent. Quod nondum fuit impletum Christo baptizato.

¶ Vltimo

¶ *Super Quæstionis trigesimæoctauæ Articulum sextum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt. Primò recitatur opinio Magistri sentẽtiarum, secundo respondetur quæstioni. Opinio Magistri distinguit duplicem dispositionem baptizatorum à Ioanne (vt pater in litera) & quosdam baptizandos baptismo Christi & quosdam non dicit.

¶ Quo ad secundum Auctor simpliciter dicit quòd omnes baptizati à Ioanne baptizandi erant baptismo Christi: & propterea pro vna parte contentit Magistro, pro alia contradicit, & probat vtrumque dupliciter. Primo ex parte affectus inseparabilis per fidem, spem & charitatẽ, scilicet characteris, qui per Christi baptismum imprimitur. Secũdo ex parte essentialis partis ipsius baptismi, deficientis scilicet Spiritus. Omnia patent in litera.

¶ In responsione ad secundum & tertium, adhuc dicere quòd de baptismo Christi materiali passiue accepto à Ioanne & Apostolis, non habetur clarè à scriptura pars affirmativa. Sed rationabile est, quòd baptizati à Christo dicerentur, vt Ioannes simpliciter debitũ suum. Ego à Christo baptizatis & Apostoli baptizantes Christi baptismo, primo fuerunt baptizatiuè Aug. ar. 3. q. 2. Art. 1. bene. Nec aliquid apparet obstare: nisi forte verbis Christi Act. primo Ioannes baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Sed tenera hoc non obstat, quia per hoc nõ excluditur, eos baptizatos esse baptismo Christi, licet de Ioannis baptismo tantum mentio fiat. Vel dicendum quia in promptu fuit, quòd Ioannis baptismi solus meminit Christus: quia scilicet dona Spiritus sancti non dabantur contra baptismum Christi, qui fit in aqua & spiritu, Ioan. 3. Ar. præced. contra baptismum Ioannis, qui fiebat solũ in aqua: ipso Ioanne testificante baptismi sui baptismum contra baptismum Christi, qui fit in spiritu sancto. Mat. 3. ¶ In responsione ad quintum, dubium occurrit: quia aliud est loqui de gratia futura, & aliud de Christo venturo: potuit enim gratia præsens esse ex fide Christi venturi. Vel præcesserunt Christi literæ autẽ eundem habent Christũ venturum & gratiam fuisse, non tamen statim incompactæ ergo videtur. ¶ Ad hoc dicitur, quòd litera est intelligenda quoad subiectam materiã, quæ est sermo, scilicet de sacramentis. Ex illa simplici differentia ab Augustino posita inter sacramenta nouæ & veteris legis, quòd nostra præ-

Ar. præced. Ioannis. 1. Ar. præced. Ioannis. 1. Ar. præced. Ioannis. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum primum.*

Comment. TItulus clarus est.
¶ In corpore vnica conclusio: Conueniēs fuit Christum baptizari. Probatur tripliciter. Omnia sunt clara.

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum secundum.*

Comment. TItulus clarus est.
¶ In corpore duo sunt. Primò declaratur quod supponitur, Christum baptizatum baptismo Ioannis ex autoritate Augustini. Secundo probatur tripliciter conclusio, scilicet conueniens fuit Christum baptizari baptismo Ioannis.

¶ Et in tertia ratione aduerte quòd ratio tendit ad hoc, quòd ideo ad baptismum Ioannis non sanctum accedit vt sanctificet baptismum non Ioannis, sed nouæ legis, instituendo sanctificatio ne aquarū per carnis suæ lauacrum, baptismum in sanctitatem animas: extunc enim institutus est baptismus nouæ legis.

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum tertium.*

Comment. TItulus de tempore Christi ætatis scilicet anni trigesimi quærit.
¶ In corpore vna conclusio: Christus conuenienter anno trigesimo fuit baptizatus. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.

Li.2. in Luc. vlt.c. in princ. to. 5. Hom.4. in opere imperfe. non vemote à princip. to 2. In orat. in Epipha. lumine à medio. Li.2. in Luc. c. vlt. à medio, to mo 5.

¶ Quintò, de hoc quòd ei sunt cæli aperti.
¶ Sexto, de Spiritu sancto apparente in specie columbæ.
¶ Septimo, vtrùm illa columba fuerit verum animal.
¶ Octauo, de voce paterni testimonij.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm fuerit conueniens Christum baptizari.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd nō fuerit conueniēs Christum baptizari. Baptizari enim est ab Ioanne. Sed Christo non conuenit ablui: in quo nulla fuit impuritas. Ergo videtur quòd Christum non decuerit baptizari.

2 ¶ Præterea, Christus circuncisionem suscepit, vt impleret legem. Sed baptismus non pertinebat ad legem. Ergo non debebat baptizari.

3 ¶ Præterea, Primum mouens in quolibet genere, est immobile secundum illum motum: sicut cælum quod est primum alterans, non est alterabile. Sed Christus est primum baptizans, secundum illud Ioan 1. Super quē videris Spiritum descendentem & manentem hic est qui baptizat. Ergo ipsum non decuit baptizari.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth.3. quòd venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquàm Christus non indiguerit baptizari, voluit tamen baptizari, vt aquas sanctificaret, nostrā. que sordes ablueret, & quod à nobis faciendum erat exponeret.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Christum baptizari. Primò quidem: quia vt Ambrosius * dicit super Lucam. Baptizatus est Dominus, non mundari volens, sed mundare aquas, vt ablutæ per carnem Christi, qui peccatum non cognouit, baptismatis vim haberent: & vt sanctificatas aquas relinqueret postmodum baptizandis, sicut Chrys. * dicit super Matth. Secundò, quia sicut Chrysost. dicit super Matth. quamuis ipse non esset peccator, tamen naturam suscepit peccatricē, & similitudinē carnis peccati: propter ea, etsi pro se baptismate non indigebat, tamen in aliis carnalis natura opus habebat. Et sicut Grego. * Nazian. dicit, Baptizatus est Christus, vt totum veteranum Adam immergat aquæ.

Tertiò baptizari voluit, sicut Augustinus. dicit in sermone de Epiphania: quia voluit facere quod fa ciendum omnibus imperauit. Et hoc est quod ipse dicit. Sic decet nos implere omnem iustitiam. Vt enim Ambrosius * dixit super Lucam. Hæc est iustitia, vt quod alterum facere velis, prior ipse incipias. & tuo alios horteris exemplo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus non fuit baptizatus vt ablueretur, sed aluetet, sicut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non solùm debebat implere ea quæ erant veteris legis. sed etiam inchoare ea quę sunt nouæ legis. Et ideo non solùm voluit circuncidi, sed etiam baptizari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus est primum baptizans spiritualiter: & sic non est baptizatus, sed solùm in aqua.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm Christus in baptismo Ioannis debuerit baptizari.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit baptizari baptismo Ioannis. Baptismus enim Ioannis fuit baptismus pœnitentiæ. Sed pœnitentia Christo non conuenit: quia nullum habuit peccatum. Ergo videtur quòd non debuerit baptizari baptismo Ioannis.

2 ¶ Præterea, Baptismus Ioannis, sicut dicit Chrysost. * medium fuit inter baptismum Iudæorum & Christi baptismum. Sed medium participat naturam extremorum. Cùm ergo Christus non fuerit baptizatus baptismate legali, nec etiam baptismate suo, videtur quòd pari ratione baptismate Ioannis baptizari non deuerit.

3 ¶ Præterea, Omne quod in rebus humanis est optimū, debet attribui Christo. Sed baptismus Ioannis non tenet supremum locum inter baptismata. Ergo non conuenit Christum baptizari baptismo Ioannis.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matth.3. quòd venit Iesus in Iordanem, vt baptizaretur à Ioanne.

CONCLVSIO.

¶ *Congruum fuit Christum baptizari baptismo Ioannis, vt Ioannis baptismum comprobaret.*

¶ RESPONDEO dicendum quòd sicut dicit Augustin. * super Ioan. baptizatus Dominus baptizabat, non eo baptismate, quo baptizatus est. Vnde cùm ipse baptizaret baptismo proprio, consequens est quòd non fuerit baptizatus suo baptismate, sed baptismate Ioannis. Et hoc fuit conueniens. primò quidem propter conditionem baptismi Ioannis, qui non baptizauit in Spiritu, sed solùm in aqua, Christus autem spirituali baptismate non indigebat. qui à principio fuit conceptionis gratia Spiritussancti repletus fuit, vt patet ex dictis a. 8. hæc est ratio Chrysost. b Secundò vt Beda c dicit, baptizatus ex baptismo Ioannis, vt baptismo suo baptismum Ioannis comprobaret. Tertiò, sicut Greg. Nazan. dicit. d Accedit Christus ad baptismum Ioannis, sanctificaturus baptismum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut suprà dictum est c. Christus baptizari voluit, vt nos suo exemplo inducceret ad baptismum. Et ideo ad hoc, quòd esset efficacior eius inductio, voluit baptizari baptismo, quo manifestè non indigebat, vt homines ad baptismum accederent, quo indigebant. Vnde Ambr. f dicit super Luc. Nemo refugiat lauacrum gratiæ, quando Christus lauacrum pœnitentiæ non refugit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus Iudæorum in lege præceptus, erat solùm figuralis: baptismus autem Ioannis aliqualiter erat realis, inquantum inducebat homines ad abstinendum à peccatis. Sed baptismus autem Christi habet efficaciam mundandi à peccato. & animam conferendi, Christus autem neque indigebat percipere remissionem peccatorum, quæ in eo non erant: neque recipere gratiam. quia plenus erat: similiter etiam cùm ipse sit veritas, non competebat ei id quod in sola figura gerebatur. Et ideo magis congruum fuit quòd baptizaretur baptismo medio, quàm aliquo extremorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus est quoddam spirituale remedium. Quantò autem aliquid est magis perfectum, tanto minore remedio indiget. Vnde ex hoc ipso quòd Christus est maximè perfectus, conueniens fuit quòd non baptizaretur perfectissimo baptismo, sicut ille qui est sanus, non indiget efficaci medicina.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm Christus conuenienti tempore fuerit baptizatus.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non conuenienti tempore Christus fuerit baptizatus. Ad hoc enim Christus baptizatus est, vt suo exemplo alios ad baptismum prouocaret. Sed fideles Christi laudabiliter baptizantur, non solùm ante trigesimum annum, sed in infantili ætate. Ergo videtur quòd Christus non debuerit baptizari in ætate trigintā annorum.

2 ¶ Præterea, Christus non legitur docuisse vel miracula fecisse ante baptismum. Sed vtilius fuisset mundo, si priori tempore docuisset, incipiens à vicesimo anno, vel etiam prius. Ergo videtur quòd Christus, qui pro vtilitate hominum venerat, ante trigesimum annum debuerit baptizari.

3 ¶ Præterea, Iudicium sapientiæ diuinitus infusæ, maximè debuit manifestari in Christo. Est autem manifestatum in Daniele remotis suæ pueritię: secundum illud Daniel. 13. Suscitauit Dominus spiritum pueri iunioris, cui nomen Daniel. ergo multò magis Christus in sua pueritia debuit baptizari, & docere.

4 ¶ Præterea, Baptismus Ioannis ordinatur ad baptismum Christi, sicut ad finem. Sed finis est prior in intentione. & posterior in executione. ergo vel Christus debuit primus à Ioanne baptizari, vel vltimus.

¶ SED

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est.
¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit vt Christus in Iordane baptizaretur, quia per hoc significatur ingressus per baptismum in regnum Dei. Declaraturq; hoc duplici figura: scilicet transitu filiorum Israel in terram promissionis & steliæ in cælum. Et scito, quod ratio ista mystica est: nec alia potest reddi magis literalis, nisi quia Deus elegit magis Iordanem, quam alias aquas.

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum quintum.*

TItulus clarus ex Euangelii historia ortus.
¶ In corpore respondetur quæsito vnica conclusione: Christo baptizato & orante, conuenienter apertī sunt cæli. Et duo fiunt: quia declaratur conuenientia respectu ly baptizato: secundo respectu ly & orāte. Quo ad primum probatio est: Christus baptizatus est, vt nostrum baptisma cōsecraret: ergo in illius baptismo ista monstrari debuerunt, quæ ad nostri efficaciam baptismi spectant: ergo virtus cælestis, fides cælestium in toritusque cæli monstrari debuerunt per cælos apertos. Prima consequē tia est clara. Secunda declaratur ex tribus, scilicet ex causa, & fide, & effectu, inuentis in efficacia baptismi.
Quo ad secundum declaratur: quia oratio vel exemplum vel ad cau sam apertionis cæli nostros referrtur: & vtrunque est conueniens.
¶ In responsione ad secundum, vide duo declarari. Primum, quòd cæli aperti dicuntur non in regio, sed secundum visionem Christi. Secundum est, qualis fuerit ista visio, corporalis, imaginaria, vel intellectualis. Et licet qualibet posset dicitur: intellectualis tamen conueniētior videtur, vtpote excellentior.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Luc.3. Factum est cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante: & infrà, Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta.

CONCLVSIO.

¶ *Congruit vt Christus trigesimo ætatis suæ anno baptizaretur, vt idoneus docere & prædicare existimaretur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus conuenienter fuit in trigesimo anno baptizatus. Primò quidem, quia Christus baptizabatur, quasi ex tunc incipiens docere & prædicare. Ad quod requiritur perfecta ætas: qualis est triginta annorum. Vnde legitur Gene. 41. quòd triginta annorum erat Ioseph, quando accepit regimen Aegypti. Similiter etiam 2. Reg 5. legitur de Dauid, quòd triginta annorum erat cùm regnare cœpisset. Ezechiel etiam in trigesimo anno cœpit prophetizare, vt habetur Ezech.1. Secundò, quia sicut Chrysost. dicit * super Matt. futurum erat vt post baptismum Christi, lex cessare inciperet. Et ideo hac ætate Christus ad baptismum venit, qui potest omnia peccata suscipere, vt lege seruata, nullus dicat, quòd ideo eam soluit, quia implere non potuit. Tertiò, quia per hoc quòd Christus in ætate perfecta baptizatur, datur intelligi quod baptismus patit viros perfectos: secundum illud Ephes.4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Vnde & ipsa proprietas numeri ad hoc pertinere videtur, consurgit enim trigenarius numerus ex ductu ternarii in denarium. Per ternarium autem intelligitur fides Trinitatis, per denarium autem implerio mandatorum legis. & in his duobus perfectio vitæ Christianæ consistit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Gregor. * Nazanzenus dicit, Christus non est baptizatus quasi indigeret purgatione, nec quòd aliquod illi immineret periculum differendo baptismum, sed cuius alii non in paruum redundat periculum. si exeat ex hac vita, non indutus veste incorruptionis, scilicet gratia. Et licet bonum sit * baptismi, mūditiam custodire, potius tamen est (vt ipse * dicit) interdum paulisper maculari, quàm gratia omnino carere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vtilitas, quæ à Christo prouenit hominibus, præcipuè est per fidem & humilitatem, ad quorū vtūq; valet, quòd Christus in pueritia, vel adolescentia non cœpit docere, sed in perfecta ætate. Ad fidem quidem: quia per hoc apparet in eo vera natura humanitatis, quòd per temporum incrementa corporaliter profecit, & ne huiusmodi profectus putaretur esse phantasticus, noluit sapientiam suam vel virtutem manifestare ante perfectam corporis ætatem. Ad humilitatem verò, ne ante perfectam ætatem aliquis præsumptuosè prælationis gradum, & docendi officium assumat.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus proponebatur hominibus in exemplum omnium. Et ideo oportuit in eo ostendi id quod competit omnibus secundum legem communem: vt scilicet in ætate perfecta doceret. Sed sicut Gregor. * Nazan. dicit, non est lex communis quod raro contingit, sicut nec vna hirundo ver facit. Aliquibus enim ex quadam speciali dispensatione, secundum diuinæ sapientiæ ordinem concessum est præter legem communem, vt ante perfectam ætatem officium vel prædicandi, vel docendi haberent: sicut Salomon, Dan. & Hieremias.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus nec primus nec vltimus debuit à Ioanne baptizari: quia vt Chrysosto. * dicit super Matth.

Christus ad hoc baptizabatur, vt confirmaret prædicationem & baptismum Ioannis: & vt testimonium acciperet à Ioanne. Non autem creditum fuisset testimonio Ioannis, nisi postquam fuerunt multi baptizari ab ipso. Et ideo non debuit primus à Ioanne baptizari. Similiter etiam nec vltimus: quia (sicut ipse ibidem subdit) sicut lux Solis non expectat occasum Luciferi, sed eo procedente egreditur, & suo lumine obscurat illius candorem: sic & Christus non expectauit, vt cursum suum Ioannes impleret, sed adhuc eo docente & baptizante, apparuit.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm Christus debuerit in Iordane baptizari.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit baptizari in Iordane. Veritas enim debet respōdere figuræ. Sed figura baptismi præcessit in transitu maris Rubri: vbi Aegyptii sunt submersi, sicut peccata delentur in baptismo. Ergo videtur quòd Christus magis debuerit baptizari in mari, quàm in flumine Iordanis. Matt.3. cō. 4. fin.

2 ¶ Præterea, Iordanis interpretatur descensus. Sed per baptismum aliquis ascendit magis, quàm descendat: vnde etiam Matth.3. dicitur, quòd baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua. Ergo videtur inconueniens fuisse, quòd Christus in Iordane baptizaretur.

3 ¶ Præterea, Transeuntibus filiis Israel, aquæ Iordanis conuersæ sunt retrorsum, vt legitur Iosue 4. & sicut etiā in Psal.113. dicitur. Sed illi qui baptizantur, non retrorsum, sed in antea progrediuntur. Non ergo fuit conueniens quòd Christus in Iordane baptizaretur.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Marci 1. quòd baptizatus est Iesus à Ioanne in Iordane.

CONCLVSIO.

¶ *Conueniens fuit, Christum baptizari in Iordanis fluuio, quo in regnum Dei designaretur ingressus.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd fluuius Iordanis fuit, per quem filii Israel in terram promissionis intrauerunt. Hoc autem habet baptismus Christi speciale præ omnibus baptismatibus, quòd introducit in regnum Dei: quod per terram promissionis significatur. Vnde dicitur Ioannis 3. N si quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Ad quod etiam pertinet quòd Helias diuisit aquas Iordanis, quando erat in curru igneo rapiendus in cælum, vt dicitur 4. Reg. 2. quia scilicet transeuntibus per aquam baptismi, per ignem Spiritus sancti patet aditus in cælum. Et ideo conueniens fuit, vt Christus in Iordane baptizaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd transitus maris Rubri præfigurauit baptismum, quantum ad hoc, quòd baptismus delet peccata. Sed transitus Iordanis quātum ad hoc, quòd aperit ianuam regni cælestis, qui est principalior effectus baptismi, & per solum Christum impletus. Et ideo conuenientius fuit, quòd Christus in Iordane, quàm in mari baptizaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in baptismo est ascensus per profectum gratiæ, qui requirit descensum humilitatis: secundum illud Iaco.4. Humilibus autem dat gratiam. Et ad talem defcensum referendum est nomen Iordanis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut August. dicit in ser. de Epiph. Sicut antea aquæ Iordanis retrorsum conuersæ fuerant, ita modò Christo baptizato retrorsum peccata conuersa sunt. Vel etiam per hoc significatur, quòd contra descensum aquarum, benedictionum fluuius sursum ferebatur.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrùm Christo baptizato, cæli debuerint aperiri.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christo baptizato non debuerint cæli aperiri. Illi enim aperiendi sunt cæli, qui indiget intrare in cælum, quasi extra cælum existēs. Sed Christus semper erat in cælo, secundum illud Ioann.3. Filius hominis, qui est in cælo. Ergo videtur quòd non debuerint ei cæli aperiri. Infrà q.49. ar.5. ad 3. Et 3.dis.18. art. 6. q.3. ad 2. & dis.

2 ¶ Præterea, Apertio cælorum aut intelligitur spiritualiter, aut corporaliter. Sed non potest intelligi corporaliter: quia corpora cælestia sunt impassibilia, & infrangibilia: secundum illud Iob trigesimoseptimo. Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos, qui solidis- 22.q.1.art. 1. ad 4. Et opusc. 60. cap.9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum sextum.

TItulus clarus ex Euangelio etiam ortus.

Commen. ¶ In corpore vna conclusio: Conuenientes fuit vt super baptizatũ Christum Spiritus sanctus descenderet. Probatur: quod in Christi baptismo fictum est, pertinet ad mysterium nostri baptismi: ergo. Antecedẽs est Chrysost. Consequentia probatur: quia omnes baptizati non fícti, accipiunt Spiritum sanctum, Matth. 3.

Anuot. ¶ Aduerte hic, quod minus respondendo determinatur, quàm fuerit quæsitum, nam quæsitũ est de descensu Spiritus sancti in specie columbæ, & respondetur de descensu Spiritus sancti solum, nihil dicendo de specie columbæ. Et hoc ideo, quia reseruauit hoc secundum respõsioni ad argumenta.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Lucæ 3. Iesu baptizato & orante, apertum est cælum.

CONCLVSIO.

¶ Christo baptizato & orante, conuenienter aperti sunt cæli.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, Christus baptizari voluit, vt suo baptismo consecraret baptismum, quo nos baptizaremur. Et ideo in baptismo Christi ea demonstrari debuerunt, quæ pertinent ad efficaciam nostri baptismi. Circa quam tria sunt consideranda. Primò quidem principalis virtus, ex qua baptismus habet efficaciam. Quæ quidem est virtus cælestis. Et ideo baptizato Christo, apertum est cælum, vt ostenderetur quòd de cætero cælestis virtus baptismum sanctificaret.

Secundò operatur ad efficaciam baptismi fides Ecclesiæ, & eius qui baptizatur, vnde & baptizati fidem profitentur, & baptismus fidei dicitur sacramentum. Per fidem autem inspicimus cælestia, quæ sensum & rationem humanam excedunt. Et ad hoc significandum Christo baptizato aperti sunt cæli.

** Aliàs spiritualiter.* Tertiò, quia per baptismum Christi *specialiter aperitur nobis introitus regni cælestis: qui primo homini præclusus fuerat per peccatum. Vnde baptizato Christo, aperti sunt cæli: vt ostenderetur quòd baptizatis patet via in cælum. Post baptismum autem necessaria est homini iugis oratio, ad hoc quod cælum introeat. Licet enim per baptismum remittantur peccata, remanet tamen fomes peccati, nos impugnans interius, & mundus, & dæmones, qui impugnant exterius. Et ideo signanter dicitur Lucæ tertio, quòd Iesu baptizato, & orante, apertum est cælum: quia scilicet fidelibus necessaria est oratio post baptismum. Vel vt detur intelligi, quòd hoc ipsum quòd per baptismum cælum aperitur credentibus, est ex virtute orationis Christi. Vnde signanter Matth 3. dicitur, quod apertum est ei cælum, id est omnibus propter eum: sicut si Imperator alicui pro alio petenti dicat, Ecce, hoc beneficium non illi do, sed tibi, id est propter te illi: vt Chrysostomus dicit super Matth. *

Hom. 4. in Mat. à medio illius in opere imperfecto, to. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Chrysostomus dicit super Matthæum *. sicut Christus secundum dispensationem humanam baptizatus est, quamvis ipse propter se baptismo non indigeret, sic etiam secundum humanam dispensationem aperti sunt ei cæli, secundum autem naturam diuinam semper erat in cælis.

a Ibidem.

Circa finem commentarij in 2. cap. Mat. to. 9. *a Ho. 4. in Mat. in opere imperfecto circa medium illius, to. 2.* ** Aliàs ea charactta.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Hieronymus dicit super Matth. * cæli aperti sunt Christo baptizato, non reseratione elementorum, sed spiritualibus oculis: sicut & Ezechiel in principio voluminis sui cælos apertos esse commemorat. Et hoc probat Chrysostomus super * Matth. dicens, Quod si ipsa * creatura, scilicet cælorum, rupta fuisset, non dixisset, aperti sunt ei: quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum. Vnde etiam Marci primo expresse dicitur, quod Iesus statim ascendens de aqua, vidit apertos cælos: quasi ipsa apertio cælorum ad visionem Christi referatur. Quod quidem aliqui referunt ad visionem corporalem, dicentes, quòd circa Christum baptizatum tantus splendor fulsit in baptismo, vt viderentur cæli aperti. Potest etiam referri ad imaginariam visionem: per quem modum Ezechiel vidit cælos apertos. Formabatur enim ex virtute diuina & voluntate rationis, talis visio in imaginatione Christi: ad designandum, quòd per baptismum, cæli aditus hominibus aperitur. Potest etiam & ad visionem intellectualem referri, prout scilicet Christus vidit iam baptismo sanctificato, apertum esse cælum hominibus: quod tamen etiam antè viderat fiendum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per passionem Christi aperitur cælum omnibus, sicut per causam communem apertionis cælorum. Oportet tamen hanc causam communem apertionis cælorum, singulis applicari ad hoc quòd cælum introeant. Quod quidem fit per baptismum, secundum illud Roman. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et ideo potius fit mentio de apertione cælorum in baptismo, quàm in passione Christi.

Vel sicut Chrysost. dicit super Matth. * baptizato Christo, cæli tunc sunt aperti, postquam verò tyrannum vicit per crucem, quia non erant necessariæ portæ cælo, nunquam claudendo: non dicunt Angeli, Aperite portas, iam enim erant apertæ, sed, Tollite portas. Per quod dat intelligere Chrysost. quod obstacula, quibus prius obsistebatur animæ defunctorum introire non poterant cælos, sunt totaliter per passionem Christi ablata: sed in baptismo Christi sunt aperta, quasi manifestata iam via, per quam homines erant in cælum intraturi.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum conuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatum descendisse in specie columbæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatum dicatur descendisse in specie columbæ. Spiritus enim sanctus habitat in homine per gratiam. Sed in homine Christo fuit plenitudo gratiæ a principio suæ conceptionis, quo fuit vnigenitus à patre: vt ex supra dictis patet *. Non ergo debuit Spiritus sanctus ad eum mitti in baptismo.

2 ¶ Præterea, Christus dicitur in mundum descendisse per mysterium Incarnationis, quia exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens. Sed Spiritus sanctus non est incarnatus. Ergo inconuenienter dicitur, quòd Spiritus sanctus descenderit super eum.

3 ¶ Præterea, In baptismo Christi ostendi debuit, sicut in quodam exemplari, id quod fit in nostro baptismo. Sed in nostro baptismo non fit aliqua missio visibilis Spiritus sancti. Ergo nec in baptismo Christi debuit fieri visibilis missio Spiritus Sancti.

4 ¶ Præterea, Spiritus sanctus à Christo in omnes alios derivatur: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed super Apostolos Spiritus sanctus descendit, non in specie columbæ, sed in specie ignis: Ergo nec super Christum debuisset descendere in specie columbæ, sed in specie ignis.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 2. Descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba in ipsum.

CONCLVSIO.

¶ Cum omnes baptismo Christi baptizati, sint per ipsum Spiritum sanctum recepturi, nisi ficte accedant, conueniens fuit vt super illum baptizatum Spiritus sanctus in columbæ specie appareret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc quod circa Christum factum est in eius baptismo (sicut Chrisost. * dicit super Matthæum.) pertinent ad mysterium omnium, qui postmodum fuerant baptizandi. Omnes autem qui baptismo Christi baptizantur, Spiritum sanctum recipiunt, nisi ficti accedant, secundum illud Matth. 3. Ipse vos baptizabit Spiritu sancto. Et ideo conueniens fuit, vt super Christum baptizatum Spiritus sanctus descenderet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit 15. de Trinit. absurdissimum est dicere, quod Christus cùm iam triginta esset annorum, acceperit Spiritum sanctum, sed venit ad baptismum, sicut sine peccato, ita non sine Spiritu sancto. Si enim de Ioanne scriptum est, quòd Spiritu sancto replebitur ab vtero matris suæ: quid de homine Christo dicendum est, cuius carnis ipsa conceptio non carnalis, sed spiritualis fuit? Tunc ergo, id est in baptismo, corpus suum, id est Ecclesiam, præfigurare dignatus est, in qua baptizati præcipuè accipiunt Spiritum sanctum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit in 2. de Trinit. Spiritus sanctus descendisse dicitur super Christum corporali specie, sicut columba: non quia ipsa substantia Spiritus sancti videretur, quæ est inuisibilis, neque ita quòd illa visibilis creatura in vnitatem personæ diuinæ assumeretur: neque enim dicitur, quòd Spiritus sanctus sit columba, sicut dicitur, quòd filius Dei est homo ratione vnionis. Neque etiam hoc modo Spiritus sanctus visus est in specie columbæ, sicut Ioannes vidit agnum occisum in Apocalypsi: vt habetur Apocalyp. 2. Illa enim visio facta fuit in Spiritu per spirituales imaginum corporum: de illa verò columba nullus vnquam dubitauit, quin oculis

¶ Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum septimum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Columba illa fuit verum animal. Probatur: Sicut veritas verum hominem, ita Spiritus veritatis veram columbam, in qua apparuit, &c. & confirmatur hoc Autoritate Augustini.

¶ Aduerte hic, quòd tantum habuit Autor reuerentiam ad Augustinum, vt absque trepidatione aliqua affirmauerit, columbam illam verum fuisse animal, propter Augustini autoritatem potius, quàm illius rationem: qua Autor vtitur contra suam in primo sent. dist. 16. art. 3. ad tertium opinionem, qua tenuit, columbam illam non fuisse verum animal. Et certe ratio allata non cogit: quoniam in nullo Spiritui veritatis præiudicium fit, si per speciem columbæ & nõ ipsam columbam apparuerit non in vero igne, sed similitudine ignis, & sicut ibi dicitur, Tanquam ignis, ita hic dicitur, sicut columba. Nec est simile de mysterio Incarnationis: quia de eo Scriptum est, Verbum caro factum est, & ideo oportet veram esse carnem: hic autem dicitur, sicut columba. Et quantum omnes Euangelistæ conueniunt in similitudine columbæ, & nullus dicit columbam (Matthæus siquidem & Lucas dicunt, sicut colũbam, Marcus dicit, tanquam columbam: Ioannes dicit, quasi columbam) tanto rationabilius ingenio meo videtur adhærendum sequi textum omnium Euangelistarum, quàm dicere quòd fuerit verum animal: cum etiam Scripturæ adsit autoritas de Spiritu sancto in igne misso, quòd non fuerit verus ignis, sed tanquam ignis fuerit: sicut non fuerunt veræ linguæ, sed similitudines linguarum. Quo circa sicut Ioannes Fillacia Spiritus sanctus in igneis linguis apparuit non in veris, sed in similitudinibus (& de hoc nullus dubitat) ita in specie columbæ. & non columbis ipsa apparuit: est enim vocabulis Scripturæ vtitur vtrobique.

a Lib. 2. de Trinit. cap. 6. in fin to. 2.

oculis visa sit. Nec etiam hoc modo in specie columbæ Spiritus sanctus apparuit, sicut dicitur primæ ad Corinth. 10. Petra autem erat Christus. Illa enim petra iam erat in creatura, & per actionis modum nuncupata est nomine Christi, quem significabat: illa autem columba ad hoc tantùm significandum repente extitit, & postea cessauit, sicut flamma, quæ in rubo apparuit Moysi.

Dicitur ergo Spiritus sanctus descendisse super Christum, non ratione vnionis ad columbam: sed vel ratione ipsius columbæ significantis Spiritum sanctum, quæ descendendo super Christum venit, Vel etiam ratione spiritualis gratiæ, quæ à Deo per modum cuiusdam descensus in creaturam derivatur: secundum illud Iacobi primo. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est descendens à Patre luminum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysostomus * dicit super Matth. in principiis spiritualium rerum semper sensibiles apparent visiones, propter eos qui nullam intelligentiam incorporalis naturæ suscipere possunt: vt si postea non fiant, ex his quæ semel facta sunt, recipiant fidem. Et ideo circa Christum baptizatum corporali specie Spiritus sanctus visibiliter descendit, vt super omnes baptizandos, inuisibiliter postea credatur descendere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Spiritus sanctus in specie columbæ apparuit super Christum baptizatum propter tria. Primò quidem propter dispositionem quæ requiritur in baptizato, vt scilicet non fictus accedat: quia sicut dicitur Sapient. primo, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Columba autem est animal simplex, astutia & dolo carens: vnde dicitur Matthæi decimo. Estote simplices sicut columbæ. Secundò ad designandum septem dona Spiritus sancti, quæ columba suis proprietatibus significat. Columba enim secus fluenta habitat, vt inde viso accipitre, mergat se, & euadat: quod pertinet ad donum sapientiæ, per quam sancti secus Scripturæ diuinæ fluenta residentes, vt incursum diaboli euadant. Item columba meliora grana eligit: quod pertinet ad donum scientiæ, qua Sancti sententias sanas, quibus pascantur, eligunt. Item columba alienos pullos nutrit, quod pertinet ad donum consilii, quo sancti homines, quæ fuerunt pulli, id est, imitatores diaboli, doctrina nutriunt & exemplo. Item columba non lacerat rostro: quod pertinet ad donum intellectus, quo sancti bonas scientias lacerando non peruertunt, hæreticorum more. Item columba felle caret: quod pertinet ad donum pietatis, per quam sancti ira irrationabili carent. Item columba in cauernis petræ nidificat: quod pertinet ad donum fortitudinis, qua Sancti in plagis mortis Christi, qui est petra firma, nidum ponunt, id est, suum refugium & spem. Item columba gemitum pro cantu habet: quod pertinet ad donum timoris, quo sancti delectantur in gemitu pro peccatis. Tertiò apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ, propter effectum proprium baptismi, qui est remissio peccatorum & reconciliatio ad Deum, columba enim est animal mansuetum. Et ideo sicut Chrysostomus * dicit super Matthæum in diluuio apparuit hoc animal, ramum ferens oliuæ, & communem orbis terrarum tranquillitatem annuntians, & nunc etiam columba apparet in baptismo, liberationem nobis demonstrans. Quartò apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ super Dominum baptizatum, ad designandum communem effectum baptismi, qui est reconciliatio ecclesiasticæ vnitatis, vnde dicitur Ephes. quinto, quod Christus tradidit semetipsum, vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam

non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, lauans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et ideo conuenienter Spiritus sanctus in baptismo demonstratus est in specie columbæ, quæ est animal amicabile & gregale: vnde & Cantic. quinto dicitur de Ecclesia, Vna est columba mea. Super Apostolos autem in specie ignis Spiritus sanctus descendit propter duo. Primò quidem ad ostendendum feruorem, quo corda eorum erant commouenda, ad hoc quòd Christum vbique inter pressuras prædicarent: & ideo etiam in igneis linguis apparuit. Vnde Augustinus dicit super Ioannem *. Duobus modis ostendit visibiliter Dominus Spiritum sanctum, per columbam super Dominum baptizatum, & per ignem super discipulos congregatos: ibi simplicitas, hic feruor ostenditur. Ergo ne Spiritu sanctificati dolum habeant, in columba demonstratus est: & ne simplicitas frigida remaneat, in igne demonstratus est. Nec te moucat, quia linguæ diuisæ sunt, vnitatem in columba cognosce.

Tract. 6. in Ioã. aliquantulũ à principio.

Secundò: quia sicut Chrysost. dicit, cùm oportebat delictis ignoscere (quod fit in baptismo) mansuetudo necessaria erat, quæ demonstratur in columba: sed vbi adepti sumus gratiam, restat iudicii tempus, quod significatur per ignem.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum illa columba, in qua apparuit Spiritus sanctus, fuerit verum animal.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd illa columba, in qua Spiritus sanctus apparuit, non fuerit verum animal. Illud enim videtur specie tenus apparere, quod secundum similitudinem apparet. Sed Luc. 3. dicitur, quòd descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Non ergo fuit vera columba, sed quædam similitudo columbæ.

Ioan. 1. l. 20. col. 2. Et opu. 60. cap. 9.

2 ¶ Præterea, Sicut natura nihil facit frustra: ita nec Deus, vt dicitur in primo de Cœlo *. Sed cùm columba illa non aduenerit nisi vt aliquid significaret, atque præteriret (vt Augustin. a dicit in 2. de Trinitat.) frustra fuisset vera columba: quia hoc ipsum fieri poterat per columbæ similitudinem. Non ergo illa columba fuit verum animal.

Lib. 1. de cælo tex. 32. tomo 2.

a Lib. 2. de Trinit. cap. 6. in fin to.

3 ¶ Præterea, Proprietates cuiuslibet rei ducunt in cognitionem naturæ illius rei. Si ergo fuisset illa columba verum animal, proprietates columbæ significassent naturam veri animalis, non autem effectus Spiritus sancti. Non ergo videtur quod illa columba fuerit verum animal.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus * dicit in lib. de agone Christiano, Neque hoc ita dicimus, vt dominum Iesum Christum dicamus solum verum corpus habuisse, Spiritum autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum, sed ambo illa corpora vera esse credimus.

Cap. 22. à med. to. 3.

CONCLVSIO.

¶ Sicut veritas verum hominem, ita columba illa, quæ apparuit in Christi baptismo, accepit verum animal.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum * est) non decebat vt filius Dei, qui est veritas Patris, aliqua fictione vteretur: & ideo non phantasticum, sed verum corpus accepit. Et quia Spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis, vt patet Ioannis decimosexto, ideo etiam ipse veram columbam formauit, in qua appareret: licet non assumeret ipsam in vnitatem personæ. Vnde post prædicta verba Augustin. * subdit, Sicut non oportebat vt homines fallerent filius Dei, sic etiam non oportebat vt falleret Spiritus sanctus: sed omnipotenti Deo, qui vniuersam creaturam ex nihilo fabricauit, non erat difficile, verum corpus columbæ sine aliorum columborum ministerio figurare, sicut non fuit ei difficile verum corpus in vtero Mariæ sine virili semine fabricare, cùm creatura corporea & in visceribus fœminæ ad formandam hominem, & in ipso mundo ad formandum columbam, imperio Domini voluntatique seruiret.

Q. 5. art. 1. D. 362. Eod. lib. de agone Christiano c. 22. post med. tom. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Spiritus sanctus dicitur descendisse in specie vel similitudine columbæ: non ad excludendam veritatem columbæ, sed ad ostendendum quod ipse non apparuit in specie suæ substantiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non fuit superfluum formare veram columbam, vt in ea Spiritus sanctus appareret: quia per ipsam veritatem columbæ significatur veritas Spiritus sancti, & effectuum eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimenonæ Articulum octauum.*

Comment. & Alensis dicitur.

TItulus clarus, ortus etiam ex Euangelio.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit, vt in illo baptismo Pater declararetur in voce. probatur: In baptismo Christi demonstrari debuit quod in nostro baptismo perficitur: ergo in baptismo Christi, mysterium Trinitatis demõstrari debuit: ergo conueniens fuit, vt Pater declararetur in voce. Antecedens probatur: quia baptismus Christi fuit exemplar nostri. Prima cõsequentia probatur: quia nostrer baptismus conferatur in inuocatione & virtute Trinitatis, Matth. vlti. Secunda verò consequentia probatur: quia persona filii baptizatur, Spiritus sanctus in columba descẽdit, restabat ergo persona Patris manifestanda, & apponitur hic autoritas Hieronymi.

Infrà q. 45. ar. 4. & q. 66. ar. 6. co. Et opu. 60. cap. 9.

Li. 2. de Trinit. c. 12. in fin. to. 3.

¶ *Tractatus quartus huius voluminis.*

Ar. 6. huius quæst.

Comment.

Hom. 39. in Ioan. à medio, to. 3.

HIc incipit quarta pars huius libri: in qua agitur de progressu domini nostri Iesu Christi in hoc mundo, vsq; ad quæstionem quadragesimam quintã inclusiue.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum primum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Christus conuenienter vitam socialẽ assumpsit, Probatur: Christus debuit talem viuendi modum assumere, qui conueniret fini Incarnationis: sed finis Incarnationis exigit vitam socialem. ergo. Minor declaratur: quia triplex est finis Incarnationis. Primo, testimonium veritatis. Secundo, saluare peccatores. Tertiò, adducere homines ad Deum. Omnia clara sunt in litera.

¶ Aduerte hic, quòd conuersatio Christi post Ioannis baptisma tractatur ab Autore: conuersatio autem Christi ante illud tempus tacetur. Et quoniam à multis quæritur quid fecerit in illa ætate Christus, respondendum est quòd exercuit artem fabrilem in ciuitate Nazareth. Nam non solùm ex Euangelio, Matth. 13. habetur, quòd fuit filius fabri: sed ex Euangelio, Marc. 6. haberur, quòd ipse Christus fuit faber. Et ni si exercuisset ipsam artẽ in Nazareth, non admirati ibi fuissent de doctrina eius. Nã si alibi Christus habitasset, aut in Nazareth vacasset literis, non fuissent admirati cõ patriotæ, vnde huic sapientia? imo tam noto

¶ Ad tertium dicendum, quòd proprietates columbæ eodem modo ducunt ad significandum naturam columbæ, & ad significandos effectus Spiritus sancti. Per hoc enim quòd columba habet tales proprietates, * contingit quod columba significat Spiritum sanctum.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrùm conuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita, filium protestantis.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita, Filium protestantis. Filius enim & Spiritus sanctus secundum hoc quòd sensibiliter apparuerunt, dicuntur visibiliter esse missi. Sed patri non conuenit mitti, vt patet per Aug. * in secundo de Trinit. Ergo etiam nec apparere.

2 ¶ Præterea, Vox est significatiua verbi in corde conc.pti. Sed Pater non est verbum. ergo inconuenienter manifestatur in voce.

3 ¶ Præterea, Homo Christus non incepit esse filius Dei in baptismo, sicut quidam hæretici putauerunt, sed à principio suæ conceptionis fuit filius Dei. Magis ergo in natiuitate debuit vox Patris protestari Christi diuinitatem, quàm in eius baptismo.

¶ SED CONTRA est, quod Matth. 3. dicitur, Ecce vox de cælis dicens, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CONCLVSIO.

¶ *Conueniens fuit, vt Christo baptizato, Patris vox audiretur Filium protestantis.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) in baptismo Christi, qui fuit exemplar nostri baptismi, demonstrari debuit quod in nostro baptismo perficitur. Baptismus autem quo baptizantur fideles, consecratur in inuocatione & virtute Trinitatis, secundum illud Matth. vltimo: Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti. Et ideo in baptismo Christi (vt Hieron. dicit) mysterium Trinitatis demonstratur: Dominus enim in natura humana baptizatur, Spiritus sanctus descendit in habitu columbæ, Patris vox testimonium Filio perhibentis auditur. Et ideo conueniens fuit, vt in illo baptismo Pater declararetur in voce.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod missio visibilis addit aliquid super apparitionem, scilicet autoritatem mittentis. Et ideo Filius & Spiritus sanctus, qui sunt ab alio, dicuntur mitti visibiliter, & non solum apparere: Pater autem, qui non est ab alio, apparere quidem potest, visibiliter autem mitti non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quod Pater non demonstratur in voce nisi sicut actor vocis, vel loquens per vocem. Et quia proprium est Patri, producere verbum, quod est dicere vel loqui: ideo conuenientissimè Pater per vocem manifestatus est, quæ significat verbum. Vnde & ipsa vox à Patre emissa, filiationem Verbi protestatur. Et sicut species columbæ, in qua demonstratus est Spiritus sanctus, non est ipsa natura Spiritus sancti, nec species hominis, in qua demonstratus est ipse Filius, est ipsa natura filii Dei: ita etiam ipsa vox non pertinet ad naturam verbi vel Patris loquentis. Vnde Ioannis 5. Dominus dicit: Neque vocem eius, id est patris vnquam audistis, neque speciem eius vidistis. Per quod (sicut Chrysost. * dicit

super Ioan.) paulatim eos in Philosophicum dogma inducens, ostendit, quoniam neque vox circa Deum est, neque species, sed superior est & figuris & loquelis tãlibus. Et sicut columbam, & etiam humanam naturam à Christo assumptam tota Trinitas operata est, ita etiam & formationem vocis. Sed tamen in voce declaratur solus Pater, vt loquens, sicut naturam humanam solus Filius assumpsit, & sic in columba solus Spiritus sanctus demonstratus est, vt patet per Aug. * in lib. de Fide ad Petrum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuinitas Christi non debuit omnibus in eius natiuitate manifestari: sed magis occultari in defectibus infantilis ætatis. Sed quando iam peruenit ad perfectam ætatem, in qua oportebat eum docere, & miracula facere, & homines ad se conuertere, tunc testimonio Patris erat eius diuinitas manifestanda: vt eius doctrina credibilior fieret: vnde & ipse dicit Ioan. 5. Qui misit me Pater, ipse testimonium perhibet de me. Et hoc præcipuè in baptismo, per quem homines renascuntur in filios Dei adoptiuos. Filii autem Dei adoptiui instituuntur ad similitudinem filii naturalis: secundum illud Romanorum 8. Quos præscíuit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis Filii sui. Vnde Hilarius dicit super Matth. * quòd super Iesum baptizatum descendit Spiritus sanctus, & vox Patris audita est, dicentis, Hic est filius meus dilectus: vt ex his, quæ consummabantur in Christo, cognoscerentur post aquæ lauacrum, & de cælestibus portis sanctum in nos Spiritum inuolare, & paternæ vocis adoptione, Dei filios fieri.

QVAESTIO QVADRAGESIMA, DE MODO conuersationis Christi in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER post ea quæ pertinent ad ingressum Christi in mundum, vel ad eius principium, considerandum restat de his quæ pertinent ad progressum ipsius.

¶ Et primò considerandum est de modo conuersationis ipsius: secundò, de tentatione eius: tertiò, de doctrina: quartò, de miraculis.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus debuerit solitariam vitam ducere, an inter homines conuersari.

¶ Secundò, vtrùm debuerit austeram vitam ducere in cibo & potu & vestitu, an aliis communem.

¶ Tertiò, vtrùm debuerit abiectè viuere in hoc mundo, an in honestis & honore.

¶ Quartò, vtrùm debuerit secundum legem viuere.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm conueniens fuerit, Christum inter homines conuersari.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit inter homines conuersari, sed solitariam vitam agere. Oportebat enim quòd Christus sua conuersatione ostenderet se hominem esse, sed etiam Deum, Sed Deum non decuit cum hominibus conuersari, dicitur enim Dan 2. Exceptis dijs quorum non est cum hominibus conuersatio. Et Philosophus * dicit in primo Politicæ, quòd ille qui solitarius viuit, aut est bestia, si scilicet propter fæuitiam hoc faciat: aut est Deus, si hoc faciat propter contemplandam veritatem. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum inter homines conuersari.

2 ¶ Præterea, Christus dum in carne mortali vixit, debuit perfectissimam vitam ducere. Perfectissima autem vita est contemplatiua, vt in Secunda parte habitum * est. Ad vitam autem contemplatiuam maximè competit solitudo: secundum illud Osææ 2. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. ergo videtur, quòd Christus debuerit solitariam vitam ducere.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniẽs fuit vt Christus in cibo & potu sicut alij se haberet. probatur primo: Congruum erat Incarnationis fini, vt Christus iociolem vitam duceret: ergo conueniẽtissimum fuit, &c. Probatur sequela qui cum aliis cõuersatur, conuenientissimum est, vt conformet se aliis. Quod probatur etiam primæ ad Cor. 9. Factus sum omnia omnibus. Probatur secundo autoritate Augustini, imo domini. Matth. 11.

¶ In responsione ad primum, nota & fige animo doctrinam hanc: licet, Christus exemplũ fuit perfectionis in omnibus, quæ per se pertinent ad salutem, hinc enim habes quod in his quæ non per se pertinẽt ad salutem, quæ scilicet non sunt secundum se bona, sed solum relata ad aliquem finem, vt abstinentia, paupertas, & huiusmodi, non oportet inquirere in Christo auctoritatem tanquam perfectiora: sed ea quæ magis conferunt Incarnationis fini sue sint aufera, sue non.

3 ¶ Præterea, Conuersatio Christi debuit esse vniformis: quia semper in eo debuit apparere id quod optimum est. Sed quandoque Christus solitaria loca quærebat, turbas declinans, Vnde Remigius dicit super Matth. Tria refugia legitur Dominus habuisse: nauim, montem, & desertum: ad quorum alterum quotiescunque à turbis comprimebatur, conscendebat. Ergo & semper debuit solitariam vitam agere.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Baruch 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Christus in hunc mundum venerit manifestare veritatem, & vt peccatores saluos faceret, & per ipsum haberemus accessum ad Deum, decuit vt socialem vitam in mundo duceret, & solitariam non nisi ad tempus.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuersatio Christi talis debuit esse, vt conueniret fini Incarnationis, secundum quam venit in mundum. Venit autem in mundum, primò quidem ad manifestandum veritatem: sicut ipse dicit Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Et ideo non debebat se occultare, vitam solitariam agens: sed in publicum procedere, publicè prædicando. Vnde Lucæ quarto dixit illis, qui volebant eum detinere. Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum. Secundò venit ad hoc, vt homines à peccato liberaret: secundum illud primæ ad Timoth. 1. Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Et ideo vt Chrysostomus dicit, in eodem loco manendo posset Christus ad se omnes attrahere, vt eius prædicationem audirent: non tamen hoc fecit, præbens nobis exemplum, vt perambulemus & requiramus pereuntem: sicut pastor quem perditam, & medicus accedit ad infirmum.

¶ Tertiò venit, vt per ipsum habeamus accessum ad Deum: vt dicitur Romanorum quinto. & ideo familiariter cum hominibus conuersando, conueniens fuit, vt hominibus fiduciam daret ad se accedendi. Vnde dicitur Matth. 9. Factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Quod exponens Hieron. * dicit, videram publicani, à peccatis ad meliora conuersum, locum inuenisse pœnitentiæ, & ob id etiam ipsi non desperant salutem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus per humanitatem suam voluit manifestare diuinitatem. Et ideo conuersando cum hominibus, (quod est proprium hominis) manifestauit omnibus suam diuinitatem, prædicando, & miracula faciendo, & innocenter & iustè inter homines conuersando.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut in secunda parte dictum * est) vita contemplatiua simpliciter est melior & quàm actiua, quæ occupatur circa corporales actus. Sed vita actiua secundum quam aliquis prædicando, & docendo contemplata aliis tradit, est perfectior & quàm vita quæ solùm contemplatur: quia talis vita præsupponit abundantiam contemplationis. Et ideo Christus talem vitam elegit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd actio Christi fuit nostra instructio. Et ideo vt daret exemplum prædicatoribus, quòd non semper se detineant in publicum, ideo quandoque Dominus se à turbis retraxit. Quod quidem legitur fecisse propter tria. Quandoque quidem propter corporalem quietem. Vnde Marci 6. dicitur, quòd Dominus dixit discipulis, Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum: erant enim qui veniebant & redibant multi, & nec spatium manducandi habebant. Quandoque verò causa orationis. Vnde dicitur Lucæ sexto. Factum est in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Vbi ait Ambrosius *, quòd ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo. Quandoque verò, vt doceret fluorem humanum vitare, vnde super illud Matthæi quinto, Videns Iesus turbas ascendit in montem, dicit Chrysostomus. * Per hoc quòd non in ciuitate & foro, sed in monte & solitudine sedit, erudiuit nos, nihil ad ostentationem facere, & à tumultibus abscedere, & maximè, cùm de necessariis disputare oporteat.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm Christus austeram vitam in hoc mundo ducere debuerit.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus debuerit austeram vitam ducere in hoc mundo. Christus enim multò magis prædicanit austeram vitæ quàm Ioannes. Sed Ioannes austeram vitam duxit, vt suo exemplo homines ad perfectionem vitæ prouocaret: dicitur enim Matthæi tertio, quòd ipse Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos, esca autem eius erat locustæ & mel syluestre. Quod exponens Chrysost. * dicit, Erat mirabile in humano corpore, tantam patientiam videre: quod & Iudæos magis attrahebat. Ergo videtur quòd multò magis Christum decuerit austeritas vitæ.

Infrà q. 41. ar. 3. ad 1.

Hom. 10. in Matth. ante medium, to. 2.

2 ¶ Præterea, Abstinentia, ad continentiam ordinatur: dicitur enim Osææ quarto: Comedent, & non saturabuntur fornicati sunt, & non cessauerunt. Sed Christus continentiam in se seruauit. & aliis seruandam proposuit, cùm dixit Matth. 19. Sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum cælorum, qui potest capere capiat. Ergo videtur quod Christus in se & in suis discipulis austeritatem vitæ seruare debuerit.

3 ¶ Præterea, Ridiculum videtur, vt aliquis districtiorem vitam incipiat, & ab ea in laxiorem reuertatur, potest enim dici contra eum quod habetur Luc. 14. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Christus autem districtissimam vitam incepit post baptismum, manens in deserto, & ieiunans quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Ergo videtur non fuisse congruum, quòd post tantam vitæ districtionem ad communem vitam rediret.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 11. Venit Filius hominis manducans & bibens.

CONCLVSIO.

¶ *Decuit Christum, vt non solitariam & austeram nisi ad tempus, sed communem cum aliis vitam duceret, & cum illis conuersaretur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) congruum erat Incarnationis fini, vt Christus non ageret solitariam vitam, sed cum hominibus conuersaretur. Qui autem cum aliquibus conuersatur, conuenientissimum est, vt se eis in conuersatione conformet, secundum illud Apostoli primæ ad Corinth 9. Omnibus omnia factus sum. Et ideo conuenientissimum fuit, vt Christus in cibo & potu communiter se sicut alii haberet. Vnde Augustinus * dicit contra Faustum, quod Ioannes dictus est non manducans neque bibens, quia illo victu quo Iudæi vtebantur, non vtebatur. Hoc ergo nisi Dominus vteretur, non in eius comparatione, manducans bibensque diceretur.

Ar. præced.

Li. 6. c. 20. ante med. to. 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus in sua conuersatione exemplum perfectionis dedit omnibus, quæ per se pertinent ad salutem. Ipsa autem abstinentia cibi & potus, non per se pertinet ad salutem, secundum illud Romanorum decimoquarto. Non est regnum Dei esca & potus. Et Augustinus * dicit in lib. de Quæstionibus Euang. exponens illud Matth. 11. Iustificata est sapientia à filiis suis, quia scilicet sancti Apostoli intellexerunt regnum Dei non esse in esca & potu, sed in æquanimitate tolerandi: quos nec copia subleuat, nec deprimit egestas. Et in tertio * de doctrina Christiana dicit, quòd in omnibus talibus non vsus rerũ, sed libido vtentis in culpa est. Vtraque autem vita est licita & laudabilis, vt scilicet aliquis à consortio hominum segregatus abstinentiam seruet, & vt in societate aliorum positus, communi vita vtatur. Et ideo Dominus voluit vtriusque vitæ exemplum dare hominibus. Ioannes autem (sicut Chrysosto. dicit super Matth.) nihil plus ostendit præter vitam & iustitiam: Christus autem & à miraculis testimonium habebat: dimittens ergo Ioannem ieiunio fulgere, ipse contraria incessit via, ad mensam intrans Publicanorum, & manducans & bibens.

Li. 2. c. 11. ante med. to. 4.

Li. 3. c. 12. parum à prin. to. 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut alii homines per abstinentiam consequuntur virtutem continẽti, ita etiam Christus in se & in suis discipulis per virtutem suæ diuinitatis carnem comprimebat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super illud Marci 2. Quare discipuli tui non ieiunãt. Et Luc. 5. secundũ ord. Bedæ, to 2. Comment.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Decuit Christum in hoc mundo pauperem vitã ducere. Probatur quatuor rationibus, quæ clarè patent in litera.

Annot. Hoon 16. in euang. post medium illius.

¶ Circa quarum primam & tertiam notare Domini prædicatores, & quòd oportet prædicatores à curis temporalium rerum absolutos esse, & nec apparere quod lucri causã prædicent. Et hoc quidem cõtra multos militat, qui stipendio prædicant: qui locum prædicandi, non vbi maior animarũ fructus, sed vbi manus stipendium præbetur, aut maior eleemosyna speratur, pro se vel conuentu suo, eligunt. Primum autem quantum noceat, experientia testatur: paucissimi enim prædicatio deseritur à religiosis habentibus possessiones, quæ iam ab Episcopis, Abbatibus, aliisque dignitatibus clericis ac religiosis deserta videntur: Secundum autem sesa Christi ac Ecclesiæ præcipuum officium, ad mercedem atque quæstũ abducit.

Ei. 83. q. 81. in princ. tom 4.

¶ In responsione ad primum, vbi habes differentiam inter voluntariã & necessariam pauperta tem, quo ad occasionem peccandi, aduerte quod non vocatur paupertas voluntaria, quæ solo voto firmata est, sed quæ habet perseuerantiã voluntariam: parum enim prodest voluisse pauperta tem, & agre ferre illam: reincidit enim paupertas ista in necessariã pauperta tem, & transit de volũtaria in inuitam. Nec sufficit voluntas per seuerans ad paupertatẽ, ita tamen vt non desint opportunæ commoditates: est enim voluntas hæc ad paupertatis nomen & non ad paupertatis rem. Velle siquidem paupertatem & nihil sibi deesse, quòd non sit velle paupertatem, ex eo patet, quòd Salomon tria proponit, diuitias paupertatem, & victui necessaria, & inter duo extrema mediũ petit: quod appetit secundum rem ille, qui nihil vult sibi deesse sub paupertatis nomine. Oportet enim pauperem voluntarie velle, & nomen & rem paupertatis pro loco & tempore, vt velit etiam cũm caret opportunis, libenter penuriam pati: sic enim nullius erit peccati occasio paupertas. Et quoniam hoc paucorum videtur esse: inde tanta videtur orta aut nutrita religiosorum imperfectio.

Et habet formaliter Amb. lib. 2. in Luc. in c. de Mariæ turbata consolatione à princ. 10. 5.

4. contra c. 55. ad 12. Et opus 17. c. 15. Et opus. 20. lib. 3.

Vnde sicut Matth. 9. dicitur, Pharisæi & discipuli Ioannis ieiunabant, non autem discipuli Christi. Quod exponens Beda * dicit, quod Ioannes vinum & sicera non bibit, quia illi abstinentia meritum auget, cui potentia nulla inerat naturæ. Dominus autem, cui naturaliter supperebat delicta donare, cur eos declinaret, quos abstinentibus poterat reddere pueriores.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysostomus * dicit super Matthæum, Vt discas quàm magnum bonum est ieiunium, & qualiter scutum est aduersus diabolum, & quomã post baptismum non lasciuiæ, sed ieiunio intendere oportet: & ipse ieiunauit, non eo indigens, sed nos instruens. Non autem vltra processit ieiunando, quàm Moyses & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio. Secundum mysterium autem, vt Gregorius dicit, quadragenarius numerus exemplo Christi in ieiunio custoditur: quia virtus decalogi per libros quatuor sancti Euangelii impletur, denarius enim quater ductus, in quadragenarium surgit. Vel quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus: per cuius voluntatem, præceptis dominicis contrahimus quæ per decalogum sunt accepta. Vel secundum Augustinum * in libro octuagesimo tertio Quæstionum, omnis sapientiæ disciplina est Creatorem creaturamque cognoscere. Creator est Trinitas, Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Creatura verò partim est inuisibilis, sicut anima, cui ternarius numerus attribuitur: diligere enim Deum tripliciter iubemur, ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. Partim visibilis, sicut corpus: cui quaternarius debetur, propter calidum, humidum, frigidum, & siccum. Denarius ergo numerus, qui totam insinuat disciplinam, quater ductus, id est, numero qui corpori tribuitur multiplicatus, quadragenarium conficit numerum. & ideo tempus quo ingemiscimus & dolemus, quadragenario numero celebratur. Nec tamen incongruum fuit, vt Christus post ieiunium & desertum, ad communem vitam rediret: hoc enim conuenit vitæ secundum quam aliquis contemplata aliis tradit, quam Christus dicitur assumpsisse, vt primò contemplationi vacet, & postea ad publicum actionis descendat, aliis conueniendo. Vnde & Beda dicit super Marc. * Ieiunauit Christus, ne præceptum declinaret: manducauit cum peccatoribus, vt gratiam cernens, agnosceres potestatem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus in hoc mundo debuerit pauperem vitam ducere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in hoc mundo non debuerit pauperem vitam ducere. Christus enim debuit eligibilissimam vitam assumere. Sed eligibilissima vita est quæ est mediocris inter diuitias & paupertatem: dicitur enim Prouerbiorum tricesimo. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo necessaria. Ergo Christus non dedit pauperem vitam ducere, sed moderatam.

2 ¶ Præterea, Exteriores diuitiæ ad vsum corporis ordinantur, quantum ad victum & vestitum. Sed Christus in victu & vestitu communem vitam duxit secundum modum aliorum, quibus conuiuebat. Ergo videtur quòd in diuitiis & paupertate communem modum viuendi seruare debuerit, & non vtramque paupertate.

3 ¶ Præterea, Christus maximè homines inuitauit ad exemplum humilitatis: secundum illud Matthæi vndecimo. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Sed humilitas maximè commendatur in diuitibus. vnde dicitur primæ ad Timoth. vltim. Diuitibus huius seculi præcipe, non altum sapere. Ergo videtur quòd Christus non debuerit ducere pauperem vitam.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matthæi octauo. Filius hominis non habet vbi caput reclinet, quasi dicat, secundum Hieronymum * Cur me propter diuitias & seculi lucra cupis sequi, cùm tantæ sim paupertatis, vt nec hospitiolum quidem habeam & tecto vtar non meo? Et super illud Matth. 17. Vt non scandalizemus eos, vade ad mare, dicit Hieronym. * Hoc simpliciter intellectum ædificat auditorem, dum audit tantæ Dominum fuisse paupertatis, vt vnde tributa pro se & Apostolo redderet non haberet.

CONCLVSIO.

¶ Decuit Christum, qui omnibus salutem prædicaturum aduenerat, pauperem ducere vitam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christum decuit in hoc mundo pauperem vitam ducere. Primò quidem: quia hoc erat congruum prædicationis officio, propter quod venisse se dicit Marci primo. Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni. Oportet autem prædicatores verbi Dei, vt omnino vacent prædicationi, omnino à secularium rerum cura esse absolutos: quòd facere non possunt qui diuitias possident. Vnde & ipse Dominus Apostolos ad prædicandum mittens, dicit eis Matthæi decimo. Nolite possidere aurum neque argentum. Et ipsi Apostoli dicunt, Act. sexto. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Secundò, quia sicut mortem corporalem assumpsit, vt nobis vitam largiretur spiritualem: ita corporalem paupertatem sustinuit, vt nobis diuitias spirituales largiretur: secundum illud secundæ ad Corinth. octauo. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, vt illius inopia diuites essetis. Tertiò, ne si diuitias haberet, cupiditati eius prædicatio ascriberetur. Vnde Hieronymus * dicit super Matthæum. Quòd si discipuli eius diuitias habuissent, viderentur non causa salutis hominum, sed causa lucri prædicasse. & eadem ratio est de Christo. Quartò, vt tantò maior virtus diuinitatis eius ostenderetur, quanto per paupertatem videbatur abiectior. Vnde dicitur in quodam sermone Ephesini concilii: Omnia paupera & vilia elegit, omnia mediocria & plumbis obscura, vt diuinitas cognosceretur orbem transformasse terrarum, propterea pauperculam elegit matrem, pauperiorem patriam, egens sit pecunia: & hoc tibi capsanat præsepe.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd superabundantia diuitiarum & mendicitas, vitanda videntur ab his, qui volunt viuere secundum virtutem, inquantum sunt occasiones peccandi. Abundantia nanque diuitiarum est superbiendi occasio: mendicitas autem est occasio furandi & mentiendi, aut etiam periurandi. Quia verò Christus peccati capax non erat, propter hanc causam, ex qua Salomon hoc vitabat, Christo vitanda non erant. Neque tamen quælibet mendicitas est furandi & periurandi occasio. vt ibidem Salomon subdere videtur, sed sola illa quæ est contraria voluntati, ad quam vitandum homo furatur & periurat. Sed paupertas voluntaria hoc periculum non habet, & talem paupertatem Christus elegit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd communi vita vti, quantum ad victum & vestitum, potest aliquis, non solum diuitias possidendo, sed etiam à mulieribus, & diuitibus necessaria accipiendo. Quod etiam circa Christum factum est: dicitur enim Lucæ octauo, quòd mulieres quædam sequebantur Christum, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Vt enim Hieronymus * dicit contra Vigilantium, confitendi rudinis Iudaicæ fuit, nec ducebatur in culpam more gentis auditores, vt mulieres de substantia sua victum atque vestitum præceptoribus suis ministrarent. Sed quia hoc scandalum facere poterat in nationibus, Paulus se abiecisse commemorat. Sic ergo communis victus paupertate esse sine solicitudine impediente prædicationis officium: modus autem diuitiarum possessio.

¶ Ad

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus in omnibus secundum legis præcepta conuersatus est. Hæc autem conclusio primò probatur quo ad factum, deinde quo ad conuenientiam. Quod enim Christus in omnibus secundum legem de facto conuersatus fuerit, probatur ex illo in facto, in quo tãquam in principio comprehenditur reliqua legalia, scilicet ex circumcisione, vt patet ex autoritate Apostoli. Conuenientiam autem quare Christus legem seruare voluit, ostendit ex quatuor clauis in litera.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ quintæ Articulum primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus tentari voluit. Probatur qua dupliciter. Vbi in prima ratione conspicere libet, quod virtuosa contra nos tentationes tentauerit Christus: ita quod non solum exemplo: sed ad tertiam (spe- rationem) sed efficaciam illum nobis contra tentationes tentatus Dominus conferẽdo pro fide: sicut mortuus nos vitæ. Modus autem quo hoc contigit auxilium, quum de efficacia mortis inferius tractabitur, patebit pro nunc sufficere, quod fuit remedium, tentatus Dominus ægrum contulit no-

¶ In tertia autem ratione percipe, quòd modus vincendi tentationes recursus ad diuinas scripturas, & eadem ratione ad Sanctorum exemplar: hoc enim Dominus in sua pugna ac victoria docuit, dum sic pugnauit & vicit.

¶ In responsione ad primum circa notitiam Dæmonum de Christo, duo sunt videnda. Primum, quid dæmones nouerint de Christo: quod inferius tractabitur in quæst. de miraculis Christi. Secundum est, quorsum ab Autore illa afferatur notitia habita à dæmone de Christo, cuius Lucas meminit cap. 4. quum manifeste pateat Euangelistam loqui post virginalis, hic autem serpens ante miracula: non post regressum à deserto, coepit Christus prædicare & miracula facere.

¶ Ad hoc dicitur, quod confessus fuit Autor ex tentationis actu de incertitudine notitiæ de Christo apud dæmones

¶ Ad tertium dicendum, quòd in eo qui ex necessitate pauper est, humilitas non multum commendatur: sed in eo, qui voluntariè pauper est (sicut fuit Christus) ipsa paupertas est maximè humilitatis indicium.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum Christus in hac vita secundum legem conuersatus fuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit conuersatus secundum legem. Lex enim præcipiebat vt nihil operis in sabbato fieret: sicut Deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrarat. Sed ipse in sabbato curauit hominem, & ei mãdauit vt tolleret lectum suum, ergo videtur quòd non fuerit secundum legem conuersatus.

2 ¶ Præterea, Eadem Christus fecit & docuit, secundum illud Act. primo, Cœpit Iesus facere & docere. Sed ipse Matthæi 15. docuit, quòd omne quod intrat in os, non coinquinat hominem, quod est contra præceptum legis, quæ per esum & contactum quorundam animalium dicebat hominem immundum fieri: vt patet Leuitici vndecimo. Ergo videtur quòd ipse non fuerit secundum legem conuersatus.

3 ¶ Præterea, Idem iudicium videtur esse facientis & consentientis: secundum illud Romanorum primo. Non solùm illi qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus. Sed Christus consensit discipulis suis soluentibus legem, in hoc quòd sabbato spicas vellebant, excusando eos: vt habetur Matth. 12. Ergo videtur quòd Christus non conuersatus fuerit secundum legem.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5. Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut prophetas. Quod exponens Chrysosto. * dicit, Legem impleuit, primò quidem, nihil transgrediendo legalium, secundò iustificando per fidem, quod lex per literam facere non valebat.

CONCLVSIO.

¶ Christus secundum legis præcepta in hoc mundo conuersatus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus in omnibus secundum legis præcepta conuersatus est. In cuius signum etiam voluit circuncidi: circuncisio enim est quædam protestatio legis implendæ: secundum illud Gala. 5. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Voluit autem Christus secundum legem conuersari, primò quidem, vt legem veterem approbaret. Secundò, vt eam obseruando, in seipso consummaret & terminaret: ostendens quòd ad ipsum erat ordinata. Tertiò vt ludæis occasionem calumniandi subtraheret. Quartò, vt homines à seruitute legis liberaret: secundum illud Galath. 4. Misit Deus Filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus super hoc se excusat à transgressione legis tripliciter. Vno quidem modo, quia per præceptum de sanctificatione sabbati non interdicitur opus diuinum, sed opus humanum: quamuis enim Deus die septimo cessauerit à nouis creaturis condendis, semper

tamen operatur in rerum conseruatione & gubernatione. Quòd autem Christus miracula faciebat, erat operis diuini. Vnde ipse dicit Ioannis quinto, Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Secundò, excusat se per hoc, quòd illo præcepto non prohibentur opera quæ sunt de necessitate salutis etiam corporalis. Vnde ipse dicit Lucæ decimotertio. Vnusquisque vestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinum à præsepio, & ducit adaquare. Et infrà 14. Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati? Manifestum est autem, quòd opera miraculorum, quæ Christus faciebat, ad salutem corporis & animæ pertinebant. Tertiò, quia illo præcepto non prohibentur opera, quæ pertinent ad Dei cultum. Vnde dicitur Matthæi duodecimo, An non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt? Et Ioannis septimo dicitur, quòd circuncisionem accipit homo in sabbato. Quòd autem Christus paralytico mandauit vt lectum suum sabbato portaret, ad cultum Dei pertinebat, id est ad laudem virtutis diuinæ. Et sic patet quòd sabbatum non soluebat: quamuis hoc ei Iudæi falsò obiicerent, dicentes Ioannis nono: Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus voluit ostendere per illa verba, quòd homo non redditur immundus secundum animam ex vsu ciborum quorumcunque, secundum suam naturam, sed solùm secundum quandam significationem. Quòd autem in lege quidam cibi dicuntur immundi, hoc est, per quandam significationem. Vnde Augustinus * dicit contra Faustum: Si de porco & agno requiratur, vtrum natura mundus est, dicimus quòd omnis creatura Dei bona est: quadam verò significatione agnus mundus, porcus immundus est. *Lib. 6. c. 9. non longè à princ.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam discipuli, qui esurientes, spicas sabbato vellebant, à transgressione legis excusantur propter necessitatem famis. Sicut & Dauid non fuit transgressor legis, quando propter famis necessitatem comedit panes, quos ei edere non licebat,

QVAESTIO QVADRAGESIMAPRIMA, DE TENTATIONE Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tentatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum fuerit conueniens Christum tentari.

¶ Secundò, de loco tentationis.

¶ Tertiò, de tempore.

¶ Quartò, de modo & ordine tentationis.

ARTICVLVS I.

¶ Virum conueniens fuerit, Christum tentari.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quòd Christo tentari non conueniebat. Tentare enim est experimentum sumere, quod quidem non fit nisi de re ignora. Sed virtus Christi erat nota etiam dæmonibus: dicitur enim Lucæ 4. quòd non sinebat dæmones loqui, quia sciebant eum esse Christum. Ergo videtur quòd non decuerit Christum tentari. *Opus 60. c. 11. princ.*

2 ¶ Præterea, Christus ad hoc venerat, vt opera diaboli dissolueret: secundum illud Ioannis 3. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Sed non est eiusdem dissoluere opera alicuius, & ea pati. Et ita videtur inconueniens fuisse, quòd Christus pateretur se tentari à diabolo.

3 ¶ Præterea, Triplex est tentatio, scilicet à carne, à mundo, & à diabolo. Sed Christus non fuit tentatus, nec à carne, nec à mundo. Ergo nec etiam debuit tentari à diabolo.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 4. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.

CONCLVSIO.

¶ Christum vt nobis contra tentationes exemplum, & auxilium præstaret, & qualiter eas superare valeremus ipse pateretur, tentari voluit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus tentari voluit. Primò quidem, vt nobis contra tentationes auxilium ferret. Vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

loqui. Inseruit autē verbum Lucæ Euangelistæ de scientia dæmonum in principio prædicationis Christi: quoniam licet Lucas dicat illa verba inter narrandum de miraculis Christi: non tamen dicit, quòd tunc primò didicerunt dæmones illum esse Christum. Et propterea illud Lucæ verbum, quia sciebant illum esse Christum, ad præteritum tempus inculpabiliter & rationabiliter ab Autore relatum videtur. Viderunt siquidem dæmones, & quæ ab Angelis in die nativitatis Christi dicta sunt, & quæ à pastoribus gesta, & quæ à Magis duce stella, & quæ à Simeone & Anna dicta sunt: & postea Christi verba ad matrem in templo, de patre suo, & dicta à Ioanne Baptista de Christo. Ex quibus facile erat cognoscere illum esse Christum absque vlteriori bus miraculis: collatione præsertim facta cum prophetiis. Vnde vita tam longa inedia, & quod esuririt, tentarit nosse, si filius Dei esset.

Hom. 16. in euang. non longè à prin.

C. 3. in Matthæum non longè à prin.

Ambr. li. 4. in Luc. c. 14. in or. in titul. de 1. tentatione Christi, tom. 2.

Lib. 13. ca 13. in princ. tom. 3.

Li. 4. c. 13. aliquanto in fin. à prin. tom. 3.

hom. 16. in euang. non longè à prin.

hom. 16. in euāg. quæ legitur Dom. 1. in quadra gesima.

hom. 31. in Luc. in prin cip. tom. 3.

Quæstio. Li. 9. c. 21. à prin. to. 5.

¶ *Num tentari ab intrinseco peccatum sit.*

¶ In responsione ad tertium, dubium occurrit: an verum sit omnem tentationem ab intrinseco, esse peccatum, videtur quod non: quia naturalibus non meremur nec demeremur: concupiscentia autem carnis & illius delectatio naturalis est, nullum ergo peccatum est concupiscentia aut delectatio carnis.

¶ Et confirmatur: quia certum est in Christo fuisse carnalem delectationem secundum gustum vel tactum, quum comedebat aut bibebat aliquid delectabile: puta bonum panem, bonum vinum, &c. ar. non ergo omnis delectatio sensibilis est peccatum.

¶ Ad hoc dicitur, quòd nullus mentis compos dicit quod omnis delectatio secundum carnem, seu sensum, sit peccatum: oporteret enim naturam ipsam esse malam, si delectatio naturalis esset mala. Vnde in statu innocentiæ fuissent delectationes naturales absque peccato vlo: & in Christo non est dubium quòd quum fatigatus ex itinere sederet super puteum, quies illa delectabilis erat sesso corpori: & similiter panis suo sano palato erat suavis, & oculis lux solis amabilis, & sic de aliis. Sed aliud est loqui de concupiscentia & delectatione naturali, & aliud est loqui de concupiscentia, & delectatione aduersus spiritum naturalia siquidem vt sic, nō exorbitant à recta ratione, ac per hoc non tenent rationem peccati. Et hoc signatur Matthæ. 4. vbi dicitur, quòd postquàm esurijt, accessit Tentator ad eam: quia, vt Hilarius dicit, * tentare Christum diabolus non fuisset ausus, nisi in eo per esuriei infirmitatem, quę sunt hominis, recognoscere t. Et hoc etiam patet ex ipso modo tentandi. cùm dixit, si filius Dei es. Quod exponens Ambr. * dicit. Quid sibi vult talis sermonis exordius, nisi quia cognouerat Dei filium esse venturum, sed venisse per infirmitatem corporis non putabat?

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus venerat dissoluere opera diaboli, non potestatiuè agendo, sed magis ab eo & eius membris patiendo, vt sic diabolum vinceret iustitia, nō potestate, sicut Augustinus, * dicit decimotertio, de Trinitate. quòd diabolus non potentia Dei, sed iustitia superandus fuit. Et ideo circa tentationem Christi considerandum est quid propria voluntate fecit, & quid à diabolo passus fuit. Quòd enim Tentatori se offerret, fuit propriæ voluntatis. Vnde dicitur Matthei quarto. Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo. Quod Gregor. * intelligendum dicit de Spiritu Sancto: vt scilicet illuc eum Spiritus suus duceret, vbi eum ad tentandum spiritus malignus inueniret. Sed à diabolo passus est, vt assumeretur, vel supra pinnaculum templi, vel etiam in montem excelsum valde. Nec est mirum (vt Gregorius, * dicit) si se ab illo permisit in montem duci, qui se permisit à membris ipsius crucifigi. Intelligitur autem à diabolo assumptus, non quasi ex necessitate, sed quia (vt Origenes * dicit super Lucam,) sequebatur eum ad tentationem, quasi athleta sponte procedens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Apostolus dicit, Christus in omnibus tentari voluit absque peccato. Tentatio autem quæ est ab hoste, potest esse sine peccato: quia sit per solam exteriorem suggestionem. Tentatio autem quæ est à carne, non d potest esse sine peccato: quia huiusmodi tentatio fit per delectationem & concupiscentiam. Et sicut Augustinus * dicit, nonnullum peccatum est quando caro concupiscit aduersus spiritum. Et ideo Christus tentari voluit ab hoste, sed non à carne.

ARTICVLVS II.

¶ *Virùm Christus in deserto tentari debuerit.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit tentari in deserto. Christus enim tentari voluit propter exemplum nostrum: vt dictum * est. Sed exemplum debet manifestè proponi illis, qui sunt per exemplum informandi. Non ergo debuit in deserto tentari.

2 ¶ Præterea, Chrysostomus dicit super Matthæum *, quòd tunc maximè instat diabolus ad tentandum, cum viderit solitarios: vnde & in principio mulierem tentauit, sine viro eam inueniens. Et sic videtur per hoc, quòd in desertum iuit, vt tentaretur, quòd tentationi se expoluit. Cùm ergo eius tentatio sit nostrum exemplum, videtur quòd etiam alii debeant se ingerere ad tentationes suscipiendas: quod tamen videtur esse periculosum, cùm magis tentationum occasiones vitare debeamus.

3 ¶ Præterea, Matthæi quarto ponitur secunda Christi tentatio, qua diabolus Christum assumpsit in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi. Quod quidem non erat in deserto. Non ergo tentatus est solum in deserto.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Marc. 1. quòd erat Iesus in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana.

CONCLVSIO.

¶ *Christum decuit in deserto tentari, vt hominem de deserto, hoc est, de modo liberaret.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) Christus propria voluntate se diabolo exhibuit ad tentandum, sicut etiam propria voluntate membris eius se exhibuit ad occidendum, aliquotiens diabolus vertere ad eum non auderet. Diabolus autem magis attentat aliquem, cùm est solitarius: quia, vt dicitur Ecclesiast. 4. si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistunt ei. Et inde est quòd Christus in desertum exiuit, quasi ad campum certaminis, vt ibi à diabolo tentaretur. Vnde Ambrosius * dicit super Lucam, quòd Christus agebatur in desertum consilio, vt diabolum prouocaret: nam nisi ille certasset, scilicet diabolus, non ille vicisset, id est Christus. Addit autem & alias rationes, dicens hoc Christum fecisse mysteriū, vt Adam de exilio liberaret, qui scilicet de paradiso in desertum ejectus est: & exemplo, vt ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus propponitur omnibus in exemplum per fidem: secundum illud Hebræorum 12. Aspicientes in Autorem fidei & consummatorem Iesum. Fides autem (vt dicitur Romanorum decimo.) est ex auditu: non autem ex visu. Quinimo Ioannis vigesimo dicitur, Beati qui non viderunt & crediderunt. Et ideo ad hoc quòd tentatio Christi esset nobis in exemplum, non oportuit quòd ab hominibus videretur, sed sufficiens fuit quòd hominibus narraretur.

¶ Ad secundum dicendum, quod duplex est tentationis occasio. Vna quidem ex parte hominis, puta cum aliquis se peccato propinquum facit, occasiones peccandi non euitans. Et talis occasio tentationis est vitanda, sicut dictum est Lot. * Genesis decimonono. Alia verò tentationis occasio est ex parte diaboli, qui semper inuidet ad meliora tendentibus: vt Ambrosius a dicit. Et talis tentationis occasio non est vitanda. Vnde dicit Chrysostomus * super Matthæ. quòd non solùm Christus ductus est in desertum à Spiritu, sed omnes filij Dei habentes Spiritum sanctum. Non enim sunt contenti sedere otiosi, sed Spiritus sanctus vrget eos aliquod magnum apprehendere opus. Quod est esse in deserto, quantum ad diabolum: quia non est ibi iniustitia, in qua diabolus delectatur. Omne etiā bonum opus est desertum quantū ad carnē & mundum: quia non est secundum voluntatem carnis & mundi. Talem autem occasionem tētationis dare diabolo, non est periculosum, quia magis est auxilium Spiritus sancti, qui est perfecti operis actor, quàm impugnatio diaboli inuidentis.

Arist. lib. de Anima in fine.

Ambr. in Luc. c. 4. in fin.

Hom. 16. in euang. non longè à prin.

Aug. 9. de Trin. c. 13.

Ambr. li. 4. in Luc. c. 4. in fin.

Hom. 16. in euang. non longè à prin.

Aug. 9. de Trin. c. 13.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ primæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conuenienter post ieiunium Christus tētari voluit. Probatur tripliciter. Omnia enim quæ ratione sunt, &c.

¶ In responsione ad secundum nolli despicere expositionem Bedę de tentationibus aliis ante illas tres nominatas: quoniā potuit sæpe diabolus varias corporeas similitudines formare ad tentandū Christum, sicut legimus quòd ad tentandum Antonium tot formauit.

¶ In responsione ad tertium, habes duas responsiones, Alteram ex Ambro. quod diabolus accessit vsque ad tempus potestatis, per sua membra pugnantia, & redierit etiam tentans de tribus vltimis & odio proximorum. Alteram, quod per sua membra pugnantia, redierit etiam tentans de tribus vltimis & odio proximorum. exercitio quippe tot adtentationis & quærentium eius mortem, tentatio erat Christi ad odio habendum illos, & contrariorum de illis profequentibus.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ primæ Articulum quartum.

TItulus de modo & ordine. Ordo ad ipsas tentationes inter se respicit, quæ prima, quæ secunda, quæ tertia. Modus & ordo simul, ad finalia respiciunt tentationes, quo ad modum proponendi, ordinandi, & disponendi ad intentum.

¶ In corpore fiunt quatuor. Primo, in communi, modus ac ordo tentationis ab hoste ponitur: & modus est per viam suggestionis eorum, ad quæ homo est affectus, vel ordo est, vt a leuioribus incipiat spirituales tentare, & inde ad graviora, in de ad grauissima. Probatur que autoritate Greg. secundo declaratur hæc tentata in tetatione primi hominis. Tertio applicantur hæc ad tentari onem Christi: & reddi tur inde ratio, quare in primis dixit. Si filius Dei es, & in tertia non. Quare modus resistendi ponitur, & laudatur, & ex honore humani generis, & ex hostis malore pœna.

¶ Circa hæc Christi tentationes aduertendum est, quòd tentationes erant & incitationes ad peccatum, vt in li tera exponitur: & explorationes deitatis in Christo, vt verba tentationis monstrant: Si filius Dei es, ita quòd in ordine ad filium Dei sunt explorationes, in ordine ad purum hominem tentationes.

QVAEST. XLI. ARTIC. III. ET IIII. 201

Ne steteris in omni regione circa Sodomam. Alia verò tentationis occasio est ex parte diaboli, qui semper inuidet ad meliora tendentibus: vt Ambrosius a dicit. Et talis tentationis occasio non est vitanda. Vnde dicit Chrisostomus * super Matthæ. quòd non solùm Christus ductus est in desertum à Spiritu, sed omnes filij Dei habentes Spiritum sanctum. Non enim sunt contenti sedere otiosi, sed Spiritus sanctus vrget eos aliquod magnum apprehendere opus. Quod est esse in deserto, quantum ad diabolum: quia non est ibi iniustitia, in qua diabolus delectatur. Omne etiā bonum opus est desertum quantū ad carnē & mundum: quia non est secundum voluntatem carnis & mundi. Talem autem occasionem tētationis dare diabolo, non est periculosum, quia magis est auxilium Spiritus sancti, qui est perfecti operis actor, quàm impugnatio diaboli inuidentis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt omnes tentationes factas fuisse in deserto. Quorum quidam dicunt, quòd Christus ductus est in sanctam ciuitatem, non realiter, sed secundum imaginariam visionem. Quidam autem dicunt, quòd etiam ipsa ciuitas sancta, id est Hierusalem, desertum dicitur quia erat derelicta à Deo. Sed hoc non est necessarium: quia Marcus dicit, quòd in deserto tentabatur à diabolo: non autem dicit quòd solum in deserto.

ARTICVLVS III.

¶ *Virùm Christi tentatio debuerit esse post ieiunium.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christi tentatio non debuerit esse post ieiunium. Dictum est enim supra, * q. Christū nō decebat cōuersatiōis austeritas. Sed maximè austeritatis fuisse videtur, quod quadraginta diebus & quadraginta noctibus nihil comederit: quia scilicet in illis diebus nullum omnino cibum sumpsit: vt Gregorius * dicit. Ergo non videtur quòd debuerit huiusmodi ieiunium tentationi præmittere.

2 ¶ Præterea, Mar. primo dicitur, quòd erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana. Sed quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit, ergo videtur quod non post ieiunium, sed simul dum ieiunaret, sit tentatus à diabolo.

3 ¶ Præterea, Christus non legitur nisi semel ieiunasse. Sed non solùm semel fuit tentatus à diabolo, dicitur enim Lucæ quarto, quòd consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo vsque ad tempus. Sicut ergo secundæ tentationi non præmisit ieiunium, ita nec primæ præmittere debuit.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. quarto, Cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurijt, & nunc accessit ad eum Tentator.

CONCLVSIO.

¶ *Conuenienter Christus post ieiunium tentari voluit ad exemplum & consolationem nostram, quatenus humiles esse discamus, vbi in nobis aliquid boni esse conspicimus.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenienter Christus post ieiunium tentari voluit. Primò quidem propter exemplum: quia cùm omnibus (sicut dictum est *) immineat se contra tentationes tueri, per hoc quod ipse ante tentationem futuram ieiunauit, docuit quòd per ieiunium nos oporteat contra tentationes armari. vnde inter arma iustitiæ Apostolus ieiunia connumerat, secundæ ad Corinthios sexto. Secundò, vt ostenderet, quòd etiam ieiunantes diabolus aggreditur ad tentandum, sicut alios, qui bonis operibus vacant: & ideo sicut post baptismum, ita post ieiunium Christus tentatur. Vnde Chrysostomus * dicit super Matthæum, Vt discas quàm magnum bonum est ieiunium, & qualiter scutum est aduersus diabolum, & quoniam post baptismum non lasciuæ, sed ieiunio intendere oportet: ideo Christus ieiunauit, non ieiunio indigens, sed nos instruens. Tertiò, quia post ieiunium secuta est esuries, quę dedit diabolo audaciam eum aggrediendi: sicut * dictum est. Cum autem esurijt Dominus (vt Hilarius dicit super Matthæum, *) non fuit ex surreptione inediæ, sed naturæ suæ hominem deseliquit: non enim erat à Deo diabolus, sed à carne vincendus. Vnde etiam vt Chrysostomus a dicit, non vltra processit in ieiunando quàm Moyses, & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio.

Art. 1. hu. q.

Hom. 13 in Mat. paulo post princ.

Art. 1 ad 1. argument.

Caput 3. in gè à princ.

Mat. 16 lon

a *Ho. 5 in Mat in ope re imperfec. ante med.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christum non decuit conuersatio austerioris vitæ, vt se communem exhiberet illis quibus prædicauit. Nullus autem debet assumere prædicationis officium, nisi prius fuerit purgatus & in virtute perfectus, sicut & de Christo dicitur Actuum primo, quòd cœpit Iesus facere & docere. Et ideo Christus statim post baptismum austeritatem vitæ assumpsit, vt doceret post carnem edomitam, oportere alios ad prædicationis officium transire: secundum illud Apostoli, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar.

to. 2. & ho. à med. 18.

Opuse. 60. c. 11. circa medium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum illud Marci, potest sic intelligi, quòd erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, quibus scilicet ieiunauit. Quòd autem dicitur, Et tentabatur à Satana, intelligēdum est, non in illis quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus ieiunauit, sed post illos: eo quòd Matthæus dicit, Quòd cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurijt: ex quo sumpsit Tentator occasionem accedendi ad ipsum. Vnde & quod subditur, Et Angeli ministrabant ei, consecutiuè intelligendum est ostenditur, ex hoc quod Matthæi quarto dicitur, Tunc reliquit eum diabolus, scilicet post tentationem, & ecce angeli accesserunt & ministrabant ei. Quod verò interponit Marcus. Erat que cum bestiis, inducitur, secundum Chrysostomum a ad ostendendum quale erat desertum, quia scilicet erat inuium hominibus, & bestiis plenum. Tamen secundum expositionem Bedæ * Dominus tentabatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Sed hoc intelligendum est non de illis tentationibus visibilibus, quas narrant Matthæus & Lucas, quæ manifestè factæ sunt post ieiuninm: sed de quibusdam aliis impugnationibus, quas forte illo ieiunij tempore Christus est à diabolo passus.

a *Hom. 15. in Mat. pau lò à prin. to. 2.*

Cu. 1. Mar. in c. 5. secundū eius ord. to. 2.

Libr. 4. in Luc. c. de. 3 tenta. Christi. Bi. à med. tomo 3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Ambrosius * dicit super Lucam, recessit diabolus à Christo vsque ad tempus, quia postea non tentaturus, sed apertè pugnaturus aduenit: tempore scilicet passionis. Et tamen per illam impugnationem videbatur Christum tentare de tristitia & odio proximorum: sicut in deserto de delectatione gulæ & contemptu Dei per idololatriam.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virùm fuerit conueniens ordo & modus tentationis Christi.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens tentationis modus & ordo. Tentatio enim diaboli ad peccandum inducit. Sed si Christus subuenisset corporali fami, conuertendo lapides in panem, non peccasset: sicut non peccauit, cùm panes multiplicauit (quod non fuit minus miraculum) vt turbæ esurienti subueniret. Ergo videtur quod nulla fuerit illa tentatio.

2 ¶ Præterea, Nullus persuasor conuenienter suadet contrarium eius, quod intendit. Sed diabolus statuens Christum supra pinnaculū templi intendebat, vt de superbia seu vana gloria tentare. Ergo inconuenienter persuadet ei vt se mittat deorsum: quod est contrarium superbiæ vel vanæ gloriæ, quæ semper quærit ascendere.

3 ¶ Præterea, Vna tentatio conueniens est, vt sit de vno peccato. Sed in tentatione, quæ fuit in monte, duo peccata persuasit, scilicet cupiditatem & idololatriam. Non ergo conueniens videtur fuisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

inductiones sunt ad peccatum. Vtroque autem modo sunt tentationes vel deitatis cognoscendæ, vel peccato polluendi. Vnde glos. Matthæi quarto dicit. Sic tentat, vt exploret quod veretur: sic explorat, vt tentando decipiat. Et rursus Isadet eluriem pane de lapidibus facto releuare, vt ex mutatione cognoscat virtutem: & si purus homo esset, panis oblectamento illi deberet esuriem patienti.

1.2. q. 84. ar. 4.

In reg. 3. nō remote à prin. to. 1.

¶ Et quia vt sunt suggestiones ad peccandum, in litera tractantur, expedit de eis loqui vt sunt explorationes deitatis. Memorans siquidem diabolus Trinitatis sibi cæterisque Angelis celatæ per fidem autæ calum: & inde coactæ credens Patrem & Filium & Spiritum sanctum vnum esse Deum (sicut etiam Christiani damnati nunc credunt) quum audisset à Gabriele archangelo, Filius Altissimi vocabitur: & in baptismo Christi, Hic est filius meus dilectus: videns que Christum post ieiunium elurire, quod de deitate audierat, ex superbis ei in dubium venit, vt glos. ibidem dicit, & etiam, quia filius Dei non solum contubstantialiter, sed alio modo dici potuisset. Exploraturus autē deitatem Christi ab actu deitatis proprio, scilicet: Dixit & facta sunt, inchoauit, Dic vt lapides isti panes fiant. ita quod nō solum ex substantia facti, scilicet lapidis in panē mutatione, sed ex modo faciēdi proprio soli Deo, Deitatem exploraret: nec ex opere hoc modo tantum, sed ex ipso opposito in testificationem, quod filius Dei esset. Cogitabat enim quod si pro testimonio quod esset filius Dei, diceret Christus vt lapis fieret panis, aut fieret panis, aut non. Et si quidem fieret, iam explorata esset Christi deitas apud dæmone: qui perspicie bat suo intellectu an lapis fuisset conuersus in panem vere, an apparenter, ex solo imperio, an applicando actiua passiuis (vt magi coram Pharaone serpentem fecerunt) quum Deus non possit esse testis mendacij. Si autem non fieret, induxisset Christum ad peccatum, quo attentasset facere miraculū sine necessitate, & non potuisset.

Hom. 16. in euang. panlo post principium.

Lib. 31. Moral. c. 2. in princip.

¶ Et quoniam delusa est eius exploratio, & delecta suggestio inopinata via, per autoritatem Scripturæ: ideo secundo tentat, explorando similiter & suggerendo, si filius Dei es, mitte te deorsum, opposita autoritate Scripturæ, ex quo videbat quod Christus Scripturæ autoritate vtebatur. Similiter cogitans si id efficeret illa lusus ad testandum se filium Dei, exploratum fore illius deitatem: vipote absque vlla necessitate pro solo nutu miracula in testimonium sua deitatis facientis. Si vero læderetur, iam peccatum haberet in anima, & in corpore, & in entitate esset quod non esset Dei filius.

¶ Sed Dominus antoritate Scripturæ omnium eius machinationem delusit: propter quod diabolus ad occultiorem explorandi modum se transtulit, proponendo apertissima mala sub specie regni. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Hæc enim, quantum ex parte explorationis se tenuit, non ea ratione prolata fuit, vt si filius Dei esset hoc faceret, sciebat enim valde contrariari filio Dei hanc adorationem. Sed ea ratione prolata fuit, vt si filius Dei esset, non ferret tam ardephandam propositionē: sed respōderet autoritate: Ergo debeo adorari, & tu præmis suggerere, si cadens adoraueris me: & vel sic exploratam ex eius ore haberet suam deitatem. Et propterea in tertia tentatione non propositum fuit, si filius Dei es, sed in mente retinuit, quod si filius Dei es, autoritatiue refellendo proposita manifestabis te filiū Dei. Sed Dominus increpationem eius, non omittens, ad Scripturam de Deo adorando tacentē, de seipso se contulit, & sic exploratione nem omnem delusit: & constantiam, inquantum homo, seruauit ex proposito totius mundi regno, non declarando ad quod suggestio illa vt incitatiua ad malum tendebat: sciebat enim quod regnandi gratia & tiam religio violanda & mortalibus est erudiēda.

¶ Nec rationi consentaneum videtur, vt tentationes istæ quas verisimiliter apparent dæmon exercuit (vt colligunt ex tiones manifestant) solis verbis, quæ Matthæus Euangelista narrat, fuerint contentæ: sed multis essēs fuit ornatæque verbis omissis ab Euangelistis, substantialia tantum narrantibus.

¶ Circa rationem ordinis harum tentationum in litera ex Gregorio assignatum, dubium occurrit: quoniam non recte videtur opinatum, quod si Christus miraculum fecisset, conuertendo lapidem in panem edendi causa, quod peccasset. Nam scriptum est, quod facto miraculose conplens tentio patius est, Angelis ministrantibus: ex hoc enim apparet quod sicut ubique peccato miraculum fecit de ministerio Angelorum: ita gorunisset de conuersione lapidis in panem.

¶ Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui de Christo, & aliud loqui de puro homine. Nam de puro homine loquens, verificatur quod in litera dicitur, scilicet ordinatum esse, vt aliquis miraculose cibum haberet vbi ad humana subsidia recursus potest haberi. Et ex hac communi ratione putauit diabolus, quod Christus, si purus homo esset, peccatum incurreret ad miraculum recurrendo, de conuersione lapidis in panem. Sed loquens de Christo, qui est vnus eorū Dominus abque omni peccato potest, & conuertendo lapidem in panem, & ministerio Angelorum, & quomodo alio sibi grato modo, cibum habere.

¶ In responsione ad quintum mi or cur Augustinus dixerit, incer

quo enim vicit in minoribus, tentat ad grauiora: sed vbi in minoribus succubuit hostis, non patet sibi aditus ad maiora, sequia dæmon fuit in prima tentatione superatus a Christo, non videtur ad alias procedisse ex ratione allegata.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ratio illius ordinis ad tentandum spirituales viros, non est solum proposito casu in prima tentatione, sed simpliciter & absolute: nam si casus interuenit, clarè patet ratio processus ad grauiora. Si vero casus non interuenit, nihilominus eadem ratione progredi debet tentatio: quia multi sunt qui in his, quæ minoris sunt culpæ ex suo genere (vt peccata carnis) exhibēt se constantes, qui tamen in peccatis spiritualibus, vt vana gloria, deuoti inueniuntur. Et rursum qui gloriam nō affectant, ad oblatū regnum mouentur, iuxta illud Iulij Cæsaris, Si iusurandum violandū est, regnandi gratia violandum est. Non dissonat ergo reddita ratio ordinis tentationum, ab ipsa Christi victoria.

¶ Num Christus per ipsa conuertendo in panem lapides, vt comederet.

¶ In responsione ad primum dubium occurrit quoniam non recte videtur opinatum, quod si Christus miraculum fecisset, conuertendo lapidem in panem edendi causa, quod peccasset. Nam scriptum est, quod facto miraculose complens tentatione patius est, Angelis ministrantibus: ex hoc enim apparet quod sicut ubique peccato miraculum fecit de ministerio Angelorum: ita gorunisset de conuersione lapidis in panem.

¶ Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui de Christo, & aliud loqui de puro homine. Nam de puro homine loquens, verificatur quod in litera dicitur, scilicet ordinatum esse, vt aliquis miraculose cibum haberet vbi ad humana subsidia recursus potest haberi. Et ex hac communi ratione putauit diabolus, quod Christus, si purus homo esset, peccatum incurreret ad miraculum recurrendo, de conuersione lapidis in panem. Sed loquens de Christo, qui est vnus eorū Dominus absque omni peccato potest, & conuertendo lapidem in panem, & ministerio Angelorum, & quomodo alio sibi grato modo, cibum habere.

¶ In responsione ad quintum mi or cur Augustinus dixerit, incertum est quid primo factum sit, vtrū regna terræ prius demonstrata sint ei, & postea in pinnaculum templi locatus sit, an hoc prius, & illud postea. nihil tamen ad rem, dum omnia facta esse manifestum sit. Videntur autem Euangelistæ diuersum ordinem tenuisse: quia quandoque ex inani gloria venitur ad cupiditatem, quandoque e conuerso.

¶ Ad sextum dicendum, quòd Christus cum passus fuisset tentationis iniuriam, dicente sibi diabolo, Si filius Dei es mittete deorsum, non est turbatus, nec diabolum increpauit. Quando verò diabolus Dei sibi vsurpauit honorem, dicens, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, exasperatus est, & repulit eum dicens, Vade Satana. Vt nos illius discamus exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere, Dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre.

¶ Ad septimum dicendum, quòd sicut Chrysostomus * dicit, diabolus sic Christum assumebat in pinnaculum templi, vt ab omnibus videretur, ipse autem desciente diabolo sic agebat, vt à nemine videretur. Quòd autem dicit, & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, non est intelligendum, quod videret ipsa regna, vel ciuitates eorum, vel populos, vel aurum, vel argentum. Sed paries terræ, in quibus vnumquodque regnum vel ciuitas posita est diabolus Christo digito demonstrabat: & vniuscuiusque regni honores & statum verbis exponebat. Vel secundum * Origenem est ndit ei quomodo ipse per diuersa vitia regnabat in mundo.

QVAESTIO QVADRAGESIMA SECVNDA,
De doctrina Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de doctrina Christi.

¶ Et circa hoc quærūntur quatuor.

¶ Primo, vtrùm Christus debuerit prædicare solùm Iudæis, an etiam Gentilibus.

¶ Secundò, vtrùm in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare.

¶ Tertiò, vtrum debuerit prædicare publicè, vel occultè.

¶ Quartò, vtrùm debuerit docere solùm verbo, vel etiam scripto.

¶ De tempore autem, quo docere cepit, supra dictum est, * cùm de baptismo eius ageretur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm conueniens fuerit Christum Iudæis & non Gentibus prædicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non solum Iudæis, sed etiam Gentilibus debuerit prædicare Dicitur enim Isaiæ quadragesimo nono. Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Israël, & fæces Iacob conuertendas, dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Sed lumen & salutem Christus præbuit per suam doctrinam: ergo videtur parum fuisse si solùm Iudæis & non Gentilibus prædicauit.

2 ¶ Præterea, Sicut dicitur Matthæi septimo. Erat docens eos sicut potestatem habens. Sed maior potesta doctrinæ ostenditur in instructione illorum, qui penitus nihil audierunt, quales erant Gentiles. vnde Apostolus dicit Romanorum 15. Sic prædicaui Euangelium, non vbi nominatus est Christus, nè super alienum fundamentum ædificarem. Ergo multo magis Christus prædicare debuit Gentibus, quàm Iudæis.

3 ¶ Præterea, Vilior est instructio multorum, quam vnius. Sed Christus aliquos Gentilium instruxit: sicut mulierem Samaritanam, Ioannis quarto, & Chananæam, Matthæi decimoquinto. Ergo videtur quod multò fortius Christus debuerit multitudini Gentium prædicare.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Matthæi decimoquinto. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel. Sed Romanorum decimo dicitur, Quomodo prædicabunt nisi mittantur? ergo Christus non debuit prædicare nisi Iudæis.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit vt Christus tam per se, quàm per Apostolos suos, saluetur in principio Iudeis solis prædicaret, vt in ipso adimpletus fuisse ostenderet patrum promissiones.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit prædicationem Christi tam per ipsum quā per Apostolos à principio solis Iudæis exhiberi Primò quidem, vt olienderet per suum aduentum impleri promissiones antiquitus factas Iudæis, non autem Gentibus. Vnde Apostolus dicit Romanorum decimoquinto. Dico Christum Iesum ministrum fuisse circuncisionis (id est Apostolum & prædicatorem Iudæorum) propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum. Secundò, vt eius aduentus ostenderetur esse a Deo. Quæ enim à Deo sunt, ordinata sunt: vt dicitur Romanorum decimotertio. Hoc autem debitus ordo exigebat, vt Iudæis, qui Deo erant propinquiores per fidem & cultum vnius Dei, prius doctrina Christi proponeretur, & per eos transmitteretur ad Gentes. Sicut etiam in cœleti hierarchia, per superiores Angelos ad inferiores, diuinæ illuminationes deueniunt. Vnde super illud Matthæi decimoquinto. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel, dicit Hieronym. * Non hoc dicit, quin & ad Gentes missus sit: sed quod primum ad Israel missus est. Vnde & Isaiæ. dicitur: Mittam ex eis, qui saluati fuerint, scilicet ex Iudæis) ad Gentes, & annuntiabunt gloriam meam Gentibus. Tertiò, vt Iudæis auferret calumniandi materiam, vnde super illud Matth. 10. In viam Gentium ne abieritis, dicit Hieronym. * Oportebat primum aduentum Christi nuntiari Iudæis, ne iustam haberent excusationem, dicentes, ideo se Dominum reiecisse, quia ad Gentes & Samaritanos, Apostolos miserit. Quartò, quia Christus per crucis victoriam, meruit potestatem & dominium super Gentes. Vnde dicit Apocalyp. 2. Qui vicerit, dabo illi potestatem super Gentes, sicut & ego accepi a Patre meo. & Philyppens. secundo dicitur, quod quia factus est obediens vsque ad mortem crucis, Deus exaltauit illum, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, & omnis lingua ei confiteatur. Et ideo ante passionem suam noluit Gentibus prædicari suam doctrinam: sed post passionem dixit discipulis, Matthæi vltimo. Euntes docete omnes Gentes Propter quod, vt legitur Ioannis 12. cùm imminente passione quidam Gentiles vellent Iesum videre, dum

tum esse ordinem illatum tentationum: quia Lucas, licet tertio apud Matthæum, secundo se ciret, & secundum vltimo referat, non dicit tamen quæ illarum prior fuerit: & propterea ex Luca nullius istarum tentationis ordo temporis habetur. Matthæus autem exapteose earum ordinem secundum tempus explicat, vbi dicit, Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum. Quum enim semel deuicisset. Tunc scilicet consummata prima tentatione, assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & postea subdidit, iterum assumpsit in montem: aperte monstrauit per hoc iterum, quod secundo assumpsit in montem, qui primo assumpserat in sanctam ciuitatem.

In illud verbū Mat. 15. Nō sum missus, to. mo 9. Comment.

Ac per hoc patet, quod ordo rei gestæ fuit, quod primo tentatus fuit in deserto: ad quod non est assumptus à diabolo, sed ductus est à Spiritu sancto, vt tentaretur à diabolo, secundo tentatus supra templum, quo assumptus est à diabolo. Et tertio in monte excelso, quo iterum assumptus est à diabolo nam si hæc in monte præcessisset illam supra templum, non diuisset Matthæus, Iterum assumpsit eum diabolus in montem.

In illud Mat. 10. In viam gentium. 10. 9.

¶ Cùm autem audis assumptum Dominum à diabolo, non intelligas portarum super dorsum aut collum diaboli, sed ductum à diabolo. Sic enim etiam Christus assumpsit Petrum & Iacobum & Ioannem in montem: & transfiguratus est ante eos, vt dicitur Matth. 17.

¶ Super quæstionem quadragesimæ secundæ Articulum primum.

TRitus clarus.

¶ In corpore vnica obiectio: Coueniēs fuit Christum per se & Apostolos in principio, hoc est ipso mortaliter viuente, solis Iudæis prædicare. Probatur quadropliciter. Omnia clara sunt.

¶ In responsione ad secundum, extende illa quatuor, penes quæ potestas Christi in docendo attenditur, scilicet secundum miracula, secundum efficaciam in persuadēdo, secun

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum autoritatem in modo loquentis secundum rectitudinem vitæ: & addè quintum, secundum excellentiam doctrinæ, & sextum, secundum immunitatem a reprehensibilitatem moralis vitæ, quam docuit. Excellentia doctrinæ eius, & manifestando Trinitatis imperium (Pater manifestatus nomen tuū hominibus) & in aperiendo cælestia, de felicitate cælesti, de resurrectione, &c. patet. Moralis autem vita, Matth. 5. de actibus excellentissimis virtutum (qui beatitudines vocantur) & de desiderabilibus ab homine in oratione dominica, & de modo viuendi, talis tantaque habetur, & deinde per parabolas aliasque Euangelistas, &c. vt experientia teste videamus Christianam vitam plenam omnis boni moris inimicam omnis vitij: nec in aliquo culpabilem, in nullo superstitiosam, in nullo phantasticam, si secundum Christi doctrinam instituta fuerit.

Tract. 51. in Ioann. circa med. illius tomo 9.

Annot.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ secundæ Articulum secundum.*

TItulus motus est propter publicas reprehensiones exhibitas à Christo Scribis & Phariseis, cum eorum scandalo: vt patet in Euangelio.

Comment.

¶ In corpore vnica est conclusio: Dominus nō obstante Iudæorum offensione publicè docebat & vitia eorum redarguebat. Probatur dupliciter. Primo ratione: Quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est à prædicatore vel doctore cessandum. Sed nos debemus vitare offensionem non solum fidelium, sed etiam infidelium: secundum illud primæ ad Corinth. 10. sine offensione estote Iudæis & Gentibus & ecclesiæ Dei. Ergo videtur quòd eram Christus in sua doctrina offensionem Iudæorum vitare debuerit.

Cap. 11. in fin. tom. 3.

2 ¶ Præterea, Nullus sapiens debet facere vnde effectum sui operis impediat. Sed per hoc quòd sua doctrina Christus Iudæos turbauit, impediebatur effectus eius doctrinæ, dicitur enim Lucæ vndecimo, quod cum Dominus Phariseos & Scribas reprehenderet, cœperūt grauiter insistere, & os eius opprimere, de multis insidiantes ei, & quærentes aliquid capere ex ore eius, vt accusarent eum. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd eos in sua doctrina offenderet.

Annot.

3 ¶ Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timoth. quinto. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem. Sed sacerdotes & principes Iudæorum erant illius populi seniores. Ergo videtur quod non fuerint duris increpationibus arguendi.

¶ SED CONTRA est, quòd Isaiæ 8. fuerat propheticatum, quod Christus esset in lapidem offensionis & petram scandali duabus domibus Israel.

dere, respondit, Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit multum fructū affert. Et, sicut Augustinus * dicit ibidem, se dicebat granum mortificandum in infidelitate Iudæorum, & multiplicandum in fide populorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus fuit inlumen & salutem Gentium per discipulos suos, quos ad prædicandum Gentibus misit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est minoris potestatis, sed maioris, facere aliquid per alios, quàm per seipsum. Et ideo in hoc maximè potestas diuina in Christo monstrata est, quòd discipulis suis tantam virtutem contulit in docendo, vt Gentes, quæ nihil de Christo audierant, conuerterent ad ipsum. Potestas autem Christi in docendo attenditur & quantum ad miracula, per quæ doctrinam suam confirmabat, & quantum ad efficaciam persuadendi, & quantum ad autoritatem loquentis: quia loquebatur quasi dominum habens super legem, cùm diceret, Ego autem dico vobis: & etiam quantum ad virtutem rectitudinis, quam in sua conuersatione monstrabat, sine peccato viuendo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Christus non debuit à principio indifferenter Gentilibus suam doctrinam communicare, vt Iudæis tanquam primogenito populo deditus obseruaretur: ita etiam non debuit Gentiles omnino repellere, ne spes salutis eis præcluderetur. Et propter hoc aliqui Gentilium particulariter sunt admissi, propter excellentiam fidei & deuotionis eorum.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare. Quia vt Augustinus * dicit in libro de Agone Christiano, in homine Iesu Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit filius Dei. Sed nos debemus vitare offensionem non solum fidelium, sed etiam infidelium: secundum illud primæ ad Corinth. 10. sine offensione estote Iudæis & Gentibus & ecclesiæ Dei. Ergo videtur quòd eram Christus in sua doctrina offensionem Iudæorum vitare debuerit.

2 ¶ Præterea, Nullus sapiens debet facere vnde effectum sui operis impediat. Sed per hoc quòd sua doctrina Christus Iudæos turbauit, impediebatur effectus eius doctrinæ, dicitur enim Lucæ vndecimo, quod cum Dominus Phariseos & Scribas reprehenderet, cœperūt grauiter insistere, & os eius opprimere, de multis insidiantes ei, & quærentes aliquid capere ex ore eius, vt accusarent eum. Non ergo videtur conueniens fuisse, quòd eos in sua doctrina offenderet.

3 ¶ Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timoth. quinto. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem. Sed sacerdotes & principes Iudæorum erant illius populi seniores. Ergo videtur quod non fuerint duris increpationibus arguendi.

¶ SED CONTRA est, quòd Isaiæ 8. fuerat propheticatum, quod Christus esset in lapidem offensionis & petram scandali duabus domibus Israel.

Annot.

Tract. 51. in Ioann. circa med. illius tomo 9.

Comment.

Cap. 11. in fin. tom. 3.

Annot.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Scribæ & Phariſæi, Iudæorúmque principes communi omnium adaerſarentur, ſalutí, debuit, Dominus non obſtante eorum offenſione, publicè veritatem docere, & duce eorum redarguere errores.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd salus multitudinis est præferenda paci quorumcunque singularium hominum. Et ideo quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est timenda eorum offensio à prædicatore vel doctore, ad hoc quod multitudinis saluti prouideat. Scribæ autem & Phariſæi, & principes Iudæorum, sua malitia plurimum impediebant populi salutem: tum quia repugnabant Christi doctrinæ, per quam solam poterat esse salus: tum etiam quia prauis suis moribus vitam populi corrumpebant. Et ideo Dominus non obstante offensione eorum, publicè veritatem docebat, quam illi odiebant, & eorum vitia arguebat. Et ideo dicitur Matthæi decimoquinto, quòd discipulis Domino dicentibus, Scis quia Iudæi audito hoc verbo, scandalizati sunt? respondit, Sinite illos, cæci sunt, duce que ex eorum: cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo sic debet esse sine offensione omnibus, vt nulli det suo facto vel dicto minus recto occasionem ruinæ. Sed cùm de veritate scandalum oritur, magis est sustinendum scandalum, quàm veritas relinquatur: vt Gregorius * dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per hoc quod Christus publice Scribas & Phariſæos arguebat, non impediuit, sed magis promouit effectum suæ doctrinæ, quia cùm eorum vitia populo innotescebant, minus auertebatur à Christo propter verba Scribarum & Phariſæorum, qui semper doctrinæ Christi obsistebant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud verbum Apostoli est intelligendum de illis senioribus, qui non solùm ætate vel autoritate, sed etiam honestate sunt senes, secundum illud Numeri vndecimo Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quòd senes populi sunt. Si autem autoritatem senectutis in instrumentum malitiæ vertant, publice peccando, sunt manifestè & acriter arguendi: sicut & Daniel dixit Dan. 13. Inueterate dierum malorum, &c.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm Christus omnia publicè docere debuerit.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non omnia publicè docere debuerit. Legitur enim multa seorsum discipulis dixisse: sicut patet in sermone Cœnæ, vnde & Matthæi decimo dixit, Quod in aure audistis in cubilibus, prædicabitur in tectis. Non ergo omnia publicè docuit.

2 ¶ Præterea, Profunda sapientiæ non sunt nisi perfectis exponenda: secundum illud 1. ad Corinth. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Sed doctrina Christi continebat profundissimam sapientiam. Non ergo erat imperfectæ multitudini communicanda.

3 ¶ Præterea, idem est, veritatem aliquam occultare silentio, & obscuritate verborum. Sed Christus veritatem, quam prædicabat, occultabat turbis obscuritate verborum: quia

Annot.

Tract. 96. circa fin. tom. 3.

Annot.

Tract. 11. in Ioann. circa fin. tom. 3.

Annot.

primâ subdistinguitur, conſurgunt quatuor membra, ac per hoc quatuor conclusiones singulæ inuſta singula inembra. Diſtinctio eſt: Doctrina poteſt eſſe in occulto tripliciter, vel quo ad intentionem (& hoc dupliciter, aut ratione inuidiæ, aut ratione immūditiæ) vel quo ad diſcipulos, vel quo ad modū. Prima concluſio eſt: Doctrina Christi non fuit occulta ſecundum intēſecundum ex Auguſt. Conclu ſio eſt: Conueniens fuit Chriſtum doctrinā ſuā non ſcripſiſſe. Probatur tripliciter.

¶ Vbi aduerte in prima ratione ex dignitate doctoris diſpoſitiōnis modum docendi concludendo. Primum eſt, quòd modus docendi diſtinguitur in duo, ſcilicet verbo vel ſcripto. Et excellentior ponitur modus docendi ſolo verbo, ratione, quia immediatius perducit ad finem: cùm enim finis doctoris ſit imprimere doctrinam ſuam in mentibus auditorum, qui ſolo verbo id facit, excellentiori modo efficit, quàm qui verbo in ſcripturā redacto, idem efficere ſecundum eſt, quòd ſcripſit, ſub proprio nomine intelligendum eſt quoniam traditur ipſum ſub nomine, Aeſopi Aeſopi ſine parabolis non loquebatur ad eos: vt dicitur Matth. 13. Ergo pari ratione poterat occultare ſilentio.

¶ SED CONTRA eſt, quòd ipſe dicit Ioannis decimo octauo, In occulto locutus ſum nihil.

CONCLVSIO.

¶ *Non fuit Chriſti doctrina occulta, vel quòd eam communicare noluerit, vel quia mala, ſed quæ ad modum, reſpectu quorundam, quos latere illam volua, plebis videlicet.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd doctrina alicuius potest esse in occulto tripliciter. Vno modo quantum ad intentionem docentis, qui intendit suam doctrinam non manifestare multis, sed magis occultare. Quod quidem contingit dupliciter, quandoque ex inuidia docentis: qui vult per suam scientiam excellere, & ideo scientiam suam non vult aliis communicare. Quod in Christo locum non habuit: ex cuius persona dicitur Sapientiæ septimo. Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius non abscondo. Quandoque verò hoc contingit propter inhonestatem eorum, quæ docentur: sicut Augustinus * dicit super Ioann. quod quædam sunt mala quæ portare non potest qualiscunque pudor humanus. vnde de doctrina hæreticorum dicitur Prouerbiorum nono. Aquæ furtiuæ dulciores sunt. Doctrina autem Christi non est neque de errore, neque de immunditia, & ideo Dominus dicit Marci 4. Nunquid venit lucerna, id est, vera & honesta doctrina, vt sub modio ponatur?

Alio modo aliqua doctrina est in occulto quia paucis proponitur, & sic Christus etiam nihil docuit in occulto: quia Christus omnem doctrinam suam vel turbæ toti proposuit, vel omnibus suis discipulis in communi. Vnde Augustinus * dicit super Ioann. Quis in occulto loquitur, qui coram tot hominibus loquitur, præsertim si hoc loquitur paucis, quod per eos velit innotescere multis? Tertio modo aliqua doctrina est in occulto quantum ad modum docendi. Et sic Christus quædam turbis loquebatur in occulto, parabolis vtens ad annuntiandā spiritualia mysteria, ad quæ capienda non erant idonei vel digni. Et tamen melius erat eis, vel sic sub tegumento parabolarum, spiritualium doctrinam audire, quàm omnino ea priuari. Harum tamen parabolarum apertam & nudam veritatem Dominus discipulis exponebat, per quos deueniret ad alios, qui essent idonei: secundum illud 2. ad Timoth. 2. Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Et hoc signatum est Numeri 4. vbi mandatur quòd filij Aaron inuoluerent vasa Sanctuarij, quæ Leuitæ inuoluta portarent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Hilarius * dicit super Matthæum, exponens illud verbum inductum) non legimus Dominum solitum fuisse noctibus sermocinari, & doctrinam tradidisse in tenebris: sed hoc dicit, quia omnis sermo eius carnalibus tenebræ sunt, & verbum eius infidelibus nox est. Itaque quod ab eo dictum est inter infideles, cùm libertate fidei & confessionis est loquendum. vel secundum Hieronym. * comparatiuè loquitur: quia videlicet erudiebat eos in paruo Iudææ loco respectu totius mundi: in quo erat per Apostolorum prædicationem doctrina Christi publicanda.

Annot.

Tract. 96. circa fin. tom. 3.

Annot.

Tract. 11. in Ioann. circa fin. tom. 3.

Annot.

Comment.

Annot.

Annot.

Annot.

¶ Ad secundum dicendum, quod Dominus non omnia profunda suæ sapientiæ suæ doctrina manifestauit, non solùm turbis, sed nec etiam discipulis: quibus dixit Ioannis decimosexto. Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modò. Sed tamen quæcunque dignum duxit aliis tradere de sua sapientia, non in occulto, sed palam proposuit: licet non ab omnibus intelligere tur. Vnde Augustinus * dicit super Ioannem, Intelligendum est ita dixisse Dominum, Palam locutus sum mundo, ac si dixisset, Multi me audierunt, & rursus non erat palam, quia non intelligebant.

¶ Ad tertium dicendum, quod turbis Dominus in parabolis loquebatur (sicut dictum * est) quia non erant digni nec idonei nudam veritatem accipere, quam discipulis exponebat. Quod autem dicitur, quòd sine parabolis non loquebatur eis, secundum* Chrysostomum, intelligendum est quantum ad illum sermonem: quanuis aliàs sine parabolis multa turbis locutus fuerit. Vel secundum Augustinum * in libro de Quæstionibus Euangeli. hoc dicitur, non quia nihil propriè locutus est, sed quia nullum fere sermonem explicauit, vbi non per parabolam aliquid significauit: quanuis in eo aliqua propriè dixerit.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm Christus debuerit doctrinam suam scripto tradere.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus doctrinam suam debuerit scripto tradere. Scriptura enim inuenta est ad hoc, quod doctrina commendetur memoriæ in futurum. Sed doctrina Christi duratura erat in æternum: secundū illud Lucæ vigesimoprimo, Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ergo videtur quòd Christus debuerit suam doctrinam scripto mandare.

2 ¶ Præterea, Lex vetus in figura Christi præcessit, secundum illud Hebræorum decimo. Vmbram habet lex futurorum bonorum. Sed lex vetus à Deo fuit descripta: secundum illud Exodi vigesimoquarto. Dabo tibi duas tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi. Ergo videtur quòd etiam Christus doctrinam suam scribere debuerit.

3 ¶ Præterea, Ad Christum qui venerat illuminare his, qui in tenebris & vmbra mortis sedent (vt dicitur Lucæ primo) pertinebat erroris occasiones excludere, & viam fidei aperire. Sed hoc fecisset, doctrinam suam scribendo: dicit enim Augustinus * in primo de consensu Euangelistarum, quòd solet nonnullos mouere, cur ipse Dominus nihil scripserit, vt aliis de illo scribentibus necesse sit credere. Hoc enim illi, & maximè Pagani quærunt, qui Christum culpare aut blasphemare non audent, eique tribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tanquam hominis. Discipulos verò eius dicunt magistro suo amplius tribuisse, quàm erat: vt eum filium Dei dicerent. & verbum Dei per quod facta sunt omnia. Et postea subdit, * Videntur parati fuisse hoc de illo credere, quod de se ipse scripsisset, non quod alij de illo pro suo arbitrio prædicassent. Ergo videtur quòd Christus ipse doctrinam suam scripto tradere debuerit.

fabulas scripsisse: coactus (vt ipse aiebat) ad hoc à suo dæmone, In cuius signum Plato in Phædone Socratem introduxit mortuum, nō se continuisse ab Aesopo construendo fabulam.

¶ Sed occurrit hic dubium: quia tertia ratio aduersatur primæ: nam tertia fundatur super ordine quo Christi doctrina peruenire debet ad omnes, scilicet mediantibus quibusdam: prima autem fundatur super immediatione inter doctorem & discipulum. Hæc enim sibi inuicem aduersari patet: nam si immediate, ergo non ordine quodam: & si ordine quodam, ergo non immediate.

Tract. 115. in Ioan. in med. illius tomo 9.

In corp. ar.

Hom. 48. in Matt. circa prin. illius. tomo 2.

Annot.

In lib. 4. ex Matth. c. 15 tomo 4. in princ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd vtraque ratio vera & efficax est ad diuersos relata. Nam prima ratio respicit doctrinam Christi respectu discipulorum, qui ex proprio Christi ore edocti sunt. tertia autem respicit doctrinā Christi respectu vniuersorum, quocunque tempore à Christo dicunt. Et respectu illorum immediatio excellentior est (vt prima ratio sonat) respectu autem vniuersorum ordo excellentior est, vt ad alios mediantibus quibusdam perueniat doctrina: vt tertia assumit ratio. Nulla ergo est controuersia inter rationes sanè intellectas.

Ad Hebr. 8. lect. 2. in fin.

¶ In hac conclusione aduerte quod non minima est conclusionis ratio vt Christus etiam in docendi modo monstraret se esse verum Deum. Solius quippe esse Dei comprobatur experientia & autoritate, docere vniuersum orbē ea quæ religionis atque morum totiusque vitæ etiā post corporis mortem futura absq; Scriptura propria, reuelando ac tradendo quæ ab aliis scribenda sunt. Sic enim videmus Deum & naturalia per lumen naturale nos docere iuxta illud: Multi dicunt, Quis ostendit nobis bona? & respondetur. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, &c. quo lumine sunt illustrati qui bene de natura, de moribus, & huiusmodi scripserunt) & supernaturaliter nobis tradere per lumen infusum: vt credimus de Prophetis, qui scripserunt. Similiter enim Iesus Christus per seipsum & exterius & interius docuit Apostolos: qui lumine infuso falti scripserunt: aperuit enim illis sensum vt intelligerent Scripturam, & Spiritus sancti lumine mentes eorum illustrauit: vt docerent verbo & scripto reliquos. Decuit ergo Christum nihil scribere:

Lib. 1. c. 7. ante med. tomo 4.

Eod. lib. 1. de consens. euangelist. ca. 7. circa med. to. 4.

vtex

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ex hoc sua doctrina Dei doctrina monstraretur.

¶ Est etiam ex eodem dictatis capite alta ratio: vt scilicet comprobaret se Deum ex modo docendi: scribendo in cordibus hominum, & non in tabulis materialibus (iuxta illud Hierem. 30. Ecce dies veniunt, &c. & scribam in cordibus eorum) & comprobaret doctrinam suam esse doctrinam spiritus & vitæ, & non literæ & mortis. Reseruatum sibi quippe Dominus Iesus docendi modū per internum lumen gratiæ tanquā Deo proprium sciens, non debebat Scripturæ doctrinam suam credere, quasi scriptura illa perdita, doctrina sua periisset: quam ipse seruaturus per internum est lumen vsque in æternum.

¶ Deinde ex Aug. quorundam Gentilium eam opinionem refert, de scriptis à Christo, tribus adiunctis opinionibus. Prima est ex contentis in libro: quia contraria sunt Christianæ disciplinæ. Secunda est ex ventibus ipsis libris: quia non illa quæ Christus fecit facere possūt. Tertia est ex titulo: quia ad Paulum, qui non erat discipulus.

Tract. 1. in Euange. Ioan. nō pro cul à fine. tomo 9.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæterciæ Articulum primum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniētissimum fuit Christum miracula facere. Probatur miracula fiunt & ad confirmationem doctrinæ supernaturalis, & ad testificandum Deum in faciente miracula: sed hæc præcipuè habent locum in Christo: ergo. Et confirmatur autoritate Ioannis quinto, & decimo. Omnia clara sunt.

Lib. 1. c. 9. & 10. ca. 4

¶ SED CONTRA est, quòd nulli libri ab eo scripti habentur in canone Scripturæ.

CONCLVSIO.

¶ *Conueniens fuit vt alij, non ipse suam doctrinam scriberet.*

¶ RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse Christum doctrinam suam non scripsisse. Primo quidem propter dignitatem ipsius. Excellentiori enim doctori excellentior modus doctrinæ debetur, & ideo Christo tanquam excellentissimo doctori hic modus competebat, vt doctrinam suam auditorum cordibus imprimeret. Propter quod dicitur Matthæi septimo, quòd erat docens eos sicut potestatem habens. Vnde etiam apud Gentiles Pythagoras & Socrates, qui fuerunt excellentissimi doctores, nihil scribere voluerunt. Scriptura enim ordinatur ad impressionem doctrinæ in cordibus auditorum, sicut ad finem. Secundò propter excellentiam doctrinæ Christi, quæ literis comprehendi non potest: secundum illud Ioannis vltimo. Sunt & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros. Quos sicut Augustinus dicit, * non spatio locorum credendum est mundum capere non posse: sed capacitate legentium comprehendi non posse. Si autem Christus scripto doctrinam suam mandasset, nihil altius de eius doctrina homines æstimarent, quàm quod Scriptura contineret. Terriò, vt ordine quodam ab ipso doctrina ad omnes peruenīret, dum ipse scilicet discipulos suas immediatè docuit, qui postmodum alios verbo & scripto docuerunt. Si autem ipsemet scripsisset, eius doctrina immediatè ad omnes peruenisset. Vnde & de sapientia Dei dicitur Prouerbiorum nono, quòd misit ancillas suas vocare ad arcem. Sciendum tamen est (sicut Augustinus dicit * in primo de consensu Euangelistarum,) aliquos Gentiles existimasse Christum quosdam libros scripsisse, continentes quædam magica, quibus miracula faciebat, quæ disciplina Christiana condemnat. Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nulla talia faciunt, qualia illum libris talibus fecisse mirantur. Diuino enim iudicio sic errant, vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tanquàm epistolari titulo prænotatos, eo quòd in pluribus locis simul eos cum Christo pictos viderunt. Nec mirum si à pingentibus fingentes decepti sunt: toto enim tempore quo Christus in carne mortali cum suis discipulus vixit, nondum erat Paulus discipulus eius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit in eodem libro) omnibus discipulis suis tanquam membris sui corporis Christus caput est. Itaque cum illi scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est quòd ipse non scripserit: quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognouerunt. Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia lex vetus in sensibilibus figuris dabatur, ideo etiam conuenienter sensibilibus signis scripta fuit. Sed doctrina Christi quæ est lex Spiritus vitæ, scribi debuit non atramento, sed Spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis spiritualibus: vt Apostolus dicit secundo ad Corinthios tertio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi qui Scripturæ Apostolorum de Christo credere noluerunt, nec ipsi Christo scribenti credidissent: de quo opinabantur, quod magicis artibus feciſſet miracula.

QVAESTIO QVADRAGESIMA TERTIA, DE MIRACVLIS A CHRISTO factis in generali, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de miraculis à Christo factis: & primo in generali, secundò, in speciali de singulis miraculorum generibus, tertiò, in particulari de transfiguratione ipsius.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm Christus debuerit miracula facere.

¶ Secundò, vtrùm fecerit ea virtute diuina.

¶ Tertiò, in quo tempore inceperit miracula facere.

¶ Quartò, vtrùm per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm Christus debuerit facere miracula.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus miracula facere non debuerit. Factum enim Christi verbo ipsius debuit concordare. Sed ipse dicit Matth. 16. Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ. Non ergo debuit miracula facere.

2 ¶ Præterea sicut Christus in secundo aduentu venturus est in virtute magna & maiestate (vt dicitur Matth. 25.) ita in primo aduentu venit in infirmitate: secundum illud Isa. 53. Virum dolorum & scientem infirmitatem. Sed operatio miraculorum magis pertinet ad virtutem quàm ad infirmitatem. Ergo non fuit conueniens quòd in primo aduentu miracula faceret.

3 ¶ Præterea, Christus, venit ad hoc vt homines saluaret per fidem, secundū illud Heb. 12. Aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum. Sed miracula diminuunt meritum fidei, vnde Dominus Ioan. 4. dicit. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Ergo non videtur quòd Christus debuerit miracula facere.

¶ SED CONTRA est quod ex persona aduersariorum dicitur Ioannis vndecimo. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

CONCLVSIO.

Cùm fuerit hominibus manifestandum Deum fuisse in Christo, non per adoptionis, sed vnionis gratiam, & eius doctrinam fuisse à Deo, conueniens fuit in terris miracula facere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd diuinitus conceditur homini miracula facere propter duo. Primò quidem & principaliter ad confirmandam veritatem, quam aliquis docet: quia enim ea quæ sunt fidei, humanam rationem excedunt, nec possunt per rationes humanas probari: sed oportet quòd probentur per argumentum diuinæ virtutis, vt dum aliquis facit opera, quæ solus Deus facere potest, credantur ea quæ dicuntur esse à Deo, sicut cū aliquis defert literas annulo Regis signatas, creditur ex voluntate Regis processisse quod in illis continetur. Secundò, ad ostendendam præsentiam Dei in homine per gratiam Spiritus sancti: vt dum scilicet homo facit opera Dei, credatur Deus habitare in eo per gratiam. Vnde dicitur Gal. 3. Qui tribuit nobis Spiritum sanctum, operatur virtutes in nobis. Vtrumq; autem circa Christum erat hominibus manifestandum, scilicet quòd Deus esset in eo per gratiam, non adoptionis, sed vnionis: & quòd eius supernaturalis doctrina esset à Deo. Et ideo conuenientissimum fuit vt miracula faceret. Vnde ipse dicit Ioannis decimo, Si mihi non vultis credere, operibus credite. Et Ioannis 5. Opera quæ dedit mihi pater vt faciam, ipsa sunt quæ testimonium perhibent de me.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc, quod dicit, Signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ, intelligendum est, vt Chrysost. * dicit quod tunc non acceperunt tale signum quale petebant, scilicet de cælo: non quòd nullum signum eis dederit, vel quia signa faciebat, non propter eos, quos sciebat lapideos esse, sed vt alios emendaret, & ideo non eis, sed aliis illa signa dabantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet Christus venerit in infirmitate carnis, quod manifestatur per passiones: venit tamen in virtute Dei, quod erat manifestandum per miracula.

¶ Ad tertium dicendum, quòd miracula intantum diminuunt meritum

fidei, inquantum per hoc ostenditur diuitia eorū, qui nolunt credere ea quæ scripturis diuinis probantur, nisi per miracula. Et tamen melius est eis, vt vel per miracula conuertantur ad fidem, quàm quòd omnino in infidelitate permaneant, dicitur enim primæ ad Corinth. 14. quòd signa data sunt infidelibus, vt scilicet conuertantur ad fidem.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm Christus fecerit miracula diuina virtute.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fecerit miracula diuina virtute. Virtus enim diuina est omnipotens. Sed videtur quòd Christus non fuerit omnipotens in miraculis faciendis: dicitur enim Matthæi sexto, quòd non poterat ibi, scilicet in patria sua virtutem vllam facere. Ergo videtur quod non fecerit miracula virtute diuina.

2 ¶ Præterea, Dei non est orare. Sed Christus aliquando in miraculis faciendis orabat: vt patet in suscitatione Lazari Ioan. 11. & in multiplicatione panum, vt patet Matth. 14. Ergo videtur quòd non fecerit miracula virtute diuina.

3 ¶ Præterea, Ea quæ virtute diuina fiūt, non possunt virtute alicuius creaturæ fieri. Sed ea quæ Christus faciebat, poterant fieri in virtute alicuius creaturæ: vnde & Pharisæi dicebant, quòd in Beelzebub principe dæmoniorum eiiciebat dæmonia. Ergo videtur quòd Christus non fecerit miracula virtute diuina.

¶ SED CONTRA est quòd Dominus dicit Ioan. 14. Pater in me manens ipse facit opera.

CONCLVSIO.

¶ *Christus quæcunque miracula fecit, diuina virtute facta fuere, cùm vera miracula essent.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in prima parte habitum est, * vera miracula sola virtute diuina fieri possunt: quia solus Deus potest mutare naturæ ordinem: quod pertinet ad rationem miraculi. Vnde Leo Papa dicit in Epistola * ad Flavianum, quòd in Christo sunt duæ naturæ: vna scilicet diuina, quæ fulget miraculis: altera scilicet humana, quæ succumbit iniuriis. Et tamen vna earum agit cum cōmunicatione alterius, inquantum scilicet humana natura est instrumentum diuinæ actionis, & actio humana, virtutem accepit à natura diuina, sicut suprà habitum est, *

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc quod dicitur, non poterat ibi vllam virtutem facere, non est referendum ad potentiā absolutam: sed ad id quod potest fieri congruenter: non enim congruum erat, vt inter incredulos operaretur miracula. Vnde subditur, Et mirabatur propter incredulitatem eorum: secundum quem modum dicitur Gen. 18. Num celare potero Abraham quæ gesturus sum? & 19. Non potero facere quicquam donec ingrediaris illuc.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut Chrys. * dicit super illud Matth. 14. Acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspiciens in cælum, benedixit & fregit) oportebat credi de Christo quoniam à Patre est, & quòd ei æqualis est. Et ideo vt vtrunque ostendat, nunc quidem cum potestate, nunc autem orās se monstrasset.

¶ Et hoc idem patet, ex eo quod subiungit Euāgelista: Et manifestā vit gloriam suam, non dicit in Cana Galilææ: sed simpliciter & absolute. Et manifestauit gloriam suam: procul dubio prius latentem: quia miraculis adhuc non claruerat illius natura diuina, quæ tunc cœpit miraculis coruscare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus alio modo expellebat dæmones, quàm virtute dæmonum expellantur. Nam virtute superiorum dæmonum ita dæmones à corporibus hominum expelluntur, quòd tamen remanet dominium eorum quantum ad animam: non enim contra regnum suum diabolus agit. Sed Christus dæmones expellebat non solum à corpore, sed multò magis ab anima. Et ideo Dominus blasphemiam Pharisæorum dicentium eum in virtute dæmoniorum dæmonia eiicere reprobauit primo quidem per hoc, quod Satanas contra seipsum non diuiditur, secundò exemplo aliorum qui dæmonia eiiciebant per Spiritum Dei. tertiò, quia dæmonium expellere non posset, nisi ipsum vicisset virtute diuina. quartò, quia nulla conuenientia in operibus nec in effectu erat sibi & Satanæ cum Satanas dispergere cuperet quos Christus colligebat.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrùm Christus inceperit facere miracula in nuptiis.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non inceperit miracula facere in nuptiis, murando aquam in vinum. Legitur enim in libro de infantia Saluatoris, quòd Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Sed miraculum de conuersione aquæ in vinum fecit in nuptiis tricesimo vel tricesimoprimo anno suæ ætatis. Ergo videtur quòd non inceperit tunc miracula facere.

4. dist. 44. in expositio ne li. Et ponit. 11. art. 18. Et Io. 1. li. 21. & c. 2. l. 1. fin. Et ca. 15. le. 5o fin.

2 ¶ Præterea, Christus faciebat miracula secundum virtutem diuinam. Sed virtus diuina in eo à principio suæ conceptionis erat: ex tunc enim fuit Deus & homo. Ergo videtur quòd à principio miracula fecerit.

3 ¶ Præterea, Christus post baptismum & tentationem cœpit discipulos congregare: vt legitur Matth. 4. & Ioannis. 1. Sed discipuli præcipuè congregati sunt ad ipsum propter miracula, sicut dicitur Luc. 5. quòd Petrum vocauit obstupescentem propter miraculum quod fecerat in captura piscium. Ergo videtur quòd ante miraculum quod fecit in nuptiis, fecerit alia miracula.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioann. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm quæ miracula Christus fecit, ad confirmandam eius doctrinam, & diuinitatis testimonium essent facta, non decuit nisi in ætate perfecta post prædicationem suam miracula facere, vt in nuptiis fecit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd miracula facta sunt à Christo propter confirmationem doctrinæ eius, & ad ostendendam virtutem diuinam in ipso. Et ideo quantum ad primum non debuit ante miracula facere, quam docere inciperet. Non autem debuit incipere docere ante perfectam ætatem, vt suprà habitum est, * cùm de baptismo eius ageretur. Quantum autem ad secundum, sic debuit per miracula deitatem ostendere, vt crederetur veritas humanitatis ipsius. Et ideo sicut dicit Chrysostom. * super Ioann. decenter non incepit signa facere in prima ætate: existimassent enim phantasma esse Incarnationem, & ante oportunum tempus cruci cum tradidissent.

Q. 39. ar. 3. Hom. 20. in Ioann. parū ante medium tomo 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Chrysost. dicit * super Ioan. ex verbo Ioannis Baptistæ dicentis, Vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans, manifestum est quòd illa signa quæ quidam dicunt in pueritia à Christo facta, mendacia & fictiones sunt. Si enim à prima ætate miracula fecisset Christus, nequaquam neque Ioannes cum ignorasset, neque reliqua multitudo indiguisset magistro ad manifestandum eum.

Hom. 16. in Ioann. circa med. illius tom. 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Dei virtus operabatur in Christo, secundum quòd erat necessarium ad salutem humanam, propter quam carnem assumpserat. Et ideo sic miracula fecit

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimætertiæ Articulum quartum.

Comment. Greg. hom. 5. in euag. in princ. a Chry. ho. 22. in Ioan. paula à print. to. 3.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio : Miracula quæ Christus fecit, sufficientia erant ad manifestandam deitatem ipsius secundum tria, subsistentiam, modum, & doctrinam: probatur figillatim clarè.

Annot.

¶ Vbi aduertè, quòd Autor breuiter pertransit: sed si faciunt hęc tria bene considerata, maximam continent efficaciam, & primum quidem quo ad resurrectionem mortuorum, & illuminationem cæcorum, cõstat sublatis fallaciis, à solo Deo fieri posse: secundum autem inexcogitabile est, quòd etiã dæmoni conueniat: tertium autem omnimodam connicit intelligentiam. Ita quod si hæc tria simul ponantur, impossibile est quin Deum fateamur Christũ: quomodo enim vsurpanti sibi diuinum nomen & rem falsò, assumeret Deus in tot operibus deitatis propriis testis mendacij.

3. di. 15. q. 1. art. 1. & dist. 16. q. 1 art. 3. cor. & 1. contra c. 6. Et lib. 4. c. 55. ad 8. Et quol. 2. art. 6. ad 4. Et Ioann. 15. lc. 5.

¶ Aduerte ex libro primo contra Gent. cap. 6. quòd aut conceditur Christum fecisse miracula relata in Euangelio, aut non. Si conceditur, habetur illius deitas: vt patet ex prædictis illis tribus coniunctis, si non conceditur, tunc habetur etiam illius deitas: ex hoc maximo miraculorum, quod pauperculus iuuenis, indoctus, ex gente exosa (Iudæus scilicet) persequutionem mortem turpissimã passus, derelictus, dicens, se Deum, habitus fatuus à suis, à Iudæis, ab Herode, à Pilato: absque miraculis promittens mortem & mala omnia, post mortem suam per pauperes piscatores, indoctos, exosos omnibus, morti obnoxios, &c. absque miraculis contra totum mundum idola colentem pugnans, superauerit. Vacate ergo & videre, quoniam ego sum Deus.

la fecit Virtute diuina, vt fidei de veritate carnis eius, præiudicium non fieret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc ipsum ad laudem discipulorum pertinet, quòd Christum secuti sunt, cùm nulla eum miracula facere vidissent: sicut Gregorius dicit * in quadam homil. Et vt Chrysostomus dicit, a tunc signa maximè necessarium erat facere, quando discipuli iam congregati erant & deuoti, & attendentes his quæ fiebant. Vnde subditur, Et crediderunt in eum discipuli eius : non quia tunc primùm crediderunt, sed quia tunc diligentius & perfectius crediderunt. Vel discipulos vocat eos, qui futuri erant discipuli : sicut exponit Augustinus * in libro de consensu Euangelistarum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virùm miracula per Christum facta sufficienter eius diuinitatem ostenderint

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd miracula quæ Christus fecit non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius. Esse enim Deum & hominem, proprium est Christo. Sed miracula quæ Christus fecit, etiam ab aliis sunt facta. Ergo videtur quod non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius.

2 ¶ Præterea, Virtute diuina nihil est maius. Sed aliqui fecerunt maiora miracula, quàm Christus. dicitur enim Ioannis decimo quarto. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Ergo videtur quod miracula quæ Christus fecit, non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius.

3 ¶ Præterea, Ex particulari non sufficienter ostenditur vniuersale. Sed quodlibet miraculorum Christi fuit quoddam particulare opus. Ergo ex nullo eorum potuit manifestari sufficienter diuinitas Christi, ad quam pertinet vniuersalem virtutem habere de omnibus.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioannis quinto. Opera quæ dedit mihi Pater vt faciam, ipsa testimonium perhibent de me.

CONCLVSIO.

¶ Miracula, quæ Christus fecit, sufficientia diuinitatis eius testimonia erant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd miracula quæ Christus fecit, sufficientia erant ad manifestandam diuinitatem ipsius, secundum tria. Primò quidem, secundum ipsam speciem operum, quæ transcendebant omnem potestatem creatæ virtutis: & ideo non poterant fieri nisi virtute diuina. Et propter hoc cæcus illuminatus dicebat Ioannis nono. A seculo non est auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati : nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam. Secundò propter modum miracula faciendi : quia scilicet quasi ex propria potestate miracula faciebat : non orando, sicut alij. Vnde dicitur Lucæ sexto, quòd virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Per quod ostenditur (sicut Cyrillus dicit) quod non accipiebat alienam virtutem: sed cùm esset naturaliter Deus, propriam virtutem super infirmos ostendebat, & propter hoc innumerabilia miracula faciebat. Vnde super illud Matthæi octauo. Efficiebat spiritus verbo, & omnes malè habentes curauit, dicit Chrysostomus. * Intende quantam multitudinem curatam transcurrunt Euangelistę, non vnumquodque curatum enarrantes, sed vno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducentes.

Hom. 28. in Mat. paulo à prin. to. 2

Et ex hoc ostendebatur, quod haberet virtutem coæqualem Deo patri, secundum illud Ioannis quinto. Quęcunque pater facit, hæc & filius similiter facit. Et ibidem, Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius hominis quos vult viuificat. Tertiò ex ipsa doctrina, qua se Deum dicebat : quæ nisi vera esset, non confirmaretur miraculis diuina virtute factis. Et ideo dicitur Matth. 1. Quænam doctrina hæc noua: quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hæc erat obiectio Gentilium. Vnde Augustinus dicit * in Epistola ad Volusianum. Nulla inquiunt, competentibus signis tantæ maiestatis indicia claruerunt: quia carnalis illa purgatio, qua scilicet dæmones effugabat, debilium cura reddita vita defunctis, si & alia considerentur, Deo parua sunt. Et ad hoc respondet Augustinus * Fatemur & nos talia quidem fecisse Prophetas : sed & ipse Moyses & cæteri Prophetæ Dominum Iesum prophetizauerunt, & ei gloriam magnam dederunt. Qui propterea talia & ipse facere voluit, ne esset absurdum quod per illos fecerat, si ipse etiam non faceret. Sed tamen & aliquid proprium facere debuit, nasci de virgine, resurgere à mortuis, cælum ascendere : hoc Deo qui parum putat, quid plus expectat ignoro. Non homine assumpto alium mundum facere debuit, vt eum esse crederemus, per quem factus est mundus. Sed nec maior mundus, nec isti æqualis in hoc fieri posset. Si autem minorem fecerat infrà istum, similiter hoc quoque parum putaretur. Quæ tamen alij fecerunt, Christus excellentius fecit. Vnde super illud Ioannis decimoquinto. Si opera non feci sem in eis, quæ nemo alius fecit, &c. dicit Augustinus, * Nulla in operibus Christi videntur esse maiora, quàm suscitatio mortuorum : quod scimus etiam antiquos fecisse Prophetas. Fecit tamen aliqua Christus, quæ nemo alius fecit. Sed respondetur nobis, & alios fecisse quæ nec ipse, nec alius fecit. Sed qui tam multa vitia & malas valetudines vexationesque monstrorum tanta potestate sanaret, nullus omnino legitur antiquorum. Vt enim taceam quos iubendo, sicut occurrebat, saluos singulariter fecit. Marcus dicit, quòd quocunque loco introibat in vicos, aut in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salui fiebant. Hæc nemo alius fecit in eis. Sic enim intelligendum est quod ait, in eis, non inter eos, aut coram eis, sed prorsus in eis, quia sanauit eos. Nec tamen alius quicunque in eis talia opera fecit, quoniam quisquis alius homo aliquid eorum fecit ipso faciente fecit: hoc autem ipse non illa facientibus fecit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus * exponens illud verbum Ioan. inquirit, quæ sint ista opera maiora quæ credentes in eum erant facturi : an forte quòd ægros ipsis transeuntibus etiam eorum vmbra sanabat? maius est enim quòd sanet vmbra quàm fimbria. Veruntamen quando ista Christus dicebat, verborum suorum fidem ex operum commendabat. Cùm enim dixit, Pater in me manens ipse facit opera, quæ opera tunc dicebat, nisi verba quæ loquebatur? Et eorundem verborum fructus erat fides illorum. Veruntamen euangelizantibus discipulis non tam pauci quàm illi erant : sed Gentes etiam crediderunt. Nõnne ab ore ipsius dues illle tristis abscesserat? tamen postea quod ab illo auditum non fecerat vnus fecerunt multi, cùm per discipulos loqueretur? Ecce maiora fecit prædicatus à creaturis, quàm locutus est audientibus. Verum hoc adhuc mouet, quod hæc maiora per Apostolos fecit : non autem ipsos tantùm significans ait, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Audi ergo & intellige, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Prius ego facio, deinde & ipse faciet : quia facio vt faciat. Quæ opera nisi vt ex impio iustus fiat, quod vtique in illo, sed non sine illo Christus operatur. Prorsus maius hoc esse dixerim, quàm creare cælum & terram : cælum enim & terra transeunt, praedestinatorum autem salus & iustificatio permanebit. Sed in caelo Angeli sunt opera Christi, nunquid etiam his operibus maiora facit qui cooperatur Christo ad suam iustificationem? Iudicet qui potest, vtrùm maius sit iustos creare, quàm impios iustificare. Certè si æqualis est vtrunque potentiæ, hoc maioris est misericordiæ. Sed omnia opera Christi intelligere vbi ait, Maiora horum faciet, nulla nos arcessitas cogit: horum enim forsitan dixit quæ illa hora faciebat. Tunc autem verba fidei faciebat : & vtique minus est verba iustificare prædicare (quod fecit præter nos) quàm impios iustificare, quod ita facit in nobis, vt faciamus & nos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quando aliquod particulare opus proprium est alicuius agentis, tunc per illud particulare opus probatur tota virtus agentis, sicut cùm ratiocinari sit proprium hominis, ostenditur aliquis esse homo ex hoc ipso quòd ratiocinatur circa quodcunque particulare propositum. Et similiter

¶ Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum primum.

Comment.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio. Conueniens fuit Christum dæmones ab obsessis ejicere. Probatur: Miracula Christi sunt argumentum fidei, ergo conuenienter sunt argumẽta quibus dæmonis expellenda à genere humano, ergo conueniens fuit, &c. Probatur consequentia prima : quia futurum erat vt dæmones à credentibus, spiritualiter pellerentur. Ioan. 12. Secunda consequentia est clara: quia sensibile est argumentum, spirituale.

Idem.

¶ Vide hic nbuitie quod Autor figurali ratione cõtentus, nõ curauit lite ralẽ pro principa li ponere, vtpote manifestiore, vt scilicet potestatem suam supra, & contra dæmones monstraret.

¶ In responsione ad secundũ tractatur, an Christus fuerit cognitus à dæmonibus, & duæ tangũntur quæstiones, an scilicet cognouerint ipsum esse Christum, seu messiam in lege promissum, & an cognouerint ipsũ esse verum Deum. Et de prima quæstione tenetur pars affirmatiua autoritate Lucæ Euangelistæ dicentis ex propria persona, quòd dæmones sciebant ipsum esse Christũ. De secunda autem quæstione certitudo non habetur quia ex persona dæmonum dicitur ibidem scimus Christum esse filium Dei, dæmon autem mendax est, & explorator, & fallax loquitur* videtur. Ad hoc sunt autoritates doctorum. Beda autem autoritas cantę legenda est, quia in glossa ordinaria tantum affertur: integra autem in catena Thomæ. Ita quod ex Beda non habetur tantum affirmatũ quòd dæmones scierunt, scilicet quòd verbum Apostoli primæ ad Corint. 2. Si cognouissent, nũquã crucifixissent Dominum gloriæ, nõ refertur ad Christum, nec Dei filium, sed ad mysterium efficaciæ passionis & resurrectionis Christi, scilicet quod dæmones non pertinet glorificare Deum, quia non est speciosa laus in ore peccatoris, vt dicitur Ecclesiastici 15. Vnde & sicut dicitur Marci primo, & Lucæ quarto, non sinebat dæmonia loqui ea quæ ad gloriam ipsius pertinebant. Et ego videtur non fuisse conueniens quòd circa dæmones aliqua miracula faceret.

Lib. 3. c. 14. parũ à prin. cap. 103. 5.

Comment.

Libr. 4. in Luc. c. 4. in lit. dem. tenta. Ch. sit, non pos cul à princ. tomo 3.

Super illud Luc. 4. Scl ebãt ipsum esse Chr sũ. esse. 24 secund. cr din. Bedæ. tomo 2.

¶ Sed occurrit tunc dubium, quo pacto diabolus aut scies aut mul tum dubitans Christum esse verum Deũ, potuit rationabiliter incitare Iudæos ad mortem Christi, cùm sciebat enim quòd si esset verus Deus, actum esset de regno ipsius dæmonis.

¶ Sed si superbia diabolo non cõsideretur, consentaneum rationi superbię eius apparebit, quod etiã si scisset Iesum Christum esse verum deum, adhuc tamen procurasset ipsi mortem, vt fecit. Ex eo enim quod scientia illa nõ est scientia euidentiæ, sed fidei coactæ ex Scripturis & miraculis: ac per hoc parum sic scitum non generat scientiam alterius, puta effectus, non enim est in hoc sciendi modo, sicut in scientia demonstrativa, in qua ex vna causa cognita deducuntur omnes illius effectus) cognita Deitate testabatur incognitus, quid futurum esset. Nec fuberat ratio deducendi pro certo multa excellentia sequęda, quia experientia testabatur multa vtilia illi deitati adiũcti, si ille homo vere esset Deus. Vnde rationabiliter secundum superbiam suam agens dæmon, cogitauit pugnare contra ipsum, auferendo illi vitam, honorem, famã, discipulos, &c. cogitans quòd si nõ esset Deus, sed Messias purus homo, iã prostrauisset eum, & si esset verus Deus non parũ feci, habere hanc victoriam contra ipsum deum, & postea videbitur quid Deus faciet, Tutiorẽ enim partẽ fe putauit eligere, habendo primã victoriam, vincere Deũ, in hoc mũdo, nescies quid postea sequeretur. Et propterea bene venerabilis Beda dixit, quod si ea gnouissẽt latens mysterium sequentis fructus, nunquã Dominũ gloriæ crucifixissent, non quin etiã ipsum Deũ auderet aggredi, quoniã scriptum est. Superbia eorũ qui te oderunt, ascẽdit semper) sed quia propriũ damnũ vitare voluissẽt, & noluissẽt Deũ habere tantam gloriã, vt vinceret ipsũ diabolum iustitia, vt esset redemptor ac saluator, vt est. Hæc de Beda.

¶ Sed de quæstiõe ipsa parti affirmatiuæ multũ fauet cõclusio præcedentis articuli, ita quod & simpliciter & ad hominẽ non parua consurgit quæstio, quo pacto si miracula Christi simul cũ illius doctrina iũcta, sufficienter illius probant deitatẽ, dæmones omniũ scrutatores, & intelligẽtia vigẽtes, in dubio deitatis ipsius persistebant. Ad hoc dicitur, quòd quamiracula etiã doctrinæ Christi iũcta, non erant sufficientia ad causandã notitiã euidentiæ, sed fidei coactę vel voluntariæ deitatis Christi, potuit permanere dubiũ apud dæmones, ex hoc quod non penetrabatur habitudo miraculorũ ac doctrinæ ad gratiã vnionis personalis in Christo.

¶ Quod ex aliquo trifi prouenire potuit, vel ex opinione pluriũ causarũ, ex quibus procedere possẽt, & miracula & doctrina, tunc nõ plenè manifestata, quo ad sensum verũ, qui post apertus est, ita quod licet ipsa miracula ex se sufficerent, nõ penetranti tamẽ non erant sufficientia. Latebat autẽ dæmonem huiusmodi habitudo, quamiracula poterant ex alia gratia, quàm vnionis procedere. Et similiter Dei proprietates & nomina quæ de se Christus dicebat, poterat putari quòd secundum aliam gratiã quã vnionis verificarẽtur, habitudo enim miraculorum & doctrinæ Christi non erat habitudo euidentiæ, sed fo lius fir

Universidad de Deusto
Biblioteca

lius fidei mater secundum naturalem cognitionem: & propterea locus semper suspitionis de opposito ignoto relinquitur. Sicut si videremus mortuũ resuscitari, sciremus ex supernatura li quadam virtute hoc fieri: sed qualiter se habeat Deus ad illam virtutem illumque resuscitatem nesciremus, & sub dubio hoc relinquentes miraremur vel ex deputato appetitu dæmonũ, affectione superbiæ, & inuidiæ: quamuis enim tentaret & seruaret ut dixi abolius ob proprium amorem, an esset Deus, quia tamen quod misseri vellent, hoc facile credunt, incredibile reddebatur diabolo, quòd humana natura supra Angelicam etiam beatam eleuaretur, ita vt vnus homo esset vere Deus: præsertim quia nulla naturali tam humana quàm Angelica ratione hoc possibile apparebat, vnde tanquam quoddam inopinabile, à fui adhæsione intellectus hoc auertebat. Vel quia Seraphim habent alas ad volandum: vt dicitur Isa. 6. diuina prouidentia velatum sic remansit vnionis mysterium, vt non certiores de eo redderentur dæmones, donec consummatum esset mysterium redemptionis humanæ, ne semper impediretur aut differretur. Etsi omnes tres dictæ rationes simul iunctæ fuerint, manifestius apparebit ratio dubitandi in dæmonibus.

Habet Chrys. ca-none. 2. de Lazaro, an te med. 10.2 & Theoph. Luc. 4. & May. 1.

Cap. 4. in Luc. Est ca. 14. secundũ ordinẽ Bedæ circa finem illius 10.2.

Hom. 19. in Matt. circa med. 10. 2.

Annot. ¶ *Super Quæstionis quadragesimaquarta Articulum secundum.*

Comment. TItulus clarus, propter obseruationem solis tempore passionis.

Mat. 9. super verbũ in arg. cit. 10. 9.

¶ In corpore vnica conclusio. Conueniens fuit vt Christus miracula faceret etiam circa corpora cælestia. Probatur: Miracula Christi debebant esse talia, vt sufficienter ostenderent esse Deum: & non ita euidenter per miracula circa corpora inferiora, sicut circa cælestia hoc monstratur: ergo conueniens fuit, &c. Secunda pars assumpti manifestatur ex differentia inter causas actiuas in corpora inferiora, & actiuas in cœlestia, & au toritate Dion.

Cap. 4. non multum re mote à fine Li. 1. à tex. 20. vsque ad 31. to. 2.

¶ In responsione ad primum intellige verba Autoris cũ grano salis, & sic quòd sicut corpora elementaria habẽt plures mot' naturales, ita quod vnus motus est eis naturalis secundum propriã naturam particularẽ, & alius est eis naturalis, secundũ quod mouẽtur à superiori, quasi secundũ naturam vniuersalẽ, vt pater de igne, qui vltra naturalẽ motũ quo fertur sursum, mouetur etiã

¶ Ad tertium dicendum, quòd miracula in expulsione dæmonum non fecit Christus propter vtilitatem dæmonum, sed propter vtilitatem hominum, vt ipsi eum glorificarent. Et ideo prohibuit eos loqui ea quæ ad laudem ipsius pertinebant, primò quidem propter exemplum, quia vt dicit Athanasius, * compescebat eius sermonem, quanuis vera faterentur, vt nos etiam assuescat ne curemus de talibus, etiam si vera loqui videantur. Nefas est enim vt cum adsit nobis Scriptura diuina, Instruamur à dyabolo. Est enim hoc periculosum, quia veritati frequenter dæmones immiscent mendacia. Secundo, quia (sicut Chrysostomus dicit) non oportebat eos furripere officij Apostolici gloriam, nec decebat Christi mysterium lingua fœtida publicari, quia non est speciosa laus in ore peccatorum. Tertio, quia (vt Beda *dicit) nolebat ex hoc inuidiam accendere Iudæorum. Vnde etiam ipsi Apostoli iubentur reticere de ipso, ne diuina maiestate prædicata, passionis dispensatio differatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus specialiter venerat docere & miracula facere propter vtilitatem hominum, principaliter quantum ad animæ salutem. Et ideo permisit dæmones, quos eiiciebat, hominibus aliquod nocumentum inferre, vel in corpore vel in rebus, propter animæ humanę salutem, ad hominum scilicet instructionem. Vnde Chrysostomus *dicit super Matthæum, quod Christus permisit Dæmonibus in porcos ire, non quasi à dæmonibus persuasus: sed primò quidem, vt instruat magnitudinem nocumenti dæmonum, qui hominibus insidiatur: secundò, vt omnes discerent, quoniam nec aduersus porcos auderent aliquid facere, nisi ipse consenserit, tertiò, vt ostenderet, quòd grauiora in illos homines operati essent, quam in illos porcos, nisi essent diuina prouidentia adiuti. Et propter easdem etiam causas permisit eum, qui à dæmonibus liberabatur, ad horam grauius affligi, à qua tamen afflictione eum continuo liberauit, per hoc etiam ostenditur (vt Beda dicit) quòd sæpe dum conuerti ad Deum post peccata conamur, maioribus nouisque antiqui hostis pulsamur insidiis. Quod facit, vel vt odium virtutis incutiat, vel expulsionis suæ vindictæ iniuriam. Factus est etiam homo sanatus velut mortuus (vt Hieronimus * dicit) quia sanatis dicitur, mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienter facta fuerint miracula per Christum circa cælestia corpora.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fuerint à Christo facta miracula circa cælestia corpora. Vt enim Dionysius * dicit quarto capite de Diuin. nomin. diuinæ prouidentiæ non est naturam corrumpere, sed saluare. Corpora autem Cælestia secundum suam naturam sunt incorruptibilia & inalterabilia: vt probatur in primo de Cœlo. * Ergo non fuit conueniens, vt per Christum fieret aliqua immutatio circa ordinem Cœlestium corporum.

2 ¶ Præterea, Secundum motum Cœlestium corporum, temporum cursus designantur, secũdum illud Ge. 1. Fiant luminaria in firmamẽto cęli, & sint in signa & tẽpora & dies & annos. Sic ergo mutato cursu cælestium corporum, mutatur temporum distinctio & ordo. Sed non legitur hoc esse perceptum ab Astrologis, qui contemplantur sidera, & computant menses: vt dicitur Isaiæ quadragesimo septimo. Ergo videtur quod per Christum non fuerit aliqua mutatio facta circa cursum cælestium corporum.

3 ¶ Præterea, Magis competebat Christo facere miracula viuens & docens, quàm moriens: tum quia, vt dicitur secundæ ad Corinthios vltimo. Crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei, secundum quam miracula faciebat: tum etiam quia eius miracula confirmatiua erant doctrinæ ipsius. Sed in vita sua non legitur. Christum aliquod miraculum circa cælestia corpora fecisse: quinimo Pharisæis petentibus ab eo signum de cælo, eis dare renuit: vt habetur Matthæi duodecimo & decimosexto. Ergo videtur quòd nec in morte circa cælestia corpora aliquod miraculum facere debuerit.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Lucæ vigesimotertio. Tenebræ factæ sunt in vniuersa terra, vsque ad horam nonam, & obscuratus est sol.

CONCLVSIO.

¶ Decuit Christum non modò circa inferiores creaturas, sed & circa cælestia corpora miracula facere, vt magis suam diuinitatem comprobaret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra * dictum est) miracula Christi talia esse debebant, vt sufficienter eum esse Deũ ostenderent. Hoc autem non ita euidenter ostenditur per transmutationes corporum inferiorum, quæ etiam ab aliis causis moueri possunt, sicut per transmutationem cursus cælestium corporum, quæ à solo Deo sunt immobiliter ordinata. Et hoc est quod Dionysius * dicit in Epistola ad Polycarpum. Cognoscere oportet non alitèr aliquando posse aliquid peruerti cœlestis ordinationis & motus, nisi causam haberet ad hoc mouentem, quæ facit omnia, & murat secundum suum sermonem. Et ideo conueniens fuit, vt Christus miracula faceret etiam circa cælestia corpora.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inferioribus corporibus naturale est moueri à cœlestibus corporibus (quæ sunt superiora secundum naturæ ordinem) ita etiam naturale est cuilibet creaturæ, vt transmutetur à Deo secundum eius voluntatem. Vnde Augustinus * dicit vigesimosexto contra Faustum, & habetur in glossa Romanorum vndecimo super illud. Contra naturam inferius es, &c. Deus creator & conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit, quia id est cuique rei natura, quod facit. Et ita non corrumpitur natura cælestium corporum, cum eorum cursus immutatur à Deo, corrumperetur autem, si ab aliqua alia causa immutaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per miraculum à Christo factum, non est peruersus ordo temporum. Nam secundum quosdam illæ tenebræ vel solis obscuratio, quæ in passione Christi accidit, fuit propter hoc, quòd sol suos radios retraxit, nulla immutatione facta circa motum cælestium corporum, secundum quem tempora mensurantur. Vnde Hieronymus * dicit super Matthæum. Videtur luminare maius retraxisse radios suos, ne aut pendentem videret Dominum, aut impij blasphemantes sua luce fruerentur. Talis autem retractio non est sic intelligenda, quasi sol in sua potestate habeat radios emittere vel retrahere, non enim ex electione, sed ex natura radios emittit: vt dicit Dionysius * quarto capite de Diuin. nomin. sed sol dicitur retraxisse radios, inquantum diuina virtute factum est, vt solis radij ad terram non peruenirent. Origenes autem dicit * hoc accidisse per interpositionem nubium. Vnde super Matthæum dicit. Conueniens est intelligere quasdam tenebrosissimas nubes multas & magnas concurrisse super Hierusalem, & terram Iudææ, & ideo factæ sunt tenebræ profundæ à sexta hora vsque ad nonam. Arbitror enim sicut cætera signa quæ facta sunt in passione, scilicet quòd velum est scissum, quòd terra tremuit, &c. in Hierusalem tantummodo facta sunt, ita & hoc. Aut si latius voluerit quis extendere ad terram Iudææ, propter hoc quòd dicitur naturaliter motu circulari, sequendo cælum: & similiter ferrum vltra naturalem motum, quo fertur deorsum, naturaliter mouetur ad animam, quasi superiorem se quens naturam. Ita corpora cælestia vltra naturalem inclinationem ad suos cursus naturaliter, hoc est secundum potentiam obedientialem ad vniuersalem fontem totius naturæ, possunt immutari in illud quod Autor naturæ facit. Vbique enim est potio interioris patricularis naturæ ad superiorem vniuersalem naturam, quanuis diuersimodè: quia ibi cursus ordoque naturæ indistinctè seruatur, hic autem, quia ad naturam naturantem ascenditur, nona scientiuntur, quæ à Theologo diuersis respectibus & miraculosa & naturalia appellantur, pro quanto enim actori naturæ obediunt naturalia operantur, pro quanto supra naturæ cursum potestatemque sunt à miraculorũ ordine sumpta.

¶ Super Quæstionis quadragesimaquarta Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens Christus circa homines miracula fecit. Probatur: ea quæ sunt ad finem, debent consona re fini: sed aduentus, miracula, doctrinaque Christi sunt ad salutem humanam, vt finem, ergo debuerunt ei conuenire, ergo quædam salutifera circa homines conuenerunt miracula, ad finẽ vniuersalis salutis: Minor patet, Ioannis tertio, & omnia clara sunt.

¶ Item, sicut in mille locis nota, Autorem nihil filij arrogare de sanctorum doctrina: sed singula quæ potuit, & potuit sine complecti proprio nomine, maluit singulis doctoribus tribuere: vt vtrumque doceret, & miracula Christi, & humilitatem.

& quòd ad solem supernaturaliter accideret præter tempus debitum, & quòd à sole recedens, in locum proprium restitueretur tempore debito. Tertium miraculum est, quòd naturalis eclipsis semper incipit ab Occidentali parte solis, & peruenit vsque ad Orientalem. Et hoc ideo, quia luna secundum proprium motum, quo mouetur ab Occidente in Orientem, est velocior sole in suo proprio motu, & ideo luna ab Occidente veniens attingit solem, & pertransit ipsum, ad Orientem tendens. Sed tunc luna iam pertransiuerat solem, & distabat ab eo quasi per medietatem circuli, in oppositione existens. Vnde oportuit quod reuerteretur ad Orientem versus solem, & attingeret ipsum primò ex parte Orientali, procedens versus Occidentem. Et hoc est quod dicit, Eclipsim etiam ipsam ex Oriente vidimus inchoatam, & vsque ad solarem terminum venientem (quia totum solem eclipsauit) postea regredientem. Quartum miraculum fuit, quòd in naturali eclipsi ex eadem parte incipit sol prius reapparere, ex qua parte incipit prius obscurari: quia scilicet luna sole subiciens, naturali suo motu solem pertransit versus Orientem: & ita partem Occidentalem solis quam primò occupauit, primò etiam dereliquit. Et tunc luna miraculosè ab Oriente versus Occidentem rediens, non pertransiuit solem, vt esset eo orientalior: sed postquam peruenit ad terminum solis, reuersa est versus Orientem: & ita partem solis, quam vltimò occupauit, primò etiam dereliquit. Et sic ex parte Orientali inchoata fuit eclipsis, sed in parte Occidentali prius incepit claritas apperere. Et hoc est quod dicit: Et rursus vidimus non ex eodem, id est, non ex eadem parte solis, & defectum & purgationem, sed è conuerso secundum diametrum factam. Quintum miraculum addit Chrysostomus. * super Matthæum, dicens, quod tribus horis tunc tenebræ permanserunt, cum eclipsis solis in momento pertransiat, non enim habet moram, vt sciunt illi qui considerauerunt. Vnde datur intelligi, quòd luna quieuerit sub sole, nisi fortè velimus dicere, quòd rẽpus tenebrarum computatur ab instanti, quo sol incepit obscurari, vsque ad instans in quo totaliter fuit repurgatus. Sed sicut Origenes * dicit super Matthæum, aduersus hoc filij seculi huius dicunt, Quomodo hoc factum tam mirabile nemo Græcorum aut Barbarorum scripsit? Et dicit quod quidam nomine Phlegon in Chronicis suis scripsit hoc in principatu Tiberij Cæsaris factum: sed non signauit quòd fuerit in luna plena. Potuit ergo hoc contingere, quia Astrologi vbique terrarum tunc temporis existentes, non solicitabantur de obseruanda celi facie, quia tempus non erat: sed illam obscuritatem ex aliqua passione aeris accidere putauerunt. Sed in Aegypto, vbi raro nubes apparent propter aeris serenitatem, permotus est Dio. & socii eius, vt prędicta circa illam obscuritatem obseruarent.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tunc præcipuè oportebat in Christo diuinitatem per miracula ostendere, quando in eo maximè apparebat infirmitas secundum humanam naturam. Et ideo in Christi natiuitate stella noua in cælo apparuit. Vnde Maximus dicit in sermone Natiuitatis. Si præsepe despicis, erige parumper oculos: & nouam in cælo stellam, protestantem mundo natiuitatem Dominicam, contuere. In passione autem adhuc maior infirmitas circa humanitatem Christi apparuit, & ideo oportuit vt maiora miracula ostenderentur circa principalia mundi luminaria. Et sicut Chrysostomus dicte * super Matthæum, hoc est signum quod peretinbus promittebat dare, dicens: Generatio praua & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionę prophetæ, crucem significans & resurrectionem. Etenim multo mirabilius est in eo qui crucifixus erat, hoc fieri, quàm ambulante eo super terram.

Hom. 19. in Math. circa prin. 19. 2.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum conuenienter Christus circa homines miracula fecerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter Christus circa homines miracula fecerit. In homine enim potior est anima quàm corpus. Sed circa corpora multa miracula Christus fecit, circa animas verò nulla miracula legitur fecisse: nam neque aliquos incredulos ad fidem virtuosè conuertit, sed admonendo & exteriora miracula ostendendo, neque etiam aliquos fatuos sapientes legitur fecisse. Ergo videtur quòd non conuenienter sit circa homines miracula operatus.

2 ¶ Præterea, Sicut suprà dictum est, * Christus faciebat miracula virtute diuina, cuius proprium est subitò operari, & perfectè absque adminiculo alicuius. Sed Christus non semper subitò homines curauit quantum ad corpus: dicitur enim Marci octauo, quòd apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum, & expuens in oculos eius, impositis manibus, interrogauit eum si quid videret: & aspiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre, & restitutus est ei visus, ita vt clarè videret omnia. Et sic patet, quòd non subitò cum curauit: sed primò quidem imperfectè, & per sputum. Ergo videtur non conuenienter circa homines miracula fecisse.

Q. præc. ar. 2.

3 ¶ Præterea, Quæ se inuicem non consequuntur, non oportet quòd simul tollantur. Sed ægritudo corporalis non semper ex peccato causatur: vt patet per illud quod Dominus dicit Ioannis nono. Neque hic peccauit, neque parentes eius, vt cæcus nasceretur. Non ergo oportuit vt hominibus corporum curationem quærentibus peccata dimitteret: sicut legitur fecisse circa paralyticum, Matthæi nono, præsertim quia sanatio corporalis cum sit minus, quàm remissio peccatorum, non videtur esse sufficiens argumentum, quòd possit peccata dimittere.

4 ¶ Præterea, Miracula Christi facta sunt ad confirmationem doctrinæ ipsius, & testimonium diuinitatis eius: vt supra dictum * est. Sed nullus debet impedire finem operis sui. Ergo videtur inconuenienter Christus quibusdam miraculosè curatis præcepisse, vt nemini dicerent: vt patet Matthæi nono, & Marci octauo, præsertim quia quibusdam aliis mandauit, vt miracula circa se facta publicarent: sicut Marci quinto legitur, quòd dixit ei, quem à dæmonibus liberauerat, Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia eis quanta tibi Dominus fecerit.

Quæst. præc. art. 4.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Marci 7. Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CONCLVSIO.

¶ Vt Christus omnium Deum & saluatorem se esse ostenderet, decuit vt circa homines miracula faceret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ sunt ad finem, debent fini esse proportionata. Christus autem ad hoc in mundum venerat, & docebat, vt homines saluos faceret: secundum illud Ioannis tertio. Non enim misit Deus filium suum in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Et ideo conueniens fuit, vt Christus particulariter homines miraculosè curando, ostenderet se esse vniuersalem & spiritualem hominum saluatorem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ sunt ad finem, distinguuntur ab ipso fine. Miraculum autem à Christo facta ordinabantur sicut ad finem, ad rationalis partis salutem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conuenienter fuit Christus fecit miracula in creaturis irrationalibus. Probatur, Miracula Christi fuerũt ad monstrandum illius deitatem pro salute hominum: sed ad deitatis virtutem spectat subiectio omnium: ergo conueniens fuit, vt in omnibus generibus creaturarum Christus miracula faceret: ergo in rationalibus. Omnia clara sunt.

quæ consistit in sapientiæ illustratione, & hominum iustificatione: quorum primum præsupponit secundum: quia, vt dicitur Sapitiæ primo, In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis, Iustificare autem homines, non conueniebat nisi eis volentibus: hoc enim esset & contra rationem iustitiæ, quæ rectitudinem voluntatis importat, & etiam contra rationem humanę naturæ, quæ libero arbitrio ad bonum ducenda est, non autem per coactionem. Christus ergo virtute diuina inuirtutem spectat subiectio omnium: ergo conueniens fuit, vt in omnibus generibus creaturarum Christus miracula faceret: ergo in rationalibus. Omnia clara sunt.

ad exteriorem actum, inquantum scilicet videbant homines eos qui fuerant illiterati & simplices, tam sapienter & constanter loqui. Vnde dicitur Actuum quarto. Videntes Iudæi Petri constantiam & Ioannis, comperto quòd homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur. Et tamen huiusmodi spirituales effectus, etsi à miraculis visibilibus distinguuntur, sunt tamen quædam testimonia doctrinæ & virtutis Christi, secundum illud Hebræorum secundo. Contestante Deo signis & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus. Sed tamen circa animas hominum, maxime quantum ad im-

Super illud Matt. 9. Ut crederet hominē filio &c. 9 & Super illud Mat. 21 videntes prin. & scri bæ mirabilia quæ fecit. to. 9.

mutandas inferiores vires, Christus aliqua miracula fecit. Vnde Hieronymus * super illud Matthæi nono, Surgens secutus est eum, dicit, Fulgor ipse & maiestas diuinitatis occultæ, quæ etiam in facie relucebat humana, videntes ad se trahere poterat ex primo aspectu. Et super illud Matthæi 21. Eiiciebat omnes vendentes & ementes, &c. Dicit idem Hieronymus *: Mihi inter omnia signa quæ fecit Dominus, hoc videtur esse mirabilius, quod vnus homo & illo tempore contemptibilis, potuerit ad vnius flagelli verbera tantam eiicere multitudinem. Ignominiam enim quiddam atque sydereum radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maiestas lucebat in facie eius. Et Origines b dicit super Ioan. Hoc est maius miraculum eo, quo aqua conuersa est in vinum: eo quòd illic inanimata subsistit materia, Hic verò tot millium hominum domantur ingenia. Et super illud Ioannis 18. Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram, dicit Augustinus. Vna vox turbam odijs ferocem, armisque terribilem sine telo vllo percussit, repulit, strauit: Deus enim latebat in carne. Et ad idem pertinet quod dicitur Lucæ quarto, quod Iesus transiens per medium illorum ibat. Vbi dicit Chrysostomus * quòd stare in medio insidiantium & non apprehendi, diuinitatis eminentiam ostendebat. Et quod dicitur Ioannis octauo, Iesus abscondit se & exiuit de templo. Vbi Augustinus dicit, Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post ruorum aut columnam diuertens: sed diuina potestate se inuisibilem insidiantibus constituens, per medium illorum exiuit. Ex quibus omnibus patet quòd Christus quando voluit, virtute diuina animas hominum immutauit: non tolum iustificando, & sapientiam infundendo, quod pertinet ad miraculorum finem: sed etiam exterius alliciendo, vel terrendo, vel stupefaciendo, quod pertinet ad ipsa miracula.

Hom. 9. in Mar. circa med. to. 2. Tract. 44. in Ioā. non remote à prin. to. 9. Hom. 21. in Ioā. post medium illius to. 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus venerat saluare mundum, non solum virtute diuina, sed per mysterium Incarnationis ipsius. Et ideo frequenter in sanatione infirmorum, non sola potestate diuina vtebatur, curando per modum imperij, sed etiam aliquid ad humanitatem ipsius pertinens apponendo. Vnde super illud Lucæ quarto. Singulis manus imponens, curabat omnes, dicit Cyrillus, Quamuis vt Deus potuisset omnes verbo pellere morbos: tangit tamen omnes, ostendens propriam carnem efficacem ad præstanda remedia. Et super illud Marc. 8. Expuens in oculos eius, impositis manibus, &c. dicit Chrysostomus, * Spuit quidem, & manus imponit cæco, volens ostendere, quod verbum diuinum operationi adiunctum miracula perficit: manus enim operationis est ostensiua, sputum sermonis ex ore prolati. Et super illud Ioannis nono. Fecit lutum ex sputo, & linuit lutum super oculos cæci, dicit Augustinus * De saliua sua lutum fecit, quia verbum caro factum est. Vel etiam ad significandum, quod ipse erat qui ex limo terræ hominem formauerat: vt Chrysostomus dicit. Est autem circa miracula Christi considerandum, quod communiter perfectissima opera faciebat. Vnde super illud Ioan secundo, Omnis homo primum bonum vinum ponit, dicit Chrysosto. * Tasia sunt Christi miracula, vt multo his quæ per naturam fiunt, specio-

siora & vtiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Vnde super illud Matthæi octauo. Et surrexit, & ministrabat illis, dicit Hieronymus *. Sanitas quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit, propter infidelitatem ipsius: vt Chrysostomus * dicit. Vel sicut Beda dicit, b Quem vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, vt magnitudinem humanæ cæcitatis ostenderet: quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat, & gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuuat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum * est, Christus miracula faciebat virtute diuina. Dei autem perfecta sunt opera, vt dicitur Deuteronomij trigesimosecundo. Non est autem aliquod perfectum, si finem non consequatur, finis autem exterioris curationis per Christum factæ, est curatio animæ, & ideo non conueniebat Christo, vt alicuius corpus curaret, nisi eius curaret animam. Vnde super illud Ioannis septimo. Totum hominem sanum fecit in sabbato, dicit Augustinus, * quòd curatus est, vt sanus esset in corpore & credidit, vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralytico dicitur, Dimittuntur tibi peccata: quia vt Hieronymus * dicit super Matthæum, datur ex hoc nobis intelligentia propter peccata plerumque euenire corporum debilitates: & ideo fortitan prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Vnde & Ioannis quinto dicitur, Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Vbi dicit Chrysostomus, b Discimus quòd ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quamuis autem, vt Chrysostomus * dicit super Matthæum, quantò anima est potior corpore, tantò peccatum dimittere maius sit, quàm corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit manus quod est manifestius: vt demonstretur maius, & non manifestum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd super illud Matthæi nono, Videte ne quis sciat, dicit Chrysostomus. * Non est hoc contrarium quod hic dicitur, ei quod alteri dicit, Vade & annuntia gloriam Dei. Erubescit enim nos prohibere eos, qui volunt nos propter nos laudare: hoc autem ad gloriam Dei refertur, non debemus prohibere, sed magis injungere vt hoc fiat.

¶ Vtrùm conuenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fecerit Christus miracula circa creaturas irrationales. Bruta enim animalia sunt nobiliora plantis. Sed Christus fecit aliquod miraculum circa plantas: puta cum ad verbum eius est siccata ficulnea: vt dicitur Matthæi 21. Ergo videtur quòd etiam circa animalia bruta miracula facere debuisset.

2 ¶ Præterea, Pœna non iustè infertur nisi pro culpa. Sed non fuit culpa ficulneæ, quòd in ea Christus fructum non inuenit, quando non erat tempus fructuum. Ergo videtur quòd inconuenienter eam siccauerit.

3 ¶ Præterea, Aqua & aër sunt in medio cæli & terræ. Sed Christus aliqua miracula fecit in cælo (sicut supra dictum * est) similiter etiam in terra, quando in eius passione terra mota est. Ergo videtur quòd etiam in aëre & aqua aliqua miracula facere debuerit, vt mare diuideretur, sicut fecit Moyses: vel etiam flumen, sicut fecerunt Iosue & Helias, & vt fierent in aëre tonitrua, sicut factum est in monte Sinai, quando lex dabatur: & sicut Helias fecit tertij Regum 13.

4 ¶ Præterea, Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi per diuinam prouidentiam. Hoc autem opus præsupponit creationem. Inconuenienter ergo videtur, quòd Christus in suis miraculis vsus est creatione, quando scilicet multiplicauit panes. Non ergo conuenientia videntur fuisse eius miracula circa irrationales creaturas.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus est Dei sapientia, de qua dicitur Sapientiæ octauo, quòd disponit omnia suauiter.

CONCLV-

¶ *Super Quæstionis quadragesimæquintæ Articulum primum.*

TItulus ex Euangelio clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio. Conueniens fuit Christũ transfiguriri. Probatur primo. Oportet finem aliqualiter præcognosci ad directe procedendum in via, præterim difficili, aspera & laboriosa, ad finẽ iucundum, sed via discipulorum Christi per passionem est: & finis gloria eis, similis gloriæ Christi, ad quam peruenit per passionem Christus, ergo conueniens fuit manifestari gloriam Christi, quod est ipsum transfigurari. Maior declaratur dupliciter, & exemplo sagittatoris, & verbo Thomæ. Minor autem quo ad Christum Lucæ vltimo, quo ad discipulos Act. 4. & ad Philippẽ 3. Et confirmatur auctoritate Bedæ. Omnia clara sunt.

CONCLVSIO.

¶ Non modo in hominibus, sed circa irrationales etiam creaturas oportuit Christum miracula facere, vt eius magis ostenderetur diuinitas, cui omnia subiecta sunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est *) miraculi Christi ad hoc ordinabantur, quod virtus diuinita tis cognosceretur in ipso ad hominum salutẽ. Pertinet autem ad virtutem diuinitatis, vt omnis creatura sit ei subiecta. Et ideo in omnibus creaturarum generibus miracula eum facere oportuit, & non solum in hominibus, sed etiam in irrationabilibus creaturis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd animalia brura propinquè se habent secundum genus ad hominem, vnde & in eodem die cum homine facta sunt. Et quia circa corpora humana multa miracula fecerat, non oportebat quòd circa corpora brutorum animalium aliqua miracula faceret, præsertim quia quantum ad naturam sensibilem & corporalem, eadem ratio est de hominibus & de aliis animalibus, præcipuè terrestribus. Pisces autẽ cum viuãt in aqua, magis à natura hominum differunt, vnde & alio die sunt facti. In quibus miraculum Christus fecit in copiosa piscium captura, vt legitur Lucæ quinto & Ioãnis vltimo, & etiam in pisce quem Petrus cepit: & in eo inuenit staterem. Quòd autem porci in mare præcipitati sunt, non fuit operatio diuini miraculi, sed operatio dæmonum ex permissione diuina.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Chrysostomus * dicit super Matthæum, cum in plantis vel brutis aliquid tale dominus operatur, non quæras qualiter iustè siccata est ficus, si tempus non erat. Hoc enim quærere est vltimæ dementiæ, quia scilicet in talibus non inueni tur culpa & pœna, sed miraculum inspice, & admirare miraculi factorem. Nec facit creator iniuriam possidenti, si creatura sua suo arbitrio vtatur ad aliorum salutem, sed magis (vt Hilarius dicit * super Matthæum) in hoc bonitatis diuinæ argumentum reperimus. Nam vt afferre voluit procurator per se salutis exemplum, virtutis suæ potentiam in humanis corporibus exercuit, vbi vero in cõtumaces fructum fecunditatis constituebat, futuri speciem damnatio arboris indignissimæ, & præcipuè (vt Chrysostomus * dicit) in siculnea: quæ est humanitas.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus etiam in aqua & in aere fecit miracula quæ sibi conueniebant, quando scilicet, vt legitur Matthæi octauo, imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Non autem cõueniebat ei, qui omnia in statu pacis & tranquillitatis reuocare venerat, vt vel turbationem aeris, vel diuisionem aquæ faceret. Vnde Apostolus dicit Hebræorum duodecimo. Non accessistis ad tractabilem & accessibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam. Circa passionem tamen diuisum est velum, ad ostendendum reserationem mysteriorum legis. Aperta sunt monumenta, ad ostendendum quòd per eius mortem, mortuis vita daretur. Terra mota est & petræ scissæ sunt, ad ostendẽdum quòd lapidea hominum corda per eius passionem emollirentur, & quod totus mundus virtute passionis eius erat in melius commutandus.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd multiplicatio panum nõ est facta per modum creationis, sed per additionem extraneæ materiæ in panes conuersæ. Vnde Aug. super Ioan. * dicit, Vnde multiplicat de fauces granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem, quòd per conuersionem grana multiplicantur in segetes.

QVAESTIO QVADRAGESIMAQVINTA, DE TRANSFIGVRATIONE Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE Considerandum est de transfiguratione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari.

¶ Secundò, vtrùm claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa.

¶ Tertiò, de testibus transfigurationis.

¶ Quartò, de testimonio paternæ vocis.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum transfigurari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum transfigurari. Non enim competit vero Corpori vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum, vt supra habitum est. * Ergo videtur quòd transfigurari non debuerit. *Opusc. 60. cap. 16.* *Q. 5. art. 1.*

2 ¶ Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis, claritas autem est in tertia, cum sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis à Christo transfiguratio dici non debet. *Non copulatis mortem præuentiri.*

3 ¶ Præterea, Corporis glorioſi sunt quatuor dotes (vt infra * dicetur) scilicet impassibilitas, agilitas, subtilitas, & claritas. Non ergo debuit transfigurari magis secundum assumptionem claritatis, quàm secundum assumptionem aliarum dotium.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matthæi 17. quòd Iesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit vt Christus transfiguratione gloriam suæ & aliorum resurrectionis ostenderet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Dominus discipulos suos, prænuntiata sua passione, induxerat eos ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc quòd aliquis directè procedat in via, quòd finem aliqualiter præcognoscat, sicut sagittator non rectè iacit sagittam, nisi prius signum prospexerit in quod iaciendum est. Vnde & Thomas dixit Ioannis decimoquarto. Domine, nescimus quo vadis, & quomodo possimus viam scire? Et hoc præcipuè necessarium est, quando via est difficilis & aspera, & iter laboriosum, finis verò iucundus. Christus autem per suam passionem ad hoc peruenit, vt gloriam obtineret, non solum animæ, quam habuit à principio suæ cõceptionis, sed etiam corporis, secundum illud Lucæ vltimo. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Ad quam etiam perducit eos, qui vestigia suæ passionis sequuntur, secundum illud Actuum decimoquarto. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Et ideo conueniens fuit, vt discipulis suis gloriam suæ claritatis ostenderet, quod est ipsum transfigurari. Cui suos configurabit, secundum illud Philippensium tertio. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Vnde * Beda dicit super Matthæum. Pia prouisione factum est, vt contemplatione semper manentis gaudij ad breue tempus delibata, fortius aduersa tolerarent. *Marc. 9. parũ à prin. tomo 2.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Hieronymus * dicit super Matthæum, nemo putet Christum per hoc quòd transfiguratus dicitur, pristinam formam & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, & assumpsisse corpus spirituale vel aëreũ. Sed quomodo transformatus sit, Euangelista demonstrat dicens: Resplenduit facies eius sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Vbi splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium, non substantia tollitur, sed gloria commutatur. *Super illud Matth. 17. transfiguratus est ante eos, tom. 9.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd figura circa extremitatem corporis consideratur, est enim figura quæ termino vel terminis comprehenditur. Et ideo omnia illa quæ circa extremitatem corporis considerantur, ad figuram quodammodo pertinere videntur. Sicut autem color, ita & claritas corporis non transparentis, in eius superficie attenditur. Et ideo assumptio claritatis, transfiguratio dicitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd inter prædictas quatuor dotes sola claritas est qualitas ipsius personæ in seipsa, aliæ verò tres dotes non percipiuntur nisi in aliquo actu, vel motu seu passione. Ostendit igitur Christus in seipso aliqua illarum trium dotium indicia pura agilitatis, cum supra vndas maris ambulauit, subtilitatis, quando de clauso vtero Virginis exiuit: impassibilitatis, quando de manibus Iudæorum vel præcipitare vel lapidare eum volentium illæsus euasit. Nec tamen propter illa transfiguratus dicitur, sed propter solam claritatem quæ pertinet ad aspectum personæ ipsius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæquintæ Articulum secundum.*

Tertio quærit an illa claritas, quæ apparuit in Christo, fuerit claritas quæ ponitur vna ex quatuor dotibus corporis glorioſi: hoc eſt enim quærere an fuerit claritas glorioſa. Et quæritur hoc ad differentiam claritatis, quæ alias apparere poteſt: vt in nativitate Domini dicitur, quòd claritas Dei circumfulſit illos: & in reſurrectione Domini. Angeli in claritate candida apparuerunt. Conſtat enim huiuſmodi claritates non eſſe claritates corporum glorioſorum, & propterea hic in quæſtionem venitur an illa claritas Domini in transfiguratione fuerit, ſicut dictæ claritates, an fuerit claritas corporis glorioſi.

¶ In corpore duo ſunt. Primo ponitur concluſio, & probatur: ſecundo ex illa excluditur opinio Hugonis de ſancto Victore. Concluſio eſt habens duas partes. Claritas illa fuit claritas gloriæ quantum ad eſſentiã, & non quantum ad modum eſſendi. Probatur primum: Claritas glotiæ deriuatur ab anima in corpus: claritas Chriſti deriuata eſt à deitate & anima in corpus: ergo, Maior eſt Auguſt. ad Dioſcorum. Minor eſt Damaſ. quo ad deitatem. Quo ad animam vero probatur: quia non eſt adempta Chriſto poteſtas deriuandi gloriam animæ ad corpus ex diſpenſatione, ne redundaret. Secunda pars probatur ex differentia inter claritatis modos eſſendi diuerſos, ſcilicet vel per modum quãtitatis permanentis, vel per modum paſſionis tranſeuntis, nam primo modo eſt claritas gloriæ, etiam quo ad modum eſſendi non ſecundo. Quod manifeſtatur ex alia differentia, quia corpora glorioſa ſunt affecta claritate, ita vt naturaliter fulgeant: hoc autem miraculoſe. Et declaratur modus eſſendi, ſicut lumen in aere. Declaratur miraculum, ſicut ambulare ſuper aquas, & autoritate Dio. confirmatur.

¶ Deinde excluditur opinio Hugonis de ſancto Vict. qui in hoc ſecũdo differt quo ad verbũ quia Dotis nomine vſus eſt, quę quid ſixum ſonare videtur. Sed ſortè quo ad rem idem ſentit ſcilicet quòd aſſumpſit dotem ſecundũ eſſentiam, non ſecundũ modum eſſendi, id eſt non per modum doris. Omnia clara ſunt in litera.

¶ *Num gloria quæ apparuit in corpore Chriſti, deriuata ſit à gloria animæ.*

¶ Circa rationem litęræ dubium occurrit. Tum quia inualida videtur, ex hoc quod non eſt adempta Chriſto poteſtas deriuandi gloriam animæ ad corpus in ſerendo, ergo gloria illa deriuata eſt ab anima: quia non valet argumentum. Tum quia ſi gloria illa deriuata eſt ab anima in corpus, ergo non eſt miraculoſa, ſed naturalis: quoniam pro illo tempore redundantia prius prohibita naturalem curſum ſuum fecit. Et ſic totum oppoſiti videtur, ſcilicet quòd non eſt clarum Chriſti corpus, erat miraculoſum, quia miraculoſe ſuſpendebatur redundantia animæ ad corpus: fulgere autem erat naturale: quia ſibi derelictum fulgebat.

Exod.

3. Reg. 16. 4. 2. Par. 7. 2.

Cap. 8. in Luc ſecundum ſerie Bed. ante med. 10. 2.

Supra illud Matth. 17. transfigurat⁹ eſt ante eos. 10 9. Hom. 57. in Matt. circa prin. 10. 2.

D. 349. Epi. 56. ad med. 10. 2.

D. 350.

Q. 14 ar. 2. ad. 1.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia diſpenſatio eſt ſicut exceptio quædam à regula generali (vt patet ſecundũ communem vſum Eccleſiæ) & regulariter anima beata glorificat corpus quod animat, vt Aug. dicit: ac per hoc ex quo anima Chriſti fuerit beata ab initio ſui, debebat regulariter ipſius corpus glorioſum eſſe, ex naturali redũdantia animæ beatæ ad corpus, quod vtique fecit quia Chriſtus voluit pati, & in ſimilitudine carnis peccati nobiſcum conuerſari, ſuſpendit actualem redundantiam gloriæ in corpus ab anima ſua. Et hoc eſt diſponere ſalte in generali regula redundantiæ. Ex quo eſt ſpeciatim ſuſpenſus actualis redundantia, in quantum eſt, vt corpus remaneret paſſibile, virtute non dotatum actualiter ab anima gloria, & vt anima nihil minus potentialis in ſe haberet, quam ſi redundando actualiter communicaret corpori ſuo gloriam. Nihil enim ex hoc animæ adimptum eſt, nec actualiter redundanti ad tempus ex quo conſtat non minui ipſius animæ ſecundum ſe poteſtatem: propterea litera dicitur, quòd non eſt per diſpenſationem adempta Chriſto poteſtas deriuandi gloriam animæ ad corpus, ex quadam diſpenſatione diuina factum eſt, vt in corpore paſſibili noſtræ redemptionis expleret myſteria, ſicut ſupra * dictum eſt. Non tamen per hoc adempta eſt Chriſto poteſtas deriuandi gloriam animæ ad corpus ex diſpenſatione, ſicut exceptio quædam à regula generali (vt patet ſecundũ communem vſum Eccleſiæ) & regulariter anima beata glorificat corpus quod animat, vt Aug. dicit: ac per hoc ex quo anima Chriſti fuerit beata ab initio ſui, debebat regulariter ipſius corpus gloriosum eſſe, ex naturali redũdantia animæ beatæ ad corpus, quod vtique fecit quia Chriſtus voluit pati, & in ſimilitudine carnis peccati nobiſcum conuerſari, ſuſpendit actualem redundantiam gloriæ in corpus ab anima ſua. Et hoc eſt diſponere ſalte in generali regula redundantiæ. Ex quo eſt ſpeciatim ſuſpenſus actualis redundantia, in quantum eſt, vt corpus remaneret paſſibile, virtute non dotatum actualiter ab anima gloria, & vt anima nihil minus potentialis in ſe haberet, quam ſi redundando actualiter communicaret corpori ſuo gloriam. Nihil enim ex hoc animæ adimptum eſt, nec actualiter redundanti ad tempus ex quo conſtat non minui ipſius animæ ſecundum ſe poteſtatem: propterea litera dicitur, quòd non eſt per diſpenſationem adempta Chriſto poteſtas deriuandi gloriam animæ ad corpus, ex quadam de facto oppoſita gloria in corpore Chriſti, monſtrata ad hoc, vt Apoſtoli viderent vt modicum furtiæ gloriæ poſſi reſurrectionem, ſequens eſt, vt gloria in anima beata non alia fuerit, quam illa qua eſt ipſius Chriſti propria, quam cõſtat deriuandi, dum non oſtendiſſet illi gloriam ſuam, ſed aliam quam tamen ſcimus gloriam eius, circa quia poſita prius non eſt, quia deriuata ſequenta fuerit: ideo dicit Autori poteſtas deriuandi declaratur, manifeſto relinquitur quòd actualiter deriuata eſt.

¶ Et licet claritas relata ad animam Chriſti fuerit non miraculoſa, ſed naturalis (vt ſupra dicebatur) dicitur, quòd hæc erat anima Chriſti relata tamen ad corpus Chriſti miraculoſe manifeſtum, quia corpus illud non tunc erat paſſibile, ſed enim corp' paſſibile deberet ſicut ſol, manifeſtum eſt. Verũm gloria ab anima clarificata totaliter deriuata in corpus, non gloria miraculoſa, ſed naturalis, redditur quidem corpus non gloriosum, ſicut poſt reſurrectionem, ſed quoniam non per modum paſſionis claritas illa naturali quidem anima beata, in deſcendit: ideo non reddidit gloriosum ſubtilitatis, agilitatis, ambulando ſuper mare: ſubtilitatis, egrediendo de clauſo vtero Virginis: & impaſſibilitatis in cœna, quando dedit corpus ſuum ad edendum, ſine hoc quòd diuideretur, quia dos nominat quandam qualitatem immanentem corpori glorioſo: Sed miraculoſè habuit ea quæ pertinent ad dotes. Et eſt ſimile quantum ad animam de viſione, qua Paulus vidit Deum in raptu: vt in Secunda parte dictum * eſt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex illo verbo non oſtenditur quòd claritas Chriſti non fuerit claritas gloriæ, ſed quòd non fuit claritas corporis glorioſi: quia corpus Chriſti nondum erat immortale. Sicut enim diſpenſatiuè factum eſt, vt in Chriſto gloria animæ non redundaret ad corpus, ita fieri potuit diſpenſatiuè, vt redundaret quantum ad dotem claritatis, & non quantum ad dotem impaſſibilitatis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd illa claritas dicitur imaginaria fuiſſe, non quin eſſet vera claritas gloriæ: ſed quia erat quædam imago repræſentans illam gloriæ perfectionem, ſecundum quam corpus erit glorioſum.

¶ Ad tertium diceñdum, quòd ſicut claritas quæ erat in corpore Chriſti, repræſentabat futuram claritatem corporis eius, ita claritas veſtimentorum eius deſignat futuram claritatem Sanctorum, quæ ſuperabitur à claritate Chriſti, ſicut candor nuis ſuperatur à ſplendore ſolis. Vnde Gregorius dicit * tricesimoſecundo Moralium, quòd veſtimenta Chriſti facta ſunt ſplendentia: quia in ſuperæ claritatis culmine Sancti omnes, ei luce iuſtitiæ fulgentes adhærebunt, veſtium enim nomine iuſtos quos ſibi adunget ſignificat: ſimpliciter: & ideo miraculoſum fuit, vt corpus non fulgere: & ſic fulgere in transfiguratione. Sed primum ſpectat ad miraculum, quia ſuperabat naturam. Concede ergo quòd vtrunque miraculoſum fuit, ſcilicet & corpus fulgere, & quod non fulgere in transfiguratione monſtrata eſt. Et quod non fulgere: & ſic fulgere in transfiguratione. Sed primum ſpectat ad miraculum, & quaſi vniuerſale antiquumque miraculum in incarnatione Verbi, quo ſuſpenſa eſt redundantia gloriæ ab anima in corpus Chriſti, vt habeatur corpus paſſibile, pro noſtra ſalute morlendo, &c. Secundum autem ſpectat ad ſpeciale miraculum, quo nunc actualiter corpori paſſibili, &c. præſtitit eſt, vt fulgeret: & ratione huius in litera dicitur, quòd fuit fulgor miraculoſus.

¶ Ea

Ex per hęc patet ſolutio obiectorum.

¶ In reſponſione ad tertium autor ad myſti cum reſtit rationem, relinquens pro manifeſto nihil officere claritati gloriosę corporis Chriſti ſi tanta eſt, quod etiam ſplendidas veſtes efficiat & nubes lucidas reddat, ſperadrorum ſuorum eminentiorem. Hæc enim non ad ipſum ſpectant claritatem, ſed ad ipſius effectus, in hoc enim magnitudo lucis corporis Chriſti oſtenditur, & gradatura illius participatio, dum veſtes propinquiores ſplendet, nubes autem remotior lucida fit.

¶ *Super Quæſtionis quadrageſimæquintæ Articulum tertium.*

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore vnica concluſio. Conuenienter teſtimonium naturalis Chriſti filiationis paterna voce auditum eſt in transfiguratione, Probatur: Adoptio filiorum Dei eſt per conformitatem imaginis diuinæ ad naturalem filium, & hoc vel ſecundum gratiam vel gloriam: ergo conueniens fuit teſtimonium naturalis filiationis Chriſti, dicens antecedens quo adprimam patrem relinquitur clarum: & patet Roman. octauo. quos prædeſtinauit cõformes fieri imaginis Filii ſui: Quo ad ſecundum manifeſtatur autoritate Ioannis Euangeliſtæ. Conſequentia probatur, quia ſequentis probatur, quia in Baptiſmo datur gratia in transfiguratione gloria monſtrata eſt. Et manifeſtatur ſimul cõnientia teſtimonij ex perſona Patris, quia ſonus nouus. Omnia clara ſunt nouata ſubiectam materiam.

Hom. 57. in Matth. non procul à prin. 10. 2.

Super illud Mat. 17. Nemini dixeris vi viſionē. tomo 9.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Chriſtus per ſuam transfiguratione manifeſtauit diſcipulis corporis gloriam, quæ ad ſolos homines pertinet. Et ideo conuenienter non Angeli, ſed homines ad hoc pro teſtibus inducuntur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd gloſſa illa dicitur eſſe ſumpta ex libro, qui intitulatur de Mirabilibus ſacræ Scripturæ, qui non eſt liber ẽ autenticus, ſed falsò aſcribitur Auguſtino, & ideo illi gloſſæ nõ eſt ſtandum. Dicit enim expreſsè Hieronymus * ſuper Matthæum. Conſiderandum eſt, quòd Scribis & Phariſæis de cælo ſigna poſcentibus dare noluit, hic verò vt Apoſtolorum augeat fidem, dat ſignum de cælo: Helia inde deſcendente, quo conſcenderat, & Moyſe ab inferis reſurgente. Quod non eſt ſic intelligendũ quaſi anima Moyſi ſuum corpus reſumpſerit, ſed quòd anima eius apparuit per aliquod corpus aſſumptum, ſicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo empyreo allato, ſed de aliquo eminenti loco, in quod fuerat in curru igneo raptus.

D. 349. Super illud apparuit illis Moyſes & Helias, tomo 9.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (ſicut Chryſoſtomus * dicit ſuper Matthæum) Moyſes & Helias in medium adducuntur, propter multas rationes. Prima eſt hæc, quia enim turbæ dicẽbant cum eſſe Heliam, vel Hieremiam, aut vnum ex Prophetis: capita Prophetarum ſecum ducit, vt ſaltem hinc appareat differentia ſeruorum & Domini. Secunda ratio eſt: quia Moyſes legem dedit, Helias pro gloria Domini æmulator fuit. Vnde per hoc quòd ſimul cum Chriſto apparent, excluditur calumnia Iudæorum accuſantium Chriſtũ tanquam tranſgreſſorem legis, & blaſphemum, Deo ſibi gloriam vſurpantem. Tertia ratio eſt, vt oſtendat ſe habere poteſtatem mortis & vitæ, & eſſe iudicem mortuorum & viuorum: per hoc quòd Moyſem iam mortuum & Heliam adhuc viuentem, ſecum ducit. Quarta ratio eſt: quia ſicut Lucas dicit. Loquebantur cum eo de exceſſu, quem completurus erat in Hieruſalem, id eſt, de paſſione & morte ſua. Et ideo vt ſuper hoc diſcipulorum animos cõfirmaret, inducit eos in medium, qui ſe morti expoſuerunt pro Deo. Nam Moyſes cum periculo mortis ſe obtulit Pharaoni: Helias verò Regi Achab. Quinta ratio eſt: quia volebat vt diſcipuli ſui æmularentur Moyſi manſuetudinem, & zelum Heliæ. Sextam rationem addit Hilarius, * vt oſtenderet, ſcilicet ſe per legem quam dedit Moyſes, & per Prophetas, inter quos fuit Helias præcipuus, eſſe prædicatum.

Hom. 57. in Matth. non procul à prin. 10. 2. Cap. 17. in Mat. non remotè à principio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd alta myſteria non ſunt omnibus exponenda immediatè: ſed per maiores ſuo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chryſoſtomus * dicit, aſſumpſit tres tanquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Chriſtum, & iterum in poteſtate ſibi commiſſa. Ioannes verò in priuilegio amoris, quo à Chriſto diligebatur, propter ſuam virginitatẽ: & iterum propter prærogatiuam euangelicæ doctrinæ. Iacobus autem propter prærogatiuam martyrij. Et tamen hos ipſos noluit hoc quod videram, alijs annuntiare ante Reſurrectionem, ne (vt Hieronymus * dicit) & incredibile eſſet pro rei magnitudine, & poſt tantam gloriam, ſequens crux ſcandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur à populo: & vt cum eſſent Spiritu ſancto repleti, tunc geſtorum ſpiritualium teſtes eſſent.

Hom 57. in Matth. non procul à prin. 10. 2. Super illud Mat. 17. Nemini dixeris vi viſionē. tomo 9.

¶ *Virum teſtes transfigurationis conueniuntur fuerint inducti.*

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd non conuenienter inducti fuerint teſtes transfigurationis, Vnuſquiſque enim maximè poteſt perhibere teſtimonium de notis. Sed qualis eſſet futura gloria, tempore transfigurationis Chriſti, nullo homini per experimentum erat adhuc notum, ſed ſolis Angelis, Ergo teſtes transfigurationis magis debuerunt eſſe Angeli, quàm homines.

2 ¶ Præterea, Teſtes veritatis non decet aliqua fictio, ſed veritas. Moyſes autem & Helias non ibi vere affuerunt, ſed imaginarie: dicit enim quædam gloſſa * ſuper illud Lucæ nono, Erant autem Moyſes & Helias, &c. Sciendum eſt inquit, non corpora vel animas Moyſi & Heliæ ibi apparuiſſe, ſed in ſubiecta creatura illa corpora fuiſſe formata. Poteſt etiã credi Angelico miniſterio hoc factũ eſſe, vt Angeli eorum perſonas aſſumerent, Non ergo videtur quòd fuerint conuenientes teſtes.

3 ¶ Præterea, Actorum decimo dicitur, quòd Chriſto omnes prophetæ teſtimonium perhibent. Ergo non ſoli Moyſes & Helias de buerunt adeſſe tanquam teſtes, ſed etiam omnes Prophetæ.

4 ¶ Præterea, Gloria Chriſti omnibus Chriſti fidelibus repromittitur: quos per ſuã transfigurationem ad illius gloriæ deſiderium accendere voluit. Non ergo ſolos Petrum & Iacobum & Ioannem in teſtimonium ſuæ trãfigurationis aſſumere debuit, ſed omnes diſcipulos.

¶ IN CONTRARIVM eſt Euangelicæ ſcripturæ autoritas.

CONCLVSIO.

¶ *Congruum fuit, vt ibi teſtes transfiguratiõnis vocarentur, quos euangelica prodit hiſtoria, de præcedentibus ſanctis Moyſe & Helia, de ſequenti bus Petro, Iacobo, ac Ioanne, vt omnes ſe eſſe per gloriam ſuam glorificaturum oſtenderet.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Chriſtus transfiguraturus voluit, vt gloriam ſuam hominibus oſtenderet, & ad eam deſiderandam homines prouocaret: ſicut ſupra dictum eſt *. Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducuntur homines per Chriſtum, non ſolum qui poſt eum fuerunt, ſed etiam qui eũ præceſſerunt. Vnde eo ad paſſionem propetante, tam turbæ, quæ ſequebantur, quàm quæ præcedebant, ei clamabant Hoſanna: vt dicitur Matthæi vigeſimoprimo, quaſi ſalutem ab eo petentes. Et ideo conueniens fuit, vt de præcedentibus ipſum teſtes adeſſent, ſcilicet Moyſes & Helias, & de ſequentibus ipſum, ſcilicet Petrus & Iacobus & Ioannes, vt in ore duorum * vel trium teſtium ſtaret hoc verbum.

Iu cet. ar. Mat. 17. li. 2. & Mar. 9. lib. 1.

¶ *Virum conuenienter auditum fuerit teſtimonium paterna vocis in transfiguratione.*

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd inconueniter auditum fuerit teſtimonium paternæ vocis dicentis: Hic eſt filius meus dilectus. Quia vt dicitur Iob tricesimotertio, ſemel loquitur Deus, & ſecundò idipſum nõ repetit. Sed in baptiſmo hoc ipſum paterna vox fuerat proteſtata. Non ergo fuit conueniens, quòd hoc iterum proteſtaretur in transfiguratione.

2 ¶ Præterea, In baptiſmo ſimul cum voce paterna affuit Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ, quod in transfiguratione factum non fuit. Non ergo conueniens videtur fuiſſe Patris proteſtatio.

3 ¶ Præterea, Chriſtus docere incepit poſt baptiſmum, & tamen in baptiſmo vox Patris ad cum audiendum homines non induxerat, ergo nec in transfiguratione inducere debuit.

4 ¶ Præterea, Non debent aliquibus dici ea, quæ ferre non poſſunt, ſecundum illud Ioannis decimoſexto. Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ non poteſtis portare modò. Sed diſcipuli vocem Patris ferre non poterant, dicitur enim Matthæi decimoſeptimo, quòd audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & tamuerunt valde, ergo non debuit vox paterna ad eos fieri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ QVINTA Pars principalis

¶ IN CONTRARIVM est autoritas Euangelicæ Scripturæ.

CONCLVSIO.

Consequenter, &c.

¶ Hic incipit tractatus quintus. De exitu Christi ex hoc mundo.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæsexta Articulum primum.*

TItulus vt sonat, sumatur: quoniam in corpore articuli diffinguitur.

Sanct.

Comment.

¶ In corpore distinctio vna ponitur cum tribus conclusionibus. Distinctio est de necessario dupliciter, vel simpliciter, vel extrinseco, & hoc vel coactionis, vel suppositionis: & hoc vel sine quod non, vel non ita bene. Vbi vides quòd membra principalia diffinctionis sunt tria, scilicet necessarium secundum se, vel coactionis, vel suppositionis. Si tamen vltimum membrũ subdividatur, erunt quatuor, numerando duos modos necessarij ex suppositione, scilicet vel quia sine ipso non potest perueniri ad finem, vt nauigatio est necessaria ad perueniendum in insulam, vel sine quo non ita bene: vt equitare est necessarium ad eundum ex Bononia Romam, ad quam minus bene pedes posset quis ire. In literis omnes isti modi tanguntur distinguendo: sed conclusiones, ponendo tria tantum principalia membra, considerantur: quia, vt patebit, sequentibus articulis, reiteratur discussio sub distinctiarum modorum, ad presentem applicata materiam. Potnitur ergo in litera iuxta tria principalia diffinctionis membra præfixa tres conclusiones. Prima est: Christum pati non fuit necessarium ab absolute. Probaturque ibidem: quia tam ex parte Dei: quàm ex parte hominis possibile fuit aliter se habere. Secunda conclusio est: Christum pati, non fuit necessarium necessitate coactionis. Probaturque ibidem: quia Deus qui diffinituit Christum pati, non potest cogi: & ipse Christus qui passus est, voluntarie passus est: oblatus est enim quia voluit. Tertia conclusio est: Christum pati, fuit necessarium necessitate suppositionis. Probatur & ex parte nostri, vt habeamus vitam æternam. Ioannis tertio, & ex parte Christi, vt intraret in gloriam suam, Lucæ vltimo: & ex parte Dei, vt impleretur diffinitio eius, Lucæ vigesimosecundo, & vltimo. Omnia sunt clara.

Super illud Matth. 17. audite eum discipuli eius dicentis in sacies. 16. 9.

¶ *Quanquam alio modo, quàm per passionẽ potuerit Deus humanum genus liberare, supposita tamẽ diuina præscientia, fuit impossibile alio modo quàm per passionem hoc tantum bonum humano generi præstari.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd adoptio filiorum Dei est per quandam conformitatem imaginis ad filium Dei naturalem. Quod quidem fit dupliciter. Primò quidẽ fit per gratiam viæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundò, per gloriã patriæ, quæ erit cõformitas perfecta, secundum illud Primę Ioan 3. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cũ apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismũ conuenit esse, in transfiguratione autem prędmõstrata est claritas futuræ gloriæ, ideo tã in baptismo, quàm in transfiguratione cõueniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris, quia solus est perfectè consors illius perfectæ generationis simul cum Filio & Spirita Sancto.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum referendum est ad æternã Dei locutionem, qua Deus pater verbum vnicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici, quòd licet idem corporali voce Deus protulerit: non tamen propter idẽ, sed ad ostẽdendum diuersum modum, quo homines participare possunt filiationis æternę.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut in baptismo vbi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis, per hoc quòd fuit ibi filius incarnatus, apparuit Spiritus sanctus in specie colũbæ, & pater fuit ibi declaratus in voce, ita etiã in trãsfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit. Pater in voce, Filius in homine, Spiritus sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designantur in nube lucida.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd Christus venerat gratiam actualiter dare: gloriã verò promittere verbo. Et ideo cõuenienter in trãsfiguratione inducũtur homines vt ipsum audiant, non autem in baptismo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd conueniens fuit discipulos voce paterna terreri & proteri, vt ostenderetur quòd excellentia illius gloriæ, quę tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum & facultatem mortalium, secundum illud Exodi trigesimo tertio. Non videbit me homo, & viuet. Et hoc est quod Hieronymus * dicit super Matthæum: quòd humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autem fragilitate sanantur homines per Christum, eos in gloriam adducendo, quod significatur per hoc quod dixit eis, Surgite nolite timere.

QVAESTIO QVADRAGESIMASEXTA DE Passione Christi in duodecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de his, quæ pertinent ad exitum Christi de mundo. Et primò de passione eius, secundò de morte. tertiò de sepultura. quartò, de descensu ad inferos.

ARTIC. I.

¶ Circa passionẽ occurrit triplex consideratio. prima de ipsa passione. secunda de causa efficiente passionis. tertia de fructu passionis.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm necesse fuerit Christum pati pro liberatione hominum.

¶ Secundò, vtrùm fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ.

¶ Tertiò, vtrùm ille modus fuerit conueniẽtior.

¶ Quartò, vtrùm fuerit conueniens quòd in cruce pateretur.

¶ Quintò, de generalitate passionis eius.

¶ Sextò, vtrùm dolor, quem in passione sustinuit, fuerit maximus.

¶ Septimò, vtrùm tota anima eius pateretur.

¶ Octauò, vtrùm passio eius impediuerit gaudium fruitionis.

¶ Nonò, de tempore passionis.

¶ Decimò, de loco.

¶ Vndecimò, vtrùm conueniens fuerit, ipsum cum latronibus crucifigi.

¶ Duodecimò, vtrùm passio ipsius Christi sit diuinitati attribuẽda.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm fuerit necessarium Christum pati pro liberatione humani generis.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit necessarium Christum pati pro humani generis liberatione. Humanum enim genus liberari non poterat nisi à Deo: secundum illud Isaiæ quadragesimoquinto. Nunquid non ego Dominus, & non est vltra Deus absque me? Deus iustus & saluans non est præter me. In Deo autem non cadit aliqua necessitas: quia hoc repugnaret omnipotentiæ ipsius. Ergo non fuit necessarium Christum pati.

2 ¶ Præterea, Necessarium voluntario opponitur. Sed Christus propria voluntate est passus, dicitur enim Isaiæ 53. Oblatus est, quia ipse voluit, non ergo necessarium fuit eum pati.

3 ¶ Præterea, Sicut in Psal. 24. dicitur: Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Sed non videtur necessarium, quòd pateretur ex parte misericordiæ diuinæ, quæ sicut gratis dona tribuit, ita videtur quòd gratis debita relaxet absque satisfactione, neque etiam ex parte diuinæ iustitiæ, secundum quam homo æternam damnationem mereuerat. Ergo videtur non fuisse necessarium quòd Christus pateretur liberatione hominum pateretur.

4 ¶ Præterea, Angelica natura est excellentior, quàm humana, vt patet per Dionỹ. * 4. ca. de di. no. sed pro reparatione angelicæ naturæ, quæ peccauerat, Christus non est passus. Ergo videtur quòd multo magis non fuerit necessarium eum pati pro salute humani generis.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioan. 3. Sicut Moyses exaltauit serpẽtem in deserto, sic oportet exaltari Filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Quod quidem de exaltatione in cruce intelligitur, ergo videtur quòd Christum oportuerit pati.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam necessarium non fuerit Christum pati aliqua coactionis necessitate, vel ex parte dei, qui ipsum pati diffinierat, nec ipsum, qui voluntarie passus fuit: necessarium tamen, & expediens fuit, & vt sibi & nobis vitã promeretur æternam, pro nobis Patri satisfaciens, & vt omnẽ in hoc impleret Scripturam.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Philosophus dicit in quinto Metaphy. *) necessarium multipliciter dicitur. Vno quidem modo, quòd secundum sui naturam impossibile est aliter se habere, & sic manifestum est, quòd non fuit necessarium Christum pati, neque ex parte Dei, neque ex parte hominis. Alio modo dicitur aliquid necessarium ex aliquo exteriori. Quod quidem si fit causa efficiens vel mouens, facit necessitatem coactionis, vipote cum aliquid non potest ire propter violentiam detinentis ipsum. Si verò illud exterius, quod necessitatem inducit, sit finis, dicetur aliquid necessarium ex suppositione finis, quando scilicet finis aliquis aut non nisi modo potest esse, aut non potest esse conuenienter nisi rali modo præsupposito. Non ergo fuit necessarium Christum pati necessitate coactionis, neque ex parte Dei, qui Christum diffinitum pati, neque etiam ex parte ipsius Christi, qui voluntariè passus est. Fuit autem necessarium necessitate finis: qui quidem potest triplicitèr intelligi. Primò quidem ex parte nostra, qui per eius passionem liberati sumus: secundum illud Ioannis tertio. Oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Secundò, ex parte ipsius Christi, qui per humilitatem passionis meruit gloriam exaltationis. Et ad hoc pertinet quod dicitur Lucæ vltimo, Nonne oportuit Christũ pati, & sic intrare in gloriam suam. Tertiò, ex parte Dei: cuius diffinitionem circa passionem Christi prænuntiatam in Scripturis, & præfiguratam in obseruantia veteris Testamenti, oportebat impleri. Et hoc est quod dicitur Luc. 22. Filius hominis, secundum quòd diffinitum est, vadit. Et Luc. vlt. Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis & Psalmis de me. *Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis.

*Alter. Quæ sui fecit. Quæ. Vtrum. Ad. Ad. Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

si per solam Dei voluntatem liberaremur: ergo. Probatur minor ex quinq; claris in litera.

Anael.

¶ Vbi nota, quòd alij modi liberationis humanæ aut essent per creaturam aliquam, aut per solam Dei voluntatem. Et si quidem per aliquam creaturam medium liberaremur, clarè & euidenter constat quod remotius fuisset medium ab efficacia perducendi ad finem, quam passio Christi: quoniam est passio suppositi diuini efficillimi ad omnia, & quia hoc erat per se euidens, declictum est ab Autore. Si verò esset per solam Dei voluntatem, expeditius quidem fuisset, vtpote sola voluntate Dei concurrente, sed non suauis tot quebonis fultus fuisset modus liberandi hominem: vt patet ex toto bonis in litera positis. Et propterea Autor comparauit modum passionis Christi, ad modum ex sola Dei voluntate, tanquã præ se ferentem aliquid difficultatis.

Ex li. 2. tex tu 18. to. 2.

Annot. Li. 13. c. 10. paulo post prin. to. 3.

¶ Circa rationes redditas in litera maioris conuenientiæ ad liberandum genus humanum per Christi passionem, aduerte, quòd ad duo capita primaria vniuersæ reduci videntur, vel ad suauitatem dispositionis vel ad humanam dignitatem. Nam duci nos in salutem ex commendatia Dei charitate & exemplo Christi & merito & pretiositate, & huiusmodi, ad suauem spectat dispositionem nostræ consequendæ salutis: quòd autem homo seipsum saluet, redimat, pro se pugnet, mereatur, vincat, satisfaciat, triumpher, regnet, iudicet, & huiusmodi, ad nostrã spectat dignitatẽ, vt facile patet dilatando.

¶ In responsione ad secundũ citra illud Chrysost. sed & si absq; morte corpus alicubi depositum esset: aduerte q; si, vt sonat, sumitur, non videtur intelligibiler quoniã sine morte corpus nõ deponitur: nam si occultaretur à sensibus nostris, non propterea esset depositum, sed occultatũ, & propterea non de morte, vt est separatio animæ à corpore, sed de morte, vt est resolutio corporis terminata ad separationem animæ à corpore intelligo: quoniam de huiusmodi de morte præluquutus est, dicens inconueniens fuisse, si ægrotauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur, quasi diceret, quòd tam si naturali resolutione obtigisset, quàm si miraculose, ex diuina potestate absque præuia dissolutione, subitò separata esset anima à corpore, alicubi deponens ipsum, inconueniens fuisset.

¶ Super Quæstionis quadragesimæsexto Articulum quartum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd alius modus conuenientior fuisset liberationis humanæ, quàm per passionem Christi. Natura enim in sua operatione imitatur opus diuinum, vtpote à Deo mota & regulata. Sed natura non facit per duo quod per vnum potest facere. Cũ ergo Deus potuerit hominem liberare sola propria voluntate, non videtur conueniens fuisse, quòd ad liberationem humani generis Christi passio adderetur.

2 ¶ Præterea, Ea quæ fiunt per naturam, conuenientius fiunt, quàm ea quæ fiunt per violentiam: quia violentia est quædam excisio seu casus ab eo quod est secundum naturam: vt dicitur libro tertio de cælo. * Sed passio Christi mortem violentam induxit, ergo conuenientius fuisset, vt Christus naturali morte moriendo, hominem liberaret, quàm quòd pateretur.

3 ¶ Præterea, Conuenientissimum videtur, quòd ille qui violenter & iniustè detinet aliquid, per superioris potentiam spolietur. vnde Isa. 52. dicitur. Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Sed diabolus nullum ius in homine habebat: quem per fraudem deceperat, & per quandam violentiam seruituti subiectum detinebat. Ergo videtur conuenientissimum fuisse, quòd Christus diabolum per solam potentiam spoliaret absque sua passione.

¶ SED CONTRA est, quod Aug.* dicit 13. de Trin. Sanandæ nostræ miseriæ conuenientior modus alius non fuit, quàm per Christi passionem.

CONCLVSIO.

¶ *Conuenientius fuit hominem liberari per passionem Christi, cùm maiora & potiora bona per eam consecuti fuerimus, quàm per Dei voluntatem.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tantò aliquis modus conuenientior est ad assequendum finem, quanto per ipsum plura concurrunt, quæ sunt expedientia fini. Per hoc autem, quòd homo per Christi passionẽ est liberatus, multa concurrerunt ad salutem hominis pertinentia præter liberationem à peccato. Primò enim per hoc homo cognoscit, quantum Deus hominem diligat, & per hoc prouocatur ad eum diligendum, in quo perfectio humanæ salutis consistit. Vnde Apostolus dicit Romanorum quinto. Commendat suam charitatem Deus in nobis: quoniam cùm inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Secundò, quia per hoc dedit nobis exemplum obedientiæ, humilitatis, constantiæ, iustitiæ, & cæterarum virtutum in passione Christi ostensarum: quæ sunt necessariæ ad humanã salutem. Vnde dicitur primæ Pet. 2. Christus passus est pro nobis vobis, relinquẽs exemplum, vt sequamini vestigia eius. Tertiò, quia Christus per passionem suam non solùm hominem à peccato liberauit, sed etiã gratiam iustificantem & gloriam beatitudinis ei promeruit, vt infra dicetur. Quartò quia per hoc est homini inducta maior necessitas, se immunem à peccato conseruandi, qui se sanguine Christi redemptum cogitat à peccato: secundum illud primæ Corinthiorũ 6. Empti enim estis pretio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro. Quintò quia hoc ad maiorem dignitatem hominis cessit: vt sicut homo victus fuerat & deceptus à diabolo, ita etiam homo esset qui diabolum vinceret: & sicut homo mortẽ meruit, ita homo moriendo, mortem superaret, vnde dicitur primæ ad Corinth. 5. Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum. Et ideo conuenientius fuit, quòd per passionem Christi liberaremur, quàm per solam Dei voluntatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd natura etiam vt aliquid conuenientius faciat, plura ad vnum assumit, sicut duos oculos ad videndum. Et idem patet in aliis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Chrysostomus dicit, Christus non sui mortem, quam non habebat, cùm sit vita: sed hominum mortem venerat consumpturus. Vnde non propria morte corpus deposuit, sed ab hominibus illatam sustinuit. Sed etsi ægrotauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur, inconueniens erat eum, qui sanaret aliorum languores, habere proprium corpus affectum languoribus. Sed & si absque morte corpus alicubi seorsum deposuisset, ac deinde se offerret, non crederetur ei de resurrectione differenti. Quomodo enim pateret Christi in morte victoria, nisi coram omnibus eam patiens, per incorruptionem corporis probasset extinctam?

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet diabolus iniustè inuaserit hominem: tamen homo, propter peccatum, iustè erat sub seruitute diaboli derelictus à Deo. Et ideo conueniens fuit, vt per iustitiam homo à seruitute diaboli liberaretur, Christo satisfaciente pro ipso per suam passionem. Fuit etiam hoc conueniens ad vincendam superbiam diaboli, qui est desertor iustitiæ, & amator potentiæ, vt Christus diabolum vinceret, & hominem liberaret, non per solam potentiam deitatis, sed etiam per iustitiam & humilitatem passionis, vt Augustin. * dicit 13. de Trinitate.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Verbum Christus pati debuerit in cruce.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit pati in cruce. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in figura Christi præcesserunt omnia sacrificia veteris Testamẽti, in quibus animalia gladio necabantur, & postmodum igni cremabantur. Ergo videtur quòd Christus non debuerit pati in cruce, sed magis gladio vel igne.

2 ¶ Præterea, Damasc. * dicit, quòd Christus non debuerit assumere detestabiles passiones. Sed mors crucis videtur fuisse maximè detestabilis & ignominiosa. vnde dicitur Sapient. 2. Morte turpissimæ condemnemus eum. Ergo videtur quòd Christus non debuerit pati mortem crucis.

3 ¶ Præterea, De Christo dicitur, Benedictus qui venit in nomine Domini, vt patet Matth. 21. Sed mors crucis erat mors maledictionis secundum illud Deutero. vigesimoprimo. Maledictus est à Deo, qui pendet in ligno. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christum crucifigi.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

CONCLVSIO.

¶ *Congruum fuit, vt is, qui pro omnium salute moriturus aduenerit, & pro peccato priori homini satisfacturus, non altam, quàm mortem crucis pateretur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenientissimum fuit Christum pati mortem crucis. Primò quidem propter exemplum virtutis. Dicit enim Aug. * in lib. 83. Quæst. Sapientia Dei hominẽ ad exemplum, quo rectè viueremus, suscepit. Pertinet autem ad virtutem, ea, quæ non sunt metuenda, non metuere. Sunt autem homines, qui quanuis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horren-

¶ Super Quæstionis quadragesimæsexto Articulum quintum.

Anael.

TItulus de passionibus corporalibus ab extrinseco illatis intelligitur, vt in corpore articuli. Autor explicat. Sunt enim duo genera passionum. Quædam spiritualiter dicti, priuari virtute, & huiusmodi. Quædam verò, quæ fuerũt à Christo, quia derogarent perfectioni animæ ipsius. Quædam corporales: & hæ sunt duplices, quædam ab intrinseco, vt ægritudines corporales. Et de his non erit quæstio: quia non decuit Christum infirmitates sui generis assumere, quæ habent passiones naturales absque ægritudine, vt famem, sitim, lassitudinem quo ad corpus & tristitiam, timorem, & huiusmodi, quo ad partem sensitiuam animæ. Quædam verò ab extrinseco, siue sint purè corporales, vt flagella, confossio, & huiusmodi, siue aliqualiter spiritualies, vt inuitari, & huiusmodi. Et similiter siue extrinseco, vt spoliari & huiusmodi: siue intus, vt tristitia ex sensatis, & obiectis. De his enim quæ ab extrinseco inferri possunt passionibus absque spiritualibus damno in anima potentia, quæstio est vtrũ vnico verbo dicatur.

In libr. de cruce & la trone, quæ incipit Hodierna die, vbi remittit à prin. to. 3.

* Alias tra dicta.

Exemplar.

¶ In corpore est vna distinctio humanæ essentiæ, in duas conclusiones, duabus conclusionibus ipsis membra distinctionis, intercedã explicatione tituli. Distinctio est: Passiones humanæ ab extrinseco possunt considerari dupliciter, vel secundum speciem, vel secundum genus. Prima conclusio: Non oportuit Christum pati omnem humanam passionem secundum speciem. Probatur, quia multæ earum sunt contrariæ, vt patet. Secunda conclusio est: Christus passus est omnem humanam passionem secundum genus. Probatur dupliciter & ex parte diuersitatis eorum à quibus de rerum in quibus, & rerum eorum secundũ quæ passus est.

¶ Aduerte hic primò, quod Autor summarie percurrit generalitatem passionum Christi: nam ad earum finem omnes conditiones passionum eius & differentias earum, humanum ingenium forte deficeret. Clare siquidẽ liquet, quòd passus est indebitè & extra iudicium ecclesiasticum & secularis passus est obiectione superbiæ, blasphemiæ, seductionis, ambitionis, Cathedræ, vsurpationis diuinæ: passus est à reb. falsis, & à propria confessione occultaliter: passus est

hoc veritas respondet figuræ. Non autem oportet quòd quantum ad omnia: quia iam non esset similitudo, sed veritas, vt Damascenus * dicit in 3. lib. Specialiter tamen, vt Chrysostomus dicit, non caput ei amputatur, vt Ioanni, neque sectus est, vt Isaias: vt corpus integrum & indiuisibile morti seruet, & non fiat occasio volentibus ecclesiam diuidere. Loco autem materialis ignis, fuit in holocausto Christi, ignis charitatis.

Li. 3. Orth. fid. c. 26. & longè à fi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus detestabiles passiones assumere renuit, quæ pertinebant ad defectum scientiæ vel gratiæ aut etiam virtutis. Non autem illas, quæ pertinent ad iniuriam ab exteriori illatam, quinimò, vt dicitur Hebræ. 12. sustinuit crucem, confusione contempta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustin. * dicit 14. contra Faustum) peccatum maledictum est, & per consequens mors, & mortalitas ex peccato proueniens. Caro autem Christi mortalis fuit, similitudinem habens carnis peccati: & propter hoc Moyses eam nominat maledictum: sicut & Apostolus nominat eam peccatum: dicens secundæ ad Corinth. 5. Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, scilicet propter pœnam peccati. Nec ideo maior inimicitia est: quia dixit, Maledictus est à Deo, nisi enim Deus peccatum odisset, non ad eam suscipiendam atque tollendam filium suum miserat. Confitere ergo maledictum suscepisse pro nobis, quem confiteris mortuum esse pro nobis. Vnde ad Galat. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.

Lib. 14. cap. 3. & 4. 184 to 6.

ARTICVLVS V.

¶ *Verbum Christus omnes passiones sustinuerit.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus omnes passiones sustinuerit. Dicit enim Hilar. * 10. de Trinit. Vnigenitus Dei ad peragendum mortis suæ sacramentum, consummasse se omne humanarum genus passionum testatur, cùm inclinato capite emisit spiritum. Videtur ergo quòd omnes passiones humanas sustinuerit.

Infrà q. 48. ar. 2.

Li. 10. in 2. fol. à prin. lib.

2 ¶ Præterea, Isa. 52. dicitur, Ecce intelliget seruus meus, & exaltabitur, & elevabitur, & sublimis erit valde, sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius, & forma eius inter filios hominum. Sed Christus est exaltatus secundum hoc quòd habuit omnem gratiam & omnem scientiam, pro quo super eum multi admirantes obstupuerunt. Ergo videtur quòd inglorius fuerit, sustinendo omnem passionem humanam.

3 ¶ Præterea, Passio Christi ordinata est ad liberationem hominis à peccato, vt suprà dictum est *. Sed Christus venit liberare homines ab omni genere peccatorum. ergo debuit pati omne genus passionum.

Art. 3. hu. ius q.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 9. quòd milites primi quidẽ fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo: ad Iesum autem cum venissent, non fregerunt eius crura. Non ergo passus est omnem humanam passionem.

CONCLVSIO.

¶ *Passus est Christus omnes passiones humanas, non quidem secundum speciem, sed secundum genus, vt totum humanum etiam ex hoc liberasse genus diceretur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd passiones humanæ possunt considerari dupliciter. Vno modo quantum ad speciem, & sic non oportuit Christum pati omnem passionem, quia multæ passionum species sibiinuicem contrariantur, sicut combustio in igne, & submersio in aqua. Loquimur enim nunc de passionibus ab extrinseco illatis: quia passiones ab intrinseco causatas (sicut sunt ægritudines corporales) non decuit eum pati, vt suprà dictum est *. Sed secundum genus passus est omnem passionem humanam. Quod quidem potest considerari triplicitèr. Vno modo ex parte hominum, à quibus passus est. Passus est enim aliquid & à Gentilibus, & à Iudæis, & à masculis, & à fœminis, vt patet de ancillis accusantibus Petrum. Passus est etiam & à principibus & à ministris eorum, & populariter, secundum illud Psalmi 2. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Passus est etiam à familiaribus & notis: sicut patet de Iuda eum prodente, & Petro ip-

Ps. 2. to. 1. & 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt malus, & vt stultus, passus est à viris timoratis secundum legem Dei (vtpote non introeuntibus in Prætorium, & vexantibus operibus misericordiæ actualiter) & à sceleratis passus est, & simpliciter, & comparatiue ad Barabbam. Et breuiter ad pelagus passionum harum contemplatio ingressum dans nouæ semper adiicietur.

Anno. ¶ Aduerte secundò quod ad literam Christus generalissimè passionum susceperit, vt uniuersum quo ad mala deificaret. Ita quod sicut verbū diuinū suscipiendo humanam naturā, assumpsit quodāmodo totum vniuersum, quo ad bona (pro quanto in homine omnes creaturæ quodammodo inueniūtur vt in principio huius libri declarauimus) ita suscipiendo mala hominum in generalitate suarum passionum, deificauit eorum vniuersum quo ad mala: in malo enim hominis omnia mala quodāmodo inueniūtur: vt omnino impletum cōspicetamus, quòd sic Deus diléxit mundū, & secundum bona & secundum mala, vt filium suum vnigenitum daret. Prodest autem malorū huiusmodi tāta dignitas humano generi valde: quoniam malorum incursus post Adæ peccatum ineuitabilis est, & necessarius in via virtutis ambulantibus ad cælestem patriam. Naturaliter autem exosa, fugibilia tristiaque sunt mala: & propterea orta duraque dicitur via vitæ. Sed vbi assumpta à verbo Dei in propria persona mala sunt, deificata procul dubio sunt: & inde reddita sunt desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum, quū non habentur, & dulciora super mel & fauum, quum habentur: vt gesta martyrum testantur. dicentium: Hoc est quod semper optaui: has epulas ego semper optaui. videor mihi quòd super roseos flores incedam, &cætera. Et hinc virtutis via patiendo mala facta est humano generi amabilis, desiderabilis atque delectabilis, secundum seipsam, sed animalis homo non percipit quæ Dei sunt: palato enim non sano pœna est panis, qui sano est suauis: & oculis ægris odiosa lux, quæ puris est amabilis.

Li. 2. Ethic. c. 36. & 9. tom. 5.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum sextum.

TItulus vt sonat, intelligendus est.

Comment. ¶ In corpore duo. Primo resumuntur duo dolores in Christo: exterior scilicet, & interior. Secundò respōdetur quæ-

ipsum negante. Alio modo patet idem ex passione eorum in quibus homo potest pati. Passus est enim Christus in suis amicis, eum deserentibus. In fama, per blasphemias contra eum prolatas. In honore & gloria, per irrisiones & contumelias ei illatas. In rebus, per hoc quòd etiam vestibus spoliatus est. In anima, per tristitiam, tædium, & timorem. In corpore, per vulnera & flagella. Tertiò potest considerari quantum ad corporis membra. Passus est enim Christus in capite, pungentiū spinarū coronā, in manibus & pedibus fixonē clauorū, in facie alapas & sputa: & in corpore flagella. Fuit etiam passus secundum omnem sensum corporeum. secundum tactum quidem, flagellatus & clauis confixus: secundum gustum, felle & aceto potatus, secundum olfactum, in loco fœtido cadauerum mortuorum (qui dicitur Caluariæ) appensus patibulo: secundum auditum, lacessitus vocibus blasphematium & irridentium: secundum visum, videns matrem & discipulū, quē diligebat, flentes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd verbum illud Hil. est intelligendum quantum ad omnia genera passionum, non autem quātum ad omnes species.

¶ Ad secundum dicendum, quòd similitudo ibi attenditur, non quantum ad numerum passionum & gratiarum, sed quantum ad magnitudinem vtriusque: quia sicut sublimatus est in donis gratiæ super alios, ita deiectus est infra alios per ignominiam passionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum sufficientiam vna minima passio Christi sufficisset ad redimendum genus humanum ab omnibus peccatis: sed secundum conueniētiam, sufficiens fuit quòd pateretur omnia genera passionum, sicut iam dictum est.

In corp. art.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm dolor passionis Christi fuerit maior omnibus doloribus.

1. dist. 15. q. 2. ar. 3 q. 3. Et opus 3. c. 238. & 239.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd dolor passionis Christi non fuerit maior omnibus aliis doloribus. Dolor enim patientis augetur secundum grauitatem & diuturnitatem passionis. Sed quidam martyres, grauiores passiones & diuturniores sustinuerunt quàm Christus, sicut patet de Laurentio, qui est assatus in craticula: & de Vincentio, cuius carnes sunt vnguibus ferreis laceratæ. ergo videtur quod dolor Christi patientis non fuerit maximus.

2 ¶ Præterea, Virtus mentis, est mitigatiua doloris intantum, quòd Stoici posuerunt, tristitiam in animum sapientis non cadere, & Arist. * posuit quòd virtus moralis medium tenet in passionibus. Sed in Christo fuit perfectissima virtus mentis, ergo videtur quòd in Christo non fuerit maximus dolor.

3 ¶ Præterea, Quantò aliquod patiens est magis sensibile, tanto maior sequitur dolor passionis. Sed anima est sensibilior, quàm corpus. cùm corpus sentiat ex anima. Adam etiā in statu innocentiæ videtur corpus sensibilius habuisse, quàm Christus, qui assumpsit corpus humanum cum naturalibus defectibus. ergo videtur quòd dolor animæ patientis in purgatorio vel in inferno, vel etiam dolor Adæ si passus fuisset, maior fuisset quàm dolor passionis Christi.

4 ¶ Præterea. Maioris boni amissio causat maiorē dolorē. Sed peccator peccādo amittit maius bonum, quàm Christus patiendo: quia vita gratiæ est melior quàm vita naturæ. Christus etiam qui amisit vitam, post triduum resurrecturus, minus aliquid amisisse videtur, quàm illi qui amittunt vitam, permansuri in morte. Ergo videtur quòd dolor Christi non fuerit maximus dolorum.

5 ¶ Præterea, Innocentia patientis diminuit dolorem passionis. Sed Christus innocenter est passus, secundum illud Hiere. 11. Ego autem quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. ergo videtur quòd dolor passionis Christi non fuerit maximus.

6 ¶ Præterea, In his quæ Christi sunt, nihil fuit superfluum. Sed minimus dolor Christi sufficeisset ad finem salutis humanæ. habuisset enim infinitam virtutem ex persona diuina. Ergo superfluum fuisset assumere maximum dolorem.

¶ SED CONTRA est, quod Thren. 1, dicitur ex persona Christi: Attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.

CONCLVSIO.

¶ Dolores, quos Christus passus est, omnes excesserunt dolores, quos homines pati possunt in hac vita.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd sicut suprà dictum * est, cum de defectibus assumptis à Christo ageretur, in Christo patente fuit verus dolor, & sensibilis, qui causatur ex corporali nocīo: & dolor interior qui causatur ex apprehensione alicuius nocumenti, qui tristitia dicitur. Vterque autem dolor in Christo fuit maximus inter dolores præsentis vitæ, quod quidem contingit propter duo. Primò quidem, propter causas doloris, nam doloris sensibilis causa fuit læsio corporalis, quæ acerbitatem habuit, tum propter generaliratem passionis, de qua dictum * est, tum etiam ex genere passionis: quia mors confixorum in cruce est acerbissima: quia configuntur in locis nervosis: & maximè sensibilibus, scilicet in manibus & pedibus, & ipsum pondus corporis pendentis continuè auget dolorem, & cum hoc etiam est doloris diuturnitas: quia non statim moriuntur, sicut hi qui gladio interficiuntur. Doloris autem interioris causa fuit primò quidem omnia peccata humani generis, pro quibus satisfaciebat patiendo, vnde ea quasi sibi ascribit dicens in Psal. 21. Verba delictorum meorum. secundò, specialiter casus Iudæorum, & aliorum in cuius morte delinquentium, & præcipuè discipulorum, qui scandalum passi sunt in Christi passione. tertiò, etiam amissio vitæ corporalis, quæ naturaliter est horribilis humanæ naturæ. Secundò potest magnitudo doloris eius considerari ex perceptibilitate patientis, & secundum animam, & secundum corpus. Nam & secundum corpus erat optimè complexionatus, cùm corpus eius fuerit formatum miraculosè operatione Spiritus sancti, sicut & alia, quæ per miracula facta sunt, fuerunt aliis potiora (vt Chrysost. * dicit de vino, in quod Christus aquam conuertit in nuptiis) & ideo in eo maximè viguit sensus tactus: ex cuius perceptione sequitur dolor. Anima etiam secundum vires interiores, efficacissimè apprehendit omnes causas tristitiæ. Tertiò magnitudo doloris Christi patientis, potest considerari ex doloris & tristitiæ puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur tristitia interior, & etiam dolor exterior, ex aliqua consideratione rationis, per quandam deriuationem seu redundantiam à superioribus viribus ad inferiores. Quod in Christo patiente non fuit: quia vnicuique virium, permissit agere quod est sibi proprium, sicut Damascen. * dicit. Quartò potest considerari magnitudo doloris Christi patientis, ex hoc quòd passio illa & dolor à Christo fuerunt assumpta voluntariè, propter finem liberationis hominum à peccato. Et ideo tantam quantitatem doloris assumpsit, quæ esset proportionata magnitudini fructus, qui inde sequebatur. Ex his igitur omnibus causis simul consideratis, manifestè apparet, quòd dolor Christi fuerit maximus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ex vno tantùm prædictorum, scilicet ex læsione corporali, quæ est causa sensibilis doloris. Sed ex aliis causis multò magis dolor Christi patientis augetur, vt dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus moralis aliter mitigat tristitiam interiorem, & aliter exteriorem dolorem sensibilem. Tristitiam enim interiorem diminuit directè, in ea medium constituendo, sicut in propria materia. Medium autem in passionibus virtus moralis constituit (vt in Secundâ parte habitum, * est) non secundum quantitatem rei, sed secundum quātitatem proportionis, vt scilicet passio non excedat regulam rationis. Et quia Stoici reputabant, quòd nulla tristitia esset ad aliquid vtilis: ideo credebant quòd totaliter à ratione discordaret, & per consequens quòd totaliter esset sapienti vitanda. Sed secundum rei veritatem tristitia aliqua laudabilis est (vt Augustinus * probat in decimoquarto de Ciuitate Dei) quando scilicet procedit ex sancto amore, vtpote cū aliquis tristatur de peccatis propriis vel alienis. Assumitur etiam, vt vtilis ad finem satisfactionis pro peccato: secūdum illud Apostoli ad Corinthios septimo. Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutē stabilem operatur. Et ideo Christus vt satisfaceret pro peccatis omnium hominum, assumpsit tristitiam, maximam quidem quantitate absoluta, non tamen excedentem regulā rationis. Dolorem autem exteriorē sensus virtus moralis directè non minuit: quia talis dolor non obedit rationi, sed sequitur corporis naturam. Diminuit tamen ipsum indirectè per redundantiā à superioribus vitibus in inferiores, quod in Christo nō fuit, vt dictū est.

¶ Ad tertium dicendū, quòd dolor animæ separatæ patientis, pertinet ad statum futuræ damnationis, quæ excedit omne malum huius vitæ, sicut Sanctorum gloria excedit omne bonum præsentis vitæ. Vnde cùm dicimus Christi dolorem esse maximum, non comparamus ipsum dolori animæ separatæ. Corpus autem Adæ pati non poterat nisi peccaret, & sic fierer mortale & passibile, & minus doleret patiens, quàm corpus Christi, propter rationes prædictas. Ex quibus etiam apparet, quòd etiam si per impossibile ponatur, quòd Adam in statu innocentiæ passus fuisset, minor fuisset dolor eius quàm Christi.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus non solùm doluit pro amissione vitæ corporalis propriè, sed etiam pro peccatis omnium aliorum, qui dolor in Christo excessit omnē dolorem cuiuscunq; contritionem quia ex maiori sapientia & charitate processit, ex quibus dolor contritionis augetur, tum etiam quia pro omnibus peccatis simul doluit: secundum illud Isaiæ quinquagesimotertio: Verè dolores nostros ipse tulit. Vita autē corporalis Christi fuit tantæ dignitatis, & præciuè propter diuinitatem vnitam, quod de eius amissione etiam ad horam, magis esset dolendum, quàm de amissione vitæ alterius hominis per quantumcunque tempus. Vnde & Philosophus dicit tertio Ethicorum. * quòd virtuosus plus diligit vitam suam, quantò scit eam esse meliorē, & tamen eam exponit propter bonum virtutis. Et similiter Christus vitam suam maximè dilectam, exposuit propter bonum charitatis, secundum illud Hieremiæ duodecimo. Dedi dilectam animam meam in manibus inimicorum eius.

¶ Ad quintum dicendum, quòd innocentia patientis minuit dolorem passionis quantum ad numerum: quia cum nocens patitur, dolet non solùm de pœna, sed etiam de culpa: innocens autem solum de pœna. Qui tamen dolor in eo augetur ex innocentia, inquantum apprehendit nocumentū illatum, vt magis inde bitum, Vnde etiam & alii magis sunt reprehē

¶ Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum septimum.

Comment. TExtus in corpore articuli clarificatur.

3. q. 69. ar. 1. q. 2. ¶ In corpore duo fiunt, primò distinguitur quot sensibus potest intelligi quæstio ista, secundo respondetur quæsito. Distinctio ponitur duplex, prima de ly tota, scilicet vel ratione essentiæ vel potentiarum. Secunda est ratione potentiarum diuersificatarum: vel secundum actus earum, vel ex parte subiecti. Ex quibus consurgunt tres quæstionis sensus, primus est, an anima secundum totam essentiam passa fuerit, secundus est, an anima secundum omnium potentiarum passiones passa fuerit: tertius, an anima secundum omnes potentias ex parte subiecti passa fuerit.

¶ Prima cōclusio est: Anima Christi tota secundum essentiam passa est. Probatur. Tota essentia animæ coniungitur corpori: ergo patiente corpore, & disposito ad passionem ab anima, tota anima patiebatur. Antecedens probatur, quia est tota in toto, & tota in qualibet parte. Nota hic quod non dicit Autor quòd anima Christi tota secundum essentiam doluit, sed dicit quod passa est, dolere enim importat actum animalis sentientis: passi autem cōmunius est. Vnde arguunt Scoti in tertio sententiarum distin. 5. contra opinionem dicentem, Christi animam secundum essentiam doluisse, non sunt contra dominum hanc, nisi velimus, scilicet in separatione animæ à corpore fuit facta impassibilem: ergo. Ad hoc enim dicitur, quòd aliud est dolere, & aliud de separatione animæ à corpore esse: nam licet anima separata esset impassibilis: quandiu tamen in separatione fuit passibilis, erat & patiebatur, antequam separaretur: quia adhuc aliquam habebat naturalem inclinationem ad corpus. Vnde in litera dicitur, Corpore patiente, & disposito ad separationem, tota essentia anime patiebatur.

1. dist. 15. q. 2. ar. 3. q. 3.

¶ Secunda conclusio est: Anima Christi secundum omnes potentias in corpore patiebatur passionibus propriis illarū potentiarum. Probatur, quia in singulis viribus inferioribus, quæ circa temporalia versantur, in quibus aliquid quod erat causa doloris: vt patet ex art. 5.

¶ Tertia conclusio est: Ratio superior non patiebatur in Christo ex fine sui obiecti. Probatur, quia Deus erat causa animæ Christi non dolorificæ, sed delectationis & beatificæ.

¶ Num ratio superior in Christo passa fuerit per propriam actum.

¶ Circa hanc conclusionē dubium occurrit

ex Sco. in 3. sent. dist. 15. probante quòd ratio superior in Christo per proprium actum doluit de passione Christi. Tum quia passio erat contra naturalem appetitum ipsius rationis superioris. Tum quia erat conditionatum velle eiusdem. Quæcunque autem nobis nolentibus vel naturali volūtate commodi, vel conditionato velle accidit: sufficiens causa tristitiæ est: vt patet de miseria, quo ad primum, & de proiectione mercis in mare, quo ad secundum. Amplius, Christus tristatus est de peccatis hominum, vt sunt offensæ Dei: sed hoc spectat ad rationem superiorem: quia hæc tristitia est secundum Deum, est secundum rationes æternas consultas, quæ sunt secundum Augustinum. 12. de Trin. obiectum rationis superioris, ergo.

5. dist. 15. q. 3. ar. 1. q. 3. & ar. 3. q. 2. Et Verit. q. 26. ar. 3. ad 1. & ar. 8. & 9. Et quol. 7. ar. 5. & epistola 3. c. 255.

¶ Ad euidentiam huius scito, quod cum secundum Augustinum de Ciuitate Dei cap. 13. tristitia sit de his quæ nobis nolentibus accidunt, & nos nolle nolumus quadruplici modo inueniatur: vel per actum elicitum, vt si nolo visitari: vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem secundum se, vt nolumus miseriā, vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem secundum totam animam. 2 ¶ Præterea. Quælibet potentia animæ patitur à suo obiecto. Sed superioris partis rationis obiectum sunt rationes æternæ, quibus inspiciendis & consulendis intenditur, vt Augustinus * dicit duodecimo de Trinitate. Ex rationibus autem æternis nullum potuit Christus pati nocumentum, cum in nullo ei contrarientur. Ergo videtur quòd non fuerit passus secundum totam animam.

Ex lib. 3. ex ver. 6. & 12. 10. 2.

Li 12. c. 7. & in fin. 10. 3.

3 ¶ Præterea, Quando passio sensibilis vsque ad rationem pertingit, tunc dicitur completa passio, quæ in Christo non fuit, sed totum propassio, vt Hieronymus * dicit. Vnde & Dionysius dicit in Epistola ᵇ ad Ioannem Euangelistam, quòd passiones sibi illatas patiebatur secundum iudicare solum. Non ergo videtur quòd Christus secundum totam animam paterētur.

a Hieron. in per illud Mat. 26. Cœpit contristari & mœstus esse, & mo 9.

b Incipit hæc epistola Diony. Saluto te anime, & ce me med. illustris.

4 ¶ Præterea, Passio dolorem causat. Sed in intellectu speculatiuo non est dolor, quia delectationi, quæ est ab eo quod est considerare, nulla tristitia opponitur, vt Philosophus dicit in 1. Topic. * Ergo videtur quòd Christus non pateretur secundum totam animam.

1. Topic. c. 13. in loco Ab his in quibus reperitur alteri cōtrarium.

¶ SED CONTRA est, quod in Psal. 87. dicitur ex persona Christi, Repleta est malis anima mea. Glossa *, non vitiis, sed doloribus, quibus anima carni compatitur, vel malis, scilicet pereuntis populi compatiendo. Non autem fuisset anima eius his malis repleta, si non secundum totam animam passus esset. Ergo Christus est secundum totam animā passus.

Psal. 87. Est Aug. ibi, in mo 8.

CONCLVSIO.

¶ Cùm tota essentia animæ coniungatur corpori, existens tota in toto, & tota in qualibet corporis parte, patiente corpore passus fuit Christus secundum totam animam, & secundum omnes eius inferiores potentias, non autem secundum rationem ex parte obiecti, quod fuit ibi ratio delectationis & gaudij, passus fuit autem secundum animæ passiones, vt radicantur in essentia animæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd totum dicitur respectu partium: partes autem animæ dicuntur potentiæ eius. Sic ergo dicitur anima tota pati, inquantum patitur secundum suam essentiam, vel inquantum secundū omnes suas potentias patitur. Sed considerandum est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mum sufficit ad causã
dam tristitiam. Quod vt
plurimus fiat, dicamus ex-
emplariter differentiam
inter voluntatem beati
patris, & non beati, pater
siquidem iustus viator
respectu miseriæ filij pre
sciti, habet nolle & natu
rale & conditionatum,
non solum ita quod vo-
luntati paternæ secun-
dum se absolutè sump-
tæ contrariatur miseria
filij, & nollet filij dam-
nationem secluso diuino
iustitiæ ordine, sed etiã
ita quod secundum pre-
sentem statũ in quo est,
ex amore naturali exit
in actum nolendi condi
tionatum dicendo. Patet
si possibile est, transeat
calix iste. Idem autem pa
ter beatus non habet am
plius amorem illum ratio
nem, vt consonet sibi
exire in actum nolleita-
tis respectu miseriæ filij,
(alioquin non esset bea-
tus: quoniam aliquid vel
let quod non haberet)
sed in omnibus consor-
me diuinæ voluntati fu
relle. Et hinc fit, vt dam
natio filij eneniens, tri-
stitiam ingerat patri via-
tori, & non pati beato.
Conuenientia siquidem
inuenta secundum volũ
tatem absolutè, & simil
liter secundum nolleira-
tem absolutè in patre
viatore & beato, & ditte-
rentia inuenta secundũ
voluntatem in tali statu,
testatur quòd non sufficit ad tristitiam volũtas
naturalis aut conditiona
ta absolutè, sed oportet
quod sit secundum præ-
sentem statum propterea
enim tristor, proijciendo
merces, quia secundum
præsentem statum habeo
nolleitatem perdendi il-
las, & econtra propterea
beati de nullo tristantur,
quia de nullo contrario
euenturo habent nollei-
tatem in illo statu. Et in
proposito, ideo Christus
dominus beatus, secun-
dum portionem superio-
rem non tristabatur de
sua passione, quia secun
dum illam nec nolleita-
tem illius habebat, sed
tanquam beatus illam
nullo modo refutabat.
Vnde patet falsum esse,
quòd rationi superiori
Christi, vt natura, contra
riabatur passio Christi:
quoniam pars illa secun
dum illum statũ non ha-
buit aliquid contrarij. Et
similiter falsum est, q̃
habuerit nolleitatẽ mor
tis eadem ratione, quia
scilicet beata erat. Verũ
ne iniuria Sco. hinc fiat,
scito quod ipse ratione
superiore veritur æquino
ce pro intellectu scilicet
& volũtate respectu quo
rumcunque, secundum
ordinem tamen ad æter-
na: & ideo quo ad quæ-
stionem de ratione supe-
riori & inferiori, in æqui
uoco cum eo laboratur.
Sed quo ad nolitionem
causantem tristitiam,
non est æquinocatio:
quoniam siue in supe-
riori, siue in inferiori por
tione oportet adesse no-
litum secundum præ-

In cor. art.

In cor. art.

3. dist. 15. q. 2. art. 3 q. 2. & veri. qõ. 10. art. 11. ad 3. & q. 26. art. 9. & 10. Et qual. 1. q. 2. ar. 2. cor. Et apuf. 3. c. 238. & 239. Li. 10 c. 5. & li. 7. ca. vltimo.

p. p. q. 77. ar. 1. & 8.

D. 170

D. 199.

quòd aliqua potentia animæ potest pati dupli
citer. Vno modo passione propria, quæ qui-
dem est secundum quòd patitur à suo obiecto,
sicut si visus patiatur ex superabundanti visi-
bili. Alio modo aliqua potentia patitur passio
ne subiecti, super quod fundatur, sicut visus
patitur pariente sensu tactus in oculo, super
quem fundatur visus, puta cum oculus pungi-
tur, aut etiam dittemperatur per calorem. Sic
igitur dicendum est, quòd si intelligamus to-
tam animam ratione suæ essentiæ, sic manife-
stum est totam animam Christi passam esse.
Nam tota essentia animæ coniungitur cor-
pori, ita quòd d tota est in toto, & tota in qua
libet parte eius, & ideo corpore patiente, &
disposito ad separationem ab anima, tota a-
nima patiebatur. Si verò intelligamus totam
animam secundum omnes potentias eius, sic
loquendo de passionibus propriis potentia-
rum, patiebatur quidem secundum omnes vi-
res inferiores: quia in singulis viribus inferio-
ribus animæ, quæ circa temporalia operantur,
inueniebatur aliquid quod erat causa doloris
Christi: sicut ex supradictis patet. Sed secun-
dum hoc superior ratio non patiebatur in
Christo ex parte sui obiecti, scilicet Dei: qui
non erat animæ Christi causa doloris, sed de-
lectationis & gaudij. Secundum autem illum
modum passionis, quo potentia aliqua dicitur
pati ex parte sui subiecti, sic omnes potentiæ
animæ Christi patiebantur: omnes enim po-
tentiæ animæ radicantur in essentia eius, ad
quam peruenit passio, passo corpore, cuius est
actus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet intellectus, secundum quòd est po-
tẽtia quædam, non sit corporis actus: essentia
tamen animæ est corporis actus, in qua radica
tur potentia intellectiua, vt in Prima parte ha
bitum est.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa ratio procedit de passione, quæ est ex parte proprij obiecti, secũdum quam superior ratio in Chri sto passa non fuit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dolor tunc dicitur esse passio perfecta, per quam anima perturbatur, quando passio sensitiuæ partis pertingit vsque ad immutandum rationem à rectitudine sui actus, vt scilicet sequatur passio nem, & non habeat liberum arbitrium super eam. Sic autem passio sensitiuæ partis nõ per-uenit in Christo vsque ad rationem, sed ex par te subiecti, sicut dictum est.*

¶ Ad quartum dicendum, quòd intellectus specularius non potest habere dolorem vel tristitiam ex parte sui obiecti, quòd est verum absolutè consideratum: quòd est perfectio e-ius. Potest tamen ad ipsum pertingere dolor vel causa coloris per modum iam dictum.*

ARTICVLVS VIII.

¶ Virũm tota anima Christi in passione fruere-tur fruitione beata.

AD OCTAVVM sic proceditur. Vi detur quòd anima Christi in articulo illius passionis non tota frueretur frui tione beata. Impossibile est enim simul dole re & gaudere, cùm dolor & gaudium sint con traria. Sed anima Christi tota patiebatur do lorem in tempore passionis: vt supra habitum est*. Non ergo potest esse vt tota fruatur.

2 ¶ Præterea, Philosophus dicit 7. Ethico. * quòd tristitia si sit vehemens, non solùm impedit delectationem contrariam, sed quan cunque, & econtrario. Dolor autem passionis Christi fuit maximus (vt ostensum * est) & si militer delectatio fruitionis est maxima, vt in principio Secundæ partis habitum est*. Non ergo potuit esse quòd anima Christi tota si mul pateretur & frueretur.

3 ¶ Præterea, Fruitio beata est secundum cognitionem & amorem diuinorum, vt patet per Augustinum * in primo de doctrina Chri stiana. Sed nõ omnes vires animæ attingũt ad cognoscendum & amandum Deum. Non er go tota anima Christi fruebatur.

¶ SED CONTRA est, quòd Da mascen. dicit in tertio * libro, quòd diuinitas Christi permisit carni agere & pati quæ pro pria. Ergo pari ratione cum proprium esset a nimæ, inquantum erat beata, quòd frueretur, passio eius fruitionem non impediebat.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam tota anima Christi per essentiam Deo frueretur in passione, non tamen secundum omnes suas potestates, sed solum superior in illo rationis pars proprio actu beatarum fruitione fruebatur.

¶ RESPONDEO dicendum', quòd sicut dictum est *prius, tota anima potest in telligi & secundum essentiam, & secũdum om nes eius potentias. Si autem intelligatur secun dum essentiam, sic tota anima fruebatur, in quantum est subiectum superioris partis ani mæ, cuius est frui diuinitate: vt sicut passio ra tione essentiæ attribuitur superiori parti ani mæ: ita econuerso fruitio ratione superioris partis animæ attribuatur essentiæ. Si verò ac cipiamus totam animam ratione omnium po tentiarum eius, sic non tota anima fruebatur, nec directè quidem: quia fruitio non potest es se actus cuiuslibet partis animæ, nec per redun dantiam gloriæ: quia dum Christus erat via tor, non fiebat redundantia gloriæ à superiori parte in inferiorem, nec ab anima in corpus. Sed quia nec econuerso superior pars animæ impediebat circa id quod est sibi proprium, per inferiorem, consequens est quòd superior pars animæ perfectæ fruebatur Christo pa tiente.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gaudium fruitionis non contrariatur di rectè dolori passionis: quia non sunt de eodẽ, nihil autem prohibet cõtraria eidem inesse nõ secundum idem. Et sic gaudium fruitionis po test pertinere ad superiorem partem rationis per proprium actum, dolor autem passionis se cundum suum subiectum. Ad essentiam verò animæ pertinet dolor passionis ex parte cor poris, cuius est forma: gaudium verò fruitio nis ex parte potentiæ, cui subiicitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum illud Philosophi habet veritatem ratione re dundantiæ, quæ naturaliter fit ab vna poten tia animæ in aliam. Sed hoc in Christo non fuit, vt supra dictum est.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de totalitate animæ quãtum ad eius potentias.

ARTICVLVS IX.

¶ Virũm Christus fuerit cõuenienti tempore passus.

AD NONVM sic proceditur. Vide tur quòd Christus non fuerit conue nienti tẽpore passus. Passio enim Chri sti figurabatur per immolationẽ agni Pascha-

sentem statum, & non sufficit nolitum secun dum diseonuenientiam ad voluntatem absolu tè: vt declaratum est. Ve ta runtamen ad singula ob iecta respondendo, di citur quod non est con tra naturalem inclinatio nem superioris appeti tus beati, passio Christi, & similiter nec contra pa velle conditionatum il lius, & similiter nec con tra eundem quanuis col ligatũ corporis: quia non habuit locum redundan tia in Christo.

¶ Ad illud de contri tione peccatorũ nostro rum dicitur quòd dolor ille non fuit rationis inferio ris: quoniam obiectum talis actus est aliquid re porale, scilicet offensa Dei: Nec obstat quòd se cũdum rationes æternæ sit hæc tristitia: quoniam ratio inferior regulatur ex ratione superiori & ab illa sumit principia, sic eundem enim obiectũ, scilicet temporale vel æter num, distinguunt ratio superior & inferior, vt in prima parte q. 79. ar. 9. ad 1. tic. 9. habes.

¶ Quarta conclusio est: Omnes potentiæ ani mæ Christi patiebantur ex parte subiecti. Proba tur quia omnes redun tur, in essentia eius, quæ patiebatur: quia ad corporis patientis essentiã.

¶ *Super Quadragesimæ sexto ad vi sum, & septimum.*

Titulus clarus ex se.

¶ In corpore dis tio repetitur postea in præcedenti articulo de totalitate animæ. Vide de respondetur quæ stio tribus conclusionibus. Prima est. Anima Christi tota secũdum essentiam fruebatur. Probatur, quia tota essentia est subiectũ portionis superioris, quæ fruebatur. Et declaratur à simili præcedenti ar ticuli: vt sicut portio in perior dicta est particu pter essentiam patientẽ ita contra essentia frue tur ratione partis supe rioris fruentis.

Secunda conclu est: Anima Christi fuit tate potentiarum mon ta fruebatur. Proba quia nec directè: quia libet pars animæ ca pax est fruitionis: nec per redundantiam, quia in Christo quantũs fuit viator, non erat redun dantia.

Tertia cõclusio est: Superior pars anim proprio actu fruebat Christo patiente. Proba tur: quia non impedie batur à corpus fruitione per inferiorem pa tem patientem.

¶ *Super Quadragesimæ sexto ad vi sum nonum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore ar conclusio: Christus co cõuenienti tempore fu

sus. Probatur dupliciter. primo: Passio Christi sub iecta erat eius voluntati, ergo. Probatur consequẽ tia, quia voluntas Chri sti, regebatur diuina sa pientia suauiter omnia disponente, secundo au ctoritate Aug.

¶ In responsione ad primum nota, quod mo derni Latini adhuc non quæscunt circa quorum Lunæ die, quando Chri stus mortuus est. Addit que super argumẽta Gre corum, sanctitatem diei quintidecimi: nam quin tadecima luna illius mẽ sis erat celebris, ita quod nihil operis erat licitum in ea, exceptis his quæ ad vescendum sunt, vt patet Exodi duodecimo, constat autem in illa fe sta, qua Christus passus est licita fuisse o pera, quæ in festis fuis sent illicita: vt patet tũ ex operibus Iudæorum, qui illo die iudiciales a ctus in Christum exer cuerunt tum ex actibus Ioseph & Nicodemi, qui sepelierunt Christum, quod non fuisset licitum sabbato, patet ex eo, quòd propter parasceuẽ sepultura est (vt Augustinus notauit) & ex eo quòd mulieres sanctæ sabbato se continuerunt à cultu circa Christum corpus. Vnde volunt quidam Ioannis Euangeli sta, Erat autem paraſce ue, &c. id literam in telligi, quòd erat vigilia sabbati.

¶ Ad euidentiam hu ius considerandum est, quod non solum certa in tentio præponenda sunt, sed certis ea quæ am bigua videntur, interpre tanda sunt, & non con trario. Quocirca certitudo habetur a tribus Euange listis Matth. Marco, & Luca, de primo die azy morum, qui quintadeci ma luna est (quod scili cet fuit dies Veneris, in qui Christus passus est) debet præponi incertis, & varie inexponibi libus verbis Ioannis Eua gelistæ non quo ad verbi tatem & substantiam (quia omnia sunt vera) sed quo ad circumstantiam sensus li teralis. Verba siquidem illorum non possunt ex ponere literam, nisi in telligendo diem illum quintumdecimum fuisse luna quin tadecima. Et sic quæstio primum diem azymorum inchoatum quæ refert præcedente. vo nes diem Ioannis ad ve nerem, diem azymo rum, cena autem Ioan. quam ponunt aliter in terpretati, qui quod sab bato fuerit quintadeci mo, non fuerit quintadeci mum, patet ex eo, quòd Dominus quintumdecimum. Et con sentiunt Euangelistæ ibidẽ dicentes, Erat autem parasceue Pa schæ, dicit de illo die Vene ris. Erat autem parasceue

Primo die azymorum, quando Pascha immolabant, &c. & Luc. 22. Venit dies azymorum, in quo necesse erat occidi Pascha.

Et ideo quidam dicunt, quòd Christus die conuenienti in decimaquarta luna Pascha cum discipulis suis manducauit, demonstrans quòd vsque ad vltimum diem non erat contrarius legi, vt Chrysostomus * dicit super Matth. Sed Iudæi occupati circa procurationem mortis Christi, contra legem celebrationem Paschæ in crastinum distulerunt. Et propter hoc de his dicitur, quòd in die passionis Christi noluerũt intrare Prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.

Sed nec istud videtur esse consonum verbis Mar. dicentis. Primo die azymorum, quando Pascha immolabant. Simul ergo Christus & Iudæi vetus Pascha celebrauerunt. Et sicut Beda dicit super Mar. * licet Christus, qui est Pascha nostrum, sit crucifixus sequenti die, hoc est decimaquinta luna: attamen nocte qua agnus immolabatur, corporis sanguinisque sui discipulos tradens mysteria celebranda, & à Iudæis tentus ac ligatus ipsius immolationis, hoc est passionis suæ sacrauit exordium. Cùm aut dicitur Ioannis decimotertio. Ante diem festum Paschæ, intelligitur hoc fuisse decima quarta luna, quod tunc euenit quinta feria: nam luna existente decimaquinta, erat dies solennissimus Paschæ apud Iudæos. Et sic eundem diem quem Ioannes nominat ante diem festum Paschæ, propter distinctionem naturalem dierum, Matth. nominat primam diem azymorum: quia secundum ritum Iudaicæ festiuitatis, solennitas incipiebat à vespera præcedentis diei, Quòd autem dicitur, eos comesturos esse Pascha in decimaquinta luna, intelligendum est quòd ibi Pascha non dicitur agnus Paschalis (qui immolatus fuerat decimaquarta luna) sed dicitur cibus Paschalis, id est azymi panes: quos oportebat comedi à mundis. Vnde Chrysostomus * ibidem aliam expositionem ponit, quòd Pascha potest accipi pro toto festo Iudæorum, quod septem diebus agebatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit * in lib. de conf. Euan. hora erat quasi sexta, cum traditus est Dominus crucifigendus à Pilato: vt Ioan. dicit. Non enim erat plenè sexta, sed quasi sexta, id est, peracta quinta, & aliquid etiam de sexta esse cœperat, donec completa sexta, Christo pendente in cruce, tenebræ fierent. Intelligitur autem fuisse hora tertia, cùm clamauerunt Iudæi, vt Dominus crucifigeretur: & veracissimè demonstratur, tunc eos crucifixisse quando clamauerunt. Ergo ne quispiam cogitationem tanti criminis auersus à Iudæis in milites conuerteret, erat, inquit, hora tertia, & crucifixerunt eum, vt illi cum potius crucifixisse inueniantur, qui hora tertia, vt crucifigeretur, clamauerunt. Quanquam non desint qui per parasceuem, quam Ioan. commemorat dicens, quasi sexta, horam diei tertiam velint intelligi. Parasceue quippe interpretatur præparatio. Verum autem Pascha, quod in passione Domini celebratur, incepit præparari ab hora noctis nona, quando scilicet omnes principes Sacerdotum dixerunt, Reus est mortis. Ab illa ergo noctis hora, vsque ad Christi crucifixionem, occurrit hora parasceues, sexta secundum Ioan. & hora diei tertia secundum Mar. Quidam tamen dicunt, quòd hæc diuersitas ex peccato scriptoris apud Græcos contingit: nam figuræ, quibus tria & sex repræsentantur, satis sunt propinquæ apud eos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in lib. de Quæstionibus vet. & no. Testimenti *, tunc voluit Dominus passione sua mundum redimere & reformare, quando cum creauerat, id est, in æquinoctio.

Et tunc

Pascha, & de eodem introduxit Filatum dicentem, Est autem vobis cõsuetudo, vt dimittam vobis vnum in Pascha. Si enim tam proprie loquitur, vt isti autumant, nõ debuit idem tempus dici Pascha, & parasceue Pascha: quoniam constat quòd tam stricte loquẽdo, aliud est tempus Paschæ, & aliud parasceuẽ Paschæ. Vocauit ergo vtrobique Pascha, solennitatem Paschalem, sicut etiam Luc. Actu. 12. expresse totam solennitatem paschalem Pascha vocat, tractans de Petro occidendo. Erant autem dies azymorum, & subdit, volens post Pascha producere eum.

¶ Ad obiectionem no uam ex celebratæ festi uitatis illius diei, dicitur quòd quia præceptum de obseruatione illius fe sti excipiebat spectantia ad præparationem cibo rum, quæ tamen erant prohibita in sabbato, col ligitur fuisse licita illo die, quæ sabbato non li cuissent: nã lex sub vna exceptione comprehen dit omnia similia. Et pro pterea ex hoc ipso, quod in die primo Paschæ po terant parari necessaria ad cibum, consequens est, quòd etiam licita fue runt omnia quæ occurrerent necessitas naturę & pietatis exegisset: ac per hoc opus sepulturæ, maximæ pietatis gratia (vt fuit circa Christum) licitum fuit. Actus vero iudiciales, quum non sint inter opera seruilia, pro hibitos in veteri lege ne scio, legimus enim pe trum captum inter dies azymorum, & propter tẽ pus illud, in quo tamen licebat operari, reseruatus est occisioni post Pa scha. Veruntamen quic quid sit de hoc, sicut Cõ phas prudens est habi tus, consulendo quòd expedit vnam hominẽ mori pro populo, facilè potuit dispensare, quia periculum erat in mora, vt actus iudiciales circa Christum licite le exer cere crederent in primo die azymorum: præser tim cum actus hi non ex lege, sed statutis eorum, vel consuetudine & reuerentia quadam prohibiti forte fuerint.

Beda Mar. 14. in c. 23. secundũ Ba de ordine

Homil. 8. in Mar. paulo à princ.

Lib. 3. c. 13. non procul à princ. 19. mo 4.

Hom. 82. in Io. à med. 10. 3.

In lib. q. ex vo. test. qui incip. Deus veriè perfe ctus. q. 55. in princ. 10. inter opa Augusti

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum decimum.*

Comment.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio : Christus in loco conuenienti passus est. Probatur, quia omnia proprijs locis & temporibus gessit: quia omnia loca & tempora in manu eius sunt. ergo.

¶ In responsione ad secundum & tertium, aduerte quòd in litera Christus passus est extra portam in loco damnatorũ, vt mors sua turpior redderetur, dũ in loco publico ignominiæ ac maximè in patulo passus est.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum vndecimum.*

Comment.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna distinctio cum duabus conclusionibus. Distinctio est : Aliaratione secundum intentionem Iudæorum, & alia secundum diuinam electionem Christus inter latrones crucifixus est. prima conclusio Christus crucifixus est inter latrones secundum intentionem Iudæorum, vt crederetur esse malus inter malos punitus: hoc est conuenienter quidem ad malam eorum intentionem, quia medium consonum fini malo, sed inconuenienter quantum ad euentum: quia oppositum euenit, dum Christi crux adoratur, & ab illorum crucibus sic discernitur, & vere totum oppositum euenit. Putauerunt Iudæi confundere crucem Christi cum crucibus impiorum : dũ simul cum impijs crucifixus, sicut alij pertranseunt: sed euenit vt Christi crux fulcerit, ita quod etiam alijs memoribiles, quamuis non venerabiles, reddiderit, vt experientia testatur. Secunda conclusio : Christus secundum Dei ordinationem inter latrones conuenienter crucifixus est. Probatur quadrupliciter. Omnia clara sunt.

Supr. q. 35. ar. 7. ad 1. & infra q. 83. ar. 3. ad 1. Et opus. 60. cap. 18. col. 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur in lib. * 83. Quæstionum, omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator: quia sicut omnia tempora sunt in manu eius, ita etiam omnia loca. Et ideo sicut conuenienti tempore Christus passus est, ita etiam conuenienti loco.

Aug. in li. 83. q. ex no. te. qui incipit, Deus certe. qu. 55. in prin. to. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus conuenientissimè in Hierusalem passus est. Primò quidem : quia Hierusalē erat locus à Deo electus, ad sacrificia sibi offerenda. Quæ quidem figuralia sacrificia figurabant Christi passionem, quod est verum sacrificium, secũdum illud Ephesiorũ quinto. Tradidit semetipsum hostiam & oblationem in odorem suauitatis. Vnde Beda dicit, * in quadam homilia, quòd appropinquante hora passionis, Dominus appropinquare voluit loco passionis, scilicet in Hierusalem, quò pervenit ante sex dies Paschæ, sicut agnus Paschalis ante sex dies Paschæ, id est, decima luna, secundum præceptum legis ad locum immolationis ducebatur. Secundò : quia virtus passionis eius ad totum mundum diffundenda erat, in medio terræ habitabilis pati voluit, id est in Hierusalem. Vnde dicitur in Psal. 73. Deus autem rex noster, ante secula operatus est salutem in medio terræ, id est in Hierusalem : quæ dicitur esse vmbilicus terræ. Tertiò : quia hoc maxime conueniebat humilitati eius : vt scilicet sicut turpissimum genus mortis elegit, ita etiam ad eius humilitatem pertinuit, quòd in loco tam celebri confusionem pati non recusauit. Vnde Leo Papa dicit in quodam sermone Epiphaniæ *, Qui serui susceperat formam, Bethleem præelegit natiuitati, Hierusalem passioni. Quartò, vt ostenderet principibus populi Iudæorum exortam esse iniquitatem occidentium ipsum : & ideo in Hierusalem, vbi principes morabantur, voluit pati. Vnde dicitur Actuum quarto : Conuenerunt in ista ciuitate aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum Gentibus & populis Israel.

Hos. in dominica palmarum in prin. quære eã in homilario totius anni.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed passio Christi figurabatur per sacrificia veteris legis. Sed huiusmodi sacrificia offerebantur in templo. Ergo videtur quòd & Christus in templo pati debuerit, & non extra portam ciuitatis.

3 ¶ Præterea, Medicina debet morbo respondere. Sed passio Christi fuit medecina cõtra peccatum Adæ. Adam autem non fuit sepultus in Hierusalem, sed in Hebron, dicitur enim Iosue. 14. Nomen Hebron antea vocabatur Chariatarbe, Adam maximus ibi in terra * Enachim situs est. Ergo videtur quòd Christus Hebron, & non in Hierusalem, pati debuerit.

** Alias in ter.*

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Lucæ. 13. Non capit prophetam perire extra Hierusalem. Sed Christus fuit propheta, Conuenienter ergo passus est in Hierusalem.

CONCLVSIO.

¶ Sicut Christus conuenienti tempore, ita & conuenienti loco, extra ciuitatem in Caluariæ monte passus fuisse dicitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur in lib. * 83. Quæstionum, omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator: quia sicut omnia tempora sunt in manu eius, ita etiam omnia loca. Et ideo sicut conuenienti tempore Christus passus est, ita etiam conuenienti loco.

Aug. in li. 83. q. ex no. te. qui incipit, Deus certe. qu. 55. in prin. to. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus conuenientissimè in Hierusalem passus est. Primò quidem : quia Hierusalē erat locus à Deo electus, ad sacrificia sibi offerenda. Quæ quidem figuralia sacrificia figurabant Christi passionem, quod est verum sacrificium, secũdum illud Ephesiorũ quinto. Tradidit semetipsum hostiam & oblationem in odorem suauitatis. Vnde Beda dicit, * in quadam homilia, quòd appropinquante hora passionis, Dominus appropinquare voluit loco passionis, scilicet in Hierusalem, quò pervenit ante sex dies Paschæ, sicut agnus Paschalis ante sex dies Paschæ, id est, decima luna, secundum præceptum legis ad locum immolationis ducebatur. Secundò : quia virtus passionis eius ad totum mundum diffundenda erat, in medio terræ habitabilis pati voluit, id est in Hierusalem. Vnde dicitur in Psal. 73. Deus autem rex noster, ante secula operatus est salutem in medio terræ, id est in Hierusalem : quæ dicitur esse vmbilicus terræ. Tertiò : quia hoc maxime conueniebat humilitati eius : vt scilicet sicut turpissimum genus mortis elegit, ita etiam ad eius humilitatem pertinuit, quòd in loco tam celebri confusionem pati non recusauit. Vnde Leo Papa dicit in quodam sermone Epiphaniæ *, Qui serui susceperat formam, Bethleem præelegit natiuitati, Hierusalem passioni. Quartò, vt ostenderet principibus populi Iudæorum exortam esse iniquitatem occidentium ipsum : & ideo in Hierusalem, vbi principes morabantur, voluit pati. Vnde dicitur Actuum quarto : Conuenerunt in ista ciuitate aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum Gentibus & populis Israel.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non in templo autem ciuitate, sed extra portam passus est propter tria. Primò quidem, vt veritas responderet figuræ : nam vitulus & hircus, qui solemnissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebantur, extra castra comburebantur : vt præcipitur Leuit. decimosexto. Vnde dicitur Hebræorum decimotertio. Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra : propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Secundò, vt per hoc daret nobis exemplum exeundi à mundana conuersatione. Vnde ibidem subditur : Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Tertiò, vt Chrysostomus * in fermo. de passio. dicit, Noluit Dominus pati sub tecto, non in templo Iudaico, ne Iudæi subrraherent de crificium saluare, ne putares pro illa tantùm plebe oblatum. Et ideo foras ciuitatem, foras muros, vt scias sacrificium esse commune, quòd totius terræ est oblatio, quod communis est purificatio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Hieronymus * dicit super Matthæum) Quidam exposuit Caluariæ locum, in quo sepultus est Adam, & ideo sic appellatum : quia ibi antiqui hominis fit condutum caput. Fauorabilis interpretatio & mulcens aurem populi, tamen vera. Extra vrbem enim & foras portam, loca fuit in quibus truncantur capita damnatorum, & Caluariæ, id est, decollatorum sumpsere nomen.

¶ Propterea autem ibi crucifixus est Iesus, vbi prius erat area damnatorum, vt ibi etigerentur vexilla martyrii. Adam verò sepultus iuxta Hebron & Arbee in Iesu filii Naue volumine legimus. Merito autem Iesus crucifigendus erat in loco communi damnatorum, qui iuxta sepulchrum Adæ, vt ostenderetur quòd crux Christi non solum erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed etiam contra peccatum totius mundi.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrùm conueniens fuerit Christum cum latronibus crucifigi.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum cum latronibus crucifigi. Dictum enim 2. ad Corinth. sexto. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Sed Christus factus est nobis iustitia à Deo, iniquitas autem pertinet ad latrones, Non ergo fuit conueniens, vt Christus simul cum latronibus crucifigeretur.

2 ¶ Præterea, Super illud Matth. 26. Si oportuerit me mori cum non te negabo, dicit Origenes *, Mori cum Iesu pro eius nomine, hominum non erat. Et Ambros. dicit super illud Lucæ. Erat autem fere hora sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram usque ad horam nonam. Et obscuratus est sol. Et velum templi scissum est medium. Et clamans Iesus voce magna ait : Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc cum dixisset, exspirauit. Ecce quomodo ostendit Dominus, quòd non inuitus, sed volens animam posuerit. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens, vt cum latronibus crucifigeretur.

Origenes super illud Matth. 26. Si oportuerit me mori &c. in 3. sent. dist. 16. q. 2. tenetur, quod anima Christi non habuit potestatem præservandi corpus suũ à morte, & propterea non est mortuus voluntarie cauendo, sed sic & inuite: quia non fuit indirecte causa mortis sua. Autor dicit, sed complacuit sibi sua mors: sicut etiam sancti martyres desiderunt volũtarie mori.

3 ¶ Præterea, Matthæi 27. dicitur, quòd latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. Sed Lucæ vigesimoterrio dicitur, quòd vnus eorum qui crucifixus erat cum Christo, ei dicebat, Memẽto mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Ergo videtur quòd præter latrones blasphemantes fuerit cum eo crucifixus alius qui blasphemans. Et sic videtur inconuenienter ab Euangelistis narratum quòd Christus fuerit cum latronibus crucifixus.

¶ SED CONTRA est, quod Isa. 53. fuerat prophetatum : Et cum sceleratis reputatus est.

CONCLVSIO.

¶ Congruit vt secundum diuinam ordinationem Christus cum duobus crucifigeretur latronibus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus inter latrones crucifixus est, alia qui dem ratione quantum ad intentionem Iudæorum, alia verò quantum ad Dei ordinationẽ. Quantum enim ad intentionem Iudæorum, duos latrones vtrinque crucifixerunt (sicut dicit Chrys. *) vt eorum suspitionis fieret particeps. Sed non ita euenit: nam de illis nihil dicitur. Huius autem vbique crũx honoratur: Reges diademata deponentes, assumunt crucem in purpureis, in diadematibus, in armis, in mensa sacrata, vbique terrarum crux emicat. Quantum verò ad Dei ordinationem, Christus cum latronibus crucifixus est : quia vt Hiero. * dicit super Matth. Sicut pro nobis maledictum crucis factus est Christus, sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifigitur.

Secundò, vt dicit Leo * papa in sermone de passione, duo latrones vnus ad dexteram & alius ad sinistram crucifiguntur : vt in ipsa patibuli specie monstraretur illa quæ in iudicio ipsius, omnium hominum facienda est discretio Et Augus. * dicit super Ioan. Ipsa crux, si attendas, tribunal fuit: in medio enim iudice cõstituto, vnus qui credidit, liberatus, alius qui insultauit, damnatus est: iam significabat quod facturus est de vinis & mortuis, alios ponitur ad dextrã, alios verò ad sinistrã.

Tertiò secundũ Hilariũ * duo latrones leuæ ac dextræ affiguntur omnem humani generis vniuersitatem vocari ad iacramentũ passionis domini ostendentes. Sed quia per diuersitatem fidelũ ac infidelium, sit omnium secundum dextram sinistrãq; diuisio, vnus ex duobus ad dextrã eius situs, fidei iustificatione saluatur.

Quartò, quia vt Beda, * dicit super Mar. latrones, qui cum Domino crucifixi sunt, significant eos, qui sub fide & confessione Christi vel agonem martyrij, vel quæhbet arctioris disciplinæ institutа subeunt. Sed qui hoc pro æterna gloria gerũt, dextri latronis fide designantur, qui verò humanę laudis intuitu, sinistri latronis mentem imitantur & actus.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum primum.

TItulus occasionem sumpsit ex Euangelio, in quo Christus dicit, nemo tollit animam meam à me.

¶ In corpore articuli vna ponitur distinctio bimembris iuxta quę mẽ respondetur quæsito duabus conclusionibus ex corollario. Distinctio educta ex dicto, sicuti duplicem dicebã agendo, vel indirecte, scilicet nõ pro subendo, cum posset.

¶ Prima conclusio : Christus fuit ab aliis nõ ab ipso occisus directe: dicitur quia perfequu tores eius intulerunt in tentionẽ & opere efficacia mortem.

¶ Secunda conclusio : Christus fuit causa mortis sua indirecte, scilicet non prohibendo quod potest. Probatur hęc minima particula (in qua tota difficultas consistit) sic: Nullus efficere cum possit, prohibere autem dupliciter, et ex parte occidentium: quia poterat reprimere eos in voluntate, vel potentia. Et ex parte animæ quia spiritus eius habebat potestatem conseruandi naturã carnis suæ. Probatur: quia erat vnio Verbo. ergo erat in potestate. Corollarii est : Christus voluntarie mortuus est: Probatur quia non fregit. nec mentum à corpore eius, sed voluit corpus succumbere.

¶ Num anima Christi habuerit potestatem reassumendi corpus suum mortuum.

¶ Circa secundam cõclusionem dubium occurrit ex 3. sent. dist. 16. q. 2. tenetur, quod anima Christi non habuit potestatem præservandi corpus suũ à morte, & propterea non est mortuus voluntarie cauendo, sed sic & inuite: quia non fuit indirecte causa mortis sua. Autor dicit, sed complacuit sibi sua mors: sicut etiam sancti martyres desiderunt volũtarie mori.

¶ Arguit tamen ad hoc dupliciter, ex parte

CONCLVSIO.

¶ Attinet Christi passio ad diuinæ naturæ suppositum non diuinæ, sed humanæ naturæ, ratione quæ passibilis fuerat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) vnio humanæ naturę & diuinę facta est in persona & hypostasi, & supposito, manente tamen distinctione naturarum: vt scilicet sit eadem persona, & hypostasis diuinæ & humanæ naturæ, salua tamen vtriusque naturæ proprietate. Et ideò (sicut suprà * dictum est) suppositio diuinæ naturæ attribuenda est passio, non ratione diuinæ naturæ, quæ est impassibilis, sed ratione humanæ naturæ. Vnde in Epistola synodali Cyrillus dicit, * Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, anathema sit. Pertinet ergo passio Christi ad suppositum diuinæ naturæ ratione naturæ, passibilis assumptæ, nõ autem ratione diuinæ naturæ impassibilis.

2. 2. ar. 8. & 3.

2. 16. ar. 5.

Habetur in prima synodo. Ephesi. can. 12.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Dominus gloriæ, dicitur crucifixus non secundum quod est Dominus gloriæ, sed secundum quòd erat homo passibilis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut dicitur in quodam sermone Ephesini Concilij) mors Christi tanquam facta mors Dei, scilicet per vnionem in persona, destruxit mortem : quoniam Deus & homo erat qui patiebatur. Nõ enim natura Dei læsa est, sed humana, neque mutatione sua succedunt passiones.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut subditur ibidem, non purum hominem crucifixerunt Iudæi, sed Deo intulerunt præsumptiones. Pone enim principem loqui per verbum, & hoc formari per literas in charta aliqua, & dirigi ciuitatibus, & aliquis inobediens, chartam disrumpat, ad mortis sententiam deducetur: non tanquam chartam disrumpens, sed tanquam verbum imperiale disrumpens. Non ergo securus sit Iudæus, tanquam purum hominem crucifigens: quod enim videbat, quasi charta erat, quod autem in ea celebatur, imperiale verbum erat natum ex natura, non prolatum per linguam.

cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Sed dominus gloriæ est Christus secundum diuinitatem, ergò passio Christi competit ei secundum diuinitatem.

2 ¶ Præterea, Principium salutis humanæ, est ipsa diuinitas secundum illud Psal. 36. Salus autem iustorum à Domino. Si ergò passio Christi ad eius diuinitatem non pertineret, videtur quòd non posset nobis esse fructifera.

3 ¶ Præterea, Iudæi puniti sunt pro peccato occisionis Christi, tanquam homicidæ ipsius Dei: quod magnitudo pœnæ demõstrat. Hoc autem non esset si passio ad diuinitatem non pertineret. ergo passio Christi ad diuinitatem eius pertinuit.

Incipit hęc epistol. Ego arbitrabar.

¶ SED CONTRA est, quod Athanasius dicit in Epistola ad Epictetum. * Natura Deus manens verbum est impassibile. Sed impassibile non potest pati. Passio ergò Christi non pertinebat ad eius diuinitatem.

CONCLVSIO.

¶ Attinet Christi passio ad diuinæ naturæ suppositum non diuinæ, sed humanæ naturæ, ratione quæ passibilis fuerat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) vnio humanæ naturę & diuinę facta est in persona & hypostasi, & supposito, manente tamen distinctione naturarum: vt scilicet sit eadem persona, & hypostasis diuinæ & humanæ naturæ, salua tamen vtriusque naturæ proprietate. Et ideò (sicut suprà * dictum est) suppositio diuinæ naturæ attribuenda est passio, non ratione diuinæ naturæ, quæ est impassibilis, sed ratione humanæ naturæ. Vnde in Epistola synodali Cyrillus dicit, * Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, anathema sit. Pertinet ergò passio Christi ad suppositum diuinæ naturæ ratione naturæ, passibilis assumptæ, nõ autem ratione diuinæ naturæ impassibilis.

2. 2. ar. 8. & 3.

2. 16. ar. 5.

Habetur in prima synodo. Ephesi. can. 12.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Christus debitum mortis non habuit, sed mortem voluntarie subiit, vt sua virtute vinceret mortem : ita etiam non habuit meritum, vt cum latronibus poneretur, sed voluit cum iniquis deputari, vt sua virtute iniquitatem destrueret. Vnde Chrys. * dicit super Ioan. quod latronem in cruce conuertere & in paradisum inducere, non minus fuit, quàm concutere petras.

¶ Ad secundum dicendum, quòd no conueniebat, vt cũ Christo aliquis alius pateretur ex eadẽ causa. Vnde Orig. * ibidẽ subdit. Oés fuerãt in peccatis, & oẽs opus habebãt, vt pro eis alius moreretur, non ipsi pro aliis.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd sicut Aug. * dicit in lib. de consensu Euangelistarũ, possumus intelligere Matt. potuisse pluralẽ numerũ pro singulari: cùm dixit latrones improperabant ei. Vel potest dici secũdum Hier. * quòd primum vtero; blasphemauerit, deinde visis signis, vnus eorum crediderit.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrùm passio Christi sit eius diuinitati attribuenda.

AD DVODECIMVM sic procedi tur. Videtur quòd passio Christi sit eius diuinitati attribuenda, Dicitur enim primo ad Corinthios secundo, Si

QVAESTIO QVADRAGESIMA SEPTIMA DE CAVSA EFFICIENTE Passionis Christi.

DEINDE considerandum est de causa efficiente passionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum Christus fuerit ab aliis occisus, vel à seipso.

¶ Secundò ex quo motiuo seipsum passioni tradiderit.

¶ Tertiò, vtrùm Pater tradiderit eum ad patiendum.

¶ Quartò, vtrum fuerit conueniens, vt per manus Gentium pateretur, vel potius à Iudæis.

¶ Quintò, vtrum occisores eius eum cognouerint.

¶ Sextò, de peccato eorum qui Christum occiderunt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus fuerit ab alio occisus, an à seipso.

Infrà q. 50. art. 1. ad 2. et q. 51. ar. 3. cor Et opus. cap. 337. et 338.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit ab alio occisus, sed à seipso, Dicit enim ipse Ioann. 10. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam. Ille autem dicitur aliquem occidere, qui animam eius tollit. Non est ergo Christus ab aliis occisus, sed à seipso.

2 ¶ Præterea, Illi qui ab aliis occidentur, paulatim debilitata

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem corporis: quia corpus Christi erat necessariò passuum mortis ab illis animis, scilicet flagellis, clauis, &c. Ex parte verò animę: quia si potuisset prętermittere corpus ab omni extrinseca violentia, tenebatur se custodire in corporis: per hoc non custodiens peccasset. Probatur sequelas: quia quilibet homo tenetur se custodire à malis: quia tenetur post Deum & animas, diligere proprium corpus ex charitate.

Lib. 5. c. 13. paulo post prin. to. 3.

¶ Dubiũ secundo occurrit de ratione conclusionis: quoniã nec vnio animę Christi ad Verbũ, manifestat animam Christi habuisse hanc potestatem. Nec auctoritas Augusta hoc tradit, vt non possit glossari, quod intẽdit de volũtate secundũ affectum, & nõ secundum causam. Sicut etiam Autor supertius in quæst. 13. art. 2. ad primum, glossat. Damas. Furiuit, furiuit, mortuus est Christus: quia voluit, glossa volũtate diuina: quæ tamen Autor hic humanæ Christi voluntati tribuit.

Lib. 4. c. 13. non lõge in prin. to. 3.

¶ Ad euidentiam horum sciendũ est, quòd de anima Christi dupliciter loqui possumus, scilicet secundum virtutẽ naturalẽ vel gratuitam in ea manẽtẽ, qua scilicet ipsa dicitur potens: & sic anima Christi non poterat præseruare corpus suum à læsuris, nisi gloria animæ redundãdo in corpus, & reddendo illud impassibile, quod fuisset contra mysterium nostræ redẽptionis, & contra ordinẽ Incarnationis, quo ab initio definitum est vt anima existẽte gloriosa, corpus maneret passibile, suspensa (vt supra dictũ est) redundantia gloriæ in corpus. Dicuriendo quippe per omnes gratias infusas manentes in anima Christi, liquido apparet, nullã in ea fuisse potentiam aliã ad præseruãdum corpus à læsionis approximatis. Alio modo loquit possumus de anima Christi, vt est instrumentum coniunctũ deitatis, & sic, vt superius in quæst. 13. art. 2. & 3. dixit Autor, potestate habuit faciendi omnia miracula ordinabilia in finem incarnationis: hoc est omnes mutationes creaturarum præter spectantes ad creationem, & huiusmodi. Et sic loquitur hic Autor de anima Christi: ita quòd intẽdit quod anima Christi vt organũ Verbi, poterat & voluntates persequitorum immutare, & potestatem eorum impedire, sicut poterat alia miracula in cælo & in terra facere, & similiter poterat conseruare carnem suam ne læderetur à flagellis, clauis, & quibuscunq; læsuris, sicut potuit seruare Petrũ super aquas ambulantem, &c. Et huius ratio in secundo dubio redderur.

Li. 4. c. 13. de Tri. to. 3.

¶ Ad obiectionẽ ergo Scoti primam, dicitur quòd peccat secundum non causam vt causam. Concesso siquidẽ toto argumento nihil aliud haberur, nisi quòd corpus Christi necessario passum est ab extrinsecis, conterendo actiua ad passiuum (scilicet corpus & animã) secundũ se. Cũ his enim stat quod anima illa vt organum Verbi potuisset, si voluisset, impedire passionem.

¶ Ad secundã dicitur, quod soluit seipsam: quia ex quo homo plus animã propriam quàm proprium corpus tenetur diligere, conslat quòd non peccat, sed beneficit, qui quum possit, non custodit proprium corpus à læsuris propter salutem animarum. Christus autem pastor bonus fuit, ponẽs animã, hoc est, vitam suam pro ouibus suis.

¶ Ad secundũ dubiũ dicitur, q̃ quia à catholicis acceptatur, quod anima Christi fuit organũ coniunctũ verbi Dei, consentaneum rationi est, vt quod singulariter & ineffabiliter assumptũ est organũ, ad omnia effectũ sit organũ, ad quę potest instrumẽtaliter cõcurrere. Nã sicut caput est Christus, etiã angelorum, & in scientia & gratia & virtutibus prælatus est omnibus, ita etiã potẽtia instrumẽtali sup omnia sit, quę possunt dpoino organo fieri: omnia enim quæ excellẽtia sunt & non dedecent Christi animã, sed consonant conditioni eius, credẽda sunt inesse illi. Et sic ex vnione animæ Christi ad verbũ, magnifestatur ratiõabiliter potestas hęc (scilicet præseruãdi proprũ corp̃ à læsuris) in aia Christi, vt organũ est Verbi. Et licet glossari forte possit Aug. ad planũ

temen sensum ex contextu recurrendum est, & ille tenendus, quicquid glossent alij. Quòd autem Autor diuinæ volũtati ibi tribuerit, quòd hic humanæ, non est mirum: quia ipsemet ibi in ar. 3. regulam generalem tradidit interpretãdi dicta de potestate instrumẽtali animæ Christi: scilicet quod quia instrumentum non proprią, sed principalis agentis potestate agit, ideo opera animę Christi ipsum se organice, attribuuntur deitati. Et propterea vtrũque est verũ, scilicet quòd Christus eius iuit, fituit, mortuus est, quia voluit, volũtate diuina, vt causa principali: & quod Christus eiusuit, fituit, mortuus est, volũtate humana, vt causa potente instrumẽtaliter impedire, & nõ impediente. Et primum, vt clarius & principalius ab omnibus asserunt, secundum à sapientibus intelligitur in Euãgelio traditũ, quum dicitur, Nemo tollit animã meã à me: sed ego pono eã. Et hoc verbũ nullus martyrũ quãtumcunque voluntarius ad mortẽ, potest vere dicere: sed proprium fuit Christi: cuius mors non sola voluntate cõtigit, sed causalitate mortis in Christo fuit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd cum dicitur: Nemo tollit animam meã à me, intelligitur, me inuito: quod enim aliquis ab inuito aufert, qui resistere nõ potest, illud proprie dicitur tolli.

¶ Ad secundum dicendum, quod vt Christus ostenderet, quòd passio illata, per violentiam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conseruauit, vt etiam in extremis positus voce magna clamaret, quod inter alia miracula mortis eius computatur. Vnde dicitur Marci 15. Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius Dei erat. Fuit etiam mirabile in Christi morte, quòd velocius mortuus fuit alijs, qui simili passione afficiebantur.

¶ Vnde dicitur Ioannis 19. quòd eorum qui cum Christo crucifixi erant, fregerunt crura, vt citò morerentur: ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura. Et Marci 15. dicitur, quod Pilatus mirabatur, si iam obiisset. Sicut enim eius voluntate, natura corporalis conseruata est in suo vigore vsque ad extremum: sic etiam quando voluit, subito cessit nocumẽto illato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus simul & violentiam passus est vt moreretur, & tamen voluntariè mortuus fuit, quia violentia corpori eius illata est, quæ tamen tantùm corpori eius prævaluit, quantum ipse voluit.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus fuerit ex obedientia mortuus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit ex obedientia mortuus. Obedientia enim respicit præceptum. Sed non legitur Christo fuisse præceptum, quod ipse pateretur. Non ergo ex obedientia passus fuit.

2 ¶ Præterea, Illud dicitur aliquis ex obedientia facere, quod facit ex necessitate præcepti. Christus autem, non ex necessitate, sed voluntariè passus fuit. Non ergo passus est ex obedientia.

3 Præterea, Charitas est excellentior virtus, quàm obedientia. Sed Christus legitur ex charitate passus: secundum illud Ephe. 5. Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis. Ergo passio Christi magis debet attribui charitati, quàm obedientiæ.

SED CONTRA est, quòd dicitur Philip. 2. Factus est obediens Patri vsque ad mortem.

CONCLVSIO.

¶ Conuenientissimum fuit vt Christus ex obedientia pateretur, vt humanæ reconciliationis perfectum Deo patri exhiberetur sacrificium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenientissimum fuit, quod Christus ex obedientia pateretur. Primò quidem, quia hoc conueniebat iustificationi humanæ: vt sicut per vnius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per vnius hominis obedientiam, iusti constituantur multi. vt dicitur Rom. 5. Secundo hoc conueniens fuit reconciliationi Dei ad homines. Vnde dicitur Rom. 5. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, inquantum scilicet ipsa mors Christi fuit quoddam sacrificium acceptissimũ Deo: secundum illud Ephe. 5. Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Obedientia verò omnibus sacrificiis antefertur: secundum illud primi Reg. 15. Melior est obedientia quàm victimæ. Et ideo cõueniens fuit, vt sacrificiũ passionis & mortis Christi ex obedientia procederet. Tertio hoc conueniens fuit eius victoriæ, qua de morte & actore mortis triumphauit. Non enim miles vincere potest, nisi duci obediat, & ita homo Christus victoriam obtinuit per hoc quòd Deo fuit obediens: secundum illud Prouerbiorum vigesimoprimo, Vir obediens loquitur victorias.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus mandatum accepit à Patre, vt pateretur: dicitur enim Ioãnis decimo. Potestatem habeo ponẽdi animã meã, & potestatem habeo iterum sumendi eam, & hoc mãdatum accepi à Patre meo, scilicet ponendi animam, & sumendi eam. Ex quo (vt Chrysostomus * dicit) non est intelligendum, quòd prius expectauerit audire, & opus ei fuerit discere: sed voluntarium monstrauit processum, & contrarietatis ad Patrem suspicionem destruxit. Quia tamen in morte Christi lex vetus consummata est (secundum illud quod ipse moriens dixit, Ioannis decimonono. Consummatum est) potest intelligi quòd patiendo, omnia veteris legis præcepta impleuit. Moralia quidem, quæ in præceptis charitatis fundantur, impleuit inquantum passus est, & ex dilectione Patris (secundum illud Ioannis decimoquarto. Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite eamus hinc, scilicet ad locum passionis) & etiam ex dilectione proximi: secũdum illud Galatorum secundo. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Cæremonialia vetò præcepta legis quæ ad sacrificia & oblationes præcipuè ordinantur, impleuit Christus sua passione, inquantum omnia antiqua sacrificia figuræ fuerunt illius veri sacrificij, quod Christus obtulit, moriendo pro nobis. Vnde dicitur Colossensium secundo. Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi, eo scilicet, quod Christus comparatur ad illa, sicut corpus ad vmbram. Præcepta verò iudicialia legis quæ præcipuè ordinantur ad satisfaciendum diuinam passis, impleuit Christus sua passione: quoniam (vt Gal. 6. dicitur) quæ non rapuit exoluit, permittens se ligno affigi pro pomo, quod de ligno homo rapuerat contra Dei mandatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obedientia, etsi importat necessitatis & præcepti.

¶ Super Quæstionis quadrageſimæſeptimæ Articulum tertium.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Deus pater tradidit tripliciter Christũ passioni. Probatur: Christus passus est ex obediẽtia Patri, vt dictum est. Ergo Christum innocentem non tradidit passioni & morti. Ergo Christum tradidit passioni & morti. Ergo Christum innocentem non tradidit passioni & morti.

2 ¶ Præterea. Non videtur quòd aliquis à seipso & ab alio morti tradatur. Sed Christus tradidit semetipsum pro nobis: secundũ quòd dicitur Isa. 53. Tradidit in mortem animam suam. Non ergo videtur quòd Deus pater eum tradiderit.

3 ¶ Præterea, Iudas vituperatur ex eo quod tradidit Christũ Iudæis: secundũ illud Ioan 6. Vnus ex vobis diabolus est: quod dicebat propter Iudam, qui eum erat traditurus. Similiter etiam vituperantur Iudæi, qui eum tradiderunt Pilato: secundum quòd ipse dicit Ioann. 18. Gens tua & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Pilatus etiam tradidit ipsum, vt crucifigeretur, vt habetur Ioan. decimonono. Nõ est autem participatio iustitiæ cum iniquitate, vt dicitur 2. ad Corinth. 6. Ergo videtur quòd Deus pater non tradiderit Christum passioni.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Roman. 8. Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

CONCLVSIO.

¶ Tradidit Deus pater Christum passioni præordinando ipsum pro humani generis liberatione pati, tantùmque charitatem illi infundendo vt pati vellet, & ipsum à passione non liberando, sed perſequentibus exponendo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) Christus passus est voluntariè ex obedientia Patris. Vnde secundum tria, Deus pater tradidit Christum passioni. Vno quidem modo, secundum quòd sua æterna voluntate præordinauit passionem Christi ad humani generis liberationem, secundum illud quod dicitur Esa. 53. Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrorum: & iterum, Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Secundo, inquantum inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem. Vnde ibidem sequitur, Oblatus est, quia voluit. Tertiò, non protegendo eum à passione, sed exponendo perſequentibus. Vnde & legitur Mat. 27. quòd pendens in cruce Christus dicebat: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? quia scilicet potestati perſequentium eum exposuit, vt Augusti. * dicit de gratia noui testamenti.

Ar. præced.

In ep. 120. ex c. 6. & 10. 16. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innocentem hominem passioni & morti tradere contra eius voluntatem, est impium & crudele. sic autem Deus pater Christum non tradidit, sed inspirando ei voluntatem patiendi pro nobis. In quo ostenditur & Dei seueritas, qui peccatum sine pœna dimittere noluit (quod signat Apostolus dicens: Proprio filio non pepercit) & bonitas eius in eo, quòd cùm homo sufficienter satisfacere non posset per aliquam pœnam quam pateretur, ei satisfactorem dedit. Quod signauit Apostolus dicens: Pro nobis omnibus tradidit illum. & Roman. 3. dicit, Quem, scilicet Christum, proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus, secundum quod Deus, tradidit semetipsum in mortem eadem voluntate & actione, qua & Pater tradidit eum. sed inquantum homo, tradidit seipsum voluntate à Patre inspirata. Vnde non est contrarietas in hoc, quòd Patet tradidit Christum. & ipse tradidit semetipsum.

tatem respectu eius quod præcipitur, tamen importat voluntatem respectu implentis præcepti, & talis fuit obedientia Christi. Nam ipsa passio & mors secundum se considerata, naturali voluntati repugnabat: volebat tamen Christus Dei voluntatem circa hoc impiere secundum illud Psalm. 39. Vt facerem voluntatem tuam Deus meus volui. Vnde dicebat Matth. 26. Si non potest transire à me calix iste, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem ratione Christus passus est ex charitate & obedientia: quia & præcepta charitatis ex obedientia impleuit, & obediens fuit ex dilectione ad patrem præcipientem.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Deus pater tradiderit Christum passioni.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Deus pater non tradiderit Christum passioni. Iniquum enim & crudele videtur esse, quòd innocens passioni & morti tradatur. Sed, sicut dicitur Deuteron. 32. Deus fidelis & absque vlla iniquitate. Ergo Christum innocentem non tradidit passioni & morti.

3. dist. 20. ar. 5. qu. 1. Et quol. 1. art. 3. fi. & Mat. 26.

2 ¶ Præterea. Non videtur quòd aliquis à seipso & ab alio morti tradatur. Sed Christus tradidit semetipsum pro nobis: secundũ quòd dicitur Isa. 53. Tradidit in mortem animam suam. Non ergo videtur quòd Deus pater eum tradiderit.

3 ¶ Præterea, Iudas vituperatur ex eo quod tradidit Christũ Iudæis: secundũ illud Ioan 6. Vnus ex vobis diabolus est: quod dicebat propter Iudam, qui eum erat traditurus. Similiter etiam vituperantur Iudæi, qui eum tradiderunt Pilato: secundum quòd ipse dicit Ioann. 18. Gens tua & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Pilatus etiam tradidit ipsum, vt crucifigeretur, vt habetur Ioan. decimonono. Nõ est autem participatio iustitiæ cum iniquitate, vt dicitur 2. ad Corinth. 6. Ergo videtur quòd Deus pater non tradiderit Christum passioni.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Roman. 8. Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

CONCLVSIO.

¶ Tradidit Deus pater Christum passioni præordinando ipsum pro humani generis liberatione pati, tantùmque charitatem illi infundendo vt pati vellet, & ipsum à passione non liberando, sed perſequentibus exponendo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) Christus passus est voluntariè ex obedientia Patris. Vnde secundum tria, Deus pater tradidit Christum passioni. Vno quidem modo, secundum quòd sua æterna voluntate præordinauit passionem Christi ad humani generis liberationem, secundum illud quod dicitur Esa. 53. Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrorum: & iterum, Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Secundo, inquantum inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem. Vnde ibidem sequitur, Oblatus est, quia voluit. Tertiò, non protegendo eum à passione, sed exponendo perſequentibus. Vnde & legitur Mat. 27. quòd pendens in cruce Christus dicebat: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? quia scilicet potestati perſequentium eum exposuit, vt Augusti. * dicit de gratia noui testamenti.

Ar. præced.

In ep. 120. ex c. 6. & 10. 16. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innocentem hominem passioni & morti tradere contra eius voluntatem, est impium & crudele. sic autem Deus pater Christum non tradidit, sed inspirando ei voluntatem patiendi pro nobis. In quo ostenditur & Dei seueritas, qui peccatum sine pœna dimittere noluit (quod signat Apostolus dicens: Proprio filio non pepercit) & bonitas eius in eo, quòd cùm homo sufficienter satisfacere non posset per aliquam pœnam quam pateretur, ei satisfactorem dedit. Quod signauit Apostolus dicens: Pro nobis omnibus tradidit illum. & Roman. 3. dicit, Quem, scilicet Christum, proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus, secundum quod Deus, tradidit semetipsum in mortem eadem voluntate & actione, qua & Pater tradidit eum. sed inquantum homo, tradidit seipsum voluntate à Patre inspirata. Vnde non est contrarietas in hoc, quòd Patet tradidit Christum. & ipse tradidit semetipsum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum quartum.

Titulus clarus.

Comment. ¶ In corpore vnica conclusio: Conuenies fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & mediantibus ipsis per Gentiles finiretur. Probatur: Conuenienter effectus passionis præfiguratus est in modo ipsius passionis, sed fructus inchoauit in Iudæis, & per ipsos peruenit ad Gentiles: ergo conueniens modus fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ octauæ Articulum quintum.

Titul' clarus vt sonat, de hominibus tamen quia de damonibus iam dictum est.

Comment. ¶ In corpore vna est distinctio hiemebris cũ conclusionibus appositis iuxta membra. Distinctio est, quod apud Iudæos quidam erant maiores, quidam minores. De maioribus tres conclusiones ponuntur. Prima est, q̃ cognouerunt ipsum esse Messiam, secundi, quod non cognouerunt ipsum esse Deum, tertia, quod ignorantia ista non excusauit peccatum eorum. Prima cõclusio probatur autoritate, & ratione, quia habebant omnia signa dicta de Messia, secũda probatur autoritate eadem, adiuncto verbo Apostoli, Si cognouissent. Et hæ conclusiones cum suis probationibus ab Autore recitatiuè afferũtur, vt patet in litera.

Tertia autem conclusio ipsius Autoris est, & probatur: quia eorũ ignorantia erat affectata: quia videbant testimonia deitatis Christi sufficientia, sed ipsi ex prauo affectu peruertebant illa, & doctrinam, abiiciebant, nolẽtes credere. Probatur Io. 15. &c.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd licet testimonia deitatis Christi essent secundum se sufficiẽtia ad causandã fidem voluntariam vel coactam hominibus, qui præsentes fuerunt testimoniis illis: scilicet mirabilium ipsius per Gentiles finiretur. Probatur: Conuenienter effectus passionis præfiguratus est in modo ipsius passionis, sed fructus inchoauit in Iudæis, & per ipsos peruenit ad Gentiles: ergo conueniens modus fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ octauæ Articulum quintum.

Titul' clarus vt sonat, de hominibus tamen quia de damonibus iam dictum est.

Comment. ¶ In corpore vna est distinctio hiemebris cũ conclusionibus appositis iuxta membra. Distinctio est, quod apud Iudæos quidam erant maiores, quidam minores. De maioribus tres conclusiones ponuntur. Prima est, q̃ cognouerunt ipsum esse Messiam, secundi, quod non cognouerunt ipsum esse Deum, tertia, quod ignorantia ista non excusauit peccatum eorum. Prima cõclusio probatur autoritate, & ratione, quia habebant omnia signa dicta de Messia, secũda probatur autoritate eadem, adiuncto verbo Apostoli, Si cognouissent. Et hæ conclusiones cum suis probationibus ab Autore recitatiuè afferũtur, vt patet in litera.

Tertia autem conclusio ipsius Autoris est, & probatur: quia eorũ ignorantia erat affectata: quia videbant testimonia deitatis Christi sufficientia, sed ipsi ex prauo affectu peruertebant illa, & doctrinam, abiiciebant, nolẽtes credere. Probatur Io. 15. &c.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd licet testimonia deitatis Christi essent secundum se sufficiẽtia ad causandã fidem voluntariam vel coactam hominibus, qui præsentes fuerunt testimoniis illis: scilicet mirabilium ipsius per Gentiles finiretur. Probatur: Conuenienter effectus passionis præfiguratus est in modo ipsius passionis, sed fructus inchoauit in Iudæis, & per ipsos peruenit ad Gentiles: ergo conueniens modus fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem actio diuersimode iudicatur in bono vel in malo, secundum quod ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, & ipse semetipsum, ex charitate, & ideo laudantur. Iudas autem tradidit ipsum ex cupiditate, Iudæi autem ex inuidia, Pilatus ex timore mundano, quo timuit Cæsarem, & ideo ipsi vituperantur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm fuerit conueniens, Christum pati à Gentilibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens, Christum pati à Gentilibus. Quia enim per mortem Christi homines erant à peccato liberandi, conueniens videbatur, vt pauciissimi in morte eius peccarent. Peccauerunt autem in morte eius Iudæi, ex quorum persona dicitur Matt. 21. Hæ est hæres, venite occidamus eum. Ergo videtur conueniens fuisse, quòd in peccato occisionis Christi Gentiles non implicarentur.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed figuralia sacrificia veteris legis tion Gentiles. sed Iudæi offerebant. Ergo neque passio Christi, quæ fuit verum sacrificium, impleri debuit per manus Gentilium.

3 ¶ Præterea, sicut dicitur Ioan. 5. Iudæi quærebant Christum interficere, non solùm quia soluebat sabbatum, sed quia patrem suũ dicebat Deum, æqualem se Deo faciens. Sed hoc videbatur esse solùm contra legem Iudæorum, vnde & ipsi dicunt Ioan. 19. Secundùm legem debet mori, quia filium Dei se fecit, videtur ergo conueniens fuisse, quòd Christus non à Gentilibus, sed à Iudæis pateretur, & falsùm esse quòd dixerunt, Nobis non licet interficere quenquam, cùm multa peccata secũdum legem morte puniantur, vt patet Leui. vigesimo.

¶ SED CONTRA est quod ipse Dominus dicit Matthæi 20 Tradent eum Gentibus, ad illudendum, & flagellandum & crucifigendum.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per mediantibus per Gentiles finiretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in ipso modo passionis Christi præfiguratus est effectus ipsius. Primò enim passio Christi fuit causa salutis habuit in Iudæis: quorum pluri mi in morte Christi baptizati sunt: vt patet Act. 2 & 3.

¶ Secundò verò Iudæis prædicantibus, effectus passionis Christi transiuit ad Gentes. Et ideo conueniens fuit vt Christus à Iudæis pati inciperet, & postea Iudæis tradentibus, per manus Gentilium, eius passio finiretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus ad ostendendam abundantiam charitatis suæ, ex qua patiebatur, in cruce positus veniam persecutoribus postulauit. Et ideo vt huius petitionis fructus ad Iudæos & Gentiles peruenire, voluit Christus ab vtrisque pati.

¶ Ad secundum dicendum, quod passio Christi fuit sacrificii oblatio, inquantum Christus propria voluntate mortem sustinuit ex charitate. In quantum autem à persecutoribus est passus, non fuit sacrificium, sed peccatum grauissimum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit, Iudæi dicebãt, Nobis non licet interficere quenquam, intellexerunt non sibi licere interficere quenquam, propter festi diei sanctitatem, quam celebrare iam cœperant.

Vel hoc dicebant (vt Chrysost. * dicit) quia volebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostẽ, quia Regem se fecerat: de quo non erat eorum iudicare. Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare: quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendũ est, quòd per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidendi interdicta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christi persecutores eum cognouerint.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd persecutores Christi eum cognouerint. Dicitur enim Mat. 21. quòd agricolæ videntes filium, dixerunt intra se, Hic est hæres, venite occidamus eum. Vbi dicit Hieron. * Manifestè Dominus probabat ex verbis Iudæorum, principes non per ignorantiam, sed per inuidiam, Dei filium crucifixisse: intellexerunt enim eum esse illum, cui Pater per Prophetam dicit, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam. Ergo videtur quòd cognouerint eum esse Christum vel filium Dei.

2 ¶ Præterea, Ioan. 15. Dominus dicit. Nunc autem & viderunt & oderũt & me & Patrem meum. Quod autem videtur, manifestè cognoscitur. Ergo Iudæi cognoscentes Christum, ex causa odij, ei passionem intulerunt.

3 ¶ Præterea, In quodam sermone Ephesini concilij dicitur, Sicut qui chartam imperialem disterpserit, tanquam Imperatoris disrumpens verbum, ad mortem addicitur: sic crucifigens Iudæus quem viderat, pœnas dabit, tanquam in ipsum Deum verbum præsumptionis injiciens. Hoc autem non esset, si eum esse Dei filium non cognouissent: quia ignorantia eos excusassẽt. Ergo videtur quòd Iudæi crucifigentes Christum, cognouerint eum esse filium Dei.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1 ad Corinth. 2. Si cognouissent, nunquã Dominum gloriæ crucifixissent. & Act. 3. dicit Petrus, Iudæis loquens: Scio quia per ignorantiam feciſtis, sicut & principes vestri. & Dominus in cruce pendens dicit, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

CONCLVSIO.

¶ Maiores Iudæorum quamquam noluerint Iesum fuisse Messiam in lege promissum, ignorauerunt tamen ipsum fuisse Deum verum, quorum ignorantia inexcusabilis fuit: minores verò non cognouerunt illam fuisse filium Dei, nec Messiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd apud Iudæos quidam erant maiores, & quidam minores. Maiores quidem, qui eorum principes dicebantur * (vt dicitur in libro Quæstionũ vete. & nou. Test. sicut & dæmones, cognouerunt eum esse Christum promissum in lege: omnia enim signa videbant in eo, quæ dixerant futura Prophetæ. Mysterium autem diuinitatis eius ignorabant. & ideo Apostolus dicit, Quòd si cognouissent, nunquã Dominum gloriæ crucifixissent. Scientes autem quòd illa verba dicuntur ex persona colonorum vineæ, per quos significantur rectores illius populi: qui eum cognouerunt esse hæredem, inquantum cognouerunt eum esse Christum promissum in lege. Sed contra hanc responsionem esse videtur, quòd illa verba Psalmi. Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, eidem dicuntur, cui dicitur, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Si ergo cognouerunt eum esse illum cui dictum est, Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, sequitur quòd cognouerint eum esse filium Dei. Chrysostomus * etiam ibidem dicit, quòd cognouerunt eum esse filium Dei. Beda etiam dicit super illud Luc. * vigesimotertio. Quia nesciunt quid faciunt? Notandum, inquit, quòd non pro eis orat, qui quem filium Dei intellexerunt, crucifigere, quàm confiteri maluerunt. Sed ad hoc potest respondeo, quòd cognouerunt eum esse filium Dei, non per naturam, sed per excellentiam gratiæ singularis. Possumus tamen dicere, quòd etiã verum Dei filium cognouisse dicuntur, quia euidentia signa huius rei habebant: quibus tamen assentire, propter odium & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante illa verba præmittitur, Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, & postea subditur, Nunc autem viderunt & oderunt & me & Patrem meum.

rum Messiã, à Iesu inquiritis, an ipse sit? nõ quid Christus blasphemus esse debeat? Iesus autem nõ est blasphemia Christo, sed huic pauperi Iesu, quem audistis pro tot miracula suscitasse Lazarum: audite quod hic pauper veniet gloriosus ex potestate, &c. difficile quod paupertas & abiectio non facit illũ blasphemũ, sed festẽ veritatis: sed deprauatus affectus declinauit ad excrẽdũ hoẽm.

¶ Ad hoc potest dici, quod inter maiores erat fatuus, & quod illi magiores, qui despicatius Scripturas nouerant, & miracula doctrinæque Christi videbant, nouerunt illum esse Christum: quia vt dicitur Matth. 21. diserũt, hic est hæres. Alij autem minores, qui nõ sciebãt, nec ignorare potuerunt. Nulli tamen excusati ob ignorantiam fuerunt: quia in promptu habebant, vnde potuerunt cognoscere testimonia Christi, & ædificari de dubitatione, quod ad excellẽtiã ab ipso quem vita, doctrina Scripturæ, miraculaque tot commendabant, si quis autem putat omnes maiores cognouisse ipsum esse Christum, dicet, ne potest, quod cognouerunt ipsum esse Messiam, secundi, quod non cognouerunt ipsum esse Deum, tertia, quod ignorantia ista non excusauit peccatum eorum. Prima cõclusio probatur autoritate, & ratione, quia habebant omnia signa dicta de Messia, secũda probatur autoritate eadem, adiuncto verbo Apostoli, Si cognouissent. Et hæ conclusiones cum suis probationibus ab Autore recitatiuè afferũtur, vt patet in litera.

Tertia autem conclusio ipsius Autoris est, & probatur: quia eorũ ignorantia erat affectata: quia videbant testimonia deitatis Christi sufficientia, sed ipsi ex prauo affectu peruertebant illa, & doctrinam, abiiciebant, nolẽtes credere. Probatur Io. 15. &c.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd licet testimonia deitatis Christi essent secundum se sufficiẽtia ad causandã fidem voluntariam vel coactam hominibus, qui præsentes fuerunt testimoniis illis: scilicet mirabilium ipsius per Gentiles finiretur. Probatur: Conuenienter effectus passionis præfiguratus est in modo ipsius passionis, sed fructus inchoauit in Iudæis, & per ipsos peruenit ad Gentiles: ergo conueniens modus fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ octauæ Articulum quintum.

Titul' clarus vt sonat, de hominibus tamen quia de damonibus iam dictum est.

Comment. ¶ In corpore vna est distinctio hiemebris cũ conclusionibus appositis iuxta membra. Distinctio est, quod apud Iudæos quidam erant maiores, quidam minores. De maioribus tres conclusiones ponuntur. Prima est, q̃ cognouerunt ipsum esse Messiam, secundi, quod non cognouerunt ipsum esse Deum, tertia, quod ignorantia ista non excusauit peccatum eorum. Prima cõclusio probatur autoritate, & ratione, quia habebant omnia signa dicta de Messia, secũda probatur autoritate eadem, adiuncto verbo Apostoli, Si cognouissent. Et hæ conclusiones cum suis probationibus ab Autore recitatiuè afferũtur, vt patet in litera.

Tertia autem conclusio ipsius Autoris est, & probatur: quia eorũ ignorantia erat affectata: quia videbant testimonia deitatis Christi sufficientia, sed ipsi ex prauo affectu peruertebant illa, & doctrinam, abiiciebant, nolẽtes credere. Probatur Io. 15. &c.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd licet testimonia deitatis Christi essent secundum se sufficiẽtia ad causandã fidem voluntariam vel coactam hominibus, qui præsentes fuerunt testimoniis illis: scilicet mirabilium ipsius per Gentiles finiretur. Probatur: Conuenienter effectus passionis præfiguratus est in modo ipsius passionis, sed fructus inchoauit in Iudæis, & per ipsos peruenit ad Gentiles: ergo conueniens modus fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem actio diuersimode iudicatur in bono vel in malo, secundum quod ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, & ipse semetipsum, ex charitate, & ideo laudantur. Iudas autem tradidit ipsum ex cupiditate, Iudæi autem ex inuidia, Pilatus ex timore mundano, quo timuit Cæsarem, & ideo ipsi vituperantur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm fuerit conueniens, Christum pati à Gentilibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens, Christum pati à Gentilibus. Quia enim per mortem Christi homines erant à peccato liberandi, conueniens videbatur, vt pauciissimi in morte eius peccarent. Peccauerunt autem in morte eius Iudæi, ex quorum persona dicitur Matt. 21. Hæ est hæres, venite occidamus eum. Ergo videtur conueniens fuisse, quòd in peccato occisionis Christi Gentiles non implicarentur.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed figuralia sacrificia veteris legis tion Gentiles. sed Iudæi offerebant. Ergo neque passio Christi, quæ fuit verum sacrificium, impleri debuit per manus Gentilium.

3 ¶ Præterea, sicut dicitur Ioan. 5. Iudæi quærebant Christum interficere, non solùm quia soluebat sabbatum, sed quia patrem suũ dicebat Deum, æqualem se Deo faciens. Sed hoc videbatur esse solùm contra legem Iudæorum, vnde & ipsi dicunt Ioan. 19. Secundùm legem debet mori, quia filium Dei se fecit, videtur ergo conueniens fuisse, quòd Christus non à Gentilibus, sed à Iudæis pateretur, & falsùm esse quòd dixerunt, Nobis non licet interficere quenquam, cùm multa peccata secũdum legem morte puniantur, vt patet Leui. vigesimo.

¶ SED CONTRA est quod ipse Dominus dicit Matthæi 20 Tradent eum Gentibus, ad illudendum, & flagellandum & crucifigendum.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit vt Christi passio à Iudæis inciperet, & per mediantibus per Gentiles finiretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in ipso modo passionis Christi præfiguratus est effectus ipsius. Primò enim passio Christi fuit causa salutis habuit in Iudæis: quorum pluri mi in morte Christi baptizati sunt: vt patet Act. 2 & 3.

¶ Secundò verò Iudæis prædicantibus, effectus passionis Christi transiuit ad Gentes. Et ideo conueniens fuit vt Christus à Iudæis pati inciperet, & postea Iudæis tradentibus, per manus Gentilium, eius passio finiretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus ad ostendendam abundantiam charitatis suæ, ex qua patiebatur, in cruce positus veniam persecutoribus postulauit. Et ideo vt huius petitionis fructus ad Iudæos & Gentiles peruenire, voluit Christus ab vtrisque pati.

¶ Ad secundum dicendum, quod passio Christi fuit sacrificii oblatio, inquantum Christus propria voluntate mortem sustinuit ex charitate. In quantum autem à persecutoribus est passus, non fuit sacrificium, sed peccatum grauissimum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit, Iudæi dicebãt, Nobis non licet interficere quenquam, intellexerunt non sibi licere interficere quenquam, propter festi diei sanctitatem, quam celebrare iam cœperant.

Vel hoc dicebant (vt Chrysost. * dicit) quia volebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostẽ, quia Regem se fecerat: de quo non erat eorum iudicare. Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare: quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendũ est, quòd per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidendi interdicta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christi persecutores eum cognouerint.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd persecutores Christi eum cognouerint. Dicitur enim Mat. 21. quòd agricolæ videntes filium, dixerunt intra se, Hic est hæres, venite occidamus eum. Vbi dicit Hieron. * Manifestè Dominus probabat ex verbis Iudæorum, principes non per ignorantiam, sed per inuidiam, Dei filium crucifixisse: intellexerunt enim eum esse illum, cui Pater per Prophetam dicit, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam. Ergo videtur quòd cognouerint eum esse Christum vel filium Dei.

2 ¶ Præterea, Ioan. 15. Dominus dicit. Nunc autem & viderunt & oderũt & me & Patrem meum. Quod autem videtur, manifestè cognoscitur. Ergo Iudæi cognoscentes Christum, ex causa odij, ei passionem intulerunt.

3 ¶ Præterea, In quodam sermone Ephesini concilij dicitur, Sicut qui chartam imperialem disterpserit, tanquam Imperatoris disrumpens verbum, ad mortem addicitur: sic crucifigens Iudæus quem viderat, pœnas dabit, tanquam in ipsum Deum verbum præsumptionis injiciens. Hoc autem non esset, si eum esse Dei filium non cognouissent: quia ignorantia eos excusassẽt. Ergo videtur quòd Iudæi crucifigentes Christum, cognouerint eum esse filium Dei.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1 ad Corinth. 2. Si cognouissent, nunquã Dominum gloriæ crucifixissent. & Act. 3. dicit Petrus, Iudæis loquens: Scio quia per ignorantiam feciſtis, sicut & principes vestri. & Dominus in cruce pendens dicit, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

CONCLVSIO.

¶ Maiores Iudæorum quamquam noluerint Iesum fuisse Messiam in lege promissum, ignorauerunt tamen ipsum fuisse Deum verum, quorum ignorantia inexcusabilis fuit: minores verò non cognouerunt illam fuisse filium Dei, nec Messiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd apud Iudæos quidam erant maiores, & quidam minores. Maiores quidem, qui eorum principes dicebantur * (vt dicitur in libro Quæstionũ vete. & nou. Test. sicut & dæmones, cognouerunt eum esse Christum promissum in lege: omnia enim signa videbant in eo, quæ dixerant futura Prophetæ. Mysterium autem diuinitatis eius ignorabant. & ideo Apostolus dicit, Quòd si cognouissent, nunquã Dominum gloriæ crucifixissent. Scientes autem quòd illa verba dicuntur ex persona colonorum vineæ, per quos significantur rectores illius populi: qui eum cognouerunt esse hæredem, inquantum cognouerunt eum esse Christum promissum in lege. Sed contra hanc responsionem esse videtur, quòd illa verba Psalmi. Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, eidem dicuntur, cui dicitur, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Si ergo cognouerunt eum esse illum cui dictum est, Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, sequitur quòd cognouerint eum esse filium Dei. Chrysostomus * etiam ibidem dicit, quòd cognouerunt eum esse filium Dei. Beda etiam dicit super illud Luc. * vigesimotertio. Quia nesciunt quid faciunt? Notandum, inquit, quòd non pro eis orat, qui quem filium Dei intellexerunt, crucifigere, quàm confiteri maluerunt. Sed ad hoc potest respondeo, quòd cognouerunt eum esse filium Dei, non per naturam, sed per excellentiam gratiæ singularis. Possumus tamen dicere, quòd etiã verum Dei filium cognouisse dicuntur, quia euidentia signa huius rei habebant: quibus tamen assentire, propter odium & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante illa verba præmittitur, Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, & postea subditur, Nunc autem viderunt & oderunt & me & Patrem meum.

& ex hoc tandẽ obtinuerunt sententiam mortis illius. Et licet non cognouerint Iesum esse Christum, ignorantia affectata illos velantei dicuntur tamen cognouisse, quia in promptu erat vnde cognoscerẽt, tam ex debito & ex facultate eorum, quam ex præsentia cognoscibilis, totiẽs oblata simul cum doctore tam claro.

¶ De minoribus verò Iudæorum tria dicũtur, primũ est, quòd non cognouerunt Iesum esse Christũ, nec filium Dei. Secũdum est, quod multitudo non credidit in eum, quãuis aliqui in illum credidernt. Tertiũ est, quod multitudo seducta fuit à principibus. Ratio primi ponitur: quia non sciebat mysteria Scripturarum: secundum patet ex Euãgelio: tertiũ colligitur ex Euãgelio Ioan. 7. & Act. 3. Vbi ly peregnorantiam, non subauditur replicatio ad principes: quia ly fuerunt nõ denotat ibi similitudine in causa facti, scilicet ignorãtia, sed in ratione: quod nõ est tensus, Scio quod p ignorantiam feciſtis, sicut & principes vestri per ignorãtiam fecerũt, tunc enim esset assimilatio in facto & causa facti, sed est tensus, Scio quòd per ignorãtiã imitati estis principum vestrorum factũ: sic enim est similitudo imitatiua facti tantũm.

Comment.

Commẽt.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum sextum.

Titulus vt sonat.

¶ In corpore trẽs conclusiones, iuxta tria genera hominum crucifigentium Christum, scilicet principes Iudæorũ, populum Iudæorum, & Gentiles. Prima conclusio, Peccatũ principum fuit grauissimum ex genere peccati, & ex malitia voluntatis. Secundũ Peccatum aliorum Iudæorum fuit grauissimũ ex genere peccati, minus tamen ex circunstãtia ignorãtiæ. Tertia est, Peccatum Gentilũ fuit grauissimum ex genere peccati, multo autẽ magis excusabile ex ignorantia legis & Scripturarum. Vbi videtur posse ideo peccatũ crucifixionis Christi esse grauissimũ ex suo genere: quia ex suo genere fuit occisio non solùm hominis tam excellentis innocentiæ, &c. sed etiam Dei, genus enim peccati ex obiecto seu materia, circa quam est, sumitur: illa autem occisio cõstat: quod secundum rem ad Verbum incarnatũ terminata est: persona enim illa crucifixa & mortua est. Maior autẽ & minor grauitas hui' grauissimi secũdũ se peccati attẽditur ex parte ipsius peccãtium, ignorãter vel sciẽter ex maiori vel minori malitia peccantium.

Lib. 5 Eth. c. 9. 10. 5.

Art. 2. huius q.

Hier. li. 48. in Matt. in opere imperf. aliquãtulũ à medio 10. 2.

Annot.

¶ In responsione ad secundũ, quia indecisum ibi relinquitur, an peccatũ Iudæ fuerit grauius peccato principum Iudæorũ, quæritur quod eorũ fuerit grauius. Et dicendũ est, quod peccatũ Iudæ fuit grauius: quia ipse in maiori erat gradu cõstitutus, vtpote Apostolus: & nõ solũ viderat miracula Christi, sed fecerat miracula in nomine Christi, accepta ab ipso potestate, sicut cæteri Apostoli: & confessus est Iesum Christum Matt. 16. approbando responsione Petri pro omnibus discipulis. Tu es Christus, &c. Et breuiter tota malitiam communem sibi & principibus, habuit excellentem ingratitudinem, & supra genus peccati addidit turpitudinem proditionis. Ob quam in Psalmo grauius peccatum monstratur, quam dicitur. Quoniam si inimicus

Art. præced. in arg. 1. & in respon. sione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.94. secundū ord. Bedæ. circa prin.

meum maledixisset mihi, sustinuissem vtique: & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abiconsissem me forsitan ab eo, tu vero homo vnanimis dux meus (quantum ad loculos) & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos.

¶ *Super Quæstionem quadragesimaoctauam Articulum primum.*

In corp. ar. Annot.

TItulus clarus est recolentibus, in quo consistit meritatio, scilicet quod vendicet sibi ex debito præmium. Et propterea passionem Christi operari nostram salutem per modum meriti, est oportere sic vt secundū iustitiam debeatur sibi nostra salus.

Comment. ¶ In cor. ar. vnica est conclusio affirmatiue respondens quæsito. Christus per suam passionem non solum sibi meruit, sed omnibus suis membris salutem, probatur: Christo data est gratia nō solum vt singulari persōæ, sed etiam vt capiti Ecclesiæ; ergo opera Christi ita se habent tam ad se, quàm ad sua membra, sicut opera alterius in gratia constituti ad seipsum: ergo Christus per suam passionem non solum sibi meruit, sed omnibus membris suis salutem. Antecedens patet ex supradictis. Prima consequentia, vt euidens per se relinquitur nota ex terminis. Et verè, sic est penetrātibus corpus mysticum Christi, esse sicut vnum eundēq; hominē, secunda autē consequentia probatur ex eo, quòd quilibet cōstitutus in gratia patiens propter iustitiā, meretur sibi salutē. Quod probatur Matt. 5. Beati qui persequuntionem.

¶ In responsione ad primū vide, quod licet fuisse potuisset dici, quod nō est superfluū plures mereri idē: quoniam est ex pluribus meritis facere sibi idē præmiū debitum, & constat quotidie hoc cōtingere, dū quilibet in gratia constitutus quolibet actu meritorio meretur vitam æternam. Vt doceret tamen Autor necessitatem meriti per passionem Christi, vltra meritū per alios Christi actus, dixit quòd passio Christi addit supra priora meritū: quia per ipsam meruit Christus tollere impedimenta nostræ salutis: meruit enim tollere & culpā omnē, & pœnam tam naturæ nostræ quàm singulorum membrorum suorum.

Infrà q. 62. ar. 5. Et 2. dist. 18. ar. 5. & 4. di. 1. qū 1. art. 4. quæst. 3. Et veri. q. 26. artic. 6. ad 20. Et Roman. 4. si.

¶ In responsione ad vltimum, aduerte, quod vltra vtilitates numeratas in ar. 3. ques. 46. quas intulit passio Christi ex ipso genere operis est vnus effectus inferius explicatus ab Autore, scilicet quòd quia pariēs subtrahit à se quod suū est propter amorem illius pro quo patitur, per hoc

Li. 7. Ethic. 1. vlt. non ibi ge à prin. to. 5.

Nesciunt quid faciunt: dicit Beda. * pro illis rogat qui nescierunt quid facerent: zelū Dei habentes, sed non secundum scientiam. Multo autem magis fuit excusabile peccatum Gentilium, per quorum manus crucifixus est, qui legis scientiam non habebant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod excusatio illa Domini non refertur ad principes Iudæorum, sed ad minores de populo, sicut dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Iudas tradidit ipsum, non Pilato, sed principibus Sacerdotum, qui tradiderunt eum Pilato: secundū illud Ioan. 18. Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Horum tamen omnium peccatum fuit maius quàm Pilati, qui timore Cæsaris, Christum occidit. Et etiam quàm peccatum militum, qui mandato præsidis Christum crucifixerunt: non ex cupiditate, sicut Iudas, nec ex inuidia & odio, sicut principes Sacerdotum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus voluit quidem suam passionem, sicut & Deus eam voluit. Iniquam tamen actionem Iudæorum non voluit, & ideo occisores Christi ab iniustitia non excusantur. Et tamen ille qui occidit hominem, iniuriam facit, non solùm homini occiso, sed etiam Deo & reipublicæ: Sicut etiam & ille qui occidit seipsum, vt Philosophus dicit 5. Ethic. * Vnde & Dauid damnauit illum ad mortem, qui non timuerat mittere manum vt occideret Christum Domini, quanuis eo petente: vt legitur secundi Regum primo.

QVAESTIO QVADRAGESIMAOCTAVA, DE Modo passionis Christi quantum ad effectum, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu passiōis Christi. Et primo de modo efficiendi: secundò de ipso effectu.

¶ Circa primum quærūtur sex.

¶ Primò, vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti.

¶ Secundò, vtrū per modū satisfactionis.

¶ Tertiò, vtrum per modum sacrificij.

¶ Quartò vtrum per modū redemptionis.

¶ Quintò vtrum esse redemptorem, sit proprium Christi.

¶ Sextò vtrum causauerit effectum nostræ salutis per modum efficientiæ.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd passio Christi non causauerit nostrā salutē per modum meriti. Passionū enim principia non sunt in nobis. Nullus autē meretur vel laudatur, nisi per id, cuius principium est in ipso. Ergo passio Christi nihil est operata per modum meriti.

2 ¶ Præterea, Christus ab initio suæ conceptionis meruit & sibi & nobis: vt supra dictū * est. Sed superfluū est aliquem iterum mereri id quod ante meruerat. Ergo Christus per suam passionem non meruit nostram salutē.

3 ¶ Præterea, Radix merēdi est charitas. Sed charitas Christi non fuit magis augmentata in passione, quàm ante. Ergo non magis meruit salutem nostram patiendo, quàm antè fecerat.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud Philip. 2. Propter quod & Deus exaltauit illum, &c. dicit Augu. * Humilitas passionis, claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium. Sed ipse clarificatus est, non solùm in seipso, sed etiam in suis fidelibus: vt ipse dicit Ioā. 17. Ergo videtur quòd ipse meruerit salutem suorum fidelium.

CONCLVSIO.

¶ Christus per suam passionem non modò sibi, sed omnibus membris suis æternam promeruit salutem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) Christo data est gratia, non solùm sicut singulari personæ, sed inquantum est caput Ecclesiæ: vt scilicet ab ipso redundaret ad membra. Et ideo opera Christi hoc modo se habent tam ad se, quàm ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem quòd quicunque in gratia constituti, propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem, secundum illud Matthæi 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Vnde Christus per suam passionem non solùm sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio inquantum huiusmodi nō est meritoria: quia habet principiū ab exteriori. Sed secundum quod eam aliquis voluntariè sustinet, sic habet principium ab interiori: & hoc modo est meritoria.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus à principio suæ conceptionis meruit nobis salutem æternam: sed ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediebamur consequi effectum præcedentium meritorum. Vnde ad remouendum illa impedimenta oportuit Christum pati: vt supra dictum est. *

¶ Ad tertium dicēdum, quòd passio Christi habuit aliquem effectum, quem non habuerunt præcedentia merita: nō propter maiorem charitatem, sed propter genus operis, quod erat conueniens tali effectui: vt patet ex rationibus * supra inductis de conuenientia passionis Christi.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum satisfactionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd passio Christi non causauerit nostram salutem per modum satisfactionis. Eiusdem enim videtur esse satisfacere, cuius est peccare: sicut patet in alijs pœnitentiæ partibus: eiusdem enim est conteri & confiteri, cuius est peccare. Sed Christus non peccauit: secundum illud 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit. Ergo ipse non satisfecit propria passione.

2 ¶ Præterea, Nulli satisfit per maiorem offensam. Sed maxima offensa fuit perpetrata in Christi passione: quia grauissimè peccauerunt qui eum occiderunt: vt supra dictum * est. Ergo videtur quòd per passionem Christi non potuerit Deo satisfieri.

3 Præterea, Satisfactio importat æqualitatem quandam ad culpam, cum sit actus iustitiæ. Sed passio Christi non videtur esse æqualis omnibus peccatis humani generis: quia Christus non est passus secundum diuinitatē, sed secundum carnem: secundum illud 1. Pet. 4. Christo igitur passo in carne. Anima autē in qua est peccatum, potior est quàm caro. Nō ergo Christus sua passione satisfecit pro peccatis nostris.

¶ SED CONTRA est, quòd in persona eius dicitur in Psal. 68. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Non autem exoluit qui per fectè non satisfacit. Ergo videtur quod Christus patiendo, perfectè satisfecerit pro peccatis nostris.

CONCLVSIO.

¶ Passio Christi non solùm sufficiens, sed superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ille propriè satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id, quod æque vel magis diligit, quàm oderit offensam. Christus autem ex charitate & obedientia patiendo, magis Deo aliquid exhibuit, quam exigerent recompensatio totius offensæ humani generis. Primò quidem propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundò, propter dignitatem vitæ quæ, quam pro satisfactione ponebat: quæ erat vita Dei & hominis. Tertiò, propter generalitatem passionis, & magnitudinem doloris assumpti; vt supra dictum, * est. Et ideo passio Christi non solùm sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis secundum illud primæ Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod caput & membra sunt quasi vna persona mystica. & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. Inquantum etiam duo homines sunt vnum in charitate, vnus pro alio satisfacere potest, vt infra patebit. Non autem est similis ratio de confessione & contritione: quia satisfactio consistit in actu exteriori: ad quem assumi possunt instrumenta, inter quæ computantur etiam amici.

¶ Ad secundum dicendum, quòd maior fuit charitas Christi patientis, quàm malitia crucifigentium. Et ideo plus potuit Christus satisfacere sua passione, quàm crucifixores fendere occidendo: intantū quòd passio Christi sufficiens fuit, & superabundans ad satisfaciendum pro peccatis occidentium ipsum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dignitas carnis Christi non est æstimenda solùm secundum carnis naturam, sed secundū personam assumentem, inquātum scilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm passio Christi operata sit per modum sacrificij.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd passio Christi nō sit operata per modū sacrificij. Veritas enim debet respondere figurę. Sed in sacrificijs veteris legis, quę etāt figurę Christi, nūquam

¶ *Num vnus pro alio satisfacere valeat, non autem offerri, vel confiteri, quia satisfactio est actus exterior.*

¶ In responsione ad primum, dubium occurrit circa rationem redditam, quare potest vnus pro alio satisfacere & non cōfiteri aut offerri. Assignatur quidem in litera ratio, quia satisfactio est actus exterior. Contra quam in promptu est obiectio, quod confessio quoque est actus exterior, & propterea si ratio est valida, infert etiam quòd vnus possit cōfiteri pro alio: & quia hoc non est verum, sequitur quod ratio nihil valet.

¶ Ad dubium hoc dicitur, quod æquiuocatio accidit de actu exteriori. Nam actus exterior dupliciter dicitur, vel vt distinguitur ab interiore, vel vt distinguitur absolutè contra interiorē, vt videtur esse in proposito. Primo modo actus exterior dicitur, ita quòd omnis actus interior, qui manifestatur alteri, dicitur exterior. Et secundum hunc sensum concedit obiectio: fit enim confessio est actus exterior: Alio modo sumitur actus exterior, secundum medium, & sic distinguitur contra interiorē, secundum medium. Et secundum hunc sensum concedit obiectio: fit enim confessio est actus exterior: Alio modo sumitur actus exterior, secundum medium, & sic distinguitur contra interiorē, hoc est rationis tantum, vt enim in rebus patuit, dupliciter inuenitur medium in actibus nostris, vel medium rationis tantum, vel medium rei. Ex medium rei exteriori dicitur, quia in æqualitate rei ad rem cōsistit, medium autem rationis interius quodam modo dicitur, quia in proportione intrinsecā rationis in ordine ad operantem consistit. Quia autē satisfactio in æqualitate consistit (oportet enim ipsam ad æquandum, vt patet) ideo dicitur hic quod consistit in actu exteriori secundum medium, & in hoc differt confessio à satisfactione vel a propositio. Et fine prouenit vt Autor dicit, quod satisfacere potest quis per alium quo modo, confiteri autem & offerri per alium nullo modo. Et ideo dicendum ad obiecta, quod sicut patet ex dictis, ad liberi possunt esse instrumenta, inter quæ computantur amici, ita, inter quæ sunt amici non minus, quàm pecuniæ. Satisfactio autem exteriorem sonat adæquationem: est enim facere satis, id est sufficiens.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum tertium.*

Titulus clarus.

¶ In corpore ria, primò respondetur quæstioni vna conclusione: Passio Christi fuit verum sacrificium. Probatur: Omne opus quod agitur vt charitate inhæreamus Deo, relatum ad ipsum Deum, est verum sacrificium: sed Christus sustinendo voluntariè passionem, egit opus acceptum à Deo: & hoc fuit maximè, &c. ergo. Maior probatur & autoritate Aug. & quia ad proprie dicitur sacrificium quod offerebatur caro humana, quinimò hæc sacrifi fit in honorē Deo pracia nefanda habebātur: secūdū illud Psal. 105. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerūt sculptilibus Chanaan. Ergo videtur quod passio Christi sacrificium dici non possit.

2 ¶ Præterea, Augustinus * dicit in 10. de Ciui. Dei, quod sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est, sacrum signū est. Sed passio Christi non est signum, sed magis signatum per alia signa. Ergo videtur quòd passio Christi non sit sacrificium.

3 ¶ Præterea, Quicunque offert sacrificiū, aliquod sacrum facit, vt ipsum nomen Sacrificij demonstrat. Illi autem qui Christum occiderunt, non fecerunt aliquod sacrum, sed magnam malitiam perpetrauerunt. Ergo passio Christi magis fuit maleficiū, quàm sacrificiū.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Ephes. 5. Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus passionem suam sustinendo, opus Deo acceptissimum reddiderit, eius passio verum exitit sacrificium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacrificium proprie dicitur, aliquid factum in honorem propriè Deo debitum ad eum placandum. Et inde est quod Augustin. * dicit in 10. de Ciuitate Dei. Verum sacrificium est omne opus quod agitur, vt charitate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter boni esse possimus. Christus autem (vt ibidem subditur) seipsum obtulit in passione pro nobis, & hoc ipsum opus quod voluntariè passionem sustinuit, Deo maximè acceptum fuit, vtpote ex charitate prouenjens. Vnde manifestum est, quòd passio Christi fuerit verum sacrificium. Et sicut ipse postea subdit in eodem lib. huius veri sacrificij, multiplicia variaque signa erāt sacrificia prisca Sanctorum: cùm hoc vnum per multa figurarentur, tāquam verbis multis res vna diceretur, vt sine fastidio multum commendaretur. Et cùm quatuor considerentur in omni sacrificio (vt Augustin. dicit in 4. de Trin.) scilicet cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipse vnus verusq; mediator per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo manens, cui offerebat, vnum in se faceret, pro quibus offerebat, vnus ipse esset qui offerebat, & quod offerebat.

Lib. 10. de Ciui. Dei. cap. 5. paulò à prin.

Annot.

Lib. 10. de Ciui. Dei. cap. 6. in prin. to. 5.

¶ In responsione ad tertium, attende quòd iuxta diuersas sacrificij naturā, diuersimode ingenitur facere sacrū. In sacrificijs enim consistētibus in agere, inuenitur facere sacrum ad extra, vt patet in sacrificijs animalium & altaris. sed in sacrificijs, quæ consistunt in pati, inuenitur facere sacrum respectu actionem interiorē: qua sponte offert Deo suum pati. Et sic Christus fecit sacrum actione interiori: occisores autem eius fecerūt actione exteriori non sacrum, sed sacrilegium maximum.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd licet veritas respondeat figuræ, quantum ad aliquid: non tamen quantum ad omnia, quia oportet quòd veritas figuram excedat. Et ideo conuenienter figura huius sacrificij, quo caro Christi offertur pro nobis, fuit caro non hominum, sed aliorum animalium significantium carnem Christi, quæ est perfectissimum sacrificium. Primò quidem, quia ex eo quòd est humanæ naturæ caro, congruè pro hominibus offertur, & ab eis sumitur sub sacramento. Secundò, quia ex eo quòd erat passibilis & mortalis, apta erat immolationi. Tertiò, quia per hoc quòd erat sine peccato, efficax erat ad emundanda peccata. Quartò, quia ex eo quòd erat caro ipsius offerentis, erat Deo accepta propter charitatem, suam carnem offerentis. Vnde Augustin. * dicit in quarto de Trinitat. Quid tā congruenter ab hominibus sumeretur, quod pro eis offerretur, quàm humana caro? & quid tam aptum huic immolationi, quàm caro mortalis? & quid tam mundū pro mundandis vitijs mortalium, quàm sine contagione carnalis concupiscentiæ caro nata in vtero, & ex vtero Virginali? & quid tam gratè offerri & suscipi posset, quàm caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri.

Lib. 4. cap. 14. in medio to. 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus * ibi loquitur de sacrificijs visibilibus figuralibus. Et etiam ipsa passio Christi licet sit aliquid signatum per alia sacrificia figuralia, est tamen signum alicuius rei obseruandæ à nobis: secundum illud primæ Pet. 4. Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui passus est in carne, desijt à peccatis, vt iam non hominum desideriis, sed voluntate Dei, quod reliquum est in carne viuat temporis.

Loco citato in argum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimaoctauæ Articulum quartum.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo sunt. Primo manifestatur status seruilis generis humani quo ad duo, culpam scilicet & pœnam. Secundo respondetur quæstioni vna conclusione, scilicet, passio Christi est nostra redemptio. Primum declaratur quo ad peccatum & diabolum subiugatorem autoritatibus vno ad pœnam vero ratione clara in litera. Conclusio probatur: Passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis, & pro reatu generis humani ergo fuit quasi pretiū quo liberati sumus ab vtraq; seruitute: ergo fuit nostra redemptio. Prima cō sequentia probatur: quia satisfactio habet rationē pretij redemptiui. Probatur autoritate Damas. 4. Secunda consequentia clara est ex se. Et amplius declaratur: quia pretium oblatum à Christo, fuit non pecunia, sed ipsemet patiens.

¶ Super Quæstionis quadragesimaoctauæ Articulum quintum.

TItulus vt sonat, sumēdus est: ita quòd Christus sumitur, vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto. & ab aliis Sanctis. Et est sermo de redemptione vniuersali humani generis: quam dictum est in præcedenti articulo esse effectum passionis Christi.

¶ In corpore sunt duæ conclusiones. Prima est: Esse redemptorem immediate, est proprium Christi, inquantum homo. Secunda est: & redemptio potest attribui toti Trinitati vt primæ causæ. Probantur ambæ simul, vtrunque horum, scilicet actus solutionis & pretium solutum, pertinet immediate ad Christum, inquantum homo, & ad totam Trinitatem vt primā causam, ergo. Assumptum pro prima parte probatur: quia pretium nostræ redemptionis est vita corporalis Christi, quā ipse Christus exoluit. Pro secunda verò, quia vita corporalis Christi erat Trinitatis vt primæ causæ: & ipsa Trinitas inspirauit animæ Christi, vt poneret vitam suam pro nobis. Consequentia autem probatur: quia ad hoc quòd aliquis redimat, duo requiruntur, & quod ipse soluat, & quod soluat de suo. Et primū quidem patet: quia alio qui non redimeret, secundum antè probatur: quia si de alieno redimeret, magis redimeret Dominus pretij, quàm ille soluens: vt patet in his, qui de eleemosyna redimūt captiuos.

Commen.

Infrà q. 49. art. 2. Et 2. dist. 19. art. 2. Et dist. 19 art. 4. Et opus. 60. ca. 10.

Lib. 13. de Trin. c. 13. in prin. 10. 3.

Auct.

Comment.

2. 46. art. 4. ad 3. arg.

¶ Ad tertium dicendum, quòd passio Christi ex parte occidentium ipsum, fuit maleficium: sed ex parte ipsius ex charitate patientis, fuit sacrificiū. Vnde hoc sacrificium ipse Christus obtulisse dicitur, non autem illi, qui eum occiderunt.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum passio Christi operata sit nostram salutem per modum redemptionis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd passio Christi non sit operata nostram salutem per modum redemptionis. Nullus enim emit vel redimit quod suum esse non desijt. Sed homines nunquam desierūt esse Dei: secundū illud Psal. 23. Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ergo videtur quòd Christus non redemerit nos sua passione.

2 ¶ Præterea, Sicut Aug. * dicit 13. de Trinitate, Diabolus à Christo iustitia superādus fuit. Sed hoc exigit iustitia, vt ille qui iniuste dolosè rem alienā, debeat priuari: quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, vt etiam iura humana dicunt. Cum ergo diabolus creaturam Dei, scilicet hominem, dolosè deceperit, & sibi subiugauerit: videtur quòd non debuerit homo per modum redemptionis ab eius eripi potestate.

3 ¶ Præterea, Quicunq; emit aut redimit aliquid, pretium soluit ei, qui possidebat. Sed Christus non soluit sanguinem suum (qui dicitur esse pretium redemptionis nostræ) diabolo, qui nos captiuos tenebat. Non ergo Christus sua passione nos redemit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Pet. 1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati & incontaminati Christi. Et Gal. tertio dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicitur autem pro nobis factus maledictum, inquantum pro nobis passus est in ligno, vt suprà dictum * est. Ergo per passionem suam nos redemit.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christi passio fuerit superabundans pro peccatis & reatu humani generis satisfactio, fuit nobis salutem operata per modum redemptionis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per peccatū dupliciter homo obligatus erat. Primò quidem seruitute peccati. quia qui facit peccatum, seruus est peccati: vt dicitur Ioan. 8. & secundo Petri secundo. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Quia igitur diabolus hominem superauerat, inducendo eum ad peccatum, homo seruituti diaboli ad dictus erat. Secundò, inquantum ad reatum pœnæ, quo homo erat obligatus secundum Dei iustitiam. Et hic etiam est seruitus quædam, ad seruitutem enim pertinet, quòd aliquis patiatur quod non vult: cùm liberi hominis sit vti seipso, vt vult. Quia igitur passio Christi fuit sufficiēs & superabundans satisfactio pro peccato & reatu pœnæ generis humani: eius passio fuit quasi quoddā pretium, per quod liberati sumus ab vtraque obligatione. Nam ipsa satisfactio qua quis satisfacit, siue pro se, siue pro alio, pretium quoddā

dicitur, quo seipsum vel alium redimit à peccato & à pœna: secundum illud Daniel. quarto, Peccata tua eleemosynis redime: Christus autem satisfecit non quidem pecuniam dando, aut aliquid huiusmodi: sed dando id quod fuit maximum, seipsum scilicet: pro nobis. Et ideo passio Christi dicitur esse nostra redemptio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo dicitur esse Dei dupliciter. Vno modo inquantum subiicitur potestati eius. Et hoc modo nunquam homo desijt Dei esse: secundum illud Danielis quarto. Dominatur Excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit illud. Alio modo per vnionem charitatis ad eum: secundum quod dicitur. Romanor. 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Primo ergo modo nunquam homo desijt esse Dei. Secundo verò modo desijt esse Dei per peccatū. Et ideo inquantum fuit à peccato liberatus Christo passo satisfaciente, dicitur per passionem Christi esse redemptus.

¶ Ad secundū dicendum, quòd homo peccando obligatus erat & Deo & diabolo: quantum enim ad culpam Deum offenderat, & diabolo se subdiderat, ei consentiens. Vnde ratione culpæ non erat factus seruus Dei: sed potius à Dei seruitute recedens, diaboli seruitutem incurrerat. Deo iustè hoc permittente, propter offensam in se commissam. Sed quantum ad pœnam, principaliter homo erat Deo obligatus sicut summo iudici: diabolo autem tanquam tortori: secundum illud Matthæi 5. Ne forte tradat te aduersarius tuus iudici, & iudex tradat te ministro, id est, Angelo pœnarum crudeli: vt Chrysost. * dicit. Quāuis igitur diabolus iniustè, quantum in ipso erat, hominem sua fraude deceptum sub seruitute teneret, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: iustum tamen erat hoc homine pati, Deo permittente quantum ad culpam, & ordinante quantum ad pœnam. Et ideo per respectum ad Deum, iustitia exigebat, quòd homo redimeretur, non autem per respectum ad diabolum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia redemptio requirebatur ad hominis liberationem, per respectum ad Deum, non autem per respectum ad diabolum, non erat pretium soluendum diabolo, sed Deo. & ideo Christus sanguinem suum (qui est pretium nostræ redemptionis) non dicitur obtulisse diabolo, sed Deo.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum esse redemptorem, sit proprium Christi.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd esse redemptorem, non sit proprium Christi. Dicitur enim in Psalmo 30. Redemisti me domine Deus veritatis. Sed esse dominum Deum veritatis, cōuenit toti Trinitati, Non ergo est proprium Christo.

2 ¶ Præterea, Ille dicitur redimere, qui dat prætium redemptionis. Sed Deus pater dedit filium suum redemptionem pro peccatis nostris, secundum illud Psal. 100. Redemptionem misit Dominus populo suo. Glo. * id est Christum, qui dat redemptionem captiuis. Ergo non solùm Christus, sed etiam Deus pater nos redemit.

¶ Aduerte hic, quòd ad conuenientiam Christo, mediante humana natura, duplex est differentia. Quædam enim sunt dispositiones essentiæ ad patiendi, vt esse corporeum, passibile, flagellatum, crucifixum, triste & huiusmodi, & hæc omnino sunt propria Christo, vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto. Quædam verò sunt actiones, vt colere, amare, redimere, saluare, &c. & de his alter est dicendum secundum nomen, & aliter secundum nominum appellationem. Nam secundum rē, dicendum est quòd actio duplicitur sumitur, scilicet causaliter vel personaliter. Et hoc est quòd actiones Christi simpliciter possē vel secundū quod est actio à suis efficiens: bus exiens: & sic qualiber talis Christi actio est effectiue à toto Trinitate mediante, & ab humanitate Christi immediate. Totus siquidem Trinitas exhibit genus humanū, & sanauit infirmos, suscitauit mortuos, &c. Sed quòd infra limites causalitatis stendo, non mittit Verbum quàm Pater & Spiritus sanctus. Filius sanauit, docuit, &c. quia indiuisa sunt opera Trinitatis ad extra. Alio autē modo, scilicet personaliter, sumptæ huiusmodi actiones (hoc est vt terminantur ad hypostasim cuius sunt nō dico vt eius fæ, sed vt hypostasis est persona, sic sunt propriæ filio, in quod nec Pater nec Spiritus sanctus cōuenit. Ita enim personaliter filius Dei docebat, sanabat, redimebat, humanā per assumptam humanam naturam, quod nec Pater nec Spiritus sanctus personaliter hæc operabatur: nam sic homo docens, sanans, redimens, &c. non filius Dei: & non Pater nec Spiritus sanctus, dicit Trinitas. Secundum verò nominum denominationem considerandum est, an nomen, de quo quæritur, importet principaliter actionem vt exercitam à causa, an actionem vt respicit hypostasim cuius est, an vtrunque. Illatum, quæ principaliter inspiciunt causam, inter communia toti Trinitati reputāda videntur vt mortuos suscitare, miracula facere, & reliquæ actiones quas Christus, licet mediante humana natura exercuit: principaliter tamen ratione deitatis. Illa verò quæ determinant hypostasim principaliter, inter propria computanda sunt vt prædicere, ambulare, admirari, & huiusmodi. Quæ autem medio modo, & ad causam, & personam referri indifferenter, aut quasi indifferenter possunt, distinctionē aliquā habent. Christus, sine in hoc vita sint, siue in purgatorio, indulgētias ex supera Apostolica autoritate indulgentiam cōcedendo: thesaurū meritorū Iesu Christi & Sanctorum: ac tam pro viuis quàm pro defunctis dispensare, & per modum absolutionis indulgentiam conferre, vel per modum suffragij illam transferre consueuisse ac pro-

Redemisti me domine Deus veritatis. Posset tamen dici quòd redemptio, de qua est sermo, gratia materiæ determinat sibi personam Christi: quoniam materia eius est sanguis seu vita corporea Christi, non qualitercunque, sed passa & mortuique exposita. Cōstat siquidem hæc omnia propria esse Christo: ac per hoc dicendum est absolutè, quòd esse redemptorem humani generis, est hypostasi Christo: quoniam ipse personaliter, inquantum homo docens, sanans, &c. & de his aliis huiusmodi, & hæc omnino sunt propria Christo, vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto. Quædam verò sunt actiones, vt colere, amare, redimere, saluare, &c. & de his alter est dicendum secundum nomen, & aliter secundum nominum appellationem. Nam secundum rē, dicendum est quòd actio duplicitur sumitur, scilicet causaliter vel personaliter. Et hoc est quòd actiones Christi simpliciter possē vel secundū quod est actio à suis efficiens: bus exiens: & sic qualiber talis Christi actio est effectiue à toto Trinitate mediante, & ab humanitate Christi immediate. Totus siquidem Trinitas exhibit genus humanū, & sanauit infirmos, suscitauit mortuos, &c. Sed quòd infra limites causalitatis stendo, non mittit Verbum quàm Pater & Spiritus sanctus. Filius sanauit, docuit, &c. quia indiuisa sunt opera Trinitatis ad extra. Alio autē modo, scilicet personaliter, sumptæ huiusmodi actiones (hoc est vt terminantur ad hypostasim cuius sunt nō dico vt eius fæ, sed vt hypostasis est persona, sic sunt propriæ filio, in quod nec Pater nec Spiritus sanctus cōuenit. Ita enim personaliter filius Dei docebat, sanabat, redimebat, humanā per assumptam humanam naturam, quod nec Pater nec Spiritus sanctus personaliter hæc operabatur: nam sic homo docens, sanans, redimens, &c. non filius Dei: & non Pater nec Spiritus sanctus, dicit Trinitas. Secundum verò nominum denominationem considerandum est, an nomen, de quo quæritur, importet principaliter actionem vt exercitam à causa, an actionem vt respicit hypostasim cuius est, an vtrunque. Illatum, quæ principaliter inspiciunt causam, inter communia toti Trinitati reputāda videntur vt mortuos suscitare, miracula facere, & reliquæ actiones quas Christus, licet mediante humana natura exercuit: principaliter tamen ratione deitatis. Illa verò quæ determinant hypostasim principaliter, inter propria computanda sunt vt prædicere, ambulare, admirari, & huiusmodi. Quæ autem medio modo, & ad causam, & personam referri indifferenter, aut quasi indifferenter possunt, distinctionē aliquā habent. Christus, sine in hoc vita sint, siue in purgatorio, indulgētias ex supera Apostolica autoritate indulgentiam cōcedendo: thesaurū meritorū Iesu Christi & Sanctorum: ac tam pro viuis quàm pro defunctis dispensare, & per modum absolutionis indulgentiam conferre, vel per modum suffragij illam transferre consueuisse ac pro-

3 ¶ Præterea, Non solum passio Christi, sed etiam aliorum sanctorum proficua fuit ad nostram salutem, secundum illud Coloss. 1. Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. Ergo non solum Christus debet dici redēptor, sed etiam alij sancti.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Galat. 3. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Sed solus Christus factus pro nobis maledictum. Ergo solus Christus debet dici noster redemptor.

CONCLVSIO.

¶ Quamquam toti Trinitati ascribi possit redemptionis opus vt primæ causæ: esse tamen redemptorem proprium fuit Christo, secundum humanam naturam, qui propriam sanguinem, & vitam propriam pro omnium redemptione exposuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad hoc quòd aliquis redimat, duo requiruntur, scilicet actus solutionis, & pretiū solutū. Si enim aliquis soluat pro redemptione alicuius rei, prætium quod non est suum, sed alterius, ipse non dicitur redimere principaliter: sed magis ille, cuius est pretium. Pretium autem redemptionis nostræ est sanguis Christi, vel vita eius corporalis, quæ est in sanguine, quam ipse Christus exoluit. Vnde vtrumque istorum ad Christum pertinet immediatè, inquantum est homo, quamuis ipsa redemptio possit attribui toti Trinitati, sicut primæ causæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gloss. * hoc sic exponit. Tu domine Deus veritatis, redemisti me in Christo, clamantem, in manus tuas Domine commendo spiritum meum. Et sic redemptio immediatè pertinet ad hominem Christum, principaliter autem ad Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pretium redemptionis nostræ homo Christus soluit immediatè: sed de mandato Patris, sicut primordialis actoris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd passiones Sanctorum proficiunt Ecclesiæ, non quidem per modum redemptionis, sed per modum exempli & exhortationis, secundum illud 2. ad Cor. 1. Siue tribulamur pro vestra exhortatione & salute.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum passio Christi operata sit nostram salutem per modum efficientiæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd passio Christi non sit operata nostram salutem per modum efficientiæ. Causa enim efficiens nostræ

pterea omnes tam viuos, quàm defunctos, qui veraciter omnes indulgentias huiusmodi consequuti fuerint, à tanta temporali pœna secundum diuinam iustitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari, quanta concessa & acquisitæ indulgētiæ æquiualet. Et ita ab omnibus teneri & præcipi debere sub excōmunicationis latæ sententiæ pœna, à qua illam incurrentes ab alio, quàm à Romano pontifice, nisi in mortis articulo, nequeant absolutionis beneficiū obtinere, autoritate Apostolica ea rundem tenore præsentium decernimus. Hæc ibi. Sed intendit Autor de passionibus Sanctorū absolutè: ita quod inter passiones Christi & Sanctorū multiplex in proposito traditur hic differentia. Prima est in verbo, passiones: nam passiones Christi absolutè redimunt Ecclesiam: passiones autē Sanctorum non absolutè (vt hic dicitur) sed superfluè tantum satis faciant pro nobis, vt in 4. sent. & in dicta extrauagante continetur. Secunda est in verbo redēptionis: quoniam passio Christi redimit simpliciter: quia à seruitute culpæ & pœnæ: passiones verò Sanctorum non nisi secundum quid redimunt: scilicet à pœna quadā, scilicet temporali pro actuali peccato debita. Tertia est in verbo, proficiunt: quia passio Christi prodest Ecclesiæ per modū redemptionis, etiam si nulla clauis Ecclesiæ intercedat: sed passiones Sanctorum non pro me satisfaciūt, nisi clauium autoritate mihi applicentur. Tot ergo limitationibus opus est, ad verificandum quod aliquæ passiones Sanctorum prosunt Ecclesiæ per modum redemptionis: ac per hoc affirmatiua non nisi secundum quid sit vera potuit absque vllo veritatis præiudicio, negatiua simpliciter & absolutè asseri, dicendo passiones Sanctorum nō prosunt Ecclesiæ per modum redemptionis. Et enim veritate iuxta ipsius negatiuæ stare iam patet doctrinam de efficacia indulgentiarum ex meritis Sanctorum.

Ho. 26. in Mat. in opere imperfecto. 21. id innuit. 49 m 2.

¶ Super Quæstionis quadragesimaoctauæ Articulum sextum.

TItul' clarus, vt sonat. *Comment.*

¶ In corpore est vna distinctio bimembris cum duabus conclusionibus iuxta ipsa membra. Distinctio est: Causa efficiens duplex: principalis vel instrumētalis. Prima conclusio est: Causa efficiens principalis nostræ salutis est Deus. Secūda est, Passio Christi est causa efficiens instrumētalis nostræ salutis. Probatur hæc: Humanitas Christi est deitatis instrumentū: ergo omnes actiones & passiones Christi, operantur instrumentaliter virtute deitatis ad salutem humanam: ergo passio Christi efficienter causat nostram salutem.

¶ Aduerte hic & pro responsione ad secundum, quòd passio Christi, vt Autor dicit, tenet locum medicinæ. Et quemadmodum medicina corporaliter adhibita infirmo instrumentaliter sanatsita passio Christi spirituali contactu fidei seu fidei seu fidei sacramētis adhibita nobis, sanat nos etiā instrumētaliter. Differentia autem est: quia medicina corporea adhibita, & instrumentum naturæ ipsius infirmi: medicina autem passionis venit in instrumentum deitatis, & sola adhibitione per fidem seu sacramenta eget ad hoc, vt nos sanet.

Auct.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ nonæ Articulum primum.*

Aureol. Q.49 ar.4.

TItulus intelligitur de libertatiõe à passionem Christi vt causam, non qualemcunque, sed propriam, vt patet ex vltimo argumento.

¶ In corpore vnica cõclusio: Passio Christi est propria causa remissiõis peccatorum tribus modis. Probatur singulatim quo ad singulos modos. Litera est satis clara.

¶ Aduerte, quòd quãpassio Christi dicitur esse propria remissionis peccatorum, intelligitur ita propriè, quod sola ipsa est, per quam veniamus consequimur peccatorũ omnes præteriti, præsentes, & futuri: nisi enim passionis Christi explicitè vel implicitè impossibile est secundum potentiam ordinariam, hominem remissionem peccatorum consequi.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ nonæ Articulum secundum.*

Comment. 3.d.16. ar.1.

TItulus clarus.

¶ In corpore primò distinguitur triplex causa diabolicę potestatis, in actu super homines, ante Christi passionem, scilicet peccatum hominis, offensa dei, iniquitas diaboli. Secundo significatim secundum singulas causas monstratur liberatio per passionem Christi sub diuersis rationibus, scilicet inquantũ remissiua peccati, quo ad primum: inquantum reconciliatiua dei, quo ad secundum, inquantũ præsumptuose illata à diabolo quo ad tertium.

¶ *Nam diabolus machinando mortẽ Christi excesserit potestatem sibi à Deo traditam.*

¶ Sed occurrit hic notitiorum dubium, quomodo diabolus machinando in mortem Christi excessit modũ potestatis sibi tradite à Deo, quum diabolus non potuisset inferre Christo per ministerium Iudæorum, Pilati & suorũ, passionem aut mortem, nisi Deo potestatem dãte, vt patet de tentatione Iob: multo minus enim potuit in Christum quàm in Iob. Et confirmatur: quia quũ semper diabolus iniquè vtatur potestate sibi data, aut semper ex parte sua excedit modum potestatis, aut nunquam: quia nunquã facit plus quàm sibi permittatur facere.

¶ Ad hoc dicitur, quod non est hic sermo de potestate diaboli absolute, de qua procedunt obiectiones ingerentes dubium: sed de potestate illa, quam diuina iustitia ob peccata humana diabolo, super homines eam liberamur à reatu pœnæ: per modũ verò redemptionis, in quantum per eã liberamur à seruitute culpæ: per modũ autẽ sacrificij, inquantũ per eam reconciliamur Deo, vt infra dicetur.

QVAESTIO QVADRAGESIMANONA, DE Effectibus passionis Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de ipsis effectibus passionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm per passionem Christi simus liberati à peccato.

¶ Secundò, vtrùm per eam simus liberati à potestate diaboli.

¶ Tertiò, vtrùm per eam simus liberati à reatu pœnæ.

¶ Quartò, vtrùm per eam simus Deo reconciliati.

¶ Quintò, vtrùm per eam sit nobis aperta ianua cæli.

¶ Sextò, virum per eam Christus adeptus sit exaltationem.

ARTICVLVS I.

¶ *Virum per passionem Christi simus liberati à peccato.*

Comment.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non simus liberati à peccato. Libera re enim à peccato, est proprium Dei, secundũ illud Isa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Christus autem non est passus secundum quod Deus, sed secundum quod homo: Ergo per passionem Christi non sumus liberati à peccato.

2 ¶ Præterea, Corporale non agit in spirituale. Sed passio Christi est corporalis, peccatum autem non est nisi in anima, quæ est spiritualis creatura ergo passio Christi non potuit nos emundare à peccato.

3 ¶ Præterea, Nullus potest liberari à peccato quod nondum commisit, sed quod ito postea rum est commissurus. Cùm igitur multa peccata post Christi passionem fiat commissa & tota die committantur, videtur quod per passionẽ Christi non simus liberati à peccato.

4 ¶ Præterea, Posita causa sufficienti, nihil aliud requiritur ad effectum inducẽdum. Requiruntur autem adhuc alia ad remissionem peccatorum, scilicet baptismus & pœnitentia. Ergo videtur quod passio Christi nõ sit sufficiens causa remissionis peccatorum.

5 ¶ Præterea, Prouerb. 10 dicitur, vniuersa delicta operit charitas. & 15. dicitur per misericordiam & fidem purgantur peccata. Sed multa sunt alia de quibus habemus fidem, & quæ sunt prouocatiua charitatis. Ergo passio Christi non est propria causa remissionis peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 1. Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

CONCLVSIO.

¶ *Passio Christi causa fuit remissionis peccatorũ, inquantum per eam prouocamur ad Charitatem, & per eam redempti sumus, & vt ex ea fuit diuinitatis instrumentum, quo peccata omnium expiata sunt.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tripliciter. Primò quidem per modum prouocantis ad charitatem: quia vt Apostolus dicit Rom. 5. Commendat Deus suam charitatem in nobis, quoniam cùm adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Per charitatem autem consequimur veniam peccatorum, secundum illud Luc 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundò passio Christi causat remissionem peccatorum per modum redemptionis: quia enim ipse est caput nostrum per passionem suam, quam ex charitate & obedientia sustinuit, liberauit nos tanquam membra sua à peccatis: quasi per pretium suæ passionis. Sicut si homo per aliquod opus meritorium, quod manu exerceret, redimeret se à peccato quod pedibus commisisset. Sicut enim naturale corpus est vnum, ex membrorum diuersitate consistens, ita tota ecclesia, quæ est mysticum corpus Christi, computatur quasi vna persona cum suo capite quod est Christus. Tertiò, per modum efficientiæ, inquantum caro secundum quam Christus passionem sustinuit, est instrumentum diuinitatis, ex quo eius passiones & actiones operantur in virtute diuina ad expellendum peccatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd licet Christus non sit passus secundum quòd Deus, tamen caro eius est diuinitatis instrumentum. Et ex hoc passio eius habet quandam diuinam virtutem dimittendi peccata: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod passio Christi licet sit corporalis: sortitur tamen quandam spiritualem virtutem ex diuinitate, cuius caro est instrumentum. Secundum quam quidem virtutem, passio Christi est causa remissionis peccatorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus sua passione nos à peccato liberauit causaliter, id est, instituendo causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcunque peccata quandocunque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari, etiam in futurum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia passio Christi præcessit, vt causa quædam vniuersalis remissionis peccatorum (sicut dictum est) necesse est quòd singulis adhibeatur ad deletionem proprio- rum peccatorum. Hoc autem fit per baptismum & pœnitentiam, & alia sacramenta, quæ habent virtutem ex passione Christi, vt infra patebit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd etiam per fidem applicatur nobis passio Christi, ad percipiendum fructum ipsius: secundum illud Romanorum tertio. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius. Fides autem per quam à peccato mundamur, non est fides informis: quæ potest esse etiam cum peccato, sed est fides formata per charitatem, vt sic passio Christi nobis applicetur, non solùm quantum ad intellectum, sed etiam quantum ad affectum. Et per hãc etiam modum peccata dimittuntur ex virtute passionis Christi.

ARTICVLVS II.

¶ *Virum per passionem Christi simus liberati à potestate diaboli.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per passionem Christi non simus liberati à potestate diaboli. Ille enim non habet potestatem super aliquos, in quibus nihil sibi permissione alterius facere potest. Sed diabolus nunquam potuit aliquid in nocumentum hominum facere, nisi ex permissione diuina: sicut patet Iob 1. & 2. quòd potestate diuinitus accepta, cum primò in pecoribus, & postea in corpore læsit. Et similiter Matthæi octauo dicitur, quòd dæmones nisi Christo concedente, non potuerunt in porcos introire. Ergo diabolus nunquam habuit in hominibus potestatem. Et ita per passionem Christi non sumus liberati à potestate diaboli.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ nonæ Articulum tertium.*

Aureol. Scotus. Comment.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Passio Christi est causa nostræ reconciliationis ad Deum, dupliciter, scilicet directè & indirectè. Probatur quo ad primam partem quia passio Christi est satisfactio superabundans pro pœna totius mundi. Quo ad secundum, quia passio Christi excessit modum potestatis sibi traditæ à Deo, machinando in mortem Christi, qui non habebat meritum mortis, cum esset absq; peccato. Vnde Augu. * dicit in 13. de Tri. Iustitia Christi victus est diabolus, quia eum in eũ nihil morte dignũ inueniret, occidit eum: tamen & vtique iustum est, vt debitores, quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes, quem sine vllo debito occidit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non dicitur sic diabolus in homines potestatem habuisse, quasi posset eis nocere, Deo non permittente. Sed quia iustè permittebatur nocere hominibus, quos tentando ad suum consensum peruduxerat.

¶ Ad secundum dicendum, quod diabolus etiam nunc potest quidem Deo permittente homines tentare quantum ad animam, & vexare quantum ad corpus. Sed tamen præparatum est homini remedium ex passione Christi: quo se potest tueri contra hostis impugnationes, ne deducatur in interitum mortis æternæ. Et quicunq; ante passionem Christi diabolo resistebant, per fidem passionis Christi hoc facere poterant, licet passione Christi nondum peracta. Quantum autem ad aliquid, nullus poterat diaboli manus euadere: vt scilicet non descenderet in infernum: à quo post passionem Christi, se possunt homines eius virtute tueri.

¶ Ad tertium dicendum, quod Deus permittit diabolo posse decipere homines in certis personis, temporibus & locis, secundum occultam rationem iudiciorum suorum, Semper tamen per passionem Christi liberat electos in quibus habitat per gratiam.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ nonæ Articulum quartum.*

Comment.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Passio Christi est causa nostræ reconciliationis ad Deum, dupliciter, scilicet directè & indirectè. Probatur quo ad primam partem quia passio Christi est satisfactio superabundans pro pœna totius mundi. Quo ad secundum, quia passio Christi excessit modum potestatis sibi traditæ à Deo, machinando in mortem Christi, qui non habebat meritum mortis, cum esset absq; peccato. Vnde Augu. * dicit in 13. de Tri. Iustitia Christi victus est diabolus, quia eum in eũ nihil morte dignũ inueniret, occidit eum: tamen & vtique iustum est, vt debitores, quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes, quem sine vllo debito occidit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non dicitur sic diabolus in homines potestatem habuisse, quasi posset eis nocere, Deo non permittente. Sed quia iustè permittebatur nocere hominibus, quos tentando ad suum consensum peruduxerat.

¶ Ad secundum dicendum, quod diabolus etiam nunc potest quidem Deo permittente homines tentare quantum ad animam, & vexare quantum ad corpus. Sed tamen præparatum est homini remedium ex passione Christi: quo se potest tueri contra hostis impugnationes, ne deducatur in interitum mortis æternæ. Et quicunq; ante passionem Christi diabolo resistebant, per fidem passionis Christi hoc facere poterant, licet passione Christi nondum peracta. Quantum autem ad aliquid, nullus poterat diaboli manus euadere: vt scilicet non descenderet in infernum: à quo post passionem Christi, se possunt homines eius virtute tueri.

¶ Ad tertium dicendum, quod Deus permittit diabolo posse decipere homines in certis personis, temporibus & locis, secundum occultam rationem iudiciorum suorum, Semper tamen per passionem Christi liberat electos in quibus habitat per gratiam.

nem Christi, est paratum hominibus remedium se tuendi contra nequitias dæmonum, etiam tempore Antichristi. Sed si aliqui hoc remedio vti negligant, nil deperit efficaciæ passionis Christi.

ARTICVLVS III.

Virum per passionem Christi homines sint liberati à pœna peccati.

Infrà q.52. ar.1. corp. Et q.86.ar.4. ad.1. Et 3.d.19. ar.2. Et vide q.29. ar.7. ad 9.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per passionem Christi non sint homines liberati à pœna peccati. Præcipua enim pœna peccati est æterna damnatio. Sed illi qui damnati erant in inferno pro suis peccatis, non sunt per Christi passionem liberati: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo videtur quòd passio Christi non liberauit homines à pœna peccati.

2 ¶ Præterea, Illis qui sunt liberati à reatu pœnæ, non est aliqua pœna iniungenda. Sed pœnitentibus iniungitur pœna satisfactoria. Non ergo per passionem Christi sunt homines liberati à reatu pœnæ.

3 ¶ Præterea, Mors est pœna peccati: secundum illud Romanorum 6. Stipendia peccati mors. Sed adhuc post passionem Christi homines moriuntur, ergo per passionem Christi non sunt homines liberati à reatu pœnæ.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Isaiæ 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

CONCLVSIO.

¶ *Passio Christi cum fuerit sufficiens pro peccatis satisfactio, & quæ fuerint nobis remissa peccata, per eam sumus à reatu pœnæ liberati.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per passionem Christi liberati sumus à reatu pœnæ dupliciter. Vno modo directè, inquantum scilicet passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis. Exhibita autem satisfactione sufficienti, tollitur reatus pœnæ. Alio modo indirectè, inquantum scilicet passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio Christi fortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem & charitatem, & per fidei sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo passioni Christi non coniunguntur, effectum eius percipere non possunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) ad hoc quod consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei configurari. Configuramur autem ei in baptismo sacramentaliter: secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus ei per baptismum in mortem. Vnde baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur: quia sunt totaliter liberati per satisfactionem Christi. Quia verò Christus semel tantùm pro peccatis nostris mortuus est (vt dicitur 1. Petri 3.) ideo non potest homo secundariò configurari morti Christi per sacramentum baptismi. Vnde oportet, quod illi qui post baptismum peccant, configurentur Christo patienti per aliquid pœnalitatis vel passionis, quam in seipsis sustineant: quæ tamen multò minor sufficit quàm esset condigna peccato cooperante satisfactione Christi.

Art. 1. huius quæ. tis cor. & ad 4.

¶ Ad tertium dicendum, quòd satisfactio Christi habet effectum in nobis, inquantum incorporamur et vt membra suo capiti: sicut suprà dictum * est. Membra autem oportet capiti conformari. Et ideo sicut Christus primò quidem habuit gratiam in anima cum passibilitate corporis, & per passionem ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos qui sumus membra eius, per passionem ipsius liberamur quidem à reatu cuiuslibet pœnæ: ita tamen quod primò recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo asscribimur ad hæreditatem gloriæ immortalis, adhuc corpus passibile & mortale habentes. Post modum verò configurati passionibus & morti Christi, in gloriam immortalem perducimur: secundum illud Apostoli Romanorum octauo. Si filij, & hæredes: hæredes quidẽ Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, vt & conglorificemur.

Art. 1. huius q. 49. art. 4. ad cor. Et 3. dist. 19. art. 5. q. 1. Et 4. sent. dist. 6. q. 2.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virum per passionem Christi simus Deo reconciliati.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd per passionem Christi non simus Deo reconciliati. Reconciliatio enim non habet locum inter amicos. Sed Deus semper dilexit nos: secundum illud Sapientiæ vndecimo. Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti. Ergo passio Christi non reconciliauit nos Deo.

Supra q. 49. art. 4. cor. Et 3. dist. 19. art. 5. q. 1. Et 4. sent. dist. 6. q. 2. ar. 2.

2 ¶ Præterea, Non potest idem esse principium & effectus: vnde gratia quæ est principium merendi, non cadit sub merito. Sed dilec-

tio

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ nonæ Arti culum quintum.*

Annot.

TItulus clarus ex eō suetudines Ecclesiæ vtentis ista parabolica loquutiōe. Vocat enim cæli tanuam per similitudiē ad lanuæ fructū (qui est impedire vel ex peditam reddere penetrationem interiorum) fruitionis diuinæ conclusiōnē: ita quod aperiri cæli ianuam, est expeditam facere cōsequationem æternæ beatitudinis, quæ nulli ante Christi passionem concessa est.

Comment.

¶ In corpore artic. vna est conclusio: Per passionem Christi aperta est ianua regni cælestis: Probatur duplicīter. Primo, tollere peccata humana, quo ad culpam & pœnā omnē, est agere ianuam regni cælorum: sed Christus per suam passiōē abstulit omne peccatum quo ad omnia tergo. Maior probatur ab oppositō: qa clausio regni cælorum nihil aliud est, quā obstaculū peccati, quo impediuntur à cælo. Probatur autoritate Isaiæ. Minor probatur autoritate Apostoli. Secundo modi festatur, conclusio ex figura esse ⁊ius mortis summi Sacerdotis legalis.

¶ Aduerte hic tria. Primo, quòd clausio regni cælorum est priuatio diuinæ fruitionis post hāc vitam nō qualifcunque, sed ex tali orta & fulta causa, scilicet ex peccato. Et propterea aperire cælum, nihil aliud est quàm tollere peccatum, tā quo ad culpam, quàm quo ad pœnam: sublato siquidem sic peccato, manifestum est quod tollitur fruitiōis diuinæ priuatio, vt pœna peccati. ac per hoc simpliciter tollitur, quia non nisi vt pœnam retinebat priuationem illam diuinæ beniguitas.

¶ Secundò, quòd Christus sua passione liberauit membra sua ab omni & culpa & pœna: quoniam: vt Apostolus dicit, abundantius est Christi donum, quàm fuerit Adæ damnum: sed, vt experientia testatur, & ex calce præcedentis art. habes, liberatio ista ordine quodam in exequutionem mandatur, configurando nos ipsi Christo. Quo fit vt Christus liberauerit nos ab omni pœna peccati tam originalis quàm actualis: sed nos ordine quodam & media configuratione ad Christum, consequimur immunitatem à culpa & pœna totaliter.

¶ Pro quo & respōsione ad primum nota tertiò, quod quia primus homo peccauit nō solū vt singularis persona, sed etiam vt principium humanæ naturæ: ideo peccatum originale erat duplicīter mundandum & ea parte, qua singularium est personarum: & ex ea parte, qua totius humanæ naturæ semina liter ab Adam deficiēdatis. Et quo ad personalia quidem olim per circumcisionem vel aliquod ta crificium, & nūc per baptismum purgatur humanum genus ab originali peccato. Ad secundum autem, nec circumcisiō olim nec baptismus posīca fuffecit: vt patet de baptizatis baptismo Christi mortui ante Christi passionem: nullus enim illorum liber fuit à pœna claussiæ regni cælorum. Hæc enim pœna, sicut & mors corporalis ex peccato originali, vt naturæ est, consequens est, & ad vtrunque alsolendum passio Christi fuit necessaria: quamuis diuersimode ab hac & illa nos emerit: quoniam à spirituali pœna privationis diuinę fruitionis sic nos liberauit, quòd filium exhibuit effectum. Et inde est quod modo baptizati si moriuntur filium, beati sunt: beneficium siquidem hoc est, baptismi non simpliciter, sed ratione status, quo scilicet Christi passio consummata est. Et quia baptismus ad hoc institutus est, vt esset sacramentum in tali statu, quamuis inchoatiue parum anteceperit: ideo baptismo attribuitur aperire cęlestem ianuam, quod præfiguratum est, quum Christo baptizato, cæli aperti sunt. Sed immortalitatis beneficium non statim exhibuit, quamuis tunc fecerit, quum mortem nostram moriendo destruxit: sed media conformitate nostra ad ipsum moriemur, immortalitatem longe excellentiorem illa, quæ fuit in statu innocentiæ, nobis exhibebit in tempore resurrectionis: cum hoc etiam quod in capite nostro, ipso scilicet Christo homine, iam immortalitatem corporis consequuti sumus per ipsius passionem.

¶ *Præterea*, Ante passionem Christi Helias raptus est in cælum, vt dicitur quarti Regum secundo. Sed effectus non præcedit causam. Ergo videtur quòd apertio ianuæ cælestis non sit effectus passionis Christi.

3 ¶ Præterea, Sicut legitur Matthæi tertio, Christo baptizato aperti sunt cæli: Sed baptismus præcessit passionem. Ergo apertio cæli non est effectus passionis Christi.

4 ¶ Præterea, Mich 2. dicitur, Ascendit pandens iter ante eos. Sed nihil aliud videtur esse pandere iter cæli, quàm eius ianuam aperire. Ergo videtur quòd ianua cæli sit nobis aperta, non per passionem Christi, sed per ascensionem eius.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit Hebræorum 10. Habemus fiduciam in introitum Sanctorum, scilicet cælestiū, in sanguine Christi.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per Christi passionem liberati fuerimus, non modò à peccato originali communi humanæ naturæ, quo ad culpam & pœnam, sed à peccatis singulorum hominum, per eam nobis aperta est ianua regni cælorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd clausio ianuæ est obstaculum quoddam prohibens homines ab ingressu. Prohibebantur autem homines ab ingressu regni cælestis propter peccatum: quia sicut dicitur Isaiæ trigesimoquinto, via illa sancta vocabitur, & non transibit per eam pollutus. Est autem duplex peccatum impediens ab ingressu regni cælestis. Vnum quidem commune totius humanæ naturæ, quod est peccatum primi parentis, & per hoc peccatum præcludebatur homini aditus regni cælestis. Vnde legitur Genesis tertio, quòd post peccatum primi parentis, collocauit Deus cherubim, & flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Aliud autem est peccatum speciale vniuscuiusque personæ quod per proprium actum committitur vniuscuiusque hominis. Per passionem autem Christi liberati sumus, non solùm à peccato communi totius humanæ naturæ, & quantum ad culpam, & quantum ad reatum pœnæ, ipso soluente pretium pro nobis, sed etiam à peccatis propriis singulorum, qui communicant eius passioni per fidem & charitatem & fidei sacramenta. Et ideo per passionem Christi aperta est nobis ianua regni cælestis. Et hoc est quod Apostolus dicit Hebræorum nono, quòd Christus assistens pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem introuit semel in Sancta, æterna redemptione inuenta. Et hocsignificatur Numeri trigesimoquinto, vbi dicitur, quòd homicida manebit ibi, scilicet in ciuitate refugii, donec Sacerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur, quo mortuo poterit in domum suam redire.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sancti Patres operando opera iustitiæ, meruerunt introitum regni cælestis per fidem passionis Christi (secundum illud Hebræorum vndecimo: Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam) per quam etiam vnusquisque à peccato purgabatur, quantum pertinet ad emundationem propriæ personæ. Non tamen aliquius fides vel iustitia, sufficiebat ad remouendum impedimentum, quod erat per reatum totius humanæ creaturæ: quod quidem remotum est precio sanguinis Christi. Et ideo ante passionem Christi nullus intrare poterat regnum cælestę, adipiscendo scilicet beatitudinem æternam, quæ consistit in plena Dei fruitione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Helias sublevatus est in cælum æreum: non autem in cælum empyreum, qui est locus Sanctorum. Et similiter etiam Enoch raptus est ad paradisum terrestrem: Vbi cum Helia simul creditur vivere vsque ad aduentum Antichristi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut supra dictū * est Christo baptizato aperti sunt cæli, non propter ipsum Christum, cui semper cælum patuit: sed ad significandum quod cælū aperitur baptizatis baptismo Christi, quin habet efficaciam ex passione ipsius.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus sua passione meruit nobis introitum regni cælestis, & impedimentum remouit. Sed per suā ascensionem nos quasi in possessionē regni cęlestis introduxit. Et ideo dicitur quod ascendit pandens iter ante eos.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum Christus per suam passionem meruerit exaltari.

AD SEXTVM sic proceditur. videtur quòd Christus per suam passionē non meruerit exaltari. Sicut enim cognitio veritatis est propriū Deo, ita & sublimitas: secundū illud Psal. 112. Excelsus super omnes gentes dominus, & super cælos gloria eius. Sed Christus, secundum quod homo, habuit cognitionem omnis veritatis, non ex aliquo merito præcedēte, sed ex ipsa vnione Dei & hominis: secūdum illud Ioannis 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. Ergo neque exaltationem habuit ex merito passionis, sed ex sola vnione.

2 ¶ Præterea, Christus meruit sibi à primo instanti suæ conceptionis, vt supra habitum est, * non autem maior charitas fuit in eo tempore passionis quàm ante. Cū ergo charitas sit merendi principium, videtur quod non magis meruerit per passionem suam exaltationem, quàm antè.

3 ¶ Præterea, Gloria corporis resultat ex gloria animæ. vt Augustinus, * dicit in Epistola ad Dioscorum. Sed Christus per passionem suā non meruit exaltationem quantum ad gloriā animæ: quia anima eius fuit beata à primo instanti suæ conceptionis. Ergo neque etiam per passionem meruit exaltationem, quantum ad gloriam corporis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Philip. 3. factus est obediēs vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.

CONCLVSIO.

¶ Sicut Christus per suam passionem humiliauit seipsum, ita per eam exaltatus est, vt surrexit gloriosus & in cælum ascenderit, vbi ad texteram Dei patris sedens, inde venturus est in paterna maiestate iudicare omnes.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd meritum importat quandam æqualitatē iustiæ: vnde & Apostolus dicit Rom. 4 quòd ei, qui operatur, merces imputatur secundum debitum. Cum autem aliquis ex sua iniusta voluntate sibi attribuit plus quàm si debeatur, iustum est vt diminuatur etiam quantum ad id quod sibi debebatur: sicut cum faratur quis vnā quem, reddet quatuor, vt dicitur Exo. 22. Et hoc dicitur mereri, in quantū per hoc punitur eius iniqua volūtas. Ita etiam cum aliquis sibi ex iusta voluntate subtrahit quod debebat habere, meretur vt sibi amplius superadderetur, quasi merces iustæ voluntatis. Et inde

Super Quæstionis quadragesimæ nonæ Articuli sextum.

Comment. Q. 39. ar. 5.

TItulus clarus vt sonat.

¶ In corpore duo. Primo declaratur in communi quid importet meritum, & quomodo in eo salvatur tam in malo, quàm in bono. Secundo defenditur ad propositum in speciali de Christo.

¶ Quo ad primum, dicit in communi meritū importare quandam iustitiæ non gratiæ æqualitatem. Et hoc probat auctoritate Apostoli.

Annot.

¶ Vbi non mireris notabile, si æmerito transfert, ad mercedem: quia mercēs merito respondet vt præmium debitum.

3. dist. 18. q. 2. ar. 1. & 4. q. 3.

¶ Exemplis deinde declaratur, qualiter meriti æqualitas secundum iustitiam exerceatur tam in malis quàm in bonis, & in malis quidem ratio ni adiungit exemplum de iusta æqualitate circa demeritum furti, cū autoritate sacræ Scripturæ, & inde infertur similiter proportionaliter fieri iustam æqualitatem circa meritum boni.

Annot.

¶ Vbi aduerte quòd in illis iustitiis intermediunt duo, scilicet res exterior & voluntas interior verbi gratia, quis furetur ablata & voluntas decens ad furtum. Si consideretur res exterior (puta quis dumtaxat) sufficit ad æqualitatem iustitiæ vt restituatur ipsa ouis: sic enim inæqualitas rei facta per furem, redditum, vt patet. Sed si quis hoc cōsideretur ini qua voluntas furis (quia voluit contempta iustitia publica & proximi pium habere quā sibi debetur, & propterea abstulit quem alienum) sic ad hoc vt hæc iniquitas voluntatis tuncta operi ad æqualitatem reducatur, iustū est vt min' habeat de suo qui plus quàm debeatur sibi, vsurpauit de alieno: & propteres pro vna ablata oue reddere tenetur quatuor, vnā pro æqualitate rei extrā, & tres pro æqualitate iniqui actus. Et quia tam demeritum, quàm meritum principaliter consistit in voluntate: ideo autor in litera tractans de merito Christi, ad æqualitatem quæ principaliter respicit actiones & passiones, quatenus sunt voluntariæ, se conuertit & ita in malis, quā in bonis iustitiæ æquali tatem cōsideravit prout iustis vel iniusta voluntas minus vel plus de fi bi debitis voluit cum effectu, vt patet in litera, & hinc ad Christi meritum descendit.

Ephes. 5. Coloss. 1. Hebr. 9. 10.

Q. 39. ar. 4. ad 1. Et q. 46. ar. 6.

¶ Quo ad secundum præsupposita maiore ex declarata ratione meriti mostrat subsumēdo Christum per suam passionē meruisse quatuor, similiter etiam Enoch raptus est ad paradisum terrestrem: Vbi cum Helia simul creditur vivere vsque ad aduentum Antichristi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut supra dictū * est Christo baptizato aperti sunt cæli, non propter ipsum Christum, cui semper cælum patuit: sed ad significandum quod cælū aperitur baptizatis baptismo Christi, quin habet efficaciam ex passione ipsius.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus sua passione meruit nobis introitum regni cęlestis, & impedimentum remouit. Sed per suā ascensionem nos quasi in possessionē regni cęlestis introduxit. Et ideo dicitur quod ascendit pandens iter ante eos.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum Christus per suam passionem meruerit exaltari.

AD SEXTVM sic proceditur. videtur quòd Christus per suam passionē non meruerit exaltari. Sicut enim cognitio veritatis est propriū Deo, ita & sublimitas: secundū illud Psal. 112. Excelsus super omnes gentes dominus, & super cælos gloria eius. Sed Christus, secundum quod homo, habuit cognitionem omnis veritatis, non ex aliquo merito præcedēte, sed ex ipsa vnione Dei & hominis: secūdum illud Ioannis 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. Ergo neque exaltationem habuit ex merito passionis, sed ex sola vnione.

2 ¶ Præterea, Christus meruit sibi à primo instanti suæ conceptionis, vt supra habitum est, * non autem maior charitas fuit in eo tempore passionis quàm ante. Cū ergo charitas sit merendi principium, videtur quod non magis meruerit per passionem suam exaltationem, quàm antè.

3 ¶ Præterea, Gloria corporis resultat ex gloria animæ. vt Augustinus, * dicit in Epistola ad Dioscorum. Sed Christus per passionem suā non meruit exaltationem quantum ad gloriā animæ: quia anima eius fuit beata à primo instanti suæ conceptionis. Ergo neque etiam per passionem meruit exaltationem, quantum ad gloriam corporis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Philip. 3. factus est obediēs vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.

CONCLVSIO.

¶ Sicut Christus per suam passionem humiliauit seipsum, ita per eam exaltatus est, vt surrexit gloriosus & in cælum ascenderit, vbi ad texteram Dei patris sedens, inde venturus est in paterna maiestate iudicare omnes.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd meritum importat quandam æqualitatē iustiæ: vnde & Apostolus dicit Rom. 4 quòd ei, qui operatur, merces imputatur secundum debitum. Cum autem aliquis ex sua iniusta voluntate sibi attribuit plus quàm si debeatur, iustum est vt diminuatur etiam quantum ad id quod sibi debebatur: sicut cum faratur quis vnā quem, reddet quatuor, vt dicitur Exo. 22. Et hoc dicitur mereri, in quantū per hoc punitur eius iniqua volūtas. Ita etiam cum aliquis sibi ex iusta voluntate subtrahit quod debebat habere, meretur vt sibi amplius superadderetur, quasi merces iustæ voluntatis. Et inde

est, quòd sicut dicitur Lucæ 14. Qui se humiliat, exaltabitur. Christus autem in sua passione seipsum humiliauit infra suam dignitatem, quantum ad quatuor. Primò quidem quantum ad passionem & mortem, cuius debitor non erat. Secundò, quantum ad locum: quia corpus eius positum est in sepulchro, & anima in inferno. Tertiò, quantum ad confusionem & opprobria, quæ sustinuit. Quartò, quantum ad hoc, quòd est trāditus humanæ potestati, secundum quod ipse dicit Pilato, Io annis decimonono. Non haberes in me potestatem, nisi datum tibi esset desuper. Et ideo per suam passionem meruit exaltationem quantum ad quatuor. Primò quidem quantum ad resurrectionem gloriosam: vnde dicitur in Psalm. 138. Tu cognouisti sessionem meam, id est, humilitatem meæ passionis, & resurrectionem meam. Secundò, quantum ad ascensionem in cælum: vnde dicitur Ephes. quarto. Descendit primum in inferiores partes terræ: qui autem descendit, ipse est qui ascendit super omnes cælos. Tertio, quantum ad consessum paternæ dexteræ, & manifestationem diuinitatis ipsius: secundum illud Isaiæ quinquagesimosecundo. Exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde: sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et Philipp. 2. dicitur, Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen: vt scilicet ab omnibus nominetur Deus, & omnes eiecuercitium exhibeant sicut Deo. Et hoc est quod subditur, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. Quartò, quantum ad iudiciariam potestatem: dicitur enim Iob 36. Causa tua quasi impetus iudicata est, causam iudiciumque recipies.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd principium merendi est ex parte animæ, corpus autē est instrumentum meritorij actus. Et ideo perfectio animæ Christi, quæ fuit merendi principium, non debuit in eo acquiri per meritum, sicut perfectio corporis, quod fuit passionis subiectum, & per hoc fuit ipsius meriti instrumentum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per priora merita Christus meruit exaltationem ex parte ipsius animæ, cuius voluntas charitate & aliis virtutibus informabatur. Sed in passione meruit suam exaltationem per modum cuiusdam recompensationis, etiam ex parte corporis, iustum est enim, vt corpus quod fuerat ex charitate passionis subiectum, acciperet recompensationem in gloria.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dispensatione quadam factum est in Christo, vt gloria animæ ante passionem non redunderet ad corpus, ad hoc quod gloriam corporis honorabilius obtineret, quando eam per passionem meruisset. Gloriam autem animæ differri non conueniebat, quia anima immediate vniebatur Verbo, vnde decens erat vt gloria repleretur ab ipso Verbo, sed corpus vniebatur Verbo mediante anima.

QVAESTIO QVINQVAGESIMA, DE MORTE CHRISTI, IN sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de morte Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò vtrùm conueniens fuerit Christum mori.

¶ Secundò, vtrùm per mortem fuerit separata diuinitas à carne.

¶ Tertiò, vtrùm fuerit separata diuinitas ab anima.

¶ Quartò, vtrùm Christus in triduo mortis fuerit homo.

¶ Quintò, vtrum corpus eius fuerit idem numero viuum & mortuum.

¶ Sextò, vtrùm mors eius sit aliquid operata ad nostram salutem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm conueniens fuerit Christum mori.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christū mori. Illud enim quod est primum principiū in aliquo genere, nō dispōitur per illud quod est cōtrariū illi generi: sicut ignis qui est principium caloris, nunquam potest esse frigidus

Comment.

Omnia clara sunt in litera.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum primum.*

Comment.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum mori. Probatur quinque rationibus. ¶ Omnia clara sunt.

Infrà q. 52. ar. 1. cor. Et 4. 16. c. 55. ad 1. Et qual. 2. ar. 1. 2. cor. Et c. 1. 2. c. 7. Et opusc. 2. c. 234. & 238. fi. Et opusc. 60. cap. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum secundum.*

Comment.

TItulus clarus.

¶ IN corpore vna conclusio: Cato Christi remisit vnita verbo Dei post mortem. Probatur ratione & autoritate. Ratio est, Donum quod per gratiam Dei conceditur nunquam reuocatur sine culpa: sed gratia vnionis est maius donum & permanentius ex sua ratione quàm gratia adoptionis, quæ nunquam perditur sine culpa: ergo Maior probatur autoritate Apostoli: Minor quo ad primam partem comparationis: quia manifestum est, esse Deum personaliter quàm esse sanctũ. Quo ad secundam verò: quia vnio personalis est permanentior, quàm vnio effectualis. Autoritas est Damasceni.

¶ Aduerte hic, quòd quia illa maior, Nullum donum diuinæ gratiæ perditur sine culpa, locum habet in donis permanentibus: non autem in his donis quæ solum consistunt in quodam fieri, vt donum prophetię vel assistentiæ, vt gratia miraculorũ: quæ alteroo duorũ modorũ concedi tur. Hæc enim, quia non sunt dona permanẽtia per duntur, hoc est, non semper habentur absque culpa (vt patet) & absque dei pœnitẽtia. Et propterea Autor vtens illa maiore ex autoritate Apostoli, subsumpsit nõ positiuam (vt subsumendum expectabatur) sed comparatiuam respectu doni gratiæ adoptionis: quam constat non cessare sine culpa, & comparauit illam, & quo ad maioritatem simpliciter & quo ad maioritatem, secundum illud quod requiritur ad propositum, hoc est, secundum permanentiam. vt hinc scires, quod maior habet locum in hac materia: quia gratia vnionis est de genere donorum permanẽtium, & quod multo magis habet locum in proposito: tum quia est excellẽtius donũ, quàm gratia adoptionis: tum quia est permanentius. Et de prima quidem excellẽtia licet à quibusdã dubitetur, si quis tamen liberauerit rationẽ allatam (scilicet gratia vnionis constituit vnitũ esse personaliter Deum: gratia autem adoptionis constituit esse sanctum: sed longe maius est esse Deũ personaliter quàm esse sanctum) manifestè videre poterit, sententiã hanc esse veram. In cuius signum quum cõmunicasset de seips

Universidad de Deusto
Biblioteca

D.906. *Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum quintum.*

Comm ent. Habetur in Con.1.Eph. cap.5.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore pönitur vna distinctio bimembris cum conclusionibus duabus iuxta numerum membrorum. Distinctio est: Simpliciter, sumitur duabus significationibus, vel vt significat nullo addito, vel vt significat totaliter. Prima conclusio est, sumendo Simpliciter primo modo: Corpus Christi viuũ & mortuũ fuit idem numero simpliciter. Probatur, quia fuit idē suppositaliter, & sic loquitur Atha. Secunda cõclusio est sumendo simpliciter secundo modo: Corpus Christi viuũ & mortuũ fuit idē numero simpliciter. probatur primo quia vita est de essentia corporis viuentis: quia est prædicatum essentiale, & non accidentale. Probatur secundo ex oppositio: quia si diceretur remansisse totaliter idem, sequeretur quod non esset corruptum corruptione mortis, quod est hæresis Gaianitarum. Et ad hoc asserunt autoritates.

In l.2.de sa cra. 1. parte cap.11. Q.75. ar.4

Lib.3 sen. dist.22. parag.1.

¶ Aduerte hic quòd Autoris doctrina procedit ex supposita vnitate formæ substãtialis in homine, temetes enim plures formas in homine (puta formã corporeitatis aut mixti ieui superadditur anima) euaderent consequẽtiam in litera facti, dicẽdo quòd in morte Christi facta est superatio animæ à corpore: & sic fuit ibi corruptio mortis, sed corpus remansit cũ illamet corporeitatis forma quã pri habebat: & propterea corpus Christi in quantum corpus remansit totaliter idem numero, & dicere hoc, nulla est hæresis.

1.1. q. 75. art. 4. q.2. art.5.

Et ad Philosophiam dicẽdum esset, si hoc esset discutiendum. Hãc siquidem viam tenet Scotus, qui addit aliud manifeste alienũ à Philosophia, scilicet quòd fuit corruptio tunc sine generatione, corruptus quippe fuit homo separatione animæ à corpore, & nihil genitum est. Contra hos nõ loquitur litera, quę de vnitate numeralis corporis Christi viui & mortui tractat, & veritatem per se notam tradit. Nam si corpus Christi remansisset omnino idẽ quod prius, oporteret quod remansisset viuũ eadem vita, alioquin aut vita nihil illi fuisset nisi accidẽs, aut non totaliter remansisset idem, deficiẽte aliqua eius substantia, scilicet vita. Quocirca Scotus corpus Christi tenet omnino idem, quatenus est corpus, & nõ quatenus erat viuum. Autor autem alia forma gestam in Christi corpore tenet, scilicet formam

L.5. Meta. tex.12.18.3

Li.2 de anima tex. 0. & 7 Meta. tex. 35. to mo 2. & 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christum & vere fuisse mortuum, est articulus fidei. Vnde asserere e, omne illud, per quod tollitur veritas mortis Christi, est error cõtra fidem. Propter quod in epistola synodali * Cyrilli dicitur, Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixũ carne, & quòd mortem gustauit carne, anathema sit. Pertinet autem ad veritatem mortis hominis vel animalis, quod per mortem desinat esse homo vel animal, mors enim hominis vel animalis prouenit ex separatione animæ, quæ complet rationem animalis, vel hominis. Et ideo dicere Christum in triduo mortis hominem fuisse, simpliciter & absolutè loquendo, erroneum est. Potest tamen dici, quòd Christus in triduo fuit homo mortuus. Quidam tamen confessi sunt Christum in triduo hominem fuisse: dicentes quidem verba erronea, sed sensum erroris non habentes in fide. Sicut Hugo de sancto victi, * quia ea ratione dixit Christum in triduo mortis fuisse hominem, quia dicebat animam esse hominem, quod tamen est falsum: vt in prima parte ostensum * est. Magister etiam sententiarum in 22. dist. tertij li. posuit, * quòd Christus in triduo mortis fuit homo alia ratione: quia credidit quòd vnio animę & carnis non esset de ratione hominis, sed sufficit ad hoc, quod aliquid sit homo, quod habeat animam humanam & corpus, sine coniuncta sint non coniuncta. Quod etiã patet esse falsum ex his * quæ dicta sunt in Prima parte: ex his quę supra dicta sunt * circa modum vnionis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Dei suscepit animam & carnem vnitam: & ideo illa susceptio fecit Deum hominem & hominem Deum. Non autem cessauit illa susceptio per separationem verbi ab anima vel à carne, cessauit tamen vnio carnis & animæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod homo dicitur esse suus intellectus, non quia intellectus sit totus homo, sed quia intellectus est principalior pars hominis, in quo virtualiter cõsistit tota dispositio hominis. Sicut si rector ciuitatis dicatur tota ciuitas, quia in eo consistit tota dispositio ciuitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd esse sacerdotem, conuenit homini ratione animæ: in qua est ordinis character. Vnde per mortem homo non perdit ordinem sacerdotalem, & multo minus Christus, qui est totius sacerdotij origo.

ARTICVLVS V.

¶ Virum fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui. Christus enim verè mortuus fuit, sicut & alij homines mortiuntur. Sed corpus cuiuscunque alterius hominis, non est simpliciter idem numero mortuum & viuum: quia differunt essentialiter ã differentia. Ergo neque corpus Christi, est simpliciter idem numero mortuum & viuum.

2 ¶ Præterea, secundũ Physol. * in 5. Meta. Quæcunq; sunt diuersa specie, sunt etiam diuersa numero. Sed corpus Christi viuum & mortuum fuit diuersum specie, quia non dicitur oculus aut caro mortui, nisi æquiuocè: vt patet per Philosophũ in 2. de Anima, & 7. Metaph. * Ergo corpus Christi non fuit simpliciter idem numero viuum & mortuum.

3 ¶ Præterea, Mors est corruptio quædam. Sed illud quòd corrumpitur corruptione subtãtiali, postquam corruptum est, iam non est: quia corrupto est mutatio de esse in non esse. Corpus ergo Christi, postquam mortuũ fuit, non remansit idem numero, cum mors sit substantialis corruptio.

¶ SED CONTRA est quod Athanasius * dicit in Epistola ad Epitetum: Circunciso corpore, & potato, & manducante, & laborante, & in ligno affixo, erat impassibile & incorporeum Dei verbum, hoc erat in sepulchro positum. Sed corpus Christi viuum fuit circuncisum & in ligno affixum. Corpus autem Christi mortuum fuit positum in sepulchro. Ergo hoc idem corpus, quòd fuit viuũ, fuit etiam mortuum.

CONCLVSIO.

¶ Corpus Christi mortuum fuit idem numero simpliciter viuum & mortuum, cum idem suppositum fuerit viui & mortui, diuinum scilicet, non autem fuit idem numero totaliter.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc quod dico simpliciter, potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quod simpliciter idem est quod absolutè: sicut simpliciter dicitur quod nullo addito dicitur, vt Philosophus * dicit. Et hoc modo corpus Christi mortuum & viuum, simpliciter fuit idem numero: dicitur enim aliquid esse idem numero simpliciter, quia est suppositò idem. Corpus autem Christi viuum & mortuum, fuit suppositò idem: quia non habuit aliam hypostasim viuum & mortuum, præter hypostasim verbi Dei, vt supra dictum * est. Et hoc modo loquitur Athanasius * in autoritate inducta. Alio modo simpliciter idem est quod omnino vel totaliter: & sic corpus Christi mortuum & viuum non fuit simpliciter idem numero: quia non fuit totaliter idem, cùm vita sit aliquid de essentia corporis viuentis: est enim prædicatum essentiale, non accidentale. Vnde consequens est, quòd corpus, quod desinit esse viuũ, non totaliter idem remaneat. Si autem diceretur quòd corpus Christi mortuum totaliter idem remaneret, sequeretur quòd non esset corruptum corruptione dicto ꝺ mortis quod est hæresis Gaianitarum, vt Isodorus * dicit & habetur in Decretis * 24.q.3. Et Damasc. edit in 3. libro quòd Corruptionis nomen duo significat: vno modo separationem animæ & corpore, & alia huiusmodi: alio modo perfectam dissolutionem in elementa. Ergo incorruptibile dicere corpus Domini secundum Iulianum & Gaianum secundum primum corruptionis modum ante resurrectionem, est impium, quia corpus Christi non esset consubstantiale nobis, nec in veritate mortuum esset, nec secundum veritatem saluati essemus. Secundò autem modo corpus Christi fuit incorruptum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis, non remanet vnitum alicui hypostasi permanenti, sicut corpus Christi mortuum. Et ideo corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis, ꝺ non est idem simpliciter, sed secundum quid: quia est idem secundum materiam, non autem idem secundum formam. Corpus autem Christi remanet idem simpliciter propter identitatem suppositi: vt dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia idem numero dicitur aliquid secundum suppositum, idem autem specie est idem secundum formam, vbicunque suppositum subsistit in vna sola natura. Sed tamen quòd sublata vnitate speciei, auferatur vnitas numeralis. Sed hypostasis verbi Dei subsistit in duabus naturis, & ideo quamuis in Christo non remaneat corpus idem secundum speciem humanæ naturæ, remanet tamen idem numero secundum suppositum verbi Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corruptio & mors non competit Christo ratione suppositi, secundum quòd attenditur vnitas, sed ratione naturæ, secundum quam inuenitur differentia mortis & vitæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum mors Christi aliquid operata sit ad nostram salutem.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd mors Christi nihil operata sit ad nostram salutem. Mors enim est quædam priuatio: est enim priuatio virtutis agendi. Ergo non potuit aliquid operari ad nostram salutem.

2 ¶ Præterea, Passio Christi operata est ad nostram saluté per modum meriti. Sic autem non potuit operari mors Christi: nam in morte separatur anima à corpore, quę est mercedis principium. Ergo mors Christi non est operata aliquid ad nostram salutem.

3 ¶ Præterea, Corporale non est causa spiritualis. Sed mors Christi fuit corporalis, non ergo potuit esse causa spiritualis nostræ salutis.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit *, in quarto de Trinitate. Vna mors nostri Saluatoris, scilicet corporalis, duabus mortibus nostris, id est, animæ & corporis, salutí fuit.

CONCLVSIO.

¶ Mors Christi in facto esse non vitæ per modum efficientiæ, virtute scilicet diuinitatis, operata fuit nostram salutem, eripiendo nos à morte animæ & corporis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de morte Christi dupliciter loqui possumus. Vno modo, secundum quod est in fieri: alio modo, secundum quod est in facto esse. Dicitur autem mors esse in fieri, quando aliquis per aliquam passionem vel naturalem vel violentam tendit in mortem. Et hoc modo idem est loqui de morte Christi & de passione ipsius. Et ita secundum hunc modum mors Christi causa est salutis nostræ, secundum id quod de passione supra dictum est. * Sed in facto esse mors Christi consideratur, secundũ quod iam facta est separatio corporis & animæ, & sic nuc loquimur de morte Christi. Hoc autẽ modo mors Christi nõ potest esse causa salutis nostræ per modum meriti, sed solum per modum efficientiæ: inquantum scilicet nec per mortem diuinitas separata fuit à Christi carne, & ideo quicquid contigit circa carnem Christi, etiam anima separata, fuit nobis salutiferum virtute diuinitatis vnitæ. Consideratur autem propriè alicuius causæ effectus secundum similitudinem causæ, vnde quia mors est quædam priuatio vitæ propriæ, effectus mortis Christi attenditur, circa remotionem eorum quæ contrariantur nostræ saluti, quæ quidem sunt mors animæ & mors corporis, & ideo per mortem Christi dicitur esse destructa in nobis & mors animæ, quæ est per peccatum nostrum (secundum illud Romanorum quarto. Traditus est scilicet in morte propter delicta nostra) & mors corporis, quæ consistit in separatione animæ: secundum illud primæ ad Corinthios decimoquinto. Absorpta est mors in victoria

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mors Christi est operata salutem nostram ex virtute diuinitatis vnitę, & non ex sola ratione mortis.

¶ AD Secundum dicendum, quòd mors Christi, secundum quod consideratur in facto esse, etsi non est ad nostram salutem operata per modum meriti, est tamen operata per modum efficientiæ: vt dictum * est.

¶ AD Tertium dicendum, quòd mors Christi fuit quidem corporalis: sed corpus illud fuit instrumentum diuinitatis sibi vnitæ, operans in virtute eius, etiam mortuum.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAPRIMA, DE sepultura Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandum est de sepultura Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrũm conueniens fuerit Christum sepeliri.

¶ Secundo, de modo sepulturæ eius.

¶ Tertiò, vtrũm corpus eius fuerit in sepulchro resolutum.

¶ Quartò, de tẽpore quo iacuit in sepulchro.

ARTICVLVS I.

¶ Virum fuerit conueniens Christum sepeliri.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum sepeliri. De Christo enim dicitur in Psalm. 87. Factus est sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. Sed in sepulchro includuntur corpora mortuorũ, quod videtur esse contrarium libertati. Ergo non videtur fuisse conueniens, quòd corpus Christi sepeliretur.

Infrà.q.52. art. 4. cor. & opus.3. ca.241. Et 242. Et Epus. 60. c. 20. prin. & 1. Co. 15. l. 1. cap. 3.

2 ¶ Præterea, nihil circa Christum fieri debuit, quod non esset salutiferum nobis. Sed in nullo videtur ad salutem hominum pertinere, quòd Christus fuit sepultus. Ergo non fuit cõueniens Christum sepeliri.

3 ¶ Præterea, Inconueniens esse videtur, quòd Deus qui est super cælos excelsus, in terra sepeliretur. Sed illud quod conuenit corpori Christi mortuo, attribuitur Deo ratione vnionis. Ergo inconueniens videtur, Christum fuisse sepultum.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Matt.26. de muliere quæ cum inunxerat, Opus bonum operata est in me, & postea subdit: Mittens enim hoc vnguentum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ primæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

CONCLVSIO.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum sepeliri. Probatur tripliciter. Omnia sunt clara.

¶ Conueniens fuit ad comparãdam Christi veram mortem, & vt spes resurgendi mortuis daretur, & spiritualis mortis & sepulturæ peccatorum fieret hominibus exemplum, vt Christus non modò moreretur, sed vt sepeliretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit Christum sepeliri. Primò quidem ad comprobandum veritatem mortis: non enim in sepulchro aliquis ponitur, nisi quando iam de veritate mortis constat. Vnde & Marc. 15. legitur, quòd Pilatus antequam concederet Christum sepeliri, diligenti inquisitione cognouit eum mortuum esse. Secundò, quia per hoc quòd Christus de sepulchro resurrexit, datur spes resurgendi per ipsum, his qui sunt in sepulchro: secundum illud Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent. Tertiò, ad exemplum eorum qui per mortem Christi spiritualiter moriuntur peccatis: qui scilicet absconduntur à cõturbatione hominum. Vnde dicitur Colossensium tertio. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Vnde & baptizati, qui per mortem Christi moriuntur peccatis, quasi consepeliuntur Christo per immersionem, secundum illud Romanorum sexto. Consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus sepultus, se inter mortuos liberum fuisse fatetur, in hoc quòd per inclusionem sepulchri, non potuit impediri, quin ab eo resurgendo exiuerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut mors Christi efficienter operata est nostram salutem, ita etiam & eius sepultura. Vnde Hieronymus dicit super Marcum. Sepultura Christi resurgimus. Et Isa.53. super illud. Dabit impios pro sepultura, dicit. *glossa, id est, Gentes, quæ sine pietate erant, Deo patrique dabit: quia mortuus & sepultus eos acquisiuit.

Glo. ar. ibi. id habet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in quodam sermone

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ primæ Articulum secundum.

Autor.

TItulus Modi nomine vtitur pro conditionalibus obiectis in sepeliendo corpus Christi.

Comment.

¶ In corpore vna conclusio: Modus sepulturæ Christi fuit conueniens quantum ad tria. Omnia sunt clara.

Autor.

¶ In responsione ad vltimum, adde quòd excisio sepulchri in petra, immobile sepulchrũ reddès, ad perpetuitatẽ testimonij de morte Christi apud tertigenas spectat. Nec solũ testari illud videmus mortẽ Christi, sed virtutem: qua ipsum sepulchrum inter hostes fidei gloriosũ seruatur: fuit enim & est tot seculis in manibus infidelium.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ primæ Articulum tertium.

Comment.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Non fuit conueniens, corpus Christi putrefieri aut incinerari. Probatur dupliciter. Primo. Putrefactio prouenit ex infirmitate naturę illius corporis, non potẽtis corpus amplius in vnum continere: ergo Christus, ne mors eius infirmitati naturæ, aſcriberetur, noluit corpus suum resolui. Antecedens pater. Cõsequentia probatur: qa mors Christi non debuit esse ex infirmitate naturæ, sed voluntarie sustepta non morbo, sed passione voluntatis sustepta mortuus est. Secundo probatur quia ad ostensionem diuinæ virtutis voluit corpus suum incorruptum permanere. Et ad hoc affertur autoritas Chrysostomi.

¶ Citra primam rationem dubium occurrit: quia impertinens videtur. Nam siue in corpore Christi fuerit aliqua putrefactio, siue non, constabat quòd ex violenta passione, non ex naturæ infirmitate mortu erat, quia passus est in cruce iuuenis.

¶ Ad hoc dicitur, quòd putrefactio cadaueris attestatur infirmitati naturæ præsentis & præteritæ. Nam corpora ita compacta, vt naturalis complectio vigorosa sit & viua & mortua, putrefactiuis resistunt magis aliis. & propterea si putrefactio cadaueris accidisset in Christi corpore, testimonium infirmitatis naturæ in Christo monstraretur, tanquam impotentis prius amplius tenere corpus viuum, & postea incorruptum: & consequenter quòd mors Christi ac cidisset, eram si nolu-

Super hoc verbo. 6. Matth. 17. 60. 9.

E. 1. cap. 13 circa med. 50. 5.

2 ¶ Præterea, Circa Christum non debuit aliquid fieri, quod esset superfluitatis exemplum. Videtur autem superfluitatis fuisse, quòd ad sepeliendum Christum Nicodemus venit, ferens misturam mirrhæ & aloës quasi libras centum (vt dicitur Ioannis decimonono) præsertim cum mulier præueuerit corpus eius vngere in sepulturam, vt dicitur Marci decimoquarto. Non ergo fuit hoc conueniens circa Christum factum.

3 ¶ Præterea, Non est conueniens vt aliquod fœtũ sibipsi sit dissonũ. Sed sepultura Christi fuit simplex ex vna parte: quia scilicet Ioseph inuoluit corpus eius in sindone munda (vt dicitur Matthæi vicesimoseptimo. non autem auro aut gemmis, aut serico, vt Hieronymus* ibidem dicit: ex alia verò parte videtur fuisse ambitiosa, inquantum eum cum aromatibus sepelierunt. Ergo videtur non fuisse conueniens modus sepulturæ Christi.

4 ¶ Præterea, Quæcunque scripta sunt præcipuè de Christo, ad nostram doctrinã scripta sunt, vt dicitur Romanorum decimoquinto. Sed quædam scribuntur in Euangelijs circa sepulchrum Christi, quæ in nullo videntur ad nostram doctrinam pertinere: sicut quòd fuit sepultus in horto, quod in monumento alieno & nouo & excisio in petra. Inconueniens ergo fuit modus sepulturæ Christi.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Isaiæ 11. Et erit sepulchrum eius gloriosum.

CONCLVSIO.

¶ Conuenienti ordine & modo Christum fuisse sepultum Scriptura exponit euangelica.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd modus sepulturæ Christi ostenditur esse conueniens quantum ad tria. Primo quidẽ quantum ad confirmandum fidem mortis & resurrectionis ipsius. Secundo ad commendandam pietatem eorum, qui eum sepelierunt. Vnde Augustinus* dicit in primo de Ciuitate Dei. Laudabiliter commemorantur in Euangelio, qui corpus eius de cruce acceptum, diligenter atque honorificè tegendum sepelien dumque curarunt. Tertiò quantum ad mysterium, per quod informantur illi qui Christo consepeliuntur in mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd circa mortem Christi commendantur patientia & constantia ipsius, qui mortem est passus: & tanto magis quanto mors fuit abiectior. Sed in sepultura honorifica confidebatur virtus morientis, qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorificè sepelitur, & præfiguratur deuotio fidelium qui erant Christo mortuo seruituri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc quod Euangelista dicit. Quòd sepelierunt eum, sicut mos est Iudæis sepelire (sicut Augustinus * dicit super Ioannem) admonuit in huiusmodi officiis, quæ mortuis exhibentur, morem cuiusliber gentis esse seruandum. Erat autem istius generis consuetudo, vt mortuorum corpora variis aromatibus condirentur, vt diutius seruarentur illæsa. Vnde & in tertio de doctrina Christiana dicitur, * quòd in omnibus talibus, non visus rerum, sed libido ostentis in culpa est. Et postea subdit, * quòd in aliis personis plerumque flagitium est: in diuina vel prophetica persona, maximę cuiusque rei signum est. Myrrha enim & aloes propter sui amaritudinem significant pœnitentiam: per quam aliquis in seipso Christum conseruat, absque corruptione peccati, odor autem aromatum significat bonam famam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd myrrha & aloës adhibebantur corpori Christi, vt immune à corruptione seruaretur, quod videbatur ad quandam necessitatem pertinere. Vnde datur nobis exemplum quòd licitè possumus aliquibus pretiosis vti medicinaliter, propter necessitatem nostri corporis conseruandi. Sed inuolutio corporis pertinebat ad solam quandam decentiam honestatis: & in talibus sufficientibus debemus esse contenti. Per hoc tamen significabatur (vt * Hieronymus dicit) quòd ille in sindone munda inuoluit Iesum, qui mente pura eum susceperit. Et hinc, vt Beda dicit * super Marcum, Ecclesiæ mos obtinuit, vt sacrificium altaris non in serico neque in panno tincto, sed in lino terreno celebretur: sicut corpus Dominus est in sindone munda sepultum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus sepelitur in horto, ad significandum quòd per mortem & sepulturam ipsius liberamur à morte, quam incurrimus per peccatum Adæ in horto paradisi commissum. Ideo autem Saluator in aliena ponitur sepultura (vt Augustinus dicit * in quodam sermone) quia pro aliorum mortiebatur salute: sepulchrum autem mortis est habitaculum. Per hoc etiam euiderari potest paupertatis abundantia pro nobis susceptæ: nam quidomum in vita non habuit, post mortem quoque in alieno sepulchro reconditur, & nudus existens, à Ioseph cooperitur. In nouo autem ponitur monumento (vt Hieronymus* dicit) ne post resurrectionem, cæteris corporibus remanentibus, surrexisse alius fingeretur. Potest autem & nouum sepulchrum, Mariæ virginalem vterum demonstrare. Per hoc etiam datur intelligi, quòd per Christi sepulturam omnes innouamur, morte & corruptione destructa.

In monumento autem excisio in petra conditus est (vt Hieronymus dicit) ne si ex multis lapidibus ædificatum fuisset, tumuli fundamentis suffossis, ablatus furto diceretur. Vnde & saxum magnum quod appositum fuit, ostendit quòd non absque auxilio pluriumorum sepultura potuisset reseruari. Si etiam sepultus fuisset in terra, facile poterant, Suffoderunt terram, & furati sunt eum, * sicut Augustinus dicit. Significatur autem mystice per hoc (vt Hilarius * dicit) quòd per Apostolorum doctrinam in pectus duritiæ Gentilis quorumdam doctrinæ opere excisum, Christus infertur, rude scilicet ac nouum: & quòd aduoluit lapidem magnum: quia omnia quæ sunt circa corpus Iesu, munda sunt, & noua, & valde magna.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi in sepulchro fuerit incineratum. Sicut enim mors est pœna peccati primi parentis, ita etiam & incineratio: dictum est enim primo homini peccatum, Puluis es, & in pulueremreuerteris: vt dicitur Genes. 3. Sed Christus mortem sustinuit, vt nos à morte liberaret. Ergo etiam incinerari debuit corpus eius, vt nos ab incineratione liberaret.

2 ¶ Præterea, Corpus Christi eiusdem naturæ cum corporibus nostris. Sed corpora nostra statim post mortem resolui incipiunt, & ad putredinem disponuntur: quia exhalante calido naturali superuenit calor extraneus, qui putrefactiõem causat. Ergo videtur quòd similiter in corpore Christi acciderit.

3 ¶ Præterea, Sicut dictum * est, Christus sepeliri voluit, vt daret hominibus spem resurgendi etiam de sepulchris. Ergo etiam incinerationem pati debuit, vt spem resurgendi inciperatis post incinerationem, daret.

¶ SED CONTRA est quod in Psal. 15. dicitur. Non dabis sanctum tuũ videre corruptionem. Quod Damas. * exponit in 3. lib. de corruptione, quæ est per resolutionem in elementa.

CONCLVSIO.

¶ Mors Christi ne infirmitati naturæ eius aſcriberetur, necessarium fuit vt in sepulchro corpus integrum & incorruptum seruaretur virtute diuinitatis quæ illud nunquam deseruit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd non fuit cõueniens corpus Christi putrefieri, vel quocunque modo incinerari: quia putrefactio cuiuscunque corporis, prouenit ex infirmitate naturæ illius corporis, quę non potest amplius corpus continere in vnum. Mors autem Christi (sicut supra dictum * est) non debuit esse ex naturæ infirmitate, ne crederetur non esse voluntaria. Et ideo non ex morbo, sed ex passione illata voluit mori, cui se obtulit sponte. Et ideo Christus, ne mors eius naturæ infirmitati aſcriberetur, noluit corpus suum qualitercunque putrefieri, aut qualitercunque resolui: sed ad ostensionem virtutis diuinæ voluit corpus illud incorruptum permanere. Vnde Chrys.* dicit, quod viuentibus aliis hominibus, his scilicet qui egerunt strenuè, arridẽt propria gesta: his autem pereuntibus, pereunt. Sed in Christo est totũ contrarium: nam ante crucem omnia sunt mœsta & infirma, vt autem crucifixus est, omnia clariora sunt facta, vt noscas non purum hominem crucifixum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus cùm non esset subiectus peccato, neque morti erat obnoxius, neque incinerationi: volũtariè tamen mortem sustinuit propter nostram salutem, secundum rationes supra dictas. *Si autem corpus eius fuisset putrefactum vel resolutum, magis hoc fuisset in detrimentum salutis humanæ: dum non crederetur in eo esse virtus diuina. Vnde ex persona eius in Psal. 29. dicitur. Quæ vtilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionẽ? quasi dicat, Si corpus meum putrescat, perdetur effusi sanguinis vtilitas.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corpus Christi quantum ad conditionem naturæ passibilis putrefactibile fuit: licet non quantum ad meritum putrefactionis, quod est peccatum. Sed virtus diuina corpus Christi à putrefactione præseruauit. sicut & resuscitauit a morte.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus de sepulchro resurrexit virtute diuina, quæ nullis terminis coarctatur. Et ideo hoc quòd à

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ primæ Articulum quartum.

Autor.

IN corpore vna conclusio: Conueniens fuit quòd Christus duabus noctibus & vna die esset in sepulchro, Probatur tempus, quo Christus fuit in sepulchro, est medium mortis eius recipiendo à parte ante & à parte post: sed effectus est duplex, nostra mors & diabolica destructa, & ipsa mortis eius lux est causa: ergo conueniens erat vna die & duabus noctibus manere in sepulchro. Omnia clara sunt.

¶ In responsione ad primum, aduerte quòd autoritas Ecclesiæ, inducit credentis Christum resurrexisse prima sabbati, in mane vel circa, & inducit resurrectionis diẽ Dominicã nominauit, elegit omnes nonitates præsignificantium hoc in Euangelistas suo tempore renouare, & ex ponere Euangelistas suo sensu. Et propterea tales non audiendi, sed vitandi sunt à pijs Ecclesiæ cultoribus.

¶ In eadem responsione aduerte nonitie, quod quilibet trium mediorum dierum mortis Christi numeratur, accipiendo noctem pro prima parte eius, sexta feria enim incipit à nocte dominante diem lucis: similiter sabbatum incipit à nocte terminante feriam sextam: & similiter Dominica incipit à nocte in qua Christus resurrexit. Dies vero resurrectionis mundi nominatur incipiendo à die, vt à prima parte: ita quod in mane incipit dies, & durat vsque ad aliud mane exclusiue: secunda quæ pars eius est nox: & notatur quòd dictum est vespere & mane dies vnus, à termino enim lucis diurnæ dicitur: Et factum est vespere & mane dies vnus, à termino nocturnorum tenebrarum dicitur: & mane: ita quod ipse ordo numerandi manifestat lucem primorum tenebris comparatam. Ratio autem contrariorum ordinum in litera hæc reddita satis clara.

¶ In responsione ad vltimum percipe nouitie, quod licut dicimus, media vita in morte sumus & non propter ea limitamus nos, quasi diuidamus vitam in duas partes æquales: & similiter ingressio die dicimus facta media die, & submersos in mari dicimus in medio mari submersos, non diuidendo mare in duas partes æquales: ita resurrectio in quacunque parte noctis facta, dicimus mediã noctẽ factã, absque diuisione noctis in duas partes æquales.

Super Quæstionis quinquagesimæ primæ Articulum quartum.

Autor.

IN corpore vna conclusio: Conueniens fuit quòd Christus duabus noctibus & vna die esset in sepulchro, Probatur tempus, quo Christus fuit in sepulchro, est medium mortis eius recipiendo à parte ante & à parte post: sed effectus est duplex, nostra mors & diabolica destructa, & ipsa mortis eius lux est causa: ergo conueniens erat vna die & duabus noctibus manere in sepulchro. Omnia clara sunt.

¶ In responsione ad primum, aduerte quòd autoritas Ecclesiæ, inducit credentis Christum resurrexisse prima sabbati, in mane vel circa, & inducit resurrectionis diẽ Dominicã nominauit, elegit omnes nonitates præsignificantium hoc in Euangelistas suo tempore renouare, & ex ponere Euangelistas suo sensu. Et propterea tales non audiendi, sed vitandi sunt à pijs Ecclesiæ cultoribus.

¶ In eadem responsione aduerte nonitie, quod quilibet trium mediorum dierum mortis Christi numeratur, accipiendo noctem pro prima parte eius, sexta feria enim incipit à nocte dominante diem lucis: similiter sabbatum incipit à nocte terminante feriam sextam: & similiter Dominica incipit à nocte in qua Christus resurrexit. Dies vero resurrectionis mundi nominatur incipiendo à die, vt à prima parte: ita quod in mane incipit dies, & durat vsque ad aliud mane exclusiue: secunda quæ pars eius est nox: & notatur quòd dictum est vespere & mane dies vnus, à termino enim lucis diurnæ dicitur: Et factum est vespere & mane dies vnus, à termino nocturnorum tenebrarum dicitur: & mane: ita quod ipse ordo numerandi manifestat lucem primorum tenebris comparatam. Ratio autem contrariorum ordinum in litera hæc reddita satis clara.

¶ In responsione ad vltimum percipe nouitie, quod licut dicimus, media vita in morte sumus & non propter ea limitamus nos, quasi diuidamus vitam in duas partes æquales: & similiter ingressio die dicimus facta media die, & submersos in mari dicimus in medio mari submersos, non diuidendo mare in duas partes æquales: ita resurrectio in quacunque parte noctis facta, dicimus mediã noctẽ factã, absque diuisione noctis in duas partes æquales.

Infrà q. 52. ar. 1. 4. cor. et q. 53. ar. 2. cor. et opus. 3. c. 243. Et opus. 60. c. 20. fin. Et 1 eo. 15. l. 1. Hom. 21. in euang. declinãdo ad fin.

3 ¶ Præterea, per mortem Christi lux præualuit tenebris. Sed nox ad tenebras pertinet, dies autem ad lucem. Ergo conuenientius fuit, quòd corpus Christi fuerit in sepulchro duobus diebus & vna nocte, quàm econuerso.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut Augustin. * dicit in 4. de Trinitate, à vespere pepulturæ vsque ad diluculum resurrectionis, triginta sex horæ sunt, id est nox tota cum die tota, & nocte tota.

Lib. 4. c. 5. post medium. tomo 4.

CONCLVSIO.

¶ Decuit vt qui non pro peccato, sed ex charitate mori, voluit, vt à peccatorum & corporis morte liberaret omnes, vna die tantùm, & duabus noctibus esset in sepulchro.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ipsum tempus, quo Christus in sepulchro mansit, effectum mortis eius repræsentat. Dictum est autem suprà * quòd per mortem Christi, liberati sumus à duplici morte, scilicet, à morte animæ & à morte corporis, & hoc significatur per duas noctes, quibus Christus in sepulchro permansit: Mors autem eius, quia non fuit ex peccato prouenies, sed ex charitate susceptа, non habuit rationem noctis, sed diei: & ideo significatur per diem integrum, quo Christus fuit in sepulchro. Et sic conueniens fuit, quòd Christus vna die & duabus noctibus esset in sepulchro.

Art. 6. ¶ præced.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augustin. * dicit in lib. de Consensu Euangelistarum: Quidam modum loquutionis Scripturæ nescientes, noctem voluerunt annumerare tres illas horas à sexta vsque ad nouam, quibus sol obscuratus est, & diem tres horas alias quibus iterum terris est redditus, id est à nona vsque ad occasum: sequitur enim nox futuri sabbati, qua cum suo die computata erunt iam duæ noctes, & duo dies. Post sabbatum autem sequitur nox primi sabbati, id est illuescentis diei Dominici, in qua tunc Dominus resurrexit, & ita adhuc non constabit ratio trium dierum, & trium noctium. Restat ergo, vt hoc inueniatur illo Scripturarum vsitato loquendi modo, quo à parte totum intelligitur, ita scilicet quòd vnam noctem, & vnam diem accipiamus pro vno die naturali. Et sic primus dies computatur ab extrema parte sui, qua Christus in sexta feria est mortuus & sepultus: secundus autem dies est integer, cum 24. horis nocturnis & diurnis: nox autem sequens pertinet ad tertium diem. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum, à luce in noctem, ita illi propter hominis reparationem, à tenebris computantur in lucem.

I. c. 13. in. 4.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit in 4. de Trinitate. Christus in diluculo resurrexit, in quo aliquid lucis appareret, & adhuc tamen aliquid remanet tenebrarum noctis. Vnde de mulieribus dicitur, Ioannis 20. quòd cùm adhuc essent tenebræ, venerunt ad monumentum. Ratione ergo harum tenebrarum Gregor. * dicit Christum media nocte surrexisse: non quidem diuisa nocte in duas partes æquales, sed infra ipsam noctem. Illud enim diluculum, & pars noctis & pars diei dici potest, propter conuenientiam, quam cum vtroque habet.

L. 4. c. 5. in 2 mo 3.

Hom. 21. in euang. non remotè à fine.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intantum lux in morte Christi præualuit (quæ significatur per vnam diem) quòd tenebras duarum noctium, id est duplicis mortis nostræ, remouit, vt dictum * est.

In corp. q. 51.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum primum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conuenions fuit Christum ad inferos descendere. Probatur tripliciter. Prima ratio cõpletur ex responsione ad primam. Secunda ratio completur ex responsione ad secundũ. Respõsio ad tertium de motu Angelorum satis in Cõmentariis Primæ partis tractata est.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum secundum.*

Anton. TItulus plus quæritquam exprimat, quærit enim in quem infernũ locum Christus descenderit, vt patet in diuisione articulorum, explicat autem specialiter de inferno damnatorũ, tãquam de magis difficili.

Comment. ¶ In corpore dictionem bimembrem facit de esse alicui dupliciter vel secundum effectum. vel secundum subsistentiam, & inxta singula membra singulis conclusionibus respondet quæsito. Prima conclusio. Christus secundum effectum descendit in quemlibet infernorum locum: & declaratur in tribus. Occurrit autẽ ista tim hic dubiũ, quia non est sufficienter probata cõclusio ex tribus locis inferni. Nam datur quartus locus scilicet limbus puerorum, qui sine aliquo fidei signo decesserunt, si ergo Christus descendit secundum effectum in quẽlibet, oportet & quod in limbum puerorum aliquem effectum habuerit, & quod Autor defecerit, relinquendo hunc quartum locum.

3.dist.22.q.2. ar.1.q.1. Et opuſc.3.ca. 242. Et 2. p.q.90.c.21 principio. Epist. 99. inter pvnc. & med. to.2.

2.q.50.ar.6. Quæstio. ¶ *Nam Christus quip piam egerit in infernum & limbum puerorum.*

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia sub ordine dãnatorũ cõprehẽditur tota pars sinistra Christi iudicis: ideo etiam Autor sub inferno damnatorum comprehendit etiam infernum puerorum: vnusquæ effectus fuit cõmunis omnibus, quamuis diuersimode. Cõstitutis enim sunt omnes de malitia & incredulitate: sed infantes de sola malitia originalis peccati, & incredulitate quia nec propria nec parentum fide incredulitatem euaserunt. Secunda conclusio est: Anima Christi descendit secundum subsistẽtiam ad solũ infernum Patrum. Manifestatur dupliciter. Primò, ex conuenientia cũ effectu ibi, vt scilicet vi sitaret loco secundũ animam, quos visitabat interius satiando deitate. Secũdo. ex similitudine ad passionem, vt sicut in vna parte terræ, &c.

Q. præced. ¶ Occurrit hic vnum dubiũ, quia effect⁹ Christi

DEINDE considerandum est de descensu Christi ad inferos.

¶ Et circa hoc quærũtur octo.

¶ Primo vtrùm fuerit conueniẽs Christum ad inferos descendere.

¶ Secundò, in quem infernum descenderit.

¶ Tertiò, vtrùm totus fuerit in inferno.

¶ Quartò, vtrùm aliquam morã ibi traxerit.

¶ Quintò, vtrùm sanctos Patres ab inferno liberauerit.

¶ Sextò, vtrùm damnatos ab inferno liberauerit.

¶ Septimò, vtrùm liberauerit pueros in peccato originali defunctos.

¶ Octauò, vtrùm liberauerit homines de purgatorio.

ARTICVLVS I.

¶ *Virum fuerit conueniens Christum ad infernum descendere.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum ad infernum descendere. Dicit enim Augustinus * in Epistola ad Euodium, nec ipsos quidem inferos vspiam Scripturarũ, in bono appellaros potui reperire. Sed anima Christi non descendit ad aliquod malum: quia nec animæ iustorum ad aliquod malum descendunt. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens, Christum ad inferos descendere.

2 ¶ Præterea, Descendere ad inferos, non potest Christo conuenire secundum diuinam naturam (quæ est omnino immobilis) sed solum conuenire potest ei secundum naturam assumptam. Ea vero quæ Christus fecit vel passus est in natura assumpta, ordinãtur ad humanam salutem, ad quam non videtur nec necessarium fuisse, quod Christus descenderit ad inferos: quia per passionem suã, quam in hoc mundo sustinuit, nos liberauerit a culpa & pena, vt supra dictum est. * Non igitur fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

3 ¶ Præterea, Per mortem Christi separata est anima à corpore eius, quod quidem in sepulchro positum fuit: vt supra habitũ * est. Non autem videtur, quòd secundum animam solam ad infernum descenderit: quia anima, cùm sit incorporea, non videtur quod localiter possit moueri: hoc enim est corporum, vt probatur in sexto. Phys. descensus autem motum corporalem importat. non ergo fuit conueniẽs, quòd Christus ad infernũ descẽderet.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Symbolo, descendit ad inferos. Et Apostolus dicit Ephe. 4. Quod autem ascendit, quid est nisi quia & descendit, primum ad inferiores partes terræ: gl. id est ad inferos.

CONCLVSIO.

¶ *Conueniens fuit Christum ad infernum descendere, vt nos ex dicto liberaret, sicut oportuit illum mortem pati, vt à morte nos eriperet.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cõueniens fuit, Christum ad infernum descendere. Primo quidem: quia ipse venerat pœnã nostram portare, vt nos à pœna eriperet, secũdum illud Isaiæ 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ex peccato autem homo incurrerat non solum mortem corporis, sed etiam descensum ad inferos. Et ideo sicut fuit conueniens, ⁊ cum mori, vt nos liberaret à morte, ita conueniens fuit cum descendere ad inferos, vt nos à descensu ad inferos liberaret. Vnde dicitur Oseæ 13. Ero mors tua ó mors, ero morsus tuus inferne. Secundò: quia conueniens erat, vt victo diabolo per passionem, victos eius eriperet, qui detinebantur in inferno, secundum illud Zach. 9. Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu. Et Col. 2. dicitur, Expolians principatus & potestates, traduxit confidenter. Tertiò, vt sicut potestatem suam ostendit, in terra viuendo & moriendo, ita etiam potestatem suam ostenderet in inferno, ipsum visitando & illuminando. Vnde dicitur in Psalm. 23. Attollite portas principes vestras. glo. id est principes inferni auferte potestatem vestram, qua vsque nunc homines in inferno detinebatis: & sic in nomine Iesu omne genu flectatur, non solum cælestium, sed etiam infernorum, vt dicitur Phil. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nomen Inferorum sonat in malum pœnæ, non autem in malum culpæ. Vnde decuit Christum in infernum descendere, non tanquam ipse esset debitor pœnæ, sed vt eos qui erant pœnæ obnoxij, liberaret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit quasi quædã causa vniuersalis humanæ salutis, tam viuorum, quàm mortuorum. Causa autem vniuersalis applicatur ad singulares effectus per aliquid speciale. Vnde sicut virtus passionis Christi applicatur viuentibus per sacramenta configurantia ⁶ nos passioni Christi, ita etiam applicata est mortuis per descensum Christi ad inferos. Propter quod dignanter dicitur Zacha. 9. quòd eduxit vinctos de lacu in sanguine Testamenti sui, id est per virtutem passionis suæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima Christi non descendit ad inferos eo genere motus, quo corpora mouentur, sed eo genere motus, quo Angeli mouentur, sicut in prima parte habitum * est.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm Christus descenderit ad infernum damnatorum.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus descenderit etiam ad infernum damnatorum. Dicitur enim ex ore diuinæ Sapientiæ Eccl. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ. Sed inter partes inferiores terræ computatur etiam infernus damnatorum: secundum illud Psalm. 62. Introibunt in inferiora terræ. Ergo Christus qui est Dei sapientia, etiam vsque ad infernum damnatorum descendit.

2 ¶ Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quòd Deus Christum suscitauit soluens dolores inferni: iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Sed dolores non sunt in Inferno Patrum, neque etiam in inferno puerorum: qui non puniuntur pœna sensus propter peccatum actuale, sed solùm pœna damni propter peccatum originale. Ergo Christus descendit in infernum damnatorum: vel etiam in purgatorium, vbi homines puniuntur pœna sensus pro peccatis actualibus.

3 ¶ Præterea, 1. Petri 3. dicitur quòd Christus his qui in carcere conclusi erant, Spiritu veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Quod, sicut Athanasius * dicit in Epistola ad Epictetum, intelligitur de descensu ad inferos: dicit enim quòd corpus Christi fuit in sepulchro positum, quando ipse perrexit prædicare his, qui in custodia erant, spiritibus, sicut dixit Petrus. Constat autem quòd increduli erant in infernõ damnatorum. Ergo Christus ad infernum damnatorum descendit.

4 ¶ Præterea, August. * dicit in Epistola ad Euodium. Si in sinu Abrahæ sinum, Christum mortuum venisse sacra Scriptura diuisset, non nominato inferno eiusque doloribus, miror, si quisquam ad inferos eum descendisse asserere auderet, sed quia euidentia testimonia & infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit cur illo credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed locus dolorum est infernus damnatorum. Ergo Christus ad infernum damnatorum descendit.

5 ¶ Præterea, Sicut Aug. * dicit in quodam sermone de resurrectione, Christus ad infernum descendens, omnes Sanctos, qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit. Sed inter illos erat etiam Iob, qui de seipso dicit. Iob 16. In profundissimum infernum descendent omnes mea. Ergo Christus etiam vsque ad profundissimum infernum descendit.

¶ SED CONTRA est, quòd de inferno damnatorum dicitur, Iob 10. Antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam

& caliginis, & regionem mortis & tenebrarum, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Nulla autem est conuentio lucis ad tenebras. vt dicitur secundæ ad Corinthios sexto. Ergo Christus qui est lux: ad illum infernum damnatorum non descendit.

CONCLVSIO.

¶ *Christus secundum effectum in omnem infernalem locum descendit, secundum verò substantiale præsentiam, non nisi ad locum descendit superiorem.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dupliciter dicitur esse aliquid alicubi. Vno modo per suum effectum: & hoc modo Christus in quemlibet infernorum descendit, aliter tamen & aliter. Nam in infernum damnatorum habuit hunc effectum, quòd descendens ad inferos, eos de sua incredulitate & malitia confutauit, illis verò qui detinebantur in purgatorio, spem gloriæ consequendæ dedit. Sanctis autẽ patribus, qui pro solo peccato originali detinebãtur in inferno, lumẽ æternæ gloriæ infudit. Alio modo dicitur aliquid esse alicubi per suam essentiã, & hoc modo anima Christi descendit solũ ad locũ inferni, in quo iuſti detinebantur, vt quos ipse per gratiã interius visitabat, secundũ diuinitatem, eos etiam secundum animam visitaret & loco. Sic autem in vna parte inferni existens, effectum suum aliqualiter ad omnes inferni partes derivauit, sicut & in vno loco terræ passus, totum mundum sua passione liberauit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus, qui est Dei sapientia, penetrauit omnes inferiores partes terræ, non localiter secundum animam, omnes circumeundo, sed effectum suæ potentiæ aliqualiter ad omnes extẽdendo. Ita tamen quòd solos iustos illuminauit: sequitur enim. Et illuminabo omnes sperantes in Domino.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex est dolor. vnus de passione pœnæ, quem patiuntur homines pro peccato actuali: secundum illud Psal. 17. Dolores inferni circumdederunt me. Alius autem dolor est de dilatione speratæ gloriæ: secundum illud Prouerbiorum 13. Spes quæ differtur, affligit animam. Quem quidem dolorem patiebantur sancti Patres in inferno, ad quod significandum Augustin. * in ser. de resurrectione dicit, quod lachrymabili obseruatione Christum orabãt. Vtrosque autem dolores Christus soluit ad inferos descendens: aliter tamen & aliter. Nam dolores pœnarum soluit, ⁊ præseruando ab eis: sicut medicus dicitur soluere morbum, à quo præseruat per medicinam, dolores autem cauſatos ex dilatione gloriæ, achualiter soluit, gloriam præbendo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod ibi dicit Petrus, à quibusdam refertur ad descensum Christi ad inferos, sic exponentes verbum illud. His qui in carcere inclusi erant, id est inferno, spiritu, id est secundum animam, Christus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Vnde & Damascenus * dicit in tertio libro, quòd sicut his, qui in terra sunt, euangelizauit: ita & his, qui in inferno. Non quidem vt incredulos ad fidem conuerteret, sed vt eorum mũdeliratem confutaret. Quia ipsa prædicatio nihil aliud intelligi potest, quàm manifestatio diuinitatis eius, quæ manifestata est infernalibus per virtuosum descensum Christi ad inferos. Augustinus * tamen melius exponit in Epistola ad Euodium, vt referatur non ad descensum Christi ad inferos: sed ad operationem diuinitatis eius, quam exercuit a principio mundi. Vt sit sensus, quòd his qui in carcere conclusi erant viuentes, scilicet in corpore mortali (quod est quasi quidam carcer animæ) spiritu suæ diuinitatis veniens prædicauit per internas inspirationes: & etiam exteriores admonitiones per ora iustorum. His inquam prædicauit, qui increduli fuerant aliquando, Noë scilicet prædicans, quando expectabant Dei patientiam, per quam differebatur pœna diluuij: vnde subdit. In diebus Noë cum fabricaretur arca.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sinus Abrahæ potest secundum duo considerari vno modo secundum quietem, quæ ibi erat à pœna sensibili: & quantum ad hoc non competit ei nec nomen inferni, nec sunt ibi aliqui dolores. Alio modo potest considerari quantum ad priuationem gloriæ speratæ: & secundum hoc habet rationem inferni, & doloris. Et ideo nunc dicitur sinus Abrahæ illa requies Beatorum, non tamen dicitur infernus, nec dicuntur nunc in sinu Abrahæ esse dolores.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut Gregorius * ibidem dicit, ipsa superiora loca inferni profundissimum infernum vocat. Si enim quantum ad celeritudinem cæli, aër iste caliginosus infernus est, quantum ad eiusdem actus altitudinem, terra quæ in crastinis iacet & infernus intelligi & profundus potest. Quantum verò ad eiusdem terræ altitudinem, & loca illa inferni, quæ superiora sunt aliis receptaculis inferni, hoc modo inferni profundissimi appellatione significantur.

¶ Quo ad primũ: quia anima separata habet modum essendi similem Angelis pro quanto est per se subsistens sine corpore. & habet esse in loco non circumscriptiue, sed diffinitiue, sicut Angelus. ideo sicut in communi loquendo Angeli dicimus esse in loco, pro quanto non solum effectus eius, sed substantia eius est in loco: hoc est in tali, quod non alibi: ita animam separatam in loco alio esse dicimus non ratione solius effectus, sed quia ipsa eius substantia est in tali, quòd nõ alibi. Vnde ad propositũ deueniendo, anima Christi in triduo mortis fuit in inferno, nõ ratione solius effectus, sed ratione diffinitiue præsentiæ substantiæ suæ ad locum inferni: ita quòd esse in loco inferni, erat nõ nulla pœnalitas, quã anima Christi pro nostra salute sustinebat, quam pœnalitatem humanæ naturæ propter originale peccatum Petrus Apostolus Act. 2. dolores inferni appellauit: dum dicit de Christo, quem Deus suscitauit solutis dolo-ribus inferni. Hæc de primo.

L.ib.3 orth. fid. cap.29.

Epist.99 ad med.illum, tomo 2.

¶ Quo ad secundum, ex Symbolo Apostolorũ clarè habetur, quod Christus descendit ad inferos & ex contextu ipsius Symboli clarè patet, quod de reali præsentia ipsius Christi, & non effectus eius, intelligitur: quoniam per modum historiæ interponitur antecedentibus & consequentibus, & non aliter intellectis, quàm de simili reali præsentia: vt patet cum præponitur. Crucifixus, mortuus, & sepultus: & eũ subiungitur. Surrexit à mortuis, ascendit in cælos: cum enim de reliquis nulla sit quæstio: nec de hoc inter medio debet esse quæstio. quin de reali præsentia subsistãtiæ Christi intelligatur.

Lib. 13. Mo ral.c.22. & medio.

¶ Accedit ad hæc, sacri expositio cõcilij generalis, sub Innoce. III. extra de sum. Trini. & fi. ca. firmiter credimus, vbi dicitur de Christo, Descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum: sed descendit in anima, & resurrexit in carne, ascenditque pariter in vtroque. Vbi clare ponitur descensus in anima: & non dicit in effectu animæ. Et rursus sicut verè caro, quæ ceciderat in vita, resurrexit ea ipsa, & non in effectu: ita descendit verè in anima, & non in effectu. Et iterum, sicut quum dicitur, quod ascendit pariter in vtroque, scilicet anima & carne, de ipsis & non de eorum effectibus intelligitur: ita quum dicitur, descendit in anima, & de ipsa anima, & non de eius effectu intelligendum est. Et si per hæc verba non significatur descensus Christi in anima secundum ipsam subsistantiam animæ: dicant qui sic opinantes, quibus verbis vti debuerunt Patres in concilio, ad significandum ipsius animæ in seipsa descensum ad inferos? ideo enim apposuerunt ad articulum fidei exponendum quòd descendit in anima: ne liceret putari, quòd descendit Christus non personaliter in naturæ humanæ anima, quam habebat, sed solum secundum effectum.

¶ Veget quod autoritas Psal. 15. iuxta expositionẽ Petri Apost. Act. 2. vbi Christus dicit. Nõ derelinques animã meã in inferno nec dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. Ad literã eũ nomen Loci seu pœnæ oportet esse infernũ: tum quoniã expresse dicitur, quod in eo nõ est derelicta anima Christi, sicut nec caro corrupta est in sepulchro, tum quoniã ibidẽ huic eidem inferno attribuit Petrus Apost. non solum dolores, sed quod nõ poterat violẽti Chri

Universidad de Deusto
Biblioteca

stũ, cũ dicit. Quẽ Deus suscitauit solutis doloribus inferni, iuxtà qđ impossibile erat teneri illũ ab eo, scilicet inferno. Hęc enim duo, scilicet quod Christus nõ poterat detineri ab inferno; & quod Christus secundũ animã nõ est derelictus in inferno, manifestè cõiunctum animæ Christi & non solum eius effectũ fuisset in inferno. Et ipsa cũmemoratio nõ derelictionis in inferno in ter diuina beneficia Christo collata, dum dicitur. Non relinques animã meam in inferno &c. dabis sanctum tuum videre corruptionem, manifestè monstrat pœnalitatẽ alicuius quã in Christi anima ex hoc q̃ erat in inferno à qua liberandã Prophe-
Ose. 3. ca. 236. ta prædixerat. Et si hæc omnia ad solum effectũ in inferno pcõdutũ ab eius anima Christi applicentur, videbis quanta abeat rauerit positio Durãdi.

§. 50. ar. 4. ¶ Facio quod æstimatur Christum triduo in pus & anima quæ sunt partes humanæ naturæ fuerunt ab inuicem separata post mortem: inferno fuisse, & iuxta Ecclesiæ vocem in benedictione cerei, ab inferis ascendisse, & solam illam noctem nouisse tẽ esse totus in inferno.

pus & horas, in qua Christus ab inferis resurrexerit, hæc enim non possunt de spirituali inferno intelligi: quoniã spiritualis infernus abiectꝰ est in principio effectus, quem anima Christi fecit in animabus Patrũ. nam statim abiecta est carentia diuinæ visionis. Ac per hoc dato quod possit colorari de sensu ad infernum per effectum: quia in principio arripit infernum spiritualem in patribus, qui est carentia diuinæ visionis vt terminũ à quo, non potest tamen colorari, quod triduo fuerit in inferno spirituali, nec quod eum resurrexerit, ascendit ab inferis.

Z 3. cap. 7. circa prin. to. 9.

P p q. 51. ar 2 ad 4. arg. Præterea, quod spectando ad effectum mortis Christi mediãte anima, non posset solum dici quod Christus descendit in inferos, sed etiam quod ascendit in cælum, & quod ad multa alia loca iuerit, in quibus triduo illo meritum mortis Christi efficacem habuit, & quod ad cælum Empyreũ post triduũ fuerit beatificandos Latronem & alios ad Hierusalem iunt, contritionem & fœm disciplinã dando: & sic de aliis quæ possunt fingi. Ex quibus & communi Ecclesiæ ac doctorum sensu dicta positio non pro opinione, sed pro errore habenda est. Hæc de secundo.

¶ Quo ad tertium respondendo obiectis dicitur ad primum, quòd licet in communi loquendo de animabus separatis, non possit separata anima operari operatione, quæ est vitæ motus in corpore seu loco aliquo: ad specialem tamen ordinem diuinæ prædestinationis & prouidentiæ, pertinentis ad id genus defendendo, possunt animæ separatæ agere & pati in corporibus & locis secundũ idẽ genus motus, quo moueri dicuntur Angeli. Et ad specialissima descendendo, cum anima Christi fuerit à principio suæ creationis super omnes Angelos, & potuerit in omnes mutationes tam naturales quàm miraculosas (vt iu perius patuit) vnde obiicitur in potentia animarum separatarum respectu alieni corporis, cum de anima Christi est sermo.

¶ Ad primũ autem secundo loco adductũ, dicitur quod motũ Angeli esse per effectũ, & non per motum in ipso existentẽ, potest dupliciter intelligi. Primo quod solus effectus migret aut quasi migret de loco ad locũ: & iuxta hũc sensum procedit argumentũ, sed falsum assumit: quoniam nõ solus effectus, sed etiã Angelus ipse migrat de loco ad locũ. Alio modo intelligitur, quod in Angelo non est subiectiue motus localis, de quo in Physicis tractatur: sed ratione effectus, id est virtualis contactus mouetur, &c. verũ dicitur, sed non infert, ergo per solum effectũ est in loco, nisi tanquã ratione essendi in loco. Ita quod sicut corpus ratiõe quãtitatis est in loco circũscriptiue, & tamẽ ipsũ corpus circumscribitur loco: ita Angelus seu anima ratione cõactus virtualis est in loco diffinitiue, & tamen ipsa substãtia animæ seu Angeli diffinitur loco, ita quod est ibi, & non alibi. Et sic anima Christi licet ratione cõactus virtualis fuerit in loco inferni: ita tamen substantia eius ita erat ibi, id est in loco inferni, vbi erant & animæ sanctorum Patrum, quod non aliũ.

¶ Ad secundum dicitur, falsum esse quod in instanti mortis Christi non potuerit anima Christi esse in limbo Patrũ propriè loquendo, quoniam ad instans mortis (quod est primum non esse humanitatis compositæ ex anima & corpore) anima Christi fuisse in corpore, & in illo in loco in quo fuisse in inferno. Ita quod terminus à quo, scilicet esse in corpore, non mensuratur instanti: sed tempore immediate præcedenti & accedente ad mortem, & debemus sic mensuratur instãte quod in eo idem est fieri & factum esse. Et de his dictum est de morte. Augustinus * dicit in libro de Symbolo. Totus Filius apud patrem, totus in cælo, totus in terra, totus in vtero Virginis, totus in cruce, totus in inferno, totus in paradiso, quo Latronem introduxit.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Christus fuerit totus in inferno.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus nõ fuerit totus in inferno. Corpus enim Christi est pars eius. Sed corpus Christi non fuit in inferno, non ergo totus Christus fuit in inferno.

2 ¶ Præterea, Nihil cuius partes ab inuicem separatæ sunt, potest dici totum. Sed corpus & anima quæ sunt partes humanæ naturæ fuerunt ab inuicem separata post mortem: vt supra dictum est. * Descendit autem ad infernum mortuus existens. Non ergo potuit esse totus in inferno.

3 ¶ Præterea, Illud totum dicitur esse in aliquo loco, cuius nihil est extra locum illum. Sed aliquid Christi erat extra infernum: quia & corpus erat in sepulchro, & diuinitas vbique. Ergo Christus non fuit totus in inferno.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus * dicit in libro de Symbolo. Totus Filius apud patrem, totus in cælo, totus in terra, totus in vtero Virginis, totus in cruce, totus in inferno, totus in paradiso, quo Latronem introduxit.

CONCLVSIO.

¶ Cum nunquam fuerit corpus & anima Christi à persona filii Dei separata, fuit totus Christus in sepulchro, & in inferno, & vbique.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut patet ex his, quæ in Prima * parte dicta sunt, masculinum genus vel nomen vel personam, neutrum autẽ genus pertinet ad naturam. In morte autem Christi licet anima fuerit separata à corpore, neutrũ tamen fuit separatũ à persona filii Dei, vt supra dictũ est. Et ideo in illo triduo mortis Christi dicendum est, * quòd totus Christus fuit in sepulchro, quia tota persona fuit ibi per corpus sibi vnitum: & similiter totus fuit in inferno, quia tota persona Christi fuit ibi ratione animæ sibi vnitæ, totus etiam Christus tunc erat vbique ratione diuinæ naturæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus quod tunc erat in sepulchro, non est pars personæ increatæ, sed naturæ assumptæ. Et ideo per hoc quod corpus Christi non fuit in inferno, non excludit, quin totus Christus fuerit: sed ostenditur quod non fuit ibi totum quod pertinet ad humanam naturam.

¶ AD secundum dicendum, quod ex anima & corpore vnitis, constituitur totalitas humanæ naturæ, non autẽ totalitas diuinæ personæ. Et ideo soluta vniõe animę & corporis non intercidit totalitas diuinæ naturæ, quæ est vere motus in corpore seu loco aliquo: ad specialem tamen ordinem diuinæ prædestinationis & prouidentiæ, pertinentis ad id genus defendendo, possunt animæ separatæ agere & pati in corporibus & locis secundũ idẽ genus motus, quo moueri dicuntur Angeli. Et ad specialissima descendendo, cum anima Christi fuerit à principio suæ creationis super omnes Angelos, & potuerit in omnes mutationes tam naturales quàm miraculosas (vt iu perius patuit) vnde obiicitur in potentia animarum separatarum respectu alieni corporis, cum de anima Christi est sermo.

¶ Ad primũ autem secundo loco adductũ, dicitur quod motũ Angeli esse per effectũ, & non per motum in ipso existentẽ, potest dupliciter intelligi. Primo quod solus effectus migret aut quasi migret de loco ad locũ: & iuxta hũc sensum procedit argumentũ, sed falsum assumit: quoniam nõ solus effectus, sed etiã Angelus ipse migrat de loco ad locũ. Alio modo intelligitur, quod in Angelo non est subiectiue motus localis, de quo in Physicis tractatur: sed ratione effectus, id est virtualis contactus mouetur, &c. verũ dicitur, sed non infert, ergo per solum effectũ est in loco, nisi tanquã ratione essendi in loco. Ita quod sicut corpus ratiõe quãtitatis est in loco circũscriptiue, & tamẽ ipsũ

ris homo: quamtamen ni, ita etiam voluit animam suam ad infernũ descendere, vt in eius nomine omne genus flexibile curuum, celestium, terrestrium, & infernorum. Et sicut cæteras pœnas suscepit sponte propter nostram salutem, ita & hanc miseriosam differentiam humanæ naturæ, non solum vt humanitus disponatur remissionem ac fides hominũ, sed vt exemplum exemplo ostenderetur à tam communi appetitu fugiendæ mortis: mortalitatis fœx. Nam ex eo quod Christus legem vigore & confirmationem sententiæ voluit sustinere infirmitatis, & habuit sedentes &c. exemplum dedit nobis deiiciendi desiderium immortalitatis nam finem, & debemus aspectu mortem in hoc flexu & in carnis imitatione, si membra esse illius exoptamus.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum quintum.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore vna conclusio: Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauit. Probatur per dicta Christi ad latronem. Hodie mecum eris in paradiso, nam paradisus proprie significat horum seu delicias: tum metaphorice, tum secundum quid, tum secundum dictum Scripturæ, tum secundum Gen. 37. Descendam ad filium meum &c. Ephes. 4. Descendit primum ad inferiores partes, terræ: glossa, ad inferos. Hæc de tertio.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum tertium.

TItulus sicut sonat & intelligitur.

¶ In corpore vna conclusio habens multas partes: scilicet in illo triduo Christus fuit totus in sepulchro, & totus in inferno, & vbique. Probatur. In morte Christi anima fuerit separata à corpore, neutrum tamen fuit separatum à persona filij Dei: ergo Christus totus, &c. Probatur consequẽtia: Quia masculinum genus refertur ad personam: neutrum autem ad naturam. Clara sunt omnia ista.

¶ Ad tertium dicitur, quod similitudo de pœna, &c. dicto & inferno nihil valet in proposito: quoniam constat paradisum metaphorice limi, cum dicit: Hodie mecum eris in paradiso, nam paradisus proprie significat horum seu delicias, tum neutrum potest propriè intelligi, sed tum metaphorice, tum secundum quid, tum secundum dictum Scripturæ, sicut patet Gen. 37. Descendam ad filium meum &c. Ephes. 4. Descendit primum ad inferiores partes, terræ: glossa, ad inferos. Hæc de tertio.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum tertium.

TItulus sicut sonat & intelligitur.

¶ In corpore vna conclusio habens multas partes: scilicet in illo triduo Christus fuit totus in sepulchro, & totus in inferno, & vbique. Probatur. In morte Christi anima fuerit separata à corpore, neutrum tamen fuit separatum à persona filij Dei: ergo Christus totus, &c. Probatur consequẽtia: Quia masculinum genus refertur ad personam: neutrum autem ad naturam. Clara sunt omnia ista.

¶ Adnotandum hic, quòd Autor mysticè vtitur exclusione corporis à paradiso, ad ostendendum exclusionem Adæ à paradiso. Nam paradisus significat intelligit exclusionem hominis à spirituali paradiso cælestis patriæ.

¶ In responsione ad primum aduertendum, quòd licet sancti patres essent in limbo immunes à pœna sensus, tamen fuerunt in pœna damni, scilicet pro peccato originali, & pro peccato actuali, ergo Christus descendens ad inferos, liberauit sanctos à reatu pœnæ, & à vita gloriæ: ergo descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauit. Vnde * Augustinus in Epistola ad Euodium, * Illis iustis qui in sinu erant Abrahæ, Cum Christus in inferna descendere, non dum quid contulisset inueni, à quibus cum secundum * beatificam præsentiam suæ diuinitatis, nunquam video recessisse. Multũ autẽ eis contulisset, si eos ab inferis liberasset. Non ergo videtur quòd Christus sanctos patres ab inferis liberauerit.

2 ¶ Præterea, nullus in inferno detinetur nisi propter peccatum. Sed sancti Patres dum adhuc viuerent, per fidem Christi iustificati fuerant à peccato. Ergo non indigebant liberari ab inferno, Christo ad inferos descendente.

3 ¶ Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa descendendi ad inferos est peccatum, quod fuit remotum per passionem Christi, vt suprà dictum est. * Non ergo per descensum Christi ad inferos, sancti patres sunt de inferno educti.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in serm. de resurrectione, quòd Christus quando ad inferos descendit, portam inferni & vectes confregit. & omnes iustos, qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit.

CONCLVSIO.

¶ Cum per Christi passionem fuerint homines omnes liberati ab omni reatu pœnæ tam originali, quàm actuali peccato debitæ, credendũ est Christũ ad inferos descendentẽ Patres omnes ex inferno liberasse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum * est) Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis. * Per passionem autem Christi liberatum est genus humanum, non solùm à culpa pœnam damni, de per se concomitantia illam. Nec est mirum, quietem sanctorum Patrum inquietudine hæc habuisse admixtam, cum sanctorum animæ in patriæ cælesti nonnihil inquietudinis habeant, qua suspirant ad corporum resurrectionem: ita vt dictum sit illis. Sustinete adhuc modicum tempus, donec adimplentur numerus fratrum vestrorum. Apoc. 6. Vtrorumque siquidẽ inquietudo imperfectionis cuiusdam in eis existentis reatis est.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum sextum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus descendens ad inferos nullam damnatum ab infernum liberauit. Probatur: Christus descensus Christi ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis: erfernales, auferendo Abraham, Isaac, & Iacob, & cæteros iustos, traduxit eos, id est longe ab hoc regno tenebrarum, ad cælum duxit, vt glos. ibidem * dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus ibi * loquitur contra quosdam, qui æstimabant antiquos iustos ante aduentum Christi in inferno doloribus pœnarum fuisse subiectos. Vnde * parum ante verba induxta præmittit dicens, Addunt quidam hoc beneficium antiquis etiam Sanctis fuisse concessum, vt Dominus cum in inferna descendere, noudum quid contulisset inueni, à quibus cum secundum * beatificam præsentiam suæ diuinitatis, nunquam video recessisse. Multũ autẽ eis contulisset, si eos ab inferis liberasset. Non ergo videtur quòd Christus sanctos patres ab inferis liberauerit.

2 ¶ Præterea, nullus in inferno detinetur nisi propter peccatum. Sed sancti Patres dum adhuc viuerent, per fidem Christi iustificati fuerant à peccato. Ergo non indigebant liberari ab inferno, Christo ad inferos descendente.

3 ¶ Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa descendendi ad inferos est peccatum, quod fuit remotum per passionem Christi, vt suprà dictum est. * Non ergo per descensum Christi ad inferos, sancti patres sunt de inferno educti.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in serm. de resurrectione, quòd Christus quando ad inferos descendit, portam inferni & vectes confregit. & omnes iustos, qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit.

CONCLVSIO.

¶ Cum per Christi passionem fuerint homines omnes liberati ab omni reatu pœnæ tam originali, quàm actuali peccato debitæ, credendũ est Christũ ad inferos descendentẽ Patres omnes ex inferno liberasse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum * est) Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis. * Per passionem autem Christi liberatum est genus humanum, non solùm à culpa pœnam damni, de per se concomitantia illam. Nec est mirum, quietem sanctorum Patrum inquietudine hæc habuisse admixtam, cum sanctorum animæ in patriæ cælesti nonnihil inquietudinis habeant, qua suspirant ad corporum resurrectionem: ita vt dictum sit illis. Sustinete adhuc modicum tempus, donec adimplentur numerus fratrum vestrorum. Apoc. 6. Vtrorumque siquidẽ inquietudo imperfectionis cuiusdam in eis existentis reatis est.

Q. 43. art. 3. & 4 ad 3. art. 6.

ante medi. tomo 2.

P. 2 q. 3 de tit. 6.

Comment.

Gloss. interl. & ord. simul.

Loco citato in argu.

Est ejus. ordo ante medi. tomo 2.

* Aliàs beneficium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum sept mum.*

Titulus clarus.

Communi.

¶ In corpore vna conclusio duplicitèr probara. Conclusio est, Christus descendens ad inferos, no liberauit pueros qui cum peccato originali decesserant, primò probatio est: descensus Christi ad inferos, in totis illis effectum liberationis habuit, qui per fidem & charitatem coniuncti erant passioni Christi, sed pueri habentes peccatum originale, non erant sic coniuncti Christo: quia nec proprium fidem & charitatem habuerunt in fide parentum, aut per aliquod fidei Sacramentum purgati erant ergo. Secunda probatio est, Liberatio ab inferno est admisso ad gloriam: sed pueri cum originali non potuerunt admitti ad gloriam: ergo. Maior manifestatur in liberatione sanctorum Patrum. Minor probatur, quia nullus admittitur ad gloriam, nisi prærhabuerit gratiam, ad Roma. 6. sed pueri tales non habebant gratiam, ergo.

Gl. interlineari ibi.

¶ In responsione ad tertium perspice quod Autor semper firmat doctrinam suam super fundamentum dispositiõe, qua Christus æterna sapientia disponens omnia suauiter mutabilibus de malo in bonum hominibus in hac vita, baptismum omnium liberatorium in spiritu: immutabilibus autem hominibus in alia vita descensum suum ad inferos non omnium liberatorium, sed eorum tantum qui prius hoc meruerant, applicauit.

Annot. Ar. præc.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ octauæ Articulum octauum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est, animæ in purgatorio tunc tales quales sunt illæ quæ nunc ibi detinentur, non fuerunt per Christi descensum liberatæ. Secunda est, Animæ in purgatorio tales tunc quales sunt quæ nũc liberãtur, fuerũt per Christi descensum liberate. Probatur vtraque simul. Passio Christi non habet transitoriam, sed sempiternam virtutem: ergo non habuit tunc maiorem efficaciam, quã nunc, ergo, &c. Antecedens probatur 2d Hebræ. 10. Secunda vero cõsequẽtia probatur: quia descensus Christi ad inferos fuit in virtute passionis suæ liberatorius.

Gl. interlineari ibi.

Posita in arg. 2.

¶ Aduerte hic, quòd Autor certa sectatus, quid efficaciæ Christi descensus ad inferos in purgatorio tradit, addes in responsione ad primum, alterum genus dicendi, quod ponit Gerson. Et quod dicit ponit genus liberationis à purgatorio in descensu Christi, scilicet & illos qui nunc purgationem suam impleuerunt, vt excludat desperatos, & filios, qui licet absolute adhuc fuerint in purgatorio per misericordiam Christi conuersi ad Christum morte redemptionem vt meruerunt in hac vita positi, quo Christo descendẽte ad inferos, plenæ liberationis fructum reciperent. Et secundum hoc rationabiliter dicitur, quod Christus descendens ad inferos, multos in purgatorio existẽtes, qui non tam cito fuerant liberati, ex speciali gratia descensus sui liberauit. Conuenienter siquidem est, vt multæ pœnæ propinquæ eorum qui mortis Christi ante ipsum mortuæ, præparant, & fiant à Deo cum similibus deuotione, vt sicut nati Symeonem & Annam perfectos inuenit, & pastores & Magos præparatos, vt digni essent consolatione natiuitatis, & sanctã moriens non solum Patres sanctos perfectos, sed etiam in purgatorio speciali deuotione præparatos inueniret, qui digni essent consolatione & descensu ad inferos liberatorio.

Ar. 4. de Gen. ad lit.

Gl. interlineari ibi.

Gl. interlineari ibi.

¶ *Super Quæstionem quinquagesimam tertiã.*

Consequenter, &c. Hic incipit vltimus tractatus de Christo: de pertinentibus scilicet ad eius exaltationem.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ tertiæ Articulum primum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Necessarium fuit Christum resurgere: Probatur quinque rationibus. Omnia clara sunt in litera.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm Apostolus dicit, quòd gratia Dei in plures abundauit, ly plures, non est accipiendum comparatiue: quasi plures numero sint saluati per gratiam Christi, quàm damnati per peccatum Adæ, sed absolutè: ac si diceret, quòd gratia vnius Christi abundauit in multos, sicut & peccatum vnius Adæ peruenit ad multos. Sed sicut peccatum Adæ ad eos tantùm peruenit, qui per seminalem rationem carnaliter ab eo descenderunt, ita gratia Christi ad illos tantùm peruenit, qui spirituali regeneratione eius membra sunt facti, quod non competit pueris decedentibus cum originali peccato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus adhibetur hominibus in hac vita, in qua homo potest transmutari de culpa in gratiam, sed descensus Christi ad inferos, exhibitus fuit animabus post hanc vitam, vbi non sunt capaces transmutationis præclictæ. Et ideo per baptismum pueri liberantur à peccato originali, & ab inferno: non autem per descensum Christi ad inferos.

ARTICVLVS VII.

¶ *Vtrùm qui cum originali decesserant, fuerint à Christo liberati.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd pueri qui cum originali decesserant, fuerint per descensum Christi liberati ab inferno. Non enim tenebantur in inferno, nisi pro peccato originali, sicut & sancti Patres. sed sancti Patres sunt ab inferno liberati per Christum, vt suprà dictum * est. Ergo & pueri similiter per Christum sunt ab inferno liberati.

Ar. 6. hu. corp.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit Romanorum quinto. Si vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Sed propter peccatum primi parentis, pueri cum originali peccato decedentes, in inferno detinentur. Ergo multò magis per gratiam Christi sunt ab inferno liberati.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus operatur in virtute passionis Christi, ita & descensus eius ad inferos, vt ex dictis * patet. Sed pueri per baptismum liberantur à peccato originali & ab inferno. Ergo similiter liberati sunt per descensum Christi ad inferos.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit Roman. 5. quòd Deus proposuit Christum propitiatorem per fidem in sanguine eius. Sed pueri, qui cum solo peccato originali decesserant, nullo modo fuerant participes fidei Christi. Ergo non percepérunt fructum propitiationis Christi, vt per ipsum ab inferno liberarentur.

CONCLVSIO.

¶ Christus ad inferos descendens non liberauit pueros qui cum originali peccato decesserant, cum nullam habuerint cum dilectione in Christum fidem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà * dictum est) descensus Christi ad inferos, in illis solis effectum liberationis habuit, qui per fidem & charitatem passioni Christi coniungebantur: in cuius virtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat. Pueros autem qui cum originali decesserant, nullo modo fuerant coniuncti passioni Christi per fidem & dilectionem. Neque enim fidem propriam habere potuerant: quia non habuerant vsum liberi arbitrij: neque per fidem parentum, aut per aliquod fidei sacramentum fuerant à peccato originali mundati. Et ideo descensus Christi ad inferos, hunc modi pueros non liberauit ab inferno. Et præterea sancti Patres ab inferno sunt liberati, per hoc quòd sunt ad gloriam diuinæ visionis admissi, ad quam nullus potest pertingere tusi per gratiam, secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Cùm igitur pueri cum originali decedentes, gratiã non habuerint, nõ fuerunt ab inferno liberati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sancti Patres, etsi adhuc tenerentur astricti reatu originalis peccati, inquantum respicit humanam naturam, tamen liberati erant per fidem Christi ab omni macula peccati: & ideo capaces erant illius liberationis, quam Christus attulit descendens ad inferos. Sed hoc de pueris dici non potest, vt ex suprà dictis patet. *

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm Apostolus dicit, quòd gratia Dei in plures abundauit, ly plures, non est accipiendum comparatiue: quasi plures numero sint saluati per gratiam Christi, quàm damnati per peccatum Adæ, sed absolutè: ac si diceret, quòd gratia vnius Christi abundauit in multos, sicut & peccatum vnius Adæ peruenit ad multos. Sed sicut peccatum Adæ ad eos tantùm peruenit, qui per seminalem rationem carnaliter ab eo descenderunt, ita gratia Christi ad illos tantùm peruenit, qui spirituali regeneratione eius membra sunt facti, quod non competit pueris decedentibus cum originali peccato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus adhibetur hominibus in hac vita, in qua homo potest transmutari de culpa in gratiam, sed descensus Christi ad inferos, exhibitus fuit animabus post hanc vitam, vbi non sunt capaces transmutationis præclictæ. Et ideo per baptismum pueri liberantur à peccato originali, & ab inferno: non autem per descensum Christi ad inferos.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrùm Christus suo descensu liberauerit animas à purgatorio.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christus suo descensu ad inferos, liberauerit animas à purgatorio. Dicit enim Aug. in Epist. * ad Euodium, Quia cuidentia testimonia & in

& infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit, cur illo credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed vtrùm omnes quos in eis inuenit, an quosdam quos illo beneficio dignos iudicauit, adhuc requiro, fuisse tamẽ Christum apud inferos, & in eorum doloribus constitutis, hoc beneficium præstitisse non dubito. Non autẽ præstitit beneficium liberationis damnatis: sicut supra dictum * est. Præter eos autem nulli sunt in doloribus pœnalibus constituti, nisi illi, qui sunt in purgatorio. Ergo Christus animas de purgatorio liberauit.

2 ¶ Præterea, Ipsa Christi præsentia non minorem effectum habuit, quam sacramenta ipsius. Sed per sacramenta Christi liberantur animæ à purgatorio, & præcipuè per Eucharistiæ sacramentum, vt infra * dicetur. Ergo multò magis per præsentiam Christi ad inferos descendentis, sunt animæ à purgatorio liberatæ.

3 Præterea, Christus quoscunque curauit in hac vita, totaliter curauit, vt August. * dicit in libro de Pœnitentia, & Ioannis septimo. Do minus dicit: Totum hominem saluum feci in sabbato. Sed Christus eos qui in purgatorio erãt, liberauit à reatu pœnæ damni quo excludebantur à gloria. Ergo etiam liberauit eos à reatu pœnæ purgatorij.

¶ SED CONTRA est, quòd Gregorius * dicit in decimotertio Moralium: Dum conditor ac redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exinde animas eduxit, nos illo ire non patitur, vade iam alios descendendo liberauit. Patitur autem nos ire ad purgatorium, ergo descendens ad inferos, animas à purgatorio non liberauit.

CONCLVSIO.

¶ Animæ in purgatorio tunc, tales quales sunt illæ, quæ nunc ibi detinentur, non fuerunt per Christi descensum liberatæ, sed quæ tales tunc, quales nunc liberantur, fuerunt per Christi descensum à purgatorio liberatæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut sæpe dictum * est) descensus Christi ad inferos, liberatorius fuit in virtute passionis ipsius. Passio autem eius non habet temporalem virtutem & transitoriam, sed sempiternã, secundum illud Hebræorum decimo, Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Et sic patet, quòd non habuit tunc maiorem efficaciam passio Christi, quàm habeat nunc. Et ideo illi, qui fuerunt tales quales nũc sunt, qui in purgatorio detinentur, non fuerũt à purgatorio liberati per descensum Christi ad inferos. Si qui autem inuenti sunt tales, quales etiam nunc virtute passionis Christi à purgatorio liberantur, nihil prohibet per descensum Christi ad inferos, à purgatorio esse liberatos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex illa auctoritate Augustini non potest concludi quòd omnes illi qui in purgatorio erãt, fuerint à purgatorio liberati, sed quòd aliquibus eorum fuerit hoc beneficium collatum: illis scilicet qui iam sufficienter purgati erant, vel etiam qui dum adhuc viuerent, meruerunt per fidem & deuotionem ad mortem Christi, vt eo descendente, liberarentur à temporali purgatorij pœna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus Christi operatur in sacramentis per modum sanationis & expiationis cuiusdam vnde sacramentum eucharistiæ liberat hominem à purgatorio, inquantum est sacrificium quoddam satisfactorium pro peccato. Descensus autem Christi ad inferos non fuit satisfactorius, operabatur tamen in virtute passionis, quæ fuit satisfactoria: vt supra * habitum est. Sed erat satisfactoria in generali: cuius virtutem oportebat applicari ad vnumquemque per aliquid specialiter ad ipsum pertinens. Et ideo non oportet quòd per descensum Christi ad inferos omnes fuerint à purgatorio liberati.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi defectus, à quibus Christus in hoc mundo simul homines liberabat, erant personales, propriè ad vnumquemque pertinentes, sed exclusio à gloria Dei, erat quidem defectus generalis, pertinens ad totam humanam naturam. Et ideo nihil prohibet eos, qui erant in purgatorio, per Christum esse liberatos ab exclusione à gloria: non autem à reatu pœnæ purgatorij, qui pertinet ad proprium defectum. Sicut econtrario sancti Patres ante Christi aduentum liberati sunt à propriis defectibus: non autem à defectu communi, sicut supra dictum * est.

2. q. 49. ar. 1. ic. 5.

QVAESTIO QVINQVAGESIMATERTIA, DE RESVRRECTIONE Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de his quæ pertinent ad exaltationem Christi. Et primò de eius resurrectione, secundò, de eius ascensione, tertiò, de eius sessione ad dexteram Patris, quartò, de iudiciaria potestate ipsius.

¶ Circa primum occurrit quadruplex consideratiõ. Quarum prima est de ipsa Christi resurrectione. Secunda de qualitate resurgentis. Tertia de manifestatione resurrectionis. Quarta de eius causalitate.

¶ Circa primum quærũntur quatuor.

¶ Primò, de necessitate resurrectionis eius.

¶ Secundò, de tempore.

¶ Tertiò, de ordine.

¶ Quartò, de causa.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm fuerit necessarium Christum resurgere.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit necessarium Christum resurgere. Dicit enim Damascenus * in quarto libro. Resurrectio est secunda eius quod dissolutum est, & cecidit, animalis surrectio. Sed Christus non cecidit per peccatum, nec corpus eius est dissolutum, vt ex suprà dictis patet *. Non ergo proprie conuenit sibi resurgere.

2. d. 21. q. 2. art. 1. Et opusc. 60. c. 22. prin.

Li. 4. orth. fid. c. vlt. in prin.

2 ¶ Præterea, Quicunque resurgit, ad aliquid altius promouetur: quia surgere est sursum moueri. Sed corpus Christi remansit post mortem diuinitati vnitum, & ita non potuit in aliquid altius promoueri. Ergo non competebat sibi resurgere.

Q. 51. ar. 3.

3 ¶ Præterea, Ea quæ circa humanitatem Christi sunt acta, ad nostram salutem ordinantur. Sed sufficiebat ad salutem nostram passio Christi: per quam sumus liberati à pœna & culpa, vt ex suprà dictis * patet. Non ergo fuit necessarium quòd Christus à mortuis resurgeret.

Q. 44. ar. 4. 5. & per tot tam q.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Lucæ vltimo. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis.

CONCLVSIO.

¶ Necessarium fuit Christum à mortuis resurgere, vt nostra resurrectionis causa esset, & nostri plenam per eam iustificationem operaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necessarium fuit Christum resurgere propter quinque. Primò quidem, ad commendationem diuinæ iustitiæ, ad quam pertinet exaltate illos qui se propter Deum humiliant: secundum illud Lucæ primo: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Quia igitur Christus propter charitatem & obedientiam Dei, se humiliauit vsque ad mortem crucis, oportebat quòd exaltaretur à Deo vsque ad gloriosam resurrectionem. Vnde ex eius persona dicitur in Psal. 138. Tu cognouisti, id est, approbasti, sessionem meam, id est humilitatem & passionem, & resurrectionem meam, id est, glorificationem in resurrectione: sicut glossa * exponit. Secundò, ad fidei nostræ instructionem: quia per eius resurrectionem confirmata est fides nostra circa diuinitatem Christi, quia vt dicitur secundæ ad Corinthios vltimo. Et si crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Et ideo primæ ad Corinthios decimoquinto dicitur. Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. Et in Psal. 29. dicitur: Quæ vtilitas in sanguine meo, id est in effusione sanguinis mei, dum descendo, quasi per quosdam gradus malorum, in corruptionem? quasi dicat, nulla. Si enim sta-

gl. interlineari ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psalm.29. gl. ord. ad iudicia & inscriptiones ex Aug. Comment.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ tertiæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio. Conuenies fuit Christum resurgere tertio die. Probatur vna ratione literali & quatuor mysticis. Et omnia clarè patent in litera.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ tertiæ Articulum tertium.

Annot.

IN titulo ly primò, significat ordinem temporis: quod sensus est. Vtrum Christus ante omnes alios resurrexerit: ita quòd nullus ante eũ resurrexerit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet Christus non ceciderit per peccatum, cecidit tamen per mortem: quia sicut peccatũ est casus à iustitia, ita mors est casus à vita. Vnde ex persona Christi potest intelligi quòd dicitur Micheæ septimo. Ne lætetis inimica mea super me, quia cecidi consurgam. Similiter etiam licet corpus Christi non fuerit dissolutum per incinerationem, ipsa tamen separatio animæ à corpore, dissolutio quædam fuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd diuinitas erat carni Christi post mortem vnita vnione personali: non autem vnione naturæ, sicut anima vnitur corpori, vt forma ad constituendam humanam naturam. Et ideo per hoc quod corpus eius vnitum est animæ, promotum est in altiorem statum naturæ, non autem in altiorem statum personæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd passio Christi operata est nostram salutem, propriè loquendo, quantum ad remotionem malorum: resurrectio autem, quantum ad inchoationem & exemplar bonorum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum tertia die resurgere.

Supr. q. 51. ar. 4. Et 3. di. 21. q. 2. ar. 2. Et di. 22. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 1. Et opuſ 3. c. 243. Et opuſ 60. c. 20. circa fi. & Psal. 15. Et Ioan. 2. lec. 3.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum tertia die resurgere. Membra enim debent capiti conformari. Sed nos qui sumus membra Christi, non resurgimus à morte tertia die, sed nostra resurrectio differtur vsque ad finem mundi. Ergo videtur quòd Christus, qui est caput nostrum, non debuerit tertia die resurgere: sed debuerit eius resurrectio differri vsque ad finem mundi.

2 ¶ Præterea. Actuum secundo, dicit Petrus, quòd impossibile erat Christum detineri ab inferno & morte. Sed quandiu aliquis est mortuus, detinetur à morte. Ergo videtur quod Christi resurrectio non debuerit differri vsque ad tertiam diem, sed statim eadem die resurgere, præcipuè cum glossa suprà * inducta, dicat, nullam esse vtilitatem in effusione sanguinis Christi, si non statim resurgeret.

Art. præced. in cor.

3 ¶ Præterea. Dies incipere videtur ab ortu solis, quia sua præsentia diem caulat. Sed ante ortum solis Christus resurrexit: dicitur enim Ioan. 20. Quòd vna sabbati Maria Magdalene venit mane, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentum, & tamen Christus iam resurrexerat: quia sequitur. Et vidit lapidem sublatum à monumento. Non ergo resurrexit Christus tertia die.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthæi vigesimo. Tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendũ, & tertia die resurget.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit vt Christus tertia die à mortuis resurgeret.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd (sicut dictum * est) resurrectio Christi necessaria fuit ad institutionem fidei nostræ. Est autem fides nostra & de diuinitate & humanitate Christi: non enim sufficit alterum sine altero credere, vt ex prædictis * patet. Et ideo ad hoc, quòd confirmaretur fides de veritate diuinitatis ipsius, oportuit eum quòd cito resurgeret: & eius resurrectio non differretur vsque ad finem mundi. Ad hoc autem quòd confirmaretur fides de veritate humanitatis & mortis eius, oportuit moram esse inter mortem & resurrectionem, si enim statim post mortem resurrexisset, videri posset quòd eius mors vera non fuerit, & per consequens nec resurrectio vera. Ad veritatem autem mortis Christi manifestandam, sufficiebat quòd vsque ad tertiam diem eius resurrectio differretur: quia non contingit, quin infra hoc tempus, in homine qui mortuus videtur cum viuat, appareant aliqua indicia vitæ. Per hoc etiam quòd tertia die resurrexit, commendatur perfectio ternarij: qui est numerus omnisto, vtpote habens principium, medium, & finem: vt dicitur in primo * de Cælo. Ostenditur etiam secundum mysterium, quòd Christus vna morte sua, quæ fuit lux propter iustitiam, sciliçet corporalis, duas nostras mortes destruxit, sciliçet corporis & animæ; quæ sunt tenebrosæ propter peccatum. Et ideo vna die integra & duabus noctibus permansit in morte, vt Augustinus * dicit in quarto de Trinitate. Per hoc etiam significatur, quòd per resurrectionem Christi, tertium tempus incipiebat: nam primum fuit ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Incepit etiam in Christi resurrectione ternus status Sanctorum: nam primus fuit sub figuris legis: secundus sub veritate fidei: tertius erit in æternitate gloriæ, quam Christus inchoauit resurgendo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caput & membra conformantur in natura, sed non in virtute: excellentior est enim virtus capitis, quàm membrorum. Et ideo ad demonstrandam excellentiam virtutis Christi, conueniens fuit, ipsum tertia die resurgere, aliorum resurrectione dilata vsque ad finem mundi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd detentio coactionem quandam importat, Christus autem nulla necessitate mortis tenebatur astrictus, sed erat inter mortuos liber. Et ideo aliquandiu in morte manere, non quasi detentus, sed propria voluntate, quandiu iudicauit hoc esse necessarium ad institutionem fidei nostræ. Dicitur autem statim fieri quod fit breui interposito tempore.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut supra dictum * est) Christus resurrexit circa diluculum illucescente iam die, ad significandum quòd per suam resurrectionem nos ad lucem gloriæ inducebat, sicut mortuus est aduesperascente iã die, & recedente in tenebras, ad ostendendum quòd per suam mortem destrueret tenebras culpæ & pœnæ. Et tamen dicitur tertia die resurrexisse, accipiendo diem pro die naturali, qui continet spatium viginti quatuor horarum. Et sicut dicit Augustinus * in quarto de Trinitate, nox vsque ad diluculum quo Domini resurrectio declarata est, ad tertium pertinet diem: quia Deus, qui dixit, de tenebris lucem clarescere, vt per gratiam nouiTestamenti, & participationem resurrectionis Christi, audiremus: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, insinuat nobis quodammodo, quòd à nocte dies sumat initium. Sicut enim primus dies propter futurum hominis lapsum à luce in noctem: ita isti propter hominis reparationem à tenebris ad lucem computantur. Et ita patet quòd etiam si media nocte surrexisset, posset dici eum die tertia surrexisse, intelligendo de die naturali. Nunc autem cum diluculo surrexerit, potest dici quòd tertia die surrexit, etiam accipiendo diem artificialem, quæ causatur ex præsentia solis: quia iam sol incipiebat aërem illustrare. Vnde & Marci vltimo dicitur, quòd mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole. Quod non est contrarium ei quod Ioannes dicit, Cùm adhuc tenebræ essent: vt Augustinus * dicit in libro de consensu Euangelistarum: quia die surgente, reliquiæ tenebrarum tanto magis extenuãtur, quanto magis oritur lux. Quod autem dicit Marcus. Orto iam sole, non sic accipiendum est, tanquam iam sol ipse videretur super terram, sed tanquam de proximo adueniente in has partes.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus primò resurrexerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non primò resurrexerit. Nam in veteri Testamento per Heliam & Helisæum aliqui resuscitati leguntur: secundum illud Hebræorum vndecimo. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Similiter & Christus ante passionem suam tres mortuos suscitauit, non ergo Christus fuit primus resurgentium.

2 ¶ Præterea, Matth. 27. inter alia miracula quę in passione Christi

Ioan. 11.

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris de resurrectione perfecta vel imperfecta: & iuxta singula membra singulæ conclusiones. Altera est: Multi ante Christum surrexerunt resurrectione imperfecta, vt patet de Lazaro & aliis resuscitatis ante ipsum. Altera est, Christus primo resurrexit resurrectione perfecta: quia primo venit ad vitam penitus immortalem. Omnia clara sunt in litera.

Ioan. 11.

¶ In responsione ad secundum circa diuersam opinionem de resurrectione illorum, qui cũ Christo surrexerunt, rationabile videtur quòd surrexerint perfectè ad vitam, sciliçet penitus immortalem, vt beatitudo corporis in Christo haberet socios. Minus enim corporalis felicitas aliquid habere videtur, si deesset corporalis societas: erit enim homo secundum vitam corpoream animal sociale: non solum propter indigentiam necessariorum ad vitam, vt in hoc mundo continetur; sed etiam propter naturalem delectationem in ipsa corporalium conuersatione consistentem. Rationes autem in littera ex beato Augustino disputate, ad oppositum facile solutionem accipiunt. Nam verbum Petri Apostoli & à Hieronymo contrà fertur, quòd sciliçet Petrus dixit: Cuius sepulchrum apud nos est, quasi non sit apud nos, si corpus eius apud nos non esset, & efficax in eo non inueniretur testimonium Petri: quia ex hoc quod sepulchrum Dauid tanto tempore apud eos perseuerauit, vt dicit Petrus ipsum Dauid resurrexisse, testimonium habet (hoc enim habuit significare sepulchrum eius) ita quod nulla fuit vnquam in tanto tempore ambiguitas, quin Dauid perseueraret in suo sepulchro: consequens est, quod nõ de ipso Dauid dictum fuerit. Non dabis Sanctũ tuum videre corruptionem. Constitit ergo testimonium Petri in hoc, quod sepulchrum Dauid tanto tempore apud nos perseuerauit: licet forte tunc Christo resurgente, corpus eius amplius ibi non esset.

¶ Verbum autem Apostoli Pauli, Vt non sine nobis consummaremur & poterit referri ad consummationem beatitudinis substantialis, quia modo consummati sunt omnes Sancti in patria. Et hoc literæ videtur sufficere: quia loquitur de Catholicis patribus, vt distinguitur contra viæ peregrinationem: & poterit nihilominus dici, quod verum Apostoli est generale ad Patres veteris Testamenti: veritati autem regulæ generalis acciderunt, narratur quòd monumenta aperta sunt: & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Non ergo Christus fuit primus resurgentium.

3 ¶ Præterea, Sicut Christus per suam resurrectionem est causa nostræ resurrectionis: ita per suam gratiam est causa nostræ gratiæ: secundum illud Ioã 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed alij prius tempore gratiam habuerunt quàm Christus: sicut omnes Patres veteris Testamenti. Ergo etiam aliqui prius ad resurrectionem corporalem peruenerunt, quàm Christus.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur primæ ad Cor. 15. Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium. glos.* Quia prius tempore & dignitate surrexit.

CONCLVSIO.

¶ Christus perfectæ resurrectione primus fuit, qui resurrexerit à mortuis, cùm non amplius, vt ceteri, morituras resurrexerit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd resurrectio est reparatio à morte in vitam. Dupliciter autem aliquis eripitur à morte. Vno modo solũ à morte in actu, vt sciliçet aliquis viuere incipiat qualitercunq; postquàm mortuus fuerat. Alio modo, vt aliquis liberetur non solum à morte, sed etiam à necessitate: & quod plus est, à possibilitate moriendi. Et hæc est vera & perfecta resurrectio: quia quandiu aliquis viuit subiectus necessitati moriendi, quodammodo mors ei dominatur: secundum illud Rom. 8. Corpus quidem mortuũ est propter peccatum. Illud etiam quod possibile est esse, secundum quid dicitur esse, id est potentiali ter. Et sic patet quòd illa resurrectio, qua quis eripitur solum ab actuali morte, est resurrectio imperfecta. Loquendo igitur de resurrectione perfecta, Christus est primus resurgentium: quia ipse resurgendo, primò peruenit ad vitam penitus immortalem, secundum illud Rom. 6. Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Sed resurrectione imperfecta, quidam alij surrexerunt ante Christũ, ad præmonstrandum quasi in quodam signo resurrectionem ipsius. Et sic patet responsio ad primum: quia & illi qui suscitati in veteri Testamento sunt, & illi qui suscitati sunt à Christo, sic redierunt ad vitam, vt iterum morerentur.

¶ AD SECVNDVM dicẽdum, quòd de illis qui surrexerunt cum Christo, duplex est opinio, quidam enim asserunt, quòd redierunt ad vitam tanquam non iterum morituri, quoniam magis illis esset tormentum si iterũ morerentur, quàm si non resurgerent. Et secũdum hoc intelligendum erit, sicut Hier.* dicit super Matth. quòd non ante surrexerunt, quàm resurgeret Dominus, vnde & Euangelista dicit, quod exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam Ciuitatem, & apparuerunt multis. Sed Augustinus * in Epistola ad Euodium hanc opinionem cõmemorans dicit, Scio quibusdam videri mortẽ Domini Christi iam talem resurrectionem præstitam iustis, qualis nobis in fine promittitur. Qui si non iterũ repositis corporibus dormierunt, videndũ est, quomodo intelligatur Christus primo genitus à mortuis, si eum in illam resurrectionem tot præcesserunt. Quòd si respondetur, hoc esse dictum per anticipationem, vt monumenta illo terræmotu aperta intelligantur, cùm Christus in cruce penderet, resurrexisse autem iustorum corpora non tunc, sed cùm ille prior resurrexisset: adhuc

restat quod moueat, quomodo Petrus non de Dauid, sed de Christo asseruit fuisse prædictum, carnem eius non vidisse corruptionem, per hoc quòd apud eos erat monumentum Dauid. & sic illos non conuincebat, si corpus Dauid ibi iam non erat: quia etsi antè in recenti sua morte resurrexisset, nec caro eius vidisset corruptionem, posset illud monumentum manere. Durum autem videtur, vt Dauid non fuerit in illa resurrectione iustorum, si eis iam æterna donata est, cuius Christus ex semine commendatur. Periclitabitur etiam illud quod ad Heb. de iustis antiquis dicitur, Ne sine nobis perficerentur, si iam in illa resurrectionis incorruptione constituti sunt, quo nobis perficiendis in fine promittitur. Sic ergo Augustinus * sentire videtur, quòd resurrexerint iterum morituri. Ad quod etiam videtur pertinere quod Hiero. dicit super Matth. * Quòd sicut Lazarus resurrexit, sic & multa corpora Sanctorum resurrexerunt, vt Dominum ostenderent resurgentem, quamuis hoc in sermone de Assumptione sub dubio relinquat. Rationes tamen Augustinus multò efficaciores videntur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut ea quæ præcesserunt Christi aduentum, fuerunt præparatoria ad Christum, ita gratia est dispositio ad gloriam. Et ideo ea quæ sunt gloriæ siue quantum ad animam, sicut perfecta Dei fruitio) siue quantum ad corpus (sicut resurrectio gloriosa) prius tempore debuerunt esse in Christo sicut in aurore gloriæ. gratiam vero conueniebat prius esse in his quæ ordinabantur ad Christum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus fuerit causa suæ resurrectionis.

Psalm. 48. co. 2. Et Ioa. 1 & 3. & ad 80. 4 fi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit causa suæ resurrectionis. Quicunque enim suscitatur ab alio, non est suæ resurrectionis causa. Sed Christus suscitatus est ab alio, secundum illud Actuum secundo. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. & Romanorum octauo. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra, &c. Ergo Christus non est causa suæ resurrectionis:

2 ¶ Præterea, Nullus dicitur mereri, vel ab alio petit aliquid, cùius ipse est causa. Sed Christus sua passione meruit resurrectionem (sicut Augustinus * dicit super Ioan. quòd humilitas passionis meritum est gloriæ resurrectionis) ipse etiam petiit à Patre se resuscitari: secundum illud Psal. 40. Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. Ergo non fuit causa suæ resurrectionis.

Tract. 104. in Ioan. non remote à fi. to. 9.

3 ¶ Præterea, Sicut Damascenus * probat in quarto lib. resurrectio non est animæ, sed corporis, quod per mortem cadit. Corpus autem non potest sibi animam vnire, quæ est co nobilior, ergo id quod resurrexit in Christo, non potuit esse causa suæ resurrectionis.

Lib. 4. Orthod. fid. c. 4. fi.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioan. 10. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam, & iterum sumo eam. Sed nihil est aliud resurgere, quàm iteratò animam sumere. Ergo videtur quòd Christus propria virtute resurrexerit.

CONCLVSIO.

¶ Christus secundum virtutem suæ diuinitatis causa fuit suæ resurrectionis, secundum humanitatem verò fuit à Deo, & non propria virtute resuscitatus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) per mortem non fuit separata diuinitas, nec ab anima Christi, nec ab eius carne. Potest igitur tam anima Christi mortui, quàm eius caro considerari dupliciter. Vno modo ratione diuinitatis. Alio modo ratione ipsius naturæ creatæ. Secundum igitur

Comment. In præd. verbis ex Epist. 99. to. 2. Eodem loco citato ex prox. loco huius lit.

Q. 50. ar. 2. & 3.

vnita

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super quæstionis quinquagesimæquartæ Articulum primum.*

Annot.

IN titulo verum sumitur, vt distinguitur cõtra apparens, ita quòd per patrem non excluditur non solùm à corpore, sed à natura tali, scilicet humana, idèq; est quærere, an habuerit verum corpus, & an haberit in veritate corpus humanum.

Comment.

¶ In corpore est vna conclusio: Corpus Christi post resurrectionem fuit verum corpus eiusdem naturæ, cuius fuerat prius. Probatur dupliciter, primo: illud resurgere dicitur quod cecidit: ergo oportuit vt idem corpus Christi eidem animæ vniretur in resurrectione: ergo corpus Christi post resurrectionem fuit verum eiusdem naturæ corpus. Antecedens ex Damas. autoritate. Prima consequentia probatur ex ratione resurrectionis: secunda autem ex hoc quod veritas naturæ corporis est ex forma. Secundo probatur conclusio ab oppositio: quia dicere corpus Christi caruisse partibus naturalibus humano corpori pertinet ad errorem Eutichij, duo dicentis. Primum est, Corpus nostrum in resurrectione erit impalpabile, ventis æreque subtilius. Alterum est, Christus post confirmata corda discipulorum palpantium omne quod erat in eo palpabile, in subtilitatem aliquam redegit. Contra quod secundum dictũ rationem Gregorij Autor affert primò, & ipsius Eutichij reuocationem deinde, & demum arguit ex errore Valentini. Clara sunt in litera omnia, intelligentibus quod omnis mutatio species quædam mortis est.

Infrà art. 3. corp. Et opus. 60. c. 22.

¶ *Num totus sanguis Christi in passione effusus resurrexerit cum eo.*

¶ In responsionibus argumentorum & in corpore duæ magnæ quæstiones restant. Prima est (quæ indecisa videtur propter varias opiniões) an totus sanguis Christi in passione effusus resurrexerit cum Christo. Secunda est, an Christo resurgente oporuerit sanguinem secum reassumere.

¶ *Num Christum resurgentem oporuerit sanguinem reassumere.*

¶ Prima quæstionis Autor tenet partem affirmatiuam in litera in responsione ad tertium, quo ad sanguinem in passione effusum, ea ratione quia erat de veritate humanæ naturæ: & in corpore articuli adjungitur, quòd si non fuisset integrum, quicquid per mortem ceciderat, non fuisset resurrectio perfecta.

¶ Secunde autem quæstionis non solus Autor, sed communis & Theologorum & Ecclesiæ sententia partem tenet affirmatiuam. Sed vt ab hac obiter occurrit mihi magnum de ea dubium: & argumentum ducens ad partem negatiuam. Ad quod intellectum, recolere oportet ex doctrina Pauli Apostoli primæ ad Corinthios decimoquinti, quòd corpus nostrum dicitur animale, resurget autem spirituale, & ideo quia animale, quadamtenus eget alimento: & per consequens tunc esset corruptibile, cum non indigeret amplius alimẽto. Ex quo datur habetur, quòd corpus Christi surrexit non animale, sed spirituale, & ideo non indigens alimento. Sub hac autem theologica traditione tenetur ex Philosophia, quòd sanguis in corpore humano nihil aliud est quàm alimentum humani corporis: vt expresse Aristoteles in 2. de animalib. capite 3. dicit, ponens sanguinem esse vltimum alimentum in corpore animalium, & alimenti gratia datum animalibus à natura: ergo corpus Christi resurgens non indiguit sanguine: eiusdem enim rationis est indigere alimento interiori vel exteriori. Vnde idem est dicere corpus Christi post resurrectionem indigere sanguine, & indigere alimento; quod est esse animale, & non spirituale. Et cum alimentum quamcunque vltimum non sit actus pars animalis, sed potentia tantum, sequitur quòd sanguis non sit pars animalis, & cõsequenter nec hominis, & quòd in eo non est de integritate humanæ naturæ: quoniam integrum est, cui nulla pars deest. Et quia verum non addit rem aliquam supra ens (eandẽ enim rem significat aurum, quam significat aurum verum, & sic de aliis) ideo quòd nullus sanguis est de veritate humanæ naturę, quia non est de integritate eius. Nec obstat quòd exangues effecti, morimur aut mortui sumus, requisitus ad vitam animalium habentium sanguinem, quoniam vt in Sophista dicitur, tandiu viuunt, quàm diu aluntur. Iungendo ergo Philosophiam Theologiæ dicendum videtur, quod sanguis pertinet ad necessitatem humani corporis secundum vitam animalem, qui a est vltimum alimentum & non pertinet ad necessitatem humani corporis spiritualis: quale fuit corpus Christi in resurrectione. Et secundum hoc quì dicitur. Totum quod p

2 ¶ Præterea, Sanguis est vnus de quatuor humoribus. Si ergo Christus habuit sanguinẽ, pari ratione habuit alios humores, ex quibus causatur corruptio in corporibus animalium. Sic ergo sequeretur quòd corpus Christi fuerit corruptibile, quod est inconueniens. Non igitur Christus habuit carnem & sanguinem.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi quod resurrexit in cælum ascendit. Sed aliquid de sanguine eius in quibusdam Ecclesijs reseruatur pro reliquijs. Non ergo resurrexit corpus Christi cum integritate omnium suarum partium.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Lucæ vltimo, post resurrectionem discipulis loquens, Spiritus carnem & ossa nõ habet, sicut me videtis habere.

CONCLVSIO.

¶ *Corpus Christi in resurrectione omnia ex parte gloriosum fuit, & integrum.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) corpus Christi in resurrectione fuit eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ. Vnde quicquid ad naturam corporis humani pertinet, totum fuit in corpore Christi resurgentis. Manifestum est autem quòd ad naturam corporis humani pertinent carnes, & ossa, & sanguis, & alia huiusmodi. Et ideo omnia ista in corpore Christi resurgentis fuerunt, & etiam integraliter absque omni diminutione, alioquin non fuisset perfecta resurrectio, si non fuisset redintegratum quicquid per mortem ceciderat. Vnde & Dominus fidelibus suis promittit dicens Matthæi 10. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. & Lucæ vigesimoprimo, dicitur. Capillus de capite vestro non peribit. Dicere autem quòd corpus Christi carnem & ossa non habuerit, & alias huiusmodi partes humano corpori naturales, pertinet ad errorem Eutichij, Constantinopolitanæ vrbis Episcopi: qui dicebat quòd corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit inpalpabile, ventis æreque subtilius: & quòd Dominus post confirmata corda discipulorum palpantium, omne illud quod in eo palpari potuit, in subtilitatem aliquam redigit. Quod iuste improbat Gregor. * quia corpus Christi

de toto necessario ad corpus humanum, in statu seu vita sanimali. In oppositum autem est communis Ecclesiæ sensus, & in Sacramento altaris virtum conuersum in Christi sanguinem, quem fatemur in Christi corpore esse.

¶ Ad hanc quæstionem dicitur, quòd sanguis licet sit pars in potentia respectu carnis & membrorum: est tamẽ cum hoc etiam pars in actu respectu totius animalis. Ita quòd est & materia transiens partium posteriorum, & materia permanens respectu totius: sicut elementa in mundo sunt partes in potentia, & materia transiens respectu mistorum, & sunt partes in actu & materia permanens respectu vniuersi. Probaturque hoc ex eo quòd triplex compositio in animali inuenitur: vt habetur in secundo de Partibus animalium. Prima est compositio ex elementis seu eorum virtutibus, secunda est ex partibus similaribus puta carne, osse, neruo, tertia est ex partibus heteroge neis: vt manu, capite, &c. Ad primam autem compositionem spectat compositio animalis exhumoribus, quorum vnus est sanguis: & propterea quemadmodũ componentia tem in secunda quàm in tertia cõpositione sunt partes in actu animalis: ita componentia in prima compositiõe, affirmãda sunt, quod sunt partes in actu animalis. Et ideo licet in resurrectione non sit opus sanguine, vt est pars in potentia, est tamen opus illo, vt est pars in actu: alioquin non resurgeret homo integer, deficeret enim sibi aliqua partium eius in actu.

Li. 14. cap. 31. non stãt cul à si.

Aug. epist. 146. 10. 2.

D. 349. Lucæ vlt.

Epist. 146. ad multum longè à principio. 10. 2.

¶ Hæc responsio est apud me ambigua: quia non video necessitatem ponendi sanguinem & alios humores esse partes in actu animalis: cum positio siquidem animalis ex humoribus, sufficienter saluari videtur, si sit compositio ex humoribus vt materia transeunte. Substantialis siquidẽ animalis integritas, si fomento non egeret, ex solis partibus, aliis scilicet membris & carnibus, ossibus, &c. conflate videtur: humores autem ministrari videntur à natura, vt partes solidæ confernentur, & non vt ipsi animal: Cuius oppositum inuenitur in elementis, quæ secundum se ex prima intentione naturę sunt de integritate vniuersi (vt patet in oppositũ obtanet, rationibilius forte dicetur, in resurrectiõe nõ resumi humores, quia tamen non oportet supere nisi ad sobrietatem, indubile credendũ est sanctæ matris Ecclesiæ doctrinã sequendo, sanguinẽ vere esse in Christi corpore post resurrectionẽ, quamuis ratio naturalis de hoc nõ appareat certa.

¶ De prima autem quæstione, nec conclusionis nec mediorum video certitudinem: nam ratio Theologica ducit ad partem affirmatiuam, vt in litera habes, & in quolib. quinto, qua 3. articu. 3. Ratio autem naturalis ad partem potius ducere videtur negatiuam: quoniam nihil prohibet, in Christo fuisse passionis tempore sanguinem nutrimentalem, qui non est in resurrectione assumptus: quoniam non est maior ratio quare tunc non fuerit in Christo sanguis nutrimentalis, & alias fuerit; & rursus, quare in ipso tunc non, & in aliis hominibus eiusdem ætatis sic, & rursus, quare tunc patiendo non: & si non fuisset tunc passus, faterentur in eo sanguinem nutrimentalem. Si autem in Christo tunc fuit nutrimentalis sanguis, constat quòd tunc effusus fuit, quem natura melioremque potuerit in finem reseruasse. Non cogere autem argumenta hæc, sanguinem fuisse Christi in cruciatu propassionis effusus, quum ante passionem post cœnam oraret, significaret sudor ille sanguineus, quum non ex ægritudinali dispositione processerit (vt Aristoteles in tertio de Historijs animalium prouenire ponit ex mala dispositione sanguinis, & in tertio de partibus animal. contingit

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Lucæ vlt. quòd Christo discipulis apparente, conturbati & conterriti existimabant se spiritum videre, ac si non haberet verum corpus, sed phantasticum. Ad quod remouendum ipse postea subdit, Palpate & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Non ergo habuit corpus phantasticum, sed verum.

CONCLVSIO.

¶ *Corpus Christi post resurrectionem fuit verum corpus, eiusdem naturæ, cuius fuerat prius.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Damascenus * dicit in 4. lib. illud resurgere dicitur, quod cecidit. Corpus autem Christi per mortem cecidit, inquantum scilicet fuit ab eo anima separata, quæ erat eius formali perfectio. Vnde oportuit ad hoc, quòd esset vera Christi resurrectio, vt idem corpus Christi iteratò eidem animæ vniretur. Et quia veritas naturæ corporis est ex forma, consequens est, quòd corpus Christi post resurrectionem & verum corpus fuerit, & eiusdem naturæ, cuius fuerat prius. Si autem eius corpus fuisset phantasticum, non fuisset vera resurrectio, sed apparens.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Christi post resurrectionem, non ex miraculo, sed ex conditione gloriæ (sicut quidam dicunt) clausis ianuis ad discipulos introiuit: simul cum alio corpore in eodem loco existens. Sed vtrum hoc habere possit corpus gloriosum ex aliqua proprietate sibi indita, vt simul cum alio corpore in eodem loco existat *, inferius discutietur. vbi agetur de resurrectione cõmuni. Nunc autem quantum ad propositũ sufficit, dicendum est, quòd non ex natura corporis, sed potius ex virtute diuinitatis vnitæ illud corpus ad discipulos (licet verum esset) ianuis clausis introiuit. Vnde Augustinus * dicit in quodam sermone Paschali, quòd quidam sic disputant, Si corpus erat, si hoc surrexit de sepulchro quod pependit in ligno, quomodo per ostia clausa intrare potuit? Et respondet, Si comprehendis modum, non est miraculum: vbi deficit ratio, ibi est fides ædificatio. Et super Ioan. * dicit, Moli corporis, vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt, illę quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et idem dicit Greg. * in quadam Homil. de octaua Paschæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum est, Christus resurrexit ad immortalem gloriæ vitam. Hoc est autem dispositio corporis glorioſi, vt sit spirituale, id est subiectum spiritui, vt Apostolus dicit 1. ad Corinth. 15. Ad hoc autem quòd sit omnino corpus subiectum spiritui, requiritur quòd omnis actio corporis, subdatur spiritus vnitati. Quòd autem aliquid videatur, fit per actionem visibilis in visum, vt patet per Philosophum *, in 2. de Anima. Et ideo quicunque habet corpus glorificatum, in potestate sua habet, videri quando vult, & quando non vult, non videri. Hoc tamen habuit Christus, non solùm ex conditione corporis glorioſi: sed etiam ex virtute diuinitatis per quam fieri potest, vt etiam corpora non gloriosa miraculose non videantur: sicut præstitum fuit beato Bartholomæo miraculose, ne vellet videretur: non autem videretur si non vellet. Dicitur ergo quòd Christus ab oculis discipulorum euanuit, non quia corrumpetur aut resolueretur in aliqua intuibilia: sed quia sua voluntate desijt ab eis videri, vel eo præsente, vel etiam eo abscedente velociter per dotem agilitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Seuerianus dicit in sermone Paschali, Nemo putet Christum sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse. Quod est intelligendum quantum ad lineamenta membrorum: quia nihil inordinatum & deforme fuerat in corpore Christi per Spiritum sanctum concepto, quod in resurrectione corrigendum esset. accepit tamen in resurrectione gloriam claritatis. Vnde idem ibidem subdit, Sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis: vt hoc sit acquisiuisse vultus gloriam, non vultus substantiam perdidisse. Nec tamen illis discipulis in specie gloriosa apparuit Christus, quod sanguis non fit pars animalis, & cõsequenter nec hominis, & quòd cut in potestate eius erat, vt corpus suum videretur vel non videretur. Sicut ergo in potestate eius erat vt ex eius aspectu formaretur in oculis eius species quæ faciebat eum videri, ita in potestate eius erat vt ex eius aspectu formaretur in oculis eius species quæ faciebat eum videri, vel non videri. Et hoc quidem pertinet ad necessitatem humani corporis spiritualis: quale fuit corpus Christi in resurrectione. Et secundum hoc quì dicitur. Totum quod p

DEINDE considerandũ est de qualitate Christi resurgentis.

¶ Et circa hoc quærũtur quatuor.

¶ Primò, vtrùm post resurrectionem Christus habuerit verum corpus.

¶ Secundò, vtrùm resurrexerit cum corporis integritate.

¶ Tertiò, vtrùm corpus eius fuerit gloriosum.

¶ Quartò de cicatricibus in corpore eius apparentibus.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm Christus post resurrectionem habuerit verum corpus.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus. Verũ enim corpus non potest simul esse cũ alio corpore in eodem loco. Sed corpus Christi post resurrectionem fuit simul cum alio corpore in eodem loco: iatrauit enim ad discipulos suos ianuis clausis, vt dicitur Ioan. 20. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionẽ non habuerit verum corpus.

2 ¶ Præterea, Verum corpus non euanescit ab aspectu intuentium, nisi forte corrumpatur. Sed corpus Christi euanuit ab oculis discipulorum eum intuentium, vt dicitur Lucę vl. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

3 ¶ Præterea, Cuiusliber veri corporis est determinata figura. Sed corpus Christi apparuit discipulis in alia effigie, vt patet Mar. vlt. Ergo videtur quòd Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus humanum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gisse narrat, quibusdam propter laxum fluxumq; corpus, tum quia Christum non decuit ægritudo aliquantum quia operationes ipsius Christi statim subsequitur attestantur sanitati, & non ægritudini : nam statim surgens ab oratione (vt Lucas ait) venit ad discipulos vt prius: & alloquitur eos de vigilia, &c. monstrauit se non mutatum a tanto decurrente sudoris sanguinei, vt immutari debuisset, si ægritudinis sudor fuisset. Ille, inquam, sudor sanguineus fuit humor sanguineus adhuc crudus, hoc est non redactus adhuc perfecte in sanguinem, qui pars est hominis, & huiusmodi crudus humor vocatur sanguis nutrimentalis. Et quoniam, vt Euangelista testatur, tanta fuit eius quantitas, vt decurreret in terram, videtur quòd totus sanguis nutrimentalis qui inueniēdus fuisset in Christo tempore passionis, præfluus fuerit in propatsionis sudore. Dico autem, qui inueniendus fuisset tempore passionis, & non qui inuentus est tunc, scilicet tempore orationis : quoniam non oportet fuisse totū nutrimentalem sanguinem per sudorem emissum : quoniam aliquid illius remanens, potuit nocte & mane deco qui perfecte: ita vt nihil nutrimentalis sanguinis inueniretur in Christo tempore passionis, quum effusus sanguis est. Sed quia hæc magis diuinare quàm affirmate possumus, ideo nullus pertinax in propria opinione inueniatur, nullus dubia pro certis affirmet : sed pie dubitando, deuotionem suam prosequatur. Certum tamen & absque hæsitatione qualibet constat Christi sanguinem nutrimentalem, qui dicitur in terra inuenti, etiam si in passione effusus sit, non esse vnitum verbo Dei personaliter: quoniam nunquam fuit actu pars sanguinis, qui est de veritate humanæ naturæ.

Infr. q. 55. ar. 6. ad 2. Et quol. 3. q. 5. art. 1. Et opus. 3. c. 245.

Homil. 26. in eu. prin. post prin.

¶ *Super Quæstio in quinquagesimaquarta Articulum tertium.*

Q. 54. art. 4.

TItulus clarus.

Comment.

¶ In corpore vnica conclusio : Corpus Christi in resurrectione fuit gloriosum. Probatur tripliciter, & rationes clarè patent in litera.

Q. 14. ar. 1. ad 2. arg.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quòd Autor loquitur de raro & denso, vniuocatione seruata. Quod dico propterea, quia densitas ponitur etiam in corporibus cælestibus: non eiusdem tamen rationis cum densitate inferiorum: est enim stella densior pars sui orbis, nihil tamen est

Epi. 56. an med. 18, 2.

fulgor seu claritas corporis gloriosi est secundum colorem humano corpori naturalem : sicut vitrum diuersimodè colorarum recipit splendorem ex illustratione solis, secundum quod sit coloris. Sicut autem in potestate hominis glorificati est, vt corpus eius videatur, vel non videatur (sicut dictum * est) ita in potestate eius est, quòd claritas ejus videatur vel non videatur, vnde potest in suo colore sine aliqua claritate videri : & hoc modo Christus suis discipulis post resurrectionem suam apparuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd corpus aliquod dicitur esse palpabile, non solum ratione resistentiæ, sed ratione suæ spissitudinis. Ad rarum autem & spissum sequuntur graue & leue, calidum & frigidum, & alia huiusmodi contraria, quæ sunt principia corruptionis corporum elementarium. Vnde corpus quod est palpabile humano tactu, est naturaliter corruptibile. Si autem sit aliquod corpus resistens tactui, quod non sit dispositum secundum prædictas qualitates, quæ sunt propria obiecta tactus humani (sicut est corpus cæleste) tale corpus non potest dici palpabile. Corpus autem Christi post resurrectionem vere fuit ex elementis compositum, habens in se tangibiles qualitates, secundum quòd requirit natura corporis humani, & ideo naturaliter erat palpabile. Et si nihil aliud habuisset supra corporis humani naturam, fuisset etiam corruptibile. Habuit autē aliquid aliud quod ipsum incorruptibile reddidit : non quidem naturam cælestis corporis, vt quidam dicunt (de quo infra * magis inquiretur sed gloriam redundantem ab anima beata, qua vt Augustinus * dicit in Epistola ad Dioscorum. Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatitudine, redundet in corpus plenitudo sanitatis, id est incorruptionis vigor. Et ideo sicut * Gregorius dicit ibidem, Ostenditur corpus Christi post resurrectionem fuisse eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit decimotertio de Ciuitate Dei. Saluator noster post resurrectionem, tam quidem in spirituali carne, sed tamen vera, cibum & potum cum discipulis sumpsit, non alimentorum indigentia, sed ea qua hoc posset potestate. Vt enim Beda * dicit super Lucam, aliter absorbet aquam terra sitiens, aliter solis radius calens : illa indigentia, iste potentia. Manducauit ergo post resurrectionem, non quasi cibo indigens, sed vt eo modo naturam corporis resurgentis astrueret. Et propter hoc non sequitur quòd fuerit eius corpus animale, quod est indigens cibo.

¶ *Vtrùm corpus Christi debuerit cum cicatricibus resurgere.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non debuerit cum cicatricibus resurgere. Dicitur enim primæ ad Corinthios decimoquinto, quòd mortui resurgent incorrupti. Sed & cicatrices & vulnera ad quandam corruptionem pertinent & defectum. Non ergo fuit conueniens, vt Christus, qui est resurrectionis autor, cum cicatricibus resurgeret.

2 ¶ Præterea, Corpus Christi in regrum resurrexit: sicut dictum * est. Sed aperturæ vulnerum contrariantur integritati corporis : quòd in corpore Christi aperturæ vulnerum remanerent : et si remanerent ibi quædam vulnerum insignia, quæ sufficiebant ad affectum ad quem Thomas credidit : cui dictum est. Quia vidisti me Thoma, credidisti.

3 ¶ Præterea, Damascenus * dicit in quarto lib. quòd post resurrectionem de Christo dicuntur quædam vera, quæ non habuit secundum naturam, sed secundum dispensationem, ad certificandum quòd ipsum quod passum est corpus resurrexerit, vt cicatrices. Cessante autem causa, cessat effectus. Ergo videtur quod certificatis discipulis de sua resurrectione, cicatrices vlterius non habuerit. Sed non conueniebat immurabilitati gloriæ quòd aliquid assumeret quod perpetuò in eo non remaneret. Ergo videtur quod non debuerit corpus cum cicatricibus in resurrectione resumere.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Thomæ Ioan. 20. Infer digitum tuū huc, & vide manus meas, & affer manum tuā, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

CONCLVSIO.

¶ *Decuit animam Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere, & vt victoriæ suæ triumphum circumferret, & dubios in fide firmaret.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conueniens fuit animam Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere. Primò quidem propter gloriam ipsius Christi: dicit enim Beda super Lucam, * quòd non ex impotentia curandi, cicatrices seruauit, sed vt in perpetuum victoriæ suæ circumferat triumphum. Vnde & Augustinus dicit in vigesimosecundo de Ciuitate * Dei, Quòd fortassis in illo regno incorporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam, quamuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Secundò ad confirmandum corda discipulorum circa fidem suæ resurrectionis. Tertiò, vt Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. Quartò, vt sua morte redemptis, quàm misericorditer adiuti, propositis eiusdem mortis indiciis, instruet. Postremò, vt in iudicio quàm iustè damnentur, ibidem denuntiet. Vnde sicut Augustinus dicit in lib. 2. cap. 8. de Symbolo. Sciebat Christus quare cicatrices in suo corpore seruaret : sicut enim demonstrauit Thomæ non credenti nisi tangeret & videret, ita etiam inimicis vulnera demonstraturus est sua, vt conuincens eos veritas dicat : Ecce hominem quem crucifixistis, videtis vulnera quæ infixistis, agnoscitis latus quod pupugistis : quoniam per vos & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cicatrices illę quæ in corpore Christi permanserunt, non pertinent ad corruptionem vel defectum : sed ad maiorem cumulum gloriæ, inquantum sunt quædam virtutis insignia, & in illis locis vulnerum quidam specialis decor apparebit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa apertura vulnerum, quamuis fit cum quadam solutione continuitatis, totum tamen hoc recompensatur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum. Thomas autem non solùm vidit, sed etiam vulnera tetigit : quia (vt dicit Leo Papa) sufficit sibi ad fidem proprtiam, vidisse quod viderat, sed nobis operatus est, vt tangeret quem videbat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus in suo corpore voluit cicatrices vulnerum remanere, non solùm ad certificandum discipulorum fidem, sed etiam propter alias rationes. Ex quibus apparet, quod semper in suo corpore cicatrices illæ remanebunt : quia (vt Augustinus, * dicit ad Consentium, de resurrectione carnis) Dominus in cælo esse credo, vt erat quando ascendit in cælum. Et Gregorius * 14. Moralium dicit, Quod si quid in corpore Christi post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem Dominus rediit in mortem : quod quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis resurrectionem denegari. Vnde patet quòd cicatrices quas Christus post resurrectionem in suo corpore ostendit, nunquam postmodum ab illo corpore sunt remotæ.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAQVINTA, DE MANIfestatione resurrectionis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, de manifestatione resurrectionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm Christi resurrectio omnibus manifestari debuerit, an solum quibusdam specialiter personis.

¶ Secundò, vtrùm fuisset conueniens, quòd eis videntibus resurgeret.

¶ Tertiò, vtrùm post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari.

¶ Quartò, vtrùm fuerit conueniens, quòd suis discipulis in aliena effigie appareret.

¶ Quintò, vtrùm resurrectionem suam argumentis manifestare debuerit.

¶ Sextò, de sufficientia illorum argumentorum.

¶ *Vtrùm resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari. Sicut enim publico peccato debetur pœna publica (secundum illud primæ ad Timoth. 5. Peccantes coram omnibus argue) ita merito publico debetur præmium publicum. Sed claritas resurrectionis est præmium humilitatis passionis: vt Augustinus * dicit super Ioan. Cum ergo passio Christi fuerit omnibus manifestata, eo publicè patiente, videtur quòd gloria resurrectionis ipsius omnibus manifestari debuerit.

Super q. 56. ar. 2. cor Et opus. 245. Et 1. Cor. 15.

Tract. 104. in Ioan. circa fi. 19.

2 ¶ Præterea, Sicut passio Christi ordinatur ad nostram salutem, ita & eius resurrectio : secundum illud Roman. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Sed illud quod ad communem vtilitatem pertinet, omnibus debet manifestari. Ergo resurrectio Christi omnibus debuit manifestari, & non specialiter quibusdam.

3 ¶ Præterea, Illi quibus manifestata est resurrectio Christi, fuerunt resurrectionis testes : vnde dicitur Act. 4. Quem Deus suscitauit a mortuis, cuius nos testes sumus. Hoc autem testimonium ferebant publicè prædicando. Quod quidem non conuenit mulieribus, secundum illud primæ ad Corinth. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant. & primæ ad Timoth. 2. Docere mulieri non permitto. Ergo videtur quòd inconuenienter resurrectio Christi manifestata fuerit primò mulieribus, quàm omnibus communiter.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Act. 10. Quem Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo.

CONCLVSIO.

¶ *Christi gloriosa resurrectio non omni populo manifestari debuit, sed quibusdam à Deo præordinatis, per quos manifestata ab aliis crederetur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd eorum, quæ cognoscuntur, quædam cognoscuntur communi lege naturæ, quædam autem cognoscuntur ex speciali numere gratiæ : sicut ea quæ diuinitus reuelantur. Quorum quidem, vt Diony. dicit in lib. Cælest. Hierar. * hæc est lex diuinitus instituta, vtrà Deo immediatè superioribus reuelentur, quibus mediantibus deferantur ad inferiores, sicut patet in ordinatione cælestium spirituum. Ea verò, quæ pertinent ad futuram gloriam, communem hominum cognitionem excedunt : secundum illud Isaiæ sexagesimoquarto. Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti * diligentibus te. Et ideo huiusmodi ab homine non cognoscuntur nisi diuinitus reuelata, sicut Apostolus dicit primæ ad Corinthios secundo. Nobis reuelauit Deus per Spiritum suum. Quia igitur Christus resurrexit gloriosa resurrectione, ideo eius resurrectio non omni populo manifestata est, sed quibusdam, quorum testimonio deferretur in aliorum notitiam.

Cap. 4. cel. hier. à medio illius.

** Alias diligentibus.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd passio Christi peracta est in corpore adhuc habente naturam passibilem, quæ communi lege nota est omnibus, & ideo passio Christi omni populo immediatè manifestari potuit. Resurrectio autem Christi facta est per gloriam Patris : vt Apostolus dicit Romanorum sexto.

& ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super quæstionis quinquagesimæquintæ Articulum secundum.

D.988. Comment.

TITulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: Resurrectio Christi non debuit ab hominibus immediatè videri, sed eis ab angelis nuntiari. Probatur: Ordo diuinitus institutus exigit, vt ea quæ sunt supra homines cognoscibilia hominibus per angelos reuelentur: vt patet ex Dio., sed resurrectio Christi est huiusmodi: ergo. Et confirmatur autoritate Hilarij.

Ca. vlt. in Lu. nō multum ante mediū 10.

¶ In responsione ad secundum adde quod ascensio Christi quantum ad terminum ad quem excedit̃em cognitionem humanam, manifestata est discipulis ab angelis dicentibus. Hic Christus qui assumptus est à vobis in cælum.

Lib. 12. in Io. c. 51. super illud, Vade ad fratres meos, et dic eis.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæquintæ Articulum tertium.

Comment.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus post resurrectionem non debuit omnine cum discipulis conuersari. Probatur: Duo erant discipulis declaranda, scilicet veritas resurrectionis & gloria resurgentis: sed prima non exigebat continuam conuersationem, secundæ autem nocere poterat continua cōuersatio, ergo. Minor declaratur in litera quo ad singulas partes. Et confirmatur autoritate verborum Christi in Euangelio, & expositionis Bedæ: quæ ad hoc tendunt, vt monstrent quòd continua conuersatio cum discipulis, erat de pertinētibus ad vitam mortalem: hoc enim significat Christus dicens, Cum adhuc essem vobiscum.

D.173.

¶ Ideo immediatè manifestata est, non omnibus, sed quibusdam. Quòd autem publicè peccantibus pœna d publica imponitur, intelligendum est de pœna præsentis vitæ: & similiter publica merita publicè præmiari oportet, vt alij prouocentur. Sed pœnæ & præmia futuræ vitæ non publicè omnibus manifestantur, sed specialiter illis, qui ad hoc præordinati sunt à Deo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd resurrectio Christi sicut est ad communem omnium salutem, ita in notitiam omnium peruenit. Non quidem sic, quòd immediatè omnibus manifestaretur, sed quibusdam, per quorū testimonium defertur ad omnes.

¶ Ad tertium dicendum, quod mulieri nō permittitur publicè docere in Ecclesia: permittitur autem ei priuatim aliquos domestica admonitione instruere. Et ideo sicut Ambr. dicit super Luc. * Ad eos fœmina mittitur, qui domestici sunt, nō autē mittitur ad hoc quòd resurrectionis testimoniū ferat ad populum.

Ideo autem primò mulieribus appariuit, vt mulier, quæ primò nuntium mortis ad hominem detulit, primò etiam vitam resurgentis Christi in gloria nuntiaret. Vnde Cyril. * dicit, Fœmina quæ quondam mortis fuit ministra, venerandum resurrectionis mysterium prima percepit, & nuntiat: adeptum est igitur fœmineum genus, & ignominiæ absolutionem, & maledictionis repudium.

Similiter etiam per hoc ostenditur, quòd quantum ad statum gloriæ pertinet, nullū detrimentum patietur ū fœmineus sexus: sed si maiori charitate feruebunt, maiori etiam gloria ex visione diuina potientur, eo quòd mulieres quæ Dominum arctius amauerunt, intātum, vt ab eius sepulchro discipulis etiam recedentibus non recederent, primò viderunt Dominum in gloria resurgentem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm fuisset conueniens, quòd discipuli viderent Christum resurgere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur conueniens fuisse quòd discipuli viderent Christum resurgere. Ad discipulos enim pertinebat resurrectio nē Christi testificari: secundum illud Actuum quarto. Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri. Sed certissimum est testimonium de visu. Ergo conueniens fuisset, vt ipsam resurrectionem Christi viderent.

2 ¶ Præterea, Ad certitudinem fidei habendam, discipuli ascensionem Christi viderunt, secundum illud Actuum primo. Videntibus illis eleuatus est. Sed similiter oportet de resurrectione Christi certā fidem habere. Ergo videtur quòd discipulis videntibus, debuerit Christus resurgere.

3 ¶ Præterea, Resurrectio Lazari quoddam indicium fuit futuræ resurrectionis Christi. Sed discipulis videntibus, Dominus Lazarum suscitauit: ergo videtur quòd etiam Christus resurgere debuerit, discipulis videntibus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Marc. vlti. Resurgens Dominus mane prima sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalenæ. Sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere: sed cùm eum quæreret in sepulchro, audiuit ab angelo, Surrexit, non est hic. Ergo nullus vidit eum resurgere.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus resurgens ad vitam communiter omnibus notam minimè vederit, non debuit eius resurrectio immediatè ab hominibus videri, sed eis ab Angelis nuntiari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicit Apostolus Rom. 13. quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Est autem hic ordo diuinitus institutus, vt ea quæ supra homines sunt, hominibus per angelos reuelentur, vt patet per Dion.* 4. c. Cæ. hier. Christus autem resurgens non redijt ad vitam communiter hominibus notam, sed ad vitam quandam immortalem & Deo conformem: secundum illud Roma. 6. Quòd enim viuit, viuit Deo. Et ideo ipsa Christi resurrectio non debuit immediatè ab hominibus videri, sed eis ab angelis nuntiari. Vnde Hilarius dicit super Matth. * quòd ideo angelus prior resurrectionis est index, vt quodam famulatu paternæ voluntatis resurrectio nuntiaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem etiam de visu: quia Christum post resurrectionem viuentem, oculata fide viderunt, quem mortuum fuerant. Sed sicut ad visionem beatam peruenitur per auditum fidei: ita ad visionem Christi resurgentis, peruenerunt homines per ea, quæ prius ab angelis audierunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ascensio Christi quantum ad terminum à quo, non transcendebat hominum communem notitiam: sed solùm quantum ad terminum ad quem. Et ideo discipuli potuerūt videre ascensionem Christi quantum ad terminum à quo, id est, secundum quòd elenabatur à terra: non autem viderunt ipsam, quantum ad terminum ad quem, quia non viderunt quomodo receperetur in cælo. Sed resurrectio Christi transcendebat communem notitiam, & quantum ad terminum à quo (secundum quòd anima rediit ad viscera, & corpus de sepulchro clauso exiuit) & quantum ad terminum ad quem: secundum quod est adeptus vitam gloriosam. Et ideo non debuit resurrectio fieri sic quòd ab homine videretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Lazarus resuscitatus est, vt reliret ad vitam, quam prius habuerat: quæ ad communem notitiam hominum non transcendit. Et ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari. Ad hoc enim discipulis post resurrectionem apparuit, vt eos de fide resurrectionis certificaret, & consolationem perturbatis afferret: secundum illud Ioan. 20. Gauisi sunt discipuli viso Domino. Sed magis fuissent certificati & consolati, si eis continuam præsentiam exhibuisset, ergo videtur quòd continuè cum eis debuerit conuersari.

2 ¶ Præterea, Christus resurgens à mortuis non statim ascendit in cælum, sed post dies quadraginta, vt habetur Actuū primo. Illo autē tēpore intermedio, in nullo alio loco potuit conuenientius esse, quàm vbi discipuli eius erant pariter congregati. ergo videtur quòd continuè cum eis conuersari debuerit.

3 ¶ Præterea, Ipso die resurrectionis Dominicæ, quinquies Christus apparuisse legitur: vt Augustin. * dicit in lib. de Consensu Euangelistarum. Primò quidem mulieribus ad monumentum: secundò eisdem regredientibus à monumento in itinere: tertiò, Petro: quartò, duobus discipulis euntibus in castellum: quintò pluribus in Hierusalem, vbi non erat Thomas. Ergo etiam videtur quòd & aliis ostendere se debuerit ante suam ascensionem, ad minus pluries debuerit apparere.

4 ¶ Præterea, Dominus ante passionem eis dixerat Matth. 26. Post quàm resurrexero, præcedam vos in Galilæam: quod etiam angelus & ipsemet Dominus post resurrectionem mulieribus dixit. Et tamen antea in Hierusalem ab eis visus est, & ipso die resurrectionis (vt dictum * est) & etiam die octauo, vt legitur Ioan. 20. Non ergo videtur quòd conuenienti modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus.

¶ SED CONTRA est, quod Ioan. 20. dicitur, quòd post dies octo, Christus discipulis apparuit. Non ergo continuè conuersabatur cum eis.

CONCLVSIO.

¶ Non debuit Christus postquàm surrexit à mortuis, diu cum discipulis suis conuersari, ne ad vitam redijsse mortalem putaretur: sed aliquanto tempore, vt se verè resurrexisse ostenderet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa resurrectionem Christi duo erant discipulis declaranda, scilicet ipsa veritas resurrectionis, & gloria resurgentis. Ad veritatem autem resurrectionis manifestandam, sufficit quòd plures eis apparuit, & cum eis familiariter est locutus, & comedit & bibit, & se eis palpandum præbuit. Ad gloriam autem resurgentis manifestandam, noluit continuè conuersari cum eis, sicut prius fecerat, ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualé prius habuerat. Vnde Lucę vltimo dicit eis, Hęc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum. Tunc quidem erat cum eis præsentia corporali, sed ante cum eis fuerat non solùm corporali præsentia, sed etiam per similitudinem mortalitatis. Vnde Beda * prædicta verba exponens dicit. Cùm adhuc essem vobiscum, id est, cùm adhuc essem in carne mortali, in qua estis & vos: tunc quidem in eadem carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat.

¶ AD PRIMVN ergo dicendū, quòd frequens Christi apparitio sufficiebat ad certificandum discipulos de veritate resurrectionis. Conuersatio autem continua eos potuisset ducere in errorem, vt ad similem vitam cum resurrexisse crederent, quam prius habuerat. Consolationem autem de continua sui præsentia eis in alia vitare promisit: secundum illud Ioann. 16. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non ideo non continuè conuersabatur cum discipulis, quia reputaret se alibi conuenientius esse: sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat, si non continuè conuersaretur cum eis in ratione prædicta. In cognitum autem est quibus in locis interme dio tempore corporaliter esset: cùm hoc Scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ideo prima die frequentius apparuit: quia per plura indicia erant admonendi, vt à principio fidem resurrectionis reciperent. Postquam autem iam eam receperant, non oportebat eos iam certificatos, tam frequentibus apparitionibus instrui. Vnde in Euangelio non legitur, quòd post primum diem eis apparuerit, nisi quinquies: vt enim Augustinus * dicit in libro de consensu Euangelistarum, post primas quinque apparitiones. Sextò eis apparuit, vbi vidit eum Thomas. Septimò ad mare Tyberiadis in captione piscium. Octauo in monte Galilæę, secundum Matthęum. Nonò quod dicit Marc, Nouissimè recumbentibus: quia iam nō erant in terra cum illo cōuiuaturi. Decimò in ipso die Ascensionis, non iam in terra: sed elevatus in nube, cùm in cælum ascenderet. Sed nō omnia scripta sunt, sicut Ioā. fatetur. Crebra enim erat eis conuersatio, priusquā ascenderet in cælum: & hoc ad confolationem ipsorum. Vnde & primæ ad Corinthios decimoquinto dicitur, quod visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, de quibus apparitionibus in Euangelio non habetur mentio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrysostomus * dicit, expositio huiusmodi quod dicitur Matth. 16. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Non, inquit, in longinquam quandam regionem, vt eis apparerat vadit: sed in ipsa gente & in ipsis ferè regionibus, in quibus cum eo plurimum fuerant conuersati: vt & hinc crederent, quoniam qui crucifixus est, ipse est & qui resurrexit.

Propter hoc etiam in Galilæam se ire dicit, vt à timore Iudeorum liberarentur. Sic ergo, vt Ambrosius * dicit super Lucam, Dominus mandauerat discipulis, vt in Galilæa eum viderent: sed illis ob metū

¶ Super Quæstionis quinquagesimæsextæ Articulum quartum.

Tertius.

TItulus clarus ex Euangelio: in quo narratur Christus vitus, modo vehiculanus, modo vt peregrinus.

Comment.

¶ In corpore vnica conclusio: Christus quibusdam, sed credendum discipulis, conuenienter apparuit in sua effigie, quibusdam autē minus dispositis, conuenienter apparuit in alia effigie. Probatur: Resurrectio Christi reuelanda erat hominibus secundum modum quo eis diuina reuelantur, sed diuina diuersimodè afficiebant, diuersimodè reuelantur, quia non bene dispositi percipiūt secundum quòd bene dispositi percipiunt secundum quandam cōfusionem dubietatis seu erroris: ergo. Minor probatur: quia anima humana non percipit ea quę Dei sunt, indispositum quendam discipulum probatur ex Euangelio. Nos autem sperabamus, &c. Et confirmatur ratio autoritate Gregorij.

Ca. 97. in fi. de vit. & hon. cleri. Hom. 21. in Euang. non procul à princ.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quod duæ rationes hactenus allatæ sunt in litera circa eroneam visionem, qua Christus corporali visu non cognoscebatur inpropria, quam retinebat figie. Altera afferitur hic ex parte videntis, quę est ab Euangelista. Ostenditur autem eorum tenebrositas, quia non agnoscebant nec eum attribuebant Deo: & hæc attribuitur solùm diabolo ab Augustino. Altera est posita in quęstione præcedente art. 1. & tenet se ex parte Christi obiecti: quia scilicet corpus gloriosum, quod spirituale est, in præsente sua habet age re in visum secundum aliquid non pura immutabile, sed secundum quandam lineamenta sua & secundum quandam quantitatem, & similiter secundum quendam colorem, & secundum quendam modum, sic facile apparet vna alia effigies corporis, in se tamen immutabilis. Et hanc causam rationabile est fuisse in eorum Magdalenæ existimantis Hortulanum: de qua non est scripta causa ex parte eorum.

Forum. Vnde & primæ ad Corinthios decimoquinto dicitur, quod visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, de quibus apparitionibus in Euangelio non habetur mentio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrysostomus * dicit, expositio huiusmodi quod dicitur Matth. 16. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Non, inquit, in longinquam quandam regionem, vt eis apparerat vadit: sed in ipsa gente & in ipsis ferè regionibus, in quibus cum eo plurimum fuerant conuersati: vt & hinc crederent, quoniam qui crucifixus est, ipse est & qui resurrexit.

Propter hoc etiam in Galilæam se ire dicit, vt à timore Iudeorum liberarentur. Sic ergo, vt Ambrosius * dicit super Lucam, Dominus mandauerat discipulis, vt in Galilæa eum viderent: sed illis ob metū resurrectionis, & gloria resurgentis. Ad veritatem autem resurrectionis manifestandam, sufficit quòd plures eis apparuit, & cum eis familiariter est locutus, & comedit & bibit, & se eis palpandum præbuit. Ad gloriam autem resurgentis manifestandam, noluit continuè conuersari cum eis, sicut prius fecerat, ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualé prius habuerat. Vnde Lucę vltimo dicit eis, Hęc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum. Tunc quidem erat cum eis præsentia corporali, sed ante cum eis fuerat non solùm corporali præsentia, sed etiam per similitudinem mortalitatis. Vnde Beda * prædicta verba exponens dicit. Cùm adhuc essem vobiscum, id est, cùm adhuc essem in carne mortali, in qua estis & vos: tunc quidem in eadem carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat.

¶ AD PRIMVN ergo dicendū, quòd frequens Christi apparitio sufficiebat ad certificandum discipulos de veritate resurrectionis. Conuersatio autem continua eos potuisset ducere in errorem, vt ad similem vitam cum resurrexisse crederent, quam prius habuerat. Consolationem autem de continua sui præsentia eis in alia vitare promisit: secundum illud Ioann. 16. Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non ideo non continuè conuersabatur cum discipulis, quia reputaret se alibi conuenientius esse: sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat, si non continuè conuersaretur cum eis in ratione prædicta. In cognitum autem est quibus in locis interme dio tempore corporaliter esset: cùm hoc Scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ideo prima die frequentius apparuit: quia per plura indicia erant admonendi, vt à principio fidem resurrectionis reciperent. Postquam autem iam eam receperant, non oportebat eos iam certificatos, tam frequentibus apparitionibus instrui. Vnde in Euangelio non legitur, quòd post primum diem eis apparuerit, nisi quinquies: vt enim Augustinus * dicit in libro de consensu Euangelistarum, post primas quinque apparitiones. Sextò eis apparuit, vbi vidit eum Thomas. Septimò ad mare Tyberiadis in captione piscium. Octauo in monte Galilæę, secundum Matthęum. Nonò quod dicit Marc, Nouissimè recumbentibus: quia iam nō erant in terra cum illo cōuiuaturi. Decimò in ipso die Ascensionis, non iam in terra: sed elevatus in nube, cùm in cælum ascenderet. Sed nō omnia scripta sunt, sicut Ioā. fatetur. Crebra enim erat eis conuersatio, priusquā ascenderet in cælum: & hoc ad confolationem ipsorum. Vnde & primæ ad Corinthios decimoquinto dicitur, quod visus est plusquam quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo, de quibus apparitionibus in Euangelio non habetur mentio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrysostomus * dicit, expositio huiusmodi quod dicitur Matth. 16. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Non, inquit, in longinquam quandam regionem, vt eis apparerat vadit: sed in ipsa gente & in ipsis ferè regionibus, in quibus cum eo plurimum fuerant conuersati: vt & hinc crederent, quoniam qui crucifixus est, ipse est & qui resurrexit.

Propter hoc etiam in Galilæam se ire dicit, vt à timore Iudeorum liberarentur. Sic ergo, vt Ambrosius * dicit super Lucam, Dominus mandauerat discipulis, vt in Galilæa eum viderent: sed illis ob metū intra conclaue residentibus, ipse primum se obtulit (nec hoc est promissi transgressio, sed potius festinata ex benignitate impletio) postea verò confirmatis animis, illi Galilæam petierunt. Vel nihil obstat, si dicamus pauciores intra conclaue, & quamplures in monte fuisse. Vt enim Eusebius dicit, duo Euangelistæ, scilicet Lucas & Ioannes, solis vndecim hunc scribunt apparuisse in Hierusalem: cæteri verò duo in Galilæam properare, non solis vndecim, sed vniuersis discipulis & fratribus dixerunt angelum & Saluatorem instisse. De quibus Paulus meminit dicens, Deinde apparuit plusquam quingentis fratribus simul. Est autem verior solutio, quòd prius in Hierusalem latitantibus semel aut bis visus est, ad eorum consolationem: in Galilæa verò non clam aut semel aut bis, sed cum multa potestate ostensionem sui fecit, prębens se eis viuentem, post passionem in signis multis: vt Lucas testatur in Actibus.

Vel, sicut dicit Augustinus * in lib. de Consensu Euangelistarum, quòd ab angelo & Domino dictum est, quòd præcederet eos in Galilæam, prophetičè accipiendum est: in Galilæa enim secundum transmigrationis significationem intelligendum occurrit, quod Christi gratia de populo Israël transmigratura erat ad Gentes, quibus Apostoli prædicantes non crederentur, nisi eis ipse Dominus viam in cordibus hominum præpararet, & hoc intelligitur, Præcedet vos in Galilæam. Secundum illud autem, quod Galilæa interpretatur reuelatio, non iam in forma serui intelligendus est, sed in illa, in qua æquabis est Patri, quam promisit dilectoribus suis, quo nos præcedens non deseruit.

Lib. 3. huius procul ante §. lib. 10. 44.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus debuerit discipulis in alia effigie apparere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere. Non enim potest apparere secundum veritatem nisi quod est. Sed in Christo non fuit nisi vna effigies. Si ergo Christus in alia effigie apparuit, non fuit apparitio vera, sed ficta: quod est inconueniens, quia vt Augustinus * dicit in libro octuagesimotertio q. Si fallit Christus, veritas non est, est autem veritas Christus. Ergo videtur quòd Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere.

3. dist. 21. q. 2. ar. 4. q. 1. ad 3. Et 1. p. q. 60. q. 22.

Li. 83. quæst. q. 46. q. 1. ad 4.

2 ¶ Præterea, Nihil potest in alia effigie apparere, quàm habeat, nisi oculi intuentium aliquibus præstigiis detineantur. Huiusmodi autem præstigia cum fiant magicis artibus, non conueniunt Christo secundum illud secundæ ad Corinthios sexto, Quæ conuentio Christi ad Belial? Ergo videtur quòd non debuerit in alia effigie apparere.

3 ¶ Præterea, Sicut per sacram scripturam nostra fides certificatur, ita discipuli certificati sunt de fide resurrectionis, per Christi apparitiones. Sed sicut Augustinus * dicit in Epistola ad Hieronymum, si vel vnum mendacium in sacra Scriptura recipiatur, infirmabitur tota sacræ Scripturæ autoritas. Ergo si vel in vna apparitione Christus discipulis apparuit aliter quàm esset, infirmabitur quicquid discipuli post resurrectionem viderunt in Christo: quod est inconueniens. Non ergo debuit in alia effigie apparere.

Epist. 28. & 19. in ordine, 10. 4.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Mar. vltimo. Post hæc duobus ex eis ambulantibus ostensus est in alia effigie, cuntibus in villam.

CONCLVSIO.

¶ Debuit Christus ad credendum dispositis in propria post resurrectionem apparere effigie, cæteris autem minus dispositis effigiem mutare pro varia illorum dispositione.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) resurrectio Christi manifestanda fuit hominibus per modum, quo eis diuina reuelantur. Innotescunt autem diuina hominibus diuersimode, secundum quòd diuersimodè sunt affecti. Nam illi, qui habent mentem benè dispositam, secundum veritatem diuina percipiunt. Illi autem, qui non habent mentem bene dispositam, diuina percipiunt cum quadam confusione dubietatis, vel erroris. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, vt dicitur primæ ad Corinth. secundo. Et ideo Christus quibusdam ad credendum dispositis, post resurrectionem apparuit in sua effigie. Illis autem in alia effigie apparuit, qui iam videbantur circa fidem repefcere. Vnde dicebant, Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Vnde Gregorius dicit in Homil. * quòd talem se exhibuit eis in corpore, qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregri-

Ex ar. 1. & 2. huius q.

Homil. 25. in Euangel. non procul à princ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum quintum.*

Comment. TITulus in principio corporis ab ipso Aug. declaratur

Lib. 2. vlt. in prin. to. 4.

¶ In corpore primo declaratur duplex acceptio argumenti, scilicet prout est ratio, rei dubiæ faciens fidem: vel prout est sensibile signum ad manifestãdam veritatẽ.

¶ Secundò respondetur quæsito, sumendo argumentum primo modo duplici conclusione. Prima est: Christus non probauit discipulis resurrectionem suam per argumenta. Secunda est, Christus probauit eis resurrectionem suam per argumentum tale (hoc est secũdum quid) scilicet per sacram Scripturã. Prima conclusio probatur, quia deerant principia argumenti nota discipulis, secunda probatur ex Euangelio Luc. vlt.

In illamet solutione.

Libr. 3. c. 26. aliquã. à princ. to. mo 4.

¶ Vbi scito, quòd plures post resurrectionem vsus est dominus hoc argumento, scilicet cum discipulis euntibus in Emaus, & cum Apostolis aperiendo illis sensum, vt intelligerent Scripturas, & in verbis allatis in litera.

Aunot.

Li. 3. c. 25. in. 2. pag. à prin. to. 4.

¶ Tertiò respondetur quæsito, accipiendo argumentum secundo modo vna conclusione: Christus suam resurrectionẽ multis argumentis conuenienter declarauit. Probatur dupliciter quare hoc fecerit, & ex parte eorũ, & ex parte officij prædicãdi.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum sextum.*

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore est vna conclusio respõsiua, quæsito. Vtraque manifestatio resurrectionis scilicet per testimoniũ, & per argumentum, id est signum sensibile, fuit sufficiens in suo genere: hoc est altera in genere testimonij, altera in genere signi sensibilis.

3. di. 21. q. 2. art. 3. & 4. Et opus. 3. c. 245. Et opus. 60. c. 22. Li. 1. de fi. 5. non procul à fine col. 2

¶ Et intellige sufficientiam ad causandam certitudinem fidei, non certitudinem scientiæ.

Ho. 26. in Euã. in prin. cip. illius.

Manifestatur conclusio quo ad primã partem primo de testimonio angelorum, secundo de testimonio Scripturarum.

Aunot.

Vbi quo ad testimonium angelorum, potest addere, quòd in die Ascensionis angeli testimonium perhibuerunt resurrectioni Christi, annuntiando illius locum & secundum aduentum, ita quod testimonium angelorum habemus non solùm per mulieres, sed ad ipsos piscipulos immediate. Secũda autem pars conclusionis declaratur quo ad duo ostẽsa, primò quo ad verã resurrectionem, secundò quo ad gloriam illius satis ordinate in litera. In qua clara sunt omnia.

nus erat à fide, ire se longius finxit, scilicet ac si esset peregrinus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut Augustinus dicit in lib. de Quæstionibus Euangelij: * Non omne quod fingimus, mendacium est: sed quando illud fingimus: quod nihil significat, tũc est mendaciũ, cùm autẽ fictio nostra refertur in aliquam significationem, nõ est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Alioquin omnia quæ à sapientibus & sanctis viris, vel etiam ab ipso Domino figuratè dicta sunt, mendacia deputabuntur: quia secundum vsitatum intellectum non consistit veritas in talibus dictis. Sicut autem dicta, ita etiam finguntur facta sine mendacio ad aliquam rem significandam, & ita factum est hic: vt dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in lib. de Consensu Euang. * Dominus poterat transformare carnem suam, vt alia reuera esset effigies ab illa, quam solebãt intueri: quando quidem & ante passionem suã transformatus est in monte, vt facies eius claresceret sicut sol: sed non ita nunc factum est. Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factum fuisse, ne agnoscerentur Iesus. Vnde Luc. vlti. dicitur, quòd oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa sequeretur, si ab alienæ effigiei aspectu non fuissent reducti ad verè videndam Christi effigiẽ. Sicut enim Aug. * dicit ibid. * Tamen à Christo facta est permissio, vt scilicet prædicto modo oculi eorum tenerentur vsque ad sacramẽtum panis, vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Christus possit agnosci. Vnde ibidem subditur, quòd aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: non quòd ante clausis oculis ambularent: sed inerat aliquid quo non finerentur agnoscere quod videbant, quod scilicet caligo & aliquis humor efficere solet.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrùm Christus veritatem resurrectionis debuerit argumentis declarare.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus veritatem resurrectionis non debuerit argumentis declarare. Dicit enim Ambro. * Tolle argumenta vbi fides quæritur, sed circa resurrectionem Christi quæritur fides. Non ergo habent ibi locum argumenta.

2 ¶ Præterea, Gregor. * dicit, Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sed ad Christum non pertinebat meritum fidei euocare; Ergo ad eum non pertinebat resurrectionem per argumenta confirmare.

3 ¶ Præterea, Christus in mundum venit vt per eum homines beatitudinem adipiscantur: secundũ illud Ioan. 10. Ego veni vt vitã habeant, & abundantius habeant. Sed per huiusmodi ostensiones argumentorum videtur humanæ beatitudini impedimentum præstari. dicitur enim Ioan. 20. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Ergo videtur quòd Christus non debuerit per aliqua argumenta resurrectionẽ suam manifestare.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Actuum primo, quod apparuerit discipulis Christus per dies quadraginta in multis argumentis, loquens de regno Dei.

CONCLVSIO.

¶ *Christus non probauit resurrectionem suam per euidentia discipulis argumenta, sed sacræ Scripturæ testimonio contentus est: probauit autem secundùm quædam euidentia signa se verè à mortuis resurrexisse.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd argumentum dicitur dupliciter. Quandoque dicitur argumentum quæcunque ratio, rei dubiæ faciens fidem. Quandoque autem dicitur argumentum aliquod sensibile signum, quod inducitur ad alicuius veritatis manifestationem: sicut etiam Aristot. * in libris suis aliquando vtitur nomine Argumenti. Primo igitur modo accipiendo argumentum, Christus non probauit discipulis suam resurrectionem per argumenta, quia talia probatio argumentatiua processisset ex aliquibus principiis, quæ sibi non essent nota discipulis, nihil per ea eis manifestaretur: quia ex ignotis non potest aliquid fieri notum. Si autem essent eis nota, non transcenderent rationem humanam, & ita non essent efficacia ad fidem resurrectionis astruendam, quæ rationem humanam excedit. Oportet enim principia ex eodem genere assumi, vt dicitur in primo Posteriorum *. Probauit autem eis resurrectionem suam per auctoritatem sacræ Scripturæ (quæ est fidei fundamentum) cùm dixit, Oportet impleri omnia quæ scripta sunt in lege & Psalmis & Prophetis de me, vt habetur Lucæ vltimo. Si autem accipiatur secundo modo argumentum, sic dicitur Christus suam resurrectionem argumentis declarasse, in quantum per quædam euidentia signa, se verè resurrexisse ostendit, Vnde in Græco, vbi nos habemus, In multis argumentis, loco argumenti, ponitur tecmerion, quod est signum euidens ad probandum. Quæ quidem signa resurrectionis Christus ostendit discipulis propter duo. primò quidem, quia non erant corda eorum disposita ad hoc, quòd de facili fidem resurrectionis acciperent, vnde ipse dicit eis Lucæ vltimo: O stulti & tardi corde & credendum, & Mar. vlt. exprobrauit illis incredulitatem eorum & duritiam cordis.

Secundò, vt per huiusmodi signa eis ostensa, efficacius eorum testimonium redderetur: secundum illud primæ Ioannis primo. Quod vidimus, & audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt, hoc testamur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ambrosius ibi loquitur de argumentis secundum rationem humanam procedentibus, quæ inualida sunt ad ea quæ sunt fidei ostendenda: sicut ostensum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd meritum fidei est ex hoc, quòd homo ex mandato Dei credit quod non videt. Vnde illa sola ratio meritum excludit, quæ facit videri per scientiam id quod creditur: sed proponitur, & talis est ratio demonstratiua. Huiusmodi autem rationes Christus non induxit ad resurrectionem suam declarandam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum * est) meritum beatitudinis, quod causat fides, non totaliter excluditur, nisi homo nolit credere, nisi ea quæ videt, sed quòd aliquis, ea quæ non videt, credat per aliqua signa visa, non totaliter fidem euacuat, nec meritum eius. Sicut & Thomas, cui dictum est, Quia vidisti me, credidisti, aliud vidit & aliud credidit: vidit vulnera, & credidit Deum. Est autem perfectionis fidei qui non requirit huiusmodi auxilia ad credendum. Vade & arguendum defectum fidei in quibusdam Dominus dicit Ioan. 4. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Et secundùm hoc patet intelligi, quòd illi qui sunt tam prompti animi, vt credant Deo etiam signis non visis, sint beati per comparationem ad illos, qui non credunt nisi talia videant.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrùm argumenta, quæ Christus induxit, sufficienter manifestauerint resurrectionem eius.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd argumenta, quæ Christus induxit, non sufficienter manifestauerint resurrectionem eius. Nihil enim ostendit Christus discipulis post resurrectionem, quòd etiam angeli hominibus apparentes, vel non ostenderint, vel ostendere non potuerint: nam angeli frequenter in humana effigie se hominibus ostenderunt: & cum eis manducabantur, & conuersabãtur, & comedebãt, ac si essent homines veri, sicut patet Genes. 18. de angelis, quos Abraham suscepit hospitio. & in libro Tobiæ, de Angelo qui eum duxit & reduxit. Et tamen angeli non habẽt vera corpora naturaliter sibi vnita, quod requiritur ad resurrectionem. Non ergo signa quæ Christus discipulis exhibuit, fuerunt sufficientia ad resurrectionem eius manifestandam.

2 ¶ Præterea, Christus resurrexit resurrectione gloriosa. id est habens simul humanam naturam cum gloria. Sed quædam Christus ostendit discipulis quæ videntur esse contraria naturæ humanæ (sicut quòd ab oculis eorum euanuit, & quòd ad eos ianuis clausis intrauit) quædam autem videntur esse contraria gloriæ: puta quòd manducauit & bibit, & quòd habuit vulnerum cicatrices. Ergo videtur quòd illa argumenta non fuerint sufficientia neque conuenientia ad fidem resurrectionis ostendendam.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi non erat tale post resurrectionem, vt tangi deberet ab homine mortali, vnde & ipse dixit Magdalenæ Ioannis vigesimo. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Non ergo fuit conueniens, quòd ad manifestandam veritatem resurrectionis suæ, seipsum discipulis palpandum exhiberet.

4 ¶ Præterea, Inter dotes glorificati corporis, præcipua videtur esse claritas, quam tamen in resurrectione nullo argumento ostẽdit. Ergo videtur quod insufficientia fuerint illa argumenta ad manifestandam qualitatem resurrectionis Christi.

5 ¶ Præterea. * Angeli testes resurrectionis inducti, ex ista dissonantia Euangelistarum, insufficientes videntur. Nam apud Matth. Angelus super lapidem reuolutum, apud Marcum verò, intus angelus describitur visus à mulieribus ingressis monumentum. Et rursus ab ipsis extra, à Luca verò duo stantes describuntur. Inconuenientia ergo videntur testimonia resurrectionis.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus, qui est Dei sapientia, suauiter & conuenienter disponit omnia: vt dicitur Sap. 8.

CONCLVSIO.

¶ *Sufficientibus argumentis, seu in suo genere signis, ostendit Christus verè se resurrexisse à mortuis.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus resurrectionem suam dupliciter manifestauit, scilicet testimonio & argumento, siue signo. Ex vtraque manifestatione in suo genere fuit sufficiens. Est enim ipsius duplici testimonio ad manifestandam suam resurrectionem discipulis: quorum neutrum potest refelli. Quorum primum est testimonium angelorum, qui mulieribus resurrectionem annuntiauerunt: vt patet per omnes Euangelistas. Aliud autem est testimonium Scripturarum, quas ipse proposuit ad ostensionem suæ resurrectionis: vt dicitur Lucæ vltimo.

Argumenta etiam fuerunt sufficientia ad ostendendam veram resurrectionem, & gloriosam. Quòd autem fuerit vera resurrectio, ostendit vno modo ex parte corporis. Circa quod tria ostendit. Primò quidem quòd esset corpus verum & solidum, non corpus phantasticum vel rarum, sicut est aër. Et hoc ostendit per hoc, quod corpus suum palpabile præbuit. Vnde ipse dicit Lucæ vltimo. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Secundò ostendit quod esset corpus humanum, ostendendo eis veram effigiem, quam oculis intuerẽtur. Tertiò ostendit eis quòd esset idem numero corpus, quod prius habuerat, ostendendo eis vulnerum cicatrices. Vnde vt legitur Lucæ vltimo dixit eis, Videte manus meas & pedes meos, quia ego sum. Alio modo ostendit eis veritatem suæ resurrectionis ex parte animæ, iteratò corpori vnitæ. Et hoc ostendit per opera triplicis vitæ. Primò quidem per opus vitæ nutritiuæ, in hoc quòd cum discipulis manducauit & bibit: vt legitur Lucæ vltimo. Secundò per opera vitæ sensitiuæ, in hoc quòd discipulis ad interrogata respondebat, & præsentes salutabat, in quo ostendebat se & videre & audire. Tertiò per opera vitæ intellectiuæ, in hoc quòd eis loquebatur, & de Scripturis disserebat. Et ne quid deesset ad perfectionem manifestationis, ostendit etiam se habere diuinam naturam, per miraculum quod fecit in pisce capiendis, & vlterius per hoc quòd eis videntibus ascendit in cælum: quia vt dicitur Ioannis tertio. Nemo ascendit in cælum nisi qui descendit de cælo. Filius hominis, qui est in cælo. Gloriam etiam suæ resurrectionis ostendit discipulis, per hoc quod ad eos ianuis clausis intrauit: secundum enim quod Gregorius * dicit in homilia, palpandam carnem Dominus præbuit, quam ianuis clausis introduxit: vt esse post resurrectionem ostenderet corpus suum, & eiusdem naturæ & alterius gloriæ. Similiter etiam ad proprietatem gloriæ pertinebat, quòd subito ab oculis eorum euanuit, vt dicitur Lucæ vltimo. quia per hoc ostendebatur quòd in potestate eius erat videri & non videri: quod pertinet ad conditionem corporis glorioſi, vt suprà dictum * est.

Q. 54. art. 1. ad 2. arg. & 3. ad 1. arg.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet singula argumentorum non sufficerent ad manifestandam perfectè Christi resurrectionem, tamen omnia simul accepta, perfectè Christi resurrectionem manifestant: maximè propter Scripturæ testimonium & angelorum dicta, & etiam ipsius Christi assertionem miraculis confirmatam. Angeli autem apparentes non asserebant se homines esse: sicut asseruit Christus verè se hominem esse. Et tamen aliter Christus manducauit, & aliter angeli. Nam quia corpora ab angelis assumpta, non erant corpora viua vel animata, non erat vera comestio, licet esset vera cibi contritio, & traiectio in interiorem partem corporis assumpti. Vnde & angelus dixit Tobiæ decimo. Cùm essem vobiscum, videbar quidem vobiscum manducare & bibere: sed ego cibo inuisibili vtor. Sed quia corpus Christi verè fuit animatum, vera fuit eius comestio. Vt enim Augustinus * dicit 13. de Ciuit. Dei, non potestas, sed egestas edendi, corporibus resurgentium aufertur. Vnde sicut Beda * dicit, Christus manducauit potestate, non egestate.

Lib. 3. c. 23. circa fi. to. 5.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut * dictum est) argumenta quædam inducebantur à Christo ad probandam veritatem humanæ naturæ, quædam verò ad probandam gloriam resurgentis. Conditio autem naturæ humanæ secundum quòd in se consideratur, (quantum scilicet ad statum præsentem) contrariatur conditioni gloriæ: secundum illud primæ ad Corinth. decimoquinto. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Et ideo ea quæ inducuntur ad ostendendam conditionem gloriæ, videntur habere contrarietatem ad naturam, non simpliciter, sed secundum statum præsentem: & econuerso. Vnde Gregorius * dicit in Homil. quòd duo mira & iuxta humanam rationem sibi valde contraria, Dominus ostendit, dum post resurrectionem corpus suum, & incorruptibile, & tamen palpabile demonstrauit.

Cap. 97. in Luc parum ante med. to. 2.

Hom. 26 in Euang. pau. là à prin.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustinus * dicit super Ioan.) hoc quod Dominus dixit, Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum: sic dictum est, vt in illa fœmina figuratur Ecclesia de Gentibus, quæ in Christum non credidit, nisi cùm ascendisset ad Patrem: aut sic in se credi voluit Iesus, hoc est sic se spiritualiter tangi, quòd ipse & Pater vnum sunt. Eius quippe intimis sensibus quodam modo ascendit ad Patrem, qui sic in eo profecerit, vt Patri agnoscat æqualem. hæc autem carnaliter adhuc in eum credebat, quem sicut hominem flebat. Quòd autem Maria alibi legitur Christum tetigisse, quando simul cum aliis mulieribus accessit, & tenuit pedes eius, quæstionem non facit, vt Seuerianus dicit. Siquidem illud de figura est, hoc de sexu: illud de diuina gratia, hoc de humana natura. Vel sicut Chrysostomus * dicit, volebat hæc mulier adhuc cum Christo conuersari, sicut & ante passionem, & præ gaudio nihil magnum cogitabat: quanuis caro Christi multò melior facta fuerit resurgendo. Et ideo dixit, Nondum ascendi ad Patrem meum: quasi dicat, Non æstimes me iam terrenam vitam agere: quod enim in terris me vides, hoc est quia nondum ascendi ad Patrem meũ, sed in promptu est quod ascendam. vnde subditur, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

Tract. 122. à medio ad fin.

Hom 85. in Io. super illud, noli me tangere, to. 3.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Augustinus * dicit in Dial. ad Orosium, Clarificata carne Dominus resurrexit: sed noluit in ea clarificatione discipulis suis apparere, quia non possent oculis suis talem claritatem prospicere. Si enim antequam moreretur pro nobis, & resurgeret, quando transfiguratus est in monte, discipuli sui eum videre non potuerunt, quanto magis glorificata carne Domini, eum videre non potuerunt? Est etiam considerandum, quòd post resurrectionem Dominus hoc præcipuè volebat ostendere, quod idem ipse esset, qui mortuus fuerat, quod multum poterat impedire, si eis sui corporis claritatem ostenderet. Nam immutatio quæ fit secundum aspectum, maximè ostendit diuersitatem eius quod videtur: quia sensibilia communia (inter quæ est vnum & multa, vel idem & diuersum) maximè dijudicat visus. Sed ante passionem, ne infirmitatem passionis eius discipuli despicerent, intendebat Christus eis gloriam maiestatis suæ ostendere: quam maximè demonstrat claritas corporis. Et ideo ante passionem, gloriam suam demonstrauit discipulis per claritatem: post resurrectionem autem per alia indicia.

In diel. 65. qu. q. 14. in princ. to. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæsextæ Articulum primum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio: Resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Probatur tripliciter. Primò ratione principij in quo libet genere, &c. Secundò autoritate Apostoli. tertiò ex consonantia Verbi incarnati. Omnia clara & distincta sunt in litera.

¶ In responsione ad tertium aduerte, quod humanitas Christi quia est organum coniunctũ personaliter verbo Dei, est velut vniuersale instrumentum Dei ad miracula faciendæ: vt ex superius dictis habetur. Determinatur autem ad esse instrumentum ad hoc vel illud opus miraculosum, per aliquam ipsius conditionem: ita quod ex hoc quod passa est, intelligimus communicatam sibi per quandam appropriationem virtutem remissiuam peccatorum: & ex hoc quod resurrexit, cõmunicata similiter est sibi virtus resuscitatiua mortuorum, & sic de aliis similibus instrumentalibus actionibus, quæ humanitati Christi tribuuntur instrumentaliter. Deo autem principaliter. Sic enim resurrectio Christi dicitur causa nostræ resurrectionis: quoniam per ipsam, vt dicti est, Christus homo instrumentum efficax constitutus est ad resuscitandos homines in vitam æternam.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut Aug. dicit * in libro de Consensu Euang. possumus intelligere vnum angelum visum à mulieribus, secundum Matth. & Marc. vt ea singulas in monumentum accipiamus: in aliquod scilicet spatium, quod erat aliqua macula cõmunitum, atque ibi vidisse angelum * sedentem à dextris: quod dicit Marcus. Deinde dũ introspicerent locum in quo iacuerat corpus Domini, visos ab eis alios duos angelos, primò quidem sedentes (vt dicit Ioannes) & postea eos surrexisse, vt stantes viderentur, vt dicit Lucas.

QVAESTIO QVINQVAGESIMASEXTA, DE resurrectionis Christi causalitate, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de causalitate resurrectionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.

¶ Secundò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ iustificationis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio Christi non sit causa resurrectionis corporum. Posita enim causa sufficienti, necesse est effectum poni. Si ergo resurrectio Christi est causa sufficiens resurrectionis corporum, statim eo resurgente omnes mortui resurgere debuerunt. *

2 ¶ Præterea, Causa resurrectionis mortuorum est diuina iustitia, vt scilicet corpora simul præmientur vel puniantur cum animabus, sicut communicauerunt merito vel peccato: vt dicit Dion. vlt. c. Cæleſt. hierar. & etiam Damaſ. * in 3. lib. Sed iustitiam Dei necesse esset impleri, etiam si Christus non resurrexisset. Ergo etiam Christo non resurgente, mortui resurgent. Non ergo resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum.

3 ¶ Præterea, Si resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum, aut esset causa exemplaris, aut causa effectiua, aut meritoria. Sed non est causa exemplaris: quia resurrectionem corporum Deus operabitur: secundũ illud Ioan. c. Sicut pater resuscitat mortuos, Deus autem non indiget, inspicere ad aliquod exemplar extra se. Similiter etiam non est causa effectiua: quia causa efficiens non agit nisi per cõtactum vel spiritualem vel corporalem: manifestum est autẽ, quòd resurrectio Christi non habet contactum corporalem ad mortuos, qui resurgent, propter distantiam temporis & loci, similiter etiam nec contactum spiritualem, qui est per fidem & charitatem: quia etiam infideles & peccatores resurgent. Neque etiã est causa meritoria: quia Christus resurgens iam non erat viator, & ita non erat in statu merẽdi. Et ita nullo modo resurrectio Christi videtur esse causa nostræ resurrectionis.

4 ¶ Præterea, Cùm mors sit priuatio vitæ, nihil videtur esse aliud destruere mortem, quàm reducere vitam: quod pertinet ad resurrectionem. Sed Christus moriendo mortem nostram destruxit. Ergo mors Christi est causa nostræ resurrectionis, non ergo eius resurrectio.

¶ SED CONTRA est quod super illud 1. ad Corint. 15. Si Christus prædicatur, quòd resurrexit à mortuis, &c. dicit gloss. Qui est causa sufficiens resurrectionis nostræ.

CONCLVSIO.

¶ Cum Christus resurrexerit primitiæ omnium dormientium, ipsa eius resurrectio causa est nostræ resurrectionis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud, quod est primum in quolibet genere, est causa omnium, quæ sunt post, vt dicitur in secundo Metaphyſic. * Primum autem in genere nostræ resurrectionis fuit resurrectio Christi, sicut ex supradictis * patet. Vnde oportet quòd resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis. Et hoc est quod Apostolus dicit primæ ad Corinth. decimoquinto. Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et hoc rationabiliter, nam principium humanæ viuificationis est verbum Dei, de quo dicitur in Psalmo 15. Apud te est fons vitæ. Vnde & ipse dicit Ioannis quinto. Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. Habet autem hoc naturalis ordo rerum diuinitus institutus, vt quælibet causa primò operetur in id quod est sibi propinquius, & per illud operetur in alia magis remota: sicut ignis primo calefacit aërem sibi propinquum, per quem calefacit corpora distantia, & ipse Deus primo illuminat substantias sibi propinquas, per quas illuminat magis remotas, vt Dionysius * dicit 13. c. Cælest. hierarch. Et ideo verbum Dei primo tribuit vitam immortalem corpori sibi naturaliter vnito, & per ipsum operatur resurrectionem in omnibus aliis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut dictum * est) resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis per virtutem Verbi vniti, quod quidem operatur secundum voluntatem. Et ideo non oportet quòd statim sequatur effectus: sed secundum dispositionem verbi Dei: vt scilicet primò conformemur Christo patienti & morienti in hac vita passibili & mortali, deinde perueniamus * ad percipiendum similitudinem resurrectionis ipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iustitia Dei est causa prima resurrectionis nostræ: resurrectio autem Christi est causa secundaria & quasi instrumentalis. Licet autem virtus principalis agentis non determinetur ad hoc instrumentum determinate: tamen ex quo per hoc instrumentum operatur, instrumentum illud est causa efficiens. Sic ergo diuina iustitia, quantum est de se, non est obligata ad resurrectionem nostram causandam per resurrectionem Christi: potuit enim alio modo nos Deus liberare, quàm per Christi passionem & resurrectionem, vt supra * dictum est. Ex quo tamen decreuit hoc modo nos liberare, manifestum est, quòd resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd resurrectio Christi non est propriè loquendo, causa meritoria nostræ resurrectionis: sed est causa efficiens & exemplaris. Efficiens quidem, inquantũ humanitas Christi, secundum quam resurrexit, est quodammodo instrumentum diuinitatis ipsius, & operatur in virtute eius: vt supra * dictum est. Et ideo sicut alia quæ Christus in sua humanitate fecit, vel passus est, ex virtute diuinitatis eius sunt nobis salutaria (vt supra dictum * est) ita & resurrectio Christi est causa efficiens nostræ resurrectionis virtute diuina: cuius proprium est mortuos viuificare. Quæ quidem virtus præsentialiter attingit omnia loca & tempora, & talis contactus * virtualis sufficit ad rationem huius efficientiæ. Et quia (vt dictum * est) primordialis causa resurrectionis humanæ est diuina iustitia, ex qua Christus habet potestatem iudicium facere, inquantum filius hominis est, virtus effectiua resurrectionis eius se extendit, non solùm ad bonos, sed etiam ad malos, qui sunt eius iudicio subiecti. Sicut autem resurrectio corporis Christi, ex eo quòd corpus illud est personaliter Verbo vnitum, est prima tempore, ita etiam est prima dignitate & perfectione: vt dicit glossa primæ ad Corinthios decimoquinto. Semper autem id quod est perfectissimum, est exemplar eius quod est minus perfectum, secundum suum modum: & ideo resurrectio Christi est causa exemplaris nostræ resurrectionis. Quod quidem necessarium est, non ex parte resuscitantis, qui non indiget exemplari, sed ex parte resuscitatorum, quos oportet illi resurrectioni conformari: secundum illud Philip. tertio. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Licet autem efficientia resurrectionis Christi se extendat ad resurrectionem tam bonorum, quàm malorum: exemplaritas tamen eius se extendit proprièsolùm ad bonos, qui sunt facti conformes filiationis ipsius vt dicitur Romanorum octauo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd secundum rationem efficientiæ, quæ dependet ex virtute diuina, communiter tam mors Christi, quàm eius resurrectio, est causa tam destructionis mortis, quàm reparationis vitæ. Sed secundum rationem exemplaritatis, mors Christi, per quam recessit à vita mortali, est causa destructionis mortis nostræ: resurrectio verò eius, per quam inchoauit vitam immortalem, est causa reparationis vitæ nostræ. Passio tamen Christi est insuper causa meritoria: vt suprà dictum * est.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæsextæ Articulum secundum.

TItulus clarus est. Intelligenti resurrectionem animæ esse à morte peccati: mors enim animæ peccatum est, & vita eius est gratia Dei.

¶ In corpore sunt duæ conclusiones. Prima est. Resurrectio Christi habet virtutem instrumentaliter effectiuam respectu resurrectionis animæ suæ, & non solùm corporum. Probatur: Resurrectio Christi agit in virtute deitatis, extendens se non solùm ad vitã corporum, sed animarum ergo.

¶ Aduerte hic, quòd consequentia seu ratio ista præsupponit supradicta de potentia seu omnipotentia humanitatis Christi, quod scilicet extendat se potestas eius instrumentalis ad quæcunque mirabilia opera, exceptis his quæ spectant ad primum rerum creationem, &c. vt ibi latius patuit. Suppositâ enim adæquatione organi, gratia inexistente subiectã tenet proportionem. Virtus dei principalis extenditur ad vitam corporum & animarum: ergo virtus instrumentalis humanitatis extenditur se ad eadẽ.

¶ Secunda conclusio: Resurrectio Christi est causa exemplaris resurrectionis animarum, probatur: quia Christo resurgenti debemus etiã secundum animam conformari. Et hoc declarat autoritate Apostoli quæ ad duo, scilicet nouitatem vitæ, & quo ad resurrectionẽ vltimo rum.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæseptimæ Articulum primum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum non remanere in terris, sed ascendere in cælum. Probatur: Locus debet esse proportionatus locato, &c. claret per litteram.

Surgenti debemus etiam secundum animam conformari, vt sicut secundum Apost. Roma. 6. Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus: & sicut ipse resurgens ex mortuis, iam non moritur, ita & nos existimemus nos mortuos esse peccato, vt iterum viuamus in illo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auguſt. * dicit resurrectionem animarum fieri per Dei substantiam, quantum ad participationem: quia scilicet participando diuinam bonitatem, animæ fiunt bonæ & iustæ, non autem participando quancunque creaturã. Vnde cùm dixisset, * Animæ resurgunt per substantiam Dei, subdit, Participatione enim Dei fit anima beata, non participatione animæ cuiuslibet. Sed paricipando gloriam corporis Christi, efficiuntur corpora nostra gloriosa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd efficientia resurrectionis Christi pertingit ad animas, non per propriam virtutem ipsius corporis resurgentis: sed per virtutem diuinitatis, cui personaliter vnitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd resurrectio animarum pertinet ad

QVAEST. LVI. ART. II.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm resurrectio Christi sit causa resurrectionis animarum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio Christi non sit causa resurrectionis animarum. Dicit enim Auguſt. * super Ioannem, quòd corpora resurgunt per dispensationem humanã, sed animæ resurgunt per substantiam Dei. Sed resurrectio Christi non pertinet ad substantiam Dei, sed ad dispensationem humanam. Ergo resurrectio Christi, etsi sit causa resurrectionis corporum, non tamen videtur esse causa resurrectionis animarum.

2 ¶ Præterea, Corpus non agit in spiritũ. Sed resurrectio Christi pertinet ad corpus eius, quod ceciderat per mortem. Ergo resurrectio Christi non est causa resurrectionis animarum.

3 ¶ Præterea, Quia resurrectio Christi est causa resurrectionis corporum, omnium corpora resurgent, secundum illud 1. ad Corint. 15. Omnes quidem resurgemus. Sed non omnium animæ resurgent: quia quidam ibunt in supplicium æternum, vt dicitur Matth. 25. Ergo resurrectio Christi non est causa resurrectionis animarum.

4 ¶ Præterea, Resurrectio animarum fit per remissionem peccatorum. Sed hoc factum est per Christi passionem: secundum illud Apoc. 1. Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Ergo resurrectionis animarum, magis est causa Christi passio, quàm eius resurrectio.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Rom. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Quæ nihil aliud est quam resurrectio animarũ. Et super illud Psal. 29. Ad vesperum demorabitur fletus, dicit glos. quòd resurrectio Christi est causa resurrectionis nostræ & animæ in præsenti, & corporis in futuro.

CONCLVSIO.

¶ Non modo corporum, sed animarum Christus resurrectio causa efficiens & exemplaris.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) resurrectio agit in virtute diuinitatis quæ quidem se extendit, non solũ ad resurrectionem corporum, sed etiam ad resurrectionẽ animarũ: à Deo enim est. & quòd anima viuat per gratiam, & quòd corpus viuat per animam. Et ideo resurrectio Christi habet instrumentaliter virtutem effectiuam, nõ solùm respectu resurrectionis corporũ, sed etiã respectu resurrectionis animarum, similiter etiam habet rationem exemplaritatis respectu resurrectionis animarum: quia Christo resurgenti debemus etiam secundum animam conformari, vt sicut secundum Apost. Roma. 6. Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus: & sicut ipse resurgens ex mortuis, iam non moritur, ita & nos existimemus nos mortuos esse peccato, vt iterum viuamus in illo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auguſt. * dicit resurrectionem animarum fieri per Dei substantiam, quantum ad participationem: quia scilicet participando diuinam bonitatem, animæ fiunt bonæ & iustæ, non autem participando quancunque creaturã. Vnde cùm dixisset, * Animæ resurgunt per substantiam Dei, subdit, Participatione enim Dei fit anima beata, non participatione animæ cuiuslibet. Sed paricipando gloriam corporis Christi, efficiuntur corpora nostra gloriosa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd efficientia resurrectionis Christi pertingit ad animas, non per propriam virtutem ipsius corporis resurgentis: sed per virtutem diuinitatis, cui personaliter vnitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd resurrectio animarum pertinet ad

meritum, quod est effectus iustificatoris: * sed resurrectio corporum ordinatur ad pœnam vel præmium, quæ sunt effectus iudicantis. Ad Christum autem non pertinet iustificare omnes, sed iudicare: & ideo omnes resuscitat secundum corpus, sed non omnes secundum animam. * Alias iustificatio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in iustificatione animarum duo concurrunt, scilicet remissio culpæ, & nouitas vitæ per gratiam. Quantum ergo ad efficientiam, quæ est per virtutem diuinam, tam passio Christi quàm resurrectio est causa iustificationis quo ad vtrunque. Sed quantum ad exemplaritatem, proprie passio & mors Christi, est causa remissionis culpæ, per quam morimur peccato: resurrectio autem Christi, est causa nouitatis vitæ, quæ est per gratiam iustitiam. Et ideo Apostolus dicit Romanorum quarto. quod traditus est, scilicet in mortem, propter delicta nostra, scilicet tollenda, & resurrexit propter iustificationem nostram, sed passio Christi est etiam causa meritoria: vt dictum * est. * Ar. præced. ad 3. arg.

QVAESTIO QVINQVAGESIMASEPTIMA, DE ASCENsione Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de ascensione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm fuerit conueniens Christum ascendere.

¶ Secundò, secundum quam naturam conueniat sibi ascensio.

¶ Tertiò, vtrùm propria virtute ascenderit.

¶ Quartò, vtrùm ascenderit super omnes cælos corporeos.

¶ Quintò, vtrùm ascenderit super omnes spirituales creaturas.

¶ Sextò, de effectu ascensionis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum ascendere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum ascendere. Dicit enim Philosophus * in 2. de Cæl. quòd illa quæ optimo modo se habent, possident suum modum sine motu. Sed Christus optimè se habuit: quia & secundum diuinam naturam est summum bonum, & secundum humanam naturam, est summè glorificatus: ergo suum bonum habet sine motu. Sed ascensio est quidam motus. Ergo non fuit conueniẽs, quòd Christus ascenderet. 3. di. 22. q. 3. ar. 1. Et opus. 3. cap. 247. Et opus. 60. c. 23. prin.

2 ¶ Præterea, Omne quod mouetur, mouetur propter aliquid melius. Sed Christo nõ fuit melius esse in cælo, quàm in terra: nihil enim accreuit sibi per hoc quòd fuit in cælo: neque quantũ ad animam, neq; quantum ad corpus. Ergo videtur quòd Christus non debuerit in cælum ascendere. * Li. 2. con. 64. 65. 66. 10. 2.

3 ¶ Præterea, Filius Dei humanam naturam assumpsit ad nostram salutem. Sed magis fuisset salutare hominibus, quòd semper cõuersaretur nobiscum in terris: vnde ipse dixit discipulis suis Luc. 17. Venient dies, quando desideretis videre vnum diem Filii hominis, & non videbitis. Videtur ergo quod non fuerit conueniens Christum ascendere in cælum. 31. à medio.

4 ¶ Præterea, Sicut Greg. * dicit 14. Moral. corpus Christi in nullo mutatum fuit post resurrectionem. Sed non immediatè post resurrectionem ascendit in cælum: quia ipse dicit post resurrectionem Ioan. 20. Nondum ascendi ad Patrem meum. Ergo videtur quòd nec post quadraginta dies ascendere debuerit. Lib. 14. c.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

CONCLVSIO.

¶ Non decuit Christum post resurrectionem suam in terris remanere, sed super omnes cælos ascendere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd locus debet esse proportionatus locato. Christus autem * post resurrectionem, vitam immortalem & incorruptibilem inchoauit. Locus autem, in quo nos habitamus, est locus generationis & corruptionis, sed locus cælestis est locus incorruptionis. Et ideo non fuit conueniens, quòd Christus post resurrectionem remaneret in terris, sed conueniens fuit quòd ascenderet in cælum. * Alias per.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud optimè se habens quod sine motu possidet suum bonum, est ipse Deus: quia est om

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum secundum.

Lib. 8. cap. 14. to. 3. TItulus, vt sonat, sumendus est.

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris cum suis conclusionibus. Distinctio est circa ly secundum quod, & conclusiones sunt claræ. Vbi nota in hac materia, quòd ficta suppositum diuinum passum est secundum naturam humanam, vt ly secundum, dicit conditionem patientis: ita persona filii Dei est ille, qui ascendit in cælum secundum naturam humanam, vt naturam ascendentem, & secundum naturam diuinam, vt causam ascensionis.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum tertium.

Comment. TItulus clarus.

¶ In corpore artic. conclusio est: Christus ascendit in cælum propria virtute, primo quidem diuina: secundo autem animæ glorificatæ, mouentis corpus, prout vult. Declaratur conclusio, distinguendo in Christo naturam, diuinam scilicet & humanam, & subdistinguendo virtutem humanam in virtutem naturæ, & virtutem gloriæ, & excluso virtute naturali afferendo duas opiniones de radice virtutis gloriæ, scilicet vel ex parte lucis cælestis, vel ex parte beatitudinis animæ. Et prætermissa prima opinione, quia beatitudo animæ in Dei participatione consistit, infertur conclusio quo ad omnes sui partes clarissima, ita quòd expositione non eget.

Comment. ¶ Aduerte hic quòd cum dicitur, Christum propria virtute glorificatæ animæ ascendisse in cælum, non intelligitur nisi de ipso localimotu ascensionis. virtum enim virtute glorificatæ animæ potuerit motu illo penetrare cælos, alia quæstio est infensus tractanda.

rite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram: vt enim dicitur Matthæi sexto. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et quia Spiritus sanctus est amor, nos in cælestia rapiens, ideo Dominus dicit discipulis, Ioannis decimosexto. Expedit vobis vt ego vadam: si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Quod exponens Augustinus * super Ioan. dicit, Non potestis capere Spiritum, quandiu secundum carnem nosse persistitis Christum. Christo autem descendente corporaliter, non solum Spiritus sanctus, sed & Pater & Filius illis affuit spiritualiter.

¶ Ad quartum dicendum, quòd licet Christo resurgenti in vitam immortalem congrueret locus cælestis: tamen ascensionem distulit, vt veritas resurrectionis comprobaretur. Vnde dicitur Act. 1. quòd post passionem suam præbuit seipsum viuum discipulis, in multis argumentis per dies quadraginta. Vbi dicit quædam * glos. quod quia per quadraginta horas mortuus fuerat, quadraginta diebus se viuere confirmat. Vel per quadraginta dies * tempus præsentis seculi, quo Christus in Ecclesia conuersatur, potest intelligi: quia homo constat ex quatuor elementis, & eruditur contra transgressionem decalogi.

Trac. 95. in Io. ante me. to. 9.

Trac. 94. in Ioã. post med. to. 9.

*Glo. ordinaria ibid. * Alias Hug.*

¶ Vtrum conueniat Christo ascendere in cælum secundum diuinam naturam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ascendere in cælum, conueniat Christo secundum diuinam naturam. Dicitur enim in Psal. 46. Ascendit Deus in iubilatione. & Deuteronomij trigesimotertio. Ascensor cæli, auxiliator tuus. Sed ista dicuntur de Deo etiam ante Christi incarnationem. Ergo Christo conuenit ascendere in cælum secundum quòd Deus.

2 ¶ Præterea, Eiusdem est ascendere in cælum, cuius est descendere de cælo: secundum illud Ioannis tertio. Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, & Ephesiorum quarto. Qui descendit, ipse est & qui ascendit. Sed Christus descendit de cœlo, non secundum quòd homo, sed secundum quòd Deus: non enim humana eius natura ante in cælo fuerat, sed diuina, ergo videtur quòd Christus ascenderit in cælum, secundum quòd Deus.

3 ¶ Præterea, Christus sua ascensione ascendit ad Patrem: sed ad Patris æqualitatem non peruenit secundum quòd homo, sic enim dicit, Pater maior me est, vt habetur Ioã. 14. ergo videtur, quòd Christus ascendit secundum quòd Deus.

¶ SED CONTRA est, quòd Eph. 4. super illud. Quod autem ascendit, quid est nisi quia & descendit? dicit glossa*. Cõstat quòd secundum humanitatem Christus descendit & ascendit.

CONCLVSIO.

¶ Ascendit Christus in cælum non secundum diuinam naturam, quæ nunquam cælum deseruit, sed secundum quòd homo virtute diuinitatis penetrauit cælos.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ly secundum quòd dicto potest notare, scilicet conditionem ascendentis, & causam ascensionis. Et siquidem designat conditionem ascendentis, tunc ascendere non potest conuenire Christo secundum conditionem diuinæ naturæ, tum quia nihil est diuinitate altius, quo possit ascendere: tum etiam quia ascensio est motus localis, qui diuinæ naturæ non competit, quæ est immobilis & inlocalis. Sed per hunc modum ascensio competit Christo secundum humanam naturam, quæ continetur loco, & motui subici potest. Vnde sub hoc sensu poterimus dicere, quòd Christus ascendit in cælum secundum quòd homo, non secundum quòd Deus. Si verò ly secundum quòd, designet causam ascensionis, cùm Christus ex virtute diuinitatis in cælum ascenderit, non autem ex virtute humanæ naturæ, dicendum est quod Christus ascendit in cælum, non secundum quòd homo, sed secundum quòd Deus. Vnde Aug.* dicit in sermone de Ascensione, De nostro fuit, quòd filius Dei pependit in cruce, sed de suo, quòd ascendit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritates illæ propheticæ dicuntur de Deo, secundum quòd erat incarnandus. Potest tamen dici, quòd ascendere, etsi non propriè conueniat diuinæ naturæ, potest tamen ei metaphoricè conuenire, prout scilicet dicitur in corde hominis ascendere, quando cor hominis se subiicit, & humiliat Deo. Et eodem modo metaphoricè dicitur ascendere, respectu cuiusliber creaturæ, ex eo quòd eam subijcit sibi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipse idem est qui ascendit, & qui descendit (dicit enim Augustinus * in libro de Symbolo. Quis est qui descendit? Deus homo, quis est qui ascendit? idem ipse Deus homo.) Descensus tamen duplex attribuitur Christo: vnus quidem, quo dicitur descendisse de cælo, qui quidem attribuitur Deo homini, secundum quòd Deus. Non enim est iste descensus intelligendus secundum motum localem, sed secundum exinanitionem, qua cum in forma Dei esset, serui formam suscepit. Sicut enim dicitur, exinanitus non ex eo quòd suam plenitudinem amiserit, sed ex eo quòd nostram paruitatem suscepit: ita dicitur descendisse de cælo, non quòd cælum deseruerit, sed quia naturam terrenam assumpsit in vnitatem personæ. Alius autem est descensus quo descendit in inferiores partes terræ: vt dicitur Ephes. 4. Qui quidem est descensus localis, vnde competit Christo secundum conditionem humanæ naturæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus dicitur ad Patrem ascendere, inquantum ascendit ad confessum paternæ dexteræ. Quod quidem conuenit Christo aliqualiter secundum diuinam naturam, aliqualiter autem secundum humanam, secundum quod infra dicetur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus ascenderit propria virtute.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non ascenderit propria virtute. Dicitur enim Marci vlt. quòd dominus Iesus post quã locutus est discipulis, assumptus est in cælum. Et Actuũ 1. dicitur. Videntibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Sed illud quod assumitur & eleuatur, ab alio videtur moueri ergo Christus non propria virtute sed aliena ferebatur in cælum.

Titulus, vt sonat, intelligendus est.

*¶ In corpore vna est conclusio: Conuenientissimum est Christo quòd fuerit super omnia corpora constitutus in alto. Probatur. Quanto aliqua corpora grossiora participãt bonitatem diuinam, tanto sunt superiora corporali ordine, qui est ordo localis. Vnde videmus quòd corpora quæ sunt magis formalia, sunt naturaliter superiora (vt patet per Philosophum in quarto Phys. & in secundo * de Cælo) per formam enim vnumquodque corpus participat diuinum esse, vt patet in 1. Phys. * Plus autem participat de diuina bonitate corpus per gloriam quàm quodcunque corpus naturale per formam suæ naturæ. Et inter cætera corpora gloriosa, manifestum est, quòd corpus Christi maiori refulget gloria. vnde conuenientissimum est sibi, quòd sit supra omnia corpora constitutum in alto. Et ideo super illud Ephes. 4. Ascendens in altum, dicit glossa. Loco & dignitate.*

¶ Sed occurrit hic Dunc. in tertio sent. distinct. 22. art. vlt. obiiciens contra hãc positionem: quia sequeretur, quòd Christus nec ex propria virtute videret corporali visione quia visio fit per diaphanum medium, quod supra cælum non est. Sed hoc non est inconueniens.

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet supra naturam orãium corpus Christi loca sit supra cælum, non tamen ideo sequitur, quòd sit supra naturam corporalis visionis, quæ fit per diaphanum medium existens continuo ad oculum.

¶ Aduerte hic, autore opinari Christum secundum corpus esse supra ethos omnes, sic quòd plãta pedis eius est supra superficiem conuexam superioris cæli, hoc enim cõcludit & ratio in corpore allata, quòd quãto corpus est perfectius, tanto est superius secundum locum, & hoc expresse explicatur in responsione ad secundum dicendo. Nihil prohibet corpus Christi esse extra totam continentiam cælorum corporeorum, & nõ esse in loco cõtinente. Et hoc ideo dictum sit, vt sciant dicentes corpus Christi sic esse supra omnes cælos, quod est in suprema parte supremi cæli, quod non fertur in doctrina Aristotelis. Ex hoc enim sequitur manifeste quòd non est superius supremo cælo, & quod non est ex totorum continentium cælorũ corporeorũ, quorum primum contrariatur corpori articuli. secundum autem responsioni ad secundum.

¶ Motum est autẽ de hoc obiectionibus ad conclusendum. Dicant quæ dãs, quomodo tam Christus quàm alij sancti post resurrectionem si infra conuexum cæli contineãtur, corpora eorum auditiua recipiant sonum, cum auditus fiat per medium aëreum, qui ibi non est, nec cælũ implet vicem aëris quo ad hoc nou inuantũ diaphanus aër medius in auditu, vt Pater ex hoc quod abijcit diaphano in quo radiant in tenebris constitutis nobis, & forsitan & sono, & cruris tus quasi ee fiũt sunt. vt non pellit peruti, &c. Mittamus hæc: superna rarella futuri seculi, scientia Statuti seculi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Christus dicitur propria virtute surrexisse, & tamen est suscitatus à patre, eo quòd eadem est virtus Patris & Filii: ita etiam Christus ex propria virtute ascendit in cælum, & tamen à Patre est eleuatus & assumptus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa probat, quòd Christus non ascendit in cælum propria virtute, quæ est naturæ humanæ naturalis: ascendit tamen in cælum propria virtute, quæ est virtus diuina, & propria virtute, quæ est animæ beatæ. Et licet ascendere sursum, sit contra naturam humani corporis secundum statum præsentem, in quo corpus non est omnino subiectum spiritui: tamen non erit contra naturam neque violentum corpori glorioso, cuius tota natura est omnino subiecta spiritui.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etsi virtus diuina sit infinita, & infinitè operetur quantum est ex parte operantis: tamen effectus virtutis eius recipitur in rebus secundum earum capacitatem, & secundum Dei dispositionem. Corpus autem non est capax, vt in instanti localiter moueatur: quia oportet quòd commetiatur sẽ spatio, secundum cuius diuisionem diuiditur tempus: vt dicitur 6. Phys. * Et ideo non oportet quòd corpus motum à Deo, moueatur in instanti: sed mouetur ea velocitate, qua Deus disponit. *Lib. 6. tex. 37. 38. & 39.*

2 ¶ Præterea, Corpus Christi fuit terrenũ sicut & corpora nostra. Corpori autem terreno, contra naturam est ferri sursum. Nullus autem motus est ex propria virtute eius quod cõtra naturam mouetur. Ergo Christus nõ ascendit propria virtute in cælum.

3 ¶ Præterea, Propria virtus Christi est virtus diuina. Sed motus ille non videtur fuisse ex virtute diuina: quia cùm virtus diuina sit infinita, motus ille fuisset in instanti, & sic nõ potuisset videntibus discipulis eleuari in cælũ, vt dicitur Act 1. Ergo videtur quòd Christus non ascenderit propria virtute.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 63. Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Et Grego. dicit in Homil. Ascensionis. Notandũ est, quòd Helias in curru legitur ascendisse: vt videlicet aperte demonstraretur, quia homo purus adiutorio indigebat alieno. Redemptor autem noster non curru, non angelis subleuatus legitur, quia qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

CONCLVSIO.

¶ Christus ascendit in cælum propria virtute, sed licet diuina, secundò virtute animæ glorificatæ mouentis corpus, prout volebat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in Christo est duplex natura, diuina scilicet & humana, vnde secundum vtranque naturam potest accipi propria virtus eius. Sed secundũ humanam naturam potest accipi duplex virtus Christi. Vna quidem naturalis, quæ procedit ex principiis naturæ, & tali virtute manifestum est quod Christus in cælum non ascendit. Alia autem virtus in humana natura Christi, est virtus gloriæ, secundum quam Christus in cælum ascendit. Cuius quidem virtutis rationem quidam accipiunt ex natura quintæ essentiæ, quæ est lux, vt dicunt, quam ponunt esse de compositione humani corporis, & per eam elementa contraria conciliari in vnum. Ita quod in statu huius mortalitatis natura elementaris in corporibus humanis dominatur: & ideo secundum naturam elementi prædominãtis, corpus humanum naturali virtute deorsum fertur. In statu autem gloriæ prædominabitur natura cælestis: per cuius inclinationem & virtutem corpus Christi & alia Sãctorum corpora feruntur in cælum. Sed de hac opinione & in Prima * parte habitum est, & infrà magis agetur in tractatu de Resurrectione * communi.

Hac autem opinione prætermissa, alij assignant rationem prædictæ virtutis ex parte animæ glorificatæ, ex cuius redundantia glorificabitur corpus, vt Augustinus. * dicit ad Dioscorum. Erit enim tanta obedientia corporis glorioſi ad animam beatam (vt sicut Aug.* dicit 23. de Ciuitat. Dei,) Vbi volet spiritus, ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere, nec corpus. Decet autem corpus glorioſum & immortale esse in loco cælesti, sicut * dictum est. Et ideo ex virtute animæ volentis, corpus Christi ascendit in cælum. Sicut autem corpus efficitur glorioſum participatione animæ, ita vt Aug. dicit * super Ioan. participatione Dei fit anima beata. Vnde prima origo ascensionis in cælum est virtus diuina, Sic igitur Christus ascendit in cælum propria virtute, primo quidẽ virtute diuina, secundò virtute animæ glorificatæ, mouentis corpus, prout vult.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sedes Dei dicitur esse in cælo, non sicut in continente, sed magis sicut in contento. Vnde non oportet aliquam partem cæli eo superiorem esse: sed ipsum esse super omnes cælos, sicut & in Psal. 8. dicitur, Eleuata est magnificentia tua super cælos, Deus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd locus habet rationem continentis. vnde primum continens habet rationem primi locantis, quod est primum cælum. Intantum igitur corpora indigent esse in

Li. 2. de cælo tex. 30.

Lib. 1. tex. §1. 10. 2.

D. 247.

D. 329. & 330.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulum quintum.*

Obiect.

TItulus intelligendus est cum grano salis, prout respondendo apparet: hoc est, quod ponitur ibi locatam pro loco, ita quòd per ly omnem creaturam spiritualem, intelligimus locum omnis creaturæ spiritualis. Sequitur: Et enim Autor vltatum modum loquendi, quo confueuimus dicere aliquem episcopum vel principem ascendisse super tales & tales, qui ascendit ad locum superiorem locis talium & talium. Vnde sensus tituli est, an locus quo ascendit Christus, sit superior locis, in quibus sunt quæcunque spirituales creaturæ.

Lib. 1. ca. 69. in 2.

Comment.

¶ In corpore vna conclusio: Corpori Christi debetur locus altior vltra omnem creaturam etiam spiritualem. Probatur: tanto altior locus rei debetur, quanto est nobilior: sed corpus Christi secundum dignitatem personalem excellit omnes substantias spirituales: ergo, &c.

Homil. 26. in Euang. non procul à princ.

¶ *Num Christus sit super angelos elevatus, an in eodem loco supremæ sphæræ sit, in quo sunt angeli.*

Quæstio.

¶ Circa hanc comparationem dubium occurrit: quoniam vana videtur: Nam supra conexa seu in superficie conexa cæli empirei non datur locus altior aut minus altus, cùm sit perfectè sphæricum: constat autem illic esse angelos beatos, & corpus Christi illic esse, conclusum est ex articulo præcedenti.

Infrà q. 58. artic 3. cor. Et Psal. 8. fin. Et Eph. 2. lec. 3. fin. & c. 4. lect. 3 fin

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet secundum longitudinem diametri à centro ad circunferentiam nulla pars conexa superficiei corporis perfectè sphærici sit altior alia: vt patet ex eo quòd omnes lineæ ductæ à centro ad circunferentiam sunt æquales: & secundò hunc sensum procedit dubiū. Si tamen eadem superficies conexa consideretur, vt ordinata ad aliquid vnum, in ea agendū (verbi gratia ad exercendum actum iudicij) sic vnus locus seu vna pars eius in eminitur altior altera, iuxta approximationem ad solium principis: sumitur enim pars illa solij vt altior, & reliquæ vt inferiores sunt. Et sic diuina Sapientia superficiem cæli empyrei quamuis secundum se fecerit æqualem: secundum tamen quod venit in vsum habitatiōis creaturarum beatarum, disposuit vnam partem quasi solium, & reliquas in ordine ad illam superiores vel inferiores. Et sic Christus secundum corpus in parte illa solij

Quæst. 52.

Cap. 55. ali quantulum à prine. 10. mo 1.

loco per se, in quantum indigent continere à corpore cælesti. Corpora autem gloriosa, & maximè corpus Christi, non indigent tali continentia: quia nihil recipit à corporibus cælestibus, sed à Deo mediante anima. Vnde nihil prohibet, corpus Christi esse extra totam continentiam cælestium corporum, & non esse in loco continente. Nec tamen oportet, quòd extra cælum sit vacuum: quia non est ibi locus. Nec est ibi aliqua potentia susceptiua alicuius corporis: sed potentia illuc perueniendi est in Christo. Quod autem Aristoteles * probat 1. de Cælo, quod extra cælum non est corpus, intelligendum est de corporibus in solis naturalibus constitutis: vt per probationes apparet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis de natura corporis non sit quod possit esse in eodem loco cum alio corpore: tamen potest hoc Deus facere per miraculum, quod in eodem loco possit esse cum alio corpore: sicut & fecit vt corpus Christi de clauso vtero beatæ Virginis exiret, & quòd intrauit ianuis clausis ad discipulos: sicut dicit beatus * Gregor. Corpus ergo Christi simul potest esse cum alio corpore in eodem loco, non ex proprietate corporis: sed per virtutem diuinam assistentem, & hoc operantem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nubes illa non præbuit admiculum Christo ascendenti per modum vehiculi: sed apparuit in signum diuinitatis, secundum quòd gloria Dei Israel apparebat super tabernaculum in nube.

¶ Ad quintum dicendum, quòd corpus gloriosum non habet ex principijs suæ naturæ, quòd possit in cælo aut supra cælum esse: sed habet hoc ex anima beata, ex qua recipit gloriā. Et sicut motus glorioſi corporis sui sum non est violentus, ita nec quies violenta: vnde nihil prohibet eam esse sempiternam.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrùm corpus Christi ascenderit super omnem creaturam spiritualem.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi non ascenderit super omnem creaturam spiritualem. Eorum enim quæ non dicuntur secundum vnam rationem, non potest conuenienter fieri comparatio. Sed locus non eadem ratione attribuitur corporibus & spiritualibus creaturis, vt patet ex his quæ dicta sunt in Prima * parte. Ergo videtur quòd non possit dici corpus Christi ascendisse super omnem creaturam spiritualem.

2 ¶ Præterea, August. * dicit in lib. de Vera relig. quòd omni corpori spiritus præfertur. Sed nobiliori rei sublimior debetur locus. Ergo videtur, quòd Christus non ascenderit super omnem spiritualem creaturam.

3 ¶ Præterea, In omni loco est aliquod corpus, cùm nihil sit vacuum in natura. Si ergo nullum corpus obtinet altiorem locum, quam spiritus in ordine naturalium corporum, nullus locus erit super omnem spiritualem creaturam. Non ergo corpus Christi potuit ascendere super omnem spiritualem creaturam.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ephes 1. Constituit illum supra omnem principatum & potestatem, & supra omne nomen quod nominatur siue in hoc seculo, siue in futuro.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam Christi corpus secundum suæ naturæ conditionem sit infrà substantias spirituales, vt coniunctum autem Deo in persona, cùm sit omnibus spiritualibus substantijs excellentius, decuit vt super omnem creaturam eleuaretur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tanto alicui rei debetur altior locus, quanto est nobilior, siue debeatur ei locus per modum contactus corporalis, sicut corporibus: siue per modum cōtactus spiritualis, sicut spiritualibus substantijs. Exinde enim spiritualibus substantijs debetur secundum quandam cōgruentiam locus cælestis, qui est supremus locorum, quia illæ substantiæ sunt supremæ in ordine substantiarum. Corpus autem Christi, licet considerando conditiones naturæ corporeæ, sit infra spirituales substantias, considerando tamen dignitatem vnionis, qua est personaliter Deo cōiunctum, excellit dignitatem omnium spiritualium substantiarum Et ideo secundum prædictæ congruentiæ rationem debetur sibi locus altior & omnem creaturam etiam spiritualem. Vnde & Gregor. * dicit in homil. Ascensionis, quòd qui secrat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd licet alia ratione attribuatur locus corporali & spirituali substantiæ: tamen hoc est in vtraque ratione commune, quòd digniori rei attribuitur superior locus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de corpore Christi secundum conditionem naturæ corporeæ, nō autem secundum rationem vnionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd comparatio ista potest attendi vel secundum rationem locorum: & sic nullus locus est tam altus, qui excedat dignitatem spiritualis substantiæ secundum quod procedit obiectio. Vel secundum dignitatem eorum quibus attribuitur locus, & sic corpori Christi debetur, vt sit supra spirituales creaturas.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrùm ascensio Christi sit causa nostræ salutis.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ascensio Christi non sit causa nostræ salutis: Christus enim fuit causa nostræ salutis, inquantum salutem nostram meruit. Sed per ascensionem nihil nobis meruit: quia ascensio pertinet ad præmium exaltationis eius. Non est autem idem meritum & præmium, sicut nec via & terminus, ergo videtur quòd ascensio Christi non sit causa nostræ salutis.

2 ¶ Præterea, Si ascensio Christi est causa nostræ salutis, max imè hoc videtur quantum ad hoc, quod ascēsio eius sit causa nostræ ascensionis. sed hoc collatum est nobis per eius passionem: quia, vt dicitur Hebr. 10. habemus fiduciā in introitu Sāctorum per sanguinem ipsius. Ergo videtur quòd ascensio Christi non fuerit causa nostræ salutis.

3 ¶ Præterea, Salus nobis per Christum collata, est sempiterna: secundum illud Isa. 51. Salus autem mea in sempiternum erit. Sed Christus non ascendit in cælum, vt ibi in sempiternum esset: dicitur enim Act 1. Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælum, ita veniet. Legitur etiam, multis Sanctis se demonstrasse in terris post suam ascensionem, sicut de Paulo legitur Act. 9. Ergo videtur quòd eius ascensio non sit causa nostræ salutis.

¶ SED CONTRA est, quod ipse dicit Ioan 16. Expedit vobis, vt ego vadam, id est, vt recedam à vobis per ascensionem.

CONCLVSIO.

¶ *Ascensio Christi super omnes cælos sua & nostra ex parte salutis causa fuit.*

¶ RESPONDEO dicendū, quòd ascensio Christi est causa cuiusque nostræ salutis dupliciter. Vno modo ex parte nostra, alio modo ex parte ipsius. Ex parte quidē nostra, inquantū per Christi ascensionē mens nostra mouetur in ipsum, quia per eius ascensionē sicut supra * dictū est, primò quidē datur locus fidei, secūdò spei, tertiò charitati. Quarto verò per

stans, in suprema parte supremoque loco residere dicitur: & reliquæ creaturæ beatæ hinc & inde inferiores partes tenent.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ octauæ Articulum primum.*

TItulus vt sonat.

¶ In corpore arti. distinguit Autor duos sensus quæsiti, & respōdet vnica conclusione, scilicet. Vtroque modo Christo conuenit sedere ad dexteram Patris. Diffinitio est explicite de ly sedere, quod significat vel quietem, vel regium seu iudiciarium dignitatem. Immiscetur quoque diffinitio de ly dextera, quod significat beatitudinem Patris, vel iudiciariam seu regiam potestatem. Declaratoque conclusio, & firmatur autoritatibus Augustini.

¶ Adnexe pro tota hac materia duo. Primum est, quod tam Sedere quā Dextera sumitur non proprie, sed metaphoricè: & vt clarè patet in litera. Secundum est de positione Christi inquantum homo quæritur, an stet vel sedeat in cælo, dicendū est quod stat. Et ratio est, quoniam positiones corporis dupliciter assumi possunt, vel in ordine ad officia humana, vel in ordine ad naturam. Et loquendo secundum officia diuina, conueniant homini stare, iudicantis sedere, &c. secundum rationem naturam vnus est naturalis situs, scilicet sedere enim, cubare, & huiusmodi, infirmitatis seu imbecillitatis naturæ sunt. Vnde quū Christus ad vitam impassibilem resurrexit, naturali situ proprię naturę in sua fortitudine, quæ est stare, vtitur.

¶ Secundum est, quòd sedere metaphoricè sumptum in proposito importat, vel quiescere seu habitare, vel regiam, seu iudiciariam potestatem non potestatem dignitatem. Et in hoc differt à tertia significatione dexteræ metaphoricè sumptæ: dextera enim Patris sumitur tertio modo pro regia seu iudiciaria potestate: sedere autem pro dignitate, vt patet in sequenti positione. Nec obstat quod secundo articulo dicitur, quod sessio secunda significatione significat regiam vel iudiciariam potestatem: procedens etiam Autor naturali ordine & ordine diffinitionis ad diffinita, vsus est hac potestatis nomine, potest confundit in se dignitatem, explicaturus in sequenti articulo diffinitæ dignitatem secundi, potestate, & illam sessioni, huic dexteræ attribuaturus.

Obiect.

Super Quæstionis quinquagesimæ octauæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus secundum quod Deus sedet ad dexteram Patris, per hoc reuerentia nostra augetur ad ipsum, dum iam non existimamus eum sicut hominem terrenum, sed sicut Deum cælestem, sicut & Apostolus dicit 2. ad Corinth. 5. Et si cognouimus secundum carnem Christum, id est mortalem, per quod putauimus eum tantum hominē: vt gloſ. * exponit: sed nunc iam non nouimus. Ex parte autem sua quantum ad ea quæ ipse fecit, ascendens propter nostram salutem: primò quidem viam nobis præparauit ascendendi in cælum, secundum quòd ipse dicit Ioan. 14. Vado parare vobis locum, & Mich. 2. Ascendit, pandens iter ante eos. Quia enim ipse est caput nostrum, oportet illuc sequi membra, quo caput præcessit, vnde dicitur Ioan. 14. Vt vbi ego sum, & vos sitis. Et in huius signum, animas Sanctorum quas de inferno eduxerat, in cælum traduxit: secundum illud Psalm. 46. Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatē: quia scilicet, eos qui fuerant à diabolo captiuati, secum duxit in cælum, quasi in locum peregrinum humanæ naturæ, bona captione captiuos, vtpote per victoriam acquisitos. Secundò, quia sicut Pontifex in veteri Testamento, intrabat Sanctuarium, vt assisteret Deo pro populo: ita & Christus intrauit in cælum ad interpellandum pro nobis. vt dicitur Hebr. 7. Ipsa enim repræsentatio sui ex natura humana, quam in cælum intulit, est quædam interpellatio pro nobis: vt ex quo Deus humanam naturam sic exaltauit in Christo, etiam eorum misereatur, pro quibus filius Dei humanam naturam assumpsit. Tertiò, vt in cælorū sede quasi Deus & Dominus constitutus, exinde diuina dona hominibus mitteret: secundum illud Ephes. 4. Ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia, scilicet donis suis, secundum glossam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ascensio Christi est causa nostræ saluris. non per modum meriti, sed per modum efficientiæ: sicut suprà * de Resurrectione dictum est.

¶ Ad secundum dicendū, quòd passio Christi est causa nostræ ascensionis in cælum, propriè loquendo, per remotionem peccati prohibētis, & per modum meriti, ascensio autem Christi est directè causa ascensionis nostræ, quasi inchoando ipsam in capite nostro, cui oportet membra coniungi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus semel ascendens in cælum, adeptus est sibi & nobis in perpetuum, ius & dignitatem mansionis cælestis. Cui tamen dignitati non derogat, si ex aliqua dispensatione Christus quandoque coraliter ad terram descendat, vel vt ostendat se omnibus sicut in iudicio: vel vt ostendat se alicui specialiter, sicut Paulo, vt habetur Act. 9. Et ne quis credat hoc factum fuisse, non Christo ibi corporaliter præsente, sed aliqualiter apparente, contrarium apparet per hoc, quod ipse Apostolus dicit 1. ad Corinth. 15. ad confirmandam resurrectionis fidem, Nouissimè omnium tanquam abortiuo visus est & mihi, Quæ quidem visio veritatem resurrectionis non probaret, nisi verum Christi corpus visum fuisset ab eo.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAOCTAVA DE sessione Christi ad dexteram Patris, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de sessione Christi ad dexteram Patris.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrū Christus sedeat ad dexterā dei patris.

¶ Secundò, vtrùm hoc conueniat sibi secundum diuinam naturam.

¶ Tertiò, vtrùm conueniat sibi secundum humanam naturam.

¶ Quartò, vtrùm hoc sit proprium Christi.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm Christo conueniat sedere ad dexteram Dei patris.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo non conueniat sedere ad dexteram Dei patris. Dextera enim & sinistra sunt differentiæ positionum corporalium. Sed nihil corporale conuenit Deo: quia Deus spiritus est: vt habetur Ioan. 4. Ergo videtur quòd Christus non sedeat ad dexteram Dei Patris.

3. distinct. 22. q. 3. art. 1. q. 2. Et capit. cul. 3. cap. 247. Et capite. 6. ca. 9. Et ad Hebr. 8. lec. 1.

2 ¶ Præterea, Si aliquis sedet ad dexteram alicuius, ille sedet ad sinistram eius. Si ergo Christus sedet ad dexteram Patris, sequitur quòd Pater sedeat ad sinistram Filij: quod est inconueniens.

3 ¶ Præterea, Sedere & stare videntur oppositionem habere, Sed Stephanus dicit Act. 7. Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantem à dextris virtutis Dei. Ergo videtur quòd Christus non sedeat ad dexteram Patris.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Marci vlt. Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, ascendit in cælum, & sedet à dexteris Dei.

CONCLVSIO.

¶ *Conuenit Christo ad dexteram Dei patris sedere, inquantum æternaliter incorruptibilis manet in gloria Patris, & illi coæquans ab eo suscepit omnium iudiciariam potestatem.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nomine Sessionis possumus duo intelligere, videlicet quietem, secundum illud Lucæ vltim. Sedete hic in ciuitate: & etiam regiam vel iudiciariam potestatem, secundum illud Prouerb. 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Vtroque ergo modo Christo conuenit sedere ad dexteram Patris. Vno quidem modo inquantum æternaliter manet incorruptibilis in beatitudine Patris, quæ eius dextera dicitur: secundum illud Psalm. 15. Delectationes in dextera tua vsque in finem. Vnde Augustinus * dicit in lib. de Symbolo, Sedet ad dexteram Patris: Sedere habitare, intelligite quomodo dicimus de quocunque homine, in illa patria sedit per tres annos. Sic ergo credite Christum habitare in dextera Dei patris: beatus enim est, & ipsius beatitudinis nomen est dextera Patris. Alio modo dicitur Christus sedere in dextera Dei patris, inquantum Patri conregnat, & ab eo habet iudiciariam potestatem: sicut ille qui considet Regi ad dexteram, assidet ei in regnando, & iudicando. Vnde Augustinus * dicit in alio sermone de Symbolo, Ipsam dexteram, intelligite potestatem quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat judicandus.

Lib. 1. c. 4. in princ. & mo 9.

Libro 2. de Symb. c. 7. nō longè à princ. to. 9.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut * Damasc. dicit in quarto lib.) non localem dexteram Patris dicimus: qualiter enim qui incircunscriptibilis est, localem adipiscetur dexteram? Dextera enim & sinistra eorum quæ circunscribuntur sunt. Dexteram autem Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis.

Li. 4. orth. fid. cap. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit, secundum quòd sedere ad dexteram, intelligitur corporaliter, Vnde Augustinus dicit * in quodam sermone de Symbolo, Si carnaliter acceperimus quòd Christus sedet ad dexteram Patris, ille erit ad sinistram. Ibi autem, scilicet in æterna beatitudine, omnis dextera est: quia nulla est ibi miseria.

Libro 1. in symb. c. 4. circa med. tomo 9.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Gregorius * dicit in Homil. ascensionis) sedere iudicantis est: stare verò pugnantis, vel adiuuantis. Stephanus ergo in labore certaminis positus, stantem vidit, quem adiutorem habuit. Sed hunc post ascensionem Marc. sedere describit: quia post ascensionis suæ gloriam, iudex in fide videbitur.

Hom. 29. in Euang. post med. illium.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm sedere ad dexteram Patris, conueniat Christo secundum quòd Deus.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo, secundum quòd Deus. Christus enim, secundum quòd est Deus, est dextera Patris. Sed non videtur idem esse dextera alicuius, & ille qui sedet ad dexteram eius. Ergo Chri-

Heb. 1. lec. 3. & lec. 6. princ. & c. 8. lec. 7. & c. 10. lec. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Probatur. Sedere ad dexteram Patris, nihil aliud est, quàm simul cum Patre gloriam deitatis & beatitudinem & iudiciariam potestatem immutabiliter & regaliter habere: ergo. Antecedens declaratur, ponendo tres significationes dextere, & duas sessionis. Cõsequentia probatur: quia totũ illud conuenit Christo, secundũ quod Deus. Et quia ponitur in conclusione, ille præpositio Ad, dicendo, ad dexteram deo Autor subiungit, quod in hac conclusione ly Ad, duo denotat, distinctionem personalẽ solam, & solum ordinẽ originis. Ex eo enim quod ly ad, præpositio transitiua est, ac per hoc accessum quendam vnius ad alterum in hac materia designat, & huiusmodi accessus secundum rem sine distinctione & ordine nequit intelligi, & cum inter personas diuinas nulla sit distinctio nisi personalis & nullus sit ordo nisi originis: cõsequens necessario fuit, vt ly ad tolam personalem distinctionem solũ & originis ordinem importaret.

Ar. præced. Li. 4 ca. 2.

Libr. 1. de Symb. c. 4. 10. 9

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum tertium.*

Comment. de præced.

TItulus clarus est.

¶ In corpore tria fiunt. Primo ressumitur quid importet sedere ad dexteram patris, ponderando maxime id quod significat ly ad. Secundo fit vna distinctio trimembris, iuxta triplicem modum conuenientiæ, & distinctionis. Tertio distinctionem bimembrẽ, scilicet naturæ vel suppositi determinabilis per ly, secundum quod ponens tres conclusiones, declarat.

P. 3. q. 42. ar. 3.

¶ Circa primum aduerte, quod autor non resumit omnia sed faciẽtia ad suum propositum: prætermittit enim ordinem quem in responsione ad tertium præcedẽtis articuli tanti fecit, vt propteres negandum omnino dixerit. Patrem sedere ad dexteram Filij.

In corp. ar. Annot.

¶ Circa secundum aduerte, quòd in secundo membro Autor vtitur illa propositione: quæ tamẽ magis est negãda, quam affirmanda, iuxta doctrinam superius habitam. vtitur enim propositione illa, Christus, secundum quod homo, est filius Dei: quem tamẽ vel simul ante & post, ita vt nulli errãdi occasio præberetur vt patet in litera.

In corp. ar. Annot.

¶ Circa tertiũ aduerte, quod prima conclusio Christus secũdum quod Deus, sedet ad dexterã Patris, respondet primo dictis in secũda parte huius corporis. Secundum autem conclusio. Christus secundum quod homo, sedet ad dexteram Patris, pro vt ly homo stat pro natura, respondet tertio

Li. 1. de do Art. Christ c. 5. circa fi quem 10. 1.

dictis in secunda parte corporis. Tertia vero conclusio, id est, Christus, secũdum quod homo sedet ad dexteram Patris, vt ly homo denotat suppositi, respondet secundo dictis in secunda parte corporis. Conclusio autẽ Auctor ad hos distinguendo, vt dignitatem Christi hominis & autoritatem sanè intellectas saluaret.

flus, secundum quod est Deus, non sedet ad dexteram patris.

2 ¶ Præterea, Mar. vlt. dicitur, quòd dominus Iesus assumptus est in cælum, & sedet à dexteris Dei: Christus autem non est assumptus in cælum secundum quòd Deus, Ergo etiam neque secũdum quòd Deus, sedet à dexteris Dei.

3 ¶ Præterea, Christus secundum quod Deus, est æqualis Patri & spiritui sancto. Ergo si Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram patris, pari ratione & Spiritus sanctus sedebit ad dexteram patris & filij, & ipse Pater ad dexterã Filij & spiritus sancti, quod nusquam inuenitur.

¶ SED CONTRA est quod Damasc. * dicit, quod dexteram Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis, in qua filius Dei extitit ante secula, vt Deus & patri consubstantialis.

CONCLVSIO.

¶ Christus secundum quòd Deus, conuenienter dicitur ad dexteram Dei patris sedere, inquantum habet vnam cum patre dextram gloriam, & beatitudinem, & iudiciariam potestatem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vt ex prædictis * patet, nomine dexteræ triplex intelligi possunt, vno modo secundum Damasc. * gloria diuinitatis: alio modo secundum Augustinum * beatitudo Patris: tertio modo, secundum eundem, iudiciaria potestas. Sessio autem, vt dictum est, * vel habitationem, vel regiam seu iudiciariam dignitatem designat. Vnde sedere ad dexterã Patris, nihil aliud est, quàm simul cum Patre habere gloriam, diuinitatis & beatitudinem, & iudiciariam potestatem: & hoc immutabiliter & regaliter. Hoc autem conuenit filio Dei secundum quod Deus. Vnde manifestum est, quòd Christus secũdum quòd Deus sedet ad dexteram patris. Ita tamen quòd hæc præpositio ad, quæ transitiua est, solam distinctionem personarem importat, & originis ordinem, non autem gradum naturæ, vel dignitatis, qui nullus est in diuinis personis: vt in prima parte habitum est. *

Dz. præced. Li. 4 ca. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filius Dei dicitur dextera patris appropriatè, per modũ, quo etiam dicitur virtus Patris. Sed dextera Patris secundum tres significationes prædictas, * est aliquid commune tribus personis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus secundum quod homo, est assumptus ad diuinum honorem, qui in prædicta sessione designatur. Sed tamen ille honor diuinus conuenit Christo, inquantum est Deus, non per aliquam assumptionem, sed per æternam originem.

¶ AD tertium dicendum, quòd nullo modo potest dici, quod Pater sedeat ad dexteram Filij vel Spiritus sancti: quia Filius & Spiritus sanctus trahunt originem à patre, & nõ econuerso. Sed spiritus sanctus propriè potest dici sedere ad dexterã Patris vel Filij, secundum sensum prælictum, licet secundum quandam appropriationẽ attribuatur filio, cui appropriatur æqualitas: sicut dicit Augustinus * quod in patre est vnitas, in Filio æqualitas, in Spiritu sancto, vnitatis æqualitatisque connexio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sedere ad dexteram Patris conueniat Christo, secundum quòd homo.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum quartum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Sedere ad dexteram Patris, est proprium Christi. Probatur. Sedere ad dexteram Patris, secundum diuinam quidem naturam, est esse in æqualitate Patris: secundum autem humanam, est esse in excellentissima possessione paternæ hereditatis: sed vtrumque soli Christo conuenit. Ergo. Reliqua clara sunt in litera.

Ephes. 2. Hebr. 1. Rom. 8.

¶ Super Quæstionis quinquagesimanonæ Articulum primum.

Comment.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Iudiciaria potestas propriè attribuitur Christo. Probatur: Primo requisitum ad iudicium faciẽdi potestatis, est iudicij zeli, & sapientiæ, tertiũm est, secundum quod accipitur forma iudicij: sed Filius est sapientia genita, & veritas à Patre procedens: ergo iudiciaria potestas propriè attribuitur filio Dei. Maior declaratur discurrendo per singulas artes. Et probatur: quia ipsa ratio iudicij est lex sapientiæ & veritatis. Et cõfirmatur Autoritate Augustini.

Libro 2. de Trinit. cap. 6. & 7. & in medio capitis.

Ioan. 5.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur ad Heb. 1. Ad quem angelorum dixit aliquando, Sede à dexteris meis? id est in meis bonis personibus, vel mihi secundum diuinitatem æqualis: quasi dicat, ad nullum. Sed angeli sunt superiores aliis creaturis, ergo multò magis nulli alij conuenit sedere ad dexteram Patris, quàm Christo.

CONCLVSIO.

¶ Soli Christo, non angelo, vel homini conuenit ad dexteram Dei tanquam sedere, cum solus sit in natura patri æqua in secundum diuinitatem & in excellentissima bonorum patris possessione super omnes creaturas constituta, inquantum homo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) Christus dicitur sedere ad dexteram Patris inquantum secundum diuinam naturam est in æqualitate Patris secundum autem humanam naturam in excellenti possessione diuinorum bonorum præ cæteris aliis creaturis. Vtrumque autem soli Christo conuenit. Vnde nulli alij nec angelo nec homini conuenit sedere ad dexteram patris, nisi soli Christo.

Hebr. 1. Ephes. 1. Philip. 2. Colos. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia Christus est caput nostrum, illud quod collatum est Christo, est etiam nobis in ipso collatum. Et propter hoc, quia ipse iam resuscitatus est, dicit Apostolus quòd Deus nos quodammodo ei corresuscitauit, qui tamen in nobis ipsis nondum sumus resuscitati, sed resuscitandi: secundum illud Rom. 8. Qui suscitauit Iesum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra. Et secundum eundem modum loquendi subdit Apostolus, quòd consedere nos fecit in cælestibus, scilicet in hoc ipso, quòd caput nostrum, quod est Christus, ibi sedet.

¶ Ad secundum dicendum, quod quia dextera est diuina beatitudo, sedere in dextera, non significat simpliciter esse in beatitudine, sed habere beatitudinem cum quadam dominatiua potestate, & quasi proprium & naturalem, quod soli Christo conuenit, nulli autem alij creaturæ. Potest tamen dici, quòd omnis sanctus, qui est in beatitudine, est ad dexteram Dei constitutus. Vnde & dicitur Matth. 25. Quòd stabunt oues à dextris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per thronum significatur iudiciaria potestas, quam Christus habet à Patre: & secundum hoc dicitur sedere in throno Patris. Alij autem Sancti habent eam à Christo: & secundum hoc dicuntur in throno Christi sedere. secundum illud Matthæi 19. Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.

¶ Ad quartum dicendum, quòd (sicut Chrysost * dicit super Matthæum, locus ille, id est confessus dexteræ, multis est omnibus, non solum hominibus, sed etiam angelis, sicut enim præcipuum vnigeniti, ponit Paulus dicens, Ad quem autem angelorum dixit vnquam, sede à dextris meis? Dominus ergo non quasi existẽtibus quibusdam, qui sessuri sint, sed condescendens interrogantium * supplicationi respondit: hoc enim vnum solum quærebant præ aliis, stare apud ipsum. Potest tamen dici quod petebant filij Zebedæi, excellentiam habere præ aliis in participando iudiciariam potestatem eius. Vnde non petebant quod sederent ad dexteram vel sinistram Patris, sed ad dexteram vel sinistram Christi.

Ho. 66. in ter prin. tè med. tom.

** Aliàs supplicationi.*

QVAESTIO QVINQVAGESIMANONA, DE IVDICIARIA POTESTATE Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iudiciaria potestate Christi.

¶ Et circa hoc quærũntur sex.

¶ Primò, vtrum iudiciaria potestas sit attribuenda Christo.

¶ Secundò, vtrũm conueniat sibi secundum quòd est homo.

¶ Tertiò, vtrum eam fuerit ex meritis adeptus.

¶ Quarto, vtrum eius potestas iudiciaria, sit vniuersalis respectu omnium hominum.

¶ Quinto, vtrum præter iudicium, quod agit in hoc tempore, sit expectandum aliud vniuersale iudicium futurum per ipsum.

¶ Sextò, vtrũm eius iudiciaria potestas etiam ad Angelos se extendat.

¶ De executione autem finalis iudicij conuenientius agerum, cum considerabimus de his quæ pertinent ad finem mundi: nunc autem sufficit ea sola tangere, quæ pertinent ad Christi dignitatem.

Non explicatur materia præmenda.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum iudiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd iudiciaria potestas non sit specialiter attribuenda Christo. Iudicium enim aliquorum videtur pertinere ad Dominum. vnde dicitur Rom. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum. Sed esse Dominum creaturarum, est commune toti Trinitati, Non ergo specialiter debet attribui Christo iudiciaria potestas.

2 ¶ Præterea, Daniel 7. dicitur, Antiquus dierum sedit, & posteà subditur, Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Sed antiquus dierum intelligitur Pater: quia vt * Hilarius ait, in Patre est æternitas. Ergo iudiciaria potestas magis est attribuenda Patri, quàm Christo.

Libro 2. de Trinit. paulò à prin. & lib. de synod. paulo post primo.

3 ¶ Præterea, eiusdem videtur esse iudicare, cuius est arguere. Sed arguere pertinet ad Spiritum sanctum, dicit enim Dominus Ioann. 16. Cùm autem venerit ille (scilicet Spiritus sanctus) arguet mundum de peccato, & de iustitia & de iudicio. Ergo iudiciaria potestas magis debet attribui Spiritui sancto, quàm Christo.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Actuum 10. de Christo, Hic est, qui constitutus est à Deo, iudex viuorum & mortuorum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus sit sapientia genita & veritas à Patre procedens, ipsum perfectè representans, ille soli conuenit iudiciaria potestas.

¶ RESPONDEO dicendum quòd ad iudicium faciendum tria requiruntur. Primò quidem potestas subditos coercendi. vnde dicitur Ecclesiastes septimo. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Secundò requiritur rectitudinis zelus: vt scilicet aliquis non ex odio vel huore, sed ex amore iustitiæ iudicium proferat, secundum illud Prouerbiorum secundo. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi.

Tertiò

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum secundum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore tria sunt. Primo recitatur opinio Chrysostomi, qui aliter punctuat, textum Euangelij, quàm nos, ipse enim illa verba: Quia Filius hominis est, non coniúgit cum præcedentibus, scilicet, potestatē dedit ei iudiciu facere, sed coniungit ea cum sequentibus, scilicet uolite mirari hoc. Ita quod apud Chrys. concluditur prima sententia ibi, Potestatem dedit ei iudicium facere, & inchoat secunda sentētia ibi. Quia filius hominis est, & cōcluditur ibi. Nolite mirari hoc. Et est sensus, quòd propterea quia Filius hominis est, non accipiant admirationē de antedicta sententia, potestatem dedit ei iudicium facere: vt clare patet in hac litera. Secundo respōdet quæsito vna cum clausione: Ad Christum, etiam secundum humanam naturam pertinet habere iudiciariam potestatem. Probatur: iudiciaria potestas committitur a Deo hominibus respectu eorum, qui illorum iurisdictioni subduntur, remanente apud Deum primæua potestate iudicandi: sed Christus, vt homo, est caput Ecclesiæ, & omnia habet subiecta sub pedibus suis: ergo. Maior probatur autoritate Deute. & minor habetur ex supra dictis. Tertio respōdetur ad Chrys. ex autoritate Augu. soluitque obiectiōem eius. Et solutio consistit in hoc, quòd cum dicitur, quia filius hominis est, non significatur sola natura filij hominis, sed etiam gratia, quæ plenus erat filius hominis: & sic ly qa filius hominis est concludit præcedentem sententiam. Et verè sic clariór apparet litera Euangelij. Quarto reddit triplicem rationem, quare conuenienter Christo secundum humanam naturam competit iudiciaria potestas. Et clarè patet in litera.

Comment.

cap. 32. in prin. 10. 1.

In corp. ar. Li. 6. c. 10. circa med. tom. 3.

Eodem nūc dicto c. 10. in 3.

Tract. 95. in Ioan. inter princip. & med. 10. 9.

Tertiò requiritur sapientia, secundum quam formatur iudicium, vnde dicitur Ecclesiastici 10. Iudex sapiens iudicabit populum suum.

Prima autem duo præexiguntur ad iudicium, sed propriè tertium est, secundum quod accipitur forma iudicij: quia ipsa ratio iudicij, est lex sapientiæ vel veritatis, secūdum quam iudicatur, Et quia filius est sapientia genita, & veritas à Patre procedens, & ipsum perfectè repræsentās, ideo propriè iudiciaria potestas attribuitur filio Dei. Vnde Augustinus dicit * in libro de vera religione. Hæc est incommutabilis illa veritas, quæ lex omnium artium rectè dicitur, & ars omnipotentis artificis. Vt autem nos & omnes animæ rationales, secundum veritatem de inferioribus recte iudicamus, sic de nobis quando eidē cohærēmus, sola ipsa veritas iudicat. De ipsa verò nec Pater: non enim minus est, quàm ipse. Et ideo quæ Pater iudicat, per ipsam iudicat. Et postea concludit, Pater ergo non iudicat quē quam: sed omne iudicium dedit Filio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex illa ratione probatur, quod iudiciaria potestas sit communis toti Trinitati: quod verum est. Sed tamen per quandam appropriatiōem iudiciaria potestas attribuitur Filio, vt dictū est.*

¶ AD secundum dicendum, quòd sicut * Augustinus dicit in sexto de Tri. Patri attribuitur æternitas propter cōmendationem principij, quod importatur in ratione æternitatis, ibidē etiam Augustin.* dicit, quòd Filius est ars patris. Sic igitur Autoritas iudicandi attribuitur Patri, inquantum est principium Filij. Sed ipsa ratio iudicij attribuitur Filio, qui est ars & sapientia Patris: vt scilicet, sicut Pater facit omnia per filium, inquantum est ars eius, ita etiā iudicet omnia per filium, inquantum est sapientia & veritas eius. Et hoc significatur in Daniele: vbi primo dicitur, quod Antiquus dierū sedit: & postea subditur, quòd Filius hominis peruenit vsque ad Antiquum dierum, & dedit ei potestatem & honorem & reguum. Per quod datur intelligi, quod autoritas iudicandi est apud Patrem, à quo Filius accepit potestatem iudicandi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustinus, * dicit super Ioan.) ita dixit Christus quod Spiritus sanctus arguet mundum de peccato: tanquàm diceret, ille diffundet in cordibus vestris charitatem, sic enim timore depulso, arguēdi habebitis libertatem. Sic ergo Spiritui sancto attribuitur iudicium, nō quātum ad iudicij rationem, sed quantum ad effectum iudicandi quem homines habent.

ARTICVLVS II.

¶ Virum iudiciaria potestas conueniat Christo secundum quòd est homo.

Ca. 3. circa prin. to. 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo. Dicit enim Augustin.* in lib. de vera religione, quod iudicium attribuitur Filio, in quantum est ipsa lex primæ veritatis. Sed hoc pertinet ad Christum, secūdum quod est Deus. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

Tract. 23. in Ioan. inter prin. & med. to. 9.

2 ¶ Præterea, Ad iudiciariam potestatem pertinet præmiare bene agētes, sicut & punire malos. Sed præmium bonorum operum est beatitudo æterna, quæ non datur nisi à Deo: dicit enim * Augustinus super Ioan. quòd participatione Dei fit anima beata, non autem participatione animæ sanctæ. Ergo videtur quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

3 ¶ Præterea, Ad iudiciariam Christi potestatem pertinet iudicare occulta cordium: secundum illud primæ ad Corinthios quarto. Nolite ante tempus iudicare, quo ad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Sed hoc pertinet ad solam virtutem diuinam: secundum illud Hieremiæ decimoseptimo. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? ergo Dominus scrutans corda, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quòd est homo, sed secundum quòd est Deus.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioannis 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

CONCLVSIO.

¶ Cùm Christus secundum quòd homo caput fuerit totius Ecclesiæ, ei secundum quòd homo conuenit habere iudiciariam potestatem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Chrysostomus * super Ioann. sentire videtur, quòd iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quòd est homo, sed solum secundum quòd est Deus. Vnde autoritatem Ioan. inducta, sic exponit. Potestatem dedit ei iudicium facere, & postea subditur: quia Filius hominis est, nolite mirari hoc, non enim propterea suscepit iudicium, quoniam homo est: sed quia ineffabilis Dei filius est, propterea iudex est: quia verò ea quæ dicebantur, erant maiora, quàm secundum hominem: ideo hanc opinionem soluens dixit, Nemo enim quia Filius hominis est: etenim ipse est etiam filius Dei. Quod quidem probat per resurrectionis effectum. Vnde subdit, Quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei. Sciendum tamen, quòd quando apud Deum remaneat primæua autoritas iudicandi: hominibus tamen committitur à Deo iudiciaria potestas, respectu eorum, qui eorum iurisdictioni subiciuntur. Vnde dicitur Deuteronomij primo. Quod iustum est iudicate, & postea subdit, Quia Dei est iudicium, cuius scilicet autoritate vos iudicatis. dictum est autem suprà * quod Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesiæ, & quod sub pedibus eius Deus omnia subiecit. Vnde ad eum pertinet, etiam secundum naturam humanam habere iudiciariam potestatem. Propter quod Augustinus * autoritatem prædictam Euangelij sic dicit esse intelligendam. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est, non quidem propter conditionem naturæ: quia omnes homines huiusmodi potestatem haberent (vt Chrysostomus * obiicit) sed hoc pertinet ad gratiam capitis, quam Christus in humana natura accepit. Competit autem Christo hoc modo secundum humanam naturam iudiciaria potestas, propter tria. Primò quidem propter conuenientiam & affinitatem ipsius ad homines: sicut enim Deus per causas medias, tanquam propinquiores effectibus operatur, ita iudicat per hominem Christum homines, vt sit suauius iudicium hominibus. Vnde Apostolus dicit Hebræorum quarto. Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia * per similitudinem absque peccato, adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Secundò, quia in finali iudicio (vt Augustinus * dicit super Ioannem) erit resurrectio corporum mortuorum, quæ suscitat Deus per filium hominis, sicut per eundem Christum iuscitat animas, inquantum est filius Dei, Tertiò, quia, vt Augus. * dicit in lib. de verbis Domini, rectum erat vt iudicandi viderent iudicem, in quo iudicandi autem erant boni & mali: restabat vt in iudicio, forma serui & bonis & malis ostenderetur, forma Dei solis bonis seruaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iudicium pertinet ad veritatem, sicut ad regulam iudicij: sed ad hominem qui est veritate imbutus, pertinet secundum quòd est vnum quodāmodo cum ipsa veritate, quasi quædam lex & quædam iustitia animata. Vnde & ibidem Aug. * introducit quod dicitur 1. Corinth. 2. Spiritualis iudicat omnia. Anima autem Christi præ cæteris creaturis magis fuit vnita veritati, & magis ea repleta: secundum illud Ioannis 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Et secundum hoc ad animam Christi maximè pertinet omnia iudicare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd solius Dei est, sui participatione animas beatas facere. Sed adducere homines ad beatitudinem, conuenit Christo, inquantum est caput & autor salutis eorum: secundum illud Heb. 2. Qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cognoscere occulta cordium & diiudicare, per se quidem pertinet ad solum Deum. Sed ex reflunctia diuinitatis ad animam Christi, conuenit etiam ei cognoscere & iudicare occulta cordium: vt suprà dictum est, * cùm de scientia Christi ageretur. Et ideo dicitur Rom. 2. In die cùm iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum.

ARTI-

¶ Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum quintum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: vtrūdicium quod in eu libet hominis morte Et propter ea dignitatem, & propter plenitudinem, & cū his quæ meritū eam optinuit. Probatur, & primo quo ad similitudinem totius corporis: quia vnum potest debere alicui ex eau sis diuersis, quod declaratur exemplo glorix corporis Christi. Deinde quo ad vltimum partē, quia qui pro Dei iustitia iudicatus est, pugnauit & vicit, debet esse iudex. &c. Et confirmatur autoritate Scripturæ.

¶ Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est, Christo secūdum animam naturam conuenit omnium iudicij. Probatur: qa sicut Pater omnia facit per verbum, ita omnia iudicat per filiū. Secunda conclusio est: Omnes res humanæ subduntur iudicio Christi secundum humanam naturam. Probatur triplicitèr, & omnia clara sunt in litera.

¶ Super Quæstionis quinquagesimænonæ Articulum quintum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio quod in eu libet hominis morte Et propter ea dignitatem, & propter plenitudinem, & cū his quæ meritū eam optinuit. Probatur, & primo quo ad similitudinem totius corporis: quia vnum potest debere alicui ex eau sis diuersis, quod declaratur exemplo glorix corporis Christi. Deinde quo ad vltimum partē, quia qui pro Dei iustitia iudicatus est, pugnauit & vicit, debet esse iudex. &c. Et confirmatur autoritate Scripturæ.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Christus ex meritis adeptus fuerit iudiciariam potestatem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non ex meritis fuerit adeptus iudiciariam potestatē, Iudiciaria enim potestas assequitur regiam dignitatem, secundum illud Prouerbiorum 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Sed regiam dignitatem Christus obtinuit absque meritis: competit enim ei ex hoc ipso quod est vnigenitus Dei, dicitur enim Lucæ primo, Dabit ei dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Ergo Christus iudiciariam potestatem non obtinuit ex meritis.

2 ¶ Præterea, Sicut dictum est, * iudiciaria potestas competit Christo, in quantum est caput nostrum. Sed gratia capitis non competit Christo ex meritis, sed consequitur personalem vnionem diuinæ & humanæ naturæ: secūdum illud, Vidimus gloriam eius, quasi Vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus, quod pertinet ad rationem capitis. Ergo videtur quòd Christus non habuerit ex meritis iudiciariam potestatem.

3 ¶ Præterea, Apostolus dicit primæ ad Cor. secundo. Spiritualis iudicat omnia. Sed homo efficitur spiritualis per gratiam, quę non est ex meritis: alioquin iam non esset gratia, vt dicitur Romanorum 11. Ergo videtur quòd iudiciaria potestas non conueniat nec Christo nec alijs ex meritis, sed ex sola gratia.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Iob. 36. Causa tua quasi impij iudicata es: iudicium causamque recipies. & Augusti. * dicit in libro de verbis Domini, Sedebit iudex, qui stetit sub iudice: damnabit verò reos, quia falsò factus est reus.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam iudiciaria potestas debeatur Christo propter diuinam personam, & capitis dignitatē, & gratiæ plenitudinem, eam tamen promeruit vt secundum Dei iustitiam iudex esset, qui pro iustitia pugnauit & vicit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nihil prohibet vnum & idem deberi alicui ex causis diuersis, sicut gloria corporis resurgētis debita fuit Christo, non solum propter congruentiam diuinitatis & propter gloriam animæ, sed etiam ex merito humilitatis passionis, Et similiter dicendum est, quòd iudiciaria potestas homini Christo competit, & propter diuinam personam, & propter capitis dignitatem, & propter plenitudinem gratiæ habitualis: & tamē etiam ex merito eam obtinuit, vt scilicet secundum Dei iustitiam iudex esset, qui pro dei iustitia pugnauit & vicit, & iniustè iudicatus est. Vnde ipse dicit Apocalypsis tertio: Ego vici & sedi in throno patris mei. In throno autem intelligitur iudiciaria potestas, secundum illud psal. 9. Sedes super thronum, qui iudicas iustitiam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de iudiciaria potestate secundum quòd debetur Christo ex ipsa vnione ad verbum dei.

¶ AD secundum dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte gratiæ capitis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte gratię habitualis, quæ est perfectiua animę Christi. Per hoc tamen quòd his modis debetur Christo iudiciaria potestas, non excluditur quin debeatur ei ex merito.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christo conueniat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas.

Ephes. 1. 10. 21. 22.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ad Christum non pertineat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas. Vt enim legitur Lucæ 12. Cùm quidam de turba Christo diceret, Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem: ille respondit. Homo quis me cōstituit iudicem aut diuisorem super vos? Non ergo habet iudicium super omnes res humanas.

2 ¶ Præterea, Nullus habet iudicium, nisi super ea quæ sunt sibi subiecta. Sed Christo nondum videmus omnia esse subiecta: vt dicitur Heb. 2. Ergo videtur quòd Christus non habeat super omnes res humanas iudicium.

3 ¶ Præterea, Aug. dicit 20. de Ciuit. Dei, * quòd ad iudicium diuinum pertinet hoc, quòd interdum boni affligantur in hoc mundo, & interdum prosperantur, & similiter mali. Sed hoc fuit etiam ante Christi incarnationem. Ergo non omnia iudicia Dei circa res humanas pertinent ad iudiciariam potestatem Christi.

Li. 20. c. 2. & 10. 1. 2.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioannis 5. Pater omne iudicium dedit Filio.

CONCLVSIO.

¶ Ad iudiciariam Christi potestatem omnes res humanæ, & alia quæcunque autinent, tam secundum humanam, quàm diuinam naturam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd si de Christo loquamur, secundum diuinam naturam, manifestum est, quòd omne iudicium Patris pertinet ad filium, sicut enim pater facit omnia verbo suo, ita & omnia iudicat verbo suo. Si verò loquamur de Christo secundum naturam humanam, sic etiam manifestum est, quod omnes res humanæ subduntur eius iudicio. Et hoc manifestum est, primò quidem si consideremus habitudinem animæ Christi ad verbum Dei. Si enim spiritualis iudicat omnia, vt dicitur 1. ad Corinth. 2. inquantum mens eius verbo Dei inhæret, multò magis anima Christi, quæ est plena veritate Verbi Dei, super omnia iudicium habet.

Secundò apparet idem ex comparatione rerum humanarum ad finem humanæ salutis. Cuicunque enim committitur principale, committitur & accessorium. Omnes autem res humanæ, ordinantur in finem beatitudinis, quæ est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi: vt patet Matth. 25. Et ideo manifestum est quòd ad iudiciariam potestatem Christi pertinent omnes res humanæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut dictum * est, iudiciaria potestas consequitur regiam dignitatem. Christus autem quamuis esset rex constitutus à Deo: non tamen in terris viuens terrenum regnum temporaliter administrare voluit, vnde ipse dicit Ioan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo. Similiter etiam iudiciariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad diuina transferre. vnde Ambr. * ibidem dicit. Bene terrena declinat, qui propter diuina descenderat: nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens mortuorumque iudicium, arbitriumque meritorum.

Art. præc. in arg. 1.

Libr. 7. in Luc. super illud. Omne consilium dedit inter vos, cap. 5.

¶ Ad secundum dicendū, quòd Christo sunt omnia subiecta quantum ad potestatem, quam à Patre super omnia accepit. secundum illud Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Nondum tamen sunt omnia ei subiecta quantum ad exercitionem suæ potestatis, quod quidem erit in futuro: quando de omnibus voluntatem suam adimplebit, quosdam quidem saluando, quosdam autem puniendo.

¶ Ad tertium dicendum, quod ante Incarnationem huiusmodi iudicia exercebantur per Christum, inquantum Dei verbum est, cuius potestatis facta est particeps per Incarnationem anima ei personaliter vnita.

4. dist. 45. q. 1. artic. 1. q. 1. Et 4. sentē. c. 95. princip. Et opus. 3. cap. 249. Et opus. 10. art. 27. Et Isa. 30. lec. 3. princip.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum post iudicium quod agitur in præsenti tempore, restet aliud iudicium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd post iudiciū, quod in præsenti tēpore agitur, nō restet aliud iudiciū generale. Post vltimā enim retributionē præmiorū & pœnarū frustra ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponit rationem, quam ge fecit in responsione ad primum. Est autem ratio integra, quòd hæc omnia, quæ claudūtur sub genere præmij vel pœnæ, ideo cauunt sub attestatione diuini iudicij: quod ad omnia humana præmia, omnelque humanas pœnas se extendit. Patet autem discurrendo per singula enumerata, quòd nonnulla pœna, & nonnullum præmium est hominis in ipsa dicta reliquis, præsupposita immortalitate animæ & corporis post resurrectionem: vt hic supponimus.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd maior propositio est per se nota, loquendo de iudicio alicuius rei ex proprijs ipsius, vt patet. Et hoc dico ne fallaris a captiosis, obiicientibus de aterno Dei iudicio quo singula perfectissime iudicat, antequā fiāt. Christus etiam secundum quòd homo ab instanti conceptionis suæ perfectissime cognouit omnes has reliquias antequā fiāt, Sed hæc sunt ex parte cognoscentis: pręsens autem ratio ex rei cognitę se tenet: & per se notam propositionem assumit, quod rei mutabilis perfectum iudicium dari non potest ante illius consummationem. Et si ipsi iungas quod diuina sapiētia disponit omnia suauiter, ac per hoc quia suauis dispositio iudicij rei mutabilis, exigit vt discutiatur secundum modum naturæ suæ, videbis quod sapientissimè procedit antor ad cōcludendum finale iudicium ex eo quòd perfectum iudicium rei mutabilis non potest suauiter dari ante illius consummationem.

¶ Et hæc dicta sint de iudicio, quatenus infra cognitionis seu speculationis limites cōsistit: vt autem extenditur ad praxim sequitur dicendum de præmiando, absq; distinctione aliqua, patet propositionem maiorem esse vniuersaliter veritsimam: quoniam reddere præmiū vel pœnam perfectę, presupponit cōsummatissimā operis puniendi vel præmiandi. Et iuxta hunc sensū clare patet processus literę ablq; obiectione aliqua, quia nec Deus prius punit quàm fiat quod punendum est, &c.

¶ Circa reliquias spectantes ad pœnā vel præmium secundum autoris sententiam, aduerte quòd licet apud nostra iudicia hæc videtur per accidens, & conseqūēter aliena ab examinatione iudicij: apud tamen diuinum iudicium omnia estimanda esse ex sacris potest colligi literis. Legimus enim Nabuchodonosor præmiū à deo ob seruitium sibi exhibitum satis per accidens in oppugnatione Tyri, vt patet Ezech. 28. Dauid hibetur iudicium. Sed in hoc præsenti tēpore fit retributio præmiorum & pœnarum: dixit enim Dominus Latroni in cruce, Lucę 23. Hodie mecum eris in paradiso, & Lucæ 16. dicitur, quod mortuus est diues, & sepultus est in inferno: Ergo frustra expectatur finale iudicium.

2 ¶ Præterea, Nahum primo dicitur secundum aliam literam, Non iudicabit Deus bis in id ipsum. Sed in hoc tempore Deus iudicium exercetur, & quantum ad temporalia, & quātum ad spiritualia. Ergo videtur quod nō sit expectandum aliud finale iudicium.

3 ¶ Præterea, Præmium & pœna respondent merito & demerito. Sed meritum & demeritum non pertinent ad corpus, nisi inquantū est animæ instrumentum, ergo nec præmium seu pœna debetur corpori, nisi propter animā. Non ergo requiritur aliud iudicium in fine, ad hoc quod homo præmietur, aut puniatur in corpore, præter illud, quo nūc puniuntur aut præmiantur animæ.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioannis duodecimo. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit cū in nouissimo die. Erit ergo quoddam iudicium in nouissimo die præter iudicium quod nunc agitur.

CONCLVSIO.

¶ Præter iudicium, quod in cuiuslibet hominis morte fit, finale iudicium esse oportet in nouissimo die.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudicium de aliqua re mutabili, perfectè dari non potest ante eius consummationem: sicut iudicium de aliqua actione, qualis sit perfectè dari non potest, antequam sit consummata, & in se & in suis effectibus: quia multæ actiones videntur esse vtiles, quæ ex effectibus demonstrantur nociuæ. Et similiter de homine aliquo iudicium perfectè dari non potest, quo ad eius vitam terminetur, eo quòd multipliciter potest mutari de bono in malum, aut ecōuerso, vel de bono in melius, aut de malo in peius. vnde Apostolus dicit Hebræorum nono, quod hominibus statutum est semel mori, post hoc autem iudicium.

Sciendum tamen, quod licet per mortem vita hominis temporalis terminetur secundum se, remanet tamen ex futuris secundum quid dependens. Vno quidem modo, secundum quod adhuc viuit in memoria hominū, in quibus quandoque contra veritatem remanet bonæ famæ vel malæ. Alio modo in filiis, qui sunt quasi aliquid patris: secundū Ecclesiasticī erigesimo. Mortuus est pater eius & quasi non est mortuus, similem enim reliquit sibi post se) & tamen multorum bonorum sunt mali filij, & econtrario.

Tertio modo quantum ad effectum suorum operum, sicut ex deceptione Arrij & aliorum seductorum, pullulat infidelitas vsque ad finem mundi: & vsque tunc proficit fides ex prædicatione Apostolorum. Quarto modo quantum ad corpus, quod quandoque honorificè traditur sepulturæ, quandoque vero relinquitur insepultum, & tandem incineratum omnino resoluitur. Quinto modo quantum ad ea, in quibus homo suum affectum defixit: puta in quibuscunque temporalibus rebus, quorum quædam citius finiuntur, quædam diutius durant. Omnia autem hæc subduntur existimationi iudicij diuini. Et ideo de his omnibus perfectum & manifestum iudicium haberi non potest, quandiu huius temporis cursus durat. Et propter hoc oportet esse finale iudicium in nouissimo die: in quo perfectè id quod ad vnumquenq; hominem pertinet, quocunque modo, perfectè & manifestè iudicetur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd opinio quorundam fuit, quòd animæ Sanctorum non præmiantur in cælo, nec animæ damnatorum puniuntur in inferno vsque ad diem iudicij. Quod quidem apparet esse falsum ex hoc, quod Apostolus 2. ad Corinth. 5. dicit: Audemus, & bonam voluntatem habemus peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum: quod est iam non ambulare per fidem, sed per speciem, vt patet ex his quæ subsequuntur. Hoc autem est videre Deum per essentiam, in quo consistit vita æterna: vt patet Ioannis 17. Vnde manifestum est animas à corporibus separatas esse in vita æterna. Et ideo dicendum est, quòd post mortem quantum ad ea quæ sunt animæ, homo sortitur quendam immutabilem statum. Et ideo quantum ad præmium animæ, non oportet vlretius differri iudicium. Sed quia quædam alia sunt ad hominem pertinentia, quæ toto temporis cursu aguntur, quæ non sunt aliena à diuino iudicio, oportet iterū in fine temporis, omnia hæc in iudicium adduci. Licet enim homo secundum hæc non mereatur nec demereatur: tamen pertinent ad aliquod eius præmium vel pœnam. Vnde oportet hæc omnia æstimari in finali iudicio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Deus non iudicabit bis in idipsum, id est, secundum idē: sed secundum diuersa, non est inconueniens Deum bis iudicare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet præmium vel pœna corporis dependeat ex præmio vel pœna animæ: tamen quia anima non est mutabilis nisi per accidens propter corpus, statim separata à corpore, habet statum immutabilem, & accipit suum iudicium. Sed corpus remanet mutabilitati subiectum vsque ad finem temporis, & ideo oportet quòd tunc recipiæ suum præmium vel pœnam in finali iudicio.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm iudiciaria potestas Christi se extendat ad angelos.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd potestas Christi iudiciaria non se extendat ad angelos. Angeli enim tam boni quàm mali iudicati sunt à principio mundi, quando quibusdam cadentibus per peccatum, alij sunt in beatitudine confirmati. Sed illi qui iudicati sunt, non indigent iterum iudicari, ergo potestas iudiciaria Christi non se extendit ad angelos.

2 ¶ Præterea, non est eiusdem iudicare & iudicari. Sed angeli venient cum Christo iudicaturi: secundum illud Matth. 25. Cùm venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eum eo. Ergo videtur quòd Angeli nō sint iudicandi à Christo.

3 ¶ Præterea, Angeli sunt superiores aliis creaturis. Si ergo Christus est iudex nō solum hominum, sed etiam angelorum, pari ratione erit iudex omnium creaturarum. Quod videtur esse falsum, cùm hoc sit proprium prouidentiæ Dei. vnde dicitur Iob 34. Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? non ergo Christus est iudex angelorum.

¶ SED CONTRA est quòd Apostolus dicit 1. Corinth. 6. An nescitis quoniam angelos iudicabimus? Sed Sancti non iudicabunt nisi autoritate Christi, ergo multò magis Christus habet iudiciariam potestatem super angelos.

CONCLVSIO.

¶ Non modò iudiciariæ Christi potestati angeli subduntur secundum diuinam naturam, sed secundum humanam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi, nō solum quantum ad diuinam naturam, prout est verbum Dei, sed etiam ratione humanæ naturæ, Quod patet ex tribus. Primo quidem, ex proquinquitate naturæ assumptæ ad Deum: quia vt dicitur Hebræorum secundo, nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Et ideo anima Christi magis est repleta virtute verbi Dei, quam aliquis angelorum, vnde & angelos illuminat: sicut Dionysius dicit 7. capite. Cæle. hierar. Vnde de eis habet iudicare. Secundo, quia per humilitatē passionis, humana natura in Christo, meruit exaltari super angelos: ita sicut dicitur Philip. secundo. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. Et ideo Christus habet iudiciariam potestatem etiam super omnes angelos & bonos & malos. In cuius signum dicitur Apoca. septimo, quòd ormes angeli stabant in circuitu throni. Tertiò, ratione eorum quę circa homines operantur: quorum Christus speciali quodam modo est caput. Vnde dicitur Hebræorum primo. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.

¶ Subsunt autem iudicio Christi, vno quidem modo quantum ad dispensationem eorum, quæ per ipsos aguntur, quæ quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum: cui angeli ministrabant, vnde dicitur Matth. quarto, & à quo dæmones petebant, vt in porcos mitterentur, vt dicitur Matt. 8.

Secundò, quantum ad alia accidentalia præmia bonorum angelorum, quæ sunt gaudia, quæ habent de salute hominum: secundū illud Lucæ decimoquinto. Gaudium erit angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: & etiam quantum ad pœnas accidentales dæmonum: quibus torquentur vel hic, vel recluduntur in inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominem Christum. vnde Marc. primo dicitur, quòd dæmon clamauit. Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti ante tempus perdere nos.

Tertiò quantum ad præmium essentiale bonorum angelorum, quod est beatitudo æterna: & quantum ad pœnam essentialem angelorum malorum, quę est damnatio æterna. Sed hoc factum est per Christum in quantum est verbum Dei à principio mundi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de iudicio quantū ad præmium essentiale, & pœnam principalem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Augustinus * in libro de Vera religione, licet spiritualis iudicet omnia: tamē iudicatur ab ipsa veritate. Et ideo licet angeli, ex eo quòd sunt spirituales, iudicent: iudicantur tamen à Christo inquantum est veritas.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus habet iudicium non solum super angelos, sed etiam super administrationem totius creaturæ. Si enim vt * Augusti. dicit in 3. de Trinita,

inferiora quodam ordine reguntur à Deo per superiora, oportet dicere quod omnia regātur per animam Christi, quæ est supra omnē creaturam. Vnde & Apostolus dicit Hebræorum secundo. Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ, futurum (scilicet subiectum.) ei, de quo loquimur, id est Christo. Nec tamen propter hoc alium constituit Deus super terram: quia vnus & idem est & Deus & homo, Dominus Iesus Christus. De cuius Incarnationis mysterio ad præsens dicta sufficiant.

QVAESTIO SEXAGESIMA

DE SACRAMENTIS, IN OCTO ARTICULOS DIVISA.

POST considerationem eorum quæ pertinent ad mysteria Verbi incarnati, considerandum est de Ecclesiæ sacramentis, quæ ab ipso Verbo incarnato efficaciam habent. Et prima considerātio erit de sacramentis in communi, secunda de vnoquoque sacramentorum in speciali.

¶ Circa primum quinque considerāda sunt.

¶ Primò, quid sit sacramentum.
¶ Secundò, de necessitate sacramentorum.
¶ Tertiò, de effectibus sacramentorum.
¶ Quartò de causa eorum.
¶ Quintò, de numero.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm sacramentum sit in genere signi.
¶ Secundò, vtrùm omne signum rei sacræ sit sacramentum.
¶ Tertiò, vtrùm sacramentum sit signum vnius rei tantùm, vel plurium.
¶ Quartò, vtrùm sacramentum sit signum quod est res sensibilis.
¶ Quintò, vtrùm ad sacramentum requiratur determinata res sensibilis.
¶ Sextò, vtrùm ad sacramentum requiratur significatio, quæ est per verba.
¶ Septimò, vtrùm requirantur determinata verba.
¶ Octauò, vtrùm illis verbis possit aliquid addi vel subtrahi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Sacramentum sit in genere signi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non sit in genere signi. Videtur enim sacramentum dici à sacrando, sicut medicamentum à medicando. Sed hoc magis videtur pertinere ad rationem causæ, quàm ad rationem signi. Ergo sacramentum magis est in genere causæ, quàm in genere signi. *4.dist.1.q.1.a. ar.1.q.1. et art.3.ad 1. et ar.4.qu. 1. ad 1.*

2 ¶ Præterea, Sacramentum videtur aliquid occultum significare: secundum illud Tobiæ duodecimo. Sacramentum Regis abscondere bonum est, & Ephes. 3. Quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo. Sed illud quod est absconditum, videtur esse contra rationem signi, nam signum est quod * præter speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire: vt patet per Aug. * in 2. de Doctrina Christiana. Ergo videtur quòd sacramentum non sit in genere signi. ** Alàs pet Lib.2.c.1. circa prin. tomo 3.*

3 ¶ Præterea, Iuramentum quandoque sacramentum nominatur: dicitur enim in * Decret. 22. q 5. Paruuli qui sine ætate rationabili sunt, non cogantur iurare: & qui semel periuratus fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad sacramentum, id est iuramentum accedat. Sed iuramentum non pertinet ad rationem signi, ergo videtur quod sacramentum non sit in genere signi. *2.2.q.5. c. paruuli qui sine ætate.*

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus dicit * in 10. de Ciuitate Dei. Sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est. *Lib.10.c.5. non procul à prin. to.5*

CONCLVSIO.

¶ Sacramentum est sacrum signum sacrificij inuisibilis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnia quæ habent ordinem ad vnum aliquid, licet diuersimodè ab illo denominari possunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum secundum.*

Comment. Titulus clarus.

¶ In corpore, Auctor accommodat distinctionem hanc, scilicet signum rei sacræ ad hoc vt sit conuertibilis cum sacramento: vt quod ex proprietate significationis non habet, ex accommodatione intelligatur habere. Hinc enim duas fabricati vult conditiones rei sacræ, scilicet sanctificantis homines: quod non aliunde deducitur, quàm ex hoc quod signũ propriè datur homini cuius est per notũ ad ignotum discurrere.

Annot. ¶ Et scito duo primũ quòd Autor non solùm pro reuerentia sic definientium sacramẽtum, sed etiam pro firmando vsu Ecclesiæ, quo sacramentum dicimus, non cuiuslibet rei sacræ signũ, sed hominis sanctificantis, descriptionem hanc in definitionem erexit. Secundum est quòd ly sanctificantis, intelligitur in actu exercito: hoc est, quod est signum rei sacræ, vt actualiter exercet sanctificationem hominis quia ad hoc adhibetur vt signum, vt sanctificetur homo per illius significatum.

Comment. ¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum tertium.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio: cum vno corollario. Conclusio. Sacramentũ est signum rium rerum. Declaratur Sacramentũ est signum nostræ sanctificationis in qua considerantur tria, & hæc per Sacramẽta significantur: ergo Corollarium est: Sacramentum est signum rememorativum, demonstrativũ, & prognosticum Declaratur ex tribus præmissis.

¶ Aduerte hic, quòd Autor gratia materiæ absque probatione procedit, declarando quæ absque controuersia accepta sunt de sacramentis in communi.

Infr. q. 64. ar. 2. Et. 1. 2 q. 101. ar. 4. cor. & q. 102. ar. 5. co. Et 4. dist. 1 q. 1. ar. 1. q. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia medicina se habet vt causa effectiua sanitatis, inde est quòd omnia denominata à medicina dicuntur per ordinem ad vnum primum agens, & propter hoc medicamentum importat causalitatem quandam. Sed sanctitas, à qua denominatur sacramentum, non significatur per modum causæ efficientis, finalis: & ideo non oportet quòd sacramentum semper importet causalitatem.

¶ AD secundum dicendum, quòd ratio illa procedit secundum quòd Sacramentum idem est quod sacrum secretum. Dicitur autem non solùm Dei secretum, sed etiam Regis, esse sacrum & sacramentum: quia secundum antiquos sancta vel sacrosancta dicebantur, quæ cunque violari non licebat: sicut etiam muri ciuitatis, & personę in dignitatibus cõstitutæ. Et ideo illa secreta siue diuina, siue humana, quę non licet violari, quibuslibet publicando, dicuntur sacra vel sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam iuramentum habet quandam habitudinem ad res sacras: inquantum scilicet est quædam cõtestatio facta per aliquod sacrum. Et secundum hoc dicitur iuramentum esse sacramentum, non eadem ratione, qua nunc loquimur de sacramentis, non tamen æquiuocè sumpto nomine Sacramenti, sed analogicè, scilicet secundum diuersam habitudinem ad aliquid vnum, quod est res sacra.

ARTICVLVS II.

¶ *Virum omne signum rei sacræ, sit sacramentum.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non omne signum rei sacræ sit sacramentum. Omnes enim creaturæ sensibiles sunt signa rerum sacrarum, secundum illud Romanorum primo. Inuisibilia Dei, per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur. Nec tamen omnes res sensibiles possunt dici sacramenta. Non ergo omne signum rei sacræ est sacramentum.

2 ¶ Præterea, Omnia quæ in veteri legi fiebant, Christum figurabant: qui est Sanctus sanctorum: secundum illud primæ ad Corint. 10. Omnia in figura contingebant illis, & Colos. 2. Quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi. Nec tamen omnia gesta Patrum veteris Testamenti, vel etiam omnes cæremoniæ legis sunt sacramenta, sed quædam specialiter: sicut in secunda parte habitum est.* Ergo videtur quod non omne signum rei sacræ sit sacramentum.

3 ¶ Præterea, Etiam in nouo Testamento multa geruntur in signum alicuius rei sacræ, quæ tamen non dicuntur sacramenta: sicut aspersio aquæ benedictæ, consecratio altaris, & similia. Non ergo omne signum rei sacræ, est sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quod diffinitio conuertitur cum diffinito. Sed quidam diffiniunt sacramentum, per hoc, quòd est sacrę rei signum, & hoc etiam videtur ex autoritate *Aug. supra inducta. Ergo videtur quòd omne signum rei sacræ sit sacramentum.

Ar. præte. in Sed con.

CONCLVSIO.

¶ *Num omnis sacræ rei signum sacramentum est, sed rei sacræ sanctificantis homines.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd signa propriè dantur hominibus, quorum est, per nota ad ignota peruenire. Et ideo propriè dicitur sacramentum, quod est signum alicuius rei sacræ ad homines pertinentis: vt scilicet propriè dicatur sacramentum secundum quod nunc de sacramentis loquimur, quòd est signum rei sacræ inquantum est sanctificans homines.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd creaturæ sensibiles significant aliquid sacrum, scilicet sapientiam & bonitatem diuinam, inquantum sunt in seipsis sacra: non autem inquantum nos per ea sanctificamur. Et ideo non possunt dici sacramenta, secundum quod nunc loquimur de sacramentis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quædam ad vetus Testamentum pertinentia, significabant sanctitatem Christi, secundum quòd ipse sanctus est. Quædam verò significabant sanctitatem eius, inquantum per ea nos sanctificamur: sicut immolatio agni Paschalis significabat immolationem Christi, qua sanctificati sumus. Et talia dicuntur proprie veteris Legis sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum quòd res denominatur à fine & complemento: dispositio autem non est finis, sed perfectio. Et ideo quæ significant dispositionem ad sanctitatem, non dicuntur sacramenta: de quibus procedit obiectio, sed solùm ea quæ significat perfectionem sanctitatis humanæ.

ARTICVLVS III.

¶ *Virum sacramentum sit signum vnius rei tantùm.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non sit signum nisi vnius rei. Id enim quo multa significantur, est signum ambiguum, & per consequens fallendi occasio, sicut patet de nominibus æquiuocis. Sed omnis fallacia debet remoueri à Christiana religione: secundum illud Coloss. 2. Videte ne quis vos seducat per philosophiam, & inanem fallaciam. Ergo videtur quòd sacramentum non sit signum plurium rerum.

2 ¶ Præterea, Sicut dictum* est, sacramentum significat rem sacram, inquantum est humanæ sanctificationis causa. Sed vna sola est causa humanæ sanctificationis, scilicet sanguis Christi, secundum illud Hebr. vlt. Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videtur quòd sacramentum non significet plura.

3 ¶ Præterea, dictum est, quòd sacramentum propriè significat ipsum finem sanctificationis. Sed finis sanctificationis est vita æterna, secundum illud Rom. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam. Ergo videtur quod sacramentum non significet nisi vnam rem, scilicet vitam æternam.

¶ SED CONTRA est, quod in Sacramento altaris est duplex res significata, scilicet corpus Christi verum, & mysticum, vt Aug. dicit in lib. sentent. Prosperi.

CONCLVSIO.

¶ *Sacramentum est signum rememorativum passionis Christi, & finalis gratiæ demonstrativum, ac futuræ gloriæ prognosticum.*

¶ RESONDEO dicendum, quòd sicut dictum* est, sacramentum propriè dicitur quod ordinatur ad significandam nostram sanctificationem. In qua tria possunt considerari, videlicet ipsa causa sanctificationis nostræ quæ est passio Christi: & forma nostræ sanctificationis, quæ consistit in gratia & virtutibus, & vltimus finis sanctificationis nostræ, qui est vita æterna. Et hæc omnia per sacramenta significantur. Vnde sacramentum est & signum rememorativum eius quod præcessit, scilicet passionis Christi, & demonstrativum eius quod in nobis efficitur per Christi passionem, scilicet gratia, & prognosticum, id est prænuntiatiuum futuræ gloriæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc est signum ambiguum, præbens occasionem fallendi, quando significat multa, quorum vnum non ordinatur ad aliud. Sed quando significat non est signum ambiguum, sed certum: sicut hoc nomen homo significat animam & corpus, prout ex eis constituitur humana natura. Et hoc modo sacramentum significat tria * prædicta, secundum quòd quodam ordine sunt vnum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum in hoc quòd significat rem sanctificantẽ, oportet quòd significet effectum, qui intelligitur in ipsa causa sanctificante, prout est sanctificans.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sufficit ad rationem sacramenti, quòd signo ficet perfectionem quæ est forma: nec oportet quòd solum significet perfectionem, quæ est finis.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum quartum.*

Titulus clarus.

Res sensibiles, puta aqua, oleũ, vinũ, panis.

¶ In corpore vna conclusio: Ad sacramenta requiruntur res sensibiles. Probatur dupliciter. Primo ratione. Res sacræ per sacramenta significantur, sunt quædam bona intelligibilia, quibus homo sanctificatur: ergo per aliquas res sensibiles significatio sacramenti impienda est: ergo ad sacramenta requiruntur res sensibiles. Secunda consequentis pro sumitur ratione: ex parte ipsorum quidem nostri, quia modus naturalis cognitionis humanæ est, vt per sensibilia ad intelligibilia deueniatur: signum autem est, per quod in alterius cognitionem deuenimus. Ex parte vero Dei: quia secundum modum nostrum Deus prouidet nobis, quod in litera tripliciter manifestatur. Consequens est igitur quòd significatio talis signi à Deo homini dati, scilicet sacramenti, per sensibilia impleatur. Et similitudine: quia spiritualia in sacra scriptura per sensibiles similitudines inuoluuntur. Secundò probatur consuetudo autoritate Dionysij.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum quintum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio responsiua quæstioni: In sacramentis legis oportet vti rebus determinatis. Probatur: Non pertinet ad hominem determinare quæ in alterius, sed quod est a potestate: sed sanctificatio est in potestate Dei, non hominis: ergo non pertinet ad hominẽ instituere sanctificatiua sacramenta. Vltimo subsumptio, & propositio, & probatur autoritate Apostoli, & declaratur distinguendo duo, quæ in sacramentorum vsu inueniuntur: scilicet cultus diuinus & sanctificatio hominis, & declarando differentiam, quia cultum est hominis ad Deum, secundum est eorum dei ad hominem.

¶ Vbi videre potes, & antea duo hæc considerasse in sacramentis: vt quòd primo pertinet ad quos ex diuina institutione determinandi res, ad hominem spectare eius colere Deum, hoc vel illo modo, ex secundo scilicet determinatum manifestaret institutionis, ergo per hæc vel illa signa, & sine his & illis, vt placet. Et qa nullũ sacramentum significat nisi ex institutione diuina, ideo sanctificare hominem non pertinet ad ipsum determinare.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sacramentum in hoc quòd significat rem sanctificantẽ, oportet quòd significet effectum, qui intelligitur in ipsa causa sanctificante, prout est sanctificans.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sufficit ad rationem sacramenti, quòd signo ficet perfectionem quæ est forma: nec oportet quòd solum significet perfectionem, quæ est finis.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virum sacramentum sit semper aliqua res sensibilis.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non semper sit aliqua res sensibilis. Qua secundum Philosophum in lib. Priorum, omnis effectus, suæ causæ signum est. Sed sicut sunt quidam effectus sensibiles, ita etiam sunt quidam effectus intelligibiles, sicut scientia est effectus demonstrationis. ergo non omne signum est sensibile. Sufficit autem ad rationem sacramẽti, quòd sit signũ alicuius rei sacræ, in quantum per eam homo sanctificatur: vt dictum * est. Non ergo requiritur ad sacramentum, quòd sit aliqua res sensibilis.

2 ¶ Præterea, Sacramenta pertinent ad cultum vel regnum Dei. Sed res sensibiles nõ videntur pertinere ad cultũ Dei. dicitur enim Ioann. 4. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare. & Rom. 14. Non est regnum Dei, esca & potus. Ergo res sensibiles non requiruntur ad sacramentum.

3 ¶ Præterea, Auguſt. * dicit in libro de Libero arbitrio, quòd res sensibiles sunt minima bona, sine quibus homo rectè viuere potest. Sed sacramenta sunt de necessitate salutis humanæ (vt infrà * patebit) & ita sine eis homo rectè viuere non posset. Non ergo res sensibiles requiruntur ad sacramenta.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus * dicit super Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Et loquitur ibi de elemento sensibili, quod est aqua. Ergo res sensibiles, requiruntur ad sacramẽta.

CONCLVSIO.

Cùm per sacramenta significentur homini spiritualia & intelligibilia, oportet per sensibilia sacramenta ipsa hominibus proponi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sapientia diuina vnicuique rei prouidet secundum suum modum: & propter hoc dicitur Sapient. 8. quòd suauiter disponit omnia. vnde & Matth. 25. dicitur, quòd dedit vnicuique secundum propriam virtutem. Est autem homini connaturale, vt per sensibilia perueniat in cognitionem intelligibilium. Signum autem est, per quod aliquis deuenit in cognitionem alterius. Vnde, cùm res sacræ, quæ per sacramenta significantur, sint quædam spiritualia & intelligibilia bona, quibus homo sanctificatur, consequens est vt per aliquas res sensibiles significatio sacramenti impleatur: sicut etiam per similitudinem sensibilium rerum in diuina Scriptura res spirituales nobis describuntur. Et inde est quòd ad sacramenta requiruntur res sensibiles: vr etiam Dionysius probat in primo cap. Cæle. hierar.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vnumquodque præcipuè denominatur & diffinitur secundum id quod conuenit ei primò & per se, non autem secundum id quòd conuenit ei per aliud. Effectus autem sensibilis, per se habet quòd ducat in cognitionem alterius, quasi primò & per se homini innotescens: quia omnis nostra cognitio à sensu oritur: effectus autẽ intelligibiles, non habent quod possint ducere in cognitionem alterius, nisi inquantum sunt per aliud manifestati, id est per aliqua sensibilia. Et inde est quòd primo & principaliter dicuntur signa, quæ sensibus offeruntur: sicut Auguſt. dicit in 2.* de doctrina Christiana: vbi dicit quod signum est, quod præter speciem quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cogitationem venire. Effectus autem intelligibiles non habent rationem signi, nisi secundum quæ sunt manifestati per aliqua signa. Et per hunc etiam modum quædam quæ non sunt sensibilia, dicuntur quodammodo sacramenta, inquantum sunt significata per aliqua sensibilia, de quibus infrà agetur.*

Libro 2. de doct. Christ. circa prin. lib. tomo 3.

2. 63. art. 1. ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res sensibiles, vt sua natura considerantur, non pertinent ad cultum vel ad regnum Dei: sed solùm secundum quòd sunt signa spiritualium rerum, in quibus regnum Dei consistit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Auguſt. ibi loquitur de rebus sensibilibus, secundum quòd sunt in sua natura: non autem secundum quæ assumuntur ad significandum spiritualia, quæ sunt maxima bona.

ARTICVLVS V.

¶ *Virum requirantur determinatæ res ad sacramenta.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non requirantur determinatæ res ad sacramenta. Res enim sensibiles assumuntur in sacramentis ad significandum, vt dictum * est. Sed nihil prohibet diuersis rebus sensibilibus idem significari: sicut in sacra scriptura Deus aliquando metaphoricè significatur per lapidem, quandoque per leonem, quandoque per solem, aut aliquid aliud huiusmodi. Ergo videtur quòd diuersæ res possint congruere eidem sacramento. Non ergo determinatæ res in sacramentis requiruntur,

Infra art. 5 cor.

Art. 3. huius q.

2 ¶ Præterea, Magis est necessaria salus animæ quàm salus corporis. Sed in medicinis corporalibus, quæ ad salutem corporis ordinantur, potest vna res pro alia poni in eius defectu. Ergo multò magis in sacramentis, quæ sunt medicinæ spirituales ad salutem animæ ordinatæ, potest vna res assumi pro alia quando illa defuerit.

3 ¶ Præterea, Non est conueniens, vt hominis salus arctetur per legem diuinam, & præcipuè per legem Christi, qui venit omnes salvare. Sed in statu legis naturæ non requirebantur in sacramentis aliquæ res determinatæ, sed ex voto assumebantur, vt patet Genesis 28. Vbi Iacob vouit se Deo decimas hostias pacificas oblaturum. Ergo videtur quòd non debuerit arctari homo, & præcipuè in noua lege, ad alicuius rei determinatæ vsum in sacramentis.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.

CONCLVSIO.

¶ *In sacramentis nouæ legis, rebus vti oportet, lege seu institutione diuina determinatis.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in vsu sacramentorum duo possunt considerari, scilicet cultus diuinus, & sanctificatio hominis. Quorum primum pertinet ad hominem per comparationem ad Deum, secundum autem econuerso pertinet ad Deum per comparationem ad hominem. Non pertinet autem ad aliquem determinare quod est in potestate alterius, sed solùm id quod est in sua potestate. Quia ergo sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non pertinet ad hominem suo iudicio assumere res, quibus sanctificetur, sed hoc debet esse ex diuina institutione determinatum. Et ideo in sacramentis nouæ Legis, quibus homines sanctificantur, secundum illud primæ ad Corinth. 6. Abluti estis, sanctificati estis, oportet vti rebus ex diuina institutione determinatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etsi idem potest per diuersa signa significari: determinare tamen quo signo sit vtendum * ad significandum, pertinet ad significantem. Deus autem est qui sanctificat nobis significat spiritualia per res sensibiles in sacramentis, & per verba similitudinaria in Scripturis. Et ideo sicut iudicio Spiritus sancti determinatum est, quibus similitudinibus in certis Scripturæ locis res spirituales significentur, ita etiam debet esse diuina institutione determinatum, quæ res ad significandum assumantur in hoc vel in illo sacramento.

* Alias

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentum est, quod non sanctificet hominem: ideo omnia operata a deo determinata esse quo ad sibi subiantiale.

Annot.

¶ In responsione ad primum, aduerte, quam pessumptuosa, iniuriosa, ac sacrilega sit eorum solertia: qui proprias aut Poetarum similitudines tanquam spiritualium similachra interpretantur, scribunt, aut prædicant: vsurpant enim officium Spiritus sancti, cuius iudicio res aliquæ institutæ sunt in figurā aliorum, dicente Apostolo, Omnia in figuram contingebant illis. Vilificant quoque sacrum scripturam, dum ex tali fictione occasionem dant credēdi, quod similiter humano Spiritu sunt in figuram ea quæ sunt in sacris literis: quemadmodū hæc quæ audiunt humani dexteritate ingenij coaptata. Et sic multum autoritatis detrahitur sacræ Scripturæ figuris.

Lib. 19. ca. 16. & 17. tomo 6.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum sextum.*

Quæritur.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio. Sacramenta tripliciter considerātur, & quolibet modo conuenient eis verba. Probatur quo ad primam partem, quia sacramenta adhibentur vt signa quædam ad hominum sanctificationem. Quo ad secundam, sigillatim declarando singula membra cum suis rationibus: vt clare & ordinatè patet in litera.

4. di. 1. q. 1. ar. 3. & di. 13. q. 1. ar. 2 q. 6. ad secundum. Et Veri. q. 27. artic. 4, ad decimum. Annot.

¶ Aduerte, quòd prima pars conclusionis ex assumpto facilè deducitur: nam quia sacramenta ad sanctificationem adhibentur: oportet primum eorum considerationem secundum sanctificationis causam fieri. Et quia ad sanctificandos homines sunt: secunda eorum consideratio ex parte hominis est. Et quia vt signa adhibentur, consequens est vt tertia eorum consideratio secundum significationem fiat.

**Lib. 19. c. 16. circa med. to. 6.*

Lib 19. ca. 16. et 17. in fi. tomo 6.

¶ In responsione ad secundum perspice, quòd in sacramentis res & verba coeunt in vnum signum: quia constituunt vnum sacramentū, quod non nisi signum vnum est. Vnde proprie loquēdo, ablutio in aqua in baptismo non est vnum signum, & verba sunt aliud signum: vt tāquam ex duobus partialibus signis fiat vnū totale signum: sed ipsa applicatio aquæ, quæ indeterminata est, ad significandam spiritualem ablutionem, vel spiritualem claritatem, aut simplicitatem, aut aliquid huiusmodi, ex coniunctione ad verba ablutionis, determinatur ad significandum spiritualem ablutionem. Ita quod non sunt duæ relationes signi in quo & verbis: sed vna tantum relatio signi ens in hoc composito ex verbis & verbis, vt sunt determinabile & determinatio in ratione significati vnum spirituale mysterium, sunt enim hæc (vt in litera fabiliter traditur, & declaratur in ratione in corporeitatis) velut materia & forma in genere signi, non quod relatio talis signi sit composita ex materia & forma: sed quia relatio talis signi non adest nisi composito ex talibus determinabili & determinante, quæ sunt velut materia & forma.

Trast. 30. in Io. post med. to. 9.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum septimum.*

TItulus vt sonat.

¶ In corpore vna conclusio in sacramentis requiritur determinata forma verborum. Probatur: in sacramentis requiruntur determinatæ res sensibiles, quæ se habent, vt materia: ergo multo magis requiritur determinatio verborum, quæ se habet vt forma. Antecedens quo ad primam partem patet ex articulo quinto, quo ad secundam ex textu, & hic reperitur. Consequentia probatur: quia principius requiritur ad esse determinata forma, quia determinata materia. Probatur, quia in omnibus compositis ex materia & forma, principium determinationis est ex parte formæ: quia est finis & terminus materiæ, & materia determinata requiritur, vt fit proportionata determinatæ formæ.

Quæritur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis verba & aliæ res sensibiles, sint in diuerso genere, quantum pertinet ad naturam rei: conueniunt tamen in ratione significandi, quæ perfectius est in verbis, quàm in aliis rebus. Et ideo ex verbis & rebus fit quodam modo vnum in sacramentis, sicut ex forma & materia: inquantum scilicet per verba perficitur significatio rerum: vt dictum * est. Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipsi actus sensibiles: pura ablutio, inunctio, & alia huiusmodi: quia in his est eadem ratio significandi & in rebus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit contra Faustum) alia debent esse sacramenta rei præsentis, & alia rei futuræ. Sacramenta autem veteris legis prænuntiabant Christi venturi: & ideo non ita expresse significabāt Christum, sicut sacramenta nouæ Legis: quæ ab ipso Christo effluunt, & quandam similitudinem ipsius in se habēt: vt dictum * est. Vtebantur tamen in veteri Lege aliquibus verbis, in his quæ ad cultum Dei pertinent, tam sacerdotes, quàm erant sacramentorum illorum ministri (secundum illud Nomer. 6. Sic benedicetis filiis Israël, & dicetis eis, Benedicat tibi Dominus, &c.) quàm etiam illi qui illis sacramentis vtebantur: secundum illud Deut. 26. Profiteor coram Domino Deo tuo, &c.

¶ *Vtrùm in significatione sacramentorum requirantur verba.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in significatione sacramentorum non requirantur verba. dicit enim Augustinus contra Faustum * libro decimonono, Quid sunt aliud quæque corporalia sacramenta, nisi quasi quædam verba visibilia? Et sic videtur quòd addere verba rebus sensibilibus in sacramentis, sit addere verba verbis. Sed hoc est superfluum. Non ergo requiruntur verba cum rebus sensibilibus in sacramentis.

2 ¶ Præterea, sacramentum est aliquid vnum. Ex his autem quæ sunt diuersorum generum, non videtur posse aliquid vnum fieri. Cùm igitur res sensibiles & verba sint diuersorum generum, quia res sensibiles sunt à natura, verba autem à ratione) videtur quòd in sacramentis non requirantur verba cum rebus sensibilibus.

3 ¶ Præterea, Sacramenta nouæ Legis successerunt sacramentis veteris Legis, quia illis ablatis, ista sunt instituta, vt Augustinus dicit, 19. contra Faustum. * Sed in sacramentis veteris Legis non requirebatur aliqua forma verborum, Ergo nec in sacramentis nouæ Legis.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Ephes. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Augustinus * dicit super Ioannem. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm sacramenta ad hominum sanctificationem adhibeantur, conueniens fuit sensibilibus rebus, quibus vtimur in sacramentis, applicari verba, tanquam formas sacramentorum.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta (sicut dictum * est) adhibentur ad hominum sanctificationem, sicut quædam signa. Tripliciter ergo considerari possunt: & quolibet modo congruit eis quòd verba rebus sensibilibus adiungantur. Primò enim possunt considerari ex parte causæ sanctificantis, quæ est verbum incarnatum, cui sacramentum quodammodo conformatur, in hoc quòd rei sensibili verbum adhibetur, sicut in mysterio Incarnationis carni sensibili est verbum Dei vnitum. Secundò possunt considerari sacramenta ex parte hominis qui sanctificatur, qui componitur ex anima & corpore, cui proportionatur sacramentalis medicina: quæ per rem visibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Vnde Augustinus dicit * super illud Ioann. 15. Iam vos mundi estis propter sermonem, &c. vnde est ista tanta virtus aquæ vt corpus tangat, & cor abluat nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Tertiò, possunt considerari ex parte ipsius significationis sacramentalis. Dicit autem Augustinus in 2. de Doctrina * Christiana, quòd verba inter homines obtinuerunt principatum significandi: quia verba diuersimode formari possunt ad significandos diuersos conceptus mentis: & propter hoc per verba, magis distinctè possumus exprimere quod mente concipimus. Et ideo ad perfectionem significationis sacramentalis, necesse fuit vt significatio rerum sensibilium, per aliqua verba determinaretur. Aqua enim significare potest & ablutionem propter suam humiditatem, & refrigerium propter suam frigiditatem. Sed cùm dicitur, Ego te baptizo, manifestatur quòd aqua vtimur in baptismo ad significandam emundationem spiritualem.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd res visibiles sacramentorum dicuntur verba per quandam similitudinem, inquantum scilicet participant quandam vim significandi, quæ principaliter est in ipsis verbis, vt * dictum est. Et ideo non est superflua ingeminatio verborum, cùm in sacramentis, rebus visibilibus verba adduntur: quia vnum eorum determinatur per aliud, vt dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis verba & aliæ res sensibiles, sint in diuerso genere, quantum pertinet ad naturam rei: conueniunt tamen in ratione significandi, quæ perfectius est in verbis, quàm in aliis rebus. Et ideo ex verbis & rebus fit quodam modo vnum in sacramentis, sicut ex forma & materia: inquantum scilicet per verba perficitur significatio rerum: vt dictum * est. Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipsi actus sensibiles: pura ablutio, inunctio, & alia huiusmodi: quia in his est eadem ratio significandi & in rebus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit contra Faustum) alia debent esse sacramenta rei præsentis, & alia rei futuræ. Sacramenta autem veteris legis prænuntiabant Christi venturi: & ideo non ita expresse significabāt Christum, sicut sacramenta nouæ Legis: quæ ab ipso Christo effluunt, & quandam similitudinem ipsius in se habēt: vt dictum * est. Vtebantur tamen in veteri Lege aliquibus verbis, in his quæ ad cultum Dei pertinent, tam sacerdotes, quàm erant sacramentorum illorum ministri (secundum illud Nomer. 6. Sic benedicetis filiis Israël, & dicetis eis, Benedicat tibi Dominus, &c.) quàm etiam illi qui illis sacramentis vtebantur: secundum illud Deut. 26. Profiteor coram Domino Deo tuo, &c.

¶ *Vtrùm requirantur determinata verba in sacramentis.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd non requirantur determinata verba in sacramentis. Vt enim Philosophus * dicit, voces non sunt eaedem apud omnes. Sed salus quæ per sacramenta quæritur, est eadem

¶ In responsione ad secundū, aduerte quòd doctrina præsentis literæ, scilicet quod in qualiber lingua, vox illi qua principalius & communius homines illius linguæ vtuntur ad illum actum significandum, assumi debet in sacramentis, vera est quantum est ex parte debiti vsus verborum: quoniam ad tantum mysterium non nisi principalia communioraque assumenda sunt verba. Cum hæc tamē doctrina stat, quod oppositum fiat, vel ex accommodatione vsus, vel quia sacramenti forma non vrget ad hoc. Quantum autem valeat contra communitatem & propriētatem linguæ accommodatio vsus, testatur forma baptismi apud Latinos, dum dicitur, Ego te baptizo, &c. baptizare enim Latina lingua neque principaliter, neque communiter significat abluere, vt patet, insuper quod si quis diceret alter Baptizabor fudariolum, aut nō, aut vix intelligeretur. Et proculdubio diceremus, Ego te abluo in nomine Patris, &c. quia tamen accommodauit Ecclesiæ Latinæ vsus vocabulum hoc ad significandum actum abluendi, qui in sacramē to fit, illo vtendum est. Vnde etiam mulieres in vulgari baptizantes, dicunt, *Io te baptizo.* Et eadem ratione dicere minoris cuiusdam hinc fit, vt nō percipiat populus, sed nec discedos aut Leuita, quid importat baptizare: Quod optime intelligeret omnes si diceretur. Ego te abluo aut lauo. Et simile accidit in sacramento Confirmationis in vecho Christmatis, Prouidentia enim diuina hinc Ecclesiam suam dotare voluit, quod quicunq; verbo accommodato ab vsu ad significandum illud, vtantur (quam si alterius sic instituti sacramentum diuinitus idiomatum in eo dem numero forma sacramenti, tollis perseuerantem sacramenti. Hac quoque hinc, quod quia vsus accommodatione personas dignas adquirimur in numero plurali, dicēdo vni, Vos, &c. quod si diceretur illi, Tu, videretur inferri iniuria: ideo si quis in forma sacramenti pœnitentiæ, absoluendo Episcopum vel principem alterum, dicat, Absoluo vos à peccatis vestris, &c. perfectū est sacramentum non minuit quā si in vulgari diceret, *Io vi absoluo dalli vostri peccati*: quia perfecta est significatio orationis ad illam personam relata, ex accommodatione vsus non minus ne perfectæ sint omnes similes orationes: puta, do vobis hoc munus, venite vos ad prandium recipiens sacramentum exprimeretur in nomine honorabili abstracto: puta Christi, dicerer: Ego absoluo dominationem vestram à peccatis suis. Pro tanto generali habendum est, quod quando oratio habet perfectam significationem ex accommodatione vsus in cæteris loquutionibus, sufficit ad sacramenti perfectionem similis oratio applicata ad materiam sacramentalem: ac per hoc vbi oratio habet suam perfectam significationem perfectam, sacramentum perficitur. Constat autem, quòd oratio quæ in qualibet materia communiter habet suam significationem perfectam non perdit perfectionem suæ significationis, ex hoc quod applicatur ad materiam sacramentalem, igitur sicut sufficit oratio illa perfecta in aliis, ita & in sacramentis.

Quia autem sacramenti forma non vrget ad principaliter & communiter consueta verba, si quis ex huiusmodi libertate vteretur aliis verbis (puta dicendo. Ego te abluo in nomine Patris, &c. Aut in sacramento Eucharistiæ. Iftud est, &c.) perfecta esset sacramēta: non enim de necessitate sacramenti sunt illæ voces, quibus communiter Ecclesia vtitur, sed illæ vel aliæ loco illarum, idem significantes quod illæ. Sic enim intelligendum est determinatam exigi formam verborum ad sacramenta. Sed sunt voces illæ quibus Ecclesia vtitur, de necessitate præcepti Ecclesiæ: ideo peccaret quisquis aduerten ter vteretur aliis vocibus ab illis, quibus Ecclesia sua consueuit vti in sacramentis. Vnde hac non diximus, vt liceat cuique mutare voces in sacramentis: sed vt si acciderit, nouerint non esse iteranda sacramenta propter huiusmodi mutationes. Et confirmatur quod dicimus, ex forma consecrationis sanguinis Christi, qua vtitur Ecclesia Latina, dicit enim, Hic est calix sanguinis. Vbi aut metaphorice sumitur calix, aut ponitur continens pro contentoraco per hoc ex vi verborum secundo propriam significationem non significatur conuersio vini in sanguinem, sed in calicem: quod est ridiculum. Attestatur enim per hoc Spiritus sanctus, quòd sufficiunt ad sacramentorum perfectionem verba, vel ex proprietate vel accommodatione vsus significantia veritatem sacramenti, quæcunque sint illa: nec esse de necessitate sacramenti communiora in aliqua lingua verba.

In illamen. solutione.

¶ In responsione ad tertium aduerte quod (vt patet de consē. dist. 4. c. retulerunt) Zacharias Papa determinauit fuisse baptizatū illum, qui ob ignorantiam baptizantis baptizatus est in nomine Patria & Filia, & Spiritus sancta. Vbi vides, quod corruptio fuit tanta, quod variata est significatio nominum: nam patria non Pattem, sed locū natiuitatis significat. Sed licet Patria absolute aliud significet quàm Paternitas tamen est pars corruptè prolata huius orationis. Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, &c. significasse Patrem, iudicatum est, & sic oratio non dum est pro casibus occurrentibus in corruptè prolatis verbis, circa alia sacramenta, vel ex festinatione vel ex balbutiente lingua, vel aliquo alio accidente.

4. di. 3. ar. 2. q. 2. ad 3 & 4.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum octauum.*

Quæritur.

TItulus clarus.

¶ In corpore tria fiunt. primò ponuntur duæ communissimæ regulæ circa huiusmodi varietates, secundo descendiruf specialiter ad diminutionē & additionem, tertio mouetur quædam difficultas circa additionem, & soluitur. prima regula se tenet ex parte intentionis ministrantis sacramētum.

Comment.

Universidad de Deusto
Biblioteca

secunda verò se tenet ex parte significationis verborum, quod intelligenda non secundum se, sed in ordine ad totam orationem: oportet enim mutari sensum ipsius orationis, qui est forma sacramenti, ad hoc vt sacramentum sit nullum: vt prædictum est. De diminutione autem aut additione in specialibus singulis sacramentis, fermo erit in propriis locis, hic in communi est sermo.

Art. præc.

Lib. 3. Metaphysicorum. 8 tom 3.

Annot.

¶ Vbi nota pro solutione difficultatis mors, quod additio ad formam vltra duos modos, qui in litera ponuntur (scilicet vel tanquam aliquid intrinsecum ad formam, vel tanquam extrinsecũ) tertius inuenitur omnino per accidens: quando scilicet interponitur aliquod verbum, non vt sit aliquid intrinsecum vel adiacens formæ, sed imperminens omnino interpositio ad aliud propositum dicitur verbum, vt si inter baptizandum postquam dixit, ego te baptizo, dicat alicui. Recede hinc, seu aliquid eiusmodi: & prosequatur. In nomine Patris & Filij &c. Hoc enim non est proprie addere ad verba formæ: sed interrumpendo formã, potest fiquidem interruptio, de qua in responsione ad tertium est sermo, dupliciter fieri, vel sine interpositione verborum, vel cum interpositione verborum. Vtraque autem interruptio non debet esse tanta, quod iuxta communem morem hominum continuitas soluatur orationis, si enim postquam ministret dicit. Ego te baptizo, ibet pransum & post ea subderet. In nomine Patris & Filij, &c. siue interim tacuisset, siue non, soluta esset orationis vnitas.

2. 64. ar. 8

Art. præc. ad 1. & ad 3.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ primæ Articulum primum.*

Comment. Libro 2. de Spiritu S. paulo à princip. Habetur hic li bet in fine operum S. Hieronym.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem. Et probatur tripliciter.

¶ Vbi nota duo. Primum, quod non est hic sermo de necessario ad humanam salutem: sine quo non potuisset homo saluari sed de necessario, sine quo non conuenienter humana salus fuisset. In cuius signum Autor tã in prima quam secunda ratione conuenientiam infert sacramentorum.

¶ Secundò nota differentiam inter Autorem & Magistrum sent. in prima dist. 4. circa has tres rationes, ex eruditione, humiliatione, & exercitatione. Nam altius tractantur ab Autore, vt patet conferendo.

2 ¶ Præterea, Sacramenta sunt necessaria homini secundum conditionem humanæ naturæ: sicut dictum * est. Sed eadem est natura hominis ante peccatum & post peccatum. Ergo videtur quòd etiam ante peccatum homo indiguerit sacramentis.

3 ¶ Præterea, Matrimonium est quoddam sacramentum: secundum illud Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est: ego autẽ dico in Christo & Ecclesia. Sed matrimonium fuit institutum ante peccatum, vt dicitur Gen. 2. Ergo sacramenta erant necessaria homini ante peccatum.

¶ SED CONTRA est, quòd medicina non est necessaria nisi ægroto, secundum illud Matth. 9. Non est opus sanis medicus. Sed sacramenta sunt quædam spirituales medicinæ, quæ adhibentur contra vulnera peccati. Ergo non fuerunt necessaria ante peccatum.

CONCLVSIO.

¶ In statu innocentiæ homo non indigebat sacramentis, nec pro remedio peccati, nec pro perfectione animæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in statu innocentiæ ante peccatum sacramenta necessaria non fuerunt. Cuius ratio accipi potest ex rectitudine status illius, in quo superiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebant ab eis. Sicut enim mens fuberat Deo, ita menti suberant inferiores animæ vires, & ipsi animæ corpus. Contra hunc autem ordinem esset, si anima perficeretur vel quantum ad scientiam, vel quantum ad gratiam, per aliquid corporale: quod fit in sacramentis. Et ideo in statu innocentiæ homo sacramentis non indigebat, non solum inquantum sacramenta ordinantur ad remedium peccati, sed etiam inquantum ipsa ordinantur ad d animæ perfectionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo in statu innocentiæ gratia d indigebat, non tamen vt eam consequeretur per aliqua sensibilia signa, sed spiritualiter & inuisibiliter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd eadem est natura hominis ante peccatum & post peccatum, non tamen est idem naturæ status. Nam post peccatum, anima etiam, quantum ad superiorem partem, indiget accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem, quod in illo d statu homini necesse non erat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd matrimonium fuit institutum in statu innocentiæ, non secundum quòd est sacramentum, sed secundum quòd est in officium naturæ, ex consequenti tamen aliquid significabat futurum circa Christum & Ecclesiam: sicut & omnia alia in figura Christi præcesserunt.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum post peccatum ante Christum, sacramenta esse debuerint.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd post peccatum ante Christum sacramenta non debuerint esse. Dictum est * enim quòd per sacramenta passio Christi hominibus applicatur: & sic passio Christi comparatur ad sacramenta sicut causa ad effectum. Sed effectus non præcedit causam. Ergo sacramenta non debuerunt esse ante Christi aduentum.

Ar. 1. huius q. ad 3.

2 ¶ Præterea, sacramenta debent esse conuenientia statui humani generis: vt patet per August. 19. contra Faustum. Sed status humani generis non fuit mutatus post peccatum, vsque ad reparationem factam per Christum. Ergo neque sacramenta debuerunt immutari, vt præter sacramenta legis naturæ, alia statuerentur in Lege Moysi.

Lib. 19. ca. 16. & 17. to. 6.

3 ¶ Præterea, Quantò aliquid est magis propinquũ perfecto, tantò

vnigeniti, & Spiritus sancti paracleti, erit verum baptisma. Et similiter si quis dicat: Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, & beata Virgo te adiuuet, erit verum baptisma. Ferie autem si diceret, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & beatæ virginis Mariæ, non esset baptismus: quia dicitur ad Corinth. 1. Numquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli Baptizati estis? Sed hoc verum est, si fiat intelligatur in nomine beatæ Virginis baptizari, sicut in nomine Trinitatis, quo baptismus consecratur: talis enim sensus esset contrarius veræ fidei, & per consequens tolleret veritatem sacramenti. Si verò sic intelligatur quòd additur, & in nomine beatæ Virginis, non quasi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in baptismo, sed vt eius intercessio prosit baptizato ad consequendam gratiam baptismalem, non tolliturperfectio sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad verba sacræ Scripturæ non licet aliquid apponere: quantum ad sensum, sed quantum ad expositionem sacræ Scripturæ, multa eis verba à doctoribus apponuntur. Non tamen licet etiam verba sacræ Scripturæ apponere, ita quòd dicantur esse de integritate sacræ Scripturæ, quia hoc esset vitium falsitatis. Et similiter si quis diceret aliquid esse de necessitate formæ, quod non est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verba pertinent ad formam sacramenti ratione sensus significati. Et ideo quæcunque fiat additio vel subtractio verborum, quæ non addat aliquid aut subtrahat debito sensui, non tollitur species sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si sit tanta interruptio verborum, quod intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur sensus sacramenti, & per consequens veritas eius: non autem tollitur quando est parua interruptio, quæ intentionem proferentis & intellectum verum non aufert. Et idem est etiam dicendum de transpositione verborum: quia si tollit sensum locutionis, non perficitur sacramentum, sicut patet de negatione præposita vel postposita signo. Si autem sit talis transpositio, quæ sensum locutionis non variet, non tollitur veritas sacramenti: quia, secundum quod Philosophus * dicit, nomina & verba transposita idem significant.

QVAESTIO SEXAGESIMA PRIMA, DE NECESSITATE SACRAMENTORVM, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de necessitate sacramentorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm sacramenta sint necessaria ad salutem humanam.

¶ Secundò, vtrùm fuerint necessaria in statu ante peccatum.

¶ Tertiò, vtrùm fuerint necessaria in statu post peccatum ante Christum.

¶ Quartò, vtrùm fuerint necessaria post Christi aduentum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum sacramenta sint necessaria ad humanam salutem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem. Dicit enim Apostolus 1. ad Timoth. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. Sed vsus sacramentorum pertinet ad corporalem exercitationem: eò quòd sacramenta perficiuntur in significatione sensibilium rerum & verborum, vt dictum * est. Ergo sacramenta non sunt necessaria ad humanam salutem.

2 ¶ Præterea, Secundæ ad Corinth. 12. Apostolo dicitur, Sufficit tibi gratia mea. Non autem sufficeret, si sacramenta essent necessaria ad salutem. Non sunt ergo sacramenta saluti humanæ necessaria.

3 ¶ Præterea, Posita causa sufficienti, nihil aliud videtur esse necessarium ad effectum. Sed passio Christi est sufficiens causa nostræ salutis, dicit enim Apost. ad Rom. 5. Si cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius, multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non ergo requiruntur sacramenta ad salutem humanam.

¶ SED CONTRA est, quod August. * dicit 19. contra Faustum. In nullum nomen religionis seu verum seu falsum, coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorum seu sacramentorum visibilium consortio colligentur. Sed necessarium est ad humanam salutem homines adunari in vnum veræ religionis nomen. Ergo sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem.

CONCLVSIO.

¶ Sacramenta sunt ad humanam salutem necessaria.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem triplici ratione. Quarum prima sumenda est ex conditione humanæ naturæ: cuius proprium est, vt per corporalia & sensibilia, in spiritualia & intelligibilia deducatur. Pertinet autẽ ad diuinã prouidentiam, vt vnicuique rei prouideat secundum modum suæ conditionis. Et ideo conuenienter diuina sapientia homini auxilia salutis confert, sub quibusdam corporalibus & sensibilibus signis, quæ sacramenta dicuntur. Secunda ratio sumenda est ex statu hominis, qui peccando se subdidit per affectum corporalibus rebus. Ibi autem debet medicinale remedium homini adhiberi, vbi patitur morbum. Et ideo conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia signa, homini spiritualem medicinam adhiberet: nam si spiritualia nuda ei proponerentur, eius animus applicari non posset, corporalibus deditus. Tertia autem ratio sumenda est ex studio actionis humanæ, quæ præcipuè circa corporalia versatur. Ne ergo esset homini durum, si totaliter à corporalibus actibus abstrahere tur, proposita sunt ei corporalia exercitia in sacramentis, quibus salubriter exerceatur ad euitanda superstitiosa exercitia, quæ consistũt in cultu dæmonum, vel qualitercunque noxia, quæ consistunt in actibus peccatorum. Sic igitur per sacramentorum institutionem, homo conuenienter suæ naturæ eruditur per sensibilia: humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per corporalia subuenitur: præseruatur etiam à noxiis * actionibus per salubria exercitia sacramentorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corporalis exercitatio, inquantum est corporalis, non multum vtilis est. Sed exercitatio per vsum sacramentorum, nõ est purè corporalis, sed quodammodo est spiritualis, scilicet per significationem & causalitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd gratia Dei est sufficiens causa humanæ salutis: sed Deus dat hominibus gratiam secundum modum eis conuenientem: & ideo necessaria sunt hominibus d sacramenta ad gratiam consequendam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd passio Christi est sufficiens causa humanæ salutis. Nec propter hoc sequitur, quòd sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem: quia operatur in virtute passionis Christi, & passio Christi quodammodo applicatur hominibus per sacramenta, secundum illud Rom. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta. Quia sicut dictum * est, sacramenta sunt necessaria homini ad gratiam consequendam. Sed etiam in statu innocentiæ homo indigebat gratia: sicut in prima parte habitum * est. Ergo etiam in statu illo erant necessaria sacramenta.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ primæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: in statu innocentiæ homo sacramentis non indigebat, nec pro remedio peccati, nec pro perfectione animæ. Probatur in statu illo superiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebat ab eis: sed contra hunc ordinem esset, si anima corporalibus sacramentis perficeretur, siue quo ad scientiam, siue quo ad gratiam: ergo. Maior declaratur: quia sicut natura sub Deo: ita, &c.

¶ Nam & quomodo in statu innocentiæ superiora non dependebant ab inferioribus.

¶ Circa hanc doctrinã sciendum est quòd ea quæ exprimuntur in responsione ad secundum, dubium occurrit, an hæc dicta, scilicet quòd in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus, & similiter quòd anima quantũ ad superiorem partem non indigebat accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem, sint tenenda sint de ipso statu innocentiæ cõmuni, an homini & filiis qui fuissent innocentes: an primo homine solo. Et videtur quòd non de primo homine solo, quia non fuit ante peccatum. Et est ratio dubitandi: quia in statu innocentiæ filij Adæ acquirerent scientiam ex sensibilibus (vt Autor dicit in Prima parte q. per hoc superiores modo dependerent ab inferioribus: superior pars animæ indiget ad sui perfectionem accipere à corporalibus rebus: cuius oppositum hic dicitur. Propterea hæc verba pertinent ad statum communem Adæ & filiis. Sed nec de facto hæc verificantur: quia primi homines cognoscebant per conuersionem ad phantasmata: vt dicit in Prima parte q. 84. ar. 7. intellectus per conuersionem ad phantasmata dependebat ab inferioribus: quia per hoc superiora dependebant aliquo modo à inferioribus: cuius oppositum hic dicitur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd præfatus doctrina dependentia est de statu innocentiæ, vt fuit in facto, tum quia in ipso statu fuit sine dependentia ab inferioribus, quo ad scientiam, tum quia Autor non quærit absolutè de statu innocentiæ, sed de statu innocentiæ communi, vt fuit ante peccatum, determinet quod de homine ante peccatum, determinet secundum tempus quod fuit ante quam

Super Quæstionis sexagesimæ primæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Ante Christi aduentum post peccatũ necesse fuit quædam sacramenta institui. Probatur: Sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem, vt signa sensibilia inuisibilium rerum: quibus homo post peccatũ sanctificatur, ergo ante Christi aduentum post peccatum oportuit esse quædam sensibilia signa, quibus fidem suam de Christo futuro homo profitebatur. ergo oportuit tunc esse sacramenta quædam. Prima consequentia probatur: quia nullus post peccatum sanctificatur nisi per Christum, &c. Secunda consequentia probatur, quia huiusmodi signa dicuntur esse factamenta.

Dictum est * enim quòd per sacramenta passio

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super quæstionis sexagesimæ primæ Articulum quartum.*

Comment. TItulus clarus

¶ In corpore vna conclusio : Oportet in noua lege esse quædam alia sacramenta . Probatur : Sacramenta sunt signa protestantia fidem qua homo iustificatur: ergo oportet esse alia

Lib. 19. ca. 13. in prin. 20. 6. sacramenta, quibus præterita credita significentur, Consequentia quo ta quæ celebrabantur & obseruabantur ex lege, prænuntia erant Christi vẽturi. Sed necessa rium erat ad humanam salutem vt aduentus Christi prænuntiaretur . Ergo necessariũ erat ante Christum sacramenta quædam disponi.

CONCLVSIO.

¶ *Necessariò præcesserunt Christi aduentum post peccatum aliqua sacramenta , quibus fidem suam in Christum homo protestaretur .*

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacramenta necessaria sunt ad humanam salutem, inquantum sunt quædam sensibilia sig na inuisibilium rerum, quibus homo sanctificatur. Nullus autem sanctificari potest post peccatũ, nisi per Christum, quem proposuit Deus propitiatorẽ per fidem in sanguine ipsius.ad ostensionẽ iustitię suæ , vt sit ipse iustus & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi. Et ideo oportebat ante Christi aduentum esse quædam signa visibilia , quibus homo fidem suam protestaretur de futuro Saluatoris aduentu. Et huiusmodi signa dicuntur sacramenta. Et sic patet quòd ante Christi aduentum necesse fuit quædam sacramenta institui.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quòd passio Christi est causa finalis veterum sacramentorum : quæ scilicet ad ipsam significandam sunt instituta . Causa autem finalis non præcedit tempore, sed solum in intentione agentis. Et ideo non est inconueniens aliqua sacramenta ante Christi passionem fuisse.

¶ Ad secundum dicendum , quòd status humani generis post peccatum & ante Christũ, dupliciter potest considerari. Vno modo secundum fidei rationẽ: & sic semper vnus & idem permansit : quia scilicet iustificabantur homines per fidem futuri Christi aduentus . Alio modo potest considerari secundum intentionem & remissionem peccati , & expressæ cognitionis de Christo . Nam per incrementa temporum & peccatum cœpit in homine magis dominari : intantum quod ratione hominis per peccatum obtenebrata , non sufficerent homini ad rectè viuendum præcepta legis naturæ , sed necesse

Hom. 16. in Ezech. à med. fuit determinari præcepta in lege scripta , & cùm his quædam fidei sacramenta . Oportebat etiam quòd per incrementa temporum magis explicaretur cognitio fidei: quia, vt Greg. *dicit. per incremen ta temporum creuit diuinæ cognitionis augmentum. Et ideo etiam necesse fuit, quòd in veteri Lege quædam sacramenta fidei, quam habebant de Christo venturo, determinarẽtur. Quæ quidem comparantur ad sacramenta, quę fuerunt ante legẽ, sicut determinatum ad indeterminatum: quia scilicet ante legẽ non fuit determinatè præfixum homini, quibus sacramentis vteretur, sicut fuit per legem, quod erat necessarium, & propter obtenebrationem legis naturalis , & vt esset determinatior fidei significatio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramentum Melchisedech, quod fuit ante legem , magis assimilatur sacramento nouæ Legis in materia , inquantum scilicet obtulit panem & vinum (vt habetur Genes. 14.) sicut etiam sacrificium nouæ Legis oblatione panis & vini perficitur. Sacramenta tamen legis Mosaicæ magis assimilantur rei significatæ per sacramentum, scilicet passioni Christi , vt patet de agno Paschali, & aliis huiusmodi. Et hoc ideo, ne propter continuitatem temporis, si permaneret eadem sacramentorum species, videretur sacramenti eiusdem esse continuatio.

ARTICVLVS IIII.

4. dist. 1. q. 1. ar. 2. q. 5. cor. dist. 2. a. 4 q. 1. Et. 4 contra c. 57. ¶ *Vtrum post Christum debuerint esse aliqua sacramenta.*

AD QVARTVM sic proceditur . Videtur quòd post Christum non debuerint esse aliqua sacramenta . Veniente enim veritate, debet cessare figura. Sed gratia & veritas per Iesum Christum facta est, vt dicitur Ioan. 1. Cùm igitur sacramenta sint veritatis signa siue figuræ , videtur quòd post Christi passionem sacramenta esse non debuerint.

2 ¶ Præterea, Sacramenta in quibusdam elementis consistunt, vt ex supradictis * patet . Sed Apostolus dicit Gal. 4. Cùm essemus parvuli , sub elementis mundi eramus seruientes , nunc autem tempo ris plenitudine veniente, iam non sumus paruuli. Ergo videtur quòd non debeamus Deo seruire sub elementis huius mundi , corporalibus sacramentis vtendo.

3 ¶ Præterea, Apud Deum non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio, vt dicitur Iacobi 1 . Sed hoc videtur ad quandam mutationem diuinæ voluntatis pertinere, quòd alia sacramenta nunc hominibus exhibeat ad sanctificationem tempore gratiæ , & alia ante Christum. Ergo videtur quòd post Christum non debuerint alia sacramenta institui.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus * . dicit contra Faustum 19 . quòd sacramenta vete. legis sunt ablata , quia impleta : & alia sunt instituta virtute maiora , vtilitate meliora , actu faciliora, numero pauciora.

CONCLVSIO.

¶ *Præter veteris Legis sacramenta, quibus Christi mysteria futura præsignabantur, oportuit alia quædam esse in noua Lege sacramenta, quibus significarentur ea, quæ præcesserunt in Christo.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut antiqui Patres saluati sunt per fidem Christi venturi, ita & nos saluamur per fidem Christi iam nati & passi. Sunt autem sacramenta , quædam signa protestantia fidem , qua homo iustificatur . Oportet autem aliis signis significari futura, præterita, seu præsentia. Vt enim Aug. * dicit 19. contra Faustum , eadem res aliter annuntiatur facienda, aliter facta: sicut ipsa verba, passurus & passus, non similiter sonant. Et ideo oportet quædam alia sacramenta esse in noua lege , quibus significentur ea quæ præcesserunt in Christo, præter sacramenta veteris legis, quibus prænuntiabantur futura.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut * Dionysius dicit in 5. Cap. eccle.hierar. status nouæ legis, medius est inter statum veteris legis, cuius figuræ implentur in noua Lege, & inter statum gloriæ , in qua omnis nudè & perfectè manifestabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt sacramenta. Nunc autem quamdiu per speculum & in ænigmate cognoscimus (vt dicitur 1. ad Corinth. 13) oportet nos per aliqua sensibilia signa, in spiritualia deuenire. Quod pertinet ad rationem sacramentorum.

¶ Ad secundum dicendum , quòd sacramenta veteris legis Apostolus vocat egena & infirma elementa : quia gratiam nec continebant, nec causabant, Et ideo vtentes illis sacramentis, dicit Apostolus sub elementis mundi Deo seruisse : quia scilicet nihil aliud erant quàm elementa huius mundi. Nostra autem sacramenta gratiam continent & causant: & ideo non est de eis similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum , quòd sicut paterfamilias non ex hoc habere monstratur mutabilem voluntatem, quòd diuersa præceptat familiæ suæ proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme & æstate: ita non ostenditur aliqua mutatio esse circa Deum, ex hoc quòd alia sacramenta instituit post Christi aduentum, & alia tempore legis : quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ, hæc autem sunt congrua gratiæ præsentialiter demonstrandæ.

QVAESTIO SEXAGEGIMA SECVNDA DE PRINCIPALI EFFECTV sacramentorum qui est gratia, in sex articulos diuisa.

EINDE considerandum est de effectu sacramentorum. Et primò de effectu eorum principali qui est gratia. Secundò de effectu secundario qui est character.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò , vtrùm sacramenta nouæ legis sint causa gratiæ.

¶ Secundò, vtrùm gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.

¶ Tertiò, vtrùm sacramenta contineant gratiam.

¶ Quartò, vtrùm sit in eis aliqua virtus ad causandum gratiam.

¶ Quintò , vtrùm talis virtus in sacramentis deriuetur à passione Christi.

¶ Sextò, vtrùm sacramenta veteris legis, gratiam causarent.

ARTI-

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum primum.*

IN titulo nota terminos. Non enim quæritur, an sacramenta dicantur causa, sed an sint causa. Et hoc ideo , quia non satisfit quæstioni, vocando causam similitèr : referuatur e- aliam sequenti articulo, quæ sit illa gratia , quæ per sacramenta cõferatur. Vnde non spectat ad præsentem quæstionem distinguere in speciali de gratia, quæ causatur . Rursus si principium non sufficit huius quæstionis huius quæstionis ne sexa gesimæ secundæ distinguendo& primo de effectu eius principali, qui est gratia : secundo, de effectu secundario , qui est character) videbis quod sub gratiæ nomine non solum continetur character, sed distinguitur contra eum. Sed commuter sumitur : prout gratia dicitur, quòd sacramenta conferunt gratiam. Et hoc manda mente : & reminiscere, quomodo dicetur, sacramenta causare instrumentaliter gratiam , vt non necesse sit de omni effectu principaliter & instrumentaliter ad gratiam. Probatur: causa instrumentalis est, quæ non agit sola formæ; sed per solum motum quo ab agente principali mouetur : Minor patet ex signo: quia effectus non assimilatur instrumento, sed principali agenti operari dicitur.

¶ In corpore articuli primo ponitur conclusio. Secundò reciquo oportet omnes quorundam opinionem. Tertiò respondetur secundum propriam opinionem.

¶ Quo ad primum quia Deus sacramentis adhibitis, in anima gratiam operatur. Et ponunt exemplum de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione, non quod de narius ille aliquid operetur ad habendum præmium operatur. ergo ac dictæ pecuniæ quantitatem , sed hoc operatur Deus. Ante- Apostoli. Consequentia patet: quia non fit homo membrum Christi per gratiam.

¶ Quo ad secundum, primò ponitur opinio, quòd sacramenta causant non solum ad gratiam, sed quia Deus assistit, cum exemplis & authoritate Bernardi. Secundò exponitur quid importet hæc opinio: scilicet quod non ponuntur sacramenta supra genera signorum, & declaratur exemplis. Tertiò improbatur hæc opinio authoritate Sanctorum, addentium signo causam.

¶ Quo ad tertium ponitur primò distinctio bimembris de causa agente: scilicet principali & instrumentali. Secundo ponitur causę principalis conditio: quia distinguitur ab instrumentali. scilicet, principalis causa est, quæ agit virtute suæ formæ, cui assimilatur effectus . Et iuxta hoc membrum ponitur vna conclusio: Solus Deus est causa principalis gratiæ . Probatur: solus Deus est, qui est participata similitudo, gratia: ergo solus Deus est gratię causa principalis. Antecedens est Petri Apostoli. Consequentia patet ex conditione causæ principalis. Tertio ponitur conditio causæ instrumentalis. Et iuxta hoc ponitur alia conclusio. Scilicet , Sacramenta sunt causæ agentes instrumentaliter ad gratiam. Probatur: causa instrumentalis est, quæ non agit sola formæ; sed per solum motum quo ab agente principali mouetur . Et ideo sacramenta Deus adhibet, vt per ea causet gratiam: ergo sunt causæ instrumentales. Minor patet ex signo: quia effectus non assimilatur instrumento, sed principali agenti operari dicitur.

¶ Hoc in loco aduertendum est, quòd Scotus in 4. sen. dist. 1. quæstio. 4. & ibi videtur tertiam ponere opinionem, Secundum tamen rem positio sua facilius in opinionem præcitatam ac improbatam in litera: solis enim verbis ab illa differt. Ponit enim tria in sacramento. Primò effectum quem sensibile signum habet à Deo, puta quod adhibetur ex institutione diuina, tale vt à nobis suscipiatur vt sacramentum. Secundum, quod est necessitas necessitate infallabilitatis respectu effectus significat per sacramentum. Tertium, quod habet rationem dispositionis pro quanto suscipiens sacramentum, ex ipsa sui

Bernardus in sermo. de cœna, an te med. illi- m. ceptione dispositus ad suscipiendum effectum significatũ per sacramentum , à Deo immediate causante illum.

¶ Ex quorum triũ con cursu infert quòd sacramentum licet non sit secundũ rem causa gratiæ; potest tamen appellari causa instrumentalis gratiæ: vt sic siluerunt auctoritates sanctorum.

¶ Declarat autem hoc scilicet quod sine vera causalitate possit dici causa instrumentalis , tum quia meritũ dicitur causa præmij:& tamen non efficit illud, tũ quia motus dicitur causa termini:& tamen nõ efficit illum, tum quia vere dicimus, quòd per motum ac quisitur terminus, & per meritum acquiritur præmium : tamen neutrũ est eau a vere instrumentalis, & hoc directè militat contra rationem litteræ sumptam ex modo loquendi cum illa propositione Per. D. 680.

¶ *Num & quomodo sacramenta nouæ legis ad gratiam agant.*

¶ Arguit præterea contra conclusionem principalem huius literæ, scilicet, Sacramentum est vere causa instrumentaliter agens ad gratiam. Et argumentum sumi est ex parte effectus. Aut sacramentum attingit instrumentaliter agẽdo, ipsam gratiam gratum facientem, aut aliquam dispositionem præuiam: non potest dici primũ: quia gratia creatur, & nulla creatura potest etiam instrumẽtaliter creare. Nec potest dici secundũ, tũ quia dispositio illa quum sit forma supernaturalis, est æquè creabilis sicut gratia, tum quia subiectum est æquè in potentia obedientiali ad illam dispositionem, tũ quia dispositio illa producitur in instanti; sacramenta autem non possunt agere in instanti. Et si ponatur produci in tempore, Deum agere in tempore inconuenit. Quæstio.

¶ Arguit præterea contra idem, descendendo specialiter ad sacramentum Eucharistiæ. Quia transubstantiatio fit sola infinita virtute nõ minus quàm creatio: nec potest fingi in pane dispositio necessitans ad transubstantiationem, quoniam dispositio necessitans est in eodem instanti cum termino.

¶ Præterea , In alijs sacramentis oportet assignare quæ sit ista dispositio quæ instrumentaliter causatur à sacramentis.

¶ Demũ arguit, quòd superflue ponitur ista causalitas in sacramentis: quia sine ipsa ex assistentia diuina Ecclesiæ reuelata, in operationibus sacramenta libus omnia saluantur ad sacramenta & eorum effectus requisita.

¶ Ad primũ obiecta Scoti breuiter respondendo, dicitur quòd quum ipse non saluet sacramentum causam esse, sed causam dici , & in veritate non nisi signum infallibile præceptum suscipi ponatur ad effectum sacramenti, non satisfit authoritatibus sanctorum, dicentibus Sacramentum esse signum, & causam efficientem signatum: vt patet in 4. sen.

¶ Quum ergo obiicitur primò quòd sacramentũ habet rationem dispositionis, respondetur quòd non esset dispositio nisi ratione obedientiæ quã præceptum suscipitur signum : & propterea falsum est, quòd ipsum sacramentũ seu illius susceptio secundum se esset dispositio in esse reali, nisi ponatur realiter causa.

¶ Ad secundum verò de merito dicitur , quòd licet meritum sit causa vt ratio, qua operanti est debitum præmium, & propterea dicitur causa præmij: constat tamen meritum non efficere præmium, quoniam aliunde est mereri, & aliunde præmiare. Et propterea non obstat hoc proposito, vbi de causa efficiente secundum rem est quæstio.

¶ Ad tertium de motu, dicitur, quod quia motus potest sumi actiuè, vel passiuè, vel absolutè: & per motionem actiuam proculdubio effectiue fit ter

Universidad de Deusto
Biblioteca

minus, per motum autem simpliciter vel passiuè, non effectiuè, sed tanquam per viam acquiritur terminus, ideo argumentum nō obstat propositioni, qua vtitur Author in hoc proposito: scilicet illud proprie dicitur instrumentum, per quod agens effectiue operatur.

¶ Et per hoc patet responsio ad vltimum contra rationem de modo loquendi, quoniam non sumit argumentum Author, ex ly per absolutè, sed applicato ad id per quod efficiens operatur.

¶ Ad argumenta secundo loco induĉta contrarium principalē dicitur, quòd sacramentū instrumentaliter attingit gratiam sacramentalem. & non oportet recurrere ad dispositionem præuiam ad gratiā. Quia quid enim secundum aliorum opinionē vt probabiliorem dixerit Author in 4. sen. hoc in loco secun d.m proprium sententiam longe altius sensit, expresse ponens gratiam gratum facientem (qua scilicet homo fit membrū Christi, & qua sumus diuinæ naturæ cō sortes) à Deo principaliter, & à sacramento instrumentaliter effici.

Loco citato in arg. Sed con.

¶ Et confirmatur clarè hanc esse suam intentionem ex titulo quæstionis. Vbi distinguit hanc quæstionem à sequenti, per hoc quòd nunc quæritur de sacramenti effectu principali, qui est gratia. Tunc autē quæritur de effectu secundario, qui est character, de quo & ornatu simile dicitur esse iudicium in 4. sentem. quo ad præsentem quæstionem.

Incorp. ar.

Et confirmatur hoc idem ex sequenti articulo huius quæstionis. Vbi gratia sacramentalis nō ponitur dispositio: sed vt patebit, nullum habitus le donum addit supra gratiam gratum facientem.

¶ Ad obiectionem autem, quod nulla creatura potest etiam instrumētaliter creare, respondetur hoc concedendo: sed negādo quod gratia propriè creetur. Quod patet ex eo, quod quum desinit esse, non annihilatur:

Infra. q. 72 ar. 1. ad secundū. Et 4. di. 7. q. 2. art. 2. q. 3. Et di. 17. q. 1. ar. 4. q. 5. P. 2. q. 11. art. 3. & 4

nam si crearetur (quia creatio est ex nihilo) quum desineret conseruari, oporteret quòd eius desitio esset annihilatio: Deum autem credimus nunquam aliquid annihilare.

¶ Et licet hoc sufficiat argumento: pro reuerentia tamen communis dicti, fuse intelligendi, de creatione gratiæ, distinguere potest, quòd causatio gratiæ dupliciter sumi potest. Vel quatenus est mutatio animæ de non grata in gratam Deo, & sic attingitur instrumentaliter à sacramento. Vel quatenus creatio ibi aliquo modo immiscetur, & sic sit gratia immediatè à Deo. Probatur autem conuenienter sic dici: quia Christus caput Ecclesiæ vt homo (alioqui non esset eiusdem naturæ cum membris) influit vitam proculdubio gratiæ gratum facientis membris suis: constat autem humanitatem Christi infra latitudinem contineri creaturarum: non inconuenit ergo Deum per humanitatem Christi, vt instrumentum coniunctum, & per sacramentum vt instrumentum separatum, gratiam gratum facientem in homine causare: vt clare habes hic in responsione ad tertium bene perspecta, ac collata cum argumento & corpore articuli, ad quod se remittit.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta reliqua contra dispositiones præuias causabiles per sacramenta in speciali. De singulorum enim propriis effectibus, in tractatu singulorum patere potest: nunc enim fat est proposito de effectu, qui est gratia sacramentalis, tractare: quam diximus & manifestabimus non oportere esse dispositionem aliquam præuiam ad gratiam. Quare falsum est sacramentem non posse causare in instanti: quoniam in termino temporis prolationis verborum sacramentum causare effectum suum potest. Nec etiam inconuenit Deum voluntariè vtēdo motu creaturæ, agere in tempore: quum nullus adeò desipiat, qui neget Deum posse localiter mouere: quod est agere in tempore.

¶ Ad demum obiecta, quòd superflue ponitur ista causalitas in sacramentis, respondetur quòd non superflue, sed necessario ponitur, tum necessitate reuerentiæ ad authoritates sanctorum: quas ipsemet Scotus volens saluare glossat, causasi est signum infallibile: vbi patet manifestus error in glossando. Tum necessitate dignitatis sacramentorum nouæ legis: longè enim dignora sunt si locantur in genere causæ, quàm si infra latitudinem signorum concludantur, vt sacramenta veteris legis. Fateri enim oportet sacramenta nouæ legis digniora esse sacramentis veteris legis: & excedere vetera, in hoc quòd

noua efficiunt quod figurant, vetera autem non: vt patet in 4. sentem. dist. 1.

¶ Aglossante autem Scoto aut quocunque alteto in extraneum sensum quærendum est quibus verbis, aut quibus articulis, aut quo sermone Scotus, aut quicunque alij, debuissent aut potuissent explicare hoc, scilicet quod sacramenta sint causa effectiua gratiæ, si non explicatur per ista, efficiunt quod figurant: & patet per ista, ita vt imaginem gerat, & causa existat. Quæ omnia explicauimus in 4. sent. Docemus autem quæso quibus verbis explicandum foret, & sic cognoscet (si vel non sequi doctrinam Sanctorum in hac parte, collectam à magistro sententiarum. Et scito quòd hodie minus liberaliter ageret opinio hæc quam in concilio Florentino sub Eugenio i. i. i. legimus differentiam inter sacramenta veteris & noui legis in hoc, quòd illa non causabant gratiam: ista vero continent gratiam & conferunt eam. Hæc ibi.

¶ In responsione ad secundum aduerte, secundum vbi supra, nec exemplum præterire. Vnde contra exemplum de efficientia instrumentorum argui, proficiscerram non esse efficientem causam instrumentalem. Tū quia nec figura, nec quantitas, nec motus localis est forma absoluta. Tum quia sicut abdo expellit ab eodem subiecto gredipem non effectiue, sed formaliter, sic expellit eodem loco non effectiue, sed quasi formaliter.

¶ Ad hæc facile est responderi, & monere inopinabilem fore Scoti nouam phantasiam esse falsam: quum omnes moueri proximi & remoti & conflet ligni posse scādo mouere ferrum, non esse hoc ferri actiue: non enim oportet scire ligni actiue & ligni quod secundum consequens est, quod mouens proximum, proximæ illas, oportet quod mouens ferro, quæ est corporea tens motum. Et confirmatur Authoritate Arist. secundo de Anima. Fecundis autem mouere nauem & manu & remone: altera, vt instrumento separato, altero vt instrumento seperato. Constat autem effectiue esse huiusmodi mouere. Ad Primam ergo obiectionem dicitur, quòd licet motus localis agens, solutè non sit forma actiua aut actio: mouere tamen localiter est agere. Et patet. Et sic sicut artifex mouendo serram, agit: ita serra mouendo partes ligni, agit.

¶ Ad secundam dicitur, quòd aliud est loqui de modo quo corpus repellet corpus ab eodem loco, & aliud est loqui de modo quo corpus mouens motum, expellit aliud corpus à suo loco, sicut aliud est loqui quomodo calor expellit frigus, & aliud quomodo corpus calefacieus calefactum expellit frigus. Ad propositum siquidem quæstionis huius non spectat primum, sed secundum: quoniam instrumentum artificis est mouens motū. Ex quo patet quòd exemplum Authoris deseruit proposito, dum sacramētum pōnitur instrumetum diuinæ misericordiæ, motum à Deo ad mouendā animam in sanctitatem sui.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum secundum.

IN titulo per gratiam virtutum & donorum intellige habitus gratiæ gratificantis, & virtutum tam theologalium quàm moralium & donorum Spiritus sancti.

¶ In corpore vnico est conclusio: Gratia sacramentalis addit super gratiam virtutum & donorum. Et probatur conclusio hac ex diuersitate effectuum: quia scilicet alius est effectus gratiæ sacramentalis, & alius est effectus gratiæ virtutum & donorū. Et quia in cōclusione & titulo, non de sola distinctione, sed de distinctione per modum addentis: ita mentio, ideo probatio vtrumque includit, scilicet distinctionem & additionem. Assumens: nos solum effectus gratiæ virtutum & donorum ex vna parte, & effectus gratiæ sacramentalis ex altera parte: sed etiam proportionem virtutum & donorum ad gratiam & ad hoc implicite proportionem gratiæ sacramentalis seu ipsius effectus ad gratiam. Est ergo probatio ista. Gratia absolutè perficit essentiā animæ, & sicut diuersa fluunt potentiæ, ita à gratia fluunt perfectiones potentiarum, deus autem vt ex sectando, sentiēdum est quòd gratia sacramentalis distinguitur cet & virtutes: sacramēta aūt ordinātur ad quosdā speciales effectus necessarios in vita Christiana, præter actus potētiarū animæ, ergo sicut virtutes & dona

addit super gratiam communiter dictam perfectionem ordinatam ad actus potentiarum: ita gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam & virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum finem. Ergo gratia sacramentalis addit super gratiam donorum & virtutem. Antecedens quo ad primam partem declaratur, gratia est similitudo diuini esse: seu quia anima inquantum participat quādam similitudinem diuini esse, perficitur à gratia. Quantum verò ad secundam partem declaratur quo ad hoc, quòd potentiæ perficiuntur per dona & virtutes in ordine ad actus ipsarum potentiarum. Quo ad tertiam vero partem declaratur, ex effectu baptismali, qui est spiritualis regeratio non qualitercumque, sed ita vt homo moriatur vitiis, membrumque Christi fiat.

¶ Vbi scito, quòd effectus baptismi proprius non est gratia gratum faciens absolutè: sed sic renasci secundum gratiam in membrum Christi, ac si ipse passus fuisset patiente Christo: & hoc importat remissionem omnis culpæ, & omnis pœnæ. Constat enim hoc effectum quendam esse necessarium in vita Christiana: vltra bonam dispositionem actuum potentiarum animæ. Et quod dicitur de baptismo idem intelligi vult Author de effectibus aliorum sacramentorum. Quod sit præmoneniendo in scitiæ articulum primū quæstionis sexagesimæ quintæ. vbi enim inuenies proprium cuiusque sacramenti effectum, tam quo ad bonum datum, quam quo ad defectum expulsum. Consequentia autem vt consona rationi relinquitur: quoniam vtraque, scilicet perfectiones potentiarum & gratiæ sacramentalis, de genere spiritualium sunt: & dependentium à gratia, & necessariorum in vita Christiana, &c.

¶ Circa hanc doctrinam aduenite, duplicitet posse intelligi gratiam sacramentalem addere super gratiam donorum & virtutum. Primò, vt addat donum aliquod habituale. Et hic sensus licet forte multis placeat, ab Authore sumptus videtur, quia ponit differentiam specificam in gratias sacramentales, & gratiam donorum & virtutum, tum hic in responsione ad primū. tum in quæstionibus de veri. quæst. 27. art. 1. ad 12. Mihi tamen etiam videtur hoc est in libris sententiarum aut quæstionibus disputatis) Author expressisset oppositum aliter sentiendum videtur ex hoc loco. Et est secundus sensus, vt gratia sacramentalis addat super gratiam donorum & virtutum, non habituale aliquod donum, sed actuale auxilium extensiuum gratiæ virtutum & donorum ad effectum proprium sacramenti. Moneor autem ad hoc: quoniam in Prima secundæ distinguendo gratiam, distinxit contra habituale donum gratiæ, gratum faciens & gratis data. Altera autem pars distinctionis fuit de gratia habituali dona, & negatiue: quia sola virtus diuina assistens est quæ causat gratiam.

¶ Altera (quam sequitur Author) ponentium, quod sacramentum est instrumētalis causa gratiæ. Et secundum hanc respondetur quæsito, dicendo duo. Primò, Necesse est simul ponere quòd in sacramēto sit quædā virtus instrumēta lis ad inducendū sacramentalē effectū. Secūdo, qualis est ista virtus, & dicitur

gratuitum diuinum auxilium à gratuito habituali dono: & per hoc esse speciem gratiæ communiter dictæ (vt in responsione ad tertium dicitur) & diuidi in plures species iuxta specificam pluralitatem effectuū: vt inferius quæst. 71. artic. 7. ad tertium dicitur. Et confirmatur hoc ex nunc allegato loco vbi Autor gratiam in sacramēto confirmationis collatam, ad hic dicta se referēs, non dicit diuersam esse gratiam gratum facientem, & sacramentalem baptismi & confirmatio nis: sed dicit gratiam vtrobique collatam, habere aliquid commune & aliquid proprium. Et quo ad commune (quod est gratia gratum faciens) esse vnius speciei. Sed vero considerētur quo ad propria superaddita, sic diuersarum sunt rationum collata in baptismo & confirmatione. Ex hoc enim quod ad diuersum modum confidērandi gratiam se resolutiuè inuat non esse ibi diuersos habitus: sed (vt diximus) esse vnum habitum relatum seu extensum ex nouo diuino auxilio per sacramentum exhibito, ad diuersos secundum speciē effectus.

Lib. de sacra. par. 19. cap. 1.

Art. præced.

¶ Et confirmatur hic sensus: quia hoc sufficit ad saluandum, & dignitatē sacramentorū in causando, & gratias sacramentales & effectus earum, nec multiplicantur tot habitus in anima.

¶ In responsionibus ad primum & secundum, si vis in speciali videre differentiam vtriusque effectus (scilicet perfectionis, ad quam ordinatur sacramentum: & de qua tractatur in responsione ad primum, & similiter de effectu, contra quem ordinatur sacramentum: de quo in responsione ad secundum tractatur) lege dictum articulum primum q. 65. in fertus.

Art. sequenti.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum tertium.

TItulus accipiendus est vt sonat.

¶ In corpore sunt duæ conclusiones. Altera est: Gratia est in sacramentis sicut in signis. Et probatur: quia sacramentum est signum gratiæ. Altera est: Gratia est in sacramentis sicut in causa nō vniuoca nec æquiuoca, sed instrumentali. Et probatur quo ad secundam partem: quia non est secundum similitudinem speciei, sicut homo genitus erat in homine generante. Quo ad tertiam verò: quia non est secundum aliquam formam propriam & permanentem proportionatam ad talem effectum sicut res generatæ sunt in sole. Quo ad quartam dem secundum similitudinem speciei, sicut effectus est in causa vniuoca: neque etiam secūdum aliquam formam propriam & permanentem proportionatam ad talem effectum, sicut sunt effectus in causis non vniuocis, puta res generatæ in sole. Sed secundum quandam instrumentalem virtutem, quæ est fluens & incompleta in esse naturæ, vt infrà dicetur. *

Comment.

Infrà q. 78. ar. 4. Et 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 2. Et dist. 8. q. 2. ar. 3. Et qual. 12. ar. 15.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia non dicitur esse in sacramento sicut in subiecto: neque sicut in vase, prout vas est locus quidam: sed prout vas dicitur instrumentum alicuius operis faciendi, secundum quòd dicitur Ezech. 9. Vnusquisque vas interfectionis habet in manu sua.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quanuis accidens non transeat à subiecto in subiectum: transit tamen à causa per instrumentum aliqualiter in subiectum, non vt eodem modo sit in eis, sed in vnoquoque secundum propriam rationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd spirituale existens perfectè in aliquo, continet ipsum, & non continetur ab eo. Sed gratia est in sacramento secundum esse fluens & incompletum. Et ideo non inconuenienter sacramentum dicitur continere gratiam.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum in sacramentis sit aliqua virtus gratiæ causatiua.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramentis non sit aliqua virtus, gratiæ causatiua. Virtus enim, gratiæ causatiua, & virtus spiritualis. Sed in corpore nō est virtus spiritualis, neque

Infrà q. 78. ar. 4. Et 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 2. Et dist. 8. q. 2. ar. 3. Et qual. 12. ar. 15.

Comment.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc virtus proportionatur instrumento. Et probatur: virtus hæc se habet ad aliquius rei perfectionem & virtutem absolute, sicut instrumentum se habet ad agens principale. sed instrumentum non operatur, nisi inquantum est motum à principali agente: principale autem agés operatur per se: & præterea virtus principalis habet completum & permanens esse in natura: virtus autem instrumentalis incompletum & transiens: ergo virtus hæc proportionatur instrumento. Et probatur hoc vltimum: quia motus est actus imperfectus ab agente in patiens.

Anno1.

¶ Aduerte hic, maximam hoc in loco difficultatem inueniri: eo quòd vno sensu intelecta communiter videtur ab omnibus, quàm ab aduersariis verba Autoris: cum tamen dupliciter possint intelligi. Primò, vt sit sensus, quòd in sacramentis noue legis est aliqua virtus superaddita, non solùm proprie operationi sensibilis elementi, sed etiam superaddita motui, quo monetur à principali agente, & hæc virtus est quædam qualitas habens esse fluens per modum motus, & est spiritualis, imò est ipsa gratia secundum esse fluens & incompletum, vt in calce præcedentis articuli. hoc vltimum Autor expressit. Et hic est sensus communis, cõtra quem Scotus, vbi supra & duranduus & Aureolus arguunt.

Aug. tract. 80. in Ioã. post med. tom. 9.

In ho. cuan ge. quod canitur in octaua epiphan. id habetur in homiliario octauo anni inuenies.

¶ Sed quoniam hic sensus non est intentus ab Autore, nec verus (vt nunc conabor ostendere) ideo argumentationibus istorum omissis ad secundum venio sensum: vt scilicet virtus ista nihil aliud sit quàm motus quo instrumentũ à principali agente mouetur ad proprium principalis agentis effectum inducendum. Moueor autem ad hoc ex communibus & ex propriis: Apertissime enim Autor in hac litera ex communibus omni instrumentali causæ procedit dicens. Sed ponendo quòd sacramentum est instrumentalis causa gratię, necesse est simul ponere quòd in sacramento sit quædam virtus, &c. Vbi patet quòd secundum eam simile est iudicium de sacramento & de alijs causis instrumẽtalibus, quãtum ad virtutem instrumentalem, per modum transeuntis, &c. Sed de causa instrumentali expressit Autor in primo huius quæstionis articulo hæc verba: causa vero instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ: sed solum per motum quo mouetur à principali agente. Vbi dicitio exclusiua manifestat, quod ab instrumento excludit Autor omnem agendi rationem: superadditam motui quo mouetur à principali agente. Et hoc ipsum in speciali de sacramentis loquendo in calce responsionis ad primum huius articuli replicat, dicens. Et hoc modo vis spiritualis est in sacramentis, inquantum ordinantur à Deo ad effectum spiritualem. Vbi vides vim spiritualem consistere in hoc, quòd sacramenta ordinantur à Deo ad effectum spiritualem. Et cõfirmatur hic sensus ex eo, quod secundum Autorem sacramentum baptismi virtutem hanc inchoatiue accepit in sui institutione (scilicet quando Christus est baptizatus) tunc enim aqua sanctificata est, accipiendo inchoatiue vim regenerationi: sed constat nihil tunc aquam accepisse, nisi habilitatem vt sit materia baptismi: fictum est enim tunc, vt non oleum, non vinum, &c. sed aqua idonea esset ad regenerandum. Et si his adiungas, quod vis quæ liber eiusdem rationis est in sui inchoatione & perfectione, opinaberis quòd vis regenerativa, quæ in aqua inchoatiue posita contenta est solo idoneitate in ablutione sacramentali, cõsummatè posita contenta est solo vsu, quo Deus actualiter ablutione illa vtitur ad regenerãdũ. Vsus siquidem seu motus ille quo Deus mouet illum, seu vtitur actione nostra sensibili, sacramentum constituit in esse effectiuo gratiæ sacramẽtalis: quia est quo

2 ¶ Præterea, Omne quod est, reducitur ad aliquod genus entis, & ad aliquem gradũ boni. Sed non est dare in quo genere entis sit talis virtus (vt patet discurrenti per singula) nec etiam potest reduci ad aliquem gradum bonorum: neque enim est inter minima bona, quia sacramenta sunt de necessitate salutis: neque etiam inter media bona, cuiusmodi sunt potentiæ animæ, quæ sunt quædam potentiæ naturales: neque etiam inter maxima bona, quia nec est gratia nec virtus mentis. Ergo videtur quòd in sacramentis nulla sit virtus gratiæ causatiua.

3 ¶ Præterea. Si talis virtus est in sacramentis, non causatur in eis nisi per creationem à Deo. Sed inconueniens videtur, quòd tam nobilis creatura, statim esse desinat sacramento perfecto. Ergo videtur, quod nulla virtus sit in sacramentis ad gratiam causandam.

4 ¶ Præterea, Idem non potest esse in diuersis. Sed ad sacramenta concurrunt diuersa, scilicet verba & res. Vnius autem sacramentinõ potest esse nisi virtus vna. Ergo videtur quòd in sacramentis nulla sit virtus.

¶ SED CONTRA est, quod Augustin*. dicit super Ioan. Vnde tanta vis aquæ vt corpus tãgat, & cor abluat? Et Beda dicit. *quod Dominus tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerationis contulit aquis.

CONCLVSIO.

¶ *Est in sacramentis quædam instrumentalis virtus ad inducendum gratiam, quæ est sacramenti effectus, proportionata instrumento, non quidem permanens, sed fluens, cum sit ipsum instrumentum prout mouetur à principali agente.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illi, qui ponunt quod sacramenta non causant gratiam nisi per quandam concomitantiam, ponunt quod in sacramento non sit aliqua virtus, quæ operetur ad sacramenti effectum, est tamen virtus diuina sacramento assistens, quæ sacramentalem effectum operatur. Sed ponendo quòd sacramentum est instrumentalis causa gratiæ, necesse est ponere, quod in sacramento sit quædam virtus instrumentalis ad inducendum sacramentalem effectum. Et hæc quidem virtus proportionatur instrumento, vnde comparatur ad virtutem absolutam & perfectam alicuius rei. sicut comparatur instrumentum ad agens principale. Instrumentum enim (vt dictum * est) non operatur nisi inquantum est motum à principali agente quod per se operatur. Et ideo virtus principalis agentis habet permanens & completum esse in natura: virtus autem instrumentalis habet esse transiens ex vno in aliud, & incompletum: sicut & motus est actus imperfectus, ab agente in patiens.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus spiritualis nõ potest esse in re corporea per modum virtutis permanentis & completæ, sicut ratio probat. Nihil tamen prohibet in corpore esse virtutem spiritualem instrumentaliter: inquantum scilicet corpus potest moueri ab aliqua substantia spirituali, ad aliquem effectum spiritualem inducẽdum. Sicut & in ipsa voce sensibili est quædam vis spiritualis ad excitandum intellectum hominis, inquantum procedit à conceptione mentis. Et hoc modo vis spiritualis est in sacramentis, inquantum ordinantur à Deo ad effectum spiritualem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut motus, eo quòd est actus imperfectus, non proprie est in aliquo genere, sed reducitur ad genus actus perfecti (sicut alteratio ad qualitatẽ) ita virtus instrumentalis non est, proprie loquendo, in aliquo genere, sed reducitur ad genus & speciem virtutis perfectæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut virtus instrumentalis acquiritur instrumento, ex hoc ipso quòd mouetur ab agente principali, ita & sacramentum consequitur spiritualem virtutem ex benedictione Christi, & applicatione ministri ad vsum sacramenti. Vnde Aug. dicit in quodam sermone de Epiphania: Nec mirum quòd aquam, hoc est, substantiam corporalem, ad purificandum animam dicimus peruehire: peruenit planè & penetrat conscientiæ vniuersa latibula: quanuis enim ipsa sit subtilis & tenuis, benedictione tamen Christi facta subtilior, occultans vitæ causas, ad secreta mentis subtiliore pertransit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut eadem vis principalis agentis, instrumentaliter inuenitur in omnibus instrumentis ordinatis ad effectum, prout sunt quodam ordine vnum: ita etiam eadem vis sacramentalis inuenitur in verbis & rebus, prout ex verbis & rebus perficitur vnum sacramentum.

cedit, ad effectum artis ducit, vtpote vim artis in se habens, & propterea motus virtuosus appellatur. Tria ergo quum hic considerentur (scilicet motus & vis seu virtus, & motus virtuosus) ratione diuersitatis quæ est inter motum & vim seu virtutem, dispares valde conditiones assignantur virtuti: quæ puta quod vis seu virtus est de genere qualitatis, reductiue tamen: quod habet esse intentionale, quòd est spiritualis, &c. quæ non conueniunt motui. Ratione vero coincidentiæ seu identitatis motus, & virtutis instructio (hoc est in motu virtuoso instrumenti) vt dictũ est, quod instrumentum agit per solum motum quo mouetur à principali agente. Ratione autem solius formalis distinctionis inuentæ inter motum & virtutem in motu virtuoso instrumenti, apponitur motui instrumenti, vis seu virtus. Et propter hoc ratio non concludit de passione Christi, sed de humanitate Christi, (in qua Christus mysteria nostræ instaurationis consummauit, quum sacramentalia signa à Deo sortiuntur, quum sacramenta conficiuntur. Nam si quis aliquem absoluerat aqua, &c. non animo faciendi quod facit Ecclesia, tunc sacramentalia signa, & verba mouerentur simplici motu naturali, tantum. præ dictionem, passionem, resurrectionem, ascensionem, &c.) ideo secundum hoc subinfertur ratio, per quam probatur speciales vires quod à passione Christi

¶ Ex quibus omnibus habere potes diligens lector, vnde & quo modo vana seu dissona (vt apparet) dicta de instrumentorum motu & virtute, sane intelligere potes.

¶ In responsione ad vltimum, peripice quàm bene definita sit vis sacramentalis, & vniuersalis: nec instrumentalis. Nam sicut diuersa instrumenta nihil aliud habent ab vna, nisi suos motus virtuosos ad effectum artis, & omnes illi motus, quia sunt motus partiales, sunt vnus motus totalis, ac per hoc vna vis principalis agentis, inuenta instrumentaliter in diuersis instrumentis, ita in ministro, &c. mentorum, sunt motus virtuosi partiales multi: nam & ministri operatione (puta ablutione) & verbis & aqua virtutem Christus mouendo singula, vt agens principale. Et sicut ex omnibus non consurgit nisi vnum numero sacramentum: ita ex omnibus par tialibus motibus virtuosis (bonis, passiuè & actiuè sumptis) non consurgit nisi vna numero vis sacramentalis: quemadmodum omnes motus singulorum trahentium nauem, non sunt nisi vnus numero tractus, vna numero totalis actio, vnam inferens passionẽ, vnamque effectum. Nec oportet laborare ad inuestigandum, quomodo ex diuersis formis intentionalibus fit vna forma simplex aut composita, vel per aggregationem, vt cõstituentes huiusmodi virtutes intentionales cogitur.

¶ *Super Quæstionis secundæ & secundæ Articulum quintum.*

Titulus vt sonat.

¶ In corpore vna conclusio: Sacramẽta Ecclesiæ specialiter habent virtutem ex passione Christi. Probatur tripliciter. Primò ex communibus: quia humanitas Christi est instrumentum coniunctum deitati: instrumentum autem separatum. Et formatur ratio: Agens principale per conuenit mouere separatum: sed Deus est agens principale gratiæ, & humanitas Christi instrumentum coniunctum, & sacramentum instrumentum separatum ergo. Et quia de ratione non concludit de passione Christi, sed de humanitate Christi, (in qua Christus mysteria nostræ instaurationis consummauit, quum sacramenta conficiuntur. Nam si quis aliquem absoluerat aqua, &c. non animo faciendi quod facit Ecclesia, tunc sacramentalia signa, & verba mouerentur simplici motu naturali, tantum. præ dictionem, passionem, resurrectionem, ascensionem, &c.) ideo secundum hoc subinfertur ratio, per quam probatur speciales vires quod à passione Christi

¶ *Virtum sacramenta nouæ legis habeant virtutem ex passione Christi.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta nouæ legis non habeant virtutem ex passione Christi. Virtus enim sacramentorum est ad gratiam causandam in anima, per quam spiritualiter viuit. Sed sicut Augustinus * dicit super Ioannem. Verbum provt erat in principio apud Deum, viuificat animas: secundum autem quòd est caro factum, viuificat corpora. Cum igitur passio Christi pertineat ad verbum secundum quòd est caro factum, videtur quòd non possit causare virtutem sacramentorum.

2 ¶ Præterea, Virtus sacramentorum videtur ex fide dependere: quia sicut dicit Augustinus, * super Io. verbum Dei perficit sacramentum, non quia dicitur, sed quia creditur. Sed fides nostra non solum respicit passionem Christi, sed etiam alia mysteria humanitatis ipsius, & principalius etiam diuinitatem eius. Ergo videtur quòd sacramenta non habeant specialiter virtutem à passione Christi.

3 ¶ Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum iustificationem: secundum illud 1. ad Corinth. 6. Abluti estis, & iustificati estis. Sed iustificatio attribuitur resurrectioni: secũdum illud Romano. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Ergo videtur quòd sacramenta magis habeant virtutem à resurrectione Christi, quàm ab eius passione.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud, Rom. 5. In similitudinẽ prævaricationis Adæ, * &c. dicit glo. Ex latere Christi dormientis in cruce fluxerunt sacramenta, per quę saluata est Ecclesia. Sic ergo sacramenta, videntur habere virtutem ex passione Christi.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm per Christi humanitatem & passionem non modò meritorie sed satisfactorie operatus fuerit Deus nostram à peccatis liberationem & sanctificationem, omnem suam efficaciam habere oportet nouæ legis sacramenta à passione Christi.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est) * sacramentum operatur ad gratiam causandam per modum instrumenti. Est autem duplex instrumentum, vnum quidẽ separatum, vt baculus: aliud autem coniunctum, vt manus. Per instrumentum autem coniunctum mouetur instrumentum separatum, sicut baculus per manum. Principalis autem causa & efficiens gratiæ, est ipse Deus, ad quem comparatur humanitas Christi sicut instrumentum coniunctum: sacramentum autem sicut instrumentum separatum, & ideo oportet quòd virtus salutifera, à diuinitate Christi, per eius humanitatem, in ipsa sacramenta deriuetur. Gratia autem sacramentalis ad duo præcipuè ordinari videtur, videlicet ad tollendos defectus præteritorum peccatorum, inquantum transeunt actu, & remanent reatu: & iterum ad perficiendam animam in his quæ pertinent ad cultum Dei, secundum religionem vitæ Christianæ. Manifestum est autem ex his quæ supra * dicta sunt, quòd Christus liberauit nos à peccatis nostris, præcipuè per suam passionem: non solùm efficienter & meritoriè, sed etiam satisfactoriè. Similiter etiam per suam passionem initiauit ritum Christianæ religionis, offerens seipsum oblationem & hostiam Deo, vt dicitur Ephes. 5. Vnde manifestum est, quòd sacramenta Ecclesiæ, specialiter habent virtutem ex passione Christi, cuius virtus quodammodo nobis copulatur per susceptionem sacramentorum. In cuius signum de latere Christi pendentis in cruce, fluxerunt aqua & sanguis, quorum vnum pertinet ad baptismũ, aliud ad Eucharistiam, quæ sunt potissima sacramenta.

D.982.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum prout erat in principio apud Deum, viuificat animas, sicut agens principale: caro tamen eius, & mysteria in ea perpetrata, operantur instrumentaliter ad animæ vitã. Ad vitam autem corporis nõ solùm instrumẽtaliter: sed etiam per quandam exemplaritatem, vt suprà dictum * est.

Q.56.art.6.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per fidem Christus habitat in nobis (vt dicitur Ephes. 3.) & ideo virtus Christi copulatur nobis per fidem. Virtus autem remissiua peccatorum, speciali quodam modo pertinet ad passionem ipsius Christi: & ideo per fidem passionis eius, specialiter homines liberantur à peccatis: secundum illud Roma. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et ideo virtus sacramentorum, quæ ordinatur ad tollenda peccata, præcipuè est ex fide passi onis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd iustificatio attribuitur resurrectioni ratione termini ad quem, qui est nouitas vitæ per gratiam. Attribuitur tamen passioni ratione termini à quo, scilicet quantum ad dimissionem culpæ.

ARTICVLVS VI.

¶ *Virum sacramenta veteris legis gratiam causarent.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd etiam sacramenta veteris legis, gratiã causarent. (Quia sicut dictum * est) sacramenta nouæ legis habent efficaciã ex fide passionis Christi. Sed fides passionis Christi fuit in vetere lege, sicut & in nouа: habemus enim eundem Spiritum fidei: vt habetur 2. ad Cor. 4. Sicut ergo sacramenta nouæ legis conferunt gratiam, ita etiam sacramenta veteris legis gratiam conferebant.

2 ¶ Præterea, Sanctificatio non fit nisi per gratiam. Sed per Sacramenta veteris legis, homines sanctificabantur: dicitur enim Leuiti. 8. Cumque sanctificasset Moyses Aaron & filios eius in vestitu suo, &c. Ergo videtur quòd sacramẽta veteris legis gratiam conferebant.

3 ¶ Præterea, Sicut Beda dicit in homilia * Circumcisionis, idem salutiferæ curationis auxilium, circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptismus agere reuelatæ tempore gratię cõsueuit. Sed baptismus nunc confert gratiam. Ergo circumcisio gratiam conferebat. Et pari ratione alia sacramenta legalia: quia sicut baptismus est ianua sacramentorum nouæ legis, ita & circumcisio erat ianua sacramentorum veteris legis. Propter quod & Apostolus dicit Galat. 6. Testificor omni homini circumcidenti se: quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ.

¶ SED CONTRA est, quod Galat. 4. dicitur. Conuertimini iterum ad infirma & egena elementa. Glossa, * id est ad legem, quę dicitur infirma, quia perfectè non iustificat. Sed gratia perfectè iustificat. Ergo sacramenta veteris legis gratiam non conferebant.

¶ *Virum sacramenta veteris legis gratiam causarent.*

Titulus clarus. *Commen.*

¶ In corpore sunt duæ conclusiones negatiuæ. Prima est: Sacramenta veteris legis non conferebant gratiam virtute propria. Probatur authoritate Apostoli. Alitera est: Sacramenta veteris legis, non conferebant gratiam virtute in eis habita à passiõe Christi. Probatur ex cõmuni differentia coniunctionis alicuius causæ ad causandum: vel per vsum exteriorum rerum, vel per actum animæ: quia prima est causa effectiua, ac per hoc prioris secundum esse: secunda autẽ est causę finalis, ac per hoc potest esse posterioris secundum esse. Sub hac enim differentia communi subsumitur in speciali differentia inter passionem, Christi coniungi per sacramenta vel per fidem: ita quòd per sacramẽta cõiunctio continetur sub coniunctione per vsum exteriorum rerum, & coniunctio per fidem continetur sub coniunctione per actum animæ. Et sub hoc procedendo, defenditur, & quòd passio Christi est prior secundum esse sacramentis nostris, & posterior sacramentis veteris legis. Ac per hoc nostris quidem sacramentis passio Christi cõiungi potest, vt causa actiua operans per illa: prioris autem non potest coniungi vt causa actiua operans per illa, quod est intentum conclusionis.

1.2.q.103. ar.2. & q. 107. ar.1. ad 3. Et 4. dist.1.q.1. arti.5.q.1. Ar.præce.

Tuter.prim. & med. illius in Homiliario octauo anni ex inuenies.

Glos. ordi. ibide.

Et quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et quòd passio Christi vt finalis causa coniungatur per fidem, tam nobis quàm antiquis: & propterea vtrique saluantur per fidem passionis Christi: sed non vtrique per sacramenta virtuosa ex passione Christi. Nō tamen superstitiosus erat vsus illorum sacramentorum: quia adhibebantur, etsi non vt virtuosa, tamen vt signa fidei virtuosæ.

¶ Sta igitur lector in formali differentia inter coniunctionem per fidem seu actum animæ vt sic, & per sacramenta seu vsum exteriorum rerum vt sic: & videbis differentiam in litera subtiliter positam inferre sacramenta nostra esse virtuosa, & antiqua non. Et memento nouitie, quòd de coniunctione causali (seu causæ vt sic) est sermo, vt non fallaris ab importunitate digredientium ad ea, quæ sunt per accidens.

Art. pra.

D. 9. 2.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ tertiæ Articulum primum.*

D. 322.

Annot.

* *Aliàs consequenter,*

TItulus vt sonat de sacramento indefinite, non vniuersaliter aut particulariter explicite. Quæritur enim explicite de particulari in art. 6.

¶ In corpore vna conclusio: Fideles per sacramenta aliquo spirituali charactere insigniuntur. Probatur: Quicunque ad aliquod certum deputatur, consueuit consignari: sed homines per sacramenta deputantur ad spirituale aliquod spectans ad Dei cultum: ergo fideles per sacramenta aliquo spirituali charactere insigniuntur. Probatur maior exemplo militū. Minor vero: quia sacramenta ad duo ordinantur, hoc est ad remedium contra peccatum, & ad perficiendum hominem in his quę ad cultum diuinum sunt. Et confirmatur tota ratio cum conclusione authoritate Aug. vnde Author inquisit.

In corp. ar.

Annot.

¶ Aduerte hic quòd Author persuasibile hāc veritatem ecclesiasticam reddere studuit, ex ratione proportionalis similitudinis inter homines deputatos ab homine ad militiam corporalem, & deputatos a Deo ad cultum Christianæ religionis (quæ vtique est militia illius, qui est dominus fortis & potens: Iesus ad debellādas aereas potestates, vincēdumq; mundum) sectatus Augustini vestigia. Rationabile siquidem est, vt homines quia principibus mundi huius consueuerūt ad corporalia corporali nota insigniri, quum à Deo ad perennem spiritualem cultum secundum animam deputantur, spirituali signo insigniantur in anima. Sic enim diuinam prouidentiam disponere hominem suauiter inuenimur, vt scilicet proportionaliter in signantur secundum animam a Deo: sicut secundū corpus consueuerunt a principe humano.

D. 342.

¶ *Veteris legis sacramenta nullam in se virtutem habebant, quæ operarentur ad gratiam inducendam, sed solam fidem illos iustificantem ostendebant.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd non potest dici, quòd sacramenta veteris legis conferrent gratiam iustificantem per seipsa, id est, propria virtute: quia sic non fuisset necessaria passio Christi, secundum illud Galatarum secundo. Si ex lege est iustitia, Christus gratis mortuus est. Sed nec potest dici, quòd ex passione Christi virtutem haberet conferendi gratiam iustificandi. Sicut enim ex præ dictis *patet, virtus passionis Christi copulatur nobis per fidem & d sacramenta, differenter tamen. Nam continuatio, quæ est per fidem, fit per actum animæ: continuatio autem quæ est per sacramenta, fit per vsum exteriorum rerum. Nihil autem prohibet id quod est posterius tempore antequam sit, mouere secūdum quod præcedit in actu animæ: sicut finis qui est posterior tempore, mouet agentem, secundum quòd est apprehensus & desideratus ab ipso. Sed illud quod nondum est in rerum natura, non mouet secundum vsum exteriorū rerū. Vnde causa efficiens * non potest esse posterior in esse, ordine durationis, sicut causa finalis. Sic ergo manifestū est, quòd passione Christi, quæ est causa humanæ iustificationis * conuenienter deriuatur virtus iustificatiua ad sacramenta nouæ legis, non autem ad sacramenta veteris legis, & tamen per fidem passionis Christi iustificabantur antiqui patres, sicut & nos. Sacramenta autem veteris legis, erant quędam illius fidei protestationes, in quantum significabant passionem Christi & effectus eius. Sic ergo patet, quod sacramenta veteris legis, non habebant in se aliquam virtutem, qua operarentur ad conferendam gratiam iustificantem, sed solum significabant fidem, per quam iustificabantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd antiqui Patres habebant fidem de passione Christi futura, quæ secundum quòd erat in apprehensione animæ, poterat iustificare. Sed nos habemus fidem de passione Christi præcedenti, quæ potest iustificare etiam secundum realem vsum sacramentalium rerum, vt dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa sanctificatio erat figuralis: per hoc enim sanctificari dicebantur, quòd applicabantur cultui diuino secundum ritum veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandum passionem Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de circuncisione multiplex fuit opinio, quidam enim dixerunt, quòd per circuncisionem non conferebatur gratia, sed solum auferebatur peccatum. Sed hoc non potest esse: quia homo non iustificatur à peccato nisi per gratiam: secundum illud Romanorum tertio, Iustificati gratis per gratiam ipsius. Et ideo alij dixerunt, quòd per circūcisionem conferebatur gratia quantum ad effectus remotiores culpæ, sed nō quantum ad effectus positiuos d gratiæ. Sed hoc etiam videtur esse falsum: quia per circuncisionem dabatur pueris facultas perueniendi ad gloriam, quæ est vltimus effectus positiuus gratiæ. Et præterea secundum ordinem causæ formalis, priores sunt naturaliter effectus posteriori quàm priuatiui, licet secundum ordinem causæ materialis sit econuerso: forma enim nō excludit priuationem, nisi informando subiectum. Et ideo alij dicunt, quòd circuncisio conferebat gratiam etiam quantum ad aliquē effectum positiuum, qui est facere dignum vita æterna non tamen quantum ad hoc quod est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum. Quod & aliquando mihi visum est: sed diligentius consideranti apparet hoc etiā non esse verum: quia minima * gratia potest resistere cuilibet concupiscentię, & mereri vitam æternam. Et ideo melius dicendū videtur, quòd circuncisio sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solum signum fidei iustificantis. vnde Apostolus dicit Romanorum quarto, quòd Abraham accepit signum circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei. Et ideo in circuncisione d conferebatur gratia, in quantum erat signum d passionis Christi futuræ vt infra patebit.

QVAESTIO SEXAGESIMATERTIA, DE EFfectu sacramentorum, qui est character, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de alio effectu sacramentorum, qui est character.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò vtrum ex sacramentis causetur character aliquis in anima

¶ Secundò, quid sit ille character.

¶ Tertiò, cuius sit character.

¶ Quartò, in quo sit, sicut in subiecto.

¶ Quintò, vtrum indelebiliter.

¶ Sextò, vtrum omnia sacramenta imprimant aliquem characterem.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum sacramentum imprimat aliquem characterem in anima.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non imprimat aliquem characterem in anima. Character enim significare videtur quoddam signum distinctiuum. Sed distinctio membrorum Christi ab alijs sit per æternam prædestinationem, quæ non ponit aliquid in prædestinato, sed solum in Deo prædestinante: vt in Prima parte habitum est: dicitur enim secundæ Timothæi secundo. Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: nouit Dominus qui sunt eius. Ergo sacramenta non imprimunt characterem in anima.

2 ¶ Præterea, Character signum est distinctiuum. Signum autem (vt Augustinus dicit in secundo * de doctrina Christiana) est quod præter speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cogitationem venire. Nihil autem est in anima, quod aliquam speciem sensibus ingerat. Ergo videtur quòd in anima non imprimatur aliquis character per sacramenta.

3 ¶ Præterea, Sicut per sacramenta nouæ legis distinguitur fidelis ab infideli, ita etiam per sacramenta veteris legis. Sed sacramenta veteris legis, non imprimebant aliquem characterem in anima: vnde & dicuntur iustitiæ carnis, secundum Apostolum ad Hebræos nono. Ergo videtur quòd neque sacramenta nouæ legis.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit secundæ ad Corinthios primo. Qui vnxit nos, Deus est: & qui signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. Sed nihil aliud importat character quàm quandam signationem. Ergo videtur quòd Deus per sacramenta nobis suum characterem imprimat.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Christi fideles per sacramenta ad aliquid diuinum ad Deicultum spectans deputentur, oportet illos per sacramenta aliquo spirituali charactere insigniri.*

¶ RESPONDEO Dicendum, quòd sicut ex prædictis * patet, sacramenta nouæ legis ad duo ordinantur, videlicet ad remedium contra peccata, & ad perficiendum animam in his quæ pertinent ad cultum Dei, secundum ritum Christianæ vitæ. Quicunque autem ad aliquid certum deputatur, consueuit ad illud consignari. Vnde & in sacramentis veteris legis, quibus homines deputabantur ad cultum diuinum secundum ritum illius populi, imprimebatur aliquod signum. Vnde Apostolus dicit ad Hebræos nono, quòd neque primum sine sanguine dedicatum est. Sacramenta autem nouæ legis ordinantur ad cultum Dei secundum ritum Christianæ religionis. Et ideo oportet quòd per sacramenta nouæ legis aliquibus spiritualibus signis insigniantur. Vnde Augustinus dicit * in 2. contra Parmenianum, Si militiæ character in corpore suo non militans, pauidus exhorruerit: & ad elementium Imperatoris confugerit, ac precę susa, & venia impetrata militare iam coęperit, nunquid homine liberato atque correcto, character ille repetitur, ac non potius agnitus approbatur? an forte minus hærent sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc nota?

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fideles Christi ad primum quidem futuræ gloriæ deputantur signaculo prædestinationis diuinæ. Sed ad actus conuenientes præsenti Ecclesiæ deputantur quodam spirituali signaculo eis insignito, quod character nuncupatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd character animæ impressus, habet rationem signi inquantum per sensibile sacramentum imprimitur: per hoc enim scitur aliquis esse baptismali characterе insignitus, quod est ablutus aqua sensibili. Nihilominus tamen character vel signaculum dici potest per quandam similitudinem, omne quòd configurat alicui vel distinguit ab alio, etiam si non sit sensibile: sicut Christus dicitur figura vel character paternæ substantiæ, secundum Apostolum Heb. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum * est, sacramenta veteris legis non habebant in se spiritualem virtutem, ad aliquem spiritualem effectum operantem. Et ideo in illis sacramentis non requirebatur aliquis spiritualis character: sed sufficiebat ibi corporalis circuncisio, quam Apostolus signaculum nominat, Romanorum quarto.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum character sit spiritualis potestas.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd character non sit spiritualis potestas. Character enim idem videtur esse quod figura: vnde Hebræorum primo. vbi dicitur, Figura substantiæ eius, sicut milites qui ascribebantur ad militiam antiquitus, solebant quibusdam characteribus corporalibus insigniri: ex quo deputabantur ad aliquid corporale. Et ideo cùm homines per sacramenta deputentur ad aliquid spirituale pertinens ad cultum Dei, consequens est quòd per ea fideles aliquo spirituali charactere insignmantur. Vnde Augustinus dicit * in 2. contra Parmenianum, Si militiæ character in corpore suo non militans, pauidus exhorruerit: & ad elementium Imperatoris confugerit, ac precę susa, & venia impetrata militare iam coęperit, nunquid homine liberato atque correcto, character ille repetitur, ac non potius agnitus approbatur? an forte minus hærent sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc nota?

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fideles Christi ad primum quidem futuræ gloriæ deputantur signaculo prædestinationis diuinæ. Sed ad actus conuenientes præsenti Ecclesiæ deputantur quodam spirituali signaculo eis insignito, quod character nuncupatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd character animæ impressus, habet rationem signi inquantum per sensibile sacramentum imprimitur: per hoc enim scitur aliquis esse baptismali characterе insignitus, quod est ablutus aqua sensibili. Nihilominus tamen character vel signaculum dici potest per quandam similitudinem, omne quòd configurat alicui vel distinguit ab alio, etiam si non sit sensibile: sicut Christus dicitur figura vel character paternæ substantiæ, secundum Apostolum Heb. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum * est, sacramenta veteris legis non habebant in se spiritualem virtutem, ad aliquem spiritualem effectum operantem. Et ideo in illis sacramentis non requirebatur aliquis spiritualis character: sed sufficiebat ibi corporalis circuncisio, quam Apostolus signaculum nominat, Romanorum quarto.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum character sit spiritualis potestas.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd character non sit spiritualis potestas. Character enim idem videtur esse quod figura: vnde Hebræorum primo. vbi dicitur, Figura substantiæ eius, sicut milites qui ascribebantur ad militiam antiquitus, solebant quibusdam characteribus corporalibus insigniri: ex quo deputabantur ad aliquid corporale. Et ideo cùm homines per sacramenta deputentur ad aliquid spirituale pertinens ad cultum Dei, consequens est quòd per ea fideles aliquo spirituali charactere insignmantur. Vnde Augustinus dicit * in 2. contra Parmenianum, Si militiæ character in corpore suo non militans, pauidus exhorruerit: & ad elementium Imperatoris confugerit, ac precę susa, & venia impetrata militare iam coęperit, nunquid homine liberato atque correcto, character ille repetitur, ac non potius agnitus approbatur? an forte minus hærent sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc nota?

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ tertiæ, Articulum secundum.*

TItulus de quidditate characteris manifestè quæritur: in quo scilicet genere ens, in potentia, an relationis, &c.

¶ In corpore tres conclusiones. Primi est: Character sacramentalis est spiritualis potestas ad ea quæ sunt diuini cultus. Probatur: Character sacramentalis est quę immediate à sacramento, inquantum per illa homo deputatur ad ea quæ sunt Christiani cultus, consistentis in recto, pendo aliquia, vel tradendo alijs: ergo character sacramentalis est quę dam spiritualis potestas ad ea quæ sunt diuini cultus. Antecedens quo ad primam partem probatur auctoritate Dionysij in illis verbis, perficiens eum diuinam, & communicatorem diuinorū. Consequentia vero probatur: quia ad veritatem huius requiritur potestas spiritualis, ad recipiendū eadem passiua, ad tradendum vero actiua.

¶ Circa deductionem conclusionis huius dubium occurrit: nam inualida apparet consequentia. Character sacramentalis est deputatiuus hominis ad cultum Christianæ religionis: ergo character militaris est deputatiuus hominis ad militiam, consistentem in recipiendo & reddendo ergo eiusdem rectio actiua. ergo similis consequentia nihil valet. Character militaris est deputatiuus hominis ad militiam, consistentem in percutiendo, & percutiendum: ergo character militaris est potentia ad percutiendum. Et si iuste, quod non est simile, quia potentia perficitur per potentiam, potentia autem ad actum, non est actus: sed superadditus. Hæc inquam instantia nihil obstat argumento: quia ad militarem perfectionem vtra natura requiritur virtus potentiam spiritualem, sicut ad sanandum potentia medicatiua requiritur in medico potentia medicatiua, ergo obiectio.

¶ Et eleuatis instantiis ad vniuersalem ratio assumendi scilicet licēt militaris de militia Christiana religione, ad potentiam respectiuam eiusdem cultus descendere. Deputatio siquidem ad cultum multiplicitet, & dicitur, sed ex hoc, quòd character sacramentalis est spiritualis perfectio, &c. sed ex hoc, quòd character sacramentalis est spiritualis perfectio ex quacunque deputatione, sed ex tali deputatione, scilicet vt perfectiuo animæ ad cultum diuinum, secundum ritum Christianum: ita quod nō ex quacunque deputatione, sed ex tali deputatione, scilicet vt perfectiuo animæ ad talem cultum impresso a Deo proceditur litera: vt ipsamet litera de se manifestum perhibet, authoritatem afferens Dionysij hoc testantem: ex quo ostenditur sumpto concludit licuit intentum, si perspicaciter intuitus fuerit. Ex hoc enim quod character est perfectiuus animæ ad cultum Christianæ religionis formaliter, vt Autor contemplatur, & ex hoc quod character sacramentalis est spiritualis perfectiuus animæ ad cultum Christianæ religionis formaliter consistit in recto, & ex hoc quod character militaris est perfectiuus animæ ad cultum Christianæ religionis formaliter: sequitur, ergo character militaris est spiritualis potestas, quia homo secundum animam potest recipere vel tradere ea quæ sunt Christianæ religioni propria. Et confirmatur hæc ratio: quia potentia passiua non reducitur ad actum nullus redditur apud Deum, & similiter qua potentia actiua efficax est, quantumcunque ab homine prohibitus. Nam subtracta efficacitate aut scientia, aut fide, si potentia remanet, actus non est nullus, sed contra sola potentia deficiente, alia non sunt efficacia. Sic autem constat esse in proposito, quòd subtracto charactere ordinis vane omnia tradantur, quæ propria ordinis sunt: est ergo character in genere potentiæ.

¶ Ad instantiam autem de militari characterе, patet responsio: quia non spectat ad animam.

in Græco habetur loco figuræ, character. Sed figura est in quarta specie qualitatis, & ita differt a potestate, quæ est in secunda specie qualitatis. Character ergo non est spiritualis potestas.

¶ Ad obiectionem autem vltimo factam patet etiam responsio, quòd falsum assumit, scilicet litteram ex sola deputatione procedere, quem procedit ex tali deputatione, scilicet vt perfectiuo hominis spiritualiter secundum animam ad cultum spiritualē consistēm in recipere & tradere: manifestatum quippe est, quòd formaliter pro cedendo, optime absque sophismatis aliqua specie illatio tenet.

¶ Secunda conclusio est: Hæc spiritualis potentia est instrumentalis. Declaratur a simili. Sicut virtus quæ est in sacramentis. Et probatur ex subiecto: quia est potentia ministri: ergo instrumenti. Antecedens probatur: quia character conuenit ministris Christi vt sic. Consequentia probatur: quia minister vt sic, habet rationem instrumenti.

¶ Tertia cōclusio est: Character non est per se in genere: sed reductiue in secunda specie qualitatis. Prima pars probatur a simili: scilicet ex virtute in sacramentis, adiū & ratione cōmuni, quia est quiddam fluens & incompletum. Secunda vero pars relinquitur vt euidens.

¶ Num character sit in genere: & in quo genere, & sub quæ specie.

¶ Occurrunt autem hic multa dubia. Primū est de genere generalissimo, sub quo ponitur character: quòd circa tertiā conclusionem versatur. Secundum, de specie: & spectat ad eandem conclusionem. Tertium est circa responsionem ad tertium, quātum valeat ratio litera, probās quòd character non est habitus: quia omnis habitus est bonus vel malus, vt habes in litera argumento ad oppositum. Propter cōnexionem tamen materiæ tractabitur tertium dubium simul cum primo, & secundum simul cum quarto.

¶ Circa primum dubium in quo genere sit character sacramentalis, scito primo, quod Durandus in 4. sent. distin. 4. q. 1. putauit characterem esse relationem rationis per quam aliquis ex institutione diuino deputatur ad sacras operationes: sicut numus sortitur rationem pretij. Et eius ratio est, quia ea quæ sunt fidei dei rificanda sunt, & non obscuriora reddenda. per characterem autem si ponitur relatio rationis, omnia clara sunt, Si vero ponitur res realis, obscuriora introduceuntur.

¶ Sed positio hæc seipsam leuem monstrat, dum ex communibus tantum & extraneis procedit. Etusque fallitas patet ex authoritate Ecclesiæ, extra de baptismo & eius effectu, in cap. maiores. in fine. Vbi dicitur quòd sacramentalis operatio imprimit characterem: certum est enim, quòd relatio rationis non imprimitur. Et confirmatur ex concilio Florentino sub Eugenio quarto. Vbi dicitur, Tria sacramenta characterem, id est spirituale quoddam signū à cæteris distinctiuum, imprimunt in anima indelebile: vnde in eādem personam non reiterantur. Hæc ibi.

¶ Scito secūdo, quod Scotus in 4. dist. 6. q. 1o. ad vtranq; partem disputat, cōcludens vtrunq; posse probabiliter sustineri: & q̄ character sacramētalis sit res absoluta in genere qualitatis: & quòd sit relatio extrinsecus aduenies. Et hāc vltimā opinionē ipse tenet. Minus tū probabilis mōstratur ista via, discutiendo tertium dubium. Vbi scito consequentiam factam in litera destrui ex Scotica opinione distinguente de relatione, vel intrinsece adueniente vel extrinsece. Et vocat relationem intrinsecus aduenientē illam quæ consequitur fundamen-

*Aliàs dicitur beatitudo iuxta illud in fine primi capitulorum Ethicorum, & de proprio nomine significandum signo ipsi recipit, & 2. de anima text. 3. patum ante med.

Lib. 5. meta. tex. 17. 10. 3.

Lib. 2. ethi. c. 5. in prin.

Art. 5. huius q.

Quæstio.

Ar. præced.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fundamentum posito termino. Illam autem quæ positis fundamento & termino non accessario ponitur, vocat relationem extrinsecus adueniente. Exemplum primi, vt dopium, simile, æquale. Exemplum secundi, vt relatio agentis ad patiens, relatio locati ad locum, & huiusmodi. Ad primum genus dicit non esse motum, sed ad secundum: ac per hoc posse à Deo de nouo in primi in animam relatio

Cap. 2. eccl. hierar. par. 3. Primus autor sacred.

nem characteris absque aliquo absoluto nouo fundante illam. Et propterea non sequitur, si relatio characteris poneretur immediate in anima, conueniret naturaliter omni animæ.

¶ Tu autem patienter sustineto pertranseuntè me de respectibus his in communi: quia theologiam practicam tracto, non metaphysicam. Nec videtur digrediendum hoc in loco, quicquid sit de respectibus istis ex trinsecis: qui forte non sunt intelligibiles: quoniã omnis respectus formaliter sumptus hoc ipsum quod est, est ad aliud le habere: & si est ad aliud se habere, est in genere ad aliquid: quod est quartum prædicamẽtum. Et rursus, si est ad aliud se habere, necesse est vt consequatur fundamentum ex sola noua positione alterius: alioquin nõ esset ad aliud, & propterea si est ad aliud se habere, ad illud non est motus: vt ex hac ratione probatur 5. Physicorum, ab Arist. Et super hoc, scilicet super ipsa relatione formaliter, inquãtum relatio est, fundanit Autor hic rationem suã: relatio enim formaliter sumpta, quia hoc ipsum quod est, est ad aliud: si realis est, nascitur cum fundamento non simpliciter in actu, sed sic, q ex sola appositione termini fit actu, similitudo enim nascitur cum albo, sic quòd posito coalbo, statim similitudo in primo albo consurgit: & sic de aliis. Ac per hoc si relatio characteris immediate fundaretur in anima, nasceretur simul cum anima, sic quòd posito illius termino, statim in anima consurgeret relatio characteris: & si sic connasceretur cum anima, clare patet quòd naturaliter conueniret omni animæ. Quocirca aut character non est in genere ad aliquid nisi a quoce: & tunc si est respectus, quærotur illius genus. Nec erit facile fingere aliud genus, quum ponatur res spiritualis, & non sit formaliter passio. Aut si est in genere ad aliquid diffinitio posita ab Arist. non est cõmunis suo generi, & exclusio motus ab adaliquid cum illius ratione, 5. Phys. non est vniuersalis de ipso genere ad aliquid: sed particularis, hoc est de aliqua specie relationis, scilicet intrinsece. quoniam Arist. probando ad relationem non esse motũ, attulit relationem, quæ secundum Scoti vocatur extrinsecus adueniens, scilicet dextri & sinistri. Nã relatio dextri inter me & columnã non sequitur fundamentum posito termino. loquendo vt Sco. loquitur. Nam posito animali habente dextrũ, & posita columna, non sequitur relatio dextri inter ipsa: potest enim colũna poni neutra. Et accidit huiusmodi phantasia: quia non consideratur fundamentum vt fundamentum, & terminus vt terminus, sed remote. Verbi gratia, relatio agentis ad patiens, non habet pro extremis igné & aquam, sed ignem calefacientem, & aquam patientem à calefaciẽte: & sic de aliis. Vnde non remote, sed propinque sumendo fundamentum & terminum (hoc est secundum eas dispositiones, secũdum quas hoc fundat, & illud terminat) nulla est relatio realis, quæ non consurgat in fundamento, posito termino. Sed hæc pertranseundo sunt dicta pro claritate literæ, quæ de relatione loquitur formaliter, sicut & Philosophus quinto Physicorum.

Q. prac. ar tic. 4.

Lib. 1. c. 3. aliquantulum à prin. to. 5.

¶ Circa secundum dubiũ, scito Scotum in 4. dist. 6. q. 1. o. disputare ad omnem partem, & tenendo quòd character est essentialiter respectus, sustinet ipsum habere rationem potentiæ & actiuæ & passiuæ, pro quanto Deus ordinauit assistendo agere habenti talem respectum, puta sacerdoti: & similiter imprimere in patiens habens talem respectum, puta characterem baptismi: ita quòd respectus reddãt baptizatum capacem passionis à Deo sic statuente: & similiter operationem sacerdotis efficacem. Et concurrunt hi respectus tanquam dispositiones in ordine ad agens voluntarium. Tenendo autem quòd character est forma absoluta, sustinet & quòd potest poni in prima specie qualitatis, & quòd potest poni in secunda, respondẽtque ad rationem literæ, quæ in quarto dubio proposita est: primò, quòd non oportet omnem habitum esse bonum vel malum, sed potest aliquis habitus esse indifferens. Quod probat dupliciter, tum quia ex actibus indifferentibus frequentatis causatur habitus indifferens, tum quia frequentans considerationem alicuius conclusionis Geometriæ, habet habitum indifferentem. Secundò, quia character potest poni habitus supernaturalis bonus remotẽtus quod non proxime seu sufficienter potest esse principium actus boni, sed remotè, sicut fides, spes, charitas infusa. non est sufficiens principium boni actus: sed inclinat ad bonum actum concurrentibus aliis requisitis: multò autem remotius character potest disponere ad bonum actum.

¶ Ad horum clariorem notitiam aduertendum est, quòd nisi formaliter consideremus, loceműsque res in suis generibus, vagari multipliciter contingeret. Quocirca quum character sacramentalis sit formaliter potentia (sicut enim baptismalis character, qo per se primo homo potest recipere sacramentalia reliqua, vt patet: & similiter character ordinis, quo primo manifestatur Ecclesiæ

putantur homines ad cultum Dei, secundum ritum Christianæ religionis. Vnde Dionysius* in secundo capite Cælestis hierarchiæ, cum dixisset, quòd Deus in quodam signo tradit sui participationem accedenti ad baptismum, subiungit, Perficiens eum diuinum, & communicatorem diuinorum. Diuinus autem cultus consistit vel in recipiendo aliqua diuina, vel in tradendo aliis. Ad vtrumque autem horum requiritur quædam potentia, nam ad tradendum aliquid aliis, requiritur potentia actiua: ad recipiendum autem requiritur potentia passiua. Et ideo character importat quandam potentiam spiritualem, ordinatam ad ea quæ sunt diuini cultus. Sciendum ramen, quòd hæc spiritualis potentia est instrumentalis, sicut etiam supra dictum* est de virtute, quæ est in sacramentis. Habere enim sacramenti characterem competit ministris Dei, minister autem habet se per modum instrumenti: vt Philosophus* dicit in primo, Polic. Et ideo sicut virtus, quæ est in sacramentis, non est in genere per se, sed per reductionem, eo quòd est quidam fluens & incompletum, ita etiam character non propriè est genere vel specie, sed reducitur ad secundam speciem qualitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd figura est quædam terminatio quantitatis, vnde propriè loquendo, non est nisi in rebus corporeis, in spiritualibus autem dicitur metaphoricè. Non autem ponitur aliquid in genere vel specie, nisi per id quod de eo propriè prædicatur. Et ideo character non potest esse in quarta specie qualitatis, licet hoc quidam posuerint.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in tertia specie qualitatis non sunt nisi sensibiles passiones, vel sensibiles qualitates. Character autem non est lumen sensibile: & ideo non est in tertia specie qualitatis, vt quidam dixerunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod relatio quæ importatur in nomine Signi, oportet quòd super aliquid fundetur. Relatio autem huius signi quod est character, non potest fundari immediate super essentiam animæ: quia sic conueniret omni animæ naturaliter. Et ideo oportet aliquid poni in anima, super quod fundetur talis relatio: & hoc est essentia characteris. Vnde non oportebit quòd sit in genere relationis: sicut quidam posuerunt.

¶ Ad quartum dicendum, quòd character habet rationem signi per comparationem ad sacramentum sensibile, à quo imprimitur: sed secundum se consideratus, habet rationem principij, per modum iam dictum *.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Character sacramentalis sit character Christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd character sacramentalis nõ sit character Christi. Dicitur enim Ephes. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis. Sed consignatio importatur in ratione characteris. Ergo character sacramentalis, magis debet attribui Spiritui sancto, quàm Christo.

2 ¶ Præterea, Character habet rationem signi. Est autem signum gratiæ, quæ per sacramentum confertur: gratia autem infunditur animæ à tota Trinitate. Vnde dicitur in Psal. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Ergo videtur quòd character sacramentalis non debeat specialiter attribui Christo.

3 ¶ Præterea, Ad hoc aliquis characterem accipit, vt eo à cæteris distinguatur. Sed distinctio sanctorum ab aliis, fit per charitatem: quæ sola distinguitur inter filios regni & filios perditionis: vt Augustinus * dicit decimoquinto de Trinitate, vnde & ipsi perditionis filij characterem bestiæ habere dicuntur: vt patet Apocalyp. decimotertio. Charitas autem non attribuitur Christo, sed magis Spiritui sancto, secundum illud Romanorum quinto. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Vel etiam Patri, secundum illud secundæ ad Corinth. vltimo. Gratia domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei. Ergo videtur quòd character sacramentalis, non sit attribuendus Christo.

¶ SED CONTRA est, quòd quidam sic diffiniunt characterem. Character est distinctio à charactere æterno impressa animæ rationali, secundum imaginem consignans trinitatem creatam Trinitati creanti & recreanti. & distinguens à non configuratus secundum statum fidei. Sed character æternus est ipse Christus secundum illud Hebræorum primo. Qui cum sit splendor gloriæ & figura vel character substantiæ eius. Ergo videtur quòd character sit propriè attribuendus Christo.

CONCLVSIO.

¶ Character, qui per sacramenta imprimitur ad ea perageñda, quæ diuini sunt cultus, character Christi est, quo Christi fideles ei configurantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex supradictis* patet) character proprie est signaculum quoddam, quo aliquid insignitur, vt ordinatum in aliquem finem: sicut charactere insignitur denarius ad vsum commutationum, & milites charactere insignuntur, quasi ad militiam deputati. Homo autem fidelis ad duo deputatur. Primò quidem & principaliter ad fruitionem gloriæ. Et ad hoc insignitur signaculo gratiæ: secundum illud Ezechielis nono. Signa Thau super frontes virorum gementium & dolentium, & Apocalipsis septimo. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Secundò autem deputatur quisque fidelis ad recipiendum vel tradendum aliis ea quæ pertinent ad cultum Dei, & ad hoc propriè deputatur character sacramentalis. Totus autem ritus Christianæ religionis derivatur à sacerdotio Christi. Et ideo manifestum est, quòd character sacramentalis specialiter est character Christi, cuius sacerdotio configurantur fideles secundum

sacramentales characteres. Qui nihil aliud sunt, quàm quædam participationes sacerdotij Christi, ab ipso Christo deriuatæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Apostolus ibi loquitur de configuratione, secundum quam aliquis deputatur ad futurum gloriam, quę fit per gratiam. Quæ Spiritui sancto attribuitur, inquantum ex amore procedit, quòd Deus nobis aliquid gratis largiatur: quod ad rationem gratiæ pertinet. Spiritus autem sanctus amor est: vnde & 1. ad Cornith. duodecimo, dicitur. Diuisiones gratiarũ sunt, idem autem Spiritus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd character sacramentalis est res respectu sacramenti exterioris, & est sacramentum respectu vltimi effectus. Et ideo dupliciter potest aliquid characteri attribui. Vno modo secundum rationem sacramenti: & hoc modo est signum inuisibilis gratiæ, quæ in sacramento confertur. Alio modo secundum propriam rationem characteris: & hoc modo est signum configurationum alicui principali, apud quem residet auctoritas eius ad quod aliquis deputatur: sicut milites qui deputantur ad pugnam, insigniuntur signo ducis: quo quodammodo ei configurantur. Et hoc modo illi qui deputantur ad cultum Christianum, cuius autor est Christus, charactere accipiunt, quo Christo configurantur. Vnde propriè est character Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd charactere distinguitur aliquis ab alio, per comparationẽ ad aliquem finem. in quem ordinatur qui characterem accipit: sicut dictum * est de charactere militari, quo in ordine ad pugnam distinguitur miles Regis à milite hostis. Et similiter character fidelium, est quo distinguuntur fideles Christi à seruis diaboli, vel in ordine ad vitam æternam, vel in ordine ad cultum præsentis Ecclesiæ. Quorum primum fit per charitatem & gratiam vt obiectio procedit, secundum autem fit per characterem sacramentalem. Vnde & character bestiæ intelligi potest per oppositum, vel obstinata malitia, qua aliqui deputantur ad pœnam æternam, vel professio illiciti cultus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum character sit in potentijs animæ sicut in subiecto.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd character non sit in potentiis animæ sicut in subiecto. Character enim dicitur esse dispositio ad gratiã. Sed gratia est in essentia animæ, sicut in subiecto, vt in Secũda parte dictũ* est. Ergo videtur quòd character sit in essentia animæ, non autẽ in potentiis.

¶ In responsione ad tertium dubium ex Sco. occurrit in prædicta vltima quæstione, ponente characterem in voluntate. Tum quia est dispositio ad gratiã quæ est in voluntate, quia gratia est idem quod charitas. Tum quia si character est signum vel fundamentũ obligationis animæ ad Deũ, rationabile est quòd ponatur in illa potentia cuius primò est obligare, vel esse rationem obligandi: talis autẽ est voluntas, quia præcise per actũ eius aliquis seobligat principaliter: reliqua enim cõcurrentia ad obligationẽ, non sunt nisi quædã præambula aut signa.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor & insensus in sequenti articulo in responsione ad secundum, probat characterem nõ esse in voluntate: quia character est vis instrumentalis: ac per hoc consistit in moueri ab alio: voluntatis verò, est mouere seipsam ad operandum. dissonat igitur conditio characteris à conditione voluntatis. Et hic probat characterem esse in intellectu: quia actus ad quos proximè disponit, scilicet recipere vel tradere ea quæ sunt Christiani cultus, sunt quædam fidei protestationes. Vnde ad primam Scoti obiectionem non oportet aliter respondere: quia iam dictum est, quòd characteri non assignatur subiectum, ex eo quòd est dispositio ad gratiam: quia remotè ad eam disponit.

¶ Ad secũdũ dũt dicitur primò, quòd cõditionalis assumpta est falsa: quia non est

Aristo. Insinuat quæst.

4. dist. 4. q. 1. art. 1. qcr. 1. et 2. 3. q. 3.

Quæstio.

P. 2. q. 110. ar. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est necessaris, quia cum veritate antecedentis stat, quòd character sit in illa potentia, cuius sunt primo actus operationes, ad quas character obligat, & non in potentia, quæ est primo obligatiua. Dicitur secundo, quòd antecedens potest dupliciter intelligi, quod character sit obligatiuus vel proximè, vel ex consequenti. Et quod character per se & proximè, non est quid

Ar. 3. hanc q.

obligatiuum, sed professiuum Christiani cultus & fidei, & propter huiusmodi professionē obligat, quod est ex consequenti obligare: character enim in anima, monstrat animam Christianæ religionis, ac per hoc obligatam Christo, & non econtra: sicut character militaris monstrat militem Romanum, & ideo obligatum Cæsari. Argumentum autem vtitur antecedente in primo sensu, in quo etiam, vt prima tenitatur responsio, falsam constituit conditionalem.

¶ Circa eandem respōsionem dubium aliud occurrit, de ratione assignata in litera, scilicet quia diuinus cultus est quedā fidei protestatio per exteriora signa: ideo character est in intellectu, in quo est fides. Si enim characteri assignandum est, subiectum ex cultu diuino, ad quem proximè disponit: consequens est vt subiectum eius sit illudmet, quod est subiectum proprij & proximi principij ipsius cultus, magis quàm illud quod est subiectum principij communis & remoti eiusdem cultus. Sed proprium proximumij cultus Dei principium est religionis virtus, quæ est in voluntate: ergo character, qui potentia est ad recipiendum vel tradendum ea quæ sunt cultus, est in voluntate, & nō in intellectu, in quo est fides, quæ remotum est principium cultus: quia mediante religione, & commune, quia fides operatur mediante ea quæ sunt multarum virtutum: puta spei, charitatis, religionis, &c.

Ar. præced.

Arrot.

¶ Ad hoc dicitur, quòd characterem conuenire in subiecto cum fide magis quàm cum religione, ex duobus sumi potest. Primò ex eo, quòd tam fides quàm character inter principia religionis computatur: vniuersa nāque religio filia est fidei, & quædam fidei protestatio: ex religione namque profitemur quilibet fidem suam. Character quoque quum potentia sit actiua vel passiua actuum religionis, principij rationem habet. Secundo ex eo, quòd tam fides quàm character respicit diuinum cultum, secundum id quod est: religio autem respicit diuinum cultum secundum rationem boni: est enim religio virtus moralis, cuius est reddere hominem bonum, & eius opus bonū efficere: fide enim & charactere homo potest in actus religionis: religione autem homo bene se habet ad illos. Et hinc fit, vt character respiciat Christianum cultum, vt professio quædam fidei est: & non vt bene vel malè fit: & propterea ad fidei subiectum accedit, & non spectat ad subiectum religionis.

¶ Ad obiectionem autem in oppositum, dicitur quòd propositio illa. Si characteri debetur subiectum ratione cultus, debet potius poni in subiecto principij proximi ipsius cultus, quàm principij remoti eiusdem, vera forte est cæteris paribus. Sed hic non sunt cætera paria: quia cultus respicitur à principio proximo, prout bene vel malè fit: à qua ratione longè est character: à principio verò remoto respicitur secundum id quod est, in qua ratione conuenit character cum fide, quæ est principium remotum & communè. Et propterea non sequitur, charactērem esse in voluntate, in qua est religio: sed concludit ur oppositum, scilicet esse in intellectu, in quo est fides.

¶ Circa eandem respōsionem dubium ex Durando in 4. sent. dist. 4. q. 1. occurrit, de subiecto characteris, quòd sit potentia exequitiua: quia virtus perficiens non ad cognoscendum nec ad appetendum, sed ad exequendum, debet poni non in intellectu, nec in voluntate, sed in potentia exequitiua: character autem est huiusmodi, vt patet ergo.

¶ Ad hoc dicitur, quòd characterem esse in alia potentia quàm in intellectu vel voluntate, est impossibile: quia quilibet alia potentia est in compositō: character autem est in anima intellectiua. Quod ex eo patet, quòd est perpetuus, remanens in anima separata. In cuius signum si baptizatus aut ordinatus resurgeret, non rebaptizaretur aut reordinaretur.

¶ Ad obiectionem autem dicitur, quòd licet maior sit vera de virtute seu habito, non tamen est vera de potentia habitus aut habitus, sed potentia, licet enim habitus in parte intellectiua sit ad cognoscēdum vel appetendum: potentia tamē appositā ad neutrum esse potest, imo debet: quoniam intellectus ipse sufficit pro potentia ad intelligendum & voluntas pro potentia ad appetendum. Quotiēs quum character sit in potentia in parte potentiali animæ, ad recipiendum vel tradendum cultum protestantem fidem, rationabiliter ponitur in subiecto fidei, vt in litera dicitur.

¶ *Super Quæstionis sexagesimætertiæ Articulum quintum.*

IN titulo aduerte, quòd ly indelebiliter potest dupliciter accipi, scilicet negationem omnis potentiæ etiam logicæ ad deletionem. Et hic est sensus, an character sit indelebilis, ita quòd implicet contradictionem ipsum deleri. Et sic character potest enim à Deo deleri, definendo conservare ipsum. Vel per negationem propriæ seu proximè naturalis potentiæ ad deletionē, & hic est sensus quæstionis: quia quamvis quilibet character sit Deus facere, sed non sua pte natura conuenit characteri.

¶ In corpore est vna conclusio: Character imprimitur indelebiliter manet in anima. Probatur: Omnis sanctificatio, quæ fit per sacerdotiū Christi est per configurationem ad ipsum. Sed character sacramentalis est quædā participatio sacerdotij Christi æterni, in eius fidelibus secundum animæ partem inexistens: ergo character indelebiliter manet in anima. Maior & probatur & declaratur. Probatur quidē: quia sacerdotiū Christi est æternum vt patet ad Hebræos. Et virtute Scripturæ. Declaratur verò ex eo quòd res inanimatæ consecratæ à sanctis sacerdotij Christi, retinent consecrationem quandiu sunt, vt patet in calicibus, &c. Minor veò quo ad primā partē declaratur ex eo quòd per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character. Hæc conclusio quo ad exponentem negatiuam implicitè ponitur in litera. Et secundum se totam in litera implicitè probatur, præsupponendo suprædicta de charactere, scilicet quod est potentia ad recipiendum vel tradendum ea, quæ sunt diuini cultus. Ex hoc enim supposito principio procedit Autor, quasi subsumendo, quædam sacramenta non spectare directè ad nouum cultū diuinum, aut non ordinare ad recipiendum vel tradendum: ac per hoc in his non imprimi characterem. Vnde distinguit in primis Autor duos sacramentorum fines, scilicet remedium peccati, & diuinum cultum. Et in primo omnia dicit conuenire: in secundo autem non, quod probat de sacramento pœnitentiæ. Subdistinguit deinde in tria membra sacramenta ordinata ad secundum finem, & exclusō vno eorum, scilicet Eucharistiæ, concludit reliqua duo genera imprimere characterem. Et clarè patet processus in litera.

Q. præced. art. 2.

Annot. Quæst. 62. ar. 1. & 5.

¶ Aduerte hic quòd circa Eucharistiæ sacramentum possunt duo cō siderari, scilicet ipsum sacramentum (quod nihil aliud est quàm actio sacramentalis consistens in consecratione materiæ) & potest considerari vsus sacramenti: quo Eucharistia percipitur à nobis. Et de primo quidem, an imprimat characterē, sub quæstione cadere non potest: quia actio illa nihil ponit in animabus nostris: sed ad materiam exteriorē terminatur. De secundo autem Autor loquitur, reddens rationem, quare nō imprimit nobis characterem: & cum hoc magnificans ipsum quod conferat Christum, in quo est fons omnium characterum.

Ca. 3. eccle. hier. ar. 3. & 4. princ. illius.

Sed ad agentes in sacramentis, pertinet sacramentum ordinis, quia per hoc sacramentum depurantur homines ad sacramenta aliis tradenda. Sed ad recipientes pertinet sacramentum baptismi, quia per ipsum homo accipit potestatem recipiendi alia Ecclesiæ sacramenta. vnde baptismus dicitur esse ianua omnium sacramentorum. Ad idem etiam ordinatur quodammodo confirmatio, vt infrà suo loco dicetur. Et ideo per hæc tria sacramenta character imprimitur, scilicet per baptismum, confirmationem, & ordinem.

Q. 72. ar. 8.

¶ SED CONTRA est, quòd (sicut in præmissa diffinitione * characteris continetur) character imprimitur animæ rationali secundum imaginem. Sed imago Trinitatis in anima, attenditur secundum potentias. Ergo character in potentiis animæ exilit.

Ar. præced. in arg. sed contra.

CONCLVSIO.

¶ Cùm character insignianter fideles ad suscipiendum, vel aliis tradendum quæ sunt diuini cultus, quod actibus perficitur, non in essentia, sed in potentia animæ necesse est characterem esse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) character est quoddam signaculum, quo anima insignitur ad suscipiendum, vel aliis tradendum ea quæ sunt diuini cultus. Diuinus autem cultus in quibusdam actibus consistit. Ad actus autem propriè ordinantur potentiæ animæ, sicut essentia ordinatur ad esse. Et ideo character non est fixus in subiecto in essentia animæ, sed in eius potentia.

St. præced.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd subiectum alicui accidenti attribuitur secundum rationem eius ad quod propinquè disponit, non autem secundum rationem eius, ad quod disponit remotè vel indirectè. Character autem directè quidem & propinquè disponit animam ad ea, quæ sunt diuini cultus exequenda, & quia hæc idoneè non fiunt sine auxilio gratiæ (quia vt dicitur Ioannis quarto. Eos qui adorant Deum, in spiritu & veritate adorare oportet) ex consequenti diuina largitas recipientibus characterem, largitur gratiam, per quā dignè impleant ea ad quæ deputantur. Et ideo characteri magis est attribuendum subiectum secundum rationem actuum ad diuinum cultum pertinentium, quàm secundum rationem gratiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd essentia animæ est subiectum potentiæ naturalis, quæ ex principijs essentiæ procedit. Talis autem potentia non est character: sed est quædam spiritualis potentia, ab extrinseco adueniens. Vnde sicut essentia animæ, per quam est naturalis vita hominis, perficitur per gratiam, qua anima spiritualiter viuit: ita potentia naturalis animæ perficitur per spiritualem potentiam, quæ est character. Habitus enim & dispositio pertinent ad potentiam animæ: eo quod ordinantur ad actus, quorum potentiæ sunt principia. Et eadem ratione omne quod ad actum ordinatur, est potentiæ tribuendum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut * dictum est) character ordinatur ad ea quæ sunt diuini cultus. Qui quidem est quædam fidei protestatio per exteriora signa. Et ideo oportet quòd character sit in cognitiua potentia animæ, in qua est fides.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm character insit animæ indelebiliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd character non insit animę indebiliter. Quanto enim aliquod accidens est perfectius, tanto firmius inhæret. Sed gratia est perfectior quàm character: quia character ordinatur ad gratiam sicut ad vltiorem finem. Gratia autem amittitur per peccatum. Ergo multò magis character.

2 ¶ Præterea, Per characterem aliquis deputatur diuino cultui, sicut dictum * est. Sed aliqui à cultu diuino transeunt ad contrarium cultum, per apostasiam à fide. Ergo videtur quòd tales amittant characterem sacramentalem.

3 ¶ Præterea, Cessante fine, cessare debet & id quod est ad finem, alioquin frustra remaneret: sicut post resurrectionem non erit matrimonium, quia cessabit generatio, ad quam ordinatur matrimonium. Cultus autem exterior, ad quem character ordinatur, non remanebit in patria, in qua nihil agetur in figura, sed totum in nuda veritate. Ergo character sacramentalis non manet in perpetuum in anima: & ita non inest indelebiliter.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus * dicit in secundo contra Parmenianum: Non minus hærent sacramenta Christiana, quàm corporalis nota militiæ. Sed character militaris non repetitur, sed agnitus approbatur in eo qui veniam meretur ab Imperatore post culpam. Ergo nec character sacramentalis deleri potest.

CONCLVSIO.

¶ Cùm character sit quædam in fidelibus sacramentalis participatio sacerdotij Christi, necesse est indelebiliter animæ inesse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) character sacramentalis, est quædam participatio sacerdotij Christi in fidelibus eius: vt scilicet sicut Christus habet plenā spiritualis sacerdotij potestatē, ita fideles eius ei configurentur in hoc, quòd participant aliquam spiritualem potestatem respectu sacramentorum, & eorum quæ pertinent ad diuinum cultum. Et propter hoc etiam Christo non competit habere characterem, sed potestas sacerdotij eius comparatur ad characterem, sicut id quod est plenum & perfectum ad aliquam sui participationem. Sacerdotium autem Christi est æternum: secundum illud Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum, secundū ordinem Melchisedech: Et inde est quod omnis sanctificatio, quæ fit per sacerdotium eius, est perpetua, re consecrata manente. Quod patet etiam in rebus inanimatis: nam Ecclesiæ vel altaris manet consecratio semper, nisi destruatur. Cùm igitur anima sit subiectum characteris secundum intellectiuam partem, in qua est fides (vt dictum * est) manifestum est, quòd sicut intellectus perpetuus est & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliter est in anima gratia, & aliter character. Nam gratia est in anima sicut quædam forma habens esse completum in ea, character autem est in anima, sicut quædam virtus instrumentalis: vt supra * dictum est. Forma autem completa est in subiecto secundum conditionem subiecti: & quia anima est mutabilis secundum liberum arbitrium, quādiu est in statu viæ, consequens est quòd gratia insit animæ mutabiliter. Sed virtus instrumentalis magis attenditur secundum conditionem principalis agentis: & ideo character indelebiliter inest animæ, non propter sui perfectionem: sed propter perfectionem sacerdotij Christi, à quo deriuatur character: sicutque dam instrumentalis virtus.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd sicut * Aug. dicit ibidem, Nec ipsos apostatas videmus carere baptismate: quibus vtique per pœnitentiā redeuntibus non restituitur: & ideo amitti non posse iudicatur. Et huius ratio est: quia character est virtus instrumentalis, vt dictum * est. Ratio autem instrumenti consistit in hoc quòd ab alio moueatur: non autem in hoc quòd ipsum se moucat, quod pertinet ad voluntatem. Et ideo quantumcunque voluntas moueatur in contrarium, character non remouetur, propter immobilitatem principalis mouentis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis post hanc vitam non remaneat exterior cultus, remanet tamen finis illius cultus. Et ideo post hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam. Sicut etiam militaris character remanet in militibus post adeptam victoriam, & in his qui vicerunt ad gloriam, & in his qui sunt victi, ad pœnam.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character.

ADSEXTVM sic proceditur. Videtur quòd per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character. Per omnia enim sacramenta nouę legis fit aliquis particeps sacerdotij Christi. Sed character sacramentalis nihil est aliud quàm participatio sacerdotij Christi: ut dictum * est. Ergo videtur quòd per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character.

2 ¶ Præterea, Character se habet ad animam in qua est, sicut consecratio ad res consecratas. Sed per quodlibet sacramentum nouę legis homo recipit gratiam sanctificantem: vt supra * dictum est. Ergo videtur quòd per quodlibet sacramentum nouę legis imprimatur character.

Q. præced. art. 2.

3 ¶ Præterea, Character est res & sacramentum, In quolibet autem sacramento nouæ legis est aliquid quod est res tantùm, & aliquid quod est sacramentum tantùm, & aliquid quod est res & sacramentum. Ergo per quodlibet sacramentum nouæ legis imprimitur character.

¶ SED CONTRA est quòd sacramenta in quibus imprimitur character, non reiterantur, eo quòd character est indelebilis, vt dictum est. Quædam autem sacramēta iterantur, sicut pater de pœnitentia & matrimonio. Ergo non omnia sacramenta imprimunt characterem.

CONCLVSIO.

¶ Per tria tantùm nouæ legis sacramenta character imprimitur, per Baptismum videlicet, Confirmationem, & Ordinem, non autem per Eucharistiæ sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà * dictum est) sacramenta nouæ legis ad duo ordinantur, scilicet in remedium peccati, & ad cultum diuinum. Est autem omnibus sacramentis commune, quòd per ea exhibetur aliquod remedium contra peccatum, per hoc quòd gratiam conferunt. Non autem omnia sacramenta ordinantur directè ad diuinum cultum: sicut patet de pœnitentia, per quam homo liberatur à peccato: non autem per hoc sacramentum exhibetur homini aliquid de nouo, pertinens ad diuinum cultum, sed restituitur in statum pristinum. Pertinet autem aliquod sacramentum ad diuinum cultum tripliciter: vno modo per modum ipsius actionis: alio modo per modum agentis: tertio modo per modum recipientis. Per modum quidem ipsius actionis pertinet ad diuinum cultum Eucharistia: in qua principaliter diuinus cultus consistit, inquantum est Ecclesiæ sacrificium. Et per hoc idem sacramentum non imprimitur homini character: quia per hoc sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud vlterius agendum, vel recipiendum in sacramentis: cùm potius sit finis & consummatio omnium sacramentorum, vt Dion. * dicit 3. ca. Cæle. hier. Continet tamen in seipsum Christum, in quo non est character, sed tota sacerdotij plenitudo.

Sed ad agentes in sacramentis, pertinet sacramentum ordinis, quia per hoc sacramentum depurantur homines ad sacramenta aliis tradenda. Sed ad recipientes pertinet sacramentum baptismi, quia per ipsum homo accipit potestatem recipiendi alia Ecclesiæ sacramenta. vnde baptismus dicitur esse ianua omnium sacramentorum. Ad idem etiam ordinatur quodammodo confirmatio, vt infrà suo loco dicetur. Et ideo per hæc tria sacramenta character imprimitur, scilicet per baptismum, confirmationem, & ordinem.

Annot.

Quæst. 62. ar. 1. & 5.

Ca. 3. eccle. hier. ar. 3. & 4. princ. illius.

Q. 72. ar. 8.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per omnia sacramenta fit homo particeps sacerdotij Christi, vtpote percipiens aliquem effectum eius. Non tamen per omnia sacramenta aliquis deputatur ad agendum aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultū sacerdotij Christi. Quod quidem exigitur ad hoc quòd sacramentum characterem imprimat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per omnia sacramenta sanctificatur homo: secundum quòd sanctitas importat munditiam à peccato, quæ fit per gratiam. Sed specialiter per quædam sacramenta, quæ characterem imprimunt, homo sanctificatur quadam consecratio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super quæstionis sexagesimæ quartæ Articulum primum.

Titulus clarus est.

Comment. ¶ In corpore vna ponitur distinctio bimembris cum duabus conditionibus, singulis iuxta singula membra, distinctio est: Operati effectū contingit vel per modum principalis agentis, vel per modum instrumenti. Prima conclusio est: Solus Deus primo modo operatur effectum interiorem sacramenti. Et probatur dupliciter, vt patet clare in litera. Secunda verò conclusio est: Homo potest operari ad interiorem effectum sacramenti secundo modo, Et probatur: quia minister habet rationem instrumenti &c.

In materia cuiusque sacramenti in speciali.

Annot. ¶ Aduerte hic, quòd cū in litera dicitur, Solus Deus est causa gratiæ, in telligas de causa principaliquoniam de illa est sermo in prima conclusione, pro qua hoc dicitur, & superius determinatum est sacramenta causare instrumentaliter gratiam. Et hic in secunda conclusione dicitur, hominem ministeriáliter causare interiorem effectū sacramenti eadē ratione, qua sacramentum est causa gratiæ: quoniā ministro vtitur Deus, ficut & sacramentali locutione, vt instrumento ad causandum interiorē effectum sacramenti. Imò vna eademque vis instrumentalis perfecta est in sacramento & ministro: sicut in verbis & rebus, ea ratione: quia minister non nisi vt necessario requisitus ad perfectionem sacramenti concurrit.

Omnibus autem requisitis ad perfectionem sacramenti, vtitur principale agens (quod est Deus) vt partialibus concurrentibus ad perficiendum sacramentum vnū, quod est vti eis vt partialibus concurrentibus ad perfectionem instrumenti vnius. in vno vero instrumento, quodcunque requirat partialia, vna eademque perfecta virtus instrumentalis ponenda est.

Infrà ar. 5. Et 4. dist. 5. q. 2. ar. 2. q. 2.

Cap. 5. 1. p. per totum.

Annot ¶ In resp onsione adsecūdum, dubium occurrit, an gratiæ intensior gradus cōprehendatur sub annexis, qua per deuotionē ministri impetrari possunt recipienti sacramentum. Et est ratio dubij: quia si comprehenditur sub annexis, sequitur præcedentia verba literæ (scilicet effectus sacramēti nō datur per meliorem ministrū) esse falsa: quoniam si ex deuotione ministri, intensior gratia daretur baptizato, vel absoluto, cōstat quòd melior effectus daretur per meliorem ministrum, quum gratia ipsa sit effectus sacramenti. In oppositum autē est, quod nulla ratio apparet, quare alia dona Dei possunt haberi ne, vtpote, de putatus ad diuinum cultum. Sicut etiam res inanimatæ sanctificari dicuntur inquantum diuino cultui deputantur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet character sit res & sacramentum: non tamen oportet omne id quod est res & sacramentum, esse characterem. Quid autem sit res & sacramētum, in aliis sacramentis infrà dicetur. *

QVAESTIO SEXAGESIMAQVARTA, DE causa Sacramentorum, in decem Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de causa sacramentorum siue per autoritatem, siue per ministerium.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primò, vtrùm solus Deus interius operetur in sacramentis.

¶ Secundò, vtrùm institutio sacramentorum sit solùm à Deo.

¶ Tertiò, de potestate, quam Christus habuit in sacramentis.

¶ Quartò, vtrùm illam potestatem potuerit aliis communicare.

¶ Quintò, vtrùm potestas ministerij in sacramentis, conueniat malis.

¶ Sextò, vtrùm mali peccent dispensando sacramenta.

¶ Septimò, vtrum angeli possint esse ministri sacramentorum.

¶ Octauò, vtrùm intentio ministri requiratur in sacramentis.

¶ Nonò, vtrùm requiratur ibi recta fides: ita scilicet, quòd infidelis non possit tradere sacramenta.

¶ Decimò, vtrùm requiratur ibi recta intentio.

ARTICVLVS I.

¶ Virum solus Deus operetur interius ad effectum sacramenti.

Infrà ar. 5. Et 4. dist. 5. q. 2. ar. 2. q. 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non solus Deus, sed etiam minister interius operetur ad effectum sacramenti. Interior enim sacramenti effectus est, vt homo purgetur à peccatis, & illuminetur per gratiā. Sed ad ministros Ecclesiæ pertinet purgare, illuminare, & perficere: vt patet per Dionys. in 5. c. Cæle. hiera. Ergo videtur quòd non solus Deus: sed etiam ministri ecclesiæ interius operentur ad sacramenti effectum.

2 ¶ Præterea, In collatione sacramentorum quædam orationum suffragia proponuntur. Sed orationes iustorum sunt magis apud Deū exaudibiles, quàm quorumcunque: secundum illud Ioan. 9. Si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc Deus exaudit. Ergo videtur quòd maiorem effectum sacramenti consequatur ille, qui recipit ipsum à bono ministro. Sic ergo & minister aliquid operatur ad interiorem effectum, & non solus Deus.

Trac. 80. in Io. post me. tem. 9.

3 ¶ Præterea, Dignior est homo quàm res inanimata. Sed res inanimata aliquid operatur ad interiorē effectum: nā aqua corpus tangit, & cor abluit: vt Aug. dicit super Ioan. Ergo homo aliquid operatur ad interiorem effectū sacramenti, & non solus Deus.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Rom. 8. Deus est qui iustificat. Cùm ergo interior effectus omnium sacramentorum sit iustificatio, videtur quòd solus Deus operetur interiorem effectum sacramenti.

CONCLVSIO.

¶ Quanquàm Deus solus ad interiorem effectum sacramenti operetur, minister tamen homo ad idem operari potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd operari aliquem effectum, contingit dupliciter. Vno modo per modum principalis agentis: alio modo per modum instrumenti. Primo igitur modo solus Deus operatur interiorem effectum sacramenti: tum quia solus Deus illabitur animæ, in qua sacramenti effectus existit, non autem potest aliquid immediatè operari, vbi non est. Tum quia gratia quæ est interior sacramenti effectus, à solo Deo: vt in Secunda parte dictum est. Character etiam, qui est interior quorundam sacramentorum effectus, est virtus instrumentalis, quæ manat à principali agente, quod est Deus. Secundo autem modo potest operari ad interiorem effectum sacramenti: inquantum operatur per modum ministri, nam eadem ratio est ministri & instrumenti: vtriusque enim actio exterius adhibetur. Sed fortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis, quod est Deus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd purgatio, secundum quod attribuitur ministris ecclesiæ, non est à peccato. Sed dicuntur diaconi purgare, inquantum vel immundos eijciunt à cœtu fidelium: vel eos sacris admonitionibus disponunt ad sacramentorum receptionem. Similiter etiam sacerdotes illuminare dicuntur sacrum populum: non quidem gratiam infundendo, sed sacramenta gratiæ tradendo, vt patet per *Dionys. ibidem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd orationes quæ dicuntur in sacramentorum collatione, proponuntur Deo, non ex parte singularis personæ, sed ex parte totius Ecclesiæ, cuius preces sunt apud Deum exaudibiles: secundum illud Matth. 18. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo. Nihil tamen prohibet, quin deuotio virtuosi, ad hoc aliquid operetur. Illud tamen quod est sacramenti effectus, non impetratur oratione Ecclesiæ vel ministri, sed ex merito passionis Christi, cuius virtus operatur in sacramentis: vt dictum est. * Vnde effectus sacramenti non datur melior per meliorem ministrum. Aliquid tamen annexum impetrari potest recipiēti sacramentum, per deuotionem ministri. Nec tamen minister illud operatur, sed impetrat operandum à Deo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res inanimatæ non operantur aliquid ad interiorem effectum, nisi instrumentaliter, vt dictum est. * Et similiter homines non operantur ad sacramentorum effectum, nisi per modum ministerij: vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Virum sacramenta sint solum ex institutione diuina.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod sacramenta non sint solum ex institutione diuina. Ea enim quæ sunt diuinitus instituta, traduntur rationem omnem impetrabilis per deuotionem ministri, & maiorem gratiæ non posse rationem annexi huiusmodi. Potest enim & quotus minister hoc, sicut & alia, à diuinæ misericordiæ largitate impetrare.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quum minister sacramenti non sit deterioris conditionis ministrando sacramentum, quàm si non ministraret, & similiter recipiens non sit ex receptione deterioris conditionis, nec diuina largitas ex hoc quòd impendit sacramentum ulteriùs: consequens est, vt possit minister impetrare maiorem gratiam recipienti sacramentum, quàm sit illa quæ regulariter per sacramentum datur, aut quæ illi secundum ministri deuotionem retur, sicut posset eidem ministerium sacramenti maioratus gratiæ potest habere rationem annexi impetrabilis ex ministri deuotione. Nec propterea sequitur, quòd maior sit seu melior effectus sacramenti detur per eos. niam maioratus illa impetratus non habetur ratione effectus sacramenti, sed rationem annexi, effectui sacramenti, & esse effectus à solo Deo concomitenter ad sacramentum, impetratus ex deuotione ministri.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ quartæ Articulum secundum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Solus Deus est sacramentorum institutor. Probatur: Virtus sacramenti est ab institutore sacramenti: Ergo solus Deus est sacramentorum institutor. Maior patet: Instrumentum habet virtutem à principali agente: sacramentum est instrumentum ad similes effectus ac agens respectu cuius est instrumentum. Minor autem patet: quia sacramentum est ens. Omne autem ens tuens ipsum, ergo sacramenti est ab tuente ipso. Et secunda pars minoris illius propositionis est clara. Et secunda pars minoris illius propositionis probatur syllogismi declaratur in litera, distinguendo duplex agens, respectu cuius sacramenti, & ex eadem ne vnius membri. Sic eet agentis per modum tentis insertur principalis scilicet agens, inducens esse agens principale per hoc à quo est. virtus sacramenti.

¶ Nota hic, quòd hæc licet nō à filiorum à tione diuina. Et hoc vl tum effectiue principaliter per modum instrumenti, non cuiuscunque, sed coniuncti diuinitati in persona: & proportionaliter & proportionaliter obtinentis effectum extrinsecorum, & ministrorū Ecclesiæ sacramentorum, Tertius autem pars conclusionis probatur manifestando singula quatuor quæ in sacramento, nomen, in quo, & independentia rationibus, ex primo, quod tractatum fuit in 3. ar. quæstionis 62.

¶ SED CONTRA est quòd Augustinus * dicit, quòd in sacramentis divina virtus secretius operatur salutem. Divina autem virtus est Christi, secundum quòd est Deus, non autem secundum quòd est homo. Ergo Christus non operatur interiorem sacramenti effectum, secundum quòd est homo, sed secundum quòd est Deus.

CONCLVSIO.

¶ Christus inquantum Deus, potestatem autoritatis in sacramentis habuit: inquantum verò homo, habuit ministerij principalis potestatem, seu excellentiæ. pro quanto ipse est qui per passionem suam meritorie & effectiuè operatus fuit omnium salutem, & meruit, vt in illius nomine sanctificarentur, & instituerentur sacramenta, qui absque sacramentis potuit solus homines iustificare.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd interiorem sacramentorum effectum operatur Christus, & secundum quòd est Deus, & secundum quòd est homo: aliter tamen & aliter. Nam secundum quod est Deus, operatur in sacramentis per autoritatem: secundum autem quòd est homo, operatur ad interiores effectus sacramentorum meritoriè & efficienter, sed instrumentaliter. Dictum est * enim, quod passio Christi, quæ competit ei secundum humanam naturam, causa est nostræ iustificationis, & meritorie & effectiuè, non quidem per modum principalis agentis, siue per autoritatem: sed per modum instrumenti, inquantum humanitas est instrumentum diuinitatis eius: vt supra * dictum est. Sed tamen quia est instrumentum coniunctum diuinitati in persona, habet quandam principalitatem & causalitatem respectu instrumentorum extrinsecorum, qui sunt ministri Ecclesiæ, vt ex suprà dictis patet *. Et ideo sicut Christus inquantum Deus, habet potestatem autoritatis in sacramentis: ita inquantum homo, habet potestatem ministerij principalis, siue potestatem excellentiæ. Quæ quidem consistit in quatuor. Primò quidem in hoc, quòd meritum & virtus passionis eius operatur in sacramentis, vt suprà * dictum est. Et quia virtus passionis copulatur nobis per fidem (secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorē per fidem in sanguine ipsius) quam fidem per inuocationem nominis Christi protestamur *, ideo secundò ad potestatem excellentiæ, quam

Habetur 3. q. 1. c. Multi secularium, à medio illius. Simile habet Aug. li. 3. cōtra Donat. c. 10. à medio.

Q. 48. & 49.

Q. 13. ar. 2. & 3.

Art. 1. huius q.

Q. 62. ar. 5.

tus instituta, traduntur nobis in sacra Scriptura. Sed quædam aguntur in sacramentis, de quibus nulla fit mentio in sacra Scriptura, puta de chrismate, quo homines confirmātur: & de oleo, quo sacerdotes inunguntur, & de multis aliis tam verbis quàm factis, quibus vtimur in sacramentis. Non ergo sacramenta sunt solùm ex institutione diuina.

2 ¶ Præterea. Sacramenta sunt quædā signa: Res autem sensibiles naturaliter quædam significationibus delectetur, & non aliis: quia ipse omnia quæ fecit approbat. Hoc autē proprium videtur esse dæmonum, vt quibusdam signis ad aliquid alliciantur: dicit enim * Augustinus. 21. de Ciuita. Dei. Illiciuntur dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit delectabilibus, pro sua diuersitate diuersis, nō vt animalia cibis, sed vt spiritus signis. Non ergo videtur quòd sacramenta indigeant esse ex institutione diuina.

3 ¶ Præterea, Apostoli vicem Dei gesserunt in terris: vnde Apostolus dicit secūdæ ad Cor. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi, id est, ac si ipse Christus donasset. Sic ergo videtur quod Apostoli & eorum successores possint noua sacramenta instituere.

¶ SED CONTRA est, quod ille instituit aliquid, qui dat ei robur & virtutem: sicut patet de institutoribus legum. Sed virtus sacramenti est à solo Deo, vt patet ex prædictis. Ergo solus Deus potest instituere sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ Cum virtus sacramenti sit à solo Deo, solus ille sacramentorum institutor est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut ex supra dictis patet) sacramenta instrumentaliter operantur ad spirituales effectus. Instrumentum autem habet virtutem à principali agente. Agens autem respectu sacramenti est duplex, scilicet instituens sacramentum, & vtens sacramento instituto, applicando scilicet ipsum ad inducendum effectum. Virtus autem sacramenti non potest esse ab eo qui vtitur sacramento: quia non operatur nisi per modum ministerij. Vnde relinquitur quod virtus sacramenti sit ab eo, qui instituit sacramentum. Cùm igitur virtus sacramenti sit à solo Deo, consequens est quòd solus Deus sit sacramentorum institutor.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa quæ aguntur in sacramentis per homines instituta, non sunt de necessitate sacramenti: sed ad quandam solennitatem, quæ adhibetur sacramentis, ad excitandam deuotionem & reuerentiam in his qui sacramenta suscipiunt. Ea verò quæ sunt de necessitate sacramenti, ab ipso Christo instituta sunt, qui est Deus & homo. Et licet non sint omnia tradita in Scripturis, habet tamen ea Ecclesia ex familiari Apostolorum traditione: sicut Apostolus dicit primæ ad Corinthios 11. Cætera cùm venero, disponam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd res sensibiles aptitudinem quandam habent ad significandum spirituales effectus ex sui natura: sed ista aptitudo determinatur ad specialem significationem ex institutione diuina. Et hoc est quod Hug. * de sancto Vict. dicit, quòd quædam res aliis ad significationes sacramentales, non quia ad eas contrahatur eius * effectus, sed vt sit conuenientior significatio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Apostoli & eorum successores, sunt vicarij Dei, quantum ad regimen Ecclesiæ, constitutæ per fidem & fidei sacramenta. Vnde sicut non licet eis constituere aliam Ecclesiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque instituere alia sacramenta: sed per sacramenta, quæ de latere Christi pendentis in cruce fluxerunt, dicitur esse fabricata Ecclesia Christi.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Christus, secundum quòd homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum.

Infrà ar. 4. Et 4. dist. 5. q. 1. ar. 1. & q. 2. ar. 2. q. 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus, secundum quòd homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum. Dicit enim Ioan. Baptista, vt habetur Ioan. 1. Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Sed baptizare in Spiritu sancto est interius gratiam Spiritus sancti conferre. Spiritus sanctus autem descendit super Christum, inquantum homo, non inquantum Deus: quia sic ipse dat Spiritum sanctum. Ergo videtur quòd Christus secundum quod homo, habuerit potestatem interiorem effectum sacramentorum causandi.

2 ¶ Præterea, Matt. 9. Dominus dicit, Sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Sed remissio peccatorum est interior effectus sacramenti. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, interiorem effectum sacramentorum operetur.

3 ¶ Præterea, Institutio sacramentorum pertinet ad eum, qui tanquam principale agens operatur ad interiorem sacramēti effectum. Manifestum est autem quod Christus sacramenta instituit. Ergo ipse est qui interius operatur sacramentorum effectum.

4 ¶ Præterea, Nullus potest sine sacramento effectum sacramenti conferre, nisi propria virtute sacramenti effectum operetur. Sed Christus sine sacramento contulit sacramenti effectum: vt patet in Magdalena, cui dixit, Dimittuntur tibi peccata. Ergo videtur quòd Christus, secundum quod homo, operetur interiorem sacramenti effectum.

5 ¶ Præterea, Illud, in cuius virtute sacramentū operatur, est principale agens ad interiorem effectum. Sed sacramenta habent virtutem ex passione Christi, & inuocatione nominis eius: secundum illud primæ ad Corin. 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Ergo Christus inquantum homo, operatur interiorem effectum sacramenti.

¶ SED CONTRA est quòd Augustinus * dicit, quòd in sacramentis diuina virtus secretius operatur salutem. Diuina autem virtus est Christi, secundum quòd est Deus, non autem secundum quòd est homo. Ergo Christus non operatur interiorem sacramenti effectum, secundum quòd est homo, sed secundum quòd est Deus.

Habetur 3. q. 1. c. Multi secularium, à medio illius. Simile habet Aug. li. 3. cōtra Donat. c. 10. à medio. tom. 7.

CONCLVSIO.

¶ Christus inquantum Deus, potestatem autoritatis in sacramentis habuit: inquantum verò homo, habuit ministerij principalis potestatem, seu excellentiæ. pro quanto ipse est qui per passionem suam meritorie & effectiuè operatus fuit omnium salutem, & meruit, vt in illius nomine sanctificarentur, & instituerentur sacramenta, qui absque sacramentis potuit solus homines iustificare.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd interiorem sacramentorum effectum operatur Christus, & secundum quòd est Deus, & secundum quòd est homo: aliter tamen & aliter. Nam secundum quod est Deus, operatur in sacramentis per autoritatem: secundum autem quòd est homo, operatur ad interiores effectus sacramentorum meritoriè & efficienter, sed instrumentaliter. Dictum est * enim, quod passio Christi, quæ competit ei secundum humanam naturam, causa est nostræ iustificationis, & meritorie & effectiuè, non quidem per modum principalis agentis, siue per autoritatem: sed per modum instrumenti, inquantum humanitas est instrumentum diuinitatis eius: vt supra * dictum est. Sed tamen quia est instrumentum coniunctum diuinitati in persona, habet quandam principalitatem & causalitatem respectu instrumentorum extrinsecorum, qui sunt ministri Ecclesiæ, vt ex suprà dictis patet *. Et ideo sicut Christus inquantum Deus, habet potestatem autoritatis in sacramentis: ita inquantum homo, habet potestatem ministerij principalis, siue potestatem excellentiæ. Quæ quidem consistit in quatuor. Primò quidem in hoc, quòd meritum & virtus passionis eius operatur in sacramentis, vt suprà * dictum est. Et quia virtus passionis copulatur nobis per fidem (secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorē per fidem in sanguine ipsius) quam fidem per inuocationem nominis Christi protestamur *, ideo secundò ad potestatem excellentiæ, quam

Q. 48. & 49.

Q. 13. ar. 2. & 3.

Art. 1. huius q.

Q. 62. ar. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum Quartum

TItulus ex dictis in præcedentibus articulis clarus est.

Commens. ¶ In corpore vna distinctio bimembris de duplici potestate, autoritatis scilicet, & excellentiæ, est cum duabus conclusionibus. Quarum prima est negatiua, scilicet, Christus potestatem autoritatis nulli potuit cõmunicare. Declaratur & probatur. Declaratur quidem numerando singula, in quibus cõsistit potestas excellẽtię, probatur aute m quia in

In corp. ar. *4. dist. 5. q. 1 ar. 2. & ar. 3. q. 1. & 2.* instrumentum coniunctũ, quando virtuosus est, tanto plus potest imprimere in instrumẽtum separatum. Quod manifestatur in manu & baculo.

Lib. 3. contra Maxi. c. 7. ad fi. 10. 6. ¶ Aduerte hic primo, quod Autor hoc in loco soluit quæstionem motam à Magistro sent. in 5. dist. quarti. & ab eodem minus solutam meliorique iudicio reseruatam.

Tract. 72. in Io. post med. 10. 9. ¶ Aduerte secundo. Autoré formaliter de Christo habente potestatem excellentiæ loqui: & propterea non ex potestate diuina, sed ex potestate instrumenti coniuncti potentiam communican di probauit.

Anuot. ¶ Aduerte tertio, autem expresse hic dicere, quod Christus potuit cõmunicare homini puro, vt sacramentorum effectum conferret solo imperio. Habes enim hic, quod potestas conferendi gratiam communicabilis est homini. Principalis enim & communis sacramentorum effectus est gratia, vt superius patet, & idem apparet hic in responsione ad tertium. si recte conferatur cum argumento.

Tract. 5. in Euang. Ioan. ante multũ ante med. 10. 9. ¶ *Super quæstionis sexagesimæquartæ Articulum quintum.*

Comment. TItulus clarus

¶ In corpore vna est conclusio: Ministri Ecclesiæ possunt sacramenta conferre, etiam si sint mali. Probatur. Ministri Ecclesiæ instrumentaliter operantur in sacrãmẽtis: ergo possunt sacramenta conferre etiam si sint mali. Antecedens probatur, ex eo quod eadẽ est ratio ministri & instrumẽti. Consequentia verò probatur ex eo, quod instrumentum non propria virtute, sed virtute principalis agẽtis operatur. Quod probatur ab effectu: quia hinc est, quod instrumẽto accidit omnis forma, præter id quod exigitur ad instrumẽti rationem, quod duplici exemplo in litera manifestatur.

Art. præc.

Anuot. ¶ Circa hanc consequen

Christus habet in sacramentis, pertinet quod in eius nomine sacramenta sanctificantur. Et quia ex eius institutione sacramenta virtutem obtinent, inde est quod tertiò ad excellentiam potestatis Christi pertinet, quòd ipse qui dedit virtutẽ sacramẽtis, potuit instituere sacramenta. Et quia causa non dependet ab effectu, sed potius econuerso, quartò ad excellentiam potestatis Christi pertinet, quod ipse potuit effectum sacramentorum sine exteriori sacramento conferre.

¶ Et per hoc patet respõsio ad obiecta, vtraque enim pars obiectionum, secũdum aliquid vera est: vt dictum * est.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus potestatem suam, quam habuit in sacramentis, potuerit ministris communicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus potestatem suam, quam habuit in sacramentis, non potuerit ministris cõmunicare. Vt enim arguitur * Augustꝰ contra Max. Si potuit & non voluit inuidus fuit, sed inuidia longè fuit à Christo, in quo fuit summa plenitudo charitatis. Ergo cùm Christus non communicauerit suam potestatem ministris, videtur quod non potuerit communicare.

2 ¶ Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet, dicit Augustꝰ. * Prorsus maius hoc esse dixerim, scilicet vt ex impio iustus fiat, quàm creare cælum & terram. Sed Christus non potuit cõmunicare * discipulis, quod crearent cælum & terram. Ergo neque quod iustificarent impium. Cùm igitur iustificatio impij fiat per potestatem Christi, quam habet in sacramentis, videtur quod potestatem suam, quam in sacramentis habuit, non potuerit ministris communicare.

Annot. *Alias ministris.*

Anuot.

3 ¶ Præterea, Christo, inquantum est caput Ecclesiæ, competit vt ab ipso gratia deriuetur ad alios: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed hoc non fuit alijs communicabile: quia sic Ecclesia esset monstruosa, multa capita habens. Ergo videtur quòd Christus potestatem suam non potuerit ministris communicare.

SED CONTRA est, quòd super illud Ioan. 1. Ego nesciebam cũ, dicit * Augustꝰ. quòd non nouerat potestatem baptismi, ipsum Dominum habiturum, & sibi retenturum. Hoc autem non ignorasset Ioannes si talis potestas communicabilis non esset, potuit ergo suam potestatem Christus ministris cõmunicare.

CONCLVSIO.

¶ Non potuit Christus autoritatis potestatem cui quam conferre, sicut nec diuinam essentiam: sed excellentiæ potestatem poterat puro hominꝰ communicare, vt merito suo ex gratiæ plenitudine operarentur effectum sacramentorum, & vt in illorum nomine sanctificarentur atque instituerentur, & solo imperio absque sacramentorum usu, effectum sacramenti conferrent.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum * est, Christus in sacramentis habuit duplicem potestatem. Vnam autoritatis, quæ competit ei secundum quod Deus, & talis potestas nulli creaturæ potuit communicari, sicut nec diuina essentia. Aliam potestatem habuit excellentiæ: quæ competit ei secundum quòd homo. Et talem potestatem potuit ministris communicare, dando scilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, vt eorum meritum operaretur ad sacramentorum effectus, vt ad inuocationem nominum ipsorum, sanctificarentur sacramenta, & vt ipsi possent sacramenta instituere, & sine ritu sacramentorum effectum sacramentorum conferre solo imperio. Potest enim instrumentum coniunctum quanto fuerit fortius, tanto magis virtutem suam instrumento separato tribuere, sicut manus baculo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus non exinuidia prætermisit, potestatem excellentiæ, Ecclesiæ ministris communicare: sed propter fidelium vtilitatem, ne in homine spem ponerent, & ne essent diuersa sacramenta. Ex quibus diuisio in Ecclesia oriretur: sicut apud illos, qui dicebant, Ego sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ: vt dicitur primæ ad Cor. 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obiectio illa procedit de potestate autoritatis, quæ cõuenit Christo, secundum quod est Deus: licet & potestas excellentiæ possit autoritas nominari, per comparationem ad alios ministros. Vnde super illud primæ ad Corint. 1. diuisus est Christus, * dicit glosꝰ, quod potuit eis dare autoritatem baptismi quibus contulit ministerium.

¶ Ad tertium dicendum, quod ad hoc inconueniens euitandum, ne scilicet multa capita in Ecclesia essent, Christus noluit potestatem suæ excellentiæ ministris communicare. Si tamen communicasset, ipse esset caput principaliter, alij verò secundariò.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum per malos ministros sacramenta conferri possint.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod per malos ministros sacramenta conferri non possint. Sacramenta enim nouæ legis, ordinantur ad emundationem culpę & collationem gratiæ. Sed mali, cum sint immundi, non possunt alios à peccato mundare (secundum illud Eccle. 45. Ab immundo quis mundabitur?) & etiam cũ gratiam non habeant, non videtur quod gratiam conferre possint: quia nullus dat quod non habet. N on ergo videtur, quod per malos sacramenta conferri possint.

2 ¶ Præterea, Tota virtus sacramentorum deriuatur à Christo: vt dictum est. * Sed mali sunt præcisi à Christo: quia non habent charitatem, per quam membra capiti vniuntur: secundum illud primæ Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Ergo videtur quod per malos sacramenta conferri non possint.

3 ¶ Præterea, Si desit aliquid horum, quæ debitum est esse in sacramentis, non perficitur sacramentum: sicut si desit debita forma, vel debita materia. Sed debitus minister sacramẽti est ille, qui caret macula peccati: secundum illud Leui. 21. Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. Ergo videtur quòd minister sit malus, nihil efficiatur in sacramento.

SED CONTRA est quòd Aug. * dicit super illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum, &c. Quid non nouerat Ioan. potestatem baptismi, ipsum Dominum habiturum, & sibi retenturum, sed ministerium planè transiturum in bonos & malos: quid tibi facit malus minister, vbi bonus est dominus?

CON-

¶ Super Quæstionis sexagesimæ quartæ Articulum sextum.

TItulus, vt sonat, fumendus est.

¶ In corpore duæ conclusiones sunt. Prima est: Mali exhibentes se ministros Dei & Ecclesiæ in dispensatione sacramẽtorum, peccant. Secunda est, quod hoc peccatum est mortale. Prima probatur: Quicunque operatur non secundum quod oportet, peccat in operando: sed minister malus sacramenti operatur non secundũ quod oportet. Probatur: Quia ministri sacramentorum debent esse iusti, quia ministri debent cõformari domino, vt tenentur autoritates Scripturæ. Secundò vero conclusio probatur: quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiam Dei, & contaminationẽ sacramentorum. Quæ particula declaratur, quod intelligitur non ex parte ipsorum sacramentorum (quorum ipsa sunt incontaminabilia) sed ex parte ipsius peccatoris, sacrilegium committentis.

¶ Num peccatũ malo rum ministrorum sit peccatum mortale.

¶ Circa fundamentum huius processus, dubium occurrit, ex eo quod boni ministri requiritur ad ministrum sacramentorum secundum quandam debitam materiam & conuenientionem, vt in præcedenti articulo ad tertium, & hic dicitur. Non est autem rationabile, quod negatio conditionis requisitæ secundum decentiam, constituat peccatum mortale, cum videamus conditiones requisitas ad bene esse actuum moralium, nec etiam vocabile constituere peccatum. Et hoc etiã testatur Maximus ex morali philosophia adducta in litera de circumstantiis actuum humanorum. Non enim necesse esse, si quis operetur non secundum quod oportet, peccare mortaliter, quod manifestatur in ministro altaris, aut sicut melius, &c. sed non secundũ quod oportet, aut quãdo oportet, aut sicut oportet, &c. Nam sy oportet, necessitatem denotat: vt per hoc intelligamus, peccatum tunc interuenire, quando necessariæ conditiones omittuntur, & non si conditiones ab bene esse omittantur, aut earum contrarium admisceantur. Et si dicatur, quòd bonitas non est conditio ad bene esse ministri sacramenti, sed est conditio debita (vt in præcedenti articulo litera dicit, aut debitum autem extra necessaria non est, & propterea cuius quæque debiti omissio peccatum constituit: adhuc militat ratio, quod non omnis peccatum mortale sequitur quãdo debitum actui humano non secundum necessarium: non tamen tantæ vis est, vt possit constituere peccatum mortale, quia sola indecentia non habet rationem peccati mortalis. Nec obstat, quòd indecentia huiusmodi ad irreuerentiã dei & cõtaminationem sacramentorum spectat, tum quia non quodlibet spectans ad hæc, est peccatum mortale: vt pater de multis irreuerentiis erga Deum & sacramenta, quas negamus esse peccata mortalia: vt pater de comedentibus in Ecclesia quædam loquendo aliquid dicentibus audiendo Missam, & huiusmodi, cũ quia huiusmodi indecentia non nisi reductiue ad irreuerentiam Dei, & contaminationem sacramentorum spectat: directè enim ipsius hominis malam dispositionem ponere videtur. Est enim dispositio quædam ipsius operantis ad operationis videturque magis peccatum constituere præsumptionem, quam sacrilegij.

¶ Ad hoc dicitur, quod actio sacramentalis potest sumi dupliciter. Vel secundum rationem operis operati, & sic non exigit bonitatem vel malitiam ministri, nisi secundum quandam decentiam: & propterea siue bonus, siue malus fit minister, sacramentum verum & efficax est. Vel secundum rationem operis operantis. Et sic exigit necessariò bonitatem in ministro ad hoc vt recte fiat, & ratio assignata est in litera, & magis assignabitur cogens ratio in litera responsione ad primum. Oportet enim actionem sacramentalem in se rectam esse debere, sed etiã secundum quod exit à ministro, vt recta sit. Et ex parte quidem conformitatis ad Deum, posita est ratio in responsione ad primũ, & hinc patet ruere primam obiectionem. Ex parte verò conformitatis ad sacramenta, ponitur ratio in responsione ad primũ, & hinc patet ruere secundam obiectionem. Ex parte verò conformitatis ad ecclesiam, ponitur ratio in responsione ad tertium, & hinc patet ruere tertiam obiectionem.

¶ Ad ea verò quæ obiciuntur directè contra rationem peccati mortalis in

hoc actu, dicitur quòd debitum secundum decentiam ad opus operatum, est debitum secundum necessitatem ad opus operantis ministri: & propterea nõ est mirum si eius absentia peccatum mortale constituat.

¶ Et quum adhuc obijcitur ex eo, quòd non quælibet irreuerentia sacramentorum est mortalis, respondetur hoc verum esse propter imperfectionem aliquorum actuum irreuerentialium. In quo libet nanque genere mortalis peccati, imperfectio actus excusat à mortali: ministræ autem sacramenta indigne non est actus imperfectus in genere sacrilegij. Nec, vt vltima infert obiectio, reductiue tantum ad sacrilegium spectat: sed dì rectè ad contaminationẽ sacramẽtorum pertinet, possunt enim sacramenta secundum se incontaminabilia, dupliciter cõtaminari: scilicet vel vt egrediuntur à ministro, vel vt applicantur ad aliquid. Et hoc secundo modo sacrilegium est, vti sacramento ad alium finem, vt fortilegi faciunt. Primo autem modo sacrilegus est malus minister, à quo exit sacramẽtalis actio indigne, quantum enim est ex parte ipsius ministri mali, maculatur actio illa, quoniam tractatur vt prophana, seu non sanctificata: ex eius enim est ratio in hac litera assignata. Quam si vis plenius intelligere, perspice vigorem eius ex autoritate Apostoli dicẽtis de Eucharistia. Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini. Vbi rationem peccati mortalis assignauit, ex hoc quod manducans, non dì iudicat corpus Dominꝰ hoc est, non discernit corpus domini ab alijs cibis, sed sumit ipsum vt cibum prophanum: quo niam sumit ipsum indispositus ad illum, vt pote indigne. Idem enim accidit in malo ministro: nam ministrans indigne sacramentum, non diuinum dicat sacramentum, dum non discernit illud vt à se egreditur à prophanis, sed se habet ad sacramentalem actionem, vt prophanam, dum indigne illam exercet, hoc enim est cõtaminare sacramenta ex parte ipsius ministrantis, seu recipientis, & præsumptio ministri mali non est qualiscunque, sed sacrilega præsumptio, sicut & præsumptio audentis indigne recipere sacramenta, sacrilega est.

4. dist. 5. q. 2. ar. 2. q. 4. cor. & di. 19. q. 2. ar. 2. cor. Et di. 24. q. 1. ar. 2. q. 1. & ar. 3. q. 1. & 5.

¶ Circa vtranq; conclusionẽ, aduertę diligenter & cautè conditiones in eis appositas in litera. Quarum prima est, quod ministrans exhibeat se ministrum Dei & Ecclesiæ. secunda est, quod ministret sacramentum. tertia est, quod talę peccatum est mortale, non quomodolibet, sed ex suo genere. Docet enim per hæc Autor requiri ad hoc quod huiusmodi peccatum sit mortale, duo. primò, quòd exhibeat se ministrum: secundo, quod tale ministerium sit actio sacramẽtalis. Ita quòd si alterum horum defuerit, non habes hinc mortale peccatum in ministeriis sacris. Docet rursus, quod si aliqua administratio sacramenti à malo ministro exercitata imperfectionem actus compatitur, non erit peccatum mortale: licet mali ministri administratio sacramentalis habeat ex suo genere peccatum mortale.

¶ Aduerte secundo, quod duabus existentibus rationibus peccati in huiusmodi ministerio (scilicet ex parte difformitatis ministri ad Deum, cuius est minister & ex parte contaminationis sacramentorum, quæ administrantur) Autor in hoc corpore articuli ex prima ratione probauit ministerium malimi nistri esse peccatum: ex secunda autem ratione probauit illud esse peccatum mortale. Tantam autem differentiam inter has rationes insinuauit, quòd secunda vsus est in responsione ad primum, vt causa propria: primam autem rationem non tanti fecit. De vtraque autem diffusiòr erit sermo, & ambarũ efficaciæ magis patebunt.

¶ In responsione ad primum, aduerte & percipe Autorem, vti regula illa potestierioristica, si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, dũ ex hoc, quòd sacramenta sunt opera consecrationis sanctificata, infert in ministro præexigi sanctitatem iustitiæ, & ex hoc quod opera charitatis non sunt aliqua consecratione sanctificata, infert in Dei ministro respectu eorum non exigi sanctitatem iustitiæ: manifestè enim ex hoc significat, hanc esse propriam causam mortalis peccati, vel non mortalis peccati in administrationibus sacris, quoniam regula illa in solis propriis causis tenet. Ita quod quum quæstio aliqua de peccato mortali in operationibus sacris contingit ex parte malitiæ ministri, intuendum est an illa operatio, ad quam quis ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lus exhibet se ministrum, sic aliqua consecratione sanctificata (quales sunt omnes actus sacrorum ordinū) an non sit consecrata. Et si est de numero consecratarum, concluditur hinc mortale peccatū in malo ministro: & si nō est de numero consecratarum, ex eadem hinc minister malus à mortali peccato. Et est semper semo de ministro malo malitia peccati mortalis in se existētis.

¶ Hanc doctrinā, quia diffuse tractauit in quolibetis, ne eadem repetantur, modò pertranseo: vnum tantum adiciens, quod videtur mihi modo actum prædicandi esse de numero actuum consecratorum: quia est actus, ad quem minister consecratur: nam eius ministerium ex officio est Episcopus primo, & secunda rio sacerdos. Nec obstat, actū istū ex institutione Ecclesiæ appropriatum esse sacro ordini, quoniā institutio Ecclesiæ vel diuina ad differentiā originis spectat, & non ad differentiā formalē. Extra-here siquidem hominem ab Ecclesia, sacrilegium formaliter est: licet ex institutione Ecclesiæ actus iste substratus sit sacrilegio. Et similiter comedere semel in die (vt fit in Quadragesima) abstinentia formaliter est: quamuis ex Ecclesiæ statuto sub abstinentiæ specie positū sit. Et similiter in proposito licet prædicatio ex autoritate Ecclesiæ ficta, sit actus ordinis, sub specie tamen actuum ordinis formaliter comprehenditur: ac per hoc inter operā consecrata computanda est, ea ratione, quia ad ipsam sicut & ad alios actus ordinis consecrari oportet ministrum. Et propterea secundū doctrinam hinc habitam minister malus prædicans, mortaliter peccat, sicut qui indigne administrat alios actus sacrorum ordinum.

Ca. 1. eccle. hier. declinādo ad fi. Incipit hæc epist. Hebr. hist. tradit, parum ante med.

Ex lib. 2. Ethic. ca. 3. & 6. haberi potest. Et lib 3. ca. 7. tom. 5. Art. prax. ad 3.

D. 192.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quòd non loquitur litera de inducente indignum ministrum ad sacramenti exhibitionem: sed de accipiente sacramentum ab indigno ministro. Quod ideo dixerim, quia alia quæstio est, an liceat accipere sacramentū ab indigno ministro: & alia quæstio est, an liceat inducere ad administrationē sacramenti ministrū indignū. Prima quæstio hic soluitur, de secūda nihil dicitur, Sed facile solui potest secunda, dicendo quod licet nunquam liceat inducere hominē ad peccandum, vti tamen licet iniquitate alterius. Et propterea in duobus casibus licet inducere indignum ministrū ad exhibitionē sacramenti. Primus est, si minister tenetur ad huiusmodi exhibitionē: quia nemo peccat petēdo actum sibi debitum à suo debitore. Et hac ratione excusantur, qui à suo curato tenente concubinam, sacramenta petunt. Secundus est articulus necessitatis ex parte petentis, cum dispositione præparationis ex parte ministri: hoc est, quod minister sit paratus ministrare sacramentum, & homo egeat illo. Eadem siquidem ratione, quia licitum est indigenti petere mutuum ab vsurario, licitum quoque est indigenti petere sacramentum ab indigno parato ad ministrandum.

Annot.

¶ In eadem responsione circa acceptionem sacramenti à ministro excommunicato, &c. nota primò, quod hæc doctrina intelligitur cessante extrema necessitate baptismi. Excipit enim ipse Autor in 4. sentent. dist. 4. casum necessitatis, quo scilicet posset quis à Iudæo vel Pagano baptismum recipere. Secundo quod hodie, ex indulto concilij Constantiensis sub Martino quinto, licitum est ab excommunicatis ministris recipere sacramenta, nisi in duobus casibus, hoc est, si nominatim denuntiatus fuerit excommunicatus aut suspensus, &c. Vel si propter iniectionem manus violentæ in clericum notorie cōstiterit in excommunicationem incidisse, vt refert dominus Antonius Archiepiscopus Florent. in suæ Summæ parte tertia. titu. 26. cap. 3.

Quæstio.

¶ *Nam minister malus ministrans ex officio, seu in casu necessitatis peccet.*

¶ In responsione ad tertium, circa illud, In articulo tamen necessitatis non peccaret baptizando, &c. dubium primo occurrit, propter relata à Durando rationes ad oppositum in 4. sentent. distinctio. 5. articu. 2. Et prima est contra excusationem ex articulo necessitatis: quia casus euitabilis solo voluntatis proprię arbitrio non constituit articulum necessitatis. Sed sic est in proposito: quia indignus minister potest statim conteri, si vult, & transire de malo in bonum: ac per hoc non est casus necessitatis ministrum cum indignitate ad baptizandum. Secunda vero ratio contra excusationem ex persona non ministri tendit: quia quicunq; baptizat, siue vetula, siue Paganus, baptizat vt minister principalis agentis, qui est Christus: est enim minister de necessitate sacramenti baptismi, sicut & forma & materia. Falsum est ergo, quod baptizans in necessitate non exhibeat se ministrum Ecclesiæ: ac per hoc non inde excusatur si indignus baptizat.

¶ Dubium secundo est, an Autor in litera intendat excusare secundotem indignum in articulo necessitatis baptizantem, tām si baptizet cum solennitate, quām si sine solennitate: vel intendat solùm excusare baptizantem sine solēnitate. Et est ratio dubitandi quia in litera hac nulla fit mentio de solennitate & consequenter videtur excusari vtroque modo baptizans, dūmodo baptizet vt subueniat necessitati patienti in casu, in quo laicus posset: sic enī in litera dicitur. In oppositā autē est quod ab Autore dicitur in 4. sent. de baptizante cum solēnitate.

¶ Dubium tertio occurrit quo pacto potest stare doctrina hanc cum superius dictis: scilicet quòd ministratio sacramenti est ex suo genere peccatum mortale, si minister sit indignus. Nam si ita est, siue ministrans illud minister ex officio, siue ex casu necessitatis, siue quauis alia ratione: sequitur per consequens quod ista exercet, qui ex suo genere est peccatum mortale. Et patet consequentia per Philosophum in 1. Ethic. dicentem, quòd malitia ex vno tantum patiēs, fuit ex duobus. Primò, ex indigno: secundò quod fecit Ecclesiæ: & hæc omnia inquantum patiens, fuit minor: angelus: minister autem non debet esse minor principali agente: vt contingeret in proposito, si sancti Angeli essent ordinariæ ministri Christi patientis. Secunda conclusio est, quod potest conferri Angelis quod administrent sacramenta. Probatur, quia Deus nō alligauit virtutem suam ministris Ecclesiæ, sicut nec sacramēta: ergo conclusio est de facto. Et tertia conclusio est quod laico licet baptizare (pro casu necessitatis) si sacerdos baptizet (pro dubio sine solennitate) non peccat: quamuis in peccato mortali sit. Et ratio assignatur quia tunc non gerit personam ministri ex officio, quem oportet esse iustum: sed gerit personā ministerialiter subuenientis necessitati patienti. Vnde ad rationē primam in primo dubio dictum est, quòd necessitas excusans malum ministrum, non est necessitas impossibilis contritionis, vt argumentum intelligit: quoniam in tali casu potest quis contritionem habere de infinitis peccatis: sed est necessitas exigens hominem baptizatum ad exhibendum se non vt minister ex officio. Ex hoc nanque quòd minister ibi concurrit non vt minister ex officio, necessitate hoc exigente, à peccato excusatur. Et per hoc patet solutio secūdæ rationis. Distinctum siquidem est de ministro vel ex officio, vel ex articulo necessitatis. Et licet quicunque baptizet, sit minister Christi & Ecclesiæ altero modo: non tamen semper est minister ex officio, de quo solo pōbatum est quòd oportet esse iustum.

¶ Et per hoc patet solutio secundi dubij: nam si articulus necessitatis pateretur ministrum cū solennitate baptizare, non essemus in casu, in quo laicus posset baptizare. Et rursus si cum solennitate baptizaret, manifestè constaret quòd exhiberet se vt ministrum ex officio. Ex vtroque ergo capite, hoc est ex casu, in quo laicus posset baptizare, & ex hoc quod dicitur, quòd exhiberet se vt ministrum ex officio, manifestè patet, quòd Autor non intendit excusare huiusmodi sacerdotem, nisi in casu, in quo cogitur fine solennitate baptizare.

¶ Ad tertium dubium dicitur, quòd quia baptizans in articulo necessitatis deficit à perfecta ratione ministerij (quoniam non ministrat ex officio) ideo operatio sua imperfectum quid est in genere administrationis sacramentorum, non ex parte obiecti (hoc est sacramenti) sed ex parte agentis, hoc est ministri: non enim exit operatio tunc à ministro ex officio, sed à nudo ministerium præbente. Ex huiusmodi autem imperfectione actus excedens à mortali: quoniam administratio exiens ab indigno, habet rationem mortalis, pro quanto exit ab agente, & non aliter: vt in litera patet. Ex hoc enim fit, vt quia administratio huiusmodi non exit ab agente proprio (hoc est ministro ex officio) non exeat etiam cum culpa mortali. Et propterea dicitur, quòd administratio sacramenti ad indigno ministro ex officio est mortale ex suo genere, si ex claritate verborum excludendæ sunt obiectiones: tamē absolute dicatur, quòd indigni administratio est peccatum mortale ex suo genere, verum dicitur, quoniam subintelligitur à proprio ministro.

¶ Nec obstat obiectio de adulterio & huiusmodi: quoniam conditio agentis in hoc sacrilegio concurrit, vt pars integratiua rationis formalis peccati mortalis ex suo genere. Ita quod, sicut ad rationem furti non sufficit peccati fit acceptio rei alienæ, sed oportet quod fit inuito domino: ita ad rationem sacrilegium non sufficit quòd fit administratio ab homine malo, sed exigitur quòd fit etiam à ministro ex officio vt sic. Et ratio est assignata in litera, quia sanctis ministeriis non nisi sanctus conuenit minister, quia per se loquendo, non est nisi minister ex officio.

¶ Sup-

requisita ad ministrum sacramenti, est actus vitalis loquentis. Ioquutio autem angeli in corpore assumpto, est motus corporis non viuentis: vt patet. Potest quoque dici, quod deficit in alio, scilicet quod applicatio sacramenti debet fieri per instrumentum coniunctum primo, & mediante illo per instrumentum separatum: quod hic non habetur locum.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ quartæ Articulum septimum.*

IN titulo est sermo de angelis: quo ad naturam, siue boni, siue mali sint. Et circa hoc est sermo de potestate ordinaria: hoc est an secundum communem cursum ordinis instituti à Deo, Angeli possint ministrare sacramenta.

ARTICVLVS VII.

¶ *Virum Angeli possint sacramenta ministrare.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd angeli possint sacramenta ministrare inferiorum, potest & superiorum: sicut quic quid potest diaconus, potest sacerdos. sed non conuertitur. Sed angeli sunt superiores ministri in ordine hierarchio, quàm etiam quicunq; homines: vt patet per Dionys. in lib. Cæle. hierarch.* Ergo cum homines possint ministrare in sacramentis, videtur quod multò magis angeli.

2 ¶ Præterea, Homines sancti assimilantur Angelis in cælo: vt dicitur Matth. 22. Sed aliqui sancti in cælo existentes, possent ministrare in sacramentis: quia character sacramentalis est indelebilis, vt dictum est.* Ergo videtur, quod etiam Angeli possint in sacramentis ministrare.

3 ¶ Præterea, Sicut supra dictum est.* diabolus est caput malorum, & mali sunt membra eius. Sed per malos possunt ministrari sacramenta. Ergo videtur quòd etiam per dæmones.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Hebr. 5. Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum. Sed angeli bom vel mali, non sunt ex hominibus. Ergo ipsi non constituuntur ministri in his quæ sunt ad Deum, id est, in sacramentis.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm soli homini Christo conformentur ipsi & non angeli ministrare sacramenta possunt, quanquā Angelis conferri possit potestas ministrandi sacramenta.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est)* tota virtus sacramentorum à passione Christi derivatur, quæ est Christi, secundum quòd est homo: cui in natura conformantur homines, non autem angeli, sed potius secundum passionem dicitur modico ab Angelis minoratus: vt patet Hebræ. 2. Et ideo ad homines pertinet dispensare sacramenta, & in eis ministrare: non autem ad Angelos. Sciendum tamē, quod sicut Deus virtutem suam non alligauit sacramentis, quin possit sine sacramentis effectum sacramentorum conferre: ita etiam virtutem suam non alligauit Ecclesiæ ministris, quin etiā Angelis possit virtutem tribuere ministrandi in sacramentis. Et quia boni Angeli sunt nuntij veritatis, si aliquod sacramentale ministerium à bonis Angelis perficeretur, esset ratum habendum: quia deberet constare hoc fieri voluntate diuina, sicut quædam templa dicuntur Angelico ministerio consecrata. Si verò dæmones, qui sunt spiritus mendacij, aliquod sacramentale ministerium exhiberent, non esset ratum habendum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud quod faciunt homines, inferiori modo, scilicet per sensibilia sacramenta, quæ sunt proportionata naturæ ipsorum, faciunt Angeli tanquam superiores ministri superiorum modo, scilicet inuisibiliter purgando, illuminando, & perficiendo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sancti, qui sunt in cælo, sunt similes angelis quantum ad participationem gloriæ: non autem quantum ad conditionem naturæ, & per consequens neque quantum ad sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd mali homines non habent quod possint ministrare in sacramentis, ex hoc, quòd per malitiam sunt membra diaboli. Et ideo non sequitur quod diabolus, qui est eorum caput, magis hoc possit.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Virum intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd intentio ministri non requiratur ad perfectionem sacramenti. Minister enim in sacramento instrumentaliter operatur. Sed actio non perficitur secundum intentionem instrumenti, sed secundum intentionem principalis agentis. Ergo intentio ministri non requiritur ad perfectionem sacramenti.

2 ¶ Præterea, Non potest homini esse nota intentio alterius. Si igitur intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti, non posset homini ad sacramentum accedenti esse notum, quod sacramentum susceperit. Et ita non posset habere certitudinem salutis, præcipue cum quædam sacramenta sint de necessitate salutis, vt infra* dicetur.

3 ¶ Præterea, Intentio hominis non potest esse ad id, circa quod non est attentus. Sed aliquando illi qui in sacramentis ministrant, non attendunt ad ea quæ dicunt vel faciunt, alia cogitantes. Ergo secundum hoc non per ficeretur sacramentum, propter intentionis defectum.

¶ SED CONTRA est, quòd ea quæ sunt præter intentionem, sunt casualia. Quod non est dicendum de operatione sacramentorum Ergo sacramenta requirunt intentionem ministri.

CONCLVSIO.

¶ *Cum ea quæ in sacramentis geruntur possint diuersimodè, & propter diuersa agi, necessaria est in sacramentorum administratione intentio ministrantis seu ecclesiæ.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quando aliquid se habet ad multa, oportet quòd per aliquid determinetur ad vnum, si illud effici debeat. Ea verò quæ in sacramentis aguntur possunt diuersimodè agi: sicut ablutio aquæ, quæ fit in baptismo, potest ordinari & ad mundi tiam corporalem, & ad sanitatem corporalem, & ad ludū, & ad multa alia huiusmodi. Et ideo oportet quod determinetur ad vnum, id est ad sacramentalem effectum, per intentionem abluentis. Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in sacramentis dicuntur: puta cum dicit, Ego te baptizo in nomine Patris, &c.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd instrumentum inanimatum non habet aliquam intentionem respectu effectus:

Comment. Supra q. 60 art. 8. cor. Et 4. di. 6. q. 1. ar. 2. q. 1. & di. 7. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. & dist. 8. q. 2. art. 4. q. 3. ad 1. & di. 32. q. 1 ar. 3. ad 3.

Q. 65. ar. 3. & 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

esset rebaptizandus. Sed sensus huius literæ expositio, ad quod loquitur Autor, sumendus est. Aduertendum est enim quod hæc omnia dicuntur hic pro solutione difficultatis mote in argumẽto, scilicet si mẽtalis intenti ministri exigeretur, nullus esset certus se esse verè baptizatum: ad hanc enim certitudinem nostram de susceptis sacramentis intelligendum est sufficere intentionem Ecclesiæ per verba ministri expressam nisi per ministri aut suscipientem contrarium exprimatur. Ita quod non intẽdit Autor, quod hæc sufficiant ad perfectionem sacramenti simpliciter, sed ad perfectionẽ eius, secundum humanã certitudinem: per hoc enim cuitetur inconueniens, quòd quilibet incertus posset dici de susceptis sacramentis.

Annot. ¶ In responsione ad tertium, adducte quod Autor communicãs (vt puto) in vocabulis cõmunitillius tẽporis vsus (quæ intentionem quidẽ, sed nõ actualem habitualẽ vocabat) dixit hic intentionẽ habitualem, & statim subiũxit sensum intentum mutata, quum sacerdos accedit, &c.

*Aliàs actualem. ¶ Et hæc propterea dixerim: vt scias non latuisse Autorem differentiã inter habere aliquid in actu vel in habitu, vel in virtute, & quod intentio requisita ad sacramenta, non sufficit quòd sit secundũ habitũ, sed oportet quod sit secundũ virtutẽ. Quod vt melius intelligas, accipe exemplum, habens habitum iustitiæ, tũc actualiter intendit iustum, quãdo actualiter attendit ad ius reddendum. tunc verò habitualiter intendit iustum, quum retinet habitũ iustitiæ, etiã si dormiat: tunc autem virtualiter intendit iustum, dũ vacat quidem reddendo iuri (puta quia sedet ad tribunal, vt faciat sibi cõsuetum, seu iudicij officiũ) & nihil de iure cogitat, sed mẽs eius euagatur ad impertinentia. Ita quod etiã si nõ haberet habitum iustitiæ, ex solo hoc quod accedit ad iudicis officium faciendum, in omnibus quæ ex erect iudicij, quantumcunque euagetur, semper intendit iustum virtualiter, ex ratione, quia semper perseuerat vis prima intentionis, qua primò proposuit facere iudicis officium. Et huiusmodi intentio non irrationabiliter vocatur habitualis, quia per modum habitus perseuerat, nam & dormiente, & distracto homine perseverat.

4. dist. 6. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 1. prace.

Id habet Aug. in præfat. psal. 31. non longè ante med. tom. 8.

¶ Ex hæc est, quæ sufficere dicitur ad sacramenta, & verè sic est: sufficit enim ad cõfectionẽ Eucharistiæ, quod sacerdos vadat ad altere, vt dicat Missam, etiam si per totam Missam euagetur

Lib. 1. epist. 12. non remotè à fin. Incipit: Cũ simul in cõ filio.

Leo in epi. quæ incipit Literas cle mẽtiæ tuæ, à med.

sed loco intentionis est motus, quo mouetur à principali agente. Sed instrumentum animatum (sicut est minister) non solùm mouetur: sed etiam quodãmmodo mouet seipsum, inquantum sua voluntate mouet membra ad operandum. Et ideo requiritur eius intentio, qua se subiuciat principali agenti: vt scilicet intendat facere quod facit Christus & Ecclesia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd requiritur mentalis intentio in ministro: quæ si desit, non perficitur sacramentum, sed hunc defectum in pueris (qui non habent intentionem accedendi ad sacramentum) supplet Christus, qui interius baptizat: in adultis autem qui intendunt sacramentum suscipere, supplet illum defectum fides & deuotio. Sed hoc satis posset dici quantum ad vltimum effectum, qui est iustificatio à peccatis: sed quantum ad effectum, qui est res & sacramentum, scilicet quantum ad characterem, non videtur quòd per deuotionem accedentis possit suppleri: quia character nunquam imprimitur nisi per sacramentum. Et ideo alii melius dicunt, quòd minister sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cuius est minister. In verbis autem quæ profert, ex primitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte ministri vel recipientis sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen intentionem * habitualem, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, puta cum sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia. Vnde si posita in ipso exercitio actus, cogitatio eius ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur sacramentum. Quamuis studiosè curare debeat sacramenti minister, vt etiã actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate: quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare, secundum illud Psalm. 139. Cor meum dereliquit me.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum fides ministri sit de necessitate sacramenti.

AD NOVVM sic proceditur. Videtur quòd fides ministri sit de necessitate sacramenti. Sicut enim dictũ est,* intentio ministri est necessaria ad sacramenti perfectionem. Sed fides intentionem dirigit: vt Augustin. dicit contra Iulianum. Ergo si desit vera fides in ministro, non perficitur sacramentum.

2 ¶ Præterea, Si minister Ecclesiæ veram fidem non habeat, videtur esse hæreticus. Sed hæretici, vt videtur, non possunt sacramenta conferre: dicit enim Cyprianus in Epistola contra hæreticos, * Omnia quæcunque faciunt hæretici, carnalia sunt, & inania, & falsa: ita vt nihil eorum quæ illi gesserint, à nobis probari debeat. & Leo papa dicit in Epistola ad Leonem Augustum, Manifestum est per crudelissimam & insanissimam vesaniam, in Alexandrina sede omnium cælestrum sacramentorum lumen extinctum, intercepta est sacrificij oblatio, defecit chrismatis sancti ficatio, & parricidialibus manibus impio-

rum, omnia sese subtraxere mysteria. Ergo vera fides ministri est de necessitate sacramenti.

3 ¶ Præterea, Illi qui non habent veram fidem, videntur esse per excommunicationem ab Ecclesia separati: dicitur enim in secunda Canonica Ioan. 5. quis venit ad vos, & hanc doctrinam non attert, nolite eum recipere in domum, nec Aue dixeritis ei: & ad Titum 3. Hæreticũ hominem post primam & secundã correctionem deuita. Sed excommunicatus non videtur posse conferre Ecclesiæ sacramentum, cũ ab Ecclesia sit separatus, ad cuius ministerium pertinet sacramentorum dispensatio. Ergo videtur quòd vera fides ministri, sit de necessitate sacramenti,

¶ SED CONTRA est quòd Augustin. dicit * contra Petilianum Donatistam. Mementore, sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quod illa vel non sint, vel minus sancta sint.

CONCLVSIO.

¶ Quemadmodum mali ministri extra charitatem existentes ministrare sacramenta possunt sicut & infideles, dummodo ea non omittantur quæ de necessitate sunt sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est,* quia minister in sacramentis instrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, sed in virtute Christi. Sicut autem pertinet ad proprium virtutem hominis charitas, ita & fides. Vnde sicut non requiritur ad perfectionem sacramenti quòd minister sit in charitate, sed possunt etiam peccatores sacramenta conferre, vt supra dictum est, * ita non requiritur ad perfectionem sacramenti fides eius: sed infidelis potest verum sacramentum præbere, dummodo cætera adsint quæ sunt de necessitate sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd potest contingere quòd aliquis patiatur defectum fidei circa aliquid, & nõ circa veritatem sacramenti, quod exhibet: puta si aliquis credat iuramentũ esse in omni casu illicitum, & tamen credat baptismum efficaciam habere ad salutem: & sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi sacramentum. Si verò patiatur fidei defectum circa ipsum sacramẽtum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorem effectum, non tamen ignorat quòd Ecclesia catholica intendit per huiusmodi quæ exterius aguntur, præbere sacramentum. Vnde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse. Et talis intentio sufficit ad sacramentum: quia sicut supra dictum *est, minister sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ: ex cuius fide suppletur id quod deest fide ministri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæreticorum quidam in collatione sacramentorum, formam Ecclesiæ non seruant: & tales neque sacramentum conferunt, neque rem sacramenti. Quidam verò seruant Ecclesiæ formam, & tales conferunt quidem sacramentũ, sed non conferunt rem sacramenti. Et hoc dico, si sunt manifestè ab Ecclesia præcisi: quia ex hoc ipso quod aliquis accipit sacramenta ab eis, peccat: & per hoc impeditur ne effectũ sacramenti consequatur. Vnde Aug. * dicit in lib. de fide ad Petrum. Firmissimè tene & nullatenus dubites, extra Ecclesiam baptizatis. si ad Ecclesiam non redierint, baptismo

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ quartæ Articulum decimum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli est distinctio bimembris in singulis conclusionibus. Distinctio est, intentio ministri potest perfecte dupliciter, vel respectu sacramenti, vel respectu alicuius alterius. Prima conclusio iuxta primum membrum est: Perfecta intentio respectu sacramenti tollit veritatem sacramenti. Hanc conclusionem Autor nõ probat in litera: sed vt manifestam relinquit ex præmissis, scilicet quod intentio ministri requiritur ad sacramentum: huiusmodi enim perfectus tollit intentionem ministri. Secunda conclusio iuxta secundum membrum est: Perfecta intentio ministri circa consequutis, non tollit veritatem sacramenti. Probatur: quia prius non dependet à posteriori.

In responsione ad secundum, aduerte quòd intẽtio ludicra seu iocosa in collatione sacramẽti, potest tamen dupliciter, vel relata ad ipsum sacramentum, vel relata ad finem, puta motiuum quod inducit ad sacramentũ. Exemplum primi, si quis non intendendo facere quod facit Ecclesia, sed aliquem actum exteriorem similem actui, quem facit Ecclesia: vel derisorie vel delectationis gratia aliquos baptizaret: huiusmodi enim iocosa intentio tollit intentionẽ ministri. Et de tali loquitur Autor in litera. Exemplum secundi: si quis iocose delectationis gratia aliquos baptizaret, intendens facere quod facit Ecclesia: sicut econtra fiunt delectationis gratia quædam ludicra, quæ tamen non tollunt intentionem ministri. Et de tali loquitur Autor in litera. Et ideo dicendum vt actualiter mens nostra ad ea quæ sunt consecrationis, intendat, puta ad prolationem distinctam formæ, ad reuerentem contemplationem materiæ, ad hoc tandem inestabile gratiæ & diuinæ gratiæ in sacramento, vel etiam ipsius Christi, quo ad Deum charitatem, hoc est enim consecrare cum actuali intentione in actu exercito.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ quartæ Articulum nonum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore vna est conclusio cum vna corollario. Conclusio est, Ad perfectionem sacramenti, non requiritur fides ministri. Probatur: Minister in sacramentis operatur non propriæ sed Christi virtute: ergo ad perfectionem sacramenti non requiritur ad perfectionem sacramenti, puta si ministri charitas, sic nec eius fides. Confirmatio probatur: quia, sicut pertinet ad perfectionem ministri, sicut & charitas. Quæ non requiri probatur ex eo quod multi homines possunt mouere instrumenta, sicut & charitas. Contra istos extra Ecclesiam

quòd talis intentionis peruersitas veritatem Sacramenti non tollit, sed ipse minister ex tali intentione grauiter peccat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesiæ intentio, recta est, & quantum ad sacramenti perfectionem, & quantum ad sacramenti vsum, sed prima rectitudo perficit sacramentum, secunda operatur ad meritum. Et ideo minister qui conformat intentionem suam Ecclesiæ, quantum ad primam rectitudinem, bon autem quantum ad secundam, perficit quidem sacramentum, sed non est sibi ad meritum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intentio ludicra vel iocosa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur sacramentum, & ideo non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peruersa intentio peruertit opus intendentis, non autem opus alterius. Et ideo ex peruersa intentione ministri, pervertitur id quod agit in sacramentis, inquantum est opus eius, non inquantum est opus Christi, cuius est minister. Et est simile, si minister alicuius hominis, praua intentione deferret pauperibus eleemosynam, quam Dominus recta intentione mandaret.

QVAESTIO SEXAGEGIMA QVINTA, DE NVMERO SACRAMENTORVM, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de numero sacramentorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm sint septem sacramenta.

¶ Secundò, de ordine eorum ad inuicem.

¶ Tertiò, de comparatione eorum.

¶ Quartò, vtrùm omnia sint de necessitate salutis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum debeant esse septem sacramenta Ecclesiæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant esse septem sacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina, & ex virtute passionis Christi. Sed vna est virtus diuina, & vna Christi passio: vna enim oblatione cõsummauit in se mpiternum sanctificatos: vt dicitur Hebr. 10. Ergo non debuit esse nisi vnum sacramentum. 4. dist. 1. q. 1. ar. 1. 2. Et 4. cõ. c. 58. Et 1. cor. princ.

2 ¶ Præterea, Sacramentum ordinatur contra defectum peccati, Hic autem est duplex, scilicet pœna & culpa, ergo sufficeret esse duo sacramenta.

3 ¶ Præterea, Sacramenta pertinent ad actiones ecclesiasticæ hierarchiæ: vt per Dion. patet.* Sed sicut ipse dicit, tres sunt actiones hierarchicę, scilicet purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo nõ debent esse nisi tria sacramenta. ca. 2. Eccle. hierar. par. 3.

4 ¶ Præterea, Augustin.* dicit 19. contra Faustum, Sacramenta nouæ legis sunt numero pauciora, quàm sacramenta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod sacramentum, quod responderet Confirmationi & extremæ vnctioni. Ergo neque hæc debent numerari inter sacramenta nouæ legis. Lib. 19. ca. 13. 2. med. 10. 6.

5 ¶ Præterea, Luxuria non est grauius inter cætera peccata: vt patet ex his quæ in Secunda parte dicta * sunt. Sed contra alia peccata non instituitur aliquod sacramentum. Ergo neque contra luxuriam debuit institui sacramentum matrimonij. 2. 2. q. 154. ar. 3.

6 ¶ SED CONTRA, econuerso videtur, quòd sint plura sacramenta. Sacramenta enim dicuntur quasi quædam sacra signa. Sed multa alię sanctificationes fiunt in Ecclesia secundum sensibilia signa, sicut aqua benedicta, consecratio altaris, & alia huiusmodi. Ergo sunt plura sacramenta quàm septem.

7 ¶ Præterea, Hug.* de sancto Victore dicit, quòd sacramenta veteris legis fuerunt oblationes, decimæ, & sacrificia. Sed Sacrificium Ecclesiæ est vnum sacramentum, quod dicitur Eucharistia. Ergo etiã oblationes & decimæ debent dici sacramenta. Li. 1. de sacra. par. 12. ca. 20.

8 ¶ Præterea, Tria sunt genera peccatorum, originale, mortale, & veniale. Sed contra originale peccatum ordinatur baptismus, contra mortale autem pœnitentia. Ergo deberet esse aliud præter septem, quod ordinetur contra veniale.

CONCLVSIO.

¶ Septem sunt conuenienter ecclesiæ sacramenta: baptismus, confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Ordo, Matrimonium, Extrema vnctio: quibus homo sufficienter perficitur in hoc, quæ pertinent ad diuinum cultum. q. 62. ar. 3 & q. 63. 3 ar. 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra * dictũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

cultus: alter est remedium peccatorũ. Et probat sic conclusionem: Sacramenta Ecclesiæ ad vltimumque dictum finem conuenienter ponuntur in numero septenario: ergo, &c. Antecedens manifestatur primò respectu primi finis (diffusiò progressũ) numerando septem perfectiones opportunas cultui Christiano: quæ sunt, vita, robur, conseruatio, curatio, restitutio, potestas & propagatio, & assignando singulorum rationẽ, vt in litera clarè patet. Deinde declaratur antecedẽs respectu secundi finis, assignando septem defectus, qui clarè patẽt in litera.

¶ Quo ad secundum, clarè apparet recitatæ positio absque alia expositione.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquintæ Articulum secundum.

Annot. IN titulo intellige per ordinem, secundum modum prædictum, ordinem, quo numerata sunt sacramenta in præcedenti articulo, videlicet baptismus, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia extrema vnctio, ordo, & matrimonium. Quæritur enim an sic conuenienter ordinentur.

Comment. ¶ In corpore prima conclusio est: Inter sacramenta vltimo ponuntur ordo & matrimonium, matrimonium tamẽ post ordinem. Probatur conclusio quo ad primum partem: quia sicut vnum est prius multitudine: ita sacramenta quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ, sunt naturaliter priora his quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis: sed reliqua sacramenta sunt vnius personæ, hæc autem duo respiciunt multitudinem: ergo. Quo ad secundam autem partem probatur: quia matrimonium minus participat de spirituali vita quam ordo.

¶ Secunda conclusio est, Pœnitentia & extrema vnctio posteriora sunt baptismo, confirmatione, & Eucharistia, posterior tamẽ est extrema vnctio pœnitentia. Probatur hæc conclusio quo ad primã partẽ: quia priora sunt per quæ se ordinantur ad spiritualem perfectionem vnius, quàm illa quæ ordinantur per accidens: sed, &c. Quo ad secundã autem partem: quia priori naturaliter est inchoatio finationis (quæ fit per pœnitentiam, consummatione illius, quã facit extrema vnctio.

¶ Tertia conclusio est: inter tria prima sacramenta, baptismus, confirmatio, Eucharistia tertiũ obtinet locũ. Probatur: quia prius est spiritualis generatio: deinde forma le robur, demum consequitur finis.

¶ Nam iustus, id est sine mortali peccato existens, tenetur semel in anno confiteri.

¶ In responsione ad quartum, dubium occurrit an iustus (id est sine peccato mortali existẽs) teneatur semel in anno confiteri. Et est ratio dubij: quia hinc apparet quod nõ, quem dicitur quod talis non indiget pœnitentia ad sacramentum Eucharistiæ. In oppositum autẽ est, quia præceptum Ecclesiæ est ad omnes vtriusq; sexus & annis discretionis cõstitutos.

¶ Ad hoc est dicendũ, quod homo sine peccato mortali existens, non tenetur ad confitendum semel in anno: quia non comprehenditur sub his quos præceptum illud Ecclesiæ affingit: quorum præceptum Ecclesiæ de confessione semel in anno, non est nisi determinatio præcepti diuini de confessione, ita quod Deus præcepit confessionem, Ecclesia autẽ determinat præceptum illud ad tale tempus, ad quod tale tempus, ad veniens, &c. puta semel in anno, &c. Sed Præceptum diuinum non obligat ad confessionem homini in hoc, quod non comprehenditur sub præcepto Ecclesiæ, qui non comprehenditur sub præcepto diuino, quod per se notum est & verissimum, ex eo quod præceptum Ecclesiæ habet ad diuinum præceptum, vt contradictio & limitatio quædã. Quod autem diuinum præceptum de confessione non obligat solos homines in peccato mortali, patet, & ex hac litera Magistri, & ex auctoritate sacræ Scripturæ, & ex casu præcedentis articuli, vbi dictum est, nullum sacramentum directè ordinari contra peccatum venialẽ, & quicquid sit de extrema vnctione, constat hoc verum esse de sacramento pœnitentiæ, & communiter Theologi docent inter confessionis potestatem, quod sit integra, & confessionem, quod non nisi de mortali intelligi potest. Et ideo dicitur quia canon expressè dicit, quod quilibet confiteatur peccata sua omnia quod est intelligi de mortalibus. Ipsa enim verba canonis restant, quod ad solos existentes in peccato mortali dirigantur.

& præcedit augmentum, sicut causa eius, & subsequitur augmentum, sicut conseruans hominem in perfecta quantitate & virtute. Et ideo potest Eucharistia præmitti confirmationi, vt Dionys. facit in lib. de Cæles. Hier. & potest postponi, sicut Magister facit, in quarto sententiarum.

¶ Ad quartum dicendum, quod ratio illa rectè procederet, si pœnitentia ex necessitate requireretur, vt præparatoria ad Eucharistiã. Sed hoc non est verum: nam si aliquis esset sine peccato mortali, non indigeret pœnitentia ad sumptionem Eucharistię. Et sic patet, quod per accidens pœnitentia præparat ad Eucharistiam, scilicet supposito peccato: vnde dicitur 2. Paral. vlt. Tu domine iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis.

¶ Ad quintum dicendum, quod extrema vnctio propter rationem inductam, * est vltimum inter sacramenta, quę ordinantur ad perfectionem vnius personæ.

ARTICVLVS III.

¶ Virum sacramentum Eucharistiæ sit potissimum inter sacramenta.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sacramentum Eucharistiæ non sit potissimum inter sacramenta. Bonum enim commune potius est quàm bonũ vnius, vt dicitur primo * Ethic. Sed matrimonium ordinatur ad bonum commune speciei humanæ per viam generationis. sacramentum autem Eucharistiæ ordinatur ad bonum proprium sumentis. Ergo non est potissimum sacramentorum.

2 ¶ Præterea, Digniora sacramenta esse videntur, quæ per maiorem * ministrum conferuntur. Sed sacramentum confirmationis & sacramentũ ordinis non conferuntur nisi per Episcopum, qui est maior minister, quàm simplex sacerdos, per quem confertur Eucharistiæ sacramentum, ergo illa sacramenta sunt potiora.

3 ¶ Præterea, sacramenta tantò sunt potiora, quanto maiorem virtutem habent. Sed quædam sacramenta imprimunt Characterem (scilicet baptismus, confirmatio, & ordo) quod non facit Eucharistia. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

4 ¶ Præterea, illud videtur esse potius, ex quo alia dependent: & non econuerso. Sed ex baptismo dependet Eucharistia: non enim potest aliquis Eucharistiam accipere, nisi fuerit baptizatus, Ergo Baptismus est prior Eucharistia.

¶ SED CONTRA est quod Dionys. * dicit 3. ea. Eccle. Hierar. quod non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, nisi per diuinissimam Eucharistiam. Ergo hoc sacramentum est potissimum omnium aliorum.

CONCLVSIO.

¶ Inter omnia sacramenta Eucharistiæ sacramentum potissimum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd simpliciter loquendo, sacramentum Eucharistiæ est potissimum inter alia sacramenta. Quod quidẽ tripliciter apparet: primo quidem, ex eo quod cõtinetur in sacramentis: nam in sacramento Eucharistiæ continetur ipse Christus substantialiter, in alijs autem sacramentis continetur quædã virtus instrumentalis participata à Christo, vt ex supra dictis patet. * Sẽ per autẽ quod est per essentiã, potius est eo quod est per participationem. Secundò, hoc apparet ex ordine sacramentorum ad inuicem: nam omnia alia sacramenta ordinari videntur ad hoc sacramentum sicut ad finem. Manifestum est enim, quòd sacramentum ordinis ordinatur ad Eucharistiæ consecrationem. Sacramentum verò baptismi ordinatur ad Eucharistiæ receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, vt non vereatur se subtrahere à tali sacramento. Per pœnitentiam etiam & extremam vnctionem præparatur homo ad dignè sumendum corpus Christi. Matrimoniũ etiam saltem sua significatione attingit hoc sacramentũ, inquantum significat coniunctionẽ Christi & Ecclesiæ. Cuius vnitas per sacramentũ Eucharistię figuratur: vnde & Apost. dicit Ephes. 5. Sacramentũ hoc magnũ est, ego autẽ dico in Christo & in Ecclesia. Tertiò hoc apparet ex ritu

ment a, baptismus primitus, confirmatio secundum, Eucharistia tertiũ obtinet locũ. Probatur: quia prius est spiritualis generatio: deinde forma le robur, demum consequitur finis.

¶ Nam iustus, id est sine mortali peccato existens, tenetur semel in anno confiteri.

¶ In responsione ad quartum, dubium occurrit an iustus (id est sine peccato mortali existẽs) teneatur semel in anno confiteri. Et est ratio dubij: quia hinc apparet quod nõ, quem dicitur quod talis non indiget pœnitentia ad sacramentum Eucharistiæ. In oppositum autẽ est, quia præceptum Ecclesiæ est ad omnes vtriusq; sexus & annis discretionis cõstitutos.

¶ Ad hoc est dicendũ, quod homo sine peccato mortali existens, non tenetur ad confitendum semel in anno: quia non comprehenditur sub his quos præceptum illud Ecclesiæ affingit: quorum præceptum Ecclesiæ de confessione semel in anno, non est nisi determinatio præcepti diuini de confessione, ita quod Deus præcepit confessionem, Ecclesia autẽ determinat præceptum illud ad tale tempus, ad quod tale tempus, ad veniens, &c. puta semel in anno, &c. Sed Præceptum diuinum non obligat ad confessionem homini in hoc, quod non comprehenditur sub præcepto Ecclesiæ, qui non comprehenditur sub præcepto diuino, quod per se notum est & verissimum, ex eo quod præceptum Ecclesiæ habet ad diuinum præceptum, vt contradictio & limitatio quædã. Quod autem diuinum præceptum de confessione non obligat solos homines in peccato mortali, patet, & ex hac litera Magistri, & ex auctoritate sacræ Scripturæ, & ex casu præcedentis articuli, vbi dictum est, nullum sacramentum directè ordinari contra peccatum venialẽ, & quicquid sit de extrema vnctione, constat hoc verum esse de sacramento pœnitentiæ, & communiter Theologi docent inter confessionis potestatem, quod sit integra, & confessionem, quod non nisi de mortali intelligi potest. Et ideo dicitur quia canon expressè dicit, quod quilibet confiteatur peccata sua omnia quod est intelligi nisi de mortalibus. Ipsa enim verba canonis restant, quod ad solos existentes in peccato mortali dirigantur.

ne, quæ est animalis: per baptismum autem renascitur homo secunda generatione, quæ est spiritualis. Ergo matrimonium debet præcedere baptismum.

2 ¶ Præterea, Per sacramentum ordinis aliquis accipit potestatem agendi actiones sacramentales. Sed agens est prior sua actione. Ergo ordo debet præcedere & baptismum, & alia sacramenta.

5 ¶ Præterea, Eucharistia est spirituale nutrimentum, confirmatio autem cõparatur augmento. Nutrimentum autem est causa augmenti, & per consequens prius eo. Ergo Eucharistia est prior confirmatione.

4 ¶ Præterea, Pœnitentia præparat hominem ad Eucharistiam. Sed dispositio præcedit perfectionem. Ergo pœnitentia debet præcedere Eucharistiam.

5 ¶ Præterea, Quod est propinquius fini vltimo, est posterius. Sed extrema vnctio inter omnia sacramenta propinquior est vltimo fini beatitudinis: ergo debet habere vltimum locum inter sacramenta.

¶ IN CONTRARIVM est, quod communiter ordinantur ab omnibus sacramenta, sicut prius dictum * est.

CONCLVSIO.

¶ Inter sacramenta ordo & matrimonium vltimo ponuntur. Pœnitentia verò & extrema vnctio priora sunt est baptismo, confirmatione, & Eucharistia, posterior tamen extrema vnctio pœnitentia. Ex tribus autem, baptismus confirmationem, & Eucharistiam præcedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ratio ordinis sacramentorum apparet ex his quæ supra * dicta sunt. Nam sicut vnum est prius quàm multitudo: ita sacramenta quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ, naturaliter præcedunt ea quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideo vltimò inter sacramenta ponuntur ordo & matrimonium, quæ ordinantur ad multitudinis perfectionem. Matrimonium tamen post ordinem: eo quod minus participat de ratione spiritualis vitæ, ad quam ordinantur sacramenta. Inter ea verò, quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ, naturaliter sunt priora illa quæ per se ordinãtur ad perfectionem spiritualis vitę, quàm illa quæ ordinantur per accidens, scilicet ad removendũ accidens nociuum superueniens: cuiusmodi sunt pœnitentia & extrema vnctio. Posterior tamen est naturaliter extrema vnctio, quæ cõseruat sanationẽ, quàm pœnitentia, quæ inchoat. Inter alia verò tria manifestũ est, quòd baptismus, qui est spiritualis regeneratio, est prius: & deinde cõfirmatio: quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis: & postmodum Eucharistia, quæ ordinatur ad perfectionem * finis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium, secundum quòd ordinatur ad animalem vitã, est naturæ officium: sed secundum quòd habet aliquid spiritualitatis, est sacramentum. Et quia minimum habet de spiritualitate, vltimò ponitur inter sacramenta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quòd aliquid sit agẽs, præsupponitur quod sit in se perfectum. Et ideo priora sunt sacramenta, quibus aliquis in seipso perficitur, quàm sacramentum ordinis, quo aliquis constituitur perfector aliorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nutrimentũ

¶ Super Quæstionis sexagesimæ quintæ Articulum tertium.

Titulus clarus est.

Comment. ¶ In corpore duo sunt. Primò respondetur quæsito vna conclusione: Sacramentorum Eucharistiæ est potissimum inter omnia sacramenta. Probatur tripliciter: vt patet in litera. Secundò comparantur reliqua sacramenta inter se: & multa dicuntur satis clarè.

¶ Num extrema vnctio præponatur ad Eucharistiam. *Quæstio.*

¶ Dubium tamen venit hic propter litera, circa id quod dicitur, quòd extrema vnctio præparat ad Eucharistiã. *In Arg.* oppositum enim apparet, ex eo quod extrema vnctio datur post viaticum.

¶ Ad hoc dicitur, quod Autor loquitur de effectu extremę vnctionis secundum se, quum sit enim sanatio quædam, secundum se ordinantur ad perfectiõm cum Christo coniunctionem animæ, quæ per Eucharistiam fit. Vsus autem postponendi extremam vnctionem, aliunde sumitur.

4. dist. 7. q. 1. ar. 1. q. 3. ad 2. Et dist. 8. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. Et 4. c. 6. c. 74. ad 2. Et veri. q. 27. ar. 4. ad 4. fi.

2 ¶ Præterea, Digniora sacramenta esse videntur, quæ per maiorem * ministrum conferuntur. Sed sacramentum confirmationis & sacramentũ ordinis non conferuntur nisi per Episcopum, qui est maior minister, quàm simplex sacerdos, per quem confertur Eucharistiæ sacramentum, ergo illa sacramenta sunt potiora.

¶ Lib. 1. etich. ca. 2. in fi. to. 5.

3 ¶ Præterea, sacramenta tantò sunt potiora, quanto maiorem virtutem habent. Sed quædam sacramenta imprimunt Characterem (scilicet baptismus, confirmatio, & ordo) quod non facit Eucharistia. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

4 ¶ Præterea, illud videtur esse potius, ex quo alia dependent: & non econuerso. Sed ex baptismo dependet Eucharistia: non enim potest aliquis Eucharistiam accipere, nisi fuerit baptizatus, Ergo Baptismus est prior Eucharistia.

ca. 3. eccle. hierar. non remotè à prin.

¶ SED CONTRA est quod Dionys. * dicit 3. ea. Eccle. Hierar. quod non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, nisi per diuinissimam Eucharistiam. Ergo hoc sacramentum est potissimum omnium aliorum.

CONCLVSIO.

¶ Inter omnia sacramenta Eucharistiæ sacramentum potissimum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd simpliciter loquendo, sacramentum Eucharistiæ est potissimum inter alia sacramenta. Quod quidẽ tripliciter apparet: primo quidem, ex eo quod cõtinetur in sacramentis: nam in sacramento Eucharistiæ continetur ipse Christus substantialiter, in alijs autem sacramentis continetur quædã virtus instrumentalis participata à Christo, vt ex supra dictis patet. * Sẽ per autẽ quod est per essentiã, potius est eo quod est per participationem. Secundò, hoc apparet ex ordine sacramentorum ad inuicem: nam omnia alia sacramenta ordinari videntur ad hoc sacramentum sicut ad finem. Manifestum est enim, quòd sacramentum ordinis ordinatur ad Eucharistiæ consecrationem. Sacramentum verò baptismi ordinatur ad Eucharistiæ receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, vt non vereatur se subtrahere à tali sacramento. Per pœnitentiam etiam & extremam vnctionem præparatur homo ad dignè sumendum corpus Christi. Matrimoniũ etiam saltem sua significatione attingit hoc sacramentũ, inquantum significat coniunctionẽ Christi & Ecclesiæ. Cuius vnitas per sacramentũ Eucharistię figuratur: vnde & Apost. dicit Ephes. 5. Sacramentũ hoc magnũ est, ego autẽ dico in Christo & in Ecclesia. Tertiò hoc apparet ex ritu

7. q. 62. ar. 4. ad 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitur, de quo infrà.

Annot. ¶ In responsione ad secundum, dubium quoque occurrit, quomodo fideles per confirmationem deputentur ad speciale officium, spectans ad officium principis: quũ dictum sit, confirmationem conferre robur, quod constat non esse officium spectans ad principem.

¶ Ad hoc dicitur quod quia confirmatio datur in robur confitendi fidẽ Christi crucifixi, quiest Gentibus stultitia, & Iudæis scandalum, confirmatio est velut constitutio militis. Nam milites actus pugilum fidei in robustã confessionẽ constituunt: vnde quia officium militare est officium spectans ad principem (eius est enim conducere milites, atque ipsos ducere) ideo in litera dicitur, quòd confirmatio est in officium spectans ad principem.

t. 3. eccles. Hierar. circa princ.

Ar. 2. huius q.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ quintæ Articulum quartum.*

Comment. TItulus clarus est.

** Alias spiritualia.* ¶ In corpore ponitur vna distinctio bimẽbris de necessario ad finem, cum singulis conclusionibus. Distinctio est: Necessarium ad finem est, vel simpliciter, vel vt cõmodius. Prima cõclusio est primo modo necessitatis. Tria sacramenta sunt necessaria ad salutẽ, scilicet baptismus absolutè, pœnitentia supposito peccato mortali post baptismum. & ordo respectu Ecclesiæ. Secunda conclusio est, Reliqua sacramenta sunt necessaria secundo modo.

In corp. ar. q. 63. ar. 3.

¶ Aduerte hic, quòd quum ordo ponatur necessarius simpliciter ad salutem Ecclesiæ, est sermo de Ecclesia simpliciter & absolutè, & non de parte aliqua Ecclesiæ, quæ Ecclesiæ nomen & rationem non nisi defectiue haberet, puta de collegio monialium aut monachorum, seu Eremitarum sine clericis: hæc enim sunt i defectum manifestant, eo ipso quod sine sacramentorum ministro sunt.

Annot.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum primum.*

4. dist. 7. q. 1. ar. 1. q. 2. & q. 3. ar. 2. q. 1. Comment. TItulus vt sonat sumendus est.

q. 68. art. 1. et 2. ¶ In corpore duo fiunt, primo distinguitur tria considerabilia in baptismo, deinde singula singillatim manifestãtur, aperiendo eorũ quodlibet. Et primũ quid & clare patet in litera. De secundo autẽ duo y Itima (scilicet res & sacramentũ, & res tantùm) in calce corporis articuli patent. Primum verò, scilicet, sacramentum tantùm habet aliquid manifestum, scilicet quod est exterius quoddã sensibile signum interioris effectus ritu sacramentorum. Nam ferè omnia sacramenta in Eucharistia consummantur: vt Dionys*. dicit 3. Eccl. Hier. sicut patet quòd ordinati communicant, & etiam baptizati, si sint adulti. Aliorum autem sacramentorum comparatio ad inuicem, potest esse multiplex. Nam in via necessitatis, baptismus est potissimum sacramentorum, In via autem perfectionis, sacramentum ordinis. Medio autem modo se habet sacramentum confirmationis. Sacramentum verò pœnitentiæ & extremæ vnctionis sunt inferioris gradus à prædictis sacramentis, quia sicut dictum * est, ordinãtur ad vitam Christianam, nõ per se, sed quasi per accidens: scilicet in remedium superuenientis defectus. Quæ tamen extrema vnctio comparatur ad pœnitentiam, sicut confirmatio ad baptismum: ita scilicet quòd pœnitentia est maioris necessitatis, sed extrema vnctio est maioris perfectionis.

¶ Ad PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium ordinatur ad commune bonũ corporaliter. Sed bonum commune spirituale totius Ecclesiæ, continetur substantialiter in in ipso Eucharistiæ sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per ordinem & confirmationem deputantur fideles Christi ad aliqua * specialia officia, quæ pertinent ad officium principis. Et ideo tradere huiusmodi sacramenta, pertinet ad solum Episcopum, qui est quasi princeps in Ecclesia. Per sacramentum verò Eucharistiæ non deputatur homo ad aliquod officium, sed magis hoc sacramentum est finis omnium officiorum, vt dictum *est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd character sacramentalis (sicut supra dictum * est) est quædam participatio sacerdotij Christi. Vnde sacramentum quod ipsum Christum coniungit homini, est dignius sacramento, quod imprimit Christi characterem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte necessitatis: sic enim baptismus, cùm sit maximè necessitatis, est potissimum sacramentorum. Sicut ordo & confirmatio habent quandam excellentiam ratione ministerij, & mattimonium ratione significationis. Nihil enim prohibet aliquid esse secundum quid dignius, quod tamen non est dignius simpliciter.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis.*

Annot.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd omnia sacramenta sint de necessitate salutis. Illud enim quod non est necessarium, videtur esse superfluum. Sed nullum sacramentum est superfluũ: quia Deus nihil facit frustra. Ergo omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

2 ¶ Præterea, Sicut de baptismo dicitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, ita de Eucharistia dicitur Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita & Eucharistia.

3 ¶ Præterea, sine sacramento baptismi potest aliquis saluus fieri, dummodo non contemptus religionis, sed necessitas sacramẽtum excludat: vt infra * dicetur. Sed in quolibet sacramento cõtemptus religionis impedit hominis salutem. Ergo pari ratione omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

¶ SED CONTRA est, quòd pueri, saluantur per solum baptismum, sine alijs sacramentis.

CONCLVSIO.

¶ *Tria sunt sacramenta ad salutem necessaria: Baptismus absolutè, pœnitentia existenti in mortali, ordo respectu ecclesiæ: cætera verò sacramenta sunt, quibus commode potius effectum salutis consequimur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necessarium respectu finis (de quo nunc loquimur) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo, sine quo non potest haberi finis: sicut cibus est necessarius vitæ humanæ. Et hoc est simpliciter necessarium ad finem.

Alio modo dicitur esse necessarium, id, sine quo non habetur finis ita conuenienter: sicut equus necessarius est ad iter. Hoc autem non est simpliciter necessariũ ad finẽ. Primo igitur modo necessitatis, sunt tria sacramenta necessaria, duo quidem personę singulari: baptismus quidem simpliciter & absolutè, pœnitentia autem supposito peccato mortali post baptismum. Sacramẽtum autem ordinis est necessarium Ecclesiæ: quia vbi non est gubernator, populus corruet: vt dicitur Prouerb. 11. Sed secundo modo sunt necessaria alia sacramenta: nam confirmatio quodammodo perficit baptismum, extrema vnctio pœnitentiã: matrimonium verò, Ecclesiæ multitudinem per propagationem conseruat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad hoc quòd aliquid non sit superfluum, sufficit quod sit necessarium primo vel secundo modo. Et sic sunt necessaria omnia sacramenta: sicut dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Domini est intelligendum de spirituali manducatione, & non de sola sacramentali, vt Auguſt. * exponit super Ioan.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet omnium sacramentorum contemptus sit saluti contrarius, non tamen est contẽptus sacramenti, ex hoc quòd aliquis non curat accipere sacramentum, quod non est de necessitate salutis. alioquin omnes qui non accipiunt ordinem, & qui non contrahunt matrimonium, contemnerent huiusmodi sacramenta.

QVAESTIO SEXAGEGIMA SEXTA, DE PERTINENTIBVS ad Sacramentum Baptismi, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis sacramentis in speciali. Et primò de baptismo. Secundò de confirmatione. Tertio, de Eucharistia. Quarto, de pœnitentia. Quinto, de extrema vnctione. Sexto, de ordine. Septimo, de matrimonio.

¶ Circa primum occurrit duplex consideratio. Prima de ipso baptismo. Secunda de præparatorijs ad baptismum.

¶ Circa primum quatuor considerãda occurrunt. Primò, de his quæ pertinẽt ad sacramentum baptismi. Secundo de ministro huius sacramenti. Tertio, de recipientibus hoc sacramentum. Quarto, de effectu huius sacramenti.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò quid sit baptismus, vtrùm scilicet sit ablutio.

¶ Secundò, de institutione huius sacramenti.

¶ Tertiò, vtrùm aqua sit propria materia huius sacramenti.

¶ Quartò, vtrùm requiratur aqua simplex.

¶ Quintò, vtrùm hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶ Sextò, vtrùm sub hac forma possit aliquis baptizari, Ego te baptizo in nomine Christi.

¶ Septimò, vtrùm immersio sit de necessitate baptismi.

¶ Octauò, vtrùm requiratur trina immersio.

¶ Nonò, vtrùm baptismus possit iterari.

¶ Decimò, de ritu baptismi.

¶ Vndecimò de distinctione baptismatum.

¶ Duodecimò, de comparatione baptismatum.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum baptismus sit ipsa ablutio.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod baptismus non sit ipsa ablutio. Ablutio enim corporalis transit, baptismus autem permanet. Ergo baptismus non est ipsa ablutio, sed potius regeneratio & sigillum, & custodia, & illuminatio, vt Damas. * dicit in 4. lib.

2 ¶ Præterea, Augustinus dicit * super Ioan. Quod etiam probatur, quia hæc est ratio sacramẽti. Habet autẽ aliquid ambiguum, an sufficiat hoc exterius sensibile sit ipsa aqua, an ablutio. Et est ratio dubij, quia ambo hæc sensibilia inueniuntur materialiter concurrere, & necessario exigi ad baptismum. nam neque aqua sine ablutio ne, neque ablutio sine aqua ad baptismum sufficeret ex parte materiæ. Et propterea refert Augustinus primò opinionem quæ videtur Hugonis, quòd est aqua, & reprahendit ipsam, tali ratione vbi perficitur sanctificatio, ibi perficitur sacramentum: sed in aqua non perficitur sanctificatio, ergo in aqua non perficitur sacramentũ. Magister probat, quia sacramenta nouæ legis sanctificationem operantur. Deinde approbat opinionem Magistri sententiarum, scilicet quòd baptismus est ablutio. Quam sic probat: In aqua baptismali est quædam sanctificationis virtus. Instrumentalis, non permanens, sed fluens in hominem, qui est veræ sanctificationis subiectum: ergo sacramentum perficitur per applicationem aquæ ad hominem, quæ est ablutio.

¶ Circa hanc partem dubium occurrit de vi. tate ac veritate huius processus seu rationis: quia si maior illa est vera, scilicet, ibi perficitur sacramentum, vbi perficitur sanctificatio, & propter hoc sacramentum perficitur sanctificatio: ablutio non sanctificatur per baptismum, sed hoc ipsa ablutur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd maior quidem est vera: quia diuersa ratio subsumendi. scilicet aquæ & ablutionis, facit vt recte & absolutè aquam non esse sacramentum, & non ablutio de ablutio nem. Nam ablutio enim & ablutio differunt in hoc, quòd ablutio est res permanens, ablutio verò est res fluxibilis. Et quia vnumquodque recipitur in aliquo secundum modum recipientis, ideo consequenter ablutionis in modo sanctificationis. Nam si in aqua perficeretur sanctificatio, sequeretur quòd aqua esset sancta: quia per hoc pro scilicet sacramentum perficitur. Si verò perficitur, quod in ablutione perficitur sanctificatio, sequitur quòd ablutio fiat ex hu. sanctificatione ablutio non perficitur sacramentum: quia in illa non perficitur sanctificatio (non enim baptismum sanctificat eadem ratione scilicet quòd ablutio non est sacramentũ, quia non perficitur sanctificatio: ablutio non sanctificatur per baptismum, sed hoc ipsa ablutur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd maior quidem est vera: quia diuersa ratio subsumendi. scilicet aquæ & ablutionis, facit vt recte & absolutè aquam non esse sacramentum, & non ablutio de ablutio nem. Nam ablutio enim & ablutio differunt in hoc, quòd ablutio est res permanens, ablutio verò est res fluxibilis. Et quia vnumquodque recipitur in aliquo secundum modum recipientis, ideo consequenter ablutionis in modo sanctificationis. Nam si in aqua perficeretur sanctificatio, sequeretur quòd aqua esset sancta: quia per hoc pro scilicet sacramentum perficitur. Si verò perficitur, quod in ablutione perficitur sanctificatio, sequitur quòd ablutio fiat ex hu. sanctificatione ablutio non perficitur sacramentum: quia in illa non perficitur sanctificatio (non enim baptismum sanctificat eadem ratione scilicet quòd ablutio non est sacramentũ, quia non perficitur sanctificatio: ablutio non sanctificatur per baptismum, sed hoc ipsa ablutur.

Augustin. in Ioan. tract. 80. ante med.

Dict. Ioan. 3. ante med.

Aug. in 3. de Trin. cap. 9. ante med.

Damas. lib. 4. de fide orth. cap. 9. ante med.

¶ Præterea, Augustinus dicit * super Ioannem, Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Elementum autem est ipsa aqua in sacramento baptismi. Ergo baptismus est ipsa aqua, non autem ablutio.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Ecclesiasticus trigesimoquarto. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Videtur ergo quod baptismus sit ipsa ablutio siue lauatio.

CONCLVSIO.

¶ *Sacramentum tantum in baptismo non est aqua, vel ipsa tantùm corporis exterior ablutio, sed cum prescripta verborum forma res tantum est interior ipsa hominis iustificatio, res tantum & sacramentum, & ipse character baptismalis.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in sacramẽto baptismi est tria considerare; aliquid scilicet quod est sacramentum tantùm, aliquid autem quod est res & sacramentum, aliquid verò quod est res tantum. Sacramentum tantùm est aliquid visibile exterius existens, quod scilicet est signum interioris effectus: hoc enim pertinet ad rationem sacramenti. Exterius autem suppositum sensui, est & ipsa aqua, & eius vsus, qui est ablutio. Quidã ergo existimauerunt, quòd ipsa aqua sit sacramentum, quod quidem sonare videtur verba Hugonis de sancto * Victore. Nam ipse in cõmuni definitione sacramenti dicit, quòd est materiale elementũ: & in definitiõe baptismi dicit, quod est aqua. Sed hoc nõ videtur esse verum. Cùm enim sacramenta nouæ legis sanctificationem quandam operentur, ibi perficitur sacramentum, vbi perficitur sanctificatio. In aqua autem perficitur sanctificatio, sed est ibi quædam sanctificationis virtus instrumentalis, non permanens, sed fluens in hominem, qui est veræ sanctificationis subiectum. Ideo sacramentum non perficitur in ipsa aqua, sed in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio. Et ideo Magister * in tertia distinctione quarti sententiarum dicit, quòd baptismus est ablutio corporis exterior, facta sub forma præscripta verborum. Res autem & sacramentum, est character baptismalis, qui est res significata per exteriorem ablutionem: & est signum sacramentale interioris iustificationis, quę est res tantum huius sacramenti, scilicet significata & non significans.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd id quod est sacramentum tantum in baptismo, transit: permanet autem & id quod est sacramentum & res, scilicet character, & id quod est res tantùm, scil. cet interior iustificatio: sed character permanet indelebiliter, (vt supra * dictum est) iustificatio autem permanet, sed amissibiliter * Damascenus ergo baptismum definiuit, non quantum ad id quod exterius agitur, quod est sacramentum tantum: sed quantum ad id quod est interius. Vnde posuit duo pertinentia ad characterem, scilicet sigillum & custodia minquantum ipse character (qui sigillum dicitur) quantum est de se, custodit animam in bono. Duo etiam posuit pertinentia ad vltimam rem sacramenti, scilicet regenerationem (quæ ad hoc pertinet, quòd per baptismum homo incheat nouam vitam iustitiæ) & illuminationem, quæ pertinet specialiter ad fidem, per quam homo spiritualem vitam accipit: secundum illud Abac. 2. Iustus ex fide viuit. Baptismus autem est quædam fidei protestatio: vnde dicitur fidei sacramentum. Et similiter Dionys. baptismum definit per ordinem ad alia sacramenta, dicens secundo c. Eccle. hierarc. quòd est quoddam principium sanctissimorum mandatorum sacræ actionis, ad eorum susceptiuum oportunitatẽ, * formans nostros animales habitus. Et iterum in ordine ad cælestem gloriam (quæ est vltimus finis sacramentorum) cùm subdit, ad supercælestis quietis anagogen, nostrum iter faciẽs. Et iterum quantum ad principium spiritualis vitæ, per hoc quod subdit, * Sacræ & diuinissimæ nostræ regenerationis traditio.

Damas. lib. 4. de fide orth. cap. 9. ante med.

Dion. 2. cæles. hierarc. circa princ.

Eodem loco ante dictum.

Aug. de pec. merit. & remiss. lib. 2. cap. 28. ante med.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut * dictum est, opinionem Hug. de sanct. Victo. in hac parte sequi non oportet. Potest tamẽ verificari, vt baptismus dicatur esse aqua: quia aqua est materiale baptismi principium, & sic erit prædicatio per causam.

In corp. ar.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

Comment. ¶ In corpore ponitur vna distinctio bimẽbris. Institutio baptismi potest intelligi quo ad duo, vel quo ad ipsum sacramentum, vel quo ad obligationem accipiendi ipsum sacramentum. Et ponuntur singulæ conclusiones iuxta singula membra. Prima conclusio est, Baptismus institutus est quo ad ipsum sacramentum, quãdo Christus est baptizatus. Probatur, quia nunc habuit vim regeneratiuam. Secunda conclusio est: Baptismus institutus fuit quo ad necessitatem vtendi illo, post Christi passionem & resurrectionem. Probatur dupliciter, vt ibi m. Probatur dupliciter vt ibi m. Probatur dupliciter et clarè patet in litera.

ca. 2. eccles. hierar. circa procul. à prin.

4. dist. 3. ar. 5. Et di. 5. q. 1. ar. 3. ad 2.

¶ Præterea, Sacramenta nouæ legis efficaciam habent ex mandato Christi. Sed Christus mandatum baptizandi dedit discipulis post passionem & resurrectionem suam, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. vt habetur Matth. vlt. Ergo videtur quòd post passionem Christi, baptismus fuerit institutus.

2. Pet. cap. 1. ar. 4.

¶ Præterea, baptismus est sacramentum necessitatis (vt supra * dictum est) & ita videtur, quòd ex quo baptismus institutus fuit, homines obligarentur ad baptismum. Sed ante passionem Christi, homines non obligabantur ad baptismũ: quia adhuc circumcisio suã virtutem habebat, in cuius locum successit baptismus. Ergo videtur quòd baptismus non fuerit institutus ante passionem Christi.

In sent. dist. 3. quæst. 1. art. 2. ante med.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus * dicit in quodam sermone de Epiphania, Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Christi passionem. Ergo videtur quòd baptismus ante Christi passionem fuerit institutus.

CONCLVSIO.

¶ *Baptismus inquantum sacramentum est, fuit institutus in Christi baptismo, fuit tamen quo ad necessitatem vtendi illo institutus post Christi passionem.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est * supra, sacramenta ex sui institutione habent quòd conferant gratiam. Vnde tunc videtur aliquod sacramentum institui, quando accepit virtutẽ producendi suum effectum. Hanc autem virtutem accepit baptismus, quando Christus est baptizatus. Vnde tũc verè baptismus institutus fuit, quantum ad ipsum sacramentum.

q. 62. ar. 5. ad 3. D. 683.

Sed necessitas vtendi hoc sacramento, indicta fuit hominibus post

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum tertium.

Comment.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Aqua est propria materia baptismi. Quæ conclusio absolute probatur ex institutione diuina. Quo ad consequentiam verò probatur in litera quadruplici ret, in qua omnia clara sunt.

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum quartum.

Auuot.

IN titulo simplex sumitur, vt distinguitur cõtra admissum, compositum, & quomodolibet adiunctum.

Comment.

¶ In corpore tria fiũt. Primò distinguũtur modi quibus aqua amittere potest simplicitatem. Secundò respondetur quæsito de aqua transmutata per artem. Et tertiò respõdetur quæstio de aqua transmutata per naturam. Et clarè patent omnia in litera.

* Aliàs aggranari.

Lib. 4. v. 2. circa med. præcipuè 10. 6.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramenta non sunt obligatoria, ni si quando sub præcepto ponuntur. Quod quidem non fuit ante passionem, vt dictum est. Quod enim Dominus ante passionem Nicodemo dixit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei, magis videtur ad futurum respicere, quàm ad præsens tempus.

In corp. art.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum aqua sit propria materia baptismi.

3. dist. 3. a. 3 q. 1. Et dist. 17. q. 3. ar. 4. qu. 3. Et 4. con. cap. 59. Et quol. 1. ar. 10. 10. Et 2. 10. 5. * Dam. lib. 4. c. 10. circa med.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd aqua non sit propria materia baptismi. Baptismus enim secundum Dionys. & Damasc. *habet vim illuminatiuam. Sed illuminatio maximè competit igni. Ergo baptismus magis debet fieri in igne quàm in aqua: præsertim cùm Ioan. Baptista prænuntians Christi baptismum, dicat, ille vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

2 ¶ Præterea, In baptismo significatur ablutio peccatorum. Sed multa alia sunt ablutiua, quàm aqua: sicut vinum, & oleum, & huiusmodi alia. Ergo etiam in his potest fieri baptismus. Nõ ergo aqua est propria materia baptismi.

3 ¶ Præterea, Sacramenta Ecclesiæ fluxerunt de latere Christi pẽdentis in cruce: vt suprà dictum est. * Sed inde fluxit nõ solùm aqua, sed etiam sanguis, ergo videtur quòd etiam in sanguine possit fieri baptismus. Qui etiam videtur magis conuenire cum causa & effectu baptismi: quia dicitur Apoc. 1. Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

4 ¶ Præterea, Sicut August. & Beda dicunt, Christus tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerandi & purgandi cõtulit aquis, Sed non omnis aqua continuatur cum aqua Iordanis, quam Christus tetigit sua carne. Ergo videtur quòd non in omni aqua possit fieri baptismus, & ita aqua, inquantum huiusmodi, non est propria materia baptismi.

5 ¶ Præterea, Si aqua secundum se esset propria baptismi materia, non oporteret aliquid aliud fieri circa aquã, ad hoc, quod inea baptismus fieret. Sed in solenni baptismo aqua, in qua debet celebrari baptismus, exorcizatur & benedicitur. ergo videtur quod aqua secũdum se non sit propria baptismi materia.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

CONCLVSIO.

¶ Conuenientissimè baptismi materia, aqua potius est quàm ignis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ex institutione diuina post passionem & resurrectionem: tum quia in passione Christi terminata sunt figuralia sacramenta, quibus succedit baptismus, & alia sacramenta nouæ legis: tum etiam quia per baptismũ configuratur homo passioni & resurrectioni Christi, inquantum moritur peccato, & incipit nouam iustitiæ vitam. Et ideo oportuit Christum prius pati & resurgere, quàm hominibus indiceretur necessitas se configurandi morti & resurrectioni eius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam ante passionem Christi baptismus habebat efficaciam à Christi passione, inquantum eam præfigurabat: Aliter tamen quàm sacramentum veteris legis, nam illa erant figuræ tantùm: baptismus autem ab ipso Christo virtutem habebat iustificandi, per cuius virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd homines non debebant multiplicibus figuris * ardcari per Christum, qui venerat sua veritate figuras impletas auferre. Et ideo ante passionẽ suã baptismũ institutum non potuit sub præcepto, sed voluit ad eius exercitiũ homines assuefieri, & præcipuè in populo Iudæorũ, apud quẽ omnia facta figuralia erant, vt August. * dicit contra Faustũ. Post passionẽ verò & resurrectionem, non solùm Iudæis, sed etiam Gentilibus sub præcepto necessitatem baptismi imposuit, dicens, Euntes docete omnes Gentes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramenta non debent esse aliqua superflua, vel inutilia. Et ideo quia aqua est propria materia baptismi. Et hoc conuenienter.

Primò, quidem, quantum ad ipsam rationem baptismi, qui est regeneratio in spiritualem vitam: quod maximè congruit aquæ. Vnde & semina, ex quibus generantur omnia viuentia, scilicet plantæ & animalia, humida sunt: & ad aquam pertinent. Propter quod quidam Philosophi posuerunt aquam omnium rerum principium.

Secundò, quantum ad effectus baptismi, quibus comperunt aquæ proprietates, quæ sua humiditate lauat: ex quo conueniens est ad significandum & causandum ablutionem peccatorum. Sua frigiditate etiam temperat superfluitatem caloris: & ex hoc competit ad mitigandam concupiscentiam fomitis. Sua diaphanitate est luminis susceptiua: vnde competit baptismo inquantum est fidei sacramentum.

Tertiò, quia conuenit ad repræsentandũ mysteria Christi quibus iustificamur. Vt enim dicit Chrysost *, super illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit, &c. sicut in quodam sepulchro, in aqua submergentur homines nobis capita, vetus homo sepelitur, & submersus deorsum occultatur, & deinde nouus rursus ascendit.

Quartò, quia ratione suæ communitatis & abundantiæ est conueniens materia necessitati huius sacramenti. Potest enim vbique de facili haberi.

¶ Ad PRIMVM ergo dicendum, quòd illuminatio pertinet ad ignem actiuè. Ille autem qui baptizatur, non efficitur illuminans, sed illuminatus per fidem, quæ est ex auditu, vt dicitur Rom. 10. Et ideo magis competit aqua baptismo, quàm ignis. Quod autem dicitur, Baptizabit vos in Spiritu sancto & igni, potest per ignem dici (vt Hier. * dicit) intelligi Spiritus sanctus, qui super discipulos visus est in igneis linguis apparuit. vt dicitur Act. 2. Vel per ignem potest intelligi tribulatio: vt Chrys. * dicit super Matth. quia tribulatio peccata purgat, & concupiscentiam diminuit. Vel quia, vt Hilar. dicit * super Matth. baptizatis in spiritu sancto reliquum est consummari igne iudicij.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vinum & oleum non communiter assumuntur ad vsum ablutionis, sicut aqua. Nec etiam ita perficiẽt abluunt: quia ex eorum ablutione remanet aliqua infectio quantum ab odorem: quod non contingit de aqua. Illa etiam non ita communiter & abundanter habentur, sicut aqua.

¶ Ad tertium dicendum, quod ex latere Christi fluxit aqua ad abluendum: sanguis autem ad redimendum. Et ideo sanguis competit sacramento Eucharistiæ: aqua autem sacramento baptismi, qui tantùm habet vim ablutiuam ex virtute sanguinis Christi.

¶ Ad quartum dicendum, quòd virtus Christi deriuata est ad carnem aquam, non propter continuitatem loci, sed propter similitudinem speciei. Vnde dicit August. * in quodam sermo. Epiphaniæ. Quę de Saluatoris baptismate benedictio fluxit, tanquam fluuius fusa est ritalis, omnium gurgitum tractus, vniuersorum fontium venas impleuit.

Ad quintum dicendum, quòd illa benedictio, quæ adhibetur aquæ non est de necessitate baptismi. Sed pertinet ad quandam solemnitatem: per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur assuetudo monis, ne impediat baptismi effectum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ad baptismum requiratur aqua simplex.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ad baptismum non requiratur aqua simplex. Aqua enim, quæ apud nos est, non est aqua pura. quod præcipuè apparet de aquis maris, in qua plurimum admiscetur de terrestri, vt patet per Philosophum in lib. Meteo. * Et tamen in tali aqua potest fieri baptismus. Ergo non requiritur aqua simplex, & pura ad baptismum.

2 ¶ Præterea, In solenni celebratione baptismi, aquæ infunditur chrisma. Sed hoc videtur impedire puritatem & simplicitatem aquæ. Ergo aqua pura & simplex non requiritur ad baptismum.

3 ¶ Præterea, Aqua fluens de latere Christi pendentis in cruce, fuit signum baptismi: vt dictum * est. Sed aqua illa non videtur fuisse aqua pura: eo quòd in corpore mixto (cuiusmodi fuit corpus Christi) non sunt elementa in actu. Ergo videtur quòd non requiratur aqua pura vel simplex ad baptismum.

4 ¶ Præterea, Lixiuium nõ videtur esse aqua pura: habet enim contrarias proprietates aquæ, scilicet calefaciendi & deficcandi, & tamen in lixiuio videtur posse fieri baptismus: sicut & in aquis balneorum, quæ transeunt per venas sulphureas, sicut & lixiuium colatur per cineres. Ergo videtur quòd aqua simplex non requiratur ad baptismum.

5 ¶ Præterea, Aqua rosacea fit per sublimationem à rosis, sicut etiam aquæ alchimicæ generantur per sublimationem ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, vt videtur, potest fieri baptismus, sicut & in aquis pluuialibus, quæ per sublimationem vaporum generantur. Cùm igitur huiusmodi aquæ non sint puræ & simplices, videtur quòd aqua pura & simplex non requiratur ad baptismum.

¶ SED CONTRA est, quòd propria materia baptismi est aqua. vt dictum * est. Sed speciem aquæ non habet nisi aqua simplex, ergo aqua pura & simplex de necessitate requiritur ad baptismum.

CONCLVSIO.

¶ In quacunque aqua quomodocunque transmutata, dummodo non soluatur species aquæ, potest fieri baptismus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aqua suam puritatem & simplicitatem potest amittere dupliciter. Vno modo per mixtionem alterius corporis, alio modo per alterationem. Vtrumque autem horum contingit fieri dupliciter, scilicet per artem & per naturam. Ars autem deficit ab operatione naturæ: quia natura dat formam substantialem, quod ars facere non potest. Sed omnes formæ artificiales sunt accidentales, nisi forte apponendo proprium agens ad propriam materiam: sicut ignem cõbustibili, per quem modum à quibusdam quæ dam animalia per putrefactionem generantur. Quæcunque igitur transmutatio circa aquam facta est per artem, siue cõmiscendo, siue alterando, non transmutatur species aquæ. Vnde in tali aqua potest fieri baptismus, nisi forte aqua admisceatur per artem in tam parua quantitate alicui corpori, quod compositum magis sit aliud quàm aqua, sicut lutum magis est terra quàm aqua: & vinum lymphatum magis est vinum quàm aqua. Sed trãsmutatio, quæ fit à natura, quandoque quidem speciem aquæ soluit: & hoc fit quando aqua efficitur per naturam de substantia alicuius corporis mixti: sicut aqua conuersa in liquorem vuæ, est vinum, vnde non habet speciem aquę. Aliquando autem sit per naturã trãsmutatio aquæ sine solutione speciei, & hoc tam per alterationẽ (sicut patet de aqua calefacta à sole) quàm etiam per mixtionem: sicut patet de aqua fluminis, turbida ex permixtione terrestrium partium. Sic ergo dicendum est, quòd in qualibet aqua qualiter cunque trãsmutata, dummodo non soluatur species aquę potest fieri baptismus: si verò soluatur species aquæ, non potest fieri baptismus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd trãsmutatio facta in aqua maris, & etiam in alijs aquis, quæ penes nos sunt, non est tanta, quòd soluat speciem aquæ. Et ideò in huiusmodi aquis potest fieri baptismus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd admixtio chrismatis, non soluit speciem aquæ: sicut nec etiam aqua decoctionis carnium, aut alicuius huiusmodi. Nisi forte sit facta tanta resolutio corporum lixatorum in aqua, quod liquor plus habebat de aliena substantia, quàm de aqua, quod ex spissitudine perspici potest. Si tamen ex liquore sic inspissato exprimatur qua subtilis, potest in ea fieri baptismus: sicut & in aqua, quæ eximitur ex luto, licet in luto baptismus fieri non possit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aqua fluens de latere Christi pendentis in cruce, non fuit humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt. In tali enim humore non posset fieri baptismus: sicut nec in sanguine animalis, aut in vino, aut quocunque liquore alicuius plantæ. Fuit autem aqua pura, miraculosè egrediens à corpore mortuo, sicut & sanguis, ad comprobandã veritatem Dominici corporis, contra Manichæorum errorem, vt scilicet per aquam (quæ est vnũ quatuor elementorũ) ostenderetur corpus Christi verè fuisse compositum ex quatuor elementis: per sanguinem verò ostenderetur esse compositũ ex quatuor humoribus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in lixiuio, & in aquis sulphureorum balneorum, potest fieri baptismus: quia tales aquæ non incorporãtur per artem vel naturam aliquibus corporibus mixtis, sed solum alterationem quandam recipiunt, ex hoc quòd transeunt per aliqua corpora.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aqua rosacea est liquor rosæ resolutus. Vnde in ea non potest fieri baptismus, & eadem ratione nec in aquis alchimicis, sicut nec in vino. Nec est eadem ratio de aquis pluuialibus: quę generantur ex maiori parte ex sublimatione vaporum resolutorum ex aquis. Minimum autem est ibi de liquoribus corporum mixtorum: qui tamen per huiusmodi sublimationem virtute naturę, quæ est fortior arte, resoluuntur in veram aquam: quod ars facere non potest. Vnde aqua pluuialis nullam proprietatem retinet alicuius corporis mixti: quod de aquis rosaceis & aquis alchimicis dici non potest.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm hæc sit conueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

Infrà. q. 74. ar. 3 con. Et 4. dist. 3. ar 2. q. 1. Et 3 Co. 1. lec. 2. Q. 64. ar. 8

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur quòd nõ hęc sit conueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti. Actus enim magis debet attribui principali agenti, quàm ministro. Sed in sacramento minister agit vt instrumentum (vt suprà dictum * est) principale autem agens in baptismo est Christus: secundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Inconuenienter ergo minister dicit, Ego te baptizo: præsertim quia in hoc quod dicitur Baptizo, intelligitur ego: & sic videtur superfluè apponi.

2 ¶ Præterea, Non oportet quòd ille qui aliquem actum exercet, de actu exercito faciat mentionem: sicut ille qui docet, non oportet quod dicat, Ego vos doceo. Dominus autem simul tradidit præceptum baptizandi & docẽdi, dicens Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes, &c. Ergo non oportet quòd in forma baptismi fiat mentio de actu baptismi.

3 ¶ Præterea, Ille qui baptizatur, quãdoque non intelligit verba: puta si sit surdus aut puer. Frustra autem ad talem sermo dirigitur: secundum illud Eccl. 32. Vbi non est auditus, non effundas sermonem. Ergo inconuenienter dicitur. Ego te baptizo, sermone directo ad eum qui baptizatur.

4 ¶ Præterea, Cõtingit simul plures baptizari & à pluribus: sicut Apostoli baptizauerunt vna die tria millia, & alia die quinque millia. vt dicitur Act. 2. & 4. Non ergo debet formus & Durandus in 3 dist. 3. q. 1. ar. 2. q. 1. tia distinct. 3 cent. quia tamen hoc ex fide scripturæ autoritate dependet, & durum videtur, ideo rationes eorum discurrendæ sunt. Maxima igitur ratio eorum est, quia Christus sic instituit Matth. vlt. Baptizates eos in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti, ex hoc enim infertur, vt in qualibet linqua nominibus significantibus Patrem Filium & Spiritum sanctum. Et notanter dicitur, significantibus, & non, connotantibus, aut implicite infinuantibus.

Et ratio specialis horum nominũ assignatur: quia significantia specialia diuina, alia verò nomina significant proprietates aut actus aliquos carũ, & reliqua verò omnia quia vt probabilia videtur, asserre omittimus, vbi necessaria perscrutabimur.

¶ Ad euidentiam difficultatis huius sciendum est, quod propositio illa maxima: Mutatio nominum quo ad significatũ tollit veritatem sacramẽti, potest, quantũ ad propositũ spectat, intelligi dupliciter, vel quo ad significatũ ex vi nominis, vel quo ad significatum ex accommodatione vsus. Et si primo modo fiat mutatio, potest fieri vel quo ad significatum formale, vel quo ad significatum materiale, vel quo ad vtrunque. Verbi gratia, Pater puram paternitatẽ significat formaliter, vt docet Aristotel. materialiter verò significat subiectum habens paternitatem, quod tamen secundum Auicennam principaliter dicitur significari Patris nomine & comprehendendo vtrunque, pater significat habentem paternitatem. Vnde si loco Patris ponatur Genitor, erit mutatio quo ad formale significatũ, quia genitor significat actum generandi, pater autem relationẽ, sed non erit mutatio quo ad significatum materiale: quia vnus atque idẽ est generans & pater. Si verò loco patris ponetur paternitas, non mutaretur significatum formale sed abstraheretur à materialiali. Si autẽ loco patris poneretur mater, esset mutatio quo ad vtrũque significatum, Dicitur itaque secundum diuersorum opinionem Doctorum, quod mutatio nominum quo ad significatum ex vi nominis, siue formale tantùm, siue materiale tantum, siue vtrunque, tollit veritatem baptismi. Ego autem considerans piscorum Patrum dicta, ab his dissentio: motus ea ratione, quòd identitas nominum quo ad significatum secundo modo accipiẽda est in propositis: vt scilicet tunc

solum

Universidad de Deusto
Biblioteca

solum sit variatio nominum quo ad significatum, quando variatur significatum ad quod ex accommodatione vsus in forma sacramenti applicantur. Ex exempli causa. Quum dicitur in forma baptismi, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Pater ex accommodatione vsus, applicatur ad significandum primam personam Trinitatis, & similiter Filius ad significeandum personam, quæ secunda est in Trinitate, & simile est de nomine Spiritus sancti. Nam ex vi nominum, nec omnia simul significant illas tres personas diuinas, nec aliquod eorum significat aliquam personam diuinam, quod liber enim eorum ex vi nominis commune est multis vt de se patet. Ex hoc itaque & in hoc pendet tota quæstio, penes quid attendatur vnitas vel diuersitas significati per nomen sacramentale. Attendentes enim ad communem rationem eiusdem, vel diuersia significationis nominum, oportet consequenter dicere diuersum esse significatum, quando formale seu principale significatum ex vi nominis est diuersum. Perspicientes vero ad specialem vsum nominum sacramentalium, consequenter dictimus, tunc solum variari significatum, quando non significatur illud ad quod ex accommodatione vsus significandũ applicatum est. Et propterea si loco Patris ponatur Genitor, & loco Filij ponatur Genitus, (quia eadem persona significatur) non variatur significatio, quãtumcunque sub alia & alia ratione significẽtur personæ, per hæc & illa nomina. Probatur autem sic debere accipi in proposito idem vel diuersum significatum. Primo authoritate sedis Apostolicæ de confec. dist. 4. cap. à quodam. Vbi Nicolaus Papa reddens rationem, quare baptismus præceptus in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, valet in nomine Christi, dicit, quia vnum & idem est proculdubio significatum. Ex quo loco manifeste patet identitatem significati per formam baptismi, non attendi secundum communem nominum significationem, sed secundũ id, ad quod significandum accommodata sunt nomina. Ad hoc enim aspiciendo, idẽ significatur per Christum implicite, quod per Patrem & Filium & Spiritum sanctum explicitè. Secundo authoritate Ambrosij in primo libro de Spiritu sancto, ca. 3. Vbi de forma baptismi loquens, loco Filij ponit Christum, loco Patris ponit, à quo vnctus est Christus, & loco Spiritus sancti ponit, quo vnctus est Christus. Ex qua doctrina clarè habes, quòd sufficit personas diuinas significare secundum Ambrosium ex actione, puta vnctiõe: multo ergo magis sufficiet significare illas ex generatione. Tertiò ex authoritate generalis cõcilij Florentini sub Eugenio IIII. Vbi institutionem

P. p. q. 32. art. 3.

Lib. 6. de bap. contra Donatis. c. 25. 10. 7. Et lib. 4. ca. 15. referunr de conser. dist. 4. cap. satis ostendimus

Dominꝰ de forma baptismi, interpretati sunt patres tis: & non limitauerunt se ad inuocationem Trinitatis per hæc præcise nomina, Pater & Filius & Spiritus sanctus. Legimus enim ibi sic de forma baptismi. Si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur minister, cum sanctæ Trinitatis inuocatione, perficitur sacramentum. Quarto ex cõmuni Ecclesiæ cõfessione. Fatemur enim omnes sanctam Trinitatem nos inuocare, iuxta te, confiteri etiam in ipso dicio, non solum dicit nominibus vtendo, sed etiam vtendo æquipollentibus: puta Genitore omnipotente. Genitoque ab ipso, & procedente ab vtroque dono: aut similibus. Quinto ex acceptis casibus. Nam si quis diceret. Ego te baptizo in nomine Patris, Ioannis Christi, & Spiritus sancti, proculdubio omnium iudicio perfectum esset sacramentum quòd non esset locus reiterationi: & tamen ex hoc fiat, quòd variatur significatum ex vi nominis. similiter si quis diceret. In nomine Patris & Filij & Spiritus paracleti, proculdubio eorundem personarum dicio, verum esset baptisma: & tamen cõstat variari ex vi nominis significatum: Vnde Salmaticenses. Formæ baptismales sunt. In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, non est in telligendus articulus exclusiuus formæ ad formam, sed ad significata ex vi nominum per hæc nomina significata, nõ quæ significanda hæc nomina accõmodata sunt.

Ad rationem autem allatam in oppositum quia Pater significat personam: Genitor vero actum notionalem: facile respondetur satisfaciendo, primo falsum esse, quòd Pater ex vi nominis significet personam plus quàm Genitor quia Pater significat personam paternitatem in concreto: & similiter Genitor puram generationem actiue in concreto. cretum autem verbale est persona Patris, de ratione paternitate loquendo: quæ aliter & formaliter patet ei identificatur & relationi paternitatis & generationi actiuæ. Dicitur secundo, tra manifeste constat. Spiritus sancti nomen, etc. proprietatem personalem, nec actum notionalem, nec personam ex vi ninis significare: ex eo quòd tus, quam totum continet ex vi nominis dicitur essentia diuina: Spiritus enim est Deus, &c. Authoris ergo verba (vt ad literam redeamus) quum ex ratione literæ, apparet, intelligendum esse quo ad perfectionem sacrepti. & non quo ad sectione sacramenti, absolute: vt sic loquitur de forma baptismi. quòd in solis nominibus quæ sunt in communi ori vsu, perficere etiam sacramẽta: quæ non mur sacramẽta: quæ non in aliis sacramentis quæ imperfectum, non per fectum alicuius necessarij ad præceptum necessarij ad sacramenti. Hoc enim

tus per ministrum cum inuocatione Trinitatis, verum perficitur sacramentum. Quod autem additur, Ego, in forma nostra, non est de substantia formæ, sed ponitur ad maiorem expressionem intentionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia ablutio hominis in aqua, propter multa fieri potest, oportet quòd determinetur in verbis formæ ad quid fiat. Quod quidem non fit per hoc quod dicitur, In nomine patris & Filij & Spiritus sancti: quia omnia in tali nomine facere debemus: vt habetur Colos. 3. Et ideo si non exprimatur actus baptismi vel per modum nostrum, vel per modum Græcorum, non perficitur sacramentum, secundum illam Dec. Alex. I I I.*. Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen: & non dixerit, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen, non est puer baptizatus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd verba quæ proferuntur in formis sacramentorum, nõ pronuntiantur solùm causa significandi, sed etiam causa efficiendi, inquantum habent efficaciam ab illo verbo, per quod facta sunt omnia. Et ideo conuenienter diriguntur nõ solùm ad homines non intelligentes, sed etiam ad creaturas insensibiles, vt cum dicitur, Exorcizo te creatura salis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd plures simul non possunt vnum baptizare, quia actus multiplicatur secundum multiplicationem agentium, si perfectè ab vnoquoque agatur. Et sic si conuenirent duo, quorum vnus esset mutus, qui non posset proferre verba, & alius catens manibus, qui non posset exercere actum, non possent ambo simul baptizare, vno dicente verba, & alio exercente actum. Possunt autem (si necessitas exigit) plures simul baptizari, quia nullus eorum reciperet nisi vnum baptismum. Sed tunc oportebit dicere, Ego baptizo vos. Nec erit mutatio formæ, quia vos nihil aliud est, quàm te, & te. Quod autem dicitur, nos, non est idem dicere, quod ego & ego, sed ego & tu, & sic iam mutaretur forma. Similiter autem mutaretur si diceretur, ego baptizo me. Et ideo nullus potest baptizare seipsum: propter quod & Christus à Ioanne voluit baptizari, vt dicitur extra te baptismo * & eius effectu c. debitum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd passio Christi, etsi sit principalis causa respectu ministri, est tamen causa instrumentalis respectu sanctę Trinitatis. Et ideo potius commemoratur Trinitas quàm passio Christi.

¶ Ad sextum dicendum, quòd etsi sint tria nomina personalia trium personarum, est tamen nomen vnum essentiale. Virtus autem diuina quæ operatur in baptismo, ad essentiam pertinet, & ideo dicitur, in nomine, & non in nominibus.

¶ Ad septimum dicendum, quòd sicut aqua sumitur ad baptismum: quia eius vsus est communior ad abluendum, ita ad significandum tres personas, in forma baptismi assumũ tur illa nomina, quibus communius consueuerunt nominari personæ in illa ligua. Nec in alijs nominibus perficitur sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Matt. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

CONCLVSIO.

¶ Hæc est conueniens baptismi forma, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus per suam formam consecratur: secũdum illud Ephes. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. & Aug. * dicit, in lib. de vnico baptismo, quòd baptismus verbis euangelicis consecratur. Et ideo oportet, quòd in forma baptismi exprimatur causa baptismi. Est autem eius duplex causa. Vna quidem principalis, à qua virtutem habet: quæ est sancta Trinitas. Alia autem instrumentalis, scilicet minister, qui tradidit exterius sacramentum. Et ideo oportet, in forma baptismi, de vtraque fieri mentionem. Minister autem tangitur, cùm dicitur, Ego te baptizo. Causa autem priucipalis, cùm dicitur, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Vnde hæc est conueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod actio attribuitur instrumento sicut immediatè agenti: attribuitur autem huiusmodi actio principali agenti, sicut in cuius virtute instrumentum agit. Et ideo in forma baptismi conuenienter significatur minister, vt exercens actum baptismi, per hoc quod dicitur, Ego te baptizo: sicut & ipse Dominus baptizandi actum attribuit ministris, dicens: Baptizantes eos, &c. Causa autem principalis significatur, vt in cuius virtute sacramentum agitur, per hoc quod dicitur, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: non enim Christus baptizat sine Patre & Spiritu sancto. Græci autem non attribunt actum baptismi ministris: ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem baptismi baptizantibus attribuebant dicentes. Ego sum Pauli, & ego Cephæ. Et ideo dicunt, baptizetur seruus Christi, talis, in nomine Patris, &c. Et quia exprimitur actus exerci-

Lib. 4. de bap. ca. 24.

stium attestatio literæ communioni vsui: communior enim & minus communis vsus nomen variat significationem nominis, vt de se patet. Si quis autem putat intelligenda hæc verba, vt sonant, dicat vt sibi placet.

¶ Super Quæstionis exagesimæsextæ Articulum sextum.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum in nomine Christi possit dari baptismus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in nomine Christi possit dari baptismus. Sicut enim vna est fides, ita est vnum baptisma, vt dicitur Ephes. 4. Sed Actorum 8. dicitur, quòd in nomine Christi baptizabantur viri & mulieres. Ergo etiam nunc potest dari baptismus in nomine Christi.

2 ¶ Præterea, Ambrosius * dicit, Si Christum dicas, & Patrem, à quo vnctus est, & ipsum qui vnctus est Filium, & Spiritum sanctum, quo vnctus est, designasti. Sed in nomine Trinitatis potest fieri baptismus. Ergo & in nomine Christi.

3 ¶ Præterea, Nicolaus papa * ad consulta Bulgatorum respondens, dicit. Qui in nomine sanctæ sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Christi (sicut in Actibus Apostolorum legitur) baptizati sunt (vnum quippe idemque est, vt sanctus aut * Ambrosius) rebaptizari non debent. Rebaptizarẽtur autem, si in hac forma baptizati sacramentum baptismi non reciperent. Ergo potest conferri baptismus in nomine Christi, sub hac forma. Ego te baptizo in nomine Christi.

¶ SED CONTRA est, quòd Pelagius papa * scribit Gaudentio Episcopo. Si hi qui in locis dilectionis tuæ vicinis commorari dicuntur, se solummodo in nomine Domini baptizatos fuisse confiteantur, sine cunctisque dubitationis ambiguo, eos ad fidem catholicam venientes, in sanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Didymus etiam dicit in libro * de Spiritu sancto. Licet quis potlic existere mentis alienæ, qui ita baptizare conetur, vt vnum de prædictis nominibus (scilicet trium personatum) prætermittat tamen, sine perfectione baptizabit.

CONCLVSIO

¶ Non potest baptismus rite dari quocunque

Art. 2. hu. ius q.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum) sacramenta habent efficaciam ab institutione Christi. Et ideo si prætermittatur aliquid eorum, quæ Christus instituit circa aliquod sacramentum, efficacia earet, nisi ex speciali dispensatione eius, qui virtutem suam sacramentis non alligauit. Christus autem instituit sacramentum baptismi dari cum inuocatione Trinitatis. Et ideo quicquid desit ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem baptismi. Nec obstat quòd in nomine vnius personæ intelligitur alia (sicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quòd ille qui nominat vnam solam personam, potest habere rectam fidem de tribus: quia sicut ad sacramentum requiritur materia sensibilis, ita & forma sensibilis. Vnde nõ sufficit intellectus vel fides Trinitatis ad perfectionem sacramenti, nisi sensibilibus verbis Trinitas exprimatur. Vnde & in baptismo Christi (vbi fuit origo sanctificationis nostri baptismi) affuit Trinitas in sensibilibus signis, scilicet Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus sanctus in columba.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex speciali Christi reuelatione Apostoli, in primitiua Ecclesia in nomine Christi baptizabant: vt nomen Christi (quod erat odiosum Iudæis & Gentilibus) honorabile redderetur, per hoc quòd ad eius inuocationem Spiritus sanctus dabatur in baptismo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ambrosius assignat rationem, quare conuenienter talis dispensatio fieri potuit in primitiua Ecclesia: quia scilicet in nomine Christi tota Trinitas intelligitur. Et ideo seruabatur ad minus integritate intelligibili, forma, quam Christus tradidit in Euangelio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Nicolaus papa dictum suum confirmat ex duobus præcaret explicitè omnes diuinas personas, omnes faterentur illud sufficere ad formam baptismi. Ex quo enim Saluator non alligauit formã baptismi ad determinatas voces, sed ad determinata significata per voces, & modũ significãdi implicitè, sufficere docuit exprimẽdo nomina quæ nõ nisi simpliciter diuinas significant personas, satis nobis persuasum esse debet, non exigi ad formam baptismi, quòd diuinæ personæ explicitè significentur. At si quis dixerit, nomina hæc, scilicet Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, ex vi nominum non nisi iuplicitè significare diuinas personas, vt arguendo dictum est, ex commodatione tamen Christiani vsus explicitè & actu significant diuinas personas: aduertat diligenter sic dicens. Christum dominum instituisse baptismi formam sub dictis nominibus sante huiusmodi Christiani vsus ac commodationem. & perspiciat hinc, quòd standa in autoritate formæ institutæ à Christo, prout ab ipso instituta est, personæ diuinæ non significantur per formam baptismi, nisi implicitè, & in potentia, & in confuso, quod est intentum. Apparet enim Saluatorem reliquisse applicationem horum nominum ad diuinas personas, fidei & intentioni Ecclesiæ, quæ in quolibet ministro saluatur, dum intendit dicere & facere quod credit & facit Ecclesia. Par autem ratio est de intentione & fide Ecclesiæ, si per æquipollentia nomina, aut per æquipollens nomẽ diuinæ personæ implicitè significentur, vt accidit in proposito in hoc nomine Christus: significat enim implicitè totam trinitatem, vt Ambrosius declarauit.

¶ Ad rationem autem primam sumptam ex litera, dicitur concedendo formam baptismi debere esse sensibilem, nec à sensibilitate formæ declinare baptismũ in nomine Christi: nam ly Christus sensibilis vox est. Sed ex sensibilitate formæ, non sequitur, debere esse tot voces distinctas, quot sunt personæ diuinæ. aut tot explicitas significatiões, integritas enim sensibilis formæ, nõ plus exigit, quàm quòd sensibili voce significẽtur tres personæ diuinæ: vtrũ autem implicitè vel explicitè, hoc magis spectare videtur ad intellectũ quàm ad sensum. Quod ex eo patet, quòd distinctio inter diffinitionem & diffinitum ad intellectum spectat. & constat differre ea penes implicitè vel explicitè idem significare. Vnde sicut loco diffinitionis licet ponere diffinitum, & econtra absque mutatione significati: ita nominum implicite significãtium diuinas personas, licet ponere nomen implicitè significans eadem.

¶ Ad secundam vero rationem sumptam ex Zacharia, dicitur concedendo, congruo quidem esse, vt in prima professione fidei explicitè fiat Trinita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eis professio intus & extra: sed nulla apparet ratio cogens ad huiusmodi explicitam professionem vocalem: Quod ex eo cognosci potest, quod si in prima professione fidei exigeretur vocalis professio principaliter creditorū explicite, exigeretur quoque vltra professionem Trinitatis professio Incarnationis: quoniam Christianus non est qui mysterium Incarnationis non profitetur: nec hoc est de secundario, sed de principalissimis creditis, quā ... huiusmodi protestationibus seu professionibus nō trahitur necessariō argumentū. Et propterea verba Zachariæ Papæ de non confitente integre Trinitatem, intelligenda sunt absolute (hoc est implicitè vel explicitè) quo ad voces: vt ex eo patet, quod vacuum à diuina gratia talem dicit.

¶ Ad autoritatem autem Pelagij, dicitur quòd non est contra baptismum in nomine Christi, sed contra baptismum in nomine Domini. Aliud enim est baptizare in nomine Christi, & aliud baptizare in nomine Domini. Nam in nomine Christi significantur omnes personæ diuinæ: in nomine autem Domini, nequaquam.

4. dist. 3. ar. 4. q. 1.

Hom. 24. in Io. post med. to. 3.

¶ Ad secundam eiusdem autoritatem, dicitur (vt etiam glossa ibidē notat) quòd Pelagius irritauit baptismum in nomine Domini, & non irritauit baptismum in nomine Christi: quanuis baptimum in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, illi prætulerit, euangelica autoritate.

¶ Ad autoritates demum contra omittentes vnius personæ nomen, respondetur, quod non est eadem ratio de nomine Christi: quoniam in Christi nomine omnes personæ importantur, nullaque omittitur.

¶ Hæc dixerim pro discussione opinionis dicētis, baptismum in nomine Christi dari verum non esse.

¶ Nunc opponitur opinionis fundamenta discutiamus. Fundatur itaque opinio hæc in primis super gestis Apostolorum: quoniam ipsi baptizabant in nomine Iesu Christi: vt patet in Actibus Apostolorum: Deinde super vsu alicuius partis Ecclesiæ: multi enim tempore Pelagij Papæ baptizabant in nomine Christi, vt patet in allegato capitulo, & tamen non fuit irritatus talis baptismus, sicut baptismus in nomine Domini.

Annot.

¶ Ita quòd bene hic est notandum, quod Pelagius scribens ad Gaudentium Episcopum, meminit duorum baptismatum, scilicet in nomine Domini; & in nomine Christi: & primum irritauit, secundum non. Nec ex incuria hoc processit, quoniam tam cautus Pontifex fuit circa hoc, vt primum irritauerit, etiam incertus de facto: secundum autem affirmat fieri à multis: & propterea illum irritare magis debuit, si verus non fuisset.

¶ Tertiò autoritate Nicolai Papæ, hoc expressè docentis in prius allegato capitulo.

¶ Quartò super autoritate beati Ambrosij in loco allegato.

¶ Nec obstat glossa quæ datur ad Actus Apostolorum, de speciali dispensatione Spiritus sancti: quoniam glossa hæc, nec ex sacra Scriptura, nec ab Apostolica sede autoritatem habet. Imò contra determinationem facta à Nicolao Papa tendit: dum Nicolaus baptizatos tempore suo in nomine Christi, vere baptizatos iudicauit, autoritate vsus Apostolorum, & beati Ambrosij. Quum enim Nicolaus primus fuerit plusquam octingentis annis post Christum, dispensatio facta Apostolis iam cessasset, & Pontifex præsumeret. Intelligent ergo sanctus Pontifex Apostolos non ex dispensatione, sed ex autoritate ordinaria baptisasse in nomine Christi. Vnde & rationem assignat ex ... tate significati per Christi nomē & per formam euangelicam. Quam ... ndem rationem: quia sanctus prædixit Ambrosius, manifestè excludit tur glossa, quæ dicitur ad Ambrosium. Nam ... brosius absolute loquitur: vt patet inuenti ex ... pitulum illud.

¶ Concludendo igitur & cum Magistro sentendo, Apostolica gesta autoritatemque Ambrosij, ac Apostolicæ sedis, cum vsu prædicto multorum præferendo posterioribus doctoribus, qui contra torrentem sui temporis non ausi sunt se opponere, dicimus quòd baptismus in nomine Christi fi ũ fiat, verus est baptim⁹. Suffragatur etiã ad hoc superuenientis ... ratio de sufficientia impletæ significationis. Et confirmatur hoc, credo, ... autoritate fœdis Apostolicæ, si casus accideret quoniam præcessorum suorum vestigijs inhærendo, Romanus Pontifex indicaret de ecclesiasticis sacramentis. Et eo magis, quòd Nicolaus primus magnæ extitit sanctitatis.

¶ Et quoniam ratio de implicita significatione ad similia ducit, ideo nullam ego video ambiguitatis rationē, si quis aliquem baptizaret in hac forma, videlicet: Ego te baptizo in nomine sanctæ Trinitatis: præsertim cum effet baptisma, non minus quàm in nomine Christi: Semel catque Implicitè omnium diuinas personas, quarum earum numerum, summodo explicet: numerus enim ibi est idem quod res numerata.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum septimum.*

IN titulo sumitur immersio, vt distinguitur contra aspersionem & effusionem.

¶ In corpore vna cũ fio est. Immersio non cũ de necessitate baptismi. Probatur: Ablutio corporis fieri potest per aquã, nõ solum per modũ immersionis, sed etiam per modũ effusionis: ergo immersio non est de necessitate baptismi. Probatur consequentia: quia in baptismo assumitur aqua ad ablutionem corpus. Quod probatur: quia significat ... ablutionem animæ à peccatis. Processum cum multis autoritatibus & ... tem doctrinæ, quia satis patet ... litera, pertranseo.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum octauum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli duo fiunt. primo respondet quæsito, quantum ad ... necessitatem sacramenti. secundò respondet quæsito, quantum ad necessitatem

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum immersio in aqua, sit de necessitate baptismi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd immersio in aqua, sit de necessitate baptismi. Vt enim dicitur Ephe. 4. Vna fides, vnum baptisma. Sed apud multos communis modus baptizandi est per immersionem. Ergo videtur quòd non possit esse baptismus sine immersione.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit Rom. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus, consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem. Sed hoc fit per immersionem: dicit enim Chrysostomus * super illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. Sicut in quadam sepulchro in aqua submergentibus nobis capita, vetus homo sepelitur, & submersus deorsum occultatur, deinde nouus rursus ascendit. Ergo videtur quòd immersio sit de necessitate baptismi.

Hom. 24. in Io. post med. to. 3.

3 ¶ Præterea, Si sine immersione totius corporis posset fieri baptismus, sequeretur quòd pari ratione sufficeret, quamlibet partē aqua perfundi. Sed hoc videtur inconueniens: quia originale peccatum, contra quod præcipuè datur baptismus, non est in vna tantùm corporis parte. Ergo videtur quòd requiratur immersio ad baptismum, & non sufficiat sola aspersio.

¶ SED CONTRA est, quòd Heb. 10. dicitur. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda.

CONCLVSIO.

¶ Cùm in baptismo essentialiter aqua ad corporis ablutionem, non modo per immersionem necessarium existeri baptismum, sed fieri potest etiam vel per aspersionem, vel effusionem secundum varios necessitatis casus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aqua assumitur in sacramento baptismi, ad vsum ablutionis corporalis: per quam significatur interior ablutio peccatorum. Ablutio autem fieri potest per aquam, non solum per modum immersionis, sed etiam per modum aspersionis vel effusionis. Et ideo quamuis tutius sit baptizare per modum immersionis (quia hoc habet communior vsus) potest tamen fieri baptismus per modum aspersionis, vel etiam per modum effusionis, secundum illud Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam: sicut beatus Laurentius legitur baptizasse. Et hoc præcipuè propter necessitatem mittis. Et ideo eius responsio patet ex primis duabus solutionibus.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum trina immersio sit de necessitate baptismi.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd trina immersio sit de necessitate baptismi. dicit enim Augustinus *, in quodam sermone de Simbolo ad baptizatos. Rectè tertiò mersi estis: quia accepistis baptismum in nomine sanctæ Trinitatis: vel quia est magna multitudo baptizandorum: vt patet Actorum 2. & 4. vbi dicitur, quòd crediderunt vna die tria millia, & alia quinque millia. Quandoque autem potest immanere necessitas propter paucitatem aquæ: vel propter debilitatem ministri, qui non potest sustentare baptizandum: vel propter debilitatem baptizandi, cui possit immanere periculum mortis ex immersione. Et ideo dicendum est, quòd immersio non est de necessitate baptismi.

Annot.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ea quæ sunt per accidens, non variant substantiam rei. Per se autem requiritur ad baptismum corporalis ablutio per aquam. Vnde & baptismus lauacrum nominatur: secundum illud Ephesiorum 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Sed quòd fiat ablutio hoc vel illo modo, accedit baptismo. Et ideo talis diuersitas non tollit vnitatem baptismi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in immersione expressius repræsentatur figura sepulturę Christi: & ideo hic modus baptizādi est cōmunior & laudabilior. Sed in alijs modis baptizandi repræsentatur aliquo modo, licet non ita expresè. Nam quocunque modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars eius, aqua supponitur, sicut corpus Christi sub terra fuit positum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd principalis pars corporis, præcipuè quantum ad exteriora membra, est caput, in quo vigent omnes sensus, & interiores & exteriores. Et ideo si totum corpus aqua non possit perfundi, propter aquæ paucitatem, vel propter aliquam aliam causam, oportet caput perfundere: in quo manifestatur principium animalis vitæ. Et licet per membra, quę generationi deseruiunt, peccatum originale traducatur, non tamen sunt membra illa potius aspergenda, quā caput: quia per baptismum non tollitur transmissio originalis in prolem per actum generationis, sed liberatur anima à macula & reatu peccati, quod incurrit. Et ideo debet præcipuè lauari illa pars corporis, in qua manifestantur opera animæ. In veteri autem lege remedium contra originale peccatum, institutum erat in membro generationis: quia adhuc ille, per quem originale erat amouendum, nasciturus erat ex semine Abrahæ. Cuius fidem circuncisio significabat: vt dicitur Romanorum 4.

mum mandari ecclesiastici.

¶ Quo ad primum vni concluso est: Vtrum quæ licite fieri potest, sci licet & semel & ter immergere. Probatur tripli citer. Primo ratione: Ad baptismum per se requiritur ablutio, per accidens autem modus ablutionis: ergo Secundo autoritate Greg. Tertio ex significatione, tam vnicę quam trinę immersionis.

¶ Quo ad secundum, ... varios ponitur & mutatas Ecclesiæ institutio diuersis temporibus diuersis cautis, & tandem istem grauius peccare, qui hanc non seruant tri nam immersionem. Vbi ... cito, quod licet hodie ... baptizentur, in fonte ... tibus immergantur, & ... fortetur: hi tamen qui ... baptizantur in domibus ... per modum effusionis ... baptizantur. Et propterea nullum peccatum cō ... mittere videntur, quia ... ter ubi immergunt, quū ... nec semel immergant ... obligę peccato.

¶ *Nam trina immersio inuenta, si vna obseruatur, fit verus baptismus.*

¶ Ita responsione ad ter ... rum, dubium occurrit, ... trina immersione in ... tera à ministro, si alia quę omittatur, sit ve ... res baptismus. Et est ratio dubitandi: quoniam si trina immersio intēdatur, baptismus non perficitur in prima immersione, ... ter, vt actor explicat in act. 4. tertia diffinit. ... quisi finitus. Huius autem oppositum videtur ... tem, quod huiusmodi ... tentio ministri non ad ... immersionis post pri ... nem.

¶ Adhoc dicitur, quòd ... quia intentio ministri ... tendentur super ritu Ecclesiæ, eadem est intentio ministri intendentis exercere trinam immersionem, & Ecclesiæ institutis illam: consequitur quod Ecclesiastes trinam immersionem, non vt substantiale sacramenti, sed vt cæremoniale ciuitatis, & ... gionum non nisi ad significandum vel Trinitatem personarum, vel ... rum sepulturæ, ... lum ministri ad trinam ... immersionem fertur, nō ... vt rem necessariam sacramento, sed vt ad cæremoniam eiusdem. ... nem autem cæremoniæ non tollit veritatem ... sacramenti, aut casu alio ... immersionem, perficiat ... ne verba formæ an ... immersionem, baptismus perfectus est, & quę ... non est facta immersio

¶ Licitè potest baptismi sacramentum vnica, vel trina perfusi immersione, quod tamen temporibus mutatum fuit: nunc tamen non sine peccato minister ... sacramentum baptismi absque trina immersione.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut prius dictum est) ad baptismum per se requiritur ablutio aquæ, quæ est de necessitate sacramenti: modus autem ablutionis per accidens se habet ad sacramentum. Et ideo sicut ex præcepto autoritate Greg.* patet quantum est de se, vtrunque licitè fieri potest, scilicet & semel & ter immergere: quia vnica immersione significatur vnitas mortis Christi, & vnitas deitatis: per trinam autem immersionem significatur triduum sepulturæ Christi, & etiam Trinitas personarum. Sed diuersis ex causis secundum ordinationem Ecclesiæ, quandoque institutus est vnus modus, quandoque alius. Quia enim à principio nascentis Ecclesiæ, quidam de Trinitate malè sentiebant, Christum purum hominem esse æstimantes, nec dei filium Dei & Deum, nisi propter meritum eius, quod percipuè fuit in morte: ideo non baptizabant in nomine Trinitatis, sed in commemoratione mortis Christi, & vna immersione. Quod reprobatum fuit in primitiua Ecclesia. Vnde in canonibus Apostolorum legitur, Si quis presbyter aut Episcopus non trinam immersionem vnius ministerij, sed semel mergat in baptismate, quod dari à quibusdam dicitur in morte Domini, deponatur. Non enim nobis dixit Dominus, in morte mea baptizate, sed in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Postmodum verò inoleuit quorundam schismaticorum & hæreticorum error homines rebaptizantium: sicut de Donatistis Augustinus narrat super Ioan. Et ideo in detestationem erroris eorum, fuit statutum in concilio Toletano, quòd fieret vna sola immersio. Vbi sic legitur, Propter vitandum schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis vsum, simplam teneamus baptismi immersionem. Sed cessante tali causa communiter obseruatur in baptismo trina immersio. Et ideo grauiter peccaret aliter baptizans, quasi tritum Ecclesiæ non obseruans: nihilominus tamen esset baptismus.

Annot.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Trinitas est sicut agens principale in baptismo. Similitudo autem agentis peruenit ad effectum secundum formam, & non secundū materiam. Et ideo significatio Trinitatis fit in baptismo per verba formę: nec est de necessitate, quòd significetur Trinitas per vsum materiæ: sed hoc fit ad maiorem expressionem. Similiter etiam mors Christi figuratur sufficienter in vnica immersione. Triduum autem sepulturæ non est de necessitate salutis nostræ: quia etiā si vno die fuisset sepultus vel mortuus, sufficeret ad perficiendam nostram redemptionem: sed triduum illud ordinatur ad manifestandam veritatē mortis: vt supra dictum est. Et ideo patet quòd trina immersio, nec ex parte Trinitatis, nec ex parte passionis Christi, est de necessitate sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Pelagius papa intelligit trinam immersionem esse de mandato Christi in suo simili: in hoc scilicet quòd Christus præcepit baptizari in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, non tamen est similis ratio de forma & de vsu materiæ, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) intentio requiritur ad baptismum: & ideo ex intentione ministri Ecclesiæ, qui intendit vnum baptismum dare trina immersione, efficitur vnū baptisma. Vnde Hieronymus dicit super Epistolam ad Philip. Licet ter baptizetur, id est immergatur, propter mysterium Trinitatis: tamen vnum baptisma reputatur. Si verò intenderet, ad vnamquamque immersionem vnum baptisma dare, ad singulas immersiones repetens verba formæ, peccaret, quantum in se est, pluries baptizans.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum baptismus possit iterari.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus possit iterari. Baptismus enim videtur institutus ad ablutionem peccatorum. Sed peccata iterantur. Ergo multo magis baptismus debet iterari: quia misericordia Christi transcendit hominis culpam.

2 ¶ Præterea, Ioannes Baptista præcipuè fuit à Christo commendatus, cùm de eo dictū sit Matthæ. 11. Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Sed baptizati à Ioanne, iterum baptizabantur: vt habetur Actu. 9. vbi dicitur, quòd Paulus baptizabat eos qui erant baptizati baptismo Ioannis. ergo multo fortius illi qui sunt baptizati ab hæreticis vel peccatoribus, sunt rebaptizandi.

4 ¶ Præterea, In Niceno concilio statutum est, Si quis confugerit ad Ecclesiam catho-

durantibus verbis sacrę ... prædictę posit reiterari. Baptismus enim videtur institutus ad ablutionem peccatorum. Sed peccata iterantur. Ergo multo magis baptismus debet iterari: quia misericordia Christi transcendit hominis culpam. *Tract. 11. in Io. 5.*

¶ Ad obiectionem autem ... tem inducta ... quòd intelliguntur verba Autoris de vnica immersione sub ratione partis. In cuius autem nostro, scilicet quo verba præuenirent secundam immersionem, vnica immersio ex ipsa suppositione ab alijs immersionibus, haberet rationem totius. Quod vt melius in intelligas, aduerte ablutionem esse quodammodo totum successiuum, & integrari ex partibus successiuis & continuis, successiuis quidē omnibus: continuis verò quandoque omnibus, quandoque quibusdam. Nam qui libet ablutio per immersionem in tempore finita per partes successiuas ac continuas immersiones, & rursus qualibet trium immersionum inter se differentias, pars est vnius ablutionis, quā baptismum vocamus. Quæst. 518. Quo fit, vt quia totum successiuum ex qualibet sui parte infertur (est enim dies, quæcunq; hora dici fit) & similiter motus aliquis, in quacun que motus parte inueni atur ex quacunque immersione, imo ex quacū que immersiõis parte sufficiente, ad abluendum, ablutio infertur, ac per hoc baptismus, si in to tius ratiõem tranleat, habeat enim vnius immersionis partes, & singulæ immersiones partium rationem, dum in suo toto sumuntur, & so la separatio ab alijs partibus, illi vel illis rationem totius largitur: vt accidit in diuisione continui permanentis. Misisto ergo intendente trinam immersionem, quandiu immersiones seu earum partes habent rationem partium baptimi ex parte materiæ: hoc est ablutionis, non perficitur baptismus. Sed si pars aliqua fortiretur rationem totius ex hoc, quòd in ea finiretur prolatio formæ. vndecunque hoc accidat, ablutio baptismalis perfecta est. Peccat tamen minister, præueniens secundam aut tertiam immersionē prolatione verborum integra: tanquam omittens aliquam immersionem.

In titulo tam huius, quam trium sequentiū articulorum, & similiter in omnibus his quæ in illis continentur, nihil aliud scribendum occurrit, nisi quòd Scotus, in 4. sentent. dist. 6. duas rationes in litera noni articuli, scilicet secundam & tertiam arguit. Secundam quidem, Quia in morte Christi baptizati fumus, dicit non concludere: quia penitentia vir

Leco citato in argu.

Annot.

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum nonum.

In com. c. 4. ad Ephe. super illud vna fides, vnum baptisma. 9. refertur de consecr. d. 4. c. Eodem modo.

4. dist. 6. q. 2. ar. 1. q. 1. Et 4. Contra c. 59 fi. & ca. 70. & 71. Et Io. 3. Et Eph. 4. lec. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tutem quoque habet à passione Christi, & tamen est iterabilis. Terti am verò, quia imprimit characterem indelebilē, licit probare per immanem, quoniam à principio institutionis baptismi manifestū fuit quod nō licuit iterate iplum, & character erat occultus.

Vide Aug. to. 7. 1. Vinc. can. 9.

¶ Ad primum horum dicitur, quod vis rationis consistit in repræsentione (quia scilicet in baptismo repræsentatur mors Christi) & non in efficacia virtutis à passione Christi, vt arguens refert. Vnde argumentum nihil obstat: quoniam penitentia non assimilat hominē Christo mortuo sed baptismus consepelit ens Christo mortuo hominem, qui baptizatur.

Q. præc. art. 3.

¶ Ad secundum, dicitur, quòd si Autor reprehendus est, oportet quoque reprehendere sy nodum Florētinam sub Eugenio IIII. dicentem, Tria sunt, baptismus, confirmatio, & ordo, quæ characterem, id est, spirituale signum, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem persona non reiterantur. Licet ergo ex posterius manifestis rationem reddere eorum, quæ prius tempore nota fuerint: de multis enim conclusionibus notis apud priscos, posteriores adinuenerunt propter quid.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus iterari non potest. primo quidem quia baptismus est quædam spiritualis regeneratio: prout scilicet aliquis moritur veteri vitæ, & incipit nouam vitam agere. Vnde dicitur Ioan. 2. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnius autem non est nisi vna regeneratio: & ideo non potest baptismus iterari sicut nec carnalis generatio. Vnde Augustin. dicit super illud Ioan. 3. Nunquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci? Sic tu, inquit, intellige natiuitatem spiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatem carnis: quomodo enim vterus non potest repeti, sic nec baptismus. Secundò, quia in morte Christi baptizamur, per quam moriamur peccato, & resurgimus in nouitatem vitæ: Christus autem semel tantum mortuus est, & ideo baptismus iterari non debet, propter quod Heb. 6. contra quosdam rebaptizari volentes dicitur: Rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei. vbi glossa dicit, Vna Christi mors vnum baptisma consecrauit. Tertiò, quia baptismus imprimit characterem, qui est indelebilis, & cum quadam consecratione datur. vnde sicut aliæ consecrationes non iterantur in Ecclesia, ita nec baptismus. Et hoc est quod Augustin. dicit in 2. contra Epistolam Parmeniani, quòd character militaris non repetitur, & quòd non minus hæret sacramentum Christi, quàm corporalis hæc nota, cum videamus nec apostatas carere baptismate, quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus, non restituitur. Quarto, quia baptismus principaliter datur contra originale peccatum: Et ideo sicut originale peccatum non iteratur, ita etiam nec baptismus iteratur: quia, vt dicitur Roman. 5. Sicut per vnius delictum, in omnes homines in condemnationem, sic per vnius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitæ.

Vlo. ord. super illud, Renouari vult sus ad pœnitentiam.

Lib. 2. c. 13. à medio to. 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus operatur in virtute passionis Christi: sicut supra dictum est. Et ideo sicut peccata sequentia virtutem passionis Christi non auferunt, ita etiam non auferunt baptismum, vt necesse sit ipsum iterari. Sed pœnitentia superueniente, tollitur peccatum, quod impediebat effectum baptismi.

Art. 2. huius. q.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustin. dicit super illud Ioan. primo, Sed ego nesciebam eum. Ecce post Ioannem baptizatum est, post homicidam non est baptizatum, quia Ioan. dedit baptismum suum, homicida dedit baptismum Christi, quod sacramentum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluatur.

Tract. 5. de Trinitate ad fin. to 9.

*In epist. li. 9. epist. 61. paulo à prin. * Alias Quidino seu Quirito*

¶ Ad tertium dicendum, quòd Pauliani & Cataphrygæ non baptizabant in nomine Trinitatis. Vnde Gregor. dicit scribens * Quirino Episcopo, Hi hæretici qui in Trinitatis nomine minimè baptizabant, sicut sunt Bonosiani & Cataphrygæ (qui scilicet idem sentiebant cum Paulianis: quia & illi Christum Deum non credunt, existimantes, ipsum scilicet esse purum hominem: & illi, scilicet Cataphrygæ, spiritum sanctum peruerso sensu esse purum hominem montanum, (scilicet credunt) tales cùm ad sanctā Ecclesiam veniunt, baptizentur: quia baptisma non fuit, quòd in errore positi, sanctæ Trinitatis nomine minimè pereceperunt. Sed (sicut in regulis Ecclesiasticis dicitur) Si qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ Trinitatis confessione baptizabant, & veniunt ad catholicam fidem, recipiantur vt baptizati.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut dicit Decret. Alexandri III. De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizarentur d his verbis præmissis. Si baptizatus es, ego non te baptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo, &c. Non enim videtur iterari quod nescitur esse factum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd vtrunque sacramentū, scilicet baptismi & Eucharistię est repræsentatiuum Dominicæ mortis & passionis: aliter tamen & aliter. Nam in baptismo commemoratur mors Christi, inquantum homo Christo commoritur, & in nouam vitam regeneratur. Sed in sacramento Eucharistiæ commemoratur mors Christi, inquantum ipse Christus passus exhibetur nobis, quasi Paschale conuiuium: secundum illud primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur. Et quia homo semel nascitur, multotiens autem cibatur: semel tantum datur baptismus, multotiens autem Eucharistia.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm ritus, quo Ecclesia in baptizando vtitur, sit conueniens.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sit conueniens ritus, quo Ecclesia vtitur in baptizando. Vt enim dicit Chrysost. nunquam aquæ baptismi purgare peccata credentium possent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent. Hoc autem factum fuit in baptismo Christi, qui celebratur, in festo Epiphaniæ. Ergo magis deberet celebrari solennis baptismus in festo Epiphaniæ, quàm in vigilia Paschæ, & in vigilia Pentecostes.

2 ¶ Præterea, Ad idem sacramentum non videtur pertinere diuersarum materiarum vsus. Sed ad baptismum pertinet ablutio aquæ. Inconuenienter igitur ille qui baptizatur, bis inungitur oleo sancto, primum in pectore, deinde inter scapulas, & tertiò chrismate in vertice.

3 ¶ Præterea, in Christo Iesu non est masculus & fœmina, Barbarus & Scytha, & eadem ratione nec aliquæ aliæ huiusmodi differentiæ. Multò igitur minus diuersitas vestium aliquid operatur in fide Christi. Inconuenienter igitur baptizatis traditur candida vestis.

4 ¶ Præterea, Sine huiusmodi obseruantiis potest baptismus celebrari. Hæc igitur quæ dicta sunt, videntur esse superflua, & itaque conuenienter ab Ecclesia instituta esse in ritu baptismi.

¶ SED CONTRA est, quòd Ecclesia regitur Spiritu sancto, qui nihil inordinatum operatur.

CONCLVSIO.

¶ Quæcunque seruat Ecclesia id baptizando, præter illa quæ necessario ad sacramentum requiruntur, sunt conuenienter instituta.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in sacramento baptismi aliquid agitur quod est de necessitate sacramenti, & aliquid est quod ad quandam solennitatem sacramenti pertinet. De necessitate quidem sacramenti est forma, quæ signat principalem causam sacramenti: & minister, qui est causa instrumentalis: & vsus materiæ, scilicet ablutio in aqua, quæ designat principalem sacramenti effectum. Cætera verò omnia, quæ in ritu baptizandi obseruat Ecclesia, magis pertinent ad quandam solennitatem sacramenti. Quæ quidem adhibentur sacramento propter tria, primò quidem ad excitandam deuotionem fidelium, & reuerentiam ad sacramentum. Si enim simpliciter fieret ablutio in aqua, absque sollennitate, de facili ab aliquibus æstimaretur, quasi quædam communis ablutio. Secundò ad fidelium instructionem. Simplices enim, qui literis non eruditur, oportet erudire per aliqua sensibilia signa: puta per picturas, & aliqua huiusmodi. Et per hunc modum per ea, quæ in sacramentis aguntur, vel instruuntur, vel sollicitantur ad quærendum de his quæ per sensibilia signa significantur. Et ideo quia præter principalem sacramenti effectum, oportet quædam alia scire circa baptismum, conueniens fuit, vt etiam quibusdam exterioribus signis repræsentarentur. Tertiò quia per orationes & benedictiones & alia huiusmodi, cohibetur vis dæmonis ab impedimento sacramentalis effectus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus in Epiphania baptizatus est baptismo Ioannis, vt supra dictum est. Quo quidem baptismo non baptizantur fideles, sed potius baptismo Christi. Qui quidem habet efficaciam ex passione Christi (secundum illud Romanorum sexto. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus) & ex Spiritu sancto: secundum illud Ioannis tertio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. & ideo solennis baptismus agitur in Ecclesia & in vigilia Paschæ, quando fit commemoratio Dominicæ sepulturæ, & resurrectionis ciusdem (propter quod & Dominus post resurrectionem, præceptum de baptismo discipulis dedit, vt habetur Matthæi vltimo) & in vigilia Pentecostes quando incipit celebrari solennitas Spiritus sancti. Vnde & Apostoli leguntur ipso die Pentecostes, quo Spiritum sanctum receperunt, tria millia hominum baptizasse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vsus aquæ adhibetur in baptismo, quasi pertinens ad substantiam sacramenti, sed vsus olei vel chrismatis adhibetur ad quandam solennitatem. nam primo baptizandus inungitur oleo sancto, & in pectore, & in scapulis, quasi athleta Dei: vt Ambrosius * dicit in libro de sacramentis. Sicut pueriles inungi consueuerunt. Vel sicut Innocentius dicit in quadam Decret. de sacra vnctione. Baptizandus in pectore inungitur, vt per eum Spiritus sancti donum errorem abijciat & ignorantiam: & fidem rectam suscipiat, quia iustus ex fide viuit. Inter scapulas autem inungitur, vt per Spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam, & corporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est. vt per fidei sacramentum, sit munditia cogitationum in pectore, & fortitudo laborum in scapulis. post baptismum verò (vt Rabanus dicit) statim signatur in cerebro à presbytero cum sacro chrismate. sequente simul & oratione, vt Christi regni participes fiat, & à Christo Christianus possit vocari, vel sicut Ambrosius dicit. * Vnguentum super caput effunditur, quia sapientis sensus in capite eius: vt scilicet sit paratus omni petenti, de fide reddere rationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vestis illa candida traditur baptizato, non quidem ea ratione quòd non liceat ei aliis vestibus vti: sed in signum * gloriæ resurrectionis, ad quam homines per baptismum regenerantur, & ad significandam puritatem vitæ, quam debet post baptismum obseruare: secundum illud Romanorum sexto. In nouitate vitæ ambulemus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ea quæ pertinent ad solennitatem sacramenti, etsi non sint de necessitate sacramenti, non tamen sunt superflua, quia sunt ad bene esse sacramenti, vt dictum est.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum conuenienter deferantur tria baptismata.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter describantur tria baptismata, scilicet aquæ, sanguinis, & flaminis, scilicet Spiritus sancti. Quia Apostolus dicit Ephesiorum quarto. Vna fides, vnum baptisma. Sed non est nisi vna fides. Ergo non debent poni tria baptismata.

2 ¶ Præterea, baptismus est quoddam sacramentum, vt ex * supra dictis patet. Sed solus baptismus aquæ, est sacramentum. Ergo non debent poni alia duo baptismata.

3 ¶ Præterea, Damascenus in quarto libro determinat plura alia genera baptismatum. Non ergo debent poni solum tria baptismata.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud Hebræorum quinto, Baptismatum doctrinæ, dicit glossa. Pluraliter dicit: quia est baptismus aquæ, pœnitentiæ, & sanguinis.

CONCLVSIO.

¶ Cum homo possit non modo per baptismi aquam sanctificari, sed per Christi sanguinem, conformando se Christi passioni, malas sustinendo, & per virtutem Spiritus sancti interius operantem, tria sunt in scripturis baptismata, baptismus aquæ, sanguinis, & flaminis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) baptismus aquæ efficaciam habet à passione Christi (cui aliquis configuratur per baptismum) & vlterius, sicut à prima causa à Spiritu sancto. Licet autem effectus dependeat à prima causa, causa tamen superexcedit effectum, nec dependet ab effectu. Et ideo præter baptismum aquæ, potest aliquis consequi sacramenti effectum ex passione Christi, inquantum quis ei conformatur, pro Christo patiendo. Vnde dicitur Apocalypsis septimo. Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Eadem etiam ratione aliquis per virtutem Spiritus sancti consequitur effectum baptismi: non solùm sine baptismo aquæ, sed etiam sine baptismo sanguinis: inquantum scilicet alicuius cor per Spiritum sanctum mouetur ad credendum, & diligendum Deum, & pœnitendum de peccatis, vnde etiam dicitur baptismus pœnitentiæ. Et de hoc dicitur Isaiæ quarto. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinē Hierusalem lauerit de medio eius, in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Sic igitur vtrunque aliorum baptismatum nominatur baptismus, inquantum supplet vicem baptismi aquæ. Vnde dicit Augustinus in quarto libro, de Vnico baptismo paruulorum. Baptismi vicem aliquando implere passionem. De latrone illo, cui non baptizato dictum est, Hodie mecum eris in paradiso, Beatus Cyprianus non leue documentum assumit: quod etiam atque etiam considerans, inuenio non tantùm passionem pro nomine Christi, id quod baptismo deerat, posse suppleri: sed etiam fidem, confessionemque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest.

Q. 62. art. 5. Et q. 66. art. 2.

Lib. 4. de Baptis. contra Donatistas c. 22. in fin. tom.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia duo baptismata includuntur in baptismo aquæ, qui efficatiam habet & ex passione Christi, & ex Spiritu sancto. Et ideo per hoc non tollitur vnitas baptismatis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut supra dictum est) sacramentum habet rationem signi. Alia verò duo conueniunt cum baptismo aquæ, non quidem quantum ad rationem signi, sed quantum ad effectum baptismatis, & ideo non sunt sacramenta.

Q. 60. ar. 2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Damascenus ponit quædam baptismata figuralia: sicut diluuium, quod fuit signum nostri baptismi, quantum ad saluationem fidelium in Ecclesia, sicut tunc paucæ animæ saluæ factæ sunt in arca: vt dicitur prioris Petri tertio. Ponit etiam transitum maris rubri: qui significat nostrum baptismum, quantum ad liberationem à seruitute peccati. Vnde & Apostolus dicit prioris Corinthiorum decimo, quòd omnes baptizati sunt in nube & in mari.

Lib. 4. Orthodoxi to. 10. à med.

Ponit etiam ablutiones diuersas, quæ fiebant in veteri lege, præfigurantes nostrum baptisma, quantum ad purgationem peccatorum. Ponit etiam baptismum Ioannis, qui fuit præparatorius ad nostrum baptisma.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum baptismus sanguinis sit potissimus inter alia baptismata.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus sanguinis non sit potissimus inter tria præmissa baptismata. Baptismus enim aquæ imprimit characterem. Quod quidem baptismus sanguinis non facit. Ergo baptismus sanguinis non est potior, quàm baptismus aquæ.

4. dist. 4. q. 3. a. 3. q. 4. Et Heb. 6, co. 3, fin.

2 ¶ Præterea, Baptismus sanguinis non valet sine baptismo flaminis, qui est per charitatem: dicitur enim prioris Corinthiorum decimotertio. Si tradidero corpus meum ita, vt ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Sed baptismus flaminis valet sine baptismo sanguinis, non enim soli martyres saluantur. Ergo baptismus sanguinis non est potissimus.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus aquæ habet efficaciam à passione Christi (cui secundum prædicta respondet baptismus sanguinis) ita passio Christi efficaciam habet à Spiritu sancto: secundum illud Hebræorum nono. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum obtulit semetipsum pro nobis, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, &c. Ergo baptismus flaminis potior est, quàm baptismus sanguinis. Non ergo baptismus sanguinis est potissimus.

Habetur in lib. de Eccl. dog. c. 74. tom. 3.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus ad Fortunatum, loquens de comparatione baptismatum, dicit, Baptizatus confitetur fidem suam coram sacerdote, martyr coram persecutore, ille

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis sexagesimæseptimæ, Articulum primum.

Num Diaconis conueniat prædicandi & baptizandi officium.

Comment.

TItulus clarus est.

In corpore omnia clara sunt. Dubium tamen vnum restat, quo pacto verum sit, diaconis non conuenire prædicandi & baptizandi officium, quum in diaconorum ordinatione expresse dicatur, Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare & prædicare: ex quo loco habetur argumentum & contra rationem Autoris, & contra conclusionem, contra rationem quidem: quia dum hic exponitur, ministerium diaconi respicere altare, apparet diaconos non ni si vt ministros se habere ad altare: sed respectu aliorum actuum (puta prædicandi & baptizandi) non potest inferri quod ministerialiter tantum deseruiant. Contra conclusionem autem, quia expresse attribuitur sibi & baptizare & prædicare.

Arist. præced.

¶ Ad hoc dicitur, quòd vtrunque verum sit, diuersimode intelligendo. Nam ad diaconos spectat & baptizare & prædicare ex impositione: hoc est si ab episcopo, seu presbytero sibi imponatur, vt Pelagius dicit deconfecratione dist. 4. ca. diacones. Non spectat autem ad diaconos prædicare, aut baptizare ex officio, vt in capconstat de consecra. dist. 4. dicitur. Ratio quoque literæ solida cõstitit, fundata super officio diaconi absolute, ex quo enim officiũ eius est ministrare, infertur rationabiliter, quòd iactis superiorum se immiscet, non nisi minister ialiter ad eos se habet: & propterea recte infertur, non competere sibi ex officio prædicare, aut baptizare. Cum quo tamen stat (vt dictum est) quod vtrunque potest ei competere ex impositione: hoc enim ostendit ministrum ipsum esse officialium eorum, qui ex officio hæc possunt.

Ta. 3. eccle. hier. p. 2. ci 3.

Tu corp. ar.

Quæstio.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæseptimæ Articulum secundum.*

IN articulis secundo & tertio hoc solum pro nouitijs notandum est, quòd quum in talce secundi articuli dicitur. Effectus baptismi per nihil aliud suppleri potest, intelligendum est de integro effectu baptismi. Integer siquidem effectus baptismi claudit in se characterem. Et propterea licet gratia cum remissione totius culpæ & pœnæ, possit sine baptismo supleri (vt patet in Latrocinio sanguine, ille per impositionem manus Pontificis, recipit Spiritum sanctum, hic templum efficitur spiritus sancti.

CONCLVSIO.

¶ *Secundum sacram entii effectum, baptismus sanguinis præcipuum sacramenti baptismi est, inter baptismum aquæ, & flamine, & sanguine.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) effusio sanguinis pro Christo, & operatio interior Spiritus sancti dicuntur baptismata, inquantum efficiunt effectum baptismi aquæ. Baptismus autem aquæ efficaciam habet à passione Christi, & à Spiritu sancto, vt dictum est. Quæ quidem duæ causæ operantur in quolibet horum trium baptismatum: excellentissimè tamen in baptismo sanguinis. Nam passio Christi, operatur quidem in baptismo aquæ, per quandam figuralem repræsentationem, in baptismo autem flaminis vel pœnitentiæ, per quandam affectionem, sed in baptismo sanguinis, per imitationem operis. Similiter etiam virtus Spiritus sancti operatur in baptismo aquæ per quandam virtutem latentem, in baptismo autem pœnitentiæ, per cordis commotionem, sed in baptismo sanguinis, per potissimum dilectionis effectum: secundum illud Ioannis decimoquinto. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd character est res & sacramentum. Non autem dicimus, quòd baptismus sanguinis, præeminentiam habeat secundum rationem sacramenti, sed quantum ad sacramenti effectum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd effusio sanguinis non habet rationem baptismi, si sit sine charitate. Ex quo patet, quòd baptismus sanguinis includit baptismum flaminis, & nõ econuerso, Vnde * ex hoc ipso probatur perfectior.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus sanguinis præeminentiam habet, non solum ex parte passionis Christi, sed etiam ex parte Spiritus sancti: vt dictum est.

QVAESTIO SEXAGESIMASEPTIMA, DE Ministris, per quos traditur baptismi sacramentum, in octo artículos diuisa.

EINDE considerandũ est de ministris, per quos traditur sacramẽtum baptismi.

¶ Et circa hoc quærũtur octo.

¶ Primò, vtrùm ad diaconum pertineat baptizare.

¶ Secundò, vtrum pertineat ad presbyterum, vel solum ad episcopum.

¶ Tertiò, vtrum laicus possit sacramentum baptismi conferre.

¶ Quartò, vtrùm hoc possit facere mulier.

¶ Quintò, vtrùm non baptizatus possit baptizare.

¶ Sextò, vtrùm plures possint simul baptizare vnum & eundem.

¶ Septimò, vtrùm necesse sit aliquem esse qui baptizatum de sacro fonte recipiat.

¶ Octauò, vtrùm suscipiens aliquem de sacro fonte, obligetur ad eius instructionem.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm ad officium diaconi pertineat baptizare.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ad officium diaconi pertineat baptizare. Simul enim iniungitur à Domino officium prædicandi Euangelium & baptizandi: secundum illud Matthæi vltimo. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur quòd etiam ad officium diaconi pertineat baptizare.

2 ¶ Præterea, Secundum Dionysium quinto capite Ecclesiasticæ hierarchiæ, purgare pertinet ad officium diaconi. Sed purgatio à peccatis maxime fit per baptismum: secundum illud Ephesiorum quinto. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Ergo videtur quòd baptizare pertineat ad diaconum.

3 ¶ Præterea, De beato Laurentio legitur, quòd cum ipse esset diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur quod ad diaconos pertineat baptizare.

¶ SED CONTRA est, quòd Galasius Papa dixit, & habetur in Decretis nonagesimatertia distinctione. * Diacones propriam cõstituimus obseruare mensuram, & infra. Absque Episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis ordinibus longius constitutis, necessitas extrema compellat.

CONCLVSIO.

¶ *Non pertinet ad diaconem ex proprio officio baptismi sacramentum conferre, sed in illius & aliorum collatione assistere, & ministrare ministrum.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut cæleſtium ordinum proprietates & eorum officia ex eorum nominibus accipimus (vt Dionysius dicit septimo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ) ita etiam ex nominibus ecclesiasticorum ordinum accipi potest quid ad vnumquenque pertineat ordinem. Dicuntur autem diaconi, quasi ministri: quia videlicet ad diacones non pertinet aliquod sacramentum principaliter, & quasi ex proprio officio præbere: sed adhibere ministerium aliis maioribus, in sacramentorum exhibitione. Et ideo diaconem non pertinet quasi ex proprio officio tradere sacramentum baptismi: sed in collatione huius sacramenti & aliorum, assistere & ministrare maioribus. Vnde Isidorus dicit: Ad diaconum pertinet assistere & ministrare sacerdotibus, in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: in baptismo scilicet, in chrismate, in patena & calice.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad diaconum pertinet retitare Euangelium in Ecclesia, & prædicare ipsum per modum * catechizantis. Vnde & Dionysius * dicit, quòd diaconi habent officium super immundos: inter quos ponit catechuminos. Sed docere, id est exponere Euangelium, pertinet propriè ad Episcopum, cuius actus est perficere, secundum Dionysium quinto capite Ecclesiasti. hierarchiæ. Perficere autem id est quod docere. Vnde non sequitur quòd ad diaconum pertineat officium baptizandi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Dionysius dicit in secundo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ, baptismus non solum habet purgationem, sed etiam illuminationem virtutem. Et ideo excedit officium diaconi, ad quem pertinet solum purgare, scilicet vel repellendo immundos, vel disponendo eos ad sacramenti susceptionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia baptismus est sacramentum necessitatis, permittitur diaconibus necessitate vrgente in absentia maiorum baptizare: sicut patet ex autoritate Gelasij supra inducta. Et hoc modo beatus Laurentius diaconus existens baptizauit.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm baptizare pertineat ad officium presbyterorum.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd baptizare non pertineat ad officium presbyterorum. Sed solum Episcoporum. Quia (sicut dictum * est) sub eodem præcepto iniungitur Matthæi vltimo, officium docendi & baptizandi. Sed docere, quod est perficere, pertinet ad officium Episcopi, vt patet per Dionysium a quinto & sexto capite Ecclesiasticæ hierarchiæ. Ergo & baptizare pertinet tantùm ad officium Episcopi.

2 ¶ Præterea, per baptismum annumeratur aliquis populo Christiano, quod quidem videtur ad officium solius principis pertinere. Sed principatum in Ecclesia tenent Episcopi: qui vt dicitur in glossa, b Lucæ decimo, tenent locum Apostolorum: de quibus dicitur in Psalmo. 44. Constitues eos principes super omnem terram. Ergo videtur quòd baptizare pertineat solum ad officium episcopi.

¶ Præterea

ae) character tamen sup pleri non potest, & hoc loquendo de potentia ordinata sub diuina dispositionis prouidentia.

Super Quæstionis sexagesimæseptimæ Articulum quartum & quintum.

Num extra casum necessitatis baptismum ministrare, sit peccatum mortale.

INarticulis quarto & quinto dubium occurrit commune multis articulis, An baptizare extra necessitatis casum licet, sit peccatum mortale. Verbi gratia, si laicus extra casum necessitatis baptizaret: aut si vxorem baptizaret duo simul, dicendo, Ego baptizo vos (quod in casu necessitatis licitum dictum; & sic de aliis similibus. Ecclesiæ ordinationibus erga baptismum non seruatis. Et est triplex dubij: quia Autor hoc tractans in calce corporis artic. 5. dicit, quod grauiter peccaret vterque, scilicet baptizans & baptizatus: & per hoc impeditur baptismi effectus, scilicet non tolleretur sacramentum. Vbi apparet ipsum sentire, quod peccatum mortale sit, quando baptismi effectus non impeditur nisi per peccatum mortale. Ad huius euidentiam sciendum, 6. sonare, quod baptizans plures simul extra articulum necessitatis dicendo, Ego baptizo vos, peccat mortaliter: quia non seruat formam impositam ab Ecclesia. Si tamen diligenter perspectum fuerit, & distinctum, peccatum mortale duplicitèr hic inueniri posse, aut secundum se, & hoc est ex suo genere, aut ex Ecclesiæ præcepto, cum mutationes, aut omissiones huiusmodi non constituant actum facilegum secundum se, quod ex corpore, quod si actus esset secundum se sacrilegus, in multo necessitate esset licitus, & non peccatum. Et sic hoc dupliciter. Vel mortale, si mortale est, hoc dici posset. Vel ex inobedientia: & sic ad hoc quòd esset mortale, exigeretur contemptus. Vel ex præsumptione, puta quia Ecclesia præsumit actum ex institutionis ecclesiasticæ, puta quia ritus seruatur, vt quasi necessarius: sicut sacræ ordinationes in consecrationibus Eucharistiæ. Ex quibus apparet, quod solenniter baptizans tenetur sub peccato mortali seruare

3 ¶ Præterea, Isidorus * dicit, quòd ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, vasculi altaris & confectio chrismatis, ipse ordines ecclesiasticos distribuit, & sacras virgines benedicit. Sed his omnibus maius est sacramentum baptismi. Ergo videtur quòd multò magis ad officium solius episcopi pertineat baptizare.

¶ SED CONTRA est quòd Isid *. dicit in lib. de officiis: Constat baptisma solis sacerdotibus esse traditum.

CONCLVSIO.

¶ *Propriè ad sacerdotes pertinet baptismi sacramentum ministrare.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacerdotes ad hoc consecrantur, vt sacramentum corporis Christi conficiant, sicut suprà dictum * est. Illud autem est sacramentum ecclesiasticæ vnitatis, secundum illud Apostoli 1. Corinth. 10. Vnus panis & vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Per baptismum autem aliquis fit particeps ecclesiasticæ vnitatis, vnde & accipit ius ad mensam Domini accedendi. Et ideo sicut ad sacerdotem pertinet consecrare Eucharistiam (ad quod proprialiter sacerdotium ordinatur) ita ad proprium officium sacerdotis pertinet baptizare. Eiusdem enim videtur esse operari totum, & partem in toto disponere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vtrunque officium, scilicet docendi & baptizandi, Dominus Apostolis iunxit, quorum vicem gerunt episcopi: aliter tamen & aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, vt ipsi per se illud exercerent, tanquam principalissimum. vnde & ipsi Apostoli dixerunt Act. 6. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Officium autem baptizandi commisit Apostolis, vt per alios exercendum. Vnde & Apostolus dicit 1. Corinth. primo. Non misit me Christus baptizare, sed euangelizare. Et hoc ideo: quia in baptizando nihil operatur meritum & sapientia ministri, sicut in docendo, vt patet ex suprà dictis. In cuius etiam signum nec ipse Dominus baptizauit, sed discipuli eius: vt dicitur Ioannis 4. Nec tamen per hoc excluditur, quin episcopi possint baptizare: quia quod potest potestas inferior, potest & superior. Vnde & apostolus ibidem dicit se quosdam baptizasse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in qualibet republica, ea quæ sunt minora, pertinent ad minora officia, maiora verò maioribus reseruantur: secundum illud Exod. 18. Quicquid maius fuerit, referant ad te, & ipsi tantummodo minora iudicent. Et ideo ad minores ciuitatis principes pertinet disponere de infimo populo: ad summos autem principes pertinet disponere ea quæ pertinent ad maiores ciuitati. Per baptismum autem non adipiscitur aliquis, nisi infimum gradum in populo Christiano. Et ideo baptizare pertinet ad minores principes Ecclesiæ, id est ad presbyteros, qui tenent locum septuaginta duorum discipulorum Christi: vt dicit glos. Lucæ 10.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut * suprà dictum est) sacramentum baptismi est potissimum necessitati: sed quantum ad perfectionem, sunt quædam alia potiora quæ episcopis reseruantur.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum laicus possit baptizare.*

2.2.q.100. ar.2 ad primũ Et 4. dist. 5. q. 2. ar. 2. & 3. di. 6. q.1. ar.3. q 2. & 3. * Ari. præ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd laicus baptizare non possit. Baptizare enim sicut dictum * est prius pertinet ad ordinem sacerdotalem. Sed ea quæ sunt ordinis, non possunt committi non habenti ordinem. Ergo videtur quòd laicus qui non habet ordinem, baptizare non possit.

2 ¶ Præterea, Maius est baptizare, quàm alia sacramentalia baptismi perficere, sicut catechizare, & exorcizare, & aquam baptismalem benedicere. Sed hæc non possunt fieri à laicis, sed solùm à sacerdotibus. Ergo videtur, quòd multò minus laici possint baptizare.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus est sacramentũ necessitatis, ita & pœnitentia. Sed laicus non potest absoluere in foro pœnitentiali. Ergo neque potest baptizare.

¶ SED CONTRA est, quòd Gelasius Papa & Isidorus dicunt, quòd baptizare necessitate imminente, laicis Christianis plerunque conceditur.

In locis citatis artic. preced. in vtroque argum. Sed contra.

CONCLVSIO.

¶ *Non modò sacerdotes, sed & laici, in necessitate constituti possunt sacramentum baptismi ministrare.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad misericordiam eius qui vult omnes homines saluos fieri, pertinet, vt in his quæ sunt de necessitate salutis, homo de facili remedium inueniat. Inter omnia autem sacramenta maximæ necessitatis est baptismus, qui est regeneratio hominis in vitam spiritualem: quia pueris aliter omnino subueni non potest: & adulti non possunt aliter quàm per baptismum plenam remissionem consequi, & quantum ad culpã, & quantum ad pœnam. Et ideo vt homo circa remedium tam necessarium defectum pati non possit, institutum est, vt & materia baptismi sit * communis, scilicet aqua, quæ à quolibet de facili haberi potest, & minister baptismi etiam sit quicunque non ordinatus, ne propter defectum baptismi, homo salutis suæ dispendium patiatur.

* Aliàs communissima.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptizare pertinet ad ordinem sacerdotalem, secundum quandam conuenientiam & solennitatem: non autem hoc est de necessitate sacramenti. Vnde etiam si extra necessitatis articulum laicus baptizet, peccat quidem, tamen sacramentum baptismi confert: nec est rebaptizandus ille qui sic est baptizatus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa sacramentalia baptismi pertinent ad solennitatem: non autem ad necessitatem baptismi. Et ideo fieri non debent nec possunt à laico, d sed solùm à sacerdote: cuius est solenniter baptizare.

D.320. & 591.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) pœnitentia non est tantæ necessitatis sicut baptismus. Potest enim per contritionem suppleri defectus sacerdotalis absolutionis, quæ non liberat à tota pœna: nec etiam pueris adhibetur. Et ideo non est simile de baptismo, cuius effectus per nihil aliud suppleri potest.

q. 95. ar. 3. & 4.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum mulier possit baptizare.*

Suprà ar. 3. & locis ibidem inductis. In cont. 4. Carth. cap. 99.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd mulier non possit baptizare. Legitur enim in Carthaginensi * concilio, quòd mulier, quamuis docta & sancta, viros in conuentu docere vel aliquos baptizare non præsumat. Sed nullo modo licet mulieri docere in conuentu: secundum illud 1. Corinthior. 14. Turpe est mulieri in Ecclesia loqui. ergo videtur quòd nec etiam aliquo modo mulieri liceat baptizare.

2 ¶ Præterea, Baptizare pertinet ad officium prælationis: vnde à sacerdotibus habentibus curam animarum debet accipi baptismus. Sed hoc non potest competere mulieri: secundum illud 1. Timoth. 2. Docere mulieri non permitto: nec dominari in virum, sed subditam esse. Ergo mulier baptizare non potest.

Tract. 11. paulo ante med. to. 9. Et de consec. di. 4. c. mulier.

3 ¶ Præterea, In spirituali regeneratione videtur aqua habere locum materni vteri (vt August * dicit super illud Ioan. 3. Nunquid homo potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci?) ille autem qui baptizat, videtur magis habere patris officium. Sed hoc non competit mulieri. Ergo mulier baptizare non potest.

Verb. Vitalis presbytero Brixiens. scribens. * 30. q. 3. c. Super quibus.

¶ SED CONTRA est, quòd Vrbanus Papa dicit, & habetur in Decretis, * 30. q. 3. Super quibus consuluit nos tua dilectio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritum Ecclesiæ. quod non ita intelligas, vt cuiuslibet cæremoniæ omissio sit peccatum mortale. Similiter si laicus solēniter baptizare præsumeret, à mortali non excusaretur: sed vbi absque solemnitate baptizaret, & contemptus atque præsumptio deesset, extra necessitatis articulum (puta quia credunt se bene facere) mortale peccatum non video. Imo Innocentius III. à veniali etiam peccato excusat eum, qui credens se benè facere, baptizauit seipsum. Dicit enim, in ca. debitum extra de baptismo & eius effectu, de Iudæo in mortis articulo baptizante seipsum, si talis continuo decessisset, ad patriam protinus euolasset.

¶ Ex quo loco argumentum sumitur magnum, quòd si error commissus circa baptismum tantus ac talis, vt tollat baptismum (qualis est error baptizantis seipsum) excusatur non solum a mortali, sed etiam à veniali propter conditionē personæ: alioquin non esset verum, quod statim ad patriā euolasset: multò magis opinio ignorantis se bene facere, excusabit à mortali baptizantē seruatis substantialibus, & errantem solum in hoc, quòd necessitatis articulo non arctatur.

¶ Nec verba autoris hic docent oppositum: quoniam baptismi effectus plenus impeditur ex peccato veniali. Peccans enim venialiter dum baptizatur, nec omnis pœnæ, nec omnis culpæ remissionem adipiscitur: quamuis gratiam consequatur.

D. 661.

Posset quoque dici, quod Autor de præsumē tibus, & non de simpliciter facientibus intelligitur.

Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum secundum.

Art. præc.

TItulus vt sonat.

Comment.

¶ In corpore articli est vna distinctio de forma, qua plures simul baptizantes possent vti. Altera est: Nos te baptizamus. Altera est, vt vterque diceret. Ego te baptizo. Et primo examinatur, & respondetur quæsito iuxta primam formam: secundo iuxta secundam.

Supra ar. 3. & locis ibidem notatis.

¶ Quo ad primam reiicitur opinio vna, dicentium non valere baptismum, si plures dicant, Nos te baptizamus: quia non seruatur forma Ecclesiæ, quæ habet, quod in singulari persona ministri exprimatur dicendo, Ego te baptizo.

¶ Deinde contra hanc rationem. Autor arguit imo eam excludit ex multo maiori recessu hoc videtur nobis hac sententia respondendum, vt baptismus sit, si instante necessitate fœmina puerum in nomine sanctæ Trinitatis baptizauerit.

CONCLVSIO.

¶ Possent mulieres in necessitatis casu baptizare, si veri copia non esset: sicut & laicus vbi nō adest sacerdos, qui tamen præsente episcopo baptizare potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus est qui principaliter baptizat, secundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Dicitur autem Colos. 3. quòd in Christo non est masculus & fœmina. Et ideo sicut masculus laicus potest baptizare quasi ministeriale Christi, ita etiam & fœmina. Quia tamen caput mulieris est vir, & caput viri est Christus (vt dicitur 1. Corinth. 11.) non debet mulier baptizare, si adsit copia viri: sicut nec laicus præsente clerico, nec clericus præsente sacerdote, qui tamen potest baptizare præsente episcopo: eo quòd hoc pertinet ad officium sacerdotis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut mulieri non permittitur publicè docere, potest tamen priuata doctrina vel monitione, aliquem instruere, ita non permittitur ei publicè & solenniter baptizare, sed tamen potest baptizare in necessitatis articulo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando baptismus solenniter & ordinariè celebratur, debet aliquis sacramentum baptismi suscipere à presbitero curam animarum habente, vel ab aliquo vice eius. Hoc tamen non requiritur in articulo necessitatis in quo potest mulier baptizare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in generatione carnali masculus & fœmina operantur secundum virtutem propriæ naturæ: & ideo fœmina non potest esse principium generationis actiuum, sed passiuum tantum. Sed in generatione spirituali neuter operatur in virtute propria, sed instrumentaliter tantùm per virtutē Christi: & ideo eodem modo potest vir & mulier in casu necessitatis baptizare. si tamen mulier etiā extra casum necessitatis baptizaret, non esset rebaptizandus: sicut & de laico dictum* est. Peccaret tamen ipsa baptizans, & alij qui ad hoc cooperarentur: vel baptismum ab ea suscipiendo, vel ei baptizandum aliquē offerendo.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum non baptizatus, possit sacramentum baptismi conferre.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui non est baptizatus, non possit sacramentum baptismi conferre. Nullus enim dat quod non habet. sed non baptizatus non habet sacramentum baptismi. Ergo non potest ipsum conferre.

2 ¶ Præterea, Sacramentum baptismi confert aliquis, inquantum est minister Ecclesiæ. Sed ille qui non est baptizatus, nullo modo pertinet ad Ecclesiam, scilicet nec re nec sacramento. Ergo non potest sacramentum baptismi conferre.

3 ¶ Præterea, Maius est sacramentum confirmare, quàm suscipere. Sed non baptizatus nō potest alia sacramenta suscipere. Ergo multò minus potest aliquod sacramentū conferre.

¶ SED CONTRA est quod Isidorus* dicit, Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, sed spiritum Dei submini-strare gratiam baptismi, licet Paganus sit qui baptizat. Sed ille qui est baptizatus, non dicitur Paganus. Ergo etiam nō baptizatus potest conferre sacramentum baptismi.

CONCLVSIO.

¶ Potest non baptizatus baptismum in debita Ecclesiæ forma, & in casu necessitatis conferre: aliter tamen faciens, grauiter peccaret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hanc quæstionem Augustinus* indeterminatam reliquit. Dicit enim in 2. contra Epistolam Parmeniani: Hæc quidem alia quæstio est, vtrùm & ab his, qui nunquam fuerunt Christiani, possit baptismus dari: nec aliquid temere inde affirmandum est, sine autoritate tanti* concilij, quantum tantæ rei sufficit. Possimodum verò per Ecclesiam determinatum est, quòd non baptizati, siue sint Iudæi, siue Pagani, possunt sacramentum baptismi conferre: dummodo in forma Ecclesiæ baptizent. Vnde Nicolaus Papa respondet, de consecrat. distin. 4. ad consulta Bulgarorum, capite tertio. A quodam Iudæo nescitur, vtrùm Christiano an Pagano, multos in patria vestra asseritis baptizatos: & quid inde sit agendum, consulitis. Hi profectò si in nomine Trinitatis baptizati sunt, rebaptizari non debent: si autem forma Ecclesiæ non fuerit obseruata, sacramentum baptismi non conferetur. Et sic intelligendum est quod Gregorius II. scribit Bonifacio Episcopo, Quos à Paganis baptizatos esse asseruisti, scilicet Ecclesiæ forma non seruata, vt de nouo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus. Et huius ratio est, quia sicut ex parte materiæ quantum ad necessitatem sacramenti, sufficit quæcunque aqua, ita etiam sufficit ex parte ministri quicunque homo. Et ideo etiam non baptizatus, in articulo necessitatis baptizare potest: vt sic duo non baptizati se inuicem baptizent, dum prius vnus baptizaret alium, & postea baptizaretur ab eodem, & consequeretur vterque non solum sacramentum, sed etiam rem sacramenti. Si verò extra articulum necessitatis hoc fieret, vterque grauiter peccaret, scilicet baptizans & baptizatus: & per hoc impediretur baptismi effectus, licet non tolleretur ipsum sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo baptizatus adhibet tantummodo ministerium exterius: sed Christus est qui interius baptizat, qui potest vti omnibus hominibus ad quodcunque voluerit. Et ideo non baptizati possunt baptizare: quia, vt Nicolaus Papa dicit, baptismus non est illorum, scilicet baptizantium, sed eius scilicet Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille qui non est baptizatus, quamuis non pertineat ad Ecclesiam re vel sacramento, potest tamen ad eam pertinere intentione & similitudine actus: inquantum scilicet intendit facere quod facit Ecclesia, & formam Ecclesiæ seruare in baptizando. Et sic operatur vt minister Christi, qui virtutem suam non alligauit baptizatis, sicut nec etiam sacramentis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd alia sacramenta non sunt tanta necessitatis, sicut baptismus. Et ideo magis conceditur quòd non baptizatus possit baptizare, quàm quòd possit alia sacramenta suscipere.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm plures possint simul vnum baptizare.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd plures possint simul vnum baptizare. In multitudine enim operantium non contingit deficere. Vnde videtur quòd quicquid potest facere vnus, possint facere multi, & non conuertitur. Sicut multi trahunt nauem quam vnus trahere non posset. Sed vnus homo potest baptizare, Ergo & plures possunt simul vnum baptizare.

2 ¶ Præterea, Difficilius est quòd vnum agens agat in plura, quàm quòd plures agentes agant simul in vnum. Sed vnus homo potest simul plures baptizare. Ergo multò magis plures possunt simul vnum baptizare.

3 ¶ Præterea, Baptismus est sacramentum maximæ necessitatis. Sed in aliquo casu videtur esse necessarium, quòd plures simul vnum baptizent: puta si aliquis paruulus esset in articulo mortis, & adesset duo, quorum alter esset mutus. & alter manibus & brachiis careret: tunc enim oporteret quod mutilatus verba proferret, & mutus actum baptismi exerceret. Ergo videtur quòd plures possint simul vnum baptizare.

SED

formis Græcorum à forma nostra. Et stat ratio in hoc, quod ad tollendam veritatem baptismi non sufficit recessus ab ista forma, Ego te baptizo: quia, si recessus sufficeret apud, Græcos non esset baptismus, quoniam forma eorum, multo magis, recedit ab hac nostra, quàm recedat ista, Nos te baptizamus, quā tñ nō mutetur nisi singulare in plurale, ibi verò omnino omittitur per sonus ministri, & in tertia persona exprimitur actus, dicendo, Baptizetur, &c.

¶ Demum aliam rationem reddit Autor ex parte intentionis explicite: scilicet quia hæc forma. Nos te baptizamus, explicatur interēto ministrorum quo ad hoc quòd plures conueniunt ad vnum baptismum conferendum. Ex quo formatur talis ratio: Homo nō baptizat, nisi vt minister Christi: ergo oportet minister esse vnus, vt Christi vnitatem repræsentet: sed in dicta forma explicatur contrarium, quia explicatur pluralitas ministrorum: ergo dicta forma videtur tollere baptismum. Et confirmatur huiusmodi ratio autoritate Apostoli Pauli.

¶ Quo ad secundum, pronuntiatur duo modi, qui hus hoc contingere posse scilicet vel altero præsente reliquum: & sic dicitur quod solus præueniens baptizaret, vel vterque simul concurrens: & sic dicitur, quod Christus per vtrumque vnum baptismum conferret.

¶ Circa ea quæ hic dicuntur, aduerte primò, duplicitèr cōtingere defectum baptizare, vel vtroque totum faciente & dicente: vel altero dicē te, & altero faciente. Autor secundum modum refert tractandum hic in responsione ad vltimum. Deprimo autem modo tantùm loquitur in hoc corpore articuli.

¶ Aduerte secundò rationem literæ ad concludendū irritam esse formam illam: Nos te baptizamus, non afferri ab Autore assertiuè, sed opinatiuè: vel connotantem verba etiam repugnata, dum dicit. Quod quidem videtur esse contra rationem ministri: & postea subdit. Ideo contraria intentio videtur ex clusa sacramentum.

¶ Aduerte tertiò autorem superius, quæstio. 66. artic. 5. ad quartum asserentem alias rationes ad excludendam eandem formam, scilicet, Nos te baptizamus, Prima ratio est: quia actus multiplicatur secundum multiplicationē agentium, si perfectè ab vno quoque agatur: sed baptismus est actus ab vnoquoque baptizante perfectus: ergo vnus baptismus non est à duobus. Secunda ratio est, quia mutaretur forma baptismi, dicendo, Nos baptizamus: quia dicere, nos, non est idem dicere quod, ego & ego, sed ego & ille. quæ ideo rectificantur hic, quia superius ad hunc locum me remisi.

¶ Circa hanc doctrinam, dubium primò occurrit ex Durando in 4. sent. dist. 5. quæst. 3. art. 2. Primò enim contra omnes dictas rationes Autoris proceditur. Et primam quidem rationem, Actus multiplicatur, &c. dicit non concludere: quia agentibus per voluntatem, & eam militare contra Autorem ponentem plures facerdotes posse simul consecrare eandem hostiam: par enim est vtrobique iudicium, quo ad multiplicationem actus ab agente. Secundam verò rationem de mutatione formæ, dicit non cogere: quia mutatio formæ, quā ad illud quod non est de necessitate formæ, non tollit sacramentum: sic autem est in proposito. Tum quia expressio ministri nō est de necessitate formæ baptismalis: vt patet de forma Græcorum: ergo multò minus est de necessitate expressio ministri in singulari numero. Tum quia hæc forma, Nos te baptizamus, prolata ab vtroque, ex parte cuiuslibet dicentis, resolui tur in hanc, Ego baptizo te, vbi nulla apparet mutatio secundum sensum à forma Romanæ Ecclesiæ. Et Petrus de Palude in 4. sen. dist. 5. q. 2. art. 3. approbans hoc Durandi, adiungit, quòd sicut forma illa vt proferitur ab isto, resoluitur in hanc, Ego te baptizo. & hic baptizat: sic econuerso vt profertur ab altero, resoluitur in hanc, Ego baptizo & hic baptizat: ac per hoc seruatur forma Ecclesiæ Romanæ, quo ad sensum: quia vterque dicit secundum sensum, Ego baptizo te, &c.

¶ Contra tertiam autem rationem de expressione plurium ministrorum, arguit Durandus tripliciter. Primò, vnitas ministri vel exigitur ad baptismū secundum rem, aut secundum expressionem, puta quòd quilibet minister ex proprio baptizet eundem, si vterque dicat, Ego te baptizo. Secundum autē potest esse vnū. Nō potest dici primum: quia tunc dicis, quòd duo simul baptizant eundem, si vterque dicat. Ego te baptizo. Secundum autē non est rationabile, tum quia expressio ministri non est de necessitate sacramenti: tum quia si oporteret ministrum exprimi secundum congruentiam ad principale agens (vt tu assumis) quum principale agens sit Trinitas, congruentius exprimi deberet minister in numero pluralis tum quia modus exprimendi ministrum nihil videtur facere ad sacramentum, sufficit enim principale agens & actum exprimere.

¶ Num plures dicentes, Nos te baptizamus, conferant baptismum verum. *Quæstio.*

¶ Contra conclusionē dictā, scilicet si baptismus à pluribus datur, dicētibus, Nos te baptizamus, nō valet baptismus, arguit Petrus de Palude ibidē.

¶ Tum quia quādo plures vxores poterāt simul nubere vni viro, nō referebat an quælibet diceret, Accipio te in virum: an Nos accipimus te in virum, secundum Isaiæ 4. Inuocetur nomē tuum super nos, &c.

¶ Tum quia dicendo, Baptizamus te, magis exprimitur vnitas baptismi, quàm vtroque dicente vni. Ego te baptizo. Apparet enim singulos seorsum baptizare: & per hoc distinctos duos baptismos conferre: dicendo autem, baptizamus, apparet conuenire in vnum baptisma. Et confirmatur quia sicut de essentia est expressio actus: ita saltem de congruentia est expressio vnitatis vel pluralitatis actus.

* *Alias intentionem.*

¶ Tum quia duobus existentibus Officialibus in solidum, & ambobus volentibus idem facere simul, congruentius est, vt dicant, Mandamus aut pronuntiamus, quàm vt quilibet per se dicat, Mando aut pronuntio.

¶ Tum, quia plurale non est nisi geminatum singulare. Idem enim sensus est dicere, Sortes & Plato currunt: & dicere, Sortes currit, & Plato currit. Et pari ratione idem est in prima persona. Et quia verba sacramentalia efficiunt quod significant: quæ æquipollent in significando, æquipollent etiam in efficiendo. Tenentēque propterea Durandus & Petrus oppositam conclusionem: quamuis timor reuerentialis Petrum cohibeat.

¶ Circa Autoris processum, dubiū occurrit de sufficientia. Videtur enim insufficiēter tractare quæstionem hanc, dum discurriendo formas quibus vti possent plures simul baptizantes vnum, non discurrit nisi per formas seu formam secundum ritum Romanæ Ecclesiæ. Debuisset enim discutere eandem quæstionem secundum formam, qua vtitur Ecclesia Græca, & determinare, an secundum illam formam possent multi simul baptizare vnum,

¶ Circa secundum modū concessum comuniter quo plures possunt simul baptizare vnū (scilicet quolibet baptizante dicēte, Ego te baptizo) dubiū restat, quomodo fieri aut intelligi potest, duo agētia totalia, quamuis instrumēralia eiusdē rationis, producere efficaciter simul vnū effectū nō intēsum aut perfectū magis, quā si ab vno eorū tantū produceretur: & hoc in subiecto capaci perfectioris seu intēsioris effectus (quale est anima nostra) & de effectu, suscipiente magis & minus: qualis est gratia. Videtur enim non intelligibile.

¶ Num de necessitate sacramenti vnus tantùm baptismi minister requiratur. *Quæstio.*

¶ Circa principale quæsitū, dubium adhuc restat, an baptismus de necessitate sacramenti exigat vnitatem ministri. Ex hac enim litera non habetur responsio simpliciter & absolutè: sed tantùm habetur, quòd secundum vnā formam possunt plures cōferre vnum baptisma, & secundum aliam formam non, Scotus autem dicit in 4. dist. 4. sent. quòd vnitas ministri est ab institutione Christi: Durandus verò asserit oppositum. Petrus autem dicit, quòd vnitas ministri non est de substantia sacramenti, vt dicunt communiter omnes. Ex quibus apparere potest, quæstionem hanc remanere dubiam.

¶ Ad has dubitationes sic respondēdum est, vt primò dicatur ad vltimam, tanquam eam, ex cuius claritate reliquarum solutio facilius percipietur.

¶ Ad euidentiā autem quæstionis vltimæ, dicēdum primò est, quid est hic manifestum, & quid occultum. Duobus igitur modis intelligi potest vnitas ministri. Vel quòd vnitas ministri non possit integrari ex pluribus personis: ita quod non possit contingere in ministro, quòd vnus totalis minister consurgat ex multis partialibus personis comministrantibus, puta sicut perfectus tractor nauis integratur ex multis simul trahētibus: vel sicut perfectus fabricator integratur ex multis partialibus ministerijs. Et sic in hoc communiter doctores conueniunt, tenendo partē negatiuam, scilicet quòd vnitas ministri baptismi non potest cōsurgere ex pluribus personis partialiter concurrentibus: propterea enim dicunt, quòd si vnus abluit, & alter profert verba, baptismus nullus est: oppositū enim esset, si minister baptismi ex duabus personis partialiter concurrentibus integrari posset. Alio autē modo vnitas ministri potest intelligi per exclusionē pluriū totaliū ministrorū: puta an baptismus ita exigat vnū totale ministrum, quòd si duo totales ministri simul cōsurgant, baptismus nullus sit. Et in hoc quoque sensu conueniunt communiter doctores tenētes partem negatiuam, scilicet quod nō requirit

Universidad de Deusto
Biblioteca

baptismus talem vnitatem ministri, propterea enim dicunt, quòd si duo simul Proferant singuli verba, & abluant eundem, baptismus verus est: quia neuter alterius factum irritat. Hæc duo sunt quæ pro manifestis habentur.

¶ Latet autem, an absolute loquendo, vnitas & pluralitas ministri per accidens se habeant vel per se ad sacramentum baptismi. Durādus enim tenet quod per accidens. Autor autem tenet quòd per se. Et hoc est verum. Quod ex eo euidenter patet, quòd manifestè per accidens etiam extraneum contingit vnū baptismum esse à duobus ministris: nulla enim ratio id requirit, quamuis permittat.

Amplius, quando baptismus est à pluribus ministris, non est omnino vnus, quoniam sunt tunc duæ formæ numero, duæ materiæ & actiones numero: ac per hoc duo baptismi sacramēta actiue, & solus interior baptismus animæ vnus est, Patet antè hoc quia sacramentum baptismi integratur ex rebus & verbis à ministro, &c. sed in casu proposito sunt duo numero integrata ex rebus & verbis, &c. ergo sunt duo sacramenta actiuè. vnum ergo numero baptismi sacramētum vnū ministrū exigit. Et hoc est quod Autoris prima ratio concludit, quòd scilicet actus multiplicatur à multiplicatione agentium totalium: seu (quod idem est) si perfectè ab vnoquoque fiat.

Vnde cohibenda est lingua dicentium accidere sacramento vnitatem vel pluralitatem ministrorum: quoniā pluralitas ministrorum partialium communiter excluditur: pluralitas verò ministrorum totaliū. pluralitatem n meralē exterioris Sacrameti infert: & omnino per accidens inuenitur ad vnū numero effectum sacramenti. Mirabile autem est, non aduertisse ad propriam vocem. Nam si subtiliter perspectum fuerit, apparebit, quod impossibile est vnū & idem sacramentum baptismi esse à duobus totalibus ministris, quamuis ponatur vnum & eundem effectum esse ab vtrisque. Quanta enim differentia est inter baptismum & eius effectum, tanta differentia est inter affirmationē vnius vel plurium baptismatum. & vnius vel plurium effectuum baptismi. Et propterea quum baptismi sacramentum non fit nisi exterius integratum ex rebus, & verbis (puta ex ablutione in aqua & forma verborum à ministro cum debita intentione) & hic sint omnia exteriora actiuè & passiuè duplicata (sunt enim duo perfecti ministri cum duabus intentionibus baptizandi, sunt duæ formæ, sunt duæ ablutiones actiuæ, & duæ passiuæ: vt patet si aspergatur qui baptizatur secundum diuersas sui partes) breuiter nihil deest ad pluralitatem totalem, nisi pluralitas baptizati. Cuius vnitas vnitatem effectui baptismi dare potest: pluralitatem autem exterioris sacramenti non tollit. Notanter autem dixi pluralitatem totalem: quia qui baptizatur, licet secundum partem abluatur, ipsum tamen suppositum est, quòd primò abluitur: baptizatur enim hic homo, & non caput eius. Ac per hoc licet secundum exteriores partes sint duæ ablutiones passiuæ: secundum tamē subiectū quod abluitur, nō est nisi vna ablutio passiua: quia nō est nisi vnus ablutus. Et propterea dicitur, quòd nō est nisi vnus baptismus passiue in eo qui baptizatur à duobus modo dicto. Ex quibus omnibus habetur quòd vnitas per se, baptismi vnitatē exigit ministri perfecti.

¶ Sed qua ratione aut autoritate cogente vnitas ministri excludit pluralitatem partialiter comministrantium, videndum restat. Autor siquidem ex duobus capitibus conatur hoc monstrare, scilicet ex parte forma (vt patet in secunda ratione) & ex parte vnitatis principalis agentis, scilicet Christi, vt patet in tertia ratione. Antoditus verò duplex inducitur: altera ex decretis dist. 22. cap. quorum iam. Vbi ordo sacer datus ab episcopo operāte & presbytero legente irritatur. Altera ex Euangelio, eo quòd Dominus baptizanti commissi in vocationē Trinitatis. In oppositum autem partem assertur ratio, quia omnes simus vnum corpus in Christo: singuli autem alter alterius mēbrarae per hoc multi partialiter cōcurrentes, concurrunt vt vnum: imo concurrunt vt multa instrumenta vnius scilicet Christi. Et hoc præcipuè habet locum in proposito: vbi constat quòd Christus est qui baptizat, & homo non nisi ministerialiter vt Christi instrumentum concurrit.

¶ Et cōfirmatur, quia si Christus vtitur totalibus ministris ad vnū baptisma contra omnē rationem, multò magis credendū est quòd vtitur pluribus ministris partialibus ad vnum baptismū necessitatis, aut rationeita exigente.

¶ Suffragatur & Euangelij autoritas: quoniam Dominus dixit pluraliter, baptizantes eos, in singulari per pluralē numerū plures posse simul baptizare.

¶ Nec deest autoritas Apostolorum quoniam de Petro & Ioanne legitur, quod imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum, eadem enim ratione, qua plures simul conferebant sacramentum confirmationis, partialiter procul dubio cōcurrentes (quia nihil inordinatum facere bant) potest & nunc à pluribus simul partialiter baptismus dari.

¶ In hac difficultate neutram audeo partem asserere. Intellectui autē meo magis apparet verū esse, quòd perfectus minister baptismi potest ex duobus personis partialiter cōcurrentibus integrari, ea ratione qua ad Christum principaliter per baptizantem non refert pluribus partialibus instrumentis simul vt vnum baptisma, eum modo forma, materia, & intentio debitæ seruentur.

¶ Et ad obiecta ex rationibus Autoris patebit in ipsarum discussione ac declaratione.

¶ Ad autoritatem autem ex decretis dictum primo, quòd ibi firmatur ordo susceptus. Imo petitus infinuatur oppositum: dum dicitur, prædū sacerdotij, vel Leuitici ordinis. quem patet ac adepti sunt, amittat.

¶ Dicitur secundo, dicto quod irritetur, quod duobus commissis in illa ordinatione eorundem ibi recitatis (scilicet quod episcopus imponebat manus, & alius benedicebat, & quòd illorum duorum vnus esset presbyter) copus & alter presbyter) non explicat pro causa dānationis magis primū errorem quàm secundum. Deberet enim minister ordinis fuisse si ex duabus integrare tur personis, cōstiterit ex duobus episcopis, & non ex episcopo & presbytero, quoniā sufficit episcopo conuenire sacrum ordinem conferre.

¶ Ad autoritatē verò ex Euangelio, dicitur quòd ex Domini veritate non habetur, inuocationem Trinitatis proferri debere ab aduente. sed quòd soluens abluat in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, prolatis à se verbis. Propter quod sufficienter dixit in plurali, Baptizantes in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: ex eo enim quod non expressit prolatis à se verbis, quòd proferantur super ablutione modo saluetur veritas formæ: vt in recipiente ad vltimum explicabitur. Scito tamē, quod ad supta allatas dubitationes respondebitur tenendo communem viam de vnitate ministri.

¶ Ad primum ergo dubium ex Durando, dicitur quòd ratio autoritatis. Actus multiplicatur à multiplicatione agentis perfecti, est vera, & soluenda, per se loquendo. Impossibile est enim à pluribus perfectis agentibus eiusdem rationis non prouenire diuersos actus in tantum quod infinitos eiusdem rationis loquendo, si duo talia agentia æque approximarentur ad omnipotenti, nulla omnino inferretur per se passio: quia multiplicaretur duo simul contradictoria. Infantia autem Durandi de agentibus volutarijs, seipsum interimit, penendo necesse eorum concurrere vt agentia perfectum. Patia enim sunt quo ad popositum, esse agentia imperfecta seu partialia, & concurrere vt agentia partialia.

¶ Ad obiectionem verò contra idem, ex eo quòd duo sacerdotes conferre possent hostiam consecratæ, dicitur quòd in tali casu essent duæ consecrationes quantum in se est, sicut etiam quando duo perfecte vnum baptismum exponentes plurialitas cō traria vnitati ministri. & propterea ambæ simul destruunt veritatem primæ. Significant enim, quòd duo simul, & non quòd vnus baptizet: duo autem simul esse vnū sacramenti ministrum, repugnat impossibile, & contrariari veritati ministri.

¶ Ad obiecta contra secundam rationem de mutatione formæ respondetur, quòd esset ibi mutatio formæ contra substantialia.

¶ Et ad impugnationem huius dicitur, quod licet expressio ministri non fit de necessitate formæ: est tamen de necessitate formæ, quòd exprimatur minister, exprimatur fine contrarietate ad veritatem sacramenti. Et hoc per illam vniuersalem regulam. In formis sacramentorum nihil debet poni contrarium. Pluralitas autem ministri contrariatur vnitati requisitæ ad veritatem ministri, & propterea si exprimatur talis pluralitas expresse in forma, tollit veritatē sacramēti. Falsa est ergo illa cōditionalis, si expressio ministri non est de necessitate, pluralitas ministri explicata per accidens se habet: haber enim se contrarie. Et quum subiungitur, quòd ita. Nos te baptizamus, resolutur in istas: Ego baptizo, & ille baptizat, respondetur, quòd hoc potest dupliciter accipi. primò, vt secunda exponens accidentaliter intendatur, ac si diceret: ego baptizo, & ille currit. Alio modo, vt per se intendatur, tangūa dicens quòd ambo simul ministramus sacramētum baptismi. Et si in primo sensu accipiatur. Idem videtur iudicium de hac forma, & de forma in qua ponitur aliquid imperitus: puta si quis diceret, ego te baptizo, & omnes alumnes ad hoc contenti, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et si sensus ille licet videatur extraneus: in proposito tamen posset accidere, dum omnes ex condicto volentes simul vnum baptizare, & vtroque alterum volente teneri, per hoc quòd vterq; alterius me minit ad huiusmodi enī testationem exprimendam videretur eis, quòd deberet vterque vtri numero parali. Sed infra progressum sensum stando exprimitur per has duas exponentes pluralitas cō traria vnitati ministri. & propterea ambæ simul destruunt veritatem primæ. Significant enim, quòd duo simul, & non quòd vnus baptizet: duo autem simul esse vnū sacramenti ministrum, repugnat impossibile, & contrariari veritati ministri.

¶ Ad secundum autē de congruētia ad principale agens, respōdetur, quòd de vnitate ministri propter vnitatē Christi in litera allata, nō vt necessaria, sed vt probabilis inducta est, vt verba literæ sonant. Rationabilis autem ratio est, quia ministri ad Christum magis quàm ad Trinitatem personarum referuntur in Euangelio inuenimus attributum baptisma tanquam baptizanti. nō quòd in Euangelio, sed Christo: de quo scriptum est Ioan. 1. Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Minister autem baptizantis personā induere se fatetur, dicendo, Ego te baptizo.

¶ Ad tertium autem de impertinentia modi exprimendi ministri cōceditur verum esse, si modus exprimendi non implicat aliquid contrarium veritati requisitæ ad sacramentum: tunc enim sufficit exprimere causam principalem & actum ministri, quando nihil contrarium veritati sacramenti exprimetur.

¶ Ad dubium contra conclusionem, propter obiecta à Petro de Palude, respondendo dicitur ad primam obiectionem, quòd non est simile de sacramēto matrimonij & sacramento baptismi: quia sacramentum matrimonij fundatur super matrimonio, vt est officium naturæ: & propterea quæcunque subsequuntur ad efficiendum coniugium verum, vt est in aliquem baptizatum, teneretur eum instruere, magis deberent plures suscipere, quàm vnus solus, cuius contrarium habetur ex Decret. * Leonis Papæ. Non plures, inquit, ad suscipiendum de baptismo infantem, quàm vnus accedant, siue vir siue mulier.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in quodam sermone Paschali, Vos ante omnia tam viros quàm mulieres, qui filios in baptismate suscepistis, moneo, vt vos cognoscatis fideiussores apud Deum extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere.

CONCLVSIO.

¶ *Non nisi in casu necessitatis, qui aliquem de sacro baptismatis fonte leuauit, teneretur eum instituere, quo feliciter animadueriet eet illum malis moribus imbui.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnusquisque obligatur ad exequendum officiū quod accepit. Dictum * est autem, quòd ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium pædagogi. Et ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret: sicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter infideles nutriūtur. Sed vbi nutriuntur inter catholicos, admittuntur quicunque ad hoc officium: quia ea quæ pertinēt ad Christianam vitam & fidem, publicè omnibus nota sunt. Et tamen ille qui non est baptizatus, non potest suscipere baptizatum (vt est declaratum in concilio Magūntino *) licet non baptizatus possit baptizare, quia persona baptizantis est de necessitate sacramenti, non autem persona suscipientis: sicut dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut est alia generatio spiritualis à carnali, ita etiam debet esse alia disciplina: secundum illud Hebræ 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos, non multò magis obtemperabimus Patri spirituum, & viuemus? Et ideo alius debet esse pater spiritualis à patre carnali, nisi necessitas contrarium exigat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cōfusio esset disciplinæ, nisi esset vnus principalis instructor. Et ideo in baptismo vnus debet esse principalis susceptor. Alij tamen possunt admitti, quasi coadiutores.

cis & pedagogi, informando & instruēdo eū, quasi nouitium in fide, de his quæ pertinent ad fidem, & vitam Christianam. Ad quod prælati Ecclesiæ vacare non possunt, circa communem curam populi occupati: paruuli enim & nouitij indigent speciali cura præter communem. Et ideo requiritur quod aliquis suscipiat baptizatum de sacro fonte, quasi in suam instructionem & tutelam. Et hoc est quod Dicit * dicit vlti. cap. Cœlest. hierar. Diuinis nostris ducibus (id est Apostolis) ad mentē venit, & visum est suscipere infantes secūdum illū sanctum modum, quod naturales pueri parentes, traderent puerum eundem docto in diuinis pædagogo, & reliquū sub ipso puer age ret, sicut sub diuino patre & saluationis sanctę susceptore.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Christus non est baptizatus, vt ipse regeneraretur, sed vt alios regeneraret. Et ideo post baptismum non indiguit pædagogo tanquam paruulus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in generatione carnali non requiritur ex necessitate nisi pater & mater. Sed ad facilem partum, & educationem pueri conuenientem, requiritur obstetrix & nutrix & pedagogus, quorum vicem impler in baptismo ille qui puerum de sacro fonte leuat. Vnde non est de necessitate sacramenti: se d vnus solus potest in aqua baptizare, necessitate imminente.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptizatus nō suscipitur à patrino de sacro fonte propter imbecillitatem corporalem: sed propter imbecillitatem spiritualem, vt dictum * est.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Verum ille, qui aliquem leuat de sacro fonte, tenetur ad eius institutionem.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, non obligetur ad eius instructionem. Quia nullus potest instruere nisi instructus. Sed etiam quidam nō instructi, sed simplices admittuntur leuare aliquem de sacro fonte. Ergo ille qui suscipit baptizatum, non obligatur ad eius iustructionem.

2 ¶ Præterea, Filius magis potest à patre instrui quàm ab alio extraneo: nam filius habet à patre esse, & nutrimentū & disciplinam: vt Philosophus dicit in 8. Ethic. Si ergo ille qui suscipit baptizatum, teneretur eum instruere, magis esset conueniens quòd pater carnalis filium suum de baptismo susciperet, quàm alius. Quod tamen videtur esse prohibitum: vt habetur in * Decreta. 30. q. 1. peruenit & dictum * est.

3 ¶ Præterea, Plures magis possunt instruere quàm vnus solus. Si ergo ille qui suscipit

ARTICVLVS VIII.

¶ *Verum ille, qui aliquem leuat de sacro fonte, tenetur ad eius institutionem.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, non obligetur ad eius instructionem. Quia nullus potest instruere nisi instructus. Sed etiam quidam nō instructi, sed simplices admittuntur leuare aliquem de sacro fonte. Ergo ille qui suscipit baptizatum, non obligatur ad eius iustructionem.

2 ¶ Præterea, Filius magis potest à patre instrui quàm ab alio extraneo: nam filius habet à patre esse, & nutrimentū & disciplinam: vt Philosophus dicit in 8. Ethic. Si ergo ille qui suscipit baptizatum, teneretur eum instruere, magis esset conueniens quòd pater carnalis filium suum de baptismo susciperet, quàm alius. Quod tamen videtur esse prohibitum: vt habetur in * Decreta. 30. q. 1. peruenit & dictum * est.

3 ¶ Præterea, Plures magis possunt instruere quàm vnus solus. Si ergo ille qui suscipit

CONCLVSIO.

¶ *Non nisi in casu necessitatis, qui aliquem de sacro baptismatis fonte leuauit, teneretur eum instituere, quo feliciter animadueriet eet illum malis moribus imbui.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnusquisque obligatur ad exequendum officiū quod accepit. Dictum * est autem, quòd ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium pædagogi. Et ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret: sicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter infideles nutriūtur. Sed vbi nutriuntur inter catholicos, admittuntur quicunque ad hoc officium: quia ea quæ pertinēt ad Christianam vitam & fidem, publicè omnibus nota sunt. Et tamen ille qui non est baptizatus, non potest suscipere baptizatum (vt est declaratum in concilio Magūntino *) licet non baptizatus possit baptizare, quia persona baptizantis est de necessitate sacramenti, non autem persona suscipientis: sicut dictum * est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut est alia generatio spiritualis à carnali, ita etiam debet esse alia disciplina: secundum illud Hebræ 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos, non multò magis obtemperabimus Patri spirituum, & viuemus? Et ideo alius debet esse pater spiritualis à patre carnali, nisi necessitas contrarium exigat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd cōfusio esset disciplinæ, nisi esset vnus principalis instructor. Et ideo in baptismo vnus debet esse principalis susceptor. Alij tamen possunt admitti, quasi coadiutores.

¶ Ad quartam demum obiectionē dicitur, quòd ex hoc quòd plurale nō est nisi singulare geminatum, non euaditur, quin dicendo, nos, significetur pluralitas personarum: quæ (vt dictum est) contrariatur veritati ministri. Nam dicendo, Nos baptizamus, sensus est, non quòd bis ego, sed quòd duo ego, hoc est persona mea, & persona collegæ mecumbo enim demōstramur in prima persona per ly nos. Et vera expositio exercens ly nos, est demonstratio vtriusque in prima persona, puta ego & alter ego. monstrato collega. Vel adamussim dicendo, ego, & collega subiungeret, & ego: sic enim exercetemus significatū per ly nos. Sicut dicendo in nominativo plurali, vos, non significatur bis tu, sed significantur duo tu: significantur enim demonstratis duobus, tu & tu. Et hoc est plurale esse singulare geminatum. Et quibus omnibus apparet manifeste, quòd huiusmodi geminatio singularis in plurali ponit multitudinem personarum, quæ excluditur per vnitatem singularis. Et propteres in nullo adituat Arguentem: sed Autorem dicentem, quòd per hoc variatur forma, & ex primitur pluralitas contraria veritati ministri.

¶ Cum his omnibus tamē scito, quòd si quis propriè defectus dignitati etiā in sacra-

Supra. art. 3. ad 1.

Ad 2. arg. & 5.

Ad 3. arg.

Ca. 7. Eccl. hierar. mōnitū prouid à fine.

Loco citato in arg. 2.

Hoc dicit Aug. ri sermone de consecra. dist. 4. ca. Vos autē omnia.

Refertur de consecr. d. 4. cap. 12 baptismate.

Ar. præced.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in sacramentis, volens numero plurali se suosque actus significare, dixerit. Nos te baptizamus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, perfectum esset sacramentum baptismi, quoniã ex accõmodatione vsus personæ excellentes vtuntur plurali pro singulari: ac per hoc ex huiusmodi vsus accõmodatione huiusmodi nomina & verba in plurali numero significãt singulares personas: & singulares actus excellentiũ personarum: quamuis hoc non significent ex propria significatione impositionis.

¶ Ad dubium de insufficientia processus literæ, respondetur non esse Autorem diminutũ: sed in suo processu comprehendisse etiam quid dicendum sit secundum formam Græcorum. Et hoc in suo simili: declarando enim, quòd non mutata forma, plures simul totum dicendo & faciendo possunt vnum baptizare, sufficienter declarauit, quòd etiam secundum formam Græcorum hoc fieri potest vtroque ministro adhibente & dicente, Baptizetur seruus Christi, &c.

¶ Ad penultimam demum quæstionem magis Physicam quàm Theologicam, dicitur quòd vnitas effectus sequitur vnitatẽ virtutis à qua causatur. Et propterea distinguendum est de causis eiusdem rationis simul concurrentibus, aut agunt virtutibus propriis, aut agunt virtute tertij. Et dicendum, quòd si sunt causæ agentes virtutibus propriis, impossibile est à duabus eiusdem rationis totalibus causis, omnino vnum & eundem per se prouenire effectum: quoniam effectus ille esset per se ab vtraque & à neutra. Si verò agunt virtute tertij, potest vnus & idem omnino effectus ab vtraque prouenire: vel rectius loquẽdo, per vtramque à tertio prouenire. Et quia sacramenta nõ agunt virtutibus propriis, sed virtute Christi, qui per illa operatur: ideo quodcunque instrumentalia causæ eiusdem rationis per sectã seu totales concurrere inueniantur simul in vnum operatum: vnica virtus Christi per illa vnum operatur effectum: quamuis illæ instrumentales causæ, quantum in se est, duo sortirentur effectus. Et propterea diximus & dicimus, quòd Christus ex suæ potestatis excellentis potest simul vti duobus instrumentis totalibus vt vno: & de facto sic vtebatur in casu proposito.

Nec obstat huic responsioni doctrina superius habita de virtute existente in sacramentis: oportet enim esse memorem virtutem illam nihil aliud esse quàm vsum verborum & rerum sacramentalium, ad producendum sacramenti effectum. Vsum autem dico, non cuiuscunque vtentis, sed Christi: vt superius declaratum est. Quòmodo autem soluenda esset quæstio hæc à ponentibus in sacramento superadditam qualitatis virtutem, ipsi viderint, imò hinc perpendant se à veritate procul esse, si non poterunt intellectui satisfacere in hac quæstione absque miraculis.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quòd si baptizando plures, non interederet alia mutatio, quàm dicere: Baptizo vos, non videretur magna ad hoc necessitas exigi: quoniam ex solo concursu multorum videmus Romanam Ecclesiam mutare formam de singulari in pluralẽ: quãdo ordinãtur diaconi plures simul, dicit enim tunc Episcopus: Accipite potestatem, &c. Sed quoniã baptismus simul plurium, nõ fit commiter permmersionẽ, sed per aspersionem: ideo ad tot mutationes faciendas magna exigitur necessitas.

¶ In responsione ad tertium, aduerte tria hic ad sensum literæ. Primum est, quod baptizare sumitur secundum plures significationes: quandoque enim sumitur secundum propriam significationem: & tunc significat abluere. Quãdoque verò sumitur extensa significatione pro integro sacramento, quasi idem sit baptizare, quòd sacramentum confertur. Et iuxta hunc

sensum dicitur in hac litera, quod neuter baptizaret. Secundum est, quod Autor loquitur hic de baptismi forma apud Latinum Ecclesiam, quam dicit. Nulla forma verborum, &c. Tertium est, quod loquitur plurialis in prima persona potest dupliciter exponi per duas singulares, vel per modum copulatim vel copulatim. Et quando exponitur per singulares,

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶ Puerorum baptismus differendus nequaquam est, sed statim sunt baptizandi, adulti verò non statim, sed ad certum tempus baptizari debent, nisi fuerint in fide instructi, & in manifesto mortis periculo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc distinguendum est, vtrùm sint baptizandi pueri vel adulti. Si enim pueri sint baptizandi, non est differendum baptisma. Primò quidem, quia non expectatur in eis maior instructio, aut etiam plenior conuersio. Secundò, propter periculum mortis: quia non potest eis alio remedio subueniri, nisi per sacramentum baptismi. Adultis verò subueniri potest per solum baptismi desiderium, vt supra dictũ est. Et ideo adultis non statim, cũ conuertuntur, est sacramentum baptismi conferendum, sed oportet differre vsque ad aliquod certum tempus. Primò quidem propter cautelam Ecclesiæ, ne decipiatur sacramentum fictè accedẽtibus conferens: secundum illud prioris Ioannis quarto. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint. Quæ quidem probatio sumitur de accedentibus ad baptismum, quando per aliquod spatium, eorum fides & mores examinantur. Secundò hoc est necessarium, ad vtilitatem eorum, qui baptizãtur: quia aliquo tẽporis spatio indigẽt, ad hoc quòd plene instruantur de fide, & exercitẽtur in his, quæ pertinent ad vitam Christianã. Tertiò hoc est necessarium ad quandam reuerentiam sacramenti, dum in solennitatibus præcipuis, scilicet Paschæ & Pentecostes, homines ad baptismum admittuntur, & ita deuotius sacramentum suscipiunt. Hæc tamẽ dilatio est prætermittenda duplici ratione. Primò quidem, quãdo illi qui sunt baptizandi, apparent perfectè instructi in fide, & ad baptismũ idonei: sicut Philippus statim baptizauit Eunuchũ (vt habetur Actuum octauo.) & Petrus Cornelium, & eos qui cum eo erant: vt habetur Actuum decimo. Secundò propter iosirmitatẽ, aut aliquod periculum mortis. Vnde Leo * papa dicit. Hi qui necessitate mortis, ægritudinis, obsidionis, persecutionis, & naufragij, vrgentur, omni tẽ pore debent baptizari. Si tamẽ aliquis morte præueniatur, articulo necessitatis sacramentum excludente, dum expectat tempus ab Ecclesia institutũ, saluatur, licet per ignem, vt supra dictum est. Peccat autẽ si vltra tempus institutum ab Ecclesia, differat accipere baptismũ, nisi ex causa necessaria & licentia prælatorum Ecclesiæ. Sed tamen & hoc peccatum cum alijs deleri potest per succedentem contritionem, quæ supplet vicem baptismi, vt supra dictum est.

Habetur de consec. dist. 4. c. Si qui necessitate. sumitur ex epi. eius 4. cap. 6. Ar praced.

In corp. art. & ar. prae.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud mandatum Leonis Papæ de obseruandis duobus temporibus in baptismo, intelligendum est de adultis, excepto tamen periculo mortis, quod semper in pueris est timendum, vt dictum est.

In corp. ar.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud de Iudeis, est institutum ad Ecclesiæ cautelam: ne simplicium fidem eorum pant, si non fuerint plenè conuersi. Et tamen, vt ibidem subditur, si infra tempus præscriptum, aliquod periculum infirmitatis incurrerint, debent baptizari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus per gratiam quam confert, non solum remouet peccata præterita, sed etiam impedit peccata futura, ne fiant. Hoc autem præcipuè desiderandum est, vt homines nõ peccent, secundario autem, vt leuius peccent, vel etiam vt eorum peccata mundentur. Secundum illud primæ Ioannis secundo. Filioli mei, hæc scribo vobis, vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum peccatores sint baptizandi.

Infr. ar. 8. ad 4.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd peccatores sint baptizandi. Dicitur enim Zachariæ decimotertio. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Quod quidem intelligitur de fonte baptismali. Ergo videtur quòd sacramentum baptismi sit etiam peccatoribus exhibendum.

2 ¶ Præterea, Dominus dicit Matthæi nono. Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Malè autem habentes, sunt peccatores. Cùm igitur spiritualis medici, scilicet Christi, medicina sit baptismus, videtur quòd peccatoribus sit sacramentum baptismi exhibendum.

3 ¶ Præterea, Nullum subsidium debet peccatoribus subtrahi. Sed peccatores baptizati, ex ipso charactere baptismali spiritualiter adiuuantur, cùm sit quædam dispositio ad gratiam. Ergo videtur quòd * sacramentum baptismi sit peccatoribus exhibendum.

¶ SED CONTRA est * quòd Augustinus dicit. Qui erraule tè sine te, non iustificabit te sine te. Sed peccator cùm habeat voluntatem non dispositam, non cooperatur Deo. Ergo frustra adhibetur sibi baptismus ad iustificationem.

CONCLVSIO.

¶ Peccatoribus existentibus in mortali peccato, nullo proposito peccandi non est baptismi sacramentum conferendum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis potest dici peccator dupliciter. Vno modo propter maculam & reatum præteritũ. Et sic peccatoribus est sacramentũ baptismi conferendum: quia est ad hoc specialiter institutum, vt per ipsum peccatores mundentur: secundum illud Ephesiorum quinto. Mundans eam, scilicet Ecclesiam, lauacro aquæ in verbo vitæ. Alio modo potest dici aliquis peccator ex voluntate peccandi, & proposito persistendi in peccato. Et sic peccatoribus non est sacramentum baptismi conferendum: primò quidem, quia per baptismum homines Christo incorporantur: secundum illud Galat. tertio. Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Quamdiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non potest esse Christo coniunctus, secundum illud 2. Corinthiorum sexto. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Vnde & Augustinus * dicit in libro de Pœnitentia, quòd nullus suę voluntatis arbiter constitutus, potest nouam vitam inchoare, nisi eam veteris vitæ pœniteat. Secundò quia in operibus Christi & Ecclesiæ nihil debet fieri frustra. Frustra autem est, quod non pertingit ad finem ad quem est ordinatum. Nullus autem habens voluntatem peccandi, simul potest à peccato mundari, ad quod ordinatur baptismus: quia hoc esset ponere contradictoria esse simul. Tertiò, quia in sacramentalibus signis nõ debet esse aliqua falsitas. Est autem signum falsum, cui res significata non respondet. Ex hoc autem, quòd aliquis lauandum se præbet per baptismum, significatur quòd se disponat ad interiorem ablutionem. Quod non contingit de eo, qui habet propositum persistendi in peccato. Vnde manifestum est, quòd talibus sacramentum baptismi non est conferendum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum est intelligendum de peccatoribus, qui habent voluntatem recedendi à peccato.

¶ Ad secundum dicendum, quòd spiritualis medicus, scilicet Christus, operatur dupliciter. Vno modo interius per seipsum, & sic præparat voluntatem hominis, vt bonum velit, & malum odiat. Alio modo operatur per ministros, exterius adhibendo sacramenta: & sic operatur perficiendo exterius id quod est interius inchoatum. Et ideo sacramentum baptismi non est exhibendum, nisi ei, in quo interioris conuersionis aliquod signum apparet: sicut nec medicina corporalis adhibetur infirmo, nisi in eo aliquis motus vitalis naturæ appareat.

¶ Ad tertium dicendum quòd baptismus est fidei sacramentum. Fides autem informis non sufficit ad salutem, nec ipsa est fundamentum: sed sola fides formata, quæ per dilectionem operatur, vt Augustinus * dicit in libro de Fide & operibus. Vnde nec sacramentum baptismi salutem conferre potest cum voluntate peccandi: quæ fidei formam excludit. Non est autem per impressionem characteris baptismalis aliquis disponendus ad gratiam, quamdiu in eo apparet voluntas peccandi: quia Deus neminem ad virtutem compellit, sicut Damascenus * dicit.

ARTICVLVS V.

¶ Virum à peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod peccatoribus baptizatis sint opera satisfactoria imponenda. Hoc enim ad iustitiam Dei pertinere videtur: vt pro quolibet peccato aliquis puniatur secundum illud Eccles. vlt. Cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicium. Sed opera satisfactoria imponuntur peccatoribus in pœnam præteritorum peccatorum. Ergo videtur quod peccatoribus baptizatis sint opera satisfactoria imponenda.

2 ¶ Præterea, Per opera satisfactoria exercitantur peccatores de nouo conuersi ad iustitiam, & subtrahuntur occasiones peccandi: nam satisfacere est peccatorum causas excidere, & peccatis aditum non indulgere. Sed hoc maximè est necessarium nuper baptizatis. Ergo videtur quòd baptizatis sint opera satisfactoria iniungenda.

3 ¶ Præterea, non minus debitum est vt homo Deo satis faciat, quàm proximo. Sed nuper baptizatis iniungendum est, vt satis faciant proximis, si eos læserint. Ergo etiam est eis iniungendum, vt Deo satis faciant per opera pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA est quod Ambro. super illud Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei, dicit, Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum neque planctum, vel etiam opus aliquod: sed solam fidem, & omnia gratis condonat.

CONCLVSIO.

¶ Ei qui baptizatur, nullum est satisfactionis opus iniungendum, cum passio & mors Christi, quam baptismus præfiguratur, pro peccatis omnium plene satisfecerit,

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apost. dicit Roma. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus: consepulti enim sumus ei per baptismũ in mortẽ, ita scilicet quòd homo per baptismum incorporatur ipsi morti Christi. Manifestum est autẽ ex supradictis, quod mors Christi satisfactoria fuit sufficienter pro peccatis, non solum nostris, sed etiam totius mundi, vt dicitur. 1. Ioan. 2. Et ideo ei, qui baptizatur, pro quibuscunque peccatis, non est aliqua satisfactio iniungenda: hoc enim esset iniuriam facere passioni & morti Christi, qua si ipsa non esset sufficiens ad plenariam satisfactionem pro peccatis baptizatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. de baptismo parvulorum, ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporentur, vt membra eius. Vnde ipsa pœna Christi fuit satisfactoria pro peccatis baptizatorum, sicut & pœna vnius membri potest esse satisfactoria pro peccato alterius membri. Vnde Isa. 53. dicitur. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nuper baptizati, exercitandi sunt ad iustitiam, nõ per opera pœnalia, sed per opera facilia: vt quasi quo dam lacte facilis exercitij, promoueantur ad perfectiora: vt glos. dicit super illud Psal. 130. Sicut ablactatus est super matre sua. Vnde & dominus discipulos suos de nouo cõuersos, à ieiunio excusauit: vt patet Matt. 9. Ex hoc est quod dicitur primæ Pet. 2. Sicut modo geniti infantes, lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem.

¶ Ad tertium dicendum, quod restituere malè ablata proximis, & satisfacere eis de iniurijs illatis, est cessare à peccando: quia hoc ipsum quod est detinere aliena, & proximum læsum non placare est peccatum. Et ideo peccatoribus baptizatis, iniungendum est, quod desistant proximis: sicut & quod desistant à peccato: non est autem eis iniungendum, quòd pro peccatis præteritis aliquam pœnam perpetretur.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum peccatores ad baptismum accedentes teneantur sua peccata confiteri.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod peccatores ad baptismum accedentes, teneantur sua peccata confiteri. Dicitur enim Matth. tertio, quod baptizabantur multi à Ioanne in Iordane, confitentes peccata sua.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ octauæ Articulum septimum.

¶ Num in baptizato ita requiratur intentio baptizandi, vt si ea desit nullus sit baptismus.

TItulus vt sonat sufficiendus est. ¶ Incorpore iuncta respondeo ad secundum, vt dicitur, si in adulto deesset intentio suscipiendi sacramentum, esset rebaptizandus, dum occurrit magna, & ex parte baptizati ita necessaria sit intentio suscipiendi sacramentum baptismi, vt sine illa, baptismus nullus sit.

¶ Et est ratio dubij varia opinionum: quidam enim (de quorum numero est Durand* in 4. dist. 4. q. 2.) tenent vniuersaliter, hoc est tam in adultis quàm in paruulis requiri concursum ex parte baptizati. Alij vero (de quorum numero est Autor in 4. dist. 6. q. 1. arti. 2. q. 1.) distinguunt totaliter oppositum: scilicet quod nec in paruulis, nec in adultis requiratur ex parte baptizati aliquis actus, seu motus de se loquendo, exigitur autem per se loquendo in adultis exigit voluntas propria per se, non autem in paruulis, hoc est vt requiratur voluntas propria per se, non autem in paruulis, hoc est vt requirens, non prohibens, puta peccatum vel contrariã voluntatem. Quidam autem (de quorum numero est Scotus in 4. sent. dist. 6. q. 2.) distinguendum putant inter adultum & puerum, tenentes quòd in adulto requiritur voluntas in parte baptizati, non autem in puero.

In li. de vera & falsa pœnit. c. 14. non procul à prin.

Aug. in lib. de vera & fal. pœnit. c. 14. non procul à prin. 10. 4.

** Amb. ad Ro. 11. super illud, Sine pœnitentia sunt dona dei, sem. 5.*

¶ SED CONTRA est quod Ambro. super illud Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei, dicit, Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum neque planctum, vel etiam opus aliquod: sed solam fidem, & omnia gratis condonat.

CONCLVSIO.

¶ Accedentes ad baptismum non oportet cum fieri peccata sacerdoti, sed soli Deo, interius corde præterita ac malæ vitæ dolendo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est peccatorum confessio. Vna quidem interior, quæ fit Deo. Et talis confessio peccatorum requiritur ante baptismum, vt scilicet homo sua peccata recogitans, de eis doleat. Non enim potest in choare nouam vitam nisi pœniteat eum veteris vitæ, vt dicit Augustinus in lib. de pœnitentia. Alia verò est confessio peccatorum exterior, quæ fit sacerdoti. Et talis confessio non requiritur ante baptismum. Primò quidẽ: quia talis cõfessio cùm respiciat personam ministri, pertinet ad pœnitentiæ sacramentum, quod non requiritur ante baptismum: quia est ianua omniũ sacramentorum. Secundò quia confessio exterior, quæ fit sacerdoti, ordinatur ad hoc quod sacerdos cõfitentem absoluat à peccatis, & liget ad opera satisfactoria, quæ baptizatis non sunt imponenda, vt suprà dictum est. Nec etiam baptizati indigent remissione peccatorum per claues Ecclesiæ, quibus omnia remittuntur per baptismum. Tertiò, quia ipsa particularis confessio homini facta, est pœnosa propter verecundiam confitentis: Baptizato autem nulla exterior pœna imponitur. Et ideo à baptizatis non requiritur specialis confessio peccatorum: sed sufficit generalis quam faciunt, cum secundum ritum Ecclesiæ abrenũtiant Satanæ & omnibus pompis eius. Et hoc modo dicit quẽdam glos. Mat. 3. quòd in baptismo Ioannis, exemplũ dabatur baptizandis confitendi peccata, & promittendi meliora. Si qui tamẽ baptizandi, ex deuotione sua peccata confiteri vellent, esset eorum confessio audienda, non ad hoc quòd eis satisfactio imponeretur: sed ad hoc quòd contra peccata consueta eis spiritualis informatio vitæ traderetur.

In glo. ord. super illud Exibant vt baptizarentur ab eo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in baptismo Ioannis nõ remittebantur peccata: sed erat baptismus pœnitẽtiæ. Et ideo conuenienter accedentes ad illud baptisma, confitebantur peccata: vt secũdum qualitatem peccatorum, eis pœnitentia determinaretur. Sed baptismus Christi est sine exteriori pœnitentia, vt Ambrosius dicit. Vnde non est similis ratio.

Ambr. lect. etato in 2. Sed contra.

¶ Ad secundum dicendum, quod baptizatis sufficit confessio interior Deo facta, & etiam exterior generalis, ad hoc quòd dirigantur & misericordiam consequantur. Nec requiritur confessio specialis ex toria: sicut dictum est.

In corp. art.

¶ Ad tertium dicendum, quòd confessio est pars pœnitẽtiæ sacramentalis, quæ non requiritur ante baptismum, vt dictum est. Sed requiritur interioris pœnitentiæ virtus.

In corp. art.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum ex parte baptizati requiratur intentio suscipiendi sacramentum baptismi.

Infr. q. 69. ar. 9. Et 4 di. 6. q. 1. art. 2. q. 3. & di. 27. q. 1. ar. 2. q. 4. con.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex parte baptizati non requiratur intentio suscipiendi sacramentum baptismi. Baptizatus enim se habet sicut patiens in sacramento. Intentio autem non requiritur ex parte patientis, sed ex parte agentis. Ergo videtur quòd ex parte baptizati, non requiratur intentio suscipiendi baptismum.

2 ¶ Præterea Si prætermittatur id quod requiritur ad baptismũ, homo est denuo baptizandus: sicut cum prætermittitur inuocatio Trinitatis: vt supra dictum est. Sed ex hoc non videtur aliquis esse denuo

Q. 66. ar. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Et quoniã quæstio est difficilis, videndum est quid roboris habeant rationes opinionum: & deinde rationabilior dicendi modus eligendus est.

¶ Prima igitur opinio tenens vniuersaliter requiri consensum ex parte baptizati, fundatur primo super ritu Ecclesiæ petentis à baptizando, Vis baptizari? secundo super hoc, quòd baptizari est passio voluntaria.

¶ Tertio procedit Durandus sic: Quicquid est de necessitate sacramẽti in voto, est de necessitate sacramenti in re: & de necessitate sacramenti in omnibus, in similibus quidem similiter, & in proportionalibus proportionaliter sed voluntas recipiẽdi baptismum est de necessitate sacramenti in adultis ergo est etiam de necessitate sacramenti in paruulis, proportionaliter tamen, hoc est, voluntate interpretatiua quo ad paruulos, sicut propria quo ad adultos. Probatur minor: Adultus in simili modo debet se habere ad fidem & ad fidei sacramentum: sed credere non potest nisi volens: ergo nec baptizari potest nisi volens.

¶ Et confirmatur ex mandato Domini, Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. vbi Hier. dicit, Non potest suscipi sacramentum, nisi anima fidei susceperit veritatẽ.

¶ Affertur quarto ratio ex litera huius art. scilicet oportet inchoan ad nouã vitam, velle illãd quod per hoc eius principiũ est, quod est baptisma.

¶ Oppositæ autem opinionis, scilicet quod no per se requiritur vel In li. de me diis. pœnit. c. non longe à prin. 10. de ea parte baptizati, sufficere nam est, quòd tota efficacia sacramenti baptismi est ex parte ipsius sacramenti: nec requirit ex parte patientis nisi capacitatẽ absque contrarietate, probaturque hoc ex eo, quod de facto videmus paruulum omnẽ baptizatum non esse rebaptizandum. Et hinc sumitur ratio: Quicquid non est de necessitate sacramenti in vno, non est de necessitate sacramenti in reliquis: sed consensus non est de necessitate sacramenti in paruulis, ergo nec in adultis.

¶ Tertiæ autẽ opinionis ratio est: quia si adultus caret consensu, videtur quod contemnat: oportet enim adultum aliquam habere deuotionem ad sacramentum, aut contemnere ipsum saltem interpretatiue.

¶ Et vrab hac vltima incipiamus, responsio seu ratio illa fugit quæstionem, quasi impossibile sit inueniri adultum neutrum respectu baptismi, sed oporteret in alteram partem declinare: hoc est, velle aut nolle baptizari. Quæ illio autem est de veritate conditionalis, non curando de possibilitate antecedentis: vertitur enim in quæstionem. Si adultus neuter secundum voluntatẽ ad baptismum baptizari dormiens, an esset ponẽs baptizandus: hoc est, an susciperet characterem vel non: cui quæstioni (vt patet) non satisfit per hãc opinionem declinantem ad alterum extremum.

¶ Primæ autem opinionis fundamentum primum de ritu Ecclesiæ, non cogit: quoniam eodem Ecclesiæ ritu petitur etiam à baptizando, si credit in Deũ patrem omnipotentẽ, &c. & tamẽ constat non exigi ad necessitatẽ sacramenti fidẽ siue suã, siue patrini, ex parte baptizati. Secundum quoque fundamentum petit principium. Tertiũ verò ambiguum assumit, scilicet in adulto requiri per se propriam voluntatem: hoc est enim, de quo est quæstio.

¶ Et ad probationem dici facile potest, similitudinem non tenere scilicet quod adultus ita se debeat habere ad sacramentũ fidei, sicut se habet ad credere quoniam credere consistit manifestè in actione voluntaria, sacramentum autem fidei manifestè consistit in pati seu suscipere: & propterea non est simile. Auctoritas autem Hyeron. non est ad propositum: quia de fide loquitur, quæstio autem est de velle.

¶ Secundæ demum opinionis ratio reflci potest eodem modo, scilicet quòd assumit probandum, hoc enim est quod vertitur in dubium, scilicet in patiens in baptismo, exigat velle vt necessariã dispositionem ad receptionem sacramenti, hoc enim est totum in quo consistit quæstio.

¶ Quòd autem additur, quòd nullus puer baptizatus est rebaptizandus, licet negetur à tenentibus primam opinionem, magnam tamen secundum rationem vim habere videtur.

¶ His excursis, dicendum mihi videtur cum secunda opinione: quòd per se loquẽdo nõ exigitur intensio seu volũtas ex parte baptizandi de necessitate sacramenti: sed sufficit in ipso nõ inueniri obicẽ voluntatis cõtrariæ. Probatur hoc dupliciter. Primò autoritate Innocentij III. extra de baptismo & eius effectu, in cap. maiores causas. Ibi enim mora quæstione de suscipientibus characterem, & relata opinione quorundam dicentium characterem imprimi etiam inuitis, refutata deinde hac opinione quo ad totaliter inuitos, concludit hæc verba in calce. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, quum obicem volũtatis contrariæ non inuenit obstantem, vbi manifestè patet intenta conclusio determinata ab Apostolica sede, & eodo probatur vtendo iam dicta ratione. Quòd non est de necessitate sacramenti, per se loquenti in vno recipiente baptismũ, non est de necessitate sacramenti, per se loquendo, in quocunque recipiente baptismum: sed in paruulis volũtas eius interpretatiua nõ exigitur vt propria dispositio ad recipiẽdum baptismum: ergo in nullo baptizando requiritur, per se loquendo, consensus actualis ad recipiendum baptisma, & probatur minor quia vel huntas parentum non est dispositio aliqua, sed ipsa propinquatio puri tis ad agens, puta misericordiam conferentem sacramentum. Constat enim approximantem piscinam sanatiuo, nõ esse necessarium ex parte paralitis. Tum quoniam alium de potest supplere, puta ex approximatione aqui tis ad patiens, vel ex re mouente obstaculum. Tum quoniam ex hoc, cum hoc est, potest fieri voluntatem parentis proximo approximare passiuum actiuo, quãdo infirmum baptizãdo ex eo quod si fuerit ceret filium hæreticorum, non vt nutritetur Christianus, sed totaliter pertriendum in Iudeismo: & solamque corporis sanitatẽ infirmum velle baptizari, & hoc quãdoceret ac compellere ministrum ad baptizandum, vel ipsemet baptizando veritate infirmi existente baptizatus: & tamen non paterna voluntas nec ex se, nec ex fide, nec ex Ecclesia voluntate ibi cooperatur, tunquoniam Ecclesia sciret, refutiteret tali obtioni. Nihil ergo obstat lotio pueri, nisi quatenus proximat passiuum agenti, iniuriamque parentes facit autoritatis, quæ illi irrogaretur si infans patre inuito baptizaretur, scilicet ergo in baptizando non inueniri obicem voluntatis contrariæ ad characterem suscipiatex baptismo.

¶ Sed contra hoc instant dupliciter, primò vtendo argumento alterius in dicta decreteetali: quod scilicet sequeretur ex hoc, quòd aliquis adultus moriquam consentiens baptismo, pertineret ratione sacramenti ad iurisdictionem ecclesiasticam: ac per hoc ad seruandam regulam Christianæ fidei foret inhabiliter compellendus: quod est absurdum.

¶ Obiicitur quoque à Durand. probante quòd voluntas adulti baptizandi requiritur per se: nam si velle suscipere baptismum, non sit in adulto, oppositio necessaria ad baptismũ secundum se, sequitur quòd nolle seu renuere vel negligere suscipere ipsum, non erit impedimentum: quia non impedit nisi velle oppositum.

¶ Ad primum horum dicitur, quòd ratio procedit ex extrinsecis accidentibus, quale est iurisdictio ecclesiastica: & propterea parũ roboris habet. Verumtamen dupliciter solui potest. Primo, quòd casus iste aut impossibilis, aut plusquã rarissimus est, scilicet vt adultus neuter baptizetur, reclusa tali de iurisdictionis actibus (puta de compellendo & similibus) dantur: scilicet quã se, quæ communiter eueniunt. Secundo, quòd vno inconuenienti dato, multa inconuenientia sequi possunt: & ideo dato hoc inconuenienti, quòd minister temere baptizaret adultum neutrum, non est mirum sequi aliud inconuenies, scilicet quòd talis esset de iurisdictione Ecclesiæ ratione sacramenti, & non esset compellendus ad Christianitatem seruandamquam minimum consensit, sed dormiens baptizatus est.

¶ Ad obiectionem verò Duran. respondetur, quòd sequela nihil valet. Vt probatio nullius etiam apparentiæ est: quoniam nolle baptismum, sequitur se aduersatus susceptioni baptismi: & ideo impedit ipsum: & non quia ponit suum contrarium, puta velle baptismum.

Nec putes Autorem hoc in loco alterius fuisse opinionis, vt patet ex eo quòd inferius dicit pueros infidelium si inuitis parentibus baptizentur, rebaptizatos, quod autem hic dixit, intelligendum est secundũ id quod fit de facto inuenitur in adultis: scilicet quòd non inuenitur neuter, sed aut habet velle aut nolle respectu baptismi implicite vel explicite. &c. Et propter rea verificatur, quòd si in adulto deesset intentio suscipiendi sacramentum, esset rebaptizandus: defectus enim intentionis contrariam haberet annexam intentionem.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum octauum.*

IN articulo octauo aduerte verba Autoris intelligi de adultis: quorum fidẽ necessario requiri ad vltimũ effectum baptismi sonant. Et hoc dico propter paruulos, in quibus nec intentio nec fides ex parte baptizati, requiritur

stris. Ergo videtur quòd ille qui non habet rectam fidem, non possit suscipere sacramentum baptismi.

4 ¶ Præterea, Infidelitas est grauissimum peccatum, vt in Secunda parte habitum est. Sed permanentes in peccato non sunt baptizãdi. Ergo etiã nec permanẽtes in infidelitate.

¶ SED CONTRA est quod Gregorius scribens * Quirico Episcopo dicit, Ab antiqua patrum institutione didicimus, vt qui apud hæresim, in Trinitatis nomine baptizantur, cùm ad sanctam Ecclesiam redeunt, aut vnctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei, ad sinum matris Ecclesiæ reuocentur. Hoc autem non esset, si recta fides esset de necessitate baptismi. Non ergo recta fides ex necessitate requiritur ad susceptionem baptismi.

CONCLVSIO.

¶ *Ex parte gratiæ, quam quis per baptismum susceptiuus est, exigitur in suscipiente fides, ex parte verò characteris, non necessaria est.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis patet, duo efficiuntur in anima per baptismum, scilicet character & gratia. Dupliciter ergo aliquid ex necessitate requiritur ad baptismum. Vno modo sine quo gratia haberi non potest, quæ est vltimus effectus sacramenti. Et hoc modo recta fides ex necessitate requiritur ad baptismum: quia sicut dicitur Rom. 3. Iustitia Dei est per fidem Iesu Christi. Alio modo requiritur aliquid ex necessitate ad baptismum, sine quo character baptismatis imprimi non potest. Et sic recta fides baptizati non requiritur ex necessitate ad baptismum, sicut nec recta fides baptizantis. Non enim sacramentum perficitur per iustitiam hominis dantis vel suscipientis baptismum, sed per virtutem Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus loquitur ibi de baptismo, secundum quòd perducit homines ad salutem per gratiam iustificantem. Quod quidem sine recta fide esse non potest: & ideo signanter dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ecclesia intendit homines baptizare, vt emundentur à peccato: secundum illud Isa. 27. Hic est omnis fructus, vt auferatur peccatum. Et ideo quantum est de se, non intendit dare baptismum nisi habentibus rectam fidem, sine qua non est remissio peccatorum. Et propter hoc interrogat accedentes ad baptismum, an credant. Si tamen sine recta fide aliquis baptismum suscipiat extra Ecclesiam, non percipit illud ad suam salutem. Vnde de Augusti. dicit, Ecclesia paradiso comparata indicat nobis, posse quidem baptismum eius, homines etiam foris accipere, sed salutem beatitudinis extra eam neminem percipere vel tenere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam non habens rectam fidem circa alios articulos, potest habere rectam fidem circa sacramentum baptismi, & ita non impeditur, quin possit habere intentionem suscipiendi sacramentum baptismi. Si tamen etiam circa hoc sacramentum non recte sentiat, sufficit ad perceptionem sacramenti generalis intentio, qua intendit suscipere baptismum, sicut Christus instituit, & sicut Ecclesia tradit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut sacramentum baptismi non est conferendum ei, qui non vult ab aliis peccatis recedere: ita etiam sacramentum, si ei conferatur, licet non ad salutem.

ARTICVLVS IX.

¶ *Vtrum pueri sint baptizandi.*

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd pueri non sint baptizandi. In eo enim qui baptizatur, requiritur intentio suscipiendi sacramentum vt supra dictum * est. Huiusmodi autem intentionem non possunt pueri habere, cùm non habeant vsum liberi arbitrij. Ergo videtur quòd non possint suscipere sacramentum baptismi. Q. 65. ar. 1.

2 ¶ Præterea, baptismus est fidei sacramentum, vt suprà dictum est. Sed pueri non habent fidem, quæ consistit in credentium voluntate: vt Augustinus dicit super Ioannem. Nec etiam potest dici quòd saluentur in fide parentum: quia quandoque parentes sunt infideles, & sic magis per eorum infidelitatem damnarentur. Ergo videtur quòd pueri non possint baptizari. In lib. de prædest. sanct. ca. 5. in fi. to. 7.

3 ¶ Præterea, primæ Petri 3. dicitur, quòd homines saluos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum. Sed pueri neque conscientiam habent bonam vel malam (cùm non habeant vsum rationis) neque etiam conuenienter ipsi interrogantur, cùm non intelligant. Non ergo pueri debent baptizari.

¶ SED CONTRA est quod Dionysius dicit vltimo capite, Eccles. Hierar. Diuini nostri duces, scilicet Apostoli, probauerunt infantes recipi ad baptismum. Cap. 7. eccl. hierar. non procul à fi.

CONCLVSIO.

¶ *Pueri baptizandi sunt, cùm sint originali peccato obnoxij, & ad bonum faciliores.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Romanorum quinto. Si vnius delicto, mors regnauit per vnum, scilicet per Adam, multò magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Pueri autem ex peccato Adæ peccatum originale contrahunt. Quod patet ex hoc quòd sunt mortalitati subiecti, quæ per peccatum primi hominis in omnes pertranssit, vt Apostolus ibidem dicit. Vnde multò magis pueri possunt per Christum gratiam accipere, vt regnent in vita æterna. Ipse autem Dominus dicit Ioan. 3. Quòd nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnde necessarium fuit pueros baptizari, vt sicut per Adam damnationem incurrerunt nascendo, ita per Christum salutem consequantur renascendo.

Fuit etiam conueniens pueros baptizari, vt à pueritia nutriri in his quæ sunt Christianæ vitæ, firmius in ea perseuerent, secundum illud Prouerbiorum 22. Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Et hanc rationem assignat Dion. vlt. cap. Eccles. Hierarc. Cap. 7. eccl. hierar. non procul à fi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod regeneratio spiritualis quæ fit per baptismum, est quodammodo similis naturali ortui carnali, quantum ad hoc, quòd sicut pueri in maternis vteris constituti, non per seipsos nutrimentum accipiunt, sed ex nutrimento matris sustentantur: ita etiam pueri nondum habentes vsum rationis, quasi in vtero matris Ecclesiæ constituti, non per seipsos, sed per actum Ecclesiæ salutem suscipiunt. Vnde Augusti. * dicit in libro de * peccatorũ meritis & remissione. Mater Ecclesia os maternum paruulis præbet, vt sacris mysteriis imbuantur: quia nondum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem. * Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur, cur etiam non pœnitentes habeantur, cùm per eorundem verba gestantium, diadolo & huic seculo abrenuntiare monstrentur? Et eadem ratione possunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis, cum ipsi quandoque contranitantur & plorent: sed per actum eorum à quibus offeruntur. Lib. 1. c. 25. circ. fi. to. 7. * Alias de meritis & remissione peccatorum Eodem lib. ca. 19. circa fin. tom. 7.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus scribens Bonifacio dicit, in Ecclesia Saluatoris paruuli per alios credunt, sicut ex aliis, quæ in baptismo remittuntur, peccata traxerunt. Nec impeditur eorum salus, si parentes sint infideles: quia sicut Augustinus dicit, eidem Bonifacio scribens, offeruntur paruuli ad percipiendam spiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum gestantur manibus (quamuis & ab ipsis si & ipsi boni fideles sunt) quàm ab vniuersa societate sanctorum atque fidelium. Ab omnibus namque offerri rectè intelliguntur, quibus placet quod offeruntur, & quorum charitate ad communionem sancti Spiritus adiunguntur. Infidelitas autem propriorum parentum, etiam si eos post baptismum dæmoniorum sacrificiis imbuere conentur, pueris non nocet: quia vt Augustinus ibidem dicit, puer semel generatus per aliorum voluntatem, deinceps non potest vinculo alienæ iniquitatis obstringi, vbi nulla sua voluntate consentit, secundum illud Ezech. 18. Sicut anima patris mea est, ita & anima filij: anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Sed ideo ex Adam traxit, quòd sacramenti illius gratia solueretur: quia nondum erat anima separatim viuens. Fides autem vnius imò totius Ecclesiæ paruulo prodest per operationem Spiritus sancti, qui vnit Epist. 23. tomo 2. In ead. epi. 23. in med. tom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum decimum.*

Antoni. IN artic. decimo in corpore ſiculi aduerte, Autorē ſentire, imò ſupponere filios infidelium fore veré baptizatos, ſi inuitis parentibus bapti zarentur. Hoc enim ſupponit ratio, dicens eſſe peticuloſum iurium, quo niam baptiſmus iuris eſt diuini, ac per hoc ad patris ius ſpectans: ablatio verò ciuilis eſt iuris, ac per hoc ad Dñi ius ſpectat. Et propterea falſum eſt, quod licet ablatum filium à ſeruo baptizare inuitis parentibus: ablatio enim ciuilis non tollit ius paternum erga diuina. Nec Eccleſia conſuetudo habet, vt baptizētur infantes Æthiopū præſentium: ſed illos tantū pueros, qui vt parentibus deſtituti habentur, baptizat, præſupponens huiuſmodi pueros venales, tanquam ſine parentibus eſſent. Et ratio nabiliter quidem: quoniam chaos magnū expertimur interpoſitum: ita vt nulli vnquam compa ruerint parētes pro filiis: nec filij poſtmodum reuerſi ſunt ad parētes: ſed nutriūtur toſaliter Chriſtiani & ſic perſeuerant. ¶ Multa hic omittimus circa præſentis articuli materiam: quia in aliis

2.2.q.10. art.12. Et qual.2.art. 7. Et qual. 2.ar.7.& 11.cor.

Annot. ¶ In eodem aduerte Autorem, non facere differentiam quo ad propoſitum inter filios Iudæorum vel aliorum infidelium: difficultas tamen ſpecialis de Iudæis ratione ſeruitutis non eſt omiſſa, ſed in reſponſione ad ſecundum ſoluta eſt.

¶ Vbi ſcito propter moleſtiam inſtantium, & obiicientium, quia filij ſeruorum poſſunt ab eis auferi: i, & ablati poſſunt baptizari, vt teſtatur Eccleſiæ conſuetudo de filiis Æthiopū, qui Chriſtianis venduntur: ergo ſine ablatione media poſſent etiam ſeruorum infidelium filij inuitis parentibus baptizari: ipſa namque ablatio non eſt medium neceſſarium ad licitum baptiſmum. Scito inquam diſtinguere inter id quod fit per ſe, & quod fit per accidens: nam per ſe loquendo, quantuncunque dominus poſſit auferre filium à ſeruo: non tamen poteſt ea ratione auferre vt baptizet illū: quia baptiſmus & ablatio ſunt diuerſorum iurium, quo

dist.45.ca. de Iudæis. Ex Concil. Tole.4,ca. 55.

niam baptiſmus iuris eſt diuini, ac per hoc ad patris ius ſpectans: ablatio verò ciuilis eſt iuris, ac per hoc ad Dñi ius ſpectat. Et propterea falſum eſt, quod licet ablatum filium à ſeruo baptizare inuitis parentibus: ablatio enim ciuilis non tollit ius paternum erga diuina. Nec Eccleſia conſuetudo habet, vt baptizētur infantes Æthiopū præſentium: ſed illos tantū pueros, qui vt parentibus deſtituti habentur, baptizat, præſupponens huiuſmodi pueros venales, tanquam ſine parentibus eſſent. Et ratio nabiliter quidem: quoniam chaos magnū experimur interpoſitum: ita vt nulli vnquam compa ruerint parētes pro filiis: nec filij poſtmodum reuerſi ſunt ad parētes: ſed nutriūtur toſaliter Chriſtiani & ſic perſeuerant. ¶ Multa hic omittimus circa præſentis articuli materiam: quia in aliis ſuo iudice cō demnetur ad mortem, nullus debet eum violenter à morte eripere. Vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturæ, quo filius eſt ſub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd Iudæi ſunt ſerui principum ſeruitute ciuili: quæ nō excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

¶ Ad tertium dicendum, quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deū cognoſcere poteſt. Vnde puer antequam vſum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter ſubiacet: & ſecundum eorum diſpoſitionem ſunt circa ipſum diuina agenda.

ARTICVLVS XI.

Vtrum pueri in maternis vteris poſiti, ſint baptizandi.

AD VNDECIMVM ſic proceditur. Videtur quod pueri in maternis vteris exiſtentes poſſint baptizari. Efficacius enim eſt donum Chriſti ad ſalutem, quàm peccatum Adæ ad damnationem, vt Apoſtolus dicit Rom. 5. ſed pueri in maternis vteris damnantur propter peccatū Adæ. Ergo multo magis ſaluari poſſunt per donum Chriſti: quod quidem fit per baptiſmum. Ergo pueri in maternis vteris exiſtentes poſſunt baptizari.

2 ¶ Præterea, Puer in vtero matris exiſtēs, aliquid matris eſſe videtur. Sed baptizata matre, baptizatur quicquid eſt eius intra ipſam exiſtens. Ergo videtur quòd baptizata matre, baptizetur puer in vtero eius exiſtens.

3 ¶ Præterea, Mors æterna peior eſt, quàm mors corporalis. Sed de duobus malis minus malum eſt eligendum. Si ergo puer in vtero matris exiſtens baptizari non poteſt, melius eſſet quòd mater aperiretur, & puer vi eductus baptizaretur, quàm quod puer æternaliter damnaretur abſq; baptiſmo decedens.

4 ¶ Præterea, Contingit quandoq; quòd aliqua pars pueri prius egreditur: ſicut legitur Geneſ. 38. quòd pariente Thamar, in ipſa effuſione infantium, vnus prorulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum dicens: Iſte egredietur prior, illo verò manum retrahente, egreſſus eſt alter. Quandoque autem in tali caſu imminet periculum mortis. Ergo videtur quòd illa pars debeat baptizari, puero adhuc in materno vtero exiſtente.

¶ SED CONTRA eſt quod Aug. dicit in Epiſt. ad Dardanum. Nemo renaſcitur niſi prius naſcatur. Sed baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio. Non ergo debet aliquis baptizari priuſquā ex vtero naſcatur.

CONCLVSIO.

Nullo modo poſſunt pueri in maternis vteris exiſtentes baptizari, ſi prius ſecundum carnem naſci, deinde per baptiſmi realem ablutionem ſecundum ſpiritum renaſci & renouari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de neceſſitate baptiſmi eſt, quod corpus baptizandi aliquo modo aqua abluatur, cùm baptiſmus ſit quædam ablutio: vt ſuprà dictum * eſt. Corpus autem infantis antequam naſcatur ex vtero, non poteſt aliquo modo ablui aqua, niſi forte dicatur, quòd ablutio baptiſmalis, qua corpus matris lauatur, ad filium in ventre exiſtentem perueniat. Sed hoc eſſe non poteſt: tum quia anima pueri, ad cuius ſanctificationem ordinatur baptiſmus, diſtincta eſt ab anima matris: tum quia corpus puerperi animati, iam eſt formatum, & per conſequens à corpore matris diſtinctum. Et ideo baptiſmus quo mater baptizatur, non redundat in pueri, in vtero matris exiſtentem. Vnde Auguſtinus dicit contra Iulianum, Si ad matris corpus id quod in ea concipitur, non pertinet, ita vt eius pars imputetur, non baptizaretur infans, cuius mater

Cōmentatoris meminimus ſcripſiſſe diffuse.

¶ *Super Quæſtionis ſexageſimæoctauæ articulum vndecimum.*

Ant. IN articulo vndecimo occurrit ſcribendum & conſequenter dicendum, ſub correctione tamen, paruulos in maternis vteris periclitantes poſſe ſaluari: ſicut ſuperius diximus de infantib', qui non poſſunt baptizari. Poſſe autem ſaluari dico per ſacramentū baptiſmi, non in re, ſed in voto parentum ſuſceptum, cum aliqua benedictione prolis ſeu oblatione ipſius ad Deum cum inuocatione Trinitatis. ¶ Mouetur autē ad hoc duplici ratione, Vna eſt: Rationabile eſt, vt diuina miſericordia prouideat homini in quocunq; naturali ſtatu de aliquo remedio ſalutis: ita vt nullū reliquerit ſterum potentē allegare impoſſibile eſſe ſibi ſalutis medium, eſſet autem ſine omni remedio deteri ſtatus moriendi in vtero, niſi parentū fides illis poſſet ſubuenire. Alia enim quæ poterā ſalus enim quæ poterā Deo infanti in vtero offerri, ex ſpeciali priuilegio non ſpectat ad remedium illius ſtatus: quoniam infra ordinem diuinorum miraculorū concluditur. Secundò ex eo quod ſtatus ille eſt ex pax baptiſmi ſanguinis: ſi enim propter Chriſtū infans in vtero occideretur, martyr eſſet non minus quàm innocens. Rationabile ſiquidē videtur parentum fides ad quod corporalis paſſio infantem ducit. ¶ Quocirca cauet & reprehenſibiliter agitur, ſi periclitantibus in vtero pueris, ob materni ægritudinem vel partus difficultatē, beneficium in nomine Trinitatis deinde diuino relinquitur tribunali. Quia ſic, ſi diuina miſericordia huiuſmodi baptiſmi votō parentum acceptat, vbi nulla iniuria, ſed ſola impoſſibilitas ſacramenti exequutionē excludit?

¶ *Super Quæſtionis ſexageſimæoctauæ articulum vndecimum.*

Ant. IN articulo vndecimo occurrit ſcribendum & conſequenter dicendum, ſub correctione tamen, paruulos in maternis vteris periclitantes poſſe ſaluari: ſicut ſuperius diximus de infantib', qui non poſſunt baptizari. Poſſe autem ſaluari dico per ſacramentū baptiſmi, non in re, ſed in voto parentum ſuſceptum, cum aliqua benedictione prolis ſeu oblatione ipſius ad Deum cum inuocatione Trinitatis. ¶ Mouetur autē ad hoc duplici ratione, Vna eſt: Rationabile eſt, vt diuina miſericordia prouideat homini in quocunq; naturali ſtatu de aliquo remedio ſalutis: ita vt nullū reliquerit ſterum potentē allegare impoſſibile eſſe ſibi ſalutis medium, eſſet autem ſine omni remedio deteri ſtatus moriendi in vtero, niſi parentū fides illis poſſet ſubuenire. Alia enim quæ poterā ſalus enim quæ poterā Deo infanti in vtero offerri, ex ſpeciali priuilegio non ſpectat ad remedium illius ſtatus: quoniam infra ordinem diuinorum miraculorū concluditur. Secundò ex eo quod ſtatus ille eſt ex pax baptiſmi ſanguinis: ſi enim propter Chriſtū infans in vtero occideretur, martyr eſſet non minus quàm innocens. Rationabile ſiquidē videtur parentum fides ad quod corporalis paſſio infantem ducit. ¶ Quocirca cauet & reprehenſibiliter agitur, ſi periclitantibus in vtero pueris, ob materni ægritudinem vel partus difficultatē, beneficium in nomine Trinitatis deinde diuino relinquitur tribunali. Quia ſic, ſi diuina miſericordia huiuſmodi baptiſmi votō parentum acceptat, vbi nulla iniuria, ſed ſola impoſſibilitas ſacramenti exequutionē excludit?

moter baptizata eſt aliquo mortis vrgente periculo, cùm eū geſtaret in vtero. Nunc verò cum ipſe etiam, ſcilicet infans, baptizetur, non vrique ad maternum corpus, cum eſſet in vtero, pertinebat. Et ita relinquitur quòd nullo modo infantes in maternis vteris exiſtentes, baptizari poſſunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pueri in maternis vteris exiſtentes, nondum prodierunt in lucem, vt cum aliis hominibus vitam ducant. Vnde non poſſunt ſubiici actioni humanæ, vt per eorum miniſterium ſacramenta recipiant ad ſalutem. Poſſunt tamen ſubiici operationi Dei, apud quem viuunt, vt quodam priuilegio gratiæ ſanctificationem conſequantur: ſicut patet de ſanctificatis in vtero.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd membrum interius matris eſt aliquid eius per continuationem & vnionem naturalem partis ad totum. Puer autem in vtero matris exiſtens, eſt aliquid eius per quandam colligationem corporum diſtinctorū. Vnde non eſt ſimilis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non ſunt facienda mala, vt veniāt bona: vt dicitur Romanorum 3. & ideo non debet homo occidere matrem, vt baptizet puerum. Si tamen mater mortua fuerit viuente prole in vtero, debet aperiri, vt puer baptizetur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd expectanda eſt totalis egreſſio pueri ex vtero ad baptiſmum, niſi mors immineat. Si tamen primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari periculo imminente: & non eſt poſtea rebaptizandus, ſi eum perfecte naſci contigerit. Et videtur idem faciendum quæcunque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita conſiſtit ſicut in capite, videtur quibuſdam quòd propter dubium, quacunque alia parte corporis abluta, puer poſt perfectam natiuitatem d ſit baptizandus ſub hac forma, Si non es baptizatus, ego te baptizo.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum furioſi & amentes debeant baptizari.

AD DVODECIMVM ſic proceditur. Videtur quòd furioſi & amentes non debeant baptizari. Ad ſuſceptionem enim baptiſmi requiritur intentio in eo qui baptizatur: vt ſupra * dictum eſt. Sed furioſi & amentes, cum careant vſu rationis, non poſſunt habere ordinatam intentionem, ergo non debent baptizari.

2 ¶ Præterea, homo bruta animalia ſuperexcedit in hoc quòd habet rationem. Sed furioſi & amentes non habent vſum rationis: & quandoque etiam in eis non expectatur, ſicut expectatur in pueris. Ergo videtur quòd ſicut bruta animalia non baptizantur, ita nec talis furioſi & amentes debeant baptizari.

3 ¶ Præterea, Magis eſt ligatus vſus rationis in furioſis vel amentibus, quàm in dormientibus. Sed baptiſmus non conſueuit dari dormientibus. Ergo non debet dari amentibus & furioſis.

¶ SED CONTRA eſt quod Auguſtinus dicit 4. Confeſ. de amico ſuo, qui cum deſperaretur, baptizatus eſt neſciens: & tamen baptiſmus in eo efficaciam habuit. Ergo carentibus vſu rationis aliquando baptiſmus dari debet.

CONCLVSIO.

Sunt quidam nonnunquam amentes ad baptiſmum inducendi, vel ſi ſint à natiuitate tales, cum ſint ſicut pueri, vel ſi prius fuerunt ſapientes, & intentionem ſuſcipiendi baptiſmum habuerunt, vel ſi habent aliqua lucida intervalla, baptizandi ſunt, ſi tamen petant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa amentes & furioſos eſt diſtinguendum. Quidam enim ſunt à natiuitate tales, nulla habentes lucida interualla: in quibus etiam nullus vſus rationis apparet. Et de talibus, quantum ad baptiſmi ſuſceptionem, videtur eſſe idem iudicium & de pueris, qui baptizantur in fide Eccleſiæ, vt ſupra * dictum eſt. Alij verò ſunt amentes, qui ex ſana mente quam habuerunt prius, in amentiam incidrunt. Et tales ſunt iudicandi ſecundum voluntatem quam habuerunt, dum ſanæ mentis exiſterent. Ergo ſi tunc apparuit in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſmum, debet eis hiberi in furia & amentia conſtitutis: etiam ſi tunc actu contradicant: alioquin ſi nulla voluntas ſuſcipiendi baptiſmum in eis apparuit, dum ſanæ mentis eſſent, non ſunt baptizandi. Quidam verò ſunt, qui eſſi à natiuitate fuerint furioſi vel amentes, habent tamen aliqua lucida interualla, in quibus recta ratione vti poſſunt. Vnde ſi tunc baptizari voluerint, baptizari poſſunt etiam in amentia

conſtituti. Et debet eis tunc ſacramentum conferri ſi periculum timeatur: alioquin melius eſt, vt tempus expectetur in quo ſint ſanæ mentis, ad hoc quòd deuotius ſuſcipiant ſacramentum. Si autem tempore lucidi interualli non appareat in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſmum, baptizari non debent in amentia conſtituti. Quidam verò ſunt, qui eſſi non omnino ſanæ mentis exiſtant, intantum tamen ratione vtuntur, quòd poſſunt de ſua ſalute cogitare, & intelligere ſacramenti virtutem. Et de talibus idem eſt iudicium, ſicut de his qui ſanæ mentis exiſtunt, qui baptizantur volentes, non autem inuiti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd amentes qui nunquam habuerunt, nec habent vſum rationis, baptizantur ex intentione Eccleſiæ, ſicut & ex * actu Eccleſiæ credunt & pœnitent: ſicut ſupra de pueris dictum * eſt. Illi verò qui aliquo tempore habuerūt vel habent vſum rationis, ſecundum propriam intentionem baptizantur, quam habent vel habuerunt tempore ſanæ mentis.

* *Alias vi. in. Art 9 huius quæſt.*

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd furioſi vel amentes carent vſu rationis per accidens, ſcilicet propter aliquod impedimentum organi corporalis: non autem propter defectum animæ rationalis, ſicut bruta animalia, vnde non eſt de his ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd dormientes non ſunt baptizandi niſi periculum mortis immineat: in quo caſu baptizari debent, ſi prius in eis voluntas apparuit ſuſcipiendi baptiſmum, ſicut & de amentibus dictum eſt. Sicut Auguſtinus narrat in 4. libro Confeſſio. de amico ſuo, qui baptizatus eſt neſciens, propter periculum mortis.

In corp. artic.

Lib 4.c.4. parum ante med.tom.1.

QVAESTIO SEXAGESIMANONA, DE EFFECTIBVS BAPTISMI, in decem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de effectibus baptiſmi.
¶ Et circa hoc quæruntur decem.
¶ Primò, Vtrùm per baptiſmum auferantur omnia peccata.
¶ Secundò, vtrùm per baptiſmum liberetur homo ab omni pœna.
¶ Tertiò, vtrùm baptiſma auferat pœnalitates huius vitæ.
¶ Quartò, vtrùm per baptiſmum conferantur homini gratiæ & virtutes.
¶ Quintò, de effectibus virtutum, qui per baptiſmum conferuntur.
¶ Sextò, vtrùm etiam paruuli in baptiſmo gratias & virtutes accipiant.
¶ Septimò, vtrùm per baptiſmum aperiatur baptizatis ianua regni cæleſtis.
¶ Octauò, vtrùm baptiſmus æqualem effectum habeat in omnibus baptizatis.
¶ Nonò, vtrùm fictio impediat effectum baptiſmi.
¶ Decimò, vtrùm recedente fictione, baptiſmus obtineat ſuum effectum.

ARTICVLVS I.

Vtrum per baptiſmum tollantur omnia peccata.

2.dist.32.q.1.art.1.& 4.di.4.q.2 ar.1.q.1.& di.17.q.3. ar.5.q.1.& 4.con.c.59. & 72. & Heb.6.fo.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd per baptiſmum non tollantur omnia peccata. Baptiſmus enim eſt quædam ſpiritualis regeneratio, quæ contra ponitur generationi carnali. Sed per generationem carnalem homo contrahit ſolum originale peccatum. Ergo per baptiſmum ſoluitur ſolum originale peccatum.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia eſt ſufficiens cauſa remiſſionis actualium peccatorum. Sed ante baptiſmum in adultis requiritur pœnitentia, ſecundum illud Actuum 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Ergo baptiſmus nihil operatur circa remiſſionem actualium peccatorum.

Mar. 9. ſuper illud verb. Hoc genus dæmoniorum nō eiicitur, niſi, etc.10.9

3 ¶ Præterea, Diuerſorum morborum diuerſæ ſunt medicinæ: quia ſicut Hieronymus * dicit, non ſanat oculum, quod ſanat calcaneum. Sed peccatum originale, quod per baptiſmum tollitur, eſt aliud genus peccati à peccato actuali. Ergo non omnia peccata remittuntur per baptiſmum.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Ezechielis 36. Effundam ſuper vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶ Per sacramentum baptismi omnia tolluntur peccata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Romanorum 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et postea concludit. Ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro. Ex quo patet, quòd per baptismum homo simul & semel moritur vetustati peccati: & incipit viuere nouitate gratiæ. Omne autem peccatum ad pristinam vetustatem pertinet. Vnde consequens est, quòd omne peccatum per baptismum tollatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Romanorum 5. Peccatum Adæ non tantùm potest, quantum potest donum Christi, quod in baptismo percipitur. Nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Vnde & Augustinus dicit in libro de Baptismo parvulorum, quòd generante carne tantummodo trahitur peccatum originale regenerante autem Spiritu, non solum originalium, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum.

Lib. 1. de peccat. merit. & remiss. c. 15. in fin. tom. 7.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nullius peccati remissio fieri potest, nisi per virtutem passionis Christi: Vnde & Apostolus dicit Hebræorum nono, quòd sine sanguinis effusione non fit remissio. Vnde motus humanæ voluntatis, qui est in pœnitente, non sufficeret ad remissionem culpæ, nisi adesset fides passionis Christi: & propositum participandi ipsam, vel suscipiendo baptismum, vel subiiciendo se claustris Ecclesiæ. Et ideo quando aliquis adultus pœnitens ad baptismum accedit, consequitur quidem remissionem omnium peccatorum ex proposito baptismi: perfectius autem ex reali susceptione baptismi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de particularibus medicinis. Baptismus autem operatur in virtute d passionis Christi, quæ est vniuersalis medicina omnium peccatorum. Et ideo per baptismum omnia peccata tolluntur.

D. 682.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum per baptismum liberetur homo ab omni reatu peccati.

Supra q. 68. ar. 5. et 3. di. 19. ar. 3. q. 2. et 4. dist. 4. q. 1. ar. 1. q. 2. et ar. 3. q. 1. et dist. 7. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 4. con. c. 58 59. & 72. con. 2. & Rom. 11. le. 4. & Heb. 6. fin. Lib. 1. retr. c. 9. & li. 3 de lib. arbit. c. 18. to. 1. Q. 62. ar. 3.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum non liberetur homo ab omni reatu peccati. Dicit enim Apostolus Romanorum decimotertio, Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Sed culpa non ordinatur, nisi per pœnam, vt Augustinus * dicit. Ergo per baptismum non tollitur reatus pœnæ præcedentium peccatorum.

2 ¶ Præterea, effectus sacramenti aliquam similitudinem habet cum ipso sacramento: quia sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant: vt supra * dictum est. Sed ablutio baptismalis habet quidem aliquam similitudinem cum ablutione maculæ: nullam autem similitudinem habere videtur cum subtractione reatus pœnæ. Non ergo per baptismum tollitur reatus pœnæ.

3 ¶ Præterea, Sublato reatu pœnæ, aliquis non remanet dignus pœna: & ita iniustum esset eum puniri. Si igitur per baptismum tollitur reatus pœnæ, iniustum esset, post baptismum suspendere latronem, qui ante homicidium commisit: & ita per baptismum tolleretur rigor humanæ disciplinæ: quod est inconueniens. Non ergo per baptismum tollitur reatus pœnæ.

Super illud ad Rom. 11. hom. 5.

¶ SED CONTRA est quod Ambrosius * dicit super illud Romanorum 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei. Gratia, inquit, Dei in baptismo gratis omnia condonat.

CONCLVSIO.

¶ Per baptismi sacramentum liberatur homo ab omni reatu pœnæ, cùm per baptismum sibi communicetur meritum passionis Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra * dictum est) per baptismum aliquis incorporatur passioni & morti Christi, secundum illud Romanorum 6. Si mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus cum eo. Ex quo patet quòd omni baptizato cõmunicatur passio Christi ad remedium, ac si ipse passus & mortuus esset. Passio autem Christi (sicut dictum * est) est sufficiens satisfactio pro omnibus peccatis omnium hominum. Et ideo ille, qui baptizatur, liberatur à reatu totius pœnæ, sibi debitæ pro peccatis, acsi ipse sufficienter satis fecisset pro omnibus peccatis suis.

Art præce. & qu. 68. art. 5. ad 1. & ar. 2. Q. 62. ar. 5

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia pœna passionis

Christi cõmunicatur baptizato, inquãtum fit membrum Christi, ideò ipse pœnam illam sustinuisset, ideo eius peccata remanent ordinata per pœnam passionis Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aqua non solum abluit, sed etiam refrigerat. Et ita suo refrigerio significat subtractionem reatus pœnæ, sicut sua ablutione significat emundationem à culpa.

¶ Ad tertium dicendum, quod in pœnis quæ iudicio humano inferuntur, non solum attenditur qua pœna sit homo dignus quo ad Deum, sed etiam in quo sit obligatus quo ad homines, qui læsi & scandalizati sunt per peccatũ alicuius. Et ideo licet homicida per baptismum liberetur à reatu pœnæ quo ad Deum, remanet tamen obligatus adhuc, quo ad homines, quos iustum est ædificari de pœna, sicut sunt scãdalizati de culpa. Pie tamen talibus princeps posset pœnam indulgere.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per baptismum debeant auferri pœnalitates præsentis vitæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per baptismum debeant auferri pœnalitates præsentis vitæ. Vt enim Apostolus dicit Roman. 5. Donum Christi potentius est quam peccatum Adæ. Sed per peccatum Adæ (vt ibidem Apostolus dicit) mors in hunc mundum intrauit, & per consequens omnes aliæ pœnalitates præsentis vitæ. Ergo multò magis per donum Christi, quod in baptismo percipitur, homo à pœnalitatibus præsentis vitæ debet liberari.

2 ¶ Præterea, Baptismus aufert & culpam originalem & actualem, sicut supra * dictum est. Sic autem aufert actualem culpam, quod liberat ab omni reatu pœnæ consequente actualem culpam. Ergo etiam liberat à pœnalitatibus præsentis vitæ, quæ sunt pœna originalis peccati.

3 ¶ Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa harum pœnalitatum est peccatum originale, quod tollitur per baptismum. Ergo non debent huiusmodi pœnalitates remanere.

¶ SED CONTRA est, quod super illud Rom. 6. Destruatur corpus peccati, dicit * glosl. Per baptismum id agitur, vt vetus homo crucifigatur, & corpus peccati destruatur, non ita vt in ipso viuente * carnis concupiscentia respersa & innata, repente absumatur, & non sit: sed ne obsit mortuo, quæ inerat nato. Ergo pari ratione nec aliæ pœnalitates per baptismum tolluntur.

CONCLVSIO.

¶ Per sacramentum baptismi, quamquam vitæ præsentis pœnalitates conferantur, nõ tamen pro hac vita decuit, vt auferrẽtur, sed in futura resurrectione.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus habet virtutem auferendi pœnalitates præsentis vitæ, non tamen eas aufert in præsenti vita: sed eius virtute auferentur à iustis in resurrectione, quando mortale hoc induet immortalitatem, vt dicitur 1. Corinth. 15. Et hoc rationabiliter, primò quidem: quia per baptismum homo incorporatur Christo, & efficitur membrum eius, vt supra * dictum est. Et ideo conueniens est, vt id agatur in membro incorporato, quod est actum in capite. Christus autem à principio suæ conceptionis fuit plenus gratiæ & veritate: habuit tamen corpus passibile, quod per passionem & mortem est ad vitam gloriosam resuscitatum. Vnde & Christianus in baptismo gratiam consequitur, quantum ad animam, habet tamen corpus passibile, in quo pro Christo possit pati: sed tandem resuscitabitur ad impassibilem vitam. Vnde Apost. dicit Rom. 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis: & infra eodem. Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si autem compatimur, vt & simul glorificemur. Secundò hoc est conueniens propter spirituale exercitium, vt videlicet contra concupiscentiã & alias passibilitates pugnans homo, victoriæ coronam acciperet. Vnde filius Dei per illud Roman. 6. Vt destruatur corpus peccati, dicit * glosl. Si quis in baptismum vixerit homo in carne, habet concupiscentiam cum qua pugnet, eamque adiuuante Deo superet. In cuius figuram dicitur Iudicum 3. Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israelem, & postea discerent filij eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi. Tertiò hoc fuit conueniens, ne homines ad baptismum accederent propter impassibilitatem præsentis vitæ, & non proter gloriam vitæ æternæ. Vnde & Apost. dicit 1. Corinth. 15. Si in hac vita tantùm sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut glosl. dicit Roman. 6. super illud. Vt vltra non seruiamus peccato) sicut aliquis capiens hostem atrocissimum, non statim interficit eum, sed

sed patitur eum cum dedecore & dolore aliquantulum viuere: ita & Christus pœnam prius alligauit, in futuro autem perimet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ibidem dicit glosl. * duplex est pœna peccati, gehennalis & temporalis. Gehennalem prorsus deleuit Christus, vt eam non sentiant baptizati & verè pœnitentes. Temporalem verò nondum penitus tulit, manet enim fames, sitis, & mors, & huiusmodi. Sed regnum & dominium eius deiecit, vt scilicet hoc homo non timeat, & tandem in nouissimo eandem penitus exterminabit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut in Secunda parte dictum * est) peccatum originale hoc modo processit, quòd primò persona infecit naturam, postmodum verò natura infecit personam. Christus verò cõverso ordine prius reparat id quod personæ est, & postmodũ simul in omnibus reparabit id quod naturæ est. Et ideo culpam originalis peccati, & etiam pœnam carentiæ visionis diuinæ, quæ respiciunt personam, statim per baptismum tollit ab homine: sed pœnalitates præsentis vitæ (sicut mors, fames, sitis, & alia huiusmodi) respiciunt naturam, ex cuius principiis causantur, pro vt est destituta originali iustitia. Et ideo illi defectus non tollentur, nisi in vltima reparatione naturæ, per resurrectionem gloriosam.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum per baptismum conferantur homini gratia & virtutes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod per baptismum non conferantur homini gratia & virtutes. Quia sicut supra dictum * est, sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant. Sed per ablutionem baptismi significatur emundatio animæ à culpa, non autem informatio animæ per gratiam & virtutes. Videtur igitur quòd per baptismum non conferantur homini gratia & virtutes.

2 ¶ Præterea, Illud quod iam aliquis adeptus est, non indiget iterũ adipisci. Sed aliqui accedunt ad baptismum, iam habentes gratiam & virtutes: sicut Act. 10. legitur, Vir quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus & timẽs Deum: qui tamen postea à Petro batizatus est. Non ergo per baptismum conferuntur gratia & virtutes.

1 ¶ Præterea, virtus est habitus, ad cuius rationem pertinet, quòd sit qualitas difficile mobilis, per quam aliquis faciliter & delectabiliter operetur. Sed post baptismum remanet in hominibus pronitas ad malum, per quod tollitur virtus, & consequitur difficultatem quis ad bonum, quod est actus virtutis. Ergo per baptismum non consequitur homo gratiam & virtutes.

¶ SED CONTRA est quod ad Titum 3. dicit Apostolus, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis (id est per baptismum) & renouationis Spiritus Sancti quem effudit in nos abunde, id est, ad remissionem peccatorum & copiam virtutum: vt glo. * ibi exponit. Sic ergo in baptismo datur gratia Spiritus Sancti & copia virtutum.

CONCLVSIO.

¶ Cùm per baptismum Christo incorporemur, non modò gratiam, sed omnes virtutes per ipsius susceptionem homines consequuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Augustinus dicit in lib. de Baptismo parvulorum) ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporẽtur, vt membra eius. A capite autem Christo, in omnia membra eius, gratiæ & virtutis plenitudo deriuatur: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Vnde manifestum est, quòd per baptismum aliquis consequitur gratiam & virtutes.

¶ AD PRIMVM Ergo dicendum, quòd sicut aqua baptismi per suam ablutionem significat emundationem culpæ, & per suum refrigerium significat liberationem à pœna: ita per naturalem claritatem significat spendorem gratiæ & virtutum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dictum * est, quòd remissionem peccatorum aliquis consequitur ante baptismum, secundum quòd habet baptismum in voto vel explicitè vel implicitè: & tamen cùm realiter suscipit baptismum, fit plenaria remissio quantum ad liberationem à tota pœna. Ita etiam ante baptismum Cornelius & alij similes consequuntur gratiam & virtutes, per fidem Christi & desiderium baptismi implicitè vel explicitè, postmodum tamen in baptismo maiorem copiam gratiæ & virtutum consequuntur. Vnde, * super illud Psalmi. 22. Super aquam refectionis educauit me, dicit glosl. Per augmentum virtutis & bonæ operationis educauit in baptismo.

Ex gl. interl. colligitur ibid.

¶ Ad tertium dicendum, quòd difficultas ad bonum, & pronitas ad malum, inueniuntur in baptizatis, non propter defectum habitus virtutum: sed propter concupiscentiam, quæ non tollitur in baptismo. Sicut tamen per baptismum diminuitur concupiscentia, vt non dominetur: ita etiam diminuitur vtrunque dictorum, * ne homo ab his superetur.

In ista sol. 1.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum conuenienter attribuatur baptismo quidam actus virtutum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter attribuantur baptismo pro effectibus quidam actus virtutum, scilicet incorporatio ad Christum, illuminatio, & fœcundatio. Non enim baptismus datur adulto, nisi fideli, secundum illud Mar. vlti. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sed per fidem aliquis incorporatur Christo secundum illud Ephe. 3. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Ergo nullus baptizatur nisi iam Christo incorporatus. Non ergo est effectus baptismi in corporari Christo.

4. dist. 4. q. 2. ar. 2. q. 3. 4. & 5. Et dist. 5. q. 2. arti. 1. q. 2. cor. & ad 1 Et ar. 5. q. 2. cor. Et dist. 18. q. 1. art. 1. q. 1. ad 1. Et quol. 6. artic. 4.

2 ¶ Præterea, Illuminatio sit per doctrinam: secundum illud Ephes. 3. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, illuminare omnes, &c. Sed doctrina præcedit baptismum in catechismo. Non ergo est effectus baptismi.

3 ¶ Præterea, Fœcunditas pertinet ad generationem actiuam: sed per baptismum aliquis regeneratur spiritualiter: ergo fœcunditas non est effectus baptismi.

Li. 1. c. 26. & med. to. 7. C. 2. ecclesiast. par.

¶ SED CONTRA est quòd August. * dicit in libro de Baptismo parvulorum, quod ad hoc valet baptismus, vt baptizati, Christo incorporentur. Dion. * etiam 2. c. Cælest. hierarch. illuminationem attribuit baptismo. Et super illud Psalm. 22. Super aquam refectionis, dicit * glosl. quod anima peccatorum ariditate sterilis, fœcundatur per baptismum.

Est gl. Cassiod. super hunc locum psal. 22.

CONCLVSIO.

¶ Per baptismum assequuntur homines, vt non solum Christo incorporentur, sed vt illuminentur circa veritatis cognitionem, & fœcundentur bonorum operum fœcunditate per gratiæ infusionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per baptismum aliquis regeneratur in spiritualem vitam, quæ est propria fidelium Christi: sicut Apostolus dicit Galat. 2. Quòd autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei. Vita autem non est nisi membrorum capiti vnitorum, à quo sensum & motum suscipiunt: & ideo necesse est quòd per baptismum aliquis incorporetur Christo quasi membrum ipsius. Sicut autem à capite naturali deriuatur ad membra sensus & motus: ita à capite spirituali, quod est Christus, deriuatur ad membra eius, sensus spiritualis, qui consistit in cognitione veritatis: & motus spiritualis, qui est per gratiæ instinctum. Vnde Ioan. 1. dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideo consequens est, quod baptizati, illuminentur à Christo circa cognitionem veritatis & fœcundentur ab eo fœcunditate bonorum operum per gratiæ infusionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd adulti prius credentes in Christum, sunt ei incorporati mentaliter: sed postmodum cũ baptizantur, incorporantur ei quodammodo corporaliter, scilicet per visibile sacramentum, sine cuius proposito nec mentaliter incorporari potuissent.

¶ Ad secundum dicendum, quod doctor illuminat exterius per ministerium, catechizando. sed Deus illuminat interius baptizatos, preparans corda eorum ad recipiendam doctrinam veritatis, secundum illud Ioan. 6. Est scriptum in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd effectus baptismi ponitur fœcunditas, qua aliquis producit bona opera: non autem fœcunditas, qua aliquis generat alios in Christo: sicut Apostolus dicit primæ ad Corinthios 4. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ nonæ Articulum septimum.*

IN quæstionis 69. primis septem articulis nihil occurrit scribendum, nisi pro septimo articulo notandum, quòd aperire ianuam regni cælestis, per se primò est effectus mortis Christi. Attribuitur autē baptismo, eo quòd in sui institutione cæli aperti leguntur: & quia sacramētum est inchoans quo ad vim obligatiuā à morte Christi, & quia sufficienter causat apertionem cæli cuilibet baptizato: dum tollit omnem culpam & pœnā tā pœnæ quàm naturæ, non statim assequendo totum suum effectum, sed tempore congruo exhibitura ingressum: & propterea baptizati ante mortem Christi, non nisi post Christi mortem ingressi sunt regnum cælorum. Et hoc vocat Autor habere certam spē de introitu cælestis: & in hoc præeminebat baptizatus circumciso: circuncisio enim non habebat virtutem tollēdi omnē pœnalitatem, quam habet baptismus. Quāuis etiam dici possit, quòd baptismus ante mortē Christi: quia imperfectè configurabat morti Christi, vtpote configurās Christo morti non in re, sed in fide, ita etiam imperfectè aperiebat cælum: vt litera responsionis ad secundum sonat.

¶ Et hoc sint dicta pro dignitate baptismi, quantum enim spectat ad euētum, Christo mortuo patuit ianua cælestis tam baptizato quàm circunciso.

Antich. 22. q. 4. 7. art. 14. ad 3. Et 4. dist. 4. q. 2. ar. 2. q. 1. Et dist. 17. q. 1. art. 3. q. 2. cor. & ad 3. Et dist. 18. q. 1. art. 3. q. 1. cor. Epist. 23. non remotè à fine to. 2. Tra. 72. in Ioā. à med. to. 9.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum pueri in baptismo consequantur gratiam & virtutes.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd pueri in baptismo non consequantur gratiam & virtutes. Gratia enim & virtutes non habentur sine fide & charitate, Sed fides, vt Augustī. * dicit, consistit in credentium voluntate, similiter etiam charitas consistit in diligentium voluntate: cuius vsum pueri non habent, & sic non habent fidem & charitatem. Ergo pueri in baptismo non recipiunt gratiam & virtutes.

2 ¶ Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet, dicit Aug. * quòd ex impio iustus fiat in illo, sed non sine illo Christus operatur. Sed puer cum non habeat vsum liberi arbitrij, non cooperatur Christo ad suam iustificationem: imo quandoque pro posse reniti tur, Ergo non iustificatur per gratiam & virtutes.

3 ¶ Præterea, Rom. 4. dicitur ei qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides ad eius iustitiam secundum propositum gratiæ Dei, Sed puer non est credens in eum, qui iustificat impium. Ergo non consequitur gratiam iustificantem neque virtutes.

4 ¶ Præterea, Quod ex carnali intentione agitur, nō videtur habere spirituale effectum. Sed quandoque pueri ad baptismum deferuntur carnali intentione, vt scilicet corporaliter sanentur. Non ergo consequuntur spirituale effectum gratiæ & virtutum.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Enchir. Paruuli renascendo, moriuntur illi peccato, quod nascendo contraxerunt. Ac per hoc ad illos etiam pertinet quòd dicitur, Consepulti sumus cum illo per baptismum in mortem (subditur autem) vt quomodo Christus surrexit à mortuis, per gloriam Patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Sed nouitas vitæ est per gratiam & virtutes. Ergo pueri in baptismo gratiam & virtutes consequuntur.

Enchirid. c. 42. ante med. to. 3.

CONCLVSIO.

¶ *Pueri, non characterem Christi tantùm consequuntur per baptismum, sed gratiam & virtutes.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui posuerunt, quòd pueris in baptismo non dātur gratia & virtutes, sed imprimitur eis character Christi, cuius virtute, cum ad perfectum ætatem venerint, consequuntur gratiam & virtutes.

Sed hoc patet esse falsum dupliciter. Primò quidem: quia pueri sicut & adulti, in baptismo efficiuntur membra Christi: vnde necesse est quòd à capite recipiant influxum gratiæ & virtutis. Secundò, quia secundum hoc pueri decedentes post baptismum, non peruenirent ad vitam æternam: quia vt dicitur Roman. 6. Gratia Dei est vita æterna. Et ita non profuisset eis ad salutem, baptizatos fuisse. Causa autem erroris fuit, quia nescierunt distinguere inter habitum & actum. Et sic videntes pueros inhabiles ad actus virtutum, crediderunt eos post baptismum nullatenus virtutem habere. Sed ista impotentia operandi, non accidit pueris ex defectu habituum, sed ex impedimento corporali: sicut etiam dormientes, quamuis habeant habitus virtutum, impediuntur tamen ab actibus propter somnum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fides & charitas consistunt in voluntate hominum, ita tamen quod habitus harum & aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis, quæ est in pueris: sed actus virtutum requirunt actum voluntatis, qui non est in pueris. Et hoc modo Augustī. dicit libro de Baptismo parvulorum, quòd paruulum, etsi nondum illa fides quæ in credentium voluntate consistit, iam tamen ipsius fidei sacramentum (quod scilicet causat habitum fidei) fidelem facit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut Augu. dicit in libro de Charitate) nemo ex aqua & Spiritu sancto renascitur, nisi velens. Quod non de paruulis, sed de adultis intelligendum est. Et similiter de adultis intelligendum est, quòd homo à Christo sine ipso non iustificatur. Quod autem paruuli baptizandi, prout viribus possunt, reluctantur, non eis imputatur: quia intantum nesciūt quod faciunt, vt nec facere videantur: vt Augustī. dicit in libro de præsentia Dei ad Dardanum.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd (sicut Augustī. * dicit) paruulis mater Ecclesia aliorum pedes accommodat, vt veniant: aliorum cor vt credant: aliorum linguam, vt fateantur. Et ita pueri crediunt, non per actum proprium, sed per fidem Ecclesiæ, quæ eis communicatur. Et huius fidei virtute conferuntur eis gratia & virtutes.

¶ Ad quartum dicendum, quòd carnalis intentio deferētium pueros ad baptismum, nihil eis nocet, sicut nec culpa vnius nocet alteri, nisi consentiat. Vnde Augustī. * dicit in Epistola ad Bonifacium, Non illud te moueat, quòd quidam non eo fide ad baptismum percipiendū parvulos ferunt, vt gratia spirituali ad vitam regenerentur æternam: sed hoc eos putant remedio corporalem retinere vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab illis hac intentione offeruntur.

Epist. 23. ad Bonifa. non procul à fine. to. 2.

ARTICVLVS VII.

¶ *Vtrùm effectus baptismi sit apertio ianuæ regni cælestis.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd effectus baptismi non sit apertio ianuæ regni cælestis. Illud enim quod est apertum, non indiget apertione. Sed ianuæ regni cælestis est aperta per passionem Christi: vnde Apoc. 4. dicitur, Post hæc vidi ostium magnum apertum in cælo. Non est ergo effectus baptismi, apertio ianuæ regni cælestis.

2 ¶ Præterea, Baptismus omni tempore ex quo institutus fuit habet suum effectum. Sed quidam baptizati sunt baptismo Christi ante eius passionem (vt habetur Ioan. 3.) quibus si tunc decessissent, ianua regni cælestis nondum patebat, in quod nullus ante Christum introiuit: secundum illud Mich. 2. Ascendit pandens iter ante eos. Non est ergo effectus baptismi apertio regni cælestis.

3 ¶ Præterea, Baptizati adhuc sunt obnoxij morti, & aliis pœnalitatibus vitæ præsentis: vt supra dictum * est. Sed nulli est apertus aditus regni cælestis, quādiu obnoxius est pœnæ: sicut patet de his qui sunt in purgatorio. Non ergo effectus baptismi est apertio ianuæ regni cælestis.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud Luc. 3. Apertum est cælum, dicit glo. Bedæ, Virtus hic baptismatis ostenditur, de quo quisque cùm egreditur, regni cælestis ei ianua aperitur.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm per baptismum, quamuis culpa, & pœna omnis reatus tollatur, sed quoque ianuam regni cælestis aperiri credendum est.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aperite ianuam regni cælestis, est amouere impedimentum, quo quis impeditur regnum cæleste introire. Hoc autem impedimentum est culpa & reatus pœnæ. Ostensum est autem * suprà, quòd per baptismum omnis culpa & omnis reatus pœnæ tollitur. Vnde consequens est, quòd effectus baptismi sit apertio ianuæ regni cælestis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd baptismus intantum aperit baptizato ianuam regni cælestis, inquantum incorporat eum passioni Christi, virtutem eius homini applicando.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando passio Christi nondum erat realiter perfecta, sed solum in fide credentium, baptismus proportionaliter causabat ianuæ apertionem, nō quidem in re, sed in spe. Baptizati enim tunc decedentes, ex certa spe introitum regni cælestis expectabant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptizatus non est obnoxius morti, & pœnalitatibus vitæ præsentis, propter reatum pœnæ, sed propter statum naturæ. Et ideo propter hoc non impeditur ab introitu regni cælestis, quando anima separatur à corpore per mortem, quasi iam persoluto eo quod naturæ debebatur.

¶ *Super quæstionis sexagesimæ nonæ Articulum octauum.*

IN articulo 8. aduerte, Autorem in arti. 3. tractatus loqui de lepra Cōstantini. Dico autē hoc, quia nullus autoritate constat, Constantinum mundatum à lepra in baptismo. Tum quia gesta Syluestri (ex quibus hoc habetur) incertum habent Autorem: vt patet in ea. sancta Romana, distin. 25. Tum quia nullus siue Christianus, siue Gentilis historicus inuenitur hoc confessus vt testatur Platina in vita Marci Papæ. Tum præcipuè, quia Ambrosij autoritas obstat, dum in oratione de obitu Theodosij expresse dicit, Constantinum in vltimis constitutum baptisma fuisse, quod longe distat ab hoc, scilicet quod in principio suæ conuersionis fuerit baptizatus. Et propterea narratio de lepra Constantini non est assertiuè probanda.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ nonæ Articulum nonum & decimum.*

IN artic. 9. & 10. multa dictamina sunt speculatiua: non pro doctrina decidenda. Et primo de sensu conclusionis, secundo de necessitate, tertio de modo apud autorem, quarto de ratione illius modi: & demum comparatione aliis modis, maximè in primis concludentibus, non de euentu, sed de effectu baptismi recipiente fictione. Quod ideo notandum ne quis recedente fictione, baptismum non recipiat. Quia si fictio fiat finaliter, consequatur effectum: nullus enim debitor de hoc euētu tractatur an in tabulis ex vi baptismi cōsequatur baptizatus remissionem, &c. & hic est finis solutionis. Necessitas autē talis asseritur duplex. Prima est Augustini ex mente Apostoli. Nemo ad baptismo renascitur, à Magistro sent. in fine dist. 4. & à Gratiano de consecr. dist. 4. Quæ autem valere, & habere in hac vita. Tunc incipit ad salutē perfectus, &c. Vbi exponit Augustī. dicit, baptismum ipsum valere ad remittendum, recedente fictione: licet glo. ibidem dicat oppositum. Secunda est ratio, quia si peccatū originale non remittitur quando nunquam remittetur, neque postea baptismi remittitur homini remissio peccatorum originalis, nec tempore ullo. Et probatur quia non aliud est baptismus quàm institutum est, ad remissionem peccati originalis, peccato. dicit * gl. Non hoc præstatur in baptismo, nisi fortè miraculo ineffabili Creatoris, vt lex peccati, quæ est in membris, prorsus exuatur. Et tales effectus nō æqualiter suscipiuntur ab omnibus baptizatis, etiam si cum æquali deuotione accedant: sed dispensantur huiusmodi effectus secundum ordinem prouidentiæ diuinæ.

Est. gl. August. ii. 1. de peccat. merit. & remiss. ca. 59. 10 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd minima gratia baptismalis sufficiens est ad delendum cuncta peccata. Vnde hoc non est propter maiorem efficiam baptismi, quòd in quibusdam plura, in quibusdam autē pauciora peccata soluit: sed propter conditionem subiecti, quia in quohibet soluit quotcunque inuenerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc quòd in baptizatis maior vel minor gratia apparet, potest dupliciter contingere. Vno modo quia vnus in baptismo percipit maiorem gratiam, quàm alius, propter deuotionem maiorem, vt dictum * est. Alio modo, quia etiam si æqualem gratiam percipiant, non æqualiter ea vtuntur: sed vnus studiosius in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ Dei deest.

In corp. art.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersa capacitas naturalium in hominibus, non est de diuersitate mentis, quæ per baptismum renouatur, cùm omnes homines eiusdem speciei existentes, in forma conueniant, sed est ex diuersa dispositione corporum. Secus autem est in angelis qui differunt specie, Et ideo Angelis dantur dona gratuita secundum diuersam capacitatem naturalium, non dautem hominibus.

D. 316.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sanitas corporalis non est per se effectus baptismi: sed est quoddam miraculosum opus prouidentiæ diuinæ.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrùm baptismus habeat in omnibus æqualem effectum.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd baptismus non habeat in omnibus æqualem effectum. Effectus enim baptismi est remotio culpæ. Sed in quibusdam plura peccata tollit, quam in alijs. nam in pueris tollit solum peccatum originale: in adultis autem etiam peccata actualia, in quibusdam plura, in quibusdam verò pauciora. Non ergo æqualem effectum habet baptismus in omnibus.

2 ¶ Præterea, Per baptismum conferuntur homini gratia & virtutes. Sed quidam post baptismum videntur habere maiorem gratiam & perfectiorem virtutem, quàm alij baptizati. Non ergo baptismus habet æqualem effectum in omnibus.

3 ¶ Præterea, Natura perficitur per gratiā sicut materia per formam. Sed forma recipitur in materia secundum eius capacitatem. Cùm ergo in quibusdā baptizatis etiam pueris, sit maior capacitas naturalium quàm in alijs, videtur quod quidam maiorem gratiam consequantur, quàm alij.

4 ¶ Præterea, Quidam in baptismo consequuntur non solùm spiritualem salutem, sed etiam corporalem: sicut patet de Constantino, qui in baptismo mundatus est à lepra. Nō autem omnes infirmi corporalē salutem consequuntur in baptismo. Baptismus ergo non habet æqualem effectum in omnibus.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Ephe. 4. Vna fides, vnum baptisma. Vniformis autē causæ est vniformis effectus. Ergo baptismus habet æqualē effectum in omnibus.

CONCLVSIO.

Quanquam omnes æqualiter per baptismi susceptionem in spiritualem vitam regenerentur, & adulti, qui per propriam fidem baptizantur, possint pro illorum deuotione meliorem nouitatis gratiam consequi, non tamen omnes æqualiter susceptum effectus baptismi, etsi eadem accedant deuotione, qui diuina prouidētia & voluntate baptizatis dispēsantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est effectus baptismi, vnus per se, & alius per accidens. Per se quidem effectus baptismi, est id ad quod baptismus est institutus, scilicet ad regenerandum homines in spiritualem vitam. Et hunc effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter se habent ad baptismum. Vnde quia omnes pueri æqualiter se habent ad baptismum (quia non in fide propria, sed in fide Ecclesiæ baptizantur) omnes æqualē effectum percipiunt in baptismo. Adulti verò, qui per propriā fidem ad baptismum accedunt, nō æqualiter se habent ad baptismum: quidā enim cum maiori, quidā cum minori deuotione ad baptismum accedunt. & ideo quidam plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. Sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris, qui plus ei appropinquat: licet ignis quantum est de se, æqualiter ad omnes suum calorem effundat. Effectus autem baptismi per accidens est, ad quem baptismus non est ordinatus, sed diuina virtus, hoc in baptismo miraculosè operatur. Sicut super illud Rom. 6. Vt vltra nō seruiamus peccato. dicit * gl. Non hoc præstatur in baptismo, nisi fortè miraculo ineffabili Creatoris, vt lex peccati, quæ est in membris, prorsus exuatur. Et tales effectus nō æqualiter suscipiuntur ab omnibus baptizatis, etiam si cum æquali deuotione accedant: sed dispensantur huiusmodi effectus secundum ordinem prouidentiæ diuinæ.

Est. gl. August. ii. 1. de peccat. merit. & remiss. ca. 59. 10 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd minima gratia baptismalis sufficiens est ad delendum cuncta peccata. Vnde hoc non est propter maiorem efficiam baptismi, quòd in quibusdam plura, in quibusdam autē pauciora peccata soluit: sed propter conditionem subiecti, quia in quohibet soluit quotcunque inuenerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc quòd in baptizatis maior vel minor gratia apparet, potest dupliciter contingere. Vno modo quia vnus in baptismo percipit maiorem gratiam, quàm alius, propter deuotionem maiorem, vt dictum * est. Alio modo, quia etiam si æqualem gratiam percipiant, non æqualiter ea vtuntur: sed vnus studiosius in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ Dei deest.

In corp. art.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersa capacitas naturalium in hominibus, non est de diuersitate mentis, quæ per baptismum renouatur, cùm omnes homines eiusdem speciei existentes, in forma conueniant, sed est ex diuersa dispositione corporum. Secus autem est in angelis qui differunt specie, Et ideo Angelis dantur dona gratuita secundum diuersam capacitatem naturalium, non dautem hominibus.

D. 316.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sanitas corporalis non est per se effectus baptismi: sed est quoddam miraculosum opus prouidentiæ diuinæ.

ARTICVLVS IX.

¶ *Vtrùm fictio impediat effectum baptismi.*

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd fictio non impediat effectum baptismi. Dicit enim Apostolus Galat. 3. Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Sed omnes qui baptismū Christi suscipiunt, baptizantur in Christo. Ergo omnes induunt Christum, quod est percipere baptismi effectum. Et ita fictio non impedit baptismi effectum.

4. dist. 4. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 3. & q. 3. ar. 2. q. 2. per 10. Et dist. 12. q. 2. ar. 1. q. 3. ad 3.

2 ¶ Præterea, In baptismo operatur virtus diuina, quæ potest voluntatem hominis mutare in bonum. Sed effectus causæ agentis non potest impediri per id quod ab illa causa potest auferri. Ergo fictio non impedit baptismi effectum.

3 ¶ Præterea, Effectus baptismi est gratia, cui peccatum opponitur. Sed multa sunt alia peccata grauiora quàm fictio, de quibus non dicitur, quòd effectum baptismi impediant. Ergo neque fictio impedit effectum baptismi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Sapien. 1. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, Sed effectus baptismi est à Spiritu sancto. Ergo fictio impedit effectum baptismi.

CONCLVSIO.

¶ *Fictè accedentes, effectum baptismi minimè assequuntur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Damas. dicit) Deus non cogit hominem ad iustitiam. Et ideo ad hoc quod aliquis iustificetur per baptismum, requiritur quòd voluntas hominis amplectatur baptismum, & baptismi effectū. Dicitur autem aliquis fictus, per hoc quod volūtas eius cōtradicit vel baptismo, vel eius effectui. Nā secundum Aug. quatuor modis dicitur aliquis fictus. Vno modo ille qui non credit, cum tamen baptismus sit fidei sacramentum, Alio modo per hoc quòd contemnit ipsum sacramentum. Tertio modo per hoc quòd aliter celebrat sacramentum, non seruans ritum Ecclesiæ. Quarto modo per hoc quod aliquis indeuotè accedit. Vnde manifestum est, quod fictio impedit effectum baptismi.

Li. 2. orth. fid. c. 30.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod baptizari in Christo, potest intelligi dupliciter. Vno modo in Christo, id est in Christi conformitate. Et sic quicunque baptizantur in Christo, conformati ei per fidem & charitatem, induunt Christum per gratiam. Alio modo dicuntur aliqui baptizari in Christo, inquantum accipiunt sacramentum Christi. Et sic omnes induunt Christum per configurationem characteris, non autem per conformitatem gratię.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quando Deus voluntatem hominis de malo in bonum mutat, tunc homo non accedit fictus: sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi baptismus. vt ergo nulli baptizato (qui tunc vel postea inter filios adoptionis est) baptismalis gratia desit, docuit Aug. baptismum recedente fictione valere ad salutem. Quam doctrinā doctores posteriores adeo sunt veneratī & complexi, vt non horruerint multas inde consequentes difficultates: & inde tandemur baptizatum ficte nō oportere confiteri recedente fictione de peccatis commissis ante baptismum. Augustini ergo tam suscepta autoritas necessitat. Modus, quo hoc fieri Autor tenet in hac litera, non est ille, qui sibi attribuitur: quem ipse olim in 4. sen. di. 2. q. 1. ar. 2. q. 3. tenuit, ibi siquidē opinatus est fieri hoc, quia character manebat dispōnēs ad gratiā, & tamquā hic ante opinatur hoc fieri, quia character vt forma substantialis manet, & gratia sublato impedimento quasi pro prius effectus consequitur vt pars in itera.

¶ Vbi sunt due difficultates, vna ad hominē, & altera ad rē. Ad hominē quidē quia Autor superius tractās de characte re, posuit ipsum esse dispositionem remotē ad gratiā, & non formā, ex qua fluit gratia, vnde & posuit illū in genere potētiæ, & subiectiue in intellectu: ex quo non est nata fluere gratia in essētia anima. Ad rem vero: quoniā character non se habet ad gratiam vt forma ad cōsequēs proprium, sed potius gratia est forma ad quam comitatur mediante sacramēto character, & eminētioris ordinis, cōstat esse gratiam (qua diuina sumus natura cōsortes) quam character communis bonis & malis.

¶ Ad euidentiam horum, sciendum est, coactum fuisse Autorem ad hunc modum, vt saluaret Augustini doctrinam de causalitate sacramentorum. Nō videtur enim posse intelligi rem aliquā, postquā desijt esse, habere suum effectū nisi aliqualiter res illa remāserit: videmus enim in his quæ projiciuntur, tā diu durare motū projectorū, quādiu vis projicientis aliquo modo manet sine in aēre, sive in corpore projecto, nihil enim refert ad propositū, similiter videm* posthumos ideo genitos mortuo patre: quia semen patris remansit in matre non vero. & sic de aliis. Vnde quum baptismus desinat esse peracta sacramēto, & vbi propter fictionem in baptizato nō valeat ad salutem, & inde ad duos annos recedente fictione valeat idem baptismus ad salutem (quod nihil aliud est, quam conferre illā remissionem quam fictio impediuit tunc fieri) hoc nō videtur posse intelligi nisi significet baptismū valere ad salutem, consequens est quod baptismus aliquo modo remaneat. seu aliquid habeat aut relinquat manens, ratione cuius valorem seu effectū consequatur post bienniū. Hæc necessitate satisfaciendi hominibus more humano, cōpulsus Autor accōmodauit.

*Alias Ecclesiæ conformari.

4. dist. 4. q. 3. art. 2. q. 3. Et dist. 17. q. 3. art. 4. quæst. 1.

Li. 1. de baptis. contra Donat. ca. 2 ante. med. to. 7.

*Alias abolitionem.

Q. 66. ar. 9

1 Vtrum fictione recedente, baptismus suum effectum consequatur.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd fictione recedente, baptismus suum effectum non consequatur. Opus enim mortuum quod est sine charitate, non potest vnquam viuificari. Sed illi qui fictus accedit ad baptismum, recipit sacramentum sine charitate. Ergo nūquam potest viuificari hoc modo vt gratiam conferat.

2 ¶ Præterea, Fictio videtur esse fortior quàm baptismus, cùm impediat eius effectū. Sed fortius non tollitur à debiliori. Ergo peccatum fictionis non potest tolli per baptismum fictione impedirum. Et sic baptismus nō consequetur suum effectum, qui est remissio omnium peccatorum.

3 ¶ Præterea, Contingit quod aliquis fícte accedat ad baptismum, & post baptismum, multa peccata committat. Quæ tamen per baptismum non tolluntur: quia baptismus tollit peccata præterita, non futura. Ergo baptismus talis nunquam consequetur suum effectū, qui est remissio omnium peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod Augu.* dicit in li. de Baptismo, Tunc valere incipit ad salutem baptismus, cùm illa fictio veraci confessione recesserit, quæ corde in malitia vel sacrilegio perseuerante, peccatorum *ablutionem non sinebat fieri.

CONCLVSIO.

¶ Recedente fictione statim vis baptismi effectum consequitur

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) baptismus est quædā spiritualis regeneratio. Cùm aūt aliquid generatur, simul cū forma recipit effectū formę, nisi sit aliquid impediens, quo remoto forma rei generatæ perficit suum effectum: sicut simul cum corpus graue generatur, mouetur deorsum, nisi sit aliquid prohibens, quo remoto statim incipit moueri deorsum. Et similiter quando aliquis baptizatur, accipit characterem qua si formam, & cōsequitur proprium effectum, qui est gratia remittens omnia peccata. Impeditur autem quandoque perfectionem: vnde oportet quod remota ea per pœnitentiam, baptismus statim consequatur suum effectum.

¶ AD PRIMVM Ergo dicendū quod sacramentum baptismi est opus Dei, & non hominis. Et ideo non est mortuum infictō, qui sine charitate baptizatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fictio non remouetur per baptismum, sed per pœnitentiā subsequentem: qua remota, baptismus auferet culpam & reatum omnium peccatorum præcedētium baptismum, & etiam simul existentium cum baptismo. Vnde Aug.* dicit in lib. de Baptismo, Soluitur hesternus dies, & quicquid supererat, soluitur & ipsa hora momentumque ante baptismum & in baptismo: deinceps autē continuò reus esse incipit. Et sic ad baptismi effectum consequendū concurrit baptismus & pœnitētia, sed baptismus sicut causa per se agens: pœnitentia sicut causa per accidens, id est remouens prohibens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd effectus baptismi non est tollere peccata futura, sed præsentia vel præterita. Et ideo recedente fictione, peccata sequentia remittuntur quidem, sed per pœnitentiam, non per baptismum. Vnde non remittuntur quantum ad totum reatum, sicut peccata præcedentia baptismum.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA, DE Circuncisione quæ præcessit baptismum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de præparatorijs ad baptismum. Et primò de præparatorio quod præcessit baptismum, id est, de circuncisione. Secundò, de præparatorijs, quæ concurrunt simul cum baptismo scilicet de catechismo & exorcismo.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrùm circuncisio fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

¶ Secundò, de institutione ipsius.

¶ Tertiò, de ritu eius.

¶ Quartò, de effectu ipsius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm circumcisio fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd circuncisio non fuerit præparatoria & figuratiua baptismi. Omnis enim figura habet aliquā similitudinē cum suo figurato. Sed circuncisio nullā habet similitudinē cū baptismo. Ergo videtur quod nō fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit primæ Cor. 10. de antiquis patribus loquens, quòd omnes in nube & in mari baptizati sunt. Non autem dicit quòd in circuncisione baptizati sint. Ergo protectio colūnæ nubis, & transitus maris rubri, magis fuerunt præparatoria ad baptismum & figuratiua ipsius, quàm circuncisio.

3 ¶ Præterea, Suprà dictum * est, quòd baptismus Ioannis fuit præparatorius ad baptismum Christi. Si ergo etiā circuncisio fuit præparatoria & figuratiua baptismi Christi, videtur quòd baptismus Ioannis fuerit superfluus, quod est inconueniens. Non ergo circuncisio fuit præparatoria & figuratiua baptismi.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Col. 2. Circūcisi estis circūcisione nō manu facta, in expoliatione corporis carnis, sed circūcisione Christi, cōsepulti ei in baptismo.

¶ In respōsione ad secundum & tertiū aduertendum est, in fide baptizato inueniri diuersum temporum peccatū scilicet peccata præsentia & futura, & præsentia inueniri dupliciter intelligi, vel propter perseuerantiam maculæ actualis commissi o. nisi eis omissionis simul cum baptismo, vel propter ipsum impedire sacramenti effectum. Inter quæ tanti refert, quòd fictio (quæ nihil a. liud videtur quàm impeditio gratiæ) per pœnitentiā delenda est cum peccatis commissis post baptismū, reliqua autem per baptismi valorem re dendente fictione delentur. Ad hoc enim videtur defuisse litera, dicens. Et cūi simul existenti cum baptismo, consignatur autem sola fictio, quoniā ipsa est quæ contrariatur sacramēto, hoc posito fictionis peccato intelligēdum in proposito eorum illud, quod fundat fictionem (pura incredulitatem) sed ipsum malā susceptionem sacramenti, quæ facile illi species est. Hic enim datus est proprie fictio, quidam ritus actu mon stans qui baptizatur se velle quod non vult. Et conditionaliter hoc ex verbis Augu. dicentis. Quam illa fictio veraci confessione recesserit, quæ corde in malitia vel sacrilegio perseuerante, peccatorum ablutionem nō sinebat fieri. Ex hoc enim quod nullus peccati fictioni nisi facilegium. videtur quid fictio. Et hinc sequitur, quod talis fictus baptizatus cōfiteretur, & iniuriā fecisset baptismo, ponendo obicem peccati mortalis & cōfitendo cōmissa post baptismum.

¶ Aduerte quoque ad hoc dimidiā à Deo ad me venia, & aliud ad me venit medijs à Deo ad me venire, Primum est impium, secundum dicit baptismus per medium pœnitentiæ & per medium baptismi simul, à Deo expectat venia. Cōmunis autē ad vtrūque medium recurrendo peccata remitti per ob cōpom & peccatum, hoc enim manifestius, quia facilius conuertit gratia baptismalis remissionem vero cū dispositionibus peccatis remittendis quæ facilius quidem quo ad quæ vel non nisi quantū facta sunt ab ipsa gratia remittuntur. Vnde apparet quòd gratia baptismalis remittit culpam, præter id, quod est contra textum.

Iem enim puto sanæ mēti apud se credibile, gratiam cessante fictione contrari characterē & sine nouo Dei actione gratiæ baptismalis infusiua.

¶ Ad secundum dicendum, quòd protectio columnæ nubis, & transitus maris Rubri. fuerunt quædam figuræ nostri baptismi: quo renascimur ex aqua significata per mare Rubrum, & Spiritu sancto significato per columnam nubis. Non tamen per hæc fiebat aliqua professio fidei, sicut per circuncisionem. Et ideo prædicta duo * erant tantùm figuræ, & non sacramēta. Circuncisio autem erat etiam sacramentum præparatorium ad baptismum: minus tamen expresè figurans baptismum, quantum ad exteriora, quàm prædicta. Et ideo Apostolus potius fecit mentionem de prædictis quàm de circuncisione.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus Ioannis fuit præparatorius ad baptismum Christi, quantum ad exercitium actus. Sed circuncisio quantum ad professionem fidei, requiritur in baptismo, sicut * dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm circumcisio fuerit conuenienter instituta.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd circuncisio fuerit inconuenienter instituta. Sicut enim dictum * est, in circuncisione fiebat quædam fidei professio. Sed à peccato primi hominis nullus vnquam saluari potuit, nisi per fidem passionis Christi: secundum illud Rom 3 Quē proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ergo statim post peccatum primi hominis, circuncisio instituī debuit, & non tempore Abrahæ.

2 ¶ Præterea, In circuncisione homo profitebatur obseruantiam veteris legis, sicut in baptismo profitetur obseruantiam nouæ legis, vnde Apostolus dicit Gala. 5. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Sed legalis obseruantia non est tradita tempore Abrahæ, sed magis tempore Moysi. Ergo inconuenienter instituta est circuncisio tempore Abrahæ.

3 ¶ Præterea, Circuncisio fuit figuratiua & præparatiua baptismi. Sed baptismus exhibetur omnibus populis: secundū illud Matt. vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos. Ergo circuncisio nō debuit institui, vt obseruanda tantùm ab vno populo Iudęorum, sed ab omnibus populis.

4 ¶ Præterea, Carnalis circuncisio debet respondere spirituali, sicut figura figurato. Sed spiritualis circuncisio quæ fit per Christum, indifferenter conuenit vtrique sexui: quia in Christo Iesu nō est masculus & fœmina: vt dicitur Gal. 3. Ergo inconuenienter est circuncisio instituta, quæ competit solis maribus.

¶ SED CONTRA est, quòd, sicut legitur Gen. 17. circuncisio est instituta à Deo, cuius perfecta sunt opera.

CONCLVSIO.

¶ Cum Abraham primus Christi nascituri promissionem susceperit, & primus se ab infidelium societate segregauerit, fuit in ipso conuenienter circuncisio instituta.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) circuncisio erat præparatoria ad baptismum, in quantum erat quædam professio fidei Christi, quam etiam nos in baptismo profitemur. Inter antiquos autem patres primus Abraham promissionem accepit de Christo nascituro, cùm dictum est ei, Gen. 22. In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ipse etiam primus se à societate infidelium segregauit, secundum mandatum Dei dicentis sibi, Egredere de terra tua, & de cognatione tua. Et ideo conuenienter circuncisio fuit instituta in Abraham.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd immediatè post peccatum primi parentis, propter doctrinam ipsius Adęsqui plene instructus fuerat de diuinis, adhuc fides & ratio naturalis intātum vigebat in homine, quòd nō oportebat determinari hominibus aliqua signa fidei & salutis: sed vnusquisque pro suo libito fidem suam * aliquibus signis protestabatur. Sed circa tempus Abrahę, diminuta erat fides, plurimis ad idolatriā declinantibus: obscurata etiam erat ratio naturalis, per augmentū carnalis concupiscentiæ, vsque ad peccatū contra naturam. Et ideo conuenienter tunc & non ante fuit instituta circuncisio ad profitendum fidem, & ad minuendum carnalem concupiscentiam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd legalis obseruantia tradi nō debuit nisi populo iam congregato, quia lex ordinatur ad bonum publicum, vt in Secunda parte dictum * est. Populus autem fidelium cōgregandus erat aliquo signo sensibili, quod est necessarium ad hoc quod homines in quacunque religione adunentur: sicut Augu. * dicit contra Faustum. Et ideo oportuit prius institut circuncisionē, quā lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legem, familias suas instruxerunt de diuinis per modum paternę admonitionis. Vnde & dominus dicit de Abraham. Scito quod præcepturus sit filijs suis & domini suæ post se, vt custodiant viam Domini.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus in se continet perfectionem salutis, ad quam Deus omnes homines vocat, secundum illud, 1. Timoth. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri. Et ideo baptismus omnibus populis proponitur. Circuncisio autem nō continebat perfectionem salutis, sed figurabat ipsam vt fiendam per Christum, qui erat ex Iudæorum populo nascitturus. Et ideo illi soli populo data est corcuncisio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd circuncisio instituta est, vt signū fidei Abrahæ, qui credidit se patrem futurum Christi sibi repromissi: & ideo conuenienter solis maribus competebat. Peccatum etiam originale, contra quod specialiter circuncisio ordinabatur, à patre trahitur, non à matre: vt in Secunda * parte dictum est, Sed baptismus, continet virtutem Christi: qui est vniuersalis causa salutis omnium, & remissionis omnium peccatorum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum ritus circuncisionis fuerit conueniens.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ritus circuncisionis nō fuerit cōueniens. Circuncisio enim (sicut dictum * est) fidei quædam professio est. Sed fides in vi apprehensiua existit, cuius operationes maximè apparent in capite. Ergo magis debuit signum circuncisionis dari in capite, quam in membro generationis.

2 ¶ Præterea, Ad vsum sacramentorum assumimus ea quorum est communior vsus: sicut aquam ad abluendum, & panem ad reficiendum. Sed ad incidendum communius vtimur cultello ferreo quàm petrino. Ergo circuncisio non debuit fieri cultello petrino.

3 ¶ Præterea, Sicut Baptismus instituitur in remedium originalis peccati, ita etiam circuncisio: sicut Beda * dicit. Sed baptismus non differtur vsque ad octauum diem (ne pueris periculum damnationis immineat propter originale peccatum, si nondum baptizati decedant)

Ar. præce.

* Alias prosicent tibus.

1. 2. q. 81. art. 5. ad 2. & ar. 1. ad 2. 4. di. 1. q. 2. a. 2. q. 3. ad 2. ar. 2. q. 3. ad 3. Et 10. 7. li. 2. c. 5. & Ro. 4. lect. 2. to. 3

Art. 1. & 2. huius q.

In hom. circuncisionis inter prin. & med. in hom. totius anni rete-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quandoque etiam traditur baptismus post octauum diem. Ergo circuncisioni non debuit determinari octauus dies, sed debebat quando quæ præueniri, sicut etiam quandoque ardabatur.

In glo. super illud, Signum ac cepit circuncisionis. de præced. huius q.

¶ SED CONTRA est quod Rom. 4. super illud, Et signum accepit circuncisionis, determinatur in glo. * prædictus circuncisionis ritus.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit circuncisionis ritus in lege præceptum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) circuncisio quoddam signum fidei est, institutum à Deo, cuius sapientiæ nō est numerus. Determinare autem conuenientia signa, est sapientię opus. Et ideo concedendum est, quòd ritus circuncisionis fuit conuenien

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod circuncisio conuenienter fiebat in membro generationis. Primò quidem, quia signum erat fidei, qua Abraham credidit Christum ex suo semine nasciturum. Secundo, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum generationis traducitur. Tertio, quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiscentię: quæ præcipuè in membris illis viget, propter abundantiam delectationis venereorum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cultellus lapideus non erat de necessitate circuncisionis: vnde non inuenitur tale instrumētum præceptum diuino determinatum. Neque etiam conuenienter tali instrumēto Iudæi vtebantur ad circuncidendum, sicut neque modò vtuntur. Legunt tamen aliquæ circuncisiones famosæ, culeello lapideo factę: sicut legitur Exod. 4. quod tulit Sephora acutissimā petrā, & circucidit prepurium filij suj. & Iosue 5. dicitur. Fac tibi cultellos lapideos, & circuncide secundò filios Israel. Per quod figurabatur circuncisionem spiritualem esse fiendam per Christum: de quo dicitur 1. Corint. 10. Petra autem erat Christus.

¶ Ad tertium dicendum, quod octauus dies determinabatur circūcisioni, tum propter mysterium: quia octaua ętate (quę erit ętas resurgentium) quasi in octauo die, perficitur per Christum spiritualis circuncisio, quando auferet ab electis non solùm culpam, sed etiam omnem pœnalitatem, tum etiam propter teneritudinē infantis ante octauum diem. Vnde etiam de alijs animalibus Leuit. 22. præcipitur, Bos, ouis, & capra, cum genita fuerint, septē diebus erunt sub vbere matris suę, die autem octauo & deinceps offerri poterunt domino. Erat autem octauus dies de necessitate præceptj: ita scilicet, quòd octauum diem prętermittentes, peccabant, etiam si esset sabbatum: secundum illud Ioan. 7. Circuncisionem accipit homo in sabbato, vt non soluatur lex Moysi. Non tamen erat de necessitate sacramēti: quia si aliqui omittebant octauum diem, postea poterant circūcidi. Quidam etiam dicunt, quòd propter periculum imminentis mortis, poterat octauus dies præueniri. Sed hoc nec ex autoritate Scripturę, nec ex cōsuetudine Iudęorum haberi potest. Vnde melius dicendum est, sicut etiā Hug. * de san. Vic. dicit, quod octauus dies nulla necessitate præuenie batur. Vnde super illud Prouerb. 4. Vnigenitus eram corā matre mea, dicit glo. * quod alius Bersaebe patruelis non computatur: quia ante octauum diem mortuus, nominatus non fuit, & per consequens nec circuncisus.

Potest colligi ex l. 1. de sacram. par 12. cap. 2. Glo. ordin. ibid.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum circuncisio conferebat gratiam iustificantem.

Supra. q. 62 ar. 1. ad 3. Et 4. dist. 1 q. 1. art. 4. Et veri. q. 28. ar. 2. ad 12. Et re. 4 lec. 2. col. 3. & ca. 9. le. 5. Li. 4. ca. 2. circa med.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quod circūcisio non cōferebat gratiā iustificantem: dicit enim Apostolus Gal. 2. Si ex lege est iustitia, Christus gratis mortuus est. id est sine causa. Sed circuncisio erat quædam obligatio legis implendę: secundum illud Gal. 6. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Ergo si ex circuncisione est iustitia, Christus gratis, id est sine causa, mortuus est. Sed hoc est inconueniens. non ergo ex circuncisione erat gratia iustificans à peccato.

2 ¶ Præterea, Ante institutionem circuncisionis sola fides ad iustificationem sufficiebat: dicit enim Grego. In mora. * Quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres pro paruulis sola fides. Sed virtus fidei non est imminuta per mandatum circuncisionis. ergo sola fides paruulos iustificabat, & non circuncisio.

3 ¶ Præterea, Iosue 5. legitur, quòd populus qui natus est in deserto per quadraginta annos, incircuncisus fuit. Si ergo per circuncisionem auferebatur peccatū originale, videtur quòd omnes qui in deserto mortui sunt, tam paruuli quàm adulti, fuerint damnati. Et eadē obiectio est de pueris, qui moriebantur ante octauum diem circuncisionis: qui præueniri non debebat, vt dictum * est.

ar. 5. q. 4. ar. 1.

4 ¶ Præterea, Nihil impedit introitum regni cælestis, nisi peccatum. Sed circuncisi ante passionem Christi impediebantur ab introitu regni cælestis. Non ergo per circuncisionem homines iustificabantur à peccato.

In 2. dist. 30. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. Et 4. dist. 1. q. 1. ar. 4. q. 1. ad 3. Et ver. q. 28. ar. 2. ad 2. Et 4. dist. 4. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. Et ver. q. 28. ar. 2. ad 2.

5 ¶ Præterea, Peccatum originale non dimittitur sinę actuali: quia impium est à Deo dimidiam sperare veniam, vt August. * dicit. Sed paruulis non quam legitur quòd per circuncisionem remitteretur actuale peccatum. Ergo etiam neque originale per eam dimittebatur.

*¶ SED CONTRA est quòd August. * dicit ad Valerium contra Iulianum, Ex quo institutus est circuncisio in populo Dei, * quæ erat signaculum fidei iustitiæ Dei, ad sanctificationem & purgationis valebat paruulis originalis veterisque peccati: sicut & baptismus ex illo cœpit valere tempore ad innouationem hominis, ex quo institutus est.*

CONCLVSIO.

¶ Quanquàm in circuncisione, sicut in baptismo, conferretur gratia quantum ad omnes gratiæ effectum, aliter tamen quàm in baptismo, nam in circuncisione est gratia ex fide, non ex vi circuncisionis: ex baptismo autem ex vi sacramenti acquiritur gratia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus communiter ponitur, quòd in circuncisione peccatum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt, quòd non conferebatur gratia, sed solùm auferebatur peccatum, quod Magister ponit in prima dist. 4. sent. & Rom. 4. in glos. Sed hoc non potest esse, quia culpa non remittitur nisi per gratiam, secundum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam, &c. Et ideo alij dixerunt, quòd per circuncisionem conferebatur gratia quantum ad effectus remissionis culpæ, sed non quantum ad effectus positiuos, ne cogerentur dicere, quòd gratia in circuncisione collata sufficiebat ad implendum mandata legis, & ita post superfluus fuerit aduentus Christi. Sed hæc etiam positio stare non potest. primò quidem, quia per circuncisionem dabatur pueris facultas suo tempore perueniendi ad gloriam, quæ est vltimus effectus positiuus gratiæ. secundò, quia priores sunt naturaliter secundum ordinem causæ formalis effectus positiui, quàm priuatiui, licet secundum ordinem causæ materialis sit econuerso. forma enim non excludit priuationem, nisi informando subiectum. Et ideo alij dixerunt, quòd in circuncisione conferebatur gratia etiam quantum ad aliquem effectum positiuum, qui est facere dignum vita æterna, sed non quantum ad omnes effectus: quia non sufficiebat reprimere concupiscentiam formitis, nec ad implendum mandata legis. Quod etiam aliquando mihi visum est. Sed diligenter considerāti apparet hoc non esse verum: quia minima gratia d potest resistere concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in transgressione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri & argenti. Et ideo dicendum est, quòd in circuncisione conferebatur gratia quantum ad omnes d gratiæ effectus, aliter tamen quàm in baptismo. Nam in baptismo confertur gratia ex virtute ipsius baptismi, quam habet inquantum est instrumentum passionis Christi iam perfectę. In circuncisione autem conferebatur gratia, non ex virtute circuncisionis, sed ex virtute fidei passionis Christi, cuius signum erat circuncisio: ita scilicet, quòd homo qui accipiebat circuncisionem, professo batur se suscipere talem fidem: vel adultus pro se, vel alius pro paruulis. Vnde & Apostolus dicit: Roma. 4. quòd Abraham accepit signum circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei, quia scilicet iustitia erat ex fide significata, non ex circuncisione significante. Et quia baptismus operatur instrumentaliter in virtute passionis Christi, non autem circuncisio, ideo baptismus imprimit characterem incorporantem hominem Christo, & copiosiorem gratiam confert quàm circuncisio: maior enim est effectus rei iam præsentis, quàm spei.

d Secundum dictum de actibus conferentibus intelligi nequeunt, ut patet ex dictis. Et ideo dicendum est, quòd gratia non conferebatur quoad actum meritorium, sed quoad actum fidei, qui erat quasi dispositio ad gratiam. Et sic patet responsio ad primum. Ad secundum dicendum, quòd gratia non conferebatur ex opere operato, sed ex fide. Ad tertium dicendum, quòd gratia non conferebatur ex opere operato, sed ex fide. Ad quartum dicendum, quòd gratia non conferebatur ex opere operato, sed ex fide.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procederet, si ex circuncisione esset iustitia, aliter quàm per fidem passionis Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ante institutionem circuncisionis, sola fides Christi futuri iustificabat tam pueros, quàm adultos: ita etiam & circuncisione d data. Sed antea non requirebatur aliquod signum protestatiuum huius fidei: quia nondum hominēs fideles

¶ Super Quæstionem septuagesimam, & quæstionem septuagesimam primam.

Circa q. 70. & 71. nihil scribendum videtur, nisi in his quæ dicuntur, in vsu, de consuetudine ex institutione Apostolorum. Non curēt quidem scrupulo duo dicta, primum est circa expositionem sensuum verborum baptismi Ioannis. Secundum est circa traditionē, quæ fit in vtroque baptizati, quod ope baptismi conferuationē gratiæ baptismalis. Primum non intellīgo non sic, quod exorcismus minuat interiorem infectionē seu fōmitem animæ. quia hoc non videtur posse fieri in paruulis, quia nec fit in adultis: sed in eodem fit in adultis, quia sicut in eisdem sic, quod potestas exorcismis ad præcludendum sensus interiores a nouo concessa dæmoni propter interiorem infectionem animæ per exorcismum impeditur. Nec refert ob infectas interiores animæ partes præclusas, ad sentiendum quæ Christi gratia: ita quòd potestas exorcismis per exorcismos impeditur, quoniam per exorcismos impeditur. Et ideo etiam baptismus ante passionem Christi non introducebat in regnum. Sed & circuncisio, si haberet locum post passionem Christi, introduceret in regnum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd adulti quādo circūcidebantur, consequebantur remissionem, non solùm originalis peccati, sed etiam actualium peccatorum. Non tamen ita quòd liberarentur ab omni reato pœnæ, sicut fit in baptismo: in quo confertur copiosior gratia.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA PRIMA, DE præparatoriis, quæ simul concurrunt cum baptismo, in quatuor articulos diuisa.

EINDE considerandum est de præparatoriis quæ simul concurrunt cum baptismo.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum catechismus debeat præcedere baptismum.

¶ Secundo, vtrùm baptismum debeat præcedere exorcismus.

¶ Tertio, vtrum ea quæ aguntur in catechismo & exorcismo, aliquid efficiant, vel solùm significent.

¶ Quarto, vtrùm baptizandi debeant catechizari vel exorcizari per sacerdotes.

ARTICVLVS I.

¶ Virum catechismus debeat præcedere baptismum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod catechismus non debeat præcedere baptismum. Per baptismum enim regenerantur homines in vitam spiritualem. Sed prius homo accipit vitam quàm doctrinam. Non ergo prius debet homo catechizari, id est doceri, quam baptizari.

2 ¶ Præterea, Baptismus exhibetur non solum adultis, sed etiam pueris, qui non sunt doctrinæ perceptibiles: eo quod nō habent vsum rationis. Ergo ridiculum est eos catechizare.

3 ¶ Præterea, in catechismo confitetur catechizatus suam fidem. Sed pueri non possunt suam fidem confiteri, neque per seipsos, neque etiam aliquis alius pro eis: tum quia nullus potest alium ad aliquid obligare: tum etiam quia non potest aliquis scire, vtrum pueri cum ad legitimam ætatem peruenerint, assentiant fidei. Non ergo debet catechismus præcedere baptismum.

Lib. 1. c. 25. & medio. tiliat.

¶ SED CONTRA est, quod Rabanus de institutione clericali dicit, * Ante baptismum, catechizandi debet hominem præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum.

CONCLVSIO.

¶ Ante baptismum conuenienter præcedit Catechismus, siue fidei institutio.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd (sicut supra * dictum est) baptismus est fidei Christianæ sacramentū. cùm sit quædam professio fidei Christianæ. Ad hoc autē quòd aliquis fidem accipiat, requiritur quòd de fide instruatur, secundum illud Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? Et ideo ante baptismum conuenienter præcedit catechismus. Vnde & Dominus præceptum baptizandi discipulis tradens, prǽmittit doctrinam baptismo, dicens: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.

q. 69. ar. 6. ad 3. arg.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vita gratiæ, in qua regenerantur aliqui per baptismum, præsupponit vitam naturæ rationalis: in qua homo potest esse particeps doctrinæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut mater Ecclesia (vt supra * dictum est) accommodat pueris baptizandis aliorum pedes, vt veniant, & aliorum cor, vt credant: ita etiam accommodat eis aliorum aures, vt audiant, & intellectum, vt per alios instruantur. Et ideo eadem ratione sunt catechizandi, qua sunt baptizandi.

6. ad 3. arg. & 6. ar. 9.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui pro puero baptizato respondet, Credo, non prædicet puerum crediturum, cùm ad legitimos annos peruenerit: alioquin diceret, Credet. Sed profitetur fidem Ecclesiæ in persona pueri, cui communicatur, cuius sacramentum ei attribuitur, & ad quem obligatur per alium. Non est enim inconueniens, quòd aliquis obligetur per alium in his quæ sunt de necessitate salutis. Similiter etiam patrinus pro puero respondens promittit se operam daturum ad hoc quòd puer credat. Quod tamen non sufficeret in adultis, vsum rationis habentibus.

ARTICVLVS II.

¶ Virum exorcismus debeat præcedere baptismum.

Infra. art. 3. ad 3. Et 4. di. 6. q. 2. ar. 3. q. 1. per tot. & q. 2. ad 4.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd exorcismus non debeat præcedere baptismum. Exorcismus enim contra energumenos, id est arreptitios ordinatur. Sed non omnes baptizandi sunt tales. Ergo exorcismus non debet præcedere baptismum.

2 ¶ Præterea, Quandiu homo subiacet peccato, diabolus in eum habet potestatem: quia vt dicitur Ioann. 8. qui facit peccatum, seruus est peccati. Sed peccatum tollitur per baptismum. Non ergo ante baptismum sunt homines exorcizandi.

3 ¶ Præterea, Ad arcendum dæmonum potestatem introducta est aqua benedicta. Non ergo ad hoc oportebat aliud remedium adhiberi per exorcismos.

Celest. ep. in 1. epist. ad Epi. Gal. c. 12. in prin. 10. 1. Cōcil.

¶ SED CONTRA est quod, Celestinus * papa dicit, Siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniant sacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quàm exorcismis & exufflationibus clericorum spiritus immundus ab eis abijciatur.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens est ante baptismi susceptionem Dæmones & malos spiritus per sacros exorcismos expelli.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quicunque sapienter aliquod opus facere proponit, prius remouet impedimenta sui operis: vnde dicitur Hiero. 4. Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas. Diabolus autem hostis est humanæ salutis, quæ homini per baptismum * exhibetur: & habet potestatem aliquam in hominem, ex hoc ipso quòd subditur originali peccato, vel etiam actuali. Vnde conuenienter ante baptismum expelluntur dæmones per exorcismos, ne salutem hominis impediant: quam quidem expulsionem significat exufflatio. Benedictio autem cum manus impositione, præcludit expulsio viam, ne redire possit. Sal autem in os missum, & narium & aurium sputo linitio, significat receptionem doctrinæ fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad nares, & confessionem quantum ad os. Olei verò inunctio significat aptitudinem hominis ad pugnandum contra dæmones.

** Alias ac quiritur.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd energumeni dicuntur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuntur, quasi interius laborantes ex intrinseca operatione diaboli. Et quanuis non omnes accedentes ad baptismum, corporaliter ab eo vexentur: omnes tamen non baptizati potestati dæmonum subijciuntur, saltem propter originalis peccati reatum.

* Alijs ab lutigetem

¶ Ad secundum dicendum, quòd in baptismo per * ablutionem peccati excluditur potestas dæmonis ab homine, quantum ad hoc quod impedit eum à perceptione gloriæ. Sed exorcismi excludunt potestatem dæmonis, inquantum impedit hominem à perceptione sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ sunt ab exteriori: sed exorcismus ordinatur contra impugnationes dæmonum, quæ sunt ab interiori. vnde & energumeni dicuntur, quasi interius laborantes, illi qui exorcizantur. Vel dicendum, quòd sicut in remedium contra peccatum, secundò datur pœnitentia, quia baptismus non iteratur. ita in remedium contra impugnationes dæmonum, secundò datur aqua benedicta, quia exorcismi baptismales non iterantur.

ARTICVLVS III.

4. dist. 6. q. 2. ar. 3. q. 2

¶ Vtrùm ea, quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiant.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ea quæ aguntur in exorcismo, non efficiant aliquid, sed solùm significent. Si enim puer post exorcismos moriatur ante baptismum, salutem non consequitur. Sed ad hoc ordinatur effectus eorum, quæ in sacramentis aguntur, vt homo consequatur salutem. Vnde & Marc. vlti. dicitur. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Ergo ea quæ aguntur in exorcismo, nihil efficiunt, sed solùm significant.

2. 62. dist. 1. & 2.

2 ¶ Præterea, Hoc solùm requiritur ad sacramentum nouæ legis, vt sit signum & causa: vt suprà dictum * est. Si ergo ea quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiant, videtur quòd singula sint quædam sacramenta.

3 ¶ Præterea, Sicut exorcismus ordinatur ad baptismum, ita etiam si aliquid in exorcismo efficitur, ordinatur ad effectum baptismi. Sed dispositio ex necessitate præcedit formam perfectam: quia forma non recipitur nisi in materia disposita. Sequeretur ergo, quòd nullus posset consequi effectum baptismi, nisi prius exorcizetur, quod patet esse falsum. Non ergo ea quæ aguntur in exorcismis, aliquem effectum habent.

4 ¶ Præterea, Sicut quædam aguntur in exorcismo ante baptismum, ita etiam quædam aguntur post baptismum, sicut quòd sacerdos baptizatum chrismate vngit in vertice. Sed ea quæ post baptismũ aguntur, non videntur aliquid efficere: quia secundum hoc effectus baptismi esset imperfectus. Ergo nec ea quæ ante baptismum aguntur in exorcismo.

Li. 1. de symbo. c. 1. circa fin. 10. 9.

¶ SED CONTRA est quòd Augustinus * dicit in lib. de Symbolo, Paruuli exufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli potestas inimica, quæ decipit hominem. Nihil autem agitur frustra per Ecclesiam. Ergo per huiusmodi exufflationes hoc agitur, vt dæmonum potestas expellatur.

CONCLVSIO.

¶ Non modò aliquid significant quæ in exorcismis aguntur, sed efficiunt hoc, quòd à Dæmone liberant, & hominis sensus ad diuina percipienda aperiunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerũt ea, quæ in exorcismo aguntur, nihil efficere, sed solùm significare. Sed hoc patet esse falsum. per hoc quòd Ecclesia in exorcismis, imperatiuis verbis vtitur ad expellendam dæmonis potestatem: puta cùm dicit, Ergo maledicte diabole exi ab eo, &c. Et ideo dicendum est, quòd aliquem effectum habent: differenter tamen ab ipso baptismo. Nam per baptismum datur homini gratia ad plenam remissionem culparum. Per ea verò quæ in exorcismo aguntur, excluditur duplex impedimentum salutaris gratiæ percipiendæ. Quorum vnum est impedimentum extrinsecum, prout dæmones hominis salutem impedire conantur. Et hoc impedimentum excluditur per exufflationes, quibus potestas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta auctoritate Augusti. *) quantum scilicet ad hoc quòd non præstet impedimentum sacramento suscipiendo. Manet tamen potestas dæmonis in homine, quantum ad maculam peccati & reatum pœnæ, quousque peccatum per baptismum tollatur. Et secundum hoc Cyprianus * dicit. Scias diaboli nequitiam posse remanere vsque ad aquam salutarem: in baptismo autem omnem nequitiam amittere. Aliud impedimentum est intrinsecum: prout scilicet homo ex infectione originalis peccati habet sensus præclusos ad percipienda salutis mysteria. Vnde Rabanus

In arg. sed contra.

In li. 4. epi. 7. post medium.

Li. 1. c. 27. post med.

de institutione clericorum dicit, * quòd per saliuam typicam & sacerdotis actum, sapientia & virtus diuina salutem catechumeni operatur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odotem notitiæ Dei: vt aperiantur ei aures, ad audiendum mandata Dei: vt aperiantur illi sensus in intimo corde, ad respondendum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per ea quæ aguntur in exorcismo, non tollitur culpa, propter quam homo punitur post mortem: sed solùm tolluntur impedimenta recipiendi remissionem culpæ per sacramentum, vnde post mortem exorcismus non valet sine baptismo. Præpositinus tamen dicit, quòd pueri exorcizati, si moriantur ante baptismum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc non videtur verum: quia tenebræ illæ sunt carentia diuinæ visionis, quæ non recipit magis & minus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de ratione sacramenti est, quòd perficiat principalem effectum, qui est gratia remittens culpam, vel supplens aliquem hominis defectum. Quod quidem non fit per ea quæ aguntur in exorcismo: sed solùm huiusmodi impedimenta tolluntur. Et ideo non sunt sacramenta, sed sacramentalia quædam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dispositio sufficiens ad suscipiendam gratiam baptismalem, est fides & intentio, vel propria eius qui baptizatur, si sit adultus: vel ipsius Ecclesiæ, si sit paruulus. Ea verò quæ aguntur in exorcismo, ordinantur ad remouendum impedimenta, & ideo sine eo potest aliquis consequi effectum baptismi. Non tamen sunt huiusmodi prætermittenda, nisi in necessitatis articulo. Et tunc cessante periculo, debent suppleri, vt seruetur vniformitas in baptismo. Nec frustra supplentur post baptismum: quia sicut impeditus effectus baptismi, antequã percipiatur, ita potest impediri postquam fuerit perceptus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd eorum quæ aguntur post baptismum circa baptizatum, aliquid est quod non solum significat, sed efficit: puta innunctio quæ fit in vertice, quæ operatur * confirmationem gratiæ baptismalis. Aliquid autem est quod nihil efficit, sed solùm significat: sicut quòd datur ei vestis candida, ad significandum nouitatem vitæ.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm sit officium sacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd nõ sit sacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim ministrorum pertinet habere operationem in eis per immundos: vt Diony. * dicit 5. c. Eccles. hierar. Sed catechumeni qui instruuntur in catechismo, & energumini qui purgãtur in exorcismo, computantur inter immundos: vt ibidem Dionys. dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium sacerdotis, sed potius ministrorum.

2 ¶ Præterea, Catechumini instruuntur de fide per sacram Scripturam, quæ in Ecclesia per ministros recitatur: sicut enim per lectores in Ecclesia legitur vetus Testamentum, ita etiam per diaconos & subdiaconos legitur nouum. Et sic ad ministros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad ministros pertinet. dicit enim Ysido. * in quadam epistola, Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos & catechumenos in exorcismo imponere. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis catechizare & exorcizare.

3 ¶ Præterea, Catechizare idem est quod docere, & hoc idem est quod perficere. Quod ad officium episcoporum pertinet, vt dicit Dionys. 5. cap. Eccle. hier. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis.

¶ SED CONTRA est quod Nicol. * Papa dicit. Catechizati & baptizandorum à sacerdotibus vniuersique Ecclesiæ fieri professiones. Vnde Grego. * etiam super Ezech. dicit, Sacerdotes cùm per exorcismi gratiam, manum credentibus imponunt, quid aliud faciunt, nisi quòd dæmonia eijciunt?

CONCLVSIO.

¶ Sacerdotis munus est baptizandos in fide instruere, & per exorcismos illos iuuare.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd minister comparatur ad sacerdotem, sicut secundarium & instrumentale agens ad principale, vt indicat ipsum nomen Ministri. Agens autem secundarium non agit sine principali agente, sed cooperatur principali agenti in operando. Quanto autem potior est operatio, tanto principale agens potioribus indiget instrumentis seu ministris. Potior autem est operatio sacerdotis, inquantum confert ipsum sacramentum quàm in præparatoriis ad sacramentum. Et ideo supremi ministri, qui dicuntur diacones, cooperantur sacerdoti in ipsa collatione sacramentorum, dicit enim Isidorus * quòd ad diaconem pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi, in baptismo scilicet, in chrismate, patena, & calice. Inferiores autem ministri cooperantur sacerdotibus in his quæ sunt præparatoria ad sacramentum: sicut lectores in catechismo, & exorcistæ d in exorcismo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd super immundos ministri habent operationem ministerialem & quasi instrumentalem, sed sacerdos principalem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lectores & exorcistæ habent officium catechizandi & exorcizandi, non quidem principaliter, sed sicut in his sacerdoti ministrantes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd multiplex est instructio, vna communis ad fidem: quam Dionysius tribuit episcopo in 2. Cæl. hierar. * & potest competere cuilibet prædicatori, vel etiam cuilibet fideli. Secunda est instructio, qua quis eruditur de fidei rudimentis, & qualiter se debeat habere in susceptione sacramentorum: & hæc pertinet secundariò quidem ad ministros, principaliter autem ad sacerdotes. Tertia est instructio de conuersatione Christianæ vitæ: & hæc pertinet ad patrinos. Quarta est instructio de profundis mysterijs fidei, & perfectione Christianæ vitæ: & hæc ex officio pertinet ad episcopos.

QVAESTIO SEPTVAGESIMASECVNDA, DE sacramento Confirmationis, in duodecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de sacramento confirmationis.

¶ Et circa hoc quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm confirmatio sit sacramentum.

¶ Secundò, de materia eius.

¶ Tertiò, vtrùm sit de necessitate sacramenti, quòd chrisma fuerit prius per episcopum consecratum.

¶ Quartò, de forma ipsius.

¶ Quintò, vtrùm imprimat characterem.

¶ Sextò, vtrùm character confirmationis præsupponat characterem baptismalem.

¶ Septimò, vtrùm conferat gratiam.

¶ Octauò, cui competat recipere hoc sacramentum.

¶ Nono, in qua parte.

¶ Decimò, vtrùm requiratur aliquis qui teneat confirmandum.

¶ Vndecimo, vtrùm hoc sacramentum per solos episcopos detur.

¶ Duodecimò, de ritu eius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum confirmatio sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd confirmatio non sit sacramentum. Sacramenta enim ex diuina institutione efficaciam habent: sicut supra * dictum est. Sed confirmatio non legitur à Christo instituta. Ergo non est sacramentum.

2 ¶ Præterea, Sacramẽta nouæ legis, in veteri lege præfigurata fuerunt: vnde Apostolus dicit 1. Corin. 10. quòd omnes in Moyse baptizati sunt, in nube & in mari, & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt: Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri Testamento. Non ergo est sacramentum.

3 ¶ Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum salutem. Sed sine confirmatione potest esse salus. nam pueri baptizati, sine confirmatione decedentes, saluantur. Ergo confirmatio non est sacramentum.

4 ¶ Præterea, Per omnia sacramenta Ecclesiæ, homo Christo conformatur, qui est sacramentorum autor. Sed per confirmationẽ non videtur homo Christo conformari, qui non legitur esse confirmatus. Ergo Confirmatio non est sacramentum.

Habetur dã. 5. dist. 5. c. De his quibus, & est parum ante med. illius epist. to. 1. Concil.

¶ SED CONTRA est quod Melchiades Papa scribit * Hispaniarum episcopis. De his, super quibus rogastis nos, vos informari, vtrùm maius sit sacramentum, manus impositio episcoporum, an baptismus, scitote vtrunque magnum esse sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ Præter baptismum est speciale Confirmationis sacramentum, quo homo quasi quandam spiritualis vitæ ætatem & robur suscipit.

* Alias spiritales.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta nouæ legis ordinantur ad * speciales gratiæ effectus: & ideo vbi occurrit aliquis specialis effectus gratiæ, ibi ordinatur speciale sacramentum. Quia verò sensibilia & corporalia gerunt spiritualium & intelligibilium similitudinem, ex his quæ in vita corporali aguntur, percipere possumus quid in spirituali vita gratiæ speciale existat. Manifestum autem est, quòd in vita corporali specialis quædã perfectio est, quòd homo ad perfectam ætatem perueniat, & perfectas actiones hominis agere possit. Vnde & Apostolus dicit 1. Corinthiorum 13. Cùm autem factus sum vir, euacuaui quę erãt paruuli. Et inde est etiam, quod præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, est motus augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam spiritualem homo accipit per baptismum, qui est spiritualis regeneratio. In confirmatione autem homo accipit, quasi quandam perfectam ætatem spiritualis vitæ. Vnde Melchiades Papa dicit. * Spiritus sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiam, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam, in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Et ideo manifestum est, quod confirmatio est speciale sacramentum.

In epist. ad Hispaniarum epi. ta. à me. illium. to. 1. Concil.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa institutionem huius sacramenti est triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd hoc sacramẽtum non fuit institutum nec à Christo nec ab Apostolis, sed postea processu temporis in quodam concilio. Alij verò dixerunt quòd fuit institutum ab Apostolis. Sed hoc non potest esse, quia instituere nouum sacramentum, pertinet ad potestatem excellentiæ, quæ competit soli Christo. Et ideo dicendum est, quòd Christus instituit hoc sacramentum, non exhibendo, sed promittendo: secundum illud Ioannis 16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Et hoc ideo, quia in hoc sacramento datur plenitudo Spiritus sancti, quę non erat danda ante Christi resurrectionem & ascensionem: secundum illud Ioannis 7. Nondum erat Spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia confirmatio est sacramentum plenitudinis gratiæ, non potuit habere aliquid respondens in veteri Testamento: quia nihil ad perfectum adduxit lex, vt dicitur Hebræorum 7.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà * dictum est) omnia sacramenta sunt aliqualiter necessaria ad salutem, sed quædam sine quibus non est salus: quædam verò sicut quæ operantur ad perfectionem salutis. Et hoc modo confirmatio est de necessitate salutis, quamuis sine ea possit esse salus, dum tamen non prætermittatur ex contemptu sacramenti.

Q. 65. ar. 4. ad 3. argu.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd illi qui confirmationem accipiunt, quæ est sacramentum plenitudinis gratiæ, Christo conformantur, in quantum ipse à primo instanti suæ conceptionis fuit plenus gratiæ & veritatis, vt dicitur Ioannis 1. Quę quidem plenitudo declarata est in baptismo, quando Spiritus sanctus descendit corporali specie super eum. Vnde & Lucę 4. dicitur, quòd Iesus plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane. Non autem conueniebat dignitati Christi (qui est sacramentorum autor) vt à sacramento plenitudinem gratiæ acciperet.

ARTI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis sextæ septimæ secundæ Articuli tertium.

¶ Vtrum chrisma sit conueniens materia huius sacramenti.

Annot. Inf. 4. 84. art. 1. ad 1. Et 4. dist. 7. q. 1. art. 2. q. 1. & 2. Et 4. contra g. 60. Ar. præced. ad 1. arga.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quod chrisma non sit conueniens materia huius sacramenti. Hoc enim sacramentum (vt dictum * est) instituit est à Christo promittente discipulis Spiritum sanctum. Sed ipse misit eis Spiritum sanctum absque omni chrismatis inunctione, ipsi etiam Apostoli hoc sacramentum conferebant per solam manus impositionem absque chrismate: dicitur enim Act. 8. quod Apostoli imponebant manus super baptizatos, & accipiebant Spiritū sanctum. Ergo chrisma nō est materia huius sacramenti: quia materia est de necessitate sacramenti.

Q. 65. art. 4.

2 ¶ Præterea, Cōfirmatio quodāmodo perficit sacramentū baptismi (sicut supra * dictū est) & ita debet ei conformari, sicut perfectio perfectibili. Sed in baptismo est materia, simplex elemētū, scilicet aqua. Ergo huius sacramenti nō est cōueniens materia chrisma, quod conficitur ex oleo & balsamo.

3 ¶ Præterea, Oleū assumitur in materia huius sacramēti ad inungendū. Sed quolibet oleo potest fieri inunctio, puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuscunque aliis rebus. Non ergo solū oleum oliuarum debet assumi ad huiusmodi sacramentum.

Q. 66. ar. 3.

4 ¶ Præterea, Supra dictū est, * quòd aqua assumitur vt materia ad baptizandū: quia vbique de facili inuenitur, Sed oleum oliuarū nō vbique inuenitur, & multò minus balsamum. Non ergo chrisma, quod ex his conficitur, est conueniens materia huius sacramenti.

¶ SED CONTRA, quod Gre. * dicit in Registro Presbyteri, baptizatos infantes signare in frontibus sacro chrismate, nō præsumāt. Ergo chrisma est materia huius sacramenti.

CONCLVSIO.

¶ Oleum balsamo permistum conueniens est Confirmationis materia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd chrisma est conueniens materia huius sacramenti. sicut enim dictum est, * in hoc sacramēto datur plenitudo Spiritus sancti ad robur spirituale, quod competit perfectiæ ætati. Homo autem cum ad perfectam ætatem peruenerit, incipit iam communicare actiones suas ad alios, antea verò quasi singulariter sibijpsi vtebatur. Gratia verò Spiritus sancti in oleo designatur. Vnde Christus dicitur esse vnctus oleo lætitiæ, propter plenitudinem Spiritus sancti quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ huius sacramenti. Admiscetur autem balsamum, propter fragrantiā odoris, quæ redundat ad alios: vnde Apost. dicit 2. Cor. 2. Christi bonus odor sumus Deo, &c. Et licet multa alia sint odorifera, tamen præcipuè accipitur balsamum propter hoc, quòd habet præcipuū odorem, & quia etiam incorruptionē præstat, vnde Ecclesi. 24. dicitur. Quasi balsamum non mixtum odor meus.

Ar. præced.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus ex potestate excellentiæ, quam habet in sacramentis, contulit Apostolis rem huius sacramenti, id est plenitudinem Spiritus S. sine sacramento: eo quòd ipsi primitias Spiritus sancti acceperunt: sicut dicitur Ro. 8. Nihilominus tamen aliquid conforme materiæ huius sacramenti, exhibitum fuit Apostolis sensibiliter in collatione Spiritus sancti.

Quod enim sensibiliter Spiritus sanctus super eos descendit in specie ignis, ad eandē significationem refertur, ad quam refertur oleum, nisi quod ignis habet vim actiuam, oleum autem habet vim passiuam, inquantum est materia & fomentū ignis. Et hoc satis cōpetebat, nam per Apostolos gratia Spiritus sancti erat ad alios deriuanda. Super Apostolos etiam Spiritus sanctus descendit in figura linguæ, quod ad idem significandum refertur, quod significat balsamū. nisi quòd lingua per locutionem est cōmunicatiua ad alterum, balsamū vero per odorē: quia scilicet Apostoli replebāntur Spiritu sancto, vt fidei doctores: alij autē fideles, vt operatores eorū, quæ pertinent ad ædificationem fideliū. Similiter etiam ad impositionem manus Apostolorū, & etiam ad eorū prædicationē, descēdebat plenitudo Spiritus sancti super fideles sub visibilibus signis, sicut & à principio descenderat super Apostolos: vnde Pet. in Act. 11. Cum cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio. Et ideo non erat necessaria sensibilis materia sacramentalis, vbi sensibilia signa miraculosè exhibebantur diuinitus. Vtebantur tamen Apostoli communiter chrismate in exhibitione sacramenti, quando huiusmodi visibilia signa non exhibebantur, dicit enim Dionys. 4. c. Eccle. hierar. Est quædam perfectiua operatio, quam duces nostri (id est Apostoli) chrismatis hostiam nominant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus datur ad spiritualem vitam simpliciter consequendam: & ideo competit illi sacramento materia simplex. Sed hoc sacramentum datur ad plenitudinem consequendam Spiritus sancti, cuius est multiformis operatio, secundum illud Sap. 7. est enim in illa Spiritus sanctus, vnicus, multiplex, & 1. ad Cor. 12. dicitur. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus. Et ideo conuenienter huius sacramenti est materia composita.

¶ Ad tertium dicendum, quòd proprietates olei quibus significatur Spiritus sanctus, magis inueniuntur in oleo oliuarum, quàm in quocunque alio oleo. Vnde & ipsa oliua semper frondibus virent, virorem & misericordiam Spiritus sancti significat. Hoc etiam oleum propriè dicitur oleum, & maximè habetur in vsu vbi haberi potest. Quilibet autem alius liquor, ex similitudine huius oleum nominatur: nec est in vsu cōmuni, nisi in supplementū apud eos quibus deest oleum oliuarum. Et ideo hoc oleum solum assumitur in vsum huius, & quorundam aliorum sacramentorum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd baptismus est sacramentum absolutæ necessitatis: & ideo eius materia debet inueniri vbique. Sufficit autem quòd materia huius sacramenti, quod non est tantæ necessitatis, possit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sit de necessitate huius sacramenti, quòd chrisma fuerit prius per episcopum consecratum.

Q. 65. art. 4. Ad 2.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non sit de necessitate huius sacramēti, quòd chrisma, quod est materia huius sacramenti, fuerit prius per Episcopum consecratum. Baptismus enim, in quo fit plena remissio peccatorum, est minoris efficaciæ, quàm hoc sacramētū. Sed licet quædā sanctificata adhibeatur aquæ baptismali ante baptismum, non tamen est de necessitate sacramenti: quia in articulo necessitatis præreriri potest. Ergo non est de necessitate huius sacramenti, quòd chrisma fuerit prius per episcopum consecratum.

2 ¶ Præterea, idem non debet bis consecrari. Sed materia sacramenti sanctificatur in ipsa collatione sacramenti, per formam verborum, qua confertur sacramentum, vnde & Augustinus * dicit super Ioan. Accedit verbum ad elementum & fit sacramentum. Non ergo debet prius chrisma consecrari, quàm hoc sacramētum tradatur.

3 ¶ Præterea

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum quartum.

In articulo quarto adducitur pro hoc & canonis sacramentis, quod licet in antiquis libris non inueniatur expresse omnes sacramentorum formæ: posterioribus tamen temporibus, scilicet sub Eugenio III. in concilio Florentino, in quo etiam fuit ecclesia Orientalis, explicatæ sunt omnium sacramentorum formæ, cum reliquis omnibus requisitis ad omnia & singula sacramenta. Vbi ponitur ista forma sacramenti confirmationis, nisi quòd hic dicitur, Consigno, & ibi legitur, Signo te signo crucis, & idem est sensus.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum quintum.

In artic. quinto dubium occurrit ad hominem, quoniam Autor superiorum quæstionum confirmabat eum pertinere ad reciprocationem autem ponit ex parte potentiæ agentis patet in litera. Vnde videtur Autoris dictis sibipsi dissonare. Ad hoc dicitur, quòd hic similiter non ad sacramentum confirmationis, vt ipse Sacramenti nomē habeatur, est characteris, qui similis confirmatio: per baptismum enim sit Christianus, infirmus tamen (quia est sicut modo genitus infans) per confirmationem autem augmentatur: ac per hoc ex parte vtriusque patet. vtriusque sacramenti character perficit & per consequens ad sacramenta confirmationis pertinere. Vnde & confirmationis character perficiens characterem baptismalē qui quum crearet exigere recipiendi, trahit secum suæ perfectionis characterem. vnde de con. dist. 5. Melchiades papa inquit. Ita confirmata sunt hæc duo sacramenta, quod vnum sine altero nō perficit non potest. Christi fidelis esse non potest, qui Christum. Apparet hoc idem ex astutissimique character. baptismi est confirmatio fidei & confessio libere seu intrepide, quæ fit secundum perfectionem & firmare primū. Et ideo non sic esse videtur quòd character. confirmationis sit character. potentium passi quasi aliquem actum habere, quum hoc quòd confirmatorum sit perfectum seu baptismalis sit character. receptorum autem perfectū & sibi consentaneum.

3 ¶ Præterea, Omnis consecratio, quæ fit in sacramentis, ad consecutionem gratiæ ordinatur. Sed materia sensibilis confecta ex oleo & balsamo, non est capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua consecratio adhiberi.

¶ SED CONTRA est quod Inno. * papa dicit, Presbyteris, cùm baptizant, chrismate baptizatos vngere liceat, quod ab episcopo fuerat consecratum. non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solum debetur episcopis, cùm tradunt Peracletum. Quod quidē fit in hoc sacramento. Ergo ad hoc sacramentum requiritur chrisma ab episcopo consecratum.

CONCLVSIO.

¶ Chrisma & sanctum oleum prius à suis debet benedici & consecrari episcopis, quàm exhiberi ad vsum sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, tota sacramentorum sanctificatio à Christo derivatur, vt suprà dictum * est. Est autem considerandum, quòd quibusdā sacramentis habentibus materiam corporeā, Christus est vsus, scilicet baptismo & etiam Eucharistia. Et ideo ex ipso vsu Christi, materiæ horum sacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem sacramenti. Vnde Chrisost. * dicit, quod nunquam aquæ baptismi purgare peccata credentiū possent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent. Et similiter ipse Dominus accipiens panem, benedixit: similiter autē & calicē, vt habetur Matt. 26. & Luc. 22. Et propter hoc non est de necessitate horum sacramentorum, quòd materia prius benedicatur: quia sufficit benedictio Christi. Si qua verò benedictio adhibeatur, pertinet ad solēnitatem sacramenti, non autem ad necessitatem. Vnctionibus autē visibilibus Christus non est vsus, ne fieret iniuria inuisibili vnctioni, qua est vnctus præ consortibus suis. Et ideo tam chrisma quàm oleū sanctum infirmorum, prius benedicuntur, quā adhibeantur ad vsum sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo patet responsio ex dictis *.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vtraque consecratio chrismatis non refertur ad idē. Sicut enim instrumentum virtutem instrumentalem acquirit dupliciter, scilicet quando accipit formā instrumenti, & quando mouetur à principali agente ad effectum: ita etiam materia sacramenti duplici sanctificatione indiget: per quarū vnam fit propria materia sacramenti, per aliam verò applicatur ad effectum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd materia corporalis non est capax gratiæ, quasi gratiæ subiectum, sed solum sicut gratiæ instrumentum, vt suprà dictum * est. Et ad hoc materia sacramenti cōsecratur: vel ab ipso Christo, vel ab episcopo, qui gerit in Ecclesia personā Christi.

ARTICVS IIII.

¶ Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Consigno te signo crucis, &c.

ADQVARTVM sic procedeitur. Videtur quòd hæc non sit conueniens forma huius sacramenti consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen. Vsus enim sacramentorum à Christo, & ab Apostolis deriuatur. Sed neque Christus hanc formam instituit, nec Apostoli ea vsi leguntur. Ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

2 ¶ Præterea, Sicut sacramentum est idem apud omnes, ita & forma debet esse eadem: quia quælibet res habet vnitatem, sicut & esse à sua forma. Sed hæc forma non omnes vtuntur, quidam enim dicūt, confirmo te chrismate sanctificationis. Ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Sacramentum hoc debet conformari baptismo, sicut perfectio perfectibili: vt suprà dictum * est. Sed in forma baptismi non fit mentio de consignatione characteris, nec etiam de cruce Christi, cùm tamen per baptismum homo Christo cōmoriatur, vt Apostolus dicit Rom. 6. nec etiam fit mentio de effectu salutis, cùm tamē baptismus sit de necessitate salutis. In forma etiam baptismi ponitur vnus actus tantùm, & exprimitur persona baptizantis, cùm dicitur, Ego te baptizo. Cuius contrarium apparet in forma prædicta. * Nō Ergo est conueniens forma huius sacramenti.

Q. 65. art. 4. et art. 2. huius q. arg. 2.

In initio ar. posita.

¶ SED CONTRA est autoritas Ecclesiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

CONCLVSIO.

¶ Hæc est conueniens sacramenti Confirmationis forma, Consigno te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine P. & F. & S. S.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd prædicta forma est conueniens huic sacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei speciem: ita forma sacramenti continere debet, quicquid pertinet ad speciem sacramenti. Sicut autem ex supra dictis * patet, in hoc sacramento datur Spiritus sanctus ad robur spiritualis pugnæ. Et ideo in hoc sacramento tria sunt necessaria, quæ continentur in forma prædicta *. Quorum primum est, causa conferens plenitudinē roboris spiritualis, quæ est sancta Trinitas, quæ exprimitur cùm dicitur. In nomine patris, &c. Secundum est ipsum robur spirituale, quod homini confertur per sacramentum materiæ visibilis, ad salutem. Quod quidem tangitur, cùm dicitur: Confirmo te chrismate salutis. Tertium est signum quod pugnatori datur: sicut & in pugna corporali, milites insignijs ducum insigniuntur. Et quantum ad hoc dicitur, Cōsigno te signo crucis, in quo scilicet Rex noster triumphauit: vt dicitur Colos. 2.

Positain initio ar. Art. 1. huius q. Positain 2. arg.

¶ ADPRIMVM ergo dicendum, quòd sicut supra * dictū est, per ministerium Apostolorum quandoq; dabatur effectus huius sacramenti, scilicet plenitudo Spiritus sancti, quibusdam visibilibus signis miraculosè à Deo effectis: qui potest effectum sacramenti sine sacramento conferre. Et tunc non erat necessaria nec materia nec forma huius sacramenti. Quandoque autem tanquam ministri sacramentorum, hoc sacramentum præbebant, & tunc sicut materia, ita & forma ex mandato Christi vtebantur. Multa enim seruabant Apostoli in sacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter proposita non sunt tradita. Vnde Dionys. * dicit in fine Eccl. Hier. Consummatiuas inuocationes, id est, verba quibus perficiuntur sacramenta, non est iustum Scripturas interpretantibus neque mysticum earū, aut in ipsis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad cōmune adducere: sed nostra sacra traditio, sine pompa, id est occultè, eas edocet. Vnde & Apostolus dicit, loquēs de celebratione Eucharistiæ, 1. Corin. 11. Cætera, cùm venero, disponam.

Ar. 2. huius q. ad 1. arg.

Ca. 7. eccl. hier. par. 3. inter med. et fin.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sanctitas est salutis causa. Et ideo in idem redit quod dicitur chrismate salutis & sanctificationis.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus est regeneratio in spirituale vitam, qua homo viuit in seipso: & ideo non ponitur in forma baptismi, nisi vnus actus ad ipsum hominem sanctificādum pertinens. Sed hoc sacramentum non solùm ordinatur ad hoc quòd homo sanctificetur in seipso, sed exponitur cuidam pugnæ exteriori. Et ideo non solùm fit mentio de interiori sanctificatione cùm dicitur, confirmo te chrismate salutis: sed etiam consignatur homo exterius quasi vexillo crucis ad pugnam spiritualem. quod significatur cùm dicitur: Consigno te signo crucis. In ipso autē verbo baptizandi, quod abluti onē significat, potest intelligi & materia, quæ est aqua abluens, & effectus salutis, quæ non intelligūtur in verbo Confirmādi, & ideo oportuit hæc ponere. Dictū * est autem suprà, quod hoc quod dicitur, ego, non est de necessitate formæ baptismalis: quia intelligitur in verbo primæ personæ: apponitur tamen ad exprimendam intentionem. Quod non est ita necessarium in confirmatione, quæ non exhibetur nisi ab excellenti ministro, vt infra * dicetur.

Q. 66. ar. 5. ad 1.

Ar. 11. huius q.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum sacramentum confirmationis imprimat characterem.

4. dist. 7. q. 2. art. 1. q. 1. & q. 3. art. 3. q. 3.

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum Confirmationis non imprimat characterem: Character enim importat quoddam signum distinctiuum. Sed per sacramentum confirmationis non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis septuagesimæsecundæ Articulum sextum.

Annot.

Q. 63. ar. 2.

IN articulo 6. aduerte, quod character confirmationis ita præsupponit characterem baptismi, vt si confirmaretur nõ baptizatus, esset post baptismum reconfirmãdus: eadem ratione, qua præsbiter non baptizatus, est post baptismum iterum ordinandus: vt patet in c. veniens, & in c. si quis de præsbytero non baptizato. Magis enim annexum est confirmationis sacramentum baptismo, quàm sacramentum ordinis, quum confirmatio firmitas per fectioque sit baptismi.

¶ Super Quæstionis septuagesimæsecundæ Articulum septimum.

Annot. Refertur de consecra. d. 5. c. de homine.

IN arti. 7. in responsione ad secundum, nota hic dictum in litera pro omnibus sacramentis, quòd accedens ad sacramentum cum peccato, vel quia eius conscientiam non habet, vel quia non perfectè contritus, gratiam ex sacramento consequitur in remissionem peccatorum. Et intelligo hoc de peccato mortali: quoniam de venialibus non oportet habere conscientiam particularem, hoc est enim quod consueuit dici virtute sacramenti fieri de attrito contritum: hoc est paratum secundum propriam conscientiam ehatitate informari.

Q. 63. ar. 2. Ari. 1. huius Quæst.

Quod tunc tantum fit, quum ex sacramẽto mouetur mens suscipientis sacramentum in actualẽ operationem in deum seu peccatum: non enim regulariter infunditur augetur gratia in adulto, nisi concurrente actu nouo liberi arbitrij: quoniam sic exigit suus dispositio diuinæ gubernationis, vt ex his quæ in Prima secundæ de iustificatione impij Autor dicit, habere potes, & inferius quum de sacramento pœnitentiæ tractabitur.

Annot.

¶ In eodem ar. in respõsione ad tertium, memẽto supetius dictorum de gratia sacramentali, & intelliges quæ hic dicuntur: Gratia siquidem gratum faciens extensa ad firmandum Christianum vt liberè Christum crucifixum confiteatur, secundum essentiam gratiæ est eiusdem speciei cum gratia collata in baptismo: sed secundum auxilium firmitatis procedentis à gratia (quod gratia sacramentalis vocatur) specie differt à gratia baptismali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnia sacramenta sunt quæd am fidei protestationes. Sicut igitur baptizatus accipit potestatem spiritualem ad protestandam fidem per susceptionem aliorum sacramentorum: ita confirmatus accipit potestatem publicè fidem Christi verbis profitendi, quasi ex officio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramenta veteris legis dicuntur iustitiæ d carnis (vt patet Heb. 9.) quia scilicet interius nihil efficiebant. Et ideo in circuncisione imprimebatur character solùm in corpore, non autem in anima. Sed in confirmatione cum charactere corporali imprimitur simul character spiritualis: eo quòd est sacramentum nouæ legis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum character confirmationis præsupponat characterem baptismi.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd character confirmationis non præsupponat ex necessitate characterem baptismalem. Sacramentum enim confirmationis ordinatur ad confitendum publicè fidem Christi. Sed multi etiam ante baptismum sunt fidem Christi publicè confessi, sanguinem fundentes pro fide, Ergo character confirmationis non præsupponit characterem baptismalem.

2 ¶ Præterea, De Apostolis non legitur quòd fuerint baptizati, præsertim cum dicatur Ioan. 4. quòd ipse Christus non baptizabat, sed discipuli eius, & tamen postea fuerunt confirmati per aduentum Spiritus sancti. Ergo similiter alij possunt confirmari antequam baptizentur.

3 ¶ Præterea, Act. 10. dicitur, quod adhuc loquente Petro cecidit Spiritus sanctus super eos qui audiebant verbum, & audiebant eum loquentes linguis. Et postea Petrus iussit eos baptizari. Ergo pari ratione possunt alij prius confirmari, quàm baptizentur.

¶ SED CONTRA est quod Rabanus dicit in lib. * de instit. cleri. Nouissimè à summo Sacerdote, per impositionem manus Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritum sanctum ad prædicandum.

CONCLVSIO.

¶ Confirmationis sacramentum supponit baptismalem characterem, ita quòd confirmatus non baptizatus iterum post baptismum confirmandus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) character est quædam spiritualis potestas ad aliquas sacras actiones ordinata. Dictum est autem suprà, * quòd sicut baptismus est quædam spiritualis regeneratio in vitam Christianam: ita etiam confirmatio est quoddam spirituale augmẽtum pro mouens hominem in spiritualem ætatem perfectam. Manifestum est autem ex similitudine corporalis vitæ, quòd alia est actio hominis statim nati, & alia actio, quæ competit ei cum ad perfectam ætatem peruenerit. Et ideo per sacramentum confirmationis datur homini potestas spiritualis ad quasdam alias actiones sacras, præter illas ad quas datur ei potestas in baptismo. Nam in baptismo accipit homo potestatem ad ea agenda, quæ ad propriam pertinent salutem: prout scilicet secundum seipsum viuit. Sed in confirmatione accipit homo potestatem ad agendum ea quæ pertinent ad pugnam spiritualem contra hostes fidei. Sicut patet exemplo Apostolorum: qui antequam plenitudinem Spiritus sancti acciperent, erant in cœnaculo persseuerantes in oratione, postmodum verò egressi, non verebãtur publicè fidem fateri etiam coram inimicis fidei Christianæ, Et ideo manifestum est, quòd in sacramento confirmationis imprimitur character.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pugna spiritualis contra hostes inuisibiles omnibus cõpetit, sed contra hostes visibiles, id est contra persecutores fidei, pugnare, nomen Christi publicè confitendo, est confirmatorum: qui iam sunt perducti spiritualiter ad virilem ætatem: secundum quod dicitur primæ Ioan. 2. Scribo vobis iuuenes quoniam fortes estis, & verbum Dei in vobis manet, & vicistis malignum. Et ideo character confirmationis est signum distinctiuum non infidelium à fidelibus, sed spiritualiter prouectorum ab his qui bus dicitur, Sicut modò geniti infantes.

¶ Super Quæstionem septuagesimæsecundæ Articulum octauum, nonum, decimum, & 11.

INarti. 8. 9. 10. & 11. tam tummodo occurrit de ministro confirmationis, ob factum Gregorij notare, quod episcopus est regulariter proprius minister confirmationis. & hoc omnia fere iura clamant. Sed vltra hoc credimus etiam episcopum ita esse proprium ministrum huius sacramenti, quod si per simplicem sacerdotem detur, irritum est & inane, & hoc tenetur autoritate Melchiadis Papæ 24. dist. in c. de his. & Euse. Papæ in ca. nunus, de consecr. dist. 5. Et cum hoc credimus etiam ex Apostolica traditione per simplicem sacerdotem dari posse hoc sacramentum: & hoc tenemus autoritate beati Gregor. in ca. peruenit. 95. distin. Ita quod hoc est mirabile eius ministrum huius sacramenti, quod episcopus est ita minister proprius confirmationis, quod non episcopo facta nullatenus, & tamen ex dispensatione Apostolica non episcopus potest illum conferre.

Annot. Refertur de consecra. d. 5. c. de homine.

¶ Et licet multi multa in hoc scripserint: soli ta men illi verum scripserunt, qui noluerunt saperplusquam oportet: illa enim sanctorum autoritas præponenda est rationi. Vnde etiam legimus in concilio vniuersali Florentiæ sub Eugenio III. vtrumque Armenis autoritate expositum, quum de hoc sacramento fuerunt instructi: vt patet in literis Eugenij. Vnde & Autor rationem reddere ex sententia inter Papam & alios episcopos, quo ad confirmandum publicè fidem Christi absque sacramento confirmationis, sicut etiam potest consequi remissionem peccatorum sine baptismo. Sicut tamen nullus consequitur effectum baptismi sine baptismi voto, ita nullus consequitur effectum confirmationis sine voto ipsius. Quod potest haberi etiam ante susceptionem baptismi.

¶ Ad secundum dicendum quòd sicut Augustinus * dicit ex hoc quod Dominus dicit Ioan. 13. Qui lotus est, nõ indiget nisi vt pedes lauet, intelligimus, Petrum & alios Christi discipulos fuisse baptizatos sine baptismo Ioannis (sicut nonnulli arbitrantur) siue, quod magis credibile est, baptismo Christi: neque enim remuit ministerium baptizãdi, vt haberet & baptizatos seruos, per quos cæteros baptizaret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd audientes prædicationem Petri, receperunt effectum confirmationis miraculosè: non tamen confirmationis sacramentum. Dictum est autem *, quòd effectus confirmationis potest alicui conferri ante baptismum, non autem sacramentum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui est robur spirituale, præsupponit effectum baptismi, qui est iustificatio: ita sacramentum cõfirmationis præsupponit sacramentum baptismi.

ARTICVLVS VII.

Virum per sacramentum confirmationis conferatur gratia gratum faciens.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum gratia gratum faciens, non conferatur. Gratia enim gratum faciens, ordinatur contra culpam. Sed hoc sacramentum (sicut dictum * est) non exhibetur nisi baptizatis, qui sunt à culpa mundati. Ergo per hoc sacramentum, gratia gratum faciens non confertur.

2 ¶ Præterea, Peccatores maximè indigent gratia gratum faciente, per quam solam iustificari possunt. Si ergo per hoc sacramentum gratia gratum faciens confertur, videtur quòd deberet dari hominibus in peccato existentibus. Quod tamen non est verum.

3 ¶ Præterea, Gratia gratum faciens, spem non differt, cum ad vnum effectum ordinetur. Sed duæ formæ eiusdem speciei non possunt esse in eodem subiecto. Cum ergo gratia gratũ faciens conferatur homini per baptismum, videtur quòd per sacramentum confirmationis, quod non exhibetur nisi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

¶ SED CONTRA est quod Melchiades papa dicit *. Spiritus sanctus in fonte baptismi, plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentũ præstat ad gratiã.

CONCLVSIO.

¶ Per confirmationis sacramentum gratia gratum faciens suscipitur sicut per baptismum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento, sicut dictum * est) datur baptizato Spiritus sanctus ad robur, sicut Apostolis datus est in die Pentecostes, vt legitur Act. 2. & sicut dabatur baptizatis per impositionem manus Apostolorum: vt dicitur Actio. 8. Ostensum * est autem in prima parte, quod missio seu datio Spiritus sancti non est nisi cum gratiæ gratum faciente. Vnde manifestum est, quod gratia gratum faciens confertur in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratiæ gratum facientis primus effectus est remissio culpæ. Habet tamen & alios effectus: quia sufficit ad hoc quòd promoueat hominẽ per omnes gradus vsque in vitam æternam, secundum illud Rom. 6 Gratia Dei vita æterna. Vnde & Paulo dictum est 2. Corinth. 12. Sufficit tibi gratia mea. Et ipse dicit 1. Cor. 15. Gratia Dei sum id quod sum. Et ideo gratia gratũ faciens non solùm datur ad remissionem culpæ, sed etiam ad augmentum & firmitatem iustitiæ. Et sic confertur in hoc sacramento.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sicut ex ipso nomine apparet, hoc sacramentum datur ad confirmandum quod prius inuenerit: & ideo non debet dari his, qui non habent gratiam. Et propter hoc sicut non datur nõ baptizatis, ita non debet dari adultis peccatoribus, nisi per pœnitentiam reparatis. Vnde dicitur in Aurelianensi * concilio, vt ieiuni ad confirmationem veniant, vt moneantur confessionem facere prius, vt mundi donum Spiritus sancti valeant accipere. & tunc per hoc sacramentũ perficitur pœnitẽtiæ effectus, sicut & baptismi, quia per gratiã collatã in hoc sacramento consequitur pœnitẽs pleniorem remissionem peccati. Et si aliquis adultus in peccato existens, cuius conscientiam non habet, vel si etiam non perfectè contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc sacramento, consequetur remissionem peccatorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum * est) gratia sacramentalis addit super gratiam gratum facientem communiter sumptam aliquid effectuum * specialis effectus, ad quod ordinatur sacramentum. Si ergo consideretur gratia in hoc sacramento collata, quantum ad id quod est commune: sic per hoc sacramentum non confertur aliqua alia gratia, quàm per baptismum: sed quæ prius inerat, augetur. Si autem consideretur quantum ad illud speciale quod superadditur, sic non est eiusdem speciei cum ipsa.

ARTICVS VIII.

¶ Vtrum hoc sacramentum sit omnibus exhibendum.

4 di. 7. q. 3. ar. 2 q. 2. & 3. & di. 25 q. 2 art. 1. q. 2. cir. Ar. 2. huius q. ad 2. et ar. 4. In epist. ad Tit. pa. epist. & med illius, to. 1. Concil. Loco nunc proximè citato, et habetur de consec. d. 5. c. Spiritus sanctus.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non sit omnibus exhibendum. Hoc enim sacramentum ad quandam excellentiam datur, vt dictum est *. Sed id quod ad excellentiam pertinet, non competit omnibus. Ergo hoc sacramentum non debet omnibus dari.

2 ¶ Præterea. Per hoc sacramentum augetur aliquis spiritualiter in perfectam ætatem. Sed perfecta ætas repugnat ætati puerili. Ergo ad minus pueris dari non debet.

3 ¶ Præterea, Sicut Melchiades papa dicit, * post baptismum confirmamur ad pugnam. Sed pugnare non competit mulieribus, propter fragilitatem sexus, Ergo nec mulieribus hoc sacramentũ dari debet.

4 ¶ Præterea, Melchiades papa dicit, quòd quanuis continuo tranfituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen confirmationis beneficia necessaria sunt: quia confirmatio armat & instruit ad agones mundi huius & prælia reseruandos. Qui autem post baptismũ cum acquisita innocentia immaculatus peruenerit ad mortẽ, confirmatur morte: quia iam non potest peccare post mortem. Ergo statim morituris non debet hoc sacramentum conferri: & sic non debet omnibus dari.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Act. 2. quòd Spiritus S. adueniens repleuit totam domum (per quam significatur Ecclesia) & postea subditur, quòd repleti sunt omnes Spiritu sancto. Sed ad illam plenitudinem consequendam hoc sacramentum datur. Ergo est omnibus, qui sunt in Ecclesia, exhibendum.

CONCLVSIO.

¶ Confirmationis sacramentum debet communiter omnibus baptizatis exhiberi, & omni tempore.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) per hoc sacramentum promouetur homo spiritualiter in ætatem perfectam. Hoc autem est de intentione naturæ, vt omnis qui corporaliter nascitur, ad perfectam ætatem perueniat: sed hoc quandoque impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte præuenitur. Multo autem magis de intentione Dei est omnia ad perfectionem perducere: ex cuius imitatione hoc natura participat. vnde & Deut. 32. dicitur, Dei perfecta sunt opera. Anima autem ad quam pertinet & spiritualis natiuitas, & spiritualis ætatis perfectio, immortalis est: & potest sicut tempore senectutis spiritualem natiuitatem consequi, ita tẽpore iuuentutis vel pueritiæ consequi perfectã ætatem: quia huiusmodi corporales ætates, animæ non præiudicant. Et ideo hoc sacramentum debet omnibus exhiberi.

Ar. 1. huius q.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentum datur ad quandam excellentiam: non quidem vnius hominis ad aliũ (sicut sacramentum ordinis) sed hominis ad seipsum: sicut idem perfectus vir existens, habet excellentiam ad se puerum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut dictum * est) ætas corporalis non præiudicat animæ. Vnde etiam in puerili ætate homo potest consequi perfectionem spiritualis ætatis: de qua dicitur Sap. 4. Senectus venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata, Et inde est, quòd multi in puerili ætate propter robur Spiritus sancti perceptum, vsque ad sanguinem fortiter certauerunt pro Christo.

Incorp. ar.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrys. * dicit in homilia de Machabæis. In mundanis agonibus, ætatis, ac formæ, generisque dignitas requiritur: & ideo seruis ac mulieribus, & senibus ac pueris ad eos aditus denegatur, in cælestibus autem, omni personæ & ætati ac sexui, indiscreta facultate stadium patet. Et in homil. de Militia spirituali dicit *. Apud deum fœmineus etiam militat sexus. Multæ nanq; fœminę animo virili spirituale militiam gesserunt: quędam enim interioris hominis virtute, viros æquauerunt in agonibus martyrum: quędam etiam fortiores viris extiterunt. Et ideo etiam mulieribus hoc sacramentum conferendum est.

Inter prin. et medium illius, et habetur hoc to. 10. 1. in fi. illius. Hom. 6. in nu. xvi. hoc militarum & med. to. 5.

¶ Ad quartum dicendum, quòd (sicut dictum * est) anima, ad quam pertinet spiritualis ætas, immortalis est. Et ideo etiam morituris hoc sacramentum dandũ est, vt in resurrectione perfecti appareant: secundũ illud Ephe. 4. Donec occurramus omnes in virũ perfectũ, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Et ideo Hug. de sanct. Vict dicit. * Omnino periculosum esset, si ab hac vita sine confirmatione migrare contingeret, nõ quia damnaretur, nisi fortè propter contemptum, sed

In cor. ar. Lib. 2. de sacra. par. 7. c. 3. circa prin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia detrimentum perfectionis pateretur. Vnde etiam pueri confirmati decedentes, maiorem gloriam consequuntur, sicut & hic maiorem obtinent gratiam. Autoritas autem illa intelligitur, quantum ad hoc, quòd morituris non est necessarium hoc sacramentum propter periculum pugnæ præsentis.

ARTICVLVS IX.

¶ Virum hoc sacramentum sit conferendum homini in fronte.

Zosi. à ar. 11. ad 3. Et 4. distin. 7. q. 3. ar. 3. q. 2. Et 4. contra c. 60. Et qual. 11. ar. 7. cor. & Ro. 1. lect. 5. fi. & c. 10. lect. 2. cor. 2. q. 65. a. 4. Art. 1. et 2. huius q.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non sit conferendum homini in fronte. Hoc enim sacramentum est perfectiuum baptismi: vt supra dictum* est. Sed sacramentum baptismi confertur homini in toto corpore. Ergo hoc sacramentum non debet conferri solum in fronte.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentum datur ad robur spirituale: vt supra dictum* est. Sed spirituale robur maxime consistit in corde. Ergo hoc sacramentum magis debet conferri supra cor, quàm in fronte.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentum datur homini ad hoc, quòd liberè fidem Christi confiteatur. Sed ore fit confessio ad salutem, vt dicitur Rom. 10. Ergo hoc sacramentum magis debet conferri circa os quàm in fronte.

Li. 1. c. 30. circa prin.

¶ SED CONTRA est quod Rabanus dicit* in libro de Institutione clericorum. Signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotem, per pontificem verò in fronte.

CONCLVSIO.

¶ Signantur confirmandi chrismate signo crucis in fronte, & vt in manifesto se ostendant Christianos esse, & ne nomen Christi ob timorem, vel erubescentiam prætermittant.

Ar. 1. 2. & 4. huius q.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est, in hoc sacramento homo accipit Spiritum sanctum ad robur spirituale pugnæ: vt fortiter etiam inter aduersarios fidei, Christi fidem confiteatur. Vnde conuenienter signatur chrismate signo crucis in fronte propter duo, primò quidem, quia insignitur signo crucis, sicut miles signo ducis. Quod quidem debet esse euidens & manifestum. Inter omnia autem loca corporis humani, maximè frons manifesta est, quæ quasi nunquam obtegitur, & ideo inuitur confirmatus chrismate in fronte, vt in manifesto demonstraret se esse Christianum: sicut & Apostoli post acceptum Spiritum sanctum se manifestauerunt, qui prius in cœnaculo latebant. Secundò, quia aliquis impeditur à libera confessione nominis Christi, propter duo, scilicet propter timorem & propter verecundiam. Vtriusque autem horum signum, maximè manifestatur in fronte, propter duo, scilicet propter propinquitatē imaginationis: & propter hoc quod spiritus à corde directè ad frontem ascendunt. Vnde verecundati erubescunt, timentes autem pallescunt, vt dicitur in 4. Ethic. Et ideo in fronte signatur chrismate, vt neque propter timorem, neque propter erubescentiam, nomen Christi confiteri prætermittat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod per baptismum regeneramur ad vitam spiritualem: quæ ad totum hominem pertinet. Sed in confirmatione roboramur ad pugnam: cuius signum ferendum est in fronte, quasi in euidenti loco.

¶ Ad secundum dicendum, quod principium fortitudinis est in corde: sed signum apparet in fronte, vnde dicitur Ezech. 3. Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum, Et ideo sacramentum Eucharistiæ, quo homo in seipso confirmatur, pertinet ad cor: secundū illud Psal. 103. Panis cor hominis confirmet. Sed ad sacramentū confirmationis requiritur signū fortitudinis ad alios, & ideo exhibetur in fronte.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc sacramentum datur ad liberè confitendum, non autem ad confitendum simpliciter: quia hoc fit etiam in baptismo. Et ideo non debet dari in ore, sed in fronte, vbi appareant signa passionum, quibus libera confessio impeditur.

ARTICVLVS X.

¶ Virum ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio.

4. di. 7. q. 3. ar. 3. q. 1.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui confirmatur, non debeat ab alio teneri ad confirmationem. Hoc enim sacramentum non solum pueris, sed etiam adultis exhibetur. Adulti autē per seipsos stare possunt. Ergo ridiculū est, quod ab alio teneantur.

Ar. 6. huius q.

2 ¶ Præterea, Ille qui iam est de Ecclesia, liberum habet accessum ad Ecclesiæ principem, qui est episcopus. Sed hoc sacramentum (sicut dictum* est) non exhibetur nisi baptizato, qui iam est membrum Ecclesiæ. Videtur ergo quòd non debeat per alium exhiberi episcopo ad hoc sacramentum recipiendum.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentum datur ad robur spirituale: quod magis viget in viris, quàm in mulieribus: secundum illud Prouerb. vltimo. Mulierem fortem quis inueniet? Ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

Item, in Decr. 30. q. 4.

¶ SED CONTRA est quod Inno. Papa dicit, & habetur in Decre. 30. q. 4. Si quis ex comugio filium aut filiam alterius, de sacro fonte susceperit, aut ad chrisma tenuerit, &c. Ergo sicut requiritur quòd aliquis baptizatum de sacro fonte leuet, ita debet aliquis tenere ad sacramentum confirmationis accipiendum.

q. 4.

CONCLVSIO.

¶ Quicunque ad confirmationis sacramentum accedunt, indigent aliquo, qui sustententur & leuentur, ac tanquam adhuc in spirituali pugna, imbecilles & pueri, ad perfectionem deducantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum* est) hoc sacramentum exhibetur homini ad robur pugnæ spiritualis. Sicut autem aliquis de nouo natus, indiget instructore in his quæ pertinent ad cōfessionem vitæ (secundum illud Heb. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos) ita illi, qui assumuntur ad pugnam, indigent eruditoribus, à quibus instruantur de his quæ pertinent ad modum certaminis, Et ideo in bellis materialibus constituuntur duces & centuriones, per quos alij gubernentur. Et propter hoc etiam ille qui accepit hoc sacramentum, ab alio tenetur, quasi per alium in pugna spirituali eruidendus. Similiter etiam, quia per hoc sacramentum confertur homini perfectio spiritualis ætatis (sicut dictum* est) ideo ille, qui ad hoc sacramentum accedit, sustentatur, quasi adhuc spiritualiter imbecillis & puer.

Ad. 1. ad 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet ille qui confirmatur sit adultus corporaliter, nondū tamen est adultus spiritualiter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet baptizatus sit effectus membrum Ecclesiæ, nondum tamen est ascriptus militiæ Christianæ. Et ideo episcopo tāquam duci exercitus, per alium exhibetur iam militi Christianæ ascriptum. Non enim debet alium ad confirmationem tenere, qui nondum est confirmatus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dicitur Col. 3.) In Christo Iesu non est masculus & fœmina. Et ideo non differt vtrum masculus vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

ARTICVLVS XI.

¶ Virum solus episcopus hoc sacramentum conferre possit.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non solum episcopus hoc sacramentum conferre possit. Greg. enim scribens Ianuario episcopo dicit: Peruenit ad nos, quod dam scandalizatos fuisse, quòd presbyteros chrismate tangere eos, qui baptizati sunt, prohibuimus: & nos quidem secundum veterem vsum nostræ Ecclesiæ fecimus, sed si omnino hac de re aliqui committantur, vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus. Sed illud quod permittitur ad necessitatem sacramentorum, non est propter vitandum scandalum immutandum. Ergo videtur quod non sit de necessitate huius sacramenti, quod ab episcopo conferatur.

2 ¶ Præterea, Sacramentū baptismi videtur maioris efficaciæ quàm sacramentum confirmationis: quia per baptismum fit plena remissio peccatorum, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam, quod non fit in hoc sacramento. Sed simplex sacerdos ex suo officio potest tradere sacramentum baptismi, & in necessitate quilibet etiam non ordinatus potest baptizare. Ergo non est de necessitate huius sacramenti, quòd ab episcopo conferatur.

3 ¶ Præterea, Summitas capitis, vbi secundum medicos est locus rationis, scilicet particularis (quæ dicitur virtus cogitatiua) est nobilior fronte, vbi est locus imaginatiuæ virtutis. Sed simplex sacerdos potest baptizatos vngere chrismate in vertice. Ergo multo magis potest eos chrismate signare in fronte, quod pertinet ad hoc sacramentū.

Ar. 1. huius q.

¶ SED CONTRA est quod Eusebius* papa dicit. Manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est: quod ab alijs perfici non potest, nisi à summis Sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab alijs quàm ab ipsis Apostolis legitur aut scitur peractum esse, nec ab alijs, quàm qui eorum locum tenent, vnquam perfici potest, aut fieri debet, nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habetur & vacuum, nec inter ecclesiastica vnqua m reputabitur sacramenta. Est igitur de necessitate huius sacramenti, quod dicitur sacramentum manus impositionis, quòd ab episcopo tradatur.

CON-

CONCLVSIO.

¶ Solus Episcopus confirmationis sacramentum exhibere potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet opere vltima consummatio supremę artis aut virtuti reseruatur: sicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, superior autem dat formam, supremus autem est ad quem pertinet vsus, qui est finis artificiatorum, & epistola, quæ à notario scribitur, à domino Papa signatur. Fideles autem Christi sunt quoddam diuinum opus secundum illud 1. ad Corinth. 3. Dei ædificatio estis) sunt etiam quasi quædam epistola. Spiritu Dei scripta, sicut dicitur 2. Corin. 3. Hoc autem confirmationis sacramentum est quasi vltima consummatio sacramenti baptismi: ita scilicet quòd per baptismum ædificatur homo in domum spiritualem, & conscribitur quasi quædam spiritualis epistola: sed per sacramentum confirmationis quasi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus sancti: & quasi epistola conscripta signatur signo crucis. Et ideo collatio huius sacramenti episcopis reseruatur, qui obtinent summam potestatem in Ecclesia, sicut & in primitiua Ecclesia, per impositionem manus Apostolorum, quorum vicem gerunt episcopi, plenitudo Spiritus sancti dabatur: vt habetur Act. 8. vnde Vrbanus papa dicit* Omnes fideles, per manus impositionem episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Papa in Ecclesia habet plenitudinem potestatis, ex qua potest quædam quæ sunt superiorum ordinum committere quibusdam inferioribus, sicut quibusdam presbiteris concedit cōferre minores ordines, quod pertinet ad potestatem episcopalem. Et ex hac plenitudine potestatis concessit beatus Gregorius* papa, quòd simplices sacerdotes hoc sacramentum cōferrent, quandiu scandalum tolleretur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum baptismi est efficacius quàm hoc sacramē tum, quantum ad remotionem mali: eo quòd est spiritualis generatio quæ est mutatio de non esse in esse, hoc autem sacramentum est efficacius ad proficiendum in bono: quia est quoddam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse perfectum, & ideo hoc sacramentum digniori ministro committitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Rabanus* dicit in libro de institutione clericorum, signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotem, per Pontificem verò in fronte: vt in priori vnctione significetur super ipsum Spiritus sancti descensio ad habitati onem Deo consecrandam: in secunda quoque, vt eiusdem Spiritus sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis & scientię & virtutis, venire in hominē declaretur. Non ergo propter digniorem partē, sed propter potiorem effectū, hæc vnctio episcopis reseruatur.

ARTICVLVS XII.

¶ Virum ritus huius sacramenti sit conuenient.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod ritus huius sacramenti non sit conueniens. Sacramentū enim baptismi est maioris necessitatis quàm hoc sacramentum: vt supra dictum* est. Sed baptismo deputantur certa tempora, scilicet Pascha & Pentecoste, Ergo etiam huic sacramento aliquod certum tempus debet præfigi.

2 ¶ Præterea, Sicut hoc sacramentū requirit deuotionem & dantis & recipientis, ita etiam & sacramentum baptismi. Sed in sacramento baptismi non requiritur quòd à iciunis sumatur vel conferatur. Ergo videtur inconuenienter statutum in concilio Aurelianensi, vt iciuni ad confirmationem veniant: & in concilio Meldensi, vt episcopi non nisi iciuni, per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant.

3 ¶ Præterea, chrisma est quoddam signum plenitudinis Spiritus sancti, vt supra dictum* est. Sed plenitudo Spiritus sancti data est fidelibus Christi in die Pentecostes, vt habetur Act. 2. Magis ergo debet Chrisma confici & benedici in festo Pētecostes, quā in cœna Domini.

Ar. 2. huius q.

¶ SED CONTRA est vsus Ecclesiæ: quæ à Spiritu sancto gubernatur.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens est vt ritus confirmationis, ecclesiæ auctoritate seruatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Dominus Matthæ. 18. fidelibus suis promisit dicens, Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Et ideo firmiter tenendum est, quòd ordinationes Ecclesiæ dirigantur secundum sapientiam Christi, Et propter hoc certum esse debet, ritus quos Ecclesia obseruat in hoc & in alijs sacramentis esse conuenientes.

In epist. ad Hispa. epist. ante med. to. 1. Concil.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Melchiades papa dicit*, ita coniuncta sunt hęc duo sacramenta (scilicet baptismi & confirmationis) vt ad inuicem nisi morte præueniente nullatenus possint segregari, & vnum sine altero ritè perfici non possit. Et ideo eadem tempora sunt præfixa baptismo solenniter celebrando, & huic sacramento. Sed quia hoc sacramentum à solis episcopis datur, qui non sunt semper præsentes vbi presbyteri baptizant, oportuit quantum ad communem vsum sacramentum confirmationis etiam in alia tempora differri.

Vt patet de cōsec. d. 5. c. vt episco. D. 380.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes: sicut in statuto Meldensis* concilij legitur. Et ideo propter multitudinem fidelium, & propter pericula imminentia, sustinetur vt hoc sacramentum (quod non nisi ab episcopis dari potest) etiam à non ieiunis dētur vel accipiatur: quia vnus episcopus præcipuè in magna diœcesi, non sufficeret ad tot homines confirmandos, si eis tempus arctaretur, vbi tamen congruè obseruari potest, conuenientius est vt à ieiunis detur & accipiatur.

Habetur de cons. d. 4. c. Omni tempore.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut ex concilio Martini papæ* habetur, omni tempore licebat chrisma conficere. Sed quia solennis baptismus, ad quem requiritur vsus chrismatis in vigilia paschę celebratur: congruè ordinatum est, vt per biduum ante ab episcopo chrisma benedicatur, vt possit per diœcesim destinari. Dies etiam ille satis cōgruit ad materias sacramentorum benedicendas, in quo fuit Eucharistiæ sacramentum institutum, ad quod omnia alia sacramenta quodammodo ordinantur: sicut supra dictum* est. *

Q. 65. ar. 3.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA TERTIA, DE SACRAmento Eucharistiæ secundum se, in sex articulos diuisa,

CONSEQVENTER considerandum est de sacramento Eucharistiæ. Et primò de ipso sacramento, secundò de materia, tertiò de forma, quartò de effectibus, quintò de recipientibus hoc sacramentum. sextò de ministro. septimò de ritu.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrūm Eucharistia sit sacramentum.

¶ Secundo, verūm sit vnum vel plura.

¶ Tertiò, vtrūm sit de necessitate salutis.

¶ Quartò, de nominibus eius.

¶ Quintò, de institutione ipsius.

¶ Sextò, de figuris eius.

ARTICVLVS I.

¶ Virum Eucharistia sit sacramentum.

Infra ar. 4. & 9. 79. ar 5. & 7. Et 4. d. 8. q. 1. ar. 1. q. 1. C. 2. eccle. hi erant. exte med. et c. 4 in prin. Q. 65. ar 4. E. q prace. art. 1.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quòd Eucharistia non sit sacramentum. Ad idem enim non debent ordinari duo sacramenta: quia vnumquodque sacramentum efficax est ad suum effectum producendum. Cùm ergo ad perfectionem ordinetur & confirmatio & Eucharistia (vt dicit Dion.* 4. Cæle. hier) videtur Eucharistia non esse sacramentum cùm confirmatio sit sacramentum vt prius habitum* est.

2 ¶ Præterea, in quolibet sacramento nouæ legis id quod visibiliter subijcitur sensui, efficit inuisibilem effectum sacramenti: sicut ablutio aquæ, causat & characterem baptismalem, & ablutionem spiritualem: sicut supra dictum est. Sed species panis & vini, quæ subij-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ tertiæ Articulum secundum.*

IN secundo art. adnexe sacramentum Eucharistiæ dici multa materialiter, nō ea ratione quòd multitudo in eo sit purè materialis (quoniam partes eius habent suas proprias formas & suas proprias materias: vt patet de hostia & calice: sunt enim vel partes heterogeneæ) sed quia huiusmodi multa se habent vt integrantia vnum, quod est refectio spiritualis: à cuius formali vnitate vnum sacramentum dicitur Eucharistia: significans & corpus & sanguinem Christi sub specie cibi & potus. Quocirca non est hic requirenda res aliqua extrinseca, quæ integretur, velut quædā tertia res ex corpore & sanguine Christi sub speciebus panis & vini, sicut domus integratur ex suis partibus. Sed ad finē respiciendū est, & ex vnitate finis proprij, qui est spiritualis refectio, vnitas sumitur sacramētis: sicut ex vnitate refectionis corporalis sumitur vnitas prādij aut cœnæ. Nec ista significatio per accidens se habet ad huius sacramenti rationē, nam corpus sub specie cibi, & sanguis sub specie potus, significant pasci & potari: ac per hoc vtrumq; simul, velut perfectū alimentū signum est totale perfectæ refectionis spiritualis.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ tertiæ Articulum tertium.*

Comment.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore primò distinctio ponitur bimembris, secundo respondetur quæsito iuxta vtrumque membrū. Distinctio est, Duo sunt in sacramento Eucharistiæ, scilicet sacramentum & res sacramenti. Responsio consistit in tribus conclusionibus: quarū duæ primæ ad secundum mēbrum, tertia autem ad primum spectat distinctionis membrum. Prima conclusio est: Sacramentū Eucharistiæ quo ad rem sacramenti est de necessitate salutis. Probatur, Res sacramenti est vnitas corporis Christi mystici, sine qua non potest esse salus ergo. Antecedens pro secunda parte declaratur ex similitudine Ecclesiæ ad arcam Noe, & similitudo probatur autoritate Petri Apostoli. Secunda cōclusio est. Ante perceptionē sacramenti Eucharistiæ, potest haberi res sacramenti Eucharistiæ, ac per hoc salus. Probatur dupliciter: primò ex vniuersali regula. Ex voto sacramenti potest haberi res sacramenti, secundò ex simili accidente in baptismo. Tertia conclusio est. Sacramentum Eucharistiæ nō hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus. Vrobrobatur dupliciter, ex duplici scilicet differentia, scilicet multitudine Eucharistiæ ad baptismum. Prima consistit in hoc, quod perceptio baptismi est necessaria ad inchoandā vitam spiritualem, perceptio vero Eucharistiæ est necessaria ad consummandā vitam spiritualem: ergo ille est necessarius ad principium, hæc vt finem, scilicet in voto. Secunda differentia in hoc, baptismus non potest haberi in voto per aliud sacramentum, Eucharistia potest haberi in voto per aliud sacramentum: ergo patet non possunt habere vim sacramenti baptismi nisi per ipsam perceptionem sacramenti baptismi: possunt autem habere rem sacramenti Eucharistiæ absq; perceptione sacramenti Eucharistiæ.

¶ Adverte hic primo, quòd harum rationum prima (quæ attenditur penes differentiam inter illorum vocatur finis ad principium secundum quod ordinem generatio ad esse secundum esse reale exterius. Eucharistia vero sit ad principium secundum vitam spiritualem: quia ad esse in intentione. ita quasi dicit quòd baptismus per se saluat finem eius perceptio per accidens vt dictum est. Eucharistia autem per se, & per accidens vt dictum est. Eucharistia autem per se solum per se ad consummando salutem secundum ipsius perfectionem, sed etiam per accidens vt in votum finis principij, hæc finis habet.

¶ Adverte secundò, quòd secunda ratio pendet secundum habēdi rem sacramenti, attenditur. Ad baptismi res dogmatizandum habere posse, scilicet vel per ipsum sacramentum, vel per votum proprij. Eucharistiæ habere per votum antecedens vel per votum consequens. Et hic videtur modus habēdi vocatur per quandam accō modationē habere rē sacramenti Eucharistiæ per ipsum Ecclesiæ: sicut filiorum vocatur filiorum Ecclesiæ. Sequendo proprietatem scripturæ vocatur habere rem Eucharistiæ in sui quoniam sacramē baptismi initium est spiritualis vitæ.

¶ Adverte tertiò, quòd littera non respondet simpliciter quæsito, an sacramen Eucharistiæ sit necessarium ad salutem simpliciter, sed distinguitur, & respondet quòd sit necessarium ad salutem ad rem sacramenti, dat.

ficitur in ipsa consecratione materiæ, alia verò sacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem sanctificandum. Et ex hoc etiam consequitur alia differentia, nam in sacramento Eucharistiæ id quod est res & sacramentum, est in ipsa materia: id autem quod est res tantùm, est in suscipiente, scilicet gratia quæ confertur, in baptismo autem vtrunque est in suscipiente, scilicet & character, qui est res & sacramentum, & gratia remissionis peccatorum, quæ est res tantùm, & eadem ratio est de aliis sacramentis.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm hoc sacramentum sit vnum vel plura.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Eucharistia non sit vnum sacramentum, sed plura. Dicitur enim in collect. Purificent nos Domine sacramenta, quæ sumpsimus. Quod quidem dicitur propter Eucharistię susceptionem. Ergo Eucharistia non est vnum sacramentum, sed plura.

2 ¶ Præterea, impossibile est multiplicato genere, non multiplicari speciem, sicut quòd vnus homo sit plura animalia. Sed signum est genus sacramenti, vt supra * dictum est. Cùm igitur in Eucharistia sint plura signa, scilicet panis & vinum, videtur consequens esse, quòd sint plura sacramenta.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentum conficitur in consecratione materiæ: sicut dictum * est. Sed in hoc sacramento est duplex materiæ consecratio, ergo est duplex sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit 1. Corinth. 10. Vnus panis, & vnum corpus multi sumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus, ex quo patet, quòd Eucharistia est sacramentum Ecclesiasticæ vnitatis. Sed sacramentum similitudinem gerit rei, cuius est sacramentum. Ergo Eucharistia est vnū sacramētum.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam multa sint in hoc sacramento à parte materiæ, cibus & potus, seu panis & vinum: vnum tamen sacramentum est ad vnam perfectam animæ refectionem institutus.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur 5. Metaph. * vnum dicitur, non solum quod est indiuisibile, vel quod est continuum, sed etiam quod est perfectum: sicut dicitur vna domus, & vnus homo. Est autem vnum in perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem eiusdem: sicut homo integratur ex omnibus membris necessariis ad operationem animæ, & domus integratur ex omnibus partibus, quæ sunt necessariæ ad inhabitandum: & sic hoc sacramentum dicitur vnum. Ordinatur enim ad spiritualem refectionem, quæ corporali conformatur. Ad corporalem autem refectionem duo requiruntur, scilicet cibus, qui est alimentum siccum, & potus, qui est alimentum humidum. Et ideo etiam ad integritatem huius sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus & spiritualis potus: secundum illud Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ergo hoc sacramentum multa quidē est materialiter, sed vnum formaliter & perfectiue.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eadem collecta & pluraliter dicitur primò. Purificent nos sacramenta quæ sumpsimus: & postea singulariter subditur. Hoc tuum sacramentum nobis reatus ad pœnam, ad ostendendum, quòd hoc sacramentum quodammodo est multa: simpliciter autem vnum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd panis & vinum materialiter quidem sunt plura signa: formaliter verò & perfectiuè vnum, inquantum ex eis perficitur vna refectio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc quod est duplex consecratio materię huius sacramenti, non potest plus haberi, nisi quòd hoc sacramentum materialiter est multa, vt dictum * est.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum Eucharistia sit de necessitate salutis.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum sit de necessitate salutis. Dicit enim Dominus Ioannis 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed in hoc sacramento manducatur caro Christi, & bibitur sanguis eius. Ergo sine hoc sacramento non potest homo habere salutem spiritualis vitæ.

2 ¶ Præterea hoc sacramentum est quoddam spirituale alimentū. Sed alimentum corporale est de necessitate corporalis salutis. Ergo etiam hoc sacramentum est de necessitate spiritualis salutis.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus est Sacramentum Dominicæ passionis, sine qua non est salus, ita & Eucharistia: dicit enim Apostolus 1. Cor. 11. Quotiescunque manducaueritis panē hunc & calicem bibentis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Ergo sicut baptismus est de necessitate salutis, ita etiam hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus scribit Bonifacio contra Pelagianos, * Nec illud cogitetis, paruulos vitam habere non posse, qui sunt expertes corporis & sanguinis Christi.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam non sicut baptismus, Eucharistia sacramentum ad salutem necessarium sit, est tamen ex parte rei necessarium ad salutem.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum & rem sacramenti. dictum est autem, quòd res huius sacramenti est vnitas corporis mystici, sine qua non potest esse salus. Nulli enim patet aditus salutis extra Ecclesiam, sicut nec in diluuio absque arca Noe, quæ significat Ecclesiam: vt habetur 1. Pet. 3. dictum est * autem suprà, quòd res alicuius sacramenti haberi potest ante perceptionem sacramenti, ex ipso voto sacramenti, percipiendi. Vnde ante perceptionem huius sacramenti, potest homo habere salutem ex voto percipiendi hoc sacramentum: sicut & ante baptismum ex voto baptismi, vt supra dictum * est. Est autem differentia quantum ad duo. Primo quidem quia baptismus est principium spiritualis vitæ, & ianua sacramentorum: Eucharistia verò est quasi consummatio spiritualis vitæ, & omnium sacramentorum finis (vt supra dictum * est) per sanctificationes enim omnium sacramentorum, fit præparatio ad suscipiendam vel consecrandam Eucharistiam. Et ideo perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam spiritualem vitam, perceptio autē Eucharistiæ est necessaria ad consummandam ipsam: non ad hoc quod simpliciter habeatur, sed sufficit eam habere in voto, sicut & finis habetur in desiderio & intentione. Alia differentia est, quia per baptismum ordinatur homo ad Eucharistiam, & ideo ex hoc ipso quod pueri baptizantur ordinantur per Ecclesiam ad Eucharistiam. Et sic sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex intentione Ecclesiæ desiderant Eucharistiam, & per consequens recipiunt rem ipsius. Sed ad baptismum non ordinātur per aliud præcedens sacramentum. Et ideo ante susceptionem baptismi, nō habēt pueri aliquo modo baptismum in voto, sed soli adulti: vnde rem sacramenti non possunt percipere sine perceptione sacramenti. Et ideo hoc sacramentum nō hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod sicut Aug. * dicit exponens illud verbum Ioā. Hunc cibum & potū, scilicet carnis suæ & sanguinis, societatē vult intelligi corporis & mēbrorum suorum, quod est Ecclesia in prædestinatis, & vocatis, & iustificatis, & glorificatis sanctis, & fidelibus eius. Vnde sicut ipse dicit in Epistola * ad Bonifacium, Nulli est aliqua tenus ambigendum, tunc vnumquemque fidelium corporis sanguinisque Domini participē fieri, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur nec alienati ab illius panis calicisque cōsortio, etiam si antequam panem illum comedat & calicem bibat de hoc seculo in vnitate corporis Christi constitutus abscedat,

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc est differentia inter alimentum corporale & spirituale, quòd alimentum corporale conuertitur in substantiam eius, qui nutritur, & ideo non potest homini vālere ad vitæ conseruationem alimentum corporale, nisi realiter sumatur. Sed alimentum spirituale conuertit hominem in seipsum: secundum illud quod Aug. dicit in libr. Confes. * quòd quasi audiuit vocem Christi dicentis sibi, Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Potest autem aliquis in Christum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam sine huius sacramenti perceptione. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus est sacramentum mortis & passionis Christi, prout homo regeneratur in Christo virtute passionis eius: sed Eucharistia est sacramentum passionis Christi, prout homo perficitur in vnione ad Christum passum. Vnde sicut baptismus dicitur sacramentum fidei, quæ est fundamentum & spiritualis vitæ, ita Eucharistia dicitur sacramentum charitatis, quæ est vinculum perfectionis, vt dicitur Col. 3.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrùm conuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur. Nomina enim debent respondere rebus nominari. Sed hoc sacramentum est vnum, vt dictum * est. Ergo non debet pluribus nominibus nominari.

2 ¶ Præterea, Species non notificatur conuenienter per id quod est commune toti generi. Sed Eucharistia est sacramentum nouæ legis. Omnibus autem sacramentis commune est, quòd in eis confertur gratia: quod significat nomen Eucharistiæ, quod est idem quod bona gratia. omnia etiam sacramenta remedium nobis afferunt in via præsentis vitæ, quod pertinet ad rationem viatici. in omnibus etiam sacramentis fit aliquid sacrum: quod pertinet ad rationem sacrificij. Et per omnia sacramenta sibi inuicem communicant fideles: quod significat hoc nomen synaxis in Græco, vel communio in Latino. Ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic sacramento.

3 ¶ Præterea, Hostia videtur esse idem quod sacrificium. Sicut ergo non propriè dicitur sacrificium, ita nec propriè dicitur hostia.

¶ SED CONTRA est quòd vsus fidelium habet.

CONCLVSIO.

¶ *Eucharistiæ sacramentum, vt est Dominicæ passionis commemorationem, sacrificium nominatur: vt verò vnum Christi corpus mysticum designat, communio: vt autem beatæ & æternæ fruitionis præfigurationem, Eucharisticum dicitur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum habet triplicem significationem. Vnam quidem respectu præteriti, inquantum scilicet est commemorationem Dominicæ passionis, quæ fuit verum sacrificium, vt suprà dictum est. * Et secundum hoc nominatur sacrificium. Aliam autem significationem habet respectu rei præsentis, scilicet ecclesiasticæ vnitatis, cui homines aggregantur per hoc sacramentum. Et secundum hoc nominatur communio vel synaxis. dicit enim Damascen. * 4. libr. quòd dicitur communio, quia communicamus per ipsum Christo, & quia participamus eius carne & deitate, & quia communicamus & vnimur adinuicem per ipsam. Tertiam significationem habet respectu futuri: inquantum scilicet hoc sacramentum est præfiguratiuum fruitionis Dei, quæ erit in patria. Et secundum hoc dicitur viaticum, quia hic præbet nobis viam illuc perueniendi. Et secundum hoc etiam dicitur Eucharistia, id est bona gratia, quia gratia Dei vita æterna (vt dicitur Rom. 6.) vel quia realiter continet Christum, qui est plenus gratia. Dicitur etiam in Græco metalepsis, id est assumptio, quia vt Damascen. dicit, * per hoc filij deitatem assumimus.

Li 7. Conf. c. 10. à med. 10. 1.

D. 601. Annot.

Infr. q. 79. ar. 2. ad primum. Et 4. dist. 8. q. 1. art. 1. quæst. 3. Art. 1. huius q.

Lib. 4. Orth. fi. ca. 14. à med.

Li. 4. orth. fid. c. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet idem pluribus nominibus nominari, secundum diuersas proprietates vel effectus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd id quod est commune omnibus sacramentis, attribuitur antonomasice ei propter eius excellentiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc sacramentum dicitur sacrificium inquantum repræsentat ipsam passionem Christi. Dicitur autem hostia, inquantum continet ipsum Christum, qui est hostia salutaris: vt dicitur Ephes. 5.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum institutio huius sacramenti fuerit conueniens.

Infr. q. 74. ar. 4. co. & q. 80. art. 8. ad 1. Et 4. dist. 8. q. 1. ar. 3. Et 1. cor. 11. le. 4. co. 4. Et le. 5. col. 1. fin. Lib. 2. tex. 50. 10. 2. Ca. 2. eccle. hier. par. 1. à medio. Theol. 8.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens institutio istius sacramenti. Vt enim Philosophus * dicit in 2. de Generatione, Ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Sed per baptismum, qui est spiritualis regeneratio, accipimus esse spirituale: vt Dionys. * dicit 8. cap. Eccle. hierar. Ergo per baptismum etiam nutrimur. Non ergo fuit necessarium instituere hoc sacramentum, quasi spirituale nutrimentum.

2 ¶ Præterea, Per hoc sacramentum homines Christo vniuntur, sicut membra capiti. Sed Christus est caput omnium hominum, etiam qui fuerunt ab initio mundi, vt suprà dictum * est. Ergo non debuit institutio huius sacramenti differri vsque ad cænam Domini.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentum dicitur esse memoriale Dominicæ passionis, secundum illud Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem, sed memoria est præteritorum, Ergo hoc sacramentum non debuit institui ante Christi passionem.

4 ¶ Præterea, Per baptismum aliquis ordinatur ad Eucharistiam, quæ non nisi baptizatis dari debet. Sed baptismus institutus fuit post Christi passionem & resurrectionem: vt patet Matt. vlti. Ergo inconuenienter hoc sacramentum fuit ante passionem Christi institutum.

¶ SED CONTRA est, quòd hoc sacramentum est institutum à Christo: de quo dicitur Marci 7. Bene omnia fecit.

CONCLVSIO.

¶ Conuenientissimum fuit Eucharistiæ sacramentum à Christo in vltima cœna institui, quo eius memoria firmius fidelium discipulorum cordibus firmaretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenienter hoc sacramentum institutum fuit in Cœna, in qua scilicet Christus vltimò cum suis discipulis fuit conuersatus. Primò quidem ratione continentiæ huius sacramenti. Continetur enim ipse Christus in Eucharistia sicut in sacramento. Et ideo quando ipse Christus in propria specie à discipulis discessurus erat, in sacramentali specie seipsum eis reliquit: sicut in absentia Imperatoris exhiberur veneranda eius imago. Vnde Eusebius Emissenus * dicit, Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus sideribus, necesse erat vt die Cœnæ sacramentum corporis & sanguinis sui conficeret nobis, vt colereretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium. Secundò, quia sine fide passionis Christi nunquam potuit esse salus: secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et ideo oportuit omni tempore apud homines esse aliquid repræsentatiuum Dominicæ passionis. Cuius in veteri quidem Testamento præcipuum sacramentum erat agnus Paschalis. vnde & Apostolus dicit 1. Cor. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Successit autem ei in nouo Testamento Eucharistiæ sacramentum: quod est rememoratiuum præteritæ passionis, sicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ. Et ideo conueniens fuit, vt imminente passione, celebrato priori sacramento, nouum sacramentum instituerer. Vnde Leo * papa dicit, quòd, vt vmbræ cederent corpori, antiqua obseruantia nouo excluditur sacramento, hostia in hostiam transit, sanguine sanguis auferetur, & legalis festiuitas, dum mutatur, implerur. Tertiò, quia ea quæ vltimò dicuntur, maximè ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur: præsertim quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos. Ea verò, ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur (vt beatus Alexand. papa * dicit) nihil in sacrificijs maius esse potest, quàm corpus & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior esti ideo vt in maiori veneratione haberetur, Dominus in vltimo discessu suo à discipulis, hoc sacramentũ instituit. Et hoc est quod Augustinus dicit in lib. de sponsionum ad Ianuarium. Saluator, quo vehementius commendaret mysterij huius altitudinem, vltimũ hoc voluit inire cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digrediturus erat.

Habetur de cons. d. 4. c. Quia corpus assumptũ. Ho. 4. in Pascha Domini, nõ longè à prin.

Alex. 1. in epist. ad omnes orth. à medio illius to. 1. concil.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus, nõ tamen eodem modo nobis aduenientibus. Nã ea, ex quibus sumus, nobis aduenient per generationem: eadem autem inquantum ex eis nutrimur, nobis aduenient per manducationem. Vnde & sicut per baptismum regeneramur in Christo, ita per Eucharistiam manducamus Christum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Eucharistia est Sacramentum perfectum Dominicæ passionis, tanquam continens ipsum Christum passum. Et ideo non potuit institui ante Incarnationem: sed tunc habebant locum sacramenta, quæ erant tantùm præfiguratiua Dominicæ passionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacramentum istud fuit institutum in cœna, vt in futurum esset memoriale Dominicæ passionis, ea secta: Vnde signanter dicit, Hæc quotiescunque feceritis, de futuro loquens.

¶ Ad quartum dicendum, quòd institutio respondet ordinationis. Sacramentum autem Eucharistiæ, quamuis sit posterius baptismo in perceptione, est tamen prius in intentione. Et ideo debuit prius institui. Vel potest dici, quòd baptismus iam erat aliqualiter institutus in ipso Christi baptismo. Vnde & iam aliqui ipso Christi baptismo erant baptizati, vt legitur Ioannis. 3.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum agnus paschalis fuerit præcipua figura huius sacramenti.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd agnus Paschalis non fuerit præcipua figura huius sacramẽti. Christus enim dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedech, propter hoc quod Melchisedech, gessit figurã sacrificij Christi, offerens panem & vinum. Sed expressio similitudinis facit, quod vna ab alio denominetur. Ergo videtur quod oblatio Melchisedech, fuerit potissima figura huius sacramenti.

2 ¶ Præterea, Transitus maris Rubri fuit figura baptismi: secundum illud Primæ Cor. 10. Omnes baptizati sunt in nube & in mari. Sed immolatio agni Paschalis precessit transitum maris Rubri, quem subsecutum est manna, sicut Eucharistiã sequitur baptismus, ergo manna est expressior figura huius sacramenti, quàm agnus Paschalis

3 ¶ Præterea, Potissima virtus huius sacrameti est, quod introducit nos in regnum cælorum, sicut quoddam viaticum. Sed hoc magis præfiguratum fuit in sacramento expiationis, quando Pontifex intrabat semel in anno cum Sanguine in Sancta sanctorũ: sicut Apostolus probat Hebræ. 9. Ergo videtur quod illud sacrificium fuerit expressior figura huius sacramenti, quàm agnus Paschalis.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit primæ Corinth 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis syncerirtatis & veritatis.

CONCLVSIO.

¶ Quamquam multis figuris fuisset Eucharistiæ sacramentum præfiguratum, præcipua tamen eius figura fuit agnus in lege præceptus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento tria cõsiderare possumus, scilicet id quod est sacramentum tantùm, quod est panis & vinum: & id quod est res & sacramentum, scilicet corpus Christi verum: & quod est res tantùm, scilicet effectus huius sacramenti. Quantum igitur ad id quod est sacramentum tantùm, potissima figura fuit huius sacramenti oblatio Melchisedech, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipsum Christum passum, cui continetur in hoc sacramento, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris Testamenti: præcipuè sacrificium expiationis, quod erat solemnissimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna: quod habebat in se omnis saporis suauitatem (vt dicitur Sapient. 16.) sicut & gratia huius sacramenti, quantum ad omnia, refficientem. Sed agnus Paschalis quantum ad hæc tria, præfigurabat hoc sacramentum. Quantum enim ad primum, quia mandu-

¶ Super Quæstionis septuagesimæquartæ Articulum primum.

IN articulo primo in responsione ad secũdum, habes quid sentiat Autor de casu illo: si alicubi à nouo inueniretur vinũ, an esset solus panis consecrandus. Tenet enim partem negatiuam, eo quòd perfectio sacramenti non est reiteranda: sed potius necessitatibus. Vnde & inferius etiam dicetur, quod perfectio sacramenti tantæ est necessitatis, vt etiam bis in eadem missa quandoque oporteat sumere corpus Christi.

¶ Super quæstionis septuagesimæquartæ Articulum secundum.

IN secundo articulo adverte, quod aliud est loqui de determinata quãtitate materiæ, & aliud de præsentia eiusdem: in littera siquidem dicitur non esse determinatam quantitatem, sed non diuersimiliter de præsentia: hoc pro tanto dictum fit, vt non puteretur esse similem iudicium de præsentia & de quantitate: nam in vtraque forma Eucharistiæ mẽtio fit de præsentia per pronomen hoc, seu hic: & proprium oportet præsentẽ esse materiam consecrandam. De quantitate verò non fit mentio: quamuis ibi sit dubitationi quod ad quantitatem vis quia de quantitate non fit mentio in forma consecrationis, dum dicitur calix est calix, oportet etiam vinum contineri calice, ac per hoc quantitatem eius calicẽ excedere. Sed hoc non cogit, quoniam potest sacerdos habere consecrare multos calices plenos, & simul omnes consecrare: sicut simul consecrare multas hostias. Vel ex quantitate calicis non habetur determinata quantitas.

cabatur cum panibus azymis secundum illud Exod. 12. Edent carnes & azymos panes. Quantum verò ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Israël decimaquarta luna, quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum verò ad effectum, quia per sanguinem agni Paschalis, protecti sunt filij Israel à deuastante Angelo, & educti de Aegyptiaca seruitute. Et quantum ad hoc ponitur præcipua figura huius sacramenti agnus Paschalis: quia secundum omnia ipsum repræsentat.

¶ Et per hæc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAQVARTA. DE materia Eucharistiæ quantum ad speciem, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, de materia huius sacramenti. Et primò de specie materiæ, secundò, de conuersione panis & vini in corpus Christi, tertiò de modo existendi Corpus Christi in hoc sacramento, quartò de accidentibus panis & vini, quæ in hoc sacramento remanent.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm panis & vinum sint materia huius sacramenti.

¶ Secundò, vtrùm ad materiam huius sacramenti, requiratur determinata quãtitas.

¶ Tertiò, vtrùm materia huius sacramenti sit panis triticeus.

¶ Quartò, vtrùm sit panis azymus, vel fermentatus.

Quintò, vtrùm materia sacramenti sit vinum de vite.

¶ Sextò, vtrùm sit admiscenda aqua.

¶ Septimò, vtrùm aqua sit de necessitate huius sacramenti.

¶ Octauò, de quãtite aquæ quę apponitur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum materia huius sacramenti sit panis & vinum.

Habetur de cons. d. 4. c. Quia corpus assumptũ. Ho. 4. in Pascha Domini, nõ longè à prin.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd materia huius sacramenti non sit panis & vinum. Hoc enim sacramentum perfectius debet repræsentare passionem Christi quàm sacramenta veteris legis. Sed carnes animalium, quæ erant materiæ sacrificiorum veteris legis, expressius repræsentant passionem Christi, quàm panis & vinum. Ergo materia huius sacramenti magis debet esse carnes animalium, quàm panis & vinum.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentum est vbique celebrandum. Sed in multis terris non inuenitur panis, & in aliquibus non inuenitur vinum. Ergo panis & vinum non sunt conueniens materia huius sacramenti.

3 ¶ Præterea hoc sacramentum competit sanis & infirmis. Sed vinum nocet quibusdam infirmis. Ergo videtur, quòd vinum non debeat esse materia huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est quod Alexander Papa dicit, In sacramentorum oblationibus panis tantùm & vinum aqua permixtum, in sacrificium offerantur.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens materia sacramenti Eucharistiæ est non panis & caseus, vel panis cum sanguis farinæ permistus, vel aqua, sed panis & vinum, quam Christus instituit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa materiam huius sacramenti aliqui multipliciter errauerunt. Quidam enim, qui dicuntur Artotyritæ (vt Augustinus * dicit in li. de hæresibus) offerunt panem & caseum in hoc sacramento: dicentes, à primis hominibus oblatio fructibus terræ & ouium fuisse celebratas. Alij verò, scilicet Cataphrygæ & Pepuziani, de infantis sanguine, quem de toto eius corpore minutis punctionũ vulneribus extorquẽt, quasi Eucharistiã suã conficere perhibentur, miscentes eũ farinæ, panemq; inde facientes. Quidam verò, qui dicuntur Aquarij, aquam solam sub specie sobrietatis in hoc sacramento offerunt. Omnes autem hi errores & similes excluduntur, per hoc quòd Christus hoc sacramentum sub specie panis & vini instituit: vt patet Matth. 26. Vnde panis & vinũ sunt materia conueniens huiusmodi sacramenti. Et hoc rationabiliter. Primò quidẽ quantũ ad vsum huius sacramẽti, qui est manducatio: Sicut enim aqua assumitur in sacramento baptismi ad vsum spiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua: ita panis & vinum, quibus communius homines reficiũtur, assumuntur in hoc sacramento ad vsum spiritualis manducationis. Secundò quantum ad passionem Christi: in qua sanguis est à corpore separatus. Et ideo in hoc sacramento, quòd est memoriale Dominicę passionis, seorsum sumitur panis, vt sacramentum corporis: & vinum, vt sacramentum sanguinis. Tertiò quantum ad effectum consideratum in vnoquoque sumentium: quia vt Amb. *. dicit super epistolam ad Corint. hoc sacramentum valet ad tuitionem animæ & corporis. Et ideo corpus Christi sub specie panis pro salute corporis: sanguis verò sub specie vini pro salute animæ offertur: sicut dicitur Leui. 17. quod anima carnis in sanguine est. Quartò quantum ad effectum respectu totius Ecclesiæ, quæ constituitur ex diuersis fidelibus: sicut panis conficitur ex diuersis granis, & vinum fluit ex diuersis vuis: vt dicit glo. * super illud 1. Corinth. 10. Multi vnum corpus sumus, &c.

1. ad Cor. 11 super illud, hoc poculũ nonum testamentum est. to. 5. Id habet Beda in hunc locum ex Aug. 10. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet carnes animalium occisorũ expressius repræsentent Christi passionem, tamen minus competunt ad communem vsum huius sacramenti, & ad ecclesiasticam vnitatem significandam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet non in omnibus terris nascatur triticum vel vinum: tamen de facili ad omnes terras deferri potest, quantum sufficit ad vsum huius sacramenti. Nec propter defectũ alterius est vnum tantùm siue altero consecrandum: quia non esset perfectum sacramenum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vinum in modica quantitate sumptum, non potest multum ægrotanti nocere. Et tamen si nocumẽtum timeatur, non est necesse quòd omnes accipientes corpus Christi, etiam accipiant sanguinem: vt infra * dicetur.

Q. 80. ar. 12

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti.

4. di. 11. q. 2. ar. 1. q. 3.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti. Effectus enim gratiæ non sunt minus, ordinati, quàm effectus naturæ. Sed sicut dicitur in secundo de * anima, omnium natura constantium, positus est terminus & ratio magnitudinis & augmenti. Ergo multò magis in hoc sacramento (quod dicitur Eucharistia, id est bona gratia) requiritur determinata quantitas panis & vini.

Li. 2. de anima tex. 41. to. 2.

2 ¶ Præterea, Ministris Ecclesiæ non est à Christo data potestas ad ea quæ pertinent ad irrisionem fidei & sacramentorum eius: secũdum illud secundę Corint. 10. Secundũ potestatem quam dedit nobis Deus in ædificationem, & non in destructionem. Sed hoc esset ad irrisionem sacramenti, si sacerdos vellet consecrare totum panem, qui venditur in foro, & totum vinum, quod est in cellario. Ergo hoc facere non posset.

3 ¶ Præterea, Si aliquis baptizetur in mari, non tota aqua maris sanctificatur per formam baptismi, sed solùm aqua illa, qua corpus baptizati abluitur. Ergo nec in hoc sacramento superflua quantitas panis & vini consecrari potest.

¶ SED CONTRA est, quòd multum opponitur pauco, & magnum paruo. Sed nulla est ita parua quantitas panis aut vini, quę non possit consecrari. Ergo etiam nulla est ita magna, quę consecrari non possit.

CONCLVSIO.

¶ Non est determinata materiæ huius sacramenti quantitas, sed tanta sufficiens est, quæ vsui eius conueniat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quod sacerdos non posset consecrare immensam quantitatem panis aut vini: puta totum panem, qui venditur in foro, aut totum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ quartæ Articulum tertium.*

Comment. TItulus vt sonat.

¶ In hoc articulo magna est quæstio, & satis obscura de materia Eucharistiæ quo ad panē: habet enim multas difficultates, & varias opiniones. Est siquidem difficultas prima (quam tractat Autor in litera) propter diuersitatem frumentorum: est & alia difficultas comparando panem ad pastam. Et Albertus quidem Magnus in 4. ieuxta. distinct. 12. tenet panem ex spelta esse materiam Eucharistiæ: quæ sequitur Petrus de Pal. similiter tenet ex amido panem confectum posse consecrari. Autor vero tam circa amidum quam circa speltam opinatur contrarium, sed apponit siliginem panem, quem Albertus negare videtur. De pasta quoq; Scotus tenet partē negatiuam. ponendo tamen pastam esse eiusdē speciei cum pane. Quid autem inter tot varia tenendum sit, ad rationes oportet deducere.

¶ Tria sunt fundamenta ex quibus procedit ur. Primum est vnitas specifica materiæ. Creditur enim eiusdem speciei debere esse materiam in hoc sacramento, sicut & in cæteris inuenitur: & hinc infertur quod ex solis illis frumentis, quæ sunt eiusdem speciei cum tritico, potest confici panis pro hoc sacramento. Et per hanc viam processisse videtur Autor in litera, Scotus, Durand. & Petrus de Pa. habetque via hæc difficultatem annexam ex illa propositione, Generat sibi simile secundū speciem. quoniam hac vtitur ad differendū di stincta specie à tritico.

¶ Aliud fundamentum est contrarium huic, pro quanto ponit sufficere genus proximum ad triticum: ita quod frumentum quod est genus, sufficit ad conficiendum panem pro sacramento. Et hac via processit Albertus, ponens tamen solum duas frumenti species, scilicet triticum & speltam. Habetque fundamentum aliquod in Euangelij verbis, quibus Dominus se Comparat grano frumenti.

¶ Tertium demum fundamentum, quod magnificit Petrus de Pal. est autoritas quarundam Ecclesiarum, quæ consecrant panem confectum ex spelta, quod etiam tangit Autor in litera, dum in secundo argumento obijciendo affert, quod de spelta in quibusdam locis panis conficitur ad vsum huius sacramenti.

¶ Ad quæ quidem fundamenta si liberè respexerimus, nullam cogentem inueniuntur habere rationem nisi vltimum propter autoritatem Spiritus sancti gubernantis Ecclesiam, nam ob similes particulares consuetudines, venerabiliter sustinent Theologi, plures sacerdotes consecrare eandem hostiam: vt infra patebit. Quocirca ex his quæ fiunt colligendo vniuersale, quum experientia probatum appareat, ex tritico, & siligine, & ex spelta panem confici pro sacramento, alia via incedendum esse reor: scilicet ex parte proximæ materiæ Euchatistiæ. Materia enim proxima, quam ex Euangelio indubitanter habemus, est panis non determinatus ad talem vel talem materiam remotam, qualis est triticum, spelta, far, &c. sed panis abstolute, hoc est sine determinatione aliquali ta quod ex quibuscunque tanquam ex materio transeunte panis conficiatur, dummodo sit verè panis, absq; determinatione aliqua potest consecrari. Dico autem absque determinatione aliqua, quoniam & vsu verborum hoc discerni videtur, alteriusq; siquidem rationis est panis, qui frequenti vsu sine additione aliqua vocatur panis: & alterius rationis sunt qui appellantur panes cum additione, scilicet panis ordeaceus, panis miliaceus, panis castaneaceus, & huiusmodi diuisi enim sunt panes cum additione: qui ideo cum additione proferuntur, vt intelligantur nō panes, sed panes tales, sicut etiā vinum ex pomis granatis vinum, quod est in dolio. Sed hoc non videtur esse verum: quia in omnibus habentibus materiam, ratio determinationis materiæ sumitur ex ordine ad finem, sicut materia ferri est ferrum, vt sit apta sectioni. Finis autem huius sacramenti est vsus fidelium. Vnde oportet quòd quantitas materiæ huius sacramenti determinetur per comparationem ad vsum fidelium. Non autem potest esse quòd determinetur ad vsum fidelium, qui nunc occurrunt: alio quin faceretur paucos parochianos habens, nō posset consecrare multas hostias. Vnde relinquitur, quòd materia huius sacramenti determinetur per comparationem ad vsum fidelū absolutè. Numerus autem fidelium est indeterminatus. Vnde non potest dici, quòd quantitas materiæ huius sacramēti sit determinata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod cuiuslibet rei naturalis materia accipit determinatam quantitatem secundum comparationem ad formam determinatam. Sed numerus fidelium, ad quorum vsum ordinatur hoc sacramentum, non est determinatus. Vnde non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd potestas ministrorum Ecclesiæ ad duo ordinatur. Primò quidem ad effectum proprium. Secundo, ad finem effectus, secundum autem non tollit primum. Vnde si faceredos intendat cōsecrare corpus Christi propter aliquem malum finem (puta vt irrideat, vel veneficia faciat) propter intentionē mali finis peccat: nihilominus tamē propter potestatē sibi datā perficit sacramētū.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus sacramentum perficitur in vsu materiæ: & ideo per formam baptismi non plus de aqua sanctificatur, quàm quantum venit in vsum. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ, Et ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

¶ *Virum requiratur ad materiam huius sacramenti, quòd sit panis triticeus.*

4. dist. 11. q. 2. ar. 2. q. 1. & dist. 19 q. 1. art. 2. q. 3. ad primum. Et 4. contra c. 68. Et 1. c. 11. lect. 7. in princ.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non requiratur ad materiam huius sacramenti, quòd sit panis triticeus. Hoc enim sacramentum est rememorationi Dominicæ passionis. Sed magis videtur esse consonū Dominicæ passioni panem ordeaceus, qui est asperior, & de quo etiā Christus pauit turbas in mōte (vt dicitur Ioan. 6.) quā panis triticeus. Ergo panis triticeus nō est propria materia huius sacramenti.

2 ¶ Præterea, Figura est signum speciei in naturalibus rebus. Sed quædā frumenta sunt, quæ habent similem figuram grano tritici, sicut far, & spelta, de qua etiam in quibusdam locis panis conficitur ad vsum huius sacramenti. Ergo panis triticeus non est propria materia huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Permissio speciem soluit: sed vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permistionem non habeat, nisi forte de electis granis studiose fiat. Non ergo videtur quòd panis triticeus sit propria materia huius sacramenti.

4 ¶ Præterea, illud quod est corruptum, videtur esse alterius speciei. Sed aliqui conficiunt ex pane corrupto, qui iam non videtur esse panis triticeus. Ergo videtur quòd talis panis non sit propria materia huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est quòd in hoc sacramento continetur Christus, qui se grano frumenti comparat, Ioannis 12. dicens, Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Ergo panis frumenti, siue triticeus, est materia huius sacramenti.

CONCLVSIO.

¶ Panis triticeus, siue frumenti, conueniens est sacramenti Eucharistiæ materia, cum eo communiter homines pro alimento vtantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum * est, ad vsum sacramentorum assumitur talis materia, quæ communius apud homines in talem vsum venit. Inter alios autem panes communius homines vtuntur pane triticeo: nam alij panes videntur esse introducti in huius panis defectum. Et ideo Christus creditur in huius panis specie hoc sacramentū instituisse, qui etiam panis magis confortat hominem, & ita cōuenientius significat effectum huius sacramenti. Et ideo propria materia huius sacramenti, est panis triticeus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd panis ordeaceus cōpetit ad significandam duritiem veteris legis propter duritiem panis, tum etiam quia vt Aug. dicit * in lib. 83. Quæstionum, ordei medulla, quæ tenacissima palea tegitur, vel ipsam legem significat, quæ ita data erat, vt in ea vitale animæ alimentum corporalibus sacramentis obtegeretur, vel ipsum populum nondum expoliatum carnali desiderio, quod tanquam palea cordi eius inhærebat. Hoc autem sacramentum pertinet ad suauitatem gratiæ Christi, & ad veritatem iā manifestatam. Et hæc sunt dicta comparando panem ad materiam remotam. vero ad materiam proximam duæ rationes diuersas inducentes difficultates occurrunt. Prima est de identitate seu diuersitate inter panem & pastam, secunda est, ex diuersitate modorum coquendi pastam.

¶ Obscura siquidem videtur differentia inter panem & pastam crudam, putat enim Scotus probabile esse quod non differant specie: quia decoctio non facit nisi exhalationem humoris aquei, & mistio non est ibi nisi quædam positio, & ex pane fit pasta, si mica digitis comprimatur. Oppositum autem rationabilius videtur: quoniam decoctio applicando actiua passiuis facit panis facit, sicut maturatio de aggesta faciendo vuam, facit de aggesta vinum. Ars enim in confectione panis, non concurrit nisi applicando actiua passiuis: vt patet ex hoc quòd forma panis est forma substantialis. Quod conuincitur apud fideles, ex hoc quod panis transubstantiatur in corpus Christi, & accidentibus remanentibus non remanet panis: qui remanet cum reliquis accidentibus, si accidens significaret. Vnde & falsum est, quòd dū pasta decoquitur in clibano, fiat sola euaporatio humidi: decoctio enim digerit, & generat panem. Mistione autem aut inxta positione facta opus est noua: sed prima mistio farinæ cum aqua (ex quibus conficitur pasta tanquam ex elementis ac materia transeunte) decoctione digeritur, & ad terminum deducitur, panem scilicet. Nec admitto ex pane fieri pastam, sed micam mollem similem pastæ. Acceptabilior autem apparet hæc positio: quia est via ad generationem panis: quam contēplanti diuersitatē specificā inter aggestā, vinū, & acetū, ex effectu videtur diuersam caloris causalitatem, aggesta enim est succus crudus, vinum vero succus digestus, acetum autem addit excessiuam superuelefactionem. Vt testatur experientia, dum vinum exponitur calori accessit: & cupientes acetum bonum habere, ad loca calida dolium transferūt. Ex his enim apparet ex sola caloris differentia ex parte actiui specificum progressum posse fieri ex parte materiæ, licet non semper fiat: non enim differt specie pyrum coctum a pyro crudo. Diuersi vero coquendi modi, scilicet vel assando vel elixando, speciem variare non videntur: panis siquidem elixus, vel assatus, aut frixus (quoetiam modo lagana in veteri lege offerebantur) non alius, vt panis in clibano, & subcinericius, & hostia, eiusdem videtur speciei quo ad substantiā, solaque accidentali forma differre videtur. Verum in proposito modo videtur vtrumque parūpendendū. Et quod nec ex differentia specifica, nec ex identitate specifica, sufficiens ratio habeatur. Sed credēdo quòd nec pasta, nec panis, nisi accidentaliter consecrabilis, rationem aliunde sumendo, dicimus quòd sicut in sacramento baptismi non à Christo est institutum, ita in Eucharistia & quēadmodum aqua intelligitur non habens substantia aquæ, sed existens ordinem, quum significet omnis species habentia aritas. ¶ Vnde ex similitudine ex verbis domini, cognantis se grano frumenti argumentum efficax, mi non potest. Videtur quòd theologia symbolica non est argumentatiua: vt Dionysius dicit. Apparet quoque via hæc rationabilis & vera: ex eo quòd solus omnes differentias accidentales in cultates accidentes in re, & ipsi omnia cōsonant. Et confirmatur hoc ex vino, nam vua omnes non videntur eiusdē speciei, cui' signū est, quod non quælibet ex qualibet nasci potest, sed diuersarū propagationum: sunt multa earum: & tamen vinum ex quibuscunque vuis conficitur, vnius ponitur speciei.

CONCLVSIO.

¶ Panis confici possit Eucharistiæ sacramentū ex quocunque fermentato pane, secundum cuiuslibet eiusdē speciei suæ vsum, conueniētius tamen est, vt ex pane conficiatur azymo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa materiam huius sacramenti duo possunt considerari, scilicet quid sit necessarium, & quid conueniens. Necessarium quidem est, vt sit panis triticeus (sicut dictum * est) sine quo nō perficitur sacramentum. Non est autem de necessitate sacramenti, quòd sit azymus vel fermentus, quia in vnoquoque cōfici potest. Conueniens autem est, vt vnusquisque seruet ritum suæ Ecclesiæ in sacramenti celebratione. Super hoc autem fuerunt diuersæ Ecclesiarum consuetudines. Dicit enim beatus Grego. in registro, Romana ecclesia offert azymos panes, propterea quod Dominus sine vlla commistione sumpsit carnem, sed cæteræ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod verbum Patris indutum est carnæ, sicut fermentum miscetur farinæ. Vnde sicut peccat presbiter in Ecclesia Latinorum, celebrans de pane fermentato: ita peccaret presbiter Græcus in Ecclesia Græcorum, de pane azymo, quasi peruertens Ecclesiæ suæ ritū. Et tamē cōsuetudo de pane azymo celebrandi, rationabilior est. Primò quidem, propter institutionem Christi: qui hoc sacramētum instituit prima die azymorum (vt habetur Matth 26. & Mar. 14. & Luc. 22.) qua die nihil fermentatum in domibus Iudæorum, esse debebat: vt habetur Exod. 12. Secundo, quia panis est propriè sacramentum corporis Christi (quod sine corruptione conceptum est) magis quam diuinitatis ipsius: vt infra * patebit. Tertio, quia hoc magis cōperit synceritati fidelium, quæ requiritur ad vsum huius sacramenti: secundum illud primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis synceritatis & veritatis. Habet tamen hæc consuetudo Græcorū aliquam rationem, & propter significationem quam tangit Greg. * in detestationem hæresis Nazareorum, qui legalia Euangelio miscebant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut legitur Exo. 12. solennitas Paschalis incipiebat * in vesperis quartædecimæ lunæ, & tunc Christus post immolationem agni paschalis hoc sacramentum instituit. Vnde hæc dies à Ioan. dicitur præcedere sequentem diem Paschæ, & à tribus alijs Euangelistis dicitur prima dies azymorum, quando fermentatum in domibus Iudæorum non inueniebatur: vt dictum * est. Et de hoc suprà notatum est plenius in tractatu Dominicæ passionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd conficientes ex azymo, non intendunt cæremonias legis seruare, sed conformare se institutioni Christi. Et ideo non Iudaizant, alioquin & celebrantes in pane fermentato Iudaizarent: quia Iudæi panes primitiarum, fermentatos offerebant.

2 ¶ Præterea, Azymum & fermentatū sunt accidentia panis, non variantia eius speciem. Sed in materia baptismi nulla differētia adhibetur circa differentiam accidentiū aquæ, puta si sit salsa vel dulcis, calida vel frigida. Ergo in hoc sacramento aliqua differētia adhiberi non debet, vtrum panis sit azymus vel fermentatus.

¶ SED CONTRA est, quod extra de celebratione * missarum, c. literas, punitur sacerdos qui in pane fermentato & scypho ligneo missarum solennia celebrare præsumpserit.

CONCLVSIO.

¶ Quamuis confici possit Eucharistiæ sacramentū ex quocunque fermentato pane, secundum cuiuslibet eiusdē speciei suæ vsum, conueniētius tamen est, vt ex pane conficiatur azymo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa materiam huius sacramenti duo possunt considerari, scilicet quid sit necessarium, & quid conueniens. Necessarium quidem est, vt sit panis triticeus (sicut dictum * est) sine quo nō perficitur sacramentum. Non est autem de necessitate sacramenti, quòd sit azymus vel fermentus, quia in vnoquoque cōfici potest. Conueniens autem est, vt vnusquisque seruet ritum suæ Ecclesiæ in sacramenti celebratione. Super hoc autem fuerunt diuersæ Ecclesiarum consuetudines. Dicit enim beatus Grego. in registro, Romana ecclesia offert azymos panes, propterea quod Dominus sine vlla commistione sumpsit carnem, sed cæteræ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod verbum Patris indutum est carnæ, sicut fermentum miscetur farinæ. Vnde sicut peccat presbiter in Ecclesia Latinorum, celebrans de pane fermentato: ita peccaret presbiter Græcus in Ecclesia Græcorum, de pane azymo, quasi peruertens Ecclesiæ suæ ritū. Et tamē cōsuetudo de pane azymo celebrandi, rationabilior est. Primò quidem, propter institutionem Christi: qui hoc sacramētum instituit prima die azymorum (vt habetur Matth 26. & Mar. 14. & Luc. 22.) qua die nihil fermentatum in domibus Iudæorum, esse debebat: vt habetur Exod. 12. Secundo, quia panis est propriè sacramentum corporis Christi (quod sine corruptione conceptum est) magis quam diuinitatis ipsius: vt infra * patebit. Tertio, quia hoc magis cōperit synceritati fidelium, quæ requiritur ad vsum huius sacramenti: secundum illud primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis synceritatis & veritatis. Habet tamen hæc consuetudo Græcorū aliquam rationem, & propter significationem quam tangit Greg. * in detestationem hæresis Nazareorum, qui legalia Euangelio miscebant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut legitur Exo. 12. solennitas Paschalis incipiebat * in vesperis quartædecimæ lunæ, & tunc Christus post immolationem agni paschalis hoc sacramentum instituit. Vnde hæc dies à Ioan. dicitur præcedere sequentem diem Paschæ, & à tribus alijs Euangelistis dicitur prima dies azymorum, quando fermentatum in domibus Iudæorum non inueniebatur: vt dictum * est. Et de hoc suprà notatum est plenius in tractatu Dominicæ passionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd conficientes ex azymo, non intendunt cæremonias legis seruare, sed conformare se institutioni Christi. Et ideo non Iudaizant, alioquin & celebrantes in pane fermentato Iudaizarent: quia Iudæi panes primitiarum, fermentatos offerebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ quartæ Articulum quintum.*

IN art. 5. memento supradictorum & applica ad propositum, & vide vuam non esse consecrabilem: quia non continet vinum sub forma potabili, sed manducabili.

ar.3.huius q.ad 4.ar.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæquartæ Articulum sextum.*

IN art.6. aduerte ne ere das dicentibus Græcos offerre calicem Domini cum vino tantùm: hoc enim Armeni, non Græci, olim faciebant: vt patet in conci. Florentino sub Eug. IIII. Vbi decretum est, vt etiam ipsi Armeni se cum vniuerso orbe Christiano conforment, omnesque Laborum Græcorumque Ecclesias imitando, in calicis oblatione paululum aquæ vino admisceant.

4. dist. 11. q.2. art. 3. q. 1. Et 1. Co. 11. lect. 7. prin.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ quartæ Articulum septimum.*

Innitur li. 20. etym. c. 3. circa me.

IN art. 7. circa aquam, ex qua fit panis pro sacramento, vide rationem literæ in calce articuli, ad probadum quòd oportet esse aquam veram & naturalem, & sufficipe illam vt rationabilem. An autem sit necessaria, cogitatione opus est, & ratio est eadem cum superius dicta de diuersis speciebus granorum componentium panem: quia enim ad sacramentum sufficit, quod sit verus panis, si panis verus potest fieri ex aqua artificiali (puta rosacea) consequens est quod non est de necessitate sacramenti, aqua naturalis. An autem panis confectus ex farina & aqua rosacea, esset verus panis, experientia comprobandum esset, vi dendo in quo differret ab alijs panibus. nam si solo odore rosarum differre appareret, crederem ipsum eiusdem esse speciei cum alijs, quum aqua non sit pars essentialis panis, sed materia trãsiens eiusdem. Nõ enim permanet aqua secundũ seipsam in pane, sed panis est tertia res resultãs ex commistione farinæ & aquæ per pastæ decoctionem. Non est autem remotum diuersarum specierum res posse esse materiam transeuntem respectu alicuius vnius etiam homogenei: vt patet de his ex quibus generatur sanguis.

In 6. synodo c. 28. & habetur de consec. d. 2. c. didicimus. Iulius 1. in decre. 7. à medio illius, & est decretũ 7. inter eius decreta. 10. quæ sunt ab aliis separata.

ar.3. huius quæst.

¶ Et hęc etiam sufficiat pro octauo articulo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fermentum significat charitatem propter aliquem effectum: quia scilicet panem facit sapidiorem & maiorem. Sed corruptionem significat ex ipsa ratione suæ speciei.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia fermentum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto non potest confici hoc sacramentum (vt dictum est) ideo magis attenditur circa panem differentia azymi & fermentati, quàm circa aquam baptismi, differentia calidi & frigidi. Posset enim tanta esse corruptio fermenti, quòd ex eo non posset confici sacramentum.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum vinum vitis, sit propria materia huius sacramenti.*

AD QVINTVM sic proceditur Videtur quòd non sit propria materia huius sacramenti vinum vitis. Sicut enim aqua est materia baptismi, ita vinum est materia huius sacramenti. Sed in qualibet aqua potest fieri baptismus. Ergo in quolibet vino (puta malorum granatorum, vel mororum, aut huiusmodi) potest confici hoc sacramentum, præsertim cum in quibusdam terris vites non crescant.

2 ¶ Præterea, Acetum est quædam species vini, quod de vite sumitur: vt Isido. * dicit. Sed de aceto non potest confici hoc sacramentum. Ergo videtur quòd vinum vitis non sit propria materia huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Sicut de vite sumitur vinum depuratum, ita etiam agresta & mustum. Sed de his non videtur posse confici hoc sacramentum: secundum illud * quod in sexta synodo legitur: Didicimus, quod in quibusdam Ecclesijs sacerdotes sacrificio oblationis coniungũt vuas: & sic simul vtrumq; populo dispensant: præcepimus igitur, vt nullius sacerdos hoc vlterius faciat. Et Iulius Papa * reprehendit quosdam, qui expressum vinum in sacramẽto Dominici calicis offerunt. Ergo videtur quòd vinum vitis non sit propria materia huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut Dominus se comparauit grano frumenti, ita etiam se comparauit viti, dicens Ioan. 15. Ego sum vitis vera. Sed solus panis de frumento, est materia huius sacramenti: vt dictum est. Ergo solum vinum de vite, est propria materia huius sacramenti.

CONCLVSIO.

¶ *Solum vinum vitis propriè est materia huius sacramenti, quam Christus instituit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de solo vino vitis potest confici hoc sacramentum. Primò quidem propter institutionem Christi, qui in vino vitis hoc sacramentum instituit: vt patet ex eo quod ipse dicit Matth. 26. circa institutionem huius sacramenti, Non bibam amodo de hoc genimine vitis. Secundò, quia sicut dictum est, * ad materiam sacramentorum assumitur id quod proprie, & communiter habet talem speciem. Propriè autem vinum dicitur quod de vite sumitur: alij verò liquores, vinum dicuntur secundum quandam similitudinem ad vinum vitis.

¶ Tertiò, quia vinum vitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritualis lætitia: quia scriptum est, quòd vinum lętificat cor hominis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illi liquores non dicuntur propriè vinum, sed secundum similitudinem. Potest autem verum vinum ad terras illas deferri, in quibus vites non

crescunt, quanum sufficit ad hoc sacramentum.

¶ Ad secundum dicendum, quod vinum sit acetum per corruptionem: vnde non sit reditus de aceto in vinum: vt dicitur 3. Meta. Et ideo sicut de pane rotaliter corrupto non potest confici hoc sacramẽtum, ita nec de aceto. Potest tamen confici de vino acescenti, sicut & de pane, qui est in via ad corruptionem: licet peccet cõficiens, vt prius dictum * est.

3. Meta. 11. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

¶ Ad tertium dicendum, quòd agresta est in via generationis: & ideo nondum habet speciem vini. & propter hoc de ea non potest confici hoc sacramentum. Mustum autem iam habet speciem vini: nam eius dulcedo attestatur digestioni, quę est completio à naturali calore, vt dicitur in 4. Meteo. * & ideo de musto potest confici hoc sacramentum. Non tamen debent vuæ integræ huic sacramento misceri: quia iam esset ibi aliquid præter vinum. Prohibetur etiam ne mustum ita-tim expressum de vua, in calice offeratur, quia hoc est indecẽs propter impuritatem musti. Potest tamen in necessitate fieri. dicitur * enim ab eodem Iulio Papa, Si necesse fuerit botrus in calicem prematur.

4. dist. 11. q. 2. ar. 3. Et 1. Co. 11. lect. 7. prin.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum aqua sit vino permiscenda.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd aqua non sit vino permiscenda. Sacrificium enim Christi figuratum fuit per oblationẽ Melchisedech, qui Genes. 4. non legitur obtulisse nisi panem & vinum. Ergo videtur quod in hoc sacramento non debeat adiungi aqua.

2 ¶ Præterea, Diuersorum sacramentorum diuersæ sunt materiæ. Sed aqua est materia baptismi. Ergo non debet assũmi ad materiam huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Panis & vinum sunt materia huius sacramenti. Sed pani nihil adiungitur. Ergo nec vino debet aliquid adiungi.

¶ SED CONTRA est quod Alex. Papa scribit * In sacramentorũ oblationibus, quę inter missarum solennia Domino offeruntur, panis tantùm & vinum aqua permistum, in sacrificium offerantur.

CONCLVSIO.

¶ *Congruit vt Eucharistia sacramentum conficeretur in vino aquæ permisto, secundum quod Christus illud instituisse creditur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vino, quod offertur in hoc sacramento, debet aqua misceri. Primo quidem propter institutionem: probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc sacramentum instituerit in vino aqua permisto secundum morem illius terræ. Vnde & Prouerb. 9. Bibite vinũ quod miscui vobis. Secundò, quia hoc cõuenit repręsentationi Dominicę passionis. Vnde dicit Alex. Papa, Nõ debet in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrumque permistum: quia vtrunque ex latere eius in passione sua profluisse legitur. Tertiò, quia hoc conuenit ad significandum effectum huius sacramenti, qui est vnio populi Christiani ad Christum: quia vt Iulius Papa * dicit, videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinẽ Christi: ergo cùm in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur. Quarto, quia hoc competit ad vltimũ effectum huius sacramenti, qui est introitus ad vitam ęternam. Vnde Ambros. * dicit in lib. de sacramentis, redundat aqua in calicem, & salit in vitam ęternam.

Iulius 1. scribendo epist. per Aegyptũ. Et habetur de cõsec. d. 2. cum omne crimen.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut * Ambros. dicit ibidem, sicut sacrificium Christi significatum est per oblationem Melchisedech, ita etiam significatum est per aquam, quæ in eremo fluxit de petra: secundum illud primæ Corinth. 10. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aqua assumitur in baptismo ad vsum ablutionis. In hoc autẽ sacramento assumitur ad vsum refectionis: secundum illud Psalm. 22. super aquam refectionis educauit me.

¶ Ad tertium dicendum, quòd panis ex aqua & farina conficitur. Et ideo cùm vino aqua miscetur, neutrum sine aqua existit.

ARTICVLVS VII.

¶ *Vtrum permistio aquæ sit de necessitate huius sacramenti.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd permistio aquæ sit de necessitate huius sacramenti. Dicit enim Cyprianus * ad Cæcilium, Sic calix Domini non est aqua sola, & vinum solum, nisi vtrunque misceatur,

sceatur, quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, nisi vtrunque scilicet farina & aqua fuerit adunatum. Sed admistio aquæ ad farinam, est de necessitate huius sacramenti. Ergo pari ratione admistio aquæ ad vinum.

2 ¶ Præterea, In passione Domini, cuius hoc sacramẽtum est memoriale, sicut de latere eius exiuit sanguis, ita & aqua. Sed vinum quod est sacramẽtum sanguinis, est de necessitate huius sacramenti, ergo pari ratione & aqua.

3 ¶ Præterea, Si aqua non esset de necessitate huius sacramenti, non referret quæcunque aqua huic sacramento apponeretur. & ita posset apponi aqua rosacea, vel quæcunque alia huiusmodi aqua. Quod non habet vsus Ecclesiæ. Aqua ergo est de necessitate huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quòd Cypria. * dicit. Si aliquis de antecessoribus nostris, vel ignoranter, vel simpliciter nõ obseruauit, vt scilicet aquam vino misceret in sacramento, potest simplicitati eius venia concedi. Quod non esset, si aqua esset de necessitate sacramenti, sicut est vinum vel panis. Non ergo aquæ admistio est de necessitate sacramenti.

CONCLVSIO.

¶ *Non est aqua vino permiscenda de necessitate sacramenti.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudicium de signo, sumẽdum est ex eo, quod significatur. Appositio autem aquæ ad vinum refertur ad significandam participationem huius sacramenti a fidelibus quantum ad hoc, quòd per aquam mistam vino, significatur populus adunatus Christo, vt dictum est. * Sed & hoc ipsum quòd de latere Christi pẽdentis in cruce aqua profluxit, ad idem refertur: quia per aquam significatur ablutio peccatorum, quæ fiebat per passionem Christi. Dictum est * autem suprà, quòd hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ, vsus autem fidelium non est de necessitate sacramenti, sed est aliquid consequens ad sacramentum. Et ideo consequens est quòd appositio aquæ, non sit de necessitate sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Cypriani est intelligendum, secundum quòd dicitur illud esse non posse quod conuenienter esse non potest. Et sic similitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri: non autem quantum ad necessitatẽ: nam aqua est de essentia panis, non autem de essentia vini.

¶ Ad secundum dicendum, quòd effusio sanguinis directè pertinet ad ipsam Christi passionẽ: est enim naturale corpori humano vulnerato, quòd ex eo profluat sanguis. Sed effusio aquæ non fuit de necessitate passionis: sed ad demonstrandum effectum passionis, qui est ablutio à peccatis, & refrigerium cõtra ardorem concupiscentiæ. Et ideo aqua non seorsum offertur à vino in sacramento, sicut vinum of-fertur seorsum à pane. Sed aqua offertur vino permista: vt ostendatur vinum per se pertinet ad hoc sacramentum, tanquam de essentia. necessitate existens, aqua autem secundum quòd adiungitur vino.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd quia admistio aquæ ad vinum non est de necessitate sacramenti, non refert quantum ad sacramenti necessitatẽ, quæcunque aqua misceatur vino, siue naturalis, siue artificialis, vt rosacea. Quanuis quantum ad conuenientiam sacramenti, præcipue qui aliam aquam miscet, nisi naturalẽ & veram: quia de latere Christi pendentis in cruce d aqua vera profluxit, nõ humor phlegmaticus, vt quidã dixerunt, ad ostendendũ quòd corpus Christi erat verè compositum ex quatuor elementis, sicut per sanguinem fluẽrem ostendebatur quòd erat compositum ex quatuor humoribus. vt Innocentius tertius dicit in quadam decretali. * Quia vero admistio aquæ ad farinam, est de necessitate huius sacramenti, vtpote constituens substantiam panis, si farinæ admiscretur aqua rosacea, vel quicunque alius liquor, quàm vera aqua, non posset ex eo confici sacramentum: quia non esset verus panis.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrum aqua debeat in magna quantitate apponi.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd oporteat aquam in magna quantitate apponi. Sicut enim sanguis fluxit de latere Christi sensibiliter fluxit, ita & aqua, vnde dicitur Ioan. 19. Qui vidit, testimonium perhibuit. Sed aqua non posset sensibiliter esse in hoc sacramento, nisi in magna quantitate poneretur. Ergo videtur quòd aqua debeat apponi in magna quantitate.

2 ¶ Præterea, Parua aqua multo vino admista, corrumpitur. Quod autem corruptum est, iam non est. Ergo idem est apponere parum de aqua in hoc sacramento, & nihil apponere. Sed non licet nihil apponere. Ergo non licet parum apponere.

3 ¶ Præterea, Si sufficeret parum apponere, per consequens esset sufficiens, quòd gutta aquæ in totum dolium proijceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo nõ sufficit, quòd parua quãtitas apponatur.

¶ SED CONTRA est, quòd extra de celebratione missarum * dicitur, Pernicios⁹ us in tuis partibus inoleuit abusus, videlicet quòd in maiori quantitate de aqua in sacrificio ponitur, quàm de vino: cum secundum rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis, plus in ipso sit de vino quàm de aqua ponendum.

In decret. l. 3. tit. 41. cap. Perniciosus.

CONCLVSIO.

¶ *In tanta quantitate aquæ vino permiscenda est in conficiendo Eucharistiæ sacramento, vt non soluatur vinispecies.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa aquam adiunctam vino, sicut Innocentius tertius dicit in quadam Decreta. triplex est opinio. Quidam enim dicunt, quòd aqua adiuncta vino per se manet, vino conuerso in sanguinem. Sed hæc opinio stare non potest: quia in sacramento altaris post consecrationem nihil est nisi corpus & sanguis Christi (sicut enim Ambro. * dicit in lib de Officijs, Ante benedictionem illa species nominatur: post benedictionem * corpus significatur) aliòquin non totum adoraretur veneratione latriæ. Et ideo alij dixerunt, quòd sicut vinum conuertitur in sanguinem, ita aqua conuertitur in aquam, quæ de latere Christi fluxit. Sed nec hoc rationabiliter dici potest, quia secundum hoc aqua seorsum conseraretur à vino, sicut vinum à pane. Et ideo sicut ipse dicit, aliorum opinio probabilior est: qui dicunt aquam converti in vinum, & vinum in sanguinem. Hoc autem fieri non posset, nisi adeò modicum apponeretur de aqua, quòd conuerteretur in vinum. Et ideo semper rursus est parum de aqua apponere, & præcipuè si vinum sit debile: quia si tanta fieret appositio aquæ, vt solueretur species vini, non posset perfici sacramentum. Vnde Iulius Papa * reprehendit quosdam, qui pannum lineum musto intinctum, per totum annum seruant, & in tempore sacrificij, aqua partem eius lauant, & sic offerunt.

*Extr. de celebr. miss. cap. ex Matthæo. § Quæsitũ. In lib. de his qui myst. initiãtur c. 9. à med. to. 4. * Alias corpus Christi. Iulius 1. scribendo epist. per Aegyptũ. Et habetur de cõsec. d. 2. cum omne crimen.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sufficit ad sacramenti huius significationem, quòd sentiatur aqua, cùm apponitur vino: non autem oportet quod sit sensibilis post mistionem.

¶ Ad secundum dicendum, quod si aqua omnino non apponeretur, totaliter excluderetur significatio. Sed cùm aqua in vinum conuertitur, significatur quod populus Christo incorporatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si aqua apponeretur dolio, non sufficeret ad significationem huius sacramenti. Sed oportet aquam vino apponi circa ipsam celebrationem sacramenti.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAQVINTA, DE CONVERSIONE panis & vini in corpus & sanguinem Christi, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem, an solùm secundum figuram, vel sicut in signo.

¶ Secundo, vtrùm in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem.

¶ Tertio, vtrùm substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihiletur, aut in pristinam materiam resoluatur.

¶ Quarto, vtrùm panis possit conuerti in corpus Christi.

¶ Quinto, vtrùm in hoc sacramento post conuersionem remaneant accidentia panis & vini.

¶ Sexto, vtrùm facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

¶ Septimo, vtrùm ista conuersio fiat in instanti.

¶ Octauo, vtrùm hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

ARTI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæquintæ Articulum primum.*

Comment.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore conclusio clara est: & de ipsa tria dicuntur. primò, quòd sola fide tenetur, secundo, quòd est conueniens: & affertur triplex conuenientia. tertio recitatur error quorundã dicentium oppositum, & ex verbis Christi & confessione Berengarij de consecr. dist. 2. ego Berengarius confutatur.

¶ Circa præsentis & sequẽtium articulorum doctrinam ac materiam pro claritate & ampliori intellectu difficultatũ, sciendum est ex autoritate sacræ Scripturæ de existentia corporis Christi in sacramento Eucharistiæ, nihil aliud haberi expresse, nisi verbũ Saluatoris, dicentis. Hoc est corpus meũ: oportet enim verba hæc vera esse. Et quoniam verba sacræ Scripturæ exponũtur dupliciter (vel proprie vel metaphorice) primus error circa hoc fuit interpretantium hæc Domini verba metaphoricè, quæ Magister sen. in dist. 10. lib. 4. tractat: qui & in hoc articulo reprobatur. Et consistit vis reprobationis in hoc, quod verba Domini intellecta sunt ab Ecclesia proprie: & propterea oportet illa verificari proprie. Dico autem, ab Ecclesia: quoniam nõ apparet ex Euãgelio coactiuũ aliquod ad intelligendũ hæc verba proprie. Ex subiectis quidem verbis à Domino, scilicet, quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorũ, non potest concludi euidenter, præmissa verba esse intelligenda proprie: quoniã ly quod, non refert coniunctionem predicati cum subiecto, sed refert predicatum, scilicet, corpus meum. Cum cuius relationis veritate stat præcedente esse verũ solum in sensu metaphorico: vt patet in exemplo, Petra autẽ erat Christus: si enim adiunxisset Apostolus, qui crucifixus est, resurrexit & ascendit ad cælos dicendo, Petra autẽ erat Christus qui crucifixus est, & resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum: nihilominus præiacens illa propositio, Petra autem erat Christus, non proprie, sed metaphoricè intelligenda esset. Et similiter in proposito, verba Domini, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, ex illa additione, quod pro vobis tradetur, non arcetur prima propositio ad sensum proprium, sed esset etiam vera, si in solo metaphorico sensu esset prolata. Et propterea dixi ex verbis Domini proprie intellectis ab Ecclesia, excludi errorem dicentium corpus Christi metaphoricè seu significatiuè tantũ esse in Eucharistia. Habemus igitur ex veritate verborum Domini in sensu proprio corpus Christi veraciter esse in Eucharistia: & hoc est primũ quod ex Euangelio habemus circa hoc sacramentũ. Alterum autem, quod Euangelium non explicauit, expresse ab Ecclesia accepimus, scilicet conuersionẽ panis in corpus Christi. Hunc enim non solum à priscis doctoribus Ecclesiæ habuimus, quos habes de consecr. dist. 2. copiose, & à Magistro sent. in tractatu de Eucharistia diffuse. sed à concilio Lateranensi sub innoc. iii. vt patet extra de summa Trin. & fid. cath. firmiter credimus. vbi vtrumque simul dicitur sub his verbis. Christi corpus & sanguis in sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur. & hæc quo ad primum. Et sequitur. Transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate diuina. & hæc quo ad secundum. Et quoniam variæ fuerunt opiniones, multiformiaque fient argumenta circa hæc, implicantia mẽtes etiã eruditorũ, præ notandum est, & ante oculos semper habendum. Intenuenire hic non vnã, sed duas nouitates valde mirabiles. Altera est de esse corporis Christi sub hostia consecrata. de nouo enim corpus Christi verum veraciter sub illa hostia continetur. Altera est de conuersione substantiæ panis in substantiam corporis Christi. & hoc etiam de nouo fieri credimus. Et quoniam omnis nouitas mutationẽ nonnullam sonat extensũ mutationis nomine latissimè: ideo pro maiori claritate latissimæ mutationis vocabulo vtendo, imaginemur secundum has duas nouitates intenuenire duas mutationes, non curando an vna fiat ratio alterius, aut inferat alteram. Et in illa quidem nouitate, qua corpus Christi de nouo est sub speciebus panis, oportet intelligere mutationẽ vel ex parte corporis Christi, vel ex parte accidentiũ panis. Et liquidẽ ex corporis Christi parte mutationẽ imaginamur, erit mutationis velut subiectũ corpus Christi: terminus à quo, nõ cõtineri sub his accedẽtibus, terminus ad quẽ, cõtineri sub his accidentibus: fit enim Christi corpus ex nõ cõtento sub his accidẽtibus contentũ sub illis. Si verò mutatio hæc imaginãda ponitur ex parte hostiæ: tũc mutationis subiectum est ipsa panis species: & terminus à quo, nõ continere: terminus autem ad quem, est continere Christi corpus: fit enim panis species icmanens, ex non continẽre Christi corpus, continens Christi corpus.

¶ Quia ergo attendendo formaliter ad illam nouitatẽ, qua corpus Christi continetur veraciter sub specicibus panis, & corpus Christi nõ cõtinebatur sub his speciebus, continetur & species panis, quæ non continebat Christi corpus, cõtinet Christi corpus: rationabiliter manifestatur nouitas ista formalis & perspicua intellectui, humano modo loquendo, vt fecimus, ex cessatione mutationis quæ de Dei balbutiendo, vt ipsorum resonante non dedecet secundũ Greg. Quapropter conformiter ad sacros canones loquendo, vocetur ista nouitas, nouitas continentiæ quoniam vere fecit dum hãc corpus Christi cõtinetur, & hostia continet non continentis locati. Altera autem nouitas vocabitur nouitas cõuersionis: quoniam secundũ illã panis vere conuertitur in corpus Christi. In hac igitur conuersione tria nouitate manifestè mutationẽ intuenti, quæ ex parte Christi fit mutatio ista absq; subiecto termino à quo, pane, & pro termino ad quẽ, corpus Christi. Et scito, quòd tanta est vtilitas differendi inter has mutationes, & inter has nouitates vt inde pendeat & intelligere tam varias solutiones, & scire formaliter respondere, & videre quid scias vel nescias. Vtinam de non sit tibi cure pro nunc, hoc est pro patrio intelligendi, quibus vel quomodo fiat aut à aut ita mutationes, & esto cõtentus ex his terminorum etiã fingere dicas: fit ista mutatio. Et perspicẽdo, quòd minos, scilicet præsens corpus Christi cõtineri de nouo sub sacramẽto continentia ad continens habet alios suos proprios terminos, scilicet de non continẽtia, quæ ista formalis ambarum nouitatum & suarum mutationũ: vt sic liber tibi pateat ingressus in pelagus tam fluctuantium opinionum & intellectuum.

¶ His præhabitis, sciendum est, omnes circa primam nouitatem conuersionis & re & de voce consensisse, dum omnes communiter fatemur corpus Christi prius non contentum sub hac hostia, modo veraciter contineri: quamuis circa modum quo continetur, variæ sint (vt posthea dicetur) opiniones.

¶ Verum nouitatem conuersionis licet omnes voce affirmentes secundum rem tamẽ multi negarunt, putantes se non negare illa. Et hi multifariam fuerũt diuisi. Dũ quidam intelligunt conuersionis nomine identitatem loci, vel ratione dicentur panẽ fieri corpus Christi: quia vbi est panis, est & corpus Christi: vt Magister sen. in 11. dist. 4. refert & reprobat, & de hoc erit secundus ticulus in litera. Quidã verò Conuersionis nomine intelligunt successionẽ ordinem, vt Magister ibidem refert: vt hac ratione dicatur panem conuerti in corpus Christi, quia corpus Christi est post consecrationem pus accidentibus sub quibus erat panis, quem panem annihilari aut solui in prima tem materiam dicebant. & hoc Autor in 3. tractabit articulo. Et hanc opinionem quo ad sententiam sequitur Scotus in 4. dist. 10. & 11. Dixi autem sequitur dum sententiam: quia in modo opinandi cautior est Scotus, ponens panẽ per accidens redigi in nihil: & conuersionẽ vocat adductiuum Christi corporis ad hoc, quòd sit præsens accidentibus panis. Sed quo ad rem in idẽ redit cum opinione recitata à Magistro: quia secundum rẽ panis nõ conuertitur in aliquem, sed in nihilum cedit. & propterea solo nomine conuersionẽ ponit panis in corpus Christi. Quidam autẽ Conuersionis nomen & rẽ, partialiter admittunt, de quorum numero est Durand. in eodem quarto, ponens materiam panis conuerti in corpus Christi, quia incipit informari forma corporis Christi, sicut alimentum informatur forma aliti, panis verò formam corporis re esse. Et hæc noua opinio vt erronea à Pet. de Pal. reprobatur, & errorem cõdemnat, ex hoc quod corpus Christi iam est impassibile: & multò magis eius anima est immutabilis quo ad informare & non informare.

¶ Quidam demum Conuersionis nomen & rem totaliter admittentes, dicũt panem converti in corpus Christi, non secundum substantiam, sed secundum esse accidẽtale: ita quòd panis cõuertitur nõ in substantiã corporis Christi, sed in illius esse sacramentale. Et hanc opinionem tenet, sine assertione, Pet. de Pal. in 4. Quam opinionem vtpote nouam Autor nõ tractat, sed aliena tamẽ à veritate est: quia transubstantiatione solo nomine saluata, quoad secundum rem apud istos substantia panis conuertitur in accidens: & per hoc substantiam corporis Christi, sed secundũ vocem soluent transubstantiationem: conuertitur panis substantia in Christi substantiam secundùm rem: & esse accidentale panis in substantiam simpliciter & absolutè: vt textus expresse inducẽs dictam opinionem, ex his duobus ineffabili modo vnũ sacramentũ, quo ima summis coniũguntur. Ita quòd ex hac Cõcilij doctrina, scilicet quia virtute verborũ fit cõuersio, facerdos profert̃s verba hoc cõficit sacramentũ, manifestè habemus conuersionẽ effici nec hoc sacramentum, quod nihil aliud est, quã facere vnum ex corpore Christi, & specie panis, ex his enim duobus cuilibet fideli certũ est constare hoc sacramentum.

Alias impassibiliter. Tract. 27. euang. Io. in iuer prin. & med. illi us, 10. 9.

¶ Et potest formari sic ratio talis. Confitere hoc sacramentũ, est facere nouitatẽ cõtinentiæ, sed cõuersio sacramẽtalis est ratio cõficiendi sacrãmẽtalis est ratio nouitatis continentiæ. Maior propositio est per se nota, quasi à definito ad ipsa finitionẽ: quia hoc facere mentũ significat cõstans ex accidentibus panis & corpore Christi. Minor verò patet ex autoritate Concilij, reddentis pro causa, quare verba conficiunt hoc sacramentum, quia ipsorũ virtute fit cõuersio. Et hinc habere quoque potes, quòd nouitas cõuersionis nõ cõcurrit per accidẽs ad nouitatem continentiæ: ex quo à sacro Cõcilio pro causa affertur: causę enim per accidẽs, ab arte relinquuntur. Hæc de primo.

** Aliàs, spirituali.*

¶ Quo ad secundũ, sciẽdum est, quòd sicut necessariũ dicitur duplicitur in naturalibus (vel secundũ naturæ ordinẽ, vt quòd homo generetur ex cũcubitu maris & fœmina. vel secundũ habitudinẽ terminorũ, vt circulũ esse rotundũ) ita in ecclesiasticis mysterijs dupliciter poteũ dici necessarium, vel secũdum ordinem sacramentalẽ, vt infantẽ baptizatum mundũ esse à culpa & pœna, vel quia impossibile est nõ poteniss hic omnimodã similitudinẽ. Sed ex ratione mouẽor, quia sacramẽta nouæ legis efficiũt quod significãt: ac per hoc verba Christi: hoc est corpus meũ, quia efficiũt̃ atq; nouitatẽ, scilicet conuersionis & cõtinentiæ (vt expresiè dicta fuerũt Cõcilij autoritas testatur) consequens est, vt eadem Christi verba significẽt vtrũque nouitatẽ, alioquin plura efficerent quàm significarent: imò efficerent quod non significarent. Intelligendo autem conuersionem habere se ad hoc esse corpus Christi, fieri ad factũ esse, optimè intelligimus verba Christi significare vtrũque nouitatẽ, explicando posteriorem, vt in termino. Sicut enim in naturalibus dicẽdo, hoc est lumẽ nouũ, significatur illuminatio & illuminatũ esse, vt in termino: ita in sacramentis verbis virtutem habẽtibus factiuã conuersionis panis in corpus Christi (conuersionis inquam vnientis corpus Christi & accidentia panis ad vnum sacramentum) significatur & conuersio panis in corpus Christi: & corpus Christi cõtineri sub accidentibus panis, vt in termino & sic verba Christi vtrũque significãt, & vtrũque efficiunt. Suadetur autem ratio habilitas

Refertur hoc de consecr. dist. 2. cap. prin.

Sup. quæst. 65 ar. 3. & prin. & ii. fe. q. 76. per totum. Et 4 dist. 10. ar. 1. & dist. 11. prin. Et 4. contra c. 6. Et 11. Co. 11. le. 5. In psal. 98. nõ procul & med. expositionis. 10. 8.

¶ *Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in hoc sacramento non sit corpus Christi secundum veritatem, sed solùm secundum figuram, vel sicut in signo. Dicitur enim Ioan. 6. quòd cùm Dominus dixisset, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, &c. multi ex discipulis eius audientes, dixerunt, Durus est hic sermo: quibus ipse dixit, Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam: quasi diceret, secundum expositionem * Augusti. super Psal. 98. Spiritualiter intelligite quæ locutus sum: non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent: sacramentũ autẽ quod vobis commendaui, spiritualiter intellectum viuificabit vos, caro autem non prodest quicquam.

2 ¶ Præterea, Dominus dicit Matth. vlt. Ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quod exponens Augusti. * dicit, Donec seculum finiatur, sursum est Dominus, sed tamen nobiscum est veritas Domini: corpus enim in quo resurrexit, in vno loco oportet esse, veritas autem eius vbique diffusa est. Non ergo secundum veritatem est corpus Christi in hoc sacramento, sed solùm sicut in signo.

3 ¶ Præterea, Nullum corpus potest esse simul in pluribus locis: cùm nec angelo hoc conueniat: tali enim ratione posset esse vbique. Sed corpus Christi est verũ corpus, & est in cælo. Ergo videtur quòd nõ sit secundũ veritatẽ in sacramẽto altaris, sed solum sicut in signo.

4 ¶ Præterea, Sacramẽta Ecclesiæ ad vtilitatẽ fideliũ ordinantur. Sed secundum Greg. * in quadam homil. Regulus reprehenditur quod quærebat corporalem Christi præsentiã: Apostoli etiã impediebantur recipere Spiritum sanctum, propter hoc quod affecti erãt ad eius præsentiam corporalem: vt Aug. * dicit super illud Ioan. 16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Non ergo Christus secundum præsentiam corporalem est in sacramento altaris.

¶ SED CONTRA est, quod Hilar. * dicit in 8. Trin. de veritate carnis & sanguinis Christi, non est relictus ambigendi locus: nunc enim & ipsius Domini professione & fide nostra, caro eius verè est cibus, & sanguis eius verè est potus. Et Ambr. * dicit 6. de sacramentis. Sicut verus Dei filius est Dominus Iesus Christus, ita vera Christi caro est, quam accipimus, & verus sanguis eius est potus.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam verum Christi corpus & sanguinem sub sacramento hoc esse sensu non deprehendimus: verum nihilominus hoc esse sola fide certum est, quæ diuinæ in hoc innititur autoritati.*

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd verum corpus Christi & sanguinem esse in hoc sacramento, sensu deprehendi non potest: sed sola fide, quæ autoritati diuinæ innititur. Vnde super illud Luc. 22. Hoc est corpus meũ, quod pro vobis tradetur. dicit Cyrillus. Non dubites an hoc verum sit, sed potius suscipe verba Saluatoris in fide, cùm enim sit veritas, non mẽtitur. Hoc autem conueniens est. Primo quidẽ perfectioni nouæ legis. Sacramenta enim veteris legis illud verum sacrificium passionis Christi continebant solùm in figura: secundum illud Hebr. 10. Vmbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam rerum imaginem.

¶ Communis autem doctrina, quam Autor sequitur post magist. sen. tenet substantiam panis converti in substantiam corporis Christi absque additione alicuius, absque augmento quoquo in substantia corporis Christi, ac per hoc panem non esse reductum in nihil, sed conuersum in substantiam Christi corporis, & ex hoc ipso non esse amplius panem, sed quod erat panis est corpus Christi. Et hæc doctrina ex sacris cõciliis præsertim que doctoribus Ecclesiæ habetur. vt patet de consecr. dist. 2. diffuse, & in allegatadecretali Lateranensis concilij.

¶ Addit autẽ doctrina hæc, quòd hæc nouitas conuersionis est ratio nouitatis continentiæ, & prioris illicita quòd prius naturaliter nouitas conuersionis panis in corpus Christi fit, & deinde secundum naturæ ordinẽ est corpus Christi sub hostia: vtrum quæ tamen est in vno & eodem instãti temporis. Nec est inter has duas nouitates solũmodo dictus ordo prioris & posterioris, sed ordo causalitatis: ita quòd hæc conuersio panis in corpus Christi, est causa sufficiens in fino ordine existẽtię corporis Christi sub hostia. Et licet sint hæ duæ nouitates, & tot mutationes cum suis proprijs terminis: tamen est ordo necessaria connexio, quòd ad priorem sequitur, hoc est, quòd ad conuersionem hanc transubstantiatur panis in corpus Christi, necessario sequitur corpus Christi cõtineri sub hostia.

¶ Quocirca quatuor declaranda, primò quòd hæc conuersio præsentiæ corporis Christi sub hostia, quòd hoc est necessariorũ, quomodo habeat hæc conuersionem præsentiæ corporis Christi sub hostia. Secundò, quòd hoc est necessarium. Tertiò, quomodo hæc nouitas continentiæ, & prioris nouitas conuersionis panis in corpus Christi. Quartò, quomodo hæc nouitas continentiæ, & prioris nouitas conuersionis panis in corpus Christi, quia corpus Christi est post consecrationem panis. Secundò hoc competit charitati Christi, ex qua pro salute nostra corpus verum nostræ naturę assumpsit. Et quia maximæ propriũ amicitiæ est, cõiuere amicis (vt Philosophus dicit 9. Ethic.) sui præsentiã corporalẽ nobis repromittit in præmiũ, dicẽs. Mar. 24. Vbi fuerit corpus, illuc cõgregabũtur & aquilæ, interim tamen nec sua præsentia corporali nos in hac peregrinatione destituit, sed per veritatem corporis & sanguinis sui, nos sibi cõiungit in hoc sacramento. vnde ipse dicit Ioannis 6. Qui mã ducat meam carnem, & bibit meum sanguinẽ in me manet, & ego in eo. Vnde hoc sacramentum est maximæ charitatis signum, & nostræ spei subleuamentum, ex tam familiari coniunctione Christi ad nos. Tertiò hoc cõpetit perfectioni fidei, quæ sicut est de diuinitate Christi, ita est de eius humanitate: secundũ illud Io annis 14. Creditis in Deum, & in me credite. Et quia fides est inuisibilium, sicut diuinitatem sua nobis exhibet Christus inuisibiliter: ita & in hoc sacramẽto carnem suam nobis exhibet inuisibili modo. Quæ quidam non attendentes, posuerunt corpus & sanguinem Christi non esse in hoc sacramento', nisi sicut in signo, quod est tanquam hæreticum abijciẽdum, vtpote verbis Christi contrarium. Vnde & Berengarius, * qui primus huius erroris autor fuerat, posthea coactus est suum errorẽ reuocare, & veritatem fidei confiteri.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex hac autoritate prædicti hæretici occasionem errandi sumpserunt, malè verba Augustini intelligentes. Cum enim August. * dicit. Non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis: non intendit excludere veritatem corpo ris Christi, sed quod non erat manducandum in hac specie, in qua ab eis videbatur. Per hoc autem quod subdit. Sacramentũ quod vobis cõmendaui, spiritualiter intellectũ viuificabit vos, non intendit quòd corpus Christi sit in hoc sacramento solum secundum mysticam significationem, sed spirituliter dicit, id est inuisibiliter, & per virtutẽ Spiritus sancti. Vnde super Ioan. * exponẽs id quod dicitur. Caro nõ prodest quicquam, dicit. Sed quomodo illi intellexerunt? carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur: non quomodo spiritu vegetatur, accedat spiritus ad carnem, & prodest plurimum. Nam si caro nihil prodesset, verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis.

¶ Ad secundum dicendum, quod verbum illud Aug. & omnia similia sunt intelligenda de corpore Christi, secundum quòd videtur in propria specie (secundum quòd etiam ipse Dominus dicit Mat. 26. Me autem non semper habebitis) inuisibiliter tamen sub speciebus huius sacramenti est, vbicunque hoc sacramentum perficitur.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd corpus Christi non est eo modo in hoc sacramento, sicut corpus in loco, quod suis dimensionibus loco cõmensuratur: sed quod * speciali modo, qui est proprius huic sacramento. Vnde dicimus quod corpus Christi est in diuersis altaribus: non sicut in diuersis locis, sed sicut in sacramẽto. Per quod non intelligimus, quòd Christus sit ibi solum sicut in signo, licet sacramentum sit in genere signi: sed intelligimus corpus Christi hic esse (sicut dictum * est) secundum modum proprium huic sacramento.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ratio illa procedit de præsentia corporis Christi, prout est præsens per motum corporis, id est, prout est in sua specie visibili: non autem prout est spiritualiter, id est inuisibiliter, modo & virtute spiritus. Vnde Augustinus * dicit super Ioã. Si intellexisti spiritualiter verba Christi de carne sua, spiritus & vita tibi sunt: si intellexisti carnaliter, etiam sic spiritus & vita sunt, sed tibi non sunt.

Aliàs impassibiliter. Tract. 27. euang. Io. in iuer prin. & med. illi us, 10. 9.

** Aliàs, spirituali.*

In cor. ar t.

Tract. 27. in loan. parum ance med. 10. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nabilitèr hoc dici, ex eo quòd huic dicto omnia consonant dicta sanctorum & sacrorum conciliorum. Et hinc facile soluuntur obiectiones, manifestiorque fit doctrina communis: vt patere potest applicando. Hæc de tertio.

Infra ar. 6. co. Et q. 77 art. 1. & 5. Et 4. ar. 11 q. 1 ar. 1. q. 1. Et di. 12. q. 1. ar. 1 q. 3. Et 4. contra cap. 63. prin. Et quo. 7. ar. 9. Et quo 9 ar 5. ad. 3. Et 1. Co. 11. le. 4. & 5. Lib. 4 c. 14 in med.

¶ Quo ad quartum circa aliorum opiniones duo sunt aduertenda. Primum est, quòd omnes videntur fugisse veram transubstantiationē panis in corpus Christi: quia nō videtur intelligibile absque aliqua nouitate in substantia Christi. Secundò est, quòd dupliciter excessus apparet in eis. Alter recurrendi ad possibile secundum diuinam potentiā: cū debuissent suam tractatu discurrere secundum potentiam sacramē torum eorumq; ordinē: & ex hoc excessu orta est illa repulsa opinio Ioannis Parisiensis de assūptione hypostasis Christi, quam à pluribus doctoribus recitatā videre potes, si vis. Aliter excessus est, nimis metiendo res fidei secundū lumen humanū ingenij sibi præfixit ex hoc enim transubstantiationem euitarūt: quum multo melius ac perspicacius sensissent, si Magistrum sent. sequuti cum admiratione illam veritissime renuissent.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem. Dicit * enim Damas. in 4. li. Quia consuetudo est hominibus comedere panem, & vinum bibere, coniunxit eis diuinita tem, & fecit ea corpus & sanguinem suū: & ita panis cōmunicationis nō panis simplex est, sed vnitus diuinitati. Sed cōiugatio est rerum actu existētiū. Ergo panis & vinū simul sunt in hoc sacramento cum corpore & sanguine Christi.

2 ¶ Præterea, Inter Ecclesiæ sacramenta debet esse conformitas. Sed in aliis sacramentis, substantia materiæ manet: sicut in baptismo substantia aquæ, & in confirmatione substantia chrismatis. Ergo & in hoc sacramento substantia panis & vini manet.

3 ¶ Præterea, panis & vinum assumuntur in hoc sacramento, inquantum significant ecclesiasticam vnitatem, prout vnus panis fit ex multis granis, & vnum vinum ex multis racemis: vt Aug.* dicit in lib. de Symbolo. Sed hoc pertinet ac ipsam substantiam panis & vini. Ergo substantia panis & vini remanet in hoc sacramento.

¶ SED CONTRA est quòd Ambr.* dicit in lib. de sacramentis. Licet figura panis & vini videatur: tamen nihil aliud quàm caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt.

CONCLVSIO.

¶ Impossibile est & fuit cōsecrationē remanere in sacramēto cū Christi corpore substantiā panis & vini.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam posuerunt post consecrationē substantia panis & vini in hoc sacramento remanere. Sed hæc positio stare non potest. Primò quidem: quia per hanc positionē tollitur veritas huius sacramenti ad quā pertinet, vt verum corpus Christi in hoc sacramēto existat: quod quidē ibi nō est ante consecrationē. Non aūt aliquid potest esse alicubi vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conuersionem in ipsum: sicut in domo aliqua & aliud est fundamentum: sed præsentia animæ non habetur per conuersionem in ipsum, nec per motum localem: ergo maior est falsa.

¶ Quartò, Deus potest facere in creatura aliquid sine eo quod non est sibi ratio essendi, nec aliquo modo de essentia eius: sed nec conuersio nec sacramentum est formalis ratio corpori Christi essendi hic, nec aliquo modo de essentia eius: ergo Deus potest facere corpus Christi esse hic sine vtroque illorum. Probatur minor: quia conuersio non est ratio formalis essendi: nec vt præsens, quia præteriit corpore Christi existente hic, nec vt præterita, quia tunc Deus non posset subtrahere hinc corpus Christi, sicut nec facere quod non præteriit conuersio. Similiter nec sacramentales species, quia nō sunt in corpore Christi, nec per eas aliquid inest formaliter corpori Christi.

¶ Quinto arguitur ex alio capite: ex hoc scilicet, quòd corpus Christi immotum potest simul esse in diuersis locis localiter. Sed de hoc alias.

¶ Circa applicationem verò maioris ad hanc materiam, tripliciter arguitur. Primò à Durando. Corpus Christi esse in sacramento, non est esse alicubi, quia non est esse in loco: malè ergo applicatur illa maior de vbi & alicubi, ad esse in sacramento, & falsa est minor dicens, quòd corpus Christi incipit esse vbi prius non erat, essendo in sacramento.

¶ Secundò à Scoto. Genitum esse in loco corrupti, est verum propter materiam communem vtrique: propterea enim ignis incipit esse, vbi erat aër conuersus in ignem, quia ex materia quæ fuit aëris remanente ibidem & forma ignis, fit compositum ibidem. In proposito autem, quia non remanet materia panis, non habet locum maior, dicens quòd per conuersionem corpus Christi est vbi erat panis. Tertiò ab eodem & Durando quia aliud est loqui de conuersione absolutè, & aliud de cōuersione in præexistēs. Nam quod conuertitur in præexistens, trahitur ad conditiones præexistentis, & non secus, vt patet in alimento & alito: & propterea hinc sequitur quod panis est vbi est corpus Christi, & non econuerso.

¶ Num ad præsentiam corporis Christi necessaria sit alicuius præexistens conuersio.

¶ Contra perfeitatem, hoc est necessitatem conuersionis ad existentiam corporis Christi in hoc sacramento (quod scilicet impossibile sit corpus Christi non motum localiter, incipere esse in hoc sacramento absque cōuersione alicuius, puta panis) multiplicitèr arguitur.

¶ Primò à Scoto. Per nullam mutationem habetur per se illud quod est aliud & posterius suo per se termino: sed præsentia corporis Christi hic, id est in hoc sacramento, est quid aliud & posterius corpore Christi: quod est proprius terminus transubstantiationis: ergo per conuersionem panis in corpus Christi non habetur per se huiusmodi præsentia.

¶ Secundò, & supponitur Deum posse facere corpus Christi præsens hostiæ, manente substantia panis, quod probatur: quia nouitas posteriorisnon infert nouitatem prioris ex 2. Phys. vbi ponitur motus localis in cœlo sine mutatione secundum formam absolutam. Arguitur ergo sic. Sine mutatione substantiali potest esse noua præsentia corporis Christi ad panem: ergo oportet dare aliquam mutationem ad huiusmodi præsentiam: ergo huiusmodi præsentia non habetur per conuersionem. Et probatur sequela: quia terminus vnius rationis, cuiusmodi est præsentia: non proprie per se est terminus duarum mutationum distinctarum secundum genus. Et si dicatur, inquit Scotus, corpus Christi posse esse præsens cum substātia panis sine mutatione substantiali, tamen nunc de facto sit præsens per substantialem mutationem panis in corpus Christi, & non per aliam: contra, in corpus Christi prius fuit quòd præsens pani posset Deus conuertere panem: quia non esset magis contradictio tunc quàm nunc: ergo talis conuersio vel non faceret corpus Christi præsens, vel fieret præsens, postquam fuit præsens: & sic eadem præsentia terminaret duas dictas mutationes. Deinde extenduntur argumenta, ad hoc quòd cōuersio nihil facit ad præsentiā corporis Christi in sacramēto.

¶ Et arguitur primo sic. Deus posset conuertere panem in corpus Christi, vt habens esse in cœlo: quia non est ibi maior contradictio, quàm in conuersione quæ nunc ponitur, sed tunc non haberetur corpus Christi sub specie panis ex ipsa conuersione, ergo nec nunc.

¶ Secūdo, Si panis quātus cōuerteretur in corpꝰ Christi quātī, ita q̄ subtia in substātiā & quātitas in quantitatē verteretur, tūc corpus Christi quātum non haberet vbi circūscriptiuè, quod fuit circūscriptiuè panis quātiergo nūc non habet vbi diffinitiuè substantiæ panis. Et probatur sequela: quia ita se habent substantiæ quæ subsunt quantitatibus ad loca diffinitiue, sicut substantiæ quātæ ad loca circūscriptiuè: ac per hoc quod facit cōuersio substātiæ in substantiā ad vbi diffinitiue, hoc facit ad vbi circunscriptiuè conuersio substantiæ quātæ in substantiam quantam.

¶ Tertio, Si per conuersionem terminus à quo non fit terminus ad quē, nec fit terminus à quo: vbi fit terminus, ille saltē modus essendi, vtpote similis, ille saltē modus qui potest esse cō munis vtrique, sed paret hic quātitatiue: ergo corpus Christi erit hic quantitatiue: quod est inconueniens.

¶ Quarto arguit Duran. sicut se habet substantia ad substantiā, sic habet quātitas ad quā tem: sed si quantitas panis conuerteretur in quantitatem corporis Christi, non propter hoc quantitas corporis Christi fieret, vbi fuit quantitas panis, nec ergo propter conversionem corporis Christi, vbi erat panis.

¶ Reliqua argumenta, quæ contra hanc eandem materiam rationem ea alio modo militant, hoc est in oppositione, quòd vnū corpus potest esse simul localiter in diuersis locis contra corpus Christi non esse in sacramento localiter: hinc enim huiusmodi obiectionibus probantibus ipsam suppositionē, ideo pro nunc omitto: quia ad præsens à propósito remota apparet, fiet autem de hoc quæstio specialis.

¶ Restant igitur sunt quæ contra primam literæ rationem obiiciuntur. Et primò quidem ex euidentia horū præmittēdū est, quòd nō est hic quæstio de diuina potē tia: nec enim ad hūc tractatū hæc spectat quæstio: sed quærimus quid institutum sit à Christo. Vnde quū dicitur in literā: impossibile est, &c. non est impossibili secundū diuinā potentiā absolutè: sed secundū potentiam ordinatā: secundū quā attenditur possibile vel impossibile in Ecclesiasticis sacramentis. Et hinc multorū argumentorum quæ adduximus solutio pendet. Vnde ad obiecta contra autoris propositionē maiorem absolutè & vniuersaliter intellecta respondendo, dicitur: quod duo prima argumenta, quia æquipollent de possibili, dum de diuina potentia absolutè loquitur, non nisi contra autorem. Prima tamen obiectio de vltima sphæra præter hoc, dum supponendo, esset in eodem loco in quo nunc est: varietas autem esset de loco ad locum, non in locum realem, & de loco potentiali in locum actualē. Vnde quū dicitur, quòd responsio recitata non est mala. Mellius tamen dicetur. Nihil immotū potest esse, vbi prius non fuit, nisi per conuersionem sui ipsius, aut aliquid sibi realiter coniunctū. & per hoc excluditur prima instantia Scoti, dicendo quòd conuersio est propria mutatio afferens præcise propij termini primo, & cōiunctorum illi concomitanter: sic enim non est exceptio ab illa maiore: sed declaratur vim conuersionis extendere ad præsentiam non solum propij termini, sed concomitantium illum.

¶ Ad secundum autem instantiā negatur aliam esse præsentiā animæ, & aliam corporis in hoc sacramento: eadem enim numero præsentia, qua corpus Christi est in hoc sacramento, anima eius corpus comitans denominatiue præsens. Vnde falsum est esse aliud & aliud fundamentum præsentiæ animæ & corporis præsentia in loco denominatur anima mea præsens: nec oportet ponere aliam propriam in anima mea præsentiam ad locum hunc.

¶ Ad quartū dicitur, quod maior est diminutadebet enim addi nec necessariō. Et vltra hoc minor est etiam diminuta quantū ad cōuersionē: connexio præsentiæ ad conuersionem, nec est vt ad præsentem, nec ad fieri. Illud quoq; quod additur de speciebus, diminutum est: datur enim, scilicet quod sub illis corpus Christi habet præsentiam, quam non habet non est intelligibile, quia implicat contradictionē. Nā si corpus Christi esse sacramentaliter sine aliquo sensibili signo integraret, & nō integraret, & similiter contineretur sub signo sensibili, & nō contineretur. Et tenent sequelæ, quia de ratione sacramenti est sensibile signum. Et obiecta autem contra applicationem dictæ maioris ad hanc materiā se habent per hoc sacramentale esse intelligi nequit absque sensibili signo.

Secundo, dicitur ad primū, quod tripliciter deficit. Primò, quia in litera nō habetur, quod esse in sacramento sit esse alicubi, vt patet inuēti. Secundo quia philosophorū more latentes res per comitantia accidentia declarantur. Tertiò, quòd esse in sacramento nō est esse valde latens: verificatur autē, quòd esse in sacramento, & existente sub sacramento. Licuit igitur vti pro ratione vbi & alicubi pro maiore, & sublumere de esse in sacramēto tanquā de vbi & alicubi de corpore Christi existente in sacramento. Et quia non est vbi (puta altare) quod est locus specierum. Et potest vnico dici, quòd esse in sacramento, licet non sit esse in loco formaliter, est esse alicubi, pro quanto per illud esse Christus est vbi est sacramentum. Ad secundum vero dicitur, quòd formaliter loquendo, materia inquātum talis, & ex hoc habetur, quod quodcunque quantum remanens alicubi sub vltimo termino, sufficit ad hoc quod genitum fit in loco corrupti. Et quia sic eōtingit in proposito (nam eadem numero species panis quanta ibidem remanet sub vtroque termino) ideo sufficienter habetur vnde corpus Christi fit in loco panis conuersi in ipsum, quamuis materia nulla communis remanserit: species enim quanta remanens æquiualet materiæ quo ad hoc.

¶ Ad tertium autem dicitur, quòd in hac mirabili transubstātiatione concurrunt duæ rationes, scilicet ratio conuersionis & ratio præexistentiæ: & pro quanto inuenitur in hoc sacramento ratio conuersionis: quia id quod erat panis substantia, est substantia corporis Christi, habemus iuxta generalem regulam conuersionum in naturam aliā corpus Christi esse vbi erat panis: & hoc est quod litera sonat, quod ignis incipit esse alicubi: quia id quod est ibi, conuertitur in ignem. Et hoc est clarum, & expedit ad manudiendum intellectum, qui si solum attenderet, quòd ex pane hic existente fit corpus Christi (ita quòd contentū sub accidentibus panis, ac quisuit substantialiter integram naturam Christi corporis per conuersionem in ipsum) facile intelligeret corpus Christi esse vbi erat panis cōuersus in Christi corpus, sicut ignis est vbi erat lignum conuersum in ignem. Sed quia rationi conuersionis adiungitur ratio præexistentis Christi corporis, impediri videtur quod dictum est haberi ex ratione conuersionis: quoniam ipsum præexistens trahere videtur ad se quod conuertitur in ipsum. Verūtamē oportet in huiusmodi mirabilibus hominem esse persuasibilem, & concursus nostros sacris adnotare mysteriis, & non contra. Et propterea dicimus, quod ex ratione conuersionis habemus corpus Christi esse vbi fuit panis, hoc enim, vt ex supra dictis patet, tam Ecclesiæ quàm sacrorum doctorum traditi autoritas. Ex ratione vero præexistentis Christi corporis absque additione mutationeque aliqua in ipsius substantiam, habemus, non quod panis sed id, quod fuit panis, est vbi est corpus Christi: quia est ipsum corpus Christi verum, quod est in cœlo. Et ex hac parte concedendum est quod conuersium acquirit conditiones eius, in quod est conuersum: nec potest hinc inconueniens aliquod inferri. Sed duo mirabilia conspiciuntur ex hac mirabili cōuersione, scilicet corpus Christi esse, vbi fuit panis, & id quod fuit panis, esse vbi est corpus Christi.

¶ Ad obiecta cōtra necessitatē cōuersionis ad corpus Christi esse in sacramēto, respōdendo dicitur ad primū, quod (vt supra diximus) dupliciter de conuersione panis in corpus Christi loqui possumus, hoc est vel absolutè, vel sacramētali. Et si fit sermo de cōuersione absolute, fateor me nō videre necessitatē, & sic arguētes fere omnes de cōuersione loquūtur. Et propterea non est missi si cōtrà Autorē cōmunemq; doctrinā nō militant: quia non de conuersione absolute, sed de conuersione sacramentali intelligenda est cōmunis doctrina: hæc enim necessaria est ad verificandum sacramentum Eucharistiæ.

¶ Vnde ad primam obiectionem Scoti (quæ est maximū eius fundamentū) dicitur quod tam maior, quàm minor est falsa. Maior quidem quoniā in naturalibus videmus, quod per eandem mutationem habetur per se, non solum substantia per se primo terminans, sed concomitans passio: nam per vnam & eandem generationem habetur per se terra & eius grauitas, & similiter ignis & eius leuitas: intantum quod grauia & leuia dicuntur ab Aristotele, moueri per se à generante, & similiter per eandem mutationem habetur substantia Sortis & eius filiatio, quum Sortes generatur. Falsa est ergo maior in absolutis & relatiuis. Minor autem vniuoce loquendo de conuersione, non est vsquequaque vera, pro tanto: quia licet conuersionis absolutè terminus proprius sit tolummodo corpus Christi: conuersionis tamen sacramentalis proprius & per se terminus est corpus Christi verificans Christi verbum, hoc est corpus meum: sic enim (vt ex superius dictis apparet) ab Ecclesia & prisciis doctoribus docti sumus. Et quia inconstitum nobis est quid additur pro corpus Christi ly verificans, hoc est corpus meum (quoniam vires humani intellectus excedit, quomodo corpus Christi est in sacramento hoc) ideo pro fruolis molestis potius quàm rationabilibus argumentis habendæ sunt obiectiones, quæ contra hoc fierent, ex eo quòd corpus Christi in hoc sacramento non est per se vnum, sed aggregatum per accidens: & similia. Sufficiat nobis addiscentibus in hac via credere Ecclesiæ & doctoribus priscis, quia sic est. Verūtamen pro aliquali quiete humani intellectus scito meritò frivola hæc dici: quia manifestè cōstat terram & grauitatem non constituere vnum per se (vtpote res diuersorum prædicamentorum) & tamen per eandem haberi mutationem. Posset quoque aliter solui dicta Scoti ratio, significando illum essendi modum nomine relatiuo, puta contineri sub specie panis, & dicendo, quod conuersio sacramentalis in hoc differt à conuersione absolutè, quod sacramentalis conuersio est in corpus Christi, non solum secundum se, sed vt consequitur inter ipsum & accidentia panis respectus contenti & continentis: ita quod licet generatio est illatiua substantiæ geniti cum filiatione consequente: ita conuersio sacramentalis habet vim illatiuam ex pane corporis Christi, cum relatione contenti sub accidentibus panis. Et secundum hoc ad rationem Scoti dicendum esset, quod duo sunt genera rerum: quædam enim sunt quę secundum se ex suo genere per se primo fiunt & sunt, & hæc apud Arist. sunt sola composita, vt patet 7. Met. Quædam verò sunt quæ (vt Arist. vtar) sunt & non sunt absque hoc quod generentur vel corrumpantur, & extensiori vocabulo loquendo, absq; hoc quod fiant, & hæ sunt formæ omnes, & præcipuè relationes, quæ regulariter aliorum factionem consequuntur. Quocirca dato quòd maior Scoti sit vera, loquendo de primo genere rerū, falsa tamen est, miscēdo omnia genera simul: quoniā falsū est de relationibus cōcomitātibus propriūmutationis terminū & vniuer-

Quæstio.

IN corpore recitat opinionē affirmatiuā: & reprobat eā quatuor rationibus.

¶ Circa primam rationē multa obiiciuntur contra illam maiorem. Non potest aliquid esse, vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem vel per alterius conuersionē in ipsum. Arguitur enim contra ipsam tripliciter, primò contra ipsam absolutè: secundò contra ipsam applicatam ad hanc materiam, tertiò contra perfeitatem illius. Sco. in primis in 4. sent. dist. 10. q. 1. 3. & 4. & dist. 11. q. 2. multipliciter obiicit. Durandus quoque in 11. dist. 4. obiicit.

¶ Quadrupliciter ergo contra maiorem vniuersaliter intellectam arguitur. Primò à Durando: quia Deus posset creare nouum cælum supra vltimā nunc sphæram: & tunc vltima nunc phæra incideret esse vbi prius non erat absq; hoc quòd moueatur, & absq; hoc quòd aliquid conuerteretur in ipsam: falsa est ergo maior assumpta.

Quæst. 77. art. 3. & 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vniuersaliter falsa est de cõsequentibus propriũ mutationis terminũ: quod libet enim horum concomitantium licet sit aliud & posterius proprio mutationis termino: per eandẽ tamen mutationem per se secundo haberi potest: quãuis non habeatur per illã per se primò. Et sequendo hæc dicitur in proposito, quòd conuersio sacramẽtalis per se primò terminatur ad corpus Christi, inferendo per se secundo continentiã corporis Christi sub accidẽtibus panis: quæ coprincipia licet sit aliud quid, & posterius Christi corpore, est tamẽ necessario necedẽtia sacramenti consequẽs corpus Christi vt terminum cõuersionis sacramẽtalis.

4. di. 11. q. 1. ar. 2. Et 4. contra c. 65. prin. Et quol. 5. art. 11. & quol. 9. ar. 5. ad 3. Et 1. Cor. 11. lec. 5. circ. princ.

¶ Antequam autem respondeatur ad argumẽtia: quæ superius declaratas mutationes duas supponunt: prædemonstrandũ est, quid tenendum sit de his mutationibus. Scitò igitur recolẽdo auctoritata, duplices opiniones esse de eis posse, alteram, quę est Scoti, ponit duas in hoc sacramento mutationes interuenire, primam est cõuersio panis in corpus Christi, secundam est, quæ corpus Christi de non præsente se ipso non contento fit præsens seu contentum sub specie panis. Altera vero opinio est, quòd non est hic nisi vna sola mutatio, qua ex pane fit corpus Christi: sed ad istam mutationẽ sequuntur vtrinq; relationes: in accidentibus siquidẽ panis ex hac mutatione sequitur relatio contenti, & in corpore Christi ex eadem mutatiõe sequitur relatio contenti: & sic hæc mutatio sufficit ad faciendũ corpus Christi veraciter contineri sub specie panis. Monstratur autẽ multiplicter rationabilitas huius opinionis simul cum destructione alterius, quum ex hoc, quòd pluralitas non est ponenda sine necessitate, ac per hoc quum vna mutatio hic sufficiat, non sunt ponendæ duæ. Tum quia secundũ philosophorum doctrinã relationes fiunt consecutiuè ad mutationes absolutorum: & non per alias proprias mutationes. Tum quia tam Ecclesiæ quàm priscorum doctorum doctrina tradit conuersionis mutationem pro ratione verificantæ corpus Christi cõtineri sub specie panis. Quæ doctrina non verificaretur, nisi fortè per accidens, si interueniret hic duæ mutationes: quoniã si duæ mutationes sunt, prima per accidens se haberet: quod etiam aduersarij fatentur. Sed tunc sequitur maximũ inconueniens, quòd tam Ecclesia quàm prisci doctores laborauerunt ad reddendã rationem per accidens: quæ ab arte & doctrina resecanda est. Dicamus igitur quòd vna sola hic intercurrit mutatio inferens nouitatẽ continentiæ. An autẽ sacramentalis cõuersionis mutatio inferat in vtroq; extremo relationes reales cõtinentiæ actiuæ & passiuæ: vel solum ex parte corporis Christi sit relatio realis ad species, qua cõtinetur sub speciebus: & per hoc denominatur Species cõtinere corpus Christi: quia corpus Christi cõtinetur sub illis: vel in speciebus ipsis realis continẽtiæ relatio ad corpus Christi cõsurgit: ex qua corpus Christi cointelligitur referri ad species vt contentũ ad continẽs: nõ quia ipsum referatur ad species, sed quia species referuntur ad ipsum (sicut Deus realiter dicitur dominus creaturæ: nõ quia ipse referatur ad creaturã seruã, sed quia creatura refertur ad ipsum) nõ facile dixerim: quia ignotus est modus, quo corpus Christi cõtinetur sub specie panis. Cum his tamen omnibus cõclude ita esse hic vnã solã mutationẽ, vt affirmando vnicã, perspicias ita interuenire in hoc sacramento vnicã mutationẽ in actu, vt nõ negetur esse plures in potẽtia: non naturali aut sacramentali, sed diuina absolute: hoc est, quòd id quod de facto fit per vnicã mutationẽ, posset Deus facere per plures mutationes: posset enim mutare panẽ in corpus Christi vna mutatione, & facere corpus Christi contentum sub specie panis alia mutatione. Sed quoniã hoc ad potentiã absolutã Dei respicit, simpliciter & absolute loquendo, vnicã dicito interuenire mutationem. Et hæc dicta de his mutationibus actu vel potentia in ordine ad relationes, non aliter dicta intellige, quàm considerando esse sacramẽtale corporis Christi relatiuè secundum relationes contenti & continentis: nam secundum rem longe altius est, quàm huiusmodi relatiua significent. & magis reuerenter ac eminentius de illo sentitur & dicitur, quùm de illo secundum se sentimus, & dicimus quod se habet ad conuersionem, vt factum esse in termino ad fieri: vt superius explicauimus.

¶ Communicando tamen in considerationẽ respectiua cum aduersariis, ne fugere difficultates videamur: his præmissis ad secundũ Scoti dicitur: admisso præsupposito, quòd consequentia prima nihil valet, vtpote infertẽs à potibili logico necessariũ, dum dicit potest esse, ergo oportet. Et per hoc patet, quòd secunda consequentia dicens, ergo huiusmodi præsentia non habetur per conuersionem: non insistitur ex primo antecedente. Et ad probationem dicitur, quod terminus vnius rationis (cuiusmodi est præsentia) non est terminus per se duarum mutationum: quia non interuenit nisi vna mutatio, quamuis per potentiam diuinam possit esse terminus duarum mutationum: substantialis quidem consequutiuæ, accidentalis autem secundum se.

¶ Ad tertium autem contra bonã responsionem de facto vel potẽtia dicitur, quòd si panis conuerteretur in Christi corpus prius præsens factum, corpus Christi esset duplici vinculo præsens: hoc est, ex vi conuersionis sacramentalis. & ex vi prioris actionis diuinæ omnipotentiæ. Vnde nihil aliud sequitur, nisi quòd huiusmodi præsentia posset per diuinam omnipotentiam terminare duas mutationes: quod gratis concessum fuit.

¶ Ad obiectã demum contra efficaciã conuersionis ad præsentiam corporis, Christi in sacramento, respondendo per conditionales (vt in præcedenti fecimus responsione) dicitur, quòd si Deus conuerteret panem in corpus Christi, vt habens esse in cœlo, non esset conuersio eiusdem rationis cum ista sacramentali: ac per hoc non est ad propositum quicquid inde sequereturi.

¶ Et per idẽ respondetur ad secundum in quo sunt multiplices defectus: puta quòd corpus Christi nunc de facto acquirit Vbi definitiuum substantiæ panis: & quòd substantia subiecta quantitati habet suum Vbi diffinitiuè præsens Vbi circumscriptiue. Nam subsistentia secluſa quantitate virtualiq; esse corpus, nusquam est, & esse corpus Christi sub sacramento, non est esse alicubi.

¶ Ad tertium negatur sequela: quia voluntarie assertur.

¶ Ad quartum, quod est Duran. dicitur quòd argumentũ, à sicut, sæpe claudicat: & in proposito nihil valet. Et ratio est: quia non esset cõuersio eiusdem rationis cum ista sacramentali, si quantitas conuerteretur in quantitatem: & propterea non est mirum, si aliud inde sequeretur, & aliud sequitur hinc.

¶ *Num substantia panis in sacramento remaneret, vera essendo Christi verba dicendo, hoc est corpus meum.*

¶ Contra secundã rationem literæ, scilicet si substantia panis remaneret, nõ esset verũ quod Christus dixit. Hoc est corpus meum, &c. sed fuisset potius dicẽdum. Hic est corpus meum. Cõtra hanc, inquã, rationem Scoti & Durãdus arguunt. Scotus quidem: quia tunc ly hoc, non demonstret substantiã panis, sed contentum sub pane: & eut modo demõstrat. Sed accidentia, sed contenta accidentia, & hic est corpus meum, & hic est corpus meum. Durandus vero quia indefinita verificatur pro vno solo: ac per hoc si esset ibi panis & corpus Christi, posset reddi loquutio vera pro solo corpore Christi. Ad hæc dicitur quod veritas enuntiationum propriè significantium, ex communi consensu propriè intelligentium, & terminis vtentium propriè pendet: & non est attẽdendum ad quid iste vel ille posset eandẽ enuntiationem applicare. Constat autem quòd propriè loquendo & intelligendo quũ dicitur, à quocunq; dicatur siue sacramentaliter siue non sacramentaliter, hoc est corpus meũ, ly hoc, demonstrat hanc substantiam, quod patet ex hoc, quòd si aliquis demonstrando seipsum, dicat, hoc est corpus meũ, significatur apud omnes intelligentes, quòd hæc substantia est corpus meũ. Et hoc suffragatur ratio secundũ quam talia sunt subiecta enuntiationis, quia permittunt prædicata: & propterea quia prædicatũ est substantia (nã corpus meum significat substãtiam) identitas prædicati cum subiecto significatur propriè est. cogit ly hoc ad demonstrandã hanc substantiam, vt propositio sit propriè vera. Et hinc excluditur quod in hac propositione ly hoc, non demonstret accidentia, sed substantiam sub accidentibus, & ad hoc suffragatur, quòd ly hoc, est pronomen demonstrativum substantiæ apud Grãmaticos. Rursus ex hoc, quia demonstrat non vage aut indefinitè sed singulariter, oportet subesse prolatum super certo sensibili demonstrare nõ vage hanc vel illã, sed singulare substantiam sub illis accidentibus existentẽ. Et si quidẽ vna sola substantia subsit, sola demõstratur, si vero multæ subsint, omnes per modũ vnius singularis, demonstrantur secundum communem intellectum, propriamque significationem nominũ ac pronominum, vt patet in exemplo illato: dicitur me dicente, hoc est corpus meũ, significo hanc substantiã comprehendentem carnes, neruos, & ossa, esse corpus meũ: ex quibus sequeretur, quòd si remaneret substantia panis est corpore Christi, ly hoc demonstraret hanc substantiã comprehendentem panẽ & corpus Christi per modũ vnius singularis substantiæ: & sic propositio esset falsa, propriè loquendo, quia significaret panis substantiam esse corpus Christi: quod cõstat esse falsum. Vnde ad secundam obiectionẽ dicitur, quòd nõ est variãda demõstratio, quã facit ly hoc, in ista enuntiatione sacramẽtali: ex aliqua hypothesi sibi stãdũ est in proprietate suæ demonstrationis. secundum quã ly hoc, non significat contentũ sub hoc pane, nec significat hanc substantiã, quæ scilicet continetur sub his accidentibus: ex hoc enim substantia est corpus Christi. Et notãter dico, hæc substãtia, & nõ dico, hic panis: quia, vt dictum est, demonstratur hæc substantia sine qualitate. Ad Duran. vero dicitur quòd chimericum est, singulare facere indefinitum: & præterea est abuti vocabulis: oportet enim secundum propria iudicare.

¶ Contra tertiam rationem literæ (scilicet si esset alia substantia, quàm corporis Christi, contrariaretur veneratiõni Eucharistiæ) obstat Scotus: quia nunc est ibi aliqua creatura, puta species sacramentalis: & tamen adoratur Eucharistiæ refertur ad Christum, & non ad sensibile continens: ergo eodem modo si non remaneret panis, adoraretur Christus contentus sub pane quando & quali, vt in signo.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ratio literæ stat solida, quoniam quæcunque substantia alia à Christo, contrariatur veneratiõni qua veneramur Eucharistiam panis, & ad vim hanc respexisse videtur Autor in litera explicans parisiensis. At verò huiusmodi motus incipiat ante terminũ consecrationis, nunc. cum inter quælibet instantia sit tempus intermedium, in quo fiet iste motus. & in quo mobile relinquet successiuè partes hostiæ: sequetur quòd in eodem tempore, quo aliqua hostiæ pars relicta est, neque erit substantia panis, neque tam particulam illã reliquit, neq; corpus Christi, quòd ante instãs quod erit tantum hoc tempus medium non est sub hostia.

¶ Et vide nouitiæ, ex contextu literæ hanc argumentationẽ inducẽ, excludendo responsionem, dicẽtẽ fieri resolutionis vel egressus motũ, paulatim desinentes hostiæ. At si posuissent resolutionis motum fieri successiuè qui dicitur, per partes intẽsiuas tantùm: ita quòd in termino tota simul hostia esset (contingit enim, inquit Arist. totum simul coagulari) tunc militaret argumentum, quòd præcedens materia nunquam esset sub hostia. Et si hoc affirmatur, succurrunt posteriæ duæ rationes, scilicet quòd tolleret conuersio, & quòd ponitur effectus sine causa.

¶ Quo ad tertiũ, de altero disiunctionis membro (scilicet annihilatione) improbatur quinquiplex tollit veram conuersionem substantiæ panis in corpus Christi, per hoc tollit modum, quo corpus Christi est in hoc sacramento, & in hoc differt ab eo quod primo membro, scilicet resolutione. Et demũ vtrumq; reprobat: quia forma sacramenti neutrum horum effectuũ significat.

¶ *Num substantia panis sit post consecrationem in nihilum conuersa.*

¶ Circa responsionẽ ad tertiũ, aduerte quòd Seo. nõ cõtentus huiusmodi responsione quia sola voce cõuersionẽ affirmat (tenẽs panẽ quãuis per accidẽs redi

sed dicea secundũ, scilicet quod panis seu vinũ per cõsecrationẽ resoluitur in præiacentem materiã, Autor procedit vtẽs implicite hac distinctione, hãc resolutionẽ fieri in præiacentẽ materiã, potest intelligi dupliciter, vel in materiã primã, vel in elementa manentia vel egredientia. Propterea primò improbat primũ membrum, scilicet quòd ista resolutio non fit in materiam primã: quia materia non potest esse sine forma.

Vbi scito, quod quia opinio ista ponit resolutionẽ puri (quoniã nullus meminit generationis, quin ponat generationi, quin ponat resolutionẽ in materiã primã, ponit sequenter materiã primã sine forma, quod est impossibile, secũdũ causas secũdas & potẽtiã dei ordinatam, quicquid fit de possibili secũdũ potẽtiam Dei absolutã: quod nihil hoc est extra propositum quoniã illud est possibile, & sequitur hinc.

¶ *Num substantia panis in sacramento remaneret, vera essendo Christi verba dicentia, hoc est corpus meum.*

¶ Contra secundã rationem literæ, scilicet si substantia panis remaneret, nõ esset verũ quod Christus dixit. Hoc est corpus meum, &c. sed fuisset potius dicẽdum. Hic est corpus meum. Cõtra hanc, inquã, rationem Scoti & Durãdus arguunt. Scotus quidem: quia tunc ly hoc, non demonstret substantiã panis, sed contentum sub pane: & eut modo demõstrat. Sed accidentia, sed contenta accidentia, & hic est corpus meum, & hic est corpus meum. Durandus vero quia indefinita verificatur pro vno solo: ac per hoc si esset ibi panis & corpus Christi, posset reddi loquutio vera pro solo corpore Christi. Ad hæc dicitur quod veritas enuntiationum propriè significantium, ex communi consensu propriè intelligentium, & terminis vtentium propriè pendet: & non est attẽdendum ad quid iste vel ille posset eandẽ enuntiationem applicare. Constat autem quòd propriè loquendo & intelligendo quũ dicitur, à quocunq; dicatur siue sacramentaliter siue non sacramentaliter, hoc est corpus meũ, ly hoc, demonstrat hanc substantiam, quod patet ex hoc, quòd si aliquis demonstrando seipsum, dicat, hoc est corpus meũ, significatur apud omnes intelligentes, quòd hæc substantia est corpus meũ. Et hoc suffragatur ratio secundũ quam talia sunt subiecta enuntiationis, quia permittunt prædicata: & propterea quia prædicatũ est substantia (nã corpus meum significat substãtiam) identitas prædicati cum subiecto significatur propriè est. cogit ly hoc ad demonstrandã hanc substantiam, vt propositio sit propriè vera. Et hinc excluditur quod in hac propositione ly hoc, non demonstret accidentia, sed substantiam sub accidentibus, & ad hoc suffragatur, quòd ly hoc, est pronomen demonstrativum substantiæ apud Grãmaticos. Rursus ex hoc, quia demonstrat non vage aut indefinitè sed singulariter, oportet subesse prolatum super certo sensibili demonstrare nõ vage hanc vel illã, sed singulare substantiam sub illis accidentibus existentẽ. Et si quidẽ vna sola substantia subsit, sola demõstratur, si vero multæ subsint, omnes per modũ vnius singularis, demonstrantur secundum communem intellectum, propriamque significationem nominũ ac pronominum, vt patet in exemplo illato: dicitur me dicente, hoc est corpus meũ, significo hanc substantiã comprehendentem carnes, neruos, & ossa, esse corpus meũ: ex quibus sequeretur, quòd si remaneret substantia panis est corpore Christi, ly hoc demonstraret hanc substantiã comprehendentem panẽ & corpus Christi per modũ vnius singularis substantiæ: & sic propositio esset falsa, propriè loquendo, quia significaret panis substantiam esse corpus Christi: quod cõstat esse falsum. Vnde ad secundam obiectionẽ dicitur, quòd nõ est variãda demõstratio, quã facit ly hoc, in ista enuntiatione sacramẽtali: ex aliqua hypothesi sibi stãdũ est in proprietate suæ demonstrationis. secundum quã ly hoc, non significat contentũ sub hoc pane, nec significat hanc substantiã, quæ scilicet continetur sub his accidentibus: ex hoc enim substantia est corpus Christi. Et notãter dico, hæc substãtia, & nõ dico, hic panis: quia, vt dictum est, demonstratur hæc substantia sine qualitate. Ad Duran. vero dicitur quòd chimericum est, singulare facere indefinitum: & præterea est abuti vocabulis: oportet enim secundum propria iudicare.

¶ Contra tertiam rationem literæ (scilicet si esset alia substantia, quàm corporis Christi, contrariaretur veneratiõni Eucharistiæ) obstat Scotus: quia nunc est ibi aliqua creatura, puta species sacramentalis: & tamen adoratur Eucharistiæ refertur ad Christum, & non ad sensibile continens: ergo eodem modo si non remaneret panis, adoraretur Christus contentus sub pane quando & quali, vt in signo.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ratio literæ stat solida, quoniam quæcunque substantia alia à Christo, contrariatur veneratiõni qua veneramur Eucharistiam panis, & ad vim hanc respexisse videtur Autor in litera explicans parisiensis. At verò huiusmodi motus incipiat ante terminũ consecrationis, nunc. cum inter quælibet instantia sit tempus intermedium, in quo fiet iste motus. & in quo mobile relinquet successiuè partes hostiæ: sequetur quòd in eodem tempore, quo aliqua hostiæ pars relicta est, neque erit substantia panis, neque tam particulam illã reliquit, neq; corpus Christi, quòd ante instãs quod erit tantum hoc tempus medium non est sub hostia.

¶ Et vide nouitiæ, ex contextu literæ hanc argumentationẽ inducẽ, excludendo responsionem, dicẽtẽ fieri resolutionis vel egressus motũ, paulatim desinentes hostiæ. At si posuissent resolutionis motum fieri successiuè qui dicitur, per partes intẽsiuas tantùm: ita quòd in termino tota simul hostia esset (contingit enim, inquit Arist. totum simul coagulari) tunc militaret argumentum, quòd præcedens materia nunquam esset sub hostia. Et si hoc affirmatur, succurrunt posteriæ duæ rationes, scilicet quòd tolleret conuersio, & quòd ponitur effectus sine causa.

¶ Quo ad tertiũ, de altero disiunctionis membro (scilicet annihilatione) improbatur quinquiplex tollit veram conuersionem substantiæ panis in corpus Christi, per hoc tollit modum, quo corpus Christi est in hoc sacramento, & in hoc differt ab eo quod primo membro, scilicet resolutione. Et demũ vtrumq; reprobat: quia forma sacramenti neutrum horum effectuũ significat.

¶ *Num substantia panis sit post consecrationem in nihilum conuersa.*

¶ Circa responsionẽ ad tertiũ, aduerte quòd Seo. nõ cõtentus huiusmodi responsione quia sola voce cõuersionẽ affirmat (tenẽs panẽ quãuis per accidẽs redi

gi in nihilũ) duo potissima videtur habere fundamenta in q. 4. 11. dist. Primũ est: quia inuenitur hic transitus per se ab esse panis ad non esse panis: & alius transitus à nõ præsentia corporis Christi hic, ad præsentiã ipsius hic. Et tunc arguitur sic: Si secũdus trãsitus nõ cõcomitaretur primũ, primus esset annihilatio: ergo & modo formaliter est annihilatio: quia ratio eius nõ variatur propter illud, quod per accidẽs cõcomitatur. Secundo sic: Si panis annihilaretur, & corpus Christi ponaretur hic præsens, omnẽ eodẽ modo se haberet tam panis quã corpus Christi, quãti ad omnem conditionẽ tã esse quàm nõ esse, sicut modo se habet: sed quod fuit & omni eodẽ modo se habet, sicut si esset annihilatũ, est annihilatũ: ergo panis redigitur in nihilũ. Prima propositio manifesta est: quia si panis esset annihilatus, nec forma nec materia eius maneret: eodem autem modo nec nunc manet.

Vel quod in præiacentem materiam resoluatur.

¶ Ad horũ & similiũ euidentiã, doctrina sanctorum patrũ resumẽda est. Amb. liquidem de sacramẽtis (& habetur in decretis de cõsec. dist. 2. in c. tenera, & clarius in c. panis est) docet vnde fiamenta hæc & similia eludũtur dicẽs: Si tãta vis est in sermõe Domini Iesu, vt incipiẽt esse quod non erat, quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud cõmutentur? & sic quod erat panis, iã corpus Christi est: quia sermo Christi creatũrã mutat, &c.

In corp. ar. & in præc.

¶ Vbi nota primò ly vt sint quæ erãt, & in aliud commutentur: hic enim manifestè habes Amb. dicere, quòd sunt quæ erant. Et hinc apparet figmentum esse, dicere quòd quæ erant, & in aliud sunt cõmutata nihil sunt: nã si sunt, vt Ambr. asserit, sequitur quòd nõ sunt nihil.

Annot.

¶ Secundò nota declarationẽ & sensum prioris dicti, dum immediatè subditur, & sic quod erat panis, iã corpus Christi est: hinc enim apparet quanta perspicacia hac viderit Amb. dũ non dixit quòd panis est post consecrationem: nec dixit, quòd panis qui fuit, est corpus Christi: sed dixit quòd id quod erat panis, iam est corpus Christi, & ly id quod, demonstrat & refert substantiam: quoniam substantia est quæ est cõmutata in corpus Christi. Vnde non aliunde quàm ex Ambr. doctrina excludenda sunt, & detegẽda figmenta hæc, Falsum est igitur quod primò assumitur a Scoto, interuenire hic transitum per se ab esse panis ad non esse panis: nam per se terminus ad quem est esse corporis Christi (est enim conuersio ista iner terminos positiuos per se primò, hoc est ab esse panis ad corpus Christi) & ad illum per se primò terminum ad quẽ non sequitur sola negatio esse panis, sed sequitur affirmatio seu positio eius quod fuit panis. Sunt enim post consecrationem propositiones istæ ambæ veræ, scilicet panis non est, & id quod fuit panis, est, quia est corpus Christi.

¶ Ad argumentum ergo dicitur, quòd falsum assumit seu supponit, scilicet Inueniri hic mutationem seu transitum per se ab esse panis ad nõ esse illius.

¶ Ad secundũ autẽ dicitur, quòd cõditionalis assumpta est falsa. Et ad probationẽ illius, scilicet quia nũc nec remanet materia panis nec forma: & similiter esset si annihilaretur. Respõdetur negandò, quòd similiter esset si annihilaretur: quoniã plus requiritur ad annihilationẽ siue per se, siue per accidens: exigitur enim quòd id quod erat illud, sit modò nihil, seu non sit aliquid: eius cõtrariũ in proposito inuenitur: nã secundũ Ambr. id quod erat panis, est corpus Christi. Vbi ad claritatem doctrinæ obserua caute varietatem veràrum propositionum, & vt exemplariter dicatur, quando aër naturaliter conuertitur in ignem, licet vera sint istæ tres enuntiationes post conuersionem aëris in ignem, scilicet aër non est, aër non est aliquid, aër est nihil: quia tamẽ materia, quæ fuit aëris, modò est materia ignis, falsa est ista quarta, aër est annihilatus: & similiter in proposito, quanuis aliã ratione veræ sunt post conuersionem istæ tres, scilicet panis non est, panis nõ est aliquid, panis est nihil: falsa autem est quarta, scilicet id quod erat panis, non est aliquid, seu est nihil: quia sua cõtradictoria est verissima, scilicet id quod erat panis, est corpus Christi, ideo falcissimũ est, panem siue per se siue per accidens redigi in nihil. Vnde si panis annihilaretur in hoc sacramento, non omni eodem modo se haberet, quo nunc se habet: quia nunc sic se habet ad esse & non esse, quod ita nõ est, quòd id quod erat panis, est res realissima, scilicet corpus Christi: si autem esset redactus in nihilum, ita panis non esset, quòd id quod erat panis, nullares esset. Procul sint ergo à patrum doctrina huiusmodi figmenta.

Annot.

¶ Circa verba autoris in hac responsione ad tertium caue ne fallaris, putans Autorem Ambros. contrarium, vel me exposuisse inepto vocabulo Ambrosij verbum. dum in hac litera dicitur, quòd post consecrationem hæc est falsa, substantia panis est aliquid: & Ambros. dicente, Id quod erat panis, est aliquid, scilicet corpus Christi, ego exposui quòd ly, id quod demonstrat & refert substantiam: quoniam substantia quæ erat panis, est corpus Christi: quia mutata est in corpus Christi. Diuersimode siquidem Substantiæ nomine Autor & nos vsi sumus: nam Autor Substantiæ nomine vius est loco nominis specifici panis. supponendo panem esse substantiam. Et fecit hoc Autor, vt præseruaret se ab accidentibus panis: ita quòd panem ponit in obliquo, & distinguit substantiam panis contra accidentia panis: ac si dixisset, post consecrationem hæc est falsa, panis est aliquid. Nos autem Substantiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

nomine absolutè ſūmur, abſtrahendo à qualitate differentiarum: & propterea vtimur nomine in recto, dicentes, ſubſtātia quæ erat panis. Quam ſubſtantiam Ambroſius per relatiuum ſubſtantiæ ſignificauit, dicens, & ſic quod erat panis, iam eſt corpus Chriſti: quia ſemo Chriſti creatura mutat: & ſic ex pane fit corpus Chriſti. Non enim poteſt dici quod ly quod erat panis, referat accidentia panis remanentia: quia illa nō ſunt corpus Chriſti: nec ſunt materia in corpus Chriſti, quorum vtrumque Ambr. dicit de eo quod erat panis, ſcilicet quod erat panis, eſt corpus Chriſti, quia mutatū eſt in corpus Chriſti virtute ſermonis Chriſti, hanc eodem modo ſumptam ſubſtantiam Saluator ſig nificauit ac demonſtrauit per ly. hoc, dicens, hoc eſt corpus meum. Eſt enim propriiſſimus ſenſus, hæc ſubſtantia eſt corpus meum, vt vt infe-tius amplius patebit.

Infra qu. 6 cor. 8. & art. 8. ſed. 1. ad 3. Et 4. di. 3. q. 1. art. 1. q. 2. ad 1. & q. 3. ad 3. & art. 3 q. 1. per. 10. Et 4. cōtra. cap. 63. Et quol. 5. art. 11. Et. 1. ſup. 2. cap. 8. Et 1 Corin. 11. le. 4. co. 6. & lec. 5. Annot. Li. 3. ten. 6. tom. 2 Luc. de ſub ſtant. 10. 1.

¶ *Super Quæſtionis ſeptuageſimæ quintæ Articulum quartum.*

TItulus intelligitur de conuerſione ſubſtantiali, qua panis ſubſtantialiter ſumptus trānſub ſtātiatur in corpus Chriſti. Sic enim Eccleſia intelligit conuerſionem. Et propterea Autor quę rit vtrum ſi poſſibilis hu iuſmodi conuerſio.

Comment.

¶ In corpore art. duo ſiūt. Primo dicitur quòd oportet ponere conuerſionē. Secundo tractatur qualis eſt iſta cōuerſio.

¶ Quo ad primum ex repetitione ſupradictorum ac diſcuſſorum cōcluditur concluſio. Quo ad ſecundum duo de hac conuerſione dicuntur primum eſt, quòd non eſt ſimilis conuerſionibus naturalibus: ſed eſt omnino ſupernaturalis. Secundum eſt, quòd ſola Dei virtute fit, & primum quidem autoritati bus Ambroſ. & Chryſoſt. probat. ſecundum autem ſimul cum primo ratione probat.

Annot.

¶ Vbi ſcito diſtingui conuerſionem in formalem & ſubſtantialem, & naturales appellari formales, non ea ratione, quia ſo ma cōuertitur in formam: ſed quia ſecundum deperditionem vnius formæ & acquiſitionem alterius dicitur totum categorematice conuerti in totum: vt quum dicimus, quòd aer cōuerſus eſt in ignem. Conuerſio autem ſubſtantialis appellatur, qua totum etiam ſyncategorematice conuertitur in totum, puta, ſi aer ſic conuerteretur in ignem, quòd etiam partes eſſentiales aeris conuerterentur in partes eſſentiales ignis. Et talem eſſe hanc conuerſionem Autor ponem, hinc manifeſtat differentiam inter conuerſionem iſtam & naturales, & ex differentia inter actum infinitum & actum finitum procedit ad probandum, quòd agens creatum, quia ex finito agit actu, ad ſolas formales conuerſiones ſe extēdit. Deus autem quia ex infinito agit actu, ad totum ens ſe extendit: ac per hoc ad conuerſionem ſubſtantialem. Et inde infertur, quòd hæc conuerſio nec cō tinetur ſub genere naturalis motus ſeu mutationis, nec nomen alterum ſuſcipit proprię, ſed nomine proprio vocāri poteſt trans ſubſtantiatio: ſic enim à ſacro concilio Later. ſub. anno. 1215. appellatam legimus.

¶ *Num eo qua conuerſione conuertatur panis in Chriſti corpus.*

¶ Circa hanc materiam aduerte, quòd Scotus in 11. diſt. 4. quæſt. 3. reputans impoſſibilem conuerſionem panis in corpus Chriſti præexiſtens, & manens ſecundum ſuum eſſe antiquum, triplicem imaginatur trans ſubſtantiationem: prima eſt, quæ iam dicta eſt, ſcilicet qua tota ſubſtantia conuertitur in totam ſubſtantiam præexiſtentem ac manentem ſecundum eſſe antiquum. Secunda eſt, qua tota ſubſtantia ſic conuertitur in aliam, vt alia producatur in eſſe, & hanc vocat Scotus trans ſubſtantiationem productiuam: quia per eā producitur terminus ad quem, & hæc poteſt ſubdiuidi in productiua termini ſecundum eſſe ſubſtātiale, vel ſecundum eſſe accidentales: qualē poſuit hic (vt diximus) Petrus de Pal. ſine aſſertione tamen. Tertia eſt adductiua termini ad quē illo vbi erat terminus à quo: & in hanc declinat Sco. In qua ſecundū veritatē nulla eſt trans ſubſtantiatio, nulla conuerſio: quia ponitur parē re digi in nihil, & ſola vox cōuerſionis & trans ſubſtantiationis cum ordine ſucceſſionis corporis Chriſti in loco panis affirmatur. Reiicit autē trans ſubſtantiatione productiua, tanquā nō habente in hoc ſacramento locū: mittitur Scot. probare primā eſſe impoſſibile: & deinde tertiā eſſe ration bile. Arguit igitur ad impoſſibilitatē trāſubſtantiationis primæ, quā credimus vere in hoc ſacramento ſaluari. Nihil eſt terminus nouæ actionis proprię dictæ, niſi per il- 70
lam actionem accipiat eſſe ſubſtantiale vel accidentale, ſecundum quod eſt formalis terminus illius actionis: ſed corpus Chriſti præexiſtens, &c. nullum eſſe accipit in ſua ſubſtantia per huiuſmodi trāſubſtantiationem, ergo corpus Chriſti ſecundum ſuam ſubſtantiam non eſt terminus nouæ actionis trans ſubſtantiatiuæ panis in ipſum. Minor ſupponitur clara. Maior vero probatur dupliciter. Primo, quia ſi nullum eſſe accipit per illam, non videtur intelligibile quomodo ſit ibi aliquid terminus realem actionē ſubſtātiale, &c. ſecundo quia etiam filius Dei terminus æternam generationē per illā accipit eſſe, & perſona eſſe, & Deum eſſe. Tertiam autē trans ſubſtātiationē probabilem eſſe in propoſito probatur: quia eo modo terminus prior conuertitur in terminum poſteriorem, quo terminus poſterior ſuccedit termino priori: ſed terminus poſterior, id eſt, Chriſti corpus, non ſuccedit ſecundum

¶ *Vtrum panis poſſit conuerti in corpus Chriſti.*

ADQVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd panis non poſſit conuerti in corpus Chriſti. Conuerſio enim quædā mutatio eſt. Sed in omni mutatione o portet eſſe ſubiectū quod prius eſt in potentia & poſtea eſt in actu: vt enim dicitur 3. Phyſ. * motus eſt actus exiſtētis in potētia. Non eſt autē dare aliquod ſubiectum ſubſtantiæ panis & corporis Chriſti: quia de ratione ſubſtantiæ eſt, quòd ſit non in ſubiecto, vt dicitur in prædicamentis. * Non ego poteſt eſſe quòd tota ſubſtantia panis cōuertatur in corpus Chriſti.

2 ¶ Præterea, Forma illius, in quod aliquid cō uertitur, de nouo incipit eſſe in materia eius, quod in ipſum cōuertitur: ſicut cū aer cōuertitur in ignē prius nō exiſtentē, forma ignis in cipit de nouo eſſe in materia aeris: & ſimiliter cum cibus cōuertitur in hominem prius non exiſtentem, forma hominis incipit eſſe de nouo in materia cibi. Si ergo panis conuertitur in corpus Chriſti, neceſſe eſt quòd forma corporis Chriſti, de nouo incipiat eſſe in materia panis, quod eſt falſum. Non ergo panis conuertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti.

3 ¶ Præterea, Ea quæ ſunt ſecundum ſe diuerſa, nunquam vnum eorum fit alterū, ſicut albedo nunquam fit nigredo, ſed ſubiectum

esse ſimpliciter, ſed ſecundum eſſe præſens hic termino priori, id eſt, quasi ipſi exiſtenti: ergo nec panis conuertitur, nec trans it in corpus Chriſti, niſi ſecundum eſſe hic præſens panis præexiſtenti.

¶ Pro ſolutione harū obiectionū, & ampliori notitia tā occulti myſterij, duo prælibanda ſunt, alterum ex philoſophia, alterum ex Ambr. Ex phyſicis quidem habemus, quòd ſub quā de ſubſtātiali mutationē inter poſitiuos extreminos eſt ſermo, ipſum initās mutatiōis, in quo ſubſtantialis mutatio ſimul fit, & facta eſt, eſt ſemper quem, & primum non eſſe termini à quo, verbi gratia, quum aër conuertitur in ignem, ſimul fit & factus eſt, eſt primū eſſe ignis: quia ſi non eſſet, & immediatē ante illud tunc non erat, & eſt primum non eſſe aëris: quia aër tunc non eſt, & immediatē ante illud tunc erat. A Dr. autē Ambr. ſuperius relata habemus verba, ſcilicet quod erat panis ante conſecrationē, id eſt corpus Chriſti eſt poſt conſecrationē: id eſt ſemo Chriſti creatūam mutat, &c.

Ex his enim ſimul lucidis & perſpicacibus fideratis, habemus circa panem verſari, & in panē terminari hoc motū: do videlicet, quòd in ſtanti cōuerſionis panis in corpus Chriſti, quod erat panis vt ſic, id eſt ſub ratione panis, ceſſat eſſe, & fit rationem terminī à quo: & rurſus quod erat panis, quod iam eſt corpus Chriſti, vt incipiens eſſe corpus Chriſti, habet rationem termini ad quē. Ita quod terminus ad quem, non eſt corpus Chriſti abſolute, ſed hoc quòd erat panis eſſe corpus Chriſti. vt patet exponendo pro illo inſtanti, quo ita trans ſubſtantiatio ſimul fit, & facta eſt. Ex falſitate liquidem illius, corpus Chriſti nunc eſt, & immediatē ante hoc non erat, habetur quòd corpus Chriſti abſolute non eſt terminus huius trans ſubſtantiationis: ex eo autem quòd illa eſt vera, hoc quòd panis: nunc eſt corpus Chriſti, & immediatē ante hoc quòd erat panis, non erat corpus Chriſti, manifeſte habetur, quòd terminus ad quem actionis & mutationis huius eſt, hoc quòd erat panis, eſſe de nouo corpus Chriſti: ex veritate iſtius alterius: ſcilicet hoc quòd erat panis, nunc non eſt panis, & immediatē ante erat panis, habetur terminum à quo eſſe hoc quòd erat panis ſub eſſe panis.

Vbi videre potes, in eo quod eſt panis ante conſecrationem, efficaciam habere conſecrationem ſeu diuinam actionem, quantum ad vim virtuſque termini ſcilicet à quo & ad quē: quoniam actio conuerſiua requirit eo quod erat panis eſſe corpus Chriſti, conuertendo id in corpus Chriſti: & ad hoc eſſe comitatur deperditio termini à quo, dum quod ſimul conuertitur & conuertum eſt in corpus Chriſti, deſinit eſſe panis. Et hinc ſuſpiciendo colligere potes, quod non oportet propter nouum hanc actionem mutationemq; quam efficit in ſubſtantia corporis Chriſti: quia quod erat panis, de nouo eſt corpus Chriſti: non per mutationem corporis Chriſti, ſed per mutationem panis in corpus Chriſti. Et ad ampliorem fidelium intellectum conſolationem, habemus non ſolum dictas enuntiationes nouiter veras, quas ſe tenentes ex parte panis, ſed habemus redundantem ſeu reſultantem aliam propoſitionem nouiter veram, quaſi ex parte corporis Chriſti, eſt enim de nouo ea hæc, ſcilicet, corpus Chriſti eſt id quod erat panis. Nec hanc ego ſemini- ui: ſed ex propoſitione diui Ambroſ. per conuerſionem ſimplicem illam bemus, dicente enim Ambroſ. quod erat panis, eſt corpus Chriſti, inferut optime per cōuerſionem ſimplicem, ergo corpus Chriſti eſt quod erat panis, & ſimiliter ſequitur, conſequenter loquendo quod corpus Chriſti eſt quod erat iſte panis. Quo fit vt admirabilem veritatem nouam in Chriſti corpore ex hoc ſacramento fateamur. Nam ante inſtitutionem huius ſacramenti hæc erat falſa, corpus Chriſti eſt quod erat panis: quia ſua conuertens illam fuerunt ambæ vera. Et ſimiliter in qualibet, quæ quotidie fit, conſecratione hoſtiæ in miſſa, conſecratione facta, ambæ iſtæ nouiter ſunt verę: quod erat iſte panis, eſt corpus Chriſti, & corpus Chriſti eſt quod erat iſte panis. Nec quæras à me vlteriorem modum quomodo fiat iſtud: ſed ſatis ſit ſupponere trans ſubſtantiationis fidē, qua panis in corpus Chriſti immutatur) videre nos veritatem dictarum enuntiationum.

¶ Et his autem ad Scoti rationem contra poſſibilitatem huius conuerſionis dicitur, argumentum ſupponere falſum, ſcilicet, corpus Chriſti abſolute eſſe terminum actionis ſeu mutationis huius: terminatur enim ad quem actio vt ad terminum ad quem, & qui fit, ad hoc quod erat panis eſſe corpus Chriſti, hoc enim de nouo fit, & eſt per actionem iſtam conuerſionis panis in corpus Chriſti.

¶ Vnde conceſſa maiore, ad minorem dicendum eſt quòd male aſſumit, quia ſupponit corpus Chriſti abſolutè eſſe terminum actionis, vt patet ex dictis. Nec obſtat quod ſa piſſime dicitur & repetitur in ſcriptis, quod hæc cōuerſio habet panem pro termino à quo, & corpus Chriſti pro termino ad quem: quoniam breuitatis cauſa hos terminos abſolutè profrimus: cum tamen ſatis ab eruditis intelligendos, vt expoſuimus.

¶ Ad rationē Scoti pro trāſubſtātiatione adductiua, facile reſpōdetur negēdo minorem

minorem: quoniam corpus Chriſti ſuccedit pani, & ſecūdum eſſe ſimpliciter, id eſt ſubſtātiale, & ſecundū eſſe hic, id eſt ſub accidētibus panis. Sed non eſt miſſi de argumente: quoniam ſola voce dicens cōuerſionem ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti, conſequenter aſſumit, quòd corpus Chriſti ſuccedit pani, ſecundū eſſe ſimpliciter, cùm ſecundū veritatem ſubſtantia corporis Chriſti ſit id, quod erat panis: & per hoc ſit vbi erat panis, id eſt, cōtinetur ſub accidē tibus quæ cōtinebat panis, vt ſæpe inducta Decretalis Lateranenſis cū doctrina cōcilij Florentini teſtatur.

¶ Nec obſtat dictis quod Autor in 4. ſent. dis. 11. quæſt. 1. art. 4. vi- detur locare huiuſmodi propoſitiones, quibus vſi ſumus, inter improbas. Nam dupliciter po teſt iudicari & examinari propoſitio iſta, quod erat panis, eſt corpus Chriſti: primo ad exprimendum conuerſionem ſecundo, ad exprimendā conuerſionis huius proprios terminos, & ſi quidē ad exprimen dā mutationem, quæ eſt conuerſio aſſumatur, inueritatem generis mutationis intelligenda eſt propterea ly quod eſt ſubiectum vnū, & ſub duobus ſuccef ſiuis terminis, ſcilicet panis & corpore Chriſti ma nens: quod in propoſitio ne ſibi metaphoricè, ſed ratione accidentium verificatur. Et ſic ab Autore in- proprijs cōputatur ibidē, vbi de conuerſione loquitur. Si verò hæc pro poſitio ad exprimendos terminos conuerſionis huius aſſumatur, tunc propo ſitio eſt vera & propria. Et quod ſit vera, patet ex ipſa eius expoſitione, quam Autor ei ibi in reſponſione ad primum exponit de ipſis terminis dicens, quoniam Ambr. ex exponendum, quod erat panis eſſe corpus Chriſti, id eſt, eſt ſub ſpeciebus panis, primo fuit panis, & poſtea corpus Chriſti. Vbi Autore exponendo, aſſerere de ly quod eſt ſub ſpecie panis, prius fuiſſe panem, & poſtea corpus Chriſti: nihil enim aliud ſignificat Ambroſij propoſi tio, niſi quòd dicendo, quod erat panis, eſt corpus Chriſti: quod demon ſtrauimus ex Amb. diximus, quoniā ad terminos cōuerſionis exprimendos ſufficiens autoritate dicta, & ad hoc idem Ambr. ad literam loquutus eſt: vt patet eius textum intuenti.

¶ In reſpōſione ad tertiū aduerte dici in illa duo, ſcilicet rationē cōuertibilitatis (de qua eſt ſermo) vni⁹ rei in aliā, & modū, quo ſit huiuſmodi cō uertibilitas, & quoniā eximia ac lætitia ſunt hæc, nec ab omnibus cōceſſa, primo dicuntur ambo, deinde cōſerendū eſt primū eū aliorū opinionibus. Ra tione cōuertibilitatis alligna tur in litera cōmunicatio in natura entis: mo dus ſubditur, & eſt, quod poteſt actor entis id quod eſt entitatis in vna re ſic id quod eſt entitatis in altera: ſublato eo per quē ab ea diſtin- guebatur. Vbi circa rationē conuertibilitatis, docilis eſto interpres, plures vi delicet errores ex illo verbo, cōmunis natura entis. Errares primo, ſi per com- munem entis intelligeres ens cōmuniſſimę ſumptū cōmune Deo & crea turis: manifeſta eſſet erroris ratio: quia hinc ſequeretur, cōuertibilitatē etiā inter rem creatā & increatā: quia cōmunis eſt eis huiuſmodi natura rę. Quod cōſtat non ſolū eſſe falſum, ſed fatuū. Errares quoq; , ſi per cōmunem naturā intelligeres gradū aliquē ſeu naturā aliquā ſupra ſpecificas ge nera rerum naturas. Nā vt dicitur 4. Metaph. idē eſt homo, & ens homo, & homo duas formalitates naturas ſignificantes: ſcilicet rationalitatis & animalitatis. Non enim ſe habent ens & homo, ſicut animal & homo: nā a- nimalitatis ens autem & homo vnam tantū naturā ſignificant: eam ſcilicet quę ſignificat homo, & nō aliam. Sed hoc metaphyſico relinquentes nego tium, ad propoſitum nō refert vtro modo dixeris) dicimus, quòd per ens intelligit Autor ens cōmune ſolis creaturis, quod nomine Na tura ſtricta appellatū eſt: quia huiuſmodi ens ſecundū Autoris doctrinā ſe- cundum naturas generū & ſpecierū definitur. Et per hoc differt ab ente in- finito, quod eſſe non definitur natura aliqua, ſed ipſum eſſe in ſeipſo ſub- ſiſtens. Vnde ſequitur natura Dei, & deitas, & Deus. Eſt igitur ratio conuertibilitatis rei in tota alterā rem communicatio earū in natura entis cōmu ni, quæ conuenientia ſumitur ab omnibus creaturis tantū, & hinc habes ſecundū Autorē, quòd ſecundū to tā cōuertibilitatē quælibet creatura poteſt per diuinā omnipotentiā cōuerti in quamlibet aliam creaturam: quia creaturis omnibus communis eſt huiuſ modi entis natura.

¶ Circa modum quoq; conuerſionis eautum oporteт eſſe lectorem. Errare quidem primo, ſi intelligeretur, per modum diuiſionis ſeu ſeparationis naturæ ab altera, ſicut animalitas ſeparatur à rationalitate, dum ſit ani mal rationale. Et ſimiliter errareturus ſi intelligeretur per modum abſtrahi à ſeipſo ſicut res vna & eadem ſecundum priorem rationem abſtrahit à ſeip- ſo ad rationē poſteriorē: ſicut color albus inquātū color, abſtrahit à ſeipſo vt ſit albus. Et patet ratio erroris vtrobiq; ex hoc, quod neutro modo panis conuerteretur in corpus Chriſti: ſed ſola natura entis inuenta in pane, con- uerteretur in corpus Chriſti, formaliter loquendo.

¶ Contrariatur etiam directè intento hic ſenſus, quoniā directè intentum ab Autore eſt, quod totū conuertur in totū, & nō quod vna res aut vna na tura ſub vna ratione tantū conuertatur in aliā. Hæc enim interpretatio ad hoc tandē tendit, quod cōuertibilitas rerū eſt ſe cundū id in quo cōmu nicant, & nō ſecundū ea in quibus differūt, quod contrariatur nō ſolū Au toris, ſed fidei doctrinæ, aſſerenti panē conuerti in corpus Chriſti, & non ſolū emitatē panis in ea titatē corporis Chriſti cō uerti, ſed panē conuertī in corpus Chriſti. Vnde literæ verba quæ ſuperiꝰ ete tenus fauere videtur dicto reprobato ſenſui, dū ſonant, id quod eſt en titatis in vna re, poteſt actor entis cōuertere in id quod eſt entitatis in altera, ſublato eo p quod ab illa diſtinguebatur, in- telligēda ſunt ſic, vt tota res, puta panis, conuerta tur in tota rem, puta cor- pus Chriſti, hoc enim im portant illa verba, id quod eſt entitatis in vna in id quod eſt entitatis in altera, nam tota res eſt entitatis in vna, & tota res eſt entitatis in altera. Quod autem ſubditur, ſublato eo per quod ab illa diſtin- guebatur, proculdubio ad differentiam proprij diſtinctiui à commu- ni natura entis ſubiun- ctum eſt. Sed huiuſmodi differentia non conſiſtit in hoc quòd enti- tas rei, puta panis, cōuertatur in entitatē alterius rei, puta corporis Chriſti, pa nis vero proprium conſtitutiuum, per quod ſpeciei diſtinguitur ab altera re (puta corpore Chriſti) non cōuertatur in alteram rē, puta corpus Chriſti, ſed tollatur non conſeruando ipſum in eſſe. Sed conſiſtit huiuſmodi differentia lis ratio naturæ entis ſaluatur: formalis verò ratio proprij conſtitutiui & di- ſtinctiui panis non ſaluatur. poſt cōuerſionē enim panis in corpus Chriſti, pa nis entitas conuerſi entitas quædā eſt, panis vero conuerſus panis nō eſt: ſic enim verificatur quòd ſit cōuerſio entitatis in entitatē, ſublato eo, per quod diſtinguebatur. Perinde eſt enim ac ſi dictū fuiſſet, quòd cōuerſio fit per to- tius quidē rei conuerſionē in totā rē alterā: ſed inter rationes ſeu ōditiones ſubſtantiales cōmunes, vel proprias diſparatas eſt, quia res conuerſa ſic ſecū- dum cōmunia quaſi ſaluatur, quòd iterū ſuſcipit eorundē prædicationē, ſecū- dum verò propria non ſubdit eorundem prædicationem. Hoc enim modo intelligitur ſublatū id per quod diſtinguebatur, & totam rem conuerti in to tam remitta quòd nihil eius ſecundum ſe rema neat, aut in nihilum decidat.

¶ Et ſi inſtetur, quòd ſi tota res totaliter conuertitur in totā aliam: rē fruſtra. Autor laborauit ad diſtinguendū in rebus conuertibilibus naturam entis, in qua conueniunt, à propriis diſtinctiuis rerū, &c. reſpondetur non fruſtra, ſed vtiliter. Authorem laboraſſe ad reddendā rationē conuertibilitatis totalis ſu- pernaturalis proportionaliter ad rationē conuerſionis ſubſtantialis naturalis. Dupliciter ſiquidē naturali conuerſione inuenta (ſcilicet, vel per modū gene rationis, ſicut quū aër conuertitur in nouū ignē: vel per modū aggenerationis ſicut quū alimentū conuertitur in ſubſtantiā eius quod nutritur) cōmunis ra tio vtriq; cōuerſioni eſt cōuenientia in materia & differentia in formis. qui- bus fiebat diſtinctio: & in ipſa cōuerſione materia vtrobiq; remanet, & forma rei quæ cōuertitur non remanet. Vnde vt proportionaliter de totali cōuerſio ne doctrina traderetur, poſuit Autor in conuertibilibus huiuſmodi naturam entis in qua conueniret, & conſtitutiua ſpecifica, quibus diſtingūtur: & rur- ſus poſuit naturā in qua res, quæ cōuertitur, cōmuniceat cum altera, remanente in illa altera, non in ſeipſa: quia ſic nō conuerteretur in alteram rē, ſed in ſibi ſimile. Et propterea dicitur ſaluari rationem formalem eius, ſpecificum au- tem diſtinctiuum ita conuerti, quòd nec in ſe nec in ſuo ſimili remaneat: & propterea auferri dicitur & non ſaluari ſecundum ſuā rationem formalem.

¶ Duplex propterea neceſſitas doctrinæ huius fuit: altera vt conuerſio ſu- pernaturalis proportionalis conuerſionibus naturalibus ſit monſtrata: alte- ra, vt intellectus noſter ex naturalibus conuerſionibus quas nouit manu du catur ad ſupernaturalia: & ſi non penetranda, ſaltem cogitanda, vt non im- poſſibilia exiſtimentur. Et hæc pro expoſitione literæ ſint dicta.

¶ Cōferēdo aūt Autoris rationē de cōuertibilitate cuiuſq; creaturæ in quæ ſi que aſiā, occurrit Petr⁹ de Pal. ambiguus & Durād. obſtās manifeſtę in q. 2. di. 11. dupliciter, ſi ſoluēdo rationē Autoris, & arguēdo cōtra dictā poſitionem.

¶ Ratio igitur autoris (i. Actēs virtutis infinitæ, quod habet actionē in totū ens, poteſt cōuertere, &c.) ſoluitur à Durā, dicēte q̄ ex hoc nō poteſt cōuerte re niſi cōmunicāria in materia, tatiōe cuius vnū poteſt dici manere in altero.

¶ Contra poſitionem autem arguit multipliciter, primò. Conuerſum manet in eo, in quod converſum eſt: ergo non poſſunt inuicem conuerti niſi com- municantia in materia. Antecedens probatur: quia per hoc differt conuerſio ab annihilatione. Conſequentia etiam probatur ex eo, quod non manet in eo actu: quia tunc non eſſet conuerſum, ergo manet in eo in potentia non actua, ſed paſſiua. hæc autem eſt potentia materiæ.

¶ Secundò, abſurdum eſt angelum conuerti in lapidem, aut econtra, niſi di cereturilla abſurditas ab antiquo reprobata, quòd vna natura poſſet fieri alia, puta quòd albedo poſſit fieri nigredo, quòd implicat contradictionem in om nibus naturis contrariis ſiue diſparatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Tertio, Si vnus angelus posset conuerti in alium, sequeretur quòd angelus posset definere esse sine annihilatione: scilicet per conuersionem in alium, consequens est falsum, quia angelus non potest incipere esse nisi per creationem, igitur nec potest desinere esse nisi per annihilationem.

¶ Arguitur quarto autoritate Aug. 7. super Genes. dicentis, 9 corpus posse mutari in spiritū aut naturā corpoream, nec aliquos sensisse scio, nec fides habet.

¶ Quinto autoritate Boet. in lib. de dua. na. & vna persona Christi, dicētis, illa sola inter se trāsmutari possunt quæ habent vnius materiæ communem substantiam.

¶ Deinde idē Durandus in quæst. 3. arguit specialiter cōtra conuersionem materiæ in materiā, quā autor in hac litera ponit. Arguit autē sic: Si materia conuerteretur in materiam quod conuertio fieret, per hoc materia desineret esse in se, & esset in suo simili, scilicet in materia alterius in quā cōuersa dicitur. Sed hoc nō potest dici: quia sic conuertio non differret ab annihilatione: nā annihilata materia in aliquo, nihilominus remanet similis materia in alio sine aliqua conuertio ne. Et rursus sequeretur magis conuerti in materiā alicuius determinati, quā in materiam cuiuscunq; alterius: quia quælibet est similis cuilibet.

¶ Demū arguit Durand. idem ibidē contra modū cōuersionis in litera positū, scilicet quod totū conuertitur in totū, ita quòd materia in materiā: & forma in formā conuertūtur. Primo, quia ex hac positione sequitur substantiam panis verè annihilari. Et probatur sequela, primo: quia id quod prius fuit aliquid, & postea est nihil, est verè annihilata: sed secundum hunc conuertionis modum substantia panis ante consecrationē fuit aliquid, & post cōsecrationem est nihil: ergo substantia panis est verè annihilata. Maior patet ex ratione terminorū. Minor probatur: quia id quod nō est aliquid in se vel in alio est nihil: sed substantia panis post cōsecrationē nō est aliquid in se (vt patet) nec in alio, s. corpore Christi: quia nihil plus est in corpore Christi, quàm antè. Secūdò, quia si in corruptione materia desineret esse, quēadmodū & forma, iā nō esset corruptio, sed annihilatio: sed in hoc modo cōuersionis tā materia quā forma panis desinit esse: ergo est vera annihilatio. Tertiò. Si remanēte corpore Christi immutato rediret eadē substantia panis, oporteret panē illū creari, quia de nihilo fieret, quia nō de substātia corporis Christi, nec de alia substātia fieret, ergo si præexistēte corpore Christi, & nihil de substātia panis in eo remanēte panis desinat esse, vt in proposito ponitur) verè omnia hilaretur. Et probatur cōsequētia ex eo, quod eodē modo se habet aliquid vt sit termin⁹ ad quē annihilationis, & terminus à quo creatiōis, ac per hoc sicut corpus Christi redeūte pane per creationē nō impedit verā creationē istā idē Christi corpus desinente panē, ita quod nihil eius manent in se aut Christi corpore, nō impedit quin sit vera annihilatio. Vnde infert Durād. quòd duobus existentibus modis cōuersionis in præxistens (s. per modū quo alimentū cōuertitur in id quod alitur: & per modū imaginatū nulli intelligibilem, s. quo totum conuertitur in totum præxistens: modo superius expresso) nec vnus istorum per Ecclesiam sit magis approbatus aut reprobatus quam alius. videtur probabiliter quod ille modus qui est possibilis, & intelligibilis esset eligendus & tenendus. Ad horum euidentiam non oportet alia iacere fundamenta: quia si consideretur differentia inter aliquid esse seu remanere in alio, & id quod fuit aliquid esse illud aliud, elucesceret solutio modi. Imaginatur Durand. & malè, oportere conuersum manere in eo, in quod est cōuersum: quū secundum veritatem conuersum non maneat in eo in quod est cōuersum: sed est ipsum, in quod est conuersum: & propterea panis non annihilatur, nec remanet in corpore Christi: sed id quē erat panis, est corpus Christi.

¶ Vnde sigillatim respondendo, confutatur solutio ad rationem Autoris à Duran. allata: quoniam innititur huic falsō fundamento. Conuersum oportet manere in eo in quod conuertitur. Et in hoc quoq; peccat primū argumentū cōtra positionē Autoris: nā hoc falsum assumit pro antecedēte. Et ad probationē eius respōdetur falsissimū esse, quòd per hoc cōuersio differat ab annihilatione: differt enim ab illa per hoc quod id quod erat panis, est corpus Christi.

¶ Ad secundum dicitur, quod licet sit secundum naturalem potentiam absurdum, angelum posse conuerti in lapidem, aut econtra: non est tamen absurdū secundum potentiam obedientiæ ad diuinam omnipotentiam. Et licet optimè sit reprobatum, albedinem fieri nigredinē, sicut etiam reprobatum est panem fieri corpus Christi, non tamen reprobatum est albedinē posse per diuinam omnipotentiā conuerti in nigredinē: nō enim implicat contradictionē: & similiter panis potest conuerti in corpus Christi.

¶ Ad tertiū dicitur, cōcedēdo quod angel⁹ possit definere esse sine annihilatione per cōuersionē in aliū. Et cum obijcitur quod non potest incipere esse nisi per creationē, respōdetur quod sī ly potest, attenditur secūdū potentiā ordinariam, verū est, quia modus incipiendi per creationem est tanquā naturalis modus, quo incipit esse angelus: cui respōderet annihilatio, si ēquā naturali modo perderet esse. Verūm sicut supernaturaliter potest perdere esse per cōuersionem in aliā creaturam, non video quare supernaturaliter non possit incipere esse per cōuersionē alterius in ipsum non præexistētē, sed acquirentē esse. Et moueor ad hoc, quia facilius videtur conuertere vnā creaturā in aliā nō præexistentē & acquirentem esse, quā in eandem præexistentem. Vnde nō admittitur vltimo assumptū à Duran. in hoc argumento, quòd sī admitterētur, putat tanquam impertinēs, nega sequelā ad præsentē difficultatē pertinētem.

¶ Ad quartū & quintū simul dicitur, quod tā Aug. quàm Boet. de mutationibus naturalibus, & quæ de facto secundum fidem fiunt, loquuntur: nos autē

loquimur secundum diuinæ omnipotentiæ amplitudinem.

¶ Ad obiecta deinde eiusdē cōtra conuersionē materiæ in materiā, respōdetur cōmunicando in vocabulis cū arguēte, quòd remanere in suo simili contingit dupliciter, vel per solā similis remāsionē, vel per remāsionē similitudinis quod est quod erat reliquū. Et in cōuersione quidē de qua est sermo, materia conuersa remanet in suo simili secūdo modo quia materia corporis Christi in eis est, quod erat materia panis. Argues vero accipit remanere in suo simili primo modo, secundum quē procedere cōsequentias, & non secundū alterum modum clare patet.

¶ Ad obiecta demū circa Duran. in q. 1. cuius modū cōuersionis iā declaratæ negatur sequela ad annihilationis. Et ad primā probationē dicitur, quòd plures requiruntur ad veritatē maioris, scilicet quòd id quod fuit aliquid, & postea fit nihil, res illa, postea fit nihil. Quod in proposito est falsum: quia licet panis conuertē consecratione fiat aliquid & post consecrationē nō fit aliquid, quia non est: quod tamen sufficit ad veritatē maioris, scilicet quòd panis ante cōsecrationem est post consecrationem aliquid, scilicet corpus Christi. Vel potest dici, quòd in hac maiori, quæ est de inesse, maior & minor debent sumi de eodem secundum idem, & in eodem: quia licet panis conuertē consecratione fiat aliquid, non tamen fit aliquid, quia non est: quod tamen sufficit ad veritatē maioris, scilicet quòd panis ante cōs

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

¶ Cuius conuersio panis & vini verum Christi corpus virtute prorsus diuina perficiatur, eam fieri in instanti, & non successiuè, necessarium est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqua mutatio est instantanea triplici ratione. Vno quidem modo ex parte formæ, quæ est terminus mutationis. Si enim sit aliqua forma, quæ recipiat magis & minus, successiuè acquiritur subiecto: sicut sanitas. Et ideo quia forma substantialis non recipit magis & minus, inde est quòd subitò fit eius introductio in materia. Alio modo ex parte subiecti, quod quandoque successiuè præparatur ad susceptionem formæ: & ideo a qua successiuè calefit. Quando verò ipsum subiectum est in vltima dispositione ad formam, subitò recipit ipsam: sicut diaphanum subitò illuminatur. Tertio modo ex parte agentis, quod est infinitæ virtutis. Vnde statim potest materiam ad formam disponere: sicut dicitur Mar. 7. quòd cum Christus dixisset, Ephetha, quod est aperire, statim apertæ sunt aures hominis, & solutum est vinculum linguæ eius. Et his tribus rationibus hæc conuersio est instantanea. Primò quidem, quia substantia corporis Christi, ad quam terminatur ista conuersio, non suscipit magis, neque minus. Secundò, quia in hac conuersione non est aliquod à subiectum, quod successiuè præparetur, tertiò, quia agitur Dei virtute infinita.

D. 576.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quidam non simpliciter concedunt, quòd inter quælibet duo instantia sit tempus medium. Dicunt enim quòd hoc habet locum in duobus instantibus, quæ referuntur ad eundem motum, non autem in duobus instantibus quæ referuntur ad diuersa, vnde inter instans quod mensurat finem quietis, & aliud instans quod mensurat principium motus, non est tempus medium. Sed in hoc decipiuntur: quia vnitas temporis & instantis, vel etiam pluralitas eorum, non accipitur secundum quoscunque motus, sed secundū primum motū cæli, qui est mensura omnis motus & quietis. Et ideo alij hoc concedunt in tempore, quòd mensurat motum dependentem ex motu cæli. Sunt autem quidam motus, ex motu cæli non dependētes, nec ab eo mensurati: sicut in Prima parte dictum * est de motibus angelorum. vnde inter duo instantia illis motibus respondentia, non est tempus medium. Sed hoc non habet locum in proposito: quia quantūs ista conuersio secundum se non habeat ordinem ad motum cæli, consequitur tamen prolationem verborum, quā necesse est motu cæli mēsurari. & ideo necesse est inter quælibet duo instantia circa istam conuersionem signata, d esse tempus medium. Quidam ergo dicunt, quòd instans, in quo vltimò est panis, & instans in quo primò est corpus Christi, sunt quidem duo per comparationem ad mensurata, sed sunt vnum per comparationem ad tempus mensurans: sicut cùm duæ lineæ se contingunt, sunt duo pūcta ex parte duarum linearum, vnum autem punctum ex parte loci continentis. Sed hoc non est simile: quia instans & tempus, particularibus motibus non est mensura intrinseca, sicut linea & punctus corporibus, sed solùm extrinseca, sicut corporibus locus. Vnde alij dicunt, quod est idem instans re, sed aliud ratione. Sed secundum hoc sequeretur, quod realiter opposita essent simul, nam diuersitas rationis non variat aliquid ex parte rei. Et ideo dicendum est, quòd hæc conuersio (sicut dictum est) * perficitur per verba Christi, quæ à sacerdote proferuntur: ita quod vltimum instans prolationis verborum est primum instans, in quo est in sacramento corpus Christi: in toto autem tempore præcedente est ibi substantia panis, cuius temporis non est accipere aliquod instans, proximo præcedens vltimum: quia tempus non componitur ex instantibus consequenter se habentibus, vt probatur 6. Physi. Et ideo est quidem dare primum instans, in quo est corpus Christi, non est autem dare d vltimum instans, in quo sit substantia panis, sed est dare vltimum tempus. Et idem est in mutationibus naturalibus, vt patet per Philosophum in octauo Physi. *

2. part. q. 53. art. 3.

D. 741.

In corp. ar.

Li. 6. Physi. à prin. lib. 10. tex. 10. 2

D. 744.

Lib. 8. tex. 72. 10. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in mutationibus instantaneis simul est fieri & factum esse, sicut simul est illuminari & illuminarū esse. Dicitur enim in talibus factum esse, secundum quod iam est, fieri autem, secundum quod antè non fuit.

In solutione ad 1. in isto artic.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ista conuersio (sicut dictum est) * fit in vltimo instanti prolationis verborum: tunc enim completur verbum significatio, quæ est efficax in sacramentorum formis. Et ideo non sequitur, quòd ista conuersio sit successiua.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

4. dist. 11. q. 1. art. 4.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi. Omne enim id ex quo fit aliquid, est id quod fit illud, sed non conuertitur: dicimus enim quod ex albo fit nigrum, & quod albū fit nigrū: & licet dicamus

quòd homo fiat niger, non tamen dicimus, quòd ex homine fiat nigrum, vt patet in primo Physic. Si ergo verum est, quòd ex pane fiat corpus Christi, verum erit dicere, quòd panis fiat corpus Christi. Quod videtur esse falsum: quia panis non est subiectum factionis, sed magis est terminus. Ergo non verè dicitur, quod ex pane fiat corpus Christi.

2 ¶ Præterea, Fieri terminatur ad esse vel ad factum esse. Sed hæc nunquam est vera, Panis est corpus Christi, vel Panis est factus corpus Christi, vel etiam, Panis erit corpus Christi. Ergo videtur quòd nec etiam hæc sit vera, Ex pane fit corpus Christi.

3 ¶ Præterea, Omne id, ex quo fit aliquid, conuertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur esse falsa, Panis conuertitur in corpus Christi: quia hæc conuersio videtur esse miraculosior, quàm creatio mundi, in qua tamen non dicitur, quòd non ens cōuertitur in ens. Ergo videtur quòd etiam hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

4 ¶ Præterea, illud ex quo fit aliquid, potest esse illud. Sed hæc est falsa, Panis potest esse corpus Christi. Ergo & hæc est falsa, Ex pane fit corpus Christi.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. * dicit in lib. de Sacramentis, Vbi accedit consecratio, de pane fit corpus Christi.

CONCLVSIO.

¶ Suscipitur à Christi fidelibus huiusmodi sermo, ex pane, seu de pane fieri verum Christi corpus, intelligendo, id quod prius penes speciebus cōeuntem erat, scilicet substantiam panis, fuisse conuersam in Christi verum corpus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc conuersio panis in corpus Christi, quantum ad aliquid, conuenit cum creatione & cum transmutatione naturali: & quantum ad aliquid, differt ab vtroque. Est enim commune his tribus ordo terminorum, scilicet vt post hoc sit hoc (in creatione enim est, esse post non esse: in hoc sacramento, corpus Christi post substantiam panis, in transmutatione naturali album post nigrum, vel ignis post aērem) & quòd prædicti termini non sint simul. Conuenit autem conuersio, de qua nunc loquimur, cum creatione: quia in neutra earum est aliquod commune subiectum vtrique extremorum, cuius contrarium appareat in omni transmutatione naturali. Conuenit verò hæc conuersio cum transmutatione naturali in duobus, licet non similiter, primò quidem quia in vtraque vnum extremorum transit in aliud (sicut panis in corpus Christi, & aēr in ignem) non autem non ens conuertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit vtrobique: nam in hoc sacramento tota substantia panis transit in totum corpus Christi, sed in transmutatione naturali materia vnius suscipit formam alterius, priori forma deposita. Secundò conueniunt in hoc, quòd vtrobique remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione. Differenter tamen: nam in transmutatione naturali remanet eadem materia vel subiectum, in hoc autem sacramento remanent eadem accidentia. Et ex his potest accipi qualiter differenter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorum trium extrema sunt simul, ideo in nullo eorum potest vnum extremum de alio prædicari per verbum substantiuum præsentis temporis: non enim dicimus non ens est ens, vel panis est corpus Christi, vel aēr est ignis, vel album est nigrum. Propter ordinem verò extremorum possumus vti in omnibus hac præpositione Ex, quæ ordinem designat: possumus enim verè & propriè dicere, quòd ex non ente fit ens, & ex pane corpus Christi, & ex aēre ignis, vel ex albo nigrum. Quia verò in creatione vnum extremorum non transit in alterum, non possumus in creatione vti verbo Conuertitur: vt dicamus, quòd non ens conuertitur in ens. Quo tamen verbo vti possumus in hoc sacramento, sicut & in transmutatione naturali. Sed quia in hoc sacramento tota substantia in totam substantiam mutatur: propter hoc hæc conuersio propriè transubstantiatio vocatur. Rursus, quia huius conuersionis non est accipere aliquod subiectum, ea quæ verificantur in conuersione naturali ratione subiecti, non sunt concedenda in hac conuersione. Et primò quidem manifestum est, quòd potentia ad oppositum, consequitur subiectum: ratione cuius dicimus, quòd album potest esse nigrum, & aer potest esse ignis: licet hæc non sit ita propria, sicut prima. Nam subiectum albi (in quo est potentia ad nigredinem) est tota substantia albi, non enim albedo est pars eius: subiectum autem formæ aeris est pars eius, vnde cùm dicitur aēr potest esse ignis, verificatur ratione partis per synecdochen. Sed in hac conuersione, & similiter in creatione, quia nullum est subiectum, non dicitur quòd vnum extremum possit esse aliud, sicut quòd non ens possit esse ens, vel quòd panis possit esse corpus Christi. Et eadem ratione non potest propriè dici, quòd de nō ente fiat ens, vel quòd de pane fiat corpus Christi: quia hæc præpositio De, designat causam consubstantialem, quæ quidem consub-

¶ Super Quæstionis septuagesimæsextæ Articulum primum.

IN titulo primo art. 1. totus Christus, importat eius diuinitatem & humanitatem, animam & corpus, partesque corporis omnes.

¶ Nunquando aliqua sunt realiter coniuncta, vbi est vnū, oportet aliud esse.

¶ In corpore eiusdem

art. dubium occurrit ex Dunn. in 4. sen. dist. 10. q. 2. contra hanc propositionem cōmunē accipientes, scilicet, Si aliqua duo sunt realiter cōiuncta, vbicunque est vnum realiter, oportet & reliquum esse. Soluit enim primò eam, dicens esse veram de existentia in loco localiter: non autem de existentia in loco alicubi per habitudinem præsentiæ: qualiter contingit in proposito. Et ratio est: quia aliorum realiter coniunctorum potest alterum habitudinē habere præsentiæ ad aliquid, & reliquum non habere illam. Affert deinde instantiam: quia corpori Christi coniunctum realiter est de facto esse in cælo: & tamen illud esse in cælo, non est sub hoc sacramento, etiam concomitanter.

Ad hoc dicitur, quòd aliud est loqui de habitu in cōmuni, & aliud est loqui de habitudine quæ cōtenti ad continens: licet enim duorum coniunctorum realiter vnum possit habere habitudinē ad aliquid, & reliquū non, tamē nō potest vnū eorū habere habitudinē cōtenti ad cōtinens, & reliquum non, quia de rali habitudi est præsens sermo quando creditimus Christum veraciter contineri sub specie panis) ideo solū fiat cōis propositio assumpta in litera, & non solum de existētia localiter, sed etiam de existentia reali sacramentaliter: quam significamus per contineri sacramento.

Ad instantiam autem dicitur, quod propositio ab omnibus intelligitur de his quę insunt absolutè, & non respectum ad extrinseca, de quorū numero est esse in loco. Et hāc solutionem subintelligendum explicat inferius in art. 5. ad tertiū. & in codē art. in respōsio ad tertium, nota notū quod nomen terminos, scilicet per modum substantiæ. Et aduerte pro hoc dicto, & pro art. 3. & 4. specialiter, ne oporteat idē sæpe repetere, tria habe ab Autore de modis. Primum attenditur modo substantiæ, quod propria totali substantiæ continenter in parua vel in magna quantitate. & per hoc intellige quodlibet oppositum. scilicet quòd modo quantitatis attribuitur, quòd totaliter, sed præsēte in æquali. Secundū, quod explicatur in art. 3. est quòd modo quantitatis attribuitur, quòd natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur, & per oppositum intellige attribui modo quantitatis, quòd tota quantitas non est sub qualibet parte dimensionum loci sub quibus continetur. Tertium explicatiuum vtriusque, quod habetur art. 4. ad primū ponitur est, quòd modò substantiæ attribuitur, quòd eius tota est tota in toto, & tota in qualibet parte: & per oppositum modo quantitatis attribuitur, vt sit tota in toto loco, & singulę partes in singulis partib'.

In quibus omnibus esto semper cautus, quum de tota substantia aut tota quantitate sermo est: quoniā nō de totalitate partiū quantitatiuarū, sed partium

essentialium loquimur. Et perinde est dicere, tota substantia, ac si diceretur integra species substantiæ: integritas enim speciei vocatur propria totalitas substantiæ: non quia in sola substantia inuenitur, quum inueniatur etiam in accidentibus integritas specifica, sed quia primo inuenitur in substantia, & di recte distinguitur contra totalitatem quantitatiuam: ita quod oppositæ conditiones vtriusq; vtrāq; nobis manifestāt. Est igitur sensus primę differētiæ in litera attributę his modis, scilicet per modum quantitatis, & per modum substātiæ, quòd integritas specifica substantiæ potest contineri in magna & in parua quātitate (vt patet in homogeneis & heterogeneis, in litera) totum autē quantitatiuum vt sic, non nisi sub æquali primò continetur: oportet enim locum & locatum æquari. Et simūliter sensus tam secundæ quā tertiæ differentiæ est, quòd integritas specifica substātiæ est tota, id est secundū suam integritatē in toto quan titatiuo, & in qualibet quantitatis parte. Sed est hic dubitationis locus: quoniam euidenter constat in substantiis herero geneis non esse has conditiones veras, sed in homogeneis tantum, licet enim integritas naturæ ignis, aēris, panis, & cuiuscunq; alterius homogenei sit tota, id est secūdum suam integritatem specificam sub tota quantitate sua, & similiter sub qualibet eius parte, quālibet enim pars ignis est ignis, & quælibet pars panis est panis, &c. integritas tamen naturæ humanæ est ita secundum suam integritatem in toto, quòd non est secundum suam integritatē in qualibet parte: vnde non quælibet pars hominis est homo. Et proprerea videtur, quòd ista duæ differētiæ non sint substantiæ: sed substantiæ talis, hoc est homogeneæ: & incauté loquutus videtur Autor seu falsē, attribuēdo hoc modo substantiæ absolutæ. Ad hoc dicitur, fermonem Autoris esse formalem de substantia & substantiæ modo absolutè, vt patet ex eo, quòd siue substantia sit simplex, siue ex materia & forma cōposita, sēper specifica integritas substantiæ saluatur in tota quantitate, & in qualibet eius parte: & de simplici quidem liquet, de composita verò ex materia & forma manifestatur ex eo, quod non respondet forma vni parti quantitatiuæ, & materia alteri parti quantitatiuę. Nec ex ratione compositi ex materia & forma aliquid inuenitur obstare ad hoc quod integrum compositum sit in qualibet parte: alioquin hoc non saluaretur in substantiis homogeneis, quas constat compositas esse ex materia & forma. Vnde accidit substantiæ ex hoc quod heterogenea est, quòd non sit tota in qualibet parte: & accidit hoc ex parte materiæ, quam oportet dispōrmem esse in talibus substantiis.

Infra, q. 79 art. 1. ad 3. Et 4. dist. 10 artic. 2. Et quol. 7. ar. 8. Et Io. 6. lect. 6. fin. Q. 75. ar. 4

¶ Dubium alterum superest, an per modum substantiæ intelligat Autor id quod communiter dicitur esse indiuisibiliter. Et est ratio dubij, quia in art. 3. Autor declarando modum substantiæ dicit, per modum substantiæ, id est per modū, quo substantia est sub dimensionibus: ex hac enim declaratione habetur, quòd modus substantiæ non importat indiuisibilitatem: nam substantia sub dimensionibus non est indiuisibiliter, imò extenditur.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, quòd esse per modum substātiæ importat id quod cōmuniter dicitur, esse indiuisibiliter. ad hūc enim modū spectāt oēs cōditiones, & differētię supra positæ. Sed caute attendendū est, quod indiuisibilitas

QVAESTIO SEPTVAGESIMA SEXTA, DE modo quo Christus est in hoc sacramento, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo quo Christus existit in hoc sacramento.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm totus Christus sit sub hoc sacramento.

¶ Secundò, vtrùm totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti.

¶ Tertiò, vtrùm totus Christus sit sub qua libet parte specierum.

¶ Quartò, vtrùm dimensiones corporis Christi totæ, sint in hoc sacramento.

¶ Quintò, vtrùm corpus Christi sit in hoc sacramento localiter.

¶ Sextò, vtrùm corpus Christi moueatur ad motum hostiæ, vel calicis post consecrationem.

¶ Septimò, vtrùm corpus Christi, prout est in hoc sacramento possit videri ab aliquo oculo, saltem glorificato.

¶ Octauò, vtrùm verum corpus Christi remaneat in hoc sacramento, quando miraculosè apparet sub specie pueri vel carnis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum totus Christus contineatur sub hoc sacramento.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non totus Christus contineatur sub hoc sacramento. Christus enim incipit esse in hoc sacramento per conuersionem panis & vini, sicut dictum * est. Sed manifestum est, quòd panis & vinum non possunt conuerti, neque in diuinitatem Christi neque in eius animam. Cum ergo Christus existat ex tribus substantiis, scilicet diuinitate, anima & corpore (vt supra habitum est) videtur quòd totus Christus non sit sub hoc sacramento.

2 ¶ Præterea, Christus est in hoc sacramento, secundum quòd competit refectioni fidelium, quæ in cibo & potu consistit: sicut suprà dictum est. Sed Dominus dicit Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ergo solùm caro & sanguis Christi continentur in hoc sacramento. Sunt autem multæ aliæ partes corporis Christi, puta nerui, ossa, & alia huiusmodi. Non ergo totus Christus continetur sub hoc sacramento.

3 ¶ Præterea, Corpus maioris quātitatis, non potest totum contineri sub minoris quantitatis mensura. Sed mensura panis & vini consecrati, est multò minor quàm propria mēsura corporis Christi. Nō potest ergo esse quòd totus Christus sub hoc sacramento contineatur.

Q. 74. ar. 1.

4 ¶ Ad quartum dicendum, quod sicut dictum est, potentia pertinet ad subiectum, quod non est accipere in hac conuersione. Et ideo non conceditur, quod panis possit esse corpus Christi, non enim hæc conuersio fit per potentiam passiuam creaturę, sed per solam potentiam actiuam creatoris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

recipit propriam totalitatē subſtantiæ, hoc eſt integritatem naturæ: ita quod dicere quod ſubſtantia eſt indiuiſibiliter, eſt dicere quod integritas ſpecifica ſubſtantiæ non diuiditur ſecundū diuiſionem dimenſionū ſeu partiū quantitatiuarum: quia non reſpondet vna pars ſpecificæ naturæ vni parti quantitatiuæ & altera alteri: ſed integritas naturæ ita eſt ſub totis dimenſionibus, quod etiā integra natura eſt ſub qualibet parte dimenſionum. Eſt ergo ſubſtantia per modū ſubſtantiæ, id eſt indiuiſibiliter ſecundum integritatem naturæ ſub dimenſionibus: & cū hoc ſtat, quod extēdatur ſub dimenſionibus: quoniā huiuſmodi extenſio non tollit indiuiſibilitatem integritatis naturæ: ſed ponit ſolam diuiſionem quantitatiuā ex eo quod afficit illā ſolam vt ſubiectum: quam etiam non poneret in illa ſubſtātia exiſtente ſub ipſa, ſi non afficeret illam. Et propterea corpus Chriſti ſuccedens ſubſtantiæ panis quantum ad ſub eſſe dimenſionibus remanentibus, & non quantum ad affici dimenſionibus illis, non extenditur ad extenſionem dimenſionum: ſicut extendebatur per illas ſubſtantia panis ex hoc, quod afficiebatur illis vt ſubiectum ipſarum.

Refertur de conſ. d. 2. c. ante benedictionē, et c. In ſacramēto. Et habetur de his qui mittā. intantur, 69.

¶ Concludergo & rene, quòd ſubſtātiam per modum ſubſtantiæ exiſtere in aliquo, eſt ſubſtā tiam indiuiſibiliter eſſe in illo. Et non dico ſubſtātiam eſſe indiuiſibilē, ſed ſubſtantiā eſſe indiuiſibiliter in illo: hoc eſt ſubſtantiam ſe habere ad illud indiuiſibiliter: & non quantitatiue ſeu diuiſibiliter: hoc eſt coextēſe, ſicut quātitas locati coextenditur quantitati loci.

¶ *Super Quæſtionis ſeptuageſimæſextæ Articulum ſecundum.*

IN 2 art. circa id quod in calce corporis dicitur, ſicut erant in rei veritate chimera poti* quā dubitatio ex Scot. in diſt. 10. q. 4. 4 ,ſent. occurrit, tenēte quod nō ſequitur ſimpliciter neceſſario, ſi corpus Chriſti habet partes, & proprietates ſuas ſub modo ſacramentali, quòd habeat eas ſub exiſtentia naturali. Et intātum procedit, quod ponit quòd ante incarnationem verbi Dei potuit ita verè Euchariſtia fuiſſe, ſicut & nunc. & hoc tam quantum ad ſignificationem, quàm quantum ad tem ſignatam & contentam. Et rurſus, ſi corpus Chriſti annihilaretur ſecundum ſuum eſſe naturale, Euchariſtia tamen verè poſſet manere etiam quantum ad rem contentam, ſi tamen corpus Chriſti corrumperetur corruptione naturali (puta quia forma corporeitatis ſepararetur à materia prima) non remaneret Euchariſtia quo ad rem contentam. Et fundamentum Scoti eſt: quando exiſtentia aliqua eſt indifferēs ad duos modos, poteſt ſimpliciter haberi ſub vno modo ſic, quod non ſub alio: ſed exiſtentia corporis Chriſti ſimpliciter ſeu realiter indifferens eſt ad iſtos duos modos, ſcilicet naturalem & ſacramentalem: ergo poteſt haberi ſub vno ſine altero. Et ſi dicatur, inquit Scotus, quod maior propoſitio intelligitur, quando neuter modus dependet ab altero, modus autem ſacramentalis dependet à naturali contra exiſtentia ſub modo naturali, non eſt de eſſentia exiſtentiæ ſub modo ſacramētali, nec eſt cius cauſa. ergo iſta non dependet ab illa. Prima pars huius antecedentis patet, quia res Euchariſtiæ non habet ibi modum exiſtendi naturalem, ſed extenſiuum: habet autem ſi eſſet de eſſentia illius exiſtentiæ: quia omne habens aliquid, hā bet illud quod eſt de eſſentia eius. Secunda pars probatur: quia Deus eſt cauſa immediata illius exiſtentiæ, ſcilicet corporis Chriſti in ſacramento. Præterea, Euchariſtia non dependet à modo naturali vt à ſacramēto vel re ſacramēti, quod vltimum probatur: quia res ſacramenti eſt exiſtentia ſub alio modo diſparato, id eſt ſacramentali. Præterea, Deus poteſt ſine quocunque cauſato extrinſeco alicui illud cauſare: ſed exiſtentia modo naturali non eſt intrinſeca Euchariſtiæ: ergo, &c. Et ſi dicas, quod maior eſt vera de abſolutis & nō de reſpectu, quia reſpectus ſine fundamento & termino fieri nequit: Euchariſtia autem includit reſpectum, cuius terminus eſt exiſtentia modo naturali contra exiſtentia, licet ſit eadem ſub duobus modis, ſcilicet naturali & ſacramētali, tamen non eſt terminus relationis, quæ includitur in Euchariſtia ſub modo naturali, ſed ſub modo diſparato. Quod probatur: Eo modo eſt res contenta in Euchariſtia, quo modo eſt primum ſignatum huius ſigni: ſed exiſtentia ſub modo naturali non continetur hic realiter, ſed ſub modo alio diſparato, ſcilicet ſacramentali: ergo. Multa alia affert Scot. quæ etiam referre puden: ne tanto tempore in chimeris verſer.

¶ SED CONTRA eſt quod Amb.* dicit in lib. de Offi. In illo ſacramento Chriſtus eſt.

CONCLVSIO.

¶ Totum Chriſtum in ſacramento continueri ſimpliciter credendum eſt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnino neceſſe eſt confiteri ſecundum fidem catholicam, quod totus Chriſtus ſit in hoc ſacramento. Sciendū tamen, quod aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramēto dupliciter. Vno modo quaſi ex vi ſacramenti, alio modo ex naturali concomitantia. Ex vi quidē ſacramenti eſt ſub ſpeciebus huius ſacramēti, id in quod directè cōuertitur ſubſtātia panis & vini præxiſtens: prout ſignificatur per verba formæ, quæ ſunt effectiua in hoc ſacramento: ſicut & in cæteris, puta cùm dicitur, hoc eſt corpus meū, vel, hic eſt ſanguis meus. Ex naturali autem concomitantia eſt in hoc ſacramento illud, quod realiter eſt coniunctū ei, in quod prædicta conuerſio terminatur. Si enim aliqua duo ſunt realiter coniuncta, vbicunq; eſt vnum realiter, oportet & aliud eſſe. Sola enim operatione animæ diſcernuntur quæ realiter ſunt coniuncta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quia converſio panis & vini non terminatur ad diuinitatem vel animā Chriſti, conſequens eſt quod diuinitas vel anima Chriſti non ſit in hoc ſacramento ex vi ſacramenti, ſed ex reali concomitantia. Quia enim diuinitas corpus aſſumptū nunquam depoſuit: vbicunq; eſt corpus Chriſti, neceſſe eſt & cius diuinitatē eſſe: & ideo in hoc ſacramento neceſſe eſt eſſe diuinitatem & Chriſti, concomitantem eius corpus. Vnde in Symbolo Epheſino* legitur, Participes efficimur corporis & ſanguinis Chriſti, nō vt communem carnem percipientes, nec viri ſanctificati & verbo coniuncti ſecundum dignitatis vnitatem, ſed verè viuificatricem, & ipſius verbi propriam factam. Anima verò realiter ſeparata fuit à corpore, vt ſupra* dictū eſt. Et ideo ſi in illo triduo mortis fuiſſet hoc ſacramentum celebratum, non fuiſſet ibi anima Chriſti, nec ex vi ſacramenti, nec ex reali concomitantia. Sed quia Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur (vt dicitur Rom. 6.) anima eius ſemper eſt realiter corpori eius vnita. Et ideo in hoc ſacramento corpus quidem Chriſti eſt ex vi ſacramenti, anima autem Chriſti ex reali concomitantia.

¶ Ad ſecundū dicendū, quod ex vi ſacramēti ſub hoc ſacramento continetur quantum ad ſpecies panis, non ſolùm caro, ſed totum corpus Chriſti, ſcilicet oſſa, nerui, & alia huiuſmodi. Et hoc apparet ex forma huius ſacramenti: in qua nō dicitur, hæc eſt caro mea, ſed hoc eſt corpus meum. Et ideo cū Dominus dixit Ioan. 6. Caro mea verè eſt cibus, caro ponitur ibi pro toto corpore: quia ſecundum conſuetudinem humanam videtur eſſe magis manducationi accōmodata: prout ſcilicet homines carnibus animalium veſcuntur communiter, non autem oſſibus vel aliis huiuſmodi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (ſicut ſupra* dictum eſt) facta converſione panis in corpus Chriſti, vel vini in ſanguinem, accidentia vtriuſque manent. Ex quo patet quod dimenſiones panis vel vini non conuertuntur in dimenſiones corporis Chriſti, ſed ſubſtantia in ſubſtantiam. Et ſic ſubſtantia corporis Chriſti vel ſanguinis, eſt ſub hoc ſacramento ex vi ſacramenti, non autem dimēſiones corporis vel ſanguinis Chriſti. Vnde patet quòd corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ, & non per modum quantitatis. Propria autem totalitas ſubſtantiæ continetur indifferenter in parua vel magna quātitate: ſicut tota natura aeris in magno vel paruo aere, & tota natura hominis in magno vel paruo homine. Vnde & tota ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti continetur in hoc ſacramento poſt conſecrationem, ſicut ante cōſecrationem continebatur ibi tota ſubſtantia panis & vini.

ARTICVLVS II.

¶ Verum totus Chriſtus contineatur ſub vtraque ſpecie huius ſacramenti.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd non ſub vtraque ſpecie huius ſacramenti totus Chriſtus contineatur. Hoc enim ſacramentum ad ſalutem fidelium ordinatur, non virtute ſpecierum, ſed virtute eius quod ſub ſpeciebus continetur: quia ſpecies erant etiam ante conſecrationem, ex qua eſt virtus huius ſacramenti. Si ergo nihil continetur ſub vna ſpecie, quod non contineatur ſub alia, ſed totus Chriſtus continetur ſub vtraque, videtur quòd altera illarum ſuperfluat in hoc ſacramento.

2 ¶ Præterea, dictum* eſt, quòd ſub nomine Caſnis omnes aliæ partes corporis continentur: ſicut oſſa, nerui, & alia huiuſmodi. Sed ſanguis eſt vna pars humani corporis, eſſet eſſe in loco ſine aliquo exiſtente in loco.

¶ Et hæc ſint dicta ad claritatem doctrinæ, & ſecundū veritatem conſiderandum. Sequentium autem ſolutiones ex præmiſſis facile patebunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ſecundū veritatem conſiderationis ſcoti, ad primam igitur dicitur primò, quòd minor eſt falſiſſima, ſcilicet quod exiſtentia corporis Chriſti eſt indifferens ad modum naturalem & modum ſacramentalem, nulla enim ſubſtantia eſt indifferens ad eſſe abſolutum vel reſpectiuum, niſi abſolutum ſit indifferens ad ſe & ad genus aliud: quod implicat contradictionem. Vnde corpus Chriſti eſt ita determinatum ad modum eſſendi naturalem, ſicut eſt determinatum ad eſſe ſeipſum: quia tunc perdit eſſe ſeipſum, quum perdit eſſe modo naturali: ad modum enim ſacramentalem ſe habet corpus Chriſti, vt ad eſſe ſuperueniens, tanquam accidentale quoddam. Et propterea reſponſio recitata, quòd modus ſacramentalis dependet à naturali, vera eſt: non ſolùm ea ratione qua denominatio dependet ab eo cui ſuperuenit: ſed ea ratione qua denominatio dependet à re denominata, & reſpectus à termino ſeu fundamento, & includens ab incluſo.

¶ Et ad obiectionem Scoti dicitur, quòd aliud eſt loqui de ipſa exiſtentia, id eſt præſentia in ſacramento: & aliud eſt loqui de re exiſtente, id eſt præſente in ſacramento. Si enim ſit ſermo de ipſa exiſtentia ſeu præſentia, tunc conſequenter loquendo de ipſa, ſecundum naturam reſpectuum quendum eſt: & ſic conſequentia inducta à Scoto, non valet: quia reſpectus dependet ab aliquo, quod nec eſt de eſſentia eius nec cauſa eius: dependet enim à termino ſeu ad terminum, quia eſſe reſpectum eſſe ſine termino, qui nec eſt de eſſentia eius, nec cauſa eius. Si autem eſt ſermo de toto hoc, ſcilicet re exiſtente ſeu re præſente: tunc falſum eſt antecedens pro prima parte: quia de eſſentia rei præſentis ſacramēto eſt, quòd res præſens, ſcilicet corpus Chriſti habens ſuum eſſe naturale. Et quum contra hoc ſophiſticè inſtatur, ſi corpus Chriſti, habens ſuum eſſe materiale, eſſet in Euchariſtiæ, haberet ibi modum eſſendi naturalem, id eſt, extenſiuum: dicta ratiſſima patet reſponſio, quòd mutatur res præſens in modum præſentiæ. Eſt quidem res præſens Euchariſtiæ modus Chriſti naturalis: ſed modus præſentiæ non eſt modus illi ſe naturalis, ſed modus ſacramentalis. Et propter ea dicimus, quod eſt de eſſentia res præſentis, & non dicimus quod eſt de eſſentia modi præſentiæ.

¶ Ad tertium dicitur, quod corpus Chriſti verum in ſuo eſſe naturali, eſt Euchariſtiæ, & ſacramentum & res ſacramenti vt patet in Magiſtro ſent. diſt. 8. & Augu. ibidem alleg.

¶ Ad quartum, ſuſtinendo reſpōſionem recitatam, dicitur quòd terminus ſeu fundamentū reſpectus præſentiæ, eſt corpus Chriſti in eſſe ſuo naturali. Et ad probationē in oppoſitum dicitur quod cōmittit manifeſtè ſophiſma figuræ dictionis, diuertendo à re præſente, ad modum præſentiæ, à re contenta ad modum, quo continetur. Exiſtentia enim corporis Chriſti in ſuo modo naturali, eſt res prima contenta & ſignata: demonſtrante Chriſto, hoc eſt corpus meum: dicēdo enim corpus meum, ſine additione aliqua, procul dubio ſignauit corpus Chriſti in ſuo eſſe naturali. Modus autem, quo cō tinetur, non eſt, res ſigna ta, neq; contēta in hoc ſacramento, ſed modus continendi. Et conſtat quòd non valet argumētum. Corpus Chriſti non continetur modo naturali, ergo non eſt ſub ſpie modi extenſiui: ergo res contenta nō eſt ſub ſpie modi naturalis & extenſiui. Et patet quòd non valet conſequentia. Nō enim omnis proprietas corporis Chriſti: vt patet à ſimile manifeſtum eſt, quod anima eſt in corpore ex incarnatione Chriſti: & tamen anima non eſt ibi ex vi ſacramenti: ergo non eſt ibi ex vi ſacramenti ſicut nūc dicitur quòd Deus poſſet efficere ſub accidēte panis eundem reſpectum præſentiæ, qui nunc fieri dicitur: nulla tamen ſubſtantia panis remaneret propterea præſens, quia nec corpus Chriſti, quod nō erat, nec ſanguis: ergo, &c. Et propterea falſa fuiſſet hæc propoſitio, hoc eſt corpus meum: nulla eſſet veritatis eius ratio aſſignatur, niſi quia hoc eſt corpus illud, quod eſt in cælo: ita quod illud quod eſt in cælo veraciter continetur ſub ſpecie panis ſacramentaliter. Et ſic per hoc ſi corpus Chriſti, quod eſt in cælo, in ſeipſo annihilaretur, nullo tamen remaneret fundamentum veritatis huius: Hoc eſt corpus meum.

¶ *Super Quæſtionis ſeptuageſimæſextæ Articulum tertium.*

¶ Num quantitas corporis Chriſti inuiſibiliter contineatur, & quomodo, in hoc ſacramento.

IN tertio. 3. duo occurrunt dubia. Primū circa rē ipſam ex D urando: ſecūdū circa rationē in litera redditā ex Scoto & Durando. Durandus cōtra communem opinionem, tenentem non ſolùm ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed etiam quantitatem eius naturali concomitantia contineri, indiuiſibiliter tamen in hoc ſacramēto: obijcit dupliciter. Primo, Nihil poteſt comparari alicui modo ſiue compoſſibili ſuæ naturæ: ſed indiuiſibilitas eſt incompoſſibilis naturæ quantitatis: quia ipſa de natura ſua intrinſeca eſt diuiſibilis: ergo quantitas corporis Chriſti non poteſt comparari ad quantitatem hoſtiæ indiuiſibiliter, hoc eſt, vt ſit tota ſub toto, & tota ſub qualibet parte.

Secundo, vbicunque eſt ſubſtantia in ſe realiter, ibi eſt ſubſtantialiter: quia iſte modus eſt ab ea inſeparabilis: ergo ſimiliter vbicunque eſt quantitas realiter, ibi eſt quantitatiue: quia iſte modus eſt inſeparabilis à quantitate. Non eſt ergo Chriſti quantitas per modum ſubſtantiæ in hoc ſacramento.

¶ Circa rationem verò in litera redditam, quia ſcilicet ex vi ſacramenti ſub ſpecie panis, non ſolùm caro Chriſti ſubſtantia continetur ſub hoſtia, quantitas autem concomitanter, Scotus in 4. ſent. diſt. 10. q. 1. improbādo occurrit ſic arguens, Vnūquodque ſiue ſit primus terminus cōuerſionis, ſiue ſecundus: ſi tamen eſt ibi ſubſtantia, habet ſuū modū ſubſtantialē & naturaliter cōueniunt. ergo habet proprietates ſuas, quæ ſibi neceſſariò & naturaliter cōueniunt. ergo habet proprietates corporis Chriſti, ſiue per conuerſionem ſit ſub ſacramento, primò ſiue ſecundario: ſi eſt ibi, habet ſuū modū naturalē, quod eſt eſſe modo quātita tiuo. Conſequētia clara, & antecedēs probatur dupliciter, ſcilicet exēplo & ra

tione. Exemplum eſt: quia Deus vel natura cauſaret ſubſtantiam quantam, ita quòd quantitas concomitetur ſubſtantiā: nihilominus quantitas habebit ſuum modum naturalem. vnde apparet quòd concomitantia nō mutat modum naturalē quantitatis cōcomitantis. Ratio verò eſt: quia diuerſa habitudō ad agens (ſcilicet primaria vel ſecundaria, mediata vel immediata) non variat naturam rei: dum tamen producatur: ergo nec carebit quantitas ſuo modo naturali, propter hoc tantùm, quia non eſt optimus terminus conuerſionis: dum tamē ſit ibi realiter ſiue primò, ſiue concomitanter per illam cōuerſionem.

Q. 74. art. 2.

¶ Duran. verò alia via contra hanc rationem procedit: aiguens, Quantitas de ratione ſua intrinſeca eſt diuiſibilis: ergo nullo modo poteſt ſibi competere ratione cuiuſcunque alterius in diuiſibiliter ſe habentis: ergo non poteſt comparari ad locum modo ſub qo. ſtantiæ. Et confirmatur, quia anima rationalis ſicut ſit in loco mediante humano corpore quantō: ipſa tamen eſt indiuiſibiliter in loco: eſt enim tota in toto loco, & tota in qualibet parte eius, & hoc ideo, quia animæ rationali repugnat diuiſibilitas. Ergo per oppoſitum, non obſtante quòd quantitas Chriſti ſit in ſacramento mediante ſubſtantia, eſt diuiſibiliter, quia quā titatiui repugnat indiuiſibilitas.

** alijs. non ſic. nuncia. In cor. ar. 4. diſt. 10. q. 1. art. 3. q. 2. ad 3. Et 4. cō. cap. 67. Et quol. 4. ar. 1. 8. cor. fin.*

¶ Pro faciliori intelectu eorum quæ tractā. 9. 2. ad 3. Et tur (ne obſcuritate nō minum impoſſibile repu tetur quod credimus) ſci to idem eſſe quantitatē corporis Chriſti indiuiſibiliter ſe habere ad quantitatem hoſtiæ: & inter quantitatem corporis Chriſti præſentem hoſtiæ, & quantitatem hoſtiæ nō eſſe poſitionem, quæ vnum inter decem prædicamenta ponitur: ita quòd corpus Chriſti quantum ſub hoſtia cōtentum, in ſeipſo quidē eſt diuiſibile & habens poſitionem in partibus (poſitionem autem dico illam, quæ ponitur differentia quantitatis: quum diſtinguitur quantitas in quantitatem habentem poſitionem in partibus & quantitatem carentem illa) vt continetur verò ſub hoſtia, caret poſitione ſeu ſitu vno ex decem generibus: dicit enim huiuſmodi poſitio ordinē partium in loco. Quo ordine conſtat carere corpus Chriſti quantū, vt eſt ſub hoſtia: quia non eſt in ea localiter: ordo enim partium in loco, ſine eſſe localiter, non eſt intelligibilis. Et quia huiuſmodi ſitus, ſiue poſitio non eſt de ratione quantitatis dimenſiuæ: ſed ſola poſitio quæ eſt differentia quantitatis eſt de dimēſionum rationeideo attentè oportet perſpicere, quòd diuiſibilitas, quæ eſt de ratione quantitatis, non opponitur indiuiſibilitati, quæ conſtitit in negatione poſitionis ſpecialis prædicamenti. Nec propterea fallatis, putans me dicere quòd modus eſſendi indiuiſibiliter ſit pura negatio poſitionis ſpecialis generis: hoc enim nec ſomniaui, ſed vt intelligas quæ dicimus per huiuſmodi negationem annexam poſitiuæ præſentiæ Chriſti corporis quanti ad hoſtiam (continetur enim veraciter Chriſti corpus quantum ſub hoſtia abſq; ſitu ſeu poſitione ſpeciali prædicamento) hæc enim negatio includitur in eo quod ſignatur per contineri indiuiſibiliter in hoc ſacramento.

¶ Hæc ergo manifeſtatione ſuppoſita (ex qua apparet, quòd quantitas Chriſti corporis nec perdit ſuam diuiſibilitatem, nec induit modum aliquem ſibi repugnantem, nec perdit in ſe ſuum modum naturalem: ſed in hoc quòd cōtinetur ſub hoſtia, caret modo illo, qui importatur per poſitionē ſeu ſitum) reſponderur ad obiecta. Et ad primum Duran. contra poſitionem ipſam, negando eſt minor, vninocè loquendo: quoniam modus iſtius modi indiuiſibilitatis non repugnat diuiſibilitati quantitatis.

¶ Ad ſecundum verò facilè dici poteſt, quòd argumentum à ſimili claudicat: veruntamen ſeruata vniuocatione terminorū, reſpondendo dicitur fal ſum aſſumi in antecedente: quoniam ſubſtantia alicubi eſt non per modum ſubſtantiæ, ſed per modum quantitatis, vt patet in ſubſtantijs extenſis: ſunt enim in loco quantitatiuè. Et rurſus ſubſtantia hererogenea, puta bos, non eſt per modum ſubſtantiæ in qualibet ſuæ quantitatis parte: non eſt enim tota natura bouis in qualibet eius parte quantitatiua.

¶ Ad obiecta ſecūdi dubij reſpondēdo, dicitur primò ad Scoti argumentū, quod procedit ex falſa interpretatione rationis allatæ ab Autore: ac ſi Auctor

Universidad de Deusto
Biblioteca

adduxisset pro causa, quare quantitas est in hoc sacramento per modum substantiæ, quia est quasi secundarius terminus mutationis. Hoc autem procul est ab Autoris sensu, nõ enim consistit eius ratio in differentia inter primum & secundum terminum in fieri (vt Arguens vsurpauit) sed inter per se rationem essendi in sacramento, & id quod per accidens concomitatur. vt patet ex prefse in hoc art. 4. in responsione ad primum. Vbi videre potes quam distet sensus tuæ verus à sensu illo vsurpato. Et fefellit forte Arguentem, quia Autor declarat quid est illud quod est per se ratio essendi reliquis in hoc sacramento, ex hoc quod est per se primo terminus conuersionis. Quia igitur Autoris ratio non consistit in differentia inter primo vel secundo fieri, sed inter per se existens in sacramento. & per accidẽs existens ibidem, ideo nõ oportet aliter ad argumenta Scoti respondere: sed tanquam impertinentia & extranea relinquere. Posset tamẽ gratia materiæ (hoc est talis mutationis qualis est cõuersio panis in corp' Christi) sustineri ratio formata à Sco. ex' differentia inter primum & secũdum terminum conuersionis, contra quam arguit. & sic dicẽdum esset, quòd licet in creatione & generatione, & similibus, secundarius terminus suum naturalẽ modum assequatur, & non induat modum primi termini in hac tamen conuersione secundarius terminus, id est, concomitans induit modum primi termini.

¶ Et si quæratur quare potius in hac quàm in alijs mutationibus hoc inuentiatur, respondetur: quia hoc est singularissimum in hac mutatione, quòd primus terminus est sola ratio in essendo, quibuscunque concomitantibus: hoc est, quòd ratio essendi in hoc sacramento quibuscunque existentibus in eo, est res primo terminans conuersionẽ. Et hæc defensio in idem redit cum prima responsione, vt patet. & ideo non oportet sollicitare de diuersa habitudine ad agens: quoniam est extra propositum.

¶ Ad obiectionem autem Duran. dicitur falsum assumi, scilicet quod continueri indiuisibiliter repugnet quanti diuisibili.

¶ Et ad confirmationẽ negatur similitudo: quoniã anima & rationalis repugnat & esse diuisibiliter, & diuisibiliter contineri: quantitas autẽ licẽt repugnet esse indiuisibilem, non tamen repugnat indiuisibiliter contineri.

¶ Et hæc sufficiant etiam pro artic. 3.

In cap. de quantitate tomo 1.

Refertur de con. e di. 2. c. singuli.

Art 1. huius q. et ar. praced.

In corp. art. & art. 1. ad 3.

In corp. & ar. 1. huius quæst.

parte hostiæ, vel vini contenti in calice.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi semper veram retinet corporis naturam, nec vnquam mutatur in spiritum. Sed de ratione corporis est, vt sit quantitas positionem habens, vt patet in * Prædicamentis. Sed ad rationem huius quantitatis pertinet, quòd diuersæ partes in diuersis partibus loci existant. Non ergo potest esse (vt videtur) quòd totus Christus sit sub qualibet parte speciei rum.

¶ SED CONTRA est, quòd August. dicit * in quodam sermone, Singuli accipiunt Christum dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet in singulis.

CONCLVSIO.

¶ Totus Christus in sacramento, sub qualibet panis, vel vini specierum parte continetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex supra dictis * patet) quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex vi sacramenti, quantitas autem dimensiua ex vi realis concomitantiæ, corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, id est, per modum quo substantia est sub dimensionibus, non autem per modum dimensionum, id est, non per modum illum, quo quantitas dimensiua alicuius corporis, est sub quãtitate dimensiua loci. Manifestum est autem, quòd natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur: sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, & sub qualibet parte panis, est tota natura panis. Ex hoc indifferenter, siue sint dimensiones actu diuisæ (sicut cùm aer diuiditur, vel paris secatur) vel etiam sint actu indiuisæ, diuisibiles verò potentia. Et ideo manifestum est, quòd totus Christus est sub qualibet parte speciei rum panis, etiam hostia integra manente, & non solùm cum frangitur: sicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine quæ apparet in speculo, quæ apparet vna in speculo integro: speculo autem fracto, apparent singulæ in singulis partibus. Quod quidem non est omnino simile: quia multiplicatio huiusmodi imaginum accidit in speculo fracto propter diuersas reflexiones ad diuersas partes speculi: hic autem non est nisi vna consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd numerus sequitur diuisionem. Et ideo quãdiu quantitas manet indiuisa actu, neque substantia alicuius rei est pluries sub dimensionibus proprijs, neque corpus Christi sub dimensionibus panis: & per consequens neque infinities, sed toties, in quot partes diuiditur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa determinata distantia partium in corpore organico fundatur super quantitatem dimensiua: ipsa autem natura substantiæ præcedit etiam quantitatem dimensiuam. Et quia conuersio substantiæ panis, directè terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cuius modum propriè & directè est in hoc sacramento corpus Christi, talis distantia partium est quidem in ipso corpore Christi vero: sed non secundum hanc distantiam comparatur ad hoc sacramentum, sed secundum modum suæ substantiæ: sicut dictum * est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de natura corporis, quam habet secundũ quantitatem dimensiuã. Dictum * est autem, quòd corpus Christi comparatur ad

hoc sacramentum, non ratione quantitatis dimensiuæ, sed ratione substantiæ: sicut dictum * est.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd nõ tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento. Dictum est * enim, quod totum corporis Christi cõtinetur sub qualibet parte hostiæ consecratæ. Sed nulla quantitas dimensiua tota cõtinetur in aliquo toto, & in qualibet parte eius. Ergo est impossibile quòd tota quantitas dimensiua corporis Christi contineatur in hoc sacramento.

2 ¶ Præterea, Impossibile est, duas quantitates dimensiuas esse simul, etiã si vna sit separata & alia in corpore naturali: vt patet per Philosophum in 3. * Metap. Sed in hoc sacramento remanet quantitas dimensiua panis, vt sensu apparet. Non ergo est ibi quantitas dimensiua corporis Christi.

3 ¶ Præterea, Si duæ quantitates dimensiuæ inæquales iuxta se ponantur, maior extenditur vltra minorem. Sed quantitas dimensiua corporis Christi, est multò maior, quàm quantitas dimensiua hostiæ consecratæ, secundum omnem dimensionem. Si ergo in hoc sacramento sit quantitas dimensiua corporis Christi cum quantitate dimensiua hostiæ: quantitas dimensiua corporis Christi extenderetur vltra quantitatem hostiæ: quæ tamen non est sine substantia corporis Christi. Ergo substantia corporis Christi erit in hoc sacramento etiam præter species panis. Quod est inconueniens, cùm substantia corporis Christi non sit in hoc sacramento, nisi per consecrationem panis, vt dictum est. Impossibile ergo videtur, quòd tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento.

¶ SED CONTRA, Quantitas dimensiua corporis alicuius, non separatur secundum esse à substantia eius. Sed in hoc sacramento est tota substantia corporis Christi: vt supra habitum * est. Ergo tota quantitas dimensiua corporis Christi est in hoc sacramento.

CONCLVSIO.

¶ Tota dimensiua corporis Christi quantitas est in hoc sacramento secundum concomitantiam ad verum Christi corpus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) dupliciter aliquid Christi est in hoc sacramento. Vno modo ex vi sacramenti, alio modo ex reali concomitantia. Ex vi quidem sacramenti quantitas dimensiua corporis Christi non est in hoc sacramento. Ex vi enim sacramenti est in hoc sacramento illud, in quod directè conuersio terminatur. Conuersio autem, quę fit in hoc sacramento, directè terminatur ad substantiam corporis Christi: non autem ad dimensiones eius. Quod patet ex hoc, quòd quantitas dimensiua panis remanet facta consecratione, sola substantia panis transeunte. Quia tamen substantia corporis Christi, realiter non * denudatur a sua quantitate dimensiua, & ab alijs accidentibus: inde est quòd ex vi realis concomitantiæ, est in hoc sacramento tota quantitas dimensiua corporis Christi, & omnia accidentia eius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd modus essendi cuiuslibet rei determinatur secundum id quod est ei per se, non autem secundum id quod est ei per accidens: sicut corpus est in visu, secundũ quòd est albũ, non autem secundũ quòd est dulce, licet idẽ corpus sit album & dulce. vnde & dulcedo est in visu secũdum modum albedinis, non secundum modum dulcedinis. Quia igitur ex vi huius sacramenti est in altari substantia corporis Christi, quantitas autem dimensiua eius est ibi concomitanter, & quasi per accidens: ideo quantitas dimensiua corporis Christi est in hoc sacramento, non secundum proprium modum (vt scilicet sit tota in toto, & singulæ partes in singulis partibus) sed per modum substantiæ, cuius natura est tota in toto, & tota in qualibet parte.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duæ quantitates dimensiuæ nõ possunt naturaliter simul esse in eodem, ita quòd vtraque sit vbi secundum proprium modum quantitatis dimensiuæ. In hoc autem sacramento quantitas dimensiua panis est secundum proprium modum, scilicet secundum commensurationem quandam, non autem quantitas dimensiua corporis Christi, sed est ibi per modum substantiæ, vt dictum * est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantitas dimẽsiua corporis Christi, non est in hoc sacramento secundum modum commensurationis, qui est proprius quantitati: ad quem pertinet quòd maior quantitas extendatur vltra minorem, sed est ibi per modum iam * dictum.

ART.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum sextum.

INTITVLO ly mobiliter extenditur tam ad motũ quam ad mutationẽ. Dupliciter enim quum potest dubitari de mobilitate corporis Christi in sacramento, vel de motu, vel locali ad motum hostiæ, vel de mutatione quæ desineret esse in sacramẽto: ad vtrumq; modum extendit se ly mobiliter.

¶ Circa doctrinã tradictum in hoc articulo aduerte primo, Autorẽ sentire quòd Christum esse sub hoc sacramento est esse quoddam relationum, dum dicit, per hoc ipsum quod dicimus ipsum esse sub sacramento, significatur quædam habitudo eius ad hoc sacramentum. Hinc enim manifestat non esse idem esse Christi corporis in se, & esse eiusdẽ in sacramento. Quod sub alijs verbis explicatur dicendo. Aliud est esse Christi corpus in seipso: & aliud est contineri sub sacramento, ipsum idem Christi corpus in seipso existens. Non discedes ergo ab Autoris doctrina, loquendo seorsum de conuertione panis in substantiã corporis Christi, & de habitudine Christi ad hoc sacramentũ, vt superius fecimus. Nec propterea putes explicatum esse modum quo Christus est in hoc sacramento: nã explanatio huiusmodi est per cõmunia videlicet per relatio nẽ: necessaria habitudinẽ: necessariam res aliqua, nisi per sua propria cognoscatur.

¶ Vtrum Christus sit in hoc sacramento immobiliter, & moueatur ad motum hostiæ.

¶ Circa conclusionẽ illam, Corpus Christi ad motum hostiæ moueri per accidens, duplex occurrit obiectio. Prima ex duando opinante op positis in lic. 4. sent. dist. 10. qu. 1. Secunda ex Scoto, eiusdem dist. q. 6. opinan. non contra motum, sed contra motorem.

¶ Arguit ergo Durãd. corpus Christi nullo modo moueri ad motum hostiæ, nec per se, nec per accidens: quia corpus Christi & hostia non sunt ad inuicem secundum subiectum, nec se habent, vt continens & cõtentum, nec habent colligationem vel contactum. Et quia corpus Christi existens in cælo localiter, fit de nouo existens in hoc sacramento absque motu tam per se quàm per accidens: ergo à fortiori existens in hoc sacramento non mouetur motum hostiæ.

¶ Scotus autẽ putans corpus Christi ad motũ hostiæ moueri quidẽ per accidens, sed nõ nisi immediate à Deo, probat hoc vltimum hac ratione. Quando aliqua conuenientia sunt in eodem subiecto, & vnum illorum mouetur motu proprio, & alterum mouetur per accidens motu illius cui inhæret: tunc motus per accidens non est nisi mediante motu proprio. Sed corpus Christi & hostia conueniunt in eodem subiecto, scilicet in pane. Ergo si hostia mouetur motu proprio, corpus Christi mouetur per accidens motu hostiæ.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco. Esse enim in aliquo definitiuè vel circunscriptiuè, est pars eius quod est esse in loco. Sed corpus Christi videtur esse definitiuè in hoc sacramẽto (quia ita est vbi sunt species panis vel vini, quod nõ est in alio loco altaris) videtur etiam ibi esse circunscriptiuè: quia ita continetur superficie hostiæ consecratæ, quòd nec excedit nec exceditur. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento, sicut in loco.

2 ¶ Præterea, Locus specierum panis nõ est vacuus (natura enim non patitur vacuum) nec est ibi substantia panis, vt suprà * habitum est, sed est ibi solùm corpus Christi. ergo corpus Christi replet locum illum. Sed omne quod replet locum aliquẽ, est in eo localiter. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

3 ¶ Præterea, Sicut dictum * est, in hoc sacramẽto est corpus Christi cũ sua quantitate dimensiua, & cũ omnibus suis accidẽtibus. Sed esse in loco, est accidẽs corporis: vnde & ibi cõnumeratur inter nouẽ genera accidentiũ. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

¶ SED CONTRA est, quòd oportet locum & locatum esse æqualia, vt patet * per Philosophum in 4. Physic. Sed locus, vbi est hoc sacramentum, est multò minor quàm corpus Christi. Ergo corpus Christi non est in hoc sacramento, sicut in loco.

CONCLVSIO.

¶ Cum Christus sit in hoc sacramento non per modum quantitatis dimensiuæ, sed per modum substantiæ, non sicut in loco, sed per modum substantiæ est in eo, quomodo videlicet à dimensionibus substantia continerì dicitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut tam dictum * est) corpus Christi non est in hoc sacramento secundum proprium modum quantitatis dimensiuæ, sed magis secundum modum substantiæ. Omne autem corpus locatum est in loco secundum modum quantitatis dimensiuæ, in quantum scilicet commensuratur loco secundum suam quantitatem dimensiuam. Vnde relinquitur, quòd corpus Christi non est in hoc sacramẽto sicut in loco, sed per modum substantiæ: eo scilicet modo, quo substantia continetur à dimensionibus. Succedit enim substantia corporis Christi in hoc sacramento substantiæ panis. vnde sicut substantia panis non erat sub suis dimensionibus localiter, sed per modum substantiæ, ita nec substantia corporis Christi, non tamen substantia corporis Christi est subiectum illarum dimensionum, sicut erat substantia panis. Et ideo substantia panis ratione suarum dimensionum localiter erat ibi: quia comparabatur ad locum illum mediantibus propriis dimensionibus. Substantia autem corporis Christi comparatur ad locum illum mediantibus dimensionibus alienis: ita quòd econuerso dimensiones propriæ corporis Christi comparantur ad locum illum mediante substantia, quod est contra rationem corporis locati. Vnde nullo modo corpus Christi est in hoc sacramento localiter.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd corpus Christi non est in hoc sacramento de finitiuè: quia sic non esset alibi quàm in hoc altari, vbi conficitur hoc sacramentum: cùm tamen sit & in cœlo in propria specie, & in multis alijs altaribus sub specie sacramenti. Similiter etiam patet, quòd non est in hoc sacramento circunscriptiuè: quia non est ibi secundum commensurationem propriæ quantitatis: vt dictum * est. Quod autem non est extra superficiem sacramenti, nec est in alia parte altaris, nõ pertinet ad hoc quòd sit ibi definitiuè vel circunscriptiuè, sed ad hoc quod incepit ibi esse per consecrationem & conuersionem panis & vini, vt supra * dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd locus ille in quo est corpus Christi, non est vacuus, neque tamen propriè est repletus substãtia corporis Christi, quæ non est ibi localiter, sicut dictũ * est. Sed est repletus speciebus sacramentorũ: quæ habent replere locum, vel propter naturã dimensionum, vel saltẽ miraculosè, sicut & miraculosè subsistunt per modum substantiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd accidentia corporis Christi sunt in hoc sacramento (sicut suprà dictum * est) secundum realem concomitantiam. Et ideo illa accidentia corporis Christi sunt in hoc sacramento quæ sunt ei intrinseca. Esse autem in loco, est accidens per comparationem ad extrinsecum cõtinens. Et ideo nõ oportet quod Christus sit in hoc sacramento sicut in loco.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum corpus Christi sit mobiliter in hoc sacramento.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Corpus Christi sit mobiliter in hoc sacramẽto. Dicit * enim Philosophus in 2. Top. quòd motis nobis mouentur ea quæ in nobis sunt. Quod quidem est verum etiam de spirituali: substãtia animæ. Sed Christus est in hoc sacramento, vt supra * habitum est. Ergo mouetur ad motum ipsius.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed de agno Paschali, qui erat figura huius sacramenti, non remanebat quicquam vsq; mane. sicut præcipitur Exo. 12. Ergo neque etiam si hoc sacramentũ reseruetur in crastinũ, erit ibi corpus Christi. Et ita non est immobiliter in hoc sacramento.

3 ¶ Præterea, Si corpus Christi remaneat sub hoc sacramento etiam in crastino, pari ratione remanebit & per totum sequens tẽpus: non enim potest dici quod desinat ibi esse cessantibus speciebus: quia esse corporis Christi non dependet à speciebus illis. Non autem remanet sub hoc sacramento Christus per totũ tempus futurum. Videtur ergo quod statim in crastrino, vel post modicum tempus, desinat esse sub hoc sacramento. Et ita videtur quòd Christus mobiliter sit in hoc sacramento.

¶ SED CONTRA, Impossibile est idem esse motum & quietum: quia sic contradictoria verificarentur de eodem. Sed corpus Christi in cælo quietum residet. Non ergo est mobiliter in hoc sacramento.

CONCLVSIO.

¶ Non nisi forte per accidens existit Christus in hoc sacramento mobiliter, sed immobiliter.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cum aliquid est vnum subiecto & multiplex secundum esse, nihil prohibet secundum aliquid moueri, & secundum aliquid immobile permanere: sicut corpori est aliud esse album, & aliud esse magnum: vnde potest

iunguntur præcisè per actum voluntatis cõingenter se habentis ad illam coniunctionem: si vnum illorum secundũ se immobile omnino imporportionatum, & reliquum proportionatum, illud mouens nõ eadem motiõe potest mouere vtrumque cõiunctorum. Probatur ista ratione & exemplo. ratio est, quia si mouet vnum quòd est ibi proportionatum, nõ propterea mouet per accidens reliquum: quia reliquum non est præsens illi moto, sicut actus potentiæ aut ecõuerso, nec simpliciter ex aliqua alia necessitate naturali, sicut grauis est præsẽs naui vel carrui cui inniteur: & propter hoc simul mouetur cum illo: sed est præsens sola voluntate, quæ potest non velle coniunctionẽ illã, stante tamen motione alterius. Exemplum est, Si angelus volũtarie faceret se esse præsentem lapidi, si moueo lapidẽ, non propterea moueo angelum: qui non est per se mobilis à virtute mea, nec per accidens in proposito, quia nec forma nec pars est ladidis mobilis per se à me: vnde angelus in termino motus lapidis per propriam suam actionem esset ibi, vbi est lapis, & non per actum meum. Et tũc subsumitur minor. Sed corpus Christi est præsens speciei sacramentali tantùm per actus volũtatis animæ, ergo, &c.

¶ Ad euidentiam horum videtur mihi, quod cùm Durando nulla sit quæstio secundum rem, sed forte in solis verbis. Si enim per speciatur ex vna parte distinctio facta in litera de duplici esse corporis Christi, vel in se, vel in sacramento, & dictum esse, quòd corpus Christi in se non mouetur neque per se, neque per accidens: & quod secundum esse in sacramento mouetur non per se, sed per accidẽs: & si cum his simul perspecta fuerit vis rationum Duran. manifestum erit, quod nulla est diuersitas in sententia, quoniam ad hoc tendunt argumenta, quod corpus Christi secũdum se non mouetur per accidens ad motum hostiæ quod Autor fatetur.

¶ Verùm si quis contendat his argumentis Christi corpus secũdum nullum esse moueri per accidens ad motum hostiæ, fũcile inuenietur responsionem, dicendo ad primum, quòd inter corpus Christi & hostiã est colligatio secundum esse sacramentale: & ita quod se habent vt veraciter contentum & continens: vt patet extra. de sum. Trin. & fide cathol. cap. firmiter.

¶ Ad secundum negatur sequela: quia ad rem antecedentis nec est opus motu, nec concomitatur motus: sed ad motum sacramenti concomitatur motus

Ar. 3. & 4. huius quæst.

Q. præced. ar. 3. & 4.

In corp. ar.

Ar. præced.

4. dist. 10. a. art. 3. q. 4. Et opus. 11. art. 34. Li. 1. c. 3. in declaratione 24. loci 10. 1. Ar. 1. huius

Universidad de Deusto
Biblioteca

notustrei, quę est sacramentū, secundū esse sacramentale, per accidens tamē.

¶ Ad Scot. autē directe loquentem de Christi corpore, vt est in sacramento, dicitur quòd ratio aut implicat contradictoria aut subsumit falsum.

¶ Ad cuius intellectum aduerte duo assumi à Sco. scilicet coniunctionem inter aliqua duo, & rationem coniunctionis: scilicet actū voluntatis contingenter se habentem. Et oportet alterum duorū sequentium Scotum dicere, vel coniunctionem illam nullum nexū ponere inter coniuncta vltra actum voluntatis cōtingenter se habentem: aut aliquem nexum inter illa ponere causatum à tali actu voluntatis, non potest dici primum: quia ipsemet Sco. ponit coniunctionem illā actu voluntatis volitā contingēter: & minor etiam esset falsa, vt patet. Et similiter exemplum de angelo, quia præsentia angeli ad Ar. præce. Iapidē, & corporis Christi ad sacramentum, non est formaliter per actum voluntatis. Oportet ergo intelligi, quòd coniunctio addit nexum quendam inter coniuncta: & tūc apparet aut implicari cōtradictoria (pura q̄ sit nexus aliquis inter duo creata, & quòd ille nexus nullo modo coniūgat illa, nisi præcise per actum voluntatis, quod non est intelligibile) aut minorē esse falsam: quia inter corpus Christi & hostiam est coniunctio sacramentalis: quæ licet effectiue sit à solo Deo, in tamen est coniunctiua corporis Christi cū hostia naturali necessitate sacramenti. Nam ex vi sacramēti per se habetur esse sacramentale corpo ris Christi in hostia: & esse sacramentale coniūgit corpus Christi & hostiam: non quia volitam, sed quia in se est tale.

¶ Ad exemplum autē de angelo dicitur, quòd licet angelus posset sub trahere præsentiam suā à lapide: si tamen illam non subtrahit, mouente me lapidē & transferente illum in domum, angelus mouetur nō à se sed ad motum lapidis: quia angelus nūc est ibi est lapis, & non est vbi lerat lapis.

¶ Et ad excludendas fugas, pone casum quod angelus fecerit se præsentem lapidi voluntate illius præsentiæ cōtinuandæ per vnam horam tantūm: & stante casu forma conditionali, si angelus factus præsens lapidi dormiret per tres horas, & ego mouerem lapidē illum per duas horas, in fine motus angelus esset vbi est lapis, & non per actum angeli: ergo per motum lapidis à me. Et quamuis hæc sufficerent ad dicta Scoti, facilius tamen potest responderi, dicendo maiorem posse forte habere locum, quando vtrumque coniūctorum est per se mobile, puta quia ambo sunt corpora: sed quoniam duorum coniunctorum alterum tantūm est mobile secundum se, alterum verò non nisi per accidens mobile est, maior nullum habet locum, quoniam non potest de eis dici quòd vnum est mobile impropriotionatum, & alterum mobile proportionatum. Sic autē inuenitur in proposito: quoniam hostia est mobilis secundum se: esse autem sacramentale, seu Christi corpus secundum esse sacramentale in hostia, nō est mobile per se, sed solum per accidens: vt in littera hac dicit Autor: & communiter omnes fatentur, dum dicunt esse quoddam esse relativum: respectus enim non nisi per accidens possunt moueri localiter. Et hinc apparet quid dicēdum est ad exemplum de angelo: quoniam dum mouco lapidē, mouco per accidens præsentiam inter lapidem & angelum: & similiter dum mouco hostiam consecratam, mouco præsentiam inter hostiā & corpus Christi: ita quod translata hostia de altari in plateam, transfertur eriam præsentia, quia corpus Christi de præsente in altari sit præsens in platea, absq; hoc quod corpus Christi in se moueatur. Et similiter angelus fieret præsens in domo ad quam translatus est lapis, non quod ipse angelus sit motus à se vel à me, sed quia transferendo lapidem, transtuli præsentiam eius in lapide.

¶ *Sup. 2ª Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum septimum.*

IN corpore articu. multa occurrunt notanda & dubitanda. In primis circa rationes conclusionis primæ, scilicet corpus Christi secundum esse, quod habet in sacramento, non est visibile oculo corporali, aduertēdum est, quòd licet Scot. in vlti. q. dist. 4. senten. impugnet multas rationes quæ afferuntur pro hac conclusione quia tamen neutra istarum, quæ in littera afferuntur, improbati sunt potius vtraque quodam modo vtitur (& secunda quidem se tenēte ex parte visibilis, vt terminus est visionis, expretiæ vi: Ibi. tur, prima quoque considerante visibile, inquantum causa est visionis quodammodo vtitur.) ideo extraneū à præsentis operis proposito, duxi defendere rationes aliàs quæ hic non ponuntur.

¶ In secunda ratione aduerte diligenter terminos, vt non fluctuet. quæ si contraria in Autoris doctrina, inueniēs dum alibi dicit cum Auer. substantiam particulare percipi à cogitatiua: hic vero dicit à solo intellectu substantiā cognosci. Nec loquitur de subsistia in communi, sed de subsistia singulari: quia loquitur de corpore Christi, vt est in hoc sacramēto: constat autem corpus Christi esse quoddā singulare, & modum essendi in hoc sacramento esse modum singularem, vtpote quiddam vnitum, & non beato, nisi videāt obiectum beatificum vt sic, & ea quæ includuntur in eo, vt sic. sed corpus esse in Eucharistia, non est obiectum beatificum (vt patet) nec includitur in obiecto beatifico. Quod probatur: quia æquè esset obiectum beatificum includere in ratione obiecti vnam rem vel veritatem vnius sacramenti, sicut alterius: sicut æquè pertinet ad veritatem vnius articuli, sicut alterius: sed in obiecto beatifico non claudituir, gratiam infundi tali baptizato aut suscipienti sacramentum pœnitentiæ: ergo, &c.

¶ Contra quartum, rationem scilicet, quo modus essendi est penitus supernaturalis, arguit ibidem Scot. quia naturale, & supernaturale, nō distinguunt ea in se, sed tantùm in comparatione ad agens. & propterea licet res aliqua supernaturaliter fiat, postquam facta est, naturaliter cognoscitur. Et confirmatur assumptum: quia supernaturale possunt se & naturale habere si cut imperfectum & perfectius, puta accidens & substātia. Et cōfirmatur rursus: quia fides, spes & charitas sunt habitus supernaturales: & rā men aliqui naturaliter cognoscunt eos, secundum illos, qui ponunt in angelo naturaliter rationes cognoscendi omnes species entium.

¶ Ad euidentiam horum præmittendum est, quòd parua distantia in principiis magna valde apparet in principiatis. Et hinc est quod ex diuersis opinionibus circa modum intelligendi, tot quæstiones emanant. Opinantes siquidem intellectum nō alligatum phantasmati intelligere per motionem abstractionis rerum, quæ intelligi dicuntur, consequenter opinantur intellectus abstractionis rerum res præsentes, sicut nos videmus corporaliter colores presentes. Existentes autem eū Peripateticis & philosophis intellectus abstractos non esse extra à seipsis seu suis substātijs, vel etiā à superioribus eorū, & non aliquo inferiori, consequenter ponunt intellectus abstractos cognoscere quicquid cognoscunt naturaliter aut per substantiam propriam solam: quod non est dicendum in solo Deo verificari) aut per substantiam perfectam & perfectius intelligibilibus inditis, aut etiam, vt quibusdam placuit, per sub stantiā superiorē: & per consequens intellectus abstracti cognitio naturalis non se potest extendere, nisi ad ea quæ naturaliter relucent in his quæ sunt infra se. Et quoniam hæc non sunt nisi pertinentia ad naturalem ordinem vniuersi, quoniā solæ res pertinentes ad opera sex dierum, facti productæ à Deo in mentibus angelicis, & in rerū natura, quādo res illæ creatæ quæ fecerat. & erāt valde bona) quę cunq; non ad naturalem gratiæ ordinē per se spectant, eximūtur à naturali cognitione angelo rum secundū hāc viam: secundū quā etiā naturale & supernaturale sunt & differentiæ entis & differentiæ modi faciendi. nā oculi dicti cæco nato, & vino in nuptiis, differebant ab aliis oculis & vinis, secundū naturale & supernaturale. quo ad modū fidei tantū: sed charitas, & incarnatio Christi, non differunt ab aliis quæ entia naturalia vocamus, penes supernaturale & naturale, quantū ad ipsa entia. sunt enī hęc ex suo genere supernaturalia. nulli possunt ēri esse aut fieri cōnaturalia, vt alibi declarauimus. ¶ Ad primū ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de motu per accidens. quo ad motum nostri mouentur ea quæ in no bis sunt, Aliter tamē ea quæ per se possunt esse in loco, sicut corpora, aliter ea quæ per se nō possunt esse in loco, sicut formæ, & spirituales substantię. Ad quem modū potest reduci quod dicimus moueri per accidens, secundum esse quod habet in hoc sacramento, in quo non est sicut in loco.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hac ratione moti videntur fuisse quidā, ponentes quòd corpus Christi non remanet sub hoc sacramento, si in crastinum referuetur. Contra quos Cyrillus dicit. Insaniunt quidam dicentes mysticā benedictionem cessarea sanctificatione, si quæ eius reliquiæ remanserint in diem subsequentem, non enim mutatur sacratum corpus Christi, sed virtus benedictionis & viuificatiua gratia, iugis in eo est. Sicut etiam omnes aliæ consecrationes immobiliter manēt permanētibus rebus consecratis: propter quod non iterātur. Veritas autem licet figuræ respondeat, tamen figura non potest eam adæquare.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd corpus Christi non remanet sub hoc sacramento, non solùm in crastino, sed etiam in futuro, quousque species sacramentales manēt. Quibus cessantibus desinit esse corpus Christi sub eis: non quia ab eis dependeat, sed quia tollitur habitudo corporis Christi ad illas species: per quem modū Deus desinit esse Dominus creaturæ desinentis.

ARTICVLVS VII.

¶ *Verum corpus Christi prout est in hoc sacramento possit videri ab aliquo oculo, saltem glorificato.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpus Christi, prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo, saltem glorificato. Oculus enim noster impeditur à visione corporis Christi in hoc sacramento existentis, propter species sacramentales ipsum circumuelantes. Sed oculus glorificatus non potest ab aliquo impediri, quin corpora quælibet videat prout sunt. Ergo oculus glorificatus potest videre corpus Christi, prout est in hoc sacramento.

2 ¶ Præterea, Corpora gloriosa sanctorū, erunt cōfigurata corpori claritatis Christi: vt dicitur Philip. 3. Sed oculus Christi videt seipsum prout est in hoc sacramēto. Ergo pari ratione quilibet alius oculus glorificatus potest ipsum videre.

3 ¶ Præterea, Sancti in resurrectione erunt æquales angelis: vt dicitur Luc. 20. Sed angeli vident corpus Christi, prout est in hoc sacramēto: quia etiā dæmones inuenitur huic sacramento reuerentiam exhibere: & ipsum timere. Ergo pari ratione oculus glorificatus potest Christū videre, prout est in hoc sacramento.

¶ SED CONTRA, Nihil idem existens, potest simul ab eodem videri in diuersis speciebus: Sed oculus glorificatus semper videt Christum, prout est in sua specie, secūdum illud Isa. 33. Regem in decore suo videbunt. Ergo videtur quòd non videat Christum, prout est sub specie huius sacramenti.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm Christus sit in hoc sacramento per modum substantiæ, non nisi à viatoribus per fidem, à beatis verò lumine gloriæ perfusis videri potest, quomodo sit in hoc sacramento.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est oculus, scilicet corporalis proprie dictus, & intellectualis, qui per similitudinem dicitur. A nullo autem oculo corporali corpus Christi potest videri, prout est in hoc sacramento. Primò quidem, quia corpus visibile per sua accidentia immutat medium. Accidentia autem corporis Christi sunt in hoc sacramento mediante substantia, ita scilicet quòd accidentia corporis Christi non habent immediatam habitudinem, neque ad hoc sacramentum, neque ad corpora, quæ ipsum circunstant. Et ideo non possunt immutare medium, vt sic ab aliquo corporali oculo videri possit. Secundò quia sicut supra * dictum est, corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ. Substantia autem inquantum huiusmodi, non est visibilis oculo corporali: neque subiacet alicui sensui, sed nec etiam imaginationi: sed soli intellectui, cuius obiectum est quod quid est: vt dicitur in 3. de Anima*. Et ideo propriè loquendo. corpus Christi secundum modum essendi, quem habet in hoc sacramento, neque sensu neque imaginatione percepibile est, sed solo intellectu qui dicitur oculus spiritualis. Percipitur autem diuersimodè à diuersis intellectibus. Quia enim modus essendi, quo Christus est in hoc sacramento, est penitus supernaturalis à/super naturali intellectu, scilicet diuino, secundum se visibilis est, & per cōsequens ab intellectu Beato vel angeli vel hominis: qui secundū partici patā charitatem diuini intelectus videt ea quę supernaturalia sunt, per visionē diuinę essentię

¶ Et hinc patet responsio ad secundū: quia falsum est, totū ens creatū esse obiectū proportionatū tali intellectui. Et intuitiue quidem quia quędam, scilicet supernaturalia, sunt de ordine non præsentium cognitioni naturali. Abstractiue verò, quia Incarnationis mysteriū latet, quò ad perfectā quidditatiuā cognitionē, omnis intellectus creati cognitionē naturalē: quia illius nulla indita species est presentatiua perfectę. Et idē videtur de esse corporis Christi in sacramēto. Supponit igitur argumētum: hoc falsum, scilicet modū essēdi in sacramēto, præsentem quandoq; esse naturali cognitioni intellectus abstracti. D. 607.

¶ Ad tertiū dicitur, negando eadem, vel simili ratione, posse cognosci præsentiā corporis Christi. Et ad subiunctā probationē iterum dicitur, quòd modus accidētalis, non quarenus accidētalis, sed quatenus est alterius ordinis, impedit se intueri ab intellectu, cui ordo ille nō est præsens, qualis est intellectus angelicus naturaliter.

¶ Ad quartū de anima Christi dupliciter dici potest: primo excipiēdo Christi animā ea ratiōe, quia ad ipsum spectat: quāuis cōcomitanter, talis modus essendi: ita quòd sicut dicimus cogitationes cordis mei latere naturalē cognitionem angelorū, manifestas tamē esse animę meę, quia ad ipsam spectant, & per hoc sunt sibi præsentes, quæ non sunt præsentes angelis, sic in proposito modus iste essendi est presens naturali cognitioni animę Christi, per hoc quod ad ipsum spectat, nec est simile de alijs intellectionibus, vt patet. Secūdo dici tur negādo animā Christi cognitione naturali intueri modum, quo corpus Christi est in hoc sacramēto: sicut cognitione naturali nō intuetur mysteriū incarnationis. Vnde Autor dicit hic, quòd quia modus essendi in hoc sacramento est penitus supernaturalis, nō nisi à supernaturali intellectu, vel ipsius participatione est in se intelligibilis. Et hæc responsio solidior videtur. In corpore

¶ Ad sextū negatur assumptū, scilicet actū beatificū vnius beati videri naturaliter cognitione ab altero. Et ratio est sæpe dicta, non propter excellentiā cognoscibilis. sed propter absentiā: quia naturalis cognitio cōtenta est speciebus ad ordinē naturalē: actus autē beatificus spectat ad ordinē supernaturalē.

¶ Ad obiecta cōtra visionem huius sacramēti per actū beatificū respondēdo distinguitur, quòd de actu beatifico possumus dupliciter loqui. Vel præcise secundū necessaria ad beatitudinem. & sic procludubio verū est, per actū beatificū non videri Christi corpus in sacramento, nec mysteriū Incarnationis, imo nec aliquid, quod scit Deus scientia visionis: vt patet ex eo, quod si vnum tantū intellectū Deus creasset, & ille videret Deū, esset proculdubio beatus, & nihil horū sciret quæ ad scientiam visionis spectant: quia nihil horum fuisset, esset, aut futurum esset. Vel de actu beatifico loquimur, secundum quòd de facto diuina largitas illum ditauit seu extendit, & sic visio beata extendit se ad multa alia quæ non sunt simpliciter necessaria cognitu ad beatitudinem. Inter quæ opinamur esse mysterium incarnationis & Eucharistiæ, ea ratione. quia sunt difficillima inter omnia creata credēda. ac per hoc à mentibus fidelium valde desiderata, vt videantur: beatitudo autē satiatiua est fidelium, vt fidehum desideriorum tam arduorum. Et Scotus quidem in primo sensu loqui videtur, & non in secundo: quoniam ratio sua in primo tantūm sensu militat: & pluries repetit necessitatem ad beatitudinem. Vnde non oportet aliter respondere.

¶ Ad obiecta demū de supernaturalitate, respōdetur dicendo, quòd naturale & supernaturale sunt differentiæ, quandoq; solum secundū respectū ad agens, quandoq; verò sunt differentiæ entis. Et propterea falsum est, quodcunque ens postquā factū est, esse naturale: de aliquo enim est verū & de aliquo non, vt suprà diximus. Et ad confirmationē de differentia imperfecti & perfectionis, dicitur quòd est impertinēs, quoniā non est quæstio de perfectione vel imperfectione, sed de naturalitate vel supernaturalitate. Posset tamen dici, quòd qualitates supernaturales sunt perfectioris ordinis, quā totus ordo naturalium: quia sunt ordinis diuini, vt charitas & lumē gloriæ testantur.

¶ Ad vltimā cōfirmationem, dicitur quòd angelis nō sunt indiæ species omnium specierum, sed earū tantū, quæ ad naturalē ordinē vniuersi spectāt. Et propterea fidē, spem, & charitatē, nō per naturalē cognitionem, in proprio genere nouerunt, nisi habentes illas in seipsis, vtpote ad eos spectantes, Annot.

¶ In responsione ad secundum, intellige differentiam inter oculi corporalem Christi. & corporalem oculum aliorum Sanctorum, nō respectu visibilis per se, quoniam in corpore articuli iam dictum erat, modum essendi Christi corporis in hoc sacramento esse inuisibilē, soloque intellectu intuibilē: sed respectu visibilis per accidens. Ita quòd Christus dicitur corporali oculo videre se ipsum sub hoc sacramēto: quia sic seipsum videt, vt statim intellectu videat suum essendi modū in sacramento: sicut post resurrectionē dicemur videre Deum corporalibus oculis, vt in q. 1. Primæ partis Autor declarauit.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum octauum.

Annot. 4. dist. 10. art. 2 quō. 2 ad. 3. & ar. 4. q. 2. & 3. Et opuſ. 58. c. 11. Ar. præced. ad. 3. arg.

IN articulo 8. aduerte circa vera apparentias ex miraculo in hoc ſacramento, quòd diſtinguendum videtur de magnitudine ſpeciei apparentis. Nam ſi res apparens fuerit tam magnarum dimenſionum, vt ſine incompoſſibiles ſubſtantię conuerſæ (puta ſi conſecrato modico vino in fundo calicis, vt fieri conſueuit, appareat & permaneat totus calix magnus plenus ſpecie ſanguinis) tunc non videtur remanere verus Chriſti ſanguis ſub illis ſpeciebus: quoniam non manēt dimenſiones vini conuerſi. Et in hoc caſu ſpecies ſanguinis ſignificat Chriſti ſanguinem verum cōtineri ſub ſacramento, & non contineri ſub ſeipſa. Si vero dimenſiones non ſint ita in veritate extenſæ, quin afficerent conuerſam ſubſtantiam, ſi ſubeſſet, ſentiendum eſt, vt litera tradit: quoniam tandiu manet veritas ſacramenti, quandiu maneret panis aut vinum, ſi ſubeſſet: conſtat autem quòd quandiu manent dimenſiones illæ ſine ſubiecto, manet corpus, aut ſanguis Chriſti. Vnde quum tam extenſiuæ dimenſiones immutantur, immutatio non eſt ſolùm accidentalis, ſed ſubſtantialis: Autor autem loquitur, quādo mutatio eſt ſolùm in accidentibus. Et ſi quæratur, qua adoratione venerandus eſſet huiuſmodi ſanguis miraculoſus, dicendum videtur, idem eſſe iudicium de ipſo, & de veſte Chriſti.

¶ *Super Quæſtionem ſeptuageſimam ſeptimam.*

Annot.

IN quæſt. iſta. de accidentibus Euchariſtiæ omiſſa tanta opinionum varietate (vt ſolidior rationibiliorque via appareat) notandum duxi, duplicem eſſe opinionem de modo eſſendi iſtorum accidentium ſine ſubiecto. Prima opinio eſt, accidentia iſta eſſe ſine ſubiecto, per ſolam conſeruationem à Deo ſine ſubiecto: ita quòd cùm prius haberent duo, ſcilicet eſſe in ſubiecto, & vtiunque conſeruabatur à Deo: poſtea deſinēte Deo con ſeruare ly in ſubiecto, & conſeruante eſſe quod habebant, ipſa ſunt ſine ſubiecto. Et hanc opinio nē ſequitur Scotus in 12. diſt. 4. Altera autem opinio tenet, vltra conſeruationē additam actionem diuinam conferentem accidentibus his notum modum eſſendi, ſcilicet per modum ſubſtantiæ, & hanc opinionem ſequitur diuus Tho. in hac queſtione, dicens collatum eſſe dimē

tingit talis apparitio non per ſolam immutationem videntiū, ſub ſpecie, quæ videtur, re aliter exterius exiſtente. Et hoc quidem videtur eſſe, quando ſub tali ſpecie ob omnibus videtur, & non ad horam ſed per longum tempus ita permanet. Et in hoc caſu quidam dicunt, quod eſt propria ſpecies corporis Chriſti: nec obſtat quòd quandoque non videtur ibi totus Chriſtus, ſed aliqua pars carnis, vel etiam videtur non in ſpecie iuuenili, ſed in effigie puerili, quia in potentate corporis glorioſi eſt, quòd videatur ab oculo non glorificato vel ſecundum totum, vel ſecundum partem, & in effigie vel propria vel aliena: vt infrà * dicetur: ſed hoc videtur eſſe inconueniens. Primò quidē, quia non corpus Chriſti non poteſt in propria ſpecie videri, niſi in vno loco, in quo definitiuè continetur. Vnde cùm videatur in propria ſpecie, & a doretur in cælis, ſub propria ſpecio non videtur in hoc ſacramento. Secundò, quia corpus glorioſum quod apparet vt vult, poſt apparitionem cùm voluerit diſparet, ſicut dicitur Luc. vltimo, quod Dominus ex oculis diſcipulorum euanuit. Hoc autem quod ſub ſpecie carnis in hoc ſacramento apparet, diu permanet: quinimo legitur quandoque eſſe incluſum, & multorum epiſcoporum conſilio in pixide reſeruatum, quòd nephas eſſet de Chriſto ſentire, ſecundum propriam ſpeciem. Et ideo dicendum eſt, quòd manentibus dimenſionibus, quæ prius fuerant, fit miraculoſè quedam immutatio circa alia accidentia (puta figuram & colorem, & alia huiuſmodi) vt videatur caro vel ſanguis aut etiam puer. Et ſicut prius * dictum eſt, hoc non eſt deceptio: quia fit in figuram cuiuſdam veritatis, ſcilicet ad oſtendendū per hanc miraculoſam apparitionem, quòd in ſacramento, eſt verè corpus & ſanguis Chriſti. Et ſic patet quòd remanentibus dimenſionibus, quæ ſunt fundamenta aliorum accidentium, vt infrà * dicetur, remanet verè corpus Chriſti in hoc ſacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facta tali apparitione ſpecies ſacramentales quandoque quidē totaliter remanent in ipſis, quandoque autem ſecundum id quod eſt principale in eis: vt dictum * eſt.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd in huiuſmodi apparitionibus (ſicut dictum * eſt) non videtur propria ſpecies Chriſti, ſed ſpecies miraculoſè formata vel oculis intuentium, vel etiam in ipſis ſacramentalibus dimenſionibus: vt dictum * eſt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dimenſiones panis & vini conſecrati manent, immutatione circa eas miraculoſè facta, quantum ad alia accidentia, vt dictum * eſt.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA SEPTIMA, DE ACCIDENTIBVS REMANENTIBVS IN SACRAMENTO, IN OCTO ARTICVLOS DIVISA.

DEINDE conſiderandum eſt de accidētibus remanentibus in hoc ſacramento.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrùm accidentia quæ remanent, ſint ſine ſubiecto.

¶ Secundo, vtrùm quantitas dimenſiua ſit ſubiectum aliorum accidentium.

¶ Tertio, vtrùm huiuſmodi accidentia poſſint immutare aliquod corpus extrinſecum.

¶ Quarto, vtrùm poſſint corrumpi.

¶ Quinto, vtrùm ex eis poſſit aliquid generari.

¶ Sexto, vtrùm poſſint nutrire.

¶ Septimo, de fractione panis conſecrati.

¶ Octauo, vtrùm vino conſecrato poſſit aliquid permiſceri.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc ſacramento.*

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd accidentia non remaneant in hoc ſacramento ſine ſubiecto. Nihil enim inordinatum aut fallax deber eſſe in hoc ſacramēto veritatis. Sed accidentia eſſe ſiue ſubiecto, eſt contra rerum ordinem. Quia Deus naturæ indidit: videtur etiam ad quandam fallaciam pertinere, cùm accidentia naturaliter ſint ſigna naturæ ſubiecti. Ergo in hoc ſacramento non ſunt accidentia ſine ſubiecto.

2 ¶ Præterea, Fieri non poteſt etiam miraculoſè, quòd definitio rei ad ea ſepararetur, vel quod vni rei conueniat definitio alterius rei (puta quod homo manens homo, ſit animal irrationale) ad hoc enim ſequeretur contradictoria eſſe ſimul: hoc enim quod ſignificat nomen rei, eſt definitio, vt dicitur in 4. Metaph. * Sed ad definitionē accidentis pertinet quod ſit in ſubiecto, ad definitionem verò ſubſtantiæ, quòd per ſe ſubſiſtat non in ſubiecto. Non ergo poteſt miraculoſè fieri quod in hoc ſacrameto ſint accidentia ſine ſubiecto.

3 ¶ Præterea, Accidens indiuiduatur ex ſubiecto. Si ergo accidentia remanent in hoc ſacramento ſine ſubiecto, non erunt indiuidua, ſed vniuerſalia. Quod patet eſſe falſum, quia ſic non eſſent ſenſibilia, ſed intelligibilia tantum.

4 ¶ Præterea, Accidentia per conſecrationem huius ſacramenti, non adipiſcuntur aliquā compoſitionem. Sed ante conſecrationem nō erant compoſita, neque ex materia & forma, neque ex quo eſt, & quod eſt. Ergo etiam poſt conſecrationem nō ſunt compoſita altero horum modorum, quod eſt inconueniens: quia ſic eſſent ſimpliciora quàm angeli, cùm tamen hæc accidentia ſint ſenſibilia. Non ergo accidentia remanēt in hoc ſacramento ſine ſubiecto.

¶ SED CONTRA eſt, quòd Greg. * dicit in Homil. Paſchali, quod ſpecies ſacramentales ſunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, ſcilicet panis & vini. Et ita cum non remaneat ſubſtātia panis & vini, videtur quod huiuſmodi ſpecies remaneant ſine ſubiecto.

CONCLVSIO.

¶ *Remanent accidentia panis & vini in ſacramento non alicui ſubiecto inexiſtentia. ſed ſola diuina virtute ſine ſubiecto exiſtunt.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd accidentia panis & vini, quæ ſenſu deprehenduntur in hoc ſacramento remanere poſt conſecrationem, non ſunt ſicut in ſubiecto in ſubſtantia panis & vini, quæ nō manet (vt ſupra * habitum eſt neque etiam in forma ſubſtantiali, quæ non manet: & ſi remaneret, ſubiectum eſſe non poſſet, vt patet per Boetium in lib. * de Trin. Manifeſtum eſt etiam, quòd huiuſmodi accidentia non ſunt in ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti ſicut in ſubiecto: quia ſubſtātia humani corporis nullo modo poteſt his accidentibus affici. neque etiam eſt poſſibile, quòd corpus Chriſti glorioſum & impaſſibile exiſtens alteretur ad ſuſcipiendas huiuſmodi qualitates.

¶ Dicunt autem quidam, quod ſunt ſicut in ſubiecto in aere circunſtante. Sed nec hoc eſſe poteſt. Primo quidem quia aer non eſt huiuſmodi accidentium ſuſceptiuus. Secundo, quia huiuſmodi accidentia nō ſunt vbi eſt aer: quinimo ad motum harum ſpecierum, aer depellitur. Tertio, quia accidentia non tranſeunt de ſubiecto in ſubiectum: vt ſcilicet idem accidens numero quod primo fuit in vno ſubiecto poſtmodum fiat in alio. Accidens enim numerum accipit à ſubiecto vnde non poteſt eſſe, quod idem numero manens, ſit quandoque in illo ſubiecto. Quarto, quia cùm aer non ſpolietur accidentibus propriis, ſimul haberet accidentia propria & aliena. Nec poteſt dici quòd hoc fiat miraculoſè virtute conſecrationis: quia verba conſecrationis hoc non ſignificant: quæ tamen non efficiunt niſi ſuum ſignificatum. Et ideo relinquitur, quòd accidētia in hoc ſacramento, manent ſine ſubiecto.

rationabiliorque ſit opinio ponēs cōſeruari dimēſionibus modū vnius ſubſtātiæ, ex duobus apparet, primo, quia ſic ſaluatur naturaliter omnes quæ ad ſenſum apparēt mutationes à naturalibus agētibus circa Euchariſtiā: nā ſuppoſito hoc vno miraculo quæcunq; fiūt, naturaliter ſaluātur ac ſi fierent in ſubſtantia, quoniā ſupponitur vice ſubſtātiæ quantitas, ſcilicet habēs modū, vim

Quod quidem virtute d diuina fieri poteſt. Cùm enim effectus magis dependeat à cauſa prima, quàm à cauſa ſecunda, Deus qui eſt prima cauſa ſubſtantiæ & accidentis, per ſuam infinitam virtutem conſeruare poteſt in eſſe accidens, ſubtracta ſubſtantia, per quam conſeruabatur in eſſe, ſicut per propriam cauſam: ſicut etiam alios effectus naturalium cauſarum poteſt producere ſine naturalibus cauſis: ſicut humanum corpus formauit in vtero Virginis ſine virili ſemine.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nihil prohibet aliquid eſſe ordinatum ſecundum communem legem naturæ, cuius tamen contrarium eſt ordinatum ſecundum ſpeciale priuilegium gratiæ: vt patet in reſuſcitatione mortuorum, & in illuminatione cæcorum: prout etiam in rebus humanis quædam aliquibus conceduntur ex ſpeciali priuilegio præter legem communem. Et ita etiam licet ſit ſecundum communem naturæ ordinem, quòd accidens ſit in ſubiecto, ex ſpeciali tamen ratione ſecundum ordinem gratiæ, accidentia ſunt in hoc ſacramento ſine ſubiecto, propter rationes ſuprà * inductas.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd cùm ens non ſit genus, hoc ipſum quod eſt eſſe, non poteſt eſſe eſſentia ſubſtantiæ vel accidentis. Non eſt ergo definitio ſubſtantiæ, ens per ſe ſine ſubiecto, nec diffinitio accidentis, ens in ſubiecto: ſed quidditati ſeu eſſentiæ ſubſtātiæ competit habere eſſe non in ſubiecto, quidditati autem ſiue eſſentiæ accidentis competit habere eſſe in ſubiecto. In hoc autem ſacramento non datur accidentibus, quòd ex vi ſuæ eſſentiæ non ſint in ſubiecto, ſed ex diuina virtute ſuſtentante. Et ideo non deſinunt eſſe accidētia: quia nec ſeparatur ab eis definitio accidentis, nec competit eis definitio ſubſtantię.

¶ Ad tertium dicendum, quod huiuſmodi accidentia acquiſierunt eſſe indiuiduum in ſubſtantia panis & vini: qua conuerſa in corpus & ſanguinem Chriſti, remanent virtute diuina accidentia in illo eſſe: indiuiduato, quod prius habebant. Vnde ſunt ſingularia & ſenſibilia.

¶ Ad quartum dicendum, quod accidentia huiuſmodi, manente ſubſtantia panis & vini, non habebant ipſa eſſe nec alia accidentia, ſed ſubiecta eorum habebant huiuſmodi eſſe per ea: ſicut nix eſt alba per albedinem. Sed poſt conſecrationem ipſa accidentia quæ remanent, habent eſſe vnde ſunt compoſita ex eſſe, & quod eſt (ſicut in prima parte de angelis dictum * eſt) & cum hoc habent, compoſitionem partium quantitatiuarum.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum in hoc ſacramento quantitas dimenſiua panis vel vini, ſit aliorum accidentium ſubiectum.*

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd in hoc ſacramento quantitas dimenſiua panis vel vini, non ſit aliorum accidentium ſubiectum. Subiectum enim accidentis non eſt accidens: nulla enim forma poteſt eſſe ſubiectum, cùm ſubijci pertineat ad proprietatem materiæ. Sed quantitas dimenſiua eſt quoddam accidens. Ergo quantitas dimenſiua non poteſt eſſe ſub iectum aliorum accidentium.

2 Præterea, Sicut quantitas indiuiduatur ex

D.15.

p. p. q. 51. ar. 2. & 3.

In corp. ar.

4. dist. 12. q. 1. ar. 1. q. 3. Et 4. eo. c. 62. & c. 11. lect. 5. fi.

multi

Universidad de Deusto
Biblioteca

multi (vt infra patebit) accidentia propria esse vires ipsas substantiarum. Ex quibus omnibus, si aduerterimus quàm sit esse rē propinqua & qua si proportionalis naturæ cum materia, non apparebit impossibile aut à ratione alienum, quòd ipsamet res, quæ est quantitas, fiat vicemateria, & sit, ac suppleat materiæ officium, velut quoddam proportionale materiæ, huic proportionale cordi facit officium cordis. Nec oportet aliā entitatē quærere: quoniam accidentia fluentia à principijs essentialibus substantiæ ex hoc ipso quòd à principijs illis fluunt, sunt non solum accidētis (puta calor) sed sunt vis & virtus substantiæ, ita quòd possunt producere substantiā (vt inferius amplius patebit) quāuis quidam sentiant contrariū. ita quantitas Eucharistiæ potest sortiri à suprema omnium substantiarū, vt ipsamet quantitas sit vicesubstantia, &c. multò enim vehementioris ac intimioris efficaciæ est primæ substantiæ actio, quàm quicunque fluxus accidētis à principijs subsantialibus subiecti. Hic est ergo modus, quo facillimè absque multiplicatione eam miraculorum quàm entitatum, saluantur apparentia circa accidentia Eucharistiæ inter agendum & patiendum.

Lib. 4. tex. 84. 10. 2.

¶ Quibus prælibatis, ad singula descēdendo, perspice in primo arti. huius literæ in responsione ad quartū, primum quod diximus, scilicet quòd accidens transit de quo est in quod est, & est deinceps compositum ex quod est, & quo est. Perspice secundo in art. 2. in responsione ad primum, quantitatē trāsire de subiecto medio in recipiendo in subiectum in sustentando. Perspice tertiò in artic. 3. in responsione ad tertium id quod diximus de accidentibus fluentibus à substantia. Sed occurrūt in hoc loco duo intolerabilia Scoto in 12. dist. 4. Primum est, quòd forma substantialis geniti non fit immediatè à forma substantiali generantis, secundū est, quod qualitates agūt in virtute formę substantialis, producendo substantiam. Et Scotus quidem longum circa hæc processum facit. Ego autem quia de sacramentis tracto, & huiusmodi disputatio non est necessaria ad sacramenti notitiam, pertranseundū censeo: declarando tamen sensum Autoris, quem noluit forte intelligere Scotus: quoniam si illum intellexisset, non sic arguisset.

Apud Auic. lib. 1. Meta. tex. 6. & 7.

Li. 1. tex. 19. & seq. 10. 3.

¶ Quū dicimus qualitates agere in virtute formæ substantialis, non somniamus rem aliam subſtantia, ita etiam & alia accidentia. Si ergo quantitas dimensiua panis aut vini remanet indiuiduata secundum esse prius habitum, in quo conseruatur, pari ratione & alia accidentia remanent indiuiduata secundum esse quod prius habebant in substantia. Non ergo sunt in quantitate dimensiua sicut in subiecto, cùm omne accidēs indiuiduetur per suum subiectū.

3 ¶ Præterea, Inter alia accidentia panis & vini quæ remanent, deprehenduntur etiam sensu rarum & densum, quæ non possunt esse in quantitate dimensiua præter materiam existente, quia rarum est quod habet parum de materia sub magnis dimensionibus: densum autem quod habet multum de materia sub paruis dimensionibus: vt dicitur * 4. Physi. Non ergo videtur, quòd quantitas dimensiua possit esse subiectum accidentium, quæ remanet in hoc sacramento.

4 ¶ Præterea, Quantitas à subiecto separata, videtur esse quantitas mathematica, quæ non est subiectum qualitatū sensibilium. cùm ergo accidentia, quæ remanēt in hoc sacramēto, sint sensibilia, videtur quòd non possint esse in hoc sacramento sicut in subiecto, in quantitate dimensiua panis & vini remanente post consecrationem.

¶ SED CONTRA est, quòd qualitates nō sunt diuisibiles nisi per accidens, scilicet ratione subiecti. Diuiduntur autē qualitates remanentes in hoc sacramēto per diuisionem quantitatis dimensiuæ: sicut patet ad sensum. Ergo quantitas dimensiua est subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento.

CONCLVSIO.

¶ Quæuis accidentia, quæ remanent in sacramento, quauis in nulla sint substantia, sunt tamen in quantitate dimensiua panis & vini, tanquam in subiecto.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd necesse est dicere accidentia alia, quæ remanent in hoc sacramento, esse sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis, vel vini remanente. Primò quidem per hoc, quòd ad sensum apparet aliquid quantum esse ibi coloratum, & alijs accidentibus affectum, nec in talibus sensus decipitur. Secundò, quia prima dispositio materiæ est quantitas dimensiua, vnde & Plato * posuit primas differentias materiæ, magnum & paruum. Et quia primum subiectum est materia, consequens est quòd omnia alia accidentia referantur ad subiectum mediante quantitate dimensiua (sicut & primum subiectum coloris dicitur esse superficies) ratione cuius quidam posuerunt dimensiones esse substantias corporum: vt dicitur in primo * Meta. Et quia subtracto subiecto, remanent accidentia secundum esse, quod prius habebant, consequens est quòd omnia accidentia remaneant fundata super quantitatem dimensiuam. Tertiò, quia cùm subiectum sit principium indiuiduationis accidentium, oportet id quod ponitur aliquorum accidentium subiectum, esse aliquo modo indiuiduationis principium. Est enim de ratione indiuidui, quòd non possit in pluribus esse. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo, quia non est natum esse in aliquo: & hoc modo formæ immateriales separatæ, per se subsistentes, sunt etiam per seipsas indiuiduæ. Alio modo ex eo quòd forma substantialis vel accidentalis est quidem nata in aliquo esse, non tamen in pluribus; sicut hęcalbedo, quæ est in hoc corpore. Quātum igitur ad primum, materia est indiuiduationis principium omnibus formis inhærentibus: quia cum huiusmodi formæ quantum est de se, sint natæ in aliquo esse, sicut in subiecto, ex quo aliqua earum recipitur in materia, quæ non est in alio, iam nec forma ipsa sic existens potest in alio esse. Quantum autem ad secundum, dicendum est, quòd indiuiduationis principium est quantitas dimensiua. Ex hoc enim aliquid est natum esse in vno solo, quòd illud est in se indiuisum, & diuisum ab omnibus alijs. Diuisio autem accidit substantiæ ratione quantitatis: vt dicitur * in primo Physic. Et ideo ipsa quantitas dimensiua est quoddam indiuiduationis principium huiusmodi formis: inquantum scilicet diuersæ formæ numero sunt in diuersis partibus materiæ. Vnde & ipsa quantitas dimensiua secundum se habet quandam indiuiduationem: ita quòd possumus imaginari plures lineas * separatas eiusdē speciei, differentes positione, quæ cadit in ratione huius quantitatis: conuenit enim dimensioni, quòd sit quantitas positionem habens. Et ideo potius quantitas dimensiua potest esse subiectum aliorum accidentium quàm econuerso.

Lib. 4. tex. 84. 10. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd accidens per se non potest esse subiectum alterius accidentis: quia per se non est. Secundum verò quod est in alio, vnum accidēs dicitur esse subiectum alterius, inquantum vnum accidens recipitur in subiecto, alio mediāte, sicut superficies dicitur esse subiectum coloris. Vnde quando accidenti datur diuinitus vt per se sit, potest etiam per se alterius accidentis subiectum esse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alia accidentia etiam secundum quod erant in substantia panis, indiuiduabantur mediante quantitate dimensiua: sicut dictum * est. Et ideo potius quantitas dimensiua est subiectum aliorum accidentium remanentium in hoc sacramento, quàm è conuerso.

¶ Ad tertium dicendum, quòd rarum & densum, sunt quædam qualitates consequentes corpora ex hoc quod habent multum vel parum de materia sub dimensionibus: sicut etiam omnia alia accidentia consequuntur ex principijs substantiæ. Et ideo sicut subtracta substantia diuina virtute conseruantur alia accidentia, ita subtracta materia, diuina virtute conseruantur qualitates materiam consequentes, sicut rarum & densum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quantitas mathematica nō abstrahit à materia intelligibili, sed à materia sensibili, vt dicitur 7. Metaph. * Dicitur autem materia sensibilis ex hoc quod subijcitur sensibilibus qualitatibus. Et ideo manifestum est, quòd quantitas dimensiua, quæ remanet in hoc sacramento sine subiecto, non est quantitas mathematica.

ARTICVLVS III.

¶ Virum species, quæ remanent in hoc sacramento, possint immutare aliquid extrinsecum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd species quæ remanent in hoc sacramento, non possint immutare aliquid extrinsecum. Probatur enim 7. Physic. quòd formæ quæ sunt in materia, fiunt à formis, quæ sunt in materia, non autem à formis, quæ sunt sine materia: eo quod simile agit sibi simile. Sed species sacramentales sunt species sine materia: quia remanent sine subiecto, vt ex dictis * patet. Non ergo possunt immutare materiam exteriorem, inducendo aliquam formam.

2 ¶ Præterea, Cessante actione principalis agentis, necesse est quòd cesset actio instrumenti, sicut quiescente fabro, non mouetur martellus. Sed omnes formæ accidentales agunt instrumentaliter in virtute formæ substantialis tanquam principalis agentis. Cùm ergo in hoc sacramento non remaneat forma substantialis panis & vini (sicut supra * habitum est) videtur quòd formæ accidentales absolutam aut respectiuam, sed ipsam qualitatē esse virtutem illius substantiæ: sicut dicimus semen esse virtutem generantis. Et propterea sicut conseruato semine, semē bouis generat bouem, & semen hominis generat hominem, procedendo in virtute hominis a quo fluxit (sol enim & homo generant hominē vt dicitur 2. Physic.) & tamen nō oportet semē illud subordinari defunctō homini: ita quod referatur ad illum, aut mouetur ab illo, sat est esse ab illo: ita qualitas vini conuersi in sanguinem Christi, quia erat virtus vini, si pro quia, consequatur sicut erat, productiua est vini: conuertendo enim guttam aquæ in vinum, nō minus quam si substantia vini seberet. Nec oportet subordinari vino conuerso, nec moueri ab illo: sed dicitur agere in virtute illius, quia est virtus, quæ fluxit ab ipso. Sed hæc metaphysicis resoluendis relinquamus. Relinquamus quæ supra diximus, artic. 5. & 8. clare habentur.

¶ Super Quæstionis septimæ septimæ Articulum quartum.

IN art. 4. vbi de corruptione horum accidentium agitur, perspice Autorem loqui de eorum accidentium corruptione per modum termini. Et hoc tam quam corrumpuntur quasi ad corruptionem subiecti (hoc est sicut corrumpuntur ad corruptionem subiecti) quàm quam corrumpuntur diuerse seu per se, hoc enim perspiciendo, clara videtur litera tam in corpore, quàm in responsione ad primum. Vbi separationem formæ à materia, quasi per accidens in termino corruptionis ponit: quia annexa dicta separatio deperditioni sui esse in materia, vera, sine enim surgit, quod quia esse illud est quæsitum separatum à materia est corruptibile, vt prius: quia retinet naturam priorem, vt terminus corruptionem possit, sine separatione formæ à materia, quæ non est, & similiter, quia huiusmodi esse sic separatum conseruatur, vt proprium esse & conforme subiecto (puta pani vel vino) ita potest terminare corrupti, quasi ad corruptionem subiecti dicitur, vt in corpore accidit dicitur.

¶ Super Quæstionis septimæ septimæ Articulum quintum.

IN articulo quinto in quo ferè omnia suprà dicta continentur, aduerte in ratione ad tertium, tres esse opiniones de modo quo in instanti generationis nouæ substantiæ ex speciebus sacramentalibus fit materia, vel per creationem, vel per reparationem, vel per connervationem. Et multi quidem tenent quòd per creationem remanet materia, & ratio assumitur à Petro de Palude, quòd nullum fit propter se opus nouum, quòd sufficeret non fuerit factū in operibus sex dierum: sed cessatio antiquum opus est, & cessante admissa cessatio generatione hominis, autori autem hęc opinio non placet, vt patet ex corpore huius articuli, quia ipsa conseruatio nō vt materia creetur, vel conseruetur. Et propterea aliam viam, scilicet quod per modum eō trāsitionis seu trāsitionis quod virtute transit in materiam, ita quod virtute primi miraculi dati est primum miraculi, vt fit vicemateria durante sacramento, & in termino sacramenti, hoc est in primo esse sacramēti, fit vice materia, quæ à modū politicus princeps vni per imperio constituendi aliquem procurator vicem consule, quod in obitu consulis dentales remanentes agere non possint ad immutationem exterioris materiæ.

3 ¶ Præterea. Nihil agit vltra suā speciē: quia effectus nō potest esse potior causa. Sed species sacramentales omnes sunt accidentia. Nō ergo possunt exteriorem materiam immutare ad minus ad formam substantialem.

¶ SED CONTRA est, quòd si non possent immutare exteriora corpora, non possent sentiri. Sentitur enim aliquid per hoc, quòd immutatur sensus à sensibili: vt dicitur 2. de anima. *

CONCLVSIO.

¶ Quamuis in sacramento substantia panis & vini trāsierit, species tamen remanēt res immutare possunt exteriora corpora, diuina hoc illis largiente virtute.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quia vnumquodq; agit, inquantum est ens actu, cōsequens est quod vnumquodq; sicut se habet ad esse, ita se habeat ad agere. Quia igitur secundum prædicta, * species sacramentalibus datum est diuina virtute, vt remanēat in suo esse quod habebant, substantia panis & vini existente, consequens est quòd etiā remaneant in suo agere, & ideo omnem actionem quam poterant agere, substantia panis & vini existente, possunt d etiam agere, substātia panis & vini transeunte in corpus & sanguinem Christi. Vnde non est dubium quòd possunt immutare exteriora corpora.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod species sacramēturales licet sint formæ sine materia existentes: retinent tamē idem esse, quod habebāt prius in materia. Et ideo secundū suū esse assimilantur formis, quæ sunt in materia.

¶ Ad secundū dicēdum, quod ita actio formæ accidentalis depēdet ab actione formæ substātialis, sicut esse accidentis dependet ab esse substantiæ. Et ideo sicut diuina virtute datur speciebus sacramentalibus, vt possint esse sine substantia, ita datur eis vt possint agere sine forma substantiali, virtute Dei, à quo sicut à primo agente dependet omnis actio formæ, & substantialis & accidentalis.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd immutatio quæ est ad formam substantialem, non fit à forma substantiali immediatè, sed mediantibus qualitatibus actiuis & passiuis, quæ agunt in virtute formæ substantialis. Hæc autem virtus instrumentalis conseruatur in speciebus sacramentalibus diuina virtute, sicut & prius erat. Et ideo possunt agere ad formam substantialē instrumentaliter. Per quem modū aliquid potest agere vltra suam speciē, d non quasi virtute propria, sed virtute principalis agentis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum species sacramentales possint corrumpi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd species sacramentales corrumpi non possint. Corruptio enim accidit per separationē formæ à materia. Sed materia panis non remanet in hoc sacramento: sicut ex suprādictis patet. * Ergo huiusmodi species non possunt corrumpi.

2 ¶ Præterea, Nulla forma corrumpitur nisi per accidens, corrupto subiecto: vnde formæ per se subsistentes, incorruptibiles sunt, sicut patet in substantiis spiritualibus. Sed species sacramentales sunt formæ sine subiecto: ergo corrumpi non possunt.

3 ¶ Præterea, Si corrūpuntur, aut hoc erit naturaliter aut miraculosè. Sed non naturaliter (quia non est ibi assignare aliquod corruptionis subiectum, quod maneat corruptione terminata) similiter etiam nec miraculosè: quia miracula quæ sunt in hoc sacramento, fiūt virtute consecrationis, per quam species sacramentales conseruātur. non est antem idem causa conseruationis & corruptionis. Ergo nullo modo species sacramentales corrumpi possunt.

¶ SED CONTRA est, quòd sensu deprehenditur, hostiaa consecratas putrefieri & corrumpi.

CONCLVSIO.

¶ Sicut ante consecrationem species accidentium panis & vini corrumpi poterant, ita & post consecrationem possunt corrumpi vel per se, vel per accidēs.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corruptio est motus ex esse in non esse. Dictum est autem suprà, * quòd species sacramentales retinent idem esse quod prius habebant, substantia panis & vini existente. Et ideo sicut esse horum accidentium poterat corrumpi, substantia panis & vini existente: ita etiam potest corrumpi, illa substantia abeunte. Poterant autem huiusmodi accidentia primò corrumpi dupliciter, vno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem sicut per alterationem qualitatum, & augmentum vel diminutionem quantitatis. Non quidem per modum augmenti vel diminutionis, qui inuenitur in solis corporibus animatis (qualia non sunt substantia panis & vini) sed per additionem vel diuisionem. Nam sicut dicitur 3. Met. per diuisionem vna dimensio corumpitur, & fiūt duæ, per additionem autem ecōuerso ex duabus fiat vna. Et per hunc modum manifestè possūnt corrumpi huiusmodi accidentia post consecrationem: quia & ipsa quantitas dimensiua remanens potest diuisionem & additionem recipere: & cùm sit subiectum qualitatum sensibilium (sicut dictum * est) potest etiam esse subiectum alterationis earum, puta si alteretur color aut sapor panis aut vini. Alio modo poterant corrumpi per accidens, per corruptionem subiecti, & hoc modo possunt corrumpi etiā post consecrationem. Quamuis enim subiectum non remaneat, remanet tamen esse quod habebant huiusmodi accidentia in subiecto, quod quidem est proprium & conforme subjecto. Et ideo huiusmodi potest corrumpi à contrario agente, sicut corrumpebatur substantia panis vel vini, quæ etiam non corrumpebatur nisi præcedente alteratione circa accidentia. Distinguendum tamen est inter vtramque prædictarum corruptionum: quia cùm corpus Christi & sanguis succedant in hoc sacramento substantiæ panis & vini, si fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non suffecisset ad corruptionem panis & vini, propter talem immutationem non desinit corpus & sanguis Christi esse sub hoc sacramēto, siue fiat immutatio ex parte qualitatis (puta cùm modicum immutatur color aut sapor panis vel vini) siue ex parte quantitatis: sicut cùm diuiditur panis aut vinum in tales partes, quòd adhuc in eis possit saluari natura panis aut vini. Si verò fiat tanta immutatio, quòd fuisset corrupta substantia panis aut vini, non remanent corpus & sanguis Christi sub hoc sacramento. Et hoc siue ex parte qualitatum, sicut cùm ita immutatur color & sapor & aliæ qualitates panis & vini, quòd nullo modo possent compati naturā panis aut vini: siue etiam ex parte quantitatis, puta si puluerizetur panis, vel vinum in tam * minutas partes diuidatur, vt iam non remaneat species panis vel vini.

*Aristo. lib. 1. de gener. tex. 32. 33. 34. Et 2. de gener. tex. 40. 41. 42. Et 1. de anim. tex. 67. Et 2. de anim. tex. 67. Et 3. de anim. tex. 3. Et 4. de anim. tex. 3. Et 5. de anim. tex. 3. Et 6. de anim. tex. 3. Et 7. de anim. tex. 3. Et 8. de anim. tex. 3. Et 9. de anim. tex. 3. Et 10. de anim. tex. 3. Et 11. de anim. tex. 3. Et 12. de anim. tex. 3. Et 13. de anim. tex. 3. Et 14. de anim. tex. 3. Et 15. de anim. tex. 3. Et 16. de anim. tex. 3. Et 17. de anim. tex. 3. Et 18. de anim. tex. 3. Et 19. de anim. tex. 3. Et 20. de anim. tex. 3. Et 21. de anim. tex. 3. Et 22. de anim. tex. 3. Et 23. de anim. tex. 3. Et 24. de anim. tex. 3. Et 25. de anim. tex. 3. Et 26. de anim. tex. 3. Et 27. de anim. tex. 3. Et 28. de anim. tex. 3. Et 29. de anim. tex. 3. Et 30. de anim. tex. 3. Et 31. de anim. tex. 3. Et 32. de anim. tex. 3. Et 33. de anim. tex. 3. Et 34. de anim. tex. 3. Et 35. de anim. tex. 3. Et 36. de anim. tex. 3. Et 37. de anim. tex. 3. Et 38. de anim. tex. 3. Et 39. de anim. tex. 3. Et 40. de anim. tex. 3. Et 41. de anim. tex. 3. Et 42. de anim. tex. 3. Et 43. de anim. tex. 3. Et 44. de anim. tex. 3. Et 45. de anim. tex. 3. Et 46. de anim. tex. 3. Et 47. de anim. tex. 3. Et 48. de anim. tex. 3. Et 49. de anim. tex. 3. Et 50. de anim. tex. 3. Et 51. de anim. tex. 3. Et 52. de anim. tex. 3. Et 53. de anim. tex. 3. Et 54. de anim. tex. 3. Et 55. de anim. tex. 3. Et 56. de anim. tex. 3. Et 57. de anim. tex. 3. Et 58. de anim. tex. 3. Et 59. de anim. tex. 3. Et 60. de anim. tex. 3. Et 61. de anim. tex. 3. Et 62. de anim. tex. 3. Et 63. de anim. tex. 3. Et 64. de anim. tex. 3. Et 65. de anim. tex. 3. Et 66. de anim. tex. 3. Et 67. de anim. tex. 3. Et 68. de anim. tex. 3. Et 69. de anim. tex. 3. Et 70. de anim. tex. 3. Et 71. de anim. tex. 3. Et 72. de anim. tex. 3. Et 73. de anim. tex. 3. Et 74. de anim. tex. 3. Et 75. de anim. tex. 3. Et 76. de anim. tex. 3. Et 77. de anim. tex. 3. Et 78. de anim. tex. 3. Et 79. de anim. tex. 3. Et 80. de anim. tex. 3. Et 81. de anim. tex. 3. Et 82. de anim. tex. 3. Et 83. de anim. tex. 3. Et 84. de anim. tex. 3. Et 85. de anim. tex. 3. Et 86. de anim. tex. 3. Et 87. de anim. tex. 3. Et 88. de anim. tex. 3. Et 89. de anim. tex. 3. Et 90. de anim. tex. 3. Et 91. de anim. tex. 3. Et 92. de anim. tex. 3. Et 93. de anim. tex. 3. Et 94. de anim. tex. 3. Et 95. de anim. tex. 3. Et 96. de anim. tex. 3. Et 97. de anim. tex. 3. Et 98. de anim. tex. 3. Et 99. de anim. tex. 3. Et 100. de anim. tex. 3. Et 101. de anim. tex. 3. Et 102. de anim. tex. 3. Et 103. de anim. tex. 3. Et 104. de anim. tex. 3. Et 105. de anim. tex. 3. Et 106. de anim. tex. 3. Et 107. de anim. tex. 3. Et 108. de anim. tex. 3. Et 109. de anim. tex. 3. Et 110. de anim. tex. 3. Et 111. de anim. tex. 3. Et 112. de anim. tex. 3. Et 113. de anim. tex. 3. Et 114. de anim. tex. 3. Et 115. de anim. tex. 3. Et 116. de anim. tex. 3. Et 117. de anim. tex. 3. Et 118. de anim. tex. 3. Et 119. de anim. tex. 3. Et 120. de anim. tex. 3. Et 121. de anim. tex. 3. Et 122. de anim. tex. 3. Et 123. de anim. tex. 3. Et 124. de anim. tex. 3. Et 125. de anim. tex. 3. Et 126. de anim. tex. 3. Et 127. de anim. tex. 3. Et 128. de anim. tex. 3. Et 129. de anim. tex. 3. Et 130. de anim. tex. 3. Et 131. de anim. tex. 3. Et 132. de anim. tex. 3. Et 133. de anim. tex. 3. Et 134. de anim. tex. 3. Et 135. de anim. tex. 3. Et 136. de anim. tex. 3. Et 137. de anim. tex. 3. Et 138. de anim. tex. 3. Et 139. de anim. tex. 3. Et 140. de anim. tex. 3. Et 141. de anim. tex. 3. Et 142. de anim. tex. 3. Et 143. de anim. tex. 3. Et 144. de anim. tex. 3. Et 145. de anim. tex. 3. Et 146. de anim. tex. 3. Et 147. de anim. tex. 3. Et 148. de anim. tex. 3. Et 149. de anim. tex. 3. Et 150. de anim. tex. 3. Et 151. de anim. tex. 3. Et 152. de anim. tex. 3. Et 153. de anim. tex. 3. Et 154. de anim. tex. 3. Et 155. de anim. tex. 3. Et 156. de anim. tex. 3. Et 157. de anim. tex. 3. Et 158. de anim. tex. 3. Et 159. de anim. tex. 3. Et 160. de anim. tex. 3. Et 161. de anim. tex. 3. Et 162. de anim. tex. 3. Et 163. de anim. tex. 3. Et 164. de anim. tex. 3. Et 165. de anim. tex. 3. Et 166. de anim. tex. 3. Et 167. de anim. tex. 3. Et 168. de anim. tex. 3. Et 169. de anim. tex. 3. Et 170. de anim. tex. 3. Et 171. de anim. tex. 3. Et 172. de anim. tex. 3. Et 173. de anim. tex. 3. Et 174. de anim. tex. 3. Et 175. de anim. tex. 3. Et 176. de anim. tex. 3. Et 177. de anim. tex. 3. Et 178. de anim. tex. 3. Et 179. de anim. tex. 3. Et 180. de anim. tex. 3. Et 181. de anim. tex. 3. Et 182. de anim. tex. 3. Et 183. de anim. tex. 3. Et 184. de anim. tex. 3. Et 185. de anim. tex. 3. Et 186. de anim. tex. 3. Et 187. de anim. tex. 3. Et 188. de anim. tex. 3. Et 189. de anim. tex. 3. Et 190. de anim. tex. 3. Et 191. de anim. tex. 3. Et 192. de anim. tex. 3. Et 193. de anim. tex. 3. Et 194. de anim. tex. 3. Et 195. de anim. tex. 3. Et 196. de anim. tex. 3. Et 197. de anim. tex. 3. Et 198. de anim. tex. 3. Et 199. de anim. tex. 3. Et 200. de anim. tex. 3. Et 201. de anim. tex. 3. Et 202. de anim. tex. 3. Et 203. de anim. tex. 3. Et 204. de anim. tex. 3. Et 205. de anim. tex. 3. Et 206. de anim. tex. 3. Et 207. de anim. tex. 3. Et 208. de anim. tex. 3. Et 209. de anim. tex. 3. Et 210. de anim. tex. 3. Et 211. de anim. tex. 3. Et 212. de anim. tex. 3. Et 213. de anim. tex. 3. Et 214. de anim. tex. 3. Et 215. de anim. tex. 3. Et 216. de anim. tex. 3. Et 217. de anim. tex. 3. Et 218. de anim. tex. 3. Et 219. de anim. tex. 3. Et 220. de anim. tex. 3. Et 221. de anim. tex. 3. Et 222. de anim. tex. 3. Et 223. de anim. tex. 3. Et 224. de anim. tex. 3. Et 225. de anim. tex. 3. Et 226. de anim. tex. 3. Et 227. de anim. tex. 3. Et 228. de anim. tex. 3. Et 229. de anim. tex. 3. Et 230. de anim. tex. 3. Et 231. de anim. tex. 3. Et 232. de anim. tex. 3. Et 233. de anim. tex. 3. Et 234. de anim. tex. 3. Et 235. de anim. tex. 3. Et 236. de anim. tex. 3. Et 237. de anim. tex. 3. Et 238. de anim. tex. 3. Et 239. de anim. tex. 3. Et 240. de anim. tex. 3. Et 241. de anim. tex. 3. Et 242. de anim. tex. 3. Et 243. de anim. tex. 3. Et 244. de anim. tex. 3. Et 245. de anim. tex. 3. Et 246. de anim. tex. 3. Et 247. de anim. tex. 3. Et 248. de anim. tex. 3. Et 249. de anim. tex. 3. Et 250. de anim. tex. 3. Et 251. de anim. tex. 3. Et 252. de anim. tex. 3. Et 253. de anim. tex. 3. Et 254. de anim. tex. 3. Et 255. de anim. tex. 3. Et 256. de anim. tex. 3. Et 257. de anim. tex. 3. Et 258. de anim. tex. 3. Et 259. de anim. tex. 3. Et 260. de anim. tex. 3. Et 261. de anim. tex. 3. Et 262. de anim. tex. 3. Et 263. de anim. tex. 3. Et 264. de anim. tex. 3. Et 265. de anim. tex. 3. Et 266. de anim. tex. 3. Et 267. de anim. tex. 3. Et 268. de anim. tex. 3. Et 269. de anim. tex. 3. Et 270. de anim. tex. 3. Et 271. de anim. tex. 3. Et 272. de anim. tex. 3. Et 273. de anim. tex. 3. Et 274. de anim. tex. 3. Et 275. de anim. tex. 3. Et 276. de anim. tex. 3. Et 277. de anim. tex. 3. Et 278. de anim. tex. 3. Et 279. de anim. tex. 3. Et 280. de anim. tex. 3. Et 281. de anim. tex. 3. Et 282. de anim. tex. 3. Et 283. de anim. tex. 3. Et 284. de anim. tex. 3. Et 285. de anim. tex. 3. Et 286. de anim. tex. 3. Et 287. de anim. tex. 3. Et 288. de anim. tex. 3. Et 289. de anim. tex. 3. Et 290. de anim. tex. 3. Et 291. de anim. tex. 3. Et 292. de anim. tex. 3. Et 293. de anim. tex. 3. Et 294. de anim. tex. 3. Et 295. de anim. tex. 3. Et 296. de anim. tex. 3. Et 297. de anim. tex. 3. Et 298. de anim. tex. 3. Et 299. de anim. tex. 3. Et 300. de anim. tex. 3. Et 301. de anim. tex. 3. Et 302. de anim. tex. 3. Et 303. de anim. tex. 3. Et 304. de anim. tex. 3. Et 305. de anim. tex. 3. Et 306. de anim. tex. 3. Et 307. de anim. tex. 3. Et 308. de anim. tex. 3. Et 309. de anim. tex. 3. Et 310. de anim. tex. 3. Et 311. de anim. tex. 3. Et 312. de anim. tex. 3. Et 313. de anim. tex. 3. Et 314. de anim. tex. 3. Et 315. de anim. tex. 3. Et 316. de anim. tex. 3. Et 317. de anim. tex. 3. Et 318. de anim. tex. 3. Et 319. de anim. tex. 3. Et 320. de anim. tex. 3. Et 321. de anim. tex. 3. Et 322. de anim. tex. 3. Et 323. de anim. tex. 3. Et 324. de anim. tex. 3. Et 325. de anim. tex. 3. Et 326. de anim. tex. 3. Et 327. de anim. tex. 3. Et 328. de anim. tex. 3. Et 329. de anim. tex. 3. Et 330. de anim. tex. 3. Et 331. de anim. tex. 3. Et 332. de anim. tex. 3. Et 333. de anim. tex. 3. Et 334. de anim. tex. 3. Et 335. de anim. tex. 3. Et 336. de anim. tex. 3. Et 337. de anim. tex. 3. Et 338. de anim. tex. 3. Et 339. de anim. tex. 3. Et 340. de anim. tex. 3. Et 341. de anim. tex. 3. Et 342. de anim. tex. 3. Et 343. de anim. tex. 3. Et 344. de anim. tex. 3. Et 345. de anim. tex. 3. Et 346. de anim. tex. 3. Et 347. de anim. tex. 3. Et 348. de anim. tex. 3. Et 349. de anim. tex. 3. Et 350. de anim. tex. 3. Et 351. de anim. tex. 3. Et 352. de anim. tex. 3. Et 353. de anim. tex. 3. Et 354. de anim. tex. 3. Et 355. de anim. tex. 3. Et 356. de anim. tex. 3. Et 357. de anim. tex. 3. Et 358. de anim. tex. 3. Et 359. de anim. tex. 3. Et 360. de anim. tex. 3. Et 361. de anim. tex. 3. Et 362. de anim. tex. 3. Et 363. de anim. tex. 3. Et 364. de anim. tex. 3. Et 365. de anim. tex. 3. Et 366. de anim. tex. 3. Et 367. de anim. tex. 3. Et 368. de anim. tex. 3. Et 369. de anim. tex. 3. Et 370. de anim. tex. 3. Et 371. de anim. tex. 3. Et 372. de anim. tex. 3. Et 373. de anim. tex. 3. Et 374. de anim. tex. 3. Et 375. de anim. tex. 3. Et 376. de anim. tex. 3. Et 377. de anim. tex. 3. Et 378. de anim. tex. 3. Et 379. de anim. tex. 3. Et 380. de anim. tex. 3. Et 381. de anim. tex. 3. Et 382. de anim. tex. 3. Et 383. de anim. tex. 3. Et 384. de anim. tex. 3. Et 385. de anim. tex. 3. Et 386. de anim. tex. 3. Et 387. de anim. tex. 3. Et 388. de anim. tex. 3. Et 389. de anim. tex. 3. Et 390. de anim. tex. 3. Et 391. de anim. tex. 3. Et 392. de anim. tex. 3. Et 393. de anim. tex. 3. Et 394. de anim. tex. 3. Et 395. de anim. tex. 3. Et 396. de anim. tex. 3. Et 397. de anim. tex. 3. Et 398. de anim. tex. 3. Et 399. de anim. tex. 3. Et 400. de anim. tex. 3. Et 401. de anim. tex. 3. Et 402. de anim. tex. 3. Et 403. de anim. tex. 3. Et 404. de anim. tex. 3. Et 405. de anim. tex. 3. Et 406. de anim. tex. 3. Et 407. de anim. tex. 3. Et 408. de anim. tex. 3. Et 409. de anim. tex. 3. Et 410. de anim. tex. 3. Et 411. de anim. tex. 3. Et 412. de anim. tex. 3. Et 413. de anim. tex. 3. Et 414. de anim. tex. 3. Et 415. de anim. tex. 3. Et 416. de anim. tex. 3. Et 417. de anim. tex. 3. Et 418. de anim. tex. 3. Et 419. de anim. tex. 3. Et 420. de anim. tex. 3. Et 421. de anim. tex. 3. Et 422. de anim. tex. 3. Et 423. de anim. tex. 3. Et 424. de anim. tex. 3. Et 425. de anim. tex. 3. Et 426. de anim. tex. 3. Et 427. de anim. tex. 3. Et 428. de anim. tex. 3. Et 429. de anim. tex. 3. Et 430. de anim. tex. 3. Et 431. de anim. tex. 3. Et 432. de anim. tex. 3. Et 433. de anim. tex. 3. Et 434. de anim. tex. 3. Et 435. de anim. tex. 3. Et 436. de anim. tex. 3. Et 437. de anim. tex. 3. Et 438. de anim. tex. 3. Et 439. de anim. tex. 3. Et 440. de anim. tex. 3. Et 441. de anim. tex. 3. Et 442. de anim. tex. 3. Et 443. de anim. tex. 3. Et 444. de anim. tex. 3. Et 445. de anim. tex. 3. Et 446. de anim. tex. 3. Et 447. de anim. tex. 3. Et 448. de anim. tex. 3. Et 449. de anim. tex. 3. Et 450. de anim. tex. 3. Et 451. de anim. tex. 3. Et 452. de anim. tex. 3. Et 453. de anim. tex. 3. Et 454. de anim. tex. 3. Et 455. de anim. tex. 3. Et 456. de anim. tex. 3. Et 457. de anim. tex. 3. Et 458. de anim. tex. 3. Et 459. de anim. tex. 3. Et 460. de anim. tex. 3. Et 461. de anim. tex. 3. Et 462. de anim. tex. 3. Et 463. de anim. tex. 3. Et 464. de anim. tex. 3. Et 465. de anim. tex. 3. Et 466. de anim. tex. 3. Et 467. de anim. tex. 3. Et 468. de anim. tex. 3. Et 469. de anim. tex. 3. Et 470. de anim. tex. 3. Et 471. de anim. tex. 3. Et 472. de anim. tex. 3. Et 473. de anim. tex. 3. Et 474. de anim. tex. 3. Et 475. de anim. tex. 3. Et 476. de anim. tex. 3. Et 477. de anim. tex. 3. Et 478. de anim. tex. 3. Et 479. de anim. tex. 3. Et 480. de anim. tex. 3. Et 481. de anim. tex. 3. Et 482. de anim. tex. 3. Et 483. de anim. tex. 3. Et 484. de anim. tex. 3. Et 485. de anim. tex. 3. Et 486. de anim. tex. 3. Et 487. de anim. tex. 3. Et 488. de anim. tex. 3. Et 489. de anim. tex. 3. Et 490. de anim. tex. 3. Et 491. de anim. tex. 3. Et 492. de anim. tex. 3. Et 493. de anim. tex. 3. Et 494. de anim. tex. 3. Et 495. de anim. tex. 3. Et 496. de anim. tex. 3. Et 497. de anim. tex. 3. Et 498. de anim. tex. 3. Et 499. de anim. tex. 3. Et 500. de anim. tex. 3. Et 501. de anim. tex. 3. Et 502. de anim. tex. 3. Et 503. de anim. tex. 3. Et 504. de anim. tex. 3. Et 505. de anim. tex. 3. Et 506. de anim. tex. 3. Et 507. de anim. tex. 3. Et 508. de anim. tex. 3. Et 509. de anim. tex. 3. Et 510. de anim. tex. 3. Et 511. de anim. tex. 3. Et 512. de anim. tex. 3. Et 513. de anim. tex. 3. Et 514. de anim. tex. 3. Et 515. de anim. tex. 3. Et 516. de anim. tex. 3. Et 517. de anim. tex. 3. Et 518. de anim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sulis sit consulo. Nec propterea putes senire Autorem, quod agens naturale, faciat de imeffionibus materiam, hoc enim stultum est: quoniam agens naturale non facit primũ subiectũ suę actionis, sed supponit illud. sed perspiendũ est, quod agens naturale agit in vi ce materiam, diponendo illam tãquam si esset materia ad formam substantiæ generandæ: & hoc vsque ad instãs generationis exclusiue. In instanti autem generationis, quod est primũ non esse sacramenti, dimensio, actione diuina, virtute primi miraculi tranfit in materiam dispositam pro forma illa, ac si præsuisset, & sic in code instanti naturale agens introducit in illam formã substantialem cum quãtitate simili priori immediate ante illud existenti. Et sic inueniũtur consonare omnia reliquis generationibus naturalibus: nam naturale agẽs generãdo & agit inquãtum vsq; ad instans generationis, & in instãti generationis attingit nudã essentiam materię, educendo de illa formã substantialem, & generando compositũ de genere substantiæ. eorum pendoqi vice panem: vt sic semper generatio vnius sit corruptio alterius, & econtra. Vtraq; tem rationem allatã ab Autore, in promptu est a lia ratio, scilicet quia idem debet esse patiens & quod passum est in generatione substantialiter nam eadem materia est, quæ dispositur ad formam ignis, & quæ recipit illam. Sed secundũ alias opiniones non est idem quod patitur, & quod passum est. nam patitur species sacramentalis, & passum de foris venit per creationẽ vel reparationem. Secundũ hanc autem vlam idem est patiens, & quod passum est nam patiens est dimensio vt vice materia, & quod passum est, est ipsamet dimẽsio iam vera materia.

lib. 1. tex. 37. to. 2. Ar. præce.

q. 75. ar. 4. & 2.

¶ Ad rationem autẽ pro altera opinione dicendũ est, quod secundum illã viam minus ponitur de nouitate: imo ponitur res similima miraculo transubstãtiationis: quo niam transitus dimensionis vice materiæ in verã materiã facillimus est, vtpote de vno proportionali in aliud: & vt dictum est, non est opus nouum, suppositra transubstantiatione panis in corpus Christi. Præualet autem nostra hæc opinio ex alio capite in litera allato: quia scilicet nihil ponitur quod ex vi primi miraculi non fiat, & hoc potissimum erat considerandum. Nec fallaris in refutatione aliarum opinionum, dum in corpore huius artic, legis mul-

q. 75. ar. 4. & 2.

bus sacramentalibus non subest aliqua materia nisi corporis Christi, quod est incorruptibile. Ergo videtur quòd ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari.

2 ¶ Præterea, Ea quæ non sunt vnius generis, non possunt ex seinuicem fieri: non enim ex albedine fit linea. Sed accidens & substantia differunt genere. Cùm ergo species sacramẽtales sint accidentia, videtur quòd ex eis nõ possit aliqua substantia generari.

3 ¶ Præterea, Si ex eis generetur aliqua substãtia corporea, illa substantia non erit sine accidente. Si ergo ex speciebus sacramentalibus generetur aliqua substãtia corporea, oportet quòd ex accidente generetur substantia & accidens, duo scilicet ex vno. Quod est impossibile. Ergo impossibile est, quòd ex speciebus sacramentalibus aliqua substantia corporea generetur.

¶ SED CONTRA est, quòd ad sensum videri potest ex speciebus sacramentalibus aliquid generari, vel cineres, si comburan tur, vel vermes, si putrefiant, vel pulueres, si conterantur.

CONCLVSIO.

¶ Potest ex sacramentalibus speciebus, quamquam nulla assit materia, aliquid generari, quantũtate tamen earum dimensiua vicem materiæ gerente.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm corruptio vnius sit generatio alterius, vt dicitur in primo de generatione, * necesse est quòd ex speciebus sacramentalibus aliquid generetur, cùm corrumpantur, vt dictũ * est. Non enim sic corrumpuntur, vt omnino dispereant, quasi in nihilum redigantur, sed manifestè aliquid sensibile eis succedit. Quo modo autem ex eis aliquid generari possit, difficile est videre. Manifestum est enim quòd ex corpore & sanguine Christi, quæ ibi veraciter sunt, non generatur aliquid, cum sint incorruptibilia. Si autem substantia panis, aut vini remaneret in hoc sacramento, vel eorum materia, facile esset assignare quod ex eis generatur illud sensibile quod succedit, vt quidam posuerunt. sed hoc est falsum, vt supra habitum est. * Et ideo quidam dixerũt, quòd ea quæ generantur, non fiunt ex speciebus sacramentalibus, sed ex aere circunstante. Quod quidem multipliciter apparet esse impossibile. Primò, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratum & corruptũ apparet. Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aere circunstante. Vnde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundò, quia natura aeris non est talis, quòd ex eo per tales alterationes talia generentur. Tertiò, quia potest contingere in magna quantitate hostias consecratas comburi vel putrefieri: nec esset possibile tantum de corpore terreno ex aere generari, nisi magna & valde sensibili inspissatione aeris facta. Quarto, quia idem potest accidere corporibus solidis circunstantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent post prædictorum generationem. Vnde hæc positio stare non potest: quia contrariatur ei quod ad sensum apparet. Et ideo alij dixerunt, quod redit substãtia panis & vini in ipsa corruptione specierum, & sic ex substantia panis & vini redeunte generantur cineres, aut vermes, aut aliquid huiusmodi. Sed hæc positio videtur esse impossibilis. Primò quidem, quia si substantia panis & vini conuersa est in corpus, & sanguinem Christi (vt supra * habitum est) non

potest substantia panis aut vini redire, nisi corpore aut sanguine Christi iterum conuerso in substantiam panis vel vini, quod est impossibile: sicut si aër sit conuersus in ignem, non potest aer redire, nisi iterum ignis conuertatur in aerem. Si verò substantia panis aut vini sit annihilata, non potest iterum redire: quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero, nisi forte dicatur redire prædicta substantia, quia Deus de nouo creat aliam nouam substantiam loco primæ. Secundò videtur hoc esse impossibile: quia non est dare, quando substantia panis redeat. Manifestum est enim ex supradictis, * quòd manentibus speciebus panis & vini, manet corpus & sanguis Christi, quæ non sunt simul cum substantia panis & vini in hoc sacramento, secundum prædicta. * Vnde substantia panis & vini non potest redire speciebus sacramentalibus manentibus. Similiter etiam nec eis cessantibus: quia iam substantia panis & vini esset sine propriis accidentibus: quod est impossibile. Nisi forte dicatur, quòd in ipso vltimo instanti corruptionis specierum redit non quidem substantia panis & vini (quia illud idem instans est, in quo primo habent esse substantiæ generatæ ex speciebus) * sed materia panis & vini, quæ magis de nouo creata diceretur quàm rediens, proprie loquendo. Et secundum hoc posset sustineri prædicta positio. Verùm, quia non rationabiliter videtur dici, quòd miraculosè aliquid accidat in hoc sacramento nisi ex ipsa consecratione, ex qua non est quod materia creetur vel redeat, melius videtur dicendum, quòd in ipsa consecratione miraculose datur quantitati dimensiuæ panis & vini, quod sit primum subiectum subsequentium formarum. Hoc autem est proprium materiæ. & ideo ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensiuæ omne illud quod ad materiam pertinet. Et ideo quicquid posset generari ex materia panis vel vini, si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensiua panis & vini: non quidem nouo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quanuis non sit ibi materia, ex qua aliquid generetur: quantitas tamen dimensiua supplet vicem materiæ, vt * dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illæ species sacramentales sunt quidem accidentia, habent tamen actum & vim substantiæ: vt dictum * est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantitas dimensiua panis & vini retinet naturam propriam, & accipit miraculosè vim & proprietatem substantiæ. Et ideo potest transire in vtrunque, id est, in substantiam & dimensionem.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum species sacramentales possint nutrire.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd species sacramentales non possint nutrire. Dicit enim Ambrosius in libro de sacramentis. Non iste panis est, qui vadit in corpus, sed panis vitæ æternæ qui animæ nostræ substantiam fulcit, sed omne quod nutrit, vadit in corpus, ergo panis iste non nutrit. Et eadem ratio est de vino.

2 ¶ Præterea, sicut dicitur 2. * de generatione, ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Species autem sacramentales sunt accidentia, ex quibus homo non constat: non enim accidens est pars substantiæ. Ergo videtur quòd species sacramẽtales nutrire nõ possint.

3 ¶ Præterea, Philosophus 2. * de Anima dicit, quòd alimentum nutrit prout est substantia quædam, auget aũt prout est aliquid quantum. Sed species sacramentales non sunt substantia. Ergo non possunt nutrire.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus 1. Cor. 11. loquens de hoc sacramento dicit, Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Vbi dicit glo. quod notat illos, qui post celebrationem sacri mysterii & consecrationem panis & vini, suas oblationes vendicabãt, & a lijs non communicantes, soli sumebant, ita vt inde etiam inebriarentur. Quod quidem non posset contingere, si sacramentales species non nutrirent. Ergo species sacramentales nutriunt.

CONCLVSIO.

¶ Quemadmodum ex sacramentalibus speciebus aliquid generari potest, ita & nutriri quippiam potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc quæstio difficultatem non habet, præcedenti quæstione soluta. Ex hoc enim (vt dicitur 2. de Anima) cibus nutrit, quòd conuertitur in substantiam nutriti. Dictum * est autem, quod species sacramentales possunt conuerti in substantiam aliquam, quæ ex eis generatur. Per eandem autem rationem possunt conuerti in corpus humanum, per quam possunt conuerti in cineres vel in vermes. & ideo manifestum est quod nutriunt. Quòd autem quidam dicunt, quod non vere nutriunt, quasi in corpus humanum conuertantur, sed reficiunt & confortant quadam sensuum immutatione (sicut homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini) ad sensum patet esse falsum. Talis enim refectio nõ diu sufficit homini, cuius corpus propter continuam deperditionem restauratione indiget: & tamen homo diu sustentari posset, si hostias & vinum consecratum sumeret in magna quantitate. Similiter etiam non potest stare quod quidam dicunt, quòd species sacramentales nutriunt propter formam substantialem panis & vini, quæ remanet, tum quia non remanet, vt supra * habitum est: tum quia non est actus formæ nutrire: sed magis materiæ, quæ accipit formam nutriti, receden te forma nutrimenti. Vnde dicitur * in 2. de Anima, quòd nutrimentum in principio est dissimile, in fine autem simile.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd facta consecratione duplicitur potest dici panis in hoc sacramento. Vno modo ipsæ species panis quæ retinent nomen prioris substantiæ: vt Gregor. * dicit in homil. Paschali. Alio modo potest dici panis ipsum corpus Christi: quod est panis mysticus de cælo descendens. Ambr. * ergo cùm dicit, quòd iste panis non transit in corpus, accipit panem secundo modo: quia scilicet corpus Christi non conuertitur in corpus hominis, sed reficit mẽ tem eius, non autem loquitur de pane primo modo dicto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd species sacramentales etsi non sint ea, ex quibus corpus hominis constat, tamen in ea conuertuntur: sicut dictum est. *

¶ Ad tertium dicendum, quòd species sacra-

mentales, quamuis non sint substantia, habẽt tamen virtutem substantiæ: sicut dictum * est.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum species sacramentales frangantur in hoc sacramento.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod species sacramentales non frangantur in hoc sacramento. Dicit enim Philosophus * 4. Meteo. quòd corpora dicuntur frangibilia propter determinatam dispositionem pororum, quod non potest attribui sacramentalibus speciebus. Ergo sacramentales species non possunt frangi.

2 ¶ Præterea, Fractionem sequitur sonus. Sed species sacramentales non sunt sonabiles, dicit enim Philosophus * 2. de Anima, quòd sonabile est corpus durum habens superficiem lenem. Ergo species sacramentales non franguntur.

3 ¶ Præterea, eiusdem videtur esse, manducari, frangi, & masticari, Sed verum corpus Christi est quod manducatur: secundum illud Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, ergo corpus Christi est quod frangitur & masticatur. Vnde & in confessione Berengarii dicitur, * Consentio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & corde & ore profiteor panem & vinam, quæ in altari ponuntur, post consecrationem verum corpus & sanguinem Christi esse, & in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Non ergo fractio debet attribui sacramentalibus speciebus.

¶ SED CONTRA est, quòd fractio fit per diuisionem quanti. Sed nullum quantum ibi diuiditur, nisi species sacramentales: quia neque corpus Christi, quod est incorruptibile, neque substantia panis, quæ non manet, * neque substantia vini. Ergo species sacramentales franguntur.

CONCLVSIO.

¶ Species sacramentales frangi possunt in sacramento secundum quantitatem dimensiuam illarum: non autem frangitur Christi corpus, sed in quauis particula integrum manet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd apud antiquos circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quòd non erat in hoc sacramento fractio secundum rei veritatem, sed solùm secundum aspectum intuentiũ. Sed hoc nõ potest stare: quia in hoc sacramento veritatis sensus non decipitur circa ea, quorum iudicium ad ipsum pertinet, inter quæ est fractio: per quam ex vno fiunt multa: quæ quidem sunt sensibilia communia, vt patet * in libro de Anima. Vnde alij dixerunt, quòd erat quidem ibi vera fractio sine subiecto * existente. Sed hoc etiam sensui contradicit, apparet enim in hoc sacramento aliquid quantũ prius vnum existẽs, postea in multa partitum, quod quidem oportet esse subiectum fractionis. Non autem potest dici, quòd ipsum corpus Christi verum frangatur, primò quidem quia est incorruptibile & impassibile. Secundò, quia est totum sub qualibet parte (vt supra * habitum est) quod quidem est contra rationem eius, quod frangitur. Vnde relinquitur, quòd fractio sit sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis, sicut & alia accidentia. Et sicut species sacramentales sunt sacramentum corporis Christi veri, ita fractio huiusmodi specierum est sacramentum Dominicæ passionis, quæ fuit in corpore Christi vero.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut in speciebus sacramentalibus remanet rarum & densum (vt supra * dictum est) ita etiam remanet ibi porositas, & per consequens frangibilitas.

In corp. art.

4. dist. 30. ar. 1. ad pri mum. & d. 1. q. 1. ar. 3. q. 1. & 2. Et 4. contr. cap. 67. Et opus. 2. c. 8. Et 2. eo. 11. lec. 5.

Lib. 4. in summa 3. cap. 2. ante med.

Lib. 2. tex. 64. & 33. tomo 2.

De conf. di. 2. ego Berengarius.

** Alias nõ habetur ly neque substantia vini*

Art. 2. huius q. ad 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, quòd densitatem sequitur duritia. Et ideo ex quo in speciebus sacramentalibus remanet densitas, consequens est quòd remaneat ibi duritia, & per consequens sonabilitas.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod manducatur in propria specie, ipsummet frangitur & masticatur in sua specie. Corpus autem Christi non manducatur in sua specie, sed in specie sacramentali. Vnde & super illud Ioannis 6. Caro non prodest quicquam, dicit Aug.* Hoc est intelligendum secundum illos, qui carnaliter intelligebant, carnem quippe sic intellexerũt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Et ideo ipsum corpus Christi non frãgitur nisi secundum speciem sacramentalem. Et hoc modo intelligenda est confessio Berengarij, vt fractio & attritio dentium referatur ad speciem sacramentalem, sub qua verè est corpus Christi.

Tract. 27. in Ioan. inter prin. et med. to. 9.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum aliquis liquor possit vino consecrato commisceri.

4. di. 12. q. 1. art. 2. q. 6 Et quo. 10. art. 3. Art. 1. huius q.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd vino consecrato non possit aliquis liquor misceri. Omne enim quod permiscetur alicui, recipit qualitatem ipsius. Sed nullus liquor potest recipere qualitatem sacramentalium specierum: quia accidentia illa sunt sine subiecto, vt dictum * est. Ergo videtur quòd nullus liquor possit permisceri speciebus sacramentalibus vini.

2 ¶ Præterea, Si aliquis liquor permisceatur illis speciebus, oportet quòd ex his fiat aliquid vnum. Sed non potest fieri aliquid vnum neque ex liquore (qui est substantia) & speciebus sacramentalibus, quæ sunt accidentia: neq; ex liquore & sanguine Christi, qui ratione suæ incorruptibilitatis neque additionem recipit neque diminutionem. Ergo nullus liquor potest admisceri vino consecrato.

3 ¶ Præterea, Si aliquis liquor admisceatur vino consecrato, videtur quòd etiam ipsum efficiatur consecratum: sicut aqua quæ admisce tur aquæ benedictæ, efficitur benedicta. Sed vinum consecratum est verè sanguis Christi. Ergo etiam liquor permistus esset sanguis Christi. Et ita aliquid fieret sanguis Christi aliter, quàm per consecrationem quod est inconueniens. Non ergo vino consecrato potest aliquis liquor permisceri.

Li. 1. de tex. §2. Vsq; ad 90. to. 2.

4 ¶ Præterea, Si duorum vnum totaliter corrumpatur, non erit mistio: vt dicitur in primo * de generatione. Sed ad permistionem cuiuscunq; liquoris, videtur corrumpi species sacramentalis vini, ita quòd sub ea desinat esse sanguis Christi. tum quia magnum & paruũ sunt differentiæ quantitatis, & diuersificant ipsam, sicut album & nigrum colorem. tum etiam quia liquor permistus, cùm non habeat obstaculum, videtur vndiq; diffundi per totum, & ita desinit ibi esse sanguis Christi, qui non est ibi simul cum alia substantia. Non ergo aliquis liquor potest permisceri vino consecrato.

¶ SED CONTRA est, quòd ad sensum patet, alium liquorem vino permisceri posse post consecrationem, sicut & ante.

CONCLVSIO.

¶ Possibile est vino consecrato permisceri liquorem nonnunquam in tanta quantitate, vt vini species mutetur in alium, & desinat ibi esse sanguis Christi, vel aliquando in modica quantitate, quod non varietur species, & ibi adesse possit sanguis Christi.

Art. 1. et 3. huius q.

¶ RESPONDEO dicendum, quod istius quæstionis veritas manifesta est ex præmissis * Dictum est enim suprà, quòd species in hoc sacramento remanentes, sicut adipiscuntur virtute consecrationis modum essendi substantiæ, ita etiam consequuntur modum agẽdi & patiendi: vt scilicet agere & pati possint quicquid ageret vel pateretur substantia, si ibi præsens existeret. Manifestum est autem, quòd si esset ibi substantia vini, liquor aliquis posset ei permisceri. Huius tamen permissionis diuersus esset effectus, & secundum formam liquoris, & secundum quantitatem. Si enim permisceretur aliquis liquor in tanta quantitate quòd posset diffundi per totum vinum, totum fieret permistum. Quod autẽ est commistum ex duobus neutrum misceibilium est: sed vtrumq; transit in quoddam tertium ex his compositum. Vnde sequeretur quòd vinum prius existens non remaneret: sed si liquor permistus esset alterius speciei (puta si permisceretur aqua) solueretur species vini, & esset liquor alterius speciei, si autem esset eiusdem speciei liquor adiunctus (puta si vinum permisceretur vino) remaneret quidem eadem species, sed non remaneret idem numero vinum, quod declarat diuersitas accidentium: puta si vnum vinum esset album, & aliud rubeum. Si verò liquor adiunctus esset tam paruæ quantitatis, quòd non posset perfundi per totum, non fieret totum vinum permistum, sed aliqua pars eius. Quæ quidem non remaneret eadem numero propter permistionem extraneæ materiæ: remaneret tamen eadem specie, non solùm si paruus liquor permistus esset eiusdem speciei: sed etiam si esset alterius speciei: quia gutta aquæ multo vino permista, transit in speciem vini, vt dicitur in primo * de Generatione. Manifestum est autem ex prædictis, * quòd corpus & sanguis Christi remanent in hoc sacramento, quandiu illæ species manent eædem numero: consecratur enim hic panis, & hoc vinum. Vnde si fiat tanta permistio liquoris cuiuscunque, quod pertingat ad totum vinum consecratum, & fiat permistum, erit aliud numero, & non remanebit ibi sanguis Christi. Si verò fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quòd non possit diffundi per totum, sed vsque ad aliquam partem speciei vini, desinet esse sanguis Christi sub illa parte vini consecrati, remanebit tamen sub alia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Innocent. III. * dicit in quadam Decret. quòd ipsa accidentia d vinum appositum videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit, contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum cõtingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur. Hoc tamen non est sic intelligendum, quasi idem numero accidens, quod prius fuit in vino ante consecrationem, postmodum fiat in vino appositio: sed talis permutatio fit per actionem. Nam accidentia vini remanentia, retinent actionem subiantiæ secundũ prædicta: * & ita immutando, afficiunt liquorem appositum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd liquor appositus vino consecrato, nullo modo miscetur substantiæ sanguinis Christi: miscetur tamen speciebus sacramentalibus. Ita tamen quòd permistione facta, corrumpuntur prædictæ species, vel in toto vel in parte: secundum modum quo suprà * dictum est, quòd ex speciebus illis potest aliquid generari. Et si quidem corrumpantur in toto, nulla iam remanet quæstio: quia iam totum erit vniforme. Si autem corrumpantur in parte, erit quidem vna dimensio secundum continuitatem quantitatis, non tamen vna secundum modum essendi: quia vna pars eius erit sine subiecto, alia erit in subiecto, sicut si aliquod corpus constituatur ex duobus metallis, erit vnum corpus secundum rationem quantitatis, non tamen vnum secundum speciem naturæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Innoc. III. * dicit in Decretali prædicta, si post consecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, neque sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris vini commistum, corpori quod sub eis latet, vndique circunfunditur, non madidans circunfusum. Quod quidem intelligendum est, quando non sit tanta permistio liquoris extranei, quòd sanguis Christi desinat esse sub toto: tunc enim dicitur vndique circunfundi, non quia tangat sanguinem Christi secundum eius proprias dimensiones, sed secundum dimensiones sacramentales, sub quibus continetur. Nec est simile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationẽ facit circa substantiam aquæ, sicut facit consecratio vini.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam posuerunt, quòd quantuncunque parua fiat extranei liquoris permistio, substantia sanguinis Christi desinit esse sub toto, & hoc ratione inductæ.* Quæ tamen non cogit: quia magnum & paruum diuersificant quantitatem dimensiuam, non quantum ad eius essentiam, sed quantum ad determinationem mensuræ. Similiter etiam liquor appositus adeò potest esse paruus, quòd sua paruitate impeditur, ne diffundatur per totum, & non solùs dimensionibus: quæ licet sint sine subiecto, tamen obstant alteri liquori, sicut & substantia, si ibi adesset, secundum ea quæ præmissa sunt.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAOCTAVA, DE FORMA SACRAMENTI EUCHARISTIÆ, IN SEX ARTICULOS DIVISA

Super Quæstionis septuagesimæoctauæ tres primos Articulos.

Circa primos articulos quæstionis 78. tractandum occurrit dubium de verbis necessariis ad consecrationem sanguinis. Et omissis argumentis hinc & inde plana incedendo via, secundum est Græcos & Latinos non conuenire in verbis consecrationis sanguinis. Nam, vt Durand. refert, & nos certificati quoque sumus, quatuor dictiones habet forma nostra, qui bus caret Ecclesia Græca, scilicet Calix. Æterni mysterium fidei. Et quũ in Ecclesia Græca tot illustres sancti & doctores floruerint, dubitandum nullo pacto est de sufficientia illius formæ, scilicet Hic est sanguis meus nouæ Testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. hinc enim sufficienter probatur, non omnia, quibus vtimur in forma consecrationis sanguinis, esse de necessitate sacramenti. Et si diligentius perscrutari libuerimus, clarũ quoque fiet quod illa verba, qui pro vobis, & pro multis, &c. nõ sunt de necessitate sacramenti. Quod ex eo probatur, quod Paulus Apostolus primæ ad Corint. 11. expresse dicit Christum dixisse, hoc est corpus meum quod pro vobis traditur: & Ecclesia Græca vtitur hac forma in consecratione corporis, hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum: Romana autem Ecclesia in consecratione corporis præmissis adiunctionibus à Christo omittit. Ex quo facto apparet manifeste, quòd huiusmodi additio facta à Christo, & qua vtuntur Græci, non est de necessitate sacramenti, ac per hoc eadem ratione in cõsecratione sanguinis illa additio, qui pro vobis, &c. non est de necessitate sacramenti: eadem enim est ratio in vtraq; forma quo ad vim consecrationis, quamuis nõ eadem ratio quo ad conuenientiam explicãdæ veritatis: quis conueniens explicatur virtus passionis Christi in consecratione sanguinis quam corporis, vt in illo tertij articuli Autor declarat.

¶ Quum autem ex vsu Ecclesiæ Græcæ in consecratione sanguinis habeamus, quòd non omnia dicimus, quæ nos dicimus, quæ necessaria ad consecrationem, & ex vsu Ecclesiæ Latinæ in consecratione corporis, habeamus, quòd non omnia, quæ nos dicimus, tunc Christus dixisse, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, & hoc est sanguis meus, qui pro vobis effundetur, sufficiens consecrationi, oportet ad

ARTICVLVS I.

¶ Virum hæc sit forma huius sacramenti, Hoc est corpus meum, &, Hic est calix sanguinis mei.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit forma huius sacramenti, Hoc est corpus meum, &, Hic est calix sanguinis mei. Illa enim verba videntur pertinere ad formam huius sacramenti, quibus Christus corpus suum & sanguinem consecrauit. Sed Christus antè benedixit panem acceptum, & postea dixit, Accipite & comedite, hoc est corpus meum (vt habetur Matth. 26.) & similiter fecit de calice. Ergo prædicta verba non sunt forma huius sacramenti.

2 ¶ Præterea, Eusebius Emissenus * dicit, quòd inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in suum corpus conuertit, dicens, Accipite, & comedite, hoc est corpus meum. Ergo totum hoc videtur pertinere ad formam huius sacramenti. Et eadem ratio est de verbis pertinentibus ad sanguinem.

3 ¶ Præterea, In forma baptismi exprimitur persona ministri & actus eius, cùm dicitur, Ego te baptizo. Sed in præmissis verbis nulla fit mentio de persona ministri, nec de actu eius. Ergo non est conueniens forma sacramenti.

4 ¶ Præterea, Forma sacramenti sufficit ad perfectionem sacramenti: vnde sacramentum baptismi quandoque perfici potest solis verbis formæ prolatis, omnibus aliis prætermissis. Si ergo prædicta * verba sunt forma huius sacramenti, videtur quòd aliquando possit hoc sacramentum perfici his solis verbis prolatis, & omnibus aliis prætermissis, quæ in missa dicuntur. Quod tamen videtur esse falsum: quia vbi verba alia prætermitterentur, prædicta * verba acciperentur ex persona sacerdotis proferentis, in cuius corpus & sanguinem panis & vinum non conuertuntur. Non ergo prædicta verba sunt forma huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quòd Amb.* dicit in lib. de sacramentis: Consecratio fit verbis & sermonibus domini Iesu: nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo refertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. Vbi autem sacramentum conficitur, iam non suis sermonibus sacerdos vtitur, sed vtitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens est forma sacramenti Eucharistiæ quam Christus expressit, & corporis quidem, Hoc est corpus meum: sanguinis verò, Hic est calix sanguinis mei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum ab aliis sacramentis differt in duobus: primò quidem quantum ad hoc, quod hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ: aliàs verò sacramenta perficiuntur in vsu materiæ consecratæ.

Secundò, quia in aliis sacramentis consecratio materiæ constitit solùm in quadam benedictione, ex qua materia consecrata accipit instrumentaliter quandam spiritualem virtutem, quæ per ministrum, qui est instrumentum animatum, potest ad instrumenta inanimata procedere. Sed in hoc sacramento consecratio materiæ consistit in quadam mira cuiusa conuersione substantiæ, quæ à solo Deo perfici potest. Vnde minister in hoc sacramento perficiendo non habet alium actum nisi prolationem verborum. Et quia forma debet esse conueniens rei, ideo forma huius sacramenti differt à formis aliorum sacramentorum in duobus: primò quidem quia formæ aliorum sacramentorum important vsum materiæ, puta baptizationem vel confignationem: sed forma huius sacramenti importat solã consecrationem materiæ, quæ in transubstantiatione consistit, puta cùm dicitur, hoc est corpus meum, vel, hic est calix sanguini mei. Secundò, quia formæ aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri, siue per modum exercentis actum, sicut cum dicitur, Ego te baptizo, vel, Ego te confirmo: siue per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, Accipe potestatem, &c. siue per modum depræcantis, sicut cùm in sacramento extremæ vnctionis dicitur, Per istã vnctionem, & nostram intercessionem, &c. Sed forma huius sacramenti proferitur quasi ex persona ipsius Christi loquentis, vt detur intelligi, quòd minister in perfectione huius sacramenti nihil agit, nisi quod profert verba Christi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd Christus qui habebat potestatem excellentiæ in sacramentis, absque omni forma verborum hoc sacramentum perfecit, & postea verba protulit, sub quibus alij postmodum consecrarent. Quod videntur tonare Verba * Innocentij III. dicentis, Sane dici potest, quod Christus virtute diuina confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Sed contra hoc expresè sunt verba Euangelij, in quibus dicitur, quod Christus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta est. Vnde prædicta verba Innocentij sunt opinatiuè magis dicta, quàm determinatiuè. Quidam autem dixerunt, quòd benedictio illa facta est quibusdam aliis verbis nobis ignotis. Sed nec hoc stare potest: quia benedictio consecrationis nunc perficitur per recitationem eorum quæ tunc acta sunt. Vnde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modò fieret. Et ideo alij dixerunt, quòd illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modò fit, sed Christus ea bis protulit. Primò quidem secretè ad consecrandum: secundò manifestè ad instruendum. Sed nec hoc stare potest: quia sacerdos consecrat, proferens hæc verba, non vt à Christo in occulta benedictione dicta, sed vt publicè prolata. Vnde cùm non habeant vim huiusmodi verba, nisi ex Christi prolatione, videtur quòd etiam Christus manifestè ea proferens consecrauerit. Et ideo alij dixerunt, quòd Euangelistæ non semper eundem ordinem in recitando seruauerunt, quo res sunt gestæ: vt patet * per Augustinum in libro de Consensu Euangelistarum: Vnde intelligendum est ordinem rei gestæ sic exprimi posse, Accipiens panem benedixit, dicens, hoc est corpus meum, & deinde fregit, & dedit discipulis suis. Sed idem sensus haberi potest etiam verbis Euangelij non mutatis: nam hoc participium Dicens, concomitantiam quandam importat verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt. Non autem oportet quòd hæc concomitantia intelligatur solùm respectu vltimi verbi prolati: quasi Christus tunc ista verba protulerit, quando dedit discipulis suis. Sed potest intelligi concomitantia respectu aliquod solidum fundamentum recurrere, super quod fundari possit certitudo discretiua verborum ad consecrationem necessariorum à nõ necessariis ad illam. Et quum hoc sit communis illa maxima, sacramenta ita verba significãt quod efficiuntur ex vi sacramenti, quæ vt patet discurrendo per omnia sacramenta, verissima ac solidissima comprobatur: ideo ab hac regula non declinando ad dexteram aut ad sinistram, inuenie mus non esse necessaria ad consecrationem sanguinis nisi quatuor verba hæc, Hic est sanguis meus. Et licet Scotus cum multis aliis dubitet, mihi tamen nulla apparet dubitandi ratio probabilis, sed indubie tenendum est, vt diximus. Præter prædicta, fulta quoque est sententia hæc autoritate beati Ambrõ. in lib. de sacra. (quam habes de cõsecratione dist. 2. cap. panis) & Magistri sentent. in 8. dist. 4. vbi etiam adducit beatum Amb. Verba autem literæ tertij articuli in quibus Autor videtur fonare oppositum, verificantur distinguendo, quòd verba aliqua esse de substantia formæ contingit dupliciter: primò quòd sine illis non fit forma: alio modo quòd sine illis non est forma perfecta, & in secundo sensu verificantur verba literæ, non autem in primo. Vnde & in responsione ad secundum eiusdem articuli, quum argutum esse quòd non sint maioris efficaciæ verba, quæ proferuntur in consecratione panis, quàm ea quæ proferuntur in consecratione vini, &c. responsio ad perfectionem conueniẽtiæ recurrit, quare potius fiat additio in consecratione sanguinis, non negando æqualem efficaciam in verbis vtriusque formæ significantibus quod efficitur. Ratio quoque in litera allata, scilicet determinationes prædicati pertinent ad integri tatem loquutionis: dupliciter intelligi potest, primò quòd sine huiusmodi determinationibus non sit integra loquutio integritate essentiali præsentis enuntiationis, & sic in proposito solum illud pronomen meus est de integritate enunciationis quum dicitur, Hic est sanguis meus. Alio modo, quòd ipsæ determinationes non habent integrum sensum sine præsente enunciatione, & sic verificatur ratio in proposito quo ad omnia adiuncta, quoniam constat quod dicẽdo nouũ & æterni Testamenti mysterium fidei, qui pro vobis, &c. integra nõ fit loquutio sine præcedenti enunciatione, Hic est sanguis meus. Et huius integritatis signa sunt, quæ in litera afferuntur duo

Id habet in lib. 4. de sacro altaris mysterio, c. 6. circa fin.

Li. 2. collig. ex c. 30. 31. et 44. to. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

primum, quòd sacerdos eodem ritu & modo omnia hæc profert, secundum quod Luc.22. inter ponuntur verba sequentia verbis primis. At si quis contendat exponens hæc posse conuenire literæ verbis, sed non intentioni Autoris, qui videtur ex proposito docere oppositum, meminerit primo me ab Autore didicisse post Arg. ea sic exhibere aliorum lectorem, qualem meorum exoro. In vltimo siquidem præcedentis quæstionis articulo Autor verba Iuno. III. de celebratione missarum in ecquum Matthæ, ad verũ sensum trahit: non curans de intentione opinantis accidens migrare de subiecto in subiectũ. Aduertat deinde. Autorem si oppositum sensit, opinatiue loquutũ incipit enim corpus articuli, circa hanc formam est duplex opinio. Omissa igitur superflua curiositate quid opinatus fuerit in re clarificata hic vel ille Theologus, sufficere nobis debet ex solido fundamento veritatem cognoscere.

¶ In responsione ad quartum primi artic. speciliter notandum occurrit, quod Scotus in 2. distin. 4. in dubium ita vertit, quod ambiguum reliquit, an sola verba consecrationis prolata à sacerdote conficiant hoc sacramentum, prætermissis aliis, quæ in canone missæ cõtinentur, morus ratione in litera allata, scilicet quod verba huiusmodi debent ex vi verborum significare hoc esse corpus Christi, alioquin non significarent quod efficitur in hoc sacramento, sed prætermissis aliis, hoc non significaretur: sed significaretur hoc esse corpus sacerdotis ex vi verborum, licet ex intentione significaretur esse corpus Christi. Scito igitur, dupliciter verba hæc proferri à sacerdote, scilicet recitatiue, & significatiue. Et si ad recitationem spectetur, opinio quam sequitur Scotus ab autore improbata, rationabiliter inducitur quo niam nõ recitaretur hoc esse corpus Christi, nisi prætercitaretur Christum dixisse, hoc est corpus meum, & quo ad hoc, id est recitationis vim, procedit ratio adducta. Sed si verba hæc significatiue solum cõsiderentur, quũ proferuntur à sacerdote in persona Christi ex hoc ipso, quòd sacerdos dicit ea in persona Christi, significant hoc esse corpus Christi. Et comparando hos duos modos proferendi adinuicem, secundus præponderat primo propter duo: tum quia recitatiue verba tenentur materialiter, tum quia recitatiuè sacerdos non conficit in persona Christi, sed recitat Christum consicientem. In concilio autem Florent. sub Eugenio IIII. legimus hæc verba, Sacerdos in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentũ. Vnde sequitur quod intentio sacerdotis ad gerendum personam Christi, in hoc ipso quod intendit conficere sacramentum, sufficiat ad primendum ex vi verborũ, hoc esse corpus Christi, dicendo in persona Christi, hoc est corpus meum. Et hac ratione motus est Autor vt patet in litera.

Tract.26. in Io. 10.9. Colligitur etiam ex eo quod ex Augustino refertur, de consec. d. 4. c. Nulli.

Supra q.60 ar.8 cor. & q.83. ar 2.co. & infra qu. 83. ar.4. ad 1. & q. 84. ar.1 cor. Et 4. dist. 8. q.2 ar.1. q.1. ve 2 & ar.4 q.3. ex1. Co 21. Luc. 5. to. 4. Et 4. c. 4. non procul à prin. to. 4.

totius præcedentis: vt sit sensus, Dum benediceret, frangeret, & daret discipulis suis, hæc verba dixit, Accipite, &c.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in his verbis, Accipite & comedite, intelligitur vsus materiæ consecratæ: qui non est de necessitate huius sacramenti (vt suprà habitum est*) & ideo nec hæc verba sunt de substantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem sacramenti pertinet materiæ consecratæ vsus (sicut operatio non est prima, sed secunda perfectio rei) ideo per omnia ista verba exprimitur tota perfectio huius sacramenti. Et hoc modo Eusebius* intellexit his verbis confici sacramentum, quantum ad primã & secundam perfectionem ipsius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in sacramento baptismi minister aliquem actum exercet circa vsum materiæ, qui est de essentia sacramenti: quod nõ est in hoc sacramento, & ideo non est similis ratio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam dixerunt hoc sacramentum perfici non posse, prædictis verbis prolatis, & aliis prætermissis, præcipuè quæ sunt in canone missæ. Sed hoc patet esse falsum, tum ex verbis Ambrosij* supra inductis, tum etiam quia canon missæ non est idem apud omnes, nec secundum omnia tempora, sed diuersa sunt à diuersis apposita. Vnde dicendum est, quòd si sacerdos sola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc sacramentum, perficeretur hoc sacramentum: quia intentio faceret, vt hæc verba intelligerentur quasi ex persona Christi prolata, etiam si verbis præcedentibus hoc non recitaretur. Grauiter tamen peccaret sacerdos, sic conficiens hoc sacramentum, vtpote ritum Ecclesiæ non seruans. Nec est simile de baptismo, quod est sacramentum necessitatis: defectum autem huius sacramẽti potest supplere spiritualis manducatio, sicut Augustinus dicit.*

In arg. sed contra.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum hæc sit conueniens forma consecrationis panis, Hoc est corpus meum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit conueniens forma consecrationis panis, Hoc est corpus meum: per formam enim sacramenti debet exprimi sacramenti effectus. Sed effectus, qui fit in consecratione panis, est conuersio substantiæ panis in corpus Christi, quæ magis exprimitur per hoc verbum Fit, quàm per hoc verbum Est. Ergo in forma consecrationis deberet dici, hoc fit corpus meum.

2 ¶ Præterea, Ambrosius* dicit in libro de sacramentis: Sermo Christi hoc conficit sacramentum: quis sermo Christi? hic, quo facta sunt omnia, Iussit Dominus, & facta sunt cœli & terra. Ergo & forma huius sacramenti cõuenientior esset per verbum imperatiuũ, vt diceretur, Hoc sit corpus meum.

3 ¶ Præterea, Per subiectum huius locutionis importatur illud quod conuertitur, sicut per prædicatum importatur conuersionis terminus. Sed sicut est determinatum id in quod fit conuersio (non enim fit conuersio nisi in corpus Christi) ita est determinatum id quod conuertitur: non enim conuertitur in corpus Christi nisi panis. Ergo sicut ex parte prædicati ponitur nomen, ita ex parte subiecti debet poni nomen, vt dicatur, hic panis est corpus meum.

4 ¶ Præterea, Sicut id, in quod terminatur conuersio, est determinatæ naturæ (quia est corpus) ita etiam est determinatæ personæ. Ergo sicut ad determinandam naturam dicitur corpus, ita ad determinandam personam deberet dici, Hoc est corpus Christi.

5 ¶ Præterea, In verbis formæ non debet poni aliquid quod non sit de substantia eius. Inconuenienter ergo additur in quibusdam libris hæc coniunctio, Enim, quæ non est de substantia formæ.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus hac forma in consecrando est vsus, vt patet Matthæi 26.

CONCLVSIO.

¶ Conuenientissima consecrationis panis forma est, qua vsus est Christus, videlicet, Hoc est corpus meum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est conueniens forma consecrationis panis. Dictum est* enim quòd hæc consecratio consistit in conuersione substantiæ panis in corpus Christi. Oportet autem formam sacramenti significare id, quod in sacramento efficitur. Vnde & forma consecrationis panis debet significare ipsam conuersionem panis in corpus Christi. In qua tria considerantur, scilicet ipsa conuersio, & terminus à quo, & terminus ad quem. Conuersio autem potest considerari dupliciter. Vno modo, vt in fieri: alio modo, vt in facto esse. Non autem debuit significari conuersio in hac forma, vt in fieri, sed vt in facto esse. Primò quidem: quia hæc conuersio non est successiua (vt suprà dictum* est) sed instantanea. In huiusmodi autem mutationibus fieri, non est nisi factum esse. Secundo, quia ita se habent formæ sacramentales ad significandum effectum sacramenti, sicut se habent formæ artificiales ad repræsentandum effectum artis. Forma autem artificialis, est similitudo vltimi effectus, in quem fertur intentio artificis: sicut forma artis in mente ædificatoris, est forma domus ædificatæ principaliter, ædificationis autem per consequens. Vnde & in hac forma debet exprimi conuersio, vt in facto* esse ad quod fertur intentio. Et quia ipsa conuersio exprimitur in hac forma, vt in facto esse, necesse est quod extrema conuersionis significentur, vt se habent in facto esse conuersionis. Tunc autem terminus ad quem, habet propriam naturam suæ substantiæ: sed terminus à quo, non manet secundũ suam substantiam, sed solùm secundum accidentia, quibus sensui subiacet, & ad sensum determinari potest. Vnde conueniebat terminus conuersionis à quo exprimitur per pronomen demonstratiuum relatum ad accidentia sensibilia, quæ manent: terminus autem ad quem exprimitur per nomen significans naturam eius, in quod fit conuersio. Quod quidem est totum corpus Christi, & non sola caro eius, vt dictum* est. Vnde hæc forma est conuenientissima, Hoc est corpus meum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fieri non est vltimus effectus huius consecrationis, sed factum esse: vt dictum* est. Et ideo hoc potius exprimi debet in forma.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sermo Dei operatus est in creatione rerum, qui etiam operatur in hac consecratione: aliter tamen & aliter. Nam hic operatur effectiuè & sacramentaliter, id est secundum vim significationis. Et ideo oportet in hoc sermone significari vltimum effectum consecrationis per verbum substantiuum indicatiui modi & præsentis temporis. Sed in creatione rerum operatus est solum effectiuè: quæ quidem efficientia est per imperium suæ sapientiæ. Et ideo in creatione rerum exprimitur sermo diuinus per verbum imperatiui modi: secundum illud Geneseos primo, Fiat lux, & facta est lux.

¶ Ad tertium dicendum, quòd terminus à quo, in ipso facto esse conuersionis, non retinet naturam suæ substantiæ, sicut terminus ad quem, & ideo non est similis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per hoc pronomen Meum, quod includit demonstrationem primæ personæ (quæ est persona loquentis, sufficienter exprimitur persona Christi, ex cuius persona hæc proferuntur, vt dictum est. *

¶ Ad quintũ dicẽdum, quod hæc coniunctio Enim, apponitur in hac forma secundum consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, à beato Petro Apostolo deriuatam: & hoc propter continuationem ad verba præcedentia. Et ideo non est de forma: sicut nec verba præcedentia formam.

Aliàs non habetur ly eiusdem.

Posita in arg.1.

Ar. præce d

In corp. ar. & q.76. ar tic. 2. ad 3.

ARTICVLVS III.

¶ Verum hæc sit conueniens forma consecrationis vini, Hic est calix sanguinis mei, &c.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit conueniens forma cõsecrationis vini, Hic est calix sanguinis mei, noui & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorũ. Sicut enim panis conuertitur in corpus Christi ex vi consecrationis, ita & vinum in sanguinem Christi, sicut ex prædictis* patet. Sed in forma consecrationis panis, ponitur in recto corpus Christi, nec aliquid aliud additur. Inconuenienter ergo in hac forma ponitur sanguis Christi in obliquo, & additur calix in recto, cùm dicitur, hic est calix sanguinis mei.

2 ¶ Præterea, Non sunt maioris efficaciæ verba quæ proferuntur in consecratione panis, quàm illa quæ proferuntur in consecratione vini, cum vtraq; sint verba Christi: Sed statim dicto, Hoc est corpus meum, est perfecta consecratio panis. Ergo statim cum dictum est, Hic est calix sanguinis mei, est perfecta consecratio sanguinis: & ita ea quæ sequuntur non videntur esse de substantia formæ, præsertim cum pertineant ad proprietates huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Testamentum nouum pertinere videtur ad interioris inspirationem: Vt patet ex hoc quòd Apostolus ad Hebr. 8. introducit verba quæ habentur Hier. 31. Consummabo super domum Israel Testamentum nouum, dando leges meas in mentibus eorum, Sacramentum autem exterius visibiliter agitur. Inconuenienter ergo in forma sacramenti dicitur noui Testamenti.

4 ¶ Præterea, Nouum dicitur aliquid ex eo, quod est propriè principium sui esse, æternum autem non habet principium sui esse. Ergo in conuenienter dicitur, noui & æterni: quia videtur contradictionem implicare.

5 ¶ Præterea, Occasiones erroris sunt hominibus subtrahendæ: secundum illud Isa. 57. Auferte offendicula de via populi mei. Sed quidam errauerunt, æstimantes mystricè solùm esse corpus & sanguinem Christi in hoc sacramento. Ego in hac forma inconuenienter ponitur mysterium fidei.

6 ¶ Præterea, Supra dictum est,* quòd sicut baptismus est sacramẽtum fidei, ita Eucharistia est sacramentum charitatis. Ergo in hac forma magis debet poni charitas, quàm fides.

7 ¶ Præterea, Totum hoc sacramentum & quantum ad corpus & quantum ad sanguinem, est memoriale Dominicæ passionis: secundum illud primæ Corinth. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Non ergo magis debuit in forma consecrationis sanguinis fieri mentio de passione Christi & eius fructu, quàm in forma consecrationis corporis, præsertim cũ Luc. 22. Dominus dixerit, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.

8 ¶ Præterea, Passio Christi (vt supra habitum est)* ad sufficientiam profuit omnibus: quantum verò ad efficientiam, profuit multis. Dempto ergo dici, Qui effundetur pro omnibus aut pro multis, sine hoc quòd adderetur, pro vobis.

9 ¶ Præterea, Verba quibus hoc sacramentum conficitur, efficaciã habent ex institutione Christi. Sed nullus Euangelistarum recitat Christũ hæc omnia verba dixisse. Ergo hæc non est conueniens forma consecrationis vini.

¶ SED CONTRA est, quòd Ecclesia ab Apostolis instructa,* vtitur hac forma in consecratione vini.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens forma consecrationis vini ea est, qua vsus est Christus, videlicet, Hic est calix sanguinis mei noui & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc formam est duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd de substantia formæ huius est hoc solùm quod dicitur, Hic est calix sanguinis mei, non autem ea quæ sequuntur. Sed hoc videtur inconueniens: quia ea quæ sequuntur, sunt quædam determinationes prædicati, id est sanguinis Christi. vnde pertinent ad integritatem* eiusdem locutionis. Et propter hoc sicut alij melius dicunt, omnia sequentia sunt de substantia formæ vsque ad hoc, quod postea sequitur, Hoc quotiescunque feceritis: quod pertinet ad vsum huius sacramenti: vnde non est de substantia formæ. Et inde est, quòd sacerdos eodem ritu & modo, scilicet tenendo calicem in manibus, omnia hæc verba profert. Lucæ etiam vigesimosecundo interponuntur verba sequentia verbis præmissis, cùm dicitur, Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine. Dicendum est ergo, quòd omnia prædicta* verba sunt de substantia formæ. Sed per prima verba, cùm dicitur, Hic est calix sanguinis mei, significatur ipsa conuersio vini in sanguinem, eo modo quo dictum est* in forma consecrationis panis. Per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passione quæ operatur in hoc sacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur. Primò quidem & principaliter ad adipiscendam æternam hæreditatem: secundum illud Hebræorum decimo. Habemus fiduciam in introitu sanctorum per sanguinem eius. Et ad hoc designandum dicitur, noui & æterni Testamenti. Secundò ad iustitiam gratiæ, quæ est per fidem, secundum illud Romanorum tertio. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius, vt sit ipse iustus, & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi. & quãtum ad hoc subditur mysterium fidei. Tertiò autem ad remouendum impedimenta vtriusque prædictorum, scilicet peccata: secundum illud Hebræorum nono. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, id est à peccatis. Et quantum ad hoc subditur, Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur, Hic est calix sanguinis mei, est locutio figurativa. Et potest dupliciter intelligi. Vno modo secundum metonymiam, qua ponitur continens pro contento: vt sit sensus, Hic est sanguis meus contentus in calice, de quo sit hic mentio: quia sanguis Christi in hoc sacramento consecratur, inquantum est potus fidelium, quod non importatur in ratione sanguinis, & ideo oportuit hoc designari per vas huic vsui accommodatum. Alio modo potest intelligi secundum metaphoram: prout per calicem similitudinariè intelligitur passio Christi, quæ ad similitudinem calicis inebriat (secundum illud Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absynthio, vnde & ipse Dominus passionem suam calicem nominat, Matthæi vigesimosexto dicens, Transeat à me calix iste.) Vt sit sensus, hic est calix passionis meæ, de qua fit mentio in sanguine seorsum à corpore consecrato: quia separatio sanguinis à corpore fuit per passionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia (vt dictum* est) sanguis seorsum consecratus, expressè passionem Christi repræsentat: ideo potius in cõsecratione sanguinis fit mentio de effectu passionis, quàm in consecratione corporis, quod est passionis subiectum. Quod etiam designatur in hoc quod Dominus dicit, Quod pro vobis tradetur, quasi diceret, Quod pro vobis passioni subiicietur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Testamentum est dispositio hæreditatis. Hæreditatem autem cælestem disposuit Deus hominibus dandam per virtutem sanguinis Iesu Christi: quia vt dicitur Hebræorum nono. Vbi est Testamentum, mors necesse est intercedat testatoris. Sanguis autem Christi dupliciter est hominibus exhibitus, primò quidem in figura: quod pertinet ad vetus Testamentum. Et ideo Apostolus ibidem concludit. Vnde nec primum Testamentum sine sanguine dedicatum est. Quod patet ex hoc, quòd sicut dicitur Exodi vigesimoquarto. Lecto omni mandato legis à Moyse, omnem populum aspersit dicens, Hic est sanguis Testamenti, quod mandauit ad vos Deus. Secundò autem est exhibitus in rei veritate: quod pertinet ad nouum Testamentum. Et hoc est quod Apostolus ibidem præmittit dicens, Ideo noui Testamenti mediator est Christus, vt morte intercedente, repromissionem accipiant qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Dicitur ergo, Hic sanguis noui Testamenti, quia iam non in figura, sed in veritate exhibetur, vnde subditur, Qui pro vobis effundetur. Interna autem inspiratio ex huius sanguinis virtute procedit: secundum quòd passione Christi iustificamur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis septuagesimæ octauæ Articulum quartum.

IN art. 4. eiusdem quæstionis quinq; de veritate verborum sacramentalium notanda sunt, scilicet an est, quid est, cuius est factiua, quando est, & qualis est. Virtutem habere verba consecrationis, licet sub opinione ponatur, si perspexerimus tamen doctrinam in generali Cœlio traditam sub Euge. iiii. determinata hæc quæstio videtur. Nam inter alia legitur ibi: Sacerdos in persona Christi loquēs, hoc cōficit sacramentū: nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur. Vbi clare vides virtutem verborum assertam à sacro Concilio. Vt autem superius diximus de virtute sacramentorum, sic consequenter nunc dicimus de virtute horum verborum, quòd non est qualitas aliqua superaddita, vt res quæ dicuntur, distincta realiter ab ipsa oratione significante, sed est ipsa oratio significans, vt instrumentum Dei ad consecrationē, ita quòd oratio ipsa, puta hoc est enim corpus meum, secūdum se quidem non est aliud quàm enuntiatio significans hoc esse corpus meum: sed vt assumpta à Christo in instrumentum ad consecrationem istam, est non solùm enūtiatio significans, sed instrumētaliter efficiens, quod est habere virtutē, imo est esse virtutē.

In solut. ad 1. & locis ibi citatis.

¶ Et quia esse virtutem, est quoddam aduentium orationi absolutæ, ideo dicitur orationem habere virtutem, & virtutem esse in verbis, & virtus verborū, & similia. Et quia virtus aduētitia, qualitatis rationem ac nomen induit, ideo qualitas dicitur: quum tamen secundum rē nihil aliud sit, quàm orationem esse instrumentum Dei: quod nihil aliud est, quàm Deū vti oratione instrumentaliter ad talem effectum. Sicut enim omnis creatura est in potētia obediētialī ad hoc, quod de ea fiat quicquid Deus vult: ita est etiam in potentia obediētiali ad hoc, vt sit instrumentum Dei, ad quodcunque faciendum Deus illa vti voluerit. Et sicut Deū in sacramēto baptismi per Christi baptismū dedisse virtutem aquis inchoatiuè dicimus, nulla tamē qualitas superaddita proptereà est aquis, & postmodū cōplete datur virtus aquæ in actuali baptismo, per hoc, quod Christus baptizās vtitur illa aqua: ita in proposito verbi ista potius quā alia ab ipso Christo sanctificata sunt inchoatiuè, cōplete autē vim sortiuntur, quum Christus per sacerdotem illa profert ad confectionem huius sacramenti, talis enim vsus verborum est constitutiuus instrumentalis efficaciæ in oratione qua vtitur: nec oportet aliquā superapponere qualitatem. Et hoc exemplo in artificialibus

Ca. 7. eccl. hierar. par. 3. int. med. & fi.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc Testamē tum est nouum ratione exhibitionis. Dicitur autem æternum tam ratione æternæ Dei præordinationis, quàm etiam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc Testamentum disponitur. Ipsa etiam persona Christi, cuius sanguine Testamentum disponitur, est æterna.

¶ Ad quintum dicēdum, quòd mysteriū hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem, sed ad ostendendam occultationem: quia & ipse sanguis Christi occulto modo est in hoc sacramento, & ipsa passio Christi occultè fuit figurata in veteri Testamento.

¶ Ad sextum dicendum, quòd dicitur mysterium fidei, quasi fidei obiectum: quia quòd sanguis Christi secundum veritatem sit in hoc sacramento, sola fide tenetur: ipsa etiam Christi passio per fidem iustificat. Baptismus autem dicitur sacramentum fidei, quia est quædam fidei protestatio. Hoc autem est sacramentum charitatis, quasi figuratiuum & effectiuum.

¶ Ad septimum dicendum, quòd (sicut * dictū est) sanguis eorsum consecratus à corpore, expressius repræsentat passionem Christi. Et ideo potius in cōsecratiōe sanguinis fit mētio de passione Christi & fructu ipsius, quàm in consecratione corporis.

¶ Ad octauum dicendum, quòd sanguis passionis Christi, non solùm habet efficaciam in Iudæis electis, quibus exhibitus est sanguis veteris Testamenti, sed etiam in Gentilibus, nec solùm in sacerdotibus, qui hoc conficiunt sacramentum, vel aliis, qui sumunt, sed etiam in illis pro quibus offertur. Et ideo signanter dicit, pro vobis Iudæis, & pro multis, scilicet Gentilibus: vel, pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

¶ Ad nonum dicendum, quòd Euangelistæ non intendebant tradere formas sacramentorum quas in primitiua Ecclesia oporbat esse occultas: vt dicit Dionys. * in fine Eccle. Hierar. sed intenderunt historiam de Christo texere. Et tamen hæc omnia ferè verba ex diuersis Scripturæ locis accipi possunt. Nam quod dicitur, hic est calix, habetur Lucæ 22. & primæ Corinth. 11. Matth. autem 26. dicitur, hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Quod autem additur, æterni, & itērum, mysterium fidei, ex traditione Domini habetur, quæ ad Ecclesiam per Apostolos peruenit: secundum illud primæ Corinth. 11. Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum prædictis verbis formarum insit aliqua vis creata, efficiens consecrationis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd prædictis * verbis formarum non insit aliqua vis creata, effectiua consecrationis. Dicit enim Damascenus * in quarto lib. Sola virtute Spiritus sancti fit conuersio panis in corpus Christi: sed virtus Spiritus sancti est virtus increata. Ergo nulla virtute creata hodie

videtur manifestari: nam manus assumi potest, & de facto assumitur à multis artibus in instrumentum: nec oportet artem sutoriam aut fabrilem aut muliebrem, aliquam qualitatem superaddere manui, cum illa vtitur, sed ex hoc ipso quòd ars vtitur manu, manus est quædam vis artis illius, & sic de aliis. Et hoc multò verius est referendo rē creatā ad diuinā omnipotentiā: vemēter rum verborum conficitur hoc sacramentum.

2 ¶ Præterea, opera miraculosa non fiunt aliqua virtute creata, sed sola virtute diuina: vt in Prima parte habitum * est. Sed conuersio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, est opus non minus miraculosum, quàm creatio rerum, vel etiam formatio corporis Christi in vtero virginali. Quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc sacramentum conficeratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

3 ¶ Præterea, Prædicta verba * non sunt simplicia, sed ex multis composita: nec simul, sed successiuè proferuntur. Conuersio autem prædicta (vt supra dictum * est) fit in instanti: vnde oportet quòd fiat per simplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. * dicit in libro de sacramentis: Si tanta est vis in sermone Domini Iesu, vt inciperet esse quod non erat, quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur? Et sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat.

CONCLVSIO.

¶ Cum Eucharistiæ sacramentum cæteris sit dignius, verba formalia huius sacramenti necesse est habere virtutem quandam creatam consecrationis effectiuam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, nullam virtutem creatam esse nec in prædictis verbis * ad transubstantionem faciendam, nec etiam in aliis sacramentorum formis, vel etiam in ipsis sacramentis ad inducendos sacramentorum effectus. Quod (sicut supra habitum *) & dictis sanctorum repugnat, & derogat dignitati sacramentorū nouæ legis. Vnde cum hoc sacramentum sit præ cæteris dignius (sicut supra dictum * est) cōsequens est quòd in verbis formalibus huius sacramenti sit quædam virtus creata ad conuersionem huius sacramenti faciendam, instrumentalis tamen, sicut & in aliis sacramentis: sicut supra dictum * est. Cùm enim hæc verba ex persona Christi proferantur, ex eius mandato consequuntur virtutem instrumentalem à Christo, sicut & cætera eius facta vel dicta habent instrumentaliter salutiferam virtutem, vt supra * dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur sola virtute Spiritus sancti panem in corpus Christi conuerti, non excluditur virtus instrumentalis, quæ est in forma huius sacramenti: sicut cùm dicitur, Solus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.

¶ Ad secundum dicendum, quod opera miraculosa, nulla creatura potest facere quasi agens principale, potest tamen ea facere instrumentaliter: sicut ipse tactus manus Christi sanauit leprosum. Et per hunc modum verba Christi conuertunt panem in corpus Christi. Quod quidem fieri non potuit in conceptione corporis Christi, qua corpus Christi formabatur, vt aliquid à corpore Christi procedens haberet instrumentalem virtutem ad ipsius corporis formationem. In creatione etiam non fuit aliquod extremum, in quod instrumentalis actio creaturæ posset terminari: vnde non esse simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prædicta * verba quibus fit consecratio, sacramentaliter operantur. Vnde vis cōuersiua, quæ est in formis horum sacramentorum, cōsequitur significationem, quæ in prolatione vltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo instanti prolationis verborum, prædicta verba consequūtur hanc virtutem, in ordine tamen ad præcedentia. Et hæc virtus est simplex ratione simplicis significati: licet in ipsis verbis exterius prolatis sit quædam compositio.

ARTICVLVS V.

¶ Verum prædictæ locutiones sint veræ.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd prædictæ locutiones non sint veræ. Cùm enim dicitur, hoc est corpus meum, ly hoc est demonstratiuum substantiæ. Sed secundū prædicta quando profertur hoc pronomen, hoc, adhuc est ibi substantia panis: quia transubstantiatio fit in vltimo instanti prolationis verborum. Sed hæc est falsa, panis est corpus Christi: ergo & hæc est falsa, hoc est corpus meum.

2 ¶ Præterea, Hoc pronomen, hoc, facit demonstrationem ad sensum. Sed species sensibiles quæ sunt in hoc sacramento, neque sunt ipsum corpus Christi, neque accidentia corporis Christi. Ergo hæc locutio non potest esse vera, Hoc est corpus meum.

3 ¶ Præterea, Hæc veba (sicut dictum * est) sua significatione efficiunt conuersionem panis in corpus Christi. Sed causa effectiua præintelligitur effectui. Ergo significatio horum verborum præintelligitur conuersioni panis in corpus Christi. Sed ante conuersionem hæc est falsa, hoc est corpus meum. Ergo simpliciter est iudicandum quòd sit falsa. Et eadem ratio est de hac locutione, hic est calix sanguinis mei, &c.

¶ SED CONTRA est, quòd hæc verba proferuntur ex persona Christi. Qui de se dicit Ioan. 14. Ergo sum veritas.

CONCLVSIO.

¶ Verissima fuisse consecrationis corporis & sanguinis Christi verba credendum est, quæ veritas proferre dignata est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod in hac locutione, hoc est corpus meum, hæc dictio, hoc, importat demōstrationem vt conceptam, & nō vt exercitam: quia tota ista locutio sumitur materialiter, cùm recitatiuè proferatur. Recitat enim sacerdos Christum dixisse, hoc est corpus meum. Sed hoc stare non potest: quia secundum hoc verba hęc non applicarentur ad materiam coram præsentem, & ita non perficeretur sacramentum: dicit enim Augustinus * super Ioan.

¶ Super Quæstionis septuagesimæoctauæ Articulum quintum.

IN art. 1. eiusdem quæstionis tres difficultates tangendæ sunt. Prima de veritate. Secunda de consignificatione. Tertia de demonstratione. De cuius igitur huius sacramentalis, hoc est corpus meum, veritate, scito, alioquid in quæstionem vertatur. Nam certum est ipsum in quolibet instanti temporis quo est esse vel falsum: quia aut hoc est, & est verum: aut non est, & est falsa. Indubitanter autem vertitur, aut ipsa natura quām conuersio fit vera aut falsa. Et est ratio dubij: quia sacramentalis hæc oratio est conuersiuæ: per hoc, prius natura est, quām conuersio, quæ est, & præcedit eius: & propterea dubitatur, an in illo priori naturæ sit vera vel falsa. Et sic quidem in quarto lib. declinauit in opinionem tertiam, quod nec vt vera nec vt falsa, sed vt neutra se habet. Videtur autem in hoc arguere contra eum, quām inconsone ad veritatem tenet quòd oratio illa vt vera, practice talis, vel consimiliter in illo priori naturæ consequitur. De intellectu speculativo solo intelligendum est, quod ait, quod res est vel nō est, nisi oratio dicitur vera vel falsa, nā licet de vtro intellectu verificetur quòd ab eo quod res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa, formaliter, practice tamen prius quā res sit vel non sit, & ita est de futuris, sed non est quidam modus essendi, qui non pertinet ad esse, vnde denominatur ens formaliter.

¶ Circa consignificationem autem omnes conueniunt in hoc videntur quòd hæc loquutio, hoc est corpus meum, intelligitur secundum vltimum instans prolationis, sed non est eadem opinionum est quia aliqui putant contingere aliquem opinātur non posse hoc ex virtute sermonis, sed ex intentione proferentis. Et quoniā ad hoc ex confusionem ordinatio difficultas hęc, dicendum est, vt clarius distinguendum est, quòd oratio est duplex, simplex, & composita, quorum est quando significat, vel per modum vnius instantis, vel per modum successionis seu instantiū. Et oratio significat, vel per modum vnius instantis, vel per modum successionis seu instantiū. Et oratio significat: quod oratio cōsignificat, aliud est, quando, per se, & quando, per accidens consignificat, vt patet dicendo, Petrus crucifixus est quando, quia enim oratio ista significat, tunc est quū prolata: sed quando consignificatum est tempus præteritum, vt patet. Si, autem oratio, nisi oratio significet integritate essentiali: quoniam oratio non est oratio, & consequenter non signi-

ficat: integra autem non est oratio, nisi in termino prolationis. & propterea oratio non significat nisi in termino suæ prolationis. Et quia consignificare præsupponit significare, vtpote adiacens illi, ideo oratio sicut non significat, ita nec consignificat, nisi in termino suæ prolationis. Nec est hoc solum verum de tota oratione, sed & de partibus, vt integrum totum. Et de copulā quidem declaratur dupliciter: tum ex eo quod ly est, significat compositionem, quum sine extremis non est intelligere: non enim potest intelligi compositio prior his quæ componuntur. tum quia experimur quòd huius orationis, lignum est album, postquam prolatæ sunt primæ dictiones, scilicet lignum est, antequam proferatur ly album, ly est, non significat compositionem ligni cum albo, quod consequenter incitur, si ponamus orationem sistere: tunc enim manifestè apparet non præsignificatam esse compositionem dictam per ly est. Significat ergo ipsam compositionem non quando profertur, sed quando, consequenter prædicatum subiecto: quod nihil aliud est dicere, quàm cum oratio est integra.

In isto art. in arg. 3. & patet formando duas propositiones, quarum vna sit, homo est albus, & altera, homo est species, clarè enim in his liquet & subiectum & copulam prædicatum expectare: ita quòd varietas prædicati varietatem inducit, & in tota oratione. & in subiecto, & copula: vt patet discurrenti. Et similiter oratio ista, hoc est corpus meum, ly hoc, non demonstrat tunc quum profertur, neque ly est, significat aut consignificat tunc quum profertur, compositionem seu coniūctionem inter ly hoc, & corpus Christi. Vt ex hoc concludatur, quòd si quis subiungendo non apponeret corpus meum, sed ly panis, aut ly pronomen, enuntiatio non esset falsa, quarum tamen vtranque oporteret esse falsam, si ly est significasset, tunc quum proferebatur coniunctio

Li. 1. Perih. in prin. lib. 10. 1.

Art. 2. huius q. 75. art. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem inter hoc & corpus Christi. Loquendo igitur de quando oratio seu verbalis copula significat, aut consignificat, sentiendum est quòd tunc primò significat aut consignificat, quum primò oratio integratur, & hoc non ex intentione proferentis, sed ex vi ipsius orationis: vt patere potest ex dictis. Nec istud quando significatur aut consignificatur per orationē seu copulam verbalem: sed est quando adiacens seu mensurans significationē & consignificationem: attendit enim secundum mē suram orationis significātis & consignificātis. vt patet in orationibus de præterito. Et vt hoc concludamus, istud quādo se tenet ex parte mēsuræ seu durationis enūciationis significantis & consignificantis: illud verò quando quod per copulam seu orationem consignificatur, se tenet ex parte mensuræ seu durationis rei significatę, & propterea clarè patet, hæc duo quando maximè abinuicem posse distare, quantum distat mēsura integrę orationis à mensura rei significatæ. Et hinc patet, commune esse omni enuntiationi significare & consignificare tunc quū integratur: quia tunc primò est oratio, & per hoc tunc primò significat & consignificat. Sed sicut orationes differunt inter se quantum ad res significatas, ita etiam differunt quantum ad quādo, seu tempora consignificata. Et hæc in communi dicta, si perspexeris, ambigūitates, per quas discurrit Scotus, euanescent. Descendendo autem ad propositum, advertendum est, quòd cōtingit ista duo quando (scilicet ex parte mensuræ significationis, & ex parte mensuræ rei significatæ) coincidere in vnum & idem quando: ita quòd illud idem tūc fit, quando oratio significat & consignificat, & quando significatū consignificatur esse. Contingit autem hoc in proposito ex ratione in litera reddita, quia scilicet oratio ista, hoc est corpus meum, est conuersiua panis in corpus Christi in instanti: & oratio ista significat conuersionem ipsam, vt in termino. Ex re siquidem significata habetur, quòd ly est cōsignificat instans conuersionis panis in corpus Christi, seu (& in idem redit) quo primò hoc est corpus Christi, & quia illud instans, coincidit cum instanti, quo hæc oratio integratur, ideo dicitur & bene, quòd oportet hanc orationem intelligere secundum vltimum instans prolationis. Et quoniam consignificare instans conuersionis conuenit huic orationi ex natura suę qua est oratio sacramentalis seu factiua conuersionis, seu conuersiua panis in corpus Christi: ideo ex virtute sermonis talis, scilicet sacramentalis conuersiui, habet hæc oratio quòd consignificet instans conuersionis.

4. dist. 8. q. 2. art. 4. q. 2. & dist. 11. q. 2. art. 1. q. 1. ad 4. Et 1. Cor. 11. lect. 6.

* Aliàs ex angue.

Quæstio.

¶ *Num his verbis, hoc est corpus meum, demonstretur contentum in generali.*

¶ Circa demonstrationē verò quam facit ly hoc, quum dicitur, Hoc est corpus meum, licet varia verba dicantur quoniam in contentum in generali subditas species, Scotus autem specificè do dicit demonstrari individuum entis: quia ly hoc quantum est ex se demonstrat individuum vniuersalissimi, vtpote de quo possint omnia inquiri: mihi tamen videtur, quod demonstret individuum substantiæ, id est hanc substantiam.

Et quidem quòd demonstret individuum, patet: quia est dubium: quoniam ad vniuersale, sed singulare aliquod est tā quod consequitur in corpus Christi, quàm de quo enuntiatur corpus Christi. Quod verò sit individuum substantiæ, probatur, ex eo quòd ly hoc, est pronomen demonstrativum substantiæ, rem ex ea quòd hæc demonstratio debet esse certa. Demōstrādo autē hanc substantiam, demonstratio est certissima: quoniam hæc substantia, est corpus Christi, sed si demonstratio esset individuum entis, demonstratio remaneret ambigua, imo magis falsa appareret, quàm vera. nam ly hoc ens, posset demonstrare tam accidens quàm substantiā: quum verumque sit hoc ens, & magis appareret demōstratiaccidentis, propter demonstrationem fieri ad sensum. Tum quia demonstrāndo individuū substantia, demonstratio est simplicior & purior, nō egens glossis. nam apposita ante sensus hostia, & dicendo, hæc substantia est corpus meum, non oportet ad glossas recurrere, quid est illud, quod est conuersum in corpus Christi: aut quid est illud, quod hic adoramus, & huiusmodi. Et autem sententia hæc etiam Aristotelis: nam expressè dicit hoc, demonstrat substantiam sine qualitate, id est determinatione alicuius propriæ naturæ: puta panis aut corporis Christi. Et hoc idem intendit, dicendo quòd demonstrat contentum in generali sub istis speciebus: cognoscitur enim quòd nō demonstratur individuum aliquod: sed circumloquutus est individuum communioris (seu generalioris) ab accidentibus distincti, ac sub eis contenti, dantur enim individua magis & minus vniuersalia sicut dantur naturæ magis & minus vniuersales: est enim intelligere Sortem in puero, & in adolescēto substantiā esse non solùm hunc hominem, sed hoc animal, hoc vinum, hoc corpus, hanc substantiam. Et sic hæc substantia demonstrata per ly hoc, est contenta sub istis accidentibus in genali, id est cōmuniter se habens ad panem & corpus Christi, pro quanto ab vtroque obstrahēdo significatur.

¶ Super

non fieret, si non esset ibi corpus Christi: quia sic ad idolatriam pertineret. Ergo verba consecrationis panis, suum effectum consequuntur, antequam proferantur verba consecrationis vini.

CONCLVSIO.

¶ *Verba consecrationis panis effectum suum consequuntur, non prolatis verbis consecrationis vini.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui doctores dixerunt, quod hæ duæ formæ. scilicet cōsecrationis panis & vini, se inuicem expectant in agendo: ita scilicet quòd prima non perficit suum effectum, antequam proferatur secunda. Sed hoc stare non potest. quia (sicut dictum * est) ad veritatem huius locutionis, Hoc est corpus meum, requiritur propter verbum præsentis tēporis, quod res significata simul tempore sit cum ipsa significatione locutionis, aliquin sit in futurum ex pectaretur res significata, apponeretur verbū futuri tempotis, non autem verbum præsentis: ita scilicet quòd non diceretur, hoc est corpus meum, sed hoc erit corpus meum. Significatio autem huius locutionis completur statim completa locutione horum verborum: & ideo oportet rem significatam statim adesse. Quæ quidem est effectus huius sacramenti: alioquin locutio non esset vera. Est etiam hæc positio cōtra ritum Ecclesiæ: quæ statim post prolationem verborum, corpus Christi adorat. Vnde dicēdum est, quod prima forma non expectat secundam in agendo, sed statim hacie: bet suum effectum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex hac ratione videntur fuisse decepti illi, qui prædictam positionem posuerūt: Vnde intelligendum est, quòd facta consecratione panis, est quidem corpus Christi ibi ex vi sacramenti, & sanguis ex reali concomitantia: sed postmodum per consecrationem vini, fit ibi econuerso sanguis Christi ex vi sacramenti, corpus autem ex tali concomitantia. Ita quòd totus Christus est sub vtraque specie, sicut supra dictum est. *

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum est vnum perfectione (sicut supra * dictum est) inquantum constituitur ex duobus, scilicet cibo & potu, quorum vtrumque per se habet suam perfectionem. Sed tres immersiones baptismi ordinantur ad vnum simplicem effectum. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersa verba quæ sunt in forma consecrationis panis, constituūt veritatem vnius locutionis: non autem verba diuersarum formarum. Et ideo non est simile.

¶ Ad rationem autem Scoti, dicitur quòd licet primum nomen, loco cuius potest poni hoc, sit individuum entis communissimi analogice etiam ad entia rationis: quia tamen certitudo demonstratæ rei præponderat (quoniam ad propriam certamque notitiam sacramenti huius spectat res demonstrata) vice substantiæ, ideo posthabenda est, nein ambiguo relinquatur, sed certos demonstratio reddat, quòd hæc substantia est corpus Christi.

¶ Super

¶ *Super Quæstionem septuagesimam nonam.*

Circa effectus Eucharistię in nobis, aduertendum est, quòd in litera ponuntur numero sex, scilicet adeptio gloriæ, collatio gratiæ, remissio peccati mortalis, remissio peccati venialis, remissio pœnæ pro peccatis debitæ, & præseruatio a peccando. De quib' duo declarāda sunt, scilicet tēpus & modus: cum quibus etiam simul declarabitur subiectum.

¶ De tempore quidem aliquid clarum est, & aliquid ambiguum. Nam de primo effectu, scilicet vita æterna, constat tempus exequutionis non oportere esse tempus susceptionis Eucharistiæ: sum ptio siquidem longè ante Eucharistiā, contingit effectum æternę vitæ subsequi iuxta verbum Domini. Qui māducat hunc panem, viuet in æternū.

¶ De aliis verò effectibus dubium vertitur. an vnum & idem sit tempus quo sumitur hoc sacramentū, & quo in exequutione ponuntur illi effectus: & propterea sin gillatim declarādi sunt.

¶ Secundus igitur effectus, qui est gratia gratum faciens, tres ramos habet. prout tripliciter consequi gratiā, scilicet vel de nouo accipiendo ipsam vitā gratiæ vel præsuppositā grātiā: vel acquirere de nouo augmentum gratiæ: vel accipere de nouo actualē refectionē ac refectionem spiritualē secundū vim gratiæ: hæc enim tria comprehenduntur sub nomine effectus Eucharistiæ: quia dicitur quòd conuertit in corpus Christi: aut quia est illud, quod hic adoramus, & huiusmodi. Et autem sententia hæc etiam Aristotelis: nam expressè dicit hoc, demonstrat substantiam sine qualitate, id est determinatione alicuius propriæ naturæ: puta panis aut corporis Christi. Et hoc idem intendit, dicendo quòd demonstrat contentum in generali sub istis speciebus: cognoscitur enim quòd nō demonstratur individuum aliquod: sed circumloquutus est individuum communioris (seu generalioris) ab accidentibus distincti, ac sub eis contenti, dantur enim individua magis & minus vniuersalia sicut dantur naturæ magis & minus vniuersales: est enim intelligere Sortem in puero, & in adolescēto substantiā esse non solùm hunc hominem, sed hoc animal, hoc vinum, hoc corpus, hanc substantiam. Et sic hæc substantia demonstrata per ly hoc, est contenta sub istis accidentibus in genali, id est cōmuniter se habens ad panem & corpus Christi, pro quanto ab vtroque obstrahēdo significatur.

¶ Super

QVAESTIO SEPTVAGESIMANONA, DE effectibus sacramenti Eucharistiæ, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus huius sacramenti.

¶ Et circa hoc quærūtur octo.

¶ Primò, vtrùm hoc sacramentum conferat gratiam.

¶ Secundò, vtrùm effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ.

¶ Tertiò, vtrùm effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

¶ Quartò, vtrùm per hoc sacramentum remittatur peccatum veniale.

¶ Quintò, vtrùm per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur.

¶ Sextò, vtrùm hoc sacramentum hominem præseruet à peccatis futuris.

¶ Septimò, vtrùm hoc sacramentum prosit alijs, quàm sumentibus.

¶ Octauò, de impedimento effectus huius sacramenti.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrùm per hoc sacramentum conferatur gratia.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum nō conferatur gratia. Hoc enim sacramētum est nutrimentum spirituale. Nutrimentū autem non datur nisi viuenti. Cùm ergo vita spiritualis sit per gratiā, nō cōpetit hoc sacramentū nisi habenti gratiā. Nō ergo per hoc sacramentum confertur gratia, vt primò habeatur, similiter etiam nec ad hoc quod augeatur: quia augmentum spirituale pertinet ad sacramentum confirmationis, vt dictum * est. Non ergo per hoc sacramentum gratia confertur.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentum confertur, vt quædā spiritualis refectio. Sed refectio spiritualis magis videtur pertinere ad vsum gratię, quàm ad gratiæ collationē. Ergo videtur quod per hoc sacramentum gratia non conferatur.

3 ¶ Præterea, Sicut suprà dictum * est, in hoc sacramento corpus Christi offertur pro salute corporis, sanguis autem pro salute animæ. Sed corpus non est subiectum gratiæ, sed anima: vt in Secunda parte * habitum est. Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc sacramentum gratia non confertur.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Sed vita spiritualis est per gratiam. Ergo per hoc sacramentum gratia confertur.

CONCLVSIO.

¶ *Sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum gratiam conferre necessarium est, cum Christum qui omnis gratiæ origo est, contineat.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd effectus huius sacramenti debet considerari, primò quidem & principaliter ex eo quod in hoc sacramento cōtinetur, quod est Christus. Qui sicut in mundū visibiliter veniens, cōtulit mundo vitam gratiæ, secundum illud Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est ita, in hominem sacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur secundum illud Ioā. 6. Qui manducat me, viuet propter me. Vnde & Cyril. * dicit, Viuificatiuū Dei verbum, vnies seipsum proprię carni, fecit ipsam viuificariuā. decebat ergo eum nostris quodammodo vniri corporibus per sacram eius carnem & pretiosum sanguinem: quæ accipimus in benedictionem viuificatiuā in pane & in vino. Secundò considerandum est ex eo quod per hoc sacramētum repræsentatur, quod est passio Christi: sicut supra * dictum est. Et ideo effectum quem passio Christi fecit in mundo, hoc sacramentum facit in homine. Vnde super illud Ioan. 19. Cōtinuò exiuit sanguis & aqua, dicit Chrysost. * Quia hic suscipiunt principium sacramysteria cum accesseris ad tremendūm calicē vt ab ipsa bibiturus Christi costa, ita accedas. Vnde & ipse dominus dicit Mat. 26. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur in remissionē peccatorum. Tertiò consideratur effectus huius sacramenti ex modo, quo traditur hoc sacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit quantum ad vitam corporalem (quòd scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc sacramentum quantum ad vitam spiritualem. Vnde Ambr. * dicit in lib. de Sacramētis Iste panis est vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam sulcit. Et Chrysost. * dicit super Ioan. Præstat nobis desiderantibus & palpare, & comedere, & amplecti. Vnde & ipse Dominus dicit Ioan 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quartò considerandum est effectus huius sacramenti ex speciebus, in quibus traditur hoc sacramentum. Vnde Augustin. * ibidem dicit, Dominus noster corpus & sanguinem suum in eis rebus commendauit, quæ ad vnum aliquid redigūtur ex multis: namque aliud, scilicet

men sufficiente probatione sui: non enim cōsistit in indiuisibili. Diuinæ quoque liberalitatis largitas, ex cuius abundantia hic effectus per accidens huic sacramento tribuitur, ad quantam ordinauerit indispositionem peccatoris se suppleturam, dicat qui nouit.

¶ De tempore verò augmenti habitualis gratiæ magis ambiguum est secūdum Autoris doctrinam, vt patebit in processu, Autor enim in 4. sent. dist. 12. q. 2. art. 1. tenet augmentum gratiæ impediri ex impedimento actualis conuersionis animæ ad Deum: ac per hoc sentit, quòd idē est tempus sumptionis sacramenti, & tempus augmēti gratiæ: quia illud idem constat esse tempus trāsformationis actualis animæ in Deum. In hac autem quæstione art. vlt. verba literæ sonant oppositum: dū dicit, quòd mentis distractio per pec cata venialia in actu, tollit quidē actualē refectionem spiritualis dulcedinis, non autem augmentum gratiæ habitualis. Et rursus in responsione ad primum inquit, ille qui cum actu venialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter: & ideo habitualē effectum huius sacramenti percipit, non autem actualem. Quæ Autoris verba possunt tripliciter intelligi. Primo vt sonāt secūdū superficiem, vt per hoc sacramētū augeatur, tantensiue habitualis gratia tunc cum sumitur, etiam si nullus interior charitatis actus ob mentis distractionem in terueniat: & hoc ex virtute ipsius sacramenti causantis huiusmodi augmentum in anima, nullum huic habituali augmento impedimentum præstante. Et hic sensus fauorabilis est, & demulcens autes multitudinis innumerabilium cerdotum, quasi quotidie aut frequentissimę celebrantium: quiramen ipsis meliores nō quotidie fiunt. Mihi autem hinc oriundo, sensus iste verus non apparet: sū enim qualiter sumptione Eucharistiæ augeretur gratia infinitorū penè sacerdotum, quos credimus vere in gratia esse brare, charitas iam esset maior intensiue, quàm eredi rationabile sit, quū tanta magnitudo charitatis in tāta multitudine otiosa appareat: quoniā nec extra apparēt, nec in tus de ipsis restātur actus similes feruētissimę charitati, & tamen certū est, quòd sient amor Dei nō est otiosus, sed operatur magna, si est, ita tā magna augmētatio amoris Dei nō est otiosa, sed operatur multa maiora, quā prius proportionaliter si est, & cōsequenter si loge maiora operari renuit, loge maior charitas nō est: & tamen longe maior ponitur esse in singulis celebrationibus, quantūcunque parum creuisset charitas sacerdotis, qui tot annis diebus fere singulis in gratia celebrauit. Præter autem hanc ex experientia coniecturam, in promptu ratio cum autoritate suffragatur, sacramentum enim hoc, quia datur per modum cibi & potus (dicente Domino, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus) non auget, sicut nec nutrit, nisi per modum nutrimenti: sed sine actu vitali nutriti tam cibus q̄ potus nec nutrit nec auget, vt patet in alimēto corporaliter sine operatione vitali spiritualis anima, quæ nutritur, cibus iste necnutrit, nec auget. Auctoritas huius rationis, quod phreneticis an mortis articulo datur hoc sacramē tium, tum quia sacramentis effectus ex his quæ per se concurrunt, considerandus ac iudicandus est, & non ex his, quæ in casu accidunt: tum quia phreneticis constat dari viaticum, non ad primum & proprium Eucharistiæ effectum, qui est actualis refectio spiritus: & consequenter nec ad nutriendum nec ad augendum in hac vita gratiam. tum quia phreniticis datur viaticum propter vitam æternam, & propter impugnationes dæmonum in-

Mcorp. art.

Art. 4. huius q. ad 3.

Q. 73. ar. 2.

Et in Ro. 6. 12. & 14.

Q. 76. ar. 2. ad 1. & 2. & 74. ar. 8. D. 584. Hem. 84. in Io. circa med. to. 3.

Li. 5. ca. 4. in me. to. 4

Homil. 45. in Ioan. à med. illius to. 3.

Tract. 26. in Ioā. vñ mul tum remote à fi. To. 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria illud Ambr. Recedant procul à potentia præsentiæ ruæ.

¶ Aliter ergo intelliguntur verba literæ de perceptione habituali: vt sit sensus, quod ex his distractus non actualiter, sed habitualiter percipit effectum habitualem seu augmentum gratiæ spiritualis, sicut habitualiter manducationem spiritualem habet:

Tract. 26. in Ioan. inter fin. & med. illius to. 9.

ita quod manducans habitualiter tantum, id est habens habitum quo potest spiritualem manducationem actualiter habere (hoc est habendo charitatem) sumens hoc sacramentum absque actuali interiori deuotione, habet etiam habitum percipiēdi augmentum. Et sicut non impeditur per peccata venialia, cū huiusmodi distractione, quin per hanc sumptionē mereatur augmentū charitatis exequendum, tamen tempore quo ad hoc erit dispositus, ita nō impeditur, quin ex hac sumptione percepturus sit augmentum charitatis, quando tamē ad hoc erit dispositus. Et secundum hunc sensum tempus augmenti charitatis est, quando sumens est dispositus ad augmentū, siue hoc sit tempore sumptionis, siue post. Minorem tamen dispositionē requirere ad augmētum charitatis ex hoc sacramento, quàm ad augmētum sine sacramento: vt habeatur ratio virtutis sacramentalis: & præsertim huius sacramenti, in quo est ipse Christus. Fo uet autem hūc sensum, quòd Autor intendit ponere differentiam inter refectionem spiritualem consistentem in operatione, & augmentum habitus quoad impediti à peccato veniali. Et sic fal uatur differentia, quòd refectio spiritualis ita tollitur per distractionē, quòd nunquam ex hac sumptione habebitur augmentum verò habitus habendum relinquitur post, sicut & vita æterna.

panis ex multis granis in vnum constat, aliud, scilicet vinum, in vnum ex multis acinis conflatur. Et ideo ipse alibi dicit super *Ioan. O sacramentum pietatis, ô signum vnitatis, o vinculum charitatis. Et quia Christus & eius passio est causa gratiæ & spiritualis refectio, & charitas sine gratia esse non potest, ex omnibus præmissis manifestum est, quod hoc sacramentum gratiam confert.

Q. 73. ar. 3.

Li. 4. orth. fid. ca. 14. & med.

Homil. 30. in Euang. non longè à prin.

¶ Tertius autem sensus consistit in declaratione terminorum dicendo, quòd duobus existentibus per se propriis huius sacramenti effectibus (scilicet operatione & habitu) Autor vtriusque latitudinis id quod præcipuum est, nominauit. Et in latitudine quidem operationū nominauit spiritualem refectionem cum sua delectatione, in latitudine vero habitualium donorum nominauit augmētum gratiæ seu charitatis, vt sic loqueretur de hoc sacramento iuxta eundum suum perfectionem, docendo ea quæ ipsius sunt, quatenus aut alterum aut vtrumque eorum cōfert. Et sic per actualem manducationem Autor non intelligit quancunque actualem deuotionem, sed illam solam, quæ refectio est, quæ spiritualis delectatio animæ est. Et secundum hunc sensum plana sunt omnia: & consonant dictis in 4. sen. Habent siquidem se hi duo effectus inter se non vt necessariam connexionem habentes, sed alter sine altero ex sacramento hoc haberi potest. Refectio siquidē spiritualis delectationis absque augmento habitualis gratiæ in Christo fuit quando sumpsit hoc sacramentum vero habitualis gratiæ ex hoc sacramento in valde multis creditmus contingere, qui digne ad hoc sacramentum & deuotè accedunt: & tamen experes sunt spiritualis dulcedinis, ita vt ipsorum vox ad cœlestem patrem fit. Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam dedisti mihi hœdum, vt cum amicis meis epularer. Non igitur docet hæc litera, quòd sumens absque actuali refectione delectationis spiritualis (& hoc ex culpa suæ infirmitatis quoniā non est ex defectu sacramenti.) sic inquam sumens sic mente distractus, si quo ad alios actus deuotè accedit, habituale augmentum gratiæ ex hoc non impeditur, quod tamen posset aliunde impediri, puta ex tam parua deuotione, vt non sufficiat dispositio ad augmētum gratiæ. Et hæc expositio amplectenda videtur: quoniam quo ad rem omnia cōsonant. quo ad expositionem vero nominum nulla fit extorsio, sed applicatio communioris termini ad principale suppositum, & secundum hoc tempus augmenti coincidit cum tempore sumptionis. Posset & quarto modo forte exponi locus iste de augmento habituali extensiuo sita quòd sacramentum hoc sit extensiuum gratiæ ad actus confortatiuos spiritus, & hoc ipsum sit gratia sacramentalis, quam in anima per modum habitus sacramentum hoc efficiat etiam in mente distractis ex peccato veniali. De tempore autem actualis gratiæ, quæ hominī confertur in hoc sacramento, nulla ambiguitas est, quin sit tempus sumptionis sacramentalis: tunc enim præsens Christus excitat mentem dispositam ad sui feruentem amorem, atque ad sentiēdam dulcedinem hoc præsentiæ. Sed perfectorum est solidus hic cibus, eorum qui pro consuetudine &c. Tempus autem remissionis peccati mortalis coincidit cum tempore sumptionis, vt patet ex supra dictis: quoniam coincidit cum tempore infusionis primæ gratiæ. Tempus quoque remissionis venialium idem est, quod tempus fumptionis: quoniam coincidit cū tempore actualis feruoris charitatis: Et similiter tempus remissionis pœnæ, si tamē ex actuali deuotione aliqua remittetur: pœna enim, quia remittitur ex hoc sacramento, nō vt sacramentum, sed vt sacrificium est, tempore ipsius sacrificij temporatur, quoniam tunc Deo satisfit. Præseruatio demum à peccādo, effectus est sacramenti à tempore sumptionis inchoans, & iuxta sumentiū cooperationē plus vel minus durat, sicut etiam præterita tio, quæ fit per nutrimentum corporale vnum & idem, in diuersis dispositionibus hominibus diuersimode inuenitur, vna magis sumēte inde vires quàm alio, &c. Hæc de tempore.

Q. 73. ar. 3.

¶ Superest vt de mado eorundē effectuū dicatur, modus quo effectus illi in animæ ab hoc sacramēto fiūt, est quod omnes reliqui mediante primo fiunt. Primus autem effectus est actualis exercitatio charitatis: & mediante hoc reliquæ effectus prouenient. Quod tripliciter apparet. primo, ex cōmunibus: quia vnaquæ disposition ratione habet vitam actionabiliter iustificare & perficiatur. Rationabiliter autem perficitur non per modum dormientis, sed per modum vigilantis (hoc est rationem charitatis, imbecillitatem mortis, quæ & perficit per actus exterius ostendit. Secundo, ideo inter vos infirmis & imbecillibus, & dormiunt multi. Hinc ergo pœnā corporalē patiuntur, sæpe à Deo ordinatā, ob parūm præparationem, quæ fit ad sacramentum.

Li. 2. de Eccles. dogmat. cap. 53.

¶ In responsione ad primum primi arti. eius. 3. quæstionis, quod sacramentum hoc potest considerari dupliciter. primo secundum se: hoc est secundum rem in ipso sacramentum & significatum, & sic verificatur quod ex se virtutem habet collatiuum gratiæ, ad differētiam sacramentorum veteris legis, quæ non habebant virtutem gratiæ conferendi. Secundo secundum quod sacramentum habet effectum in anima ab hoc sacramento) accipiendo virtutem gratiæ sacramentalis. Nam res significata & contenta in sacramento est ipsa Christus cuius instrumentum sunt reliqua sacramenta, cum virtutibus eorum, propter quod sic habent reliqua sacramenta ad rationem sacramenti. Et hinc verificatur, & quod quinque sacramenta sunt quinque fontes gratiæ ad similitudinem quinque membrorum Christi. Et vnus non nisi in sui principio, hoc est in habitu constituatur, licet ad vitandū defectum peccatum mortale sufficiat, ad nutriendum tamen animam nisi gradatim & successiue, imo hinc & inde malum venialis peccati, & corpus damnū infirmitatis, imbecillitatem etiā mortis, quādoque incurrit, dicente Apostolo, ideo inter vos infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Hinc ergo pœnā corporalē patiuntur, sæpe à Deo ordinatā, ob parūm præparationem, quæ fit ad sacramentum.

Q. 73. ar. 3.

¶ In responsione ad primum primi arti. eius. 3. quæstionis, quod sacramentum hoc potest considerari dupliciter. primo secundum se: hoc est secundum rem in ipso sacramentum & significatum, & sic verificatur quod ex se virtutem habet collatiuum gratiæ, ad differētiam sacramentorum veteris legis, quæ non habebant virtutem gratiæ conferendi. Secundo secundum quod sacramentum habet effectum in anima ab hoc sacramento) accipiendo virtutem gratiæ sacramentalis. Nam res significata & contenta in sacramento est ipsa Christus cuius instrumentum sunt reliqua sacramenta, cum virtutibus eorum, propter quod sic habent reliqua sacramenta ad rationem sacramenti. Et hinc verificatur, & quod quinque sacramenta sunt quinque fontes gratiæ ad similitudinem quinque membrorum Christi. Et vnus non nisi in sui principio, hoc est in habitu constituatur, licet ad vitandū defectum peccatum mortale sufficiat, ad nutriendum tamen animam nisi gradatim & successiue, imo hinc & inde malum venialis peccati, & corpus damnū infirmitatis, imbecillitatem etiā mortis, quādoque incurrit, dicente Apostolo, ideo inter vos infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Hinc ergo pœnā corporalē patiuntur, sæpe à Deo ordinatā, ob parūm præparationem, quæ fit ad sacramentum.

Q. 73. ar. 3.

¶ Ad primum dicendum, quòd hoc sacramentum gratiam conferendi. nec aliquis habet gratiam ante susceptionem huius sacramenti: vel nisi ex aliquo voto ipsius, vel per seipsum, sicut adulti: vel toto Ecclesiæ, sicut paruuli: sicut supra * dictum est. Vnde ex efficacia virtutis ipsius est, quòd etiam ex voto ipsius, aliquis gratiam consequatur, per quam spiritualiter viuificetur. Restat igitur vt cum ipsum sacramentum realiter sumitur, quòd gratia augeatur, & vita spiritualis perficiatur. Aliter tamē augetur & perficitur gratia ad persistendum contra exteriores impugnationes inimicorum Christi. Per hoc autem sacramentum augetur gratia, & perficitur spiritualis vita, ad hoc quòd homo in seipso perfectus existat per coniunctionem ad Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum confert gratiam spiritualiter cum virtute charitatis. Vnde Damas.* comparat hoc sacramentum carboni, quem Isaias vidit, Isa. 6 Carbo enim lignum simplex non est, sed vnitum igni: ita & panis communionis non simplex panis est, sed vnitus diuinitati. Sicut Greg.* dicit in Homil. Pentec. Amor Dei non est otiosus: magna enim operatur, si est. Et ideo per hoc sacramentū quantū est ex sui virtute, non solum habitus gratiæ & virtutis confertur, sed etiam excitatur in actum: secundum illud secundæ Corinth. 5.

*Damas. * comparat hoc*

*Greg. * dicit in Homil. Pentec. Amor*

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia sacramenta operantur salutem, quam significant, ideo secundum quandam assimilationem dicitur, quòd in hoc sacramento corpus offertur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ, quanuis vtrunque ad salutem vtriusque operetur, cùm sub vtroque totus sit Christus: vt suprà * dictum est. Et licet corpus non sit immediatum subiectum gratiæ, ex anima tamen redundat effectus gratiæ ad corpus, dum in præsenti membra nostra exhibemus arma iustitiæ Deo (vt habetur Roman. 6.) & in futuro corpus nostrum fortietur incorruptionem & gloriam animæ.

ARTICVLVS II.

¶ Virum efficitus huius sacramenti sit adeptio gloriæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd effectus huius sacramēti non sit adeptio gloriæ. Effectus enim proportionatur suæ causæ. Sed hoc sacramentum competit viatoribus: vnde & viaticum dicitur. Cùm igitur viatores nondum sint capaces gloriæ, videtur quòd hoc sacramentum non causet adeptionem gloriæ.

2 ¶ Præterea, Posita causa sufficienti, ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc sacramentum, qui nunquam perueniunt ad gloriam: vt patet per August. 21. de Ciu. Dei. Non ergo hoc sacramentum est causa adeptionis gloriæ.

3 ¶ Præterea, Maius non efficitur à minoti: quia nihil agit vltra suam speciem. Sed minus est accipere Christum sub specie aliena, quod fit in hoc sacramento, quàm frui eo in specie propria, quod pertinet ad gloriam. Ergo hoc sacramentum non causat adeptionem gloriæ.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Sed vita æterna est vita gloriæ, Ergo effectus huius sacramenti est adeptio gloriæ.

CONCLVSIO.

¶ Per Eucharistiæ sacramentum ad vitam præparamur æternam, & gloriæ beatitudinem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento potest considerari & id, ex quo habet effectum, scilicet ipse Christus contentus, & passio eius repræsentata, & id per quod habet effectum, scilicet visus sacramenti, & species eius. Et quantum ad vtrunque competit huic sacramento, quòd causet adeptionē vitæ æternæ. Nam ipse Christus per suam passionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ: secundum illud Hebr. 9. Noui Testamenti mediator est, vt mortē intercedente, qui vocati sunt, accipiant repromissionem æternæ hæreditatis. Vnde & in forma huius sacramenti dicitur: Hic est calix sanguinis mei noui & æterni Testamenti. Similiter etiam refectio cibi spiritualis, & vnitas significata per species panis & vini, habentur quidem in præsenti, sed imperfectè: perfectè autem in statu gloriæ. Vnde August. dicit * super illud Ioan. 6. Caro mea verè est cibus: Cum cibo & potu id appetant homines, vt non esuriant, neque sitiant, hoc veraciter nō præstat nisi iste cibus & potus, qui eos à quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit in societate Sanctorū, vbi pax erit & vnitas plena atque perfecta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut passio Christi, in cuius virtute hoc sacramentum operatur, est quidem causa sufficiēs gloriæ, non tamen ita, quod statim per ipsam introducamur in gloriam, sed oportet vt prius simul compatiamur, vt postea simul glorificemur (sicut dicitur Rom. 8.) ita hoc sacramentum non statim nos in gloriam introducit, sed dat nobis virtutem perueniendi ad gloriam, & ideo viaticum dicitur. In cuius figurā legitur 3. Reg. 19. quòd Eleas comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, vsque ad montem Dei Oreb.

¶ Ad secundū dicendū, quòd sicut passio Christi non habet suum effectum in his qui se ad eam non habent, vt debentibus & per hoc sacramentum non adipiscuntur gloriam qui indecenter ipsum suscipiunt. Vnde Aug.* dicit super Ioan. exponēs illa verba, Aliud est sacramentū, & aliud virtus sacramenti: Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. Panem ergo cælestem spiritualiter manducate, innocentiā ad altare apportate. Vnde non est mirum si illi qui innocentiam non seruant effectum huius sacramenti non consequuntur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc quòd Christus sub aliena specie sumitur, pertineat ad rationē sacramenti, quod instrumentaliter agit: Nihil autem prohibet, causam instrumentalem producere potiorem effectum: vt ex supra dictis * patet.

ARTICVLVS III.

Virum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. Dicitur enim in quadam collecta, Sit hoc sacramentum ablutio scelerum. Sed scelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc sacramentum peccata mortalia abluuntur.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentum agit in virtute passionis Christi, sicut & baptismus. Sed per baptismum dimittuntur peccata mortaliæ: vt supra * dictum est. Ergo & per hoc sacramentum, præsertim cùm in forma huius sacramenti dicatur. Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

3 ¶ Præterea, Per hoc sacramentum gratia confertur: vt dictum * est. Sed per gratiam iustificatur homo à peccatis mortalibus: secundum illud Ro. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Ergo per hoc sacramentum remittuntur peccata mortalia.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur primæ Corin. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Dicit autem glos. ibidem, quòd ille manducat & bibit indignè, qui in crimine est, vel irreuerenter tractat, & talis manducat & bibit sibi iudicium, id est damnationem. Ergo ille, qui est in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc sacramentum, magis accumulat sibi peccatum, quàm remissionem sui peccati consequatur.

CONCLVSIO.

¶ Percipientes sacramentum bene dispositi, & contriti, & veniam & remissionem peccatorum consequuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd virtus huius sacramenti potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & sic hoc sacramentum habet virtutem ad remittendum quæcunque peccata ex passione Christi, quæ est fons & causa remissionis peccatorum.

Alio modo potest considerari per comparationem ad eum qui recipit hoc sacramentum, prout in eo inuenitur vel non inuenitur impedimentum percipiendi huius sacramenti effectum. Quicunque autem habet conscientiam peccati mortalis, habet in se impedimētum per cipiendi effectū huius sacramenti, eo quòd nō est cōueniens susceptor huius sacramenti, tum quia non viuit spiritualiter, & ita non debet spirituale nutrimentum susc ipere, quod non est nisi viuentis: tum quia non potest viniri Christo (quod fit per hoc sacramentum) dum est in affectu peccandi mortaliter. Et ideo, vt dicitur in libr. * de Ecclesiasticis dogmatibus, si mens in actu peccandi est, grauatur magis Eucharistiæ perceptione, quam purificetur. Vnde hoc sacramentum in eo qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, non operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati dupliciter. Vno modo non perceptum actu, sed hominis, & beneficiis eius sanguinē, nō habebitis vitā in vobis: loquitur enim Dominus de māducatione spirituali in voto seu in habitu, in quo cōsistit manducatio spiritualis actualis in voto. Si vero consideretur vtus sacramēti huius quo nobis sacramētaliter iungitur, sic prima gratia non est effectus huius sacramēti, nisi per accidens ex parte subiecti, vt præ dictum est, quia datur per modum nutimenti quod quia non est nisi viuentis, non facit primam gratiam, qua primō habetur vita Spiritus, sed præsupponit illā. Vnde in articu. 3. ad tertium Autor loquens de prima gratia dicit, Sic autem non datur in hoc sacramento.

Q. 77. ar. 3. ad 3. arg.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ nonæ Articulum tertium.

4. dist. 9. ar. 3. q. 2. co. fi. Et dist. 12. q. 2. art. 2. q. 2. Anton.

IN arti. 3. in responsione ad primum, nota nouitie effluum expositionum ibi allatarum secundam differre à prima in hoc, quòd perfectio contritionis refertur ad scelera cognita, in prima autem ad occulta: quo ad vtraque enim petitur ablutio per contritionem perfectam.

Q. 69. ar. 1.

¶ In responsione ad secundum eiusdem arti. dubium occurrit de veritate differentiæ positæ inter susc ipientem baptismum & suscipientem Eucharistiā, quo ad hoc quòd est esse vel non esse in peccato mortali. Et est ratio dubij, quia vtrobique suscipiens cum cōscientia & affectu peccatimortalis indigne suscipit, nec gratiam tunc cōsequitur: imo de nouo peccat peccato sacrilegij membrum Christi ipso sacramēto fingens.

Art. 1. huius qu.

¶ Ad hoc dicitur, quòd differentia saluatur & ex parte sacramenti, & ex parte suscipientis. Ex sacramēto quidem: quia sacramētum Eucharistiæ ex proprio vsu habet rationem nutrimenti, ac per hoc conuenientis vitæ & non mortuis, baptismus autem ex propria ratione habet rationem regenerationis & ablutionis: generatio autem non præsupponit, sed facit ens de viuum: & similiter ablutio non præsupponit mundū, sed mundat. Et propterea ex proprijs considerata hæc sacramenta suscipiētes differēt: Eucharistia quidem viuum, baptismus non viuum & immundum: & hæc differentia in litera ponitur. Ex parte autem suscipiētis differentia est, quòd suscipiens baptismum sufficit non ponere obicem ad hoc, vt diuinum consequatur gratiam (vt ex supra habitis patet,) quia baptismus omnia condonat: suscipienti autem Eucharistiam non sufficit non ponere obicem, sed oportet probare seipsum: & sic de pane illo edere. Nec Autor in litera dicit conuenienter accedere ad baptismum habentem conscientiam & affectum peccati mortalis, magna est enim inter

Cd. 53. patim à prin. to mo. 3. inter opera Aug.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inter vtrunque differentia: nã habens affectum peccati mortalis ponit obicem, & fictus accedet ad baptismum. habẽs autem eiusdem conscientiam & non affectum, obicem non ponit baptismo, licet mortuus & immundus visificandus & abluendus per baptismum accedat: quod per Eucharistiæ sumptionẽ non est expectandum.

¶ *Super Quæstionis septuagesimænonæ Articulum quintum.*

Annot. IN articu. 5. duo valde notabilia sunt. Primũ est, quòd oblatio Eucharistiæ ex sui quantitate sufficit ad satisfaciẽdum pro omni pœna, secundum est, quòd hæc oblatio sit satisfactoria offerentibus, vel pro quibus offertur, secundum quãtitatem suæ deuotionis.

¶ Et primo dicto habes quòd vna missa ex parte sui est satisfactoria pro pœnis omnium peccatorum, tam viuẽtium quam mortuorum: quoniam vt sic est valoris infiniti, quoniam Christus offertur. Ex secundo autem dicto habes quod vna missa nõ perdit vim satisfactionis suæ pro primo offerente ex hoc quòd pro secundo, tertio, quarto, quinto, &c. offertur sicut quãtitas deuotionis vnius nihil tollit de quantitate deuotionis alterius. Vnde arguendi instruendique simul sunt homines ignoranter petentes vel exigẽtes pro stua electione vel missa totam sibi missam dari, aut suo defuncto: nihil enim minus ipse habebit, si mille alij petunt eandem missam pro seipsis & alijs defunctis, quàm si pro ipso solo celebrari dicatur. imò ex huiusmodi in deuotione sic petentis damnum videtur incurrere, quod minus sibi proderit: Diffusius autem forte hic scribere mus de hac re, nisi in primo quo libero nostro iam edito diffusè hæc veritas declarata fuisset, ex autoritate huius literæ eũ multis aliis, &c. Et hæc de quæstione 79. sufficiant.

Infr. quæst. 87. artic. 3. cor. & 4. dist. 12. q. 2. ar. 1. q. 1. cor. & art. 2. q. 1. per totum. Tract. 26. in Ioã. à med. 10. 9. Et refertur de cõsecr. d. 1. c. Hæc sacramentum. l. 2. q. 88. ar. 1. & 2.

¶ SED CONTRA est, quòd Innocentius *III. dicit, quòd hoc sacramentum venialia delet, & cauet mortalia.

Trac. 26. in Io. parum ante med. 10. 9.

In lib. 4. de sacro mysterio altaris. c. 44. ante med.

CONCLVSIO.

¶ *Non modò mortalia cauere possunt sacramentum Eucharistiæ dignè sumentes, sed & venialia vitare, & delere.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento duo possunt considerari, scilicet ipsum sacramentum & res sacramenti. Et ex vtroque apparet, quòd hoc sacramentum habet virtutem ad remissionem venialium peccatorum. Nam hoc sacramentum sumitur sub specie cibi nutrientis. Nutrimentum autem cibi est necessarium corpori ad restaurandum id, quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiscentiæ per peccata voto, sicut cùm quis prius iustificatur à peccato. Alio modo etiam percepturn ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Forte enim primò non fuit sufficienter contritus: sed deuotè & reuerenter accedens consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd petimus vt hoc sacramentum sit ablutio seelerum: vel eorum, quorum conscientiam non habemus (secundũ illud Psalm. 18. Ab occultis meis munda me domine) vel vt contritio in nobis perficiatur ad scelerũ remissionem: vel etiã vt nobis robur detur ad scelera vitanda.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd baptismus est spiritualis generatio, quæ est mutatio de non esse spirituali in esse spirituale, & datur per modum ablutionis. Et ideo quantum ad vtrunque, non inconuenienter accedit ad baptismum, qui habet conscientiam peccati mortalis. Sed per hoc sacramentum homo sumit in se Christum per modum spiritualis nutrimenti, quod non competit mortuo in peccatis. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quòd gratia est sufficiens causa remissionis peccati mortalis: nõ tamen actu remittit peccatum mortale, nisi cum primò dat peccatori. Sic autem non datur in hoc sacramento. Vnde ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

Virum per hoc sacramentum remittantur peccata venialia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim sacramentum, vt Aug.* dicit super Ioã. est sacramentũ charitatis. Sed venialia peccata non cõtrariantur charitati: vt in Secunda parte habitum * est. Cùm ergo contrariũ tollatur per suum cõtrariũ, videtur quòd peccata venialia per hoc sacramentum non remittantur.

2 ¶ Præterea, Si peccata venialia per hoc sacramentum remittantur, qua ratione remittitur vnum, remittuntur & omnia. Sed non videtur quòd omnia remittantur: quia sic frequenter aliquis esset absque omni peccato veniali contra id quod dicitur 1. Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Non ergo per hoc sacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

3 ¶ Præterea, Contraria mutuò se expellunt. Sed peccata venialia non prohibent à perceptione huius sacramẽti: dicit enim Aug.* super illud Ioan. 6. Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Innocentiã, inquit, ad altare apportare: peccata, etsi sunt quotidiana, nõsint mortifera. Ergo nec peccata venialia per hoc sacramentũ tolluntur.

¶ SED CONTRA est, quòd omnis pœna iniungitur propter culpam. Sed per hoc sacramentum remittitur culpa venialis. Ergo & pœna. Sed non tota pœna. Ergo videtur quòd per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur.

venialia, quæ diminuunt feruorem charitatis: in Secunda * parte habitum est. Et ideo competit huic sacramento, vt remittat peccata venialia. Vnde & Ambr.* dicit in lib. de Sacramentis, quod iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis. Res autem huius sacramenti, est charitas non solùm quantum ad habitum, sed etiã quantum ad actum, qui excitatur in hoc sacramento: per * quod peccata venialia soluuntur. Vnde manifestum est, quòd virtute huius sacramenti remittuntur peccata venialia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccata venialia esti non contrariantur charitati quantum ad habitum: contrariantur tamen ei quantum ad feruorem actus, qui excitatur per hoc sacramentum: ratione cuius peccata venialia tolluntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud verbum non est intelligendum, quòn aliqua hora possit homo esse absq; omni reatu peccati venialis: sed quia vitam istam sancti nõ ducunt sine peccatis venialibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd maior est virtus charitatis, cuius est hoc sacramentum, quàm venialium peccatorum. Nã charitas tollit per suum actum peccata venialia, quæ tamen non possunt totaliter impedire actum charitatis. Et eadem ratio est de hoc sacramento.

ARTICVLVS V.

Virum per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc sacramentum suscipit in se effectum passionis Christi (secundũ dictum * est) sicut & per baptismum. Sed per baptismum percipit homo remissionem omnis pœnæ, virtute passionis Christi: quæ sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis, vt ex supradictis * patet. Ergo videtur quòd per hoc sacramentum homini remittatur tota reatus pœnæ.

2 ¶ Præterea, Alexander * Papa dicit, Nihil in sacrificiis maius esse potest, quàm corpus & sanguis Christi. Sed per sacrificia veteris legis, homo satisfaciebat pro peccatis suis: dicitur enim Leui. 4. & 5. Si peccauerit homo, offeret hoc vel illud pro peccato suo, & remittetur ei. Ergo multò magis hoc sacramentum valet ad remissionem omnis pœnæ.

3 ¶ Præterea, Constat quòd per hoc sacramentum aliquid detratur pœnæ dimittitur: vnde & in satisfactionem, aliquibus iniungitur quòd pro se missas faciant celebrari. Sed qua ratione vna pars pœnæ dimittitur, eadem ratione & alia: cum virtus Christi quæ in hoc sacramento continetur, sit infinita. Ergo videtur quòd per hoc sacramentum tota pœna tollatur.

¶ SED CONTRA est quòd secundum hoc non esset homini alia pœna iniungenda, sicut nec baptizato iniungitur.

CONCLVSIO.

¶ *Non tota deletur pœna ex sacramento Eucharistiæ, sed secundum quantitatem deuotionis sumentium tantum de pœna minuitur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum. Sed rationem sacrificij habet inquantum offertur: rationem autem sacramenti, inquantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit: effectum autem sacrificij in eo qui offert, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur consideretur vt sacramentum, habet effectum dupliciter. Vno modo, directè & ex vi sacramẽti, alio modo quasi ex quadam concomitantia: sicut & ex continentiã sacramenti dictũ * est. Ex vi quidẽ sacramenti directè habet illum effectũ, ad quem est institutũ. Non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per vnionem ad Christum & ad membra eius: sicut & nutrimentum vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis consequitur remissionem non solùm culpæ, sed etiam pœnæ: inde est quòd ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum, homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundum modum suæ deuotionis, & feruoris. Inquantum verò est sacrificium, habet vim satisfactiuam, sed in satisfactione magis arrectionis, affectus offerentis quàm quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit Luc. 21. de vidua quæ obtulit duo æra, quòd plus omnibus misit. Quamuis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna: tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ deuotionis, & non pro tota pœna.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sacramentum baptismi directè ordinatur ad remissionem pœnæ & culpæ: non autem Eucharistia: quia baptismus datur homini quasi committenti Christo, Eucharistia autem quasi nutriendo & perficiendo per Christum. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alia sacrificia & oblationes non operãtur remissionem totius pœnæ, neque quantum ad quantitatem oblati: sicut hoc sacrificium, neque quãtum ad deuotionem hominis: ex qua contingit, quòd etiam hic non tollitur tota pœna.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc quod tollitur pars pœnæ, & non tota pœna per hoc sacramentum, non contingit ex defectu virtutis Christi, sed ex defectu deuotionis humanæ.

ARTICVLVS VI.

¶ *Virum per hoc sacramentum præseruetur homo à peccatis futuris.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentũ nõ præseruetur homo à peccatis futuris. Multi enim dignè sumentes hoc sacramẽtum, postea in peccatum cadunt. Quod non accideret, si hoc sacramentum præseruaret à peccatis futuris. Non ergo effectus huius sacramenti est à peccatis futuris præseruare.

2 ¶ Præterea, Eucharistia est sacramentum charitatis: vt supra * dictum est. Sed charitas non videtur præseruare à peccatis futuris: quia [illegible] habita potest amitti per peccatum: vt in Secunda * parte habitum est. Ergo videtur, quòd nec hoc sacramentum præseruet hominem à peccato.

3 ¶ Præterea, Origo peccati in nobis, est lex peccati, quæ est in membris nostris: vt patet per Apost. Rom. 7. Sed mitigatio fomitis, qui est lex peccati, non ponitur effectus huius sacramenti, sed magis baptismi. Ergo præseruare à peccatis futuris, non est effectus huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioan. 6. Hic est panis de cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Quod quidem manifestum est, non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur, quòd hoc sacramentum præseruet à morte spirituali,* quæ est peccatum.

CONCLVSIO.

¶ *Cum per Eucharistiæ sacramentum, quo Deo coniungimur, & passio ipsa Christi significatur, intus animo homines roborentur, & exterius omnis damnum deo allatur incursus, eo præseruari hominem à futuris criminibus certum est.*

¶ RESPONDEO dicendum, quod peccatum est quædam spiritualis mors animæ. Vnde hoc modo præseruatur aliquis à peccato futuro, quo præseruatur corpus à morte futura. Quod quidem fit dupliciter. Vno modo, inquãtum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiua: & sic præseruatur à morte per cibum & medicinam. Alio modo per hoc quòd munitur contra exteriores impugnationes, & sic præseruatur per arma, quibus munitur corpus. Vtroque autem modo hoc sacramentum præseruat à peccato. Nam primo quidem per hoc quòd Christo coniungit per gratiam, roborat spiritualem vitam hominis, tanquam spiritualis cibus & spiritualis medicina: secundũ illud Psal. 103. Panis cor hominis cõfirmat. & Aug.* dicit super Ioan Securus accede, panis est, non venenum. Alio modo, inquantum est quoddam signum passionis Christi, per quam victi sunt dæmones, repellit omnem dæmonum impugnationem. Vnde Chrysost.* dicit super Ioan. Vt leones flammam spirantes, sic ab illa mensa discedimus terribiles effecti diabolo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus huius sacramenti recipitur in homine secundum hominis conditionem: sicut cõmuniter de qualiber causa actiua, quòd eius effectus recipitur in materia secundum modum materiæ. Homo autem in statu viæ est huius conditionis, quòd liberum arbitrium eius potest flecti in bonum & malum. Vnde licet hoc sacramentum quantum est de se, habeat virtutem præseruatiuam à peccato: non tamen aufert homini possibilitatem peccandi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam charitas, quantum est in se, præseruat hominem à peccato: sicut illud Ro. 13. Dilectio proximi malum non operatur. Sed ex mutabilitate liberi arbitrij, contingit quòd aliquis post habitam charitatem peccet, sicut & post susceptionem huius sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet hoc sacramentum non directè ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitem ex qua dam consequentia, inquantum auget charitatem: quia sicut Augu.* dicit in lib. 83. Quæstionum, Augmentum charitatis est diminutio cupiditatis. Directè autem cõfirmat cor hominis in bono: per quod etiam præseruatur homo à peccato.

ARTICVLVS VII.

¶ *Virum hoc sacramentum prosit alijs, quàm sumentibus.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non prosit nisi sumenti. Hoc enim sacramentum est vnius generis cum alijs sacramẽtis, vtpote alijs conduisum. Sed alia sacramenta non prosunt nisi sumentibus: sicut effectum baptismi non suscipit nisi baptizatus. Ergo nec hoc sacramentum prodest alijs nisi sumenti.

Sup. q. 78. ar. 3. ad 8. & præsentis q. ar. 5. cor. Et 4. dist. 12. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4. & dist. 45. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 3. Et 10. 6. lect. 6. fi.

2 ¶ Præterea, Effectus huius sacramẽti est adeptio gratiæ & gloriæ, & remissio culpæ ad minus venialis. Si ergo hoc sacramentũ haberet effectum in alijs, quàm in sumentibus, posset contingere, quòd aliquis adipisceretur & gratiam & gloriã, & remissionẽ culpę, absque actione & passione propria, alio sumẽte vel offerẽte hoc sacramentũ.

3 ¶ Præterea, Multiplicata causa, multiplicatur effectus. Si ergo hoc sacramentum prodesset alijs, quàm sumentibus, sequeretur quòd magis prodesset alicui, si multi sumerent hoc sacramentum, multis hostijs in vna missa consecratis. Quod non habet Ecclesiæ consuetudo, vt scilicet multi communicent pro aliquius salute. Non ergo videtur quòd hoc sacramentum prosit nisi sumenti.

¶ SED CONTRA est, quòd in celebratione huius sacramẽti fit pro multis alijs deprecatio, Quod frustra fieret, nisi hoc sacramentũ alijs prodesset. Hoc ergo sacramentũ nõ solùm sumẽtibus prodest.

CONCLVSIO.

Quanquam Christi fidelibus sumentibus Eucharistiæ sacramentum prosit, vt sacrificium & sacramentum, non sumentibus tamen prodesse potest per modum sacrificij tantùm.

Art. 4. huius quæst.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut prius dictum * est) hoc sacramentum non solùm est sacramentum, sed etiam est sacrificium. Inquantum enim in hoc sacramento repræsentatur passio Christi, qua Christus obrulit se hostiam Deo (vt dicitur Ephes. 5.) habet rationem sacrificij: inquantum verò in hoc sacramento traditur inuisibilis gratia sub visibili specie, habet rationem sacramenti. Sic ergo hoc sacramentum sumentibus quidem prodest, & per modum sacramenti, & per modum sacrificij: quia pro omnibus sumentibus offertur. Dicitur enim in canone missæ, Quotquot ex hac altaris participatione, sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti & gratia repleamur. Sed alijs, qui non sumunt, prodest per modum sacrificij, inquantũ pro salute eorum offertur. Vnde & in canone missæ dicitur, Memẽto Domine famulorum famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt, hoc sacrificium laudis, pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ. Et vtrunque modũ proficiendi Dominus expressit, dicens Matth. 26 & Lucæ 23. Qui pro vobis, scilicet sumentibus, & pro multis, scilicet alijs, effundetur in remissionem peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentum prodest alijs habet quòd est sacrificium. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut passio Christi prodest quidem omnibus quantum ad sufficientiam, & ad remissionem culpæ, & adeptionem gratiæ & gloriæ: sed effectum non habet nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidem & charitatem: ita & hoc sacrificium quod est memoriale Dominicæ passionis, non habet effectum nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per fidem & charitatem. Vnde & Aug.* dicit ad Renatum, Quis offerat corpus Christi, nisi pro his qui sunt membra Christi? Vnde & in cano. missæ non oratur pro his, qui sunt extra Ecclesiam: illis tamen prodest plus vel minus secundum modum deuotionis eorum.

In lib. de diuersis, & eius origine, q. 9. 10. 7.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sumptio pertinet ad rationem sacramenti, sed oblatio pertinet ad rationem sacrificij. Et ideo ex hoc quòd aliquis sumit corpus Christi, vel etiam plures, non accrescit alijs aliquod tuamentum. Similiter etiam ex hoc quòd sacerdos plures hostias consecrat in vna missa, non multiplicatur effectus huius sacramenti: quia non est nisi vnum sacrificium. Nihil enim plus est virtutis in multis hostijs consecratis quàm in vna: cùm sub omnibus & sub vna non sit nisi totus Christus. Vnde nec si aliquis simul in vna missa multas hostias consecratas sumat, participabit maiorem effectum sacramenti. In pluribus verò missis multiplicatur sacrificij oblatio. Et ideo multiplicatur effectus sacrificij & sacramenti.

¶ Verùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm per veniale peccatum impediatur effectus huius sacramenti.

4. dist. 12. qu. 2. art. 1. q. 3. et ar. 2. q. 1. ad 2. Tract. 26. in Io. post med. 10. 9.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd per veniale peccatum non impediatur effectus huius sacramenti. Dicit enim Aug.* super illud Ioan. 6. Patres vestri manducauerunt manna, &c. Panem cælestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate, peccata etsi sunt quotidiana, non sint mortifera. Ex quo patet quòd venialia peccata, quæ quotidiana dicuntur, spiritualem manducationem non impediunt. Sed spiritualiter manducantes, effectum huius sacramenti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum huius sacramenti.

Q. 69. ar. 9.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentum non est minoris virtutis, quàm baptismus. Sed effectum baptismi (sicut supra * dictum est) impedit sola fictio. Ad quam non pertinent peccata venialia: quia sicut Sap. 1. dicitur, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, Qui tamen per peccata venialia non fugatur. Ergo neque effectum huius sacramenti impediunt peccata venialia.

3 ¶ Præterea, Nihil quod remouetur per actionem alicuius causæ, potest impedire eius effectum. Sed peccata venialia tolluntur per hoc sacramentum. Ergo non impediunt eius effectum.

Lib. 4. ort. fi. c. 14. à med.

¶ SED CONTRA est, quòd Damas.* dicit in 4. li. Ignis eius, quod in nobis est, desiderij assumens eam quæ ex carbone, id est ex hoc sacramẽto ignitionẽ, comburat nostra peccata, & illuminet corda nostra, vt participatione diuini ignis igniamur & deificemur. Sed ignis nostri desiderij vel amoris impeditur per peccata venialia, quæ impediunt feruorem charitatis: vt in Secunda parte habitũ * est. Ergo peccata venialia impediunt effectum huius sacramenti.

1. 2. q. 81. art. 4. Et 2. 2. q. 24. ar. 10.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam venialia præterita crimina effectum sacramenti minimè impediant, actu tamen exercita possunt ex parte effectum illum impedire.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd peccata venialia dupliciter accipi possunt. Vno modo, prout sunt præterita: alio modo prout sunt actu exercita. Primo quidẽ modo peccata venialia nullo modo impediunt effectum huius sacramenti. Potest enim contingere, quòd aliquis post multa peccata venialia commissa, deuotè accedat ad hoc sacramentum, & plenariè huius sacramenti consequatur effectum. Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt huius sacramenti effectum, sed in parte. Dictum est enim * quòd effectus huius sacramenti non solùm est adeptio habitualis gratiæ vel charitatis, sed etiam quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum, per peccata venialia mente distractus. Non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ vel charitatis.

Ar. 1. & 2. huius q.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille, qui cum actu venialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter. Et ideo habitualem effectum huius sacramenti percipit, non autem actualem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus non ita ordinatur ad actualem effectum, id est feruorem charitatis, sicut hoc sacramentum. Nam baptismus est spiritualis regeneratio, per quam acquiritur prima perfectio quæ est habitus vel forma. Hoc autem sacramentum est spiritualis manducatio, quæ habet actualem delectationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa ratio procedit de venialibus præteritis, quæ per hoc sacramentum tolluntur.

QVAESTIO OCTVAGESIMA, DE VSV SEV SVMPTIONE HVIVS SACRAMENTI IN COMMVNI, IN DVODECIM ARTICVLOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de vsu siue sumptione huius sacramenti. Et primò quidem in communi. Secundò, quomodo Christus est vsus hoc sacramẽto.

¶ Circa primum quærũtur duodecim.

¶ Primò vtrùm sint duo modi manducandi hoc sacramentum, scilicet sacramentaliter & spiritualiter.

¶ Secundò, vtrùm soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶ Tertiò, vtrùm solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter.

¶ Quartò, vtrùm peccator manducans sacramentaliter, peccet.

¶ Quintò, de quantitate huius peccati.

¶ Sextò, vtrùm peccator accedens ad hoc sacramentum, sit repellendus.

¶ Septimò, vtrùm nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti.

¶ Octauò, vtrùm sit solum à ieiunis sumendum.

¶ Nonò, vtrùm sit exhibendum non habentibus vsum rationis.

¶ Decimò, vtrùm sit quotidie sumendum.

¶ Vndecimo, vtrùm liceat omnino abstinere.

¶ Duodecimò, vtrùm liceat precipere corpus sine sanguine.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum distingui debeant duo modi manducandi corpus Christi.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant distingui duo modi manducandi corpus Christi, scilicet sacramentaliter & spiritualiter. Sicut enim baptismus est spiritualis regeneratio (secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.) ita etiam sacramentum est spiritualis cibus. Vade Dominus de hoc sacramento loquens dicit Ioan. 6. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Sed circa baptismum non distinguitur duplex modus sumendi, scilicet sacramentalis & spiritualis. Ergo neque circa hoc sacramentum debet hæc distinctio adhiberi.

2 ¶ Præterea, Ea quorum vnum est propter alterum, non debent ab inuicem diuidi: quia vnum ab alio speciem trahit. Sed sacramentalis manducatio ordinatur ad spiritualem, sicut ad finem. Nõ ergo debet sacramentalis manducatio contra spiritualem diuidi.

3 ¶ Præterea, Ea quorum vnũ non potest esse sine altero, non debent contra se diuidi. Sed videtur quòd nullus possit manducare spiritualiter, nisi etiam sacramentaliter manducet: alioquin antiqui patres hoc sacramentum spiritualiter manducassent, frustra etiam esset sacramentalis manducatio, si sine ea spiritualis esse posset. Non igitur conuenienter distinguitur circa hoc sacramentum duplex manducatio, scilicet sacramentalis & spiritualis.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud primæ Corinth. 11. Qui manducat & bibit indignè, &c. dicit * glos. Duos dicimus esse modos manducandi: vnum sacramentalem, & alium spiritualem.

CONCLVSIO.

¶ *Duo sunt manducandi sacramentum modi: alter sacramentalis, per quem solum percipitur sacramentum, alter spiritualis, per quem suscipitur effectus sacramenti, quo homo spiritualiter Christo coniungitur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in sumptione huius sacramenti duo sunt consideranda, scilicet ipsum sacramentum, & effectus ipsius, de quorum vtroque iam supra * dictum est. Perfectus igitur modus sumendi hoc sacramentum, est quando aliquis ita hoc sacramentum suscipit, quòd percipit eius effectum, contingit autem quandoque (sicut supra dictum * est) quòd aliquis impeditur à percipiendo effectu huius sacramenti. Et talis sumptio huius sacramenti est imperfecta. Sicut igitur perfectum cõtra imperfectum diuiditur, ita sacramentalis manducatio, per quam sumitur solùm sacramentum sine effectu ipsius, diuiditur cõtra spiritualem manducationem: per quam quis percipit effectum huius sacramenti, quo spiritualiter homo Christo coniungitur per fidem & charitatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam circa baptismum & alia huiusmodi sacramenta similis distinctio adhiberetur. Nam quidam suscipiunt tantùm sacramentum, quidam verò sacramentum & rem sacramenti. In hoc tamen differunt, quia cùm alia sacramenta perficiantur in vsu materiæ, percipere sacramentũ, est ipsã perfectio sacramenti: hoc autem sacramentum perficitur in consecratione materiæ. Et ideo vterque vsus est consequens hoc sacramentum. In baptismo etiam & alijs sacramentis characterem imprimentibus, illi qui accipiunt sacramentum, recipiunt aliquem spiritualem effectũ, scilicet characterem, quod non accidit in hoc sacramento. Et ideo magis in hoc sacramento distinguitur vsus sacramentalis à spirituali, quàm in baptismo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentalis manducatio, quæ pertingit ad spiritualem, non diuiditur contra spiritualem, sed includitur ab ea. Sed illa sacramentalis manducatio contra spiritualem

spiritualem diuiditur, quæ effectum non consequitur: sicut imperfectum quod non pertingit ad perfectionem speciei, diuiditur contra perfectum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut supra * dictum * est) effectus sacramenti potest ab aliquo percipi, si sacramentum habeat in voto, quamuis non accipiat in re. Et ideo sicut aliqui baptizãtur in baptismo flaminis propter desiderium baptismi, antequam baptizentur baptismo aquæ, ita etiam aliqui manducant spiritualiter hoc sacramentum antequam sacramentaliter sumãt. Sed hoc contingit dupliciter. Vno modo propter desiderium sumendi ipsum sacramentum, & hoc modo dicuntur baptizati & manducare spiritualiter & non sacramentaliter, illi qui desiderant sumere hæc sacramenta iam instituta. Alio modo propter figuram: sicut dicit Apostolus primæ Cor. 10. Quòd antiqui patres baptizati sunt in nube & in mari, & quòd spiritualem escam manducauerunt, & spiritualem potum biberunt. Nec tamen frustrà adhibetur sacramẽtalis manducatio: quia plenius inducit sacramenti effectum ipsa sacramẽti susceptio, quàm solum desiderium: sicut suprà circa baptismum dictum * est.

ARTICVLVS II.

Vtrùm solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere, sed etiam angelorũ. Quia super illud Psalm. 77. Panem angelorum manducauit homo, dicit glos. id est corpus Christi, qui est verè cibus angelorum. Sed hoc non esset, si angeli spiritualiter Christum non manducarent. Ergo angeli spiritualiter Christum manducant.

2 ¶ Præterea, Aug. dicit * super Ioan. Hunc cibum & potum societatẽ vult intelligi corporis & membrorũ suorum, * quæ est Ecclesia in prædestinatis. Sed ad istam societatẽ nõ solũ pertinẽt homines, sed etiam sancti angeli. Ergo sancti angeli spiritualiter manducant.

3 ¶ Præterea, Augustinus in lib. de Verbis Domini dicit. Spiritualiter manducandus est Christus, quoniam ipse dicit: Qui manducat meã carnem & bibit meũ sanguinem, in me manet, & ego in eo. Sed hoc conuenit non solum hominibus, sed etiam sanctis angelis: in quibus per charitatem est Christus, & ipsi in eo. Ergo videtur quòd spiritualiter manducare, non solum sit hominum, sed etiam angelorum.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus * dicit super Ioan. Panem de altari spiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate. Sed angelorum non est accedere ad altare, tanquam aliquid indigentes, de sumpturi. Ergo angelorum non est spiritualiter manducare.

CONCLVSIO.

¶ *Spiritualiter Christum manducare in propria specie solis angelis est proprium, qui perfecta charitate eo perfruuntur, manducant autem ipsum spiritualiter homines, sumentes ipsum sub speciebus huius sacramenti.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento continetur ipse Christus: non quidem in specie propria, sed in specie sacramenti. Dupliciter ergo contingit manducare spiritualiter ipsum Christum. Vno modo prout in specie consistit. Et hoc modo angeli manducant spiritualiter ipsum Christum, inquantum ei vniuntur fruitione charitatis perfectæ, & visione manifesta (quem panem expectamus in patria) non per fidem, sicut nos ei hic vnimur. Alio modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub specie cibus huius sacramenti: in quantum scilicet aliquis credit in Christum cum desiderio sumendi hoc sacramentum. Et hoc non solum est spiritualiter manducare Christum, sed etiam spiritualiter manducare hoc sacramentum, quod non competit angelis. Et ideo licet angeli spiritualiter manducent Christum: non tamen conuenit eis spiritualiter manducare hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sumptio Christi sub hoc sacramẽto, ordinatur sicut ad finẽ ad fruitionẽ patriæ, qua angeli eo fruuntur. Et quia ea quæ sunt ad finẽ, derivãtur à fine: inde est quòd ista manducatio Christi, qua eum sumimus sub sacramento, quodammodo deriuatur ab illa mãducatione, qua angeli fruuntur Christo in patria. Et ideo dicitur homo mãducare panẽ angelorum: quia primò & principaliter est angelorũ, qui eo fruuntur in specie propria: secundariò autẽ est hominum, qui Christum sub sacramẽto accipiunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad societatem corporis mysti-

ci pertinent quidem & homines & angeli, sed homines per fidem, angeli autem per manifestam visionem. Sacramenta autem proportionãtur fidei, per quam veritas videtur in speculo & in ænigmate. Et ideo propriè loquendo, non angelis, sed hominibus conuenit manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus manet in hominibus secundum præsentem statum per fidem, sed in angelis beatis est per manifestam visionem. Et ideo non est simile: sicut dictum * est.

In 1. sent. prol. ar. 3. & 2. in fine art.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum solus homo iustus possit Christum sacramentaliter manducare.*

4. dist. 9. ar. 2. q. 1. & 2. & ar. 3. q. 2. cap. fi. Et dist. 12. q. 1. a. 2. q. 2. co. Tract. 25. in Ioã. parum ante med. 10. 9. refertur de consec. d. 2. ca. Vt quid paras. 2. 2. q. 4. ar. 5. 9. prae. ar. 4. ad 3 arg.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit manducare Christum sacramentaliter nisi homo iustus, Dicit enim Aug.* in lib. de Remedio pœnitentiæ. Vt quid paras dentem, & vẽtrem, crede, & manducasti, credere enim in eum, hoc est panem viuum manducare. Sed peccator non credit in eum: quia non habet fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deum: vt in Secunda parte habitum * est. Ergo peccator non potest manducare hoc sacramentum, quod est panis viuus.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentum maximè dicitur esse sacramentum charitatis: vt suprà dictum est *. Sed sicut infideles priuantur fide: ita omnes peccatores priuantur charitate. Infideles autem non videntur posse sacramentaliter sumere hoc sacramentum: cùm in forma huius sacramenti dicatur mysterium fidei. Ergo pari ratione neque aliquis peccator potest corpus Christi sacramentaliter manducare.

3 ¶ Præterea, Peccator magis est abominabilis Deo quàm creatura irrationabilis: dicitur enim in psal. 48. de homine peccatore, Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Sed animal brutum (puta, mus aut canis) non potest sumere hoc sacramentum: sicut etiam non potest sumere sacramentum baptismi. Ergo videtur quòd pari ratione neque peccatores hoc sacramentum manducent.

Tract. 16. in Ioã. parum à med. Iugo per illud. ergo sum pane vitæ. 10. 9.

¶ SED CONTRA est, quòd super illud Ioã. 6. Patres vestri mãducauerunt manna in deserto, & mortui sunt, dicit * Aug. Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur: vnde dicit Apost. Iudicium sibi manducat & bibit, sed non moriuntur sumendo nisi peccatores, ergo peccatores corpus Christi sacramentaliter manducant, & non solum iusti.

CONCLVSIO.

¶ *Non modò iusti, sed peccatores Christi corpus sacramentaliter suscipere valent.*

Q. 76. ar. 6 art. 3. Et q. 77. ar. 8.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc quidem antiqui errauerunt, dicentes quod corpus Christi nec etiam sacramentaliter à peccatoribus sumitur, sed quàm cito labijs peccatoris contingitur, tam citò sub speciebus sacramentalibus desinit esse corpus Christi. Sed hoc est erroneum, derogat enim veritati huius sacramenti, ad quam pertinet (sicut suprà dictum * est) quòd manentibus speciebus corpus Christi sub eis esse nõ desinat. Species autem manent, quãdiu sub stantia panis maneret, si ibi adesset, vt supra dictum * est. Manifestum est autem quòd substantia panis assumpta à peccatore, non statim esse desinit, sed manet quandiu per calorem naturalem digeratur. Vnde tandiu corpus Christi sub speciebus sacramentalibus manet à peccatoribus sumptis. Vnde dicendum est, quod peccator sacramentaliter corpus Christi mandũcare potest, & non solùm iustus.

Q. 77. ar. 5. & 8. & alijs eiusdem q.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verba illa & similia sunt intelligenda de spirituali manducatione, quæ peccatoribus non conuenit. Et ideo ex prauo intellectu horum verborum videtur prædictus error processisse, dum nescierunt distinguere inter corporalem & spiritualem manducationem.

¶ Ad secundũ dicendum, quòd etiam, si infidelis sumat species sacramentales, corpus Christi sub sacramento sumit. Vnde mandũcat Christum sacramentaliter si ly sacramentaliter, determinat verbum ex parte mandũcati. si autem ex parte mandũcantis, tunc propriè loquendo, non mandũcat sacramentaliter: quia non vtitur eo quod accipit vt sacramento, sed vt simplici cibo: nisi forte infidelis intenderet recipere illud quod Ecclesia confert, licet nõ haberet fidem veram circa alios, articulos vel etiam circa hoc sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam si mus vel canis hostiam consecratam manducet, substantia corporis Christi non desinit esse sub speciebus, quandiu species illę manent: hoc est, quandiu substantia panis maneret, sicut etiam si proijceretur in lutum. Nec hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octauagesimæ Articulum quartum.*

Quæstio.

¶ *Num contritus & non confessus de peccato mortali habita copia confessoris idonei iumens Eucharistiã peccet mortaliter.*

IN quarto.sen.dist.14.du bium occurrit,an con tritus non autem confessus de peccato mortali habita copia confessoris idonei iumens Eucharistiam, peccet mortaliter. Et est ratio dubij, quia communiter dicitur,quod habita copia cõfessoris tenetur contritus mortale c ontritum ante sumptionem Eucharistiæ: non tamẽ communiter abstinetur g teneatur sub peccato mortali.

¶ Ad huius quæstionis difficultatem aperiendã,sciendum est, quod teneri sub vinculo peccati mortalis,vel non ligari teneri ad confessionem huiusmodi ante Eucharistiam, oportet accipere vel ex iure diuino , vel ex ratione naturali , vel ex iure positiuo. Et ad primo inchoãdo, ius positiuum nullum apparet præcipiens confessionem ante sumptionem Eucharistiæ . Ratio autem ex naturali discursu à doctoribus lucris allata ad hoc est , quia distributio Eucharistiæ spectat ad ministros Ecclesiæ : ac per hoc sumpturus Eucharistiam , debet esse mundus iudicio Ecclesiæ. Quam quidem rationem ipsimet doctores facti non rectificant, vt necessario ipsam concludere dicantinam dicunt ipsam habere locũ non simpliciter & absolutè,sed quando adest copia confessoris . Et reuera ratio ista non cogit, nec ius statuit : quoniã facile est solui poteũ , dicendo quod sumptuus per ministros Ecclesiæ Eucharistiam debet esse mundus iudicio ministrorum, vel iuxta cielo Domini ipsorum ministrorum:est autem mundus est iudicio Dei, membrumq; est sor matum etiam militantis Ecclesiæ.

¶ Ex diuino verò iure præceptum hoc non apparet, quin potius insinuatur oppositum , dicente 1.ad Cor. 11. Apostolus dicit, Probet autem seipsum homo:& sic de pane illo edat. Vbi duo dicit, primò quod homo probet seipsum: quod pertinet ad contritionem : & non dicit quod probetur à confessore. Et quamuis locus ab auctoritate negatiue parum aut nihil valeat,ex secundo tamẽ dicto assumatiuo videtur negatio ista fulciri, subiungitur enim. Et sic de pane illo edat:hoc enim subiunctum monstrat sufficere ad sumendum Eucharistiam, quod homo probet seipsum. Nã si probare seipsum non sufficeret , Apostolus nõ subiunxisset documentũ hoc vergit in detrimentum dignitatis corporis Christi, qui voluit à peccatoribus crucifigi, absque diminutione suæ dignitatis: præsertim cum mus aut canis non tangat ipsum corpus Christi, secundum propriã speciem, sed solũm secundum species sacramentales . Quidam autem dixerunt, quod statim cum sacramentum tangitur à mure vel cane , desinit ibi esse corpus Christi. Quod etiam derogat veritati sacramenti, sicut supra dictum * est. Nec tamen dicendum est, quod animal brutum sacramentaliter corpus Christi manducet : quia non est natum vti eo vt sacramento. Vnde nõ sacramentaliter, sed per accidens corpus Christi manducat:sicut manducaret ille, qui sumeret hostiam consecratam , nesciens eam esse consecratam . Et quia id quod est per accidens,non cadit in diuisione alicuius generis , ideo hic modus manducandi corpus Christi,non ponitur tertius præter sacramentalem & spiritualem.

In corp. ar.

Infrà, ar.7 & 8.cor. et 4.di.9 ar. 3.q.1.& 2. & ar.4.q. 2.cor. Et 1. cor.11. le.7.

** Aliàs ergo hoc fatua meũ corpo aliter abſque culpa ſumi poteſt. Li.2.ca.19. non longè à prin.10.1.*

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virum peccator sumens Corpus Christi sacramentaliter,peccet.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd peccator sumens corpus Christi sacramentaliter, non peccet. Nõ enim est maioris dignitatis Christi sub specie sacramẽti, quàm sub specie propria. Sed peccatores tangentes corpus Christi sub specie propria,non peccabant, quin etiam vemã peccatorũ consequebantur:sicut legitur Luc. 7.de muliere peccatrice, & Matth.14. dicitur. Quicunque tetigerunt fimbriam vestimenti eius,salui facti sunt. Ergo non peccant, sed magis salutem consequuntur , sacramentum corporis Christi sumendo.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentũ, sicut & alia, est quædã spiritualis medicina .Sed medicina datur infirmis ad salutẽ: secundũ illud Mat.9. Non est opus valentibus medicus , sed male habentibus . Infirmi autem vel male habentes spiritualiter,sunt peccatores,* ergo hoc sacramentum absque culpa sumere possunt.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentum cùm in se Christum contineat, est de maximis bonis. Maxima autem bona(secundum August. * in lib. de Libero arbit.) sunt quibus nullus malè potest vti. Nullus autem peccat, nisi per abusum alicuius rei. Ergo nullus peccator sumens hoc sacramentum, peccat.

4 ¶ Præterea, Sicut hoc sacramentum sentitur gustu & tactu,ita & visu. Si ergo peccator ex eo quòd sumit hoc sacramentum, peccet, videtur etiã quod peccaret videndo. Quod patet esse falsum:cum ecclesia omnibus hoc sacramentum videndum & adorandum proponat.Ergo peccator non peccat ex hoc quod manducat hoc sacramentum.

5 ¶ Præterea, Cõtingit quandoque,quod aliquis peccator non habet conscientiam sui peccati,non tamen talis peccare videtur,cuius Christi sumendo:quia secundum hoc omnes peccarent qui sumunt , quasi periculo se exponentes:cum Apostolus dicat primæ Corinth.4 . Nihil mihi conscius sum , sed non in hoc iustificatus sum. Non ergo videtur quòd peccatori cedat in culpam,si hoc sacramentum sumat.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit primæ Corinth. 11. Qui manducat & bibit indigne,iudicium sibi manducat & bibit, id est, condemnationem. Dicit autem glossa ibidem, quòd indignè manducat & bibit qui in crimine est,vel irreuerenter tractat. Ergo qui est in peccato mortali, si hoc sacramentum accipiat , damnationem acquirit, mortaliter peccans.

CONCLVSIO.

¶ *Peccatores sumentes hoc sacramentum cum mortali peccato,mortaliter peccant.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento sicut in alijs, id quod est sacramentum , est signum eius , quod est res sacramenti. Duplex autem est res huius sacramenti : sicut suprà dictum * est. Vna quidem, quæ est significata & contenta , scilicet ipse Christus: alia autem est significata & nõ contenta, scilicet corpus Christi mysticum : quod est societas Sanctorum. Quicunque ergo hoc sacramentum sumit, ex hoc ipso significat se esse Christo vnitum , & membris eius incorporatum. Quod quidem fit per fidem formatam : quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifestum est , quòd quicunque cum peccato mortali hoc sacramentum sumit, falsitatem in hoc sacramento committit, & ideo incurrit sacrilegium, tanquàm sacramenti violator : & propter hoc mortaliter peccat.

AD PRIMVM ergo dicendum , quòd Christus in propria specie apparens , non exhibebat se tangendum hominibus in signum spiritualis vnionis ad ipsum , sicut exhibetur sumendus in hoc sacramento. Et ideo peccatores eum in propria specie tangentes , non incurrebant crimen falsitatis circa diuina , sicut peccatores sumentes hoc sacramentum. Et præterea Christus adhuc gerebat similitudinem carnis peccati : & ideo conuenienter se peccatoribus tangendum exhibebat. Sed remota similitudine carnis peccati per gloriam resurrectionis , se tangi prohibuit à muliere , quæ defectum fidei circa ipsum patiebatur,secundum illud Ioan.20. Noli me tangere , nõdum enim ascendi ad Patrem meum, scilicet in corde tuo , vt Aug. * exponit. Et ideo peccatores qui defectum fidei formatæ patiuntur circa Christum , repelluntur à contactu huius sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non quælibet medicina competit secundum quemlibet statum infirmitatis . Nam medicina. quæ datur iam liberatis à febre , ad confortationem noceret, si daretur adhuc frebricitantibus.Ita etiam baptismus & pœnitentia sunt quasi medicinæ purgatiuæ , quæ dantur ad tollendam febrem peccati . Hoc autem sacramentum est medicina confortatiua , quæ non debet dari nisi liberatis à peccato.

¶ Ad tertium dicendum , quod maxima bona intelligit Aug. *virtutes animæ, quibus nullus malè vtitur quasi pincipijs mali vsus . Vtitur tamen eis aliquis malè, quasi obiectis mali vsus: vt patet in his, qui de virtutibus superbiunt,Ita & hoc sacramentũ, quantũ est ex se, non est principium mali vsus, sed obiectũ. Vnde Aug. dicit , Multi indignè accipiũt corpus Christi, per quod docemur, quàm cauendũ sit malè accipere bonũ. Ecce enim per bonum factum est malum , dum malè accipitur bonum: sicut econtra Apostolo per malum factum est bonum, cùm bene accepit malum, scilicet cùm stimulum Satanæ patienter portauit.

¶ Ad quartum dicendum , quòd per visum non accipitur ipsum corpus Christi , sed sollicitudinis hominis cõmunicatus. quale subiungit dicens, Et sic id erit, probato seipso, de pane illo edat,&c.

¶ Quocirca videtur mihi ex hoc Apostoli documento & ex ratione subiungenda,quod contritus sumens Eucharistiã non peccat mortaliter,etiam cõfessoris habita copia. Ratio autẽ me mouens est, quia cõstat actũ illũ, qui est contritũ de peccato mortali non confesso esse ex suo genere peccatũ mortale. Quod ex eo euidẽter probetur,quod si esset mortale ex suo genere, in nullo casu esset licitus,vt patet dicitur rendo per omnes actus, qui ex suo genere sunt peccata mortalia,constat autẽ actũ illũ esse quandoq; licitũ, vt omnes fatentur : quando scilicet deest copia confessoris. Amplius duobus exaltibus præceptis, & vtroque affirmatiuo , acpr hoc ambobus obligantibus,quantũ est ex natura sua solum tempore necessitatis , pestilentiæ manifestã differentiã, in hoc quod sumptio Eucharistiæ determinatur præcepto contritionis:& non determinat tẽpus necessarij respectu pæcepti cõfessionis , ita sumptio Eucharistiæ præexigit absolutã necessitatem vt probetur homo per contritionem, & nõ præexigit absoluta necessitate, vt probetur homo à confessore. Ergo cõiter fio ante cõmunione nõ est in præcepto, quia rõ tis absolutæ:nec ibi est tempus necessitatis ex sumptione Eucharistiæ, sicut ex eadẽ fit tempus necessitatis respectu cõfessionis. Ex hoc igitur quod, absolute loquendo, contritũ absq; confessione de peccati mortalis sumere Eucharistiam, non est ex suo genere peccatũ mortale,non est facile legium, seu mortale peccatũ, scilicet ex proprio genere. Non enim ex obiecto, habet speciem a- peccatum. Et veritas potest , ex eo quod sit maius esse peccatum secundũ suum genus, quàm esse secundũ accidens. Nec graue videtur dicere, magis esse peccatum secundũ suum genus hoc sacrilegium, quàm simplex homicidium, quoniã intelligunt esse grauius sacrilegium, scilicet ex damnificato, & alijs huiusmodi.

** Aliàs ergo hoc fatua meũ corpo aliter abſque culpa ſumi poteſt. Li.2.ca.19. non longè à prin.10.1.*

¶ Ad quintum dicendum , quòd hoc quòd aliquis peccat sumendo corpus Christi: quia homo per certitudinem scire non potest , vtrum sit vere contritus. Sufficit enim , si in se signa contritionis inueniat, puta si doleat de præteritis , & proponat cauere de futuris. Si verò ignorat hoc quod fecit , esse actum peccati, propter ignorantiam facti , quæ excusat (puta si accesserit ad non suam, quam credebat esse suam) non est ex hoc dicendus peccator . Similiter etiam si totaliter est peccatum oblitus. sufficit ad eius deletionem generalis contritio : vt infrà * dicetur. Vnde iam non est dicendus peccator.

ARTICVLVS V.

¶ *Virum accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauissimum omnium peccatorum.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauissimum omnium peccatorum . Dicit enim Apostolus primæ ad Cor. 11. Quicunque manducauerit panem , & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.glossa, ibidem. * Hoc est, ac si Christum occiderit,punietur. Sed peccatum Christum occidentium, videtur fuisse grauissimum. Ergo & hoc peccatum quo aliquis cum conscientia peccati ad mensam Christi accedit,videtur esse grauissimum.

2 ¶ Præterea, Hier. dicit in quadam Epistola. Quid tibi cùm fœminis , qui ad altare cum Deo fabularis?dic sacerdos, die clerice, qualiter eisdem labijs filium Dei oscularis , quibus meretricis? ò Iuda osculo Filium hominis tradis. Sed videtur fornicator ad mensam Christi accedens peccare sicut Iudas peccauit, cuius peccatum fuit grauissimum.Sed multa alia peccata sunt grauiora, quàm peccatum fornicationis, & præcipuè peccatum infidelitatis. Ergo cuiuslibet peccatoris ad mensam Christi accedentis peccatum est grauissimum.

3 ¶ Præterea, Magis est abominabilis Deo immunditia spiritualis, quàm corporalis : sed si quis proijceret corpus Christi in luti vel sterquilinium , grauissimum reputaretur eius peccatum, Ergo grauius peccat si ipsum sumat cum peccato, quod est immunditia spiritualis. Ergo hoc est peccatum est grauissimum.

¶ SED CONTRA est , quòd super illud Ioan.15.Si non vemissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent, dicit Aug. * hoc intelligendum esse de peccato infidelitatis, quo teneuntur cuncta peccata. Et ita videtur hoc peccatum non esse grauissimum , sed magis peccatum infidelitatis.

Tract. 89. in Ioan. inter medium & prin.10.9.

CONCLVSIO.

¶ *Accedentium sacramentum cum mortalis criminis conscientia , peccatum, quantumcunque secundum suam speciem grauius sit cæteris, non tamen omnium grauissimum est.*

¶ RESPONDEO diendum,quòd/sicut in secunda parte dictum * est)dupliciter aliquod peccatum potest dici grauius alio. Vno modo per se,alio modo per accedens. Per se quidem secundum rationem suæ speciei,quæ attenditur ex parte obiecti. Et secundum hoc, quando id contra quod peccatur , est maius,tantò peccatum est grauius. Et quia diuinitas Christi est maior humanitate ipsius, & ipsa humanitas est potior quàm sacramenta humanitatis, inde est quòd grauissima peccata sunt quæ committuntur in ipsam diuinitatem:sicut est peccatum infidelitatis & blasphemiæ. Secundariò autem sunt gra ui peccata, quę committuntur in humanitatem Christi.Vnde & Mat. 12.dicitur,Qui dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit verbum contra spiritum sanctum , non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro. Tertio autem loco sunt peccata quæ committunt ur contra sacramenta, quæ pertinent ad humanitatem Christi. Et post hoc sunt alia peccata contra puras creaturas. Per accidens autem vnum peccatum est grauius alio ex parte peccantis:puta peccatum quod est ex ignorãtia vel infirmitate, est leuius peccato quod est ex contẽptu vel ex certa scientia. Et eadem ratio est de alijs circunstantijs. Et secundum hoc istud peccatum in quibusdam potest esse grauius: sicut in his qui ex actuali contemptu , cum conscientia peccati ad hoc sacramentum accedunt, in quibusdam verò minus graue,puta in his qui ex quodam timore, ne deprehendantur in peccato,cum conscientia peccati ad hoc sacramentum accedunt.Sic ergo patet,quòd hoc peccatum est multis alijs grauius secũdum suam speciem:non tamen est omnium grauissimum.

1.2.q.73 & 2.2.q. 73.ar.3.

In sol. pre.

Q.79.ar.1.c. Et 9.73.a. 4.corp.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quod peccatum indignè sumentium hoc sacramentum,comparatur peccato occidentiũ Christum,secundum similitudinem(quia vtr ũque committitur contra corpus Christi)non tamen secundum criminis quantitatẽ, pecc atũ enim occidentium Christum,fuit multò grauius. Primò quidem,quia illud peccatum fuit contra corpus Christi in specie propria: hoc autem peccatum est contra corpus Christi in specie sacramenti:secundò, quia illud peccatum processit ex intentione nocendi Christo, nõ autem hoc peccatum.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd fornicator accipiens corpus Christi, comparatur Iudæ Christum osculanti , quantum ad similitudinem criminis(quia vterque ex signo charitatis Christum offendit)non tamen quantum ad criminis quantitatem: sicut etiam prius dictum * est.Hæc tamen criminis similitudo non minus competit aliis peccatoribus,quàm fornicatoribus. Nam & per alia peccata mortalia agitur contra charitatem Christi, Cuius signum est hoc sacramentum, & tanto magis,quantò peccata sunt grauiora, secundum quid tamen peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionem huius sacramenti,inquantum scilicet per hoc peccatum spiritus maximè carni subiicitur ,& ita impeditur feruor dilectionis , qui requiritur in hoc sacramento . Plus tamen ponderat impedimentum ipsius charitatis,quàm feruoris eius. Vnde & peccatum infidelitatis, quod funditus separat hominem ab Ecclesiæ vnitate.simpliciter loquendo, maximè hominem ineptum reddit ad susceptionem huius sacramenti: quod est sacramentum Ecclesiasticæ vnitatis , vt suprà dictum * est . Vnde & grauius peccat infidelis accipiens hoc sacramentum, quàm fidelis peccator:& magis contemnit Christum,secundum quòd est sub hoc sacramento, præsertim si non credat Christum verè sub hoc sacramento esse:quia quantum est'in se , diminuit sanctitatẽ, huius sacramenti . & virtutem Christi operantis in hoc sacramento: quod est contemnere ipsum sacramentum in seipso . Fidelis autem, qui cum conscientia peccati sumit, contemn it hoc sacramenum,non in seipso,sed quantum ad vsum,indignè accipiens . Vnde & Apostolus primæ Cor.11.assignans rationem huius peccati dicit.Non diiudicans corpus Domini,id est, non discernens ipsum ab alijs cibis,quod maximè facit ille. qui non credit Christum esse sub hoc sacramento.

Q.79.ar.1.c. Et 9.73.a. 4.corp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis ecclesiasticæ Articulum sextum.

Anuas.

IN artic. 8. aduerte Duran. in li. 4. dist. 9. art. vlt. limitare dictum Autoris his, scilicet Occultis peccatoribus petentibus non potest sacra cõmunio denegari, distinguit enim de sacerdote curato seu eius vicario, seu curam gerente: & similiter de tempore generalis cõmunionis aut infirmitatis: vel tempore alio, putatque nõ gerentis curam animarum debere negare communionẽ, ex eo quod nõ tenetur illã cõmunicare, etiã cum licentia curati: curatum autem extra tẽpus generalis communionis persuasorie, sine scandalo ta men negare communionem debere. Mihi autem videtur, quòd licet cauta sit distinctio Duran. vt petẽs cõmunionem non exequatur sacrilegium quod intendit: debitũ tamen nullũ video negandi occulto peccatori publice se communioni ingerenti, siue sit sacerdos curatus, siue non, modò sit paratus in altari cõmunicans quoseunq;. Et ratio est, quia Christi actio, nostra, est instructio, cõstat aũt quòd Dominus nõ tenebatur tũc cõmunicandum Apostolo: & de facili modicũ superfedendo potuisset sine scandalo euitare: Iudã, instituendo sacramentum post datã intinctã buccellã, qua sumpta exiuit foras. Et cõsimatur: quia laudas nõ petijt cõmunionẽ, & tamẽ Dominus Apostolicis chorum cõmunicãs, ipsum cum cæteris inuitauit dicens, Comedite, seu bibite ex hoc omnes.

¶ Quocirca Durã. distinctio locũ habere videtur, quãdo ad partem, coram aliijs, tamen peteret aliquis vt sacerdos vellet celebrare, & ipsum cõmunicare: tum enim qui nõ tenetur communicare tunc occultum peccatorem, debet. si finẽ scandalo potest, suum negare ministerium. Dico autem sine scandalo, quia si negatio in damnũ vergeret famæ ipsius petentis, par esset ratio in hoc casu, & in casu quo staret paratus ad communicandum: posset enim ne actus negationis suæ, detraheret famæ proximi cõmunicare ipsum, relinquendo ipsi peccatori curam suimet.

¶ Item in eodẽ art. cauẽ nota, in nullo casu dãdam, aut accipiendã esse hostiam non consecratam, quasi loco communionis. Dico autem hoc, quia etiam sciente tam cõmunicante quàm accipiente hostiam, nõ esse consecratam: propter præsentes qui indistincte adorant vel adorare possunt quãlibet hostiam, quam deferri vel dari cõspiciunt, illicitum est: nã si nullus esset omnino

In det. 2. q. 4. c. Sæpe contingit.

** Aliàs in singulis missa celebrari debet & communicari. &c.*

Refertur de consec. d. 2. non prohibeat 10. 9. Anuas.

Infrà q. 81. ar. 2. c or. 1 ad 2. & 4. di. 9 ar. 5. q. 1. per 10. & q 2. cor. Et quol. 5. ar. 12.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui prohibet ad quendam. Pro dilectione tua consulendum me existimasti, quid mihi videatur de histrionibus, & mago illo, qui apud vos constitutus adhuc in artis suæ dedecore perseuerat, an talibus sacra communio cum cæteris Christianis debeat dari, puto nec maiestati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ congruere, vt pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur. Si verò non sunt manifesti peccatores, sed occulti: non potest eis peretibus sacra communio denegari, Cùm enim quilibet Christianus ex hoc ipso quòd est baptizatus, sit admissus ad Dominicã mensam, non potest ei ius suum tolli, nisi pro aliqua causa manifesta. Vnde super illud primę 1. Cor. 5. Si is qui frater nomi natur inter vos, &c. gloss. Aug. * Nos à communione quenquam pro hibere non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari nominatum atque conuictum. Potest tamen sacerdos, qui est conscius criminis, occultè monere peccatorem occultum, vel etiam in publico generaliter omnes, ne ad mensam Domini accedant, antequam de peccatis pœniteant, & Ecclesiæ reconcilientur. Nam post pœnitentiam & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus non est communio deneganda, præcipue in articulo mortis. Vnde in concilio Carthaginensi * legitur, Scenicis atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis vel apostatis conuersis ad Deum, reconciliatio non negetur.

Ad 3. Ad 2. Ad 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sancta prohibentur dari canibus, id est, peccatoribus manifestis. Sed occulta non possunt publicè puniri, sed sunt diuino iudicio reseruanda.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet peius sit peccatori occulto peccare mortaliter, sumendo corpus Christi, quàm infamari: tamen sacerdoti ministranti corpus Christi, peius est peccare mortaliter, infamando iniustè peccatorem occultum, quàm quòd ille mortaliter peccet, quia nullus debet peccatum mortale committere, vt alium liberet à peccato. Vnde Aug. * dicit in lib. Quæst. super Genes. perniciosissimè admittitur hæc compensatio, vt nos faciamus aliquid malũ ne alius grauius malum faciat. Peccator tamen occultus potius debet eligere infamari, quàm indignè ad mensam Domini accedere. Hostia tamen non consecrata nullo modo debet dari loco consecratæ: quia sacerdos hoc faciens, quantum in se est, facit idololatrare illos, qui credũt esse hostiam consecratam, siue alios præsentes, siue etiam ipsum sumentem: quia vt Aug. * dicit, nemo carnem Christi manducet, nisi prius adoret. Vnde extra de celebratione missarum, c. de homine, dicitur, Licet is qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauiter, si se ingerat: grauius tamen videtur offendere, qui fraudulenter illud præsumpserit simulare.

Ad 4.

¶ Ad tertium dicendum, quòd decreta illa sunt abrogata per contraria documenta Romanorum pontificum. Dicit enim Stephanus papa. Ferri candentis vel aquæ feruentis examinatione, confessionem extorqueri à quolibet, facti eanones non concedunt. Spontaneæ enim confessione, vel testium approbatione, publicata delicta commissa sunt regimini nostro iudicare: occulta verò & incognita, illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum. Et idem habetur extrà de purgationibus, * c. ex tuarum. In omnibus enim talibus esse videtur Dei tentatio, vnde sine peccato fieri non possunt. Et grauius videretur, si in hoc sacramẽto, quod est institutum ad remedium salutis, aliquis *incurreret iudicium mortis. Vnde nullo modo corpus Christi debet dari alicui suspecto de crimine, quàli ad examinationem.

Ad 1.

Ad 2.

Ad 3.

Ad 4.

Ad 5.

Ad 6.

Ad 7.

Ad 8.

Ad 9.

Ad 10.

Ad 11.

Ad 12.

Ad 13.

Ad 14.

Ad 15.

Ad 16.

Ad 17.

Ad 18.

Ad 19.

Ad 20.

Ad 21.

Ad 22.

Ad 23.

Ad 24.

Ad 25.

Ad 26.

Ad 27.

Ad 28.

Ad 29.

Ad 30.

Ad 31.

Ad 32.

Ad 33.

Ad 34.

Ad 35.

Ad 36.

Ad 37.

Ad 38.

Ad 39.

Ad 40.

Ad 41.

Ad 42.

Ad 43.

Ad 44.

Ad 45.

Ad 46.

Ad 47.

Ad 48.

Ad 49.

Ad 50.

Ad 51.

Ad 52.

Ad 53.

Ad 54.

Ad 55.

Ad 56.

Ad 57.

Ad 58.

Ad 59.

Ad 60.

Ad 61.

Ad 62.

Ad 63.

Ad 64.

Ad 65.

Ad 66.

Ad 67.

Ad 68.

Ad 69.

Ad 70.

Ad 71.

Ad 72.

Ad 73.

Ad 74.

Ad 75.

Ad 76.

Ad 77.

Ad 78.

Ad 79.

Ad 80.

Ad 81.

Ad 82.

Ad 83.

Ad 84.

Ad 85.

Ad 86.

Ad 87.

Ad 88.

Ad 89.

Ad 90.

Ad 91.

Ad 92.

Ad 93.

Ad 94.

Ad 95.

Ad 96.

Ad 97.

Ad 98.

Ad 99.

Ad 100.

Ad 101.

Ad 102.

Ad 103.

Ad 104.

Ad 105.

Ad 106.

Ad 107.

Ad 108.

Ad 109.

Ad 110.

Ad 111.

Ad 112.

Ad 113.

Ad 114.

Ad 115.

Ad 116.

Ad 117.

Ad 118.

Ad 119.

Ad 120.

Ad 121.

Ad 122.

Ad 123.

Ad 124.

Ad 125.

Ad 126.

Ad 127.

Ad 128.

Ad 129.

Ad 130.

Ad 131.

Ad 132.

Ad 133.

Ad 134.

Ad 135.

Ad 136.

Ad 137.

Ad 138.

Ad 139.

Ad 140.

Ad 141.

Ad 142.

Ad 143.

Ad 144.

Ad 145.

Ad 146.

Ad 147.

Ad 148.

Ad 149.

Ad 150.

Ad 151.

Ad 152.

Ad 153.

Ad 154.

Ad 155.

Ad 156.

Ad 157.

Ad 158.

Ad 159.

Ad 160.

Ad 161.

Ad 162.

Ad 163.

Ad 164.

Ad 165.

Ad 166.

Ad 167.

Ad 168.

Ad 169.

Ad 170.

Ad 171.

Ad 172.

Ad 173.

Ad 174.

Ad 175.

Ad 176.

Ad 177.

Ad 178.

Ad 179.

Ad 180.

Ad 181.

Ad 182.

Ad 183.

Ad 184.

Ad 185.

Ad 186.

Ad 187.

Ad 188.

Ad 189.

Ad 190.

Ad 191.

Ad 192.

Ad 193.

Ad 194.

Ad 195.

Ad 196.

Ad 197.

Ad 198.

Ad 199.

Ad 200.

Ad 201.

Ad 202.

Ad 203.

Ad 204.

Ad 205.

Ad 206.

Ad 207.

Ad 208.

Ad 209.

Ad 210.

Ad 211.

Ad 212.

Ad 213.

Ad 214.

Ad 215.

Ad 216.

Ad 217.

Ad 218.

Ad 219.

Ad 220.

Ad 221.

Ad 222.

Ad 223.

Ad 224.

Ad 225.

Ad 226.

Ad 227.

Ad 228.

Ad 229.

Ad 230.

Ad 231.

Ad 232.

Ad 233.

Ad 234.

Ad 235.

Ad 236.

Ad 237.

Ad 238.

Ad 239.

Ad 240.

Ad 241.

Ad 242.

Ad 243.

Ad 244.

Ad 245.

Ad 246.

Ad 247.

Ad 248.

Ad 249.

Ad 250.

Ad 251.

Ad 252.

Ad 253.

Ad 254.

Ad 255.

Ad 256.

Ad 257.

Ad 258.

Ad 259.

Ad 260.

Ad 261.

Ad 262.

Ad 263.

Ad 264.

Ad 265.

Ad 266.

Ad 267.

Ad 268.

Ad 269.

Ad 270.

Ad 271.

Ad 272.

Ad 273.

Ad 274.

Ad 275.

Ad 276.

Ad 277.

Ad 278.

Ad 279.

Ad 280.

Ad 281.

Ad 282.

Ad 283.

Ad 284.

Ad 285.

Ad 286.

Ad 287.

Ad 288.

Ad 289.

Ad 290.

Ad 291.

Ad 292.

Ad 293.

Ad 294.

Ad 295.

Ad 296.

Ad 297.

Ad 298.

Ad 299.

Ad 300.

Ad 301.

Ad 302.

Ad 303.

Ad 304.

Ad 305.

Ad 306.

Ad 307.

Ad 308.

Ad 309.

Ad 310.

Ad 311.

Ad 312.

Ad 313.

Ad 314.

Ad 315.

Ad 316.

Ad 317.

Ad 318.

Ad 319.

Ad 320.

Ad 321.

Ad 322.

Ad 323.

Ad 324.

Ad 325.

Ad 326.

Ad 327.

Ad 328.

Ad 329.

Ad 330.

Ad 331.

Ad 332.

Ad 333.

Ad 334.

Ad 335.

Ad 336.

Ad 337.

Ad 338.

Ad 339.

Ad 340.

Ad 341.

Ad 342.

Ad 343.

Ad 344.

Ad 345.

Ad 346.

Ad 347.

Ad 348.

Ad 349.

Ad 350.

Ad 351.

Ad 352.

Ad 353.

Ad 354.

Ad 355.

Ad 356.

Ad 357.

Ad 358.

Ad 359.

Ad 360.

Ad 361.

Ad 362.

Ad 363.

Ad 364.

Ad 365.

Ad 366.

Ad 367.

Ad 368.

Ad 369.

Ad 370.

Ad 371.

Ad 372.

Ad 373.

Ad 374.

Ad 375.

Ad 376.

Ad 377.

Ad 378.

Ad 379.

Ad 380.

Ad 381.

Ad 382.

Ad 383.

Ad 384.

Ad 385.

Ad 386.

Ad 387.

Ad 388.

Ad 389.

Ad 390.

Ad 391.

Ad 392.

Ad 393.

Ad 394.

Ad 395.

Ad 396.

Ad 397.

Ad 398.

Ad 399.

Ad 400.

Ad 401.

Ad 402.

Ad 403.

Ad 404.

Ad 405.

Ad 406.

Ad 407.

Ad 408.

Ad 409.

Ad 410.

Ad 411.

Ad 412.

Ad 413.

Ad 414.

Ad 415.

Ad 416.

Ad 417.

Ad 418.

Ad 419.

Ad 420.

Ad 421.

Ad 422.

Ad 423.

Ad 424.

Ad 425.

Ad 426.

Ad 427.

Ad 428.

Ad 429.

Ad 430.

Ad 431.

Ad 432.

Ad 433.

Ad 434.

Ad 435.

Ad 436.

Ad 437.

Ad 438.

Ad 439.

Ad 440.

Ad 441.

Ad 442.

Ad 443.

Ad 444.

Ad 445.

Ad 446.

Ad 447.

Ad 448.

Ad 449.

Ad 450.

Ad 451.

Ad 452.

Ad 453.

Ad 454.

Ad 455.

Ad 456.

Ad 457.

Ad 458.

Ad 459.

Ad 460.

Ad 461.

Ad 462.

Ad 463.

Ad 464.

Ad 465.

Ad 466.

Ad 467.

Ad 468.

Ad 469.

Ad 470.

Ad 471.

Ad 472.

Ad 473.

Ad 474.

Ad 475.

Ad 476.

Ad 477.

Ad 478.

Ad 479.

Ad 480.

Ad 481.

Ad 482.

Ad 483.

Ad 484.

Ad 485.

Ad 486.

Ad 487.

Ad 488.

Ad 489.

Ad 490.

Ad 491.

Ad 492.

Ad 493.

Ad 494.

Ad 495.

Ad 496.

Ad 497.

Ad 498.

Ad 499.

Ad 500.

Ad 501.

Ad 502.

Ad 503.

Ad 504.

Ad 505.

Ad 506.

Ad 507.

Ad 508.

Ad 509.

Ad 510.

Ad 511.

Ad 512.

Ad 513.

Ad 514.

Ad 515.

Ad 516.

Ad 517.

Ad 518.

Ad 519.

Ad 520.

Ad 521.

Ad 522.

Ad 523.

Ad 524.

Ad 525.

Ad 526.

Ad 527.

Ad 528.

Ad 529.

Ad 530.

Ad 531.

Ad 532.

Ad 533.

Ad 534.

Ad 535.

Ad 536.

Ad 537.

Ad 538.

Ad 539.

Ad 540.

Ad 541.

Ad 542.

Ad 543.

Ad 544.

Ad 545.

Ad 546.

Ad 547.

Ad 548.

Ad 549.

Ad 550.

Ad 551.

Ad 552.

Ad 553.

Ad 554.

Ad 555.

Ad 556.

Ad 557.

Ad 558.

Ad 559.

Ad 560.

Ad 561.

Ad 562.

Ad 563.

Ad 564.

Ad 565.

Ad 566.

Ad 567.

Ad 568.

Ad 569.

Ad 570.

Ad 571.

Ad 572.

Ad 573.

Ad 574.

Ad 575.

Ad 576.

Ad 577.

Ad 578.

Ad 579.

Ad 580.

Ad 581.

Ad 582.

Ad 583.

Ad 584.

Ad 585.

Ad 586.

Ad 587.

Ad 588.

Ad 589.

Ad 590.

Ad 591.

Ad 592.

Ad 593.

Ad 594.

Ad 595.

Ad 596.

Ad 597.

Ad 598.

Ad 599.

Ad 600.

Ad 601.

Ad 602.

Ad 603.

Ad 604.

Ad 605.

Ad 606.

Ad 607.

Ad 608.

Ad 609.

Ad 610.

Ad 611.

Ad 612.

Ad 613.

Ad 614.

Ad 615.

Ad 616.

Ad 617.

Ad 618.

Ad 619.

Ad 620.

Ad 621.

Ad 622.

Ad 623.

Ad 624.

Ad 625.

Ad 626.

Ad 627.

Ad 628.

Ad 629.

Ad 630.

Ad 631.

Ad 632.

Ad 633.

Ad 634.

Ad 635.

Ad 636.

Ad 637.

Ad 638.

Ad 639.

Ad 640.

Ad 641.

Ad 642.

Ad 643.

Ad 644.

Ad 645.

Ad 646.

Ad 647.

Ad 648.

Ad 649.

Ad 650.

Ad 651.

Ad 652.

Ad 653.

Ad 654.

Ad 655.

Ad 656.

Ad 657.

Ad 658.

Ad 659.

Ad 660.

Ad 661.

Ad 662.

Ad 663.

Ad 664.

Ad 665.

Ad 666.

Ad 667.

Ad 668.

Ad 669.

Ad 670.

Ad 671.

Ad 672.

Ad 673.

Ad 674.

Ad 675.

Ad 676.

Ad 677.

Ad 678.

Ad 679.

Ad 680.

Ad 681.

Ad 682.

Ad 683.

Ad 684.

Ad 685.

Ad 686.

Ad 687.

Ad 688.

Ad 689.

Ad 690.

Ad 691.

Ad 692.

Ad 693.

Ad 694.

Ad 695.

Ad 696.

Ad 697.

Ad 698.

Ad 699.

Ad 700.

Ad 701.

Ad 702.

Ad 703.

Ad 704.

Ad 705.

Ad 706.

Ad 707.

Ad 708.

Ad 709.

Ad 710.

Ad 711.

Ad 712.

Ad 713.

Ad 714.

Ad 715.

Ad 716.

Ad 717.

Ad 718.

Ad 719.

Ad 720.

Ad 721.

Ad 722.

Ad 723.

Ad 724.

Ad 725.

Ad 726.

Ad 727.

Ad 728.

Ad 729.

Ad 730.

Ad 731.

Ad 732.

Ad 733.

Ad 734.

Ad 735.

Ad 736.

Ad 737.

Ad 738.

Ad 739.

Ad 740.

Ad 741.

Ad 742.

Ad 743.

Ad 744.

Ad 745.

Ad 746.

Ad 747.

Ad 748.

Ad 749.

Ad 750.

Ad 751.

Ad 752.

Ad 753.

Ad 754.

Ad 755.

Ad 756.

Ad 757.

Ad 758.

Ad 759.

Ad 760.

Ad 761.

Ad 762.

Ad 763.

Ad 764.

Ad 765.

Ad 766.

Ad 767.

Ad 768.

Ad 769.

Ad 770.

Ad 771.

Ad 772.

Ad 773.

Ad 774.

Ad 775.

Ad 776.

Ad 777.

Ad 778.

Ad 779.

Ad 780.

Ad 781.

Ad 782.

Ad 783.

Ad 784.

Ad 785.

Ad 786.

Ad 787.

Ad 788.

Ad 789.

Ad 790.

Ad 791.

Ad 792.

Ad 793.

Ad 794.

Ad 795.

Ad 796.

Ad 797.

Ad 798.

Ad 799.

Ad 800.

Ad 801.

Ad 802.

Ad 803.

Ad 804.

Ad 805.

Ad 806.

Ad 807.

Ad 808.

Ad 809.

Ad 810.

Ad 811.

Ad 812.

Ad 813.

Ad 814.

Ad 815.

Ad 816.

Ad 817.

Ad 818.

Ad 819.

Ad 820.

Ad 821.

Ad 822.

Ad 823.

Ad 824.

Ad 825.

Ad 826.

Ad 827.

Ad 828.

Ad 829.

Ad 830.

Ad 831.

Ad 832.

Ad 833.

Ad 834.

Ad 835.

Ad 836.

Ad 837.

Ad 838.

Ad 839.

Ad 840.

Ad 841.

Ad 842.

Ad 843.

Ad 844.

Ad 845.

Ad 846.

Ad 847.

Ad 848.

Ad 849.

Ad 850.

Ad 851.

Ad 852.

Ad 853.

Ad 854.

Ad 855.

Ad 856.

Ad 857.

Ad 858.

Ad 859.

Ad 860.

Ad 861.

Ad 862.

Ad 863.

Ad 864.

Ad 865.

Ad 866.

Ad 867.

Ad 868.

Ad 869.

Ad 870.

Ad 871.

Ad 872.

Ad 873.

Ad 874.

Ad 875.

Ad 876.

Ad 877.

Ad 878.

Ad 879.

Ad 880.

Ad 881.

Ad 882.

Ad 883.

Ad 884.

Ad 885.

Ad 886.

Ad 887.

Ad 888.

Ad 889.

Ad 890.

Ad 891.

Ad 892.

Ad 893.

Ad 894.

Ad 895.

Ad 896.

Ad 897.

Ad 898.

Ad 899.

Ad 900.

Ad 901.

Ad 902.

Ad 903.

Ad 904.

Ad 905.

Ad 906.

Ad 907.

Ad 908.

Ad 909.

Ad 910.

Ad 911.

Ad 912.

Ad 913.

Ad 914.

Ad 915.

Ad 916.

Ad 917.

Ad 918.

Ad 919.

Ad 920.

Ad 921.

Ad 922.

Ad 923.

Ad 924.

Ad 925.

Ad 926.

Ad 927.

Ad 928.

Ad 929.

Ad 930.

Ad 931.

Ad 932.

Ad 933.

Ad 934.

Ad 935.

Ad 936.

Ad 937.

Ad 938.

Ad 939.

Ad 940.

Ad 941.

Ad 942.

Ad 943.

Ad 944.

Ad 945.

Ad 946.

Ad 947.

Ad 948.

Ad 949.

Ad 950.

Ad 951.

Ad 952.

Ad 953.

Ad 954.

Ad 955.

Ad 956.

Ad 957.

Ad 958.

Ad 959.

Ad 960.

Ad 961.

Ad 962.

Ad 963.

Ad 964.

Ad 965.

Ad 966.

Ad 967.

Ad 968.

Ad 969.

Ad 970.

Ad 971.

Ad 972.

Ad 973.

Ad 974.

Ad 975.

Ad 976.

Ad 977.

Ad 978.

Ad 979.

Ad 980.

Ad 981.

Ad 982.

Ad 983.

Ad 984.

Ad 985.

Ad 986.

Ad 987.

Ad 988.

Ad 989.

Ad 990.

Ad 991.

Ad 992.

Ad 993.

Ad 994.

Ad 995.

Ad 996.

Ad 997.

Ad 998.

Ad 999.

Ad 1000.

Ad 1001.

Ad 1002.

Ad 1003.

Ad 1004.

Ad 1005.

Ad 1006.

Ad 1007.

Ad 1008.

Ad 1009.

Ad 1010.

Ad 1011.

Ad 1012.

Ad 1013.

Ad 1014.

Ad 1015.

Ad 1016.

Ad 1017.

Ad 1018.

Ad 1019.

Ad 1020.

Ad 1021.

Ad 1022.

Ad 1023.

Ad 1024.

Ad 1025.

Ad 1026.

Ad 1027.

Ad 1028.

Ad 1029.

Ad 1030.

Ad 1031.

Ad 1032.

Ad 1033.

Ad 1034.

Ad 1035.

Ad 1036.

Ad 1037.

Ad 1038.

Ad 1039.

Ad 1040.

Ad 1041.

Ad 1042.

Ad 1043.

Ad 1044.

Ad 1045.

Ad 1046.

Ad 1047.

Ad 1048.

Ad 1049.

Ad 1050.

Ad 1051.

Ad 1052.

Ad 1053.

Ad 1054.

Ad 1055.

Ad 1056.

Ad 1057.

Ad 1058.

Ad 1059.

Ad 1060.

Ad 1061.

Ad 1062.

Ad 1063.

Ad 1064.

Ad 1065.

Ad 1066.

Ad 1067.

Ad 1068.

Ad 1069.

Ad 1070.

Ad 1071.

Ad 1072.

Ad 1073.

Ad 1074.

Ad 1075.

Ad 1076.

Ad 1077.

Ad 1078.

Ad 1079.

Ad 1080.

Ad 1081.

Ad 1082.

Ad 1083.

Ad 1084.

Ad 1085.

Ad 1086.

Ad 1087.

Ad 1088.

Ad 1089.

Ad 1090.

Ad 1091.

Ad 1092.

Ad 1093.

Ad 1094.

Ad 1095.

Ad 1096.

Ad 1097.

Ad 1098.

Ad 1099.

Ad 1100.

Ad 1101.

Ad 1102.

Ad 1103.

Ad 1104.

Ad 1105.

Ad 1106.

Ad 1107.

Ad 1108.

Ad 1109.

Ad 1110.

Ad 1111.

Ad 1112.

Ad 1113.

Ad 1114.

Ad 1115.

Ad 1116.

Ad 1117.

Ad 1118.

Ad 1119.

Ad 1120.

Ad 1121.

Ad 1122.

Ad 1123.

Ad 1124.

Ad 1125.

Ad 1126.

Ad 1127.

Ad 1128.

Ad 1129.

Ad 1130.

Ad 1131.

Ad 1132.

Ad 1133.

Ad 1134.

Ad 1135.

Ad 1136.

Ad 1137.

Ad 1138.

Ad 1139.

Ad 1140.

Ad 1141.

Ad 1142.

Ad 1143.

Ad 1144.

Ad 1145.

Ad 1146.

Ad 1147.

Ad 1148.

Ad 1149.

Ad 1150.

Ad 1151.

Ad 1152.

Ad 1153.

Ad 1154.

Ad 1155.

Ad 1156.

Ad 1157.

Ad 1158.

Ad 1159.

Ad 1160.

Ad 1161.

Ad 1162.

Ad 1163.

Ad 1164.

Ad 1165.

Ad 1166.

Ad 1167.

Ad 1168.

Ad 1169.

Ad 1170.

Ad 1171.

Ad 1172.

Ad 1173.

Ad 1174.

Ad 1175.

Ad 1176.

Ad 1177.

Ad 1178.

Ad 1179.

Ad 1180.

Ad 1181.

Ad 1182.

Ad 1183.

Ad 1184.

Ad 1185.

Ad 1186.

Ad 1187.

Ad 1188.

Ad 1189.

Ad 1190.

Ad 1191.

Ad 1192.

Ad 1193.

Ad 1194.

Ad 1195.

Ad 1196.

Ad 1197.

Ad 1198.

Ad 1199.

Ad 1200.

Ad 1201.

Ad 1202.

Ad 1203.

Ad 1204.

Ad 1205.

Ad 1206.

Ad 1207.

Ad 1208.

Ad 1209.

Ad 1210.

Ad 1211.

Ad 1212.

Ad 1213.

Ad 1214.

Ad 1215.

Ad 1216.

Ad 1217.

Ad 1218.

Ad 1219.

Ad 1220.

Ad 1221.

Ad 1222.

Ad 1223.

Ad 1224.

Ad 1225.

Ad 1226.

Ad 1227.

Ad 1228.

Ad 1229.

Ad 1230.

Ad 1231.

Ad 1232.

Ad 1233.

Ad 1234.

Ad 1235.

Ad 1236.

Ad 1237.

Ad 1238.

Ad 1239.

Ad 1240.

Ad 1241.

Ad 1242.

Ad 1243.

Ad 1244.

Ad 1245.

Ad 1246.

Ad 1247.

Ad 1248.

Ad 1249.

Ad 1250.

Ad 1251.

Ad 1252.

Ad 1253.

Ad 1254.

Ad 1255.

Ad 1256.

Ad 1257.

Ad 1258.

Ad 1259.

Ad 1260.

Ad 1261.

Ad 1262.

Ad 1263.

Ad 1264.

Ad 1265.

Ad 1266.

Ad 1267.

Ad 1268.

Ad 1269.

Ad 1270.

Ad 1271.

Ad 1272.

Ad 1273.

Ad 1274.

Ad 1275.

Ad 1276.

Ad 1277.

Ad 1278.

Ad 1279.

Ad 1280.

Ad 1281.

Ad 1282.

Ad 1283.

Ad 1284.

Ad 1285.

Ad 1286.

Ad 1287.

Ad 1288.

Ad 1289.

Ad 1290.

Ad 1291.

Ad 1292.

Ad 1293.

Ad 1294.

Ad 1295.

Ad 1296.

Ad 1297.

Ad 1298.

Ad 1299.

Ad 1300.

Ad 1301.

Ad 1302.

Ad 1303.

Ad 1304.

Ad 1305.

Ad 1306.

Ad 1307.

Ad 1308.

Ad 1309.

Ad 1310.

Ad 1311.

Ad 1312.

Ad 1313.

Ad 1314.

Ad 1315.

Ad 1316.

Ad 1317.

Ad 1318.

Ad 1319.

Ad 1320.

Ad 1321.

Ad 1322.

Ad 1323.

Ad 1324.

Ad 1325.

Ad 1326.

Ad 1327.

Ad 1328.

Ad 1329.

Ad 1330.

Ad 1331.

Ad 1332.

Ad 1333.

Ad 1334.

Ad 1335.

Ad 1336.

Ad 1337.

Ad 1338.

Ad 1339.

Ad 1340.

Ad 1341.

Ad 1342.

Ad 1343.

Ad 1344.

Ad 1345.

Ad 1346.

Ad 1347.

Ad 1348.

Ad 1349.

Ad 1350.

Ad 1351.

Ad 1352.

Ad 1353.

Ad 1354.

Ad 1355.

Ad 1356.

Ad 1357.

Ad 1358.

Ad 1359.

Ad 1360.

Ad 1361.

Ad 1362.

Ad 1363.

Ad 1364.

Ad 1365.

Ad 1366.

Ad 1367.

Ad 1368.

Ad 1369.

Ad 1370.

Ad 1371.

Ad 1372.

Ad 1373.

Ad 1374.

Ad 1375.

Ad 1376.

Ad 1377.

Ad 1378.

Ad 1379.

Ad 1380.

Ad 1381.

Ad 1382.

Ad 1383.

Ad 1384.

Ad 1385.

Ad 1386.

Ad 1387.

Ad 1388.

Ad 1389.

Ad 1390.

Ad 1391.

Ad 1392.

Ad 1393.

Ad 1394.

Ad 1395.

Ad 1396.

Ad 1397.

Ad 1398.

Ad 1399.

Ad 1400.

Ad 1401.

Ad 1402.

Ad 1403.

Ad 1404.

Ad 1405.

Ad 1406.

Ad 1407.

*

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum nonum.*

Armot. Infrà arti. 9. cor. Et 2. 2. q. 147. ar. 6. ad 2. Et 4. dist. 4. q. 1. art. 4. q. 1. & 2. Et 1. Co. 11. lect. 4.

IN arti. 9. in responsione ad vltimum, aduerte circa communionē pueroꝝ & puellarū, quum ad annos discretionis perueneriṫ, iuxta ca. vtriusque sexus, quod iudicium de initio discretionis debet à parentibus & confessore fieri. A parentibus quidem: quoniam continua conuersatione experiuntur an filius seu filia discernere sciat panē spirituālē à materiali, & cum deuotione præparare se ad sacramentum. A confessore vero: quoniā in ipsa confessione potest aduertere quantum discretionis aut deuotionis possit ineſſe.

In cone. 3. Carth. can. 29. & habetur de cō. se d. 1. ca. sacramenta altaris.

¶ Et videtur nimia cautela adhiberi à parentibus non exponentibus puellas decem annorum ad communionem, dicūt enim quòd sunt nimis paruæ: quum tamen sufficienṫem habeant & discretionem & deuotionē. Et licet ipsi pueri ac puellæ videtur excusari, retrahentibus parentibus, & confessore non præcipiente: quoniam disciplina ætatis illius exigit, vt maioribus suis plusquam sibipsis & credant & pareant, parentes tamē non excusantur.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum decimum.*

IN arti. 10. circa quotidianam celebrationē, nota Auguſt. verbum. sic viue vt quotidie mereaṫis accipere: quoniā per sic viuere intelligēdum est, spiritualem vitam sic ducere, vt quotidiana cōmunione semper augeatur: alioquin non sic viuitur, vt quotidie mereamur accipere. Nā qui quotidie meretur accipere, debet quotidie sic esse dispositus, vt fructum Eucharistiæ percipiat: fructus autem spiritualis huius sacri est, nō solùm actualis refectio spiritus, sed augmenti gratiæ. quoniam per totum tēpus præsentis vitæ sumus in statu augmenti.

¶ Propter quod crebrò aut quotidiè celebrātes discutiant in seipsis fructū præteritę celebrationis & secundū profectū vel defectū, quem experiuntur in se, prosequantur, vel à prosequutione desistāt qui enim multis celebrationibus peractis ad actū virtutū nō melior se habet, quā prius, pugnantibus sibi nō minus obligitur, quàm prius, nec aut nihil celebrando proficit. Dico autem forte: quia forte quo ad aliquā actualem deuotionem profecit. Dixi quoque post multas celebrationes: quoniam non audeo asserere, in æquilibri celebratione celebrantē esse oportere celebrante esse dispositum sic, vt per habitum gratię. Nec enim forte quis qui etiam puer in statu augmenti, non ex quolibet sumpto cibo sufficiēter augetur, quanquā non multum vt videatur: quia aucmentum corporale à nutrimento naturali determinatur ad naturalem dispositionem sibi augmēti. Est autem charitatis à quantāsit virtute, quandoque anima ad hoc se sufficienter præparauerit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd carentes vsu rationis possunt deuotionem ad sacramentum habere, quantum ad aliquos quidem præsentem, quantum ad alios autem præteritam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Diony. * loquitur ibi de energumenis nondum baptizatis: in quibus scilicet nondum est vis dæmonis extincta: quæ viget in eis per originale peccatum. Sed de baptizatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de aliis amentibus. Vnde Cassianus dicit, Eis qui ab immundis spiritibus vexantur, communionem sacrosanctam à senioribus nouerīs nunquam meminimus interdictam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd eadem ratio est de pueris recenter natis, & de amentibus, qui nunquam habuerunt vsum rationis. Vnde talibus non sunt sacra mysteria danda. Quamuis quidam Græci contrarium faciant, propter hoc quòd Dionys. * 2. Cœlest. hierar. dicit baptizatis esse sacram communionem dandam: non intelligentes quòd Dionys. ibi loquitur de baptismo adultorum. Nec tamen per hoc aliquod detrimentum vitæ patiuntur, propter hoc quòd Dominus dicit Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & bibeṫis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: quia sicut Auguſt. * scribit Bonifacio: Tunc esse in his, qui carent vsu rationis. Ergo non debet eis hoc sacramentum dari.

2 ¶ Præterea, Inter alios qui carent vsu rationis, sunt etiam arreptitij, qui energumeni dicuntur. Sed tales etiam ab inspectione huius sacramenti arcentur: secundum Dionys. *. in lib. Cœlest hierar. Ergo carentibus vsu rationis hoc sacramentum dari non debet.

3 ¶ Præterea, Inter alios carentes vsu rationis, maximè pueri videntur esse innocentes. Sed pueris hoc sacramentum non exhibetur. Ergo multò minus alijs carētibus vsu rationis.

¶ SED CONTRA est quod legitur in concilio Aransico * (& habetur in Decre. 26. q. 6. c. qui recedunt.) Amentibus quæcunque pietatis sunt, conferenda sunt. Et ita est eis conferendum hoc sacramentum: quod est sacramentum pietatis.

CONCLVSIO.

¶ *Non quicunque vsu rationis carentes arcendi sunt à sumptione Eucharistiæ, sed hi, qui nunquā habuerunt vsum rationis: his verò qui in principio habuerunt rationis vsum, & postea caruerunt, in articulo mortis exhiberi potest sacramentum, nisi fortè vomitus vel expultionis periculum timeatur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqui dicuntur non habere vsum rationis dupliciter, Vno modo, quia habent debilem vsum rationis, sicut, dicitur non videns, qui male videt. Et quia tales possunt aliquam deuotionem huius sacramenti concipere, non est eis hoc sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter vsum rationis, Aut igitur nunquam habuerunt vsum rationis: sed sic à natiuitate permanserunt. Et sic talibus non est hoc sacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt vsu rationis: & tunc si prius, quando erant compotes suæ mentis apparuit in eis deuotio huius sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi: nisi fortè timeatur periculum vomitus vel expultionis. Vnde in concilio * Carthaginensi legitur (& habetur in Decret. 26. q. 2.) Is qui infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesin conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per sacramentum baptismi configuratur homo morti Christi, in se suscipiens eius characterem. Et ideo sicut Christus semel mortuus est, ita solùm semel debet homo baptizari. Sed per hoc sacramentum non recipit homo

ARTICVLVS VIII.

¶ *Vtrum cibus vel potus præassumptus impediat sumptionem huius sacramenti.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd cibus vel potus præassumptus non impediat sumptionem huius sacramenti. Hoc enim sacramentum est à Domino institutum in cœna. Sed Dominus postquàm cœnauit, hoc sacramentum discipulis suis tradidit: sicut patet Luc. 22. & primæ Cor. 11. Ergo videtur quòd etiam post alios cibos assumptos nos debeamus sumere hoc sacramentum.

2 ¶ Præterea, Primę Cor. 11. dicitur, Cùm cōuenitis ad manducandū, scilicet corpus Domini, inuicem expectate: si quis autem esurit, domi manducet. Et ita videtur quòd postquam aliquis domi manducauerit possit in Ecclesia corpus Christi manducare.

3 ¶ Præterea, In cōcilio Carthaginensi legitur, & habetur de consecr. dist. 1. Sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Ergo saltem illa die aliquis potest corpus Christi post alios cibos sumere.

4 ¶ Præterea, Sūptio aquæ vel medicinę, vel alterius cibi vel potus in minima quantitate, vel reliquiarum cibi in ore manentium, neque ieiunium Ecclesiæ soluit, neque sobrietatem tollit, quæ exigitur ad hoc quòd aliquis reuerenter sumat hoc sacramentum. Ergo per prædicta non impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti.

5 ¶ Præterea, Quidam de nocte profunda comedunt aut bibunt & fortè totam noctem insomnem ducentes, de mane percipiunt sacra mysteria nondum plenè digesti. Minus autem impediretur sobrietas hominis, si in mane parum comederet, & postea circa nonam sumeret hoc sacramentum: cùm etiam sit quandoque maior distantia temporis. Ergo videtur quòd talis cibi præassumptio non impediat hominem ab hoc sacramento.

6 ¶ Præterea, Non minor reuerentia debētur huic sacramento iam sumpto, quàm ante sumptionem. Sed sumpto sacramento licet cibum aut potum sumere. Ergo & ante sumptionem.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. * dicit in lib. responsionum ad Ianuariū, Placuit Spiritui Sancto, vt in honorem tanti sacramenti, prius in os Christiani corpus Dominicum intraret, quàm cæteri cibi.

Epist. 118. ca. 6. ante med. 19. 2.

CONCLVSIO.

¶ *Solum mortale crimen impedit secundum se huius sumptionem sacramenti, cibus verò vel potus præassumptus non nisi ex rationabili Ecclesiæ statuto.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid impedit sumptionem huius sacramenti dupliciter. Vno modo secundum se: sicut peccatum mortale, quod habet repugnantiam ad significatum huius sacramenti, vt suprà dictum * est. Alio modo propter prohibitionem Ecclesiæ. Et sic impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti post cibum & potum assumptum, triplici ratione. Primò quidem, sicut Aug. * dicit in honorem huius sacramenti: vt scilicet in os hominis intret nondum aliquo cibo vel potu infectum.

Art. prece. & ar. 4. huius q. Epist. 118. c. 6. ante med. 10. 2.

¶ Secundò, propter significationē, vt scilicet detur intelligi, quòd Christus (qui est res huius sacramenti) & charitas eius, debet primò fundari in cordibus nostris: secundum illud Matthæi 6. Quærite primum regnum Dei. Tertiò propter periculum vomitus & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc quòd homines inordinatè cibis vtuntur. sicut & Apostolus dicit primæ Corin. 11. Alius quidē esurit, alius autem ebrius est. Ab hac tamē generali regula excipiuntur infirmi: qui ſtatim communicandi sunt, etiam post cibum, si de eorum periculo dubitatur, ne sine communione decedant: quia necessitas legem non habet. Vnde dicitur de consecra. dist 2. Presbyter infirmum statim communicet, ne sine communione moriatur.

Decōsec. di. 1. cap. Presbyter. Epist. 118. cap. 6. in med. 19. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Auguſt. in eodem lib. * dicit, Neque quia post cibos Dominus dedit, propterea pransi aut cœnati fratres ad hoc sacramentum accipiendum conuenire debent, aut mensis suis miscere, sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat. Namque Saluator, vt vehementius commenderet mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memorię discipulorum. Et ideo non præcepit, quod deinceps tali ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc * locum.

¶ Ad secundum dicendum, quod illud verbum in glos. * sic exponitur, Si quis esurit, & impatiens non vult expectare alios, manducet domi cibos suos, id est, pane terreno pascatur, nec post Eucharistiam sumat.

¶ Ad tertium dicendum, quod capitulum illud loquitur secundum consuetudinem aliquando apud aliquos obseruatam, vt in repræsentationem Dominicæ cœnæ illo die à non ieiunis corpus Christi sumeretur. Sed nunc hoc abrogratum est, nam sicut Auguſt. * in lib. de prædicto dicit: Per vniuersum orbem mos iste seruatur: vt scilicet corpus Christi à ieiunis sumatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd (sicut in Secunda parte habitum * est) duplex est ieiunium. Primum est ieiunium naturæ, quod importat privationem cuiuscunque præassumpti per modum cibi vel potus, & tale ieiunium requiritur ad hoc sacramentum propter prædicta. * Et ideo neque post assumptionem aquæ, vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, in quantumcunque parua quantitate, licet hoc sacramentum accipere. Nec refert vtrùm aliquid huiusmodi nutruat vel non nutriat, aut per se, aut cum alijs, dummodo sumatur per modum cibi vel potus. Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt sumptionem huius sacramenti: quia non traiiciuntur per modum cibi, sed per modum saliuæ. Et eadem ratio est de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur: dummodo non traiiciantur in magna quantitate, sed permixtæ saliuæ, quod vitari non potest. Aliud autem est ieiunium Ecclesiæ: quod instituitur ad carnis macerationem. Et tale ieiunium per prædicta non impeditur, quia prędicta non multum nutriunt, sed magis ad alterandum sumuntur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd cùm dicitur, quòd hoc sacramentum prius, quàm alij cibi, debet in os Christiani intrare, non est intelligendum absolutè respectu totius temporis: alioquin qui semel comedisset vel bibisset, nunquam posset postea hoc sacramentum accipere, sed est intelligendum quantum ad eundem diem. Et licet principium dici secundum diuersos diuersimodè sumatur: nam quidam a meridie, quidam ab occasu, quidam à media nocte, quidam ab ortu solis, diem incipiunt: ecclesia tamen * Romana diem à media nocte incipit. Et ideo si post mediam noctem aliquis sumpserit aliquid per modum cibi vel potus, non potest eadem die hoc sumere sacramentum; potest verò, si ante mediam noctem. Nec refert vtrum post cibum vel potum assumptum dormierit, aut etiam digestus sit, quantum ad rationem præcepti, refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter insomniet atem vel indigestionem. Ex quibus si mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad sumptionem huius sacramenti.

¶ Ad sextum dicendum, quòd maxima deuotio requiritur in ipsa sumptione huius sacramenti: quia tunc percipitur sacramenti effectus, quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quàm per sequentia: & ideo magis est institutum quòd homines ieiunent ante sumptionem huius sacramenti, quàm post. Debet tamen esse aliqua mora inter sumptionem huius sacramenti & reliquos cibos. Vnde & in missa, oratio gratiarum actiones post communionem dicitur, & communicantes etiam suas priuatas orationes dicunt. Secundum tamen antiquos canones statutum fuit à papa Clemente, vt habetur de consecr. * dist. 2.) Si mane Dominica portio editur, vsque ad sextam ieiunent ministri, qui eam consumpserunt: & si 3. vel 4. hora acceperint, ieiunent vsque ad vesperum. Antiquitus enim rarius missarum solennia celebrabantur, & cum maiori præparatione: nunc autem, quia oportet frequentius sacra mysteria celebrare, non posset de facili obseruari, & ideo per contrariam consuetudinem est abrogatum.

ARTICVLVS IX.

¶ *Vtrum non habentes vsum rationis, debeant suscipere hoc sacramentum.*

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd non habentes vsum rationis, non debeant hoc sacramentum accipere. Requitur enim quòd aliquis ad hoc sacramentum cum deuotione, & præcedente sui examinatione accedat: secundum illud primæ Cor. 11. Probet seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Sed hoc non potest

vnusquisque fidelium, corporis & sanguinis Domini particeps fit, scilicet spiritualiter, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur. Sed quando iam pueri incipiunt aliqualem vsum rationis habere, vt possint deuotionem concipere huius sacramenti, tunc potest eis hoc sacramentum conferri.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrum liceat quotidie hoc sacramentum suscipere.*

4. dist. 11. q. 3. artic. 1. Et 1. Co. 11. lect. 7.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non liceat quotidie hoc sacramentum suscipere. Sicut enim baptismus repræsentat Dominicam passionem, ita & hoc sacramentum. Sed non licet pluries baptizari, sed semel tantùm: quia Christus semel tantùm pro peccatis nostris mortuus est: vt dicitur primæ Petr 3. Ergo videtur quòd non liceat hoc sacramentum quotidie suscipere.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed agnus Paschalis, qui fuit figura præcipua huius sacramenti vt suprà dictum * est) non manducabatur nisi semel in anno. Semel etiam in anno Ecclesia celebrat Christi passionem, cuius hoc sacramentum est memoriale. Ergo videtur quòd non liceat quotidie sumere hoc sacramentum, sed solùm semel in anno.

q. 73. ar. 6.

3 ¶ Præterea, Huic sacramento, in quo totus Christus continetur, maxima reuerentia debetur. Ad reuerentiam autem pertinet, quòd aliquis ab hoc sacramento abstineat, vnde & laudatur Centurio, qui dixit Matth. 8. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, & Petrus, qui dixit Luc. 5. Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum. Ergo non est laudabile, quòd homo quotidie hoc sacramentum suscipiat.

4 ¶ Præterea, Si esset laudabile, frequenter hoc sacramentum accipere, quantò frequentius sumeretur, tantò esset laudabilius. Sed maior esset frequentia, si homo pluries in die sumeret hoc sacramentum. Ergo esset laudabile, quòd homo pluries in die communicaret. Quod tamen non habet Ecclesiæ consuetudo. Non ergo videtur esse laudabile quòd aliquis quotidie hoc sacramentum accipiat.

5 ¶ Præterea, Ecclesia intendit suis statutis fidelium vtilitati prouidere. Sed ex statuto Ecclesiæ fideles tenentur solùm semel cōmunicare in anno: vnde dicitur * extrà de pœnit. & remiſ. Omnis vtriusque sexus fidelis suscipiat reuerēter, ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi fortè de proprij sacerdotis concilio ob aliquam rationabilem causam, ad tempus eius perceptione duxerit abstinendum. Nō ergo est laudabile, quòd quotidie hoc sacramentum sumatur.

In decre. ti. 5. tit. 38. ca. Omnis vtriusque ca. 8.

¶ SED CONTRA est, quòd Augusti. * dicit in lib. de verbis Domini. Iste panis quotidianus est, accipe quotidie, vt quotidie tibi prosit.

In ser. 28. parum ante med. 10. 10.

CONCLVSIO.

¶ *Non expedit hominibus quotidie ad sanctum sacramentum accedere, sed quandocunque ad illud se homo inuenerit præparatum.*

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa vsum huius sacramenti duo possunt considerari. Vnum quidem ex parte ipsius sacramenti: cuius virtus est hominibus salutaris. Et ideo vtile est quotidie ipsum sumere, vt homo quotidie eius fructum percipiat. Vnde Ambros. * dixit in lib. de sacramentis, Si quotiescunque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere: qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, vt cum magna deuotione & reuerentia ad hoc sacramentum accedat. Et ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inueniat, laudabile est, quòd quotidie sumat. Vnde Auguſt. cum dixisset, Accipe quod quotidie tibi prosit, subiungit, sic viue, vt quotidie mereatis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum, multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indispositionem vel animæ: non est vtile omnibus hominibus quotidie ad hoc sacramentum accedere, sed quotiescunque se ad illud homo inuenerit præparatum. Vnde in lib. de Ecclesiastic. dogmatibus * dicitur, Quotidie Eucharistiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero.

Lib. 4. c. 6. à med. 10. 4.

In ser. 28. de verbis Domi. par. ante med. 10. 10.

Ca. 53. in prin. habetur Lib. hic inter opera Aug. to. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per sacramentum baptismi configuratur homo morti Christi, in se suscipiens eius characterem. Et ideo sicut Christus semel mortuus est, ita solùm semel debet homo baptizari. Sed per hoc sacramentum non recipit homo

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum vndecimum.*

Angel.

IN articu. 11. eiusdem quæstio. circa illud. Frustra autem esset votum, nisi impleretur quando opportunitas adesset, aduerte, quod opportunitas non fumitur hic pro commoditate sola, sed iuncta necessitati, sicut dicteretur, quando opus esset. Dico autem hoc: quia constat communionem non esse in præcepto, quoties commoditas communicandi adest quamuis sit præceptū affirmatiuum, obligās ex natura sua tempore non commoditatis, sed necessitatis. Quod autem sit illud tempus necessitatis, quum Ecclesia tā determinauerit ad semel in anno, non oportet scire. Et citum esset curiosus examen disputator ex iis quæ de tempore vigente adultos ad baptismum scripta sunt, inueniet.

Tract. 9. in Euang. Io. non multū ante med. tom. 9.

In ser. 28. de ver. do. 2 me. 10.

¶ Aduerte hoc in loco hanc materiam non apparere vsquequaque eiidem: quoniam multi Doctō. & Audto. in 4. distinct. 9. quæstio. articu. 1. tenent communionem, non esse ex Christi, sed Ecclesiæ præcepto necessariā: & rationes in littera allatæ, inferentes communionē esse sub præcepto Christi, probabiles sūt. Nam prima ex communiter cōcessis, scilicet quod mandicatio spiritualis huius sacramenti sit de necessitate salutis, procedit. secunda autem ex mandato Domini, hoc facite in meam commemorationem. Non oportet propterea accipere has rationes, vt coactiuas: quoniam primā posset quis subterfugere, dicendo, quod licet manducatio spiritualis huius sacramenti claudat in se votum mādūcationis sacramentalis: angeli enim manducant spiritualiter Christum, & non manducant spiritualiter hoc sacramentū, nec habent votum manducandi sacramentaliter, & similiter habent baptismum in voto, tantum manducat spiritualiter Christum, & non aliā remotissimē habet in voto manducationem sacramentalem. Doctores autem communiter loquēdo, in diffinitē vocāt spiritualem manducationē Christi, & spiritualē mādūcationem sacramenti Eucharistiæ, acsi vnū & idē essent, communi nomine appellāto vtrunq; spiritualem mādūcationē corporis & sanguinis Domini: quum tamen, formaliter loquendo, distinguuntur formaliter: quoniam vna respicit corpus Christi mysticū absolute, altera vero idē non recipit homo Christi characterem, sed ipsum Christum, cuius virtus manet in æternum. Vnde Hebr. 10 dicitur, Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos, & ideo quia quotidie homo indiget salutifera Christi virtute, quotidie potest laudabiliter hoc sacramentum suscipere. Et quia præcipue baptismus est spiritualis regeneratio, ideo sicut homo semel carnaliter nascitur, ita debet semel spiritualiter renasci per baptismum: vt Augustinus * dicit super illud Io. 3. Quomodo potest homo nasci, cum sit senex Sed hoc sacramectum est cibus spiritualis: vnde sicut cibus corporalis quotidie sumitur, ita, & hoc sacramentum quotidie sumere, laudabile est. Vnde Dominus Luc. 11. docet petere, Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. In cuius expositione Aug. * dicit in lib. de verbis Domini, Si quotidie accipis, scilicet hoc sacramentum, quotidie tibi est hodie, tibi quotidie Christus resurgit: hodie enim est quando Christus resurgit.

Tract. 9. in Euang. Io. non multū ante med. tom. 9.

In ser. 28. de ver. do. 2 me. 10.

¶ Ad secundum dicendum, quòd agnus Paschalis præcipuè fuit figura huius sacramenti, quantum ad passionem Christi, quæ repræsentatur per hoc sacramentum. Et ideo semel tantum in anno sumebatur: quia Christus semel mortuus est, & propter hoc etiam Ecclesia celebrat semel in anno memoriā passionis Christi. Sed in hoc sacramento traditur nobis memoriale passionis Christi per modum cibi, qui quotidie sumitur. Et ideo quantum ad hoc significatur per manna, quod quotidie dabatur populo in deserto.

¶ Ad tertium dicendum, quòd reuerentia huius sacramenti habet timorem amori coniunctum (vnde timor reuerentiæ ad Deum, dicitur timor filialis: vt in Secunda parte dictum * est) ex amore enim prouocatur desiderium sumendi, ex timore autem confurgit humilitas reuerendi. Et ideo vtrumque pertinet ad reuerentiam huius sacramenti, & quod quotidie sumatur, & quòd aliquando abstinea tur. Vnde Augustī. * dicit, Si dixerit quispiam, non quotidie accipiendam Eucharistiam, * ahus contra, faciat vnusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum.

2. 2. q. 87. ar. 4. ad 1. Et 2. 2. qu. 19 ar. 9. & alijs

Epist. 118 c. 3 tom 2.

* *Alius alius affirmes quotidie.*

Neque enim litigauerunt inter se Zacchæus & ille Centurio: cùm alter eorum gaudens susceperit Dominum, alter dixit: Non sum dignus, vt intres sub tectum meum: ambo Saluatorem honorificantes, quanuis non vno modo, amor tamen & spes, ad quæ semper Scriptura nos prouocat, præferuntur timori. Vnde & cùm Petrus dixisset, Exi à me Domine, quia homo peccator sum, respondit Iesus, Noli timere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia Dominus dicit, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, non est plurium in die communicandum, vt saltem per hoc quòd aliquis semel in die communicat, repræsentetur vnitas passionis Christi.

¶ Ad quintum dicendum, quòd secundum diuersum statum Ecclesiæ, diuersa circa hoc statuta emanauerunt. Nam in primitiua Ecclesia, quando magna vigebat deuotio fidei Christianæ, statutum fuit, vt quotidie fideles communicarent. Vnde Anacletus * papa dicit, Peracta consecratione, omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus: sic enim Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Postmodum vero diminuto fidei feruore, Fabianus * papa indulsit, vt si non frequentius, saltem terin anno omnes communicent, scilicet in Pascha, Pentecoste, & Natali Domini. Soter * etiam Papa in cœna Domini dicit esse communicandum, vt habetur in Decret. de consecr. distinct. 2. Postmodum propter iniquitatis abundantiam refrigescente charitate multorum, statuit Innocentius * III. vt saltem semel in anno, scilicet in Pascha, fideles communicent. Consulitur tamen in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, * omnibus diebus Dominicis esse communicandum.

Deconsec. dist. 2. cap. relatum.

Anacl. Epist. 3. Fabian. Epist. 2.

Soter Epist. 1.

Innoc. Epist. 18. c. Si non frequentius

ARTICVLVS XI.

¶ *Virum liceat omnino à communione cessare.*

AD VNDECIMVM sic procedit. Videtur quod liceat cessare omnino à communione. Laudatur enim Centurio de hoc quòd dicit Matthæi octauo, Domnie non sum dignus, vt intres sub tectum meum. Cui comparatur ille, qui reputat à communione sibi esse abstinendum, vt dictum est. * Cùm ergo nunquam legatur Christum in eius domum venisse, videtur quod liceat alicui toto tempore vitæ suæ à communione abstinere.

2 ¶ Præterea, Cuilibet licet abstinere ab his, quæ non sunt de necessitate salutis. Sed hoc sacramentum non est de necessitate salutis, vt suprà dictum * est. Ergo licet à sumptione huius sacramenti omnino cessare.

3 ¶ Præterea, Peccatores non tenentur communicare, vnde Fabianus Papa cùm dixisset. Ter in anno omnes communicent, adiunxit, nisi forrè quis maioribus criminibus impediatur. Si ergo illi, qui non sunt in peccato, tenentur communicare, videtur quòd melioris conditionis sint peccatores, quam iusti: quod est inconueniens. Ergo videtur quòd etiam iustis liceat à communione cessare.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

CONCLVSIO.

Quanquam sacramentaliter non omnes teneantur de necessitate salutis sumere, tamen spiritualiter, seu voto omnes sumere tenentur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà * dictum est) duplex est modus percipiendi hoc sacramentum, scilicet spiritualis & sacramentalis. Manifestum est autem, quòd omnes tenentur saltem spiritualiter manducare: quia hoc est Christo incorporari, vt suprà dictum * est. Spiritualis autem manducatio includit votum seu desiderium percipiendi hoc sacramentum, vt suprà dictum * est. Et ideo sine voto percipiendi hoc sacramentum, non potest homini esse salus. Frustra autem esset votum, nisi impleretur, quando oportunitas adesset. Et ideo manifestum est, quod homo tenetur hoc sacramentum sumere, non solùm ex statuto Ecclesiæ, sed ex mandato Domini dicentis Lucæ 22. Hoc facite in meam commemorationem. Ex hac autem Ecclesiæ sunt determinata tempora exequendi Christi præceptum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Gregorius * dicit in Pastorali, Illa est vera humilitas, cùm ad respuendum, quod vtiliter præcipitur, pertinax non est. Et ideo non potest esse laudabilis humilitas, si contra præceptum Christi & Ecclesiæ aliquis omnino à communione abstineat: neque enim Centurioni præceptum fuit, vt Christum in sua domo reciperet.

¶ Ad secundum dicendum quòd hoc sacramentum dicitur non esse necessitatis, sicut baptismus, quantum ad pueros: quibus potest esse salus sine hoc sacramento, non autem sine sacramento baptismi, quantum verò ad adultos, vtrunque est necessitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccatores magnum detrimentum patiuntur ex hoc quòd repelluntur à perceptione huius sacramenti, vnde per hoc non sunt melioris conditionis. Et licet in peccatis permanentes, non excusentur propter hoc à transgressione præcepti: pœnitentes tamen, qui, vt * Innocentius dicit, secundum consilium facerdotis abstinent, excusantur.

ART.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum duodecimum.*

IN art. 12. circa communionē sub vtraq; specie, aduertendū est, esse duos extremos errores vitandos, alter est eorū qui tenēt, oportere populum cōmunicare sub vtraq; specie, peccare. Vtique errāt, primi qui dem, damnando eos qui non communicant sub vtraq; specie: alij autem damnando communicantes sub vtraque specie. Sta autem mater Ecclesia media via incedendum docet: & vtrumque posse fieri licite traditi: quoniā ad sacramētum spectat, communio sub vtraque specie licita habetur, & si ad reuerentiam sacramēto debitam spectet licite à cōmunione sanguinis populus abstineat, vt in litera dicitur. Et hæc intellige, loquendo absolute de sacramēto & ipsius reuerētia: nā dēfectēdo ad ritus cōsuetudinesq; Ecclesiarū, vitandū est scādalū in quibusdā Ecclesijs Occidentalibus hic non vigere videtur.

Ar. 12. circa communionē sub vtraq; specie, aduertendū est, esse duos extremos errores vitandos, alter est eorū qui tenēt, oportere populum cōmunicare sub vtraq; specie, peccare. Vtique errāt, primi qui dem, damnando eos qui non communicant sub vtraq; specie: alij autem damnando communicantes sub vtraque specie. Sta autem mater Ecclesia media via incedendum docet: & vtrumque posse fieri licite traditi: quoniā ad sacramētum spectat, communio sub vtraque specie licita habetur, & si ad reuerentiam sacramēto debitam spectet licite à cōmunione sanguinis populus abstineat, vt in litera dicitur. Et hæc intellige, loquendo absolute de sacramēto & ipsius reuerētia: nā dēfectēdo ad ritus cōsuetudinesq; Ecclesiarū, vitandū est scādalū in quibusdā Ecclesijs Occidentalibus hic non vigere videtur.

¶ *Triplex quæstio de cōmunione sub vtraque specie.*

OCcurrit hic circa cōmunionem sub vtraque specie triplex quæstio perspicaciter discutiēda, propter nouitates, scilicet de necessitate, de vtilitate, & de cōgruētia.

QVÆSTIO I.

¶ *An omnibus sub vtraque specie sit in præcepto.*

QVÆRITVR primo an cōmunio sub vtraq; specie sit in præcepto. Videtur enim quòd sic primo ex verbis Domini Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, vbi manifestè de necessitate salutis explicatur esse manducare carnem & bibere sanguinē Christi. Si dicatur quòd textus ille nō loquitur de mānducatione sacramētali, sed spirituali, habetur nihilominus intentū: quoniā mānducare spiritualiter, claudit in se votū manducādi sacramētaliter: & similiter bibere spiritualiter, claudit in se votū bibēdi sacramētaliter. Hinc enim manducare spiritualiter, quòd si est de necessitate salutis mānducare & bibere hoc sacramentū spiritualiter, oportet de necessitate quoq; salutis esse mānducare & bibere illud sacramētaliter: alioquin fruſtra essent huiusmodi vota seu desiderium sequitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

adultis,ex argumentis in principio adductis apparet pars affirmatiua vera:ex vſu aute Eccleſiæ monſtratur falſa. Et q̃ maxima vis ſit in ſepe dictis verbis Dñi, Io.6.ideo ſubtilius diſcutiẽda ſunt, & in primis notandũ vltra duos mãducandi modos, qui cõfueuerunt diſtingui circa hoc ſacramentũ,inuenio a liũ modũ mãducandi nõ ſacramentum ſed Chriſtũ:ita quod cõficiuntur tres modi manducandi Chriſtũ,vel ſacramentaliter,vel ſpiritualiter. ſub ſacramento tamen in re aut in voto,vel pure ſpiritualiter

¶ Et vt clarius percipiatur q̃ dicimus de ſacramẽto & conueniẽtia & differẽtia, & deinde ꝓbandũ ex ſcriptura eri quod dicimus, conueniant ſiquidẽ hi duo modi mãducandi Chriſtũ ſpiritualiter,in hoc quod vterq; ponit mãducãre eſſe Chriſti membrũ viuum. Differunt autẽ primo in hoc,quod manducare Chriſtũ eſt ex ſuo genere mãducatio pure ſpiritualis:manducare aũt ſpiritualiter Chriſtũ in Euchariſtia,eſt mãducatio alligata ad ſacramentũ re vel voto. Et hoc quidem teſtatur eſt Autor in ſecundo huius queſtionis articulo,quum dixit,Aliomodo contingit ſpiritualiter manducare Chriſtũ, prout eſt ſub ſpeciebus huius ſacramenti,inquantũ ſ.aliquis credit in Chriſtum cum deſiderio ſumẽdi hoc ſacramentũ. Vbi manifeſte apparet, ſpiritualem manducationem Euchariſtiæ claudere in ſe ordinẽ ad ſacramentũ. Manducatio aũt Chriſti abſolute, quod ſit ex ſuo genere pure ſpiritualis, ex eo patet quod huiuſmodi mãducatio terminari poteſt & ad deitatẽ ſecundũ ſe,iuxta illud Luc.22.Ego diſpono vobis,ſicut diſpoſuit mihi Pater me' regnũ,vt edatis & bibatis ſuper meã in regno meo(ubi enim nulla erit ratio ſacramenti, ſed pure ſpiritualiter edent & bibent Deum ſicuti eſt.ſicut ipſa Chriſti anima Deo fruitur) & ad ſpiritualia dona gratiejiuxta illud 1o.4. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei,non ſitiet in æternum,&c.Et hinc differunt ſecundo in hoc quod mãducare ſpiritualiter Chriſtum ſub ſacramento,proprium eſt viatoribus in nouo Teſtamento adultis.manducare autẽ pure ſpiritualiter Chriſtum,commune eſt comprehenſoribus & viatoribus:ſcriptum eſt enim, Panem angelorum manducauit homo,commune quoque eſt noui & veteris Teſtamenti iuſtisſcriptum eſt enim,quòd non aliud nomen datum eſt ſub cælo,in quo oportet homines ſaluos fieri, & demum cõmune eſt inſtificatis infantibus & adultis. per baptiſmum enim Chriſti membra viua etiam infantes fiunt.

¶ Probatur aũt hic mod' comedẽdi Chriſtũ ſpiritualiter,quod nõ ſit cõfictus aut nouiter adinuẽtus:ſit ex eo quòd oẽs fatemur Chriſtũ eſſe panẽ angelorũ & hoĩm,tũ ex eo quod huiuſmodi mãducatio millies haberur in ſcriptura:& nulla eſt ratio,quare nõ poſſit terminari ad Chriſtũ,ſicut terminatur ad alia& ſuperius inducta,& quæ poſſent induci,vt eſt illud Prouer.9.In pſona ſapiẽtię.Venite,comedite pane meũ, & bibite vinũ quod miſcui vobis,&c.Nec ꝓ pterea arguendi ſunt doctores inſufficientiæ,qui duos tantũ modos mãducãdi diſtinxerũt:quoniã de modis mãducandi Chriſtum ſub ſacramento tracẽtantes tales aũt modi nõ ſunt niſi duo, nos autem ex ipſis ſacris doctoribus appoſuimus hunc alium modum ſpiritualiter manducandi non ſacramentum, ſed Chriſtũ,vt hinc clariorem redderemus ſenſum Euãgelij & ſanctorũ Doc.

¶ His ita præmiſſis dicimus,quod ſepe dicta Dñi verba,Niſi mandu caueritis carnẽ Filij hoĩs, & biberitis ei' ſanguinẽ,nõ habebitis vitã in vobis,intelligũtur dari literã de mãducatione ſpirituali Chriſti,abſtrahẽdo tã a mãducatione ſacramẽtali,quã a mãducatione ſpirituali ſacramẽti in re vel in toto,probatur que tripliciter,primo ex textu Euãge;ico ſecũdo ex cõtextu eiuſdẽ:tertio ex toritate Sanctorũ.Textus in primis ipſe,dum dicit,Niſi manducaueritis,non habebitis vitam in vobis,manifeſte monſtrat, quod de illa mãducatione & bibitione loquitur,ſine qua nõpoteſt eſſe vita ſpiritualis in nobis:ſed ſola mãducatio ſpiritualis Chriſti eſt illa,ſine qua non poteſt eſſe vita in nobis:ergo de ipſa ſola loquitur textus Euangelicus, Maior eſt nota per ſe.Minor autem ꝓpter dictionem excluſiuam habet duas partes, alteram affirmatiuam, ſcilicet, Mãducatio ſpiritualis Chriſti eſt illa,ſine qua non poſſumus habere vitã. Et hæc etiam eſt perſe nota:intelligentibus terminos;quoniã mãducare ſpiritualiter Chriſtũ,eſt eſſe Chriſti membrum viuũconſtat enim, quòd niſi ſimus Chriſti membra viua,non poſſumus habere vitam ſpiritus in nobis. Alteram negatiuam,ſ.nullaalia mãducatio eſt,ſine qua non eſt vita in nobis. Et hoc probatur ex eo quòd tam ſine mãducatione ſacramentali,quam ſine mãducatione ſpirituali ſacramẽti huius in re vel in voto,poteſt eſſe,& de facto eſt vita in nobis:vt teſtatur vita infantium baptizatorum,quibus firmiter credimus baptiſma ſolum abſq; aliquo alio ſacramento ſufficere ad vitam æternã. Et hinc apparet,quod idem ſit dicere,hęc Domini verba intelligi de mãducatione ſacramentali vel ſpirituali ipſius ſacramenti:& dicere quod baptiſmus nõ ſufficit ad vitam ſpiritualem in nobis habendam.

¶ Nec mihi aliquis occurrat,dicẽdo quod baptiſm' habet annexũ voti ſacramẽti Euchariſtię;quoniã huiuſmodi ſentẽtia,quã in ſacris inuenitur Doctoribus venerabiliter ſuſcipiẽda eſt.in ſuo tamẽ ordine:hoc eſt,vt adaptatio quę dã,& nõ vt inde argumentũ ſumatur efficax ad firmandã veritatẽ eorum quę in quæſt. fidei verſantur,ſecundũ nanq; veritatẽ baptiſmus ex ſe ſolo ſufficit ad vitã æternã:& nõ medicat hoc ex aliquo annexo voto alterius ſacramẽti. Si enim hoc ex annexo voto haberetur;nõ ipſi baptiſmo,ſed illi alteri ſacramẽto,infantiũ baptizatorum ſolus attribueretur, & attribuenda eſſet,quã tamen non ſolum Eccleſia vniuerſalis cum ſanctis Doctoribus,ſed etiam Dominus ipſe baptiſmo attribuat vitam ſpiritus:vt patet Ioan.3. Vbi quũ diſſiſſet Nicodemo. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu,non poteſt introire in regnũ Dei, ſtatim ſubdit eſſectum huius regenerationis eſſe vitam ſpiritus dicens, Quod natum eſt ex carne,caro eſt:& quod natum ex ſpiritu,ſpiritus eſt.

¶ Et confirmatur hoc;quia in idẽ redit,dicere baptiſmum dare vitã ex voto alterius ſacramẽti,& dicere,baptiſmum non ſufficere ad vitam:& hoc ſi proprię & formaliter loquimur,vt loqui debemus, & Scripturæ intelligendæ ſunt. Patet autem non intendi à ſacris doctoribus,per huiuſmodi adaptationẽ baptiſmũ habere in voto mãducare carnẽ Filij hominis,& bibere eius ſanguinẽ in ſacramento ex hoc,quod ipſi ſacri doctores tenent huiuſmodi votũ nõ eſſe de neceſſitate ſalutis;quoniam tenent quod ſacramentum ſub vtraq; ſpecie,non eſt de neceſſitate ſalutis,cuius oppoſitum eſſet verũ, ſi in baptiſmo mãducaretur ſpiritualiter ſacramentalis,& biberetur ſpiritualiter ſanguis ſacramentalis:nam quod tunc ſit voto, neceſſe eſt poſtea exequi in re, quando opportunitas adeſt. Stat ergo ſolida fundata ratio ſuper textu Euangelico,qui eſt lex generaliſſima a Chriſto promulgata:& nõ minus neceſſaria quàm illa alia lex:Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, nõ poteſt introire in regnum Dei. Nec oportet laborare ad hoc probandum, quoniam aperta ſunt vtrobique verba Domini, & ad literam intellecta hæc continent.

¶ Deinde ꝓbatur hoc idẽ ex cõtextu Euãgelij. Vbi aduertendũ eſt,q̃ doctrina iſta Dñi incepit occaſionaliter ſicut doctrina,quam Dominus dedit Samaritanæ de aqua viua,occaſione ſumpta ex aqua naturali,vt patet Io.4.Iudæi enim poſt miraculũ de quinque panibus & duobus piſcibus, quæretes Ieſum audierunt ab ipſo.Quæritis me,quia mãducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis: & ſtatim ſubdidit Dominus.Operamini nõ cibũ, qui perit,ſed qui permanet in vitã æternã. Et ſic inchoato ſermone de cibo ſpirituali, quæſierũt Iudæi, intelligentes per cibum ſpiritualẽ opera ſancta, Quid faciemus vt operemur opera Dei? & audierũt à Domino, vt crederẽt in ipſum,declarãdo q̃ cib' ſpiritualis ac quo Deus eſſet credere in ipſum. Quo audito Iudæi quæ erant ab eo ſignũ,vt lic crederent ipſi cõmemorantes ſignũ mannæ in deſerto tanquã panis ex cælis: quaſi dicerent(vt Aug.exponit)Si vis vt credamus tibi,facpius nobis quàm fuerit factũ patribus noſtris,qui mandu caverunt manna in deſerto. Et tunc Dominus vbi prius de cibo loquutus fuerat,ad cibi ſpeciẽ deſcendit,dicẽs,Ego ſum panis vitæ,& de cælo deſcendiſſe. Manifeſtatę;horum duorum primũ ex actibus ſpiritualibus, ſcilicet quod venire ad ipſum, & credere in ipſum, tollit totaliter famẽ,& ſitim mentis,& tandem etiã corporis. Et interpellat murmuratione Iudæorũ de ſecundo (ſcilicet quòd deſcendit de cælo)& eorum repreſſione,manifeſtat ſecundum,de quo murmurauerant, ex ſpiritualibus quoq; actibus, ſcilicet quòd credere in ipſum eſt habere vitã æternã:& ex differentia inter mãducantes manna & ipſum:quia illi mortui ſunt:ſi quis autem mãducauerit ex ipſo,non morietur,ſed viuet in æternum. Et in calce amplius explanans Dominus panem,de quo loquebatur, ad carnẽ deſcendit dicens.Et panis quem ego dabo,caro mea eſt pro mundi vita.Quo audito litigabant Iudæi adinuicẽ, Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum? & tunc dixit eius Ieſus, Niſi manducaueritis carnem Filij hominis,& biberitis eius ſanguinem,non habebitis vitam in vobis. Vbi diligenter aduertendo clara luce patet, quòd quũ totus pra cedens ſermo fuerit de actibus pure ſpiritualibus,de ſpirituali quoq; mãducatione & potatione ipſius Chriſti carnis & ſanguinis, ſermo prasens ad literam eſt,in cuius ſignum nunquã in toto illo capitulo ſit mentio de ſpecielbus ſacramentalibus, ſed poſt panes materiales, primo deçidbo ſpirituali, deinde de pane cælefti (quia Iudæi obiicientes manna,adduxerunt ſcripturã. Panẽ de cælo dedit eis mãducare) & poſtea de carne & ſanguine. & iterum rediens Dominus ad panẽ,qui de cælo deſcendit,& ipſius excellentiã ſupra manna, concluſit ſermonem,vt ex ipſo cõtextu intelligeres,quod non meminit panis,vt tradens ſpeciem ſacramentalẽ,ſed vt reſponderet Iudæis de pane dato de cælo:& nõ ſtraret ſe,& non manna eſſe panem verũ,qui de cælo deſcendit.Carnis quoq; & ſanguinis meminit: nõ vt ſpecies ſacramentales traderet(quoniã,vt patet, ſacramentum non celebratur ſub ſpecie carnis & ſanguinis) ſed vt doceret non ſufficere ad vitam noſtrã credere in ipſum Chriſtum,panem qui de cælo deſcendit: hoc eſt Deum & hominẽ,ſed oportet etiã credere ipſius pro mundi vita paſſionem & mortem,in qua ſanguis ſeparatus fuit à carne,hoc enim eſt quod aperte Dominus ſubdidit, quum dixit. Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: caro enim ſua pro mundi vita,fuit caro paſſa & occiſa pro mundi vita: morte enim ſua vinificauit mundum. Vnde & litigantibus de hoc Iudæis, ſtatim de carne & ſanguine, & non de ſpecielbus ſacramentalibus ſubdidit.Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ,&c.& ſine interuallo declaranit quid ſit mãducare eius carnẽ & bibere eius ſanguinẽ,ſubdens, Qui manducat meam carnem, & bibit meũ ſanguinẽ,habet vitã æternã,& ego reſuſcitabo eũ in nouiſſimo die. Vbi etiã vitã corporis conſequendã nõ tunc tamẽ,ſed in nouiſſimo die à manducantibus eius carnem,& bibentibus eius ſanguinẽ explanauit. Quocirca qui ex ſolo ſenſu literali trahatur efficax argumentũ,& ſenſus literalis ex contextu præcipuè pendeat, & ad literã tã ex textu quàm ex cõtextu de ſpiritualibus ſolumodo ſermo ſit:conſequens eſt, vt textus iſte de ſpirituali mãducatione Chriſti carnis & ſanguinis(hoc eſt de fide in ipſum & morte eius) & nõ de ſacramẽti Euchariſtiæ ſpirituali,aut ſacramẽtali manducatione ſermo ſit.

¶ Et ſi quæratur quare Chriſtus noſtrã in ipſum & mortẽ eius fidẽ ſub metꝑhora mãducatiõis & bibitiõis docuerit, in ꝓpria eſt ratio multiplex.primo vt mõſtraretur quòd noſtra in ipſum eſſiunctio per fidẽ ſacramẽ,eſſet participatio exteſtis beatitudinis,de qua ſaipſi eſt,inebriabũtur ab vbertate domus tuæ,& torrẽte voluptatis tuę potabis eos.Secũdo,vt mõſtraretur ſe eſſe panẽ ſapientiã, quę dixerat Prouer.9. Venite comedite panẽ meũ,& bibite vinum quod miſcui vobis.Tertiò,vt mõſtraretur quòd etiã caro ſua occiſa, & ſanguis ſuus etiã ſeparatus à carne, haberẽt vim ſanitatiuã mentis humanæ:& hinc ſequitur eremus carnis & ſanguinis Chriſti cõiunctionẽ ad deitatẽ,ex qua vim ſanitatiuã intellectus & affectus habent. Quarto,vt ſic fundamenta iacerẽtur ad manducationẽ & bibitionẽ ſacramentalẽ:nã ex hoc quòd credere in Chriſtum & mortem eius,eſt latictas mentis & refectio ſapientiæ, & participatio quædã cælestis ſelicitatis, facile diſcere poſſumus quod digne ſumere ſacramẽtũ corporis & ſanguinis Domini, eſt & cælestis participatio conuiuij;& in ſpecie ſatietas edere & bibere,&c. Et hinc proceſſit,vt à Doctoribus ſacris exſtet,quòd;textus iſtius capituli ad ſacramentũ Euchariſtiæ, & mãducatiõis & bibendũ ſacramẽtaliter,dignè tamẽ. Chriſtũ ſeu carnẽ & ſanguinẽ eius quoad eius multiplex aliàs ſit huius ratio, ſcilicet quia res,de qua eſt ſermo in textu iſto,eſt res ſignificata ſacramẽto euchariſtię,ſimiliter eſt enim ſignata eiuſdẽ rationes ſigno attribuere. Et quia vnus atq; idẽ ſecundũ ſubſtantiã eſt panis ſpiritualis & panis ſacramẽtalis,& mãducare ac bibere ſpiritualiter Chriſtũ & mãducare ac bibere ſpiritualiter ſacramentũ, ſunt vnũ & idem ſecundum ſubſtantiã, ſola relatione ad ſacramentum ſenſibile differentia. hinc enim fit vt tam in ſcriptis,quàm in ſermonibus in quibus huiuſmodi differẽtia propoſitum non variat,frequentiſſimo vſu vnum pro alio ponemus aut exponemus.

¶ Tertiò probatur idẽ autoritate ſãctorũ. Et primũ, quòd hæc ſit cõmunis ſãctorũ & Theologorũ expoſitio:ꝑ cõmuniter exponitur de ſpirituali mãducatione carnis, & ſpiritualis potꝰ ſanguinis Chriſti.Et quod per hoc intelligãt ſpirituale ſumptionẽ,vt abſtrahit à ſacramentali in re vel in voto,probatur ex eo quod ideo exponunt de ſpirituali ter mãducare & bibere,vt quod tenet Eccleſia vniuerſalis indubitatus & effugatiuus quæſtionẽ ſenſus literalis ꝓbeatur.Cõſtat nãq; quòd ſi de ſacramẽtali ſumptione in re aut in voto exponatur,nec vniuerſalis nec indubitat' ſenſus habetur.ſed multæ emergũt inde quæſtiones;quæ aut nõ includũtur oẽs baptizati,aut dubia de baptiſmo infantiũ ſurgũt, & rurſus autẽ * oẽs ſunt ſub vtraq; ſpecie cõmunicãdi, aut biberẽt ſacramẽtaliter eſt idẽ quod comedere ſacramẽtaliter:oportet quærere & dicere, & inde variæ opiniões aut ſectę fiũt:quæ oĩa à ſanctoris & cõmuni Theologorũ intẽtione lõga ſunt. Quocirca diligens lector attendat, quòd ſi legit exponi textum hunc de mãducare & bibere ſpiritualiter carnẽ & ſanguinem Chriſti,clarè dicitur veritas:ſi verò quãdoq; legit exponi illã de mãducare & bibere ſpiritualiter ſacramẽtũ corporis & ſanguinis,intelligat eãdẽ veritatẽ, minus cautè forſan ſignificatã, deſignãdo vel partem à toto,ſ.in ſpirituali ſumptione Euchariſtiæ clauditur & ſpiritualis ſumptio Chriſti & ſpiritualis ſumptio Chriſti ſub ſacramẽto)vel ſignatũ à ſigno (nã res nõ cõtenta ſed ſignificata ſacramento Euchariſtiæ eſt vnitas myſtici Chriſti corporis viri,ſeu mãducãdo ſpiritualiter Chriſtũ aſſequimur)vel partem intellegibile ſeu ſpiri-

tuale & partim intelligibili & partim ſenſibilinã mãducatio ſpiritualis Chriſti eſt eſt pure intelligibilis, ſeu ſpiritualis:mãducatio aute ſpiritualis Chriſtiæ in re vel in voto eſt partim ſpiritualis & intelligibilis (quia conſiſtit in interioribus actibus fidei & charitatis)& partim ſenſibilis,qa tẽdit ad ſacramentũ ſenſibile. Et proculdubio rationis ordo poſcit,vt exiſtentibus duabus expoſitioibus, quarũ vna ſit indubie vera & plana & abſq; quæſtioibus, alia vero dubia, & multas ingerẽs difficultates.illa quæ indubie eſt vera,& plane conſonant abſq; gloſſis literæ acceptanda ſit ꝓ ſenſu literali, & tãto magis in ꝓpoſito, quanto indubitata expoſitio vniuerſaliſſima, vt ſonat, ſaluat Chriſti legem,& totius Eccleſiæ catholicæ vſum;altera vero particularibus tantũ conſonat ſectis, aut opinionibus. Deinde probatur idem ſenſus autoritate Auguſt.ad Bonifa. exponentis hanc Domini legem adimpleri in ſanctificatione baptizatis,dicendo, Tunc vnuſquiſque fidelium corporis & ſanguinis Dñi particeps fit, quando in baptiſmo membrũ Chriſti effi citur. Vbi videtur poteſtas vtrunque,ſcilicet quod de mãducare & bibere ſpiritualiter corpus & ſanguinem Chriſti, intelligitur lex Domini: & quòd lex illa extẽdit ſe ad omnes,ſicut & illa. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu,&c. Et eundẽ ſenſum explicat idẽ Aug. ſuper Ioannẽ,dicens. Hunc cibum & potum ſocietatẽ vult intelligi corporis & membrorũ ſuorũ, quod eſt Eccleſia,&c.

¶ Ex quibus omnibus coniunctis cũ dicendis in ſolutione argumentorum, manifeſtum relinquitur,quòd communio ſub vtraq; ſpecie non eſt neceſſaria oĩbus cõſecratis,clarè patet quæſtionis ſolutio ex decreto Gelaſij papæ de cõſe.diſt.2.c. tertio dicitur,quod ſacramentũ corporis & ſanguinis Dñi non ſumatur niſi à ieiunis,quoniã ſecundũ morem totius ecclęſiæ,ſolet offerri.Et ſic ſequitur,quòd ſi ſacerdos ſumat ſolus,non celebrat ſacramentũ,ſed ſumit ſolus ſacrificium,quod ſine populo non offertur,ideo hæc de ſexto ſufficiãt.

¶ AD PRIMVM ergo in oppoſitũ ex dictis patere poteſt reſpõſio,cõſiſtere in hoc quòd præceptũ Dominiintelligitur de cibo & potu ſpirituali carnis & ſanguinis Domini. Et licet mãducare ſpiritualiter ſacramentũ corporis & ſanguinis Chriſti, claudat in ſe votũ mãducandi & bibẽdi ſacramẽtaliter:non eſt tamen verum quòd mãducare & bibere ſpiritualiter carnem & ſanguinem Chriſti, claudat in ſe votũ mãducandi & bibẽdi ſacramẽtaliter: ſed claudit in ſe beneficiũ,quod ſignificatur & confertur corporis & ſanguinis ſacramento,ſcilicet eſſe Chriſti & Eccleſiæ membrum viuum.

¶ Ad ſecundũ de Chriſti mãdato,Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Reſpõdetur ad hoc(vt omnis cauillatio tollatur)quadrupliciter. Primo,ꝙ illa verba Domini habẽt triplicẽ vim: ſunt enim inſtitutoria celebratiõis Euchariſtiæ in Eccleſia,vt patet. Sũt & collatiua poteſtatis ſacerdoralis ad conſecrãdũ Euchariſtiã: cõuniter enĩ fatemur per hęc verba Apoſtolos eſſe ordinatos in ſacerdotes. Sũt & præceptiua nõ ipſi' operis,ſed ordinis ad ſuã cõmemorationẽ:quod eſt præcipere ordinẽ operis in ſui memoria:vt Eccleſia atte ſui memoriã faciẽtis. Vbi manifeſte explicatur præcipi nõ opus ipſum,ſed ordinationẽ operis in ſui memoriã. Et ſi arguat quis ex vi inſtitutoria,ſcilicet quod ex hoc ipſo,quod Dominus inſtituit hoc ſacramẽtũ ſub vtraq; ſpecie,obligamur ad ſeruandam eius inſtitutionẽ,facile patet nullitas argumẽti ſupra ſufficit quod hoc ſeruetur ab aliqbus de Eccleſia,hoc eſt ſacerdotib' ſibi,ad quos ſolos in Apoſtolis termo Dominicus tũc dirigebatur:vt ex hoc,patet, quòd ſoli ſacerdotes poſſunt hoc facere quòd Chriſtus fecit, ſcilicet cõſecrare ſacramẽtũ corporis & ſanguinis Dñi. Tũ qa ad obligãdos ſingulos de Eccleſia ſub præcepto.pl' regritur quã inſtitutio ſacramẽti.vt patet in ſecundo quoniã inſtrumẽtis, quãm ypo tantũm: ſed cõmunicans ſub vtraq; ſpecie, tãgitur à Chriſto inſtrumentis diuerſarum rationum: cõmunicans autem ſub altera tantũm, tangitur à Chriſto vno tantum inſtrumẽto:ergo. Maior eſt per ſe nota: quoniã diuerſarum rationũ inſtrumenta ad diuerſas vtilitates per ſe ordinãtur: vt patet in artificialibus. Minor autẽ manifeſtatur: quia ſpecies vini vel ſaltem potatio ipſa inſtrumentum eſt quoddam ipſius Chriſti ad latificandam animam: & ſimiliter ſpecies panis vel ſaltem mãducatio ipſa inſtrumentum eſt Chriſti ad confirmandum hominis animum: ſicut de aqua baptiſmi Auguſt.dicit,quòd corpus tãgit, & cor abluit. Et cõfirmatur: quia potus ſacramẽtalis ſignificat potum ſpiritualem: regula autẽ generalis eſt,quòd ſacramentales actus ſunt inſtrumẽta aut qu ſi inſtrumenta diuinæ virtutis. Et confirmatur rurſus ex eo, quòd ſi ſignificatus effectus per ſumptionem Euchariſtiæ nõ prouenit in ſumentem, dicimus quòd hoc nõ eſt ex defectu ſacramẽti, quin conferret quod ſignificaret (ſicut & cætera ſacramenta cõferunt quod ſignificant,ſed ex indiſpoſitione ſumentis: hæc enim omnia atteſtantur,quòd huiuſmodi ſacramẽtalibus Chriſtus vtitur vt inſtrumentis, quod erat aſſumptum. Conſtat enim hæc, ſcilicet ſpeciẽ panis & vini ſeu mandueationem & bibitionẽ ſacramentales, diuerſarum eſſe rationum, ſicut diuerſarum ſunt rationum in eſſe naturali.

¶ Tertiò ex effectũ differentia: Vtilius eſt comedere ſpiritualiter, & bibere ſpiritualiter ſacramentũ hoc,quàm illud ſpiritualiter comedere tãtum. Et ſi dicatur,quòd comedere ſpiritualiter, & bibere ſpiritualiter, ſunt idem cõtra. Tũ quia comedere ſpiritualiter eſt actus intellectus, vtpote ſpectãs ad fidem & cõtemplationẽ;iuxta illud Eccl.15. Cibauit illã panẽ vitæ & intellectus & illud Aug. Crede, & mãducaſti. Bibere verò eſt actus affectiuæ partis: vtpote ſpectãs ad dulcedinẽ charitatis & delectationẽ ſpiritus;iuxta illud. Et vinum lætificat cor hominis: & rurſus, Torrẽte voluptatis tuæ potabis eos. Et confirmatur hoc ex ipſa diuerſitate ſignorum:diuerſa enim ſigna ſacramẽtalis oportet diuerſa quoq; habere ſignificata. Et propterea quia mãducare & bibere ſunt diuerſa ſigna ſacramẽtalia:conſequẽs eſt, vt diuerſa quoque habeant ſignificata:ſi enim idẽ ſignificaret,alterum ſuperfluum eſſet in ſignificando. Et cõfirmatur rurſus ex ꝓprietate attributorum ſignatorum. nam calici ſacramẽtali attribuitur, quòd ſignificet expreſſe mortẽ Chriſti,redemptionemq; per illius ſanguinem peractam, vitã animæ, lætitiã cordis. &c.

¶ Quarto arguitur ducẽdo ad inconueniens: Sacerdos celebrans ſumpto ſacramento ſub ſpecie panis,quæritur an poſtea ſumẽdo ſub ſpecie vini aliquid vtilitatis ſpiritualis acquirat, aut nihil. Si dicatur, quòd acquirit aliquid ſpirituale vtilitatis intus in anima,habetur intentũ,ſcilicet quòd vtilius eſt ſumere ſub vtraq; ſpecie, quàm ſub altera tãtũm. Et rurſus, quũ par ſit ratio, proportionaliter tamen de ſacerdote & laico dignè ſumente, vtilius erit laico dignè ſumenti ſumere ſub vtraque ſpecie, quàm ſub altera tantũm.

¶ Si di-

autẽ Apoſtolus refert Chriſtũ diviſſe, Hoc facite quotieſcunq; bibetis in meã commemorationẽ. Vbi ex ipſa diuerſitate verborum a Paulo narratorũ, manifeſte apparet quod de ſacramẽto ſub ſpecie panis Dominus dixit abſolute, hoc facite in meã cõmemorationẽ:de eode autẽ ſacramẽto ſub ſpecie vini nõ dixit abſolute, Hoc facite:ſed dixit quod hoc faceret, quotieſcunq; biberet, in ſuam commemorationẽ. Vbi meridiana luce clarius patet, quòd non præcipitur bibere, ſed quòd quotieſcũque bibimus, in ſuam cõmemorationem hoc faciamus. Et hinc ſequitur, quod ſi ex hoc præcepto Dominꝰ, Hoc facite in meã cõmemorationem efficax argumentũ ad cõmunionem populi ſumitur: optime ſequitur abſque vlla cõtroueꝛſia, quòd nõ eſt præcepta cõmunio populi niſi ſub ſpecie panis. Et cõfirmatur iſte ſenſus ex eo quod in numero ſingulari dicitur, Hoc facite:& nõ dixit, hæc facite: ſicut per oppoſitum eccleſia volens vtranque ſignificare ſpeciem ſacramenti, explicat in numero plurali dicens, Hæc quotieſcunque feceritis, in mei memoriam facietis.

¶ Ad tertium argumentũ dicitur, cõcedendo quòd tam perfectio ſacramẽti in cõſecratione, quàm perfectio eiuſdem in vſu eſt ſub præcepto:& hoc propter allatã, obiiciendo, rationem, ſcilicet quòd ſacramentum hoc ſuapte natura eſt propter vſum, & perfectio ſacramẽti eſt propter perfectionem vſus. Vnde & grande ſacrilegiũ eſſe dixit Gelaſius diuidere myſterium hoc, quo ad vſum: ſed nõ propterea argumentũ hinc ſumptũ vrget ad vſum veriuſque ſpeciei in cõmunione populi. Et ratio eſt, quia perfectio ſacramẽti ſecundum vſum,nõ dependet niſi à per ſe concurrente ad ſacramentum illud, quemadmodũ, cæteraũ rerum perfectiones non attenduntur ſecundum ea, quæ ſunt per accidens: ſed in ordine ad ea quæ cõcurrunt per ſe;alioquin nunquãm res aliqua ſuam perfectionẽ ſortiretur, ſolus autem ſacerdos concurrit per ſe ad perfectionem huius ſacramenti tã conſecrando, quàm vtẽdo:& propterea ſicut ſacrilegus eſſet faciẽdos, cõſecrando panem, & nõ vinum:ita ſacrilegi reus eſſet ſumẽdo panem ſanctum, & nõ ſumendo calicem. Et quidem quod ſacerdos cõcurrat per ſe ad conſecrationem & vſum huius ſacramenti, clarè patet, quòd autem ſolus cõcurrat per ſe, patet tũ ex eo, quòd ſolus ſufficit ad perfectionem ſacramẽti tam conſecrando quàm vtẽdo. Tum ex eo quod populi commũnio poſt conſummatum ſacrificium atque ſacramentũ tam quo ad cõſecrationem quàm quo ad oblationẽ & vſum ſuperuenit, ſacerdos enim per ſeipſum perfecit hæc omnia:quod aũt ſuperuenit alicui poſt illius perfectionem, nõ eſt de concurrentibus per ſe ad illius perfectionem. Tum ex eo quòd accidentaliter contingitur perfecto vſui huius ſacramẽti, quòd aliquis circunſtantiũ ſit communicandus:quòd ex eo patet, quòd nihil minus perfectum eſt ſacramentũ & in ſe & in vſu ſi nullus circunſtantium cõmunicet: ſi enim perfectio vſus depẽderet ab aliorum cõmunione, nõ poſſet abſque ſacrilegij vitio ſacramẽti huius vſus eſſe,niſi aliquis ex circunſtantibus communicaret:ſicut nõ poteſt abſque ſacrilegio eius vſus à celebrante omitti aut diuidi. Quocirca manifeſtum eſt, quòd ex perfectione huius ſacramenti tam quo ad conſecrationẽ, quàm quo ad vſum per ſe(ea enim quæ ſunt per accidens, & ab arte & à ſcientia relinquuntur,nõ habetur neceſſitas communicandi populum ſub vtraq; ſpecie:ſed neceſſitas communicandi ſeipſum celebrantem ſub vtraque ſpecie. Et hæc de prima quæſtione dicta ſufficiant.

QVÆSTIO II.

¶ An vtilius ſit ſumere Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie, quàm ſub ſpecie panis tantũm.

QVÆRITVR ſecundo,an vtilius ſit ſumere Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie, quàm ſub ſpecie panis tantũm. Et videtur quòd ſic,

¶ Primo ex pãrte ſacramenti: quia vtilius eſt ſumere ſacramentũ integrũ ſeu integrè, quàm imperfectũ ſeu partialiter. Et ſi dicatur, quòd nõ eſt hic differentia ſecundum perfectum & imperfectum, integrum aut diminutũ, totũ vel partem, niſi in ſignificando: contrà ſacramenta efficiunt quòd ſignificãt: ergo imperfectio in ſignificando redũdat in imperfectionẽ in cõferendo: alioquin aliud efficeret & aliud ſignificaret, dũ ſignificaret partẽ, & efficeret totũ

¶ Secundo, ex parte quoque ſacramẽti. Vtilius eſt tãgi à Chriſto pluribus diuerſarum rationũ inſtrumẽtis, quàm ypo tantũm: ſed cõmunicans ſub vtraqi ſpecie, tãgitur à Chriſto inſtrumentis diuerſarum rationum: cõmunicans autem ſub altera tantũm, tangitur à Chriſto vno tantum inſtrumẽto:ergo. Maior eſt per ſe nota: quoniã diuerſarum rationũ inſtrumenta ad diuerſas vtilitates per ſe ordinãtur: vt patet in artificialibus. Minor autẽ manifeſtatur: quia ſpecies vini vel ſaltem potatio ipſa inſtrumentum eſt quoddam ipſius Chriſti ad latificandam animam: & ſimiliter ſpecies panis vel ſaltem mãducatio ipſa inſtrumentum eſt Chriſti ad confirmandum hominis animum: ſicut de aqua baptiſmi Auguſt.dicit,quòd corpus tãgit, & cor abluit. Et cõfirmatur: quia potus ſacramẽtalis ſignificat potum ſpiritualem: regula autẽ generalis eſt,quòd ſacramentales actus ſunt inſtrumẽta aut qu ſi inſtrumenta diuinæ virtutis. Et confirmatur rurſus ex eo, quòd ſi ſignificatus effectus per ſumptionem Euchariſtiæ nõ prouenit in ſumentem, dicimus quòd hoc nõ eſt ex defectu ſacramẽti, quin conferret quod ſignificaret (ſicut & cætera ſacramenta cõferunt quod ſignificant,ſed ex indiſpoſitione ſumentis: hæc enim omnia atteſtantur,quòd huiuſmodi ſacramẽtalibus Chriſtus vtitur vt inſtrumentis, quod erat aſſumptum. Conſtat enim hæc, ſcilicet ſpeciẽ panis & vini ſeu manducationem & bibitionẽ ſacramentales, diuerſarum eſſe rationum, ſicut diuerſarum ſunt rationum in eſſe naturali.

¶ Tertiò ex effectũ differentia: Vtilius eſt comedere ſpiritualiter, & bibere ſpiritualiter ſacramentũ hoc,quàm illud ſpiritualiter comedere tãtum. Et ſi dicatur,quòd comedere ſpiritualiter, & bibere ſpiritualiter, ſunt idem cõtra. Tũ quia comedere ſpiritualiter eſt actus intellectus, vtpote ſpectãs ad fidem & cõtemplationẽ;iuxta illud Eccl.15. Cibauit illã panẽ vitæ & intellectus & illud Aug. Crede, & mãducaſti. Bibere verò eſt actus affectiuæ partis: vtpote ſpectãs ad dulcedinẽ charitatis & delectationẽ ſpiritus;iuxta illud. Et vinum lætificat cor hominis: & rurſus, Torrẽte voluptatis tuæ potabis eos. Et confirmatur hoc ex ipſa diuerſitate ſignorum:diuerſa enim ſigna ſacramẽtalis oportet diuerſa quoq; habere ſignificata. Et propterea quia mãducare & bibere ſunt diuerſa ſigna ſacramẽtalia:conſequẽs eſt, vt diuerſa quoque habeant ſignificata:ſi enim idẽ ſignificaret,alterum ſuperfluum eſſet in ſignificando. Et cõfirmatur rurſus ex ꝓprietate attributorum ſignatorum. nam calici ſacramẽtali attribuitur, quòd ſignificet expreſſe mortẽ Chriſti,redemptionemq; per illius ſanguinem peractam, vitã animæ, lætitiã cordis. &c.

¶ Quarto arguitur ducẽdo ad inconueniens: Sacerdos celebrans ſumpto ſacramento ſub ſpecie panis,quæritur an poſtea ſumẽdo ſub ſpecie vini aliquid vtilitatis ſpiritualis acquirat, aut nihil. Si dicatur, quòd acquirit aliquid ſpirituale vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si dicatur quòd nihil spiritualis fructus acquiritur ex calice, sequitur quòd potus ille sacramentalis non conferat sacerdoti quod significat: & quum inefficaciositas ista non proueniat ex parte sacramenti, quoniam calix ille est calix vitæ non solum contentiuus, sed collatiuus, nec proueniat ex parte sacer dotis (quoniam supponimus ipsum digne celebrare) consequens est, quòd non nisi temere & voluntarie negatur fructus sumptionis sub secunda specie.

¶ IN OPPOSITVM est Autor in litera huius tit. artic. in calce dicens. Potest autè à populo corpus sine sanguine sumi: nec exinde sequitur aliquod detrimentum: quia sacerdos in persona omniũ sanguinem offert & sumit, & sub vtraq; specie totus Christus cõtinetur. Vbi clare vides dictũ. Nec exinde sequitur aliquod detrimentum: quod fallum esset, si damnum spiritualis fructus populus incurreret, sumendo corpus & non sumendo calicem.

¶ Ad euidentiam veritatis quæstionis huius, tria agenda sunt, primò declarandæ sunt duæ radices difficultatis, secundò prosequemur primam radicem, & tertiò prosequemur secundam.

¶ Quo ad primum sciendũ est, quod quia sacramenta nouæ legis cõferunt quod significant: ideo in duplici cõsueuerunt locari genere: quatenus enim conferunt, locantur in genere causæ instrumentalis, aut quasi instrumentalis: quatenus verò significant, locãtur in genere signi sensibilis. Et propterea de sacramentis dupliciter loqui contingit. Vel vt habent rationẽ causæ, vel vt habent rationem signi. Quum enim de virtute sacramentorum est sermo, ad causalitatem sacramenti spectatur: virtus enim causalitatem sonat. Et similiter quum de sacramẽtali medicina est sermo, ad causalitem quoque spectatur inter causas enim medicina locatur. Et breuiter quum de efficacia aut effectu alicuius sacramenti agitur, ad causalitatem spectatur. Quando autem de significato aut significatione sacramenti est sermo, clarè liquet quòd sacramentum inquantum signum tractatur.

¶ Duabus igitur in sacramẽto inuẽtis conditionibus (scilicet quod est causa, & quòd est signum, quòd confert & quòd significat) difficultas in proposita quæstione ex vtraq; oritur. Nam ex eo quod Dominicus calix non minorem habet virtutẽ, quàm sacra hostia, nec minus natus est cõferre quam sacra hostia cõferre: rationi consentaneũ est, vt quẽadmodum facræ hostiæ esus proprium habet fructum spiritus in anima edẽtis, ita sacri calicis potus proprium habeat fructũ spiritus in anima bibẽtis. ac per hoc duplex fructus vtiliorem monstrat sumptionẽ sacramenti sub vtraque specie, quàm sub altera tantum. Similiter, quia, non minus Dominicus calix cum eius potu sacramẽtali significat interiorem fructum spiritus, quàm sacra hostia cũ eius esu significat interiorem spiritus fructum: consequens est, vt sicut donũ Spiritus significatum esu sacræ hostiæ absque dubio acquiritur tibi donum Spiritus significatum potu sacramenti calicis absque dubio habeturà digne bibente, & sic ex multiplicato dono iuxta diuersitatem signi: vtilius concluditur communicare sub vtraque specie quàm sub altera tantum.

¶ Oritur ergo tota huius quæstionis difficultas ex diuersitate sacramẽtalis causæ, vel sacramentalis signi, aut vtriusque. Et propterea diligẽter discutiẽda est primò virtus atque causalitas huius sacramẽti, & deinde significatio, His enim patefactis, facile erit nodum soluere quæstionis. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundum, vt clare appareat veritas, vt cognoscatur quid in Eucharistiæ sacramẽto est causa, & quomodo causat, declaranda per ordinẽ sunt tria. Primum est, quòd causans nõ est virtus aliqua in sacramẽto aut diuina assistentia, sed est res cõtenta in Eucharistia. Secundum est, quòd huiusmodi res contenta causans, nõ est minus res concomitanter cõtenta, quàm res contenta ex vi conuersionis. Tertium est, quòd res contenta in hoc sacramento causat absque aliquo sensibili instrumento. Primũ horum (scilicet quòd res causans seu conferens spiritualem fructum in sumptione Eucharistiæ est res contenta in Eucharistia) ab omnibus est confessum: qui cõtinentur Christum realiter continere sub hoc sacramento: ipse enim Christus perfectus Deus, & perfectus homo, est largitor omnis fructus gratiæ: & est res cõtenta sub hoc sacramento. Et hinc absque cõtrouersia habetur, quòd non oportet recurrere in vsu huius sacramẽti ad virtutem aliquam in sacramẽto positam per modũ intentionis aut ad diuinam assistentiam, sicut in aliorum sacramẽtorum vsu & in huius sacramenti consecratione & separatione: quod ipsum fontẽ gratiæ præsentialiter habeat, vt rẽ in sacramento cõtentam, & ex hac singulari excellentia prouenit, vt sicut per seipsum in seipso fons gratiæ sub sacramento continetur ita per seipsum conferat sacramenti fructum.

¶ Secundum autem, scilicet quòd nõ minus ad conferendũ fructũ huius sacramẽti cõcurrit res cõtenta concomitãter, quàm res contenta ex vi sacramenti seu conuersionis) declaratur recolẽdo quòd dupliciter res aliqua cõtinetur sub hoc sacramento: vel ex vi sacramẽti seu conuersionis, & sic sub hostia cõtinetur corpus Christi tantum: ita quòd nec sanguis nec anima nec deitas sic cõtinetur sub hostia, & similiter in calice ex vi sacramẽti solus sanguis continetur, ita quòd nec Christi corpus, nec anima, nec deitas, sic cõtinetur sub specie vini: Vel cõcomitanter. & sic sub hostia cõtinetur tã sanguis Christi quàm eius anima & deitas: & similiter sub specie vini cõtinetur cõcomitanter Christi corpus, anima, & deitas. Ex his enim cõstat, quòd nec sub specie panis nec sub specie vini cõtinetur Christi anima, & similiter deitas, nisi cõcomitanter. Quo stante declaratur propositum sic: Spiritualis fructus Eucharistiæ nõ minus causatur à Christi anima & ab eius deitate, quàm à Christi corpore seu sanguine: sed tam deitas quàm anima Christi est res cõcomitanter existẽs sub sacramẽto: ergo nõ minus causat fructũ spiritualẽ Eucharistiæ res concomitanter cõtenta, quàm res ex vi sacramẽti cõtenta. Processus totus est clarus & minore iam declarata. Prima autem propositio per se euidens est. Tum quia deitas præsens personaliter est: quæ maximè cõfert fructum hunc spiritualem. Tum quia Christus in hoc sacramẽto præsens cõfert voluntarie dona sui spiritus: voluntaria autẽ collatio principaliter & maximè pendet à voluntate, quæ est in anima. Tum quia plus est quàm quod dixit: nam tam sanguis quàm corpus Christi vim cibandi atque potandi habet ex coniunctione ad deitatem: nisi enim essẽt corpus Verbi & sanguis Verbi, quod in principio erat Deus, non conferret vitam æternam.

¶ Tertium autẽ (scilicet quòd Christus in hoc sacramento cõtentus, cõfert per seipsum, & non per aliquod sensibile instrumentũ, spiritualem fructum) declaratur tripliciter. Primò: quia vbi est præsens agẽs sufficiens per seipsum, non est opus instrumento: nec consueuit adhiberi instrumentum.

¶ Secundò: quia sic se habet esus & potus sacramẽtalis ad hoc alimentũ spiritus, sicut se habet tã maducatio quàm potus naturalis ad alimentũ corporale: sed in nutritione corporali panis & vinum non per instrumenta, sed secundum seipsa alunt: quoniã vt dicitur in 2. de anima, alimentum secundum suam substantiã nutrit. Et similiter edere & bibere nõ sunt instrumenta alimenti corporalis ad alẽdum corpus: sed comedere cõeunit. Vt adducẽs alimentum ficeum: & bibere, vt adducens alimentũ humidum: constat autem secundum philosophiã, quòd approximatio agentis & patientis, alimenti & alibi non locatur inter instrumẽta. Relinquitur igitur ex hoc quòd Christus continetur in hoc sacramẽto, vt alimentũ (vt species panis & vini attestantur) quòd ipse secundum seipsum nutriat spiritu fumentium, & similiter ex hoc quod ad sumentium animas perueniat eoipso quod manducatur & bibitur sacramentaliter, quòd esu & potu sacramẽtalinõ vtitur, vt instrumentis, sed vt approximationibus alimenti ad hominem, qui alendus est,

¶ Tertiò quia de diuinis sacramẽtis oportet sapere ad sobrietate non excedendo limites Patrum nostrorum, accepimus autem ex Ecclesiæ doctrinam comprehensibilem ac ineffabilem coniunctionem Christi & speciei sacramentalium sub ratione continẽtis & contenti veraciter præsentis, & signi & signati, & huiusmodi, & non secundum rationẽ agentis & instrumenti, & propterea voces huiusmodi tanquam prophanæ nouitates vitandæ sunt.

¶ Ex quibus omnibus infertur primo, quòd in calice & hostia nõ sunt ditiores sæ virtutes collatiuæ spiritualis gratiæ: sed vna tantũ est res vtrobiq; cõtenta scilicet Christus ipse secundũ seipsum, & non per virtutes medias. Infertur secundo, quòd in hostia & calice Christus nõ vtitur diuersis instrumẽtis ad conferendũ fructum spiritus: quia vtrobiq; nullo vtitur sensibili instrumento, ad huiusmodi collationẽ. Et quia exclusa omni virtute media, & exclusio omni instrumento medio, nulla remanet ex parte Christi præsẽti. differtas causandi, distribuẽdi seu conferendi sub vtraque specie, nisi voluntas diuidẽs singulis, prout vult: ideo infertur tertiò, quòd quæcunque argumẽta ad probandam diuersitatem fructum spiritualium in sumptione vtriusq; speciei ex diuersitate virtutum sacramentalium, vel sacramẽtalium instrumentoru, vel modorum conferendi & aliorum eiusmodi, ex falso procedũt principio, nihilque valent, vtpote absq; fundamento erecta. Quo fit vt coutiderando sacramentum Eucharistiæ infra latitudinẽ causæ (prout est collatiuũ spiritualis gratiæ, nutritiuum animæ & medicina eiusdem) nulla fit differẽtia inter species ipsas inter se, & similiter nulla fit differentia inter vtranque simul & alteram tantũ: quoniam vt ex dictis patet, vna & eadem omnino absq; omni virtute media, absq; omni sensibili instrumento medio est vtrobiq; & in altera tantum cuiuscunque spiritualis doni causa, scilicet Christus ipse personaliter præsens secundum deitatem & humanitatem. Hæc de secundo.

¶ Quo ad tertium, aduertendum est, quòd diuersitas in significando quæ ingerit difficultatem, dupliciter inuenitur in hoc sacramento. Inuenitur quidem & diuersitas signi: quia aliud signũ est species panis cũ eius esu, & aliud signum est species vini cum eius potu, & diuersitas modi significandi. Et hæc inuenitur dupliciter, hoc est comparando species inter se, sicut expressius significat redẽptionem nostram per Christi mortem calix (in quo, vt separatus monstratur sanguis à corpore) quàm hostia, & comparado vtrumque simul speciem sacramenti ad alteram tantum: nam vtraque simul significat integre refectionem spiritualem: singulæ autem species imperfectè repræsentant illam: vna scilicet vt cibum, & altera vt potum.

¶ Nulla autem harũ diuersitatũ, si diligenter perspexerimus, diuersitatẽ aliquã in fructu spirituali huius sacramẽti arguit. Quod quadrupliciter manifestatur. Primo ex cõmunibus: qm nec signorũ diuersitas nec diuersus modus significãdi, diuersitatẽ arguit in re signata: sed vna eademq; res omnino immutata, & diuersis signis & diuersimode potest signari: vt patet quũ vnus homo repræsentatur per imaginẽ in speculo, & per statuã, pictura, &c. & ab vna perfectius, & ab alia imperfectius repræsentatur: ex his enim diuersitatibus in signis & significatiõibus nulla circa rẽ signatã varietas monstratur.

¶ Secundò declaratur exẽplo in baptismo. Immersio siquidem, qua in celebratione baptismi fit, significat eũ qui baptizatur, cõsepeliri Christo & emersio significat resurgere cundẽ cũ Christo in nouitatẽ vitæ: iuxta illud Apostoli ad Rom. 6. Consepulti sumus cũ Christo per baptismum in mortem, vt quomodo Christus surrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si tamẽ aliquis baptizatur non per modũ immersionis, sed per modũ effusionis aut aspersionis, deficit tũc baptismo dictus modus significandi, & non propterea is qui baptizatur, minus est cõsepultus Christo, aut minus resurgit in nouitatẽ vitæ, quàm ille qui baptizatus est per immersionẽ. Hinc enim manifestè habes quòd non solum in cõmuni loquendo, diuersitas seu defectus in modo significãdi, nullam varietatẽ arguit in re signata: sed etiam in speciali de sacramentalibus signis loquẽdo defectus in significando, nihil admisit de fructu sacramẽti, & plenitudo in significãdo, nihil addigit ad fructum sacramenti: æquale siquidem donum ex baptismo recipiunt baptizatus per immersionem & baptizatus per aspersionem: quãuis magna sit diuersitas vtrobique in significando.

¶ Tertiò ex ratione: quia aliud est diminutè seu partialiter significare, & aliud est significare diminutũ seu partè. Primum inuenitur in singulis speciebus huius sacramenti specibus, secundũ autẽ non: & vt patet non sequitur ex primo. Similiter aliud est plenius seu expressius significare, & aliud est plenorem fructũ significare, & similiter aliud est integrè significare, & aliud est totaliter significare, & similiter aliud est diuersis signis significatis, & aliud est diuersa significari. Diuersitas nanq; tã signorũ, quàm modorũ significãdi, in signis ipsis sistit, & non pertransit ad rem signatam: sunt enim conditiones signorum, & non rei signatæ. Et propterea inter signa & signorũ conditiones aduertenda est differentia hæc, quòd signo quidem respondet signatũ, sed diuersitati signorum nõ respondet diuersitas rei signatæ: & similiter modo significandi non respondet modus rei signatæ. Et ratio est: quia vna & eadem omnino immutata res potest & diuersis signis & diuersimode signari.

¶ Quarto declaratur descendendo ad propositum sacramẽtum exemplariter. Diuersa in primis signa, scilicet hostia comesta, & calix bibitus, nõ diuersos sacramenti fructus, sed vnũ atque eundem spiritualem fructum significant & manducare & bibere spiritualiter, vnum & idem sunt. vt testatur Augustinus per Ioan. homil. 25. super illo textu, Qui venit ad me, nõ esuriet: & qui credit in me, nõ sitiet in æternum. 6o. 6. Inquit enim. Qui venit ad me, hoc est quod credit in me, & qui credit in me: & quod dixit, nõ esuriet, hoc intelligendũ est, & non sitiet vnquã, vtroque enim illa significatur æterna satietas, vbi nulla est esuries. Vbi ex hoc quod sitire & esurire punitur idẽ manifestè patet, quòd manducare & bibere sunt idẽ, & quod alimentum satians esu, & alimentum latians potu, sunt idem secundum rectum philosophiæ iudicium: iuxta illud Phy. Si posse sanari & posse infirmari sunt idẽ, sanari & infirmari sunt quoque idem, & similiter sanitas & infirmitas sunt idem.

¶ Diuersi deinde modi significandi, nõ diuersos fructus spirituales modos significant, sed excellentem & præstantem illũ fructũ diuersimode significare docet: vt sic significẽte vno, & sic repræsentãte alio, & sic repræsentãte alio, & sic repræsentãte quolibet vnus & idem fructus, inadæquatus omnibus & singulis signis (expressi vtrunq; innotescat, & in summa veneratione habeatur, & toto corde desideretur. Consentaneũ aũt rationi esse patet, vt diuersa signa sensibilia & diuersi modi significãdi ad vnũ spiritualẽ intelligibilis ordinis fructũ repræsentandi fiat institutа à diuina sapientia dispõente omnia suauiter. sensibilia enim vel de defectiue repræsentãt excellentiã intelligibilium rerũ: & præcipuè tam ex ipsum rẽ quæ est hoc sacramento signata, & est illius fructus: intenta (scilicet & aliis sacramentis spiritus, secundũ participationẽ æternæ sacietatis. Vnde nõ solum ex ipsis sacramẽtalibus signis, sed & ex alijs innũmeris defectiue significatur huius sacramenti fructus. Nec obstat, quòd dicatur Eucharistia sub vtraq; specie integrè repræsentare internã refectionẽ: quoniã huiusmodi integritas seu totalitas repræsentãdi nõ simpliciter & absolutè, sed respectiuè ad singulas species intelligitur: tanquã si diceretur, quòd totũ Eucharistiæ sacramẽtũ repræsentat internã refectionẽ nõ partialiter, vt species panis, nec partialiter vt species vini, sed cõpletẽdo vtrũq;. Cũ quo stat, quòd vtrũq; simul imperfectè illã repræsentat, ftd nõ ita imperfectè sicut alterũ tantũ, singulæ enim species & ambæ simul repræsentãt non partẽ, sed totã internã refectionẽ spiritus: sed nõ repræsentant totaliter ab aliqua earũ, nec ab ambab' simul, nec ab innumeris aliis. Patet ergo diuersitatẽ sacramẽtalũ signorũ & modorũ significãdi in hoc Eucharistiæ sacramento nullam inferre diuersitatem in fructu spirituali significato.

¶ Nec ex admisto cõferẽdi actu, diuersificari significatũ sacramẽti fructum patet. nã si diuersitas signi & modi signãdi nõ redũdat in signatũ (quod per se expleti signũ) multò minus huiusmodi diuersitas redũdabit in collatũ: quod est accidẽs seu per quandã annexionem respicit. Et cõfirmatur, quia sicut cõmuniter fatemur sacramẽtaria nouæ legis cõferri quod significatur, ita cõmuniter abhorremus, quòd modus cõferendi commensuretur modo significandi.

¶ Ex quibus omnibus collige, quòd quatuor inuẽtis in Eucharistiæ sacramẽto integro (scilicet re cõtẽta, qui Christus est, modo cõtinẽti, scilicet ex vi sacramẽti & cõcomitãter, signis significatiõe cũ modo significãdi, & collatiõe) quã cõfert quòd maior vtilitas spiritus spectet ad maiorẽ collationẽ à re cõtẽpta cedẽte: & nõ ad modũ cõtinẽtię, nec ad diuersitatẽ signorũ, significationi, aut modorũ significãdi: & res cõtẽta sub vtraq; specie sit omnino vna & eadẽ: & nõ magis cõferat spiritualẽ fructũ sub vna, quã sub alia, aut sub vtraq; q̃ sub vna: vtpote nullo mediãte instrumẽto, nullaq; mediãte virtute seu huiusmodi collatiõe, cõsequens est vt nulla maior vtilitas spiritualis fructũ queniat in sumẽte sacramẽtũ sub vtraq; specie, quã queniat in sumẽte sacramẽtũ sub altera tãtũ specie. Et hoc intellige cæteris paribꝰ, ita q̃ vt ex emplatitè dicatur, si sunt hic duo æqualiter dispõiti ad cõmunionẽ, & vnus cõmunicet sub specie panis tãtũ, alter verò sub vtraq; specie. nõ plus prodest quo ad gratiã & spiritualẽ fructũ sacramẽtũ Eucharistiæ cõmunicãti sub vtra que specie, q̃ cõmunicãti sub specie panis tãtùm. Et ratio est dictaquia nõ in remento maior collatio, quãuis intereuniat maior significatio. Hæc de tertio.

¶ ADARGVMENTA in oppositũ respõdẽdo, dicitur ad primũ, quòd sine dubio vtilius est sumere totũ fructũ sacramẽti, quã partẽ fructus eiusdẽ: non tamẽ vtilius est sumere totũ sacramentũ, quã partẽ sacramenti, vbi tota vis sacramẽti nõ minus est in parte, quã in toto, sicut est in proposito: quoniã totus Christus cõtinetur in toto sacramento, & in qualibet eius parte, nec est differẽtia nisi in significando non totũ, vel partẽ, perfectũ vel imperfectũ: sed in significando partialiter vel integrè, perfectè vel imperfectè. Vnde quũ infertur, quòd sacramẽti pars aliud significaret, & aliud cõferret: quia significat partẽ, & cõferret totũ, duplex defectus cõmittitur. Primus est, qui dictus est, quòd pars sacramenti significet partem fructus. significat enim totum fructum sed partialiter. Secundus est, quod dato quòd significaret partẽ, & conferret totũ, nõ propteres derogaretur regulæ sacramentali: quia dicitur, Sacramenta conferunt quod significant: quoniam verificaretur quòd cõfertet id quod significat, quanuis vltra hoc conferret aliquid plus. Multũ enim inter id quod hæc cõferre aliud, & cõferre illud & aliquid plus. vnde ex hoc quòd sacramenti conferri quicquid confert totum. & affirmatur quòd confert quod significat, & quod confert plus quàm explicitè significet.

¶ Ad secundũ dicitur, quòd minor est falsa: non enim instrumẽta Christi sunt in Eucharistia species sacramẽtales aut vsus earũ, vere & ꝓprie loquẽdo. Quod ideo addo, quoniã, si alicubi scriptũ inueniatur, quòd hęc sunt instrumenta, aut quasi instrumẽta diuina, plè exponẽdũ est, vel de instrumẽto ad excitandã deuotionẽ, & nõ ad cõferendũ sacramenti fructũ, vel instrumẽto intelligẽdũ, est idũ, ne quo nõ, id est secundũ enim huiusmodi exnominẽ nominũ verificatur, quòd species & earũ vsus sunt instrumenta ad fructũ sacramẽti. quia sine eis in re vel in voto nõ cõfertur sacramẽti fructus sicut species sub sacramẽto. Vbi scito, quòd huiusmodi species & vsus earum conueniũt cũ aliis sacramentis, non solum in significando, sed etiam in cõferendo. & propterea licet aqua baptismi corpus tangit, & cor ablutiõe hostia corpus tangit, & cor alit. Sed multũ differunt in modo conferendi; quoniam in aliis sacramentis Christus mediante virtute sacramentali confert ef fectum. hic autem immediatè per seipsum fructũ confert sacramenti. Et propter esto cautus quum obiicitur huiusmodi similitudines.

¶ Ad confirmationem dicitur, quòd actus sacramentales sunt in duplici differentia. Quidam enim sunt qui interueniunt in ipsa confectione sacramenti, & de his verificatur quòd sunt actus instrumentales. Quidã verò sunt, qui non sunt actus instrumentales ad conferendum sacramenti fructum sed vt ad eum esse habent vt approximationes nutrimenti ad id quod nutriturta autem sunt de quibus est sermo præsens.

¶ Ad aliam confirmationem dicitur, quòd non ideo simile reddimus iudicium de Eucharistia, & baptismo. & aliis sacramentis, dicendo quòd non propterea defectu sacramenti si infructuose quandoque suscipiuntur; quasi eodem modo Christus operetur in hoc sacramẽto & in aliis, cum cõstet, quòd ipse ipsum præsens, in aliis per suam virtutem vel assistentiam. Sed hoc ideo dicitur, quia quantum ad collationem spiritualis gratiæ, idem est iudicium omnibus eum conferrur spirituale donum si digne suscipiuntur.

¶ Ad tertiũ dicitur, q̃ cæteris paribus, nõ est vtilius spiritualiter comedere & bibere sacramẽtũ, quàm comedere tantũ siquis comedere & bibere spiritualiter, sint vnum & idẽ inter se, & nõ differũt à cõedere & bibere spiritualiter Eucharistiã, nisi sola relatione ad sacramẽtũ. Cõstat enim quòd vti quis fructum spiritus per Eucharistiã, nõ secundũ relationẽ ad sacramẽtũ, sed secundũ intentionẽ Spiritus fructũ: & nõ secundũ relationẽ ad sacramẽtũ. Nisi manducauerit is carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitã in vobis. Secundo, cum dicit. Qui mãducat meã carnem & bibit meũ sanguinẽ, habet vitã æternã. Tertiò cum dicit, Qui mãducat meam carnem & bibit meũ sanguinẽ, in me manet, & ego in illo. Vbi patet, quod semper vnicus mãducationi & potui appositus est fructus, primo vita in nobis. secundo vita æterna. tertio manso in Christo, & econtra.

¶ Ad instantiã autem, quod manducate est actus intellectus, & bibere actus affectus, respõdetur quòd hæc sunt vera secundũ quandã appropriationẽ, & non secundũ proprietatẽ. Et hoc tam in via quàm in patria. nam in via tam mãducare, quàm bibere spiritualiter, spectãt ad credere in Christũ: quia actus quum sit fidei formatus, & intellectus & affectus est, in patria autẽ fruitio beatꝛ, vtriusq; quoque partis perfectio est. In cuius signũm quũ dictũ esset, quòd cibatur illum pane vitæ & intellectus, subiectũ est: & aqua sapientiæ potanit illũ, vt monstraretur sapientia ad intellectũ pertinẽs. & cibus & potus. Et similiter nõ solũ dictũ est. Torrẽte voluptatis tuæ potabis eos, sed inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: vbi tam vbertas domus, quàm voluptas ad potum relata est, vt monstraretur identitas cibi & potus.

¶ Ad confirmationem verò de diuersitate signorum dicitur, quòd nõ oportet diuersis signis sensibilibus respondere diuersa signata intelligibilia. Nec propter hoc, quòd multa signa vnum & idẽ signatum significant, aliquod superfluit: tum quia inadæquate singula repræsentant illud intelligibile. tũ quia sapientes diuina prouidentia huiusmodi signa instituit ad nostram eruditionem, excitationem, humiliationem, conformitatem. &c.

¶ Ad vltimã confirmationẽ de appropriatis, respõdetur distinguẽdo de significatione vel collatione, & similiter de proprio & appropriato. Et dicitur quòd respectu actus significãdi explicitè (de tali enim significandi modo loquor) aliquid est proprium vni speciei, & aliquid proprium alteri: respectu autẽ actus * nihil est alicui proprium: quoniam totũ quod cõfertur à Christo sub vna specie, conferetur etiam ab eode sub alia. Appropriatũ tamen inueniri potest respectu vtriusq; actus: nã redemptio per Christi mortẽ, appropriatur calici in repræsentãdo, & vita animæ appropriatur eidẽ in cõferendo: sicut vita corporis appropriatur in cõferendo hostiæ iuxta illud. Vt duplicis substãtiæ totũ cibaret hominẽ. Et similiter lætitia appropriatur calici in cõferendo: & firmitas hostiæ, iuxta illud, Dedit fragilibus corporis fercũlũ, dedit & tristibus sanguinis poculũ. Sed huiusmodi appropriationes tã in significãdo, quàm in cõferendo, in nullo variant fructum sacramẽti, quin totus & ita plene & perfectè cõferatur sub vna specie, sicut sub vtraque: sicut in diuinis ex hoc quòd Patri appropriatur potentia, & Filio sapientia, & Spiritui sancto bonitas: non minus singula quæque persona est sapientia, potentia, bonitas.

¶ Et per hoc pater responsio ad quæcunque similia, quæ possunt obijci de appropriatis fructibus calicis: nihil enim minus omnium fructuum appropriatorum calici percipitur ex fœcta hostia. Et ratio iam dicta est, quia hæc non sunt propria, sed appropriata.

¶ Ad quartũ argumentũ dicitur, declinãdo vtrunq; extremũ quæstionis propositæ arguẽdo, & media vta incedendo, & distinguẽdo de dispositione sacerdotis in Dei gratia celebrãtis. Dupliciter siquidem potest inueniri dispositus potũ sumptum sacramentum sub specie panis: vel sine augmento spiritualis vel cum augmento spirituali. Et tuplidem inuenitur dispositus cum augmẽto spirituali (ita vt dignior sit suscipiendo sub secunda specie, quàm fuerit sacramenti, qui gratia maior est intensiue aut extensiue: & sic dispositis nullus vnquam dubitauit vtilius esse communicare sub vtraq; specie, quã sub altera tantum. Si vero inuenitur fine spirituali augmento dispositus, nihil spiritualis fructus ex sumptione calicis percipit: quoniã ide est vtrobique agens, & idem patiens æqualiter vtrobique dispositum, & perinde, quoad interiorẽ fructum ille habet, acsi post sumptam hostiam vnã aliam sumeret: vt contingit sumentibus reliquias sacramenti. Vnde infructuositas ista non est ex parte rei contentæ sub specie vini: sed est ex æquali dispositione cõmunicantis: & identitate numerali rei cõtentæ sub vtraque specie: per seipsum immediate conferentis fructũ sacramenti. hæc enim simul concurrentia efficiunt, quod non magis fructuosa est communio sub vtraque specie, quàm sub prima tantùm. Et si his adiunxeris, quòd populus communiter nõ est tantæ perfectionis, vt ad hæc incrementa se præparet, videbis consequenter quòd nõ est vtilius populo communicare sub vtraque specie, quàm communicare sub altera tantum. In cuius signum non apparent meliores homines in partibus vbi cõmunicant sub vtraque specie, hominibus alibi seu ibi communicantibus sub altera tantum specie. Hæc de secunda quæstione.

QVAESTIO III.

An expediat ecclesiæ Christi, quòd populus communicet sub vtraque specie.

QVAERITVR tertiò, vtrum expediat Ecclesiæ Christi, quòd populus communicet sub vtraque specie. Videtur enim quòd sic. Primo exemplo Christi, qui etiam ludum communicauit sub vtraque specie, & immediatè antè dixerat. Exemplum enim meum dedi vobis, &c.

¶ Secundo, exemplo primitiuæ Ecclesiæ. Tunc enim populus communicabat sub vtraque specie, vt patet primæ ad Corin. 11.

¶ Tertiò, exemplo diuturnæ prosequutionis. Nam huiusmodi consuetudo perseuerauit non solum tempore martyrum (quos Cyprianus dominico poculo præconfortandos censuit) sed etiam tempore pacis Ecclesiæ: quum legamus factas non solum patenas, sed etiam calices ministeriales: quare enim ministeriales dicti sunt, nisi quia non ad offerendum, sed ad ministrandũ populo Christi sanguinem deseruiebant.

¶ Et si amplius perspectum fuerit, quòd in ordine Cisterciensi alicubi cõmunio fieri legitur sub vtraq; specie, apparebit quod tẽpore institutionis ordinis Cisterciensis, perseuerabat consuetudo cõmunicandi sub vtraque specie: quoniam non est verisimile, si consuetudo illa cessauerat, quòd monesterium aliquod præfuisset abolitam consuetudinem renouare.

¶ Et confirmatur: quia tam actio quàm doctrina priscorũ Sanctorũ præfertur actioni & doctrinæ posteriorũ: ac per hoc expediẽs videtur Ecclesiæ Christi sequi vestigia priscorum patrum, & imitari eos quantum possimus.

¶ Præterea, Duorũ ficitorũ illud, vt magis expediẽs, est eligendũ, quod clarius & tutius & magis consentaneũ est: sed cõmunicare sub vtraque specie est clarius, tutius, & magis consentaneũ: ergo. Declaratur minor, quòd sit quidẽ clarius, quia nullã habet obscuritatem difficultatum, quas habet cõmunio sub vna specie. Quod verò sit tutius, quia nullius omissionis periculo se exponit, cui se exponit cõmunicans sub altera specie tantũ, omittẽdo cõmunionem alterius. Quòd sit autẽ magis consentaneũ, quia consona institutioni sacramenti & integritati ipsius, & integritati sensibilis refectionis.

¶ Præterea. Quod congruit ex his, quæ sunt per se, est magis expediens: eo quod cõgruit ex his, quæ sunt per accidẽs: sed cõmunio sub vtraq; specie, cõgruit ex his, quæ sunt per se (quia cõgruit ex ipsa perfectione sacramẽti) cõmunio autẽ sub specie panis tantũ cõgruit ex his, quæ sunt per accidẽs: quia oritur ex ineptia quorũdã cõmunicantiũ: ergo magis expedit Ecclesiæ Christi, cõmunicare populum sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantùm.

¶ IN

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ IN OPPOSITVM est consuetudo innumerarum Ecclesiarum.

¶ Ad euidentiam huius quæstionis sciendū est, quod vsus Eucharistiæ medius est inter vtentē, & sacramentum, & propterea cōsonus vtriq; debet esse. Sed quū duplex sit Eucharistiæ vsus (vel primarius, spectans ad consecrantē: vel secundarius, spectans ad populum) hæc est quantum ad propositum spectat, inter vtrunq; vsum differentia, quòd vsus primarius debet cōsonare speciebus sacramenti, eo quòd perfectio vsus primarij spectat ad perfectionē sacramēti vt finis, & propterea, vt prædictū est, sacrilegij reus esset sacerdos celebrans omittendo cōmunionem calicis. Vsus autē secundarius de congruo decet, quòd cōsonet speciebus sacramenti: quia in ipso nō consistit perfectio sacramēti, vt prædictū est.

QVAESTIO OCTVAGESIMA PRIMA, de Modo quo Christus vsus est hoc Sacramento, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vsu huius sacramenti, quo Christus vsus est in prima sui institutione.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum Christus sumpserit suum corpus & sanguinem.

¶ Secundò, vtrum Iudæ dederit.

¶ Tertiò, quale corpus sumpserit aut dederit, vtrum scilicet passibile vel impassibile.

Et quia cōmunio populi in vsu secundario huius sacramenti consistit: ideo ex parte sacramenti decet talem vsum, id est communionem populi cōgruere speciebus sacramentalibus: hoc est, quod fiat sub vtraque specie, ex parte vero vtentis populi debetur huic vsui reuerentia. tenetur enim populus communicare absque irreuerentia, imò & cum reuerentia debita tanto sacramento.

¶ Duobus igitur congruentibus populari vsui huius sacramenti (altero ex parte signorum sacramentalium, altero ex parte populi cōmunicantis) si vtrūque nequit prudenter fieri, appendenda sunt in statera hinc & inde seruanda & omittenda, vt discernatur quid magis expedit. Et ex vna quidem parte appendenda est communio popularis sub vtraque specie cum periculo irreuerentiæ in spargendo sanguinem Christi: ex altera verò parte appendenda est communio popularis sub specie panis tantūm, cum tuta reuerentia sacramentū: & sic perpiciendo conditiones vtriusque partis, discernetur veritas. Apparet autem diligenter considerando, quod communio popularis sub vtraque specie cum periculo irreuerentiæ, habet peccatū sacrilegij annexū, imputandum non solum irreuerentiam committenti, sed populo & Ecclesiæ rectoribus: communio autem popularis sub specie panis tantum, nullum habet annexum peccatum nullumve damnum.

¶ Declaro singula, & primò primum. Quòd enim popularis communio sub vtraque specie habeat annexā irreuerentiam sacramenti, experientia testari potest, & ratio monstrat: nā in populis tanta est diuersitas cōmunicantium, vt impossibile sit (humano more de impossibili loquēdo) fieri communionē tot populorū sub vtraque specie, absque effusione sanguinis sub specie vini. Quod verò huiusmodi irreuerentia sit sacrilegij peccatū, per se notū est, quoniā est irreuerētia rei sacratissimæ. Nec excusatur à sacrilegij vitio, propterea quòd non ex proposito, sed ex incautela aut incutia huiusmodi irreuerentia accidit: quoniam species peccati ex obiecto sumitur, & nō ex occasione peccandi, sicut nec blasphemia Dei à sua recedit specie, quia incautè prolata est, huiusmodi enim circūstantiæ excusant à tanto, sed non à toto. Quòd autem sacrilegium hoc imputetur populo & rectoribus Ecclesiæ, ex eo patet, quod huiusmodi sacrilegiū nō est inter casus inopinatos, aut raro cōtingētes, sicut inter casus raro cōtingentes est, quòd sacerdos celebrās, dū seipsum cōmunicat, aliquid spargat sanguinis Christi: imprudentiæ autē rectoris imputatur defectus non ratus, si potest prouidere, & non prouidet: & similiter populo, qui manuit casum sacrilegij nō rarum accidere, quàm abstinere à cōmunione sub vtraque specie, rationabiliter imputatur.

¶ Deinde declaratur secundò. Quòd enim in cōmunione populari sub specie panis tantūm, nullū interueniat peccatum, ex eo cōuincitur, quòd si cōmunio sub specie panis tantū esset peccatum, nunquā esset licita: constat autem quòd in Paraseuē sacerdos sub specie tantūm panis communicat nō solū licitè, sed laudabiliter, non est igitur cōmunio sub altera specie tantum, peccatum. Quòd etiam non habeat annexū damnum, ex superius dictis iam patet: quia cæteris paribus nō est minus fructuosa communio sub altera specie tantum, quàm sub vtraque. Ex quibus manifestè apparet magis expedire Christi Ecclesiæ communionem populi sub specie panis tantūm, quam sub vtraque.

¶ Et si perspicacius consideratum fuerit, inuenietur ex prædictis, quod vtilior est populo Christiano cōmunio sub specie panis tantūm, quàm sub vtraque specie: quoniā reuerentia tuta, cui inniterur populus communicans sub specie panis tantūm, non caret mercede sua. & prudenter cōmunicare, fructuosius est spiritui, quàm minus prudenter. Et fortè in pœnam huiusmodi imprudentiæ, incautelæ ac sacrilegij emergentis, diuino iudicio schismatici sunt populi communicantes hodie sub vtraque specie.

¶ Expedit igitur Christianis populis cōmunicare sub specie panis tantū, & ad euitandū sacrilegij periculū, & ad meritū tā obedientiæ prælatis sedis Apostolicæ communionem * habentibus parendo. quàm reuerentiæ, magnificādo plus sacramentum hoc, quàm affectum proprium ad vtranque speciem.

¶ AD PRIMVM ergo in oppositum de exemplo Christi, dicitur quòd Spiritus sanctus docuit & docet Ecclesiam, non expedire illi imitari omnes conditiones, quæ interuenerunt in actionibus Christi.

¶ Nec hæc ego somnio, sed manifestè patet Christum in prima huius sacramenti consecratione & traditione duo seruasse, scilicet quod post cœnam cōsecratio & cōmunio facta est. & quod sub vtraque specie cōmunicarit omnes. Ecclesiæ autē nō post cœnā, sed ieiuna consecrationē & cōmunionem perficit, non imitādo Christū in hoc, & proculdubio ratione reuerentiæ ieiuna communicat. Si igitur Christi actio, quo ad hanc conditionē non solū licitè, sed meritoriè omittitur ob reuerentiā tāti sacramēti, par est ob reuerētiam eiusdem sacramēti omittere etiā alteram conditionē, scilicet sub vtraq; specie: imò magis communio popularis sub vtraque specie cōmunicarit omnes, quā cōmunio sacerdotis omissionē sobriæ māducationis, quoniā hic nullū est nisi ex Ecclesiæ statuto peccati periculum: ibi autē interuenit sacrilegij periculum ex conditione sumentium. Vnde sicut Ecclesia prouidè statuit, vt ieiuni communicemustita prouidè quoque seruat, vt sub specie panis tantūm, populus communicet. Et in vtroque obedit Christo, non secundum similitudinem actionis: sed secundum intentionem agentis, de intentione siquidem Christi est reuerentia magis, quàm exterior similitudo operis.

¶ Ad secūdū de exēplo primitiuę Ecclesię, dicitur ꝙ ratione paucitatis Christianorū fiebat tūc absq; periculo sacrilegij cōmunio sub vtraq; specie: nunc autem, quia nō potest absq; sacrilegij periculo tāta multitudo populi cōmunicare sub vtraq; specie, nō expedit imitari in hoc primitiuam Ecclesiā. Posset tamen aliter, & fortè veritus, vtēdo, etiā ratione dictæ respōsionis, dici, quòd nunquam fuit vniuersalis cōsuetudo in tota Ecclesia cōmunicandi populū sub vtraq; specie: sed alicubi fuit hoc cōsuetū, & alicubi nō. In cuius veritatis signū in primitiua Ecclesia aliter legimus factum cōmunionem Hierosolymis, & aliter in Ecclesia Corinthiorū. apud Corinthios enim communicabant sub vtraq; specie vt patet 1. ad Cor. 11. Hierosolymis verò sola sub specie panis cōmunio legitur, vt patet act. 2. vbi dicitur, Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & cōmunicatione fractionis panis, & orationibus. Posti successū temporum vtrunque quoque legimus in sacris canonibus: nam inuenitur communio laica, quæ cōmunio sub specie panis tantum interpretatur: & inuenitur quòd pœnitentibus in extremo Eucharistia infundatur: quod ac cōmunionem calicis spectare constat, quoniam infundi liquorum est. Vnde videtur quòd argumentum ex vniuersali cōsuetudine supponit falsum: imo ex exordio primitiuæ Ecclesiæ, quando omnes simul erāt Apostolis argumentum sumitur ad oppositum ex hoc ipso, quòd Hierosolymis (vbi erat magna multitudo fidelium) sola cōmunio sub specie panis tradita populo legitur, hinc enim tā vehementer ostā multitudine fidelium imitamur doctrinam omnium Apostolorum, communicando populum sub specie panis tantūm.

¶ Et licet ratio sumpta ex tāta multiplicatione Christiani populi sit solubilis ac præcipuum fundamentum consuetudinis communicandi populo sub specie panis tantūm posset nihilominus secūdaria ratio assignari, quare Ecclesia quæ olim sub vtraq; specie cōmunionem faciebant, destituerunt ab illa consuetudine, ex defectu scilicet seruoris & deuotiōis in populis. Vt enim in pluribus cedenti quæstione dictū est, communio sub vtraque specie si fructuosior esse debet, quàm communio sub specie panis tantūm, duplicata debent esse incrementa spiritus, quæ quum defecerint, prouidè tam pastor Ecclesiæ, quàm populus abstinendum à communione sub vtraque specie censuit, recognoscendo communicantium imperfectionem.

¶ Et quod huiusmodi imperfectionem Christianæ incurrerint Ecclesiæ ex hoc apparet, quòd vix populus simplicem præparationem facit pro communione semel in anno.

¶ Quòd verò olim excellēs fuerit profectus Spiritus, patet ex eo quòd quotidie aut quasi quotidie communicabant. & ex eo quòd sacri canones exclamabant ab auditione missæ omnes non cōmunicantes, vt patet de consecrat. 2. ex. per cuius hinc enim rationabiliter cōijcere possumus, quod sicut recognoscendo imperfectionem posteriorū destitit Ecclesia à quotidiana communione, imperfectionem communem, destitit à cōmunione sub vtraque specie, vtpote reddita infructuosa, & periculosa communi populo.

¶ Et per hæc patet responsio ad tria prima argumenta.

¶ Ad quartū verò dicitur, quòd maior distinguenda est, simpliciter, vel secundum quid, & si simpliciter & absolutè intelligitur, vera est, cæteris paribus: si verò secundum quid est falsa manifestè. intellecta igitur maiore absolutè & simpliciter in sensu, qui verificatur, dicitur quòd minor est falsa. Et singillatim manifestetur in singulis patribus eius, dicitur quòd licet cōmunicare sub vtraque specie populum, fit clarius secūdum sensum & quo ad nos: non tamen est clarius secundum intellectum, & ex parte rei contentæ. Vbi cultates siquidem, quæ occurrunt ex parte nostri, & non ex parte rei, & ex his nis sensibilibus, nō ex re contenta cōsurgunt. Quòd aut sit tutius, falsum est. Et quum dicitur, quod nullius omissionis periculo se exponit, respondetur quòd licet non omittat signum sensibile, omittit tamen populāris communio prudentiam debitam in cauendo ab irreuerentia sacramenti, & exponit se periculo commissionis sacrilegij, à quibus tuta est communio populi sub specie panis tantum. Quòd verò dicitur de magis cōsentaneo, operaretur eo ere, magis cōsentaneo rationi rectæ aut præcepto Christi. Communio siquidem populi sub specie vtraque, licet sit magis consentanea, per modum similationis institutioni sacramenti, & integritati sacramenti, & integritati sacrabilis resectionis: communio tamen populi sub panis specie tantūm est magis consentanea, & præcepto Christi. Hoc facite in meam commemorationem (vt prædeclaratum est ex ordine literæ Euangelicę) & rationi rectæ curam gerenti de reuerentia huius sacramenti. Et illud quidē spectat ad essentiam secundum quid, hoc autem ad consentaneum simpliciter & absolutè: quia hoc consurgit ex omnibus consideratis, illud autem ad similitudinem exteriorem tantūm respiciendo.

¶ Ad quintum autem dicitur, quòd falsum subsumit, scilicet tenēdo se ex parte sumentis concurrere per accidens ad vsum huius sacramenti: vsus enim licet sit huius sacramenti vt rei, qua vrimur, hoc est materiæ, est tamen vtentis, vt proprius actus seu operatio. Non accidit autem operationi rectitudo ex parte operantis, imo adeo per se ex hac parte exigit rectitudinem, vt nisi operatio recta sit ex parte operantis, non possit esse recta, simpliciter & absolutè loquēdo, & in proposito plus inuenitur, scilicet quòd cōditio, de qua loquimur ex parte vtentis, non fuit in ipso vtente, sed redundat in sacramentum: quoniam attenditur secundum reuerentiam vel irreuerentiam ad sacramentum: & propterea vndique ruit argumentum.

¶ Et hæc de cōmunione populari sub vtraq; specie dicta pro nūc sufficiāt.

¶ *Super Quæstionem octuagesimam primam.*

IN toto q. 81. hoc solū occurrit circa quarti artic. materiā recolendū, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 ¶ Præterea, Verba sacramentalia non sunt modò maioris virtutis, quando proferuntur à sacerdote in persona Christi, quàm tunc quando fuerũt prolata ab ipso Christo. Sed nunc virtute verborum sacramentaliũ, in altari conficeratur corpus Christi impassibile & immortale, ergo multò magis tunc.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut Inno. III.* dicit, tale corpus tunc dedit discipulis, quale habuit. Habuit autẽ tunc corpus passibile & mortale. Ergo corpus passibile & mortale discipulis dedit. 10

In lib. 4. de sacr. mysteriorum c. 12 post med.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam impassibili modo, passibile tamen corpus suum commendauit discipulis tradidit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Hugo de sancto Vict. posuit, quòd Christus ante passionem diuersis temporibus quatuor dotes corporis glorificati assumpserit, scilicet subtilitatem in natiuitate, quando exiuit de clauso vtero Virginis: agilitatẽ, quando ambulauit siccis pedibus super mare: claritatem in transfiguratione: impassibilitatem in cœna, quando corpus suum discipulis tradidit manducandum, & secundum hoc dedit discipulis suis corpus suum impassibile & immortale. Sed quicquid sit de aliis (de quibus suprà dictum * est, quid sentiri debeat) circa impassibilitatem tamẽ impassibile est * esse quod dicitur. Manifestum est enim, quod idem corpus Christi erat quod à Discipulis tunc in propria specie videbatur, & in specie sacramẽti sumebatur. Nõ autem erat impassibile, secundum quòd in propria specie videbatur, quinimo erat passioni paratum. Vnde nec ipsum corpus Christi, quod in specie sacramenti dabatur, impassibile erat. Impassibili tamẽ modo erat sub specie sacramenti, quod in se erat passibile: sicut inuisibiliter quod in se erat visibile. Sicut enim visio requirit contactũ corporis quod videtur, ad circũstans mediũ visionis, ita passio requisito contactũ corporis quod patitur, ad ea quæ agũt. Corpus autẽ Christi secundũ quòd est sub sacramento (vt suprà dictũ * est) non cõparatur ad ea quæ circũstant, mediãtibus proprijs dimensionibus: quibus corpora se tangunt, sed mediãtibus dimensionibus specierum panis & vini. Et ideo species illæ sunt quæ patiuntur & videntur, non autem ipsum corpus Christi.

*q. 28. ar. 2. ad 3. & 4. 54. art. 1. ad 1. * Alijs esse necessario. Q. 76. art. 4, 5. & 6.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus dicitur non dedisse corpus suum mortale & passibile: quia non dedit mortali & passibili modo. Crux autem fecit carnem Christi aptam manducationi: inquantum hoc sacramentum repræsentat passionem Christi.

¶ Ad secundũ dicẽdum, quòd ratio illa procederet, si corpus Christi sicut erat passibile, ita passibili modo fuisset sub sacramento.

Q. 76. art. 4.

¶ Ad tertiũ dicendum, quod sicut suprà dictũ *) accidentia corporis Christi sunt in sacramẽto ex reali concomitãtia, nõ autẽ ex vi sacramenti, ex qua est ibi substantia corporis Christi. Et ideo virtus verborũ sacramentaliũ ad hoc se extẽdit vt sit sub sacramẽto corpus Christi, scilicet quibuscunque accidẽtibus realiter in eo existentibus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrũm si hoc sacramentum tempore mortis Christi fuisset seruatum, vel consecratum, ibi moreretur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd si hoc sacramentũ tẽpore mortis Christi fuisset seruatũ in pixide, vel ab aliquo Apostolorũ consecratũ, non ibi moreretur. Mors enim Christi accidit per eius passionẽ, Sed Christus impassibili modo etiam tunc erat in hoc sacramento. Ergo non poterat mori in hoc sacramento.

4 di. 10. ar. 2. q. 1. co. & dist. 11. q. 3. ar. 4. & 4. contra ca. 64. Et quot. 5. ar. 11. ad 1. Et 10. 6. lec. 6. fin. et 1. co. 11. lec. 6. co. 1. fin.

2 ¶ Præterea, In morte Christi separatus fuit sanguis eius à corpore. Sed in hoc sacramento simul est corpus Christi & sanguis. Ergo Christus in hoc sacramento non moreretur.

3 ¶ Præterea, Mors accidit per separationem animæ à corpore. Sed in hoc sacramento continetur tam corpus, quàm anima Christi. Ergo in hoc sacramento non poterat Christus mori.

SED CONTRA est quòd idem Christus, qui erat in cruce, fuisset in sacramento. Sed in cruce moriebatur. Ergo & in sacramento conseruato moreretur.

CONCLVSIO.

¶ Idẽ Christus seruatus in sacramẽto mortuus fuisset, qui in cruce mortuus fuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus Christi idem in substantia est in hoc sacramento & in propria specie, sed non eodem modo. Nam in propria specie contingit circunstantia corpora per proprias dimensiones, non autem prout est in hoc sacramento: vt suprà dictum * est. Et ideo quicquid pertinet ad Christum, secundum quòd in se est, potest attribui ei, & in propria specie, & in sacramento existẽti: sicut viuere, mori, dolere, animatum, vel inanimatum esse, & cætera huiusmodi. Quæcunque verò conueniunt ei per comparationem ad corpora extrinseca, possunt ei attribui in propria specie existenti, non autem prout est in sacramento: sicut * irrideri, conspui, crucifigi, flagellari, & cætera huiusmodi. Vnde & quidã metrice dixerunt, Pixide seruato poteris sociare dolorem Innatum, sed non illatus conuenit illi.

Art præc et q 76 ar. 4. 5. & 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut dictum * est) passio conuenit corpori passo per comparationem ad agens extrinsecum. Et ideo Christus, secundum quòd est sub hoc sacramento, pati non potest: potest tamen mori.

¶ Ad secundum dicẽdum: quòd (sicut supra dictum * est, sub specie panis est corpus Christi ex vi consecrationis: sanguis autem sub specie vini. Sed nunc quidem, quando realiter sanguis Christi non est separatus ab eius corpore, ex reali concomitantia & sanguis Christi est sub specie panis simul cum corpore, & corpus sub specie vini simul cũ sanguine. Sed si tempore passionis Christi, quando realiter sanguis fuit separatus à corpore Christi, fuisset hoc sacramentum consecratum sub specie panis fuisset solũm corpus, & sub specie vini fuisset solum sanguis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) anima Christi est in hoc sacramento ex reali concomitantia, quia non est sine corpore: non autem ex vi consecrationis. Et ideo si tunc fuisset hoc sacramentum conseruatum vel peractum, quando anima erat à corpore separata, non fuisset anima Christi sub hoc sacramento, non propter defectum virtutis verborum, sed propter aliam dispositionem rei.

QVAESTIO OCTVAGESIMASECVNDA, DE MINISTRO HVius Sacramenti, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ministro huius sacramenti.

¶ Circa primum quæruntur decem.

¶ Primò, vtrum conficere hoc sacramentum sit proprium sacerdotis.

¶ Secundò, vtrum plures sacerdotes simul possint eandem hostiam consecrare.

¶ Tertiò, vtrum dispensatio huius sacramenti pertineat ad solum sacerdotem.

¶ Quartò, vtrum liceat sacerdoti consecranti à communione abstinere.

¶ Quintò, vtrum sacerdos peccator possit conficere hoc sacramentum.

¶ Sextò, vtrum missa mali sacerdotis minus valeat quàm boni.

¶ Septimò, vtrum hæretici schismatici vel excommunicati possint conficere hoc sacramentum.

¶ Octauò vtrum degradati.

¶ Nonòvtrum peccent, à talibus communionem recipientes.

¶ Decimò, vtrum liceat sacerdoti omnino à celebratione abstinere.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum consecratio huius sacramenti sit propria sacerdotis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod consecratio huius sacramenti non sit propria sacerdotis. Dictum est enim * supra, quod hoc sacramentum consecratur virtute verborum quæ sunt forma huius sacramenti. Sed illa verba non mutantur, siue dicantur à sacerdote, siue à quocunque alio. Ergo videtur quod non solus sacerdos, sed etiam quilibet alius possit hoc sacramentum consecrare.

2 ¶ Præterea, Sacerdos hoc sacramentum conficit in persona Christi. Sed laicus sanctus est vnitus Christo per charitatem. Ergo videtur quod etiam laicus possit hoc sacramentum conficere. Vnde & Chryso. dicit * super Matth. quod omnis sanctus est sacerdos.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus ordinatur ad hominum salutem, ita & hoc sacramentum: sicut ex supradictis * patet. Sed etiam laicus potest baptizare, vt supra dictum * est. Non ergo est proprium sacerdotis conficere hoc sacramentum.

4 ¶ Præterea

¶ Super Quæstionis octauæ finem secunda Articulum secundum.

¶ Num plures sacerdotes possint concelebrare.

In artic. 2. quæstion. 82. circa pluralitatem simul concelebrantium, Durandus occurrit in 4. dist. 13. contrarius valde huic pluralitati, & rationibus & autoritatibus pro ea. Putat enim quòd consuetudo ista non sit perniciosa, & magis quòd sit abolenda quàm seruanda. Confutat autem rationem in litera ab Autore allatam ab innocentio sumptam de consecratione Apostolorũ Christo: quia licet conconsecrauerint, non tamen concelebrarunt. Confutat applicationem eiusdem verborum ad vnum instans: quia vix, aut nunquam fieri potest, quod omnes simul proferant: Nec recipit distinctionem prouidentiam sanctis in huiusmodi, quæ sunt partibilium Ecclesiarum, & non omnium.

¶ Quoad rea duabus existentibus opinionibus ex tribus de hoc pluralitate, videtur Innocentij, quã sequitur Autor: altera Durandi totaliter contra illum, & pro via Innocentij quãdo plurium Ecclesiarum: & specialiter Romanæ. Pro via autem Durandi ratio vrgere videtur: nam secundum traditam ratio de consecrationibus Discipulis facta, potius adaptatio quàm ratio est, quam ipsi consecrauerint. Similiter, quod verba consecrationis dicta antequam vltimum instans, quo complentur ab eodem consecrante, referantur ad illud vltimum instans, volumus dicitur, meminisse oportet, quòd dum consecrantur plures consecrantibus vnum, vnus dicente & ablegente, conclusum est, quòd omnes simul baptizant, non solus baptizat. Similiter hic dicendũ est secundum rectam rationem iudicãdum est.

¶ Posset media via tertia dicendo ex Ecclesiastico futuro seu modo quod noui sacerdotes concelebrent, dicendo simul cum episcopo consecrationis verba: consecrationem autem in instanti, quod vnus ante alter post, verba consecrationis proferat, quamquam hoc ex ponentis & alte canonem pontifex, vt dicitur, quòd eadem memoro debent consecrantes verba consecrationis dicti, quo dicto ab episcopo. Sed hæc minus vera videtur, quia sic hoc sacramentum haueretur in Ecclesia Romano à tẽ-

4 ¶ Præterea, Hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ. Sed alias materias consecrare, scilicet chrisma & oleum sanctum, & oleum benedictum, pertinet ad solum episcopum: quarum tamen consecratio non est tantæ dignitatis, sicut consecratio Eucharistiæ, in qua est totus Christus. Ergo non est proprium sacerdotis, sed solius episcopi, hoc sacramentum conficere.

¶ SED CONTRA est quod Isidor.* dicit in quadã epistola, & habetur in Decret. di. 25. Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis & sanguinis Domini in altari Dei conficere.

CONCLVSIO.

¶ Proprium sacerdotem munus est sacrum Eucharistiæ sacramentum conficere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut suprà dictum * est) hoc sacramentum est tantæ dignitatis, quòd non conficitur nisi in persona Christi. Quicunque autem aliquid agit in persona alterius, oportet hoc fieri per potestatem ab illo concessam. Sicut autem baptizato conceditur à Christo potestas sumendi hoc sacramentum: ita sacerdoti, cum ordinatur, confertur potestas hoc sacramentum consecrandi in persona Christi. Per hoc enim ponitur in gradu eorum quibus dictum est à Domino, Hoc facite in meam commemorationem. Et ideo dicendum est, quòd proprium est sacerdotum conficere hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus sacramentalis in pluribus consistit, & non in vno tantùm: sicut virtus baptismi consistit in ipsis verbis, & in aqua. Vnde & virtus consecrativa non solum consistit in ipsis verbis: sed etiam in potestate sacerdoti tradita in sua consecratione & ordinatione: cum ei dicitur ab episcopo, Accipe potestatem offerendi in Ecclesia sacrificium, tam pro viuis, quàm pro mortuis. Nam & virtus instrumentalis in pluribus instrumentis consistit, per quæ agit principale agens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd laicus iustus vnitus est Christo vnione spirituali per fidem & charitatem, non autem per sacramentalem potestatem. Et ideo habet spirituale sacerdotium ad offerendũ spirituales hostias, de quibus dicitur in Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. & Roman. 12. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem. Vnde & primæ Pet. 2. dicitur, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias.

¶ Ad tertium dicendum, quòd perceptio huius sacramenti non est tantæ necessitatis, sicut perceptio baptismi, vt ex supradictis patet.* Et ideo licet in necessitatis articulo laicus possit baptizare, non tamen potest hoc sacramentum conficere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd episcopus accipit potestatem vt agat in persona Christi super corpus eius mysticum, id est super Ecclesiam. Quam quidem potestatem non accipit sacerdos in sua consecratione: licet possit eam habere ex episcopi commissione. Et ideo ea, quæ non pertinent ad dispositionem corporis mystici, non reseruantur episcopo: sicut consecratio huius sacramenti. Ad episcopum verò pertinet tradere non solum populo, sed etiam sacerdotibus ea, ex quibus possunt propriis officiis vti. Et quia benedictio chrismatis & olei sancti,

& olei infirmorum, & aliorũ quæ consecrantur (puta altaris, Ecclesiæ vestium, & vasorum) præstat quandam idoneitatem ad sacramenta perficienda, quæ pertinent ad officium sacerdotum: rideo tales consecrationes episcopo reseruantur, tanquàm Principi totius ecclesiastici ordinis.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum plures sacerdotes possint vnam & eandem hostiam consecrare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd plures sacerdotes non possint vnam & eandem hostiam consecrare. Dictum est enim supra, * quod plures non possunt simul vnum baptizare. Sed non minor vis est sacerdotis consecrantis quã hominis baptizantis. Ergo etiam non possunt simul plures vnam hostiam consecrare.

4. dist. 13. q. 1. ar. 2. q. 2.

2 ¶ Præterea, Quod potest fieri per vnũ, superfluè fit per multos. In sacramentis autem nihil debet esse superfluum. Cum ergo vnus sufficiat ad consecrandum, videtur quòd plures non possint vnam hostiam consecrare.

Q. 67. ar. 6.

3 ¶ Præterea, Sicut dicit Augustinus * super Ioan. hoc sacramentum est sacramentum vnitatis. Sed contrarium vnitati esse videtur multitudo, ergo non videtur conueniens esse huic sacramento, quòd plures sacerdotes eandem hostiam conficrent.

Tract. 26 in Ioan. to. 9.

¶ SED CONTRA est, quòd secundum consuetudinem quarundam Ecclesiarum, sacerdotes, cum de nouo ordinantur, concelebrant episcopo ordinanti.

CONCLVSIO.

¶ Possunt plures sacerdotes de nouo ordinati simul eandem hostiam consecrare, dummodo simul cum episcopo eadem verba in eodem instanti proferant.

Ar. præced

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) sacerdos cum ordinatur, constituitur in gradu eorum qui à Domino acceperunt potestatem consecrandi in cœna. Et ideo secundum consuetudinem quarundã Ecclesiarum, sicut Apostoli Christo cœnanti con cœnauerunt, ita noui ordinati, episcopo ordinanti concelebrant. Nec propter hoc iteratur consecratio super eandem hostiam: quia sicut Innoc. III. * dicit, omnium intentio debet ferri ad idem instans consecrationis.

Li. 4. de sacro altaris mysterio. c. 25. circa medium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus non legitur simul baptizasse cum Apostolis, quando iniunxit eis officium baptizandi. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si quilibet sacerdotum operaretur in virtute propria, supersluerent alij celebrantes, vno sufficienter celebrante. Sed quia sacerdos non consecrat nisi in persona Christi, multi autem sunt vnum in Christo, ideo non refert verum per vnum aut per multos hoc sacramentum consecretur: nisi quòd oportet ritum Ecclesiæ seruari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Eucharistia est sacramentum vnitatis Ecclesiasticæ, quæ attenditur secũdum hoc, quòd multi sunt vnum in Christo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum dispensatio huius sacramenti pertineat solum ad sacerdotem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non pertineat solum ad sacerdotem dispensatio huius sacramenti, Sanguis enim Christi non minus pertinet

Tertia S. Thomæ.

pore Innocentij VIII. in antiquis tamẽ pontificalibus hoc non habetur. Tum quia Autor in littera ex Innocentio III. expresse fatagit ad saludandum verba prolata non simul, dũ dicit quod nõ reiteratur cõsecratio super eadẽ materia propter intentionem omnium ob vnum instans. Vbi nisi supponeret vnũ prius, & alterum post cõsecrationis verba dicere, vanus esset labor. & recurrus ad intensionem pro eodẽ instanti: de his enim quæ simul proferuntur nulla est quæstio reiterationis. Tum quia statutum hoc est quodammodo impossibile: quoniam quæuis (secunque minima mora vla verba vnius præsentem antequam alter terminaret. in reiterationem superfluitatemque incideret. Tum quia Ecclesia non adoraret tam hostiam, quàm calicem: donec per episcopum fuerit cõsecratio facta, cuius oppositum deberet fieri quando aliquis de ordinatis præuenit episcopum. Nec præpendenda sunt verba pontificalis Romani antiqui, dicentis de nouiter ordinatis presbyteris. Dicant omnia quæ sunt in missali sicut si celebrarent. Infinuatur enim hinc, quod ipsi non celebrant: ac per hoc non concelebrant episcopo, sed di-

¶ cunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

eunt tãtum totum canonem. Vnde in nouis Pontificalibus statutum illud prærecitatũ adpositum videtur ex communi opinione sequentium expositionem Innocentij III. qui interpretatus est illum canonis prolationem, quæ ab ordinatis fieri consueuit, esse cõ celebrationem, super hoc enim præsupposito doctores loquuti sunt, siue defendendo, siue reprehendendo.

Vt habetur in eius legenda.

¶ Ex quibus omnibus utriorem partem eligendo, duo in facto seruãda sunt: primum est circa prolationem exteriorẽ, quod quilibet ordinatus seruet ritũ illius Ecclesiæ, dicendo totum canonem. Secundum est circa intentionem, quòd non habeas determinate intentionem consecrandi, & similiter non habeat determinate intentionem non consecrandi, sed habeat intentionem debitam: hoc est, proponat apud se. Intendo dicere cum ea intentione, qua debeo dicere. Sic enim tutissima via omnes ordinati incedunt, & solũ episcopo relinquunt intentionem determinatam ad consecrandum, nullaque relinquitur difficultatibus quæstio, dũ dubijs existentibus actibus tutior pars electa est. His enim seruatis, satis fit vtrique opinioni, scilicet tenentium quòd ordinati concelebrant, & tenentium, quòd ordinati non concelebrant: sed dicunt tantum.

Ca. 3. eccle. hier. par. 1. Et cap. 4.

De cons. d. 2. c. peruenit.

Ar. 3. huius quæst.

¶ Et hæc quidẽ de ordinatis presbyteris. De cõsecrato autem episcopo secus dicendum ab hac dubio est: quoniam Romanum pontificale antiquum expressè habet, quòd consecratori pontifici celebranti debet cõsecratus concelebrare.

Et subditur, quòd legat & faciat omnia quæ sunt in canone missæ, de his enim dicẽdum est, quòd de facto ambo consecrãt eandem materiã simul, quoniam in eodem altari mutuò se expectantes concelebrant: quod non continet difficultatem, aut quasi impossibilitatem, quæ contingit in multitudinem presbyterorum qui simul ordinantur.

¶ *Super quæstionis octauagesimæ secundæ, Articulum quartum.*

IN calce 4. artic. aduerte, sacerdotem posse quidem de cõsilio iterũ consecrare & sumere, quando sub specie carnis aut sanguinis sacramẽtũ apparet, non teneri tamen ad hoc: quoniam actor miraculi sacerdotem à lege sumendi absoluit. Et propterea Autor in litera prius libertatem sacerdotis dixit: deinde consilium dedit.

In cor. ar.

ad hoc sacramentum, quàm corpus. Sed sanguis Christi dispensatur per diacones: vnde & beatus* Lauren. dixit beato Sixto, Experire virum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem. Ergo & pari ratione dispẽsatio corporis Christi non pertinet ad solos sacerdotes.

2 ¶ Præterea, Sacerdotes constituuntur ministri sacramentorum. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ, non in vsu, ad quem pertinet dispensatio. Ergo videtur quòd non pertineat ad sacerdotem corpus Domini dispensare.

3 ¶ Præterea, Dionys. dicit in libr.* Cæl. hier. quòd hoc sacramentum habet perfectiuam virtutem, sicut & chrisma. Sed signare chrismate baptizatos, non pertinet ad sacerdotem: sed ad episcopum. Ergo etiam dispensare hoc sacramentum, pertinet ad episcopum non ad sacerdotem.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur* de consec. dist. 2. Peruenit ad notitiam nostram quòd quidam presbyteri laico aut fœminæ corpus Domini trãdunt ad deferendum infirmis: igitur interdicit synodus, ne talis præsumptio vlterius fiat: sed presbyter per semetipsum infirmos communicet.

CONCLVSIO.

¶ *Cum sacerdotes in Christi persona perficiant sacramentum, & medii sint inter Deum & populum, ad eos maximè tanti sacramenti dispensatio pertinet.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad sacerdotem pertinet dispensatio corporis Christi, propter tria. Primò quidem quia (sicut dictum est)* ipse consecrat in persona Christi. Ipse autem Christus sicut consecrauit corpus suum in cœna, ita & aliis sumendum dedit. Vnde sicut ad sacerdotem pertinet consecratio corporis Christi, ita ad eum pertinet dispensatio. Secundò, quia sacerdos constituitur medius inter Deum & populum. Vnde sicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre, ita ad eum pertinet dona sanctificata diuinitus, populo tradere. Tertiò, quia in reuerentiam huius sacramenti, à nulla re contingitur, nisi consecrata. Vnde & corporale & calix consecrantur, & similiter manus sacerdotis, ad tangendum hoc sacramentum. Vnde nulli tangere licet, nisi in necessitate: puta si caderet in terram, vel in aliquo alio necessitatis casu.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diaconus quasi propinquus ordini sacerdotali, aliquid participat de eius officio: vt scilicet dispenset sanguinem, non autem corpus, nisi in necessitate, iubente episcopo vel presbytero. Primò quidem quia sanguis Christi continetur in vase: vnde non oportet quod tangatur à dispensante, sicut tangitur corpus Christi. Secundò, quia sanguis designat redemptionẽ à Christo in populũ deriuatã: vnde & sanguini admiscetur aqua, quæ significat populũ. Et quia diaconi sunt inter sacerdotem & populum, magis conuenit diaconibus dispensatio sanguinis, quàm dispensatio corporis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ejusdem est hoc sacramentum dispensare & consecrare, ratione iam dicta.*

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut diaconus in aliquo participat illuminatiuam virtutẽ sacerdotis, inquantum dispensat sanguinem: ita sacerdos participat perfectiuam dispensationem episcopi, inquantum dispensat hoc sacramentum, quo perficitur homo secundum se per comparationem ad Christum. Alie autem perfectiones, quibus homo perficitur per comparationem ad alios, episcopo reseruantur.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virum sacerdos consecrans, teneatur sumere hoc sacramentum.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos consecrans non teneatur sumere hoc sacramentum. In aliis enim consecrationibus, ille qui consecrat materiam, non vitatur ea: sicut episcopus consecrans chrisma, non linitur eodem. Sed hoc sacramentum consistit in consecratione materiæ. Ergo sacerdos perficiens hoc sacramentum, non necesse habet vti eodem: sed potest licitè à sumptione eius abstinere.

2 ¶ Præterea, In aliis sacramentis minister non præbet sacramentum sibipsi: nullus enim baptizare potest seipsum, vt supra* dictum est. Sed sicut baptismus ordinatè dispensatur, ita & hoc sacramentũ. Ergo sacerdos perficiens hoc sacramentum, non debet ipsum sumere à seipso.

3 ¶ Præterea, Contingit quandoque, quòd miraculosè corpus Christi in altari apparet sub specie carnis, & sanguis sub specie sanguinis, quæ non sunt apta cibo & potui: vnde (sicut supra* dictum est) propter hoc sub alia specie traduntur, ne sint horrori fumentibus. Ergo sacerdos consecrans, non semper tenetur sumere hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quòd in concilio Toletano legitur & habetur de consec. di. 2. c. relatum. Modis omnibus tenendum est, vt quotiescunque sacrificamus corpus Christi & sanguinem Domini nostri Iesu Christi in altari immolat: totiens perceptionis corporis & sanguinis Christi participem se præbeat.

CONCLVSIO.

¶ *Sacerdos quandocunque consecrat, sumere sacramentum debet.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra* dictum est) Eucharistia non solum est sacramentum, sed etiam sacrificium. Quicunque autem sacrificium offert, debet sacrificij fieri particeps: quia exterius sacrificiũ quod offertur, signum est interioris sacrificij quo quis seipsum offert Deo, vt Augustꝰ. * dicit 10. de Ciuitate Dei. Vnde per hoc quòd participat sacrificio, ostendit ad se sacrificium pertinere. Similiter etiam per hoc quòd sacrificium populo dispensat, ostendit se esse dispensatorem diuinorum, quorum ipse primò debet esse particeps, sicut Dionysius* dicit in libro Cælestis hier. Et ideo ipse ante sumere debet, quàm populo dispenset. Vnde & in prædicto capite legitur, Quale est sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur? Per hoc autem fit particeps, quòd de sacrificio sumit, secundum illud Apostoli 1. Cor. 10. Nónne qui edunt de hostias, participes sunt altaris? Et ideo necesse est quòd sacerdos quotiescunque consecrat, sumat integrè hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consecratio chrismatis, vel cuiuscunque alterius materiæ, non est sacrificium, sicut consecratio Eucharistiæ. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quod sacramentum baptismi perficitur in ipso vsu materiæ. Et ideo nullus potest baptizare seipsum, quia in sacramento non potest esse idem agens & patiens. Vnde nec in hoc sacramento sacerdos consecrat seipsum, sed panem & vinum. In quo consecratione perficitur sacramentum, vsus autem sacramenti est consequenter se habens ad hoc sacramentum. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si miraculosè corpus Christi in altari sub specie carnis appareat, aut sanguis sub specie sanguinis, non est sumendum. Dicit enim Hier.* super Leuit. De hac quidem hostia quæ in Christi commemoratione mirabiliter fit, edere licet, de illa vero quam Christus in ara crucis obtulit, secundum se nulli edere licet. Nec propter hoc sacerdos transgressor efficitur: quia ea quæ miraculosè fiunt, legibus non subduntur. Consulendum tamen esset sacerdoti, quòd iteratò corpus & sanguinẽ Domini cõsecraret & sumeret.

ARTICVLVS V.

¶ *Virum malus sacerdos Eucharistiam consecrare possit.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd malus sacerdos Eucharistiam consecrare non possit. Dicit enim Hieronymus* super Soph. Sacerdotes qui Eucharistiæ seruunt, & sanguinem Domini populis diuidunt, impiè agunt in lege Christi, putantes

¶ *Super Quæstionis octauagesimæ secundæ Articulum sextum.*

IN arti. 6. circa illud, Oratio à sacerdote malo prolata in persona totius Ecclesiæ, est fructuosa, duo sunt aduertenda. Primum, quod minus dicitur, quàm intendatur: nam intenditur non solùm quod est fructuosa, sed etiam quod non est minus fructuosa quo ad alios, quàm boni sacerdotis. Et ratio in litera inuenitur: quia ministerium in persona Ecclesiæ, non est minus fructuosum, quàm ministerium in persona Christi: ministret autem Christi, siue bonus, siue malus, æque sanctificat: igitur minister Ecclesiæ siue bonus, siue malus æque operatur.

¶ Alterum est, quòd Sco tus in quæstione vltima distinct. 4. sent. in opposítum partem declinat ex ratione, quia meritũ quod dicitur esse in celebratione missæ, vt missa est, non est arbitractum ex idea Platonis: ergo oportet quod sit realiter aliquod meritum: ergo totius Ecclesiæ vel alicuius membri. sed nõ totius Ecclesiæ, nisi quia dicuntur partis: non ergo alicuius partis malæ & nõ existentis in toto, sicut est pars vitæ, id est existentis & operantis in charitate: ergo in missa non est tantum meritum quodcunque, quãdo est mali, sicut quando est boni.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ratio illa contra quam valorem missæ inducebatur in persona Ecclesiæ petunt afferri, solendo est, dicendo quòd meritum Ecclesiæ non subtrahitur à missa, sed ipsius Ecclesiæ ratione participum suorum viuorum ipsa, & non ratione partis suæ mortuæ quæ ministrat tunc, Et dicitur, pars mortua non meretur sicut vivum est quo ad meritum ex persona propria, sed secus est quo ad meritum ex persona Ecclesiæ. Cui quo stat, quòd forte vita ministrante missa sit simpliciter meritoria, quia vndique tũc concurrit meritum, scilicet ex persona Ecclesiæ, & ex persona proprij.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Hieronymus* non improbat errorem sacerdotum, qui credebant se digne posse Eucharistiam consecrare, ex hoc solo quòd sunt sacerdotes: etiam si sint peccatores. Quod improbat Hiero. per hoc quòd maculosi ad altare accedere prohibentur. Non tamen remouetur, quin si accesserint, sit verum sacrificium quod offerunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante illa verba Gelasius* papa præmittit, Sacrosancta religio, quæ catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet nisi pura conscientia non audeat peruenire. Ex quo manifestè apparet eius intentionis esse, quòd peccator sacerdos non debet ad hoc sacramentum accedere. Vnde per hoc quod subdit. Quomodo cælestis Spiritus aduocatus aduenit, intelligi oportet quòd non aduenit ex merito sacerdotis, sed ex virtute Christi, cuius verba profert sacerdos.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut eadem actio, inquantum fit ex prava intentione ministri, potest esse mala, bona autem, inquantum fit ex bona intentione Domini: ita benedictio sacerdotis peccatoris, inquantum ab ipso indignè fit, est maledictione digna (& quasi infamia siue blasphemia, & non oratio reputatur) inquantum autem profertur ex persona Christi, est sancta & efficax ad sanctificãdum. Vnde signanter dicitur. Maledicam benedictionibus vestris.

ARTICVLVS VI.

¶ *Virum missa mali sacerdotis minus valeat, quàm missa sacerdotis boni.*

4 dist. 13. q. 1. ar. 2. q. 5.

Refertur hoc in decr. 1. q. 1. cap. Multi autem.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd missa sacerdotis mali non minus valeat, quàm missa sacerdotis boni. Dicit enim Gregorius* in Registro, Heu in quàm magnum laqueum incidunt qui diuina & occulta mysteria, plus ab aliis sanctificata posse fieri credunt, cùm vnus idemque Spiritus sanctus ea mysteria occulte atque inuisibiliter operando sanctificet. Sed hæc occulta mysteria celebrantur in missa. Ergo missa, mali sacerdotis non minus valet, quàm missa boni.

2 ¶ Præterea, Sicut baptismus traditur à ministro in virtute Christi, qui baptizat, ita & hoc sacramentum in persona Christi conficratur. Sed non melior baptismus datur à meliori ministro: vt supra dictum* est. Ergo etiam neque melior missa est, quæ celebratur à meliori sacerdote.

Q. 64. ar. 5 Et q. 67. ar. 5. & alijs.

3 ¶ Præterea, Sicut merita sacerdotum differunt per bonum & melius: ita etiam differunt per bonum & malum. Si ergo missa melioris sacerdotis est melior, sequitur quòd missa mali sacerdotis sit mala, Quod est inconueniens, quia malitia ministrorum non potest redundare in Christi mysteria: sicut Augustinus* dicit in lib. de Baptismo. Ergo neque missa melioris sacerdotis est melior.

Li. 2 contra lite. Petiliã. c. 47. circa fin. aliis verbis, to. 7 In dec. 1. q. 1. c. ipse sacerdotes.

¶ SED CONTRA est, quòd habetur in Decretis 1. quæst. 1.* Quantò sacerdotes fuerint digniores, tantò facilius in necessitatibus, pro quibus clamabant, exaudiuntur.

CONCLVSIO.

¶ *Quo ad sacramentum mali sacerdotis missa non minus valet, quàm boni, quo ad orationes tamen, melioris sacerdotis magis est fructuosa: quamquã si in persona Ecclesiæ fiat, nõ modò boni sacerdotis missa, sed etiã mali fructuosa sit.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in missa duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum, quod est principale: & orationes quæ in missa fiunt pro viuis & mortuis. Quantum ergo ad sacramentum, non minus valet missa sacerdotis mali, quàm boni: quia vtrobique idem conficitur sacramentum. Oratio etiam quæ fit in missa, Potest considerari dupliciter. Vno modo inquantum habet efficaciam ex deuotione sacerdotis orantis. Et sic non est dubium, quòd missa melioris sacerdotis magis est fructuosa. Alio modo inquantum oratio in missa profertur à sacerdote in persona totius Ecclesiæ, cuius sacerdos est minister. Quod quidem ministerium etiam in peccatoribus manet: sicut supra dictum* est de ministerio Christi. Vnde etiam quantum ad hoc dest fructuosa non solùm oratio sacerdotis peccatoris in missa: sed etiam omnes eius orationes, quæ facit in Ecclesiastici officiis, in quibus gerit personam Ecclesiæ, licet orationes eius priuatæ non sint fructuosæ: secundum illud Prouerbiorum 28. Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.

Art. præc. D. 959. D. 1141.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gregorius loquitur ibi quantum ad sanctitatem diuini sacramenti,

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacramento baptismi non fiunt solennes orationes, pro omnibus fidelibus, sicut in missa. Et ideo quantum ad hoc non est simile. Est autem simile quantum ad effectum sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quod per virtutem Spiritus sancti (qui per vnitatem charitatis communicat inuicem bona membrorum Christi) fit quod bonum priuatum quod est in missa sacerdotis boni, est fructuosum aliis. Malum autem priuatum vnius hominis non

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæsecundæ Articulum nonum.*

IN articulo nono, aduertendum est, quòd in disputationibus, & inuestigationes & canones de participantibus in sacramentorum perceptione, & cæteris diuinis, cum excommunicatis, suspensis, &c. hodie vacare, propter statutum in concilio Constantiensi, quo concessum est omnibus Christi fidelibus participare cum excommunicatis, &c. nisi in duobus casibus, scilicet si fuerint, nominatim denuntiati, vel notorie persisterint clericum: vt refert Archiepiscopus Florentinus in Tertia parte Summæ suæ, titul. 22.

2 ¶ Præterea, Sicut ibidem legitur, Inno. * Papa dicit, Arrianos cæterasque eiusmodi pestes, quia laicos eorum sub imagine pœnitentiæ suscipimus, non videntur clerici eorum cum sacerdotij aut cuiuspiã mysterij suscipiendi dignitate esse, quibus solum baptisma ratum esse permittimus. Sed non potest aliquis consecrare Eucharistiam, nisi sit cum sacerdotij dignitate. Ergo hæretici & cæteri huiusmodi, non possunt Eucharistiã consecrare.

3 ¶ Præterea, Ille qui est extra Ecclesiam, non videtur aliquid posse agere in persona totius Ecclesiæ. Sed sacerdos consecrans Eucharistiam, hoc agit in persona totius Ecclesiæ, quod patet ex hoc, quòd omnes orationes proponit in persona Ecclesiæ. Ergo videtur quod illi qui sunt extra Ecclesiam, scilicet heretici, schismatici, & excommunicati, non possint consecrare Eucharistiam.

¶ SED CONTRA est quòd Augustinus * dicit in 2. contra Parmenianum, Sicut baptismus in eis, scilicet hæreticis, schismaticis & excommunicatis, ita ordinatio mansit integra. Sed ex vi ordinationis sacerdos potest consecrare Eucharistiam. Ergo hæretici, schismatici, & excommunicati, cum in eis maneat ordinatio integra, videtur quòd possint consecrare Eucharistiam.

Lib. 2. c. 13. tom. 7.

CONCLVSIO.

¶ Quanquam non rectè, & non sine mortali crimine, possunt tamen schismatici, atque excommunicati hostiam consecrare, dummodo sint ordinati, cum consecratio sit actus consequens ordinis Potestatiuus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd hæretici, schismatici & excõmunicati, quia sunt extra Ecclesiam, non possunt conficere hoc sacramentum. Sed in hoc decipiuntur, quia sicut Augustinus * dicit in 2. contra Parmenianum, aliud est aliquid omnino non habere, aliud autem non rectè habere: & similiter etiam est aliud non dare, & aliud non rectè dare. Illi igitur, qui intra Ecclesiam constituti, receperunt potestatem consecrand. Eucharistiam in ordinatione sacerdotij, rectè quidem habent potestatem, sed non rectè ea vtuntur, si postmodum per hæresim aut schisma vel excommunicationem, ab Ecclesia separentur. Qui autem sic separati ordinantur, nec rectè habent potestatem, nec rectè vtuntur. Quòd tamen vtrique potestatem habeant, patet per hoc, quòd (sicut Augustinus * ibidem dicit) cùm redeunt ad vnitatem Ecclesiæ, non reordinantur, sed recipiuntur in suis ordinibus. Et quia consecratio Eucharistiæ est actus consequens ordinis potestatem, illi qui sunt ab Ecclesia separati per hæresim, aut schisma, vel excommunicationem, possunt quidem consecrare Eucharistiam, quæ ab eis consecrata verum corpus & sanguinem Christi continet: non tamen hoc rectè faciunt, sed peccant facientes. Et ideo fructum sacrificij nõ percipiunt, quòd est sacrificium spirituale.

Li. 2. c. 53. ante me. to. 7

Li. 2. cõtra Parmenianum ca. 13. tom. 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd auctoritates illæ, & similes intelligendæ sunt quantum ad hoc, quòd non rectè extra Ecclesiam sacrificium offertur. Vnde extra Ecclesiam non potest esse spirituale sacrificium, quod est verum veritate fructus, licet sit verum veritate sacramenti: sicut etiam supra dictum est, * quòd peccator sumit corpus Christi sacramentaliter, sed non spiritualiter.

Q. 80 ar. 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd solus baptismus permittitur esse ratus hæreticis & schismaticis, quia possunt licitè baptizare in articulo necessitatis. In nullo autem casu licitè possunt Eucharistiam consecrare, vel alia sacramenta conferre.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacerdos in missa in orationibus quidem loquitur in [d] persona Ecclesiæ, in cuius vnitate consistit. Sed in consecratione sacramenti loquitur in persona Christi, cuius vicem in hoc gerit per ordinis potestatem. Et ideo si sacerdos ab vnitate Ecclesiæ præcisus, missam celebret, quia potestatem ordinis non amittit, consecrat verum corpus & sanguinem Christi: sed quia est ab Ecclesiæ vnitate separatus orationes eius efficaciam non habent.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum sacerdos degradatus possit hoc sacramentum conficere.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos degradatus non possit hoc sacramentum conficere. Nullus enim conficit hoc sacramentum, nisi per potestatem consecrandi quam habet. Sed degradatus non habet potestatem consecrandi, licet habeat potestatem baptizandi: vt dicit Canon, 1. q. 1. c. quidam * Ergo videtur quòd presbyter degradatus non possit Eucharistiam consecrare.

2 ¶ Præterea, ille qui aliquid dat, potest etiam auferre. Sed episcopus dat præsbytero potestatem consecrandi, ordinando ipsum. Ergo etiam potest ei auferre, degradando eum.

3 ¶ Præterea, Sacerdos per degradationem aut amittit potestatem consecrandi, aut solam executionem. Sed non solam executionem, quia sic non plus amitteret degradatus quàm excommunicatus, qui etiam executione caret. Ergo videtur quòd amittat potestatem consecrandi. Et ita videtur quòd non possit conficere hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est quod * Aug. in 2. contra Parmenianum probat, quòd apostatæ à fide non carent baptismate, per hoc quòd per pœnitentiam redeuntibus non restituitur, & ideo amitti non posse iudicatur. Sed similiter degradatus, si reconcilietur, non est iterum ordinandus. Ergo non amisit potestatem consecrandi. Et ita sacerdos degradatus potest conficere hoc sacramentum.

CONCLVSIO.

¶ Potest sacerdos degradatus sacramentum conficere, cùm per degradationem characterem non amiserit,

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas consecrandi Eucharistiam pertinet ad characterem sacerdotalis ordinis. Character autem quilibet, quia cum quadã consecratione datur, indelebilis est: vt supra dictum * est, sicut & quaruncunque rerum consecrationes perpetuæ sunt, nec amittuntur, nec reiterari possunt. Vnde manifestum est, quòd potestas consecrandi non amittitur per degradationem. Dicit enim Augustinus * in Secundo contra Parmenianum. Vtrumque scilicet baptismus & ordo, sacramentum est, & quadam consecratione vtrunque homini datur: illud, cum baptizatur, istud, cum ordinatur, ideoque non licet à catholicis vtrunque iterari. Et sic patet, quòd sacerdos degradatus potest conficere hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Canon ille non loquitur assertiuè, sed inquisitiuè: sicut ex circunstantia literæ habent potest.

¶ Ad secundum dicendum, quòd episcopus non dat potestatem sacerdotalis ordinis propria virtute, sed instrumentaliter, sicut minister Dei. Cuius effectus per hominem tolli non potest, secundum illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet. Et ideo episcopus non potest hanc potestatem auferre: sicut nec ille qui baptizat, potest auferre characterem baptismalem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd excommunicatio est medicinalis. Et ideo excommunicatis non aufertur executio sacerdotalis potestatis, quasi in perpetuum, sed ad correctionem vsque ad tempus. Degradatis autem aufertur executio quasi in perpetuum condemnatis.

ARTICVLVS IX.

¶ Virum liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, seu peccatoribus, communionem recipere, & eorum missam audire.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis licitè possit communionem recipere à sacerdotibus hæreticis vel excommunicatis, vel etiam peccatoribus, & ab eis missam audire. Sicut enim Augustinus contra Petilianum * dicit: Neque in homine bono, neque in homine malo aliquis Dei fugiat sacramentum. Sed sacerdotes quamuis sint peccatores & hæretici vel excommunicati, verum conficiunt sacramentum. Ergo videtur quod non sit vitandum

¶ *Super Quæstionis octuagesimæsecundæ Articulum decimum.*

IN articulo decimo scito duas esse difficultates. Primo est, an sacerdoti liceat totaliter à celebratione abstinere, & hæc bene solutur in litera Magistri. Et videtur quòd sic. Exigit siquidem rectæ rationis quòd quilibet ita se habeat circa ea quæ ad Deum sunt ordinata, vt non peccet. Sed quandoque accidit, quòd aliquis peccat mortaliter, si celebret, puta si sit in peccato mortali. Et ratio dubij, quia nec omne præceptum affirmatiuum, nec omne præceptum negatiuum obligat ad mortale, nec apparet qua ratione charitati contrarietur talis omissio: quamuis appareat quòd contrarietur timori charitatis, ex negligentia enim quadam quæ in tempore charitatis consistere videtur, ratione omissionis, Breuiter apparet mihi peccatum hoc esse secundũ se, nec videtur pote opponi timori charitati, non ipsi charitati, sed extra feruori. Attendatur autem huic sententiæ diuersitas opinionum de licita vel illicita omissione: parum videtur, quod creditum à doctoribus esse licitum.

2 ¶ Præterea, corpus Christi verum figuratium est corporis mystici: sicut supra dictũ * est. Sed à prædictis sacerdotibus verum corpus Christi cõficeratur. Ergo videtur quòd illi qui sunt de corpore mystico, possint eorum sacrificiis communicare.

3 ¶ Præterea, Multa peccata sunt grauiora quàm fornicatio. Sed non est prohibitũ audire missas sacerdotum aliter peccantium. Ergo etiam non debet esse prohibitum audire missas sacerdotum fornicariorum.

¶ SED CONTRA est, quòd Canon dicit 32. distin. Nullus missam audiat sacerdotis, quem indubitanter concubinam nouit habere. * Et Gregor. dicit in 3. dial. quòd pater perfidus Arrianum episcopum misit ad filium, vt de eius manu sacrilega consecrationis communionem percipieret: sed vir Deo ditus Arriano episcopo venienti exprobrauit vt debuit.

CONCLVSIO.

¶ Non licet ab excommunicatis, & hæreticis, & schismaticis, seu publicis peccatoribus, sacramentum suscipere, vel missam audire.

¶ RESPONDEO diendum, quòd sicut supra * dictum est, sacerdotes si sint hæretici, vel schismatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamuis habeant potestatem consecrandi Eucharistiam, non tamen ea rectè vtuntur, sed peccant vtentes. Quicunque autem communicauerit illicui in peccato, ipse particeps peccati efficitur, vnde & in secunda Canone tum. * dicitur, quòd qui dixerit ei, aue (scilicet hæretico) communicat operibus illius malignis. Et ideo nõ licet à præfatis communionem accipere, aut eorum missam audire. Differt tamen inter prædictas sectas. Nam hæretici & schismatici, & excommunicati, sunt per sententiam Ecclesiæ, executione consecrandi privati: & ideo d peccat quicunque eorum missam audit, vel ab eis accipit sacramenta. Sed non omnes peccatores sunt per sententiam Ecclesiæ executione huius potestatis priuati. Et sic quamuis sint suspensi quantum ad se ex sententia diuina: non tamen quantum ad alios ex sententia Ecclesiæ. Et ideo vsque ad sententiam Ecclesiæ licet ab eis communionem accipere, & eorum missam audire. Vnde super illud primæ Cor. 5. Cum huiusmodi nec cibum sumere, dicit glo. * Augusti. Hoc dicendo, noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis, vel etiã extraordinario vsurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, siue vltro confessum, siue ac cusatum & conuictum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc quòd refugimus audire missas talium sacerdotum, aut ab eis communionem recipere, non refugimus Dei sacramenta: sed potius ea veneramur. Vnde hostia à talibus sacerdotibus consecrata, est adoranda: & si reseruetur, licitè potest sumi à sacerdote legitimo. Sed refugimus culpam indignè ministrantium.

¶ Ad secundum dicendum: quòd vnitas corporis mystici est fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indignè percipiunt vel ministrant, priuantur fructu: vt supra * dictum est. Et ideo non est sumendum ex eorum dispensatione sacramentum, ab eis * qui sunt in vnitate Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet fornicatio non sit grauior cæteris peccatis, tamen ad eam proniores sunt homines propter carnis concupiscentiam. Et ideo specialiter hoc peccatum sacerdotibus prohibitum est ab Ecclesia, & ne aliquis audiat missam concubinarij sacerdotis. Sed hoc intelligendum est de notorio, vel per sententiam, quæ fertur in conuictum, vel per confessionem in iudicio, vel quando non potest peccatum aliqua tergiuersatione celari.

ARTICVLVS X.

¶ Virum liceat sacerdoti omnino à consecratione Eucharistiæ abstinere.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod liceat sacerdoti, omnino à consecratione Eucharistiæ abstinere. Sicut enim ad officium sacerdotis pertinet Eucharistiam consecrare, ita etiã baptizare, & in aliis sacramentis ministrare. Sed Sacerdos non tenetur ministrare in aliis sacramentis, nisi propter curam animarum susceptam. Ergo videtur, quòd nec etiam teneatur Eucharistiam consecrare, si curam non habeat animarum.

4. dist. 12. q. 3. ar. 2. q. 3 & dist. 13. q. 1. art. 2. q. 1.

2 ¶ Præterea, Nullus tenetur facere quod sibi non licet, alioquin esset perplexus. Sed sacerdoti peccatori vel etiam excommunicato, non licet Eucharistiam consecrare, vt suprà dictum * est. Ergo videtur quòd tales non teneantur ad celebrandum. Et ita nec alij: alioquin ex sua culpa commodum reportarent.

Art. 7. huius quæst.

3 ¶ Præterea, Dignitas sacerdotalis non perditur per subsequentem infirmitatem: dicit enim * Gelasius Papa, & habetur in Decretis, dist. 55. Præcepta canonica sicut non patiuntur venire ad sacerdotiũ debiles corpore, ita si quis in eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit sauciatus: amittere non potest quod tempore suæ synceritatis accepit. Contingit autem quandoque quòd ordinati in sacerdotes, incurrunt aliquos defectus, ex quibus à celebratione impediuntur, sicut est lepra vel morbus caducus, vel aliquid aliud huiusmodi. Non ergo videtur quòd sacerdotes ad celebrandum teneantur.

Gelas. Palladio epis. scribens: Habeatur in decretis dist. 55. ca. Præcepta canonica.

SED CONTRA est, quod Ambr. dicit in quadam oratione, Graue est, quod ad mensam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus, sed grauius est, si dum peccata metuimus, etiam sacrificium non reddamus.

CONCLVSIO.

¶ Non licet sacerdoti, etsi curam non habeat animarum, omnino à consecratione abstinere, sed saltem diebus festiuis, quibus maximè Christi fideles communicare consueuerunt, celebrare tenetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd sacerdos potest omnino à consecratione licitè abstinere, nisi teneatur ex cura sibi commissa celebrare populo, & sacramenta præbere. Sed hoc irrationabiliter dicitur: quia vnusquisque tenetur vti gratia sibi data, cùm fuerit oportunum: secundum illud 1. ad Corinth. 6. Hortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Oportunitas autem sacrificium offerendi, non solùm attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari: sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione huius sacramenti sacrificium offertur. Vnde sacerdoti etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione cessare, sed saltem videtur quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, & maximè in illis diebus in quibus fideles communicare cõsueuerunt. Et hinc est quòd 2. Mach. 4. contra quosdam sacerdotes dicitur, quod iam non circa altaris officia dediti erant contempto templo, & sacrificiis neglectis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod alia sacramenta perficiuntur in vsu fidelium. Et ideo in aliis ministrare non tenetur, nisi ille qui super fideles suscipit curam. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione Eucharistiæ, in qua sacrificium Deo offertur: ad quod sacerdos obligatur Deo ex ordine iam suscepto.

¶ Ad secundum dicendum, quod sacerdos peccator, si per sententiam Ecclesiæ sit executione ordinis priuatus, vel simpliciter, vel ad tempus, redditus est impotens ad sacrificium offerendum, & ideo obligatio tollitur. Hoc autem cedit sibi in detrimentum spiritualis fructus, magis quàm in emolumentum. Si verò non sit priuatus potestate celebrandi, non soluitur obligatio, nec tamen perplexus est: quia potest de peccato pœnitere, & celebrare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd debilitas vel ægritudo superueniens ordini sacerdotali, ordinem non tollit, executionem tamen ordinis * tollit quantum ad consecrationem Eucharistiæ. Quandoque quidem propter impassibilitatem executionis: sicut si priuetur oculis, aut digitis, aut vsu linguæ. Quandoque autem propter periculum, sicut patet de eo qui patitur morbum caducum, vel etiam quamcunque alienationem mentis. Quandoque propter abominationem, sicut patet de leproso, qui non debet publicè celebrare. Potest tamen missam dicere occultè, nisi lepra adeò inualuerit, quod per corrosionem membrorum, eum ad hoc reddiderit impotentem.

** Aliàs im pedit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO OCTVAGESIMATERTIA, DE RITV HVIVS SACRAMENTI, IN SEX ARTICVLOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de ritu huius sacramenti.
¶ Et circa hoc quæruntur sex.
¶ Primò, vtrùm in celebratione huius mysterij Christus immoletur.
¶ Secundò, de tempore celebrationis.
¶ Tertiò, de loco & aliis, quæ pertinent ad *apparatum huius celebrationis.
¶ Quartò, de his quæ in celebratione huius mysterij dicuntur.
¶ Quintò, de his quæ circa celebrationem huius mysterij fiunt.
¶ Sextò, de defectibus, qui circa celebrationem huius sacramenti occurrunt.

*Alias aptitudinem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in hoc sacramento Christus immoletur.

Tofrà art. 2 sed. & ad 1 & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in celebratione huius sacramenti, Christus non immoletur. Dicitur enim Hebr. 10. Quòd Christus vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Sed illa oblatio fuit eius immolatio. Christus ergo non immolatur in celebratione huius sacramenti.

2 ¶ Præterea, Immolatio Christi facta est in cruce, in qua tradidit semetipsum oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis: vt dicitur Ephes. 5. Sed in celebratione huius mysterij Christus non crucifigitur, Ergo nec immolatur.

Li. 4. c. 14. in fine, et c. 7. in prin. tom. 3.

3 ¶ Præterea, Sicut Augustin. * dicit in 4. lib. de Trinit. in immolatione Christi idem est sacerdos & hostia. Sed in celebratione huius sacramenti non est idem sacerdos & hostia. Ergo celebratio huius sacramenti non est Christi immolatio.

Habetur de cons. d. 2. c. Semel immolatur.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. Sententiarum Prosperi: Semel immolatus est in semetipso Christus, & tamen quotidie immolatur in sacramento.

CONCLVSIO.

¶ Quia huius sacramenti celebratio imago quædam est passionis Christi, conuenienter dicitur Christi immolatio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplici ratione celebratio huius sacramenti dicitur immolatio Christi. Primò quidem, quia sicut dicit Augustin. ad Simplicium, sunt imagines, earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt: sicut cùm intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus, ille Cicero est, & ille Salustius. Celebratio autem huius sacramenti (sicut supra dictum * est) imago quædam est repræsentatiua passionis Christi, quæ est vera eius immolatio. Et ideo celebratio huius sacramenti dicitur Christi immolatio. Vnde Ambr. * dicit super Epistolam ad Hebr. In Christo semel oblata est hostia, ad salutem sempiternam potens, quid ergo nos, nónne per singulos dies offerimus? sed ad recordationem mortis eius. Alio modo quantum ad effectum passionis Christi: quia scilicet per hoc sacramentum participes efficimur fructus d Dominicæ passionis. Vnde in quadam Dominicali oratione secreta dicitur, Quoties huius hostiæ commemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur. Quantum igitur ad primum modum, poterat dici Christus immolari etiam in figuris veteris Testamenti: Vnde & Apoc. 13. dicitur, Quorum nomina non sunt scripta in lib. vitæ agni, qui occisus est ab origine mundi. Sed quantum ad secundum modum proprium est huic sacramento, quòd in eius celebratione Christus immoletur.

In li. q. ad Simplicium q. 3. parum ante med. tom. 4. 2. 79. art. 1. et 3. et 73 art. 6. In ca. 10. ad Heb. nõ pro cal à princ. tom. 5. D. 584.

In ca. 10. ad Heb. nõ remote à princ. 10. 5.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut * Ambros. ibidem dicit: Vna est hostia (quam scilicet Christus obtulit, & nos offerimus) & non multæ, quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius. Sicut enim quod vbique offertur, vnum est corpus, & non multa corpora, ita & vnum sacrificium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut celebratio huius sacramenti est imago repræsentatiua passionis Christi, ita altare est repræsentatiuum crucis ipsius, in qua Christus in propria specie immolatus est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per eandem rationem etiam sacerdos gerit imaginem Christi, in cuius persona & virtute verba pronuntiat ad consecrandum: vt ex supradictis * patet, Et ita quodammodo idem est sacerdos & hostia.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienter sit determinatum tempus celebrationis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter sit determinatum tempus celebrationis huius mysterij. Hoc enim sacramentum est repræsentatiuum Dominicæ passionis: vt dictum * est. Sed cõmemoratio Dominicæ passionis fit in Ecclesia semel in anno. dicit enim Augustin. * super Psalmum, Quotiescunque Pascha celebratur, nunquid toties Christus occiditur: sed tamen anniuersaria recordatio repræsentat quod olim factum est: & sic nos facit moueri, tanquam videamus in cruce pendentem Dominum. Ergo hoc sacramentum non debet celebrari nisi semel in anno.

2 ¶ Præterea, Passio Christi commemoratur in Ecclesia sexta feria ante Pascha, Non autem in festo Natalis. Cùm ergo hoc sacramentum sit commemoratiuum Dominicæ passionis, videtur inconueniens esse, quòd in die Natalis ter celebretur hoc sacramentum, in Parasceue autem totaliter intermittitur.

3 ¶ Præterea, In celebratione huius sacramenti Ecclesia debet imitari institutionem Christi. Sed Christus consecrauit hoc sacramentum hora serotina. Ergo videtur quòd hora tali debeat hoc sacramentum celebrari.

4 ¶ Præterea, Sicut habetur de consecrat. dist. 1. Leo * Papa scribit Dioscoro Alexandrino episcopo, quòd in prima parte diei missas celebrare licet. Sed dies incipit à media nocte, vt supra dictum est. Ergo videtur quòd etiam post mediam noctem liceat celebrare.

5 ¶ Præterea, In quadam Dominicali oratione secreta dicitur, Concede nobis Domine quæsumus hæc frequentare mysteria. Sed maior erit frequentia si etiam pluribus horis in die sacerdos celebret. Ergo videtur quòd non debeat prohiberi sacerdos plures celebrare in die.

¶ SED IN CONTRARIVM est consuetudo, quam seruat Ecclesia secundum Canonum statuta.

CONCLVSIO.

¶ Quia Dominicæ passionis fructu quotidie indigemus, & à tertia vsque ad horam nonam passus est Christus, congruit quotidie & tali hora in Ecclesia Dei solenniter celebrari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) in celebratione huius mysterij attenditur repræsentatio Dominicæ passionis, & participatio fructus eius. Et secundum vtrumque oportuit determinate tempus aptum celebrationi huius sacramenti. Quia enim fructu Dominicæ passionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in Ecclesia regulariter hoc sacramentum offertur. Vnde & Dominus nos petere docet Luc. 11. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, quod exponens Augustinus * libr. de verbis Domini dicit, Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumas, quemadmodum Græci in Oriente facere consueuerunt? accipe quotidie quod quotidie tibi prosit. Quia verò Dominica passio celebrata est à tertia hora vsque ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei, solenniter hoc sacramentum in Ecclesia celebratur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc sacramento recolitur passio Christi, secundum quòd eius effectus ad fideles deriuatur. Sed tempore passionis recolitur passio Christi solùm secundum hoc quòd in ipso capite nostro fuit perfecta, Quod quidem factum est semel, quotidie autem fructum Dominicæ passionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratio fit semel in anno, hoc autem quotidie, & propter fructum & propter iugem memoriam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd veniente veritate, cessat figura. Hoc autem sacramentum est figura quædam & exemplum Dominicæ passionis: sicut dictum * est. Et ideo in die quo ipsa passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur consecratio huius sacramenti: ne tamen Ecclesia ea etiam die sine fructu

¶ Super Quæstiocula in Euangelium tertia Articulo tertium.

In Matthæi 13. sed tertium, dubium occurrit de virtute altaris. Ecclesiæ, & aliorum inanimatorum, consecrationem, an sit solum ex parte rei (qui inde conficitur) an ex parte rei ac de uotionis? an ex parte rei, an sit in ipsis rebus virtus aliqua spiritualis, an sola diuina assistentia, & an generaliter modo tantum, an specialis quodammodo anima ibi virtus assistat.

¶ Ad horum euidentiam sciendum est, quod circa hoc tres modi diuersi duo extremi. Alter quod huiusmodi consecrationes ab Ecclesia factæ ex parte tantum nostra se tenent: ita quod deuotio nostra est quæ effectus diuina virtus pronouet apparere illi magis quam ibi: quia non Deus mollo spe tali modo est in his post consecrationē, quo prius non erat. Et ratio est: quia consecrationes istæ sunt humana opera, nisi adhærentes reiconiectæ secundum rem. Alter quod per huiusmodi consecrationes adhibentur res ipsæ quarum virtutem spiritualem quæ est quadam qualitas intentionalis, vel saltem ingenio cognitis in hoc ipso forte diuinam præsentiam speciali modo. Conuenientes siquidem ecclesiæ non sunt humanum opera, sed ministeria efficaces ex Christi institutione: à quo sicut fluxit efficaciam habent sacramentales operationes, quia ab ipso habent vt in ministris suis operetur: ita participationem præbet consecrationibus, quæ ab ipsis fiunt. Ita quod ex Christi sacerdotio diffusa & participato in nostris, res consecratæ habent vt reddantur ad excitandum in nobis reuerentiam & deuotionem, sunt ans ex tactu carnis Christi redditæ sunt ad baptismum, huiusmodi habilitas spiritualis virtutis inclinante. Et hinc quod Deus qui consecrationem ecclesiæ præsens, signis rebus per præsentiam essentiam, & potentiam, sit postea præsens huiusmodi speciali modo: sicut nouo incitamento ad excitandam reuerentiam & deuotionem circa diuinum cultum. Peruenitur autem ad complementum huiusmodi virtus, quam diuina huiusmodi assistentia actualiter vtitur re consecrata ad excitandam deuotionem, reuerentiam, vel aliquem alium effectum, ad quem res consecrata est faciendum, Consonare autem doctrinam hanc supradictis, & literæ huic, & his quæ communiter opinamur de rebus inanimatis consecratis, facile patet applicando, præter hoc quòd probabilis valde est.

Li. 3. c. 24. aliquantulum à prin. 10. 4.

De cons. di. 1. c. Nocte.

De con. d. 1. c. Sufficit.

¶ Et hæc de Eucharistia dicta pro nunc sufficiant.

In decreta li 3. tit 41. c. cõsulasti.

D. 581

16. dicitur quòd mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole: cum tamen venerint, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentum, vt dicitur Ioannis 20. Sic enim hanc contrarietatem soluit Augustin. * in lib. de consen. Euange. Specialiter tamen in nocte natalis Domini missa celebratur, propter hoc quòd Dominus in nocte natus est: vt dicitur de consecr. * dist. 1. cap. nocte, &c. Et similiter etiam in sabbato sancto circa noctis principium, propter hoc quòd Dominus nocte surrexit, id est cum adhuc tenebræ essent, ante manifestum solis ortum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut habetur de consec. dist. 1. ex decreto * Alexand. Papæ, sufficit sacerdoti vnam missam in die vna celebrare: quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit: & valde fœlix est, qui vnam dignè celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, alteram d de die, si necesse sit. qui verò pro pecunia aut adulationibus secularium, vna die præsumunt plures celebrare missas, non æstimo eum dere damnationem. Et extra de celebr. missi. dicit * Innoc. III. quòd excepto die natiuitatis Dominicę (nisi causa necessitatis suadeat) sufficit sacerdoti semel in die vnam missam solummodo celebrare.

ARTICVLVS III.

Vtrum oporteat hoc sacramentum celebrari in domo & vasis sacris.

4 di. 13.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat hoc sacramentum celebrari in domo & vasis sacris. Hoc enim sacramentum est repræsentatiuum Dominicæ passionis. Sed Christus non est passus in domo, sed extra portam ciuitatis: secundum illud Hebr. vlti. Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videtur quòd hoc sacramentum non debeat celebrari in domo, sed magis sub diuo.

q. 1 arci 2. q. 5. & di. 24. q. 2. ar. 2. ad nonũ

2 ¶ Præterea, In celebratione huius sacramenti debet Ecclesia imitari morem Christi & Apostolorum. Sed domus, in qua primò Christus hoc sacramentum confecit, non fuit consecrata: sed fuit quoddam commune cœnaculum, à quodam patrefamilias præparatum: vt habetur Luc. 22. Legitur etiam Act. 2. quòd Apostoli erant perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, & sumebant cibum cum exultatione. Ergo nec modò oportet domos esse consecratas, in quibus hoc sacramentum celebratur.

3 ¶ Præterea, Nihil frustra in Ecclesia fieri debet quæ Spiritu sancto gubernatur. Sed frustra videtur adhiberi consecratio Ecclesiæ, vel altaris, & huiusmodi rebus inanimatis, quæ non sunt susceptiuæ gratiæ vel spiritualis virtutis. Inconuenienter igitur huiusmodi consecrationes in Ecclesia fiunt.

4 ¶ Præterea, Solum diuina opera debent recoli cum quadam solennitate: secundum illud Psal. 9. In operibus manuum tuarum exultabo. Sed Ecclesia vel altare opere humano consecratur, sicut & calix & ministri, & alia huiusmodi. Sed horum consecrationes non recoluntur celebriter in Ecclesia, Ergo neque consecratio Ecclesiæ vel altaris, cum solennitate recoli debet.

5 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed in veteri Testamento, quod gerebat figuram noui, non fiebat altare de lapidibus sectis: dicitur enim Exod 20. Altare de terra facietis mihi, quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus. Exo. etiam 27. mandatur fieri altare de lignis Sethim vestitis ære, vel etiam auro, vt habetur Exod. 25. Ergo videtur inconuenienter obseruari in Ecclesia, quòd altare fiat solùm de lapide.

6 ¶ Præterea, Calix cum patena repræsentat sepulchrum Christi, quod fuit excisum in petra: vt in Euangeliis habetur. Ergo calix debet de petra fieri, & non solùm de argento vel auro vel stanno.

7 ¶ Præterea, Sicut aurum pretiosius est inter materias vasorum, ita panni serici pretiosiores sunt inter alios pannos. Ergo sicut calix

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit de auro, ita pallæ altaris debent de serico fieri, & non solum de panno huco.

3 ¶ Præterea, Dispensatio sacramentorum, & ordinatio eorundem ad ministros Ecclesiæ pertinet, sicut dispensatio rerum temporalium subiacet ordinationi principum secularium. Vnde & Apostolus dicit 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Sed si circa dispensationem rerum temporalium aliquid fiat contra statuta principum, habetur irritum. Ergo si hæc quæ dicta * sunt conuenienter sunt statuta per prælatos Ecclesiæ, videtur quòd sine his corpus Christi confici non possit. Et sic videtur sequi quòd verba Christi non sint sufficientia ad hoc sacramentum conficiendum, quod est inconueniens. Non ergo videtur conueniens fuisse, quod hæc circa celebrationem huius sacramenti statuerentur.

Dicta in ti. et in ar.

¶ SED CONTRA est, quòd ea quæ per Ecclesiam statuuntur, ab ipso Christo ordinantur: qui dicit Matthæi. 18. Vbicunque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

CONCLVSIO.

¶ Non debet irregulariter hoc sacramentum celebrari, nisi in consecratis domibus & altaribus, cæteris autem in locis non consecratis vel violatis, si vrgeat necessitas, de consensu tamen episcopi, consecrari potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in his quæ circunstant hoc sacramentum, duo considerantur. Quorum vnum pertinet ad repræsentationem eorum, quæ circa Dominicam passionem sunt acta. Aliud autem pertinet ad reuerentiam huius sacramenti, in quo Christus secundum veritatem continetur, & non solum in figura. Vnde & consecrationes adhibentur his rebus, quæ veniunt in vsum huius sacramenti: tum propter sacramenti reuerentiam, tum ad repræsentandum effectum * sacramenti, qui ex passione Christi prouenit, secundum illud Heb. vltimo. Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, &c.

** Aliàs sanitatis.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd regulariter hoc sacramentum celebrari debet in domo, per quam significatur Ecclesia: secundum illud primæ Timoth. 3. Vt scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, extra Ecclesiam enim non est locus veri sacrificii: vt * Augustinus dicit. Et quia Ecclesia non erat concludenda sub finibus gentis Iudaicæ, sed erat in vniuerso mundo fundanda, ideo passio Christi non est celebrata intra ciuitatem Iudæorum, sed sub diuo: vt sic totus mundus se haberet ad passionem Christi, vt domus. Et tamen, vt dicitur de consecr. * distin. 1. cap. concedimus. In itinere positis si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in refectorio, si tabula altaris consecrata cæteraque sacra mysteria ad id officium pertinentia, ibi affuerint, missarum solennia celebrari concedimus.

In lib. sent. quæ ex Aug. decerpta sunt. c. 15. to 3. in fine.

De consec. d. 1. c. Concedimus, in med. illius

¶ Ad secundum dicendum, quod domus, in qua hoc sacramentum celebratur Ecclesiam significat, sicut & Ecclesia nominatur, quæ conuenienter consecratur: tum ad repræsentandam sanctificationem, quam Ecclesia consecuta est per passionem Christi, tum etiam ad significandam sanctitatem, quæ requiritur in his qui hoc sacramentum suscipere debent. Per altare autem significatur ipse Christus, de quo dicit Apostolus Hebræ. vltimo. Per ipsum offerimus hostiam laudis Deo. Vnde & consecratio altaris significat sanctitatem Christi: de qua dicitur Lucæ primo. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Vnde de consecra distinct. 1. dicitur, * Altaria placuit non solum vnctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Et ideo regulariter non licet celebrare hoc sacramentum, nisi in domibus consecratis. Vnde sicut habetur de consecr. * distinct. 1. nullus presbyter missas celebrare præsumat, nisi in consecratis ab episcopo locis. Propter quod etiam quia Pagani non sunt de Ecclesia, nec alij infideles, ideo eadem distinct. * legitur, Ecclesiam, in qua mortuorum * cadauera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet: sed si apta videtur ad consecrandum, inde cunctis corporibus, & rasis parietibus vel tignis eius loci, reædificetur: sed si hæc consecrata prius fuerit, missas in ea celebrare licet, tamen si fideles fuerunt, qui in ea sepulti sunt. Propter necessitatem tamen

De consec. d. 1. c. altaria in 2.

De cons. d. 1. c. Nullus presbyter De cons. di. 1. c. Ecclesiæ

** Aliàs cadauera fidelium, siue infidelium.*

potest hoc sacramentum peragi in domibus non consecratis, vel violatis, sed tamen de consensu episcopi. Vnde in eadem dist. * legitur, Missarum solennia non vbique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Non tamen sine altari portatili consecrato, vnde in eadem di. legitur, * Concedimus si Ecclesiæ fuerint incensæ vel combustæ in capellis cum tabula consecrata, missas iterum celebrari. Quia enim sanctitas Christi fons est totius ecclesiasticæ sanctitatis, ideo in necessitate sufficit ad peragendum hoc sacramentum altare sanctificatum. Propter quod etiam nunquam Ecclesia sine altari consecratur: tamen sine Ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquijs Sanctorum, quorum vita abscondita est cum Christo in Deo. Vnde in eadem distinct. legitur. * Placuit vt altaria, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyris conditæ probantur ab episcopis, qui eisdem locis præsunt, si fieri potest, cuertantur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Ecclesia, & altare, & alia huiusmodi inanimata, consecrantur, non quia sint gratiæ susceptiua, sed quia ex consecratione adipiscuntur quandam spiritualem virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui: vt scilicet homines deuotionem quandam exinde percipiant, vt sint paratiores ad diuina, nihil hoc propter irreuerentiam impediatur. Vnde & 2. Machab. 3. dicitur: verè Dei virtus quædam est in loco: nam ipse qui habet in cælis habitationem, visitator & adiutor est loci illius. Et inde est, quòd huiusmodi ante consecrationem emundantur & exorcizantur: vt exinde virtus inimici pellatur. Et eadẽ ratione Ecclesiæ, quæ sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine pollutæ fuerint, reconciliantur: quia per peccatum ibi commissum, apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiam in eadem dist. legitur, * Ecclesias Arrianorum vbicunque inueneritis catholicas, eas diuinis precibus & operibus absque vlla mora consecrate. Vnde & quidam probabiliter dicunt, quòd per ingressum Ecclesiæ consecratæ homo consequitur remissionem peccatorum venialium, sicut & per aspersionem aquæ benedictæ: inducentes quod in Psalm. dicitur, Benedixisti Domine terram tuam, remisisti iniquitatẽ plebis tuæ. Et ideo propter virtutem, quæ ex consecratione Ecclesiæ acquiritur, consecratio Ecclesiæ non iteratur. Vnde in eadem dist. ex concilio Niceno legitur, * Episcopis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiuslibet seminis pollutæ fuerint: quia sicut infans à qualicunque sacerdote in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo dicatus, est iterum consecrandus, nisi propter causas, quas superius nominauimus: si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerint qui consecrauerunt, alioquin qui sint extra Ecclesiam, consecrare non possunt. Sed sicut in eadem di. legitur, * Ecclesiæ vel altaria quæ ambigua sunt de consecratione consecrentur. Propter hoc etiam quòd aliquam spiritualem virtutem adipiscuntur per consecrationem, in eadem di. statutum legitur: * Ligna ecclesiæ dedicatæ, non debent ad aliud opus iungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus: in laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur, * Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur: cineres quoque eorum in baptisterio inferantur, aut in pariete, aut in sostis pauimentorum iactentur, ne tritu cuntium pedibus inquinentur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia consecratio altaris repræsentat sanctitatem Christi, consecratio verò domus sanctitatem totius Ecclesiæ: ideo conuenientius recolitur cum sanctitate & solennitate consecratio Ecclesiæ vel altaris, quàm aliorum quæ consecrantur. Propter quod etiam octo diebus solennitas dedicationis agitur, ad significandam beatam resurrectionem Christi & membrorum Ecclesiæ. Nec est opus solius hominis consecratio Ecclesiæ & altaris, cum habeat spiritualem virtutem. Vnde de consecrat. distinct. eadem dicitur, * Solennitates dedicationum Ecclesiarum per singulos annos solenniter sunt celebrandæ. Quòd autem octo diebus encenia fiat celebranda, in lib. Regum perfecta dedicatione templi, reperies. Videlicet 3. Reg. 8.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut legitur de consecrat. * distin. 1. altaria, si non sint lapidea, chrismatis vnctione non consecrentur. Quod quidem competit & significationi huius sacramenti: tum quia altare significat Christum. dicitur autem prime Corinth. 10. Petra autem erat Christus: tum etiam quia corpus Christi in sepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quo ad vsum sacramenti. Lapis enim & solidus est, & de facili potest inueniri vbique: quod non erat necessarium in veteri lege, vbi fiebat in vno loco altare. Quod autem mãdatur altare fieri de terra, vel de lapidibus insectis, fuit ad idolatriam

latriam remouendam.

¶ Ad sextum dicendum est, quod sicut in distinctione eadem dicitur cap. vasa. * quondam sacerdotes non aureis, sed ligneis calicibus vtebantur. Zepherinus autẽ Papa patenis vitreis missam celebrari cõstituit: deinde Vrbanus omnia fecit argentea. Postmodum autem statutum est, vt calix Domini cum patena, siue ex auro omnino siue ex argento fiat, vel saltem stanneus calix habeatur. De ære autẽ aut ex aurichalco nec fiat quia hoc vini virtute eruginem parit, pariterq; vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo seu vitreo calice præsumat missam cantare: quia scilicet lignum porosum est, & sanguis consecratus in eo remaneret: vitrum autem fragile est, & posset fractionis periculum imminere, & eadem ratio est de lapide. Et ideo propter reuerentiam sacramenti statutum est, vt ex prædictis materiis calix fiat.

¶ Ad septimum dicendum, quod vbi potuit sine periculo fieri, Ecclesia statuit circa hoc sacramentum id quod expressius repræsentat passionem Christi. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, sicut circa sanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix non fiat de petra: corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Christi fuit inuolutum. Vnde in epistola Syluestri papæ in eadem dist. legitur, * Consulto omnium statuimus, vt sacrificium altaris non in serico panno aut intincto, quisquam celebrare missam præsumat: sed in panno lineo ab episcopo consecrato, sicut corpus Christi in sindone linea & munda sepultum fuit. Competit etiam pannus lineus propter sui munditiam, ad significandam conscientiæ puritatem: & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur, ad significandam Christi passionem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd dispensatio sacramentorum pertinet ad ministros Ecclesiæ: sed consecratio eorum est ab ipso Deo. Et ideo ministri Ecclesiæ non habent aliquid statuere circa formam consecrationis: sed circa vsum sacramenti & modum celebrandi. Et ideo si sacerdos verba consecrationis proferat super materia debita cum intentione consecrandi, absque omnibus prædictis, scilicet domo & altari, calice & corporali consecratis, & cæteris huiusmodi per ecclesiam institutis, consecrat quidem in rei veritate corpus Christi: peccat tamen grauiter, ritum Ecclesiæ non seruans.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum conuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur. Hoc enim sacramentum verbis Christi conficitur: vt Ambrosius dicit in libro de Sacramentis. Non ergo debent aliqua alia in hoc sacramento dici, quàm verba Christi.

¶ Præterea, Verba & facta Christi nobis per Euangeliũ innotescunt. Sed quædã dicũtur circa consecrationem huius sacramenti, quæ in Euangelijs non ponuntur: non enim legitur in Euangelio quod Christus in consecratione huius sacramenti, oculos ad cælum leuauerit, similiter etiam in Euangeliis dicitur, Accipite, & comedite, nec ponitur omnes: cùm in celebratione huius sacramenti dicatur, Elevatis oculis in cælum: & iterum, Accipite & manducate ex hoc omnes. Inconuenienter ergo huiusmodi verba dicuntur in celebratione huius sacramenti.

¶ Præterea, Omnia sacramenta ordinantur ad salutem fidelium. Sed in celebratione aliorum sacramentorum non fit communis oratio pro salute fidelium defunctorum. Ergo inconuenienter fit in hoc sacramento.

¶ Præterea, Baptismus dicitur specialiter fidei sacramentum. Ea ergo quæ pertinẽt ad institutionem fidei, magis debent circa baptismum tradi, quàm circa hoc sacramentum, sicut doctrina Apostolica & Euangelica.

¶ Præterea, In omni sacramento exigitur deuotio fidelium. Nõ ergo magis in hoc sacramento, quàm in aliis deberet excitari deuotio fidelium per laudes diuinas & per admonitiones: puta cum dicitur, Sursum corda.

6 ¶ Præterea, minister huius sacramenti est sacerdos, vt dictum est. * Omnia ergo quæ in hoc sacramento dicuntur à sacerdote dici debent: & non quædam à ministris, quædam à choro.

Q. 82. ar. 1.

7 ¶ Præterea, Hoc sacramentum per certitudinem operatur virtus diuina. Superflue ergo sacerdos petit huius sacramenti perfectionem, cum dicit, Quam oblationem tu Deus in omnibus, &c.

8 ¶ Præterea, Sacrificium nouæ legis multò est excellentius, quàm sacrificium antiquorum Patrum. Inconuenienter ergo sacerdos petit, quòd hoc sacrificium habeatur sicut sacrificium Abel, Abrahæ, & Melchisedec.

9 ¶ Præterea, Corpus Christi, sicut non incipit esse in hoc sacramento per loci mutationem (vt suprà dictum * est) ita etiam nec esse desinit. Inconuenienter ergo sacerdos petit, Iube hoc perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum.

Q. 75. ar. 2.

De consec. d. 1. c. Iacobum frater Domini.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur de consecrat. dist. 1. Iacobus frater Domini secundum carnem, & Basilius Cæsariensis Episcopus * ediderunt missæ celebrationem. Ex quorum autoritate patet conuenienter singula circa hoc dici.

** Aliàs in scripturis addiderunt nobis.*

CONCLVSIO.

¶ Quæcunque circa Eucharistiæ sacramentum in missa aguntur, non sine ratione instituta sunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quia in sacramento totum mysterium nostræ salutis comprehenditur, ideo præ cæteris sacramentis cum maiori solennitate agitur. Et quia scriptum est Ecclesiastici quarto. Custodi pedem tuum ingrediens domum Domini, & Ecclesiastici decimooctauo. Ante orationem præpara animam tuam: ideo ante celebrationem huius mysterij, primo quidem præmittitur præparatio quædam, ad dignè agenda ea quæ sequuntur. Cuius præparationis prima pars est laus diuina, quæ fit in introitu, secundum illud Psalm. 49. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. Et sumitur hoc, vt plurics de Psalm. vel saltem cum Psalm. cantatur: quia vt Dionys. * dicit in tertio cap. Cæl. hierarch. Psalm. comprehendunt per modum laudis, quicquid in sacra Scriptura continetur. Secunda pars continet commemorationem præsentis miseriæ, dum misericordia petitur dicendo, Kyrie eleison, ter quidem pro persona Patris, ter autem pro persona Filij cùm dicitur, Christe eleison: & ter pro persona Spiritus sancti, cùm subditur Kyrie eleison, contra triplicem miseriam, ignorantiæ, culpæ, & pœnæ: vel ad significandum quòd omnes personæ sunt in se inuicem. Tertia autem pars commemorat cælestem gloriam, ad quam tendimus post præsentem vitam & miseriam, dicendo, Gloria in excelsis Deo, quæ cantatur in festis, in quibus commemoratur cælestis gloria, intermittitur autem in officiis luctuosis, quæ ad commemorationem miseriæ pertinent. Quarta autem pars continet orationem, quam sacerdos pro populo facit, vt digni habeantur tantis mysterijs. Secundò autem præmittitur instructio fidelis populi: quia hoc sacramentum est mysterium fidei: vt supra habitum est. * Quæ quidem instructio dispositiuè quidem fit per doctrinam Prophetarum & Apostolorum, quæ in Ecclesia legitur per lectores & subdiaconos. Post quam lectionem cantatur à choro graduale, quod significat profectum vitæ: & alleluiah, quod significat spiritualem exultationẽ vel tractus in officiis luctuosis, qui significat spiritualem gemitum, hæc enim consequi debent in populo ex prædicta doctrina, perfectè autem populus instruitur per doctrinam Christi in Euangelio contentam, quæ à summis ministris legitur, scilicet à diaconibus. Et quia Christo credimus tanquam diuinæ veritati (secundum illud Ioannis octauo. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?) lecto Euangelio symbolum fidei cantatur, in quo populus ostendit, se per fidem Christi doctrinæ assentire. Cantatur autem hoc symbolum in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, sicut in festis Christi & Beatæ Virginis & Apostolorum (qui hanc fidem fundauerunt) & aliis huiusmodi. Sic igitur populo præparato & instructo, consequenter acceditur ad celebrationem mysterij, quod quidem & offertur vt sacrificium, & consecratur, & sumitur vt sacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, secundò consecratio materiæ oblatæ. Tertiò, eiusdem perceptio. Circa oblationem verò duo aguntur, scilicet laus populi in cantu offertorij: (per quod significatur lætitia offerentium) & oratio sacerdotis, qui petit vt oblatio, populi sit Deo accepta, (vnde & primæ Paralipome. vigesimonono dixit Dauid. Ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc, & populum tuum qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donatia) & postea orat dicens, Domine Deus custodi hanc voluntatem.

Cap. 3. Eccl. hierar. inter prin. & med.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deinde circa cõsecrationem, quę supernaturali virtute agitur, primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione, vnde & monetur sursum corda habere ad Dominum. Et ideo finita præfatione populus deuotè laudat diuinitatem Christi, cum Angelis dicens, Sanctus, Sanctus, Sanctus, & humanitatem, cum pueris dicens, benedictus qui venit. Deinde sacerdos secretò commemorat, primò quidem pro quibus hoc sacrificium offertur, scilicet pro vniuersali Ecclesia, & pro his qui in sublimitate sunt constituti. 1. Thimoth. 2. & specialiter quosdam qui offerunt, vel pro quibus offertur. Secundò commemorat sanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cùm dicit, communicantes & memoriam venerantes, &c. Tertiò petitionẽ cõcludit cùm dicit, vt hęc oblatio sit illis pro quibus offertur salutaris. Deinde accedit ad ipsam consecrationem, in qua primò petit consecrationis effectum, cùm dicit, quam oblationem tu Deus, &c. Secundò consecrationem peragit per verba Saluatoris, cùm dicit, Qui pridie, &c. Tertiò excusat præsumptionem per obedientiam ad mandatũ Christi, cùm dicit, Vnde & memores. Quartò petit hoc sacrificium peractum esse Deo acceptum, cùm dicit, Supra quæ propitio, &c. Quintò petit huius sacrificij & sacramenti effectum. Primò quidem, quantum ad ipsos sumentes, cum dicit, Supplices te rogamus. Secundò quantum ad mortuos, qui iam sumere non possunt, cum dicit, memento etiam Domine, &c. Tertiò, specialiter quantum ad ipsos sacerdotes offerentes, cum dicit, Nobis quoque peccatoribus, &c. Deinde agitur de perceptione sacramenti, & primò præparatur populus ad percipiendum. Primò quidem, per orationem communem totius populi (quæ est oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianum nobis dari) & etiam priuatam, quam specialiter sacerdos pro populo offert, cum dicit, Libera nos quæsumus Domine, &c. Secundo præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo, Agnus Dei, est enim hoc sacramentum vnitatis & pacis: vt supra dictum est.* In missis tamen defunctorum, in quibus sacrificium offertur, non pro pace præsenti, sed pro requie mortuorum pax intermittitur. Deinde sequitur perceptio sacramenti, primo percipiente sacerdote, & postmodum aliis dante: quia, vt Dionys.* dicit 3. cap. Cæl. hierar. ille qui aliis diuina tradit, primò debet ipse particeps esse. Vltimo autem tota missæ celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro sumptione mysterii (quod significat cantus post communionem) & sacerdote per orationem gratias iofferente, sicut & Christus celebrata cœna cum discipulis hymnum dixit, vt dicitur Math. 26.

Q. 79. ar. 1. & q. 73. arti. 4.

Ca. 3. Eccl. hierar. non multũ procul à fine.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consecratio solis verbis Christi conficitur. Alia vero necesse est addere ad præparationem populi sumentis, sicut dictum est.*

In cor. initio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicitur Ioannis vltimo, Multa sunt à Domino facta vel dicta quæ Euangelistæ non scripserunt. Inter quæ fuit hoc, quod Dominus in cœna oculos leuauit in cœlum, quod tamen Ecclesia ex traditione Apostolorum habuit. Rationabile enim videtur, vt qui in suscitatione Lazari (vt habetur Ioann. 11.) & in oratione, quam pro discipulis fecit, Ioan. 17. oculos leuauit ad Patrem, in huius sacramenti institutione multò magis hoc fecerit, tanquam in re potiori. Quod autem dicitur Manducate & comedite, non differt quantum ad sensum: nec multum refert quid dicatur, præsertim cum verba illa non sint de forma, vt supra dictum est.* Quod autem additur, omnes, intelligitur in verbis Euangelii, licet non exprimatur: quia ipse dixerat Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam in vobis.

Q. 77. ar. 3 & ar. 1. ad 2. argu.

¶ Ad tertium dicendum, quod Eucharistia est sacramentum totius Ecclesiasticæ vnitatis, Et ideo specialiter in hoc sacramẽto magis quàm in aliis debet fieri mentio de omnibus quæ pertinent ad salutem totius Ecclesiæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd instructio fidei est duplex. Vna quæ fit nouiter, imbuendis scilicet catechumenis: & talis instructio fit* per baptismum. Alia autem est instructio, qua instruitur fidelis populus, qui communicat huic mysterio, & talis instructio fit in hoc sacramento. Et tamen ab hac instructione non repelluntur etiam catechumini & infideles. Vnde dicitur de consecratione distinct. 1.* Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum vsque ad missam catechumenorum, in qua scilicet continetur instructio fidei.

** Aliàs circa.*

De conſ. d. 1. c. Epiſc.

¶ Ad quintum dicendum, quod in hoc sacramento & maior deuotio requiritur quàm in aliis sacramentis (propter hoc quod in hoc sacramento totus Christus continetur) & etiam communior: quia in hoc sacramento requiritur deuotio totius populi, pro quo sacrificium offertur, & non solum percipientium sacramentum, sicut in aliis sacramentis. Et ideo vt Cyprianus* dicit, sacerdos præfatione præmissa parat fratrum mentes, dicendo, sursum corda, vt nihil aliud respondet plebs, habemus ad dominum, admoneatur nihil aliud se quàm Deum cogitare debere.

** In ſer. de cœna Dñi.*

¶ Ad sextum dicendum, quòd in hoc sacramento (sicut dictum* est) tanguntur ea quæ pertinent ad totam Ecclesiam. Et ideo quædam dicuntur à choro quæ pertinent ad populum. Quorum quædam chorus totaliter prosequitur, quæ scilicet toti populo inspirantur. Quædam verò populus prosequitur, sacerdote inchoante, qui personam Dei gerit, in signum quòd talia peruenerunt ad populum ex reuelatione diuina, sicut fides & gloria cælestis. Et ideo sacerdos inchoat Symbolum fidei, & Gloria in excelsis Deo. Quædam verò dicuntur per ministros, sicut doctrina veteris & noui Testamenti, in signum, quòd per ministros à Deo missos, est doctrina hæc populis annuntiata. Quædam verò sacerdos solus prosequitur: quæ scilicet ad proprium officium sacerdotis pertinent, vt scilicet dona & præces offerat pro populo, sicut dicitur Hebræorum quinto. In his tamen quædam dicit publicè, scilicet quæ pertinent & ad sacerdotem & ad populum, sicut sunt orationes communes. Quædam verò pertinent ad solum sacerdotem, sicut oblatio & consecratio: & ideo quæ circa hæc sunt dicenda, occultè à sacerdote dicuntur. In vtrisque tamen excitat attentionem populi dicendo, Dominus vobiscum: & expectat assensum dicentium, Amen. Et ideo etiam in his quæ secretè dicuntur, publicè præmittit, Dominus vobiscum, & subiungit, Per omnia secula seculorum. Vel secretè aliqua sacerdos dicit in signum, quòd circa Christi passionem discipuli non nisi occultè confitebantur Christum.

¶ Ad septimum dicendum, quòd efficacia verborum sacramentalium impediri potest per intentionem sacerdotis. Nec tamen est inconueniens quod à Deo petamus id quod certissimè scimus ipsum facturum, sicut Christus, Ioannis decimoseptimo, petiit suam clarificationem. Non tamen videtur ibi sacerdos orare, vt consecratio impleatur, sed vt nobis fiat fructuosa. Vnde signanter dicit, Vt nobis corpus & sanguis fiat. Et hoc significant verba, quæ præmittit dicens, Hanc oblationem facere digneris benedictam, secundum* Augustinum, id est per quam benedicamur, scilicet per gratiam asceriptam, id est per quam in cælo asceribamur: ratam, id est per quam & visceribus Christi esse censeamur: rationabilem, id est per quam à bestiali sensu exuamur: acceptabilem, vt qui nobis ipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio simus.

** In ſecr. miſſæ.*

¶ Ad octauum dicendum, quod licet hoc sacramentum ex seipso præferatur omnibus antiquis sacrificiis: tamen sacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptissima ex eorum deuotione. Petit ergo sacerdos, vt sic hoc sacrificium accepteatur à Deo ex deuotione offerentium, sicut illa accepta fuerunt Deo.

¶ Ad nonum dicendum, quòd sacerdos non petit neque quod species sacramentales deferantur in cœlum, neque corpus Christi verum, quod ibi esse non desinit, sed petit hoc pro corpore mystico (quod scilicet in hoc sacramento significatur) vt scilicet orationes sacerdotis & populi Angelus assistens diuinis mysteriis, Deo repræsentet, secundum illud Apocalypsis octauo. Ascendit fumus incensorum de oblationibus sanctorum de manu Angeli. Sublime autem altare Dei dicitur, vel ipsa Ecclesia triumphans, in quam transferri petimus, vel ipse Deus, cuius participationem petimus: de hoc enim altari dicitur Exodi vigesimo. Non ascendes ad altare meum per gradus. id est in Trinitate gradus non facies. Vel per Angelum intelligitur ipse Christus qui est magni concilij Angelus, qui corpus suum mysticum Deo patri coniungit, & Ecclesiæ triumphanti. Et propter hoc etiam missa nominatur: quia per Angelum sacerdos præces ad Deum mittit, sicut populus per sacerdotem: vel quia Christus est hostia nobis missa à Deo. Vnde & in fine missæ diaconus in festiuis diebus populum licentiat, dicens, Ite, missa est, scilicet hostia ad Deum per Angelum: vt scilicet sit Deo accepta.

ARTICVLVS V.

¶ Virum ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur, sint conuenientia.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur, non sint conuenientia. Hoc enim sacramentum ad nouum Testamentum pertinet, vt ex forma ipsius apparet. In nouo autem Testamento nõ sunt obseruandæ cæremoniæ veteris Testamenti, ad quas pertinebat quòd sacerdos & ministri aqua lauabantur, quando accedebant ad offerendum: legitur enim Exod. 30. Lauabunt Aaron & filij eius manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quando accessuri sunt ad altare. Non est ergo conueniens, quòd sacerdos lauet manus suas inter missarum solennia.

2 ¶ Præterea, Ibidem Dominus mandauit quòd Aaron adoleret in censum suaue fragrans super altare, quod erat ante propitiatorium. Quod etiam pertinebat ad cæremonias veteris Testamenti. Inconuenienter ergo in missa sacerdos thurificatione vtitur.

3 ¶ Præterea, Ea quæ in sacramentis Ecclesiæ aguntur, non sunt iteranda. Inconuenienter igitur sacerdos multoties iterat cruce signationes super hoc sacramentum.

4 ¶ Præterea, Apostolus dicit Heb. 7. Sine vlla contradictione, quod minus est, à maiori benedicitur. Sed Christus qui est in hoc sacramento, post consecrationem est multo maior sacerdote. Inconuenienter igitur sacerdos post consecrationem benedicit hoc sacramentum, cruce signando.

5 ¶ Præterea, in sacramento Ecclesiæ nihil debet fieri quod ridiculosum videatur. Videtur autem ridiculosum gesticulationes facere, ad quæ pertinere videtur, quòd sacerdos quandoque brachia extendit, manus iungit, digitos complicat, & seipsum* inclinat. Ergo hoc non debet fieri in hoc sacramento.

** Hoc de ſe non debet fieri.*

6 ¶ Præterea, Ridiculosum etiam videtur, quòd sacerdos multoties se ad populum vertit, & multoties populum salutat. Non ergo debent hæc fieri in celebratione huius sacramenti.

7 ¶ Præterea, Apost. 1. Corint. 1. pro inconuenienti habet, quòd Christus diuisus sit. Sed post consecrationem Christus est in hoc sacramento, inconuenienter ergo hostia frangitur à sacerdote.

8 ¶ Præterea, Ea quæ in hoc sacramento aguntur, passionem Christi repræsentant. Sed in passione Christi corpus fuit diuisum in locis quinque vulnerum. Ergo corpus Christi in quinq; partes frangi deberet magis, quàm in tres.

9 ¶ Præterea, Totum corpus Christi in hoc sacramento seorsum consecratur à sanguine. Inconuenienter ergo vna pars eius sanguini miscetur.

10 ¶ Præterea, Sicut corpus Christi proponitur in hoc sacramento vt cibus, ita & sanguis Christi vt potus. Sed sumptioni corporis Christi non adiungitur in celebratione missæ alius corporalis cibus. Inconuenienter igitur sacerdos post sumptionem sanguinis Christi, vinum non consecratum sumit.

11 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed de agno Paschali, qui fuit figura huius sacramenti, mandatur quòd non remane ret ex eo quicquam vsque mane. Inconuenienter igitur hostię consecratæ reseruantur, & non statim sumuntur.

12 ¶ Præterea, Sacerdos pluraliter loquitur audientibus, cùm dicit, Dominus vobiscum, & Gratias agamus. Sed inconueniens videtur pluraliter loqui vni soli, & maximè minori. Ergo inconueniens videtur, quòd sacerdos vno tantùm ministro præsente, celebret missam. Sic igitur videtur quòd inconuenienter aliqua agantur in celebratione huius sacramenti.

¶ SED IN CONTRARIVM est, Ecclesiæ consuetudo, quæ errare non potest: vtpote Spiritu sancto instructa.

CONCLVSIO.

¶ Quæcunque ceremoniæ circa hoc sacramentum aguntur, sunt certa ratione statuta, vel ad repræsentandam Christi passionem, vel ad Dei deuotionem & reuerentiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) in sacramentis dupliciter aliquid significatur, scilicet verbis & facto, ad hoc quòd sit perfectior significatio. Significantur autem verbis in celebratione huius sacramenti quædam pertinentia ad passionem Christi, quæ repræsentatur in hoc sacramento, vel etiam ad corpus mysticum, quod significatur in hoc sacramento, & quædam pertinentia ad vsum huius sacramenti, qui debet esse cum deuotione & reuerentia. Et ideo in celebratione huius mysterij quæ-dam aguntur ad repræsentandam passionem Christi, vel etiam dispositionem corporis mystici, & quædam aguntur pertinentia ad deuotionem & reuerentiam huius sacramenti.

De manuũ & digitorum ablutione. Ca. 3. eccle. hierarch. à medio illius. Eodem loco nunc dicto.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ablutio manuum fit in celebratione missæ propter reuerentiam huius sacramenti. Et hoc dupliciter. Primò quidem: quia aliqua prætiosa tractare non consueuimus, nisi manibus ablutis: vnde indecens videtur, quòd ad tantum sacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis. Secundò, propter significationem: quia vt Dionys. dicit tertio capite Cæl. hierarch. extremitatum ablutio significat emundationem eriam à minimis peccatis: secundum illud Ioannis decimotertio. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet. Et talis emundatio requiritur ab eo qui accedit ad hoc sacramentum. Quod etiam significatur per confessionem, quæ fit ante introitum missæ. Et hoc idem significabat ablutio sacerdotum in veteri lege: vt ibidem Dionysius dicit.* Nec tamen Ecclesia hoc seruat tanquam ceremoniale veteris legis præceptum, sed quasi ab Ecclesia institutum, sicut quiddam secundum se conueniens. Et ideo non eodem modo obseruatur sicut tunc, prætermittitur enim pedum ablutio, & seruatur ablutio manuum, quæ potest fieri magis in promptu,* & quæ sufficit ad significandam perfectam mundationem. Cùm enim manus sit organum organorum (vt dicitur tertio de anima)* omnia opera attribuuntur manibus, vnde in Psalm. 23. dicitur, Lauabo inter innocentes manus meas.

** Aliàs quæ magis ſuffi cit. Lib. 3. tex. 38. tomo 2.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam thurificatione non vtimur quasi ceremoniali præcepto legis, sed sicut Ecclesiæ statuto. Vnde non eodem modo vtimur, sicut in lege veteri erat statutum, Pertinet autem ad duo. Primò quidem ad reuerentiam huius sacramenti, vt scilicet per bonum odorem depellatur, si quid corporaliter praui odoris in loco fuerit, quod posset prouocare horrorem. Secundò, pertinet ad repræsentandum effectum gratiæ, qua sicut bono odore Christus plenus fuit (secundum illud Gen. 27. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni) & à Christo deriuatur ad fideles officio ministrorum: secundum illud 2. Corinth. 2. Odorem notitiæ suæ spargit per nos in omni loco. Et ideo vndique thurificato altari, per quod Christus designatur, thurificantur omnes per ordinem.

De Thuriſicatione.

De cruce varia in miſſa ſignificatione.

¶ Ad tertium dicendum, quod sacerdos in celebratione missæ vtitur crucesignatione, ad exprimendam passionem Christi, quæ ad crucem est terminata. Est autem passio Christi quibusdam quasi gradibus peracta, Nam primò fuit Christi traditio, quæ facta est à Deo, Iuda, & Iudæis: quod significat trina cruce signatio, super illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata. Secundò fuit Christi venditio, est autem venditus Sacerdotibus, Scribis, & Pharisæis, Ad quod significandum fit iterum trina cruce signatio super illa verba, Benedictam, ascriptam, ratam. Vel ad ostendendum pretium venditionis, scilicet triginta denarios. Additur autem & duplex super illa verba, Vt nobis corpus & sanguis, &c. ad designandam personam Iudæ venditoris & Christi venditi. Tertiò autem fuit præsignatio passionis Christi facta in cœna. Ad quod designandum fiunt tertiò duæ cruces, vna in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis: vbi vtrobique dicitur, Benedixit. Quartò autem fuit ipsa passio Christi. Vnde ad repræsentandum quinque plagas Christi, fit quartò quintuplex cruce signatio super illa verba, Hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ. Quintò repræsentantur extensio corporis & effusio sanguinis, & fructus passionis per trinam cruce signationem, quæ fit super illis verbis, Corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione, &c. Sextò repræsentatur triplex oratio, quam fecit in cruce. Vnam pro persecutoribus, cùm dixit, Pater ignosce illis. Secundam pro liberatione à morte, cùm dixit, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me. Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cum dixit, Pater in manus tuas commendo Spiritum meum. Et ad hoc significandum fit trina cruce signatio super illa verba, Sanctificas, viuificas, benedicis, &c. Septimò repræsentantur tres horæ quibus pependit in cruce, scilicet à sexta vsque ad horam nonam. Et ad hoc consignificandum fit iterum trina cruce signatio ad illa verba. Per ipsum, & cum ipso, & in ipso. Octauò autem repræsentatur separatio animæ à corpore per duas cruces subsequenter extra calicem factas. Nonò autem repræsentatur resurrectio tertia die facta, per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba, pax Domini sit semper vobiscum. Potest autem breuius dici, quòd consecratio huius sacramenti, & acceptatio huius sacrificii, & fructus ipsius procedit ex vertute crucis Christi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi, Et ideo vbicunque fit mentio de aliquo horum, sacerdos crucē signatione vtitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sacerdos post consecrationem non vtitur cruce signatione ad benedicendum & consecrandum, sed solum ad commemorandam virtutem crucis, & modum passionis Christi: vt ex dictis patet.*

In solut. præced.

¶ Ad quintum dicendum, quod ea quæ sacerdos in missa facit, non sunt ridiculosæ gesticulationes: fiunt enim ad aliquid repræsentandum. Quòd enim sacerdos brachia extendit post consecrationem, significat extensionem brachiorum Christi in cruce. Leuat etiam manus orando, ad designandū quòd oratio eius dirigitur pro populo ad Deum: secundum illud Thren. 3. Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos, & Exod. 17. dicitur, quod cum leuaret Moyses manus, vincebat Israel. Quod autem manus interdum iungit, & se inclinat, est suppliciter & humiliter orantis, & designat humilitatem & obedientiam Christi, ex qua passus est. Digitos autem iungit post consecrationem, scilicet pollicem cum indice, quibus corpus Christi consecratum tetigerat, vt si qua particula digitis adhæserit, non dispergatur: quod pertinet ad reuerentiam sacramenti.

¶ Ad sextum dicendum, quod quinquies se sacerdos vertit ad populum, ad significandum, quod Dominus die resurrectionis quinquies se manifestauit: vt supra dictum * est, in tractatu de resurrectione Christi. Salutat autem septies populum, scilicet quinque vicibus quibus se conuertit ad populum: & bis quando se non conuertit (scilicet cum ante præfationem dicit, Dominus vobiscum, & cum dicit, Pax Domini sit semper vobiscum) ad designandum septiformem gratiam Spiritus sancti. Episcopus autem celebrans in festis, in prima salutatione dicit, Pax vobis: quod post resurrectionem discipulis dixit Dominus: cuius personam repræsentat præcipuè Episcopus.

Q. 55. ar. 3. arg. 3.

¶ Ad septimum dicendum, quòd fractio hostiæ tria significat. Primò quidem ipsam diuisionem corporis Christi, quæ facta est in passione. Secundò distinctionem corporis mystici secundum diuersos status. Tertiò distributionem gratiarum, procedentium ex passione Christi: vt Dionys.* dicit 3. ca. Cæles. hierar. Vnde talis fractio nō inducit diuisionem Christi.

Ca. 3. eccle. hierarch. à medio.

¶ Ad octauum dicendum, quod sicut Sergius Papa * dicit (& habetur de consecratio. distinct. 2.) triforme est corpus Domini. Pars * oblata in calicem missa, corpus Christi quod iam resurrexit, monstrat scilicet ipsum Christum, & beatam Virginem, vel si qui alii sancti cum corporibus iam sunt in gloria. Pars comesta, ambulans adhuc super terram, quia scilicet viuentes in terra, sacramento * vtuntur & passionibus conteruntur, sicut & panis comestus conteritur dentibus. Pars in altari vsque ad finem missæ remanens, corpus in sepulchro: quia vsque in finem seculi, corpora sanctorum in sepulchris erunt: quorum tamen animæ sunt vel in purgatorio vel in cælo. Hic tamen ritus non seruatur modò: vt scilicet vna pars seruetur vsque in finem missæ propter periculum. Manet tamen eadem significatio partium. Quam quidam metricè expresserunt dicentes.

De consd. d. 2. c. trifor. Alias ablata. Alias vniuntur.

Hostia diuiditur in partes, imitata beatos
Plenè, sicca notat viuos, seruata sepultos.

Quidam tamen dicunt, quòd pars in calicem missa, significat eos, qui viuunt in hoc mundo: pars autem extra calicem seruata significat plenè beatos, scilicet quantum ad animam & corpus, pars autem comesta, significat cæteros.

¶ Ad nonum dicendum, quòd per calicem duo possunt significari, Vno modo ipsa passio Christi, quæ repræsentatur in hoc sacramento. Et secundum hoc per partem in calicem missam, significantur illi qui adhuc sunt participes passionum Christi. Alio modo potest significari fruitio beata, quæ etiam in hoc sacramento præfiguratur. Et ideo illi quorum corpora iam sunt in plena beatitudine, significantur per partem in calicem missam. Et est notandum, quòd pars in calicem missa, non debet populo dari in supplementum communionis, quia panem intinctum non porrexit Christus, nisi Iudæ proditori.

¶ Ad decimum dicendum, quòd vinum ratione suæ humiditatis est ablutiuum. Et ideo sumitur post susceptionem huius sacramenti, ad abluendum os, ne aliquæ reliquiæ remaneant, quod pertinet ad reuerentiam sacramenti. Vnde extra de celebratione missarum,* cap. & est c. 5.

In decret. li. 3. tit. 41. c. ex parte,

ex parte. Semper sacerdos vino os perfundere debet, postquam rotum percepit Eucharistiæ sacramentum, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne si forte vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Et eadem ratione perfundit vino digitos quibus corpus Christi tetigerat.

¶ Ad vndecimum dicendum est, quòd veritas quantum ad aliquid debet respondere figuræ: quia scilicet non debet pars hostiæ consecratæ, de qua sacerdos & ministri, vel etiam populus communicat, in crastinum reseruari. Vnde, vt habetur de consecratio. distinctio. 2. Clemens Papa * statuit, quod tanta holocausta in altari offerantur, quanta populo sufficere debeant, quod si remanserint, in crastinum non reseruentur, sed cum timore & tremore clericorum diligentia consumantur. Quia tamen hoc sacramentum quotidie sumendum est (non autem agnus Paschalis quotidie immolabatur) ideo oportet alias hostias consecratas pro infirmis conseruare. Vnde in eadem distinctione legitur, * Presbyter Eucharistiam semper habeat paratam, vt quando quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur.

Dicit. Habetur de consecratio. dist. 2. Dicit. Habetur de consecratio. dist. 1.

¶ Ad duodecimum dicendum, quod in solenni celebratione missæ, plures debent adesse. Vnde Soter Papa * dicit, vt habetur de consecratio. distinctio. 1. Hoc quoque statutum est, vt nullus presbyterorum, missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus, ipse tertius habeatur, quia cum pluraliter, ab eo dicitur, Dominus vobiscum, & illud in secretis, orate pro me, apertissimè conuenit, vt ipsius respondeatur salutationi. Vnde & ad maiorem solennitatem, ibidem statutum legitur, quod Episcopus cum pluribus missarum solennia peragat. In missis tamen priuatis sufficit vnum habere ministrum, qui gerit personam totius populi catholici, ex cuius persona sacerdoti pluraliter respondet.

Dicit. Habetur de consecratio. dist. 2. cap. Statutum.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum possit sufficienter occurri defectibus circa celebrationem huius sacramenti occurrentibus, statuta Ecclesiæ obseruando.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod non possit sufficienter occurri defectibus qui circa celebrationem huius sacramenti occurrunt, statuta Ecclesiæ obseruando. Contingit enim quandoque quod sacerdos, ante consecrationem, vel post mortem, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne sacramentum sumere possit, & missam perficere. Ergo videtur quod non possit impleri statutum Ecclesiæ, quo præcipitur quòd sacerdos eos secrans, suo sacrificio communicet.

Arg. 1.

2 ¶ Præterea, Contingit quandoque, quòd sacerdos ante consecrationem vel post recolit se aliquid comedisse vel bibisse, vel etiam alicui peccato mortali subiacere, vel etiam excommunicationi, cuius prius memoriam non habebat. Necesse est ergo, quòd ille qui est in tali articulo constitutus, peccet mortaliter, contra statutum Ecclesiæ faciens, siue sumat, siue non sumat.

Arg. 2.

3 ¶ Præterea, Contingit quandoque quòd in calicem musca vel aranea, vel aliquod animal venenosum cadit post consecrationem, vel etiam cognoscit sacerdos calici venenum esse immissum ab aliquo maleuolo causa occidendi ipsum. In quo casu si sumat, videtur mortaliter peccare, se occidendo, vel Deum tentando, similiter si non sumat peccat, contra statutum Ecclesiæ faciens. Ergo videtur esse perplexus, & subiectus necessitati peccandi, quod est inconueniens.

Arg. 3.

4 ¶ Præterea, Contingit quandoque quòd per negligentiam ministri aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum, & hoc sacerdos aduertit. Ergo in hoc etiam casu videtur esse perplexus, siue sumat corpus sine sanguine (quasi imperfectum faciens * sacramentum) siue non sumat nec corpus nec sanguinem.

Arg. 4. Obiic. 3.

5 ¶ Præterea, Contingit quandoque, quòd sacerdos non recolit se dixisse verba consecrationis, vel etiam alia quæ in celebratione huius sacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc casu, siue reiteret verba super eandem materiam, quæ forte iam dixerat, siue vertur pane & vino non consecratis, quasi consecratis.

Arg. 5.

6 ¶ Præterea, Contingit quandoque propter frigus, quòd sacerdoti dilabitur hostia in calicem, siue ante fractionem, siue post. In hoc ergo casu non potest sacerdos ritum Ecclesiæ implere, vel de ipsa fractione, vel etiam de hoc quòd sola tertia pars mittatur

Arg. 6.

tur in calicem.

7 ¶ Præterea, Contingit quandoque, quòd per negligentiam sacerdotis sanguis Christi effunditur, vel etiam quòd sacerdos sacramentum sumptum vomit, aut etiam quòd hostiæ consecratæ tandiu conseruantur, vt putrefiant, vel etiam à muribus corrodantur, vel etiam qualitercunque perdantur. In quibus casibus non videtur posse huic sacramento debita reuerentia exhiberi secundum Ecclesiæ statuta. Non videtur ergo, quòd his defectibus seu periculis occurri possit, salua Ecclesiæ statutis.

Arg. 7.

¶ SED CONTRA est, quod sicut Deus, ita Ecclesia non præcipit aliquid impossibile.

CONCLVSIO.

¶ Quicunque defectus in missa occurrentes possunt ex Ecclesiæ statutis emendari, vel præueniendo ne accidant, vel si sequantur emendando, vel adhibendo per pœnitentiam remedium, vt alias sis caueat, qui negligenter se circa illud gesserit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd periculis seu defectibus circa hoc sacramentum contingentibus dupliciter potest occurri. Vno modo præueniendo, ne scilicet periculum accidat. Alio modo subsequendo, vt scilicet id quod accidit emendetur, vel adhibendo remedium, vel saltem per pœnitentiam eius, qui negligenter egit circa hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si sacerdos mortaut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis & sanguinis Domini, non oportet vt per alium suppleatur. Si verò incepta consecratione hoc acciderit (puta consecrato corpore ante consecrationem sanguinis, vel etiam consecrato vtroque) debet missa celebritas per alium expleri. Vnde, vt habetur in Decretis. 7. quæstion. 1. cap. nihil. in Toletano * concilio legitur, Censuimus conuenire, vt cùm à sacerdotibus missarum tempore mysteria sacra consecrantur, si ægritudinis accidat cuiuslibet euentus, quo cœptum nequeant explere mysterium, sit liberum Episcopo vel presbytero alteri, consecrationem exequi incepti officij. Non enim aliud competit ad supplementum initiatis mysteriis, quàm vt aut incipientis aut subsequentis benedictione sint completa sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfecto ordine compleantur. Cum enim simus omnes vnum in Christo, nihil contrarium diuersitas personarum format, vbi efficacium prosperitatis vnitas fidei præsentat. Ne tamen quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem conuertatur, nullus absque præuentu patientis molestiæ, minister vel sacerdos, cum cœperit imperfecta officia, præsumat omnino relinquere. si quis hoc temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

Decret. 7. quæst. 1. cap. nihil. Concilium Toletanum 4. cap. 13. Concilium Arelatense 1. cap. 21.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vbi difficultas occurrit, semper est accipiendum illud quod habet minus de periculo. Maximè autem periculosum circa hoc sacramentum est, quod est contra perfectionem huius sacramenti, quia hoc est immane sacrilegium. Minus autem est illud, quod pertinet ad qualitatem sumentis. Et ideo si sacerdos post consecrationem inceptam, recordetur se aliquid comedisse, vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium, & sumere sacramentum. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commisisse, debet pœnitere cum proposito confitendi & satisfaciendi: & sic non indigne, sed fructuosè sumere sacramentum. Et eadem ratio est si meminerit se excommunicationi cuicunque sub iacere, debet enim assumere propositum humiliter absolutionem petendi: & sic per inuisibilem pontificem Iesum Christum absolutionem consequetur quantum ad hunc actum, quòd peragat diuina mysteria. Si verò ante consecrationem alicuius prædictorum sit memor, tutius reputarem, maximè in casu manducationis & excommunicationis, quod missam inceptam desereret, nisi graue scandalum timeretur.

¶ Ad tertium dicendum, quod si musca vel aranea in calicem ante consecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit esse immissum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni consecrandum. Si vero aliquid horum post consecrationem acciderit, debet animal cautè capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio cum cineribus in sacrarium mitti. Si verò venenum ibi esse deprehenderit immissum, nullo modo debet sumere, nec alij dare, ne calix vitæ vertatur in mortem: sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cum reliquis conseruari. Et ne sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo reiumere à consecratione sanguinis, & sacrificium perficere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si sacerdos ante consecrationem sanguinis & post consecrationem corporis percipiat, aut vinum aut aquam non esse in calice, debet statim apponere, & consecrare. Si verò post consecrationis verba perceperit, quòd aqua desit, debet nihilominus procedere: quia impositio aquæ (vt supra dictum * est) non est de necessitate sacramenti. Debet tamen puniri ille, ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam consecrato misceri: quia sequeretur corruptio sacramenti pro aliqua parte, vt supra dictum * est. Si verò percipiat post verba consecrationis, quòd vinum non fuerit positum in calicem: si quidem hoc percipiat ante sumptionem corporis, debet deposita aqua, si ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & resumere à verbis consecrationis sanguinis. Si verò hoc perceperit post sumptionem corporis, aliam hostiam apponere debet, iterum consecrandam simul cum sanguine. Quod ideo dico: quia si diceret sola verba consecrationis sanguinis, non seruaretur debitus ordo consecrandi: & sicut dicitur * in prædicto cap. Toletani concilij, perfecta videri non possunt sacrificia, nisi perfecto ordine compleantur. Si verò inciperet à consecratione sanguinis, & repeteret omnia verba consequentia, non competeret nisi adesset hostia consecrata, cum in illis verbis illis occurrant quædam dicenda & fienda non solum circa sanguinem, sed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum sumere hostiam consecratam & sanguinem, non obstante etiam, si prius sumpserit aquam quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione sacramenti maioris est ponderis, quàm præceptum quòd hoc sacramentum à ieiunis sumatur, vt supra dictum est. *

Q. 74. art. 7. Q. 77. art. 8. In Conc. Toletan. 1. vel. 2. secundum aliquos codd. Q. 80. art. 8. & q. 82. art. 4.

¶ Ad quintum dicendum, quod licet sacerdos non recolat se dixisse aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit, recolit omnium, quæ dixit: nisi fortè aliquid in dicendo apprehenderit sub ratione iam dicti: sic enim aliquid efficitur memorabile. Vnde si aliquis attente cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet se dicere illud, non multum postea recolit se dixisse. Sic enim fit aliquid obiectum memoriæ, inquantum accipitur sub ratione præteriti: sicut dicitur * in lib. de memoria. Si tamen sacerdoti probabiliter constet se aliqua omisisse: siquidem non sunt de necessitate sacramenti, non existimo quod propter hoc debeat resumere, immurando ordinem sacrificij: sed debet vlterius procedere. Si verò certificetur se omisisse aliquid eorum quæ sunt de necessitate sacramenti, scilicet formas consecrationis, cum forma consecrationis sit de necessitate sacramenti, sicut & materia, idem videtur faciendum, quod dictum * est in defectu materiæ, vt scilicet resumatur à forma consecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo sacrificij.

In li. de memoria. c. 1. 10. 2. inter opera Aristot. In solut. ad 4. argu. hic in illo ar.

¶ Ad sextum dicendum, quòd fractio hostiæ consecratæ, & quod vna sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticum, sicut admixtio aquæ significat populum. Et ideo horum prætermisso non facit imperfectionem sacrificij, vt propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationem huius sacramenti.

¶ Ad septimum dicendum, quòd (sicut legitur de consecrat. distinct. 2. ex decreto Pij Papæ) * si per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in tabulam, quæ terræ adhæret, lingua lambetur, & tabula radetur. Si verò non fuerit tabula, terra radetur, & igni consumetur, & cinis intra altare condetur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem super altare stillauerit calix, forbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, decem diebus pœniteat. Si vsque ad tertium, nonem diebus pœniteat. Si vsque ad quartum, viginti diebus pœniteat: & linteamina quæ stilla tetigerit, tribus vicibus lauet minister, calice subtus posito: & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. Posset etiam sumi in potum à ministro, nisi propter abominationem dimitteretur. Quidam autem vlterius partem illam linteaminum incidunt & comburunt, & cinerem in altari vel sacrario reponunt. Subditur autem ibidem ex pœnitentiali * Bedæ presbyteri. Si quis per ebrietatem vel voracitatem Eucharistiam euomuerit, quadraginta diebus pœniteat, si laicus est, clerici vel monachi seu diaconi & presbyteri, septuaginta diebus pœniteant, Episcopus nonaginta. Si autem infirmitatis causa euomuerint, septem diebus pœniteant. Et in eadem distinct. legitur ex concil. Arelatensi, * Qui non bene custodierit sacramentum, & mus vel aliquod aliud animal illud comederet, quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ciderit, & non inuenta fuerit, triginta diebus pœniteat. Et eadem pœnitentia videtur

De cons. d. 2. Si per negligentiam. Ead. dist. 2. Si quis per ebrietatem. Ead. dist. 2. Qui bene nō custodierit. Alias sacrificium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionem octuagesimamquartam

Annot.

IN primis duobus art. tria dicenda occurrunt. Primum, de materia sacramenti pœnitentiæ: ex qua eius forma constituitur sacramentum, an scilicet hoc sacramentum habeat materiam, ex qua constituatur. Et mouetur hoc dubiũ propter Scot. in 4. dist. 16. q. 1. dicentem huius sacramẽti nullam partem esse actum pœnitentis: sed sacramentum hoc essentialiter cõsistere in absolutione: ita quod secundum eum sacramentum pœnitentiæ non constituitur ex materia & forma, contra cõmunem doctrinam in 1. distinct. 4. sent. imo contra doctrinam sacri Concilij sub Eugenio IIII. vbi dicitur, quod omnia sacramenta constant ex rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: & specialiter de sacramento pœnitentiæ dicitur, cuius quasi materia sunt actus pœnitentis.

Q. 77. ar. 3 & locis ibi citatis.

Instimus solutionem prin.

¶ Nec ratio Scoti valet, scilicet quia nullus actus pœnitentis est aliquid sententiæ sacerdotis: quoniam supponit hæc ratio sacramentum hoc consistere essentialiter in sola absolutione.

¶ Quocirca sequendo & communem & sacri Concilij doctrinam, dicendum est, sacramentum pœnitentiæ constare ex verbis absolutionis, vt forma, & actu seu actibus pœnitentis, vt materia proxima. Nec alia quærenda est de hoc ratio, nisi autoritas vtraque iam adducta & consonantia: quia scilicet consonant conditiones sacramenti huic toti constituto ex actu pœnitentis & absolutione, & in significando & in causando, & in passiua institutione diuina.

¶ Secundum est circa rem huius sacramenti, quæ scilicet est & res & sacramentum: an scilicet sit interior pœnitentia, an ornatus aliquis. Et quoniam magna videtur altercatio de ornatu, nec intentionis mea est scribere ad contradicendum aliis, dimissa vniuersaque probabilitate suæ opinionis, dicam quid secundum Autorem & rationem rectam videtur sentiendum.

4. dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 1. Et dist. 22. q. 2. art. 3. q. 2. cor. Annot. Refertur 1. q. 1. c. multi seculorũ circa med.

¶ De sacramentis nil aliud sentiendum est, nisi quod accepimus: ex acceptis autem tam ex parte causalitatis attributæ sacramento, quam ex parte rei & sacramenti, quam etiam ex parte subiecti disponendi ad gratiam, vltimum sacramenti effectum, nec necessario nec probabiliter ornatus ponitur. Nam causalitas sacramenti sufficienter saluatur respectu gratiæ, etiam si nihil aliud causaret: res verò & sacramentum sufficienter saluatur hic per interiorem Pœnitentiam.

¶ Dispositio autem ad gratiã (quæ tamẽ tantũ ponderatur à pœnitẽbus ornatũ) tripliciter mõstratur aliena ab ornatu. Primò ex parte gratiæ: quoniam gratia non est talis forma in anima, vt egeat alia forma prædisponente ad ipsam. Fallax siquidem imaginatio est putare, quod sicut lignũ, si debet ignari, debet prius calefieri, vt calor disponat ad formam ignis: sic anima, si debet per gratiã fieri deiformis, debet prius ornari. Nullã siquidem talem dispositionem gratia exigit, vt patet in infantibus baptizatis, quibus infunditur gratia absque aliqua alia forma prædisponente. Nec obstat character: quoniam, vt ex supra dictis patet, character non ponitur, vt disponat ad gratiam, quod eius subiectum, quod est Intellectus, testatur: dispositio enim ad gratiam, quæ est in essentia animæ, nõ est in intellectu, vt de se patet. Secũdo ex parte adultorum: quibus tantum confertur sacramentum pœnitentiæ. Nam in adultis dispositio ad gratiam est proprius actus ipsius adulti: iuxta illud. Qui creauit te sine te, non saluabit te sine te: & iuxta supradicta in secundo libro de Iustificatione impii. Tertiò ex parte pœnitentis: pœnitens enim inquantum pœnitens non disponitur nisi per actus pœnitentiæ: omnis enim alia dispositio per accidens le haberet ad pœnitentem: & propterea si ornatus poneretur dispone re, non nisi per accidens ponendum pœnitentem: quod autem est per accidens, non est per se tribuendum sacramẽto pœnitentiæ. Commentatius ergo videtur ornatus huiusmodi: sed vtinã litera dicitur, intenta pœnitentia est res, & sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut baptismus adhibetur ad purificandum à peccato, ita & pœnitentia. Vnde & Petrus dixit Simoni, Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptismus est sacramentum, vt suprà habitum est. * Ergo pari ratione & pœnitentia.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentia, quæ peccator se ostendit à peccato recessisse, & qua sacerdos Deo remittentia opus significat, est speciale sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut Greg.* dicit in ca. supra dicto, Sacramentum est in aliqua celebratione, cùm res gesta ita fit, vt aliquid significatiuè accipimus, quod sanctè accipiendum est. Manifestum est autem, quòd in pœnitentia ita res gesta fit, quod aliquid sanctum significatur, tam ex parte peccatoris pœnitentis, quàm ex parte sacerdotis absoluentis: nam peccator pœnitens, per ea quæ facit & dicit, ostendit cor suum à peccato recessisse: similiter etiam sacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentem, significat opus Dei remittentis peccata. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia quæ in Ecclesia agitur, est sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod nomine corporalium rerum intelliguntur largè etiam ipsi exteriores actus sensibiles: qui ita se habent in hoc sacramento, sicut aqua in baptismo, vel chrisma in confirmatione. Est autem attendendum, quòd in illis sacramentis in quibus confertur excellens gratia, quæ superabundat omnem facultatem humanam actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius: sicut in baptismo, vbi fit plena remissio peccatorum, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam, & in confirmatione, vbi datur plenitudo Spiritus sancti, & in extrema vnctione, vbi confertur perfecta sanitas spiritualis, quæ proueniunt ex virtute Christi, quasi ex quodam extrinseco principio. Vnde si qui actus humani sunt in talibus sacramentis, non sunt de essentia sacramentorum, sed dispositiuè se habent ad sacramenta. In illis autem sacramentis, quæ habent effectũ correspondentem humanis actibus, ipsi *actus humani sunt loco materiæ, vt accidit in pœnitentia & matrimonio. Sicut etiam in medicinis corporalibus quædã sunt res exterius adhibitæ, sicut emplastra & electuaria: quædam verò sunt actus sanandorum, puta exercitationes quædam.

¶ Ad secundum dicendũ, quod in sacramentis, quæ habent corporalẽ materiam, oportet quod illa materia adhibeatur à ministro Ecclesiæ, qui gerit personã Christi, in signum quòd excellentia virtutis in sacramento operantis est à Christo. In sacramento autem pœnitentiæ (sicut dictum * est) sunt actus humani pro materia, qui prouenium ex inspiratione interna. Vnde materia non exhibetur à ministro, sed à Deo interius operante. Sed complementum sacramenti exhibet minister, dum pœnitentem absoluit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam in pœnitentia est aliquid quod est sacramentum tantùm, scilicet actus exterius exercitus, tam per peccatorem pœnitentem, quàm etiam per sacerdotem absoluentem: res autem & sacramentum, est pœnitentia interior peccatoris: res autem tantum & non sacramentum, est remissio peccati. Quorum primum totum simul sumptum est causa secundi: primum autem & secundum, sunt quodammodo causa tertij.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum peccata sint propria materia huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur, Videtur quòd peccata non sint propria materia huius sacramenti. Materia enim in aliis sacramentis per aliqua verba prolata sanctificatur, & sanctificata effectũ sacramẽti operatur. Peccata autẽ non possunt sanctificari, eò quòd cõtrariatur effectui sacramẽti, qui est gratia remittẽs peccata. Ergo peccata nõ sunt materia propria huius sacramẽti.

2 ¶ Præterea, Aug. dicit in li. de pœnitẽtia in Nullus potest inchoare nouam vitã, nisi eum veteris vitæ pœniteat. Sed ad vetustatem vitæ pertinet non sollum peccata, sed etiam pœnalitates præsentis vitæ. Non ergo peccata sunt propria materia pœnitentiæ.

3 ¶ Præterea, Peccatorum quoddam'est originale, quoddã mortale, quoddã veniale. Sed pœnitentiæ sacramẽtũ nõ ordinatur cõtra originale peccatũ, quod tollitur per baptismũ, neq; cõtra peccatũ mortale, quod tollitur per confessionẽ peccatoris, nec etiã contra veniale quod tollitur per tonsionẽ pectoris, & per aquam benedictam, & alia huiusmodi. Ergo peccata non sunt propria materia pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit 2. Corin, 12. Non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia, quam gesserunt.

CONCLVSIO.

¶ Proxima sacramenti pœnitentiæ materia sunt actus pœnitentis, remota verò sunt peccata non accepta nda, sed detestanda & destruenda.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est materia, scilicet proxima & remota: sicut statuæ proxima materia est metallum, remota verò, aqua. Dictum * est autem, quod materia proxima huius sacramenti sunt actus pœnitentis: cuius materia sunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur: & pro quibus satisfacit. Vnde relinquitur quod remota materia pœnitentiæ, sint peccata, non accepta nda, sed detestanda & destruenda.

¶ In respõsione an quintum circa vltimam expositionem vbi dicitur, Ego te absoluo, id est sacramentum absolutionis tibi impendo, aduerte, quod huiusmodi expositio ex forma verborum non importat formam absolutionis in actu exercito: sicut significat illam hæc enuntiatio. Ego absoluo te. Hæc enim sacerdos ipse exercet ipsam absolutionẽ, faciẽdo quod significat: sacramentum enim essicit quod significat. Dicendo autem, sacramentum absolutionis tibi impendo, non significat se absolutionis actum exercere: sicut si diceretur, Ego baptismi sacramentum tibi impendo, non significaretur ex forma verborum, quod ego exercerem actum baptizandi: sed vtrobique significatur actus vt materia sacramenti impensi, seu actus impendendi. Si autem considerentur dicta verba secundum sensum, sic conueniens ac perfecta inuenitur expositio: quoniam æquipollet huic, Sacramentaliter absoluo te: idem est enim impẽdere sacramentum absolutionis, & sacramentaliter absoluere. Et per hanc expositionem excluditur ex parte ministri præsumptio seu vsurpatio diuinæ potestatis: & ex parte effectus ambiguitas. Nam ly sacramentaliter distinguit à duobus, scilicet à principaliter & à purè spiritualiter: solus enim Deus est qui principaliter absoluit à peccatis: & similiter solus Deus purè spiritualiter absoluit à peccatis: sacramento verò homo absoluit instrumentaliter & signo sensibili, vt patet. Et hinc fit vt effectus sacramenti, scilicet absolutio interior à peccatis, qui ex parte sacramenti est certissimus, nõ significetur in ambiguo, etiam si ex parte pœnitentis malè dispositi impediatur: quoniam nõ significatur absolutio, vt recipitur interius in pœnitente: sed vt exit exterius à ministro sacramenti: ex qua parte constat absolutionem esse certissimam.

Annot.

In li. de vera & falsa pœnit. ca. 8.

10. 4. Et in lib. de pœni. medicina c. 2. 10. 9.

4. di. 22. q. 2. ar. 2. q. 2. & 3. Et q. 4 pus. 22.

Refertur de pœnit. dist. 1 c. Multiplex non procul à princ. & dicitur esse in epist. ad Theodorũ. quæ est 89. in Leone.

¶ Et si nouitius hoc nõ penetrat, fingat Deum dicere Petro, Absoluo te: & confessorem dicere Ioanni, Absoluo te, & videat differentiam, quod absolutio Petri est vtrinque certa: quia Deus nõ diceret, absoluo te, nisi etiam verè intus absolueretur. Absolutio verò Ioannis est & significatur certa ex parte confessoris tantùm: quia sacramentũ absolutionis impendit, quia sacramentaliter absoluit, & intus potest impedimentum inuenire ex fictione pœnitentis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum hæc sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo. Formæ enim sacramentorum ex institutione Christi & Ecclesiæ vsu habentur. Sed Christus non legitur hanc formam instituisse, neque etiam in communi vsu habetur, quinimo in quibusdam absolutionibus, quæ in Ecclesia publicè fiunt (sicut in prima & completorio, & in cœna Domini) absoluens non vtitur oratione indicatiua, vt dicat, Ego vos absoluo, sed oratione deprecatiua, cùm dicit, Misereatur vestri omnipotens Deus, vel, Absolutionem & remissionem tribuat vobis omnipotens Deus. Ergo hæc non est forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

2 ¶ Præterea, Leo Papa * dicit, quòd indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequit obtineri. Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præstatur pœnitentibus. Ergo forma huius sacramenti debet esse per modum deprecationis.

3 ¶ Præterea, Idem est absoluere à peccato, quod peccatum remittere. Sed solus Deus peccatum remittit, qui etiam solus interius hominem à peccato mundat: vt Augustinus dicit super Ioan. Ergo videtur quod solus Deus à peccato absoluat. Non ergo debet sacerdos dicere. Ego te absoluo, sicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

4 ¶ Præterea, Sicut Dominus dedit potestatẽ discipulis absoluendi à peccatis, ita etiam dedit eis potestatem curandi infirmitates, & vt dæmonia eiicerent, & vt languores sanarent, vt habetur

2 ¶ Præterea, Sacramenta Ecclesiæ à ministris Christi exhibentur: secundum illud 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo, vt ministro Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Sed pœnitentia non exhibetur à ministris Christi: sed interius à Deo hominibus inspiratur: secundum illud Hiere. 31. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam. Ergo videtur, quòd pœnitentia non sit sacramentum.

3 ¶ Præterea, In sacramentis de quibus iam supra diximus, * est aliquid, quod est sacramentum tantùm, aliquid, quod est res & sacramentum: aliquid verò, quod est res tantum: vt ex præmissis patet. * Sed hoc non inuenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut baptismus adhibetur ad purificandum à peccato, ita & pœnitentia. Vnde & Petrus dixit Simoni, Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptismus est sacramentum, vt suprà habitum est. * Ergo pari ratione & pœnitentia.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentia, quæ peccator se ostendit à peccato recessisse, & qua sacerdos Deo remittentia opus significat, est speciale sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut Greg.* dicit in ca. supra dicto, Sacramentum est in aliqua celebratione, cùm res gesta ita fit, vt aliquid significatiuè accipimus, quod sanctè accipiendum est. Manifestum est autem, quòd in pœnitentia ita res gesta fit, quod aliquid sanctum significatur, tam ex parte peccatoris pœnitentis, quàm ex parte sacerdotis absoluentis: nam peccator pœnitens, per ea quæ facit & dicit, ostendit cor suum à peccato recessisse: similiter etiam sacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentem, significat opus Dei remittentis peccata. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia quæ in Ecclesia agitur, est sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod nomine corporalium rerum intelliguntur largè etiam ipsi exteriores actus sensibiles: qui ita se habent in hoc sacramento, sicut aqua in baptismo, vel chrisma in confirmatione. Est autem attendendum, quòd in illis sacramentis in quibus confertur excellens gratia, quæ superabundat omnem facultatem humanam actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius: sicut in baptismo, vbi fit plena remissio peccatorum, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam, & in confirmatione, vbi datur plenitudo Spiritus sancti, & in extrema vnctione, vbi confertur perfecta sanitas spiritualis, quæ proueniunt ex virtute Christi, quasi ex quodam extrinseco principio. Vnde si qui actus humani sunt in talibus sacramentis, non sunt de essentia sacramentorum, sed dispositiuè se habent ad sacramenta. In illis autem sacramentis, quæ habent effectũ correspondentem humanis actibus, ipsi *actus humani sunt loco materiæ, vt accidit in pœnitentia & matrimonio. Sicut etiam in medicinis corporalibus quædã sunt res exterius adhibitæ, sicut emplastra & electuaria: quædam verò sunt actus sanandorum, puta exercitationes quædam.

¶ Ad secundum dicendũ, quod in sacramentis, quæ habent corporalẽ materiam, oportet quod illa materia adhibeatur à ministro Ecclesiæ, qui gerit personã Christi, in signum quòd excellentia virtutis in sacramento operantis est à Christo. In sacramento autem pœnitentiæ (sicut dictum * est) sunt actus humani pro materia, qui prouenium ex inspiratione interna. Vnde materia non exhibetur à ministro, sed à Deo interius operante. Sed complementum sacramenti exhibet minister, dum pœnitentem absoluit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam in pœnitentia est aliquid quod est sacramentum tantùm, scilicet actus exterius exercitus, tam per peccatorem pœnitentem, quàm etiam per sacerdotem absoluentem: res autem & sacramentum, est pœnitentia interior peccatoris: res autem tantum & non sacramentum, est remissio peccati. Quorum primum totum simul sumptum est causa secundi: primum autem & secundum, sunt quodammodo causa tertij.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum peccata sint propria materia huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur, Videtur quòd peccata non sint propria materia huius sacramenti. Materia enim in aliis sacramentis per aliqua verba prolata sanctificatur, & sanctificata effectũ sacramẽti operatur. Peccata autẽ non possunt sanctificari, eò quòd cõtrariatur effectui sacramẽti, qui est gratia remittẽs peccata. Ergo peccata nõ sunt materia propria huius sacramẽti.

2 ¶ Præterea, Aug. dicit in li. de pœnitẽtia in Nullus potest inchoare nouam vitã, nisi eum veteris vitæ pœniteat. Sed ad vetustatem vitæ pertinet non sollum peccata, sed etiam pœnalitates præsentis vitæ. Non ergo peccata sunt propria materia pœnitentiæ.

3 ¶ Præterea, Peccatorum quoddam'est originale, quoddã mortale, quoddã veniale. Sed pœnitentiæ sacramẽtũ nõ ordinatur cõtra originale peccatũ, quod tollitur per baptismũ, neq; cõtra peccatũ mortale, quod tollitur per confessionẽ peccatoris, nec etiã contra veniale quod tollitur per tonsionẽ pectoris, & per aquam benedictam, & alia huiusmodi. Ergo peccata non sunt propria materia pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit 2. Corin, 12. Non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia, quam gesserunt.

CONCLVSIO.

¶ Proxima sacramenti pœnitentiæ materia sunt actus pœnitentis, remota verò sunt peccata non accepta nda, sed detestanda & destruenda.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est materia, scilicet proxima & remota: sicut statuæ proxima materia est metallum, remota verò, aqua. Dictum * est autem, quod materia proxima huius sacramenti sunt actus pœnitentis: cuius materia sunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur: & pro quibus satisfacit. Vnde relinquitur quod remota materia pœnitentiæ, sint peccata, non accepta nda, sed detestanda & destruenda.

¶ In respõsione an quintum circa vltimam expositionem vbi dicitur, Ego te absoluo, id est sacramentum absolutionis tibi impendo, aduerte, quod huiusmodi expositio ex forma verborum non importat formam absolutionis in actu exercito: sicut significat illam hæc enuntiatio. Ego absoluo te. Hæc enim sacerdos ipse exercet ipsam absolutionẽ, faciẽdo quod significat: sacramentum enim essicit quod significat. Dicendo autem, sacramentum absolutionis tibi impendo, non significat se absolutionis actum exercere: sicut si diceretur, Ego baptismi sacramentum tibi impendo, non significaretur ex forma verborum, quod ego exercerem actum baptizandi: sed vtrobique significatur actus vt materia sacramenti impensi, seu actus impendendi. Si autem considerentur dicta verba secundum sensum, sic conueniens ac perfecta inuenitur expositio: quoniam æquipollet huic, Sacramentaliter absoluo te: idem est enim impẽdere sacramentum absolutionis, & sacramentaliter absoluere. Et per hanc expositionem excluditur ex parte ministri præsumptio seu vsurpatio diuinæ potestatis: & ex parte effectus ambiguitas. Nam ly sacramentaliter distinguit à duobus, scilicet à principaliter & à purè spiritualiter: solus enim Deus est qui principaliter absoluit à peccatis: similiter solus Deus purè spiritualiter absoluit à peccatis: sacramento verò homo absoluit instrumentaliter & signo sensibili, vt patet. Et hinc fit vt effectus sacramenti, scilicet absolutio interior à peccatis, qui ex parte sacramenti est certissimus, nõ significetur in ambiguo, etiam si ex parte pœnitentis malè dispositi impediatur: quoniam nõ significatur absolutio, vt recipitur interius in pœnitente: sed vt exit exterius à ministro sacramenti: ex qua parte constat absolutionem esse certissimam.

Annot.

In li. de vera & falsa pœnit. ca. 8.

10. 4. Et in lib. de pœni. medicina c. 2. 10. 9.

4. di. 22. q. 2. ar. 2. q. 2. & 3. Et q. 4 pus. 22.

Refertur de pœnit. dist. 1 c. Multiplex non procul à princ. & dicitur esse in epist. ad Theodorũ. quæ est 89. in Leone.

¶ Et si nouitius hoc nõ penetrat, fingat Deum dicere Petro, Absoluo te: & confessorem dicere Ioanni, Absoluo te, & videat differentiam, quod absolutio Petri est vtrinque certa: quia Deus nõ diceret, absoluo te, nisi etiam verè intus absolueretur. Absolutio verò Ioannis est & significatur certa ex parte confessoris tantùm: quia sacramentũ absolutionis impendit, quia sacramentaliter absoluit, & intus potest impedimentum inuenire ex fictione pœnitentis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum hæc sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo. Formæ enim sacramentorum ex institutione Christi & Ecclesiæ vsu habentur. Sed Christus non legitur hanc formam instituisse, neque etiam in communi vsu habetur, quinimo in quibusdam absolutionibus, quæ in Ecclesia publicè fiunt (sicut in prima & completorio, & in cœna Domini) absoluens non vtitur oratione indicatiua, vt dicat, Ego vos absoluo, sed oratione deprecatiua, cùm dicit, Misereatur vestri omnipotens Deus, vel, Absolutionem & remissionem tribuat vobis omnipotens Deus. Ergo hæc non est forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

2 ¶ Præterea, Leo Papa * dicit, quòd indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequit obtineri. Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præstatur pœnitentibus. Ergo forma huius sacramenti debet esse per modum deprecationis.

3 ¶ Præterea, Idem est absoluere à peccato, quod peccatum remittere. Sed solus Deus peccatum remittit, qui etiam solus interius hominem à peccato mundat: vt Augustinus dicit super Ioan. Ergo videtur quod solus Deus à peccato absoluat. Non ergo debet sacerdos dicere. Ego te absoluo, sicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

4 ¶ Præterea, Sicut Dominus dedit potestatẽ discipulis absoluendi à peccatis, ita etiam dedit eis potestatem curandi infirmitates, & vt dæmonia eiicerent, & vt languores sanarent, vt habetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt habetur Matth.10. & Luc.9. Sed sanando infirmos Apostoli non vtebātur his verbis, ego te sano, sed sanet te dominus Iesus Christus: sicut Petrus dixit paralytico, vt habetur Act.9. Ergo videtur quòd sacerdotes habentes potestatem Apostolis à Christo traditam, non debeant vti hac forma verborum, Ego te absoluo, sed, absolutionem tribuat tibi Christus.

5 ¶ Præterea, Quidam hac forma vtentes, sic eam exponunt, Ego te absoluo, id est absolutum ostendo, Sed nec hoc etiam sacerdos facere potest, nisi ei diuinitus reueletur, vnde legitur Matth.16. Antequam Petro diceretur, Quodcunq; solueris super terram, &c, dictum est ei, Beatus es Simon Barionа: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis. Ergo videtur quòd sacerdos, cui non est facta reuelatio, præsumptuose dicat, Ego te absoluo, etiam si exponatur, id est absolutum ostendo.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut Dominus dixit discipulis, Matth. vlti. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos: ita dixit Petro, Matth.16. Quodcunque solueris super terram. Sed sacerdos autoritate illorum verborum Christi fretus dicit, Ego te baptizo. Ergo eadem autoritate dicere debet in hoc sacramento, Ego te absoluo.

CONCLVSIO.

¶ Nulla magis est conueniens sacramenti pœnitentiæ forma, quàm hæc verba: Ego te absoluo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in qualibet re perfectio attribuitur formæ: Dictum est autē supra quòd hoc sacramentū perficitur per ea quæ sunt ex parte sacerdotis. Vnde oportet quod ea quæ sunt ex parte pœnitentis, siue sint verba siue facta, sint quædam materia huius sacramenti: ea vero quæ sunt ex parte sacerdotis, se habeant per modum formæ. Cum autem sacramenta nouæ legis efficiant quod figurant (vt supra dictum * est) oportet quòd forma sacramenti significet id quod in sacramento agitur, proportionaliter materiæ sacramenti. Vnde forma baptismi est, Ego te baptizo, & forma confirmationis est, Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, eo quòd huiusmodi sacramenta perficiuntur in vsu materiæ. In sacramento autem Eucharistiæ, quod consistit in ipsa consecratione materiæ, exprimitur veritas consecrationis cùm dicitur, Hoc est corpus meum. Hoc autem sacramentum, scilicet pœnitentiæ, non consistit in consecratione alicuius materiæ, nec in vsu alicuius materiæ sanctificatæ, sed magis in remotione cuiusdam materiæ, scilicet peccati: prout peccata dicuntur esse materia pœnitentiæ: vt ex supra dictis * patet. Talis autem remotio significatur à sacerdote cùm dicitur, Ego te absoluo. Nam peccata sunt quædam vincula, secundum illud Prouerb.5. Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum quisque constringitur. Vnde patet quòd hæc est conuenientissima forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

Ar.1.huius q.ad 2.

Q.60.ar.2 & 62.art. 2.& 3.

Ar.præced.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ista forma assumitur ex ipsis verbis Christi, quibus Petro dixit: Quodcunque solueris super terram, &c. & tali formæ Ecclesia vtitur in sacramentali absolutione. Huiusmodi autem absolutiones in publico factæ, non sunt sacramentales, sed sunt orationes quædam ordinatæ ad remissionem venialium peccatorum. Vnde in sacramentali absolutione non sufficeret dicere, Misereatur tui omnipotens Deus, vel Absolutionem & remissionem tribuat tibi Deus: quia per hæc verba sacerdos absolutionem non significat fieri, sed petit vt fiat. Præmittitur tamen etiam in sacramētali absolutione talis oratio, ne impediatur effectus sacramenti ex parte pœnitentis: cuius actus materialiter quodammodo se habent in hoc sacramento, non autem in baptismo vel in confirmatione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Leonis est intelligendū quantum ad deprecationem, quę præmittitur absolutioni, non autem semouet quin sacerdotes absoluant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd solus Deus per autoritatem & à peccato absoluit, & peccatum remittit. Sacerdotes tamen vtrunq; faciunt per ministerium: inquantum scilicet verba sacerdotis in hoc sacramento instrumentaliter operantur in virtute diuina, sicut etiam in aliis sacramentis. Nam virtus diuina est, quæ interius operatur in omnibus sacramentalibus signis, siue sint res, siue verba: sicut ex supra dictis patet. * Vnde & Dominus expressit vtrumque, nam Matth. 16. dixit Petro, Quodcunque solueris super terram, &c. & Ioan. 20. dixit discipulis, Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Ideo tamen sacerdos potius dicit, Ego te absoluo, quàm, Ego tibi peccata remitto: quia hoc magis congruit verbis, quæ Dominus dixit, virtutem clauium ostendens, per quas sacerdotes absoluūt.

Q.62 ar.4 & 64. ar. 1.& 2.

Quia tamen sacerdos sicut minister absoluit, conuenienter apponitur aliquid quod pertineat ad primam autoritatem Dei, scilicet vt dicatur, Ego te absoluo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, vel per virtutem passionis Christi, vel autoritate Dei, sicut Dionys. * exponit 3. cap. Cæl. hierar. Quia tamen hoc non est determinatum ex verbis Christi, sicut in baptismo, talis appositio relinquitur arbitrio sacerdotis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Apostolis non est data potestas vt ipsi sanarent infirmos, sed vt ad eorum orationem infirmi sanarentur. Est autem eis collata potestas operandi instrumentaliter siue ministerialiter in sacramentis. Et ideo magis possunt in formis sacramentalibus exprimere actum suum, quàm in sanationibus infirmitatum. In quibus tamen non semper modo deprecatiuo vtebantur, sed quandoque modo indicatiuo & imperatiuo: sicut Actuum tertio legitur, quod Petrus dixit claudo, Quod habeo, hoc tibi do, in nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ista expositio. Ego te absoluo, id est absolutum ostendo, quantum ad aliquid quidem vera est, non tamen est perfecta: sacramenta enim nouæ legis, non solum significant, sed etiam faciunt quod significant. Vnde sicut sacerdos baptizando aliquem, ostendit hominem interius ablutum per verba & facta, & non solum significatiuè, sed etiam effectiuè: ita etiam cùm dicit, Ego te absoluo, ostendit hominem absolutum non solum significatiuè, sed etiam effectiuè. Nec tamen loquitur quasi de re incerta: quia sicut alia sacramenta nouæ legis habent de se certum effectum ex virtute passionis Christi (licet possit impediri ex parte recipientis) ita etiam & in hoc sacramento. Vnde Augustinus. * dicit in lib. de adult. coniug. Non est turpis nec difficilis post patratā & purgata adulteria reconciliatio coniugij, vbi per claues regni cælorum non dubitatur fieri remissio peccatorum, vnde nec sacerdos indiget speciali reuelatione sibi facta, sed sufficit generalis reuelatio fidei, per quam remittuntur peccata. Vnde reuelatio fidei dicitur Petro facta fuisse. Esset autem perfectior expositio, Ego te absoluo, id est sacramentum absolutionis tibi impendo.

Ar.1.huius

Ar.præced.

Aug. 26. q. 5. Si quis.

¶ Vtrum impositio manuum sacerdotis requiratur ad hoc sacramentum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd impositio manuum sacerdotis requiratur ad hoc sacramentum. Dicitur enim Marci vltimo. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Aegri autem spiritualiter sunt peccatores, qui recipiunt bonam habitudinem per hoc sacramentum. Ergo in hoc sacramento est manus impositio facienda.

Ar.1.huius

2 ¶ Præterea, in sacramento pœnitentiæ recuperat homo spiritum sanctum amissum: vnde ex persona pœnitentis dicitur in Psal. 50. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & Spiritu principali confirma me. Sed Spiritus sanctus datur per impositionem manuum: legitur enim Act. 8. quòd Apostoli imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. & Matthæi 19. dicitur, quòd oblati sunt Domino paruuli, vt eis manus imponeret. Ergo in hoc sacramento est facienda manus impositio.

3 ¶ Præterea, Verba sacerdotis in hoc sacramento non sunt maioris efficaciæ quàm in aliis sacramentis. Sed in aliis sacramentis non sufficiunt verba ministri, nisi aliquem actum exerceat: sicut in baptismo simul cum hoc, quòd sacerdos dicit, ego te baptizo, requiritur corporalis ablutio. Ergo etiam simul cum hoc quod sacerdos dicit, ego te absoluo, oportet quod aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

¶ SED CONTRA est, quòd cùm Dominus dixit Petro, Quodcunque solueris super terram, &c. nullam mentionem de manus impositione fecit: neque etiam cum omnibus Apostolis simul dixit, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Non ergo ad hoc sacramentum requiritur impositio manuum.

CONCLVSIO.

¶ Cum pœnitentiæ sacramentum ad culparum potius remissionem, quàm ad aliquam gratiæ consecutionem ordinetur ad ipsum, vt neque in baptismo, necessariò requiritur manus impositio, sicut in sacramento confirmationis & ordinis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impositio manuum in sacramentis Ecclesiæ fit ad designandum aliquem copiosum gratiæ effectum: quo, illi quibus manus imponuntur, quodammodo per quandam similitudinem continuantur ministris, in quibus copia gratiæ esse debet. Et ideo manus impositio fit in sacramēto confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus sancti: & in sacramento ordinis, in quo confertur quædam excellentia potestatis in diuinis mysteriis. Vnde & 2. ad Timot. 1. dicitur. Resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Sacramentum autem pœnitentiæ nō ordinatur ad consequendam aliquam excellentiam gratiæ, sed ad remotionem peccatorum. Et ideo ad hoc sacramentum non requiritur manuum impositio, sicut etiam nec ad baptismum, in quo tamen fit plenior remissio peccatorum.

Ar.1.huius

Ar.præced.

Ar.præced.

Ar.præced.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa manus impositio non est sacramentalis, sed ordinatur ad miracula perficienda: vt scilicet per contactum manus hominis sanctificati, etiam corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiam legitur de Domino Mar.6. quòd infirmos manibus impositis curauit: & Matth.8. legitur, quòd leprosum mundauit per contactum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non quælibet acceptatio Spiritus sancti requirit manus impositionem: quia etiam in baptismo accipit homo Spiritum sanctum, nec tamen fit ibi manus impositio, sed accessio Spiritus sancti cum plenitudine, requirit manus impositionem: quod pertinet ad confirmationem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in sacramentis, quæ perficiuntur in vsu materiæ, minister habet aliquem actum corporalem exercere circa eum, qui suscipit sacramentum: sicut in baptismo & confirmatione & extrema vnctione. Sed hoc sacramentum non consistit in vsu alicuius materiæ exterius appositæ, sed loco materiæ se habent ea quę sunt ex parte pœnitentis. Vnde sicut in Eucharistia sacerdos sola prolatione verborum super materia perficit sacramentum, ita etiam sola verba sacerdotis absoluentis, super pœnitentem, perficiunt absolutionis sacramentum. Et si aliquis actus corporalis esset ex parte sacerdotis necessarius, non minus competeret crucis signatio, quæ adhibetur in Eucharistia, quàm manus impositio, in signum, quòd per sanguinem crucis Christi remittuntur peccata. Et tamen non est de necessitate huius sacramenti, sicut nec de necessitate Eucharistiæ.

Ar.1.huius

Ar.præced.

Ar.præced.

Ar.præced.

¶ Vtrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non sit de necessitate salutis. Quia super illud * Psal. 115. Qui seminat in lachrymis, &c. dicit gloss. Noli esse tristis, dum tibi bona voluntas, vnde metitur pax. Sed tristitia est de ratione pœnitentiæ, secundum illud 2. Corinth.7. Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Ergo bona voluntas sine pœnitentia sufficit ad salutem.

Ar.præced.

Ar.præced.

2 ¶ Præterea, Prou.10. dicitur. Vniuersa delicta operit charitas, & infra 15. Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Sed hoc sacramentum non est nisi ad purgandum peccata, ergo habendo charitatem & fidem & misericordiam, potest quisque salutem consequi etiam sine pœnitentiæ sacramento.

3 ¶ Præterea, Sacramēta Ecclesiæ, initiū habent ab institutione Christi. Sed sicut legitur Io. 8. Christus mulierē adulteram absoluit absq; pœnitētia. Ergo videtur quòd pœnitentia nō sit de necessitate salutis.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Luc.8. Si pœnitentiam non habueritis, omnes simul peribitis.

CONCLVSIO.

¶ Non absolutè pœnitentiæ sacramentum necessarium est, vt baptismus, sed ex suppositione, peccato videlicet subiacentibus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid est necessarium ad salutem dupliciter. Vno modo absolute: alio modo ex suppositione. Absolute quidem necessarium est ad salutem illud, sine quo nullus salutem consequi potest, sicut gratia Christi, & sacramentum baptismi, per quod aliquis in Christo renascitur. Ex suppositione autem est necessarium sacramentum pœnitentiæ. Quod quidem est necessarium non omnibus, sed peccato subiacentibus, dicitur enim 2. Para. vltimo. Et tu Deus iustorum non posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, Isaac. & Iacob, his qui tibi non peccauerunt. Peccatum autem cum consummatum fuerit, generat mortem: vt dicitur Iac. 1. Et ideo necessarium est ad salutem peccatoris, quòd peccatum remoueatur ab eo. Quod quidem non potest fieri sine pœnitentiæ sacramento: in quo operatur virtus passionis Christi per absolutionem sacerdotis simul cum opere pœnitentis, qui cooperatur gratiæ ad destructionem peccati: sicut enim dicit. * Augu-

Ar.præced.

Ar.præced.

Ar.præced.

Ar.præced.

super Ioan. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. Vnde patet quòd sacramentum pœnitentię est necessarium ad salutem post peccatum: sicut medicatio corporalis, postquam homo in morbum periculosum inciderit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gloss illa videtur esse intelligenda de eo, cui adest bona voluntas sine interpolatione, quæ fit per peccatum: talis enim non habet tristitiæ causam. Sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum, non potest restitui sine tristitia, qua quis dolet de peccato præterito: quod pertinet ad pœnitentiam.

¶ Ad secundū dicendum, quòd ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, & misericordia non liberant hominem à peccato sine pœnitentia. Requirit enim charitas, quòd homo doleat de offensa in amicum commissa, & quòd amico homo studeat satisfacere. Requirit etiam ipsa fides, vt per virtutem passionis Christi, quæ in sacramentis Ecclesiæ operatur, quærat iustificari à peccatis. Requirit etiam & ipsa misericordia ordinata, vt homo subueniat pœnitēdo suæ miseriæ, quam per peccatum incurrit: secundum illud Prouerb. 14. Miseros facit populos peccatum. Vnde Eccles. 30. dicitur, Miserere animæ tuæ, placens Deo.

Ar.præced.

Ar.præced.

Ar.præced.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad potestatem excellentiæ, quam solus Christus habuit (vt supra * dictum est) pertinuit quòd Christus effectum sacramenti pœnitentiæ, qui est remissio peccatorum, contulit mulieri adulteræ sine exterioris pœnitentiæ sacramento, licet non sine interiori pœnitentia, quam ipse in ea per gratiam est operatus.

Q.64.ar.3

¶ Vtrum pœnitentia sit secunda tabula post naufragium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod pœnitentia non sit secunda tabula post naufragium. Quia super illud Isa. 3. Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, dicit glo. * Secunda tabula post naufragium est peccata abscondere. Pœnitentia autem non abscondit peccata, sed magis ea reuelat. Ergo pœnitentia non est secunda tabula.

4. dist. 2. q. 1. ar. 3. ad 5

Et di 34. q. 1. ar. 2. q. 4.

Et di 10. q. 4. ar. 1 q. 2 ad 1.

Glo. Hiero. in illum locum 10. 5.

2 ¶ Præterea, Fundamentum in ædificio, nō tenet secundum, sed primum locum. Pœnitentia autem in spirituali ædificio est fundamentum, secundum illud Heb. 6. Non rursus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, vnde & præcedit ipsum baptismū, secundum illud Act. 2. pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Ergo pœnitentia non debet dici secunda tabula.

Q.65.ar.1. ad 2.

3 ¶ Præterea, Omnia sacramenta sunt quædam tabulæ, id est remedia contra peccatum. Sed pœnitentia non tenet secundum locum inter sacramenta, sed magis quartum: vt ex supra dictis * patet. Ergo pœnitentia non debet dici secunda tabula post naufragium.

Hierony. super illud Esa. 3. peccatū suum quasi Sodoma, 10. 5.

¶ SED CONTRA est, quòd Hiero. * dicit, quòd secunda tabula post naufragium est pœnitentia.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentiæ sacramentum cum non nisi ex suppositione necessarium sit, suppositione scilicet peccati, est quasi secunda post naufragium tabula.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd id quod est per se, naturaliter prius est eo quod est per accidens: sicut & substantia prior est accidente. Sacramenta autem quædam per se ordinantur ad salutem hominis, sicut baptismus, qui est spiritualis generatio: & confirmatio, quæ est spirituale augmentum: & Eucharistia, quæ est spirituale nutrimentū. Pœnitētia autē ordinatur ad salutē hominis quasi per accidens, suppositio quodam, scilicet ex suppositione peccati. Nisi enim homo peccaret actualiter, pœnitentia non indigeret, indigeret tamen baptismo & confirmatione & Eucharistia. Sicut & in vita corporali nō indigeret homo medicatione nisi infirmaretur: indigeret autē homo per se ad vitam generatione, augmento & nutrimento. Et ideo pœnitentia tenet secundum locum, respectu status integritatis, qui confertur & conseruatur per sacramenta prædicta. Vnde & metaphoricè dicitur secunda tabula post naufragium. Nam primū remedium mare transeuntibus, est vt conseruentur in naui integra: secundum autem remedium est post nauem fractam, vt quis tabulæ adhæreat. Ita etiam primum remedium in mari huius vitæ est, quòd homo integritatem seruet: secundum autem remedium est, si per peccatum integritatem perdiderit, quòd per pœnitentiam redeat.

Ar.præced.

Ar.præced.

Ar.præced.

Ar.præced.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd abscondere peccata contingit dupliciter. Vno modo dum ipsa peccata fiunt. Est autem peius peccare publicè quàm occultè: tum quia peccator publicus videtur ex maiori contemptu peccare: tum etiam quia peccat cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octogesimæ quartæ Articulum septimum.

Citatæ in argu. 1.

Anno.

IN artic. 7. circa illud, quòd pœnitentia est de iure naturali, quo ad dolorem & doloris remedium, & aliquod signũ doloris, aduerte quòd dupliciter possunt hæc verba intelligi.

D. 6. 7.

Primo simpliciter & absolutè, vt sonant. Et sic magna habent difficultatem, si non sunt falsa, tum quia si peccatum non fuit scandalosum seu manifestum alijs, nulla apparet ratio naturalis ad signa doloris. Tum quia abstrahendo à documentis fidei, dolor seu tristitia de præterito peccato nullam videtur habere rationem remedij, & propterea superfluum videtur dolere de malis præteritis. Accedit ad hęc quòd difficile est nosse quid homo infra ius naturæ solum stando, cognosceret de abolitione peccati, per aliud quàm per cessationem à peccãdo. Alio autem modo intelliguntur supposita in homine cognitione fidei ita, quòd suppositæ fidei, non ex fide, sed ex ratione naturali prouenit, quod homo doleat de peccatis commissis, & quod dolorem in remedium assumat, & quòd aliquod signum doloris ostendat, quamuis hoc tertium intelligendum sit, sicut de exteriori religionis cultu videtur, quòd in communi sit de iure naturæ. Dictat enim naturalis ratio homini fideli, vt doleat de offensa Creatoris. Et quia nullum aliud ex nobis est remedium, nisi cor humiliatum, ideo huiusmodi humiliationem in remedium doloris, hoc est peccati dolendi quærat.

4. di. 22. q. 2. ar. 1. 3.

Ar. præced.

cum scandalo aliorum. Et ideo quoddam remedium est in peccatis, quòd aliquis in occulto peccet. Et secundum hoc dicit glo. * quòd secunda tabula post naufragium est peccata abscondere, non quòd per hoc tollatur peccatum sicut per pœnitentiam, sed quia per hoc peccatum fit minus. Alio modo aliquis abscondit peccatum prius factum per negligentiam confessionis: & hoc contrariatur pœnitentiæ. Et sic abscondere peccatum, non est secunda tabula, sed magis contrarium tabulæ, dicitur enim Prouerb. 28. Qui abscondit scelera sua non dirigetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia non potest dici fundamentum spiritualis ædificij simpliciter, id est in prima ædificatione, sed est fundamentum in secunda reædificatione, quæ fit per destructionem peccati. Nam primò redeuntibus ad Deum occurrit pœnitentia. Apostolus tamen ibi loquitur de fundamento spiritualis doctrinæ. Pœnitentia autem, quæ baptismum præcedit, non est pœnitentiæ sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tria præcedẽtia sacramenta pertinent ad naŭem integram, id est ad statum integritatis, respectu cuius pœnitentia dicitur secunda tabula.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum hoc sacramentum fuerit conuenienter in noua lege institutum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non fuerit conuenienter institutum in noua lege. Ea enim quæ sunt de iure naturali, institutione non indigent. Sed pœnitere de malis quæ quis gessit, est de iure naturali, non enim potest aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat. Ergo pœnitentia non fuit conuenienter instituta in noua lege.

Ar. præced.

2 ¶ Præterea, Illud quod fuit in veteri lege, instituendum non fuit in noua. * Sed etiam in veteri lege fuit pœnitentia, vnde & Dominus conqueritur Hier. 28. dicens. Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo dicens: Quid feci? Ergo pœnitentia non debuit institui in noua lege.

3 ¶ Præterea, Pœnitentia consequenter se habet ad baptismum, cùm sit secunda tabula, vt supra dictum est. Sed pœnitentia videtur à Domino instituta ante baptismum: nam in principio prædicationis suæ dixisse Dominus legitur Math. 4. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Ergo hoc sacramentum non fuit conuenienter institutum in noua lege.

Q. 62. art. 5 & q. 64. ar. 1.

4 ¶ Præterea, Sacramenta nouæ legis institutionem habent à Christo, ex cuius virtute operantur, vt supra * dictum est. Sed Christus nõ videtur instituisse hoc sacramentum, cùm ipse non sit vsus eo sicut alijs sacramentis, quæ ipse instituit. Ergo hoc sacramentum non fuit conuenienter institutum in noua lege.

¶ SED CONTRA est quod dicit Dominus Luc. vlt. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.

CONCLVSIO.

¶ Conueniens fuit vt sacramentum pœnitentiæ in noua lege institueretur.

Ar. 2. huius quæst.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra * dictum est) in hoc sacramento actus pœnitentis se habet sicut materia: id autem quod est ex parte sacerdotis, qui operatur vt minister Christi, se habet vt formale & completiuum sacramenti. Materia verò etiam in aliis sacramentis præexistit à natura, vt aqua, vel ab arte, vt panis, sed quod talis materia ad sacramentum assumatur, institutione indiget hoc determinante. Sed forma sacramenti & virtus ipsius totaliter est ex institutione Christi, ex cuius passione procedit virtus sacramentorum. Sic ergo hujus sacramenti materia præexistit à natura (ex naturali enim ratione homo mouetur ad pœnitendum de malis quæ fecit) sed quòd hoc vel illo modo homo pœnitentiam agat, est ex institutione diuina. Vnde & Dominus in principio prædicationis suæ indixit hominibus, vt non solum pœnitenterent, sed etiam pœnitentiam agerent, significans determinatos modos actuum, qui requiruntur ad hoc sacramentum. Sed id quod pertinet ad officium ministrorum, determinauit Matthæi decimosexto, vbi dixit Petro. Tibi dabo claues regni cælorum, &c. Efficaciam autem huius sacramenti & originem virtutis eius, manifestauit post resurrectionem Lucæ vltimo, vbi dixit, quòd oportet prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, præmisso de passione & resurrectione: ex virtute enim * nominis Iesu Christi patientis & resurgentis hoc sacramentum efficaciam habet in remissionem peccatorum. Et sic patet conuenienter hoc sacramentum in noua lege institutum fuisse.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd de iure naturali est, quòd aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantum ad hoc quòd doleat se fecisse, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quòd etiam aliqua signa doloris ostendat, sicut & Niniuitæ fecerunt: vt Ionæ tertio legitur. In quibus tamen aliquid fuit adiunctum fidei, quam conceperant ex prædicatione Ionæ: vt scilicet hoc agerent sub spe veniæ consequendæ à Deo: secundum illud quod ibi legitur. Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus, & reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? Sed sicut alia quæ sunt de iure naturali, determinationem acceperunt ex institutione legis diuinæ (vt in Secunda parte dictum * est) ita etiam & pœnitentia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ea quæ sunt iuris naturalis diuersimodè determinationem accipiunt in veteri & in noua lege: secundum quòd congruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni nouæ. Vnde & pœnitentia in veteri lege aliquam determinationem habuit, quantum quidem ad dolorem, vt esset magis in corde, quàm in exterioribus signis, secundum illud Ioel primo: Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Quantum autem ad remedium doloris quærendum, vt aliquo modo ministris Dei peccata sua confiterentur, ad minus in generali. Vnde Dominus Leuitici quinto dicit. Anima quæ peccauerit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram æstimationemque peccati, qui orabit pro eo, quòd nesciens fecerit, & dimittetur ei. In hoc enim ipso quòd oblationem faciebat aliquis pro peccato suo, quodammodo suum peccatum sacerdoti confitebatur, & secundum hoc dicitur Prouerbiorum vigesimooctauo. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Nondum autem erat instituta potestas clauium, quæ à passione Christi derivatur, & per consequens nondum erat institutum, quòd aliquis doleret de peccato, cum proposito subijciendi se per confessionem & satisfactionem clauibus Ecclesiæ, sub spe consequendæ veniæ virtute passionis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si quis rectè consideret ea quæ Dominus dixit de necessitate baptismi, I oannis 3. tempore præcesserunt ea quæ dixit Matt. 4. de necessitate pœnitentiæ, nam id quod dixit Nicodemo de baptismo, fuit ante incarcerationem Ioan. de quo postea subditur, quòd baptizabat: illud verò quòd de pœnitentia dixit Matth. 4. fuit post incarcerationem Ioannis. Si tamen prius ad pœnitentiam induxisset, quàm ad baptismum, hoc ideo esset, quia etiam ante baptismum requiritur quædam pœnitentia: sicut & Petrus dicit Actuum 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum.

¶ Ad quartum dicendum, quod Christus non est vsus baptismo, quem ipse instituit, sed est baptizatus baptismo Ioannis, vt supra * dictum est. Sed nec etiã actiue vsus est suo ministerio, quia ipse non baptizabat communiter, sed discipuli eius. vt dicitur Ioannis 4. Quamuis credendum sit, quòd discipulos suos baptizauerit, vt Augustinus * dicit ad Celeucianum. Vsus autem huius sacramenti ab eo instituti nullo modo sibi competebat. Nec quantum ad hoc quòd ipse pœniteret, in quo peccatum non fuit, neque quantum ad hoc quod hoc sacramentum alijs præberet: quia ad ostendendam misericordiam & virtutem suam, effectum huius sacramenti sine sacramento præbebat, vt supra dictum * est. Sacramentum autem Eucharistiæ & ipse sumpsit, & aliis dedit, tum ad commendandam excellentiam huius sacramenti, tum quia hoc sacramentum est memoriale suæ passionis, in qua Christus est sacerdos & hostia.

¶ Vtrum

¶ Super Quæstionis octogesimæ quartæ, Articulum octauum & nonum.

IN artic. 2. & 9. aduertendum quod displicere dupliciter sumitur: scilicet contrarie vel negatiue. Et quando sumitur contrarie, significat actum contrarium ad placere: quando verò sumitur negatiue, non significat aliquem actum, sed solummodo non placere. Quia ergo in littera dicitur, quòd semper debet homini displicere, quòd peccauit, vel aliquid simile: sufficit quod intelligatur negatiue, id est non placere. Et patet hunc esse sensum litera, quia contra displicere dicitur placere, dũ subdit: si enim ei placeret peccasse, &c. nisi enim displiceret, ita cõmuniter dictum fuisset, scilicet displicere contrarie siue negatiue, non sicnisset pro ratione reddere, si enim placeret ei peccasse, &c. non potuisset dici quòd displicet nec habet actum placendi, sed non placet peccasse. Et hinc habes, quòd sufficit ad necessariam pœnitentiã post habitam Contritionem, quòd non placeat peccasse, nec est opus vt ire in actum displicentiæ nouæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est pœnitentia, scilicet interior, & exterior. Interior quidẽ pœnitentia est qua quis dolet de peccato commisso. Et talis pœnitentia debet durare vsque ad finem vitæ. Semper enim debet homini displicere quòd peccauit, si esset ei placeret peccasse, iam ex hoc ipso peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet. Displicentia autem dolorem causat in eo, qui eam suscipit. Vnus doloris, qualis est homo in hac vita. Post hanc vitam autem sancti non sunt susceptiui doloris. Vnde displicebunt eis peccata præterita sine omni tristitia: secundum illud Isa. 65. Obliuioni traditæ sunt angustiæ priores.

¶ Pœnitentia verò exterior est, qua quis exteriora signa doloris ostendit, & verbo tenus peccata sua confitetur sacerdoti absoluenti, & sua eius arbitrium satisfacit. Et talis pœnitentia non oportet quòd duret vsque ad finem vitæ, sed vsque ad determinatum tempus secundum mensuram peccati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vera pœnitentia non solum removet peccata præterita, sed etiam præseruat hominem à peccatis futuris. Quamuis igitur homo in primo instanti veræ pœnitentiæ, remissionem consequatur præteritorum peccatorum: oportet tamen in homine perseuerare pœnitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd agere pœnitentiam interiorem simul & exteriorem, pertinet ad statum incipientium, qui scilicet de nouo redeunt à peccato. Sed pœnitentia interior habet locum etiam in proficientibus & perfectis, secundum illud Psal. 38. Afflictiones in corde suo dispositi in valle lachrymarũ. Vnde & ipse Paulus dicebat primæ Cor. 15. Non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quod illa tempora præfiguntur pœnitentibus, quantum ad actionem exterioris pœnitentiæ.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum pœnitentia debeat durare vsque ad finem vitæ.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non debeat durare vsque ad finem vitæ. Pœnitentia enim ordinatur ad deletionem peccati. Sed pœnitens statim consequitur remissionem peccatorum, secundum illud Ezechielis 18. Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, vita viuet, & non morietur. Ergo non oportet vlterius pœnitentiam protendi.

2 ¶ Præterea, Pœnitentiam agere, pertinet ad statũ incipientium. Sed homo de hoc statu debet procedere ad statum perfectorum. Ergo non debet homo pœnitentiam agere vsq; ad finem vitæ.

3 ¶ Præterea, Sicut in aliis sacramentis homo debet seruare statuta Ecclesiæ, ita & in hoc sacramento. Sed secundum canones, determinata sunt tempora pœnitendi, vt scilicet ille qui hoc vel illud peccatum commiserit, tot annis pœniteat. Ergo videtur quod non sit pœnitentia extendenda vsque ad finem vitæ.

SED CONTRA est, quòd Augustinus * dicit in libro de pœnitentia. Quid restat nobis nisi dolere in vita? vbi enim dolor finitur, deficit pœnitentia. Si verò pœnitentia finitur, quid derelinquitur de venia?

CONCLVSIO.

¶ Quanquam interior pœnitentia durare debeat vsque ad vitæ finem, exterior tamen non necessario durare debet vsque ad vitæ finem, sed vsque ad determinatum tempus pro mensura peccati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia, sicut dictum est, est quidam actus pœnitentis, quo scilicet ipse punit in se illud quod displicet sibi in præteritis. Et ideo pœnitentia habet duplicem actum, vnum interiorem, alium exteriorem. Actus autem interior pœnitentiæ est displicentia de præteritis peccatis, cum quodam proposito non peccandi in futurum. Et hoc quidem propositum non peccandi in futurum, habet rationem principij & radicis, respectu actus exterioris pœnitentiæ, qui est confessio oris, & satisfactio operis. Et ideo pœnitentia interior, quæ est radix, habet rationem virtutis, quæ est principium actus exterioris. Et ideo quantum ad actum interiorem pœnitentiæ, non potest esse quòd pœnitentia non sit continua, quia semper oportet quòd homo displicentiam habeat de peccatis præteritis, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non potest esse continua.

3 ¶ Præterea, Secundùm ad Cor. 2. Apostolus dicit, Consolamini scilicet pœnitentem, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, quæ huiusmodi est. Sed consolatio depellit tristitiam, quæ pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non debet esse continua.

In li. de ver. & falsa pœnit. c. 13. circ. fi. to. 4.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus * dicit in lib. de pœnitentia. Dolor in pœnitentia continuè custodiatur.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentiam secundum actum continuum esse impossibile est, secundum habitum verò continua esse debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœnitere dicitur dupliciter, secundum actum & secundum habitum. Actu quidem impossibile est, quòd homo continuè pœniteat: quia necesse est quòd actus pœnitentiæ siue interior siue exterior interpoletur ad minus somno, & aliis quæ ad necessitatem corporis pertinent. Alio modo dicitur pœnitere secundum habitum. Et sic oportet quòd homo continuè pœniteat: & quantum ad hoc, quòd homo nunquam aliquid cõtrarium pœnitentiæ faciat, per quòd habitualis dispositio pœnitentis tollatur: & quantum ad hoc, quòd debet homo in proposito gere re, quòd semper sibi præterita peccata displiceant.

Ar. præced.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ploratus & lachrymæ ad actum exterio is pœnitentiæ pertinent, qui non solum non debet esse continuus, sed nec etiam oportet quòd duret vsque ad finem vitæ, vt dictum * est. Vnde & signanter ibi subditur, quia est merces operi tuo. Est autem merces operis pœnitentis, plena remissio peccati, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam: post cuius confecutionem non est necesse quòd homo vlterius exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc tamen non excluditur continuitas pœnitentiæ, qualis dicta * est.

Ar. præced.

D. 539.

Cap. citato in arg. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de dolore & gaudio dupliciter loqui possumus. Vno modo secundum quòd sunt d passiones appetitus sensitiui. Et sic nullo modo possunt esse simul: eo quòd sunt omnino contrariæ, vel ex parte obiecti (puta cùm sunt de eodem) vel saltem ex parte motus cordis, nã gaudium est cum dilatatione cordis, tristitia verò cum constrictione. Et hoc modo loquitur Philosophus * in 9. Ethic. Alio modo possumus loqui de gaudio & tristitia, secundum quòd consistunt in simplici actu voluntatis, cui aliquid placet vel displicet. Et secundum hoc non possunt habere contrarietatem nisi ex parte obiecti, puta cùm sunt de eodem & secundum idem. Et sic non possunt simul esse gaudium & tristitia: quia non potest simul idem secundum idem placere & displicere. Si verò gaudium & tristitia sic accepta non sint de eodem secundum idem, sed vel de diuersis, vel de eodem secundum diuersa, sic non est contrarietas gaudij & tristitiæ. Vnde nihil prohibet hominem simul gaudere & tristari, puta si videamus iustum affligi, simul placet nobis eius iustitia, & displicet eius afflictio. Et hoc modo simul potest alicui displicere quòd peccauit, & placere quod hoc ei displicet cum spe veniæ, ita quòd ipsa tristitia sit materia gaudij. Vnde & Augustinus * dicit in libro de pœnitentia. Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat. Si tamen tristitia nullo modo compararetur sibi gaudium, per hoc non tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ, sed actualis.

In li. de ver. & falsa pœnit. ca. 13 in fin. to. 4.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum Philosophum * in 2. Ethi. Ad virtutem pertinet tenere medium in passionibus. Tristitia autem quæ in appetitu sensitiuo pœnitentis consequitur ex displicentia voluntatis, passio quædam est. Vnde moderanda est secundum virtutem, & eius superfluitas est vitiosa, quia inducit in desperationem. Quod significat Apostolus ibidem dicens. Ne maiori tristitia absorbeatur, quæ eiusmodi est. Et sic consolatio, de qua ibi Apostolus loquitur, est moderatiua tristitiæ, non autem totaliter ablatiua.

Lib. 2. ex. c. 3. 6. & 9. habeti post. 10 10 5

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum pœnitentia possit esse continua.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod pœnitentia nõ possit esse continua. Dicitur enim Hier. 31. Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis. Sed hoc esse non posset si pœnitentia continuaretur, quæ consistit in ploratu & lachrymis. Ergo pœnitentia non potest continuari.

2 ¶ Præterea, De quolibet bono opere debet homo gaudere: secundum illud Psal. 99. Seruite Domino in lætitia. Sed agere pœnitentiã, est bonum opus: ergo de hoc ipso debet homo gaudere. Sed non potest homo simul gaudere & tristari: vt patet per Philosophum in 9. Ethi. ergo non potest esse quòd pœnitens continuè tristetur de peccatis præteritis, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non potest esse continua.

3 ¶ Præterea, Secundùm ad Cor. 2. Apost. dicit, Consolamini scilicet pœnitentem, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur, quæ huiusmodi est. Sed consolatio depellit tristitiam, quæ pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non debet esse continua.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus * dicit in libro de pœnitentia. Dolor in pœnitentia continuè custodiatur.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentiam secundum actum continuum esse impossibile est, secundum habitum verò continua esse debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœnitere dicitur dupliciter, secundum actum & secundum habitum. Actu quidem impossibile est, quòd homo continuè pœniteat: quia necesse est quòd actus pœnitentiæ siue interior siue exterior interpoletur ad minus somno, & aliis quæ ad necessitatem corporis pertinent. Alio modo dicitur pœnitere secundum habitum. Et sic oportet quòd homo continuè pœniteat: & quantum ad hoc, quòd homo nunquam aliquid cõtrarium pœnitentiæ faciat, per quòd habitualis dispositio pœnitentis tollatur: & quantum ad hoc, quòd debet homo in proposito gere re, quòd semper sibi præterita peccata displiceant.

Ar. præced.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ploratus & lachrymæ ad actum exterio is pœnitentiæ pertinent, qui non solum non debet esse continuus, sed nec etiam oportet quòd duret vsque ad finem vitæ, vt dictum * est. Vnde & signanter ibi subditur, quia est merces operi tuo. Est autem merces operis pœnitentis, plena remissio peccati, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam: post cuius confecutionem non est necesse quòd homo vlterius exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc tamen non excluditur continuitas pœnitentiæ, qualis dicta * est.

Ar. præced.

D. 539.

Cap. citato in arg. 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de dolore & gaudio dupliciter loqui possumus. Vno modo secundum quòd sunt d passiones appetitus sensitiui. Et sic nullo modo possunt esse simul: eo quòd sunt omnino contrariæ, vel ex parte obiecti (puta cùm sunt de eodem) vel saltem ex parte motus cordis, nã gaudium est cum dilatatione cordis, tristitia verò cum constrictione. Et hoc modo loquitur Philosophus * in 9. Ethic. Alio modo possumus loqui de gaudio & tristitia, secundum quòd consistunt in simplici actu voluntatis, cui aliquid placet vel displicet. Et secundum hoc non possunt habere contrarietatem nisi ex parte obiecti, puta cùm sunt de eodem & secundum idem. Et sic non possunt simul esse gaudium & tristitia: quia non potest simul idem secundum idem placere & displicere. Si verò gaudium & tristitia sic accepta non sint de eodem secundum idem, sed vel de diuersis, vel de eodem secundum diuersa, sic non est contrarietas gaudij & tristitiæ. Vnde nihil prohibet hominem simul gaudere & tristari, puta si videamus iustum affligi, simul placet nobis eius iustitia, & displicet eius afflictio. Et hoc modo simul potest alicui displicere quòd peccauit, & placere quod hoc ei displicet cum spe veniæ, ita quòd ipsa tristitia sit materia gaudij. Vnde & Augustinus * dicit in libro de pœnitentia. Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat. Si tamen tristitia nullo modo compararetur sibi gaudium, per hoc non tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ, sed actualis.

In li. de ver. & falsa pœnit. ca. 13 in fin. to. 4.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum Philosophum * in 2. Ethi. Ad virtutem pertinet tenere medium in passionibus. Tristitia autem quæ in appetitu sensitiuo pœnitentis consequitur ex displicentia voluntatis, passio quædam est. Vnde moderanda est secundum virtutem, & eius superfluitas est vitiosa, quia inducit in desperationem. Quod significat Apostolus ibidem dicens. Ne maiori tristitia absorbeatur, quæ eiusmodi est. Et sic consolatio, de qua ibi Apostolus loquitur, est moderatiua tristitiæ, non autem totaliter ablatiua.

Lib. 2. ex. c. 3. 6. & 9. habeti post. 10 10 5

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum sacramentum pœnitentiæ debeat iterari.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod sacramentum pœnitentiæ non debeat iterari. Dicit enim Apostolus Hebræorum sexto. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & gustauerunt cæleste donum, & participes sunt facti Spiritus sancti, & prolapsi sunt, renouari rursus ad

4. di. 14. q. 3 & ar. 5. 5. 2. Et Heb. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus ad pœnitentiam. Sed quicunque peccauerunt, sunt illuminati, & acceperunt donum Spiritus sancti. Ergò quicunque peccat post pœnitentiam, non potest iteratò pœnitere.

In lib. 2 de pœn. c. 10 post med. Hom. 1.

2 ¶ Præterea, Ambrosius* dicit in libro de pœnitentia. Reperiuntur qui sæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Christo, nam si verè pœnitentiam agerent, iterandam postea non putarent: quia sicut vnum est baptisma, ita vna est pœnitentia. Sed baptismus non iteratur, Ergo nec pœnitentia.

3 ¶ Præterea, Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales sanauit, significant sanationes spiritualium infirmitatum, quibus scilicet homines liberantur à peccatis. Sed non legitur, quod Dominus aliquem cæcum bis illuminauerit, vel quòd aliquem leprosum bis mundauerit, aut aliquem mortuum bis suscitauerit. Ergo videtur quòd nec alicui peccatori bis per pœnitentiam veniam largiatur.

Hom. 34. in euangel. post med. Item. Li 2 c. 16. in prin. 6ª habetur de pœnit. dist. 3 c. Irrisor.

4 ¶ Præterea, Gregorius* dicit in Homil. Quadragesimæ. Pœnitentia est, anteacta peccata deflere, & flenda iterum non committere. Et Isid. dicit,* in libro de Summo bono, Irrisor est & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Si ergo aliquis verè pœniteat, non iterum peccabit. Ergo non potest esse quòd pœnitentia iteretur.

5 ¶ Præterea, Sicut baptismus habet efficaciam ex passione Christi, ita & pœnitentia. Sed baptismus non iteratur propter vnitatem passionis, & mortis Christi. Ergo pari ratione nec pœnitentia iteratur.

Hoc habet Amb. sex. Sit Psal. 118. ante med. to. 4. refer. 25. tauſ. q. 4. ca. Est in iusta, si dicitur esse Ambro.

6 ¶ Præterea, Ambrosius dicit,* quòd facilitas veniæ, incentiuum præbet delinquendi. Si ergo Deus veniam frequenter præbet per pœnitentiam, videtur quòd ipse hominibus præbeat incentiuum delinquendi. Et sic videretur delectari in peccatis. Quod eius bonitati non congruit. Non ergo potest pœnitentia iterari.

¶ SED CONTRA est, quod homo inducitur ad misericordiam exemplo diuinæ misericordiæ, secundum illud Luc. 6. Estote misericordes sicut & Pater vester misericors est. Sed Dominus hanc misericordiam discipulis suis imponit, vt sæpius remittant fratribus contra se peccantibus, vnde sicut dicitur Matth. 18. Petro quærenti. Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vsque septies? respondit Iesus. Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies. Ergo etiam Deus sæpius per pœnitentiam veniam peccantibus præbet, præsertim cum deceat nos petere. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentiæ sacramentum non semel, sed pluries, peiterari potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa pœnitentiam quidã errauerunt, dicentes non posse hominem per pœnitentiam secundò consequi veniam peccatorum, quorum quidam, scilicet Nouatiani, hoc intantum extenderunt, vt dicerent post primam pœnitentiam, quæ agitur in baptismo, peccantem non posse per pœnitentiam iteratò restitui, Alij verò fuerunt hæretici (vt Aug. * dicit in lib. de pœnitentia) qui post baptismum dicebant quidem esse vtilem pœnitentiam, non tamen pluries, sed semel tantum.

In lib. de vera et falsa pœnitẽ. ca. 5. to. 4.

Videntur autem huiusmodi errores ex duobus processisse. Primò quidem ex eo quod errabant circa rationem veræ pœnitentiæ. Cùm enim ad veram pœnitentiam charitas requiratur (sine qua non delentur peccata) credebant quòd charitas semel habita non posset amitti, & per consequens pœnitentia si sit vera, nunquam per peccatum tollatur, vt sic sit necesse eam iterari. Sed hoc improbatum* est in Secunda parte, vbi ostensum est, quòd charitas semel habita propter libertatem arbitrij potest amitti, & per consequens post veram pœnitentiam potest aliquis peccare mortaliter. Secundò ex eo quòd errabant circa æstimationem grauitatis peccati, putabant enim adeo graue esse peccatum quod aliquis committit post veniam impetratam, quod non sit possibile ipsum remitti. In quo quidem errabant: & ex parte peccati (quod etiam post remissionem consecutam potest esse & grauius & leuius, quàm fuerit primum peccatum remissum) & multò magis contra infinitatem diuinæ misericordiæ, quæ superat omnem numerum & magnitudinem peccatorum, secundum illud Psalmi 50. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Vnde reprobatur verbum Cain, dicentis Genes. 4. Maior est iniquitas mea, quàm ve veniam merear. Et ideo misericordia Dei peccantibus per pœnitentiam veniam præbet absque vllo termino: vnde dicitur 2. Para. vltimo. Immensa & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ super malitiam hominum.

2. 2. q. 24. art. 11.

Vnde manifestum est, quòd pœnitentia pluries est iterabilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia apud Iudæos erant secundum legem quædam lauacra instituta, in quibus pluries ab immunditiis purgabant, credebant aliqui Iudæorum quòd etiam per lauacrum baptismi aliquis pluries purificari posset. Ad quod excludendum, Apostolus scribit Hebræis, quòd impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, scilicet per baptismum, rursum renouari ad pœnitentiam, scilicet per baptismum: qui est lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, vt dicitur ad Titum 3. Et rationem assignat, ex hoc quod per baptismum homo Christo commoritur, vnde subditur, Rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ambrosius loquitur de pœnitentia solenni quæ in Ecclesia non iteratur, vt infra dicetur.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Augustinus* dicit in lib. de pœnitentia, multos cæcos & in diuerso tempore Dominus illuminauit, & multos debiles confirmauit, ostendens in diuersis illis eisdem sæpe peccata dimitti: vt quem prius sanauit leprosum, alio tempore illuminet cæcum, ideo enim tot sanauit cæcos, claudos, & aridos, ne desperet de se peccator. Ideo non scribitur aliquem nisi semel sanasse, vt quilibet timeat iungi peccato, medicum se vocat, & non sanis, sed malè habentibus oportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum intratum nesciret curare? medicorum est centies infirmum, centies curare: qui cæteris minor esset si aliis possibilia ignoraret.

¶ Ad quartum dicendum, quòd pœnitere est anteacta peccata deflere, & flenda non committere: scilicet simul dum flet, vel actu vel proposito. Ille enim est irrisor & non pœnitens, qui simul dum pœnitet, agit quod pœnitet, vel proponit iterum se facturum quod gessit, vel etiam actualiter peccat eodem vel alio genere peccati. Quod autem aliquis postea peccet, vel actu vel proposito, non excludit quin prima pœnitentia vera fuerit: nunquàm enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequentem. Sicut enim verè decurrit, qui postea sedet: ita verè pœnituit, qui postea peccat.

¶ Ad quintum dicendum, quod baptismus habet virturem ex passione Christi, sicut quædam spiritualis generatio cum spirituali morte præcedentis vitæ. Statutum autem est hominibus semel mori & semel nasci, Et ideo semel tantùm debet homo baptizari. Sed pœnitentia habet virtutem ex passione Christi, sicut spiritualis medicatio, quæ frequenter iterari potest.

¶ Ad sextum dicendum, quòd secundum Augustinum* in lib. de pœnitentia, constat Deo multum displicere peccata: qui semper præsentia est ea destruere, ne soluatur quòd creauit, nec corrumpatur quod amauit, scilicet per desperationem.

QVAESTIO OCTVAGESIMAQVINTA, DE SACRAMENTO pœnitentiæ secundum quòd est virtus, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de pœnitentia secundum quòd est virtus. Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm pœnitentia sit virtus.
¶ Secundò, vtrùm sit virtus specialis.
¶ Tertiò, sub qua specie virtutis continetur.
¶ Quartò, de subiecto eius.
¶ Quintò, de causa ipsius.
¶ Sextò, de ordine eius ad alias virtutes.

ARTICVLVS I.

¶ Virtum pœnitentia sit virtus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit virtus. Pœnitentia enim est quoddam sacramentum aliis sacramentis connumeratum, vt ex supradictis* patet. Sed nullum aliud sacramentorũ est virtus. Ergo neq; pœnitẽtia est virtus.

2 ¶ Præterea, Secundum Philosophum* 4. Ethic. verecundia non est virtus: tum quia est passio habens corporalem immutationem, tum etiam quia non est dispositio perfecti: cùm sit de turpi actu, quod non habet locum in homine virtuoso. Sed similiter pœnitentia est quædam passio habens corporalem immutationem, scilicet ploratum (sicut Gregorius* dicit, quòd pœnitere est peccata præterita plangere) est etiam de turpibus factis, scilicet de peccatis

¶ Super Quæstionis octuagesimæquintæ Articulum secundum.

¶ Num pœnitentia sit specialis virtus à cæteris seiuncta.

DVbium occurrit magnũ circa materiã huius secundi articuli, an pœnitẽtia virtus sit verè & propriè vna specialis virtus distincta à cæteris virtutibus. Et est ratio dubij non so la varietas opinionum: sed quoniam vtraq; ratio vrget. Nam quod sit vna virtus distincta ab alijs, Autoris ratio in litera concludit dicens, operari ad deletionem peccati præteriti, inquantum est offensa Dei peccatorum recompensationem, habet specialẽ rationem actus laudabilis non pertinentem ad rationem alterius virtutis: ergo pœnitentia, cuiusmodi actus attribuitur, est specialis virtus. Ad partem autem negationis vrget duplex ratio, vna ex propriis, quia nulla virtus exigit aut præexigit habentem ipsam sub illius contrario, sed pœnitẽtia præexigit pœnitentẽ fuisse sub peccatorum quod contrariatur pœnitẽtiæ: ergo pœnitentia non est specialis virtus. Et hæc ratio conuincit intellectũ meũ. Quæ videtur, quia virtutes sunt ita nobiles, vt possint à nobiliori acquiri cum auxilio diuino & recta ratione, &c. vt non sit necesse nos peccare, si omnes habẽdæ sunt virtutes infusæ ad pœnitẽtiæ virtutẽ habendã impossibile est non peruenire, nisi peccatum interueniat: igitur non est virtus specialis. Confirmatur hæc confir matio ex hoc, quod pœnitentia ponitur virtus acquisita, sed infusa: quoniam simile est de vno dissimili, quo ad hoc quod non oportet peccare, vt virtutes habeamus in actu. Et cõfirmatur iterũ ex parte sub iectionis in Christo fuerunt omnes virtutes, & tamen in ipso nõ fuit pœnitentia. Altera ratio est ex parte obiecti: quia sicut ex hoc obiectum hoc, scilicet offensa vt recompensatur per actũ proprium, requiritur propriam virtutem. Quod ex duobus apparet. primò, ex eo quod inter homines circa idem hoc laudabilium vnus volitario attingit, vnus patet quum is qui offendit, humiliter offendendo se illi, confitendo se esse stultum, dolendo de facto, & subijciendo se ad recompensandã offensam: per hos enim actus recuperat etiam offensus gratiã: iuxta illud, Frater adiutus à fratre subiectis & deuotis superbos. Et ratio huius virtus specialis est propter actum ad illud, proportionaliter igitur loquendo, nulla est ponenda specialis virtus ad recompensandum Dei offensam. Secundò ex eo quòd ad huiusmodi recompensationem inuenitur alia virtus sufficiens, scilicet religio, religionis enim actũ, quod non habet locum in homine virtuoso. Sed similiter pœ- est subijcere se Deo, reddereque debitum Deo, non minus offenso quã offensori, ita quod sicut reddere Deo debitum ob beneficia suscepta, non est virtus specialis virtute virtus religionem, eadem ratione reddere Deo debitũ ob offensam in eũ, ad religionem quoq; spectabit: eadẽ enim hę speciales rationes sunt (pro beneficijs, vel pro offensis, sub illa cõmuni ratione debiti quam primo religio. Et cõfirmatur, quia præcipuus actus pœnitentiæ coincidit cũ actis religionis, subiectio enim hominis ad Deũ, est præcipuũ quod pœnitentiæ virtus offert Deo in recompensam, quã eandem offert religio. Secundum actum quidem deuotionis absolutè: secundũ verò actum gratitudinis pro beneficijs receptis, secundum actum pœnitentiæ pro offensa commissa, vnde sicut religionis quidã actus est recõpensare beneficia, ita recompensare peccata. Et confirmatur hoc: quia in lege veteri actu religionis expiabatur peccatũ: & Dauid cor cõtritũ & humiliatũ (quod est ipsa emẽda pro pecato) sacrificium appellat.

¶ Ad contrarium dicendum, quòd dolere de eo quod prius factum est, cum intentione conandi ad hoc quod factum non fuerit, esset stultum. Hoc autem non intendit pœnitens, sed dolor eius est displicentia seu reprobatio facti præteriti cum intentione remouendi sequelam ipsius, scilicet offensam Dei, & reatum pœnæ. Et hoc non est stultum.

ARTICVLVS II.

¶ Virum pœnitentia sit specialis virtus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit specialis virtus. Eiusdem enim rationis videtur esse gaudere de bonis prius actis, & dolere de malis perpetratis. Sed gaudium de bono prius facto, non est specialis virtus, sed est quidam affectus laudabilis ex charitate prouenies: vt patet per Augustinum* 14. de Ciuitate Dei. Vnde & Apostolus primæ ad Corinth. 13. dicit, quòd charitas non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Ergo pari ratione nec pœnitentia quæ est dolor de peccatis præteritis, est specialis virtus, sed est quidam affectus ex charitate prouenies.

2 ¶ Præterea, Quælibet virtus specialis habet materiam specialem: quia habitus distinguuntur per actus, & actus per obiecta. Sed pœnitentia non habet materiam specialem: sunt enim eius materia peccata præterita circa quancunque materiam. Ergo pœnitentia non est specialis virtus.

3 ¶ Præterea, Nihil expellitur nisi à suo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata, ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo est specialis virtus.

¶ SED CONTRA est, quod de ea datur speciale legis præceptum: vt suprà habitum est.*

CONCLVSIO.

¶ Pœnitentia est quædam specialis virtus, qua homo operatur ad præteriti peccati destructionem & detestationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut in Secunda parte habitum est) species habituum distinguuntur secundum species actuum. Et ideo vbi occurrit specialis actus laudabilis, ibi necesse est ponere specialem habitum virtutis. Manifestum est autem quod in pœnitentia inuenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti: inquantum est Dei offensa. quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Vnde necesse est ponere, quod pœnitentia est specialis virtus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd à charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. Vno modo sicut ab ea elicitus. Et

4. dist. 14. q. 1. ar. 3. q. 2. & 4.

Q. præced. ar. 5. & 7.

1. 2. q. 54. art. 1. ad 1. & 47. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Nec propterea arguimus Autorem: quoniam verum est, pœnitentiam esse specialem virtutem, latiori vocabulo vtendo. Nec hoc mirum videatur alicui, aut nouum in doctrina Autoris: quoniam in præcedenti libro simile quid apparet, dum posita est virginitas specialis virtus, quæ tamen non est nisi religio determinata ad tam excellentem materiam. Reliquus vero actus pœnitentiæ, scilicet satisfacere quo ad pœnam, potest poni actus religionis imperatus mediante virtute vindicatiuæ iustitiæ participatæ in subdito: ita quod peccator puniat se quasi minister Dei vindicatis. Potest etiam poni actus religionis immediate, pro quanto religio ipsa debitã pœnã exoluit, vt perficiatur satisfactio debita à filio seruo, domino ac patri. hoc enim iustũ secundũ quid religio attẽdit inter hominẽ & Deum, quum iustũ simpliciter esse nequeat. Potest autem percipere hãc quoq; satisfactionẽ, spectare ad religionem, ex eo quod nonnullus cultus est diuinæ excellẽtiæ ex nostra subiectione, vt voluntariè huiusmodi pœnas offeramus ei pro vsurpatis contra aut præter voluntatẽ diuinã. Et hæc de hac difficultate dicta sufficiãt: prosequemur in sequentibus tractatum de pœnitentia, ea dicendo quæ stant cum vtraq; opinione: scilicet quod pœnitentia sit vna virtus per se distincta à reliquis, & quod pœnitẽtia coincidat cũ religione totaliter aut principaliter, & cũ iustitia forte vindicatiua seu communicatiua quo ad actum secundarium.

¶ *Super Quæstionis octauæ finemquintæ Articulum tertium.*

Infra ar. 4 cor. Et 4. d. 14. q. 1. ar. 1. q 4. ad 4 fiat, & per ipsam reddat q. 5. per datur æquale simpliciter, vel secundum acceptationem. 3. ad 4. Quæstio. 1. 2. q. 62. ar. 2. & 3.

¶ *Num actus pœnitentiæ reduci debeat ad commutatiuam, & ibi talis actus virtuosus non requirit aliam virtutẽ præter charitatem: sicut diligere bonum, gaudere de eo, & tristari de oppositio.*

¶ Alio modo aliquis actus à charitate procedit, quasi à charitate imperatus. Et sic quia ipsa imperat omnibus virtutibus (vtpote ordinans eas ad fidem suum) actus à charitate procedens, potest etiam ad aliam specialem virtutem pertinere. Si ergo in actu pœnitentis consideretur sola displicentia peccati præteriti, hoc immediatè ad charitatem pertinet: sicut & gaudere de bonis præteritis. Sed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti, requirit specialem virtutem sub charitate.

Lib. 5. Eth. c. 4. 10. 5.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia habet quidem realiter generalem materiam, inquantum respicit omnia peccata: sed tamen sub ratione speciali, inquantum scilicet sunt emendabilia per actum hominis cooperantis Deo ad suam iustificationem.

Glo. or Lin. ibidem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quælibet virtus specialis formaliter expellit habitum vitij oppositi: sicut albedo expellit nigredinem ab eodem subiecto. Sed pœnitentia expellit omne peccatum effectiue: inquantum operatur ad destructionem peccati, prout est remissibile ex diuina gratia homine cooperante. Vnde non sequitur, quòd sit virtus generalis.

In li. de vera & fal. pœnit. c. 8. & med. c. 4.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum virtus pœnitentiæ sit species iustitiæ.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd virtus pœnitentiæ non sit species iustitiæ. Iustitia enim non est virtus theologica, sed moralis, vt in Secunda parte patet. Pœnitentia autem videtur esse virtus theologica: quia habet Deũ pro obiecto: iustificat enim Deo: cui etiam reconciliat peccatorem. Ergo videtur quod pœnitentia non sit species iustitiæ.

2 ¶ Præterea, Iustitia cum sit virtus moralis consistit in medio. Sed pœnitentia non consistit in medio, sed in quodam excessu: secundũ illud Hier. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Ergo pœnitentia non est species iustitiæ.

3 ¶ Præterea, Duæ sunt species iustitiæ (vt dicitur in 5. Ethic.) scilicet distributiua & cõmutatiua. Sed sub neutra videtur pœnitentia contineri. Ergo videtur quòd pœnitentia non sit species iustitiæ.

4 ¶ Præterea. Super illud Luc. 6. Beati qui nunc fletis, dicit glo. Ecce prudentia, qua ostenditur quàm hæc terrena sint misera, & quã beata cælestia. Sed flere est actus pœnitentiæ. Ergo pœnitentia magis est species prudentiæ quam iustitiæ.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in libr. de pœnitentia. Pœnitentia est quæ dam dolentis vindicta, semper puniens in se quod dolet commisisse. Sed vindictam facere, dinat hominem, ad alterum, id est Deum, in ratione debiti propter offensam.

Tertium autem mouetur propter Scot. vbi suprà quæst. 3. tenentem quòd æquale ex natura rei posset reddi, ita quòd pœna esset æqualis culpæ: vt sic pertinet ad iustitiam: vnde Tullius * in sua Rhetor. ponit vindicatiuam vnam speciem iustitiæ. Ergo videtur quòd pœnitentia sit species iustitiæ.

CONCLVSIO.

¶ *Virtus pœnitentiæ species est iustitiæ commutatiuæ.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) Pœnitentia non habet quòd sit virtus specialis, ex hoc solo, quòd dolet de malo perpetrato (ad hoc enim sufficeret charitas) sed ex eo quòd pœnitens dolet de peccato commisso, inquantum est offensa Dei, cum emendationis proposito. Emendatio autem offensæ contra aliquem commissæ, non fit per solam cessationem offensæ, sed exigitur vlterius quædam recompensatio, quæ habet locum in offensis in alterum commissis, sicut & retributio: nisi quòd recompensatio est ex parte eius, qui offendit (vtpote cum satisfactione) retributio autem est ex parte eius, in quem est offensa commissa. Vtrunque autem ad materiam iustitiæ pertinet: quia vtrunq; est commutatio quædam. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia secundum quòd est virtus, est pars d iustitiæ. Sciendum tamen est, quòd secundum Philosophum *in 5. Ethicor. dupliciter dicitur iustum, scilicet simpliciter & secundum quid. Simpliciter quidem iustum, est inter æquales, eo quòd iustitia est æqualitas quædam. Quod ipse vocat iustum politicum vel ciuile, eo quòd omnes ciues æquales sunt, quantum ad hoc quod immediatè sunt sub principe, sicut liberi existentes. Iustum autem d secundum quid dicitur, quod est inter illos, quorum vnus est sub potestate alterius: sicut seruus sub Domino: filius sub patre, vxor sub viro. Et tale iustum consideratur in pœnitentia. Vnde pœnitens recurrit ad Deum cum emendationis proposito, sicut seruus ad dominum, secundum illud Psal. 122. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Et sicut filius ad patrem: secundum illud Lucæ 15. Pater peccaui in cælum & coram te. Et sicut vxor ad virum: secundum illud Hier. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut in 5. Ethi. dicitur) iusticia est virtus ad alterum. Ille autem, ad quem est iustitia, non dicitur esse materia iustitiæ, sed magis res quæ distribuuntur, vel commutantur. Vnde & materia pœnitentiæ non est Deus, sed actus humani, quibus Deus offenditur vel placatur: sed Deus se habet, sicut ille, ad quem est iustitia. Ex quo patet quod * iustitia non est virtus theologica: quia non habet Deum pro obiecto vel materia.

¶ Ad secundum dicendum, quod medium iustitiæ est æqualitas, quæ constituitur inter illos, inter quos est iustitia, vt dicitur in 5. Eth. In quibusdam autem non potest perfecta æqualitas constitui propter alterius excellentiam: sicut inter patrem & filium, inter Deum & hominem, vt Philosophus dicit in 8. Ethic. Vnde in talibus ille qui est deficiens, debet facere quicquid potest. Nec tamen hoc erit sufficiens simpliciter: sed solum secundum

detor negandum, quum laudibus dicat, Vtinam appendentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in statera, quasi arena maris hæc grauior appareat.

¶ *Super Quæstionis octauæ finemquintæ Articulum quartum.*

Ar. 4. dubitãt. occurrit ex Sco. & Dur. Nã Scotus vbi supra, quæstio. 4. tenet peccatum esse virtute accidentaliter, quia voluntas ex quadam potestate generante assendit potestã inclinantem in habitibus inclinantem similes actus, & ille e ter vere virtuosus, quia rectificans rationi conformatus. Ex quo ulterius sentit, quòd potest esse informis quia potest manere cũ peccato mortali. Dur. autẽ vbi supra negat ipsam esse virtute infusa: quia nullus actus est præter theologicas.

Ad huius euidentiam sciendum est, quod esse virtuosum, contingit vel per se, quidditatiue, vel per se, quia accidens. Per se quidem virtus infusa est, quę nec ex natura, nec

¶ *Num pœnitentia sit virtus acquisita.*

In eodem ar. 6. dubiũ occurrit ex Sco. & Dur. quæstio. 4. tenet peccatum esse virtute acquisita, quia voluntas ex frequentatis actibus pœnitendi, potest generare habitũ inclinantem ad similes actus, & ille est vere virtuosus, quia rectificans rationi conformatus. Ex quo ulterius sentit, quòd potest esse informis quia potest manere cũ peccato mortali. Dur. autẽ vbi supra negat ipsam esse virtute infusa: quia nullus actus est præter theologicas.

Ad huius euidentiam sciendum est, quod esse virtuosum, contingit vel per se, quidditatiue, vel per se, quia accidens. Per se quidem virtus infusa est, quę nec ex natura, nec

In ar. 4. dubitãt. occurrit ex Sco. & Dur. quæstio. 4. tenet peccatum esse virtute acquisita, quia voluntas ex frequentatis actibus pœnitendi, potest generare habitũ inclinantem ad similes actus, & ille est vere virtuosus, quia rectificans rationi conformatus. Ex quo ulterius sentit, quòd potest esse informis quia potest manere cũ peccato mortali. Dur. autẽ vbi supra negat ipsam esse virtute infusa: quia nullus actus est præter theologicas.

Ad huius euidentiam sciendum est, quod esse virtuosum, contingit vel per se, quidditatiue, vel per se, quia accidens. Per se quidem virtus infusa est, quę nec ex natura, nec

acceptationem superioris. Et hoc significatur per excessum, qui attribuitur pœnitentiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut, est cõmutatio quædam in beneficijs (cum scilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam est commutatio in offensis, cum aliquis pro offensa in alterum commissa, vel inuitus punitur, quòd pertinet ad vindicatiuam iustitiam: vel voluntariè recompensat emendam, quod pertinet ad pœnitentiam, quæ respicit personam peccatoris, sicut iustitia vindicatiua personam iudicis. Vnde manifestum est, quòd vtraque sub iustitia commutatiua continetur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd pœnitentia licet sit directè species iustitiæ comprehendit tamen quodammodo ea, quæ pertinent ad omnes virtutes. Inquantum enim est iustitia quædam hominis ad Deum, oportet quod participet ea quæ sunt virtutum theologicarum, quæ habent Deum pro obiecto. Vnde pœnitentia est cum fide passionis Christi, per quam iustificamur à peccatis: & cum spe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem, Inquantum verò est virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ est directiua omnium moralium virtutum. Sed ex ipsa ratione iustitiæ non solum habet id quod iustitiæ est, sed etiam ea quæ sunt temperantiæ & fortitudinis: inquantum scilicet, ea quæ delectationem causant ad temperantiam pertinent, vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in commutationem iustitiæ veniunt. Et secundum hoc ad iustitiam pertinet, & abstinere à delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam: & sustinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum voluntas sit propriè subiectum pœnitentiæ.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd subiectum pœnitentiæ non sit propriè voluntas. Pœnitentia enim est tristitiæ species. Sed tristitia est in concupiscibili, sicut & gaudium. Ergo pœnitentia est in concupiscibili.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia est vindicta quædam, sicut Aug. * dicit in lib. de pœnitentia. Sed vindicta videtur ad irascibilem pertinere: quia ira est appetitus vindictæ. Ergo videtur, quod pœnitentia sit in irascibili.

3 ¶ Præterea, Præteritũ est proprium obiectũ memoriæ, secundum Philosophum * in lib. de Memoria. Sed pœnitentia est de præterito: vt dictum est. Ergo pœnitentia est in memoria sicut in subiecto.

4 ¶ Præterea, Nihil agit vbi nõ est. Sed pœnitentia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ. Ergo pœnitentia est in qualibet vi animæ, & non in voluntate tantum.

¶ SED CONTRA Pœnitentia est Sacrificium quoddã: secundũ illud Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Sed offerre sacrificium est actus voluntatis: secundum illud Psal. 53. Voluntariè sacrificabo tibi. Ergo pœnitentia est in voluntate.

CONCLVSIO.

¶ *Pœnitentia, cum sit quædã species iustitiæ, in voluntate est vt in subiecto, cuius actus est propositũ emẽdandi illud, quod contra Deum commissum est.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de pœnitentia dupliciter loqui possumus. Vno modo, secundum quòd est passio quædam, Et sic cùm sit species tristitiæ, est in concupiscibili sicut in subiecto.

Alio modo, secundum quòd est virtus. Et sic sicut dictum * est, est *Art. præc.* species iustitiæ. Iustitia autem (vt in Secundo parte habitum * est) *1. 2. q. 56.* habet pro subiecto appetitum rationis, qui est voluntas. Vnde manifestum est, *art. 6.* quòd pœnitentia, secundum quòd est virtus, est in voluntate sicut in subiecto, & proprius eius actus est propositum emendandi Deo illud quod contra eum commissum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de pœnitentia, secundum quòd est passio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vindictam appetere, ex passione de alio, pertinet ad irascibilem. Sed appetere vel facere vindictam ex ratione de se vel de alio, pertinet ad voluntatem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd memoria est vis apprehensiua præteriti. Pœnitentia autem non pertinet ad vim apprehensiuam: sed ad appetitiuam, quæ præsupponit actum apprehensiuæ. Vnde pœnitentia non est in memoria, sed præsupponit eam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd voluntas (sicut in Prima parte habitum est) mouet omnes alias potentias animæ. Et ideo non est inconueniens, si pœnitentia in voluntate existens, aliquid in singulis potentiis animæ operetur. *1. 1. q. 82. art. 4.*

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum principium pœnitentiæ sit ex timore.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd principium pœnitentiæ non sit ex timore. Pœnitentia enim incipit in displicentia peccatorum. Sed hoc pertinet ad charitatem: vt suprà dictum est. * Ergo pœnitentia magis oritur ex amore, quàm ex timore. *4. d. 14. q. 1. ar. 2. q. 1. per to. & 3ª. 2. cor.*

2 ¶ Præterea, ad pœnitentiam homines prouocantur per expectationem regni cælestis: secundum illud Matth 3. & 4 Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, Sed regnum cælorum est obiectum spei. Ergo pœnitentia magis procedit ex spe, quàm ex timore. *Art. 3. huius quæst.*

3 ¶ Præterea, Timor est quidam actus interior hominis. Pœnitentia autem non videtur in nobis esse ex opere hominis, sed ex opere Dei: secundum illud Hier. 31. Postquàm conuertisti me, egi pœnitentiam. Ergo pœnitentia non procedit ex timore.

¶ SED CONTRA est, quod Isa. 26. dicitur: Sicut quæ concepit, cùm appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus, scilicet per pœnitentiam. Et postea subditur secundum aliam literam. A timore tuo Domine, concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis, id est pœnitentiæ salutaris, vt per præmissa * patet Ergo pœnitentia procedit ex timore. *Ex. q. præ ar. 6.*

CONCLVSIO.

¶ *Actus pœnitentiæ à seruili timore incipit sicut à primo motu affectus ad hoc ordinato, à timore verò filiali sicut ab immediato & proximo principio.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de pœnitentia loqui possumus dupliciter. Vno modo quantum ad habitum. Et sic immediatè à Deo infunditur sine nobis principaliter operantibus: non tamen sine nobis disponitur cooperantibus per aliquos actus. Alio modo possumus loqui de pœnitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in pœnitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium est Dei operatio conuertentis nos: secundum illud Threno. vlti. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Secundus actus est motus fidei. Tertius est motus timoris seruilis, quo quis timore suppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniæ consequendæ assumit propositum emendandi. Quintus actus est motus charitatis, quo alicui peccatum displicet secundum seipsum, & non iam propter supplicia. Sextus actus est motus timoris filialis, quo propter reuerentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.

¶ Sic igitur patet, quòd actus pœnitentiæ à timore seruili, procedit, sicut à primo motu affectus ad hoc ordinato: à timore autem filiali sicut ab immediato & proximo principio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod peccatum primò incipit homini displicere (maximè peccatori) propter supplicia, quæ respicit timor seruilis, quàm propter Dei offensam vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad charitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quod in regno cælorum appropinquante intelligitur aduentus Regis, non solum premiantis, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex sequestratione, sed sola infusione haberi potest, vt charitas. Per accidens autem est quæ ex suo genere nata est acquiri, sed accidit quod in hoc sit infusa, vt quia Deus infundit aliquid habitū scientia moralis vel naturalis, aut habitū temperantiæ seu fortitudinis. Rursus sciendum est, quod aliud est habere aliquem habitum electiuum secundum rationem rectam, & aliud est habere similem habitum secundum rationē virtuti, verbi gratia. Aliud est habere habitū amoris acquisitū ex frequentatione actibus amādi Deū & proximū, etiam secundū regulas fidei, & aliud est habere virtutē charitatis, habere enī virtutē charitatis, est habere habitū infusum diuidē tem filios Dei à filijs perditionis, habere autem habitum acquisitę charitatis non est habere huiusmodi virtutē quæ est donum Dei, vt ea se patet.

¶ His præmissis dicitur, quòd quia pœnitentia, est per se virtus infusa quantumcunque ex frequentatis pœnitendi actibus similis habitus generari possit, nunquā tamē peruenit ad plenum rationē virtutis pœnitētiæ, quia nūquam peruenit ad hoc quòd sit donum reconcilians Deo offenso.

Act. Prace. Quòd autem pœnitentia sit virtus per se infusa ex eo patet, quòd omnes illæ virtutes quæ ex suo genere ordinant homine secundū diuinam vitę gratiæ, sunt ex suo genere infusæ, vt poté excedētes status vitæ, quæ est secundum naturā. & ratione naturalem: sed virtutem pœnitentię constat ad statum vitæ, quæ est secundum gratiam Dei pertinere, sicut & religionem, vt est circa sacramēta, circa veneratiōnem Dei vnius & trini, &c.

2. 2. q. 65. Vnde apparet falsum esse solas theologales virtutes esse infusas, & virtutem pœnitentiæ posse esse informē, seu cum peccato mortali. optimeque Autorē dixisse, quòd act⁹ habitus charitatis simul sunt tempore cum actu & habitu pœnitentiæ, quam iustificatur impius. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

1. 2. q. 113. ar. 3. & 8. charitatis simul sunt tempore, cum actu & habitu pœnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum. Nam sicut in Secunda parte habitum * est, in iustificatione impij simul est motus liberi arbitrij in Deum (qui est actus fidei per charitatem formatus) & motus liberi arbitrij in peccatum: qui est actus pœnitentię. Horum tamen duorum actuum primus naturaliter præcedit secundum: nam actus virtutis pœnitentiæ est contra peccatum ex amore Dei, vnde primus actus est ratio & causa secundi. Sic igitur pœnitentia non est simpliciter prima virtutum, nec ordine temporis, nec ordine naturę: quia secundum ordinem naturę simpliciter præcedunt ipsum virtutes d theologicę. Sed quantum ad aliquid est prima inter cæteras virtutes ordine temporis, quantum ad eius actum, qui primus occurrit in iustificatione impij. Sed ordine naturę videntur esse aliæ virtutes priores, sicut quod est per se, est potius eo quod est per accidens, nam aliæ virtutes per se videntur esse necessariæ ad bonum hominis, pœnitentia autem supposito quodam, scilicet peccato præexistente: sicut etiam dictum * est circa ordinem sacramenti pœnitentiæ ad alia sacramenta prædicta.

D. 1177.

D. 1218.

Q. 66. ar. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glos. illa loquitur quantum ad hoc, quòd actus pœnitentiæ primus est tempore inter actus aliarum virtutum moralium.

¶ Ad secundum dicendum, quod in motibus successiuis recedere à termino, est prius tempore quàm peruenire ad terminum, & prius natura, quantū est ex parte subiecti, siue secundum ordinem causæ materialis. Sed secundum ordinem causæ agentis & finalis prius est peruenire ad terminum: hoc enim est quod primò agens intendit. Et hic ordo præcipue attenditur in actibus animæ. vt dicitur in 2. Phy.

¶ Ad tertium dicendum, quod pœnitentia aperit aditum virtutibus, expellendo peccatum per virtutem fidei & charitatis, quæ sunt naturaliter priores: ita tamen aperit eis aditum, quòd ipsæ simul intrent cum ipsa: nam in iustificatione impij simul cum motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum, est remissio culpæ & infusio gratiæ, cum qua simul infunduntur omnes virtutes, vt in Secunda parte habitum est. *

QVAESTIO OCTVAGESIMASEXTA, DE EFFECTV POENITENTIÆ, quo ad mortalium peccatorum remissionem, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu pœnitentiæ. Et primò, quantum ad remissionem peccatorum mortalium, Secundò, quantum ad remissionem peccatorum venialium, Tertiò, quantum ad reditum peccatorum dimissorum, Quartò, quantum ad restitutionem virtutum.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur.

¶ Secundò, vtrum possint sine pœnitentia tolli.

¶ Tertiò, vtrum vnum possit remitti sine alio.

¶ Quartò, vtrum pœnitentia auferat culpam remanente reatu.

¶ Quintò, vtrum remaneant reliquiæ peccatorum

¶ Sexto, vtrum auferte peccatum, sit effectus pœnitentiæ inquantum est virtus, an inquantum est sacramentum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum per pœnitentiam omnia peccata remoueantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod per pœnitentiam non omnia peccata remoueantur. Dicit enim Apostolus Heb. 12. quod Esau non inuenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lachrymis inquisisset eam. * glos. id est, non inuenit locum veniæ & benedictionis per pœnitentiam. Et 2. Mach. 9 dicitur de Antiocho. Orabat scelestus Deum, à quo non erat misericordiā consecuturus. Non ergo videtur quòd per pœnitentiā omnia peccata tollantur.

2 ¶ Præterea, Augustinus * dicit in lib. de sermone Domini in monte, quòd tanta labes est illius peccati, scilicet cùm post agnitionē Dei per gratiam Christi, oppugnat aliquis fraternitatem, & adueršatur eam gratiam, inuidiæ facibus agitatur, vt deprecandi humilitatem subire non possit, etiam si peccatum suum mala conscientia agnoscere & annunciare cogatur. Non ergo omne peccatum potest per pœnitentiam tolli.

3 ¶ Præterea, Dominus dicit Matth. 12. Qui dixerit contra Spiritum sanctum verbum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro. Non ergo omne peccatum remitti potest per pœnitentiam.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ezech. 18. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor amplius.

CONCLVSIO.

¶ Quodlibet peccatum in hac vita per veram pœnitentiam deleri potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc quòd aliquod peccatum per pœnitentiam tolli non possit, potest contingere dupliciter. Vno modo, quia aliquis de peccato pœnitere non possit: scilicet quia obstinatè proponit peccare. Vno modo, quia aliquis de peccato pœnitere non possit: scilicet quia obstinatè proponit peccare. Primo quidem modo non possunt per pœnitentiam deleri peccata dæmonum & etiam hominum damnatorum: quia affectus eorum sunt confirmati in malo: ita quòd non potest eis displicere peccatum in quantum est culpa, sed solùm displicet eis pœna, quam patiuntur. Ratione cuius aliquam pœnitentiam, sed infructuosam habent. secundum illud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & præangustia spiritus gementes. Vnde talis pœnitentia non est cum spe veniæ, sed cum desperatione. Tale autem d non potest esse aliquod peccatum hominis viatoris: cuius libertum arbitrium flexibile est ad bonum & ad malum. Vnde dicere quòd aliquod peccatum sit in hac vita, de quo

¶ Super Quæstionis octauæ sextæ Articulum secundum.

¶ Num offensa opponatur gratiæ.

INartic. 2. quæst. 86. circa illud, Offensa dicitur opponi gratiæ: & eius ratio assignatur, ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quòd repellit eū à gratia sua, dubiū occurrit, tum quia videtur quòd nullum esse offensum alterius esse opponi gratiæ: quia offensa videtur in voluntate, gratia autē secundū Autorē in essentia animæ: non est ergo eius esse opponi, sicut contraria, quæ etiam requirunt identitatē subiecti. Tū quia falsum est quod assumitur pro rationē: scilicet esse offensum & abijcere à sua gratia offendentem, nec hæc duo, scilicet esse offensum & abijcere à sua gratia offendentem, nec sunt idē, nec secundū eā ratio primi: sed primum habet vt causa: secundū vt patet in exēplo supra. Nam enim offendor contumelia à Petro, & ex hac denominor offensus: passus autem inde per actū proprię voluntatis meæ abijcio Petrum à mea gratia, quia prius offendit me. Vbi manifestè patet, non ex hoc dici me offensum quòd abijcio Petrum à mea gratia: sed econtra, scilicet tamē ideo me abijcere Petrum à mea gratia, quia offensus sum. Tum quia hæc duo, scilicet esse offensum, & abijcere à sua gratia offendentē, vt sæpe contingere videtur in vitijs, & vtrorum adultorum, seu inter patrē & filium ingrestum, offensa remanet adhuc vno, & non filij in sua gratia. Non ergo fundamentū hoc in littera positum.

¶ Ad hoc dicitur, q̄ offensa dupliciter cōsideratur. Primo ex parte actus, qui offendit directè & per se, & sic offensa directè importat actum charitatis recedentem à re, quæ offenditur. Alio modo ex parte suppositi offendentis: persona enim offendit, quia primo offendit, & ex hoc redditur odibilis & offensa. Et sic offensa directè opponitur gratiæ: demeritum tamē ad offendens ex hoc, q̄ offendit deme quātū in se est, quātū in se est, quę sequitur offensa. Et sic offensa directè opponitur gratiæ eius, quę offenditur. Vnde quia offendens, vt sic, quantū in se est, abijcit à se gratiā offensi directè dicitur q̄ offendit directè gratiæ opponitur. primatiæ, deme rito. Videtiam videre quod actualis identitatem subiecti primi denominati à tali gratia, quā ab offensa. tam persona est prima offendit, & ex secundū verò dicitur, q̄ meretur ex malo offensi literæ. Aliud enim formaliter loquendo, esse offensum ab aliquo, & aliud est vltra hoc quod est esse offensum habere se vt offensum. Primū enim, scilicet esse offensum, nihil ponit aut tollit in offenso, sed solum denominationē, secundū autē addit actum quo se habet vt offensus. Obiectiones igitur secundo & tertio loco inductæ acceperunt esse offensum quo ad primū, littera verò vtitur esse seu dici offensum quo ad vtrūq; scilicet & ad esse offensum, & quo ad habere se vt offensum. Constat autē quod in hoc cōsistit offensum habere se, vt offensum, quod abijcit à sua gratia offendentē, quantumcunq; enim offensus quis sit, nisi abijciat offendentem à sua gratia, nō se habet vt offensus. Et ad hoc fortè denotandum vir paruit Autor non cōstructionem grammaticaliter, dicēs offensum alteri abijcere eū à sua gratia dicendo, offensus alteri, intelligi voluit, habēs se vt offensum ad alterū. Et iuxta hunc sensum intellecta litera omnes excludit obiectiones: quomā oēs in æquinoco laborant.

¶ Et ex hoc sensu patet ratio solutiōis ad primū: nam offensa vt sic, meretur vt offensus se habeat vt offensus: quod nihil aliud est, quàm quod offensus repellat à sua gratia offendentem.

¶ In eodē tit. & speciali ter in responsione ad primū pro quanto ad omnē remissionē peccatorum actualiū actualis immutatio voluntatis concurrens attribuitur pœnitētiæ tā in baptismo, dubium occurrit quoniam falsum hoc videtur quia propositum emendæ in qua ratio formalis pœnitentiæ dicitur cōsistere. non habet locū in adultō cōsequente per baptismū plenā remissionē omnium peccatorū: quoniam vt Ambr. docuit, baptismus ea cōdonat, nullāque luctū, &c. requirit.

¶ Ad hoc dicitur, quòd baptismus nō præsupponit sed affert secū actum pœnitentię virtutis perfectū: quoniā sicut baptismus datur in remissionē peccatorū: ita qui baptizatur, suscipit illū in remissionē peccatorum: sed hoc in ipsa susceptione baptismi, subiiciendo se illi,

dat Matth. 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Et [illegible] magis Deus dimittit offensam suam [illegible] non pœnitentibus.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Hiere. 18. Si pœnitentiam egerit gēs illa à malo quod fecit, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt faceremei Et sic econtrario videtur, quòd si homo pœnitentiam non agat, quòd Deus ei non remittat offensam.

CONCLVSIO.

¶ Nullum actuale peccatum sine pœnitentiæ virtute potest in hac vita remitti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impossibile est peccatum actuale mortale sine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia, quæ est virtus. Cum enim peccatum sit Dei offensa, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offensam in se commissam. Offensa autem directè opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quòd repellit eum à gratia sua Sicut autem habitum * est in Secunda parte, hoc interest inter gratiam Dei & gratiam hominis, quòd gratia hominis non causat, sed præsupponit bonitatem veram vel apparentem in homine grato: sed gratia Dei causat bonitatem in homine grato: eo quòd bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, est causa omnis boni creati. Vnde potest contingere quòd homo remittat offensam, qua offensus est alicui, absque aliqua immutatione voluntatis eius: non autem contingere potest, quod Deus remittat offensam alicui absque immutatione voluntatis eius. Offensa autem peccati mortalis, procedit ex hoc quod voluntas hominis est auersa à Deo, per conuersionem ad aliquod bonum commutabile. Vnde requiritur ad remissionem diuinæ offensæ, quod voluntas hominis sic immuterur, vt conuertatur ad Deum cum detestatione conuersionis prædictę & proposito emendę, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ. secundum quòd est virtus. Et ideo impossibile est quòd peccatum alicui remittatur sine pœnitentia, secundum quòd est virtus. Sacramentum autem pœnitentiæ (sicut suprà dictum * est) perficitur per officium sacerdotis ligantis & soluentis: sine quo potest Deus peccatum remittere, sicut remisit Christus mulieri adulteræ, vt legitur Ioannis 8. & peccatrici, vt legitur Luc. 7. Quibus tamen nō remisit peccata sine virtute pœnitentię: nam sicut Gregor. * dicit in Homil. per gratiam traxit intus, scilicet ad pœnitentiam, quam per misericordiam suscepit foris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in pueris non est nisi peccatum originale, quod non consistit in actuali deordinatione voluntatis, sed in quadam habituali deordinatione naturæ: vt in secunda parte habitum * est. Et ideo remittitur eis peccatū cum habituali immutatione per infusionem gratię & virtutum: non autem cum actuali. Sed adulto, in quo sunt actualia peccata, quæ consistunt in deordinatione actuali voluntatis non remittuntur peccata etiam in baptismo sine actuali immutatione voluntatis: quod fit per pœnitentiam.

¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa

Aunot.

Hom. 37. in euāg. nō lōge à princi.

1. 2. q. 82. ar. 1.

1. 2. q. 110. ar. 1.

** artic. 2.*

Q. 84. ar. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illi,& fatetur se peccasse & detestatur priorē vitā monendo illi & subijcit se Deo,vt nouū Christi membrū. Et quia hoc totum eligit in remissionē peccatorū,euidenter cōstat interuenire in baptismo propositum emendę non futurę,sed præsentis,qua magis voluntas ac electio emendę dicēdę est: eligere siquidem hæc in remissionem peccatorum,est eligere emendam pro peccatis quo ad culpā,& quo ad pœnam ratione tanti beneficij, quantū est baptismus. Nō igitur est intelligēdū baptismū omnia condonare,sic quod nullū actū in adulto requirat: sed sic quod oportuno actu ex eū affert nec eget admiculo alieno. Et hic est optimus modus omnia condonandi.

1.2. q. 73. ar. 3. Et 3. d. 36. ar. 5. Et 4. d. 15. q. 1 ar. 3 q. 1 cor. & d. 16. q. 2. ar. 1. q. 2. cor. & d. 18. q. 2. ar. 5. q. 3 ad 1.

¶ *Super Quæstionis octauæ sexti Articulum quartum.*

Hamil. 10. Ezec. circa medium. In Psa. 118. ferm. 18. in prin. to. 4. & ferme de cōsolatio. 1. 2. q. 73. artic. 1.

IN ar. 4. eiusdem quæst. in responsione ad primū, pro quanto ibi dicitur, quod remisso peccato mortali, remanet in ordinata conuersio ad commutabile bonū, pro qua debetur reatus pœnę temporalis, aduerte sententiā hanc intelligi de possibili & quo ad inordinationem: non enim necesse est remanere huiusmodi conuersionem, sed potest simul totū tolli. Et similiter dato quōd non totū sit sublatū, nō est necesse remanere ipsam conuersionē, sed in ordinationē quę fuit ipsius conuersionis. Potest enim qui peccato auaritiæ deliquit, ante remissionem peccati dimitti a naritię actibus & inclinationibus, in oppositos actus cōuerti, & rūc apparet ei aduenięte gratia remittente peccatū prioris auaritiæ, nō remanet conuersio illius habitualis ad cōmutabile bonū, sed inordinatio ipsius in cursū, per pœnam temporalem ordinādā ratione siquidem illius inordinationis remanet reat' pœne temporalis, tandiu quo vsq; culpabilis illa inordinatio ordinata sufficiēter fuerit per pœnam.

¶ *Virum possit per pœnitentiam vnum peccatum sine alio remitti.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod possit per pœnitentiam vnum peccatum sine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. Plui super vnam ciuitatem & super alteram ciuitatem non pluit: pars vna complata est, & pars super quam non pluit aruit. Quod exponens Greg.* super Ezec. dicit, Cum ille qui proximum odit, ab aliis vitiis se corrigit, vna eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia sunt qui quædam vitia relęcant, in aliis graniter perdurant. Ergo potest vnum peccatum per pœnitentiam dimitti sine alio.

2 ¶ Præterea, Amb.* dicit super beati immaculati in via: Prima consolatio est, quia nō obliuiscitur misereri Deus, secunda per punitionē vbi & si fides desit, pœna satisfacit, & releuat. Potest ergo aliquis releuari ab aliquo peccato manente peccato infidelitatis.

3 ¶ Præterea, Eorum quæ non necesse est esse simul vnum potest auferri sine alio. Sed peccata (vt in Secunda parte habitum est)* non sunt connexa, & ita vnum eorum potest esse sine alio. Ergo etiam vnum eorum potest remitti sine alio per pœnitentiam.

4 ¶ Præterea, Peccata sunt debita quæ nobis relaxari petimus, cùm dicimus in oratione dominica, Dimitte nobis debita nostra, &c. Sed homo quandoq; dimittit vnum debitum sine alio. Ergo etiam Deus per pœnitentiam dimittit vnum peccatum sine alio.

5 ¶ Præterea, Per dilectionem Dei relaxantur hominibus peccata: secundum illud Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Sed nihil prohibet, quin Deus diligat hominem quantum ad vnum, & sit ei offensus quantum ad aliud, sicut peccatorem diligit quantum ad naturam, odit autem quantū ad culpam. Ergo videtur possibile quod Deus per pœnitentiam remittat vnum peccatum sine alio.

¶ SED CONTRA est quod Augus.* dicit in lib. de pœnitentia. Sunt plures quos pœnitet peccasse, sed non omnino, reseruantes sibi quædā in quibus delectentur: non animaduertentes Dominū simul mutū & surdū à dæmonio liberasse, per hoc doceas nonnunquam nisi de omnibus sanari.

In li. de vera & falsa pœn. c. 6. p. ante med. com.

CONCLVSIO.

¶ *Impossibile est per virtutem pœnitentiæ peccatum vnum remitti quin omnia remittantur.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impossibile est per pœnitentiam vnum peccatum sine alio remitti. Primò quidem quia peccatum remittitur inquantum tollitur Dei offensa per gratiam. Vnde in Secunda parte* habitum est, quod nullum peccatum potest remitti sine gratia. Omne autem peccatum mortale contrariatur gratiæ, & excludit eam. Vnde impossibile est quod vnum peccatum sine alio remittatur. Secundò, quia (sicut ostensum* est) peccatum mortale non potest sine vera pœnitentia remitti, ad quam pertinet detestere peccatum, inquantum est contra Deum. Quod quidem est cōmune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autem est eadem ratio, & idem effectus. Vnde non potest esse verè pœnitēs qui de vno peccato pœniteat, & non de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ) sequeretur quòd de omnibus peccatis pœniteret. Vnde sequitur, quod impossibile sit vnum peccatum per pœnitentiam remitti sine alio. Tertiò, quia hoc esset contra perfectionem misericordiæ Dei, cuius perfecta sunt opera, vt dicitur Deut. 32. vnde cuius misereatur, totaliter misereatur. Et hoc est quod Augus.* dicit in lib. de pœnitentia. Quædam impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus & iustitia est, dimidiam sperare veniam.

D. 101. Q. 109. ar. 1. 7. & q. 113 artic. 2. Ar. præce.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Gregor. non est intelligendum quantum ad remissionem culpæ, sed quantum ad cessationem ab actu: quia interdum ille qui plura peccata consuetuit committere, deserit vnum, non tamen aliud. Quod quidem fit nihilo minus, quod tamen non pertingit vsque ad remissionem culpæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod in verbo illo Ambr. Fides non potest accipi, qua creditur in Christum: quia vt Aug.* dicit super illud Ioan. 15. Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatū non haberent, scilicet infidelitatis. Hoc enim est peccatum, quo renentur omnia peccata. Sed accipitur fides pro conscientia: quia interdum pœnas, quas quis patienter sustinet, consequitur remissionem peccati, cuius conscientiam non habet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd peccata quanuis non sint connexa, quantum ad conuersionem ad bonum commutabile: sunt tamen connexa quantum ad auersionem à bono incommutabili: in qua conueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offensæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

¶ Ad quartum dicendum, quòd debitum exterioris rei (puta pecuniæ) non contrariatur amicitiæ, ex qua debitum remittitur: & ideo potest vnum dimitti sine alio. Sed debitum culpæ contrariatur amicitiæ, & ideo vna culpa vel offensa non remittitur sine altera, fidelium enim videtur, quòd etiam ab homine aliquis veniam peccati de vna offensa, & non de alia.

¶ Ad quintum dicendum, quòd dilectio qua Deus diligit hominem naturam, non ordinatur ad bonum gloriæ, à quo impeditur bono per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ, per quam fit remissio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: secundum illud Rom. 6. Gratia Dei, vita æterna. Vnde non est similis ratio.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virum remissa culpa per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd remissa culpa per pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim causa, remouetur effectus. Sed culpa est causa reatus pœnæ: ideo enim est aliquis dignus pœna, quia culpam commisit. Ergo remissa culpa, non potest remanere reatus pœnæ.

2 ¶ Præterea, Sicut Apostolus dicit Rom. 5. Donum Christi est magis quàm peccatum. Sed peccando homo simul incurrit culpam & reatum pœnæ reatum. Ergo multo magis per donum gratiæ, simul remittitur culpa, & tollitur pœnæ reatus.

3 ¶ Præterea, Remissio peccatorum fit in pœnitentia per virtutem passionis: secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem, per fidem in sanguine ipsius, propter remissionem præcedentium delictorum, sed passio Christi est sufficienter satisfactoria pro omnibus peccatis, vt supra habitum* est. Non ergo post remissionem culpæ, remanet aliquis reatus pœnæ.

¶ SED CONTRA est, quod 2. Reg. 12. dicitur, quòd cùm Dauid pœnitens dixisset ad Nathan, Peccaui Domino, dixit Nathan ad illum, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris. veruntamen filius qui natus est tibi, morte morietur. Quod fuit in pœnam præcedentis peccati: vt ibidem dicitur. Ergo remissa culpa, remanet reatus alicuius pœnæ.

CONCLVSIO.

¶ *Per virtutem pœnitentiæ quandam homini remittitur pœna æterna remissa culpa, non tamen tota remittitur temporalis pœna, nisi gratiæ cooperantis plenum in se homo susceperit effectum.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut in Secunda parte habitum est) in peccato mortali sunt duo: scilicet auersio ab incommutabili bono, & conuersio ad commutabile bonum inordinata. Ex parte ergo auersionis ab incommutabili bono, consequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ: vt qui contra æternum

¶ *Super Quæstionis octauæ sexti Articulum sextum.*

¶ *Num culpæ remissio sit effectus pœnitentiæ, secundum quod virtus est.*

IN ar. 6. eiusdem q. pro quanto remissio culpæ ponitur effectus pœnitentiæ, secundum quod est virtus, id est, virtutis seu virtuosus actus, dubium occurrit, quoniam hoc videtur repugnare antedictis ab autore. Nam si remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, vt est actus virtuosus, oportet quòd sit effectus non totius gratiæ, sed gratiæ & liberi arbi. quoniā actus huiusmodi virtuosus libert arbitrij actus est. Oppositum autem dixit Autor in hac eadem qu. ar. 4. ad secundum, dicendo de remissione culpæ & de plena absolutione, quod vtrumq; est à gratia, sed primum à gratia sola: secūdum ex gratia & libe. arbitrio, si enim est à sola gratia, vt distinguitur contra liberum arbitrij, sequitur quod nō sit a gratia & à liberi arbitrij actu virtuoso.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quidquid alij forte sonarent distinguendo in proposito concursum libertatis arbitrij actiue vel passiue, actus lib. arbitrij in iustificatione impij non excitantis, sine in Deū conuertentis, sine in peccatū, sunt vere actus nō solum liberi arbitrij sed à libero arbitrio, quamuis enim omnipotens diuina sua gratia quæ creauit me sine me nō patiatur me iustificari in me termino, quo ad actum iustificationis in me existentem, sine me cooperante) mouendo me per gratiam suam interius ad obsequendum gratiæ, per hoc quod ipse arbitrio ad obsequendum illam gratiæ, secundū illam mouet arbitrio, arbitrij tam ref spectu Dei, quā respectu actus in iustificatione existentis sunt effectus gratiæ operantis, & non omnino in numero eadem ipsa gratia operante, propterea dicto existente additis gratiæ nō eiusdem huiusmodi actibus liberi arbitrij, quoniā effectus: quū enim dicitur. Sola causa facit effectum. Et hunc ad illud mediate alicuius effectus, ad quod effectum Autoris, apparet in calce huius arti. vbi dicitur, quod actus pœnitentiæ virtutis habitualis, sine eo non potest esse quod sine remissione culpæ, in quantum est in separabilis effectus gratiæ. Nec obstat allegata in oppositum, quoniam ibi loquitur de gratia, vt distinguitur contra liberū arbitriū & nō contra illud, vt est effectus gratiæ. Vnde oppositum modo videtur se habere effectus liberi arbitrij

Supra ar. 4 ad 3. et 4. ar. 1. q. 3. Et 1. co. 11. lec. 7.

In lib. de vera & falsa pœnit. c. 9. post medium 10. 4. ca. 4. part. 4. inter princip. & med.

ad gratia penes operandum & cooperandum: nam in gratia operante liberum arbitrium se habet vt cooperans, in gratia vero cooperante liberum arbitrium se habet quasi vt operās, & propterea connumeratur gratiæ.

¶ Præterea, Opus Dei efficacius est quàm opus hominis. Sed per exercitium humanorum operum ad bonum, tolluntur reliquiæ peccati contrarij. Ergo multò magis tolluntur per remissionem culpæ, quæ est opus Dei.

¶ SED CONTRA est, quod Mar. 8. legitur, quòd cæcus illuminatus à Domino, primò restitutus est ad imperfectum visum (vnde ait, Video homines velut arbores ambulantes) deinde restitutus est perfectè, ita vt videret clarè omnia. Illuminatio autem cæci significat liberationem peccatoris.* Post primam ergo remissionem culpæ, qua peccator restituitur ad visum spiritualem, adhuc remanent in eo aliquæ reliquiæ peccati præteriti.

Aliàs post pœnitentiam ergo, &c.

CONCLVSIO.

¶ *Non inconuenit remissa culpa mortali, remanere in anima ex parte conuersionis aliquas peccatorum reliquias, quæ ex præcedentibus actibus causatæ fuerunt.*

¶ RESPONDEO dicendum, quod peccatum mortale ex parte conuersionis inordinatæ ad bonum commutabile, quandam dispositionem causat in anima, vel etiam habitum, si actus frequenter iteretur. Sicut autem dictum est, culpa peccati mortalis remittitur, inquantum tollitur per gratiam auersio mentis à Deo. Sublato autem eo quod est ex parte auersionis, nihilominus remanere potest id quod est ex parte conuersionis inordinatæ, cùm hanc contingat esse sine illa, sicut prius dictum* est. Et ideo nihil prohibet quin remissa culpa, remaneant dispositiones ex præcedentibus actibus causatæ: quæ dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ & diminutæ: *ita quòd homini non dominentur. Et hoc magis per modū dispositionum, quàm per modum habituum: sicut etiam remanet fomes post baptismum.

Ar. præce.

Ar. præced.

** Aliàs ita quod homini nō dominentur magis per modum dispositionis, etc.*

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus totum hominem perfectè curat. Sed quandoque subitò, sicut socrum Petri statim restituit perfectæ sanitati, ita vt surgens ministraret illis, vt legitur Lucæ 4. Quandoque autem* successiuè, sicut dictum est de cæco illuminato. Marci 8. Et ita etiam spiritualiter quandoque tanta commotione conuertit cor hominis, vt subitò perfectè consequatur sanitatem spiritualem, non solùm remissa culpa, sed sublatis omnibus peccati reliquiis, vt patet de Magdalena, Luc. 7. Quandoque autem prius remittit culpam per gratiam operantem, & postea per gratiam cooperantem succeſsiuè tollit peccati reliquias.

Q. 44. ar. 3 ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum etiam quandoque statim inducit debilem dispositionem: vtpote per vnum actum causatam. Quandoque autem fortiorem, causatam per multos actus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vno actu humano non tolluntur omnes reliquiæ peccati, quia vt dicitur in Prædicamentis, prauus ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, vt melior sit. Multiplicato autem exercitio, ad hoc peruenit, vt sit bonus virtute acquisita. Hoc autem multò efficacius facit diuina gratia siue vno, siue pluribus actibus.

ARTICVLVS V.

¶ *Virum remissa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati.*

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur quòd remissa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati. Dicit enim Augus.* in lib. de Pœnitentia: Nunquam Dominus aliquem sanauit, quem omnino non liberauit: totum enim hominem sanauit in sabbato: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione. Sed reliquiæ peccati pertinent ad infirmitatem peccati. Ergo non videtur possibile quòd remissa culpa, remaneant reliquiæ peccati.

2 ¶ Præterea, Secundum Dionys.* 4. c. de Di no. bonum est efficacius quàm malum: quia malum non agit nisi virtute boni. Sed homo peccando, simul totam infectionem peccati incurrit. Ergo multò magis pœnitendo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquiis.

Supra ar. 4 ad 3. et 4. ar. 1. q. 3. Et 1. co. 11. lec. 7.

In lib. de vera & falsa pœnit. c. 9. post medium 10. 4. ca. 4. part. 4. inter princip. & med.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octauagesimæ septimæ Articulum primum.
¶ Num ad remissionem mortalis peccati necessarium sit vt homo singula actualiter detestetur.

Quæstio.

IN primo arti. q. 87. dubium duplex occurrit. Primum circa literam: vbi dicitur. Exigitur ad remissionem peccati mortalis vt homo actualiter singula mortalia detestetur. Videtur enim hoc falsum: tum quia detestatio vniuersalis sufficit ad gratiam: aliquin non posset homo peccator subito ingemiscendo, consequi gratiam: quum nō possit homo tam subito rememorari singula peccata. Tum quia detestari singula mortalia, aut intelligitur singulariter, aut in vniuersali, sed singulariter non potest intelligi: quum ridiculum videatur etiam in confessione de singulis singillatim confiteri. Si autem intelligitur vniuersaliter, sequitur quod non erit opus rememorari singula.

Q. 62. ar. 2

Ar. præce. Quæstio.

¶ *Num virtualis displicentia sufficiat quantum ab oblita tantum*

¶ Alterum dubiū est circa illud, scilicet virtualis displicentia non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad oblita. Videtur enim hoc esse falsum, quo modo ex Domini sententia, dimissa sunt peccatori ci peccata multa, quoniā dilexit multū, constat enim quòd dilectio non est nisi virtualis displicentia.

¶ Ad horum euidentiā duplici vtendū est distinctione, prima de remissione peccatorū dupliciter, hoc est plena, vel quo ad culpam tantū, & regulariter, vel ex speciali gratia. Secunda est de displicentia peccati formali vel virtuali, & formali, generali, vel vniuersali. Vocatur autem displicentia formalis quæ formaliter est displicentia: quæ potest dupliciter contingere, scilicet vt sit vniuersalis. comprehendēs scilicet omnia peccata cōmissa cum vera voluntate ab omnibus & in singulis abstinendi. Et hoc potest esse in momento, & est contritio sufficiēs ad remissionem infinitorū peccatorū mortaliū, quia sufficit ad gratiam habendam quantum est ex parte hominis: iuxta illud Ezech. in quacunque hora ingemuerit peccator, &c. & talis displicentia videtur fuisse in Latrone. & erebro accidere creditur his qui vere cōuertuntur ad Deum post multa crimina. Alio autē modo contingit displicentia formalis, quum homini displicet se peccasse: ita quod & omnia & singula sua peccata in generali sibi displicent. & vellet in ea amplius nō incidere: nō tamen peruenit ad hoc, quod vere velit seu proponit amplius non incidere. & hoc non sufficit ad remissionem peccati mortalis. Virtualis autem displicentia vocatur, quæ non est formaliter displicentia, sed est formaliter alius actus (puta dilectio Dei) tantæ vir, vt ex eo nata sit sequi displicentia peccatiua quod si tunc occurreret memoria peccati ex vi illius actus, sequeretur formalis displicentia peccati. Et sic omnis actus dilectionis Dei ex charitate procedens, potest dici vertualiter displicentia peccati mortalis.

2. 60. ar. 6 ad 2. et ar. 7.

2. 84. ar. 3.

Lib. 2. q. 113 in diuisione quæst.

¶ His præliberis ad primum dubiū dicitur, quòd verba Autoris vera sunt de peccati mortalis remissiōe plena & regulari: quoniā regulariter nō fit remissio peccati mortalis quo ad culpā & omnē pœnā, nisi homo quantū in se est, detestetur singula mortalia: sicut in singulis plus sibi indulsit, quàm debuit.

¶ Quum autem quæritur an de singulis singillatim, &c. respondetur quòd hoc potest dupliciter intelligi. Vel quod cuilibet peccato singillatim debeat sua propria detestatio: ita quod quot fuerunt peccata, tot oporteat esse detestationes & satisfactiones. Et hoc est ridiculum asserere, quum nec etiam esse actus in confitendo, quot sunt peccata: contingit enim vnico actu confiteri mille fornicationes. Vel quòd quilibet peccatum terminet detestationem seu satisfactionem. Et hic est sensus literæ: ita quod sicut in confessione dum peccator dicit. Peccaui millies in fornicatione, ille vnicus cōfessionis actus terminatur actualiter ad mille singulas mille fornicationum: ita quo ad actus interiores dum peccatores displicent mille fornicationes, actualiter detestatur singulas illo vno & eodē actu. Et ad hoc seruit inquisitio diligēs ad rememorandū, cuius litera meminit. nam obliuia seu non occurrentia peccata in scipsis, sicut actualiter non adiunt mentē peccatoris, ita nec actualiter terminant detestationem seu displicentiam, & hæc nō actiua lis terminatio supponitur quo ad plenam remissionem ex vniuersali displicentia, detestatione, & satisfactione, quæ virtualiter includetur satisfactionem, quæ debetur huiusmodi non occurrentibus.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quòd Autor loquitur de plena remissione, & regulariter: quoniā plena remissio regulariter exigit contritionem & confessionem singulorum, vbi oportet adesse displicentiam formalem, & non solùm virtualem. Magdalenæ autem displicentiam formalem licet non legamus, sed virtualem tantùm in actu inter lectionis, & fidei, lacrymæ tamen formali displicentiæ attestantur. In cuius signum, quum postea sectionem Lazari pedes Domini iterum vngeret, & capillis tergeret, lacrymæ non affuerunt, quia iam peccatrix non erat. Dominus autem omnem seu principalē actū qui est causa displicentiæ formalis, pro causa remissionis adducens, nonexcluſit proximum actum displicentiæ formalis quamuis si ex speciali dono Dei fuit displicentia virtualis actualiter, fuisset saluatur conuersio, & fuisset pœnitentiæ implicite & virtualiter.

¶ In responsione ad secundum, aduerte istum esse iudicium de dominente occiso pro Christo vel baptizato, quod intelligo secundum meritum & secundarum causarum. Nō tamen intelligitur sine mendacium officio. Quòd autē dicitur, quòd nō sufficit displicentia de leat veniale. Falsum autē est, q̄ huiusmodi displicētia oino sit absōlota à tali feruore, quoniā promptio. & ad talē charitatis feruorē, sicut veniale

eniusmodi actus à charitate quomodolibet procedētis, sic male intelligitur, quia displicentia non nisi charitate informata deleat venialia: vt infertur ar. 4. pater. huiusmodi enim displicentia, qua deletur veniale, quia charitatis feruor est: feruet enim pereum charitas ad consumptionem venialium, impedientium seu retardantium affectum à motu erga ea quæ Dei sunt.

¶ *Super Quæstionis octauagesimæ septimæ articulum secundum.*

Annot.

IN art. 2. eiusdem quæstionis aliquid occurrit notandum, & aliquid dubitandum. Diligenter siquidem notandum est, ab Autore hic expresse haberi, quod supernis diuinus & effectu Eucharistiæ, scilicet quod non infunditur nouæ gratiæ, nec augetur per illā sine actu liberi arbitrij dispositione ad susceptionem seu augmentum. Dicitur enim hic: quod non contingit esse infusionem gratiæ in adultis sine actuali motu liberi arbitrij in Deum, & in peccatum, & proportionaliter intelligendū est de augmento gratiæ.

1. 2. q. 109. ar. 8. & 9. 74. ar. 3. ad 2.

D. 397.

¶ *Num quandocunque gratia infunditur, venialia remittuntur ex liberi arbitrij motu.*

Quæstio.

¶ Dubitandum autē occurrit de illata ex prædicta sententia, conclusione, scilicet, ideo quandocunque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur. Et est ratio dubij, tum quia non omnis actus charitatis remittit peccata venialia: tunc quia nō omnis detestatio peccati remittit peccata venialia.

Vtrunque tamen videtur sequi ex hac illatione, si bonum est quoniam ex concursu actus liberi arbitrij in Deū & in peccatum, infertur quod in fusio gratiæ remittit venialia.

Q. 66. ar. 11

Q. 79. ar. 4

Suprà q. 65 ar. 1. ad 8.

& infrà. præsenti. q. ar. 3. & ar. 4. ad 2. & 4. ad 16. 89. 2. ar. 2 quæ. 1. & Mal. q. 7. ar. 11. & ad 14. & pluries repetitur in hac quæstione. Et quoniam primum potest esse fine secundo, ideo gratia compatitur secum peccata venialia. Secundum autem quod non potest esse sine primo, non sic accipiendum est, quasi quilibet actus charitatis deleat venialia: quoniā hoc esse falsum, ex eo probatur, quod sequeretur, peccata venialia regulariter deleri sine displicentia tam actuali, quàm virtuali, multi enim sunt actus charitatis neutrā displicentiam in se habentes, quales sunt actus non seruētes religionis, &c. ab habente charitatem eliciti. Intelligendum est ergo, quod ad deletionem venialium vltra habitum gratiæ, requiritur actus charitatis virtualiter vel formaliter inferens displicentiam venialium, vt ex primo art. q. huius habere potest. Et propterea quæcunque remissiua dicuntur peccatorum venialium, ad dictam displicentiam conducunt: vt patet etiam indirecto per illa tria quæ in tertio articulo numerantur remissiua venialiū. nam in tertio subintelligitur displicentia virtualis, in secundo displicentia formalis, in primo aūt displicētia formalis communiter videtur si gratia infunditur, aut vsus actus

2 ¶ PRÆTEREA, Quædam aliæ virtutes sunt excellentiores pœnitentia. Sed remissio culpæ non dicitur effectus alicuius alterius virtutis. Ergo etiam non est effectus pœnitentiæ, secundum quod est virtus.

3 ¶ Præterea, Remissio culpæ non est nisi ex virtute passionis Christi, secundū illud Hebr. 9. Sine sanguinis effusione nō fit remissio. Sed pœnitentia, inquantum est sacramentum operatur in virtute passionis Christi, sicut & cætera sacramenta, vt ex supradictis patet*. Ergo remissio culpæ non est effectus pœnitentiæ inquantum est virtus, sed inquantum est sacramentum.

¶ SED CONTRA illud est propriè causa alicuius, sine quo esse non potest: omnis enim effectus dependet à sua causa. Sed remissio culpæ potest esse à Deo sine pœnitentiæ sacramento, non autem sine pœnitentia secundum quod est virtus: vt supra dictum est.* vnde & ante sacramenta nouæ legis pœnitēbus Deus peccata remittebat. Ergo remissio culpæ est precipuè effectus pœnitentiæ secundum quod est virtus.

CONCLVSIO.

¶ Culparum remissio effectus est pœnitentiæ secundum quod virtus est, principalius tamen vt sacramentum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod pœnitentia est virtus, secundum quod est principium quorundam actuum humanorum. Actus autem humani, qui sunt ex parte peccatis, materialiter se habent in sacramento pœnitentiæ. Omne autem sacramentum producit effectum suum non solum virtute formę, sed etiam virtute materię: ex vtroque enim est vnum sacramentum, vt suprà habitum* est. Vnde sicut remissio culpę fit in baptismo, non solum virtute formę, sed etiam virtute materię, scilicet aquæ: principalius tamen virtute formę, ex qua & ipsa aqua virtutem recipit: ita etiam & remissio culpæ est effectus pœnitentię, principalius quidem ex virtute clauium, quas habent ministri, ex quorum parte accipitur id quod est formale in hoc sacramento (vt suprà dictum* est) secundario autem ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem pœnitentiæ: tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claues Ecclesiæ. Et sic pater, quod remissio culpę est effectus pœnitentiæ, secundum quod est virtus, principalius tamen, secundum quod est sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod effectus gratiæ operantis est iustificatio impij: vt in Secunda parte dictum* est, in qua, vt ibidem dictum est, non solum est gratiæ infusio & remissio culpę, sed etiam motus liberi arbitrij in Deum, qui est actus fidei formatæ, & motus liberi arbitrij in peccatum, qui est tactus pœnitentię. Hi tamen tuntur, cum certum sit, quod homo sine peccato humani sunt ibi, vt effectus gratiæ operantis, simul producti cum remissione culpæ. Vnde remissio culpæ non fit sine actu pœnitentiæ virtutis, licet sit effectus gratiæ operantis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in iustificatione impij non solū est actus pœnitētię, sed etiā actus fidei, vt dictū* est. Et ideo remissio culpæ non ponitur effectus solùm pœnitentiæ virtutis, sed principalius fidei & charitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quod ad passionem Christi ordinatur actus pœnitentiæ virtutis, & per fidem, & per ordinem ad claues Ecclesiæ. Et ideo vtroq; modo causat remissionem culpæ virtute passionis Christi.

¶ Ad id autem quod in contrarium obiicitur, dicendum est, quod actus pœnitentiæ virtutis habet, quod sine eo non possit fieri remissio culpæ, inquantum est inseparabilis effectus gratiæ, per quam principaliter culpa remittitur, quæ etiam operatur in omnibus sacramentis. Et ideo per hoc non potest concludi, nisi quod gratia est principalior causa remissionis culpæ, quàm pœnitentiæ sacramentum. Sciendum tamen, quòd etiam in veteri lege & in lege naturæ, erat aliqualiter sacramentum pœnitentiæ: vt supra dictum* est.

QVAESTIO OCTVAGESIMASEPTIMA
de remissione venialium peccatorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de remissione venialium peccatorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor,

¶ Primò, vtrùm sine pœnitentia peccatum veniale possit dimitti.

¶ Secundò, vtrùm possit dimitti sine gratiæ infusione.

¶ Tertiò, vtrum peccata venialia remittantur per aspersionē aquæ benedictæ, & confessionem pectoris, & orationem Dominicā, & alia huiusmodi.

¶ Quartò, vtrùm veniale peccatum possit remitti sine mortali.

ARTICVLVS I.

¶ Virum peccatum veniale possit remitti sine pœnitentia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod veniale peccatum possit remitti sine pœnitentia. Pertinet enim (vt supra dictū* est) ad rationē veræ pœnitēţię, quod nō solū homo doleat de peccato præterito, sed etiam proponat cauere de futuro. Sed sine tali proposito peccata venialia dimit

ritate ordinario actus. Quod verò nec consequūtiuè probat ex differentia inter mortale & veniale in hoc quia mortale nō stat cū charitate, & ideo opponitur consequutiue illi, veniale autem stat cū charitatis feruore, & ideo nec consequutiue opponitur illi. Tum quia charitatis feruor non delet veniale si nō displicentia, sed tamen displicentia sine tali feruore illud delet.

¶ Ad hoc dicitur, quod argumentū supponit vnū falsum, scilicet peccatū mortale non opponi formaliter charitati, nam licet charitati habituali peccatum mortale non opponatur formaliter, (quia actus non opponitur formaliter habitui) sed demeritorie: quia peccatum mortaliter, meretur priuari charitatis habitualis tamē mortale peccatum, quatenus diuino honori, actuiqui mittitur ad Deum. Et pro tanto opponitur ei formaliter opponitur actui amicitiæ ad Deum. Et pro ea parte sicut actualis inimicitiæ opponitur formaliter actui amicitiæ, qui est actualis charitatis, qui est actua amicitia ad Deū. Vnde dicendum actus peccatum mortalis primo imperat deordinationi actus peccati mortalis contrario respectu diuini amoris: quia hic pri mo inhæret rationem peccati mortalis (sic patet ex dictis) quia hinc sibi debetur secundario habet deordinationem respectu diuinæ ordinis, ac primo ordinatio, cui fit contrarium per opponitur mortali peccatum est ordinatio amicitiæ diuinæ, quā constat esse charitatem. Quoniā peccatum veniale, quā in hoc differt a mortali, quod mortale est contra diuinum amicitiam, veniale autem præter illam, bene dispositum ab Autore, quod peccatum feruori charitatis, pro quanto retardat affectum hominis ab actu quæ sunt promptæ ad illum.

¶ Et si dicitur, quod contingit secum feruo charitatis, respondeo, quod licet compatia aliquem feruo charitatis, non tamē cum eo in cuius signum, quum peccatum veniale non ponitur formaliter oppositum veniale.

¶ Et si instetur, quis est feruor in hac vita, non expatiatur secū? Respondetur, q̄ ille qui virtualiter claudit in se displicentiā peccati veniatis à diuino ardore amicitiæ, siue charitas habitualis sit magna siue parua. Quod patet ex eo, quod ardor actualis feruoris affectus charitatis si verè delet omne veniale quod pro tunc in affectus homo est si actualiter venialis quo ad

¶ Ad secundā autē obiectionē dicitur, quod nō est ex insufficientia feruoris charitatis, quod mediante displicentia deleat veniale, sed hoc est ex ordinatione & effectu: sicut non est ex insufficientia charitatis, quod mediante pœnitentia delet mortale.

¶ Quod autē dicitur, in sola displicētia sine tali feruore delet veniale, potest bene intelligi. Si enim intelligitur sine feruore actū elicitū à charitate, tūc dicitur verū. & quodāmodo falsū, verū qdā quo ad hoc, quia sine tali feruore existante, displicētia à charitate imperata delet veniale. Falsum autē est, q̄ huiusmodi displicētia oino sit absōlota à tali feruore, quoniā promptio. & ad talē charitatis feruorē, sicut veniale ab huiusmodi feruore. Si vero intelligatur per feruorē talē, feruor

catis venialibus præsentem vitam ducere non potest. Ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia non est sine actuali displicentia peccatorū. Sed peccata venialia possunt dimitti sine displicētia actuali eorum, sicut pater in eo qui dormiēs occideretur propter Christū. Statim enim euolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia.

3 ¶ Præterea, Peccata venialia opponuntur feruori charitatis: vt in Secunda parte* dictū est. Sed vnum oppositorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis, quem contingit esse sine actuali displicentia peccati venialis, fit remissio peccatorum venialium.

¶ SED CONTRA est quod Augusti.* dicit in lib. de pœnitentia, quòd est quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in Ecclesia pro peccatis venialibus. Quæ frustra esset, si sine pœnitentia peccata venialia possent dimitti. Videtur ergo quòd peccata venialia non possint sine pœnitentia dimitti.

CONCLVSIO.

¶ Non potest venialium peccatorum aliquod absque pœnitentiæ virtute remitti, & si non tantum à Deo separet quantum mortale.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd remissio culpæ (sicut dictum* est) fit per coniunctionem hominis ad Deum, à quo aliqualiter separat culpa. Sed hæc separatio perfectè quidem fit per peccatum mortale, imperfectè autem per peccatum veniale. Nam per peccatum mortale mens omnino à Deo auertitur, vtpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis ne prompte in Deum feratur. Et ideo vtrunque peccatum per pœnitentiam quidem remittitur, quia per vtrunque deordinatur voluntas hominis per immoderatam conuersionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non potest, quandiu voluntas peccato adhæret, ita etiam nec peccatum veniale: quia manente causa manet effectus. Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia: vt scilicet homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur, quantum in ipso est: vt scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, vt singula detestetur, sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum. Non tamen sufficit habitualis displicentia, quæ habetur per habitum charitatis vel pœnitentiæ virtutis: quia sic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet esse falsum. Vnde sequitur quod requiratur quædam virtualis displicentia: puta cùm aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deū

& res diuinas, vt quicquid sibi occurreret quod eum ab hoc motu retardaret, dispiceret ei, & doleret se commisisse, etiam si actū de illo non cogitaret. Quod tamen non sufficit ad remissionē peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo in gratia constitutus potest vitare omnia peccata mortalia & singula: potest etiam vitare singula peccata venialia, sed non omnia: vt patet ex his quæ in Secunda parte dicta sunt:* Et ideo pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat abstinere ab omnibus & singulis peccatis mortalibus: sed ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur, quod homo proponat abstinere à singulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. Debet tamen habere propositum se præparandi ad peccata venialia minuenda, alioquin esset ei periculum deficiendi, cùm desereret appetitum proficiendi, seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, quæ sunt peccata venialia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd passio pro Christo suscepta (sicut suprà* dictum est) obtinet vim baptismi. Et ideo purgat ab omni culpa & veniali & mortali, nisi actualiter voluntarem peccato inuenerit inhærentem.

¶ Ad tertium dicendum, quod feruor charitatis virtualiter implicat displicentiā venialium peccatorum, vt suprà dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Virum ad remissionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infusio.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod ad remissionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infusio. Effectus enim non est sine propria causa. Sed propria causa remissionis peccatorum est gratia, non enim ex meritis propriis peccata hominis remittuntur, vnde dicitur Ephes. 2. Deus qui dues est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cū essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia saluati estis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiæ infusione.

2 ¶ Præterea, Peccata venialia non remittuntur sine pœnitentia. Sed in pœnitentia infunditur gratia, sicut & in aliis sacramentis nouæ legis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiæ infusione.

3 ¶ Præterea, Peccatum veniale maculam quandam animæ infert. Sed macula non aufertur nisi per gratiam, quæ est spiritualis animæ decor. Ergo videtur quod peccatis venialibus præsentem vitam ducere non potest. Ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia non est sine actuali displicentia peccatorū. Sed peccata venialia possunt dimitti sine displicētia actuali eorum, sicut pater in eo qui dormiēs occideretur propter Christū. Statim enim euolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia.

3 ¶ Præterea, Peccata venialia opponuntur feruori charitatis: vt in Secunda parte* dictū est. Sed vnum oppositorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis, quem contingit esse sine actuali displicentia peccati venialis, fit remissio peccatorum venialium.

¶ SED CONTRA est quod Augusti.* dicit in lib. de pœnitentia, quòd est quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in Ecclesia pro peccatis venialibus. Quæ frustra esset, si sine pœnitentia peccata venialia possent dimitti. Videtur ergo quòd peccata venialia non possint sine pœnitentia dimitti.

CONCLVSIO.

¶ Non potest venialium peccatorum aliquod absque pœnitentiæ virtute remitti, & si non tantum à Deo separet quantum mortale.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd remissio culpæ (sicut dictum* est) fit per coniunctionem hominis ad Deum, à quo aliqualiter separat culpa. Sed hæc separatio perfectè quidem fit per peccatum mortale, imperfectè autem per peccatum veniale. Nam per peccatum mortale mens omnino à Deo auertitur, vtpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis ne prompte in Deum feratur. Et ideo vtrunque peccatum per pœnitentiam quidem remittitur, quia per vtrunque deordinatur voluntas hominis per immoderatam conuersionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non potest, quandiu voluntas peccato adhæret, ita etiam nec peccatum veniale: quia manente causa manet effectus. Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia: vt scilicet homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur, quantum in ipso est: vt scilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, vt singula detestetur, sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum. Non tamen sufficit habitualis displicentia, quæ habetur per habitum charitatis vel pœnitentiæ virtutis: quia sic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet esse falsum. Vnde sequitur quod requiratur quædam virtualis displicentia: puta cùm aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deū

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis.si gratia augetur.

¶ Ex parte autem effectus consideratur primo remissio culpæ, & secundario remissio pœnæ.

Et culpa quidem remittitur secundum Autore in tertio ad tertium, tum virtute alicuius satisfactionis, tum virtute charitatis, cuius actus excitatur, quod sic intelligo. per satisfactionem enim aliquâ intelligo aliquê illorũ actuum, quos pœnitentiæ virtus Deo reddit pro recõpensatione peccati quo ad culpã. puta displicentiam seu dolore, confessionẽ interioẽ vel subiectionem, vel aliquid huiusmodi: non enim tam exacta requiritur pœnitentia in remissione culpæ venialis, qualis de remissione mortalium superius descripta est. Pœnæ vero remissio iuxta quantitatem feruoris in litera eadẽ quantificatur ab Autore, & bene: ita tamen vt per feruorem intelligas non solum feruore actus elicti à charitate, sed etiam actus imperati ab eadẽ. puta displicentiæ seu detestationis peccati: iuxta feruorem siquidem alterius eorum quicunque sit, illi plus vel minus remittitur pœna venialiũ.

¶ Ad obiectionem in oppositum, dicitur quod ex litera non sequitur id quod obiiciendo infertur, sed solũmodo quod detestatio peccati & actus charitatis intercurrentes in infusione gratiæ delent venialia. Constat autem quod detestatio quæ assequitur infusionem gratiæ, non est qualiscunq; detestatio: sed talis & tanta vt diuinã mereatur præsentiã gratiæ. Et similiter actus charitatis seu fidei formatæ in Deũ, non est quilibet charitatis actus, sed ex tali ac tanto conatu procedens, vt diuinæ adsit infusio gratiæ: in huiusmodi enim detestatione peccati & motu in Deum, intercurrit saltem virtualiter detestatio & venialium grauiorum, quæ dispositiue ad mortalia, & venialium, quæ impedierunt accessum ad hanc mutationẽ dexteræ Excelsi. Et cõmuniter intercurrere etiam videtur dolor de offensa Dei in communi, in quo claudũtur detestatio venialium in genere, ratio enim vel nunquam accidere videtur accedentibus ad sacramenta, vt doleant præcise de mortali peccato: communiter enim in communi peccatorum dolor occurrit.

2.2.q. 24. art.10.

3.2.q. 88. ar.1. & in 2.2.q. 24 artic.10.

Antoni. Supra. q. 65.ar.1.ad 6. & 3. & q. 83. art. 3.ad. et 4. di.16.q. 2. ar.2.q. 4. & d.17.q. 3.ar.3.q.3 & d.21 q. 2.art.1. & 2.& mal. quæstio. 7. articu. 12.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ septimæ Articulum quartum.*

In artico. 4. in corpore aduerte rationem mouentem Autorem nõ se tenere ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ: quia scilicet nulla culpa à Deo remittitur, nisi per

Art præce.

cata venialia non dimittantur sine gratiæ infusione.

¶ SED CONTRA est quòd peccatum veniale aduemens, non tollit gratiam, neq; etiã diminuit eã, vt in Secunda parte habitum * est. Ergo pari ratione ad hoc quod peccatum veniale remittatur, non requiritur nouæ gratiæ infusio.

CONCLVSIO.

¶ *Cùm per peccatum veniale magis remittatur charitatis feruor quàm tollatur, non necessariò requiritur ad hoc vt tollatur pœnitentia, quamquam gratiæ & charitatis infusionem omnium venialium in quocunque ad ultò consequatur remissio.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnũquodq; tollitur per suum oppositum. Peccatũ autem veniale non contrariatur habituali gratiæ vel charitati: sed retardat actum eius, inquantum nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum: vt in Secunda parte habitum * est. Et ideo ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia: sed sufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad eius remissionẽ. Quia tamen in habẽtibus vsum liberi arbitrij, in quibus solis possunt esse venialia peccata: non contingit esse infusionem gratiæ sine actu aliquo motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum, ideo quandocunque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam remissio peccatorum venialium est effectus gratiæ, per actum scilicet quem de nouo elicit: non autem per aliquid habituale de nouo animæ infusum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum veniale nunquam remittitur: sine aliquali actu pœnitentiæ virtutis, explicito scilicet vel implicito: vt supra * dictum est. Potest tamen remitti peccatum veniale sine pœnitentiæ sacramẽto, quod in absolutione sacerdotis formaliter perficitur: vt suprà dictum est. Et ideo non sequitur quod ad remissionem venialis peccati requiratur gratiæ infusio: quę licet fit in quolibet sacramento, non tamen est in quolibet actu virtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut in corpore contingit esse maculam dupliciter: vno modo per priuationem eius, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris, aut debitę proportionis membrorum, alio modo per superinductionem alicuius impedientis decorem: puta luti aut pulueris. Ita etiam animæ inducitur macula: vno modo per priuationẽ decoris gratiæ per peccatum mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatã ad aliquid temporale: & hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendum maculam peccati mortalis requiritur infusio gratiæ, sed ad tollẽdam maculam venialis peccati requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quã remoueatur inordinata adhæsio ad rem temporalem.

ARTICVLVS III.

¶ *Virum venialia peccata remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, &c. huiusmodi.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod venialia peccata nõ remittãtur per aspersionẽ aquę benedictę, & Episc. benedictionem, & alia huiusmodi. Peccata enim venialia non remittuntur sine pœnitentia, vt dictum * est. Sed pœnitentia per se sufficit ad remissionem venialium peccatorum, Ergo ista nihil operantur ad huiusmodi remissionem.

2 ¶ Præterea. Quodlibet istorum eandem relationem habet ad vnum peccatum veniale, & ad omnia. Si ergo per aliquod istorum remittitur aliquod peccatum veniale, sequitur quòd pari ratione remittantur omnia. Et ita per vnam tunsionem pectoris, vel per vnam aspersionem aquæ benedictæ, redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus, quod videtur inconueniens.

3 ¶ Præterea, Peccata venialia inducunt reatum alicuius pœnæ, licet temporalis, dicitur enim 1. Cor. 3. de eo qui superædificat lignum, fœnum, & stipulam, quòd saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Sed huiusmodi, per quæ dicitur peccatum veniale dimitti, vel nullam vel minimam pœnam in se habent. Ergo non sufficiunt ad plenam remissionem venialium peccatorum.

¶ SED CONTRA est, quod Aug.* dicit in lib. de Pœnitentia, quod pro leuibus peccatis pectora nostra tundimus, & dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Et ita videtur quòd tonsio pectoris & oratio Dominica causent remissionem venialium peccatorum. Et eadem ratio videtur esse de aliis.

CONCLVSIO.

¶ *Quamuis nouæ gratiæ infusio ad venialium remissionem minimè necessaria sit, aliqua tamen gratiæ infusionem sequuntur, quibus venialia delentur, vt generalis confessio, pectoris tunsio, & dominicæ orationis, prout motus quidam detestationis peccati sunt: benedictio autem episcopalis, asperso aquæ benedictæ, & alia huiusmodi, eorundem operantur remissionem, & quodam modo feruentiæ in Deum motu.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum * est) ad remissionem venialis peccati non requiritur nouæ gratiæ infusio: sed sufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum veniale vel explicitè, vel saltem implicitè: sicut cùm aliquis feruenter mouetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua causa remissionem venialium peccatorum. Vno modo inquantum in ea infunditur gratia: quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata, vt supra dictum est. Et hoc modo per Eucharistiam & extremam vnctionem, & vniuersaliter per omnia sacramenta nouæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo, inquantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum. Et hoc modo confessio generalis, tunsio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remissionem venialium peccatorum: nam in oratione Dominica petimus, Dimitte nobis debita nostra. Tertio modo, inquantum sunt cum aliquo motu feruentiæ in Deum, & ad res diuinas. Et hoc modo benedictio Episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, quilibet sacramentalis vnctio, oratio in Ecclesia dedicata, & si aliqua alia sunt huiusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia ista causant remissionem peccatorum venialium, inquantum inclinant animam ad motum pœnitentiæ: qui est detestatio peccatorum vel implicitè, vel explicitè.

¶ Ad secundum dicendum, quòd omnia ista quantum est de se operantur ad remissionem omnium peccatorum venialium. Potest tamen impediri remissio quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: sicut & per fictionẽ interdum impeditur effectus baptismi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per prædicta tolluntur quidem peccata venialia quantum ad culpam, tum virtute alicuius satisfactionis, tum etiam virtute charitatis, cuius motus per prædicta excitatur. Non autem per quodlibet prædictorum semper tollitur totus reatus pœnæ: quia sic qui esset omnino immunis à peccato mortali, aspersis aqua benedicta, statim euolaret. Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta secundum modum feruoris in Deum, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virum veniale peccatum possit remitti sine mortali.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod veniale peccatum possit remitti sine mortali. Quia super illud Ioannis octauo. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, dicit quædam glossa, quod omnes illi erant in peccato mortali: venialia enim eis dimittebantur per cæremonias. Ergo veniale peccatum potest remitti sine mortali.

2 ¶ Præterea, Ad remissionem peccati venialis non requiritur gratiæ infusio, requiritur autem ad remissionem mortalis. Ergo veniale peccatum potest remitti sine mortali.

3 ¶ Præterea, Plus distat peccatũ veniale à mortali quàm a balio veniali. Sed vnum veniale potest dimitti sine alio: vt dictum * est. Ergo veniale potest dimitti sine mortali.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Math 5. Amen dico tibi, non exies inde; (scilicet ex carcere, in quem intruditur homo pro peccato mortali) donec reddas nouissimũ quadrantem. Per quem significatur veniale peccatum. Ergo veniale peccatum non remittitur sine mortali.

CONCLVSIO.

¶ *Non potest venialium aliquod absque mortali dimitti, cum nulla dimittatur culpa absque gratiæ infusione.*

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra * dictum est) remissio culpæ cuiuscunque nunquam fit nisi per virtutem gratiæ: quia vt Apostolus dicit Rom. 4. Ad gratiam Dei pertinet, quòd Deus alicui non imputet peccatum: quod gloss. ibi exponit de veniali.* Ille autẽ qui est in peccato mortali, caret gratia Dei. Vnde nullum veniale sibi remittitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd venialia ibi dicũtur irregularitates siue immũditiæ, quas contrahebant secundum legem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd licet ad remissionem peccati venialis non requiratur noua infusio habitualis gratiæ: requiritur tamen aliquis gratiæ actus, qui non potest esse in eo qui subiacet peccato mortali.

¶ Ad tertium dicendũ. quòd peccatũ veniale non excludit omnem actum gratiæ, per quem possunt omnia peccata venialia dimitti. Sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiæ, sine quo nullum peccatum mortale vel veniale remittitur. Et ideo nõ est similis ratio.

¶ Primò quia culpa venialis consistit in deordinatione voluntatis, quę tollitur per debitam displicentiam eius, quod indebite placuit.

¶ Secundò, quia puer non baptizatus in originali existẽs peccato, quãdo venit ad ætatem, potest primò peccare venialiter & statim mori. Et tunc proceditur, an punietur pœna æterna pro peccato veniali, an pœna temporali, &c.

¶ Tertiò, Per opera bona facta extra charitatem potest aliquis secundum omnes meteri de congruo aliquod bonũ temporale: ergo expiationẽ pœnæ temporalis debitę peccato veniali.

¶ Ad hæc facilè dicitur, quod culpa peccati venialis non tollit solũmodo rectitudinẽ actus voluntarij, sed etiam ordinem ad ultimum dilectionẽ Dei, est enim impedimentum feruoris charitatis: & ex hac parte habet rationẽ cuiusdam offensæ Dei. Et propter eã dato quod sistens in peccato mortali posset reparare rectitudinẽ vt supra dictum est, non propterea remittitur ei consequutus est præsentiæ culpæ, quia aliquo modo Deo offenditur quamdiu nulla offensa fine gratia à Deo dimittitur. Nec difficultas illa quę in hoc ponitur, sufficit ad remissionem culpæ: quia non est Deo accepta sine gratia: vt in litera dicitur ex Psal. & Apoc. 8. & gloss. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, &c.

¶ Ad secundum dicitur, quod si casus accideret, & peccatum illud venia æternaliter punietur per accidens, hoc est, rationẽ status: quia esset in statu, in quo semper maneret culpa, manente autem culpa in æternũ, debet etiam pœna esse æterna, vt ipsemet Durã. in eodem lib. approbat.

¶ Ad tertium dicitur, quod quicquid sit de pœna, negandum est quod per bona opera facta extra charitatẽ possit aliquis mereri de congruo remissionem culpæ: & propterea argumentum non militat contra præsentem doctrinam.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ octauæ Articulum primum.*

In art. 2. q. 88. circa illud, homo secũdò pec. ex hoc ipso videtur grauius peccare, quàm prius peccauerat, dubiũ occurrit: nam si fallum videtur secundò peccatum esse grauius primo, imo forsan oppositum, quo ad istum primum peccatum casus ab innocentia secundum autem addit eidem fordi, iuxta il-

ARTIC. I. 412

ARTICVLVS I.

¶ *Virum peccata dimissa redeant per sequens peccatum.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd peccata dimissa, redeant per sequens peccatum, Dicit * enim Aug. in lib. de Baptismo. Redire dimissa peccata, vbi fraterna charitas non est, apertissime Dominus in Euangelio docet in illo seruo, a quo dimissum debitũ Dominus repetijt, eo quòd ille conseruo suo debitum nollet dimittere. Sed fraterna charitas tollitur per quodlibet peccatum mortale. Ergo per quodlibet sequens mortale peccatum redeunt peccata prius per pœnitentiam dimissa.

2 ¶ Præterea, Super illud Luc. 11. Reuertar in domum meam vnde exiui, dicit * Beda, Timendus est iste versiculus, necnon exponendus, ne culpa quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat. Hoc autem non esset nisi rediret. Ergo culpa per pœnitentiam dimissa redit.

3 ¶ Præterea, Ezechiel. 18. Dominus dicit, Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur. Sed inter alias iustitias quas fecit etiam præcedens pœnitentia continetur, cùm supra dictum * sit, pœnitentiam esse partem iustitiæ. Ergo postquam pœnitens peccat, non imputatur ei præcedens pœnitentia, per quam consecutus est veniam peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.

4 ¶ Præterea, Peccata præterita per gratiã leguntur, vt patet per Apostolum Rom. 4. inducẽrem illud Psalmistæ, 31. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt peccata. Sed per quodlibet mortale sequens, gratia tollitur. Ergo peccata quæ fuerant prius commissa, remanent detecta. Et ita videtur quòd redeant.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Rom. 11. Sine pœnitẽtia sunt dona & vocatio Dei. Sed peccata pœnitentis sunt dimissa per donum Dei. Ergo per peccatum sequens nõ redeunt dimissa peccata, quasi Deus de dono remissionis pœniteat.

¶ Præterea, Augustin.* dicit in lib. responsionum Prosperi. Qui recedit à Christo, & alienatus à gratia, finit hanc vitam: quid nisi in perditionẽ vadit? sed nõ in id, quod dimissũ est recidit, nec pro originali peccato dãnabitur.

CONCLVSIO.

¶ *Quanquam à parte conuersionis: non redeant simpliciter peccata dimissa per peccatum sequens, à parte tamen auersionis redire dicuntur, quo homo per peccatum sequens redit ad priorem statum, in quo erat gratia & charitate priuatus.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum * est) in peccato mortali sunt duo, scilicet auersio à Deo, & conuersio ad bonum creatum. Quicquid autem est ex parte auersionis in peccato mortali, secundum se consideratum, est commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo auertitur à Deo. Vnde & per consequens macula, quæ est per priuationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ, communia sunt omnibus peccatis mortalibus. Et secundum hoc intelligitur id quod dicitur Iac. 2. Qui offendit in vno, factus est omnium reus. Sed ex parte conuersionis, peccata mortalia sunt diuersa, & interdum contraria. Vnde manifestum est, quòd ex parte conuersionis, peccatum mortale sequens non facit redire peccata mortalia prius abolita: alioquin sequeretur, quòd homo per peccatum prodigalitatis reduceretur in habitum vel dispositionem auaritiæ prius abolitæ. Et sic contrarium esset causa sui contrarij: quod est impossibile. Sed considerando in peccatis mortalibus id, quod est ex parte auersionis absolutæ, per

ind. Qui fœdidus est, fœdescat adhuc. Constat autem maioris ingratitudinis esse peccare contra beneficium innocentiæ, ex quo aggrauatur primum peccatum, quam contra beneficium expectationis ad pœnitentiã, ex quo aggrauatur secundum peccatum.

Lib.1.de baptismo, contra Donati. c. 12. in med.to.7.

¶ Ad hoc dicitur, quòd non est hic sermo comparatiuus peccatorum per se nec gratitatem; sed continentiæ, quasi virtualis prioris peccati in posteriori non simpliciter, sed secundum quid: hoc est secundum aliquam certum specialẽ rationem, puta quia posterius peccatum est contra sustinentem indignum sustinendi. Et ideo cum hac doctrina stat, quòd primũ peccatum fuerit ex propria specie grauius, puta blasphemia Dei, secundo exiliente peccato gulæ, & secundum rationem ingratitudinis: puta quia primum fuit contra beneficium innocentiæ, secundum autem etiam si leuissimum ex sua specie mortale esset, semper habet hanc aggrauantem circunstantiam ingratitudinis ex priore peccato confurgentem: quod est contra hoc beneficiũ expectationis indigni ex priore commisso peccato: secundum hanc enim circunstantiam grauius est secundum peccatum, quàm primum. Et hinc Autor ad similem grauitatem secũdum similem circunstantiam procedit in litera. peccatum enim post pœnitentiam (vt in tertio patet articulo) nõ oportet esse grauius ab soluto peccato dimisso: sed semper est grauius secundum quid, hoc est secundum hanc circunstantiam, qua est contra eum qui remisit priora peccata: secundum hanc enim circunstantiam peccatum post pœnitẽtiam continere dicitur virtualiter peccata prius dimissa: quia ex illis peccatis consurgit hęc circunstantia aggrauans peccatum post pœnitentiam.

Refertur hoc de pœnit. d.4. c. Qui recedit. Id habet Prosper in respons. ad 2. rationem gallorum.

Beda in Lucam c. 58. nõ multum remoueatur ante fin. to.2.

Q.86. art. 4.

QVAESTIO OCTVAGESIMAOCTAVA.

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de reditu peccatorũ per pœnitentiam dimissorum.

¶ Et circa hoc quęruntur quatuor.

¶ Primo, vtrũm peccata per pœnitentiam dimissa, redeant simpliciter per sequens peccatũ.

¶ Secundò, vtrũm aliquo modo per ingratitudinem redeant specialius secundum quædam peccata.

¶ Tertiò, vtrũm peccata redeant in æquali reatu.

¶ Quartò, vtrũm illa ingratitudo, per quam redeunt, sit speciale peccatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccatum mortale sequens redit illud quod fuerat in prioribus peccatis ante dimissionem, inquantum per peccatum mortale sequens homo priuatur gratia, & fit reus pœnæ æternæ, sicut & prius erat. Verum quia auersio in peccato mortali, ex conuersione quodammodo causatur, recipiunt ea quæ sunt ex parte auersionis quodammodo diuersitatem per comparationem ad diuersas conuersiones, sicut ad diuersas causas: ita quod sit alia auersio, & alia macula, & alius reatus, prout consurgit ex alio & alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæstionem vertitur, vtrùm macula & reatus pœnæ æternæ secundum quod caulabantur ex actibus peccatorum prius dimissorum, redeant per peccatum mortale sequens. Quibusdam igitur visum est, quòd simpliciter etiam hoc modo redeãt. Sed hoc non potest esse: quia opus Dei per opus hominis irritari non potest. Remissio autem peccatorum priorum, fuit opus diuinæ misericordiæ. Vnde non potest irritari per sequens peccatum hominis, secundum illud Roman. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuabit? Et ideo alij ponentes peccata redire, dixerunt, quòd Deus non remittit peccata pœnitenti postmodum peccaturo, secundum præscientiam, sed solùm secundum præsentem iustitiam, præcit enim se pro his peccatis eum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum præsentialiter iustum. Sed nec hoc stare potest: quia si causa absolutè ponatur, & effectus ponitur absolute. Si igitur non absolutè fieret, per gratiam & gratiæ sacramenta peccatorum remissio, sed cum quadam conditione in futurum dependente, sequeretur quòd gratia & gratiæ sacramenta non essent sufficiens causa remissionis peccatorum, Quod est erroneum: vtpote derogans gratiæ Dei. Et ideo nullo modo potest esse, quòd macula & reatus præcedentium peccatorum, redeant secundum quod ex talibus actibus causabantur. Contingit autem quod sequens actus peccati, virtualiter continet reatum prioris peccati, inquantum scilicet aliquis homo secundò peccans, ex hoc ipso videtur grauius peccare quàm prius peccauerat: secundum illud Rom. 2. Secundum duritiam tuam, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, ex hoc scilicet solo, quod contemnitur Dei bonitas, quæ ad pœnitentiam expectat. Multo autem magis contemnitur Dei bonitas, si post remissionem prioris peccati, secundò peccatum iteretur: quanto maius est beneficium peccatum remittere, quàm peccatorem sustinere. Sic igitur per peccatum sequens pœnitentiam, redit quodammodo reatus peccatorum prius dimissorum, non inquantum causabatur ex illis peccatis prius dimissis, sed inquantum causatur ex peccato vltimo perpetrato, quod aggrauatur ex peccatis prioribus. Et hoc non est peccata dimissa redire simpliciter, sed redire secundum quid, inquantum scilicet virtualiter in peccato sequenti continentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Augustini videtur esse intelligendum de reditu peccatorum, quantum ad reatum pœnæ æternæ in se consideratum: quia scilicet post pœnitentiam peccans, incurrit reatum pœnæ æternæ, sicut & prius. Non tamen omnino propter eandem rationem, Vnde Augustinus * in lib. de Responsionibus Prosperi, cùm dixisset, quod non id quòd remissum est recidit, nec pro originali peccato damnatur: subdit, qui tamen ea morte afficitur, quæ ei propter peccata dimissa debebatur: quia scilicet incurrit mortem æternam: quam meruerat per peccata præterita.

Prosper in responsione ad 2. rationem Gallorum. Refertur d. 4. c. Qui recedit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in illis verbis non intendit dicere Beda, quòd culpa prius dimissa hominem opprimat per reditum reatus præteriti: sed per iterationem actus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per sequens peccatum, iustitiæ priores obliuioni traduntur, inquantum erant meritoriæ vitæ æternæ: nõ tamen inquantum erant impeditiuæ peccati. Vnde si aliquis peccet mortaliter, postquam restituit debitum, non efficitur reus, quasi debitum non reddidisset. Et multò minus traditur obliuioni pœnitentia prius acta, quantum ad remissionem culpæ, cùm remissio culpæ magis sit opus Dei, quàm hominis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd gratia simpliciter tollit maculam & reatum pœnæ æternæ. Tegit autem actus peccati præteritos, ne scilicet propter eos Deus hominem gratia priuet, & reum habeat pœnæ æternæ. Et quòd gratia semel fecit, perpetuò manet.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrùm peccata dimissa, redeant per ingratitudinem quæ specialiter est secundum odium fraternum, apostasiam à fide, contemptum confessionis, & dolorem de pœnitentia habita.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd peccata dimissa non redeant per ingratitudinem, quæ specialiter est secundum quatuor genera peccatorum, scilicet secundum odium fraternum, apostasiam a fide, contemptum confessionis, & dolorem de pœnitentia habita (secundum quòd quidam metricè dixerunt,

Fratres odit, apostata fit, spernitque fateri,
Pœnituisse piget, prisstina culpa redit.) Tantò enim est maior ingratitudo, quanto grauius est peccatum, quod quis contra Deum cõmittit post beneficium remissionis peccatorum. Sed quædam alia peccata sunt his grauiora: sicut blasphemia contra Deum, & peccatum in Spiritum sanctum. Ergo videtur quòd peccata dimissa non redeant magis secundum ingratitudinem commissam secundum hæc peccata, quàm secundum alia.

2 ¶ Præterea. Rabanus * dicit, Nequam seruum tradidit Deus tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum, quia non solum peccata quæ post baptismum homo egit, reputabuntur ei ad pœnã, sed & originalia, quæ in baptismo sunt ei dimissa. Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus: Dimitte nobis debita nostra. Ergo ipsa etiam redeunt per ingratitudinem. Et pari ratione videtur quod per peccata venialia redeant peccata prius dimissa, & non solùm per peccata prædicta.

Haban. lib. 3. de instit. Clericor. c. 27. Refertur 2. 2. q. 108. ar. 4. ad 1.

3 ¶ Præterea, Tantò est maior ingratitudo, quantò post maius beneficium acceptum aliquis peccat. Sed beneficium Dei est etiam ipsa innocentia, qua peccatum vitamus: dicit enim * Augustinus 2. Confess. Gratiæ tuæ deputo quæcunque peccata non feci, Maius autem est donum est innocentia, quàm etiam remissio omnium peccatorum. Ergo non minus est ingratus Deo qui peccat post innocentiam, quàm qui peccat post pœnitentiam. Et ita videtur quòd per ingratitudinem, quæ sit secundum peccata prædicta, non maximè redeant peccata dimissa.

Lib. 2. Confess. c. 7. Ante med.

¶ SED CONTRA est, quòd * Greg. dicit 18. Moral. Ex dictis Euangelicis constat, quòd si quid in nos delinquitur, ex corde non cito dimittimus, & illud rursus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam fe dimissum fuisse gaudebamus. Et ita propter odium fraternum specialiter peccata dimissa redeunt secundum ingratitudinem. Et eadem ratio videtur de alijs.

Lib. 18. Moral. c. 14. Ante med.

CONCLVSIO.

¶ Peccata per pœnitentiam dimissa, per sequens peccatum redire dicuntur, quo ingratitudinis ratione eorum reatus in sequenti culpa virtualiter continetur.

¶ RESPONDEO dicendum, (quòd sicut suprà dictum * est) peccata dimissa, per pœnitentiam redire dicuntur, inquantum reatus eorum ratione ingratitudinis, virtualiter continetur in peccato sequenti. Ingratitudo autem potest committi dupliciter: vno modo ex eo quòd aliquid sit contra beneficium. Et hoc modo per omne peccatum mortale quo Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remisit. Et sic per quodlibet peccatum mortale sequens, redeunt peccata prius dimissa, ratione ingratitudinis. Alio modo committitur ingratitudo non solùm faciendo contra ipsum beneficium, sed etiam faciendo contra formam beneficij præstiti. Quæ quidem forma si attendatur ex parte benefactoris, est remissio debitorum. Vnde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit, sed odium retinet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis, qui recipit hoc beneficium, inuenitur ex parte eius duplex motus liberi arbitrij. Quorum primus est motus liberi arbitrij in Deum, qui est actus fidei formatæ. Et contra hoc facit homo apostatando a fide. Secundus autem est motus liberi arbitrij in peccatum, qui est actus pœnitentiæ. Ad quem primò pertinet (vt suprà dictum * est) quòd homo detestetur peccata præterita, & contra hoc facit ille, qui dolet se pœnituisse. Secundo pertinet ad actum pœnitentiæ, vt pœnitens proponat se subijcere clauibus Ecclesiæ per confessionem: secundum illud Psal. 31. Dixi, confitebor aduersùm me iniustitiã meã Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et contra hoc facit ille, qui contemnit confiteri secundum quòd proposuerat. Et ideo dicitur quòd specialiter ingratitudo horum peccatorum, facit redire peccata prius dimissa.

Art. praec.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc non dicitur specialiter de istis peccatis, quia sunt cæteris grauiora: sed quia directius opponuntur beneficio remissionis peccatorum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam peccata venialia & ipsum originale redeunt modo prædicto, * sicut & peccata mortalia, inquãtum contemnitur Dei beneficium, quo hæc peccata sunt remissa. Non

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum tertium.

In artic. 3. eiusdem q. inteliige nouitie ingratitudinem non habere quantitatem ex quantitate beneficij, quamuis habeat ex illo speciem: sicut nec odium habet quantitatem ex obiecto odio habito, non enim oportet tantum esse odium, quantum est odiabile: contingit enim vnũ idem plus & minus odio haberi. Et similiter non oportet tantum esse amorem, quantum est amabile: est enim aliquid plus amabile quàm ante mortẽ, & sic de alijs. Quantitatur autem ingratitudo ex beneficio (vt in littera dicitur) proportionaliter, & hoc est dicere, Quòd si comparentur duæ ingratitudines ad duo beneficia, verum est quòd exteris paribus quantò beneficium maius est beneficio, tantò ingratitudo maior est in ingratitudine. Et propterea tertio quantò post pœnitentiam est secundum ingratitudinis circumstantiã grauius, quãto contra maius est beneficium remissionis peccatorum. Et quia beneficium remissionis quantitatur secundum peccata dimissa, ideo tantò grauius quis post pœnitentiam peccat, quanto maior peccator prius fuit: & exteris paribus quanto plaries dimissa fuerunt peccata.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum quartum.

In artic. 4. eiusdem q. ignorare nouitle, ingratitudinem, de qua est sermo, non esse speciale peccatum, non solum ea ratione, quia ipsa & peccata, puta fornicatio post pœnitentiam, non constituunt duo peccata, scilicet ingratitudinis & fornicationis, sed ea potius ratione, quia huiusmodi ingratitudinis circumstãtia non apponit circa peccatum post pœnitentiam delectationem alterius speciei ab ipso peccato: sicut ingratitudo ipsa tribuit speciem peccati circumstat. puta fornicationis, si peccatum post pœnitentiam est fornicatio: & sic de alijs. Similiter enim de similibus consequentibus ad omnia peccata mortalia, puta odio Dei & contẽptu diuini præcepti, quia licet enim peccans mortaliter, interpretatiue & virtualiter habeat diuinũ præceptum quod transgredit, & in odiũ inimicitiam diuinæ charitati opponitur incidit. Hæ tamen circumstantiæ ad eãdem pertinent speciẽ peccatorum in qua est peccatũ, quæ sunt circũstantiæ: & non trahunt peccatũ in speciem odij diuini,

Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit in ingratitudinem: quia homo peccando venialiter, non facit contra Deũ, sed præter ipsum. Et ideo per peccata venialia, nullo modo peccata dimissa redeunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd beneficium aliquod habet pensari dupliciter. Vno modo ex quantitate ipsius beneficij. Et secundum hoc innocentia est maius Dei beneficium quàm pœnitentia, quæ dicitur secunda tabula post naufragium. Alio modo potest pensari beneficium ex parte recipientis, qui minus est dignus, & sic magis fit sibi gratia: vnde & ipse magis est ingratus si contemnat. Et hoc modo beneficium remissionis culpæ est maius, inquantum præstatur totaliter indigno, & ideo ex hoc sequitur maior ingratitudo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm per ingratitudinem peccati sequentis, consurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorũ prius dimissorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per ingratitudinem peccati sequentis consurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimissorum. Quia secundum magnitudinem peccati est magnitudo beneficij, quo peccatum dimittitur, & per consequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficium contemnitur. Sed secundum quantitatem ingratitudinis, est quantitas reatus consequentis. Ergo est tantus reatus qui consurgit ex ingratitudine sequentis peccati, quantus fuit reatus omnium præcedentium peccatorum.

2 ¶ Præterea, Magis peccat, qui Deum offendit, quàm qui offendit hominem. Sed seruus manumissus ab aliquo domino, reducitur in eandem seruitutem, à qua prius fuit liberatus, vel etiam in grauiorem. Ergo multò magis ille, qui contra Deum peccat, post liberationem à peccato reducitur in tantũ reatum pœnæ quantum primò habuerat.

3 ¶ Præterea, Matth. 18. dicitur, quod iratus dominus tradidit eum (cui replicantur peccata dimissa, propter ingratitudinem) tortoribus quoadusq; redderet vniuersum debitum. Sed hoc non esset, nisi consurgeret ex ingratitudine tantus reatus, quantus fuit omnium præteritorum peccatorum. Ergo æqualis reatus per ingratitudinem redit.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Deuter. 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Ex quo patet, quòd ex paruo peccato non consurgit magnus reatus. Sed quandoque peccatum mortale sequens, est multò minus quolibet peccatorum prius dimissorum. Non ergo ex peccato sequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum prius dimissorum.

CONCLVSIO.

¶ Non oportet quòd ingratitudinis vitio per sequens peccatum tantus redeat reatus, quantus fuerit præcedentium delictorum, sed necessarium est proportionaliter, quanto peccata prius dimissa plura fuerunt & maiora, tanto maior reatus per qualecunque peccatum sequens redeat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd ex peccato sequenti, propter ingratitudinem consurgit tantus & speciem inobedientiæ, reatus, quantus fuit reatus peccatorum prius dimissorum super reatum proprium huius peccati. Sed hoc non est necessarium: quia tracteret, si quis ex Dei sicut suprà dictum * est, reatus præcedentium odio & contemptu præcedentium non redit per peccatum sequẽs, inquantum sequebatur ex actibus præteritorum peccatorum, sed inquantum consequitur actum sequentis peccati. Et ideo oportet, quòd quantitas reatus redeuntis sit secundum grauitatem peccati subsequentis. Potest autem contingere, quòd grauitas peccati subsequentis adæquetur grauitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non semper est necesse, siue loquamur de grauitate eius, quam habet ex sua specie (cùm quandoque peccatum sequens sit fornicatio simplex, peccata verò præterita fuerunt adulteria vel homicidia seu sacrilegia) siue etiam loquamur de grauitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Non enim oportet, quòd quantitas ingratitudinis sit absolutè æqualis quantitati beneficij susceptí, cuius quantitas attenditur secundum quantitatem peccatorum prius dimissorum: contingit enim quòd contra idem beneficium vnus est multum ingratus, vel secundum intensionem contemptus beneficij, vel secundum grauitatem culpæ contra benefactorem commissæ, alius autem parum, vel quia minus contemnit, vel quia minus contra benefactorem agit. Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficij: suppositio enim æquali contemptu beneficij, vel offensa benefactoris, tantò erit grauior ingratitudo, quantò beneficium fuit maius. Vnde manifestum est, quòd non est necesse quòd propter ingratitudinem, semper per peccatum sequens redeat tantus reatus, quantus fuit præcedentium peccatorum: sed necesse est quòd proportionaliter quantò peccata prius dimissa fuerunt plura & maiora, tanto redeat maior reatus per qualecunque sequens mortale peccatum.

Art. praec.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beneficium remissionis culpæ recipit quantitatem absolutam secundum quantitatem peccatorum prius dimissorum. Sed peccatum ingratitudinis non recipit quantitatem absolutam secundum quantitatem beneficij, sed secundum quantitatem contemptus vel offensæ: vt dictum * est. Et ideo ratio non sequitur.

In corp. art.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam seruus manumissus non reducitur in pristinam seruitutem pro qualicunque ingratitudine: sed pro aliqua graui.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi cui peccata dimissa replicantur propter subsequentem ingratitudinem, redit vniuersum debitum, inquantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter inuenitur in ingratitudine subsequenti: non autem absolutè, vt dictum * est.

In corp. art.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm ingratitudo, ratione cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ingratitudo, ratione cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum. Retributio enim grauitatis pertinet ad contra passum, quod requiritur in iustitia: vt patet * per Philosophum 5. Ethic. Sed iustitia est specialis virtus. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

2. 2. q. 108. ar. 2. ad 1. Et 4. d. 22. q. 1. art. 3. q. 3. Li. 5. ca. 5. non remotè à prin. 1. 5. Li. 2. de Inuent. fol. 4. ante fin. li.

2 ¶ Præterea, * Tullius in 2. Rhetor. ponit, quòd gratia est specialis virtus. Sed ingratitudo opponitur gratiæ. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

3 ¶ Præterea, Specialis effectus à speciali causa procedit. Sed ingratitudo habet specialem effectum, scilicet quòd facit aliqualiter redire peccata prius dimissa. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

¶ SED CONTRA, Illud quod consequitur omnia peccata, non est speciale peccatum. Sed per quodcunque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus: vt ex præmissis * patet. Ergo ingratitudo non est speciale peccatum.

Art. 2. huius q.

CONCLVSIO.

¶ Non semper, sed aliquando ingratitudo peccati sequentis speciale peccatum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ingratitudo peccantis quandoque est speciale peccatum: quandoque autem non, sed est circumstantia generaliter consequens omne peccatum mortale

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octauæ primæ vnæ Articulum primum.*

D. 992. Lib. 5. c. 2. non remotè à fin. 10. 5. Annot.

IN quæstione 89. quatuor notanda occurrant. Primum in artic. primo ad secundum vbi dicitur quod cõtritio se habet vt vltima dispositio ad gratiam cõsequẽdam. Sciendum est enim dupliciter sumi contritionem vel pro ipso actu nudo: vel pro ipso actu informato charitate. per fectus siquidem dolor de peccatis cõmissis cum voluntate satisfaciendi, &c. contritio dicitur, formata quidẽ, si charitate vestita cõsideretur, absolute verò, si nuda sumatur. Et sic nudè cõsiderauit eam Autor, quã dixit, quod est, vltima dispositio ad gratiã, formata autẽ charitate, cõsideratur, quum describitur quod est dolor charitate informatus.

In lib de natura & gra. c. 29. 30. 7.

¶ Secundum notandum est in 2. art. in calce cor. vbi dicitur, & eadem ratio est de virtutibus, quæ ex gratia cõsequũtur. Potest siquidẽ hoc dupliciter intelligi, vel referendo singulas virtutes ad singulas pro eis dispositiones in resurgẽte: vel referendo quantitatẽ virtutum ad quantitatem gratiæ. Et primo quidẽ intellectu sensus esset, quòd resurgẽs à peccato, recuperat aliquam infusam virtutẽ maiorẽ, & aliquã minorẽ, si ad vnã magis se disposuit, quàm ad aliam, sicut recuperat gratiam maiorẽ vel minorem, prout magis vel minus se disposuit ad illam. Iuxta secundum verò intellectũ sensus esset, quòd recuperẽs gratiam minorem recuperat etiam virtutes minores: & si recuperat gratiam æqualem deperditæ, recuperat etiã virtutes æquales: & si maiorem, maiores. Quicquid autem de veritate primi dicti secundũ se sit, præsenti tamen literæ secũdus solus sensus consonat: quoniam in litera redditur ratio, quare est eadem ratio de gratia & virtutibus. Et ratio quæ redditur, est sequela virtutum ex gratia: ex hoc enim quòd virtutes cõsequuntur ad gratiam, absq; scrupulo ambiguitatis cuiuslibet deducitur, quòd ad maiorem gratiam sequuntur maiores virtutes, & ad minorem minores.

Supra qu. 52. art. 3. ad 3. Et 4. di. 14. q. 2. art. 2.

¶ Tertiò adnotandũ est in 2. art. in cor. vbi dicitur regularitate homicidij & defensione commissi tangitur. Distinguendũ siquidẽ est de defensione. Nam quædam est necessitans ad homicidiũ: quum quis scilicet non potest totaliter se defendendo, suũ euadere insaforem, nisi occidat illum & hæc inducit irregularitatẽ per nouum iura, condita scilicet post transitum beati Tho. vt patet in 6. de homicidio. cap. vnico. Defensio autem non regens ad homicidium & olim & ab antiquo irregularem constituit: & de hac textus ille intelligendus est.

Q. 83. art. 6.

In lib. 2. c. 18. to 1.

¶ Quarto adnotandum est in 3. art. in cor. scilicet cum responsione ad tertium, quod aliud est loqui de operis meritorij, & aliud est loqui de qualitate operis meritorij. Quum, enim mortificata resuiuiscũt, semper omnia opera meritoria quæ mortificata erant, resuiuiscunt: quoniam illi, in quo resuiuiscit debita ei vita æterna ex vi illorũ priorum operum, & non solum ex vi præsentium operũ, ita quod hoc operatur resuiuiscere, quod ex pluribus capitibus debetur huic vitæ æternæ, & scilicet ex meritis præteritis, & ex meritis posterioribus. Sed quilibet operis meritorij nõ semper resuiuiscit simpliciter, quoniam non semper recuperat propria essentialia quæ est perducere hominẽ ad tantum gradum beatitudinis æternæ: vel per in eo qui resurgit in minori gratia, ita quod in illa minore deceditalis enim nunquam per ueniet ad illũ beatitudinis gradum, quẽ quantitas prioris meriti debitũ sibi fecerat. Et in promptu causa huius non requisitionis est ipsa natura gentis indispositionis, enim si nõ reluctaretur, à peccato, mortificatum rita non sibi resuiuiscet (quia peccatum præpositum impediuisset meritorum efficaciam) itaq; fungendo à peccato, cum meritorio, indispositus est ad fuscipiendum fructum maioris meriti: igit enim minor conatur resurgentis, & ad maiora nõ progredientis, impossibilitatem præstat efficaciam quantitatis magni meriti precedentis. Et licet quantitas illa nõ resuiuiscat sibi simpliciter & absolute, eũ quo ramen sit quod resuiuiscit illi secundũ quid, hoc est, quo ad gaudiũ accidentaliquia in litera dicitur, plus gaudebit de maiore merito præcedente, quàm de minore quod subsequtum est.

¶ Quinto adnotandum est in 3. art. in cor. & in ad 1. scilicet quòd cum per pœnitentiam remittuntur peccata, vt dictum * est. Remissio autem peccatorum non potest esse nisi per infusionem gratiæ. Vnde relinquitur quod per pœnitentiam homini gratia infundatur. d Ex gratia autem consequuntur omnes virtutes gratuitæ, sicut ex essentia animæ fluunt omnes potentiæ: vt in Secunda parte habitũ * est. Vnde relinquitur q̃ per pœnitentiã omnes virtutes restituãtur.

¶ Sexto adnotandum est in 3. art. in ad 2. scilicet quòd cum per pœnitentiam remittuntur peccata, vt dictum * est. Remissio autem peccatorum non potest esse nisi per infusionem gratiæ. Vnde relinquitur quod per pœnitentiam homini gratia infundatur. d Ex gratia autem consequuntur omnes virtutes gratuitæ, sicut ex essentia animæ fluunt omnes potentiæ: vt in Secunda parte habitũ * est. Vnde relinquitur q̃ per pœnitentiã omnes virtutes restituãtur.

QVAESTIO OCTVAGESIMANONA,

de virtutum recuperatione per pœnitentiam, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de recuperatione virtutum per pœnitentiam.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum per pœnitẽtiã restituãtur virtutes.

¶ Secundò, vtrum restituantur in æqua quantitate.

¶ Tertiò, vtrum restituatur pœnitenti æqualis dignitas.

¶ Quartò, vtrum opera virtutum, per peccatum sequens mortificentur.

¶ Quintò, vtrum opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiniscant.

¶ Sextò, vtrũ opera mortua, id est, absq; charitate facta, per pœnitentiam viuificentur.

ARTICVLVS I.

Vtrum per pœnitentiam virtutes restituantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiam virtutes non restituantur. Non enim possent virtutes amissæ, per pœnitentiam restitui, nisi pœnitentia virtutes causaret. Sed pœnitentia cum sit virtus, non potest esse causa omnium virtutum: præsertim cùm quædam virtutes sint naturaliter priores pœnitentia, scilicet fides, spes, & charitas: vt supra * dictum est. Ergo per pœnitentiam non restituuntur virtutes.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia in quibusdam actibus pœnitentis consistit. Sed virtutes gratuitæ non causantur ex actibus nostris: dicit enim August. * in lib. de Libero arbit. quod virtutes Deus in nobis sine nobis operatur. Ergo videtur quòd per pœnitentiam non restituantur virtutes.

3 ¶ Præterea, Habens virtutẽ sine difficultate & delectabiliter actus virtutum operatur: vnde Philoso.* dicit, in 1. Ethic. quod non est iustus, qui non gaudet iusta operatione. Sed multi pœnitentes, adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum, non ergo per pœnitentiam restituuntur virtutes.

¶ SED CONTRA est, quod Luc. 15. Pater mandauit quod filius pœnitens induerẽtur stola prima. Quæ secundum Ambr. est amictus sapientiæ. Quam simul consequuntur omnes virtutes, secundum illud Sap. 8. Sobrietatem & iustitiam docet, prudentiam & virtutem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus: ergo per pœnitentiam omnes virtutes restituuntur.

CONCLVSIO.

¶ Cum per pœnitentiam gratia infundatur, omnes virtutes animæ restituuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per pœnitentiam remittuntur peccata, vt dictum * est. Remissio autem peccatorum non potest esse nisi per infusionem gratiæ. Vnde relinquitur quod per pœnitentiam homini gratia infundatur. d Ex gratia autem consequuntur omnes virtutes gratuitæ, sicut ex essentia animæ fluunt omnes potentiæ: vt in Secunda parte habitũ * est. Vnde relinquitur q̃ per pœnitentiã omnes virtutes restituãtur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod eodem modo pœnitentia restituit virtutes, per quem modum est causa gratiæ: vt iam dictum * est. Est autem causa gratiæ inquantum est sacramentum: nam inquantum est virtus, est magis gratiæ effectus. Et ideo non oportet quod pœnitentia, secundum quod est virtus, sit causa omnium aliarum virtutum: sed quod habitus pœnitentiæ, simul cum habitibus aliarum virtutum, per sacramentum pœnitentiæ causẽtur.

¶ Ad secundum dicendum, quod in sacramento pœnitentiæ, actus humani se habent materialiter, sed formalis vis huius sacramenti dependet ex virtute clauium. Et ideo virtus clauium effectiue causat gratiam & virtutes, instrumentaliter tamen: sed actus primus pœnitentis se habet, vt vltima dispositio ad gratiam consequendam, scilicet contritio: alij vero sequentes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

¶ Ad tertium dicendum quod (sicut supra * dictum est) quandoque post primum actum pœnitentiæ qui est contritio, remanent quædam reliquiæ peccatorum, scilicet dispositiones ex prioribus actibus peccatorum causatæ, ex quibus præstatur difficultas quædam pœnitenti, ad operandum opera virtutum. Sed quantum est ex ipsa inclinatione charitatis & aliarũ virtutum, pœnitẽs opera virtutis delectabiliter & sine difficultate operatur: sicut si virtuosus, per accidẽs difficultatem pateretur in executione actus virtutis propter somnum, aut aliquã corporis indispositionẽ.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum post pœnitentiam resurgat homo in æquali virtute.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd post pœnitentiam resurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apostolus Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Vbi dicit gloss. Aug. * quòd hoc adeò verum est, vt si qui horum deueniens & exorbitens, hoc ipsum eis Deus faciat in bonum proficere. Sed hoc non esset, si homo resurgeret in minori virtute. Ergo videtur quòd nunquam pœnitens resurgat in minori virtute.

2 ¶ Præterea, Ambr.* dicit, quòd pœnitentia res optima est, quæ omnes defectus reuocat ad perfectum. Sed hoc non esset, nisi virtutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pœnitẽtiam semper recuperatur æqualis virtus.

3 ¶ Præterea, super illud Gen. primo, Factum est vespere & mane dies vnus, dicit gloss. Vespertina lux est, à qua quis cecidit: matutina, in qua resurgit. Sed lux matutina est maior vespertina. Ergo aliquis resurgit in maiori gratia vel charitate, quàm prius habuerit. Quod etiam videtur per id quod Apostolus dixit Rom. 5. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.

¶ SED CONTRA, Charitas proficiens vel perfecta, est maior quàm charitas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit à charitate proficiente, resurgit autem in charitate incipiente. Ergo semper resurgit homo in minori virtute.

CONCLVSIO.

¶ Cum per pœnitentiam resurgat homo nonnunquam in maiori, aliquando in minori seu æquali gratia, ita aliquando resurgit in maiori vel minori, vel æquali virtute.

¶ RESPONDEO dicendum, (quod sicut dictum * est) motus liberi arbitrij, qui est in iustificatione impij, est vltima dispositio ad gratiam. Vnde in eodem instanti est gratiæ infusio, cum prædicto motu liberi arbitrij, vt in Secunda parte habitum est. In quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ, vt supra dictum * est. Manifestum est autem, quòd formæ, quæ possunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur secundum diuersam dispositionem subiecti, vt in Secunda parte habitum * est. Et inde est, quòd secundũ quod motus liberi arbitrij, in pœnitentia est intensior vel remissior, secundum hoc pœnitens consequitur maiorem vel minorem gratiam. Contingit autem intensionem motus pœnitentis quãdoque proportionatam esse maiori gratiæ, quàm illa, à qua ceciderat per peccatum: quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideo peccatores quandoque resurgit in maiori gratia, quàm prius habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori. Et eadem ratio est de virtutibus quæ ex gratia consequuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omnibus diligẽtibus Deum cooperatur in bonum hoc ipsum quòd per peccatum à Dei amore cadunt: quod patet in his qui cadunt, & nunquam resurgunt, vel qui resurgunt iterum cafuri. Sed his tantùm qui secundum propositum vocati sunt sancti, id est, prædestinatis, qui quotiescunque cadunt, finaliter tamen resurgunt. Cedit ergo eis in bonum hoc, quòd cadunt, non quia semper in maiori gratia resurgant: sed quia resurgũt in permaneriori gratia. Non quidem ex parte ipsius gratiæ (quia quanto gratia est maior, tanto de se est permanentior) sed ex parte hominis, qui tãto stabilius in gratia permanet, quanto est cautior & humilior. Vnde & glossa.* ibidem subdit, quòd ideo proficit eis in bonum, quòd cadunt, quia humiliores redeunt atque doctiores.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia quantum est de se, habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiam promouendi in vlteriorem statum. Sed hoc quandoq; impeditur ex parte hominis qui remissius mouetur in Deum, & in detestationem peccati: sicut etiam in baptismo aliqui adulti consequuntur maiorem vel minorem gratiam, secundum quòd diuersimode se disponunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd assimilatio illa vtriusque gratiæ ad lucem vespertinam & matutinam, fit propter similitudinem ordinis: quia post lucem vespertinam sequuntur tenebræ noctis, post lucem autem matutinam sequitur lux diei: non autem propter similitudinem maioris vel minoris quantitatis. Illud etiam verbum Apostoli intelligitur de gratia Christi: quæ superat omnem abundantiã humanorũ peccatorum. Non autem est verum in omnibus, quòd quantò abundauit peccauit, tantò abundauerit gratiam consequatur, pensata æquantitate habitualis gratiæ. Est tamen superabundans gratia, quãdoque ad ipsam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficium remittens magis peccatoti conferrur. Quamuis quandoque abundanter peccantes abundanter doleant: & sic abundantiorem habitum gratiæ & virtutum consequuntur, sicut patet in Magdalena.

¶ Ad id verò quod in contrarium obijcitur dicendum, quòd vna & eadem gratia maior est proficiens quàm incipiens. Sed in diuersis hoc non est necesse, vnus enim incipit à maiori gratia, quàm alius habuerit in statu profect*, sicut Gre.* dicit in 2. Dialog. Quatenus & præsentes & secuturi omnes agnoscerent, benedictus puer conuersationis gratiam à quanta perfectione cepisset.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per pœnitentiam restituatur homo in pristinam dignitatem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiam non restituatur homo in pristinam dignitatem. Quia super illud Amos 5. Virgo Israel cecidit, dicit gloss.* Non negat posse resurgere, sed non resurget virgo Israel: quia semel aberrans ouis, etsi reportetur humeris pastoris, non habet tantam gloriam, quantam quæ nunquam errauit. Ergo per pœnitentiam non recuperat homo pristinam dignitatem.

5. di. 21 q. 2. art. 4 q. 1. ad 2. Et 4. d. 14. q. 1. art. 5. q. 1. ad 3. Et di. 19.

2 ¶ Præterea, Hier.* dicit, Quicunque dignitatem diuini gradus non custodiunt, contenti fiant animam saluare, reuerti enim in priſtinum gradum difficile est. Et Inn.* Papa. dicit, quòd apud Niceam constituti canones, pœnitentes etiam ab infirmis officijs clericorum excludunt. Non ergo per pœnitentiam homo recuperat pristinam dignitatem.

9. 1. art. 3. q. 2. ad 2. Et dist. 27. q. 2. art. 2. ad 4. Glo. ordin. ibid.

3 ¶ Præterea, Ante peccatum potest aliquis ad maiorem gradũ ascẽdere. Non autem hoc post peccatum conceditur pœnitenti: dicitur enim Ezech. 44. Leuitæ qui recesserunt à me, nunquam appropinquabunt mihi, vt sacerdotio fungantur. Et sicut habetur in Decret. distin. 50. in Hilerdensi * concilio legitur, Hi qui sanctũ altari deseruiunt, si subito in sienda carnis fragilitate corruerint, & Domino respicientes pœnituerint, officiorum suorum sic loca recipiant, vt non possint ad altiora officia vlterius promoueri. Non ergo pœnitentia restituit hominem in pristinam dignitatem.

Referetur in decret. di. 50 ca. quicunque. Inno. 3. cap. 6. ad Apostolum & Macedonium & habetur d. 50. c. 1. Canon apud. In decret. d. 50. c. Si qui alteri. Grego. lib. 7. sui regist. c. 56. circa med. refertur d. 50. c. Quia sanctitas. Refertur d. 50. c. Contumaces, & sumitur ex Concil. Agathens. c. 2. vel 1. vt aliqui libri habent.

¶ SED CONTRA est, quod sicut in eadem dist. legitur. Greg scribens Secundino, dicit, Post dignam satisfactionem credimus hominem posse redire ad suum honorem. Et in concilio Agathensi legitur,* Contumaces clerici, prout dignitatis ordo permiserit, ab episcopis corrigantur: ita vt cum eos pœnitentia correxerit, gradum suum, dignitatemque recipiant.

CONCLVSIO.

¶ Potest homo per pœnitentiam ad principalem dignitatem, quam peccando amisit, ad Dei videlicet filiationem redire, tunc etiam ãu tem amissam recuperare non potest: ecclesiasticam verò dignitatem, quam peccando amisit, recuperare prohibetur, vel quia non pœnitet, vel negligenter pœnitentiam facit, vel propter irregularitatem seu scandalum commissi criminis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd homo per peccatum duplicem dignitatem amittit: vnam quantum ad Deũ aliam verò quantum ad Ecclesiam. Quantum autem ad Deum, amittit duplicem dignitatem: vnam principalem, qua scilicet computatus erat inter filios Dei per gratiam. Et hanc dignitatem recuperat per pœnitentiam: quod significatur Luc. 15. in filio prodigo, cui pœnitenti pater iussit restitui stolã primam, & anulum, & calciamenta. Aliam verò dignitatem amittit secundariam, scilicet innocẽtiam: de qua (sicut ibidem legitur) gloriabatur filius senior dicens, Ecce tot annis seruio tibi, & nunquã mandatum tuum præterini. Et hanc dignitatem pœnitẽs recuperare non potest. Recuperat tamen quandoque aliquid maius: quia, vt Grego.* dicit in Homil. de centum ouibus, qui erraſſe à Deo se considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Maius ergo gaudium de eis fit in cælo: quia & dux in prælio plus eũ militem diligit, qui post fugam reuertens hostem fortiter premit, quã illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Dignitatem autem Ecclesiasticam homo per peccatum perdit: quia indignum se reddit ad ea, quæ competunt dignitati ecclesiasticæ exercenda. Quam quidem recuperare prohibetur. Vno modo, quia nõ pœnitet. vnde Isidor. ad Missarium * episcopum scribit (sicut in eadẽ dist. legitur * c. Dominos.) Illos ad priſtinos gradus redire canones præcipiunt quos pœnitentiæ præcessit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio. at cõtra hi, qui à vitio corruptionis nõ emẽdatur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Secundò, quia pœnitentiam negligenter facit. vnde in eadẽ distin.* cap. si quis diaconus. dicitur, Cũ in aliquibus nec cõpunctio humilitatis, nec instãtia orandi appareat, nec ieiunijs, vel lectionibus eos vacare, videamus, possumus agnoscere si ad priſtinos honores redirẽt, cum quanta negligẽtia permanerent. Tertiò, si commisit aliquod peccatum quod habet irregularitatem annexã. vnde in eadem distinctio.* ex cõcilio Martini

In lib de natura & gra. c. 29. 30. 7.

Supra qu. 52. art. 3. ad 3. Et 4. di. 14. q. 2. art. 2.

Q. 83. art. 6.

In lib. 2. c. 18. to 1.

Li. 1. c. 8. à

In decr. di. 50. c. si quis diaconus: circa med. Hist 50. c. si quis vidua m.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Martini Papæ dicitur, Si quis viduam, aut ab alio relictam duxerit, nõ admittatur ad clerum: quòd si irrepserit, deijciatur. Similiter si homicidij, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut defensione post baptismum conscius fuerit. Sed hoc nõ est ratione peccati, sed ratione irregularitatis. Quarto propter scandalum, vnde & in eadem dist. legitur. c. de his verò Rabanus dicit, Hi qui deprehensi vel capti fuerint publice in periurio, furto, atque fornicatione & cæteris huiusmodi criminibus, secundum canonum sacrorum instituta à proprio gradu decidant: quia scandalum est populo Dei, tales personas super se positas habere. Qui autem de prædictis peccatis, absconse à se commissis occulte facerdoti confitentur, si se per ieiunia & eleemosynas, vigiliasque & sacras orationes purgare curauerint, his etiam gradu proprio seruato, spes veniæ de misericordia Dei promittenda est. Et hoc est quod dicitur * extra de qualitate ordinandorum. c. quæsitum. Si crimina ordine iudiciario comprobata vel alias notoria non fuerint, præter reos homicidij, post pœnitentiam, in susceptis vel iam susceptiendis ordinibus impedire non possunt.

Rabanus in lib. Pœn. c. 1.

Refertur d. q. 50. c de his verò.

In de. ret. lib. 1. tit. 11. Et est de temporibus ordinationum cap. 17. & est vltimũ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eadem ratio est de recuperatione d virginitatis, & de recuperatione innocentiæ, quæ pertinet ad secundariam dignitatem quo ad Deum.

D. 1169.

¶ Ad secundum dicendum, quod Hier. in verbis illis non dicit esse impossibile, sed esse difficile hominem recuperare post peccatum pristinum gradum: quia hoc non conceditur nisi per fectæ pœnitentiæ: vt dictum est. Ad statuta autem canonum, quæ hoc prohibere videtur, respondet Aug. *Bonifacio scribens: Vt constitueretur in Ecclesia, ne quisquam post alicuius crimnis pœnitentiam, clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ: alioquin contra claues Ecclesiæ datas disputabitur: de quibus dictum * est. Quæcunq, solueritis super terram, soluta erunt & in cælo. Et postea subdit, Nam & sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore suo perstitit: & beatum Petrum, quando amarissimas lachrymas fudit, vtique Dominum negasse pænituit, & tamen Apostolus permansit. Sed non ideo putanda est superuacua posteriorum doctorum diligentia: qui vbi fluxi nihil detrahebatur humilitati aliquid addiderunt: experti vt credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum * potentias.

In corp. ar. Augustin epi. 50 ad Bonifacii, aliquantulum ante fi. epistol. to. 2.

Eodem loco nunc proximè dicto.

** Alias pompas.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud statutum intelligitur de illis qui publicam pœnitentiam agunt: qui postmodum non possunt ad maiorem prouehi gradum. Nam & Petrus post negationem, pastor ouium Christi constitutus est: vt patet Ioan. vlti. Vbi etiam Chry. * dicit, quòd Petrus post negationem & pœnitentiam, ostendit se habere maiorem fiduciam ad Christum: qui enim in cœna non audebat interrogare, sed Ioanni interrogationem commisit, huic postea & præpositura fratrum credita est: & non solùm non committit alteri interrogare quæ ad ipsum pertinent, sed de reliquo ipse pro Ioanne magistrum interrogat.

Hom. 87. in Ioan parũ ante med. to. 3.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm opera virtutum in charitate facta possint mortificari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd opera virtutum in Charitate facta, mortificari non possint. Quod enim non est, immutari non potest. Sed mortificatio est quædam mutatio de vita in mortem. Cùm ergo opera virtutum postquam facta sunt, iam non sint, videtur quòd vlterius mortificari non possint.

1. 2. q. 132. art. 3. ad 1. Et 3. di. 36. art. 5. ad 1. Et 4. di. 14. q. 2. ar. 2. 3. q. 2. Et di. 21. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 3. Et dist. 22. q. 1 artic. 1. ad 6. Et Heb. 6.

2 ¶ Præterea, Per opera virtutum in charitate facta, homo meretur vitam æternam. Sed subtrahere mercedem merenti, est iniustitia quæ non cadit in Deum, Ergo non potest esse, quòd opera virtutum in charitate facta, per peccatum sequens mortificentur.

3 ¶ Præterea, Fortius non corrumpitur à debiliori. Sed opera charitatis sunt fortiora quibuslibet peccatis: quia, vt dicitur Prouerb. 10. Vniuersa delicta operit charitas. Ergo videtur quòd opera in charitate facta, per sequens mortale peccatum mortificari non possint.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ezech. 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua, omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur.

CONCLVSIO.

¶ Opera in charitate facta mortificari per mortale peccatum dicuntur, inquantum retardatur, vel impeditur effectus virtuosarum operationum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd res viua, per mortem perdit operationem vitæ. Vnde per quandam similitudinem dicuntur res mortificari, quando impediuntur à suo proprio effectu vel operatione. Effectus autem operum virtuosorum, quæ in charitate fiunt, est perducere ad vitam æternam. Quod quidem impeditur per peccatum mortale sequens, quod gratiam tollit. Et secundum hoc opera in charitate facta mortificari dicuntur per sequens peccatum mortale.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut opera peccatorum transeunt actu, & manent reatu, ita opera in charitate facta, postquam transeunt actu, manent merito in Dei acceptatione. Et secundum hoc mortificantur, inquantum impeditur homo, ne consequatur suam mercedem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sine iniustitia potest merces subtrahi merenti, quando ipse reddidit se indignum mercede per culpam sequentem. Nam & ea quæ homo iam accepit, quandoque iustè propter culpam perdit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est propter fortitudinem operum peccati, quòd mortificantur opera prius in charitate facta: sed est propter libertatem voluntatis, quę potest à bono in malũ deflecti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiscant.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam non reuiuiscant. Sicut enim per pœnitentiam subsequentem remittuntur peccata præterita, ita etiam per peccatum sequens mortificantur opera prius in charitate facta. Sed peccata dimissa per pœnitentiam, non redeunt: vt suprà dictum * est. Ergo videtur quòd etiam opera mortificata, per charitatem non reuiuiscant.

2 ¶ Præterea, Opera dicuntur mortificari, ad similitudinem animalium, quæ moriuntur: vt dictum * est. Sed animal mortuum non potest iterum viuificari. Ergo nec opera mortificata, possunt iterum per pœnitentiam reuiuiscere.

3 ¶ Præterea, Opera in charitate facta, merentur gloriam secundum quantitatem gratiæ vel charitatis. Sed quandoque per pœnitentiam homo resurgit in minori gratia vel charitate. Ergo non consequitur gloriam secundum meritum priorum operum. Et ita videtur quòd opera per peccatum mortificata, non reuiuiscant.

¶ SED CONTRA est quod super illud Ioel 2. Reddam vobis annos, quos comedit locusta dicit * glos. Non patiar perire vbertatem, quam cum perturbatione animi amisistis. Sed illa vberitas est meritum bonorum operum, quod fuit perditum per peccatum. Ergo per pœnitentiam reuiuiscunt opera meritoria prius facta.

CONCLVSIO.

¶ Opera per peccatum mortificata, per pœnitentiam reuiuiscunt, inquantum per eam efficaciam perducendi ad vitam æternam suscipiunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd opera meritoria per peccatum sequens mortificata, non reuiuiscunt per pœnitentiam subsequentem, considerantes, quòd opera illa non remaneant, vt iterum viuificari possint. Sed hoc impedire non potest, quin viuificentur. Non enim habent vim perducendi in vitam æternam (quod pertinet ad eorum vitam) solùm, secundùm quòd actu existunt, sed etiam postquam actu esse desinunt, secundùm quòd remanent in acceptatione diuina. Sic autem remanent quantum est de se, etiam postquam per peccatum mortificantur: quia semper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit, & sanctì de eis gaudebunt secundum illud Apoc. 2. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Sed quòd isti, qui ea fecit, non sint efficacia ad ducendum in vitam æternam, prouenit ex impedimento peccati superuenientis, per quod ipse redditus est indignus vita æterna. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiam, inquantum per eam remittuntur peccata. Vnde restat, quòd opera prius mortificata, per pœnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam: quod est ea d reuiuiscere. Et ita patet quòd opera mortificata, per pœnitentiam reuiuiscunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd opera peccati, per pœnitentiam abolentur secundum se: ita scilicet quòd ex eis alterius Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta non abolentur à Deo, in cuius acceptatione remanent: sed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis. Et ideo remoto impedimento, quod est ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte sua illud quod opera merebantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opera in charitate facta non mortificantur secũdum se (sicut dictũ est) sed solum per impedimentum superuenies ex parte operantis. Animalia autem mortuntur secundum se, inquãtum priuantur principio vitæ. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, cõsequetur quidem præmium essentiale secundũm quantitatem charitatis, in qua inuenitur. Habebit tamen gaudium maius de operibus in prima charitate factis, quàm de operibus quæ in secunda fecit, quod pertinet ad præmiũ accidentale.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm per pœnitentiam subsequentem, etiam opera mortua viuificentur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd per pœnitentiã subsequẽtem etiam opera mortua (quæ scilicet non sunt in charitate facta) viuificentur. Difficilius enim videtur quòd ad vitam perueniat illud, quod fuit mortificatum (quod nunquàm fit secundum naturam) quàm illud quod nunquam fuit viuum, viuificetur: quia ex non viuis, secundum naturam aliqua viua generantur. Sed opera mortificata, per pœnitentiam viuificantur: vt dictum * est. Ergo multo magis opera mortua viuificantur.

2. ¶ Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa quare opera de genere bonorum sine charitate facta non fuerunt viua, fuit defectus charitatis & gratiæ. Sed iste defectus tollitur per pœnitentiam. Ergo per pœnitentiam opera mortua viuificantur.

3 ¶ Præterea, Hieronymus dicit. * Si quando videris inter multa mala opera facere peccatorem quenquam aliqua quæ iusta sunt, nõ est tam iniustus Deus, vt propter multa mala obliuiscatur paucorum bonorum. Sed hoc maximè videtur quando mala prætetita per pœnitentiam tolluntur. Ergo videtur quod post pœnitentiam Deus remuneret priora bona opera in statu peccati facta. quod est ea viuificari.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit primæ Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita, vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Hoc autem non esset, si saltem per pœnitentiam subsequentem viuificarentur. Non ergo pœnitentia viuificat opera prius mortua.

CONCLVSIO.

¶ Opera mortua iterum viua fieri per pœnitentiam impossibile est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. Vno modo effectiuè: quia scilicet est causa mortis. Et secundum hoc opera peccati dicuntur opera mortua, secundum illud Hebr. 9. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis. Hæc igitur opera mortua non viuificantur per pœnitentiam, sed magis abolentur: secundum illud Heb. 6. Non rursus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua priuatiuè, scilicet quia carent vita spirituali, quæ est ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo viuit, sicut corpus per animam. Et per hunc modum etiam fides, quæ est sine charitate, dicitur mortua: secundum illud Iaco. 2. Fides sine operibus mortua est. Et per hunc etiam modum omnia opera, quæ sunt bona ex genere, si sine charitate fiant, dicuntur mortua, inquantum scilicet non procedunt ex principio vitæ, sicut si dicamus, sonum citharæ vocem mortuam. Sic igitur differentia mortis & vitæ in operibus, est secundum comparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autem non possunt iterum à principio procedere (quia transeunt) & iterum eadem numero resumi non possunt. Vnde impossibile est, quòd d opera mortua iterum fiant viua per pœnitentiam.

D. 950.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in rebus naturalibus tam mortua quàm mortificata carent principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata non ex parte principij, ex quo processerunt, sed ex parte impedimenti extrinseci. Mortua autem dicuntur ex parte principij. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opera de genere bonorum sine charitate facta, dicuntur mortua propter defectum charitatis & gratiæ, sicut principij. Hoc autem non præstatur eis per pœnitentiam sequentem, vt ex tali principio procedant. Vnde ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod Deus recordatur bonorum, quæ quis facit in statu peccati, non vt remuneret ea in vita æterna: quod debetur solis operibus viuis, id est, ex charitate factis. Sed remunerat ea temporali remuneratione, sicut * Gregorius dicit in homil. de Diuite & Lazaro, quòd nisi dives ille aliquod bonum egisset, & in præsenti sæculo remunerationem accepisset, nequaquam ei Abraham diceret, Recepisti bona in vita tua. Vel etiam hoc potest referri ad hoc quod patietur tolerabilius iudicium. Vnde dicit Augustinus * in libro de Patientia. Non possumus dicere, Scismatico melius fuisset, vt Christum negando nihil eorum pateretur quæ passus est confitendo: sed existimandum est d tolerabilius ei futurum iudicium, quàm si Christum negando, nihil eorum pateretur, vt illud quod ait Apostolus. Si tradidero corpus meum ita, vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: intelligatur ad regnum d exlorum obtinendum, non ad extremi supplicij iudicium tolerabilius subeundum.

Hom. 4. in euang. circa med. Lib. de patientia, ca. 26. in med. to. 4. D. 426. & 1142. D. 950.

QVAESTIO NONAGESIMA, DE PARTIBVS POENITENTIAE in generali, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de partibus pœnitẽtię. Et primo in generali. Secũdò in speciali de singulis.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum pœnitentia habeat partes.

¶ Secundò, de numero partium.

¶ Tertiò, quales partes sint.

¶ Quartò, de diuisione eius in partes subiectiuas.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum pœnitentiæ debeant partes assignari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod pœnitentiæ non debeant partes assignari. Sacramenta enim sunt, in quibus diuina virtus secretius operatur salutem. Sed virtus diuina est vna & simplex. Non ergo pœnitentiæ cùm sit sacramentum, debent partes assignari.

4. di. 16. q. 1. ar. 1. q. 1. & 4.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia & est virtus, & est sacramentum. Sed ei, inquantum est virtus, non assignantur partes, cùm virtus sit habitus quidam, qui est simplex qualitas mentis, similiter etiam & pœnitentiæ, inquantum est sacramentum, non videtur quod sint partes assignandæ: quia baptismo & aliis sacramentis non assignantur partes. Ergo pœnitentiæ nullo modo debent partes assignari.

3 ¶ Præterea, Pœnitentiæ materia est peccatum: vt supra dictum * est. Sed peccato non assignantur partes. Ergo etiam nec pœnitentiæ sunt partes assignandæ.

2. 84. ar. 2.

¶ SED CONTRA est, quod partes sunt, ex quibus perfectio alicuius integratur. Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, scilicet ex contritione, confessione, & satisfactione. Ergo pœnitentia habet partes.

CON-

¶ Super Quæstionem nonagesimam.

IN quæstione 90. in qua de partibus pœnitentiæ agitur (scilicet contritione, confessione, & satisfactione) sciendum est, varias inuenti de hoc opiniones. Scotus namque in 4. sentẽn. distinct. 16. quæst. 1. tenet, quod ista tria nullo modo sint partes sacramenti pœnitentiæ. Et fundamentum eius est, quia quod ipsum in eodem 4. dist. 14. q. 4. de sacramento pœnitentiæ est absolutio sacramentalis, cuius nulla pars est contritio, quæ est quoddam spirituale in anima, neque confessio, quia nihil est ipsius sententiæ sacerdotis, sed est actus rei iudicatæ ipsius pœnitentis seipsum: neque satisfactio, quæ sequitur absolutionem sacramentalem. Durandus vero in 4. sen. dist. 14. q. 1. art. 1. tenet sacramentum pœnitentiæ integrari per absolutionem, vt formam, & confessionem, vt materiam, contritionem vero non ponit eius partẽ, sed dispositionem præsumptam ad sacramentum. Alexander autem, vt patet in locis, tenet has tres esse partes pœnitentiæ sacramentales ex parte materiæ: quoniam autoritas Ambrosiastri allegata ab vniuersitate magistrorum in 4. sententiarum, vbi sic legitur: Quantum sacramento pœnitentiæ, cui materia sunt a. quæ pœnitentis: qui in tres distinguuntur partes, quarum prima est voluntatis contritio, ad quã pertinet vt doleat de commisso, cum proposito non peccandi de cætero, secunda est confessio, ad quam pertinet peccator omnia peccata quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integrer. tertia est satisfactio pro peccatis, secũdum arbitrium sacerdotis quæ quidem præcipitur per orationem, ieiunium, & eleemosynam. Forma huius sacramenti sunt verba absolutionis, quæ sacerdos profert, qui dicit, ego absoluo hæc illi. Ideo autem Ecclesiæ matrix tam diligenter instituit quam Dominus Dirandi omnes deficere. Ex his enim quod pœnitentiæ sacramenti constituitur ex actibus pœnitentis, vt materia, absolutione, vt forma, quod sacramẽtum pœnitentiæ non est absolutio sacerdotis, sed quod ex hoc vero quod pœnitentis, qui est materia sacramenti, diuinitus dicuntur tres partes, scilicet contritionem, confessionem & satisfactionem. Sequitur quod non confessio est vt materiale sacramento pœnitentiæ. Stat ergo solida Autoris doctrina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis nouæ, & Articulum secundum.*

Autor.

IN eiusdem q. arti. 2. in responsione ad primum dubium occurrit circa ipsam responsionem, præ quamvis dicit quod contritio secundum essentiam non est pars sacramenti, virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam, id est, est pars sacramenti, inquantum implicat propositũ confitendi & satisfaciendi. Secundum enim responsionem, hanc non sunt tres sed duæ partes pœnitentiæ, quoniam contritio, vt distinguitur à confessione & satisfactione, non est pars pœnitentiæ, & sic Autor sibi ipsi cõtrarij inuenitur.

D. 852. Li. 2. tex. 31. to. 2.

Q. 84. ar. 1. & 5.

Art. seq.

¶ Ad hoc dicitur, quòd in contritione plura inueniantur inter quæ vnum est velle recompensare ad arbitrium sacerdotis. Et ratione huius ponitur prima pars pœnitentiæ sacramenti, tanquã initiũ eius, ita quod actus ille interior, licet secundum se non spectet ad exteriorem pœnitentiam: vt est tamen ratio & initium exterioris pœnitentiæ ad exteriore spectat pœnitentiam, sicut in alijs videmus tã bonis quam malis, quod interiores actus & passiones, vt sunt rationes exteriorũ, ad exteriora spectant iudicia: aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendẽs ex ira, &c. Et præter communẽ hãc rationẽ specialis in proposito interuenit ratio, quæ ex differẽtia inter recompensationẽ paræ iustitiæ & recompensationem iustitiæ & amicitiæ facile patet. Recompensatio enim iustitiæ attenditur secundum æqualitatem exterioem, sine sponte siue inuite fiat recompensatio, vt patet tã in solutiõe pecuniæ, quã in absolutione membrorũ seu vapulatione, &c. satisfactum est enim iustitiæ etiam si iniurius reus soluerit, aut passus fuerit, recompẽsatio autem iustitiæ, & amicitiæ, nisi spõte fiat à reo, nihil valet, quoniam non est reconciliatiua. Et quoniam ad sacramentum pœnitentiæ spectat recompensatio reconciliatiua, ideo ad hoc denotandum initium, & ratio eius ponitur velle recompensare: quod velle, quia claudũtur in contritione, ideo contritio ponitur prima pars sacramenti pœnitentiæ, & dicitur in litera de ea, quod non secundũ essentiam, sed virtualiter, hoc est vt est initium, & ratio recompensationis est pars sacramenti pœnitentiæ. Autor enim per illa verba, inquantum scilicet implicat propositum confitendi & satisfaciendi, circũloquitur voluntatem recompẽsandi

4. di. 16. q. 1. ar. 1. q. 2. & 4. Et di. 17. q. 3. ar. 3. q. 4. Et di. 18. a. 22. q. 2. ar. 1. q. 2. ad 3. Et 2. Co. 7. lec. 3.

Q. 61. art. 1. & 3.

1. 2. q. 72. ar. 7.

bitum est. Ergo & pœnitentia. Non ergo pœnitentiæ debent partes poni, confessio oris & satisfactio opetis.

¶ SED CONTRA, videtur quod debeant poni plures partes pœnitentiæ. Pars enim hominis ponitur nõ solum corpus quod est eius materia, sed etiam anima quæ est eius forma. Sed tria prædicta, * cum sint actus pœnitentis, se habent sicut materia, absolutio autem sacerdotis se habet per modum formæ. Ergo absolutio sacerdotis debet poni quarta pars pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

¶ *Tres sunt partes sacramenti pœnitentiæ ex parte pœnitentis. Contritio, qua vult Deo reõpẽsare. Confessio, qua pro culpæ remissione subijcitur se arbitrio sacerdotis loco Dei. Et satisfactio, qua Deo satisfaciat secundum eius nutũ vel arbitrium.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est pars. vt dicitur in * quinto Metaphy. scilicet pars essentiæ, & pars quantitatis. Partes essentiæ, sunt naturaliter quidem forma & materia, logicè autem est genus & differentia. Hoc autem modo quodlibet sacramentum distinguitur in materiam & formam, sicut in partes essentiæ. Vnde & supra dictum * est, quod sacramenta consistunt in rebus & verbis. Sed quia d quantitas se tenet ex parte materiæ, partes quantitatis sunt partes materiæ. Et hoc modo sacramento pœnitentiæ specialiter assignantur partes (vt dictum est) quantum ad actus pœnitentis, qui sunt materia huius sacramenti. Dictum est autem supra, * quod alio modo fit recompensatio offensæ in pœnitentia, & in vindicatiua iustitia. Nam in vindicatiua iustitia fit recompensatio secundum arbitrium iudicis, non secundum voluntatem offendentis vel offensi. Sed in pœnitentia fit recompensatio offensæ secundum voluntatem peccantis, & secundum arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hic non quæritur sola reintegratio æqualitatis iustitiæ (sicut in iustitia vindicatiua) sed magis reconciliatio amicitiæ, quod fit dum offendens recompensat secundum voluntatem eius, quem offendit. Sic igitur requiritur ex parte pœnitentis, primò quidem voluntas recompensandi, quod fit per contritionem, secundò, quòd se subijciat arbitrio sacerdotis loco Dei, quod fit in confessione, tertiò, quod recompenset secundum arbitrium ministri Dei: quod fit in satisfactione. Et ideo contritio, confessio, & satisfactio, ponuntur partes pœnitentiæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contritio secundum essentiam quidem est in corde, & pertinet ad interiorem pœnitentiam. Virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam: inquantum scilicet implicat propositum confitendi & satisfaciendi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd satisfactio confert gratiam, prout est in proposito: & auget eam, prout est in executione, sicut etiam baptismus in adultis, vt supra * dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd satisfactio est pars pœnitentiæ sacramenti, fructus autem pœnitentiæ virtutis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd plura requiruntur ad bonum, quod procedit ex integra causa, quàm ad malum, quod procedit ex singulari defectibus, secundum * Dion. 4. cap de Diui. nom. Et ideo licet peccatum perficiatur in consensu cordis, ad perfectionem tamen pœnitentiæ requiritur & contritio cordis, & confessio oris, & satisfactio operis.

¶ Ad contrarium verò patet solutio per ea quæ dicta sunt.

¶ *Super Quæstionis nouæ, & Articulum tertium.*

IN tertia eiusdem q. in responsione ad primũ, vbi quod peccata cordis, & oris, & operis, dupliciter distinguuntur inter se primo specifice, secundo graduãliter. Nam si formatur peccatum secundum suam rationem cõmunem & distinguatur in peccatum cordis, vel oris, vel operis, sic est distinctio nõ solum specifica, sed generica. Nam peccatũ cordis est illud, quod in solo actu interiori consummatur, vt infidelitas, odium Dei, & huiusmodi. Peccatum verò oris est, quod in solo ore consummatur: vt contumelia, blasphemia, detractio, & huiusmodi. Peccatum autem operis est, quod in exteriori opere consummatur: vt adulterium, homicidium, furtum, & huiusmodi.

¶ Si verò peccatum aliquod quod in opere consummatur, distinguatur in cogitationem, loquutionem, & opus (puta quia primo deliberauit hominem occidere, deinde dicit se occisurum, & demum occidit illũ) distinctio non est specifica: quoniam omnia illa peccata sunt vnius speciei, sed est gradualis: secundum gradatim peccatum consummatur ex eo quod est in corde, & postea est in ore, &c. Et si hæc perpexeris, literam vtrinque, in eadem auctoritate.

¶ Et hæc tã de hac quæstione, quàm de toto hoc 2o. Autore edito sufficiant. Hic enim finem imponimus ad correctiones tam prædicti Autoris, quàm Thomæ scribendi finem fecit. Vnde reliqua deinceps tractanda

¶ In eadem responsione soluenda occurrit obiectio Duran. in 4. dist. 14. q. 1. contra istas distinctiones, quia id non est pars sacramenti, sine quo tamen sacramentum est completum, vel deficiente vna parte sacramenti sacramentum est nullum est, sed sine vna quinta satisfactionis, sacramentum pœnitentiæ iam fuit verum sacramentum: ergo.

¶ Ad hoc dicitur, quòd pars est duplex, essentialis vel integralis. Et hæc pars quidem essentialis sacramentum nullum est: sicut nec homo est homo, deficit anima aut corpus. Sed sine vna parte integrali sacramentum verum quidem, sed imperfectum esse potest: sicut homo sine manu est verus homo, sed mancus. Et ideo satisfactio autem pars non dicitur pars essentialis sacramenti pœnitentiæ, sed integralis, est enim pars actuum pœnitentis, qui sunt vt materia sacramenti, pars essentialis sacramenti pœnitentiæ sunt manus & pes & alia membra corporis humani, quod est materia & pars essentialis hominis.

¶ *Vtrùm prædicta tria sint partes integrales pœnitentiæ.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd prædicta tria non sint partes integrales pœnitentiæ. Pœnitentia enim, vt dictum * est, contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris, & operis sunt partes subiectiuæ peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pœnitentia contritio cordis, confessio oris, & satisfactio operis, non sunt partes integrales.

2 ¶ Præterea, Nulla pars integralis in se cõtinet aliam sibi condiuisam. Sed contritio continet in se confessionem & satisfactionem in proposito. Ergo non sunt partes integrales.

3. ¶ Præterea, Ex partibus integralibus simul & æqualiter constituitur totũ: sicut linea ex suis partibus. Sed hoc nõ cõtingit hic. Ergo prædicta nõ sunt partes integrales pœnitẽtiæ.

¶ SED CONTRA, Illæ dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur. Sed ex tribus prædictis integratur perfectio ipsius pœnitentiæ. Ergo sunt partes integrales pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

¶ *Contritio, Confessio, & operis Satisfactio non partes subiectiuæ, vel potentiales pœnitentiæ sunt, sed integrales.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt hæc tria esse partes subiectiuas pœnitentiæ. Sed hoc non potest esse: quia singulis partibus subiectiuis adest tota virtus totius, & simul & æqualiter, sicut tota virtus animalis, inquantum est animal, saluatur in qualibet specie animalis, quæ simul & æqualiter diuidunt animal. Sed hoc non est in proposito. Et ideo alij dixerunt, quòd sunt partes potentiales. Sed nec hoc verum esse potest, quia singulis partibus potentialibus adest totum secundum totam essentiam: sicut tota essentia animæ adest cuilibet eius potẽtiæ. Sed hoc nõ est in proposito. Vnde relinquitur quòd prædicta tria sint partes integrales pœnitẽtiæ. Ad quarũ rationẽ existente, vt totum non adsit singulis partibus, neque secundum totã virtutem eius, neque secundum totam eius essentiam, sed omnibus simul.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum, quia rationem mali habet, potest in vno tantùm perfici, vt dictum * est. Et ideo peccatum quod in solo corde perficitur, est vna species peccati. Aliud verò species est peccatum, quod perficitur in corde & ore. tertia verò species est peccatum, quod perficitur in corde & opere. Et huiusmodi peccati partes quasi integrales sunt, quod est in corde, & quod est in ore, & quod est in opere. Et ideo pœnitentiæ quæ in his tribus perficitur, hæc tria sunt partes integrales.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vna pars integralis potest contineri totum, licet non secundum essentiam: fundamentum enim quodammodo virtutis continet totum ædificium. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnes partes integrales habent ordinem quendam ad inuicem. Sed quædam habent ordinem tantùm in

situ: siue consequenter se habeant, sicut partes exercitus: siue se tangant, sicut partes acerui: siue etiam colligentur, sicut partes domus, siue etiam continuentur, sicut partes lineæ. Quædam verò habent insuper ordinem virtutis, sicut partes animalis, quarum prima virtute est cor, & aliæ quodam ordine virtutis dependent ab inuicem. Tertio modo ordinantur ordine temporis: sicut partes temporis & motus. Partes igitur pœnitentiæ habẽt ad inuicem ordinẽ virtutis & tẽporis, quia sunt actus: non autem ordinẽ situs, quia non habent positionẽ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium. Pœnitentia enim est secunda tabula post naufragium (vt suprà dictum * est) baptismus autem prima. Illud ergo quod est antè baptismum, non debet poni species pœnitentiæ.

4. di. 16. q. 1 ar. 2 q. 1. & 5. cor. Et Mat. 3.

Q. 84. ar. 6.

2 ¶ Præterea, Quod potest destruere maius, potest etiam destruere minus. Sed mortale est maius peccatum, quàm veniale. Illa verò pœnitentia, quæ est de mortalibus, eadem etiam est de venialibus. Non ergo debent poni diuersæ species pœnitentiæ.

3 ¶ Præterea, Sicut post baptismũ peccatur venialiter & mortaliter, ita etiam ante baptismum. Si ergo post baptismum distinguitur pœnitentia venialium & mortaliũ, pari ratione debet distingui ante baptismum. Non ergo cõuenienter diuiditur pœnitentia per has species.

¶ SED CONTRA est quod * Augustin. in lib. de Pœnitentia, ponit prædictas tres pœnitentiæ species.

In lib. de vi. pœnit. & de medicina pœnit. c. 2. in. 10. 9.

CONCLVSIO.

¶ *Pœnitentia vt virtus est, diuiditur in eam, quæ est ante baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium.*

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc diuisio est pœnitentiæ, secundum quod est virtus. Est autem considerandum, quod quælibet virtus operatur secundum congruitatem temporis, sicut & secundum alias debitas circunstantias. Vnde & virtus pœnitentiæ actum suum habet in hoc tẽpore, secundum quod conuenit nouæ legi. Pertinet autẽ ad pœnitentiam, vt detestetur peccata præterita cũ proposito immutandi vitã in melius, quod est quasi pœnitentię finis. Et quia moralia recipiũt speciem secundũ finem (vt in secunda parte habitum * est) conueniens est, quod diuersæ species pœnitentiæ accipiantur secundum diuersas immutationes, quas pœnitens intendit. Est autem triplex immutatio à pœnitente intẽta. Prima quidem per regenerationem in nouã vitam, & hæc pertinent ad pœnitẽtiam, quæ est ante baptismum. Secunda autẽ immutatio est per reformationẽ vitæ præteritæ iam corruptæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium post baptismum. Tertia autẽ immutatio est in perfectiorẽ operationem vitæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, vt suprà * dictum est.

1. 2. q. 1. ar. 3. & 4. q. 18. ar. 4. et 6.

Q. 87. art. 2. & 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnitentia, quæ est ante baptismum, non est sacramentum, sed est actus virtutis disponens ad sacramentum baptismi.

¶ Ad secundum dicendum, quod pœnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: sed non conuertitur. Et ideo hæ duæ pœnitentiæ se habent, sicut perfectum & imperfectum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ante baptismum non sunt peccata venialia sine mortalibus. Et quia veniale sine mortali dimitti non potest (vt suprà dictum * est) ideo ante baptismum non distinguitur pœnitentia mortalium & venialium.

Q. 87. art. 4.

Series chartarum huius operis.

AAa BBb CCc DDd EEe FFf GGg HHh IIi KKk LLl MMM NNn OOo PPp Q Q q RRr SSs TTt VVu XXx YXy ZZz & ſ ¶ *.

Omnes sunt quaterni, præter ¶ & *, qui sunt quinterni.

Louanij, Typis Seruatij Saſſeni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. THOMÆ AQVINATIS
ADDITIONES AD TERTIAM EIVS
PARTEM, QVAM MORTE PRAEVENTVS PERFICERE NEQVIVIT, EX EIVSDEM SCRIPTIS POTISSIMVM COLLECTAE IN THEOLOGORVM GRATIAM ET VTILITATEM.

Quibus accessere aliarum Summæ S. Thomæ Partium Concordantiæ, mutilorum complurium locorum restitutio, atque à mendis sedula vindicatio.

QVÆSTIO PRIMA, DE PARTIBVS

pœnitentiæ in speciali. Et primò de contritione, in tres Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis partibus pœnitentiæ. Et primò, de contritione. Secundò, de confessione. Tertiò, de satisfactione. De contritione autem considerandæ sunt quinque. Primò, quid sit. Secundò, de quo esse debeat. Tertiò, quanta esse debeat. Quartò, de durationè ipsius. Quintò, de effectu ipsius.

Circa primum quæruntur tria.
Primò, vtrum conuenienter definiatur.
Secundò, vtrum contritio sit actus virtutis.
Tertiò, vtrum attritio possit fieri contritio.

ARTICVLVS I.

Vtrum contritio sit dolor pro peccatis assumptus, &c.

AD PRIMVM sic producitur. Videtur quòd contritio non sit dolor pro peccatis assumptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Vt quidam definiunt: quia sicut Augustinus dicit in lib. de ciuit. Dei, Dolor est de his quæ nobis nolentibus accidunt: sed peccata non sunt huiusmodi, ergo contritio non est dolor pro peccatis.

Præterea, Contritio nobis à Deo datur: sed quod datur, non assumitur: ergo contritio non est dolor assumptus.

Præterea, Satisfactio & Confessio sunt necessaria ad hoc, quòd pœna remittatur, quæ in cõtritione remissa non fuit: sed quandoque tota pœna in contritione remittitur: ergo non est necessarium semper quòd contritus habeat propositum confitendi.

Sed contra est ipsa diffinitio.

CONCLVSIO.

Contritio est dolor pro peccatis assumptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

RESPONDEO dicendum, quòd initium omnis peccati est superbia, per quod homo sensui suo inhærens à mandatis diuinis recedit: & ideo oportet quòd illud quod destruit peccatum hominem à proprio sensu discedere faciat. Ille autem, qui in suo sensu perseverat, rigidus & durus per similitudinẽ vocatur, vnde & frangi dicitur aliquis quando à suo sensu diuellitur. Sed inter fractionem & comminutionem siue contritionem in rebus materialibus, vnde hæc nomina ad spiritualia transferuntur, hoc interest, vt dicitur in 4. Meteororum, quia frangi dicuntur aliqua quando in magnas partes diuiduntur: sed comminui vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc quod in se solidũ erat: & quia ad dimissionem peccati requiritur, quòd affectum peccati homo dimittat, quem per quandam continuitatem & soliditatem in sensu suo habebat: ideò actus ille, quo peccatum dimittitur: cõtritio dicitur per similitudinem. In qua quidem contritione plura possunt considerari, scilicet, ipsa substantia actus, modus agendi, principium & effectus: & secundum hoc de contritione inueniuntur diffinitiones traditæ. Quantum enim ad ipsam substantiam actus datur prædicta definitio: & quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentiæ sacramenti: ideò manifestatur in prædicta definitione, in quãtum est actus virtutis in hoc quod ponitur genus ipsius, scilicet, dolor & obiectum in hoc quod dicitur pro peccatis, & electio quæ requiritur ad actum virtutis in hoc quòd dicitur assumptus. Sed inquantum est pars sacramenti per hoc quòd tangitur ordo ad alias partes, cùm dicitur, cum proposito confitendi, &c. Alia etiam definitio inuenitur, quæ definit contritionem secundum quòd est actus virtutis tantùm: sed additur ad prædictam definitionem differentia contrahens ipsam ad spiritualem virtutem, scilicet, pœnitentiam. Dicit enim, quòd pœnitentia est dolor voluntarius pro peccato puniens quod dolet se commisisse. In hoc enim, quod additur punitio, ad spiritualem virtutem contrahitur. Alia autem definitio inuenitur Isidori, quæ talis est. Contritio & compunctio est humilitas mentis cum lachrymis, veniens de recordatione peccati & timore iudicij: & hîc quidem tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, humilitas mentis: quia sicut per superbiam aliquis in suo sensu redditur rigidus, ita per hoc quòd à suo sensu contritus recedit, humiliatur. Tangit etiam modum exteriorem in hoc quòd dicit, cum lachrymis: & principium cõtritionis in hoc quòd dicit, veniens de recordatione peccati, &c. Alia sumitur ex verbis Augustini, qui tangit effectus contritionis, quæ est. Contritio est dolor remittens peccatum: alia sumitur ex verbis Gregorij, quæ talis est. Contritio est humilitas spiritus annihilans peccatum inter spem & timorem: & hoc tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, quòd contritio est humilitas spiritus & effectus eius in hoc quòd dicit, annihilans peccatum, & originem in hoc quòd dicit, inter spem & timorem: nec solum ponit causam principalem quæ est timor: sed etiam causam quæ est spes, sine qua timor desperationem facere posset. Tertia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quanuis peccata quando accidunt, voluntaria fuerunt: tamen quando eis conterimur, voluntaria non sunt: & ideò nobis nolentibus accidunt, non quidem secundum voluntatem, quam tunc habuimus cum ea volebamus: sed secũdum illam quam nunc habemus, qua vellemus, quòd nunquam fuissent.

Ad secundum dicendum, quòd contritio est à Deo solo quãtum ad formam quæ informatur: sed quantum ad substantiam actus ex libero arbitrio, & à Deo qui operatur in omnibus operibus, & naturæ & voluntatis.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis possit tota pœna per contritionem dimitti, tamen adhuc necessaria est confessio, & satisfactio: tum quia homo non potest esse certus de sua cõtritione, quòd fuerit ad totum tollendum sufficiens, tunc etiam quia confessio & satisfactio sunt in præcepto. Vnde transgressor constitueretur, si non confiteretur, & non satisfaceret.

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio sit actus virtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio non sit actus virtutis. Passiones enim non sunt actus virtutum, quia eis non laudamur, nec vituperamur, vt dicitur secundo Ethico. sed dolor est passio: cùm ergo contritio sit dolor, videtur quòd non sit actus virtutis.

Præterea, Sicut contritio dicitur à terendo, ita & attritio: sed attritio non est actus virtutis, vt ab omnibus dicitur, ergo neque contritio.

SED CONTRA. Nihil est meritorium nisi actus virtutis, sed contritio est actus quidam meritorius, ergo est actus virtutis.

CONCLVSIO.

Cùm contritio rectitudinem voluntatis importet, actus virtutis necessariò est, scilicet, pœnitentiæ, cuius est detestari præterita delicta.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio secundum proprietatem nominis sui non significat actum virtutis, sed potius quandam corporalem passionem, sed hîc non quæritur sic de contritione: sed de eo ad quod significandum hoc nomen per similitudinem adaptatur. Sicut enim inflammatio propriæ voluntatis ad malum faciendum importat quantum est de se malum ex genere, ita illius voluntatis annihilatio & comminutio quædam de se importat bonum ex genere: quia hoc est detestari propriam voluntatem, qua peccatum est cõmissum, & ideo cõtritio, quę hoc significat, importat aliquam rectitudinem voluntatis, & propter hoc est actus virtutis illius, scilicet, cuius est peccatum præteritũ detestari

Universidad de Deusto
Biblioteca

& destruere, scilicet, pœnitentiæ, vt patet ex his quæ in decimaquarta distinctione dicta sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in contritione est duplex dolor de peccato, vnus in parte sensitiua quæ passio est, & hic non est essentialiter contritio prout est actus virtutis, sed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ virtus exteriorem pœnam suo corpori infligit ad recompensandam offensam quæ in Deum commissa est officio membrorum, ita etiam & ipsi concupiscibili pœnam infert doloris peccati, quia etiam ipsa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor potest pertinere ad contritionem inquantum est pars sacramenti, quia sacramenta non solùm in interioribus actibus, sed etiam in exterioribus, & in rebus sensibilibus nata sunt esse. Alius dolor est in voluntate, qui nihil aliud est quàm displicentia alicuius mali, secundum quod effectus voluntatis nominatur per nomina passionum: vt in 3. distinct. 26. dictum est: & sic contritio est dolor per essentiam, & est actus virtutis pœnitentiæ.

AD SECVNDVM ergo dicendum, quod attritio non dicit accessum ad perfectam contritionem: vnde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta sunt, sed non perfectè. Sed contritio dicitur quando omnes partes tritæ sunt simul per diuisionem ad minima: & ideo significat attritio in spiritualibus quandam displicentiam de peccatis commissis: sed non perfectam. Contritio autem perfectam.

ARTICVLVS III.

Vtrum attritio possit fieri contritio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod attritio possit fieri contritio. Differt enim attritio à contritione, sicut formatum ab informi: sed fides informis fit formata: ergo attritio potest fieri contritio.

Præterea. Materia recipit perfectionem remota priuatione, sed dolor se habet ad gratiam sicut materia ad formam, quia gratia informat dolorem, ergo dolor qui prius erat informis culpa existente: quæ est priuatio gratiæ, remota culpa, recipiet perfectionem informationis à gratia: & sic idem quòd prius.

SED CONTRA est. Quorum principia sunt diuersa omninò, eorum non potest fieri vnum id, quod est alterum: sed attritionis principium est timor seruilis, contritionis autem timor initialis, ergo attritio non potest fieri contritio.

CONCLVSIO.

Attritio nullo modo potest fieri contritio, quàm necessariò charitas præcedit.

RESPONDEO dicendum, quod super hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quod attritio sit contritio: sicut fides informis fit formata: Sed hoc vt videtur, esse non potest, quia quamuis habitus fidei informis fiat formatus, tamen nunquam actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis transit & non manet veniente charitate, attritio autem & contritio non dicunt habitum, sed actum tantùm: habitus autem virtutum infusarum, qui voluntatem respiciunt, nõ possunt esse informes, cùm charitatem consequatur, vt in tertio libro dictum est. Vnde antequam gratia infundatur, non est habitus à quo actus contritionis possit elicitur: & sic nullo modo attritio potest fieri contritio, & hoc alia opinio dicit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est simile de fide & contritione, vt dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quòd remota priuatione à materia, qua manet perfectione adueniente, formatur materia illa, sed dolor ille qui erat informis, non manet charitate adueniente, & ideò formari non potest. Vel dicendum, quòd materia essentialiter non habet originem à forma: sicut actus habet originem ab habitu quo formatur. Vnde non est inconueniens materiam informari aliqua forma de nouo, qua prius non informabatur, sed hoc de actu est impossibile: sicut impossibile est quod aliquid idem numero oriatur à principio à quo prius non oriebatur, quia res semel tantùm in esse procedit.

QVÆTIO SECVNDA DE OBIECTO CONtritionis, in sex articulos diuisa.

EINDE considerandum est de obiecto contritionis. Circa quod quæruntur sex.

D Primò vtrũ debeat homo conteri de pœnis.
Secundò, vtrum de peccato originali.
Tertiò, vtrum de omni actuali commisso.
Quartò, vtrum de peccato actuali committendo.
Quintò, vtrum de peccato alieno.
Sextò, vtrum de singulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS I.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non solùm de culpa.

Tho. vbi supra art. 1. c. 2. & sequens.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod homo debeat conteri de pœnis & non solùm de culpa. Augustinus enim libro de pœnitentia dicit. Nemo vitam æternam desiderat, nisi cum huius vitæ mortalis pœniteat, sed mortalitas vitæ quædam pœna est, ergo debet pœnitens etiam de pœnis conteri.

Præterea. Supra habitum est ex verbis Augustini, quòd pœnitens debet dolere ex hoc quod virtute se priuauit: sed priuatio virtutis quædam pœna est, ergo contritio est dolor etiam de pœnis.

SED CONTRA. Nullus tenet illud de quo dolet, sed pœnitens secundum suum nomen pœnam tenet: ergo non dolet de pœna: & sic contritio quæ est dolor pœnitentialis nõ est de pœna.

CONCLVSIO.

Et si de pœne malis posset esse dolor, non tamen contritio.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio importat, vt dictum est, alicuius duri & integri comminutionem: hæc autem integritas & duritia inuenitur in malo culpæ, quia voluntas, quæ est ipsius causa in eo qui malè agit, in suis terminis stat, nec præcepto legis cedit: & ideo huius mali displicentia contritio per similitudinem dicitur, hæc autem similitudo non potest adaptari ad malum pœnæ, quia pœna simpliciter dicit diminutionem, & ideo de malis pœnæ potest esse dolor, sed non contritio.

AD PRIMVM ergo dicendum: quòd pœnitentia secundum Augustinum debet esse de hac mortali vita, non ratione ipsius mortalitatis: nisi pœnitentia largè dicatur omnis dolor, sed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

Ad secũdum dicendum, quòd ille dolor, quo quis dolet ex amissione virtutis per peccatum, non est essentialiter ipsa contritio, sed est principium eius: sicut aliquis mouetur ad appetendum aliquid propter bonum quod inde expectat, ita mouetur ad dolendum de aliquo propter malũ, quod inde consequutus est.

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio debeat esse de originali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio esse debeat de originali. De peccato enim actuali conteri debemus non ratione actus inquantum est ens quoddam, sed ratione deformitatis: quia actus secundum suam substantiam bonum quoddam est, & à Deo: sed peccatum originale habet deformitatem, sicut & actuale: ergo de eo conteri debemus.

Præterea. Per peccatum originale homo fuit à Deo auersus, quia pœna eius erat carentia diuinæ visionis, sed cuilibet debet displicere se fuisse à Deo auersum: ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis: & sic debet de eo conteri.

SED CONTRA. Medicina debet esse proportionata morbo: sed peccatum originale sine nostra voluntate contractum est: ergo non requiritur quòd per actum voluntaris, qui est contritio, ab ipso purgemur.

CONCLVSIO.

Contritio proprie de originali peccato non est, eius non nostra voluntate sit inductum, sed potius naturæ corruptæ origine contractum, potest tamen de eo aliqua displicentia esse.

RESPONDEO dicendum, quod contritio est dolor, vt dictum est, respiciens & quodammodo comminuens voluntatis duritiem: & ideò solum de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos proueniunt: & quia peccatum originale nostra voluntate non est inductum, sed ex vitiatæ naturæ origine contractum: ideo de ipso non potest esse contritio proprie loquendo, sed displicentia potest esse de eo vel dolor.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd contritio non est de peccato ratione substantiæ actus tantum, quia ex hoc non habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantum: quia deformitas de se non dicit rationem culpæ, sed quandoque importat pœnam: debet autem de peccato esse contrito, in quantum importat vtranque deformitatem ex actu voluntatis prouenientem: & hoc non est in peccato originali, & ideo de eo non est contritio.

Et similiter dicendum ad secundum, quia auersio voluntatis est illa cui debetur contritio.

ARTICVLVS III.

Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non de omni actuali peccato commisso à nobis debeamus conteri. Quia contraria contrariis curantur: sed quædam peccata per tristitiam committuntur: sicut acedia, & inuidia: ergo medicina eorum non debet esse tristitia: quæ est contritio, sed gaudium.

Præterea contritio est actus voluntatis, qui non potest esse de eo, quod cognitioni non subiacet: sed quædam peccata sunt quæ in cognitione non habemus, sicut oblita: ergo de eis non potest esse contritio.

Præterea. Per voluntariam contritionem delentur illa, quæ per voluntatem committuntur, sed ignorantia voluntarium tollit, vt patet per Philosophum 3. Ethic. ergo de his quæ per ignorantiam accidunt, non debet esse contritio.

Præterea. De illo peccato non debet esse contritio, quod per contritionem non tollitur, sed quædam peccata non tolluntur per contritionem, sicut venialia quæ adhuc post contritionis gratiam manent: ergo non de omnibus peccatis præteritis debet esse contritio.

SED CONTRA. Pœnitentia est medicina contra omnia peccata actualia, sed pœnitentia non est aliquorum: quorum non fit contritio, quæ est prima pars eius: ergo & de omnibus peccatis debet esse contritio.

Præterea

Præterea: Nullum peccatum dimittitur, nisi quis iustificetur, sed ad iustificationem requiritur contritio, vt prius dictum est: ergo de quolibet peccato conteri oportet.

CONCLVSIO.

Omne actuale peccatum per contritionem remitti oportet.

RESPONDEO dicendum, quòd omnis actualis culpa ex hoc contingit, quòd voluntas legi Dei non cedit, vel eam transgrediendo vel omittendo, vel præter eam agendo: & quia durum est quod habet potentiam, vt non facilè patiatur: & ideò in omni actuali peccato duritia quædam est: & propter hoc si debeat peccatum curari, oportet quòd per contritionem comminuentem remittatur.

AD primum ergo dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) contritio opponitur peccato ex parte illa quæ ex electione voluntatis procedit, non sequentis imperium diuinæ legis, non autem ex parte eius, quod est in peccato materiale, & hoc est illud super quod cadit electio. Cadit autem voluntatis electio non solùm super actus alitarum virium quibus voluntas ad suũ finem vtitur: sed etiam super actum proprium ipsius, voluntas enim vult se velle aliquid, & sic electio voluntatis cadit super dolorem illum siue tristitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ & huiusmodi, siue dolor ille sit in sensu siue in ipsa voluntate, & ideò illis peccatis cõtritionis dolor opponitur.

Ad secundum dicendum, quòd obliuio de aliquo potest esse dupliciter: aut ita quòd totaliter à memoria exciderit, & tunc non potest aliquis inquirere illud: aut ita quòd partim à memoria excidit, & partim maneat: sicut cùm recolo me aliquid audiuisse in generali, sed nescio quid in speciali: & tunc requiro in memoria ad recognoscendum, & secundum hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter: aut ita quòd in generali memoria maneat, sed non in speciali: & tunc debet cogitare homo ad inueniendum peccatum: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter confiteri. Si autem inuenire non possit, iusta adhibita diligentia, sufficit de eo conteri secundum quod in notitia tenetur: & debet homo non solum de peccato, sed de obliuione eius dolere, quæ ex negligentia contigit. Si autem peccatum omnino ex memoria excidit, tunc ex impotentia faciendi excusatur à debito: & sufficit generalis cõtritio de omni eo in quo Deum offendit. Sed quando impotentia tollitur: sicut cùm ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo specialiter confiteri: sicut etiam ille de paupere qui non potest soluere quod debet, excusatur, & tamen tenetur cùm primò poterit.

Ad tertium dicendum, quòd si ignorantia omninò voluntatem tolleret malè agendi, excusaret, & non esset peccatum: sed quandoque non totaliter tollit voluntatem, & tunc à toto non excusat, sed à tanto, & ideò de peccato per ignorantiam commisso debet homo conteri.

Ad quartum dicendum, quòd post contritionem de mortali, potest remanere veniale, sed non post contritionem de veniali: & ideò de venialibus etiam debet esse contritio eo modo quo & pœnitentia: sicut suprà dictum est.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quòd etiam de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim est actus lib. arb. sed lib. arbit. magis se extendit ad futura, quàm ad præterita: quia electio quæ est actus lib. arb. est de contingentibus futuris, vt dicitur 3. Ethic. ergo contritio magis est de peccatis futuris, quàm de præteritis.

Præterea. Peccatum aggrauatur ex contingenti effectu. Vnde Hieron. dicit, quòd pœna Arij nondum est terminata, quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim ruere, & similiter est de illo qui iudicatur homicida si letaliter percusserit, etiam antequam percussus moriatur: sed in illo intermedio debet peccator conteri de peccato: ergo non solùm secundum quòd habet quantitatem ex peccato actus: sed etiam secundum quòd habet quantitatem ex futuro, & sic contritio respicit futurum.

SED CONTRA. Contritio est pars pœnitentiæ, sed pœnitentia semper respicit præterita, ergo & contritio.

CONCLVSIO.

Contritio non nisi præterita peccata propriè respicit, futura autem præcauet, quatenus ipsi prudentia adiungitur.

RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus motoribus & mobilibus ordinatis ira est, quòd motor inferior habet motum proprium, & præter hoc sequitur in aliquo motum superioris motoris, sicut patet in motu Planetarum, qui præter motus proprios sequuntur motum primi orbis. In omnibus autem virtutibus motalibus motor est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga virtutum: & ideo quælibet virtus moralis cum motu proprio habet aliquid de motu prudentiæ, & ideo cùm pœnitentia sit quædam virtus moralis, quæ est pars iustitiæ, cum actu proprio consequitur prudentiæ motum, proprius autem actus eius est in obiectum proprium, quod est peccatum commissum, & ideo actus eius principalis, scilicet contritio secundum suam speciem respicit tantùm peccatũ præteritum, sed ex consequenti respicit peccatum futurum, secundum quòd habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tamen in illud futurum secundum rationem propriæ speciei non mouetur. Et propter hoc ille qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum, sed non dicitur esse contritio de peccato futuro, sed magis cautio, quæ est pars prudentiæ, contritioni adiuncta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lib. arb. dicitur esse de contingentibus futuris secundum quòd est de actibus, sed non secundum quòd est de obiectis actuum: quia homo potest cogitare ex libero arbitrio de rebus præteritis & necessariis, sed tamen ipse actus, secundum quòd sub libero arbitrio cadit, contingens futurum est, & sic etiam actus contritionis contingens futurum est, secundum quòd sub libero arbitrio cadit, sed obiectum eius potest esse præteritum.

Ad secundum dicendum, quòd ille effectus, consequens, qui peccatum aggrauant, iam in actum præcessit velut in causa, & ideo quando commissum est, totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequente non accesit ei aliquid, quoad culpæ rationem, quamuis accrescat quoad pœnam accidentalem, secundum quod plures habebit rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex suo peccato consequutis: & sic loquitur Hier. Vnde non oportet quod contritio sit nisi de peccatis præteritis.

ARTICVLVS V.

Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod homo debeat conteri de peccato alieno. Non enim petit aliquis indulgentiam, nisi de peccato, de quo contritus est, sed de peccatis alienis indulgẽtia petitur, in Psalmo. Ab alienis parce seruo tuo, ergo debet homo conteri de peccatis alienis.

Præterea. Homo ex charitate debet diligere proximum sicut seipsum: sed propter dilectionem sui, & de malis suis dolet, & bona desiderat, ergo cùm teneamur proximo desiderare bona gratiæ sicut & nobis, videtur quòd debeamus de culpis eius dolere sicut & de nostris: sed contritio nihil est quàm dolor de peccatis, ergo debet conteri de peccatis alienis.

SED CONTRA. Contritio est actus pœnitentiæ virtutis, sed nullus pœnitet nisi de his quæ ipse fecit, ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

CONCLVSIO.

De alienis peccatis nulla contritio est.

RESPONDEO dicendum, quòd illud idem cõteritur quod prius durum & integrum fuit: vnde oportet quod contritio pro peccato sit in eodem, in quo peccati duritia præcessit, & sic de alienis peccatis non est contritio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ab alienis peccatis sibi parci Prophera precatur, inquantum ex consortio peccatorum aliquis per consensum aliquam immunditiã contraluit: cùm scriptum sit, Cum peruerso peruerteris.

AD SECVNDVM dicendum, quod de peccatis aliorum dolere debemus, non tamen oportet quòd de eis conteramur, quia non omnis dolor de peccato præterito est contritio, vt patet ex dictis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio. Est enim motus contritionis in iustificatione in instanti, non potest homo recogitare singula peccata: ergo non oportet quòd sit contritio de singulis.

Præterea. Contritio debet esse de peccatis, secundum quod auertitur à Deo: quia conuersio ad creaturam fine auersione à Deo contritionem non requirit, sed omnia peccata mortalia in auersione conueniunt, ergo contra omnia sufficit vna contritio.

Præterea. Plus conueniunt peccata mortalia actualia adinuicem, quàm actuale & originale, sed baptismus delet omnia actualia & originale: ergo vna contritio generalis delet omnia peccata mortalia.

SED CONTRA. Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ, quia non sanat oculum quod sanat calcaneum, vt dicit Hieronym. sed contritio est medicina singularis contra vnum mortale: ergo non sufficit vna communis de omnibus.

Præterea. Contritio explicatur per cõfessionem, sed oportet singula peccata mortalia confiteri, ergo & de singulis conteri.

CONCLVSIO.

Contritio quo ad suum principium, de singulis mortalibus est, quo ad terminum verò vna communis contritio est.

RESPONDEO dicendũ, quòd contritio potest considerari dupliciter, scilicet, quantum ad sui principium & quantum ad terminum. Et dico principium cõtritionis cogitationem, quam quis cogitat de peccato & dolet, & si non dolore contritionis, saltem dolore attritionis. Terminus autem contritionis est, quando dolor ille iam gratia informatur, quantum ergo ad principium contritionis, oportet quod de singulis peccatis quæ quis in memoria habet conteratur, sed quantum ad terminum sufficit quod sit vna communis de omnibus. Tunc enim ille motus agit in vi omnium dispositionum præcedentium.

Et per hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd quãuis omnia mortalia

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuchiant in auersione: tamen differunt in causa & modo auersionis & quantitate elongationis à Deo: & hoc est secundum diuersitatem conuersionis.

Ad tertium dicendum, quod baptismus agit in virtute meriti Christi, qui habuit infinitam virtutem ad delendum omnia peccata: & propterea vnus sufficit contra omnia. Sed in contritione cum merito Christi requiritur actus noster: & ideo oportet quod singulis peccatis respondeat sigillatim, cùm non habeat infinitam virtutem ad contritionem. Vel dicendum quod baptismus est spiritualis generatio, sed pœnitentia quantum ad attritionem, & alias sui partes est spiritualis quædam fanatio per modum cuiusdam alterationis. Patet autem in generatione corporali alicuius, quæ est cum corruptione, quod vna generatione remouentur omnia accidentia cõtraria rei generatæ, quæ erãt accidentia rei corruptæ: sed in alteratione remouetur tantùm vnũ accidẽs accidẽti cõtrarium, ad quod terminatur alteratio. Et similiter vnus baptismus simul delet omnia peccata, nouam vitam inducendo: sed pœnitentia non delet omnia peccata, nisi ad singula feratur, & ideo oporteret de singulis conteri & confiteri.

QVÆSTIO TERTIA DE QVANTITATE CONTRITIONIS, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Tho. vbi sup. ar. 3. q. 1. & sequent.

EINDE considerandum est de quantitate contritionis.

D Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura.

Secundò, vtrum possit esse nimis magnus dolor.

Tertiò, vtrum possit esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd contritio non sit maior dolor, qui esse possit in natura. Dolor enim est sensus læsionis: sed aliquæ læsiones magis sentiuntur quàm læsio peccati, sicut læsio vulneris: ergo non est maximus dolor contritio.

Prætereà. Ex effectu sumimus iudicium de causa: sed effectus doloris sunt lachrymæ: cùm ergo aliquando contritus non emittat lachrymas corporales de peccatis, quas tamen emittit de morte amici, vel de percussione, vel aliquo huiusmodi, videtur quòd contritio non sit dolor maximus.

Prætereà. Quanto aliquid plus habet de admixtione contrarij, tanto est minus intensum: sed contritionis dolor habet multum de gaudio admixtum: quia contritus gaudet de liberatione, de spe veniæ, & de multis huiusmodi, ergo dolor suus est minimus.

Prætereà. Dolor contritionis displicentia est quædam, sed multa sunt quæ magis displicent contrito, quàm peccata præterita, nõ enim vellet pœnam inferni sustinere potius quàm peccare: nec iterũ sustinuisse omnes pœnas temporales, aut etiam sustinere: aliàs pauci inuenirentur contriti, ergo dolor contritionis non est maximus.

SED CONTRA. Secundum Augustinum, omnis dolor in amore fundatur, sed amor charitatis, in quo fundatur dolor contritionis, est maximus.

Prætereà. Dolor est de malo: ergo de magis malo debet esse maior dolor, sed culpa est magis malum, quàm pœna: ergo dolor de culpa, qui est contritio, excedit omnem alium dolorem.

CONCLVSIO.

Contritio vt dolor est de peccatis in ipsa voluntate consistens, omnium dolorum maximus est: vt vero in parte sensitiua derivatur, ex rationis displicentia de peccatis, non est aliis doloribus maior.

RESPONDEO dicendum, quòd in contritione est duplex dolor, vnus est in ipsa voluntate: quæ est essentialiter ipsa cõtritio: quæ nihil aliud est, quàm displicentia præteriti peccati, & talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores: quia quãtum aliquid placet, tantum cõtrarium eius displicet: finis autem super omnia placet, cùm omnia propter ipsum desiderentur: & ideo peccatum quòd à fine vltimo auertit, super omnia displicere debet. Alius dolor est in parte sensitiua, qui causatur ex ipso dolore, vel ex necessitate naturæ, secundũ quod vires inferiores sequuntur motum superiorum, vel ex electione, secundum quòd homo pœnitens in ipso habens hunc dolorem, excitatur vt de peccatis doleat, & neutro modo oportet, quod sit maximus dolor, quia vires inferiores mouentur vehementius ab obiectis propriis, quàm ex redundantia superiorum virium. Et ideò quanto operatio superiorum virium est propinquior obiectis inferiorum, tanto magis sequuntur eorum motum: & ideò maior dolor est in sensitiua parte ex lesione sensibili, quàm sit ille, qui in ipsa redundat ex ratione. Similiter maior qui redundat de corporalibus deliberanti, quàm qui redundat ex ratione considerante spiritualia. Vnde dolor in sensitiua parte ex displicentia rationis prouenientis de peccato, non est maior dolor aliis doloribus, qui in ipsa sunt. Et similiter nec dolor, qui est voluntariè assumptus, tunc quia non obedit effectus inferior superiori ad nutum, vt tanta & talis passio sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior, tum etiam quia passiones à ratione sumuntur in actibus virtutum secundum mensuram, quam quandoque dolor, qui est sine virtute, non seruat, sed excedit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut dolor sensibilis est de sensu læsionis, ita dolor interior est de cognitione alicuius nociui: & ideò quamuis læsio peccati secundum exteriorem sensum non percipiatur: tamen percipitur esse maximum secundum sensum interiorem rationis.

Ad secundum dicendum, quòd corporales immutationes immediatè cõsequuntur ad passiones sensitiuę partis, & eis mediantibus ad affectiones appetitiuæ superioris: & indè est quòd ex dolore sensibili vel etiam sensibili vicino citius defluunt lachrymæ corporales, quàm de dolore spirituali contritionis.

Ad tertium dicendum, quòd gaudium illud quod pœnitens de dolore habet, non minuit displicentiam: quia ei non contrariatur, sed auget: secundum quòd omnis operatio augetur per propriam delectationem: vt dicitur in 10. Ethi. sicut qui delectatur in addiscendo aliquam scientiam, melius addiscit, & similiter qui gaudet de displicentia, vehementius displicentiam habet: sed bene potest esse quòd illud gaudium temperet dolorem ex ratione in partem sensitiuam resultantem.

Ad quartum dicendum, quòd quantitas displicentiæ de aliqua re debet esse secundum quantitatem malitiæ ipsius, malitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo, in quem peccatur, inquantum est et indigna: & ex eo qui peccat, inquantum est ei nociua, & quia homo debet magis Deum, quàm seipsum diligere, ideo plus debet odire culpam inquantum est offensa Dei, quàm inquantum est nociua ei. Est autem nociua sibi principaliter, inquantum separat ipsum à Deo, & ex hac parte ipsa separatio à Deo, quæ pœna quædam est, magis debet displicere, quàm ipsa culpa, inquantum hoc nocumentum inducit: quia quod propter alterum oditur, minus oditur, sed minus quàm culpa, inquantum est offensa in Deum. Inter omnes autem pœnas malitiæ attenditur quidam ordo secundum quantitatem nocumenti: & ideo cùm hoc sit maximum nocumentum, quo maximum bonum priuatur, erit inter pœnas maxima separatio à Deo. Est etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, quam oportet in displicentia attendere secundum rationẽ prius dictam, & praterea, quia quod præteritũ est, iam nõ est, vnde habet minus de ratione malitiæ & bonitatis. Et inde est quod plus refugit homo sustinere aliquid mali in præsenti vel futuro, quàm horreat de præterito. Vnde nec aliqua passio animæ directè respondet præterito, sicut dolor respondet præsenti malo, & timor futuro, & propter hoc duobus malis præteritis, illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in præsenti remanet, vel in futurum tẽmetur, etiam si in præterito minus fuerit. & quia effectus præteritæ culpæ non ita percipitur quandoque, sicut effectus præteritæ pœnæ: tum quia culpa perfectius sanatur, quàm quædam pœna, tum quia defectus corporalis magis est manifestus quã spiritualis ideo etiã homo bene dispositus quandoque magis in se percipit horrorẽ præcedentis pœnę, quamuis magis esset paratus pati eandem pœnam, quã cõmittere eãdem culpã. Et est considerandũ in cõparatione culpæ & pœnæ, quòd quædam pœnæ habent inseparabiliter cõiunctam Dei offensam, sicut separatio à Deo, quædã etiã addunt perpetuitatem, sicut pœna inferni: ergo pœna illa quę offensam annexam habet, eodem modo cauenda est, sicut etiam culpa, sed illa quę perpetuitatẽ addit, est magis quàm culpa simpliciter fugienda. Si tamen ab eis separetur ratio offensæ, & consideretur tantùm ratio pœnæ, minus habent de malitia, quàm culpa, inquantum est offensa Dei, & propter hoc minus debent displicere. Sciendum est etiam quòd quamuis talis debeat esse contriti dispositio: non tamen de eis tentandus est: quia effectus suos homo nõ de facili mensurare potest: & quandoque illud, quod minus displicet, videtur magis displicere: quia est propinquius nocumento sensibili, quod magis est nobis notum.

ARTICVLVS II.

Vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non possit esse nimis magnus contritionis dolor. Nullus enim dolor potest esse immoderatior, quàm ille qui propriam subiectum destruit: sed dolor cõtritionis si extrahatur, quòd mortem, vel corruptionem corporis inducit, est laudabilis. Dicit enim Anselmus. Vt sic impinguantur viscera animæ meæ, vt macescant ossa corporis mei exiccentur. Et Augustinus dicit se esse dignum oculos excecare plorãdo, ergo dolor cõtritionis nõ potest esse nimis.

Prætereà. Dolor contritionis ex amore charitatis procedit, sed amor charitatis non potest esse nimius, ergo nec dolor contritionis.

SED CONTRA est. Omnis virtus moralis corrumpitur per superabundantiam & defectum: sed contitio est actus virtutis moralis, scilicet, pœnitentiæ, cùm sit pars iustitiæ. ergo potest esse super suus dolor de peccatis.

CONCLVSIO.

Contritionis dolor, vt est in ratione, nimis nequaquam est, vtamen in sensu excessus aliquis, in eo cui à aliis esse potest.

RESPON-

RESPONDEO dicendum, quod contritio ex parte doloris, qui est in ratione, scilicet, displicentiæ, quo peccatum displicet, inquantum est offensa Dei, non potest esse nimia, sicut nec amor charitatis, quo intensio talis displicentia intenditur, non potest esse minius: sed quantum ad dolorem sensibilem potest esse nimia: sicut etiam exterior corporis afflictio potest esse nimia. In his autem in omnibus debet accipi pro mensura conseruatio subiectę: & bonæ habitudinis sufficientis ad ea: quæ agenda incumbunt, & propter hoc dicitur Rom. 12. Rationabile sit obsequium vestrum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Anselmus desiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exiccari, non quantum ad humorem naturalem, sed ad desideria & concupiscentias corporales. Augustinus autem quamuis dignum se cognosceret amissione exteriorum oculorum propter peccatum, quia quilibet peccator non solùm æterna, sed etiam temporali morte dignus est, non tamen volebat sibi oculos cæcare.

Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de dolore, qui est in ratione: non autem procedit de dolore sensitiuæ partis.

ARTICVLVS III.

Vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd non debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio. Hieronymus enim collaudat Paulum in hoc, quod minima peccata sicut magna plangebat, ergo non est magis dolendum de vno, quàm de alio.

Prætereà. Motus contritionis est subitus: sed nõ potest esse vnus motus intensior simul & remissior: ergo contritio non debet esse maior de vno, quàm de alio peccato.

Prætereà. De peccato præcipuè est contritio, secundũ quòd à Deo auertit: sed in auersione omnia peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollunt gratiam, qua anima Deo coniungitur, ergo de omnibus peccatis mortalibus æqualis debet esse contritio.

SED CONTRA. Deut. 25. dicitur. Secundum mensuram peccati erit & plagarum modus, sed in contritione peccati plagæ commensurantur: quia contritio habet propositum satisfaciendi annexum, ergo contritio magis debet esse de vno peccato, quàm de alio.

Prætereà. De hoc debet homo conteri, quod debuit vitari, sed homo debuit magis vitare vnum peccatum, quàm aliud: quia gratuitus est si necessitas alterum faciendi incumberet, ergo & similiter debet de vno, scilicet, grauiori magis, quàm de alio dolere.

CONCLVSIO.

Contritio maior de vno, quàm de alio necessariò est.

RESPONDEO dicendum, quòd de contritione dupliciter potiumus loqui, vno modo secundum quòd sigillatim singulis peccatis respondet: & sic quantum ad dolorem superioris affectus requiritur, quòd de maiori peccato quis doleat magis: quia ratio doloris est magis in vno quàm in alio, scilicet, offensa Dei, ex magis enim inordinato actus Deus magis offenditur, similiter etiam cùm maiori culpæ maior pœna debeatur etiam dolor sensitiuæ partis: secundũ quod pro peccato ex electione assumitur, quia pœna peccati debet esse maior de maiori peccato, secundum autem quod ex impressione superioris appetitus nascitur inferior: attẽditur quantitas doloris secundum dispositionem partis inferioris ad recipiendam impressionem à superiori, & non secundum quantitatem peccati. Alio modo potest accipi contritio, secundum quòd est simul de omnibus, sicut in actu iustificationis, & hæc quidem contritio vel ex singulorum contritione procedit, & sic quamuis sit actus vnus, tamen distinctio peccatorũ virtute manet in ipso: vel ad minus habet propositum de singulis cogitandi annexum: & sic etiam habitualiter est magis de vno, quàm de alio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Paulus non laudatur de hoc: quòd de omnibus peccatis doleret æqualiter: sed quia de paruis peccatis tantùm dolebat, ac si essent magna per compositionem ad alios: qui de peccatis dolent, sed ipse multò amplius de maioribus doluisset.

AD SECVNDVM dicendum, quòd de illo cõtritionis motu subitaneo, quamuis actualiter distinctio intentionis respondens diuersis peccatis inueniri posset, tamen inuenitur ibi eo modo sicut dictum est, & etiam alio modo, secundum quod singula peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa contritione generali contrito dolendum occurrit, scilicet offensa Dei. Qui enim aliquod totum diligit potẽtia, potius diligit partes etiam eius, quamuis non actu: & hoc modo secundum quod habent ordinẽ ad totum, quasdam plus quasdam minus: sicut qui aliquem communitatem diligit virtute, singulos diligit plus & minus secundum eorum ordinem in bono communi. Et similiter qui dolet de hoc, quòd Deum offendit de diuersis implicitè, dolet diuersimodè, secundum quòd plus vel minus per ea Deum offendit.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis quodlibet peccatum mortale à Deo auertat & gratiam tollat, tamen quoddam plus elongat, quàm aliud: inquantum habet maiorem dissonantiam ex sua inordinatione ad ordinem diuinæ bonitatis, quàm aliud.

QVÆSTIO QVARTA.

De tempore contritionis, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de tempore contritionis. Circa quod tria quæruntur.

D Primò, vtrum tota vita hæc sit contritionis tempus.

Secundò, vtrum expediat continuè de peccato dolere.

Tertiò, vtrum post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

ARTICVLVS I.

Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempus.

Thom. 4. dist. 17. q. 3. arti. 4. qu. 2. & sequent.

AD PRIMVM sic procreditur. Videtur quòd non tota hæc vita sit cõtritionis tempus. Sicut enim de peccato commisso debet esse dolor, ita & pudor: sed non per totam vitam durat pudor de peccato: quia (sicut dicit Ambros.) nõ habet quòd erubescat, cui peccatũ dimissum est: ergo videtur quòd nec contritio quæ est dolor de peccato.

Prætereà. Ioan. 4. dicitur, quòd perfecta charitas foras mittit timorem: quia timor pœnã habẽt, sed dolor etiã pœnam habet, ergo in statu perfectæ charitatis non potest dolor contritionis manere.

Prætereà. De præterito non potest esse dolor, qui proprie est de malo præsenti: nisi secundum quod aliquid de peccato præterito in præsenti maneret: sed quandoque peruenitur ad aliquem statum in hac vita: in quo nihil de peccato præterito manet, neque dispositio, neque culpa, neque reatus aliquis, ergo non oportet vlterius de illo peccato dolere.

Prætereà. Rom. 8. dicitur, quòd diligẽtibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, vt dicit glo. ergo non oportet post remissionem peccati, quòd de ipso doleat.

Prætereà. Contritio est pars pœnitentiæ contra satisfactionem diuisa, sed non oportet semper satisfacere: ergo nec conteri de peccato semper.

SED CONTRA. Augustinus in lib. de pœnitẽtia dicit. Quod vbi dolor finitur, deficit pœnitentia: vbi deficit pœnitentia, nihil relinquitur de venia: ergo videtur, cùm oporteat veniam concessam non perdere, quòd oporteat semper de peccato dolere.

Prætereà. Eccles. 5. dicitur de propriatu peccatorum. Noli esse sine metu: ergo homo semper debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

CONCLVSIO.

Toto præsentis vitæ tempore debet homo de præteritis peccatis conteri & dolere.

RESPONDEO dicendũ, quòd in cõtritione est duplex dolor. Vnus rationis, qui est detestatio peccati à se commissi, alius sensitiuæ partis, qui ex isto consequitur, & quantum ad vtrumq; contritionis tempus est totius vitæ præsentis status. Quamdiu enim est aliquis in statu viæ, detestatur incõmoda, quibus à peruentione ad terminum viæ retardatur, vel impeditur, vnde cum propter peccatũ præteritum viæ nostræ cursus in Deum retardetur, quia tempus illud quod erat deputatũ ad cutrendum, recuperari non oportet, quòd in vitę huius tempore status contritionis maneat, quantũ ad peccati detestationem. Similiter etiam quantum ad sensibilem dolorem, qui vt pœna à voluntate assumitur: quia enim homo pœnam æternam peccando meruit, & contra æternum Deum peccauit debet pœna ęterna in temporalem mutata, saltem dolor hominis in æterno, id est, statu huius vitæ manere. Et propter hoc dicit Hug. de sancto Victore, quòd Deus abiolụens hominem à culpa & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd erubescentia respicit peccatum solùm, inquãtum habet turpitudinem: & ideo postquam peccatum quantum ad culpam remissum est, non manet pudori locus: manet autem dolori: qui non solùm de culpa est, inquantum habet turpidinem, sed etiam inquantum habet nocumentum annexum.

Ad secundum dicendũ, quod timor seruilis quem charitas foras mittit, oppositionem habet ad charitarẽ ratione seruitutis: quia pœnam respicit, sed dolor cõtritionis ex charitate causatur, & ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis per pœnitentiam peccator redeat ad gratiam pristinam & immunitatem pœnę, nunquam tamen redit ad pristinam dignitatem innocentiæ, & ideò semper ex præterito peccato aliquid in ipso manet.

Ad quartum dicendum, quòd sicut non debet homo facere mala, vt veniant bona: ira non debet gaudere; quia ex eis occasionaliter prouenient bona diuinitus à gratia vel prouidentia agentes: quia illorum bonorum peccata causa non fuerunt, sed magis impedimenta: sed diuina prouidentia ea causauit, & de ea debet homo gaudere, de præteritis autem dolere.

Ad quintum dicendum, quòd satisfactio attenditur, secundum pœnam taxatam, quæ pro peccatis iniungi debet: & ideo potest terminari, vt non oporteat vlterius satisfacere. Hæc autem pœna præcipuè proportionatur culpæ ex parte conuersionis, ex qua finitatem habet, sed dolor contritionis respondet culpæ ex parte auersionis ex qua habet infinitatem, vnde & contritio semper debet manere, necesse inconueniens si remoto posteriori manet prius.

ARTICVLVS II.

Vtrum expediat continuè de peccato dolere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non expe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

diat continuè de peccato dolere. Expedit enim quandoq; gaudere: vt patet Philip.4. super illud: Gaudete in domino semper: dicit glos. Quia necessarium est gaudere, sed non est impossibile gaudere simul & dolere, ergo non expedit continuè de peccato dolere.

Prætereà. Illud quod est de se malum & fugiendum, non est assumendum nisi quatenus est necessarij, vt medicina ad aliquid, sicut patet de vnctione & sectione vulneris. Sed tristitia de se mala est, vnde dicitur Eccle. 3. Tristitiã longè expelle à te, & iubditur causa. Multos occidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Hoc etiam Philosophus dicit in septimo Ethicor. & 10 Ergo non debet amplius dolere de peccato, nisi quatenus sufficit ad peccatum delendum, sed statim post primam contritionis tristitiam peccatum deletum est: ergo non expedit vlterius dolere.

Prætereà. Bernardus dicit: Dolor bonus est, si continuus non fit: mel enim absynthio est admiscendum: ergo videtur quod non expedit continuè dolere.

SED CONTRA est quod Augustin. dicit. Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat.

Prætereà. Actus in quibus cõsistit beatitudo, expedit semper continuare quantum possibile est: sed huiusmodi est dolor de peccato: quod patet Matth. 5. Beati qui lugent. ergo expedit dolorem continuate quantum possibile est.

CONCLVSIO.

Contritio cùm sit actus pœnitentiæ, maximè hominì expediret continuè de peccatis conteri, & moderatè dolere, dummodo cæterarum virtutum officia non omittat.

RESPONDEO dicendum, quod hæc est conditio in actibus virtutum inuenta, quod non potest in eis accipi superfluum & diminutum: vt in 2. Ethic. probatur: vnde cùm contritio quantũ ad id quod est displicentia quædam in appetitu rationis, sit actus pœnitentiæ virtutis, nunquã potest ibi esse superfluum, sicut nec quantum ad intensionem, ita nec quantũ ad durationem: nisi secundum quod actus vnius virtutis impedit actũ alterius magis necessarium pro tempore illo. Vnde quantumcunq; homo continuè in actibus displicẽtiæ esse possit, quòd magis & melius est, dummodo actibus aliarum virtutum vacet suo tempore, secundum quod oportet, sed passiones possunt habere superfluum & diminutum, & quantum ad intensionem, & quantum ad durationem, & ideo sicut passio doloris quàm voluntas assumit, debet esse moderatè intensa: ita debet moderatè durare, ne si nimis duret, homo in desperationem & pusillanimitatem & huiusmodi labatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gaudium seculi impeditur per dolorem contritionis, non autem gaudium quod de Deo est, quia habet ipsum dolorem pro materia.

AD SECVNDVM dicendum, quod illud Eccles. de tristitia seculi loquitur: & Philosophus loquitur de tristitia, quæ est passio, qua moderatè vtendum est, secundum quòd expedit ad finem, ad quem assumitur.

Ad tertium dicendum, quod Bernardus loquitur de dolore, qui est passio.

ARTICVLVS III.

Vtrum etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

AD TERTIVM sic proceditur, quòd etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. Amor enim charitatis displicentiam de peccato causat, sed post hanc vitam manet in aliquibus charitas & quantum ad actum & quantum ad habitum, quia charitas nunquam excidit, vt dicitur primæ Corint. 13. ergo manet displicentia de peccato commisso, quæ essentialiter est contritio.

Prætered. Magis est dolendum de culpa, quàm de pœna, sed animæ in purgatorio dolent de pœna sensibili, & de dilatione gloriæ, ergo multo magis dolent de culpa ab eis commissa.

Prætereà. Pœnæ purgatorij est satisfactoria de peccato, sed satisfactio habet efficaciam ex vi contritionis, ergo contritio manet post hanc vitam.

Sed contra. Contritio est pars pœnitentiæ sacramenti, sed sacramenta non manent post hanc vitam: ergo nec contritio.

Prætered. Contrito potest esse tanta, quod delet & culpam & pœnam, si ergo animæ in purgatorio conteri possent, posset vi contritionis eorum reatus pœnæ eis dimitti, & ideò à pœna sensibili liberari: quod est falsum.

CONCLVSIO.

Post hanc vitam in purgatorio tantum, quanquam non meritorius, de peccatis contritionis dolor esse potest, non autem in patria, vel in inferno.

RESPONDEO dicẽdum, quòd in contritione tria considerãda sunt. Primũ est contritionis genus, quod est dolor. Secũdum est contritionis forma, quæ est actus virtutis gratia informatus. Tertium est contritionis efficacia, quæ est actus meritorius & sacramentalis, & quodammodo satisfactorius. Animæ igitur post hanc vitam, quæ in patria sunt, contritionem habere non possunt, quia carent dolore propter gaudij plenitudinem. Illæ verò quæ sunt in inferno, carent contritione, quia & si dolorem habeant, deficit tamen eis gratia dolorem informãs. Sed illi, qui in purgatorio sunt, habent dolorem de peccatis gratia informatum, sed non meritorium, quia non sunt in statu merendi. In hac autẽm vita omnia tria prædicta inueniri possunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas non causat ipsum dolorem: nisi in illis qui doloris capaces sunt, sed plenitudo gaudij omnem capacitatem doloris excludit: & ideò quamuis charitatem habeant, tamen contritione carent.

Ad secundum dicendum, quòd animæ in purgatorio dolent de peccatis: sed ille dolor non est contritio, quia deest eis contritionis efficacia.

Ad tertium dicendum, quòd pœna illa, quam animæ in purgatorio sustinent, non potest proprie dici satisfactio: quia satisfactio opus meritorium requirit: sed largo modo dicitur satisfactio pœnæ debitæ solutio.

QVÆSTIO QVINTA,

De effectu contritionis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu contritionis. Circa quod tria quæruntur.

Primò, vtrum peccati remissio sit contritionis effectus.

Secundum, vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

Tertiò, vtrum parua contritio sufficiat ad delectionem magnorum peccatorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum remissio peccati sit contritionis effectus. Thom. infra. q. 2. art. 6.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd peccati remissio non sit contritionis effectus. Solus enim Deus peccata remittit, sed contritionis non sumus aliqualiter causa: quia actus noster est, ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

Prætered. Contritio est actus virtutis, sed virtus sequitur peccati remissionem, quia virtus & culpa non sunt simul in anima: ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

Prætered. Nihil impedit à perceptione Eucharistiæ nisi culpa: sed contritus ante confessionem non debet accedere ad Eucharistiam: ergo nondum est consequutus remissionem culpæ.

SED CONTRA est quod dicitur in glos. super illud Psalmi, Sacrificium Deo spiritus contribulatus, &c. Contritio cordis est sacrificium, in quo peccata soluuntur.

Prætereà. Virtus & vitium eisdem causis corrumpuntur & generantur, vt dicitur in secundo Ethico. sed per inordinatum amorem cordis peccatum cõmittitur, ergo per dolorem ex amore claritatis ordinato tanquam soluitur: & sic peccatum contritio delet.

CONCLVSIO.

Contritio tam dispositiuè, quàm effectiuè instrumentaliter remissionem peccatorum causat.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio potest dupliciter considerari, vel inquantum est pars sacramenti, vel inquantum est actus virtutis, & vtroque modo est causa remissionis peccati, sed diuersimodè: quia inquantum est pars sacramenti, primò operatur ad remissionem peccati instrumentaliter: sicut & de aliis sacramentis in prima distin. patuit. Inquantum autem est actus virtutis sic, est quasi causa materialis remissionis peccati, cõ quòd dispositio est quasi necessitas ad iustificationem: dispositio autem reducitur ad causam materialem, si accipiatur dispositio quæ disponit materiam ad recipiendum: secus autem est de dispositione agentis ad agendum, quia illa reducitur ad genus causæ efficientis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd solus Deus est causa sufficiens principalis remissionis peccati: sed causa dispositiua potest etiam esse ex nobis, & similiter etiam causa sacramentalis quia formæ sacramentorum verba sunt à nobis prolata, quæ habent virtutem instrumentalem gratiam inducendi, qua peccata remittuntur.

Ad secundum dicendum: quòd peccati remissio vno modo præcedit virtutem & gratiæ infusionem, & alio modo sequitur: & secundum hoc quòd sequitur actus à virtute elicitus, potest esse causa aliqua remissionis peccati.

Ad tertium dicendum, quòd dispensatio Eucharistiæ pertinet ad ministros ecclesiæ: & ideò ante remissionem peccati per ministros ecclesiæ non debet aliquis ad Eucharistiam accedere, quamuis sit sibi culpa quo ad Deum remissa.

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd contritio non possit totaliter tollere reatum pœnæ, quia satisfactio & confessio ordinantur ad liberationem à reatu pœnæ, sed nullus ita perfectè conteritur, quin oporteat cum confiteri & satisfacere, ergo contritio nullo modo est tanta quòd totaliter deleat reatum totum.

Prætereà. In pœnitentia oportet esse quædam recompensatio pœnæ ad culpam: sed aliqua culpa per membra corporis exercetur, ergo cùm oporteat ad debitam pœnæ recompensationem vt per quæ peccat quis, per hoc & torqueatur, videtur quòd nunquam possit pœna talis peccati per contritionem absolui.

Prætereà. Dolor contritionis est finitus: sed pro aliquo peccato, scilicet, mortali, deberur pœna infinita: ergo nullo modo potest esse tanta contritio, quod totam pœnam deleat.

SED

SED CONTRA est quòd Deus plus affectum cordis accẽptat, quàm etiam exteriorem actum, sed per exteriores actus absoluitur homo à pœna & culpa, ergo & similiter per cordis affectum, qui est contritio.

Prætereà. Exemplũ huiusmodi de Latrone habetur, cui dictum est: Hodie mecum eris in Paradiso, propter vnicum pœnitentiæ actum. Vtrum autem totus reatus per contritionem semper tollatur, suprà distinct. 14. quæritum est, vbi hoc ipsum de pœnitentia quærebatur.

CONCLVSIO.

Contritio quo per charitatem perfecta fuerit, eo non modò culpæ, sed omnis pœnæ remissionem obtenere potest.

RESPONDEO dicendum, quòd intensio contritionis potest attendi dupliciter. Vno modo ex parte charitatis, quæ displicentiam causat: & sic contingit tantũ intendi charitatem in actu, quòd contritio inde sequens mereatur non solùm culpæ amotionem, sed etiam absolutionem ab omni pœna. Alio modo ex parte doloris sensibilis, quem voluntas ex contritione excitat: & quia illa etiã pœna quædam est, tantum potest intendi, quòd sufficiet ad delectionem culpæ & pœnæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis non potest esse certus quòd contritio sua sit sufficiens ad delectionem pœnæ & culpæ: & ideò tenetur confiteri & satisfacere: maximè cùm contritio vera non fuerit, nisi propositum confitendi haberet annexum: quod debet ad effectum reduci etiam propter præceptum, quod est de confessione datum.

Ad secundum dicendum, quòd sicut gaudium interius redundat etiam ad exteriores corporis partes, ita etiam dolor interior ad exteriora membra derluatur. Vnde dicitur Prouerb. 18. Spiritus tristis exiccat ossa.

Ad tertium dicendum, quòd dolor contritionis quamuis sit finitus quantum ad intensionem, sicut etiam pœna peccato mortali debita finita est, habet tamen infinitam virtutem ex charitate, qua informatur, & secundum hoc potest valere ad delectionem culpæ & pœnæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum parua contritio sit sufficiens ad delectionẽ magnorum peccatorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd contritio parua non sufficiat ad delectionem magnorum peccatorum, quia contritio est medicina peccati, sed corporalis medicina quæ sanat corporalem morbum minorem non sufficit ad sanandum maiorem: ergo minima contritio non sufficit ad delendum maxima peccata.

Prætereà. Suprà dictum est, quòd oportet de maioribus peccatis magis conteri, sed contritio non delet peccatum, nisi fit secundum quòd oportet, ergo minima contritio non delet omnia peccata.

SED CONTRA. Quælibet gratia gratum faciens, delet omnem culpam mortalem, qua simul stare cum ea non potest, sed quælibet contritio est gratia gratum faciens informata: ergo quantumcunque sit parua, delet omnem culpam.

CONCLVSIO.

Perfecta contritio omnem delet culpam.

RESPONDEO dicendum, quòd contritio (vt supè dictum est) habet duplicem dolorem, vnum rationis, qui est displicentia peccati commissi, & hic potest esse paruus, adeo quòd non sufficiat ad rationem contritionis, vt si minus displiceret vt peccatum, quàm deberet, displiceret separatio à fine: sicut etiam amor potest esse ita remissus, quod non sufficit ad rationem charitatis. Alium dolorem habet in sensu, & paruitas huiusmodi non impedit rationem contritionis: quia non se habet æqualiter ad contritionem, sed quasi ex accidenti ei adiungitur, & sterili non est in potestate nostra: sic ergo dicẽdum, quod quantumcunq; paruus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.

AD primum ergo dicendum, quòd medicinæ spirituales habent efficaciam infinitam, quæ in eis operatur, & ideò illa medicina, quæ sufficit ad curationem peccati parui, sufficit etiam ad curationem magni: sicut patet de baptismo, quo & magna & parua soluuntur: & similiter est de contritione, dummodo ad rationem contritionis pertingat.

Ad secundum dicendum, quòd hoc sequitur ex necessitate, quòd vnus homo plus doleat de maiori peccato quàm de minori: secundum quòd magis repugnat amori, qui dolorem causat, sed si vnus alius haberet tantum de dolore pro maiori, quantum ipse de minori, sufficeret ad remissionem culpæ.

QVÆSTIO SEXTA, DE CONFESSIONE

& eius necessitate, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de confessione, de qua sex sunt considerãda. Primò, de confessionis necessitate. Secundò, de eius quantitate. Tertiò, de ipsius ministro. Quartò, de qualitate eius. Quintò, de eius effectu. Sextò, de eius sigillo. Circa primum quæruntur sex.

Primò, vtrum confessio sit necessaria ad salutem.

Secundò, vtrum confessio sit de iure naturali.

Tertiò, vtrum omnes ad confessionem teneantur.

Quartò, vtrum aliquis possit confiteri peccatũ quod non habet.

Quintò, vtrum ltarim homines peccatum confiteri teneantur.

Sextò, vtrũ possit cum aliquo dispensari ne homini cõfiteatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum confessio sit necessaria ad salutem. Thom. 4. dist. 17. q. 3. artic. 1. q. 1. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd confessio non sit necessaria ad salutem. Sacramẽtum enim pœnitentiæ propter remissionem culpæ ordinatum est: sed culpa per gratiæ infusionem sufficienter remittitur, ergo ad pœnitentiam de peccato agendam, non est necessaria confessio.

Prætereà. Peccatum quod ex alio contractum est, ex alio debet habere medicinam: ergo peccatum actuale quod ex proprio motu quilibet commisit, oportet ex re ipsa tantum habere medicinam, sed contractale peccatum ordinatur pœnitentia, ergo cõfessio non est de necessitate pœnitentiæ.

Prætereà. Aliquibus est peccatum remissum sine hoc quòd confessi fuerint, sicut patet de Petro & Magdalena & de Paulo, sed non est minoris efficaciæ gratia remittens peccatum nunc, quàm tunc fuerit, ergo nec nunc, de necessitate salutis est, quod homo confiteatur.

Prætereà. Confessio ad hoc exigitur in iudicio, vt secundũ quantitatem culpæ pœna infligatur: sed homo potest pœnam sibiipsi infligere maiorem, quàm etiam ab alio sibi infligatur: ergo videtur quod confessio non sit de necessitate salutis.

SED CONTRA Boetius in li. de Conso. Si opem medicantis expectas, oportet quod morbum deregas, sed de necessitate salutis est quod homo de peccatis medicinam accipiat, ergo & de necessitate salutis est quod morbum per confessionem detegat.

Prætereà. In iudicio seculari non est idem iudex vel actor & reus, sed iudicium spirituale est ordinarius, ergo peccator qui est reus, non debet esse ipsiplius iudex, sed ab alio iudicari: & ita oportet quod confiteatur.

CONCLVSIO.

Sacramentalis confessio de necessitate salutis viæ est, qui in peccatum actuale, vel mortale cecidit.

RESPONDEO dicendum, quòd passio Christi, sine cuius virtute nec originale, nec actuale peccatũ dimittitur, in nobis operatur per sacramentorũ susceptionem, quę ex ipsa efficaciã habent, & ideò ad culpæ remissionẽ & actualis & originalis requiritur sacramentum Ecclesiæ, vel actu susceptũ, vel saltem voto: quando articulus necessitatis, non contemptus sacramentum excludit, & per contemptum illa sacramenta quę ordinantur contra culpã, cum qua stare esse non potest, sunt de necessitate salutis, & ideò sicut baptismus, quo deletur originale, est de necessitate salutis, ita & pœnitentia sacramẽtum. Sicut autem aliquis per hoc quòd baptismũ petit, se ministris Ecclesiæ subiicit, ad quos pertinet dispẽsatio sacramentorũ, ita etiam per hoc quod confitetur peccatum suum se ministro Ecclesiæ subiicit, vt per sacramentum pœnitentiæ ab eo dispensatum remissionem consequatur, qui cõgruum remedium adhibere non potest, nisi peccatum cognoscat, quod fit per confessionem peccantis, & ideo confessio est de necessitate salutis eius, qui in peccatum actuale vel mortale cecidit.

Ad primum ergo dicendum, quòd gratiæ infusio sufficit ad culpæ remissionem, sed post culpam remissam adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis: sed ad gratię infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta, ante quorum susceptionem vel actu vel proposito aliquis gratiam non consequitur: sicut in baptismo patet. Et similiter est de confessione, & vlterius per confessionis erubescentiam & vim claudum, quibus se confitens subicit: & satisfactionem iniunctam, quam sacerdos moderatur, secũdum qualitatem etiminum sibi per confessionem innotescentium, pœna temporalis expiatur. Sed tamen ex hoc, quod operatur confessio ad pœnæ remissionem, non habet quod sit de necessitate salutis, quia pœna ista est temporalis, ad quam post culpę remissionem aliquis remaneret ligatus. Vnde sine hoc quod in præsenti via expiaretur, esset via salutis: sed habet quod sit de necessitate salutis ex hoc, quòd ad remissionem culpæ modo prædicto operatur.

Ad secundum dicendum, quòd peccatum quod ex altero cõtractum est, scilicet, originale, potest omnino ab extrinseco remedium habere, vt in paruulis patet, sed peccatum actuale, quod ex seipso quisq; commisit, non potest expiari, nisi aliquid cooperetur ille qui peccauit, sed tamen non sufficit ad peccatum expiandum ex seipso, sicut sufficienter peccatum commisit: eò quòd peccatum ex parte conuersionis est finitum, ex qua parte peccator in ipsum reducitur, sed ex parte auersionis habet infinitatem, ex qua parte oportet quod peccati remissio incipiat, quia quod est vltimum in generatione, est primũ in resolutione, vt dicitur in 7 Ethico. & ideo oportet quòd etiam peccatum actuale ex alio medicinam habeat.

Ad tertium dicendum, quod etsi non legatur eorum confessio, potuit tamen fieri. Multa enim facta fuit, quæ non sunt scripta. Et prætered. Christus habet potestatem excellentiæ in sacramentis, vnde sine his, quæ ad sacramentum pertinent, potuit rem sacramenti conferre.

Ad quartũ dicendum, quod satisfactio non sufficeret ad expiandam pœnã peccati ex quantitate pœnæ, quæ in satisfactione imponitur, sed sufficit inquantũ est pars sacramenti virtutẽ sacramentalẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

habeus, & ideo oportet quod per dispensatores sacramentorum imponatur, & ideo necessaria est confessio.

ARTICVLVS II.

Virum confessio sit de iure naturali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd confessio sit de iure naturali. Adam enim & Cain non tenebantur, nisi ad præcepta legis naturæ, sed reprehenduntur de hoc quod peccatum suum non iunt confessi, ergo confessio peccati est de iure naturali.

Prætered. Præcepta illa, quæ manent in veteri lege & noua, sunt de iure naturali, sed confessio fuit in veteri lege, vt dicitur Isa. 43. Narra si quid habes, vt iustificeris, ergo est de iure naturali.

Prætered. Iob non erat subiectus, nisi legi naturali, sed ipse peccata confitebatur, quod patet per hoc quod dicit Iob 31. Si abscondi vt homo peccatum meum, ergo est de iure naturali.

SED CONTRA. Isid. dicit quod ius naturale est idem apud omnes, sed confessio non est eadem modo apud omnes, ergo non est de iure naturali.

Prætered. Confessio sit ei qui habet claues, sed claues Ecclesiæ non sunt de iure naturali institutæ, ergo nec confessio.

CONCLVSIO.

Sacramentalis confessio non de iure naturæ, sed diuino est.

RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta sunt quædam fidei protestationes, vnde oportet ea fidei esse proportionata, fides autem est supra cognitionem rationis naturalis: vnde & sacramenta sunt supra rationis naturalis dictamen, & quia ius naturale est, quod non opinio genuit, sed innata quædam vis inseruit, vt Tullius dicit, ideò sacramenta non sunt de iure naturali, sed de diuino, quod est supra naturale. quod quandoque etiam naturale dicitur, secundum quòd cuiuslibet rei illud est naturale, quod ei à suo creatore imponitur, tamen propriè dicuntur naturalia, quæ ex principiis naturæ causantur. Supra autem naturam sunt quæ ipse Deus sibi reseruat, siue naturæ ministerio operanda, siue in operationibus miraculorum, siue in reuelationibus mysteriorum, siue in institutionibus sacramentorum, & sic confessio quæ necessitatem sacramentalem habet, non de iure naturali est, sed de diuino.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Adam vituperatur ex hoc quod peccatum suum coram Deo non recognouit: confessio enim, quæ fit Deo per recognitionem peccati, est de iure naturali: nunc autem loquitur de confessione quæ fit homini. Vel dicendum quod confitenti peccatum in casu est de iure naturali, scilicet, cùm quis in iudicio constitutus à iudice interrogatur, tunc enim non debet peccatum mentiri, de quo Adam & Cain vituperantur, sed confessio, quæ fit homini ponte ad remissionem peccatorum consequendam à Deo, non est de iure naturali.

AD SECVNDVM dicendum, quòd præcepta legis naturæ manent eodem modo in lege Moysi, & in noua lege, sed confessio quanuis aliqualiter esset in lege Moysi, non tamen eodem modo: Sicut in lege noua, nec sicut in lege naturæ, in lege autem naturæ sufficiebat recognitio peccati interior apud Deum, sed in lege Moysi oportebat aliquo signo exteriori peccatū protestari: sicut per oblationem hostiæ pro peccato, ex quo & homini innotescere poterat eum peccasse, non autem oportebat vt speciale peccatum à se commissum manifestaret, vt peccati circunstantias, sicut in noua lege oportet.

AD TERTIVM dicendum, quod Iob loquitur de illa absconsione peccati, quam facit deprehensus, peccatum negando, aut excusando, vt ex glosa ibidem haberi potest.

ARTICVLVS III.

Virum omnes ad confessionem teneantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non omnes ad confessionem teneantur, quia sicut dicit Hieron. Pœnitentia est secunda tabula post naufragium, sed aliqui post baptismum naufragium non sunt passi: ergo neceis competit pœnitentia, & sic nec confessio quæ est pœnitentiæ pars.

Prætered. Confessio facienda est Iudici in quolibet foro, sed aliqui sunt qui non habent hominem iudicem supra se, ergo nec tenentur ad confessionem.

Prætered. Aliquis est qui non habet peccata nisi venialia, sed de illis non tenetur homo confiteri: ergo non quilibet tenetur ad confessionem.

SED CONTRA est, quia confessio contra satisfactionem & contritionem diuiditur: sed omnes tenentur ad contritionem, & satisfactionem, ergo & omnes tenentur ad confessionem.

Prætered. Hoc patet per decret. de pœniten. & remiss. vbi dicitur, Quod omnes vtriusq; sexus cùm ad annos discretionis peruenerint, tenentur peccata confiteri.

CONCLVSIO.

Quamquam peccatores tantùm ex diuino iure ad confessionem teneantur, ex vi tamen positiui iuris omnes Christi fideles ad eam semel saltem in anno tenentur.

RESPONDEO dicendum, quòd ad confessionem dupliciter obligamur. Vno modo ex iure diuino, hoc ipso, quod est medicina, & secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantùm, qui peccatum mortale incurrunt post baptismum. Alio modo, ex præcepto iuris positiui, & sic tenentur ex institutione Ecclesiæ edita in concilio generali sub Innoc. 3. tum vt quilibet peccatorem se cognoscerat, quia omnes peccauerunt & egent gratia Dei, tum vt cum maiori reuerentia ad Eucharistiam accedatur, tum ad Ecclesiarum rectoribus sui subditi innotescant, ne lupus intra lateat.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis homo in hac mortali vitā post baptismum naufragium euadere possit, quod est peccatum mortale, non tamen euadere potest venialia, quibus ad naufragium disponitur, contra quæ etiam pœnitentia ordinatur: & ideo manet pœnitentiæ locus etiam in illis qui non mortaliter peccant, & per consequens confessionis.

Ad secundum dicendum, quòd nullus est qui non habeat iudicem Christum, cui per suum vicarium confiteri debet, qui quanuis eo inferior sit, in quantum prælatus est, tamen est eo superior, inquantum peccator est ipse, & ille Christi minister.

Ad tertium dicendum, quod ex vi sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione ecclesiæ quando non habet alia quæ confiteatur. Vel potest dici secundum quosdam quod ex decre prædicta non obligātur, nisi illi qui habent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quod debet omnia peccata confiteri, quod de venialibus intelligi non potest: quia nullus omnia confiteri potest, & secundum hoc ille qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium, sed sufficit ad præceptum ecclesiæ implendum vt se sacerdoti repræsentet, & se ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.

ARTICVLVS IIII.

Virum aliquis possit confiteri peccatum, quod non habet. *Tho. hic ad 2. ar. 3.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis licitè possit cōfiteri peccatum, quod non habet: quia vt dicit Greg. Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est: ergo ad bonam mentem pertinet, vt de illis culpis se accuset, quas non commisit.

Prætered. Aliquis per humilitatem reputat se deteriorem aliquo qui est manifestus peccator, & in hoc est commendandus: sed quod corde quis æstimat, licet ore confiteri: Ergo licitè potest confiteri se habere grauius peccatum quàm habeat.

Prætered. Aliquis aliquando dubitat de peccato aliquo vtrum sit mortale vel veniale, & talis debet de illo, vt videtur, confiteri, vt de mortali: ergo aliquis debet confiteri aliquando peccatum quod non habet.

Prætered. Satisfactio ex confessione ordinatur: sed aliquis potest satisfacere de peccato, quod non commisit: ergo etiam potest confiteri peccatum quod non fecit.

SED CONTRA. Quicunque dicit se fecisse, quod non fecit, mentitur: sed nullus in confessione mentiri debet, cùm omne mendacium sit peccatum: ergo nullus debet confiteri peccatum quod non fecit.

Prætered. in iudicio exteriori non debet aliquod crimen aliter impingi, quod non potest per testes idoneos probari: sed testis in foro pœnitentiæ est conscientia, ergo aliquis non debet se accusare de peccato, quod conscientia non habet.

CONCLVSIO

Peccatum quòd quis non habet, nullatenus confiteri licet.

RESPONDEO dicendum, quod per confessionem debet pœnitens se confessori suo manifestare: ille autem, qui aliud sacerdoti de se loquitur, quàm sua conscientia habeat, siue in bonum, siue in malum, non se sacerdoti manifestat, sed magis occultat, & ideò requiritur idonea confessio: sed ad hoc quod sit idonea, requiritur quod os cordi concordet, vt solùm hoc os accuset quod conscientia tenet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod agnoscere culpam, vbi non est, potest esse dupliciter. Vno modo, vt intelligatur quantum ad substantiam actus, & sic non est verum. Non enim ad bonam mentem pertinet, sed ad errantem, vt se actum aliquem commisse agnoscat, quem non commisit. Alio modo quantum ad conditionem actus: & sic verum est quod Greg. dicit: quia iustus in actu qui de se bonus videtur, formidat, ne aliquis defectus ex parte sua fuerit. Et sic dicitur Iob. 19. Verebar omnia opera mea: & ideo ad bonā mentem etiam pertinet, vt habeat formidinem, quam corde tenet, lingua accuset, & per hoc etiam patet solutio.

Ad secundum dicendum, quod iustus qui est verè humilis, nō reputat se deteriorem, quantum ad perpetrationem actus, qui fit peior ex genere, sed quia timet ne in his quæ bene agere videtur, per superbiam grauius delinquat.

Ad tertium dicendum, quod quando aliquis dubitat de aliquo peccato an sit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente: quia quicquid committit vel omittit, in quo dubitat esse peccatum mortale, peccat mortaliter de criminis committens: & similiter periculo se committit, qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri: non tamen debet asserere illud mortale esse, sed tamen dubitatiuè loqui, & iudicium sacerdotis expectare, cuius est discernere inter lepram & lepram.

Ad quartum dicendum, quòd ex hoc, quod homo satisfacit pro peccato, quod non commisit, non incurrit mendacium: sicut cùm quis confitetur peccatum quod non credit se fecisse: si enim dicat peccatum quòd non fecit, dum credit se fecisse, non mentitur: & ideò non peccat si eo modo dicat, sicut est in corde suo

ARTICVLVS V.

Virum statim teneatur confiteri.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd statim teneatur confiteri, dicit enim Hug. de S. Vict. Si necessitas non est, quæ præcendatur, contemptus non excusatur: sed quilibet tenetur vitare contemptum, ergo quilibet tenetur statim confiteri, cùm possit.

Prætered. Quilibet tenetur plus facere ad euadendum morbum spiritualem, quàm ad euadendum morbum corporalem: sed aliquis infirmus corporaliter non sine detrimento salutis medicum requirere tardat: ergo videtur quòd non possit esse sine detrimento salutis, quod aliquis sacerdoti, cuius copiam habet, non statim de peccato confiteatur.

Prætered. Illud quòd sine termino debetur, statim debetur: sed sine termino debet homo confessionem Deo, Ergo tenetur ad statim.

SED contra, In decreto simul datur tempus determinatum de confessione & de Eucharistiæ perceptione: sed aliquis non peccat si non percipiat Eucharistiam ante tempus à iure determinatum: ergo non peccat si ante tempus illud non confiteatur.

Prætered. Quicunque illud omittit, ad quod ex præcepto tenetur, peccat mortaliter: si ergo aliquis non statim confiteatur quando habet copiam sacerdotis, si ad statim confitendum tenetur, peccaret mortaliter: & eadem ratione alio tempore, & sic deinceps: & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro vna pœnitentiæ dillatione: quod videtur inconueniens.

CONCLVSIO.

Quamquam statim omnes de suis dolore peccatis teneantur: de necessitate tamen salutis non est, vt statim peccata sua confiteantur, sed habita copia confessoris & statuti ab Ecclesia pro pœnitentia temporibus.

RESPONDEO dicendum: quòd cùm propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad Eritionem tenetur, scilicet, quando peccata mortiæ occurrunt, quod præcipuè in periculo mortis extitit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione oporteat eum peccatum incurrere: sicut cū tenetur ad celebrādum, nisi desit copia sacerdotis, saltem conteri tenetur & habere propositum confitendi, sed ad confessionem actualiter faciendam obligatur dupliciter. Vno modo per accidens, scilicet, quando ad aliquid tenetur, quod non potest sine peccato facere non confessus, tunc confiteri tenetur: sicut si debeat Eucharistiam percipere, ad quam nullus post peccatum mortale nisi confessus accedere debet, copia sacerdotis obstat, & necessitate non vrgente, & inde venit obligatio, qua ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit vt semel in anno, scilicet, in Pascha te, omnes sacram communionem accipiant: & ideo ante tempus illud omnes confiteri tenentur. Alio modo obligantur aliqui ad confessionem per se: & sic videtur esse eadem ratio de confessione & baptismo differendo: quia vtrumque est sacramentum necessitatis. Ad baptismum autem percipiendum non tenetur aliquis, statim postquam habet propositum baptismi, ita quod peccet mortaliter nisi statim baptizetur: nec est aliquod tempus determinatum, vltra quod si baptismum differat peccatum incurrat, sed potest contingere quòd in dilatione baptismi mortale erit peccatum, vel non erit, & hoc pendendum est ex causa dilationis: quia sicut dicit Philosophus 8. Phys. Voluntas non rerardat facere opus volitum nisi propter aliquam causam rationabilem, vnde si causa dilationis baptismi mortale peccatum annexum habeat, vtpote, propter contemptum vel aliquod huiusmodi, si baptismum differat, dilatio erit peccatum mortale: aliàs non. Et ideò idem videtur esse in confessione, quæ non est maioris necessitatis, quàm baptismus. Et quia ea quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac vita implere, ideò si periculum mortis immineat, etiam per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc, vel baptismum suscipiendum. Et propter hoc etiam Iaco. simul præceptum edidit de confessione facienda & extrema vnctione percipienda. Et ideo videtur probabilis illorum opinio qui dicunt, quod non teiietur homo ad statim confitendum, quamuis periculosum sit differre. Alii dicunt quod tenetur contritus ad statim confitendum, debita opportunitate oblata, secundum rectam rationem, nec obstat quòd decretr. terminum præfigat, vt semel in anno confiteatur, quia Ecclesia non indulget dilationi, sed prohibet negligentiam in mora dilationis: vnde per decret. illam non excusatur à culpa dilationis quantum ad forum conscientiæ, sed excusatur à pœna quantum ad forum Ecclesiæ, vt non priuetur debita sepultura si moriatur præuenerus fuerit ante tempus illud. Sed hoc videtur nimis durum: quia præcepta affirmatiua non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum, non quidem ex hoc quòd tunc commode impleri possunt: quia tunc si non daret aliquis eleemosynam de superfluo, quandocunque pauper monstraretur, peccaret mortaliter: quod falsum est. Sed ex hoc quod tempus necessitatem vrgentem adducit: & ideò non oportet quod si statim oblata opportunitate non confiteatur, etiam si maior opportunitas non expectetur, aliquis peccet mortaliter: sed quando ex articulo temporis necessitas confessionis inducitur: nec hoc est ex indulgentia Ecclesiæ quòd non teneatur ad statim, sed ex natura præcepti affirmatiui: vnde ante Ecclesiæ statutum etiam minus debebatur. Quidam verò dicunt quòd seculares non tenentur ante quadragesimale tempus confiteri, quod est ei pœnitentiæ tempus, sed religiosi tenentur ad statim, quia totum tempus est eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil est: quia religiosi non tenētur ad alia, quàm alij homines, nisi ad quæ ex voto se obligauerunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Hugo loquitur de illis, qui sine sacramento decedunt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd non est de necessitate salutis corporalis, quod statim Medicum quærat, nisi quando necessitas curationis incumbit: & similiter ad morbum spiritualem.

AD TERTIVM dicendum, quòd retentio rei alienæ inuito domino contrariatur præcepto negatiuo, quod obligat semper, & ad semper: & ideò tenetur semper ad statim reddendum. Secus est autem de impletione præcepti affirmatiui, quod obligat semper, & non ad semper. Vnde non tenetur ad statim implendum.

ARTICVLVS VI.

Virum possit aliquo dispensari, quòd non confiteatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd possit cum aliquo dispensari ne confiteatur homini peccata. Præceptum enim quæ sunt de iure positiuo, subiacent dispensationi Prælatorum Ecclesiæ, sed confessio est huiusmodi, vt ex dictis patet, ergo potest dispensari cum aliquo, vt non confiteatur.

Prætered. Illud quod ab homine institutum est, potest etiam ab homine dispensationem recipere, sed confessio non legitur à Deo instituta, sed ab homine, Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra: habet autem Papa potestatem dispensandi in his quæ per Apostolos instituta sunt: sicut patet de bigamis: ergo etiam potest cum aliquo dispensari ne confiteatur.

SED CONTRA. Pœnitentia, cuius pars est confessio, est sacramentum necessitatis, sicut baptismus, cùm ergo in baptismo nullus dispensare possit, nec in confessione aliquis dispensare poterit.

CONCLVSIO.

Non potest aliqua humana authoritate dispensari, vt quis nunquam confiteatur, cùm sit confessio ex diuina iure ad hominum salutem necessaria.

RESPONDEO dicendum, quòd ministri Ecclesiæ institutum in Ecclesia diuinitus fundata: & ideò institutio Ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorum, sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ: & quia Ecclesia fundatur in fide & in sacramentis, ideò ad ministros, nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere, non pertinet: sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est Ecclesiæ fundamentum. Et ideò sicut Papa non potest dispensare, vt aliquis sine baptismo saluetur: ita nec quod saluetur sine confessione, secundum quod obligat vi sacramenti. Sed potest dispensare in confessione, secundum quòd obligatur de præcepto Ecclesiæ, vt possit ad diutius confessionem differre, quàm ab Ecclesia institutum sit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod præcepta diuini iuris non minus obligant, quàm præcepta iuris naturalis: vnde sicut non potest dispensari in iure naturali, ita nec in iure positiuo diuino.

AD SECVNDVM dicendum, quod præceptum de confessione non est ab homine primò institutum: quamuis sit à Iacobo promulgatum: sed à Deo institutionem habuit: quamuis expressa ipsius institutio non legatur: tamen quædam præfiguratio ipsius inuenitur, & in hoc quod Ioanni cōfitebantur peccata, qui baptismo ipsius ad gratiam Christi præparabantur: & in hoc quòd Dominus sacerdotibus leprosos transmisit: qui quamuis non essent noui testamenti sacerdotes, tamen in eis noui testamenti sacerdotium signabatur.

QVÆSTIO SEPTIMA DE CONFESSIONIS quidditate, in tres articulos diuisa.

EINDE considerādum est de quidditate confessionis. Et circa hoc tria quæruntur.

D Primò, vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem.

Secundò, vtrum confessio sit actus virtutis.

Tertiò, vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum Augustinus conuenienter definiat confessionem. *Tho. vbi sup. ar. 2. q. 1. & sequent.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Augustinus inconuenienter definiat confessionem dicens: Confessio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur. Morbus enim contra quem confessio ordinatur, peccatum est: sed peccatum aliquando est apertum: ergo non debuit dicere morbum latentem esse, cuius confessio est medicina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prætereà. Principium pœnitentiæ est timor: sed confessio est pars pœnitentiæ, ergo non debuit pro essentia cõfessionis ponere spem, sed magis timorem.

Prætereà, illud quòd sub sigillo ponitur, non aperitur, sed magis clauditur: sed peccatum quod quis confitetur, sub sigillo confessionis ponitur, ergo non aperitur in confessione peccatum sed magis clauditur.

Prætereà, Inueniuntur aliæ quædam definitiones ab ista differentes. Greg. enim dicit quod confessio est peccatorũ detestatio & ruptio vulneris. Quidam verò dicunt, quòd confessio est coram sacerdote legittima peccatorum declaratio. Quidam autem dicunt sic. Confessio est sacramentalis delinquentis accusatio ex erubescentia, & per claues ecclesiæ satisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam iniunctam: ergo videtur quòd præassignata definitio, cùm non omnia contineat, quæ in his continentur, sufficiens sit.

CONCLVSIO.

Confessio est per quam latens morbus spe veniæ aperitur.

RESPONDEO dicendum, quòd in actu confessionis plura consideranda occurrunt: Primò, ipsa substantia actus siue genus eius, quod est manifestatio quædam. Secundò, de quo sit scilicet peccato. Tertiò, cui fiat, scilicet, sacerdoti. Quartò causa eius scilicet, spes veniæ. Quintò est actus, scilicet, absolutio à parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem excludendam. In prima ergo diffinitione Augustini tangitur & substantia actus in apertione, & de quo fit confessio, cum dicitur morbus latens, & causa in spe veniæ & in aliis diffinitionibus tanguntur aliqua de illis quinque assignatis, vt cuilibet inspicienti patet.

AD primum ergo dicendum, quòd quamuis sacerdos aliquando sciat eius peccatum vt homo, non tamen scit vt Christi vicarius. Sicut etiam iudex aliquando scit aliquid vt homo, quod nescit vt iudex: & quantum ad hoc, quod per confessionem aperitur, aliquando sit aliquid vt homo, quod nescit vt iudex. Vel dicendum, quòd quamuis actus exterior in aperto sit, actus tamen interior qui principium est, in occulto est, & ideo oportet quòd per confessionem aperiatur.

Ad secundum dicendum, quod confessio præsupponit charitatem: qua quis viuus efficitur, vt in litera dicitur. Contritio autem est in qua datur charitas: timor autem seruilis qui est in spe, & est præuius ad charitatem, sed habens charitatem magis mouetur ex spe, quàm ex timore: & ideò causa confessionis ponitur potius spes, quàm timor.

Ad tertium dicendum, quòd peccatum in qualibet confessione aperitur sacerdoti, & claudítur alijs confessionis sigillo.

Ad quartum dicendum, quòd non oportet in qualibet diffinitione omnia tangere, quæ ad rem diffinitam concurrunt, & ideò inueniuntur quædam definitiones: siue assignationes datæ penes vnam causam, quædam penes aliam.

ARTICVLVS. II.

Vtrum confessio sit actus virtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur, videtur quòd confessio sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de iure naturali, quia ad virtutes apti sumus à natura: vt Philosophus dicit in 2 Ethico. sed confessio non est de iure naturali, ergo non est actus virtutis.

Prætereà, Actus virtutis magis conuenire potest innocenti, quàm ei qui peccauit: sed confessio peccati de quo loquimur, non potest innocenti conuenire, ergo non est actus virtutis.

Prætereà. Gratia, quæ est in sacramentis, aliquo modo differt à gratia quæ est in virtutibus & donis: sed confessio est pars sacramenti, ergo non est actus virtutis.

Sed contra. Præcepta legis sunt de actibus virtutum, sed confessio cadit sub præcepto, ergo est actus virtutis.

Prætereà. Non meremur, nisi actibus virtutum, sed confessio est meritoria, quia cœlum aperit: vt in litera Magister dicit, ergo videtur quòd sit actus virtutis.

CONCLVSIO.

Confessio, quò vera est eo actus virtutis est.

RESPONDEO dicendũ, quòd ad hoc quòd aliquid dicatur actus virtutis, vt prius dictum est, sufficit quod in sui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad virtutem pertineat, quamuis autem non omnia quæ ad virtutem requirunt importet, confessio, tamen importat ex suo nomine manifestationem alicuius, quod in conscientia tenet aliquis: sic enim simul in vnum os & cor conueniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quòd corde non teneat non est confessio, sed fictio: hæc autem conditio ad virtutem pertinet, vt aliquis ore confiteatur quod corde tenet: & ideò confessio est bonum ex genere, & est actus virtutis: sed tamen potest malè fieri, nisi aliis debitis circunstantiis vestiatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad confessionem veri modo debito faciendam vt oportet, & cuius oportet, in generali inclinat ratio naturalis, & secundum hoc confessio est de iure naturali: sed determinatio circunstantiarum quando, & quomodo, & quid confiteri oporteat, & cui. hoc est ex institutione iuris diuini de qua loquimur: & sic patet quòd ius naturale inclinat ad confessionem, mediante iure diuino, quo circunstantiæ determinantur: sicut etiã in omnibus est quæ sunt de iure positiuo.

Ad secundum dicendum, quòd illius virtutis cuius obiectum est peccatum commissum, quamuis habitum possit innocens habere tamen actum non habet innocentia permanente: & ideò etiam confessio peccatorum, de qua nunc loquimur, non competit innocenti: quamuis sit actus virtutis.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis gratia sacramentorum & gratia virtutũ sit alia & alia: non tamen sunt contrariæ: sed disparatæ: & ideò non est incõueniens vt idẽ sit actus virtutis, secundum quòd ex libero arbitrio gratia informato procedit: & sic sacramentum vel pars sacramenti, secundum quòd est medicina in remedium peccati ordinata.

ARTICVLVS III.

Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ vel virtutis.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd confessio non sit actus pœnitentiæ vel virtutis: quia actus virtutis est quæ est causa eius: sed causa confessionis est spes veniæ, vt ex definitione inducta apparet, ergo videtur quòd sit actus spei & non pœnitentiæ.

Prætereà, verecundia est pars temperantiæ, sed confessio ex erubescentia operatur, vt ex præassignata definitione apparet: ergo est actus temperantiæ & non pœnitentiæ.

Prætereà, Actus Pœnitentiæ innititur diuinæ misericordiæ: sed confessio magis innititur sapientiæ propter veritatem, quæ in ipsa esse debet, ergo non est actus pœnitentiæ.

Prætereà, Ad pœnitentiam mouet articulus de iudicio propter timorem, qui pœnitentiæ origo est: sed ad confessionem mouet articulus de vita æterna: quia est propter spem veniæ: ergo non est actus pœnitentiæ.

Prætereà, Ad virtutem veritatis pertinet, vt ostendat se quis talem qualis est, sed hoc facit confitens: ergo est actus virtutis quæ dicitur veritas, & non pœnitentiæ.

SED CONTRA. Pœnitentia ordinatur ad destructionem peccati, sed ad hoc idem ordinatur confessio: ergo est actus pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

Confessio est actus virtutis pœnitentiæ eliciens, quamuis secundum alias rationes ad multas virtutes pertinere possit.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc in virturibus considerandum est quòd quando supra obiectum virtutis additur spiritualis ratio boni & difficilis, requiritur spiritualis virtus, sicut magnanimitas ad magnificentiam pertinent: quamuis communiter sumptus ad magnificentiam pertineant: quamuis communiter sumptus ad liberalitatem: vt patet, secundo Ethico. & quarto. Et similiter est in confessione veri, quæ quamuis ad veritatem virturis pertineat absolutè, tamen secundum quòd aliqua ratio boni additur, ad aliam virtutem pertinere incipit: & ideò dicit philosophus 4. Ethicorum. Quod confessio quæ fit in iudicijs, non pertinet ad veritatis virtutem, sed magis ad iustitiam: & similiter confessio beneficiorum Dei in laudem diuinam non pertinet ad virtutem veritatis, sed ad virtutem latriæ: & ita etiam confessio peccatorum ad remissionem eorum consequendam non pertinet elicitiuè ad virtutem veritatis, vt quidam dicunt: sed ad virtutem pœnitentię, imperatiuè autem ad multas virtutes pertinere potest: secundum quod in finem multarum virtutum trahi potest cõfessionis actus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd spes est confessionis causa non sicut eliciens, sed sicut imperans.

Ad secundum dicendum, quod erubescentia in illa definitione non ponitur quasi causa confessionis, cùm magis nata sit impedire confessionis actum: sed magis quasi concausa ad liberandum à pœna, inquantum ipsa erubescentia pœna quædam est: sicut etiam claues Ecclesiæ concausæ confessionis ad hoc sunt.

Ad tertium dicendum, quòd secundum quãdam adoptationem partes pœnitentiæ tribus attributis personarum adaptari possunt, vt contritio misericordiæ, vel bonitati respondeat propter dolorem de malo: confessio sapientiæ propter veritatis manifestationem, satisfactio potentię propter satisfaciendi laborem, & quia contritio est prima pars pœnitentiæ, & efficaciam aliis partibus præbens: ideò eodem modo iudicãrur de tota pœnitentia, sicut de contritione.

Ad quartum dicendum, quòd quia confessio magis ex spe procedit quàm ex timore, ideo magis innititur articulo de vita æterna quàm respicit spes, quam articulo de iudicio, quod respicit timor: quamuis pœnitẽtia ratione contritionis eõcursio se habebat.

Ad quintum patet solutio ex dictis.

QVÆSTIO OCTAVA DE MINISTRO
confessionis in septem articulos diuisa.

EINDE considerandum est de ministro confessionis. Circa quod quæruntur septem.

D Primò, verum necessarium sit confiteri sacerdoti.

Secundò, vtrum in aliquo casu liceat aliis quàm sacerdotibus confiteri.

Tertiò, vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.

Quartò,

Quartò, vtrum sit necessarium, quòd homo confiteatur proprio sacerdoti.

Quintò, vtrum possit aliquis alteri, quàm proprio sacerdoti confiteri ex priuilegio, vel mandato superioris.

Sextò, vtrum pœnitẽs in extremo vitæ suæ possit absolui à quolibet sacerdote.

Septimò, vtrum pœna temporalis taxari debeat secundum quãtitatem culpæ.

ARTICVLVS. I.

Vtrum necessarium sit confiteri sacerdoti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad confessionem enim non obligamur nisi ex diuina institutione: sed diuina institutio nobis proponitur Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra: vbi nõ fit mentio de sacerdote, ergo non oportet confiteri sacerdoti.

Prætereà, Pœnitentia est necessitatis sacramentum, sicut & baptismus, sed in baptismo propter necessitatis sacramentum est minister quilibet homo, ergo & in pœnitentia: sed ministro Ecclesiæ facienda est confessio, ergo sufficit cuilibet confiteri.

Prætereà. Confessio est ad hoc necessaria, vt taxetur pœnitenti satisfactionis modus, sed aliquis aliquando non sacerdos dulcius posset pœnitenti dare satisfactionis modum, quã multi sacerdotes: ergo non est necessarium quòd confessio fiat sacerdoti.

Prætereà. Confessio ad hoc est ordinata in Ecclesia, vt rectores pecorum suorum vultum cognoscant, sed quandoque rector vel Prælatus non est sacerdos, ergo confessio non semper facienda est sacerdoti.

SED CONTRA. Absolutio pœnitentis propter quam fit confessio, non fit nisi à sacerdotibus, quibus claues commissæ sunt ergo confessio debet fieri sacerdoti.

Prætereà. Confessio præfiguratur in Lazari mortui viuificatione, sed Dominus solùm discipulis præcepit vt soluerent Lazarum, vt patet Ioann. vndecimo. ergo sacerdotibus facienda est confessio.

CONCLVSIO.

Soli sacerdoti facienda est sacramentalis confessio.

RESPONDEO dicendum, quòd gratia, quæ in sacramentis datur, à capite in membra descendit, & ideò solus ille minister est sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium super corpus Christi verum, quod solius sacerdotis est, qui consecrate Eucharistiam potest, & ideò cùm in sacramento pœnitentiæ gratia conferatur, solus sacerdos minister est huiusmodi sacramenti, & ideò ei soli facienda est sacramentalis confessio, quæ ministro fieri debet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Iacobus loquitur ex præsuppositione diuinæ institutionis: & quia diuinitus instituit præfertur de confessione sacerdotibus facienda, per hoc quod eis potestatem remittendi peccata in Apostolis dedit, vt patet Ioann. 20. ideo intelligendum est, quòd Iaco. sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

Ad secundum dicendũ, quòd baptismus est magis sacramentum necessitatis, quã pœnitentia quò ad cõfessionem & absolutionem: quia quandoque baptismus prætermitti non potest sine periculo salutis æternæ, vt patet in pueris, qui non habent vsum rationis, sed non est ita de confessione, & absolutione, quæ tantum ad adultos pertinent: in quibus contritio cum proposito cõfitendi, & desiderio absolutionis sufficit ad liberãdum à morte æterna: & ideo non est simile de baptismo & confessione.

Ad tertium dicendum, quòd in satisfactione non solùm attendenda est quantitas pœnæ: sed etiam virtus eius: secundum quòd est pars sacramenti: & sic requirit sacramentorum dispensatorem, quamuis etiam ab alio, quàm à sacerdote pœna taxari possit.

Ad quartum dicẽdum, quòd cognoscere vultum pecoris, ad duo potest necessarium esse. Primò, quòd coordinetur gregi Christi, & sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad curam & solicitudinem pastoralem, quæ incumbit quandoque illis, qui non sunt sacerdotes. Secundò, ad hoc quòd prouideatur ei competens mẽdicamentum salutis, scilicet, sacramentum Eucharistiæ: & talia præbere pertinet ad sacerdotem, & ad talem cognitionem pecoris confessio ordinatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum in aliquo casu liceat alii quàm sacerdoti confiteri.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in nullo casu liceat aliis, quàm sacerdotibus confiteri: quia confessio sacramentalis accusatio est: vt ex supposita definitione habetur sed dispensatio sacramenti ad illum tantum pertinet, qui est sacramenti minister, cum ergo minister sacramenti proprius sit sacerdos, videtur quòd nulli alij sit confessio facienda.

Prætereà. Confessio in quodlibet iudicio ad sententiam ordinatur, seu sententia in foro contentioso non à suo iudice lata, nulla est: & ideò non facienda est confessio nisi iudici: sed iudex in foro conscientiæ non est nisi sacerdos, qui habet potestatem ligandi & soluendi, ergo non est alij confessio facienda.

Prætereà. In baptismo quilibet potest baptizare, quia si baptizat laicus, etiam absque necessitate non debet à sacerdote Baptismus iterari: sed si aliquis cõfiteatur laico in casu necessitatis, iterũ tenetur sacerdoti confiteri, si articulum necessitatis euadat: ergo confessio non potest fieri laico in casu necessitatis.

SED CONTRA, Est quod in litera determinatur.

CONCLVSIO.

Non nisi in necessitatis articulo alteri quam sacerdoti peccatorum confessio fieri potest.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut Baptismus est sacramentum necessitatis, ita & pœnitentia. Baptismus autem, quia est sacramentum necessitatis, duplicem habet ministrum. Vnum, cui ex officio baptizare incumbit, scilicet, sacerdotem. Alium, cui ratione necessitatis dispensatio baptismi committitur: & ita etiam minister pœnitentię, cui cõfessio est facienda, est sacerdos: sed in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet, vt ei confessio fieri possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in sacramento pœnitentiæ non solum est aliquid ex parte ministri, scilicet, absolutio & satisfactionis iniunctio, sed etiã aliquid ex parte ipsius, qui suscipit sacramentũ, quod est etiam de essentia sacramenti, sicut contritio & cõfessio. Satisfactio antè ism incipit esse à ministro, inquantũ eam iniungit: & à pœnitẽte, inquãtum eam implet: & ad plenitudinem sacramenti vtrunq; debet cõcurrere, quãdo possibile est. Sed quandoque necessitas imminet, debet facere pœnitens quod ex parte sua est, scilicet, conteri & confiteri cui potest, quamuis sacramentum perficere non possit vt faciat id quod ex parte sacerdotis est, absolutionem, scilicet, defectum tamen sacerdotis summus Sacerdos supplet: nihilominus confessio laico ex desiderio sacerdotis facta sacramentalis est quodammodo: quamuis non sit sacramentum perfectum: quia deest ei id quod est ex parte sacerdotis.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis laicus non sit iudex eius: qui sibi confitetur absolutè, tamen ratione necessitatis accipit iudicium super eum, secundum quod confitens ex desiderio sacerdotis se ei subdit.

Ad tertium dicendũ, quod per sacramenta homo nõ solùm Deo, sed Ecclesiæ oportet quòd reconcilietur. Ecclesiæ autem reconciliari non potest nisi sanctificatio Ecclesię ad eũ perueniat: in baptismo autem sanctificatio Ecclesię ad hominẽ peruenit per ipsum elementum exterius abhibitũ, quod verbo vitæ sanctificatur secundũ formam Ecclesiæ à quocunque & ideò ex quo semel baptizatus est à quocunque, non oportet quòd iterum baptizetur. Sed in pœnitentia Ecclesiæ sanctificatio non peruenit ad hominem nisi per ministrum: quia non est ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum, quod ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferat: & ideo quamuis ille laico confessus in articulo necessitatis consequutus sit veniam à Deo, eò quòd propositum confitendi, quod secundum mandatum Dei percepit, sicut potuit impleuit, nõ tamen adhuc ecclesiæ reconciliatus est, vt ad sacramenta Ecclesię admitti debeat nisi prius à sacerdote absoluatur: sicut ille qui baptismo flaminis baptizatus est, ad Eucharistiam non admittitur. Et ideo oportet quòd iterum confiteatur sacerdoti, cùm copiam habere potuerit, & præcipuè quia sacramentum pœnitentię perfectum non fuit. Vnde oportet quòd perficiatur, vt ex ipsa perceptione sacramenti plenlorem effectum consequatur, & vt mandatum de pœnitentiæ sacramento recipiendo impleat.

ARTICVLVS III.

Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.

AD TERTIVM sic producitur. Videtur quòd extra casum necessitatis non possit aliquis nõ sacerdos confessionẽ venialium audire. Quia sacramẽtum aliquod committitur laico dispẽiandum ratione necessitatis: sed cofessio venialium non est de necessitate, ergo non committitur laico.

Prætereà, Cõtra venialia ordinatur extrema vnctio, sicut & pœnitentia: sed illa non potest dari à laico: vt patet Iacobi vltimo: ergo nec confessio venialium potest ei fieri.

SED contra est quod dicit Beda in litera.

CONCLVSIO.

Non est necessarium vt quis sacerdoti venialia confiteatur, cum per pectoris tusionem & aquam benedictam remittantur.

RESPONDEO dicendum, quòd per peccatum veniale homo nec à Deo, nec à sacramento Ecclesię separatur: & ideò non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimissionem, neque indiget reconciliari ecclesiæ. Et propter hoc non oportet quòd venialia aliquis sacerdoti confiteatur: quia ipsa confessio laico facta sacramentale quoddam est, quamuis non sit sacramentum perfectum, & ex charitate procedens: & talibus natum est venialia remitti, sicut pertusionem pectoris, & aquam benedictam.

Et per hoc patet solutio ad primum: quia venialia non indigent sacramenti perceptione ad dimissionem sui, sed sufficit ibi aliquid sacramentale, vt aqua benedicta, & aliquid huiusmodi.

Ad secundum dicendum, quod extrema vnctio non datur directè contra veniale, nec aliquod sacramentum.

ARTI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd nõ sit necessarium, quòd homo cõfiteatur proprio sacerdoti. Gregorius enim dicit. Apostolico moderamine & pietatis officio à nobis constitutum est, quòd sacerdotibus monachis Apostolorum figuram tenentibus liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere: atque peccata soluere: sed monachi nõ sunt proprij sacerdotes aliquorum, cùm non habeant curam animarum: ergo cùm cõfessio fiat propter absolutionem, sufficit quòd fiat cuicunq; sacerdoti.

Præterea. Sicut sacerdos est minister huius sacramenti, ita est Eucharistiæ: sed quilibet sacerdos potest conficere: ergo quilibet potest sacramentum pœnitentiæ ministrare: ergo non oportet quod fiat proprio sacerdoti.

Præterea. Illud ad quòd determinatè tenemur, non est in nostra electione constitutum: vt patet per Augustin. in litera. Dicit enim. Qui vult confiteri peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem, qui sciat soluere & ligare: ergo videtur quòd non sit necessariũ quòd sacerdoti proprio confiteatur aliquis.

Præterea: Quidam sunt: sicut Papa, Prælati, qui nõ videntur habere proprium sacerdotem: cùm non habeant superiorem, sed ibi tenentur ad confessionem: ergo non semper tenetur homo confiteri proprio sacerdoti.

Præterea. Illud quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat, vt Bernar. dicit, sed confessio, quæ pro charitate instituta est, contra charitatem militaret, si homo ad confitendum vni sacerdoti esset obligatus: vrputa si peccator sciat sacerdotem suum hæreticum, aut solicitatorem ad malum, aut fragilem: qui ad peccatum quod quis cõfiteatur ei, sit pronus: vel si reuelator confessionis probabiliter existimetur: vel si peccatũ contrà primum commissum sit, de quo quis confiteri debet, ergo videtur quod non semper oporteat confiteri proprio sacerdoti.

Præterea. In eo quòd est necessarium ad salutem, non sunt homines arctandi, ne impediatur à via salutis: sed magna arctatio videtur si oporteat vni homini confiteri de necessitate, & per hoc multi possent à confessione retrahi, vel timore, vel verecundia, vel aliquo huiusmodi: ergo cum confessio sit de necessitate salutis, non debent homines ad hoc arctari (vt videtur) quòd proprio sacerdoti confiteantur.

SED CONTRA est decret. Inno. qui instituit quòd omnes vtriusque sexus semel in anno proprio sacerdoti confiteantur.

Præterea Sicut episcopus se habet ad diœcesim suam, ita sacerdos ad suam parochiam: sed non licet vni episcopo in diœcesi alterius Episcopale officium exercere: secundum statuta canonum, ergo non licet vni sacerdoti parochianum alterius audire.

CONCLVSIO.

Non modò sacerdoti, sed proprio sacerdoti, qui imperandi iurisdictionem & potestatem habeat, confiteri peccata necessarium est.

RESPONDEO dicendum, quòd alia sacramenta non consistunt in hoc, quòd ad sacramentum accedens aliquid agat: sed solum vt recipiat: sicut patet in baptismo & huiusmodi: sed actus recipientis requiritur ad percipiendum vtilitatem sacramenti in eo, qui est suæ voluntatis arbiter constitutus: quasi remouens prohibens, scilicet, fictionem: sed in pœnitentia actus accedentis ad sacramentum est de substantia sacramenti, eò quòd contritio, confessio, & satisfactio sunt pœnitentiæ partes, quæ sunt actus Pœnitentis: actus autem nostri, cùm in nobis principium habeat, non possunt nobis ab aliis dispensari, nisi per imperium. Vnde oportet quòd ille, qui dispensator huiusmodi sacramenti constituitur, sit talis, qui possit imperare aliquid agendum. Imperium autem non competit alicui in alium, nisi qui habet super eum iurisdictionem: & ideo de necessitate huius sacramenti est, non solum vt minister habeat ordinem sicut in aliis sacramentis, sed etiam quòd habeat iurisdictionem. Et ideo sicut ille, qui non est sacerdos, non potest hoc sacramentum conferre, ita nec ille qui non habet iurisdictionem. Et propter hoc oportet sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti confessionem fieri, cùm enim sacerdos non absoluat nisi ligando ad aliquid faciendum, ille solus potest absoluere, qui potest per imperium ad aliquid faciendum ligare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de illis monachis qui iurisdictionem habent, vtpotè quibus alicuius parochiæ cura est commissa, de quibus aliqui dicebant, quòd hoc ipso quòd monachi erant, non poterant absoluere, & pœnitentias iniungere, quod falsum est.

Ad secundum dicendum, quòd sacramentum Eucharistiæ non requirit imperium in aliquem hominem, secùs autem est in hoc sacramento vt dictum est. & ideo ratio non sequitur, & tamen non licet Eucharistiam ab alio, quam à proprio sacerdote accipere, quamuis verum sit sacramentum quod ab eo percipitur.

Ad tertium dicendum, quòd electio discreti sacerdotis non est nobis commissa, vt nostro arbitrio facienda, sed de licentia Superioris, si forte proprius sacerdos, esset minus idoneus ad apponendum peccato salutare remedium.

Ad quartum dicendum, quòd prælatis incumbit sacramẽta dispensare quæ non nisi mundi tractare debent, ideo concessum est eis à iure, quòd possunt sibi eligire proprios sacerdotes cõfessiores, qui quantum ad hoc sunt eis superiores, sicut & vnus medicus, ab alio curatur, non inquantum medicus, sed inquantum infirmus.

Ad quintum dicendum, quòd in casibus illis in quibus probabiliter timet pœnitens periculum sibi vel sacerdoti ex confessione facta, debet recurrere ad superiorem: vel ab eodem petere licentiã alteri confitendi: quod si licentiam habere non possit, idem est iudicium, quod de illo, qui non habet copiam sacerdotis: vnde magis debet eligere laico confiteri: nec in hoc transgreditur aliquid præceptum Ecclesiæ: quia præcepta iuris positiui non se extendunt vltra intentionem præcipientis, quæ est finis præcepti: hoc autem est charitas secundum Apostolum. Nec aliqua iniuria fit etiam sacerdoti, quia priuilegium meretur amittere, quia concessa sibi abutitur potestate.

Ad sextum dicendum, quòd in hoc, quòd oportet proprio sacerdoti confiteri, non arctatur via salutis: sed sufficiens ad salutẽ via statuitur. Peccaret autem sacerdos, si non esset facilis ad præbendã licentiam alteri confiteri, quia multi sunt adeo infirmi, quòd potius sine confessione morerentur, quàm tali sacerdoti confiterentur: vnde illi qui sunt nimis solliciti, vt conscientias per confessionem subditorum sciant, multis damnationis laqueum inituntur, & per consequens sepsis.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquis possit alteri, quàm proprio sacerdoti confiteri, ex priuilegio vel mandato superioris.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non possit aliquis alteri quàm proprio sacerdoti confiteri, etiam ex priuilegio vel mandato superioris. Quia non potest aliquod priuilegium indulgeri in præiudicium alterius, sed hoc esset in præiudicium alterius sacerdotis, si alius confessionem subditi sui audiat, ergo non potest per priuilegium seu licentiam seu mãdatum superioris obtineri.

Præterea, Illud per quod impeditur diuinum mandatum, non potest per mandatum vel priuilegium alicuius hominis concedi: sed mandatum diuinum est ad rectores Ecclesiarum, vt diligenter vultum pecoris sui agnoscant: Prouerb. 27. quod impeditur si alius quàm ipse confessionem eius audiat, ergo hoc non potest per aliquem hominis priuilegium vel mandatum ordinari.

Præterea, ille qui audit confessionem alicuius, est propitius sudex eius, aliàs non posset eum ligare & soluere: sed vnius hominis non possunt esse plures proprij sacerdotes vel iudices: quia tunc teneretur pluribus obedire, quod est impossibile, si contraria præciperent vel incompossibilia, ergo non potest aliquis cõfiteri nisi proprio sacerdoti etiam ex superioris licentia.

Præterea, Iniuriã sacramento facit qui sacramentum iterat super eadem materia. vel ad minus inutiliter facit: sed qui confessus est alij sacerdoti, tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti si petat: quia non est absolutus ab obedientia qua ei tenetur: ad hoc ergo non potest licitè fieri, quòd alij quàm proprio sacerdoti confiteatur.

SED CONTRA, Ea, quæ sunt ordinis, possunt habenti similem ordinem committi ab eo, qui ea facere potest: sed superior, vt Episcopus, potest confessionem audire illius, qui est de parochia alicuius presbyteri: quia etiam aliquando aliqua sibi reseruat, cum sit ille principalior rector, ergo etiam potest committere alicui sacerdoti quòd ipsum audiat.

Præterea, Quicquid potest inferior potest superior, sed ipse sacerdos potest suo prochiano dare licentiam quòd alteri confiteatur, ergo multo fortius eius superior hoc potest.

Præterea, Potestatem quam habet sacerdos in populo, habet ab Episcopo, sed ex illa potestate potest confessionem audire: ergo & eadem ratione alius cui Episcopus potestatem concedit.

CONCLVSIO.

Potest aliquis ex priuilegio, vel superioris mandato, alii quàm proprio sacerdoti sua confiteri peccata, & ab illo absolui.

RESPONDEO dicendũ, quòd sacerdos aliquis potest dupliciter impediri ne alicuius cõfessionem audiat. Vno modo propter defectum iurisdictionis, Alio modo propter impedimentum executionis ordinis: sicut excommunicati, & degradati, & huiusmodi: quicunque autem iurisdictionem habet, potest ea quæ sunt iurisdictionis committere. & ideo si aliquis impediatur, quòd alterius confessionem audire non possit per iurisdictionis defectum, potest sibi per quemcunque iurisdictionem habẽtem immediatam in illos committi quòd confessionem audiat & absoluat: siue per ipsum sacerdotem, siue per Episcopum, siue per Papam. Si autem propter executionis ordinis impedimentum audire nõ possit, potest sibi concedi quòd confessionem audiat per eum, qui impedimentum remouere potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præiudicium non fit alicui, nisi ei subtrahatur quod est in fauorem eius indultum. Iurisdictionis autem potestas non est commissa alicui homini in fauorem suum, sed in vtilitatem plebis, & honorem Dei. Et ideò si superioribus perlatis expediret videatur ad salutem plebis, & honorem Dei promouendum, quod aliis quæ sunt iurisdictionis, committant: in nullo fit præiudicium inferioribus prælatis, nisi illis qui

qui quærunt quæ sua sunt, nõ quæ IESV Christi, & qui gregi præsunt, non vt eos pascant, sed vt ab eis pascantur.

Ad secundum dicendum quòd rector Ecclesiæ debet vultum pecoris sui cognoscere dupliciter. Vno modo per solicitam exterioris conuersationis considerationem, qua inuigilare debet super gregem sibi commissum, & in hac cognitione non oportet quòd credat subdito, sed certitudinem facti, inquantum potest inquirat. Alio modo per confessionis manifestationem, & quãtum ad hanc cognitionem non potest maiorem certitudinem accipere quàm vt subdito credat: quia hoc est ad subueniendum conscientiæ ipsius. Vnde in foro confessionis creditur homini & pro se, & contra se, non autem in foro exterioris iudicij, & ideo ad hanc cognitionem sufficit, quòd credat subdito dicẽti se alteri absoluere valenti fuisse confessum: & sic patet quòd talis cognitio peccatoris per priuilegium alteri indultum de confessione audienda non impeditur.

Ad tertium dicendum, quòd inconuenientes esset si duo æqualiter super eandem plebem constituantur: si autem inæqualiter, non est inconueniens, & secundũ hoc super eandem plebem immediatè sunt, & sacerdos parochialis, & Episcopus, & Papa, & quilibet eorum potest ea quæ sunt iurisdictionis ad ipsum pertinentia alteri committere. Sed si Superior committat, qui & principalior est, dupliciter potest committere: aut ita quòd eum vice sui constituat, sicut Papa & Episcopus suos pœnitentiarios constituunt: & tunc talis est principalior quàm inferior prælatus. sicut pœnitẽtiarius Papæ, quàm episcopus, & pœnitentiarius Episcopi, quàm sacerdos parochialis, & magis tenetur ei cõfitens obedire. Alio modo vt eum coadiutorem illius sacerdotis constituat, & quia coadiutor ordinatur ad eum, cui coadiutor datur, ideo coadiutor est minus principalis: & ideo pœnitens non tantum obedire tenetur ei, quantum proprio sacerdoti.

Ad quartum dicendum, quòd tenetur confiteri peccata, quę non habet: & ideò si aliquis pœnitentiario Episcopi, vel alteri ab Episcopo commissionem habenti confessus fuerit, cùm sint sibi dimissa peccata, & quo ad Ecclesiam, & quo ad Deum, non tenetur confiteri proprio sacerdoti quantũcunq; petat: sed propter statũ Ecclesiæ de confessione facienda proprio sacerdoti iemel in anno, eodem modo se debet habere, sicut & ille qui habet solùm venialia. Talis enim solùm venialia confiteri debet, vt quidam dicunt: vel profiteri se à peccato mortali immunem & sacerdos ei in foro conscientiæ credere debet & tenetur. Si tamen iterum confiteri teneretur, non frustra primò confessus fuisset: quia quanto pluribus sacerdotibus cõfitetur quis, tanto plus de pœna remittitur ei: tum ex eruditione confessionis, quæ in pœnam satisfactoriam computatur, tum ex vi clauium. Vnde toties posset confiteri, quòd ab omni pœna liberaretur, nec reiteratio facit iniuriam sacramẽto: nisi in quo materiæ consecrationem, quorum neutrum est in pœnitentia: vnde bonum est quòd ille qui authoritate Episcopi confessionem audiet, inducat confitentem quòd cõfiteatur proprio sacerdoti: quod si noluerit, nihilominus eum absoluere debet.

ARTICVLVS VI.

Vtrum pœnitens possit in fine vitæ à quolibet sacerdote absolui.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in fine vitæ pœnitens non possit à quolibet sacerdote absolui. Quia ad absolutionem requiritur aliqua iurisdictio, vt dictum est: sed sacerdos non acquirit iurisdictionem super illum qui in fine pœnitet, ergo nemo potest eum absoluere.

Præterea, Ille qui sacramentum Baptismi in articulo mortis ab alio, quàm proprio sacerdote recipit, non debet à proprio sacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet sacerdos in articulo mortis posset absoluere à quolibet peccato nõ debet pœnitens, si euadit, ad suum sacerdotem recurrere, quod falsum est: quia aliàs sacerdos nõ haberet cognitionem de vultu pecoris sui.

Præterea, In articulo mortis sicut licet alieno sacerdoti baptizare, ita etiam non sacerdoti: sed non sacerdos nunquam potest absoluere in foro pœnitentiali: ergo nec sacerdos in articulo mortis eum, qui non est sibi subditus.

SED CONTRA, necessitas spiritualis est maior, quàm corporalis. sed aliquis in necessitate vitæ potest aliorum rebus vti, etiam inuitis dominis ad subueniendum corporali necessitati: ergo, & in articulo mortis ad subueniendum spirituali necessitati potest à non suo sacerdote absolui. Præterea, Ad idem sunt authoritates positæ in litera.

CONCLVSIO.

Potest pœnitens à quouis sacerdote in' mortis articulo non modò à peccatis omnibus absolui, sed à qualibet excommunicatione à quacunque sit lata.

RESPONDEO dicendum, quod quilibet sacerdos, quantũ est de virtute clauium, habet potestatem indifferenter in omnes, & quantum ad omnia peccata: sed quod non possit omnes ab omnibus peccatis absoluere, hoc est: quia per ordinationem Ecclesiæ habet iurisdictionem limitatam, vel omnino nullam habet, sed quia habet iurisdictionem limitatam, vel omnino nullam habet, sed quia necessitas legem non habet, ideo quando necessitatis articulus imminet, per ecclesiæ ordinationem non impeditur quin absoluere possit, ex quo habet claues etiam sacramentaliter, & tantum consequitur ex absolutione alterius sicut si à proprio sacerdote absolueretur: nec solum à peccatis tunc potest à quolibet sacerdote absolui, sed etiam ab excommunicatione à quocunque sit lata & hæc absolutio etiam ad iurisdictionem pertinet, quæ per legem ordinationis Ecclesiæ coarctatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliquis potest vti iurisdictione alterius ex eius voluntate: quia ea quæ iurisdictionis sunt, committi possunt. Vnde quia ecclesia accepta vt quilibet sacerdos absoluere possit in articulo mortis: ideò ex hoc ipso quis vsum iurisdictionis habet, quamuis iurisdictione careat.

Ad secundum dicendum, quòd non oportet eum recurrere ad proprium sacerdotem, vt iterum à peccatis soluatur, à quibus in articulo mortis absolutus est: sed vt innotescat ei, quòd est absolutus. Nec similiter oportet quòd absolutus ab excommunicatione ad ru dicem vadat, qui aliàs absoluere potuisset, absolutionem petens, sed satisfactionem offerens.

Ad tertium dicendum, quòd baptismus habet ex ipsa sanctificatione materię efficaciã: & ideò à quocunque conferatur alieno, ille sacramentum recipit: sed vis sacramentalis pœnitentiæ consistit in sanctificatione ministri: & ideò ille qui laico confitetur, quamuis impleat quod ex parte est de sacramentali cõfessione, tamen sacramentalem absolutionem non consequitur: & ideò aliquid valet ei quantum ad diminutionem pœnæ quæ sit per confessionis meritum & pœnam: sed non consequitur diminutionem illam pœnæ quę est ex vi clauium: & ideò oportet quòd iterum sacerdoti confiteatur, & magis sic confessus discedens punitur post hanc vitam, quàm si sacerdoti fuisset confessus.

ARTICVLVS VII.

Vtrum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœna temporalis, cuius reatus post pœnitentiam manet, nõ taxetur secundum quantitatem culpę. Taxatur enim secundum quantitatem delectationis, quæ fuit in peccato, vt patet. Apoc. 18. Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum da te illi tormentum & luctum: sed quandoque vbi est maior delectatio, ibi est minor culpa: quia peccata carnalia plus habent delectationis quàm spiritualia, secundum Gre. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ. *Thom. 4. distin. 20. q. 1. art. 2. quæst. 2.*

Præterea, Eodem modo aliquis obligatur per præcepta mortalia in noua lege & in veteri: sed in vet. leg. debebatur pro peccatis pœna septem dierum, vt, scilicet, septem diebus immundi essent: cùm ergo in nouo Testamento imponatur pœna septennis pro peccato mortali, videtur quod quãtitas pœnæ non respiciat quantitatem culpæ.

Præterea, Maius est peccatum homicidij in laico, quàm fornicationis in sacerdote: quia circunstantia, quæ sumitur ex specie peccati, magis aggrauat, quàm quæ sumitur ex conditione personæ, sed laico pro homicidio imponitur septennis pœnitentia, sed sacerdoti decem annorum secundum Can. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem.

Præterea, Maximum peccatum quod in ipsum corpus Christi committitur: quia tanto grauius quis peccat, quanto maior est ira quem peccatur: sed pro effusione sanguinis Christi in ara altaris contenti iniungitur pœnitentia quadraginta dierum vel parum amplius: pro fornicatione simplici iniungitur pœnitentia septennis, secundum Can. ergo quantitas pœnæ non respondet quantitati culpæ.

SED CONTRA Isa. 27. Mensuram contra mensuram cùm abiecta fuerit iudicabo eum: ergo quãtitas iudicij punitionis peccati est secundum quantitatem culpæ.

Præterea, homo reducitur ad æqualitatem iustitiæ per pœnitentiam inflictam: sed hoc non esset si quantitas culpæ & pœnæ non sibi responderent: ergo vnum alteri respondet.

CONCLVSIO.

Secundum quantitatem culpæ tametsi taxanda sit satisfactionis pœna, quo tamen pœna in peccatorum remedium iniungatur, non secundum culpæ quantitatem, sed conditionem personarum taxanda sunt.

RESPONDEO dicendum, quòd pœna post dimissionem culpæ exigitur ad duo, scilicet ad debitum soluendum, & ad remedium præstandum. Potest ergo taxatio pœnæ considerari quantum ad duo. Primò quantum ad debitum: & sic quantitas pœnæ radicaliter respondet quantitati culpæ antequam de ea aliquid dimittatur: secundum tamen quantum per primum eorum, quæ pœnitentiam nata sunt remittere, plus remittitur, secundum hoc per aliud minus remittendum vel soluendum restat: quia quanto per contritionem plus de pœna dimissum est, tanto per confessionem minus dimittendum restat. Secundò quantum ad remedium vel illius, qui peccauit, vel aliorum, & sic quandoque pro minori peccato iniungitur maior pœnitentia: vel quia peccato vnius difficilius potest refrẽi, quàm peccato alterius: sicut iuueni imponitur pro fornicatione maior pœna, quàm seni, quãtuis minus peccet, vel quia in eo peccatum est periculosius, sicut in sacerdote, quàm in alio: vel quia multitudo magis prona est ad id peccatum: & ideo per pœnam vnius, alij sunt exterrendi.

Pœna

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantũ ad vtrumque taxanda est: & ideò non semper pro maiori peccato maior pœna imponitur. Sed pœna purgatorij solùm est ad soluendum debitum, quia vltrius non manet locus peccandi: & ideo illa pœna taxatur solùm secundum quantitatem peccati, considerata tamen contritionis quantitate, & confessione & absolutione, quia per omnia de pœna ali quid dimittitur: vnde etiam à sacerdote iniungêdo satisfactio: nem, sunt consideranda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in verbis illis duo tanguntur ex parte culpæ, scilicet glorificatio & deliciæ: quorum primum pertinet ad elationem peccantis, qua Deo resistit. Secundum ad delectationẽ peccati: quamuis autem sit minor delectatio quandoque in maiori culpa, tamen est ibi semper maior elatio: & ideo ratio non procedit.

Ad secundum dicendum, quòd illa pœna septem dierum non erat expiatiua à pœna debita peccato. Vnde & iam si post illos dies moreretur: in purgatorio puniretur, sed expiabatur ab irregularitate, à qua omnia sacrificia legalia expiabant. Nihilominus cæteris paribus plus peccat homo in noua lege quàm in veteri, propter sanctificationem ampliorem, qua sanctificatur in Baptismo, & propter beneficia Dei, potiora humano generi exhibita, & hoc patet ex hoc, quod dicitur Heb. 10. Quanto putatis deteriora mereri supplicia, &c. Nec tamen hoc verum est vniuersaliter, quòd exigatur pro quolibet peccato mortali septennis pœnitentia, sed hoc est quasi quædam regula communis, vt in pluribus competentes, quam tamen oportet dimittere consideratis diuersis peccatorum circunstantiis.

Ad tertiũ dicendum, quòd Episcopus vel sacerdos cum maiori periculo suo & aliorũ peccat: & ideo solicitius retrahunt eum Canones à peccato, quàm alios, maiorem pœnam iniungendo, secundum quod est in remediũ: quamuis quandoque non debeatur tanta ex debito. Vnde in purgatorio non tanta ab eo exigitur.

Ad quartum dicendum, quòd pœna illa est intelligenda, quando nolente sacerdote hoc accidit. Si enim sponte funderetur, multò grauiori pœna dignus esset.

QVÆSTIO NONA DE QVALITATE confessionis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate confessionis. Circa quod quæruntur quatuor.

Primò, vtrum confessio possit esse informis

Secundò, vtrum oporteat confessionem esse integram.

Tertiò, vtrum possit aliquis per alium, vel per scriptum confiteri.

Quartò, vtrum illæ conditiones, quæ à magistris assignantur, ad confessionem requirantur.

ARTICVLVS I.

Vtrum confessio possit esse informis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod confessio non possit esse informis: dicitur enim Eccli. 17. A mortuo, velut qui non est, perijt confessio: sed ille qui non habet charitatem, est mortuus, quia ipsa est animæ vita, ergo absque charitate non potest esse confessio.

Præterea, Confessio diuiditur contra contritionem, sed contritio & satisfactio nunquam possunt extra charitatem fieri: ergo nec confessio.

Præterea, In confessione oportet quòd os cordi concordet, quia hoc ipsum nomen Confessionis requirit: sed ille qui adhuc manet in affectu peccati quod confitetur, non habet cor ori conforme: quia corde peccatum tenet, quod ore damnat, ergo talis non confitetur.

SED CONTRA, Quilibet tenetur ad confessionem mortalium: sed si aliquis semel confessus est etiam in mortali existens, non tenetur vlterius ad confitendum ea peccata: quia cùm nullus sciat se charitatem habere, nullus sciret se confessum fuisse: ergo non est de necessitate confessionis, quòd sit charitate formata.

CONCLVSIO.

Confessio, vt est pars sacramenti, potest nonnunquam in eo esse, qui non contritus & sine charitate est: vt verò actus virtutis est, non potest absque charitate in aliquo esse.

RESPONDEO dicendũ, quòd cõfessio est actus virtutis, & pars sacramenti: secundum autẽ quòd est actus virtutis, est actus meritorius proprie, & sic cõfessio non valet sine Charitate, quæ est principium merendi: sed secundum quod est pars sacramẽti, sic ordinat confitentem ad sacerdotẽ, qui habet claues Ecclesiæ, qui per confessionem confitentis conscientiam cognoscit, & secundũ hoc confessio potest esse etiam in eo qui non est contritus: quia potest peccata sua confiteri sacerdoti, & claubius Ecclesiæ se subicere, & quamuis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet: & sic etiam in aliis sacramentis. Vnde non tenetur iterare confessionem qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem confiteri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd authoritas illa intelligenda est quantum ad fructum confessionis percipiendum, quem nullus extra charitatem existens percipit.

Ad secundum dicendum, quòd cõtritio & satisfactio fiunt Deo, sed confessio fit huiusmodi: & ideò de ratione contritionis & satisfactionis, est quòd homo sit Deo per charitatem vnitus, non autem de ratione confessionis.

Ad tertium dicendum, quod ille qui peccata, quæ habet, narrat, verè loquitur: & sic cor concordat voci vel verbis quantũ ad substantiam confessionis, quamuis discordet à confessionis fine.

ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat confessionem esse integram.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nõ oporteat confessionem esse integram: vt scilicet omnia peccata vni sacerdoti confiteantur. Quia erubescentia facit ad diminutionem pœnæ, sed quantò pluribus sacerdotibus quis confitetur, tanto maiorem erubescentiam patitur: ergo fructuosior est confessio si pluribus sacerdotibus diuidatur.

Præterea. Confessio ad hoc necessaria est in pœnitentia, vt pœna secundum arbitrium sacerdotis peccato taxetur: sed sufficiens pœna potest imponi diuersis sacerdotibus de diuersis peccatis: ergo non oportet vni sacerdoti omnia peccata confiteri.

Præterea, Potest contingere quòd post confessionem factam & satisfactionem perfectam recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebatur, memoria non habebat, & tunc copiã propri sacerdotis, cum quo primo confessus fuerit habere non poterit, ergo poterit id solum peccatum alteri confiteri, & sic diuersa peccata diuersis sacerdotibus confitebitur.

Præterea, sacerdoti non debet fieri cõfessio de peccatis nisi propter absolutionem: sed quandoque sacerdos qui confessionem audit, potest de quibusdam peccatis absoluere, non de omnibus, ergo ad minus in tali casu non oportet quòd confessio sit integra.

SED contra, Hypocrisis est impedimentum pœnitentiæ, sed diuidere confessionem ad hypocrisim pertinet: vt Augus. dicit: ergo confessio debet esse integra.

Præterea. Confessio est pœnitentiæ pars: sed pœnitentia debet esse integra: ergo & confessio.

CONCLVSIO.

Oportet omnia & singula confiteri peccata, si vera, & salubris confessio esse debeat.

RESPONDEO dicendũ, quòd in medicina corporali oportet quòd medicus non vnum solùm morbum, contra quem medicinam dare debet, cognoscat, sed etiam vniuersaliter totam habitudinem ipsius infirmi: eò quòd vnus morbus ex aduinctione alterius aggrauatur, & medicina quæ vni morbo competeret, alteri nocumentum præstaret: & similiter est in peccatis, quia vnum aggrauatur ex aduinctione alterius, & illud quod vni peccato esset conueniens medicina, alteri incentiuum præstaret, cum quandoque aliquis contrariis peccatis infectus sit, vt Greg. in Pasto. docet: & ideo de necessitate confessionis est quod homo omnia peccata confiteatur, quę in memoria habet: quod si non faciat, non est confessio: sed confessionis simulatio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etsi erubescentia sit multiplicior quando diuidit diuersa peccata diuersis: tamen omnes simul non sunt ita magnæ erubescentiæ, sicut illa vna, qua quis omnia sua simul cõfiteretur: quia vnũ peccatum per se consideratum non demonstrat ita malam dispositionem peccantis, sicut quando est cum pluribus aliis consideratum: quia in vnum peccatum aliquis quandoque ex ignorantia vel infirmitate labitur, sed multitudo peccatorum demonstrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem eiusdem.

Ad secundum dicendum, quòd pœna à diuersis sacerdotibus imposita non esset sufficiens: quia quilibet consideraret vnũ per se & non grauitatem ipsius quam habet ex aduinctione alterius, & quandoque pœna quæ cõtra vnum peccatum daretur esset promotiua alterius peccati: & præterea sacerdos cõfessionem audiens vicem Dei gerit. & ideò debet ei fieri hoc modo confessio, sicut ipsi Deo in contritione. Vnde sicut nõ esset contritio, nisi quis de omnibus peccatis contereretur, ita non esset confessio, nisi quis de omnibus quæ memoriæ occurrerint confiteatur.

Ad tertium dicendum: quòd quidam dicũt, quòd quãdo aliquis recordatur eorum, quæ prius oblitus erat, debet etiã ea quæ prius confessus fuit confiteri, & præcipuè si non potest eundem habere: cui ante cõfessus fuerat, qui omnia cognoscit, vt totius culpæ quantitas vni sacerdoti innotescat. Sed hoc non videtur necessariũ, quia peccatum habet quantitatem & ex seipso, & ex aduinctione alterius: peccatorum autem, de quibus confessus est, manifestauit quantitatem, quam ex seipsis habet, ad hoc autem quòd sacerdos vtranque quantitatem peccati hmuiusmodi cognoscat: sufficit quòd hoc peccatũ confitens dicat explicitè, & alia in generali, dicendo quòd cum alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

Ad quartum dicendum, quod etiam si sacerdos non de omnibus possit absoluere, tamen tenetur sibi omnia confiteri, vt quantitatem totius culpæ cognoscat, & de illis de quibus non potest absoluere, ad superiorem remittat.

ARTI-

ARTICVLVS III.

Vtrum quis possit per alium, vel per scriptum confiteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd possit per alium quis confiteri: vel per scriptum, quia confessio necessaria est ad hoc vt conscientia pœnitentis sacerdoti pandatur: sed homo potest per alium vel per scriptum suam conscientiam sacerdoti manifestare, ergo sufficit per alium vel per scriptum confiteri.

Præterea, quidam non intelliguntur à propriis sacerdotibus propter linguę diuersitatem, & tales non possunt nisi per alios confiteri, ergo non est de necessitate sacramenti, quòd per seipsum confiteatur: & ita videtur quòd si per alium quis cõfessus fuerit qualitercunq;, sufficiat ei ad salutem.

Præterea, De necessitate sacramenti est, quòd homo proprio sacerdoti confiteatur, vt ex dictis patet: sed aliquando proprius sacerdos est absens, cui non potest pœnitens propria voce loqui, posset atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Fides enim & simplicitas, & fortitudo sunt per se virtutes: ergo non debent poni per se conditiones confessionis.

Præterea, purum est quod non habet permixtionem: simliter simplex compositionem & permixtionem aufert: ergo superfluè vtrumque ponitur.

Præterea Peccatum semel commissum nullus tenetur confiteri nisi semel, ergo si homo peccatum non iterat, non oportet quòd sit frequens.

Præterea, Confessio ad satisfactionem ordinatur, sed satisfactio quandoq; est publica: ergo & confessio non semper debet esse secreta.

Præterea, Illud quod non est in potestate nostra, non requiritur à nobis, sed lachrymas emittere, non est in potestate nostra, ergo non requiritur ad confitentem.

CONCLVSIO.

Oportet confessionem, vt actus virtutis est, esse discretam, libentem, puram, fortem, verecundam, lachrymabilem, humilem, veram, audax, simplicem, integram: vt verò est pars sacramenti, necesse est esse accusantem & parere paratam, atque secretam: vtile autem est illam esse frequentem, & acceleratam.

RESPONDEO dicendum, quòd dictarum conditionum quædam sunt de necessitate confessionis, quædam de bene esse ipsius. Ea autem quæ sunt de necessitate confessionis, vel compe-

tunt ei secundum quod est actus virtutis, vel secõdum quòd est pars sacramenti. Si primo modo, aut ratione virtutis in genere, aut ratione specialis virtutis, cuius est actus, aut ex ipsa ratione actus. Virtutis autem in genere sunt quatuor conditiones: vt in 2. Ethic. dicitur. Prima est, vt aliquis sit sciens: & quantum ad hoc confessio dicitur esse discreta, secundum quod in actu omnis virtutis prudentia requiritur: est autem hæc discretio, vt maiora cum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio est, vt sit eligens, quia actus virtutum debent esse voluntarij, & quantum ad hoc dicit, libens. Tertia conditio est vt propter hoc, scilicet debitum finem operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet esse pura, vt scilicet recta sit intentio. Quarta est, vt immobiliter operetur: & quantum ad hoc dicit, quod debet esse fortis: vt scilicet propter verecundiam non dimittat. Est autem confessio actus virtutis pœnitentiæ, quæ quidem primo initium sumit in horrore turpitudinis peccati: & quantum ad hoc confessio debet esse verecunda: vt scilicet non se iactet de peccatis propter aliquam fœculi vanitatem admixtam. Secundo progreditur ad dolorem de peccato commisso: & quantum ad hoc dicitur esse lachrymabilis. Tertiò, in abiectione sui terminatur: & quantum ad hoc debet esse humilis, vt se miserum conspiciatur & infirmum. Sed ex propria ratione huiusmodi actus, qui est confessio, habet quòd sit manifestatiua, quæ quidem manifestatio per quatuor impediri potest. Primò per falsitatem & quantum ad hoc dicit, fidelis, id est vera. Secundò per obscuritatem verborum: & contra hoc dicit nuda, vt non inuoluat obscuritatem verborum. Tertiò, per verborum multiplicationem: & propter hoc dicit, simplex, vt non recitet in confessione, nisi quòd ad quantitatem peccati pertinet. Quartò, vt non subtrahatur aliquid de his quæ manifestanda sunt, & contra hoc dicit, integra. Secundum autem quòd confessio est pars sacramenti, sic concernit iudicium sacerdotis: qui est minister sacramenti. Vnde oportet quòd sit accusans ex parte confitentis, patere parata per comparationem ad sacerdotem. Secreta quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conscientiæ agitur. Sed de bene esse confessionis est, quòd sit frequens, & quod sit accelerata, vt scilicet, statim confiteatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non est inconueniens quod conditio vnius virtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipsa imperatur, vel quia medium quod est vnius virtutis, principaliter etiam aliæ virtutes per participationem habent.

Ad secundum dicendum, quod hæc conditio pura intentionis excludit peruersitatem, à qua homo mundatur, si simpliciter alienũ admixtionem excludit.

Ad tertium dicendum, quòd hoc non est de necessitate confessionis, sed de bene esse.

Ad quartum dicendum, quòd propter scandalum aliorum qui possunt ex peccatis audiesis ad malum inclinari: non debet confessio fieri in publico, sed in occulto, ex pœna autem satisfactoria nõ scandalizatur ita aliquis: quia quandoq; pro paruo, vel nullo fit mihi opera satisfactoria fiunt.

Ad quintum dicendum, quòd intelligendum est de lachrymis mentis.

QVÆSTIO DECIMA DE EFFECTV confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu confessionis. Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrum confessio liberet à morte peccati,

Secundò, vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

Tertiò, vtrum confessio aperiat paradisum.

Quartò, vtrum confessio tribuat spem salutis.

Quintò, Vtrum confessio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS I.

Vtrum confessio liberet à morte peccati.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non liberet à morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur, sed contritio sufficienter delet culpam, ergo confessio non liberat à morte peccati. *Tho. vbi supra art. 5. & q. 1 & sequ.*

Præterea Sicut mortale est culpa, ita etiam veniale, sed per confessionem fit veniale quod prius fuit mortale, vt in litera dicitur, ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

SE CONTRA est. Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti, sed pœnitentia à culpa liberat, ergo & confessio.

CONCLVSIO.

Confessio, cùm sit pars sacramenti pœnitentiæ, liberat hominem à culpa, sicut & Baptismus.

RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia inquantum est sacramentum, præcipuè in confessione perficitur: quia per eam homo ministris ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio enim votum confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis, cui fit confessio, taxatur, & quia in sacramento Pœnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remissio pecca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccatorum, sicut in Baptismo: ideo eo modo confessio ex vi absolutionis coniunctæ remittit culpam, sicut & Baptismus. Liberat enim baptismus à morte peccati non solùm secundum quòd actu percipitur, sed etiam secundum quòd in voto habetur: sicut patet in illis, qui iam sanctificati ad Baptismum accedunt: & si aliquis impedimẽtum non præstaret ex ipsa collatione Baptismi, gratiam consequeretur præmittentẽ peccata, si prius ei remissa non fuissent. Et similiter dicendum est de confessione adiuncta absolutioni: quia secundum quod in voto pœnitentis præcessit, à culpa liberauit. Postmodum autem in actu confessionis & absolutionis gratia augetur, & etiam remisso peccatorum daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gratiæ non præberet: & ideò sicut de Baptismo dicitur, quòd liberat à morte, ita etiam de confessione dici potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contritio habet votum confessionis annexum: & ideò eo modo liberat à culpa pœnitentes sicut desiderium Baptismi baptizandos.

Ad secundum dicendum, quòd venale non sumitur pro culpa sed pro pœna de facili expiabili: vnde non sequitur quòd culpa in culpam conuertat, sed penitus annihiler. Dicitur enim veniale triplicitèr. Vno modo ex genere, sicut verbum otiosum. Alio modo ex causa, id est, veniæ causam in se habens, sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut accipitur hic, quia per confessionem hoc euenit, quòd de culpâ præterita homo veniam consequatur.

ARTICVLVS. II.

Virum confessio liberet aliquo modo à pœna.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non liberet aliquo modo à pœna, quia peccato non debetur nisi pœna æterna vel temporalis: sed pœna æterna per contritionem dimittitur, pœna autẽ temporalis per satisfactionem, ergo per confessionem nihil dimittitur de pœna.

Præterea, Voluntas pro facto reputatur, vt in litera dicitur: sed ille qui contritus est habuit propositum confitendi. Ergo tantum valuit sibi sicut si fuisset confessus: & ira per confessionem, quam postea facit, nihil de pœna dimittitur.

SED CONTRA, Pœnam habet confessio: sed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita: ergo & per confessionem.

CONCLVSIO.

Absolutè hominem aliquo modo à Pœna ipsa sacramentalis peccatorum confessio, secundum maiorem vel minorem contentis dispositionem.

RESPONDEO dicendum, quòd confessio simul cum absolutione habet vim liberandi à pœna dupliciter. Vno modo ex ipsa vi absolutionis: & sic quidẽ liberat in voto existẽs à pœna æterna: sicut etiam à culpa, quæ quidem pœna est condemnans, & ex toto exterminans, à qua homo liberatus, adhuc manet obligatus ad pœnam temporalem, secundum quòd pœna est medicina purgans & promouens: & hæc pœna restat in purgatorio patienda etiam his, quia pœna inferni liberati sunt, quæ quidem pœna est impro portionata viribus pœnitentis in hoc mũdo viuentis: sed per vim clauium in tantum minuitur, quod proportionata viribus pœnitentis remanet, ita quòd satisfaciendo, se in hac vita purgare potest. Alio modo diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexam: & ideò quantò aliquis pluries de ipsis peccatis cõfitetur, tãtò magis pœna minuitur.

Et per hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd voluntas pro facto non reputatur in his quæ sunt ab alio, sicut est de Baptismo. Non enim tantum valet voluntas suscipiendi Baptismum, sicut ipsius susceptio: sed reputatur voluntas pro facto in his, quæ sunt omnino ab homine: & iterum quantum ad præmium essentiale, non autem quantum ad pœnæ remotionem, & huiusmodi respectu quorum attenditur meritum accidentaliter & secundarió, & ideo confessus & absolutus, minus in purgatorio punietur, quàm contritus tantùm.

ARTICVLVS. III.

Virum confessio aperiat paradisum.

ADTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd confessio nõ aperiat paradisum, quia diuersũ diuersi sunt effectus: sed apertio paradisi effectus est Baptismi: ergo non est effectus confessionis. Præterea, In id quod clausum est, ante apertionem intrare non potest, sed ante cõfessionem moriens intrare paradisum potest, ergo confessio non aperit paradisum.

SED CONTRA, Confessio facit hominem subiici clauibus Ecclesiæ: sed per eas aperitur paradisus, ergo & per confessionem.

CONCLVSIO.

Sacramentalis confessio ianuas paradisi aperire dicitur, quo à culpa & pœnæ reatu absolvit.

RESPONDEO dicendum, quòd à paradisi introitu prohibetur aliquis per culpam & reatum pœnæ: & quia huiusmodi impedimenta confessio amouet, vt ex dictis patet, ideo dicitur paradisum aperire.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis Baptismus & pœnitentia sint diuersa sacramenta, tamen agunt in vi vnius passionis Christi, per quam aditus paradisi est apertus.

Ad secundum dicendum, quòd ante votum confessionis paradisus clausus erat peccanti mortaliter, quamuis postea per cõtritionem votum confessionis importantem apertus sit, etiam ante confessionem actualiter factam, non tamen obstaculum reatus est totaliter amotum ante confessionem & satisfactionem.

ARTICVLVS. IIII.

Virum confessio spem tribuat salutis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd effectus confessionis poni non debeat, quòd tribuit spem salutis: quia spes ex omnibus meritoriis actibus prouenit: & sic non videtur proprius effectus confessionis.

Præterea, Per tribulationem ad spem peruenimus, vt patet Rom. 5. sed tribulationem homo præcipuè in satisfactione sustinet: ergo tribuere spem salutis magis est satisfactionis, quàm confessionis.

SED CONTRA, Per confessionem homo fit humilior & mitior, sicut in litera Magister dicit: sed per hoc homo accipit spẽ salutis: ergo confessionis effectus est tribuere spem salutis.

CONCLVSIO.

Confessio sacramentalis spem salutis tribuit: quo per eam homo se clauibus Ecclesiæ subiicit.

RESPONDEO dicẽdum, quòd spes remissionis peccatorum non est nobis nisi per Christum, & quia homo per confessionem se subiicit clauibus Ecclesiæ ex passione Christi virtutem habentibus: ideò dicitur quòd confessio spem salutis tribuit.

AD primum ergo dicendum, quòd ex actibus non potest esse spes salutis principaliter, sed ex gratia Redemptoris: & quia confessio gratiæ redemptoris innititur, ideo spem salutis tribuit, non solum vt actus meritorius, sed vt pars sacramenti.

Ad secundum dicendum, quòd tribulatio spem salutis tribuit per experimentum propriæ virtutis, & purgationem à pœna, sed confessio etiam modo prædicto.

ARTICVLVS. V.

Virum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod confessio generalis non sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Peccatum enim per confessionem deletum, non est necesse iterum confiteri: si ergo peccata oblita, per confessionem generalem dimitterentur, non esset necessarium quòd cum ad notitiam redunt, aliquis confiteretur.

Præterea, Quicunque non est conscius sui peccati, vel non habet peccatum, vel est oblitus sui peccati: si ergo per generalem confessionem peccata mortalia oblita dimittuntur, quicunque non est sibi conscius de aliquo peccato mortali, per generalem confessionem potest esse certus quòd sit immunis à peccato mortali: quod est contra Apostolum 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.

Præterea, Nullus ex negligentia reportat commodum sed non potest esse sine negligentia, quòd aliquis peccatum mortale obliuiscatur antequam ei dimittatur: ergo non reportat ex hoc tale commodum, quòd sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.

Præterea, Magis est elongatum à cognitione cõfitentis id quod est omnino ignorarum, quàm illud cuius est oblitus: sed peccata per ignorantiam commissa generalis confessio nõ delet: quia tunc hæretici qui nesciunt aliqua peccata, in quibus sunt esse peccata: aut etiam aliqui simplices per generalem confessionem absolverentur, quod falsum est: ergo generalis confessio non tollit peccata oblita.

SED CONTRA Psal. Accedite ad eum & illuminamini, & facies vestræ non confundentur, sed iste qui confitetur omnia quæ scit, accedit ad Deum quantum potest, ergo non confunditur, vt repulsam patiatur, sed veniam consequitur.

Præterea. Ille qui confitetur, veniam consequitur, nisi sit fictus: sed ille, qui confitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorum oblitus, non ex hoc est fictus: quia ignorantiam facti patitur, quæ à peccato excusat: ergo veniam consequitur & sic peccata quæ oblita sunt relaxãtur, cũ impiũ sit dimidiã sperare veniam.

CONCLVSIO.

Per confessionem generalem delentur peccata mortalia oblita: si verò peccatum mortale memoria teneat quis, confessione speciali est opus, vt erubescentia peccati esse ostendatur.

RESPONDEO dicendum, quòd confessio operatur præsupposita contritione, quæ culpam delet: & sic confessio directè ordinatur ad dimissionem pœnæ, quòd quidem facit ex erubescentia, quàm habet ex vi clauium, quibus se confitẽs subiicit. Contingit autem quandoque quòd per contritionem præcedentem peccatum aliquod delctum est, quo ad culpam, siue in generali, siue in speciali, & tunc ante confessionem illius peccati oblitus est, & tunc confessio generalis sacramentalis operatur ad dimissionem pœnæ ex vi clauium, quibus se confitens subiicit, nullum obstaculum quantũ in ipso est ponens, sed ex ipsa parte, qua erubescentia confessionis peccati, pœnam minuebat, pœna istius, de qua quis specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.

AD

AD primum ergo dicendum, quòd in confessione sacerdotali non solum requiritur absolutio, sed iudicium sacerdotis satisfactionem imponentis: & quamuis iste absolutione sit functus, tamen tenetur confiteri, vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

Ad secundum dicendum, quòd confessio non operatur (vt dictum est) nisi contritione præsuppositа, de qua quando vera fuit, non potest aliquis scire sicut nec scire potest, an gratiæ habeat plenitudinem: & ideò non potest scire vtrum per confessionem generalem sit sibi peccatũ oblitum dimissum per certitudinẽ, quãuis possit per coniecturas aliquas existimare.

Ad tertium dicendum, quòd iste non reportat commodum ex negligentia, quia non ita plenam remissionem consequitur, sicut aliàs consequutus fuisset: nec tantùm meretur & tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum venerit.

Ad quartum dicendum, quod ignorantia Iuris non excusat, quia ipsa peccatum est, sed ignorantia facti excusat. Vnde aliquis de hoc quòd non confitetur peccata, quia nescit esse peccata propter ignorantiam Iuris diuini, nõ excusatur à fictione: excusaretur autem si nesciret ea esse peccata propter ignorantiam particularis circunstantiæ, sicut si cognouit alienam, quam credidit esse suam. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideo excusat à peccato fictionis in confessione, quod fructum absolutionis & confessionis impedit.

QVÆSTIO VNDECIMA DE SIGILLO confessionis, in quinque articulos diuisa.

EINDE quæritur de sigillo confessionis. Et circa hoc quæruntur quinque.

D Primò, vtrum in quolibet casu teneatur homo celare ea, quæ habet sub sigillo confessionis.

Secundò vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm illa quæ habita sunt de confessione.

Tertiò, vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat.

Quartò, vtrum sacerdos possit aliis reuelare delicta confitentis.

Quintò, vtrum teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

ARTICVLVS I.

Virum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non in quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit: quia sicut dicit Bernar. Quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat: sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret, sicut si aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, quem nõ potest inducere ad hoc, quòd desistat à corruptione plebis: & similiter de illo qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos, qui contrahere volũt, ergo talis debet confessionem reuelare.

Præterea, illud ad quod quis obligatur ex præcepto Ecclesiæ tantùm, non est necesse obseruari mandato Ecclesiæ in contrarium facto, sed celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiæ tantùm: si ergo per Ecclesiam præcipiatur, quòd quicunque scit aliquid de tali peccato, dicat ille qui scit, per confessionẽ debet dicere.

Præterea, Magis debet homo conseruare conscientiam suam, quàm famam alterius, quia charitas ordinata est, sed aliquando aliquis peccatum celans incurrit propriæ conscientiæ damnum, sicut cùm in testimonium adducitur pro peccato illo, & iurare cogitur de veritate dicenda: vel cum aliquis Abbas scit per confessionem alicuius Prioris subiecti sibi peccatum, cuius occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum dimittat: vnde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignitatem, auferendo autem videtur confessionem publicare: ergo videtur quòd in aliquo casu liceat confessionem publicare.

Præterea, Aliquis sacerdos per confessionem alicuius, quem audiuit, potest accipere conscientiam, quòd sit prælatione indignus, sed quilibet tenetur contradicere promotioni indignorum, si sua interfit: cum ergo contradicendo suspitionem inducere videatur de peccato, & sic quodammodo confessionem reuelare, videtur quod quandoque oporteat confessionem reuelare.

SED CONTRA est quod dicit Decre. de pœniten. & re. Caueat sacerdos ne verbo vel signo vel quouis modo prodet aliquatenus peccatorem.

Præterea, Sacerdos debet Deo, cuius minister est, conformari: sed Deus peccata quæ per confessionem habet, non reuelat, sed tegit: ergo nec sacerdos reuelare debet.

CONCLVSIO.

Quemadmodum Deus tegit peccatũ eius qui se sibi subiicit per pœnitentiam, sic sacerdos peccata confitentis celare debet: cùm confessio exterior ad sacerdotem sit signum confessionis interioris, quæ fit ad Deum.

RESPONDEO dicendum, quod in sacramentis ea, quæ exterius geruntur, sunt signa rerum quæ interius cõtinguntˢ: & ideò confessio, qua quis sacerdoti se subiicit, signum est interioris qua Deo subiicitur: Deus autem peccatum illius qui se sibi subiicit per pœnitentiam, & tegit. Vnde & hoc oportet in sacramento pœnitentiæ significari, & ideo de necessitate sacramenti est quòd quis per confessionem celet, & tanquam violator sacramenti peccat, qui confessionem reuelat. Et præter hoc sunt aliæ vtilitates huius celationis, quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simplicius etiam peccatà confitentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quidam dicunt quod Sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata, de quibus pœnitens emendationem promittit: aliter potest ea dicere ei, qui potest prodesse & non obesse. Sed hæc opinio videtur erronea, cùm sit contra veritatem Sacramenti. Sicut enim Baptismus est Sacramentum, quamuis quis fictus accedat: nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus Sacramenti: ita confessio non definit esse sacramentalis, quamuis ille qui confitetur, emendationem proponat, & ideò nihilominus sub occulto tenendum est, nec tamen sigillum confessionis contra charitatem militat, quia charitas non requirit, quòd opponatur remedium peccato, quod nescit. Illud autem quod sub confessione scitur, est quasi nescitum, cùm illud nesciat vt homo, sed vt Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus, quantum potest sine reuelatione confessionis, sicut monendo eos qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo ne corrumpantur per hæresim. Potest etiam dicere Prælato, quòd diligentius vigilet super gregem suum, ita tamen quòd non dicat aliquid quod verbo vel nutu confitentem prodat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd præceptum de confessione seruanda consequitur ipsum sacramentum, & ideò sicut præceptum de confessione sacramentali facienda est de iure diuino, & non potest aliqua dispensatione vel iussione homo absolui ab ea: ita nullus ad reuelationem confessionis potest ab homine cogi vel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pœna excommunicationis iam latæ, quòd dicat si aliquid scit de tali peccato, nõ debet dicere, quia debet existimare quòd intẽtio præcipientis est, si sciat vt homo, hoc autem non scit vt homo. Et si etiam exprimeret de confessione interrogatus, non deberet dicere, nec excõmuntationem incurreret, quia non est subiectus superiori suo nisi vt hõmo: hoc autem non scit vt homo, sed vt Deus.

AD TERTIVM dicendum, quod homo non adducitur in testimonium, nisi vt homo, & ideò sine læsione conscientiæ potest iurare se nescire quòd sit tantum vt Deus. Similiter etiam potest Prælatus sine lesione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quòd sit tantùm vt Deus, vel sine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo, quoad ipsum refertur. Vnde in his quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodem foro, in quantum potest, adhibere remedium, vt Abbas in casu prædicto admoneat eum vt priora tui resignet: vel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absoluere eũ a cura prioratus, ita tamẽ quòd omnis suspicio vitetur de confessionis reuelatione.

AD QVARTVM dicendum, quòd ex multis aliis causis red ditur quis indignus ad Prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ: vel ætatis, vel alicuius huiusmodi, & ideò qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec confessionem reuelat.

ARTICVLVS II.

Virum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm illa quæ sunt de cõfessione. Quia de confessione non sunt nisi peccata, sed aliquando cũ peccatis alia multa quis narrat, quæ ad cõfessionem nõ pertinent, ergo cùm illa sacerdoti dicantur vt Deo, videtur quòd etiam ad illa sigillum confessionis se extendat. *Thom. dist. 21. art. 1. & sequen.*

Præterea, aliquando aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recepit sub sigillo confessionis, ergo sigillum confessionis se extendit ad illa quæ non sunt de confessione.

SED CONTRA. Sigillũ confessionis est aliquid annexum sacramentali confessioni, sed ea quæ annexa sunt alicui sacramento, non se extendunt vltra sacramentum illud, ergo sacramentum confessionis non se extendit, nisi ad ea de quibus est confessio.

CONCLVSIO.

Cùm sigillum confessionis sit aliquid annexum confessioni sacramentali: ad ea solùm directè se extendit, de quibus est sacramentalis confessio, licet etiam indirectè ea, quæ non se extendunt ad confessionem sacramentalem, cadant in sigillum confessionis propter scandalum.

RESPONDEO dicendum, quòd sigillum confessionis directè non se extendit, nisi ad illa, de quibus est sacramentalis confessio: sed indirectè id quod non cadit sub sacramentali confessione, etiam ad sigillum confessionis pertinet sicut illa, per quæ posset peccator, vel peccatum deprehendi. Nihilominus tamen alia summo studio sunt celanda: tum propter scandalum, tum propter pronitatem, quæ ex consuetudine accidere posset.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd aliquis nõ debet de facili aliquid recipere hoc modo: si tamen recipiat, tenetur ex promissione hoc modo celare, ac si in confessione haberet, quamuis sub sigillo confessionis non habeat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS III.

Verum solus sacerdos habeat sigillum confessionis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non solum sacerdos sigillum confessionis habeat. Quia aliquando aliquis confitetur sacerdoti per interpretem necessitate vrgente: sed interpres (vt videtur) tenetur confessionem celare ergo etiam non sacerdos aliquid sub sigillo confessionis habet.

Præterea, Aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico non fateri, sed ille tenetur peccata celare, cùm sibi dicantur, sicut Deo, ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

Præterea, Aliquando aliquis se sacerdotem fingit vt conscientiam alicuius exploret per hanc fraudem, & ille etiam (vt videtur) peccat si confessionem reuelet, ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

SED CONTRA est, quòd solus sacerdos minister est huius sacramenti, sed sigillum confessionis est annexum huic sacramento. ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

Præterea, Homo tenetur ea, quæ in confessione audit, celare, si non scit ea vt homo, sed vt Deus: sed solus sacerdos est minister Dei, ergo solus sacerdos tenetur occultare.

CONCLVSIO.

Quemadmodum sacerdoti competit sigillum confessionis vt Dei minister, ita & ecclesiastico cuique propter necessitatem confessionem audire contingit, competere debitor peccata celare.

RESPONDEO dicendum, quòd sigillum confessionis competit sacerdoti inquantum est minister huius sacramenti, quod nihil aliud est quàm debitum confessionem celandi, sicut clauis est potestas absoluendi, tamen sicut aliquis, qui non est sacerdos in aliquo casu participat aliquid de actu clauis, dum confessionem audit, propter necessitatem: ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenetur celare, quamuis propriè loquendo, sigillum confessionis non habeat.

Et per hoc patet absolutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Verum ille licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd de licentia confitentis non possit sacerdos peccatum, quod habet sub sigillo confessionis, aliquando prodere. Quod enim non potest superior, non potest inferior, sed Papa non posset aliquem licentiare, quòd peccatum, quod habet in confessione, alteri proderet: ergo nec ille qui confitetur potest ipsum licentiare.

Præterea, illud quod est institutum propter bonum commune Ecclesiæ, non potest ex arbitrio vnius irritari: sed celatio confessionis est instituta propter bonum totius Ecclesiæ, vt homines confidentius ad confessionem accedant, ergo ille qui confitetur, non potest licentiare sacerdotem ad dicendum.

Præterea, Si possit licentiari sacerdos, videtur dare pallium malitiæ magnæ sacerdotibus: quia possent prætendere sibi licentiam datam, & sic impunè peccarent, quod est inconueniens, & sic videtur quòd non possint à confitente licentiari.

Præterea, Ille cui iste reuelabit, non habebit peccatum hoc sub sigillo confessionis, & sic poterit peccatum publicari, quod tam deletum est, quod est inconueniens, ergo non potest licentiare.

SED CONTRA. Superior potest mittere peccatorem cum literis ad inferiorem sacerdotem de voluntate ipsius, ergo de voluntate confitentis, potest sacerdos peccatum reuelari alteri.

Præterea, qui potest aliquid facere per se, potest etiam per alterum facere: sed confitens potest peccatum suum, quod fecit, per se alteri reuelare, ergo potest per sacerdotem facere.

CONCLVSIO.

Cùm Confitens efficere possit, vt sacerdos sciat illud vt homo, quod sciebat vt Deus, dum detegendæ confessionis facultatem tribuit si illam reuelet, non violat sigillum confessionis, modo id extra scandalum fiat.

RESPONDEO dicendum, quòd duo sunt propter quæ tenentur sacerdotes peccatum occultare. Primò & principaliter, quia ipsa occultatio est de essentia sacramenti, inquantum scit illud vt Deus, cuius vicem gerit ad confessionem. Alio modo propter scandalum vitandum: potest autem confitens facere, quòd sacerdos illud quod sciebat vt Deus, sciat etiam vt homo, quod facit, dum licentiat eum ad dicendum: & ideò si dicat, non frangit sigillum confessionis, tamen debet vitare scandalum dicendo, ne tractor sigilli prædicti reputetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Papa non potest licentiare sacerdotem ad dicendum: quia non potest facere quòd illud sciat vt homo, quod tamen facere potest ille qui confitetur.

Ad secundum dicendum, quòd non tollitur illud quod est institutum propter bonum commune, quia sigillum confessionis non frangitur, quia dicitur quod alio modo scitur.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non datur aliqua impunitas malis sacerdotibus: quia imminet eis probatio si accusantur, quòd sine licentia confitentis reuelauerunt.

Ad quartum dicendum, quòd ille, ad quem notio prædicta deuenit, mediante sacerdote de voluntate confitentis, participat in aliquo actu sacerdotis, & ideo simile est de eo & de interprete, nisi forte velit quòd ille absolutè sciat & liberè.

ARTICVLVS V.

Verum ille qui scit aliquid per confessionem & per aliam modum, etiam possit reuelare illud.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illud quod quis scit per confessionem, & etiam alio modo, possit alteri reuelare. Non enim frangitur sigillum confessionis nisi dñ peccatum, quod scitur, in confessione reuelatur, si ergo iste reuelat peccatum quod in confessione audiuit, qualitercunque aliàs sciat, sigillum confessionis frangere videtur.

Præterea. Quicunque confessionem alicuius audit, ei obligatur ad hoc quòd peccata ipsius non reuelet: sed si aliquis promitteret alicui tenere priuatum ei quod dicitur, quantumcunque posset scirer, deberet priuatum tenere: ergo quod quis in confessione audiuit, quantumcunque aliàs sciat, debet priuatum habere.

Præterea, Duorũ quod est altero potentius, trahit ad se reliquum: sed scientia, qua scit peccatũ vt Deus est potẽtior & dignior scientia, qua scit peccatum vt homo, ergo trahit ad se eam, & ita non poterit reuelari secundum quòd scientia, qua scit vt Deus, exigit.

Præterea, Secretum confessionis institutum est ad vitandũ scandalum, & ne homines à confessionibus retrahantur: sed si aliquis posset dicere illud quod in confessione audiuit, etiam si aliter sciret, nihilominus scandalum sequeretur: ergo nullo modo potest dicere.

SED CONTRA, Nullus potest alium obligare ad quod non erat obligatus, nisi sit suus prælatus qui obliget eum præcepto: sed ille, qui sciebat alicuius peccatum per visum, non erat obligatus ad celandum, ergo ille, qui ei confitetur, cùm non sit prælatus suus, non potest eum obligare ad celandum, per hoc quòd ei confitetur.

Præterea. Secundum hoc posset impediri iustitia Ecclesiæ, si aliquis vt euaderet sententiam excommunicationis, quæ in ipsum ferenda erat propter aliquod peccatum, de quo conuictus est, confitetur ei qui sententiam fert, sed iustitiæ executio est in præcepto: ergo non tenetur celare peccatum quod quis in confessione audiuit, si aliàs ipsum scit.

CONCLVSIO.

Si immineat necessitas, potest confessor prodere quæ sibi in confessione dicta fuerunt, modo ante aut post confessionem ea resciuerit: ita tamen vt ea dicat vt homo, non vt Deus.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt quod illud, quod in cõfessione aliquis audiuit, non potest aliquo modo dicere si sciat aliàs, siue ante siue post. Quidam verò dicunt quod per confessionem præcluditur sibi via, ne possit aliquid dicere quod prius sciuit, non autem quin possit dicere si post alio modo sciat. Vtraque autem opinio dum nimium sigillo confessionis attribuit, præiudicium veritati & iustitiæ seruandæ facit. Posset enim aliquis ad peccandum esse promptior, si non timeret ab illo accusari, cui confessus est, si coram illo peccatum iteraret. Similiter etiam multum iustitiæ perire posset, si testimonium ferre aliquis non posset de eo quod vidit post confessionem de hoc factam, nec obstat quòd quidam dicunt quòd debet protestari se non tenere priuatum hoc, quia hoc non posset protestari, nisi postquàm peccatum esset sibi dictum. Et tunc quilibet sacerdos posset reuelare peccatum, protestationem faciendo, si hoc ipsum ad reuelandum libertũ redderet. Et ideo alia opinio est communior, quòd illud, quòd homo aliàs scit siue ante confessionem, siue post, non tenetur celare, quantùm ad id, quod scit vt homo, potest enim dicere. Scio illud quod vidi, tenetur tamen celare illud, inquantum scit vt Deus: non enim potest hoc dicere, ego audiui hoc in confessione: tamen propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur, nisi immineat necessitas.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quando aliquis dicit se vidisse quod in confessione audiuit, nõ reuelat quod in confessione habet nisi per accidens. Sicut qui scit aliquid per auditum & visum, non reuelat quod vidit, per se loquẽdo, si dicat se audiuisse, sed per accidens, quia dicit auditum, cui accidit visum esse: & ideò talis sigillum confessionis non frangit.

Ad secundum dicendum, quòd non obligatur audiens confessionem, quòd non reuelet peccatum simpliciter, sed prout est in confessione auditum. Nullo enim casu dicere debet se audiuisse in confessione.

Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est de duobus quæ habent oppositionem, sed scientia qua scit aliquis peccatum vt Deus, & illa qua scit vt homo, non sunt opposita: ideò ratio non procedit.

Ad quartum dicendum, quòd non debet ita vitari peccatum ex vna parte, quod ex alia iustitia relinquatur. Veritas enim non est propter scandalum dimittenda: & ideò quãdo imminet periculum iustitiæ, non debet dimitti reuelatio eius quod quis in confessione audiuit, si aliter scit propter scandalum: dum tamen scandalum quantum in se est euitare nitatur.

QVÆSTIO DVODECIMA, DE *satisfactione & eius qualitate, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de satisfactione, de qua quatuor cõsideranda sunt. Primò de eius quidditate. Secundò, de ipsius possibilitate. Tertiò, de eius qualitate. Quartò de his per quæ homo Deo satisfacit.

Circa primum quæruntur tria.

Primò vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

Secundò, vtrum sit actus iustitiæ.

Tertiò vtrum definitio satisfactionis quæ in litera ponitur, cõuenienter assignetur.

ARTICVLVS I.

Verum satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd satisfactio non sit neque virtus neque actus virtutis. Omnis enim virtutis actus est meritorius, sed satisfactio non est meritoria, vt videtur, quia meritum gratuitum est, sed satisfactio debitum attendit, ergo satisfactio non est actus virtutis.

Præterea, Actus virtutis est voluntarius, sed aliquando fit satisfactio eo inuito de aliquo, vt quando aliquis pro offensa in alterũ commissa à iudice punitur: ergo satisfactio non est virtutis actus.

Præterea, Secũdum Philosophum 8. Ethic. In virtute moris principale est electio, sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera, ergo non est virtutis actus.

SED CONTRA, Satisfactio ad pœnitentiam pertinet, sed pœnitentia est virtus, ergo satisfactio est actus virtutis.

Præterea, Nullus actus operatur ad deletionem peccati nisi sit actus virtutis, quia contrarium destruitur per suum contrarium, sed per satisfactionem peccatum totaliter annihilatur, ergo satisfactio est virtutis actus.

CONCLVSIO.

Satisfactio dicitur esse non solum actus virtutis materialiter (cùm malitiam implicitam vel defectum debitæ circumstantiæ non habeat) sed etiam formaliter, cum sua nomine formam & rationem virtutis implicitam habere dicatur.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis actus dicitur esse actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter, & sic quilibet actus, qui malitiam non habet implicitam vel defectum debitæ circumstantiæ, actus virtutis dici potest: quia quolibet tali actu potest vti virtus in suum finem, sicut est ambulare, loqui, & huiusmodi. Alio modo dicitur actus aliquis esse actus virtutis formaliter, quia ipse suo nomine formam, & rationem virtutis implicitam habet: sicut fortiter sustinere dicitur actus fortitudinis: formale autem cuiuslibet virtutis moralis est ratio medii, vnde omnis actus, qui rationem medii importat, actus virtutis formaliter dicitur, & quia æqualitas medium est, quod suo nomine satisfactio importat: non enim dicitur aliquis satisfieri, nisi secundum proportionem æqualitatis ad aliquid, cõstat quòd satisfactio etiam formaliter est actus virtutis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis satisfacere in se sit debitum: tamen inquantũ satisfaciens voluntate hoc opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operantis, & sic operatus facit de necessitate virtutem, ex hoc enim debitum dimittere habet meritum, quod necessitatem importat, quę voluntati cõtrariatur: vnde si voluntas necessitati assentiat, ratio meriti non tollitur.

Ad secundum dicendum, quòd actus virtutis non requirit voluntarium in eo qui patitur, sed in eo qui facit, quia illius actus est. Et cum ille, in quem iudex vindictam exercet, se habeat vt patiens ad satisfactionem; non vt agens, non oportet quòd in eo voluntaria sit satisfactio, sed in iudice faciente.

Ad tertium dicendum, quòd principale in virtute potest accipi dupliciter. Vno modo principale in ipsa, inquantum est virtus: & sic ex quæ ad rationem pertinẽt, vel magis ei propinqua sunt, principaliora sunt in virtute: & sic electio & interiores actus in virtute, inquantũ virtus est, principaliores sunt. Alio modo potest accipi principale in virtute, inquantũ est talis virtus: & sic principalius in ipsa est, ex quo determinationẽ recipit actus interior, sed in aliquibus virtutibus determinatur per exteriores: quia electio, quæ est cõmunis omnibus virtutibus ex hoc quod est electio talis actus, efficitur propria huius virtutis, & sic actus exteriores in aliquibus virtutibus sunt principaliores, & ita etiam est in satisfactione.

ARTICVLVS II.

Verum satisfactio sit actus iustitiæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd satisfactio non sit actus iustitiæ, quia satisfactio fit ad hoc quod reconcilietur ei quem offendit: sed reconciliatio cùm fit amoris, ad charitatem pertinet, ergo satisfactio est actus charitatis, & non iustitiæ.

Præterea, Causæ peccatorum in nobis sunt passiones animæ, quibus ad malum incitamur, sed iustitia secundum Phylo. non est circa passiones: sed circa operationes, cùm ergo ad satisfactionem pertineat peccatorum causas excidere, vt in litera dicitur, videtur quòd non sit actus iustitiæ.

Præterea, Cauere in futurum non est actus iustitiæ, sed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela, sed hoc pertinet ad satisfactionem: quia ipsius est suggestionibus peccatorum aditum nõ indulgere, ergo satisfactio non est actus iustitiæ.

SED CONTRA, Nulla virtus attendit rationem debiti, nisi iustitia: sed satisfactio honorem debitum Deo impendit, vt Anselm. ait: ergo satisfactio est actus iustitiæ.

Præterea, Nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere, nisi iustitia: sed hoc fit per satisfactionem, qua constituitur æqualitas emendæ ad offensam præcedentem, ergo satisfactio est iustitiæ actus.

CONCLVSIO.

Cùm nomen satisfactionis adæquationem proportionis designet (scilicet æqualitatem respectu offensæ præcedentis in faciente) & medium iustitiæ accipiatur secundum adæquationem rei ad rem in aliqua proportione, apparet quòd satisfactio formaliter actus iustitiæ est.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 5. Ethicor. medium iustitiæ accipitur secundum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua, vnde cum talem adæquationem ipsum nomen satisfactionis importet, quia hoc aduerbium, satis æqualitatem proportionis designat, constat quòd satisfactio formaliter iustitiæ actus est, sed iustitiæ actus secundum Philosophum est vel sui ad alterum, vt quando aliquis reddit alteri quod ei debet, vel alterius ad alterum, sicut quando iudex facit iustitiam inter duos. Quando autem est actus iustitiæ sui ad alterum: æqualitas in ipso faciente constituitur, quando autem alterius ad alterum, æqualitas constituitur in iustum passo, & quia satisfactio æqualitatem in ipso faciẽte exprimit, dicit actum iustitiæ, quæ est sui ad alterum, propriè loquẽdo: sed sui ad alterum potest aliquis facere iustitiam, vel in actionibus & passionibus, vel in rebus exterioribus, sicut & iniuria fit alteri vel subtrahendo res, vel per aliquam actionem lædendo, & quia vius rerum exteriorum est dare, ideo actum iustitiæ secũdum quòd æqualitatem in rebus exterioribus constituit, propriè dicit hoc quod est reddere: sed satisfacere manifestè æqualitatem in actionibus demõstrat, quamuis quandoque vnum pro alio ponatur. Et quia adæquatio non est, nisi inæqualium, non satisfactio inæqualitatem actionum præsupponit: quæ quidem offensam constituit: & ideò habet respectum ad offensam præcedentem: nulla autem pars iustitiæ respicit offensam præcedentem, nisi iustitia vindicativa, quæ æqualitatem constituit in eo qui iustũ patitur indifferenter, siue fit patiens idem quod agens, vt quando aliquis sibipsi pœnam infert: siue non sit idem quod agens, vt quando iudex alium punit, ad vtrumque vindicativa iustitia se habente, similiter & pœnitentia quæ æqualitatem tantùm in faciente importat, quia ipsemet pœnam tenet, sit vt quodammodo pœnitentia vindicativæ iustitiæ species sit, & per hoc constat quòd satisfactio quę æqualitatem respectu offensę præcedentis in faciente importat opus iustitiæ est quantùm ad illam partem, quæ pœnitentia dicitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod satisfactio (vt ex dictis patet) est quędam iniurię illatę recõmpensatio, vnde sicut iniuria illata immediatè ad inæqualitatem iustitię pertingebat, & per cõsequens ad inæqualitatem amicitię oppositam, ita & satisfactio directè ad æqualitatẽ iustitię perducit, & ad æqualitatem amicitię ex consequenti, & quia actus aliquis elicitiuè ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediatè ordinatur: imperatiuè autem ab illo, ad cuius finẽ vltimo tendit: ideo satisfactio elicitiuè est à iustitia: sed imperatiuè à charitate.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis iustitia sit principalior circa operationes, tamen etiam ex consequenti est circa passiones, inquantum sunt operationum causæ. Quare sicut iustitia cohibet iram, ne alteri læsionem iniustè inferat, & concupiscentiam, ne ad alienum torum accedat, sic etiam satisfactio potest peccatorum causas excidere.

Ad tertium dicendum, quòd quęlibet virtus moralis participat actus prudentiæ, eò quòd formaliter ipsa complet in eis rationem virtutis: cùm secundum eam medium accipiatur in singulis virtutibus moralibus, vt patet per definitionem virtutis in 2. Ethicor.

ARTICVLVS III.

Verum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd definitio satisfactionis in litera inconuenienter ponatur ab August. dicit enim, quòd satisfactio est peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Causa enim actualis peccati fomes est: sed in hac vita non possumus fomitem excidere, ergo satisfactio non est peccatorum causas excidere.

Præterea. Causa peccati est fortior quàm peccatum, sed homo per se non potest peccatum excidere, ergo multò minus causas peccati, & sic idem quod prius.

Præterea. Satisfactio cùm sit pars pœnitentiæ, præteritum respicit, non futurum: sed non indulgere aditum suggestionibus peccatorum respicit futurum, ergo non debet poni in definitione satisfactionis.

Præterea. Satisfactio dicitur respectu offensæ præteritæ, sed de offensa præcedenti nulla fit mentio, ergo inconuenienter assignatur definitio satisfactionis.

Præterea. Anselmus ponit aliam definitionem in lib. Cur Deus homo, scilicet, satisfactio, est honorem debitum Deo impẽdere in

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ nulla sit mentio horum quæ Aug. hic ponit, ergo alterà earum videtur esse incompetens.

Prætereà. Honorem debitum potest innocens impendere, sed satisfacere non competit innocenti, ergo definitio. Anselm. est malè ordinata.

CONCLVSIO.

Cùm satisfactio respectu culpæ præteritæ, quam recompensando curat dicatur illa æ iniuriæ recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem, necesse est fateri diffinitionem Anselmi bonam esse, scilicet, quod satisfacere est honorem debitum Deo impendere. sic & Aug. respectu præseruationis culpæ futuræ.

1. Pœnitentiæ diffinitio.

RESPONDEO dicendum, quòd iustitia non ad hoc tantùm tendit: vt inæqualitatem præcedentem auferat puniendo culpam præteritam, sed vt in futurum æqualitatem custodiat, quia secundum Philosophum in 2. Ethi. Pœnæ medicinæ sunt. Vnde & satisfactio quæ est iustitiæ actus pœnam inferentis, est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris, & ideò quando homo homini satisfacit, & præterita recompensat, & de futuris cauet: & secundum hoc dupliciter potest satisfactio definiri. Vno modo respectu culpæ præteritæ, quam recõpensando curat, & sic dicitur quòd satisfactio est illatæ iniuriæ recompensatio secundùm iustitiæ æqualitatem. Et in idem dicitur redire diffinitio Anselmi qui dicit, quòd satisfacere est honorem debitum Deo impendere, vt consideretur debitum ratione culpæ commissæ. Alio modo potest definiri, secundùm quòd præseruat à culpa futura, & sic definit eam hic Aug. præseruatio autem à morbo corporali fit per ablationẽ causarum, quibus morbus conseruari potest: eis enim ablatis non potest morbus sequi. Sed in morbo spirituali non est ita: quia liberum arbitrium non cogitur, vnde causis præcedentibus potest vitari, quamuis difficiliter causis amoris potest incurri: & ideo in satisfactionis definitione duo ponit, scilicet, absciſionem causarum, quantum ad primum, & tenitentiam liberi arbitrij ad ipsum peccatum quantum ad secundum.

2. Definitio

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd accipiendæ sunt causæ proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo, scilicet, libido ex cõsuetudine vel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti, & exteriores occasiones ad peccandum, vt locus mala societas, & huiusmodi: & tales causæ in hac vita per satisfactionem tolluntur, quamuis fomes, qui est causa remota peccati actualis non tollatur totaliter in vita per satisfactionem etsi debilitetur.

Ad secundum dicendum, quòd quia causa mali vel priuationis eo modo quo causam habet, non est nisi bonum definiens, bonum autem facilius tollitur quàm cõstituatur: ideo facilius est causas priuationis & mali abscindere, quàm ipsum malum remouere, quod non remouetur nisi per constructionem boni, quod patet in cæcitate & causis eius. Et tamen causæ peccati prædictæ non sunt sufficientes causæ, cum ex eis non de necessitate sequatur peccatum, sed sunt occasiones quædam, nec iterum satisfacto sine Dei auxilio fit, quia sine charitate esse non potest, vt dicitur.

Ad tertium dicendũ, quod quamuis pœnitentia ex prima sui intentione respiciat præteritum, tamen etiam ex consequenti futurum respicit in quantum est medicina præseruans, & sic etiam satisfactio.

Ad quartum dicendum, quòd Augustinus definit satisfactionem, secundum quod fit Deo, cui secundum rei veritatem nihil subtrahi potest, quamuis peccator, quantum in se est, aliquid subtrahat: & ideo in satisfactione tali principalius requiritur emendatio in futuro, quàm recompensatio præteritorum: & propter hoc ex parte ista Augustinus definiuit satisfactionẽ. Nihilominus tamẽ ex cautela futurorum cognosci potest recompensatio præteritorum, quæ fit circa eadem conuerso modo. In præterito enim respicientes cautas peccatorum propter peccata detestamur, à peccatis incipientes detestationis motũ sed in cautela à causis incipimus, vt causis subtractis, facilius peccata vitemus.

Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniens quòd de eodem dentur diuersæ assignationes secundum diuersa, quæ in ipso inueniuntur, & sic est in proposito, vt ex dictis patet.

Ad sextum dicendum, quod intelligitur debitum quòd debemus Deo ratione culpæ commissæ, quia debitum pœnitentia respicit, vt prius dictum est.

QVÆSTIO DECIMATERTIA DE SATISfactionis possibilitate, in duos articulos diuisa.

D EINDE considerandum est de possibilitate satisfactionis.
Circa quod duo quæruntur.
Primò vtrum homo possit Deo satisfacere.
Secundò, vtrum aliquis pro alio satisfacere possit

ARTICVLVS I.

Vtrum homo possit Deo satisfacere.

Tho. vbi su. ar. 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd homo non possit Deo satisfacere. Satisfactio enim debet æquari offensæ, vt ex dictis patet: sed offensa in Deum commissa est infinita, quia quantitatem recipit ab eo in quem committitur, cùm plus offendat qui principem percutit, quàm alium quemquam, cùm ergo actio hominis non possit esse infinita, videtur quod homo Deo satisfacere non possit.

Prætereà, Seruus quia totum quod habet dominl est, non potest pro aliquo debito recompensare: sed nos serut Dei sumus, & quicquid boni habemus ab ipso habemus, cùm ergo satisfactio sit recompensatio offensę prætertæ, videtur quòd Deo satisfacere non possumus.

Prætereà, Ille cuius totum quod habet non sufficit ad vnum debitum exoluendum, nõ potest pro alio debito satisfacere: sed quicquid homo potest & habet non sufficit ad soluendum debitũ pro beneficio conditionis. Vnde Isa. 15. dicitur: Quòd ligna Libani nõ sufficient ad holocaustum: ergo nullo modo potest satisfactio esse pro debito offensæ commissæ.

Prætereà, Homo totum tempus suum debet in Dei seruitium expendere: sed tempus amissum non potest recuperari, propter quod est grauis iactura temporis, vt Seneca dicit: ergo non potest homo recompensationem Deo facere, & sic idem quod prius.

Prætereà, Peccatum actuale mortale est grauius quàm originale: sed pro originali nemo potuit satisfacere nisi Deus & homo: ergo neque pro actuali.

SED CONTRA, Sicut Hier. dicit. Qui dicit Deum aliquid impossibile homini præcepisse, anathema sit: sed satisfactio est in præcepto. Luc. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ: ergo possibile est Deo satisfacere.

Prętereà, Deus est magis misericors quàm aliquis homo: sed homini est possibile satisfacere: ergo & Deo.

Prætereà. Satisfactio est cùm pœna culpę æquatur, quia iustitia est idem quod contra passum, vt Pythagorici dixerunt: sed contingit æqualem pœnam assumere delectationi, quę fuit in peccando, ergo contingit Deo satisfacere.

CONCLVSIO.

Potest homo Deo satisfacere, eũ quod potest Deo præstat: videtur enim esse aliquomodo æqualis proportio inter hominis conatum & Dei gratiam. Si verò hæc dictio. Satis importet propriè æqualitatem proportionis, satisfacere nimirũ potest.

RESPONDEO dicendum, quòd homo Deo debitor efficitur vno modo ratione beneficij accepti, alio modo respectu peccati commissi. In his autem honoribus qui sunt ad parentes & Deos, etiam secundum Philosophum, impossibile est æquualens reddere secundum quantitatem: sed sufficit, quòd homo reddat quod potest, quia amicitia non exigit æquiualens, sed quòd possibile, & hoc etiam est æquale aliqualiter, scilicet, secũdum proportionalitatem: quia sicut se habet hoc quod Deo esset debitum ad ipsum Deum, ita hoc quod iste potest reddere ad Deum, & sic aliquo modo forma iustitiæ conseruatur, & similiter est ex parte satisfactionis. Vnde non potest homo Deo satisfacere sily Satis, æqualitatem quantitas importet contingit autem si importet æqualitatem proportionis, vt dictum est & hoc sicut sufficit ad rationem iustitiæ, ita sufficit ad rationem satisfactionis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut offensa habuit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ magestatis, ita satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata, per quam acceptum redditur quod homo reddere potest. Quidam tamẽ dicunt quòd habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gratis dimittitur, sed ex parte conuersionis infinita est, & sic pro ea satisfieri potest: sed hoc nihil est, quia satisfactio nõ respondet peccato nisi secundum quòd est offensa Dei, quod non habet ex parte conuersionis, sed solùm ex parte auersionis. Alij verò dicunt quod etiam quantum ad auersionem pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi, quod quodammodo infinitum fuit, & hoc in idem redit quod prius dictum est: quia per fidem mediatoris gratia data credentibus est: si tamen aliquo modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum.

Ad secundum dicendum, quòd homo qui ad imaginem Dei factus est, aliquid libertatis participat in quantum est dominus suorum actuum per lib. arbi. & ideò ex hoc quòd per lib. arb. agit, Deo satisfacere potest: quia quamuis Dei sit prout à Deo est sibi concessum, tamen liberè traditum est, vt eius dominus sit, quod seruo non competit.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa concludit quòd Deo requalens satisfactio fieri non possit, non autem quòd non possit sibi sufficiens fieri: quamuis enim posse suum totum homo debeat, non tamen ab eo exigitur de necessitate: vt totum quod possit faciat quia hoc est ei impossibile secundum statum præsentis vitæ, vt totum posse suum in aliquid vnum expendat, cum oporteat circa multa esse solicitum: sed est quędam mensura homini adhibita, quę ab eo requiritur, scilicet impletio mandatorum Dei, & super ea potest aliquid erogare vt satisfaciat.

Ad quartum dicendum, quod quamuis homo non possit tempus præteritum recuperare, potest tamen in futuro recompensare illud quod in peccato facere debuisset: quia non debuit debito precepti totum quod potuit, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quod originale peccatum etsi minus habeat de ratione peccati, quàm actuale, tamẽ est grauius malum: quia est ipsius humanæ naturæ infectio: & ideo per vnius hominis puri satisfactionem expiari non potuit sicut actuale.

ARTICVLVS II.

Vtrum vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere.

AD SE-

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnam satisfactoriam non possit vnus pro alio explere. Quia ad satisfactionem meritum requiritur, sed vnus pro altero nõ potest mereri, vel demereri cùm sit scriptũ. Reddes tu vnicuique secundũ opera sua, ergo vnus pro alio nõ potest satisfacere.

Prætereà. Satisfactio contra contritionem & confessionem diuiditur, sed vnus pro alio non potest confiteri, ergo nec satisfacere.

Prætereà. Vnus pro alio orando etiam sibi meretur, si ergo alius pro alio satisfacere potest, satisfaciendo pro alio pro se satisfacit. & ita ab eo qui pro altero satisfacit, non exigitur alia satisfactio pro peccatis propriis.

Prætereà. Si vnus pro alio satisfacere potest: ergo ex quo vnus soluit debitum pœnæ, alius statim à debito liberatur, ergo si moriatur postquam tota pœna debita pro alio suscepta est, statim euolabit, vel si adhuc puniatur, duplex pœna redetur pro eodem peccato, scilicet, illius qui satisfacere incipit, & illius qui punitur in purgatorio.

SED CONTRA, Galat. 6. dicitur. Alter alterius onera portate: ergo videtur quòd vnus possit onus pœnitentiæ pro alio imposítæ suscipere.

Prætereà. Charitas magis potest apud Deum quam apud homines: sed vnus potest apud homines pro alterius amore debitum eius soluere: ergo multò fortius hoc in diuino iudicio fieri potest.

CONCLVSIO.

Potest quis pro alio pœnam satisfactoriam explere pro peccatis præcedentibus: ita vt solutio debiti consecutura sit. Quantum verò spectat ad remedium peccati sequentis, satisfactio vnius non prodest alteri, nisi secundum accidens.

RESPONDEO dicendum, quòd pœna satisfactoria est ad duo, scilicet, ad solutionem debiti, & ad medicinam pro peccato vitando: inquantum ergo est ad remedium sequentis peccati, sic satisfactio vnius non prodest alteri: quia ex ieiunio vnius caro alterius non domatur, nec actibus vnius alius bene agere consueuit, nisi secundum accidens, inquantum aliquis per bona opera potest alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficacissimum remedium est ad vitandum peccatum: sed hoc est per modum meriti magis quàm per modum satisfactionis, sed quantum ad solutionem debiti, vnus potest pro alio satisfacere, dummodo sit in charitate, vt opera eius satisfactoria esse possint. Nec oportet quòd maior pœna imponatur ei qui pro altero satisfacit, quàm principali imponeretur, vt quidam dicunt hac ratione moti: quia pœna propria magis satisfacit quàm aliena, quia pœna habet vim maximè satisfaciendi ratione charitatis qua homo ipsam sustinet, & quia maior charitas appatet in hoc quod aliquis pro altero satisfacit, quàm si ipse satisfaceret: ideò maior pœna requiritur in eo qui pro alio satisfacit, quàm pro principali requireretur. Vnde dicitur in vitis Patrum, quòd propter charitatem vnius, qui alterius fratris charitate ductus, pœnitentiam fecit pro peccato quod non commiserat, alteri peccatum quod commiserat, dimissum est, nec exigitur quantum ad ablolutionem debiti, quod ille pro quo fit satisfactio, sit impotens ad satisfaciendum, quia etiam si esset potens alio satisfaciente pro ipso, ipse à debito immunis esset, sed hoc requiritur inquantum pœna satisfactoria est in remedium, vnde non est pertinendum quòd aliquis pro alio pœnitentiam agat, nisi defectus aliquis appareat in pœnitente: vel corporalis per quem sit impotens ad sustinendum, vel spiritualis per quem non sit promptus ad portandum pœnam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præmium essentiale redditur secundum dispositionem hominis: quia secundum capacitatem videntium erit plenitudo visionis diuinæ, & ideò sicut vnus non disponitur per actum alterius, ita vnus alteri non meretur præmium essentiale, nisi meritum eius habeat efficaciam infinitam, scilicet, Christi: cuius merito solo pueri per baptismum ad vitam æternam perueniunt, sed pœna temporalis pro peccato debita post culpæ remissionem non texatur, secundum dispositionem eius cui debetur, quia quandoque ille qui est melior, habet maioris pœnæ reatum, & ideo quantum ad pœnæ remissionem vnus alteri potest mereri, & actus vnius efficitur alterius charitate mediante, per quam omnes vnum sumus in Christo.

Ad secundum dicendum, quòd contritio ordinatur contra culpam, quæ ad dispositionem bonitatis vel malitiæ pertinet, & ideò per contritionem vnius, alius à culpa non liberatur: similiter per confessionem homo se sacramentis ecclesiæ subiicit, non autem potest vnus sacramentum pro alio accipere, quia in sacramento gratia suscipienti datur non alij, & ideò non est similis ratio de satisfactione, contritione, & confessione.

Ad tertium dicẽdum, quòd in solutione debiti attenditur quantitas pœnæ, sed in merito attenditur charitatis radix: & idem ille qui ex charitate pro alio meretur, saltem merito congrui & sibi magis meretur: non autem qui pro alio satisfacit, quia illa quantitas per se non sufficit ad vtrunque peccatum, tamen sibi meretur maius quàm sit dimissio pœnæ, scilicet, vitam æternam.

Ad quartum dicendum, quòd si ipsemet ad aliquam pœnam se obligasset, non prius à debito esset immunis, quàm si eam soluisset: & ideo pœnam ipse patietur, quandiu ille satisfactionem pro eo fe cerit, quam si non fecerit, tunc vterque est debitor illius pœnæ, vnus pro commisso, alius pro omisso, & ita non sequitur quòd peccatum vnum bis puniatur.

QVÆSTIO DECIMA QVARTA, *De qualitate satisfactionis in quinque articulos diuisa.*

EINDE considerandum est de qualitate satisfactionis.
D Et circa hoc quæruntur quinque.
Primò, vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio.
Secundò, vtrum ille qui de omnibus peccatis prius contritus fuit, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis quæ sibi per contritionem fuerunt dimissa, satisfacere possit extra charitatem existens.
Tertiò, vtrum homo postquam Charitatem habuit, valere sibi incipiat satisfactio præcedens.
Quartò, vtrum opera extra charitatem facta sint alicuius boni meritoria.
Quintò, vtrum opera prædicta valeant ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICVLVS I.

Vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio.

Tho. vbi sup. ar. 3. q. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd homo possit de vno peccato sine alio satisfacere, eorum enim quæ non habent connexionem adinuicem, vnum potest auferri sine alio: sed peccata non habent connexionem, alias qui haberet vnum haberet omnia, ergo vnum potest expiari sine alio per satisfactionem.

Prætereà, Deus est magis misericors quàm homo, sed homo recipit vnius debiti solutionem sine alio, ergo & Deus satisfactionem vnius peccati sine alio.

Prætereà. Satisfactio (vt in litera dicitur) est peccatorum causas excidere, nec suggestionibus aditum indulgere, sed contingit hoc de vno peccato sine alio, vt scilicet luxuriam refrenet, & auaritiæ insistat: ergo de vno peccato potest fieri satisfactio sine alio.

SED CONTRA. Isaiæ. 58. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabant, Deo acceptum non erat, licet ieiunium sit satisfactionis opus: sed non potest fieri satisfactio: nisi per opus Deo acceptum: ergo non potest qui habet aliquod peccatum, Deo satisfacere.

Prætereà. Satisfactio est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris, vt dictum est: sed peccata non possunt sine gratia euitari, ergo cum quòdlibet peccatum gratiam auferat, non potest de vno peccato sine alio fieri satisfactio.

CONCLVSIO.

Cùm satisfactionem tolli debeat offensa præcedentis peccati, offensa autem ablatio fit amicitiæ restitutio, & amicitiæ diuinæ restitutionem impediat quodcunque peccatum: fieri non potest, quòd homo pro vno peccato satisfaciat, alio retento.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd potest de vno peccato satisfieri sine alio, vt Magister in litera dicit: sed hoc non potest esse: cùm enim per satisfactionem tolli debeat offensa præcedens, oportet quòd talis sit modus satisfactionis, qui competat ad tollendum offensam, offensæ autem ablatio est amicitiæ restitutio, & ideo si aliquid sit quod amicitiæ restitutionem impediat, etiam apud homines satisfactio esse non posset, cùm ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ est hominis ad Deum, impossibile est quòd homo de vno peccato satisfaciat alio retento, sicut nec homini satisfaceret, qui pro alapa sibi data eum prosterneret: & aliam simul daret.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia peccata non habent connexionẽ ad inuicem in aliquo vno, vnum potest quis incurrere sine alio, sed vnum & idem est secundum quod omnia peccata remittuntur, & ideò remissiones diuersorum peccatorum connexæ sunt, & ideò de vno sine alio satisfieri non potest.

Ad secundum dicendum quòd in obligatione debiti non est nisi inæqualitas iustitiæ opposita: quia vnus rem alterius habet, & ideo ad restitutionem nõ exigitur, nisi quòd restituatur æqualitas iustitiæ, quòd quidem potest fieri de vno debito & non de alio: sed vbi est offensa, ibi est inæqualitas non tantum iustitiæ opposita, sed etiam amicitiæ, & ideò ad hoc quòd per satisfactionem offensa tollatur, non solùm oportet quòd æqualitas iustitiæ restituatur per recompensationem talis pœnę, sed etiam quòd restituatur amicitiæ æqualitas, quòd non potest fieri dum aliquid est quod amicitiam impediat.

Ad tertium dicendum, quòd vnum peccatum suo pondere ad aliud trahit, vt Gregorius dicit. Ideò qui vnum peccatum retinet, non sufficienter causas altierus peccati excidit.

ARTICVLVS II.

Vtrum quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis ante contritis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd qui de omnibus peccatis contritus fuit prius, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis quæ sibi per contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit extra charitatem existens, dicit enim Daniel Nabuchodonosor, Dani. 4. Peccata tua eleemosynis redime. sed ipse adhuc peccator erat, quod sequens pœna demonstrat: ergo potest in peccato existens satisfacere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prætereà, Nemo scit vtrum sit dignus odio vel amore. Eccl.9. Si ergo non possit fieri satisfactio nisi ab eo qui est in charitate, nullus sciret se satisfacere, & hoc est inconueniens.

Prætereà, Ex intentione quam homo habet in principio actus, totus actus informatur, sed pœnitens quãdo pœnitentiam inchoauit in charitate erat: ergo tota satisfactio sequens ex illa charitate intentionem informante efficaciam habebit.

Prætereà, satisfactio consistit in quadam adæquatione culpæ ad pœnam, sed talis adæquatio pœnæ potest etiam fieri in eo qui charitatem non habet, ergo, &c.

SED CONTRA, Prouerb.10. Vniuersa delicta operit charitas, sed satisfactionis est delere delicta, ergo sine charitate non habet suam virtutem.

Prætereà, Præcipuum opus in satisfactione vel satisfaciendo est eleemosina, sed eleemosina extra charitatem facta non valet, vt patet 1. Corinth.13. Si distribuero in cibos pauperum, &c. ergo nec satisfactio aliqua est.

CONCLVSIO.

Cùm tanta sit peccatorum connexio, ac tantum peccati etiam vnius cum Dei amicitia dissidium, non potest quis extra charitatem Dei existens, pro peccatis antè contritis satisfacere.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd postquàm omnia peccata per præcedentem contritionem remissa sunt, si aliquis ante satisfactionem peractam in peccatum decidat, & in peccato existens satisfaciat, quòd satisfactio talis ei valeat, ita quòd si in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non potest esse, quia in satisfactione oportet quòd etiam amicitia restituatur, iustitiæ qualitas restituatur, cuius contrarium amicitiam tollit: vt Philosophus in 8. Ethic. dicit. Æqualitas autem in satisfactione ad Deum non est secundum æquialentiam, sed magis secundum acceptationem ipsius, & ideo oportet quòd etiam si iam offensa sit dimissa per præcedentem contritionem, quòd opera satisfactoria sint Deo accepta, quòd dat eis charitas, & ideò sine charitate opera facta non sunt satisfactoria.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consilium Dan. intelligitur quòd à peccato cessaret & pœniteret, & sic per eleemosinas satisfaceret

Ad secundum dicendum, quòd sicut homo nescit pro certo vtrũ charitatem habuerit in satisfaciendo vel habeat, ita etiam nescit pro certo vtrum plenè satisfecerit, & ideò dicitur Eccles. de propitiatu peccatorum, Noli esse sine metu: nec tamẽ exigitur quòd propter hunc metum homo satisfactionem expletam iteret, si scientiam peccati mortalis non habet, quamuis enim pœnam non expiet per huiusmodi satisfactionem, tamen non incurrit reatum commissionis ex satisfactione neglecta, sicut nec ille qui accedit ad Eucharistiam sine conscientia peccati mortalis cui subiacet, reatum indignæ sumptionis incurrit.

Ad tertium dicendum, quod intentio illa interrupta est per peccatum sequens, & ideò non dat vim aliquam operibus post peccatum factis.

Ad quartum dicendum, quòd non potest fieri adæquatio sufficiens, nec secundum diuinam acceptationem, nec secundum æquialentiam: & ideò ratio illa non sequitur.

ARTICVLVS III.

Vtrum valere possit satisfactio præcedens, postquam charitatem habuerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod postquàm homo charitatem habuerit, valere incipiat satisfactio præcedens, Super illud. Leuit.25. Si attenuatur frater tuus, &c. dicit glos. quod fructus bonæ conuersionis debent computari ex eo tempore quo peccauit, sed non computatur ei, nisi aliquam efficaciam acciperent ex charitate sequenti: ergo post charitatem recuperatam valere incipiunt,

Prætereà, Sicut efficacia satisfactionis impeditur per peccatum, ita efficacia Baptismi impeditur per fictionem: sed Baptismus incipit valere recedente fictione, ergo satisfactio recedente peccato.

Prætereà, Si alicui pro peccatis commissis iniuncta fuerunt ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur, cùm iterũ confiteatur: vt ieiunia illa iteret, iniungeretur autem ei si per eam satisfactio non impleretur: ergo per pœnitentiam sequentem opera præcedentia satisfaciendi efficaciam accipiunt.

SED CONTRA. Opera extra charitatẽ facta ideò nõ erant satisfactoria, quia fuerunt mortua, sed per pœnitentiam non viuificantur: ergo nec incipiunt esse satisfactoria.

Prætereà, Charitas non informat actum, nisi qui ab ipsa aliqualiter procedit: sed opera non possunt esse Deo accepta, ac per hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata, ergo cum opera facta extra charitatem nullo modo ex charitate processerint, vel de cætero procedere possint, nullo modo poterunt in satisfactionem computari.

CONCLVSIO.

Opera extra charitatem facta, per charitatem sequentem non viuificantur: ac per hoc non valet satisfactio præcedens, etiam si charitas sequatur.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd opera in charitate facta, quæ viua dicuntur, sunt meritoria vitæ æternæ, & satisfactoria respectu pœnæ dimittendæ, & per charitatem sequentem, opera extra charitatem facta viuificantur quantum ad hoc quòd sunt satisfactoria, sed non quantum ad hoc quòd sunt meritoria vitæ æternæ: sed hoc non potest esse, quia vtrumque habent ex eadem ratione opera ex charitate facta, scilicet, ex hoc quòd sunt Deo grata: vnde sicut charitas adueniens non potest ea gratificare quantum ad vnum, ita nec quantum ad aliud.

AD PRIMVM ergo dicendũ quòd non debet intelligi quòd fructus computentur à tempore quo primò in peccato fuit, sed à tempore in quo peccare cessauit, quo, scilicet, vltimò in peccato fuit vel intelligitur quando statim post contritus fuit, & fecit multa bona antequàm confiteretur. Vel dicendũ, quòd quãto est maior contritio, tanto magis diminuit de pœna, & quanto aliquis plura bona facit in peccato existens, magis se ad gratiam contritionis disponit: & ideo probabile est quod minoris pœnæ sit debitor, & propter hoc deberet à sacerdote discretè computari, vt ei minorem pœnam iniungat, inquantum inuenit eum melius dispositum.

Ad secundum dicendum, quod Baptismus imprimit characterem in anima, non autem satisfactio: & ideo aduenies charitas, quæ fictionem tollit & peccatum, facit quòd Baptismus effectum suum habeat, non autem facit hoc de satisfactione. Et prætereà Baptismus ex ipso opere operato iustificat, quòd non est hominis, sed Dei: & ideo non eodem modo mortificatur, sicut & satisfactio quæ est opus hominis.

Ad tertium dicendum, quòd aliquæ satisfactiones sunt ex quibus manet aliquis effectus in satisfacientibus, etiã postquam actus satisfactionis transiit, sicut ex ieiunio manet corporis debilitatio, ex eleemosynarum largitione substantiæ diminutio: & sic de similibus. Et tales satisfactiones in peccatis factę non oportet quòd iterentur, quia quantum ad hoc quod de eis manet per pœnitentiam, Deo acceptæ sunt: satisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquã actus transiit, oportet quòd iterentur, sicut est de oratione & similibus. Actus autem interior, quia totaliter transiit, nullo modo viuificatur, sed oportet quòd iteretur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bona facta extra charitatem sint in aliquo meritoria.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd opera extra charitatem facta sint alicuius boni meritoria saltem temporis, quia sicut se habet pœna ad malum actum, ita se habet præmium ad bonum, sed nullum malum factum apud Deum iustum iudicem est impunitum, ergo nec aliquod bonum irremuneratum, & sic per illud bonum aliquid meretur.

Prætereà, Merces non datur nisi merito: sed operibus extra charitatem factis merces datur, vt dicitur Mat.5. de illis qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, quòd receperunt mercedem suam: ergo illa fuerunt alicuius boni meritoria.

Prætereà, Duo existentes in peccato, quorum vnus multa bona facit ex genere & circunstantia, alius autem nulla, æqualiter propinquè se habent ad accipiendum bona à Deo, aliàs non esset ei consulendum vt aliquid boni faceret: sed magis qui appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit: ergo iste per opera bona quæ facit, aliquid à Deo meretur.

SED CONTRA est quod Augustinus dicit, quod peccator non est dignus pane quo vescitur, ergo non potest aliquid à Deo mereri.

Prætereà, Qui nihil est non potest aliquid mereri, sed peccator non habens charitatem, nihil est secundum esse spirituale: vt patet 1. Cor.13. ergo non potest aliquid mereri.

CONCLVSIO.

Opera bona extra charitatem facta, ex condigno nullo pacto meritoria sunt, cũ ex diuina liberalitate donentur, per charitatem ad Deum, ex congruo verò meritoria dici possunt, sed improprie.

RESPONDEO dicendum quòd meritum propriè dicitur actio qua efficitur: vt ei, qui agit, sic iustum aliquid dari, sed iustitia dupliciter dicitur. Vno modo propriè, quæ scilicet, respicit debitum ex parte recipientis. Alio modo quasi similitudinariè, quæ respicit debitum ex parte dantis. Aliquid enim decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitum recipiendi, & sic iustitia dicitur decentia diuinæ bonitatis: sicut Anselm. dicit, quod Deus iustus est cum peccatoribus parcit: quia cum decet: & secundum hoc etiam meritum dupliciter dicitur. Vno modo per quem efficitur, vt ipse agens habeat debitum recipiendi, & hoc vocatur meritum condigni. Alio modo per quod efficitur, vt sit debitum dandi in debita secundum decentiam ipsius, & ideò hoc meritum dicitur meritum congrui. Cùm autem in omnibus illis, quæ gratis dantur, prima ratio dandi sit amor, impossibile est quod aliquid tale sibi debitum faciat qui amicitia caret: & ideo cum omnia & temporalia & æterna ex diuina liberalitate donentur, nullus acquirere potest debitum recipiendi aliquid illorum, nisi per charitatem ad Deum: & ideò opera extra charitatem facta: non sunt meritoria ex condigno neque æterni neque temporalis alicuius boni apud Deum. Sed quia diuinam bonitatem decet, vt vbicunque dispositionem inuenit, perfectionem adiiciat: ideo ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatem facta, & secundum hoc opera ista ad triplex bonum valent, scilicet, ad temporalium consecutionem, ad dispositionem ad gratiam, & ad assuetudinem bonorum operum: quia tamen hoc meritum non propriè dicitur meritum, ideò magis cõcedendum est quòd huiusmodi opera non sint alicuius meritoria, quàm quod sint.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Philosophus dicit 8. Ethi. Quia filius per omnia quæ facere potest, nihil æquale reddere patri potest his quæ à patre recipit, ideò nunquàm pater debitor filij efficitur, & multò minus homo potest propter æquialentiam operis dominum sibi constituere debitorem, & ideò nullum opus ex quantitate suæ bonitatis habet quòd aliquid mereatur, sed ex vi charitatis, quæ facit ea quæ sunt amicorum esse communia. Vnde quantumcunque sit bonum extra charitatem factum, non facit propriè loquendo quòd aliquid recipiendi à Deo faciens debitum habeat: sed opus malorum ex quantitate suæ malitiæ secundum æquialentiam pœnam meretur, quia ex parte Dei non sunt nobis aliqua mala facta sicut bona: & ideò quamuis opus malum mereatur pœnam ex condigno, non tamen opus bonum sine charitate meretur ex condigno præmium.

Ad secundum & tertium dicendum, quod procedunt de merito congrui, aliæ autem rationes procedunt de merito condigni.

ARTICVLVS V.

Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd opera prædicta non valent ad pœnæ infernalis mitigationem, quia secundum quantitatem culpæ erit quantitas pœnæ in inferno: sed opera extra charitatem non minuunt quantitatẽ peccati, ergo nec infernalis pœna.

Prætereà, Pœna infernalis quamuis sit dura ratione infinitatis, tamen intentione finita est: sed quodlibet finitum consumitur aliqua finita subtractione facta: si ergo opera extra charitatem facta aliquid subtraherẽt de pœna debita pro peccatis, contingere tantũ multiplicari illa opera quòd totaliter tolleretur pœna inferni, quod falsum est.

Prætereà, suffragia ecclesiæ sunt magis efficacia quàm opera extra charitatem facta, sed sicut ait Aug. in Ench. Damnatis in inferno non prosunt suffragia Ecclesiæ: pœnæ ergo multò minus per opera extra charitatem facta mitigantur.

SED CONTRA est quod Aug. dicit in Ench. Quia ad hoc prosunt, vt sit plena remissio, vel tollerabilior fiat damnatio.

Prætereà, Magis est facere bonum quàm dimittere malũ: sed dimittere malum semper vitat pœnam, etiam in eo qui charitate caret: ergo multò fortius facere bonum.

CONCLVSIO.

Opera extra charitatem facta, quantum ad hoc, quòd quis liberetur à pœna, quam iam meruit, pœnam inferni mitigare non possunt, sed quantum ad hoc, quod meritum pœnæ impediatur, per opera extra charitatem facta pœna inferni mitigari potest.

RESPONDEO dicendum, quòd diminuere pœnam infernalem potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd quis liberetur à pœna quã iam meruit, & sic cũ nullus liberetur à pœna nisi sit absolutus à culpa quia effectus nõ diminuuntur, neq; tolluntur nisi diminuta vel ablata causa, per opera extra charitatẽ facta, quia neq; culpã tollere neq; diminuere possunt, pœna inferni mitigari nõ potest. Alio modo quòd meritum pœnæ impediatur: & sic huiusmodi opera diminuunt pœnam inferni. Primò quia homo reatum omissionis euadit qui huiusmodi opera perficit. Secundò quia huiusmodi opera aliquo modo ad bonum diiponunt, vt homo ex minori cõtemptu etiam peccata faciat, vel etiam à multis peccatis per huiusmodi opera terrahitur: sed diminutionem vel dilationem temporalis pœnæ merentur huiusmodi opera: sicut de Achab 3. Reg. 21. Eodem modo sicut & bonorum temporalium consecutionem. Quidam autem dicunt quòd diminuunt pœnam inferni, non subtrahendo aliquid de ipsa quantum ad substantiam, sed fortificando subiectum vt melius sustinere possit. Sed hoc non potest esse, quia fortificatio non est nisi ex absolutione passibilitatis, passibilitas autem est, secundum mensuram culpæ: & ideò si culpa non minuitur nec subiectum fortificari potest. Quidam etiam dicunt quòd diminuitur pœna quantum ad virtutem, scilicet conscientiæ, licet nõ quantum ad ignem. Sed hoc etiam nihil est, quia sicut pœna ignis æquatur, culpæ ita & pœna remorsionis conscientiæ, vnde similis ratio est de vtroque.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO DECIMAQVINTA, DE HIS per quæ fit satisfactio, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de his per quæ satisfactio fit.

D

Circa quod quæruntur tria.

Primò vtrum satisfactionem oporteat fieri per opera pœnalia.

Secundò, vtrum flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur sint satisfactoria.

Tertiò, vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria, cũ dicitur, quòd sint tria, scilicet, eleemosyna, ieiunium, & oratio.

ARTICVLVS I.

Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd satisfactionem non oporteat fieri per opera pœnalia, quia per satisfactionem oportet fieri recompensationem ad diuinam offensam: sed nulla recompensatio videtur fieri per opera pœnalia, quia Deus non delectatur in pœnis nostris: ergo non oportet satisfactionẽ per opera pœnalia fieri. *Tho. vbi sup. ar. 4. q.1. & 5.*

Prætereà, Quãto aliquod opus ex maiori charitate procedit, tanto minus est pœnale: quia charitas pœnam non habet. 1. Ioann 4. si ergo oportet opera satisfactoria esse pœnalia, quanto magis sunt ex charitate facta minus erunt satisfactoria, quod falsum est.

Prætereà, Satisfacere (vt dicit Ansel.) est honorem debitum Deo impendere: sed hoc etiam aliis quàm operibus pœnalibus fieri potest: ergo satisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri.

SED CONTRA est quod Gre. dicit. Iustũ est vt peccator tanto maiora sibi inferat lamenta, quanto maiora intulit damna per culpam.

Prætereà, Per satisfactionem oportet peccati vulnus sanari perfectè: sed peccatorum medicinæ sunt pœnæ: vt Philosophus dicit 2. Ethi. ergo oportet quòd per pœnalia opera satisfactio fiat.

CONCLVSIO.

Satisfactio, siue referatur ad præteritam offensam, siue ad futuram culpam, per pœnalia opera fieri asseritur.

RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio respectum habet & ad præteritam offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem, & etiam ad futuram culpam à qua per eam præcauitur & quantum ad vtrunque exigit quod satisfactio per opera venialia fiat. Recompensatio enim offensæ, importat adæquationem, quam oportet esse eius qui offendit, ad eum in quem offensa commissa est, adæquatio autem in humana iustitia attenditur per subtractionem ab vno qui plus habet iusto, & additionem alterius cui subtractum est aliquid. Deo autem quamuis ex parte sua nihil subtrahi possit, tamen peccator quantum in ipso est, aliquid ei subtraxit peccando (vt dictum est) Vnde oportet ad hoc quòd recompensatio fiat, quòd aliquid subtrahatur de peccante per satisfactionem, quod in honorem Dei cedit. Opus autẽ bonum ex hoc quòd est huius, non subtraxit aliquid ab operante, sed magis perficit ipsum. Vnde subtractio non potest fieri per opus bonum, nisi pœnale sit, & ideo ad hoc quod aliquod opus sit satisfactorium, oportet quòd sit bonum: & in honorem Dei sit, & pœnale, vt aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiam pœna à culpa futura præseruat, quia non facile homo ad peccata redit ex quo pœnam expertus est. Vnde secundum Philosophum, Pœnæ medicinæ sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis Deus non delectetur in pœnis, vt sunt pœnæ, delectatur tamen in eis vt sunt iustæ: & sic satisfactoriæ esse possunt.

Ad secundum dicendum, quòd sicut in satisfactione consideratur pœnalitas, ita & in merito consideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipsius actus diminuit cæteris paribus meritum: sed diminutio difficultatis ex promptitudine voluntatis non diminuit meritum, sed auget. Et similiter diminutio pœnalitatis ex promptitudine voluntatis, quod facit charitas, non diminuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

Ad Tertium dicendum, quod debitum pro peccato est recompensatio offensæ, quæ sine pœna peccantis non fit, & de tali debito Anselmus intelligit.

ARTICVLVS II.

Vtrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd flagella quibus à Deo in hac vita punimur, non possint satisfactoria esse. Nihil enim potest esse satisfactorium, nisi quod est meritorium, vt ex dictis patet, sed non meremur, nisi per ea quæ in nobis sunt, cùm ergo flagella quibus à Deo punimur, nõ sint in nobis, videtur quod satisfactoria esse non possint.

Prætereà, Satisfactio tantùm bonorum est: sed huiusmodi flagella in malis inducuntur, & præcipuè eis debentur, ergo non possunt esse satisfactoria.

Prætereà, Satisfactio respicit peccata præterita, sed aliquãdo ista flagella infliguntur illis qui peccata nõ habent, sicut de Iob patet, ergo videtur quòd non sint satisfactoria.

SED CONTRA est quod dicitur Rom.5. Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, id est, à peccato purgationem, vt glo. ibidem dicit, ergo flagella huius vitæ peccata purgant, & sic sunt satisfactoria.

Prætereà, Amb. dicit, Et si fides, id est, peccati conscientia desit, pœna satisfacit, ergo huius vitæ flagella sunt satisfactoria.

CONCLVSIO.

Flagella & castigationes huius vitæ, quæ à Deo peccatori infliguntur, si aliquo modo fiant illius patientis, rationem satisfactionis consequuntur, si minus, hoc est, si eis omnino per impatientiam dissentiat, cum non illius esse dicantur, nõ satisfactionis, sed vindicationis nomen sortiuntur.

RESPONDEO dicendũ, quòd recompensatio offensæ præteritæ potest fieri ab eo qui offendit & ab alio. Quando autẽ fit ab alio, talis recompensatio vindicationis magis quàm satisfactionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationem, habet: quando autem fit ab ipso qui offendit, habet ratio nem satisfactionis. Vnde sti flagella quæ pro peccatis à Deo infligun tur, fiant aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis ac cipiunt: fiunt autem ipsius inquantum ea acceptat ad purgatio nem peccatorum eis vtens patienter. Si autem omnino eis per impatientiam dissentiat, tunc non efficiuntur aliquo modo ipsius: & ideo non habent rationem satisfactionis, sed vindicationis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illa flagella non sint omnino in potestate nostra, tamen quantum ad aliquid sunt, vt scilicet eis patienter vtamur, & sic homo fiat de necessitate virtutem, vnde & meritoria & satisfactoria esse possunt.

Ad secundum dicendum, quòd sicut ex eodem igne (vt Gre dicit) aurum rutilat, & palea fumat: ita etiam eisdem flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatientiam: & ideò quamuis flagella sint communia, tamè satisfactio tātum est bonorū.

Ad tertium dicendum, quòd flagella respectum habent ad culpam præteritam semper, sed non semper ad culpam personæ, sed ad culpam naturæ. Si enim in humana natura nulla culpa processisset, nulla pœna fuisset, sed quia culpa in natura processit, personæ alicui diuinitus pœna infertur sine culpa personæ ad meritum virtutis, & cautelam peccati sequentis, & hic etiam duo necessaria sunt in satisfactione. Oportet enim esse opus meritorium, vt honor Deo exhibeatur, & oportet esse virtutum custodiam, vt à futuris peccatis præseruemur.

ARTICVLVS III.

Vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerentur opera satisfactoria, cùm dicitur quòd sunt tria, eleēmosyna, ieiunium, & oratio. Quia opus satisfactorium debet esse pœnale, sed oratio pœnam nō habet, sed est contra pœnæ tristitiam medicina secundum delectationem. Vnde dicitur Iacob. quinto. Tristatur aliquis in vobis oret & psallat, ergo non debet computari inter opera satisfactoria.

Præterea, Omne peccatum vel est carnale, vel spirituale, sed fiunt dicit Hieronymus, ieiunio sanantur pestes corporis, orātione pestes mentis: ergo non debet esse aliquod aliud opus satisfactorium.

Præterea, Satisfactio est necessaria ad emendationem peccatorum, sed eleēmosyna ab omnibus peccatis emundat, Lucæ 11. Date eleēmosynam, & omnia munda sunt vobis: ergo alia duo sunt superflua.

SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse plura. Quia contraria contrariis curantur, sed multo plura sunt peccatorum genera quàm tria, ergo debent plura satisfactionis opera cōputari.

Præterea, Peregrinationes etiam iniunguntur pro satisfactione, & disciplinæ, & flagellationes, quæ non computantur sub aliquo horum, ergo insufficienter enumerantur.

CONCLVSIO.

Opera satisfactoria vitè enumerata sunt, scilicet, eleēmosyna, ieiunium & oratio. Nam per eleēmosynam aliquid subtrahimur ex bonis fortunæ, concupiscentia oculorum refrenatur, & peccatum contra proximum tollitur, per ieiunium verò ex bonis corporis aliquid subtrahitur, concupiscentia carnis refrenatur, & peccatum in nos ipsos tollitur: per orationem autem totaliter submittitur Deo, superbia vitæ deprimitur, & peccatum in Deum tollitur: circa quæ versantur opera satisfactoria.

RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio debet esse talis per quam aliquid nobis subtrahamus ad honorem Dei, nos autem non habemus nisi tria bona, scilicet, bona animæ, & bona corporis, & bona fortunæ, scilicet, exteriora. Ex bonis quidem fortunæ subtrahimus nobis aliquid per eleēmosynam sed ex bonis corporalibus per ieiunium, ex bonis autem animæ, non oportet quod aliquid subtrahamus nobis quantum ad essentiam, vel quantum ad diminutionem ipsorum, quia per ea efficimur Deo accepti, sed per hoc quod ea subimittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem. Compete etiam isti numerus ex parte illa, qua satisfactio peccatorum causas excidit, quia radices peccatorum tres ponuntur: primæ Ioan. 4. scilicet concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Contra concupiscentiam carnis ordinatur ieiunium, contra cōcupiscentiam oculorum ordinatur eleēmosyna, contra superbiam vitæ ordinatur oratio, vt Augustinus dicit super Matt. Competit etiam ad hoc quod satisfactio peccatorum est suggestionibus aditum non indulgere. Quia omne peccatum vel in Deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio. Vel in proximum, & contra hoc eleēmosyna. Vel in nos ipsos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum quosdam duplex est oratio, quædam quæ est contemplatiuorum, quorum conuersatio in cœlis est: & talis quia totaliter est delectabilis non est satisfactoria. Alia est quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam & est satisfactionis pars. Vel dicendum melius, quod quædam oratio habet rationem satisfactionis, quia quamuis habet suauitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis: quia vt dicit Gregorius super Eze. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmamur proculdubio fortitudine carnis: vnde & neruus fœmoris Iacob ex lucta angeli emaeuisse legitur, Gene. 32.

Ad secundum dicendum, quòd peccatū carnale dicitur dupliciter. Vno modo, quòd in ipsa delectatione carnis completur, vt gula & luxuria. Alio modo, quòd completur in his quæ ad carnem ordinantur, quamuis non in delectatione carnis, sed in delectatione animæ magis, vt auaritia. Vnde talia peccata sunt quasi media inter spiritualia & carnalia: & ideo oportet quod eis etiam aliqua satisfactio respondeat propria, scilicet, eleēmosyna.

Ad tertium dicendum, quod quamuis singula istorum per quandam cōuenientiam singulis peccatis appropriēntur: quia congruū est in quo quis peccauerit, vt in hoc puniatur, & quòd peccati commissi per satisfactionem radix abscindatur, tamen quodlibet horum pro quolibet peccato satisfacere potest. Vnde ei qui non potest vnum ex his perficere, iniungatur aliud, & præcipuè eleēmosyna aliorum vices supplere potest, inquantum alia satisfactionis opera per eleēmosynam quisque sibi mercator quodammodo in illis quibus eleēmosynam tribuit. Vnde non oportet quòd fiat eleēmosyna omnia mundat peccata, quòd propter hoc aliæ satisfactiones superfluant.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis sine multa peccata in specie, tamen omnia alia ad illas tres radices, vel ad illa tria peccatorum genera, quibus diximus dictas satisfactiones respondere, reducuntur.

Ad quintum dicendum, quòd quicquid in afflictione corporis pertinet, totum ad ieiunium refertur: & quicquid in proximi vtilitate expenditur, totum eleēmosynæ rationem habet: & similiter quæcunque latria exhibeatur Deo, orationis accipit rationem: & ideò etiam vnum opus potest habere plures rationes satisfaciēdi.

QVÆSTIO DECIMASEXTA, DE

Susceptione hoc sacramentum, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de suscipientibus hoc sacramentum.

D Circa quod tria quærūntur.

Primò, vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus.

Secundò, vtrum in sanctis qui sunt in gloria.

Tertiò, vtrum in angelis bonis seu malis.

ARTICVLVS I.

Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in innocentibus pœnitentia esse non possit. Quia pœnitentia est commissa malla plangere, sed innocentes nullum malum commiserunt, ergo in eis pœnitentia non est.

Præterea, Pœnitentia ex suo nomine importat pœnam: sed innocentibus non debetur pœna, ergo non est in eis pœnitentia.

Præterea, Pœnitētia in idem coincidit cum vindicatiua iustitia, sed omnibus existentibus innocentibus vindicatiua iustitia locum non haberet, ergo nec pœnitentia, & ita non est in innocentibus.

SED CONTRA, Omnes virtutes simul infunduntur, sed pœnitentia est virtus, cùm ergo in baptismo innocentibus infundantur aliæ virtutes, infunditur etiam pœnitentia.

Præterea, Ille qui nunquam fuit infirmus corporaliter, dicitur sanabilis; ergo & similiter qui nunquam fuit infirmus spiritualiter: sed sicut sanatio in actu à vulnere peccati non est nisi per actum pœnitentiæ, ita nec sanitas nisi per habitum: ergo ille qui nunquam habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

In innocentibus potest esse pœnitentia non actu, sed potentia: nam remoto actu, non remouetur habitus, & per consequens potentia.

RESPONDEO dicendum quòd habitus medius est, inter potentiam & actum, & quia remoto priori, remouetur posterius, non autem econuerso: ideò remota potentia ad actum, remouetur habitus, non autem remoto actu: & quia subtractio materiæ tollit actum propter hoc quòd actus non potest esse sine materia in quā transit, ideò habitus alicuius virtutis competit alicui cui nō competit materia propter hoc quòd suppetere potest, & ita in actum exire: sicut pauper homo potest habere habitum magnificentiæ, sed non actum: quia non habet magnificationem diuitiarum, quæ sunt materia magnificentiæ, sed potest habere habitum: ideò cum innocentes in statu innocentiæ non habrant peccata commissa, quæ sunt materia pœnitentiæ, sed possunt habere, actus pœnitentiæ in eis esse non possunt: sed habitus potest, sed hoc si gratiam habeant, cum qua omnes virtutes infunduntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non cōmiserint, possunt tamen committere, & ideò eis habitum pœnitentiæ habere competit: sed tamen habitus iste nunquam in actu exire potest, nisi forte respectu venialium peccatorum: quia peccata mortalia tollunt ipsum, nec tamen est frustra: quia est perfectio potentiæ naturalis.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis non sit in eis debita pœna actu, tamen in eis est aliquid possibile pro quo eis pœna debebatur.

Ad tertium dicendum, quòd remanente potentia ad peccādum, abhuc haberet locum vindicatiua iustitia secundum habitum, quāuis non secundum actum, si peccata actu non essent.

ARTICVLVS II.

Vtrum sancti homines qui sunt in gloria, habeant pœnitentiam.

AD SE-

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sancti homines qui sunt in gloria, non habeant pœnitentiam.

Quia sicut dicit Gregor. in Moral. Beati peccatorum recordantur, sicut nos sani sine dolore dolorum memoramur, sed pœnitentia est dolor cordis: ergo Sancti in patria non habent pœnitentiam.

Præterea, Sancti in patria sunt Christo conformes: sed in Christo non fuit pœnitentia, quia nec fides quæ est principium pœnitentiæ: ergo nec Sanctis in patria erit pœnitentia.

Præterea, Frustra est habitus quia ad actū non reducitur: sed Sancti in patria non pœnitebunt actu, quia sic eis esset aliquid contra votum: ergo non est in eis habitus pœnitentiæ.

SED CONTRA, Pœnitentia est pars iustitiæ, sed iustitia est perpetua & immortalis, & in patria remanebit: ergo & pœnitētia.

Præterea, In vitis Patrum legitur à quodam patre dictum, quòd etiam Abraham pœnitebit de hoc quòd non plura bona fecit, sed magis debet homo pœnitere de malo cōmisso quàm de bono omisso, ad quod non tenebatur, quia de bono tali loquitur, ergo erit ibi pœnitentia de malis commissis.

CONCLVSIO.

Sicut virtutes cardinales remanebunt in patria, ita etiam pœnitētiam quæ est pars iustitiæ, quæ virtus est cardinalis, habebunt sancti, qui sunt in gloria.

RESPONDEO dicendum, quòd virtutes cardinales remanebunt in patria: sed secundum actus quos habent in fine suo, & ideò cùm pœnitentia virtus sit pars iustitiæ, quæ est habitus cardinalis, quicunque habet habitum pœnitentiæ in hac vita, habebit in futura: sed non habebit eundem actum quem nunc habet, sed alium, scilicet, gratias agere Deo pro misericordia relaxante peccata.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa authoritas probat, quod non habent eundem actum quem hic habet pœnitentia, & hoc concedimus.

Ad secundum dicendum, quòd Christus non potuit peccare: & ideò materia huius virtutis non competit sibi actu, nec potentia, & propter hoc non est simile de ipso & de aliis.

Ad tertium dicendum, quod pœnitere propriè loquendo dicit actum pœnitentis, qui nunc est, qui non erit in patria: nec tamen habitus frustra erit, quia alium actum habebit.

Quartum cōcedimus. Sed quia quinta ratio probat quod etiam idem actus pœnitentiæ erit in patria, qui modò est.

Ideo dicendum ad quintum, quod voluntas nostra in patria omnino erit conformis voluntati Dei. Vnde sicut Deus voluntate antecedente vult omnia esse bona, & per consequens nihil esse mali, non autem voluntate consequente: ita etiam est de beatis, & talis voluntas propriè dicitur ab illo sancto patre pœnitentia.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angelus sit susceptiuus pœnitentiæ

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod etiam Angelus bonus siue malus, sit susceptiuus pœnitentiæ. Quia timor est initium pœnitentiæ, sed in eis est timor. Iacob. 1. Dæmones credunt & contremiscunt: ergo in eis potest esse pœnitentia.

Præterea, Philosophus dicit. 10. Ethi. quod pœnitudine replentur mali, & hæc est maxima pœna eis: sed dæmones maximè sunt praui, nec aliqua pœna eis deest, ergo dæmones possunt pœnitere.

Præterea, Facilius mouetur aliquid id quod est secundum naturam, quàm in id quod est contra naturam, sicut aqua, quæ per violentiam calefacta est, & pes seipsam ad naturalem proprietatem reducit: sed Angelus potest mutari in peccatū, quod est contra omnem naturam eorum: ergo multò fortius potest reuocari in id quod est secundum naturam, sed hoc facit pœnitentia, ergo sunt susceptibiles pœnitentiæ.

Præterea, Idem iudicium est secundum Dam. de Angelis & de animabus separatis. Sed in animabus separatis potest esse pœnitentia, vt quidam dicunt: sicut in animabus bonis quæ sunt in patria: ergo & in Angelis potest esse pœnitentia.

SED CONTRA, Per pœnitentiam homo reparatur ad vitam de peccato dimisso: sed hoc est impossibile in Angelis: ergo nō sunt susceptibiles pœnitentiæ.

Præterea, Dam. dicit, quòd homo fungitur pœnitentia propter corporis infirmitatem: sed Angeli sunt incorporei: ergo in eis non potest esse pœnitentia.

CONCLVSIO.

Pœnitentia, secundum quòd est passio, competit malis angelis, nullo modo autem in Angelis beatis esse potest: secundum verò quòd est virtus, nō potest esse in malis angelis, cùm peccatum illorum sit irremissibile.

RESPONDEO dicēdum, quòd pœnitentia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo secundum quod est passio, sic enim nihil aliud est quàm dolor vel tristitia de malo commisso: & quamuis secundum quod est passio, non sit nisi in concupiscibili, tamen aliquis actus voluntatis similitudinariè pœnitentia dicitur, quo quis detestatur quod facit: sicut amor, & aliæ passiones dicuntur in intellectiuo appetitu. Alio modo accipitur secundum quod est virtus, & hoc modo detestari malum commissum cum emendationis proposito ex intentione expiandi, vel Deum placandi de offensa commissa, est actus eius. Detestatio autem competit alicui, secundum quòd habet ordinem naturalem ad bonum, & quia in nulla creatura talis ordinatio totaliter tollitur: ideò etiam in damnatis talis detestatio manet, & per consequens pœnitentiæ passio velsimile, vt dicitur Sap. 5. Intra se pœnitentiam agentes, &c. Et hęc quidem pœnitentia cùm non sit habitus, sed passio vel actus, nullo modo in beatis Angelis esse potest, in quibus peccata commissa non præcesserunt, sed in malis angelis est, cùm sit eadem ratio de his & de animabus dānatis, quia secundū Dam. Quod homini est mors, est Angelis casus: sed peccatum angeli est irremissibile, & quia peccatum, vt remissibile est vel expiabile, est propria materia ipsius virtutis, quæ pœnitentia dicitur, ideò cùm materia non possit eis competere, non adest eis potentia exeundi in actum, & ideo nec habitus eis conuenit: & ideò angeli subiectum virtutis pœnitentiæ esse non possunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex timore in eis generatur aliquis pœnitentiæ motus, sed non quæ sit virtus. Et similiter dicendum ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd quicquid in eis est naturale, totum est bonum & ad bonum inclinans, sed liberum arbitrium est in eis malitia obstinatum, & quia motus virtutis & vitij non sequitur inclinationem naturæ, sed magis motū liberi arbitrij, ideo non oportet quòd quamuis naturaliter inclinentur ad bonum quòd motus virtutis in eis sit vel esse possit.

Ad quartum dicendum, quod non est eadem ratio de Angelis sanctis, & de animabus sanctis, quia in animabus sanctis præcessit vel præcedere potuit peccatum remissibile, non autem in Angelis, & ita quamuis sint similes quantūm ad statum præsentem, non tamen quantum ad statum præteritum, quem pœnitentia respicit directè.

QVÆSTIO DECIMASEPTIMA, DE

Potestate clauium, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de potestate ministrorum huiusmodi sacramenti, quæ ad claues pertinet. Circa quod primum videndum est de clauibus. Secundò, de excommunicatione. Tertiò de indulgentia: hæc enim duo sunt annexa potestati clauium. Circa primum cōsideranda sunt quatuor. Primò, de entitate & quidditate clauis. Secundò, de effectu earum. Tertiò, de ministris clauium. Quartò de his in quibus potest exerceri vius clauium.

Circa primum quæruntur tria.

Primò, vtrum claues in Ecclesia esse debeant.

Secundò, vtrum clauis sit potestas ligandi atque soluendi.

Tertiò, vtrum sint duæ claues vel vna.

ARTICVLVS I.

Vtrum claues in Ecclesia esse debeant.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd claues in Ecclesia esse non debeant, Non enim requiruntur claues ad intrandum domum, cuius ostium est apertum: sed Apoc. 4. dicitur, Vidi & ecce in cœlo ostium apertum quod Christus est, qui de se ipso dicit. Ego sum ostium: ergo ad introitum cœli Ecclesia clauibus non indiget. *Tho. dist. 18. q. 1. art. 1. q. 1. & sequent.*

Præterea, Clauis est ad aperiendum & claudendum: sed hoc solius Christi est, qui aperit & nemo claudit. Apoc. 3. ergo Ecclesia in ministris suis claues non habet.

Præterea Cuicunq; clauditur cœlum, aperitur infernus: & ecōtrario: ergo quicunque habet claues cœli, habet claues inferni: sed Ecclesia non dicitur habere claues inferni: ergo nec claues cœli habet,

SED CONTRA est quod dicitur Matt. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum.

Præterea, Omnis dispensator debet habere claues eorū quæ dispensat: sed ministri Ecclesiæ sunt dispensatores diuinorum, vt patet 1. Corint. 4. ergo debent habere claues.

CONCLVSIO.

Cùm Christus claues regni cœlorum habuerit, hoc est potestatem aperiendi & claudendi regni cœlorum, potuit eas dare Ecclesiæ. Quod reuera effectum est, cùm ex latere illius dormientis in cruce sacramenta fluxerunt, quibus Ecclesia fabricata est.

RESPONDEO dicendum, quòd in corporalibus dicitur clauis instrumentum quo ostium aperitur: regni autem ostium nobis per peccatum clauditur & quantum ad maculam, & quātum ad reatum pœnæ: & ideò potestas, qua tale obstaculum remouetur, dicitur clauis. Hæc autem potestas est in diuina Trinitate per autoritatem, & ideo dicitur à quibusdam, quod habet clauem autoritatis: sed in Christo homine fuit hæc potestas ad remouendum prædictū obstaculum per meritum passionis, quæ etiam dicitur ianuam aperire, & ideo dicitur habere secundum quosdam claues excellentiæ: sed quia ex latere dormientis in cruce sacramenta fluxerunt: quibus Ecclesia fabricatur: ideò in sacramentis Ecclesiæ efficacia passionis manet, & propter hoc etiam ministris Ecclesiæ qui sunt dispēsatores sacramentorum potestas aliqua ad prædictum obstaculum remouendum est collata, non propria, sed virtute diuina & passionis Christi, & hæc potestas metaphoricè clauis Ecclesiæ dicitur, quę est clauis ministerij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ostium cœli, quantum est de se, semper est apertum: sed aliqui clauium dicitur propter impedimentum intrandi in cœlum, quod in ipso est: impedimentum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis consecutum, per passionem Christi amotum est: & ideò post passionem vidit in cœlo ostium apertum: sed adhuc quotidie aliqui manet clausum propter peccatum originale quod contraxit, vel actuale quod committit, & propter hoc indigemus sacramentis & clauibus Ecclesiæ.

Ad secundum dicendum, quòd hoc intelligitur de clausione quę limbum claudit, ne aliquis vltra in illum descendat, & de apertione quæ Paradisum aperuit remoto impedimento naturæ per suam passionem.

Ad tertium dicendum, quòd clauis inferni, qua aperitur & claditur, est potestas gratiam conferendi per quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur, quod est inferni porta: & claditur ne vltra homo in peccato labatur: gratiam autem confitendi solius Dei est, & ideò clauem inferni sibi soli reservauit: sed clauis regni est potestas etiam dimittendi reatum pœnæ per quem homo à regno prohibetur: & ideò magis potest dari clauis regni quàm clauis inferni, non enim idem sunt, vt ex dictis patet. Aliquis enim de inferno educitur per remissionem æternę pœnæ, quæ non statim in regno introducitur propter reatum temporalis pœnæ quæ manet. Vel dicendum est, quod eadem est clauis inferni & cœli: quia ex hoc ipso quod alicui aperitur vnum, clauditur alterum, sed denominatur à digniori.

ARTICVLVS II.

Virum clauis sit potestas ligandi & soluendi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd clauis non sit potestas ligandi & soluendi: qua Ecclesiasticus Iudex dignos recipere, indignos excludere debet à regno, vt ex litera habetur: & ex glo. Hiero. Matth. 16. Potestas enim spiritualis in sacramento collata est idem quod character: sed clauis & character nō videntur idem esse: quia per characterem homo Deo cōparatur, per claues autem ad subditos: ergo clauis non est potestas.

Præterea, Iudex Ecclesiasticus non dicitur nisi ille qui habet iurisdictionem quæ simul cum ordine non datur, sed claues in ordinis susceptione conferuntur: ergo non debuit de Ecclesiastico Iudice in definitione clauium mentio fieri.

Præterea. Ad id quod aliquis habet ex seipso, non indiget aliqua potestate actiua per quam inducatur ad actum: sed eo ipso quòd aliquis est dignus, ad regnum admittitur: ergo non pertinet ad potestatem clauium dignos ad regnum admittere.

Præterea, Peccatores indigni sunt regno: sed Ecclesia pro peccatoribus orat vt ad regnū perueniant: ergo non excludit indignos, sed magis admittit quantum in se est.

Præterea, In omnibus ordinatis agentibus vltimus finis pertinet ad principale agens, non ad agens instrumentale: sed principale agens ad salutem hominis est Deus, ergo ad eum pertinet ad regnum admittere, quod est vltimus finis, & non ad habentem claues, qui est sicut instrumentum vel minister.

CONCLVSIO.

Non absoluit, sed iuxta dignitatem vel indignitatem eorum quibus cœlum aut aperitur, aut clauditur, clauis dicitur potestas ligandi & soluendi.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 2. de Anima, potentiæ per actus definiuntur: vnde cùm clauis sit potentia quædam, oportet quod per actum vel per vsum suum definiatur, & quod in actu obiectum exprimatur, à quo speciem recipit actus & modus agendi, ex quo apparet potēta ordinata: actus autem potestatis spiritualis non est vt cœlum aperiat absolutè, quia tam apertum est (vt dictum est) sed quantum ad hoc vt aperiat tali: quòd quidem ordinatè fieri non potest, nisi ex idoneitate eius cui aperiendum est cœlum, pensata: & ideò in prædicta definitione clauis ponitur genus, scilicet, potestas, & subiectum potestatis, scilicet, Iudex Ecclesiasticus, & actus, scilicet, excludere & recipere, secundū duos actus materialiū clauium aperire & claudere, cuius obiectum tangit in hoc quod dicit, ad regno, modum autem in hoc quod dicit, dignitas & indignitas in illis, in quos actus exercetur, pensatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad duo, quorum vnum est causa alterius, vna potestas ordinatur: sicut in igne ad calefaciendum & dissoluendum: & quia omnis gratia & remissio in corpore mystico ex capite suo prouenit, ideò vna potestas eadem esse videtur per essentiam qua sacerdos conficere potest, & qua potest soluere & ligare si iurisdictio adsit: nec differt nisi ratione, secundum quòd ad diuersos effectus cōparatur: sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationem calefactiuus & liquefactiuus. & quia nihil est aliud character ordinis sacerdotalis, quàm potestas exercendi illud, ad quod principaliter ordo sacerdotij ordinatur: sustinendo quod sit idem quod spiritualis potestas: ideò character & potestas conficiendi, & potestas clauium est vnum & idem per essentiam, sed differt ratione.

Ad secundum dicendum, quòd omnis potestas spiritualis datur cum aliqua consecratione, & ideo clauis cum ordine datur: sed executio clauis indiget materia debita, quæ est plebs subdita per iurisdictionem: & ideo antequam iurisdictionem habeat, habet claues, sed non habet actum clauium, & quia clauis per actum definitur, ideò in definitione clauis ponitur aliquid ad iurisdictionem pertinens.

Ad tertium dicendum, quòd aliquis potest esse dignus aliquo dupliciter: aut ita quod ipsum habendi ius habeat, & sic quilibet dignus iam habet cœlum apertum, aut ita quòd insit ei congruitas ad hoc quòd ei detur, & sic dignos quibus nondum apertum est cœlum, potestas clauium recipit.

Ad quartum dicendum, quòd sicut Deus non obdurat impartiēdo malitiam, sed non conferendo gratiam, ita sacerdos dicitur excludere, non quòd impedimentum ad intrandum ponat, sed quia impedimentum positum nō amouet: quia ipse amouere non potest, nisi prius Deus amouerit: & ideo rogatur Deus vt ipse absoluat, vt sic sacerdotis absolutio locum habeat.

Ad quintum dicendum, quòd actus sacerdotis nō est immediatè super regnū, sed super sacramēta, quibus homo ad regnū peruenit

ARTICVLVS III.

Virum sint duæ claues vel vna tantùm.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non sint duæ claues, sed tantum vna. Ad vnam enim feram non requiritur nisi vna clauis: sed fera ad quam amouendam ordinantur ecclesiæ claues, est peccatum: ergo contra vnum peccatum non indinet ecclesia duabus clauibus.

Præterea. Claues in collatione ordinis conferuntur, sed scientia non est ex infusione semper, sed quandoque ex acquisitione, nec ab omnibus ordinatis habetur, sed à quibusdam non ordinatis: ergo scientia non est clauis, & sic est vna tantùm clauis, scilicet, potestas iudicandi.

Præterea, Potestas quam habet sacerdos super corpus mysticum, dependet ex potestate quam habet super corpus Christi verum: sed potestas ad conficiendum corpus Christi verum est vna tantùm, ergo clauis quæ est potestas recipiens corpus Christi mysticum, est vna tantùm.

SED CONTRA, Videtur quòd sint plures quàm duæ: quia sicut ad actum hominis requiritur scientia & potentia, ita & voluntas: sed scientia discernendi ponitur clauis, & similiter potentia iudicandi: ergo & voluntas absoluendi debet dici clauis.

Præterea, Tota Trinitas peccatum remittit: sed sacerdos per claues est minister remissionis peccatorum: ergo debet habere tres claues, vt Trinitati configuretur.

CONCLVSIO.

Cùm in potestate clauium sit actus qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duplex clauis esse dicitur: quarum vna ad iudicium de idoneitate eius qui absoluendus est, altera ad absolutionem ipsam (quæ scientia discernendi dicitur) pertinet, quæ potestas iudicandi appellatur.

RESPONDEO dicendum, quod in omni actu qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei qui debet actum illum exercere, scilicet, iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actus: & ideo etiā in actu iustitiæ per quod redditur alicui hoc quo dignus est, oportet esse iudicium quo discernatur an iste sit dignus, & ipsa redditio: & ad vtrumque horū autoritas siue potestas quædam exigitur. Non enim dare possumus nisi quod in potestate nostra habemus, vnde iudicium dici potest, eō quòd vim coactiuam habeat, eō quòd iudicij ad vnum tam terminatur, quæ quidem determinatio in speculatiuis fit per virtute priorum principiorum, quibus resisti non potest, & in practicis rebus per vim imperatiuam in iudicante existentem, & quia actus clauis requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur, quia recipit per clauem iudex ecclesiasticus dignos, & excludit indignos, vt ex dicta definitione patet: ideò indiget iudicio discretionis, quo idoneitatē iudicat ex ipso receptionis actu, & ad vtrumque potestas quædam siue authoritas requiritur, & secundum hoc sunt duæ claues, quarum vna pertinet ad iudicium de idoneitate eius qui absoluendus est, & alia ad ipsam solutionem, & hæ duæ claues non distinguūtur in essentia authoritatis, qua vtrumque ad officium sibi competit, sed ex comparatione ad actus, quorum vnus altum præsupponit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad vnam feram aperiendam vna clauis immediatè ordinatur: sed nō est inconueniens quòd vna ad actum alterius ordinetur, & sic est in proposito. Secunda enim clauis quæ dicitur potestas ligendi & soluendi est quæ immediatè seram aperit peccati, sed clauis quę dicitur scientia ostendit, cui aperienda sit clauis illa.

Ad secundum dicendum, quòd circa clauem scientiæ duplex est opinio. Quidam enim dixerunt quòd scientia secundum quòd est habitus acquisitus vel infusus, dicitur hæc clauis, & quòd non est principalis clauis, sed in ordine ad aliam clauem dicitur: & ideò quando est sine alia clauī, non dicitur clauis sicut in viro literato, qui non est sacerdos. Et similiter etiam quandoque hæc clauī aliqui sacerdotes carent, quia non habent scientiam acquisitam neque infusam, qua absoluere & ligare possint, sed quandoque industria naturali ad hoc vtuntur, quæ secundum eos clauiola dicitur, & sic clauis scientiæ quamuis cum ordine non tradatur, traditur tamen cum ordine quòd sit clauis, quòd prius non erat: & hæc videtur opinio Magistri fuisse. Sed hoc non videtur verbis Euangelij concordare, quæ claues Petro dandas promittunt, & ita non solum vna, sed duæ in ordine dantur. Et propter hoc alia opinio est, quod scientia quæ est habitus, non est clauis, sed authoritas scientiæ actum exercendi, quæ quandoque sine scientia est quandoque scientia

scientia sine ipsa, sicut patet etiam in iudiciis secularibus. Aliquis enim Iudex secularis habet authoritatem iudicandi, qui non habet iuris scientiam: & aliquis è contrario habet iuris scientiam, qui non habet authoritatē iudicādi, & quia actus iudicij ad quod quis ex authoritate suscepta ordinatur, non autē ex scientia habita sine vtroque bene fieri non potest. ideò authoritas iudicandi quæ clauis est, sine scientia non potest sine peccato accipi, sed scientia sine authoritate sine peccato haberi potest.

Ad tertium dicendum, quòd potestas conficiendi est ad vnum tantū actum alterius generis, & ideò non cōnumeratur clauibus, nec multiplicatur sicut potestas clauium, quæ est ad diuersos actus, quamuis secundum authoritatis essentiam sit vna, vt dictum est.

Ad quartum dicendum, quòd velle vnicuique est liberum, & ideò ad volendum non exigitur authoritas, & propter hoc voluntas nō ponitur clauis.

Ad quintum dicendum, quòd tota trinitas eodem modo remittit peccata sicut vna persona, & ideò non oportet quòd sacerdos qui minister est Trinitatis, tres claues habeat, & præcipuè cùm voluntas quæ spiritui sancto appropriatur, clauem non requirat, vt dictum est.

QVÆSTIO DECIMAOCTAVA,

De effectu clauium, in quatuor articulos diuisa.

EINDE considerandū est de effectu clauium.

Circa quod quæruntur quatuor.

D Primò, vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

Secundò, vtrum sacerdos possit remittere peccatum quoad pœnam.

Tertiò, vtrum sacerdos per potestatem clauium ligare possit.

Quartò, vtrum possit etiam soluere & ligare secundū proprium arbitrium.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. Ioan. 20. dicitur discipulis. Quorum remiseritis peccata remittūtur eis: sed hoc nō dicitur quantum ad manifestationem, vt Magister in litera dicit. Quia sic sacerdos noui testamenti non haberet maiorem potestatem quàm sacerdos veteris: ergo exercet potestatem in culpæ remissionem.

Præterea. In pœnitentia datur gratia ad remissionem peccati, sed huius sacramenti dispensator est sacerdos ex vi clauium, ergo eam gratia non opponatur peccato ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ, videtur quod sacerdos ad remissionem culpę operetur ex vi clauium.

Præterea. Maiorem virtutem recipit sacerdos ex illa consecratione, quàm aqua baptismi ex sua sanctificatione: sed aqua baptismi vim accipit vt corpus tangat & corabluat, secundum Augustinum. ergo multò fortius sacerdos in sui consecratione hanc potestatem accipit, vt cor à culpæ macula abluere possit.

SED CONTRA. Supra Magister dixit quòd Deus hanc potestatem non contulit ministro, quòd ad interiorē mundationem cooperaretur, sed si peccata quo ad culpam remittat, cooperatetur etiā mundatione interiori, ergo potestas clauium non extendit se ad culpæ dimissionem.

Præterea. Peccatum non remittitur, nisi per spiritū sanctum, sed dare Spiritum sanctum non est alicuius hominis, vt in lib. 1. Magister dixit, ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

CONCLVSIO.

Solus Deus remittit per se culpam: sacerdos verò ministerialiter virtute potestatis clauium, quæ quodammodo ordinatur ad culpæ remissionem, non sicut causa, sed sicut disponens ad eam.

RESPONDEO dicendum, quod sacramēta (secundū Hug.) ex sanctificatione inuisibilē gratiam continent: sed hic sanctificatio quandoque ad necessitatem sacramenti requiritur, tam in materia, quàm in ministro, sicut patet in confirmatione, & tunc vis sacramentalis est in vtroque coniunctim: quandoq; autem ex necessitate sacramenti non requiritur nisi sanctificatio materiæ: sicut est in baptismo, quia non habet ministrum determinatum quantum ad sui necessitatem, & tunc tota vis sacramentalis consistit in materia: quandoque verò de necessitate sacramenti requiritur consecratio vel sanctificatio ministri sine aliqua sanctificatione materię, & tunc tota vis sacramentalis consistit in ministro, sicut est in pœnitentia. Vndè eodem modo se habet potestas clauium quæ est in sacerdote ad effectum sacramenti pœnitentiæ, sicut se habet virtus quæ est in aqua baptismi ad effectum baptismi. Baptismus autem & sacramentū pœnitentiæ conueniunt quodammodo in effectu, quia vtrunque contra culpam ordinatur directè, quod non est de aliis sacramentis, sed in hoc differunt: qui sacramentum pœnitentiæ eò quòd habet actus suscipientis quasi materiales, non potest dari, nisi adultis in quibus requiritur præparatio ad suscipiendum effectum sacramentorum. Sed baptismus quandoq; datur adultis, & quandoque pueris & aliis carentibus vsu rationis: & ideò per baptismū datur gratia & remissio peccatorum pueris sine aliqua sui præparatione præcedente, non autem adultis in quibus præexigitur præparatio remouens fictionem, quæ quidem præparatio quandoque præcedit, sufficiens ad gratiæ susceptionem antequam baptismus actu percipiatur: licet nō ante votum baptismi post tempus propalatæ veritatis. Quando autem talis præparatio tempore non præcedit, sed est simul cum baptismi susceptione, & tunc per baptismi susceptionē gratia remissionis culpæ confertur, sed per pœnitentię sacramentum nunquā datur gratia nisi præparatio adsit, vel prius fuerit. Vnde virtus clauium operatur ad culpæ remissionem, vel in voto existens: vel in actu se exercēs, sicut & aqua baptismi, sed sicut baptismus non agit sicut principale agens, sed sicut instrumentum, non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionem creandam, etiam instrumentaliter, sed disponens ad gratiam per quam fit remissio culpæ, ita est de potestate clauium. Vnde solus Deus remittit per se culpam & in virtute eius agit instrumentaliter Baptismus, vt instrumentum inanimatum, & sacerdos vt instrumentū animatum quòd dicitur seruus secundum Philosophum 8. Ethic. & ideò sacerdos agit vt minister: & sic patet quod potestas clauium ordinatur aliquo modo ad remissionem culpæ, non sicut causans, sed sicut disponens ad eam. Vnde si ante absolutionem aliquis non fuisset perfectè dispositus ad gratiam suscipiendam, in ipsa confessione & absolutione sacramentali gratiam consequeretur si obicem non poneret. Si enim clauis nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad dimissionem pœnæ tantùm, vt quidam dicunt, non exigeretur votum recipiendi effectum clauium ad culpæ remissionem: sicut non exigitur votum suscipiendi alia sacramēta quæ non ordinantur ad culpæ dimissionem, sed contra pœnam, sed hoc facit videri quod non ordinatur ad culpæ dimissionem, quia semper vsus clauium ad hoc quod effectum habeat requirit præparationem ex parte recipientis sacramentum: & similiter videtur de Baptismo si nunquam daretur nisi adultis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Magister dicit in litera, sacerdotibus cōmissa est potestas remittendi peccata: non vt propria virtute remittāt, quia hoc Dei est: sed vt operationem Dei remittentis ostendant tanquam ministri. Sed hoc contingit tribus modis. Vno modo vt ostendant eam non præsentē, sed promittant eam futuram sine hoc quod aliquid operentur ad ipsam: & sic sacramenta veteris legis operationem Dei significabant, & sacerdos veteris legis ostendebat tantùm, & nihil operabatur. Alio modo vt significent præsentem, & nihil ad eam opponerentur: & sic quidam dicunt quòd sacramenta nouæ legis signant collationem gratiæ, quam Deus ipsa sacramentis sit aliqua virtus operans ad gratiam. Et secūdum hanc opinionem etiam potestas clauium esset tantùm ostendens diuinam operationem in culpę remissione in ipsa sacramentali collatione facta. Tertio modo vt significent diuinam operationem in remissionem culpę præsentem, & ad ipsam aliquid dispositiuè & instrumentaliter operetur: & sic secundum aliam opinionem quę sustinetur cōmunius, sacramenta nouæ legis emundationem ostendunt diuinitus factam, & hoc modo etiam sacerdos noui testamenti ostendit absolutos à culpa: quia proportionaliter oportet loqui de sacramentis & potestate ministrorum, nec obstat quin claues Ecclesiæ ad remissionem culpæ disponunt, quia culpa iam est remissa: sicut nec quòd Baptismus disponat quantum in se est in eo qui iam sanctificatus est.

Ad secundum dicendum, quòd neque sacramentum pœnitentiæ, neque sacramentum Baptismi, operando pertingit directè ad gratiam, nec ad culpæ remissionem, sed dispositiuè.

Vnde etiam patet responsio ad tertium. Aliæ rationes ostendunt quòd ad remissionem culpæ directè clauium potestas nūn operetur, quòd concedendum est.

ARTICVLVS II.

Virum Sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos non possit remittere peccatum quò ad pœnam. Peccatō enim debetur pœna æterna & temporalis: sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnam temporalem in purgatorio, vel in hoc mundo faciendam: ergo non dimittit aliquo modo pœnam.

Præterea. Sacerdos non potest præiudicare iustitiæ diuinæ, sed ex diuina iustitia taxata est pœnitentibus pœna quā debent subire: ergo sacerdos non potest de ea aliquid remittere.

Præterea. Ille qui paruum peccatum cōmisit, non est minus susceptiuus clauium, quàm ille qui commisit maius peccatum: sed si aliquid de pœna per officium sacerdotis de maiori peccato dimittitur, possibile est esse adeò paruum peccatum, cui non debeatur plus de pœna, quàm illud quod de maiori peccato dimissum est, ergo poterit totam pœnam illius peccati parui dimittere, quòd falsum est.

Præterea. Tota pœna temporalis peccato debita est vnius rationis: si ergo per primam absolutionem dimittatur aliquid de pœna, & per secundam ab eodem peccato absolutionem poterit aliquid remitti: & sic tantū poterit multiplicari absolutio, quòd vi clauium tota pœna tolletur, cùm secunda absolutio, non sit minoris efficaciæ quàm prima, & sic peccatum remanebit omninò impunitum quod est inconueniens.

Sed cōtrā, Clauis est potestas ligādi & soluendi: sed potest sacerdos iniungere pœnā temporalem: ergo & potest absoluere à pœna.

Præterea. Sacerdos non potest dimittere peccatum quantum ad culpam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

culpam,vt in litera dicitur : nec quantum ad pœnam æternam pārī ratione. Siergo non potest remittere quantum ad pœnam temporalem,nullo modo remittere poterit:quod est omnino contrarium dictis Euangelij.

CONCLVSIO.

Etsi ex vi clauium non tota pœna remittitur, aliquid tamen de pœna temporali sacerdos remittere potest.

RESPONDEO dicendum, quod idem iudicium est de effectu, quem potestas clauium exercita actualiter complet in eo in quo contritio tempore præcesit & effectu baptismi, qui iam habenti gratiam datur. Aliquis enim per fidem & contritionem præcedentem baptismum gratiam remissionis peccatorum, quantum ad culpam, consequutus est : sed quando actualiter postea baptismum suscipit,gratia augetur, & à reatu pœnæ totaliter absolvitur, eò quòd fit particeps passionis Christi. & similiter illi qui per contritionem consecutus est remissionem peccatorum,quantum ad culpam, & per consequens quantum ad reatum pœnæ æternæ,quæ simul cum culpa dimittitur ex vi clauium, ex passione Christi efficaciam habentium, augetur gratia, & remittitur temporalis pœna : cuius reatus adhuc remanserat post culpæ remissionem, non tamen totus,sicut in baptismo, sed pars eius : quia in baptismo regeneratus homo cōfiguratur passioni Christi,totaliter efficaciam passionis Christi (quæ sufficit ad omnem pœnam delendam) in se suscipiens, vt nihil de prioris peccati actualis pœna remaneat: quia non debet alicui imputari ad pœnam, nisi quod ipsemet fecit. In Baptismo autem homo nouam vitam suscipiens fit per gratiam baptismalem nouus homo, & ideò nullus reatus pœnæ in eo remanet pro præcedenti peccato. Sed in pœnitentia non mutatur homo in aliam vitam,quia non est regeneratio, sed sanatio quædam, ideò ex vi clauium,quæ operatur in sacramento pœnitentiæ, non tota pœna remittitur,sed aliquid de pœna temporali, cuius reatus post absolutionem à pœna æterna remanere potuit,nec solùm à pœna illa,quam hîc pœnitens habet in confitendo,vt quidam dicunt: quia sic confessio & sacramentalis absolutio non esset nisi in onus, quod non competit sacramentis nouæ legis : sed etiam de illa pœna quæ in purgatorio debetur,remittitur,vt aliquid minus in purgatorio puniatur,absolutus ante satisfactionem decedens,quàm si ante absolutionem decederet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos non remittit totam pœnā temporalem, sed partem: & ideò adhuc manet obligatus ad pœnam satisfactoriam.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd passio Christi sufficienter satisfecit pro peccatis totius mundi: & ideò sine præiudicio diuinæ iustitiæ aliquid de pœnā sibi debita remitti potest, secundum quòd effectus passionis ad ipsum per sacramēta Ecclesiæ pertingit.

AD TERTIVM dicendū,quod pro quolibet peccato oportet aliquam pœnam satisfactoriam remanere,& per quam medicina contra ipsum pręstetur:& ideò quamuis virtute absolutionis dimittatur aliqua quantitas pœnæ debita pro aliquo magno peccato,non oportet quod tanta quantitas pœnę dimittatur respectu cuiuslibet peccati, quia secundum hoc aliquod peccatum remaneret omninò sine pœna: sed virtute clauium de pœnis singulorum peccatorum proportionaliter dimittitur.

AD QVARTVM dicendum,quod quidam dicunt,quod in prima absolutione tantùm dimittitur vi clauium,quantum dimitti potest:sed tamen valet iterata confessio,tum propter infructionem,tum propter maiorem certitudinē, tum propter intercessionem sacerdotis vel confessoris, tum propter verecundiæ meritum. Sed hoc non videtur verum : quia si hæc esset ratio confessionem iterandi,non tamen esset ratio iterandi absolutionem, præcipuè in eo qui non habet aliquam causam dubitationis de præcedenti absolutione: ita enim poterit dubitare post secundam absolutionem, sicut post primam. Sicut videmus quòd sacramentum extremæ vnctionis non iteratur super eundem morbum,eò quòd totum quod per sacramentum fieri potuit, semel factum est. Et præterea in secunda confessione non requireretur quòd haberet claues ille cui fit confessio,si nihil ibi ius clauium operatur. Et ideò dicunt alij, etiam in secunda absolutione aliquid vi clauium dimitti de pœna: quia in secunda absolutione gratiæ confertur augmentū,& quantò maior gratia recipitur,minus de impuritate præcedentis peccati manet,& ideò minor pœna purgans debetur. Vnde etiam in prima absolutione alicui plus & minus dimittitur de pœna,secundum quod plus se ad gratiā disponit,& potest esse tanta dispositio,quod etiam ex vi contritionis tota pœna tollitur,vt prædictum est. Vnde etiam non est inconueniens si per frequentem confessionem etiam tota pœna tollatur, vt peccatum omninò remaneat impunitum, pro quo pœna Christi satisfecit.

ARTICVLVS III.

Virum sacerdos per potestatem clauium possit ligare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos per potestatem clauium ligare non possit, virtutes enim sacramentales ordinantur contra peccatum vt medicina, sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggrauatio morbi,vt videtur:ergo sacerdos per vim clauium,quæ est vis sacramentalis,non potest ligare.

Præterea. Sicut absoluere vel aperire est amouere obstaculum, ita ligare est obstaculum ponere,sed obstaculum regni peccatū est, quod nobis ex alio imponi non potest, quia non nisi voluntate peccatur,ergo sacerdos ligare non potest.

Præterea. Claues ex passione Christi efficaciam habent, sed ligare non est effectus passionis:ergo ex clauium potestate non potest sacerdos ligare.

SED CONTRA est quod dicitur Matth.16. Quodcunque ligaueris super terram,erit ligatum & in cœlis.

Præterea. Potestates rationales sunt ad oppositа,sed potestas clauium est potestas rationalis,cùm habeat discretionem adiunctam: ergo habet se ad oppositа:ergo si potest soluere,potest & ligare.

CONCLVSIO.

Cùm sacerdos in vsu clauium sit minister Dei, tanquam causa disponens dimittit quodammodo culpam,non verò ligat nisi impropriè,in pœnam autem habet potestatem & soluendi & ligandi, soluendo à pœna quam remittit, & ligando ad pœnam,quæ remanet.

RESPONDEO dicendum, quòd operatio sacerdotis in vsu clauium est conformis Dei operationi,cuius minister est : Deus autem habet operationem & in culpam & in pœnam. Sed in culpam ad absolutēdum quidē directè,ad ligandū autem indirectè,inquantum obdurare dicitur dum non largitur: sed in pœnam habet operationem directè quantum ad vtrunque, quia & pœnam parcit, & pœnam infligit. Similiter ego sacerdos, etsi in absoluendo ex vi clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimissionem modo iam prædicto, non tamen ligando aliquam operationem habet in culpam: nisi ligare dicatur,inquantum non absoluit,sed ligatos ostendit:sed in pœnam habet potestatem & ligandi & soluendi. Soluit enim à pœna quam dimittit,sed ligat ad pœnam quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. Vno modo considerando ipsam quantitatem pœnæ in communi, & sic non ligat,nisi inquantum non soluit,sed ligatum ostendit. Alio modo considerando pœnam hanc vel illam determinatè, & sic ligat ad pœnam,imponendo eam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud residuum pœnæ ad quod obligat,est medicina purgans peccati impuritatem.

AD SECVNDVM dicendum,quòd obstaculum regni non solum est peccatum, sed etiam pœna, quam qualiter Sacerdos imponat dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam passio Christi obligat nos ad pœnam aliquam,per quam ei conformemur.

ARTICVLVS IIII.

Virum Sacerdos secundum proprium arbitrium possit ligare & soluere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Sacerdos possit ligare & soluere secūdum proprium arbitrium. Hieronymus enim dicit: Mensurā temporis in agendo pœnitentiam non satis aperte præfigunt canones pro vtroq; crimine,vt de singulis dicat qualiter vnumquodq; sit emundandū, sed magis arbitrio Sacerdotis intelligentis relinquendum statuitur : ergo videtur quod ipse secundum suum arbitrium possit ligare & soluere.

Præterea,Dominus laudauit villicum iniquitatis quòd prudenter fecisset,quia debitoribus domini sui remisisset largiter:sed Deus est magis ad miserendum,quàm aliquis dominus temporalis:ergo videtur quòd laudabilior sit quantum plus de pœna dimiserit.

Præterea,Omnis actio Christi,nostra est instructio: sed ipse quibusdam peccantibus nullam pœnam imposuit,sed solùm emendationem vitæ,vt patet de adultera,Ioan.8.ergo videtur quod secundum arbitrium suum possit etiam Sacerdos, qui est vicarius Christi,dimittere totam pœnam vel partem.

SED CONTRA Gregorius dicit,Falsam pœnitentiam dicimus, quæ non secundum authoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminis imponitur: ergo videtur quòd non omninò sit in arbitrio Sacerdotis.

Præterea,Ad actum clauium requiritur discretio:sed si esset omnino in volūtate Sacerdotis dimittere & imponere de pœna quantum vellet,non esset ibi necessaria discretio: quia nunquam ibi indiscretio posset accidere : ergo non est omnino in arbitrio Sacerdotis.

CONCLVSIO.

Cùm Sacerdos operetur in vsu clauium, sicut minister & instrumentū Dei tanquam principalis agentis, non potest soluere & ligare ad arbitrium, nisi inquantum à Deo sibi præscriptum est.

RESPONDEO dicendum, quòd Sacerdos operatur in vsu clauium sicut instrumentum & minister : nullum autem instrumentum habet efficacem actum nisi secundū quòd mouetur à principali agente:& ideò dicit Diony.in fine Eccl.hierar.quod Sacerdotibus vtendum est virtutibus hierarchicis quando diuinitas eos mouerit:in cuius signum,Matth.16.ante potestatem clauium Petro traditam,fit mentio de reuelatione diuinitatis eis facta.& Ioan.20. præmittitur potestati remissionis Apostolis datæ spiritus sancti donum,quo filij Dei aguntur. Vnde si præter illum motum diuinum vti sua potestate præsumperit, non cōsequeretur effectum, vt Dionys.dicit. Et præter hoc à diuino ordine auerteretur,& sic culpam incurreret:& quia pœnæ satisfactorię insligendæ vt medicinę sunt, sicut

sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt, sed variandæ sunt secundum arbitrium Medici non propriam voluntatem sequentis, sed scientiam Medicinæ : ita pœnæ satisfactoriæ in canone determinatæ competunt omnibus, sed variandæ sunt secundum arbitrium Sacerdotis diuino instinctu regulati:sicut ergo Medicus aliquando prudenter non dat medicinam efficacem quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur : ita Sacerdos diuino instinctu motus non semper totam pœnam,quæ vni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ desperet, & à pœnitentia totaliter recedat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd arbitrium istud debet esse diuino instinctu regulatum.

Ad secundum dicendum, quòd etiam de hoc laudatur villicus, quòd prudenter fecit:& ideò in remissione pœnæ debitæ discretio adhibenda est.

Ad tertium dicendum, quòd Christus habuit potestatem excellentiæ in sacramentis: vnde ipse ex authoritate pœnam totam vel partem poterat dimittere sicut volebat: nec est simile de his qui operantur tantùm,vt ministri.

QVÆSTIO DECIMANONA,

De Ministris clauium,in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ministris clauium & vsu earum.

Circa quod quæruntur sex.

Primò,vtrum Sacerdos legalis claues habuerit.

Secundò, vtrum Christus claues habuerit.

Tertiò,vtrum soli Sacerdotes claues habeant.

Quartò, vtrum sancti homines non Sacerdotes claues vel vsum earum habeant.

Quintò,vtrum mali Sacerdotes vsum clauiū habeant efficacem.

Sextò,vtrum schismatici & hæretici,excommunicati,& suspensi, & degradati vsum clauium habeant.

ARTICVLVS I.

Virum Sacerdos legalis claues habuerit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Sacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim est sequela ordinis: sed habuit ordinem ex quo Sacerdotes dicebantur : ergo etiam habuerunt clauem Sacerdotes legales.

Præterea. Sicut Magister dicit, claues sunt duæ,scilicet,scientia discernendi,& potentia iudicandi : sed ad vtranque potestatem Sacerdotes legales habuerunt authoritatem, ergo habebant claues.

Præterea, Sacerdos legalis habebat aliquam potestatem super reliquum populum, non temporalem : quia sic potestas regia non fuisset distincta à Sacerdotali: ergo spiritualem, & hoc est claues, ergo habebat clauem.

SED CONTRA. Claues ordinantur ad aperiendum regnum cœlorum, quod aperiri non potuit ante Christi passionem, ergo Sacerdos legalis clauem non habuit.

Præterea,Sacramenta veteris legis gratiam non conferebant:sed aditus regni cœlestis aperiri non potuit nisi per gratiam : ergo per illa Sacramenta non poterat aperiri: & sic etiam Sacerdos qui ministret eorum erat,claues regni cœlestis non habebat.

CONCLVSIO.

Cùm potestas Sacerdotum legalium non se extenderet ad cœlestia, sed solùm ad figuras cœlestium,non habebant claues,sed eis clauium figura tradita est.

RESPONDEO dicendum,quod quidam dixerunt,quod in veteri lege erant claues apud Sacerdotes:quia eis erat commissum imponere pœnam pro delicto, vt dicitur Leuit.5. quod ad claues pertinere videtur:sed fuerunt tunc incompleræ, tunc autem per Christum in Sacerdotibus nouæ legis perfectæ sunt. Sed hoc videtur esse contra intentionem Apostoli,in Epistola ad Hebr.cap.9. Ibi enim Sacerdotium Christi pręfertur Sacerdotio legali,per hoc quod Christus assistit Pontifex futurorum bonorum ad tabernaculum cœleste introducens per proprium sanguinem non manufactum, in quod introducebat Sacerdotium veteris legis per sanguinem hircorum & taurorum. Vnde patet quod Sacerdotij illius potestas non se extendebat ad cœlestia, sed ad figuras cœlestium:& ideò secundum alios dicendum, quod non habebant claues,sed in eis clauium figura præcesit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis regni cœlestis consequitur ad Sacerdotium quo homo in cœlestia introducitur, non autem talis erat ordo Sacerdotij Leuitici:& ideò claues cœli non habuerunt,sed claues terreni tabernaculi.

Ad secundum dicendum,quòd Sacerdotes veteris legis habebāt authoritatem discernendi & iudicandi: sed non vt admitteretur homo iudicatus ab eis in cœlestia,sed in figuras cœlestium.

Ad tertium dicendum,quòd non habebant spiritualem potestatem: quia per Sacramenta legalia non à culpis, sed ab irregularitatibus purgabāt homines, vt ad manufactum tabernaculum aditus purgatis per eos pateret.

ARTICVLVS II.

Virum Christus clauem habuerit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non habuerit clauem. Clauis enim characterem ordinis consequitur:sed Christus non habuit characterem, ergo non habuit clauem.

Præterea: Christus habuit in sacramentis potestatem excellentiæ,vt effectum sacramenti sine sacramentalibus posset conferre: sed clauis est sacramentale quiddam, ergo non indigebat clauī, & sic frustra eam habuisset.

SED CONTRA est quod dicitur Apoc.3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid,&c.

CONCLVSIO.

Christus habuit potestatem clauium per se agens ad nostram salutem, sacerdotes verò ministerialiter:& ideò Christo dicitur esse clauis excellentia.

RESPONDEO dicendū, quòd virtus aliquid agendi est in instrumento,& in per se agente non eodē modo,sed in per se agente perfectius : potestas autem clauium quam nos habemus & aliorum sacramentorum, virtus est instrumentalis : sed in Christo est vt per se agente ad salutem nostram,per authoritatem quidem,inquantum est Deus:sed per meritum, inquantum est homo. Clauis autem de ratione sua exprimit potestatem aperiendi & claudendi,siue aliquis aperiat quasi principale agens, siue quasi minister:& ideò in Christo oportet ponere clauem, sed altiori modo quàm sit in eius ministris : & ideò dicitur quòd habet clauem excellentiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum,quòd character de sua ratione dicit aliquid ab aliquo deriuatum : ideo potestas clauium quæ est in nobis à Christo deriuata, sequitur characterem quo Christo conformamur : sed in Christo non consequitur characterem tantùm,sed principalem formam.

Ad secundum dicendum,quòd clauis illa quam Christus habuit, non erat sacramentalis,sed sacramentalis clauis principium.

ARTICVLVS III.

Virum soli sacerdotes habeant claves.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd solum sacerdotes claues habeant. Dicit enim Isidō. quòd ostiarij inter bonos & malos habent iudicium, dignos recipiunt, indignos reiciunt:sed hæc est definitio clauium,vt ex dictis patet:ergo non solum sacerdotes,sed etiam ostiarij clauem habent.

Præterea,Claues sacerdotibus dantur dum per vnctionē potestatem diuinitus accipiunt : sed Regesotiam potestatem in populum fidelem diuinitus habent,& vnctione sanctificantur,ergo non soli sacerdotes habent claues.

Præterea. Sacerdotium est ordo vni singulari personæ conueniens : sed clauem aliquando videtur habere tota vna congregatio:quia quædam capitula excommunicationem inferre possunt, quod ad potestatem clauium pertinet, ergo non soli sacerdotes clauem habent.

Præterea. Mulier non est sacerdotalis ordinis susceptiua quia ei docere non competit, secundum Apostolum 1.Cor.14. Sed aliquæ mulieres videntur habere claues, sicut abbatissæ quæ habent spiritualem potestatem in subditas : ergo non soli sacerdotes habent clauem.

Sed contra est quòd Ambr.dicit. Hoc ius,scilicet, ligandi & soluendi,solùm sacerdotibus est concessum.

Præterea,Per potestatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & Deum:sed hoc tantùm sacerdotibus competit,qui constituuntur in his quæ sunt ad Deum, vt offerant dona & sacrificia pro peccatis : vt dicitur Hebræ.5. ergo soli sacerdotes claues habent.

CONCLVSIO.

Clauis ordinis, quæ immediatè remouet impedimentum introitus ad regnum cœlorum, competit solis sacerdotibus: clauis verò iurisdictionis, quæ non claues cœli,sed quædam dispositio ad ipsam dicitur,etiam aliis ministris Ecclesiæ competit.

RESPONDEO dicendum,quòd clauis est duplex. Vna quę se extendit ad ipsum cœlum, immediatè remouendo impedimenta introitus in cœlum per remissionem peccati, & hæc vocatur clauis ordinis:& hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinantur populo in his quæ directè sunt ad Deum. Alia clauis est quæ non directè se extendit ad ipsum cœlum, sed mediante militante Ecclesia, per quam aliquis ad cœlum vadit, dum per eam aliquis excluditur vel admittitur ad consortium Ecclesiæ militantis per excommunicationem & absolutionem : & hæc vocatur clauis iurisdictionis in foro causarū, & ideò nō sacerdotes etiam hanc habere possunt, sicut archidiaconi & electi & alii qui excommunicare possunt:sed non proprię dicitur clauis cœli,sed quædam dispositio ad ipsam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ostiarij habent clauem custodiendi ea quæ in templo materiali continentur, & habent iudicium à tali templo excludendi & admittendi, non quidem sua authoritate iudicantes qui sint digni vel indigni, sed iudicium sacerdotum exequentes, vt sic quodammodo executores potestatis sacerdotis videantur.

Ad se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad secundum dicendum, quòd reges non habent aliquam potestatem in spiritualibus, & ideò clauem regni cœlestis nõ accipiunt, sed solùm in temporalibus, quòd non nisi à Deo esse potest, vt patet Ro.13. Nec per vnctionem in aliquo ordine consecrantur, sed excellentia potestatis ipsorum à Christo descendere signatur, & vt ipsi sub Christo in populo Christiano regnent.

Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in Politicis, quandoque iudex habet potestatem sicut est in regno, quandoque autem multi in diuersis officiis constituti, vel etiam ex æquo, vt dicitur 8 Ethic. ita etiam spiritualis iurisdictionis potest haberi ab vno solo sicut ab episcopo, & pluribus simul sicut à cap. & sic habent clauem iurisdictionis, non tamen claues ordinis simul omnes.

Ad quartum dicendum, quòd mulier secundum Apostolum est in statu subiectionis: & ideò non potest habere aliquam spiritualem iurisdictionem, quia etiam secundum Philosophum in 8. Ethi. corruptio est vt bina nariis, quando ad mulierem dominium peruenit, vnde mulier non habet neque clauem ordinis neque clauem iurisdictionis. Sed committitur mulieri aliquis vsus clauium, sicut habere correctionem in subditas mulieres propter periculum, quod imminere posset si viri mulieribus cohabitarent.

ARTICVLVS IIII.

Virum etiam Sancti homines, non sacerdotes claues habeant.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quòd etiam Sancti homines, non sacerdotes vsum clauium habeant. Absolutio enim & ligatio quæ fit per claues, efficaciam habet ex merito passionis Christi, sed illi maximè passioni Christi conformantur, qui per patientiam & alias virtutes Christum passum sequuntur, ergo videtur quòd & si non habeant etiam sacerdotalem ordinem, quòd possunt ligare & soluere.

Præterea, Hebr. 7. dicitur. Sine vlla cõtradictione quod minus est, à maiori benedicitur, sed in spiritualibus secundum Aug. hoc est maius esse quod melius: ergo meliores, qui scilicet plus de charitate habent, possunt alios benedicere absoluendo, & sic idem quod prius.

SED CONTRA. Cuius est potentia, eius est actio secundum Philosophũ. sed clauis quæ est potestas spiritualis, est tantùm sacerdotum, ergo & vsus eius non nisi sacerdotibus eius conuenire potest.

CONCLVSIO.

Non possunt Sancti, quantumcunque habeant de gratia, pertingere ad effectum clauium, nisi ordine sacerdotali donentur.

RESPONDEO dicendum, quòd agens per se & agens instrumentale in hoc differunt, quia agens instrumentale non induc it in effectu similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis. Principale autem agens inducit similitudinem suam, & ideò ex hoc aliquid constituitur principale agens, quòd habet aliquam formã, quã in alterum transfundere potest, non autẽ ex hoc constituitur agens instrumentale, sed ex hoc quòd est applicatũ à principali agente ad effectũ aliquem inducendũ. Cùm ergo in actu clauium principale agens sit Christus, vt Deus per authoritatem, & vt homo per meritum ex ipsa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ, consequitur quòd possit in actum clauium. Sed homo alius non potest in actum clauium: sicut per se agens, quia nec ipse alteri gratiam, qua remittuntur peccata, dare potest, nec sufficienter mereri, & ideò non est, nisi sicut agens instrumẽtale. Vnde & ille qui effectum clauium consequitur, non assimilatur vtenti clauibus, sed Christo, & ideò quantumcunque aliquis habeat de gratia, non potest pertingere ad effectum clauium, nisi applicetur ad hoc vt minister per ordinis susceptionem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inter instrumentum & effectum non exigitur similitudo, secundum conuenientiam in forma, sed secundum proportionem instrumenti ad effectum, ita etiam nec inter instrumentum & principale agens, & talis similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum, & talis similitudo eis vsum clauium non confert.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis purus homo non possit alteri ex condigno mereri gratiam, tamen vnius meritum potest cooperari ad salutem alterius, & ideò duplex est benedictio. Vna quæ est ab ipso homine puro, sicut merente per proprium actum, & talis potest fieri à quolibet sancto, in quo Christus habitat per gratiam, & hoc requirit maioritatem bonitatis ad minus inquantùm huiusmodi. Alia est benedictio, qua homo benedicit, vt benedictionem quæ est ex merito Christi instrumentaliter alicui applicans, & quantum ad hanc requiritur maioritas ordinis & non virtutis.

ARTICVLVS V.

Virum mali sacerdotes vsum clauium habeant.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd mali sacerdotes vsum clauium non habeant. Ioan. vigesimo, vbi vsus clauium Apostolis traditur, Spiritus sancti donum promittitur: sed mali non habent Spiritum sanctum, ergo non habent vsum clauium.

Præterea, Nullus sapiens Rex dispensationem sui thesauri suo inimico committit, sed vsus clauium in dispensatione consistit thesauri cœlestis Regis, qui est ipsa sapientia: ergo mali qui per peccatum sunt eius hostes, non habent vsum clauium.

Præterea Aug. dicit, quòd sacramentum gratiæ dat etiam Deus per malos, ipsam verò gratiam nõ nisi per seipsum, vel per sanctos suos, & ideò remissionem peccatorum per seipsum facit, vel per ipsius columbæ membra, sed remissio peccatorum est vsus clauium: ergo peccatores qui non sunt columbæ membra, vsum clauium non habent.

Præterea. Intercessio mali sacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum: quia secundum Gregor. Cùm is qui displicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur: sed vsus clauium fit per quandam intercessionem, vt patet in forma absolutionis: ergo praui sacerdotes non habent efficacem clauium vsum.

SED CONTRA. Nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis, si ergo nullus posset vti clauibus in absoluendo, nisi existens in statu salutis, nullus sciret se esse absolutum, quod est valde inconueniens.

Præterea. Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini, sed sacerdos est solùm minister, ergo non potest sua malitia donum à Deo transmissum per eum nobis auferre.

Sacerdos malus & si gratia priuatus, nullo modo priuatur vsu clauium, cùm sicut participatio formæ non facit instrumentum, ita nec subtractio talis formæ tollit vsum instrumenti.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut participatio formæ, quæ est inducenda in effectum, non facit instrumẽtum, ita nec subtractio talis formæ tollit vsum instrumenti, & ideò cùm homo sit tantum instrumentaliter agens in vsu clauium, quantumcunque sit gratia per peccatum priuatus, per quam gratiam sit remissio peccatorum, nullo modo priuatur vsu clauium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod donum Spiritus sancti exigitur ad vsum clauium, non vt sine quo fieri non possit, sed quia sine eo incongruè fit ex parte vtentis, quamuis subiiciens se clauibus effectum clauium consequatur.

Ad secundum dicendum, quòd Rex terrenus in thesauro suo defraudari & decipi potest, & ideò dispensationem hosti non committit, sed Rex cœlestis defraudari non potest, quia totum ad ipsius honorem cedit, etiam quòd aliqui clauibus malè vtuntur, quia nouit ex malis elicere bona, & per malos etiam multa bona facere, & ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd Augustinus loquitur de remissione peccatorum, secundum quòd sancti homines cooperãtur ad ipsam non ex vi clauium, sed ex merito congrui, & ideò dicit quòd etiam per malos sacramenta ministrat, & inter alia sacramenta etiam absolutio quæ est vsus clauium, computari debet, sed per membra columbæ, id est, per sanctos homines, facit remissionem peccatorum, inquantum eorum intercessionibus peccata remittit. Vel potest dici, quòd membra columbæ nominat omnes ab Ecclesia non præcisos, qui enim ab eis sacramenta recipiunt, gratiam consequuntur, non autem qui recipiunt ab illis qui sunt ab Ecclesia præcisi: quia hoc ipso peccant, excepto Baptismo quem in casu necessitatis licèt ab excommunicato recipere.

Ad quartum dicendum, quòd intercessio quam sacerdos malus ex propria persona facit, non habet efficaciam, sed illa quam facit vt minister Ecclesiæ, habet efficaciam ex merito Christi, vtroque tamen modo, debet intercessio sacerdotis populo subdito prodesse.

ARTICVLVS VI.

Virum hæretici, schismatici, & excommunicati vsum clauium habeant.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod schismatici, hæretici, & excommunicati, & degradati vsum clauium habeant. Sicut enim potestas clauium dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi, sed non possunt amittere potestatis vsum conficiendi, quia si conficiunt, confectum est, quamuis peccent cõficientes, ergo etiã non possunt amittere vsum clauium.

Præterea. Omnis potestas spiritualis actiua in eo qui habet vsum liberi arbitrii, exit in actum quando vult, sed potestas clauium adhuc maner in prædictis, quia cùm non detur, nisi in ordine, oporteret reordinari eos, quando ad Ecclesiam redeunt, ergo cùm sit potentia actiua, possunt in actum eius exire, cùm voluerit.

Præterea, Spiritualis gratia magis impeditur per culpam quàm per pœnam: sed excommunicatio, & suspensio, & degradatio sunt pœnæ quædam: cùm ergo propter culpã non amittat aliquis vsum clauium, videtur quòd nec propter istã.

SED CONTRA. Augustinus dicit quòd Ecclesiæ charitas peccata dimittit, charitas autem est quæ facit Ecclesiæ vnionem: cùm ergo prædicti sint ab Ecclesiæ vnione diuisi, videtur quòd vsum clauium non habent in remittendis peccatis.

Præterea. Nullus absolutus à peccato secundum hoc quod peccat, sed aliquis à prædictis absolutionem petens, peccat contra præceptum Ecclesiæ faciens, ergo per eos à peccato absolui non potest, & sic idem quod prius.

CONCLVSIO.

Hæretici, schismatici, & excommunicati, habent quidem potestatem quantum ad essentiam: sed vsus eis impeditur ex defectu materiæ, quæ eos Ecclesia tali potestate priuat, subtrahendo illis subditos.

RESPONDEO dicendum, quod in omnibus prædictis manet clauium potestas quantum ad essentiam, sed vsus impeditur ex defectu materiæ. Cùm enim vsus clauium in vtente præsupponat respectum eius in quem vitur (vt dictum est) propria materia, in quam exercetur vsus clauium, est homo subditus, & quia

& quia per ordinationem Ecclesiæ subditur vnus alteri, ideò per Ecclesiæ Prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subiectus. Vnde cùm Ecclesia hæreticos, & schismaticos, & alios huiusmodi priuet, subtrahendo subditos, vt simpliciter, vel quantum ad aliquid, quantum ad hoc quòd priuati sunt, non possunt vsum clauium habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod materia sacramenti Eucharistiæ, in quam suam potestatem exercet sacerdos, nõ est homo, sed panis triticeus, & in Baptismo homo simpliciter. Vnde sicut si subtraheretur hæretico panis triticeus, conficere non posset, ita si subtraheretur Prælato prælatio, nec absoluere poterit, potest tamen baptizare & conficere, quamuis ad sui damnationem.

Ad secundum dicendum, quòd propositio habet veritatẽ, quando non deest materia, sicut est in proposito.

Ad tertium dicendum, quòd ex ipsa culpa non subtrahitur materia, sicut per aliquam pœnam: vnde pœna non impedit per contrarietatem ad effectum inducendum, sed ratione prædicta.

QVÆSTIO VIGESIMA, DE HIS in quos vsus clauium exerceri potest, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de his in quos vsus clauium exerceri potest.

D Circa quod tria quæruntur.

Primò, vtrum sacerdos possit in quemlibet hominem vti claue quam habet.

Secundò, vtrum sacerdos possit semper subditum absoluere.

Tertiò, vtrum aliquis possit vti clauibus in suum superiorem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum sacerdos possit vti claue, quam habet, in quemlibet hominem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos possit vti claue, quam habet, in quemlibet hominem. Potestas enim clauium in sacerdote descendit ex illa diuina authoritate quam dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. sed illud indeterminate dictum est, ergo potest ea vti in quoslibet.

Præterea, Clauis corporalis quæ aperit vnam seram, aperit omnes alias eiusdem modi, sed omne peccatum cuiuscunque hominis est eiusdem rationis obstaculum respectu introitus cœli, ergo si potest vnum hominem sacerdos per clauem quam habet absoluere, poterit & quoscunque alios.

Præterea. Sacerdotium noui testamenti est perfectius quàm veteris, sed sacerdos veteris testamẽti poterat vti sua potestate, quam habebat, discernendi inter lepram & lepram indifferenter in omnes: ergo multò fortius sacerdos Euangelicus potest vti potestate sua in omnes.

SED CONTRA est quòd dicitur 16. q. 1. Nulli sacerdotum licet Parochianum alterius absoluere aut ligare, ergo nõ quilibet potest quemlibet absoluere.

Præterea. Iudicium spirituale debet esse ordinatius quàm temporale: sed in iudicio temporali non potest quilibet iudex quemlibet iudicare: ergo cùm vsus clauium sit iudicium quoddam, non potest sacerdos sua claui vti in quemlibet.

CONCLVSIO.

Prælatus qui habet indistinctam potestatem in omnes, potest vti potestate clauium in omnes eos qui sub eo distinctas potestates acceperunt, in eos solum, qui sibi committi sunt, clauibus vti possunt, nisi in articulo necessitatis.

RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ circa singularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt. Vnde sicut per generalia medicinæ præcepta oportet adhiberi Medicos, quibus præcepta vniuersalia medicinæ singulis infirmis, secundum quod debent, aptentur, ita in quolibet principatu, præterillum qui vniuersaliter præcepta legis tradit, oportet esse aliquos, qui ea singulis, secundum quod debent, adaptant: & propter hoc in cœlesti Hierarchia sub potestatibus qui indistinctè præsunt, præponuntur principatus, qui singulis prouinciis distribuuntur, & sub his Angeli singulis hominibus in custodiam deputantur, vt patet ex his quæ dicta sunt in 2. lib. Vnde & ita debet esse in Prælatione Ecclesiastica, vt apud aliquem esset Prælatio indistinctè in omnes, si sub hoc essent alij qui super diuersos diuersam potestatem & distinctam acciperent, & quia vsus clauium requirit aliquam Prælationis potestatem, per quam ille, in quem vsus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus, ideò ille qui habet indistinctam potestatem super omnes, potest vti clausis in omnes, ille autem qui sub eo distinctas potestates acceperunt: non in quolibet vti possunt clausis, sed in eos tantum qui eis in sortem venerunt, nisi in necessitatis articulo vbi nemini sacramenta sunt denegãda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad absolutionem à peccato requiritur duplex potestas, scilicet potestas ordinis, & potestas iurisdictionis. Prima quidem potestas æqualiter est in omnibus Sacerdotibus, non autem secunda: & ideò vbi Dominus, Ioan. 20. dedit omnibus Apostolis communiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate quæ consequitur ordinem: vnde & Sacerdotibus, quando ordinantur, illa verba dicuntur, sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata, Matth. 16. vt intelligitur quòd ipse præ aliis habet potestatem iurisdictionis: potestas autem ordinis, quantum est de se, se extendit ad omnes absoluendos, & ideò indeterminatè Dominus dicit, Quorum remiseritis peccata: intelligens tamen quod vsus illius potestatis esse deberet præsupposita potestate Petro collata secundum ipsius ordinationem.

AD SECVNDVM dicendum, quod clauis materialis non potest aperire nisi seram propriam, nec aliqua virtus actiua potest agere nisi in propriam materiam: materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per iurisdictionẽ, & ideo potest aliquis vti in eum, in quem iurisdictio non datur.

Ad tertium dicendum, quod populus Israël vnus populus erat, & vnum tantummodo templum habebat: vnde non oportebat Sacerdotũ iurisdictiones distingui, sicut nunc in Ecclesia, in qua congregantur diuersi populi & nationes.

ARTICVLVS II.

Virum sacerdos possit semper suum subditum absoluere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Sacerdos non possit semper suum subditum absoluere. Sicut enim Augustin. in litera dicit. Nullus officio Sacerdotis vti debet nisi immunis ab illis sit, quæ in aliis iudicat, sed quandoque contingit, quòd Sacerdos est particeps criminis quod subditus suus commisit, sicut cùm mulierẽ subditam cognouit, ergo videtur quod non semper possit in suos subditos potestate clauium vti.

Præterea. Per potestatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur: sed quandoque alicui peccato annexus est irregularitatis defectus, vel excommunicationis sententia, à qua simplex Sacerdos liberare non potest: ergo videtur quod non possit vti clauium potestate in illos qui talibus irretiti sunt.

Præterea. Sacerdotij nostri iudicium & potestas per iudicij veteris sacerdotij figuratur, sed minoribus iudicibus secundi legem non omnia competebat discutere, sed ad superiores recurrebant, vt dicitur Exod. 24. Si quid natum fuerit quæstionis inter vos, &c. ergo videtur quod nec sacerdos de grauibus peccatis possit subditum suum absoluere, sed debeat ad superiorem remittere.

SED CONTRA, Cuicunque committitur principale, cõmittitur & accessorium: sed Sacerdotibus committitur quòd subditis suis Eucharistiam dispensent, ad quam ordinatur absolutio à peccatis quibuscunque: ergo Sacerdos ab omnibus peccatis potest absoluere, quantum est de clauium potestate.

Præterea, Gratia omne peccatum tollit, quantumcunque sit parua, sed Sacerdos Sacramenta dispensat, Quibus gratia datur, ergo quantum est de potestate clauium, de omnibus peccatis absoluere potest.

CONCLVSIO.

Potest simplex sacerdos potestate ordinis remittere omnia peccata, non potest tamen ea peccata remittere, quæ superior sibi potestate iurisdictionis reseruauit.

RESPONDEO dicendum, quòd potestas ordinis quantum est de se, extendit se ad omnia peccata remittenda, sed quia ad vsum huiusmodi potestatis requiritur iurisdictio quæ à maioribus in inferiores descendit: ideò potest superior aliqua sibi reseruare, in quibus iudicium inferiori non committat, aliàs de quolibet posset simplex sacerdos absoluere habens iurisdictionem. Sunt autem quinque casus in quibus oportet quòd simplex sacerdos pœnitentem ad superiorem remittat. Primus est quando est solennis pœnitentia imponenda, quia eius minister proprius est Episcopus. Secundus est de excommunicatis, quando inferior sacerdos non potest absoluere. Tertius, quando inuenit irregularitatem contractam, pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus, de incendiariis. Quintus, quando est cõsuetudo in aliquo Episcopatu, quòd enormia crimina ad terriorem reseruantur Episcopo, quia consuetudo dat, vel aufert in talibus potestatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in tali casu, nec sacerdos debet audire confessionem mulieris: cum qua peccauit de illo peccato, sed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret: tum propter periculum, tum quia est minor verecundia, si tamen absolueret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quòd non debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruitatem, non secundum necessitatem sacramenti.

AD SECVNDVM dicendum, quòd pœnitentia ab omnibus defectibus culpæ liberat, non autem ab omnibus defectibus pœnæ, quia adhuc post peractam pœnitentiam de homicidio aliquis remanet irregularis, vnde sacerdos potest de crimine absoluere, & pro pœna amouenda debet ad superiorem remittere, nisi in excõmunicatione, quia absolutio ipsa debet præcedere absolutionem à peccato: quia quamdiu aliquis est excommunicatus, non potest recipere aliquod Ecclesiæ sacramentum.

AD TERTIVM dicendum, quod ratio illa procedit quantum ad hæc in quibus sibi superiores potestates iurisdictionem reseruant.

ARTICVLVS III.

Virum aliquis vti possit clauibus in suum superiorem.

AD TER-

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis non possit vti clauibus in suum superiorem. Actus enim sacramentalis quilibet requirit propriam materiam, sed propria materia vsus clauium est persona subiecta, vt dictum est, ergo in eo qui non est subditus, nõ potest clauibus sacerdos vti.

Præterea. Ecclesia militans imitatur triumphantem, sed in cœlesti Ecclesia inferior Angelus nunquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem, ergo nec aliquis inferior sacerdos potest vti actione hierarchica, quæ est per absolutionem in superiorem.

Præterea. Iudicium conscientiæ debet esse ordinatius quàm iudicium exterioris fori: sed in exteriori foro inferior non potest excommunicare aut absoluere superiorem, ergo videtur quod nec in foro pœnitentiali.

SED CONTRA. Superior Prælatus etiam circundatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare, sed remedium contra peccatum est potestas clauium, ergo cùm ipse non possit in seipsum claue vti, quia nõ potest esse simul iudex & reus, videtur quòd possit inferior in ipsum clauis potestate vti.

Præterea. Absolutio quæ fit per virtutem clauium, ordinatur ad perceptionem Eucharistiæ, sed inferior potest superiori Eucharistiam dispensare si peccat, ergo & clauium potestate in ipsum, si se ei subiecerit.

CONCLVSIO.

Cùm superior Prælatus non possit in seipsum claue vti, & possit in alium inferiorem potestatem limitatam extendere in se & in alios: consequens est quod inferior in superiorem vti possit clauium potestate sic exiensa.

RESPONDEO dicendum, quòd potestas clauium, quantum est de se, extendit se ad omnes, vt dictum est, sed quòd in aliquem sacerdos non possit potestate clauium vti, contingit ex hoc quòd eius potestas est ad aliquos specialiter limitata, vnde ille qui limitauit, potest extendere in quem voluerit, & propter hoc etiam potestatem sibi dari potest in seipsum, quamuis ipse in ipsum vti clauium potestate non possit, quia potestas clauium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium, sibi ipsi enim aliquis subiectus esse potest.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis Episcopus quem simplex sacerdos absoluit, sit superior eo simpliciter, est tamen inferior eo, inquantum ei se vt peccatorem subiicit.

Ad secundum dicendum, quòd in Angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus suis superiores subdantur, sicut accidit in hominibus, & ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd iudicium exterius est secundum homines: sed iudicium cõfessionis est quo ad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quod peccat, non autem apud hominum prælationes, & ideò in exteriori iudicio, sicut nullus in seipsum sententiam dare potest excommunicationis, ita nec alteri committere, nec se excommunicare, sed in foro conscientiæ potest alteri committere suam absolutionem quæ ipse vti non potest. Vel dicendum quòd absolutio in foro confessionis est principaliter potestatis clauiũ, & ex contrahenti respicit iurisdictionem: sed excommunicatio respicit totaliter iurisdictionem, quantum autem ad potestatem ordinis omnes sunt æquales, non autem quantum ad iurisdictionem, & ideò non est simile.

QVÆSTIO VIGESIMA PRIMA,
De excommunicatione, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER videndum est de excommunicatione. De qua primò considerandum est de definitione excommunicationis, & congruitate, & causa. Secundò, de eo qui potest excommunicare & excommunicari. Tertiò, de participatione cum excommunicatis. Quartò, de absolutione ab excommunicatione.

Circa primum quæruntur quatuor.

Primò, vtrum conuenienter excommunicatio definiatur.

Secundò, vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

Tertiò, vtrum aliquis pro aliquo temporali damno sit excommunicandus.

Quartò, vtrum excommunicatio iniustè lata aliquem effectum habeat.

ARTICVLVS I.
Vtrum incompetens sit hæc definitio excommunicationis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd incompetens sit hæc definitio excommunicationis à quibusdam posita. Excommunicatio est separatio à communione Ecclesiæ, quo ad fructum & suffragia generalia. Suffragia enim Ecclesiæ valent eis pro quibus fiunt, sed Ecclesia orat pro eis qui extra Ecclesiam sunt, & sic eis suffragia Ecclesiæ valent.

Præterea. Nullus amittit suffragia Ecclesiæ, nisi per culpam, sed excommunicatio non est culpa, sed pœna, ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

Præterea. Fructus Ecclesiæ non videtur esse aliud quàm suffragia, non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur, ergo incõuenienter vtrumque ponitur.

Præterea. Excommunicatio minor quædam excommunicatio est, sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ, ergo definitio non est conueniens.

CONCLVSIO.

Cùm hic agatur de excommunicatione maiore, bona est definitio. Excommunicatio est separatio à communione Ecclesiæ quo ad fructum & suffragia generalia, hic enim continetur & communionis fidelium & sacramentorum interdictio.

RESPONDEO dicendum, quòd ille qui per Baptismum in Ecclesia ponitur, ad duo adscribitur, scilicet, ad cœtum fidelium, & ad participationem sacramentorum, & hoc secundum præsupponit primum: quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant: & ideò aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationem dupliciter. Vno modo ita quod separaretur tantùm à participatione sacramentorum, & hæc erit excommunicatio minor. Alio modo, ita quòd excludatur ab vtroque, & sic erit excommunicatio maior, quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet, quòd excludatur à communione fidelium, & nõ participatione sacramentorum ratione iam dicta, quia, scilicet, fideles in sacramentis communicant, sed communicatio fidelium est duplex. Quædam in spiritualibus, sicut mutuæ orationes & conuentus ad sacra percipienda. Quædam in corporalibus actibus, qui quidem legittimi actus & licita cõmunio his versibus continetur:

Si pro delictis anathèma quis efficiatur,
Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os, scilicet, ne osculum detur. Orare, ne cum excommunicatis oremus. Vale, ne salutentur. Communio, ne, scilicet, in sacramentis cum ipsis aliquis communicet. Mensa negatur, ne aliquis cum eis comedat. Præmissa ergo definitio importat separationem à sacramentis, in hoc quod dicit. Quantum ad fructum, & à communione fidelium quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit. Et suffragia Ecclesiæ communia. Alia autem definitio inuenitur quæ datur secundum separationem ab vtrisque actibus, quæ talis est. Excommunicatio est à qualiber licita communione fidelium separatio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pro infidelibus oratur, sed ipsi orationis fructum non percipiunt, nisi ad fidem conuertantur: similiter & pro excommunicatis orari potest, quamuis non inter orationes quæ pro membris Ecclesiæ fiunt, & tamen fructum non percipiunt, quamdiu in excommunicatione manent: sed oratur vt detur eis spiritus pœnitentiæ, vt ab excommunicatione soluantur.

Ad secundum dicendum, quòd suffragia alicuius valent alicui, secundum quod ei continuatur. Potest tamen actio vnius alteri continuari dupliciter. Vno modo ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, vt sint vnum in Deo, sicut dicitur in Psalmo, Particeps ego sum, &c. & hanc continuationem excommunicatio non intercipit, quia iustè quis excommunicari non potest, nisi pro culpa mortali, per quam quis à charitate iam diuisus est, etiam si non excommunicetur. Iniusta autem excommunicatio charitatem alicui auferre non potest, cùm sit de maximis bonis quæ non possunt alicui inuito auferri. Alio modo per intentionem suffragia facientis quæ in aliquem fertur pro quo fiunt: & hanc continuationem excommunicatio intercipit, quia Ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab vniuersitate fidelium pro quibus suffragia facit. Vnde suffragia Ecclesiæ ei non prosunt quæ pro tota Ecclesia fiunt, nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis interposita. Quamuis autem membra Ecclesiæ fieri possit, quamuis aliqua persona priuata possit ad eius conuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

Ad tertium dicendum, quod fructus Ecclesiæ non solùm est ex suffragiis, sed etiam ex perceptione sacramentorum & ex fructu fidelium.

Ad quartum dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excõmunicationis, sed aliquid ipsius participat, & ideò non oportet quod totaliter ei excommunicationis definitio conuenit, sed solùm quo ad aliquid.

ARTICVLVS II.
Vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Ecclesia nullum debeat excommunicare. Quia excommunicatio maledictio quædam est, sed Rom. 12. prohibemur maledicere: ergo Ecclesia excommunicare non debet.

Præterea. Ecclesia militans debet imitari triumphantem, sed vt in Epistola Iudæ legitur. Michaël cùm altercaretur cum diabolo de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ, sed air: Imperet tibi Deus, ergo nec Ecclesia militans debet alicui iudicium maledictionis & excommunicationis inferre.

Præterea. Nullus est in manu hostis tradendus nisi omnino desperatus, sed per excõmunicationem traditur aliquis in manus Satanæ, vt patet 1. Corinth. 5. cùm ergo de nemine sit desperandum in vita ista, Ecclesia nullum debet excommunicare.

SED CONTRA est, quòd Apostolus 1. Corinth. 5. mandat quendam excommunicari.

Præterea, Matth 18. dicitur de illo qui Ecclesiam audire contemnit. Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus, sed Ethnici sunt extra Ecclesiam:

Ecclesiam: ergo illi qui Ecclesiam audire cõtemnunt, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

CONCLVSIO.

Cùm Ecclesia in terris Dei vicem gerat, illiusque iudicium Dei iudicio conforme sit, rectè excommunicare potest, siue peccatorem à communione Ecclesiæ, siue à suffragiis & aliis spiritualibus separet.

RESPONDEO dicendum, quod iudicium Ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei, Deus enim peccatores multipliciter punit. Vno modo vt ad bonum eos trahat. Alio modo hominem sibi relinquendo, vt auxiliis subtractis, quibus à malo præcaueretur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, à quo superbus discesserat, & quantum ad vtrumque, Ecclesia in excommunicationis sententia imitatur diuinum iudicium. Inquãtum enim eum à communione fidelium separat vt erubescat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella castigat, inquantum autem à suffragiis & aliis spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium quo hominem sibi relinquit, vt per humiliratem seipsum cognoscens ad Deum redeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd maledictio potest esse dupliciter. Vno modo ita quod in malo quod irrogat vel dicit per intentionem fiitat, & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita, quod malum, quod quidem maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur, & sic maledictio quandoque est licita & salutifera, sicut etiam Medicus quandoque nocumentum infert infirmo, vt sectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

Ad secundum dicẽdum, quòd diabolus incorrigibilis est, & ideò non susceptibilis alicuius boni per excommunicationis pœnam.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ipso quod aliquis suffragiis Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragiis Ecclesiæ consequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis qui habent, vel ad merendum eis qui non habent, & quantum ad hoc Magister sententiarum dicit, quod gratia Dei per excommunicationem subtrahitur. Valent etiam ad custodiam virtutis, & quantum ad hoc dicit quod protectio subtrahitur, non quod omnino à Dei prouidentia excludatur, sed ab illa protectione qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit. Valent & ad defendẽdum ab hoste: & quantum ad hoc dicit quòd diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & spiritualiter & corporaliter. Vnde in primitiua Ecclesia quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare: sicut Spiritussancti donum visibili signo manifestabatur, ita & excommunicatio corporali vexatione à diabolo innotescebat, nec inconueniens fi ille qui nõ est desperatus, hosti datur: quia non datur quasi damnãdus, sed quasi corrigendus, cùm in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum cùm voluerit eripere.

ARTICVLVS III.
Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus pro temporali damno debeat excõmunicari. Quia pœna non debet excedere culpam, sed pœna excommunicationis est priuatio alicuius boni spiritualis, quod omnibus bonis temporalibus præeminet: ergo pro temporalibus nullus est excommunicandus.

Præterea, Nulli malum pro malo reddere debemus secundum Apostoli præceptum: sed hoc esset malum pro malo reddere, si pro tali damno quis excõmunicatur, ergo nullo modo hoc debet fieri.

SED CONTRA est, quòd Petrus Ananiam & Sapphiram pro defraudatione pretij agri sententia mortis damnauit: ergo & Ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

CONCLVSIO.

Non potest Ecclesia etiam pro peccato mortali aliquem excommunicare, nisi notorium fuerit.

RESPONDEO dicendum, quòd per excommunicationem iudex Ecclesiasticus excommunicatos excludit à regno quodammodo: vnde cùm nõ debeat à regno excludere nisi indignos, vt ex definitione clauis patuit, nec aliquis reddatur indignus nisi per peccatum mortale charitatem amiserit, quæ est via ducens ad regnum, ideo nullus excommunicari debet, nisi pro peccato mortali, & quia in damnificando aliquem corporaliter, vel in rebus moralibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideo pro damno temporali illato Ecclesia aliquem excommunicare potest. Sed quia excommunicatio est grauissima pœnarum, pœnæ autem medicinæ sunt secundum Philosophum in 2. Ethic. sapientis autem dicit est à leuioribus incipere medicinis, & minus periculosis: ideò excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, nisi cõtumax fuerit, vel non veniendo ad iudicium, vel ante terminationẽ iudicij sine licentia recedendo, vel determinationi non parendo. Tunc enim postquã monitus fuerit, si contempserit, contumax reputatur, & excommunicari debet à Iudice iam non habente quod cõtra ipsum faciat amplius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd culpæ quantitas non mensuratur ex nocumento quod quis facit, sed ex voluntate quod quis facit contra charitatem agens, & ideo quamuis pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

AD SECVNDVM dicendum, quòd cùm aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia pœnæ medicinæ sunt, vt dictum est.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum excommunicatio iniustè lata habeat aliquem effectum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd excommunicatio iniustè lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationem protectio & gratia Dei subtrahitur, quæ non iniustè subtrahi potest, ergo excommunicatio iniustè lata non habet effectum.

Præterea, Hieronymus dicit, quod est de supercilio Pharisæorũ, æstimare esse ligatum vel solutum, qui ligatur vel soluitur iniustè, sed eorum supercilium erat superbum & erroneum, ergo excõmunicatio iniusta nullum habet effectum.

SED CONTRA. Secundum Gregor. præcepta. Pastoris siue iusta siue iniusta timenda sunt, non autem essent timenda, nisi aliquid nocerent etiam iniusta, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Si excommunicatio iniustè lata sit ex parte excommunicantis, nihilominus effectum sortitur: at si ex parte excommunicationis, ita vt error ille irritam faciat sententiam, nullius est effectus.

RESPONDEO dicendum, quod excommunicatio potest dici iniusta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, sicut cùm ex odio vel ex ira aliquis excommunicat, & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum suum, quamuis ille qui excommunicat peccet, quia iustè patitur, quamuis ille iniustè faciat. Alio modo ex parte excommunicationis ipsius, vel quia causa excõmunicationis est indebita, vel quia infertur sententia iuris ordine prætermisso, & tunc si sit talis error ex parte sententiæ, qui sententiam nullam esse faciat, non habet effectum, quia non est excommunicatio. Si autem excommunicatio non annullet sententiam, habet effectum suum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum, vel absolutionem petere debet ab excommunicante, vel ad superiorem iudicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipso mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque quod est debita causa ex parte excommunicantis, quæ non est debita ex parte excommunicati: sicut cùm quis pro falso crimine in iudicio probato excõmunicatur, & tunc si humiliter sustinet humilitatis meritum, recompensat excommunicationis damnum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis homo gratiam Dei iniustè amittere non possit, potest tamen amittere illa iniustè quæ ex parte nostra sunt quæ ad gratiam Dei disponunt, sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbũ quod ei deberur, & hoc modo excommunicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, vt in prædictis patet.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & nõ quantum ad pœnas, quæ possunt etiam iniustè infligi à rectoribus Ecclesiarum.

QVÆSTIO VIGESIMASECVNDA,
De his qui possunt excommunicare, in sex articulos diuisa.

DINDE considerandum est de his qui possunt excommunicare & excommunicari.

Circa quod quæruntur sex.

Primò, vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

Secundò, vtrum non sacerdos excommunicare possit.

Tertiò, vtrũ excõmunicatus vel suspensus possit excõmunicare.

Quartò, vtrũ aliquis seipsum, vel æqualem, vel superiorem possit excommunicare.

Quintò, vtrum aliqua vniuersitas excommunicari possit.

Sextò, vtrum semel excommunicatus excommunicari possit vlterius.

ARTICVLVS I.
Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos possit excommunicare. Excommunicatio enim est actus clauium, sed quilibet sacerdos habet claues, ergo quilibet potest excommunicare.

Præterea. Maius est soluere & ligare in foro pœnitentiæ, quàm in foro iudicij, sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro pœnitentiali absoluere & ligare: ergo etiam potest sibi subditos quilibet sacerdos excommunicare.

SED CONTRA. Ea in quibus imminet periculum, sunt maioribus reseruanda, sed pœna excommunicationis est valde periculosa, nisi cum moderamine fiat, ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

CONCLVSIO.

Soli Episcopi & maiores Prælati excommunicare possunt, qui habent iurisdictionem in foro iudiciali, ad quod spectat causa, quæ obligat hominem ad comparationem ad alios homines.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESPONDEO dicendum, quòd in foro conscientiæ causa agitur inter hominem & Deum, in foro autem exteriori iudicij causa agitur hominis ad hominẽ, & ideò absolutio vel ligatio quæ vnum hominem obligat quo ad Deum, tantùm pertinet ad forum pœnitentiæ, sed illa quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij, pertinet: & quia homo per excommunicationem à communione fidelium separatur, ideò excommunicatio ad forum exterius pertinet, & ideò illi soli possunt excommunicare qui habent iurisdictionem in foro iudiciali, & proprer hoc soli Episcopi propria authoritate, & maiores Prælati secundum cõmuniorem opinionem possunt excommunicare. Sed Presbyteri parochiales non nisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus: sicut in furto & rapina & huiusmodi, in quibus est eis à iure concessum quòd excommunicare possint. Alij autem dixerunt quòd etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare, sed prædicta opinio est rationabilior.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd excommunicatio non est actus clauis directè, sed magis respectu exterioris iudicij, sed sententia excommunicationis quamuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad auctũ regni, secundum quod Ecclesia militans est via ad triumphantem, ideò etiam talis iurisdictio per quam homo excõmunicare potest, clauis potest dici, & secundum hoc à quibusdam distinguitur quod est clauis ordinis, quam omnes sacerdotes habent, & clauis iurisdictionis in foro iudiciali, quam habent soli Iudices exterioris fori. Vtranque tamen Deus Petro contulit, Matt.16. & ab ipso in alios descendit, qui vtranque habent.

Ad secundum dicendum, quòd sacerdotes parochiales habent quidem iurisdictionem in subditos suos quantum ad forum conscientiæ, sed non quantum ad forum iudiciale, quia non possunt conueniri coram eis in causis contentiosis, & ideò excommunicare non possunt, sed absoluere possunt in foro pœnitentiali: & quamuis forum pœnitentiale sit dignius, tamen in foro iudiciali maior solennitas requiritur, quia in eo oportet, quòd non solùm Deo, sed etiam homini satisfiat.

ARTICVLVS II.

Vtrum non Sacerdotes excommunicare possint.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sacerdotes excommunicare non possint. Quia excommunicatio est actus clauis, vt in 4. Sentent dicitur. Sed nõ sacerdotes non habent claues: ergo excõmunicare nõ possunt.

Præterea. Plus requiritur ad excõmunicationem, quàm ad absolutionem in foro pœnitentiæ, sed non sacerdos in foro pœnitentiæ absoluere non potest: ergo nec excommunicationem inferre.

SED CONTRA est, quòd Archidiaconi, Legati, & Electi excommunicant, qui quandoq; non sunt sacerdotes: ergo non solùm sacerdotes excommunicare possunt.

CONCLVSIO.

Etiam non sacerdotes possunt excommunicare, modo iurisdictionem habeant in foro contentioso, quia excommunicatio non directè respicit gratiam.

RESPONDEO dicendum, quod sacramẽta in quibus gratia confertur, dispensare ad solos sacerdotes pertinet, & ideò ipsi soli possent absolutere & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directè respicit gratiam: sed ex consequenti inquantum homo suffragijs Ecclesiæ priuatur, quæ ad gratiam disponunt, vel in gratia conseruant, & ideò etiam non sacerdotes, dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso, possunt excõmunicare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non habeãt clauem ordinis, habent tamen clauem iurisdictionis.

Ad secundum dicendum, quòd ista duo se habent sicut excedentia & excessa: & ideò alicui competit vnum, cui non cõpetit aliud.

ARTICVLVS III.

Vtrum excommunicatus vel suspensus possit aliũ excommunicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod excõmunicatus vel suspensus excommunicare possit. Ille enim qui est excommunicatus vel suspensus, neq; ordinem neque iurisdictionem amittit, quia neq; reordinatur cùm absoluitur, neq; cura iterum ei committitur, sed excommunicatio non requirit, nisi ordinem vel iurisdictionem, ergo etiam excommunicatus, vel suspensus excommunicare possunt.

Præterea, Maius est conficere corpus Christi, quàm excõmunicare, sed conficere possunt, ergo & excommunicare possunt.

SED CONTRA, Ligatus corporaliter, non potest alium ligare, sed vinculum spirituale est fortius quàm corporale: ergo excommunicatus non potest alium excommunicare, cum excommunicatio sit vinculum spirituale.

CONCLVSIO.

Cùm excommunicatus à communione fidelium separetur, & quilibet excessus communicatus vsu iurisdictionis priuetur, cumque suspensus à iurisdictione, non possit ea quæ iurisdictionis sunt exequi, neutri excommunicare potest.

RESPONDEO dicendum, quod vsus iurisdictionis est in comparatione ad hominem, & ideò cùm omnis excõmunicatus à communione separatur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur, & quia excommunicatio est iurisdictionis, ideò excommunicatus excommunicare non potest, & eadem ratio est de suspenso à iurisdictione. Si enim sit suspensus ab ordine tantum, tunc non potest ea quæ sunt ordinis, sed potest ea quæ sunt iurisdictionis, & econtra si sit suspensus à iurisdictione & non ab ordine. Si autem ab vtroque, tunc neutrum potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis non amittit iurisdictionem, amittit tamen iurisdictionis vsum.

AD SECVNDVM dicendum, quod conficere consequitur potestatẽ characteris qui indelebilis est, & ideò homo ex quo characterem ordinis habet, semper potest conficere, licet non semper ei liceat. Secus autem de excommunicatione quæ iurisdictionem sequitur, quæ auferri potest & ligari.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

Quia Angelus Dei maior erat Paulo: Matt.11. Qui minor est in regno cœlorum, maior est eo, quo nemo inter natos mulierum maior: sed Paulus excõmunicauit Angelum de cœlo, vt patet Galat.1. ergo homo potest superiorem excommunicare.

Præterea, Sacerdos aliquando excõmunicat in generali pro furto, vel aliquid huiusmodi, sed potest contingere quod ipsemet iecit, vel superior, aut æqualis: ergo aliquis potest se, vel æqualem vel superiorem excommunicare.

Præterea, Aliquis potest superiorem absoluere in foro pœnitentiali, vel æqualem, sicut cùm Episcopi suis subditis confitentur, & eõm vnus sacerdos alteri veniabia confitetur: ergo videtur quod etiam excommunicare aliquis superiorem vel æqualem possit.

SED CONTRA, Excommunicatio est actus iurisdictionis, sed aliquis non habet in se iurisdictionem, quia in eadem causa non potest qui esse iudex & reus, nec iterum in superiorem vel æqualem: ergo non potest aliquis superiorem vel æqualem aut se excommunicare.

CONCLVSIO.

Nullus potest nisi inferiorem excommunicare, cùm excommunicatio sit iurisdictionis, quæ exerceri non potest nisi in sibi subditos.

RESPONDEO dicendum, quod cùm per iurisdictionẽ aliquis constituatur in gradu superioritatis, respectu eius, in quem habet iurisdictionẽ, quia iudex est eius, ideò nullus habet in seipsum vel in superiorem vel æqualem iurisdictionem, & per consequens nullus potest seipsum excõmunicare, vel superiorem aut æqualem.

AD primum ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur sub hypothesi, id est, si ponneretur Angelus peccare, sic enim non esset Apostolo superior sed inferior, nec est inconueniens quod in conditionalibus, quarum antecedentia impossibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

Ad secundum dicendum, quod in tali casu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet impetum.

Ad tertium dicendum, quòd absolutio & ligatio in foro confessionis est quo ad Deum tantùm, apud quem aliquis alio superior redditur inferior per peccatum, sed excommunicatio est in iudicio exteriori, in quo aliquis non amittit superioritatem ex hoc ipso quòd peccat: vnde non est similis ratio de vtroque, & tamen etiam in foro confessionis aliquis non potest seipsum absoluere, nec superiorem, aut æqualem, nisi ex commissione sibi facta. De venialibus autem potest, quia venialia ex quibuslibet sacramẽtis gratiam conferentibus remittuntur: vnde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

ARTICVLVS V.

An in aliquem vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod in aliquem vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit. Contingit enim quòd aliqua vniuersitas sibi in malitia colligatur, sed pro malitia, in qua quis contumax existit, debet excõmunicatio ferri, ergo potest in aliquam vniuersitatem ferri excommunicatio.

Præterea, Illud quod est grauissimum in excõmunicatione, est separatio à sacramentis Ecclesiæ, sed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis: ergo & excommunicari vniuersitas aliqua potest.

SED CONTRA est glos. Augusti. Matth.19. quæ dicit quòd Princeps & multitudo non est excommunicanda.

CONCLVSIO.

Tamen si singuli alicuius communitatis excommunicari ab Ecclesia possint, nunquam tamen ipsa communitas.

RESPONDEO dicendum, quòd excommunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali, peccatum autem in actu consistit. actus autem non est cõmunitatis, sed singularium personarum vt frequenter, & ideò singuli de cõmunitate excõmunicari possunt, non autem ipsa communitas. Etsi sit quandoque etiam actus alicuius totius multitudinis, vt quando multi nauem trahunt quam nullus trahere posset, tamẽ non est probabile quòd aliqua communitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint differentes, & quæ non est Dei qui iudicat omnem terram, vt condemnet iustum cum impio, vt dicitur Genes.19. ideò Ecclesia quæ Dei iudicium imitari debet, satis prouidè statuit, vt communitas non excommunicetur, ne collecti zizaniis simul eradicetur & triticum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod patet solutio ex dictis.

AD SE-

AD SECVNDVM dicendum, quod suspensio nõ tanta pœna est quanta excommunicatio, quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragijs sicut excommunicati. Vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis: & ideò non est simile de excommunicatione & suspensione.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ille qui semel est excommunicatus, excommunicari possit vlterius.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod ille qui semel est excõmunicatus, vlterius excõmunicari non possit, vt 1.Cor.5. dicit Apostolus. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? sed excõmunicati iam sunt extra Ecclesiam: ergo super eos Ecclesia iudicium non habet, vt possit eos iterum excommunicare.

Præterea, Excommunicatio est separatio quædam à diuinis, & à collectione fidelium: sed postquam est aliquis priuatus aliquo, non potest iterum illo priuari: ergo vnus excommunicatus non debet iterum excommunicari.

SED CONTRA, Excommunicatio quædam pœna est vt medicinale remedium: sed medicinæ iterantur, cùm causa exigit, ergo excommunicatio iterari potest.

CONCLVSIO.

Toties quis excommunicari potest, quoties excommunicationis aliqua ad sit causa.

RESPONDEO dicendum, quod ille qui excommunicatus est vna excommunicatione, potest iterum excommunicari, vel per eiusdem excommunicationis iterationem ad maiorem sui confusionem, vt sic à peccato resilitat: vel propter alias causas, & tunc tot sunt principales excommunicationes, quot causæ, pro quibus quis excommunicatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur de paganis & aliis infidelibus, qui non habent characterem, per quem annumerati sint populo Dei, sed quia character baptismalis, quo quis populo Dei annumeratur, est indelebilis, ideò semper remanet aliquo modo de Ecclesia baptizatus, & sic Ecclesia semper de illo iudicare potest.

Ad secundum dicendum, quòd priuatio quamuis non recipiat magis & minus secundum se, recipit tamẽ secundum causam suam, & secundum hoc excommunicatio potest iterari, & maius est elongatus à suffragijs Ecclesiæ qui pluries est excommunicatus, quàm qui semel tantùm.

QVÆSTIO VIGESIMATERTIA,

De participatione cum excommunicatis, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de participatione cum excommunicatis.

D Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum liceat excommunicato participare in puris corporalibus.

Secundò, vtrum participans excõmunicato sit excõmunicatus.

Tertiò, vtrum participare excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

ARTICVLVS I.

Vtrum excommunicato liceat communicare in purè corporalibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd liceat excõmunicato communicare in purè corporalibus. Excommunicatio enim est actus clauium, sed potestas clauium se extendit ad spiritualia tantùm: ergo per excommunicationem non prohibetur quin vnus alij in corporalibus communicare possit.

Præterea, Quod est institutũ per charitatem, contra charitatem non militat, sed ex præcepto charitatis tenemur inimicis subuenire, quod fine aliqua cõmunicatione, fieri non potest, ergo iam alicui excommunicato in corporalibus communicare licebit.

SED CONTRA est, quod dicitur 1.Corint.5 cum eiusmodi nec cibum sumere.

CONCLVSIO.

Excommunicato minori excommunicatione fidelibus prorsus communicare licet maiori verò minimè, nisi vbi aliqua spiritualis commodi, vel legis, ac necessitatis ratio ad hoc impulerit.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex excommunicatio. Vna est minor quæ separat tantum à participatione sacramentorum, sed non à communione fidelium, & ideò tali excommunicato licet communicare, sed non licet ei sacramenta conferre. Alia est maior excõmunicatio, & hæc separat hominem à sacramentis Ecclesiæ & à communione fidelium, & ideò tali excõmunicato communicare non licet. Sed quia Ecclesia excõmunicationem ad medelam, & non ad interitum inducit, excipiuntur ab hac generalitate quædam in quibus communicare licet, scilicet, in his quæ pertinent ad salutem: quia in talibus homo licitè potest cum excommunicato loqui, potest eriã alia verba interserere, vt facilius salutiferæ ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur etiam quædam personæ ad quas specialiter pertinet prouisio excõmunicati, vt vxor, filius, seruus, rusticus, & seruiens. Sed hoc intelligẽdum est de filiis nõ emãcipatis, aliàs tenẽtur vitare partẽ. De aliis autẽ intelligitur,

quòd licet excommunicato communicare: si ante excommunicationem se ei subiecerunt, non autem si post. Quidam autem intelligunt econuerso, scilicet, quòd superiores possunt licitè communicare inferioribus. Alij verò contrarium dicunt. Sed ad minus in his communicare eis debent, in quibus sunt eis obligati, quia sicut inferiores obligantur ad obsequium superiorum, ita superiores ad prouidentiam inferiorum. Sunt etiam quidam casus excepti, sicut quando ignoratur excommunicatio, & quãdo aliquã sunt peregrini, & viatores in terra excommunicatorum, qui licitè possunt ab eis emere, vel etiam accipere eleẽmosynam. Et similiter si aliquis videat excõmunicatum in necessitate, quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei prouidere, & ista hoc versu continentur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vt vtilitas referatur ad verba salutis, lex ad matrimonium, humile ad subiectionem: cætera patent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corporalia ad spiritualia ordinantur, & ideò potestas quæ se extendit ad spiritualia, ad corporalia se extendere potest, sicut ars quæ est de fine imperat de his, quæ sunt ad finem.

Ad secundum dicendum, quòd in illo casu in quo aliquis ex præcepto charitatis communicare tenetur, non prohibetur, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd participans excommunicato non sit excommunicatus. Plus enim separatus est ab Ecclesia Gentilis, quàm excommunicatus, sed ille qui participat Gentili: aut Iudæo, non est excommunicatus: ergo nec ille qui participat excommunicato Christiano.

Præterea. Si ille qui participat excommunicato, est excommunicatus: eadem ratione qui participat participanti, erit excommunicatus, & sic in infinitum procedet, quod videtur absurdum, ergo nõ est excommunicatus qui excommunicato participat.

SED CONTRA est, quòd excõmunicatus est positus extra communionem, ergo qui ei communicat, à communione Ecclesiæ recedit, & sic videtur quòd sit excommunicatus.

CONCLVSIO.

Participans cum excommunicato excommunicatus quoque est, aliquando maiori, nonnunquam minori excommunicatione.

RESPONDEO dicendum, quòd excommunicatio potest in alium ferre dupliciter. Aut ita quòd ipse sit excommunicatus cum omnibus ei participantibus, & tunc non est dubium quòd quicunque participat ei, est excommunicatus maiori excommunicatione, aut est excommunicatus simpliciter, & tunc aut participiat aliquis in crimine ei præbendo consilium, auxilium, aut fauorem, & sic iterum est excommunicatus maiori excommunicatione, aut in aliis, sicut in verbo, vel in osculo, vel in mensa, & sic est excommunicatus minori excommunicatione.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesia non ita intendit corrigere infideles, sicut fideles, quorum cura sibi incumbit, & ideo non arcet à communione infidelium, sicut à communione fidelium illorum quos excommunicat, super quo habet aliquam potestatem.

Ad secundum dicendum quòd excommunicato minori excommunicatione licet communicare, & sic excõmunicatio non transit in tertiam personam.

ARTICVLVS III.

Vtrum participare cum excommunicato in casibus non confessis semper sit peccatum mortale.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatũ mortale. Quia Decre. quædã respondet, quòd propter metum mortis non debet aliquis excommunicato communicare, quia aliquis debet prius subire mortem quàm mortaliter peccet sed hæc ratio nulla esset, nisi participare cum excommunicato esset peccatum mortale, ergo, &c.

Præterea. Facere contra præceptum Ecclesiæ est peccatum mortale, sed Ecclesia præcipit quòd communicato nullus communicet, ergo participare cum communicato est peccatum mortale.

Præterea. Nullus arcetur à perceptione Eucharistiæ pro peccato veniali, sed ille qui participat excommunicato in casibus non concessis, arcetur à perceptione Eucharistiæ, quia incurrit minorem excommunicationem: ergo participans excommunicato in casibus non concessis peccat mortaliter.

Præterea. Nullus debet excommunicari maiori excommunicatione, nisi pro peccato mortali, sed aliquis secundum iura potest excommunicari maiori excommunicatione, propter hoc quòd excõmunicato participat: ergo excommunicato participare, est peccatum mortale.

SED CONTRA. A peccato mortali nullus potest absoluere, nisi super eum habeat iurisdictionem, sed potest absoluere à participatione cum excommunicatis quilibet sacerdos, ergo nõ est peccatum mortale.

Præterea. Pro mensura peccati debet esse pœnitentiæ modus, sed pro participatione excommunicationis secundum communẽ con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

suetudinem non imponitur pœna debita mortali peccato, sed magis debita veniali, ergo non est peccatum mortale.

CONCLVSIO.

Tantùm participans excommunicato in crimine: vel in diuinis, seu in Ecclesiæ contemptum, peccat mortaliter.

RESPONDEO dicendũ, quòd quidam dicunt, quod quandocunq; aliquis participat excõmunicato, vel verbo, vel quocunq; dictorũ modorũ, secundũ quos ei cõmunicare non licet, peccat mortaliter, nisi casibus exceptis à iure, sed quia hoc videtur valdè graue quòd homo pro vno verbo, leui quo excõmunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & multis cõmunicantes laqueum damnationis iniicerent, quod in eos retorqueretur: ideò aliis probabilius videtur, quod non semper peccat mortaliter, sed solum quando in crimine sibi participat, vel in diuinis, vel in contemptum Ecclesiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Decret. illa loquitur de participatione in diuinis. Vel dicendum est, quòd similis ratio est de peccato mortali & de veniali quantum ad hoc, quod sicut peccatum mortale non potest benè fieri, ita nec veniale, & ideò sicut homo debet prius sustinere mortẽ, quàm peccet mortaliter, ira etiam quàm peccet venialiter illo modo debiti, quo debet venialia vitare.

Ad secundum dicendum, quòd præceptum Ecclesiæ directè respicit spiritualia, & ex consequenti legittimos actus, & ideò qui communicat eis in diuinis, facit contra præceptum, & mortaliter peccat, qui autem participat eis in aliis, facit præter præceptum & mortaliter non peccat.

Ad tertium dicendum, quòd aliquis etiã sine aliqua culpa quandoque ab Eucharistia arctatur, sicut patet in suspensis, vel interdictis, quia tales pœnæ quandoque alicui pro culpa alterius, quæ in eis punitur, inferuntur.

Ad quartum dicendum, quòd quanuis participare excommunicato sit peccatum veniale, tamen participare pertinaciter est peccatum mortale, & per hoc potest aliquis excommunicari secundum iura.

QVÆSTIO VIGESIMAQVARTA,
De absolutione ab excommunicatione, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandũ est de absolutione ab excõmunicatione. Circa quod tria quęruntur.

D Primò, vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excõmunicatione absoluere.

Secundò, vtrum aliquis possit inuitus ab excommunicatione absolui.

Tertiò, vtrum aliquis possit absolui ab vna excommunicatione, & non alia.

ARTICVLVS PRIMVS.
Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos subditum suum possit ab excommunicatione absoluere: maius enim est vinculum peccati, quàm excõmunicationis, sed quilibet sacerdos potest suum subditum à peccato absoluere: ergo multò fortius ab excommunicatione.

Prætereà. Remota causa, remouetur effectus: sed excommunicationis causa est peccatum mortale: ergo cùm possit quilibet sacerdos à peccato illo mortali absoluere, poterit ab excommunicatione similiter.

SED CONTRA, Eiusdem potestatis est excommunicare & excommunicatum absoluere: sed sacerdotes inferiores non possunt suos subditos excommunicare, ergo nec absoluere.

CONCLVSIO.

Excommunicatum minori excommunicatione potest quilibet sacerdos absoluere, non autem maiori. siue sit à iure, vel ab homine lata, sed ei qui sententiam tulit subiicitur, nisi in articulo mortis.

RESPONDEO dicendum, quòd à minori excõmunicatione quilibet potest absoluere qui potest à peccato participationis absoluere. Si autem est maior, aut est lata à iudice, & sic ille qui tulit vel eius superior potest absoluere: vel est lata à iure, & tunc Episcopus, vel etiam sacerdos potest absoluere, exceptis sex casibus, quos sibi iuris cõditor Papa reseruauit. Primus est quando aliquis iniicit manus in clericũ, vel religiosum. Secundus est de illo, qui incendit Ecclesiam, & est denunciatus. Tertius est de illo qui frangit Ecclesiam, & denunciatus est. Quartus est de illo qui in dtuinis communicat scienter excommunicatus nominaliter à Papa. Quintus de illo qui falsificat literas sedis Apostolicæ. Sextus de illo qui excommunicatis in crimine communicat. Non enim debet absolui, nisi ab eo, qui excommunicauit, etiam si non sit eius subditus, nisi propter difficultatẽ accedendi ad ipsum absolueretur ab Episcopo, vel à sacerdote proprio, præstita iuratoria cautione, quod parebit mãdato illius iudicis, qui sententiã tulit. A primo autem casu octo excipiuntur. Primus est in articulo mortis, in quo à qualibet excõmunicatione potest quis à quolibet sacerdote absolui. Secũdus, si sit ostiarius alicuius potẽris, & nõ ex odio vel proposito percussit. Tertius, si percutiẽs sit mulier. Quartus, si sit seruus, & dominus lęderetur de eius absentia, qui nõ est in culpa. Quintus, si regularis regularem, nisi sit enormis excessus. Sexta si sit pauper. Septimus, si sit impubes, vel senex, vel valetudinarius. Octauus, si habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alii casus, in quibus percutiens clericum excommunicationem non incurrit. Primò, si causa disciplinæ vt magister vel prælatus percusserit. Secũdò, si iocosa leuitate. Tertiò, si inuenerit eum turpiter agentem cum vxore, vel matre, vel sorore, vel filia. Quartò, si statim vim vi repellat. Quintò, si ignoret eum esse clericum. Sextò, si inueniat eum in apostasia posi tertiam admonitionem. Septimò, si transfert se clericus ad actum penitus contrarium, vt si fiat miles, vel ad bigamiam transeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis vinculum peccati sit maius simpliciter, quàm excommunicatio, tamen quo ad aliquid, vinculum excommunicationis est maius, inquãtum nõ solum obligat quo ad Deum, sed etiam in facie Ecclesiæ, & ideò in absoluendo ab excommunicatione requiritur iurisdictio in exteriori foro, non autem in absolutione à peccato, nec exigitur cautio iuramenti, sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione, per iuramentum enim controuersiæ, quæ sunt inter homines, terminantur secundum Apostolum.

Ad secundum dicendum, quòd cùm excommunicatus non sit particeps sacramentorũ Ecclesiæ, sacerdos nõ potest absoluere excõmunicatum à culpa, nisi sit prius absolutus ab excommunicatione. *Notanter dictum*

ARTICVLVS II.
Vtrum aliquis possit absolui inuitus:

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit absolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur inuito aliqui: sed absolutio ab excommunicatione est beneficium spirituale, ergo non potest præstari inuito.

Prætereà. Excommunicationis causa est contumacia, sed quando aliquis non vult absolui, excommunicationem contemnens, tunc est maximè contumax, ergo non potest absolui.

SED CONTRA. Excommunicatio contra voluntatem alicui potest inferri, sed quæ contra voluntatem eueniunt, etiam contra voluntatem amoueri possunt, sicut pater de bonis fortunæ, ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo inuito.

CONCLVSIO.

Potest quis inuitus ab excommunicatione absolui, cùm sit pœna: non autem à peccato, quòd voluntarium est.

RESPONDEO dicendum, quod malum culpæ & pœnæ in hoc differunt, quòd culpæ principium est in nobis, quia omne peccatum voluntarium est: pœnæ autem principium quandoque extra nos est, non enim requiritur ad pœnam quod sit voluntaria, imò est magis de ratione pœnæ quod sit cõtra voluntatẽ, & ideò sicut peccata non cõmittuntur nisi in volutate, ita nõ remittuntur alicui inuito, sed excommunicatio sicut in aliquem inuitum ferri potest, ita & inuitus ab ea absolui potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus, quæ in voluntate nostra consistunt, sicut sunt virtutes quæ non possunt à nolentibus perdi. Scientia enim quamuis sit spirituale bonum, tamen potest à nolente per infirmitatem amitti, & ideò ratio non est ad propositum.

Ad secũdum dicendũ, quòd etiam manente contumacia potest aliquis discretè excommunicationẽ iustè latã remittere: si videat saluti illius expedire, in cuius medicinã excõmunicatio lata est.

ARTICVLVS III.
Vtrum quis possit absolui ab vna excommunicatione, nisi absoluatur ab omnibus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd quis nõ possit absolui ab vna excommunicatione nisi absoluatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ: sed causa excommunicationis est peccatum, cum ergo aliquis non possit absolui vno peccato nisi absoluatur ab omnibus, nec in excommunicatione hoc esse poterit.

Prætereà, Excommunicationis absolutio in Ecclesia fit, sed ille qui vna excommunicatione est irretitus, extra Ecclesiam est: ergo quandiu vna manet, ab alia absolui non potest.

SED CONTRA, Excommunicato quædam pœna est, sed ab vna pœna aliquis liberatur alia remanente: ergo ab vna excommunicatione alia remanente quis absolui potest.

CONCLVSIO.

Absolutus ab vna excommunicatione ab omnibus absolutus intelligitur, si sint ab vno iudice latæ, nisi aliter fuerit expressum, non autem si sint à diuersis iudicibus factæ.

RESPONDEO dicendum, quòd excommunicationes non habent connexionem in aliquo & ideo possibile est quòd aliquis ab vna absoluatur, & in altera remaneat. Sed circa hoc sciẽdum est, quòd aliquis quandoque est excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice, & tunc quando absoluitur ab vna, intelligitur ab omnibus absolui, nisi contrarium exprimatur, vel nisi cum quis absolutionem impetrat de vno tantum casu excommunicationis, cum pluribus excommunicatus sit. Quandoque est communicatus à diuersis iudicibus, & tunc absolutus ab vna excommunicatione non propter hoc est absolutus ab altera, nisi omnes alij ad petitionem eius, absolutionem eius confirmauerint, vel nisi omnes demandent vni absolutionem.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia peccata habẽt connexionem in auersione voluntatis à Deo, cum quo non potest esse peccatorum remissio: & ideò vnum peccatum sine altero remitti non potest. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem, nec iterum absolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatem: & ideò ratio non sequitur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiam ita possibile est quod ista separatio removeatur quantũ ad vnam causam, & maneat quantũ ad alteram.

QVÆSTIO VIGESIMAQVINTA,
De indulgentia secundum se, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de indulgentia. Et primò de ea secundum se. Secundò de facientibus indulgentiam. Tertiò, de recipientibus eam. Circa primum quæruntur tria.

Primò, vtrum per indulgẽtiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

Secundò, verũ indulgentiæ tantũ valeant quantũ pronuntiãtur.

Tertiò, vtrũ pro temporali subsidio sit indulgentia facienda.

ARTICVLVS I.
Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per indulgentiam non possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. Quia super illud 2. Tim. 2. Negare seipsum non potest, dicit glos. quod faceret si dicta sua non impleret, sed ipse dicit Deuter. 23. Secundum mensuram delicti erit & plagarum modus, ergo non potest aliquid remitti de pœna satisfactionis taxata secundum quantitatem culpæ.

Prætereà, Inferior non potest absoluere ab eo ad quod superior obligauit, sed Deus absoluendo à culpa, obligat ad pœnam temporalem, vt dicit Hugo de S. Vict. ergo nullus homo potest absoluere à pœna illa, aliquid dimittendo.

Prætereà, Hoc ad potestatẽ excellentię pertinet, vt sine sacramẽtis effectus sacramentorũ tradatur, sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis nisi Christus, cùm ergo satisfactio sit pars sacramenti, operans ad dimissionem pœnæ debitę, videtur quod nullus homo purus possit dimittere debitum pœnæ sine satisfactione.

Prætereà, Potestas ministris ecclesiæ nõ est tradita in destructionem, sed in ædificationem, sed hoc ad destructionem pertinet, si satisfactio, quæ est ad vtilitatẽ nostrã, inquantũ remediũ præbet, tolleretur, ergo potestas ministrorũ ecclesiæ ad hoc se non extendit.

SED CONTRA, Prioris Cor. 2. Nam & ego quod donaui, si quid propter vos donaui in persona Christi, glos. id est, ac si Christus donasset: sed Christus poterat relaxare absq; omni satisfactione pœnam peccati, vt patet Ioan. 8. de muliere adultera, ergo & Paulus potuit: ergo & Papa qui non est minoris potestatis in Ecclesia, quàm Paulus fuerit.

Prætereà, Ecclesia generalis nõ potest errare: quia ille qui in omnibus exaudirus est pro sua reuerentia, dixit Petro: super cuius confessione Ecclesia fundata est: ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, Luc. 22. sed ecclesia generalis indulgentias approbat, & facit: ergo indulgentiæ aliquid valent.

CONCLVSIO.

Valent indulgentiæ, quæ merita supererogationis Christi, & sanctorum sunt, non modò ab innatis in hoc seculo pro peccatis contritis & confessis pœnitentiæ, sed ad absolutionem à pœnis in futuro seculo pro peccatis in purgatorio existentibus.

RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere, quia impium esset dicere, quòd Ecclesia aliquid vanum faceret. Sed quidam dicunt, quòd non valent ad absoluendum à reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum iudicium Dei meretur, sed valent ad absoluendum ab obligatione, quia sacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam etiam ordinatur ex Canonũ institutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primò, quia est expresse cõtra priuilegium Petro datum, vt quod in terra remitteret, in cœlo remitteretur. Vnde remissio quæ fit ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea, Ecclesia huiusmodi indulgentias faciens, magis dammificaret quàm adiuuaret, quia remitteret ad grauiores pœnas, scilicet Purgatorii, absoluendo à pœnitentiis iniunctis.

Et ideò aliter dicendum est, quòd valent & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad iudicium Dei ad remissionem pœnæ restantis post contritionem & absolutionem & confessionem, siue sit iniuncta, siue non. Ratio autem quare valere possunt, est vnitas corporis mystici, in qua multi in operibus pœnitentię supererogauerunt ad mensuram debitorum suorum, & multas etiam tribulationes iniustas iustiuauerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expiari, si eis deberetur, quorum meritorum tanta est copia, quòd omnem pœnam debitam hunc viuentibus excedunt, & præcipuè propter meritum Christi, quod etsi in sacramentis operetur, non tamen efficacia eius in sacramentis includitur, sed sua infinitate excedit efficaciam sacramẽtorum. Dictum est autem supra, quòd vnus pro alio satisfacere potest, sanctí autẽ in quibus superabundantia operum satisfactionis inuenitur, non determinatè pro isto qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt, aliàs absque omni indulgentia consequerentur remissionem, sed communiter pro tota Ecclesia, sicut Apostolus sit se implere ea quæ desunt passionum Christi in corpore suo pro Ecclesia, ad quam scribit Colloss. 1. & sic prædicta merita sunt communia toti Ecclesię. Ea autem quæ sunt alicuius multitudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine, secundum arbitrium eius, qui multitudini præest. Vnde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnæ, si alius pro eo satisfecisset, ita si ei satisfactio alterius sibi per eum qui potest distribuatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd remissio quæ per indulgentias fit non tollit quantitatem pœnæ ad culpam, quia pro culpa vnius alius sponte pœnam sustinuit.

AD SECVNDVM dicendum, quòd iste qui indulgentias suscipit non absoluitur, simpliciter loquendo, à debito pœnæ, sed datur sibi vnde debitum soluat.

AD TERTIVM dicendum, quod effectus sacramẽtalis absolutionis est diminutio reatus, & hic effectus nõ inducitur per indulgentias, sed pro eo faciens indulgẽtias soluit pœnam, quam debuit de bonis Ecclesiæ communibus, vt ex dictis patet.

Ad quartum dicendum, quòd maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia quàm ex assuetudine nostrorũ operum: quia ex affectu, quem accipiens indulgentias concipit ad causam, pro qua indulgentia datur, ad gratiam disponitur: ideò etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur, & ideò non est in destructionem indulgẽtias dare nisi ordinatè dentur. Tamen coniulendum est eis qui indulgentias cõsequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentię iniunctis abstineant, vt etiam ex his remedium consequantur, quamuis à debito pœnæ essent immunes, & præcipuè, quia quandoque sunt plurium debitores, quàm credant.

ARTICVLVS II.
Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non valent tantum quantum pronunciantur. Indulgentiæ enim non habent effectum nisi ex vi clauium, sed ex vi clauium non potest habens clauem dimittere de pœna peccati, nisi aliquid determinatum, considerata quantitate peccati & contritionis pœnitentis, ergo cùm indulgentiæ fiant pro libito instituentis indulgentiam, videtur quòd non valeant tantum quantum pronuntiantur.

Prætereà, Per debitum pœnæ homo à gloriæ adeptione retardatur, quam summè appetere debet, sed si indulgentiæ tantum valent quantũ pronuntiãtur, in breui homo per indulgentias discurrens, posset ab omni reatu temporalis pœnæ immunis reddi, ergo videtur quòd deberet his acquirendis, omnibus aliis operibus dimissis homo vacare.

Prætereà. Aliquando datur indulgentia, quòd qui dat auxilium ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequitur. Si ergo indulgentiæ tantũ valent, quantum prædicantur, tunc qui dat vnum denarium, & secundò vnũ etiam, iterum tertium, plenam absolutionem ab omni peccatorum pœna consequetur, quod videtur absurdum.

Prætereà. Quandoq; datur hoc modo indulgentia, quòd qui vadit ad aliquam Ecclesiam septem annos remissionis consequatur, si ergo tantum valet indulgentia, quantum prædicatur, ille qui habet domum iuxta ecclesiam illam, vel clerici qui quotidie vadunt, consequuntur tantum quantũ ille, qui à remotis partibus venit, quod videtur iniustum: & iterum, vt videtur pluries indulgentiam consequitur in die, cùm pluries vadat.

Prætereà. Idem videtur remittere alicui pœnam vltra iustam æstimationem, quàm remittere absque causa, quia tantũ ad hoc quòd excedit non recompensatur: sed ille qui facit indulgentiam, non posset remittere absq; causa pœnã in toto vel in parte alicui, etiam si diceret Papa alicui: Ego remitto tibi omnem pœnã debitam pro peccato: ergo videtur quòd nec possit aliquid dimittere vltra iustã æstimationem, sed indulgentiæ plerunq; prædicantur vltra iustam æstimationem: ergo non tantum valent, quantum prædicantur.

SED CONTRA. Iob. 15. Nunquid Deus indiget mendacio nostro vt pro eo loquamur dolose? ergo Ecclesia prædicando indulgentias, non mentitur, & ita tantum valent, quãtum prædicantur.

Prætered. Primæ Cor. 1. dicit Apostolus: Si ãnanis est prędicatio nostra, inanis est & fides nostra: ergo quicunque in prædicatione falsum dicit, fidem quantum est in se, enãcuat, & ita mortaliter peccat, si ergo non tantum valent indulgentiæ, quantum prædicantur: omnes mortaliter peccant, indulgentiam prędicantes, quod est absurdum.

CONCLVSIO.

Indulgentiæ tantum valent quantum prædicantur, si ab habente potestatem fidelibus, Christi vitæ meritis, ad honorem Dei, & proximi vtilitatem conferantur.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est multiplex opinio, quidam enim dicunt quòd huiusmodi indulgentiæ non tantum valent, quantum prædicantur: sed vnicuiq; tantum valent,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantũ fides & deuotio fua exigit. Sed dicunt quod Ecclesia ad hoc ita pronuntiat, vt quadã pia fraude homines ad benefactendũ alliciat, ficut mater quæ promittens filio pomũ, ipsum ad ambulandũ prouocat. Sed hoc videtur esse valde periculosum dicere. Sicut enim dicit Auguſt. in epiſtola ad Hiero. Si in ſacra ſcriptura deprehenditur aliquid falſitatis, iam robur authoritatis ſacræ ſcripturæ perit, & ſimiliter ſi in prædicatione Eccleſiæ aliqua falſitas deprehenderetur, non eſſent documenta Eccleſiæ alicuius authoritatis ad roborandam fidem. Et ideò alij dixerunt, quod valent tantum quantum pronuntiantur ſecundum iuſtam æſtimationem, non tamen recipientis indulgentiam, qui minus forte æſtimat quod dat, aut ſecundum æſtimationem dantis, qui minus parum æſtimare poſſet quod datur: ſed ſecũdum iuſtam æſtimationem, quæ iuſta eſt ſecundum iudicium bonorum, penſata conditione perſonæ & vtilitate & neceſsitate Eccleſiæ, quia vno tempore Eccleſia plus indiget, quàm alio.

Sed hæc etiam opinio ſtare nõ poteſt, vt videtur. Primò, quia ſecundum hoc indulgentiæ non valerent ad remiſsionem, ſed magis ad commutationem quandam. Et præterea, prædicatio Eccleſiæ à mendacio non accuſaretur: cùm quandoque indulgentia prædicetur longè maior, quàm iuſta æſtimatio poſsit requirere, omnibus prædictis conditionibus penſatis. Sicut quando dat Papa indulgentiam, quòd pergens ad vnam Eccleſiam: habeat ſeptem annos indulgentiæ, cuiuſmodi etiam indulgentiæ à b. Gregorio in ſtationibus Romæ inſtitutæ ſunt. Et ideò alij dicunt quòd quantitas remiſsionis indulgentis non eſt menſuranda ſecundum deuotionem tantùm ſuſcipientis: vt prima opinio dicebat, neque ſecundum quantitatem eius quod datur, ſicut dicebat ſecunda, ſed ſecundum cauſam pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur dignus vt talem indulgentiam conſequatur. Vnde ſecundum quod accedit ad iſtam cauſam ſecundum hoc conſequitur remiſsionem indulgentiæ vel in toto, vel in parte.

Sed hoc iterum non poteſt ſaluare conſuetudinem Eccleſiæ quæ interdum pro eadem cauſa maiorem indulgentiam ponit: ſicut rebus eodem modo ſe habentibus quandoque datur vnus annus viſitantibus Eccleſiam vnam, quandoque 40 dies, prout gratiã Papa facere voluerit, indulgentiã conſtituens. Vnde quantitas remiſsionis non eſt menſuranda ex cauſa, quæ facit indulgentia dignum. Et ideò aliter dicendum eſt, quod quantitas, effectus ſequitur quantitatem ſuæ cauſæ: cauſa autem remiſsionis pœnæ in indulgentiis non eſt niſi in abundantia meritorum Eccleſiæ, quæ ſe habet ſufficienter ad totam pœnam expiandam, non autem cauſa remiſsionis effectiua eſt, vel deuotio, aut labor, aut datum recipientis indulgentiam, aut cauſa pro qua fit indulgentia. Vnde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remiſsionis, ſed ad merita Eccleſiæ, quæ ſuperabundant, & ideò ſecundum quod applicantur ad iſtum, ſecundum hoc remiſsionem conſequitur. Ad hoc autem quod applicentur iſti, requiritur authoritas diſpenſandi huiuſmodi theſaurum, & vnio eius cui diſpenſatur ad eum, qui merebatur, quòd eſt per charitatem, & ratio diſpenſationis, ſecundum quam ſoluetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt; fecerunt enim ad honorem Dei & vtilitatem Eccleſiæ, vnde quæcunque cauſa adſit, quæ in vtilitatẽ & honorem Dei vergat, ſufficiens eſt ratio indulgentias faciendi. Et ideò ſecundum alios dicendum, quòd indulgentiæ ſimpliciter tantùm valent, quantũ prædicantur, dummodo ex parte dantis ſit authoritas, & ex parte recipientis charitas, & parte cauſæ pietas, quæ cõprehendit honorẽ Dei & proximi vtilitatem, nec in hoc ſit nimis magnum forum de miſericordia Dei, vt quidam dicunt, nec diuinæ iuſtitiæ derogatur, quia non de pœna dimittitur, ſed vnius pœna alteri computatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis eſt duplex, ſcilicet, ordinis & iuriſdictionis. Clauis ordinis ſacramẽtale quoddam eſt, & quia ſacramentorum effectus non ſunt determinati ab homine, ſed à Deo, non poteſt taxare ſacerdos, quantum per clauem ordinis in foro confeſsionis de pœna debita dimittat, ſed tantum dimittitur, quãtum Deus ordinauit. Sed clauis iuriſdictionis non eſt quid ſacramentale, & effectus eius arbitrio hominis ſubiacet: & huiuſmodi clauis effectus eſt remiſsio quæ eſt per indulgentias, cùm non pertineat ad diſpoſitionem ſacramentorũ talis dimiſsio, ſed ad diſpenſationem bonorum cõmunium Eccleſiæ, & ideò etiam legati, non ſacerdotes indulgẽtias facere poſſunt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiã eſt taxare quantũ per indulgentiam de pœna dimittatur. Si tamẽ inordinatè remittat, ita quòd homines quaſi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgẽtiam conſequitur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis huiuſmodi indulgentiæ multum valeant ad remiſsionem pœnæ, tamen alia opera ſatisfactionis ſunt magis meritoria reſpectu præmij eſſentialis, quod in infinitum melius eſt, quàm dimiſsio pœnæ temporalis.

AD TERTIVM dicendum, quod quando datur indulgentia indeterminatè, qui dant auxilium ad fabricam Eccleſiæ, intelligitur tale auxilium, quòd ſit conueniens ei, qui auxilium dat, & ſecundum quòd accedit ad hoc, ſecundum hoc plus vel minus de indulgentia conſequitur: vnde etiam aliquis pauper dans vnum denarium, cõſequitur totam indulgentiam: nõ autem diues, quem non decet ad opus tam pium ita parum dare: ſicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, ſi ei obolum daret.

AD QVARTVM dicendum, quòd ille qui eſt vicinus Eccleſiæ, & Eccleſiæ ſacerdotes & clerici conſequuntur tantam indulgentiam, ſicut illi qui venirent à mille dietis, quia remiſsio nõ proportionatur labori vt dictum eſt, ſed meritis quę diſpenſantur. Sed ille qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendum quando indiſtinctè indulgentia datur. Quandoque enim diſtinguitur, ſicut Papa in generalibus abſolutionibus, illis qui tranſeunt mare, dat quinq; annos, aliis qui tranſeunt montes, tres, aliis vnum: nec tamen quotieſcunque vadit infra tempus indulgentiæ, toties eam conſequitur. Quandoq; ad determinatum tempus datur, vt cùm dicitur. Quicunque vadit ad Eccleſiam talem vtique ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia, intelligitur ſemel tantum. Sed ſi in aliqua Eccleſia ſit indulgentia perennis, ſicut in Eccleſia beati Petri, quadraginta dierum, tunc quoties aliquis vadit, totiens indulgentiam conſequitur.

AD QVINTVM dicendum, quòd cauſa non requiritur ad hoc quod ſecundum eam menſurari debeat remiſsio pœnæ, ſed ad hoc quod intentio illorum, quorum merita communicantur ad ipſum prouenire poſsint. Bonum autem vnius communicatur alteri dupliciter. Vno modo per charitatem, & ſic etiam ſine indulgentiis aliquis eſt omnium bonorum particeps, quæ ſunt, ſi in charitate ſit. Alio modo per intentionem facientis, & ſic per indulgentias ſi cauſa legitima adſit, poteſt intentio illius, qui pro vtilitate Eccleſiæ operatus eſt, ad iſtum continuari.

ARTICVLVS III.

Vtrum pro temporali ſubſidio fieri debeat indulgentia.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod pro temporali ſubſidio non debeat fieri indulgẽtia: quia remiſsio peccatorũ eſt quoddam ſpirituale. Sed dare ſpirituale pro temporali eſt ſimonia, ergo fieri hoc non debet.

Præterea. Spiritualia ſubſidia ſunt magis neceſsaria quàm temporalia, ſed pro ſpiritualibus ſubſidiis non videtur fieri indulgentia, ergo multò minus pro temporalibus fieri debent.

SED CONTRA eſt communis conſuetudo, quæ pro peregrinationibus & eleemoſynis faciendis indulgentias facit.

CONCLVSIO.

Licet pro temporali ſubſidio ad ſpiritualia ordinato indulgentias conferri, non autem pro temporali ſimpliciter.

RESPONDEO dicendum, quod temporalia ad ſpiritualia ordinantur, quia propter ſpiritualia debemus vti temporalibus, & ideò pro temporalibus ſimpliciter non poteſt fieri indulgentia, ſed pro temporalibus ordinatis ad ſpiritualia, ſicut eſt repreſsio inimicorum Eccleſiæ, qui pacem Eccleſiæ perturbant, ſicut conſtructio Eccleſiarum & pontium, & aliarum eleemoſynarum.

Et per hoc patet quòd non ſit ibi ſimonia, quia non datur ſpirituale pro temporali: vnde patet ſolutio ad primum.

Ad ſecundum dicendum, quòd etiam pro purè ſpiritualibus poteſt fieri indulgentia, & ſit quandoque: ſicut quicunque orat pro Rege Franciæ, habet decem dies pro indulgẽtia à Papa Innocentio. & ſimiliter crucem prædicantibus datur quandoque eadem indulgentia, quæ crucem accipientibus.

QVÆSTIO VIGESIMASEXTA,

De his qui poſſunt indulgentias facere, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt, de his qui poſſunt indulgentias facere. Circa quod quatuor quæritur.

Primò, vtrum quilibet ſacerdos parochialis poſsit indulgentias facere.

Secundò, vtrum diaconus vel nõ ſacerdos poſsit eas facere.

Tertiò, vtrum Epiſcopus poſsit eas facere.

Quartò, vtrum exiſtens in peccato mortali poſsit eas facere.

ARTICVLVS I.

Vtrum Sacerdos parochialis poſsit indulgentias facere.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd quilibet ſacerdos parochialis poſsit indulgentias facere. Indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Eccleſiæ: ſed non eſt aliqua congregatio, in qua non ſit meritorum abundantia, ergo quilibet ſacerdos poteſt facere indulgentiã, ſi habet plebem ſubiectam, & ſimiliter quilibet Prælatus.

Præterea, Prælatus quilibet gerit perſonam totius multitudinis, ſicut vnus homo gerit perſonã ſuam, ſed quilibet poteſt alteri communicare bona ſua pro altero ſatisfaciendo, ergo & Prælatus poteſt communicare bona multitudinis ſibi commiſſæ, & ſic videtur quod poſsit indulgentias facere.

SED CONTRA, Minus eſt excõmunicare, quàm indulgentias facere, ſed hoc non poteſt ſacerdos parochialis, ergo nec illud.

CONCLVSIO.

Non omnes ſacerdotes, ſed ſolus Epiſcopus poteſt indulgentias facere.

RESPONDEO dicendum, quòd indulgentiæ effectum habent ſecundum quod opera ſatisfactoria vnius alteri computantur, non ſolùm ex vi charitatis, ſed ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipſum. Sed intẽtio alicuius poteſt ad alterũ dirigi tripliciter,

tripliciter, aut in ſpeciali, aut in generali, aut in ſingulari. In ſingulari quidẽ, ſicut cùm quis pro alio ſatisfacit determinatè, & ſic quilibet poteſt alteri ſua opera communicare. In ſpeciali autem, ſicut cùm quis orat pro cõgregatione ſua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiam ordinat ſua opera ſatisfactoria: & ſic ille, qui congregationi præeſt, poteſt opera illa aliquando communicare, applicando intentionem illorum qui ſunt de congregatione ſua ad hunc determinatè. Sed in generali, ſicut cùm quis opera ſua ordinat ad bonum commune in generali, & ſic ille qui præeſt Eccleſiæ generaliter, poteſt opera illa cõmunicare applicando intentionem ſuam ad hunc vel ad illum, & quia homo eſt pars congregationis, & congregatio eſt pars Eccleſiæ, ideò in intentione priuati boni intentio boni congregationis includitur & boni totius Eccleſiæ: & ideò ille qui præeſt Eccleſiæ, poteſt communicare ea quæ ſunt congregationis & huius hominis: & ille qui præeſt congregationi poteſt communicare ea quæ ſunt huius hominis, ſed non conuertitur. Sed neque prima communicatio, neque ſecunda indulgentia dicitur, ſed ſolum tertia, propter duo. Primò, quia per illas communicationes quamuis homo ſoluatur à reatu pœnæ quantũ ad Deũ, tamen non ſoluitur à debito faciendi ſatisfactionem iniunctam ad quam obligatus eſt ex præcepto Eccleſiæ. Sed per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito ſoluitur. Secundò, quia in vna perſona vel in vna congregatione non eſt indeficientia meritorum, vt ſibi & omnibus aliis valere poſsint, vnde iſte non abſoluit à pœna debita pro toto, niſi tantùm determinatè pro eo fiat quantùm debebatur. Sed in Eccleſia rota eſt indeficientia meritorum, præcipuè propter meritum Chriſti, & ideò ſolus ille qui præficitur Eccleſiæ, poteſt indulgentias facere. Sed cùm Eccleſia ſit congregatio fidelium, congregatio autem hominum ſit duplex, ſcilicet, œconomica, vt illi qui de vna familia: & politica, ſicut illi qui ſunt de vno populo: Eccleſia aſsimilatur congregationi politicæ, quia ipſe populus Eccleſia dicitur: ſed conuentus diuerſi vel parochia in vna diœceſi aſsimilantur cõgregationi in diuerſis familiis, vel in diuerſis officiis, & ideò ſolus Epiſcopus propriè Prælatus Eccleſiæ dicitur, & ideò ipſe ſolus quaſi ſponſus annulum Eccleſiæ recipit, & ideò ipſe ſolus habet poteſtatem plenam in diſpenſatione ſacramentorũ & iuriſdictionẽ in foro cauſarũ quaſi perſona publica. Alij autem ſecundum quod ab eis committitur. Sed ſacerdotes qui plebibus præficiuntur, non ſunt ſimpliciter Prælati, ſed quaſi coadiutores: vnde in conſecratione ſacerdotum Epiſcopus dicit, Quantò fragiliores ſumus, tantò magis auxilijs his indigemus, & propter hoc etiam non omnia ſacramenta diſpenſant, vnde ſacerdotes parochiales vel Abbates, aut alij huiuſmodi Prælati, non poſſunt indulgentias facere.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS II.

Vtrum diaconus poſsit indulgentias facere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd diaconus non poſsit indulgentias facere, vel alius non ſacerdos quia remiſsio peccatorum eſt effectus clauium: ſed non habet claues niſi ſolus ſacerdos, ergo ipſe ſolus poteſt indulgentias facere.

Præterea, Plenior remiſsio pœnę eſt in indulgẽtiis, quàm in foro pœnitentiali, ſed hoc non poteſt niſi ſacerdos, ergo nec illud.

SED CONTRA. Eidem confertur diſpenſatio theſauri Eccleſiæ, cui committitur regimen Eccleſiæ, ſed hoc committitur quandoque non ſacerdoti, ergo poteſt indulgentias facere. Nam ex diſpenſatione, theſauri Eccleſiæ efficaciam habent.

CONCLVSIO.

Non tantùm Epiſcopi & ſacerdotes indulgentias facere poſſunt, ſed quicunque iuriſdictionem habent in Eccleſia, ſiue ex commiſſione, ſiue ordinariè illam habeant.

RESPONDEO dicendum, quod poteſtas faciendi indulgentias ſequitur iuriſdictionem, vt ſuprà dictum eſt: & quia diaconi & alij non ſacerdotes poſſunt habere iuriſdictionem vel commiſſam, ſicut legati: vel ordinariam, ſicut electi, ideò poſſunt indulgentias facere etiam non ſacerdotes, quamuis non poſsint abſoluere in pœnitentiali foro, quod eſt ordinis.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta. Indulgẽtias enim facere pertinet ad iuriſdictionis, & non ad clauem ordinis.

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopus poſsit indulgentias facere.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd etiam Epiſcopus non poſsit indulgentias facere, quia theſaurus Eccleſiæ eſt communis toti Eccleſiæ, ſed id quod eſt commune toti Eccleſiæ non poteſt diſpenſari niſi per illũ, qui toti Eccleſiæ præeſt, ergo ſolus Papa poteſt indulgentias facere.

Præterea, Nullus poteſt remittere pœnas à iure derminatas, niſi ille qui habet poteſtatem iuſ condendi, ſed pœnæ ſatisfactoriæ ſunt pro peccatis determinatæ in iure, ergo remittere huiuſmodi pœnas poteſt ſolus Papa.

SED CONTRA eſt conſuetudo Eccleſiæ, ſecundum quam Epiſcopi dant indulgentias.

CONCLVSIO.

Solus Papa plenarias indulgentias pro libito ſuæ voluntatis, legitima tamen exiſtente cauſa, facere poteſt, cæteri autem Epiſcopi quantum ſibi à Papa taxatum fuerit.

RESPONDEO dicendum, quòd Papa habet plenitudinem pontificialis poteſtatis, quaſi Rex in regno. Sed Epiſcopi aſſumuntur in partem ſolicitudinis, quaſi iudices ſingulis ciuitatibus præpoſiti, propter quod eos in ſuis literis Papa fratres vocat. Reliquos autem omnes vocat filios: & ideò poteſtas faciendi indulgentias plenè reſidet in Papa, quia poteſt facere prout vult, cauſa tamen exiſtente legittima. Sed in epiſcopis eſt taxata ſecundum ordinationem Papæ, & ideò poſſunt facere ſecundum quod eis eſt taxatum, & non amplius, & per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ille, qui eſt in peccato, poſsit indulgentias facere.

ADD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd ille, qui eſt in peccato mortali, non poſsit facere indulgentias, quia riuus, cui fons non influit, nihil profluere poteſt: ſed prælatio in peccato mortali exiſtente, non influit fons gratiæ, ſcilicet, ſpiritusſancti, ergo non poteſt in alios profluere faciendo indulgentias.

Præterea. Maius eſt facere indulgentiam, quàm recipere: ſed ille qui eſt in peccato mortali, non recipit, vt dicetur, ergo nec facere poteſt.

SED CONTRA, Indulgentiæ fiunt per poteſtatem prælatis eccleſiæ traditam, ſed peccatum mortale non poteſtatem tollit, ſed bonitatem, ergo poteſt aliquis in peccato mortali exiſtens indulgentias facere.

CONCLVSIO.

Poteſt prælatus in peccato mortali exiſtens indulgentias facere.

RESPONDEO dicendum, quòd facere indulgentias pertinet ad iuriſdictionem, ſed per peccatum homo non admittit iuriſdictionem: & ideò indulgentiæ æquiualent, ſi fiant ab eo qui eſt in peccato mortali, ſicut ſi fierent ab eo, qui eſt ſanctiſsimus: cùm non remittat pœnam ex vi meritorum ſuorum, ſed ex vi meritorum reconditorum in theſauris eccleſiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iſte prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non profluit de ſuo aliquid: & ideò non requiritur quod influxũ recipiat à fonte ad hoc, quod eius indulgentiæ valeant.

Ad ſecundum dicendum, quòd maius eſt facere indulgentias quàm recipere, quantum ad poteſtatem, ſed eſt minus quantum ad propriam vtilitatem.

QVÆSTIO VIGESIMA SEPTIMA,

De his quibus valent indulgentiæ, in quatuor articulos diuiſa.

EINDE conſiderandum eſt de his, quibus valet indulgentia. Circa quod quæruntur quatuor.

D Primò, vtrum indulgentia valeat exiſtentibus in mortali peccato.

Secundò, vtrum valeat religioſis.

Tertiò, vtrũ valeat nõ facienti illud, pro quo indulgentia datur.

Quartò, vtrum valeat ei qui indulgentiam facit.

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentiæ valeant exiſtentibus in peccato mortali.

ADPRIMVM ſic proceditur. Videtur quod indulgentia valeat exiſtẽtibus in peccato mortali. Quia aliquis poteſt alteri mereri etiam in peccato mortali exiſtẽti gratiã & multa alia bona, ſed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc quòd merita ſanctorum applicantur ad iſtum, ergo habẽt effectum in illis, qui ſunt in peccato mortali.

Præterea, Vbi eſt maior indigentia, magis habet locum miſericordia, ſed ille qui eſt in peccato mortali, maximè indiget, ergo ei maximè debet fieri miſericordia per indulgentiam.

SED CONTRA, Membrum mortuum nõ ſuſcipit influentiam ab aliis viuis: ſed ille qui eſt in peccato mortali, eſt quaſi membrum mortuum, ergo per indulgentias non ſuſcipit influentiam ex meritis viuorum membrorum.

CONCLVSIO.

Mortalibus criminibus obnoxiis nullatenus indulgentiæ proſunt, ſed contritis & confeſſis.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt indulgentias valere etiam exiſtentibus in mortali peccato, non quidem ad dimiſsionem pœnæ, quia nulli poteſt dimitti pœna, niſi cum dimiſſa eſt culpa, qui enim non eſt conſecutus operationem dei in remiſſionem culpæ, non poteſt conſequi remiſsionem pœnæ à miniſtro Eccleſiæ, neque in indulgentiis, neque in foro pœnitentiali, valent tamen eis ad acquirendum gratiam. Sed hoc non videtur verum, quia quamuis merita illa, quę per indulgentiam communicantur, poſſunt valere ad merendum gratiam, non tamen propter hoc diſpenſantur, ſed determinantur ad remiſsionem pœnæ, & ideo non valent exiſtentibus in peccato mortali, & ideo in omnibus indulgentiis ſit mentio de verè contritis & confeſsis. Si autem fieret communicatio per hunc modũ. Facio te participem meritorum totius Eccleſiæ, vel vnius congregationis, vel vnius ſpecialis perſonę, ſic poſſet valere ad merendum aliquid illi, qui eſt in peccato mortali, vt prædicta opinio dicit.

Et per hoc patet ſolutio ad primum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit magis indigens, qui est in peccato mortali, tamen est minus capax.

ARTICVLVS II.

Virtum indulgentiæ valeant religiosis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non valeant religiosis. Non enim competit eis suppleri, ex quorum abundantia aliis suppletur, sed ex superabundantia operum satisfactionis, quæ sunt in religiosis aliis suppletur per indulgentias, ergo eis non competit per indulgentiam suppleri.

Præterea, In Ecclesia non debet aliquid fieri quod inducat religionis dissolutionem: sed si religiosis indulgentiæ prodessent, esset occasio dissolutionis disciplinæ regularis, quia religiosi nimis vagarentur per huiusmodi indulgentias, & pœnas impositas in capitulo sibi negligerent: ergo religiosis non prosunt.

SED CONTRA, Nullus ex bono reportat damnum, sed religio bonum est, ergo religiosi non consequuntur hoc damnum, vt eis indulgentiæ non valeant.

CONCLVSIO.

Non tantùm laicis, sed religiosis etiam indulgentiæ prosunt.

RESPONDEO dicendum, quòd tam secularibus quàm religiosis valent indulgentiæ, dummodo sint in charitate, & seruent ea quæ pro indulgentiis indicuntur, non enim religiosi sunt minus adiuuabiles meritis aliorum, quàm seculares.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis religiosus sit in statu perfectionis, tamen ipse sine peccato viuere non potest: & ideò aliquando propter peccatum aliquod commissum sit reus pœnæ, potest per indulgentias ab hoc expiari. Non enim est inconueniens, si ille qui est simpliciter superabundans: aliquo tempore indigeat & quantum ad aliquid, & sic indiget supplemento quo subleuetur. Vnde dicitur Galat. 6. Alter alterius onera portate.

Ad secundum dicendum, quod propter indulgentias non debet dissolui regularis observantia, quia religiosi magis merentur religionem suam seruando, quantum ad præmium vitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo, quamuis minus quantum ad dimissionem pœnæ, quod est minus bonum, nec iterum per indulgentias dimittuntur pœnæ iniunctæ in capitulo, quia in capitulo agitur quasi forum iudiciale magis, quàm pœnitentiale. Vnde etiam non sacerdotes capitulum tenent, sed absoluitur à pœna iniuncta vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

ARTICVLVS III.

Virum ei qui non facit id pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ei qui non facit pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari, quia ei qui nõ potest operari, voluntas pro facto reputatur: sed aliquãdo fit indulgentia pro aliqua eleemosyna facienda, quam aliquis pauper facere non potest, & tamen libenter faceret, ergo indulgentia ei valet.

Præterea, Vnus potest pro alio satisfacere: sed indulgentia ad remissionem pœnæ operatur sicut & satisfactio, ergo vnus pro alio potest indulgentiam accipere, & sic ille consequetur indulgentiam, qui non facit hoc, pro quo indulgentia datur.

SED CONTRA, remota causa remouetur effectus, si ergo aliquis non facit hoc, pro quo indulgentia datur, quod est indulgentiæ causa, indulgentiam non consequitur.

CONCLVSIO.

Indulgentiam minimè consequuntur qui id non efficiunt, pro quo indulgentia datur.

RESPONDEO dicendum, quòd non existente conditione, non consequitur illud quod sub conditione datur. vnde cùm indulgentia detur sub hac conditione, quod aliquis aliquid faciat vel det, si illud non exerceat, indulgentiam non consequitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur quantum ad præmium essentiale: sed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pœnæ vel aliquid huiusmodi.

Ad secundum dicendum, quod opus proprium potest quis applicare per intentionem cuicunque voluerit, & ideo potest pro quocunque vult satisfacere: sed indulgentia nõ potest applicari ad alterum nisi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cùm ipse applicet ad facientem vel dantem hoc aut illud, ille non potest qui hoc facit ad alterum, hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret indulgentia, ille qui facit, vel pro quo fit, habeat tantùm indulgentiam, quantùm valeret ei pro quo fit, nec tamen iste qui facit hoc opus daret alteri indulgentiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

ARTICVLVS IIII.

Virum indulgentia valeat ei qui facit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentia non valeat ei qui facit, quia facere indulgẽtias est iurisdictionis, sed nullus in seipsum potest exercere ea, quæ sunt iurisdictionis, ergo nullus potest indulgentiæ à se factæ particeps esse.

Præterea, Secundum hoc ille, qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico facto, sibi pœnam remittere omnium peccatorum, & ita impunè peccaret, quod videtur absonum.

Præterea, Eiusdem potestatis est facere indulgentias & excommunicare, sed aliquis non potest excommunicare seipsum, ergo nec indulgentię quam facit particeps esse potest.

SED CONTRA est, quia tunc esset ipse peioris conditionis, quàm alij, si ipse non posset vti thesauro ecclesię, quem aliis dispensat.

CONCLVSIO.

Tametsi non possit Prælatus sibi indulgentiam facere, aliis tamen confessa pro se etiam vti potest.

RESPONDEO dicendum, quod indulgentia debet ex aliqua causa dari ad hoc quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem prouocetur, qui in vtilitatem Ecclesię & honorem Dei vergat. Prælatus autem, cui cura Ecclesię vtilitatis propagatione & honoris diuini propagandi est commissa, non habet causam, vt seipsum ad hoc prouocet, & ideò non potest facere sibi indulgentiam, sed potest vti indulgentia quam pro aliis facit, quia aliis subest causa faciendi.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod actus iurisdictionis nõ potest in seipsum exercere, sed eis quę authoritate iurisdictionis dantur aliis, potest: etiã Prælatus vti tam in temporalibus quàm in spiritualibus: sicut etiã sacerdos sibi Eucharistiã quàm alius dat: & ita etiam Episcopus potest accipere sibi suffragia Ecclesię quę aliis dispensat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per indulgentiam, & non iurisdictionis.

Ad secundum patet solutio ex dictis.

Ad tertium dicendum, quòd excommunicatio profertur per modum sententię, quam nullus in seipsum ferre potest, eò quòd in iudicio non potest idem esse iudex & reus. Indulgentia autem non per modũ sententię, sed per modum dispẽsationis cuiusdam, quam homo potest facere ad ipsum.

QVÆSTIO VIGESIMAOCTAVA, DE SOLEMNITATE pœnitentiæ, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de solemni situ pœnitentiæ. Circa quod tria quæruntur.

Primò, vtrum aliqua pœnitentia possit publicari vel solemnizari.

Secundò, vtrũ solemnis pœnitẽtia possit iterari.

Tertiò, vtrũ publica sit pœnitentia imponenda.

ARTICVLVS I.

Virum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solemnizari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeat aliqua pœnitentia publicari vel solemnizari, quia non licet sacerdoti etiam metu peccatũ alicuius confiteri, quantumcunque publicum: sed per pœnitentiam solemnem publicatur peccatum, ergo non debet solemnizari.

Præterea, Iudicium debet esse secundum conditionẽ fori, sed pœnitentia est quoddam iudicium quod in foro occulte agitur, ergo non debet publicari vel solemnizari.

Præterea, Omnes defectus pœnitentia reuocat ad perfectum, vt Ambro. dicit: sed solemnizatio facit contrarium: quia pœnitentem multis defectibus innectit, non enim laicus potest post solemnem pœnitentiam ad clericatum promoueri, nec clericus ad superiores ordines: ergo pœnitentia non est solemnizanda.

SED CONTRA, Pœnitentia est quoddam sacramẽtum: sed in quolibet sacramento solemnitas quædam adhibetur, ergo & in pœnitentia adhiberi debet.

Præterea, Medicina debet respondere morbo, sed peccatũ quandoque est publicum, quod multos ad peccandi trahit exemplum, ergo & pœnitentia, quæ est medicina eius, debet esse publica & solemnis, qua multi ædificentur.

CONCLVSIO.

Iniungenda nonnunquã est enormibus ac publicis criminibus obnoxiis publica & solemnis pœnitentia ad ipsorum salutem, & aliorum exemplum.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua pœnitentia debet esse publica & solemnis propter quatuor. Primò, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundò, quia maxima confusione in hoc mundo etiam est dignus, qui grauissimum scelus commisit. Tertiò, vt alijs sit ad terrorem. Quartò, vt sit ad exemplũ pœnitendi, ne deiperent qui in grauibus peccatis detinentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos non reuelat confessionem talem pœnitentiam iniungendo, quamuis suspicio oriatur illum aliquod enorme peccatum commisisse. Non enim cui pa pro certo scitur ex pœna, quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit, sicut legitur in vitis Patrũ de quodam, qui vt socium suum ad pœnitentiam prouocaret, ipse cum eo pœnitentiam egit. Si autem sit peccatum publicum, ipse pœnitens exequendo pœnitentiam, confessionem à se factam manifestat.

Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia solemnis, quantum ad iniunctionem, non exit forum occultum, quia licet occultè quis confitetur, ita occultè ei pœnitentia iniungitur, sed executio exit forum occultum, & hoc non est inconueniens.

Ad tertium dicendum, quod pœnitentia quamuis reuocet omnes defectus restituendo in pristinam gratiam, non tamen restituit in pristinam dignitatem, & ideò etiam mulieres post peractam pœnitentiã de fornicatione nõ velãtur, quia dignitatẽ virginitatis nõ recuperant.

recuperant. Et similiter post publicam pœnitentiam peccator nõn redit ad hanc dignitatem, vt possit ad clericatum assumi, & Episcopus talem ordinans potestate ordinandi priuari debet, nisi fortè necessitas Ecclesiæ id exposcat, aut consuetudo, tunc enim dispensatiuè recipitur ad minores, non autem ad sacros. Primò, propter dignitatem ordinum istorum. Secũdò, propter timorem recidiui. Tertiò, propter scandalum vitandum, quod posset in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quartò, quia non haberet frontem alios corrigendi, cùm peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVLVS II.

Virum solemnis pœnitentia iterari possit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod solemnis pœnitentia iterari possit. Sacramenta enim, quæ characterem non imprimunt, cum sua solemnitate iterantur, sicut Eucharistia & extrema vnctio, & huiusmodi, sed pœnitentia non imprimit characterem, ergo cum sua solemnitate iterari debet.

Præterea, Pœnitentia solemnizatur propter grauitatem & manifestationem peccati, sed post peractam pœnitentiam contingit similia peccata committere, vel etiam grauiora, ergo solemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

SED CONTRA, Solemnis pœnitentia significat ejectionem primi hominis de paradiso, sed hæc tantùm semel est facta, ergo & pœnitentia solemnis tantùm semel debet fieri.

CONCLVSIO.

Solemnis pœnitentia iterari minimè debet.

RESPONDEO dicendum, quòd solemnis pœnitentia iterari nõ debet propter tria. Primò ne ex iteratione vilescat. Secundò propter significationem, quia est figura expulsionis hominis de paradiso, quæ semel est tantùm facta. Tertiò, quia solemnizatio est quasi quędam professio perpetuò pœnitentiam conseruandi, & iteratio solemnitati resistit. Si tamen postmodum peccauerit, nõ claudituri ei locus pœnitentię, sed pœnitentia solemnis iterum ei iniungenda non est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis sacramentis, in quibus solemnitas operatur, iteratio solemnitati non repugnat, vt est in proposito, & ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis ratione criminis debeatur sibi eadem pœnitentia, tamen solemnitatis iteratio non competit, propter prædictas causas.

ARTICVLVS III.

Virum pœnitentia solemnis sit imponenda mulieribus

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd mulieribus non sit solemnis pœnitentia imponenda. Quia vir, cui imponitur solemnis pœnitentia, debet comam abiicere: sed hoc non competit mulieri, vt patet ad Cor. 11. ergo non debet agere solemnem pœnitentiam.

Item, Videtur quòd clericis sit imponenda, quia imponitur propter grauitatem delicti: sed idem peccatum grauius est in clerico, quàm in laico, ergo magis debet imponi clerico quàm laico.

Item, Videtur quòd à quolibet sacerdote possit imponi. Quia absoluere in foro pœnitentiali est eius qui habet claues: sed simplex sacerdos habet claues, ergo potest esse minister huiusmodi pœnitentiæ.

CONCLVSIO.

Publica ac solemnis pœnitentia viris ac mulieribus semel tantùm iniungi potest non tamen clericis, publica autem & non solemnis etiam clericis imponi plaries potest, sicut & aliis.

RESPONDEO dicendum, quòd omnis solemnis pœnitentia est publica, sed non conuertitur. Pœnitentia enim solemnis hoc modo fit, In capite Quadragesimæ præsentant se cum presbyteris suis Episcopis ciuitatum ante fores ecclesiæ sacco induti, nudis pedibus, vultibus demissis, cõma deposita, & eis in Ecclesia introductis, Episcopus cum omni clero septem Psalmos pœnitentiales dicit, & postmodum eis manũ imponit aqua benedicta aspersa, & cinerem capitibus ponit, cilicio colla eorum operit, & denuntiat eis lachrymabiliter, quod sicut Adam ejectus est de paradiso, ita ipsi de Ecclesia ejiciuntur, & iubet ministris vt eos ab ecclesia pellant, clero eos prosequente cum hoc Responsorio, In sudore vultus tui, &c. In cœna autem domini quolibet anno à suis presbyteris in Ecclesia reduuntur, & erunt ibi vsque ad octauas Paschæ, ita tamen quòd non communicabunt, nec pacem accipient, & sic fiet quolibet anno quousque adhuc ecclesiæ est eis interdictus. Vltima autem reconciliatio reseruatur episcopo ad quem solùm spectat solemnis pœnitentiæ impositio. Potest autem imponi viris & mulieribus, sed non clericis propter scandalum. Non autem talis pœnitentia debet imponi nisi pro peccato quod totam commouerit vrbem. Publica autem & non solemnis quæ in facie ecclesiæ fit, sed non cum solemnitate prædicta, sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, hæc potest iterari, & à simplici sacerdote iniungi, & potest etiam clerico imponi, tamen quandoque solennis ponitur publica, & secundum hoc authoritates quædam variè loquebantur de solemni.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mulier habet comam in signum subiectionis, non autem vir, & ideò non competit vt in pœnitentia mulieri comæ deponantur, sicut viro.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm laicus, tamen non iniungitur ei pœnitentia solemnis, ne ordo veniat in contemptum, vnde defertur non personæ, sed ordini.

Ad tertium dicendum, quòd magna peccata indigent magna cautela ad sui curationem, & ideò iniunctio pœnitentiæ solemnis, quæ non nisi pro grauissimis peccatis fit, soli Episcopo reseruatur.

QVÆSTIO VIGESIMA NONA, DE Sacramento extremæ vnctionis, in nouem articulos diuisa.

POST HOC considerandũ est de sacramento extremę vnctionis, quòd ad essentialia, de quo quinque videnda sunt.

Primò, de essentialibus ipsius & de eius institutione.

Secundo, de effectu ipsius.

Tertiò, de ministro ipsius.

Quartò, de eo cui conferri debet, & in qua parte.

Quintò, de eius iteratione. Circa primum quæruntur nouem.

Primò vtrum extrema vnctio sit sacramentum.

Secundò, vtrum sit vnum sacramentum.

Tertiò vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

Quartò, vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

Quintò, vtrum oporteat oleum esse consecratum.

Sextò, Vtrum huius sacramenti materia debeat per Episcopum consecrari.

Septimò, vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam.

Octauò, vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam.

Nonò, vtrum prędicta oratio sit cõpetens forma huius sacramẽti.

ARTICVLVS I.

Virum extrema vnctio sit sacramentum

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd extrema vnctio non sit sacramentum, quia sicut oleum assumitur ad infirmos, ita ad catechumenos, sed vnctio quæ fit oleo ad catechumenos non est sacramentum, ergo nec extrema vnctio quæ fit oleo ad infirmos.

Præterea, Sacramẽta veteris legis fuerunt signa sacramentorum nouæ legis, sed extrema vnctio non habuit aliquam figuram in veteri lege, ergo non est sacramentum nouæ legis.

Præterea, Secundum Dionysium omne sacramentum vel ad purgandum est, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum, sed extrema vnctio nõ ponitur nec ad purgãdum, nec ad illuminandum, quia hoc soli baptismo attribuitur: nec ad perficiendum, quia hoc secundum ipsum Dion. pertinet ad Chrisma & ad Eucharistiam: ergo extrema vnctio non est sacramentum.

SED CONTRA, Sacramenta Ecclesiæ sufficienter subueniũt defectibus hominum secundum quemlibet statum: sed exeuntibus non subuenit aliud: quàm extrema vnctio, ergo ipsa est sacramentum.

Præterea, Sacramenta nihil aliud sunt, quàm quædam spiritualis medicinę, sed extrema vnctio est quædam spiritualis medicina, quia valet ad remissionem peccatorum, vt habetur Iacobi 5. ergo est sacramentum.

CONCLVSIO.

Cùm extrema vnctio ad peccatorum remissionem valeat, sacramentum, non autem quibuscùm sacramentale est.

RESPONDEO dicendum, quòd in his, quæ Ecclesia visibiliter operatur, quædam sunt sacramenta, vt baptismus, quædam sacramentalia, vt exorcismus, quorum est hæc differentia, quia sacramentum dicitur, illa actio Ecclesiæ, quæ attingit ad effectum primcipaliter intentum in administratione sacramentorum, sed sacramentale dicitur illa actio, quæ quamuis non perringat ad illum effectum, tamen ordinatur aliquo modo ad illam actionem principalem: effectus autem intentus in administratione sacramentorum est curatio morbi peccati, Isai. 27. Hic est omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideò cùm ad hunc effectum perringat extrema vnctio vt ex verbis Iaco. patet, nec ordinetur ad illud sacramentum quasi vt ex verbis Iaco. patet, nec ordinetur ad illud sacramentum quasi annexum, consequenter, extrema vnctio non est sacramentale, sed sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oleum quo catechumeni inunguntur sua vnctione, non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismum pertinet, sed aliquo modo ad baptismum disponit: ideò nõ est sacramentum illa vnctio, sicut vnctio extrema.

Ad secundum dicendũ, quòd hoc sacramentum immediatè hominem ad gloriam disponit, cum exeuntibus à corpore detur: & quia in veteri lege non erat tempus adhuc peruenienti ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit lex: ideò illud sacramentum præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram eiusdem generis: quamuis per figuras remotas aliquo modo figurãtum fit in omnibus curationibus quæ leguntur in veteri lege.

Ad tertium dicẽdum, quòd Dion. non facit aliquam mentionem de extrema vnctione sicut nec de pœnitentia, nec de matrimonio, quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per ea innotescere potest Ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio, quantum ad ministros & actiones ministrorum & recipientes: tamen cùm per extremam vnctionem aliquis consequatur gratiam & remissionem peccatorum, non est dubium quòd habet vim illuminatiuam & purgatiuã, sicut Baptismus, quamuis nõ ita plenam.

ARTICVLVS II.

Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd extrema vnctio non sit vnum sacramentum, quia vnitas rei est ex sua materia & ex sua forma, cum ex eodem habeat res esse & vnitatẽ: sed forma huius sacramenti frequenter iteratur etiam eadem vice & materia pluries, cùm iniunctio adhibeatur secundum diuersas partes: ergo non est vnum sacramentum.

Præterea, Ipsa vnctio est sacramentum: ridiculum enim est dicere quòd oleum sit sacramentum: sed sunt plures vnctiones, ergo sunt plura sacramenta.

Præterea, Vnum sacramentum ab vno ministro perfici debet, sed in aliquo casu extrema vnctio non potest perfici ab vno ministro sicut si post primam vnctionẽ factam sacerdos moriatur, tunc enim alius sacerdos debet vlterius procedere: ergo extrema vnctio non est sacramentum vnum.

SED CONTRA, Sicut se habet immersio ad baptismum, ita se habet vnctio ad hoc sacramentum, sed plures immersiones sunt vnum sacramentum baptismi: ergo & plures vnctiones sunt vnum sacramentum.

Præterea. Si non esset vnum sacramentum, tunc facta prima vnctione nõ oporteret ad perfectionẽ sacramenti quòd fieret secunda: quia quodlibet sacramentum per se habet esse perfectum: sed hoc falsum est: ergo est vnum sacramentum.

CONCLVSIO.

Extrema vnctio, quamuis per multas perficiatur actiones, vnum nihilominus sacramentum est.

RESPONDEO dicendum, quòd vnum numero, per se loquendo, dicitur tripliciter. Vno modo sicut indiuisibile, quod nec actu nec potentia est plura, vt punctus & vnitas. Alio modo sicut continuum, quod quidem actu est vnum, sed plura potentia, vt linea. Tertio modo sicut perfectum aliquod, quod ex partibus pluribus cõstituitur, vt domus quæ est multa quodammodo in actu, sed illa multa conueniunt in aliquo vno: & hoc modo quodlibet sacramentum dicitur vnum, inquantũ multa quæ sunt in vno sacramento, adunantur ad vnum significandum vel causandum, quia sacramentum significando causat. Et ideò quando vna actio sufficit ad significationem vnius sacramenti, cõsistit in illa actione tantùm, sicut patet in confirmatione. Quando autem significatio sacramenti potest esse & in vna & in multis actionibus, tunc sacramentum perfici potest & vna actione & pluribus, sicut Baptismus vna immersione & tribus: quia ablutio, quæ significatur in Baptismo, potest esse per vnam immersionem & per multas. Quãdo autem perfecta significatio nõ potest esse nisi per plures actiones, tunc plures actiones sunt de perfectione sacramenti, sicut patet in Eucharistia, quia refectio corporalis, quæ significat spiritualem, non potest esse nisi per cibum & potum, & similiter est in hoc sacramento. Quia curatio interiorum vulnerum non potest perfectè significari, nisi per appositionem medicinæ ad diuersas vulnerum radices: & ideo plures actiones sunt de perfectione huiusmodi sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnitas totius perfecta non tollitur per diuersitatem materiæ aut formę, quę sunt in partibus totius. Sicut constat quòd non est eadem materia carnis & ossis, ex quibus constituitur vnus homo, nec eadem forma & similiter in sacramento Eucharistiæ, & in hoc sacramento pluralitas materiæ & formæ vnitatem sacramenti non tollit.

Ad secundum dicendum, quod quamuis illæ actiones sint plures simpliciter, tamen vniuntur in vna perfecta actione, quæ est vnctio omnium exteriorũ sensuũ, quibus hauritur morbus interior.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis in Eucharistia si post consecrationem panis moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad consecrationem vini, incipiens vbi ille dimisit, vel etiam inciperea capite supra aliam materiam, tamen in extrema vnctione non potest à capite incipere, sed debet semper procedere: quia vnctio in eadem parte perfecta tantum valet, ac si cõsecraretur bis eadem hostia, quod nullo modo faciendum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit vnitatem huius sacramenti, quia instrumentaliter tantùm operantur: mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non fuerit institutum à Christo. Quia de institutione sacramentorum, quæ Christus instituit, fit mentio in Euangelio, sicut de Eucharistia & baptismo: sed nulla fit mentio de extrema vnctione, ergo non est à Christo instituta.

Præterea, Magister expresse dicit in 4. 22. distin. quòd est institutum ab Apostolis: ergo ipse Christus per se non instituit.

Præterea, Sacramentũ Eucharistiæ quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit, sed hoc sacramentum ipse nulli exhibuit, ergo per se non instituit.

SED CONTRA, Sacramenta nouæ legis sunt digniora quã sacramenta veteris legis: sed omnia sacramenta veteris legis: sunt à Deo instituta, ergo multò fortius omnia sacramenta nouæ legis habent institutionem ab ipso Christo.

Præterea. Eiusdem est instituere & statutum remouere: sed ecclesia quæ in successoribus Apostolorum habet eandem autoritatem quam apostoli habuerunt, non potest auferre sacramentum extremæ vnctionis: ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

CONCLVSIO.

Extremæ vnctionis sacramentum à Christo fuit institutum, sicut & cætera sacramenta, ab Apostolis tamen promulgatum fuit.

RESPONDEO dicẽdum, quòd circa hoc est duplex opinio: quidam dicunt quòd sacramentum istud & confirmationis Christus non instituit per se, sed apostolis instituendũ dimisit: quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ est in eis, conferri non poterũt ante spiritus sancti missionem plenissimam, nec instituit: vnde sunt ita sacramenta nouæ legis quòd in veteri figuram non habuerunt. Sed hoc non multum cogit: quia sicut Christus ante passionem promisit plenã Spiritus sancti missionem, ita potuit instituere huiusmodi sacramentum. Et ideo alij dicunt quòd omnia sacramenta Christus instituit per seipsum, sed quędam per se ipsum promulgauit, quæ sunt maioris difficultatis ad credendum. Quædam autem apostolis promulganda reseruauit, sicut extremam vnctionem & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto videtur probabilior: quia sacramenta ad fundamẽta legis pertinent: & ideò ad legislatorem pertinet eorum institutio. Et iterum, quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis non nisi diuinitus inest.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd multa dominus fecit & dixit, quæ in Euangeliis non continentur. Illa enim præcipuè curauerunt Euangelistæ tradere, quòd ad necessitatem salutis & Ecclesiæ dispensationem pertinent: & ideo potius institutionem Baptismi & pœnitentiæ & Eucharistiæ, & ordinis factam à Christo narrauerunt, quàm sacramentum extremæ vnctionis, quæ neque ex necessitate salutis, neque ad dispositionem siue distinctionẽ ecclesiæ pertinet: tamen etiam de olei vnctione fit mentio in euangelio, Mat. 6. vbi dicitur, quòd apostoli oleo vngebant infirmos.

Ad secundum dicendum, quòd Magister dicit ab apostolis institutum, quia per doctrinam Apostolorum nobis promulgata est eius institutio.

Ad tertium dicendum, quòd Christus non exhibuit aliquod sacramentum nisi quod ipse accepit in exemplum: accipere autẽ pœnitentiam & extremam vnctionem sibi non competebat, quia sine peccato erat, ideò ipse non exhibuit.

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd oleum oliuę non sit conueniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentum immediatè ad incorruptionẽ ordinat: sed incorruptio significatur per balsamum quod est in chrismate: ponitur ergo chrisma esse conuenientior materia huius sacramenti.

Præterea. Hoc sacramentum est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per vini appositionẽ significatur: sicut patet Luc. 10. in parabola desauciato. ergo vinum etiam conuenientior materia fuisset huius sacramenti.

Præterea. Vbi est maius periculum, ibi debet esse commune remedium: sed oleum non est commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra: ergo cùm hoc sacramẽtum detur exeuntibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non sit materia conueniens.

SED CONTRA est, quòd Iacobi 5. oleum materia huius sacramenti determinatur, sed propriè nõ dicitur nisi oleum oliuæ, ergo hoc est materia huius sacramenti.

Præterea, Spiritualis sanatio per olei inunctionẽ significatur, vt patet Isa. 1. vbi dicitur, Plaga tumens non est curata medicamine, neque fota oleo: ergo conueniens materia huius sacramenti est olium.

CONCLVSIO.

Oleum oliuæ, cùm sit lenitiuum ac penetratiuum vsque ad intima, ac diffusiuum conueniens materia est sacramẽti extremæ vnctionis, quod perfecta & leuis sanatio esse debet.

RESPONDEO dicendum, quòd spiritualis sanatio, quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia non relinquitur: & lenis vt spes quæ exeuntibus est maximè necessaria, nõ frangatur, sed foueatur. Oleum autem lenitiuum est & penetratiuum vsque ad intima, & etiam diffusiuum: & ideo quantùm ad vtrumque prædictorum est conueniens materia huius sacramenti. Et quia oleum principaliter nominatur oliuæ liquor, alij tamen liquores ex similitudine ad ipsum Olei nomen accipiunt, ideo oleum oliuę etiam debet esse, quod assumunt in materia huius sacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptio gloriæ est res non contenta in hoc sacramento, nec oportet quòd tali rei significatio materiæ respondeat. Vnde non oportet quod balsamum ponatur materia sacramenti huius, quia balsamum propter odorem pertinet ab bonitatem famæ, qua de cætero non indigent propter se exeuntes: sed indigent tantum nitore conscientiæ, qui in oleo significatur.

Ad secun-

Ad secundum dicendum, quòd vinum sanat mordendo, sed oleũ lemendo: & ideò curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quàm ad hoc sacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd oleum oliuæ quamuis non vbique crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locum transferri. Et præterea hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, quod euntes sine hoc sacramento non possint saluem consequi.

ARTICVLVS V.

Vtrum oporteat oleum esse consecratum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod non oporteat oleum esse consecratum, quia hoc sacramentum habet vnam sanctificationem in vsu per formam verborum, ergo superfluit alia sanctificatio, si ad materiam ipsius fiat.

Præterea. Sacramenta habent efficaciã & significationem in ipsa materia: sed significatio effectus huius sacramẽti competit oleo ex naturali proprietate, efficacia autem ex institutione diuina, ergo non est necessaria aliqua sanctificatio materiæ.

Præterea. Baptismus est perfectius sacramentum quàm extrema vnctio, sed in baptismo nõ præexigitur materię sanctificatio quantum est de necessitate sacramenti ergo nec in extrema vnctione.

SED CONTRA est: quia in omnibus aliis vnctionibus est materia consecrata prius, ergo cùm hoc sacramentum sit quædam vnctio, requiret materiam consecratam.

CONCLVSIO.

Oleum, quod in extrema vnctione assumitur pro materia, consecratum esse debet.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt quòd oleũ simplex est materia huius sacramenti, & in ipsa sanctificatione olei, quæ est per Episcopum, perficitur sacramentum. Sed hoc patet esse falsum ex iis quæ de Eucharistia dicta sunt vbi ostensum est quòd solum illud sacramentum consistit in consecratione materiæ.

Et ideò dicendum, quod hoc sacramentum consistit in ipsa vnctione, sicut Baptismus in ablutione, & materia huius sacramenti est oleum sanctificatum. Potest autẽ triplex ratio assignari, quare exigitur materiæ sanctificatio in hoc sacramento, & in quibusdam aliis. Prima est, quia omnis efficacia sacramentorum a Christo descendit: & ideò sacramenta illa, quibus ipse est vsus, habent efficaciam ex ipso vsu suo, sicut actus suæ carnis vim regenerativã contulit aquis: sed hoc sacramẽto non est vsus, nec aliqua corporali vnctione: & ideò in omnibus vnctionibus requiritur sanctificatio materiæ. Secunda causa est propter plenitudinem gratiæ quæ confertur nõ solum vt tollat culpam, sed etiam reliquias & infirmitates corporis. Tertia est ex hoc quod effectus eius corporalis, scilicet, sanatio, nõ causatur ex materiæ naturalis proprietate: & ideò oportet quod hæc efficacia sibi per sanctificationem detur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd primæ materiæ sanctificatio est secundum se, sed secunda magis pertinet ad vsum ipsius, secundũ quod est actus conferens effectum: & ideò neuter superfluit, quia etiam instrumenta accipiuntur ab artifice, & dum fiunt, & dum ad actum applicantur.

Ad secundum dicendum, quòd illa efficacia quæ est ex institutione sacramenti, applicatur huic materiæ per sanctificationem.

Ad tertium patet solutio ex dictis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopũ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum, quia dignior est consecratio materiæ in sacramento Eucharistiæ quàm in hoc sacramento, sed in Eucharistia materiam sacerdos potest consecrare, & in hoc sacramento.

Præterea. In operibus corporalibus ars dignior nunquàm præparat materiam inferiori: quia dignior est quæ vritur, ea quæ præparat, vt dicitur 2. Physic. sed Episcopus est supra sacerdotem, ergo non præparat materiam in hoc sacramento quo sacerdos vritur, sed sacerdos dispensat hoc sacramentum, vt dicetur, ergo consecratio materiæ ad Episcopum non pertinet.

SED CONTRA est, quia in aliis vnctionibus etiam materia per Episcopum consecratur, ergo ita debet esse in ista.

CONCLVSIO.

Materia huius sacramenti per Episcopum consecrata esse debet.

RESPONDEO dicendum, quod minister sacramenti non inducit effectum sacramenti propria virtute, vt principale agens, sed per efficaciam sacramenti: quod dispensat, quę quidem efficacia primò est à Christo & ab ipso in alios descendit ordinatè, scilicet, in populum mediantibus ministris qui sacramenta dispensant, & in ministros inferiores mediantibus superioribus qui materiam sanctificant: & ideò in omnibus sacramentis, quæ indigent materia sanctificata, prius sanctificatio materiæ fit per Episcopum, & vsus quandoque per sacerdotem: vt ostendatur sacerdotalis potestas ad Episcopali derivata: secundum illud psalmi. Sicut vnguentum in capite quod prius descendit in barbam, deinde vsque ad oram vestimenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacramentum Eucharistiæ consistit in ipsa materiæ sanctificatione, non autem in vsu, & ideò propriè loquendo, illud quòd est materia sacramenti, non est quid consecratum: vnde non præexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per Episcopum facta, sed exigitur sanctificatio altaris, & huiusmodi, & etiam ipsius sacerdotis, quæ nõ nisi per Episcopum fieri potest. Vnde in illo etiam sacramento ostenditur potestas sacerdotalis ab Episcopo derivata, vt ... tion. dicit, ideo illa consecrationem materiæ potest facere sacerdos, quæ est in sacramentum, & non illam, quæ vt sacramentale quoddam ordinatur ad sacramentum, quod consistit in viu fidelium, quia quantum ad corpus Christi verum nullus ordo est supra sacerdotium, sed quantum ad corpus Christi mysticum Episcopalis ordo est supra sacerdotalem, vt infra dicetur.

Ad secundum dicendum, quòd materia sacramenti non est talis materia, vt in qua fiat aliquid per eum qui ea vtitur, sicut est in artibus mechanicis, sed vt eius virtute aliquid fiat, & sic percipiat aliquid de ratione causæ agentis, inquantum est instrumentum diuinæ operationis, & ideò oportet quòd à superiori arte, vel potestate talis virtus materiæ acquiratur. Quia in causis agentibus quanto aliquod agens est prius, tanto est perfectius. In causis autẽ puræ materialibus quanto materia prior, tanto imperfectior.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non habeat aliquam formam. Cùm enim efficacia sacramentorum sit ab institutione & ità à forma, oportet quòd forma tradatur ab ipso, qui sacramentum instituit, sed forma huius sacramenti non inuenitur tradita neque à Christo, neque ab Apostolis, ergo hoc sacramentum non habet aliquam formam.

Præterea. Ea quæ sunt de necessitate sacramenti, obseruantur eodem modo apud omnes: sed nihil magis est de necessitate sacramenti habentis formam, quàm ipsa forma. Ergo cùm nõ sit aliqua forma communiter obseruata ab omnibus in hoc sacramẽto, quia diuersi diuersis verbis vruntur, videtur quòd hoc sacramentum nõ habeat aliquam formam.

Præterea. In baptismo non requiritur forma nisi ad sanctificationem materiæ, quæ est aqua verbo vitę diluendis criminibus sanctificata, sed hoc sacramentum habet materiam prius sanctificatam: non ergo indiget aliqua forma verborum.

SED CONTRA est quod magister dicit, quòd omne sacramentum nouæ legis videtur quod habeat formam.

Præterea. Ad hoc est ritus vniuersalis ecclesiæ, quæ quibusdam verbis vtitur in collatione huius sacramenti.

CONCLVSIO.

Determinata est forma verborum huius sacramenti sicut & aliorum sacramentorum.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd nulla est forma de necessitate huius sacramenti. Sed hoc videtur derogare effectui huius sacramenti. Quia omne sacramentum efficit significando, significatio autem materiæ non determinatur ad effectum determinatum, cùm ad multa se possit habere, nisi per formam verborum: & ideò in omnibus sacramentis nouæ legis quæ efficiunt quod figurant, oportet esse, & res & verba: & præterea labes totam vim sacramenti huius videtur constituere in oratione, quæ est forma huius sacramenti, vt dicetur: & ideò prædicta opinio præsumptuosa videtur & erronea. Et propter hoc dicendũ, sicut communiter dicitur quòd habet formam determinatam, sicut & alia sacramenta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacra scriptura omnibus communiter præponitur: & ideo forma Baptismi, qui ab omnibus dari potest, debet in sacra Scriptura exprimi: & similiter forma Eucharistiæ quę exprimit sacramenti illius fidem quæ est de necessitate salutis: sed formæ aliorum sacramentorum non inueniuntur in scriptura traditę sed ecclesia ex traditione Apostolorum habet, qui à Domino acceperunt, vt dicit Apostolus 1. Cor. 11. Ego accepi à Domino quod tradidi vobis.

Ad secundum dicendum, quòd illa verba quæ sunt de essentia formæ, scilicet, oratio deprecatiua ab omnibus dicitur: sed alia quæ sunt de bene esse, non obseruantur ab omnibus.

Ad tertium dicendum, quòd materia baptismi habet quandam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis saluatoris, sed ex formæ verborum accipit sanctificationem actu ad sanctificantem: & similiter post sanctificationem materiæ huius sacramenti secundum se requiritur sanctificatio in vsu, per quam actu sanctificet.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam, & non deprecatiuam.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam: quia sacramenta nouæ legis habent certum effectum: sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum nisi per orationem indicatiuam, cùm dicitur, hoc est corpus meum, vel ego baptizo: ergo debet esse forma huius sacramenti oratio indicatiua.

Præterea. In formis sacramentorum debet exprimi intentio ministri, quæ requiritur ad sacramentum: quæ non exprimitur nisi per orationem indicatiuam, ergo, &c.

Præterea

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea, In quibuſdam Eccleſiis dicuntur huiuſmodi verba in collatione huius ſacramenti. Vngo hos oculos oleo ſanctificato in nomine Patris, &c. & hoc eſt conforme aliis formis ſacramentorum: ergo in hoc videtur quòd conſtitit forma huius ſacramenti.

SED CONTRA, Illud quod eſt forma ſacramenti, ab omnibus oportet quòd ſeruetur, ſed verba prædicta non dicuntur ſecundum conſuetudinem omnium Eccleſiarum: ſed tantum verba deprecatiua, ſcilicet, per iſtam ſanctam vnctionem & piiſſimam ſuam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccaſti per viſum, &c. ergo forma huius ſacramẽti eſt oratio deprecatiua.

Præterea, Hoc videtur ex verbis Iacobi qui attribuit efficaciam huius ſacramenti orationi, Oratio fidei, inquit, ſanabit infirmum: ergo cùm efficacia ſacramenti ſit ex forma, videtur quod forma huius ſacramenti ſit oratio deprecatiua.

CONCLVSIO.

Forma verborum huius ſacramenti in oratione deprecatiua perficitur, non autem indicatiua.

RESPONDEO dicendum, quod oratio deprecatiua eſt forma huius ſacramenti, vt patet per verba Iacobi, & ex vſu Romanæ Eccleſiæ, quæ ſolum verbis deprecatiuis vtitur in collatione huius ſacramenti, cuius ratio multiplex aſſignatur. Primò, quia ſuſcipiẽs ſacramentum hoc, eſt viribus propriis deſtitutus, vnde indiget orationibus ſubleuari. Secundò, quia datur exeuntibus qui iam deſinunt eſſe de foro Eccleſiæ, & in ſolius Dei manu requieſcunt: vnde ei per orationem committuntur. Tertiò quia hoc ſacramentum non habet aliquem effectum qui ſemper ex oratione miniſtri conſequatur omnibus, quæ ſunt de eſſentia ſacramenti etiam ritè paractis, ſicut character in Baptiſmo & Confirmatione, & trãſubſtantiatio in Euchariſtia, & remiſſio peccati in pœnitentia exiſtente contritione, quæ eſt de eſſentia ſacramenti pœnitentiæ: non autem de eſſentia huius ſacramenti: & ideo in hoc ſacramento non poteſt eſſe forma indicatiui modi ſicut in prædictis ſacramentis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc ſacramentum ſicut & prædicta, & quantum eſt de ſe, habet certitudinem, ſed poteſt ex fictione impediri recipientis, etiam ſi ſacramento ſe ſubiiciat per intentionem, quòd nullum effectum conſequatur, & propter hoc non eſt ſimile de hoc & de aliis ſacramentis in quibus ſemper aliquis effectus conſequitur.

Ad ſecundum dicendũ, quod per ipſum actum, qui imponitur in forma, ſcilicet, per iſtam ſanctã vnctionẽ, ſatis exprimitur intẽtio.

Ad tertium dicendum, quod verba illa indicatiui modi, quæ ſecundum morem quorundam præmittuntur orationi, non ſunt formæ huius ſacramenti, ſed ſunt diſpoſitio ad formam, inquantum intentio miniſtri determinatur ad actum illum per illa verba.

ARTICVLVS IX.

Virum prædicta oratio ſit competens forma huius ſacramenti.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur quòd prædicta oratio non ſit competens forma huius ſacramenti. Quia informis aliorum ſacramentorum fit mentio de materia, ſicut patet in conformatione, quæ non fit in prædictus verbis: ergo non eſt conueniens forma.

Præterea. Sicut effectus huius ſacramenti prouenit in nos per miſericordiam diuinam, ita & aliorum ſacramentorum, ſed in formis aliorum ſacramentorum non fit mentio de miſericordia diuina, ſed magis de Trinitate & paſſione, ergo ſimiliter debet eſſe hic.

Præterea. Duplex effectus huius ſacramenti in litera ponitur, ſed in verbis prædictus non fit mentio, niſi de vno, ſcilicet, de remiſſione peccatorum: non autem de corporali ſanatione ad quam Iacobus ordinat orationem fidei dicens, Oratio fidei ſanabit infirmum, ergo forma prædicta eſt incompetens.

CONCLVSIO.

Conueniens verborum formæ eſt huius ſacramenti ea, qua Eccleſia vtitur, per iſtam, ſcilicet ſanctam, &c.

RESPONDEO dicendum, quòd prædicta oratio eſt competens forma huius ſacramenti, quia tangit ſacramentum in hoc quod dicitur, per iſtam ſanctam vnctionem, & illud quod operatur in ſacramento, ſcilicet, diuinam miſericordiam, & effectum, ſcilicet remiſſionem peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materia huius ſacramenti poteſt intelligi per actum vnctionis, nõ autem materia cõfirmationis per actum in forma expreſſum, & ideò non eſt ſimile.

Ad ſecundum dicendum, quòd miſericordia reſpicit miſeriam, & quia hoc ſacramentum datur in ſtatu miſeriæ, ſcilicet, infirmitatis ideò potius hic, quàm in aliis fit mentio de miſericordia.

Ad tertium dicendum, quòd in forma debet exprimi effectus principalis, & qui ſemper inducitur ex ſacramento, niſi ſit defectus ex parte recipientis, non autẽ ralis effectus eſt corporalis ſanitas, vt ex dictis patet, quamuis quandoq; ſequatur, ratione cuius Iacobus hunc effectum attribuit orationi, quæ eſt forma huius ſacramenti.

QVÆSTIO TRIGESIMA,

De effectu huius ſacramenti, in tres articulos diuiſa.

EINDE conſiderandum eſt de effectu huius ſacramenti.

Circa quod quæruntur tria.

D Primò vtrum extrema vnctio valeat ad remiſſionem omnium peccatorum.

Secundò, vtrum ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti.

Tertiò, vtrum hoc ſacramentum characterem imprimat.

ARTICVLVS I.

Virum extrema vnctio valeat ad remiſſionem omnium peccatorum.

AD PRIMVM ſic proceditur, Videtur quod extrema vnctio non valeat ad remiſſionem omnium peccatorum. Ad hoc enim quod per vnum poteſt effici, aliud non exigitur, ſed in eo qui extremam vnctionem accipit, requiritur pœnitentia ad peccatorum remiſſionem: ergo per extremam vnctionem non dimittuntur peccata.

Præterea. In peccato non ſunt niſi tria, macula, reatus pœnæ, & reliquiæ peccati, ſed per extremam vnctionem non remittitur peccatum quo ad maculam ſine contritione, quæ etiam ſine vnctione remittitur, nec iterum quo ad pœnam, quia adhuc ſi conualeſcat, tenetur perficere ſatisfactionem iniunctam, nec quoad reliquias culpæ, quia adhuc remanent diſpoſitiones ex actibus precedentibus relictæ, vt patet poſt conualeſcentiam, ergo nullo modo per extremam vnctionem fit peccatorum remiſſio.

Prętered. Remiſſio peccatorum non fit ſucceſſiuè, ſed in inſtanti: ſed extrema vnctio non fit tota ſimul, quia plures vnctiones requiruntur, ergo eius effectus non eſt remiſſio peccatorum.

SED CONTRA eſt quod dicitur Iacob. 5. Si in peccatis eſt, dimittentur ei.

Prætered. Omne ſacramentum nouæ legis gratiam confert, ſed per gratiam fit remiſſio peccatorum, ergo extrema vnctio cùm ſit ſacramentum nouæ legis, operatur ad remiſſionem peccati.

CONCLVSIO.

Principalis extremæ vnctionis effectus eſt ipſa peccatorum remiſſio, quo ad illorum reliquias, & maculam, ſeu culpam, ſi eam inueniat.

RESPONDEO dicendum, quòd quodlibet ſacramentum eſt inſtitutum principaliter ad vnum effectum, quamuis etiam alios ex conſequenti inducere poſſit, & quia ſacramentum efficit quod figurat, ideò ex ipſa ſignificatione ſacramenti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc ſacramentum ſecundum modum cuiuſdam medicationis, ſicut Baptiſmus per modum ablutionis: medicina autem eſt ad pellendum infirmitatem, vnde principaliter hoc ſacramentum eſt inſtitutum ad ſanãdum infirmitatem peccati: vt ſicut Baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio, & pœnitentia quædam ſpiritualis ſuſcitatio, ita & extrema vnctio eſt quædam ſpiritualis ſanatio vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præſupponit corporalem vitam in medicato, ita ſpiritualis ſpiritualem, & ideò hoc ſacramentum non datur contra defectus quibus ſpiritualis vita tollitur: ſcilicet contra peccatum originale & mortale, ſed contra illos defectus, quibus homo ſpiritualiter infirmatur, vt non habeat perfectum vigorem, ad actus vitæ, gratiæ, vel gloriæ: & hic defectus nihil eſt, aliud quàm quædam debilitas & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali, & contra hanc debilitatẽ homo roboratur per hoc ſacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ ſecum nõ compatitur peccatum, ideò ex conſequenti, ſi inueniat peccatũ aliquod vel mortale, vel veniale, quo ad culpam tollit ipſum, dummodo nõ ponatur obex ex parte recipientis, ſicut etiã de Euchariſtia & confirmatione ſupra dictum eſt, & ideo etiam Iacobus de remiſſione peccati conditionaliter loquitur dicẽs, Si in peccatis ſit, dimittentur ei quo ad culpã, non enim ſemper delet peccatũ, quia non ſemper inuenit: ſed ſemper remittit quo ad debilitatẽ prædictã, quam quidam reliquias peccati dicunt. Quidã verò dicunt quòd principaliter eſt inſtitutum contra veniale, quòd quidẽ non poteſt dum hic vita agitur, perfectè curari, & ideò ſacramentum exeuntiũ ſpecialiter contra veniale ordinatur. Sed hoc nõ videtur verum, quia pœnitẽtia ſufficienter etiam in vita delet venialia quo ad culpam, quod autem non poteſt euitari poſt paractam pœnitentiam, non aufert pœnitentiæ præcedenti ſuum effectum, & iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicendum, quòd principalis effectus huius ſacramenti eſt remiſſio peccatorum, quo ad reliquias peccati, & ex conſequenti etiam quo ad culpam, ſi eam inueniat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis effectus principalis alicuius ſacramenti poſsit haberi ſine actuali perceptione illius ſacramenti, vel ſine ſacramento: vel per aliud ſacramentum ex conſequenti, nunquam tamen haberi poteſt ſine propoſito illius ſacramenti: & ideò quia pœnitentia eſt principaliter inſtituta contra actualem culpam, quodcunque aliud ſacramentum actualem culpam deleat ex conſequenti nõ excludit neceſſitatẽ pœnitentiæ.

Ad ſecundum dicendũ, quòd extrema vnctio aliquo modo quãtum ad illa tria remittit peccatũ: quãuis enim ille culpa quo ad maculã ſine contritione nõ dimittatur, tamẽ hoc ſacramentũ per gratiam quã infundit, facit quòd ille motus liberi arbitrij in peccatum ſit contritio, ſicut etiam in Euchariſtia & Confirmatione poteſt accidere. Similiter etiam & reatum pœnæ temporalis dimittit: ſed ex conſequenti, inquantum debilitatẽ tollit: quia eandem pœnam leuius portat fortis, quàm debilis: vnde non oportet quòd propter hoc minuatur ſatisfactionis menſura. Reliquiæ autem peccati non dicuntur hic diſpoſitiones ex actibus relictæ, quæ ſunt quidam habitus inchoati, ſed quædam ſpiritualis debilitas in ipſa mente exiſtens, qua ſublata, & eiſdem habitibus vel diſpoſitionibus manentibus, non ita poteſt inclinari mens ad peccatum.

Ad tertium dicendum, quòd quãdo ſunt multę actiones ordinatæ ad effectum vnum, vltima eſt formalis reſpectu omnium præcedentium, & agit in virtute earum: & ideò in vltima vnctione gratia infunditur quæ effectum ſacramento præbet.

ARTICVLVS II.

Virum ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ſanitas corporalis non ſit effectus huius ſacramenti. Omne enim ſacramentum eſt medicina ſpiritualis: ſed ſpiritualis medicina ad ſpiritualem ſanitatem ordinatur, ſicut corporalis ad corporalem, ergo ſanitas corporalis non eſt effectus huiusſacramenti.

Præterea. Sacramentum ſemper habet effectum ſuũ in eo qui nõ fictus accedit, ſed quandoque non ſanatur corporaliter ſuſcipiens hoc ſacramentum quantumcunque deuotus accipiat, ergo ſanitas corporalis non eſt effectus eius.

Prætered. Efficacia huius ſacramenti non oſtenditur Iacobi 5 ſed ibi nõ attribuitur ſanatio effectus vnctioni, ſed orationi, dicit enim, Oratio fidei ſanabit infirmum, ergo corporalis ſanatio non eſt effectus huius ſacramenti.

SED CONTRA. Operatio Eccleſiæ habet maiorem efficaciã poſt Chriſti paſſionem, quàm antè, ſed ante oleo inunẽti per Apoſtolos ſanabantur: vt patet Matth. 4. ergo & nunc habet effectum in corporali ſanatione.

Prætered. Sacramenta ſignificando efficiunt, ſed baptiſmus per ablutionem corporalem, quam exterius facit, ſignificat & efficit ſpiritualem, ergo & extrema vnctio per ſanationem corporalem, quã exterius ſignificat, efficit & cauſat ſpiritualem.

CONCLVSIO.

Valet hoc ſacramentum fideliter ſumptum non modò ad animæ, ſed corporis ſalutem, dummodo nullum adjit impedimentum & expediat ad animæ ſalutem.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut Baptiſmus per abſolutionem corporalem facit ſpiritualem emundationẽ à maculis ſpiritualibus, ita hoc ſacramentũ per medicationẽ ſacramentalem extẽtiorem facit ſanationẽ interiorem: & ſicut ablutio baptiſmi habet effectũ corporalis ablutionis, quia etiã corporalem mundationem habet, ita extrema vnctio habet effectũ corporalis medicationis, ſcilicet, corporalẽ ſanationẽ. Sed hæc differẽtia eſt, quia corporalis ablutio ex ipſa naturali proprietate elementi facit corporalẽ mundationem, & ideo ſemper eam facit, ſed extrema vnctio nõ facit corporalẽ ſanationẽ ex proprietate naturali materiæ, ſed virtute diuina, quæ rationabiliter operatur, & quia ratio operãs nunquã induxit ſecundarium effectũ, niſi ſecundũ quòd expedit ad principalem, ideò ex hoc ſacramento non ſequitur corporalis ſanatio ſemper, ſed quando expedit ad ſpiritualem ſanationem, & tunc ſemper eam induxit, dummodo non ſit impedimentum ex parte recipientis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd argumentatio illa probat, quòd corporalis ſanitas non ſit effectus principalis huius ſacramenti, & hoc verum eſt.

Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis.

Ad tertium dicendum, quòd oratio illa eſt forma huius ſacramenti, vt dicetur, & ideo hoc ſacramentum & ſua forma, habet efficaciam quantum eſt de ſe ad ſanationem corporalem.

ARTICVLVS III.

Virum hoc ſacramentum imprimat characterem.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd hoc ſacramentum imprimat characterẽ. Character enim ſignum diſtinctiuũ eſt, ſed ſicut baptizatus diſtinguitur à non baptizato, ita vnctus à non vncto: ergo ſicut Baptiſmus imprimit characterem, ita & extrema vnctio.

Prætereà, In ordinis & cõfirmationis ſacramẽtis eſt vnctio, ſicut in hoc ſacramẽto, ſed in illis imprimitur character, ergo & in iſto.

Prætered, In omni ſacramento eſt aliquid quod eſt res tantùm, & aliquid quod eſt ſacramentum tantùm, & aliquid quod eſt res & ſacramentum, ſed non poteſt aliquid aſſignari in hoc ſacramento quod ſit res & ſacramentum niſi character, ergo & in hoc imprimitur character.

SED CONTRA, Nullum ſacramentum imprimens characterem iteratur, hoc autem iteratur, vt dicetur, ergo non imprimit characterem.

Prætereà. Diſtinctio quæ fit ſecundum characterem ſacramentalem, eſt diſtinctio eorum qui ſunt in præſenti Eccleſia, ſed extrema vnctio confertur ei qui exit de præſenti Eccleſia, ergo non decet quod in eo character conferatur.

CONCLVSIO.

Nullum imprimit characterem hoc ſacramentum, cùm per illud homo ad aliquod ſacrum peragendum non ordinetur.

RESPONDEO dicendum, quòd character non imprimitur niſi in illis ſacramentis, quibus homo ad aliquod ſacrum deputatur, ſed hoc ſacramentum eſt ſolùm in remedium, & nõ deputatur per ipſum homo ad aliquod ſacrum agendum vel ſuſcipiẽdum, & ideo non imprimitur in eo character.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod character facit diſtinctionem ſtatuum quantum ad ea quæ in Eccleſia ſunt agenda, & talem diſtinctionem homo non habet ab aliis per hoc, quòd ipſe eſt inunctus.

Ad ſecundum Dicendum, quòd vnctio, quæ fit in ordine & confirmatione, eſt vnctio conſecrationis, qua homo deputatur ad aliquod ſacrum, ſed hæc vnctio eſt vnctio medicationis, & ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quòd in hoc ſacramento res & ſacramentum non eſt character, ſed quædam interior deuotio, quæ eſt ſpiritualis vnctio.

QVÆSTIO TRIGESIMA, PRIMA,

De miniſtro huius ſacramenti, in tres articulos diuiſa.

EINDE cõſiderandum eſt de adminiſtratione huius ſacramenti.

D Circa quod tria quæruntur.

Primò, vtrũ laicus poſsit hoc ſacramentũ cõferre.

Secundò, vtrum diaconus.

Tertiò vtrum ſolus Epiſcopus.

ARTICVLVS I.

Virum laicus poſsit hoc ſacramentum conferre.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd etiam laicus poſsit hoc ſacramentum conferre, quia hoc ſacramentum habet efficaciam ex oratione, vt Iacobus dicit: ſed oratio laici quandoque eſt à Deo accepta, ſicut ſacerdotis, ergo poteſt hoc ſacramentum conferre.

Prætereà, De quibuſdam presbyteris in Ægypto legitur, quòd oleum ad infirmos tranſmittebant & ſanabãtur, & ſimiliter de beata Genouefa, quòd oleo infirmos vngebat, ergo hoc ſacramentum poteſt conferri à laicis.

SED CONTRA eſt, quia in hoc ſacramento fit remiſſio peccatorum, ſed laici non habent poteſtatem dimittendi peccata, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Non poſſunt laici hoc extremæ vnctionis ſacramentum conferre, ſicut baptiſmum in neceſſitatis articulo.

RESPONDEO dicendum, quòd ſecundum Diony. in Eccleſiaſtica Hierarchia, ſunt quidam exercentes actiones hierarchicas, & quidam recipientes tantùm, qui ſunt laici, & ideo nullius ſacramenti diſpenſatio laico ex officio competit, ſed quòd baptizare poſſunt in cauſa neceſſitatis, eſt diuina diſpenſatione factum, vt nulli regenerationis ſpiritualis facultas deſit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio illa non fit à ſacerdote in perſona ſua, quia cùm ſit quandoque peccator, non eſſet exaudibilis, ſed fit in perſona totius Eccleſiæ, in cuius perſona orare poteſt quaſi perſona publica, non autem laicus, qui perſona priuata eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod illæ vnctiones non erant ſacramentales, ſed ex quadam deuotione recipientiũ talem vnctionem, & meritis vngentium vel oleum mittentium, conſequebatur effectus ſanitatis corporalis per gratiam ſanitatum, non per gratiam ſacramentalem.

ARTICVLVS II.

Virum Diaconi poſsint hoc ſacramentum conferre.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd diaconi poſsint hoc ſacramentum conferre. Quia ſecundũ dionyſium diaconi habent virtutem purgatiuam, ſed hoc ſacramentum eſt inſtitutum ad purgandum tantùm ab infirmitate mentis & corporis, ergo diaconi poſſunt conferre.

Prætereà, Dignius ſacramentũ eſt Baptiſmus quàm hoc, de quo hic agimus, ſed diaconi poſſunt baptizare, vt patet de beato Laurentio, ergo poſſunt hoc ſacramentum conferre.

SED CONTRA eſt quod dicitur Iacob. 5. Inducat presbyteros Eccleſiæ.

CONCLVSIO.

Hoc ſacramentum nullatenus licet Diacono conferre.

RESPONDEO dicendum, quòd diaconus habet vim purgatiuam tantùm, non illuminatiuam: vnde illuminatio fiat per gratiam, nullum ſacramentum, in quo gratia confertur, diaconus poteſt dare ex officio, & ideo nec hoc, cùm in eo gratia confertur.

AD PRIMVM dicendum, quòd hoc ſacramentum illuminãdo per gratiæ collationem purgat, & ideò diacono eius collatio nõ competit.

Ad ſecundum dicendum, quòd hoc ſacramentum non eſt neceſſitatis ſicut Baptiſmus, vnde non ita committitur diſpenſatio eius omnibus in articulo neceſſitatis, ſed ſolùm illis quibus ex officio competit, diaconis baptizare non competit ex officio.

ARTICVLVS III.

Virum ſolus Epiſcopus poſsit hoc ſacramentum conferre.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſolus Epiſcopus poſsit hoc ſacramentũ conferre. Quia hoc ſacramentum vnctione perficitur, ſicut & cõfirmatione, ſed ſolus Epiſcopus poteſt confirmare, ergo ſolus poteſt hoc ſacramentũ conferre.

Prætereà

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prætereà, Qui non potest quod minus est, nõ potest quod est maius sed maior est vsus materiæ sanctificatæ quàm sanctificatio eius, quia est finis ipsius, ergo cùm non possit sanctificare materiam, non potest materia sanctificata vti.

SED CONTRA, Huius sacramenti minister inducendus est ad cum, qui suscipit sacramentum, vt patet Iacob 5. sed Episcopus nõ posset accedere ad omnes infirmos suæ diœcesis, ergo non solus Episcopus potest hoc sacramentum conferre.

CONCLVSIO.

Cùm hoc sacramentum cunctis exhibeatur, non modò per Episcopos, sed per simplices sacerdotes administrari potest.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Dionys. Episcopus proprie habet perficiendi officium, sicut sacerdos illuminandi, vnde illa sacramenta dispensanda solis Episcopis reseruantur, qui suscipientem in aliquo statu perfectionis super alios ponunt, hoc autem non est in hoc sacramento, cum omnibus detur: & ideò per simplices sacerdotes potest administrari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd confirmatio imprimit characterem, quo collocatur homo in statu perfectionis, vt suprà dictũ est, non autẽ hoc est in hoc sacramanto, & ideò nõ est simile.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis in genere causæ finalis vsus materiæ sanctificatæ sit potior quàm sanctificatio materiæ, tamen in genere causæ efficientis sanctificatio materiæ est potior, quia ab eodem pendet vsus sicut ab actiua causa, & ideò sanctificatio requirit altiorem virtutem actiuam, quàm vsus.

QVÆSTIO TRIGESIMA SECVNDA, *Quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte, in septem articulos diuisa.*

EINDE considerandum est de his, quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte corporis.

Circa quod quæruntur septem.

Primò, vtrum sanis debeat hoc sacramentum conferri.

Secundò, vtrum debeat conferri in qualibet infirmitate.

Tertiò, vtrum debeat conferri furiosis & amentibus.

Quartò, vtrum pueris.

Quintò, vtrum totum corpus hoc sacramento inungi debeat.

Sextò, vtrum conuenienter determinentur partes in quibus inungitur.

Septimò, vtrum mutilati in prædictis partibus inungi debeant.

ARTICVLVS I.

Vtrum hoc sacramentum sanis conferri debeat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd etiam sanis conferri debeat hoc sacramẽtum, quia principalior effectus huius sacramenti est sanatio mentis, quàm sanatio corporis, vt dictum est, sed etiam sani corpore indigent sanatione mentis, ergo eis etiã debet conferri.

Prætereà. Hoc sacramentum est exeuntium, sicut Baptismus intrantium, sed omnibus intrantibus baptismus datur, ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc sacramentum, sed quandoque illi qui sunt in propinquo exitu, sunt sani, sicut illi qui decapitandi sunt, ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

SED CONTRA est quod dicitur Iacobi 5. Infirmatur quis in vobis, &c. ergo solùm infirmis competit.

CONCLVSIO.

Sanis non debet hoc sacramentum conferri, quòd quædam spiritualis animæ curatio est.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio, vt dictum est, quæ quidem per quendam corporalis curationis modum significatur, & ideò illis quibus corporalis curatio non competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis sanitas sit principalis effectus huius sacramenti, tamen oportet quòd per curationem corporalem significetur curatio huius sacramenti spiritualis, etiam si corporalis sanatio non sequatur, & ideò solùm illis hoc sacramento sanitas spiritualis dari potest, quibus corporalis curatio competit, scilicet infirmis, sicut ille solus potest baptismum suscipere, qui potest corporalis ablutionis esse particeps, non autem puer in ventre matris existens.

Ad secundum ergo pater, quòd baptismus etiam non est nisi illorum intrantium, qui corporali ablutioni subiici possunt, & ideo hoc sacramentum illorum tantùm exeuntium est, quibus corporalis curatio competit.

ARTICVLVS II.

Vtrum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate,

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Iacobi 5. vbi hoc sacramentum traditur, nulla infirmitas determinatur ergo omnibus infirmantibus debet hoc sacramentum conferri.

Prætereà. Quantò remedium est dignius, tanto debet esse generalius, sed hoc sacramentum est dignius, quàm medicina corporalis: cum ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, videtur etiam quod hoc sacramentum.

SED CONTRA, Hoc sacramentum dicitur ab omnibus extremæ vnctionis, sed non omnis infirmitas ad extremum vitæ perducit, cùm quædam ægritudines sint causa longioris vitæ, vt dicit Physiosophus: ergo in omnibus infirmitatibus non debet hoc sacramentum dari.

CONCLVSIO.

Non quouis morbo laborantibus est hoc sacramentum exhibendum, sed ad mortem proximè aliqua ægritudine affectis.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum est vltimum remedium, quod Ecclesia potest conferre immediatè, quasi disponens ad gloriam, & ideò illis tantùm infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu exeuntium, propter hoc quòd ægritudo nata est inducere mortem, & de periculo timetur.

AD PRIMVN ergo dicendum, quod quælibet infirmitas augmentata potest mortẽ inducere: & ideo si genera infirmitatum penẽntur, in qualibet ægritudine potest dari hoc sacramentum, quia Apostolus non determinat infirmitatem aliquam, sed si penitur infirmitatis modus & status, non semper debet infirmantibus hoc sacramentum dari.

Ad secundum dicendum, quod medicina corporalis habet pro principali effectu sanitatẽ corporalem, qua omnes infirmi in quolibet statu indigent, sed hoc sacramentum habet pro principali effectu illam sospitatem quæ exeuntibus, & iter ad gloriam agentibus est necessaria, & ideò non est simile.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod furiosis & amentibus hoc sacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines sunt periculosissimæ, & citò ad mortem disponunt, sed periculo debet adhiberi remedium: ergo hoc sacramentum quod est remedium sanitatis humanæ, debet talibus conferri.

Prætereà. Dignius sacramentum est baptismus, quàm istud, sed baptismus datur furiosis, vt suprà dictum est, ergo & hoc sacramentum eis debet dari.

SED CONTRA, Hoc sacramentum non est nisi recognoscentibus ipsum dandum: sed tales non sunt furiosi & ameutes, ergo eis dari non debet.

CONCLVSIO.

Furiosis & amentibus, quibus desit deuotionis affectus, nullatenus hoc sacratum conferri debet.

RESPONDEO dicendum, quòd ad effectum huius sacramenti percipiendum plurimum valet deuotio suscipientis, & personale meritum conferentium, & generale totius Ecclesiæ, quod patet ex hoc quod per modum deprecationis forma huius sacramenti confertur, & ideo illis, qui non possunt recognoscere, & cum deuotione suscipere hoc sacramentum, dari non debet, & præcipuè furiosis & amentibus, quia possent irreuerentiam sacramento per aliquam immunditiam facere: nisi haberent lucida intervalla, quibus sacramentum recognoscerent, & sic eis conferri in statu illo posset.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis in periculo mortis tales quandoque sint, tamen remedium per deuotionem propriam non potest eis applicari, & ideo nõ debet eis conferri.

Ad secundum dicendum, quòd baptismus non requirit motum liberi arbitrij, & ideò non est simile: & prætereà baptismus est sacramentum necessitatis, non extrema vnctio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hoc sacramentum dari debeat pueris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum debeat dari pueris. Quia eisdem infirmitatibus quandoque laborant pueri & adulti, sed eidem morbo debet adhiberi idem remedium: ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacramentum dari.

Prætereà. Hoc sacramentum datur ad purgandum reliquias peccati, vt suprà dictum est, tam originalis quàm actualis, sed in pueris sunt reliquiæ originalis peccati, ergo eis debet hoc sacramentũ dari.

SED CONTRA est, quod nulli debet dari hoc sacramẽtum cui non competit forma sacramenti, sed forma sacramenti nõ competit pueris, qui non peccauerunt per visum & auditum, vt in forma exprimitur: ergo eis dari non debet hoc sacramentum.

CONCLVSIO.

Hoc sacramentum pueris conferri non debet.

RESPONDEO dicendum, quod hoc sacramentum exigit actualem deuotionem in suscipiente, sicut & Eucharistia, vnde sicut Eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non datur contra reliquias originalis peccati, nisi secundum quòd sunt per actualia peccata quodammodo confortatæ, vnde principaliter contra actualia peccata datur, vt ex ipsa forma patet, quæ non fiunt in pueris.

Ad secundum dicendum, quod infirmitates in pueris non sunt ex peccato actuali causatæ, sicut in adultis, & contra illas præcipuè infirmitates hoc sacramentum datur, quæ sunt ex peccato causatæ quasi peccati reliquiæ.

ARTICVLVS V.

Vtrum in hoc sacramento totum corpus debeat inungi.

AD

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum totum corpus inungi debeat. Quia secundum Aug. tota anima est in toto corpore, sed præcipuè datur hoc sacramentum ad sanandum animam, ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

Prætereà, Vbi est morbus, ibi debet apponi medicina: sed quandoque morbus est vniuersalis & in toto corpore, sicut febris, ergo totum corpus debet inungi.

Prætereà. In baptismo totum corpus immergitur, ergo & hic totum debet inungi.

SED CONTRA, est vniuersalis Ecclesiæ ritus, secundũ quẽ non inungitur infirmus, nisi in determinatis partibus corporis.

CONCLVSIO.

Non totum corpus, sed ea duntaxat humani corporis partes, inungi olim huius sacramenti debent, in quibus est aliqua spiritualis infirmitatis radix.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum per modum curationis exhibetur, curatio autem corporalis non oportet, quod fiat per medicinam toti corpori appositam, sed illis partibus vbi est radix morbi: & ideò etiam vnctio sacramentalis debet fieri in illis partibus tantùm, in quibus est radix spiritualis infirmitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima quamuis sit tota in qualibet parte corporis quantum ad essentiam, non tamen quantum ad potentias, quæ sunt radices actuum peccati, & ideò oportet quòd in determinatis partibus fiant, in quibus illæ potentiæ habent esse.

Ad secundum dicendum, quòd non semper apponitur medicina vbi est morbus, sed congruentius vbi est radix morbi.

Ad tertium dicendum, quòd Baptismus fit per modum ablutionis, ablutio autem corporalis non purgat maculam ab aliqua parte, nisi cui apponitur: & ideò Baptismus toti corpori adhibetur: fecus autem est de extrema vnctione ratione tam cicta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum conuenienter determinentur istæ partes inungendæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter determinentur istæ partes, vt, scilicet, infirmans inungatur in oculis, in naribus, & auribus, & labiis, & manibus, & pedibus, Quia sapiens medicus curat morbum in radice: sed de corde exeunt cogitationes quæ coinquinant hominem: vt dicitur Mat. 9. ergo in pectore debet fieri inunctio.

Prætereà, Puritas non minus est necessaria exeuntibus, quàm intrantibus, sed intrantes vnguntur Christmate in vertice à sacerdote, ad significandum mentis puritatem, ergo & exeuntes hoc sacramento vngi debent in vertice.

Prætereà, Ibi debet adhiberi remedium, vbi est maior vis morbi, sed spiritualis morbus præcipuè viget in viris in renibus, & umbilico, vt dicitur Iob. 40. Potestas eius in lũbis eius, lteribus in vmbilico, vt dicitur Iob. 40. Potestas eius in lũbis eius, secundum expositionem Greg. ergo ibi debet fieri inunctio.

Prætereà, Sicut per pedes peccatur, ita & per alia mẽbra corporis, ergo sicut inungũtur pedes, ita & alia corporis mẽbra inũgi debẽt.

CONCLVSIO.

Quinque sensuum organica membra inungi præcipuè debent, in quibus est aliqua cognitionis radix, in nonnullis autem propter appetitiuam & motiuam inungantur renes, ac pedes.

RESPONDEO dicendum, quòd principia peccandi in nobis sunt eadem, quæ & principia agendi, quia peccatũ consistit in actu. Principia autem agendi in nobis sunt tria. Primum est dirigens, scilicet, vis cognoscitiua. Secundum est imperans, scilicet, vis appetitiua. Tertium est exequens, scilicet, vis motiua. Omnis autem nostra cognitio à sensu ortũ habet: & quia vbi est in nobis prima origo peccati, ibi debet vnctio adhiberi: ideò inunguntur loca quinq; sensuũ, scilicet oculi propter visum, aures propter auditũ, nares propter odoratum, os propter gustum, manus propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipuè viget: & propter appetitiuam vnguntur aliquibus renes, pedes vnguntur propter motiuũ, quibus principalius eius instrumentũ: quia principium primũ est cognoscitiua ideò illa vnctio ab omnibus obseruatur, quæ fit ad quinque sensus, quasi de necessitate sacramenti, sed quidam non seruant alias, quidam verò seruant illam, quæ ad pedes, & non quæ ad renes, quia appetitiua & motiua sunt secundaria principia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cognitio à corde non exit nisi per aliquã imaginationem, quę est motus à sensu factus, vt dicitur in secundo de anima, & ideo cor nõ est prima radix cogitationis, sed organa sensuum, nisi quatenus cor est principium totius corporis, sed hoc principium est radix remota.

Ad secundum dicendum, quod intrantes debent acquirere puritatem, sed exeuntes debent eam purgare: & ideo exeuntes debent inungi in illis partibus, quibus contingit puritatem mentis inquinari.

Ad tertium dicendum, quòd secundum quorundam consuetudinem fit in renibus, propter hoc quod ibi maximè viget concupiscibilis, sed appetitiua non est prima radix, vt dictum est.

Ad quartum dicendum, quod organa corporis quibus actus exercentur, sunt pedes, manus, & lingua, quibus etiã exhibetur vnctio, & membra genitalia, quibus propter immunditiã illarum partium & honestatem sacramenti non debet vnctio adhiberi.

ARTICVLVS VII.

Vtrum mutilati debeant inungi illis vnctionibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod mutilati non sunt vngendi illis vnctionibus, quæ partibus illis competunt. Quia sicut hoc sacramentum exigit determinatam dispositionem in suscipiente, vt scilicet sit infirmus, ita & determinatam partẽ: sed ille qui non habet infirmitatem, nõ potest inungi, ergo nec ille qui nõ habet partẽ illam, in qua debet fieri vnctio.

Prætereà, Ille qui est cæcus à natiuitate, non deliquit per visum, sed in vnctione quæ fit ad oculos, fit mentio de delicto per visum, ergo talis vnctio cæco non debet fieri, & sic de aliis.

SED CONTRA est, quòd defectus corporis non impedit aliquod aliud sacramentum, ergo nec istud impedire debet: sed de necessitate istius sacramenti est quælibet vnctionum, ergo omnes debent fieri mutilatis.

CONCLVSIO.

Mutilati inungi etiam in partibus illis mutilatis debent, quibus alias ingerentur.

RESPONDEO dicendum, quòd mutilati etiam inungi debent, quanto propinquius esse potest ad partes illas, in quibus vnctio fieri debuerat: quia quamuis non habeant membra, habent tamen potentias animæ quæ illis membris debentur, saltem in radice: & interius peccare possunt per ea quæ ad partes illas pertinent, quamuis non exterius.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO TRIGESIMA TERTIA, DE *iteratione huius sacramenti, in duos articulos diuisa.*

EINDE considerandum est de iteratione huius sacramenti.

Circa quod duo quæruntur.

Primò, verum hoc sacramẽtum debeat iterari.

Secundò, vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICVLVS I.

Vtrum hoc sacramentum debeat iterari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non debeat iterari, quia dignior est vnctio, quæ fit homini, quàm quæ fit lapidi. sed vnctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum fuerit, ergo nec vnctio extrema, quæ adhibetur homini, debet iterari.

Prætereà, post vltimum nihil est: sed hęc vnctio dicitur extrema, ergo non debet iterari.

SED CONTRA, Hoc sacramẽtum est quædam spiritualis curatio corporaliter exhibita, sed curatio corporis iteratur, ergo & hoc sacramentum iterari debet.

CONCLVSIO.

Sacramentum hoc sine sui aliqua iniuria iterari potest.

RESPONDEO dicendum, quòd nullum sacramentale, nec sacramentum quod habet effectum perpetuum, debet iterari, quia ostenderetur sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illum effectum, & sic fieret iniuria illi sacramento: sacramentum autem quod non habet effectum perpetuum, potest iterari sine iniuria, vt effectus deperditus iterato reciperetur, & quia sanitas corporis & mentis, quæ sunt effectus huiusmodi sacramenti, possunt amitti postquam fuerint per sacramenta effecta, ideò hoc sacramentum sine sui iniuria potest iterari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnctio lapidis fit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuò in lapide quandiu altare maner, & ideò non potest iterari: sed hæc vnctio non fit ad consecrationem hominis, cùm non imprimatur character, & ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quòd illud quòd secundum æstimationem hominum est extremum, quandoque secundum rei veritatem non est extremum, & sic dicitur hoc sacramentum extrema vnctio, quia non debet dari, nisi illis quorum mors est propinqua secundum existimationem hominum.

ARTICVLVS II.

Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in eadẽ infirmitate non debeat iterari, quia vni morbo non debetur nisi vna medicina, sed hoc sacramentum est quædam spiritualis medicina, ergo contra vnum morbum non debet iterari.

Prætereà. Secundum hoc posset aliquis infirmus tota die inungi, si in eodem morbo posset iterari vnctio, quod est absurdum.

SED CONTRA est, quod aliquando morbus diu durat post sacramenti perceptionem, & sic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc sacramentum datur, ergo iteratò debet inungi.

CONCLVSIO.

Eadem infirmitate laborantibus non secundum eandem, sed diuersum infirmitatis statum, potest extrema vnctio exhiberi.

RESPONDEO dicendũ quòd hoc sacramentum nõ repetitur tantùm infirmitatem, sed etiam infirmitatis statũ, quia non debet dari, nisi infirmis, qui secundũ humanã æstimationẽ videtur morti appropinquare. Quędã enim infirmitates non sunt diuturnę, vnde si in

Universidad de Deusto
Biblioteca

si in eis datur hoc sacramentum, tunc cùm homo ad statum illum perueniat quòd sit in periculo mortis, non recedit à statu illo, nisi infirmitate curata, & ita iterum non debet inungi, sed si residuum patiatur, erit alia infirmitas, & poterit alia fieri inunctio. Quædam verò sunt ægritudines diuturnæ, vt hectica, hydropisis, & huiusmodi, & in talibus non debet fieri vnctio, nisi quando videntur perdu cere ad periculum mortis, & si homo illum articulum euadat eadé infirmitate durante, & iterum ad similem statum per illam ægritudinem reducatur iterum potest inungi quia iam quasi est alius status infirmitatis, quamuis non sit alia infirmitas simpliciter.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO TRIGESIMA QVARTA,

De sacramento ordinis quoad eius essentiam, & eius partes, in quinque articulos diuisa.

POST hoc considerandum est de sacramento ordinis. Et primò, de ordine in cõmuni. Secundò, de distinctione ordinum. Tertiò, de conferentibus ordinem. Quartò, de impedimentis ordinandorum. Quintò, de his quæ sunt ordinibus annexa. De ipso autem ordine in communi tria videnda sunt.

Primò, de eius entitate, & quidditate, & partibus eius. Secundò, de eius effectu. Tertiò, de suscipientibus ipsum.

Circa primum quæruntur quinque.

Primò, vtrum ordo in Ecclesia esse debeat.

Secundò, vtrum conuenienter definiatur.

Tertiò, vtrum sit sacramentum.

Quartò, vtrum eius forma exprimatur conuenienter.

Quintò, vtrum hoc sacramentum materiam habeat,

ARTICVLVS I.

Virum ordo in Ecclesia esse debeat.

Tho. 4. di. 24. q. 1. ar. 1. q. 1. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ordo in Ecclesia esse non debeat. Ordo enim requirit subiectionem & prælationem, sed subiectio videtur repugnare libertati, in quam vocati sumus per Christum, ergo ordo in Ecclesia esse non debet.

Præterea, Ille qui in ordine constituitur, alio inferior sit, sed in Ecclesia quilibet debet se altero inferiorem reputare, Phil. 2. Superiores inuicem arbitrantes, ergo non debet in Ecclesia esse ordo.

Præterea, Ordo inuenitur in Angelis propter distinctionem eorum in naturalibus, & gratuitis: sed omnes homines sunt in natura vnum, gratiarum etiam dona quis eminentius habeat ignotum est, ergo ordo in Ecclesia esse non potest.

SED CONTRA. Roma. 15. Quæ à Deo sunt ordinata sunt, sed Ecclesia à Deo est, quia ipse eam ædificauit sanguine suo, ergo ordo in Ecclesia esse debet.

Præterea, Status Ecclesiæ est medius inter statum naturæ & gloriæ, sed in natura inuenitur ordo, quo quædam aliis superiora sunt, & similiter in gloria, vt patet in Angelis, ergo in Ecclesia debet esse ordo.

CONCLVSIO.

Oportuit in Ecclesia ordinem aliquem sacrum esse, quo quidam aliis ad illorum & non sui vtilitatem præficerentur.

RESPONDEO dicendum, quòd Deus sua opera in sui similitudinem producere voluit quantum possibile fuit, vt perfecta essent, & per ea cognosci posset, & ideo vt in suis operibus repræsentaretur, non solùm secundum quòd in se est, sed etiam secundùm quòd in aliis influit, hanc legem naturalem imposuit omnibus, vt vltima per media reducerentur & perficerentur, & media per prima, vt Dionysius dicit: & ideo vt ista pulchritudo Ecclesiæ non deesset, posuit ordinem in ea, vt quidam aliis sacramenta traderent, suo modo Deo in hoc assimilati, quasi Deo cooperantes, sicut & in corpore naturali quædam membra aliis influunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd subiectio seruitutis repugnat libertati, quæ seruitus est cùm aliquis dominatur ad sui vtilitatem subiectis vtens, talis autem subiectio non requiritur in ordine, per quem qui præsunt, salutem subditorum quærere debent, non propriam vtilitatem.

Ad secundum dicendũ, quòd quilibet debet se reputare inferiorem merito, sed non officio, ordines autem officia quædam sunt.

Ad tertium dicendum, quòd ordo in Angelis non attenditur secundum distinctionem naturæ nisi per accidens, inquantum ad distinctionem naturæ sequitur in eis distinctio gratiæ, attenditur autem per se secundum distinctionem in gratia, quia eorum ordines respiciunt participationem diuinorum, & communicationem in statu gloriæ, quæ est secundum mensuram gratiæ quasi gratiæ finis & effectus quodammodo, sed ordines Ecclesiæ militantis respiciũt participationem sacramentorum & communicationem, quæ sunt causa gratiæ, & quodammodo gratiã præcedunt, & sic nõ est de necessitate nostrorum ordinum gratia gratum facientis, sed solũ potestas dispensandi sacramenta, & propter hoc ordo non attenditur per distinctionem gratiæ gratum facientis, sed per distinctionem potestatis.

ARTICVLVS II.

Virum conuenienter Ordo definiatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ordo à Magistro Sententiarum, 24. Distin. definiatur, vbi dicitur: Ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur ordinato. Pars enim non debet poni genus totius, sed character, qui per signaculum exponitur in sequenti Distinctione, est pars ordinis, quia diuiditur contra id quod est res tantum, vel sacramentum tantùm, cùm sit res & sacramentum, ergo signaculum non debet poni quasi genus ordinis.

Præterea, Sicut in sacramẽto ordinis imprimitur character, ita in sacramento baptismi, sed in definitione baptismi non ponebatur character, ergo nec in definitione ordinis debet poni.

Præterea, in Baptismo etiam quædam spiritualis datur potestas accedendi ad sacramenta, & iterum est quoddam signaculum, cùm sit sacramentum, ergo hæc definitio conuenit baptismo, & sic inconuenienter assignatur de ordine.

Præterea, Ordo relatio quædam est, quæ in vtroque extremorũ saluatur, extrema autem huiusmodi relationis sunt superior & inferior, ergo inferiores habent ordinem sicut & superiores, sed in eis non est aliqua potestas præeminentiæ, qualis ponitur hic in definitione ordinis, vt patet per expositionem sequentem, vbi ponitur promotio potestatis, ergo inconuenienter definitur hic ordo.

CONCLVSIO.

Ordo signaculum quoddam Ecclesiæ est, per quod spiritualis potestas impenditur ordinato.

RESPONDEO dicendum, quòd definitio, quam Magister de ordine ponit conuenit ordini, secundum quòd est Ecclesiæ sacramentum, & ideò duo ponit, signum exterius ibi (signaculum quoddam, &c.) id est, signum quoddam, & effectus interior, ibi (in quo spiritualis potestas, &c.)

AD PRIMVM ergo dicendum, quod signaculum non ponitur hic pro charactere interiori, sed pro eo quod exterius geritur, quod est signum interioris potestatis & causa, & sic etiam sumitur character in alia definitione, si tamen pro interiori charactere sumeretur non esset inconueniens, quia diuisio sacramenti in illa tria non est in partes integrales propriè loquendo, quia illud quod est res tantùm, non est de essentia sacramẽti: quod est etiam sacramentum tantùm, transit, & sacramentum manere dicitur. Vnde relinquitur quòd ipse character interior sit essentialiter & principaliter ipsum sacramentum ordinis.

Ad secundum dicendum, quod baptismus quamuis in eo conferatur aliqua spiritualis potestas recipiendi alia sacramenta, ratione cuius characterem imprimit, non tamen hic est principalis effectus eius, sed ablutio interior, propter quã baptismus fieret etiam priori causa non existente, sed ordo potestatem principaliter importat: & ideò character, qui est spiritualis potestas, in definitione ordinis ponitur: non autem in definitione Baptismi.

Ad tertium dicendum, quòd in Baptismo datur quædam potentia spiritualis ad recipiendum, & ita quodammodo passiua: potestas autem propriè nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia, & ideò hæc definitio Baptismo non competit.

Ad quartum dicendum, quòd nomen ordinis dupliciter accipitur quandoque enim significat ipsam relationem, & sic est tam in inferiori quàm in superiori, vt obiectio tangit, & sic non accipitur hic. Aliquando autem accipitur pro ipso gradu qui ordinem primo modo acceptum facit: & quia ratio ordinis, prout est relatio, inuenitur vbi aliquid superius alteri occurrit: ideò hic gradus eminentia per potestatem spiritualem ordo nominatur.

ARTICVLVS III.

Virum ordo sit sacramentum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non sit sacramentum. Sacramentum enim, vt dicit Hug. de S. Vict. est materiale elementum: sed ordo non nominat aliquid huiusmodi, sed magis religionem vel potestatem, quia ordo est pars potestatis secundum Priscianum, ergo non est sacramentum.

Præterea, Sacramenta non sunt de Ecclesia triumphante, sed ordo est ibi, vt patet de angelis, ergo non est sacramentum.

Præterea, Sicut prælatio spiritualis, quæ est ordo, datur cum quadam consecratione, ita & prælatio secularis, quia & reges inunguntur, vt dictum est, sed regia dignitas non est sacramentum, ergo nec ordo de quo loquimur.

SED CONTRA est, quia ab omnibus enumeratur inter septem Ecclesiæ sacramenta.

Præterea, Propter vnumquodque, & illud magis, sed propter ordinem sit homo dispensator aliorum sacramentorum, ergo ordo habet magis rationem quòd sit sacramentum, quàm alia.

CONCLVSIO.

Ordo est sacramentum.

RESPONDEO dicendum, quòd sacramentũ (vt ex dictis patet) nihil est aliud quàm quædam significatio homini exhibita cum aliquo signo visibili, vnde cum in susceptione ordinis quædam consecratio homini exhibebatur per visibilia signa, constat ordinem esse sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ordo non exprimat aliquod materiale elementum, tamen ordo non confertur sine aliquo elemento materiali.

Ad se-

Ad secundum dicendum, quod potestates proportionari debent illis ad quæ sunt, communicatio autem diuinorum, ad quam datur spiritualis potestas, non fit Angelis per aliqua sensibilia signa, sicut in hominibus contingit, & ideò potestas spiritualis, quæ est ordo, non adhibetur Angelis cũ aliquibus signis visibilibus, sicut hominibus, & ideo in hominibus est ordo sacramentũ, sed nõ in angelis.

Ad tertium dicendum, quòd non omnis benedictio, quæ hominibus adhibetur, vel coniecratio est sacramentum, quia & monachi & abbates benedicuntur, tamen illæ benedictiones non sunt sacramenta: & similiter nec regalis vnctio, quia per huiusmodi benedictiones nõ ordinantur aliqui ad dispensationem diuinorum sacramentorum, sicut per benedictiones ordinis.

ARTICVLVS IIII.

Virum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod forma huius sacramenti inconuenienter in litera exprimatur. Quia sacramenta efficiam habent ex forma: sed efficacia sacramentorum est ex virtute diuina, quæ in eis secretiùs operatur salutem, ergo in forma huius sacramenti deberet fieri mentio de virtute diuina per inuocationem Trinitatis, sicut in aliis sacramentis.

Præterea, Imperare est eius qui habet autoritatem, sed autoritas non residet apud eum, qui sacramenta dispensat, sed ministerium tantùm, ergo non deberet vti imperatiuo modo, vt diceret sic, Agite vel accipite hoc vel illud, vel aliquid huiusmodi.

Præterea, In forma sacramenti non debet fieri mentio nisi de illis, quæ sunt de essentia sacramenti, sed vsus potestatis recepiæ non est de essentia sacramenti huius, sed consequitur ad ipsum, ergo nõ debet de eo fieri mentio in forma huius sacramenti.

Præterea, Omnia sacramenta ordinant ad æternam remunerationem, sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione, ergo nec in forma huius sacramenti deberet de ea fieri mentio, sicut fit cùm dicitur. Habiturus partem, si fideliter, &c.

CONCLVSIO.

Conueniens forma huius sacramenti ea est, qua Ecclesia vtitur.

RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum principaliter consistit in potestate tradita: potestas autem à potestate traducitur, sicut simile ex simili, & iterum potestas per vsum innotescit, quia potentiæ notificantur per actus, & ideò in forma ordinis exprimitur vsus ordinis per actum qui imperatur, & exprimitur traductio potestatis per imperatiuum modum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia sacramenta non ordinantur principaliter ad effectus similes potestati, per quam sacramenta dispensantur, sicut hoc sacramentum, & ideò in hoc sacramento est quasi quædam communicatio vniuoca, vnde in aliis sacramentis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis, cui effectus sacramenti assimilatur, non autem in hoc sacramento, quamuis enim in Episcopo, qui est minister huius sacramenti, non sit auroritas respectu collationis huius sacramenti, tamen habet aliquam authoritatem respectu potestatis ordinis, quæ cõfertur per ipsum, inquantum à sua potestate derluatur.

Ad secundum dicendum, quòd vsus potestatis est effectus potestatis in genere causæ efficientis, & sic non habet quòd in definitione ordinis ponatur, sed est quodammodo causa in genere causæ finalis, & ideò secundum hanc rationem poni potest in definitione ordinis.

ARTICVLVS V.

Virum hoc sacramentum habeant materiam.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non habeat materiam. Quia in omni sacramento quod habet materiam, virtus operans in sacramento est in materia: sed in rebus materialibus quæ hic adhibentur, sicut sunt claues, & candelabra, & huiusmodi, non videtur esse aliqua virtus sanctificandi, ergo non habet materiam.

Præterea, In isto sacramento confertur plenitudo gratiæ septiformis, vt in litera dicitur, sicut in confirmatione, sed materia confirmationis præexigit sanctificationem, cùm ergo ea quæ in hoc sacramento videntur esse materialia, non sint præsanctificata, videtur quòd non sint materia sacramenti huius.

Præterea, In quolibet sacramento habente materiam requiritur contactus materiæ ad eum, qui suscipit sacramentum: sed vt aquibuldam dicitur, contractus dictorum materialium ab eo, qui suscipit sacramentum, non est de necessitate sacramenti, sed solùm perfectio, ergo prædictæ res materiales non sunt materia huiusmodi sacramenti.

SED CONTRA est, quia omne sacramentum consistit in rebus & in verbis: sed res in quolibet sacramento sunt materia ipsius, ergo & res quæ in hoc sacramento adhibentur, sunt materia huius sacramenti.

Præterea, Plus requiritur ad dispensandum sacramenta, quàm ad suscipiendum sacramenta: sed Baptismus in quo datur potestas ad suscipiendum sacramenta, indiget materia, ergo & ordo, in quo datur potestas ad ea dispensanda.

CONCLVSIO.

Speciales oportet esse materiam huius sacramenti, sicut est aliorum sacramentorum.

RESPONDEO dicendum, quod materia in sacramentis ex-

terius adhibita, signat virtutem in sacramentis agentem ex extrinseco omnino aduenire, vnde cùm effectus huiusmodi sacramenti, scilicet character, non percipiatur ex aliqua operatione ipsius, qui ad sacramentũ accedit, sicut in pœnitentia: sed omnino ex extrinseco aduenit, competit ei materiam habere, tamẽ diuersimodè ab aliis sacramentis, quæ materiam habent, quia hoc quod in sacramento confertur, in aliis sacramentis deriuatur tantùm à Deo, non à ministro, qui sacramentum dispensat: sed illud quod in sacramento traditur, scilicet, spiritualis potestas derluatur etiam ab eo qui sacramentum dat, sicut potestas imperfecta à perfecta: & ideo efficacia aliorum sacramentorum principaliter consistit in materia, quę virtutem diuinam habet & signat & continet, ex sanctificatione per ministerium adhibita: sed efficacia huiusmodi sacramenti principaliter residet penes eum, qui sacramentum dispensat, materia autem adhibetur magis ad determinandum potestatem, quæ traditur particulariter ab habente eam completè, quàm ad potestatem causandam, quod patet ex hoc quod materia competit vsui potestatis.

Et per hoc patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd materiam in aliis sacramentis oportet sanctificari propter virtutem quam continet, sed non est ita in proposito.

Ad tertium dicendum, quòd sustinendo illud dictum, ex dictis apparet causa eius, quia enim potestas ordinis accipitur à ministro, sed non à materia, ideo porrectio materiæ magis est de essentia sacramenti quàm tactus, tamen ipsa verba formæ videntur ostendere, quòd tactus materiæ sit de essentia sacramenti, quia dicitur, Accipite hoc vel illud.

QVÆSTIO TRIGESIMA QVINTA, DE

effectu huius sacramenti, in quinque articulos diuisa.

EINDE considerandum est de effectu huius sacramenti.

D Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrum in sacramento gratia cõferatur.

Secundò, vtrum imprimatur character.

Tertiò, vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismatis.

Quartò, vtrum præsupponat characterem confirmationis.

Quintò, vtrum character vnius ordinis præsupponat characterem alterius.

ARTICVLVS I.

Virum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

Tho. vbi. supra. ar. 2. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramẽto ordinis non conferatur gratia gratum faciens, quia cõmuniter dicitur quòd sacramentũ ordinis ordinatur contra defectum ignorantiæ, sed contra ignorantiã non datur gratia gratũ faciens, sed gratia gratis data, quia gratia gratũ faciens magis respicit affectũ, ergo in hoc sacramẽto ordinis non datur gratia gratũ faciens.

Præterea, Ordo distinctionem importat, sed membra Ecclesiæ non distinguuntur per gratiam gratum facientem, sed secundum gratiam gratis datam, de qua dicitur 1. Cor. 12. Diuisiones gratiarũ sunt, ergo in ordine non datur gratia gratum faciens.

Præterea, Nulla causa præsupponit effectũ suum, sed in eo qui accedit ad ordines, præsupponitur gratia, per quã fit idoneus ad executionẽ ordinis, ergo talis gratia nõ cõfertur in collatione ordinis.

SED CONTRA, Sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant, sed ordo per numerum septenarium signat septem dona Spiritus sancti, vt in litera dicitur, ergo dona Spiritus sancti, quæ non sunt sine gratia gratum faciente, in ordine dantur,

Præterea, Ordo est sacramentum nouæ legis, sed in definitione talis sacramenti ponitur vt causa gratiæ existat, ergo causat gratiã in suscipiente,

CONCLVSIO.

In sacramento ordinis, quo homo ad aliorum sacramentorum dispensationem ordinatur, necesse est conferri gratiam gratum facientem.

RESPONDEO dicendum, quòd Dei perfecta sunt opera, vt dicitur Deut. 32. & ideò cuicunque datur potentia aliqua diuinitus, dantur ea per quæ exequutio illius potentiæ potest congruè fieri, & hoc etiam in naturalibus patet. Quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animæ possunt exire in actus suos, nisi sit defectus ex parte materię, sicut autem gratia gratum faciens est necessaria ad hoc quod homo dignè sacramenta recipiat, ita etiam ad hoc quod homo dignè sacramenta dispenset, & ideò sicut in baptismo per quem fit homo susceptiuus aliorum sacramentorum, datur gratia gratum faciens, ita in sacramento ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ordo datur non in remedium vnius personæ, sed totius Ecclesiæ: vnde quòd dicitur contra ignorantiam dari, non est intelligẽdum ita, quod per susceptionem ordinis pellatur ignorantia in suscipiente, sed quia suscipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

Ad secundum dicendum, quod quamuis dona gratiæ gratum facientis communia sint omnibus membris Ecclesiæ, tamen illorum actus donorum secundum quæ attenditur distinctio in membris Ecclesiæ idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit, quæ quidem sine gratia gratum faciente esse non potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad tertium dicendum quòd ad idoneam executionem ordinum non sufficit bonitas qualitcunque, sed requiritur bonitas excellés, vt sicut illi qui ordinem suscipiunt super plebem, constituuntur gradu ordinis, ita & superiores sint merito sanctitatis: & ideò præexigitur gratia, quę sufficiebat ad hoc quòd dignè connumerentur in plebe Christi, sed conferitur in ipsa susceptione ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad maiora reddantur idonei.

ARTICVLVS II.

Vtrum in sacramento Ordinis character imprimatur, quantum ad omnes ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramento ordinis non imprimatur character quātum ad omnes ordines. Quia ordinis character est quædam spiritualis potestas, sed quidam ordines non ordinantur nisi ad quosdā actus corporales, scilicet, ostiarii vel acolyti, ergo in eis non imprimitur character.

Præterea, Omnis character est indelebilis, ergo per characterem homo ponitur in tali statu à quo non possit recedere, sed illi qui habent aliquos ordines possunt licitè redire ad laicatum, ergo non imprimitur character in omnibus ordinibus.

Præterea, Per characterem homo ascribitur ad aliquid sacrum dandum, vel ad suscipiendum: sed ad susceptionem sacramentorū homo sufficienter ordinatur per characterem baptismalem, dispensator autem sacramentorum non constituitur aliquis, nisi in ordine sacerdotali, ergo in aliis ordinibus non imprimitur character.

SED CONTRA, Omne sacramentum, in quo non imprimitur character, est iterabile: sed nullus ordo est iterabilis, ergo in quolibet ordine imprimitur character.

Præterea, Character est signum distinctiuum, sed in quolibet ordine est aliqua distinctio, ergo quilibet ordo imprimit characterē.

CONCLVSIO.

In omnibus ordinibus imprimitur character.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio vel fuit. Quidam enim dixerunt quòd in solo ordine sacerdotali character imprimitur, Sed hoc non est verum, quia actum dicoui nullus potest exercere licitè, nisi diaconus, & ita patet quòd habet aliquam specialem potestatem in dispensatione sacramētorum, quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt quòd in sacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil est, quia per quemlibet ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispensationem. Vnde cùm character sit signum distinctiuum ab aliis, oportet quòd in omnibus character imprimatur, cuius etiam signum est, quòd perpetuò manent, & nunquam iterantur. Et hæc est tertia opinio quæ communior est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quilibet ordo vel habet actum circa ipsum sacramentum, vel ordinatum ad sacramentorum dispensationem, sicut ostiarii habent actum admittendi homines ad diuinorum sacramentorum inspectionem, & sic de aliis, & ideò in omnibus requiritur spiritualis potestas.

Ad secundum dicendum, quod quantumcunque homo ad laicatum se transferat, semper tamen manet in eo character: quod patet ex hoc quod si ad clericatum reuertatur, non iterum ordinem, quem habuerat, suscipit.

Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

ARTICVLVS III.

Vtrum character ordinis præsupponit characterem baptismalem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod character ordinis non præsupponit characterem baptismalem. Quia per characterem ordinis homo efficitur dispensator sacramentorum per characterem baptismalem suscepti⁹ eorūdem: sed potestas actiua non præsupponit de necessitate passiuam, quia potest esse sine ea: sicut patet in Deo, ergo character ordinis non præsupponit de necessitate characterem baptismalem.

Præterea, Potest contingere quòd aliquis non sit baptizatus qui se baptizatum existimat probabiliter, si ergo talis ad ordines accedat, non consequetur characterem ordinis, si character ordinis præsupponit Characterem baptismalem, & sic ea quæ faciet vel in consecratione vel in absolutione, nihil erunt, & in hoc Ecclesia decipietur, quod est inconueniens.

SED CONTRA, Baptismus est ianua sacramentorum, ergo cùm ordo sit quoddam sacramentum, præsupponit baptismum.

CONCLVSIO.

Character ordinis characterem præsupponit baptismi, qui ianua est omniū sacramentorum.

RESPONDEO dicendum, quod nihil potest aliquis accipere, cuius receptiuam potentiam non habet, per characterem autem baptismalem efficitur homo receptiuus aliorum sacramentorum, vnde qui characterem baptismalem nō habet, nullum alterū sacramentum recipere potest, & sic character ordinis baptismalem characterem præsupponit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eo qui habet potentiam actiuam à se potentia actiua, non præsupponit passiuam, sed in eo qui habet potentiam actiuam ab altero, præexigitur ad potentiā actiuā potentia passiua, quæ recipere possit potentiā actiuā.

Ad secundum dicendum, quòd talis si ad sacerdotium promoueatur, non est sacerdos, nec conficere potest, nec absoluere in foro pœnitentiali. Vnde secundum Canones debet iteratò baptizari & ordinari, & sic iam in episcopum promouebatur, illi quos ordinat non habent ordinem, sed tamen piè credi potest, quòd quantū ad vltimos effectus sacramentorum, summus Sacerdos suppleret defectum, & quòd non permitteret hoc latere, quod Ecclesiæ posset periculum imminere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum character Ordinis præsupponat characterem Confirmationis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd præsupponat de necessitate characterem confirmationis. Quia in his quæ sunt ordinata ad inuicem, sicut medium præsupponit primum, ita vltimum præsupponit medium: sed character cōfirmationis præsupponit baptismalem quasi primum, ergo character Ordinis præsupponit characterem confirmationis quasi medium.

Præterea, Qui ad alios confirmandos ponuntur, maximè debēt esse firmi: sed illi qui sacramentum Ordinis suscipiunt, sunt aliorum confirmatores, ergo ipsi maximè debent habere sacramentum confirmationis.

SED CONTRA, Apostoli receperunt potestatem ordinis ante Ascensionem, Ioan. 20. vbi dictum est. Accipite Spiritum sanctū, sed confirmati sunt post Ascensionem per aduentum Spiritus sancti, ergo non præsupponit confirmationem.

CONCLVSIO.

Quanquam maximè conueniens sit, vt qui Ordinem suscipiunt sint confirmati hoc tamen necessarium non est.

RESPONDEO dicendum, quòd ad susceptionem ordinis præexigitur aliquid quasi de necessitate sacramenti, & aliquid de congruitate. De necessitate enim sacramenti exigitur quòd ille qui accedit ad ordines, sit susceptiuus, quod cōpetit ei per baptismum: & ideò character baptismalis præsupponitur de necessitate sacramenti, ita quòd sine eo sacramentum ordinis conferri non potest: sed de congruitate requiritur omnis perfectio, per quam aliquis reddatur idoneus ad exequutionem ordinis, & vnum de istis est vt sit confirmatus: & ideò de congruitate character ordinis characterem confirmationis præsupponit, & non de necessitate.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est similis habitudo huius medij ad vltimum & primi ad medium: quia per characterem baptismalem sit homo susceptiuus sacramenti confirmationis, non autem per sacramentum confirmationis sit susceptiuus sacramenti ordinis, & ideò non est similis ratio.

Ad secundum dicendum, quòd illa ratio procedit de idoneitate quantum ad congruitatem.

ARTICVLVS V.

Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius Ordinis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod character vnius ordinis præsupponat de necessitate characterem alterius ordinis. Quia maior est conuenientia ordinis ad ordinem, quàm ordinis ad aliud sacramentum, sed character ordinis præsupponit characterem alterius sacramenti, scilicet baptismi, ergo multò fortius character vnius ordinis, præsupponit characterem alterius.

Præterea, Ordines sunt quidam gradus, sed nullus potest peruenire ad posteriorem gradum nisi priorem ascenderit, ergo nullus potest accipere characterem ordinis sequentis, nisi prius accipiat ordinem præcedentem.

SED CONTRA, Si omittatur aliquid in sacramento quod sit de necessitate sacramenti, oportet quòd sacramentum iteretur, sed si aliquis accipiat sequentem ordinem, prætermisso primo, non reordinabitur, sed conferetur sibi quod deerat secūdum statuta Canonum, ergo præcedēs ordo non est de necessitate sequentis.

CONCLVSIO.

Non oportet vt qui maiores Ordines susceperunt, minores prius habuerint, quanquam Ecclesia sic ordinatè Ordines conferri statuerit, vt prius minores, deinde maiores recipiantur.

RESPONDEO dicendum, quòd non est de necessitate superiorum ordinum, quòd aliquis minores ordines prius habeat, quia potestates sunt distinctæ, & vna quantūm est de sui ratione non requirit aliam in eodem subiecto, & ideò etiam in primitiua Ecclesia, aliqui ordinabantur in presbyteros, qui prius inferiores ordines non susceperant, & tamen poterant omnia quæ inferiores ordines possunt, quia inferior potestas comprehenditur in superiori virtute, sicut sensus in intellectu & ducatus in regno, sed postea per constitutionem Ecclesiæ determinatum est, quòd ad maiores ordines se non ingeret qui prius in minoribus officiis se non humiliauit, & inde est quòd qui ordinantur per saltum secundū Canones, non reordinantur, sed id quod omissum fuerat de præcedentibus ordinibus, eis confertur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd magis conueniunt ordines adinuicem secundum similitudinem speciei, quàm ordo cùm Baptismo, sed secundum proportionem potentiæ ad actus magis conuenit Baptismus cum ordine, quia per baptismum acquirit homo potentiam passiuam recipiendi ordines, non autem per ordinem inferiorem datur potētia passiua recipiendi maiores ordines. Ad se-

Ad secundum dicendum quod ordines non sunt gradus qui occurrant in actione vna vel in vno motu, vt oporteat ad vltimum per primum deuenire, sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti, sicut est gradus inter hominem & Angelum, nec oportet quod ille qui fit Angelus, prius fuerit homo, similiter etiā est gradus inter caput & omnia membra corporis, nec oportet quòd illud quod est caput, prius fuerit pes, & similiter est in proposito.

QVÆSTIO TRIGESIMA, SEXTA, DE qualitate suscipientium, in quinque articulos diuisa

EINDE cōsiderandum est de qualitate suscipientium hoc sacramentum.

D Circa quodquæruntur quinque

Primò, vtrum in suscipientibus hoc sacramentum requiratur bonitas vitæ.

Secundò, vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ.

Tertiò, vtrum ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur.

Quartò, vtrum promouens indignos ad ordines peccet.

Quintò, vtrum aliquis peccator existens possit sine peccato ordine suscepto vti.

ARTICVLVS I.

Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in suscipientibus ordines non requiratur bonitas vitæ. Quia per ordinem aliquis ordinatur ad dispensationem sacramentorum, sed sacramenta possunt dispensari à bonis & malis, ergo non requiritur bonitas vita

Præterea. non est maius ministerium quod Deo in sacramentis exhibetur, quàm quod ipsi corporaliter adhiberūt: sed à ministerio ipsius corporali non repulit Dominus mulierem peccatricem & infamem, vt patet Luc. 7. ergo nec à ministerio eius in sacramentis tales sunt amouendi.

Præterea. Per omnem gratiam datur aliquod remedium contra peccatum: sed illis qui habent peccatum, non debet aliquod remedium denegari, quod eis valere possit, cum ergo in sacramento ordinis gratia conferatur, videtur quod debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

SED CONTRA. Leu. 21. Homo se semine Aaron, qui habuerit maculam, non offerat panes coram Domino, nec accedat ad ministerium eius, sed per maculam (vt dicit glos.) omne vitium intelligitur, ergo ille qui est aliquo vitio irretitus, non debet ad ministerium ordinis adhiberi.

Præterea. Hiero. dicit quòd non solum Episcopi, presbyteri & diaconi, debent magnopere prouidere, vt cunctum populum cui præsident, sermone & conuersatione præcedant, verum etiam inferiores gradus, & omnes qui diuino oraculo deseruiunt: & quia vehementer Ecclesiam Dei destruit meliores esse laicos, quàm clericos, ergo in omnibus ordinibus requiritur sanctitas vitæ.

CONCLVSIO.

Bonitas vitæ, ac conscientiæ nitor necessaria sunt ex diuino præcepto suscipientibus sacros Ordines, non tamen de necessitate sunt sacramenti.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut dionysius dicit 1. cap. Eccl. Hier. vt subtiliores & clariores essentiæ repletę influxu solarū splendorum, lumen in eis superemines ad similitudinem Solis ad alia corpora inuehunt, sic in omni diuino non est audendum aliis dux esse, nisi secundum omnem habitum suum factus Dei formissimus & Deo similimus. Vnde cùm in quolibet ordine aliquis constituatur dux aliis in rebus diuinis, quasi præsumptuosus mortaliter peccat, qui cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedit. & ideo sanctitas vitæ requiritur ad ordinē de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti: Vnde si malus ordinatur, nihilominus ordinem habet, tamen cum peccato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut vera sacramenta sunt, quę peccator dispensat, ita verum sacramentū ordinis recepit, & sicut indignè dispensat, ita indignè recipit.

Ad secundum dicendum, quòd illud ministerium erat tantum in executione corporalis obsequij, quod etiam licitè peccatores facere possunt. Secus autem de ministerio spirituali, ad quod applicantur ordinati, quia per ipsum efficiuntur medij inter Deum & plebem, & ideo debent de bona conscientia nitere quò ad Deum, & bona fama quò ad homines.

Ad tertium dicendum, quod aliquæ medicinæ sunt quæ exigunt robur naturæ, aliàs cum periculo mortis assumuntur, & aliæ sunt quæ debilibus dari possunt, ita etiam in spiritualibus quædam sacramēta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus & pœnitentia: illa verò quæ perfectionē gratiæ conferunt, requirunt hominē per gratiā confortatū.

ARTICVLVS II.

Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod requiratur scientia totius sacræ scripturæ. Quia ille debet habere legis scientiam, à cuius ore lex requiritur, sed legem requirunt de ore sacerdotis, vt patet Malach. 2. ergo ipse debet legis totius habere scientiam.

Præterea 1. Pet. 1. Parati omni poscenti vos ad satisfaciendum de ea, quæ in vobis est, fide & ipe: sed reddere de his rationē quæ sunt fidei & spei, est illorum qui perfectam scientiam sacrarum Scripturarum habent, ergo talem scientiam debent habere illi qui ponuntur in ordinibus, quibus verba prædicta dicuntur.

Præterea, Nullus congruè legit quod non intelligit, quia legere & non intelligere negligere est, vt dicit Cato. Sed ad lectores, qui est quasi infimus ordo, pertinet legere verus testamentum, vt in litera dicitur, ergo ad eos pertinet habere totius veteris Testamenti intellectum, & multò fortius ad alios superiores ordines.

SED CONTRA est, quod multi promouentur ad sacerdotium qui penitus de talibus nihil sciunt, etiam in regionibus multis, ergo videtur quòd talis scientia non requiratur.

Præterea, in vitis patrum legitur, aliquos simplices monachos ad sacerdotium promotos, qui erant sanctissimæ vitæ, ergo non requiritur prædicta scientia in ordinandis.

CONCLVSIO.

Ea tantùm scire oportet Ordinatos, quæ ad ordinis suscepti exequutionem conducunt.

RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet actu hominis, si debet esse ordinatus, oportet quòd adsit directio rationis, vnde ad hoc quòd ordinis officiū exequatur, oportet quòd habeat tantum de scientia, quę sufficiat ad hoc quod dirigatur in actum ordinis illius, & ideo etiam talis scientia requiritur in eo qui debet ad ordines promoueri, & non quod vniuersaliter in tota Scriptura sit instructus: sed plus vel minus secundum quod ad plura vel pauciora se eius officium extendit, vt, scilicet, illi qui aliis præponuntur, cuius animarum suscipientes, sciant quæ ad executionem sui ordinis spectant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdos habet duos actus, vnum principalem supra corpus Christi verum, & alium secundarium supra corpus Christi mysticum, secundus autem actus dependet à primo, sed non conuertitur, & ideo aliqui ad sacerdotiū promouentur, quibus committitur primus actus tantum, sicut religiosi, quibus cura animarum non committitur, & à talium ore lex non requiritur, sed solùm quod sacramanta conficiant: & ideo talibus sufficit si tantū de scientia habeant, quod ea quæ ad sacramentum perficiendum spectant, ritè seruare possint. Alij autem promouentur ad alium actum qui est supra corpus mysticum, & à talium ore populus legem requirit: vnde scientia legis in eis debet esse, nō quidem vt sciant omnes difficiles quæstiones, quia in his debet ad superiores recursus haberi: sed vt sciant, ea quæ populus debet credere, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos pertinet vt etiam ea quę difficultatem in lege facere possunt, sciant, & tantò magis quantò in maiore gradu collocantur.

Ad secundum dicendum, quòd ratio reddenda de fide & spe, non est intelligenda talis, quę sufficiat ad probādum, quæ fidei vel spei sunt, cum vtrunque de inuisibilibus fitised vt sciant in communi probabilitatem vtriusque ostendere, ad quod non requiritur multùm magna scientia.

Ad tertium dicendum, quòd ad lectorem non pertinet tradere intellectum sacræ Scripturæ populo, quia hoc est superiorum ordinum, sed solum pronuntiare: & ideo ab eo non exigitur quòd habeat tantum de scientia, qua sacrā Scripturam intelligat, sed solum quod rectè pronuntiare sciat: & quia talis scientia de facili addiscitur à multis, ideo probabiliter æstimari potest quod ordinatus talem scientiam acquirat, si etiam tunc eam non habeat, maximè si in via ad hoc esse videatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum ex merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur. Quia sicut dicit Chrysostomus, Non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos est, sed ex merito vitæ aliquis efficitur sanctus, ergo & sacerdos, & multo fortius alios ordines habens.

Præterea, In rebus naturalibus ex hoc ipso aliqua in gradu superiori collocantur, quod Deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participant, vt dicit 4. ca. Ecclesiasticæ Hierar. sed ex merito sanctitatis & scientiæ aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens, ergo ex hoc ipso in gradu ordinis collocatur.

SED CONTRA, Sanctitas semel habita potest amitti, sed ordo semel habitus, nunquam amittitur, ergo ordo non consistit in ipso merito sanctitatis.

CONCLVSIO.

Non consequitur aliquis ex merito vitæ aliquem Ordinis gradum.

RESPONDEO dicendum, quod causa debet esse proportionata suo effectui, & ideo sicut in Christo, à quo descendit gratia in omnes homines, oportet quod sit gratię plenitudo, ita in ministris Ecclesiæ, quorum non est dare gratiam, sed gratię sacramenta, non constituitur gradus Ordinis ex hoc quod habent gratiam, sed ex hoc quod participant aliquod gratiæ sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Chrysostomus accipit Sacerdotis nomen quantùm ad rationem interpretationis, secundum quòd sacerdos idē est quod sacra dās. Si enim quilibet iustus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquantum sacra merita alicui in auxilium dat, sacerdotis interpretationem habet: non autem loquitur secundum nominis significationem. Est enim hoc nomen sacerdos institutum ad significandum eum, qui sacra dat in sacramentorum dispensatione.

Ad secundum dicendum, quòd res naturales efficiuntur in gradu super alia, secundum quòd in agere possunt ex forma sua: & ideò ex hoc ipso quod formam nobiliorum habent, in altiori gradu cõstituuntur, sed ministri Ecclesiæ non præponuntur aliis, vt eis ex propria sanctitatis virtute aliquid attribuant, quia hoc solius Dei est, sed sicut ministri, & quoddammodo instrumenta illius effluxus qui fit à capite in membra, & ideo non est simile quantùm ad dignitatem ordinis, quamuis sit simile quantùm ad congruitatem.

ARTICVLVS IIII.

Verum promouens ad ordines indignos peccet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd promouens indignos ad ordines non peccet, quia Episcopus indiget coadiutoribus in minoribus officiis constituris, sed non posset eos inuenire in sufficienti numero si talem idoneitatem requireret in eis, qualis à sanctis describitur, ergo si aliquos non idoneos promouet videtur quòd sit excusabilis.

Præterea, Ecclesia non solùm indiget ministris ad dispensationem spiritualium, sed etiam ad gubernationem temporalium: sed quandoque illi qui non habent scientiam vel sanctitatem vitæ, possunt esse viles ad gubernationem temporalium, vel propter potentiam secularem, vel propter industriam naturalem, ergo videtur quòd tales sine peccato possent promoueri.

Præterea. Quilibet tenetur vitare peccatum quantũ potest, si ergo Episcopus peccat indignos promouens, debet adhibere maximam diligentiam ad sciendum, an illi qui accedunt ad Ordines, sint digni, vt heret diligens inquisitio de moribus & scièria eorũ, quod non videtur alicubi obseruari.

SED CONTRA, Peius est promouere malos ad sacra mysteria, quàm iam promotos non corrigere: sed Heli mortaliter peccauit non corrigens filios suos de malitia sua, vnde cadens retrorsum mortuus est, vt dicitur 1. Reg. ergo non sine peccato euadit si indignos promouet.

Præterea. Spiritualia temporalibus sunt præponenda in Ecclesia: sed mortaliter peccaret qui res Ecclesiæ temporales scienter sub periculo poneret, ergo multò fortius qui poneret res spirituales sub periculo, sed sub periculo ponit res spirituales quicunque indignos promouet: quia cuius vita despicitur, vt dicit Greg. testat vt eius prædicatio contemnatur, & eadem ratione omnia spiritualia ab eis exhibita. ergo indignos promouens mortaliter peccat.

CONCLVSIO.

Infidelitatis criminis reus est, quicunque indignos ad sacros promouet ordines.

RESPONDEO dicendum, quòd à domino describitur fidelis seruus qui est constitutus supra familiam, vt det illi tritici mensuram, & ideò infidelitatis reus est, qui alicui supra mensuram eius diuina tradit, hoc autem facit quicunque indignos promouet, & ideo crimen mortale committit quasi summo domino infidelis: & præcipuè cum hoc in detrimentum Ecclesiæ vergat, & honoris diuini qui per bonos ministros promouetur. Esset enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus nunquam ita deserit Ecclesiam suam, quin inueniantur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promouerentur, & indigni repellerentur, & si non possunt tot ministri inueniri, quot modo sunt, melius esset habere paucos ministros bonos, quàm multos malos, vt dicit beatus Clemens.

AD SECVNDVM dicendum, quòd temporalia non sunt quærenda, nisi propter spiritualia, vnde omne incommodum temporale deberet eligi, & omne dispendiũ, propter spirituale bonum promouendum.

AD TERTIVM dicendum, quòd ad minus hoc requiritur quòd nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinando esse, sed etiã exigitur amplius, vt secundum mensurã ordinis vel officij iniungẽdi diligẽtior cura apponatur, vt habeatur certitudo de qualitate promouendorum saltẽ ex testimonio aliorũ, & hoc est quod Apostolus dicit 1. Tim. 5. Nemini citò manum imposueris.

ARTICVLVS V.

Vtrum quis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto vti, quia peccat si non vtatur, cùm ex officio teneatur: si ergo vtendo peccat, nõ potest peccatum vitare, quod est inconueniens.

Præterea. Dispensatio est iuris relaxatio, ergo quamuis de iure esset ei illicitũ vti ordine suscepto, tamẽ ex dispensatione ei liceret.

Præterea, Quicunque communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter, si ergo peccator in vsu ordinis peccat mortaliter, & citerã peccat mortaliter qui ab eo aliquid diuinorum accipit, vel ab eo exigit, quod videtur absurdum.

Præterea. Si vtẽdo ordine suo peccat, ergo quilibet actus ordinis quem facit, est peccatum mortale, & ira cum in vna executione ordinis multi actus concurrant, videtur quòd multa peccata mortalia committat, quod valdè durum videtur.

SED CONTRA est, quod Dionysius in epistola ad Demophilum dicit: Talis, scilicet, qui non est illuminatus, audax videtur sacerdotalibus manum apponens, & nõ tinget neque verecundatur diuina præter dignitatem exequẽs, & putans Deum ignorare quæ ipse in seipso cognouit, & decipere existimat falso nomine patrem ab ipso appellatum, & audet ipsius muneris immundas infamias, non enim dicã orationes, super diuina signa Christi formiter enuntiare, ergo sacerdos est quasi blasphemus & deceptor, qui indigne suum ordinem exequatur, & sic mortaliter peccat, & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

Præterea, Sanctitas requiritur in suscẽptione ordinis vt sit idoneus ad exequendum: sed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad ordines accedit, ergo multò fortius peccat mortaliter in qualibet executione sui ordinis.

CONCLVSIO.

Mortaliter peccat quicunque in peccato mortali existens sacros exequitur ordines, nisi hoc ex necessitate faceret.

RESPONDEO dicendum, quòd lex præcipit vt homo iustè ea quæ sunt iusta exequatur: & ideò quicunque hoc quod sibi competit ex ordine, facit indignè, quod iustum est iniustè exequitur, & contra præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium quin indignè illud facit, vnde patet quod mortaliter peccat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est perplexus vt necessitatem peccãdi habeat, quia potest peccatum dimittere vel officio resignare, ex quo obligabatur ad ordinis exequutionem.

Ad secundum dicendũ, quod ius naturale est indispensabile, hoc autem est de iure naturali, vt homo sancta sanctè pertractet, & contra hoc nullus potest dispensare.

Ad tertium dicendum, quòd quandiu minister Ecclesiæ qui est in peccato mortali ab Ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta eius subditus recipere debet, quia ad hoc ei obligatur, sed tamẽ præter necessitatis articulum non esset tutum, quod eum induceret ad aliquid sui ordinis exequendum durante tali conscientia, quòd ille in peccato mortali esset, quàm tamen deponere posset, quia in instanti homo à diuina gratia emundatur.

Ad quartum dicendum, quòd quandocunque homo exhibet se in aliquo actu vt minister Ecclesiæ, mortaliter peccat, & toties quoties huiusmodi actum facit, quia vt Dionysius dicit primo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ: Immundis nec simbola, id est, sacramentalia signa tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio vtentes, peccãt mortaliter. Secus autẽ esset si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent, vel exequerentur in illo casu, in quo & laicis licet, sicut si baptizaret in aliquo articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terram proiectum colligeret.

QVÆSTIO TRIGESIMASEPTIMA, DE

distinctione Ordinum, in quinque articulos diuisa

ONSEQVENTER agendum est de distinctione Ordinum, & eorum actibus, & characteris impressione.

Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrum Ordo debeat in plures distingui.

Secundò, quot sint.

Tertiò, vtrum debeant distingui per sacros, & non sacros.

Quartò, vtrum actus Ordinum conuenienter assignentur.

Quintò, quando Ordinum characteres imprimuntur.

ARTICVLVS I.

Vtrum debeant plures ordines distingui.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant plures ordines distingui. Quantò enim aliqua virtus est maior, tantò minus est multiplicata, sed hoc sacramẽtum est dignius aliis sacramentis, inquantum constituit suscipientes in aliquo gradu super alios, cùm ergo alia sacramenta non distinguantur in plura, quæ recipiant prædicationes totius, nec hoc sacramentum debet in plures ordines distingui.

Præterea, Si diuiditur, aut est diuisio totius in partes integrales, aut in partes subiectiuas, non autem in partes integrales, quia sic non reciperent prædicationes totius, ergo est diuisio in partes subiectiuas: sed partes subiectiuæ recipiunt in plurali prædicationem generis remoti, sicut generis proximi: sicut homo & asinus sunt plura animalia, & plura corpora animata, ergo & sacerdotium & diaconatus, sicut sunt plures ordines, ita sunt plura sacramenta, cùm sacramentum sit quasi genus ad ordines.

Præterea, Secundum Philosophum 8 Ethi. Regimen in quo vnus tãtum principatur, est nobilius regimen cõmunitatis, quàm aristocratia, qua diuersi in diuersis officiis constituuntur, sed regimẽ Ecclesiæ debet esse nobilissimum, ergo non debet esse in Ecclesia distinctio ordinum ad diuersos actus, sed tota potestas deberet apud vnum residere, & sic deberet esse tantùm vnus ordo.

SED CONTRA, Ecclesia est corpus Christi mysticum simile corpori naturali secũdum Apostolum: sed in corpore naturali sunt diuersa membrorum officia, ergo & in Ecclesia debent esse diuersi ordines.

Præterea, Mysterium noui Testamenti est dignius quàm veteris, vt patet 2. Cor. 3. sed in veteri testamento non solùm sacerdotes, sed etiam ministri eorum Leuitę sanctificabantur, ergo est in nouo Testamento debent consecrari per Ordinis sacramentum non solùm sacerdotes, sed ministri eorum, & ita oportet quòd sint plures Ordines.

CONCLVSIO.

Non vnum, sed plures oportuit in Ecclesia sacros ordines esse.

RESPONDEO dicendum, quòd Ordinum multitudo est inducta in Ecclesia propter tria. Primò quidem propter Dei sapientiã commendandam, quæ in distinctione rerum ordinata maximè relucet tam in naturalibus quàm in spiritualibus, quod significatur in hoc, quòd regina Saba videns ordinem ministrantium Salomoni, nõ habebat vltra spiritum, deficiens in admiratione sapientiæ illius. Secundò, ad subueniendum humanæ infirmitati, quia per vnũ non poterant omnia, quæ ad diuina mysteria pertinebant, expleri sine magno grauamine, & ideo distinguuntur ordines diuersi ad diuersa officia, & hoc patet per hoc quod dominus Nume. 8. dedit Moysi septuaginta senes populi in adiutorium. Tertiò, vt via proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officiis distribuuntur, vt omnes sint Dei cooperatores, quo nihil est diuinius, vt Dionysius dicit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos, sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos: & ideo secundum diuersitatem actuum oportet quòd Ordinis sacramentum distinguatur, sicut potentiæ distinguuntur per actus.

Ad secundum Dicendum, quòd distinctio Ordinis non est totius integralis in partes, neque totius vniuersalis, sed totius potentialis, cuius hæc est natura, quòd totum secundum completam rationem est in vno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius, & ita est hic: tota enim plenitudo sacramenti huius est in vno ordine, scilicet sacerdotio: sed in aliis est quædam participatio ordinis, & hoc significatum est in hoc quod dominus dixit numeri 11. Moysi, Auferam de spiritu tuo & tradam eis vt sustentet tecum onus populi: & ideò omnes ordines sunt vnum sacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd in regno quamuis tota potestatis plenitudo resideat penes Regem, non tamen excluduntur ministrorũ potestates, quæ sunt participationes quædam Regiæ potestatis, & similiter est in ordine. In Aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

ARTICVLVS II.

Vtrum sint septem ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sint septem ordines. Ordines enim ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos: sed tres sunt actus hierarchici, scilicet purgare, illuminare, & perficere: secundum quos dionysius distinguit tres ordines in 5. ca. Eccle. hierar. ergo non sunt septem.

Præterea. Omnia sacramenta habent efficaciam & authoritatem in institutione Christi vel saltem Apostolorum eius, sed in doctrina Christi & Apostolorum non fit mentio nisi de presbyteris & diaconibus, ergo videtur quod non sint alij ordines.

Præterea per sacramentum ordinis constituitur aliquis dispensator aliorum sacramentorum, sed alia sacramenta sunt sex, ergo debent esse tantùm sex ordines.

SED CONTRA, Videtur quod debeãt esse plures, quia quanto aliqua virtus est altior, tantò est minus multiplicabilis: sed potestas hierarchica est altiori modo in angelis quàm in nobis, vt Dionysius dicit: cùm ergo in hierarchia angelica sint nouem ordines, videntur deberent esse in Ecclesia, vel plures.

Præterea. Prophetia Psalmorum est nobilior inter omnes alias prophetias, sed ad pronuntiandum in ecclesia alias prophetias est vnus ordo, scilicet lectorum, ergo & ad pronunciandum Psalmos deberet esse alius ordo, & præcipuè cùm in Decretis dist. 21. Psal. secundus ab ostiario inter ordines ponatur.

CONCLVSIO.

Septem sunt sacri ordines videlicet sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolytorum, Lectorum, Exorcistarum, & ostiariorum.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam sufficientiam ordinum assumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas quibus habetur 1. Cor. 12. dicunt enim quòd sermo sapientiæ cõpetit Episcopo, quia ipse aliorum ordinator est, quod ad sapientiam pertinet: sermo scientiæ sacerdoti, quia debet habere clauem scientiæ, fides diacono, qui prædicat Euangelium, opera virtutum Subdiacono, qui se ad opera perfectionis extendit per votum continentiæ, interpretatio sermonum Acolyto, quod significatur in lumine quod defert, gratia sanitatum exorcistæ, gratia linguarum Psalmistæ, Prophetia Lectori, discretio spirituum Ostiario, qui quosdam repellit & quosdam admittit. Sed hoc nihil est, quia gratiæ gratis datæ non dantur eidẽ, sicut nec ordines dantur eidẽ. Dicitur enim 1. Corin. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Et iterum ponuntur quædam quæ ordines non dicuntur, scilicet, Episcopatus & Psalmistatus. Et ideo alij assignant secundum quandam assimilationem ad cœlestem hierarchiam, in quibus ordines distinguuntur secundum purgationem, illuminationem, & perfectionem. Dicit enim Dionysius quòd ostiarius purgat exterius segregando bonos à malis etiam corporaliter, interius verò acolytus, quia per lumen quod portat, significat se interiores tenebras pellere, sed vtroque modo exorcista quia diabolum quem expellit, vtroque modo perturbat, sed illuminatio quæ fit per doctrinam quantum ad doctrinam propheticam, fit per lectores, quantum ad Apostolicam fit per subdiaconos, quantum ad euangelicam per diaconos fit, sed perfectio communionis, vtpotè quę est pœnitentię & baptismi & huiusmodi, fit per sacerdotem, excellens verò per episcopum, vt cõsecratio sacerdotum & virginum: sed excellentissima, per summum põtificem, in quo est plenitudo authoritatis. Sed hoc nihil est, tum quia ordines hierarchiæ non distinguuntur per prædictas actiones hierarchicas, cum quælibet cuilibet ordinum conueniat, tum quia secundum Dionysium solis Episcopis conuenit perficere, illuminare autem sacerdotibus, purgare autem ministris omnibus, & ideò alij appropriãt ordines septem donis, vt sacerdotio respondeat donum sapientiæ, qua nos pane vitę & intellectus cibat, sicut sacerdos nos pane cœlesti reficit, sed timor ostiario, quia nos separat à malis, & sic intermedij ordines respõdent mediis donis. Sed hoc iterum nihil est, quia in quolibet ordine septiformis gratia datur.

Et ideò aliter dicendũ, quòd ordinis sacramentum ad sacramentum Eucharistiæ ordinatur, quod est sacramẽtum sacramentorum, vt Dionysius dicit. Sicut enim templum & altare, & vasa, & vestes, ita & ministeria quę ad Eucharistiam ordinantur consecratione indigent, & hæc consecratio est Ordinis sacramentum, & ideò distinctio ordinis est accipienda secundum relationem ad Eucharistiam, quia potestas ordinis aut est ad consecrationem Eucharistiæ ipsius, aut ad aliquod ministerium ordinatum ad hoc sacramentum Eucharistiæ. Si primo modo, sic est ordo sacerdotum: & ideò cùm ordinantur accipiunt calicem cum vino & pane, nam cum pane potestatem accipiunt consecrandi corpus & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorum est vel in ordine ad ipsum sacramẽtum, vel in ordine ad suscipiẽtes. Si primo modo, sic tripliciter. Primò enim est ministerij quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramento, quantum ad dispensationem, sed non quantum ad consecrationem, quam solus sacerdos facit, & hoc pertinet ad diaconum. Vnde in litera dicitur, quòd ad diaconũ pertinet ministrare sacerdotibus in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: vnde & Christi sanguinem dispensat. Secundò, est ministerium ordinatum ad materiam sacramenti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti, & hoc pertinet ad subdiaconum. Vnde Dicitur in litera, quòd corporis, & sanguinis domini vasa portãt, & oblationes in altari ponũt, & ideo accipiunt calicem de manu Episcopi, sed vacuum cùm ordinantur. Tertiò, est ministerium ordinatum ad præsentandum materiam sacramenti, & hoc competit acolyto. Ipse enim, vt in litera dicitur, vrceolum cum vino & aqua præparat. Vnde accipiunt vrceolum vacuum. Sed ministerium ad præparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immundos, quia qui mundi sunt, tam sunt ad sacramenta percipiẽda idonei. Triplex autem est genus immundorum, secundum Dionysium. Quidam enim sunt omninò infideles credere nolentes, & hi totaliter à visione diuinorum, & à cœtu fidelium arcendi sunt, & hoc pertinet ad ostiarios. Quidam autem sunt volentes credere, sed non instructi, scilicet catechumeni, & ad horum instructionem ordinatur ordo lectorum: & ideò prima rudimenta doctrinæ fidei, scilicet, vetus Testamentum eis legendum committitur. Quidam verò sunt fideles & instructi, sed impedimentum habentes ex dæmonis potestate, scilicet energumeni: & ad hoc ministerium est ordo exorcistarum, & omnino sic patet ratio numeri & gradus ordinum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dionysius loquitur de ordinibus, non secundum quòd sunt sacramenta, sed secundũ quod ad hierarchicas actiones ordinantur: & ideò secundum actiones illas tres ordines distinguit, quorũ primus habet omnes tres scilicet, episcopus. Secundus habet duas, scilicet sacerdos, sed tertius habet vnam, scilicet diaconus, scilicet, purgare, qui minister dicitur, & sub hoc omnes inferiores ordines comprehenduntur: sed ordines habent quòd sint sacramenta ex relatione ad maximum sacramentorum, & secundum hoc debet numerus Ordinum accipi.

Ad secundum dicendum, quod in primitiua Ecclesia propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria diaconibus committebantur, vt patet per Dionysium tertio capite Ecclesiasticę hierarchiæ, vbi dicit. Minister autem alij stant ad portas templi clausas, alij aliud propriũ ordinis operãtur: alij autem sacerdotibus proponunt super altare sacrum panem & benedictionis calicem, nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicitè in vna diaconi potestate, sed postea amplatus est cultus diuinus, & Ecclesia quod implicitè habebat in vno Ordine, explicitè tradidit in diuersis & secundum hoc dicit Magister in litera, quod Ecclesia aliòs ordines sibi instituit.

Ad tertium dicendũ, quod ordines ordinantur principaliter ad sacramentum Eucharistiæ: ad alia autem per consequens, quia etiam alia sacramenta ab eo, quod in sacramento continetur, deriuantur. Vnde non oportet quòd distinguantur ordines secundũ sacramẽta.

Ad quartum dicendum, quod Angeli differunt specie, & propter hoc in eis potest esse modus diuersus recipiendi diuina, & ideo diuersæ hierarchiæ in eis distinguuntur: sed in Ordinibus tantùm est vna hierarchia propter vnum modum accipiendi diuina, quæ consequitur humanam speciem, scilicet, per similitudinem rerum sensibilium: & ideo distinctio ordinum in Angelis non potest esse per

Universidad de Deusto
Biblioteca

comparationem ad aliquod sacramentum, sicut est apud nos, sed solum per comparationē ad hierarchicas actiones, quas in inferioribus exercet quilibet ordo in eis: & secundum hoc nostri ordines eis respondent, quia in nostra hierarchia sunt tres ordines secundum hierarchicas actiones distincti, sicut in qualibet hierarchia angelorum.

Ad quintum dicendum, quod Psalmistatus non est Ordo, sed officium Ordini annexum, quia enim Psalmi cum cantu pronuncian tur, ideò dicitur Psalmista cantor. Cantor autem non est nomen Ordinis specialis, tum quia cātare pertinet ad totum chorum, tum quia non habet aliquam specialem relationem ad Eucharistiæ sacramentum, tum quia officium quoddam est quod inter ordines largo modo accepto computatur quandoque.

ARTICVLVS III.

Vtrum Ordines debeant distingui per sacros & non sacros.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Ordines nō debeant distingui per sacros & non sacros. Omnes enim Ordines sacramenta quædam sunt, sed omnia sacramenta sunt sacra, ergo omnes Ordines sunt sacri.

Præterea, Secundum Ordines Ecclesiæ non deputatur aliquis nisi ad diuina officia: sed omnia talia sunt sacramenta, ergo ordines sunt sacri.

SED CONTRA est quod Ordines sacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam cōtractum: sed quatuor inferiores Ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum, ergo non sunt sacri Ordines.

CONCLVSIO.

Tres tantum sunt sacri Ordines, sacerdotium, scilicet, Diaconatus, & subdiaconatus.

RESPONDEO dicendum, quòd Ordo sacer dicitur dupliciter. Vno modo secundum se, & sic quilibet Ordo est sacer, cùm sit sacramentum quoddam. Alio modo ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum, & sic Ordo sacer dicitur qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam, & sic sunt tres Ordines sacri, scilicet, sacerdos, & diaconus, qui habet actū circa corpus Christi & sanguinem consecratum, & subdiaconus, qui habet actum circa vasa consecrata, & ideò eis cōtinentia indicitur, vt mundi sint qui sancta tractant. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus ordinum convenienter assignentur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod actus ordinū inconuenienter in litera asignentur, Quia per absolutionē præparatur aliquis ad corpus Christi sumendum, sed præparatio suscipientium sacramentum pertinet ad inferiores ordines, ergo inconuenienter absolutio à peccatis inter actus ponitur sacerdotis.

Præterea, Homo per baptismum est immediatè Deo configuratus, characterem configurantem suscipiens: sed orare & offerre obiationes sunt actus immediatè ad Deum ordinati, ergo quilibet baptizatus potest hos actus facere, & non soli sacerdotes.

Præterea. Diuersorum ordinum diuersi sunt actus, sed oblationes in altari ponere, & epistolam legere, ad subdiaconum pertinet, cruecm etiam ferunt subdiaconi coram Papa, ergo hi non debent poni actus diaconi.

Præterea. Eadem veritas cōtinetur in nouo & in veteri Testāmēto, legere vetus Testamentum est Lectorum, ergo eadem ratione & legere nouum, & non diaconorum.

Præterea, Apostoli nihil aliud prædicauerunt quàm Euangelia Christi: vt patet Rom. 1. sed doctrina Apostolorum committitur subdiaconibus enuntianda, ergo & doctrina Euangelij.

Præterea, Secundum Dionysium, quod est superioris ordinis, nō debet inferiori conuenire, sed ministrare cum vrceolo est actus subdiaconorum, ergo non debet acolytis attribui.

Præterea, actus spirituales debent corporalibus præminere: sed acolytus non habet nisi actum corporalem, ergo exorcista non habet actum spiritualem pellendi dæmones, cùm sit inferior.

Præterea. Quæ magis conueniunt, iuxta se ponenda sunt, sed legere vetus Testamentum maximè debet conuenire cum lectore noui Testamenti, quod competit superioribus ministris, ergo legere vetus Testamentum non debet poni actus lectoris, sed magis acolyti, & præcipuè cum lumen corporale quod acolyti deferunt, significet lumen spiritualis doctrinæ.

Præterea. In quolibet actu ordinis spiritualis debet esse aliqua vis spiritualis, quam habent ordinati præ aliis: sed in aperrione & clausione ostiorum nō habent aliam potestatem ostiarij quàm alij homines, ergo non debet poni actus ipsorum.

CONCLVSIO.

Conueniens singulis sacris ordinibus assignatus est actus, sacerdoti videlicet baptizare, confirmare, & à peccatis absoluere, Diacono verò legere euangelium, &c. sicut in litera magistri dicitur.

RESPONDEO dicendum, quòd cùm consecratio, quæ fit in ordinis sacramento, ordinetur ad sacramentum eucharistiæ, vt dictum est, ille est principalis actus vniuscuiusque ordinis, secundum quem magis proximè ordinatur ad eucharistię sacramentum, & secundum hoc etiam vnus ordo est alio eminentior, secundum quòd vnus actus magis de proximo ad prædictum sacramentum ordinatur: sed quia ad Eucharistiæ sacramentum quasi dignissimum multa ordinantur, ideò non est inconueniens vt præter principalem actum etiā multos actus vnus ordo habeat, & tantò plures quantò est eminentior: quia virtus quantò est superior, tantò ad plura se extendit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est præparatio suscipientium sacramentum, quædam remota, & hęc per ministros efficitur, quædam proxima, qua statim efficiuntur idonei ad sacramentorum dispensationem, & hæc pertinet ad sacerdotes, quia etiā in naturalibus ab eodem agente fit materia in vltima dispositione ad formam, & recipit formam, & quia in proxima dispositione ad Eucharistiam fit aliquis per hoc quòd à peccatis purgatur: ideò omnium sacramentorum quę sunt instituta principaliter ad purgationem peccatorum est minister proprius sacerdos, scilicet, baptismi, pœnitentiæ, & extremæ vnctionis.

Ad secundum dicendum, quod actus aliqui immediatè ad Deum ordinantur dupliciter. Vno modo ex parte vnius personæ tantùm, sicut facere orationes singulares, & vouere, & huiusmodi: & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio modo ex parte totius ecclesiæ, & sic solus sacerdos habet actus immediatè ad Deum ordinatos, quia ipse solus potest gerere personam totius ecclesiæ qui consecrat Eucharistiam, quæ est sacramentum vniuersalis ecclesiæ.

Ad tertium dicendum, quòd oblationes à populo oblatæ per sacerdotem offeruntur, & ideò duplex ministerium circa oblationes est necessarium. Vnum ex parte populi, & hoc est subdiaconi, qui accipit oblationes à populo & alteri imponit, vel offert diacono. Aliud ex parte sacerdotis, & hoc diaconi est, qui oblationes ministrat ipsi sacerdoti, & in hoc est actus principalis vtriusq; ordinis, & propter hoc ordo diaconi est superior: legere autē epistolam nō est actus diaconi nisi secundum quòd actus inferiorum ordinum superioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc secundum consuetudinem aliquarum ecclesiarum, quia in actibus secundariis non est inconueniens diuersas consuetudines esse.

A quartum dicendum, quod doctrina est remota præparatio ad sacramentum suscipiendum: & ideò pronuntiatio doctrinæ ministris committitur. Sed doctrina veteris Testamenti adhuc est magis remota quàm doctrina noui, quia non instruit de hoc sacramento nisi in figuris: & ideò nouum Testamentum superioribus ministris pronuntiandum committitur: Vetus autem inferioribus, & doctrina noui Testamēti perfectior est (quam Dominus per seipsum tradidit) quàm ipsius manifestiatio per Apostolos, & ideò Euangelium diaconis, epistola subdiaconis committuntur.

Et secundum hoc patet solutio ad quintum.

Ad sextum dicendum quod acolyti habent actum super vrceolum tantùm, non super ea quæ in vrceolo continentur, sed subdiaconus habet actum super contentis in vrceolo, quia vtitur aqua & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus sacerdotis præbet: & diaconus sicut & subdiaconus solum actū habet super calicem, non super contenta, sed sacerdos super contenta: & ideò sicut subdiaconus in sui ordinatione accepit calicem vacuum, sacerdos plenum, ita acolytus vrceolum vacuum, sed subdiaconus plenum: & sic est quædam connexio in ordinibus.

Ad septimum dicēdum, quòd corporales actus acolyti magis de proximo ordinantur ad actum sacrorum ordinum, quàm ad actus exorcistarum, quamuis sit aliquo modo spiritualis, quia acolyti habent ministerium super vasa, in quibus materia sacramenti continetur, quantum ad vinum quod vasę continente indiget propter sui humilitatem, & ideò inter ordines minores ordo acolytorum superior est.

Ad octauū dicendū, quòd actus acolytorū se habet propinquius ad actus principales superiorū ministrorū, quàm actus aliorum minorum ordinum, vt per se patet: similiter etiam quantum ad actus secundarios, quibus populum per doctrinam disponunt, quia acolytus doctrinam noui testamenti visibiliter figurat lumen portans, sed lector recitando figuras alias, ideò acolytus est superior. Similiter etiam exorcista, quia sicut se habet lector ad actum secundarium diaconi, & subdiaconi, ita se habet actus exorcistæ, ad secundarium actum sacerdotis, scilicet, ligare & absoluere, per quem corporaliter homo à seruitute diaboli liberatur: & in hoc patet ordinatissimus ordinis progressus: quia sacerdoti quantū ad actū eius principalē, scilicet, consecrare corpus Christi, cooperantur tantùm tres superiores Ordines sed quantum ad actum eius secundarium qui est absoluere & ligare, & cooperantur inferiores & superiores.

Ad nonum dicendum, quòd quidam dicunt quod in successione ordinis ostiario datur quædam vis diuina, vt arcere possit aliquos ab introitu templi: sicut in Christo fuit quando eiecit vendentes de templo, sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti.

Et ideò dicendum, quod suscipit potestatem, vt ex officio agere possit, quamuis etiam & hoc ab aliis fieri possit, sed non ex officio: & ita est in omnibus actibus minorum ordinum quod possunt per alios fieri, quamuis illi ad hoc non habeant aliquod officium: sicut etiam in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea missa dicatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdoti character non imprimatur in ipsa calicis porrectione: quia consecratio sacerdotis fit cum quadam vnctione, sicut & cōfirmatio, sed in confirmatione in ipsa vnctione imprimitur character, ergo in sacerdotio & non in calicis porrectione.

Præterea, Dominus dedit discipulis sacerdotalem potestatem quando dixit, Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. Ioan. 20. sed spiritus datur per manus impositionem, ergo in ipsa manus impositione imprimitur character ordinis.

Præterea. Sicut consecrātur ministri, ita & vestes ministrorum: sed vestes sola benedictio cōsecrat, ergo in ipsa benedictione Episcopi consecratio sacerdotis efficitur.

Præterea. Sicut sacerdoti datur calix, ita & vestis sacerdotalis, ergo si in datione calicis imprimitur character, eadem ratione & in datione casulæ, & sic haberet duos characteres, quod falsum est.

Præterea. Ordo diaconi conformior est ordini sacerdotis, quàm ordo subdiaconi, sed si character imprimeretur sacerdoti ex ipsa calicis porrectione, subdiaconus cōformior esset sacerdoti quàm diaconus, quia subdiaconus characterem recipit in ipsa calicis porrectione, non autem diaconus: ergo character sacerdotalis non imprimitur in ipsa calicis porrectione.

Præterea, Acolytorum ordo magis appropinquat ad actum sacerdotis per hoc quod habet actum super vrceolum, quàm per hoc quod habet actum super candelabrum, sed magis imprimitur character in acolytatu quàdo accipiunt candelabrum quàm quādo accipiunt vrceolum, quia nomē acolyti cereī portationem significat: ergo in sacerdotio non imprimitur character quando calicē accipit

SED CONTRA, Principalis actus ordinis sacerdotis est cōsecrare corpus Christi, sed ad hoc datur sibi potestas in acceptione calicis, ergo tunc imprimitur character.

CONCLVSIO.

Ipsa calicis datione sub certa verborum forma imprimitur sacerdotalis character.

RESPONDEO dicēdum, quòd (sicut dictum est) eiusdem est formam aliquam inducere, & materiā de proximo præparare ad formam. Vnde Episcopus in collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem & ordinis potestatem tradit. Præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando vt idonei sint potestatem accipiendi, quæ quidem operatio in tribus consistit, benedictione, manus impositione & vnctione. Per benedictionem diuinis obsequiis mancipantur: & ideò benedictio datur. Sed per manus impositionē datur plenitudo gratiæ, per quā ad magna officia sunt idonei: & ideò solis diaconibus & sacerdotibus fit manus impositio, quia eis cōpetit dispensatio sacramentorum, quamuis vni sicut principali, alteri sicut ministro. Sed vnctione ad aliquod sacramentum tractandum consecrantur: & ideo solis sacerdotibus fit, qui proprijs manibus corpus Christi tangunt, sicut etiam calix inungitur qui tenet sanguinem, & patena quæ continet corpus: sed potestatis collatio fit per hoc quod datur eis aliquid quod ad proprium actum pertinet, & quia principalis actus sacerdotis est consecrare corpus & sanguinem Christi: ideò in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in confirmatione non datur officium operandi super aliquam materiam exteriorem: & ideo character ibi non imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, sed in sola manus impositione & vnctione, sed in ordine sacerdotali aliter est: & ideò non est simile.

Ad secundum Dicendum, quòd Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantum ad principalem actum ante passionem in cœna, quādo dixit, Accipite & manducate. Vnde subiunxit. Hoc facite in meam commemorationem. Et post resurrectionē dedit eis potestatem sacerdotalem, quantum ad actum secundarium, qui est ligare & soluere.

Ad tertium dicendū, quod in vestibus nō requiritur alia cōsecratio, nisi quòd diuino cultui mancipētur: & ideo sufficit eis proconsecratione benedictio: sed aliter est de ordinatis, vt ex dictis patet.

Ad quartum dicendum, quod vestis sacerdotalis non significat potestatem sacerdoti datam, sed idoneitatem quæ in eo requiritur ad actum potestatis exequendum, & ideo nec sacerdoti nec alicui alij imprimitur character in alicuius vestis donatione.

Ad quintum dicendum, quòd potestas diaconi est media inter potestatem subdiaconi & sacerdotis: sacerdos enim habet potestatem super corpus Christi, subdiaconus autē super vasa tantum, diaconus super corpus in vase contentum: vnde eius non est tangere corpus Christi, sed portare corpus in patena, & dispensare sanguinem cū calice: & ideò eius potestas ad actū principalē non potuit exprimi, nec per dationem vasis tantum, nec per dationem materiæ, sed exprimitur potestas eius ad actum secundarium tantùm in hoc quòd datur ei liber Euangeliorum, & in hac potestate intelligitur alia: & ideò in ipsa libri datione imprimitur character.

Ad sextum dicendū, quòd principalior actus acolyti est quo ministrat in vrceolo, quàm quo ministrat in candelabro, quamuis denominetur ab actu secundario, propter hoc quòd est magis notus & magis proprius ei: & ideò in datione vrceoli imprimitur acolyto character, virtute verborum ab episcopo prolatorum.

QVÆSTIO TRIGESIMA OCTAVA,

De conferentibus hoc sacramentum in duos articulos diuisa.

EINDE considerandū est de conferentibus hoc sacramentum. Circa quod quæruntur duo.

D Primò, vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

Secundò, vtrum hæreticus, vel quicunque ab ecclesia præcisus, possit hoc sacramentum conferre.

ARTICVLVS I.

Vtrum tantum Episcopus Ordinis sacramentum conferat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non tantùm episcopus ordini sacramentum conferat, quia manus impositio ad consecrationem aliquid facit: sed sacerdotibus, qui ordinantur, non solùm Episcopus manus imponit, sed etiam sacerdotes adstantes, ergo nō solū Episcopus confert ordinis sacramentū. *Thom. 4. dist. 25. q. 1. artic. 1. & 2.*

Præterea. Tunc vnicuique datur potestas ordinis quando ei exhibetur quod ad actum sui ordinis pertinet: sed subdiacono datur vrceolus cum aqua & manutergio ab archidiacono, similiter acolitis candelabrum cum cereo & vrceolus vacuus, ergo non solùm episcopus confert ordinis sacramentum.

Præterea. Illa quæ ordinis sunt non possunt alicui committi qui non habet ordinem: sed conferre ordines minores committitur aliquibus, qui non sunt Episcopi, sicut presbyteris, Cardinalibus: ergo conferre ordines, non est episcopalis ordinis.

Præterea, Cuicunque committitur principale, & accessorium, sed ordinis sacramētum ordinatur ad Eucharistiam, sicut accessorium ad principale, cùm ergo sacerdos cōsecret Eucharistiam, ipse etiam potest ordines conferre.

Præterea. Plus distat diaconus ab episcopo quàm à sacerdote, sed episcopus potest diaconos facere, ergo & simplex sacerdos.

SED CONTRA. Nobiliori modo applicantur ad diuinum cultum ministri per ordines, quàm per vasa sacra, sed consecratio vasorum pertinet ad solum Episcopum, ergo multò fortius consecratio ministrorum.

Præterea. Sacramentum ordinis est excellentius, quàm confirmationis: sed solus episcopus confirmat, ergo multò magis confert ordinis sacramentum.

Præterea. Virgines per benedictionem non constituuntur in alio quo gradu spirituālis potestatis, sicut ordinati constituuntur, sed virgines benedicere est solius Episcopi, ergo multò magis solus ipse potest aliquos ordinare.

CONCLVSIO.

Ad episcopos tantùm pertinet omnes sacros conferre ordines sicut ad eos etiā solos spectat confirmare, & virgines consecrare.

RESPONDEO dicendū, quòd potestas episcopalis habet se ad potestatem ordinum inferiorum, sicut politica quæ communicat bonum commune ad inferiores artes & virtutes, quæ communicant aliquod bonum spectale, vt ex dictis patet. Politica autem ponit, vt dicitur in 1. Ethic. legem inferioribus, scilicet, quis quam debeat exercere, & quantum & qualiter, & ideò ad Episcopum pertinet in omnibus diuinis misteriis aliquos collocare, vnde ipse solus confirmat, quia confirmati in quodam officio confitendi fidem constituuntur, & ideò ipse etiam solus virgines benedicit, quæ figuram gerunt Ecclesiæ Christo desponsatæ, cuius cura ipsi principaliter committitur, ipse etiam in ministris ordinum ordinandos consecrat, & vasa quibus debēt vti eis determinat sua consecratione, sicut & officia secularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo, qui habet excellentiorem potestatem, sicut à Rege.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in impositione manuum non datur character sacerdoralis ordinis, vt ex dictis patet, sed gratia secundum quam ad exequendum ordinem sint idonei: & quia indigent amplissima gratia, ideò sacerdotes manus cum Episcopo imponunt eis qui in sacerdotes promouentur, sed Diaconis solus Episcopus.

Ad secundū dicendū quòd quia archidiaconus est quasi princeps ministerij, ideò omnia quę ad ministeriū pertinent ipse tradit, sicut cereum, quo acolytus diacono seruit ante Euangelium, ipsum portando, & vrceum quo seruit subdiacono, & similiter dat subdiacono ea, quibus subiectus ordinibus seruit, sed tamen in illis non consistit principalis actus subdiaconi, sed in hoc quòd cooperatur circa materiam sacramenti, & ideo characterem accipit in eo quod datur ei calix ab Episcopo, sed acolytus accipit characterem ex verbis Episcopi in hoc quòd accipit prædicta ab archidiacono, & magis in acceptione vrceoli, quàm candelabri. Vnde non sequitur quod archidiaconus ordinem conferat.

Ad tertium dicendum, quòd Papa qui habet plenitudinem potestatis pontificialis, potest committere non Episcopo ea quæ ad Episcopalem dignitatem pertinent, dummodo illa non habeant immediatam relationem ad verum corpus: & ideò ex eius commissione aliquis sacerdos simplex potest conferre minores ordines & confirmare, non autem aliquis non sacerdos, nec iterum sacerdos maiores ordines, qui habent immediatā relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet maiorem potestatem, quàm simplex sacerdos.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis sacramentū Euchatistiæ sit maxi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit maximum sacramentum in se, tamen non collocat in aliquo officio, sicut ordinis sacramentum, & ideo non est similis ratio.

Ad quintum dicendum, quòd ad communicandum alteri quod quis habet, non exigitur solum propinquitas, sed completio potestatis, & quia sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officiis, sicut episcopus, ideò non sequitur quòd possit diaconos facere, quamuis ille ordo sit sibi propinquus.

ARTICVLVS II.

Verum hæretici & ab Ecclesia præcisi possint conferre.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici & ab ecclesia præcisi nõ possint ordines conferre. Maius est enim conferre ordines, quàm aliquem absoluere vel ligare, sed hæreticus non potest absoluere aut ligare, ergo nec ordines cõferre.

Præterea, Sacerdos ab Ecclesia separatus conficere potest, quia in eo character indelebiliter manet, per quem hoc potest: sed Episcopus nõ accipit aliquem characterem in sui promotione, ergo non est necesse quòd episcopalis potestas remaneat in eo post separationem eius ab ecclesia.

Præterea, In nulla communitate ille qui à ciuitate expellitur, potest officia communitatis disponere, sed ordines quædam sunt officia Ecclesiæ, ergo ille qui extra Ecclesiam ponitur, non potest ordines conferre.

Præterea, Sacramẽta habent efficaciam ex passione Christi, sed hæreticus non continuatur passioni Christi, neque per propriam fidem, cùm sit infidelis, neque per fidem Ecclesiæ, cùm sit ab Ecclesiâ separatus, ergo non potest sacramentum ordinis conferre.

Præterea, In ordinis collatione exigitur benedictio, sed hæretici eus non potest benedicere, quinimò benedictio sua in maledictionem conuertitur, vt patet per auctoritates in litera inductas, ergo non potest ordines conferre.

SED CONTRA est, quod aliquis Episcopus in hæresim lapsus quando reconciliatur, non iterum reconsecratur, ergo nõ amisit potestatem quam habebat ordines conferendi.

Præterea, Maior est potestas conferendi ordines, quàm potestas ordinum, sed potestas ordinum nõ amittitur propter hæresim vel aliquod huiusmodi, ergo nec potestas conferendi ordines.

Præterea, Sicut baptizatus exhibet tãtùm ministerium exterius, ita & conferens ordines, Deo interius operante, sed nulla ratione aliquis ab Ecclesia præcisus amittit baptizãdi potestatem, ergo nec ordines conferendi.

CONCLVSIO.

Possunt Episcopi hæretici & ab ecclesia præcisi sacros conferre ordines, sicut & cetera sacramenta, ordinati tamen ab illis nullâ susceptorum ordinum exequutionem suscipiunt, nec gratiam.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt quod hæretici quandiu ab Ecclesia tolerantur, habent potestatem ordines conferendi non autem postquam fuerunt præcisi, similiter nec degradati, & alij huiusmodi; & hæc prima opinio. Sed hoc nõ potest esse, quia omnis potestas quæ datur cum aliqua consecratione, nullo casu contingẽte tolli potest, sicut nec ipsa consecratio annullari, quia etiam altare vel chrisma semel consecrata perpetuò consecrata manent. vnde cùm episcopalis potestas cum quadam consecratione detur, oportet quod perpetuò maneat quantumcunq; aliquis peccet, vel ab Ecclesia præcidatur. Et ideò alij dixerunt quo d præcisi ab Ecclesia, qui in Ecclesia episcopalẽ potestatẽ habuerũt, retinent potestatẽ aliquos ordinandi, sed promoti ab eis hoc non habent, & hæc est quarta opinio. Sed hoc non potest esse, quia filij qui fuerunt in ecclesia promoti, retinent potestatem quam acceperunt, patet quod exequendo suam potestatem, veram cõsecrationem faciunt, & ideò verè tribuunt omnem potestatem quæ consecratione datur, & sic ordinati ab eis vel promoti habent eandem potestatem quã & ipsi. Et ideò alij dixerunt, quòd etiam præcisi ab Ecclesia possunt ordines conferre & alia sacramenta, dummodo formam debitam & intentionem seruent, & quantum ad primum effectum, qui est collatio sacramenti, & quantum ad vltimum, qui est collatio gratiæ, & hæc est secunda opinio. Sed hoc etiam non potest stare, quia ex hoc ipso quòd aliquis hæretico præciso ab ecclesia in sacramentis communicat, peccat, & ita fictus accedit, & gratiam consequi non potest, nisi forte in baptismo in articulo necessitatis. Et ideò alij dicunt quòd vera sacramenta conferunt, sed cum eis gratiam non dant, non propter inefficaciam sacramentorum, sed propter peccata recipientium ab eis sacramenta contra prohibitionem Ecclesiæ, & hæc est tertia opinio quæ vera est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus absolutionis non est aliud quàm remissio peccatorum, quæ per gratiam fit, & ideò hæreticus non potest absoluere, sicut nec gratiam in sacramentis conferre, & iterum ad absolutionẽ requiritur iurisdictio, quam non habet ab ecclesia præcisus.

Ad secundum dicendũ, quod in promotione ipsius episcopi datur sibi potestas quæ perpetuò manet in eo, quamuis dici non possit character, quia per eam non ordinatur homo directè ad Deum, sed ad corpus Christi mysticum, & tamen indelebiliter manet sicut character, & per consecrationem datur.

Ad tertium dicendum, quod illi qui promouentur ab hæreticis, quamuis accipiant ordinem, non tamen recipiunt executionem, vt licitè possint in suis ordinibus ministrare, ratione illa quam obiectio tangit.

Ad quartum dicẽdum, quòd per fidem Ecclesiæ continuatur passioni Christi, quia quamuis in ea non sint secundum se, sunt tamen in ea secundum formam Ecclesiæ quam seruant.

Ad quintum dicendum, quòd hoc est referendum ad vltimum effectum sacramentorum, vt tertia opinio dicit.

QVÆSTIO TRIGESIMANONA DE impedimentis huius sacramenti, in sex articulos diuisa.

EINDE considerandum est de impedimentis huius sacramenti.

Circa quod quæruntur sex.

Primò, vtrum sexus fœmineus impediat huius sacramenti susceptionem.

Secundò, vtrum carentia vsus rationis.

Tertiò, vtrum seruitus.

Quartò, vtrum homicidium.

Quintò, vtrum illegitima natiuitas.

Sextò, vtrum defectus membrorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum sexus fœmineus ordinis susceptionem impediat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sexus fœmineus non impediat ordinis susceptionem, quia officium Prophetæ est maius, quàm officium sacerdotis: quia Propheta est medium inter Deum & sacerdotes, sicut sacerdos est inter Deum & populum, sed Prophetæ officium aliquando mulieribus est concessum, vt patet 4. Regum, ergo & sacerdotij officium eis competere potest.

Præterea, Sicut ordo ad quandam eminentiã pertinet, ita & prælationis officium, & martyrium, & religionis status, sed prælatio committitur mulieribus de nouo Testamento, vt patet de Abbatissis. & in veteri, vt patet de Delbora quæ iudicauit Israël, & Iudith. 4. Competit etiam eis martyrium & religionis status, ergo & ordo Ecclesiæ.

Præterea, Ordinum potestas in anima fundatur, sed sexus non est in anima, ergo diuersitas sexus non facit distinctionem in receptione ordinum.

SED CONTRA est quod dicitur 2. Tim. 2. Mulierem in Ecclesia docere non permitto, nec dominari in virum.

Præterea, In ordinandis præexigitur corona, quamuis non de necessitate sacramenti, sed corona & tonsura non competunt mulieribus, vt patet 1. ad Corinthios 11. ergo nec ordinum susceptio.

CONCLVSIO.

Mulieres, cùm statum subiectionis habeãt, sacramentum ordinis nequaquam suscipere possunt.

RESPONDEO dicendum, quòd quædam requiruntur in recipiente sacramentum, quasi de necessitate sacramenti, quæ si desunt non potest aliquis suscipere, neque sacramentum neque rem sacramenti, quædam verò requiruntur nõ de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, propter congruitatẽ ad sacramentum & sine talibus aliquis suscipit sacramentum, non rem sacramenti. Dicendum ergo quod sexus virilis requiritur ad susceptionem ordinum non solum secundo modo, sed etiam primo: vnde & si mulieri exhibeantur omnia quæ in ordinibus fiunt, ordinem non suscipit, quia cùm sacramentum sit signum in his quæ in sacramento aguntur, requiritur non solum res, sed signum rei, sicut dictum est: quia in extrema vnctione exigitur quod sit infirmus, vt significetur curatione indigens: cum igitur in sexu fœmineo non possit significari aliqua eminẽtia gradus, quia mulier statum subiectionis habet, ideo non potest ordinis sacramentum suscipere. Quidã autem dixerunt quod sexus virilis est de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti, quia etiam in decretis fit mentio de diaconissa & bresbytera, sed diaconissa dicitur quæ in aliquo actu diaconi participat, sicut quæ legit homilias in ecclesia, presbytera autem dicitur vidua, quia presbyter idem est quod senior.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Prophetia non est sacramentum, sed Dei donum: vnde ibi non exigitur significatio sed solùm res, & quia secundum rem in his quæ sunt animæ, mulier non differt à viro, cùm quando quemuliet inueniatur melior quantum ad animam viris multis, ideo donum Prophetiæ & alia huiusmodi potest recipere, sed non Ordinis sacramentum.

Et per hoc patet solutio ad secundum & tertium. De Abbatissis tamen dicitur quod nõ habẽt prælationem ordinariã, sed quasi ex commissione propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Delbora autem in temporalibus præfuit non in sacerdotalibus, sicut & nunc possunt mulieres temporaliter dominari.

ARTICVLVS II.

Vtrum pueri carentes vsu rationis, ordines possint suscipere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod pueri, & qui carent vsu rationis, non possint ordines suscipere, quia (vt in litera dicitur) sacri canones in suscipiendis ordines certum & determinatum tempus statuerunt ætatis, sed hoc non esset, si pueri recipere possent: Ordinis sacramentum, ergo, &c.

Præterea,

Præterea, Ordinis sacramentũ est dignius quàm matrimonium: sed pueri & alij carentes vsu rationis, non possunt contrahere matrimonium, ergo nec ordines suscipere.

Præterea, Cuius est potentia, eius est actus secundum Philosoph. in lib. de Somno & vigil. sed actus ordinis requirit vsum rationis, ergo & ordinum potestas.

SED CONTRA, Ille qui est ante annos discretionis promotus ad ordines, sine iteratione ipsorũ quandoq; in eis cõceditur ministrare, vt patet extra, de cle. per saltum promo. hoc autem non esset si ordinem non susceptisset, ergo puer potest ordines suscipere.

Præterea, Alia Sacramenta, in quibus character imprimitur, possunt pueri suscipere, vt baptismum & confirmationem, ergo pari ratione & ordines.

CONCLVSIO.

Pueri carentes rationis vsu non nisi ex Ecclesiæ statuto impediuntur ne sacros suscipiant ordines, quos tamen suscipiunt ex ei sacramento.

RESPONDEO dicendum, quod per puritiam & alios defectus quibus tollitur vsus rationis, præstatur impedimentum actui, & ideò omnia illa Sacramenta quæ actum requirunt suscipientis Sacramentum, talibus non competunt, sicut pœnitentia, matrimoniũ, & huiusmodi, sed quia potestates infusæ sunt priores actibus, sicut & naturales, quamuis acquisitæ sunt posteriores, remoto autem posteriori non tollitur prius: ideò omnia Sacramenta in quibus non requiritur actus suscipientis de necessitate Sacramẽti, sed potestas aliqua spiritualis diuinitus datur, possunt pueri suscipere, & alij qui vsu rationis carẽt. Hac tamẽ distinctione habita, quòd in matoribus ordinibus requiritur discretionis tempus de honestate, propter dignitatem præcepti, non propter necessitatẽ Sacramenti. Vnde aliqui si necessitas adsit & spes profectus, ad minores ordines possunt ante annos discretionis promoueri sine peccato, & suscipiunt ordinem, quia quamuis tunc non sint idonei ad officia quæ eis committuntur, tamẽ per assuefactionem idonei tedduntur: sed ad maiores ordines requiritur vsus rationis, & de honestate & necessitate præcepti, propter votum continentiæ, quod habent annexum, & quia etiam eis sacramenta tractanda committuntur, sed ad Episcopatum, vbi etiam in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur actus suscipientis curam animarum pastoralem: & ideò est etiam de necessitate concretionis Episcopalis, quòd vsum rationis habeat. Quidam autem dicunt quòd ad omnes ordines requiritur vsus rationis de necessitate Sacramenti, sed eorum dictum ratione vel authoritate non confirmatur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod nõ omne quod est de necessitate præcepti, est de necessitate Sacramenti, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quòd matrimonium cauiat consensus, qui sine vsu rationis esse non potest, sed in receptione ordinis non requiritur aliquis actus ex parte recipientis, quod patet ex hoc, quod nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum consecratione, & ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd eiusdem est actus & potentia, sed tamen aliquando potentia præcedit, sicut liberum arbitrium vsum suum, & sic est in proposito.

ARTICVLVS III.

Vtrum seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod seruitus non impediat aliquem à susceptione ordinũ. Subiectio enim corporalis non repugnat prælationi spirituali, sed in seruo est subiectio corporalis, ergo nõ impeditur quin debeat suscipere prælationem spiritualem, quæ in ordine datur.

Præterea, Illud quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionem alicuius sacramenti, sed seruitus est huiusmodi. Vnde Apostolus consuluit, quòd si aliquis possit, magis vtatur seruitute. 1. Corinth. 7. ergo non debet impedire à promotione ordinis.

Præterea, Magis est turpe clericũ in seruum vendi, quàm seruum in clericum promoueri, sed licitè clericus in seruum vendi potest, quia Episcopus Nolanus, scilicet, Paulinus seipsum in seruum vendidit, vt in Dialogo legitur, ergo multò fortius potest seruus in clericum promoueri.

SED CONTRA, Videtur quòd impediat quantum ad necessitatem sacramẽti. Quia mulier nõ potest suscipere sacramẽtum ratione subiectionis: sed maior subiectio est in seruo, quia mulier non datur viro in ancillam, propter quod non est de pedibus sumpta, ergo & seruus sacramentorum non suscipit.

Præterea, Aliquis ex quo suscipit ordinem tenetur in ordine ministrare, sed non potest simul ministrare domino suo carnali & in spirituali ministerio, ergo videtur quòd non possit ordinem suscipere, quia dominus debet seruari indemnis.

CONCLVSIO.

Serui non possunt ad sacros promoueri ordines, quos tamen suscipiunt si eis adferantur.

RESPONDEO dicendum, quòd in susceptione ordinis manipatur homo diuinis officiis, & quia nullus potest dare quod suũ non est, ideò seruus qui nõ habet potestatẽ sui, nõ potest ad ordines promoueri, si tamẽ promouetur ordinẽ suscipit. Quia libertas nõ est de sacramẽti necessitate, sed de necessitate præcepti, cùm nõ impediat potestatẽ, sed actũ tantũ: & similis ratio est de omnibus qui sunt aliis obligati vt ratiocinijs detenti, & huiusmodi personæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in susceptione spiritualis potestatis est aliquis obligatus ad aliqua etiam corporaliter agenda, & ideò per corporalem subiectionem impeditur.

Ad secundum dicendum, quod ex multis aliis quæ non præstant impedimẽtum executioni ordinum, potest aliquis occasionem humilitatis accipere, & ideò non sequitur.

Ad tertium dicendum, quòd beatus Paulinus ex abundantia charitatis spiritu Dei ductus hoc fecit, quod rei euentus probauit: quia per eius seruitutem multi de grege suo sunt de seruitute liberati, & ideò nõ est ad consequentiã trahendum, quia vbi spiritus Domini, ibi libertas. 2. Corinth. 3.

Ad quartum dicendum, quòd signa sacramentalia ex naturali similitudine repræsentant, mulier autem habet subiectionem à natura, sed non seruus: & ideò non est simile.

Ad quintum dicendum, quod si est promotus sciente domino, & non reclamante, ex hoc ipso efficitur ingenuus, si autem eo nescente, Episcopus & ille qui præsentauit, tenentur domino in duplum, quàm sit pretium serui, si sciuerunt ipsum esse seruum, alias si seruus habeat peculium, debet seipsum redimere, alioquin reduceretur in seruitutẽ domini sui, non obstante quòd ordinem exequi non potest.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod propter homicidium aliquis non debeat prohiberi à sacris ordinibus. Quia ordines nostri sumpserunt initium à Leuitarum officio, vt in præcedenti distinctione dictum est, sed Leuitæ consecrauerunt manus suas in sanguinis effusione fratrum suorum, vt patet Exod. 32. ergo & in nouo testamento non debent aliqui ab assumptione ordinum prohiberi propter sanguinis effusionem.

Præterea, Propter actũ virtutis nullus debet impediri ab aliquo Sacramento, sed aliquando sanguis effunditur per iustitiam sicut à Iudice, & peccat habens officium, si non effunderet, ergo non impeditur propter hoc à sacramenti susceptione.

Præterea, Pœna nõ debetur nisi culpæ, sed aliquis sine culpa quandoque homicidium committit, sicut se defendendo, vel etiam casualiter, ergo non debet incurrere irregularitatis pœnam.

SED CONTRA hoc sunt plura Canonũ statuta, & Ecclesiæ consuetudo.

CONCLVSIO.

Homicidæ à sacris arcentur ordinibus ex Ecclesiæ præcepto, non autem necessitate aliqua sacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod omnes ordines referuntur ad Eucharistiæ ministrandum, quo dest Sacramentum pacis nobis factæ per effusionem sanguinis Christi: & quia homicidium maximè contrariatur paci: & homicida magis conformatur occidentibus, quàm ipsi Christo occiso, cui omnes prædicti ministri debent conformari, ideò de necessitate præcepti est, quòd nõ sit homicida qui ad ordines promouetur, quãuis nõ sit de necessitate Sacramẽti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vetus lex inferebat pœnam sanguinis, non autem noua lex, & ideò non est simile de ministris veteris & nouæ legis, quæ est iugum suaue & onus leue.

Ad secundũ dicendũ, quòd irregularitas non incurritur propter peccatum tantũ, sed principaliter propter ineptitudinem personæ ad Sacramentum Eucharistiæ ministrandum: & ideò ludex & omnes qui causa sanguinis ei participãt, sunt irregulares, propter hoc quòd effusio sanguinis non decet ministros dicti Sacramenti.

Ad tertium dicendum, quòd nullus facit nisi illud cuius est causa, quod est voluntarium in homine: & ideò ille qui ignorans hominem occidit homicidio causali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit, nisi operam dederit illicitæ rei, vel nisi omiserit debitam diligentiam, quia iam quoddam efficitur voluntarium, nec hoc est propter hoc quod culpa careat, quia etiam sine culpa incurritur irregularitas, & ideò etiam ille qui se defendendo in aliquo casu non peccat, homicidium committendo, nihilominus irregularis est.

ARTICVLVS V.

Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quòd illegitimè nati non debeant impediri à sumptione ordinum, quia filius non debet portare iniquitatem patris, portaret autem si propter hoc impediretur ab ordinibus suscipiendis, ergo, &c.

Præterea, Magis impeditur aliquis propter defectum proprium, quàm alienum, sed à susceptione ordinum propter illicitum concubitum suum non semper aliquis impeditur, ergo nec propter illicitum concubitum patris sui.

SED CONTRA est quod dicitur Deuter. 23. Non ingredietur mamser (hoc est de scorto natus) Ecclesiam Dei, vsq; in quartam generationem, ergo multo minus debet promoueri ad ordines.

CONCLVSIO.

Illegitimè nati impediuntur à suscipiendis ordinibus præcepti potius, quàm sacramenti necessitate.

RESPONDEO dicendum, quod ordinati in quadam dignitate præaltis cõstituuntur, ideò ex quadam honestate requiritur, in eis claritas quædã nõ de necessitate Sacramẽti, sed de necessitate præcepti,

Universidad de Deusto
Biblioteca

præcepti, vt, scilicet, sint bonę famæ, bonis moribus ornati, nō publicè pœnitentes: & quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine, ideò etiam ex illegitimo toro nati à susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispēseur, & tantò est difficilior eorū dispensatio, quantò eorum origo est turpior.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quod irregularitas non est pœna iniquitati debita, & ideò patet quod illegitimè nati non portāt iniquitatem patris, ex hoc quod irregulares sunt.

AD SECVNDVM dicendum, quod ea quæ per actum proprium committuntur, possunt per pœnitentiam ad actum contrarium aboleri, non autem ea quæ ex natura sunt: & ideò non est simile de vitioso actu, & de vitiosa origine.

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod propter defectum membrorū non debeat aliquis impediri, quia affinitio non deber addi affincto, ergo nō debet priuari ordinis gradu propter pœnam corporalis defectus.

Præterea, Plus exigitur ad actum ordinis integritas discretionis, quàm integritas corporis, sed aliqui possunt promoueri ante annos discretionis, ergo & cum corporis defectu.

SED CONTRA, Tales prohibebantur à ministerio veteris legis, ergo multò fortius debēt in noua prohiberi. De bigamia verò dicetur in tractatu de matrimonio.

CONCLVSIO.

Mutilati aliquo membro notabilis infamiæ, vel quod ordinis exequtionem impedit arcentur à sacris ordinibus.

RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) aliquis efficitur inceptus ad susceptionem ordinum, vel propter impedimentum actus, vel propter impedimentum claritatis personæ, & ideò patientes defectū in membris, impediuntur à susceptione ordinis, si sit talis defectus qui maculā notabilē inferat, per quem obscuretur persone claritas, vt abscisio nasi vel periculū in executione facere possit, aliàs non impeditur. Hæc autem integritas exigitur de necessitate præcepti. Et per hæc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA,

De his quæ annexa sunt sacramento ordinis, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quæ sunt annexa sacramento ordinis.

Et circa hoc quæruntur septem.

Primò, vtrum ordinati debeant habere coronæ rasuram & tōsuram.

Secundò, vtrum corona sit ordo.

Tertiò, vtrum per acceptionem coronæ aliquis abrenunciet corporalibus.

Quartò, vtrum supra sacerdotalē debet esse potestas Episcopalis.

Quintò, vtrum Episcopatus sit ordo.

Sextò, vtrū supra Episcopos possit esse aliqua potestas superior.

Septimò, vtrum vestes ministrorum conuenienter sint institutæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum ordinati debeant tonsuram deferre.

Thom. 4. distinct. 24. q. 3. artic. 1. 2. & 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ordinati non debeant coronę rasuram habere. Quia Dominus comminatur captiuitatem & disperſionē his qui sic attondentur, vt patet Deut. 33. de captiuitate inimicorum denudati capitis. Hiere. 49. Dispergam in omnem ventū eos qui attonsi sunt in comam: sed ministris Christi non debetur captiuitas, sed libertas, ergo coronæ rasura & tonsura eis non competit.

Præterea, Veritas debet respōdere figuræ, sed figura coronę præcessit in veteri lege in tōsura Nazaræorum, sicut in litera dicitur, ergo cùm Nazarei non essent ordinati ad ministerium diuinum, videtur quod ministris Ecclesiæ non debeatur tonsura vel rasura coronæ, & hoc etiam videtur per hoc, quòd conuersi, qui non sunt ministri Ecclesiæ, tondentur in religionibus.

Præterea, Per capillos superflua signantur, quia capilli ex superfluis generantur, sed ministri altaris omnem superfluitatem à se debent expellere, ergo totaliter debent caput rādere, & non in modum coronæ.

SED CONTRA, Quia secundū Greg. Seruire Deo regnare est, sed corona est signum regni, ergo illis qui ad diuinum ministerium applicantur, corona competit.

Præterea, capilli in velamen dati sunt, vt patet primę Corinth. 11. sed ministri altaris debent habere mentem reuelatam, ergo competit eis rasura coronæ.

CONCLVSIO.

Conuenienter est, vt qui sacros susceperit ordines, tonsurā, seu clericam deferant.

RESPONDEO dicendum, quòd eis qui ad diuina ministeria applicantur, competit rasura & tonsura in modum coronæ, ratione figuræ, quia corona est signum regni & perfectionis, cùm sit singularis: illi autem qui diuinis ministeriis applicantur, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtute esse debent: competit etiam ratione subtractionis capillorum, & ex parte superiori per rasurā, ne mens eorū temporalibus occupationibus à cōtemplatione diuinorū retardetur, & ex parte inferiori per tonsuram, ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus comminatur illis qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

Ad secundum dicendum, quod ea quę fiebant in veteri testamento, imperfectè repræsentāt ea quæ sunt in nouo, & ideò ea quæ pertinent ad ministros noui testamenti non solùm significabātur per officia Leuitarum, sed etiam per omnes illos qui aliquā perfectionem profitebantur. Nazarei autē profitebantur perfectionē quandam in depositione comę, significantes temporalium cōtemptum, quamuis non in modum coronæ deponerent: sed omnino totum, quia nondum erat tempus regalis & perfecti sacerdotij, & similiter etiam conuersi tondentur propter renuntiationem temporalium, sed non raduntur, quia non occupantur diuinis ministeriis, in quibus diuina oporteat eos mente contemplari.

Ad tertium dicendum, quod non solùm debet significari temporalium abiectio, sed etiam regalis dignitas in forma coronę, & ideò non debet totaliter coma tolli, & etiam ne indecens videatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum corona sit ordo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corona sit ordo. Quia in actibus Ecclesiæ spiritualia corporalibus respōdent, sed corona est quoddā corporale signū quod Ecclesia adhibet, ergo videtur quod signatū interius exterior deat, & ita in coronatione imprimitur character, & erit ordo.

Præterea, Sicut ab Episcopo solum datur cōfirmatio, & alii ordines, ita & coronatio sed in confirmatione & aliis ordinibus imprimitur character, ergo & in corona, & sic idem quod prius.

Præterea, Ordo importat quendam dignitatis gradum, sed clericus hoc ipso quod clericus est, in gradu supra populum cōstituitur, ergo corona per quam efficitur clericus aliquis, est ordo.

SED CONTRA, Nullus ordo datur, nisi in Missæ celebratione, sed corona datur etiā absq; officio Missæ, ergo nō est ordo.

Præterea, In collatione cuiuslibet ordinis fit mentio de aliqua potestate data, non autem in collatione coronæ, ergo non est ordo.

CONCLVSIO.

Corona non est ordo, sed ad ipsum potius ordinatur.

RESPONDEO dicendum, quòd ministri Ecclesiæ à populo separantur ad vacandum diuino cultui, in cultu autem diuino quædam sunt quæ per potestas determinatas sunt exercēda, & ad hoc datur spiritualis potestas ordinis, quædam autem sunt quæ communiter à toto ministrorum collegio fiunt, sicut dicere diuinas laudes, & ad hoc non exigitur aliqua potestas ordinis, sed solum deputatio ad talc officium, & ad hoc fit per coronam, & ideò non est ordo, sed præambulum ad ordinem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corona habet vlteriorē aliquod spirituale quod ei respondet, sicut signatum signo, sed hoc non est aliqua spiritualis potestas, & ideò in corona non imprimitur character, nec est ordo.

AD SECVNDVM dicendū, quod quāuis per coronam non imprimatur character, tamē deputatur homo ad diuinum cultum, & ideò talis deputatio debet fieri per summum ministrorum, scilicet, per Episcopum, qui etiam vestes benedicit, & vasa omnia quæ ad diuinum cultum applicantur.

AD TERTIVM dicendum, quòd aliquis clericus est in altiori statu, quàm laicus, non tamē habet ampliorem potestatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

ARTICVLVS III.

Vtrum per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ per acceptionem coronę aliquis renuntiet rēporalibus bonis. Ipsi enim dicunt, cùm coronantur: Dominus pars hæreditatis meæ: sed sicut dicit Hieron. Dominus in his temporalibus fieri dedignatur pars, ergo abrenuntiant temporalibus.

Præterea, Iustitiam ministrorū noui testamenti debet abundare super ministros veteris testamenti, vt patet Mat. 5. sed ministri veteris testamenti, scilicet, Leuitæ, nō acceperūt partē hæreditatis cum fratribus suis, ergo nec ministri noui testamenti habere debent.

Præterea, Hugo dicit, quòd postquam aliquis est factus clericus, debet deinceps stipendiis Ecclesiæ sustentari, sed hoc non esset, si patrimonium suum retineret, ergo videtur quod abrenuntiet in hoc, quod clericus sit.

SED CONTRA est quod Hieremias fuit de ordine sacerdotali, vt patet Hier. 1. sed ipse habuit possessionem hæreditatis, vt patet Hiere. 32. ergo clerici possunt habere patrimonia bona.

Præterea, Si hoc non possent, nō videretur tunc differentia inter religiosos & clericos seculares.

CONCLVSIO.

Clerici suscipientes coronam, non renuntiant patrimonio, & aliis temporalibus rebus.

RESPONDEO dicendum, quod clerici in hoc quòd coronam accipiunt, non renuntiant patrimonio, nec aliis rebus temporalibus, quia terrenorum possessio non contrariatur diuino cultui, ad quem clerici deputantur, sed nimia eorum solicitudo. Quia, vt dicit Gregor. affectus in crimine est.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus dedignatur pars fieri eorū qui res mūdi ita possident, vt ex æquo cum aliis diligatur, ita, scilicet, quod aliquis ponat finem suum in Deo, & in rebus mundi, non tamen dedignatur fieri pars eorū qui res mundi ita possident, quòd per eas à cultu diuino non retrahuntur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Leuitæ in veteri Testamento habebant ius in hæreditate paterna, sed ideò non acceperūt partem cum aliis tribubus, quia erant per omnes tribus dispergendi, & fieri non potuisset si vnam determinatam partem cœpissent sicut aliæ tribus.

AD TERTIVM dicendum, quod si sint indigentes clerici, & ad sacros ordines promoti, Episcopus qui eos promouit, tenetur eis prouidere, altàs eis non tenetur, ipsi autem ex ordine suscepto tenentur Ecclesiæ ministrare. Verbum autem Hug. intelligitur de illis qui non habent vnde sustententur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum supra sacerdotalem ordinem debeat esse potestas Episcopalis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod supra sacerdotalem ordinem non debet esse aliqua potestas Episcopalis.

Sicut enim in litera dicitur: ordo sacerdotalis ab Aaron sumpsit exordium, sed in veteri lege nullus erat supra Aaron, ergo nec in noua lege deber aliqua potestas esse supra sacerdotalem.

Præterea, Potestas ordinatur secundum actus: sed nullus actus sacerdotalis potest esse maior, quàm cōsecrare corpus Christi, ad hoc est enim potestas sacerdotalis, ergo supra sacerdotalem potestatem non debet esse Episcopalis.

Præterea, Sacerdos in offerendo gerit figuram Christi in Ecclesia qui se patri pro nobis obtulit, sed in Ecclesia nullus est maior Christo, quia ipse est caput Ecclesiæ, ergo vt prius.

SED CONTRA, Potestas ramō est altior, quantò ad plura se extendit. sed potestas sacerdotalis (vt Dionys. dicit) extenditur se ad purgandum & illuminandum tantùm, Episcopalis autem ad hoc, & ad perficiendum, ergo super sacerdotalem potestatem debet esse Episcopalis.

Præterea, Diuina ministeria debēt esse magis ordinata, quàm humana, sed humanorum officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui sit Princeps illius officij, sicut præponitur totius ciuitati dux, sic sacerdotibus debet aliquis præponi qui sit sacerdotū Princeps, & hic est Episcopus, ergo Episcopalis potestas debet esse supra sacerdotalem.

CONCLVSIO.

Oportuit in Ecclesia supra sacerdotalem ordinem, Episcopi potestatem esse, & quæ sacerdos iurisdictionem susciperet.

RESPONDEO dicendum, quod Sacerdos habet duos actus, principalem, scilicet, consecrare corpus Christi: & secundarium, scilicet, præparare populum ad susceptionē huius Sacramēti, vt prius dictum est. Quantum autem ad primum actum potestas Sacerdotis nō dependet ab aliqua superiori potestate nisi diuina, sed quantum ad secundum dependet ab aliqua superiori potestate, scilicet, humana. Omnis enim potestas quæ non habet exire in actum, nisi præsupposito quibusdā ordinationibus, dependet ab illa potestate quæ illas ordinationes facit, Sacerdos autem non potest absoluere & ligare nisi præsupposita iurisdictione, qua sibi subdātur illi quos absoluit. Potestatem consecrare quamlibet materiam à Christo determinatam, nec aliud requiritur quantum est de necessitate Sacramenti, quamuis ex quadam congruitate præsupponatur actus Episcopalis in consecratione altaris vel vestium & huiusmodi, & ita patet quod oportet esse supra Sacerdotalem potestatem Episcopalis, quantum ad actum secundarium Sacerdotis, non quantum ad primum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aaron Sacerdos fuit & Pontifex, id est, Sacerdotum Princeps, sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordium inquantum fuit Sacerdos sacrificia offerens, quòd etiam minoribus Sacerdotibus licebat: sed non ab eo, inquantum fuit Pontifex, per quam potestatē poterat aliqua facere, vt ingredi semel in anno Sancta sanctorū, quod aliis non licebat.

Ad secundum dicendum, quòd quantum ad illum actum non est aliqua potestas superior, sed quantum ad alium, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quòd sicut omnium rerum naturalio perfectiones præexistunt exemplariter in Deo, ita Christus fuit exemplar omnis officiorū ecclesiasticorū: vnde vnusquisq; minister Ecclesiæ, quantum ad aliquid gerit typum Christi, vt ex litera patet: & tamen ille est superior qui secundum maiorem perfectionē Christum repræsentat: Sacerdos autem repræsentat Christū in hoc quod per seipsum aliquod ministerium impleuit, sed Episcopus in hoc quod alios ministros instituit & Ecclesiam fundauit. Vnde ad Episcopum pertinet nūcipare aliquid diuinis officiis, quasi cultū diuinum ad similitudinem Christi statuens, & propter hoc Episcopus etiam specialiter sponsus dicitur Ecclesiæ, sicut & Christus.

ARTICVLVS V.

Vtrum Episcopatus sit ordo.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod Episcopatus sit ordo. Primò, per hoc q̄ Dionys. assignat hos tres ordines Ecclesiasticæ hierarchiæ. Episcopū, Sacerdotē, & ministrū. In litera etiam dicitur quod est ordo Episcoporum quadripartitus.

Præterea, Ordo nihil aliud est quàm quidam potestatis gradus in spiritualibus dispēsandis, sed Episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ non possunt sacerdotes, sicut confirmationem & ordinem, ergo episcopatus est ordo.

Præterea, In ecclesia non est aliqua spiritualis potestas nisi ordinis vel iurisdictionis: sed ea quæ pertinent ad spiritualem potestatem non sunt iurisdictionis, aliàs possent committi non Episcopo, quod falsum est, ergo sunt potestates ordinis, ergo Episcopus habet aliquem ordinem, quem non habet sacerdos simplex, & sic episcopatus est ordo.

SED CONTRA est quod vnus ordo non dependet à præcedēti quantū ad necessitatē sacramēti: sed episcopalis potestas dependet à sacerdotali, quia nullus potest recipere episcopalem potestatem nisi prius habeat sacerdotalē, ergo episcopatus nō est ordo.

Præterea, Maiores ordines non conferuntur nisi in sabbatis, sed episcopalis potestas traditur in dominicis, ergo non est ordo.

CONCLVSIO.

Episcopatus non est ordo, nisi secundum quod ordo officium quoddam est ad sacras actiones.

RESPONDEO dicendum, quod ordo potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quod est sacramentum, & sic vt prius dictum est, ordinatur omnis ordo ad Eucharistiæ sacramentum: vnde cum Episcopus nō habeat potestatē superiorem sacerdote, quantum ad hoc episcopatus non erit ordo. Alio modo potest considerari ordo secundum quod est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum: & sic cùm Episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotem, episcopatus erit ordo, & secundum hoc loquuntur authoritates inductæ.

Vnde patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod ordo prout est sacramentum imprimens characterem, ordinatur specialiter ad sacramentum Eucharistiæ in quo ipse Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur, & ideo licet detur aliqua potestas spiritualis Episcopo in sui promotione respectu aliquorum sacramentorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris, & propter hoc episcopatus non est ordo, secundum quod ordo est sacramentum quoddam.

Ad tertium dicendum, quòd potestas episcopalis non est tantum iurisdictionis, sed etiam ordinis, vt ex dictis patet: secundum quòd ordo communiter accipitur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum supra Episcopos possit esse aliquis superior, in Ecclesia.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd supra Episcopos nō possit esse aliquis superior in Ecclesia, Quia omnes Episcopi sunt Apostolorum successores: sed potestas quę est data vni Apostolorum, scilicet Petro, Matt. 16. est data omnibus Apostolis Ioan. 20. ergo Episcopi sunt pares, & vnus non est supra alium.

Præterea, Ritus Ecclesiæ magis debet esse conformis rituī Iudeorum, quàm ritui Gentilium: sed distinctio episcopalis dignitatis, & ordinatio vnius super alium, vt in litera dicitur, est à Gentilibus introducta. In veteri autem lege non erat, ergo nec in Ecclesia Episcopus vnus super alium esse debet.

Præterea, Superior potestas non potest conferri per inferiorem, neque æqualis super æqualem: quia sine vlla conditione quod minus est, à maiori benedicitur, Heb. 7. vnde etiam sacerdos non promouet Episcopum neque sacerdotem, sed Episcopus sacerdotem: sed Episcopus potest quemlibet Episcopum promouere, quia etiam Hostiensis Episcopus consecrat Papam. Ergo Episcopalis dignitas in omnibus est æqualis, & sic vnus Episcopus non debet alio subesse, vt in litera dicitur.

SED CONTRA est, quod legitur in concilio Constantinopolitano. Veneramur secundum Scripturas & secundum Canonum statura & definitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse & maximum Episcoporum, & post ipsum Constantinopolitanū Episcopum, ergo vnus Episcopus est super alium.

Præterea, Beatus Cyrillus Episcopus Alexandrinus dicit: Vt mēbra maneamus in capite nostro apostolico throno Romanorum pontificum, à quo nostrū est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus: quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere, disponere, soluere, & ligare, loco illius qui ipsum ædificauit, & nulli alij quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit cui omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu Christo obediunt, ergo Episcopi aliqui subsunt etiam de iure diuino.

CONCLVSIO.

Supra Episcopos in Ecclesia est superior summi Pontificis & Papæ potestas, quamuis Episcopi omnes æquales sint quo ad ea, quæ ad Episcopalem ordinem spectant.

RESPONDEO dicendum, quòd vbicunque sunt multa ordinata in vnum, oportet esse aliquid vniuersale super particularia regimina: quia in omnibus virtutibus & actibus, vt dicitur in 1. Ethic. est ordo secundum ordinem finium, bonū autem cōmune est diuinius quàm bonum speciale: & ideo supra potestatem regitiuam, quæ coniectat bonū speciale, oportet esse potestatem vniuersalem respectu boni cōmunis aliàs nō posset esse colligatio ad vnū:

& ideò

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ideò cùm tota Ecclesia sit vnum corpus, oportet strictà vnitas debet conseruari, quòd sit aliqua potestas regitiua respectu totius Ecclesiæ supra potestatē Episcopalem, qua vnaquæque specialis Ecclesia regitur, & hęc est potestas Papæ, & ideo illi qui hanc potestatem negant, schismatici dicuntur, quasi diuisores Ecclesię vnitatis, & inter Episcopum simplicem & Papam sunt alij gradus dignitatum, correspondentes gradibus vnionis, secundum quos vna congregatio vel communitas includit aliam, sicut cōmunitas prouinciæ includit cōmunitatem ciuitatis, & cōmunitas totius mundi includit communitatem vnius regni.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod quāuis omnibus Apostolis data sit cōmuniter potestas ligandi & soluendi, tamen vt in hac potestate ordo aliquis signaretur, primò soli Petro data est vt ostenderetur quod ab eo in alios ista potestas debeat descendere propter quod etiam ei dixit singulariter. Confirma fratres tuos, & pasce oues meas: id est, loco mei, vt dicit Chrysostomus, præpositus & caput esto fratrum, vt ipsi te in loco meo assumentes vbique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent & confirment.

Ad secundum dicendum, quòd ritus Iudęorum non erat diffusus in diuersis regnis & prouinciis, sed tantùm in vna gente, & ideò non oportebat quòd sub eo qui habet potestatem principalem alij Pontifices distinguerentur, sed Ecclesię ritus sicut & Gentilium ritus per diuersas nationes diffunditur, & ideò oportet quod quantum ad hoc, magis Gentilium ritui quàm Iudęorum Ecclesię status conformetur.

Ad tertium dicendum, quod potestas Sacerdotis excedatur à potestate Episcopi quasi à potestate alterius generis: sed potestas Episcopi excedit à potestate Papę quasi à potestate eiusdem generis, & ideò omnem actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministratione sacramentorum, potest facere Episcopus, non autem actum quem potest facere Episcopus, potest facere Sacerdos in sacramentorum collatione. Et ideò quantum ad ea quę sunt Episcopalis ordinis, omnes Episcopi sunt æquales, & propter hoc quilibet alium potest consecrare.

ARTICVLVS VII.

Virum vestes ministrorum conuenienter sint instituꝫ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod vestes ministrorū non conuenienter sint in Ecclesia instituꝫ. Ministri enim noui testamenti magis tenentur ad castitatem, quàm ministri veteris, sed inter alias vestes ministrorū veteris Testamenti, erant semoralia in signū castitatis, ergo multò fortius esse debent inter vestes ministrorum Ecclesiæ.

Prætereà. Sacerdotium noui Testamenti est dignius quàm sacerdotium veteris, sed veteres sacerdotes habebant mitras, quod est signum dignitatis, ergo sacerdotes nouæ legis eas debent habere.

Prætereà. Sacerdos est propinquior ordinibus ministrorū, quàm ordo Episcopalis, sed Episcopi vtuntur vestibus ministrorū, Dalmatica, scilicet, quæ est vestis Diaconi, & tunica, quæ est vestis Subdiaconi, ergo multò fortius debent vti eis simplices Sacerdotes.

Prætereà. In veteri lege Pontifex deferebat superhumerale, quod significabat onus Euangelii, vt dicit Beda. Hoc autē maximè Pontificibus nostris incumbit, ergo debent habere superhumerale.

Prætereà. In rationali, quod vtebātur Pontifices veteris legis, scribebatur Doctrina & veritas, sed veritas maximè in noua lege declarata est, ergo Pontificibus nouæ legis competit.

Prætereà. Lamina aurea, in qua scriptum erat dignissimū nomen Dei, erat dignissimum ornamentum legis veteris, ergo illud maximè debuit transferri in nouam legem.

Prætereà. Ea quæ exterius geruntur in ministris Ecclesiæ, sunt signa interioris potestatis: sed Archiepiscopus non habet alterius generis potestatem, quàm Episcopus, vt dictum est, ergo non debet habere pallium, quod non habent Episcopi.

Prętereà, Potestatis plenitudo residet penes Rom. Pontificem: sed ipse non habet baculum: ergo nec alij Episcopi debent habere.

CONCLVSIO.

Omnibus Ecclesiæ ministris ad diuina exequenda officia variæ ac multiplices vestes sunt institutæ, prout vnicuique conuenire iudicauit Ecclesia à Spiritu sancto edocta.

RESPONDEO dicendum, quod vestes ministrorū designant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina, & quia quædam sunt quæ in omnibus requiruntur, & quædam requiruntur in superioribus, quæ non exiguntur ita in inferioribus: ideò quædam vestes sunt omnibus ministris cōmunes, quædam autem superioribus tantùm, & ideò omnibus ministris competit amictus humeros tegens, quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipatur: & similiter alba, quæ significat puritatem vitæ, & cingulum quod significat repressionem carnis. Sed Subdiaconus vlterius habet manipulum, quo significatur exterfio minimarum maculārum, quia manipulus est quasi sudarium ad extergendum vultum: ipsi enim ad sacra tractanda admittuntur: habent etiam tunicā strictam per quam doctrina Christi significatur: vnde & in veteri lege in ipla tintinabula pendebant. Subdiaconi enim primò admittuntur ad doctrinā nouæ legis annuntiandam: sed Diaconus habet amplius stolam in sinistro humero in signum, quod applicantur ad ministerium in ipsis sacramentis. Et Dalmaticam quæ est vestis larga sic dicta, quia in Dalmaticis partibus primò vsus eius fuit, ad designandum quòd ipse primò dispensator sacramentorum ponitur. Ipse enim sanguinem dispensat, in dispensatione autem largitas requiritur. Sed tamen vtroque humero ponitur stola, vt ostendatur quod ei plena potestas dispensandi sacramenta datur, non vt ministro alterius: & ideò stola descendit vsque ad inferiora. Habet etiam casulam, quæ significat charitatem, quia sacramentum consecrat charitatis, scilicet, Eucharistiā. Sed Episcopis adduntur nouem ornamenta super sacerdotes, quæ sunt caligę, sandalia, succinctorium, tunica dalmatica, mitra, chirotheca, annulus, & baculus, quia nouem sunt quæ ipsi supra sacerdotes possunt, scilicet, clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos deponere, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa consecrare. Vel per caligas significatur rectitudo gressuum. Per sandalia quæ pedes tegunt, contemptus terrenorū. Per succintorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis. Per tunicam, perseuerantia: quia Ioseph tunicam talarem dicitur habuisse quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ. Per dalmaticam, largitas in operibus misericordiæ. Per chirotecas cautela. Per mitram, scientia vtriusque Testamenti, vnde & duo cornua habet. Per baculum, cura pastoralis, qua debet colligere vagos, quos significat curuitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse supes signat baculi. Sed pungere lętos, quod significat fimulus in pede baculi, vnde versus.

Collige, fustenta, stimula vaga, mœrbida, lenta.

Per annulum sacramenta fidei, qua Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi. Sed vlterius Archiepiscopi pallium habent, signū priuilegiatæ potestatis, significatur enim torquem auream quam solebant legitimè certantes accipere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacerdotibus vetteris legis indicebatur continentia illo tantum tempore quo ad suum ministerium accedebant, & ideò in signum castitatis tūc seruandæ in sacrificiorum oblatione semoralibus vtebatur. Sed ministris noui Testamenti indicitur perpetua continentia, & ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quod mitra non erat signum alicuius dignitatis, fuit enim sicut quodda m galerum vt Hie. dicit, sed cydaris quæ erat signum dignitatis, solum pontificibus dabatur, sicut & nunc mitra.

Ad tertium dicendum, quòd potestas ministrorum est in Episcopo sicut in origine, non autem in sacerdote, quia ipse non confert illos ordines: & ideo magis Episcopus quàm sacerdos vestibus ministrorum vtitur.

Ad quartum dicendum, quòd loco superhumeralis vtitur stola: quæ ad idem significandum est, ad quod erat superhumerale.

Ad quintum dicendum, quòd pallium succedit loco rationalis.

Ad sextum dicendum, quòd pro illa lamina habet Pontifex noster crucem, vt Inno. dicit, sicut pro fœmoralibus habet sandalia, pro linea alba, pro balteo singulum, pro pondere tunicam, & pro cephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

Ad septimum dicendum, quòd quamuis non habeat alterius generis potestatem, tamē eandem habet ampliorem, & ideò ad hanc perfectionē designandam sibi palliū datur quo vndiq; circundatur.

Ad octauum dicendum, quòd Romanus pontifex non vtitur baculo, quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendam discipulum suum qui postea factus est Episcopus Treuerensis, & ideò in diœcesi Treuerensi, Papa baculum portat, & non in aliis locis, vel etiam in signum quod non habet coarctatam potestatem quod curuatio baculi significat.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA PRIMA, DE Sacramento matrimonij, quæ est in officium naturæ, in quatuor articulos diuisa.

POST hoc considerandum est de mætrimonio. Et primò agendum est de eo inquantum est in officiū naturę. Secundò, inquantum est sacramentum. Et tiò, inquantum absolutè, & secundum se considerātur.

Circa primum quæruntur quatuor.

Primò, vtrum sit de iure naturali.

Secundò vtrum cadat sub præcepto.

Tertiò, vtrum eius actus sit licitus.

Quarto, vtrum possit esse meritorius.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium sit de iure naturali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit naturale. Quia ius naturale est, quòd natura omnia animalia docuit: sed in aliis animalibus est coniunctio sexuum absque matrimonio, ergo matrimonium non est de iure naturali.

Prætereà, Id quod est de iure naturali, inuenitur in hominibus secundum quemlibet statum eorum, sed matrimonium non fuit in quolibet statu hominum, quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum. Homines à principio syluestres erant, & tunc nemo sciuit proprios liberos nec certas nuptias, in quibus matrimonium consistit: ergo non est naturale.

Prætereà, Naturalia sunt eadem apud omnes, sed non eodem modo est matrimonium apud omnes, cùm pro diuersis legibus diuersimodè matrimonium celebretur, ergo non est naturale.

Prætereà

Prætereà. Illa sine quibus potest saluari naturæ intentio, non videntur esse naturalia, sed natura intendit conseruationem speciei per generationem quæ potest esse sine matrimonio, vt patet in fornicariis, ergo matrimonium non est naturale.

SED CONTRA est quod in principio Digestorum dicitur. Ius naturale est maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

Prętereà. Philosophus 8. Ethic. dicit, quod homo est magis naturaliter coniugale animal, quàm politicum, sed homo est naturaliter animal politicum & gregale: vt ipse dicit: ergo est naturaliter coniugale, & sic coniugium siue matrimonium est naturale.

CONCLVSIO.

Matrimonium de iure naturæ, vel naturale est, non quia sit à natura, sed quia ad ipsum propter bonum prolis, & mutuum fidele obsequium maximè natura impellit.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid dicitur esse naturale dupliciter. Vno modo sicut ex principijs naturæ ex necessitate causatum, vt moueri sursum est naturale igni: & sic matrimonium non est naturale, nec aliquid eorum quæ mouentur libero arbitrio complentur. Alio modo dicitur naturale, ad quod natura inclinat; sed mediante libero arbitrio completur, sicut actus virtutum dicuntur naturales, & hoc modo matrimonium est naturale, quia ratio naturalis ad ipsum inclinat dupliciter. Primò inquantū ad principalem eius finem, qui est bonum prolis. Non enim intendit natura solum generationem prolis, sed traductionē & promotionem vsque ad perfectum statum hominis, inquantū homo est, qui est virtutis status. Vnde secundum Philosophum tria à parentibus habemus, scilicet, esse, nutrimentum, & disciplinam. Filius autem à patre educari & instrui non posset, nisi determinatos & certos parentes haberet, quòd non esset nisi esset aliqua obligatio viri ad mulierem determinatam, quæ matrimonium facit. Secundò, inquantum ad secundarium finem matrimonij, qui est mutuum obsequiū sibiā coniugibus in rebus domesticis impensum. Sicut enim naturalis ratio dictat vt homines simul cohabitēt, quia vnus non sufficit sibi in omnibus quæ ad vitam pertinent, ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorum quibus indiget ad humanam vitam, quædam opera sunt competentia viris, quædam mulieribus. Vnde natura monet vt sit quædam associatio viri ad mulierem, in qua est matrimoniū, & has duas causas ponit Philosophus in 8. Ethicorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno modo quia est conueniens naturæ generis, & hoc est cōmune omnibus animalibus. Alio modo quòd est conueniens naturæ differentiæ: quia species humana abundat agenere, inquantū est rationalis, sicut est prudentiæ actus vel temperantiæ & sic natura generis, quamuis sit vna in omnibus animalibus, non ramen eodem modo est in omnibus, ita etiam non inclinat eodem modo in omnibus, sed secundum quod vnicuiq; competit ad matrimonium: ergo inclinat natura hominis ex parte differentiæ, inquantum ad rationem secundum assignatam. Vnde Philosophus hanc rationem assignat hominibus supra animalia, sed quantum ad rationem primam inclinat ex parte generis. Vnde dicit quod filiorum procreatio cōmunis est omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodem modo in omnibus, quia quædam animalia sunt quorum filij nati statim possunt sufficienter sibi victum quærere, vel ad quorum sustentationē mater sufficit, & in his non est aliqua maris ad fœminā determinatio. In illis autem, quorum filij indigent victus; sustentatione, sed ad paruum tempus, inuenitur aliqua determinatio quantum ad tempus illud, sicut in auibus quibusdā patet: sed in homine, quia indiget filius cura parentum vsq; ad magnum tempus, est maxima determinatio masculi ad fœminam, ad quam etiam natura generis inclinat.

Ad secundum dicendum, quod verbum Tullij potest esse verum quantum ad aliquam gentem, si tamē accipiatur principium proximum illius gentis, per quod ab aliis gentibus est distincta: quia non in omnibus producitur ad effectum id, ad quod naturalis ratio inclinat, non autem est verum vniuersaliter, quia principio humanigeneris sacra Scriptura recitat fuisse coniugia.

Ad tertium dicendum, quod secundum Philosophum in 5. Ethicorum. Natura humana non est immobilis sicut diuina, & ideò diuersificantur ea quæ sunt de iure naturali secūdum diuersos status & conditiones hominū quamuis ea quæ sunt in rebus diuinis, naturaliter nullo modo varientur.

Ad quartum dicendum, quod natura non tantum intendit esse in prole, sed etiam perfectum, ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium cadat sub præcepto.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Matrimoniū adhuc maneat sub præcepto. Quia præceptū obligat, quandiu non reuocatur, sed prima institutio matrimonij fuit sub præcepto, vt in litera dicitur, nec vnquam hoc præceptum legitur reuocatum, imò confirmatum. Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo non separet, ergo adhuc est matrimonium sub præcepto.

Prætereà, Præcepta iuris naturalis secundū omne tempus, obligant, sed matrimoniū est de iure naturali, vt dictum est, ergo, &c.

Prætereà. Bonū speciei est melius quā bonū indiuidui, quia bonū gentis est diuinius quàm bonum vnius hominis, vt dicitur 1. Ethic. Sed præceptum primo homini datum ad conseruationem indiuidui per actum nutritiuæ adhuc obligat, ergo multò magis præceptum de matrimonio quod pertinet ad conseruationem speciei.

Prætereà. Vbi manet eadem ratio obligans, eadē obligatio manere debet, sed propter hoc obligabantur homines ad matrimoniū antiquo tempore ne multiplicatio humani generis cessaret, cùm ergo hoc idē sequatur, si quilibet liberè posset à matrimonio abstinere, videtur quod matrimonium sit in præcepto.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Corint. 7. Qui nō iungit matrimonio virginem suam, melius facit, scilicet, quàm qui coniungit, ergo contractus matrimonij non est sub præcepto.

Prætereà. Nulli debetur præmium pro transgressione præcepti, sed virginibus debetur speciale præmium, scilicet, aureola, ergo matrimonium non est sub præcepto.

CONCLVSIO.

Non tenentur homines ex præcepto ad contrahendum matrimonium.

RESPONDEO dicendū, quod natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, sicut ad id quod est necessariū ad perfectionē vnius, & talis inclinatio quilibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus sunt communes. Alio modo inclinat ad aliquid quod est necessariū multitudini, & cùm multa sint huiusmodi, quorum vnum impedit aliud, ex tali obligatione nō obligatur quilibet homo per modum præcepti: aliàs quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ad ædificatoriā, & ad huiusmodi officia, quæ sunt necessaria communitati humanę, sed inclinationi naturæ satisfit, cùm per diuersos diuersa complentur de prædictis. Cùm ergo ad perfectionem humanæ multitudinis sit necessarium aliquos contemplatiuæ vitæ inseruire, quę maximè per matrimonium impeditur: inclinatio ad matrimonium non obligat per modum præcepti etiam secundum Philosophos. Vnde Theophrastus probat quod sapienti non expedit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præceptū illud non est reuocatum, nec obligat vnumquemque ratione tam dicta: nisi illo tempore quo paucitas hominum exigebat, vt quilibet generationi vacaret.

Ad secundum & tertium patet responsio ex dictis.

Ad quartum dicendum, quòd natura humana communiter ad diuersa officia & actus inclinat, vt dictum est: sed quia est diuersimodè in diuersis, secundū quod indiuiduatur in hoc vel in illo, vnū magis inclinat ad vnum illorū officiorum, aliud ad aliud: & ex diuersitate simul cū diuina prouidentia, quæ omnia moderatur conuenit, quod vnus eligat vnum officiū, vt agriculturam, alius aliud, & sic etiā quod quidam eligant matrimonialem vitam, & quidam contemplatiuam, vnde nullum periculum imminet.

ARTICVLVS III.

Vtrum actus matrimonij sit licitus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quòd actus Matrimonialis semper sit peccatum. 1. Cor. 7. Qui nubunt, sint tanquam non nubentes, sed non nubentes non habent actum matrimonialem, ergo etiam nubentes peccant in actu illo.

Prætereà, Isa. 59. Iniquitates nostræ diuiserūt inter nos & Deum nostrū, sed actus matrimonialis diuidit hominē à Deo. vnde Exod. 19. præcipitur populo, qui debebat Deū videre, quod nō accederent ad vxores suas. Et Hieron. dicit, quod in actu matrimoniali Spiritussanctus Propheratum corda non tangit, ergo est iniquitas.

Prætereà. Illud quod secundū se est turpe, nullo modo potest benè fieri, sed actus matrimonialis habet cōcupiscentiam adiunctam quæ semper est turpis, ergo semper est peccatum.

Prætereà. Nihil excusatur nisi peccatum, sed actus matrimonialis indiget excusari per bona matrimonij, vt Magister dicit, ergo est peccatum.

Prætereà. De similibus semper idem est iudicium, sed concubitus matrimonialis est eiusdem speciei cum actu adulterij, quia ad idem terminatur, scilicet, speciem humanam, ergo cùm actus adulterij sit peccatum, & actus matrimonij similiter.

Prętereà, Superfluitas in passionibus corrūpit virtutē, sed semper in actu matrimoniali est superfluitas delectationis adeò quod absorbet rationem, quæ est principale hominis bonum. Vnde Philosophus dicit in 2. Ethic. Quod impossibile est hominem aliquem in ipsa intelligere. ergo actus matrimonialis semper est peccatum.

SED CONTRA, 1. Cor. 7. dicitur. Virgo si nubat, non peccat, & 1. Timoth. 5. Volo iuuenculas nubere, & procreare filios: sed procuratio filiorum non potest esse sine carnali coniunctione, ergo actus matrimonialis non esset peccatum, aliàs Apostolus non voluisset illud.

Prætereà, Nullum peccatum est in præcepto, sed actus matrimonialis est in præcepto. 1. Corinth. 7. Vxori vir debitum reddat, ergo non est peccatum.

CONCLVSIO.

Cùm ad prolis procreationem sit ipsum matrimonium institutum, secundum se semper licitum est.

RESPONDEO dicendum, quòd supposito, quod natura corporalis sit à Deo bona instituta, impossibile est dicere quod ea quæ pertinent ad conseruationem naturę corporalis & ad quę natura inclinat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

inclinat, sint vniuersaliter mala, & ideò cùm inclinatio sit naturæ ad prolis procreationem, per quam natura speciei conseruatur, impossibile est dicere quod actus, quo procreatur proles, sit vniuersaliter illicitus, vt in eo medium virtutis inuenirit non possit, nisi ponatur secùdum quorundam insaniam, quod res corruptibiles creatę sunt à malo Deo ex quo fortè deriuatur quòd in litera tangitur, & ideò est pessima hæresis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus in verbis illis non prohibuit matrimonij actum: sicut eorum possessionem cùm dixit: qui vtuntur hoc mundo sint quasi non vtentes, sed in vtroque fi uirtonem prohibuit, quod patet ex ipso modo loquendi. Non enim dixit, sicut non vtentes vel non habentes, sed quasi non vtentes vel non habentes.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Deo coniungimur & secundum habitum gratiæ, & secundum actum contemplationis & amoris. Quod ergo primam cõiunctionem separat, semper est peccatum, non autem quod secundam: quia aliqua occupatio licita citra res inferiores animum distrahit, vt actu Deo coniungi non sit idoneus: & hoc præcipuè accidit in carnali cõiunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intensam. Et propter hoc illis quibus cõperit diuina cõremplari, aut sacra tractare, indicitur pro tempore illo abstinentia ab vxoribus, & secundum hoc etiam dicitur, quòd Spiritussanctus quantum ad actum reuelationis secretorum, non tangebat mentes Propheratum in vsum matrimonij.

AD TERTIVM dicendum, quod turpitudo illa cõcupiscentiæ quæ actum matrimonialem semper comitatur, non est turpitudo culpæ, sed pœnæ ex peccato primo proueniens, vt, scilicet, inferiores vires & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc ratio non sequitur.

Ad quartum dicẽdum, quòd illud propriè excusari dicitur quod aliquam similitudinem mali habet, & non est malum, vel tantum quantum apparet: quia quædam excusantur à toto, quædã à tanto: & quia actus matrimonialis propter corruptionem cõcupiscentiæ habet similitudinem actus inordinati, ideò pro bono matrimonij excusatur, vt non sit peccatum.

Ad quintum dicendum, quod quamuis sint specie naturæ idem, tamen differũt in specie moris, quã vna circũstantia variat, scilicet, accedere ad suam vel non suam: sicut etiam occidere hominem per violentiam vel per iustitiã tacit diuersam speciem moris, quamuis sit vna species naturæ, & tamen vnum est licitum, aliud illicitum.

Ad sextum dicendum, quòd superfluitas passionis, quæ virtutem corrumpit, non solùm impedit rationis actũ: sed tollit rationis ordinem, quod nõ facit delectationis intentio in actu mattimoniali, quia etsi tunc nõ ordinetur homo, tamẽ à ratione est prœordinatus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonij sit meritorius.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis non sit meritorius. Chrysostomus enim dicit super Mat. Matrimonium etsi vtentibus se pœnã non inferat, mercedem tamen non præstat: sed meritum respectu mercedis dicitur, ergo actus matrimonialis non est meritorius.

Præterea, Illud quod est meritorium dimittere, non est laudabile: sed laudabilis est virginitas, per quam matrimonij dimittitur, ergo matrimonialis actus non est meritorius.

Præterea, Qui vtitur indulgẽtia sibi facta, beneficio recepto vtitur: sed ex hoc q̃ aliquis præstatur beneficiũ nõ meretur, ergo, &c.

Præterea Meritum in difficultate cõsistit sicut & virtus: sed actus matrimonialis non habet difficultatem, sed delectationem, ergo non est meritorius.

Præterea, Illud quod non potest fieri sine peccato veniali, non est meritorium, quia nõ potest homo simul mereri & demereri: sed in actu matrimoniali semper est peccatum veniale, ergo actus prædictus non potest esse meritorius.

SED CONTRA. Omnis actus quo impletur præceptum est meritorius si ex charitate fiat: sed actus matrimonialis est huiusmodi, quia dicitur 1. Cor. 7. Vxori vir debitum reddat, ergo, &c.

Præterea, Omnis actus virtutis est meritorius: sed actus prædictus est actus iustitiæ, quia redditio debiti, ergo meritorius est.

CONCLVSIO.

Actus matrimonialis semper meritorius est, si ad ipsum homines religionis, vel iustitiæ virtute inducantur.

RESPONDEO dicendum, quod cùm nullus actus ex deliberata voluntate procedens sit indifferẽs, vt in 2. lib. dictum est, actus matrimonialis semper est peccatum, vel meritorius in eo, qui gratiam habet. Si enim ad actum matrimonialem virtus inducat, vel iustitiæ, vt debitum reddat, vel religionis vt proles ad cultum Dei procreetur, est meritorius. Si autem moueat libido sistens inter bona matrimonij, vt, scilicet, nullo modo ad aliam accedere vellet, est peccatum veniale: si autem extra bona matrimonij efferatur: vt, scilicet, cum quacunq; muliere idem facere proponeret, est peccatum mortale: natura autem mouere non potest, quin ordinetur ratione, & sic erit motus virtutis, vel ordinetur, & sic erit motus libidinis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tadix merendi quantum ad præmium subſtantiale est ipsa charitas: sed quantũ ad accidentale præmiũ ratio meriti existit in difficultate actus, & sic actus matrimonij non est meritorius, sed primo modo.

Ad secundum dicendum, quòd homo potest mereri & in minoribus bonis & in maioribus. Vnde quando aliquis minora bona dimittit vt maiora faciat, laudandus est à minus meritorio actu discedens.

Ad tertium dicendum, quod indulgentia quandoque est de minoribus malis, & sic indulgetur actus matrimonij pout ad ipsum mouet libido infra terminos matrimonij consistens, sic enim est venialle peccatum: sed prout ad ipsum mouet virtus, tunc est meritorius, & non habet indulgentiam, nisi secundum quod est indulgẽtia de minoribus bonis, quæ idem est quod concessio. Nec est inconueniens quod ille qui tali concessione vtitur, mereatur, quia bonus vsus beneficiorum Dei meritorius est.

Ad quartum dicendum, quod difficultas laboris requiritur ad meritum præmij accidentalis: sed ad meritum essentiale requiritur difficultas consistens in ordinatione medij, & hoc est etiam in actu matrimoniali.

Ad quintum dicendum, quod primus motus secundum quòd dicetur peccatum veniale, est motus appetitus in aliquod inordinatum delectabile, quod nõ est in actu matrimoniali, & ideo ratio non sequitur.

QVÆSTIO QVADRAGESIMASECVNDA,

De matrimonio, inquantum est sacramentum, in quatuor articulos diuisa.

EINDE considerandum est de matrimonio inquantum est Sacramentum.

D Circa quod quæruntur quatuor.

Primò, vtrum sit Sacramentum.

Secundò, vtrum debuerit institui ante peccatum.

Tertiò, vtrum conferat gratiam.

Quartò, vtrum carnalis cõmixtio sit de integritate matrimonij.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonij non sit Sacramentum. Omne enim Sacramentum nouæ legis habet aliquam formam, quæ est de essentia Sacramenti: sed benedictio, quæ fit per sacerdotes in nuptiis, non est de essentia matrimonij, ergo non est Sacramentum.

Præterea, Sacramentum secundum Hugo. est materiale elementum: sed matrimonij non habet pro materia aliquod materiale elementum, ergo non est Sacramentum.

Præterea, Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi sed per matrimonium non conformatur homo passioni quę fuit personalis, cùm habeat delectationem adiuncta, ergo nõ est sacramentũ.

Præterea, Omne Sacramentum nouę legis efficit quod figurat, sed matrimonium non efficit coniunctionem Christi & Ecclesiæ quod significat, ergo matrimonium non est sacramentum.

Præterea, In aliis sacramentis est aliquid quod est res & Sacramẽtum: sed hoc non potest inueniri in matrimonio cùm non imprimat characterem, aliàs non iteraretur, ergo non est sacramentum.

SED CONTRA est quod dicitur Ephes. 5. Sacramẽtum hoc magnum est, ergo, &c.

Præterea. Sacramentum est sacræ rei signum: sed matrimonium est huiusmodi, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Matrimonium est sacramentum.

RESPONDEO dicendum, quòd sacramentum importat aliquod remedium sanctitatis homini contra peccatum exhibitum per sensibilia signa, vnde cùm hoc inueniatur in matrimonio, inter sacramenta computatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verba quibus consensus exprimitur matrimonialis, sunt forma huius Sacramenti, non autem benedictio sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale.

Ad secundum dicendum, quòd sacramentum matrimonij perficitur per actum cuis, qui sacramento illo vtitur, sicut pœnitentia, & ideo sicut pœnitentia non habet aliam materiã nisi ipsos actus sensui subiectos, qui sunt loco materialis elementi, ita est de matrimonio.

Ad tertium dicendum, quod quamuis matrimonium non conformetur passioni Christi quantum ad pœnam, conformatur tamen ei quantum ad charitatem, per quam pro Ecclesia sibi in sponsa coniungenda passus est.

Ad quartum dicendum, quod vnio Christi ad Ecclesiam non est res contenta in hoc sacramento, sed res significata non contenta, & talem rem nullum sacramentum efficit, sed habet aliam contentam & significatam, quam efficit, vt dicetur, Magister autem ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis quòd non haberet rem contentam.

Ad quintum dicendum, quòd in hoc sacramento sunt illa tria, quia Sacramentum tantùm sunt actus exterius apparentes, sed res & sacramentum est obligatio, quæ innascitur, viri ad mulierem ex talibus actibus, sed res vltima contenta est effectus huius sacramenti, non contenta autem est res, quam Magister determinat.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum.

AD SE-

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debuit institui ante peccatum. Quia illud quod est de iure naturali, non indiget institutione: sed matrimonium est huiusmodi, vt ex dictis patet, ergo non debuit institui.

Præterea. Sacramenta sunt quædam medicinæ contra morbum peccati: sed medicina non præparatur nisi morbo, ergo ante peccatum non debuit institui.

Præterea, Ad idem institutio vna sufficit: sed matrimonium fuit institutum etiam post peccatum, vt in litera dicitur, ergo ante peccatum non fuit institutum.

Præterea, Institutio sacramenti debet esse à Deo: sed ante peccatũ verba quæ ad matrimonium pertinent, nõ sunt determinatè dicta à Deo, sed ab Adam: illa autem verba, quæ Deus dixit: Crescite & multiplicamini, dicta sunt brutis etiam, in quibus nõ est matrimonium, ergo matrimonium non fuit institutum ante peccatum.

Præterea. Matrimonium est sacramentum nouæ legis: sed sacramenta nouæ legis à Christo initium sumpserunt, ergo non debuit ante peccatum institui.

SED CONTRA est quod dicitur Mat. 19. Non legisti quod ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos?

Præterea. Matrimonium est institutum ad procreationem prolis, sed ante peccatum erat necessaria homini procreatio prolis, ergo ante peccatum debet matrimonium institui.

CONCLVSIO.

Matrimonium, quod est in officio naturæ, institutum fuit à Deo ante peccatum, vt remedium verò post peccatum fuit institutum.

RESPONDEO dicendum, quod natura inclinat ad matrimonium intendens aliquod bonum, quod quidem variatur secundum diuersos hominum status, & ideò oportet quòd illud bonum diuersimodè in diuersis statibus hominum instituatur, & ideò matrimonium, secundum quod ordinatur ad procreationem prolis, quæ erat necessaria etiam peccato non existente, institutum fuit ante peccatum, secundum autem quòd remedium præbet contra vulnus peccati, institutum fuit post peccatum tempore legis naturæ, secundum autem determinationem personarum, institutionem habuit in lege Moysi: sed secundum quòd repræsentat mysterium coniunctionis Christi & Ecclesiæ institutionem habuit in nouæ lege, & secundum hoc est sacramentum nouæ legis. Quantum ad alias vtilitates quæ ex matrimonio consequuntur, sicut est amicitia, & mutuum obsequium sibi à coniugibus impensum, habet institutionem in lege ciuili: sed quia de vi sacramenti est, quod est signum & remedium, ideò quantum ad medias institutiones competit ratio sacramenti, sed quantum ad primam institutionẽ competit ei, quod sit in officium naturæ, quantum verò ad vltimam, quòd sit in officium ciuilitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa quæ in communi sunt, de iure naturali indigent institutione quantum ad eorum determinationem, quæ diuersimodè competit secundum diuersos status, sicut de iure naturali est quòd maleficia puniantur, sed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationem iuris positiui.

AD SECVNDVM dicendũ, quod matrimonium non est tantũ in remediũ cõtra peccatũ, sed principaliter est in officiũ naturæ, & sic institutũ fuit ante peccatum, non autem prout est in remedium.

AD TERTIVM dicendum, quòd secundũ diuersa quę oportet in matrimonio determinari, non est inconueniens quòd habuerit diuersas institutiones, & sic illã diuersa institutio non est eiusdem, sed in idem.

AD QVARTVM dicendum, quòd matrimonij ante peccatum institutũ fuit à Deo, & ad hoc homini mulierem de costa formauit in adiutorium, & dixit eis: Crescite & multiplicamini: quod quamuis aliis animalibus dixerit, nõ tamen per ea eodẽ modo impendum sicut per homines. Adam verò verba illa prolulit à Deo inspiratus, vt intelligeret matrimonij institutionẽ à Deo factam.

Ad quintum dicendum, quòd quantum ad hoc quod matrimonium est sacramentum nouæ legis, non fuit ante Christum institutum, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ matrimonij nõ cõferat gratiã. Quia secundũ Hug. sacramẽta ex sanctificatione inuisibilẽ gratiã cõferunt, sed matrimonij non habet aliquã sanctificationẽ, quæ sit de essentia eius, ergo nõ cõfertur gratia in ipso.

Præterea, Omne sacramentum conferens gratiam, confert ipsam ex materia & forma sua: sed actus qui sunt materia in hoc sacramento, non sunt causa gratiæ, quia hoc esset Pelagiana hæresis, scilicet, quod actus nostri sint causa gratiæ, verba etiam exprimentia consensum non sunt causa gratiæ, nam ex eis non fit aliqua sanctificatio, ergo in matrimonium nullo modo gratia datur.

Præterea, Gratia ordinata contra vulnus peccati est necessaria omnibus habentibus vulnus illud: sed in omnibus inuenitur concupiscentię vulnus, & sic deberent omnes homines matrimonium contrahere, esseteq; stultum valdè, à matrimonio abstinere.

Præterea, Infirmitas non accipit medicamentum ab eo, à quo accipit intensionem, sed per matrimonium concupiscentia accipit intensionem, quia sicut dicit Philosophus in 3. Ethic. insatiabilis est concupiscentiæ appetitus, & per operationem congruam augetur, ergo videtur quòd in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiscentiam.

SED CONTRA, Definitio & definitum debent conuerti: sed in definitione sacramenti ponitur causalitas gratiæ, ergo cùm matrimonium sit sacramentum, erit gratiæ causa.

Præterea, Augustinus dicit quòd matrimonium est ægrotis in remedium, sed non est in remedium, nisi inquantũ aliquam efficaciam habet, ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendum concupiscentiam, sed concupiscentia nod reprimitur nisi per gratiam, ergo in ipso confertur gratia.

CONCLVSIO.

Matrimonium quod in fide Christi contrahitur, habet quòd gratiam conferat, ad ea operanda adiuuantem, quæ in matrimonio requiruntur.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt quòd matrimonium nullo modo est causa gratiæ, sed est tantum signum. Sed hoc non potest stare, quia secundum hoc in nullo abundaret à sacramẽtis veteris legis, vnde non esset aliqua ratio, quare sacramentis nouæ legis annumeraretur, quod enim remedium præbeat satisfaciendo concupiscentiæ, ne deinceps ruat, dum nimis arctatur, habuit etiam in veteri lege ex ipsa natura actus. Et ideò alij dixerunt, quòd contertur ibi gratia in ordine ad recessum à malo, quia excusatur actus à peccato, qui sine matrimonio peccarum esset. Sed hoc esset nimis parum, quia hoc etiam in veteri lege habuit, & ideò dicunt quod facit recedere à malo inquantũ constringit concupiscentiam, ne extra bona matrimonij feratur, non autem per gratiã illam fit aliquod auxilium ad benè operandum. Sed hoc non potest stare, quia eadem gratia est quæ impedit peccatum, & quæ ad bonum inclinat, sicut idem calor qui aufert frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt quod matrimonium inquantum in fide Christi cõrahitur, habet vt conferat gratiam adiuuantem ad illa operãda, quæ in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius est. Quia vbicunq; datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiã auxilia, quibus homo cõuenienter vti possit facultate illa, sicut patet, quod omnibus potentijs animæ respondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire possint, vnde cùm in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas vtendi vxore sua ad procreationem prolis, datur etiam gratia sine qua id conuenienter facere non possit, sicut etiam de potestate ordinis supra dictum est, & sic ista gratia data est vltima res contenta in hoc sacramento.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut habet aqua baptismi, quod corpus tangat & corabluat ex tactu carnis Christi, ita matrimonium hoc habet ex hoc quod Christus sua passione illud repræsentauit, & non principaliter ex aliqua sanctificatione Sacerdotis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd sicut aqua baptismi cum forma verborum non operatur immediatè ad gratiam, sed ad characterem, ita actus interiores & verba exprimentia consensum directè faciunt nexum quendam, qui est Sacramentum matrimonij, & huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiuè operatur ad gratiam.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procederet, nisi cõtra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi: adhibetur autem maius remedium per opera spiritualia & carnis mortificationem ab illis, qui matrimonio non vtuntur.

Ad quartum dicendum, quod contra concupiscentiã potest præstari remedium dupliciter. Vno modo ex parte ipsius concupiscentiæ, vt reprimatur in sua radice, & sic remedium præstat matrimonium per gratiam quæ in eo datur. Alio modo ex parte actus eius, & hoc dupliciter. Vno modo vt actus ad quem concupiscentia inclinat exterius turpitudine careat, & hoc fit per bona matrimonij quæ honestant carnalem concupiscentiam. Alio modo, vt actus turpitudinẽ habẽs impediatur, quod fit ex ipsa natura actus, quia dum concupiscentię satisfecit in actu cõiugali, ad alias corruptelas non ità incitat. Propter quod dicit Apostolus. Melius est nubere quàm vri, quamuis enim opera concupiscentiæ congregata secundum se nata sint concupiscentiam augere, tamen secundum quòd ratione ordinantur, ipsam reprimunt, quia ex similibus actibus similes relinquuntur dispositiones & habitus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. In ipsa enim institutione matrimonij dictum est, Erunt duo in carne vna, sed hoc non fit nisi per carnalem commixtionem, ergo est de integritate matrimonij.

Præterea, Illud quod pertinet ad sacramenti significationem est de necessitate sacramenti, vt prędictum est, sed carnalis commixtio pertinet ad significationem sacramenti, vt in litera dicitur, ergo est de integritate sacramenti.

Præterea. Hoc sacramentum ordinatur ad conseruationem speciei, sed conseruatio speciei non potest fieri sine carnali cõmixtione, ergo est de integritate sacramenti.

Præterea. Matrimonij est sacramentũ, secundũ quod remedium contrà concupiscentiã præstat: de quo dicit Apostolus 1. Corinth. 6.

Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod melius est nubere, quàm vri, sed hoc remedium non præstat his qui carnaliter non commiscentur, ergo idem quod prius.

SED CONTRA. In Paradiso fuit matrimonium, sed ibi nõ fuit carnalis copula, ergo commixtio carnalis non est de integritate matrimonij.

Præterea, Sacramentũ ex suo nomine sanctificationẽ importat, sed sine carnali cõmixtione est matrimoniũ sanctius, vt in litera dicitur, ergo carnalis commixtio non est de necessitate sacramenti.

CONCLVSIO.

Carnalis commixtio non ad primam: sed secundam spectat matrimonii perfectionem.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est integritas, vna quæ attenditur secundum perfectionem primam, quæ consistit in ipso esse rei. Alia quæ attenditur secundum perfectionem secundam, quæ consistit in operatione, quia ergo carnalis commixtio est quædam operatio siue vsus matrimonij, per quod faculras ad hoc datur, ideò erit carnalis commixtio de secũda perfectione matrimonij & non de prima.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod Adam exposuit integritatem matrimonij quantum ad vtranque perfectionem, quia res ex suo actu innotescit.

Ad secundum dicendum, quod significatio rei contentæ est de necessitate sacramenti, & ad hanc significationem nõ pertinet carnalis cõmixtio, sed ad rem non contentam, vt ex dictis patet.

Ad tertium dicendum, quòd res non peruenit ad finem suum nisi per actum proprium: vnde ex hoc quòd finis matrimonij non habetur sine carnali commixtione, oportet quòd sit de integritate secunda, & non de prima.

Ad quartum dicendum, quòd ante commixtionem carnalem est matrimonium in remedium ex gratia, quæ in eo datur, quamuis non ex actu: quod pertinet ad integritatem secundam.

QVÆSTIO QVADRAGESIMATERTIA,
De matrimonio quantum ad sponsalia, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de matrimonio absolutè considerato. Vbi primò agendum est de sponsalibus. Secundò, de matrimonij ratione. Tertiò, de eius causa efficiente, scilicet, de consensu. Quartò, de eius bonis. Quintò, de impedimentis ipsius. Sextò, de secundis nuptiis. Septimò, de quibusdam matrimonio annexis.

Circa primum quæruntur tria.
Primò, quid sint sponsalia.
Secundò, qui possint contrahere sponsalia.
Tertiò, vtrum sponsalia dirimi possint.

ARTICVLVS PRIMVS.
Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd spõsalia non conuenienter dicãtur futurarum nuptiarum promissio, vt habetur ex verbis Nicolai Papæ. Quia sicut dicit Isidorus, est aliquis sponsus, non quia promittit, sed quia spondet & sponsores dat, sed à sponsalibus dicitur aliquis sponsus, ergo malè dicitur promissio. *Thom. 4. dist. 27. q. 2. artic. 1. & seq.*

Præterea, Quicunq; promittit aliquid, debet cõpelli ad soluendũ: sed illi qui spõsalia cõtraxerunt, non cõpelluntur per Ecclesiam ad matrimonium complendum, ergo sponsalia non sunt promissio.

Præterea. In sponsalibus non est quandoq; sola promissio, sed additicium iuramentum & aliquæ arrhę, ergo videtur quòd non debuerit soldm per promissionem definiri.

Præterea. Matrimonia debent esse libera & absoluta: sed sponsalia quandoq; fiunt sub aliqua conditione etiam accipiendę pecuniæ, ergo non conuenienter dicuntur promissio nuptiarum.

Præterea. Promissio quæ est de rebus futuris, vituperatur Io. 4. sed circa sacramenta non debet aliquid esse vituperabile, non ergo debet fieri futurarum nuptiarum promissio.

Præterea. Nullus dicitur sponsus, nisi à sponsalibus, sed aliquis dicitur sponsus ex præsentibus nuptiis, vt in litera dicitur, ergo sponsalia non semper sunt futurarum nuptiarum promissio.

CONCLVSIO.

Sponsalia sunt futurarum nuptiarum promissio.

RESPONDEO dicendum, quòd consensus in coniugalem copulam per verba de futuro non facit matrimoniũ, sed matrimonij promissionem, & hæc promissio dicitur sponsalia à spõdendo, vt dicit Isido. Nam ante vsum tabularum matrimonij cautiones dabant, quibus spondebant se inuicem cõsentire in iure matrimonij, & fide iussores dabant. Fit autem promissio dupliciter, scilicet, absolutè, & sub conditione. Absolutè quatuor modis. Primò, nuda promissione, vt cùm dicitur. Accipiam te in meam, & ecõuerso. Secundò, datis arrhis sponsalitiis, vt pecunia, vel aliquid huiusmodi. Tertiò, annuli subarrhatione. Quartò, interueniente iuramẽto. Si autem fiat dicta promissio sub conditione, distinguendum est, aut est conditio honesta, vt cùm dicitur. Accipiam te, si parẽtibus placeat, & tunc stante conditione fiat promissio, & non stante non stat, aut est inhonesta, & hoc dupliciter: quia aut est contraria bonis matrimonij, vt si dicam, Accipiã te, si venena sterilitatis procures, & tunc non cõtrahuntur sponsalia. Aut non est contraria bonis matrimonij, vt, Accipiam te si furtis meis consentias, & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsa sponsalia & sponsorum donatio est promissionis confirmatio, & ideò ab hoc denominatur quasi à perfectiori.

AD SECVNDVM dicendum, quod ex tali promissione obligatur vnus alteri ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non soluens promissum, nisi legitimum impedimẽtum interueniat, & secundum hoc Ecclesia cogit iniungendo pœnitentiam pro peccato, tamen in foro contentioso non compelleretur, quia matrimonia coacta cõsueuerunt malos exitus habere nisi forte iuramentum interuenerit, quia tunc cogendus est, vt quidam dicunt, quanuis aliis non videatur propter causam prædictam, præcipuè si de vxoricidio timeretur.

Ad tertium dicendum, quòd illa addita non sunt nisi ad confirmandam promissionem, vnde non sunt aliud quàm promissio.

Ad quartum dicendum, quòd conditio illa quæ apponitur, non tollit matrimonij libertatẽ, quia si est inhonesta debet abici, si autem honesta, aut de bonis simpliciter, vt si dicatur, Accipiã te si placet parentibus, & hæc conditio non tollit libertatem sponsalitij, sed auget ei honestatem: aut est de vtilibus, vt si dicat: Contraham tecum si dabis mihi centũ, & tunc hoc non ponitur quasi ad vendendum consensum matrimonij, sed intelligitur vt promissio doris, vnde matrimonium libertatem nõ perdit. Quandoq; autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ: & tunc quia matrimonia debent esse libera, talis cõditio non stat, nec potest exigi pœna illa ab eo qui non vult matrimonium complere.

Ad quintum dicendum, quòd Iacobus non intendit prohibere, quòd omnino aliquis nullam promissionem faciat de futuris, sed quod non promittat quasi fiduciam habens de vita sua vnde docet quod debet apponi conditio, si Deus voluerit, quæ etiam si verbis non exprimatur, corde tamen debet intelligi.

Ad sextum dicendum, quòd in matrimonio potest considerari ipsa coniunctio matrimonialis & actus eius: & à sponsione primi in futurum dicitur sponsus à sponsalibus contractis per verba de futuro, & à sponsione secundi dicitur aliquis sponsus etiã quando contractum est matrimonij per verba de præsenti: quia ex hoc ipso spondet matrimonij actum: tamẽ à prima sponsione dicuntur sponsalia propriè, quæ sunt quædam sacramentalia matrimonij, sicut exorcismus Baptismi.

ARTICVLVS II.
Vtrum tempus septennii sit legitimè assignatum sponsalibus contrahendis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd tempus septennij non sit competenter assignatum sponsalibus contrahendis. Contractus enim, qui per altos fieri potest, non requirit discretionem in illis ad quos pertinet: sed sponsalia fieri possunt per parentes vtroque illorum ignorante, quorum sunt sponsalia, ergo ita possunt fieri ante septennium, sicut potest.

Præterea. Si cut ad contractus sponsalitij requiritur aliquis rationis vsus, ita ad consentiendum in peccatũ mortale: sed sicut Gregorius narrat in 4. Dialo. quidam puer propter blasphemiæ peccatum extinctus est, ergo ante septennium possunt contrahi sponsalia.

Præterea, sponsalia ad matrimonium ordinantur, sed in matrimonio non assignatur vnum tempus puellæ & puero, ergo in sponsalibus septennium vtrique assignari non debet.

Præterea, Ex tunc aliqui possunt sponsalia contrahere, ex quo esse possunt futuræ nuptiæ placere, sed signa talis placentiæ frequenter apparẽt in pueris ante septennium, ergo ante illud tempus possunt contrahi sponsalia.

Præterea, Si aliqui ante septimum annum contrahant sponsalia, & postea post septennium ante tempus pubertatis contrahunt per verba de præsenti, reputantur inter eos esse sponsalia, sed hoc non est ex secundo contractu, quia tunc non intendunt sponsalia, sed matrimonij contrahere, ergo ex primo, & sic ante septennium possunt sponsalia contrahi.

Præterea, In his quæ cõmuniter fiunt à pluribus, quod deest vni, suppletur ab altero, sicut patet in trahentibus nauem, sed contractus sponsalium est quædam actio communis inter contrahentes, ergo si vnus sit pubes, potest contrahere cum puella quæ non habet septem annos sponsalia, quia quod vni deficit de tempore, alteri superabundat.

Præterea, Si aliqui iuxta ætatẽ pubertatis, quãuis ante eam contrahãt per verba de præsenti, reputatur inter eos matrimonij, ergo pari ratione si ante septennium, dummodo sint propinqui: contrà autem per verba de futuro, reputabuntur inter eos esse sponsalia.

CONCLVSIO.

Potest homo in fine primi septennii sponsalia contrahere, sicut in fine secundi matrimonia cõtrahere, ac religioni ingredi, & in fine tertii ciuiliter se obligare.

RESPONDEO dicendum, quòd septennium est tempus determinatum sponsalibus à iure contrahendis satis rationabiliter. Quia cùm sponsalia sint quædam promissiones futurorum, vt dictum est, oportet quòd illorum sint qui aliquo modo promittere possint, quod non est nisi illorum qui habent aliquam prudentiam de futuris, quæ vsum rationis requirit, respectu cuius triplex gradus notatur secundum Philosophum in vndecimo animalium. Primus

Primus est cùm quis neque ipse intelligit per se, neque ab alio capere potest. Secundus est status quo homo ab aliis capere potest, sed ipse per se non sufficit ad intelligendũ. Tertius est cùm homo & ab alio iam capere potest, & per se ipsum cõsiderare, & quia ratio paulatim in homine conualescit, secundum quod quietantur motus & fluxibilitates humorum sensualitatis, ideò primum statum hominis obtinet homo ante primum septennium, & propter hoc illo tempore nullo contractui aptus est, & ira nec sponsalibus, sed ad secundum statum incipit peruenire in fine primi septennij, vnde etiãm tunc temporis pueri ad scholas ponuntur. Sed ad tertium statum incipit homo peruenire in fine secundi septennij, quantum ad ea quæ ad personam ipsius pertinent, in quo ratio naturalis eius conualescit, sed quantum ad ea quæ extra ipsum sunt, in fine tertij septennij: & ideò ante primum septennium nulli contractui homo aptus est. Sed in fine primi septennij incipit esse aptus ad aliqua promittendum in futurum, præcipuè de his ad quæ ratio naturalis inclinat magis, non autem ad obligandum se perpetuo vinculo, quia ad hoc non firmam voluntatem habet, & ideò tali tempore possunt contrahere sponsalia. Sed in fine secundi septennij iam potest obligare se de his, quæ ad personam ipsius pertinent, vel ad religionem, vel ad coniugium: sed post tertium septennium etiam potest de aliis se obligare, & secundum leges constituitur ei potestas de rebus suis disponendi post vigesimum secundũ annum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si ante annos pubertatis fiunt contractus sponsalium per aliam, ambo vel alter reclamare possunt, vnde nihil tunc actum est, adeò quòd nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc, & ideò sponsalia quæ inter aliquos per sonas aĩas contrahuntur, robur habent, inquantum illi inter quos contrahuntur ad ætatem debitam ventientes, non reclamant, ex quo intelliguntur consentire de his quæ per alios facta sunt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quidam dicunt quod ille puer de quo Gregor. narrat, non fuit damnatus, nec mortaliter peccauit, sed visio illa fuit ad patrem contristandum, qui in puero peccauit, non corrigens eum: sed hoc est expresse contra intentionem Gregorij dicentis, quod pater pueri animam filij negligens non paruum peccatorem gehennæ ignibus nutriuit. Et ideò dicendum, quod ad peccatum mortale sufficit etiam consensus præsens. Sed in sponsalibus est consensus in futurum, maior autem discretio rationis requiritur ad prouidendum in futurum, quàm ad consentiendum in actum vnum præsentem, & ideò ante potest homo peccare mortaliter quàm possit se obligare ad aliquid in futurum.

Ad tertium dicendum, quod in tempore contractus matrimonij non solũ requiritur dispositio ex parte vsus rationis, sed etiam ex parte corporis, vt sit tempus generationi aptum: & quia puella in 12. anno ad hoc venit vt possit esse actui generationis apta, puer autem in fine 14. annorum, vt Philosop. ait in 9. animalium: similiter autem vsum discretionis accipiũt, qui tantum in sponsalibus requiritur: ideò in sponsalibus determinatur vnum tempus vtrique, non autem in matrimonio.

Ad quartum dicendum, quòd illa placentia quæ est in pueris ante septennium, nõ procedit ex perfecto vsu rationis, cùm nondum sufficribiles sint plenę disciplinæ, sed magis contingit ex motu naturæ quàm ex aliqua ratione, & ideò non sufficit talis placentia ad sponsalia contrahentium.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis per secundum contractum in casu illo non faciant matrimonium, tamen ostendunt se eam habere priorem promissionem, & ideò prioris cõtractus accipit firmitatem.

Ad sextum dicendum, quòd trahentes nauem agunt per modum vnius causæ, & ideò quod deest vni, potest suppleri ex altero, sed sponsalia contrahentes agunt vt distincti personæ, quia sponsalia non nisi inter duos esse possunt, vnde in vtroque requiritur quòd sit sufficiens ad contrahendum, & ideò defectus vnius sponsalia impedit, nec ex altero potest suppleri.

Ad septimum dicendum, quòd in spõsalibus etiam similiter si appropinquant contrahentes ad tempus septennij, contractus sponsalium habet robur, quia secundum Philosoph. in 1. Physico. quod parum deest, quasi nihil deesse videtur. Hæc autem propinquitas à quibusdã determinatur tempus sex mensium: sed melius est quod determinetur secundum conditionem cõtrahentium, quia in quibusdam magis accelerat vsus rationis, quàm in aliis.

ARTICVLVS III.
Vtrum sponsalia dirimi possint altero religionem intrante.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sponsalia dirimi non possint altero religionẽ intrante. Quia de pecunia qui alteri promittit, nõ possum alteri licitè obligationẽ facere, sed ille qui sponsalia contrahit, corpus suũ promittit mulieri, ergo non potest se offerre Deo vlterius in religionem.

Item, Videtur quòd non debeat dirimi quando alter coniugum ad longinquam religionem se transfert, quia in dubiis semper tutior pars est eligenda: sed tutius esset, quòd eum expectaret, ergo debet eum expectare.

Item, Videtur quòd nec ditimãtur per ægritudinẽ, quam aliquis incurrit post contracta sponsalia, quia pro pœna nullus debet puniri: sed vir qui infirmitatẽ incurrit, punitur in eo quod ei ius aufertur, quod in illa habebat quæ sibi fuerat despõsata, ergo propter corporalem infirmitatem non debent sponsalia dirimi.

Item, Videtur quod nec propter affinitatẽ interuenientẽ, vtpotè si sponsus consanguineã sponsæ fornicario concubitu cognoscat, quia secundum hoc sponsa puniretur pro peccato spõsi, quod non est conueniens.

Item, videtur quòd non possint se inuicem absoluere, quia hoc est maximæ leuitatis, vt primò contrahant, & postmodum se absoluant: sed talia non debent ab Ecclesia sustineri, ergo.

Item, Videtur quòd nec propter alterius fornicationem, quia adhuc per sponsalia vnus non accipit potestatem in corpus alterius, & sic videtur quòd in nullo cõtra inuicem peccent, si interim fornicantur, & sic sponsalia dirimi non debent per hoc.

Item, videtur quòd nec per contractum cum aliqua per verba de præsenti, quia venditio secunda non derogat venditioni primæ, ergo nec secundus contractus potest derogare primo.

Item, Videtur quòd nec per defectum ętatis possint derimi, quia quod non est, non potest dissolui: sed ante ætatem determinatam nulla fuerunt sponsalia, ergo dirimi non possunt.

CONCLVSIO.

Dirimuntur sponsalia & cùm quis ad religionem confugerit, & cum alter coniugum cum altero matrimonium contrahit per verba de præsenti, aliter etiam dirimuntur variis casibus secundum iudicium Ecclesiæ.

RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis casibus sponsalia contracta dirimuntur, sed diuersimodè: quia in duobus scilicet cùm quis ad religionem confugit, & cùm alter coniugum cum altero per verba de præsenti contrahit, ipso iure sponsalia dirimuntur: sed in aliis casibus dirimi debent secundum iudicium Ecclesiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd talis promissio soluitur per mortem spiritualem, cùm sit spiritualis tantùm, vt dictũ est.

Ad secundum dicendum, quod dubiũ determinatur ex hoc quòd alter non comparet tempore statuto ad matrimonium consciendum. Vnde si ex parte eius non defuit, quin matrimonium compleret, potest licitè alteri nubere sine peccato aliquo. Si autem per eam stetit quòd matrimonium non esset completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractę promissionis, aut iuramenti, si iuramentum interuenit, & contrahere cum alia, si vult, iudicio Ecclesiæ.

Ad tertium dicendũ, quod si ante contractum matrimonium aliquam grauem infirmitatem incurrat alter eorum, inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsum debiliter nimis, aut eum deformet, vt abscisio nasi, vel orbitas oculorum, aut aliquid huiusmodi, aut quæ sunt contra bonum prolis, vtpote lepra, quæ solet prolem infiscere, possunt sponsalia dirimere, ne sibi inuicem displiceant, cùm matrimonium fit contractum, & malum exitum sortiatur: nec propœna punitur aliquis, sed ex pœna damnum reportat, quod non est inconueniens.

Ad quartum dicendum, quòd si sponsus cognouit consanguineã sponsæ, vel econtra, tunc dirimi debent sponsalia, & ad hoc probandum sola fama sufficit propter scandalum vitandum: cautæ enim quæ in futurum expectant effectus suos, impediuntur à suis effectibus, non solum ex eo quod est, sed ex eo quod futurum est. Vnde sicut affinitas si esset tempore contractus sponsalium impediuisset contractum illum, ita si interueniat ante matrimonium, quod est effectus quidam sponsalium, prior contractus ab effectu suo impeditur: nec in hoc aliquid detrahitur alteri, imò ei cõfertur, quia absoluitur ab eo qui per fornicationem se Deo odiosum reddit.

Ad quintum dicendum, quòd quidam non recipiunt istum casum, sed contra eos est Decret. quæ expresse dicit: Ad initiat, inquit, eorum qui societatem fidei contrahunt, & postrà eandem remittit, potest in patientia tolerari, si mutuò se absoluunt qui sponsalia cõtraxerunt. Sed ad hoc dicunt quòd Ecclesia magis hoc sustinet ne peius eueniat, quàm hoc fit de iure, sed hoc non videtur exemplo conuenire quòd Decret. adducit. Et ideo dicendum, quòd non semper est leuitatis retractare quæ prius firmata sunt, quia incertę sunt præuidentiæ nostræ, vt dicitur in lib. Sapientiæ.

Ad sextum dicendum, quòd quamuis non dederint sibi mutuò potestatem corporis sponsalia cõtrahentes, tamen ex hoc efficiuntur sibi inuicem suspecti de non seruanda fide in futurum, & ideò potest sibi præcauere vnus contra alium, sponsalia dirimendo.

Ad septimum dicendum, quod ratio illa teneret si esset vnius rationis vterque contractus: sed secundus contractus matrimonij est fortior primo, & ideò soluit, ipsum.

Ad octauum dicendum, quòd quamuis non fuerint vera sponsalia, tamen fuit ibi quidam modus sponsalium, & ideo ne videatur approbare, ad annos legitimos veniens debet petere solutionem sponsalium iudicio Ecclesiæ faciendam, propter bonum exemplum.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAQVARTA,
De matrimonii definitione, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandũ est de ratione matrimonij.
Circa quod quæruntur tria.
D Primò, vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis.
Secundò, vtrum conuenienter nominetur.
Tertiò, vtrum conuenienter definiatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS I.

Vtrum Matrimonium sit in genere coniunctionis.

Thom. 4. dist. 27. q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Matrimonium non sit in genere coniunctionis. Quia vinculū quo aliqua ligantur, differunt à cōiunctione ipsa sicut causa ab effectu: sed matrimoniū est vinculum quoddā, quo iuncti matrimonio ligantur, ergo non est in genere coniunctionis.

Præterea, Omne sacramentum est sensibile, sed nulla relatio est accidens sensibile, ergo matrimonium cùm sit sacramentum, non erit in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

Præterea, Coniunctio est relatio æquiparentiæ sicut æqualitas: sed non est vna numero æqualitatis relatio in vtroque extremorum, vt Auic. dicit, ergo nec vna cōiunctio: & sic si matrimonium est in genere coniunctionis, non est vnum tantùm matrimonium inter duos coniuges.

SED CONTRA, Relatio est secundum quòd aliqua ad inuicem referuntur, dicitur enim maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor, ergo matrimonium est in genere relationis, nec est aliud quàm coniunctio.

Præterea, Vnio duorum ad aliquid vnū non fit, nisi secundū coniunctionem, hoc autem fit per matrimoniū, vt Gen. 2. Erunt duo in carne vna, ergo matrimonium est in genere coniunctionis.

CONCLVSIO.

Matrimonium coniunctio quædam est viri & vxoris ad vnam cognationem, & prolis educationem, & vitam domesticam.

RESPONDEO dicendum, quod cōiunctio adunationem importat, vnde vbicunq; est adunatio aliquorū, ibi est aliqua coniunctio. Ea autem quæ ordinantur ad aliquid vnum, dicuntur in ordine ad illud adunari, sicut multi homines adunantur ad vnam militiam vel negotiationem exequendam, ex qua dicuntur cōmilitones adiuicē, vel socij negotiationis, & ideò cùm per matrimonium ordinētur aliqui ad vnam cognationem & educationem prolis, & itetum ad vnam vitam domesticam, cōstat quòd in matrimonio est aliqua coniunctio secundum quam dicitur maritus & vxor, & talis cōiunctio ex hoc quod ordinatur ad aliquod vnum, est matrimonium, coniunctio autem corporum vel animorum ad matrimonium consequitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium est vinculum, quo ligantur formaliter, non effectiuè, ideò non oportet quod sit aliud à coniunctione.

AD SECVNDVM dicendū, quòd quāuis ipsa relatio nō sit sensibile accidens, tamē causæ eius possunt esse sensibiles, nec in sacramento requiritur quòd sit sensibile illud quod est res & sacramentū. Hoc enim modo se habet in hoc sacramento prædicta coniunctio, sed verba exprimētia cōsensum sunt sacramentū tantum, & causa prædictæ coniunctionis sunt sensibilia.

AD TERTIVM dicēdum, quod relatio fundatur in aliquo sicut in causa, vt similitudo in qualitate, in aliquo sicut in subiecto, vt in ipsis similibus, & ex vtraq; parte potest attendi vnitas & diuersitas ipsius, quia ergo in similitudine nō est eadem qualitas numero, sed specie in vtroque simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero, & simtiliter de æqualitate, & ideò æqualitas & similitudo omnibus modis est alia in vtroque similium, & æqualium: sed relatio quæ est matrimonium ex vna parte, habet vnitatem in vtroque extremorum, scilicet ex parte causę, quia ad eandem numero generationem ordinatur, sed ex parte subiecti habet diuersitatem secundum numerum, & ideò hæc relatio est vna & multiplex ex parte subiecti, & secundum quòd est multiplex ex parte subiecti, significatur his nominibus vxor & maritus, secundum autem quod est vna significatur hoc nomine matrimonij.

ARTICVLVS II.

Virum Matrimonium congruè nominetur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium incongruè nominetur, quia denominatio debet fieri à digniori. Sed pater dignior est matre, ergo magis debet denominari à patre, quàm à matre coniunctio vtriusque.

Præterea, Res debet denominari ab eo quod est de essentia sua quia ratio quam significat nomē, est definitio, vt dicitur in 4. Metaph. sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonij, ergo non debet matrimonium nuptiæ appellari.

Præterea, Species non potest proprio nomine nominari ab eo quod est generis: sed coniunctio est genus ad matrimonium, ergo non potest propriè coniugium nominari.

SED IN CONTRARIVM est cōmunis vsus loquētium.

CONCLVSIO.

Matrimonium congruè dicitur Matrimonium, Nuptiæ, ac Coniugium, sed diuersis rationibus.

RESPONDEO dicendum, quod in matrimonio est tria considerare. Primò, essentiam ipsius quæ est coniunctio, & secundum hoc vocatur coniugiū. Secundò, causam eius, quę est desponsatio, & secundum hoc vocantur nuptiæ à nubo, quia in ipsa solennitate desponsationis qua matrimonium perficitur, capita nubentium velantur. Tertiò, effectū qui est proles, & dicitur sic matrimonium (vt Augu. dicit contra Faustum) ob hoc quod mulier nō debet ob aliud nubere, nisi vt sit mater. Potest autem matrimonium quasi matris munium, id est, officium dici, quia fœminis incumbit maximè educandæ prolis officium: vel dicitur matrimonium, quasi matrem muniens, quia iam habet quo defendatur & muniatur, scilicet, viro, vel dicitur matrimonium quasi matrem monens, ne virum relinquat, alteri adhęrens, vel dicitur matrimonium quasi materia vnius, quia in eo fit coniunctio ad vnam prolem materialiter inducendam vt dicatur matrimonium à monos & materia: vel dicitur matrimonium, vt Isido. dicit, à matre & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd quamuis pater sit dignior quàm mater, tamen circa prolem mater magis est officiosa quàm pater: vel ideò quia mulier ad hoc principaliter facta est vt sit homini in adiutorium prolis, non autem vir propter hoc factus est, vnde magis pertinet ad rationem matrimonij mater quàm pater.

Ad secundū dicendum quòd aliquando essentialia cognoscuntur per accidentalia, & ideò etiam per accidētalia aliqua nominari possunt: cùm nomen detur causa rei innotescendæ.

Ad tertium dicendum, quòd aliquando species nominatur ab eo quod est generis propter imperfectionem speciei, quando, scilicet completè habet generis rationem, nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat, sicut proprium accidentale retinet nomen proprij communis, aliquando autē propter perfectionē, quando in vna specie completè inuenitur ratio generis, & non materia alia, sicut animal denominatur ab anima quæ competit animato corpori quod est genus animalis, sed animario nō inuenitur perfectè in animatis, quæ nō sunt animalia, & similiter est in proposito, quia coniunctio viri ad mulierem per matrimonium est maxima, cùm sit animarum & corporum, ideò coniugium nominatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum matrimonium conuenienter definiatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter definiatur in litera. Quia in mariti definitione oportet quod matrimonij ponatur, quia maritus est, qui est mulieri iunctus matrimonio: sed maritalis coniunctio ponitur in definitione matrimonij, ergo videtur quod sit circulatio in definitionibus istis.

Præterea, Per matrimonium sicut efficitur vir maritus mulieris, ita vxor viri mulier, ergo non debet magis dici coniunctio maritalis, quàm vxoria.

Præterea, Consuetudo ad genus moris pertinet, sed frequenter matrimonio iuncti sunt valdè moribus diuersi, ergo non debet poni in definitione matrimonij, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.

Præterea, Inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datæ. Quia secundū Hug. Matrimonium est duarum idonearum personarum legitimus de cōiunctione consensus, secundum quosdā aut matrimoniū & consortium communis vitæ & cōmunicatio diuinā & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ definitiones differant.

CONCLVSIO.

Matrimonium est quędam indissolubilis maritalis coniunctio inter legitimas personas, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.

RESPONDEO dicēdum, quòd sicut dictum est, in matrimonio tria considerantur, scilicet, causa ipsius: & essentia eius, & effectus, & secundum hoc tres definitiones inueniuntur de matrimonio datæ. Nā definitio Hug. tangit causam, scilicet, cōsensum, & per se nō est. Definitio autē in litera posita tangit essentiā matrimonij, scilicet, coniunctionē, & addit determinatū subiectū in hoc quòd dicit inter legitimas personas, ponit etiā differentiā contrahentem ad speciē in hoc quòd dicit maritalis: quia cū matrimoniū sit cōiunctio in ordine ad aliquid vnū, talis coniunctio in speciē trahitur per illud ad quod ordinatur, & hoc est id quod ad maritū pertinet, ponit etiam virtutem huius coniunctionis, quia indissolubilis est, in quod dicit indiuiduam, &cæ. Sed alia definitio tangit effectum ad quem ordinatur matrimonium, scilicet, vita communis in rebus domesticis, & quia communis communicatio aliqua lege ordinatur, ideò ponitur ordinatiuum istius communionis, scilicet ius diuinum & humanum, aliæ autem communicationes, vt negotiatorum & militantium solo iure humana instituitæ sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliquando priora, ex quibus debet dari definitio, non sunt nomina, & ideò in definitione aliquorū ponuntur aliqua posteriora simpliciter quæ sunt priora quo ad nos, sicut in definitione qualitatis ponitur quale à Philosopho, cùm dicit: Qualitas est secundum quam quales esse dicimur, ita etiam hic in definitione matrimonij ponitur maritalis, vt sit sensus: quòd matrimonium est coniunctio ad ea quę martiti officium requirit, quæ non poterant vno nomine exprimi.

Ad secundum dicendum, quòd per hanc differentiam tangitur finis coniunctionis, vt dictum est: & quia vt dicit Apostolus: Vir nō est propter mulierem, sed mulier propter virum: ideò hæc differentia potius debet sumi à viro quàm à muliere.

Ad tertium dicēdum, quòd sicut vita ciuilis nō importat actum singularem huius vel illius: sed ea quæ adcōmunicationem ciuilem pertinent, ita vita cōiugalis nihil aliud est quā conuersatio ad communicationem talem pertinens, & ideo quantum ad hanc vitā sem per cōsuetudo est indiuidua, quamuis sit diuisa quantum ad actus singulares vtriusque.

Ad quartum patet solutio ex dictis.

QVÆ-

QVÆSTIO QVADRAGESIMA QVINTA,

De consensu Matrimonij, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de consensu. Vbi primò agendum est de consensu secundum se considerato. Secundò, de consensu iumento carnali copula firmato. Tertiò, de consensu coacto & conditionato. Quartò, de obiecto consensus. Circa primum quæruntur quinque.

Primò, vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

Secundò, vtrum consensum oporteat per verba exprimi.

Tertiò, vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

Quartò, vtrum consensus per verba expressus, si desit interior consensus, exterius facit verum matrimonium.

Quintò, vtrum cōsensus in occultò factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonii.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd consensus non sit causa efficiens matrimonij. Sacramenta enim non sunt à voluntate humana, sed ab institutione diuina, sed consensus ad voluntatē pertinet, ergo non est causa matrimonij, sicut nec aliorum sacramentorum.

Præterea, Idē nō est causa sui ipsius, sed matrimoniū nihil aliud videtur esse, quàm cōsensus, quia cōsensus ipse significat cōiunctionem Christi ad Ecclesiā, ergo cōsensus nō est causa matrimonij.

Præterea, Vnius debet esse vna causa: sed matrimonium inter duos est vnum, vt dictum est: consensus autem duorum sunt diuersi, quia diuersorum sunt, & in diuersa: ab vna enim parte est consensus in virum, ex alia in vxorem, ergo mutuus cōsensus non est causa matrimonij.

SED CONTRA est quod Chrysost. dicit: Matrimonium non facit coitus, sed voluntas.

Præterea, Vnus non accipit potestatē in eo quod est liberè alterius, nisi per eius consensum: sed per matrimonium accipit vterq; virus, nisi per eius consensum: sed per matrimonium accipit vterq; virus, nisi per eius consensum: sed per matrimonium accipit vterq; virus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea, Consensus mentalis alterius non potest esse alicui notus, nisi quantenus per verba exprimitur: sicrgo expressio verbo-
rum non sufficit, sed consensus intestior requiritur in vtroque con-
fugum, tunc neuter poterit scire de altero an sit ei verus coniunx,
& ita erit fornicator quandocunque matrimonio vretur.

Præterea, Si aliquis probatur per verba de præsenti in aliquam consensisse, cogitur per excommunicationis sententiam, vt eam habeat in vxorem, quãuis dicat consensum mentalem defuisse, etiam si postea cum alia contraxerit cõsensu mentali verbis expresso, sed hoc non esset si requireretur cõsensus mentalis ad matrimonium, ergo non requiritur.

SED CONTRA est quod Innocen. 3. dicit in Decre. quædam in casu isto loquens, Sine consensu nequeunt cætera fœdus perficere coniugale.

Præterea, Intentio requiritur in omnibus sacramentis, sed ille qui corde non consentit, non habet intentionem matrimonij contrahendi, ergo non fit matrimonium.

CONCLVSIO.

Consensus exterioribus verbis expressus absque interiori consensu nullum matrimonium facit.

RESPONDEO dicendum, quod sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc Sacramentum, vt dictum est: vnde sicut si aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere Sacramẽtum, sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus: ita expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ibi sunt duo, scilicet, defectus consensus, qui sibi patrocinatur in foro cõscientiæ, vt non astringatur vinculo matrimonij, quamuis non in foro Ecclesiæ, in quo iudicatur secundum allegata, & dolus verborum, & hoc non patrocinatur nec in foro pœnitentiæ, nec in foro Ecclesiæ, quia in vtroque pro hoc punitur.

Ad secundum dicendum, quòd si desit consensus mentalis ex parte vnius, ex neutra parte est matrimonium, quia matrimonium consistit in mutua coniunctione, vt dictum est, tamẽ probabiliter potest credi dolus nõ esse, nisi signa euidentia doli appareant, quia de quolibet præsumendum est bonum nisi probetur contrarium, vnde ille ex cuius parte dolus non est, à peccato excusatur per ignorantiam.

Ad tertium dicendum, quod in tali casu Ecclesia cõpellit eum ad standum cum prima vxore, quia secundum ea iudicat quę foris apparent; nec decipitur in iustitia, quamuis decipiatur in facto: quia ille debet prius excommunicationem sustinere, quàm ad primam vxorem accedat, vel debet in alias regiones remotius fugere.

ARTICVLVS V.

Vtrũ consensus in occulto factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

Thom. 4. dist. 28. q. vn. art. 3.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd cõsensus in occulto factus per verba de præsenti non faciat matrimonium: res enim in potestate alterius existens nõ transfertur in potestatem alterius: nisi cõsentiente illo, in cuius potestate erat. sed puella erat in potestate patris, ergo nõ potest per matrimonium transire in potestatem viri, nisi patre consentiente, & ita si fiat in occulto consensus etiam per verba de præsenti expressus, non erit matrimonium.

Præterea, Sicut in matrimonio est actus noster quasi de essentia Sacramenti, ita etiam in pœnitentia: sed Sacramentum pœnitentiæ non perficitur, nisi mediantibus Ecclesiæ ministris, qui sunt Sacramẽtorum dispensatores, ergo nec matrimonium perfici potest in occulto absque Sacerdotali benedictione.

Præterea, Baptismus qui potest in occulto & in aperto fieri, non prohibetur ab Ecclesia fieri in occulto, sed Ecclesia prohibet clandestina fieri matrimonia, ergo non possunt fieri in occulto.

Præterea, Inter eos qui in secundo gradu sibi attinent, matrimonium contrahi non potest, quia Ecclesia prohibuit: sed similiter Ecclesia prohibuit clandestina matrimonia, ergo non possunt esse vera matrimonia.

SED CONTRA, Posita causa, ponitur effectus, sed causa sufficiens matrimonij est consensus per verba de præsenti expressus: ergo siue fiat in publico, siue in occulto, matrimonium sequetur.

Præterea, Vbi est debita materia & debita forma, ibi est Sacramentum, sed in occulto matrimonio seruatur debita forma, quia sunt ibi verba de præsenti consensum exprimentia, & debita materia, quia sunt legitimæ personæ ad contrahendum, ergo est ibi verum matrimonium.

CONCLVSIO.

Consensus in occulto factus, quamquam malus & iure prohibitus, matrimonium tamen facit si fiat inter legitimas personas.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut in aliis Sacramentis, quædam sunt de essentia Sacramẽti, quibus omissis non est Sacramentum quędã autem ad solennitatẽ Sacramẽti pertinẽt, quibus omissis verum perficitur sacramentum, quamuis peccet qui omittit, ita etiam cõsensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas, ad contrahendum matrimonium facit, quia hæc duo sunt de essentia sacramenti: alia autem omnia sunt de solennitate Sacramenti, quia ad hoc adhibẽtur vt matrimonium cõuenientius

fiat: vnde si omittantur, verum est matrimonium, quãuis peccent sic contrahentes, nisi per aliquam legitimam causam excusentur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod puella non est in potestate patris quasi ancilla, vt sui corporis potestatem nõ habeat, sed quasi filia ad educandum, & ideo secundum hoc quòd libera est, potest se in potestatem alterius absque consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis vel aliqua intrare religionem absque consensu parentum, cùm sit persona libera.

Ad secundum dicendum, quod actus noster in pœnitẽtia quamuis sit de essentia Sacramenti, non est sufficiens ad inducendum proximum effectum, scilicet, absolutionem à peccatis, & ideò oportet quod ad perfectionem sacramẽti interueniat actus Sacerdotis: sed in matrimonio actus nostri sunt causa sufficiens ad inducendũ proximum effectum, qui est obligatio, quia quicunq; est sui iuris, potest se alteri obligare: & ideò Sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quasi de essentia Sacramenti.

Ad tertium dicendum, quòd etiam prohibitũ est, quòd Baptismum nullus accipiat nisi à Sacerdote, nisi in articulo necessitatis, matrimonium autem nõ est sacramentũ necessitatis, & ideò non est similis ratio, prohibentur autem clandestina matrimonia propter pericula, quę inde euenire solent, quia frequẽter in talibus est aliqua fraus ex altera parte, frequẽter etiã ad alia cõiugia transeũt, dum pœnitẽt de his quæ subitò facta sunt, & multa alia mala inde accidunt, & speciem turpitudinis præter hoc habent.

Ad quartum dicendum, quod non sunt prohibita clandestina matrimonia quasi contra essentialia matrimonij existentia, sicut sunt prohibita matrimonia illegitimarum personarum, quæ sunt materia indebita huic Sacramento, & ideò non est simile.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA SEXTA,
De consensu, tui aduenit iuramentũ vel copula carnalis. in duos articulos diuisa.

EINDE considerandum est de consensu cui aduenit iuramẽtum, vel copula carnalis. Circa quod D quæruntur duo.

Primò, vtrum iuramentũ adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

Secundò, vtrum copula carnalis eidem consensui adueniens faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

Thom. 4. dist. 28. q. vnic. art. 4. q. 1. ad 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd iuramẽtum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium. Nullus enim potest se obligare, vt faciat contra ius diuinum: sed implere iuramentum est de iure diuino, vt patet Matth. 5. Reddes autem Domino vota tua, ergo per nullam obligationem sequentem potest euenire quod homo non debeat tenere iuramentum prius factum. Si ergo post consensum in aliquam per verba de futuro iuramẽto firmatum aliquis alteri se obligat per verba de præsenti, videtur quod nihilominus debet iuramentum primũ seruare, sed hoc non esset, nisi iuramento illo esset matrimonium: illud perfectum: ergo iuramẽtum adiunctum consensui per verba de futuro facit matrimonium.

Præterea. Veritas diuina fortior est quàm veritas humana, sed per iuramentum veritate diuina firmatur aliquid, cùm ergo verba exprimentia consensum de præsenti, in quibus est sola veritas humana, matrimonia perficiant, videtur quod multò ampliùs id effi cere possint verba de futuro iuramento firmata.

Præterea. Secundum Apostol. Hebr. 6. Omnis controuersiæ finis est iuramentum, ergo in iudicio saltem plus standum est iuramẽto quàm simplici verbo: si ergo aliquis simplici verbo consentiat in aliquã per verba de præsenti, postquã consenserit in aliquã cum iuramento per verba de futuro, videtur quod iudicio Ecclesię debeat compelli stare cum prima, & non cum secunda.

Præterea. Verba de futuro simpliciter prolata faciunt sponsalia: sed iuramentum ibi aliquid operatur: ergo facit plus quàm sponsalia, sed vltra sponsalia non est nisi matrimonij: ergo facit matrimonium.

SED CONTRA. Quod futurum est, non est, sed iuramentum additũ non facit quin verba de futuro significent consensum de futuro: ergo adhuc matrimonium non est.

Præterea, Postquã perfectum est matrimonij non oportet quod alius consensus interueniat ad matrimonij: sed post iuramentum aduenit alius consensus, qui matrimonium facit, aliàs frustrà iuraretur illud esse futurum: ergo non facit matrimonium.

CONCLVSIO.

Consensus per verba de futuro expressus nullum efficit matrimonium, esti sit aliquo iuramento firmatus.

RESPONDEO dicendum, quod iuramẽtum adhibetur ad confirmationem dictorum, vnde illud tantùm confirmat quod in dictis significatur, nec significatum mutat, ideò cùm verba de futuro ex ipsa sui significatione habeant quod matrimonium non faciant, quia quòd futurum promittitur, nondum fit, etiam si iuramentum aduenerit, nondum est matrimonium factum, sicut Magister in litera dicit.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendum, quod implere iuramentum est licitum, vnde si aliqua obligatio sequens iuramentum, faciat illud illicitum cùm prius fuisset licitum, nõ derogat iuri diuino qui iuramentum prius factum non seruat, & ita est in proposito, illicitè enim iurat qui illicitè promittit, promissio autem de alieno est illicita: vnde cõsensus sequẽs per verba de præsenti quo quis transfert dominium sui corporis in aliam, facit præcedens iuramẽtum esse illicitum, quod prius licitum erat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd veritas diuina efficacissima est ad firmandum illud, cui adhibetur.

Vnde patet solutio ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod iuramẽtum aliquid operatur non nouam obligationem faciens, sed factam cõfirmans: & sic grauius peccat qui eam violat.

ARTICVLVS II.

Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium, quia maius est consentire facto quàm verbo, sed ille qui carnaliter commiscetur, consentit promissioni quàm prius fecit, ergo videtur quòd multò magis per hoc fiat matrimonium, quàm si solis verbis de præsenti consensus fieret.

Præterea, Consensus non solùm expressus, sed etiam interpretatiuus facit matrimonium, sed nulla potest esse maior interpretatio cõsensus, quã carnalis copula, ergo perficitur matrimonium per hoc.

Præterea, Omnis coniunctio carnalis præter matrimonium facta, est peccatum, sed mulier non videtur peccare admittens sponsum ad carnalem copulam, ergo per hoc fit matrimonium.

Præterea, Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum: sed aliquis nõ potest mulieri quam defloruit sub specie matrimonij, restituere ablatum nisi eam coniugio ducat: ergo videtur quòd si etiam post carnalem copulã cum alia cõtraxerit per verba de præsenti, quòd teneatur ad primam redire: quod nõ esset nisi inter eos esset matrimonium, ergo carnalis copula post consensum de futuro facit matrimonium.

SED CONTRA est quòd dicit Nicol. Papa, Si consensus in nuptiis defuerit, etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

Præterea, Quòd consequitur ad aliquid, nõ facit ipsum, sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium, sicut effectus causam: ergo non potest facere matrimonium.

CONCLVSIO.

Carnalis copula in foro conscientiæ, quamuis posit sponsalia matrimonij non perficiat, in Ecclesiæ tamen foro matrimonium efficere iudicatur.

RESPONDEO dicendum, quòd de matrimonio possumus loqui dupliciter, vno modo quantum ad forum conscientiæ, & sic in rei veritate carnalis copula non habet quod perficiat matrimonium, cuius sponsalia præcesserũt per verba de futuro, si consensus interior desit quia verba de præsenti etiã consensum exprimentia, si consensus mentalis deesset, non facerent matrimonium. Alio modo quantũ ad iudicium Ecclesię, & quia in exteriori iudicio secundum ea, quæ foris patent iudicatur, cùm nihil possit expressiùs significare cõsensum, quàm carnalis copula, secundũ iudicium Ecclesiæ carnalis copula consequens sponsalia matrimonij facere iudicatur, nisi aliqua signa expresse doli vel fraudis appareant.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ille qui carnaliter commiscetur, facto consentit in carnalem copulam, secundum rei veritatem, sed in matrimonium non cõsentit ex hoc ipso, nisi secundum interpretationem iuris.

Ad secundum dicendum, quod interpretatio illa non mutat rei veritatem, sed iudicium quod de rebus exterioribus fit.

Ad tertium dicendum, quòd si sponsa sponsum admittens, credat eum velle matrimonium cõsummare, excusatur à peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareãt, sicut si sunt multum distantis conditionis, vel quantũ ad nobilitatem, vel quantũ ad fortunã, vel aliud signũ euidens appareat: sed tamen sponsus peccat & fornicando, & quòd plus est fraude quam facit.

Ad quartum dicendum, quòd in tali casu sponsus antequã aliam cognouerit, tenetur eam ducere in vxorẽ si sint æqualis conditionis, vel si sponsa sit melioris conditionis: sed in aliã duxerit, factus est iam impotẽs ad soluendũ illud, ad quod tenebatur, & ideò sufficit si ei de nuptiis prouideat, & ad hoc etiam nõ tenetur, vt quidam dicunt, si sponsus sit multò melioris conditionis, aut aliquod signum fraudis euidens fuerit: quia præsumi probabiliter potest, quod sponsa non fuerit decepta, sed decipi finxerit.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA SEPTIMA,
De consensu coacto, in sex articulos diuisa.

EINDE considerandum est de consensu coacto & conditionato. Circa quod quæruntur sex.

D Primò, vtrũ aliquis cõsensus possit esse coactus.

Secundò, vtrum aliqua coactio cadit in cõstantem virum.

Tertiò, vtrum consensus coactus faciat matrimonium.

Quartò, vtrum consensus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis.

Quintò, vtrum consensus conditionatus matrimonium faciat.

Sextò, vtrum aliquis possit cogi à patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliquis consensus possit esse coactus.

Thom. 4. dist. 29. q. vnic. artic. 3. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nullus consensus possit esse coactus, coactio enim in libero arbitrio cadere non potest secundum aliquem statum eius: vt in secundo libr. Distin. 25. dictum est, sed consensus est liberi arbitrij, ergo non potest esse coactus.

Præterea, Violentia idem est quod coactio: sed coactio secundum Philosophum est, cuius principium est extra nihil conferente vim passo: sed omnis consensus principium est intra, ergo nullus consensus potest esse coactus.

Præterea, Omne peccatum consensu perficitur, sed illud quo perficitur peccatum, cogi non potest: quia secundum Augustinum nullus peccat in eo quod vitare non potest, cùm ergo vis à Iuristis definiatur esse matoris rei impetus, qui repelli non potest, videtur quod consensus non possit esse coactus, vel violentus.

Præterea, Dominium libertati opponitur, sed coactio ad dominium pertinet, vt patet in quadam Tullij definitione, dicit enim quòd vis est impetus dominantis retinens rem intra terminos alienos, ergo vis in libero arbitrio non cadit: & ita nec in consensum, qui est actus eius.

SED CONTRA, Illud quod esse non potest, non potest aliquid impedire, sed coactio consensus impedit matrimonium, vt in litera dicitur, ergo consensus cogi potest.

Præterea, In matrimonio est quidam contractus: sed in contractibus potest esse voluntas coacta: vnde legislator in integrum restitutionem adiudicat, ratum non habens quod vi metusue causa factum est, ergo & in matrimonio potest esse consensus coactus.

CONCLVSIO.

Quantum simpliciter consensus coactus in matrimonio esse non possit, potest tamen aliqua in eo secundum quid violentia esse.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est coactio vel violentia, vna quæ facit necessitatem absolutam, & tale violentum dicitur à Philosopho violentum simpliciter: vt cùm quis aliquẽ corporaliter impellit ad metum: alia quæ facit necessitatem conditionatam, & hanc vocat Philosophus violentum mixtum, sicut cùm quis proiicit merces in mare, ne pereat, & in isto violẽto quãuis hoc quod fit, non sit per se voluntarium, tamen consideratis circunstantiis hic & nunc voluntarium est: & quia actus in particulatibus sunt, ideò simpliciter voluntarium est, sed secundum quid inuoluntarium, vnde hæc violentia vel coactio potest esse de consensu, qui est actus voluntatis, non autem pura: & quia hæc coactio fit ex hoc quod timetur aliquod periculũ imminens, ideò ista vis idem est quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo, sed pura vis cadit & in corporalibus actibus. Et quia legislator considerat non solùm interiores actus, sed magis exteriores: ideò per vim intelligit coactionem simpliciter: propter quod vim contra metum diuidit, sed nunc agitur de consensu interiori, in quem non cadit coactio, seu vis quæ à metu distinguitur: & ideò quantum ad propositum pertinet: idem est coactio quod metus, est autem metus secundum Iurisperitos inflatis vel futuri periculi causa mẽtis trepidatio, & per hoc patet solutio ad obiecta: nam primę rationes procedunt de coactione prima, secundæ de secunda.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd coactus metus non cadat in constantem virum, quia de ratione constantis est quod non trepidet in periculis: cum ergo metus sit trepidatio mentis ratione periculi imminẽtis, videtur quod nõ cogatur metu.

Præterea, Omnium terribilium finis est mors, secundum Philosophum in 3. Ethic. quasi perfectissimum inter terribilia, sed cõstantes non coguntur morte, quia fortis etiam pericula mortis sustinet, ergo nullus metus cadit in constantem virum.

Præterea, Inter alia pericula, præcipuè à bonis timetur periculum famæ: sed timor infamiæ nõ reputatur timor cadens in cõstantem virum: quia, vt dicit lex: timor infamiæ non continetur illo edicto Quod metus causa factum est, ergo nec aliquis alius metus cadit in constantem virum.

Præterea, Metus in eo qui metu cogitur, peccatũ relinquit: quia facit eum promittere quod non vult soluere, & sic facit eum mentiri: sed non est constantis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore facere, ergo nullus metus cadit in constantẽ virum.

SED CONTRA, Abraham & Isaac constantes fuerunt: sed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt vxores suas sibi esse sorores, ergo metus potest cadere in constantem virum.

Præterea. Vbicunque est violentum mixtum, est aliquis metus cogens: sed aliquis quantumcunque constans, potest pati tale violentum, quia si fit in mari, merces proiiciet tempore naufragij, ergo metus potest cadere in constantem virum.

CONCLVSIO.

Potest aliqua coactio & metus cadere in constantem virum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESPONDEO dicendum, quod cadere metum in constantem, & metu cogi, sic sumitur, cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit quod alias non vellet, ad euitandum id quod timet, in hoc autem constans ab inconstanti distinguitur quantū ad duo. Primò, quantum ad qualitatem periculi, quod timetur, quia constans sequitur rationem rectam, per quam scit quid pro quo dimittendum sit vel faciendum, semper autem minus malum vel maius bonum eligendum est: & ideò cōstans ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali, non autem cogitur ad maius malum, vt vitet minus malum, sed inconstans cogitur ad maius malum propter metū minoris mali, scilicet, ad peccatū propter metū corporalis pœnæ: sed pertinax econtra non potest cogi etiam ad minus malū sustinendū, vel faciendum, vt euitet maius malū, vnde constans est medius inter inconstantem & pertinacē. Secundò differunt quantum ad æstimationem periculi imminentis, quia fortis non nisi ex forti æstimatione & probabili cogitur, sed inconstans ex leui. Prouerb. 29. Fugit impius nemine persequente.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd constans, sicut & de forti dicit Philosophus, est intrepidus, non quòd omninò non timeat, sed quia nō timet quæ nō oportet, vel nisi quando oportet.

AD SECVNDVM dicendū, quòd peccata sunt maxima malorum, & ideò ad hæc nullo modo potest homo cōstans cogi, imò magis debet homo mori, quàm talia sustinere, vt etiam Philosophus 3. Ethico. dicit: Sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis, inter quæ sunt præcipua quæ ad personam pertinent, sicut mors, verbera, dehonestatio per stuprum, & seruitus, & ideò ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia, & hæc continentur hoc versu.

Stupri, siue status, verberis, atque necis.

Nec differt, vtrum hæc pertineāt ad personam propriam, vel vxoris vel filiorum, vel aliorum huiusmodi.

AD TERTIVM dicendū, quod infamia quamuis sit maius damnum, tamē ei de facili occurri potest, & ideò non reputatur cadere in constantem virum metus infamiæ secundum iura.

Ad quartum dicendū, quòd constans non cogitur ad mentiendum, quia tunc vult dare, sed cū postea vult petere restitutionem, vel saltem iudici denuntiare, si se promisit non petiturū restitutionem: non potest autem promittere se non denuntiaturum, quia cùm hoc sit contra bonum iustitiæ, ad hoc cogi non potest, vt scilicet, contra iustitiam faciat.

ARTICVLVS III.

Vtrum consensus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod consensus coactus non tollat matrimonii, quia sicut ad matrimonium requiritur consensus, ita ad Baptismum requiritur intentio: sed coactus timore ad recipiendum Baptismum recipit Sacramentum, ergo coactus ad consentiendum aliquo timore matrimonio obligatur.

Præterea. Violentum mixtum, secundum Philosophū, plus habet de voluntario, quàm non voluntario: sed non potest aliter consensus esse coactus nisi per violentum mixtum, ergo non omninò excluditur voluntarium, & ita adhuc est matrimonium.

Præterea, Et, qui consentit in matrimonium coactus, consulendum videtur quòd in matrimonio illo stet, quia speciem mali habet promittere, & nō soluere, à quo Apostolus vult nos abstinere: hoc autem non esset, si consensus coactus omninò matrimonium tolleret, ergo, &c.

SED CONTRA est quod Decre. dicit: Cùm cōsensus locū nō habet, vbi metus vel coactio intercidit, necesse est vt vbi communis consensus requiritur, coactionis materia repellatur: sed in matrimonio requiritur communis consensus. ergo, &c.

Præterea, Matrimonium significat coniunctionē Christi ad Ecclesiam, quæ fit secundum libertatem amoris, ergo non potest fieri per consensum coactum.

CONCLVSIO.

Consensus coactus ex metu cadente in constantem virum matrimonium tollit.

RESPONDEO dicendum, quod vinculum matrimonii est perpetuū, vnde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit, metus autem qui cadit in constantem virum perpetuitatem cōtractus tollit, quia potest repeti restitutio in integrū: & ideò hęc coactio tollit matrimonium, & nō alia: cōstans autem vir iudicatur virtuosus qui est mēsura in omnibus operibus humanis. vt Philosoph. dicit in 3. Ethic. quidam autem dicunt quòd si adfit consensus quamuis coactus, interius est matrimoniū quantum ad Deum, sed non quantum ad statum Ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse consensum interiorem propter metum: sed hoc nihil est quia Ecclesia non debet præsumere de aliquo peccatum quousque probetur, peccauit autem si dixit se consentire, & non consensit: vnde Ecclesia præsumit eum consensisse, sed iudicat consensum illū extortum non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod intentio nō est causa efficiens Sacramenti in Baptismo, sed solùm eliciens, actionem agentis: sed consensus est causa efficiens in matrimonio & ideò non est simile.

Ad secundum dicendum, quod ad matrimonium non sufficit quodcunque voluntarium, sed voluntarium completè, quia debet esse perpetuum, & ideo per votum mixtum impeditur.

Ad tertium dicendum, quòd non semper debet induci ad hoc quod in matrimonio illo stet, sed solum quādo timetur periculum de dissolutione, aliàs autem non peccat: quia non soluere promissa, quæ nolens facit, non est species mali.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd consensus coactus saltem ex parte cogentis faciat matrimonium, quia matrimonium est signum spiritualis coniunctionis, sed spiritualis cōiunctio, quæ est per charitatem, potest esse ad eum qui non habet charitatem, ergo matrimonium est ad eum, qui non vult.

Præterea, Si illa quæ fuit coacta, postmodum consentiat, erit matrimonium verum: sed iste, qui cogit primò ex consensu illius, nō ligatur, ergo ex primo consensu ligabatur matrimonium.

SED CONTRA, Matrimonium est relatio æquiparentiæ: sed talis relatio æqualiter est in vtroque, ergo si fit impedimentum ex parte vnius, non erit matrimonium ex parte alterius.

CONCLVSIO.

Consensus coactus ex parte cogentis matrimonium tollit.

RESPONDEO dicendum, quòd cùm matrimonii sit quædam relatio, & non possit innasci relatio in vno extremorum sine hoc, quòd fiat in alio, ideò quicquid impedit matrimoniū in vno, impedit ipsum in altero, quia nō potest esse quòd aliquis sit vir non vxoris, vel aliqua sit vxor non habens virum, sicut non habens filium, & ideo dicendum communiter, quòd matrimonium non claudicat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis actus amantis possit transire in non amantem, tamen vnio inter eos non potest esse nisi sit mutua amatio, & ideo dicit Philos. 8. Ethic. quòd ad amicitiam, quę in quadā vnione consistit, requiritur redamatio.

Ad secundum dicendum, quòd ex consensu libero illius, qui prius coactus est, non fit matrimonium, nisi inquantum consensus præcedens in altero adhuc manet in suo vigore, vnde si dissentiret, non fieret matrimonium.

ARTICVLVS V.

Vtrum per consensum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd nec per cōsensum conditionatum fiat matrimonium, quia quòd sub conditione ponitur, non simpliciter enuntiatur, sed in matrimonio oportet esse verba simpliciter exprimentia consensum, ergo conditio alicuius consensus non facit matrimonium.

Præterea, Matrimonium debet esse certum: sed vbi dicitur aliquid sub conditione, ponitur illud sub dubio: ergo talis consensus non facit matrimonium.

SED CONTRA, In aliis contractibus fit obligatio sub conditione, & stat stante conditione: ergo cùm matrimonium fit contractus quidam, videtur quod possit fieri per conditionatum consensum.

CONCLVSIO.

Consensus ex conditione de præsenti non contraria matrimonio, vel de futuro & necessaria, matrimonium non tollit.

RESPONDEO dicendum, quod conditio apposita aut est de præsenti, aut est de futuro: si de præsenti, & non est contraria matrimonio, siue sit honesta, siue non honesta, stat matrimonium stante conditione, & ea non stante nō stat. Sed si sit contraria bonis matrimonii, non efficitur matrimonium. Si autem sit conditio de futuro, aut est necessaria, sicut solem oriri cras, & tunc est matrimonium, quia tēporalia futura iam sunt presentia in causis suis: aut est cōtingens, vt dario pecuniæ vel acceptario parentū: & tunc idem est iudiciū de tali cōsensu, sicut de consensu qui fit per verba de futuro, vnde non facit matrimonium. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum: dicitur enim ad Col 3. Filij obedite parentibus vestris per omnia, ergo & in hoc etiam obedire tenentur.

Præterea. Gen 28. Isaac præcepit Iacob, quod non acciperet vxorem de filiabus Chanaam: nec præcepisset nisi de iure præcipere posset, ergo in hoc tenentur obedire patri.

Præterea. nullus debet promittere præcipuè per iuramentum pro illo, quem non potest cogere ad seruandum: sed parentes promittunt futura matrimonia pro filiis & etiam iuramento firmant, ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum.

Præterea, Pater spiritualis, scilicet, Papa, potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale, scilicet, ad episcopatum accipiendum, ergo potest & pater carnalis ad matrimonium carnale.

SED CONTRA, Patre imperante matrimonium, filius potest sine peccato religionem intrare, ergo non tenetur ei in hoc obedire.

Præterea, Si tenetur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia, sed hoc est contra iura, &c.

CON-

CONCLVSIO.

Cùm per Matrimonium homo perpetuæ mancipetur seruituti, non potest pater filium cogere ad matrimonium, quamuis illum ex aliqua rationabili causa ad ipsum posset inducere.

RESPONDEO dicendū, quod cùm in matrimonio sit quasi quædam seruitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, cùm sit liberæ conditionis, sed potest eum inducere ex rationabili causa, & tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris: vt si causa illa cogat de necessitate, vel de honestate, & præceptum similiter cogat, aliàs non.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbū Apostoli non intelligitur in illis, in quibus est liber sui, sicut pater: & huiusmodi est matrimonium, per quod etiam filius sit pater.

Ad secundū dicendū, quòd Iacob aliàs tenebatur ad faciendū hoc quod mādabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierū, tum quia semen Chanaan de terra pellendū erat, quæ semini Patriarcharum promittebatur, & ideò Isaac præcipere poterat.

Ad tertiū dicendum, quod non iuratur nisi illa conditione subintellecta, si illis placuerit, & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

Ad quartum dicunt quidam, quòd Papa non potest præcipere alicui quòd accipiat Episcopatū, quia cōsensus debet liber esse. Sed hoc posito, periret Ecclesiasticus ordo, nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendū regimen Ecclesiæ, Ecclesia cōsetuari non posset: quia quandoque illi qui sunt idonei ad hoc, nolunt suscipere nisi coacti. Et ideò dicendum, quòd non est simile hinc inde, quia non est aliqua corporalis seruitus in matrimonio spirituali sicut in corporali: est enim spirituale matrimonium sicut quoddam officium dispensandæ reipublicæ, 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros, &c.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAOCTAVA,

De obiecto consensus, in duos articulos diuisa.

EINDE considerandum est de obiecto consensus. Circa quod quæruntur duo.

D Primò, vtrum consensus, qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

Secundò, vtrum cōsensus in aliquem propter causam inhonestam facit matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum consensus, qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod consensus qui facit Matrimonii, sit consensus in carnalem cōpulam. Dicit enim Hieronymus, quod vouentibus virginitatē nō solū nubere, sed velle nubere damnabile est: sed non esset damnabile nisi esset virginitati contrariū, cui nuptiæ non contrariantur, nisi ratione carnalis copulæ, ergo cōsensus voluntatis qui est in nuptiis, est in carnalem copulam.

Præterea. Omnia quæ sunt in matrimonio inter virū & vxorē, possunt esse licita inter fratrē & sororem, excepta carnali copula, sed non potest fieri licitè inter eos consensus matrimonialis: ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

Præterea. Si mulier dicat viro, Consentio in te, vt non cognoscas me, non est cōsensus matrimonialis, quia est ibi aliquid cōtra substantiam prædicti consensus: sed non esset nisi dictus cōsensus esset in carnalem copulam, ergo, &c.

Præterea, In qualibet re initium consummationi respondet: sed matrimoniū consummatur per carnalem copulā: ergo cùm initietur per consensum, videtur quod consensus sit in carnalē copulam.

SED CONTRA, Nullus consentiens in carnalem copulam est virgo mente & carne. Sed beatus Ioannes Euang. post consensum nuptialem fuit virgo mente & carne, ergo non consensit in carnalem copulam.

Præterea, effectus respōdet causæ: sed consensus est causa matrimonii, cùm ergo de essentia matrimonii non sit carnalis copula, videtur quòd nec cōsensus, qui matrimonium causat, sit in carnalem copulam.

CONCLVSIO.

Consensus Matrimonium faciens, non est consensus in carnalem copulam, sed in Matrimonium in ordine ad carnalem copulam.

RESPONDEO dicendū, quòd cōsensus qui matrimonium facit, est consensus in matrimonium, quia effectus proprius voluntatis est ipsum volitū, vnde sicut carnalis copula se habet ad matrimonii, ita consensus, qui matrimonium causat, est in carnalem cōmoniū, ita consensus, qui matrimonium causat, est in carnalem copulam: matrimonii autem (vt dictum est) non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis, sed quædā associatio viri & vxoris in ordine ad carnalem copulā, & alia quæ ex consequenti ad virū & vxorem pertinēt, secundū quod eis datur potestas inuicem respectu carnalis copulæ, & hæc associatio coniugalis copula dicitur, vnde patet quòd benè dixerunt illi, qui dixerunt quod cōsentire in matrimonium, est cōsentire in carnalem copulam implicitè, non explicitè, non enim debet intelligi nisi sicut implicitè continetur effectus in causa: quia potestas carnalis copulæ in qua consentitur, est causa carnalis copulæ, sicut potestas vtendi re sua, est causa vsus,

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consensus in matrimoniū ideò est damnabilis post votū virginitatis, quia per talem consensum datur potestas ad id quod non licet, sicut peccaret qui daret potestatem accipiendi illud alteri, quod ipse in depósito habet, nō solum in hoc quæ ei actualiter traderet: de consensu autem beatæ Virginis infrà dicetur.

AD SECVNDVM dicendum, quod inter fratrem & sororem non potest esse potestas inuicem ad carnalē copulam, sicut nec licitè carnalis copula, & ideò ratio non sequitur.

AD TERTIVM dicendū, quòd illa conditio explicita non solum actui, sed potestati contrariatur copulæ carnalis, & ideò est contraria matrimonio.

Ad quartum dicendū, quod iniatū matrimoniū respondet consummatio, sicut habitus vel potestas actui qui est operatio. Rationes autem in contrariū ostendunt, quod non fit consensus in carnalem copulam explicitè, & hoc est verum.

ARTICVLVS II.

Vtrum Matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. Vnius causæ vnica est ratio, sed matrimonium est vnum Sacramentum, ergo non potest fieri ex alterius finis intentione, quàm illius ad quem à Deo institutum est, scilicet, ad procreationem prolis.

Præterea. Coniunctio Matrimonii est à Deo, vt patet Matth. 19. Quod Deus cōiunxit, homo nō separet, sed cōiunctio quæ fit propter turpes causas, non est à Deo, ergo non est matrimonium.

Præterea. In aliis Sacramētis si nō seruetur intētio Ecclesię non est verum Sacramentū, sed intentio Ecclesiæ in Sacramēto matrimonii non est ad aliquam turpem causam, ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur, nōn erit verum matrimonium.

Præterea, Secundū Boētium, cuius finis est bonus, ipsum quoq; bonum est, sed matrimonium semper est bonum, ergo non est matrimonium, si propter malum finem fiat.

Præterea, Matrimonium significat coniunctionē Christi & Ecclesiæ, sed ibi non cadit aliqua turpitudo, ergo non potest matrimonium contrahi propter aliquam turpem causam.

SED CONTRA est, quòd qui baptizat alium intentione lucrandi, verè baptizat, ergo & qui contrahit cum aliqua in intentione lucri, verum est matrimonium.

Præterea. Hoc idem probant exempla & authoritates, quæ ponuntur in litera.

CONCLVSIO.

Matrimonium ex consensu ob inhonestam causam, verum matrimonium est, quanquam culpabiliter sit huiusmodi consensus.

RESPONDEO dicendum, quod causa finalis matrimonii potest accipi dupliciter, scilicet, per se & per accidens, per se quidem causa matrimonii est, ad quam matrimonii est de se ordinatum, & hæc semper bona est, scilicet, procreatio prolis & vitatio fornicationis, sed per accidens causa finalis ipsius est hoc quod cōtrahentes intendunt ex matrimonio: & quia hoc quod ex matrimonio intenditur consequitur ad matrimoniū, & priora non variantur ex posterioribus, sed econtrà: ideò ex illa causa nō recipit matrimonium bonitatem vel malitiam, sed ipsi contrahētes, quorum est finis per se, & quia causæ per accidens sunt infinitæ, ideò infinitæ tales causæ possunt esse in matrimonio, quarū sunt quædam honestæ, & quædam inhonestæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verū est de causa per se & principali, sed quod habet vnum finē per se & principalem, potest habere plures secundarios per se, & infinitos per accidens.

Ad secundū dicendū, quod cōiunctio potest accipi pro ipsa relatione, quæ est matrimonii, & talis semper est à Deo, & bona est: à quacunq; fiat causa, vel pro actu eorum qui cōiunguntur, & sic est quandoq; mala, & nō est à Deo, simpliciter loquendo, nec est inconueniens quod aliquis effectus sit à Deo cuius causa est mala, sicut proles quę ex adulterio suscipitur, nō enim est ex illa causa, inquantum est mala, sed inquātum habet aliquid de bono, secundū quod est à Deo, quamuis non simpliciter sit à Deo.

Ad tertiū dicendū, quòd intentio Ecclesiæ, qua intendit Sacramentum tradere, est de necessitate cuiuslibet Sacramēti, ita quod ea non obseruata, nihil in Sacramentis agitur, sed intentio Ecclesiæ, quæ intendit vtilitatem ex Sacramento prouenientem, est de benè esse Sacramenti, & non de necessitate eius, vnde si non obseruetur, nihilominus est verum Sacramentum, sed tamē prætermittens hanc intentionem peccat, sicut si in Baptismo nō intendatur sanitas mentis, quam Ecclesia intendit: & similiter ille, qui intendit matrimonium contrahere, quamuis matrimonium non ordinet ad illum finem, quem Ecclesia intēdit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

Ad quartum dicendum, quod ipsa vnio est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ, & nō operatio vnitorum, & ideò ratio non sequitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO QVADRAGESIMANONA,

De bonis matrimonii, in sex articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerãdum est de bonis matrimonij. Circa quod quæruntur sex.

Primò, vtrũ debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium.

Secundò, vtrum sufficienter assignentur.

Tertiò, vtrum bonum Sacramenti sit principalius inter alia bona.

Quartò, vtrum actus matrimonij per prædicta bona à peccato excusetur.

Quintò, vtrum fine eis aliquando à peccatis excusari possit.

Sextò, vtrum quando est sine eis, sit semper peccatum mortale.

ARTICVLVS I.

Virum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium.

3 Sen. d. 31 q. ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non debeat habere aliqua bona quibus excuserur. Sicut enim cõseruatio individui, quę sit per ea quæ ad nutritiuam pertinent est de intentione naturæ, ita conseruatio speciei, quæ fit per matrimonium, & multò magis, quanto melius & dignius est bonum speciei, quàm bonũ vnius individui, sed ad actum numitiuæ excusandũ non indigetur aliquibus, ergo nec etiam ad excusandum matrimonium.

Prætereà. Secundum Philosophum in 8. Ethic. amicitia quæ est inter virum & vxorem, est naturalis, & claudit in se honestũ, vtile, & delectabile, sed illud quod de se est honestum, non indiget aliqua excusatione, ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua excusantia.

Prætereà, Matrimoniũ est institutũ in remedium, & in officium, sed secundum quod est in officium, non indiget excusatione, quia sic etiam in Paradiso excusarione indiguisset, quod falsum est, ibi enim fuissent honorabiles nuptiæ & torus immaculatus, vt Aug. dicit. Similiter nec secundum quod est in remedium, sicut nec alia Sacramẽta, quæ in remediũ peccati sunt instituta, ergo matrimonium huiusmodi excusantia habere non debet.

Prætereà. Ad omnia quæ honestè fieri possunt, virtutes dirigũt, si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis honestatis, quàm animi virtutibus: & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur, sicut nec aliis in quibus virtutes dirigunt.

SED CONTRA, Vbicunq; est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio, sed matrimonium cõceditur in statu infirmitatis, quàm animi virtutibus: & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur, sicut nec aliis in quibus virtutes dirigunt.

SED CONTRA, Vbicunq; est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio, sed matrimonium cõceditur in statu infirmitatis, quàm animi virtutibus: & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur, ergo matrimonium huiusmodi excusantia habere non debet.

Prætereà. Ad omnia quæ honestè fieri possunt, virtutes dirigũt, si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis honestatis, quàm animi virtutibus: & sic non debent matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur, sicut nec aliis in quibus virtutes dirigunt.

SED CONTRA, Vbicunq; est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio, sed matrimonium cõceditur in statu infirmit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS V.

Virum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonii.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis excusari possit etiam sine bonis matrimonij. Qui enim à natura tantum mouetur ad actum matrimonij, non videtur aliquod bonū matrimonij intendere, quia bona matrimonij pertinent ad gratiam vel virtutem, sed quando aliquis solo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatū, quia nullum naturale est malum, cùm malum sit præter naturam, & præter ordinem, vt Diony. dicit: ergo actus matrimonij excusari potest etiam sine bonis matrimonij.

Præterea, Ille qui vtitur coniuge ad fornicationem vitandam, non videtur aliquod bonum matrimonij intendere: sed talis non peccat, vt videtur, quia ad hoc est matrimonium concessum humanæ infirmitati, vt fornicatio vitetur: vt patet primæ Corin. 7. ergo etiam sine bonis matrimonij potest actus eius excusari.

Præterea, Ille qui vtitur re sua ad libitum, non facit contra iustitiam: & sic non peccat, vt videtur: sed per matrimonium vxor efficitur res viri, & econtrario, ergo si se inuicem ad libitum vtuntur libidine mouente, non videtur esse peccatum: & sic idem quod prius.

Præterea, Illud quod est bonum ex genere, nō efficitur malum, nisi ex mala intentione fiat, ied potest bona intentione fieri etiam si non intendat aliquod bonum matrimonij, puta cum quis salutem corporalem per hoc intendit seruare, aut consequi, ergo videtur quod etiam sine matrimonij bonis actus ille possit excusari.

SED CONTRA, Remota causa remouetur effectus, sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonij bona, ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

Præterea, Non differt actus prædictus ab actu fornicario, nisi in prædictis bonis: sed concubitus fornicarius semper est malus, ergo si non excusatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

CONCLVSIO.

Actus matrimonialis semper culpabilis & peccatum est, nisi prolis intentio, ac mutua inter coniuges fides adsit.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut bona matrimonij secundum quod sunt in habitu, faciunt matrimonium honestum & sanctum, ita etiam secundum quod sunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonij honestum, quantum ad illa duo bona matrimonij, quæ ipsius actū respiciunt. Vnde quando coniuges conueniunt causa prolis procreandæ, vel vt sibi inuicem debitum reddant quæ ad finem pertinent, totaliter excusantur a peccato, sed tertium bonum non pertinet ad vsum matrimonij, sed ad essentiam ipsius, vt dictum est. Vnde facit ipsum matrimonium honestum, non autem actum eius, vt per hoc actus eius absque peccato reddatur, quia causa alicuius significationis conueniunt: & ideo duobus solis modis coniuges absque omni peccato conueniunt, scilicet causa procreandæ prolis, & debeti reddendi, aliàs autem semper est ibi peccatum ad minus veniale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod proles prout est bonum sacramenti, addit supra prolem, prout est bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolem prout in ipsa soluatur bonum speciei: sed in prole, secundum quod est bonum sacramenti matrimonij, vltra hoc intelligitur, vt proles suscepta vlterius ordinetur in Deum, & ideò oportet quod intentio naturæ, qua prolem intendit, referatur actus non habitu ad intentionem prolis, prout est bonum sacramenti, aliàs staretur in creatura, quod sine peccato esse non potest: & ideò quando natura tantum mouet ad actum matrimonij, nō excusatur à peccato omninò, nisi inquantum motus naturæ ordinatur actu, vel habitu vlterius ad prolem, secundum quòd est bonum sacramenti, nec tamen sequitur quod motus naturæ sit malus: sed quod sit imperfectus, nisi ad aliquod bonum matrimonij vlterius ordinetur.

Ad secundum dicendum, quod si aliquis per actum matrimonij intendit vitare fornicationem in coniuge, non est aliquod peccatū, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet: sed si intendit vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, & secundum hoc est peccatum veniale, nec ad hoc est matrimonium institutum: nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

Ad tertium dicendum, quòd vna debita circunstantia non sufficit ad hoc quod actus sit bonus: & ideò nō oportet quod qualitercunque quis re sua vtatur vsus sit bonus, sed quando vtitur re suaue debet, secundum omnes circunstantias.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis intendere sanitatis conseruationem non sit per se malum, tamen hæc intentio efficitur mala, si ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatum, sicut qui ex sacramento baptismi tantum salutem corporalem quæreret, & similiter etiam est in proposito in actu matrimonij.

ARTICVLVS VI.

Virum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonii, sed solam delectationem, mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd quandocunque aliquis vxorem cognoscit: non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet. Quia sicut Hieronymus dicit & habetur in litera, Voluptates quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in vxore damnandæ sunt: sed non dicitur esse damnabile, nisi peccatum mortale, ergo cognoscere vxorem propter voluptatem solam, est semper peccatum mortale.

Præterea, Consensus in delectatione est peccatū mortale, vt in 2. de lib. dictum est: sed quicunque cognoscit vxorem suam causa delectationis, consentit in delectationem, ergo mortaliter peccat.

Præterea, Quicunque vsum creaturæ non refert in Deum, creatura fruitur, quod est peccatum mortale, sed quicunque vxore propter solam delectationē vtitur, hunc vsum non refert in Deum, ergo mortaliter peccat.

Præterea, Nullus debet excommunicari, nisi pro peccato mortali, sed aliquis vxorem sola libidine cognoscens ab introitu Ecclesiæ arcetur, vt in litera dicitur, quasi excommunicatur, ergo omnis talis peccat mortaliter.

SED CONTRA, Quia secundū Aug. talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur: Pater noster, &c. vt habetur in litera, sed talia non sunt peccata mortalia, ergo, &c.

Præterea, Qui cibo vtitur ad delectationem tantùm, non peccat mortaliter, ergo pari ratione qui vtitur vxore tantùm causa libidinis satiandæ.

CONCLVSIO.

Cognoscens vxorem sola libidinis & delectationis causa nullum aliud matrimonii habitu vel actu intendens, mortaliter peccat.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt, quod quandocunque ad actum coniugalē libido principaliter mouet, est peccatum mortale, sed quando mouet ex latere, tunc est peccatum veniale. Quando autem omninò delectationem despicit, & displicet ei, tunc omninò sine veniali peccato: vt sic delectationē in illo actu quærere sit peccatum mortale, delectationem oblatam acceptare sit peccatum veniale, sed eam odire sit perfectionis. Sed hoc non potest esse, quia secundum Philosophum in 10. Ethic. idem iudicium est de delectatione & operatione, quia operationis bonæ est delectatio bona, & malæ mala. Vnde, cùm actus matrimonialis non sit per se malus, nec quærere delectationem, esset peccatum mortale semper.

Et ideò dicendum, quòd si delectatio quæratur vltra honestatem matrimonij, vt scilicet, aliquis in coniuge non attendat quòd coniunx est, sed solùm quòd mulier, paratus idem facere cum ea, si non esset coniunx, est peccatum mortale, & ideo talis dicitur ardentior amator vxoris, quia ardor ille extra bona matrimonij fertur. Si autem quæratur delectatio infra limites matrimonij, vt scilicet talis delectatio in alia non quæreretur, quàm in coniuge, sic est veniale peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit quàm quòd in meretrice attenderet.

Ad secundū dicendum, quòd consensus in delectatione concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale, non autem talis delectatio est matrimonialis actus.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis delectationē non referat actu in Deum, non tamen ponit in ea vltimum delectationis finem aut voluptatis, aliàs eam vbicunque indifferenter quæreret, & ideò non oportet quòd creatura fruatur, sed vtatur creatura propter se, se autem habitualiter propter Deum, quamuis non actu.

Ad quartum dicendum, quòd hoc non dicitur propter hoc quòd ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur, sed quia spiritualibus se reddit inhabilem propter hoc quòd efficitur in actu illo totus caro.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA,
De impedimentis matrimonii in generali,
vnico articulo absoluta.

EINDE considerandum est de impedimentis matrimonij.

D Et primò in generali.
Secundò, in speciali.

ARTICVLVS VNICVS.

Virum in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. Matrimonium enim quoddam sacramentum est contra alia diuisum, sed aliis non assignantur impedimenta, ergo in matrimonio assignari non debent.

Præterea. Quantò aliquid est minùs perfectum, tantò pauciorbus modis impediri potest, sed matrimonium inter alia sacramenta est minus perfectum, ergo nulla vel pauciissima impedimenta assignari debent.

Præterea, Vbicunque est morbus, est necessarium remedium morbi, sed concupiscentia, in cuius remedium matrimonium est indultum, est in omnibus, ergo non debet esse aliquod impedimentum, quòd aliquā personam illegitimā faciat penitus ad cōtrahendum.

Præterea, Illegitimū dicitur quod est contra legem, sed huiusmodi impedimenta, quę in matrimonio assignātur, nō sunt cōtra legē naturæ, quia similiter inueniuntur in quolibet statu humani generis, plures enim gradus consanguinitatis inueniūtur esse prohibiti vno tem-

pore, quàm alio. Lex autem humana non potest (vt dicitur) matrimonio impedimenta præstare, quia matrimonium non est ex institutione humana, sed diuina, sicut & alia sacramenta, ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta assignari, quæ faciant personas illegitimas ad contrahendum.

Præterea, Legitimum & illegitimum, per hoc quod est contra legem vel non contra legem, differunt, inter quæ non cadit medium, cùm sint opposita secundum affirmationem & negationem, ergo non possunt esse aliqua matrimonij impedimenta, quibus personæ mediæ inter legitimas & illegitimas constituantur.

Præterea, Coniunctio viri & mulieris non est licita, nisi in matrimonio, sed omnis coniunctio illicita diriminat debet, ergo si aliquid matrimonium contrahendum impediat, hoc dirimet contractum de facto, & non sic debent aliqua impedimenta matrimonio assignari, quæ impediant contrahendū, & nō dirimant contractū.

Præterea, Nullo impedimēto potest à re aliqua remoueri quod in definitione ipsius cadit: sed indiuisibilitas cadit in definitione matrimonij, ergo non possunt esse aliqua impedimenta, quæ matrimonium contractum dirimant.

SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse infinita matrimonij impedimenta, quia matrimonium quoddam bonum est, sed infinitis modis est defectus boni. vt dicit Dion. 4. cap. de Di. no. ergo infinita sunt matrimonij impedimenta.

Præterea. Impedimenta matrimonij accipiuntur secundum conditiones particularium personarum, sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ, ergo & matrimonij impedimenta.

CONCLVSIO.

Aliqua expediens fuit esse impedimenta contrahendum matrimonium dirimentia, sed non contractum, Ecclesiæ videlicet inhibitio, ac feriatum tempus, & aliqua ipsum iam contractum & contrahendum, scilicet, Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen, Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas, Affinitas, Impotentia coëundi.

RESPONDEO dicendum, quòd sunt quædam quæ sunt de essentia matrimonij, & quædam quæ sunt de solennitate eius, sicut & in aliis sacramentis & quia remotis his, quæ sunt de solennitate eius in aliis sacramentis, adhuc manet verum sacramentum: ideo impedimenta quæ contrariantur his, quæ sunt de solennitate sacramenti, non efficiunt, quin sit verum sacramentum, & talia dicuntur impedire contrahendum, sed non dirimunt contractum. sicut prohibitio Ecclesiæ, & tempus feriatum, vnde versus.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Impedimenta autem quæ contrariantur his quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt vt non sit verum matrimonium: & ideò dicuntur non solùm impedire contrahendum, sed dirimere iam contractum, quæ his versibus continentur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen.
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen honestas,
Si sit affinis, si forte coire nequibus,
Hæc facienda vetant, connubia facta retractant.

Horum autem numerus sic accipi potest. Potest enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonij, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cùm contractus matrimonij fiat per voluntarium consensum, qui tollitur per ignorantiam & per violentiam, erunt duo impedimēta matrimonij, scilicet, vis, id est, coactio, & error ex parte ignorantiæ. Et ideò de istis duobus impedimentis Magister determinauit, vbi agebatur de causa matrimonij, nunc autem agit de impedimentis quæ accipiuntur ex parte personarum contrahentium, quæ sic distinguuntur. Potest enim aliquis impediri à matrimonio contrahendo vel simpliciter, vel respectu alicuius personæ. Si simpliciter, vt cùm nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest nisi quia impeditur à matrimonialī actu, quod quidem contingit dupliciter. Primò, quia non potest de facto, siue quia omnino non possit, & sic ponitur impedimentum impotentia coëundi: siue quia non liberè possit, & sic ponitur impedimentum seruituris conditio. Secundò, quia non licitè potest & hoc secundum quòd ad continentiam obligatur, quod contingit dupliciter. Vel quia obligatur ex officio suscepto, & sic est impedimentum ordinis: vel ex voto emisso, & sic impedit votum. Si autem aliquis impeditur matrimonio à non simpliciter, sed respectu alicuius personæ, vel propter obligationem ad alteram personam: sicut qui vni matrimonio iunctus est, non potest alteri coniungi, & sic est ligamē matrimonij, vel quia deficit proportio ad alteram personam: & hoc propter tria. Primò quidem propter nimiam distantiam ad ipsam, & sic est disparitas cultus. Secundò, propter nimiam propinquitatem, & sic ponitur triplex impedimentum, scilicet, cognatio, quæ importat propinquitatem duarum personarum ratione tertiæ matrimonio coniunctæ, & publicæ honestatis iustitia, in qua est propinquitas duarum personarū respectu tertiæ per sponsalia iunctæ. Tertiò, propter indebitam coniunctionem ad ipsam primò factam, & sic impedit crimen adulterij prius cum ipsa commissi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam alia sacramenta impediri possunt, si aliquid quod sit de essentia vel solennitate sacramenti, subtrahatur, vt dictum est. Sed tamen magis matrimonio, quàm aliis sacramentis impedimenta assignantur, propter tres rationes. Primò, quia matrimonium cōsistit in duobus: & ideò pluribus modis potest impediri, quā alia sacramenta quę vni personæ competunt singulariter. Secundò, quia matrimonium habet in nobis causam & in Deo, sed alia quædam sacramēta solùm in Deo, Vnde & pœnitentiæ, quæ habet causam in nobis, aliquo modo Magister supra quædam impedimēta assignauit, vt hypocrisim, ludos, & huiusmodi. Tertiò, quia de aliis sacramentis est præceptum vel consilium sicut de bonis perfectioribus: sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minus perfecto, & ideò, vt detur occasio proficiendi in melius, plura impedimenta assignantur matrimonio, quàm aliis sacramentis.

Ad secundum dicendum, quòd perfectiora pluribus modis impediri possunt inquantum ad ea plura requiruntur. Si autem sit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta, & sic est de matrimonio.

Ad tertium dicendum quòd ratio illa procederet si nō essent alia remedia quibus etiam posset efficacius morbo concupiscentiæ subueniri, quod falsum est.

Ad quartum dicendum, quòd personæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod sunt contra legem, quæ matrimonium statuitur. Matrimonium autem, inquantum est in officium naturæ, statuitur lege naturæ: inquantum est sacramentū, statuitur iure diuino: inquantum est in officium communitatis, sta tuitur lege ciuili. Et ideò ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium illegitima. Nec est simile de aliis sacramentis quæ sunt sacramēta tantum: & quia lex naturalis secundum diuersos status respicit determinationes diuersas, & ius positiuum variatur etiam secundum diuersas hominum conditiones in diuersis temporibus, ideò Magister ponit in diuersis temporibus diuersas personas illegitimas fuisse.

Ad quintum dicendū, quòd lex potest aliquid prohibere vel vniuersaliter, vel in parte quantum ad aliquos casus, & ideò inter esse totaliter secundum legem, & esse totaliter contra legem quæ sunt contrariè opposita, & non secundum affirmationē & negationem cadit medium aliqualiter secundum legem, & alqualiter contra legem: & propter hoc ponuntur quædam personæ mediæ inter simpliciter legitimas & inter simpliciter illegitimas.

Ad sextum dicendum, quòd illa impedimenta quæ nō dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum non vt non fiat, sed vt non licitè fiat: & tamen si fiat, matrimonium contractum est, quamuis contrahens peccet, sicut si aliquis conferaret post comestionem, peccaret contra statutum Ecclesiæ faciens, nihilominus verum sacramentum perficeret, quia ieiunium conferantis non est de necessitate sacramenti.

Ad septimum dicendum, quòd impedimenta prædicta non dicuntur dirimere matrimonium contractum, quasi soluentia verum matrimonium, quod ritè contractum est, sed quia soluunt matrimonium quod contractum est de facto & non de iure. Vnde si impedimentum aliquod matrimonio ritè facto superueniat, matrimonium soluere non valet.

Ad octauum dicendum, quòd impedimenta quibus aliquod bonum per accidens impeditur, sunt infinita, sicut & omnes causę per accidens: sed causæ corrumpentes aliquod bonum per se sunt determinatæ, sicut etiam causæ constituentes, quia causę destructionis & constructionis alicuius rei sunt oppositæ, vel eædem contrario modo sumptæ.

Ad nonum dicendum, quòd conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certum numerum, sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operatiuis quæ sunt particularium, in quibus & actus considerantur & conditiones.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA PRIMA,
De impedimento erroris, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandū est de impedimētis matrimonij in speciali. Et primò de impedimēto erroris.
Circa quod quæruntur duo.
Primò, vtrū error de sui natura matrimonium impediat.
Secundò, quis error.

ARTICVLVS I.

Virum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonii.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd error non debeat poni matrimonij impedimentum per se. Consensus enim qui est causa matrimonij, impeditur, sicut & voluntarium: sed voluntarium secundum Philosophum in 3. Ethicorum potest impediri per ignorantiam, quæ non est idem quod error, quia ignorantia nullam cognitionem ponit, sed error ponit, eò quòd approbare falsa pro veris fit error, secundum August. ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonij error, sed magis ignorantia.

Præterea, Illud potest impedire matrimoniū de sui natura, quod habet contrarietatem ad bona matrimonij: sed error non est huiusmodi, ergo error de sui natura non impedit matrimonium.

Præterea, Sicut consensus requiritur ad matrimonium, ita intentio requiritur ad baptismum. Sed si aliquis baptizat Ioannem & credit baptizare Petrum, nihilominus verè baptizatus est, ergo error non excludit matrimonium.

Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea, Inter Liam & Iacob fuit verum matrimonium, sed ibi fuit error, ergo non excludit matrimonium.

SED CONTRA est, quod in Digestis dicitur. Quid tam contrarium est consensui, quàm error? sed consensus requiritur ad matrimonium, ergo error matrimonium impedit.

Præterea. Consensus aliquid voluntarium nominat, sed error impedit voluntarium: quia voluntarium, secundum Philosophum & Gregorium Nissenum, & Damascenum, est cuius principium est in aliquo sciente singularia, in quibus est actus, quod erranti non competit, ergo error matrimonium impedit.

CONCLVSIO.

Error de iure naturæ quàm maximè matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum, quòd quicunque impedit causam, de sui natura impedit & effectum similiter, consensus autem est causa matrimonij, vt dictum est, & ideò quod euacuat consensum, euacuat matrimonium. Consensus autem voluntaris est actus, qui præsupponit actum intellectus: deficiente autem primo, necesse est defectum contingere in secundo, & ideo quando error cognitionem impedit, sequitur etiam in ipso consensu defectus: & per consequens in matrimonio, & sic error de iure naturali habet, quòd euacuet matrimonium.

Erroris & ignorantiæ discrimen.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignorantia differt simpliciter loquendo ab errore, quia ignorantia de sui ratione non importat aliquem cognitionis actum, sed error ponit iudicium rationis peruersum, de aliquo tamen quantum ad hoc quod est impedire voluntarium, non differunt verùm dicatur ignorantia vel error. Quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quæ habet errorem adiunctum, eò quòd actus voluntaris præsupponit æstimationem siue iudicium de aliquo in quod fertur, vnde si est ibi ignorantia, oportet ibi esse errorem, & ideo etiam ponitur error quasi causa proxima.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis non contrarietur secundum se matrimonio, contrariatur ei tamè quantù ad causam suam.

Ad tertium dicendum, quòd character baptismi non causatur ex intentione baptizantis directè: sed ex elemento materiali exteriùs adhibito. Intentio autem operatur solùm vt dirigens elementum materiale ad effectum proprium: sed vinculum coniugale ex ipso consensu causatur directè, & ideò non est simile.

Ad quartum dicendum, quòd sicut Magister 30 dist. 4. sententiarum dicit: matrimonium quod fuit inter Liam & Iacob, non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contingit, sed ex consensu, qui postmodùm accessit, cùm vterque à peccato excusetur, vt pat et in eadem distinctione.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnis error matrimonium impediat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod omnis error matrimonium impediat, & non solùm error conditionis aut personæ, vt in litera dicitur. Quia quòd conuenit alicui secundum se, conuenit ei secundum totum suum ambitum. Sed error de sui natura habet quod matrimonium impediat, vt dictum est, ergo omnis error matrimonium impedit.

Præterea, Si error inquantum huiusmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire: sed maior est error fidei, qui est in hæreticis non credentibus hoc sacramentum, quàm error personæ, ergo magis debet impedire, quàm error personæ.

Præterea, Error non euacuat matrimonium, nisi inquantum tollit voluntarium: sed ignorantia cuiuslibet circunstantiæ voluntarium tollit, vt patet in 3. Ethic. ergo non solùm error conditionis & personæ matrimonium impediunt.

Præterea, Sicut conditio seruitutis aliquid est annexum accidens personæ, ita qualitas corporis aut animi, sed error conditionis impedit matrimonium, ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ.

Præterea, Sicut ad conditionem personæ pertinet seruitus & libertas, ita nobilitas, vel ignobilitas, aut status dignitatis & priuatio eius, sed error conditionis libertatis vel seruitutis impedit matrimonium, ergo & error aliorum dictorum.

Præterea, Sicut conditio seruitutis impedit, ita etiam disparitas cultus & impotentia coëundi, vt infra dicetur, ergo sicut error conditionis ponitur matrimonij impedimetum, ita error circa aliam huiusmodi deberet impedimentum matrimonij poni.

SED CONTRA, Videtur quòd nec error personæ matrimonium impediat. Quia sicut emptio est quidam cõtractus, ita etiam matrimonium, sed in emptione & venditione si detur aurum æquale pro alio auro non impeditur venditio, ergo nec matrimonium impeditur si pro vna muliere alia acciptatur.

Præterea, Potest contingere quòd per multos annos iste error detineatur, & filios & filias generent simul, sed graue esset dicere, quòd tunc essent diuidendi, ergo primus error non frustrauit matrimonium.

Præterea. Potest contingere quod frater viri in quem consentire credit mulier offeratur ei, & cum eo commisceatur carnaliter: & tunc videtur quod non possit redire ad illum in quem consentire se credidit, sed debeat stare cum fratre eius: & sic error personæ non impedit matrimonium.

CONCLVSIO.

Matrimonium, cùm inter duas certas personas fiat, mutuam & in inuicem potestatem recipiencs, ex personæ & personarum conditionis errore impediri necesse est.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut error ex hoc quod inuoluntarium causat habet excusare peccatum, ita habet quod matrimonium impediat ex eodem: error autem non excusat à peccato, nisi sit illius circunstantiæ, cuius appositio vel remotio facit differentiam liciti & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quem credit ligneum esse, non excusatur à toto, quamuis fortè à tanto, sed si credat quis percutere filium causa disciplinæ, & percutiat patrè, excusatur à toto, adhibita debita diligentia: vnde oportet quòd error qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimonij. Duo autem includit ipsum matrimonium, scilicet, personas duas quę coniungũtur, & mutuà potestatem inuicem in qua matrimonium consistit. Primum autem tollitur per errorem personæ. Secundum per errorem conditionis quia seruus non potest potestatem sui corporis liberè alteri tradere sine consensu sui domini, & propter hoc hi duo errores matrimonium impediunt, & non alij.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd error non habet ex natura generis quod impediat matrimonium, sed ex natura differentiæ adiunctæ, prout, scilicet, est error alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimoniali.

Ad secundum dicendum, quod error infidelis de matrimonio non est circa ea quæ sunt matrimonij consequentia: scilicet, an sit sacramentum, an licitum: & ideò error talis matrimonium non impedit, sicut nec error circa baptismum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat facere vel recipere quod Ecclesia dat, quamuis credat nihil esse.

Ad tertium dicendum, quòd non quælibet circunstan. æ ignorantia causat inuoluntarium, quod excusat peccatum, vt dictũ est, & propter hoc ratio non sequitur.

Ad quartum dicendum, quòd diuersitas fortunæ non variat aliquid eorum quæ sunt de essentia matrimonij, nec diuersitas qualitatis, sicut facit conditio seruituris, & ideo ratio non sequitur.

Ad quintum dicẽdum, quòd error nobilitatis inquantũ huiusmodi, non euacuat matrimonij eadem ratione, qua nec error qualitatis. Sed si error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorẽ personæ tunc impedit matrimonium, vnde si consensus mulieris feratur in istam personã directè, error nobilitatis ipsius non impedit matrimonium, si autẽ directè intendit cõsentire in filium Regis quicunque fit ille: tunc si alius præsentetur ei quàm filius regis, est error personæ, & impedietur matrimonium.

Ad sextum dicendum, quòd error etiam aliorum impedimentorum matrimonij, quantum ad ea quæ faciunt personas illegitimas, impedit matrimonium: sed ideò de errore illorum non facit mentionem, quia illa impediunt matrimonium, siue cum errore fint, siue sine errore: vt si aliqua cõtrahat cum subdiacono, siue sciat siue nesciat: non est matrimonium, sed conditio seruitutis non impedit si seruitus sciatur, & ideò non est simile.

Ad septimum dicendum, quòd pecunia in contractibus accipitur quasi mẽsura aliarũ rerum, vt patet in 5. Ethic. & non quasi propter se quæsita, & ideo si non detur illa pecunia quæ creditur, sed alia æquiualens, nihil obest contractui: sed si in re quæsita propter se esset error, impediretur contractus, sicut si alicui venderetur asinus pro equo, & similiter est in proposito.

Ad octauum dicendum, quòd quantumcunque fuerit cum ea, nisi de nouo consentire velit, non est matrimonium.

Ad nonum dicendum, quòd sit antè non consenserat in fratrem eius, potest eum quem per errorem accipit retinere, nec potest ad fratrem eius redire, præcipuè si sit cognita carnaliter ab eo quem accepit. Si autem consenserit in primum per verba de præsenti, non potest secundum habere primo viuente, sed potest vel secundum relinquere, vel ad primum redire: & ignorantia facti excusat, sicut excusaretur si post consummatum matrimonium à consanguineo viri sui fraudulenter cognosceretur, quia fraus alterius non debet sibi præiudicare.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA SECVNDA,
De impedimento conditionis seruitutis,
in quatuor articulos diuisa.

EINDE considerandum est de impedimento conditionis.

D Circa quod quæruntur quatuor.

Primò, vtrum conditio seruituris matrimonium impediat.

Secundò, vtrum seruus sine consensu domini possit matrimonium contrahere.

Tertiò, vtrum aliquis postquam vxoratus est, possit seruum facer sine consensu vxoris.

Quartò, vtrum filij debeant sequi conditionem patris vel matris.

ARTICVLVS I.

Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium.

AD PRI-

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod habet aliquam contrarietatem ad ipsum, sed seruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimonium, alias inter seruos non possent esse coniugia, ergo seruitus non impedit matrimonium.

Præterea, Illud quod est contra naturam, non potest impedire illud quod est secundum naturam: sed seruitus est contra naturam, quia sicut dicit Grego. Contra naturam est hominem homini velle dominari, quod etiam patet ex hoc quod homini dictum est, vt præsit piscibus maris, &c. non autem vt præsit homini, ergo non potest impedire matrimonium, quod est naturale.

Præterea, Si impediat, aut hoc est de iure naturali, aut de iure positiuo, non de iure naturali, quia secundum ius naturale omnes homines sunt æquales, vt Gregor. & Boëtius dicunt: & in principio Digestorum dicitur, quòd seruitus non est de iure naturali, vt Tullius dicit, ergo secundum ius nullum matrimonium seruitus impedire potest.

Præterea, Illud quod impedit matrimonium, equaliter impedit, siue sciatur, siue ignoretur, vt patet de consanguinitate, sed seruitus vnius cognita ab altero nõ impedit matrimonium, ergo seruitus, quantum in se est, non habet quod impediat matrimonium, & ita non deberet poni per se matrimonij impedimentum ab aliis distinctum.

Præterea, Sicut contingit esse errorem circa seruitutem, vt putetur liber qui seruus est, ita potest esse error de libertate, vt putetur seruus qui est liber, sed libertas non ponitur matrimonij impedimentum, ergo nec seruitus deberet poni.

Præterea, Magis facit grauem societatem matrimonij, & plus impedit prolis bonum morbus lepræ, quàm seruitus, sed lepra non ponitur impedimẽtum matrimonij, ergo nec seruitus debet poni.

SED CONTRA est quod Decr. dicit de coniugio seruorum, quia error conditionis impedit contrahendum matrimonium & dirimit contractum.

Præterea, Matrimonium est de bonis perse expetendis, inquantum habet honestatem: sed seruitus est per se de fugiẽdis, ergo matrimonium & seruitus sunt contraria, & sic seruitus matrimonium impedit.

CONCLVSIO.

Cùm per matrimonium alter coniugum alteri obligetur ad liberè reddendum debitum, seruitutis conditionem necesse est dirimere matrimonium, dummodo sit ignorata.

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonij contractu obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum, & ideo, si ille, qui se obligat, est impotens ad soluendum, ignorãtia huiusmodi impotentiæ in eo cui fit obligatio, tollit contractum, sicut autem per impotentiam coëundi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, vt omnino nõ possit soluere, ita per seruitutem, vt liberè debitum reddere non possit, & ideò sicut impotentia coëundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita conditio seruitutis ignorata impedit matrimonium non autem seruitus scita.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non potest liberè exequi, & quantum ad bonum prolis quæ peioris conditionis efficitur ex seruitute parentis: sed quia quilibet potest in eo quod sibi debetur spontè detrimentum aliquod subire, ideò si alter coniugum scit alterius seruitutem, nihilominus tenet matrimonium. Similiter etiam quia matrimonio est æqualis obligatio ex vtraq; parte ad debitum reddendum, non potest aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius quàm ipse possit facere, & propter hoc etiam seruus contrahit cum ancilla, quam credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonij, & sic patet quod seruitus nõ impedit matrimonij, nisi quando est ignorata ab alio coniuge, & si ille sit liberæ cõditionis, & ideo nihil prohibet circa seruos esse coniugia, vel inter liberum & ancillam.

Ad secundum dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse contra naturam quantum ad primam intentionem ipsius, quod non est contra naturam quantum ad secundam intentionem eius: sicut omnis corruptio & defectus & senium est contra naturam, vt dicitur in secundo de Cœl. quia natura intendit esse & perfectionem, non tamen est contra secundam intentionem naturæ: quia ex quo natura non potest conseruari in vno esse conseruatur in altero quod generatur ex corruptione alterius, & quando natura non potest perducere ad maiorem perfectionem, inducit ad minorem, sicut quando non potest facere masculum, facit fœminam, quæ est ansa occasionatus, vt dicitur in 16. de Animalibus. Similiter etiam dico quòd seruitus est cõtra primam intentionem naturæ, sed non est contra secundam, quia naturalis ratio ad hoc inclinat & hoc appetit natura, vt quilibet sit bonus. Sed exquo aliquis peccat, natura etiam inclinat vt ex peccato pœnam reportet, & sic seruitus in pœnam peccati introducta est, nec est inconueniens aliquod naturale per hoc quod est contra naturam, hoc modo impediri, sic enim matrimonium impeditur per impotentiam coëundi, quæ est contra naturam, modo prædicto.

Ad tertium dicendum, quòd ius naturale dictat quod pœna sit pro culpa infligenda, quòd nullus sine culpa puniri debeat, sed determinare pœnam secundum conditionem personæ & culpæ est iuris positiui, & ideo seruitus quæ est pœna determinata à iure positiuo & à naturali, proficiscitur sicut determinatũ ab indeterminato, & eodẽ iure positiuo determinatè est factum, quod seruitus ignorata matrimonium impediat, ne aliquis sine culpa puniatur, est enim quædã pœna vxoris, quòd habeat virum seruũ, & econtrario.

Ad quartum dicendum, quòd aliqua impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium illicitum: sed quia voluntas nostra non facit licitum aliquid vel illicitum, sed lex cui voluntas subdi debet, ideò ignorantia talis impedimenti quæ voluntarium tollit, vel scientia, nihil facit ad hoc quòd matrimonium reneat, & tale impedimentum est affinitas, vel votum, & huiusmodi. Quædam autem impedimenta sunt quæ factunt matrimonium ineptum ad solutionem debiti, & quia in voluntate nostra consistit debitum nobis relaxare, & ideò talia impedimenta si sint cognita, matrimonium non rollunt, sed solùm quãdo ignorantia voluntarium excludit, & tale impedimentum est seruitus & impotentia coëundi, & quia etiam de se habent aliquam rationem impedimenti, ideò ponuntur specialia impedimenta præter errorem, non autem personæ variatio ponitur speciale impedimentum præter errorem, quia persona alia subintroducta non habet rationem impedimenti, nisi ex intentione contrahentis.

Ad quintum dicendum, quòd libertas non impedit matrimonij actum, vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

Ad sextum dicendum, quòd lepra non impedit matrimonium quantum ad primum actum suum, quia leprosi debitum reddere possunt liberè, quãuis aliqua grauamina matrimonij inferant quantum ad secundos effectus, & ideo non impedit matrimonium sicut seruitus.

ARTICVLVS II.

Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu Domini.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd seruus matrimonium contrahere non possit sine consensu Domini. Nullus enim potest alicui dare quod est alterius, sine cõsensu ipsius: sed seruus est res domini, ergo non potest contrahendo matrimonium dare potestatem corporis sui vxori sine consensu domini.

Præterea, Seruus tenetur domino suo obedire, sed dominus potest ei præcipere quod in matrimonium nõ consentiat, ergo sine consensu eius non potest matrimonium contrahere.

Præterea, Posit contractum matrimonium seruus tenetur reddere debitum vxori, etiam præcepto iuris diuini, sed eo tempore quo vxor debitum petit, potest dominus aliquod seruitium seruo imponere, quod facere non poterit, si carnali copulæ vacare velit, ergo si sine consensu Domini posset seruus contrahere matrimonium, priuaretur Dominus seruitio sibi debito sine culpa, quod esse non debet.

Præterea, Dominus potest vendere seruum suum in extraneas regiones quo vxor sua non poterit cum sequi, vel propter infirmitatem corporis, vel propter fidei periculum imminens: puta si vendatur inter infidelibus, vel etiam domino vxoris non permittente, si sit ancilla, & sic matrimonium dissolvetur, quod est inconueniens, ergo non potest seruus sine consensu Domini matrimonium contrahere.

Præterea, Fauorabilior est obligatio, qua homo diuinis obsequiis se mancipat, quàm illa qua homo se vxori subiicit, sed seruus sine consensu Domini non potest religionem intrare, vel ad ordines promoueri, ergo multò minus potest sine eius consensu matrimonio iungi.

SED CONTRA, Galat. 4. In Christo Iesu non est seruus neque liber, ergo ad matrimonium contrahendum in fide Christi Iesu, eadem est libertas liberis & seruis.

Præterea, Seruitus est de iure positiuo, sed matrimonium de iure naturali & diuino, cùm ergo ius positiuum non præiudicet iuri naturali aut diuino, videtur quod seruus absque domini consensu matrimonium contrahere possit.

CONCLVSIO.

Cùm matrimonium ad ista naturæ referatur, potest seruus siue domini sui consensu liberè matrimonium contrahere.

RESPONDEO dicendum, quòd ius positiuum (vt dictum est) progreditur à iure naturali, & ideo seruitus quæ est de iure positiuo, non potest præiudicare his quę sunt de iure naturali, sicut autem appetitus naturæ est ad operationem indiuidui, ita est ad conseruationem speciei per generationem, vnde sicut seruus non subditur domino, quin liberè possit commedere & dormire, & alia huiusmodi facere, quę ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest, ita non subditur ei quantum ad hoc, quod non possit liberè matrimonium contrahere, etiam Domino nesciente, aut contradicente.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruus est res Domini, quantum ad ea quæ naturalibus superadduntur, sed quantum ad naturalia omnes sunt pares, vnde in his quæ ad actus naturales pertinent, seruus potest alteri, inuito Domino, sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

Ad secundum dicendum, quòd seruus domino suo tenetur obedire

Universidad de Deusto
Biblioteca

dire in his quæ Dominus licitè potest præcipere, sicut autem licitè non potest Dominus præcipere seruo, quòd non comedat vel dormiat, ita etiam nec quòd à matrimonio contrahendo abstineat. Interest enim ad legislatorem qualiter quilibet re sua vtatur, & ideò si dominus præcipiat seruo quod nõ contrahat matrimonium, seruus non tenetur domino obedire.

Ad tertium dicendum, quòd si seruus volente domino matrimonium contraxerit; tunc debet prætermittere seruitium domini imperantis, & reddere debitũ vxori, quia per hoc quòd dominus concessit vt matrimonium seruus contraheret, intelligitur et concessisse omnia quæ matrimonii requirũt. Si autem matrimonium ignorante vel contradicente domino est contractum, non tenetur reddere debitum, sed potius domino obedire, si vtrunque esse nõ possit; sed tamen in his multa particularia considerari debent, sicut & in omnibus humanis actibus, scilicet, periculi cassitatis imminens vxori, & impedimentũ quod ex reddit ione debiti seruitio imperato generatur, & aliis huiusmodi: quibus omnibus ritè pẽsatis iudicari poterit cui magis seruus obedire teneatur, domino, vel vxori, ad quartum dicendũ, quòd in tali casu dicitur quod Dominus cogendus est, ne seruum vendat taliter, quòd faciat onera matrimonij grauiora, præcipuè cùm non desit facultas vbicunque seruum suum vendidi iusto præcio.

Ad quintũ dicendũ, quòd propter religionẽ & ordinis susceptionem aliquis obligatur diuinis obsequiis quantũ ad totũ tẽpus, sed vir tenetur debitũ reddere vxori nõ semper, sed congruis temporibus, & ideò non est simile. Et propterea ille qui intrat religionẽ, & suscipit ordinem, obligat se ad aliqua opera quæ sunt naturalibus superaddit, in quibus dominus potestatem eius habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium, vnde posset continentiam vouere sine consensu domini.

ARTICVLVS III.

Vtrum seruitus in matrimonio possit superuenire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod seruitus matrimonio non possit superuenire, vt vir se alteri in seruũ vendat, Quia quod in fraudem & præiuditium alterius factũ est, ratum nõ debet esse, sed vir qui se in seruũ vendit facit hoc quandoque in fraudem matrimonij, & ad minus in detrimentum vxoris, ergo non debet valere talis venditio ad seruitutem inducendam.

Præterea, Duo fauorabiliora præiudicant vni nõ fauorabili, sed matrimonium & libertas sunt fauorabiliora, & repugnant seruituti quæ non est fauorabilis in iure, ergo talis seruitus debet penitus annullari.

Præterea, In matrimonio vir & vxor ad paria iudicantur, sed vxor nõ potest se in ancillam dare nolente marito, ergo nec vir nolente vxore.

Præterea, Illud quod impedit rei generationem in naturalibus destruit etiam rem generatam, sed seruitus viri nesciente vxore impedit matrimonium contractum antequã fiat, ergo si possit matrimonio superuenire destrueret matrimoniũ, quod est inconueniens.

SED CONTRA, Quilibet potest dare alteri quod suũ est, sed vir est sui iuris, cùm sit liber, ergo potest dare ius suum alteri.

Præterea, Seruus potest nolente domino vxorem ducere, vt dictum est, ergo eadem ratione vir potest domino se subiicere nolente vxore.

CONCLVSIO.

Vir cùm subiicitur vxori in his tantum, quæ ad actum naturæ spectant, potest alteri se in seruum dare absque suæ vxoris consensu.

RESPONDEO dicendum, quod vir subditur vxori solum in his, quæ ad actum naturæ pertinent, in quibus sunt æquales, ad quæ seruitutis subiectio se non extendit, & ideo vir nolente vxore potest se alteri in seruum dare, non tamen ex hoc matrimonium dissolueretur, quia nullum impedimentum matrimonio superueniens potest dissoluere ipsum, vt dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod fraus bene potest nocere ei qui fraudem fecit, sed non potest alteri præiudicium generare, & ideò si vir in fraudem vxoris alteri det se in seruum, ipse reportat damnum inæstimabile bonum libertatis amittens, sed vxori nullum potest ex hoc præiudicium generari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit, non enim potest ab his retrahi domini sui præcepto,

Ad secundum dicendum, quòd quantum ad hoc quòd seruitus matrimonio repugnat, matrimonium seruituti præiudicat, quia tunc seruus teneretur vxori debitum reddere etiã nolente domino.

Ad tertium dicendum, quod quamuis in actu matrimoniali, & in his quæ ad naturam spectant, ad paria vir & vxor iudicentur, ad quæ conditio seruitutis se non extendit: tamen quantum ad dispensationem domus, & alia huiusmodi super addita, vir est caput vxoris & debet corrigere eam, non autem econtrario: & ideo vxor non potest se dare in ancillam nolente viro.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa procedit de rebus corruptibilibus: in quibus etiam multa impediunt generationem quæ non sufficiunt ad destruendum rem generatam: sed in rebus perpetuis potest impedimentum præstari, ne res talis esse incipiat, nõ autem vt esse desistat, sicut patet de anima rationali, & similiter etiam est de matrimonio, quod est perpetuum vinculum præsenti vita manente.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum filii debeant sequi conditionem patris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod filij debeant sequi conditionem patris. Quia denominatio fit à digniori, sed pater in generatione est dignior quàm mater ergo, &c.

Præterea. Essentia rei magis descendit à forma quàm à materia, sed in generatione pater dat formam, mater materiam: vt dicitur 10.de animalibus, ergo magis debet sequi proles patrem, quàm matrem.

Præterea. Illud præcipuè debet aliquid sequi cui magis assimilatur, sed filius plus assimilatur patri quàm matri, sicut & filia plus matri, ergo ad minus filius plus debet sequi patrẽ & filia matrem.

Præterea. In sacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per viros, ergo proles magis sequitur patrem, quã matrẽ.

SED CONTRA. Si quis seminat in terra aliena, fructus sunt eius, cuius est terra, sed venter mulieris respectu seminis viri est sicut terra, respectu sementis: ergo, &c.

Præterea. In animalibus hoc videmus quæ ex diuersis speciebus nascuntur, quòd partus magis sequitur matrem quàm patrem, vnde muli qui nascuntur ex equa & asino, magis assimilantur equabus, quàm illi qui naicuntur ex asina & equo, ergo similiter debet esse in hominibus.

CONCLVSIO.

Proles ac filii matrem potius sequuntur in libertatis & seruitutis conditione, quàm patrem, quanquam in quibusdam hoc excipiatur terris, quibus proles deteriorem sequitur conditionem.

RESPONDEO dicendum, quod secundum leges ciuiles, partus sequitur ventrem, & hoc rationabiliter. Quia proles habet à patre complementum formale: sed à matre substantiam corporis, seruitus autem corporalis conditio est, cùm seruus sit quasi instrumentum Domini in operando, & ideò proles in libertate & seruitute sequitur matrem, sed in his quæ pertinent ad dignitatem, secundum quòd est ex forma rei, sequitur patrem, sicut in honoribus & municipiis & hæreditate, & aliis huiusmodi, & huic etiam concordant Canones, & lex Moysi: vt patet Exod. 21. In quibusdam tamen terris quæ iure ciuili non reguntur, partus sequitur deteriorem conditionem, vt si sit pater seruus: quamuis mater sit libera, erunt filij serui, non tamen si post peractum matrimonium pater se in seruum dedit, nolente vxore, & similiter si fit econtrario. Si autem vterque sit seruilis conditionis, & pertineant ad diuersos dominos, tunc diuidunt filios si plures sint, vel si vnus tãtùm, vnus alteri recompensabit de pretio, & accipit prolem natam in sui seruitium, tamen non est credibile quòd talis consuetudo possit esse filio determinatum est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum est in recipiente per modum recipientis, nõ per modum dantis, & ideò rationabile est quod semen receptum in muliere ad conditionem ipsius trahatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis pater sit dignius principium, tamen mater dat substantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

Ad secundum dicendum, quòd in his quæ ad rationem speciei pertinent, magis similatur filius patri quàm matri: sed in materialibus conditionibus magis debet similari matri quàm patri, quia res habet à forma esse specificum, sed conditiones materiales à materia.

Ad tertium dicendum, quòd filius similatur patri ratione formæ, quam habet in suo complemento, sicut & pater, & ideò non est ad propositum.

Ad quartum dicendum, quòd honor magis est ex patre quàm ex matre, ideò in genealogiis in scripturis, & secundum communẽ consuetudinem magis nominantur filij à patre, quàm à matre, tamen in his quæ ad seruitutem spectant, magis matrem sequuntur.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA TERTIA,

De impedimento voti & ordinis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, de impedimento voti & ordinis.

Circa quod quæruntur quatuor.

Primò, vtrũ votũ simplex matrimoniũ dirimat.

Secundò, vtrum votum solenne.

Tertiò, vtrũ ordo matrimonium impediat.

Quartò, vtrũ aliquis post matrimonium susceptum ordinem suscipere possit.

ARTICVLVS I.

Vtrum per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. Thom. 4 dist. 38. q. 1. ar. 2. q. 2. ad 2.

Fortius enim vinculum debiliori præiudicat, sed vinculum voti est fortius, quàm vinculum matrimonij, quia hoc fit homini, illud autem Deo, ergo vinculum voti præiudicat vinculo matrimonij.

Præterea, Præceptũ Dei non est minus, quàm præceptũ Ecclesiæ, sed præ-

sed præceptum Dei adeo obligat, quod si contra ipsum matrimonium contrahatur, dirimitur, sicut patet de illis qui contrahuntur in aliquo gradu consanguinitatis ab Ecclesia prohibito, ergo cum seruare votum sit præceptum diuinum, videtur quod qui contra votum diuinum matrimonium contrahit, quod ex hoc matrimonium sit dirimendum.

Præterea, In matrimonio potest homo vti carnali copula sine peccato, sed ille qui facit votum simplex, nunquam potest carnaliter vxori commisceri sine peccato, ergo votum simplex matrimonium dirimit. Probatio mediæ, constat quod ille qui post votum simplex continentiæ matrimonium contrahit, peccat mortaliter, quia secundum Hieronymum, virginitatem vouentibus non solùm nubere, sed velle nubere damnabile est, sed contractus matrimonij non est contra votum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ, ergo quando primò carnaliter commiscetur vxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus aliis vicibus, quia peccatum primò commissum non potest excusari à peccato sequenti.

Præterea, Vir & mulier in matrimonio debent esse pares, præcipuè quantum ad carnalem, copulam, sed ille qui votum simplex cõtinentiæ facit, nunquam potest petere debitum sine peccato, quia hoc est manifestè contra votum continentiæ, ad quam ex voto tenetur, ergo nec reddere potest sine peccato.

SED CONTRA est quod Papa Clemens dicit, quòd votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, vt ex dictis patet.

CONCLVSIO.

Similiter votum, etsi dirimat matrimonium contrahendum, contractum tamen nullatenus tollit.

RESPONDEO dicendum, quòd per hoc res aliqua dicitur esse in potestate alicuius, per quod transit in dominium alterius. Promissio autem alicuius rei non trãsfert eam in dominium eius, cui promittitur. Et ideò ex hoc ipso quòd aliquis rem promittit aliquam, desinit res illa esse in potestate sua, cùm ergo in voto simplici nõ fit nisi simplex promissio proprij corporis ad continentiã Deo seruandam facta post votum simplex, adhuc remanet homo dominus sui corporis, & ideò potest ipsum alteri dare, in qua datione sacramentum matrimonij consistit, quod indissolubile est: & propter hoc votũ simplex, quamuis impediat contrahendum, quia peccat contrahens matrimonium post votum simplex continentiæ, tamẽ quia verus contractus est, non potest matrimonium propter hoc dirimi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd votum est fortius vinculum, quàm matrimonium, quantum ad id cui, & ad quod obligat, quia per matrimonium homo ligatur vxori ad reddit ionem debiti, sed per votum Deo ad continentiam, tamẽ quantum ad modum ligandi, matrimonium est fortius vinculũ quàm votum simplex, quia per matrimonium traditur actualiter vir in potestatem mulieris vel vxoris, non autẽ per votũ simplex, vt dictum. Potior autem est semper conditio possidentis, sed quantum ad hoc simili modo obligat votum simplex sicut sponsalia, vnde propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.

Ad secundum dicendum, quòd præceptum prohibens matrimonium inter consanguineos, non habet inquantum est præceptum Dei vel Ecclesiæ, quòd dirimat matrimonium contrahendum, sed inquantum facit quòd consanguineæ corpus non possit transire in potestatem consanguinei: hoc autem non facit præceptum prohibens matrimonium post votum simplex, vt ex dictis patet, & ideò ratio nõ sequitur, ponitur enim pro causa quod nõ est causa.

Ad tertium dicendum, quòd ille qui contrahit matrimoniũ per verba de præsenti post votum simplex, non potest cognoscere vxorem suam sine peccato mortali, quia adhuc restat sibi facultas impiendi votum continentiæ ante matrimonium consummatum, sed postquam matrimoniũ consummatũ est, est sibi iam factũ illicitum non reddere debitum vxori exigenti ex culpa sua, & ideò ad hoc obligatio voti non se extendit, vt ex prædictis patet, tamen debet lamentum pœnitentiæ recompensare pro cõtinentia non seruata.

Ad quartum dicendum, quòd quantum ad ea, in quibus non est ẽctus impotens votũ continentiæ seruare, adhuc post contractum matrimonium obligatur ad seruandũ, propter quod mortua vxore tenetur totaliter cõtinere, & quia ex matrimonij vinculo non obligatur ad debitum petendum, ideò non potest petere debitũ sine peccato, quamuis possit sine peccato reddere debitum exigenti, postquam obligatus est ad hoc per carnalẽ copulam præcedentem, hoc autem intelligendum est siue mulier expresse petat, siue interpretatiue, vt quando mulier verecunda est, & vir sentit eius voluntatem de redditione debiti, tunc enim sine peccato reddere potest, & præcipuè si ei timet de periculo cassitatis. Nec obstat quòd non sunt pares in matrimonij actu, quia quilibet potest hoc quod suum est abrenuntiare. Quidam tamen dicunt quòd potest petere & reddere, ne nimis onerosum reddatur matrimonium vxori semper exigenti, sed si rectè inspiciatur, hoc est exigere interpretatiue.

ARTICVLVS II.

Vtrum votum solenne dirimat matrimonium iam contractum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nec votum solenne matrimonium dirimat iam contractum, quia sicut Decr. dicit, apud Deũ nõ minùs obligat votum simplex, quàm solenne, sed matrimonium acceptatione diuina stat & dirimitur, ergo cùm votum simplex non dirimat matrimonium, nec votum solenne dirimi poterit.

Præterea, Votum solenne non addit ita validum robur super votum simplex sicut iuramentum, sed votum simplex etiam iuramento superueniente non dirimit matrimonium contractum, ergo nec votum solenne.

Præterea, votum solenne nihil habet quod non possit votũ simplex habere, quia votum simplex posset habere scandalũ, cum possit esse in publico sicut & solenne, similiter & Ecclesia posset, & debet statuere quòd votum simplex dirimat matrimonium iam contractum, vt multa peccata vitẽtur: ergo quà ratione votum simplex non dirimit matrimonium, nec votum solenne dirimere debet.

SED CONTRA est, quòd ille qui facit votum solenne, contrahit matrimonium spirituale cum Deo, quod est multo dignius quàm materiale matrimonium: sed materiale matrimonium priùs contractum dirimit matrimonium posti contractum, ergo votum solenne.

Præterea, Etiam probari potest per multas authoritates, quæ pernuntur in litera.

CONCLVSIO.

Votum solenne ex sui natura non modò contrahendum, sed & contractum matrimonium tollit, cùm per illud homo sui corporis potestatem amittens, Deo fese ad perpetuam continentiam dedicando.

RESPONDEO dicendum, quòd omnes dicunt quòd sicut votum solẽne impedit cõtrahendum, ita dirimit iam contractum. Quidam autem assignant pro causa scandalum: sed hoc nihil est, quia & simplex votum quandoque habet scandalum, cùm sit quandoque quodammodò publicum. Et prima insolubilitas matrimonij est de veritate vitæ, quæ non est propter statutum dimittenda. Et ideò alij dicunt quod hoc est propter statutum Ecclesiæ. Sed hoc etiam nõ sufficit, quia secundum hoc Ecclesia posset etiam contrarium statuere, quod non videtur verum. Et ideo dicendum est cum aliis, quod votum solenne ex sui natura habet, quòd dirimat matrimonium contractum, inquantum per ipsum homo sui corporis amisit potestatem, se Deo ad perpetuam continentiam tradens, vt ex dictis patet, & ideo non potest seipsum tradere in potestatem vxoris matrimonium contrahendo. Et quia matrimonium quod sequitur tale votum, nullum est, & ideò tale votum dirimere dicitur matrimonium contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd votum simplex quo ad Deum dicitur non minùs obligare quàm solenne in his, quæ ad Deum spectant, sicut est separatio à Deo per peccatũ mortale, quia mortaliter peccat frangens votum simplex, sicut solenne, quamuis grauius sit peccatum frangere votum solenne, si comparatio in genere accipiatur, nõ in determinata quãtitate reatus, sed quantum ad matrimonium per quod homo homini obligatur, non oportet quòd sit æqualis generis obligationis etiã in genere, quia ad quædam obligat votum solenne, & non simplex.

Ad secundum dicendum, quòd iuramentũ plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio quàm votum: sed votum solenne plus obligat quantum ad modum obligandi, inquantùm actualiter traditur hoc, quod promittitur, quod non fit per iuramentum, & ideò non sequitur ratio.

Ad tertium dicendum, quod votum solenne habet actualem exhibitionem proprij corporis, quã non habet votum simplex, vt ex dictis patet, & ideò ratio ex insufficienti procedit.

ARTICVLVS III.

Vtrum ordo impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non impediat matrimonium. Quia nihil impeditur nisi à suo contrario: sed ordo non est contrarius matrimonio, cùm verum sit sacramentum, ergo non impedit ipsum. Thom. 4 dist. 37. q. 1. ar. 1 & seq.

Præterea, Idem ordo est apud nos & apud Ecclesiam Orientalem, sed apud Ecclesiã Orientalem non impedit matrimoniũ, ergo, &c.

Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi, & Ecclesiæ, sed hoc præcipuè congruit significari in his, qui sunt ministri Christi, scilicet, ordinatis, ergo ordo matrimoniũ non impedit.

Præterea. Omnes ordines ad spiritualia ordinantur: sed ordo non potest impedire matrimonium nisi ratione spiritualitatis, ergo si ordo impedit matrimonium, quilibet ordo impediet quod falsum est.

Præterea, Omnes ordinati possunt Ecclesiastica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo propter hoc ordo matrimonium impediat, quia vxorati non possunt habere beneficium Ecclesiasticum, nec gaudere priuilegio clericali, vt iuristæ dicunt: tunc quilibet ordo impedire deberet, quod falsum est, vt patet per Decre. Alexan. de cleri. coniugatis & sic nullus ordo (vt videtur) matrimonium impediet.

SED CONTRA est quod Decre. dicit, quod qui in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus vxores accepisse noscuntur, eos vxores dimittere compellatis, quod non esset si esset verum matrimonium.

Præterea, Nullus vouens continentiam potest matrimoniũ contrahere, sed quidam ordines sunt, qui habent votum continentiæ annexum, vt ex litera patet, ergo talis ordo matrimoniũ impedit.

CON-

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

Sacerdos apud Græcos & alios Orientales impedit matrimoniũ contrahendum, non autem iam contracti matrimonij vsum apud verò Occidentales tollit contractum ad contrahendum.

RESPONDEO dicendum, quòd ordo sacer de sui ratione habet ex quadam congruentia quòd matrimonium impedire debeat, quia in sacris ordinibus constituti sacra vasa & sacramenta tractant, & ideo decens est munditiam corporalem per continentiam seruent. Sed quòd impediat matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet, tamen aliter apud Latinos quam apud Græcos, quia apud Græcos impedit matrimonium contrahendum solum ex vi ordinis, sed apud latinos impedit ex vi ordinis, & vlterius ex voto continentiæ, quod est ordinibus sacris annexum, quòd etiam si quis verbo tenus non emittat ex hoc ipso quòd ordinem suscipit, secundum ritum Occidentalis Ecclesiæ intelligitur emisisse, & ideo apud Græcos, & alios Orientales sacer ordo impedit matrimonium contrahendum, nõ tamen matrimonij prius contracti vsum: possunt enim matrimonio prius contracto vti, quamuis non possint matrimonium denuò contrahere, sed apud Occidentalem Ecclesiam impedit matrimonium & matrimonij vsum, nisi forte ignorante, aut contradicente vxore vir ordinem sacrum susceperit, quia ex hoc non potest ei aliquod præiudicium generari. Quomodo autem ordines sacri distinguũtur à non sacris, nunc & in primitiua Ecclesia dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ordo sacer non habeat contrarietatem ad matrimonium, inquantum sacramentum, habet tamen repugnantiam quandam ad ipsum ratione actus sui qui spiritualibus actus impedit.

Ad secundum dicendum, quod obiectio procedit ex falsis, Ordo enim vbique habet votum annexum.

Ad tertium dicendum, quod illi qui sunt in sacris ordinibus, significant Christũ nobilioribus actibus, prout ex dictis in tractatu de ordine patet, quàm illi qui sunt matrimonio coniuncti, & ideo ratio non sequitur.

Ad quartum dicendum, quod illi qui sunt in minoribus ordinibus constituti, ex vi ordinis non prohibentur matrimonium contrahere, quia quamuis ordines illi deputent ad aliqua spiritualia, non tamen immediatè habent accessum ad tractandum sacra, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus, sed secũdum statum Occidentalis Ecclesiæ matrimonij vsus executionem ordinis non sacri impedit, propter seruandam maiorem honestatem in officiis Ecclesiæ, & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico renetur ad executionẽ ordinis, & ex hoc ipso priuilegio clericali gaudet, ideo hoc apud Latinos clericis vxoratis auferetur. Et per hoc patet solutio ad vltimũ.

ARTICVLVS IIII.

Virum ordo sacer matrimonio possit superuenire.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonio ordo sacer superuenire non possit: Quia fortius præiudicat minus forti: sed fortius est vinculum spirituale, quàm corporale, ergo si matrimonio iunctus ordinem suscipiat, præiudicium generabitur vxori, vt non possit debitum exigere, cùm ordo sit vinculum spirituale, & matrimonium corporale, & sic videtur quòd non possit aliquis ordinẽ sacrum suscipere post matrimonium consummatum.

Præterea, Post matrimoniũ consummatum vnus coniugum sine consensu alterius non potest continentiam vouere, sed ordo sacer habet continentiam annexam, ergo si vir ordinem sacrum inuita vxore acceperit, cogetur vxor inuita continentiam seruare, quia non posset alteri nubere viuente viro.

Præterea, Etiam ad tempus non potest vir vacare orationi sine consensu vxoris, vt habetur primo ad Corinthios 8. sed apud Orientales illi qui sunt in sacris constituti, tenentur ad continentiam tempore quo exequuntur officium, ergo nec ipsi possunt ordinari sine consensu vxoris, & multò minus Latini.

Præterea, Vir & vxor ad paria iudicantur, sed sacerdos Græcus defuncta vxore sua, non potest alteram ducere, ergo nec vxor defuncto viro, sed non potest sibi auferri facultas nubendi post mortem per viri actum, ergo vir non potest suscipere ordines post matrimonium.

Præterea, Matrimonium quantum opponitur ordini, tantum econtrario, sed ordo præcedens impedit matrimonium, sequens ergo, &c.

SED CONTRA, Religiosi tenentur ad continentiam sicut illi qui sunt in sacris ordinibus, sed post matrimonium potest aliquis religionem intrare, defuncta vel cõsentiente vxore, ergo & ordinem suscipere.

Præterea, Aliquis potest fieri seruus hominum post matrimonium, ergo & seruus Dei per susceptionem ordinis.

CONCLVSIO.

Vir absque vxoris consensu ad sacros ordines accedens, illos suscipit, quamquã ordinis executione careat, quamuis non suscepta vxoris consensu, vel morte.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium non impedit ordinis susceptionem, quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat, etiam reclamente vxore, nihilominus characterẽ ordinis suscipit, sed executione ordinis caret. Si autẽ volente vxore, vel ipsa defuncta recipit ordinem sit & executionem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vinculum ordinis sol-

uit vinculum matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiam ad matrimonium, ex parte eius qui suscipit ordinem, quia non potest petere debitum, nec vxori ei tenetur reddere, non tamen soluit ex parte alterius, quia ipse tenetur vxori debitum reddere, si non posset eam inducere ad continentiam.

Ad secundum dicendum, quòd si vxor sciat, & de eius consensu vir ordinem sacrum susceperit, tenetur perpetuam continentiam vouere, non tamen tenetur religionem intrare, si sibi nõ remeat de periculo castitatis, propter hoc quòd vir eius solemne votũ emisit. Secus autem esset si emisisset votum simplex. Si autem sine eius consensu suscepit, non tenetur, quia ex hoc sibi nullum præiudicium generatur.

Ad tertium dicendum, quod sicut probabilius videtur, quamuis quidam contrarium dixerunt, quod etiam Græci non debent accedere ad sacros ordines sine consensu vxorum: quia ad minus tempore ministerij sui fraudarentur debiti redditione, quo fraudari non possunt secundum ordinem iuris, si eis contradicentibus aut ignorantibus vir ordines susciperent.

Ad quartum dicendum, quod sicut dicitur eo ipso quod mulier consentit apud Græcos quod vir suus ordinem suscipiat, obligat se ad hoc quod ipsa in perpetuum alteri non nubat, quia significatio matrimonij non seruaretur quæ in matrimonio sacerdotis præcipuè exigitur, si autem sine consensu eius ordinatur, non videtur ad hoc teneri,

Ad quintum dicendum, quod matrimoniũ habet pro causa nostrum consensum, non autem ordo, sed habet causam sacramentalem determinatam à Deo: & ideò matrimonium potest impediri ex ordine præcepti, quòd non sit verum matrimonium non autem ordo ex matrimonio quòd non sit verus ordo, quia sacramentorum virtus est immutabilis, sed actus humani possunt impediri.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA QVARTA,

De impedimento consanguinitatis, in quatuor articulos diuisa.

EINDE cõsiderandum est de impedimento consanguinitatis.

D Circa quod quæruntur quatuor.

Et primò, vtrum consanguinitas conuenienter à quibusdam definiatur.

Secundò, vtrum cõuenienter distinguatur per gradus & lineas.

Tertiò, vtrum de iure naturali matrimonium impediatur secundum aliquos gradus.

Quartò, vtrum gradus impedientes matrimonium possint per statuium Ecclesiæ determinari.

ARTICVLVS I.

Virum definitio consanguinitatis sit competens.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod definitio consanguinitatis quam quidam ponunt, sit incompetens, scilicet:

Consanguinitas est vinculum ab eodem stipite descendium carnalis propagatione contractum. Omnes enim homines ab eodem stipite carnali propagatione descendunt, scilicet, ab Adam, ergo ergo recta esset prædicta definitio consanguinitatis, omnes homines essent adinuicem consanguinei, quod falsum est.

Præterea, Vinculum non potest esse nisi aliquorum adinuicem conuenientium, quia vinculum vnit, sed eorum qui descendunt ab vno stipite, non est major conuenientia ad inuicem, quàm aliorum hominum, cùm conueniant specie, & differant numero, sicut & alii homines, ergo consanguinitas non est aliquod vinculum.

Præterea, Carnalis propagatio fit de superfluo alimenti, sed talia superfluum magis habent conuenientiam cum rebus comestis, cum quibus in substantia conuenit, quàm cum eo qui comedit: cum ergo non nascatur aliquod vinculum consanguinitatis eius qui comestus est ad res comestas, nec ad generantem ex generali propagatione nascetur aliquod propinquitatis vinculum.

Præterea, Genesis 18. Labam dixit ad Iacob, Os meum & caro mea es, ratione cognationis quæ erat inter eos, ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas quàm consanguinitas.

Præterea, Carnalis propagatio est communis hominibus & animalibus, sed in animalibus, non contrahitur ex carnali propagatione consanguinitatis vinculum, ergo nec in hominibus.

CONCLVSIO.

Consanguinitas vinculum est ab eodem stipite descendium carnali propagatione contractum.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum, octauo Ethicorum: Omnis amicitia in aliqua communicatione consistit, quia amicitia ligatiua vnio quædam est, & ideò communicatis, quæ ejus amicitiæ quasi vinculum dicitur: & ideò secundùm quamlibet communicationem denominatur aliqui quasi colligati ad inuicem, sicut diuersitates coniugum qui habent politicam communicationem ad inuicem, & commilitones, qui conueniunt in militari negotio: & eodem modo qui conueniunt in naturali communicatione dicuntur consanguinei: & ideo in prædicta definitione ponitur quasi totius vnitatis genus vinculum, quasi subiectum, personæ descendentes ab vno stipite, quarum est huiusmodi vinculum quasi principium carnalis propagatio.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus actiua non recipitur secundum eandem perfectionem in instrumẽto, secundum quam est in principali agente: & quia omne mouens motum est instrumentum, inde est quod virtus primi motoris in aliquo gene per multa media deducta, tandem deficit & peruenit ad aliquid quod est motum & non mouens. Virtus autem generantis mouet non solùm, quantum ad id quod est speciei, sed etiam quantum ad id quod est individui, ratione cuius filius assimilatur patri etiam in accidentalibus, & non solùm in natura speciei: nec tamen individualis virtus patris ita perfectè in filio est, sicut erat in patre, & adhuc in nepote minùs, & sic deinceps debilitatur, & inde est quod virtus illa quandoque deficit, vt vltra procedere non possit: & quia consanguinitas est inquantum multi communicant in tali virtute, ex vno in multos per propagationem inducta, paulatim se consanguinitas dirimit, vt Isidorus dicit, & ideò non oportet accipere stipitem remotum in distinctione consanguinitatis, sed propinquum, cuius virtus adhuc maneat in illis qui ex eo propagantur.

Ad secundum dicendum, quod iam patet ex prædictis, quòd non solùm conueniunt consanguinei in natura speciei, sed etiam in virtute propria ipsius individui ex vno in multos tradùcta, ex qua contingit quandoq; quòd filius assimilatur non solùm patri, sed auo vel remotis parentibus, vt dicitur libro 8. de Animalibus.

Ad tertium dicendum, quòd conuenientia magis attenditur secundum formam, secundum quam aliquid est actus, quàm secundum materiam, secundum quam est in potentia, quod patet in hoc, quod carbo magis conuenit cũ igne, quã cum arbore, vnde absciſſus est. Et similiter alimentum iam conuersum in speciem nutriti, per virtutem nutritiuã magis conuenit cum ipso nutrito, quàm cum illa re vnde sumptum est nutrimentum. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum qui dicebant quod tota natura rei est materia, & quod formæ omnes sunt accidentia, quod falsum est.

Ad quartum dicendum, quòd illud quod proximè conuertitur in semen, est sanguis, vt probatur 15. de Animalibus, & propter hoc vinculum quod propagatione contrahitur carnaliter, conueniens dicitur consanguinitas, quàm carnalitas, & quòd aliquando vnus consanguineus dicitur esse caro alterius, hoc est in quantum sanguis, qui in semen viri aut in menstruum conuertitur, est potentia caro, & os.

Ad quintum dicendum, quòd quidam dicunt, quod ideo consanguinitatis vinculum contrahitur inter homines ex carnali propagatione, & tamen non inter alia animalia, quia quicquid est de veritate humanæ naturæ in omnibus hominibus, fuit in primo parente, quod non est de aliis animalibus: sed secundum hoc conſanguinitas matrimonij nunquam dirimi potest. Prædicta autem positio in secũdo libro, distinctione 20. improbata est. Vnde dicendum, quod hoc ideo contingit, quia animalia non coniunguntur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno parente proximo, sicut est de hominibus, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

Virum conuenienter consanguinitas designetur per gradus vel lineas.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas inconuenienter distinguatur per lineas & gradus. Dicitur enim linea consanguinitatis esse ordinata collectio personarum consanguinitate coniunctarum ab eodem stipite descendium, diuersos continens gradus: sed nihil est aliud consanguinitas, quàm collectio talium personarum, ergo linea consanguinitatis est idem quod consanguinitas: nihil autem debet distingui per seipsum, ergo consanguinitas non conuenienter per lineas distinguitur.

Præterea. Illud secundum quod diuiditur aliquid commune, non potest poni in definitione communis, sed descensus ponitur in definitione prædicta consanguinitatis, consanguinitas ergo non potest diuidi per lineam ascendentium, descendentium, & transuersalium.

Præterea. Definitio lineæ est, quòd sit inter duo puncta, sed duo puncta non faciunt nisi vnum gradum, ergo vna linea habet tantùm vnum gradum, & ita eadem ratione videtur quòd non debeat fieri diuisio consanguinitatis per lineas & per gradus.

Præterea. Gradus definitur esse habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quanta distantia personæ inter se differunt: sed cùm sanguinitas sit propinquitas quædam, distantia personarum consanguinitati opponitur magis quàm sit eius pars, ergo per gradus consanguinitas distingui non potest.

Præterea, Si consanguinitas per gradus distinguitur & cognoscitur, oportet quod illi qui sunt in eodem gradu, sint æqualiter consanguinei: sed hoc falsum est, quia propatruus & eiusdem pronepos sunt in eodem gradu, non tamen sunt æqualiter consanguinei, vt Decre. dicit. ergo cõsanguinitas nõ rectè distinguitur per gradus.

Præterea, In rebus ordinatis quodlibet additũ alteri facit alium gradum, sicut quælibet vnitas addita facit aliam speciem numeri: sed persona addita personæ non semper facit gradum alium consanguinitatis, quia in eodem gradu consanguinitatis est pater & patruus qui adiungitur, ergo non rectè per gradus consanguinitas distinguitur.

Præterea, Inter duos propinquos semper est eadem cõsanguini-

tatis propinquitas, quia æqualiter distat vnũ extremorum ab alio, & econtra, sed gradus consanguinitatis non inuenitur semper idem ex vtraque parte, cùm quandoque vnus propinquus sit in tertio, & alius in quarto gradu, ergo consanguinitatis propinquitas non potest sufficienter per gradus cognosci.

CONCLVSIO.

Per quosdam gradus, seu lineas descendentium ab vno communi principio, vel ascendentium ad idem, & transuersalium, consanguinitas congruè designatur.

RESPONDEO dicendum, quòd consanguinitas est quædam propinquitas in naturali communicatione fundata secundum actum generationis, quia natura propagatur. Vnde secundum Philosophum, 8. Ethic. ista communicatio est triplex. Vna secũdum habitudinem principij ad principiatum, & hæc est consanguinitas patris ad filium. Vnde dicit quòd parentes diligunt filios vt suipsius ad aliquid existentes. Alia est secundum habitudinem principiati ad principium, & hæc est filij ad patrem: vnde dicit quod filij diligunt parentes vt ab illis existentes. Tertia est secundum habitudinem eorum, quæ sunt ab vno principio adinuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, vt ipse ibidem dicit: & quia punctus motus ad lineam facit, & propagatione quodammodo pater descendit in filium, ideò secundum tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis sumuntur, scilicet, linea descendentium secundum primam habitudinẽ, linea ascendentiũ secundã secundã, linea trãsuersalis secundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quiescit in vno termino, sed vltra progreditur, ideò contingit quòd patris est accipere patrem, & filij filium, & sic deinceps: & secundum hos diuersos progressus diuersi gradus in linea inueniuntur, & quia gradus cuiuslibet rei est pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis non potest esse vbi non est propinquitas: & ideo identitas & nimia distantia gradum consanguinitatis tollunt, quia nullus est sibiipsi propinquus, sicut nec aliquis similis: & propter hoc nulla persona per seipsam facit aliquem gradum, sed comparata alicui personæ, gradum facit ad ipsam. Sed tamen diuersa est ratio computandi gradus in diuersis lineis. Gradus enim consanguinitatis in linea ascendentium & descendentium contrahitur ex hoc, quod vna persona ex alia propagatur eorum inter quos gradus consideratur: & ideò secundum computationem canonicam & legalem persona quæ primò in progressu occurrit, vel ascendendo, vel descendendo, distat ab aliquo: puta à Petro in primo gradu, vt pater & filius: quæ autem secundo vtrique occurrit distat in secundo gradu, vt auus & nepos, & sic deinceps. Sed consanguinitas quæ est eorum qui sunt in linea transuersali, contrahitur non ex hoc quòd vnus ex alio propagatur, sed quia vterque propagatur ex vno, & ideo debet gradus consanguinitatis sũ haclinea computari per comparationem ad vnum principium ex quo propagantur, & secundum hoc est diuersa computatio canonica & legalis, quia legalis computatio attendit descensum à communi radice ex vtraque parte, sed canonica tantùm ex altera, ex illa, scilicet, ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde secundũ legalem computationem frater & soror, vel duo fratres attinent sibi in secundo gradu, quia vterque à radice communi distat per vnum gradum: & similiter filij duorum fratrum distant à se inuicem in quarto. Sed secundum computationem canonicam duo fratres attinent sibi in primo gradu, quia neuter eorum distat à radice communi nisi per vnum gradum, sed filius vnus fratrum distat ab altero fratre in secundo gradu, quia tantùm distant à communi radice, & ideo secundum computationem canonicam quoto gradu distat quis ab aliquo gradu superiori, toto distat à quolibet descendentium ab ipso, & nunquam minus, quia propter quod vnumquodque, & illud magis. Vnde & si alij descendentes à communi principio conueniunt cum aliquo ratione principij communis, nõ possunt propinquiores esse descendenti ex alia parte, quàm sit primum principium ei propinquum, Aliquando tamẽ plus distat aliquis ab alio quo descendente à cõmuni principio, quàm distet ipse à principio, quia ille fortè plus distat à communi principio quàm ipse: & secundum remotiorem distantiam oportet consanguinitatem computari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit ex falsis. Consanguinitas enim nõ est collectio, sed relatio quædam aliquarum personarum, quarum collectio lineam consanguinitatis adinuicem facit.

Ad secundum dicendum, quod descensus communiter sumptus attenditur secundum quamlibet consanguinitatis lineam, quia carnalis propagatio, ex qua vinculum consanguinitatis trahitur, descensus quidam est. sed descensus talis, scilicet, à persona cuius consanguinitas quæritur, lineam descendentium facit.

Ad tertium dicendum, quòd linea dupliciter accipi potest. Aliquando propriè pro ipsa dimensione, quæ est prima pars quantitatis continuæ, & sic linea recta continet tantùm duo puncta in actu, quæ terminant ipsam, sed in potentia infinita, quorum quolibet signato in actu linea diuiditur, & fiunt duæ lineæ. Aliquando verò linea sumitur pro his qui linealiter disponuntur, & secundum hoc alsignatur in numeris linea & figura, prout vnitas posit vnitatem ponitur in aliquo numero: & sic quælibet vnitas adiuncta gradum facit in tali linea, & similiter est de linea consanguinitatis, vnde vna linea continet plures gradus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad quartum dicendum, quòd sicut similitudo non potest esse vbi non aliqua diuersitas, ita propinquitas non est vbi non est aliqua distantia, & ideo distantia quælibet non opponitur consanguinitati, sed talis distantia, quę consanguinitatis propinquitatem excludit.

Ad quintum dicèdum, quòd sicut albedo dicitur maior dupliciter. Vno modo ex intentione ipsius qualitatis. Alio modo ex quantitate superficiei: & ita consanguinitas dicitur maior vel minor, vno modo intensiuè ex ipsa natura consanguinitatis, alio modo quasi dimensiuè: & sic quantitas consanguinitatis mensuratur ex personis, inter quas consanguinitatis propagatio procedit, & hoc secundo modo gradus consanguinitatis distinguitur, & ideo contingit quòd aliquorum duorum, qui sunt in eodem gradu consanguinitatis respectu alicuius personæ, vnus est sibi magis consanguineus, quàm alius, considerando primam quantitatem consanguinitatis, sicut pater & frater attinent alicui in primo gradu consanguinitatis, quia ex neutra parte incidit aliqua persona media. Sed tamen intensiuè loquendo, magis attinet alicui personæ pater suus, quàm frater, quia frater non attinet ei, nisi quantum est ex eodem patre, & ideò quanto est aliquis propinquior communi principio, à quo consanguinitas descendit, tanto est magis consanguineus, quamuis non sit propinquiori gradu, & secundum hoc propatruus est magis consanguineus alicui, quam pronepos eius, quamuis sint in eodem gradu.

Ad sextum dicendum, quod quamuis pater & patruus sint in eodem gradu respectu radicis consanguinitatis, quia vterque distat vno gradu ab auo, tamen respectu eius cuius consanguinitas quæritur, non sunt in eodem gradu, quia pater est in primo gradu, patruus autem non potest esse propinquior, quàm in secundo, in quo est auus.

Ad septimum dicendum, quòd semper personæ in æquali numero graduum distant à seinuicem, quamuis quandoq; non æquali numero graduum distent à communi principio, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS III.

Verum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier potest esse propinquior viro, quàm Eua fuit Adæ, de qua dixit Gene. secundo. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea, sed Eua fuit mulier coniuncta Adæ, ergo consanguinitas nulla, quantum est de lege naturæ, matrimonium impedit.

Præterea, Lex naturalis eadem est apud omnes: sed apud barbaras nationes nulla persona coniuncta consanguinitate à matrimonio excluditur, ergo consanguinitas, quantum est de lege naturæ, matrimonium non impedit.

Præterea, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit vt dicitur in principio Digestorum, sed animalia bruta etiam cum matre coëunt, ergo non est de lege naturæ quòd aliqua persona à matrimonio propter consanguinitatem repellatur.

Præterea, Nihil impedit matrimonium, quòd non contrariatur alicui bono matrimonij, sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij, ergo non impedit ipsum.

Præterea, Eorum quæ sunt magis propinqua, & similia, melior & firmior est coniunctio: sed matrimonium quædã coniunctio est, cùm ergo consanguinitas sit propinquitas quædam, matrimonium non impedit, sed magis vnit.

SED CONTRA, Illud quod impedit bonum prolis, etiam matrimonium impedit secundum legem naturæ, sed consanguinitas impedit bonum prolis: quia vt ex verbis Gregor. habetur, experimento didicimus, ex tali coniugio sobolē nō posse succrescere, ergo consanguinitas secundū legem naturæ matrimoniū impedit.

Præterea, Illud quod habet natura humana in prima sui conditione, est de lege naturę, sed à prima sui conditione hoc habuit humana natura, quod patet & mater à matrimonio excluderētur: quod patet per hoc quod dicitur Gen. 2. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem: quod non potest intelligi quantum ad cohabitationem, & sic oportet quòd intelligatur quantum ad matrimonij coniunctionem, ergo cōsanguinitas impedit matrimonium secundum legem naturæ.

CONCLVSIO.

Consanguinitas quasdam ex naturę iure à matrimonio repellit, & aliquas ex diuino iure, alias verò ex humanis legibus statuitis.

RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio aliquid contra legem naturæ esse dicitur, per quod matrimonium redditur incompetens respectu finis, ad quem est ordinatum, finis autem matrimonij per se & primò est bonū prolis, quòd quidem per aliquam consanguinitatem, scilicet, inter patrem & filiam, vel filium & matrem impeditur, non quidem totaliter quia filia ex semine patris potest prolē suscipere, & simul cum patre nutrire & instruere, in quibus bonum prolis consistit, sed non vt conuenienti modo fiat. In ordinatum enim est quòd filia patri per matrimonium iungatur in sociam, causa generandæ prolis & educandæ, quam oportet per omnia patri esse subiectam, velut ex eo procedentē, & ideò de lege naturali est, vt pater & mater à matrimonio repellantur, & magis etiam mater quàm pater quia magis reuerentiæ quæ debetur parentibus, derogatur, si filius matrem, quàm si pater filiam duxit in vxorem, cùm vxor viro aliqualiter debeat esse subiecta. Sed finis matrimonij secundarius per se est concupiscentiæ repressio, cui deperiret si quælibet consanguinea posset in matrimonium duci, quia magnus concupiscentiæ arditus præberetur, nisi inter personas quas oporteret in eadem domo conuersari, esset carnalis copula interdicta: & ideò lex diuina non solum patrem & matrem excludit à matrimonio, sed etiam alias coniunctas personas, quas oportet simul conuersari, & quæ debent inuicem alterius alterā pudicitiam custodire, & hanc causam assignat diuina lex dicens: Nereueles turpitudinem talis, vel talis, quia turpitudo tua est. Sed per accidens finis matrimonij est conseruatio hominum & amicitiæ multiplicatio, dum homo ad consanguineos vxoris sicut ad suos se habet, & ideò huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret, si aliquis consanguinitate coniunctam vxorem duceret, quia ex hoc noua amicitia per matrimonium nulla accresceret: & ideò ista eundum leges humanas & statuta Ecclesiæ plures consanguinitatis gradus sunt à matrimonio separati. Sic ergo ex dictis patet, quod consanguinitas quantum ad aliquas personas impedit matrimonium de iure naturali, quantū ad aliquas de iure diuino, & quantū ad aliquas de iure per homines instituto.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Eua quamuis ex Adam prodiit, non tamen fuit filia Adæ, quia non prodiit ex eo per modum illum quo vir natus est generare sibi simile in specie, sed operatione diuina, qua ita potuisset ex costa Adæ fieri vnus equus, sicut facta est Eua. Et ideò non est tanta naturalis conuenientia Euę ad Adam sicut filiæ ad patrem, nec Adam est naturale principium Euæ, sicut pater filiæ.

Ad secundum dicendum, quòd non procedit ex lege naturali quòd aliqui barbari parentibus carnaliter commisceantur, sed ex concupiscentiæ ardore, qui legem naturæ in eis obfuscauit.

Ad tertium dicēdum, quòd coniunctio maris & fœminæ dicitur esse de iure naturali, quia natura hoc animalia docuit, sed hanc coniunctionem diuersa animalia diuersimodè docuit secundum diuersas earum conditiones, commixtio autem carnalis ad parentes derogat reuerentiæ, quæ eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura solicitudinem filiis prouidendi, ita indidit reuerentiam filiis ad parentes, nulli autem generi animalium indidit sollicitudinem filiorum aut reuerentiam parentum in omne tempus nisi homini, aliis autem animalibus plus & minus necessitati sunt, vel filii parentibus, vel parentes filiis. Vnde etiam in quibusdam animalibus abhorret filius cognoscere matrem carnaliter, quam diu manet apud ipsam quod est cognitio matris, & reuerentia quædam adiuncta, vt recitat Philosophus 18. de animalibus, de camelo & equo, & quia omnes honesti mores animalium in hominibus congregati sunt naturaliter, & perfectius quàm in aliis, & propter hoc homo naturaliter abhorret cognoscere non solum matrem, sed etiam filiam quod est adhuc minus contra naturam, vt dictum est, & iterum in aliis animalibus ex propagatione carnis non contrariatur consanguinitas sicut in omnibus, & ideò non est similis ratio.

Ad quartum dicendum, quòd iam patet ex dictis quomodo consanguinitas coniugum bono matrimonij contrarietur, vnde ratio procedit ex falsis.

Ad quintum dicendum, quòd non inconueniens duarum vnius num vnam ab altera impediri, sicut vbi est identitas non est similitudo, & similiter consanguinitatis vinculum potest impedire matrimonij coniunctionem.

ARTICVLVS IIII.

Virum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt tolerari ab Ecclesia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitatis gradus matrimonium impedientes non potuerint taxari ab Ecclesia vsque ad quartum gradum. Matt. 19. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo non separet, sed illos qui coniunguntur infra quartum consanguinitatis gradum, Deus coniunxit, non enim diuina lege eis coniunctio prohibetur, ergo nec debent humano statuto separari.

Præterea, Matrimonium est sacramentum, sicut Baptismus, sed non posset ex statuto Ecclesiæ fieri, quod ille qui ad baptismum accedit, non accedet, non acciperet characterem baptismalem, si esset diuino eius capax sit ergo nec Ecclesiæ statutum facere potest quòd matrimonium non sit inter illos, qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur.

Præterea, Ius positiuum non potest ea quæ sunt naturalia removere vel ampliare, sed consanguinitas est naturale vinculum, quod quantum est de se, natum est matrimonium impedire, ergo Ecclesia non potest aliquo statuto facere, quod aliqui possint matrimonialiter coniungi vel non coniungi, sicut non potest facere quòd sint consanguinei, vel non consanguinei.

Præterea, Statutum iuris positiui debet aliquā rationalem causam assignare vel habere, quia secūdum causam rationalem, quam habet, à iure naturali procedit, sed causæ quæ assignantur de matrimonio graduum, omninò videntur irrationabiles, cùm nullam habeant habitudinem ad causata, sicut quòd consanguinitas prohibeatur vsque ad quartum gradum propter quatuor elementa, vsque ad sextum, propter sex ætates mundi, vsque ad septimum propter

propter septem dies, quibus tēpus omne agitur, ergo videtur quòd talis prohibitio nullum vigorem habeat.

Præterea, Vbi est eadem causa, debet esse idem effectus: sed causa quare consanguinitas impedit matrimonium, est bonum prolis, repressio concupiscentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis patet, quæ omni tempore necessaria æqualiter sunt, ergo debuissent æqualiter omni tempore gradus consanguinitatis matrimonium impedire, quod non est verū, cùm modò vsque ad quartū: antiquitus vsque ad septimū gradū matrimoniū cōsanguinitas impediebat.

Præterea, Vna & eadem coniunctio non potest esse in genere sacramenti, & in genere stupri, sed hoc contingeret, si Ecclesia haberet potestatem statuendi diuersum numerum in gradibus impedientibus consanguinitatem, sicut si aliqui in quinto gradu, quando prohibitus fuit coniuncti fuissent, talis coniunctio stuprum esset, sed postmodum eandem coniunctionem Ecclesiastica prohibitione reuocante matrimonium esset. Et econuerso posset accidere, si aliqui gradus cōcessi possent postmodum ab ecclesia interdici, ergo videtur quod potestas Ecclesiæ nō se extendat ad hoc.

Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum, sed secundum ius diuinum, quod in lege veteri continetur, non æqualiter currit prohibitio graduum in sursum & deorsum, quia in veteri lege aliquis prohibebatur accipere in vxorem sororem patris sui, non tamen filiam fratris, ergo nec modò debet prohibitio de nepotibus & patruis manere.

SED CONTRA est quod Dominus dicit discipulis, Qui vos audit me audit, ergo præceptum Ecclesiæ habet firmitatem, sicut præceptum Dei, sed Ecclesia quandoque prohibuit, & quandoque concessit aliquos gradus quos lex vetus non prohibuit, ergo isti gradus matrimonium impediunt.

Præterea, Sicut olim matrimonia Gentilium dispensabantur per leges ciuiles, ita nūc per statuta Ecclesiæ, sed olim lex ciuilis determinabat gradus consanguinitatis, qui matrimonij impediunt, & qui non, ergo & modò potest hoc fieri per Ecclesiæ statutum.

CONCLVSIO.

Possunt ex ecclesiæ statuto aliqui consanguinitatis gradus matrimonium impedientes taxari, prout est vtile vniuersitati hominum Spiritu sancto inspirata, esse iudicauerit.

RESPONDEO dicendum, quod secundum diuersa tempora inuenitur consanguinitas secundum gradus diuersos matrimonium impedire. In principio enim humani generis solus pater & mater à matrimonio repellebantur, eò quòd tunc temporis erat raritas hominum, & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere: vnde non erant remouendæ nisi illæ personæ quæ matrimonio incompetēres erant, etiā quantū ad finē matrimonij principalē, qui est bonū prolis, vt dictū est. Postmodum autē multiplicato genere humano, per legem Mosi, plures personæ sunt exceptæ, quæ iam cōcupiscentiam reprimere incipiebat: vnde vt dicit Rabbi Moyses, Omnes ille personæ exceptæ sunt à matrimonio, quæ in vna familia cohabitare solent, quia si inter eos carnalis copula esse posset maximū incendiū libidini præstaretur: sed consanguinitatis gradus lex vetus permisit, imò quodāmodo ad consanguinitatis gradus lex vetus permisit, imò quodāmodo procedit, vt scilicet, de cognatione sua vnusquisq; vxorē acciperet per successionē cōiusto esset, quia sic ēporis cultus diuinus per successionē generis propagabatur. Sed postmodū in lege noua, quæ est lex Spiritus & amoris, plures gradus cōsanguinitatis sunt prohibiti, quia iam per spirituale grauia non per carnis originē cultus Dei deseruatur & multiplicatur: vnde oportet vt homines etiāmagis à carnalibus retrahātur spiritualibus vocātes, vt amor amplius diffundatur, ideò antiquitus vsq; ad remotiores gradus cōsanguinitatis matrimonium impediebatur, vt ad plures per cōsanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia permaneret, & rationabiliter vsq; ad septimū gradū: tum quia vltra hoc nō de facili remanebat commūnis radicis memoria, tum quia septiformis Spiritus sancti gratiæ congruebat. Sed postmodum circa hæc vltima tempora restrictum est Ecclesiæ interdictum vsq; ad quartum gradum, quia vltra inutile & periculosum erat genus consanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores cōsanguineos quasi nullū fœdus amoris amicitię, quā ad extraneos habebatur, charitate in multorum cordibus frigescente. Periculosum autem, quia cōcupiscentia & negligentia proualente, numerosam consanguineorum multitudinem homines nō satis obseruabant: & sic laqueus damnationis multis iniiciebatur ex remotorum graduū prohibitione. Satis etiā conuenienter vsq; ad quartū gradū dicta prohibitio est restricta, rū quia vsq; ad quartam generationem homines viuere consueuerāt, vt sic nō posset cōsanguinitatis memoria aboleri. Vnde Deus in tertiam & quartā generationē peccata parentū visitaturus in filiis cōtinuatur, rū quia in qualibet generatione noua mixtio sanguinis cuius identitas consanguinitatē facit, fit cū sanguine alieno, & quātum misceatur alteri, tantum receditur à primo, & quia elementa sunt quatuor, quorum quodlibet tantò facilius est miscibile, quanto est magis subtile, ideò in prima commixtione euanescit sanguinis identitas, quantum ad primum elementum quod est subtilissimum, in secunda quantum ad secundum, in tertia quantum ad tertium, in quarta quantum ad quartum: & sic cōuenienter post quartam generationem potest reiterari carnalis coniunctio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Deus non cōiungit illos qui coniunguntur contra diuinum præceptū, ita nec con-

iungit illos qui coniunguntur cōtra Ecclesię præceptū, quod habet tantam obligationem sicut & diuinum præceptum.

Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non tantum est sacramentum, sed etiam est in officium: & ideò magis subiacet ordinationi ministrorum Ecclesiæ quàm baptismus, qui est sacramentum tantùm, quia sicut contractus & officia humana determinantur legibus humanis, ita contractus & officia spiritualia lege Ecclesiæ.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis consanguinitatis vinculum sit naturale, tamen non est naturale, quòd consanguinitas carnalem copulam impediat, nisi secūdum aliquem gradum, vt dictum est: & ideò Ecclesia suo statuto non facit, quòd aliqui sint consanguinei, sed facit quòd carnalis copula sit licita vel illicita secundum diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis.

Ad quartum dicēdum, quòd tales rationes assignatæ magis dantur per modum adaptationis & cogruētiæ, quàm per modum causæ & necessitatis.

Ad quintum dicendum, quòd non est eadem causa secundum diuersa tempora gradus consanguinitatis prohibendi, vnde quod alio tempore vtiliter conceditur, alio salubriter prohibetur.

Ad sextum dicendum, quòd statutum non imponit modum prętitis & futuris. Vndè si modò prohiberetur vnus gradus qui nunc est concessus, illi qui sunt in quinto gradu coniuncti, non essent separandi. Nullum enim impedimentum matrimonio superuenions ipsum potest dirimere, & sic coniunctio quæ prius fuit matrimonium, non efficeretur per statutum Ecclesiæ stuprum. Et similiter si aliquis gradus concederetur, qui nunc est prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex statuto Ecclesiæ ratione primi contractus, quia possent separari si vellent, sed tamen possent de nouo contrahere, & alia coniunctio esset.

Ad septimum dicendum, quòd in gradibus consanguinitatis prohibentis Ecclesia præcipuè obseruat rationem amoris, & quia non est minor ratio amoris ad nepotem, quàm ad patruum, sed etiam maior, quantò propinquior est patri filius, quàm filio pater, vt dicitur in 8. Ethi. propter hoc æqualiter prohibuit gradus consanguinitatis in patruis & nepotibus. Sed lex vetus in personis prohibendis attēdit præcipuè cohabitationē cōtra cōcupiscentiam prohibens illas personas, ad quas facilior pateret accessus propter mutuam cohabitationem. Magis autem contigit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti, quia filia est idem quasi cum patre, cùm sit aliquid eius: sed soror non est hoc modo idem cum fratre, cùm non sit aliquid eius, sed magis in eodem nascitur, & ideò non erat eadem ratio prohibendi neptem & amitam.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA QVINTA, *De impedimento affinitatis, in vndecim articulos diuisa.*

EIN DE considerandum est de impedimento affinitatis.

Circa quod quæruntur vndecim.

Primò, vtrū affinitas ex matrimonio causetur.

Secūdò, vtrū maneat post mortē viri aut vxoris.

Tertiò, vtrum causetur ex illicito concubitu.

Quartò, vtrum ex sponsalibus.

Quintò, vtrum affinitas sit causa affinitatis.

Sextò, vtrum affinitas matrimonium impediat.

Septimò, vtrum affinitas habeat per seipsam gradus.

Octauò, vtrum gradus eius extendantur sicut gradus consanguinitatis.

Nonò, vtrum matrimonium, quod est in consanguineos & affines, semper sit dirimendum per diuortium.

Decimò, vtrum ad dirimendum tale matrimonium sit procedendum per viam accusationis.

Vndecimò, vtrum in tali causa sit procedendum per testes.

ARTICVLVS I.

Virum ex matrimonio consanguinei affinitas causetur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex matrimonio consanguinei affinitas non causetur, quia propter quod vnūquodque, & illud magis: sed mulier ducta in matrimonium non coniungitur alicui de consanguinitate viri: cùm ergo non fiat viro affinis, nec alicui consanguineorum affinis erit. *Thom. 4. dist. 41. q. unica. ar. 2. q. 1 & seqq.*

Præterea, Eorum quę sunt abinuicem separata, si vni alicui coniungitur, non oportet propter hoc quòd sit alteri coniunctum, sed consanguinei iam sunt abinuicem separati, ergo non oportet quòd si aliqua mulier coniungatur alicui virō, quòd propter hoc coniungatur consanguineis eius omnibus.

Præterea, Relationes ex aliquibus vnitionibus innascuntur, sed nulla vnitio fit in consanguineis viri per hoc, quòd ille duxit vxorem, ergo non accrescit eis affinitatis relatio.

SED CONTRA, Vir & vxor efficiuntur vna caro, si ergo vir secundum carnem omnibus suis consanguineis attinet, & mulier eadem ratione attinebit eisdem.

Præterea, Hoc patet per auctoritates in litera adductas.

CONCLVSIO.

Sicut ex naturali generatione efficitur consanguinitas, ita ex matrimonio, & carnali copula contrahetur affinitas inter viri & vxoris consanguineos.

RESPONDEO dicendum, quòd amicitia quædam naturalis in excōmunicatione naturali fundatur, naturalis autē communicatio est duobus modis secundū Philosophū 8. Ethic. Vno modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

per carnis propagationem, alio modo per coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam. Vnde ipse ibidem dicit, quod amicitia viri ad vxorem est naturalis. Vnde sicut persona coniuncta alteri per carnis purgationē, quoddam vinculum naturalis amicitiæ facit, ita si coniungatur per carnalem copulam, sed in hoc differt, quod persona coniuncta alicui per carnis propagationem: sicut filius patri, sit particeps eiusdem radicis communis & sanguinis, vnde eodem genere vinculi colligatur filius consanguineis patris, quo pater coniungebatur, scilicet, consanguinitate, quamuis secundum alium gradum propter maiorem distantiam a radice, sed persona coniuncta per carnalem copulam, nō fit particeps eiusdem radicis, sed quasi extrinsecus adiuncta, & ideo ex hoc efficitur aliud genus vinculi, quod affinitas dicitur, & hoc est quod in versu dicitur.

Mutat nupta genus, sed generata gradum.

Quia persona, scilicet generata fit in eodem genere attinentiæ, sed alio gradu: per carnalem verò copulam fit in alio genere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis causa sit potior effectu, non tamen oportet semper quod nomen idem effectui & causæ conueniat, quia quandoque illud quod est in effectu: inuenitur in causa non eodem modo, sed aliter, & ideo non conuenit causæ & effectui per idem nomen, neque per eandem rationem, sicut patet in omnibus causis æquiuocè agentibus: & hoc modo cōiunctio viri & vxoris est potior, quàm coniunctio vxoris ad consanguineos viri non tamen debet dici affinitas, sed matrimonium quod est vnitas quædam, sicut homo est sibi ipsi idem, non consanguineus.

Ad secundum dicendum, quòd consanguinei sunt quodammodo separati, & quodammodo coniuncti, & ratione coniunctionis accidit quòd persona, quę vni coniungitur, aliquo modo omnibus coniungatur: sed propter separationē & distantiā accidit quòd persona, quę vni coniungitur vno modo, alij coniungatur alio modo, vel secundum genus, vel secundum alium gradum.

Ad tertium dicendum, quòd relatio quandoque innascitur ex motu vtriusque extremi, sicut paternitas & filiatio, & talis relatio est realiter in vtroque, quandoque verò innascitur ex motu alterius tantùm, sed hoc contingit dupliciter. Vno modo, quando relatio innascitur ex motu vnius sine motu alterius, vel præcedenti vel concomitante, sicut in creatore & creatura patet, & sensibili & sensu, & scientia & scibili: & tunc relatio est in vno secundum rem, & in altero secundum rationē tantùm. Alio modo quando innascitur ex motu vnius sine motu alterius tunc existente, non tamen sine motu præcedente, sicut æqualitas fit inter duos homines, per augmentum vnius, sine hoc quòd alius tunc augearur, sed tamen prius ad hanc quantitatem, quam habet per aliquem motum vel mutationem peruenit: & ideo in vtroque extremorum talis relatio realiter fundatur, & similiter est de consanguinitate & affinitate, quia relatio fraternitatis quæ innascitur aliquo puero nato alicui iam prouecto, causatur quidem sine motu tunc existente, sed ex motu ipsius, præcedente, scilicet, generationis eius. Hoc enim ei accidit, quòd ex motu alterius sibi tūc talis relatio innascitur. Similiter ex hoc quòd iste descendit per generationē propriam ab eadem radice cum viro, prouenit affinitas in ipso ad vxorem sine aliqua noua mutatione ipsius.

ARTICVLVS II.

Vtrum affinitas maneat post mortem viri aut vxoris.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod affinitas nō maneat post mortem viri aut vxoris inter consanguineos viri & vxoris, quia cessante causa cessat effectus: sed causa affinitatis fuit matrimonium, quod cessat in morte viri, quia tunc soluitur mulier à lege viri, vt dicitur Rom. 7. ergo nec affinitas prædicta manet.

Præterea, Consanguinitas causat affinitatem, sed consanguinitas viri cessat per mortem ad consanguineos suos, ergo & affinitas vxoris ad eos.

SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur, sed consanguinitas est perpetuum vinculum, quandiu personæ viuunt, ergo & affinitas, & ita non soluitur affinitas soluto matrimonio per mortem personæ.

CONCLVSIO.

Ex morte viri vel vxoris non tollitur affinitas.

RESPONDEO dicendum, quod relatio aliqua esse desinit dupliciter. Vno modo ex corruptione subiecti, alio modo ex subtractione causę: sicut similitudo desinit, quando alter similium moritur, vel quando qualitas quæ erat causa similitudinis, subtrahitur. Sunt autem quædam relationes, quæ habent pro causa actionem vel passionem, aut motum: vt in 5. Meta. dicitur: quatuor quædam causantur ex motu, inquātum aliquid mouetur actu, sicut ipsa relatio quæ est mouentis & moti: quædam autem inquantum habent aptitudinem ad motum, sicut motiuum & mobile, dominus & seruus: quædam autem ex hoc quòd aliquid prius motum est, sicut pater & filius, non ex hoc quod est generari, tunc adinuicem dicuntur, sed ex hoc quod est generatum esse, aptitudo autem ad motum & ipsum moueri transit: sed motum esse perpetuum est, quia quod factum est, nunquam desinit esse factum. Et ideo paternitas & filiatio nunquam destruuntur per subtractionem causæ, sed solum per corruptionem subiecti per alterutrum extremorum. Et similiter dicendum est de affinitate quæ causatur ex hoc quod aliqui coniuncti sunt, non ex hoc quod coniunguntur, vnde non diminuitur manentibus illis personis, inter quas affinitas est contracta, quamuis moriatur persona, ratione cuius contracta fuit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod coniunctio matrimonij causat affinitatem non solùm ex hoc quod est actu coniungi, sed secundum hoc quod est prius coniunctum esse.

Ad secundum dicendum, quòd consanguinitas non est proxima causa affinitatis, sed cōiunctio ad consanguineum, non solùm quæ est, sed quæ fuit: & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS III.

Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod illicitus concubitus affinitatem non causet. Quia affinitas est quędam honestas: sed res honestæ non causantur ex inhonestis, ergo ex inhonesto concubitu non potest affinitas causari.

Præterea, Vbi est consanguinitas, non potest esse affinitas, quia affinitas est proximitas personarum ex carnali copula prouenies, omni carens parentela: sed contingeret ad consanguineos & ad ipsum esse affinitatem, si illicitus cōcubitus affinitatem causaret, sicut quando homo carnaliter consanguineam suam incestuosè cognoscit, ergo affinitas non causatur ex illicito concubitu.

Præterea, Illicitus concubitus est secundum naturam & contra naturam, sed in illicito concubitu contra naturam non causatur affinitas, vt iura determinant, ergo nec ex illicito concubitu secundum naturam tantùm.

SED CONTRA est quòd adhærens meretrici vnum corpus efficitur, vt patet 1. Cor. 6. sed ex hac causa matrimonium affinitatem causabat, ergo pari ratione illicitus concubitus.

Præterea, Carnalis copula est causa affinitatis, vt patet per diffinitionem affinitatis, quæ est talis: Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula prouenientes omni carens parentela: sed carnalis copula est etiam in illicito concubitu, ergo illicitus concubitus affinitatem causat.

CONCLVSIO.

Fornicarius concubitus inquantum aliquid de carnali coniunctione participat affinitatem causat, sicut licitus matrimonij concubitus.

RESPONDEO dicendum, quòd secūdum Philosophū octauo Ethico. coniunctio viri & vxoris dicitur naturalis principaliter propter prolis productionem, & secundario propter operum cōmunicationem: quorum primum pertinet ad matrimoniū ratione carnalis copulæ, sed secundum, inquantum est quædā societas, ad communem vitam. Primum autē horū est inuenire in qualibet carnali copula, vbi est commixtio seminū, quia ex tali copula, potest proles produci, quamuis secunda desit: & ideò quia matrimonium affinitatem causabat secundum quod erat quædam carnalis commixtio, etiam fornicarius concubitus affinitatem causat, inquātum habet aliquid de carnali coniunctione.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in fornicario concubitu est aliquid naturale, quod est commune fornicationi & matrimonio, & ex hac parte affinitatem causat, aliud est ibi inordinatū, per quod à matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas non causatur, vnde affinitas semper honesta remanet, quamuis causa aliquo modo sit inhonesta.

Ad secundum dicendum, quod non est inconueniens relationē ex oppositio diuersas eidem inesse ratione diuersorum. & ideò potest inter aliquas duas personas esse affinitas & consanguinitas, non solum per illicitum concubitum, sed etiā per licitum, sicut consanguineus meus ex parte patris duxit in vxorem cōsanguineam meam ex parte matris. Vnde cùm dicitur in definitione affinitatis, omni carens parentela, intelligendum est in quantum huiusmodi, nec tamen sequitur, quòd aliquis consanguineam suam cognoscēs sibi ipsi fit affinis, quia affinitas, sicut consanguinitas, diuersitatem requirit, sicut & similitudo.

Ad tertium dicendum, quòd concubitus contra naturam, nō habet commixtionem seminum, quę possit esse causa generationis, & ideò ex tali concubitu non causatur affinitas.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ex sponsalibus causetur affinitas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ex sponsalibus nulla affinitas causari possit, quia affinitas est perpetuū vinculum, sed sponsalia quandoque separantur, ergo non possunt esse causa affinitatis.

Præterea, Si aliquis claustrū pudoris alicuius mulieris inuasit & aperuit, sed nō peruenit ad operis consummationem, non cōtrahitur ex hoc affinitas, sed talis est magis propinquus carnali copulæ, quàm ille qui sponsalia contrahit, ergo affinitas non causatur.

Præterea, In sponsalibus non fit nisi quædam sponsio futurarum nuptiarum, sed aliquando fit sponsio futurarum nuptiarum, & ex hoc nō cōtrahitur aliqua affinitas: sicut si fiat ante septennij, vel si aliquis habens perpetuū impedimū tollens potēriam cocundi alicui mulieri spondeat futuras nuptias, aut si talis sponsio fiat inter personas, quibus nuptiæ per votum reddantur illicitę, vel alio quocunque modo, ergo sponsalia non possunt esse causa affinitatis.

SED

SED CONTRA est, quod Alexand. Papa prohibuit mulierem quandam cuidam viro matrimonio coniungi, quia fratri suo fuerat desponsata, quod non esset, nisi per sponsalia affinitas contraheretur, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Publicæ potius quædam honestatis iustitia ex sponsalibus contrahitur, quàm aliqua affinitas.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sicut quædam præparatio ad matrimonium, ita ex sponsalibus non causatur affinitas, sicut ex matrimonio: sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, quæ impedit matrimonium, sicut & affinitas, secūdum eoldem gradus: & definitur sic. Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus prouentens, robur trahens ex Ecclesiæ institutione propter eius honestatem, ex quo patet ratio nominis & causa, quia scilicet, talis propinquitas ab Ecclesia instituta est propter honestatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sponsalia non ratione sui, sed ratione eius ad quod ordinantur causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, & ideo sicut matrimonium est perpetuum vinculū, ita & prędictus affinitatis modus.

Ad secundum dicendum, quòd vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem seminum, vnde quātumcunque clausirum pudoris inuadat vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas, sed matrimonij affinitatem causat, non solum ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis coniungalis, secundū quam etiam matrimonium naturale est. Vnde & affinitas contrahitur ex ipso contractu matrimonij, per verba de præsenti ante carnalem copulam: & similiter ex spōsalibus, in quibus fit quędam pactio coniugalis societatis, contrahitur aliquid affinitati simile, vt publicæ honestatis iustitia.

Ad tertium dicendum, quòd omnia impedimenta quæ faciunt sponsalia non esse sponsalia, non permittunt ex pactione nuptiarum affinitatem fieri, vnde siue habens defectum ætatis, siue habens votum solenne continentiæ, aut aliquod huiusmodi impedimentum sponsalia de facto contrahat, ex hoc non sequitur aliqua affinitas, quia sponsalia nulla sunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus vel maleficiatus, habens impedimentum ante annos pubertatis post septennium contrahat sponsalia cum adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honestatis iustitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cùm in tali ætate puer frigidus, & non frigidus quantùm ad actum illum sit æqualiter impotens.

ARTICVLVS V.

Vtrum affinitas sit causa affinitatis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur etiam quòd affinitas sit causa affinitatis. Quia Iulius Papa dicit: Consanguineam relictam vxoris suæ nullus ducat vxorem, & in seq. cap. dicitur, quòd duæ cōsanguineorum vxores vni viro altera post alteram nubere prohibentur, sed hoc non esset nisi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad finem, ergo affinitas est causa affinitatis.

Præterea, Carnalis commixtio coniungit, sicut & carnalis propagatio, qui æqualiter compurantur gradus affinitatis, & consanguinitatis, sed consanguinitas est causa affinitatis, ergo & affinitas.

Præterea, Quęcunq; vni & eidem sunt eadē, sibi inuicē sunt eadē, sed vxor viri alicuius efficitur eiusdem attinentiæ cum omnibus consanguineis viri, ergo & omnes consanguinei viri sui efficiuntur vnum cum omnibus qui attinent mulieri per affinitatem, & sic affinitas est causa affinitatis.

SED CONTRA, Si affinitas ex affinitate causatur, aliquis qui cognouisset duas mulieres, neutram earum posset ducere in vxorem, quia secundum hoc altera efficeretur alteri affinis: sed hoc est falsum, ergo affinitas non causat affinitatem.

Præterea, Si affinitas ex affinitate nasceretur, aliquis contrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnibus consanguineis prioris viri, ad quos mulier habet affinitatem: sed hoc non posset esse, quia maximè fieret affinis viro defuncto, ergo, &c.

Præterea, Consanguinitas est fortius vinculum quàm affinitas, sed consanguinei vxoris non efficiuntur affines consanguineis viri, ergo multò minùs affines vxoris efficientur eis affines, & sic idem quod prius.

CONCLVSIO.

Affinitas affinitatem non causat.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est modus quo aliquid ex alio procedit. Vnus secundum quem aliquid procedit in similitudinem speciei, sicut ex homine generatur homo. Alius secundum quem nō procedit simile in specie, & hic processus semper est in inferiorem speciem, vt patet in omnibus agentibus æquiuocè. Primus autem modus processionis quotiescunque iteratur, semper manet eadem species, sicut ex homine generatur homo per actum generatiuæ virtutis. & ex hoc generabitur homo, & sic deinceps. Secundus autem modus sicut in primo facit aliam speciem, ita quotiescunque iteratur, aliam speciem facit, vt ex puncto per motum procedit linea non punctus, qui punctus motus facit lineam, & ex linea linealiter mota non procedit linea, sed superficies, & ex superficie corpus, & vltrius per talem modum processus aliquis esse non potest. Inuentimus autem in processu attinentiæ duos modos quibus vinculum huiusmodi causatur. Vnus per carnis propagationem, & hic semper facit eandem speciem attinentiæ. Alius per matrimonialem coniunctionem, & hæc facit aliam speciem in principio sicut patet, quòd coniuncta matrimonialiter consanguineo non fit consanguinea, sed affinis. Vnde si & ille modus procedendi iteratur, non erit affinitas, sed aliud attinentiæ genus. Vnde persona quæ matrimonialiter affini coniungitur non est affinis, sed est aliud genus affinitatis, quod dicitur secundum genus. Et rursus si affini in secundo genere aliquis per matrimonium coniungatur, non erit affinis in secundo genere, sed in tertio, vt hoc versu supra posito ostenditur.

Mutat nupta genus, sed generata gradus.

Et hæc duo genera olim erant prohibita propter publicæ honestatis iustitiam magis quàm propter affinitatem, quia deficiunt à vera affinitate, sicut illa quæ ex sponsalibus contrahitur. Sed modò illa prohibitio cessauit, & remanet sub prohibitione solùm primum genus affinitatis in quo est vera affinitas.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui viro consanguineus vxoris suæ efficitur affinis in primo genere, & vxor eius in secundo, vnde mortuo viro qui erat affinis, non potest eam ducere in vxorem propter secundum affinitatis genus. Similiter autem si aliquis viduam in vxorem ducat consanguineus prioris viri, qui est affinis vxori in primo genere, efficitur affinis secundo viro in secundo genere, & vxor illius consanguinei, quæ est affinis vxori viri huius in secundo genere efficitur affinis viro in tertio genere. Et quia tertium genus erat prohibitum propter honestatem quandam magis, quam propter affinitatem, ideò Canon dicit: Duas cōsanguinearum vxores vni viro alteram post alteram nubere, publicæ honestatis iustitiæ contradicit, sed talis prohibitio nunc cessauit.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis carnalis coniunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

Ad tertium dicendum, quòd vxor viri efficitur eiusdem attinentiæ cum consanguineis viri quantum ad gradum eundem, sed non quantum ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppositum ex rationibus quæ inducuntur, videtur ostendi, quòd nullum vinculum ex affinitate causetur, ad alias rationes respondendum est, ne antiqua Ecclesiæ prohibitio irrationalis videatur.

Ad quartum dicendum, quòd mulier non efficitur affinis in primo genere viro, cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde consequenter alij mulieri à viro eodem cognitæ non efficitur affinis in secundo genere: vnde nec ducenti in vxorem vnam earum efficitur affinis alij in tertio genere affinitatis, & ita duæ mulieres cognitas ab eodem viro, nec antiqua iura eidem successiuè copulari prohibebant.

Ad quintum dicendum, quòd sicut vir non est affinis vxori suæ in primo genere, ita nec efficitur affinis secundo viro eiusdem vxoris in secundo genere, & sic ratio non procedit.

Ad sextum dicendum, quod mediante vna persona non coniungitur mihi alia, nisi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi est affinis, nulla persona fit mihi attinens, nisi quæ illi mulieri adiungitur, quod non potest esse nisi per carnis propagationem ex ipsa, vel propter coniunctionem matrimonialem ad eam: & vtroque modo aliqua attinentia mediante prædicta muliere secundum antiqua iura mihi proueniebat, quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodem genere: sed in alio gradu, vt ex regula prius data patet: & iterum secundus vir eius efficitur mihi affinis in secundo genere. Sed alij consanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipsa vel adiungitur eis, sicut patri & matri inquantum procedit ab eis, vel principio eorundem, sicut fratribus: vnde frater affinis mei: vel pater non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

ARTICVLVS VI.

Virum affinitas impediat matrimonium.

AD SEXTVM sic procedtur. Videtur quod affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, nisi quod est illi contrarium, sed affinitas non contrariatur matrimonio, cùm sit effectus eius, ergo non impedit matrimonium.

Præterea, Vxor per matrimonium efficitur res quædam viri, sed consanguinei defuncti viri succedunt in rebus eius, ergo possunt succedere in vxore, ad quam tantum manet affinitas, vt ostensum est: ergo affinitas non impedit matrimonium.

SED CONTRA est, quod dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis: sed illa est tantum affinis, ergo affinitas impedit matrimonium.

CONCLVSIO.

Affinitas matrimonium præcedens non modo contrahendum, sed contractum dirimit.

RESPONDEO dicendum, quòd affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum, eadem ratione qua & consanguinitas. Sicut enim inest necessitas quædam cohabitandi consanguineis ad inuicē, ita & affinibus: & sicut est quoddam amicitiæ vinculum inter consanguineos, ita inter affines, sed si affinitas matrimonio superueniat, non potest ipsum dirimere: vt supra dictum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd affinitas non contrahitur matrimonio, ex quo caulatur, sed contrahitur matrimonio quod cum affine contrahendum esset, inquantum impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiscentiæ repressionem, quæ per matrimonium quæruntur.

Ad secundum dicendum, quòd res possessæ à viro non efficiuntur aliquid vnum cum ipso viro, sicut vxor efficitur vna caro cum ipso. Vnde sicut consanguinitas impedit matrimonium vel coniunctionem ad virum, ita & ad vxorem viri.

ARTICVLVS VII.

Virum affinitas habeat per se gradus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas habeat etiã per seipsam gradus. Cuiuslibet enim propinquitatis est accipere aliquos per se gradus, sed affinitas propinquitas quædam est, ergo habet gradus per se sine gradibus consanguinitatis, ex quibus causatur.

Prætered, In litera dicitur, quòd soboles secundæ coniunctionis non potest transire ad consortium affinitatis prioris viri, sed hoc non esset nisi filius affinis etiam esset affinis, ergo affinitas habet per se gradus sicut consanguinitas.

SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur, ergo & omnes gradus affinitatis causantur ex gradibus consanguinitatis, & sic non habet per se aliquos gradus.

CONCLVSIO.

Graduum distinctio per se consanguinitati conuenit, affinitati verò non, nisi mediante consanguinitate, vt quoto gradu consanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attineat mihi vxor.

RESPONDEO dicendum, quòd res non diuiditur diuisione per se, nisi ratione illius, quòd competit sibi, secundum genus suum sicut animal per rationale & irrationale, non autẽ per album & nigrum: carnis autem prorogatio per se comparatur ad consanguinitatem, quia ex ea immediatè consanguinitatis vinculum contrahitur, sed ad affinitatẽ non comparatur nisi mediante cõsanguinitate, quæ est causa eius: vnde cùm gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur, distinctio graduum per se & immediatè competit consanguinitati, sed affinitati mediante consanguinitate. Et ideò ad inueniendum gradus affinitatis est regula generalis, quod quoto gradu consanguinitatis attinet mihi vir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

AD PRIMVM ergo dicendum quod gradus in propinquitate attinentiæ, non possunt accipi nisi secundum ascensum, & descensum propagationis, ad quam non comparatur affinitas nisi mediante consanguinitate: & ideò non habet affinitas gradus per se, sed sumptos iuxta gradus consanguinitatis.

Ad secundũ dicendũ, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio nõ per se loquendo, sed quasi per accidẽs, dicebatur, antiquitus affinis, vnde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honestatis iustitiam, quàm propter affinitatem, & propter hoc etiam prohibitio nunc est reuocata.

ARTICVLVS VIII.

Virum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod gradus affinitatis nõ extendantur sicut gradus cõsanguinitatis. Quia vinculum affinitatis est minus forte quàm consanguinitatis, cùm affinitas ex consanguinitate causetur in diuersitate speciei, sicut à causa æquiuoca: sed quantò fortius est vinculum, tantò diutius durat, ergo vinculum affinitatis non durat vsque ad tot gradus, ad quos durat consanguinitas.

Prætered, Ius humanum debet imitari ius diuinum, sed secũdum ius diuinum aliqui gradus consanguinitatis erant prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat, sicut patet de vxore fratris, quã aliquis poterat ducere in vxorem ipso defuncto, non tamen propriam sororem, ergo & nunc debet esse prohibitio æquales de affinitate & consanguinitate.

SED CONTRA, Ex hoc ipso est mihi aliqua affinis quòd meo consanguineo est coniuncta, ergo in quocunque gradu sit vir mihi consanguineus, in illo gradu est mihi affinis: & sic gradus affinitatis computari debent in eodem numero, sicut gradus consanguinitatis.

CONCLVSIO

Tot sunt gradus affinitatis, quot consanguinitatis.

RESPONDEO dicendum, quod ex quo gradus affinitatis sumuntur iuxta gradus consanguinitatis, oportet quod tot sint gradus affinitatis quot sunt gradus consanguinitatis: sed tamen quia affinitas est minus vinculum, quàm consanguinitas, facilius & olim & nunc dispensatio fit in remotis gradibus affinitatis, quàm in remotis gradibus consanguinitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa minoritas vinculi affinitatis respectu consanguinitatis facit varietatem in genere attinentiæ, non in gradibus, & ideò illa ratio non est ad propositum.

Ad secundum dicendum, quod frater non poterat accipere vxorem fratris sui, nisi in casu, scilicet, quando moriebatur sine prole, vt suscitaret semen fratri suo, quod tunc requirebatur, quando per propagationẽ carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum nõ habet, & sic patet quod non ducebat eam vxorem quasi generis propriam personam, sed quasi supplens defectũ fratris sui.

ARTICVLVS IX.

Virum coniugium contractum inter affines vel consanguineos semper sit dirimendum.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd coniugium quod inter affines vel consanguineos est contractum, non semper fit per diuortium dirimendum. Quia quod Deus coniunxit, homo non separet, cùm ergo Deus facere intelligatur quòd facit Ecclesia, quę quandoque tales ignoranter coniungit, videtur quòd si postmodum in notitiam veniant, non sint separandi. Thom. 4. dist. 41. artic. 3

Prætereà, Fauorabilius est vinculum matrimonii, quàm dominii, sed homo per longi temporis præscriptionem acquirit dominium in re, cuius non erat dominus, ergo per diuturnitatem temporis matrimonium ratificatur, etiam si prius natum non fuit.

Prætereà, De similibus simile est iudicium: sed si matrimonium esset dirimendum propter cõsanguinitatem, tũc in casu illo quãdo duo fratres habent duas sorores in vxores, si vnus separatur propter consanguinitatem, & alius pari ratione, separari deberet, quod non videtur: ergo matrimonium non est separandum propter affinitatem & consanguinitatem.

SED CONTRA, Consanguinitas & affinitas impediunt contrahendum, & dirimunt contractum, ergo si probatur affinitas vel consanguinitas, separandi sunt, etiam si dẽfacto contraxerunt.

CONCLVSIO.

Coniugium inter consanguineos & affines contractum semper dirimendum est.

RESPONDEO dicendum, quòd cùm omnis concubitus præter licitum matrimonium sit peccatum mortale, quod Ecclesia omnibus modis impedire conatur, ad ipsam pertinet eos, inter quos non potest esse verum matrimonium, separare, & præcipuè consanguineos & affines, qui sine incestu contrahere non possunt carnaliter.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesia quamuis dono & auctoritate diuina fulciatur, tamen inquantum est hominum congregatio, aliquid de defectu humano in actibus eius peruenit quod non est diuinum, & illa cùm gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur, distinctio quæ fit in facie Ecclesiæ impedimentis ignoratis, non habet inseparabilitatem ex auctoritate diuina, sed est contra auctoritatem diuinam errore hominum inducta, qui excusat à peccato, cùm sit error factã quandiu manet, & propter hoc quando impedimentum ad notitiam peruenit Ecclesiæ, debet prædictam coniunctionem separare.

Ad secundum dicẽdum, quòd illa quæ sine peccato esse non possunt, nulla præscriptione firmãtur, quia vt Inno. dicit, Diuturnitas temporis nõ minuit peccatũ, sed auget, nec ad hoc facit aliquid fauor matrimonii quod inter illegitimas personas esse non poterat.

Ad tertium dicendum, quòd res inter alios acta aliis non præiudicat in foro contentioso, vnde quamuis frater repellatur à matrimonio vnius sororum ex causa consanguinitatis, non propter hoc separat Ecclesia aliud matrimonium quod non accusatur, sed in foro conscientiæ non oportet quòd semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum vxorem suam, quia frequenter tales accusationes ex malevolentia procedunt, & per fallos testes probantur. Vnde non oportet quod conscientiam suam informet ex his quæ circa aliud matrimonium sunt facta. Sed distinguendum videtur in hoc, quia aut habet certam cognitionem de impedimẽto matrimonii, aut opinionem, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet, si secũdo modo, debet reddere, sed non exigere: si tertio, potest reddere & exigere.

ARTICVLVS X.

Virum ad separationem matrimonii contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd ad separationem matrimonii quod est inter affines & cõsanguineos contractum, non sit procedendum per viam accusationis, quia accusationem præcedit inscriptio qua aliquis se ad talionem obligat, si in probatione defecerit, sed hæc non requiruntur quando de matrimonii separatione agitur, ergo ibi locum non habet accusatio.

Prætereà, In causa matrimonii auditur solum propinqui, vt in litera dicitur, sed in accusationibus auditur etiam extranei, ergo in causa separationis matrimonii non agitur per viã accusationis.

Prætereà, Si matrimonium accusari deberet, tunc præcipuè hoc esset faciendum, quando minus difficilè est quod separatur, sed hoc est quando sunt sponsalia tantùm contracta, non autem tunc accusatur matrimonium, ergo nunquam de cętero debet fieri accusatio.

Prætereà, Ad accusandum non præcluditur via alicui per hoc quòd non statim accusat, sed hoc fit in matrimonio, quia si primò tacet ad quando matrimonium contrahebatur, non potest postea matrimonium accusare quasi suspectus, ergo, &c.

SED CONTRA. Omne illicitum potest accusari, sed matrimonium affinium vel consanguineorum est illicitum, ergo de eo potest esse accusatio.

CONCLVSIO.

Per viam accusationis procedendum est ad separationem matrimonii inter consanguineos & affines contracti.

RESPONDEO dicendum, quòd accusatio ad hoc est instituta, ne aliquis sustineatur innocens, qui culpam habet, sicut autem exigno-

ex ignorantia facti contingit quòd aliquis homo reputatur innocens, qui in culpa est, ita ex ignorantia alicuius circunstantiæ contingit quod aliquod factum reputatur licitum, quod est illicitum, & ideo sicut homo accusatur quandoque, ita & factum ipsum accusari potest. & sic matrimonium accusatur, quandò propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum, quod est illegitimum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod obligatio ad pœnam talionis habet locum, quando accusatur persona de crimine: quia tunc agitur ad punitionem eius, sed quãdo accusatur factum; tunc non agitur ad pœnam facientis, sed ad impediendum quod est illicitum, & ideò in matrimonio accusator non se obligat ad aliquã pœnã, sed talis accusatio potest & verbis & scripto fieri, ita quòd exprimatur & persona accusans matrimonium quod accusatur, & impedimentum propter quod accusatur.

Ad secundum dicendum, quòd extranei non possunt scire consanguinitatem, nisi per consanguineos, de quibus probabilius est quod sciant. Vnde quando ipsi tacent, suspicio habetur contra extraneum, quod ex malevolentia procedat, nisi per consanguineos probare voluerit, vnde repellitur ab accusatione quando sunt consanguinei, qui tacent, & per quos probare non potest, sed consanguinei quantumcunque sint propinqui, non repelluntur ab accusatione, quando accusatur matrimonium propter aliquod impedimentum, quod impedit contrahendum, & dirimit contractum, sed quando accusatur ex hoc quòd dicitur non fuisse contractã, tunc parentes tanquam suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius, qui est inferior dignitate & diuitiis, de quibus probabiliter æstimari potest quòd libenter vellent quod matrimonium stãret.

Ad tertium dicendum, quòd si matrimonium nondum est contractum, sed sponsalia tantum, non potest accusari, quia non accusatur, quod non est, sed potest denuntiari impedimentum ne matrimonium contrahatur.

Ad quartum dicendũ, quod ille qui tacuit primo, quandoq; audiatur, postea si velit matrimonii accusare, quandoq; repellitur, quod patet ex Decret. quæ fic dicit. Si post contractum aliquis accusator appareat, cùm non prodierit in publicum, quando secundum consuetudinem in Ecclesia edebatur, vtrum vox suæ accusationis desinat admitti, merito quæri potest. Super quo respondemus, quod si tempore denuntiationis præmissæ is qui iam coniunctos impedit, extra diœcesim existebat, vel alias, denuntiatio non potuit ad eius deuenire notitiã, vt puta si nimiæ infirmitatis seruore laborabat, seu fanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis erat tam teneris constitutus, quod ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri, alioquin tanquam suspectus, est proculdubio repellendus, nisi firmauerit iuramẽto quòd post didicerit ea quæ obtecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

ARTICVLVS XI.

Virum ad separationem matrimonii contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod in tali causa non fit procedendum per testes, sicut in aliis causis, quia in aliis causis adducuntur, ad testificandum quicunque sunt omni exceptione maiores, ergo, &c.

Prætereà. Testes suspecti de priuato odio vel amore, à testimonio repelluntur, sed maximè possunt propinqui esse suspecti de amore respectu vnius partis, & odio ad partem alteram, ergo non est audiendum eorum testimonium.

Prætereà, Matrimonium est fauorabilius, quàm aliæ causæ, in quibus de rebus purè cotporalibus agitur, sed in illis nõ potest idẽ esse testis & accusator ergo in matrimonio videtur quod non conuenienter in causa ista per testes procedatur.

SED CONTRA. Testes inducuntur in causis, vt super his de quibus dubitatur fiat iudici fides, sed ita facienda est iudici fides in causa ista, sicut in aliis causis, quia non debet præciptare sententiã de eo quod non constat, ergo procedendum est hic ex testibus sicut in aliis causis.

CONCLVSIO.

Procedendum est per testes in matrimonii contracti separatione inter consanguineos & affines.

RESPONDEO dicendum, quòd in hac causa oportet quòd per testes veritas pateat sicut & in aliis, tamen, vt Iuristæ dicunt, in hac causa multa specialia inueniuntur, scilicet, quod idem potest esse accusator & testis, & quòd non iurarur de calumnia, cùm sit causa quasi spiritualis, & quòd consanguinei admittuntur ad testificandum, & quòd non obseruatur omnino ordo iudiciarius, quia denuntiatione facta contumax potest excommunicari lite non contestata: & valet hoc testimonium de auditu, & post publicationem testium testes possunt induci & hoc totum est vt peccatum impediatur, quod in tali coniunctione esse potest.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA SEXTA,
De impedimento cognationis spiritualis, in quinque articulos diuisa.

Tertia pars S. Thom.

DEINDE considerandum est de impedimento cognationis spiritualis. Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrũ spiritualis cognatio matrimonium impediat.

Secundò, ex qua causa contrahatur.

Tertiò, inter quos.

Quartò, vtrum transeat à viro in vxorem.

Quintò, vtrum transeat ad filios carnales patris.

ARTICVLVS I.

Virum spiritualis cognatio impediat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd spiritualis cognatio matrimonium nõ impediat. Matrimonium enim non impedit, nisi quod contrariatur alicui bono matrimonii, sed spiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonii, ergo non impedit matrimonium. Thom. 4. dist. 42. q. 3. ar. 1. & 2.

Prætereà, Impedimentum perpetuum matrimonii non potest stare simul cum matrimonio, sed cognatio spiritualis stat simul aliquando cum matrimonio, vt in litera dicitur, sicut cum aliquis in casu necessitatis filium baptizat, quia tunc fit vxori suæ spiritualis cognatione coniunctus, nec tamen matrimonio separatur, ergo spiritualis cognatio matrimonium non impedit.

Prætereà, Vnio spiritus nõ transit in carnem, sed matrimonium est carnalis coniunctio, ergo cùm cognatio spiritualis sit vnio spiritus, non potest transire ad matrimonium impediendum.

Prætereà, Contrariorum non sunt idem effectus, sed spiritualis cognatio videtur esse contraria disparitati cultus, cum spiritualis cognatio sit propinquitas prouenies ex datione sacramenti, vel intentione ad idem, disparitas autem cultus consistit in sacramenti carentia, vt prius dictum est, cùm ergo disparitas cultus matrimonium impediat, videtur quòd spiritualis cognatio nõ habeat hunc effectum.

SED CONTRA, Quantò aliquod vinculum sanctius est, tantò magis est custodiendum, sed vinculum spirituale est sanctius, quàm corporale: cùm ergo vinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, videtur etiam quòd cognatio spiritualis idem faciat.

Prætereà, In matrimonio coniunctio animarũ est principalior, quàm coniunctio corporũ, quia præcedit ipsam, ergo multò fortius spiritualis cognatio matrimonii impedire potest, quàm carnalis.

CONCLVSIO.

Sicut carnalis cognatio impedit matrimonium contrahendum ac contractum, ita & spiritualis, ex Ecclesiæ tamen statuto, si matrimonium præcedat.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut per carnalem propagationem homo accipit esse naturæ, ita per sacramenta accipit esse spiritualis gratiæ: vnde sicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur, est homini naturale, inquantum est res quædam naturæ, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, inquantum est membrum Ecclesiæ, & ideò sicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex Ecclesiæ statuto. Tamen distinguendum est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium, aut sequitur: si præcessit, impedit contrahendum, & dirimit contractum: si sequitur, tunc nõ dirimit vinculum matrimonii. Sed quantum ad actum matrimonii est distinguendum, quia aut spiritualis cognatio inducitur causa necessitatis, sicut pater baptizat filiũ in articulo mortis, & tunc non impedit actum matrimonii ex neutra parte, aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia, & tunc si ille ex cuius actu inducitur, diligẽtiam adhibuit, est eadem ratio sicut & de primo, aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum, sed tamen debet reddere si petatur, quia ex culpa eius non debet aliquod incommodum alius reportare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis cognatio nõ impediat aliquod de principalibus bonis matrimonii, tamen impedit aliquod de secundariis bonis, quod est amicitiæ multiplicatio, quia spiritualis cognatio est sufficiens ratio amicitiæ per se, vnde oportet quòd ad alios per matrimonium familiaritas & amicitia quæratur.

Ad secundum dicendum, quòd matrimonium est vinculum perpetuum, & ideò nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere, & sic quandoq; contingit quòd matrimonium & matrimonii impedimentum stant simul, non autem si impedimentum præcedit.

Ad tertium dicendum, quòd in matrimonio nõ est tantùm coniunctio corporalis, sed etiam spiritualis, & ideò propinquitas spiritus ei impedimentum præstat, sine hoc quòd propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

Ad quartum dicendum, quòd non est inconueniens quòd duo contraria adinuicem contrarientur eidem, sicut magnum & paruum æquali, & sic disparitas cultus, & spiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in vno est maior distantia, in altero maior propinquitas, quàm matrimonium requirat, & ideò ex vtraque parte matrimonium impeditur.

ARTICVLVS II.

Virum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. Sicut enim se habet corporalis cognatio ad corporalem generationem, ita spiritualis ad spiritualem; sed solus baptismus dicitur spiritualis generatio, ergo per solum baptismum contrahitur spiritualis cognatio, sicut & per solam generationem carnalem carnalis cognatio.

Præterea. Sicut in confirmatione imprimitur character, ita in ordine, sed in susceptione ordinis non sequitur spiritualis cognatio, ergo nec ex confirmatione, & sic solum ex baptismo.

Præterea. Sacramenta sunt digniora sacramentalibus, sed ex quibusdam sacramentis spiritualibus cognatio non sequitur, sicut patet in extrema vnctione: ergo multò minus ex catechismo, vt quidam dicunt.

Præterea. Inter sacramentalia baptismi multa alia præter catechismum numerantur, ergo ex catechismo non magis contrahitur spiritualis cognatio, quam ex aliis.

Præterea. Oratio non est minus efficax ad promouendum in bonum, quàm instructio vel catechizatio, sed ex oratione non contrahitur spiritualis cognatio, ergo nec ex catechismo.

Præterea. Instructio quæ fit baptizatis per prædicationem, non minus valet quàm illa quæ fit nondum baptizatis, sed ex prædicatione non contrahitur aliqua cognatio spiritualis, ergo nec ex catechismo.

SED CONTRA. 1. Cor. 12. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui, & sic spiritualis generatio causat spiritualem cognationem, ergo ex prædicatione Euangelij & instructione fit spiritualis cognatio, & non solum ex baptismo.

Præterea, Sicut per baptismum tollitur peccatum originale, ita per pœnitentiam actuale, ergo sicut baptismus causat spiritualem cognationem, ita & pœnitentia.

Præterea, Pater nomen cognationis est, sed per pœnitentiam & doctrinam, & curam pastoralem, & multa huiusmodi, aliquis dicitur alteri spiritualis pater, ergo ex multis aliis præter baptismum & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

CONCLVSIO.

Spiritualis cognatio ex baptismi & confirmationis sacramentis contrahitur.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio, quidam dicunt quòd spiritualis regeneratio sicut per septiformem spiritus sancti gratiam datur, ita per septem efficitur, incipiendo à primo pabulo talis sacramenti, vsque ad confirmationem per Episcopum factam, & per quodlibet horum septem spiritualis cognatio contrahitur. Sed illud non videtur rationabile, quia cognati carnalis non contrahitur nisi per actum generationis completæ, vnde etiam affinitas non contrahitur nisi facta commixtione seminum, ex qua potest sequi generatio carnalis, spiritualis autem generatio non perficitur nisi per aliquod sacramentum, vnde non videtur conueniens quod spiritualis cognatio contrahatur, nisi per aliquod sacramentum. Et ideò alij dicunt, quod per tria tantum sacramenta spiritualis cognatio contrahitur, scilicet, per catechismum, baptismum, confirmationem. Sed isti propriam vocem videntur ignorare, quia catechismus non est sacramentum, sed sacramentale. Et ideò alij dicunt, quòd tantum per duo sacramenta contrahitur, scilicet, per confirmationem & baptismum, & hæc est opinio communior, tamen de catechismo horum quidã dicunt, quod est debile impedimentum, quia impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est carnalis natiuitas. Prima in vtero in qua adhuc quod natã est, est adeò debile quod non possit extra exponi sine periculo, & huic natiuitati assimilatur regeneratio per baptismum, in quo regeneratur aliquis adhuc quasi fouendus intra viram Ecclesiæ. Secunda est natiuitas ex vtero, quãdo iam quod natum erat in vtero tantum roboratum est, quòd potest sine periculo exponi exterioribus, quæ nata sunt corrumpere, & huic assimilatur confirmatio, per quam homo roboratus exponitur in publicum ad confessionem nominis Christi & ideò congruè per vtrumque istorum sacramentorum contrahitur spiritualis cognatio.

Ad secundum dicendum, quòd per ordinis sacramentum non fit alia regeneratio, sed quædã promotio potestatis, & propterea mulier non suscipit ordinem, & sic non potest aliquod impedimentũ præstari matrimonio, & ideò talis cognatio non computatur.

Ad tertium dicendum, quod in catechismo fit quædam professio futuri baptismi, sicut in sponsalibus quædam sponsio futurarum nuptiarum: vnde sicut in sponsalibus contrahitur quidam modus propinquitatis, ita in catechismo ad minus impediens contrahendum, vt quidam dicunt, non tamen in sacramentis aliis.

Ad quartum dicendum, quòd talis professio fidei non fit in aliis sacramentalibus baptismi: sicut in catechismo & ideò non est similis ratio.

Et similiter dicendum ad quintum de oratione, & ad sextum de prædicatione.

Ad septimum dicendum, quòd Apostolus eos ad fidem instruxerat per modum catechismi, & sic alio modo talis instructio habebat ordinem ad spiritualem generationem.

Ad octauum dicendum, quòd per sacramentum pœnitentiæ non contrahitur propriè loquendo, spiritualis cognatio: vnde filius sacerdotis potest contrahere cum illa, quam sacerdos in confessione audiuit, aliàs filius sacerdotis non inueniret in tota parochia mulierem, cum qua contrahere posset, nec obstat quod per pœnitentiam tollitur peccatum actuale, quia hoc non est per modum regenerationis, sed magis per modum sanationis. Sed tamen per pœnitentiam contrahitur quoddam fœdus inter mulierem & sacerdotem confitentem spirituali cognationi simile, vt tantum pecceat eam carnaliter cognoscens, ac si esset sua spiritualis filia, & hoc ideo quia maxima familiaritas est inter sacerdotem & confitentem, & ob hoc ista prohibitio est inducta, vt tollatur peccandi occasio.

Ad nonum dicendum, quod pater spiritualis dicitur ad similitudinem patris carnalis, pater autem carnalis, vt Philosophus dicit in 8. Ethic. tria dat filio, esse, nutrimentum, & institutionem, & ideo spiritualis pater aliquis, alicuius dicitur ratione alicuius horũ trium, tamen ex hoc quod est spiritualis pater, non habet spiritualem cognationem, nisi conueniat cũ patre, quantum ad generationem, per quam est esse, & sic etiam potest solui octauum, quod præcessit.

ARTICVLVS III.

Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi & leuantem de sacro fonte.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod cognatio spiritualis non contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuãtem de sacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquitas solum ex parte eius cuius semine generatur proles, non autẽ ex parte eius qui filium natum suscipit, ergo nec spiritualis cognatio contrahitur inter eum, qui suscipit de sacro fonte, & eum qui suscipitur.

Præterea, Ille qui in sacro fonte leuat, anadechus à Dionisio dicitur: & ad eius officium spectat puerum instruere: sed instructio non est sufficiens causa spiritualis cognationis, vt dictum est, ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de sacro fonte leuatur.

Præterea, Potest contingere quòd aliquis leuet aliquem de sacro fonte antequam ipse sit baptizatus, sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cognatio, quia ille qui non est baptizatus, non est capax alicuius spiritualitatis, ergo aliquem leuare de sacro fonte, non sufficit ad spiritualem cognationem contrahendam.

SED CONTRA est definitio spiritualis cognationis supra inducta, & auctoritates quæ ponuntur in litera.

CONCLVSIO.

Spiritualis cognatio inter suscipientem baptismi sacramentum, & ipsum leuantem de sacro fonte contrahitur.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre & patre, ita in generatione spirituali aliquis renascitur filius Dei sicut patris: & Ecclesia sicut matris, sicut autem ille qui sacramentum confert, gerit personam Dei, cuius instrumentum & minister est, ita ille qui baptizatum suscipit de sacro fonte aut confirmandum tenet, gerit personam Ecclesiæ, vnde ad vtrumque spiritualis cognatio contrahitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non tantum pater, ex cuius semine generatur proles, habet cognationem carnalem ad natum, sed etiam mater quæ materiam subministrat, & in cuius vtero generatur, & ita etiam anadechus qui baptizandum vice totius Ecclesiæ offert & suscipit, & confirmandum tenet, spiritualem cognationem contrahit.

Ad secundum dicendum, quòd non ratione instructionis debilis sed ratione generationis spiritualis, ad quam operatur, cognationem spiritualem contrahit.

Ad tertium dicendum, quod non baptizatus non potest aliquem leuare de sacro fonte, cum non sit membrum Ecclesiæ, cuius typum gerit in baptismo suscipiens, nec tamen aliquam cognationem spiritualem cõtrahere potest, quia est expers spiritualis vitæ, in quam homo primo per Baptismum nascitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd cognatio spiritualis non transeat à viro in vxorem, quia spiritualis vnio & corporalis sunt disparatæ & diuersorum generum ergo mediante carnali coniunctione quæ inter virum & vxorem est non transitur ad spiritualem cognationem.

Præterea, Magis conueniunt in spirituali generatione, quæ est causa spiritualis cognationis, pater & mater spiritualis, quàm vir qui est spiritualis pater, & vxor, sed pater & mater spiritualis nullam ex hoc spiritualem cognationem contrahunt, ergo nec vxor contrahit aliquam spiritualem cognationem ex hoc, quod vir eius sit pater alicuius spiritualis.

Præterea, Potest contingere quòd est baptizatus vir, & vxor nõ est baptizata, sicut quando est ab infidelitate cõuersus sine alterius coniugis cõuersione: sed spiritualis cognatio non potest peruenire ad non baptizatum, ergo non transit semper de viro ad vxorem.

Præterea, Vir & vxor possunt aliquem simul de fonte leuare, si ergo spiritualis cognatio à viro transiret in vxorẽ, sequeretur quòd vterque coniugum esset bis pater & mater spiritualis eius, quod est inconueniens.

SED

SED CONTRA. Bona spiritualia magis multiplicabilia sunt, quàm corporalia: sed cõsanguinitas corporalis virt transit ad vxorem per affinitatem, ergo multò magis spiritualis.

CONCLVSIO.

Transit spiritualis cognatio à viro in vxorem quã carnaliter cognouit, si quis per proprium actum alterius filium de sacro fonte leuat.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis potest fieri alicuius compater dupliciter. Vno modo per actum alterius, qui baptizat, vel in baptismo suscipit filium eius, & sic cognatio spiritualis non transit à viro in vxorem, nisi forte ille sit filius vxoris, quia tunc directè vxor contrahit cognationem spiritualem, sicut & vir. Alio modo per actum proprium, sicut cum leuat filium alterius de sacro fonte, & sic cognatio spiritualis transit ad vxorem, quam iam carnaliter cognouit, non autem si nondum sit matrimonium consummatum, quia nondum affecti sunt vna caro, & hoc est per modum cuiusdã affinitatis, vnde etiã pari ratione videtur transire ad mulierem, quæ est carnaliter cognita, quamuis non sit vxor, vnde versus:

Quæ mihi, vel cuius natum mea fonte leuauit,
Hæc mea commater, fieri mea non valet vxor.
Si qua meæ natum non ex me forte leuauit,
Hanc post fata mea non inde neabor habere.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ex hoc quòd sunt diuersorum generũ vnio corporalis & spiritualis, potest concludi quod vna non est altera, non autem quod vna non possit esse causa alterius, vel per se vel per accidens.

Ad secundum dicendum, quod pater spiritualis & mater spiritualis etsi dem non cõiunguntur in cognatione spirituali nisi per accidens, quia ad hoc vnus per se sufficeret. Vnde nõ oportet quòd ex hoc aliqua cognatio spiritualis inter eos nascatur, quin possit esse inter eos matrimonium, vnde versus,

Vnus semper erit compatrum spiritualis.
Alter carnalis, non fallit regula talis.

Sed per matrimonium fit & vir & vxor vna caro per se loquendo, & ideò non est simile.

Ad tertium dicendũ, quòd si vxor non sit baptizata, non peruenit ad eam spiritualis cognatio propter hoc quod non est capax, non ex hoc quòd non possit per matrimonium traduci spiritualis cognatio à viro in vxorem.

Ad quartum ergo dicendũ, quòd ex quo inter patrem spiritualem & matrem non contrahitur aliqua cognatio spiritualis, nihil prohibet quin vir & vxor simul aliquem de sacro fonte leuent, nec est inconueniens quod vxor ex diuersis causis efficiatur mater spiritualis eiusdem, sicut etiam potest esse quod est affinis & consanguinea eiusdem per carnalem propinquitatem.

ARTICVLVS V.

Vtrum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod non transeat ad filios carnales patris spiritualis, quia spirituali cognationi non assignantur gradus, essent autem gradus, si transirent à patre in filium, quia persona generata mutat gradum, vt suprà dictum est, ergo non transit ad filios carnales patris spiritualis.

Præterea, Pater eodem gradu attinet filio, & frater tanti, si ergo cognatio spiritualis transit à patre in filiũ, eadem ratione transibit à fratre in fratrem, quod falsum est.

SED CONTRA est quod in litera probatur per authoritatẽ.

CONCLVSIO.

Spiritualis cognatio transit ad filios carnales spiritualis patris, ita dirimit contrahendum, & iam contractum matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quod filius est aliquid patris, & non econuerso, vt dicitur in 8. Ethico. & ideò spiritualis cognatio transit à parte in filium, & non econuerso, & sic patet quod tres sunt cognationes spirituales. Vna quę dicitur spiritualis paternitas, quę est inter patrem & filium spiritualem. Alia quæ dicitur compaternitas, quæ est inter patrem spiritualem & carnalem eiusdem. Tertia autem dicitur spiritualis fraternitas, quæ est inter filium spiritualem & filios carnales eiusdem patris, & quælibet harum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd persona addita per carnali propagationem facit gradum respectu illius personæ quæ eodem genere attinet, non autem respectu eius quæ attinet in alio genere, sicut filius attinet in eodem gradu vxori patris in quo & pater, quamuis alio genere attinentiæ, spiritualis autem cognatio est alterius generis, quàm carnalis, & ideò non in eodẽ gradu attinet filius spiritualis filio naturali patris sui spiritualis, in quo attinet et pater eius, quo mediante cognatio spiritualis transit, & ita non oportet quod spiritualis cognatio habeat gradum.

Ad secundum dicendum, quod frater non est aliquid fratris sicut filius est aliquid patris, sed vxor est aliquid viri, cũ quo effecta est vnum corpus, & ideò à fratre in fratem non transit, siue sit ante genitus, siue post fraternitatem spiritualem.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMASEPTIMA,
De cognatione legali, quæ est per adoptionem.
in tres articulos diuisa.

Tertia pars S. Thom.

EINDE considerandũ est de cognatione legali quæ est per adoptionem.

D Circa quod quæruntur tria.

Primò, quid sit adoptio.

Secundo, vtrum ex ea aliquod vinculum contrahatur matrimonium impediens.

Tertiò, inter quas personas contrahatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter adoptio definiatur. Adoptio enim est extraneæ personæ in filium vel nepotẽ, vel deinceps legitima assumptio, filius enim debet esse subditus patri, sed aliquãdo ille qui adoptatur, non transit in potestatem patris adoptantis, ergo non semper per adoptionem aliquis in filium assumitur. *Tho. 4. dist. 24 q. 2. ar. 1. & seq.*

Præterea, Parentes debent filiis thesaurizare, 2. Corinth. 12. Sed pater adoptans non oportet quod semper adoptato thesaurizet, quia quandoq; adoptatus non succedit in bonis adoptantis, ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

Præterea, Adoptio, per quam aliquis in filium assumitur, similatur generationi naturali, per quam naturaliter producitur filius: ergo cui competit naturalis generatio filij, competit adoptio, sed hoc est falsum, quia ille qui non est iuris, & qui est minor quindecim annis, & mulier, non possunt adoptare, qui tamen possunt filium naturaliter generare, ergo adoptio nõ dicitur propriè assumptio alicuius in filium.

Præterea, Assumptio extraneæ personæ in filium videtur esse necessaria ad suppletionem defectũ naturalium filiorum, sed ille qui non potest generare, vt iuuenis, vel frigidus, maximè patitur defectum in filiis naturalibus, ergo ei maximè competit assumere aliquem in filium, sed non competit ei adoptare, ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

Præterea, In spirituali cognatione, vbi aliquis in filium assumitur, sine carnis propagatione, potest indifferenter maior ætate effici pater minoris, & econuerso, quia iuuenis potest senem baptizare, & econuerso. Si ergo per adoptionem aliquis assumitur in filium sine carnis propagatione, similiter posset indifferenter senior iuniorem, vel minor seniorem adoptare, quod non est verum, & sic idem quod prius.

Præterea. Adoptatus non differt secundum aliquem gradum ab adoptante, ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & sic inconuenienter dicitur quod adoptatur in nepotem.

Præterea, Adoptio ex dilectione procedit, vnde & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptasse, sed charitas maior habenda est ad proximos quàm ad extraneos, ergo non debet esse adoptio extraneæ personæ, sed magis propinquæ.

CONCLVSIO.

Adoptio est extraneæ personæ in filium, seu filiam, vel nepotem legitima assumptio.

RESPONDEO dicendum, quod ars imitatur naturam, & supplet defectũ naturæ in illis, in quibus natura deficit, vnde sicut per naturalem generationẽ aliquis filiũ producit, ita per ius positiuum, quod est ars boni & æqui, potest aliquis alium sibi assumere in filium ad similitudinem filij naturalis, & ad suppiendũ filiorum deperditorũ defectum, propter quod præcipuè adoptio est introducta, & quia assumptio importat terminum à quo propter quod assumens non est assumptum, oportet quod ille qui assumitur in filiũ, sit persona extranea, ergo sicut naturalis generatio habet terminum ad quem, scilicet, formã, quæ est finis generationis, & terminum à quo, scilicet, formam cõtrariam, ita generatio legalis habet terminum ad quem, scilicet, filium vel nepotem, & terminum à quo personam extraneam, & sic patet quod prædicta assignatio comprehendit genus adoptionis, quia dicitur legitima assumptio, & terminum à quo, quia dicitur extraneæ personæ, & terminum ad quem, quia dicitur in filium vel nepotem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod filiatio adoptionis est quædam imitatio filiationis naturalis, & ideò duplex est adoptionis species. Vna quę perfectè naturalẽ filiationẽ imitatur, & hæc vocatur arrogatio, per quã traducitur adoptatus in potestatem adoptantis, & sic adoptatus succedit patri adoptãti ex intestato, nec potest eum pater sine culpa priuare quarta parte hæreditatis, sic autem adoptari non potest nisi ille qui est sui iuris, qui, scilicet, nõ habet patrem, aut si habet, est emancipatus, & hæc adoptio nõ fit nisi authoritate Principis. Alia adoptio est quæ imitatur naturalẽ filiationem imperfectè, quæ vocatur simplex adoptio, per quam adoptatus non transit in potestatẽ adoptãtis. Vnde magis est dispositio quædam ad perfectam adoptationẽ, quàm adoptio perfecta, & secundũ hanc potest adoptari etiam ille qui non est sui iuris, & sine authoritate Principis ex authoritate Magistratus, & sic adoptatus non succedit in bonis adoptantis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis suis in testamento dimittere nisi velit.

Et per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd generatio naturalis ordinatur ad speciẽ consequendã, & ideò omnibus cõpetit posse naturaliter generare, in quibus natura speciei non est impedita: sed adoptio ordinatur ad hæreditatis successionem, & ideò illis solis cõpetit qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

habent potestatem disponendi de hereditate sua. Vnde qui non est sui iuris, vel est minor viginti quinq; annorum, aut mulier, non potest adoptare aliquem nisi ex speciali concessione Principis.

Ad quartum dicendũ, quòd per eum qui habet impedimentum perpetuum ad generandum, non potest hæreditas transire in posterum. Vnde ex hoc ipso iam debetur filiis, qui succedere ei debẽt iure propinquitatis, & ideò non ei competit adoptare, sicut nec naturaliter generare, & præterea maior est dolor de filiis amissis, quàm de illis qui nunquam sunt habiti, & ideò habentes impedimentum generationis, non indigent solatio contra carentiã filiorum, sicut illi qui habuerunt & amiserũt, vel etiam qui habere potuerunt, sed aliquo impedimẽto accidentali carent.

Ad quintum dicendum, quod spiritualis cognatio contrahitur per sacramentum quo fideles renascuntur in Christo, in quo non differt masculus & fœmina, seruus & liber, iuuenis & senex, & ideò indifferenter quilibet potest effici pater spiritualis alterius, sed adoptio fit ad hæreditatis successionem, & quandam subiectionem adoptati ad adoptantem, nõ autem est cõueniens quod antiquior iuueni in cura rei familiaris subdatur, & ideò iunior non potest adoptare seniorem, sed oportet secundum leges, quòd adoptatus sit in tantũ adoptante iunior, quod possit eius esse filius naturalis.

Ad sextum dicendum, quòd sicut contingit amitti filios, ita & nepotes, & deinceps, & ideò cum adoptio sit inducta in solatium filiorum amissorum, sicut per adoptionem potest surrogari in locum filij, ita in locum nepotis, & deinceps.

Ad septimum dicendum, quod propinquus iure propinquitatis debet succedere, & ideò nõ competit ei quòd per adoptionem ad successionem deducatur, & si aliquis propinquus, cui non competat successio hæreditatis, adopterur, non adoptatur inquantum est propinquus, sed inquantum est extraneus à iure successionis in bonis adoptantis.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium, quia spiritualis est dignior quàm cura corporalis: sed ex hoc quod aliquis curæ alicuius subiicitur spiritualiter, non contrahit aliquod propinquitatis vinculum, aliàs omnes qui habitant in parochia, essent propinqui sacerdotis, & cum filio eius non possent contrahere, ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere potest.

Præterea. Ex hoc quod aliquis alic ui sit beneficus, non contrahitur aliquod propinquitatis vinculũ: sed nihil aliud est adoptio, quàm collatio cuiusdam beneficij, ergo ex adoptione non fit aliquod propinquitatis vinculum.

Præterea. Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, vt Philosophus dicit, quia, scilicet, ab ipso habet esse, nutrimẽtum, & disciplinam, hæreditatis autem successio est posterius ad ista, sed per hoc quod aliquis alicui prouidet in nutrimento & disciplina, non contrahitur aliud propinquitatis vinculum, aliàs nutrientes & pædagogi & magistri essent propinqui, quod falsum est, ergo nec per adoptionem, per quam aliquis succedit in hæreditate alterius, contrahitur aliqua propinquitas.

Præterea. Sacramenta Ecclesiæ non subduntur humanis legibus, sed matrimonium est sacramentum Ecclesiæ, cùm ergo adoptio fit inducta per legem humanã, videtur quod non possit impedire matrimonium aliquod vinculum ex adoptione contractum.

SED CONTRA. Cognatio matrimoniũ impedit, sed ex adoptione quædam cognatio causatur, scilicet, legalis, vt patet per eius definitionem, est enim legalis cognatio quædam proximitas proueniens ex adoptione, ergo ex adoptione causatur vinculum, per quod matrimonium impeditur.

Præterea. Hocidẽ habetur ex authoritatibus in litera positis.

CONCLVSIO.

Humanis legibus iure decretum est, & ab Ecclesia approbatum, vt legalis cognatio matrimonium impediat.

RESPONDEO dicendum, quod lex diuina illas præcipuè personas à matrimonio excludit, quas necesse erat cohabitare, ne vt Rabbi Moyses dicit, si ad eas liceret carnalis copula, facilis pateret concupiscentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium est ordinatum, & quia filius adoptatus conuersatur in domo patris adoptantis, sicut filius naturalis, ideò legibus humanis prohibitum est inter tales matrimonium contrahi, & talis prohibitio est per Ecclesiam approbata, & inde habet quod legalis cognatio matrimonium impediat.

Et per hoc patet solutio ad prima tria, quia per omnia illa non inducitur talis cohabitatio, quæ possit fomentum concupiscentiæ præstare, & ideò in eis non causatur propinquitas, quæ matrimonium impediat.

Ad quartum dicendum, quod prohibitio legis humanæ nõ sufficeret ad impedimentum matrimonij, nisi interueniret Ecclesiæ authoritas, quæ idem etiam interdicit.

ARTICVLVS III.

Vtrum cognatio legalis contrahatur solùm inter adoptantem patrem & filium adoptatum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod talis cognatio non contrahatur, nisi inter patrem adoptantem & filium adoptatum. Maximè enim videtur quod deberet contrahi inter patrem adoptantem, & mattem naturalem adoptati, sicut accidit in cognatione spirituali, sed inter tales nulla cognatio est legalis, ergo nec inter alias aliquas personas præter adoptantem & adoptatum.

Præterea. Cognatio impediens matrimonium, est perpetuum impedimentum, sed inter filium adoptatum & filiam adoptantis non est perpetuum impedimentũ, quia soluta adoptione per mortem adoptantis, vel emancipationem adoptati, potest contrahere cum ea, ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatem, quæ matrimonium impediret.

Præterea. Cognitio spiritualis in nullam personam transit, quæ non potsit ad aliquod sacramentum tenere vel suscipere, vnde in non baptizatum nõ transit, sed mulier non potest adoptare, vt ex dictis patet, ergo cognatio legalis non transit à viro in vxorem.

Præterea. Cognatio spiritualis est fortior quàm legalis, sed spiritualis non transit in nepotem, ergo nec legalis.

SED CONTRA, Plus cõcordat cognatio legalis cum coniunctione carnis vel propagatione, quàm spiritualis, sed spiritualis transit in alteram personam, ergo & legalis.

Præterea, Ad hoc sunt authoritates, quæ in litera ponuntur.

CONCLVSIO.

Legalis cognatio omnium descendentium, & per modum cuiusdam affinitatis contracta perpetuò matrimonium impedit, ea autem, quæ est inter filium adoptiuum & naturalem filium, tamdiu impedit, quamdiu manserit in adoptantis potestate.

RESPONDEO dicendum, quòd triplex est legalis cognatio. Prima quasi descendentium, quæ cõtrahitur inter patrem adoptantem & filium adoptatum, & filium filij adoptiui, & nepotem, & sic deinceps. Secunda, quæ est inter filium adoptiuum & filium naturalem. Tertia, per modum cuiusdam affinitatis, quæ est inter patrem adoptantem & vxorem filij adoptiui, vel econtrario inter filium adoptatum & vxorem patris adoptantis. Prima ergo cognatio & tertia perpetuò matrimonium impediunt. Secunda autem non, nisi quãdiu manet in potestate patris adoptantis, vnde mortuo patre vel filio emancipato, potest contrahi inter eos matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd per generationem spiritualem non trahitur filius extra potestatem patris, sicut fit per adoptionem, & sic filius spiritualis remanet filius vtriusq; simul, non autem filius adoptonis, & ideò non contrahitur aliqua propinquitas inter patrem adoptantem, & matrem, vel patrem naturalem, sicut erat in cognatione spirituali.

Ad secundum dicendum, quod cognatio legalis impedit matrimonium propter cohabitationem, & ideò quando soluitur necessitas cohabitationis non est incõueniens, si prædictum vinculum non maneat, sicut quando fuerit extra potestatem eiusdem patris; sed pater adoptans & vxor eius semper quandam authoritatem retinent super filium adoptatum & vxorem eius, & propter hoc manet vinculum inter eos.

Ad tertium dicendum, quod etiam mulier ex concessione Principis adoptare potest, vnde & in ipsam transit cognatio legalis. Et præterea non est causa quare cognatio spiritualis non transit in baptizatum: quia non potest tenere ad sacramẽtum, sed quia non est alicuius spiritualitatis capax.

Ad quartum dicendum, quod per generationẽ spiritualem filius non ponitur in potestate & cura alterius patris spiritualis sicut in cognatione legali: oportet enim quod quicquid est in potestate filij, transeat in potestatem adoptantis patris. Vnde adoptatus pater, adoptantur filij & nepotes, qui sunt in potestate adoptati.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMAOCTAVA,

De impedimentis frigiditatis, maleficij, furiæ & amentiæ, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de quinque impedimentis matrimonij, scilicet, de impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, incestus & defectus ætatis. Et circa hoc quæruntur quinque.

Primò, vtrum frigiditas matrimonium impediat.
Secundò, vtrum maleficium.
Tertiò, vtrum furia vel amentia.
Quartò, vtrum incestus.
Quintò, vtrum defectus ætatis.

ARTICVLVS I.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis non est de essentia matrimonij, quia perfectiora sunt matrimonia hominum pari voto continentium, sed frigiditas nihil tollit de matrimonio nisi carnalem copulam, ergo non est impedimentum dirimens matrimonium contractum.

Præterea,

Præterea, Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulam, ita nimia caliditas quæ hominem exiccat, sed caliditas non ponitur matrimonij impedimentum, ergo nec frigiditas debet poni.

Præterea, Omnes senes sunt frigidi, sed senes possunt matrimonium contrahere, ergo, &c.

Præterea. Si scit mulier virũ esse frigidum, quando cum eo contrahit, verum est matrimonium, ergo frigiditas, quantum est de se, non impedit matrimonium.

Præterea, Contingit in aliquo esse siccitatem sufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cum aliqua virgine, quia cirò calidum euaporat ratione suæ debilitatis, vt ad corrumpendum virginem nõ sufficiat, & similiter est in aliquo sufficiens caliditas ad pulchram, quæ magis concupiscen tiam inflammat, quæ non sufficienter ad turpem mouet, ergo videtur quòd frigiditas, & si impediat respectu vnius, non tamen impedit simpliciter.

Præterea, Mulier est vniuersaliter frigidior viro, sed mulieres nõ impediuntur à matrimonio, ergo nec frigidi.

SED CONTRA est quod dicitur extra, de frigidis & maleficiatis. Sicut puer qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio, ita qui impotentes iunt, minimè apti ad cõtrahenda matrimonia reputantur, tales autem sunt frigidi, ergo, &c.

Præterea, Nullus potest se obligare ad impossibile, sed in matrimonio homo se obligat ad carnalem copulam, quia ad hoc dat alteri sui corporis potestatem, ergo frigidus qui non potest carnaliter copulari, non potest matrimonium contrahere.

CONCLVSIO.

Frigiditas, seu impotentia coëundi non quidem ex ætate, sed ex defectu naturæ, simpliciter incurabili, dirimit matrimonium contrahendum, etiam contractum, post triennium ad minus ex Ecclesiæ statuto.

RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio est contractus quidam, quo vnus alteri obligatur ad debitũ carnale soluendum. Vnde sicut in aliis contractibus non est cõueniens obligatio si aliquis se obligat ad hoc quod nõ potest dare vel facere, ita non est conueniens matrimonio contractus, si fiat ab aliquo, qui debitum carnale soluere non possit, & hoc impedimentum vocatur impotentia coëundi nomine generali, quæ quidem potest esse vel ex causa intrinseca & naturali, vel extrinseca & accidentali, sicut per maleficium, de qua post dicetur. Si autem sit ex causa naturali, hoc potest esse dupliciter. Quia vel est temporalis, cui potest subuenire remedio medicinę, vel per excessum gratis, & tunc soluit matrimonium, vel est perpetua, & tunc soluit matrimonij, ita quòd ille, ex parte cuius allegatur impedimentum perpetuò maneat absque spe coniugij, alius nubat cui vult in Domino. Ad hoc autẽ cognoscendum vtrum sit impedimentũ perpetuum vel non. Ecclesia tempus determinatũ adhibuit, in quo huius rei posset esse experimentum, scilicet, triennium. Quòd si post triennium in quo fideliter ex vtraq; parte dederunt operam copulæ carnali implendæ, inueniatur matrimonium non esse consummatum, iudicio Ecclesiæ dissoluitur, & tamen in hoc quandoque Ecclesia errat, quia per triennium quandoque non sufficienter experiri potest perpetuitas impotentiæ. Vnde Ecclesia si se deceptam inueniat per hoc, quod ille in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam cum alia vel cum eadem perfecisse, reintegrat matrimonium præcedens, & dirimit secundum, quamuis de eius licentia fit factum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis actus carnalis copulæ non sit de essentia matrimonij, tamẽ sequitur ad hoc quod est de eius essentia, quia per matrimonium datur vtrique coniugum potestas in corpore alterius respectu carnalis copulæ.

Ad secundum dicendum, quòd caliditas superflua vix potest esse impedimentum, si tamen inueniretur quòd per triennium impediret carnalem copulam, iudicaretur perpetuum, tamen quia frigiditas magis & frequentius impedit (tollit enim non solùm commixtionem seminum, sed etiam vigorem membrorũ, quo fit commixtio corporum) ideò frigiditas magis hìc ponitur impedimentum quàm caliditas, cùm omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

Ad tertium dicendum, quòd senes quamuis non habeant caliditatem sufficientem ad generandũm, tamen habent caliditatem sufficientem ad carnalem copulam, & ideò cõceditur eis matrimonium, secundum quod est in remedium, quamuis nõ competat eis secundum quòd est officium naturæ.

Ad quartum dicendum, quod in quolibet contractu hoc vtiliter tenetur, quòd ille qui est impotens ad soluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat ad eius solutionẽ, tamen potest impotens esse tripliciter. Vno modo, quia non potest soluere de iure, & sic talis impotentia omnibus modis facit contractum esse nullum, siue sciat ille, cum quo facit talem contractum hanc impotẽtiam, siue non. Alio modo, quia non fit soluendo de facto, & tunc si sciat ille, cum quo contrahit hanc impotentiam, & nihilominus contrahit, ostenditur quòd alium finem ex cõtractu quærit, & ideò contractus stat. Si autem nescit, tunc cõtractus nullus est, & ideò frigiditas quæ causat talem impotẽtiam, vt homo non possit de facto soluere debitum, & conditio seruturis, per quam non potest homo de facto liberè reddere, impediunt matrimonium quando alter coniugum ignorat hoc, quod alius nõ potest reddere debitũ, impedimentũ autem per quod quis non potest de iure reddere debitum, vt consanguinitas, annullat contractum matrimonium, siue sciat alter coniugum, siue non: & propter hoc Magister ponit, quod hæc duo faciunt personas non omnino illegitimas.

Ad quintum dicendũ, quod nõ potest esse perpetuũ impedimentum naturale viro respectu vnius personæ & non respectu alterius, sed si nõ possit implere carnalem actũ cũ virgine, & possit cũ corrupta, tũc medicinaliter aliquo instrumento possunt claustra pudoris frangi & ei cõiungi, nec esset hoc cõtra naturã, quia nõ fieret ad delectationem, sed ad medicamentũ, abominatio autẽ mulieri nõ est causa carnalis, sed causa accidentalis extrinseca, & ideo de ea est iudicium idem, quod de maleficio, quod post dicetur.

Ad sextum dicendum, quòd mas est agens in generatione, sed fœmina est patiens, & ideò maior caliditas requiritur in mari, quã in fœmina ad opus generationis. Vnde frigiditas facit impedimentum in viro, sed in muliere potest esse impedimentum naturale ex alia causa, scilicet, arctatione, & tunc idem est iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate viri.

ARTICVLVS II.

Vtrum maleficium possit impedire matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd maleficium nõ possit matrimonium impedire. Huiusmodi enim maleficia fiunt operatione dæmonũ, sed dæmones nõ habẽt potestatẽ ad impediendum matrimonij actum magis, quàm corporales alios actus quos impedire nõ possunt, quia sic totum mundum perimerẽt, si commestionem, & gressum, & alia huiusmodi impedirent, ergo per maleficia non potest impediri matrimonium.

Præterea, Opus Dei est fortius, quàm opus diaboli, sed maleficiũ est opus diaboli, ergo non potest impedire matrimonium: quod est opus Dei.

Præterea, Nullum impedimentum dirimit contractum matrimonium, quod non sit perpetuum, sed maleficium non potest esse impedimentum perpetuum, quia cum diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores, expulso peccato tolleretur maleficiũ, vel per aliud maleficium, vel etiam per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendam vim dæmonum, ergo maleficium nõ potest impedire matrimonium.

Præterea, Carnalis copula non potest impedire nisi impediatur potentia generandi, quę est principium eius: sed vnius viri generatiua potentia se habet ad omnes mulieres quasi æqualiter, ergo per maleficium non potest esse impedimentum respectu vnius, nisi sit respectu omnium.

SED CONTRA est quod dicitur in Decre. 33. q. 1. si per formã carias vel maleficas, & infra. Si fascinati non poterunt, separari valebunt.

Præterea, Potestas dæmonum est maior quàm potestas hominis Iob. 1. Non est potestas super terram, &c. sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam potestatẽ vel castraturam, & ex hoc matrimonij impeditur, ergo multò fortius virtute dæmonis hoc fieri potest.

CONCLVSIO.

Impotentes ex maleficio perpetuo, & post triennium alteram quærere copulam possunt, aliàs minimè.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd maleficium nihil aliud erat in mundo, nisi in æstimatione hominũ, qui effectus naturales, quorum causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra auctoritatem sanctorũ, qui dicunt quòd dæmones habent potestatem supra corpora, & supra imaginationem hominum, quandoà Deo permittuntur. Vnde per eos maleficia aliqua signa facere possunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia nõ credit esse dæmones nisi in æstimatione vulgi tantum, vt terrores quos sibi facit homo ex sua æstimatione imputet dæmoni, & quòd etiam ex imaginatione aliquæ figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc verba fides repudiat, per quam angelos de cœlo cecidisse, & dæmones esse credimus, & subtilitate suæ naturæ multa posse quæ nos non possumus, & illi qui eos ad faciendum talia inducunt, malefici vocantur. Et ideò alij dixerunt quod per maleficia præstare potest impedimentum carnalis copulæ, sed nullum tale est perpetuum, vnde non dirimit matrimonium contractum, & dicunt iura esse reuocata quæ hoc dicebant. Sed hoc est contra experimentum, & cõtra noua iura quæ antiquis concordant, & ideò distinguendum est, quia impotentia coëundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit, aut non est perpetua, & tunc non dirimit, & ad hoc experiendum eodem modo Ecclesia tempus triennij præfixit, sicut & de frigiditate dictũ est, tamen hæc differentia est inter maleficium & frigiditatẽ, quia qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad vnam, sicut ad aliam, & ideò quando matrimonium dirimitur, nõ datur licentia ei, vt coniungatur alteri, sed ex maleficio homo potest esse impotens ad vnam & non ad aliam, & ideo quando iudicio Ecclesiæ matrimonium dirimitur, vtrique datur licentia, vt alteram copulam quærat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia corruptio peccati prima, per quã homo factus est seruus diaboli, in nos per actũ gene-

rationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratiuæ deuenit, ideò maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc æ̃u magis quàm in alijs, sicut in serpentibus magis ostenditur virtus maleficiorũ, quàm in alijs animalibus, vt dicitur, quia per serpentem diabolus mulierem reniauit.

Ad secundum dicendũ, quod opus Dei potest opere diaboli impediri diuina permissione, non quòd diabolus sit Deo fortior, vt per violentiam opera eius destruat.

Ad tertium dicendum, quòd maleficij est ira perpetuum, quòd non potest habere remedium humanum, quamuis Deus posset remedium præstare, dæmonẽ cogendo, vel etiã dæmon desistendo, non enim semper oportet, vt id quod per maleficium factum est, polsit maleficium per aliud destrui, vt ipsi malefici confitentur: & tamen si posset per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Similiter non oportet, quòd si per peccatum aliquod diabolo data est potestas in aliquem, quòd cessante peccato, cesset potestas, quia pœna interdũ remanet, culpa transeunte. Similiter etiam exorcismi Ecclesiæ non valerent ad reprimendum dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales, iudicio diuino hoc exigente, sed semper tamẽ valent contra illas infestationes dæmonum, contra quas instituti sunt.

Ad quartum dicendum, quod maleficium quandoq; potest præstare ad omnes impedimentũ, quandoq; ad vnam tantũ, quia diabolus uolũtaria causa est non ex necessitate naturæ agens. Et præterea impedimentum maleficij potest esse ex impressione dæmonis & imaginatione hominis, ex qua tollitur vtro concupiscentia mouens ad talem mulierem, & non ad aliam.

ARTICVLVS III.

Vtrum furia impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod furia nõ impedit matrimonium. Matrimonium enim spirituale quod in baptismo cõtrahitur, dignius est quàm carnale sed furiosi possunt baptizari, ergo & matrimonium contrahere.

Præterea, Frigiditas impedit matrimonium, inquantum impedit carnalem copulam, quæ non impeditur per furiam, ergo nec matrimonium.

Præterea, Matrimonium non dirimitur nisi per aliquod impedimentum perpetuum, sed de furia non potest sciri, quod sit impedimentum perpetuum, ergo non dirimitur matrimonium.

Præterea, In versibus supradictis sufficienter continentur impedimenta impedientia matrimonium, sed ibi non fit mentio de furia, ergo, &c.

SED CONTRA, Plus tollit vsum rationis furia quàm error, sed error impedit matrimonium, ergo & furia.

Præterea, Furiosi non sunt idonei ad aliquẽ contractum faciendum, sed matrimoniũ est contractus quidam, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Furia matrimonium sequens, illud nullatenus dirimit, præcedens verò quandoque dirimit.

RESPONDEO dicendum, quod furia, aut præcedit matrimonium, aut sequitur, si sequitur, nullo modo dirimit ipsum, si autem præcedit, tunc aut furiosus habet lucida interualla, aut non, si habet, tunc quamuis dum est in illo interuallo non sit rutum quòd matrimoniũ cõtrahat, quia nesciret prolem educare, tamen si contrahit est matrimoniũ: si autem non habet, vel si quando non habet contrahit, tunc quia non potest esse consensus vbi deest rationis vsus, non erit verum matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd vsus rationis non exigitur ad baptismum quasi causa ipsius, sicut exigitur ad matrimonium, & ideò non est similis ratio, cùm de baptismo furiosorum dictum est supra.

Ad secundum dicendum, quòd furia impedit matrimonium ratione suæ causæ, quæ est consensus, quamuis non ratione actus, vt frigiditas, sed simul Magister de ea determinat, cũ frigiditate, quia vtrunque est quidam naturæ defectus.

Ad tertium dicendum, quod momentaneũ impedimentũ quod causam matrimonij, scilicet, consensum, impedit, matrimontum tollitur, sed impedimentum quod impedit actum, oportet esse perpetuum ad hoc quod matrimonium tollat.

Ad quartũ dicendũ, quod impedimentũ reducitur ad errorem, quia vbiobique est defectus consensus ex parte rationis.

ARTICVLVS IIII.

Verum incestus, quo cognoscit quis sororem vxoris suæ, matrimonium dirimat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd incestus, quo quis cognoscit sororem vxoris suæ, matrimonium nõ dirimat, quia mulier nõ debet puniri pro peccato viri, sed puniretur si matrimonium solueretur, ergo, &c.

Præterea, Plus peccat qui propriam consanguineam cognoscit, quàm qui cognoscit consanguineam vxoris, sed primũ peccatum non impedit matrimonium, ergo nec secundum.

Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam si mortua vxore cum alia contrahat incestuosus, quòd separati debeant, quod non est verum.

Præterea, Hoc etiam impedimentũ non cõnumeratur inter alia supra enumerata, ergo non dirimit contractum matrimonium.

SED CONTRA est, Quia per hoc quòd cognoscit sororem vxoris, contrahitur affinitas ad vxorem, sed affinitas dirimit matrimonium contractum, ergo & incestus prædictus.

Præterea, In quo quis peccat, in hoc punitur, sed talis peccauit cõtra matrimoniũ, ergo debet puniri quòd matrimonio priuetur.

CONCLVSIO.

Cùm ex incestu, quo quis cognouerit vxoris consanguineam, quædam cõtrahatur affinitas, ante contractum matrimonium, etiam post sponsalia ex tali incestu impeditur matrimonium, post contractum verò minime, sed tantum si peccans iure priuatur petendi debitum.

RESPONDEO dicendum, quòd si aliquis cognoscit sororem, aut aliam consanguineam vxoris suæ ante matrimonium contractum, etiam post sponsalia, oportet matrimonium separari ratione affinitatis contractæ, si autem post matrimoniũ contractum & consummatum, non debet totaliter matrimonium separari, sed vir admittit ius petendi debitum, nec potest sine peccato petere, sed tamen debet reddere petenti, quia vxor non debet puniri de peccato viri, sed post monẽ vxoris debet omnino manere ab ipse coniugũ, nisi cum eo dispensetur propter fragilitatem ipsi, cum timetur de illicito coitu, si tamen præter dispensationem cõtrahat, peccat, contra statuta Ecclesiæ faciens, non tamen matrimonium dirimitur, nec propter hoc separatur.

Et per hoc patet solutio ad obiecta, quia incestus ponitur matrimonij impedimentum, non tam ratione culpæ, quã ratione affinitatis quam causat, & ideo etiam non cõnumeratur aliis impedimentis, sed impedimento affinitatis includitur.

ARTICVLVS V.

Verum defectus ætatis impediat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd defectus ætatis impedit matrimonium. Secundum enim leges pueri accipiunt tutorem vsque ad vicesimum quintum annum, ergo videtur quod vsque ad tempus illud nõ sit confortata ratio ad consensum, & ita videtur quòd illud debeat esse tempus statutũ matrimonium ineundi, sed ante tempus illud matrimonium potest contrahi, ergo defectus statuæ ætatis non impedit matrimonium.

Præterea, Sicut vinculum religionis est perpetuum, ita & vinculum matrimonij, sed ante decimum quartum annum nõ potest facere professionem, secundum nouam constitutionem, ergo nec matrimonium contrahere, si defectus ætatis matrimoniũ impediret.

Præterea, Sicut consensus ad matrimonium requiritur ex parte viri, ita ex parte vxoris, sed mulier ante decimum quartum annum potest contrahere matrimonium, ergo & vir.

Præterea, Impotentia coeundi nisi sit perpetua & ignorata, nõ impedit matrimonium, sed effectus ætatis non est perpetuus nec ignoratus, ergo non impedit matrimonium.

Præterea, Non continetur in aliquo prædictorum impedimentorum, & ita non videtur esse matrimonij impedimentum.

SED CONTRA, Decret. dicit quòd puer, qui nõ potest reddere debitum, non est aptus matrimonio, sed ante decimum quartum annum (vt in pluribus) non potest reddere debitum, vt in 7. Animalium dicitur, ergo, &c.

Præterea, Omnium natura cõstantium positus est terminus magnitudinis & augmẽti, & ita videtur cùm matrimonium sit naturale, quòd debeat habere determinatum tempus, per cuius defectum impediatur.

CONCLVSIO.

Matrimonium ante annos pubertatis contractum nullum est, nisi forte ætatis defectum vigor naturæ & rationis suppleuerit.

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium per modũ contractus cuiusdam ordinationi legis positiuæ subiacet, sicut & alij contractus, vnde secundum iura determinatum est, quòd ante illud tempus discretionis quo vterq; possit sufficienter de matrimonio deliberare, & debitum sibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & si non ita facta fuerunt dirimuntur, hoc autem tempus, vt in pluribus est, in masculis in quarto decimo anno. In fœmina autem in quodecimo anno, quia tamen præcepta iuris posituti sequuntur id quod in pluribus est, si aliquid ad perfectionem debitam ante tempus prædictum perueniat, ita quod vigor naturæ & rationis defectum ætatis suppleat, matrimonium non dissoluitur, & ideò si contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati, nihilominus matrimonium perpetuo stat indissolubile.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis ad quæ natura inclinat, non exigitur tantus vigor rationis ad deliberandũ, sicut in aliis: & ideo ante potest deliberans in matrimonium sufficienter consentire, quàm possit in contractibus aliis res suas fine tutore pertractare.

Et similiter est dicendum ad secundum, quia votum religionis est, eorum quæ sunt sine inclinatione naturæ, quæ maiorem difficultatem habent, quàm matrimonium.

Ad tertium dicendum, quòd mulier citius ad tempus pubertatis peruenit, quàm vir, vt dicitur in 9. de Animalibus, & ideò nõ est simile de vtroque.

Ad quartum dicendum, quòd ex parte ista nõ solum est impedimentum propter impotentiam coeundi, sed etiam propter defectũ rationis,

rationis, quæ adhuc non sufficit ad consensum illum ritè faciendum, qui perpetuò durare debet.

Ad quintum dicendũ, quòd sicut impedimẽtum quod est ex furia, reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam impedimentum quod est ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenũ vsum liberi arbitrij.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMANONA,

De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat, in sex articulos diuisa.

EINDE considerandũ est, de disparitate cultus quæ matrimonium impediat.

D Circa quod quæ̃runtur sex.

Primò, vtrum fidelis possit contrahere matrimonium cum infideli.

Secundò, vtrum inter infideles sit matrimonium.

Tertiò, vtrum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum infideli nolente conuerti.

Quartò, vtrum possit vxorem infidelem relinquere.

Quintò, vtrum ea dimissa possit aliam ducere.

Sextò, vtrum propter alia peccata vir possit dimittere vxorem, sicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS I.

Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli.

Vide Aug. & Ambr. vtrum accipiendo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod fidelis possit matrimonium cum infideli contrahere. Quia Ioseph contraxit cum Ægyptia, & Hester cum Assuero, in vtroque autem matrimonio fuit disparitas cultus, quia alter erat infidelis, & alter fidelis, ergo disparitas cultus præcedens matrimonium ipsum non impedit.

Præterea, Exdè est fides, quã docet vetus & noua lex, sed secundum veterẽ legẽ poterat esse matrimoniũ inter fidelẽ & infidelem, vt patet Deut. 21. Si egressus ad pugnã videris mulierem pulchram in medio captiuoru & adamaueris eam, introeas ad eam dormiés cum ea, & erit tibi vxor, ergo & in noua lege licet.

Præterea, Sponsalia ad matrimoniũ ordinãtur, sed inter fidelẽ & infidelem possunt in aliquo casu contrahi sponsalia cum conditione futuræ conuersionis, ergo sub eadem cõditione matrimonium potest contrahi inter eos.

Præterea, Omne impedimentum matrimonij est aliquo modo cõtrarium matrimonio, sed infidelitas non est cõtraria matrimonio, quia matrimonium est in officium naturæ, cuius dictamen fides excedit, ergo disparitas fidei non impedit matrimonium.

Præterea, Disparitas fidei etiam quãdoque est inter duos baptizatos, sicut quando aliquis post baptismum in hæresi labitur, sed si talis cum aliqua fideli cõtrahat, nihilominus est verum matrimonium, ergo disparitas fidei matrimonium non impedit.

SED CONTRA est quod dicitur 2. Corinth. 6. Quæ conuentio lucis ad tenebras, sed maxima conuentio est inter virum & vxorem, ergo ille qui est in luce fidei, non potest cõtrahere matrimonium cum illa, quæ est in tenebris infidelitatis.

Præterea, Malachiæ 2. dicitur: Contaminauit Iudas sanctificationem Domini, quoniam dilexit, & habuit filiam Dei alteni, sed hoc non esset, si inter eos posset verum matrimonium contrahi, ergo disparitas cultus matrimonium impedit.

CONCLVSIO.

Cultus disparitas matrimonium præcedens impedit ne contrahi possit.

RESPONDEO dicendum, quod principalius matrimonij bonum est proles ad cultũ Dei educanda, cùm autem educatio fiat cõmuniter inter patrem & matrem, vterque secundũ fidem intendit ad cultum Dei prolem educare, & ideò si sint diuersæ fidei, intentio vnius alterius intentioni cõtraria erit, & ita inter eos non potest esse conueniens matrimonium, & propter hoc disparitas cultus præcedens impedit ne contrahi possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in veteri lege de aliquibus infidelibus erat permissum, quòd cum eis possent inire conugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter tamen erat de infidelibus habitantibus in terra Chanaan, tum quia Dominus præceperat eos occidi propter eorum obstinationem, tum quia maius periculum imminebat, ne coniuges filios Israël ad idololatriam perterrerent, quia filij Israël ad ritus & mores eorum proniores erant propter conuersationem cum eis, sed aliis Gentilibus permisit præcipuè, quia non poterat esse timor perrahendi ad idololatriam, & sic Ioseph, & Moyses, & Hester cum infidelibus matrimonia contraxerunt. Sed in noua lege etiam, quæ per totum orbem diffunditur, similis ratio prohibẽdi de omnibus infidelibus, & ideò disparitas cultus præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum.

Ad secundum dicendum, quòd lex illa vel loquitur de aliis nationibus cum quibus poterant inire coniugia, vel loquitur quãdo illa captiua ad fidem & cultum Dei conuerti volebat.

Ad tertium dicendum, quod eadem est habitudo præsentis ad præsens, & futuri ad futurum, vnde sicut quãdo matrimonium in præsenti contrahitur, requiritur vnicus cultus vtroque contrahentium, ita ad sponsalia, quibus fit sponsio futuri matrimonij, sufficit conditio apposita de vnitate cultus futuri.

ARTICVLVS II.

Vtrum inter infideles possit esse matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inter infideles non possit esse matrimonium. Matrimonium enim est sacramentum Ecclesiæ, sed Baptismus est ianua sacramentorum, ergo infideles qui non sunt baptizati, matrimoniũ cõtrahere non possunt, sicut nec alia sacramenta suscipere.

Præterea, Duo mala sunt magis impeditiua boni, quàm vnum, sed infidelitas vnius tantum impedit bonũ matrimonij, ergo multò fortius infidelitas vtriusque: & ita inter infideles nõ potest esse matrimonium.

Præterea, Sicut inter infideles & fideles est disparitas cultus, ita inter duos infideles, vt si vnus sit Gentilis, & alter Iudæus, sed disparitas cultus impedit matrimoniũ, vt dictum est, ergo ad minus inter infideles qui habent cultum disparem, non potest esse verum matrimonium.

Præterea, In matrimonio est vera pudicitia, sed sicut dicit Augustinus, & habetur in litera, non est vera pudicitia infidelis cum vxore sua, ergo nec verum matrimonium.

Præterea, Matrimonium verum excusat carnalem copulam à peccato: sed hoc nõ potest facere matrimoniũ inter infideles contractum, quia omnis vita infidelium peccatum est, vt dicit glosa Rom. nono, ergo inter infideles non est verum matrimonium.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 7. Si quis frater vxorem habeat infidelem, &c. sed vxor non dicitur nisi propter matrimonium, ergo matrimonium quod est inter infideles, est verum matrimonium. D

Præterea, Remoto posteriori, non remouetur prius, sed matrimonium pertinet ad officium naturæ, quæ præcedit statum gratiæ, cuius principium est fides, ergo infidelitas non facit quin sit inter infideles matrimonium.

CONCLVSIO.

Inter infideles verum matrimonium est, quamuis non ita perfectum sicut inter fideles.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium principaliter est institutum ad bonum prolis non tantùm generandæ, sed etiam promouendæ ad perfectum statum, quia quælibet res intendit effectum suum naturaliter producere ad perfectum, est autem in prole duplex perfectio naturæ, non solùm quantùm ad corpus, sed etiã quantũ ad animã, per ea quæ sunt in lege naturæ, & perfectio gratiæ, & prima perfectio est materialis & imperfecta respectu secundæ, & ideò cum res quæ sunt propter finẽ, sint proportionatæ fini, matrimonium quod tendit in primam perfectionem est imperfectum & materiale respectu illius quod tendit in perfectionem secundam, & quia perfectio prima communis esse potest infidelibus & fidelibus. Secunda autem tantùm est fidelium, & ideò inter infideles est quidem matrimonium, sed non perfectum vltima perfectione, sicut est inter fideles.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod matrimonium non est institutum in sacramentum, sed in officium naturæ, & ideò quamuis infidelibus non competat matrimonium secundum quod est sacramentum in dispensatione ministrorum Ecclesiæ consistens, cõpetit tamen eis, inquantum est in officiũ naturæ, & tamen etiam matrimonium tale est aliquo modo sacramentum habitualiter, quamuis actualiter, eò quòd actus non cõtrahunt in fide Ecclesiæ.

Ad secundum dicendum, quod disparitas cultus non impedit matrimoniũ ratione infidelitatis, sed ratione disparitatis in fide. Disparitas enim cultus non solùm secundam perfectionem prolis impedit, sed etiam primam, dum parentes ad diuersa trahere intendunt, quod non est quando vterq; est infidelis.

Ad tertium dicendum, quòd inter infideles est matrimonium, prout matrimonium est in officium naturæ. Ea autem quæ pertinent ad legem naturæ, sunt determinabilia per ius positiuum: & ideò si prohibentur ab alio iure positiuo apud eos, infideles contrahere matrimoniũ cum infidelibus alterius ritus, ex iure diuino non prohibentur, quia apud Deum non differt qualitercunq; aliquis à fide deuiet, quantum ad hoc quòd est ex gratia alienum esse: similiter nec aliquo Ecclesiæ statuto, quæ non habet de his quæ foris sunt iudicare.

Ad quartũ dicendũ, quòd pudicitiæ & aliæ virtutes infidelium

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non dicuntur esse veræ, quia non possunt attingere finem veræ virtutis, qui est vera felicitas, sicut nõ dicitur esse verum vinum quod non habet effectum vini.

Ad quintum dicendum, quòd infidelis cognoscens vxorẽ suam non peccat, si propter bonum prolis, aut fidei qua tenetur vxori debitum reddat, cùm hîc sit actus iustitiæ & temperantiæ quæ in delectabilibus tactus debitas circunstantias seruat, sicut non peccat faciens alios actus politicarũ virtutum: nec dicitur omnis vita infidelium peccatum, quia quilibet actu peccent, sed quia per id quod agunt à seruitute peccati non possunt liberari.

ARTICVLVS III.

Virum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum vxore nolente converti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod cõiunx conuersus ad fidem non possit commanere cum vxore nolente cõuerti, cum qua in infidelitate cõtraxerat, vbi enim est idem periculũ, oportet eandẽ cautelam adhiberi, sed propter periculum subuersionis fidei prohibetur ne fidelis cum infideli contrahat. Cùm ergo periculum sit si fidelis cõmaneat cum infideli, cum qua prius contraxerat, & adhuc matus, quia neophyti facilius peruertuntur, quàm illi qui sunt meriti in fide, videtur quod fidelis post conuersionem non possit commanere cum vxore infideli.

Prætereà, 28. q. 1. dicitur: Non potest infidelis in etus cõiunctione commanere, quæ iam in Christianam transiata est fidem, ergo fidelis habet necesse vxorem infidelem dimittere.

Prætereà, Matrimonium quod inter fideles contrahitur, est perfectius quàm illud quod contrahitur inter infideles, sed si fideles contrahant in gradu prohibito, ab Ecclesia dissoluitur eorum matrimonium, ergo & infidelium, & ita vir fidelis non potest commanere cum vxore infideli, ad minus quando cum ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito.

Prætereà, Aliquis infidelis habet quandoq; plures vxores secundum ritum suæ legis, si ergo potest commanere cum illis cum quibus in infidelitate contraxit, videtur quod possit etiam post conuersionem plures vxores retinere.

Prætereà, Potest contingere quod repudiata vna vxore, aliam duxerit, & in illo matrimonio existens conuertatur: videtur ergo quod saltem in hoc casu non possit cum vxore, quam de nouo habet, commanere.

SED CONTRA est, quòd Apostolus 1. Corinth. 7. consulit quod commaneant.

Prætereà, Nullã impedimentũ superueniens vero matrimonio, tollit ipsum: sed matrimoniũ erat verum quando vterq; infidelis erat, ergo quando alter conuertitur, non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur quòd possit licitè commanere.

CONCLVSIO.

Cùm inter infideles verum matrimonium sit, non propereà diffoluitur eius vinculum, quòd alter coniugum ad fidem conuertitur altero in infidelitate manente, soluí tamen potest & quo ad cohabitationem, & debiti solutionem, si nulla adsit correctionis spes.

RESPONDEO dicendum, quod fides eius, qui est in matrimonio non polluit, sed perficit matrimonium, vnde cùm inter infideles sit verum matrimoniũ, vt ex dictis patet, per hoc quod alter eorum conuertitur ad fidem, non ex hoc ipso vinculum matrimonij soluitur. Sed aliquando vinculo matrimonij manente, soluitur matrimonij quãtum ad cohabitationẽ & debiti solutionem, in quo pari passu currunt infidelitas & adulterium, quia vtrumque est contra bonũ prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittendi adulteram vel commanendi cum ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem, vel commanẽdi cum ea, potest enim vir innocens liberè manere cum adultera spe correctionis, non autem si in adulterij peccato fuerit obstinata, ne videatur patronus turpitudinis, quamuis etiam cum spe correptionis possit liberè dimittere: similiter fidelis conuersus potest cum infideli cõmanere cum spe conuersionis, si eam in infidelitate obstinatam non viderit, & benè facit commanendo, tamen non tenetur, & de hoc est verbum Apostoli.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd facilius impeditur aliquid fiendum, quàm destruatur quod ritè factum est, & ideò multa sunt quæ impediunt matrimoniũ cõtrahendũ, si præcedant, quæ tamen ipsum non possunt dissoluere, si sequãtur, sicut de affinitate patet, & similiter dicendum est de disparitate cultus.

AD SECVNDVM dicendum, quod in primitiua Ecclesia tempore Apostolorũ passim conuertebantur ad fidem, & Iudæi & Gentiles, & ideò tunc fidelis vir poterat habere probabilẽ spem de vxoris cõuersione, etiã si conuertionẽ nõ promitteret. Postmodum autẽ tempore præcedẽte Iudæi sunt magis obstinati, quã Gentiles, quia Gentiles adhuc intrabãt ad fidẽ, sicut tẽpore martyrũ, & temporibus Constãtini Imperat. & circa tempora illa, & ideò tunc nõ erat tutũ fideli cũ vxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de conuersione eius, sicut erat de cõuersione vxoris Gentilis, & ideò tunc fidelis cõuersus poterat cohabitare cum Gentili, sed nõ cum Iudæa, nisi conuersionem promitteret, & secundum hoc loquitur Decr. Illud. Sed nunc pari passu ambulant vtriq;, scilicet, Gentiles & Iudæi, quia vtriq; obstinati sunt, & ideò nisi vxor infidelis cõuerti velit, nõ permittetur ei cohabitare, siue sit Gentilis, siue Iudæa.

AD TERTIVM dicendum, quòd infideles non baptizati non sunt astricti statutis Ecclesiæ, sed sunt astricti statutis iuris diuini, & ideò si contraxerunt aliqui infideles in gradibus prohibitis secundum legem diuinã, Leuit. 18. siue vterq; siue alter ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio cõmanere, si autem cõtraxerunt in gradibus prohibitis per statutum Ecclesiæ, possunt commanere, si vterque conuertatur, vel si vno conuertio sit spes de conuersione alterius.

Ad quartum dicendũ, quod habere plures vxores est contra legem naturæ, cui etiã infideles sunt astricti, & ideò non est verum matrimoniũ infidelis, nisi cum illa, cum qua primò cõtraxit, vnde si ipse cum omnibus suis cõuertatur, potest cum prima cõmanere, & alias debet abiicere. Si autem prima cõuerti noluerit, & aliqua aliarum cõuertatur, idem ius habet cõtrahendi cum illa de nouo, quod cum alia habet, de quo post dicetur.

Ad quintum dicendum, quod repudium vxoris est cõtra legem naturæ, vnde infideli non licet vxorem repudiare, & ideò si conuertatur postquam vna repudiata alteram duxerit, idem iudicium est de hac, quia tenetur primã, quam repudiauerat, accipere, si conuerti voluerit, & aliam abiicere.

ARTICVLVS IIII.

Virum fidelis conuersus possit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine contumelia Creatoris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd infidelis conuersus non possit vxorem infidelem dimittere, volentem cohabitare sine contumelia Creatoris. Maius enim est vinculum viri ad mulierem, quàm serui ad dominũ, sed seruus cõuersus non absoluitur à seruitutis vinculo, vt patet 1. Cor. 7. & 1. Timoth. 7. ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere.

Prætereà, Nullus potest alteri præiudicium facere sine consensu ipsius, sed vxor infidelis habebat ius in corpore viri infidelis, ergo per hoc quòd vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati posset, vt liberè dimitteretur, non posset vir conuerti ad fidem sine consensu vxoris, sicut nec ordinari, nec vouere continentiam sine consensu eius.

Prætereà, Si aliquis contrahat cum ancilla scienter, siue sit seruus, siue liber, non propter diuersam conditionem potest ipsam dimittere, cùm ergo vir qui, quando cõtraxit cum infideli, sciuerit eam esse infidelem, videtur à simili quod non possit eam dimittere propter infidelitatem.

Prætereà, Pater tenetur ex debito procurare salutem prolis, sed si discederet ab infideli vxore, filij communes matri remanerent, quia partus sequitur ventrem, & sic essent in periculo salutis, ergo non potest vxorem infidelem dimittere licitè.

Prætereà, Adulter non potest adulteram dimittere, etiam postquam de adultero pœnitentiam egerit, ergo si sit idem iudicium de adultero & infideli, nec infidelis infidelẽ potest relinquere, etiã postquam ad fidem est conuersus.

SED CONTRA est quod Apostolus dicit primæ Corinthiorum septimo.

Prætereà, Adulterium spirituale est grauius quàm carnale: sed propter carnale adulterium vir potest dimittere vxorem, quãtum ad cohabitationem, ergo multò fortius propter infidelitatem, quę est adulterium spirituale.

CONCLVSIO.

Conuersus ad fidem potest dimittere vxorem, nec secum cohabitare, cùm conuerti non vult, nec illi debita reddere tenetur.

RESPONDEO dicendum, quod homini secundum aliam & aliam vitam diuersa competunt & expediunt, & ideò qui moritur priori vitæ, nõ tenetur ad illa, ad quæ in priori vita tenebatur, & inde est quod ille qui in vita seculari existens, aliqua vouit, non tenetur ad illa quando mundo moritur, & vitã religiosam assũmens perficere. Ille autem qui ad baptismũ accedit, regeneratur in Christo & priori vitæ moritur, cùm generatio vnius sit corruptio alterius: & ideò liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare non tenetur, quãdo conuerti nõ vult, quamuis reddere debitũ in aliquo casu liberè id possit facere, sicut dictum est, sicut & religiosus potest liberè perficere vota quæ fecit in seculo, si non sunt contra religionem suam, quamuis ad ea non teneatur, vt dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruire nõ est aliquid incompetens Christianæ religionis perfectioni, quæ maximè humilitatem profitetur, sed obligatio mulieris siue matrimonij aliquid derogat perfectioni vitæ Christianæ, cuius summum fastum continentes possident, & ideò nõ est simile de vtroque. Et præterea vnus cõiugum non obligatur alteri quasi possessio eius, quasi domino seruus, sed per modum societatis cuiusdam quæ non congruè est infidelis ad fidelem, vt patet secundæ Corinth. 6. & ideò non est simile de seruo & coniuge.

Ad secundum dicẽdum, quod vxor non habebat ius in corpore viri nisi quandiu in vita illa manebat, in qua contraxerant, quia etiam mortuo viro vxor soluta est à lege viri, vt patet Rom. 7. & ideò si postquã vir mutat vitam moriẽs priori vitæ ab ea discedat, nullũ fit ei præiudicium. Transiens autẽ ad religionẽ mortuus tantùm spirituali morte, non autẽ corporali, & ideò si matrimonium sit consummatũ, non potest vir sine cõsensu vxoris ad religionem transire.

Potest autem ante carnalem copulam, quando est ratum tantùm copula spiritualis, sed ille qui ad baptismum accedit, corporaliter etiam consepelitur Christo in morte, & ideò à debito reddendo etiam post matrimonium consummatum. Vel dicendum, quòd ex culpa suæ vxor præiudicium patitur, quæ conuerti contemnit.

Ad tertiũ dicendũ, quod disparitas cultus facit personã simpliciter illegitimã, nõ autẽ conditio seruitutis, sed solum quãdo ignorata est, & ideò non sequitur similis ratio de infideli & ancillæ.

Ad quartum dicendũ, quòd proles aut peruenit ad perfectã ætatem, & tunc potest liberè sequi patrem fidelem vel matrem infidelem, vel est in minori ætate constitutus, & tunc debet dari fideli, non obstante quod indiget matris obsequio ad educationem.

Ad quintum dicendum, quòd adulter per pœnitentiam non transit ad aliam vitam, sicut infidelis per baptismum, & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS V.

Virum fidelis discedens ab vxore infideli, possit aliam ducere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod fidelis discedens ab vxore infideli, non possit aliam ducere in vxorem. Quia indissolubilitas est de ratione matrimonij, cùm repudium vxoris sit cõtra legem naturæ, sed inter infideles erat verum matrimoniũ, ergo nullo modo potest matrimonium solui, sed manente vinculo matrimonij ad vnam, non potest aliquis cum alia contrahere, ergo fidelis discedens ab vxore infideli, non potest cum alia contrahere.

Prætereà, Crimen superueniens matrimonio non soluit matrimonium, sed si mulier velit cohabitare sine contumelia Creatoris, nõ soluitur vinculum matrimonij, quia vir nõ potest aliam ducere, ergo peccatum vxoris quæ non vult cohabitare sine contumelia creatoris, non soluit matrimonium, vt liberè possit vir aliam vxorem ducere.

Prætereà, Vir & vxor sunt pares in vinculo matrimonij, cùm ergo vxori infideli non liceat viuente viro alium virum ducere, videtur quod nec fideli liceat.

Prætereà, Fauorabilius est continentiæ votum, quàm matrimonij contractus, sed viro fideli vxoris infidelis non licet, vt videtur, votum continentiæ emittere, quia tunc vxor fraudaretur matrimonio, si postmodum cõuerteretur, ergo multò minus licet ei matrimonium contrahere cum alia.

Prætereà, Filius qui remanet in infidelitate patre conuerso, amittit ius paternæ hæreditatis, & tamen si postea conuertitur, redditur ei hæreditas suæ, etiam si alius in possessionem eius intrauit, ergo videtur à simili quòd si vxor infidelis post cõuertatur, quòd sit ibi reddendus vir suus, etiam si cum alia contraxerit, quod non posset esse si secundum matrimonium verum esset, ergo non potest contrahere cum alia.

SED CONTRA, Matrimonium non est ratum sine Sacramento baptismi, sed quod non est ratũ, potest dissolui, ergo matrimonium in infidelitate contractum potest solui, & ita soluto matrimoniali vinculo, licet viro aliam ducere in vxorem.

Prætereà, Vir non debet cohabitare vxori infideli nolenti cohabitare sine contumelia creatoris, si ergo non liceret ei aliam ducere, cogeretur continentiam seruare, quod videtur inconueniens, quia sic ex conuersione sua incommodum reportaret.

CONCLVSIO.

Vir discedens ab infideli vxore nolente cohabitare siue creatoris contumelia, potest illam dimittere & alteram ducere, si autem velit patiscè cohabitare, potest quidem illam dimittere, non autem aliam ducere.

RESPONDEO dicendum, quod quando alter coniugum ad fidem cõuertitur, altero in infidelitate manente, distinguẽdum est, quia si infidelis non vult cohabitare sine contumelia creatoris, id est, sine hoc quòd ad infidelitatem inducat, potest fidelis liberè discedere, sed discedens non potest alteri nubere. Si autem infidelis non velit cohabitare sine cõtumelia creatoris in verba blasphemiæ prorumpens, & nomen Christi audire nolens, tunc si ad fidelitatem pertrahere nitatur, vir fidelis discedens potest alteri post matrimonium copulari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium infidelium est imperfectum, sed matrimonium fidelium est perfectum, & ita est firmius, semper autem firmius vinculum soluit minus firmum, cùm ei sit contrarium, & ideò matrimonium quod post in fide Christi contrahitur soluit matrimonium quod prius infidelitate contractum fuerat, vnde matrimonium infidelium non est omninò firmum & ratum, sed ratificatur post modum per fidem Christi.

AD SECVNDVM dicendum, quòd crimen vxoris nolentis cohabitare sine contumelia creatoris, absoluit virum à seruitute, qua tenebatur vxori, vt non posset ea viuente aliã ducere, sed non dum soluit matrimonium, quia si in blasphemia illa cõuerteretur ante, quã ille aliud matrimoniũ cõtraheret redderetur ei vir suus: sed soluitur per matrimoniũ sequens, ad quod peruenire non posset vir fidelis, nisi solutus à seruitute per culpam.

AD TERTIVM dicendũ, quod postquam fidelis cõtraxit, solutum est vinculũ matrimonij ex vtraque parte, quia matrimonium non claudicat, quantum ad vinculum, sed quandoq; claudicat, quantum ad effectum, vnde in pœnam vxoris infidelis ei indicitur, quòd non possit cum alio conrahere magis quã virtute matrimonij præcedentis, sed si postea conuertatur, potest ei cõcedi spetiatiue vt alteri nubat, si vir eius aliam duxit.

Ad quartum dicendum, quòd si post conuersionem viri aliqua probabilis spes de conuersione vxoris sit, non debet votum continentiæ vir emittere, nec ad aliud matrimonium transire, quia difficilius conuerteretur vxor viro suo sciens se esse priuatam. Si autem non sit spes de conuersione, potest ad sacros ordines vel ad religionem accedere, prius requisita vxore quod conuertatur, & tunc si postquam vir sacros ordines suscepit, vxor conuertatur, non est sibi vir suus reddendus, sed debet imputare sibi in pœnam tardæ conuersionis quod viro suo priuatur.

Ad quintum dicendum, quod vinculum paternitatis non soluitur per disparem cultum sicut vinculum matrimonij, & ideo non est simile de hæreditate & vxore.

ARTICVLVS VI.

Virum alia vitia soluant matrimonium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd alia vitia soluant matrimonium, sicut & infidelitas. Adulterium enim videtur esse directius contra matrimoniũ, quàm infidelitas, sed infidelitas soluit matrimoniũ in aliquo casu, vt liceat ad aliud matrimonium transire, ergo & adulterium idem facit.

Prætereà, Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ira & quodlibet peccatum, si ergo propter hoc infidelitas matrimonium soluit, quia est fornicatio spiritualis, pari ratione quodlibet peccatum matrimonium soluet.

Prætereà, Matt. 18. dicitur, Si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam & projice abste, dicit Glossa quòd in manu & dextro oculo possunt accipi frater & vxor, propinqui & filij: sed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimẽto, ergo propter quodlibet peccatum potest matrimonium dissolui.

Prætereà, Auaritia idololatria est, vt dicitur Ephe. 5. sed propter idololatriam potest mulier dimitti, ergo pari ratione propter auaritiam, & propter alia peccata quæ sunt maiora quam auaritia.

Prætereà, Hoc expresse Magister dicit in litera.

SED CONTRA est quòd dicitur Mat. 5. Qui dimiserit vxorem excepta causa fornicationis, mœchatur.

Prætereà, Secundum hoc tota die fierent diuortia, cùm rarò inueniatur matrimonium, in quo alter coniugum in peccatum non labatur.

CONCLVSIO.

Coniugium, si ratificatum fuerit, quantum ad vinculum spectat, nulla ex causa solui potest, alioquin posset dirimi infidelitate non adulterio. Verum quantum ad actum dissolui potest fornicatione tum corporali tum spirituali, propter cætera verò vitia, nequaquam, nisi ad tempus ea fugiendi sui causa.

RESPONDEO dicendum, quòd fornicatio corporalis & infidelitas specialem habent contrarietatem ad bona matrimonij, vt ex dictis patet: vnde specialem habent vim separandi matrimonia. Sed tamen intelligendum est quod matrimonium dupliciter soluitur. Vno modo quantum ad vinculum, & sic non potest solui postquam matrimonium est ratificatum, neque per infidelitatem, neque per adulterium, sed si non est ratificatum soluitur vinculum permanente infidelitate in altero coniugũ, si alter conuersus ad fidem ad aliud coniugium transeat, non autem soluitur vinculum prædictum per adulterium, aliàs infidelis liberè posset dare libellũ repudij vxori adulteræ, & ea dimissa aliam ducere, quod falsum est. Alio modo soluitur matrimonium quantũ ad actum, & sic solui potest tam per infidelitatem quàm per fornicationẽ spiritualem, sed propter alia peccata non potest solui matrimonium etiam quantum ad actum, nisi fortè ad tempus se velit vir subtrahere à consortio vxoris ad castigationem eius, subtrahendo ei præsentiæ suæ solatium,

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis adulterium magis directè opponatur matrimonio inquantum est in officium naturæ, quàm infidelitas, tamen econtrario est inquantum matrimonium est sacramentum ecclesiæ, ex quo habet perfectam firmitatem, inquantum significat indiuisibilem coniunctionem Christi & Ecclesiæ, & ideò matrimonium quod non est ratum, magis potest solui quantum ad vinculum per infidelitatem, quàm per adulterium.

Ad secundum dicendũ, quòd coniunctio primæ animæ ad Deum est per fidem, & ideo, per eam anima quasi desponsatur Deo, vt patet Oseæ. 2. Sponsabo te mihi in fide. Vnde in sacra Scriptura specialiter per fornicationem idololatria & infidelitas designantur, sed alia peccata magis remota significatione dicuntur spirituales fornicationes.

Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est quando mulier præstat magnam occasionem peccati viro suo, vt vir probabiliter sibi de periculo timeat, tunc enim vir potest se subtrahere ab eius conuersatione, vt dictum est.

Ad quartum dicendum, quod auaritia dicitur idololatria per quandam similitudinem seruituris, quia tam auarus quàm idololatra potius seruit creaturæ, quàm Creatori, non autem per similitudinem infidelitatis, quia corruptio infidelitatis est in intellectu, sed auaritia in effectu.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad quintum dicendum, quod verba Magistri sunt accipienda de sponsalibus, quia propter crimen supervenientes sponsalia solui possunt: vel si loquitur de matrimonio, intelligendum est de separatione à communi conversatione ad tempus, vt dictum est, vel quando vxor non vult cohabitare nisi sub conditione peccandi, vt cum dicit, Non ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuitias congreges, tunc enim potius eam debet dimittere quam latrocinia exercere.

QVÆSTIO SEXAGESIMA,
De vxoricidio, in duos articulos diuisa.

EINDE considerandum est de vxoricidio. Circa quod quæruntur duo.

D Primò, vtrum in aliquo casu liceat vxorem occidere.

Secundò, vtrũ vxoricidiũ matrimoniũ impediat.

ARTICVLVS I.
Virum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterii.

Tho. 4. dist. 37. q. vnic. ar. 1. & seq.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur q̃ liceat viro vxorẽ interficere in actu adulterij deprehensam. Lex enim diuina præcepit adulteras lapidari, sed ille qui legem diuinã exequitur non peccat, ergo nec occidens propriam vxorẽ si sit adultera.

Præterea, Illud quod licet legi, licet ei cui lex hoc committit, sed legi licet interficere adulteram, aut quamlibet personã ream mortis, cùm ergo lex commiserit viro interfectionem vxoris in actu adulterij deprehensæ, videtur quòd ei liceat.

Præterea, Vir habet potestatem maiorem super vxorem adulteram quàm super eum qui cum ea adulterium commisit: sed si vir percutiat cleticum queim cum propria vxore inuenit, non est excommunicatus, ergo videtur quòd etiam liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehensam.

Præterea, Vir tenetur vxorem suam corrigere, sed correctio fit per inflictionẽ iustę pœnę, cùm ergo iusta pœna adulterij sit mors, quia est capitale crimen, videtur quòd liceat viro vxorem adulteram occidere.

SED CONTRA, In litera dicitur, quòd Ecclesia Dei nunquã cõstringitur legibus humanis vel mundanis, gladiũ enim non habet nisi spirituale, ergo videtur quòd ei qui vult esse de Ecclesia, non sit licitus actus legis illius quæ vxoricidium permittit.

Præterea, Vir & vxor ad paria iudicantur, sed vxori nõ licet interficere virũ in adulterio deprehensum, ergo nec viro vxorem.

CONCLVSIO.

Non licet viro propria authoritate sine reatu pœnæ æternæ occidere vxorem adulteram, potest tamen zelo iustitiæ eam iudicialiter accusare, vt in eam animadvertatur.

RESPONDEO dicendum, quòd virum interficere vxorem contingit dupliciter. Vno modo per iudicium ciuile, & sic non est dubium quòd sine peccato potest vir, zelo iustitiæ, non liuore vindictæ aut odij motus, vxorem adulteram in iudicio seculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege statutam petere: sicut etiam licet aliquem accusare de homicidio, aut de alio crimine: non tamen talis accusatio potest fieri in iudicio Ecclesiastico, quia Ecclesia non habet gladium materialem, vt in litera dicitur. Alio modo posset eam per seipsum occidere, non in iudicio conuictam, & sic extra actum adulterij eam interficere, quantumcunque sciat eam adulteram, neque secundum leges ciuiles, neque secundum legem conscientię licet. Sed lex ciuilis quasi licitũ putat quod in ipso actu eam interficiat, non quasi præcipiens, vel prohibens, sed quasi pœnam homicidij ei infigens propter maximũ incitamentum, quod habet vir in tali facto ad occisionem vxoris. Sed Ecclesia in hoc nõ est astricta legibus humanis, vt iudicet eum sine reatu pœnæ æternæ, vel pœnę Ecclesiastico iudicio infligendæ ex hoc quod est sine reatu pœnæ infligendæ per iudicia seculare, & ideò in nullo casu licet viro occidere vxorẽ propria authoritate.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd pœnam illam infligendam non commisit personis priuatis, sed personis publicis quæ habent officium ad hoc deputatum. Vir autem nõ est iudex vxoris, & ideò non potest eam interficere, sed coram iudice accusare.

AD SECVNDVM dicendum, quòd lex ciuilis non commisit viro occisionem vxoris, quasi præcipiens, quia sic non peccaret, sicut non peccat minister iudicis latronem occidens condemnatum ad mortem, sed permisit pœnam non adhibens, vnde etiam difficultates quasdam apposuit quibus retraherentur viri ab vxoricidio.

Ad tertium dicendum, quod ex hoc non probatur quòd sit licitum simpliciter, sed quantum ad immunitatem ad aliquã pœnam, quia etiam excommunicatio quædam pœna est.

Ad quartum dicendum, quòd duplex est congregatio, quædam œconomica, sicut familia aliqua, & quædam politica, sicut ciuitas, & regnum. Illi igitur qui præest secundæ cõgregationi vt Rex, potest infligere pœnam & corrigere personã, & exterminare ad purgationem communitatis, cuius curam gerit: sed ille qui præest in prima cõgregatione vt paterfamiliàs, non potest infligere nisi pœnam corrigentem, quæ se non extendit vltra terminos emendationis, quàm transcẽdit pœna mortis, & ideò vir qui fic præest vxori, non potest ipsam interficere, sed aliàs accusare & castigare.

ARTICVLVS II.
Virum vxoricidium impediat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxoricidium non impediat matrimonium. Directius enim opponitur adulterium matrimonio quàm homicidium, sed adulterium non impedit matrimonium, ergo nec vxoricidium.

Præterea, Grauius est peccatum occidere matrem, quàm vxorem, quia nunquam licet verberare matrem, licet autem verberare vxorem, sed occisio matris non impedit matrimonium, ergo nec vxoris occisio.

Præterea, Magis peccat qui vxorem alterius propter adulterium interficit, quàm vxorem propriam: inquãtum minus habet de motiuo, & minus ad eum spectat eius correctio, sed qui alienam vxorem occidit non impeditur à matrimonio, ergo nec ille qui propriã vxorem interficit.

Præterea, Remota causa, remouetur effectus, sed peccatum homicidij potest per pœnitentiam remoueri: ergo & impedimentũ matrimonij, quod ex eo causatur, & ita videtur quòd post peractã pœnitentiam non prohibeatur matrimonium contrahere.

SED CONTRA est quod Canon dicit: Interfectores suarũ coniugum ad pœnitentiam redigendi sunt, quibus penitus denegatur coniugium.

Præterea, In eo in quo quis peccat, debet puniri, sed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit, ergo debet puniri vt matrimonio priuetur.

CONCLVSIO.

Vir qui vxorem occiderit, aliam ex statuto Ecclesiæ ducere non potest, nisi ab ea sibi permissum fuerit vitandæ fornicationis causa, si verò non dispensatus matrimonium contraxerit, non dirimetur, nisi eam, cum qua prius mœchabatur, duxerit.

RESPONDEO dicendum, quod vxoricidium ex statuto Ecclesiæ matrimonium impedit, sed quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum: quando, scilicet, propter adulterium vir occidit vxorem, a ut etiam propter odium; tamen si timetur de incontinentia ipsius potest cum eo dispẽsari per Ecclesiam, vt licitè matrimonium contrahat: quandoque etiam dirimit contractum, vt quando aliquis interficit vxorem suam, vt ducat eam cui mœchatur, tunc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum illa, ita quòd si de facto cum ea contraxerit matrimonium, dirimitur. Sed per hoc nõ efficitur simpliciter persona illegitima respectu aliarum mulierum. Vnde si cum alia contraxerit, quamuis peccet, contra statutum Ecclesiæ faciens, tamen matrimonium contractum non dirimitur propter hoc.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homicidium & adulterium in aliquo casu impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractam, sicut de vxoricidio dicitur hic etiam de adulterio infra dicetur. Vel dicendum, quòd vxoricidiũ est contra substantiam coniugij, sed adulterium contra bonum fidei ei debitę, sic adulterium non est magis contra matrimoniũ, quàm vxoricidium & ita ratio procedit ex falsis.

Ad secundum dicendum, quòd simpliciter loquẽdo grauius peccatum est occidere matrem, quàm vxorem, & magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur, & ideò minus inclinatur ad interfectionem matris, & pronior est ad interfectionem vxoris, ad cuius pronitatis repressionem vxoricidis est matrimonium ab Ecclesia interdictum.

Ad tertium dicendum, quòd talis non peccat contra matrimonium, sicut ille qui propriã vxorẽ interficit, & ideo non est simile.

Ad Quartum dicendum, quòd non est necessarium, quòd delicta culpa, deleatur omnis pœna, sicut de irregularitate patet. Nõ enim pœnitentia restituit in pristinam dignitatem, quamuis possit restituere in pristinum statum gratiæ, vt dictum est.

QVÆSTIO SEXAGESIMA PRIMA, DE impedimento matrimonii quod est votum solennę, in tres articulos diuisa.

D EINDE considerandum est de impedimentis quæ superueniunt matrimonio. Et primò de impedimento quod prouenit matrimonio, scilicet, de voto solenni. Secundò, de impedimento quod prouenit matrimonio consummato, scilicet, de fornicatione.

Circa primum quæruntur tria.

Primò, vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

Secundò, vtrum ante carnalem copulam possit intrare.

Tertiò, vtrum altero intrante alter possit alteri nubere.

ARTICVLVS I.
Vtrum alter coniugum, altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

Thom. 4. dist. 27. q. 1. ar. 4. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugũ etiam post carnalem copulam possit altero inuito ad religionem transire. Quia lex diuina magis debet spiritualibus fauere quàm lex humana, sed lex humana hoc permisit, ergo multò fortius lex diuina permittere debuit.

Præterea, Minus bonũ non impedit maius bonũ, sed matrimonij status est minus bonũ, quã status religionis, vt patet 1. Cor. 7. ergo per

per matrimonium non debet homo impediri, quin possit ad religionem transire.

Præterea, In qualibet religione fit quoddam spirituale matrimonium, sed licet de leui religione ad arctiorem transire, ergo licet de matrimonio leuiori, scilicet, carnali, ad arctius, scilicet, matrimonium religionis, transire etiam inuita vxore.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 7. vt nec etiam ad tempus vacent orationi coniuges sine mutuo consensu à matrimonio abstinentes.

Præterea, Nullus potest facere licitè quod est in præiudicium alterius sine eius voluntate, sed votum religionis emissum ab vno coniugum est in præiudicium alterius, quia vnus habet potestatem corporis alterius, ergo vnus sine consensu alterius non potest votum religionis mittere.

CONCLVSIO.

Cùm quis non possit Deo oblationem præstare ex re aliena, non potest vir seipsum Deo offerre sine consensu vxoris, cuius suum corpus consummatione matrimonii esse dicitur.

RESPONDEO dicendũ, quòd nullus potest facere oblationem Deo de alieno: vnde cùm per matrimonium iam consummatum sit corpus viri factum vxoris, non potest sine consensu eius Deo ipsum offerre per continentiæ votum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd lex humana considerat matrimonium solùm, inquantum est in officium naturæ, sed lex diuina secundum quod est sacramentum, ex quo habet omnimodam indissibilitatem, & ideò non est simile.

AD SECVNDVM dicendum, quod non est incõueniens maius bonum impediri per minus bonum, quod habet contrarietatem ad ipsum, sicut etiam per malum bonum impeditur.

AD TERTIVM dicendum, quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad vnam personam, scilicet, ad Christum, cui tamen ad plura obligatur aliquis in vna religione, quàm in alia, sed matrimonium materiale & religionis non fiunt ad vnam personam, & ideò non est simile.

ARTICVLVS II.
Virum alter coniugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod nec etiã ante carnalẽ copulã. Indissibilitas enim matrimonij pertinet ad matrimonij sacramentũ, inquantũ, scilicet, significat perpetuã coniunctionem Christi ad Ecclesiam, sed ante carnalem copulam post consensum per verba de præsenti expressum est verum matrimonij sacramentum, ergo non potest fieri dissidium per hoc quòd alter ad religionem intrat.

Præterea, In ipso consensu per verba de præsenti expresso: vnus coniugum in alterũ potestatem sui corporis transfert: ergo istatim debet exigere debitum, & alter tenetur reddere, & ita non potest vnus inuito altero ad religionem transire.

Præterea, Mat. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet, sed coniunctio quę est ante carnalem copulam diuinitus facta est, ergo non potest separari humana voce.

SED CONTRA est, quòd secundum Hier. Dominus vocauit Ioannem de nuptiis.

CONCLVSIO.

Sicut post carnalem copulam soluitur matrimonium per mortem carnalem, ita ante copulam carnalem, quod solum est vinculum spirituale, matrimonium dirimi potest per ingressum in religionem, cùm religio sit quædam mors spiritualis.

RESPONDEO dicendũ, quod ante carnalem copulam est inter coniuges tantùm vinculũ spirituale, sed posteà etiam est inter eos vinculum carnale, & ideò sicut post carnalem copulam matrimonium soluitur per mortem carnalem, ita per ingressum religionis ante carnalem copulam soluitur, quia religio est quędam mors spiritualis, qua aliquis seculo moriens vtuit Deo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod matrimonium ante carnalem copulam significat illam coniunctionem, quæ est ad animam, quæ quidem soluitur per contrarium, scilicet, per peccatum, sed per carnalem copulam significat cõiunctionem ad Ecclesiam, quantum ad assumptionem humanæ naturæ in vnitate personæ, quæ omninò est indissibilis.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd autẽ carnalem copulã non est omninò translatã corpus vnius sub potestate alterius, sed sub cõditione, nisi interea alter ad frugem melioris vitæ cõuolet, sed per carnalem cõpulam cõpletur dicta trãslatio, quia tunc intrat vterq; in corporalem possessionem sibi traditæ potestatis. Vnde etiã ante carnalem copulam non statim tenetur reddere debitum post matrimonium contractum per verba de præsenti, sed datur ei tempus duorum mensium propter tria. Primò, vt interim possit deliberare de transeundo ad religionem. Secundò, vt præparẽtur quæ sunt necessaria ad solennitatem nuptiarum. Tertiò, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauit dilatam.

AD TERTIVM dicendũ, quod coniunctio matrimonialis ante carnalem copulã est quidem perfecta quãtum ad se primùm, sed non consummata quantum ad actum, secundum quod est operatio, & similatur possessioni corporali, & ideò non omnimodam indissibilitatem habet.

ARTICVLVS III.
Virum mulier possit nubere alteri viro ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod mulier non possit nubere alteri viro, ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso. Quia illud quod cum matrimonio stare potest, nõ soluit matrimoniale vinculum, sed adhuc manet vinculum matrimoniale inter eos qui pari voto religionem intrant, ergo ex hoc quòd vnus intrat religionem, alter non absoluitur à vinculo matrimoniali, sed quandiu manet vinculum matrimoniale ad vnum, non potest nubere alteri, ergo, &c.

Præterea. Vir post ingressum religionis potest ante professionẽ redire ad seculum, si ergo mulier posset alteri nubere viro intrante religionem, & ipse posset alteram ducere, rediens ad seculum, quod videtur absurdum.

Præterea, Per Decretalem nouam, professio ante annum emissa, pro nulla reputatur, ergo si post talem professionem ad vxorem redeat, tenetur eum recipere, ergo neq; per introitum viri in religionem, neque per votum datur mulieri potestas alteri nubendi.

SED CONTRA, Nullus potest alterum obligare ad ea quę sunt perfectionis, sed continentia est de his quæ ad perfectionem pertinent, ergo mulier non arctatur ad continentiam, ex hoc quòd vir religionem ingreditur, & sic potest nubere.

CONCLVSIO.

Potest mulier, mortuo viro spiritualiter per ingressum religionis, alteri nubere, sicut etiam idem ei licet, viro defuncto morte corporali.

RESPONDEO dicendum, quod sicut mors corporalis viri hoc modo vinculum matrimoniale soluit, vt mulier nubat cui vult, secundum Apostoli sententiam, ita etiam post mortem spiritualem viri per religionis ingressum poterit cui voluerit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quando vterque pari voto continentiam vouet, tunc neuter coniugali vinculo abrenuntiat, & ideo adhuc manet, sed quando vnus tantùm vouet, tunc, quantum est in se, abrenunciat vinculo coniugali, & ideò alter absoluitur à vinculo illo.

Ad secundum dicendum, quod non intelligitur mortuus seculo per religionis ingressum quousque professionem emiserit, & ideo vsque ad tempus illud tenetur eum vxor sua expectare.

Ad tertium dicendum, quòd de professione sic emissa ante tempus determinatum à iure est idem iudicium quod de voto simplici. Vnde sicut post votum simplex viri mulier ei debitum reddere non tenetur, cum ipsa non habet potestatem alteri nubere, ita & hic.

QVÆSTIO SEXAGESIMA SECVNDA,
De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio, in sex articulos diuisa.

D EINDE considerandũ est de impedimento quod superuenit matrimonio cõsummato, scilicet, de fornicatione quæ impedit matrimonium præcedens, quoad actum dirimentem vinculo matrimoniali.

Et circa hoc quæruntur sex.

Primò, vtrum liceat viro dimittere vxorem causa fornicationis.

Secundò, vtrum ad hoc teneatur.

Tertiò, vtrum proprio iudicio eam dimittere possit.

Quartò, vtrũ vir & vxor quantũ ad hoc sint æqualis conditionis.

Quintò, vtrùm potest diuortium debeant manere innupti.

Sextò, vtrùm post diuortium possit reconciliari.

ARTICVLVS I.
Virum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

Thom. 4. dist. 35. q. vnic. art. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd propter fornicationem non liceat viro vxorem dimittere. Nõ enim est malum pro malo reddendum, sed vir dimittendo vxorem propter fornicationem, videtur malum pro malo reddere, ergo hoc non licet.

Præterea, Maius peccatum est, si vterque fornicetur, quàm si alter tantum, sed si vterque fornicetur non poterit propter hoc fieri diuortium, ergo nec si vnus tantum fornicarus fuerit.

Præterea, Fornicatio spiritualis, & quædam alia peccata sunt grauiora, quàm fornicatio carnalis, sed propter illa non potest fieri separatio à toro, ergo nec propter fornicationem carnalem.

Præterea. Vitium contra naturam magis remotum est à bonis matrimonij quàm fornicatio, quę modò naturæ fit, ergo magis debuit poni causa separationis, quàm fornicatio.

SED CONTRA est quod dicitur Mat. 5.

Præterea, Illi qui frangit fidem, nõ tenetur aliquis seruare fidem, sed coniunx fornicando fidem frangit, quam alteri coniugi debet, ergo alter potest alterum causa fornicationis dimittere.

CONCLVSIO.

Cùm nullus sit obstrictus fidem ei seruare, qui eam violauerit, viro conceditur iuxta Domini verba vxorem fornicationis causa repudiare.

RESPONDEO dicendum, quòd Dominus dimittere vxorem concessit propter fornicationem in pœnam illius qui fidẽ fregit, & in fauorẽ illius qui fidẽ seruauit, vt nõ sit astrictus ad reddendum ei debitum qui nõ seruauit fidem, & propter hoc excipiuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

semper casus in quibus non licet viro vxorem dimittere fornicantem, in quibus vel vxor à culpa immunis est, vel vtrique æqualiter culpabiles sunt. Primus est si ipse vir similiter fornicatus fuerit. Secundus, si ipse vxorem prostituerit. Tertius, si vxor virum probabiliter mortuum credens propter longam eius absentiã alteri nupserit. Quartus, si latenter cognita est ab aliquo sub specie viri lectum subintrante. Quintus, si fuerit vi oppressa. Sextus, si reconciliauit eam sibi post adulterium perpetratum, carnaliter, eam cognoscens. Septimus, si matrimonio in infidelitate vtriusque contracto vir decedit vxori libellum repudij, & vxor alteri nupserit, tunc enim si vterque conuertatur, tenetur eam vir recipere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vir si dimittat vxorem fornicantem liuore vindictæ, peccat, si autem ad insaniam propriam cauendam, ne videatur particeps criminis, vel ad virtum vxoris corrigendum, vel ad vitandum prolis incertitudinem, non peccat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd diuortium ex causa fornicationis fit vno accusante alium, & quia nullus potest accusare, qui in simili crimine existit, quãdo vterque fornicatur, diuortium celebrari non potest, quãuis magis peccetur contra matrimonium vtroque fornicante, quàm altero tantum.

Ad tertium dicendum, quòd fornicatio directè est cõtra bonum matrimonij, quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & significatio nõ seruatur, dum vnus coniugũ pluribus carnem suam diuidit, & ideò alia crimina quamuis fortè sint maiora fornicatione, non tamè causant diuortium. Sed quia infidelitas, quæ dicitur spiritualis fornicatio, etiam est cõtra bonum matrimonij, quòd est prolis educanda ad cultũ Dei, etiam ipsa facit diuortium, sed tamen aliter quàm corporalis fornicatio, quia nõ propter vnũ actum infidelitatis, sed propter consuetudinem, quæ pertinaciam ostendit, in qua infidelitas perficitur.

Ad quartum dicendum, quòd etiam propter vitium contra naturam potest procedi ad diuortium, sed tamen non sit ita mentio de ipso, tum quia est passio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita causat incertitudinem prolis.

ARTICVLVS II.

Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vir teneatur ex præcepto vxorem fornicãtem dimittere, vir enim cùm sit caput vxoris, tenetur vxorem corrigere, sed separatio à toro est inducta ad correctionem vxoris fornicantis, ergo tenetur eam à se separare.

Præterea, Qui consentit peccanti mortaliter, ipse etiam mortaliter peccat, sed vir retinens vxorem fornicantem, consentire ei videtur, vt in littera dicitur, ergo peccat nisi eam à se eiiciat.

Præterea, 1. ad Cor. 6. dicitur, Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, sed nõ potest aliquis simul esse membrum meretricis & Christi, vt ibidem dicitur, ergo vir vxori fornicanti adhærens, membrum Christi esse desinit, mortaliter peccans.

Præterea, Sicut cognatio tollit vinculum matrimonij, ita fornicatio separat à toro, sed postquam vir nouerit consanguinitatem sui ad vxorem, mortaliter peccat, eam agnoscens carnaliter, ergo & si cognoscit vxorem, postquam scit ipsam esse fornicatam, mortaliter peccat.

SED CONTRA est, quod dicit Glossa 1. Corinth. 8. Quòd Dominus permisit causa fornicationis vxorẽ dimittere, ergo non ex præcepto.

Præterea, Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccauit, sed vxor fornicando peccauit in virum, ergo vir potest ei parcere, vt non dimittat eam.

CONCLVSIO.

Si vxorem adulteram pœniteat adulterium cõmisisse, nõ tenetur vir ex præcepto illam relinquere, sic minus tenetur, ne peccato consentire videatur.

RESPONDEO dicendum, quòd dimissio vxoris fornicantis introducta est ad corrigendũ vxoris crimen per talem pœnam, pœna autem corrigens non requiritur vbi emendatio iam præcessit, & ideò si mulier de peccato pœnitet, vir non tenetur eam dimittere, si autem non pœniteat, tenetur, ne peccato consentire videatur, dum correptionem debitam non apponit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod peccatum fornicationis in vxore potest corrigi non tantùm tali pœna, sed etiam verbis & verbere, & ideò si aliàs ad correctionem sit parata, non tenetur vir prædictam pœnam ad eius correctionem adhibere.

Ad secundum dicendum, quòd tunc vir vxori consentire videtur, quando eam tenet non cessantem à peccato præterito, si autem emendata fuerit, non ei consentit.

Ad tertiũ dicendum, quòd ex quo de peccato fornicationis pœnituit, meretrix dici nõ potest, & ideò vir ei se cõiungendo, membrum meretricis non fit. Vel dicendum, quòd non coniunguntur ei quasi meretrici, sed quasi vxori.

Ad quartum dicendum, quòd nõ est simile, quia consanguinitas facit, vt non sit inter eos vinculum matrimoniale, & ideò carnalis copula fit illicita, sed fornicatio non tollit vinculum prædictum, & ideò actus remanet quãtum est de se licitus, nisi per accidens illicitus fiat, inquantum vir consentire turpitudini vxoris videtur.

Ad quintum dicendum, quòd permissio illa est intelligenda per prohibitionis priuationem, & sic contra præceptum nõ diuiditur, quia etiam quod cadit sub præcepto, non est prohibitum.

Ad sextum dicendum, quod vxor non tantum peccat in virũ, sed etiam in seipsam & in Deum, & ideò vir non totaliter potest pœnam dimittere, nisi emendatio sequatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum vir proprio iudicio possit fornicantem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd proprio iudicio vir vxorem fornicãtem possit dimittere. Sententiam enim à iudice latam, absque alio iudicio exequi licet, sed Deus iudex iustus dedit hanc sententiam, vt propter fornicationem vir vxorem dimittere possit, non ergo requiritur ad hoc aliud iudicium.

Præterea, Matt. 1. dicitur, quòd Ioseph cum esset iustus, cogitauit occultè dimittere Mariam, ergo videtur quòd occultè vir possit diuortium celebrare absque iudicio Ecclesiæ.

Præterea, Si vir post fornicationem vxoris cognitam debitum ei reddit, amittit actionem quam contra fornicariam habebat, ergo denegatio debiti, quæ ad diuortium pertinet, debet Ecclesiæ iudicium præcedere.

Præterea, Illud quod non potest probari, non debet ad Ecclesiæ iudicium adduci, sed fornicationis crimen nõ potest probari, quia oculus adulteri obseruat caliginem, vt dicitur Iob. 24. ergo non debet iudicio Ecclesiæ prædictum diuortium fieri.

Præterea, Accusationem debet inscriptio præcedere, qua aliquis se ad talionem obligat, si in probatione deficiat, sed hoc non potest esse in ista materia, quia qualitercunque res iret, vir consequeretur intentum suum, siue ipse vxorem dimitteret, siue vxor eum, ergo non debet ad iudicium Ecclesiæ per accusationem adduci.

Præterea, Plus tenetur homo vxori, quàm extraneo, sed homo crimen alterius etiam extranei non debet Ecclesiæ deferre, nisi monitione præmissa in secreto, vt patet Mat. 19. ergo multo minus potest crimen vxoris ad Ecclesiam deferre, si eam prius occultè non corripuerit.

SED CONTRA, Nullus debet seipsum vindicare, sed si vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipse se vindicaret, ergo hoc non debet fieri.

Præterea, Nullus in eadẽ causa est actor & iudex, sed vir est actor impetens vxorem de offensa in se commissa, ergo ipse nõ potest esse iudex, & sic non debet proprio arbitrio dimittere.

CONCLVSIO.

Vir potest quantum ad torum solum vxorem fornicariam dimittere, quantum verò ad torum & cohabitationem simul, non potest eam repudiare nisi iudicio Ecclesiæ.

RESPONDEO dicendum, quòd vir potest vxorem dimittere dupliciter. Vno modo quantum ad torum totum, & sic potest eam dimittere quàm citò sibi constat de fornicatione vxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti, nisi per Ecclesiã compellatur, & taliter reddens nullum præiudicium sibi facit. Alio modo quantum ad torum & cohabitationem, & hoc modo non potest dimitti nisi iudicio Ecclesiæ, & si aliàs dimissa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, nisi possit ei vir in continenti fornicatione probare, hæc autem dimissio diuortium dicitur: & ideò cõcedendum est quod diuortium non potest celebrari nisi iudicio Ecclesiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sententia est applicatio iuris communis ad particulare factũ: vnde Deus ius promulgauit, secundum quod sententia in iudicio formari debet.

Ad secundum dicendum, quòd Ioseph voluit virginem dimittere, non quasi suspectam de fornicatione, sed ob reuerẽtiam sanctitatis eius, timens cohabitare ei, nec tamen est simile, quia tunc ex adulterio non solum procedebatur ad diuortium, sed vlterius ad lapidationem, non autem nunc quando agitur in iudicio Ecclesiæ.

Ad tertium patet solutio ex dictis.

Ad quartum dicendum, quod quandoque vir vxorem suspectam habens, ei insidiatur, vt deprehendere possit eam cum testibus in crimine fornicationis, & sic potest ad accusationẽ procedere. Et præterea, si de facto ipso non constat, possunt esse violentæ suspitationes fornicationis, quibus probatis videtur fornicatio probata esse, vt si inueniatur solus cum solaltoris & locis suspectis, & nudus cum nuda.

Ad quintum dicendum, quòd maritus potest accusare vxorem de adulterio dupliciter. Vno modo ad tori separationem coram iudice spirituali, & tunc inscriptio non debet fieri cum oblatione ad legem talionis, quia sic vir consequeretur intentum suum, vt probat obiectio. Alio modo ad punitionem criminis in iudicio seculari, & sic oportet quòd præcedat inscriptio, per quam ad pœnam talionis se obliget, si in probatione deficiat.

Ad sextum dicendum, quod sicut Decre. dicit, tribus modis in criminibus procedi potest. Primò, per inquisitionẽ, quã debet præcedere clamosa insinuatio, quę locum accusationis tenet. Secundò, per accusationẽ quam debet præcedere legitima inscriptio. Tertiò, per denuntiationẽ quam debet præcedere trina correctio. Verbum ergo domini intelligitur, quando agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accusationis: quia tunc non agit solũ ad correctionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum commune conseruandum, quod iustitia deficiente perimet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vir & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & vxor non debeant in causa diuortij ad paria iudicari. Diuortium enim tenetur in lege noua loco repudij, quod erat in lege veteri, vt patet Matth. 5. sed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria, quia vir poterat repudiare vxorem, & non econuerso, ergo non debent ad paria iudicari.

Præterea, Pius est contra legem naturæ, quòd vxor plures viros habeat, quàm quòd vir plures mulieres, vnde hoc quandoque licuit, illud verò nunquam, ergo plus peccat mulier in adulterio quàm vir, & ita non debent ad paria iudicari.

Præterea, Vbi est maius nocumentum proximi, ibi est maius peccatum: sed plus nocet vxor adultera viro, quàm vir adulter vxori, quia adulterium vxoris facit incertitudinem prolis, non autem adulterium viri, ergo maius est peccatum vxoris, & sic non debent ad paria iudicari.

Præterea, Diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigendum, sed magis pertinet ad virum, qui est caput mulieris, vt dicitur, primæ Corinth. vndecimo, corrigere vxorem quàm econuerso, ergo non debent in repudio ad paria iudicari, sed vir debet esse melioris conditionis.

SED CONTRA, Videtur quòd in hoc vxor debeat esse melioris conditionis. Quia quantò est maior fragilitas in peccante, tantò magis est peccatũ venia dignum: sed in mulieribus est maior fragilitas, quàm in viris, ratione cuius dicit Chrysost. Quod propria passio mulierũ est luxuria: & Philosophus dicit in 7. Ethicorum, Quòd mulieres non dicuntur cõtinentes, propriè loquendo, propter facilem inclinationẽ ad concupiscentias, quia nec bruta animalia possunt continere propter hoc, quòd non habent aliquid quòd concupiscentiis obuiare possit, ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci.

Præterea, Ponitur vir caput mulieris vt ipsam corrigat, ergo magis peccat quàm mulier, & sic debet magis puniri.

CONCLVSIO.

In causa diuortij vir & vxor ad paria quidem iudicantur, ita vt idem sit licitum & illicitum vni quod alteri. Sed quantum ad bonum prolis plus peccat vxor adultera, quàm vir mœchus.

RESPONDEO dicendũ, quod in causa diuortij vir & vxor ad paria iudicãtur, vt idem sit licitum & illicitum vni quod alteri, non tamen pariter iudicãtur ad illa, quia causa diuortij est maior in vno quàm in alio, cùm tamen in vtroque sit sufficiens causa ad diuortium. Diuortium enim pœna est adulterij, inquãtum est contra matrimonij bona, quantum ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur. Tantum enim peccat contra matrimonium adulterium vnius, sicut adulterium alterius, & hęc causa in vtroque sufficit ad diuortium. Sed quantum ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris quàm viri, & ideò maior est causa diuortij in vxore quàm in viro, & sic ad æqualia. sed non ex æquali causa obligantur, nec iniustè, quia in vtroque est causa sufficiens ad hanc pœnam: sicut est etiam de duobus, qui damnantur ad eiusdem mortis pœnã, quãuis alius altero grauius peccauerit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd repudium non permittebatur nisi ad euitandũ homicidiũ, & quia in viris magis erat de hoc periculũ, quàm in mulieribus, ideò viro permittebatur dimittere vxorem, non autem econuerso per legem repudij.

Ad secundum & tertium dicendum, quòd rationes illæ procedunt, secundum quod in comparatione ad bonũ prolis maior sit causa diuortij in vxore adultera, quàm in viro, non tamen sequitur quòd non iudicentur ad paria, vt ex dictis patet.

Ad quartum dicendum, quod quãuis vir sit caput mulieris quasi gubernator, non tamen quasi iudex ipsius, sicut nec econuerso, & ideò in eis quæ per iudicium facienda sunt, non plus potest vir in vxorem, quàm econuerso.

Ad quintum dicendum, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem quod est in fornicatione simplici, & adhuc plus quod magis grauat, scilicet, matrimonij læsionem. Si autem consideretur id quod est cõmune adulterio & fornicationi, peccatum virt & mulieris se habent vt excedentia & excessa, quia in muliere est plus de humore, & ideò sunt magis ducibiles à concupiscentiis, sed in viro plus de calore qui concupiscentiam excitat, sed tamen simpliciter loquẽdo, cæteris paribus vir simplici fornicatione plus peccat quàm mulier, quia plus habet de rationis bono, quod præualet quibuslibet moribus corporalium passionum. Sed quantum ad fractionem matrimonij, quam adulterium fornicationi addit, ex qua diuortium causat, plus peccat mulier quàm vir, vt ex dictis patet: & quia hoc est grauius quàm simplex fornicatio, ideò simpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera, quàm vir adulter, cæteris paribus.

Ad sextum dicendũ, quòd quamuis regimẽ quod mulier viro in mulierem, sit quædam circunstantria aggrauans, tamen ex illa circunstantria, quæ in aliam speciem trahit, magis aggrauatur peccatum, scilicet, ex læsione matrimonij, quod trahit ad speciem iniustitiæ in hoc, quod furtiuè aliena proles submittitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod post diuortium vir alteri nubere possit. Nullus enim tenetur ad perpetuam continentiam, sed vir tenetur in aliquo casu vxorem fornicantem à se in perpetuũ separare, vt patet ex dictis, ergo videtur quòd ad minus in tali casu adulteram ducere possit.

Præterea, Peccanti nõ est danda maior occasio peccandi, sed si ei, qui propter culpam fornicationis dimittitur, non licet aliam copulam quærere, datur sibi maior occasio peccandi, non enim est probabile, quòd qui in matrimonio non continuit, quòd postea continere possit: ergo videtur quòd liceat ei ad aliam copulam transire.

Præterea, Vxor non tenetur viro nisi ad debitum reddendum & cohabitationem, sed per diuortium ab vtroque absoluitur, ergo soluta est à lege viri, ergo potest alteri nubere: & eadem ratio est de viro.

Præterea, Matth. 19. dicitur, Qui dimiserit vxorem, & aliam duxerit, excepta causa fornicationis, mœchatur, ergo videtur quòd si causa fornicationis dimissa vxore aliam duxerit, nõ mœchetur, & ita est verum matrimonium.

SED CONTRA, Primæ Corinth. 7. Præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam.

Præterea, Nullus ex peccato debet reportare commodum, sed reportaret, si liceret adulteræ ad aliud magis desideratum connubium transire, & esset occasio adulterandi volentibus alia matrimonia quærere, ergo non licet aliam copulam quærere neque viro neque vxori.

CONCLVSIO.

Non potest efficere adulterium, quin semper verum coniugium remaneat, ob id non licet vni alte o superstite ad alias nuptias euolare, ratione adulterij.

RESPONDEO dicendum, quòd nihil adueniens supra matrimonium, potest ipsum dissoluere, & ideò adulterium non facit quin sit verum matrimonium. Manet enim, vt Augustin. dicit, inter viuentes coniugale vinculũ, quod nec separatio, nec cum aliquo iunctio potest auferre, & ideò non licet vni altero viuente ad aliam copulam transire.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis nullus obligetur ad continentiã, tamen per accidens potest esse quod obligetur, sicut si vxor sua ægritudinẽ incurabilem incurrat, & talem quę carnalem copulam non patiatur, & similiter etiam est si incorrigibiliter spirituali infirmitate, scilicet, fornicatione, laboret.

Ad secundum dicendum, quòd ipsa confusio quam reportat à diuortio, debet eam cohibere à peccato, quia si cohibere non potest minus malũ est, quòd ipsa sola peccet, quàm quòd peccati vir eius sit particeps.

Ad tertium dicẽdum, quòd quamuis vxor post diuortium non teneatur viro adultero ad debitum reddendum, & cohabitãdum, tamẽ aduc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur, & ideò non potest ad aliam copulam transire viro viuente, nisi videatur Ecclesia decepta fuisse per falsos testes sententiando de diuortio, quia in tali casu, etiam si votum professionis emisisset, restitueretur viro, & teneretur reddere debitum, sed non liceret ei exigere.

Ad quartum dicẽdum, quòd exceptio illa quæ est in verbis Domini, refertur ad dimissionem vxoris, & ideò obiectio ex falso intellectu procedit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod post diuortium vir & vxor non possint reconciliari. Regula enim est in iure. Quod semel benè definitum est, nulla debet iteratione retractari, sed iudicio Ecclesiæ definitum est, quòd debent separari, ergo non possunt reconciliari vlterius.

Præterea, Si posset esse reconciliatio, præcipuè videretur q; post pœnitentiã vxoris vir teneatur eam recipere, sed non tenetur, quia etiam vxor non potest pro exceptione proponere in iudicio suam pœnitentiam contra virum accusantem de fornicatione, ergo nullo modo potest fieri reconciliatio.

Præterea, Si posset esse reconciliatio, videtur quod vxor adultera teneretur redire ad virum ipsam reuocantem, sed non tenetur, quia iam separari fuit iudicio Ecclesiæ, ergo, &c.

Præterea, Si liceret reconciliare vxorem adulteram in illo casu præcipuè deberet fieri, quando vir post diuortium inuenitur adulterium committere, sed in hoc casu vxor non potest cogere eum ad reconciliationem, cùm iustè sit diuortium celebratum, ergo nullo modo potest reconciliari.

Præterea, Si vir adulter occultè dimittat vxorẽ conuictã de adulterio per Ecclesiæ iudicium, non videtur iustè factum diuortium, sed tamen vir non tenetur vxorem sibi reconciliare, quia vxor probare in iudicio adulterij viro nõ potest, ergo multò minus quãdo diuortium iustè est celebratum reconciliatio fieri potest.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth 7. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prætereà, Vir poterit eam non dimittere post fornicationem, ergo eadem ratione eam reconciliare sibi.

CONCLVSIO.

Potest vir vxorem causa adulterii dimissam renocare, si emendata pœnitentiam de peccato egerit, seuis non potest, quem admodum nec retinere à peccato desistere nolentem.

RESPONDEO dicendum, quod si vxor post diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi vir reconciliare, si autem in peccato incorruptibilis maneat, non debet assumere eam eadem ratione, qua non licebat eam nolentem à peccato desistere retinere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia Ecclesiæ diuortiũ celebrantis non fuit cogens ad separationem, sed licentiam præbens, & ideò absque retractione præcedentis sententiæ potest reconciliatio fieri, vel sequi.

Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia vxoris debet inducere virum vt vxorem fornicantem non accuset aut dimittat, sed tamen non potest ad hoc cogi, nec potest per pœnitentiam eam vxor ab accusatione repellere, quia cessante culpa & quantum ad actum, & quantum ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu, & cessante reatu etiam quantum ad Deum adhuc manet reatus quo ad pœnam humano iudicio inferendam, quia homo non videt cor, sicut Deus.

Ad tertium dicendum, quod illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium, vnde cùm diuortium sit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde vxor tenetur reddere, & ad eum redire, si fuerit reuocata, nisi de licentia votum continentiæ emiserit.

Ad quartum dicẽdum, quòd propter adulterium quod vir prius innocens post diuortium committit, secundum rigorem iuris non debet cogi ad recipiendum vxorem adulteram, prius tamẽ secundum æquitatem iuris iudex exofficio suo debet eum cogere, vt caueat periculo animæ eius, & scandalo maiorum, quàuis vxor non possit reconciliationem petere.

Ad quintum dicẽdum, quod si adulterium viri sit occultum, per hoc non auferetur ius accipiendi contra accusationem viri vxori adulterę, quamuis desit sibi probatio, & ideò peccat vir diuortium petens, & si post sententiam de diuortio vxor petat debitum, aut reconciliationem, vir tenetur ad vtrunque.

QVÆSTIO SEXAGESIMATERTIA,
De secundis nuptiis, in duos articulos diuisa.

CONSEQVENTER cõsiderandum est de secundis nuptiis.
Et circa hoc quæruntur duo.
Primò, vtrum sint licitæ.
Secundò, vtrum sint sacramentales.

ARTICVLVS I.
Virum secundæ nuptiæ sint licitæ.

Thom. 4. di. 42. q. 3. art. 2. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod secundæ nuptiæ non sint licitæ, quia iudicium de re debet esse secundũ veritatem, dicit autem Chrysostomus quod secundum virum accipere est fornicatio secundũ veritatem, quæ non est licita, ergo nec secundum matrimonium.

Prætereà, Omne quod non est bonum, non est licitum, sed Ambrosius dicit quod duplex matrimonium nõ est bonum, ergo non est licitum.

Prætereà, Nullus arceri debet neinterfit illis quæ sunt honesta & licita, sed sacerdotes arcentur ne interfint secundis nuptiis, vt in litera patet, ergo non sunt licitæ.

Prætereà, Nullus reportat pœnã nisi pro culpa, sed pro secundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnã, ergo nõ sunt licitæ.

SED CONTRA est, quod Abraham legitur secundas nuptias contraxisse, Gen. 25.

Prætereà, 1. Tim. 5. dicit Apost. Volo autem iuniores, scilicet, viduas nubere, filios procreare, ergo secundæ nuptiæ sunt licitæ.

CONCLVSIO.

Potest toties contrahi matrimonium, quoties alter coniugum vxortuus est, morietur enim altero coniugum vinculum matrimoniale tollitur.

RESPONDEO dicendum, quod vinculum matrimoniale non durat nisi vsque ad mortem, vt patet Rom. 4. & ideo morien te altero coniugum, vinculum matrimoniale cessat, vnde propter præcedens matrimonium non impeditur aliquis à secundo, mortuo coniuge, & sic non solum secundæ sed tertiæ, & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Chryso. loquitur quantum ad causam, quæ aliquando solum ad secundas nuptias incitaret, scilicet concupiscentiã, quæ etiam ad fornicationem incitat.

Ad secundum dicendum, quod secundum matrimonium non dicitur esse bonum, quia non sit licitum, sed quia caret illo honore significationis, qui est in primis nuptiis, vt sit vna vnius sicut est in Christo & Ecclesia.

Ad tertium dicendum, quòd homines diutnis dediti, nõ solum ab illicitis, sed etiam ab illis quæ habẽt aliquam turpitudinis speciem, arcentur, & ideò arcentur à secundis nuptiis quæ carent honestate, quæ est in primis.

Ad quartum dicendum, quòd irregularitas non semper inducitur propter culpam, sed propter defectum sacramenti, & ideò ratio non est ad propositum.

ARTICVLVS II.
Virum secundum matrimonium sit sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd secundum matrimonium non sit sacramentum. Qui enim tractat sacramentum, facit ei iniuriam, sed nulli sacramẽto faciendo est iniuria, ergo si secundum matrimonium esset sacramentum nullo modo esset iterandum.

Prætereà, In omni sacramento adhibetur aliqua benedictio, sed in secundis nuptiis non adhibetur benedictio, vt in litera dicitur, ergo non sit ibi aliquod sacramentum.

Prætereà, Significatio est de essentia sacramenti, sed in secundo matrimonio non saluatur significatio matrimonij, quia non est vna vnius sicut Christus & Ecclesia, ergo non est sacramentum.

Prætereà, Vnum sacramentum non impedit à susceptione alterius, sed secũdum matrimonium impedit à susceptione ordinum, ergo non est sacramentum.

SED CONTRA. Coitus in secundis nuptiis excusat à peccato, sicut & in primis, sed per tria bona matrimonij excusatur coitus matrimonialis, quæ sunt fides, proles, & sacramentum, ergo secundum matrimonium est sacramentum.

Prætereà. Ex secunda coniunctione viri ad mulierem modo sacramentali non contrahitur irregularitas, sicut patet ex fornicatione, sed in secundis nuptiis contrahitur irregularitas, ergo sunt sacramentales.

CONCLVSIO.

Secundum matrimonium est sacramentum, cùm in eo reperiantur quæ sunt de esse sacramenti, scilicet, persona legitima, tanquam materia, & expressio consensus per verba de præsenti, tanquam forma.

RESPONDEO dicendum, quod vbicunque inueniuntur illa quæ sint de esse sacramenti, ibi est verum sacramentum. Vnde cùm in secundis nuptiis inueniantur omnia quę sunt de esse sacramenti, quia debita materia quam facit persona legitima, & debita forma, scilicet, expressio consensus interioris per verba de præsenti, constat quòd etiam secundum matrimonium tit sacramentum, sicut & primum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd hoc intelligitur de sacramento quod inducit perpetuum effectum, tunc enim si iteretur sacramentum, datur intelligi quòd primum non fuit efficax, & sic fit primo iniuria, sicut patet in omnibus sacramentis quæ imprimunt characterem, sed alia sacramenta quæ habent effectum non perpetuum, possunt iterari sine iniuria sacramenti, sicut patet de pœnitentia, & quia vinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla fit iniuria sacramẽto si mulier post mortẽ viri iteratò nubat.

AD SECVNDVM dicendum, quod secundum matrimonium quamuis in se consideratum sit perfectum sacramentum, tamen in ordine ad primum consideratum habet aliquid de effectu sacramenti, quia non habet plenam significationem, cùm non sit vna vnius, sicut est in matrimonio Christi & Ecclesiæ, & ratione huius defectus benedictio à secundis nuptiis subtrahitur, sed hoc est intelligendũ, quando secundæ nuptiæ sunt secundæ & ex parte viri & ex parte mulieris tantùm, si enim virgo contrahat cum viro, qui habuit aliam vxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur, saluatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia Christus etsi vnam Ecclesiam sponsam habeat, habet tamen plures personas desponsatas in vna Ecclesia, sed anima non potest esse sponsa alterius quàm Christi, quia alias cum dæmone fornicatur, nec est ibi matrimonium spirituale, & propter hoc quando mulier secundò nubit, nuptię non benedicuntur propter defectum sacramenti.

AD TERTIVM dicendũ, quod significatio perfecta inuenitur in secundo matrimonio secundum se cõsiderato, non autem si consideretur in ordine ad præcedens matrimonium, & sic habet defectum sacramenti.

Ad quartum dicendum, quod secundum matrimonium impedit sacramentum ordinis quantum ad id quod habet de defectu sacramenti, & non inquantum est sacramentum.

QVÆSTIO SEXAGESIMAQVARTA,
De annexis matrimonio & debiti redditione, in septem articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de annexis matrimonio. Et primò, de debiti redditione. Secundò, de pluralitate vxorum. Tertiò, de bigamia. Quartò, de libello repudij. Quintò, de filiis illegitimè natis.

Circa primum quæruntur septem.

Primò, vtrum alter coniugum teneatur alteri debitum reddere.
Secundò,

Secundò, vtrum debeat aliquando reddere non poscenti.
Tertiò, vtrum vir & vxor in hoc sint æquales.
Quartò, vtrum vnus sine consensu alterius possit votum emittere, per quod redditio debiti impediatur.
Quintò, vtrum tempus impediat debiti petitionem.
Sextò, vtrum petens tempore sacro peccet mortaliter.
Septimò, vtrum reddere teneatur tempore festiuo.

ARTICVLVS I.
Virum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum non teneatur alteri ad redditionẽ debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur à sumptione Eucharistiæ propter hoc quòd præceptum implet, sed ille qui vxori debitum reddit, non potest carnes Agni edere, vt Hieronymus in litera dicit, ergo reddere debitum non est de necessitate præcepti.

Prætereà. Quilibet potest licitè abstinere ab his quæ sunt sibi nociua in persona, sed aliquando reddere debitum poscenti, esset personæ nociuum vel ratione infirmitatis, vel ratione solutionis tam factæ, ergo videtur quòd licitè possit debitũ poscenti negari.

Prætereà. Quicunque facit se impotentem ad faciendum id, ad quod ex præcepto tenetur, peccat, si ergo aliquis ex necessitate præcepti tenetur ad reddendum debitum, videtur quòd peccet, si ieiunando, vel aliàs corpus suum attenuando, impotentem se reddat ad debiti solutionem, quod non videtur verum.

Prætereà, Matrimonium, secundum Philosophum, ordinatur ad procreationem prolis & educationem, & iterum ad communicationem vitæ, sed lepra est contra vtrumque matrimonij finem, quia cùm sit morbus contagiosus, mulier leprosa non tenetur cohabitare viro: similiter etiam morbus frequenter tranimittitur ad prolem, ergo viro leproso vxor debitum reddere non tenetur, vt videtur.

SED CONTRA. Sicut seruus est in potestate domini sui, ita & vnus cõiugum in potestate alterius, vt patet 1. Corinth. 7. sed seruus tenetur ex necessitate præcepti domino suo debitum seruitutis reddere, vt patet Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum, &c. ergo & vnus coniugum ex necessitate præcepti tenetur alteri debitum reddere.

Prætereà. Matrimonio est ordinatum ad fornicationem vitandam, vt patet 1. Cor. 7. sed hoc non posset per matrimonium fieri, si vnus alteri non teneretur debitũ reddere, quando cõcupiscentia infestatur, ergo reddere debitum est de necessitate præcepti.

CONCLVSIO.

Tenentur coniuges sibi mutuò debitum præstare, cùm sacrum coniugium institutum sit vt & vitetur fornicatio, & vt liberis opera detur, salua tamen vtriusque incolumitate.

RESPONDEO dicendũ, quòd matrimonium principaliter est institutum in officium naturæ, & ideò in actu ipsius seruandus est naturæ motus secundum quem nutritiua nõ ministrat generatiuæ, nisi illud quod superfluit ad conseruationem individui, quia hic est ordo naturalis, vt prius aliquid in se ipso perficiatur, & postmodum alteri de perfectione sua cõmunicet, & hic est etiã ordo charitatis quæ naturam perficit: & ideò cùm vxor in viro potestatem non habeat, nisi quantum ad generatiuam virtutem, non autem quantum ad ea quæ sunt de conseruatione individui ordinata, vir tenetur vxori debitum reddere in his quæ ad generationem prolis spectant, salua tamen prius personæ incolumitate.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliquis implens aliquod præceptũ, potest reddi inhabilis ad aliquod sacrum officium prosequendum, sicut iudex qui hominem ad mortem cõdemnans præceptum implens, irregularis efficitur, similiter etiam ille qui præceptum implẽs debitum soluit, redditur ineptus ad diuina officia exequenda, non quòd ille actus sit peccatum, sed ratione carnalitatis illius actus. Et si secundum quòd Magister dicit Hieronymus loquitur tantùm de ministris Ecclesiæ, non autem de aliis qui sunt suo iudicio relinquendi, quia possunt & ex deuotione dimittere, & sumere corpus Christi absque peccato.

Ad secundum dicendum, quòd vxor non habet potestatem in corpus viri, nisi salua consistentia personæ ipsius, vt dictũ est. Vnde si vltrà exigit, non est petitio debiti, sed iniusta exactio, & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere.

Ad tertium dicendũ, quòd si aliquis redditur impotens ad debitum soluendum ex causa ex matrimonio sequuta, puta cùm prius debitum reddidit, & est impotens ad debitum soluendum vlteriùs mulier non habet ius petendi, & in petendo vlterius se magis meretricem, quàm coniugem exhibet: si autem reddatur impotens ex alia causa, si illa est licita, sic iterum non tenetur, nec potest mulier exigere, si non est licita, tunc peccat, & peccatum vxoris, si propter hoc in fornicatione labatur aliquo modo, sibi imputatur, & ideò debet quantum potest dare operam, vt vxor contineat.

Ad quartum dicendum, quòd lepra soluit sponsalia, sed non matrimonium, vnde etiam vxor viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare, quia non ita citò inficitur ex coitu, sicut ex frequenti cohabitatione, & quamuis generetur infirma proles, tamen melius est ei sic esse, quàm penitus non esse.

ARTICVLVS II.
Virum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non teneatur vir debitum reddere vxori non petenti. Præceptum enim affirmatiuum non obligat nisi ad tempus determinatum, sed tempus determinatũ solutionis debiti non potest esse, nisi quãdo petitur, ergo aliàs soluere non tenetur.

Prætereà, De quolibet debemus præsumere meliora, sed melius etiam est coniugibus cõtinere, quàm matrimonio vti, ergo nisi expresse debitum petat, debet vir præsumere quòd ei placeat continere, & sic non tenetur debitum ei reddere.

Prætereà, Sicut vxor habet potestatem in virum, ita dominus in seruum, sed domino non tenetur seruus seruire, nisi quando sibi ab ipso imperatur, nec ergo vir tenetur vxori reddere debitum, nisi quando ab ea exigitur.

Prætereà. Vir potest aliquando vxorem exigẽtem precibus auertere, ne exigat, ergo multò magis potest non reddere, si non exigat.

SED CONTRA, In redditione debiti medicamentum præstatur contra vxoris concupiscentiam, sed medicus, cui infirmus est commissus, tenetur morbo eius subuenire etiam si ipse non petat, ergo vir vxori non petenti tenetur debitum reddere.

Prætereà, Prælatus tenetur correctionis remedium circa peccata subditorum adhibere, etiam eis contradicentibus, sed redditio debiti est in viro ordinata contra peccata vxoris, ergo tenetur vir debitum reddere quandoque etiam non petenti.

CONCLVSIO.

Cùm natura mulieres sint verecundæ, ita vt non audeant petere debitum à viris sibi præstari, tenetur vir etiam vxori non petenti debitum reddere, si aliquo signo id eam velle perceperit.

RESPONDEO dicendum, quod petere debitum est dupliciter, vno modo expresse, vt quando verbis inuicem petunt. Alio modo est petitio debiti interpretata, quando, scilicet, vir percipit per aliqua signa quòd vxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet, & ita etiam non si expresse petat verbis debitum, tamen vir tenetur reddere, quando expressa signa in vxore apparent voluntatis reddendi debiti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod tempus determinatum non est quando petitur, sed quando timetur ex aliquibus signis periculum, ad quod vitandum ordinatur debiti redditio, nisi tunc reddatur.

Ad secundum dicendum, quòd vir potest talem præsumptionem habere de vxore, quando in ea contraria signa nõ videt, sed quando videt esse stulta præsumptio.

Ad tertium dicendum, quod dominus non ita verecundatur à seruo petere debitum seruitutis, sicut vxor à viro debitum coniugij. Si tamẽ dominus nõ peteret, vel propter ignorantiã, vel aliàs de causa, nihilominus seruus teneretur implere, si periculũ immineret, hoc enim est nõ ad oculũ seruire, quod Apostolus seruis mandat.

Ad quartum dicendum, quod non debet vir vxorem auertere ne petat debitum, nisi propter aliquam rationabilem causam, & tunc etiam non debet cum magna instantia auerti propter pericula imminentia.

ARTICVLVS III.
Virum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod vir & mulier non sint in actu matrimonij æquales. Agens enim est nobilius patiente, vt Augustinus dicit 12. super Gen. ad literam, sed in actu coniugali vir se habet vt agens, & fœmina vt patiens, ergo non sunt in actu illo æquales.

Prætereà, Vxor non tenetur viro debitum reddere nisi petat, vir autem tenetur, vt dictũ est: ergo nõ sunt pares in actu matrimonij.

Prætereà, In matrimonio mulier propter virum facta est, vt patet Gene. 2. Faciamus ei adiutorium simile illi, sed illud propter quod est alterum, semper est principale, ergo, &c.

Prætereà, Matrimonium principaliter ordinatur ad actum coniugalẽ, sed in matrimonio vir est caput mulieris, vt patet 1. Cor. 7. ergo non sunt æquales in actu prædicto.

SED CONTRA est quòd dicitur 1 Cor. 7. Vir non habet potestatem sui corporis, & similiter dicit de vxore, ergo sunt æquales in actu matrimonij.

Prætereà. Matrimonium est relatio æquiparentiæ, cùm sit cõiunctio, vt dictũ est, ergo vir & vxor sunt æquales in actu matrimonij.

CONCLVSIO.

Sunt vir & vxor in actu coniugij æquales quantum ad æqualitatem proportionis, non autem quantum ad æqualitatem quantitatis.

RESPONDEO dicẽdum, quod duplex est æqualitas, scilicet quantitatis & proportionis. Æqualitas quidẽ quãtitatis est, quæ attenditur inter duas quãtitates eiusdẽ mensuræ, sicut bicubiti in bicubitum. Sed æqualitas proportionis est quæ attenditur inter duas proportiones eiusdẽ speciei, sicut dupli ad duplũ. Loquendo ergo de prima æqualitate, vir & vxor non sunt æquales in matrimonio, neque ad actum coniugalem, in quo id quod nobilius est, viro debetur, neque quantum ad dispensationem domus in qua vxor regitur & vir regit, sed quãtum ad secundam æqualitatem sunt æquales in vtroq; quia sicut tenetur vir vxori in actu coniugali & dispensatione domus ad id quod viri est, ita vxor viro ad id quod vxoris est

Universidad de Deusto
Biblioteca

& secundum hoc dicitur in litera, quòd sunt æquales in reddendo debitum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis agere sit nobilius quàm pati, tamen eadem est proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum, & secundum hoc est ibi æqualitas proportionis.

Ad secundum dicẽdum, quòd hoc est per accidens. Vir enim qui nobiliorem partẽ habet in actu coniugali, naturaliter habet, quod non ita erubescat petere debitum sicut vxor: & inde est quod non ita vxor tenetur reddere debitum non petenti viro, sicut vir vxori.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc ostenditur, quòd non sunt æquales absolutè, non autem quod nõ sint æquales secundum proportionem.

Ad quartum dicendũ, quod quamuis caput sit principalius membrum, tamen sicut membrum tenetur capiti in officio suo, ita caput membris, & sic est ibi æqualitas proportionis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonii sine mutuo consensu.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & vxor possint votum emittere contra debitum matrimonij sine mutuo consensu. Vir enim & vxor æqualiter obligantur ad debiti solutionem, vt dictum est, sed licitum est viro etiam vxore prohibente accipere crucem in subsidium terræ sanctæ, ergo etiam hoc licitum est vxori: & ideò cum per votum redditio debiti impediatur, potest alter coniugum sine consensu alterius votum prædictum emittere.

Præterea. Non est expectandum in aliquo voto consensus alicuius, qui non potest sine peccato dissentire, quin alter coniugum cõtinentiam voueat vel simpliciter vel ad tempus, quia impedire profectum spiritualem, est peccatum in Spiritumsanctum, ergo vnus potest vorum continentiæ simpliciter vel ad tempus sine consensu alterius vouere.

Præterea, Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, ita debiti petitio, sed vnus potest sine cõsensu alterius vouere, quod debitum non petet, cùm in hoc sit suæ potestatis, ergo pari ratione quòd debitum non reddet.

Præterea. Nullus potest ex præcepto superioris cogi ad id quod non liceret sibi simpliciter vouere & facere, quia in illiciris non est obediendum: sed prælatus superior posset præcipere viro vt vxori ad tempus debitum non redderet, occupando eum in aliquo seruitio, ergo hoc etiam ipse posset facere, & vouere, per quod ad debiti redditionem impediretur.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 7. Ne fraudetis vos Inuicem nisi ex communi consensu ad tempus, vt vacetis orationi.

Præterea, Nullus potest facere votum de alieno, sed vir non habet potestatem sui corporis, sed vxor, ergo sine eius consensu nõ potest votum continentiæ facere vel vouere simpliciter vel ad tempus.

CONCLVSIO.

Non potest vir aut vxor absque mutuo consensu continentiam vouere.

RESPONDEO dicendum, quòd vouere voluntatis est, vt etiam ipsum nomen ostendit, vnde de illis tantum bonis pot esse votum, quæ nostræ subiacent voluntati, qualia non sunt ea, in quibus vnus alteri tenetur, & ideo in talibus non potest aliquis votum emittere sine consensu eius, cui tenetur, vnde, cùm coniuges sibi inuicem teneantur in redditione debiti, per quam continentia impeditur, non potest vnus absque consensu alterius continentiam vouere, & si vouerit peccat, & non debet seruare votum, sed agere pœnitentiam de voto male facto.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod satis probabile est quòd vxor debeat velle continere ad tempus subueniendo necessitati Ecclesiæ genet alis, & ideo in fauorem negotij pro quo crux sibi datur institutum est quod vir possit absque consensu vxoris crucem accipere, sicut etiam posset domino suo terreno, à quo feudum tenet absque eius consensu militare, nec tamen omninò subtrahitur vxori ius suum, quia vxor potest eum sequi, nec est simile de vxore ad virum, quia cum vir debeat regere vxorem, & non econuerso, magis tenetur vxos sequi virum quàm econuerso, & præterea vxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras quàm vir, & cũ minori Ecclesiæ vtilitate: & ideo vxor non potest hoc votum facere sine viri consensu.

Ad secundum dicendum, quod alter coniugum dissentiens voto continentiæ alterius non peccat, quia non dissentit vt bonum illius impediat, sed ne sibi præiudicium generetur.

Ad tertium dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio, quidã enim dicunt quòd vnus absque consensu alterius potest vouere, quod non petat debitum, non autem quòd non reddat: quia in primo vrerque est sui iuris, sed non in secundo. Sed quia si alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum oporteret vnum onus semper debitum petendi subire. Et ideò alij probabilius dicunt, quòd neutrum potest vnus sine consensu alterius vouere.

Ad quartum dicendum, quòd sicut mulier accipit potestatem in corpore viri, saluo hoc, in quo vir tenetur corpori suo, ita etiam saluo hoc in quo teneturalij domino. & ideò sicut vxor non potest debitum petere à viro contra salutem sui corporis, ita nec ad impediendum hoc in quo domino tenetur, sed præter hoc non potest dominus prohibere quin debitum reddat.

ARTICVLVS V.

Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod temporibus sacris non debeat aliquis impediri, quin debitũ petat. Tunc enim est subueniendum morbo, quando inualescit, sed possibile est quod in die festo inualescat concupiscentia, ergo tunc debet ei subueniri per debiti redditionem.

Præterea, Non est alia ratio quare non sit petendum debitum in diebus festiuis, nisi quia sunt orationi deputati, sed in illis diebus sunt horæ determinatæ orationi, ergo aliis horis liceret debitum petere.

SED CONTRA. Sicut aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tempora sunt sacra propter eandem rationem, sed in loco sacro nõ licet petere debitum, ergo nec in tempore sacro.

CONCLVSIO.

Cùm actus matrimonialis propter delectationem carnis reddat hominem ineptum ad spiritualia, non licet petere debitum actus matrimonii diebus sacris.

RESPONDEO dicendũ, quod actus matrimonialis quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia: & ideò in diebus, in quibus spiritualibus præcipuè est vacandum, non licet petere debitum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd tẽpore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendã, sicut oratio, & multa huiusmodi, quæ adhibentur etiam illis, qui perpetuò continent.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur tota die se conseruare idoneum ad orandum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum petens debitum in tempore sacro mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod petens in tempore sacro mortaliter peccet. Gregorius enim dicit in primo Dialo. quod mulier quæ in nocte cognita est à viro, mane ad processionem veniens, à diabolo est arrepta, sed hoc non esset nisi mortaliter peccasset, ergo, &c.

Præterea, Quicunq; facit cõtra præceptũ diuinũ, mortaliter peccat, sed Dominus præcipit Exodi 19. Nolite appropinquare vxoribus vestris, quando, scilicet, erant legem accepturi, ergo multò magis peccant mortaliter si tempore quo sacris nouæ legis intendendum est, cum vxoribus vieri commisceantur.

SED CONTRA. Nulla circunstãtia aggrauat in infinitum, sed in debitum tempus est circunstantia quædam, ergo non aggrauat in infinitum, vt faciat mortale quod aliàs esset veniale.

CONCLVSIO.

Non peccat mortaliter vir aut vxor, si debitum diebus festis petat, si tamen hoc faciat sola delectationis causa, grauius peccat, quàm qui hoc facit, vt sibi de lubrico carnis caueat.

RESPONDEO dicendum, quòd debitum petere in die festiuo, non est circunstantia trahens in aliam speciem peccati, vnde non potest in infinitum aggrauare, & ideò non peccat mortaliter vxor, vel vir, si in die festo debitum petat, sed tamen grauius est peccatũ si sola delectationis causa petatur, quàm si propter rimorem, quo quis sibi cauet de lubrico carnis, debitum petat.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod non fuit punita mulier illa propter hoc quod debitum reddidit, sed quia postmodum se temerè ad diuina ingessit contra conscientiam.

Ad secundum dicendum, quod ex authoritate illa non potest probari quod esset peccatum mortale, sed quod sit incongruum. Multa enim ad munditiam carnis pertinentia exigebantur de necessitate præcepti in veteri lege, quæ carnalibus dabatur, quæ in noua lege non exiguntur, quæ est lex Spiritus.

ARTICVLVS VII.

Vtrum vnus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod etiã nõ tenetur tempore festiuo reddere. Quia peccãtes & consentientes pariter puniuntur, vt patet Rom. 1. sed ille qui reddit debitũ, consentit petenti, qui peccat, ergo & ipse peccat.

Præterea, Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandũ, & ita ad aliquod tempus determinatum, ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur, reddere debitũ non debet, sicut nec eo tempore quo tenetur temporali Domino ad speciale obsequium.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 7. Nolite fraudari inuicem, nisi communi consensu ad tempus, &c. ergo quando petit, reddendum est ei.

CONCLVSIO.

Tenentur coniuges etiam diebus festis & quacunque hora sibi mutuũ debitum reddere, salua tamen honestate.

RESPON-

RESPONDEO dicendum, quod cùm mulier habeat potestatem in corpore viri, quantum ad actum generationis spectat, tenetur vnus alteri & debitum reddere quocunque tempore, & quacunque hora salua debita honestate, quæ in talibus exigitur, quia non oportet quod statim in publico reddat debitum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iste quantum in se est, non cõsentit: sed ad id quod ab eo exigitur inuitus, & cum dolore reddit, & ideò non peccat. Hoc enim est propter lubricum carnis diuinitus ordinatum, vt semper petenti debitum reddatur, ne aliqua occasio peccati detur.

Ad secundum dicendum, quod non est aliqua hora determinata ad orandum, quin possit recõpensari in aliis horis, & ideo obiectio non cogit.

QVÆSTIO SEXAGESIMAQVINTA,
De bigamia; in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de pluralitate vxorum.

Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ.

Secundò, vtrum aliquando fuerit licitum.

Tertiò, vtrum habere concubinas sit contra legem naturæ.

Quartò, vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

Quintò, vtrum aliquando licitum fuerit habere concubinam.

ARTICVLVS I.

Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd habere plures vxores non sit cõtra legem naturæ. Consuetudo enim legi naturali nõ præiudicat, sed habere plures vxores peccatũ erat, quando mos erat, vt ab Augustino habetur in litera, ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

Præterea, Quicunq; facit contra legem naturę, facit contra præceptum: quia sicut lex scripta habet sua præcepta, ita & lex naturæ, sed Augustinus dicit quòd habere plures vxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum, ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

Præterea, Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationẽ: sed vnus potest ex pluribus prolem accipere, plures fœcundando, ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

Præterea, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit, vt in principio Digestorum dicitur, sed natura nõ docuit hoc omnia animalia, quod sit vna vnius, cùm vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis coniungatur, ergo non est contra legẽ naturæ habere plures vxores.

Præterea, Secundum Philosophum de Animalibus, in generatione prolis mas se habet ad fœminam, sicut agens ad patiens & artifex ad materiam, sed non est contra ordinem naturæ, quod vnum agens in plura patientia agat, aut artifex ex diuersis materiis operetur: ergo nec est contra legem naturæ, quod vnus mas plures vxores habeat.

SED CONTRA. Illud præcipuè videtur esse de iure naturali quod homini in sua institutione inditũ est, sed quod sit vna vnius in ipsa institutione humanæ naturæ, est ei inditum, vt patet Genes. 2. Erunt duo in carne vna, ergo est de lege naturæ.

Præterea. Contra legem naturæ est quod homo se ad impossibile obliget, & vt quod vni datum est, alteri detur, sed homo contrahens cum vna vxore, sui corporis potestatẽ sibi tradidit, vt nec esse sit reddere debitum, cùm peterit, ergo contra legem est, si postea alteri potestatem sui corporis tradat, quia nemo posset simul vtrique reddere debitum, si simul peterent.

Præterea, De lege naturæ est, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, sed vir nullo modo vellet quod vxor alium virũ haberet, ergo contra legem faceret naturæ, si vxorem aliam superduceret.

Præterea. Quicquid est contra naturale desiderium, est contra legem naturæ, sed zelus viri ad vxorem, & vxoris ad virum naturalis est, quia in omnibus inuenitur, ergo cùm zelus sit amor non patiens consortium in amato, videtur quod contra legem naturæ sit quod plures vxores habeant vnum virum.

CONCLVSIO.

Virum habere plures vxores, est contra legem naturæ, quantum attinet & ad communicationem operum inter virum & vxorem, & ad similitudinem coniunctionis Christi & Ecclesiæ, tum coniugia, quantum verò ad spem subolis procreationem & educationem, pluralitas vxorũ non est contra ius naturæ.

RESPONDEO dicendum, quod omnibus rebus naturalibus insunt quædam principia, quibus non solum operationes proprias efficere possunt, sed quibus etiam eas conuenientes fini suo reddant, siue sint actiones quæ consequãtur rem aliquam ex natura sui generis, siue consequantur ex natura speciei, vt magnet competit ferri deorsum ex natura sui generis, trahere ferrum ex natura suæ speciei. Sicut autem in rebus agentibus ex necessitate naturæ sunt principia actionum ipsæ formæ, à quibus operationes propriæ prodeunt conuenientes fini, ita in his quæ cognitionem participant, principia sunt agendi cognitio & appetitus, vnde oportet quod in vi cognitiua sit naturalis conceptio, & in vi appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio conueniens generi siue speciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rationem finis cognoscit & proportionem operationis ad finem, ideò naturalis conceptio ei indita, qua dirigitur ad operandum, conuenienter lex naturalis vel ius naturale dicitur, in cæteris autem æstimatio naturalis vocatur. Bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad agendum conuenientes actiones magis quàm regulentur quasi proprio arbitrio agentia. Lex enim naturalis nihil aliud est quàm cõceptio homini naturaliter indita, qua dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus propriis, siue competãt ei ex natura generis, vt generare, comedere & huiusmodi, siue ex natura speciei, vt ratiocinari, & huiusmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientem reddit fini, quem natura ex opere aliquo intendit, contra legem naturæ esse dicitur, potest autem actio esse non conueniens fini vel principali vel secundario, & siue sic, siue sic, hoc contingit dupliciter. Vno modo ex aliquo quod omninò impedit finem, vt nimia superfluitas, aut defectus comestionis, impedit salutem corporis, quasi principalem finem comestionis & bonam habitudinem in negotiis exercẽdis, qui est finis secundarius. Alio modo ex aliquo quod facit difficilem aut minus decentem peruentionem ad finem principalem vel secundarium, sicut inordinata comestio, quantum ad tempus indebitum. Si ergo actio sit inconueniens fini, quasi omninò prohibens finem principalem directè per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ quæ sunt in operabilibus, sicut communes conceptiones in speculatiuis. Si autem sit incompetens fini secundario quocunque modo, aut etiam principali, vt faciens difficilem vel minus congruam perventionem ad ipsum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, sed secũdis quę ex primis diriuantur, sicut conclusiones in speculatiuis ex principiis per se notis fidem habent, & sic dicta actio contra legem naturæ esse dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidem finis competit homini secundum naturam sui generis, vnde & aliis animalibus est conueniens: vt dicitur in 8. Ethicorum. & sic bonum matrimonij assignatur proles, sed pro fine secundario, vt dicit Philosophus, habet in hominibus solùm communicationem operum, quæ sunt necessaria in vita, & secundum hoc fidem sibi inuicem debent, quæ est vnum de bonis matrimonij. Habet vlterius alũ finem, inquantum in fidelibus est, scilicet, significationẽ Christi & Ecclesiæ, & sic bonũ matrimonij dicitur sacramentũ. Vnde primus finis respõdet matrimonio hominis, inquantũ est animal, secundus inquantũ est homo, tertius inquantũ est fidelis. Pluralitas ergo vxorũ, nec totaliter tollit, nec aliqualiter impedit primũ finẽ, cũ vnus vir sufficiat pluribus vxoribus fœcundandis & educandis filiis ex eis natis. Sed secundũ finem & si non totaliter tollit, tamen multùm impedit, eò quòd nõ facilè potest esse pax in familia, vbi vni viro plures vxores iunguntur, cùm non possit vnus vir sufficere ad satisfaciendum pluribus vxoribus ad votum, quia cõmunicatio plurium in vno officio causat litem, sicut singuli contrahuntur ad inuicem, & similiter plures vxores vnius viri. Tertium autem finem totaliter tollit, eò quòd sicut Christus est vnus, & Ecclesia vna: & ideò patet ex dictis, quòd pluralitas vxorum quodammodo est contra legem naturæ, & quodammodo non.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consuetudo non præiudicat legi naturæ, quantum ad prima præcepta, quæ sunt ipsius, quasi communes animi cõceptiones in speculatiuis, sed ea quæ ex istis trahuntur, vt conceptiones consuetudo auget, vt Tullius dicit in 3. Rhetoricorũ, & similiter etiam minuit, & huiusmodi est præceptum legis naturæ de vnitate vxoris.

Ad secundum dicendũ, quod sicut Tullius dicit res à natura perfectas & à cõsuetudine approbatas legum virtus & religio sanxit, vnde patet, quod illa quæ lex naturalis dictat quasi ex principiis primis legis naturæ deriuata, non habent vim coactiuam per modum præcepti absolutè, nisi postquam lege diuina & humana sanita sunt, & hoc est quod dicit Augustinus quod non faciebant contra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.

Ad tertium patet solutio ex dictis.

Ad quartum dicendum, quod ius naturale multipliciter accipitur. Primò enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura est inditũ, & sic definit Tullius in 2. Rheto. dicens, Ius naturale est quod opinio genuit, sed quod lex quędã innata inseruit. Et quia in rebus naturalibus dicitur aliqui mores naturales, non quia sint ex principio extrinseco, sed quia sunt à principio superiori manente. Sicut motus qui sunt in elementis ex impressione corporum cœlestium, naturales dicuntur, vt Commentator dicit in tertio de Cœlo & Mundo, ideò ea quæ sunt de iure diuino, dicuntur esse de iure naturali, cùm sint ex impressione & infusione superioris principij, scilicet, Dei: & sic accipitur ab Isidoro, qui dicit quod ius naturale est, quod in lege & in Euangelio continetur. Tertiò dicitur ius naturale non solum à principio, sed à natura, quia de naturalibus est, & quia natura contra rationem diuiditur, à quo homo est homo, ideò strictissimo modo accipiendo, ius naturale est illud quod ad homines tantũ pertinet, & si sit de dictamine naturalis rationis, nõ dicitur esse de iure naturali, sed illa tantũ quę naturalis ratio dictat de his quę sunt homini, aliisq; cõmunia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sic datur dicta definitio, scilicet, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorū quāuis non sit cōtra ius naturale tertio modo acceptū, est tamen contra ius naturale secundo modo acceptum, quia iure diuino prohibetur, & etiam contra ius naturale primo modo acceptum, vt ex dictis patet: quia natura dictat hoc cuilibet animali secundum modum conuenientem speciei suæ. Vnde etiam, quædam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur sollicitudo vtriusque, scilicet, maris & fœminæ, naturali instinctu seruant coniunctionem vnius ad vnum, sicut patet in turture & columba.

Sed quia rationes inductæ in contrarium videntur ostendere quod pluralitas vxorum sit contra prima principia legis naturæ, ideo ad eas respondeo, & dico ad quintum, quòd natura humana absque omni defectu instituta est, & ideò non solum sunt inditæ ei illa sine quibus matrimonij finis principalis esse nō potest, sed etiā illa, sine quibus secundarius finis matrimonij sine difficultate haberi non posset, & hoc modo homini in ipsa sui institutione habere vnam vxorem sufficit.

Ad sextum dicendum, quod vir propter matrimonium non dat sui corporis potestatem vxori quātum ad omnia, sed solum ad illa quæ matrimonium requirit, nō autem requirit matrimonium, vt quolibet tempore vxori is petenti vir debitum reddat, nisi ad id, ad quod matrimonium principaliter est institutum, scilicet, bonum prolis, & hoc est quantum sufficit ad imprægnationem. Requirit autem hoc matrimonium, inquantum est ad remedium institutum, quod est secundarius ipsius finis, vt quolibet tempore debitum petenti reddatur, & sic patet quod accipiēs vxores non se obligat ad impossibile, cōsiderato principali fine matrimonij, & ideò pluralitas vxorum non est contra præcepta legis naturæ.

Ad septimum dicendum, quòd illud præceptum legis naturæ Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, debet intelligi eadē proportione seruata. Non enim si prælatus non vult sibi resisti a subdito, ipse subdito resistere non debet. Et ideò non oportet quod ex vi illius præcepti, quòd sicut vir nō vult quòd vxor sua habeat plures viros, vel alium virum, quod ipse nō habeat aliam vxorē, quia vnum virum habere plures non est cōtra prima præcepta legis naturæ, vt dictum est, sed vnam vxorem habere plures viros est cōtra præcepta prima legis naturę, eò quòd per hoc quantum ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis quod est principalis matrimonij finis. In bono enim prolis intelligitur non solum procreatio, sed etiam educatio. Ipsa enim procreatio prolis, & si non totaliter tollatur, quia contingit, post impregnationem primam, iterum mulierem imprægnari, vt dicitur in nono de animalibus, tamen multum impeditur, quia vix potest accidere quin corruptio accidat, quantum ad vtrumque fœtum vel quātum ad alterum, sed educatio totaliter tollitur, quia ex hoc quod vna mulier plures maritos haberet, sequeretur incertitudo prolis respectu patris, cuius cura necessaria est in educando, & ideò nulla lege vel consuetudine est permissum, vnam mulierem habere plures viros, sicut econuerso.

Ad octauum dicendum, quod naturalis inclinatio in appetitiua sequitur naturalem cognitionem, in cognitione enim, quia nō ita est cōtra conceptionē naturalem, quòd vir habeat plures vxores, sicut quod vxor habeat plures viros, ideò effectus vxoris non tantum refugit consortium in viro, sicut econuerso, & ideò ram in hominibus, quàm in aliis animalibus, inuenitur maior zelus maris ad fœminam, quàm econuerso.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd habere plures vxores non potuerit esse aliquādo licitum. Quia secundum Philosophum in secundo Ethicorum. Ius naturale semper & vbique habet naturalem potentiā eandem, sed iure naturali prohibetur pluralitas vxorum, vt ex dictis patet, ergo sicut modò non licet, ita nunquam licuit.

Præterea, Si aliquando licuit, hoc non fuit, nisi quia per se licitū erat, vel per aliquā dispensationē licebat. Si primo modo, sic etiam nunc licitū esset. Si autem secundo modo, hoc esse non potest, quia secundum Augustinum, Deus cùm sit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes, quas naturæ inseruit, cùm ergo naturę nostræ Deus inseruerit, quod sit vna vnius, videtur quod ipse contra hoc nunquam dispensauerit.

Præterea, Si aliquid est licitum ex dispensatione, hoc non licet, nisi illis in quibus dispensatio fit, non autem legitur aliqua dispensatio cōmunis in lege cum omnibus facta, cùm ergo omnes communiter qui volebant plures vxores accipere in veteri Testamento, nec ex hoc reprehendebantur à lege vel à Prophetis, nō videtur quod fuerit ex dispensatione licitum.

Præterea, Vbi eadem causa dispensationis, debet eadem dispensatio fieri, sed causa dispensationis non potest alia poni, nisi multiplicatio prolis ad cultum Dei, quæ etiam nunc necessaria est, ergo adhuc dicta dispensatio duraret, præcipuè cùm non legatur reuocata.

Præterea, In dispensatione nō debet prætermitti maius bonum propter minus bonum, sed fides & sacramentum, quæ non videntur posse seruari matrimonio quo vnus pluribus vxoribus cōiungitur, sunt melioria, quàm prolis multiplicatio, ergo intuitu huius multiplicationis dispensatio prædicta fieri non debuisset.

SED CONTRA, Ad Galatas tertio dicitur, quod lex propter pręuaricatores posita est, vt, scilicet, eos prohiberet, sed lex vetus fecit mentionem de pluralitate vxorum sine aliqua eius prohibitione, vt patet Deutero. 20. Si habuerit homo duas vxores, &c. ergo habendo duas vxores, non erant prævaricatores, & ita erat licitum.

Præterea, Hoc idē videtur exemplo ex sanctis Patribus, qui plures leguntur habuisse vxores, cùm Deo essent acceptissimi, sicut Iacob, & Dauid, & plures alij, ergo aliquando fuit licitum.

CONCLVSIO.

Polygamia olim licitæ fuit antiquis patribus & aliis, propter finem prolis multiplicandæ ad cultū Dei, nunc verò prohibetur quia ille finis cæteraque circumstantiæ cessarunt.

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex dictis patet, pluralitas vxorum esse dicitur contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta eius, sed quantum ad secunda, quæ quasi cōclusiones à primis præceptis derivātur. Sed quia & actus humanos variari oportet secundum diuersas conditiones personarum & temporum & aliarum circumstantiarū, ideò conclusiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis nō procedunt, vt semper efficatiam habeantes, sed in maiori parte: talis est enim tota materia moralis, vt patet per Philosophum in lib. Ethic. & ideò vbi eorum efficatia deficit, licitè ea prætermitti possunt. Sed quia non est facilè determinare huiusmodi varietates, ideò illi, ex cuius authoritate lex efficatiam habet, reseruantur, vt licentiam præbeat legem prætermittendi in illis casibus, ad quos legis efficatia nō extendere se debet, & talis licentia dispensatio dicitur, lex autē de vnitate vxoris non est humanitus, sed diuinitus instituta, nec vnquam verbis aut literis tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legē naturæ qualitercunq; pertinēt, & ideò in hoc à solo Deo dispēsatio fieri potuit per inspirationem internā, quæ quidem principaliter Patribus sanctis facta est, & per eorum exemplum ad alios deriuata est eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ. Semper enim principalior finis magis obseruādus est, quàm secundarius. Vnde cùm bonum prolis sit principalis matrimonij finis, vbi promultiplicatio necessaria erat, debet negligi ad tempus impedimentum quod posset in secūdariis finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur, vt ex dictis patet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ius naturale semper & vbique quantum est de se, habet eandem potentiam, sed per accidens propter aliquod impedimentum quandoq;, & alicubi potest variari, sicut ibi Philosophus exemplum ponit de aliis rebus naturalibus. Semper enim & vbique dextra est melior quàm sinistra secundum naturam, sed per aliquod accidens contingit aliquem esse ambidextrum, quia natura nostra variabilis est, & similiter etiam de naturali iusto, vt ibidem Philosophus dicit.

Ad secundum dicendum, quod in Decret. quadam de diuortiis dicitur, quod nunquam licuit plures habere vxores sine dispensatione per diuinam inspirationem habita, nec tamen talis dispensatio datur cōtra rationes quas Deus naturæ inseruit, sed præter eas, quia rationes illæ nō sunt ordinatæ ad semper, sed vt in pluribus, vt dictum est, sicut etiam non est contra naturam, quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculosè præter ea quæ frequēter solent euenire.

Ad tertium dicēdum, quod qualis est lex, talis debet esse dispensatio legis, & quia lex naturæ est cordibus impressa, non oportuit dispensationem eorum quæ ad legem naturæ pertinēt, lege scripta dari, sed per internam dispensationem fieri.

Ad quartum dicendum, quod veniente Christo fuit tempus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus Dei in omnes gentes spirituali propagatione diffusus est, & ideò non est eadem ratio dispensationis, quæ erat ante Christi aduentum, quando cultus, carnali propagatione multiplicabatur.

Ad quintum dicendum, quod proles, secūdum quod est bonum matrimonij, includit fidem ad Deum seruandam, quia secundum quòd proles expectatur ad cultum Dei educanda, ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad Deum seruanda est potior quàm fides vxori, quæ ponitur bonum matrimonij, & quàm significatio quæ pertinet ad sacramentum, quia significatio ad fidei cognitionem ordinatur, & ideò non est inconueniens, si propter bonū prolis, aliquid detrahatur aliis duobus bonis, nec tamen omninò tollantur, quia & fides manet ad plures, & sacramentum aliquo modo, quia quamuis non significaretur coniunctio Christi ad Ecclesiam inquantum est vna, significatur tamen distinctio graduum in Ecclesia per pluralitatem vxorum, quæ quidem non solum est in Ecclesia militante, sed etiam triumphante. Et ideò illorum matrimonia aliquo modo significant coniunctionem Christi ad Ecclesiam, non solum militārem, vt quidam dicunt, sed etiam triumphantem, in qua sunt diuersæ mansiones.

ARTICVLVS III.

Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd habere cōcubinam nō est cōtra legē naturæ. Legis enim cæremonialia nō sunt de lege naturę, sed fornicatio prohibetur Actuum 15. inter alia cæremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex gentibus imponebantur, ergo fornicatio simplex, quæ est accessus ad cōcubinam, non est contra legem naturæ.

Præterea, Ius positiuum à naturali iure perfectum est, vt Tullius dicit, sed secundum ius positiuum fornicatio simplex non prohibebatur, imo potius in pœnam secundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur, ergo habere concubinam, non est contra legem naturæ.

Præterea. Naturalis lex non prohibet quin illud quod datur simpliciter, possit dari ad tempus, & secundum quid, sed vna mulier potest dare viro soluto in perpetuum sui corporis potestatem, vt ea vtatur licitè cùm voluerit, ergo non esset contra legem naturæ, si dederit ei potestatem sui corporis ad horam.

Præterea. Quicunque re sua vtitur vt vult, nemini facit iniuriā, sed ancilla est res domini, ergo si dominus ea vtitur ad libitum, nulli facit iniuriam, & ita habere concubinam, non est contra legem naturæ.

Præterea, Quilibet potest alteri dare quod suum est, sed vxor habet potestatem in corpore viri, vt patet 1. Cor. 7. ergo si vxor velit, vir potest alteri mulieri coniungi sine peccato.

SED CONTRA. Secundum omnes leges filij qui de concubina nascuntur, sunt vituperabiles, sed hoc non esset nisi concubitus, ex quo oriuntur, esset naturaliter turpis, ergo habere concubinam, est contra legem naturæ.

Præterea. Matrimonium est naturale, sed hoc non esset si sine præiudicio legis naturæ homo posset coniungi mulieri præter matrimonium, ergo contra legem naturæ est, concubinam habere.

CONCLVSIO.

Cùm præcipuus finis appetendæ concubinæ, sit coitus, illam habere est contra legem naturæ, illius enim finis legi naturali aduersatur.

RESPONDEO dicendum, quod illa actio videtur esse contra legem naturę, quę non est conueniens fini debito, siue quia non ordinatur in ipsum per actionem agentis, siue quia de se est impropportionata illi fini finis autē, quē natura ex tali cōcubitu intendit, est proles procreanda & educanda, & vt hoc bonum quæreretur, posuit delectationem in concubitu, vt Constantinus dicit, quicunque ergo concubitu vtitur propter delectationem, quæ in ipso est, non referendo in finem à natura intentum, contra naturam facit, & similiter etiam nisi sit talis concubitus, qui ad illum finem conuenienter ordinari possit, & quia res à fine plurimum nominatur, tanquam ab optimo, sicut coniunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit, per matrimonium principaliter quæritur, ita concubinæ nomen illam coniunctionem exprimit, qua solus concubitus propter seipsum quæritur. Etsi etiam aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quærat, non tamen est conueniens ad prolis bonum, in quo non solum intelligitur ipsius procreatio, per quā proles esse accipit: sed etiam educatio & instructio, per quam accipit nutrimentum & disciplinam à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur, secundum Philosophum. 8. Ethi. Cùm autē educatio & instructio proli à parentibus debeantur per longum tēpus, exigit lex naturæ, vt pater & mater commaneāt ad subueniendum proli. Vnde aues quæ communiter pullos nutriūt, ante completam nutritionem, non separantur à mutua societate, quæ incipit à concubitu vel in concumbendo. Hæc autem obligatio ad commanendum fœminam marito matrimonium facit, & ideò patet quod accedere ad mulierem non tunctam sibi matrimonio, quæ concubina vocatur, est contra legem naturæ.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in Gentibus quantum ad multa lex naturæ offuscata erat. Vnde accedere ad concubinam, malum non reputabant, sed passim fornicatione quasi re licita vtebantur, sicut & aliis, quæ erant contra cæremonias Iudæorū, quamuis non essent contra legem naturæ. Et ideo Apostoli immiserunt prohibitionem fornicationis cæremonialibus propter discretionē, quæ erat in vtroque inter Iudæos & Gentiles.

Ad secundum dicendum, quod ex prędicta obscuritate, scilicet in quam ceciderunt Gentiles. Deo debitam gloriam non reddentes, vt dicitur Rom. 1. Lex illa processit, & non ex instinctu legis naturæ, vnde prævalente Christiana religione, lex illa extirpata est.

Ad tertium dicēdum, quod in aliquibus sicut nihil incōueniens sequitur, si rem aliquam quam quis in potestate habet alteri simpliciter tradat, ita etiam nec si tradat ad tempus, & sic neutrum est cōtra legem naturæ, nō est autem ita in proposito, & ideo ratio non sequitur.

Ad quartum dicendum, quod iniuria iustitiæ opponitur, lex autem naturalis nō solum prohibet intustitiā, sed etiā oppositā omnium virtutum. Sicut contra legem naturæ est, vt aliquis immoderatè comedat, quamuis talis rebus vtens suis, nulli iniuriam faciat, & præterea ancilla quamuis sit res domini ad obsequiū, non est tamen res sua ad concubitum, & iterum interest qualiter quisque re sua vtatur. Facit enim tali iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonum non sufficienter talis coniunctio ordinatur, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quòd mulier habet potestatem in corpore viri non simpliciter, quantum ad omnia, sed solum quantum ad matrimonium, & ideo non potest contra bonum matrimonij corpus viri alteri tradere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod accedere ad concubinā nō sit peccatum mortale. Maius enim peccatum est mendacium, quàm fornicatio simplex, quod patet ex hoc, quòd Iudas qui fornicationem non horruit cum Thamar committere, recusauit mendacium dicens: Certè mendacio arguere nos poterit: sed mendacium non est semper peccatum mortale, ergo neque fornicatio simplex.

Præterea. Peccatum mortale morte puniri debet, sed lex vetus non puniebat concubitum concubinæ morte, nisi in aliquoc asu, vt patet Deut. 24. ergo non est peccatum mortale.

Præterea, Peccata mortalia carnalia sunt minoris culpæ, quàm spiritualia, sed non omnis superbia aut auaritia est peccatum mortale, quæ sunt spiritualia peccata, ergo non omnis fornicatio, quæ est peccatum carnale, est mortale.

Præterea. Vbi est maius incitamentum, ibi est minus peccatum, quia magis peccat qui minori tentatione vincitur, sed concupiscentia maximè instigat ad Venerem, ergo cùm actus gulæ non semper sit peccatum mortale, nec fornicatio simplex erit mortale.

SED CONTRA. Nihil excludit à regno Dei nisi peccatum mortale, sed fornicatores excluduntur à regno Dei, vt patet 1. Cor. 6. ergo fornicatio simplex est peccatum mortale.

Præterea. Sola peccata mortalia crimina dicuntur, sed fornicatio dicitur crimen, vt patet Tobię. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nunquam patiaris crimen conscientiæ.

CONCLVSIO.

Simplex fornicatio etiam ratione sui est peccatum mortale, quia tollit debitam ordinationem parentis erga liberos, ad quod maximè spectare debet coitus.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in Secunda parte dictum est, illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia, per quos fœdus amicitiæ hominis ad Deum, & hominis ad hominem violatur, hæc enim sunt contra duo præcepta charitatis, quæ est animæ vita, & ideò cùm concubitus fornicarius tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intendit, non est dubium, quod fornicatio simplex de sui ratione est peccatum mortale, etiam si lex scripta non esset.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod frequenter homo quī non vitat peccatum mortale, vitat aliquod peccatum veniale, ad quod non habet incitamentum, & ita etiam Iudas mendacium vitauit, fornicationem non vitans, quamuis illud mendacium pernitiosum fuisset iniuriam habens annexam, si promissum non reddidisset.

Ad secundum dicendum, quòd peccatum non dicitur mortale, quia morte temporali puniatur, sed quia punitur æterna, vnde etiā furtum quod est peccatum mortale, interdum nō punitur per legem temporali morte & similiter etiam est de fornicatione.

Ad tertium dicendum, quod sicut non quilibet motus superbiæ est peccatum mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, & huiusmodi sunt peccata venialia, & concubitus matrimonialis, interdum tamen aliqui luxurię actus sunt peccata mortalia, aliquibus motibus superbiæ venialibus existentibus, quia in verbis Gregor. inductus intelligitur comparatio vitiorum secundum genus non quantum ad singulos actus.

Ad quartum dicendum, quod illa circunstantia efficacior est ad aggrauandum, quæ magis appropinquat ad speciem peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia, circa quam est, grauitatem habet maiorem, quàm inordinata comestio, cùm sit circa ea quæ pertinent ad fouendum fœdus societatis humanæ, & ideò ratio non sequitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod aliquando licitum fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vnā vxorem est de lege naturæ, ita non habere concubinam, sed aliquando licuit plures vxores habere, ergo & habere concubinam.

Præterea. Non potest aliqua simul esse ancilla & vxor, vnde secūdum legem ex hoc ipso quòd ancilla in matrimonio ducebatur, libera reddebatur: sed aliqui amicissimi Deo, legūtur ad suas accessisse ancillas, sicut Abraham & Iacob, ergo non illę erant vxores, & sic aliquando licut concubinas habere.

Præterea, Illa quæ in matrimonium ducitur, non potest eiici, & filius eius debet esse hæreditatis particeps, sed Abrahā eiecit Agar, & filius eius non fuit hæres, ergo non fuit vxor Abrahæ.

SED CONTRA. Ea quæ sunt contra præcepta Decalogi, nunquam licuerunt, sed habere concubinam est contra præceptum Decalogi, scilicet, Non mœchaberis, ergo nunquam fuit licitum.

Præterea. Ambrosius dicit in lib. de Patriarchis. Viro non licet quod mulieri non licet, sed nūquam licuit mulieri ad alium virum accedere, dimisso viro proprio, ergo nec viro vnquam licuit concubinam habere.

CONCLVSIO.

Nunquam licuit concubinam habere, etiam ex dispensatione, nisi matrimonio inutili, cū enim cōtra legem naturæ, cū non sit conueniens actus ad bonū prolis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESPONDEO dicendum, quòd Rabbi Moyses dicit, quòd ante tempus legis fornicatio non erat peccatum, quod probat ex hoc quòd Iudas cùm Thamar concubuit. Sed ista ratio non cogit. Non enim necesse est filios Iacob à peccato excusari, cùm accusati fuerunt apud patrem crimine pessimo, & in Ioseph necem & venditionem consenserunt. Et ideò dicendum est, quod habere concubinam non matrimonio iunctam sit contra legem naturæ, & nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispensatione. Sicut enim ex dictis patet, concubitus cum ea quæ non est matrimonio iuncta, non est conueniens actus ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonij, & ideò est contra præcepta legis naturæ quæ dispensationem non recipiunt, vnde vbicunque legitur in veteri Testamento, aliquos concubinas habuisse, quos necesse fit à peccato excusari, oportet eas esse matrimonio iunctas, & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ, secundum enim quod matrimonium ordinatur ad suum principalem finem, qui est bonum prolis, vxor viro coniungitur in solubili coniunctione, vel saltem diuturna, vt ex dictis patet, & circa hoc non est aliqua dispensatio, sed quantum ad finem, qui est dispensatio familiæ & communicatio operum, vxor enim coniungitur viro vt socia, sed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur. In hoc enim poterat esse dispensatio cùm sit secundarius matrimonij finis: & ex hac etiam parte habebant aliquid simile concubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd habere plures vxores non est contra prima præcepta legis naturæ, sicut habere concubinam, & ideò ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum, quòd antiqui Patres ea dispensatione quam plures habebant, ad ancillas accedebant, vxorio affectu, sed non erant vxores, quantum ad illam coniunctionem quæ respicit secundarium finem, cui cõditio seruituris opponitur cùm non posit simul esse socia & ancilla.

Ad tertium dicendum, quòd sicut in lege Moysi per dispensationem licebat dare libellum repudij, ad euitandum vxoricidium, vt dictum est, ita ex eadem dispensatione licuit Abrahæ eiicere Agar, ad significãdum mysterium, quod Apostolus explicat Gal. 4. quòd etiam ille filius hæres non fuerit, ad mysterium pertinet, & quòd Esau filius liberæ hæres nõ fuit, vt patet Romanorum nono. Similiter etiam propter mysterium factum fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati hæredes essent, vt Augustinus dicit: quia Christo nascuntur in baptismo filij, tã per bonos, quos libera significat, quàm per malos ministros, qui per ancillas significantur.

QVÆSTIO SEXAGESIMA SEXTA,
De bigamia & irregularitate ex ea contracta, in quinque articulos diuisa.

EINDE considerandum est de bigamia & irregularitate ex ea contracta.

D Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrum illi bigamiæ, quæ est ex hoc quòd aliquis duas vxores successiuè habuerit, sit irregularitas annexa.

Secundò, vtrum irregularitatem contrahat, qui simul vel successiuè duas vxores habuit.

Tertiò, verum irregularitas contrahatur ex hoc quòd quis vxorem virginem non accipit.

Quartò, vtrum bigamia per baptismum soluatur.

Quintò, vtrum cum bigamo liceat dispensare.

ARTICVLVS I.
Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa.

Thom. 4. distl. 27. q. 3. ar. 1. & seqq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd illi bigamiæ, quæ est ex hoc quod aliquis duas vxores successiuè habuit, non sit irregularitas annexa, quia multitudo & vnitas consequuntur ens, ergo ens & non ens faciunt multitudinem aliquam, sed ille qui habet successiuè duas vxores, tunc vna est in esse, alia in non esse, ergo ex hoc non efficitur vir non vnius vxoris, qui secundum Apostolum ab Episcopatu prohibetur.

Præterea. Maius signum incontinentiæ apparet in eo qui plures fornicariè cognoscit, quàm qui plures vxores successiuè habet, sed ex primo non efficitur aliquis irregularis, ergo nec ex secundo.

Præterea, Si bigamia irregularitatem causat, aut hoc est ratione sacramẽti, aut ratione carnalis copulæ, sed non ratione primi, quia sic si aliquis cum vna contraxisset per verba de præsenti, & ea mortua ante carnalem copulam subsecutam duceret aliam, efficeretur irregularis, quod est contra Decretal. Innocent. III. Nec iterum ratione secundi: quia secundò hoc etiam qui plures fornicario concubitu cognosceret, irregularis esset, quod falsum est, ergo nullo modo bigamia irregularitatem causat.

CONCLVSIO.

Cùm bigamia tollat significationem sacramenti integram, & per consequens significationem coniunctionis Christi cum Ecclesia, quæ est vnius ad vnam meritò irregularitatem inducit.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis per sacramentum ordinis minister sacramentorum constituitur, & ille qui alij sacramenta ministrare debet, nullum defectum in sacramẽtis pati debet. Defectus autem in sacramento est, quando sacramenti significatio integra non inuenitur, sacramentum autem matrimonij significat coniunctionem Christi ad Ecclesia quæ est vnius ad vnam. Et ideò requiritur ad perfectam significationẽ sacramenti quod vir sit tantum vnius vir, & vxor sit tantùm vnius vxor, & ideò bigamia quæ hoc tollit, irregularitatem inducit. Et sunt quatuor modi bigamię. Primus est, cũ quis plures habet vxores de iure successiue. Secũdus, cùm simul habet plures, vnam de iure, aliam de facto. Tertius, cùm habet plures successiuè, vnam de iure, aliã de facto. Quartus, quando viduam ducit vxorẽ, & in omnibus his est irregularitas adiuncta. Alia autem causa consequens assignatur, quia in illis qui accipiunt sacramentum ordinis, maxima spiritualitas debet apparere, tum quia spiritualia ministrant, scilicet, sacramenta, tum quia spiritualia docent, & in spiritualibus occupari debẽt. Vnde cum concupiscentia maximè spiritualitati repugnet, per quàm torus homo eo efficitur, non debet aliquod signum concupiscentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore contenti esse noluerunt, tamen prima ratio est melior.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod multitudo pluriũ vxorum simul existentium est multitudo simpliciter, & ideo talis multitudo totaliter significationi sacramenti repugnat, & propter hoc totaliter sacramento. Sed multitudo vxorum successiuè est multitudo secundum quid, & ideò non tollit significationem sacramenti totaliter, nec sacramentum euacuat quantum ad sui essentiam, sed quantum ad sui perfectionẽ, quæ requiritur in illis qui sunt sacramentorum dispensatores.

Ad secundum dicendum, quod quamuis sit in fornicariis maioris concupiscentiæ significatio, non tamen concupiscentiæ ira adhærentis, quia per fornicationem vnius alteri non in perpetuo obligatur, & iterum non est defectus sacramenti.

Ad tertium dicendum, quoſi sicut dictum est, bigamia causat irregularitatem, inquantum tollit perfectam significationem sacramenti, quæ quidem consistit & in coniunctione animorum, quę fit per consensum, & in coniunctione corporũ, & ideò ratione vtriusque simul oportet esse bigamiam quæ irregularitatem faciat. Vnde per Decre. Inno. III. obtuitur ei quod Magister in litera dicit, scilicet, quod solus consensus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatem inducendam.

ARTICVLVS II.
Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quod homo habet duas vxores, vnam de iure, & alteram de facto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod irregularitas non sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quod homo habet duas vxores, vnam de iure, aliam de facto. Quia vbi nullum est sacramentum, non potest esse defectus sacramenti, sed quando aliquis contrahit de facto cum aliqua, & non de iure, nõ est ibi aliquod sacramentum, quia talis coniunctio non significat cõiunctionem Christi ad Ecclesiam, ergo cùm irregularitas non consequitur bigamiam nisi propter defectum sacramenti, videtur quòd talem bigamiam Irregularitas non consequatur.

Præterea, Aliquis accedens ad illam, cum qua contrahit de facto & non de iure, committit fornicationem, si non habeat aliquã vxorem legitimam, vel adulterium, si habeat aliũ, sed diuidere carnem suam per plures per fornicationem vel adulterium non causat irregularitatem, ergo nec dictus bigamiæ modus.

Præterea. Contingit quod aliquis antequam cognoscat carnaliter illam, cum qua de iure contraxit, cum alia contrahit de facto non de iure, & eam carnaliter cognoscit siue prima mortua, siue viuente: talis contraxit cum pluribus vel de iure vel de facto, & tamen non est irregularis, quia carnem suam non diuisit in plures, ergo ex prædicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas.

CONCLVSIO.

Siue vxorem vnam habuerit de facto, siue alteram de iure: vbi est quædam sacramenti similitudo, irregularis efficitur, sicque bigamiæ vtroque modo irregularitas annexa est.

RESPONDEO dicendum, quod in duobus secundis modis bigamiæ contrahitur irregularitas, quia quamuis in altero non sit sacramentum, est tamen quædam sacramenti similitudo. Vnde isti duo modi sunt secũdarij, & primus & principalis in irregularitate causanda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ibi non sit sacramentum, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti, quæ nõ est in fornicatione vel adulterino concubitu, & ideo non est simile.

Et per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod in tali casu non reputatur bigamus, quia primum matrimonium nõ habuit perfectam significationem suam, tamen si per iudicium Ecclesiæ compellatur ad primam redire, & eam cognoscere, statim efficitur irregularis, quia irregularitatem non facit peccatum, sed imperfectio significationis.

ARTICVLVS III.
Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis ducit vxorem non virginem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis ducit vxorem non virginem. Quia plus impeditur aliquis defectu proprio, quàm alieno, sed si ipse contrahens non sit virgo, non sit irregularis, ergo multò minus si vxor eius virgo non sit.

Præterea.

Præterea. Potest esse quòd aliquis defloruit aliquam & postea ducat eam in vxorem, talis non videtur esse irregularis, quia non diuisit carnẽ in plures, nec etiã vxor eius, sed tamen ducit corruptã in vxorem, ergo talis modus bigamiæ non causat irregularitatem.

Præterea, Nullus potest contrahere irregularitatem nisi voluntarius, sed aliquis quandoque ducit vxorem non virginem inuoluntarius, vt quando credit eam virginem esse, & postea inuenit eam corruptam fuisse, cognoscens eam, ergo talis modus non causat irregularitatem.

Præterea, Corruptio sequens matrimonium est vituperabilior quàm præcedens, sed si vxor postquam est consummatum matrimonium, ab aliquo cognoscatur, non efficitur vir irregularis, aliàs puniretur pro peccato vxoris, & potest etiam esse post quam hoc sciat quod reddat ei debitum poscenti antequam de adulterio condemnetur accusata, ergo videtur quòd ille modus bigamiæ nõ causet irregularitatem.

SED CONTRA est quod Greg. dicit, præcipimus ne vnquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus in vxorem, vt ignorantem literas aut habentem quamlibet partem corporis vitiatam, vel pœnitentiæ vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere.

CONCLVSIO.

Ex hoc quòd vir vxorem non virginem ducit, irregularis efficitur, non autem ex hoc quòd corruptus non corruptam ducit.

RESPONDEO dicendum, quòd in coniunctione Christi & Ecclesiæ veritas ex vtraque parte inuenitur. Et ideò siue diuisio carnis inueniatur ex parte viri siue ex parte vxoris, est defectus sacramenti. Sed tamen diuersimodè, quia ex parte viri requiritur, quod aliam duxerit in vxorem, non quod sit virgo: sed ex parte vxoris requiritur quod etiam sit virgo, cuius ratio à Decretistis assignatur. Quia Episcopus significat Ecclesiam militantem, cuius curã gerit, in qua sunt multæ corruptiones: sed sponsa significat Christum, qui virgo fuit, & ideò ex parte sponsæ requiritur virginitas, sed non ex parte sponsi, ad hoc quod aliquis Episcopus fieri possit. Sed hæc ratio est expresse contra Apostolũ Ephesiorũ quinto, Viri diligite vxores sicut & Christus Ecclesiam. Ex quo apparet quòd vxor significat Ecclesiam, & sponsus Christũ, & iterum: Quia vir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ. Et ideò aliqui dicunt quod per sponsum significatur Christus, per sponsam Ecclesia trium phans in qua non est aliqua macula. Christus autẽ habuit primò synagogam quasi concubinam, & sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramenti si priùs habuit sponsum. Sed hoc est valde absurdum, quia sicut est vna fides antiquorum & modernorum, ita vna Ecclesia. Vnde illi qui tempore synagogæ Deo seruiebant, ad veritatem Ecclesiæ in qua Deo seruimus pertinebant. Et præterea, hoc est expresse contra illud quod habet Ezech. 16. & Oseæ 2. vbi expresse fit mentio de sponsatione synagogæ, vndè non fuit sicut concubina, sed sicut vxor. Et præterea secundum hoc fornicatio esset sacramentum illius cõiunctionis, quod est absurdum: & ideò Gentilitas prius quã desponsaretur à Christo in fide Ecclesiæ, corrupta fuit à diabolo per idololatriam. Et ideò aliter dicendum, quòd defectus in ipso sacramento causat irregularitatem, corruptio autem extra matrimonium contingens, quæ præcessit matrimonium, nullum defectum facit in sacramento, ex parte illius, in quo est corruptio, sed facit defectum ex parte alterius, quia actus contrahentis matrimonium non cadit supra seipsum, sed supra alterum, & ideò ex termino specificatur, quòd est respectu illius etiam quasi materia sacramenti. Vnde si mulier esset ordinis susceptiua, sicut efficitur vir irregularis ex hoc quod ducit vxorem corruptam, non autem ex hoc quòd corruptus contrahit, ita fieret mulier irregularis si contraheret cum corrupto, non autem si contrahetet corrupta, nisi in alio matrimonio prius corrupta fuisset.

Et per hoc patet solutio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd in tali casu sunt diuersæ opiniones, tamen probabilius est quòd non sit irregularis, quia carnem suam non diuisit in plures.

Ad tertium dicendum, quòd irregularitas non est pœna inficta, sed defectus quidam sacramẽtorum, & ideò non oportet quod semper sit voluntaria bigamia ad hoc quod irregularitatem causet, & ideò ille qui vxorem ducit corruptam, quam virginem credit, irregularis est eam cognoscens.

Ad quartum dicendum, quòd si mulier fornicetur post matrimonium contractum, non efficitur ex hoc vir irregularis nisi post corruptionem adulterij eam iteratò cognoscat, quia aliàs corruptio vxoris nullo modo cadit sub actu matrimoniali viri, sed si ipso vxoris nullo modo cadit sub actu matrimoniali viri, sed si priùs ius compellatur ei reddere debitum ante condemnationem adulterij, irregularis efficitur, quamuis de hoc sint opiniones, etiam per ius compellatur ei reddere debitum ante condemnationem adulterij, irregularis efficitur, quamuis de hoc sint opiniones, sed hoc quod dictum est, est probabilius, quia hic non requiritur quòd sit peccatum, sed significatio tantùm.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum bigamia soluatur per baptismum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd bigamia per baptismum soluatur. Dicit enim Hiero. in epistola ad Titum, quòd si quis ante baptismum plures vxores habuit, vel vnam antè & aliam post, nõ est bigamus, ergo bigamia per baptismũ soluitur.

Præterea, Qui facit quod maius est, facit quod minus est, sed baptismus tollit omne peccatũ quod est grauius quàm irregularitas, ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

Præterea baptismus tollit omnem pœnam ex actu prouenientem: sed irregularitas est huiusmodi, ergo, &c.

Præterea, Bigamus est irregularis, inquantum deficit à repræsentatione Christi, sed per baptismum plenè Christo conformamur, ergo soluitur irregularitas.

Præterea, Sacramenta nouæ legis sunt magis efficaria, quàm sacramenta veteris legis, sed sacramenta veteris legis absoluebant irregularitates, vt in primo libro dictum est à Magistro, ergo & baptismus, qui est efficacissimum sacramentum in noua lege, soluit irregularitatem ex bigamia contractam.

SED CONTRA est quòd Augustinus dicit: Acutius intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus aut paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt, quia de sacramento agitur, non de peccato.

Præterea, Sicut idem dicit: Fœmina si catechumina vel pagana vitiata est, non potest inter Dei virgines vel post baptismum velari, ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptismum ordinari.

CONCLVSIO.

Sicut baptismus non tollit coniugium, sic nec bigamia irregularitatem tollere potest.

RESPONDEO dicendum, quòd baptismus soluit culpas & non soluit coniugia, vnde cùm ex ipso coniugio sequatur irregularitas, per baptismum tolli non potest, vt Augustinus dicit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in casu isto non tenetur Hieronymi opinio, nisi forte velimus eum exponere quod loquitur ad sanctiorem dispensationem.

Ad secundũ dicendum, quod non oportet quod illud quod facit maius, faciat minus, nisi sit ad illud ordinatũ, & hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatem tollẽdam nõ ordinatur.

Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligẽdum est de pœnis quæ consequuntur ex actuali peccato quasi infictæ, non infligendæ, nõ enim aliquis per baptismum virginitatem recuperat, nec similiter carnis indiuisionem.

Ad quartum dicendum, quod baptismus conformatur Christo quantum ad virtutem mentis, sed non quantum ad statum carnis, qui consideratur in virginitate vel in diuisione carnis.

Ad quintum dicendum, quòd illæ irregularitates ex leuibus causis non perpetuis erant contractæ, & ideò etiam per illa sacramenta auferri poterant, & iterum erant ad hoc ordinata, non autem baptismus ad hoc ordinatur.

ARTICVLVS V.
Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd cum bigamo non liceat dispensare. Quia extra de bigamis dicitur, cum clericis, qui in quantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres coniunxerunt matrimonialiter, tanquam cum bigamis non licet dispensare.

Præterea, Contra ius diuinum non licet dispensare, sed omnia quæ in Canone dicuntur, ad ius diuinum pertinent, cùm ergo Apostolus in scriptura Canonica dicat, oportet Episcopũ vnius vxoris virum esse, videtur quòd in hoc non possit dispensari.

Præterea, Nullus potest dispensare in his quæ sunt de necessitate sacramenti, sed non esse irregularem est de necessitate sacramẽti ordinis, cùm significatio quæ est sacramento essentialis, desit, ergo non potest in hoc dispensari.

Præterea, Hoc quòd rationabiliter factum est, non potest irrationabiliter mutari, si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adiuncta irregularitas, quod est inconueniens.

SED CONTRA est, quòd Lucius papa dispẽsauit cum Episcopo Panormitano, qui erat bigamus.

Præterea, Martinus Papa dicit, lector si viduam vxorẽ accipiat, in lectoratu permaneat, aut si necessitas fuerit, subdiaconus fiat, nihil autem suprà, similiter si bigamus fuerit, ergo ad minus vsque ad subdiaconatum cum eo dispensari potest.

CONCLVSIO.

Cùm irregularitas bigamiæ non sit de iure naturali, sed positiua, potest Papa cum bigamo dispensare in omnibus ordinibus, Episcopus verò solum in minoribus, nisi in quibusdam casibus.

RESPONDEO dicendum, quòd bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo, nec iterum est de essentialibus ordinis, quòd non sit bigamus, quod patet ex hoc quod si aliquis bigamus ad ordines accedit, characterem accipit. Et ideò Papa potest dispẽsare in tali irregularitate totaliter, sed Episcopus, quantum ad minores ordines. Et quidã dicunt quòd etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione seruire propter vitandum religiosorum discursum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per illam Decr. ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis, qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de iure contraxissent, non quod subtrahatur simpliciter potestas Papæ dispensandi in talibus.

Ad secundum dicendum, quòd hoc est verum quantum ad ea quę sunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ sunt de necessitate sacramen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramentorum & fidei, sed in aliis quæ sunt de institutione Apostolorum, cùm Ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi & destituendi, quàm tunc habuerit, potest per eum qui primatum tenet, in Ecclesia dispensari.

Ad tertium dicendum, quod non quælibet significatio est de essentia sacramenti, sed tantùm illa quæ pertinet ad officium sacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem.

Ad quartum dicendum, quòd in particularibus non potest inueniri ratio, quæ omnibus competat æqualiter propter eorum diuersitatem, & ideò quod vniuersaliter statutum est, rationabiliter consideratis his, quæ in plurimis accidunt, potest etiam per dispensationem rationabiliter remoueri in aliquo casu determinato.

QVÆSTIO SEXAGESIMA SEPTIMA, DE libello repudii, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de libello repudij.

Circa quod quæruntur septem.

Primò vtrum inseparabilitas matrimonij sit de lege naturæ.

Secundò, vtrum repudiare vxorem possit esse licitum per dispensationem.

Tertiò, vtrum sub lege Moysi fuerit licitum.

Quartò, vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere.

Quintò, vtrum liceat viro repudiatam à se iterum ducere.

Sextò, virum causa repudij fuerit odium vxoris.

Septimò, vtrum causæ repudij deberent in libello scribi.

ARTICVLVS I.

Vtrum inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ.

Thom. 4. distin. 33. q. 2. ar. 1. & sequ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inseparabilitas vxoris non sit de lege naturæ. Lex enim naturæ communis est apud omnes, sed nulla lege præter legem Christi fuit prohibitum vxorem dimittere, ergo inseparabilitas vxoris non est de lege naturæ.

Præterea, Sacramenta non sunt de lege naturæ, sed inseparabilitas matrimonij ad sacramenti bonum pertinet, ergo nõ est de lege naturæ.

Præterea, Coniunctio viri & fœminæ in matrimonio ordinantur principaliter ad prolis generationem & educationem, & institutionem, sed hæc omnia aliquo certo tempore consummantur, ergo post illud tempus licet vxorem dimittere sine aliquo præiudicio legis naturæ.

Præterea, Ex matrimonio principaliter quæritur bonum prolis, sed inseparabilitas est contra bonum prolis, quia, vt dicunt Philosophi, aliquis vir non potest ex aliqua fœmina prolem accipere, qui tamen ex alia accipere posset, & quæ etiam ab alio viro imprægnatur, ergo inseparabilitas matrimonij magis est contra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

SED CONTRA. Illud præcipuè est de lege naturæ quod natura bene instituta accepit in sui principio, sed inseparabilitas matrimonij est huiusmodi, vt patet Mat. 19. ergo est de lege naturę.

Præterea, De lege naturæ est, quòd homo Deo non cõtrarietur, sed homo quodammodo contrarius esset Deo, si separaret quos Deus cõiunxit, est ergo ex hoc instituta sit inseparabilitas matrimonij, Matth. 19. videtur quod sit de lege naturæ.

CONCLVSIO.

Cùm coniungi fines sint ita à lege naturæ constituti, vt perpetuò liberi educentur hæredesque instituantur, meritò eodem iure vir ab vxore separari non potest.

RESPONDEO dicẽdum, quòd matrimonium ex in tentione naturæ ordinatur ad educattonem prolis, non solum ad aliquod tempus, sed per totam vitam prolis. Vnde de lege naturæ est quòd parentes filiis thezaurisent, & filij parentum hæredes sint. Et ideò cum proles sit commune bonum viri & vxoris, oportet eorum societatem perpetuò permanere indiuisam secũdum legis naturæ dictamen, & sic inseparabilitas matrimonij est de lege naturę.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sola lex Christi ad perfectum humanum genus adduxit, reducens in statum nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moysi & in legibus humanis non potuit totum auferri quod contra legem naturæ erat, hoc enim soli legi Spiritus & vitæ reseruatum est.

Ad secundum dicendum, quòd inseparabilitas competit matrimonio, secundum quod est signum perpetuæ coniunctionis Christi & Ecclesiæ, & secundum quod est in officium naturæ ad bonum prolis ordinatum, vt dictum est, sed quia separatio matrimonij magis directè repugnat significationi quàm prolis bono, cui consequenter repugnat, vt dictum est, inseparabilitas matrimonij magis in bono sacramenti intelligitur quàm in bono prolis, quamuis in vtroque intelligi possit, & secundum quòd pertinet ad bonum prolis, esset de lege naturæ, non autem secundum quod pertinet ad ad bonum sacramenti.

Ad tertium patet solutio ex dictis.

Ad quartum dicendum, quod matrimonium principaliter ordinatur ad bonũ commune, ratione principalis finis, qui est bonum prolis, quamuis etiam ratione finis secũdarij ordinetur ad bonum matrimonium contrahentis: prout per se est in remedium concupiscentiæ. Et ideò in legibus matrimonij magis attenditur, quod omnibus expediat quàm quod vni competere possit, quæ quamuis ergo matrimonij inseparabilitas impediat bonum in aliquo homine, tamen non est conueniens, ad bonum prolis simpliciter, & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS II.

Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem vxorem dimittere.

ADSECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxorem dimittere per dispensationem esse licitum non potuerit. Illud enim quod est in matrimonio cõtra bonum prolis, est contra præcepta legis naturæ, quæ indissolubilia sunt, sed dimissio vxoris est huiusmodi, vt ex dictis patet, ergo, &c.

Præterea, Concubina differt ab vxore præcipuè in hoc, quod nõ est inseparabiliter iuncta, sed habere cõcubinas fuit indispensabile, ergo & dimittere vxorem.

Præterea, Homines ita sunt modò receptibiles dispensationis, sicut fuerunt olim, sed modò non potest dispensari cum aliquo, vt vxorem dimittat, ergo nec olim.

SED CONTRA. Agar cognita est ab Abraham vxorio affectu, vt dictum est, sed ipse eam præcepto diuino eiecit, & non peccauit, ergo potuit per dispensationem fieri licitum, quod homo vxorem dimitteret.

CONCLVSIO.

Siue inseparabilitas matrimonii inter prima præcepta legis naturæ, siue inter secunda contineatur, sub dispensatione cadere potest.

RESPONDEO dicendum, quòd dispensatione in præceptis præcipuè quæ sunt aliquo modo legis naturæ, est sicut mutatio cursus naturalis rei, qui quidem mutari dupliciter potest. Vno modo ex aliqua causa naturali, per quam alia causa naturalis impeditur à cursu suo, sicut est in omnibus quæ in minori parte causaliter accidunt in natura: sed per hunc modum non variatur cursus rerum naturalium quæ sunt semper, sed quæ frequentur. Alio modo per causam penitus super naturalem, sicut in miraculis accidit. Sed hoc modo potest mutari cursus naturalis, non solum qui est ordinatus, vt sit frequenter, sed qui est ordinatus etiam vt sit semper, vt patet in statione solis tempore Iosue, & reditu eius tempore Ezechię, & de eclypsi miraculosa tempore passionis Christi. Hęc etiam est ratio dispensationis in præceptis legis naturę; quando est in causis inferioribus, & sic dispensatio cadere potest supra secunda præcepta legis naturæ, non autem supra prima, quia illa sunt quasi semper existentia, vt dictum est de pluralitate vxorum, & huiusmodi. Aliquando autem est tantùm in causis superioribus, & tunc potest dispensatio esse diuinitus, etiã contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius mysterij diuini significãdi vel ostendendi: sicut patet in dispensatiuo præcepto Abrahę facto de occisione filij innocentis. Tales autem dispensationes non fiunt communiter ad omnes, sed ad alias singulares personas, sicut etiam in miraculis accidit. Si ergo inseparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur, solum hoc secundo modo sub dispensatione cadere potuit. Si autem sit inter secunda præcepta legis naturæ, etiam primo modo cadere potuit sub dispensatione. Videtur autem magis inter secunda præcepta legis naturæ contineri. Inseparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonum, quod est principalis matrimonij finis, nisi quantum ad hoc, quòd per parentes filiis prouideri debet in totam vitam, per debitam præparationem eorum, quæ sunt necessaria in vita, huiusmodi autem præparatio non est de prima intentione naturæ, secundum quam omnia sunt cõmunia. Et ideò non videtur esse contra primam intentionem naturæ dimissio vxoris, & per consequens nec contra prima præcepta, sed contra secunda legis naturæ: vnde etiam primo modo sub dispensatione videtur posse cadere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in bono prolis, secundum quod est de prima intentione naturæ, intelligitur procreatio & nutritio, quousque proles ad perfectã ætatem ducatur, sed quod ei prouideatur in posterum per hæreditatis & aliorum bonorum dimissionẽ, videtur pertinere ad secũdum legis naturę præceptum.

Ad secundum dicendum, quòd habere concubinam est contra bonum prolis, quantum ad id quod natura in eo in prima intentione intendit, scilicet, educationem & institutionem, quæ requirit diuturnam communionem parentum, quod non est in concubina, quę ad tẽpus assumitur, & ideò non est simile, tamẽ quantum ad secundam intentionem etiam habere concubinam sub dispensatione cadere potest: vt patet Oseæ 1.

Ad tertium dicendum, quod inseparabilitas, quamuis sit de secunda intentione matrimonij, prout est in officium naturæ, est tamen de prima intentione ipsius, prout est sacramentum Ecclesiæ, & ideò ex quo institutum est, vt sit Ecclesiæ sacramentum, manente tamen dispensatione, non potest sub tali dispensatione cadere, nisi fortè secundo modo dispensationis.

ARTICVLVS III.

Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sub lege Moysi fuerit licitum vxorem dimittere. Vnus enim modus consentiendi est non prohibere, cùm possit: consentire autem illicitum est illicitum, cùm ergo Moyses non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit, quia lex sancta est, vt dicitur Roma 7. videtur quòd repudium fuerit aliquando licitum.

Præterea,

Præterea, Prophetæ locuti sunt spiritu sancto inspirante, vt patet 2. Per. 1. sed Mala. 2. dicitur: si odio habueris eam, dimitte, ergo cũ illud quod spiritus sanctus inspirat, non sit illicitum, videtur quòd repudium vxoris non semper fuerit illicitum.

Præterea, Chryso. dicit, quod sicut Apostoli permiserunt secundas nuptias, ita Moses permisit libellũ repudij, sed secundæ nuptiæ non sunt peccatum, ergo nec repudium vxoris sub lege Moysi.

SED CONTRA est, quòd Dominus dicit, quòd libellus repudij datus est Iudæis propter duritiam cordis eorum, sed duritia cordis eorum non excusabat eos à peccato, ergo nec lex de libello repudij.

Præterea, Chry. dicit super Mat. 2. quòd Moyses dando libellum repudij, non iustitiam Dei monstrauit, vt quasi per legem agentis bus peccatum non videatur esse peccatum.

CONCLVSIO.

Non licebat Dei mandato sub lege Moysi vxorem repudiare, sed propter duritiam cordis Iudæorum illis permittebatur, vt maius malum euitaretur.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt quòd illi qui sub lege vxorem dato libello repudij dimittebant, non excusabantur à peccato, quamuis excusarentur à pœna secundum legem infligenda: & per hoc dicitur Moyses libellum repudij permisisse, & sic ponunt quatuor modos promissionis. Vnus per priuationem præceptionis, vt quando maius bonũ non præcipitur, minus bonum permitti dicitur: sicut Apostolus nõ præcipiendo virginitatem, matrimonium permisit, 1. Cor. 7. Secundus per priuationẽ prohibitionis, sicut venialia dicuntur permissa, quia non sunt prohibita. Tertius per priuationem cohibitionis, & peccata omnia dicuntur permitti à Deo, inquantum non impedit, cùm impedire possit. Quartus per priuationem punitionis, & sic libellus repudij in lege permissus fuit, non quidem propter aliquod malus bonum consequendum, sicut fuit dispensatio de pluribus vxoribus habendis, sed propter malum cohibendum, scilicet, vxoricidium, ad quod Iudæi proni erãt propter corruptionem irascibilis: sicut permissum est eis extraneis fœnerari propter corruptionem aliquam in concupiscibili, ne scilicet fratribus fœnerarentur, & sic propter corruptionem suspitionis in rationali fuit permissum sacrificium zelotypiæ, ne sola suspitio apud eos iudicium corrumperet. Sed quia lex vetus quamuis gratiam non conferret, tamen ad hoc data erat, vt peccatum ostenderet, vt communiter sancti dicunt. Ideò aliis videtur quod si repudiando vxorem peccassent, hoc saltẽ eis per legem ac propheras indicari debuisset. Isaiæ 58. Annuntia populo meo scelera eorũ. Alias viderẽtur nimis esse neglecti, si ea quæ necessaria sunt ad salutem, quę nõ cognoscebant, nunquam eis nunciata fuissent, quod non potest dici, cùm iustitia legis tempore suo obseruata vitam meretur æternam. Et propter hoc dicunt, quod quamuis repudiare vxorem, per se sit malum, tamen ex permissione diuina licitum fiebat: & hoc confirmant autoritate Chrysostomi, qui dicit quod à peccato abstulit culpam legislator quando permisit repudium, & quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communius sustinetur, ideo ad vtrasque rationes respondendum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis qui potest prohibere, non peccat si à prohibitione abstineat, non sperans correctionem, sed magis malum æstimans ex tali prohibitione occasionem sumere, & sic accidit Moysi, vnde diuina authoritate fretus, libellum repudij non prohibuit.

Ad secundum dicendum, quod Prophetæ spiritu sancto inspirati non dicebant dimittendam esse vxorẽ, quasi Spiritus sancti præceptum sit, sed quasi permissum, ne aliqua peiora fierent.

Ad tertium dicendum, quòd illa permissionis similitudo non est intelligenda quantum ad omnia, sed solum quãtum ad causam eandem: quia vtraque permissio ad vitandam turpitudinem facta est.

Ad quartum dicendum, quod quamuis duricia cordis non excusaret à peccato, tamen permissio ex duritiæ facta excusat. Quædam enim prohibentur fatis, quæ non prohibentur infirmis corporaliter, nec tamen infirmi peccant permissione sibi facta vtentes.

Ad quintum dicendum, quod aliquod bonum potest intermitti dupliciter. Vno modo propter aliquod maius bonum consequendum, & tunc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonum accipit honestatem, sicut intermittebatur singularitas vxoris honestè à Iacob propter bonum prolis. Alio modo bonum aliquod intermittitur ad vitandum malus malum, & tunc si authoritate eius, qui dispensare potest, hoc fiat, rearum talis boni intermissio non habet, sed honestatem aliam non acquirit, & sic indissibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter malum maius vitandum, scilicet, vxoricidium. Et ideo Chrysost. dicit, quod à peccato abstulit culpam, quamuis enim ordinatio maneret in repudio ex quo peccatum dicitur, tamen reatum pœnæ non habebat, nec quę temporalis, neque perpetuæ, inquantum diuina dispensatione fiebat, & sic erat ab eo culpa ablata: & ideo etiam ipse ibidem dicit, quòd permissum est repudium non malum quidem, tamen licitum quod quidem illi qui sunt de prima opinione, referunt ad hoc tantum quòd non habebat reatum temporalis pœnæ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum habere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd liceret vxori repudiatæ alium virum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiantis, quàm vxoris repudiatæ: sed vir poterat sine peccato aliam ducere vxorem, ergo vxor sine peccato alium virum ducere poterat.

Prętered, Augustin. dicit quod de duabus vxoribus (quando mos erat) peccatum non erat: sed tempore legis veteris erat talis consuetudo, quod repudiata alium virum ducebat, vt patet Deuter. 24. Cùm egressa virum alterum, &c. ergo non peccabat, alteri viro se iungendo.

Prętered, Matt. 5. Dominus iustitiam noui testamenti ostendit superabundantem esse respectu iustitiæ veteris Testamenti, hoc autem dicit ad iustitiæ noui testamenti superabundantiam pertinere, quòd vxor repudiata non ducit alterum virum, ergo in veteri lege licebat.

SED CONTRA est quod dicitur Matt. 5. Qui dimissam vxorem duxerit, mœchatur: sed mœchia nunquam fuit in veteri lege licita, ergo vxori repudiatæ non licuit alium virum habere.

Prętered, Deut. 24. dicitur, quod mulier repudiata quæ alium virum duceret, pollura erat, & abominabilis facta coram Domino, ergo peccabat alium virum ducendo.

CONCLVSIO.

Cùm mulier quanto tempore viuit, alligata sit legi viri, non potest etiam repudiata alteri nubere, nisi ex dispensatione diuina ei permissum fuerit.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum primam opinionem post repudium vxor peccat alteri viro coniuncta, quia adhuc primum matrimonium non erat solutum. Mulier enim quanto tempore viuit, alligata est legi viri, vt patet Roma. 7. non autem poterat simul plures viros habere. Sed secundum aliam opinionem, sicut licebat ex dispensatione diuina viro vxorem repudiare, ita vxori alium virũ ducere, quia inseparabilitas matrimonij ex causa diuinæ dispensationis tollebatur, qua inseparabilitate manente, intelligitur verbum Apostoli. Vt ergo ad vtrasque rationes respondeamus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd viro licebat plures vxores simul habere secundum dispensationem diuinam, & ideo vna dimissa in matrimonio non soluto, poterat aliam ducere, sed nunquam vxori licuit habere plures viros, & ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod in illo verbo Aug. mos non ponitur pro consuetudine, sed pro actu honesto, secundum quod à more aliquis dicitur morigeratus, quia est bonorum morum, & sic à more Philosophia moralis nominatur.

Ad tertium dicendum, quod Dominus Matth. 5. ostendit nouam legem abundare per consilia ad veterem, non solum ad ea quę lex vetus licita faciebat, sed etiam quantum ad ea quæ in veteri lege illicita erant, sed à multis licita putabantur per non rectã præceptorum expositionem, sicut patet de odio inimici, & ita est etiam de repudio.

Ad quartum dicendum, quòd verbum domini intelligitur quantum ad tempus nouæ legis in quo recta permissio est sublata, & sic etiã intelligitur quoddã verbum, Christi, qui dicit quod qui secundũ legem dimittit vxorem quatuor facit iniquitates, quia quoad Deũ exisit homicida, inquantum habet propositum occidendi vxorem nisi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicatorem, in quo casu lex Euangelij vxorem dimittere permittit: & similiter quia facit eam adulteriam & illum cui copulatur.

Ad quintum dicendum, quòd quædam glo. interlinearis dicit, polluta est & abominabilis, sed illius iudicio qui quasi pollutam eam prius dimisit, & sic non oportet quod sit polluta simpliciter. Vbi dicitur pollura eo modo quo immundus dicebatur, qui mortuum tangebat vel leprosum, non immunditia culpæ, sed cuiusdam irregularitatis legalis: vnde & sacerdotis non licebat viduam, aut repudiatam ducere in vxorem.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat viro repudiatam à se accipere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd licebat viro repudiatam à se accipere. Licet enim corrigere quod malefactum est, sed malefactum erat, quod vir vxorem repudiabat, ergo licebat hoc corrigere reducendo vxorem ad se.

Prętered, Semper licuit peccanti indulgere, cùm sit mortale præceptum, quod in omni lege manet, sed vir repudiando repudiatam ei peccanti indulgebat, ergo & hoc licitum erat.

Prętered, Deut. 24. ponitur pro causa quare non possit accipi iterum, quia polluta est, sed repudiata non polluitur, nisi alterum virum ducendo, ergo talem antè quàm alium virum duceret, licebat eam accipere.

SED CONTRA est quod dicitur Deut. 24. quòd non poterat prior maritus accipere eam, &c.

CONCLVSIO.

Ne temerè vir vxorem repudiaret, prohibitum fuit ne semel ab eo repudiatam denuò in vxorem acciperet.

RESPONDEO dicendum, quod in lege de libello repudij duo erant permissa, scilicet, dimittere vxorem, & vxorem dimissam alteri ligi, & duo præcepta, scilicet, scriptura libelli repudij, & quod iterum maritus repudians eam accipere non posset, quod quidem secundum eos qui primam opinionem tenent, factũ fuit in pœnam mulieris, quę alteri nupsit, & in hoc peccato polluta est. Sed secundũ alios,

Universidad de Deusto
Biblioteca

alios, vt vir non de facili vxorem repudiaret, quam postea nullo modo recuperare posset.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad illius mali impedimentum, quod committebat aliquis, repudiando vxorem, ordinabatur quod vir vxorem repudiatam assumere iterato non posset, vt patet ex dictis, & ideo diutinùs ordinatum fuit.

Ad secundum dicendum, quod semper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, sed non quantum ad pœnam diuinitus taxatam.

Ad tertium dicendum, quòd in hoc duplex est opinio. Quidam enim dicunt, quòd licuit repudiatam viro reconciliari, nisi in matrimonio alteri viro esset iuncta. Tunc enim propter adulterium, cui se mulier voluntariè subdit, in pœnam dabatur ei quòd ad priorem virum non rediret, sed quia lex vniuersaliter prohibet: & ideò dicunt alij quòd etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat, quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, secundum quod dictum est.

ARTICVLVS VI.

Vtrum causa repudij sit odium vxoris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd causa repudij fuerit odium vxoris, secundum hoc quod dicitur Mala. 3. Si odio habueris eam, dimitte illam.

Præterea, Deut. 24. dicitur. Cùm non inuenerit gratiã in oculis eius propter aliquam fœditatem, &c. ergo idem quòd prius.

Sed contra, Sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio quàm odium, ergo illa potiùs debuerunt esse causa repudij, quàm odium.

Præterea, Odium potest causari ex virtute eius qui odio habetur, si ergo odium est sufficiens causa, tunc mulier posset repudiari propter virtutem eius, quod est absurdum.

Præterea, Deut. 22. dicitur. Si dimiserit vir vxorem suam, & postea odio habuerit, & obiecerit ei stuprum ante cõiugium, si in probatione defecerit, verberabitur, & centum siclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tempore vitæ suæ, ergo odium non est sufficiens causa repudij.

CONCLVSIO.

Repudij proxima causa est odium viri in vxorem, quòd cùm ex aliqua causa contrahatur, aliàs esse causas, sed remotas repudij fatendum est.

RESPONDEO dicendum, quòd causa permissionis repudiandi vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt sancti communiter dicunt. Proxima autem causa homicidij est odium, & ideo proxima causa repudij est odium, sed odium ex alia causa causatur, sicut & amor, & ideo oportet etiã aliquas causas repudij ponere remotas, quæ erant causa odij. Dicit autem Augu. in glos. Deute. 24. Mulrę erant in lege causæ dimittendi vxorem, solam Christus fornicationem excipit, cæteras molestias iubet pro fide & castitate coniugij sustinere. Hæc autem causæ intelliguntur fœditates in corpore, puta infirmitas, vel aliqua notabilis macula, vel in anima, sicut fornicatio, vel aliqua huiusmodi, quod in moribus inhonestatem facit. Sed quidam has causas magis coarctant satis probabiliter dicentes: quod non licebat repudiare nisi propter aliquam causam post matrimonium superuenientem, nec propter quamlibet talem, sed propter illas solùm quæ possunt bonum prolis impedire, vel in corpore, vt sterilitas, aut lepra, aut aliquid huiusmodi, vel in anima, vt si esset malorum morum, quos filij ex conuersatione ad ipsam imitarentur. Sed quædam glos. super illud Deutero. 22. Cùm non inuenerit gratiam, &c. Videtur magis arctare, scilicet, ad peccatum, cùm dicit ibi, per fœditatem peccatum intelligitur, sed peccatum glossa nominat non solùm in moribus animæ, sed etiam in natura corporis.

Sic ergo prima duo concedimus.

Ad tertium dicẽdum, quòd sterilitas & alia huiusmodi, sunt causa odij, & sic sunt causæ remotæ.

Ad quartum dicendum, quòd propter virtutem non est aliquis odibilis, per se loquendo, quia bonitas est causa amoris, & ideo ratio non tenet.

Ad quintum dicendum, quòd dabatur in pœnam viri, quod non posset in perpetuum repudiare vxorem in casu illo, sicut etiam in alio casu quando puellam defloruit.

ARTICVLVS VII.

Vtrum causæ repudij debeant in libello scribi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd causæ repudij debeant in libello scribi. Quia per libellum repudij scriptum à pœna legis absoluebatur, sed hoc omninò videtur iniustum, nisi causis sufficientibus repudij assignatis, ergo illas oportebat scribere in libello.

Præterea, Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur, nisi vt causæ repudij ostenderentur, ergo si non inscribebantur, frustra libellus ille trad[illegible]

Præterea, Hoc Magist. dicit in litera.

SED CONTRA, Quia causæ repudij aut erant sufficientes, aut nõsi sufficiẽtes, præcludebatur mulieri via ad secũdas nuptias, quæ eiecta tam legem concedebantur: si insufficientes, ostendebatur iniustum repudium, & sic repudium fieri non poterat, ergo nullo modo causæ repudij ibi in speciali inscribebantur.

CONCLVSIO.

Causæ repudij in libello particulatim non scribebantur, sed generatim.

RESPONDEO dicendum, quòd causæ repudij tibi in speciali non scribebantur in libello, sed in generali, vt ostenderetur iustũ repudium, sed secundum Iosephum, vt mulier habens libellum conscriptum de repudio, alteri nubere posset, aliàs enim ei traditũ non fuisset. Vnde secundum eum erat scriptura talis. Promittotibi quòd nunquam tecum conueniam, sed secundum Augu. ideo libellus scribebatur, vt mora interueniente, & cõsilio Scribarum dissuadente, vir à proposito repudiandi desisteret.

Et propter hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO SEXAGESIMA OCTAVA,

De filiis illegitimè natis, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandũ est de filiis illegitimè natis.

Et circa hoc quæruntur tria.

D Primò, vtrum qui nascuntur extra verum matrimonium, sint illegitimi.

Secundò, vtrum illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare.

Tertiò, vtrum possint legitimari.

ARTICVLVS I.

Vtrum filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi. Thom. dist. 41. qu. ex. ar. 1. ad 6. & sent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi. Quia secundum legem natus legitimus filius dicitur: sed quilibet nascitur secũdum legem ad minus naturæ, quæ fortissima est, ergo quilibet filius dicitur legitimus.

Præterea, Communiter dicitur quod legitimus filius est qui est de legitimo matrimonio, vel de eo quòd in facie Ecclesiæ legitimum reputatur: sed contingit quandoque quod aliquod matrimonium legitimum reputatur in facie Ecclesiæ, quod habet impedimentum ne sit verum matrimonium, & tamen à contrahentibus in facie Ecclesiæ scitur: & si occultè nubant, & impedimenti nesciant, legitimè videtur in facie Ecclesiæ, ex quo per Ecclesiam non prohibetur, ergo filij extra verum matrimonium nati non sunt legitimi.

SED CONTRA, Illegitimum dicitur quod est cõtra legem: sed illi qui nascuntur extra matrimonium, nascuntur cõtra legem, ergo sunt illegitimi.

CONCLVSIO.

Liberi qui nascuntur ex simplici fornicatione, non sunt legitimi, sed solum naturales: qui vel ex stupro vel ex adulterio, nec naturales, nec legitimi sunt habendi

RESPONDEO dicendum, quod quadruplex status est filiorum. Quidam enim sunt naturales & legitimi, sicut illi qui nascuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij qui nascuntur de simplici fornicatione. Quidam legitimi & non naturales, sicut filij adoptiui. Quidam nec legitimi nec naturales, sicut spurij nati de adulterio & de stupro. Tales enim nascuntur & contra legem positiuam, & contra legem naturę expresse.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis illi qui nascuntur ex illicito coitu, nascuntur secundum naturam, quæ communis est homini & omnibus animalibus, tamen nascuntur contra legem naturæ, quæ est propria hominibus, quia fornicatio & adulterium & huiusmodi sunt contra legẽ naturæ, & ideò tales secundum nullam legem sunt legitimi.

Ad secundum dicendum, quod ignorantia excusat illicitum coitum à peccato nisi fit affectata. Vnde illi qui conueniunt bona fide in facie Ecclesiæ, quamuis sit impedimentum, dum tamen ignorent non peccant, nec filij sunt illegitimi. Si autem sciant quamuis Ecclesia sustineat quæ ignorat impedimentum, non excusantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem nesciant & in occulto contrahant non excusantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS II.

Vtrum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd illegitimi filij non debeant aliquod damnum reportare. Quia filius nõ debet puniri pro peccato patris, vt patet per sententiam Domini Ezechiel. 18. sed quòd iste naicatur ex illicito coitu, non est peccatum proprium, sed peccatum patris, ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurrere.

Præterea, Iustitia humana est extracta à diuina, sed Deus æqualiter largitur bona naturalia legitimis & illegitimis filiis, ergo & secũdum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

SED CONTRA est quod dicitur. Genes. 25 quòd Abrahamum dedit omnia bona Isaac, & filiis cõcubinarum largitus est munera, & tamen illi non erant ex illicito coitu nati, ergo multò magis debent illi, qui ex illicito coitu nascuntur hoc damnum reportare, quòd non succedant in bonis paternis.

CONCLVSIO.

Liberi illegitimi dupliti damno afficiuntur: vnum est, quia non admittuntur ad actus legitimos, alterum, quod non succedunt in hereditate paterna, in septima tamen parte succedere possunt naturales filij, spurij verò nulla ex parte, nisi quod eis parentes necessaria suppeditare teneantur.

RESPON-

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis dicitur damnum ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo per hoc quod ei subtrahitur, quod ei erat debitum: & sic filius illegitimus nullum damnum incurrit. Alio modo per hoc quod ei aliquid non est debitum, quod aliàs poterat esse ei debitum, & sic filius illegitimus damnum incurrit duplex: vnum, quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia & dignitates, quæ requirunt aliquam honestatem in illis qui hoc exercent, aliud damnum incurrit, quia non succedit in hæreditate paterna. Sed naturales filij succedere possunt in septima parte tantùm, spurij autem in nulla parte, quamuis ex iure naturali parẽtes eis in necessariis prouidere teneantur. Vnde pertinet ad solicitudinem Episcopi, vt vtrunque parentem cogat ad hoc, quòd eis prouideant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incurrere damnum hoc secundo modo, non est pœna, & ideo non dicimus quòd sit pœna, quòd aliquis non succedit in regno aliquo per hoc, quòd nõ est filius regis, & similiter non est pœna, quòd alicui, qui non est legitimus, non debeantur ea quæ sunt legitimorum filiorum.

Ad secundum dicendum, quòd communiter illegitimus non est contra legẽ, inquantũ est actus generationis virtutis, sed inquantum ex praua voluntate proceditur, & ideò filius illegitimus non incurrit damnum in his, quæ per volũtatem fiunt vel possidentur.

ARTICVLVS III.

Vtrum filius illegitimus possit legitimari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd filius illegitimus non possit legitimari. Quantum enim distat legitimus ab illegitimo, tantùm econuerso illegitimus à legitimo, sed legitimus in regno nunquam fit illegitimus, ergo illegitimus nunquam fit legitimus.

Præterea. Coitus illegitimus creat illegitimum filium, sed coitus illegitimus nunquã fit legitimus: ergo nec filius illegitimus legitimari potest.

SED CONTRA est, quod per legem inducitur, per legem reuocari potest, sed illegitimitas filiorum est per legẽ positiuam inducta, ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo qui habet authoritatem legis.

CONCLVSIO.

Cùm liberi dicantur illegitimi lege positiua, per eandem etiam legem legitimari possunt.

RESPONDEO dicendum, quod filius illegitimus potest legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transijt, & nunquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, in quantum damna quæ illegitimus sibius incurrit, subtrahuntur per legis authoritatem. Et sunt sex modi legitimandi. Duo secundum Canones, scilicet, cùm quis ducit vxorem illam, ex qua filium illegitimum generauit, si non fuit adulterium, & per specialem indulgentiam & dispensationem domini Papæ. Quatuor autem modi sunt secundum leges. Primus est, si pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat, ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatem. Secundus, si pater in testamento nominet eum legitimum hæredem, & filius postmodum testamentum Imperatori offerat. Tertius est, si filius nullus sit legitimus, & ipsemet filius se principi offerat. Quartus, si pater in publico instrumento vel cum trium testium subscriptione eum legitimum nominet, nec adiiciat naturalem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliqui potest sine iustitia gratia fieri, sed non potest aliquis damnari nisi pro culpa, & ideò magis potest illegitimus fieri legitimus quàm econuerso. Et si est legitimus, aliquãdo hæreditate priuatur pro culpa, non tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimã habuit.

Ad secundum dicẽdum, quòd actus illegitimus habet defectum intra se inseparabilem, quo legi opponitur, & ideò non potest fieri legitimus, nec est similis de filio legitimo, qui nõ habet huiusmodi defectum.

QVÆSTIO SEXAGESIMA NONA, DE his quæ spectant ad resurrectionem, & primò de loco animarum post mortem, in septem articulos diuisa.

POST hoc agendum est de his, quæ spectant ad tractatum resurrectionis. Postquam enim dictum est de sacramentis quibus homo liberatur à morte culpæ, consequenter dicendum est de resurrectione, per quam homo liberatur à morte pœnæ.

Circa tractatum autem resurrectionis tria consideranda sunt, scilicet, præcedentia resurrectionẽ, concomitantia & sequentia. Et ideò primò dicendum est de his, quæ pro parte, quamuis non ex toto resurrectionem præcedunt. Secundò, de ipsa resurrectione & circunstantibus eam. Tertiò, de his quæ eam sequũtur. Præcedentium autem resurrectionem prima consideratio est de receptaculis animarum post mortem ei assignatis. Secundò, de qualitate & pœna animarũ separatarũ eis ab ignae inflicta. Tertiò, de suffragiis quibus animę defunctorũ à viuis adiuuantur. Quartò, de orationibus Sanctorum in patria existentium. Quintò, de signis iudicium generale præcedentibus.

Sextò, de igne vltimæ conflagrationis mundi, qui faciem iudicis præcedet.

Circa primum quæruntur septem.

Primò, vtrum animabus post mortem receptacula assignentur.

Secundò, vtrum statim post mortem ad ipsa animę deducantur.

Tertiò, vtrum de ipsis locis egredi valeant.

Quartò, vtrum lymbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

Quintò vtrum lymbus sit idemquod infernus damnatorum.

Sextò, vtrum lymbus patrum sit idẽ quod lymbus puerorum.

Septimò, vtrum tot receptacula debeant distingui.

ARTICVLVS I.

Vtrum assignentur receptacula animabus post mortem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd animabus post mortem receptacula non assignentur. Sicut enim dicit Boëtius in lib. de hebdomadibus, communis animi conceptio est apud sapientes, incorporalia in loco nõ esse, cui concordat quod Augustinus dicit 12. super Gene. ad literam: Citò quidem respondẽri potest, ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo corpore, sed separata à corpore non habet aliquod corpus, sicut ibidem Augustinus dicit, ergo ridiculum est animabus separatis aliqua receptacula assignare. Thom. dist. 31. q. 1. art. 2. & seq.

Præterea, Omne quod habet locum determinatum, magis conuenit cum illo loco, quàm cum alio, sed animæ separatæ sicut etiam quælibet aliæ spirituales substantiæ, indifferenter se habent ad omnia loca, non enim potest dici quod cum aliquibus corporibus conueniant, & cum aliis differant, cùm ab omnibus conditionibus corporalibus penitus sint remotæ, ergo eis receptacula determinata non sunt assignanda.

Præterea, Animabus separatis non assignatur aliquid post mortem, nisi quod cedat in pœnam vel in præmium, sed corporalis locus non potest eis esse in pœnã, vel in præmium, cùm à corporibus nihil recipiant, ergo non sunt eis assignãda certa receptacula.

SED CONTRA, Cœlum empyreum est locus corporalis, & tamen ipsum factum mox sanctis Angelis est repletum, vt Beda dicit: Cùm ergo angeli sint incorporei, sicut & animæ separatæ, videtur etiam quòd animabus separatis sint certa receptacula assignanda, ergo, &c.

Præterea, Hoc patet per id quod Greg. dicit in 4. Dialo. scilicet, animas post mortem ad diuersa loca corporalia esse deductas, vt patet de Paschasio, quem Germanus Capuanus episcopus de balneis inuenit, & de anima Theodorici regis, quam dicit ad gehennam esse deductam, ergo animæ post mortem habent certa receptacula.

CONCLVSIO.

Sicut Deum esse in cœlo dicimus, ita animabus beatis, quæ deitatis perfectæ participes sunt, loca in cœlis assignari, animabus verò, quæ huius deitatis sunt expertes, contrariò loco deputari asserimus.

RESPONDEO dicendum, quòd quamuis substantiæ spirituales secundum esse suum à corpore non dependeant, corporalia tamen à Deo mediantibus spiritualibus gubernantur, vt dicit Augu. in 3. de Tri. & Gre. in 4. Dialo. & ideò est quædam conuenientia spiritualium substantiarũ ad corporales substantias per congruentiam quandam, vt scilicet, dignioribus substantiis dignior corpora adaptentur. Vnde etiam Philosophi secundum ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarum separatarum: quamuis autem animabus post mortem nõ assignentur aliqua corpora, quorum sint formę vel determinati motores, determinantur tamen eis quædam corporalia loca per congruentiam quandam secundum gradum dignitatis earum, in quibus sint quasi in loco eo modo quo incorporalia esse possunt in loco, secundum quòd magis vel accedunt ad primam substantiam, cui locus superior per congruentiam deputatur, scilicet, Deum, cuius sedem cœlum Scriptura esse denuntiat: & ideò animas quæ sunt in participatione perfecta deitatis, in cœlo esse ponimus, animas verò quæ à participatione huiusmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod incorporalia non sunt in loco modo aliquo nobis noto & consueto, secundum quod dicimus corpora propriè in loco esse, sunt tamen in loco modo substantiis spiritualibus conuenienti, qui nobis plenè manifestus esse non potest.

Ad secundum dicendum, quod dupliciter est conuenientia vel similitudo. Vna est quæ est per participationem eiusdem qualitatis, sicut calida ad inuicem conueniunt. Et talis conuenientia in corporalium ad loca corporalia esse non potest. Alia per quandam proportionalitatem, per quam in scripturis methaphoricè Deus dicitur esse sol, quia est principium vitæ spiritualis, sicut sol vitæ corporalis, & secundum hanc conuenientiam quædam animæ quibusdam locis magis conueniunt, sicut animæ spiritualiter illuminatæ, cum corporalibus luminosis, animæ verò obtenebratæ peccatum, cum locis tenebrosis.

Ad tertium dicendum, quod anima separata directè nihil recipit à locis corporalibus per modum quo corpora recipiunt quæ conseruant à suis locis, sed ipsæ animæ ex hoc quòd cognoscunt se talibus locis deputari, sibi gaudium ingerunt vel mœrorem, & sic locus cedit eis in pœnam vel præmium.

ARTICVLVS II.

Vtrum statim post mortem animæ deducantur ad cœlum, vel ad infernum.

AD SE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd statim post mortem nullæ animæ deducantur ad cœlos vel ad infernum, quia super illud Psalmi, Adhuc pusillum, & non erit peccator, dicit Glossa, quod Sancti liberantur in fine mundi, post hanc tamen vitam non ibi erunt, vbi erunt sancti, quibus dicetur: Venite benedicti patris mei: sed illi sancti erunt in cœlo, ergo sancti post hanc vitam non statim ascendunt ad cœlum.

Præterea, Augustinus dicit in Ench. quòd tempus inter hominis mortem & vltimam resurrectionem interpositum animas abditis receptaculis continet, sicut vnaquæque digna est requie vel ærumna, sed hæc abdita receptacula non possunt intelligi cœlum & infernus, quia in illis etiam post resurrectionẽ cum corporibus erunt. Vnde pro nihilo distingueret tempus ante resurrectionem & post resurrectionem, ergo non erunt nec in inferno nec in paradiso vsque ad diem iudicij.

Præterea, Maior est gloria animæ quàm corporum, sed simul omnibus redditur gloria corporum, vt sit maior lætitia singulorum ex communi gaudio, vt patet Hebræ. 2. super illud Deo pro nobis aliquid melius prouidente, &c. dicit Glossa. Vt in communi gaudio omnium maius fieret gaudium singulorum, ergo multo fortius gloria animarum debet differri vsque ad finem, vt simul omnibus reddatur.

Præterea, Pœna & præmium quæ per sententiam iudicij reddun tur, iudicium præcedere non debent, sed ignis inferni & gaudium paradisi dabuntur omnibus per sententiam iudicantis Christi, scilicet in vltimo iudicio, vt patet Matthæi 25. ergo ante diem iudicij nullus ascendit in cœlum, vel descendit ad inferos.

SED CONTRA est quòd dicitur 2. Cor. 5. Si terrena nostra habitatio dissoluatur, domum habemus non manu factam & conseruatam in cœlis, ergo dissoluta carne, anima habet mansionẽ quæ ei in cœlis fuerat conseruata.

Præterea, Phil. 1. dicit. Apostolus, Cupio dissolui, & esse cũ Christo. ex quo sic arguit Greg. in quarto Dialogo. Qui ergo Christum in cœlo esse non dubitat, nec Pauli animam in cœlo esse negat, sed non est negandum Christum esse in cœlo, cùm sit articulus fidei, ergo non est dubitandum animas sanctorum ad cœlos ferri. Quòd etiam aliquæ animæ ad infernum descendunt statim post mortem, patet Lucæ decimosexto. Mortuus est autem diues, & sepultus est in inferno.

CONCLVSIO.

Sicut corpora leuitate sua aut grauitate sursum aut deorsum feruntur, nisi aliquid sit impedimento, sic etiam animæ è carcere corporis liberatæ, præmio cõsequuto, in cœlum (nisi peccatum primum depurgandum obstiterit) aut pœna debita iustè in infernum feruntur.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut in corporibus est grauitas vel leuitas, qua feruntur ad suum locum, qui est finis motus ipsorum, ita etiam est in animabus meritum vel demeritum, quibus peruenitur animæ ad præmium vel pœnam: quæ sunt fines actionum ipsarum. Vnde sicut corpus per grauitatem vel leuitatem statim fertur in locum suum, nisi prohibeatur, ita animæ statim soluto vinculo carnis, per quod in statu vitæ detinebantur, statim præmium consequuntur vel pœnam, nisi aliquid impediat, sicut interdum impedit consecutionem præmij veniale peccatum, quod primum purgari oportet, ex quo sequitur quòd præmium differatur. Et quia locus deputatur animabus secundum congruẽtiam præmij vel pœnæ, statim vt anima absoluitur à corpore, vel in infernum immergitur, vel ad cœlos euolat, nisi impediatur aliquo reatu quo oporteat euolationem differri, vt prius anima purgetur. Et huic veritati auctoritates Scripturæ canonicæ manifestè attestantur, & documenta sanctorum Patrum. Vnde contrarium pro hæresi est habendũ, vt patet 4. Dialo. & in libro de ecclesiasticis dogmatibus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glos. seipsam exponit. Quod enim dicit, Nondum eris vbi erunt sancti, &c. statim exponit subdens, id est, non habebis geminam stolam, quam habebunt sancti in resurrectione.

Ad secundum dicendum, quòd inter illa abdita receptacula de quibus Augustinus loquitur, etiam sunt computanda & infernus & paradisus, in quibus ænimæ aliquæ ante resurrectionem continentur. Et ideò distinguitur tempus ante resurrectionem, & post, quia ante resurrectionem sunt ibi sine corpore, post autem erunt cum corpore, & quia in aliquibus receptaculis nunc sunt animæ, in quibus post resurrectionem non erunt.

Ad tertium dicendum, quòd hominum corpora habent quandam cõtinuationem adinuicem, quia secundum ea est verum quod dicitur Actuum 17. Quòd Deus ex vno fecit omnium hominum genus, sed animas sigillatim finxit, vnde non est tanta congruentia vt omnes homines simul glorificentur in anima, sicut quod glorificentur in corpore. Et præterea gloria corporis non est ita essentialis sicut gloria animæ, vnde maius detrimentum esset sanctis, si gloria animæ differretur, quàm de hoc quòd gloria corporis differatur, nec posset hoc detrimentum gloriæ recompensari propter amplitationem singulorum gaudij de gaudio communi.

Ad quartum dicendum, quòd eandem obiectionem Greg. in 4. Dialo. proponit & soluit. Si, inquit, nunc in cœlo sunt animæ sanctorum, quid est quòd in die iudicij pro iustitiæ retributione recipiunt? & respondet. Hoc eis nimirum crescit in iudicio, quòd nunc animæ sola singulari retributione lætantur, post modũ verò etiam corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipsa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro domino cruciatus q; pertulerunt, & eodem modo dicendum est de damnatis.

ARTICVLVS III.

Virum animæ existentes in paradiso vel in inferno egredi valeant.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd animæ in paradiso vel in inferno existentes egredi non valeant. Augustinus enim dicit in libro de cura pro mortuis agenda. Si rebus viuẽtium vterentur animæ mortuorum, vt de aliis taceam, meipsum pia mater nulla nocte delereret, quę terra matrĩq; secuta est, vt mecum viueret, & ex hoc concludit, quòd animæ defunctorum rebus viuentium non intersunt, sed interesse possent, si de suis receptaculis exirent, ergo de suis receptaculis non exeũt.

Præterea, In Psalmo dicitur. Vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. & Iob. 13. Qui descendit ad inferos, non ascendet, ergo tam boni quàm mali à suis receptaculis non exeunt.

Præterea, Receptacula, vt dictum est, animabus post mortem dantur in præmium vel in pœnam, sed post mortem neque præmia sanctorum minuuntur, neq; pœnę damnatorum, ergo non exeunt de suis receptaculis.

SED CONTRA est, quod dicit Hiero. contra Vigilantium, sic eum alloquens. Ais enim, in sinu Abrahæ vel in loco refrigerij vel subter aram Dei animas Apostolorum & Martyrum consedisse, nec posse suis tumulis cùm voluerint adesse præsentes, & ita tu Deo leges ponis, tu Apostolis vincula iniicis, vt vsque ad diem iudicij teneantur in custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est: Sequuntur agnum quocunque ierit, & si agnus vbique est, ergo & hi qui cum eo sunt, vbique esse credendi sunt, ridiculum ergo est dicere quòd animæ mortuorum à suis receptaculis non recedant.

Præterea, Hiero. ibidem arguit sic, Cùm diabolus & dæmones vbique vagentur orbe toto, & celeritate nimia vbique præsentes sint, quare martyres post effusionem sanguinis actu obtinentur inclusi, & inde exire non potuerunt? Ex quo potest concludi non solum de bonis, sed etiam de malis quod sua receptacula quandoque exeant, cùm non habeant maiorem damnationem quàm dæmones, qui vbique discurrunt.

Præterea, Hoc idem probari potest per Gregorium in quarto dialogo, vbi narrat de multis mortuis, qui viuis apparuerunt.

CONCLVSIO.

Fieri non potest vt animæ vel de paradiso vel de inferno exeant, simpliciter vel illic illis nullus relinquatur locus, ad tempus verò inde egredi possunt.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquem exire de inferno vel de paradiso, potest intelligi dupliciter. Vno modo ita quòd simpliciter inde exeat, vt iam locus eius non sit paradisus vel infernus, & sic nullus inferno vel paradiso deputatus finaliter inde exire potest, vt infrà dicetur. Alio modo potest intelligi, vt exeat ad tempus, & in hoc distinguendum est, quid eis conueniat secundum legem naturæ, & quid eis conueniat secundum ordinem diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda: Alij sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum, alia sunt quæ naturaliter, alia quæ inuisibiliter fiunt. Secundum ergo naturalem cursum animæ separatæ, propriis receptaculis deputatæ, à cõuersatione viuentium penitus segregantur. Non enim secundum cursum naturæ homines in mortali carne viuentes subtilitas separatis immediatè iunguntur, cùm omnis eorum cognitio a sensu oriatur: nec propter aliud à suis receptaculis eas exire conueniret, nisi vt rebus viuentium interessent. Sed secundum dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ conspectibus hominum præsentantur: sicut Augustinus in libro prædicto narrat de Felice martyre, qui ciuibus Nolanis visibiliter apparuit, cùm à Barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi potest quòd aliquando damnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos qui in purgatorio detinentur, vt per multa, quæ in 4. Dialo. narrantur, patet. Sed hoc interest inter sanctos & damnatos, quòd sancti cùm voluerint apparere possunt viuentibus, non autem damnati. Sicut enim sancti viuentes in carne dona gratiæ gratis datæ accipiunt, vt sanitates & signa perficiant, quæ non nisi ditiua virtute rationabiliter fiunt, quæ quidem signa ab alijs hoc dono carentibus perfici non possunt, ita etiam non est inconueniens vt ex virtute gloriæ aliqua potentia animabus sanctorum detur, per quam possint mirabiliter apparere viuentibus cùm volunt, quod alij non possunt, nisi interdum permissi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus (vt per sequentia patet) loquitur secũdum communem cursum naturæ, nec tamen sequitur quòd etiam si mortui possunt vt volunt viuentibus apparere, toties appareant quoties apparent in carne viuentes, quia separati à carne vel omninò conformantur diuinæ voluntati, ita quòd non liceat eis nisi quod secundum diuinam dispositionem congruè intuentur, vel ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant quàm curent aliis apparere.

Ad se-

Ad secundum dicendum, quòd authoritates illæ loquũtur quantum ad hoc quòd nullus de paradiso vel inferno egreditur simpliciter, & non quòd non egrediatur ad tempus.

Ad tertium dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) secundum hoc locus animæ cedit in pœnam vel præmium, quòd anima afficitur ex hoc quòd tali loco deputatur vel gaudendo vel dolendo. Hoc autem gaudium, siue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima, etiam quando extra loca prædicta fuerit, sicut Pontifici, cui datur pro honore, vt in cathedra sedeat in Ecclesia, non minuitur gloria eius quando à cathedra recedit, quia & si actu ibi non sedeat, locus tamen ille sibi deputatus est.

Ex eodem articulo.

AD EA ETIAM quę contrà obiciuntur, respondere oportet. Ad quorum primum dicendum, quod Hierony. loquitur de Apostolis & Martyribus, secundum quòd eis accrescit ex potestate gloriæ, & non secundum quòd eis congruit ex debito naturę. Quòd autem dicit eos vbique esse, non est intelligendum quasi simul sint in pluribus locis, aut vbique sed quia esse possunt vbi volunt.

Ad secundum dicendum, quòd non est simile de dæmonibus & angelis & animabus sanctorum & damnatorum. Angeli enim boni vel mali hoc officium sortiuntur, vt hominibus præsint, vel ad custodiam vel ad exercitium, quod de animabus hominum non potest dici. Sed tantùm secundum potestatem gloriæ animabus sanctorum hoc congruit, & quòd possunt esse vbi voluerint, & hoc est quod Hieronymus intendit.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis aliquando animæ sanctorum vel damnatorum præsentialiter adsint, vt apparet, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando enim huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando operatione bonorum vel malorum spiritũ, ad instructionem, vel destructionem, vel deceptionem viuentium. Sicut etiam vini homines aliquando aliis apparent: & eis mulea dicunt in somnis, cùm constat eos non esse præsentes, sicut Augustinus per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS IIII.

Virum lymbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd lymbus inferni non sit idem quod sinus Abrahæ, sicut enim dicit Augustinus. super Gene. ad literam: Nondum inueni inferos alicubi in bono posuisse Scripturam, sed sinus Abrahæ in bono accipitur, vt ibidem subiungit Augustinus sic dicens: Non in bonum accipiendo sinum Abrahæ, & illam requiem, quò ab angelis pius pauper allatus est, nescio vtrum quisquam possit audire, ergo sinus Abrahæ non est idem quod lymbus inferni.

Præterea. In inferno existentes non vident Deũ, sed in sinu Abrahæ videtur Deus, vt patet per Augustinum lib. 9. confessionum, qui loquens de Nebridio dicit: Quicquid illic est, quod sinus Abrahæ vocatur, ibi Nebridius meus viuit: & ita iam non ponit aurem ad os meum, sed spirituale os ad fontem, tamen & bibit quam potest sapienti iam pro auiditate sua sine fine fœlix, ergo sinus Abrahæ non est idem quod lymbus inferni.

Præterea, Ecclesia non orat pro aliquo, vt ad infernum deducatur, orat autem, vt Angeli animam defuncti in sinum Abrahę ferãt, ergo videtur quòd sinus Abrahæ non sit idem quod lymbus.

SED CONTRA, Sinus Abrahæ dicitur, vbi mendicus Lazarus ductus est ad infernum, quia vt dicit glos. Iob. 10. super illud: Vbi constitura est domus omni viuenti. Infernus domus erat omnium viuentium ante Christi aduentum, ergo sinus Abrahæ non est idem quod lymbus.

Præterea, Gene. 10. dicit Iacob filijs suis: Deducetis canos meos cum dolore ad inferos, ergo Iacob sciebat se ante mortem ad inferos transferendum, ergo & eadem ratione Abrahã ad inferos translatus fuit post mortem, & ita sinus Abrahæ videtur esse aliqua pars inferni.

CONCLVSIO.

Quia sanctorum animæ ante Christi aduentum habebant quietem per intermissionem pœnæ, lymbus, sinus Abrahæ dicitur, qui fuit primum exemplum credentium, sed quantum ad id quòd sanctis deerat requies desiderii, dicitur infernus.

RESPONDEO dicendum, quòd animę hominum post mortem ad quietem peruenire non possunt nisi merito fidei, quia accedentem ad deum oportet credere. Heb. 2. Primum exemplum credendi hominibus in Abraham datur, qui primò se à cœtu infidelium segregauit, & speciale signum fidei accepit, & ideo requies illa quæ hominibus post mortem datur, sinus Abrahæ dicitur, vt patet per Augustinum 12. super Gene. ad literam. Sed animæ sanctorum post mortem non omni tempore eandem quietem habuerunt, quia post Christi aduentum habent plenam quietem diuina visione perfruentes, sed ante Christi aduentum habebant quietem per immunitatem pœnæ, sed non habebant quietem desiderij per consecutionem finis, & ideo status sanctorum ante Christi aduentum potest considerari, & secundum id quod habebat de requie: & sic dicitur sinus Abrahæ, potest etiam considerari quãtum ad id quod eis deerat de requie, & sic dicitur lymbus inferni. Lymbus ergo inferni & sinus Abrahæ fuerunt ante Christi aduentum vnum per accidens, & non per se, & ideò nihil prohibet post Christi aduentum esse sinum Abrahæ, & esse omninò diuersum à lymbo, quia ea quæ sunt per accidens, separari contingit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quantum ad id quod habebat de bono status sanctorum Patrum, sinus Abrahæ dicebatur, sed quantum ad id quod habebat de defectu, dicebatur infernus, & sic nec sinus Abrahæ in malum accipitur, nec infernus in bonum, quamuis quodammodo sint vnum.

Ad secundum dicendum, quòd sicut requies sanctorum Patrum ante Christi aduentum dicebatur sinus Abrahæ, ita & post Christi aduẽtum, sed diuersimodè. Quia enim ante Christi aduentum, sanctorum requies habebat defectum requiei adiunctum, dicebatur idem infernus & sinus Abrahæ, tantùm enim ibi non videbatur Deus. Sed quia post Christi aduentum sanctorum requies est complera, cùm Deum videant, talis requies dicitur sinus Abrahæ, & nullo modo infernus, & ad hunc sinum Abrahæ Ecclesia orat fideles perduci. Vnde patet responsio ad tertium. Et sic etiam intelligenda est quædam glossa Lucæ decimosexto super illud: Factum est vt moreretur mendicus, &c. quæ sic dicit, Sinus Abrahæ est requies beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum.

ARTICVLVS V.

Virum Lymbus idem si quod infernus damnatorum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd lymbus sit idem quod infernus damnatorum. Christus enim dicitur infernum momordisse, non absorbuisse, quia aliquos inde extraxit, non autem omnes: non autem diceretur momordisse infernum, si illi quos liberauit, non fuisset pars multitudinis in inferno contentæ. Ergo cùm illi, quos liberauit in lymbo inferni continerentur, idem continebantur in lymbo & in inferno, ergo lymbus vel est idem quod infernus, vel pars inferni.

Præterea, Christus dicitur in Symbolo descẽdisse ad infernum, sed descendit ad lymbum Patrum, ergo lymbus Parrum est idem quod infernus.

Præterea, Iob decimoseptimo dicitur: In profundissimum infernum descendit anima mea, sed Iacob cùm esset sanctus & iustus ad lymbum descendit, ergo lymbus est idem quod profundissimus infernus.

SED CONTRA, in inferno nulla est redemptio, sed à lymbo Sancti fuerunt redempti, ergo lymbus nõ idem quod infernus.

Præterea. Augustinus dicit super Genesim ad literam. Quomodo illam requiem quam Lazarus accepit, apud inferos esse credamus non video: sed anima Lazari ad lymbum descendit, ergo lymbus non est idem quod infernus.

CONCLVSIO.

Lymbus quantum ad qualitatem loci diuersus est ab inferno damnatorum, sed quantum ad situm loci sunt loca continua, nisi quod lymbus Patrum pars superior inferni esse videtur.

RESPONDEO dicendum, quòd receptacula animarum post mortem dupliciter distingui possunt, aut secundum situm, aut secundum locorum qualitatem, prout scilicet, in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ. Si ergo consideretur lymbus patrum & infernus secundum locorum qualitatem prædictam, sic non est dubium quòd distinguuntur, tum quia in inferno est pœna sensibilis, quæ non erat in lymbo Patrum, tum etiã quia in inferno est pœna æterna, sed in lymbo Patrum detinebãtur sancti temporaliter tantùm. Sed si considerentur quantum ad situm loci, sic probabile est quod idem locus vel quasi continuens sit infernus & lymbus, ita tamen quòd quædam superior pars inferni lymbus Patrum dicatur, existentes enim in inferno secundum diuersitatem culpæ diuersam sortiuntur & pœnam. Et ideò secundum quòd grauioribus peccatis etiam irretiuntur damnati, secundum hoc obscuriorem locum & profundiorem obtinent in inferno, vnde & sancti Patres, in quibus minimum erat de ratione culpæ, supremum & minùs tenebrosum locum habuerunt omnibus puniendis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum hoc quod infernus & lymbus sunt idem quantum ad situm, dicitur Christus infernum momordisse, & in internum descendisse, quando Patres à lymbo eripuit suo descensu.

Et per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd Iob non descendit in infernum damnatorum, sed in lymbum Patrum, qui quidem dicitur profundissimus locus, non quidem respectu locorum pœnalium, sed in comparatione ad alia loca, secundum quod sub eodem includitur omnis locus pœnarũ. Vel dicendum, sicut Augustinus soluit 12. super Gene. ad literam, de Iacob, sic dicens, Iacob illud quod dicit ad filios suos, deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos, videtur hoc magis timuisse, ne nimia tristitia sic perturbaretur, vt ad requiem bonorum non iret, sed ad inferos peccatorum, & sic potest exponi quod est potius verbum timentis, quàm asserentis.

ARTICVLVS VI.

Virum lymbus puerorum sit idem quod lymbus Patrum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd lymbus puerorum sit idem quod lymbus Patrum. Pœna enim debet respondere culpę, sed pro eadem culpa detinebantur in lymbo Patres & pueri, scilicet pro culpa originali, ergo idem debet esse vtrorumque locus pœnæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea, Augustí dicit in Ench. Mitissima est pœna puerorum, qui cum solo originali decedit, sed nulla est pœna mitior ea, quàm sancti patres habebant, ergo idem est locus pœnæ vtrorumq;

SED CONTRA, Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pœna temporalis in lymbo Patrum, & æterna in lymbo puerorum. Si ergo infernus & purgatorium non sunt idem, videtur quod nec lymbus puerorum & lymbus Patrum sunt idem.

CONCLVSIO.

Cum pueris in lymbo nulla adsit spes beatæ vitæ, quæ Patribus aderat, qualitate præmii & pœnæ lymbus puerorum differt à lymbo Patrum, non autem situ, & si requies Patrum in superiori loco esse creditur.

RESPONDEO dicendum, quòd lymbus Patrum, & lymbus puerorum ab hac dubio differunt secundum qualitatem præmij vel pœnæ. Pueris enim non adest spes beatæ vitæ, quæ Patribus in lymbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat, sed quantum ad situm probabiliter creditur vtrorumq; locus idem fuisse, nisi quod requies beatorum adhuc erat in superiori loco, quàm lymbus puerorum: sicut de limbo & inferno dictū est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad culpam originalem non eodem modo se habebant Patres & pueri. In patribus enim originalis culpa expiata est, secūdum quod erat infectiua personæ, remanebat tamen impedimentum ex parte naturæ, pro qua nondū erat satisfactum plenariè, sed in pueris est impedimētum & ex parte personæ & ex parte naturæ, & ideo pueris & patribus diuersa receptacula assignantur.

Ad secundum dicendum, quod Augustinus loquitur de pœnis quæ debentur alicui ratione personæ suæ, inter quos mitissimam pœnam habent qui solo originali peccato grauantur, sed adhuc est mitior pœna eorum quos non impedit à perceptione gloriæ defectus personę, sed solum defectus naturę, vt ipsa dilatio gloriæ quędam pœna dicatur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum debeant tot receptacula distingui.

Thom. 4. dist. 45. art. 3.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant tot receptacula distingui, sicut enim receptacula debentur animabus pro peccato post mortem, ita & pro merito, sed ratione meriti non debetur nisi vnum receptaculum, scilicet, paradisus, ergo nec ratione peccatorum debetur nisi vnum receptaculum.

Præterea, Receptacula assignantur animabus post mortem ratione meritorum, sed vnus est locus in quo merentur vel demerentur, ergo vnū tantùm receptaculū debetur eis assignari post mortē.

Præterea, Loca pœnarum debent respondere ipsis culpis, sed non sunt nisi tria genera culparum, scilicet, originalis, venialis, & mortalis, ergo non debent esse nisi tria receptacula pœnalia.

SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse multò plura quàm assignentur. Aër enim iste caliginosus est dæmonum carcer, vt patet 2. Petri 1. nec tamen computatur inter quinque receptacula, quæ à quibusdam assignātur, ergo sunt plura receptacula, quàm quinque.

Præterea, Alius est paradisus terrestris, & alius paradisus cęlestis, sed quidam post statum vitæ huius ad paradisum terrestrem sunt translati, sicut de Enoch & de Helia dicitur, cùm ergo paradisus terrestris inter quinque receptacula non computetur, videtur quod sine plura, quàm quinque.

Præterea, Cuiuslibet statui peccantium debet aliquis locus respondere pœnalis, sed si ponatur aliquis in originali decedere cum solo veniali peccato, nullum receptaculum assignatorum ei competeret. Constat enim quòd in paradiso non esset cùm gratia careret, & eadem ratione nec in lymbo patrum. Similiter etiam nec in lymbo puerorum, cùm in ipso non sit pœna sensibilis, quæ tali debetur ratione venialis peccati. Similiter nec in purgatorio, quia ibi non est nisi pœna temporalis, huic autem debetur pœna perpetua. Similiter autē nec in inferno damnatorum, quia mortali peccato actuali caret, ergo oportet sextum receptaculum assignare.

Præterea, Diuersæ sunt quantitates præmiorum & pœnarum secundum differentias culparum & meritorum, sed infiniti sunt gradus meritorum & culparum, ergo infinita debent distingui receptacula, in quibus puniuntur vel præmiantur post mortem.

Præterea, Animæ quandoq; puniuntur in locis, in quibus peccauerunt, vt per Gregorium patet, 4. Dialogo, sed peccauerunt in loco vbi habitamus, ergo hic locus debet computari inter receptacula, & præcipuè cùm aliqui in hoc mundo pro peccatis puniantur suis, vt iuspra Magister dixit.

Præterea, Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua venialia, pro quibus digni sunt pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes, habent aliqua bona pro quibus essent digni præmio, sed decedētibus in gratia cum peccatis venialibus assignatur aliquod receptaculum, in quo puniuntur antequam præmia consequantur, scilicet, purgatorium, ergo eadem ratione econtrariò debet esse de illis, qui in mortali decedunt cum aliquibus bonis operibus.

Præterea, Sicut patres retardabantur à plena gloria animæ, ita & nunc à gloria corporis, ergo sicut distinguitur receptaculum sanctorum ante Christi aduentum ab eo in quo nunc recipiuntur, ita debet nunc receptaculum distingui ab eo in quo recipientur post resurrectionem.

CONCLVSIO.

Sine in statu consequendi pro meritis bonum, siue malum constituæ sint animæ corporibus exutæ, conuenienter quinque loca distincta sunt, scilicet, paradisus, lymbus patrum, purgatorium, infernus, & lymbus puerorum.

RESPONDEO dicendum, quod receptacula animarum distinguuntur secundum diuersos status earum. Anima autem iuncta mortali corpori, habet statum merendi, sed exuta corpore, est in statu recipiendi pro meritis bonum vel malum, ergo posi mortem vel est in statu recipiendi finale præmium, vel est in statu quo impeditur ab illo. Si autem est in statu recipiendi finalem retributionem, hoc est dupliciter. Vel quantùm ad bonum & sic est paradisus. Vel quantum ad malum, & sic ratione actualis culpæ est infernus, ratione autem originalis est lymbus puerorum. Si verò est in statu quo impeditur à finali retributione consequenda, vel est propter defectum personæ, & sic est purgatorium in quo detinentur animæ, ne statim præmia consequantur propter peccata quæ commiserunt, vel propter defectū naturæ, & sic est lymbus patrum in quo detinebantur patres à consecutione gloriæ propter reatum humanæ naturæ, quæ nondum poterat expiari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum contingit vno modo, sed malum multifariè, vt patet per Dion. 4. cap. de diui. no. & per Philosophum 2. Ethico. Et propter hoc non est inconueniens si locus beatę retributionis est vnus, loca verò pœnarum sunt plura.

Ad secundum dicendum, quòd status merendi & demerendi est vnus status, cum eiusdem sit posse mereri & demereri, & ideò conuenienter debetur omnibus vnus locus: sed eorum qui recipiuntur pro meritis, sunt status diuersi, & ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd pro culpa originali potest aliquis puniri dupliciter, vt ex dictis patet, vel ratione personæ vel ratione naturæ tantum, & ideò illi culpæ respondet dupliciter lymbus.

Ad quartum dicēdum, quòd aër iste caliginosus non assignatur dæmonibus quasi locus in quo recipiat retributionem pro meritis, sed quasi competens officio eorum inquantum deputantur nobis ad exercitium, & ideò inter receptacula, de quibus nunc agitur, nō computatur: primò enim eis deputatur ignis inferni, vt patet Matthæi 25.

Ad quintum dicendum, quòd paradisus terrestris pertinet magis ad statum viatoris, quàm ad statum recipientis pro meritis, & ideò inter receptacula, de quibus nunc agitur, non computatur.

Ad sextum dicendum, quòd illa propositio est impossibilis, sitamen esset possibilis talis in inferno puniretur in æternum, quòd enim veniale peccatum in purgatorio temporaliter puniatur, accedit ei inquantum gratiam habet adiunctam, vnde si adiungatur mortali quod est sine gratia, pœna æterna in inferno puniretur: & quia iste, qui cum originali peccato decedit, habet veniale sine gratia, non est inconueniens si ponitur æternaliter puniri.

Ad septimum dicendum, quod diuersitas graduum in pœnis vel præmiis non diuersificat statum, secundum cuius diuersitatem receptacula distinguuntur, & ideò non sequitur.

Ad octauum dicendum, quòd licet animæ separatæ aliquando in loco nostræ habitationis puniantur, non est propter hoc quod locus iste proprius sit locus pœnarum, sed hoc fit ad nostram instructionem, vt eorum pœnas videntes retrahamur à culpis. Quòd autem animæ existētes in carne hic puniuntur pro peccatis, non pertinet ad propositum, quia talis pœna non trahit hominem extra statum meritentis vel demerentis. Nunc autem agimus de receptaculis, quæ debentur animæ post statum meriti vel demeriti.

Ad nonum dicendum, quòd malum non potest esse purum absque commixtione boni, sicut bonum summum est absque omni commixtione mali. Et ideò illi qui ad beatitudinem, quę summum bonum est, transferendi sunt, debet etiam ab omni malo purgari, & propter hoc oportet esse locum, in quo tales purgentur: si hinc non omninò purgati exeant. Sed illi qui in inferno detrudentur, non erunt immunes ab omni bono, & ideò non est simile, quia ibi in inferno existentes, præmium bonorum suorum recipere possunt, inquantum bona præterita eis valent ad mitigationem pœnæ.

Ad decimum dicendum, quòd in gloria animæ consistit præmium essentiale, sed gloria corporis cùm redundet ex anima tota, consistit in anima quasi originaliter, & ideò carentia gloriæ animæ diuersificat statum, non carentia gloriæ corporis, & propter hoc etiam idem locus, scilicet, cœlum empyreum, debetur animabus sanctis exutis à corpore & coniunctis corporibus gloriosis, nō autem idem locus debetur animabus Patrum ante præceptionem gloriæ animæ, & post perceptionem ipsius.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA, DE QVALITATE animæ exeuntis à corpore & pœna ei inflicta ab igne corporeo, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de qualitate animæ exeuntis à corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta.

Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

Secundò, vtrum remaneant in ea actus dictarum potentiarum.

Tertiò, vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

Mat. 4. de anim. 14. 3. de anim. 59. 2. de sens.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ. Augu. enim in lib. de Spiritu & Anima sic dicit, Recedit anima à corpore, secum trahens sensum & imaginationem, rationem & intellectū, intelligentiam, concupiscibilitatem, irascibilitatem: sed sensus & imaginatio, & vis irascibilis & concupiscibilis sunt vires sensitiuę, ergo in anima separata vires sensitiuæ remanent.

Præterea, Augustinus dicit in lib. de Ecclesiasticis Dogmatibus, Solum hominem credimus animam habere subsistantificam, quæ exuta à corpore viuit, & sensus suos atque ingenia viuaciter tenet, ergo anima exuta à corpore viuit, & habet potentias sensitiuas.

Præterea, Potentiæ animæ vel essentialiter ei insunt, vt quidam dicunt, vel ad minus sunt naturales proprietates ipsius sed id quod essentialiter inest alicui, nō potest ab eo separari, neque subiectum aliquod deseritur à naturalibus proprietatibus, ergo impossibile est quòd anima separata à corpore aliquas potentias amittat.

Præterea. Non est totum integrum, cui aliqua partium deest, sed potentię animę dicuntur partes ipsius, si ergo potētias aliquas post mortem suam apima amittit, non erit anima integra post mortem, quod est inconueniens.

Præterea. Potentię animę magis cooperātur ad meritum, quàm etiam corpus, cum corpus sit solum instrumentum actus, potentiæ verò principia agendi, sed necesse est quòd simul corpus præmietur cum anima, propter hoc quod cooperabatur in merito, ergo multò fortius est necesse quod potentiæ animæ simul præmientur cum ipsa, ergo anima separata eas non amittit.

Præterea. Si anima cùm separatur à corpore potentiam sensitiuam amittit, oportet quod illa potentia in nihilum cadat, nō enim potest dici quòd in materia aliqua resoluatur, cùm non habeat materiam partem sui, sed id quod omninò in nihilum cadit, non reiteratur idem numero: ergo anima non habebit in resurrectione eandem numero potentiam sensitiuam. Sed secundum Philosophum, sicut se habet anima ad corpus, ita se habent potentię animę ad partes corporis, vt visus ad oculum, si autem non est eadem anima, quæ redit ad corpus, non esset idem homo: ergo eadem ratione non esset idem oculus numero, si non sit eadem numero potentia visiua: & simili ratione nec aliqua eadem pars numero resurgeret, & per consequens nec totus homo idem numero erit, non ergo potest esse quòd anima separata potentias amittat sensitiuas.

Præterea, Si potentię sensitiuę corrūperentur corrupto corpore, oporteret quod debilitato corpore debilitarentur, hoc autem non contingit, quia vt dicitur in primo de Anima, Si senex accipiat oculum iuuenis, videbit vtique sicut iuuenis, ergo nec corrupto corpore sensitiuę potentiæ corrumpentur.

SED CONTRA est quod Augu. in libr. de Ecclesiasti. dogmatibus dicit. Duabus substantiis homo constat, anima tantùm & carne, anima cum ratione sua, & carne cum sensibus suis, potentiæ ergo sensitiuæ ad carnem pertinent, ergo corrupta carne non manent potentiæ sensitiuæ in anima.

Præterea, Philosophus in secūdo Met. de separatione animæ loquens, sic dicit. Si autem aliquid remanet in postremo quęrendum est de hoc. In quibusdam enim non est impossibile, verbi gratia, si anima est talis dispositionis non tota, sed intellectus, tota enim, forte impossibile: ex hoc videtur, quod anima tota à corpore non separaretur, sed solum potentię animę intellectiuæ, non enim sensitiuę vel vegetatiuæ.

Præterea, In secundo de Anima Philosophus dicit de intellectu loquens. Hoc solum conuenit separari, vt perpetuum à corruptibili, reliquę autem partes animæ manifestum est ex his quòd non separabiles sunt, vt quidam dicunt, ergo potentiæ sensitiuæ nō manent in anima separata.

CONCLVSIO.

In anima separata potentiæ sensitiuæ & aliæ similes nō remanēt simpliciter, sed secundum quid, hoc est, eo modo quo principiata sunt in principiis suis.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim ęstimantes potentias omnes esse in anima ad modum, quo color est in corpore, dicunt quòd anima à corpore separata omnes potentias suas secum trahit. Si enim aliqua deesset, oporteret animam transmutatam esse secūdum naturales proprietates, quę subiecto manente variari nō possunt. Sed dicta existimatio falsa est. Cùm enim potentia sit secundum quam potentes dicimur aliquid agere vel pati, eiusdem autem sit agere & posse agere, oportet quod eiusdem sit potentia, sicut subiecti, quod est agens vel patiens. Vnde Philosophus in principio de Somno & vigilia dicit, quòd cuius est potentia, eius est actio, videmus autem manifestè quasdam operationes, quarum potentiæ animæ sunt principia, non esse animæ, propriè loquendo, sed coniuncti: quia explentur mediante corpore, vt est videre, audire, & huiusmodi. Vnde oportet quod istę potentiæ sint coniuncti, sicut subiecti, animę autem sicut principi influentis, sicut forma est principium proprietatum compositi. Quędam verò operationes exercentur ab anima sine organo corporali, vt intelligere, & considerare, & velle, vnde cum hæ actiones sint animę propriæ, & potentiæ quæ sunt horum principia, non solum sunt animæ vt principi, sed vt subiecti, quia ergo manente proprio subiecto manere oportet &

proprias passiones, necesse est illas potentias, quæ in suis actionibus non vruntur organo corporali, remanere in anima separata, illas autem quæ vtuntur organo corporali, corrumpi corpore corrupto, & huiusmodi sunt potētiæ omnes quæ pertinēt ad animam sensibilem & vegetabilē, & propter hoc quidam in potentiis animę sensibilibus distinguunt. Dicunt enim has esse duplices, quasdā quæ sunt actus organorū, quæ sunt ab anima effluxæ in corpus, & hæ cū corpore corrūpuntur, quasdā verò originales harū, quæ sunt in anima, quia per eas anima corpus sensificat ad videndū, & audiendū, & huiusmodi, & hæ originales potētiæ manēt in anima separata. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Anima enim per suam essentiam non mediantibus aliquibus aliis potentiis est origo illarum potentiarum, quæ sunt actus organorum, sicut & forma quælibet ex hoc ipso quod per essentiam suam materiam informat, est origo proprietatum quę compositum naturaliter consequuntur. Si enim oporteret in animo ponere alias potētias, quibus mediantibus potentiæ quæ organa perficiunt, ab essentia animæ effluerent, eadem ratione oporteret ponere alias potentias, quibus mediantibus ab essentia animæ effluerent illæ mediæ potentiæ, & sic in infinitum. Si enim statur alicubi, melius est vt in primo stetur. Vnde alij dicūt quod potentiæ sensitiuæ & aliæ similes non manent in anima separata, nisi secundum quid, scilicet, vt in radice, per modum, scilicet, quo principata sunt in principiis suis. In anima enim separata manet efficacia influendi iterum huiusmodi potētias, si corpori vniatur, nec oportet hanc efficaciam esse aliquid superadditum essentiæ animæ, vt dictum est, & hæc opinio videtur magis rationabilis.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod verbum illud intelligendum est, quod anima secum trahit aliquas illarum potentiarum in actu, scilicet intelligentiam & intellectum, quasdam verò radicabiliter, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod sensus quos anima secum trahit, non sunt isti exteriores: sed interiores, qui, scilicet, ad partem intellectiuam pertinent, quia intellectus interdum sensus appellatur, vt patet per Basilium super prouerbia: & Philosophum in 6. Ethicorum, vel si intelligit de sensibus exterioribus, dicendum sicut ad primum.

Ad tertium dicendum, quod sicut patet ex dictis, potentiæ sensitiuæ nō comparantur ad animam, sicut naturales passiones ad subiectum, sed sicut ad originem: vnde ratio non procedit.

Ad quartum dicendum, quod potentiæ animæ nō dicuntur partes eius integrales, sed potentiales. Talium autem totorum ista est natura, quia tota virtus totius consistit in vna parte partiū perfectè. In aliis autem partialiter, sicut in anima virtus animæ perfectè consistit in parte intellectiua, in aliis autē partialiter. Vnde cum in anima separata remaneant vires intellectiuæ partis, integra remanebit, non dimidiata, quamuis sensitiuæ potentiæ actu non remaneāt, sicut nec potentia Regis manet dimidiata mortuo præposito, qui eius potentiam participabat.

Ad quintum dicendum, quod corpus cooperatur ad meritum quasi pars essentialis hominis qui meretur, sic autem non cooperatur potentiæ sensitiuę, cùm sint de genere accidentium, & ideò non est simile.

Ad sextum dicendum, quod potentiæ animę sensitiuæ non dicuntur esse actus organorum, quasi formæ essentiales ipsorum nisi ratione animæ cuius sunt, sed sunt actus ipsorum sicut perficientes ea ad proprias operationes ipsorū, sicut calor est actus ignis perficiens ipsum ad calefaciendum. Vnde sicut ignis idem numero remaneret, etiam si alius numero in eo calor esset, sicut patet de frigore aquæ, quod non redit idem numero postquam fuerit calefacta aqua, nihilominus cadē manente, ita & organa erunt idem numero, quamuis potentiæ eædem non sint numero.

Ad septimum dicendum, quòd Philosophus ibi loquitur de huiusmodi potentiis, secundū quod radicaliter in anima consistunt, quod patet ex hoc quòd dicit, quod sensus non est in patiendo ad animam secundūm id in quo est, scilicet, corpus, sic enim propter corpus neque debilitantur nec corrumpuntur animæ virtutes.

ARTICVLVS II.

Vtrum in anima separata remaneant actus sensitiuarum potentiarum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in anima separata remaneant etiam actus sensitiuarum potentiarum. Dicit enim Aug. in lib. de spiritu & anima. Anima recedēs ex corpore ex his, scilicet, imaginatione, cōcupiscibilitate, irascibilitate, secundum merita afficitur ad delectationem siue dolorem, sed imaginatio & concupiscibilis & irascibilis sunt potentiæ sensitiuæ, ergo secundum sensitiuas potentias anima separata afficietur, & ita secundum eas in aliquo actu erit.

Præterea. Aug. super Gen. ad literam li. 12. dicit, quòd corpus nō sentit, sed anima per corpus, & infra. Quædam anima non per corpus, sed sine corpore sentit, vt est timor & huiusmodi. sed id quod animæ sine corpore contingit, videtur inesse animæ à corpore separatæ, ergo tunc actu anima sentire poterit.

Præterea. Inspicere similitudines corporum, sicut in somno accidit, ad visionem imaginariam pertinet, quæ est in parte sensitiua: sed huiusmodi similitudines corporum inspicere, sicut in somnis accidit, contingit animæ separatæ. Vnde Aug. 12. super Gen. ad literam sic dicit. Neque enim video cur habeat anima similitudinem

Universidad de Deusto
Biblioteca

corporis sui cum iacente sine sensu corpore, nondum tamen penitus mortuo, videt talia qualia multi ex illis viuis redditi narrauerunt, & non habeat cum perfecta morte penitus de corpore exierit. Non enim potest hoc intelligi quod anima similitudinem corporis habeat nisi secundum quod eam inspicit, vnde præmisit de iacentibus sine sensu, quòd gerunt quandam similitudinem corporis sui, per quam possunt ad iocum corporalia ferri, & talia qualia vident similitudinibus sensuum experti, ergo anima separata potest exire in actum potentiarum sensitiuarum.

Præterea. Memoria est potentia sensitiuæ partis, vt probatur in lib. de Memoria & reminiscentia, sed animæ separatæ actu memorabuntur eorum quæ in hoc mundo gesserunt, vnde & diuiti epulonі dicitur Lucæ decimosexto: Recordare, quia recepisti bona in vita tua. ergo anima separata exhibit in actum potentiæ sensitiuæ.

Præterea. Secundum Philosophum in 3. de anima, Irascibilis & concupiscibilis sunt in parte sensitiua, sed in irascibili & concupiscibili sunt gaudium & tristitia, amor & odium, timor & spes: huiusmodi autem affectiones aliquas secùndum fidem nostram ponimus in animabus separatis, ergo animæ separatæ non carebunt actibus potentiarum sensitiuarum.

SED CONTRA est. Id quod est commune animæ & corpori, non potest remanere in anima separata, sed omnes operationes potentiarum sensitiuarum sunt communes animę & corpori, quod patet ex hoc quòd nulla potentia sensitiua aliquem actum habet nisi per organum corporale, ergo anima separata carebit actibus sensitiuarum potentiarum.

Præterea, Philosophus dicit in primo de anima. Quod corrupto corpore, anima non reminiscitur neque amat, & eadem ratio est de omnibus aliis actibus sensitiuarū potentiarum, ergo nō procedit anima separata in aliquem actum alicuius potentię sensitiuæ.

CONCLVSIO.

Actus sensitiuarum potentiarum nullo pacto remanent in anima soluta à corpore, nisi fortassis tanquam in radice remota.

RESPONDEO dicendum, quod quidam distinguunt duplices actus sensitiuarum potentiarum, quosdam exteriores, quos per corpus exercet, & hi non remanent in anima separata, quoidam verò intrinsecos, quos anima per seipsam exercet, & hi eruntin anima separata. Hæc autem positio descendere videtur ab opinione Platonis, qui posuit animam corpori coniungi, sicut quandam substantiam perfectam in nullo à corpore dependentem, sed solum sicut motorem mobili, quod patet ex transcorporatione quam ponebat. Quia autem secundum ipsum nihil mouebat nisi motum, & ne abiret in infinitum, dicebat quod primum mouens mouet seipsum, & posuit quod anima erat seipsam mouēs, & secundū hoc erat duplex motus animæ, vnus quo mouebat seipsam, alius quo mouebatur corpus ab ea, & sic anima habebat actum, qui est videre primo in seipsa, secundum quòd mouebat seipsam, & secundò in organo corporali, secùndum quod mouebat corpus. Hanc propositionem Philosophus destruit in 1. de Anima, ostendēs quòd anima non mouet seipsam, & quod nullo modo mouetur secundum istas operationes, quę sunt videre, sentire, & huiusmodi, sed istæ operationes sunt motus coniuncti tantum. Vnde oportet dicere quòd actus sensitiuarum potentiarum nullo modo maneant in anima separata, nisi fortè sicut in radice remota.

AD PRIMVM ergo dicendā, quod liber ille negatur à quibusdam fuisse Augustini. Dicitur enim fuisse cuiusdam Ciffercienfis, qui eum ex dictis Augustini compilauit, & quædam de suo addidit. Vnde quod ibi scribitur, pro auctoritate habendum nō est. Si tamen auctoritas debeat sustineri, dicendum est quod non debet intelligi quòd anima separata ex imaginatione & aliis huiusmodi potentiis afficiatur, quasi ipsa affectio fit actus potentiarum prædictarum, sed quia ex his quæ anima per imaginationem, & alias huiusmodi potentias commisit in corpore, in futurum afficietur, vel in bonum vel in malum, vt sic imaginatio & huiusmodi potentiæ non intelligantur elicere illam affectionem, se delituisse in corpore meritum affectionis illius.

Ad secundum dicendum quod anima dicitur sentire per corpus, non quasi actus sentiendi sit animæ secundum se, sed quia est totius coniuncti ratione animæ, eo modo loquendi, quo dicimus quod calor calefacit. Quod autem subiungitur, quòd quædam anima sentit sine corpore, vt timorem, & huiusmodi, intelligēdum est sine exterioris corporis motu, qui accidit in actibus sensuum propriorum, non enim timor & huiusmodi passiones sine motu corporalis contingunt. Vel potest dici, quòd Augu. loquitur secundum opinionem Platonicorum, qui hoc ponebant, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod Aug. ibi inquirendo loquitur non determinando, sicut ferè per totum illum librum patet. Patet enim quod non est similis ratio de anima dormientis, & de anima separata. Anima enim dormientis vtitur organo imaginationis, in qua corporales similitudines imprimūtur, quod de anima separata dici non potest. Vel dicendum quod similitudines rerum sunt in anima & quantum ad potentiam sensitiuam, & imaginatiuam, & intellectiuam, secundum maiorem & minorem abstractionem à materia & à materialibus conditionibus. tenet ergo similitudo August. quantum ad hoc quod sicut similitudines rerum corporalium sunt in anima somniantis, secundum excessum mentis patientis imaginabiliter, ita sunt in anima separata intellectualiter, non autē quod in anima separata sint imaginabiliter.

Ad quartum dicendum, quod sicut in libro prædicto dictum est, memoria dupliciter sumitur. Quandoque prout est potentia sensitiuæ partis, secundum quod concernit præteritum tempus, & hoc modo actus memoriæ in anima separata non erit. Vnde dicit Philosophus in 1. de anima, quod hoc corrupto, scilicet, corpore, anima non reminiscitur. Alio modo accipitur memoria prout est parsimaginationis ad intellectiuam pertinens, secundum, scilicet, quod ab omni differentia temporis abstrahit, cùm non sit tantum præteritorum, sed etiam præsentium & futurorum, vt August. dicit, & secundum hanc memoriam anima separata memorabitur.

Ad quintum dicendum, quod amor, & gaudium, & tristitia, & huiusmodi, dupliciter accipiuntur, quandoque quidem secundum quod sunt passiones appetitiuæ sensibilis, & sic non erunt in anima separata. Hoc enim modo non explentur sine determinato motu cordis. Alio modo secundum quod sunt actus voluntatis, quæ est in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima separata: sicut etiam & delectatione, quę quodam modo est passio partis sensitiuę. Sed alium modum accipiendi ponit Philosophus in Deo, dicēs in septimo Ethi. Quòd Deus vna simplici delectatione gaudet.

ARTICVLVS III.

Verum anima separata pati possit ab igne corporeo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod anima separata pati non possit ab igne corporeo. August. enim 12. super Genes. ad literam dicit. Non sunt corporalia, sed corporalibus similia, quibus animę corporibus exutæ afficiuntur, seu bene seu malè, ergo anima separata igne corporeo non punitur.

Præterea. Aug. in eod lib. dicit, quod agens semper est nobilius patiente, sed impossibile est aliquod corpus esse nobilius anima separata, ergo non potest ab aliquo corpore pati.

Præterea. Secundum Philosophum in 1. de generatione, & secundum Boëtium in lib. de duabus naturis, Illa solum agunt & patiuntur ad inuicem, quæ in materia conueniunt, sed spiritualium & corporalium non est materia communis, vnde non possunt adinuicem transmutari, vt Boëtius in eodem li. dicit, ergo anima separata ab igne non patitur.

Præterea. Omne quod patitur, recipit aliquid ab agente, si ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, sed omne quod recipitur in aliquo, est in eo per modū recipientis, ergo quod recipitur ab igne in anima, non est in eo materialiter, sed spiritualiter sed formæ rerum in anima spiritualiter existentes sunt perfectiones ipsius, ergo si patiatur ab igne corporeo, hoc non erit in eius pœnam, sed magis in eius perfectionem.

Si dicatur quòd hoc ipso anima punitur ab igne quod ignem videt, vt videtur dicere Gregorius quarto Dialo. contra, si videt anima ignem inferni, non potest videre nisi visione intellectuali, cùm non habeat organa, quibus visio sensitiua vel imaginaria perficitur, sed visio intellectualis non videtur quod possit esse causa tristitiæ, delectationi enim, quæ est in considerando, non est tristitia contraria, secundum Philosophum, ergo ex tali visione anima non punitur.

Si dicatur quòd anima patitur ab igne corporeo, eò quòd tenetur ab eo sicut nunc tenetur à corpore, dum viuit in corpore: contra, anima dum in corpore viuit, tenetur à corpore, inquantum ea & corpore fit vnum, sicut ex materia & forma fit vnum, sed anima nō erit forma illius ignis corporei, ergo supra dicto modo non poterit ab illo igne teneri.

Præterea. Omne agens corporeum agit per contactum, sed non potest esse aliquis contactus ignis corporei & animæ: cùm contactus solum sit inter corpora, quę habent vltima simul, ergo anima ab illo igne non patitur, &c.

Præterea. Agens organicum non agit in remota, nisi per hoc quod agit in media, vnde per determinatam distantiam agere potest proportionatam suæ virtuti, sed animæ, vel ad minus dæmones, de quibus etiam eadem est ratio, quandoque sunt extra locum inferni, cùm quandoque etiā in hemisphęrio hominibus appareant, nec tamē tunc sunt à pœna immunes, sicut enim gloria sanctorum nunquam interrumpitur, ita nec pœna damnatorum, nec tamen vt demus quòd omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum est credibile aliquid corporeum de natura elementi esse tantæ virtutis, vt ad tantam distantiam actionem suam diffundat, ergo non videtur quòd pœnas, quas animæ damnatorum sustinent ab igne corporeo patiantur.

SED CONTRA. Eadem ratio est in animabus separatis & dæmonibus, quod ab igne corporeo pati possunt, sed dæmones ab eo patiuntur, cùm puniuntur ab illo igne, in quem corpora damnatorum proficiantur post resurrectionem, quam oportet esse corpoream, & hoc patet per sententiam Domini, Mat. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &c. ergo & animæ separatæ ab igne corporeo pati possunt.

Præterea. Pœna debet respondere culpæ, sed anima per culpam se corpori subiicit per patuam conceptiscentiam, ergo iustum est, vt in pœnam rei corporeæ subiiciatur per passionem.

Præterea. Maior est vnio formæ ad materiam, quàm agentis ad patiens, sed diuersitas naturæ spiritualis & corporalis nō impedit quin anima fit forma corporis, ergo nec impedit quin possit à corpore pati.

CONCLVSIO.

Ignis inferni, cùm vt organum diuinæ iustitiæ ab anima apprehendatur, propter visionem sui verè animam cruciare dicitur.

RESPONDEO dicendum, quòd supposito ex prædictis, quòd ignis inferni non sit metaphoricè dictus, nec ignis imaginarius, sed verus ignis corporeus, oportet dicere quòd anima ab igne corporeo patietur, cùm Dominus ignem illum diabolo & angelis eius paratum esse dicat, Matthæi 25. Qui sunt incorporei sicut illa. Sed quomodo pati possit multipliciter assignātur. Quidam enim duxerunt quòd hoc ipsum, quod est ignem videre, sit ab igne pati. Vnde Gregor. in Dialo. dicit. Igne eo tempore patitur anima, quo videt. Sed illud non videtur sufficere, quia quodlibet visum ex hoc quod videtur, est perfectio videntis, vnde non potest in eius pœnam cedere, inquantum est visum, sed quandoque est punitiuum vel contristans per accidens, inquantum, scilicet, apprehenditur vt nociuum. Vnde oportet quod propter hoc quod anima ignem illum videt, sit aliqua comparatio animæ ad ignem, secundum quam animæ ignis noceat. Vnde alij dixerunt, quòd quamuis ignis corporeus non possit animam exurere, tamen anima apprehendit ipsum vt nociuum sibi, & ad talem apprehensionem afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur id quod dicitur. Trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Vnde Gregor. in 4. Dialo. dicit, quod quia anima cremari se conspicit, crematur. Sed hoc iterum non videtur sufficere, quia secundum hoc passio animæ ab igne non esset secundum rei veritatem, sed secundum apparentiam tantùm, quamuis enim possit esse vera passio tristitiæ vel doloris ex aliqua falsa meditatione, vt Aug. dicit 12. super Gene. ad literam, tamen non potest dici quod secundum illam passionem verè patiatur à re, sed à similitudine rei, quam conspicit, & iterum iste modus passionis magis recederet à reali passione, quàm ille, qui ponitur per imaginarias visiones, cū ille dicatur per veras imagines rerum esse, quas anima secum defert: iste autem per falsas cōceptiones, quas anima errans fingit, & iterum non est probabile quod animæ separatæ vel dęmones, qui in subtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeum sibi nocere posse, si ab eo nullatenus grauarentur. Vnde alij dicunt quòd oportet ponere animam etiam realiter ab igne corporeo pati. Vnde & Greg. in 4. Dial. dicit: Colligere ex dictis Euangelicis possumus, quod incendium non solùm anima videndo, sed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri ponunt, dicunt enim quod ignis ille corporeus considerari potest dupliciter. Vno modo, secundum quod est quædam res corporea, & hoc modo non habet quod in animam agere possit. Alio modo, secundum quòd est instrumentum diuinæ iustitiæ, hoc enim diuinæ iustitiæ ordo exigit, vt anima quæ peccando ferebus corporalibus subdidit, eis etiam in pœna subdatur. Instrumentum autem non solum agit virtute propriæ naturæ, sed etiam in virtute principalis agentis, & ita non est inconueniens si ignis ille, cùm agat in virtute spiritualis agentis, in spiritum agat hominis vel dęmonis, per modum etiam quo de sacramentis dictum est, quòd animam sanctificant. Sed id non videtur sufficere, quia omne instrumentum in id circa quod instrumentaliter operatur, habet propriam actionem connaturalem, & non solùm illam actionem, secundum quam agit in virtute principalis agentis: imò exercendo propriam actionem, oportet quod efficiat hanc secundam, sicut aqua lauando corpus in Baptismo sanctificat animam, & ferra secando lignum, producit illud ad formam domus. Vnde oportet dare igni aliquam actionem in animam, quæ sit ei connaturalis ad hoc quod sit instrumentum diuinæ iustitiæ peccata vindicantis. Et ideò dicendum quòd corpus in spiritum naturaliter agere non potest, nec ei aliquo modo obesse, vel ipsum grauare, nisi secundum quod aliquo modo corpori vnitur, sic enim inuenimus quod corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. Sapient. 9. Spiritus autem corpori vnitur dupliciter. Vno modo, vt forma materiæ, vt ex eis fiat vnum simpliciter: & sic spiritus vnitus corpori, & viuificat corpus, & à corpore aliqualiter aggrauatur, sic autem spiritus hominis vel dæmonis igni corporeo non vnitur. Alio modo sicut mouens mobili, vel sicut locatum loco, eo modo quo incorporalia sunt in loco: & secundum hoc spiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in vno loco existentes, quod non in alio, quamuis autem res corporea ex sua natura habeat quod spiritū in corporeum loco definiat, non tamen ex sua natura habet quod spiritum incorporeum loco definitum detineat, vt ita alligetur illi loco, quod ad alia diuertere non possit, cùm spiritus non sit ita in loco naturaliter, quod loco subdatur: sed hoc superadditur igni corporeo, inquantum instrumentum diuinæ iustitiæ iudicantis, quod sic detinet spiritum, & ita efficitur ei pœnalis, retardans eum ab executione propriæ voluntatis, ne scilicet, posset operari, vbi vult, & secundum quod vult, & hunc modum ponit Gregorius 4. Dialogo, exponens enim quomodo anima incendium experiendo patiatur, sic dicit: Cùm veritas peccatorem diuitem damnatum in igne perhibeat, quisnam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? & hoc etiam Iulianus dicit, vt in litera Magister dicit. Si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur etiam non tenetur post mortem corporeo igne? Augustinus etiam 21. de Ciuitate Dei dicit, quod sicut anima in hominis conditione iungitur corpori vt dans ei vitam, quamuis illud sit spirituale & hoc corporale, & ex illa coniunctione vehementer concipit amorem ad corpus, sic ligatur igni vt accipiens ab eo pœnam, & ex illa coniunctione concipit errorem. Oportet ergo omnes prædictos modos in vnum colligere, vt perfectè videatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur, vt scilicet, dicamus quòd ignis ex natura sua habet, quod spiritus incorporeus ei coniungi possit, vt loco locatum. Sed inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ habet, vt ipsum quodammodo retineat alligatum, & in hoc veraciter ignis ille est spiritui nocuus, vt sic anima ignem vt sibi nociuum videns ab igne crucietur. Vnde Gregor. in 4. Dialogo, omnia ista per ordinem tangit, vt ex præmissis eius authoritatibus patet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augu. loquitur inquirendo: vnde etiam alium modum ponit determinando libro de ciuitate Dei, vt ex dictis patet. Vel dicendum quod Augustinus dicit vel intelligit, quod ea quibus anima proximè afficitur ad dolorem vel tristitiam, sunt spiritualia, non enim afflingeretur, nisi ignem vt nociuum sibi apprehenderet, ignis ergo apprehēsius, est proximum affligens, sed ignis corporeus extra animam existens est affligens remotum.

Ad secundum dicendū, quòd quamuis anima simpliciter sit igne nobilior, ignis tamen est anima nobilior, inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

Ad tertium dicendum, quòd Philosophus & Boëtius loquuntur de actione illa, per quam patiens tranſmutatur in naturam agentis, talis autem non est actio ignis in animam, & propter hoc ratio non concludit.

Ad quartum dicendum, quod ignis agit in animam, non per modum influētis, sed per modum detinentis, vt ex dictis patet, & ideò ratio non est ad propositum.

Ad quintum dicendum, quòd in visione intellectuali non est tristitia ex hoc ipso quod aliquid videtur, cùm illud quod videtur, nullo modo intellectui possit esse contrarium, inquantum videtur, in sensu autem hoc quod videtur ex ipsa actione, quam agit in visum vt videatur, potest esse corruptiuum visus per accidens, inquantum corrumpit harmoniam organi. Sed tamen visio intellectualis potest esse contristans inquantum id quod videtur, apprehenditur vt nociuum, non quasi noceat eo ipso quod videtur, sed alio quocunque modo, & sic anima videndo ignem affligitur.

Ad sextum dicendum, quòd non est simile quantùm ad omnia, sed quantum ad aliquid, vt ex dictis patet.

Ad septimum dicendum, quòd quamuis non sit tactus corporalis inter animam & corpus, tamen est inter ea aliquis tactus spiritualis, sicut etiā motor cœli, cùm sit spiritualis, spirituali tactu tangit cœlum ipsum mouens per modum, quo dicitur contristans tangere, sicut dicitur in primo de generatione, & hic modus sufficit ad actionem.

Ad octauum dicendum, quòd spiritus damnati nunquàm sunt extra Infernum, nisi ex dispēsatione diuina, vel ad instructionem, vel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extrà infernum sint, semper tamen vident ignem inferni, vt eis in pœnam præparatum. Vnde cùm ista visio sit immediatè affligens, vt dictum est, vbicunque sunt ab igne inferni affliguntur, sicut & captiui extra carcerem existentes, à carcere affliguntur dum vidēt se ad carcerem damnatos, vnde sicut gloria electorum non minuitur, nec quantum ad præmium essentiale, nec quantum ad accidentale, si aliquando extra cœlum Empyreum sint, sed quodammodo in eorū gloriam cedit: ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorum, si extra infernum ex diuina dispensatione ponantur ad tempus. Et hoc est quod Glos. dicit super illud Iac 3. Inflammat totam natiuitatis nostrę, &c. Diabolus vbicunque sit, siue sub aēre, siue sub terra, secum trahit tormenta suarum flammarum, obiectio autem procedit ac si ignis corporeus affligeret immediatè spiritus, sicut affligit corpora.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA PRIMA,

De suffragiis mortuorum, in quatuordecim articulos diuisa.

FINDE considerandum est de suffragiis mortuorum.

D Et circa hoc quæruntur quatuordecim.

Primò, vtrum suffragia quæ per vnum fiūt, aliis prodesse possint.

Secundò, vtrum mortui iuuari possint ex operibus viuorum.

Tertiò, vtrum suffragia per peccatores facta mortuis profint.

Quartò, vtrum suffragia pro mortuis facta, facientibus profint.

Quintò, vtrum suffragia existentibus in inferno profint.

Sexto, vtrum profint existentibus in Purgatorio.

Septimò, vtrum valeant pueris existentibus in Limbo.

Octauò, vtrum aliquo modo profint existentibus in patria.

Nonò, vtrum oratio Ecclesiæ, & sacramentum altaris, & eleēmosyna profint defunctis.

Decimò, vtrum indulgentiæ, quas Ecclesia facit, eis profint.

Vndecimò, vtrum cultus exequiarum eis profint.

Duodecimò, vtrum suffragia magis profint ei pro quo fiunt quàm aliis.

Decimotertiò, vtrum suffragia pro multis facta valeant tantùm singulis, ac si pro vnoquoque singulariter fierent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Decimoquarto, vtrum valeant tantum communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt valeant specialia & communia simul.

ARTICVLVS I.

Vtrum suffragia per vnum facta, aliis prodesse possint.

Thom. 4. di. 45. q. 2. ar. 1. qu. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod suffragia per vnum facta, aliis prodesse non possint. Galat. 6. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: sed si vnus ex suffragiis alterius consequeretur fructum, meteret ab aliis seminata, ergo ex suffragiis aliorum nullus fructum consequitur.

Præterea, ad iustitiam Dei pertinet vt vnicuique tribuatur pro meritis: vnde Psal. Tu reddes vnicuique secundum opera sua, sed iustitiam Dei deficere est impossibile, ergo impossibile est, quod vnus ex operibus alterius iuuetur.

Præterea. Secundum eandem rationem est aliquod opus meritorium & laudabile, quia scilicet, inquantum est voluntarium, sed ex opere vnius non laudatur alter, ergo nec opus vnius potest esse alteri meritorium.

Præterea. Ad iustitiam diuinam pertinet simpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis, sed nullus punietur pro malis alterius, imò vt dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur, ergo nec vnus iuuatur per bona alterius.

SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Particeps ergo sum omnium timentium te, &c.

Præterea. Fideles per charitatem vniti sunt vnius corporis membrorum Ecclesiæ; sed vnum membrum iuuatur per alterum, ergo vnus homo potest ex alterius meritis iuuari.

CONCLVSIO.

Non potest opus vnius alteri prodesse per viam meriti, ad statum beatitudinis consequendum, sed per viam orationis.

RESPONDEO dicendum, quòd actus noster ad duo valere potest. Primò, ad aliquem statum acquirendum, sicut per opus meritorium homo acquirit statum beatitudinis. Secundò ad aliquid consequens statum, sicut homo per aliquem actum meretur aliquod præmium accidentale, vel dimissionem pœnæ. Ad vtrumque autem horum actus noster dupliciter valere potest. Vno modo per viam meriti. Alio modo per viam orationis, & est differentia inter istas duas vias, quia meritum innititur iustitiæ, oratio misericordiæ. Orans enim impetrat petitum ex liberalitate eius, qui orat. Dicendum est ergo quod opus vnius nullo modo potest alteri valere ad statum consequendum per viam meriti, vt scilicet, ex his quæ ego facio, aliquis mereatur vitam æternam, quia sors gloriæ redditur secundum mensuram accipientis. Vnusquisque autem ex actu suo disponitur & non ex alieno, & dico dispositione dignitatis ad præmium, sed per viam orationis & quantum ad statum consequendum opus vnius, alteri, dum est in via, valere potest, sicut quod vnus homo impetret, alteri primam gratiam. Cùm igitur impetratio orationis sit secundum liberalitatem Dei, qui orat ur, ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere quæ potestati diuinæ subsunt ordinatè, sed quantum ad aliquid, quod est consequens vel accessorium ad statum, opus vnius poterit valere alteri, non solùm per viam orationis, sed etiam per viam meriti. Quod quidem dupliciter contingit, vel propter communicantiam in radice operis, quæ est charitas in operibus meritoriis. Et ideò omnes qui sibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamen secundum mensuram status vniuscuiusque, quia in patria vnusquisque gaudebit de bonis alterius: & inde est quòd articulus fidei ponitur Sanctorũ communio. Alio modo ex intentione facientis, qui aliqua opera specialiter ad hoc facit, vt talibus prosint. Vnde ille a opera quodammodo efficiuntur eorum, pro quibus fiunt quasi eis a faciente collata, vnde possunt eis valere, vel ad impletionem satisfactionis, vel ad aliquid huiusmodi. quod statum non mutat.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod missio illa est perceptio vitæ æternæ, sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in vitam æternam. Sors autem vitæ æternæ non datur alicui nisi pro propriis operibus, quia & si aliquis alteri impetret, vt ad vitam perueniat, nunquam tamen hoc fit nisi mediantibus operibus propriis, dum scilicet, precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur vitam æternam.

Ad secundum dicendum, quod opus quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit, & similiter opus quod est eius, qui mecum est, vnum quodammodo est mecum, vnde non est contra dictam iustitiam, si vnus fructũ percipit de operibus factis ab eo, qui est vnum secum in charitate, vel ab operibus pro se factis, hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, vt satisfactio vnius pro alio accipiatur.

Ad tertium dicendum, quòd laus non datur alicui nisi secundum ordinẽ eius ad actũ, vnde laus est ad aliquid, vt dicitur in 1. Ethic. Et quia ex opere alterius nullus efficitur, vel ostenditur benè dispositus vel malè ad aliquid, inde est quòd nullus laudatur ex operibus alterius, nisi per accidens, secundum quod ipse est aliquo modo operum illorum causa, consilium vel auxilium præbendo, seu inducendo, vel quocunque alio modo, sed opus est meritorum alicui non solum considerata eius dispositione, sed etiam quantum ad aliquid consequens dispositionẽ vel statũ eius, vt ex dictis patet.

Ad quartum dicendum, quòd auferre alicui quod sibi debetur hoc directè iustitiæ repugnat, sed dare aliquid alicui quod ei non debetur, hoc non est iustitiæ contrarium, sed metas iustitiæ excedit, est enim liberalitas, nõ autem posset aliquis lædi ex malis alterius, nisi aliquid de suo subtraheretur, & ita non conuenit, quòd aliquis puniatur pro peccatis alterius, sicut quod emolumentum accipit ex bonis alterius.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum.

AD SECVNDM sic proceditur. Videtur quòd mortui nõ possint iuuari ex operibus viuorum. Primò, per hoc quod dicit Apostolus 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis quæ gessit, ergo ex his quæ post mortem hominis geruntur, quando extra corpus erit, nihil ei accrefcere poterit ex aliquibus operibus.

Præterea. Hoc videtur ex hoc quod habetur Apoc. 13. Beati mortui qui in Domino moriuntur, opera enim illorum sequitur illos.

Præterea. Proficere ex opere aliquo est solum in via existentis, sed homines post mortem iam non sunt viatores, quia de his hoc intelligitur quod legitur Iob 19. Semitam meam circumsepsit, & transire non possum, ergo mortui de suffragiis alicuius iuuari nõ possunt.

Præterea. Nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua vitæ communicatio inter eos, sed nulla communicatio est viuorum & mortuorum secundum Philosophum 1. Ethicor. ergo suffragia viuorum non prosunt mortuis.

SED CONTRA est quod habetur 2. Mach. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur, sed hoc non esset vtile, nisi eos iuuaret, ergo suffragia viuorum mortuis prosunt.

Præterea, Augustinus dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda, Non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas, vt in precibus sacerdotis, quę Domino Deo ad eius altare fundimtur, locũ suũ habeat etiam commendatio mortuorũ, quæ quidẽ consuetudo ab ipsis Apostolis instituta est, vt dicit Dam. in quodam sermone de suffragiis mortuorum: sic dicens, Mini strorum consensu Discipuli Saluatoris, & Sacri Apostoli in tremẽdis & viuificis ministeriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt, fanxerunt, quod etiam per Diony. pater in vlti. cap. Eccle. Hierar. vbi ritum cõmemorat quo in primitiua Ecclesia pro mortuis orabatur, vbi etiam Diony. asserit suffragia viuorum mortuis prodesse, ergo hoc indubitanter credendum est.

CONCLVSIO.

Cùm charitas nunquam excidat, opera viuorum mortuis prosunt, ad pœnæ diminutionem, non ad mutationem status mortuorum.

RESPONDEO dicendum, quòd charitas, quæ est vinculum, Ecclesiæ membra vniens, non solùm ad viuos se extẽdit, sed etiam ad mortuos: qui in charitate decedunt. Charitas enim vita corporis non finitur 1. Cor. 13. Charitas nũquam excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum viuentium viuunt, & ideò intentio viuentium ad eos dirigi potest, & sic suffragia viuorum mortuis dupliciter prosunt, sicut & viuis, & propter charitatis vnionem, & propter intentionem ad eos directam, non tamen sic eis valere crescenda sunt viuorum suffragia, vt status eorum mutetur de miseria ad felicitatem, vel econuerso, sed valet ad diminutionem pœnæ, vel aliquid huiusmodi, quod statum mortui non transmutat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo dum in corpore vixit, meruit vt hæc ei valerent post mortem, & ideò si post hanc vitam iuuantur, nihilominus procedit ex his quæ in corpore gessit. Vel dicendum secundum Ioan. Dam. in sermo. prædicto, quòd est intelligendum quantum ad retributionem, quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, vel æternæ miseriæ, in qua quilibet recipiet solùm secundum quòd in corpore gessit, interim autem iuuari possunt viuorum suffragiis.

Ad secundum dicendum, quòd auctoritas illa expressè loquitur de sequela æternæ retributionis, quod patet ex hoc quod præmittitur, Beati mortui, &c. Vel dicendum quòd opera pro eis facta sunt etiam quodammodò eorum, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis animæ post mortem non sint simpliciter in statu viæ, sed quantum ad aliquid adhuc sunt in statu viæ, inquantum scilicet, eorum progressus adhuc retardatur ab vltima retributione. Et ideò simpliciter eorum via est circumsepta, vt non possint vlicius per aliqua opera transmutari secundum statum fœlicitatis & miseriæ, sed quantum ad hoc non est circumsepta, quin quantũ ad hoc quod detinentur ab vltima retributione possint ab aliis iuuari, quia secundũ hoc adhuc sunt in via.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possint esse mortuorũ ad viuos, quia mortui extra vitam ciuilẽ sunt, potest tamẽ eorum communicatio esse quantum ad opera vitæ spiritualis, quæ est per charitatem ad Deum, cui mortuorum spiritus viuunt.

ARTICVLVS III.

Vtrum suffragia facta per peccatores, mortuis prosint.

AD TER-

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod suffragia per peccatores facta mortuis non prosint. Quia vt dicitur Ioan. 9. peccatores Deus non audit, sed si orationes eorum prodessent illis pro quibus orant, à Deo exauditerentur, ergo suffragia per eos facta mortuis non prosunt.

Præterea, Gregorius in Pastorali dicit, quòd cùm is qui displicet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, sed quilibet peccator Deo displicet, ergo per peccatorum suffragia Deus ad misericordiam non flectitur, & ideò talia suffragia non prosunt.

Præterea. Opus alicuius videtur magis fructuosum faciẽti quàm alteri, sed peccator per opera nihil meretur sibi, ergo multò minùs potest alteri mereri.

Præterea. Omne opus meritorium oportet esse viuificatum, id est, charitate informatum, sed opera per peccatores facta sunt mortua, ergo non possunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

SED CONTRA est, quòd nullus potest scire de altero pro certo, vtrum sit in statu culpæ vel gratiæ, si ergo tantùm illa suffragia prodessent, quæ fiunt per eos qui sunt in gratia, non posset homo scire per quæ suffragia subueniret suis defunctis, & ita suffragiis procurandis retraheretur.

Præterea Sicut Augu. dicit in litera Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex suffragiis secundum quod dum viueret, meruit vt iuuaretur post mortem, ergo valor suffragiorum mensuratur secundum conditionem eius pro quo fiunt, non ergo differt, vtrum per bonos vel malos fiant.

CONCLVSIO.

Suffragia à peccatore facta, quantum ad opus operans ratione sui mortuis nõ prosunt, ratione verò alterius, siue totius Ecclesiæ personã gerat, siue agat, vt instrumentum, eis prosunt. Sed semper prosunt ratione operis operati.

RESPONDEO dicendum, quòd in suffragiis quæ per malos fiunt, duo possunt considerari. Primò, ipsum opus operatum, sicut Sacrificium altaris, & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absque opere operantis, quam æqualiter explent per quoscunque fiant, quantum ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo quantum ad opus operans, & sic distinguendum est, quia operatio peccatoris suffragia facientis, potest vno modo considerari prout est eius, & sic nullo modo meritoria esse potest, nec sibi nec alii. Alio modo inquantum est alterius, quod dupliciter contingit. Vno modo inquantum peccator suffragia faciens gerit personam totius Ecclesiæ, sicut sacerdos dum dicit in Ecclesia exequia mortuorum, & quia ille intelligitur facere, cuius nomine vel vice fit, vt patet per Dionysium in libro Eccles. Hierar. inde est, quod suffragia talis sacerdotis, quamuis sit peccator, defunctis prosunt. Alio modo quando agit vt instrumentum alterius, opus enim instrumenti est magis principalis agentis, vnde quãuis ille qui agit vt instrumentum alterius, non sit in statu merendi, actio tamen eius potest esse meritoria ratione principalis agentis sicut si seruus in peccato existens, quodcunque opus misericordiæ facit ex præcepto domini sui charitatem habentis. Vnde si aliquis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia valent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato existant, magis tamen valerent si essent in charitate, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod oratio per peccatorem facta quandoq; non est peccatoris, sed alterius, & ideò secundum hoc digna est vt à Deo exaudiatur, tamen etiam quandoque Deus peccatores audit, quando scilicet, peccatores petunt aliquid Deo acceptum, non enim solis iustis, sed etiam peccatoribus Deus bona sua prouidet, vt patet Matthæi 5. non autem ex eorum meritis, sed ex sua clementia. Et ideò Ioan. 9. super illud, Deus peccatores non audit, Glossa dicit quod loquitur vt inuictus, non sicut plenè vidẽs.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis ex parte eius, qui displicet, oratio peccatoris non sit accepta, tamen ratione alterius cuius vice vel imperio agitur, potest esse Deo accepta.

Ad tertium dicendum, quòd hoc quod peccator faciens huiusmodi suffragia, nullum reportat commodum, cõtingit ex hoc quòd non est capax talis profectus propter propriam indispositionem, & non alii, qui est dispositus aliquo modo, valere potest, vt dictum est.

Ad quartum dicendum, quod quamuis opus peccatoris non sit viuum, inquantum est eius, potest tamen esse viuum inquantum est alterius, vt dictum est.

SED QVIA rationes quæ sunt in oppositum, videntur concludere quòd non differat, vtrũ quis suffragia procuret per bonos vel per malos, ideò etiam ad eas est respondendum.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis aliquis pro certo scire non possit de altero, an sit in statu salutis, potest tamen probabiliter æstimare de his quæ exteriùs de homine videt, ex fructu enim suo arbor cognoscitur, vt dicitur Matthæi 7.

Ad secundum dicendum, quòd ad hoc quod suffragium alteri valeat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas huiusmodi valoris, & hanc homo acquisiuit per opera propria, quæ gessit in vita, & sic Augustinus loquitur, Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodesse debet, & hoc non pendet ex eo pro quo fit, sed magis ex eo, qui facit vel exequendo, vel imperando.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum suffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus prosint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod suffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus nõ prosint, quia si aliquis pro altero debitum solueret, secundum humanam iustitiam ipse à debito proprio non absolueretur, ergo per hoc quòd aliquis suffragia faciens, debitum soluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio non absoluitur.

Præterea. Vnusquisq; quod facit, facere debet meliori modo, quo potest, sed melius est iuuare duos, quã vnum. Si ergo qui per suffragia debitũ mortui soluit, à proprio debito liberatur, videtur quod nunquam debet aliquis pro seipso satisfacere, sed semper pro alio.

Præterea, Si satisfactio alicuius pro alio satisfacientis æqualiter prodesset sibi, vt ei pro quo satisfacit, eadem ratione æqualiter valebit tertio, si pro eodem satisfaciat, & similiter quarto, & sic deinceps, ergo vnus vna satisfactione posset pro omnibus satisfacere, quod est absurdum.

SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Oratio mea in sinu meo conuertetur, ergo eadem ratione & suffragia quæ pro aliis fiunt, satisfacientibus prosunt.

Præterea. Dama. dicit in sermone de his qui in fide dormierunt. Quemadmodum vnguentum vel alio oleo facto circumlinitur volens infirmum, primo ille, scilicet, liniens, participat vnctionem, deinde perungit aborãtem, sic & quicunq; pro proximi salute agonizat, primum sibi prodest, deinde proximo, & sic habetur propositum.

CONCLVSIO.

Suffragium quod pro mortuis fit, facienti prodest, quantam attinet ad vitam æternam, sed inquantum est expiatiuum pœnæ, vt fiat satisfactio, nullo modo prodest.

RESPONDEO dicendum, quòd opus suffragij quod pro altero fit, potest considerari dupliciter. Vno modo vt est expiatiuũ pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur, & hoc modo opus suffragij quod computatur quasi eius, pro quo fit, ita absoluit eum à debito pœnæ, quod non absoluit facientem à debito pœnæ propriæ, quia in tali recompensatione consideratur æqualitas iustitiæ. Opus autem illud satisfactorium ita potest adæquari vni reatui, quòd alteri non adæquetur, reatus enim duorum peccatorum maiorem satisfactionem requirunt, quàm rea tus vnius. Alio modo potest cõsiderari inquantum est meritorium vitæ æternę, quod habet inquantum procedit ex radice charitatis, & secundum hoc non solum prodest ei, pro quo fit, sed facienti magis, & per hoc patet solutio ad obiecta. Proprię enim rationes procedebant de opere suffragij secundum quod est satisfactorium, sed aliæ secundum quod est meritorium.

ARTICVLVS V.

Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod suffragia prosint existentibus in inferno, per hoc quod habetur 2. Mach. 12. vbi dicitur, Quòd inuenerunt sub tunicis interfectorum donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos, & tamen post subditur, quod Iudas duodecim milia drachmis argẽti misit Hierosolymam offerri pro peccatis eorum, constat autem illos peccasse mortaliter, contra legem agentes, & ita in peccato mortali decessisse, & sic ad inferos esse translatos, ergo existentibus in inferno suffragia possunt.

Præterea, In litera habetur ex verbis Augustini, quod quibus valent suffragia, vel ad hoc prosunt, vt sit plena remissio, vel ad hoc quod tolerabilior sit eorum pœna vel damnatio, sed solum illi qui in inferno sunt, damnati esse dicũtur, ergo etiam existentibus in inferno suffragia prosunt.

Præterea, Dion. vlt. cap. Eccle. Hierar. dicit. Si hic iustorum orationes & secundum hanc vitam, quantò magis post mortem in illis qui digni sunt sacris orationibus operantur tantummodo ex quo potest accipi quod suffragia magis prosunt mortuis, quàm viuis, sed viuis prosunt etiam in peccato mortali existentibus, cùm quotidie oret Ecclesia pro peccatoribus, vt conuertatur ad Deum, ergo etiam & mortuis in peccato mortali existentibus suffragia valent.

Præterea. In vitis patrum legitur, quod etiam Damas. in sermone suo refert, quod Macharius, inuenta in via caluaria cuiusdam defuncti, oratione præmissa, quę fuit cuius caput fuisset, & caput respondit, quod fuerat sacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamen confessus est oratione Macharij se & alios iuuari, ergo suffragia Ecclesiæ etiam in inferno existentibus prosunt.

Præterea. Damas. in eodẽ sermone narrat quòd Greg. pro Traiano orationem fundens, audiuit vocem sibi diuinitus dicentem. Vocem tuam audiui, & veniam Traiano do. Cuius rei, vt Damas. dicit in dicto sermone, testis est Oriens omnis & Occidens, sed constat Traianum in inferno fuisse, quia multorum martyrum necem amaram instituit, vt ibidem Damas. dicit, ergo suffragia Ecclesiæ valent etiam in inferno existentibus.

SED CONTRA est quod dicit Diony. 7. cap. Eccle. Hierar. Summus sacerdos pro immundis non orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine, & communiter ibidẽ dicit quod peccatoribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

non orat remissionem, quia non audiretur pro illis, ergo suffragia existentibus in inferno non valent.

Præterea. Greg. dicit in 34. lib. Moral. Eadem causa est cur nō oretur tunc, scilicet, post diem iudicij pro hominibus æterno igne damnatis, quæ nunc causa est quare non oretur pro Diabolo & angelis eius æterno supplicio deputatis, quæ etiā nunc causa est quare Sancti non orent pro hominibus infidelibus, impijsq; defunctis, quia de eis vtique quos æterno damnatos supplicio iam nouerint, ante illum iudicis iusti cōspectum orat ionis luæ meritum cassari refugiunt, ergo suffragia in inferno positis non valent.

Præterea. Multa habentur ex verbis Aug. qui sine fide operante per dilectionem eiusq; sacramentis de corpore exeunt, frustra vel a suis huiusmodi officia impenduntur, sed omnes damnati sunt huiusmodi, ergo eis suffragia non prosunt.

CONCLVSIO.

Cùm in inferno nulla fit redemptio, suffragia non prosunt damnatis.

RESPONDEO dicendum, quod circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantum ad tempus, dicentes quod post diem iudicij nullus in inferno existēs aliquo suffragio iuuatur, sed ante diem iudicij aliqui iuuantur suffragijs Ecclesiæ. Alio modo distinguebāt quantum ad personas in inferno detentas, inter quos aliquos dicebant esse valde malos, qui scilicet sine fide & sacramentis decesserunt, & talibus quia de ecclesia non fuerunt, nec merito nec numero suffragia Ecclesiæ prodesse non possunt. Alij verò sunt non valde mali, qui scilicet de Ecclesia fuerunt numero & fidem habentes, & sacramentis sabluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia Ecclesiæ prodesse debent.

Sed occurrebat eis quædam dubitatio eos perturbans, quia scilicet videbatur ex hoc sequi, cùm pœna inferni sit finita secundum intentionem, quamuis duratione infinita existat, quod multiplicatis suffragijs, pœna illa totaliter auferetur, quod est error Origenis. Et ideo hoc inconueniens euadere multipliciter voluerunt. Præpositus enim dixit quòd tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, quod à tota pœna reddantur immunes, non quidem simpliciter, vt Origenes posuit, sed ad tempus, scilicet, vsque ad diem iudicij, tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ in pœnas inferni sine spe veniæ detrudentur.

Sed ista opinio videtur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non potest ordinari, nisi per pœnā, vnde non potest esse vt pœna tollatur nisi prius culpa expietur, & ideò cùm culpa continuè maneat in damnatis, eorum pœna nullatenus integrumpetur.

Et ideo Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, quòd hoc modo procedit ur in diminutione pœnarum per suffragia, sicut proceditur in diuisione linearum, quæ cùm sint finitæ tamen in infinitum diuidi possint, & nunquam per diuisionē consumuntur dum fit subtractio non secundum eandem quantitatem, sed secundum eandem proportionem. Velut si primo auferatur pars quarta totius & secundo pars quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt quod per primum suffragium diminuitur alíquota pars pœnæ, & per secundum pars aliquota remanentis secundum eandem proportionem.

Sed iste modus multipliciter defectiuus est. Primò, quia infinita diuisio, quæ congruit continuæ quantitati, nō videtur posse ad quantitatem spiritualē trasferri. Secundò quia non est aliqua ratio quare secundum suffragium minus de pœna diminuat quàm primum, si sit æqualis valoris. Tertiò, quia pœna diminui non potest, nisi diminuatur & culpa, sicut nec auferri nisi ablata. Quartò, quia in diuisione linex tandem peruenitur ad hoc, quod nō est sensibile corpus, corpus enim sensibile non est in infinitum diuisibile, & sic sequeretur, quod post multa suffragia pœna remanens propter sui parvitatem non sentiretur, & non esset pœna.

Et ideò alij alium inuenerunt modum. Cassiodorus enim dixit quod suffragia prosunt damnatis non quidem secundum diminutionem pœnæ, vel per interruptionem, sed per consortationē patientis. Sicut si homo portaret graue onus & faciem suam perfunderet aqua: sic enim confortaretur ad melius portandum, cùm tamē onus suum in nullo leuius fieret.

Sed hoc iterum esse nō potest, quia aliquis plus vel minus æterno igne grauatur, vt Greg. dicit secundum meritum culpæ, & inde est quòd eodem igne quidam plus, quidam minus cruciantur. Vnde cùm culpa damnati immutata remaneat, nō potest esse quod leuius pœnam ferat. Et nihilominus & prædicta opinio præsumptuosa, vtpote Sanctorum dictis contraria & vana, nulla auctoritate fulsita est, & irrationalis, tum quia damnati in inferno sunt extra vinculū charitatis, secundum quam opera viuorum cōtinuantur defunctis, tum quia totaliter ad vitę terminum peruenerunt, recipientes vltimam pro meritis retributionem, sicut & sancti qui sunt in patria. Quod enim ad hoc restat de pœna vel gloria corporis, hoc rationem viatoris non præbet: cùm gloria essentialiter & radicaliter consistat in anima, & similiter miseria damnatorum, & ideò non potest eorum pœna diminui, sicut nec gloria sanctorū augeri quantum ad præmium essentiale. Sed tamen modus qui à quibusdam ponitur, quod suffragia prosunt damnatis, posset aliquo modo sustineri, vt si dicatur quòd non prosunt, neque quantum ad diminutionem pœnæ vel interruptionem, vel quantum ad diminutionem sensus pœnæ, sed quia ex huiusmodi suffragijs eis aliqua materia doloris eius subtrahitur, quæ eis esse posset, si ita se abrectos conspicerent, quod pro eis nullam curam haberēt, quæ materia doloris eis subtrahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed illud etiam non potest esse secundū legem communem, quia vt Aug. dicit in lib. de cura pro mortuis agenda, quod præcipuè de damnatis est verum. Ibi sunt spiritus defunctorum, vbi non vident quæcunq; aguntur, aut euentunt in ista vita hominibus, & ita nō cognoscunt quando pro eis suffragia fiunt, nisi supra communem legem hoc remedium diuinitus darut aliquibus damnatorum, quod est verbum omninò incertum. Vnde tutius est simpliciter dicere quod suffragia nō prosunt damnatis, nec pro eis Ecclesia orare intendit, sicut ex inductis auctoritatibus apparet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd donaria idolorū non fuerunt inuenta apud illos mortuos, vt ex eis signum accipi posset, quod in reuerentiam idolorum eis deferret, sed ea acceperunt vt victores, quia eis iure belli debebantur, & tamen per auaritiam venialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati, & sic suffragia eis prodesse poterant. Vel dicendum secundū quosdam quòd in ipsa pugna videntes sibi periculū imminere de peccato pœnituerunt, secundū illud Psal. Cùm occideret eos quærebant eum, & hoc probabiliter potest æstimari, & ideò pro eis fuit oblatio facta.

Ad secundū dicendum, quod in verbis illis damnatio largè accipitur pro quacunq; punitione, & sic includit etiam pœnam purgatorij, quæ quandoque totaliter expiatur, quandoque autem non, sed diminuitur.

Ad tertiū dicendum, quòd quantū ad hoc magis occupatur suffragium pro mortuo, quàm pro viuo, quia magis indiget, cùm non possit sibi auxiliari, sicut viuis, sed quantum ad hoc viuus est melioris conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statum gratiæ, quod de mortuis dici non potest, & ideò non est eadem causa orandi pro mortuis & pro viuis,

Ad quartum dicendum, quòd illud adiutorium non erat, quod pœna eorum diminueretur, sed in hoc solo, vt ibidem dicitur, quod eo orante concedebatur eis vt mutuo se viderent, & in hoc aliquod gaudium non verum, sed phantasticū habebant, dum impediebatur hoc quod desiderabant. Sicut & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatum pertrahunt, quamuis per hoc eorum pœna nullatenus, minuatur, sicut non minuitur angelorum gaudium, per hoc quod malis nostris compati dicantur.

Ad quintum dicendum, quod de facto Traiano hoc modo potest probabiliter æstimari, quòd precibus Beati Gregorij ad vitam fuerit reuocatus, & ita gratiam consequutus: sit per quam remissionem peccatorum habuit, & per consequens immunitatem à pœna, sicut etiam apparet in omnibus illis qui fuerint miraculosè à mortuis suscitati, quorum plures constat idololatras & damnatos futile. De omnibus enim simpliciter dici oportet, quod non erant in inferno finaliter deputati, sed secundum præsentem proprium meritorum iustitiam. Secundum autem superiores causas, quibus prædebantur ad vitam reuocādi, erat aliter de eis disponendum. Vel dicendum secundum quosdam, quod anima Traiani non fuit simpliciter à reatu pœnæ absoluta, sed eius pœna fuit suspensa ad tempus, scilicet, vsque ad finem iudicij, nec tamē oportet quòd hoc fiat communiter per suffragia, quia aliqua sunt quæ lege communi accidunt, & alia quę singulariter ex priuilegio aliquibus cōcedūtur, sicut alij sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum, vt Augustī. dicit in libro de Cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS VI.

Vtrum suffragia prosint existentibus in Purgatorio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod nec etiam existentibus in Purgatorio. Quia purgatorij pars quædam inferni est, sed in inferno nulla est redemptio. Et Psal. dicit. In inferno autem quis confitebitur tibi, ergo suffragia his qui sunt in Purgatorio non prosunt.

Præterea, Pœna Purgatorij est pœna finita, si ergo per suffragia aliquid de pœna dimittitur, tantum poterunt multiplicari suffragia quod tota tolletur, & ita peccatum remanebit totaliter impunitum, quod videtur diuinæ iustitiæ repugnare.

Præterea. Ad hoc animæ sunt in Purgatorio, vt ibi purgatæ, purgatæ ad regnum perueniant, sed nihil potest purgari nisi aliquid circa ipsum fiat, ergo suffragia facta per viuos pœnam Purgatorij non diminuunt.

Præterea. Si suffragia existentibus in Purgatorio valent, maximè ea videntur valere quæ sunt ad imperium eorum facta, sed hoc non semper valent. Sicut si aliquis decedens dispōnat tot suffragia pro se fieri, quæ si facta essent, sufficerent ad totam pœnam abolendam: posito ergo quod huiusmodi suffragia differantur, quousque ille pœnam euaserit, illa suffragia nihil ei prodessent, non enim potest dici quod prosint antequam fiant, postquam autem sunt facta, eis non indiget, quia iam pœnas euasit, ergo suffragia existentibus in Purgatorio non valent.

SED CONTRA est quod dicitur in litera ex verbis Augustini, quod suffragia prosunt his qui sunt mediocriter boni vel mali, sed tales sunt qui in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

Præterea

Præterea, Dionys. dicit 7. cap. Eccles. Hier. quod diuinus sacerdos pro mortuis orans, pro illis orat, qui sanctè vixerunt, & tamen aliquas maculas habuerunt ex infirmitate humana contractas, sed talles in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Suffragia viuorum auxilio sunt iis qui in purgatorio detinentur, cum opera vnius possint valere alteri ad satisfaciendum.

RESPONDEO dicendū, quod pœna Purgatorij est in supplementū satisfactionis, quæ non fuerat plenè in corpore consummata, & ideò sicut ex dictis patet, opera vnius possunt valere alteri ad satisfactionem, siue viuus fuit mortuus fuerit, & ideò non est dubium quin suffragia per viuos facta existentibus in Purgatorio prosint.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod authoritas illa loquitur de inferno damnatorum, in quo nulla est redemptio, quantū ad illos qui sunt tali pœnæ addicti. Vel dicendum secundū Damas. in sermone de dormien. quod huiusmodi authoritates sunt exponendæ secundum causas inferiores, id est, secundum exigentiam meritorum eorum, qui pœnis deputantur, sed secūdum diuinam misericordiam, qui vincit humana merita, ad preces iustorum, aliquando aliter disponitur, quàm sententia prædictarum authoritatum contineat. Deus autem mutat sententiam & non consilium, vt dicit Gregor. vnde & Dama. ponit ad hoc exempla de inimicis Achab & Ezechia, in quibus apparet, quòd sententia contra eos lata diuinitus fuit per diuinam misericordiam commutata.

Ad secundum dicendum, quod non est inconueniens si multiplicatis suffragijs pœna existentium in Purgatorio annihiletur, non enim sequitur quod peccata remaneāt impunita, quia pœna vnius pro altero accepta, alteri computatur.

Ad tertium dicendum, quòd purgatio animæ per pœnas Purgatorij non est aliud quàm expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ, & quia per pœnam quam vnus sustinet pro alio, potest reatus alterius expiari, vt dictum est, non est inconueniens si per vnius satisfactionem alius purgetur.

Ad quartum dicendū, quod suffragia ex duobus valent, scilicet, ex opere operante, & ex opere operato, & dico opus operatū non solum Ecclesiæ sacramentū, sed effectum accidētem ex operatione: sicut ex collatione eleemosynarum consequitur pauperum eleuatio, & eorū oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans potest accipi ex parte principalis agentis, vel ex parte exequentis. Dico ergo quod quàm cito moriens disponit aliena suffragia sibi fieri, præmium suffragiorum plenè consequitur, antè etiam quàm fiant quātum ad efficatiam suffragij, quæ erat ex opere operante principalis agentis: sed quātum ad efficatiam suffragiorum, quæ est ex opere operato, vel ex opere operante exequentis, non consequitur fructum antequam suffragia fiant, & si prius contingat ipsum à pœna purgari, quātum ad hoc fraudabitur fructu suffragiorum, quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur, non enim est inconueniens quòd aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus. Pœna autem Purgatorij temporalis est, quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defraudari possit nisi per propriam culpam.

ARTICVLVS VII.

Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existentibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod suffragia valeant pueris in limbo existentibus, quia illi non detinētur nisi pro peccato alieno, ergo maximè decens est vt ipsi iuuentur suffragijs aliorum.

Præterea. In litera habetur ex verbis Augustini, quod suffragia pro non valde malis propitiationes sunt, sed pueri non computantur inter valde malos, cùm sit mitissima eorum pœna, ergo suffragia Ecclesiæ eos iuuant.

SED CONTRA est quod habetur in litera ab Augu. quia suffragia non prosunt illis qui sine fide operante per dilectionem hinc exerunt, ergo suffragia eis non prosunt.

CONCLVSIO.

Cùm per suffragia viuorum status mortuorum mutari non possit, illa pueris in limbo existentibus non prosunt: in quibus oporteret vt status mutaretur, quantum ad meritum essentialis meriti.

RESPONDEO dicendum, quod pueri non baptizati non detinentur in limbo nisi quia deficiūt à statu gratiæ, vnde cùm per opera viuorum mortuorū status mutari non possit, maximè quantum ad meritum essentialis præmij vel pœnæ, suffragia viuorū pueris existentibus in limbo prodesse non possunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis peccatum originale sit huiusmodi, quod pro eo possit aliquis ab alio iuuari, tamen animæ puerorū in limbo existentes sunt in tali statu, quod iuuari non possunt, quia post hanc vitam non est tempus gratiam acquirendi.

AD SECVNDVM dicendū, quod Augu. loquitur de nō valdè malis, qui tamē baptizati sunt, quod patet ex hoc quod præmittitur, cùm ergo sacrificia siue altaris, siue quarumcunq; eleemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, &c.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum suffragia prosint sanctis existentibus in patria.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd aliquo modo prosint sanctis existentibus in patria, per hoc quod habetur in collecta Missæ. Sicut mortuis prosunt, ad gloriam, scilicet, sanctæ, ita nobis proficiant ad medelam, sed inter, alia suffragia præcipuum est sacramentum altaris, ergo suffragia prosunt his qui sunt in patria.

Præterea, Sacramenta efficiūt quod figurant, sed tertia pars hostiæ, scilicet, in calice missa, significat eos qui beatā vitam in patria ducunt, ergo suffragia Ecclesiæ prosunt existentibus in patria.

Præterea. Sancti nō solum gaudent in patria de propriis bonis, sed etiā alienis, vnde Luc. 15. dicitur, Gaudiū est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, ergo ex bonis operis viuentium sanctorum, qui sunt in patria, gaudium crescit, & ita etiam eis nostra suffragia prosunt.

Præterea. Dam. dicit in sermone de dormientibus, inducens verba Chrysostomi enim Gentiles, inquit, cum his qui abierunt, sua concurunt, quantò magis te fidelem mittere conuenit, cum fidelit ipsius propria, non vt taulla fiant, sed hæc velut illa, & vt maiorem hinc circumponas gloriam, & si quis peccator fuerit qui mortuus est vt peccamina soluas: si autem iustus, vt appositio fiat mercedis & retributionis, & sic idem quod prius.

SED CONTRA est quod in litera habetur ex verbis Aug. Iniuria est in Ecclesia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

Præterea, Etus est iuuari, cuius est indigere, sed sancti in patria sunt absq; omni indigētia, ergo per suffragia Ecclesiæ nō iuuantur.

CONCLVSIO.

Cùm sancti in cælesti regno nullius rei indigeant, diuinæ gloria inebriati, non iuuantur per nostra suffragia.

RESPONDEO dicendum, quod suffragium Ecclesiæ de sui ratione importat quandam auxiliationem, quæ non competit ei qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari cōpetit, nisi ei qui indigens est, vnde cùm Sancti qui sunt in patria, sint ab omni indigentia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei, eis iuuari per per suffragia non competit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi lectiones non sunt sic intelligendæ, quasi Sancti in gloria proficiant quantū ad se, quod eorum festa recolimus, sed quia nobis proficit, qui de eorum gloria solennia celebramus, sicut ex hoc quod Deum cognoscimus vel laudamus, & sic quodammodo eius gloria in nobis crescit, nihil Deo, sed nobis accrescit.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis sacramenta efficiant quod figurant, non tamen illum effectum suum ponunt circa omne id quod figuratur, aliàs cùm figurent Christum, in ipso Christo hæc aliquid efficerent, quod est absurdum, sed efficiunt circa suscipientem sacramentum ex virtute eius, quod per sacramentum significatur, & sic non cōsequitur quod sacrificia pro fidelibus defunctis oblata sanctis prosint, sed quia ex meritis Sanctorum quæ recoluntur vel significantur in sacramēto, prosint aliis, pro quibus offeruntur.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis sancti qui sunt in patria, de bonis nostris omnibus gaudeant, non tamen sequitur quod multiplicatis nostris gaudiis, eorum gaudiū augmentetur formaliter, sed materialiter tantùm, quia omnis passio formaliter augetur secundum rationem obiecti sui: ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuscunq; gaudent, est ipse Deus, de quo non possunt magis & minus gaudere: quia sic essentiale eorum præmiū variaretur, quod consistit in hoc quòd de Deo gaudent. Vnde ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus est, non semper sequitur quòd intensiùs gaudeant, sed quod de pluribus gaudeant, & ideò non sequitur quod operibus nostris iuuentur.

Ad quartum dicendum, quòd non est intelligendum quòd fiat appositio mercedis vel retributionis illi bono per suffragia ab aliquo facta sed facienti. Vel dicendum, quod ex suffragijs potest appositio mercedis fieri beato defuncto inquantum de suffragijs sibi faciendis adhuc viuens disposuit.

ARTICVLVS IX.

Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eleemosynæ prosint defunctis.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod non solùm orationibus Ecclesiæ, & sacrificio altaris & eleemosynis animæ defunctorū iuuentur, vel quod eis iuuentur præcipuè. Pœna enim debet per pœnam recompēsari, sed ieiunij magis est pœnale quàm eleemosyna vel oratio, ergo ieiunium magis prodest in suffragijs quàm aliquod prædictorum.

Præterea. Greg. in istis tribus cōnumerat ieiunij, vt habetur in Can. 33. q. 2. animæ defunctorū quatuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotū, aut eleemosynis charorū, aut oratione, aut ieiunio cognatorum, ergo sufficienter connumerantur hic ab Augustino tria prædicta.

Præterea, Baptismus est potissimū sacramentorū, maximè quantum ad effectum, ergo baptismus vel alia sacramenta deberent vel similiter vel magis pro defunctis fieri, sicut sacramentum altaris.

Præterea, Hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Cor. 15. Si omninò mortui non resurgunt, vt quid etiam baptizantur pro illis? ergo etiam baptismus valet ad suffragia defunctorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea, In diuersis Missis est idem sacrificium altaris, si ergo sacrificium computatur inter suffragia, & non Missa, videtur quod tantundem valeat quæcunque Missa pro defuncto dicatur, siue de beata Virgine, siue de Spiritu sancto, vel quęcunque alia, quod videtur esse cõtra Ecclesiæ ordinationem, quæ specialem Missam pro defunctis instituit.

Præterea, Dama. in sermone de dormiẽtibus docet ceras & oleũ & huiusmodi pro defunctis offerri, ergo non solùm oblatio sacramenti altaris, sed etiam aliæ oblationes debent inter suffragia computari mortuorum.

CONCLVSIO.

Conuenienter Augustinus posuit tria præcipua subsidia viuorum pro mortuis, Eucharistiam & eleemosynam ratione charitatis, qua mortui viuentibus vniuntur, & orationem ratione intentionis directæ in mortuos.

RESPONDEO dicendum, quòd suffragia viuorum prosunt defunctis, secundum quod vniuntur viuentibus charitate, & secundum quod intentio viuẽtis fertur in mortuos: & ideò illa opera præcipuè nata sunt mortuis suffragari, quæ maximè ad communicationem charitatis pertinent, vel ad directionem intentionis ad alterũ. Ad charitatem autem sacramẽtum Eucharistiæ præcipuè pertinet, cùm sit sacramentũ Ecclesiasticæ vnionis, continens illũ in quo tota Ecclesia vnitur & consolidatur, scilicet, Christum, vnde Eucharistia est quasi quædã charitatis origo vel vinculũ. Sed inter charitatis effectus est præcipuum eleemosynarũ opus: & ideò ista duo ex parte charitatis præcipuè mortuis suffragantur, scilicet, sacrificium Ecclesiæ & eleemosynæ, sed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipuè valet oratio, quia oratio secũdum suam rationem, non solùm dicit respectum ad orantem, sicut & cætera opera, sed directiùs ad illud pro quo oratur, & ideò ista tria ponuntur quasi præcipua mortuorum subsidia, quamuis quæcunque alia bona quæ ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credenda sint.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd in eo qui satisfacit pro altero, magis est considerandum ad hoc, quòd effectus satisfactionis ad alterũ perueniat, quàm illud, quo satisfactio vnius trãsit in alterum, quàm etiã satisfactionis pœna: quamuis ipsa pœna expiet reatum magis satisfacientis, inquantum est quædam medicina, & ideò tria prædicta magis valent defunctis, quàm ieiunium.

Ad secundum dicendum, quòd etiam ieiunium potest esse defunctis ratione charitatis & intẽtionis in defunctos directæ, sed tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid quod ad charitatem vel directionem intentionis pertineat, sed ei sunt hęc quasi extrinseca, & ideò Augustinus non posuit, sed Gregorius posuit ieiunium inter suffragia mortuorum.

Ad tertium dicendum, quòd Baptismus est quædam spiritualis regeneratio: vnde sicut per generationem non acquiritur esse nisi generato, ita baptismus non habet efficatiam nisi in eo qui baptizatur, quantum est ex opere operato, quamuis ex opere operante vel baptizantis vel baptizati possit aliis prodesse, sicut & cætera opera meritoria, sed Eucharistia est signum Ecclesiasticæ vnionis, & ideò ex ipso opere operato eius efficatia in alterum transire potest, quod non contingit de aliis sacramentis.

Ad quartum dicendum, quòd Glos. istam authoritatem dupliciter exponit, Vno modo sic: Si mortui nõ resurgunt, nec Christus resurrexit, vt quid etiam baptizantur pro illis? id est, peccatis, cùm ipsa non dimittantur, si Christus non resurrexit, quia in baptismo non solùm Christi passio, sed resurrectio operatur, quæ est nostræ spiritualis resurrectionis quodammodo causa. Alio modo sic: fuerunt quidam imperiti, qui baptizabantur pro his, qui de hac vita sine baptismo discesserant, putantes illis prodesse, & secundum hoc Apostolus non loquitur nisi secundum errorem aliquorum in verbis illis.

Ad quintum dicendum, quòd in officio Missæ non solùm est sacrificium, sed etiam sunt ibi orationes, & ideò Missæ suffragiũ continet duo horum quę hic Augustinus enumerat, scilicet orationem & sacrificiũ. Ex parte ergo sacrificij oblati Missa æqualiter prodest defuncto de quocunq; dicatur, & hoc est præcipuum quod fit in Missa, sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ, sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem deuotionem, vel eius qui dicit Missam, vel eius qui iubet dici, vel iterum per intercessionem Sancti, cuius suffragium in Missa implorarur.

Ad sextum dicendum, quòd huiusmodi oblatio candelarũ vel olei, potest prodesse defuncto, inquantum non sunt eleemosynæ quædã quę dantur ad cultum Ecclesię, vel etiam in vsum fidelium.

ARTICVLVS X.

Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ, quas Ecclesia facit, etiam mortuis prosint. Primò, per consuetudinem Ecclesiæ quę facit prædicari crucem vt aliquis indulgentiam habeat pro se & duobus vel tribus, & quandoque etiam decem animabus tam viuorum quàm mortuorum, quod esset deceptio nisi mortuis prodessent, ergo indulgentiæ mortuis prosunt.

Præterea, Meritum totius Ecclesiæ est efficatius quàm meritum vnius personæ, sed meritum personale suffragatur defunctis, vt patet in largitione eleemosynarum, ergo multò fortius meritum Ecclesiæ cui indulgentiæ inniteruntur.

Præterea. Indulgentiæ prosunt illis qui sunt de foro Ecclesiæ, sed illi qui sunt in Purgatorio, sunt de foro Ecclesiæ, aliàs Ecclesiæ suffragia non prodessent illis, ergo videtur quod indulgentiæ defunctis prosint.

SED CONTRA est, quòd ad hoc quòd indulgentiæ valeãt, requiritur causa conueniens: pro qua indulgentiæ dantur, sed talis causa non potest esse ex parte defuncti, quia non potest facere aliquid quod sit in vtilitatem Ecclesiæ, pro qua causa præcipuè indulgentiæ dantur, ergo videtur, quòd indulgentiæ defunctis non prosint.

Præterea, Indulgentiæ determinantur secundum arbitrium eas facientis, si ergo indulgentiæ defunctis prodesse possunt, esset in potestate facientis indulgentiam, vt defunctum omninò liberaret à pœna, quod videtur absurdum.

CONCLVSIO.

Simpliciter & directè indulgentiæ non prosunt mortuis, secundariò verò & indirectè sunt illis auxilio, si ex sit forma earum, vt eis prosint.

RESPONDEO dicendum, quod indulgentia alicui prodesse, potest dici dupliciter. Vno modo principaliter. Alio modo secundariò, principaliter quidem prodest ei qui indulgentiam accipit, scilicet, qui facit hoc pro quo indulgentia datur, vt qui visitat limina alicuius Sancti, vnde cùm mortui non possint facere aliquid horum, pro quibus indulgentiæ dantur, eis directè indulgentiæ valere non possunt. Secundariò autem & indirectè prosunt ei, pro quo aliquis facit illud quod est indulgentiæ causa: quod quandoque contingere potest, quandoque autem non potest secundum diuersam indulgentiæ formã, si enim sit talis indulgentiæ forma, quicunque facit hoc vel illud habebit tantum de indulgentia, ille qui hoc facit, non potest fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eius non est applicare ad aliquam intentionem Ecclesiæ per quem communicantur communia suffragia, ex quibus indulgentiæ valent. Si autem indulgentia sub hac forma fiat, quicunque fecerit hoc vel illud, ipse & pater eius vel quicunque alius ei adiunctus, in Purgatorio detentus, tantum de indulgentia habebit, talis indulgentia non solùm viuo, sed etiam mortuo prodest, non enim est aliqua ratio quare Ecclesia transferre possit communia merita, quibus indulgentię inniteruntur in viuos & nõ in mortuos, nec tamen sequitur quod Prælatus Ecclesiæ possit pro suo arbitrio animas in Purgatorio liberare, quia ad hoc vt indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens indulgentias faciendi, vt supra dictum est.

ARTICVLVS XI.

Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod cultus exequiarum defuncto prosint. Damas. enim in sermone de dormientibus inducit verba Athanasii sic dicentis. Licet in aëra qui in pietate cõsummatus est, dispositus fuerit, ne renuas oleum & ceras Deum inuocantes in sepulchro accendere, accepta enim ista sunt Deo, & multam ab eo recipientia retributionem, sed huiusmodi pertinent ad cultum exequiarum, ergo cultus exequiarum prodest defunctis.

Præterea, Sicut Augustinus dicit libr. de Ciuit. Dei, Antiquorum iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiis celebratis, & sepulchra prouisa ipsisq; cùm viuerent, de sepeliendis & transferendis suis corporibus mandauerunt, sed hoc non fecissent filiis, nisi sepulchra, & huiusmodi aliquid mortuis conferrent, ergo huiusmodi aliquid prosunt defunctis.

Præterea, Nullus facit eleemosynam circa aliquem, nisi ei proficiat, sed sepelire mortuos cõputatur inter opera eleemosynarum, vnde Augustinus dicit in primo de Ciui. Dei, Tobias sepeliendo mortuos apud Deum promeruisse refert Angelo commẽdatur, ergo huiusmodi sepulturæ cultus mortuis prodest.

Præterea, Inconueniens est dicere quòd frustretur deuotio fidelium: sed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religiosis sepeliri disponunt, ergo sepulturæ cultus prodest defunctis.

Præterea, Deus pronior est ad miserandũ quàm ad condemnandũ: sed aliquibus nocet in aliquibus locis sanctis sepultura, si indigni sunt, vnde dicit Gregor. quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem damnationis cumulum potius quàm ad solutionem eorum corpora in Ecclesiis ponuntur, ergo multò amplius dicendum est, quod sepulturæ cultus prosint bonis.

SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda: Corpori humano quicquid impenditur, non est præsidium vitæ æternæ, sed humanitatis officium.

Præterea, Gregor. dicit in 4. Dialo. Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia, quã subsidia defunctorum.

Præterea, Dominus dicit Matthæi 10. Nolite timere eos qui corpus occidunt, & post hoc non habent amplius quid faciant, sed post mortem Sanctorum corpora possunt à sepultura prohiberi, sicut in Ecclesiastica historia legitur esse factum de quibusdam martyribus Lugduni Galliæ, ergo non nocet defunctis si eorum corpora inhumata remaneant, ergo nec cultus sepulturæ prodest.

CONCLV-

CONCLVSIO.

Non per se, sed per accidens cultus exequiarum defunctis prodest, eo enim cultu admonentur fideles vt pro eis orent.

RESPONDEO dicendum, quod sepultura adinuenta est & propter viuos & propter mortuos: propter viuos quidem, ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiãtur, & hoc quantũ ad corpus, sed spiritualiter etiam prodest viuis inquãtum per hoc astruitur resurrectionis fides. Sed mortuis ad hoc quod inspicientes sepulchra memoriam retinent defunctorum, & pro defunctis orant, vnde & monumẽtum à memoria nomen accepit. Dicitur enim monumentum quasi monens mentem, vt dicit Augustin. in libro de Ciuit. Dei: & in libro de cura pro mortuis agenda. Paganorum tamen error fuit, quod ad hoc sepultura mortuo profit, vt eius anima quietem accipiat: nõ enim credebant animas prius quietem posse accipere, quàm corpus sepultũræ daretur, quod omninò ridiculum est & absurdum. Sed quod vlterius sepultura in loco sacrato mortuo prodest, non quidem est ex ipso opere operato, sed magis ex opere operante, dum, scilicet, vel ipse defunctus vel alius corpus tumulari in loco sacro disponẽs patrocinio alicuius Sancti eum committit, cuius precibus per hoc credendus est adiuuari, & etiam patrocinio eorum qui loco sancto deseruiũt, qui pro tumulatis apud se frequẽtius & specialius orant. Sed illa quæ ad ornatũ sepulturæ adhibentur, prosunt quidem viuis inquantum sunt viuorum solatia, sed possunt etiam defunctis prodesse non quidem per se, sed per accidens, inquantum, scilicet, per huiusmodi homines excitantur ad compatiendum, & per consequens ad orandum, vel etiam quantum ex sumptibus sepulturæ vel pauperes fructum capiũt, vel Ecclesia decoratur, sic enim sepultura inter cæteras eleemosynas computatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod oleum & cera ad sepulchrum defunctorum prolata per accidens defuncto prosunt, vel inquantũ Ecclesię offeruntur, siue pauperibus dantur, vel inquantum huiusmodi in Dei reuerentiam fiunt. Vnde & verbis præmissis subiungitur. Oleum enim & cera holocaustum sunt.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ideò sancti Patres de suis corporibus tumulandis curauerunt, vt ostenderent corpora mortuorũ ad Dei prouidentiã pertinere, nõ quod mortuis corporibus aliquis sensus insit, sed propter fidem resurrectionis astruendam, vt patet per August. in 1. de Ciuit. Dei. Vnde etiã voluerũt in terra promissionis sepeliri: vbi credebant Christum nasciturum & morituru, cuius resurrectio nostræ resurrectionis est causa.

AD TERTIVM dicendũ, quod caro est pars naturæ hominis, naturaliter enim homo ad carnem suam afficitur, secundum illud Ephes. 5. Nemo carnem suam odio habet. Vnde secundum istum naturalem affectum inest viuenti quædam solicitudo, quid etiam post eius mortem de corpore fit futurum, dolereq; si aliquid indignum suo corpori euenire prius sentiret. Et ideò illi qui hominem diligunt ex hoc quod affectui eius, quem diligunt, conformantur, circa eius carnem curam humanitatis impẽdunt, vt enim dicit Augustinus de Ciuit. Dei. Si paterna vestis & annulus, aut si quid huiusmodi, tanto charius est posteris, quanto ergo parentes maiore affectus, nullo modo illa spernenda sunt corpora, quæ multò familiarius atque coniunctius quàm quælibet indumenta gestamus. Vnde & inquantum affectui hominis satisfacit sepeliens eius corpus, cùm ipse in hoc sibi satisfacere non possit, eleemosynam ei facere dicitur.

Ad quartum dicendum, quòd fidelium deuotio (vt August. dicit in lib. de Cura pro mor. agen.) suis charis in locis sacris prouidẽs sepulturam, in hoc nõ frustratur quòd defunctum suum suffragio Sanctorum committit, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quod sepultura in loco sacro impio defuncto non nocet, nisi quatenus hanc sepulturã sibi indignam propter humanam gloriam procurauit.

ARTICVLVS XII.

Vtrum suffragia quæ sunt pro vno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm aliis.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod suffragia, quæ fiunt pro vno defuncto, non magis proficiant ei pro quo fiunt, quàm aliis. Lumen enim spirituale magis est communicabile, quàm corporale lumen, sed lumen corporale, scilicet, candelæ, quamuis accendatur pro vno tantùm, æqualiter omnibus prodest qui simul commorantur, quamuis pro eis candela non accendatur, ergo cùm suffragia sint quædam spiritualia lumina, quamuis pro vno specialiter fiant, non magis valent ei, quàm aliis existentibus in Purgatorio.

Præterea, Sicut in litera dicitur, secundum hoc suffragia mortuis prosunt, qui dum viuerent hîc, sibi vt posteà possent prodesse meruerunt, sed aliqui magis meruerunt vt suffragia sibi prodessent, quàm illi, pro quibus fiunt, ergo eis magis prosunt, aliàs eorum meritum frustraretur.

Præterea, Pro pauperibus non fiunt tot suffragia, sicut pro diuitibus, si ergo suffragia facta pro aliquibus eis magis quàm aliis valerent, pauperes essent peioris conditionis, quod est contra sententiam Domini, Luc. 6. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

SED CONTRA, Iustitia humana exemplatur à iustitia diuina, sed iustitia humana si aliquis debitum pro aliquo soluit, eũ solum absoluit, ergo cum ille qui suffragia facit, quodammodo soluat debitum eius pro quo facit, ei soli proderit.

Præterea. Sicut homo faciens suffragia, quodammodo satisfacit pro mortuo, ita etiã interdum aliquis pro viuo, satisfacere potest: sed quando aliquis satisfacit pro viuo, satisfactio illa non computatur nisi illi, pro quo facta est, ergo, & suffragia faciens ei soli prodest, pro quo facit.

CONCLVSIO.

Suffragia pro vno defuncto facta aliis prosunt ratione charitatis, qua bona fiunt bonis communia, ratione verò intentionis, magis ei pro quo fiunt, prosunt, imo soli, si solum ratio dimittendæ pœnæ haberetur.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc fuit duplex opinio, quidam enim, vt Præpositiuus, dixerunt, quod suffragia pro vno aliquo facta non magis prosunt ei pro quo fiunt, sed ei qui sunt magis digni. Et ponebant exemplum de candela quæ accenditur pro aliquo diutte, quæ non minus prodest eis qui cum ipso sunt, quàm ipsi diutti, & forte magis si habent oculos clariores: & etiam de lectione, quæ non magis prodest ei, pro quo legitur, quàm aliis, qui simul cum eo audiunt, sed forte aliis magis qui sunt tenũ capaciores. Et si eis obiceretur, quòd secundum hoc ordinatio Ecclesiæ esset vana, quæ pro eis specialiter orationes instituit: dicunt quod hoc Ecclesia fecit ad excitandam deuotionem fidelium, qui promiores sunt ad facienda specialia suffragia, quàm communia, & frequentius etiam pro suis propinquis orant, quàm pro extraneis. Alij econtra dixerunt, quod suffragia magis valent eis pro quibus fiunt. Vtraque enim opinio secundum aliquid veritatem habet: valor enim suffragiorum pensari potest ex duobus, valent vno modo ex virtute charitatis, quæ facit omnia bona communia, & secundum hoc magis valent ei qui magis charitate est plenus, quamuis pro eo specialiter nõ fiant, & sic valor suffragiorum attenditur magis secundũ quandam interiorem cõsolationem, secũdum quod vnus in charitate existens de bonis alterius delectatur post mortem quanrũ ad diminutionem pœnæ. Post mortem enim non est locus acquirendi gratiam vel augendi, ad quod nobis in vita valent opera aliorũ ex virtute charitatis. Alio modo valent suffragia ex hoc quòd per intentionem vnius alteri applicantur, & sic satisfactio vnius alteri computatur: & hoc nõ est dubium, quòd magis valent ei pro quo fiunt, imò sic ei soli valent, satisfactio enim proprię, ad remissionem pœnæ ordinatur. Vnde quantum ad dimissionem pœnæ præcisè valet ad suffragium ei pro quo fit, & secũdum hoc secunda opinio plus habet de veritate, quàm prima.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia prosunt per modum luminis, inquantũ à mortuis acceptantur, & ex hoc quandam consolationem accipiunt, & tanto maior est, quanto maiori charitate sunt prædicti. Sed inquantum suffragia sunt quædam satisfactio per intentionem facientis translata in alterum, non sunt similia lumini, sed magis solutioni alicuius debiti: non aute est necesse, vt si debitũ pro vno soluitur, quod & debitũ alterius soluatur.

Ad secundum dicendum, quòd illud meritum est conditionale quo sibi meruerunt quod prodessent si pro eis fierent, quod nihil altud fuit, quàm facere se habiles ad recipiendum. Vnde patet quòd non directè meruerunt illud iuuamen, suffragiorum, sed per meritã præcedentia se habilitauerunt vt fructum suffragiorum susciperent, & ideò non sequitur quòd meritum eorum frustraretur.

Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet diuites quantum ad aliquid, esse melioris conditionis, quàm pauperes, sicut quantum ad expiationem pœnæ, sed hoc quasi nihil est comparatum possessioni regni cœlorũ, in qua pauperes melioris conditionis esse ostenduntur, per authoritatem inductam.

ARTICVLVS XIII.

An suffragia facta pro multis, tantundem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent.

AD DECIMVMTERTIVM sic proceditur. Videtur quod suffragia facta pro multis, tantundem valeant singulis, ac si pro vnoquoque specialiter fierent. Videmus enim quod ex lectione quæ pro vno legitur, nihil ei deperit, si simul & alij legatur, ergo & eadem ratione nihil deperit ei pro quo fit suffragium, si aliquis ei connumeretur: & ita si pro pluribus fiat, tantum valet singulis ac si pro vnoquoque fieret.

Præterea. Secundum communem vsum Ecclesiæ videmus, quòd cùm missa pro aliquo defuncto dicitur, simul etiam illic orationes adiunguntur pro aliis defunctis, hoc autem non fieret si ex hoc defectus pro quo missa dicitur, aliquod detrimẽtum reportaret, ergo idem quod prius.

Præterea. Suffragia præcipuè orationum inniturtur diuinæ virtuti, sed apud Deum sicut non differt iuuare per multos vel paucos, ita non differt iuuare multos vel paucos, ergo quantum iuuaretur vnus ex vna oratione, si pro eo tantum fieret, tantum iuuabuntur singuli, si eadem oratio pro multis fiat.

SED CONTRA, Melius est plures iuuare, quàm vnum, si ergo suffragium pro multis factum valet singulis tantũ, ac si pro vno tantum fieret, videtur quòd Ecclesia nõ debuit instituisse, vt pro aliquo fieret singulariter missa vel oratio, sed quòd semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum.

Præterea

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea, Suffragium habet finitam efficatiam, ergo distributum in multos minus prodest singulis, quem prodesset, si fieret pro vno tantum.

CONCLVSIO.

Suffragia inquantum sunt satisfactiones ex intentione facientis translatæ in mortuos, magis prosunt ei, pro quo singulariter fiunt, quàm quæ fiunt pro eo & communiter pro aliis: inquantum verò accipiuntur, vt valent ex virtute charitatis, tantundè singulis prosunt, ac si pro vno tantum fierent.

RESPONDEO dicendū, quod si valor suffragiorum consideretur secundum quod valet ex virtute charitatis viuentis, Ecclesiæ suffragia pro multis facta tantū singulis prosunt ac si pro vno tantum fierent, quia charitas non minuitur si distribuatur affectus in multos, imò magis augetur, & similiter etiam gaudium quàm pluribus est commune, fit maius, vt dicit Augustin. 8. Confes. & sic de vno bono facto non minus lætatur multi in Purgatorio quàm vnus. Si autem consideretur valor suffragiorum, inquantum sunt satisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos, tunc magis valet suffragium alicui quod pro eo singulariter fit, quàm quòd fit pro eo communiter & multis aliis, sic enim effectus suffragij diuiditur ex diuina iustitia inter eos, pro quibus suffragia fiunt, vnde patet quod hæc quæstio dependet ex prima, & ex hoc etiam patet quare institutum sit, vt suffragia specialia in Ecclesia fiant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia vt sunt satisfactiones quædam, non prosunt per modum actionis sicut doctrina prodest, quæ sicut & omnis alia actio effectum habet secundum dispositionem recipientis, sed valet per modum solutionis debiti, vt dictum est, & ideo non est simile.

AD SECVNDVM dicendum, quòd suffragia pro vno facta, aliquo modo etiam aliis prosunt, vt ex dictis patet, ideò cùm pro vno Missa dicitur, non est inconueniens, vt pro aliis etiam orationes fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliæ orationes vt satisfactio vnius suffragij determinetur ad alios principaliter, sed vt illis etiā specialiter oratio fusa prosit.

AD TERTIVM dicendum, quòd oratio consideratur & ex parte orantis, & ex parte eius qui oratur, ex vtroq; eius effectus dependet, & ideò quamuis diuinæ virtuti non sit magis difficile absoluere multos, quàm vnum, tamen huiusmodi orātis oratio non tta est satisfactoria pro multis, sicut pro vno.

ARTICVLVS XIIII.

Virum tantum valeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt specialia & communia simul.

AD DECIMVMQVARTVM sic proceditur. Videtur quod tantum valeant communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt specialia & communia simul, vnicuiq; enim secundum propria merita redderur in futuro, sed ille, pro quo non fiunt suffragia, meruit vt tantum iuuaretur post mortem, quantum ille pro quo fiunt specialia: ergo tantum iuuabitur per communia, quantum & ille per specialia & communia.

Præterea. Inter Ecclesiæ suffragia præcipuum est Eucharistia, sed hæc Eucharistia cùm contineat totum Christum, habet quodammodo efficatiam infinitā, ergo vna oblatio Eucharistiæ, quæ communiter pro omnibus fit, valet ad plenam liberationem eorum, qui sunt in Purgatorio, & ita tantum iuuant communia suffragia sola, quantum iuuant specialia & communia simul.

SED CONTRA est, quod duo bona vno sunt magis eligenda, ergo suffragia specialia & communia magis prosunt ei, pro quo fiunt, quàm communia tantùm.

CONCLVSIO.

Quantum attinet ad velociora absolutionem pœnæ, plus valent suffragia specialia & communia simul, quàm communia tantùm, quantum verò spectat ad finalem pœnæ liberationem, æque valent communia solum suffragiis, atque specialia & communia simul.

RESPONDEO dicendum, quod huiusmodi etiam solutio dependet ex solutione primæ quæstionis. Si enim suffragia pro vno specialiter facta, indifferenter omnibus valeant, tunc omnia suffragia sunt communia, & ideò tantum iuuabitur ille pro quo non fiunt specialia, quantum ille pro quo fiunt, si sit æqualiter dignus. Si autē suffragia pro aliquo facta, non indifferenter omnibus prosunt, sed eis maximè pro quibus fiunt, tunc non est dubium quod communia suffragia & specialia plus valent alicui, quàm communia tantū, & ideò etiam Magister duas opiniones in litera tangit. Vnam dum dicit, quod æqualiter prosunt diuiti communia & specialia, & pauperi cōmunia tantum, quamuis enim ex pluribus iuuetur vnus, quàm alter, non tamen plus iuuatur: aliam autem tangit cùm dicit, quòd ille pro quo fiunt specialia: consequitur velociorem absolutionem, sed non pleniorem, quia vterque ab omni pœna liberabitur finaliter.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd iuuamen suffragiorum non cadit directè sub merito & simpliciter, sed quasi sub conditione, & ideò non sequitur.

AD SECVNDVM dicendū, quod quamuis virtus Christi, qui cōtinetur sub sacramento Eucharistiæ, sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud sacramentū ordinatur: vnde non oportet quod per vnū altaris sacrificiū tota pœna eorum qui

sunt in purgatorio, expleatur: sicut etiam nec per vnum sacrificium, quod aliquis offert, liberatur à tota satisfactione debita pro peccatis: vnde & quandoque plures missæ in satisfactione vnius peccati iniunguntur, credibile tamē est, quòd per diuinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragiis supersit his pro quibus fiūt, vt si eis non indigeant, aliis dispensentur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant, vt patet per Damas. in sermone de dormientibus sic dicentē. Deus tanquam iustus commeritur impotenti possibilitatem, tanquam suscipiens defectum & mutationem, negotiabitur, quæ quidem negotiatio attenditur, sed id quod deest vni, alteri suppleat.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA SECVNDA, De oratione respectu sanctorum, qui sunt in patria, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de oratione respectu sanctorum, qui sunt in patria.

D Et circa hoc quæruntur tria.

Primò, vtrum Sancti orationes nostras cognoscant.

Secundò, vtrum eos interpellare debeamus ad adorandum pro nobis.

Tertiò, vtrū orationes corū pro nobis suę semper exaudiantur.

ARTICVLVS I.

Virum sancti orationes nostras cognoscant.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Sancti orationes nostras nō cognoscant, Isa. 63. Pater noster es, & Abraham nescuit nos, & Israēl ignorauit nos. Glosia Aug. dicit quod mortui Sancti nesciunt quid agant viui, etiam eorum filii, & sumitur ab Aug. de Cura pro mor. agen. vbi hanc autoritatem inducit, & sunt hæc verba Aug. ibidem: Si tanti Patriarchę quid erga populum ab eis procreatum ageretur ignorauerūt, quomodo mortui viuorum rebus atque actibus cognoscendis adiuuandisq; miscentur? ergo Sancti orationes nostras cognoscere non possunt. *Thom. dist. 45. art. 3. q. 3.*

Præterea 4. Reg. 22. dicitur ad Iosiam regem, idcirco, scilicet, quod fleuisti coram me, colligiam te ad patres tuos, vt non videant oculi tui mala omnia, quæ tum inducturus in locum istum, sed in hoc nullo modo per mortem Iosiæ subuentum fuisset, si post mortem quid genti suę eueniret cognosceret, ergo Sancti mortui actus nostros non cognoscunt, & ita non intelligunt nostras orationes.

Præterea. Quantò aliquis est in charitate perfectior, magis proximo in periculis subuenit, sed Sancti in carne viuentes, proximis & maximè sibi cōiunctis in periculis consulunt, & manifestè auxiliantur. cùm ergo post mortem sint multò maioris charitatis, si facta nostra cognoscerent, multum aut plus suis charis sibi cōiunctis consulerent & auxiliarentur in necessitatibus, quod facere non videntur, ergo non videtur quod actus nostros & orationes nostras cognoscant.

Præterea. Sicut Sancti post mortem vident verbum tantum, & angeli, de quibus dicitur Mat. 18. Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, sed angeli verbum videntes non propter hoc omnia cognoscunt, cùm à nescientia minores à superioribus purgentur: vt patet per Dion. in 6. cap. Cœlest. Hierar. ergo nec Sancti, quāuis verbum videāt, in eo nostras orationes cognoscunt, & alia quæ circa nos aguntur.

Præterea, Solus Deus inspector est cordium, sed oratio præcipuè in corde consistit, ergo Solius Dei est orationes cognoscere, non ergo Sancti nostras orationes cognoscunt.

SED CONTRA. Super illud Iob 14. Siue nobiles fuerunt filij eius, siue ignobiles non intelligent, dicit Greg. 12. li. Mor. Hoc de animabus sanctis sciendum non est, quia quæ omnipotentis Dei virtutem vel charitatem vident, nullo modo credendum est, quòd sit foris aliquid quod ignorent, ergo ipsi orationes nostras cognoscunt.

Præterea, In 2. Dialogo, Animæ videnti Creatorem angustia est omnis creatura: quātumlibet enim de Iucē creatoris aspexerit, breue fit ei quod creatum est, sed hoc maximè impedire videtur, quòd animæ sanctorum orationes & alia, quę circa nos aguntur cognoscant, quia à nobis distant, cùm ergo distantia non impediat illa, vt ex prædicta autoritate patet, videtur quod animæ sanctorum cognoscant orationes & ea quæ hic aguntur.

Præterea, Si ea quæ circa nos aguntur, nō cognoscerent nec pro nobis orarent, quia defectus nostros ignorarent, sed hic est error Vigilantij, vt Hier. dicit in epistola contra eum, ergo Sancti ea, quæ circa nos aguntur, cognoscunt.

CONCLVSIO.

Sancti non omnia cognoscunt cum essentiam Dei non comprehendant: in Verbo autem cognoscunt quæ ad nos spectant, & per consequens nostras orationes.

RESPONDEO dicendum, quod diuina essentia est efficiens medium cognoscendi omnia, quod patet ex hoc quod Deus videndo suam essentiam, omnia intuetur, non tamen sequitur quod quicunque essentiam Dei vident, omnia cognoscant, sed solum qui essentiam comprehendunt: sicut nec in principio aliquo cognito, consequens est omnia cognosci, quæ ex principio consequuntur, nisi

nisi tota virtus principij comprehendatur, vnde cùm animæ Sanctorum diuinam essentiam non cōprehendant, non est cōsequens vt omnia cognoscant quæ per essentiam diuina cognosci possunt. Vnde etiam de quibusdā inferiores Angeli à superioribus edocentur, quamuis essentiam diuinam videant. Sed vnusquisque beatus tantum de aliis rebus, necessarium est, vt essentia diuina videat, quantum perfectio suæ beatitudinis requirit. Hoc autem ad perfectionem beatitudinis requiritur, vt homo habeat quicquid velit, nec aliquid inordinatè velit, hoc autem recta voluntate quilibet vult, vt ea quæ ad ipsum pertinent cognoscat, vnde cùm nulla rectitudo Sanctis desit, volunt cognoscere ea quæ ad nos pertinent: & ideò oportet quòd illa in verbo cognoscant, hoc autē ad eorum gloriam pertinet, quod auxilium indigentibus præstent ad salutem, sic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil est diuinius, vt ait Dionys. 3. cap. Cœlest. hierar. vnde patet quod Sancti habent cognitionem eorum quæ ad hoc requiruntur, & sic manifestum est quòd in verbo cognoscūt vota & deuotiones & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod verbum Augustin. intelligendum est de cognitione naturali animarum separatarum quæ quidem cognitio in sanctis viris non est obtenebrata, sicut est in peccatoribus, non autem loquitur de cognitione quæ est in verbo, quā constat Abrahā eo tempore quo hæc dicta sunt per Isaiam, non habuisse, cùm ante Christi passionem nullus ad visionem Dei peruenerit.

AD SECVNDVM dicendū, quod Sancti, licet post hanc vitam cognoscant ea quę hic geruntur, non tamē credendū est quòd afficiantur doloribus, cognitis aduersitatibus eorum, quos in hoc seculo dilexerunt, ita enim repleti sunt gaudio beatitudinis, quod dolor in eis locū non inuenit. Vnde & si cognoscant suorum infortunia post mortem, nihilominus dolori eorum consulitur, si ante eiusmodi infortunia de hoc seculo subtrahantur. Sed fortè animæ non glorificatæ dolorem aliquem sentirent, si incommoda charorum suorum perciperent. & quia anima Iosiæ non statim glorificata fuit à corpore egressa, quantum ad hoc ex hac ratione Augustinus concludere nititur, quòd animæ mortuorum cognitionem non habeant de factis viuentium.

Ad tertium dicendum, quòd animæ Sanctorum habent voluntatem plenariè conformem diuinæ voluntati etiam in voliro: & ideò quamuis affectum charitatis ad proximum retineant, non tamen eis aliter auxilium ferunt, quàm secūdum diuinam iustitiam vident dispositum, & tamen credendum est quod multum proximos iuuant, pro eis apud Deum intercedendo.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis videntes verbum, non sit necessarium in verbo omnia videre, vident tamen ea quæ ad perfectionem beatitudinis pertinent eorum, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quòd cogitationes cordium solus Deus per seipsum nouit, sed tamen alij cognoscunt quatenus eis reuelatur, vel per visionem verbi, vel quocunque modo.

ARTICVLVS II.

Virum debeamus Sanctos interpellare ad orandum pro nobis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non debeamus Sanctos interpellare ad orandum pro nobis. Nullus enim amicos alicuius interpellat ad orandum pro se, nisi quatenus credit apud eos se facilius gratiam obtinere. Sed Deus est in infinitum magis misericors quolibet Sancto, & sic voluntas eius facilius inclinatur ad nos exaudiendum, quàm voluntas alicuius Sancti, ergo videtur superfluum cōstituere mediatores inter eos & Deum, vt ipsi pro nobis intercedant.

Præterea, Si eos ad orandum pro nobis interpellare debemus, hoc non est nisi quia scimus eorum orationem Deo esse acceptam, ergo semper debemus superiores pro nobis intercessores constituere ad Deum, & nunquam ad minores.

Præterea, Christus etiam secundum quod homo, dicitur sanctus sanctorum, & eum secūdum quòd homo orare competit: sed nunquam Christum ad orandum pro nobis interpellamus, ergo nec alios sanctos interpellare debemus.

Præterea, Quicunque rogatus ab aliquo, vt pro eo intercedat, preces ipsius ei repræsentat, apud quem pro eo intercedit, sed superfluum est ei repræsentare aliquid, cui omnia sunt præsentia, ergo superfluum est quòd Sanctos intercessores cōstituamus pro nobis ad Deum.

Præterea, Illud est superfluum quod fit propter aliquid, quod sine eo fieret vel non fieret, sed similiter Sancti orarent pro nobis, vel non orarent, siue nos oremus eos, siue non oremus, quia si sumus digni, vt pro nobis orent, etiam nobis eos non orantibus pro nobis oraret, si autem simus indigni, etiam si petamus pro nobis, non orant, ergo interpellare eos ad orandum pro nobis, videtur omninò superfluum.

SED CONTRA est quod dicitur Iob 5. Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertere. Vocare autem nostrum est (vt Grego. dicit ibidem) humili Deum prece deposcere, ergo cùm volumus Deum orare, debemus ad Sanctos conuerti, vt pro nobis Deum orent.

Præterea, Sancti qui sunt in patria, magis sunt accepti Deo, quàm in statu viæ: sed Sanctos qui sunt in via, constituere debemus intercessores pro nobis ad Deū exemplo Apostoli, qui dicebat Rom. 15. Obsecro vos fratres, per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem Spiritus sancti, vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad Dominū, ergo nos multò fortius petere debemus à Sanctis, qui sunt in patria, vt nos iuuent orationibus ad Deum:

Præterea, Ad hoc est communis consuetudo Ecclesiæ, quæ in litaniis Sanctorum orationem petit.

CONCLVSIO.

Cùm diuinæ legis ordo hoc postulet, vt nos qui longè distamus à Deo, per Sanctos, qui illi propinquissimi sunt, vt in illi reducamur, eos orare debemus.

RESPONDEO dicendum, quod iste ordo est diuinitus institutus in rebus secundum Dionysium, vt per media vltima reducantur in Deum, vnde cùm Sancti qui sunt in patria, sint Deo propinquissimi, hoc diuinæ legis ordo requirit, vt nos qui manentes in corpore peregrinamur à Domino, in eum per Sanctos medios reducamur, quod quidem contingit dum per eos diuina bonitas in nos suum effectum infundit, & quia reditus noster in Deum respondere debet processui boniratum ipsius ad nos, sicut mediantibus Sanctorum suffragiis Dei beneficia in nos deuenūt, ita oportet nos in Deum reduci, vt iteratò beneficia eius sumamus mediantibus Sanctis, & inde est quòd nos intercessores pro nobis ad Deum cōstituimus, & quasi mediatores, dum ab eis petimus, quod pro nobis orent.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd sicut non est propter defectum diuinæ potentiæ, quod mediantibus secundis causis agentibus operatur, sed est ad cōplementum ordinis vniuersi, & vt eis bonitas multiplicius diffundatur in res, dum res ab eo non solum suscipiunt bonitates propinquas, sed insuper quòd aliis causa bonitatis existant, ita etiam non est propter defectum misericordiæ ipsius, quod oporteat eius clementiam per orationes sanctorum pulsare, sed est ad hoc, vt ordo prædictus seruetur in rebus.

Ad secundum dicendum, quod quamuis Sancti superiores sint magis Deo accepti, quàm inferiores, vtile tamen est etiam minores sanctos interdum orare, & hoc propter quinque rationes. Primò, ex hoc quod quandoque aliquis habet maiorem deuotionem ad minorem sanctum, quàm ad sanctū maiorem, ex deuotione autem maximè dependet orationis effectus. Secundò autem propter fastidium tollendum, quia assiduitas vnius rei fastidium parit, per hoc autem quod diuersos Sanctos oramus, quasi in singulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertiò, quibusdam sanctis datum est in aliquibus specialibus causis præcipuè patrocinari, sicut Antonio ad ignem infernalem. Quartò, vt omnibus honor debitus exhibeatur à nobis. Quintò, quia plurium orationibus quandoque impetratur quod vnius orationē non impetratur.

Ad tertium dicendum, quod oratio est actus quidam, actus autem sunt particularium suppositorum, & ideò si diceremus, Christe ora pro nobis, nisi aliquid adderemus, videretur hoc ad personam Christi referri, & ita videretur esse cōsonum illi errori Nestorij, qui distinxit in Christo personam filij hominis à persona filij Dei: vel errori Arrij, qui posuit personam Filij minorem Patre. Vnde ad hos errores euitandos Ecclesia non dicit: Christe ora pro nobis, sed Christe audi nos, vel miserere nobis.

Ad quartum dicendum, quod sicut infrà dicitur, nō dicitur Sancti preces nostras Deo repræsentare, quasi ei incognita manifestiēt, sed quia eas exaudiri à Deo petunt, vel diuinā cōsulunt veritatem de eis, quid, scilicet, secundum eius prouidentiam fieri debeat.

Ad quintum dicendum, quod ex hoc ipso aliquis efficitur dignus, vt sanctus aliquis pro eo oret, quòd ad ipsum in sua necessitate cum pura deuotione recurrit, & ita non est superfluum quòd Sanctos oremus.

ARTICVLVS III.

Virum orationes sanctorū ad Deum pro nobis effusæ, semper exaudiantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd orationes Sanctorū pro nobis ad Deum fusæ, nō semper exaudiātur: si enim exaudirentur, maximè exaudirentur Sancti de his quæ ad eos pertinent, sed de his nō exaudiuntur. Vnde dicitur Apocaly. 6. quod martyribus petentibus vindictā de his quæ sunt super terram dictum est, vt requiescerent modicū tempus adhuc donec impleretur numerus fratrum suorum: ergo multò minus exaudiuntur de his, quæ ad alios pertinent.

Præterea, Hier. em. 15. dicitur, Si steterit Moyses & Samuēl coram me, non est anima mea apud populum istum, ergo Sancti nō semper exaudiuntur, cùm pro nobis orant ad Deum.

Præterea, Sancti in patria æquales Angelis Dei dicūtur, vt patet Matth. 22. sed Angeli non semper exaudiūtur in suis orationibus, quod patet ex hoc quod habetur Danielis 10. vbi dicitur: Ego veni propter sermones tuos, Princeps autē regni Persarū restitit mihi vno & viginti diebus. Non autem venerat in adiutorium Danielis Angelus, qui loquebatur, nisi à Deo liberationē petendo, & tamen est impedita orationis eius impletio, ergo nec etiā alij Sancti pro nobis orantes apud Deum semper exaudiuntur.

Præterea, Quicunq; oratione impetrat aliquid, quodāmodo meretur illud, sed sancti qui sunt in patria nō sunt in statu merēdi, ergo nō possunt suis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deū.

Præterea.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea. Sancti per omnia conformant voluntatem suam voluntati Dei, ergo nolunt nisi quod scibt Deum velle, sed hoc quod vult fieri, fieret etiam eis non orantibus, ergo eorũ orationes non sunt efficaces ad aliquid impetrandum.

Præterea. Orationes totius cœlestis Curiæ, si aliquid impetrare possunt, sunt efficatiores, quàm omnia præsentis Ecclesiæ suffragia, sed multiplicatis præsentis Ecclesiæ suffragiis factis pro aliquo in purgatorio existente, totaliter absolueretur à pœna: cùm ergo Sancti qui sunt in patria, eadem oratione orent pro illis, qui sunt in Purgatorio, sicut & pro nobis, si nobis aliquid impetrant, illos qui sunt in Purgatorio, totaliter orationes eorum à pœna absoluerent, quod tallum est, quia sic suffragia Ecclesiæ pro defunctis facta, superflua essent.

SED CONTRA est, quod habetur secundi Machabæorum vltimo. Hic est qui multum orat pro populo & pro vniuersa sancta ciuitate, Hiere. Propheta Dei: & quod eius oratio sit exaudita, patet per hoc quod sequitur, quòd extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicens: Accipe sanctum gladium munus à Deo, &c.

Præterea. Hieron. in epistola cõtra Vigilantium: Dicis in libello tuo quod dũ viuimus, mutuò pro nobis orare possumus, & hoc posted improbat dicens sic: Si Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris quando pro se adhuc debent esse soliciti, quantò magis post coronas, victorias, & triumphos.

Præterea. Ad hoc est consuetudo Ecclesiæ, quæ frequenter petit, vt sanctorum orationibus adiuuetur.

CONCLVSIO.

Sancti semper Deum precibus suis exorant, cùm nihil desiderent, nisi quod Deus voluerit, etsi ex parte nostra defectus impediat, quo minus Sanctorum orationes effectum suum sortiantur.

RESPONDEO dicendum, quod Sancti dicuntur dupliciter orare pro nobis. Vno modo oratione expressa, dum votis suis aures diuinæ clementiæ pro nobis pulsant. Alio modo quasi oratione interpretatiua, scilicet, per eorum merita, quæ in conspectu eius existentia non solùm eis cedunt ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia & orationes quædam: sicut etiam sanguis Christi pro nobis dicitur veniam petere. Vtroque autem modo Sanctorum orationes sunt, quantum est in eis, efficaces ad impetrandum quod petunt: sed ex parte nostra potest esse defectus, quòd non consequemur fructum orationum ipsorum, secundum quod pro nobis orare dicuntur, ex hoc quòd merita eorum nobis proficiunt, sed secũdum quòd orant pro nobis votis suis aliquid nobis postulando, semper exaudiuntur: quia non volunt, nisi quod vult, nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam vult omnes homines saluos fieri, quæ non semper impletur. Vnde nec est mirum si quod Sancti volunt per hunc modum voluntatis, interdum non impletur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa oratio Martyrum non est aliud quàm eorũ desiderium de obtinẽda stola corpotis & societate Sanctorũ, qui saluandi sunt, & consensu quo consentiũt diuinæ iustitiæ punienti malos: vnde Apocal. 6. super illud. Vsquequo Domine, &c. dicit Glos. Desiderant gaudium maius, & consortium Sanctorum, & iustitiæ Dei consentiunt.

Ad secundum dicendum, quod Dominus loquitur ibi de Moyse & Samuele secundum statum, quo fuerunt in hac vita. Ipsi enim leguntur pro populo orantes ire Dei retitisse, vt Glos. interlinearis dicit: & tamen si in illo tempore, vt fuissent, nõ potuissent orationibus Deum placare ad populum, propter populi illius malitiam, & hic est illius literæ intellectus.

Ad tertium dicendum, quòd ista pugna bonorum Angelorum non intelligitur ex hoc quod apud Deum cõtrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen referebant, diuinam sententiã expectãtes, & hoc est quod Gregorius decimaseptima Mora. exponẽs prædicta verba Daniel. dicit. Sublimes spiritus gentibus principates nequaquam pro iniustè agentibus decertant, si eorum facta rectè iudicantes examinant: cumque vniuscuiusq; gentis, vel culpa vel iustitia ad supernæ Curiæ folium ducitur, eiusdem gentis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel nõ obtinuisse perhibetur: quorum tamen omnium vna victoria est super se opificis voluntas summa, quam dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nequaquam volunt nec petunt, ex quo etiam patet quod orationes eorum semper exaudiuntur.

Ad quartum dicendum, quod licet Sancti non sint in statu merendi sibi postquã sunt in patria, sunt tamẽ in statu merendi aliis, vel potius ex merito præcedenti alios iuuãdi: hoc enim apud Deũ viuentes meruerunt, vt orationes eorum exaudirentur post mortem. Vel dicendũ quòd oratio ex alio meretur & ex alio impetrat. Meritum enim consistit in quadam adæquatione actus ad finem, propter quem est, qui et quasi merces redditur, sed orationis impetratio innititur liberalitati eius qui rogatur, quod tamen ipse non meruit, & ita quamuis Sancti non sint in statu merendi, tamẽ non sequitur quod non sint in statu impetrandi.

Ad quintum dicendum, quòd sicut ex authoritate Gregor. inducta patet, Sancti vel Angeli nolunt nisi quod in diuina voluntate conspiciunt, & etiam nihil aliud petunt, nec tamen oratio eorum

est infructuosa, quia etiam sicut dicit Augustinus in lib. de Prædestinatione Sanctorum, orationes Sanctorũ in prædestinatis prosunt: quia forte præordinatum est vt intercedentium orationibus saluentur: & ita etiam Deus vult, vt orationibus Sanctorũ impleatur illud quod Sancti vident eum velle.

Ad sextum dicendum, quòd suffragia Ecclesiæ pro defunctis sunt quasi quędam satisfactiones viuentium vice mortuorum, & secundum hoc mortuos à pœna absoluunt, quam nõ soluerunt. Sed Sancti qui sunt in patria, non sunt in statu satisfaciendi, & ideò nõ est simile de eorum orationibus & Ecclesiæ suffragiis.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMATERTIA,
De signis quæ iudicium præcedent, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de signis, quæ iudicium præcedent.

Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum aduentum Domini ad iudicium aliqua signa præcedent.

Secundò, vtrum secundum veritatem Sol & Luna obscurari tunc debeant.

Tertiò, vtrum virtutes cœlorum Domino veniente moueantur.

ARTICVLVS I.
Vtrum aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod aduentum Domini ad iudicium nõ præcedẽt aliqua signa, quia 1. Thess. 5. Cùm dixerint pax & securitas, repẽtinus eis superueniet interitus: sed nõ esset pax & securitas si homines per signa præcedentia terrerentur, ergo signa nõ præcedent illũ aduentum. *Tho. 4. lib. 48. 3. art. 4. quæst. 1. & 2.*

Præterea, Signa ad manifestationem alicuius requiruntur: sed aduentus eius debet esse occultus: vnde & 1. Thessal. 5. Dies Domini sicut fur ita in nocte venient, ergo signa non debent ipsum præcedere.

Præterea, Tempus primi aduentus fuit præcognitum à Prophetis, quod nõ est de secundo aduentu: sed primum aduentum Christi non præcessetunt aliqua huiusmodi, ergo nec secundum præcedent.

SED CONTRA est quod dicitur Luc. 21. Erunt signa in Sole & Luna, & stellis.

Præterea, Hiero. ponit 15. signa præcedentia iudicii dicens, quod primo die maria omnia exaltabitur 15. cubitis super mõtes. Secundo, omnia æquora prosternentur in profundũ, quòd vix videri poterunt. Tertio, relegẽtur in statã antiquum. Quarto, beluæ omnes & aliæ quæ mouentur in aquis, cõgregabuntur, & leuabũt capita super pelagus more cõtentionis inuicẽ mugientes. Quinto, omnia volatilia cœli cõgregabuntur in campis inuicem plorantes, nõ gustantes aliquid nec bibentes. Sexto, flumina ignea surgent contra firmamentũ ab occasu Solis vsq; ad ortũ corruentia. Septimo, omnia sydera errantia & fixa ex se spargent igneas comas sicut cometæ. Octauo, erit magnus terræ motus, vt omnia animalia prosternantur. Nono, omnes plantæ sanguinẽ dabũt rorem. Decimo, omnes lapides patul & magni diuidẽtur in quatuor partes, vnaquæq; aliam collidente. Vndecimo, omnes colles & mõtes & ædificia in pulueren redigentur. Duodecimo, omnia iumẽta venient ad campos de syluis & montibus rugiẽtia & nihil gustantia. Decimoterctio, omnia sepulchra ab ortu Solis vsque ad occasum Solis patebunt cadaueribus ad resurgendum. Decimoquarto, omnes homines de habitaculis recedent, non intelligentes neque loquentes neque discernentes. Decimoquinto, omnes morientur & resurgent cum mortuis longè antè defunctis.

CONCLVSIO.

Multa signa præcedent diem iudicii, tum propter illius dignitatem, tum vt nos ad reuerentiam & subiectionem inducant.

RESPONDEO dicendum, quod Christus ad iudicandum veniens, in forma gloriosa apparebit propter authoritatẽ, quæ iudici debetur. Ad dignitatẽ autem iudiciariæ potestatis pertinet habere alia iudicia quæ ad reuerentiã & subiectionẽ inducãt, & ideò aduentũ Christi ad iudiciũ venientis multa signa præcedẽt, vt corda hominũ in subiectionẽ venturi Iudicis adducantur, & ad iudicium præparẽtur huiusmodi signis præmoniti, quæ autem sint ista signa, de facilè sciri nõ potest. Signa enim quæ in Euãgeliis leguntur, vt Augu. dicit ad Hesuriũ de fine mundi, non solùm pertinẽt ad aduentũ Christi ad iudiciũ, sed etiam ad tempus destructionis Hierusalem: & ad aduentũ quo Christus cõtinuè Ecclesiam suam visitat, ita quòd forte si diligenter aduertatur, nullum eorũ inueniatur ad futurũ aduentũ pertinere, vt ipse dicit: quia signa quæ in Euangelijs tanguntur, sicut pugne & terrores & huiusmodi, à principio humani generis fuerũt, nisi fortè dicatur quod tempore magis insolescent, sed secundũ quam mensurã crescentia vicinũ aduentum denuntient incertum est. Signa verò quæ Hieronymus ponit, non asserit, sed in Annalibus Hebræorũ se ea scripta reperisse dicit, quæ etiam valdè parum verisimilitudinis habent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum Augustinum in libro ad Hesuriũ, quod circa finem mundi erit persecutio malorum cõtra bonos, vnde simul aliqui timebũt, scilicet boni, & alij securi

alij securi erunt, scilicet, mali. Quod autem dicitur, cùm dixerint pax & securitas, &c. ad malos referendum est, qui sigua futura iudicij patuipendent: ad bonos verò pertinet quod dicitur Luc. 12. Ateiecennibus hominibus, &c. Vel potest dici, quòd omnia illa quæ circa iudicium erunt infra tempus iudicij computantur, vt sic dies iudicij omnia illa contineat. Vnde quamuis ex signis apparentibus circa diem iudicij homines terreantur, antè tamẽ quàm signa illa apparere incipiãt, in pace & securitate impij se esse credent post mortem Antichristi, non statim iudicantes mundum cõsummari, vt priùs existimabant.

Ad secundum dicendum, quòd dies Domini dicitur sicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus quod per signa illa cognosci non poterit, quamuis etiam sub die iudicij comprehendi possint omnia illa manifestissima, quæ immediatè præcedent, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod in primo aduentu Christus venit occultus, quamuis determinatum tempus esset prius cognitum à Propheris: & ideò non oportebat huiusmodi signa in primo aduentu apparere, sicut apparebunt in secundo aduentu, in quo manifestus veniet, quamuis determinatum tempus sit occultum.

ARTICVLVS II.
Vtrum Sol & Luna obscurabuntur circa iudicium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod circa iudicium secundum rei veritatem Sol & Luna obscurentur. Quia vt dicit Rabanus super Matthæũ. Nihil prohibet intelligere, tunc temporis veracitet Solem & Lunam, cum sy deribus cæteris, suo lumine priuari, quomodo de Sole constat factum esse tempore Dominicæ passionis.

Præterea, Lux corporum cœlestium ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eam influunt in hęc inferiora: & non solùm per motum, sed per lumen, vt dicit Auer. in libro de substantia orbis, sed per lumen corporum cœlestium remanebit.

Præterea, Inferiora corpora purgabuntur, vt quibusdam videtur, à qualitatibus, quibus agunt: corpus autem cœleste non solùm agit per motum, sed per lumen, vt dictum est, ergo sicut motus cœli cessabit, ita lumen corporum cœlestium.

SED CONTRA est, quod secundũ Astrologos Sol & Luna simul Eclipsim pati nõ possunt, sed illa obscuratio Solis & Lunę simul esse dicitur Domino ad iudicium veniente, ergo non erit obscurario secundum rei veritatem per modum eclipsis naturalis.

Præterea, Non congruit idem esse causam defectus alicuius rei & augmenti, sed veniente Domino lux luminarium augenda erit. Vnde Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis, & lux Solis septemplicitèr, ergo non est conueniens quòd veniente Domino lux illorum corporum cesset.

CONCLVSIO.

Ratione momenti aduentus Christi non est credibile, neque Solem neque Lunam obscurari, ratione verò temporis propinqui, poterunt obscurari, ad tantiendum terrorem hominibus.

RESPONDEO dicendum, quòd si loquamur de Sole & Luna, quantum ad ipsum momentũ aduentus Christi, sic non est credibile quod obscurentur sui luminis priuatione: quia totus mundus innouabitur Christo venente & Sanctis resurgentibus, vt dictum est. Si autem loquamur de eis secũdum tempus propinquum ante iudicium, sic esse poterit quòd Sol & Luna & alia cœli luminaria sui luminis priuatione obscurabuntur, vel diuersis temporibus, vel simul diuina virtute faciente ad hominum terrorem.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod Rabanus loquitur quantum ad tempus iudicium præcedens.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd lux est in corporibus cœlestibus non solùm ad causandum generationem in istis inferioribus, sed etiam ad eorum perfectionem & decorem, vnde non oportet quòd cessante generatione lux corporum cœlestium cesset, sed magis augeatur.

AD TERTIVM dicendũ, quod non videtur esse probabile quod qualitates elemẽtares ab elemẽtis remouentur, quãuis quidam hoc posuerint, si tamẽ remouerentur, nõ est simile de eis & de luce, eò quòd qualitates elementares habent adinuicem cõtrarietatem, vnde agũt corrumpendo. Lux autẽ non est principiũ actionis per viam cõtrarietatis, sed per viam principij regulantis cõtraria & ad cõcordiam reducentis, nec est simile de motu corporũ cœlestium. Motus enim est actus imperfecti, vnde & tolli debet quando tolletur imperfectio, quod de luce non potest dici.

ARTICVLVS III.
Vtrum virtutes cœlorum Domino veniente commouentur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod virtutes cœlorum Domino veniente non commouentur. Virtutes enim cœlorum dici non possunt nisi Angeli beati: sed immutabilitas est de ratione beatitudinis, ergo moueri non poterunt.

Præterea, Admirationis causa est ignorantia, vt patet in primo Metaphysicæ, sed sicut ab Angelis longè abest timor, ita & ignorantia: quia vt dicit Gregorius, Quid est quod non vident qui videntem omnia vidente ergo non poterũt per admirationem moueri, vt in litera dicitur.

Præterea, Omnes angeli diuino iudicio astabunt, vnde Apo. 6. dicitur: Omnes angeli stabũt in circuitu throni, sed virtutes nominãt vnum specialem ordinem in angelis, ergo non potius de eis dicti potuit nec debuit quod moueantur quàm de aliis angelis.

SED CONTRA est quod dicitur Iob 16. Columnę cœli pauent aduentum eius: sed columnæ cœli non possunt intelligi nisi virtutes cœlorum, ergo virtutes cœlorum commouebuntur.

Præterea, Matt. 24. dicitur: Stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur.

CONCLVSIO.

Siue virtutes accipiantur pro omnibus cœlestibus corporibus, siue proprio nomine Ordinis, Domino venitate, propter rei nouitatem & splendorem mouebuntur.

RESPONDEO dicendum, quod virtutes in Angelis dicuntur dupliciter, vt patet per Dionys. 11. cap. Cœl. Hier. quandóque enim nomen virtutum vni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediæ Hierarchiæ, secundum verò Greg. est supremus infimæ Hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus Cœlestibus spiritibus, & vtroque modo potest accipi in proposito. In litera enim exponitur, prout accipitur secundo modo pro omnibus angelis, & tunc dicuntur moueri propter admirationem nouitatis quæ in mundo erit, sicut in litera dicitur. Potest etiã exponi prout Virtutes est proprium nomen ordinis, & tunc ordo ille dicitur mouere præ aliis ratione effectus, quia illi ordini secundum Greg. attribuitur miracula facere, quæ manifestè circa illud tempus fient, vel quia ordo ille cùm sit de media hierarchia secundum Dion. nõ habet potentiam limitatam, vnde oportet quod eius ministerium sit circa causas vniuersales. Vnde proprium officium virtutum esse videtur corpora cœlestia mouere quæ sunt causa eorum quæ in natura inferiori agũntur, & hoc etiam ipsum nomen sonat, quia virtutes cœlorum dicuntur. Tunc ergo mouebuntur, quia ab effectu suo cessabunt, vlterius corpora cœlestia non mouentes sicut nec angeli qui sunt ad custodiam hominum deputati, vlterius custodiæ officio vacabunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod mutatio illa nõ variat aliquid quod ad eorum statũ pertineat, sed refertur vel ad effectus eorum qui immutari possunt sine eorum mutatione, vel ad nouam rerum considerationem, quam prius secundum species concretas videre non poterant, hanc autem vicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit. Vnde dicit Augustinus quod Deus mouet creaturam spiritualem per tempora.

Ad secundum dicẽdum, quod admiratio solet esse de his quæ nostram conditionem excedunt vel faculatem: & secundum hoc virtutes cœlorum admirabuntur dicitur̃m virtutem talia facientem, inquantum ab eius imitatione & comprehensione deficiunt, per quem modum dixit Agnes quòd eius pulchritudinem sol & luna mirantur: & sic non ponitur in angelo ignorantia, sed tollitur Dei comprehensio.

Ad tertium patet responsio ex dictis.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA QVARTA,
De igne vltimæ conflagrationis, in nouem articulos diuisa.

EINDE considerandum est de igne vltimæ conflagrationis mundi.

Circa quod quæruntur nouem.

Primò, vtrum aliqua mundi purgatio sit futura.

Secundò, vtrum per ignem sit futura.

Tertiò, vtrum ille ignis sit eiusdem speciei cum igne elementari.

Quartò, vtrum ignis ille sit cœlos superiores purgaturus.

Quintò, vtrum ille ignis sit alia elementa consumpturus.

Sextò, vtrum omnia elementa sit purgaturus.

Septimò, vtrum ille ignis præcedat iudicium vel sequatur.

Octauò, vtrum per illum ignem consumendi sint homines.

Nonò, vtrum per eum inuoluendi sint reprobi.

ARTICVLVS I.
Vtrum mundi purgatio sit futura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod nulla mũdi purgatio sit futura. Nõ enim purgatione indiget, nisi quod est immundũ, sed creaturæ Dei nõ sunt immundæ: vnde dicitur actor. 10. Quod Deus mundauit vel creauit, tu ne commune dixeris, id est, non immundum, ergo creaturæ mundi non purgabuntur. *Thom. 4. dist. 47. q. 2. ar. 2. & seq.*

Præterea. Purgatio secundum diuinam iustitiam ordinatur ad auferendum immunditiam culpæ, sicut patet de purgatione post mortem, sed in elementis huius mundi nulla potest esse culpæ infectio ergo videtur quòd purgatione non indigeant.

Præterea. Vnumquodque dicitur purgari quãdo separatur quod est extraneum ab ipso, inducens in eo ignobilitatẽ, separatio enim eius quod nobilitatem inducit, non dicitur purgatio, sed magis diminutio, sed hoc ad perfectionem & nobilitatem elemẽtorum pertinet, quòd aliquid extraneę natuię est eis mixtum, quia forma corporis mixti, est nobilior quàm forma simplicis, ergo videtur quod elementa huius mundi nullo modo conuenienter possint purgari.

SED CONTRA. Omnis innouatio fit per aliquam purgationem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem,sed elementa innouabuntur: Vnde Apocal.21. dicitur: Vidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abiit, ergo elementa purgabuntur.

Præterea, Primę ad Corinth.7. super illud, Præterit figura huius mundi, dicit Glo. Pulchritudo huius mundi mundanorũ ignium conflagratione peribit, & sic idem quod prius.

CONCLVSIO.

Sicut oportet hominem, cùm per corporis assumptionem glorificabitur, purgari, vt tollatur id quod gloriæ illi obstaculo est, ita conueniens est mundum qui aliquo modo propter hominem factus est, antequam in nouitatem gloriæ adducatur, à contrariis dispensationibus purgari.

RESPONDEO dicendũ, quod quia mundus propter hominem aliquo modo factus est, oportet quod quãdo homo per corpus glorificabitur, etiam alia mundi corpora ad meliorem statum mutentur, vt sit locus conuenientior & aspectus delectabilior. Ad hoc autem quòd homo gloriã corporis consequatur, oportet prius remoueri ea quæ gloriæ opponuntur, quæ sunt duo, scilicet, corruptio & infectio culpæ, quia vt dicitur 1. Corinth.15. Corruptio incorruptelam non possidebit, & à ciuitate glorię omnes immundi foris erunt. Apoc.vlt. Et similiter etiam oportet elementa mundi purgari à contrariis dispositionibus, antequam in nouitate gloriæ adducantur, proportionaliter ei quod de homine dictum est, quamuis autem res corporalis subiectum infectionis culpę propriè esse non possit, tamen ex culpa quędam incongruitas in rebus corruptis relinquitur ad hoc quod spiritualibus dicantur, & inde videmus quòd loca, in quibus aliqua crimina sunt commissa, non reputantur idonea ad aliqua sacra exercęda in eis, nisi purgatione quadam præmissa: & secundum hoc ex peccatis hominũ quandam inidoneitatem ad glorię susceptionem pars mundi recipit, quę in vsum nostrum cedit, vnde quantũ ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa medium locũ propter elementorũ contactum multę sunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorũ, quę puritati eorum derogant, & ideò ab his oportet elemẽta purgari ad hoc, quod decenter suscipiant nouitatem gloriæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur, omnis creatura Dei esse mũda, hoc est intelligendũ, quia non habet in substantia sua alicuius malitię cõmixtionem, sicut ponebãt Manichęi dicentes, & malum & bonũ esse duas substantias alicubi diuisas & alicubi commixtas, nõ autem remouetur, quia aliqua creatura habeat permixtionem naturę extraneę, quę etiam in se natura bona est, sed perfectioni huiusmodi creaturę repugnat. Similiter non remouetur ex hoc quin malum alicui creaturę accidat, quamuis nõ fit permixtum ei quasi pars substantię ipsius.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis elementa corporea subiectum culpę esse nõn possint, tamen ex culpa commissa in eis aliquam ineptitudinem consequuntur ad perfectionem gloriæ susciptendam.

AD TERTIVM dicendum, quòd forma mixti & forma elementi possunt dupliciter cõsiderari, aut quantum ad perfectionem speciei, & sic corpus mixtum est nobilius: aut quantum ad perpetuitatem durationis, & sic corpus simplex nobilius est, quia nõ habet in seipso vnde corrumpatur, nisi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori. Corpus autem mixtum in seipso habet causam corruptionis suę, scilicet, compositionem contrariorum, & ideò corpus simplex etsi sit corruptibile secundum partem, est tamen incorruptibile secundum totum, quod de mixto dici nõ potest: & quia incorruptio est de perfectione gloriæ, perfectio corporis simplicis magis conuenit perfectioni gloriæ, quàm perfectio corporis mixti, nisi etiam corpus mixtũ in se habeat aliquod incorruptionis principium, sicut humanum, cuius forma est incorruptibilis. Nihilominus tamen quamuis aliquo modo corpus mixtum sit nobilius, quàm simplex, nobilius tamen esse habet corpus simplex, secundũ se existens, quàm existens in mixto, quia in mixto sunt corpora simplicia quodammodo in potentia, in seipsis autem existentia sunt in vltima sui perfectione.

ARTICVLVS II.

Verum mundi purgatio sit futura per ignem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod hæc purgatio non sit futura per ignem. Ignis enim cùm sit pars mundi, purgatione indiget sicut aliæ partes, sed nõ debet esse idem purgans & purgatum, ergo videtur quod ignis non purgabit.

Præterea, Sicut ignis habet virtutem purgatiuam, ita & aqua, cùm ergo omnia non sint purgabilia per ignem, sed quædam necesse sit aqua purgari, sicut etiã vetus lex distinguit, videtur quòd ignis non purget ad minus vniuersaliter.

Præterea, Purgatio ad hoc videtur pertinere, vt partes mũdi segregatæ puriores reddantur, sed segregatio partiũ mundi ab inuicem in mũdi initio sola virtute diuina facta est, quia ex hac opus distinctionis determinatur: vnde & Anaxagoras segregationem posuit, per actũ intellectus mouentis omnia, ergo videtur quòd in fine mundi purgatio fiat immediatè à Deo, & non per ignem.

SED CONTRA est quod in Psalmo dicitur: Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida, & posteà sequitur de iudicio: Aduocabit cœlum de sursum, & terram discernere populum suum, ergo videtur quòd vltima purgatio mundi sit futura per ignem.

Præterea. Secundæ Petri vlt. dicitur: Cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent, ergo illa purgatio per ignem fiet.

CONCLVSIO.

Cùm ignis sit omnium elementorum nobilissimum, & purissimum illiusque sphæra maximè distet à nostra habitatione, conuenienter per eum fiet mundi purgatio.

RESPONDEO dicendum, quòd illa mundi purgatio remouebit à mũdo infectionem ex culpa relictam, & impuritatem commixtionis, & erit dispositio ad gloriæ perfectionem, & ideo quantum ad hæc tria, conuenientissimè fiet per ignem purgatio. Primò quia ignis cùm sit nobilissimum elemẽtorum, habet naturales proprietates & meliores proprietatibus gloriæ, vt maximè pater de luce. Secundò, quia ignis non ita recipit commixtionem extranei propter efficaciam virtutis actiuæ, sicut alia elementa. Tertiò quia sphæra ignis est remota à nostra habitatione, necita communis est nobis vius ignis sicut terrę, aquæ & aëris, vnde non ita inficitur, & præter hoc habet magnam efficaciam ad purgandum & ad euidendum subtiliando.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod ignis non venit in vsum nostrum prout est in materia propria, sicut enim remotus est à nobis, sed solum prout est in materia aliena, & ideò quantum ad hoc poterit purgare mundum per ignem in sua puritate existentem, quantum verò ad hoc quod habet de extraneo adiunctum poterit purgari, & sic diuerso respectu idem erit purgans & purgatũ, quod non est inconueniens.

Ad secundum dicendum, quod purgatio mundi quę facta est per diluuium, non recipiebat, nisi infectionem peccari, præcipuè autem tunc regnabat peccatum concupiscentiæ: & ideo conuenienter per contrarium purgatio facta fuit, scilicet, per aquam. Secunda purgatio respicit etiam infectionem culpæ & commixtionis impuritatem, & quantum ad vtrumque conuenit magis quòd fiat per ignem. Aqua enim non habet vim disgregandi, sed magis congregandi, vnde per aquam naturalis impuritas elementorum tolli non posset sicut per ignem. Similiter etiam circa finem mundi regnabit vitium tepiditatis, quasi mundo iam senescente, quia vt dicitur Mat. 24. tunc refrigescet charitas multorum: vnde tunc conueniens purgatio per ignem fiet, nec est aliquid quod igne purgare non possit aliquo modo. Sed quædam sunt quæ sine sui corruptione per ignem non possunt purgari, sicut panni & vasa linea, & huiusmodi, & talia lex præcipit purgari per aquam, quæ tamen finaliter omnia corrumpuntur per ignem.

Ad tertium dicendum, quod per opus distinctionis sunt rebus diuersæ formę collatæ, quibus adinuicem distinguũtur, & ideo hoc fieri non potuit nisi per eum qui est auctor naturæ: sed per finalem purgationem reducentur res ad puritatem, in qua conditę fuerunt, & in hoc poterit natura creata exhibere ministerium Creatori, & propter hoc ministerium creaturæ committitur, quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

ARTICVLVS III.

Verum ignis, quo mundus purgabitur, sit eiusdẽ speciei cum igne elementari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ille ignis non sit eiusdem speciei cum igne elementari. Nihil enim se ipsum cõsumit, sed ille ignis quatuor elemẽta cõsumet, vt dicit Glos. 2. Pet. vlt. ergo ignis ille nõ erit eiusdẽ speciei cum igne elementari.

Præterea. Sicut virtus manifestatur per operationem, ita natura per virtutem: sed ille ignis habebit aliam virtutem ab igne, cui est elementum, quia scilicet, purgabit vniuersum, quod ignis iste facere non potest, ergo erit eiusdem speciei cum isto.

Præterea. Ea quę sunt eiusdem speciei in corporibus naturalibus habent eundem motum, sed ille ignis habebit alium motum, quàm ignis, qui est elementum: quia circumquaque mouebitur, vt totum purgare possit, ergo non est eiusdem speciei.

SED CONTRA est quod Aug. dicit. 20. de Ciui. Dei, & habetur in Glos. 1. ad Corin. 7. quod figura huius mundi mundanorũ ignium conflagratione peribit, ergo ignis ille erit de natura ignis qui nunc est in hoc mundo.

Præterea, Sicut erit purgatio futura per ignẽ, ita præcedens fuit per aquam, & vtraque adinuicem comparantur. 2. Pet 3. sed in prima purgatione fuit aqua eiusdem speciei cum aqua elementari, ergo similiter erit in secunda purgatione ignis eiusdem speciei cum igne elementari.

CONCLVSIO.

Sicut aqua elementari factum fuit Diluuium, sic & ignis quo mundus purgabitur, eiusdem erit tum hoc nostro igne.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt quod elementũ, quod est in Sphęra sua, descendet ad purgationem mundi, modum autem descensionis ponunt per multiplicationem. Ignis enim appositus combustibili vndique augmentatur, & hoc præcipuè tunc fiet quando virtus ignis exaltabitur super omnia alia elementa. Sed contra hoc esse videtur quod ignis ille non tantum descendet, sed etiam à Sanctis ascendere perhibetur, vt patet 2. Petri 3. Vbi dicitur quòd tantum ascendet iudicij ignis, quantum aquæ Diluuij, ex quo videtur quòd ille ignis sit circa locum medium generationis. Et propter hoc alij dicunt quòd ignis ille generabitur circa locum medium ex con-

ex congregatione radiorum cœlestium corporum, sicut videmus quod congregantur in speculo comburente, tunc autem loco speculorum erunt nubes concauæ, ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed hoc etiam non videtur cõueniens, quia cùm effectus corporum cœlestium sequãtur determinatos situs & aspectus eorum, fiet virtute corporum cœlestiũ ignis ille generaretur, notum tempus illius purgationis esset cõsiderantibus motus astrorum, quod authoritati scripturæ repugnat. Et ideò alij dicunt sequentes Augustinum, quod sicut mũdanarum aquarum inundatione factum est diluuium, ita mundanorum ignium conflagratione figura huius mundi petibit, vt dicitur 20. de Ciuit. Dei. Ista autem cõflagratio nihil aliud est, quàm congregatio omnium causarum inferiorum & superiorum, quæ ex natura sua habent virtutem igniendi, quæ quidem congregatio non naturali cursu rerum, sed virtute diuina fiet: & ex omnibus istis causis fic congregatis generabitur ignis qui faciem huius mundi exuret. Si autem opiniones hæ directè considerentur, inueniuntur diuersificari quantum ad causam generationis illius ignis, & nõ quantũ ad speciem eius. Ignis enim generatus à Sole vel ab inferiori faciente est eiusdem speciei cum igne, qui est in sua Sphæra, non inquantum admiscetur ei de materia aliena, quod quidem tunc oportebat, quia ignis non potest aliquid purgare nisi secundum quod aliquid alterũ efficitur materia eius aliquo modo. Vnde simpliciter concedendum est quod ignis ille erit eiusdem speciei cum isto.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille quamuis sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est, non tamẽ est idem numero. Videmus autem quòd duorum ignium eiusdem speciei vnus alterum destruit, maior, scilicet, minorem, consumendo materiam eius: & similiter etiam ille ignis ignem, qui apud nos est consumere poterit.

AD SECVNDVM dicendum, quòd sicut operatio quæ procedit à virtute, est virtutis indicium, ita & virtus eius est indicium essentiæ vel naturę, quę procedit à principiis essentialibus rei, operatio autem, quæ non procedit ex virtute rei operantis, non indicat virtutem ipsius, sicut patet in instrumentis. Actio enim instrumenti magis manifestat virtute mouentis, quàm instrumenti virtutem, quia virtutem agentis manifestant, vt primum operationis principium, virtutem autem instrumenti non manifestat, nisi quatenus est susceptiuũ influentiæ principalis agentis, secundũ quod mouetur ab eo. Similiter etiam virtus quæ non procedit ex principiis essentialibus rei, nõ manifestat naturam eius, nisi quantũ ad susceptibiletatem, sicut virtus, qua aqua calefacta potest calefacere, non manifestat naturam eius, nisi quantum ad calefactibilitatem: & ideò nihil prohibet quin aqua habens hanc virtutem, sit eiusdem speciei cum aqua non habente virtutem istam. Similiter non est inconueniens quòd ignis ille qui habebit vim purgandi faciem mũdi, sit alterius speciei cum igne qui est apud nos, cùm vis calefactiua non oriatur in ipso ex principiis essentialibus, sed ex diuina virtute vel operatione, siue dicatur quòd illa virtus sit aliqua qualitas absoluta, sicut calor in aqua calefacta, siue sit intentio quædã, sicut de instrumentali virtute in prima distinctione dictum est, & hoc probabilius est, quia ignis ille nõ ager, nisi vt instrumentum diuinæ virtutis.

AD TERTIVM dicendum, quòd ignis ex propria natura non fertur, nisi sursum, sed inquantum insequitur materiam quam requirit, extra propriã sphæram existens, sic sequitur materiæ combustibilis situm, & per modum istum non est inconueniens quòd vel in circuitu vel in deorsum moueatur, & præcipuè secundum quod agit vt instrumentum diuinæ virtutis.

ARTICVLVS IIII.

Verum ignis ille purgabit etiam cœlos superiores.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille purgabit etiam cœlos superiores, quia in Psalmo dicitur. Opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt, tu autem permanes: sed etiã superiores cœli sunt opera manuũ Dei, ergo & ipsi in finali mundi conflagratione peribunt.

Præterea. 2. Pet 3. dicitur, Cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent. Cœli autẽ qui ab elementis distinguuntur, sunt cœli superiores, quibus infixi sunt sydera, ergo videtur etiam quòd illi per ignem illum purgabuntur.

Præterea, Ignis ille ad hoc erit vt remoueatur à corporibus in dispositionem ad perfectionem gloriæ, sed in cœlo superiori inuenitur indispositio, & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit, & ex parte naturalis defectus, quia Rom. 8. super illud: Scimus quod omnis creatura ingemiscit & parturit vsque adhuc, dicit Glos. omnia elemẽta cum labore explent officia sua, sicut Sol & Luna, non sine labore statuta implent: sibi spatia, ergo purgabuntur per ignem illum.

SED CONTRA est, quòd corpora cœlestia peregrinæ impressionis receptiua non sunt.

Præterea, Super illud 1. Thess 1. in flamma ignis dantis vindictã, dicit Glos. Ignis erit in mundo qui præceder eum, tantũ spatium aëris occupans, quantum occupauit aqua in diluuio: sed aqua diluuij non ascendit vsq; superiores cœlos, sed solum quindecim cubitis super altitudinem montium, vt habetur. Gene. 7. ergo cœli superiores illo igne non purgabuntur.

CONCLVSIO.

Superiores cœli, cùm nihil de eorum substantia remoueri oporteat, necigne, nec alia quæuis actione purgabuntur, sed ipsa eorum quies & motus cessatio vicem purgationis geret.

RESPONDEO dicendum, quòd purgatio mundi ad hoc erit vt remoueatur à corporibus dispositio contraria perfectioni gloriæ, quę quidem perfectio est vltima rerum consummatio, & hęc quidem dispositio in omnibus corporibus inuenitur, sed diuersimodè in diuersis. In quibusdam enim inuenitur dispositio secundum aliquid inhærens substantiæ eorum, sicut in istis corporibus inferioribus, quæ per mutuam mixtionem decidunt à propria puritate. In quibusdam verò corporibus inuenitur indispositio non per aliquid substantiæ eorum inhærens, sicut in corporibus cœlestibus, in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuersi, nisi motus qui est via ad perfectionem, nec motus quilibet, sed localis tantum, qui non variat aliquid quod sit inter inuecum rei, vt substantiã, aut quantitatem, sed solum locum, qui est extra rem, & ideo à substantia cœli superioris non oportet quòd aliquid removeatur, sed oportet quod motus eius quietetur. Quietatio autem motus localis non fit per actionem alicuius contrarij agentis, sed per hoc, quòd motor desistit à mouendo, & ideo cœlestia corpora nec per ignem, nec per alicuius creaturæ actionem purgabuntur, sed ipsa eorum quietatio sola voluntate diuina accidens, erit loco purgationis erit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sicut August. dicit 20. de ciuitate Dei, verba illa Psalmi sunt intelligenda de cœlis aëris, qui purgabuntur per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, quòd si etiam de superioribus cœlis intelligatur, tunc dicuntur petire quantum ad motum, quo nunc continuè mouentur.

Ad secundum dicendum, quod Petrus se exponit de quibus cœlis intelligat, præmiserat enim ante verba inducta quòd cœli prius & terra per aquam petierãt, qui nunc sunt eodem verbo reposito igni reseruati in diem iudicij, ergo illi cœli per ignem purgabuntur qui prius per aquam diluuij sunt purgati, scilicet, cœli aëris.

Ad tertium dicendum, quòd ille labor & illa seruitus creaturæ quæ corporibus cœlestibus secundum Ambr. attribuitur, nihil est aliud quàm vicissitudo motus, ratione cuius tempori subiiciuntur & defectus vltimæ cõsummationis quę finaliter in eis erit: ex culpa etiam dæmonum cœlum empyreum infectionem non contraxit, quia statim peccando cœlo expulsi sunt.

ARTICVLVS V.

Verum ignis ille alia elementa consumet.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille alia elementa consumet. Quia vt dicit Glos. Bedæ 2. Petri vlt. elementa quatuor quibus mundus consistit, ignis maximus absumet, nec cuncta in tantum absumet, vt non fiat, sed duo ex toto consumet, duo verò in meliorem restituet faciem: ergo videtur quod ad minus duo elementa per ignem illum destruenda sint totaliter.

Præterea, Apoc. 12. Primum cœlum & prima terra abiit, & mare iam non est, sed per cœlum aër intelligitur, vt Augustinus dicit: mare autem est aquarum congregatio, ergo videtur quod illa tria elementa totaliter destruentur.

Præterea. Ignis non purgat nisi secundum hoc quod alia efficiuntur materia eius, si ergo ignis purgat alia elementa, oportet quod eius materia efficiantur, ergo quod in naturam ignis transeant, & sic à natura sua corrumperentur.

Præterea, Forma ignis est nobilissima formarum, ad quam perduci possit elementaris materia, sed per illam purgationem omnia in nobilissimum statum perducentur vel mutabuntur, ergo alia elementa in ignem totaliter conuertentur.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 7. super illud, Præterit figura huius mundi. Pulchritudo non substantia præterit: sed ipsa substantia elementorum pertinet ad perfectionem mundi, ergo elementa non consumentur secundum suam substantiam.

Præterea. Illa finalis purgatio quæ fiet per ignem, respondebit primæ purgationi, quæ facta est per aquam, sed illa non corrupit elementorum substantiam, ergo nec illa quæ fiet per ignem corrumpet.

CONCLVSIO.

Quatuor elementa in mundi purgatione quantum ad substantiam & qualitates eorum propriàs manebunt, sed purgabuntur à sordibus & infectionibus, quas ab hominum peccatis contraxerunt.

RESPONDEO dicendum, quod circa hanc quæstionem est multiplex opinio. Quidam enim dicunt quod omnia elementa manebunt quantum ad materiam, omnia autem mutabuntur quantũ ad imperfectionem: sed duo eorum retinebunt propriam formam substantialem, scilicet, aër & terra, in duobus verò, scilicet, in igne & aqua, non remanebit forma substantialis eorum, sed mutabuntur ad formam cœli, & sic tria elementa, aër, scilicet, ignis & aqua, cœli dicentur, quamuis aër retineat formam substantialem eandẽ quam nunc habet, quia nunc etiam cœli dicitur. Vnde etiam Apocalypsis decimosecundo non fit mentio nisi de cœlo & terra. Vidi, inquit, cœlum nouum & terram nouam. Sed hæc opinio est omninò absurda. Repugnat enim & Philosophiæ, secundum quam ponì non potest, quod corpora inferiora sint in potentia ad formam cœli,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm nec materiam habeant communem, nec cõtrarietatem ad inuicem, & etiam Theologicæ, quia secundum hanc propositionem non saluabitur perfectio vniuersi cum integritate suarũ partium, duobus elementis sublatis. Vnde per hoc quod dicitur cœlum, intelligitur quintum corpus, omnia verò elemẽta intelliguntur per terram, sicut in Psalmo, Laudate Dominum de terra: & sequitur, Ignis, grando, nix, glacies, &c. Et idcò alij dicunt quod omnia elementa manebunt secundum substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab eis remouebuntur. Sicut etiam ponunt quòd in corpore mixto elementa saluantur secundum suas formas substantiales, sine hoc quòd proprias qualitates habeant, cùm sint in medium reductæ, sed inedium neutrum extremorum est. Et huic etiam videtur cõsonare quod Augustinus dicit 20. de Ciui. Dei. Illa conflagratione mundana elementorum corruptibilium qualitates quæ corporibus nostris congruebant, ardendo penitus interibunt, atq; ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non videtur probabile, cùm qualitates propriæ elementorum sint effectus formarum substantialium, quod formis substantialibus manẽtibus, qualitates prædictæ possunt mutari nisi per actionem violentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta videmus quod ex vi suæ speciei frigiditatem recuperat, quam per actionem ignis amisit, dummodo species aquæ remaneat. Et præterea ipsæ qualitates elementares sunt de perfectione secunda elemẽtorum, sicut propriæ passiones eorum. nec est probabile quod in illa finali cõsummatione aliquid perfectionis naturalis ab elemẽtis tollatur. Et idcò videtur dicendum, quod manebunt elementa quantum ad substantiam & qualitates eorum proprias, sed purgabũtur ab infectione, quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate quæ per actionem & passionem mutuam in eis accidit: quia iam cessante motu primi mobilis in inferioribus elementis, mutua actio & passio esse non poterit, & hoc Augustinus appellat qualitates elementorum, scilicet, innaturales dispositiones eorum secundum quas corruptioni appropinquant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ignis ille dicitur quatuor elementa absumere, inquantum ea aliquo modo purgabit: quod autem sequitur, quod duo ex toto consumet, non est intelligendum quod duo elementa secundum substantiam destruantur, sed quia duo magis remouebuntur à proprietate, quam nunc habent, quæ quidem duo à quibusdam esse dicuntur ignis & aqua, quæ maximè excedunt in qualitatibus actiuis, scilicet, calore & frigore, quę sunt maximè corruptionis principia in aliis corpotibus: & quia tunc non erit actio ignis & aquę quę sunt maximè actiua, maximè immutati videbuntur à virtute, quam nunc habent. Alij verò dicũt hæc duo, esse aërem & aquã propter varios motus istorum duorũ elementorũ, quos consequuntur ex motu corporũ cœlestium, & quia isti motus non erunt sicut fluxus & refluxus maris & commotiones ventorum, & huiusmodi: ideò ista elementa maximè mutabuntur à proprietate, quam nunc habent.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd sicut dicit Augustin. 20. de Ciuitate Dei, cùm dicitur. Et mare iam non est, per mare potest intelligi præsens seculum, de quo parum suprà ante dixerat, mare dedit mortuos suos: si tamen mare ad literam referamus, tunc est dicendum, quod in mari duo intelliguntur, scilicet, substantia aquarum & earum dispositio quantum ad salcedinem & commotiones fluctuum, & quantum ad hoc secundum, mare non remanebit, remanebit autem quantum ad primum.

AD TERTIVM dicendũ, quod ignis ille non aget nisi vt instrumentũ prouidentiæ & virtutis diuinæ, vnde non aget in alia elementa vsq; ad eorum consumptionem, sed solum vsq; ad purgationem, nec oportet quòd illud quòd efficitur materia ignis, totaliter à specie propria corrumpatur, sicut patet in ferro ignito, quod à loco ignitionis remotum ex virtute speciei remanentis ad proprium statum & prisinum redit: & ita etiam erit de elementis per ignem purgatis.

Ad quartum dicendũ, quod in partibus elementorũ non oportet considerari solum quod congruat alicui parti secundum se acceptæ, sed etiam quòd congruat secundũ ordinem ad totum. Dico ergo quod quamuis aqua esset nobilior, si haberet formam ignis, similiter terra & aër, vniuersum tamen esset imperfectius, si tota elementorum materia formam ignis assumeret.

ARTICVLVS. VI.

Virum omnia elementa per illum ignem purgabuntur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod nec omnia elementa per illum ignem purgabuntur, quia ignis ille (vt iam dictum est) non ascendet nisi quantum ascendit aqua diluuij, sed aqua diluuij non peruenit vsq; ad sphæram ignis, ergo nec per vltimam purgationem elementum ignis purgabitur.

Præterea, Apoc. 21. dicit glossa super illud: Vidi cœlum nouum, &c. Immutatio aëris & terræ dubitabilis non est quin per ignem fiet: sed de aqua dubitatur, nam purgationẽ in seipsa habere creditur, ergo ad minus non est certum quod omnia elementa purgentur.

Præterea. Locus qui est perpetuę infectionis, nunquam purgatur, sed in inferno erit perpetua infectio, cùm ergo infernus inter elementa collocetur, videtur quod elementa non totaliter purgentur.

Præterea, Paradisus terrestris in terra continetur, sed ille non purgabitur per ignem, quia etiam nec aquæ diluuij illuc ascenderunt, vt Beda dicit: & habetur in secundo Sententiarum, ergo videtur quod non omnia elementa totaliter purgentur.

SED CONTRA est glos. suprà inducta, quæ habetur 2. Pet. vlt. quòd quatuor elementa ignis ille absumet.

CONCLVSIO.

Impuritates elementorum, quæ ex eorum permissione prouenium, per ignem purgabuntur.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille ignis ascendet vsque ad summitatem spatij continentis quatuor elementa, vt sic elementa totaliter purgentur ab infectione peccati, quo etiam superiores partes elemẽtorum sunt infectæ, vt patet per fumum idololatriæ superiora inficientis, & etiam à corruptione, quia elementa secundum omnes partes sui corruptibilia sunt. Sed hæc opinio repugnat auctoritati scripturæ, quia 2. Petr. 3. dicitur quod illi cœli repositi sunt igni, qui fuerunt per aquam purgati. Et August. dicit 20. de ciuitate Dei, quod ille mundus qui diluuio periit igni reseruatur. Constat autem quod aqua diluuij non ascendit vsque ad summitatem spatij elementorum, sed solum vsque ad quindecim cubitos super altitudinem montium. Et præterea notum est quod vapores eleuati vel fumi quicunque nõ possunt pertransire totam spæram ignis, vt perueniant ad summitatẽ eius. Et ita infectio peccati non venit vsque ad spatium prædictum. A corruptibilitate etiam elementa non possunt purgari per substractionem alicuius quod per ignem possit consumi, sed per ignem poterunt consumi impuritates elementorum, quæ ex eorum permixtione prouenium. Huiusmodi autẽ impuritates præcipuè sunt circa terram vsque ad medium aëris interstitium, vnde vsque ad illud spacium ignis vltimæ conflagrationis elementa purgabit. Tantum enim aquæ etiam diluuij ascenderunt, quod probabiliter æstimari potest ex montiũ altitudine quos determinata mensura transcenderant.

Primum ergo concedamus.

AD SECVNDVM dicendum, quod ratio dubitationis in Glo. exprimitur, quia, scilicet, aqua vim purgationis in se habere creditur, non tamen habet vim purgationis talis qualis futuro statui competit, vt ex dictis patet.

Ad tertium dicendum, quòd illa purgatio præcipuè ad hoc erit, vt quicquid est imperfectionis à sanctorum habitatione remoueatur, & ideo in illa purgatione totum quod est fœdum, ad locũ damnatorum congregabitur, vnde infernus non purgabitur, sed ad ipsum deducentur totius mundi purgamenta.

Ad quartum dicẽdum, quod quamuis peccatum primi hominis in terrestri paradiso sit commissum, non tamen locus ille est locus peccantium, sicut nec cœlum empyreum, ex vtroque enim loco homo & diabolus statim post peccatum sunt electi, vnde locus ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS VII.

Virum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi. Augustinus enim 20. de ciuitate Dei, hunc ordinem ponit eorum quæ in iudicio sunt futura dicens: Circa iudicium has res dicimus esse venturas: Heliam Thesbitem, Iudæorum conuersionem, & Antichristum persecuturum, Christum venturum vel iudicaturum, mortuorũ resurrectionem, bonorum malorumq; diuisionem, mundi conflagrationem, eiusdem renouationem, ergo conflagratio iudicium sequetur.

Præterea Aug. dicit in eodem lib. Iudicatis impiis & in æternum ignem missis, figura huius mũdi mundanorum ignium conflagratione peribit, ergo idem quod prius.

Præterea. Dominus ad iudicandũ veniẽs, aliquos viuos reperiet, vt patet ex hoc quod habetur 1. Thessalo. 4. vbi ex persona eorum Apostolus dicit, deinde nos qui viuimus, qui residui sumus in aduentu domini, &c. sed hoc non esset si conflagratio mundi præcederet, quia per ignem resoluerentur, ergo ignis ille iudicium sequetur.

Præterea. Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem, & ideò conflagratio finalis videtur esse executio sententiæ, vel diuini iudicij, sed executio sequitur iudicium, ergo ille ignis iudicij sequetur.

SED CONTRA est quod dicitur in Psalmo. Ignis ante ipsum præcedet.

Præterea. Resurrectio præcedit iudicium, aliàs non videret omnis oculus Christum iudicantem, sed mundi conflagratio resurrectionem præcedet, sancti enim qui resurgent, corpora spiritualia & impassibilia habebunt, ita quod non poterunt purgari per ignem, cùm tamen in litera dicatur ex verbis Augustin. quod per illum ignem purgabitur si quid in aliquibus sit purgandum ergo ille ignis iudicium præcedet.

CONCLVSIO.

Cum mortuorum resurrectionem iudicium præcedere verisimum sit conflagratio ignis, quantum ad mundi purgationem spectat, Dei iudicium præcedat oportet, quantum verò attinet ad illius ignis actum quo malos inuoluet iudicij ignis conflagrationem ante ibit.

RESPONDEO dicendum, quod illa Conflagratio se cũ dum rei ve-

rei veritatem quantum ad sui initium præcedet: quod exhinc manifestè colligi potest, quod mortuorum resurrectio iudicium præcedet, quod patet 1. Thes. 4. quod illi qui dormierunt rapientur in nubibus in aëra obuiam Christo ad iudicium venienti: simul autem erit resurrectio communis & corporum sanctorum glorificatio, sancti enim resurgẽtes corpora gloriosa resument, vt per illud quod dicitur primę Corinth. 15. Seminantur in ignobilitate, surgent in gloria: similiter & cum corpora sanctorum glorificabuntur, etiam tota creatura suo modo renouabitur, vt patet per illud quod dicitur Rom. 8. quod ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatẽ gloriæ filiorum Dei, cùm ergo conflagratio mundi sit dispositio ad renouationem prędictam, vt ex dictis patet, manifestè potest colligi quòd illa conflagratio quo ad purgationem mũdi iudicium præcedet, sed quo ad aliquem actum, qui scilicet est inuoluere malos, iudicium sequetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus non loquitur determinando, sed opinando, quod patet ex hoc quod sequitur. Quæ quidem ventura esse credendum est, sed quibus modis & quo ordine veniãt, magis docebit rerum experientia, quàm nunc ad perfectum hominis intelligentia valeat consequi, æstimo tamen eo quo à me commemorata sunt ordine, esse ventura, ergo patet quod hæc dixit opinando.

Et similiter dicendum est ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd omnes homines morientur & resurgent, sed tamen illi dicuntur viui reperiri, qui vsque ad tempus conflagrationis viuent in corpore.

Ad quartum dicendum, quòd ille ignis non cõsequitur sententiam iudicis, nisi quo ad inuolutionem malorum, & quantum ad hoc sequetur iudicium.

ARTICVLVS VIII.

Virum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus, qualis designatur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non habebit talem effectum in hominibus qualis designatur. Illud consumi dicitur quod in nihilum reducitur, sed corpora impiorum non resoluẽtur in nihilum, sed in æternum conseruabuntur, vt æternam pœnam sustineant, ergo ignis non erit malis consumptio, vt in litera dicitur.

Si dicatur quòd consumet malorum corpora inquantum ea resoluet in cinerem: contra, Sicut corpora malorum ita & bonorum in cinerem resoluentur, hoc enim est Christi solius priuilegium, vt caro eius non viderit corruptionem, ergo etiam bonis tunc reperiis erit consumptio.

Præterea. Iniectio peccati magis abundat in elementis, secundum quod veniũt ad compositionem humani corporis, in quo est corruptio fomitis, etiam quantum ad bonos, quàm in elemẽtis extra corpus humanum existentibus, sed elementa extra corpus humanum existentia purgabuntur propter peccati infectionem, ergo multò fortius oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis existentia siue bonorum siue malorum, & ita oportet vtraque corpora resolui.

Præterea, Quamdiu status vitæ durat, elementa similiter agunt in bonos & in malos, sed adhuc durabit status vitæ in illa conflagratione, quia post statum huius vitæ nõ erit mors naturalis, quæ tamen per illam conflagrationem causabitur, ergo ille ignis æqualiter aget in bonos & malos, & ita non videtur quod sit aliqua discretio inter eos quantum ad effectum illius ignis suscipiendum, sicut in litera ponitur.

Præterea, Illa conflagratio quasi in momẽto perficitur, sed multi inueniuntur viui, in quibus erunt multa purgabilia, ergo illa conflagratio non sufficiet ad eorum purgationem.

CONCLVSIO.

Ignis naturaliter aget ante iudicium & in bonos & in malos, eos in cinerem resoluendo, sed malis illius ignis actiuæ cruciabuntur, boni verò omnis doloris erunt expertes.

RESPONDEO dicendum, quòd ignis ille finalis conflagrationis quantum ad hoc quòd iudicium præcedet, aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ, & trerum per virtutem naturalis ignis. Quantum ergo pertinet ad virtutem naturalem ipsius, similiter aget in malos & bonos, qui viui reperientur, vitiorumq; corpora in cinerem resoluendo, inquantum verò aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ diuersimodè aget in diuersos, quantum ad pœnam sensuum. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur. Boni verò in quibus nihil purgandum inuenietur, omninò nullum dolorem ex igne sentient, sicut nec pueri senserunt in camino ignis. Dan. 3. quamuis eorum corpora non seruentur integra, sicut puerorum seruata fuerunt, & hoc diuina virtute fieri poterit, vt sine doloris cruciatu resolutionem corporum patiantur. Boni verò, in quibus aliquid purgandum reperietur sentient cruciatum doloris ex illo igne plus vel minus pro meritorũ diuersitate, sed quãtum ad actũ, quem post iudicium ille ignis habebit in damnatos tantùm aget, quia corpora boni omnes habebunt impassibilia.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd consumptio ibi accipitur non per annihilationem, sed pro resolutione in cinerem.

Ad secundum dicendum, quòd bonorum corpora quamuis in cinerem resoluentur per ignem, nõ tamen ex hoc dolorẽ sentient, sicut nec pueri in fornace existentes, & quantum ad hoc est dissimile de bonis & malis.

Ad tertium dicendum, quod elementa in corporibus humanis existentia purgabũtur per ignem etiam in corporibus electorum, sed hoc per diuinam virtutem fiet sine cruciatu doloris.

Ad quartum dicendum, quod ignis ille non aget tantùm secundum naturalem elementorum virtutem, sed etiam vt diuinæ iustitiæ instrumentum.

Ad quintum dicendum, quod tres sunt causæ quare subitò illi, qui viui reperientur purgari poterũt. Vna est, quia in eis pauca purganda inuenientur cum terroribus & persequutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda causa est, quia & viui voluntariè pœnã sustinebunt, pœna enim in hac vita voluntariè suscepta multò plus purgat quàm pœna post mortẽ inflicta, sicut patet in martyribus, quòd si purgandum quid in eis inuenitur, passionis falce tollitur, vt Augustinus dicit, cùm tamen pœna martyrij sit breuis in comparatione ad pœnam quæ in Purgatorio sustinetur. Tertia est quia calor ille recuperabit in intentione quantũ amittit in tempore breuitate.

ARTICVLVS IX.

Virum ille ignis inuoluet reprobos.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non inuoluet reprobos, quia super illud Mala. 3. Purgabit filios Leui. dicit Glossa, duos ignes legimus futuros, vnum quo purgabit electos & præcedet iudicium, alterum qui reprobos cruciabit, sed hic est ignis inferni qui malos inuoluet. Primus autem est ignis finalis cõflagrationis: ergo ille ignis cõflagrationis non erit ille qui malos inuoluet.

Præterea, Ille ignis Deo obsequitur in purgatione mundi, ergo remunerari debet aliis elementis remuneratis, & præcipuè cùm ignis sit nobilissimum elementorum, non ergo videtur quòd in infernum debeat deiici ad pœnam damnatorum.

Præterea, Ignis qui malos inuoluet erit ignis inferni, sed ignis ille ab initio mũdi præparatus est damnatis. vnde Mat. 25. dicitur, Ite maledicti in ignem æternũ, qui paratus est diabolo, &c. Isa. 30. Præparata est ab heri Thophet à Rege præparata, &c. Glossa: ab heri, id est ab initio. Thophet, vallis gehennæ, sed ignis ille finalis conflagrationis nõ fuit ab initio præparatus, sed ex cõcursu mundanorum ignium generabitur, ergo ille ignis non est ignis inferni qui reprobos inuoluet.

IN CONTRARIVM est quod in Psalm. de illo igne dicitur. Quod inflammabit in circuitu inimicos eius.

Præterea. Dan. 7. dicitur, Fluuius igneus, rapidusq; egrediebatur à facie eius: Glossa, vt peccatores traheret in gehennam. Loquitur autem authoritas de illo igne de quo nunc est mentio, vt patet per quandam Gloss. quæ ibi dicit, vt malos puniat & bonos purget, ergo ignis finalis conflagrationis in infernum cum reprobis demergetur.

CONCLVSIO.

Igne conflagrationis inuoluentur reprobi, vt quicquid turpe & fœdum fuerit, in infernum detrudatur, sicut quicquid pulchrum, & nobile reperietur, in regnum cœleste attolletur.

RESPONDEO dicendum, quod tota purgatio mũdi & innouatio ad purgationem & innouationem hominis ordinabitur, & ideò oportet quòd mundi purgatio & innouatio, purgationi & innouationi hominis congruat, purgatio autem quædam erit quòd mali segregabũtur, vnde dicitur Luc. 3. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & congregabit triticũ suum, id est, electos in horreũ suum, paleas autem, id est, reprobos cõburet igne inextinguibili. vnde & ita erit de purgatione mũdi, quicquid erit turpe & fœdum, in infernum cum reprobis remittetur, quicquid verò pulchrum & nobile, conseruabitur in superioribus ad gloriam Electorũ, & ita etiam erit de illo igne conflagrationis, sicut dicit Basilius super illud Psal. Vox Domini intercedẽtis flammam ignis: quia quo ad calidum vtilium, & quantum ad id quod in igne grossum reperietur, descendit ad inferos ad pœnam damnatorum, quod verò est ibi subtile & lucidum, remanebit superius ad gloriam electorum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ignis qui purgabit electos ante iudiciũ, erit idem cum igne cõflagrationis mundi, quamuis quidam contrarij dicant, conuenit enim vt cùm homo sit pars mundi, eodem igne purgetur homo & mundus. Dicuntur autem duo ignes, qui purgabit hos & cruciabit malos, & quantum ad officium, & aliquo modo ad substantiam, quia non tota substantia ignis purgantis in infernum detrudetur, vt dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quòd in hoc ille ignis remunerabitur, quod illud quod est grossum in eo, separabitur ab ipso, & retrudetur in infernum.

AD TERTIVM dicendum, quòd sicut gloria electorũ post iudicium est maior quàm antè, ita & pœna reproborum, & ideò sicut charitas superiori creatutæ additur ad augmentandum gloriam electorum, ita etiam quicquid est turpe in creaturis, retrudetur in infernum ad augmentandam miseriam, & ita igni damnatorum ab initio præparato in inferno non est inconueniens si alter ignis addatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAQVINTA,
De resurrectione, in tres articulos diuisa.

POST hoc considerandum est de circunstantibus, & concomitantibus resurrectionem. Quorum prima consideratio est de ipsa resurrectione. Secunda de eius causa. Tertia de eius tempore & modo. Quarta de ipsius termino à quo. Quinta de conditionibus resurgentium.

Circa primum quæruntur tria.

Primò, vtrum resurrectio corporum sit futura.
Secundò, vtrum sit omnium generabilium.
Tertiò, vtrum naturalis vel miraculosa.

ARTICVLVS I.
Vtrum corporum resurrectio sit futura.

Thom. 4. dist. 43. q. vnic. ar. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corporum resurrectio nõ sit futura. Iob. 14. Homo cùm dormierit nõ resurget, donec alteretur cœlum, sed cœlum nunquam alteratur, quia terra de qua minus videtur, in æternum stat, vt patet Eccle. 1. ergo non resurget homo.

Præterea, Dominus Matth. 22. probat resurrectionem per authoritatem illam, Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, quia non est Deus mortuorum, sed viuentium: sed constat quando verba illa dicebantur, Abraham, Isaac & Iacob, non viuebant corpore, sed solũ anima, ergo resurrectio non erit corporum, sed solùm animarum.

Præterea, Apostolus 1. Cor. 15. videtur probare resurrectionem ex remuneratione laborum, quos in hac vita sustinent sancti, qui si in hac vita tantùm confidentes essent, miserabiliores essent cæteris hominibus, sed sufficiẽs remuneratio omnium laborum hominis potest esse in anima tantùm, non enim oportet quod instrumẽtum, simul cum operante remuneretur. Corpus enim instrumẽtum animæ est, vnde etiã in Purgatorio vbi animæ puniuntur pro his quæ gesserunt in corpore, anima sine corpore punitur, ergo nõ oportet ponere resurrectionem corporum, sed sufficit ponere resurrectionem animarum, quæ est dum transferuntur de morte culpæ & miseriæ in vitam gratiæ & gloriæ.

Præterea, Vltimum rei est perfectissimum in re, quia per illud attingit finem suum, sed perfectissimus status animæ est, vt sit à corpore separata, quia in hoc statu conformis est Deo & Angelis, & magis pura quasi separata ab omni extranea natura, ergo separatio à corpore est vltimus status eius, & ita ex hoc statu nõ redit ad corpus, sicut nec ex viro fit puer.

Præterea, Mors corporalis est pœnam hominis est inducta propter primam præuaricationem, vt patet Genes. 2. sic & mors spiritualis quæ est separatio animæ à Deo, est inflicta homini pro peccato mortali, sed de morte spirituali nunquã redeunt ad vitam post sententiam damnationis acceptam: ergo de morte corporali ad vitam corporalem non erit regressus, & sic resurrectio non erit.

SED CONTRA est quod dicitur Iob. 19. Scio quod Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circundabor pelle mea, &c. ergo resurrectio erit corporum.

Præterea, Donum Christi est maius quàm peccatum Adæ, vt patet Rom. 5. Sed mors per peccatum intro ducta est, quia si peccatum non fuisset, mors nulla esset, ergo per donum Christi à morte reparabitur ad vitam.

Præterea, Membra debent esse corpori conformia, sed caput nostrum viuit, & in æternum viuet in corpore & anima. Quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, vt patet Rom. 6. ergo & homines qui sunt eius membra, viuent in corpore & anima, & sic oportet carnis resurrectionem esse.

CONCLVSIO.

Cùm homo non possit esse beatus, nisi anima corpori verè vniatur, tanquam forma materiæ, faciendum est resurrectionem esse, in qua anima suo corpori in perpetuum vniatur.

RESPONDEO dicendum, quod secundũ diuersas sententias de vltimo fine hominis diuersificatæ sunt sententiæ ponentiũ vel negantiũ resurrectionem. Vltimus enim finis hominis, quem naturaliter omnes homines desiderant, est beatitudo, ad quam quidem hominem posse pertingere in hac vita quidã posuerunt: vnde non cogebãtur ponere aliam vitã post istã, in qua homo vltimam sui perfectionem consequeretur, & sic resurrectionẽ negabant, & hanc opinionẽ satis probabiliter excludit varietas fortunę, & infirmitas humani corporis, scientię & virtutis imperfectio & instabilitas, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur: vt Augustinus prosequitur in fine de Ciuit. Dei. Et ideò alij posuerunt aliã vitam esse post hanc, in qua homo tantùm secundũ animã viuebat post mortem: & hanc vitã ponebant sufficere ad naturale desiderio implendum de beatitudine consequenda: vnde Porphyrius dicebat, vt Aug. dicit in lib. de Ciuit. Dei. Quia anima ad hoc quòd beata sit, omne corpus fugiendũ est, vnde tales resurrectionẽ non ponebant. Huius autẽ opinionis apud diuersos diuersa erãt falsa fundamenta. Quidam enim hæretici posuerunt omnia corporalia esse à malo principio, spiritualia verò à bono, & secũdum hoc oportebat quòd anima summè perfecta non esset nisi à corpore separata, per quod à suo principio distrahitur, cuius participatio ipsam beatam facit, & ideò omnes hæreticorũ sectæ, quæ ponũt à diabolo corporalia esse creata & formata, negant corporũ resurrectionem. Huius autem fundamenti falsitas in principio 2. lib. ostensa est. Quidam verò posuerunt totam hominis naturam in anima constare, ita vt anima corpore vteretur sicut instrumẽto, aut sicut nauta naui: vnde secundum opinionẽ hanc sequitur quod sola anima beatificata homo naturalis desiderio beatitudinis non fruatur, & sic non oportet ponere resurrectionem. Sed hoc fundamentum sufficienter Philosophus 2. de Anima destruit, ostendens animam corpori, sicut formam materiæ, vniri: & sic patet quod sine hac vita, homo non potest esse beatus, & ideò est necesse resurrectionem ponere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cœlum nunquam alteretur quantum ad substantiam, sed quantum ad effectum virtutis, per quem mouet ad generationem & corruptionem inferiorum, ratione cuius dicit Apostolus 1. Corinth. 7. Præterit figura huius mundi.

Ad secundum dicendum, quod Anima Abraham, non est propriè loquendo, ipse Abraham, sed pars eius, & sic de aliis. Vnde vita animæ Abrahæ non sufficeret ad hoc quod Abraham sit viuẽs, vel quia Deus Abraham sit Deus viuentis, sed exigitur vita totius coniuncti, scilicet, animæ & corporis, quæ quidem vita quamuis non esset actu, quando verba proponebantur, erat tamen in ordine vtriusque partis ad resurrectionem: vnde Dominus verba illa subtilissimè & efficaciter resurrectionem probat.

Ad tertium dicendum, quòd anima non comparatur ad corpus solùm, vt operans ad instrumentum, quo operantur, sed etiam vt forma ad materiam: vnde operatio est coniuncti & non tantùm animæ, vt patet per Philosoph. in 1 de Anima. Et quia operanti debetur operis merces, oportet quod ipse homo cõpositus ex anima & corpore, operis sui mercedem accipiat. Venialia autem sicut dicuntur peccata, quasi dispositiones ad peccandum, non quod simpliciter habeant rationẽ peccati: ita pœna, quę eis redditur in Purgatorio, non est simpliciter retributio, sed magis purgatio quædam, quę seorsum fit in corpore per mortem & incinerationem, & in anima per purgatorij ignem.

Ad quartum dicendum, quòd cæteris partibus perfectior est status animæ in corpore, quàm extra corpus, quia est pars totius compositi, & omnis pars integralis materialis est respectu totius, & quamuis sit Deo conformis secundum quid, non tamẽ simpliciter: tunc enim, simpliciter loquendo, est aliquid maximè Deo conforme, quando habet quicquid cõditio suæ naturæ requirit, quia perfectionem diuinam tunc maximè imitatur, vnde cor animalis magis est Deo conforme immobili, quando mouetur, quàm quando quiescit, quia perfectio cordis est in mouendo, & eius quies est eius destructio.

Ad quintum dicendum, quòd mors corporalis est introducta, per peccatum Adę, quod est morte Christi deletum, vnde pœna illa non manet in æternum: sed peccatum, quod mortem æternam per impœnitentiam inducit, vltra non expiabitur, & ideò mors illa æterna erit.

ARTICVLVS II.
Vtrum resurrectio erit omnium generaliter.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod resurrectio non erit omnũ generaliter. In Psalm. enim dicitur, Non resurgent impij in iudicio: sed resurrectio nõ erit hominum nisi tempore iudicij vniuersalis, ergo impij nullo modo resurgent.

Præterea, Dan. 12. dicitur: Multi de his qui dormiũt in puluere eius gilabunt, sed hæc locutio quandam particularitatem importat, ergo non omnes resurgent.

Præterea, Per resurrectionem homines conformantur Christo resurgenti. Vnde 1. Corinth. 15. concludit Apostolus. Quia si Christus resurrexit, & nos resurgemus: sed illi soli debent Christo resurgenti conformari, qui imaginem ipsius portauerunt, quod est solũm bonorum, ergo ipsi soli resurgent.

Præterea, Pœna non dimittitur nisi ablata culpa: sed mors corporalis est pœna peccati originalis, ergo cùm non omnibus sit dimissum originale peccatum, non omnes resurgent.

Præterea, Sicut per gratiã Christi renascimur, ita per gratiã eius resurgemus: sed illi qui in maternis vteris moriũtur, nunquã potuerunt renasci, ergo nec resurgere poterũt, & sic nõ omnes resurgent.

SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent, ergo omnes mortui resurgent.

Præterea, Primæ Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, &c.

Præterea, Resurrectio ad hoc necessaria est, vt resurgentes recipiant pro meritis pœnam vel præmium: sed omnibus debetur vel pœna vel præmium pro merito proprio, sicut adultis, vel alieno, sicut paruulis, ergo non omnes resurgent.

CONCLVSIO.

Cùm nulla anima perpetuò possit à corpore separari, necesse est sicut vnum, ita & omnes resurgere.

RESPONDEO dicendum, quod ea, quorum ratio sumitur ex natura speciei, oportet similiter inueniri in omnibus quæ sunt eiusdem speciei, talis autẽ est resurrectio. Hęc enim est eius ratio, vt ex dictis patet, quòd anima in perfectione vltima speciei humanæ esse

non potest à corpore separata: vnde nulla anima in perpetuũ remanebit à corpore separata, & ideò necesse est sicut vnum, ita & omnes resurgere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd loquitur de spirituali resurrectione, qua impij non resurgent in iudicio discussionis conscientiæ, vt Glos. exponit: vel loquitur de impiis, qui sunt animo infideles, qui nõ resurgent vt iudicentur, iam enim iudicati sunt.

Ad secundum dicendũ, quod Augustin. exponit, id est, omnes, & hic modus loquendi inuenitur in sacra scriptura, vel particulatio potest intelligi quãtum ad pueros damnatos in limbo, qui quamuis resurgent, non propriè dicitur euigilare, cùm nec sensum pœnæ nec gloriæ habituri sint, vigilia enim est solutio sensus.

Ad tertium dicendum, quod omnes tam boni quàm mali cõformantur Christo, viuẽdo in ista vita in his quæ ad naturam speciei pertinent: non autem in his quę pertinent ad gratiam, & ideò omnes ei conformabuntur in reparatione vitæ naturalis, non autem in similitudine gloriæ, sed soli boni.

Ad quartũ dicendum, quod mortẽ quæ est pœna originalis peccati, qui in originali decesserunt exoluetunt moriendo, vnde non obstãte originali culpa, possunt à morte resurgere, pœna enim originalis peccati magis est mori quàm morte detineri.

Ad quintum dicendum, quod renascimur per gratiam Christi nobis daram, sed resurgimus per gratiã Christi, qua factũ est, vt naturam nostrã susciperet, quia ex hoc ei in naturalibus conformantur: vnde illi qui in maternis vteris decedunt, quãuis renati non fuerint per susceptionem gratiæ, tamen resurgent propter conformitatem naturæ ad ipsum, quam cõsequuti sunt, ad perfectionem humanæ speciei pertingentes.

ARTICVLVS III.
Vtrum resurrectio sit naturalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio sit naturalis, quia sicut dicit Damas. 3. lib. quod communiter in omnibus inspicitur, naturã characterizat in his quæ sub ipso sunt atomis, sed resurrectio communiter in omnibus inuenitur, ergo est naturalis.

Præterea Gregor. dicit 14. Moralium, qui resurrectionis fidem ex obedientia nõ tenet, certè hanc ex ratione tenere debuerat. Quid enim quotidie mundus in elementis suis nisi resurrectionem nostram imitatur? & ponit exemplum de luce, quæ quasi moriendo occults subtrahitur, & rursus quasi viuẽdo reuocatur, vel resurgendo, & de arbustiis quæ viriditatem amittunt, & rursus quasi resurgentia reparantur, & de seminibus quæ putrescentia moriuntur, & rursus germinando quodammodo resurgunt, quod etiã exemplum Apostolus ponit 1. Corinth. 15. sed nihil potest ex naturalibus operibus ratione cognosci nisi naturale, ergo resurrectio erit naturalis.

Præterea, Illa quæ sunt præter naturam, nõ multo tempore manent, quia sunt quasi violẽta, sed vita quæ per resurrectionẽ reparatur in æternum manebit, ergo resurrectio erit naturalis.

Præterea, Illud ad quod tota naturæ reparatio intendit, maximè videtur esse naturale, sed resurrectio & glorificatio sanctorũ est huiusmodi, vt patet Rom. 8. ergo resurrectio erit naturalis.

Præterea, Resurrectio est motus quidam ad perpetuam coniunctionem animæ & corporis, sed motus est naturalis qui terminatur ad quietem naturalem, vt patet 5. Physi. Perpetua autem coniunctio animæ & corporis erit naturalis, quia cùm anima sit proprius motor corporis, habet sibi corpus proportionatum, & ita in perpetuum est similiter viuificabile ab ipsa, sicut ipsa in perpetuum viuit, ergo resurrectio erit naturalis.

SED CONTRA, A priuatione in habitũ non erit regressus secundum naturã, sed mors est priuatio vitæ, ergo resurrectio, per quam est reditus de morte ad vitam, non est naturalis.

Præterea, Ea quæ non sunt vnius speciei, non habent determinatum modum originis, vnde animalia quæ generantur ex putrefactione, & ex semine, nunquam sunt eiusdem speciei, vt dicit Commẽtarius in 8. Physi. Sed naturalis motus, vt quo homo oritur, est generatio ex simili in specie, quod non est in resurrectione, ergo non est naturalis.

CONCLVSIO.

Resurrectio simpliciter non est naturalis, sed miraculosa, nisi secundum quid.

RESPONDEO dicendum, quod motus siue actio aliqua se habet ad naturam tripliciter. Est enim aliquis motus siue actio, cuius natura nec est principium nec terminus, & talis motus quandoque est à principio supra naturam, vt patet de glorificatione corporis, quandoque autem à principio alio quocunque, sicut patet de motu violento lapidis sursum, qui terminatus est quietem violentam. Est etiam alius motus, cuius principium & terminus est natura, vt patet in motu lapidis deorsum. Est etiam alius motus, cuius terminus est natura, sed non principium, sed quandoque aliquid supra naturam, sicut patet in illuminatione cæci, quia visus naturalis est, sed illuminationis principium est supra naturam: quandoque autem aliquid aliud, vt patet in acceleratione florũ vel fructuum per artificium facta. Quòd autem principium sit naturæ & non terminus, esse non potest, quia principia naturalia sunt ad determinatos effectus, vltra quos se extendere non possunt: operatio ergo vel motus primo modo se habens ad naturam, nullo modo potest esse naturalis, sed vel est miraculosa, si fiat à principio supra naturam, vel violenta, si fit ab alio quocunque principio. Operatio autem vel motus secundo modo se habens ad naturam, est simpliciter naturalis, sed operatio quæ tertio modo se habet ad naturam, non potest dici simpliciter naturalis, sed secundum quid, inquantum, scilicet, perducit ad id quod secundum naturam est, sed vel dicitur miraculosa, vel artificialis, aut violenta. Naturalis enim propriè dicitur quòd secundum naturam est: secundum autem naturam esse dicitur habens naturam, & quæ consequuntur naturam, vt patet in 2. Physi. Vnde motus, simpliciter loquendo, non potest dici naturalis, nisi eius principium sit natura, resurrectionis autem principium natura esse non potest, quamuis ad vitam naturæ resurrectio terminetur. Natura enim est principium motus in eo, in quo est vel actiuum, vt patet in motu leuium & grauium, & alterationibus naturalibus animalium: vel passiuum, vt patet in generatione simplicium corporum. Passiuũ autem principiũ naturalis generationis est potẽtia passiua naturalis, quæ semper habet aliquam potentiam actiuã, sibi respondentẽ in natura, vt dicitur in vndecimo Metaphysi. Nec differt quantum ad hoc, siue respondeat passiuo principio actiuũ principiũ in natura reipectu vltimæ perfectionis, scilicet, formæ, siue respectu dispositionis, quæ est necessitas ad formam vltimam, sicut est in generatione hominis secundum positionem fidei, vel etiam de omnibus aliis secundum opinionẽ Platonis & Autcennę: nullum autem principium actiuum resurrectionis est in materia, neque respectu coniunctionis animæ ad corpus, nec respectu dispositionis, quæ est necessitas ad talem coniunctionem, quia talis dispositio nõ potest natura induci, nisi determinato modo per viã generationis ex semine. Vnde & si ponatur esse etiã aliqua potentia passiua ex parte corporis, seu etiã inclinatio quæcunq; ad animæ coniunctionem, non est talis quod sufficiat ad rationem motus naturalis: vnde resurrectio, simpliciter loquendo, est miraculosa non naturalis, nisi secundum quid, vt ex dictis patet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Damas. loquitur de illis quæ inueniuntur, in omnibus individuis ex principiis naturę creatis. Non enim si diuina operatione omnes homines dealbarentur, vel in vno loco congregarentur, sicut tempore diluuij factum est, propter hoc albedo esset proprietas naturalis hominis, vel esse in tali loco.

Ad secundum dicendum, quod ex rebus naturalibus nõ cognoscitur aliquid ratione demonstrante non naturale, sed ratione persuadẽte potest cognosci aliquid supra naturam, quia eorum quæ supra naturam sunt, ea quæ sunt in natura, aliquam similitudinem repræsentant: sicut vnio animæ & corporis repræsentat animæ vnionem ad Deum per gloriam fruitionis, vt Magister dicit, & simili modo exempla quæ Apostolus & Gregorius inducunt, fidei resurrectionis persuasiuè adminiculantur.

Ad tertium dicendum, quod illa ratio procedit de operatione illa, quæ terminatur ad illud, quod non est per naturam, sed naturæ cõtrarium, hoc autem non est in resurrectione, & ideo non est ad propositum.

Ad quartum dicendum, quod tota operatio naturæ est sub operatione diuina, sicut operatio inferioris artis sub operatione superioris. Vnde sicut omnis operatio inferioris artis expectat aliquem finem ad quem non peruenitur nisi operatione artis superioris inducentis formam vel vtentes artificio facto, ita ad vltimum finem ad quem tota expectatio naturæ intendit non potest peruenire operę naturæ, & propter hoc consequutio eius non est naturalis.

Ad quintum dicendum, quod quamuis non possit esse motus naturalis, qui terminatur ad quietem violentam, tamen potest esse motus non naturalis, qui terminatur ad quietem naturalem, vt ex dictis patet.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA SEXTA,
De causa resurrectionis, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de causa nostræ resurrectionis.

Circa quod tria quæruntur.

Primò, vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.
Secundò, vtrum vox tubæ.
Tertiò, vtrum angeli.

ARTICVLVS I.
Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis.

Thom. 4. dist. 43. q. 1. ar. 2. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christi resurrectio non sit causa nostræ resurrectionis. Posita enim causa, ponitur effectus, sed posita resurrectione Christi, non est sequuta statim resurrectio aliorum mortuorum, ergo resurrectio eius non est causa nostræ resurrectionis.

Præterea, Effectus non potest esse nisi causa præcesserit, sed resurrectio mortuorum esset, etiam si Christus non resurrexisset, erat enim alius modus possibilis Deo, vt hominem liberaret, ergo resurrectio Christi non est causa nostræ resurrectionis.

Præterea, Idem est factiuum vnius in tota specie vna, sed resurrectio erit omnibus hominibus communis, cùm ergo resurrectio Christi non sit causa suiipsius, non erit causa aliorũ resurrectionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prætereà. In effectu relinquitur aliquid de similitudine causæ, sed resurrectio ad minus quorundam, scilicet, malorum, non habet aliquid simile resurrectioni Christi, ergo resurrectionis illorũ non erit causa resurrectio Christi.

SED CONTRA, Illud quod est primum in quolibet genere, est causa eorum quæ sunt post, vt patet in 2. Metaph. sed Christus ratione suæ resurrectionis corporalis dicitur primitiæ dormientium 1. Cor. 15. & primogenitus mortuorum, Apoc. 1. ergo sua resurrectio est causa resurrectionis aliorum.

Prætereà. Resurrectio Christi magis cõuenit cum nostra resurrectione corporali quã cũ resurrectione spirituali, quæ est per iustificationem, sed resurrectio Christi est causa iustificationis nostræ, vt patet Rom. 4. Resurrexit propter iustificationẽ nostrã, ergo resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis corporalis.

CONCLVSIO.

Sicut Christus est mediator Dei & hominũ, ita dedit vt morte sua nostram aboleret, & sua resurrectione nos æterna resurrectione donaret.

RESPONDEO dicendum, quod Christus ratione humanæ naturæ dicitur Dei & hominũ mediator, vnde diuina dona à Deo in homines mediante Christi humanitate prouenirũt. Sicut autem à morte spirituali liberari non possumus, nisi per donũ gratiæ diuinitus datum, ita nec à morte corporali nisi per resurrectionem diuina virtute factam: & ideò sic Christus secundum humanã naturam primitias gratiæ suscepit diuinitus, & eius gratia est causa nostræ gratiæ, quia de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiã pro gratia: Ioan. 1. ita in Christo inchoata est resurrectio, & sua resurrectio causa est nostræ resurrectionis, vt sic Christus, inquãtum est Deus, sit prima causa nostræ resurrectionis quasi æquiuoca, sed inquantum est Deus & homo, resurgens est causa proxima & quasi vniuoca nostræ resurrectionis. Causa autem vniuoca agens, producit effectum in similitudine formæ suæ: vnde non solum est causa efficiens, sed exemplaris respectu ipsius effectus; quandoq; enim ipsa forma, per quam attenditur similitudo agentis ad effectum, est directè principium actionis, quo producitur ille effectus, sicut calor in igne calefaciente, quandoq; autem illius actionis, qua producitur effectus: non est principium primò per se ipsa forma, secundum quam attenditur similitudo, sed principia illius formæ: sicut si homo albus generet hominem album, ipsa albedo generantis non est principium actiuæ generationis, & tamen albedo generantis dicitur causa albedinis generatæ, quia principia albedinis in generante sunt principia generationis factientia albedinem in generato: & per hunc modum resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis: qui illud idem quod fecit resurrectionem Christi, quæ est causa efficiens vniuoca nostræ resurrectionis ad nostram resurrectionem agit, scilicet, virtus diuinitatis ipsius Christi, quæ sibi & patri cõmunis est. Vnde dicitur Rom. 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificauit mortalia corpora nostra: sed ipsa resurrectio Christi virtute diuinitatis adiunctæ est causa, quasi instrumentalis, resurrectionis nostræ. Operationes enim diuinę agebantur mediante carnæ Christi, quasi quodã organo, sicut ponit exemplum Damasc. in tertio libro de Tactu corporali, quo mundauit leprosum: Matthæi octauo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd causa sufficiens statim producit effectum suum, ad quem immediatè ordinatur, non autem effectum ad quem ordinatur mediante alio quantumcunq; sit sufficiens, sicut calor quantumcunq; sit intensus, non statim in primo instanti causat calorem, sed statim incipit mouere ad calorem, quia calor est effectus eius mediante motu: resurrectio autem Christi dicitur causa nostræ resurrectionis, non quia agat resurrectionem nostram, sed mediante principio suo, scilicet, diuina virtute, quæ nostram resurrectionem facit ad similitudinem resurrectionis Christi. Virtus autem diuina operatur mediãte voluntate quæ est propinquissima effectui: vnde nõ oportet quod statim resurrectione Christi facta, nostra resurrectio fit sequuta, sed tunc sequatur quando voluntas Dei ordinauit.

Ad secundum dicendum, quod virtus diuina non alligatur aliquibus causis secundis, quin effectus illarum possit immediatè vel aliis causis mediantibus producere sicut posset generationem corporum inferiorum causare, etiam motu cœli non existente, & tamen secundum ordinem, quem rebus instituit, motus cœli est causa generationis inferiorum corporum. Similiter etiam secundum ordinem, quem rebus humanis diuina prouidentia præfixit, resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Potuit tamen aliam modum præfigere, & tunc esset alia causa nostræ resurrectionis, qualem Deus ordinaret.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit quando omnia quæ sunt in vna specie, habent eundem ordinem ad causam primam illius effectus, qui est inducendus in totam illam speciem. Sic autem non est in proposito, quia humanitas Christi propinquior est diuinitati, cuius virtus est prima causa generationis, quàm humanitas aliorum. Vnde resurrectio Christi causatur à diuinitate immediatè, sed resurrectio aliorum mediante Christo homine resurgente.

Ad quartum dicendum, quod resurrectio omniũ hominum habebit aliquid similitudinis de resurrectione Christi, quod, scilicet, pertinet ad vitam naturę, secundum quod omnes Christo fuerunt conformes: & ideò omnes resurgent in vitam immortalem, sed in sanctis qui fuerunt Christo conformes per gratiam erit conformitas quantum ad ea, quæ sunt gloriæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod vox tubæ non sit causa nostræ resurrectionis. Dicit enim Dama. Crede resurrectionem futurum diuina volũtate, diuina virtute & nutu, ergo cùm hoc sit sufficiens causa resurrectionis nostræ, non oportet ponere causam eius vocem tubæ.

Prætereà, Frustra vox emittitur ad eum, qui audire non potest, sed mortui non habebunt auditum, ergo nõ est conueniens quod vox aliqua formetur ad eos resuscitandum.

Prætereà. Si vox aliqua sit causa resurrectionis, hoc non erit nisi sit per virtutem voci diuinitus datam, vnde super illud Psal. Dabit voci suæ vocem virtutis, dicit Glos. Resuscitandi corpora: sed ex quo potentia data est alicui, quamuis miraculosè detur, tamẽ actus qui sequitur est naturalis, sicut patet in cæco nato miraculosè illuminato, qui postea naturaliter videt, ergo si vox illa esset causa resurrectionis, resurrectio esset naturalis, quod falsum esset.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Thess. 4. Ipse Dominus in tuba Dei descendit de cœlo, & mortui qui in Christo sunt resurgent.

Prætereà, Io. 5. dicitur, quod qui in monumentis sunt, audient vocẽ filij Dei, & qui audierint viuent: hæc autem vox dicitur tuba vt in litera patet, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Cùm Christus resurgens sit causa vniuoca nostræ resurrectionis, sic vt nostræ resurrectionem operetur, tuba, hoc est sua voce imperauit, dormientes excitabit.

RESPONDEO dicendum, quòd causam & effectum oportet aliquo modo conuenire, quia mouens & motum, faciens & factum sunt simul, vt patet in 8. Physic. Christus autem resurgens est causa vniuoca nostræ resurrectionis, vnde oportet quod in resurrectione corporum communi aliquo signo corporali dato, Christus resurgens operetur, quod quidem signum, vt quidam dicunt, erit in literam vox Christi resurrectionẽ imperantis, sicut imperauit mari, & cessauit tempestas, Mat. 8. Quidam verò dicunt quòd hoc signũ nihil aliud erit, quàm ipsa repræsentatio euidens filij Dei in mundo, de qua dicitur Mat. 24. Sicut fulgur venit ab Oriente, & apparet in Occidente, sic erit aduentus filij hominis, & innituntur authoritati Gregorij dicentis, quod tubam sonare, nihil aliud est quàm vt mundo iudicem filium demonstrare. Et secundò hoc ipsa apparitio filij Dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediet tota natura ad corporum humanorũ reparationem sicut imperanti: vnde in iussu venire dicitur 1. Thess. 4. & sic eius apparitio inquantum habet vim cuiusdã imperij, vox eius dicitur, & hæc vox quæcunq; sit quandoq; dicitur clamor, quasi præconis ad iudicium citantis. Quandoq; autẽ dicitur sonus tubæ, vel propter euidentiã vt in litera dicitur, vel propter conuenientiam ad vsum tubæ quæ erat in veteri Testamento. Tuba enim congregabantur ad concilium, commouebantur ad prælium: & vocabantur ad festum, resurgentes autem congregabuntur ad consilium iudicij, ad prælium quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos, & ad festum æternæ solennitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dama. in herbis illis circa materialẽ causam resurrectionis tria tetigit, scilicet, voluntatem diuinam, qua imperat, virtutem quæ exequitur, & facilitatem exequendi in hoc quod nutum adiuxit ad similitudinem eorum, quę in nobis sunt. Illud enim valdè facile est nobis facere, quod ad documentum nostrum fit, sed multò apparet maior facilitas, si ante verbum prolatum ad primum signum voluntatis, quod nutus dicitur, exequutio nostræ voluntatis per ministros fiat, & talis nutus est quædam causa prædictæ executionis, inquantum per ipsum inducuntur alij ad nostram voluntatem explendam. Nutus autem diuinus, quo fiet resurrectio, nihil aliud est quàm signum ab ipso datum, cui tota natura obediet, vt ex dictis patet.

Ad secundum dicendum, quod sicut formæ sacramentorum habent virtutem sanctificandi, non ex hoc quod audiuntur, sed ex hoc quod feruntur: ita vox quicquid sit habebit efficaciam instrumentalem ad resuscitandum, non ex hoc quod sentitur, sed ex hoc quod profertur, sicut etiam vox ex ipsa impulsione aëris excitat dormientem soluendo organum non ex hoc quod cognoscatur, quia iudicium de voce veniente ad aures sequitur excitationem, & non est causa eius.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procederet, si virtus illi voci data esset ens per fectum in natura, quia tunc quod ex ea procederet, virtutem tam naturalem factam principium haberet: non est autem talis virtus illa, sed qualis supra dicta est esse in formis sacramentorum.

ARTICVLVS III.

Virtus ad resurrectionem angeli operentur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod nullo modo ad resurrectionem angeli operentur. Quia maioris virtutis est ostensiua resurrectio mortuorum, quàm generatio hominum, Sed quando generantur homines, anima non infunditur corpori mediantibus angelis, ergo nec resurrectio, quæ est iterata coniunctio animæ & corporis, fiet ministerio angelorum.

Prætereà

Prætereà. Si ad aliquos Angelos hoc ministerium pertineat, maximè videtur pertinere ad virtutes, quarum est miracula facere, sed eis non ascribitur, sed Archangelis, vt patet in litera, ergo non fiet ministerio Angelorum.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Thes. 4. quod Dominus in voce Archangeli descendet de cœlo, & mortui resurgent, ergo resurrectio mortuorum ministerio angelico complebitur.

CONCLVSIO.

In resurrectione vtetur Deus ministerio Angelorum, in his quæ corporaliter fieri debent, quantum verò ad id, quod Deus de integro animam corpori vniet, non vtetur opera Angelorum.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut Aug. dicit in 3. de Trinit. quòd sicut corpora grossiora & infirmiora per subtiliora & potentiora ordine quodam reguntur, ita omninò corpora reguntur à Deo per spiritũ vitę rationalem, & hoc etiã Greg. 4. Dial. tangit. Vnde in omnibus quę corporaliter à Deo fiunt, vtitur Deus ministerio Angelorum, in resurrectione autẽ est aliquid ad transmutationem corporũ pertinens, scilicet, collectio cinerũ & eorum præparatio ad reparationem humani corporis, vnde quantum ad hoc in resurrectione vtetur Deus ministerio Angelorũ, sed anima sicut immediatè à Deo creata est, ita immediatè à Deo corpori iteratò vnietur sine aliqua operatione Angelorum. Similiter etiam gloriam corporis ipse faciet non ministerio Angelorum, sicut & animam immediatè glorificat, & illud Angelorum ministeriũ dicitur vox secundum vnam expositionem quæ tangitur in litera.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd patet solutio ex dictis.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ministeriũ istud erit principaliter vnius Archangeli, scilicet, Michaëlis, qui est Princeps Ecclesiæ, sicut fuit synagogæ, sicut dicitur Dani. 10. qui tamen agit influentia virtutum & aliorum superiorum ordinum, vnde quod ipse facit, superiores ordines quodammodo faciunt. Similiter inferiores Angeli cooperabũtur ei circa resurrectionem singulorum, quorũ custodiæ deputati fuerunt, & sic vox illa potest dici, vnius vel plurium Angelorum.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMASEPTIMA,
De tempore & modo resurrectionis, in quatuor articulos diuisa.

EINDE considerandum est de tempore & modo resurrectionis.

D Circa quod quæruntur quatuor.

Primò, vtrum tempus resurrectionis differatur vsque ad finem mundi.

Secundò, vtrum tempus illud sit occultum.

Tertiò, vtrum resurrectio fiet in noctis tempore.

Quartò, vtrum fiet subitò.

ARTICVLVS I.

Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finẽ mundi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod tempus resurrectionis non oporteat differri vsque ad finem mundi, vt omnes simul resurgant: maior est enim conuenientia capitis ad membra, quàm membrorũ adinuicem, sicut caput ad effectus, quàm effectuum ad inuicem, sed Christus qui est caput nostrum, non distulit resurrectionem suam vsque ad finem mundi, vt simul cum omnibus resurgeret, ergo non oportet quòd priorum sanctorum resurrectio vsque ad finem mundi differatur, vt simul cum omnibus resurgant.

Prætereà. Resurrectio capitis est causa resurrectionis membrorum, sed resurrectio quorundam membrorum nobilium propter vicinitatem ad caput, non est dilata vsque ad finem mundi, sed statim resurrectionem Christi sequuta est, sicut piè creditur de beata Virgine & Ioanne Euangelista, ergo & aliorum resurrectio tantò propinquior erit resurrectioni Christi, quantò per gratiam & meritum magis ei fuerunt conformes.

Prætereà. Status nouæ Testamẽti est perfectior & expressius portat imaginem Christi, quàm status veteris Testamẽti, sed quidam Patres veteris Testamenti Christo resurgente, resurrexerunt, sicut dicitur Matth. 27. Quia multa corpora sanctorum, qui dormierãt, resurrexerunt, ergo videtur quod nec sanctorum nouæ Testamenti resurrectio differri debeat vsque ad finem mundi, vt fiat omnium simul.

Prætereà. Post finem mundi non erit aliquis annorũ numerus, sed post resurrectionem mortuorum adhuc computãtur multi anni vsque ad resurrectionem aliorum, vt patet Apocalyp. 20. dicitur enim ibi: Vidi animas decollatorum propter testimonium Iesu & propter verbũ Dei. Et infrà: Et vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec consummarentur mille anni, ergo resurrectio omnium non differtur vsque ad finem mundi, vt sit simul.

SED CONTRA est quod Iob 9. dicitur, Homo cùm dormierit, non resurget donec atteratur cœlũ, nec euigelabit vt cõsurgat à somno suo, & loquitur de somno mortis, ergo vsq; ad finẽ mundi quando cœlum atteretur, resurrectio hominum differetur.

Prætereà. Hebr. 11. dicitur, Homines Dei testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, id est, plenam animæ & corporis beatitudinem, Deo aliquid aliud pro nobis prouidente, ne sine nobis consummarentur, id est, perficerentur. Glos. vt in communi gaudio omnium magis fieret gaudium singulorum, sed non erit antè resurrectio, quàm corporũ glorificatio, quia reformabit corpus humilitatis nostrę configuratũ corpori claritatis suæ. Philip. 3. & resurrectionis filij erunt sicut Angeli in cœlo, vt patet Mat. 22. ergo resurrectio differetur vsque ad finem mundi, in quo omnes simul resurgent.

CONCLVSIO.

Cùm tota materia humanorum corporum subiaceat motui cœlestium corporum, conuenienter humanorum corporum resurrectio vsque ad finem mundi differtur, in quo motus cœli quiescet.

RESPONDEO dicendũ, quòd sicut Aug. dicit in 3. de Trin. Diuina prouidentia statuit, vt corpora grossiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine regantur, & ideò tota materia corporum inferiorum subiacet variationi secũdum modum cœlestium corporũ, vnde esset contra ordinem, quem diuina prouidentia statuit rebus, si materia inferiorum corporum ad statum incorruptionis produceretur, manente motu superiorum corporum. Quia secundum positionem fidei erit in vitam immortalem conformiter Christo, quia resurgens à mortuis, iam nõ moritur, vt dicitur Rom. 6. Et ideò humanorum corporum resurrectio vsq; ad finem mundi differetur in quo motus cœli quiescet. Et propter hoc etiam quidam Philosophi, qui posuerunt motum cœli nunquam cessare, posuerunt reditum humanarum animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus, siue ponerent reditum animæ ad idem corpus in fine magni anni, vt Empedocles, siue ad aliud, vt Pytagoras posuit, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi, vt dicitur in 1. de Anima.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis caput magis conueniat cum membris conueniẽtia proportionis, quę exigitur ad hoc quod in membra fiat, quàm membra ad inuicem, tamen caput habet causalitatem quandam super membra, qua membra carent, & in hoc membra differunt à capite & conueniunt adinuicem. Vnde resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, ex cuius fide spes nobis de nostra resurrectione coniungit, non autem resurrectio alicuius membri Christi est causa cæterorũ membrorum. & ideò Christi resurrectio debuit præcedere resurrectionem aliorum, qui omnes simul resurgere debuerunt in consummatione sæculorum.

Ad secundum dicendum, quod quamuis inter membra sint quædam aliis digniora & magis capiti conformia, non tamen pertingunt ad rationem capitis, vt sint causa aliorum, & ideò ex conformitate ad Christum, non debetur eis quòd eorum resurrectio præcedat resurrectionem aliorum, quasi exemplar exemplatum, sicut dictum est de resurrectione Christi, sed quod aliquibus sit hoc concessum, quòd eorum resurrectio non sit vsque ad communem resurrectionem dilata, est ex speciali gratiæ priuilegio, non ex debito conformitatis ad Christum.

Ad tertium dicendum, quòd de illa resurrectione sanctorũ cum Christo, videtur dubitare Hiero. in serm. de Assumptione, Vtrum si peracto resurrectionis testimonio, iterum mortui sint, vt sic eorum fuerit magis resuscitatio quærendi, sicut Lazari, quàm vera resurrectio, qualis erit in fine mundi, an ad immortalem vitam verè resurrexerint, vt sempei in corpore victuri in cœlũ cum Christo ascendentes corporaliter, vt Gloss. dicit Mat. 27. & hoc videtur probabilius, quia ad hoc quod verum testimonium de vera resurrectione Christi proferrent, congruũ fuit, vt verè resurgerent, sicut Hiero. alibi dicit: Nec eorum resurrectio propter ipsos accelerata est, sed propter resurrectionem Christi testificandam, quod quidem testimonium erat ad fundandam fidem noui testamenti. Vnde decentius factum est per Patres veteris testamenti, quàm per eos qui iam nouo testamento fundato decesserunt. Tamen sciendum est quod & si de resurrectione eorum in Euangelio mentio fiat ante resurrectionem Christi: tamẽ vt per testimonium patet, intelligendum est per anticipationem esse dictum, quod frequenter historiographis accidit. Nulli enim vera resurrectione ante Christum resurrexerunt, eò quòd ipse est primitię dormientium, vt dicitur 1. Cor. 15. Quamuis fuerint aliqui resuscitati ante Christi resurrectionem, vt de Lazaro patet.

Ad quartum dicendum, quòd occasione illorum verborum, vt Augustinus narrat 12. de Ciuitate Dei, quidam hæretici posuerunt primam resurrectionem futuram esse mortuorum, vt cum Christo mille annis in terra regnent, vnde vocati sunt Chiliastæ, quasi millenarij, & ideò Augustin. ibidem dicit, verba illa aliter intelligẽda esse, scilicet, de resurrectione spirituali, per quam homines à peccatis dono gratiæ resurgunt. Secunda autem resurrectio corporum est. Regnum autem Christi dicitur Ecclesia, in qua cum Christo non solùm martyres, sed etiam alij electi regnant, vt à parte totum Intelligatur, vel regnant cum Christo in gloria quantũ ad omnes, & sit specialiter mentio de martyribus, quia ipsi præcipuè regnant mortui, qui vsq; ad mortem pro veritate certauerunt, millenarius autem annorum non significat aliquem certum numerum, sed designat totum tempus quod nunc agitur, in quo nunc sancti cum Christo regnãt, quia numerus millenarius designat vniuersitatem magis quàm centenarius, eò quòd centenarius est quadratum denarij, sed millenarius est numerus solidus ex duplici ductu denarij in seipsum surgens, quia decies decem centum sunt, & centũ decies

Universidad de Deusto
Biblioteca

mille sunt: & similiter in Psalmo dicitur, Verbi quod mandauit in mille generationes, id est, in omnes.

ARTICVLVS II.

Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod tempus illud non sit occultum. Quia cuius principiū est determinatū & scitum, & finis potest determinatè sciri, eò quòd omnia mensurantur quadā periodo, vt dicitur 2. de Generatione, sed principium mundi determinatè scitur, ergo & finis ipsius potest determinatè sciri, tunc autē erit tempus resurrectionis & iudicij, ergo tempus illud non est occultum.

Præterea, Apocalyp. 12. dicitur, quòd mulier per quam Ecclesia significatur, habet locum paratum à Deo: in quo pascatur diebus mille ducentis sexaginta. Dan. etiam 12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni significari videntur, secundum illud Ezech. 4. Diem pro anno: diem, inquam pro anno dedi tibi, ergo ex S. Scriptura potest sciri determinatè finis mundi & resurrectionis tempus.

Præterea, Status noui Testamēti præfiguratus fuit in veteri Testamento, sed scimus determinatè tempus in quo vetus Testamentum statum habuit: ergo & potest sciri tempus determinatè, in quo nouum testamentum statum habebit, sed nouum Testamentū habebit statum in fine mundi, vnde dicitur Matth. vlt. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi, ergo potest sciri determinatè finis mundi & resurrectionis tempus.

SED CONTRA, Illud quod est ignoratum ab Angelis etiam hominibus multò magis erit occultum, quia ea quæ homines naturali ratione perringere possunt, multò limpidius & certius Angeli naturali cognitione cognoscunt. Similiter etiam reuelationes hominibus non fiunt nisi mediantibus Angelis, vt patet per Dionys. 2. cap. Eccl. Hiera. sed Angeli nesciunt tempus determinatè, vt patet Matth. 24. De die illa & hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, ergo illud est hominibus occultum.

Præterea, Apostoli fuerunt magis conscij secretorum Dei, quàm alij sequentes, quia vt dicitur Rom. 8. Ipsi primitias spiritus habuerunt. Glosa: tempore prius, & cæteris abundantius, sed eis de hoc ipso quærentibus dictum est Act. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ posuit Pater in potestate sua, ergo multò magis est aliis occultum.

CONCLVSIO.

Tempus futuræ resurrectionis nec ratione naturali, nec reuelatione diuina numerari, cognosci ve potest.

RESPONDEO dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. 83. Quæst. quod ætas vltima humani generis, quæ incipit ab Aduētu Domini vsque ad finem seculi, quibus generationibus cōputetur, incertum est, sicut etiam senectus, quæ est vltima ætas hominis, nō determinatum habet tempus secundum mensuram aliarum, cùm quandoque sola tantū teneat temporis quantum omnes aliæ ætates. Huius autem ratio est, quia determinatus numerus futuri temporis sciri non potest, nisi vel per reuelationem, vel per naturalem rationem, tempus autem quod erit vsque ad resurrectionem, enumerari non potest naturali ratione, quia simul erit resurrectio & finis motus cœli, vt dictum est. Ex motu autem accipitur numerus omnium, quæ determinato tempore per naturalem rationem futura præuidentur, ex motu autem cœli non potest cognosci finis eius, quia cùm sit circularis, ex hoc ipso habet quod secundum naturam suam possit in perpetuū durare. Vnde naturali ratione tempus, quod erit vsque ad resurrectionem, numerari non potest. Similiter per reuelationem haberi non potest, ideò vt omnes sint soliciti & parati ad Christo occurrendū, & propter hoc etiam Apostolis de hoc quærentibus respondit Act. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in potestate sua, in quo, vt Aug. dicit 18. de Ciuit. Dei, omnium de hac re calculantium digitos resoluit, & quiescere iubet. Quod enim Apostolis quærentibus noluit indicare, nec aliis reuelabit, vnde omnes illi qui tempus prædictum numerare voluerūt, hactenus falsò loqui sunt inuenti: Quidam enim, vt Aug. dicit ibidem, dixerunt, ab Ascensione Domini vsque ad vltimum eius Aduentū quadringentos annos posse compleri, alij quingentos, alij mille, quorum falsitas patet & patebit, similiter eorum qui adhuc computare non cessant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd eorum quorum finis cognoscitur principio noto, oportet mensuram esse nobis cognitam, & ideò cognito principio alicuius rei, cuius duratio mensuratur motu cœli, possumus cognoscere eius finem, eò quòd motus cœli est nobis notus, sed mensura durationis motus cœli est sola diuina dispositio, quæ est nobis occulta, & ideò quantumcunque sciamus principium, finem fire non possumus.

Ad secundum dicendum, quod per mille ducentos saxaginta dies, de quibus fit mentio in Apocalyp. 12. significatur omne tempus in quo Ecclesia durat, & non determinatus aliquis numerus annorum, & hoc ideò quia prædicatio Christi, super quam fundatur Ecclesia, durauit tribus annis cum dimidio, quod tempus ferè continet æqualem numerum dierū numero prædicto. Et similiter etiam numerus eorum, qui in Daniele ponuntur, non est referendus ad numerū aliquem apnorū, qui sunt vsque ad finē mundi vel vsque ad prædicationem Antichristi, sed debet referri ad tempus quo prædicabit, & quo persequutio eius durabit.

Ad tertium dicendum, quod quamuis status noui Testamenti in generali sit præfiguratus per statum veteris Testamenti, non tamen oportet, quod singula respondeant singulis, præcipuè cùm in Christo omnes figuræ veteris Testamenti fuerunt completæ. Et ideò Augustin. 18. de Ciuit. Dei, respondet quibusdam, qui volebāt accipere numerum persecutionum, quas Ecclesia passa est secūdum numerum plagarū Ægypti dicens: Ego per illas res gestas in Ægypto istas persecutiones propheticè significatas esse non arbitror, quamuis ab eis, qui hoc putant exquisitè & ingeniosè illa singula his singulis comparata videantur, non prophetico spiritu, sed conjectura mentis humanæ, quæ aliquando ad aliquod verum peruenit, aliquando fallitur: & similiter videtur esse de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.

ARTICVLVS III.

Vtrum resurrectio futura sit in noctis tempore.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non erit in noctis tempore. Quia resurrectio non erit donec auferatur cœlum: vt dicitur Ioan. 14. Sed cessante motu cœli, quod dicitur eius attritio, non erit tempus, nec nox, nec dies, ergo resurrectio non erit in nocte.

Præterea, Finis vniuscuiusque rei debet esse perfectissimus, sed tunc erit finis perfectissimus temporis: vnde in Apocalyp. dicitur quod tempus amplius non erit, ergo tunc debet esse tempus in sua optima dispositione, & ita debet esse dies.

Præterea, Qualitas temporis debet respondere his quæ geruntur in tempore, vnde Ioan. 3. fit mentio de nocte, quādo Iudas exiuit à consortio lucis: sed tunc erit perfecta manifestatio omnium, quæ nunc latent, quia cùm venerit Dominus, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, vt dicitur primæ Cor. 4. ergo debet esse in die.

SED CONTRA, Resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, sed resurrectio Christi fuit in nocte, vt Greg. dicit in Homil. Paschali, ergo & nostra resurrectio erit tempore nocturno.

Præterea, Aductus Domini cōparatur aduentui furis in domū, vt patet Luc. 12. Sed fur in tempore noctis in domū venit, ergo & Dominus tempore nocturno veniet, sed veniente ipso fiet resurrectio, vt dictum est, ergo fiet resurrectio in tempore nocturno.

CONCLVSIO.

Etsi tempus futuræ reuelationis determinatè præcognosci, numerari ve non possit, tamen probabiliter videtur, resurrectionem futuram in crepusculo vt ad idem punctum redeant Sol & Luna in quo creari cæperunt.

RESPONDEO dicendum, quod determinata hora temporis, qua fiet resurrectio, sciri pro certo non potest, vt in litera dicitur: tamen satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit in crepsculo Sole existente in Oriente, & Luna in Occidente, quia in tali dispositione Sol & luna creduntur esse creata, vt sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum: vnde de Christo dicitur, quod tali hora resurrexit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando resurrectio erit, non erit tempus, sed terminus temporis, quia in eodē instanti, in quo cessabit motus cœli, erit resurrectio mortuorum & erit situs syderum secundum dispositionem, qua se habent nunc in aliqua determinata hora, & secundum hoc dicitur resurrectio futura tali vel tali hora.

AD SECVNDVM dicendū, quod optima dispositio temporis dicitur esse in meridie propter illuminationem Solis, sed tunc ciuitas Dei non egebit neque Sole neque Luna, quia claritas Dei illuminabit eam, vt dicitur Apoc. vlt. & ideò quantūm ad hoc non refert vtrum in die vel in nocte resurrectio fiat.

AD TERTIVM dicendum, quod tempori illi congruit manifestatio quantō ad ea, quæ tunc geruntur, & occultatio quantum ad determinationem ipsius temporis, & ideò vtrumque congruè fieri potest, vt, scilicet, sit resurrectio in die vel in nocte.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum resurrectio futura sit subitò vel successiuè.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non fiet subitò, sed successiuè. Quia Ezech. 37 prænuntiatur vbi dicitur: Accesserunt ossa ad ossa & vidi, & ecce super ea nerui & carnes ascenderunt, & extensa est in eis curis desuper, & spiritum non habebant, ergo reparatio corporum præcedet tempore coniunctionem animarum, & sic resurrectio non erit subitò.

Præterea, Illud ad quod exiguntur plures actiones se consequentes, non potest subitò fieri, sed ad resurrectionem exiguntur plures actiones se cōsequentes, scilicet, collectio cinerum, reformatio corporis, & infusio animæ, ergo resurrectio non fit subitò.

Præterea, Omnis sonus tempore mensuratur, sed sonus tubæ erit causa resurrectionis, vt dictum est, ergo resurrectio fiet in tempore, & non subitò.

Præterea. Nullus localis motus potest esse subitò, vt dicitur in lib. de Sensu & sensato, sed ad resurrectionem exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum, ergo non fiet subitò.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 15. Omnes quidem resurgemus sed non omnes immutabimur, in momento & in ictu oculi, ergo resurrectio erit subitò.

Præterea,

Præterea Virtus infinita subitò operatur, sed sicut Dama. dicit. Credè resurrectionem futuram diuina virtute, de qua cōstat quod sit infinita, ergo resurrectio fit subitò.

CONCLVSIO.

Respectu eorum quæ agentur in resurrectione diuina virtute immediatè, resurrectio fiet subitò, ratione verò eorum quæ fient ministerio Angelorum, fiet successiuè.

RESPONDEO dicendū, quod in resurrectione aliqua fient ministerio angelorum, & aliqua virtute diuina immediatè, vt dictum est. Illud ergo quod fiet ministerio angelorum, nō erit in instanti, si instans dicatur indiuisibile temporis, erit tamen instans, si instās accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud autem quod fiet virtute diuina immediatè, fiet subitò, scilicet, in termino temporis, quoad angelorum opus complebitur, quia virtus superior inferiorem ad perfectionem adducit.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Ezechiel loquebatur populo rudi, vnde sicut & Moyses distinxit opera sex dierū per dies, vt rudis populus capere posset, quamuis omnia simul sint facta, secundum August. ita Ezechiel, diuersa, quæ in resurrectione futura sunt, expressit, quamuis omnia simul sint futura in instanti.

Ad secundum dicendum, quod quamuis illæ operationes sint se inuicem consequentes natura, tamen simul tempore sunt, vel quia sunt simul in eodem instanti, vel vna est in instanti, ad quod alia terminatur.

Ad tertium dicendum, quod idem videtur esse dicendum de sono illo & de formis sacramentorū, scilicet, quod in vltimo instanti sonus effectum suum habebit.

Ad quartum dicēdum, quòd congregatio cinerum, quæ sine motu locali esse non potest, fiet ministerio angelorum, & ideò erit in tempore, scilicet, imperceptibili propter facultatem operandi, quæ competit angelis.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA OCTAVA

de termino resurrectionis in tres articulos diuisa.

EINDE, considerandum est de termino à quo resurrectionis.

D Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum mors sit terminus à quo resurrectionis in omnibus.

Secundò, vtrum cineres vel puluercs.

Tertiò, vtrum illi puluercs habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICLVS I.

Vtrum mors erit terminus à quo resurrectionis in omnibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod mors non erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. Quia quidam nō morientur, sed immortalitate superuestiētur. Dicitur enim in Symbolo, quod ipse venturus est iudicare viuos & mortuos: hoc autem non potest intelligi quantum ad tempus iudicij, quia tunc erunt omnes viui, ergo oportet quod referatur hæc distinctio ad tempus præcedens, & ita non omnes ante iudicium morientur.

Præterea, Naturale & commune desiderium non potest esse vacuum & inane, quin in aliquibus expleatur, sed secundum Apostolum 2. Cor. 5. Hoc est commune desiderium quod nolumus spoliari, sed superuestiri, ergo aliqui erunt qui nunquam expoliabuntur corpore per mortem, sed superuestientur gloria resurrectionis.

Præterea, Augu. in Ench. dicit, quod quatuor vltimæ petitiones Dominicæ orationes ad præsentem vitam pertinent, quarum vna est, Dimitte nobis debita nostra, ergo Ecclesia petit in hac vita sibi omnia debita relaxari, sed Ecclesiæ oratio nō potest esse cassa quin exaudiatur, Ioan. 8. Quicquid petieritis Patrē in nomine meo, dabit vobis, ergo Ecclesia in aliquo huius vitæ tempore omniū debitorum remissionem consequetur, sed vnū de debitis pro quo peccato primi parētis astringimur est, quod nascimur in originali peccato, ergo aliquādo hoc Ecclesiæ Deus præstabit, quod homines sine originali peccato nascentur, sed mors est pœna originalis peccati, ergo aliqui homines erunt in fine mundi, qui non morientur, & sic idem quod prius.

Præterea, Via compendiosior est semper sapienti magis eligenda, sed compendiosior via est, quod homines qui inuenientur viui in impassibilitatem resurrectionis trāsferantur, quàm quod prius moriantur, & postea resurgant à morte in immortalitatem, ergo Deus qui est summè sapiens, hanc viam eliget in his, qui viui inuenientur, & sic idem quod prius.

SED CONTRA, 1. Cor. 15. Quod seminas non viuificatur nisi prius moriatur, & loquitur sub similitudine seminis de resurrectione corporum ergo corpora à morte resurgent.

Præterea, 1. Cor. 15. Sicut in Adā omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur, ergo in Adam omnes morientur, & sic resurrectio omnium erit à morte.

CONCLVSIO.

Quia omnes homines Dei sententia mortis adiudicati sunt, propter peccatum & Scriptura testatur omnium resurrectionem fore (quæ fieri non potest nisi prius omnes moriantur) & ordini naturæ conuenit, vt nihil in nouitatem vertatur, nisi per corruptionem: necessarium est fateri, omnes morituros, & à morte resurrecturos esse.

RESPONDEO dicendum, quòd super hac quæstione variè loquuntur sancti, vt infra patet, tamen secundū est hæc & communi or opinio, quod omnes morientur & à morte resurgent, & hoc propter tria. Primò quia magis concordat diuinæ iustitiæ, quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnauit, vt omnes qui per rectum naturæ ab eo originem ducerent, infectionem originalis peccati contraherent, & per consequens mortis debitores essent. Secundò, quia magis concordat diuinæ Scripturæ, quæ omnium futuram resurrectionem prædicit. Resurrectio autē propriè non est nisi eius quod cecidit & dissolutum est, vt Dama. dicit. Tertiò, quia magis concordat ordini naturæ, in quo inuenimus, quod in quod corruptum & vitiatum est, in suam nouitatem non reducitur, nisi corruptione mediante, sicut acetum non fit vinum, nisi acto corrupto. & in humorem vitis transeunte, vnde cum natura humana in defectum moriendi deuenerit, non erit reditus ad immortalitatem, nisi mediante morte. Conuenit etiam ordini naturæ propter aliam rationem, quia vt in 8. Physicorum dicitur. Vt vita quędam natura existentibus est motus cœli, sic etiam motus cordis totius corporis vita quædam est. Vnde sicut cessante motu cordis, omnia membra mortificātur, ita cessante motu cœli, non potest aliquid viuū remanere illa vita, quæ ex influētia illius motus conseruabatur, talis autem vita est, qua nūc degimus. Vnde oportet quod ex hac vita discedant qui post motum cœli quiescentē victuri sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd distinctio illa mortuorum & viuorum non est referenda ad ipsum iudicij tempus, neque ad totum tempus præteritorum, quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerunt viui & aliquo tēpore mortui: sed ad illud tempus determinatum, quod immediatè iudicium præceder, quando scilicet, iudicij sig na incipient apparere.

Ad secundum dicendū, quòd perfectum desiderium sanctorum non potest esse vanum, sed nihil prohibet, desiderium conditionatum eorum vanum esse, & tale desiderium est quo nolumus expoliari, sed superuestiri, si possibile sit, & hoc desiderium à quibusdam velleitas dicitur.

Ad tertium dicendum, quod hoc est erroneum dicere, quod aliquis sine peccato originali concipiatur præter Christum, quia illi qui sine peccato originali cōciperentur, nō indigerent redemptione, quæ facta est per Christum, & sic Christus non esset redemptor omnium: nec potest dici quòd hac redemptione non indigerent, quia præfatum fuit eis vt sine peccato conciperentur, quia illa gratia facta est patribus, vt in eis vitium naturæ sanaretur, quo manente sine originali generate nō possent, vel ipsi naturæ, quo sanatio est. Oportet autem ponere quod quilibet personaliter redemptione Christi indigeat, non solum ratione naturæ. Liberari autē à malo, vel à debito absolui non potest, nisi qui debitum incurrit vel in malum defectus fuit: & ideo non possent omnes fructus Dominicæ orationis in seipsis percipere, nisi omnes debitores nascerentur & malo subiecti. Vnde misso debitorum, vel liberatio à malo non potest intelligi quod aliquis sine debito vel immunis à malo nascatur, sed quia cum debito natus postea per gratiam Christi liberatur. Nec etiam sequitur, si potest sine errore poni, quod aliqui non moriantur, quamuis non sine originali nascantur, licet mors sit pœna peccati originalis, quia Deus potest ex misericordia relaxare alicui pœnā, ad quam obligatur ex culpa præterita, sicut adultam sine pœna dimisit, Ioannis 8. Et similiter potest à morte liberare, qui reatum mortis contraxerunt, cum originali nascendo, & sic consequitur, si non morientur, ergo nascuntur sine originali peccato.

Ad quartum dicendum, quòd non semper via cōpendiosior est magis eligenda, sed solum quando est magis vel equaliter accommoda ad finem consequendū. & sic non est hoc, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum resurrectio omnium erit à cineribus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod nō omnis resurrectio erit à cineribus. Resurrectio enim Christi est exemplar nostræ resurrectionis, sed resurrectio eius non fuit a cineribus, quia caro eius non vidit corruptionem, vt dicitur in Psal. & Act. 2. ergo resurrectio omnium non erit ex cineribus.

Præterea, Corpus hominis non semper comburitur, sed in cineres non potest aliquid resolui, nisi per combustionem, ergo nō omnes à cineribus resurgent.

Præterea: Corpus hominis mortui non statim in cinerem redigitur, sed quidam statim post mortem resurgent, vt in litera dicitur, scilicet, illi qui viui inuenientur, ergo non omnes resurgent à cineribus.

Præterea, Termino à quo respondet terminus ad quem, sed terminus ad quē resurrectionis non est idem in bonis & malis. 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur: ergo non est idem terminus à quo, & sic mali resurgent à cineribus, boni autem à cineribus non resurgent.

SED CONTRA, est quod dicit Haymo. Omnes in originali peccato natos tenet hæc sententia, Terra es, & in terram ibis, sed omnes qui in communi resurrectione resurgent, fuerunt nati in peccato originali, vel natiuitate ex vtero vel natiuitate in vtero, ergo omnes à cineribus resurgent.

Præterea, Multa sunt in corpore humano quę nō sunt de veritate humanæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

humanæ naturæ, sed omnia illa auferentur, ergo oportet omnia corpora in cinerem resolui.

CONCLVSIO.

Et autoritate Scripturæ & ordine naturæ necessario asseritur, resurrectionem omnium fore à cineribus.

RESPONDEO dicendum, quod eisdem rationibus, quibus ostensum est, omnes à morte resurgere, est etiam ostendendum, quod omnes resurgent à cineribus in communi resurrectione, nisi aliquibus ex speciali priuilegio gratiæ sit indultum contrarium, sicut & resurrectionis acceleratio. Scriptura autem sacra sicut & resurrectionem prænuntiat, ita & corporum reformationem. Philp. 3. & ideo oportet quod sicut omnes moriuntur ad hoc, quod omnes verè resurgere possint, ita omnium corpora dissoluentur ad hoc, quod omnium corpora reformari possint, sicut etiam in pœnam hominis mors à diuina iustitia est inflicta, ita & corporis resolutio, vt patet Gen. 3. Terra es, & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, vt non solum animæ & corporis coniunctio soluatur, sed etiam elemẽtorum commixtio: sicut etiam acetum non potest in vini qualitatem reduci, nisi prius facta resolutione in materiam præiacentem. Ipsa enim elementorum commixtio ex motu cœli causatur, & conseruatur, quo cessante, omnia mixta in plura elementa resoluentur.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, quo ad terminum ad quem, non autem quo ad terminum à quo.

Ad secundum dicendum, quòd cineres intelliguntur omnes reliquiæ, quæ remanent humano corpore resoluto, duplici ratione. Primò, quia communis mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere, & cineres reseruare. Vnde inoleuit modus loquendi, vt ea, in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicantur. Secundò, propter causam resolutionis, quæ est incendiũ fomitis, quo corpus humanum radicitus est infectum: vnde ad purgationẽ huiusmodi infectionis, oportet vsque ad prima componentia corpus humanum resolui, quod autem propter incendiũ resoluitur, dicitur in cineres resolui: & ideò ea, in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicuntur.

Ad tertium dicendum, quòd ille ignis, qui faciem mundi purgabit, potest statim corpora eorum qui viui inuenientur vsque ad cineres resoluere, sicut & alia mixta resoluet in materiã præiacẽtem.

Ad quartum dicendum, quod motus non accipit speciem à termino à quo, sed à termino ad quem, & ideo resurrectio sanctorũ quæ erit gloriosa, oportet quòd differat à resurrectione impiorum quæ non erit gloriosa penes terminum ad quem, non autem penes terminum à quo. Conuenit enim frequenter non esse eundem terminum ad quem, existente eodem termino à quo, sicut de nigredine potest aliquid moueri in albedinem, & in pallorem.

ARTICVLVS III.

Vtrum pulueres illi, ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquã habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis coniungetur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod pulueres illi, ex quibus corpus humanum reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis coniungetur. Si enim nullam inclinationem habent ad animam, eodem modo se habent ad illam animam, sicut alij pulueres, ergo non esset differentia, vtrum ex illis vel ex aliis pulueribus reficeretur corpus animæ coniungendum, quod falsum est.

Præterea, Maior est dependentia corporis ad animam, quàm animæ ad corpus, sed anima separata à corpore, adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus, vnde retardatur eius motus in Deũ propter appetitum corporis, vt dicit Hier. ergo multò fortius corpus separatum ab anima, adhuc habet naturalem inclinationem ad animam.

Præterea, Iob 10. dicitur. Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ suæ, & cum eo in puluere dormient, sed vitia non sunt nisi in anima, ergo adhuc in illis pulueribus remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animam.

SED CONTRA, Corpus humanũ potest resolui ad ipsa elementa, vel in carnes aliorum animalis conuerti, sed elementa sunt homogenea, & similiter caro leonis vel alterius animalis, cùm ergo in aliis partibus elementorum vel animalium non sit aliqua inclinatio naturalis ad illam animã, nec in illis partibus, in quas conuersum est corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animam.

Prima per auctoritatem Aug. patet in Enchi. Corpus humanum, in quacunque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcunque hominum seu animalium cibum cedat, carnemq; vertatur, illi animæ humanę in puncto temporis cedet quæ vt illud prius fieret, viueret & creseeret, animauit.

Præterea. Cuilibet inclinationi respondet aliquod agens naturale, aliàs natura deficeret in necessariis, sed nullo agente naturali, possunt predicti pulueres eidem animę iterato cõiungi, ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad prędictam coniunctionem.

CONCLVSIO.

Ex diuina prouidentia constitutum est, illos cineres de integro animæ coniungi in mortuorum resurrectione, & ita in illis cineribus nulla est inclinatio naturalis ad naturam.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam dicunt quòd corpus humanum nunquam resolutur vsque ad elementa, & ita in cineribus manet aliqua vis addita elementis, quę facit naturalem inclinationem ad eandem animam. Sed hæc positio contrariatur autoritati Aug. inductæ, & sensui, & rationi, quia omnia composita ex contrariis, possibile est in ea resolui, ex quibus componuntur. Et ideò alij dicunt quòd illæ partes elementorum, in quas humanum corpus resoluitur, retinent plus de luce, ex hoc quòd fuerunt animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habent quandam inclinationem ad animas. Sed hoc iterum frustum est, quia partes elemẽtorum sunt eiusdem naturæ, & æqualiter habent participationem lucis & obscuritatis. Et ideò aliter dicendum est, quòd in cineribus illis nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionem sed solum ex ordine diuinæ prouidentiæ, quo statuit illos cineres iterum animæ coniungi, & ex hoc prouenit quod illę partes elementorum iteratò coniungentur, & non aliæ.

Vnde patet solutio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd anima separata à corpore, manet in eadem natura, quam habebat, cùm corpori esset vnita, quod de corpore non contingit, & ideò non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd verbum illud Iob nõ est intelligendum, quod vitia actu maneant in pulueribus mortuorum, sed secũdum ordinem diuinæ iustitię quo sunt deputati cineres illi ad corporis reparationem, & quòd pro peccatis commissis cruciabuntur in æternum,

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA NONA, DE conditionibus resurgentium, & primò de eorum identitate, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER agendum est de conditionibus resurgentium. Vbi prima consideratio erit de his, quæ communiter ad bonos & malos pertinent. Secunda de his quæ tantùm ad bonos pertinent. Tertia, de his quæ spectant tantùm ad malos. Ad bonos autem & malos communiter tria pertinent, scilicet ipsorum identitas, integritas, & qualitas. Et primò videndum est de resurgentium identitate. Secundò, de corporum integritate. Tertiò, de ipsorum qualitate.

Circa primum quæruntur tria.

Primò, vtrum idem numero corpus resurget.

Secundò, vtrum idem numero homo,

Tertiò vtrum oporteat eosdem pulueres ad easdem partes, in quibus ante fuerant, reuerti,

ARTICVLVS I.

Vtrum in resurrectione anima idem corpus numero resumat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non idem corpus numero anima resumat in resurrectione. 1. Corint. 15. Non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granũ, sed Apostolus ibi comparat mortem seminationis, & resurrectionem pullulationi, ergo non idem corpus quod per mortem deponitur, in resurrectione resumitur.

Præterea, Cuilibet formæ aptatur materia secundum suam conditionem, & similiter cuilibet agenti instrumentum, sed corpus cõparatur ad animam, sicut materia ad formam, & sicut instrumentum ad agentem, cùm ergo anima in resurrectione non sit eiusdem conditionis, sicut modò est, quia vel transfertur totaliter in cœlestem vitam, cui inhęsit viuens in mundo, vel deprimitur in brutalem, si bruraliter in hoc mundo vixit, ergo videtur quòd non resumet idem corpus, sed vel cœleste vel brutale.

Præterea. Corpus humanum vsque ad elementa post mortem resoluitur, vt dictum est supra, sed illę partes elementorum, in quas corpus humanum resolutum est, nõ conueniunt cum humano corpore, quod in ea resolutum est, nisi in materia prima, quomodo quælibet aliæ partes elementorum cum prædicto corpore conueniunt. si autem ex aliis partibus elementorum corpus formaretur, non dicetur idem numero, ergo necsi ex illis partibus reparetur.

Præterea. Illud corpus non erit numero idem, cuius partes essentiales sunt aliæ numero: sed forma mixti, quæ est essentialis pars corporis humani, sicut forma eius, nõ poterit eadem numero resumi, ergo corpus non erit idẽ numero. Probatio mediæ, Illud enim quod cedit in non ens, non potest idem numero resumi, quod patet ex hoc quod non potest esse idem numero, cuius est esse diuersum, sed esse interruptum quod est actus entis, est diuersus, sicut & quilibet alius actus interruptus, sed forma mixtionis cedit penitus in non ens per mortem, cùm sit forma corporalis, & similiter qualitates contrariæ, ex quibus fit mixtio, ergo forma mixtionis non redit eadem numero.

SED CONTRA est quod dicitur in Iob. In carne mea videbo Deum Saluatorem meum, vbi loquitur de visione post resurrectionem, quod patet ex hoc quod præcedit. In nouissimo die de terra surrecturus sum, ergo idem numero corpus resurget.

Præterea, Sicut Dam. dicit in 4. li. Resurrectio est eius, quod cecidit, secunda surrectio, sed hoc corpus quod nũc gerimus, per mortem cecidit, ergo idem numero resurget.

CON-

CONCLVSIO.

Cùm resurrectio dici non possit, nisi anima ad idem corpus redeat in resurrectione anima idem corpus numero resumeret.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionẽ Philosophi errauerunt, & quidam hæretici moderni errant. Quidam enim Philosophi posuerunt animas à corpore separatas iteratò corporibus coniungi. Sed errauerunt in hoc quantum ad duo. Primò quidem quantum ad modum coniunctionis: quia quidam ponebant corpori iterum coniungi naturaliter animam separatam per viam generationis. Secundò, quãtum ad corpus, cui coniungebatur, quia ponebant, quòd secunda coniunctio, non erat ad idem corpus, quod per mortem depositum est, sed ad aliud, quandoque idem specie, quandoque autem diuersum. Ad diuersum quidem quando anima in corpore existens præter resurrectionis ordinem vitam duxerat. Vnde transibat post mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus viuendo se conformauit, sicut in corpus canis propter luxuriam, in corpus leonis propter rapinam & violentiam, & sic de aliis. Sed in corpore eiusdem speciei, quando anima bene in corpore viuens post mortem aliqua felicitate perfuncta post aliqua secula incipiebat ad corpus velle redire, & sic iterum corpori coniungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falsis venit. Quarum prima est, quia dicunt quod anima non coniungitur corpori essentialiter, sicut forma materiæ, sed solum accidentaliter, sicut motor mobili, aut sicut homo vestimento: & ideò ponere poterant, quod anima præexistebat antequam corpori generato infunderetur in generatione naturali, & iterũ quod diuersis corporibus vniretur. Secunda est, quia ponebant intellectum non differre à sensu nisi accidentaliter, vt si homo diceretur intellectum habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimam corporis complexionẽ vis sensitiua amplius viget, vnde poterant ponere quòd anima hominis in corpus animalis bruti transiret, præcipuè facta immutatione animæ humanæ ad effectus brutales. Sed illæ duæ prædictæ radices destruuntur à Philosopho in lib. de Anima quibus destructis, patet falsitas prædictæ positionis. Et simili modo destruuntur errores quorundam hæreticorum, quorũ quidã in prædictas opiniones Philosophorũ inciderunt. Quidam autem posuerunt animas iteratò coniungi corporibus cęlestibus, vel etiam corporibus in modũ venti subtilibus, vt Gregorius de quodam Episcopo constantis narrat, exponens illud Iob. 19. In carne mea videbo Deum, & cætera: & propter hoc prædicti errores hæreticorum destrui possunt ex hoc, quod veritas resurrectionis præiudicant, quod sacra Scriptura profitetur. Non enim resurrectio dici potest, nisi anima ad idẽ corpus redeat, quia resurrectio est iterata surrectio, eiusdem autem est resurgere & cadere. Vnde resurrectio magis respicit corpus quod post mortẽ cadit, quàm animam, quæ post mortem viuit, & ita si non est idem corpus, quod anima resumit, non dicetur resurrectio, sed magis noui corporis assumptio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod similitudo non currit per omnia, sed quantum ad aliquid. In seminatione enim grani granum seminatum & natum nõ est idem numero, sed nec eodem modo se habet, cùm primò seminatum fuerit absque folliculis, cum quibus nascitur: corpus autem resurgẽs erit idem numero, sed alio modo se habens, quàm fuit mortale, & surget in immortalitate.

Ad secundum dicendum, quòd differentia inter animam resurgentis & animam in hoc mundo viuentis, secundum aliquid essentiale non est, sed secundum gloriam & miseriam, quæ differentiam accidentalem faciunt, vnde non oportet quod aliud corpus numero resurgat, sed alio modo se habens, vt respondetur proportionaliter differentia corporum differentiæ animarum.

Ad tertium dicendum, quòd illud quod intelligitur in materia ante formam, remanet in materia post corruptionem, quia remoto posteriori, adhuc potest remanere prius. oportet autem, vt Cõmentator dicit in 1. Physi. & in lib. de substantia orbis, in materia generabilium & corruptibilium, ante formam substantialem intelligere dimensiones non terminatas, secundum quas attendatur diuisio materiæ, vt diuersas formas in diuersis partibus recipere possit, vnde & post separationẽ substantialis formæ à materia adhuc dimensiones illæ manent eædem, & sic materia sub illis dimensionibus existens, quantumcunque formam accipiat, habet maiorem identitatem ad illud, quod ex ea generatum est, quàm aliqua pars aliæ materiæ sub quacunque forma existens, & sic eadem materia ad corpus humanum reparandum reducitur, quæ prius materia eius fuit.

Ad quartum dicendum, quod sicut qualitas simplex non est forma substantialis elementi, sed accidens propter huius, & dispositio per quam materia efficitur propria tali formæ, ita forma mixtionis, quæ est qualitas resultans ex qualitatibus simplicibus ad medium venientibus, non est forma substantialis corporis mixti, sed est accidens proprium & dispositio, per quam materia fit necessaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam mixtionis non habet aliam formam substantialem, nisi animam rationalem, quia si haberet aliam formam substantialem priorem, illa daret ei substantiale esse, & sic per eam constitueretur in genere substantiæ, vnde anima iam aduenieret corpori constituto in genere substantiæ, & sic comparatio animæ ad corpus esset, sicut comparatio formarum artificialium ad suas materias, quantum ad hoc quod constituuntur in genere substantiæ per suam materiam, vnde coniunctio animæ ad corpus esset accidẽtalis, quod est error antiquorum à Philosopho reprobatus in lib. de Anima. Sequeretur etiam quod corpus humanum & singulę partes eius non æquiuocè retinerẽt priora nomina, quod est cõtra Philosophũ in 2. de Anima: Vnde cũ anima rationalis remaneat, nulla forma corporis humani cedit penitus in non ens. Formarũ autem accidentalium variatio non facit diuersitatẽ in numero, vnde idẽ numero resurget, cũ materia eadẽ numero resumatur, vt in præcedenti solutione dictũ est.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit idem numero homo qui resurget.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non sit idem numero homo qui resurget. Sicut enim dicit Philosophus in 2. de Generatione. Quæcunque habent speciem corruptibilem motam, non reiterantur eadem numero, sed talis est substantia hominis secundum præsentem statum, ergo non potest mutatione mortis reiterari idem numero.

Præterea, Vbi est alia & alia humanitas, nõ est idẽ homo numero: vnde Socrates & Plato sunt duo homines, & nõ vnus homo, quia alia est humanitas vtriusque, sed alia est humanitas resurgentis ab ea, quam nunc habet, ergo non est idem numero. Media probari potest dupliciter. Primò, quia humanitas, quæ est forma totius, nõ est forma & substantia, sicut anima, sed est forma tantùm, huius autem formæ cedunt penitus in non ens, & sic non possunt iterari. Secundò, quia humanitas resultat ex coniunctione partium, sed non potest eadem numero coniunctio resumi, quæ prius fuit, quia iteratio identitati opponitur, iteratio enim numerum importat, identitias autẽ vnitatem, quæ se non compatiuntur, in resurrectione autem coniunctio iteratur, ergo non est eadem coniunctio, & sic non est eadem humanitas, nec idem homo.

Præterea, Idem homo non est plura animalia, ergo si non est idem animal, non est idem homo numero, sed vbi non est idem sensus, non est idem animal, quia animal definitur per sensum primũ, scilicet, tactum, vt patet in 2. de Anima. Sẽsus autem cùm non maneant in anima separata (vt quidam dicunt) non possunt idem numero resumi, ergo in resurrectione non erit homo resurgens idẽ animal numero, & sic non idem homo.

Præterea. Materia statuæ principalior est in statua, quàm materia hominis in homine, quia artificialia tota sunt in genere substantiæ in materia, sed naturalia ex forma, vt patet per Philosophum 2. Phy. Idem dicit in 2. de Anima. Sed si statua ex eodem reficiatur, non est eadem numero, ergo multò minùs si homo ex eisdem puleueribus reficiatur, non erit idem homo numero.

SED CONTRA est quod dicitur Iob. 19. Quem visurus sum ego ipse, & non alius, & loquitur de visione post resurrectionem, ergo idem homo numero resurget.

Præterea. Augu. dicit 8. de Tri. quòd resurgere nihil est aliud, quàm reuiuiscere: si autem idem homo numero rediret ad vitam, qui mortuus est, non dicitur reuiuiscere, ergo non resurget, quod est contra fidem.

CONCLVSIO.

Hæreticum est dicere eundem hominem non resurrecturum, qui mortuus est: aliquin enim homo vanè factus esset, si ad finem propter quem factus est, venire non posset.

RESPONDEO dicendum, quòd necessitas ponendi resurrectionem est ex hoc, vt finem vltimum, propter quem factus est homo, consequatur, quod in hac vita fieri non potest, nec in vita animæ separatæ, aliàs esset homo vanè constitutus, si ad finem, ad quem factus est, venire non posset. Et quia oportet quod illud idem numero ad finem perueniat, propter quem finem est factum, ne in vanum esse factum videatur, oportet quòd idem homo numero resurgat, & hoc quidem sit, dum eadem anima numero eidem corpori numero coniungitur, aliàs enim non esset correctio propriè, nisi idem homo reparetur, vnde ponere quod idem numero non sit quod resurgit, est hæreticum, derogans veritati Scripturæ, quæ resurrectionem prædicat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de reiteratione, quæ fit per motum vel mutationem naturalem. Ostendit enim differentiam circulationis, quæ est in generatione & corruptione, ad circulationem, quæ est in motu cœli, quia cœlum per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet substantiam incorruptibilem motam: sed generabilia & corruptibilia per generationem redeunt ad idem specie, non ad idem numero, quia ex homine generatur semen, ex quo sanguis, & sic deinceps vsquequo perueniatur ad hominem non eundem numero, sed specie, vnde patet quod ratio inducta secundum Philosophi intentionem non est ad propositum. Vel dicendum, quod aliquorum generabilũ & corruptibilium forma non est per se subsistens, vt post compositi corruptionem remanere valeat: sicut est de anima rationali, quæ esse quod sibi in corpore acquirit, & post corpus retinet, & in participationem illius esse corpus per resurrectionem adducitur, cùm non sit aliud esse corporis, & aliud animæ in homine, aliàs esset coniunctio animæ & corporis accidentalis, & sic interruptio nulla facta est in esse substantiali hominis, vt non possit idem numero redire homo propter interruptionem essendi, sicut accidit in aliis rebus corruptis, quarũ esse omninò interrũpitur

forma

Universidad de Deusto
Biblioteca

forma non remanente, materia autem sub alio esse remanente, sed tamē nec etiam homo per generationem naturalem reiteratur idē numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia generantis: vnde est corpus diuersum in numero, & per cōsequens anima & totus homo.

Ad secundum dicendum, quod de humanitate & qualibet forma totius est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quōd idem secundū rem est forma totius & forma partis, dicitur tamen forma partis, secundum quōd perficit materiam, totius autem secundum quod ex ea tota ratio speciei consequitur: & secundum hanc opinionem humanitas secundum rem non est aliud, quàm anima rationalis, & sic cùm anima rationalis eadem numero resumatur, eadem numero erit humanitas, & etiam post mortem manet, quamuis non sub ratione humanitatis, quia ex ea compositum rationem speciei non consequitur. Alia opinio est Auic. quæ verior videtur, quōd forma totius non est forma partis tantùm, nec forma aliqua alia præter formam partis, sed est totum resultans ex compositione formæ & materiæ, comprehendens in se & vtrunque, & hic forma totius essentialis quidditas dicitur. Quia ergo in resurrectione idem numero corpus erit: & eadem numero anima rationalis, erit de necessitate eadem humanitas: ratio autem procedebat, ac si humanitas esset quædam alia forma superueniens formæ & materiæ, quod falsum est. Secunda autem ratio non potest identitatem humanitatis impedire, quia coniunctio significat actionem vel passionem, quæ quamuis diuersa sit, non potest identitatem humanitatis impedire, quia actio & passio, ex quibus erat humanitas, non sunt de essentia humanitatis. Vnde eorum diuersitas non inducit diuersitatem humanitatis. Constat enim quōd generatio & resurrectio non sunt idem motus numero, nec tamē propter hoc identitas resurgentis impeditur. Similiter etiam nec impeditur identitas humanitatis, si accipiatur coniunctio pro ipsa relatione, quia relatio illa non est de essentia humanitatis, sed concomitatur eam, eō quōd humanitas non est de illis formis, quę sunt cōpositio & ordo, vt dicitur 2. Physi. dicit, sunt formæ artificiatorū. Vnde existente alia cōpositione numero nō est eadē numero forma domus.

Ad tertium dicendum, quōd ratio illa optimè concludit contra illos, qui ponunt animam sensibilem & rationalem diuersas in homine esse, & secundum hoc anima sensitiua in homine non esset incorruptibilis, sicut nec in aliis hominibus. Vnde in resurrectione non erit eadem anima sensibilis, & per consequens nec idem animal, nec idem homo: si autem ponamus, quōd eadem anima secundum substantiam in homine, sit rationalis, & sensibilis, nullas in hoc angustias patiemur, quia animal definitur per sensum, qui est anima sensitiua sicut per formam essentialem: per sensum autem, qui est eius potentia sensitiua, cognoscitur eius definitio, sicut per formam accidentalem, quæ maximam partem confert ad cognoscendum quod quid est, vt in primo de anima dicitur: post mortem ergo manet anima sensibilis sicut & anima rationalis secundum substantiam. Sed potentiæ sensitiuæ, secundum quosdam non manent, quæ quidem potentiæ cùm sint accidentales proprietates eorum, varietates identitatem animalis totius auferre non possunt, nec etiam partium animalis, nec dicuntur potentiæ perfectiones vel actus organorum, nisi sicut principia agendi, vt calor in igne.

Ad quartum dicendum, quod statua dupliciter potest considerari, vel secundum quod est subſtantia quædam, vel secundū quod est artificiale quoddam, & quia in genere subſtantiæ ponitur ratione suæ materiæ: ideo si consideretur, secundum quod est subſtantia quædam, est eadem numero statua, quæ ex eadem materia reparatur, sed in genere artificialium ponitur, secundum quod est forma, quæ accidens quoddam est, & transit statua destructa, & sic non redit idem numero, nec statua eadem numero esse potest, sed forma hominis, scilicet, anima, manet post dissolutionem corporis: & ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

Vtrum puluereat humani corporis ad eam partem corporis, quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quōd oporteat puluereas humani corporis ad eam partem corporis, quæ cùm eis dissoluta est, per resurrectionem redire. Quia secundum Philosophum in 2. de Anima: sicut se habet tota anima ad totum corpus, ita pars animæ ad partem corporis, vt visus ad pupillam, sed oportet quōd post resurrectionem corpus resumatur ab eadem anima, ergo oportet quōd partes etiam corporis resumantur ad eadem membra, in quibus eisdem partibus animę perficiantur.

Præterea, Diuersitas materiæ facit diuersitatem in numero, sed si puluereas non redeant ad easdem partes, singulæ partes non reficerentur ex eadem materia ex qua prius constabant, ergo non erunt eadem numero: sed si partes sunt diuersæ, & totum erit diuersum, quia partes comparantur ad totum sicut materia ad formam: vt patet in 2. Physi. ergo non erit idem numero homo, quod est contra veritatem resurrectionis.

Præterea, Resurrectio ad hoc ordinatur, quod homo operum suorum mercedē accipiat, sed diuersis operibus meritoriis vel demeritoriis diuersæ partes corporis deseruiunt, ergo oportet quod in resurrectione quælibet pars ad suum statum redeat, vt pro suo modo præmietur.

SED CONTRA, Artificialia magis dependent ex suā materia, quàm naturalia, sed in artificialibus ad hoc, quōd idem artificiatum ex eadem materia reparetur, non oportet quod partes reducantur ad eundem situm, ergo nec in homine oportet.

Præterea. Variatio accidentis non facit diuersitatem in numero, sed situs partium est accidens quoddam, ergo diuersitas eius in homine non facit diuersitatem in numero.

CONCLVSIO.

In resurrectione humani corporis idem situs seruabitur, maximè quantum ad partes essentiales.

RESPONDEO dicendū, quōd in hac quæstione differt considerare quid fieri possit sine identitatis præiudicio, & quid fiet vt congruentia seruetur. Quantum ergo ad primum sciendum est quod in homine possunt accipi diuersæ partes dupliciter. Vno modo diuersæ partes totius homogenei, sicut diuersæ partes carnis vel diuersæ partes ossis. Alio modo diuersæ partes diuersarum specierum totius homogenei, sicut os & caro. Si ergo dicatur quod pars materiæ redibit ad aliam partem speciei eiusdem, hoc non faciet, nisi veritate in situ partium, situs autem partium variatus non variat speciem in totis homogeneis, & sic si materia vnius partis redeat ad aliam, nullum præiudicium generabitur identitati totius, & ita etiam est in exemplo quod ponitur in litera, quia statua non redit eadem numero secundum formam, sed secundum materiam, secundum quam est subſtantia quædam, sic enim statua est homogenea, quamuis non secundum formam artificialem. Si autē dicatur, quod materia vnius partis redit ad aliā partē alterius speciei, sic de necessitate variatur non solùm situs partiū, sed etiam identitas earum, ita tamen quod tota materia aliud aut quod erat de veritate humanæ naturæ, in vnam aliam transferatur, non autē si aliquid, quod erat in vna parte superfluum, trāsferatur in aliam, ablata autem identitate partium, aufertur identitas totius, si loquamur de partibus essentialibus, non autem de accidentalibus, sicut sunt capilli & vngues, de quibus videtur loqui Auguſt. Et sic patet qualiter transitio materiæ de parte in partem tollit identitatem totius, & qualiter non, sed loquendo secundum congruentiam, magis probabile est quod etiam situs partium idem seruabitur in resurrectione, præcipuè quantum ad partes essentiales & organicas, quamuis forte nō quantū ad accidētales sicut sunt vngues & capilli.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd obiectio illa procedit de partibus organicis, & non de partibus similibus.

An secundum dicendum, quōd situs diuersus partium non facit diuersitatem in numero, quamuis eam faciat diuersitas materiæ.

Ad tertium dicendum, quōd operatio propriè loquendo, non est partis, sed totius, vnde præmium non debetur parti, sed toti.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA, DE INTEGRITATE CORPORVM RESURGENTIVM, IN QVINQVE ARTICVLOS DIVISA.

DEINDE considerandum est de integritate corporum resurgentium.

Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrum omnia membra corporis humani in ipso resurgant.

Secundò, vtrum capilli & vngues.

Tertiò, vtrum humores.

Quartò, vtrum totum id quod fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

Quintò, vtrum quicquid in eo materialiter fuerit.

ARTICVLVS I.

Vtrum omnia membra humani corporis resurgant.

Tom. 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 2. & 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non omnia membra corporis humani resurgant. Remoto enim fine, frustra reparatur id quod est ad finem, finis autem cuiuslibet membri est eius actus, cùm ergo nihil frustra fiat in operibus diuinis, & quorundam membrorum vsus post resurrectionem non competat, principiè generalium, qui tunc neque nubent, neque nubentur, ergo videtur quod omnia membra resurgent.

Præterea, Intestina quædam membra sunt, sed non resurgunt, plena enim resurgere nō possunt, quia immunditias continent, nec vacua, quia nihil est vacuum in natura, ergo non omnia membra resurgent.

Præterea, Ad hoc corpus resurget vt præmietur de opere, quod anima per ipsum gessit, sed membrum propter furtum amputatum ei, qui postea pœnitentiam agit & saluatur, non potest in resurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc cooperatum est, nec de malo, quia pœna mēbri in pœnam hominis redūderet, ergo nō omnia membra resurgent cum homine.

SED CONTRA, Magis pertinent ad veritatem humanæ naturæ alia membra, quàm capilli & vngues, sed ista restituentur homini in resurrectione, vt in litera dicitur, ergo multò fortiùs alia membra.

Præterea, Dei perfecta sunt opera, sed resurrectio opere diuino fiet, ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

CONCLVSIO.

Cùm oporteat in resurrectione corpus omni ex parte respondere animæ, oportet etiam omnia membra humani corporis in resurrectione resurgant.

RESPON-

RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur in secundo de anima, anima se habet ad corpus non solum in habitudine formæ & finis, sed etiam in habitudine causæ efficientis. Est enim comparatio animæ ad corpus sicut comparatio artis ad artificiatum, vt dicitur in 3. de animalibus: quicquid autem explicitè in artificiato ostenditur, hoc totum implicitè & artificialiter & originaliter in ipsa arte continetur, & similiter quicquid in parte corporis apparet, totum originaliter & quodammodo implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus non esset perfectum si artificiato aliquid deesset eorum, quæ ars continet, ita nec homo posset esse perfectus, nisi totum quod in anima implicitè continetur, exterius in corpore explicaretur, nec etiam corpus animæ ad plenum proportionaliter responderet, cùm ergo oporteat in resurrectione corpus hominis esse animę totaliter correspondens, quia non resurget nisi secundum ordinem, quem habet ad animam rationalem, oportet etiam hominem perfectum resurgere, vtpotè qui ad vltimā perfectionem consequendam reparatur, oportet etiam quod omnia membra, quæ nunc sunt in corpore hominis, in resurrectione reparentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd membra possunt dupliciter considerari in comparatione ad animam, vel secundum habitudinem materiæ ad formam, vel secundum habitudinem instrumenti ad agentem, eadem enim est comparatio totius corporis ad totam animam, & partium ad partes, vt dicitur in 2 de Anima. Si ergo membrum accipiatur secundum primam comparationem, finis eius non est operatio, sed magis potentia cui est speciei, quod etiam post resurrectionem requiretur. Si autem accipiatur secūdum secundam comparationem, sic finis eius est operatio, nec tamen sequitur quod quando deficit operatio, quod frustra sit instrumentum, quia instrumentum non solum seruit ad exequendam operationē agentis, sed ad ostendendam virtutem ipsius. Vnde oportebit quod virtus potentiarum animæ in instrumentis corporeis demonstretur, & si nunquam in actum prodeant, vt ex hoc commendetur Dei sapientia.

Ad secundum dicendum, quod intestina resurgent in corpore, sicut & alia membra, & plena erunt non quidem turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humiditatibus.

Ad tertium dicendum, quod actus quibus meremur, non sunt propriè loquendo, manus vel pedis, sed totius hominis, sicut & operatio artis non attribuitur scientiæ, sed artifici vt principio, quamuis ergo membrum, quod ante pœnitentiam est mutilatum, nō sit cooperatum homini in statu illo, quo gloriam promeretur, tamen ipse homo meretur, vt totum præmietur, qui ex toto quod habet Deo seruit.

ARTICVLVS II.

Vtrum capilli & vngues resurgent in humano corpore.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod capilli & vngues non resurgent in corpore humano, quia sicut capilli & vngues ex superfluitatibus cibi generantur, ita vrina & sudor & aliæ superfluitates vel fœces, sed hæc non resurgent cum corpore, ergo nec capilli & vngues.

Præterea, Inter alias superfluitates, quæ ex cibo generantur, maximè accedit ad naturæ humanæ veritatem semen, quod est superfluum, quo indigetur, sed semen non resurget in corpore hominis, ergo multo minus capilli & vngues resurgent.

Præterea, Nihil est perfectum anima rationali, quod non sit perfectum anima sensibili, sed capilli & vngues non sunt perfecti animā sensibili, quia eis non sentimus, vt dicitur in primo de anima, ergo cùm non resurgat corpus humanum nisi propter hoc quod est perfectum ab anima rationali, videtur quod capilli & vngues non resurgent.

SED CONTRA, est quod dicitur Lucan. Capillus de capite vestro non peribit.

Præterea, Capilli & vngues sunt dati in ornamentum homini, sed corpora hominum præcipuè electorum debent resurgere cum omni ornatu, ergo debent resurgere cum capillis.

CONCLVSIO.

Quamuis capilli & vngues non sint de prima, sed de secunda perfectione corporis humani, tamen cùm homo resurrecturus sit in omni perfectione naturæ, capilli & vngues resurgent in ipso.

RESPONDEO dicendum, quod anima se habet ad corpus animatum, sicut ars ad artificiatum, & ad partes eius, sicut ars ad sua instrumenta: vnde & corpus animatum organicum dicitur, ars autem vtitur instrumentis ad operis intenti executionem, & hæc instrumenta sunt de prima intentione artis. Vtitur etiam aliis in instrumentis ad consecutionem principalium instrumentorum, & hæc sunt de secunda intentione artis, sicut ars militaris vtitur gladio ad bellum, & vagina ad gladij conseruationem, ita & in partibus corporis animati quædam ordinantur ad operationes animæ exequendas, sicut cor, hepar, manus, & pes, quædam autem ad conseruationem aliarum partium, sicut folia sunt ad cooperturam fructuum, ita etiam capilli & vngues sunt in homine ad custodiā aliarum partiū, vnde sunt de secūda perfectione corporis humani, quātum pertinet, & quia homo resurget in omni perfectione suæ naturæ, propter hoc oportet, vt capilli & vngues resurgant in ipso.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illæ superfluitates expelluntur à natura quasi ad nihilum vtiles, vnde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secus autem est de illis superfluitatibus, quas natura sibi retinet ad generationem capillorum & vngium, quibus indiget ad membrorum conseruationem.

Ad secundum dicendū, quōd semine nō indiget ad perfectionem individui, sicut capillis & vnguibus, sed ad perfectionem speciei.

Ad tertium dicendum, quōd capilli & vngues nutriuntur & augentur, & sic oportet quōd aliqua operatione participent, quod nō posset esse nisi essent partes aliquo modo ab anima perfectæ, & quia in homine non est nisi vna anima, scilicet, rationalis, constat quod ab anima rationali perfecta sunt, quamuis non vsque ad hoc quod operationem sensus participant, sicut nec ossa, de quibus constat, quod resurgent, & sunt de integritate individui.

ARTICVLVS III.

Vtrum humores in corpore resurgent.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quōd humores in corpore non resurgent. nam 1. Cor. 4. dicitur. Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt, sed sanguis est principalior humor, ergo non resurget in beatis qui regnum Dei possidebunt, & multò minus in aliis.

Præterea. Humores sunt ad restaurationem deperditi, sed post restaurationem nulla deperditio fiet, ergo corpus nō resurget cum humoribus.

Præterea. Illud quod est via generationis in corpore humano, nondū est ab anima rationali perfectū, sed humores adhuc sunt in via generationis, quia sunt in potentia caro & os, ergo nondū sunt perfecti anima rationali, sed corpus humanum non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundū quod est anima rationali perfectū, ergo humores in eo non resurgent.

SED CONTRA est, quia quod est de constitutione corporis humani resurget in eo, sed humores sunt huiusmodi, vt patet per Aug. qui dicit, quod corpus constat ex membris officialibus, officialia ex consimilibus, consimilia ex humoribus, ergo humores resurgent in corpore.

Præterea, Resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi, sed in Christo resurrexit sanguis, aliàs nunc vinum non transsubstantiaretur in sanguinem eius in sacramento altaris, ergo & in nobis resurget sanguis, & eadem ratione alij humores.

CONCLVSIO.

Eadem humores in corpore humano pertinent ad perfectionem humanæ naturæ, eos simul resurgere cum corpore humano, est necesse esse.

RESPONDEO dicendum, quod quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in resurgente, hoc totum resurget ratione prædicta, vnde oportet quod illa humiditas corporis resurgat in homine, quæ ad integritatem humanæ naturæ pertinet. Est autem in homine triplex humiditas, quædam enim humiditas est in recedendo à perfectione huius individui, vel quia in via est corruptionis & à natura abiicitur, sicut vrina, sudor, & sanies, & huiusmodi, vel quia à natura ordinatur ad conseruationem speciei in aliquo individuo, siue per actum generationis, sicut semen, siue per actum nutritiuæ, sicut lac, & nulla talium humiditatum resurget, eò quōd non est de perfectione individui resurgentis. Secunda humiditas est quę nondum pertinuit ad vltimam perfectionem, quam natura operatur in individuo, sed est ad illam ordinata à natura: & hæc est duplex. Quia quædam est, quæ habet aliquam formam determinatam, quæ continetur inter partes corporis, sicut sanguinis, & alij tres humores, quos natura ordinat ad membra, quæ ex eis generantur, sed tamen habent aliquas formas determinatas, sicut & aliæ partes corporis, & ideo resurgent cum aliis partibus corporis, quædam verò humiditas est in via transeūndi de forma in formam, scilicet de forma humoris in formam membri, & talis humiditas non resurget, quia post resurrectionem partes corporis singulę in suis formis stabilientur, vt vna in aliam non transeat, & ideo non resurget illa humiditas, quæ est in ipsa actu transeundi de forma in formam. Hęc autem humiditas potest in duplici statu accipi, vel secundum quod est in principio transmutationis, & sic vocatur restilla, scilicet, humiditas, quę est in foraminibus paruarum venarum, vel secundum quod est in progressu transmutationis, & incipit iam dealbari, & sic vocatur cambium, in neutro autem statu resurget. Tertium autem genus humiditatis est, quod iam peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura intendit in corpore individui, quę iam est dealbata, & incorporata membris, & hęc vocatur gluten, & cùm hęc sit de substantia membrorum, etiam resurget & membra.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd caro & sanguis in verbis illis Apostoli non accipiuntur pro substantia carnis, sed pro operibus carnis & sanguinis, quæ sunt opera peccati vel opera animalis vitæ, vel secundum quod dicit Auguſt. in epistola ad Consentium: Caro & sanguis accipitur ibi pro corruptione, quæ nunc dominatur in carne & sanguine. Vnde & subditur in verbis Apostoli, Neque corruptio incorruptionem.

Ad secundum dicendum, quōd sicut membra seruientia generationi erunt post resurrectionē ad integritatē humanę naturæ, non ad operationem quæ nunc exercetur per membra illa, ita & humores erunt in corpore non ad restaurationem deperditi, sed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad virtutis naturalis ostensionem.

Ad tertium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad tertium dicendum, quod sicut elementa sunt in via generationis respectu corporum mixtorum, quia sunt eorum materia, non autem ita quod semper sint in transeundo in corpore mixto, ita etiam se habent humores ad membra, & propter hoc sicut elementa in partibus vniuersi habent formas determinatas, ratione quarum sunt de perfectione vniuersi, sicut & corpora mixta, ita etiam humores sunt de perfectione corporis humani sicut & aliæ partes, quamuis non perueniant ad tantam perfectionem, sicut & aliæ partes, nec elementa habent ita formas perfectas sicut mixta. Sicut autem partes omnes vniuersi à Deo perfectionē cōsequuntur nō equaliter, sed secundum suum modum vnumquodque, ita etiam humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo sicut partes perfectiores.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ, resurget in ipso.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod non totū quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ, resurget in ipso. Quia cibus conuertitur in veritatem humanæ naturæ, sed aliquando carnes bouis sumuntur in cibum, si ergo resurget quicquid de veritate humanę naturę est, resurges etiam caro bouis, quod est inconueniens.

Præterea, Costa Adę fuit de veritate humanę naturę in ipso, sicut & costa nostra in nobis, sed costa Adę nō resurget in eo, sed in Eua, aliàs Eua nō resurgeret quę de costa illa formāta est: ergo non resurget in homine quicquid fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

Præterea, Potest esse quòd aliquid fuit de veritate humanę naturæ in diuersis hominibus, sicut si aliquis carnibus humanis vescatur, quę in substantiam eius transeant, ergo non resurget in aliquo quicquid fuit de veritate humanæ naturę in ipso.

Si dicatur quod non quicquid est in carne comesta, est de veritate humanę naturę, & ita aliquid eorū potest resurgere in primo, & aliquid in secundo, contrà, de veritate humanę naturę maximè videtur esse illud quod à parentibus trahitur, sed si aliquis non comedens nisi carnes humanas filium generet, oportet quod illud quod filius à parēte trahit, sit de carnibus aliorum hominum, quas pater suus comedit, quia semen est de superfluo alimenti, vt Philosophus probat in libro de Animalibus, ergo illud quod est de veritate humanę naturę in puero isto, fuit etiam de veritate humanæ naturæ in aliis hominibus quorum carnes pater comedit.

Si dicatur, quod illud quod erat de veritate humanę naturę in carnibus hominum comestorum, non transit in semen, sed illud quod erat ibi de veritate humanę naturę, non existens contra, ponatur quod aliquis cibetur solùm embryis, in quibus nihil videtur esse quod nō sit de veritate humanæ naturæ, quia totū quod est in eis, à parēte bus trahitur, si ergo superfluitas cibi conuertitur in semen, oportet quod illud quod fuit de veritate humanæ naturę in embryis, quæ etiam ad resurrectionem pertinent, postquam animam rationalem perceperunt, si etiam de veritate humanæ naturę in puero, qui ex tali semine generatur, & sic cùm non possit idem resurgere in duobus, non poterit in quolibet resurgere quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

SED CONTRA, Quicquid fuit de veritate humanæ naturę, fuit perfectum anima rationali, sed ex hoc habet corpus humanum ordinem ad resurrectionem, quia fuit anima rationali perfectum, ergo quicquid fuit de veritate humanæ natuiæ, resurget in vnoquoque.

Præterea, Si à corpore hominis subtrahatur aliquid quod est de veritate humanæ naturæ, in ipso non erit corpus hominis perfectū, sed omnis imperfectio hominis toiletur in resurrectione, præcipuè ab electis, quibus promissum est Luc. 21. quod capillus de capite eorum non peribit, ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, resurget in homine.

CONCLVSIO.

Cùm id quod se habet ad veritatem alicuius rei, ad illius esse se habeat, conueniens est vt omne id quod est de veritate humanæ naturæ, resurgat cum ipso.

RESPONDEO dicendum, quòd vnumquodque sicut se habet ad veritatem, ita se habet ad esse, vt dicitur in 2. Meta. quod illa res vera est, quæ est ita vt videtur cogitari secundum actum, & propter hoc Auic. dicit quòd veritas vnius cuiusque rei est proprietas sui esse, quod stabilitum est ei, & secundum hoc aliquid dicitur esse de veritate humanæ naturæ; quia propriè pertinet ad esse humanæ naturæ, & hoc est quod participat formam humanæ naturę, sicut verum aurum dicitur, quod habet veram formam auri, ex qua est esse, proprium auri.

Vt ergo videatur quid est illud quod est de veritate humanæ naturæ, sciendum est quod circa hoc est triplex opinio. Quidā enim posuerunt, quod nihil de nouo esse incipit de veritate humanæ naturæ, sed quicquid ad veritatem humanæ naturæ pertinet, totum fuit in ipsa institutione humanæ naturæ de veritate eius, & hoc per seipsum multiplicatur, vt ex eo possit semen decidi à generante, ex quo filius generetur, in quo etiam illa pars decisa multiplicatur, vt ad perfectam quantitatem perueniat per augmentum, & sic deinceps, & ita multiplicatum est totum genus humanum. Vnde secundum opinionem hanc quicquid ex elemēto generatur, quāuis videatur speciem carnis aut sanguinis habere, non tamē pertinet ad veritatem humanæ naturæ.

Alij autem dixerūt, quod aliquid de nouo additur ad veritatem humanæ naturæ per tranſmutationem alimenti in corpus humanum, considerata veritate humanæ naturæ in specie, ad cuius conseruationem ordinatur actus generatiuæ virtutis. Si autem veritas humanæ naturæ in indiuiduo consideretur, ad cuius conseruationem & perfectionem actus nutritiuæ virtutis ordinatur, non additur aliquid per alimentum quod fit primò de veritate humanæ naturæ huius indiuidui, sed solùm secundariò. Ponunt enim quòd veritas humanæ naturæ primò & principaliter consistit in humido radicali, ex quo est prima constitutio humani generis, quod autem conuertitur de alimento in veram carnem & sanguinem, non est principaliter de necessitate humanæ naturę illius indiuidui, sed secundario, sed potest esse principaliter de veritate humanæ naturæ alterius indiuidui, quod ex semine illius generatur. Semen enim ponunt esse superfluum alimēti vel cum admixtione alicuius, quod est primo de veritate humanæ naturæ in generatione, vt quidā dicunt, vel sine admixtione eius, vt dicunt alij: & sic quod est humidū nutrimentale in vno, fit humidum radicale in alio.

Tertia opinio est, quod aliquid de nouo incipit esse principaliter de veritate humanæ naturæ etiam in isto indiuiduo, quia non est distinctio talis in corpore humano, vt aliqua pars materialis signata de necessitate per totam vitam remaneat, sed ad hoc indifferenter se habet quælibet pars significata accepta, quod manet semper quantum ad id quod est speciei in ea, sed potest fluere quantum ad id quod est materiæ in ipsa, & sic humidum nutrimentale non distinguitur à radicali ex parte principij, vt dicatur radicale, quod est ex semine generatum, nutrimentale verò quod generatur ex cibo, sed magis distinguitur ex termino quod radicale dicitur, quod ad terminum generationis peruenit per actū generatiuæ vel etiam nutritiuę virtutis, sed nutrimentale quod nondū peruenit ad hunc terminum, sed est adhuc in via nutrienti: & hæ tres opiniones in 2. lib. sententiarum dist. 30. plenius positæ & inuestigatæ sunt: & ideo non oportet hic repetere, nisi quantum ad propositum pertinet.

Sciendum est ergo quod secundum has opiniones diuersimodè ad hanc quæstionem oportet respondere. Prima opinio per viā multiplicationis quam ponit, potest ponere perfectionem humanæ naturæ, & quantum ad numerum indiuiduorum, & quantum ad debitam quantitatē vniusciuiusq; inuidui, absque eo quod est ex alimēto generatum, quod quidē non addit nisi ad refistendum consumptioni quæ posset induci per actionem caloris naturalis, sicut attendo apponitur plumbum, ne ex liquefactione consumatur. Vnde sū in resurrectione oporteat naturam humanam in sua perfectione reparari, nec calor naturalis tūc agat ad consumptionē humidi naturalis, nulla necessitas erit quòd resurgat aliquid in homine quòd ex alimento sit generatum, sed resurget tantum illud quod fuit de veritate humanæ naturæ indiuidui, & per decisionem & multiplicationem ad prędictā perfectionē peruenit in numero & quātitate.

Secunda autem opinio, quia ponit, quod eo quod generatur ex nutrimento, indigetur ad perfectionem quantitatis indiuidui & ad multiplicationem, quę sit per generationem, necesse habet ponere aliquid de hoc quod conuersum est in alimentum resurgere, non tamen totum, sed solum quantum indigetur ad perfectam reintegrationem humanæ naturæ, fuit in omnibus suis indiuiduis. Vnde ponit hæc opinio, quod totum illud quod fuit in substātia seminis, resurget in illo homine, qui ex illo semine generatus est, quia hoc est principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso, de eo autem quod postea aduenit per nutrimentū, tantū resurget in eo, quantū est necessariū ad perfectionē quātitatis. Sed quia hoc humidum nutrimentale fluit & refluit hoc ordine reparabitur: quia illud quod primò fuit de substātia corporis, totum reparabitur, & de eo quod secundò & tertiò, & deinceps aduenit, quantum necessarium est ad quantitatem reintegrandam, quod patet duplici ratione. Primò quia illud quod super hoc aduenit, inductum fuit vt illud quod primò erat deperditum, repararetur, & ita nō ita principaliter pertinet ad veritatem humanæ naturæ sicut præcedens. Secundò, quia adiunctio humidi extranei ad primum humidum radicale facit, quod totum permixtum non ita perfectè participet virtutem speciei, sicut primum participabat. Et ponit exemplum Philosophus in primo de generatione, de aqua permixta vino quæ semper virtutem vini debilitat, ita quod in fine ipsum aquosum reddit, vnde sicut secunda aqua, quamuis assumatur in speciem vini, non tamen ita perfectè speciem vini participat, sicut prima, quæ in vinum assimilatur, ita illud quod de alimento secundo in carnem conuertitur, non ita perfectè attingit ad speciem carnis, sicut quod primo conuertebatur, & ideo non ita pertinet ad veritatem humanæ naturæ nec ad resurrectionem. Sic ergo patet quod hæc opinio ponit resurgere totum id, quod est de veritate humanæ naturæ principaliter, non autem totum quod est de veritate humanæ naturæ secundario.

Tertia autem opinio, quantū aliquid differt à secunda, & quantum ad aliquid conuenit cum ea. Differt quantum ad hoc quod ponit totum quod est sub forma carnis & ossis eadem ratione ad veritatem humanæ naturæ pertinere, quia non distinguit aliquid materiale signatū permanens in homine toto tempore vitę eius, quod per se

per se pertinet ad veritatem humanæ naturæ, & aliquid fluens & refluens, quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ solùm propter quantitatis perfectionem, non propter primum esse speciei, sicut secunda opinio dicebat: sed ponit omnes partes quæ non sunt præter intentionem naturæ aggenerari, pertinere ad veritatem humanę naturæ, quantum ad id quod habet de specie, quia sic manent, non autem quantum ad id quod habet de materia, quia sic fluunt & refluunt indifferenter, vt ita etiam intelligamus contingere in partibus vnius hominis, sicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia singuli subtrahuntur à multitudine per mortem, alijs in loco eorum succedētibus. Vnde partes multitudinis fluunt, & refluunt materialiter, sed formaliter manent, quia ad eadem officia & ordines substituuntur alij, à quibus priores subtrahuntur, vnde Resp. vna numero remanere dicitur. Et similiter etiam dum quibusdam partibus refluentibus alia reparantur in eadem figura & in eodem situ, omnes partes fluunt & refluunt secundum materiam, sed manent secundum speciem, manet nihilominus homo idem numero, sed conuenit tertia cum secunda opinione, quia ponit quòd partes secundò aduenientes non ita perfectè attingunt ad veritatem speciei, sicut quæ primò aduenerunt, & ideò idem quod ponit resurgere in homine secunda opinio, ponit tertia, sed non penitus eadem ratione. Ponit enim eorum illud quod ex semine generatum est, resurgere, non quia alia ratione pertineat ad veritatem humanæ naturæ, quàm hoc quod postea aduenit, sed quia perfectiùs veritatem speciei participat, quem ordinem ponebat secunda opinio in his, quę postea adueniunt ex alimento, in quo etiā hæc opinio concordit cum alia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod res naturalis non est id quod est ex sua materia, sed ex sua forma, vnde quamuis illud materię quod quandoq; fuit sub forma carnis bouinæ resurgat in homine sub forma carnis humanæ, non sequitur quod resurgat caro bouis, sed caro hominis, aliàs enim posset concludi, quod resurgeret limus de quo formātū est corpus Adæ, tamen prima opinio concedit hanc rationem.

Ad secundum dicendū, quod costa illa non fuit in Adam de perfectione indiuidui, sed ordinata ad multiplicationem speciei, vnde non resurget in Adam, sed in Eua, sicut & semen resurget in generante sed in genito.

Ad tertium dicendum, quod secundum primam opinionem facile est ad hoc respondere, quia carnes comestæ nunquam sunt de veritate humanæ naturę in comedente, fuerūt autē de veritate humanæ naturę in eo, cuius carnes comedūtur, & ita resurgēt in primo, & non in secundo, sed secundum secundam opinionem & tertiam vnusquisque in illo resurget, in quo magis accesit ad perfectam participationem virtutis speciei, & si equaliter in vtroque accesserat, resurget in illo, in quo primò habuit ordinem ad resurrectionem ex coniunctione ad animam rationalem illius hominis, & ideò si in carnibus comestis fuit aliqua superfluitas, quę non pertineret ad veritatem humanæ naturę in primo, resurgere poterit in secundo, aliàs illud quod pertinebat ad resurrectionem in primo, resurget in eo, & non in secundo, sed in secundo loco eius sumeretur vel aliquid de eo quod ex aliis cibis in carnem secundi conuersum est, vel si nullo cibo nunquam pastus fuisset, nisi carnibus humanis diuina virtute aliunde supplereturi, quantum indigeretur ad perfectionem quantitatis, sicut etiam supplet in illis qui ante perfectam ætatem decedūt, nec per hoc aliquid præiudicatur identitati in numero, sicut nec præiudicatur per hoc quod partes secundum materiam fluunt & refluunt.

Ad quartum dicendum, quòd secundum primam opinionem facile est soluere, quia ponit quòd semen non est ex superfluo alimenti, vnde carnes comestę non transeunt in semen, ex quo puer generatur. Sed secūdum aliàs duas opiniones dicendum est quod non est possibile, quod totum quod fuit in carnibus comestis, in semen conuertatur, quia post multam depurationem cibi peruenitur ad decoctionem seminis, quod est superfluitas vltimi cibi: illud autē quod de carnibus comestis in semen conuertitur, pertinet magis ad veritatē humanæ naturę in eo quod ex semine nascitur, quàm in illo, ex cuius carnibus semen est generatum, & ideò secundum regulam prius datam, hoc quod in semen conuersum est, resurget in eo qui ex semine nascitur, residuum verò materię resurget in illo, ex cuius carnibus comestis semen est generatum.

Ad quintum dicendum, quòd embrya non pertinent ad resurrectionem ante animationem: per animam rationalem, in quo statu iam multum aduenit supra substantiam seminis de substantia nutrimenti, qua puer in vtero matris nutritur, & ideò si aliquis embryis vescatur, & ex superfluo illius cibi generetur aliquis, illud quod erit in substantia seminis, resurget quidem ia eo qui ex semine generatur, nisi in illo contineturaliquid quod fuisset de substantia seminum in illis, ex quorum carnibus comestis semen generatum est, quia resurgeret in primo & nō in secundo, residuum autē earnium comestarum, quod non est conuersum in semen, constat quod resurgeret in primo, vtique diuina potentia implente quod deest. Prima autem operatio hac obiectione nō arctatur cùm non ponat semen esse ex superfluo alimenti, sed aliæ multæ rationes sunt contra eam, vt in secundo libro patuit, distinctione trigesima.

ARTICVLVS V.

Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget. Minus enim videntur pertinere ad resurrectionem capilli, quàm alia membra, sed quicquid fuit in capillis, totum resurget, & si non in capillis, ialtem in aliis partibus corporis, vt Augustinus dicit in litera, ergo multò fortius quicquid in aliis membris materialiter fuit, totum resurget.

Præterea, Sicut partes carnis secundum speciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes secundum materiam, sed corpus humanum habet ordinem ad resurrectionem ex hoc, quod fuit anima rationali perfectum, ergo non solum partes secundum speciem, sed omnes partes secundum materiam resurgent.

Præterea, Ex parte illa accedit corpori totalitas, ex qua parte accedit ei diuisio in partes, sed diuisio in partes accedit corpori secundum materiam, cuius dispositio est quantitas, secundum quam diuiditur, ergo & totalitas corporis attenditur secundum partes materiæ, si ergo non omnes partes materiæ resurgent, nec totum corpus resurget, quod est inconueniens.

SED CONTRA. Partes secundum materiam non manent in corpore, sed fluunt & refluunt, vt patet per illud quod dicitur in primo de Generatione. Si ergo omnes partes sectum materiam, quæ non manent in corpore, sed fluunt & refluunt, resurgerent, vel erit corpus resurgens densissimum, vel erit immoderatę quantitatis.

Præterea, Quicquid est de veritate humanæ naturę in vno homine, totum potest esse pars materiæ in alio homine, qui eius carnibus vescitur, si ergo omnes partes secundum materiam resurgant in aliquo, sequetur quòd resurget in vno id quod est de veritate humanæ naturæ in alio, quod inconueniens est.

CONCLVSIO.

Solum id, quod est in homine materialiter, pertinens ad veritatem humanæ naturæ, resurget cum ipso.

RESPONDEO dicendum, quòd illud quod est in homine materialiter, non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quod pertinet ad veritatem humanę naturę, qui secundum hoc habet ordinem ad animam rationalem, illud autem totum quod est in homine materialiter, pertinet quidem ad veritatem humanę naturæ, quantum ad id quod habet de specie, sed non totum considerata materiæ totalitate: quia tota materia, quæ fuit in homine à principio vitæ vsque ad finem, excederet quantitatem debitam speciei, vt tertia opinio dicit, quæ probabilior inter cæteras mihi videtur. Et ideò totum quod est in homine, resurget, consideratæ totalitate speciei, quæ attenditur secundum quantitatem significātem situm & ordinem partium, non autem resurget totum considerata totalitate materię. Secunda autem opinio & prima nō vtuntur hac distinctione, sed distinguunt inter partes, quarum vtraque habet speciem & materiam. Conueniunt autem hæ duæ opiniones in hoc quod vtraque dicit quod illud quod est ex semine generatum, totum resurget, etiam totalitate materiæ considerata, differunt autem in hoc quòd de eo quòd ex alimento generatur, nihil resurgere ponit prima opinio. Secunda verò aliquid eius resurgere ponit & non totum, vt ex dictis patet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut quicquid est in aliis partibus corporis, resurget considerata totalitate speciei, non autem considerata totalitate materiæ, ita etiam est de capillis. In aliis autem partibus, aduenit aliquid ex nutrimēto, quod facit augmentum, & hoc computatur, vt alia pars considerata totalitate speciei, quia obtinet alium locum & situm in corpore, & subiatur aliis partibus dimensionibus. Aliquid autem aduenit quod non recit augmentum, sed credit in restauratione deperditi nutriendo, & non computatur vt alia pars totius considerati secundum speciem, cùm non obtineat alium locum vel situm in corpore, quam pars, quæ defluxit, tenebat, quamuis possit alia pars cōputari, considerata totalitate materiæ, & similiter est de capillis. Augustinus ergo loquitur de incisionibus capillorum, quæ erant partes faciendum augmentum, & ideò oportet quod resurgant, non tamen ita quātitate capillorum, ne sit quantitas immoderata, sed in aliis partibus vt necessarium iudicabit diuina prouidentia, vel loquitur in casu illo quando aliis partibus deficiet, tunc enim ebrum defectus poterit ex superfluitatibus capillorum reparari.

Ad secundum dicendum, quòd secundum tertiam opinionem eædem sunt partes secundum speciem & secundum materiam. Non enim illa distinctione vtitur Philosophus in primo de generatione, ad distinguendum diuersas partes, sed ad ostendendum, quod eædem partes possunt considerari secundum speciem, quantum ad illud quod est formæ & speciei in ipsis, & secundum materiam quātum ad illud, quod subest formę & speciei, constat autem quod materia carnis non habet ordinem ad animā rationalem, nisi inquantum est sub tali forma, & ideò ratione eius habet ordinem ad resurrectionem. Sed prima & secunda opinio, quę ponunt alias esse partes, quę sunt secundum speciem, & alias, quę sunt secundū materiam dicūt, quod anima quamuis vtrasq; partes perficiat, tamē perficit partes secundum materiam mediantibus partibus secundum speciem, & ideò non habent æqualiter ordinem ad resurrectionē.

Ad tertium dicendum, quod in materia generabilium & corruptibilium dimensiones interminaras oportet intelligere ante receptionē formæ substantialis, & ideò diuisio, quæ est secundū huiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

modi dimensiones, propriè pertinet ad materiam, sed quantitas completa & terminata aduenit materiæ post formam substantialem: & ideò diuisio, quæ est, vel sit secundum dimensiones terminatas, recipit speciem, præcipuè quando ad rationem speciei pertinet determinatus situs partium sicut est in corpore humano.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA PRIMA,
De qualitate resurgentium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate resurgentium.
Circa quod quæruntur quatuor.
Primò, vtrum resurgât omnes in ætate iuuenili.
Secundò, vtrum in æquali statura.
Tertiò, vtrum omnes in eodem sexu.
Quartò, vtrum in vita animali.

ARTICVLVS I.
Vtrum omnes resurgent in eadem ætate.

Thom. 4. dist. 44. q. 1. ar. 2. q. 1. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non omnes resurgent in eadem ætate, scilicet, iuuenili. Quia Deus resurgentibus præcipuè beatis nihil subtraheret, quod ad perfectionem hominis pertineat, sed ætas pertinet ad perfectionem hominis, cùm senectus sit venerabilis ætas, ergo senes non resurgèt in ætate iuuenili.

Prætered. Ætas computatur secundum mensuram temporis præteriti, sed impossibile est tempus, quod fuit præteritum, non præteriisse, ergo impossibile est eos, qui maioris ætatis fuerunt, ad ætatem iuuenilem reduci.

Prætereà, Illud quod magis fuit de veritate humanæ naturæ in vnoquoque, maximè resurget in ea, fed quantò aliquid primo fuit in homine, tanto videtur magis ad veritatem humanę naturę pertinuisse, quia in fine propter veritatem speciei debilitate comparatur vino aquoso corpus humanũ, vt patet per Philosophum in primo de generatione, ergo si omnes debent in eadem ætate resurgere, magis decet, quod resurgant in ætate puerili, quàm iuuenili.

SED CONTRA est quod dicitur Ephes. quarto: Donec occurramus omnes in perfectum virum in mensuram ætatis plenitudinis Christi, sed Christus resurrexit in ætate iuuenili, quæ circa 30. annos incipit, vt Augustinus dicit, ergo & alij in ætate iuuenili resurgent.

Prætereà, Homo in maxima perfectione naturæ resurget, sed natura humana perfectissimum statũ habet in ætate iuuenili, ergo in illa ætate resurgent omnes.

CONCLVSIO.

Cùm humana natura deficiat in pueris (quia nondum perfectionem vltimam sunt consequuti) & in senibus, (quia ab vltima perfectione receduut) & hominem absque omni defectu humanæ naturæ resurgere oporteat, conueniens est, vt homines resurgant in iuuenili ætate, quæ inter crementum & incrementum constituitur.

RESPONDEO dicendũ, quòd homo resurget absq; omni defectu humanę naturę, quia sicut Deus humanam naturam absque defectu instituit, ita sine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Vno modo, quia nondum perfectionem vltimam est consecuta. Alio modo, quia iam ab vltima perfectione recessit. Et primo modo deficit in pueris, secundo modo deficit in senibus. Et ideò in vtrisque reducetur humana natura per resurrectionem ad statum vltimæ perfectionis, qui est in iuuenili ætate, ad quem terminatur motus crementi, & à quo incipit motus decrementi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ætas senectutis habet reuerentiam non propter conditionem corporis, quod in defectu est, sed propter sapientiam animæ, quæ ibi esse præsumitur, ex temporis antiquitate. Vnde in electis manebit reuerentia senectutis propter plenitudinem diuinæ sapientiæ, quæ in eis erit, sed non manebit senectutis defectus.

Ad secundum dicendum, quòd non loquitur de ætate quantum ad numerum annorum, sed quantum ad statum qui in corpore humano ex annis relinquitur. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem quam primo die formationis suæ habuit: & ideò ratio non est ad propositum.

Ad tertium dicendum, quòd virtus speciei dicitur esse perfectior in puero, quàm in iuuene, quantum ad efficaciam agendi conuersionem alimenti aliquo modo, sicut etiam est perfectior in semine quàm in homine completo, sed in iuuenibus est perfectior, quantùm ad terminum complementi. Vnde illud quòd maximè ad veritatem naturæ pertinuit, ad illam perfectionem deducetur, quam habet in ætate iuuenili, non ad illam, quam habet in ætate puerili, in qua humores adhuc peruenerunt ad vltimam distinctionem.

ARTICVLVS II.
Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent eiusdem staturæ. Sicut enim homo mensuratur quantitate dimensiua, ita quantitate durationis in omnibus reducetur ad eandem mensuram, sed quantitas durationis, in omnibus reducitur ad eandem naturam, quia omnes in eadem ætate resurgent, ergo quantitas dimensiua reducetur ad eandem mensuram, vt in eadem statura omnes resurgant.

Prætereà, Philosophus in 2. de Anima dicit quòd omnium naturarum constantium terminus est & ratio magnitudinis & augmenti, sed iste terminus non est nisi ex virtute formæ, cui debet congruere quantitas, sicut & alia accidentia, ergo cùm omnes homines habeant eandem formam specificatam in omnibus debet esse secundum materiam eadem quantitatis mensura, nisi sit error, sed error naturę corrigitur in resurrectione, ergo omnes resurgent in eadem statura.

Prætereà, Quantitas resurgentis non poterit esse proportionata virtuti naturali, quæ primò corpus formauit, aliàs qui non potuerunt ad maiorem quantitatem perduci virtute naturæ, nunquã in maiori quantitate resurgèt, quod falsum est, ergo oportet quod quantitas illa proportionetur virtuti reparanti corpus humanum per resurrectionem, & materiæ de qua reparatur, sed virtus reparans omnia corpora est eadem numero, scilicet diuina virtus, cineres autem omnes ex quibus reparantur humana corpora, se habent æqualiter ad suscipiendam actionem prædictæ virtutis, ergo ad eandem quantitatem terminabitur resurrectio omnium hominum, & sic idem quod prius.

SED CONTRA, Quantitas naturalis consequitur naturam vniuscuiusque individui, sed in resurrectione non variabitur natura individui, ergo nec quantitas naturalis eius, sed non est eadem quantitas naturalis omnium, ergo nõ omnes resurgent in eadem statura.

Prætereà, Natura humana reparabitur per resurrectionem ad gloriam vel ad pœnam, sed non erit eadem quantitas gloriæ vel pœnæ in omnibus resurgentibus, ergo nec eadem quãtitas naturę.

CONCLVSIO.

Homines resurgent eius staturæ, cuius aut erant aut futuri erant in iuuentute, qui est terminus augmenti, si nullius naturæ error fuisset, qui si fuerit diuina potentia corrigetur.

RESPONDEO dicendum, quòd in resurrectione non reparabitur humana natura solùm quantum ad idem specie, sed quantum ad idem numero, & ideò in resurrectione non solùm attendendum est quod competit naturæ speciei, sed quod competit naturæ individui. Natura autem speciei habet aliquam quantitatem, quam nec excedit nec ab ea deficit absque errore, quæ tamen quantitas habet aliquos gradus latitudinis, & non est accipienda secundum vnam mensuram determinatam. Vnumquodque autem individuum in specie humana assequitur infra terminos illius latitudinis aliquem gradum quantitatis, quæ competit naturæ individui, & ad hanc perducitur in termino augmenti, si non fuit aliquis error in opere naturæ, per quem sit aliquid additum vel subtractum prædictæ quantitati, cuius quidem mensura accipitur secundum proportionabilitatem coloris extendentis & humidi extensibilis, quod non est eiusdem virtutis in omnibus: & ideò non omnes resurgent in eadem quantitate, sed quilibet resurget in illa quantitate, in qua fuisset in termino augmenti, si natura non erraret, vel defecisset, quod autem superest vel deficit in homine, resecabit, vel supplebit diuina potentia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iam patet ex dictis, quòd non dicuntur omnia in eadem ætate resurgere, quasi in omnibus competat eadem quantitas durationis, sed quia idem status perfectionis erit in omnibus, qui quidem status saluari potest in magna & in parua quantitate.

Ad secundum dicendum, quod quantitas huius indiuidui non solùm respondet formæ speciei, sed etiam naturę indiuidui, & ideò ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quòd quantitas resurgentis non proportionatur virtuti reparanti, quia illa non est de natura corporis, neque omnibus secundum illum statum, in quo sunt ante resurrectionem, sed naturæ, quam primò indiuiduum habebat: tamen si virtus formatiua propter aliquem defectum non poterat perducere ad debitam quantitatem, quæ competit speciei, diuina virtus supplebit in resurrectione defectum, sicut patet in nanis: & eadem ratio est illius, qui immoderatæ magnitudinis fuerunt vltra debitum naturæ.

ARTICVLVS III.
Vtrum omnes resurgent in sexu virili.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent in sexu virili. Quia dicitur Ephes. 4. quòd omnes occurramus in virum perfectum, & cætera, ergo non erit nisi sexus virilis ibi.

Prætered. In futuro omnis prælatio cessabit, vt dicit glos. Cor. 15. sed mulier ordine naturali subdita est viro, ergo mulieres non resurgent in sexu muliebri, sed virili.

Prætereà. Illud quod est occasionaliter & præter intentionem naturæ inductum, non resurget, quia in resurrectione omnis error cessabit vel tolletur: sed sexus muliebris est præter intentionem naturæ

turæ inductus ex defectu virtutis formatiuæ in semine, quæ non potest perducere materiam conceptus ad formam virilem, vnde dicit Philosophus decimosexto de Animalibus, quod fœmina est mas occasionatus, ergo sexus muliebris non resurget.

SED CONTRA est quod dicit Augustinus 22. de ciuitate Dei, Melius sapere videntur qui vtrumque sexum resurrecturum esse non dubitant.

Prætereà, De us reparabit in resurrectione quod in homine fecit in prima conditione, sed ipse fecit mulierem de costa viri, vt patet Genes. secundo, ergo ipse sexum fœmineum in resurrectione reparabit.

CONCLVSIO.

Quem admodum homines resurrecturi sunt diuersæ staturæ, ita diuersorum sexuum: aberit tamen libido ac turpes actus.

RESPONDEO dicendũ, quòd sicut cõsiderata natura indiuidui debetur diuersa quantitas, diuersis hominibus, ita considerata natura indiuidui debetur diuersus sexus diuersis hominibus, & hæc etiam diuersitas competit perfectioni speciei, cuius diuersi gradus implentur per dictam diuersitatem sexus, vel quantitatis, & ideò sicut resurgent homines in diuersis staturis, ita in diuersis sexibus, & quamuis sit differentia sexuum, deerit tamen confusio mutuæ visionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confusio censetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur: Omnes Christo occuremus in virum perfectum, non dicitur propter ætatem virilem, sed propter virtutem animi, quæ erit in omnibus & viris & mulieribus.

Ad secundum dicendum, quod mulier subditur viro propter imbecillitatem naturæ, & quantum ad vigorem animi & quantum ad robur corporis, sed post resurrectionem non erit differentia in his secundum diuersitatem sexuum, sed magis secundum diuersitatem meritorum, & ideo ratio non procedit.

Ad tertium dicendum, quod quamuis fœminę generario sit præter intentionem naturæ particularis, est tamen de intentione naturæ vniuersalis, quæ ad perfectionem humanæ speciei vtrumque sexum requirit, nec ex sexu erit ibi aliquis defectus.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum omnes resurgent in vita animali.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd resurgèt in vita animali, vt scilicet vtantur actu nutritiuæ virtutis & generatiuæ. Quia resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi, sed Christus dicitur post resurrectionẽ comedisse, vt patet Matth. vlt. & Luc. vlt. ergo homines post resurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

Prætereà, Distinctio sexuum ad generationem ordinatur, & similiter instrumenta quæ deseruiunt virtuti nutritiuæ ordinantur ad comestionem, sed homo cum omnibus huiusmodi resurget, ergo vtetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuæ.

Prætereà. Totus homo beatificatur & secundum animam & secundum corpus, sed beatitudo secundum Philosophum in perfecta operatione consistit, ergo oportet quod omnes potentiæ animæ & omnia membra sint in suis actibus in beatis post resurrectionem, & sic idem quod prius.

Prætereà, In beatis post resurrectionem erit perfecta & beata iucunditas, sed talis iucunditas omnes delectationes includit, quia beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & perfecti est cui nihil deest: cũ ergo in actu virtutis generatiuę & nutritiuæ sit magis delectatio, videtur quod tales actus ad vitam animalem pertinentes in beatis erunt, & multò fortius in aliis, qui minus spiritualia corpora habebunt.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 22. in resurrectione neque nubent, neque nubentur.

Prætereà, Generatio ordinatur ad subueniendum defectui, qui per mortem accidit, ad multiplicationem humani generis, & comestio ad restaurationem deperditi, & augmenti quantitatis, sed in statu resurrectionis iam humanum genus habebit totam multitudinem indiuiduorum à Deo præfinitam, quia vsque ad hoc generatio differtur, similiter, etiam quilibet homo resurget in debita quãtitate, nec erit vltra mors, aut aliqua deperditio fiet à partibus hominis, ergo frustra esset actus generatiuæ & nutritiuæ virtutis:

CONCLVSIO.

Cùm in resurrectione prima perfectio non spectetur, quæ acquiritur vita animali, sed secunda, quæ versatur circa consequutionem vltimi finis, id est, æternæ beatitudinis, consequens est, vt resurrectio non futura sit vita animali.

RESPONDEO dicendum, quòd resurrectio non erit necessaria propter primam perfectionem ipsius quæ consistit in integritate eorum, quæ ad naturam spectant, quia ad hoc homo peruenire potest in statu præsentis vitæ per actionem causarum naturalium: sed necessitas resurrectionis est ad conquendam vltimam perfectionem, quæ consistit in peruentione ad vltimum finem. Et ideò illæ operationes naturales quæ ordinantur ad primam perfectionem humanæ naturæ vel causandam, vel conseruandam, non erunt in resurrectione, & huiusmodi sunt actiones animalis vitæ in homine, & actiones mutuæ in elementis, & motus cœli, & ideò hæc cessabunt in resurrectione. Et quia comedere, bibere, & dormire & generare ad animalem vitam pertinent, cùm sint ad primam perfectionem naturæ ordinata, in resurrectione talia non erunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa comestio, quæ Christus comedit, non fuit necessitatis, quasi cibi indigeret humana natura post resurrectionem, sed fuit potestatis, vt ostenderet se veram naturam sumpsisse, quam prius habuerat in statu illo quãdo cum discipulis comederat & biberat: hæc autem ostensio non erit in resurrectione communi, quia omnibus notum erit, & ideò dicitur dispensatiuè Christus manducasse, eo modo loquendi quo Iuristæ dicunt, dispensatio est communis iuris relaxatio, quia Christus intermisit hoc quod est communiter resurgentium, scilicet, non vti cibis propter causam prædictam, & propter hoc ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum, quod differentia sexuum & membrorũ varietas erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrandam in specie, & etiam in individuo: vnde non sequitur quòd sint frustra, quamuis animales operationes desint.

Ad tertium dicendum, quod prædictæ operationes non sunt hominis, inquantum est homo, vt Philosophus dicit: & ideò in eis nõ consistit beatitudo humani corporis, sed corpus humanum glorificabitur ex redundantia à ratione à qua homo est homo, inquantum erat ei subditum.

Ad quartum dicendum, quòd delectationes corporales sicut dicit Philosophus in 7. & 10 Ethic. sunt medicinales quia adhibentur homini ad rollendum fastidium, vel etiam egritudines, inquantum eis homo inordinatè delectatur, ac si essent verę delectationes, sicut homo habens infirmum gustum, delectatur in quibusdam quæ sanis non sunt delectabilia: & ideo non oportet quod tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, vt Iudæi & Saraceni ponũt, & quidam hæretici posuerunt, qui vocantur Ciliarchæ, qui etiam secundum doctrinam Philosophi non videntur tanum habere affectum, solæ enim delectationes spirituales secundum ipsum sunt simpliciter delectationes, & propter se quærẽdę, & ideò ipsæ ad beatitudinem requiruntur.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA SECVNDA,
De conditionibus beatorum resurgentium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de conditionibus beatorum resurgentium. Et primò de eorum corporum impassibilitate. Secundò, de subtilitate. Tertiò, de agilitate. Quartò, de claritate.
Circa quod quæruntur quatuor.
Primò, vtrum Sancti resurgentes resurgãt quo ad corpora impassibiles.
Secundò, vtrum æqualis impassibilitas omnibus fuerit.
Tertiò, vtrum illa impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat.
Quartò, vtrum sint in eis omnes sensus in actu.

ARTICVLVS I.
Vtrum corpora sanctorum post resurrectionem sint impassibilia.

Thom. 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod corpora Sanctorum post resurrectionem non sunt impassibilia. Omne enim mortale est impassibile: sed post resurrectionem erit animal rationale mortale, est hęc enim definitio hominis, quæ non ab eo separabitur, ergo corpus erit passibile.

Prætereà. Omne quod est in potentia ad formam alterius, passibile est ab illo, quia secundum hoc aliquid est passiuum ab alio, vt dicitur in primo de generatione, sed corpora Sanctorum post resurrectionem erunt in potentia ad aliam formam, ergo erunt passibilia. Probatio mediæ. Quæcunque communicant in materia, vnum eorum est in potentia ad formam alterius, materia enim, secundum quod est sub vna forma, non amittit potentiam ad aliam formam, sed corpora sanctorum post resurrectionem communicabunt cum elementis in materia, quia ex eadem materia reparabuntur, ex qua nunc sunt, ergo erunt in potentia ad aliam formam, & sic erunt passibilia.

Prætereà. Contraria nata sunt agere & pati adinuicem, vt in primo de generatione dicit Philosophus: sed corpora Sanctorũ erũt ex contrariis composita, sicut & nunc sunt, ergo, &c.

Prætereà. In corpore humano resurget sanguis & alij humores, vt dictum est: sed ex pugna humorum adinuicem generantur ægritudines & huiusmodi passiones in corpore, ergo erũt corpora post Sanctorum resurrectionem passibilia.

Prætereà. Magis repugnat perfectioni defectus in actu, quàm defectus in potentia: sed passibilitas importat solùm defectum in potentia. Cùm ergo in corporibus beatorum sint futuri aliqui defectus in actu, sicut cicatrices vulnerum in martyribus, vt in Christo fuerunt: videtur quod nihil deperibit perfectioni eorum si ponantur habere corpora passibilia.

SED CONTRA. Omne passibile est corruptibile, quia passio magis facta abiicit à subsistantia, sed corpora sanctorum post

Universidad de Deusto
Biblioteca

resurrectionem erunt incorruptibilia, vt dicitur primæ ad Corin. 15. Seminatur in corruptione, resurget in incorruptione, ergo erũt impassibilia.

Præterea, Fortius nõ patitur à debiliori: sed nullũ corpus erit fortius corporibus Sanctorũ, de quibus dicitur primæ ad Corin. 15. Seminatur in infirmitate, resurget in virtute, ergo erũt impassibilia.

CONCLVSIO.

Cùm corpus humanum, & quicquid in eo est, post resurrectionem perfectè subiectum fuerit animæ, & anima Deo: sequitur corpori glorioso non posse contingere passibilitatem.

RESPONDEO dicendum, quòd passio dupliciter dicitur. Vno modo communiter, & sic omnis receptio passio dicitur, siue illud quod recipit sit conueniens recipienti & perfectiuum ipsius, siue contrarium & corruptiuum: & ab huiusmodi passionis remotione corpora gloriosa impassibilia non dicuntur, cùm nihil quod est perfectionis, eis sit auferendum. Alio modo passio dicitur propriè, quam sic definit Dama. in 2. lib. Passio est motus præter naturam: vnde immoderatus motus cordis passio eius dicitur, sed moderatus dicitur eius operatio. Cuius ratio est, quia omne quod patitur trahitur ad terminos agentis, quia agens assimilat sibi patiẽs: & ideò patiens inquãtum huiusmodi, trahitur extra terminos proprios, in quibus erat: sic ergo, propriè accipiendo passionem, non erit in corporibus resurgentium Sanctorum potentialitas ad passionem, & ideò impassibilia dicuntur. Huius autem impassibilitatis ratio à diuersis diuersimodè assignatur. Quidam enim eam attribuunt conditioni elementorum, quæ aliter tunc se habebunt in corpore, quàm nunc. Dicunt enim quod elementa remanebunt ibi secundum substantiam, sed qualitates actiuæ & passiuæ ab elementis auferentur. Sed hoc non videtur verum, quia qualitates actiuæ & passiuæ sunt de perfectione elementorum, vnde si sine eis reparaẽtur elementa in corpore resurgẽtis, essent minoris perfectionis, quàm modò sint. Et præterea cùm qualitates illæ sint propria accidentia elementorum ex forma & materia ipsorum causata, videtur valde absurdũ, quòd causa maneat & effectus tollatur. Et ideò alij dicunt quod manebunt qualitates, sed non habebunt proprias actiones, diuina virtute id facente ad conseruationem humani corporis. Sed hoc etiam non videtur posse stare, quia ad mixtionem requiritur actio & passio actiuarũ & passiuarum qualitatũ, & secundũ prædominiũ vnius vel alterius mixta efficiũtur diuersę cõplexiones: quod oportet ponere in corpore resurgentis, quia erunt ibi carnes, & ossa, & huiusmodi partes, quibus omnibus non competit vna complexio. Et præterea secundum hoc impassibilitas non posset ponidos in eis, quia non poneret aliquam dispositionem in subiãtia impassibili, sed solùm prohibitionem passionis ab exteriori, scilicet ꝺiuinam virtutem, quæ etiam posset ídem facere de corpore hominis in statu huius vitæ.

Et ideò alij dicunt, quod in ipso corpore erit aliquid prohibens passionem corporum glorioſorum, scilicet, materia quinti corporis, quam ponunt venire in compositionem humani corporis, ad conciliandum elementa in harmoniam quãdam, per quam possunt esse debita materia animæ rationalis, sed tamen in statu huius vitæ propter dominium elementaris naturæ, corpus humanum patitur ad similitudinem aliorum elementorum: sed in resurrectione dabitur natura quinti corporis, & ideò corpus humanum reddetur impassibile ad similitudinem corporis cœlestis. Sed hoc non potest stare, quia corpus quintum non venit materialiter ad compositionem corporis humani, vt in 2. lib. ostensum est. Et præterea impossibile est dicere, quod aliqua virtus naturalis qualis est virtus corporis cœlestis, transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, qualis est impassibilitas corporis glorioſi cùm immutatione corpris humani Agostolus attribuat virtuti Christi: quia qualis cęlestis, tales cœlestes, 1. Corinthior. 15. & Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis naturæ.

Præterea. Non potest natura cœlestis sita dominari in corpore humano, quin natura elementaris remaneat, cui ex essentialibus suis principiis passibilitas inest. Et ideò aliter dicendum est, quòd omnis passio fiet per victoriam agentis super patiens aliàs non traheret ipsum ad terminos suos: impossibile est autem quod aliquid dominetur supra patiens, nisi inquantum debilitatur dominium formæ propriæ supra materiam patientis, loquendo de passione, quæ est contra naturã, de qua nunc loquimur: non enim materia subiicitur vni contrariorum, sine hoc quòd tollatur dominium alterius super ipsam, vel saltem diminuatur. Corpus autẽ humanum & quicquid in eo est, erit perfectè subiectum animæ rationali, sicut anima perfectè subiecta Deo: & ideo in corpore glorioſo non potest esse aliqua mutatio contra dispositionem illam, qua perficitur ab anima: & ita corpora illa erunt impassibilia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum Anselmum mortale ponitur in definitione hominis à Philosophis, qui non crediderunt hominem totum aliquando posse esse immortalem, quia non viderunt homines nisi secundum huius mortalitatis statum. Vel potest dici, quod secundum Philosophum in octauo Metaph. quia differentiæ essentiales sunt nobis incognitæ, vtitur quandoque differentijs accidentalibus, ad significandum differentias essentiales, quę sunt accidentalium causæ, vnde mortale in definitione hominis non ponitur quasi ipsa mortalitas ad essentiam hominis pertineat, sed quia illud quòd nunc est causa passibilitatis & mortalitatis, secundum præsentem statum, scilicet, compositio ex contrarijs, est de essentia hominis: sed tunc non erit causa eius propter victoriam animæ super corpus.

Ad secundum dicendum, quòd duplex est potentia, ligata & libera, & hoc non solum est verum in potentia actiua, sed etiam passiua. Forma enim ligat potentiam materiæ, determinando ipsam ad vnum, secundum quod dominatur super eam, & quia in rebus corruptibilibus non perfectè dominatur forma supra materiam, non perfectè potest ligare ipsam, quia recipitur interdum per aliquam passionem dispositionem contrariam formæ, sed in sanctis post resurrectionẽ diuina virtute anima dominabitur supra corpus, nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipsa erit immutabiliter Deo subiecta, quod non fuit in statu innocentiæ, & in corporibus illis manet eadem potentia ad formam aliam, quæ nũc ineſt quantum ad substantiam potentię, sed erit ligata per victoriã animæ supra corpus, vt nunquã in actum passionis transire possit.

Ad tertium dicendum, quod qualitates elementares sunt instrumenta animę, vt patet in secũdo de anima, quòd calor ignis in corpore humano regulatur in actu nutriendi per virtutem animæ. Quando autem agens principale est perfectum & non est aliquis defectus in instrumento, nulla actio procedit ab instrumento, nisi secundum dispositionem principalis agentis, & ideò in corporibus sanctorum post resurrectionem nulla actio vel passio poterit prouenire à qualitatibus elementaribus, quæ sit contra dispositionem animæ, quæ intendit conseruare corpus.

Ad quartum dicendum, quòd secundum Augustinum in epistola ad Constantinum, diuina potentia valet in ista visibilitatque contractabili natura corporum quibuslibet manentibus, auferre quas voluerit qualitates. Vnde sicut ab igne fornacis Chaldæorum abstulit virtutem comburendi, quantum ad aliquid, quia corpora puerorum illęsa seruata sunt, sed mansit quantum ad aliquid, quia ignis ille ligna comburebat, ita auferet ab humoribus passibilitatem & dimittet naturam. Modus autem quo hoc fiet, dictus est.

Ad quintum dicendum, quod cicatrices vulnerum non erunt in sanctis, nec in Christo fuerunt, inquantum important aliquem defectum, sed inquantum sunt signa constantissimæ virtutis, quæ passi sunt pro iustitia & fide, vt ex hoc & ipsis & aliis gaudiũ crelcat. Vnde dicit Aug. 22. de Ciuita. Dei: nescio quomodo sic afficimur amore martyrũ beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine perrulerunt, & forsasse videbimus, non enim deformitas in eis, sed dignitas est quædam, quamuis in corpore sancto, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec tamen si aliqua martyribus amputata & ablata sunt membra, sine ipsis membris erunt in resurrectione mortuorum, quibus dictum est, Capillus de capite vestro non peribit.

ARTICVLVS II.

Vtrum impassibilitas in omnibus erit æqualis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd impassibilitas in omnibus erit æqualis: Quia primæ ad Corint 15 dicit Gloss. quòd æqualiter omnes habent quòd pari non possunt, qui habent dotem impassibilitatis, ergo impassibilitas est æqualis in omnibus.

Præterea. Negationes non recipiunt magis & minùs, sed impassibilitas est quædam negatio vel priuatio passibilitatis, ergo non potest esse maior in vno, quàm in alio.

Præterea. Magis albũ dicitur quod est nigro impermixtius, sed nulli corporum sanctorum admiscebitur aliquid de passibilitate, ergo omnia erunt æqualiter impassibilia.

SED CONTRA. Merito debet respondere præmium proportionaliter, sed Sanctorum quidam fuerunt altis maiores merito, ergo cum impassibilitas sit quoddam præmium, videtur quod in quibusdam sit maior quàm in alijs.

Præterea. Impassibilitas diuiditur contra dotem claritatis, sed illa non erit æqualis in omnibus, vt patet 1. Corint. 15. ergo nec impassibilitas.

CONCLVSIO.

Impassibilitas quantum ad se, omnibus erit æqualis, quantum verò ad causam suam, erit in vno maior, quàm in altero.

RESPONDEO dicendum, quòd impassibilitas potest dupliciter considerari, vel secundum se vel secundum causam suam. Si secundum se consideretur, quia solam negationem vel priuationẽ importat, nõ suscipit magis & minùs, sed erit æqualis in omnibus beatis. Si autem consideretur secundum suam causam, sic erit in vno maior quàm in alio. Causa autem eius est dominium animæ super corpus, quod quidem dominium causatur ex hoc quod fruitur Deo immobiliter, vnde in illo qui perfectius fruitur, est maior impassibilitatis causa.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod gl. illa loquitur de impassibilitate secundum se, & non secundum causam suam.

Ad secundum dicendum, quod quamuis negationes & priuationes secundum se non intendantur nec remittantur, tamen intenduntur & remittuntur ex causis suis, sicut dicitur esse locus ingis tenebrosus, qui habet plura & maiora obstacula lucis.

Ad tertium dicendum, quod aliqua non solùm intenduntur per recessum à contrario, sed per accessum ad terminum, sicut lux intenditur.

tenditur. Et præterea etiam impassibilitas est maior in vno quàm in alio, quamuis in nullo aliquid passibilitatis remaneat.

ARTICVLVS III.

Vtrum impassibilitas sensum in actu à corporibus glorioſis excludat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod impassibilitas sensum in actu à corporibus glorioſis excludat. Quia sicut dicit Philosophus in secundo de anima, sentire est quoddam pati, corpora autem glorioſa erunt impassibilia, ergo non sentient in actu.

Præterea. Immutatio naturalis præcedit immutationem animalem, sicut esse naturale præcedit esse intentionale, sed corpora glorioſa ratione impassibilitatis non immutabuntur immutatione naturali: ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad sentiendum.

Præterea, Quandocunque fit sensus in actu, cum noua receptione, fit nouum iudicium, sed ibi non erit nouũ iudicium: quia erũt ibi cogitationes volubiles, ergo non fient ibi sensus in actu.

Præterea. Quando anima est in actu vnius potentiæ, remittitur actus alterius potentiæ, sed anima summè erit intenta ad actũ virtutis intellectiuæ, qua Deum contemplabitur, ergo non erit aliquo modo in actu virtutis sensitiuæ.

SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 1. Videbit eum omnis oculus, ergo erit ibi sensus in actu.

Præterea. Secundum Philosophum in primo de Anima, animatum ab inanimato distinguitur sensu & motu, sed ibi erit in actu motus, quia tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Sap. 1. ergo & sensus in actu.

CONCLVSIO.

Impassibilitas non excludit sensus in actu à corporibus glorioſis, sed erunt per susceptionem à rebus quæ sunt extra animam.

RESPONDEO dicendũ, quod aliquem sensum esse in corporibus beatorũ omnes ponũt, aliàs corporalis vita Sanctorũ post resurrectionẽ assimilaretur magis somno, quã vigiliæ, quod non competit illi perfectioni, eò quòd in somno corpus sensibile non est in vltimo actu vitæ, propter quod somnus dicitur vitæ dimidium in primo Ethi. sed in modo sentiendi diuersa opinãtur. Quidam enim dicunt quod corpora glorioſa sunt impassibilia, & propter hoc non receptibilia peregrinę impressionis, & multò minus quã corpora cœlestia, quia non erit ibi sensus in actu per receptionem alicuius speciei à sensibilibus, sed magis extra mittendo. Sed hoc non potest esse quia in resurrectione natura speciei manebit eadem in homine, & omnibus partibus eius, huiusmodi autem est natura sensus vt sit potentia passiua, vt in secundo de anima probat Philosophus. Vnde si in resurrectione Sancti sentient extra mittendo & non recipiendo, non esset sensus in eis virtus passiua, sed actiua, & sic non esset eiusdem speciei cum sensu, qui nunc est, sed esset aliqua virtus eis data, sicut enim materia nunquam fit forma, ita potentia passiua nunquam fit actiua. Et ideo alij dicunt quod sensus in actu fiet per susceptionem, non quidem ab exterioribus sensibus, sed per effluxum à superioribus viribus, vt sicut nũc superiores vires accipiunt ab inferioribus, ita econtrario tunc inferiores accipient à superioribus. Sed iste modus receptionis non facit verè sentire: quia omnis potentia passiua secundum suæ speciei rationem determinatur ad aliquid actiuum speciale, quia potentia inquantum huiusmodi, habet ordinem ad illud respectu cuius dicitur, vnde cum proprium actiuum in sensu sit res existens extra animam, & non intentio eius existens in imaginatione vel ratione, si organũ sentiendi non moueatur à rebus extra, sed ex imaginatione vel à superioribus viribus aliis, nõ erit verè sentire. Vnde non dicimus quod phrenetici & alij mente capti, in quibus propter victoriã imaginatiuæ virtutis sit huiusmodi defluxus speciẽrũ ad organa sentiendi, verè sentiant, sed quia videtur eis quòd sentiant. Et ideò dicendũ est cũ aliis, quòd sensus corporũ glorioſo rum erit per susceptionẽ à rebus, quæ sunt extra animã. Sed sciendum est quod organa sentiendi immutantur à rebus, quæ sunt extra animã dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quando scilicet, organum disponitur eadem qualitate naturali, qua disponitur res extra animã, quæ agit in ipsis, sicut cũ manus fit calida ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferæ. Alio modo immutatione spirituali, quando recipitur qualitas sensibilis in instrumento secundũ esse spirituale, id est, species siue intẽtio qualitatis & non ipsa qualitas, sicut pupilla recipit speciem albedinis, & tamen ipsa nõ efficitur alba. Prima ergo receptio nõ causat sensum, per se loquendo, quia sensus est susceptiuus specierũ in materia præter materiã, id est, præter esse materiale, quod habebãt extra animã, vt dicitur in 2. de Anima, & hæc receptio immutat naturã recipientis, quia recipitur hoc modo qualitas secundum esse suum materiale, vnde ista receptio non erit in corporibus glorioſis, sed secũda, quę per se facit sensum in actu, & nõ immutat naturã recipiẽtis.

AD PRIMVM ergo dicendũ (quòd iam patet ex dictis) quod ex hac passione quæ est in actu sentiendi, quæ non est aliud quàm receptio prędicta, non trahitur corpus extra naturalem suam qualitatem, sed spiritualiter perficitur, vnde impassibilitas glorioſorũ corporum hanc passionem non excludit.

Ad secundum dicendum, quod omne passiuum recipit actionem agentis secundum suum modũ, si ergo aliquid fit quod fit natũ fic immutari ab actiuo naturali & spirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationem spiritualem, sicut esse naturale præcedit esse intentionale, si autem natum sit immutari spiritualiter tantùm, non oportet quod immutetur naturaliter, sicut de aëre, qui non est receptiuus coloris secundum esse naturale, sed solum secundum esse spirituale: & ideò hoc solummodo immutatur: sicut ecõtrario corpora inanimata immutantur per qualitates sensibiles solum naturaliter, in corporibus autem glorioſis non poterit esse aliqua immutatio naturalis, & ideò ibi erit spiritualis immutatio tantùm.

Ad tertium dicendum, quod sicut erit noua receptio speciei in organo sentiendi, ita erit nouum iudicium sensus communis, non autem nouum iudicium intelligens de hoc, sicut in eo qui videt aliquid quod prius sciuit. Quod autem dicit Aug. non erunt ibi cogitationes volubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuæ partis: vnde non est ad propositum.

Ad quartum dicendum, quod quando vnum duorum est ratio alterius, occupatio animæ circa vnum non impedit vel remittit occupationem eius circa aliud. Sicut medicus dum videt vrinam, nõ minus nõ potest considerare artis regulas de coloribus vrinarum, sed magis, & quia Deus apprehenditur à Sanctis, vt ratio omnium quæ ab eis agentur vel cognoscentur, ideò occupatio eorum circa sensibilia sentienda vel quæcunque alia contemplanda in nullo impediet diuinam contemplationem, nec econtrario. Vel dicendum quod ideo vna potentia impeditur in actu suo quando alia vehementer cooperatur, quia vna potentia de se non sufficit ad tam diuersam operationem, nisi et subueniatur per id quod erat aliis potentijs vel membris influendum à principio vitæ, & quia in Sanctis erunt omnes potentiæ perfectissimæ, vna poterit intensè operari, ita quod ex hoc nullum impedimentum præstabitur actioni alterius potentiæ, sicut & in Christo fuit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod non sint ibi omnes sensus in actu. Tactus enim est primus inter omnes alios sensus, vt dicitur in lib. de Anima: sed corpora glorioſa carebunt actu tactus, quia sensus tactus fit in actu per immutationem corporis animalis, ab aliquo exteriori corpore prędominante in aliqua qualitate actiuarum vel passiuarum, quarum est tactus discretiuus, qualis tunc immutatio esse nõ poterit, ergo non erit ibi omnis sensus in actu.

Præterea, Sed gustus deseruit actui virtutis nutritiuę, sed post resurrectionem huiusmodi actus nõ erit, ergo fruitra esset ibi gustus.

Præterea, Post resurrectionem nihil corrumpetur, quia tota creatura vestietur quadam virtute incorruptionis, sed sensus odoratus in actu suo esse non potest, nisi aliqua corruptione facta, quia odor non sentitur sine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadam resolutione consistit, ergo sensus odoratus non erit ibi in suo actu.

Præterea, Auditus deseruit disciplinæ, vt dicitur in lib. de sensu, sed non erit post resurrectionem beatis necessaria aliqua disciplina per sensibilia, quia diuina sapientia replebuntur ex ipsius visione, ergo non erit ibi auditus.

Præterea, Visio fit secundum quod in pupilla recipitur species rei visæ, sed hoc non poterit esse post resurrectionem in beatis, ergo non erit ibi visus in actu, qui tamen est omnium sensuum nobilior. Probatio mediæ. Illud quod est lucidum in actu, non est receptiuum speciei visibilis: vnde speculum directè positũ sub radio Solis non repræsentat speciem corporis oppositi, sed pupilla sicut & totum corpus erit claritate dotata, ergo non recipietur ibi aliqua species colorati corporis.

Præterea. Secundũ perspectiuos omne quod videtur, sub angulo videtur, sed hoc non competit corporibus glorioſis, ergo non habebunt sensum in actu. Probatio mediæ. Quãdocunque aliquid videtur sub angulo, oportet esse aliquam proportionem anguli ad distantiam rei visæ, quia quod à remotiori videtur, minus videtur & sub minori angulo: vnde posset esse ita paruus angulus quòd nihil de re videretur, si ergo oculus glorioſus videbit sub angulo, oportet quod videat sub determinata distantia, & ita quod non videat aliquid à remotiori, quàm modò videmus, quod videtur absurdum, & sic videtur quòd sensus visus actu non erit in corporibus glorioſis.

SED CONTRA, Potentia coniuncta actui est perfectior quàm non coniuncta, sed natura humana erit in beatis in maxima perfectione, ergo erunt ibi omnes sensus in suo actu.

Præterea. Vicinius se habent ad animam potentiæ sensitiuæ, quàm corpus, sed corpus præmiabitur vel punietur propter merita vel demerita animæ, ergo & omnes sensus præmiabuntur in beatis, & punientur in malis, secundum delectationem & dolorem vel rectificationem quæ in operatione sensus consistunt.

CONCLVSIO.

Sensus odoratus & auditus erunt post resurrectionem in actu, non autem gustus, nisi forte per quandam immutationem linguæ à quodam humore adiuncto.

RESPONDEO dicẽdum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod in corporibus glorioſis erunt omnes potentię sensuum, non tamen erunt in actu, nisi duo sensus, scilicet, tactus & visus, nec hoc erit ex defectu sensuum, sed ex defectu medij & obiecti, nec tamen erunt fruſtra quia erunt ad integritatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

humanæ naturæ,& ad commendandam sapientiam Creatoris. Sed hoc non videtur verum, quia hoc quod est medium in istis sensibus, est etiam in aliis medium. In visu enim est medium aër, qui etiam est medium in auditu & odoratu, sicut patet in 2. de anima. Similiter etiam gustus habet medium coniunctum sicut & tactus, cùm gustus sit tactus quidam, vt in eodem lebro dicitur. Odor etiã erit ibi qui est obiectum odoratus, cùm Ecclesia cantet, quod odor suauissimus erunt corpora sanctorum. Laus vocalis erit in patria. Vnde dicitur super illud Psal Exultationes Dei in gutture eorum, quod corpora & linguæ non desinent laudare Deum. Et idẽ etiam habetur per glos. super illud Oseæ 14. In canticis & cymbalis, &c.

Et ideo secundum alios dicendũ, quod odoratus & auditus erũt ibi in actu, sed gustus non erit ibi, ita quòd immutetur ab aliquo cibo vel potu sumpto, vt patet ex dictis, nisi fortè dicatur, quod erit ibi gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd qualitates, quas tactus percipit, sunt illæ ex quibus constituitur animatum corpus, vnde per qualitates tangibiles corpus animalis secundum statum præsentem natum est immutari immutatione naturali & spirituali ab obiecto tactus. Et ideò tactus dicitur maximè materialis inter alios sensus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum, nõ tamen immutatio materialis se habet ad actum sentiendi qui perficitur spirituali immutatione nisi per accidens. Et ideò in corporibus gloriosis, à quibus impassibilitas excludit naturalem immutationem, erit immutatio à qualitatibus tangibilibus spiritualis tantum, sicut etiam in corpore Adæ fuit quod nec ignis nec gladius scindere potuisset, & tamẽ horũ sensum habuisset.

Ad secundum dicendum, quòd gustus secundum, quod est sensus alimenti, non erit in actu, sed secundum quod est iudicium saporũ, esse poterit fortè per modum prædictum.

Ad tertium dicendum, quod quidam posuerunt quod odor nihil aliud est quàm quædam fumalis euaporatio. Sed hæc propositio non potest esse vera, quod patet ex hoc quòd vultures immutantur ex odore percepto ad cadauera ex locis remotissimis, cùm tamen non esset possibile, quod euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca, etiã si totum resolueretur in vaporem, & præcipuè cũ sensibilia in æquali distantia ad quamlibet partem immutentur. Vnde odor immutat medium quandoque & instrumentum sentiendi spirituali immutatione sine aliqua euaporatio: ne pertingente ad organum, sed quod aliqua euaporatio requiratur, hoc est eò quòd odor in corporibus est humiditate asperius. Vnde oportet resolutionem fieri ad hoc quod percipiatur. Sed in corporibus gloriosis erit odor in sua vltima perfectione nullo modo per humidum repressus, vnde immutabit spirituali immutatione, sicut odor fumalis euaporationis facit, & sensus odoratus in sanctis quia nulla humiditate impedietur, & cognoscet non solum excellentia odoris, sicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam minimas odorum differentias.

Ad quartum dicẽdum, quòd in patria erit laus vocalis, quamuis quidam aliter dicant, quod sola immutatione spirituali organum auditus immutabit in beatis, nec erit propter disciplinam qua sciẽtiam acquirat, sed propter perfectionem sensus & delectationem, quomodo autẽ vox ibi formari poterit, dictũ est in secundo libro.

Ad quintum dicendum, quod incensio luminis non impedit receptionem spiritualem speciei coloris, dummodo maneat in natura diaphani, sicut patet quantumcunque illuminetur aër potest esse medium in visu, & quantò est magis illuminatus, tantò per ipsum aliquid clarius videtur, nisi sit defectus ex debilitate visus. Quia autem in speculo directè oppositio radio Solis nõ apparet species corporis oppositi, non est propter hoc quod impeditur receptio, sed propter hoc impeditur reuerberatio. Oportet enim ad hoc quod forma in speculo appareat, quod fiat quædã reuerberatio ad aliquod corpus obscurum, & ideo plumbum vitro adiungitur in speculo, hanc autem obscuritatem radius solis tepellit, vnde non potest apparere species in aliquo speculo. Claritas autem corporis gloriosi non aufert diaphanei tatem à pupilla, quia gloria non tollit naturã, vnde magnitudo claritatis in pupilla magis facit ad acumen visus quàm ad eius defectum.

Ad sextum dicendum, quod quãtò sensus est perfectior, tantò ex minori immutatione factã potest obiectum suum percipere, quantò autem sub minori angulo visus à visibili immutatur, tantò minor immutatio est, & inde est quod visus fortior magis à remotis aliquid videre potest, quàm visus debilior, quia quanto à remotiori videtur, sub minori angulo videtur: & quia visus corporis gloriosi erit perfectissimus, ex paruissima immutatione poterit videre, vnde sub angulo multò minori videre poterit quàm modò possit, & per consequens multò magis à remotis.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA TERTIA, de subtilitate corporum beatorum, in sex articulos diuisa.

EINDE considerandum est de subtilitate corporum beatorum.

D Circa quod quæruntur sex.

Primò, vtrum subtilitas sit proprietas corporis gloriosi.

Secundò, vtrum ratione huius subtilitatis possit esse in eodem loco cum alio.

Tertiò, vtrum per miraculum duo corpora gloriosa possint simul esse in eodem loco.

Quartò, vtrum duo corpora gloriosa possint esse simul in eodem loco.

Quintò, vtrum corpus gloriosum necessariò requirat æqualem sibi locum.

Sextò, vtrum corpus gloriosum sit palpabile.

ARTICVLVS I.

Vtrum subtilitas sit proprietas corporis gloriosi.

Tom. 4. dist. 44. q. 2. art. 3. ad 4. Cor. sup.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod subtilitas nõ sit proprietas corporis gloriosi. Proprietas enim gloriæ excedit proprietatem naturæ, sicut gloriæ claritas claritatem Solis, quę est maxima in natura, si ergo subtilitas est proprietas corporis gloriosi, videtur quod corpus sit subtilius futurum omni quod est subtile in natura, & ita erit ventis aëreis subtilius, quod est hæresis à Greg. in Constantinopolitana vrbe damnata, vt ipse narrat in. 4. lib. Moral.

Præterea, Sicut caliditas & frigiditas sunt quædam qualitates simplicium corporum, scilicet, elementorum, & subtilitas, sed calor & aliæ qualitates elementorum non intendentur in gloriosis corporibus magis quàm nunc, imo magis ad medium reducentur, ergo neque subtilitas in eis erit maior quàm nunc fit.

Præterea, Subtilitas inuenitur in corporibus propter paucitatem materiæ, vnde corpora quæ habent minus de materia sub æqualibus dimensionibus, dicimus magis subtilia, vt ignem aëre & aëre aqua, & aquam terra, sed tantum de materia est in corporibus gloriosis, quantum nunc est, ergo tunc non erunt magis subtilia, quàm nunc sunt.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor 15. Seminatur corpus animale, resurget corpus spirituale, id est, spiritui simile, sed subtilitas spiritus excedit omnem subtilitatem corporis, ergo corpora gloriosa erunt subtilissima.

Præterea Corpora quantò sunt subtiliora, tantò nobiliora, sed corpora gloriosa sunt nobilissima, ergo erunt subtilissima.

CONCLVSIO.

Cum ratione animæ glorificatæ corpus gloriosum dicatur spirituale, meritò subtilitas est proprietas corporis gloriosi per effectum spiritualis potentiæ.

RESPONDEO dicendum, quod nomen Subtilitatis à virtute est assumptum, scilicet, penetrandi, vnde dicitur in secundo de Generatione, quod subtile est repletiuum partibus & partium partibus, quod autem aliquod corpus sit penetratiuum, contingit ex duobus. Primò, ex paruitate quantitatis præcipuè secundum profunditatem & latitudinem, non autem secundum longitudinem, quia penetratio fit in profundum, vnde longitudo penetrationi non obstat. Secundò, ex paucitate materiæ: vnde rara subtilia dicimus, & quia in corporibus raris forma prędominatur materiæ magis, ideò translatum est nomen subtilitatis ad illa corpora quæ optimè substant formæ, & perficiuntur ab ea completissimo modo, sicut dicimus subtilitatem esse naturæ in Sole & Luna & aliis huiusmodi, sicut autem huiusmodi potest dici subtile, quando perfectissimè completur in esse & virtute suæ speciei. Et quia res incorporeæ quantitate carent & materia, nomen Subtilitatis ad eas transfertur non solum ratione suæ substantiæ, sed etiam ratione suæ virtutis, sicut enim subtile dicitur penetratiuum, quia pertingit vsque ad intima rei, ita etiam dicitur aliquis intellectus subtilis, quia pertingit ad inspicienda intrinseca principia, & proprietates naturales rei latentis. Et similiter dicitur aliquis habere visum subtilem, quia aliquod minimum potest visu pertingere, & similiter est de aliis sensibus, & secundum hoc diuersimodè subtilitatem corporibus gloriosis attribuerunt. Quidam etiam hæretici, vt Aug. Narrat, attribuerunt eis subtilitatem secundum modum, quo spiritus les substantiæ subtiles dicuntur, dicẽtes quod in resurrectione corpus vertetur in spiritum, & ratione huius corpora resurgentium Apostolus spiritualia nominat 1. Cor 15. Sed non potest stare. Primò, quia corpus in spiritum transire non potest cùm non communicent in materia, quod etiam Boëtius ostẽdit in libro de Duabus naturis. Secundò, quia si hoc esset possibile corpore in spiritũ conuerso, non resurgeret homo, qui ex anima & corpore naturaliter constat. Tertiò, quia si Apostolus sic intelligeret, sicut nominat corporalia spiritualia, par ratione nominaret corpora animalia, quæ in animam sunt conuersa, quod patet esse falsum. Vnde quidam hæretici dixerunt, quod corpus in resurrectione remanebit, sed habebit subtilitatem secundum modum rarefactionis, ita quòd corpora humana in resurrectione erunt aërea, vel vento similia, vt Greg. narrat in 23. lib. Moral. sed hoc etiam nõ potest stare, quia corpus post resurrectionem palpabile habuit Dominus, vt patet Luc. vlti. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere, quòd præcipuè subtile credendum est. Et præterea, corpus humanũ cum carnibus & ossibus resurget, sicut corpus Domini, vt dicitur Luc. vlti. Spiritus carnem & ossa nõ habet, sicut me videbitis habere, & Iob. 19. dicitur. In carne mea videbo Deum saluatorem meum, natura autem carnis & ossis hanc raritatem non potest habere.

Et ideò est assignandus corporibus gloriosis alius modus subtilitatis, vt dicantur subtilia propter cõpletissimam corporis perfectionem,

fectionẽ, sed hanc completionẽ quidã eis attribuunt ratione quintæ essentiæ quę eis tunc maximè dominabitur, quod esse non potest. Primò, quia nihil de quinta essentia potest venire in compositionẽ corporis, vt in tertio libr. ostensum est. Secundò, quia dato quod veniret in compositionem corporis humani, non posset intelligi quòd dominaretur magis tunc quàm nunc supra naturam elementarem, nisi ita quod esset in corporibus humanis plus secundum quantitatem de natura cœlesti, & corpora humana non essent eiusdem staturæ, nisi fortè minueretur natura elementaris in homine, quod repugnat integritati resurgentium, vel ita quod natura elementaris induceret proprietates naturę cœlestis ex eius dominio in corpore, & sit naturalis virtus esset causa proprietatis gloriosæ, quod videtur absurdum.

Et ideò alij dicunt quòd dicta completio, ex quo corpora humana subtilia dicuntur, erit ex dominio animæ glorificatæ, quę est forma corporis super ipsum, ratione cuius corpus gloriosum spirituale dicitur, quasi omnino spiritui subiectũ. Prima autem subiectio, qua corpus animæ subiicitur, est ad participandum esse specificum prout subiicitur sibi vt materia formæ, & deinde subiicitur ead alia opera animæ, prout anima est motor, & ita prima ratio spiritualitatis in corpore est ex subtilitate, & deinde ex agilitate, & aliis proprietatibus corporis gloriosi. Et propter hoc Apostolus in spiritualitate ponit dotem subtilitatis, vt Magistri exponunt, vnde Gregorius dicit decimo quarto Moralis, quod corpus gloriosum dicitur subtile per effectum spiritualis potentiæ, & per hoc patet solutio ad obiecta, quæ procedunt de subtilitate, quæ est per rarefactionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum ratione huius subtilitatis competat corpori glorioso esse in eodem loco cum alio non glorioso.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ratione huius subtilitatis cõpetat corpori, quod sit simul in eodem loco cũ alio nõ glorioso. Quia vt dicitur Philip. 3. reforma bit corpus humilitatis nostrę configuratum corpori claritatis suæ, sed corpus Christi potuit simul esse cum alio corpore in eodem loco: vt patet per hoc quod post resurrectionem intrauit ad discipulos ianuis clausis, vt dicitur Ioan. 20. ergo & corpora gloriosa ratione subtilitatis poterunt esse cum aliis corporibus non gloriosis in eodem loco.

Præterea, Corpora gloriosa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus, sed quædam nunc ratione suæ nobilitatis possunt esse simul cum aliis corporibus, scilicet, radij solares, ergo multò fortius hoc conueniet corporibus gloriosis.

Præterea, Corpus cœleste non potest diuidi ad minus, quantũ ad substantiam sphærarum, vnde dicitur Iob 37. quòd cœli velut ære solidissimi firmati sunt, si ergo corpus gloriosum non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco ratione subtilitatis, nunquam ad cœlum empyreum ascendere poterit, quod est erroneum.

Præterea, Corpus quod non potest simul esse cum alio corpore, potest ex alterius obstaculo impediri in motu suo vel etiam includi, sed hoc nõ potest contingere corporibus gloriosis, ergo possunt simul esse in eodem loco cum aliis corporibus.

Præterea. Sicut se habet punctus ad punctum, ita linea ad lineã, & superficies ad superficiẽ, & corpus ad corpus, sed duo puncta possunt esse simul, vt patet quando lineæ se tangunt, & similiter duæ lineæ in contactu duarum superficierum, & de superficie in contactu duorum corporum, quia contigua sunt quorum vltima sunt simul, vt patet 6. Phy. ergo non est contra naturam corporis quòd possit esse simul cum alio corpore in eodem loco, sed quicquid nobilitatis natura corporis patitur, totũ corpori glorioso præstabitur, ergo corpus gloriosum ex suæ subtilitatis proprietate habebit quod possit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

SED CONTRA est quod Boët. dicit in lib. de Trinitate in numero differentiam varieras accidentium facit. Nam tres homines neque genere, neque specie, sed suis accidentib. distant, nam si omnino cuncta ab his, accidentia separamus, tamen locus est cunctis diuersus, quem vnum fingere nullo modo possumus, ergo si ponantur duo corpora esse in vno loco, erit vnum corpus numero.

Præterea, Corpora gloriosa maiorem conuenientiam habebunt cum loco quàm spiritus angelici, sed spiritus angelici, vt quidam dicunt, non possunt distingui numero, nisi essent in diuersis locis, & propter hoc ponunt quod necesse est esse eos in loco, & quod antemundum creari non potuerunt, ergo multò magis debent dicere quod duo corpora qualiacunque non possunt esse in eodem loco.

CONCLVSIO.

Nullo modo competere poterit corpori glorioso, vt ratione suæ subtilitatis possit esse simul cum corpore non glorioso, nisi ex operatione diuinæ virtutis, qua tollitur id quod impediebatur, ne cum corpore glorioso esse posset.

RESPONDEO dicendum, quòd non potest dici quod corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis habeat quo possit esse cum alio corpore in eodem loco, nisi per subtilitatem auferatur id per quod Prohibetur nunc esse simul cum alio corpore in eodem loco. Dicẽdum autem quidam quod prohibetur ad hoc in isto statu ratione corpulentiæ, per quam habet quod replet locum, quæ quidem corpulentia ab eo per subtilitatis dotem tolleretur. Sed non potest hoc stare propter duo. Primò quia corpulentia, quam dos subtilitatis aufert, est ad defectum pertinens, pura aliqua mordinatio materię non perfectè substantis suæ formæ. Totum enim quod ad integritatem corporis pertinet, in corpore resurget, tam ex parte formæ quàm ex parte materiæ, quia quod aliquod corpus sit repletiuum loci, hoc habet per illud, quod est de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ. Cùm enim plenum opponatur vacuo, illud solum non replet locum, quo posito in loco, nihilominus manet vacuus locus. Vacuum autem definitur in 4. Phy. quod est locus non plenus sensibili corpore, dicitur autem aliquod corpus esse sensibile ex materia & forma & naturalibus accidentalibus, quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent, constat etiam quod corpus gloriosum erit sensibile, etiam secundum tactum, vt patet in corpore Domini, Luc. vlt. nec enim deerit materia aut forma aut naturalia accidentia, scilicet, calidum, & frigidum, & huiusmodi. Vnde patet quod corpus gloriosum non obitante subtilitatis dote replebit locum. Insania enim videtur dicere quòd locus vbi esset corpus gloriosum, esset vacuus. Secundò, ratio corũ prædicta non valet, quia coëxistentiam corporis impedire in eodem loco est plus quàm replere locum. Si enim ponamus dimensiones esse separatas sine materia, illæ dimensiones replent locum. Vnde quidam ponentes dixerunt vacuum esse locum, in quo sunt huiusmodi dimensiones sine aliquo sensibili corpore, & tamen istę dimensiones prohibentur ne sint simul cum alio corpore in eodem loco, vt patet per Philosophũ in 4. Physic. & in 7. Metaphy. vbi habet pro inconuenienti, quod corpus mathematicum, quod nihil est aliud quàm dimensiones separatæ, sit simul cũ alio corpore naturali sensibili. Vnde dato, quod subtilitas corporis gloriosi aufert ab eo hoc quod est replere locũ, non tamen sequitur quod propter hoc posset esse cum alio corpore in eodem loco, quia remoto eo quod minus est, non propter hoc remouetur quod plus est. Dicendum est ergo quòd illud quod impedit corpus nostrum nunc, ne simul cum alio corpore sit in eodem loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotem subtilitatis. Nihil enim potest prohibere corpus aliquod ne sit simul situatum cum aliquo corpore in eodem loco, nisi in hoc quod in eo requirit diuersum situm, nihil enim est impedimentũ identitatis nisi quod est causa diuersitatis. Hanc autem distinctionem situs non requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliquis situs ratione suę qualitatis, vnde remoto a corpore sensibili, quod sit calidum & frigidũ, aut graue, aut leue, nihilominus in eo remanet necessitas prædictæ distinctionis, vt patet per Philosophum in 4. Physicor. & etiam planum est. Similiter etiam materia non potest inducere necessitatem prædictæ distinctionis, quia materiæ non aduenit situs nisi mediante quantitate dimensiua. Similiter etiam neque forma situm habet, nisi ex materia situm habente, restat ergo, quod necessitas distinctionis duorum corporum in situ causatur à natura quantitatis dimensiuæ, cui per se conuenit situs. Cadit enim in definitione eius, quantitas enim dimensiua est quantitas habens situm, & inde est, quod remotis omnibus aliis, quæ sunt in re, distinctionis necessitas inuenitur in sola quantitate dimensiua. Si enim accipiatur linea separata, oportet quod si sint duę lineæ vel duæ partes vnius lineę, quod sint distinctę in situ, aliàs linea addita lineæ non efficeret matus, quod est contra communẽ animi conceptionẽ, & similiter est de superficiebus & corporibus mathematicis, & quia materiæ debetur situs, inquantũ subsistit dimensioni, ex inde prædicta necessitas ad materiam situatam derivatur, vt dicit nõ est possibile esse duas lineas vel duas partes lineæ, nisi sint distinctæ secundum situm, ita impossibile est esse duas materias vel duas partes materiæ, nisi sit distinctio situs, & quia distinctio materiæ est principium distinctionis individuorum, inde quod Boëtius dicit in lib. de Trinita. quod duobus corporibus vnum locum fingere nullo modo possumus, vt hanc saltem accidentium varietatem distinctio individuorum requirat, subtilitas autem à corpore glorioso per dimensionem non aufert sibi prædictam necessitatem situs distinctionis ab alio corpore, & ideò corpus gloriosum non habebit ratione subtilitatis, quòd possit esse cum alio corpore, sed potest simul cum alio corpore esse ex operatione virtutis diuinæ, sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita, quod ad vmbram eius sanarentur infirmi, sed hoc fiebat virtute diuina ad ædificationem fidei, ita faciebat virtus diuina vt corpus gloriosum possit simul cum alio corpore esse ad perfectionẽ gloriæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod corpus Christi non habuit ex subtilitatis dote quòd posset esse simul cum alio corpore in eodem loco, sed hoc factum est virtute diuina post resurrectionem sicut in natiuitate, vnde Grego in Homilia dicit illud corpus Domini intrauit ad discipulos ianuis clausis, quod ad hãnano oculos per natiuitatẽ suam clauso exiit vtero Virginis. Vnde non oportet quod ratione suæ subtilitatis hoc cõueniat corporibus gloriosis.

Ad secundum dicendum, quòd lumen non est corpus, vt in prima parte dictum est, vnde obiectio procedit ex falsis.

Ad tertium dicendum, quòd corpus gloriosum transibit sphæras cœlorum sine eorum diuisione, non ex vi subtilitatis, sed ex diuina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus subueniet.

Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quòd Deus eis ad nutum aderit in omnibus quæ volunt, sequitur quòd non possint includi vel carcerari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad quintum dicendum, quòd sicut dicitur 4. Physic. Puncti non conuenit esse locum, vnde si dicatur esse in loco, hoc non est nisi per accidens; quia corpus cuius est terminus, est in loco sicut autem totus locus respondet toti corpori, ita terminus loci respondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum esse vnum terminum, sicut & duas lineas terminari ad vnum punctū, & ideò quamuis duo corpora non possint esse nisi in diuersis locis, tamen duobus terminis duorum corporum respondet idem terminus duorum locorum, & secundum hoc dicuntur vltima corporum se contingentium esse simul.

ARTICVLVS III.

Vtrum per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam per miraculum fieri possit quod duo corpora sint in eodē loco. Non enim potest fieri per miraculum quòd duo corpora sint simul duo & vnum, quia hoc esset facere contradictoria esse simul, sed si ponantur duo corpora esse simul, sequeretur, illa duo corpora esse vnum, ergo non est possibile hoc per miraculum fieri, Probatio medię: Sint duo corpora in eodem loco, quorum vnum dicatur A, & aliud B, ergo dimensiones A, erunt eędem cum dimensionibus loci, aut aliæ: si aliæ, ergo erunt aliquæ dimensiones separatæ, quia non potest poni quòd dimensiones, quæ sunt inter terminos loci, non sint in aliquo subiecto, nisi sint in corpore locato, si ergo sint eædem, ergo eadem ratione dimensiones B, erunt eædem cum dimensionibus loci, sed quæcunque vni & eidē sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem, ergo dimensiones A, & B, sunt eædem, sed duorum corporum non possunt esse eædem dimensiones, sicut nec eadem albedo, ergo A, & B, sunt vnum corpus & erant duo, ergo sunt simul vnum & duo.

Prætereà. Contra communes animi conceptiones non potest aliquid miraculosè fieri, vt scilicet, pars nō sit minor toto, quia contraria communibus conceptionibus directè contradictionē includunt. Similiter nec conclusiones Geometricæ quæ à communibus conceptionibus infallibiliter deducuntur, sicut quòd triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliquid potest fieri in linea contra definitionem lineæ, quia separare definitionem à definito, est ponere duo contradictoria esse simul, sed duo corpora esse in eodem loco est contra conclusiones Geometriæ & contra definitionem lineæ, ergo non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ. Conclusio est Geometræ, quòd duo circuli non se tangunt nisi in puncto, si autem duo corpora circularia essent in eodem, duo circuli designati in eis se tangerent secundum totum. Similiter etiam est contra definitionē lineæ quòd infra duo puncta sit plus, quàm vna linea recta, quod fieret si duo corpora essent in eodem loco, quia infra duo puncta signata in diuersis superficiebus loci essent duæ lineæ rectæ duorum corporum locatorum.

Prætereà. Hoc videtur non posse fieri per miraculum, quòd corpus inclusum in alio corpore, non sit in loco, quia sic haberet locum communem & non proprium, quod non potest esse, sed hoc sequeretur si duo corpora essent in eodem loco, ergo non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ. Sint duo corpora in eodem loco, quorum vnum secundum quamliber dimensionem sit maius alio, corpus minus erit inclusum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius communis, locum autem proprium non habebit, quia non erit aliqua superficies corporis actu signata, quæ contineat ipsum quod est de ratione loci, ergo nō habebit locum proprium.

Prætered, Locus proportionaliter respondet locato, sed nunquam potest fieri per miraculum, quod idem corpus sit simul in diuersis locis nisi per aliquam conuersionem, sicut accidit in sacramēto altaris, ergo nullo modo potest fieri per miraculum quòd duo corpora sint simul in eodem loco.

SED CONTRA, Beata virgo filium miraculosè peperit; sed in illo partu oportuit duo corpora esse simul in eodem loco, quia corpus pueri exiens claustra pudoris non fregit, ergo potest miraculosè fieri quod duo corpora sint in eodem loco.

Prætered, Hoc idem potest ostendi per hoc, quòd dominus ad discipulos intrauit clausis ianuis, Ioan. 20.

CONCLVSIO.

Cùm à Deo tanquam prima causa res conseruari possit cessantibus causis secundis, fatendum est miraculosè fieri posse, vt duo corpora sint in eodem loco.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis patet propter hoc necesse est duo corpora in duobus locis esse, quia diuersitas materiæ requirit distinctionem in situ: & ideo videmus quòd quando conueniunt corpora in vnum, destruitur esse distinctum vtriusque & acquiritur vtrique simul esse vnum indistinctum, vt patet in mixtionibus: non potest ergo esse quòd duo corpora remaneant duo, & tamen sint simul, & vtrumque conseruet esse distinctum quod prius habebat, secundum quod vtrunque erat ens indiuisum in se & diuisum ab aliis. Hoc autem esse distinctum dependet à principiis essentialibus rei sicut à causis proximis, sed à Deo sicut à causa prima: & quia causa prima potest conseruare rem in esse cessantibus causis secundis vt patet per primam propositionem libri de causis: ideò diuina virtute & ea sola fieri potest, vt accidens sit sine subiecto, vt patet in sacramento altaris, & similiter virtute diuina fieri potest & ea sola, quòd corpori remaneat esse distinctum abdito corpore, quamuis eius materia non sit distincta in situ ab alterius corporis materia, & sic miraculosè fieri potest quòd duo corpora sint in eodem loco.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa est Sophistica, quia procedit ex suppositione falsi, vel petit principium. Procedit enim ratio illa ac si inter superficies oppositas loci alicuius esset aliqua dimensio propria loco, cui oportet quòd vniretur dimensio corporis locati aduenientis. Sic enim sequeretur quòd dimensiones duorum corporum locatorum esset vna dimēsio, si vtraque vnum fieret cum dimensione loci. Hæc autem positio falsa est, quia secundum hoc quandocunque corpus acquireret nouum locum, oporteret aliquam immutationem fieri in dimensionibus loci vel locati. Non enim potest esse quod aliqua duo fiant de nouo vnum, nisi altero eorum immutato: sic autem, sicut se rei veritas habet, loco non debentur aliæ dimensiones, quàm dimensiones locati, patet quòd ratio nihil probat, sed petit principium: quia secundum hoc nihil est aliud dictum, quòd dimensiones locati sunt eædem cū dimensionibus loci, nisi quòd dimensiones locati continentur infra terminos loci, & secundum eorum mensuram distant termini, sicut distant propriis dimensionibus, si eas haberent, & sic dimensiones corporum duorū esse dimensiones vnius loci nihil est aliud quàm duo corpora esse in eodē loco, quod est principale propositū.

Ad secundum dicendum, quòd posito quòd duo corpora sint simul in eodem loco per miraculum, non sequitur aliquid neque contra communem animi conceptionem, neque contra definitionem lineæ, neque contra conclusiones aliquas Geometriæ. Sicut supra dictum est, quantitas dimensiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, quòd habet specialem rationem individuationis & distinctionis, quæ est sibi & omnibus accidentibus communis, scilicet, ex materia subiecta. Sic ergo vna linea potest intelligi diuersa ab alia, vel quia est in alio subiecto, quæ consideratio est de linea naturali, vel quia distat in situ ad alia, quæ consideratio est de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiam. si ergo removeatur materia, non potest esse distinctio linearum nisi secundum situm diuersum, & similiter nec punctorum nec superficierum aut quarumcunque dimensionum: & sic Geometria non potest ponere, quòd vna linea addatur aliæ, tanquam distincta ab ea, nisi sit distincta in situ ab ea. Sed supposita distinctione subiecti sine distinctione situs ex diuino miraculo, intelligentur diuersæ lineæ quæ non distant situ propter diuersitatem subiecti: & similiter diuersa puncta, & sic diuersæ lineæ designatæ in duobus corporibus, quæ sunt in eodem loco, trahuntur à diuersis punctis ad diuersa puncta, vt non accipiamus punctum in loco, sed in ipso corpore locato: quia linea non dicitur trahi nisi à puncto quod est terminus eius: & similiter etiam duo circuli designati in duobus corporibus sphæricis existentibus in eodem loco quæ sunt duo non propter diuersitatem situs, alias nō possent se tangere secundum totum, sed sunt duo ex diuersitate subiectorum, & propter hoc se totaliter tangentes, adhuc manent duo. sicut etiam circulus signatur in corpore locato sphærico tangit secundum totum alium circulum signatum in corpore locante.

Ad tertium dicendum, quòd Deus posset facere aliquod corpus non esse in loco, & tamen illa positione facta, non sequitur quod aliud corpus non sit in loco, quia corpus maius est locus corporis minoris ratione illius superficiei, quod designaretur ex contactu terminorum corporis minoris.

Ad quartum dicendum, quòd vnum corpus esse simul localiter in duobus locis, non potest fieri per miraculū. Corpus enim Christi non est in altari localiter, quamuis miraculosè possit fieri quòd duo corpora sint in eodem loco, quia esse in pluribus locis simul, repugnat individuo ratione eius, quòd est ens indiuisum in se: sequeretur enim quòd esset distinctū in situ, sed esse cum alio corpore in eodē loco, repugnat ei quantū ad hoc quòd est diuisum ab alio, ratio autē vnius perficitur in diuisione: vt patet in 4 Metaph. sed diuisio ab aliis, & de cōsequentibus ad rationem vnius. Vnde quòd idē corpus sit localiter simul in diuersis locis, includit contradictionē, sicut quòd homo careat ratione, sed duo corpora esse in eodē loco, nō includit cōtradictionē, vt ex dictis patet, & ideò nō est simile.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vnum corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco.

ADQVARTVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodē loco. Quia vbi est maior subtilitas, ibi est minor resistēria, si ergo corpus gloriosum est subtilius, quàm non gloriosum, minus resistet corpori glorioso, & ita si corpus gloriosum poterit esse cū corpore non glorioso in eodem loco, multò fortius cum corpore glorioso.

Prætered. Sicut corpus gloriosum est subtilius non glorioso, ita vnum gloriosum erit subtilius alio, si ergo corpus gloriosum poterit esse simul cum non glorioso, & corpus gloriosum magis subtile poterit esse cum glorioso minus subtili.

Prætered, Corpus cœli est subtile, & erit nunc glorificatum sed corpus alicuius sancti poterit simul esse cum corpore cœli, quia poterunt ad terram descendere & ascendere pro suo libito voluntatis, ergo duo corpora subtilia vel gratiosa poterunt esse simul.

SED

SED CONTRA Corpora gloriosa erunt spiritualia, id est, spiritibus quantum ad aliquid similia, sed duo spiritus nō possunt esse simul in eodem loco, vt in 1. lib. dictum est, nec duo corpora gloriosa poterunt esse in eodem loco.

Prætereà, Duorum corporum existentium simul vnum ab alio penetratur, sed penetrari ab alio corpore, est ignobilitatis, quæ omninò à corporibus gloriosis aberit, ergo nō poterunt esse duo corpora gloriosa simul.

CONCLVSIO.

Quamquam diuina virtute fieri possit vt duo corpora gloriosa esse possint in eodem loco (suam ratione suæ proprietatis hoc minime fieri posset) tamē conueniens non est, vt vnum corpus gloriosum sit cum altero corpore glorioso.

RESPONDEO dicendū, quòd corpus gloriosum ratione suę proprietatis non habet quod possit esse cum alio corpore glorioso in eodem loco, sicut nec vt sit simul cum corpore non glorioso, diuina autē virtute fieri posset, vt duo corpora gloriosa essent simul, vel duo non gloriosa, sicut gloriosum & non gloriosum. Sed tamē non est conueniens quòd corpus gloriosum sit simul cum alio corpore glorioso, tum quia in eis seruabitur debitus ordo, qui distinctionem requirit, tum quia vnum corpus gloriosum non se ponet alteri, & sic nunquam duo corpora gloriosa erunt simul.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit asi corpori glorioso inesset ratione suę subtilitatis, quòd posset esse simul in eodem loco cum alio corpore, quod falsum est.

Et similiter dicendum ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd corpus cœli & alia corpora æquiuocè dicuntur gloriosa, inquantum participabunt aliquid gloriæ, & non quòd eis conueniant dotes corporum glorificatorum.

ARTICVLVS V.

Vtrum ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorioso necessitas existendi in æquali loco.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorificato necessitas existēdi in æquali loco. Corpora enim gloriosa erunt conformia corpori Christi, vt patet Phyl. 3. sed corpus Christi non coarctatur hac necessitate, vt sit in loco æquali, imò continetur totum sub paruis vel magnis dimensionibus hostiæ consecratæ, ergo & hoc idem erit in corporibus gloriosis.

Prætereà. Philosophus probat in quarto Physicorū, quòd si duo corpora sunt in eodem loco, sequitur quod maximum corpus obtineat minimum locum, quia diuersæ partes eius poterunt esse in eadem parte loci. Non enim differt vtrum duo corpora vel quæcunque sunt in eodem loco, sed corpus gloriosum erit simul in eodem loco cum alio corpore, vt dicitur communiter, ergo potest esse in quouis paruo loco.

Prætered, Sicut corpus ratione sui coloris videtur, ita commensuratur loco ratione suæ quantitatis, sed corpus gloriosum ita subiectum erit spiritui, quòd poterit videri & non videri, & præcipuè ab oculo non glorioso pro suo libito voluntatis, vt in Christo patuit, ergo ita quantitas subiicietur nutui spiritus, quòd poterit esse in paruo vel magno loco, & habere paruam vel magnam quantitatem ad libitum.

SED CONTRA est quod Philosophus dicit in 4. Physicorum quòd omne quod est in loco, in æquali sibi est, sed corpus gloriosum erit in loco, ergo erit in loco æquali sibi.

Prætereà, Eędem sunt dimensiones loci & locati, vt probatur in 4. Physicorum, ergo si locus esset maior locato, esset idem maius & minus seipso, quod est inconueniens.

CONCLVSIO.

Necessitas existendi in æquali loco tolli non potest à corpore glorioso ex sua subtilitate.

RESPONDEO dicendum, quòd corpus non comparatur ad locum nisi dimensionibus propriis, secundum quas corpus locatum circunscribitur ex contactu corporis locantis: vnde quod corpus aliquod sit in minori loco quàm sit sua quantitas, hoc non potest esse nisi per hoc quòd quantitas corporis propria efficitur aliquo modo minor seipsa, quod quidem non potest intelligi nisi dupliciter. Vno modo ex variatione quantitatis circa eandem materiam, vt scilicet, materia quæ primò subest magnæ quantitati, postea subfit paruæ, & hoc quidam posuerunt in corporibus gloriosis dicentes quòd quantitas eorum subest ad nutum, ita quòd cum voluerint, possunt habere magnam quantitatem, & cum voluerint paruā. Sed hoc non potest esse, quia nullus motus, qui sit secundum aliquid intrinsecum rei, potest esse sine passione abiicière à subsitia, & ideò in corporibus incorruptibilibus, scilicet, cœlestibus, est solus motus localis qui non est secundū aliquid intrinsecū, vnde patet, quod mutatio quantitatis circa materiā repugnaret impassibilitati corporis gloriosi & incorruptibilitati. Et prætereà sequeretur quòd corpus gloriosum quandoque esset rarius & quandoque spissius, quia cùm nihil diuidit possit ab eo de materia sua, quia eadem materia esset sub paruis dimensionibus, & quandoque sub magnis, materia esset sub paruis dimensionibus, & quandoque sub magnis, & ita rarefieret & densaretur, quod non potest esse. Alio modo potest intelligi quòd quantitas corporis gloriosi efficiatur minor seipsis per variationem situs, ita scilicet, quòd partes corporis gloriosi subintrent se inuicem, & sic redeat ad quancunque paruam quantitatem. Et hoc quidam posuerunt dicētes, quod ratione suæ subtilitatis corpus gloriosum habebit, quod possit esse simul cum alio corpore non glorioso in eodem loco. Et similiter potest vna pars esse intra aliam intantum quod totum corpus gloriosum poterit intrare per minimum porū vnius corporis: & sic ponūt quod corpus quod exiuit de vtero Virginali, intrauit ianuis clausis ad discipulos. Sed hoc non potest esse, tum quia corpus gloriosum nō habebit quòd sit cum alio corpore simul ratione subtilitatis, tum quia etiam si haberet, vt esset cum alio corpore, nō tamen cum corpore glorioso, vt multi dicunt. tum quia repugnaret rectæ dispositioni corporis humani, quæ requirit determinatum situm & distātiam partium. Vnde nec per miraculum hoc vnquam fiet. Et ideò dicendum, quod corpus semper erit in loco sibi æquali.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod corpus Christi in altaris sacramento non est localiter, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quòd probatio Philosophi procedit ex hoc quod vna pars eadem ratione subintraret aliam, sed talis subintratio corporis gloriosi inuicem non potest esse, vt dictum est, & ideò ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quod corpus videtur ex hoc quod agit in visum, quod autem agat in visum vel non agat, nihil variat in ipso corpore, & ideò non est inconueniens si possit quando vult videri, & quando vult non videri: sed esse in loco non est actio aliqua procedens ab eo ratione suæ quantitatis, sicut videri ratione sui coloris, & ideo non est similæ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile. Gregorius enim dicit in Homilia in octaua Paschæ: Corrumpi necesse est quod palpatur, sed corpus gloriosum erit incorruptibile, ergo erit impalpabile.

Prætereà. Omne quod palpatur, resistit palpāti, sed quod potest simul esse cum aliquo, non resistit ei, cum ergo corpus gloriosum possit esse simul cum alio corpore, non erit palpabile.

Prætereà, Omne corpus palpabile est tangibile, sed omne tangile corpus habet qualitates tangibiles excedentes qualitates tangentis: cùm ergo qualitates tangibiles non sint in excessu, sed reductæ in maximam æqualitatem, in corporibus gloriosis videtur quod non sint palpabilia.

SED CONTRA est quod Deus in corpore glorioso resurrexit, & tamen corpus palpabile habuit, vt patet Ioann. 20. Palpate & videte quia spiritus carnem & ossa non habet, ergo & corpora erunt palpabilia.

CONCLVSIO.

Cùm dominus post resurrectionem in corpore glorioso habuerit corpus palpabile, sequitur corpora gloriosa esse palpabilia.

RESPONDEO dicendum, quod omne corpus palbabile est tangibile, sed non conuertitur: omne enim corpus quod habet qualitates, quibus natum est immurari sensus tactus, vt aër, ignis & huiusmodi, sunt corpora tangibilia, sed omne palpabile vlterius addit quod resistit tangenti: vnde aër qui nunquam resistit transeunti per eum, sed est facillimæ diuisionis, tangibilis quidem est, sed nō palpabilis. sic ergo patet quod palpabile dicitur aliquod corpus ex duobus, scilicet, ex qualitatibus tāgibilibus, & ex hoc quod resistit tangenti, vt non pertranseat, & quia qualitates tangibiles sunt calidum, & frigidum, & huiusmodi, quæ non inueniuntur nisi in corporibus granib. & leuibus, quę habent contrarietatem adinuicē, ac per hoc sunt corruptibilia, ideò corpora cœlestia, quæ sunt secundum naturam incorruptibilia, sunt sensibilia quidem visu, sed non tāgibilia, & sic etiam nec palpabilia. Et hoc est quod Gregor. dicit quod corrumpi necesse est omne quod palpatur. Corpus ergo gloriosum habet à natura sua qualitates quæ sunt natæ immutare tactum, sed tamen quia corpus est omnino subiectum spiritui, in potestate eius est, vt secundum eas immutet tactum, vel non immutet. Similiter etiam secūdum naturam sibi competit, vt resistat cuilibet alteri corpori transeunti, ita quod non possit esse cum eo simul in eodem loco, sed miraculosè hoc potest diuina virtute contingere ad nutum ipsius, quòd sit cum alio corpore in eodem loco, & sic non resistet ei transeunti. vnde secundum naturam suam palpabile est corpus gloriosum, sed ex virtute supernaturali hoc ei cōpetit, vt cùm vult non palpetur à corpore non glorioso, & ideò Greg. dicit quòd Dominus palpandam carnem præbuit, quā clausis ianuis introduxit, vt perfectè ostenderetur post resurrectionem corpus suum esse & eiusdem naturæ & alterius gloriæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod incorruptibilitas gloriosi corporis non est ex natura componentium, secundum quam omne quod palpatur, necesse est corrumpi, vt ex dictis patet, & ideò non sequitur.

Ad secundū dicendum, quod quamuis aliquo modo possit fieri quod corpus gloriosum sit cum alio corpore in eodem loco: tamē corpus gloriosum habet in potestate sua resistere cuilibet tangenti cùm voluerit, & sic sic palpari potest.

Ad tertium dicēdum, quòd qualitates tangibiles in corporibus gloriosis nō erunt reductę ad mediū rei secundum æqui distantiam ab extremis acceptum, sed ad medium proportionis secundū quod optimè

Universidad de Deusto
Biblioteca

optimè competit cõpletioni humanæ in singulis partibus, & ideò tactus illorum corporum est delectabilissimus, quia potentia semper delectatur in conuenienti, & tristatur in excessu.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA QVARTA,
De agilitate corporum beatorum, in tres articulos diuisa.

EINDE cõsiderandum est de agilitate beatorum corporum resurgentium.

D Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrũ corpora gloriosa sint futura agilia.

Secundò, vtrum mouebuntur.

Tertiò, vtrum mouebuntur in instanti.

ARTICVLVS I.
Vtrum corpora gloriosa sint agilia.

Thom. 4. dist. 44. quæst. 2. art. 3 q. 3. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora gloriosa non sint futura agilia. Illud enim quod de se agile est, ad motum non indiget aliquo deferente, sed corpora glorificata deferentur post resurrectionẽ in nubibus obuiam Christo in aëra ab angelis, vt dicit Glossa primæ Thessal. 4. ergo corpora gloriosa non erunt agilia.

Præterea, Nullum corpus quod mouetur cũ labore & pœna, potest dici agile: sed corpora gloriosa hoc modo mouebuntur, cũ motor eorum, scilicet anima, moueat in contrarium naturæ eorum, aliàs mouerentur semper in vna parte, ergo non erunt agilia.

Præterea, Inter omnes operationes animalis sensus est nobilior & proprior, quàm motus: sed non assignatur corporibus gloriosis aliqua proprietas, quæ perficiat eas ad sentiendum, ergo nec debet eis attribui agilitas, per quam perficiuntur ad motum.

Præterea, Natura dat diuersis instrumenta dispositionis diuersæ secundum diuersas virtutes ipsorum, vnde non eiusdem dispositionis dat instrumenta animali tardo & veloci: sed Deus multò ordinatius operatur quàm natura: cùm ergo corpus gloriosum habeat membra eiusdem dispositionis in figura & quãtitate sicut modò, videtur quod non habeat agilitatem aliã, quàm modò habet.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. Corin. 15. Seminatur in infirmitate, surget in virtute: glo. id est, mobile & viuum: sed mobilitatem non potest dicere nisi agilitatem ad motum, ergo corpora gloriosa erunt agilia.

Præterea. Tarditas maximè videtur spiritualitati repugnare, sed corpora gloriosa maximè erunt spiritualia, vt dicitur 1. Cor. 14. ergo erunt agilia.

CONCLVSIO.

Cùm corpus gloriosum sit omnino subiectum animæ glorificatæ, corpus gloriosum erit agile sicut anima, vt ei sit habile ad obediendum.

RESPONDEO dicendum, quod corpus gloriosum erit omninò subiectũ animæ glorificatæ, non solum vt nihil in eo fit quod resistat voluntati spiritus, quia hoc fuit etiam in corpore Adæ, sed etiam vt fit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile redditur ad prædictam subiectionem, quæ quidem perfectio, dos glorificati corporis dicitur: anima autẽ coniungitur corpori non solum vt forma, sed etiam vt motor, vtroq; autem modo, oportet quod corpus gloriosum animæ glorificatæ sit summè subiectum. Vnde sicut per dotem subtilitatis subiicitur ei totaliter, inquantum est forma corporis, dans esse specificum, ita per dotem agilitatis subiicitur ei, inquantum est motor, vt, scilicet sit expeditum & habile ad obediendum spiritui in omnibus motibus & actionibus animæ. Quidam tamen causam agilitatis attribuunt quintæ essentiæ, quæ tunc in corporibus gloriosis dominabitur, sed de hoc frequenter dictum est, quod non videtur conueniens. Vnde melius est, vt attribuatur animæ, à qua gloria in corpus emanat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpora gloriosa dicuntur ferri balneis angelis, & etiam in nubibus, nõ quasi eis indigeant, sed ad reuerentiam designandam, quæ corporibus gloriosis etiam ab angelis & omnibus creaturis deferetur.

Ad secundum dicendum, quòd quanto virtus animæ mouentis dominatur magis supra corpus, tanto minor est labor in motu, qui etiam sit contra naturam corporis. Vnde illi in quibus virtus motiua est fortior, & illi qui habent ex exercitio corpus magis habilitatum ad obediendum spiritui mouenti, minus laborant in motu, & quia post resurrectionem anima perfectè dominabitur corpori, tum propter perfectionem propriæ virtutis, tum propter humilitatem corporis gloriosi ex redundãtia gloriæ ab anima in ipsum, nõ erit aliquis labor in motu Sanctorum, & sic dici paterunt corpora Sanctorum agilia.

Ad tertium dicendum, quòd per dotem agilitatis corpus gloriosum redditur habile, non solum ad motum, sed etiam ad sensum & omnes alias animæ operationes exequendas.

Ad quartum dicendum, quòd sicut natura dat velocioribus animalibus instrumenta diuersi dispositionis in figura & quantitate, ita Deus dabit corporibus Sanctorum aliam dispositionem, quàm nunc habeant, non quidem in figura & quantitate, sed in proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas.

ARTICVLVS II.
Vtrum Sancti agilitate sua nunquam vtantur, ita quod moueantur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti agilitate sua nunquam vtantur, ita quod moueantur. Quia secundum Philosophum, motus est actus imperfecti: sed in illis corporibus nulla erit imperfectio, ergo nec aliquis motus.

Præterea. Omnis motus fit propter indigentiã, quia omne quod mouetur, mouetur propter adeptionem alicuius finis: sed corpora gloriosa non habebunt aliquam indigentiam, quia vt Augu. dicit, ibi erit quicquid voles, non erit quicquid noles, ergo non mouebuntur.

Præterea. Secũdum Philosophum 2. de Cœl. & mun. Illud quod participat diuinam bonitatem sine motu, nobilius participat illã, quàm quod participat illam cum motu, sed corpus gloriosum nobilius participat diuinam bonitatem, quam aliud corpus, cum ergo quędam alia corpora omnino sine motu remaneant sicut corpora cœlestia, videtur quod multò fortius corpora humana.

Præterea. Aug. dicit quod anima stabilita in Deo, stabiliet corpus consequenter: sed anima ita erit in Deo stabilita*, quòd nullo modo ab eo mouebitur, ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

Præterea, Quãtò corpus est nobilius, tãtò debetur ei locus nobilior, vnde corpus Christi, quod est nobilis simũ, habet locũ eminentiorẽ inter cætera loca, vt patet Heb. 2. Excelsior cœlis factus. Glos. loco & dignitate. & similiter vnumquodq; corpus gloriosum habebit eadem ratione locum sibi conuenientem secundum mensuram suæ dignitatis, sed locus est de pertinentibus ad gloriam, cùm ergo post resurrectionem gloria Sanctorum nũquam varietur neque in plus neque in minus, quia erunt omninò tunc in termino, videtur quod corpora eorum nunquam de loco sibi determinato recedent, & ita non mouebuntur.

SED CONTRA est quod dicitur Isa. 40. Current, & non laborabunt, volabunt, & non deficient, & Sap. 2. Tanquam scintillæ in arundineto discurrent, ergo erit aliquis motus corporum gloriosorum.

CONCLVSIO.

Sicut corpus Christi glorificatum in Ascensione motum est, ita & corpora gloriosa mouentur agilitate sua, vt eis libitum fuerit.

RESPONDEO dicendum, quod corpora gloriosa aliquando moueri necessarium est ponere: quia & ipsum corpus Christi motum est in Ascensione, & similiter corpora Sanctorum quæ de terra resurgent ad cœlum empyreum ascendent, sed etiam postquã cœlos cõcenderint, verisimile est, quòd aliquando moueantur pro suæ libito voluntatis, vt illud quod habent in virtute actu, exercentes diuinam sapientiam commendabilem ostendant, & vt visus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuersarum, in quibus Dei sapientia eminenter relucebit. Sensus enim non potest esse nisi præsentium, quamuis magis à longinquo possint sentire corpora gloriosa, quàm nõ gloriosa, nec tamen per motum aliquid deperdet eorum beatitudini, quæ consistit in visione Dei, quem vbique præsentem habebunt, sicut & de Angelis dicit Greg. quod intra Deum currunt quocunque mittantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod localis motus non variat aliquid eorum, quæ sunt intranea rei, sed est secũdum id quod est extra rem, scilicet, locum: vnde illud quod mouetur motu locali, est perfectum quãtum ad ea quæ sunt intra rem, vt dicitur 4. Phis. quamuis habeant imperfectionem respectu loci, quia dum est in vno loco est in potentia ad alium locum, quia nõ potest esse actu in pluribus locis simul: hoc enim solius Dei est. Hic autem defectus nõn repugnat perfectioni gloriæ, sicut nec defectus, quod creatura est de nihilo, & ideo manebant defectus huiusmodi in corporibus gloriosis.

Ad secundum dicendum, quòd aliquis dicitur indigere aliquo simpliciter, & secundum quid, simpliciter quidem indiget aliquis eo sine quo non potest cõseruari in esse vel in sua perfectione, & sic motus in corporibus gloriosis non erit propter aliquam indigentiam, quia ad hæc omnia sufficiet eis sua beatitudo: sed secundum quid indiget quis illo, sine quo non potest aliquem finem intẽtum habere, vel non ita benè vel tali modo. & sic motus erit in beatis propter indigentiam. Non enim poterunt manifestiare virtutẽ motiuam in seipsis experimento, nisi moueantur: huiusmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus gloriosis esse.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procederet si corpus gloriosum non posset etiam sine motu participare diuinam bonitatem multò à lius quàm corpora cœlestia, quod falsum est. Vnde corpora gloriosa non mouebuntur ad consequędam perfectam diuinæ bonitatis participationem. Hanc enim habent per gloriam, sed ad demonstrandam virtutem animæ: per motum autem corporum cœlestium non posset demonstrari virtus eorum, nisi quam habẽt in mouendo corpora inferiora ad generationem & corruptionem: quod non competit illi statui, & ideò ratio non procedit.

Ad quartum dicendum, quod localis motus nihil diminuit de stabilitate ab anima stabilita in Deo, cùm nõ sit secundum aliquid intrinsecum rei, vt dictum est.

Ad quintum dicendum, quòd locus congruus vnicuiq; gloriosi corpori depuratus secundum gradum suæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: non tamen oportet quod diminuatur aliquid de præmio, quandocunq; est extra locum suũ, quia locus ille nõ pertinet ad præmiũ, secundũ quod actu continet corpus locatũ, cùm

cùm nihil influat in corpus gloriosum, sed magis recipiat splendorem ab eo, sed secundum quòd est debitus pro meritis, vnde gaudium de tali loco manet etiam ei, qui est extra locum suum.

ARTICVLVS III.
Vtrum Sancti moueantur in instanti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd moueantur in instanti. Augustinus dicit quòd vbicunque voluerit spiritus, ibi erit & corpus, sed motus voluntatis, secundum quem spiritus vult alicubi esse, est in instanti, ergo & motus corporis est in instanti.

Præterea, Philosophus in 4. Phy. probat quòd nõ sit motus per vacuum, quia oportet aliquid moueri in instanti, quia vacuũ non resistit aliquo modo mobili, resistit autem plenũ, & sic nulla proportio esset motus, qui fit in vacuo ad motum, qui fit in pleno, cùm proportio in velocitate sit secundum proportionem resistentiæ, quę est in medio. Omnis autẽ duorũ motuũ, qui fiunt in tempore, oportet esse proportionales velocitates, quia omne tempus omni tempore proportionale est, sed similiter nullum spatium plenum potest resistere corpori glorioso, quod potest esse cum alio corpore in eodem loco, quocunque modo fiat, sicut nec vacuum alteri corpori, ergo si mouetur in instanti mouebitur.

Prętered. Virtus animæ glorificatę quasi improportionaliter excedit virtutem animę non glorificatę, sed anima nõ glorificata mouet corpus in tempore, ergo anima glorificata mouet corpus in instanti.

Præterea, Omne quod mouetur æqualiter citò ad propinquum & distans, mouetur in instanti, sed motus corporis gloriosi est talis, quia ad quantumcunque distans spacium mouetur in tempore imperceptibili mouetur. Vnde Augustinus dicit in quæstionibus de resurrectione, quòd corpus gloriosum vtraque interualla pari celeritate pertingit vt radius Solis, ergo corpus gloriosum mouetur in instanti.

Præterea. Omne quod mouetur, vel mouetur in tempore, vel in instanti, sed corpus gloriosum post resurrectionem nõ mouebitur in tempore, quia tunc iam non erit, vt dicitur Apocalyp. 4. ergo motus ille erit in instanti.

SED CONTRA, In motu locali spatium & motus & tempus simul diuiduntur, vt demonstratiuè probatur in 6. Phy. sed spatium quod transit corpus gloriosum per suum motum, est diuisibile, ergo & motus diuisibilis & tempus diuisibile, instans autem non diuiditur, ergo motus ille non erit in instanti.

Præterea, Non potest esse aliquid simul totũ in vno loco & partim in alio, quia sequeretur quòd altera pars esset in duobus locis simul, quod esse nõ potest: sed omne φ mouetur, partim est in termino à quo, & partim in termino ad quẽ, vt ostẽsum est in 6. Phy. omne autem quod motũ est, totum est in termino, ad quem est motus, non autem potest esse quòd simul moueatur & motum sit, sed omne quod mouetur in instanti, simul mouetur & motũ est, ergo motus localis corporis gloriosi non poterit esse in instanti.

CONCLVSIO.

Corpora gloriosa mouẽtur in tempore, sed imperceptibili, propter breuitatem.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam dicunt quòd corpus gloriosum transit de vno loco in aliũ, sine hoc quòd transeat medium, & propter hoc potest corporis gloriosi motus esse in instanti sicut & voluntatis. Sed hoc non potest stare, quia corpus gloriosum nunquam perueniet ad dignitatem naturæ spiritualis, sicut nunquam definit esse corpus. Et præterea voluntas, cùm dicitur moueri de vno loco in alium, non transfertur essentialiter de loco in locum quia neutro locorum illorum essentialiter cõtinetur, sed dirigitur in vnum locum, postquam fuerat directa per intentionem ad alium, & pro tanto dicitur moueri de loco ad locum.

Et ideò alij dicunt quòd corpus gloriosum habet de proprietate naturæ suæ qua corpus est, quòd pertranseat medium, & ita quòd moueatur in tempore: sed virtute glorię, quam habet, infinitatem quandã supra naturã habet, quòd possit non pertransire medium, & sic in instanti moueri. Sed hoc non potest esse, quia implicant in se contradictionẽ, quod patet. Sit enim aliquod corpus quod moueatur ad A, in B, & corpus motũ sit Z, cõstat quod Z, quamdiu est totum in A, non mouetur, similiter nec quando est totũ in B, quia tunc motum est, ergo si aliquando mouetur, oportet, quòd neque sit totum in A, neq; totum in B, ergo quãdo mouetur, vel nusquam est, vel est partim in A, vel partim in B, vel totũ in aliquo alio medio, puta in C, aut partim in C, partim in A, & partim in B. Sed nõ potest poni quod nusquã sit, quia sic esset aliqua quantitas dimensiua, nõ habẽs sitũ, quod est impossibile. Neq; potest poni quod sit partim in A, & partim in B, & nõ sit in medio aliquo modo: quia cùm B, sit locus distãs ab A, sequeretur in medio interiacente, quod pars C, quæ est in B, nõ esset cõtinua parti, quæ est in A, ergo restat φ vel sit totũ in C, vel partim in eo, vel partim in alio loco, quod ponetur medium inter C, & A, puta D, & sic de aliis, ergo oportet quod Z, nõ perueniat de A in B, nisi prius sit in omnibus D mediis, nisi dicatur quod peruenit de A, in B, & nunquam mouetur, quod implicat contradictionem, quia ipsa successio locorum est motus localis, & eadem ratio est de qualibet mutatione, quæ habet duos contrarios terminos, quorum vtrunque est aliquid positiuè. Secus autem est de illis mutationibus, quæ habent vnum terminũ tantùm positiuum, & alterum puram priuationem, quia inter affirmationem & negationẽ seu priuationem, non est aliqua determinata distantia. Vnde quod est in negatione potest esse propinquius vel remotius ab affirmatione, vel eõuerso, ratione alicuius quod causat alterum eorum, vel disponit ad ea & sic dum quod mouetur, est totum sub negatione, mutatur in affirmationem, & econtrario: vnde etiã in eis mutans præcedit mutatũ esse, vt probatur in 5. Physicor. Nec est simile de motu Angeli, quia esse in loco, æquiuocè dicitur de corpore & Angelo, & sic patet quòd nullo modo potest esse quòd aliquod corpus perueniat de vno loco ad alium, nisi transeat omnia media.

Et ideò alij hoc cõcedunt, sed tamen dicunt quòd corpus gloriosum mouetur in instanti. Sed ex hoc sequitur quòd corpus gloriosum in eodem instanti sit in duobus locis simul vel pluribus, scilicet, in termino vltimo, & in omnibus mediis locis, quòd nõ potest esse. Sed ad hoc dicunt quod quamuis sit idem instans secundum rem, tamen differt ratione, sicut punctus ad quem terminantur diuersæ lineæ, sed hoc non sufficit: quia instans mensurat hoc quod est in instanti secundum rem, non secundum hoc quod consideratur. Vnde diuersa consideratio instantis non facit quod instans posit mensurare illa quæ non sunt simul tempore, sicut nec diuersa cõsideratio puncti potest facere quod sub vno puncto loci contineantur quæ sunt distantia situ.

Et ideò alij probabilius dicũt, quod corpus gloriosum mouetur in tempore, sed imperceptibili, propter breuitatem, & tamen quod totum corpus gloriosum potest in minori tempore idem spatium pertransire, quàm aliud, quia tempus quantũcunque paruum accipiatur, est infinitum diuisibile.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd illud quod parum deest, quasi nihil deesse videtur, vt dicitur in 2. Physic. & ideò dicimus: Statim facio, quod post modicũ tempus fiet, & per hunc modum loquitur Augustinus quod vbicunque erit voluntas, ibi erit statim corpus. Vel dicendum quod voluntas nunquam erit inordinata in Beatis. Vnde nunquam volent corpus suum esse alicubi in aliquo instanti, in quo non possit ibi esse, & sic quodcunque instans voluntas determinabit, corpus erit in illo loco quem voluntas determinat.

AD SECVNDVM dicendum, quod quidam cõtradixerunt illi propositioni, quam Philosophus inducit in parte illa, vt Commentator ibidem dicit, dicentes, quòd non oportet esse proportiones totius motus ad totũ motum secundã proportionẽ resistentiæ mediũ ad aliud mediũ resistens, sed oportet quod secundũ proportionem mediorum, per quæ transitur, attendatur proportio retardationũ, quę accidit in motibus ex resistẽtia mediũ. Quilibet enim motus habet determinatũ tempus velocitatis & tarditatis ex victoria mouẽtis supra mobile, etiam si nihil resistat ex parte mediũ, sicut patet in corporibus cœlestibus, in quibus non inuenitur aliquid quod obstet motui ipsorum, & tamen non mouentur in instanti, sed in tempore determinato secundũ proportionem potentiæ mouentis ad mobile, & ita patet quòd si ponatur aliquid moueri in vacuo, non oportebit quòd moueatur in instanti, sed quod nihil addatur tempori, quòd debetur motui ex proportione prædicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur.

Sed hæc responsio, vt Commẽtator dicit, procedit ex falsa imaginatione, qua quis imaginatur quòd tarditas, quæ causatur ex resistentia mediũ, sit aliqua pars motus addita motui naturali, qui habet quantitatem secundum proportionem mouentis ad mobile, sicut vna linea additur lineæ, ratione cuius accidit in lineis, quòd non remanet eadem proportio totius ad totam lineam, quæ erat linearum additarum ad inuicem, vt sic etiam non sit eadem proportio totius motus ad totum motum sensibilem, quæ est retardationum contingentium ex resistentia mediũ. Quæ quidem imaginatio falsa est, quia quælibet pars motus habet tantum de velocitate, quantum totus motus, non autem quælibet pars lineæ habet tantum de quãtitate dimensiua, quantũ habet tota linea. Vnde tarditas vel velocitas addita motui, redundat in quamlibet partẽ eius, quod de lineis nõ contingit, & sic tarditas addita motui, nõ facit aliã partẽ motus, sicut in lineis accidebat, quòd additũ est pars totius lineę. Et ideò ad intelligendã proportionẽ Philosophi, vt Cõmentator ibidẽ exponit, sciendũ est quod oportet accipere totum pro vno, scilicet, resistentiã mobilis ad virtutẽ mouentẽ, & resistẽtiæ mediũ per quod est motus, & cuiuscunq; alterius resistẽtis, ita quod accipiatur quãtitas tarditatis totius motus secundũ proportionẽ virtutis mouẽtis ad mobile resistẽs quocunq; mouetur, vel ex se, vel ex alio extrinseco. Oportet enim semper, quod mobile resistat aliquo modo mouenti, cùm mouens & motum, agens & patiens, inquantum huiusmodi sint contraria. Quandoque autem inuenitur resistere mobile mouenti ex seipso, quia habet virtutem inclinantem ad contrarium motum, sicut patet ex motibus violentis, vel saltem, quia habet locum contrarium loco, qui est in intentione mouentis, cuiusmodi resistentia inuenitur etiam corporum cœlestium ad suos motores. Quandoque autem mobile resistit virtuti mouentis ex alio tantũ, & non ex ipso, sicut patet in motu naturali grauiũ & leuium, quia per ipsam formã eorũ inclinantur ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

motum talem: est enim impressio generantis, quod est motor ex parte grauium & leuium: ex parte autem materiæ non inuenitur aliqua resistentia nec; virtutis inclinatis ad contrariũ motum nec; contrarij loci, quia locus non debetur materiæ nisi secundum quod sub dimensionibus consistens per ficitur forma naturali. Vnde non potest esse resistentia nisi ex parte medij, quæ quidem resistentia est motui eorũ naturalis, quandoq; autem est ex vtroque, sicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non est resistentia nisi ex parte mobilis, sicut accidit in corporibus cœlestibus, tũc ipse modus mensuratur secundum proportionem motoris ad mobile, & in talibus nõ procedit ratio Philosophi, quia remoto omni medio, adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus, in quibus est resistentia ex parte medij tantũm accipitur mensura temporis secundum impedimentũ, quod est ex medio solum: vnde si subtrahatur omnino medium, nullum impedimentum remanebit, & sic vel mouebitur in instanti, vel æquali tempore mouebitur secũdum vacuum spacium & plenum. Quia dato quòd moueatur in tempore per vacuum, illud tempus in aliqua proportione se habebit ad tempus in quo mouetur per plenum. Possibile est autem imaginari aliquod corpus in eadẽ proportione subtilius corpore, quo spatiũ plenũ erat, quo si aliud spatiũ impleatur æquale, in tam paruo tempore mouebitur per illud plenum sicut per vacuum. Primò, quia quantum additur ad subtilitatem medij, tantum subtrahitur de quantitate temporis, & quantò est magis subtile, minus resistit: sed in aliis motibus in quibus est resistentia ex ipso mobili & ex medio, quantitas temporis est accipienda secundum proportionem mouentis potentię ad resistentiam mobilis & medij simul. Vnde dato quòd totaliter medium subtrahatur vel non impediat, non sequitur quòd motus sit in instanti, sed quòd tempus motus mensuratur tantũ ex resistẽtia mobilis, nec; erit inconueniens si per idem tempus mouetur per vacuũ & per plenũ aliquo subtilissimo corpore imaginato, quia determinata subtilitas medij quãto est maior, nata facere est tarditatẽ minorẽ in motu. Vnde potest imaginari tãta subtilitas, quòd erit nata facere minorẽ tarditatẽ, quã fit illa tarditas, quã facit resistẽtia mobilis, & sic resistẽtia medij nullã tarditatem adiciet ad motũ. Patet ergo, quãuis medium non reficiat corporibus gloriosis, secundũ hoc quòd possint esse cum alio corpore in eodẽ loco, nihilominus motus eorũ nõ erit in instãti, quia ipsum corpus mobile resistet virtuti mouenti ex hoc ipso, quia habet determinatũ situm, sicut de corporibus cœlestibus dictum est.

Ad tertiũ dicendum, quòd quamuis virtus animę glorificatæ excedit inestimabiliter virtutem animæ non glorificatæ, nõ tamen excedit in infinitũ, quia vtraq; virtus est infinita, vnde nõ sequitur quod moueatur in instanti, si gamẽ esset simpliciter infinitæ virtutis, non sequeretur quòd moueretur in instanti, nisi separaretur totaliter resistentia, quæ est ex parte mobilis. Quamuis autem resistentia, quæ mobile resistit mouenti per contrarietatem, quam habet ad talem motum, ratione inclinationis ad contrariũ motum, possit à mouente infinitę virtutis totaliter separari, tamẽ resistentia, quam fecit ex contrarietate, quam habet ad locum, quem intendit motor per motũ, nõ potest totaliter separari, nisi auferatur ab ea esse in tali loco. Sicut enim albũ resistit nigro ratione albedinis, & tanto magis, quãto albedo magis distat à nigredine, ita corpus resistit alicui loco per hoc quod habet locum oppositum, & tantò est maior resistentia quanto est distantia maior. Non autẽ potest à corpore remoueri quod sit in aliquo loco vel situ, nisi auferatur ei sua corporeitas per quam debetur ei locus: vnde quamdiu manet in natura corporis, nullo modo potest moueri in instanti, quantumcunq; sit virtus mouẽs: corpus autem gloriosum nunquã suam corporeitatem amittet: vnde nunquam in instanti moueri poterit.

Ad quartũ dicendũ, quòd par celeritas in verbis Augustini est intelligẽda quantũ ad hoc quòd est imperceptibilis excessus vnius respectu alterius, sicut & tempus motus est inperceptibile.

Ad quintũ dicendum, quòd quamuis post resurrectionem non erit tempus, quod est numerus motus cœli, tamen erit tempus consurgens ex numero prioris & posterioris in quocunque motu.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAQVINTA,
De claritate corporum beatorum, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de claritate corporum beatorum resurgentium.

Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum claritas inerit corporibus gloriosis.

Secundò, vtrum claritas illa videri poterit ab oculo non glorioso.

Tertiò, vtrum corpus gloriosum videri possit à corpore non glorioso.

ARTICVLVS I.
Vtrum corporibus gloriosis claritas conueniat.

Thom. 4. dist. 44. quæst. 2. art. 4. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod corporibus gloriosis claritas non conuenit. Quia sicut dicit Aut. in 6. natu. alium, omne corpus luminosum constat ex partibus peruiis, sed partes corporis gloriosi nõ erunt peruiæ, cùm in aliquibus dominetur terra, sicut in carnibus & ossibus, ergo corpora gloriosa non erunt lucida.

ARTIC. I. ET II.

Præterea, Omne corpus lucidum occultat illud quod est posse, vnde vnum luminare post aliud eclipsatur, flamma etiã ignis prohibet videri quod est post se, sed corpora gloriosa nõ occultabunt illud quod intra ea continetur, quia vt dicit Greg. super illud Iob: Non adæquabitur ei aurum & vitrum, ibi; scilicet, in cœlesti patria vniuscuiusque mentem ab alterius oculis corpulentia non abscondet, patebitq; corporalibus oculis etiam corporalis harmonia, ergo corpora illa non erunt lucida.

Præterea, Lux & color contrariam dispositionem requirunt in subiecto, quia lux est extremitas perspicui in corpore non terminato, sed color in corpore terminato, vt patet in lib. de Sensu & sensato, sed corpora gloriosa erunt colorata, quia vt dicit Augustin. 19. de ciuit. Dei: pulchritudo corporis est partiũ conuenientia cum quadam suauitate coloris, pulchritudo autem corporibus cœlestibus gloriosis deesse non potest, ergo corpora gloriosa non erunt lucida.

Præterea, Si claritas erit in corporibus gloriosis oportet quòd sit æqualis in omnibus partibus corporis, sicut omnes partes eiũdem impassibilitatis & agilitatis, sed hoc non est conueniens, quia vna pars habet minorem dispositionem ad claritatem quàm alia, sicut oculi quàm manus, & spiritus quàm ossa, & humores quàm caro vel neruus, ergo videtur quòd non debeant illa corpora esse lucida.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut Sol in regno Patris mei, & Sapientiæ 3. Fulgebũt iusti & tanquam scintillæ, &c.

Præterea. Primæ Corinth. 15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, quod ad claritatem pertinet, vt patet per sequentia, vbi corporum resurgentium gloriam comparat claritati stellarum, ergo corpora Sanctorum resurgent lucida.

CONCLVSIO.
Ex scripturæ auctoritate verissimum habetur, corpora sanctorum post resurrectionem lucida fore.

RESPONDEO dicendum, quòd corpora Sanctorum fore lucida post resurrectionem ponere oportet propter auctoritatem Scripturæ, quę hoc promittit. Sed claritatis huius causam quidam assignant vel attribuunt quintæ essentiæ, quæ tunc dominabitur in corpore humano: sed quia hoc est absurdum, vt sæpè dictum est, ideò melius est vt dicatur quòd claritas illa causabitur ex redundantia gloriæ animę in corpus. Quod enim recipitur ab aliquo, non recipitur per modum influentis, sed per modum recipientis, & ideò claritas, quæ est in anima spirituali recipitur in corpore, vt corporalis: & ideò secundum quòd anima erit maioris claritatis, secundum maius meritum, ita etiam erit differentia claritatis in corpore, vt patet per Apostolum 1. Cor. 15. & ita in corpore glorioso cognoscetur gloria animæ, sicut in vitro cognoscitur color corporis, quod continetur in vase vitreo: vt Greg. dicit super illud Iob: Non adæquabitur ei aurum vel vitrum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auicenna loquitur de illo corpore, quod habet ex natura cõponentium claritatẽ: ficuteem non habebit corpus gloriosum, sed magis ex merito virtutis.

Ad secundum dicendum, quòd Greg. comparat corpora gloriosa auro propter claritatẽ, & vitro propter hoc quòd translucebit: vnde videtur dicendum, quòd erunt simul peruia & clara. Quia enim aliquod clarum non sit perutum, contingit ex hoc quòd claritas corporis causatur ex densitate partium lucidarũ, densitas autem repugnat peruietati, sed tunc claritas erit ex alia causa, vt dictum est, densitas autem corporis gloriosi peruietatem non tollit ab eis, sicut nec densitas vitri à vitro. Quidam tamen dicunt quòd comparantur vitro, nõ quia sint peruia, sed propter hanc similitudinem, quia sicut aliquid quod in vitro clauditur, apparet, ita animæ gloria quæ corpore glorioso clauditur, non latebit. Sed primũ melius est, quia saluatur dignitas corporis gloriosi, & magis consonat dictis Gregor.

Ad quartũ dicendũ, quod corporis gloriæ naturam non tollit, sed perficit, vnde color qui debetur corpori ex natura suarũ partium, remanebit in eo, sed superadditur claritas ex gloria animæ. Sicut etiam videmus corpora colorata ex natura sui solis splendore relucere, vel ex alia causa extrinseca seu intrinseca.

Ad quartum dicendum, quod sicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus secundũ suum modum, & ibi est alio modo quàm sit in anima, ita in qualibet parte corporis redundabit secundum suum modum. Vnde non est inconuentens, quod diuersæ partes habeant diuersimodè claritatem, secundum quod sunt diuersimodè dispositæ ex sui natura ad ipsam, nec est simile de aliis doribus corporis, quarum partes corporis non inueniuntur habere diuersam dispositionem.

ARTICVLVS II.
Vtrum claritas corporis gloriosi possit videri à non glorioso oculo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod claritas corporis gloriosi non possit videri à nõ glorioso oculo. Oportet enim esse proportionem visibilis ad visum, sed oculus non glorificatus non est proportionatus ad videndam claritatem gloriæ, cùm sit alterius generis, quàm claritas naturæ, ergo corporis gloriosi claritas non videbitur ab oculo non glorioso.

Præterea, claritas corporis gloriosi erit maior quã nũc sit claritas Solis,

Solis, quia etiã Solis erit tunc maior quàm modò sit, vt dicitur, & multò maior erit claritas corporis gloriosi propter quod Sol, & totus mundus claritatẽ maiorẽ accipiet, sed oculus nõ gloriosus non potest inspicere Solem in rota sua propter magnitudinem claritatis, ergo minus poterit inspicere claritatem corporis gloriosi.

Præterea, Visibile oppositum oculis videntis necesse est videri, nisi fit læsio aliqua in oculo, sed claritas corporis gloriosi opposita oculis non gloriosis, non necessariò videtur ab eis, quod patet de discipulis, qui corpus Domini post resurrectionem viderunt claritatem eius non intuentes, ergo claritas illa non est visibilis ab oculo non glorioso.

SED CONTRA est quod dicit Gloss. Philip. 3. super illud, Configurati corpori claritatis suæ. Assimilabitur claritati, quam habuit in transfiguratione, sed claritas illa visa fuit ab oculis discipulorum non glorificatis, ergo & claritas corporis glorificati ab oculis non gloriosis visibilis erit.

Præterea, Impij videntes glortam iustorum ex hoc torquebuntur in iudicio, vt patet per hoc quod dicitur Sapien. 5. sed nõ plenè viderent gloriã ipsorum, nisi eorum claritatẽ inspicerẽt, ergo, &c.

CONCLVSIO.
Cùm lex ex essentia sua nata sit mouere visum, & visus secundum substantiam suam natus sit percipere lucem, meritò assumendum est, claritatem corporis non gloriosi, naturaliter ab oculo non glorioso videri posse.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt quod claritas corporis gloriosi non potest videri ab oculo nõ glorioso nisi per miraculum. Sed hoc non potest esse nisi claritas illa æquiuocè diceretur, quia lux secundum id quod est, nata est mouere visum, & visus secundum id quod est, natus est percipere lucem, sicut verum se habet ad intellectum & bonum ad affectum, vnde si esset aliquis visus, qui non posset percipere aliquam lucem omninò, vel ille visus diceretur æquiuocè vel lux illa, quod non potest in proposito dici, quia sic per hoc quod dicuntur gloriosa corpora futura esse lucida, nihil nobis notificaretur, sicut qui dicit carnem esse in cœlo nihil notificat ei, qui non nouit nisi carnem, quod est animal: ideò dicendum est, quòd claritas corporis gloriosi naturaliter ab oculo glorioso videri potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glorię claritas erit alterius generis quàm claritas naturæ, quantum ad speciei causam, sed non quantum ad speciem, vnde sicut claritas naturæ ratione speciei suæ est proportionata visui, ita claritas gloriosa.

AD SECVNDVM dicendũ, quod sicut corpus gloriosum non potest pati aliquid passione naturali, sed solùm passione animę, ita ex proprietate glorię nõ agit nisi actione animę, claritas autem intensa nõ offendit visum, inquantũ agit actione animæ, sed secundum hoc magis delectat, offendit autem inquantũ agit actione naturæ calefaciendo & dissoluendo organũ visus & disgregando spiritus, & ideò claritas corporis gloriosi quamuis excedat claritatem Solis, tamen de sui natura nõ offendit visum, sed demulcet, propter quod claritas illa comparatur claritati lampadis, Apocalyp. 2.

Ad tertium dicendum, quòd claritas corporis gloriosi prouenit ex merito voluntaris, vnde voluntati subdetur, vt secundum eius Imperium videatur vel non videatur: & ideò in potestate corporis gloriosi erit, offendere claritatem suam vel occultare, & hæc fuit opinio Præpositiui.

ARTICVLVS III.
Vtrum corpus gloriosum necessariò videatur à corpore non glorioso.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum necessariò videtur à corpore non glorioso. Quia corpora gloriosa erunt lucida, sed corpus lucidum manifestiat se & alia, ergo corpora gloriosa necessariò videbuntur.

Præterea, Omne corpus quod occultat alia corpora post se existentia de necessitate visus, percipitur ex hoc ipso quod alia, quæ sunt, post occultantur: sed corpus gloriosum occultabit visui alia corpora post se existentia, quia erit corpus coloratum, ergo & de necessitate videbitur.

Præterea, Sicut quantitas est de his quæ insunt corpori, ita qualitas per quam videtur, sed quantas non subtrahit voluntati, vt corpus gloriosum possit esse matoris quãtitatis vel minoris, ergo nec qualitas, per quam visibile est, vt possit non videri.

SED CONTRA est, quod corpus nostrum glorificabitur in conformitate corporis Christi post resurrectionem, sed corpus Christi post resurrectionem non necessariò videbatur, imò disparuit ab oculis discipulorum in Emaus, vt dicitur Lucæ vlt. ergo & corpus glorificatum non necessariò videbitur.

Præterea, Ibi erit summa obedientia corporis ad animã, ergo corpus poterit videri vel non videri secundum voluntatem animæ.

CONCLVSIO.
Cùm corpus nostrum glorificatum sit conforme corpori Christi post resurrectionem, & cùm corpus gloriosum futurum sit maximè obediens animæ, ideò in potestate corporis glorificati erit, vt videatur, vel non.

RESPONDEO dicendum, quod visibile videtur, secundum quod agit in visum. Ex hoc autem quòd aliquid agit vel non agit in aliquod extrinsecum, non est aliqua mutatio in ipso, vnde sine mutatione alicuius proprietatis, quæ sit de perfectione corporis glorificati, potest contingere quòd videatur: vnde in potestate glorificati erit quòd corpus suum videatur vel non videatur, sicut & quælibet actio alia corporalis in animæ potestate erit, aliàs non

QVÆSTIO OCTVAGESIMA SEXTA, DE *conditionibus corporum damnatorum resurgentium, in tres articulos diuisa.*

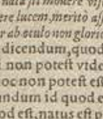

CONSEQVENTER considerandum est de conditionibus damnatorum resurgentium.

Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum corpora damnatorũ cum suis deformitatibus resurgant.

Secundò, vtrum eorum corpora erunt corruptibilia.

Tertiò, vtrum erunt impassibilia.

ARTICVLVS I.
Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent.

Thom. 4. dist. 44. q. 3. art. 2. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum cã suis deformitatibus resurgent. Illud enim quod in pœnam peccati inductum est, definere non debet nisi peccato remisso, sed membrorum defectus qui accidunt per mutilationem, in pœnam peccati inducti sunt, & similiter etiam omnes deformitates corporales, ergo à damnatis, qui peccatorum remissionem non sunt consequuti, in resurrectione non remouebuntur.

Præterea, sicut resurrectio Christi fuit ad vltimam fœlicitatem, sic resurrectio impiorum ad vltimam miseriam, sed sanctis resurgentibus non aufertur aliquid quod ad eorũ perfectionem pertinere possit, ergo nec impiis resurgentibus aliquid auferetur quod ad eorum miseriã pertineat, huiusmodi autẽ sunt deformitas, &c.

Præterea, Sicut ad defectum passibilis corporis pertinet deformitas, ita & tarditas, sed à corporibus damnatorum resurgentium tarditas non mouebitur, quia eorum corpora non erunt agilia, ergo eadem ratione nec deformitas.

SED CONTRA, Primæ ad Cor. 15. Mortui resurgent incorrupti, id est, sine aliqua diminutione membrorum. Gloss. mortui id est, peccatores, vel generaliter omnes mortui, resurgent incorrupti, ergo mali resurgent sine deformitatibus.

Præterea, In damnatis non erit aliquid quod sensum doloris impediat, sed ægritudo impedit sensum doloris, inquantum per ea debilitantur organa sentiendi, & similiter defectus membri impediret ne esset vniuersalis dolor in corpore, ergo sine ipsis defectibus damnati resurgent.

CONCLVSIO.
Cùm Deus in resurrectione naturas humanam integrè reparaturus sit, nulli erunt defectus turpitudinis ex imbecillitate naturæ in corporibus damnatorum, nisi defectus, qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter consequuntur.

RESPONDEO dicendum, quod in corpore humano potest esse deformitas duplicirer. Primò, ex defectu alicuius membri, sicut mutilatos turpes dicimus, deest enim eis debita proportio partium ad totum, & de tali deformitate nulli dubiũ est, quod in corporibus damnatorum non erit, quia omnia corpora tam bonorũ, quàm malorum integra resurgent. Alio modo deformitas conuenit ex indebita partium dispositione, vel ex indebita quãritate vel qualitate vel situ, quę etiam proportionem debitam partium ad totum non patitur, & de talibus deformitatibus & similibus defectibus, sicut sunt febres, & aliæ huiusmodi ægritudines, quę interdum sunt deformitatis causa. Aug. indeterminatum & sub dubio relinquit in Enchirid. vt in litera magister dicit. Sed apud Doctores modernos est duplex super hoc opinio. Quidã tamen dicunt quòd huiusmodi deformitates & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, cõsiderantes eorum damnationem qua ad summam miseriam deputantur, cui nihil incommoditatis subtrahi debet. Sed hoc non videtur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis resurgentis magis attenditur naturæ perfectio, quàm condition quę prius fuit, vnde & qui infra perfectam ætatem decedunt, in statura iuuenilis ætatis resurgent. Vnde & illi qui aliquos defectus nacturales in corpore habuerunt vel deformitates ex eis prouenientes, in resurrectione sine illis defectibus vel deformitatibus reparabuntur, nisi peccati meritum impediret, & ita si aliqui cum defectibus resurget, hoc erit ei in pœnam. Modus autem pœnæ est secundum mensuram culpæ. Contingit autem quod aliquis peccator damnãdus minoribus peccatis subiectus, aliquas deformitates

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel defectus habeat, quas non habuit aliquis damnandus, peccatis grauioribus irretitus, vnde si ille qui in hac vita deformitates habuit, cum eis resurgat, fine quibus cõstat quòd resurgeret alius grauius puniendus, qui eas in hac vita non habuit, modus pœnæ non respondebit quantitati culpæ, sed magis videretur aliquis puniri pro pœnis, quas in hoc mundo passus fuit, quod est absurdum. Et ideò alij rationabilius dicunt quod Author qui naturam condidit, in resurrectione naturã corporis integrè reparabit, vnde quicquid defectus vel turpitudinis ex corruptione vel debilitate naturæ siue principiorum naturalium in corpore fuit, totum in resurrectione remouebitur, sicut febris, lippitudo, & similia. Defectus autem, qui ex naturalibus principijs in humano corpore naturaliter consequuntur, sicut ponderositas, passibilitas, in corporibus damnatorum erunt, quos defectus ab electorum corporibus gloria resurrectionis excludet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm pœna in quolibet foro infligatur secundum conditionẽ illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales sunt, & vltra vitæ terminum non se extendunt, & ideò quamuis peccatum non sit remissum damnatis, non oportet quod eisdem pœnas ibi sustineant, quas in hoc mundo sunt passi, sed diuina iustitia requirit, vt ibi pœnis grauioribus in æternum crucientur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd non est similis ratio de bonis & malis, eò quòd aliquid potest esse purum bonum, non autem purè malum. Vnde sanctorum vltima felicitas hoc requirit, vt ab omni malo penitus sint immunes, sed vltima malorum miseria non excludit omne bonum, quia malum si integrum sit corrumpit seipsum, vt Philosophus dicit in 4. Eth. Vnde oportet quod miseriæ damnatorum substernatur bonum naturæ in ipsis, quod opus est Conditoris perfecti, qui ipsam naturam in perfectione suæ speciei reparabit.

AD TERTIVM dicendũ, quòd tarditas est de illis defectibus, qui naturaliter consequuntur principia humani generis, non autem deformitas, & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS II.

Virum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compositum ex contrarijs, necesse est corrumpi, sed corpora damnatorum erunt ex contrarijs composita, ex quibus etiam nunc componuntur, aliàs non essent eiusdem speciei, & per consequens nec eadem numero: ergo erunt corruptibilia.

Præterea, Si non erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturam, aut per gratiam: sed natura non sunt, cùm sint futura eiusdem naturæ cuius nunc sunt, & gratiam vel gloriam non habebunt, ergo erunt corruptilia.

Præterea, Illis qui sunt in summa miseria, subtrahere maximam pœnam videtur inconueniens, sed maxima pœnarum est mors, vt patet per Philosophũ 3. Ethic, ergo à damnatis qui sunt in miseria, mors remoueri non debet, ergo eorũ corpora corruptibilia erunt.

SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 9. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

Præterea, Damnati punientur in anima & corpore pœna perpetua Matthæi 25. Ibunt hi in supplicium æternum, sed hoc esse non posset, si corpora corruptibilia essent, ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

CONCLVSIO.

Cùm corruptio sit mutatio quædam, & motus principium post resurrectionem, & desit & impediatur, nihil erit quo corpora damnatorum corrumpi possint.

RESPONDEO dicendum, quòd cùm in omni motu oporteat esse aliquod principium motus, dupliciter motus aliquis vel mutatio à mobili remouetur. Vno modo per hoc, quod deest principium motus. Alio modo per hoc quòd impeditur principiũ motus, corruptio autem mutatio quædam est vnde dupliciter potest contingere, vt corpus quod ex conditione suorum principiorum corruptionem habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc quòd principium ad corruptionẽ mouens, totaliter tollitur, & hoc modo corpora damnatorum incorruptibilia erunt. Cùm enim primum cœlum sit alterans per motum suum localem, & alia omnia agentia secunda in virtute ipsius agãt, & quasi ab ipso mota, oportet quòd motu cœli cessante, nihil sit agens, quod possit corpus per alterationẽ aliquã transmutare à naturali sua proprietate, & ideò post resurrectionẽ, cessante motu cœli, nulla qualitas erit sufficiẽs vt corpus humanũ alterare possit à sua naturali qualitate, corruptio autem est terminus alterationis, sicut & generatio, vnde corpora damnatorum corrumpi non poterunt, & hoc deseruit diuinæ iustitiæ, vt perpetuò viuentes perpetuò puniantur, vt diuina iustitia requirit, vt infrà dicetur: sicut & nunc corruptibilitas corporum deseruit diuinæ prouidentiæ, per quam ex aliquibus corruptis alia generantur. Alio modo contingit ex hoc, quòd principium corruptionis impeditur: & hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit, quia contrarijs qualitatibus in humini corpore existentes continebantur per gratiam innocentiæ, ne ad dissolutionem corporis agere possent: & multò plus continebuntur in corporibus gloriosis, quæ erũt omninò subiecta spiritui, & sic in corporibus beatorum post resurrectionem communem coniungentur duo modi prædicti ipcorruptibilitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod contraria, ex quibus corpora componuntur, sunt secunda principia ad corruptionem agentia. Primum enim agens est motus cœlestis, vnde supposito motu cœli, necesse est vt corpus ex contrarijs compositum corrumpatur, nisi fit aliqua causa potior impediens. Sed motu cœli remoto, contraria, ex quibus corpus componitur, non sufficiunt ad corruptionem faciendam etiam secundum naturam, vt patet ex dictis. Cessationem autem motus cœlestis non cognouerunt Philosophi, vnde pro infallibili habebant quòd corpus compositum ex contrarijs corrumpatur secundum naturam.

Ad secundum dicendum, quod incorruptibilitas erit per materiam, non quod sit aliquod incorruptionis principium in corporibus damnatorũ, sed per defectũ primi mouẽtis ad corruptionem.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis mors sit simpliciter maxima pœnarum, secundum quid, tamen nihil prohibet mortem esse in pœnarum remedium & per consequens oblationem mortis in pœnarum augmentum. Viuere enim, vt dicit Philosophus 9. Ethic. videtur omnibus delectabile esse, eò quòd omnia esse appetũt, non oportet autem, vt ibidem dicitur, accipere malam vitam, neque corruptam, neque quæ est in tristitiis: sicut ergo viuere, simpliciter est delectabile, non autẽ vita quæ est in tristitiis, ita & mors quę est priuatio vitæ, simpliciter est pœnosa & maxima pœnarum, inquantum subtrahit primum bonum, scilicet esse cum quo alia subtrahuntur: sed inquantum priuat malam vitam, & quæ est in tristitiis, est in rei medium pœnarum, quas terminat: & per consequens mortis subtractio est in augmentum pœnarum, quas perpetuas facit. Si autem dicatur mors esse pœnalis propter corporalem dolorem, quem sentiunt morientes, non est dubium quod multò maiorem dolorem damnati continuè sustinebunt. Vnde in perpetua morte esse dicuntur, sicut scriptum est in Psalmo, Mors depascet eos.

ARTICVLVS III.

Virum corpora damnatorum sint futura impassibilia.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod corpora damnatorũ futura sint impassibilia. Quia secũdum Philosophum in 6. Topi. Omnis passio magis facta abijcit à substantia, sed à finito, si semper aliquid abijciatur, necesse est per illud tandem consumi, vt dicitur in Primo Physico. ergo si corpora damnatorum erunt passibilia, & semper patientur, quandoque deficient & corrumpentur, quod falsum esse ostendum est, ergo erunt impassibilia.

Præterea, Omne agens assimilat sibi patiens, si ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea sibi assimilabit, sed non consumit aliter ignis corpora, nisi inquantum ea sibi assimilans resoluit. Si ergo corpora damnatorum erunt passibilia, ab igne quandoque consumentur, & sic idem quod prius.

Præterea, Animalia quæ in igne sine corruptione dicuntur viuere, vt de Salamandra dicitur, ab igne non affliguntur: animal enim dolore capitis non affligitur, nisi corpus aliquo modo lædatur, si ergo corpora damnatorum in igne sine consumptione remanere possunt, sicut & animalia prædicta, vt Aug. in lib. de Ciuit. Dei dicit: videtur quod nullam afflictionem ibi sustinebunt, quod non esset nisi eorum corpora impassibilia essent, ergo, &c.

Præterea, Si corpora damnatorum sunt passibilia, dolor qui ex eorum passione prouenier, vt videtur, superare debet omnem præsentem corporum dolorem, sicut & sanctorum iucunditas superabit omnem præsentẽ iucunditatẽ, sed propter immensitatẽ doloris quandoque cõtingit, in hac vita animam à corpore separari, ergo multò fortius si corpora illa futura sunt passibilia ex immensitate doloris, anima à corpore separabitur, & sic corpora corrumpẽtur, quod falsum est, ergo corpora illa erunt impassibilia.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinth. 5. Et nos immutabimur, glossa. Nos boni tantummodò immutabimur gloriæ immutabilitate & impassibilitate, ergo non erunt corpora damnatorum impassibilia.

Præterea, Sicut corpus cooperatur animæ ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatum, sed propter cooperationem prædictam nõ solum anima, sed corpus post resurrectionem præmiabitur, ergo similitudine damnatorum corpora punientur, quod non esset si impassibilia forent, ergo erunt passibilia.

CONCLVSIO.

Corpora damnatorum futura sunt passibilia, sine mutatione naturali dispositionis, propter ipsitium.

RESPONDEO dicendum, quòd principalis causa quare corpora damnatorum ab igne non consumentur, erit diuina iustitia, qua eorum corpora ad pœnam perpetuam sunt addicta: sed diuinæ iustitiæ seruit ei naturalis dispositio ex parte corporis patientis & ex parte agẽtium, quia cùm pati sit recipere quoddam, duplex est modus passionis, secũdum quòd aliquid in aliquo recipi potest dupliciter. Potest enim aliquis forma recipi in aliquo subiecto secundum esse naturale materialiter, sicut color ab igne recipitur in aëre, & secũdum hunc modum receptionis est vnus modus passionis, qui dicitur passio naturæ. Alio modo aliquid recipitur ab alio spiritualiter per modum intentionis cuiusdam, sicut similitudo albedinis recipitur in aëre & in pupilla, & hęc receptio similatur illi

illi receptioni, qua anima recipit similitudines: vnde secundum hunc modũ receptionis est alius modus passionis, qui vocatur passio animæ. Quia igitur post resurrectionem motu cœli cessante, non poterit aliquod corpus alterari à sua naturali æqualitate, vt dictum est: nullũ corpus pati poterit passione naturæ, vnde quantum ad hunc modum passionis corpora damnatorum impassibilia erunt, sicut & incorruptibilia. Sed cessante motu cœli, adhuc remanebit passio, quæ est per modum animæ: quia & aër à Sole illuminabitur, & colorum deferet differentias ad visum, vnde & secundum hunc modum passionis corpora damnatorum passibilia erunt: & quia in tali passione sensus perficitur, ideò in corporibus damnatorum sensus penè erunt sine mutatione naturalis dispositionis. Corpora verò gloriosa & si recipiant aliquid, & quodammodo patiantur in sentiendo, non tamen passibilia erunt, quia nihil recipient per modum læsiui, sicut corpora damnatorum quę ob hoc passibilia dicuntur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Philosophus loquitur de illa passione, per quam transmutatur pattens à sua naturali dispositione, talis autem passio nõ erit in corporibus damnatorum, vt dictum est.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd similitudo agentis est dupliciter in patiente. Vno modo per modũ eundem, quo est in agente sicut in omnibus agentibus vniuocis, vt calidum facit calidum, & ignis generat ignem. Alio modo per modũ diuersum à modo, qui est in agente, sicut est in omnibus æquiuocis, in quibus quandoque contingit quod in agente est forma spiritualiter, quæ in patiente materialiter recipitur, sicut forma, quæ est in domo facta per artificem, est materialiter in ipsa, & in mente artificis est spiritualiter. Quandoq; verò ecõtrario est materialiter in agente, & recipitur spiritualiter in pattente, sicut albedo materialiter est in patiete à quo recipitur, spiritualiter in pupilla, & in medio defertẽr, & similiter est in proposito, quia species quę materialiter est in igne, recipitur spiritualiter in corporibus damnatorum, & sic ignis sibi assimilabit eorum corpora, nec tamen ea consumet.

Ad tertiũ dicendum, quòd secundum Philosoph. in lib. de proprietatibus elementorũ nullum animal in igne viuere potest. Galenus etiam in lib. de simplicibus medicinis dicit, quòd nullũ corpus est quod tandem ab igne non consumatur, quamuis quandoq; quædam corpora sint, quæ ad horam in igne sine læsione permaneant, vt patet de ebeno. Quod autẽ dicitur de Salamandra, non potest omninò esse simile, quia non posset perseuerare finaliter in ighe sine corruptione, siue corpora damnatorum in inferno, neq; tamen oportet quod quia corpora damnatorũ ab igne inferni per corruptionem aliquam non lædantur, quòd propter hoc ab igne non affligantur, qui sensibile non solum natum est delectare vel affligere sensum, secundum quod agit actione naturæ consortãdo vel corrumpendo organum, sed etiam secũdum quod agit actione spirituali, quia quando sensibile est in debita proportione ad sentiendum, delectat: econtrario autem quãdo se habet in superabuntia vel defectu: vnde & colores medij & voces cõsonantes sunt delectabiles, inconsonantes autem offendunt auditum.

Ad quartum dicendum, quod dolor non separat animam à corpore secundum quòd manet tantũ in potentia animę cuius est dolere, sed secundũ quod ad passionem animæ mutatur corpus à sua naturali dispositione secũdum modum, qua videmus quòd ex ira corpus calescit, & ex timore frigescit, sed post resurrectionem non poterit transmutari à sua naturali dispositione, vt ex dictis patet: vnde quantuscunq; sit dolor, animam à corpore non separabit.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA SEPTIMA,

De cognitione quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum & demeritorum, in tres articulos diuisa.

POST hoc agendum est de his quæ sequuntur resurrectionem. Quorum prima consideratio est de cognitione, quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum & demeritorum. Secundò, de ipso iudicio in generali, tempore & loco in quo erit. Tertiò, de iudicantibus & iudicatis. Quartò, de forma in qua iudex veniet ad iudicandum. Quintò, de statu mundi & resurgentium post iudicium.

Circa primum quæruntur tria.

Primò, vtrum cognoscat quilibet homo in iudicio omnia peccata sua.

Secundò, vtrum possit quilibet legere conscientiam alterius.

Tertiò, vtrum omnia merita & demerita vno intuitu quis videre possit.

ARTICVLVS I.

Virum post resurrectionem quilibet cognoscat peccata quæ fecit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd post resurrectionem non cognoscat quilibet omnia peccata quæ fecit. Omne enim quod cognoscimus, vel de nouo per sensum accipimus, vel de thesauro memoriæ educitur, sed homines post resurrectionem sua peccata non poterunt sensu percipere, quia iam transierunt, sensus autem est tantum præsentium, multa etiam peccata à memoria excidunt peccantis, quæ nõ poterunt de thesauro memoriæ educi, ergo non omnium peccatorum quæ fecit resurgens, cognitionem habebit.

Præterea, Sicut in litera dicitur, Libri conscientiæ quidam sunt, in quibus merita singulorum leguntur, sed in libris non potest aliquid legi nisi eius nota contineatur in libro, notæ autem quædam remanent peccatorum in cõscientia, vt patet Rom. 1. in Gloss. quæ non videntur aliud esse, quàm reatus vel macula, cùm ergo multorum peccatorum macula & reatus à multis sit deletus per gratiam, videtur quod non omnia peccata quæ fecit, possit aliquis in sua conscientia legere, & sic idem quod prius.

Præterea, Crescente causa, crescit effectus, sed causa qnæ facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam reuocamus, est charitas, cùm ergo in sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maximè de peccatis dolebunt si ea ad memoriã reuocabuntur, quod non potest esse, quia fugiet ab eis dolor & gemitus. Apocalyp. 21. ergo peccata prima ad memoriam non reuocabuntur.

Præterea, Sicut se habebunt resurgentes damnati ad bona quæ aliquando fecerunt, ita se habebunt resurgentes boni ad peccata, quæ aliquando commiserunt, sed resurgentes damnati, vt videtur cognitionẽ de bonis quæ aliquando fecerunt, non habebunt, quia per hoc eorum pœna multum alleuiaretur, ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum, quæ commiserunt.

SED CONTRA est quod Augu. dicit 20. de ciuit. Dei, quod quædã diuina vis aderit, qua fiet vt cuncta peccata ad memoriam reuocentur.

Præterea, Sicut se habet humanũ iudicium ad testimoniũ exterius, ita se habet diuinũ iudicium ad testimoniũ conicientiæ, vt patet 1. Reg. 16. Homines videnr ea quæ apparent, Deus autẽ intuetur cor, sed nõ posset perfectè iudiciũ humanũ esse de aliquo, nisi testes de omnibus, de quibus iudicandũ est, testimoniũ deponerẽt, ergo oportet cùm diuinum iudicium sit perfectissimũ, quòd cõscientia teneat omnia, de quibus iudicandum est, sed iudicandũ est de omnibus bonis operibus & malis, 2. Cor. 4. Omnes stabimus ante tribunal Christi, &c. ergo oportet quod conscientia vniuscuiusq; retineat omnia opera, quæ fecit, siue bona siue mala.

CONCLVSIO.

Cùm in die iudicij conscientia vnicuique testimonium reddi tura sit & cogitationes vnumquemque accusaturæ aut defensuræ sint, & in illo omnia opera hominum in iudicium sunt ventura, oportet vt quisque omnium operum suorum notitiam habeat.

RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur Rom. 2. In die illo cùm iudicabit Dominus, testimoniũ vnicuiq; sua conscientia reddet, & cogitationes erunt accusantes, & defendentes, quia oportet quod testis accusator & defensor in quolibet iudicio habeat eorum notitiam quæ in iudicio versantur, in illo autem cõmuni iudicio, quia omnia opera hominũ in iudicium venient, oportet quòd omnium operum suorum quisque tunc notitiam habeat, vnde conscientię singulorũ erunt quasi quidam libri continentes res gestas, ex quibus iudicium præcedet, sicut etiam in iudicio humano registris vtuntur, & isti sunt libri de quibus Apocalyp. 20. dicitur: Libri aperti sunt, & alius liber apertus est qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erunt in libris secundũ opera ipsorum, vt per libros qui dicuntur sic aperti, vt Augustin. exponit 20. de ciuit. Dei, significentur Sancti noui & veteris testamenti in quibus Deus ostendit quæ mãdata fieri iussisset. Vnde Richardus de S. Victore dicit. Erunt corda eorum quasi quædam Canonum statuta. Sed per librum vitę, de quo subiungitur, intelliguntur conscientiæ singulorum quæ dicitur singulariter liber vnus, quia vna virtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam sua facta reuocẽtur, & hæc vis inquantum ad memoriam homini reducet sua facta, liber vitæ dicitur, vel per primos libros, cõscientiæ intelligãtur, per secundum, sententia Iudicis in eius prouidentia descripta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis multa merita & demerita à memoria excidant, nullum eorum erit quòd non aliquo modo maneat in suo effectu, quia merita quę non sunt mortificata, manebunt in præmio quod eis redditur, quæ autem mortificata sunt, manet in reatu ingratitudinis quæ augetur ex hoc quod homo post gratiam susceptam peccauit. Similiter etiam demerita quæ non sunt per pœnitentiã deleta, manent in reatu pœnæ, quæ eis debetur, quæ autem pœnitentia deleuit manent in pœnitentiæ memoria, quam simul cum aliis meritis in notitiam habebũt: vnde in quolibet homine erit aliquid ex quo possit ad memoriam suã opera reuocare, & tamen, vt Augustin. dicit, principaliter ad hoc diuina vis operabitur.

AD SECVNDVM dicendum, quod aliquæ notæ manent in conscientiis singulorum de operibus à se factis, nec oportet quod notæ istæ sint reatus tantum, vt ex dictis patet.

AD TERTIVM dicendum, quod quãuis charitas sit nunc causa dolendi de peccato tamẽ sancti in patria erũt ita perfusi gaudio, quod dolor in eis locum habere non poterit: & ideò de peccatis nõ dolebunt, sed potius gaudebunt de diuina misericordia qua eis peccata sunt relaxata, sicut etiam nunc Angeli gaudent de diuina iustitia, qua fit vt deserti à gratia, in peccato ruant illi quos custodiunt, quorum tamen saluti solicitè inuigilant.

Ad quartũ dicendum, quòd mali cognoscunt omnia bona quæ fecerunt, & ex hoc non minuetur eorũ dolor, sed augmentabitur, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia maximus dolor est multa opera perdidisse: propter quod dicit Boëtius in 2. de Consolat. Quia summum infortunij genus est fuisse felicem.

ARTICVLVS II.

Vtrum quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. Resurgentiũ enim nõ erit limpidior cognitio, quàm nunc fit Angelorũ, quorum æqualitas resurgentibus promittitur Matth. 22. sed Angeli non possunt inuicem in suis cordibus videre ea quæ dependent à libero arbitrio: vnde indigent locutione ad ea inuicẽ innotescenda, ergo resurgentes non poterunt inspicere ea quæ continentur in conscientiis aliorum.

Præterea. Omne quod cognoscitur, aut cognoscitur in se, aut in sua causa, vel in suo effectu, sed merita vel demerita, quæ continentur in conscientia alicuius, non poterit alius cognoscere in seipsis, quia solus Deus cordi illabitur, & secreta intuetur. Similiter nec in causa sua, quia non omnes videbunt Deum, qui solus potest immittere in affectum, ex quo procedunt merita vel demerita. Similiter etiam nec in effectu, quia multa demerita erunt, quorũ nullus effectus remanebit eis totaliter per pœnitentiam abolitis, ergo non omnia quæ sunt in conscientia alicuius, poterit quilibet alius cognoscere.

Præterea. Chrysost. dicit in litera: Nunc autem si recorderis peccatorũ tuorum, & frequenter ea in cõspectu Dei pronunties, & pro eis depreceris, citius tibi delebis si verò obliuiceris, tunc eorum recordaberis nolens volens quãdo publicabuntur, in conspectu omnium amicorũ & inimicorum, sanctorumq; Angelorum proferentur. Ex hoc accipitur quod illa publicatio pœnæ est negligentiæ, qua homo confessionem prætermittit, ergo illa peccata, de quibus homo confessus est, non publicabuntur aliis.

Præterea. Solatium est alicui, si scit se habere multos socios in peccato, & minus verecundatur inde, si ergo quilibet peccatum alterius cognosceret, cuiuslibet peccatoris erubescentia multum minueretur, quod non competit, ergo non omnes omnium peccata cognoscent.

SED CONTRA, Super illud 1. Cor. 20. Illuminabit abscondita tenebrarum: dicit Glos. Gesta & cogitata bona & mala tunc aperta erunt omnibus & nota.

Præterea. Omnium bonorum peccata præterita æqualiter erũt abolita, sed quorundam Sanctorum peccata sciemus, sicut Magdalenæ & Petri & Dauid. ergo pari ratione aliorum peccata electorum scientur, & multò magis damnatorum.

CONCLVSIO.

Cùm oporteat in vltimo iudicio iustitiam diuinam omnibus apparere, necesse est etiam vt cuilibet sua & aliorum præmiatio vel condemnatio manifesta sit, & per consequens omnium merita vel demerita, cùm ea proferri oporteat in iudicio.

RESPONDEO dicendum, quòd in vltimo & in communi iudicio oportet quod diuina iustitia omnibus euidẽter appareat, quæ nunc in plerisque latet, sententia autem condemnãtis vel præmiantis iusta esse non posset nisi secundum merita vel demerita proferatur, & ideò sicut oportet quòd Iudex & assessor Iudicis merita causæ cognoscant, ad hoc quod iustam sententiã proferant, ita oportet ad hoc quod iusta sententia appareat, quod omnibus sententiam cognoscentibus merita innotescant. Vnde quia, sicut cuilibet nota erit sua præmiatio & sua damnatio, ita omnibus aliis innotescent: oportet, quòd sicut quilibet sua merita vel demerita réducet ad memoriam, ita etiam & aliena suæ cognitioni subiaceant, & est probabilior & communior opinio quamuis contrariũ Magister in litera dicat, scilicet, quod peccata quæ sunt per pœnitentiam delera, in iudicio aliis non patefient, sed ex hoc quidem sequitur, quòd nec etiam pœnitentia de peccatis illis perfectè cognoscatur, in quo multum detraheretur Sanctorum gloriæ & laudi diuinæ, quæ tam misericorditer Sanctos liberauit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia vel demerita facient aliquam quantitatem in gloria vel miseria hominis resurgentis, & ideò exterioribus visis poterunt cuncta in cõscientiis videri, & præcipuè diuina virtute ad hoc operante, vt sententia Iudicis iusta omnibus appareat.

Ad secundum dicendum, quod merita vel demerita poterunt aliis ostendi in suis effectibus, vt ex dictis patet, vel etiam in seipsis per diuinam virtutem, quãuis ad hoc virtus intellectus creati non sufficiat.

Ad tertiũ dicẽdum, quòd publicatio peccatorũ ad ignominiam peccantis est effectus negligẽtiæ, quę cõmittitur in omissione confessionis, sed quod peccata Sanctorum reuelentur, non poterit eis esse erubescentia, vel verecundia, sicut nec Maria Magdalena est in confusione sua quod peccata sua publicẽ in Ecclesia recitãtur, quia verecundia est timor ingloriationis, vt Damascenus dicit, quæ in beatis esse non poterit. Sed talis publicatio erit eis ad magnã gloriam propter pœnitentiam quam fecerunt, sicut & confessor approbat eum qui magna scelera sua cõfitetur. Dicuntur autem peccata esse deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quod peccator aliorum peccata inspiciens, in nullo sua confusio minuetur, sed magis augebitur in alieno vituperio suum vituperium magis agnoscens, quod ex tali causa confusio minuatur contingit ex hoc quod verecundia respicit æstimationem hominum, quæ ex consuetudine sed ditur leuior: sed tunc confusio respiciet æstimationem ei quæ est secundum veritatem de quolibet peccato, siue vt vnius tantum, siue multorum.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnia merita vel demerita, propria vel aliena, vno intuitu ab aliquo videantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non omnia merita vel demerita propria & aliena ab aliquo vno intuitu videantur. Ea enim quæ sigillatim considerantur non videntur vno intuitu, sed damnati sigillatim considerabunt sua peccata, & ea plangent. Vnde dicunt Sapien. 5. Quid nobis profuit superbia? ergo non omnia videbunt vno intuitu.

Præterea, Philosophus dicit in secundo Topic. Quòd non contingit simul plura intelligere, sed merita & demerita propria & aliena non videbuntur nisi in intellectu, ergo non poterunt simul omnia videri.

Præterea, Intellectus damnatorum nõ erit post resurrectionem eleuatior quàm nunc sit beatorum & Angelorum, quantum ad cognitionẽ naturalem, qua cognoscunt res per species innatas: sed tali cognitione Angeli nõ vident plura simul, ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta simul videre.

SED CONTRA, Super illud Iob 8. Induetur confusione, dicit Glos. Visio iudicis, mala omnia ante oculos mentis versantur, sed Iudicem subitò videbunt, ergo similiter mala, quę cõmiserunt, & eadem ratione omnia alia.

Præterea, Augustin. 20. de ciuit. Dei, habet pro incõuenienti, quod legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta singulorũ sunt scripta, eò quòd nullus valeat æstimare illius libri magnitudinem, vel quanto tempore legi posset, sed similiter etiam non posset æstimari tempus, quantum oporteret ponere ad considerandum omnia merita & demerita sua, & aliena ab aliquo homine, si successiuè diuersa videat, ergo oportet ponere quòd omnia simul videat vnusquisque.

CONCLVSIO.

Etsi in instanti aliquis visurus non sit singula, tamen breuissimo tempore auxilio diuinæ virtutis omnia particularia considerabit.

RESPONDEO dicendũ, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod omnia merita & demerita simul aliquis videbit sua & aliena in instanti, quod quidem de beatis facilè credi potest, quia omnia in vno videbunt, & sic non est inconueniens quòd simul plura videant. Sed de damnatis, quorum intellectus non est eleuatus, vt possint Deum videre, & in eo omnia alia, est magis difficile. Et ideò alij dicunt quod mali simul omnia videbunt in genere peccata sua, & hoc sufficit ad accusationem illam quæ debet esse in iudicio, vel ad absolutionem, non autem videbunt omnia simul descẽdendo ad singula. Sed hoc etiam non videtur consonum dictis Augustin. 20. de ciuit. Dei, qui dicit quòd omnia mentis intuitu enumerabunt, quod autem in genere cognoscitur quod enumeratur: vnde potest eligi media via quod singula considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore breuissimo diuina virtute ad hoc adiuuante, & hoc est quod dicit Augustin. ibidem, quod mira celeritate enumerabuntur, nec est hoc impossibile, quia in quolibet paruo tempore sunt infinita instantia in potentia. Et per hoc patet solutio ad vtramque partem.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAOCTAVA,
De iudicio generali, tempore & loco, in quo fiet,
in quatuor articulos diuisa.

EINDE considerandum est de iudicio generali, tempore & loco in quo fiet.

D Circa quod quærũntur quatuor.
Primò, vtrum generale iudicium sit futurum.
Secundò, vtrum quantum ad disceptationem fiet per vocalem locutionem.
Tertiò, vtrum fiet tempore ignoto.
Quartò, vtrum fiet in valle Iosaphat.

ARTICVLVS I.

Vtrum generale iudicium sit futurum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod generale iudicium non sit futurum. Quia vt dicitur Naum. 1. Non iudicabit Deus bis in idipsum, sed nunc Deus iudicat de singulis hominũ operibus, cùm post mortem pœnas vel præmia pro meritis tribuit, & dum etiam quosdam in hac vita pro bonis vel malis operibus præmiat vel punit, ergo videtur quòd non sit aliud iudicium futurum. *Psalm. 4. Ioël. 3. 3. Reg. 2. 1. Cor. 5.*

Præterea, In nullo iudicio executio sententiæ præcedit iudicium, sed sententia diuini iudicij quo ad homines est de adeptione regni, vel exclusione à regno, vt patet Matthæi vigesimoquinto. Ergo cùm modò aliqui adipiscantur regnum æternum, & quidam excludantur ab ipso perpetuò, videtur quòd aliud iudicium non sit futurum.

Præterea. Propter hoc aliqua in iudicium oportet adduci, quia dubium

dubium est quid de eis definiendum sit, sed ante finem mundi determinata est vniuscuiusque damnatio, & cuique sanctorum sua beatitudo, ergo, &c.

SED CONTRA, Matth. 12. dicitur. Viri Niniuitæ resurgẽt in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, ergo post resurrectionem aliquod iudicium fiet.

Præterea. Ioan. 5. dicitur. Procedent qui bona egerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala in resurrectionem iudicij, ergo videtur quod post resurrectionem aliquod iudicium sit futurum.

CONCLVSIO.

Quemadmodum in prima rerum productione immediatè omnia processerũt à Deo, ita vniuersale iudicium futurum est, respondens primæ illi rerum productioni, quo dabitur vltima completio mundo.

RESPONDEO dicendum, quod sicut operatio pertinet ad rerum principium, quo perducuntur in esse, ita iudicium pertinet ad terminũ, quo res ad finem suũ perducitur. Distinguitur autem duplex Dei operatio: vna, qua res primitus in esse perduxit, instituens naturã, & distinguens ea quæ ad complectionem pertinent, à quo quidem opere Deus dicitur quieuisse Gene. 1. Alia eius operatio est, qua operatur in gubernatione creaturarũ, de qua Ioã. 5. Pater meus vsq; modo operatur, & ego operor: ita etiam duplex eius iudicium distinguitur, ordine tamen cõuerso. Vnum quod respondet operationi gubernationis quæ sine iudicio esse non potest per quod quidem iudicium vnusquisq; singulariter pro suis operibus iudicatur, non solùm secundum quod sibi cõperit, sed secundum quod cõperit carnaliter vniuersi: vnde differtur vnius præmiatio pro vtilitate aliorũ, vt patet Heb. 11. & pœnæ vnius ad profectũ alterius procedunt: vnde necesse est vt sit aliud iudicium vniuersale correspondens ex aduerso primæ rerũ productioni in esse, vt videlicet sicut tunc omnia processerunt immediatè à Deo, ita tunc vltima completio mundo detur, vnoquoq; accipiente finaliter quod ei debetur secundum seipsum: vnde in illo iudicio apparebit manifestè diuina iustitia quantum ad omnia, quæ nunc ex hoc occultantur, quod interdum de vno disponitur ad vtilitatem aliorum aliter quàm manifestè opera exigere videãtur. Vnde etiam & tunc erit vniuersalis separatio bonorum à malis, quia vlterius non erit locus, vt mali pro bonis, vel boni pro malis proficiant, propter quẽ profectum interim commixti inueniuntur boni malis quoadusq; status huius vitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo & est singularis quædã persona, & est pars totius generis humani: vnde & duplex ei iudicij debetur. Vnum singulare, quod de eo fiet post mortem quando recipiet iuxta ea quæ in corpore gessit, quamuis non totaliter, quia nõ quoad corpus, sed quo ad animam tantùm. Aliud iudicium debet esse de eo, secundum quod est pars totius humani generis, sicut aliquis iudicari dicitur secundum humanam iustitiam, quando etiam iudicium datur de cõmunitate, cuius ipse est pars: vnde & tunc quando fiet iudicium totius humani generis per vniuersalem separationem bonorum à malis, etiam quilibet per consequens iudicabitur, nec tamen Deus iudicabit bis in idipsum, quia non duas pœnas pro vno peccato infert, sed pœna quæ ante iudicium completè inflicta nõ fuerat, in vltimo iudicio complebitur, postquam impij cruciabuntur quo ad corpus & ad animam simul.

AD SECVNDVM dicendũ, quod propria sententia illius generalis iudicij est vniuersalis separatio bonorum à malis, quæ illud iudicium non præcedet, sed etiam nunc quo ad particulare sententiam vniuscuiusque non planè præcisit iudicij effectus, quia etiam boni amplius post iudicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adiuncta, tum ex numero Sanctorum completo, & mali etiam plus torquebuntur ex adiuncta pœna corpori, & incompleto in pœnis numero damnatorũ, quantò cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.

Tertium dicẽdum, quòd vniuersale iudicium magis directè respicit vniuersalitatem hominum, quàm singulos iudicandorum, quamuis ergo cuilibet homini ante iudicij sit certa notitia de sua damnatione vel præmio, non tamen omnibus damnatio vel præmium innotescet, vnde iudicium necessarium erit.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod iudicium illud quantum ad disceptationem & sententiam fiet per locutionem vocalem. Quia, vt August. dicit 20. de Ciuit. Dei, Per quot dies futurum hoc iudicium tendatur, hoc incertũ est, sed non esset incertum, si illa quæ in iudicio dicuntur futura, tantùm mentaliter completentur, ergo iudicium illud vocaliter fiet, & non solum mentaliter.

Præterea, Greg. dicit, & habetur in litera. Illi saltem verba Iudicis audient, qui eius fidem verbo tenuerunt, hoc autem non potest intelligi de verbo interiori, quia sic omnes verba Iudicis audient, quia omnibus bonis & malis nota erunt omnia aliorum, ergo videtur quòd iudicium illud vocaliter peragetur.

Præterea. Christus secundum formam hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus possit videri, ergo eadem ratione videtur quod corporali voce loquatur, vt ab omnibus audiatur.

SED CONTRA, Augustin. dicit 20. de Ciuit. Dei, quòd liber vitæ de quo Apoc. 20. vis quædam intelligenda est diuina, qua fiet, vt cuique opera sua bona vel mala ad memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset vel excuset conscientia, atque ita simul & omnes homines & angeli iudicentur, sed si vocaliter discuterentur merita singulorum non possent omnes & singuli iudicari, ergo videtur quod illa discussio non erit vocalis.

Præterea. Sententia proportionaliter debet testimonio respondere, sed testimonium & accusatio & excusatio erit mentalis, vnde Rom. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentiũ in die, cùm iudicabit Deus occulta hominum, ergo videtur quod illa sententia & totum iudicium mentaliter compleatur.

CONCLVSIO.

Cùm propriè infinitum tempus requireretur in iudicio vniuersali si per locutionem fieret vocalem, probabilius est, non per locutionem vocalem, sed mentaliter vltimum futurum iudicium.

RESPONDEO dicendum, quod quid circa hanc quæstionem sit verum, pro certo definiri non potest, tamen probabilius æstimatur quòd totum illud iudicium & quo ad discussionem & accusationem malorum, & commendationem bonorum, & quo ad sententiam de vtrisque mentaliter perficietur. Si enim vocaliter singulorum facta narrarentur, inæstimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur, sicut etiam Augustin. dicit. 20. de Ciuitate Dei, quod si liber, ex cuius scriptura omnes iudicabuntur, vt dicitur Apocaly. 20 carnaliter cogiteur, quis eius magnitudinem aut longitudinem valeat æstimare, aut quanto tempore legi poterit liber in quo scripræ sunt vniuersæ vitæ vniuersorum. Non autem maius tempus requiritur ad narrandum ore tenus singulorum facta, quàm ad legendum si essent in libro materiali scripta. Vnde probabile est quòd illa quæ dicuntur Matth. 25. non vocaliter sed mentaliter intelligenda sunt esse perficienda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pro tanto dicit Augustinus, quod incertum est per quot dies iudicium tendatur, quia non est determinatum vtrum mentaliter vel vocaliter perficiatur, Si enim vocaliter perficeretur, prolixum tempus ad hoc exigeretur, si autem mentaliter, in momento fieri poterit.

Ad secundum dicendum, quod etiam si iudicium fiat mẽtaliter tantum. verbum Greg. saluari poterit: quia etsi omnibus innotescent sua & aliorum facta diuina virtute hoc faciente, quæ in Euangelio locutio dicitur, tamen illi qui fidem habuerunt, quam ex verbis Dei conceperunt, ex verbis iudicabuntur: quia dicitur Rom. 2. Qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Vnde quodam speciali modo dicetur aliquid his, qui fuerunt fideles, quod non dicetur infidelibus.

Ad tertium dicendum, quod Christus corporaliter apparebit vt ab omnibus corporaliter iudex cognoscatur, quod quidem subitò fieri poterit, sed locutio quæ tempore mensuratur, requireret immensam temporis longitudinem, si vocali locutione iudicium peragetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum tempus futuri iudicii sit ignotum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod tempus futuri iudicij non sit ignotum. Sicut enim Sancti patres expectabant primum aduentum, ita nos expectamus secundum, sed Sancti patres sciuerunt tempus primi aduentus, sicut patet per numerum hebdomadarum, qui describitur Dan. vnde & reprehenditur Iudæi, quod tempus aduentus Christi non cognouerunt, vt patet Luc. 12. hypocritæ faciem cœli & terræ nostis probare, hoc autẽ tempus quomodo non probastis? ergo videtur nobis esse determinatum tempus secundi aduentus, quo Deus ad iudicium veniet.

Præterea, Per signa deueniemus in cognitionem signatorũ, sed de futuro iudicio multa signa nobis proponuntur in Scriptura, vt patet Mat. 24. & Luc 21. & Marc. 13. ergo in cognitionem illius temporis possumus peruenire.

Præterea, Dicit Apostolus 1. Cor. 10. Nos simus in quos fines sæculorum deuenerunt. & 1. Ioan. 2 Filioli, nouissima hora est, & cæt. cùm ergo iam longum tempus transierit ex quo dicta hæc sunt, videtur quod saltem nunc scire possumus, quod vltimum iudicium sit propinquum.

Præterea, Tempus iudicis non oportet esse occultum, nisi propter hoc, quod quilibet solicitus se ad iudicium præparet, dum determinatè tempus ignoret, sed eadem solicitudo remaneret etiã si certum esset, quia cuique incertum est tempus suæ mortis, & sicut dicit Aug. in epistola ad Esitium, in quo quemcunq; inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum comprehendet mundo nouissimus dies, ergo non est necessarium tempus iudicij esse occultum.

SED CONTRA est quod dicitur Mat. 12. De die illa vel hora nemo nec angeli in cœlo nec filius scit, nisi Pater, dicitur autem filius nescire, inquantum nos scire non facit.

Præterea. 1. Thessal. 5. Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet, ergo videtur cùm aduentus furis in nocte sit omnino incertus, quod dies vltimi iudicij sit omninò incertus.

CONCLVSIO.

Cùm quæ soli potestati diuinæ subiiciantur, soli Deo cognita sint (operatur enim ea in quibus nulla creatura ei cooperatur) conueniens est vt cognitio finis mundi soli Deo reseruetur, iuxta Domini sententiam.

RESPON-

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESPONDEO dicendum, quòd Deus per sententiam suam est causa rerum, vtrumq; autem creaturis communicat dum & rebus tribuit virtutem agendi alias res, quarum sunt causæ, & quibusdam etiam cognitionem rerum præbet, sed in vtroque aliquid sibi reseruat. Operatur enim quædam, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & similiter cognoscit quædam, quæ à nulla pura creatura cognoscuntur. Hæc autem nulla alia magis esse debent, quàm illa quæ soli diuinæ subiacent potestati, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & huiusmodi est finis mundi, in quo erit dies iudicij. Non enim per aliquam causam creatã mundus finietur, sicut etiam mundus esse incipit, immediatè à Deo. Vnde decenter cognitio finis mũdi soli Deo reseruatur, & hanc rationem videtur ipse Dominus assignare Act. 1. Non est, inquit, vestrũm nosse tempora vel momenta quæ Pater posuit in sua potestate: quasi diceret, quę soli potestati eius reseruata sunt.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus, secundum illud Isai. 45. Verè tu es Deus absconditus, sanctus Israël saluator, & ideò vt à fidelibus cognosci posset, oportuit determinare tempus determinatè, sed in secundo aduẽtu veniet manifestè, vt dicitur in Psal. Deus manifestè veniet, &c. & ideò circa cognitionem aduentus ipsius error esse non poterit, & propter hoc non est simile.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd sicut dicit Aug. in epist. de die iudicij ad Esitiũ: Signa quę in Euangelijs ponuntur, nõ omnia pertinent ad secundũ aduentũ, qui erit in fine, sed quædam eorum pertinent ad tempus Hierusalem destructionis, quę iam præterijt, quædam verò & plura pertinent ad aduentum quo quotidie venit in Ecclesiam eam visitans spiritualiter, prout nos inhabitat per fidem & amorem. Nec illa quæ in Euangelijs vel Epistolis ponuntur ad vltimum aduentum spectantia ad hoc possunt valere, vt determinatè tẽpus iudicij possit agnosci, quia illa pericula, quę pronuntiantur, nuntiantia vicinum Christi aduentũ, etiam à tempore primitiuę Ecclesię fuerunt, quandoq; intensius, quandoq; remissius: vnde & ipsi dies Apostolorum dicti sunt nouissimi dies, vt patet Act. 2. vbi Petrus exponit illud Ioël 2. Erit in nouissimis diebus, &c. pro tempore illo: & tamẽ ex illo iam tempore tempus plurimũ transiuit, & quandoq; plures, & quandoq; pauciores tribulationes in Ecclesia fuerunt. Vnde non potest determinari quantum tempus sit futurum, nec de mense nec de anno, nec de centũ, nec de mille annis, vt Augustinus in eodem lib. dicit. Et si credantur in finem huiusmodi pericula magis abundare, non potest tamen determinari, quę sit illa quantitas periculorũ quæ immediatè diem iudicij præcedet vel Antichristi aduentũ: cùm etiã circa tempora primitiuę Ecclesię fuerint persecutiones aliquę adeò graues, & corruptiones errorũ adeò abundarent, quod ab aliquibus tunc vicinus expectaretur vel imminens Antichristi aduentus, sicut dicitur in Ecclesiastica historia, & Hierony. in lib. de viris illustribus.

AD TERTIVM dicendũ, quòd ex hoc quod dicitur nouissima, vel ex similibus locutionibus: quę in scriptura legũtur, nõ potest aliqua determinata quantitas temporis sciri. Non enim est dictum ad significandũ aliquã breuem horã temporis, sed ad significandũ nouissimũ statum mundi, qui est quasi nouissima ætas, quæ quanto temporis spatio duret, nõ est definitum, cùm etiam nec senio, quod est vltima ætas hominis, sit aliquis certus terminus definitus, cùm quandoque inueniatur durare quantum omnes præcedentes ætates, vel plus, vt dicit Augustinus in lib. 83. Quæstionum. Vnde etiam Apostolus secundæ ad Thess. 2. excludit falsum intellectum, quem quidã ex suis verbis conceperant, vt crederent diem Domini iam instare.

Ad quartum dicendum, quod etiam suppositis mortis incertitudine dupliciter ad vigilantiam valet incertitudo iudicij. Primò, ad hoc quod ignoratur vtrum etiam tantum differatur, quanrũ est hominis vita, vt sic ex duabus partibus incertitudo maiorem diligentiam faciat. Secundò, quantũ ad hoc quòd homo non gerit solũm solicitudinem de persona sua, sed de familia, vel ciuitate, vel regno, aut tota Ecclesia, cui non determinatur tempus durationis secundum hominis vitam, & tamen oportet vnumquemque horũ hoc modo disponi, vt dies Domini inueniat paratos.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum iudicium fiat in valle Iosaphat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd iudicij non fiet in valle Iosaphat, aut in loco circunstante. Quia ad minus oportet iudicãdos in terra stare, eos autem tantum eleuari in nubibus, quorum erit iudicare, sed tota terra promissionis capere non posset multitudinem iudicandorum, ergo nõ potest esse, quòd circa vallem illum fit futurum iudicium.

Præterea. Christo in humanitate datum est iudicium vt iustè iudicet, quia iniustè iudicatus est in prætorio Pilati, & sententiam iniustì iudicij in Golgatha suscepit, ergo loca illa magis debent ad iudicium determinari.

Præterea, Nubes fiunt ex resolutione vaporum, sed tunc nulla erit euaporatio vel resolutio, ergo nõ poterit esse quod iusti in nubibus obuiam Christo in aëra rapiantur, & sic oportebit & bonos & malos esse in terra, & ita multò amplior locus requireretur quàm sit vallis illa.

SED CONTRA est quod dicitur Ioël. 3. Congregabo omnes gentes, & educam eas in valle Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis.

Præterea. Act. 1. dicitur: Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum, ita venit, sed ipse ascendit in cœlum in monte Oliueti, qui præeminet valli Iosaphat, ergo & circa loca illa ad iudicandum veniet.

CONCLVSIO.

Sicut Christus ex monte Oliueti in cœlum ascendit, sic & circa illum locum eum descensurum probabile est.

RESPONDEO dicendum, quod qualiter illud iudicium sit futurum, & quomodo homines ad iudicium conueniant, nõ potest multum per certitudinem sciri, tamen probabiliter potest colligi ex Scripturis, quod circa locum montis Oliueti descendet, sicut & inde ascendit, vt idem esse ostendatur qui descendit & ascendit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd magna multitudo in paruo spatio comprehendi potest. Sufficit autem ponere quãtumcunque spacium circa locum illum ad capiendum multitudinem iudicandorum dummodo ab illo spatio Christum videre possint, qui in aëre præeminens, maxima claritate refulgens, à longinquo inspici poterit.

Ad secundum dicẽdum, quòd quamuis per hoc quod iudicatur est, iustè iudiciariam potestatem meruit, non tamen iudicabit in forma infirmitatis, in qua iniustè iudicatus est, sed in forma gloriosa in qua ad Patrem ascendit. Vnde locus ascensionis magis competit iudicio, quàm locus vbi condemnatus est.

Ad tertium dicendũ: quod nubes hic appellantur (vt dicunt quidam) densitates lucis resplendentis à corporibus sanctorum, & non aliquæ euaporationes ex terra & aqua, Vel potest dici quod nubes illę generabuntur diuina virtute ad ostendendum conformitatem in aduentu ad iudicium & ascensionem, vt qui ascendit in nube, ad iudicium veniat, nubes etiam propter refrigerium indicat misericordiam iudicantis.

QVÆSTIO OCTVAGESIMA NONA,

De iudicantibus & iudicantis in iudicio generali, in octo articulos diuisa.

EINDE considerandum est de iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

D Circa quod quæruntur octo.

Primò, vtrum aliqui homines iudicaturi sunt cum Christo.

Secundò, vtrum voluntariæ paupertati correspondeat iudiciaria potestas.

Tertiò, vtrum angeli sint etiam iudicaturi.

Quartò, vtrum dæmones exequentur sententiam iudicis.

Quintò, vtrum omnes homines in iudicio comparebunt.

Sextò, vtrum aliqui boni iudicandi sint.

Septimò, vtrum aliqui mali,

Octauò, vtrum etiam angeli sint iudicandi.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Christo.

Thom. 4. dist. 47. q. 1. ar. 2. q. 1. & 3. sent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli homines iudicabunt cum Christo. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit Filio, vt omnes homines, &c. sed honorificentia talis non debetur alicui, nisi Christo ergo, &c.

Præterea. Quicunq; iudicat, habet auctoritatẽ super illud quod iudicat, sed ea, de quibus debet esse futurum iudicium, sicut materia & præmia humana, soli diuinæ autoritate subsunt, ergo nulli competit de his iudicare.

Præterea. Iudicium illud non exercebitur vocaliter, sed mentaliter, vt probabilius æstimatur, sed hoc quod cor dibus hominum omnium notificentur merita & demerita, quod est quasi accusatio vel commendatio vel retributio pœnæ & præmij, quod est quasi sententiæ prolatio, sola diuina virtute fiet, ergo nulli alij iudicabunt nisi Christus qui est Deus.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israël, ergo, &c.

Præterea, Isa. 3. Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui, ergo videtur quòd etiam alij iudicabunt cum Christo.

CONCLVSIO.

Iudicabunt perfecti viri cum Christo, inquantum in eis continentur decreta diuinæ iustitiæ, in quibus homines iudicabuntur, non quidem ex propria authoritate, sed Christi sententiam in aliorum notitiam ducendo.

RESPONDEO dicendum, quod iudicare multipliciter dicitur. Vno modo quasi causaliter, vt dicatur illud iudicare, vnde apparet aliquis iudicandus, & secundum quod aliqui dicuntur iudicare comparatione, inquãtum ex comparatione, aliorum aliqui iudicandi ostenduntur, sicut patet Mat. 12. Viri Niniuitæ surgent in iudicio, &c. sed fic iudicare in iudicio communiter & bonorum & malorum est. Alio modo dicitur iudicare quasi interpretatiuè, interpretamur enim aliquem facere, qui facienti consentit, vnde isti qui consentiunt iudici, eius sententiam approbando, iudicare dicuntur. & fic iudicare est omnium electorum. Vnde dicitur Sap. 3. Iudicabunt sancti nationes. Tertio modo dicitur iudicare, & quasi per similitudinem, quia, scilicet, similitudinẽ iudicis habet inquantum sedet in loco eminẽti: sicut iudex, & sicut assessores dicuntur iudicare,

dicare, & secundũ hunc modum dicunt quidam quòd perfecti viri, quibus iudiciaria potestas promittitur Mat. 19. iudicabunt, scilicet, per honorabilem assessionem, quia superiores cæteris apparebunt in iudicio obuiantes Christo in aëra. Sed istud nõ videtur sufficere ad promissionẽ Domini cõplendam, qua dicitur, Sedebitis iudicantes. Videtur enim iudicium cõsessioni superaddere. Et ideò est quartus modus iudicãdi, qui perfectis viris cõuenit, inquantũ in eis cõtinentur decreta diuinæ iustitiæ, ex quibus homines iudicabuntur, sicut si liber in quo continetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apocalyp 20. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Et per hunc modum hanc iudicationem. Richardus de sancto Vict. exponit. Vnde dicit, Qui diuinæ cõtemplationi assistunt, qui in libro Sapientiæ quotidiè legunt, velut in cordium voluminibus tranicribũt quicquid perspicua veritatis intelligẽtia cõprehendunt. Et ita quid super nota iudicantium corda, diuinitus in omnem veritatem edocta, nisi quædam Canonum decreta, sed quia iudicare importat actionem in alium procedentem, ideò propriè loquẽdo, iudicare dicitur qui sententiam loquendo in alterum profert. Sed hoc dupliciter contingit. Vno modo ex propria auctoritate, & hoc est illius qui habet dominiũ in alios & potestatem, cuius regimini subduntur qui iudicantur. Vnde eius est in eos ius ferre, sic iudicare est solius Dei. Alio modo iudicare est sententiam alterius auctoritate prolatam in aliorum notitiam ducere, quod est sentẽtiam latam pronuntiare, & hoc modo perfecti viri iudicabũt, quia alios ducent in cognitionẽ diuinę iustitiæ, vt sciant quòd iustè pro meritis eis debentur, vt sic ipsa reuelatio iustitiæ dicatur iudiciũ. Vnde dicit Richardus de S. Victore. Iudices cerã iudicandis Decretorum libros aperire, est ad cordium suorum inspectionem inferiorũ quorumlibet, sensumq; suum in his quæ ad iudicium pertinent reuelare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de iudicio auctoritaris, quod soli Christo conuenit.

Et similiter dicendum ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd non est inconueniens, aliquos Sanctorum aliis quędam reuelare, vel per modum illuminationis sicut superiores Angeli inferiores illuminant, vel per modum locutionis, sicut inferiores superioribus loquuntur.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod iudiciaria potestas non correspondeat voluntarię paupertati. Hæc enim solutio duodecim Apostolis est promissa, Mat. 19. Sedebitis super sedes, iudic. &c. cum ergo non omnes voluntariè pauperes sint Apostoli, videtur quod non omnibus iudiciaria potestas respondeat.

Præterea, Matus est offerre sacrificium Deo de proprio corpore, quàm de extertoribus rebus, sed Martyres & Virgines offerunt de proprio corpore sacrificium Deo, voluntariè autem pauperes de exterioribus rebus, ergo sublimitas iudiciarię potestatis magis respondet Martyribus & Virginibus quàm voluntariè pauperibus.

Præterea, Ioannis 5. Est qui accusat vos Moyses, in quo speratis vos. Gloss. quia voci eius non creditis. Et Ioannis 12. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die, ergo ex hoc quòd aliquis proponit legem, vel verbum exhortationis ad instructionem morum, habet quod iudicet contemnentes, sed hoc est doctum, ergo doctoribus magis competit quàm pauperibus.

Præterea. Christus ex hoc quòd iniustè iudicatus est, inquãtum homo meruit vt sit Iudex omnium in humana natura. Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est, sed qui persecutionem patiuntur propter iustitiam iniustè iudicantur, ergo talis potestas magis competit eis quàm pauperibus.

Præterea. Superior nõ iudicabitur ab inferiori, sed multi licitè dantes vtentes erunt maioris meriti multis voluntariè pauperibus, ergo voluntariè pauperes non iudicabunt, vbi alij iudicabuntur.

SED CONTRA, Iob 36. Non saluat impios & iudicium pauperibus tribuet, ergo pauperum est iudicare.

Præterea, Matth. 9. super illud, Vos qui reliquistis omnia, &cæt. Dicit Gloss. Qui reliquerunt omnia, & secuti sunt Deum, hi iudices erunt, quilibra habentes rectè vsi sunt iudicabũtur, & sic idem quod prius.

CONCLVSIO.

Non cuilibet pauperi datur iudiciaria potestas, sed ei qui omnibus relictis, Christum sequutus fuerit, iuxta perfectionem vitæ.

RESPONDEO dicendum, quòd paupertati datur iudiciaria potestas specialiter propter tria. Primò, rationę congruitatis, quia voluntaria paupertas est eorũ, qui omnibus, quæ mundi sunt, cõtemptis, soli Christo inhærent, & ideò non est eis aliquid quod eorũ iudicium à iustitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandum reddentur quasi veritatem iustitiæ præ omnibus diligentes. Secundò per modum meriti, quia humiltati respõdet exaltatio pro merito, inter omnia autem, quæ hominẽ in hoc mundo despectum faciũt, præcipuè est paupertas, vnde & pauperibus excellentia iudiciariæ potestatis promittitur, sic qui propter Christum se humiliat, exaltetur. Tertiò, quia paupertas disponit ad prædictum modum iudicandi. Ex hoc enim aliquis Sanctorum iudicare dicetur, vt ex dictis patet, quia cor habebit edoctũ omni diuina veritate, quam aliis potens erit manifestare, in progressu autem ad perfectionem primũ quod de relinquẽdum occurrit, sunt exteriores diuitiæ, quia hæc iunt vltimo acquisita, quod autem vltimum in generatione est, est primum in destructionem, vnde & inter beatitudines, quibus est progressum ad perfectionem, prima ponitur pauperras, & sic paupertati respondet iudiciaria potestas, inquantum est prima dispositio ad potestatem prædictam. Et hinc est quod non quibuscunque pauperibus etiam voluntariè repromittitur potestas prædicta, sed illis qui relinquentes omnia, sequuntur Christum secundum perfectionem vitæ.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd sicut Augu. dicit 20. de ciuitate Dei, Nequaquam super 12. sedes cessuros esse 12. solos homines, cum illo iudicaturos putare debemus, alioquin quia in locum Iudæ proditoris Apostolum Mat. legimus ordinatum, Paulus qui plus aliis laborauit, vbi ad iudicandum sedeat, non habebit: vnde duodenario numero significata est vniuersa iudicantium multitudo, propter duas partes septenarij, scilicet, tria & quatuor, quæ in se ductæ faciunt duodenarium. Septenarius autẽ est numerus perfectus, vel propter hoc quod consistit in duplici senario, qui est numerus perfectus: vel quo ad literã 12. Apostolis loquebatur, in quorum persona hoc omnibus eorum icquacibus promittebat.

Ad secundum dicendum, quod virginitas & martyrium non ita disponunt ad retinendũ in corde decreta diuinæ iustitiæ, sicut paupertas, sicut econtrario exteriores diuitiæ ex sua solicitudine suffocant verbum Dei: sicut dicitur Luc. 8. Vel dicendum quòd paupertas non solum sufficit ad meritum iudiciariq potestatis, sed quia est prima pars perfectionis, cui respondet iudiciaria potestas: vnde inter ea quæ sequũtur ad pauperiatem, ad persecutionem spectantia, possunt computari & virginitas & martyrium, & omnia perfectionis opera, non tamen sunt ita principalia sicut paupertas, quia principium & maxima pars rei.

Ad tertium dicendum, quod ille qui legem proposuit, aut exhortatus est, ad bonum iudicabit, causaliter loquendo, quia per comparationem ad verba ab ipso prolata, vel proposita alij iudicabuntur, & ideo non respondet propriè potestas iudiciaria prædicationi vel doctrinæ: Vel dicendum secundum quosdam, quòd tria requiruntur ad potestatem ordinariam. Primò, abdicatio temporalium curarum, ne impediatur animus à sapientiæ perfectione. Secundò, requiritur habitus continens diuinam iustitiam scitam & obseruatam. Tertiò, quòd illam iustitiam alios docuerint, & sic doctrina erit perfectio complens meritum iudiciariæ potestatis.

Ad quartum dicendum, quòd Christus in hoc quod iniustè iudicatus est, seipsum humiliauit, oblatus est enim, quia voluit & meritò humilitatis est iudiciaria exaltatio, qua ei omnia subdũtur, vt dicitur Philip. 3. & ideò magis debetur iudiciaria potestas illis qui voluntariè se humiliant, bona temporalia abiiciẽdo, propter quæ homines à mundanis honorantur, quã his qui ab aliis humiliãtur.

Ad quintum dicendum, quod inferior non potest iudicare superiorem autoritate propria, sed tamẽ authoritate superioris potest, sicut patet in iudicibus delegatis, & ideo non est inconueniens, si hoc quasi accidentale præmiũ pauperibus detur vt iudicent alios, etiam qui sunt excellentioris meriti respectu præmij essentialis.

ARTICVLVS III.

Vtrum angeli debeant iudicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd angeli debeant iudicare. Mat. 25 Cùm venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, sed loquitur de aduentu ad iudicium, ergo videtur quod angeli etiam iudicabuntur.

Præterea. Angelorũ ordines nomina sortiuntur ex officio quod exercent, sed quidam ordo angelorum est ordo thronorum quod videtur pertinere ad iudiciariam potestatem, thronus enim sedes iudicis, solium regis, cathedra doctoris, ergo aliqui angeli iudicabunt.

Præterea, Sanctis post hanc vitam promittitur angelorũ æqualitas, Matt. 22. Si ergo homines hanc habebunt potestatem vt iudicent, multò fortius & angeli.

SED CONTRA, Ioan. 5. Potestatem dedit iudicium facere, quia Filius hominis est, sed angeli non communicant in humana natura, ergo nec in iudiciaria potestate.

Præterea. Non est eiusdem iudicare & esse iudicis ministrum: sed angeli erunt in iudicio suo vt ministri, vt dicitur Mat. 13. Mittet Filius hominis angelos, & colligent de regno eius omnia scandala, ergo angeli non iudicabunt.

CONCLVSIO.

Cùm angeli non sint humanæ naturæ participes, non competit eis iudicare, sed Christo, qui verè homo est.

RESPONDEO dicendum, quòd assessores iudicis debent iudici esse conformes. Iudicium autem Filio attribuitur, quia secundum humanam naturam omnibus apparebit tam bonis quàm malis, quamuis tota Trinitas iudicet per autoritatem, & ideò etiam oportet vt assessores iudicis humanam naturam habeant, in qua possint ab omnibus bonis & malis videri, & sic angelis non competit iudicare, quamuis angeli etiam aliquo modo possunt dici iudicare per sententiæ opprobationem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut ex gloss. ibidem patet, angeli cum Christo venient non iudices, sed vt sint testes hu

Universidad de Deusto
Biblioteca

manorum actuum, sub quorum custodia homines benè vel malè egerunt.

Ad secundum dicendum, quòd nomen throni attribuitur Angelis ratione illius iudicij quod Deus semper exercet omnia, iustissimè gubernando, cuius iudicij Angeli sunt quodammodo executores & promulgatores, sed iudicium quod de hominibus per hominem Christum fiet, etiam requirit homines assessores.

Ad tertiũ dicendum, quòd hominibus promittitur Angelorum æqualitas quantum ad præmium essentiale, nihil tamen prohibet aliquod præmium accidentale exhiberi hominibus, quod Angelis non dabitur, vt puta de aureola virginum aut martyrum, & similiter potest dici de iudiciaria potestate.

ARTICVLVS IIII.

Virum dæmones exequentur sententiam iudicis in damnatos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd post diẽ iudicij dæmones non exequatur sententiã Iudicis in damnatos, quia secundum Apostolum 1. Cor. 15. tunc euacuabit omnem principatum & potestatem & virtutem, ergo cessabit omnis prælatio, sed exequi Iudicis sententiam, quandam denotat prælationem, ergo dæmones post diem iudicij non exequentur sententiam Iudicis.

Præterea, Dæmones magis peccauerũt quàm homines, ergo non est iustum quod homines per dæmones torqueantur.

Præterea. Sicut dæmones suggerunt hominibus mala, ita Angeli suggerunt bona: sed præmiare bonos, non est officium Angelorum, sed hoc erit ab ipso Deo immediatè, ergo nec punire malos erit officium dæmonum.

SED CONTRA est, quòd homines peccatores se diabolo subdiderunt peccando, ergo iustum est vt eis subiiciãtur in pœnis, quasi ab eis puniendi.

CONCLVSIO.

Quemadmodum beati bonos mutuè illuminant vt Angeli, per quos diuinæ illuminationes deferuntur: ita probabile est, quòd dæmones damnatos torquebit.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc tangitur à Magistro in litera duplex opinio, & vtraque videtur Dei iustitiæ competere, ex hoc enim quòd homo peccat, iustè dæmoni subigitur, sed dæmon iniustè ei præest. Opinio ergo illa quæ ponit dæmones, in futurũ post diem iudicij hominibus non præsse in pœnis, respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte dæmonum puniendorum. Contraria verò opinio respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte hominum punitorum; quæ autem earum verior sit, certum nobis esse non potest. Verius tamen æstimo quòd sicut ordo seruabitur in saluatis, quod quidã à quibusdam illuminabuntur, & perficientur, eò q̃ ordines cœlestis hierarchiæ perpetui erunt, ita seruabitur ordo in pœnis, vt homines per dæmones puniãtur, ne totaliter diuinus ordo, quo Angelos medios inter naturã humanã & diuinã cõstituit, annulletur. Dicit enim Hiero. Sicut vtiq; per Angelos bonos diuinæ illuminationes deferũtur, ita eriã dæmones sunt executores diuinæ iustitiæ in malos, nec ob hoc minuitur aliquid de dæmonũ pœna, quia in hoc eriã quòd alios torquẽt, ipsi torquẽbãtur. Ibi enim miserorũ socieras miseriã nõ minuiet, sed augebit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prælatio illa quæ dicitur euacuanda per Christum in futuro, est accipienda secundum modum prælationis, quæ est secundum statum huius mundi, in quo & homines hominibus principantur, & Angeli hominibus, & Angeli Angelis, & dæmones dæmonibus, & hoc totum ad perducendum ad finem vel abducendum à fine, tunc autem cùm omnia ad finem illum peruenerint, non erit prælatio abducens, sed conseruans in fine boni vel mali.

Ad secundum dicendum, quod quamuis meritum dæmonũ non requirat quod hominibus præteratur, quia iniustè sibi homines subiecerunt, tamen hoc requirit ordo naturæ ipsorum ad naturam humanam. Bona enim naturalia in eis integra manent, vt Dionys. dicit 4. de Diu. nominibus.

Ad tertiũ dicendum, quòd Angeli boni non sunt causa principalis præmij electis, quia hoc omnes immediatè à Deo percipiunt, sed tamen quorundam accidentalium præmiorum Angeli hominibus sunt causa, inquantum per superiores Angelos, inferiores & Angeli & homines illuminantur de aliquibus secretis diuinorum, quæ ad subiectantiam beatitudinis non pertinent, & similiter principalem pœnã damnati excipient immediatè à Deo, scilicet, exclusionem perpetuã à visione Dei, alias autem pœnas sensibiles non est inconueniens hominibus per dæmones infligi. In hoc tamen est differentia, quia meritũ exaltat, sed peccatũ deprimit: vnde cùm natura Angelica sit altior quàm humana, quidam propter excellentiam meritũ in tantum exaltabuntur, quòd talis exaltatio excederet altitudinem naturæ & præmij in quibusdã Angelis. Vnde quidam Angeli per quosdam homines illuminabuntur, sed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitiæ peruenient ad illam eminentiam, quæ debetur naturæ dæmonum.

ARTICVLVS V.

Thom. 4. dist. 47. q. 1. ar 1. q. 1. & seq.

Virum omnes homines in iudicio comparebunt.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non omnes homines in iudicio compareant. Quia dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duocim tribus Israël, sed non omnes homines pertinent ad illas tribus duodecim, ergo videtur quod non omnes in iudicio compareãt.

Præterea, Idem videtur per hoc quod dicitur in Psal. Non resurgent impij in iudicio: sed multi sunt tales, ergo videtur quòd non omnes comparebunt.

Præterea, Ad hoc aliquis ad iudicium ducitur, vt eius merita discutiantur, sed quidam sunt qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedentes, ergo illos in iudicio comparere necesse non est.

SED CONTRA est quod dicitur Actuum quarto. Quod Christus est constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorum, sed illis differentiis comprehenduntur omnes homines, qualitercunque viui à mortuis distinguantur, ergo omnes in iudicio comparebunt.

Præterea. Apoc. 1. dicitur: Ecce venit cũ nubibus, & videbit eum omnis oculus, hæc autem non essent, si non omnes in iudicio comparerent, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Sicut Christus pro omnibus passus (etsi non omnes passionis suæ effectum sentiant) fit, congruum est, vt omnes iudicio illius stent ad videndam suam exaltationem.

RESPONDEO dicendum quod potestas iudiciaria Christo homini collata est in præmium humilitatis, quã in passione exhibuit, ipse autem sua passione sanguinem pro omnibus fudit, quantumad sufficientiam, licet non in omnibus effectum habuit propter impedimentum in aliquibus inuentum, & ideò congruum est vt omnes homines in iudicio congregentur ad videndum eius exaltationem in humana natura, & secundum quam constituitus est iudex à Deo viuorum & mortuorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dicit Aug. 20. de ciui. Dei. Non quia dictum est, Iudicantes duodecim tribus Israël, tribus Leui, quæ tertiadecima est, iudicanda non erit, aut solum illum populum, sed etiam gentes cæteras iudicabunt, ideò autẽ per duodecim tribus omnes aliæ gentes intelliguntur, quia in sortem duodecim tribuum per Christum sunt vocatæ.

Ad secundum dicendum, quod hoc quod dicitur. Non resurgent impij in iudicio, si referatur ad omnes peccatores, sic intelligẽdum est quod non resurgent ad hoc quod iudicent. Si autem impij dicantur infideles, sic intelligendum est quod non resurgent ad hoc quod iudicentur, quia iam iudicati sunt, sed omnes resurgent, vt in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

Ad tertium dicendum, quod etiam pueri ante perfectã ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non vt iudicentur, sed vt videant gloriam iudicis.

ARTICVLVS VI.

Virum boni in iudicio iudicentur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod nulli boni in iudicio iudicentur. Quia Ioann. tertio. Qui credit in eum, non iudicatur, sed omnes boni crediderunt in eum, non ergo iudicabuntur.

Præterea. Illi non sunt beati, quibus est incerta sua beatitudo, ex quo Augustinus probat dæmones nunquam fuisse beatos, sed sancti homines nunc sunt beati, ergo certi sunt de sua beatitudine, sed quod certum est, non adducitur ad iudicium, ergo boni non iudicabuntur.

Præterea, Timor beatitudini repugnat, sed extremum iudicium quod tremendum maximè dicitur, non poterit fieri sine timore eorum, qui sunt iudicandi: vnde etiam Gregorius dicit super illud Iob 40. Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli, &c. Consideremus quomodo tunc iniquorum conscientia concutietur, quando etiam iustorum vita turbatur, ergo beati non iudicabuntur.

SED CONTRA. Videtur quòd omnes boni iudicẽtur: quia dicitur 1. Cor. 5. Omnes astabimus ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue sit bonum siue malum, sed nihil est aliud iudicari, ergo omnes iudicabuntur.

Præterea. Vniuersale omnia comprehendit, sed illud iudicium dicitur vniuersale, ergo omnes iudicabuntur.

CONCLVSIO.

Beati omnes quantum ad præmiorum retributionem iudicabuntur, quantum verò ad meritorum discussionem qui notabilem alicuius mali meriti habent, non iudicabuntur, & illi qui negotiis terrenis sunt implicati, ita tamen vt sua peccata per eleemosynas expirent, iudicabuntur.

RESPONDEO dicendum, quod ad iudicium duo pertinẽt scilicet discussio meritorum, & retributio præmiorum. Quantum ergo ad receptionem præmiorum omnes iudicabuntur, & vnusquisque recipiet ex diuina sententia præmium merito respondens sed discussio meritorum non fit nisi vbi est quædam meritorũ commixtio bonorum cum malis. Illi autem qui ædificant supra fundamentum fidei aurum & argentum & lapides præciosos, diuinis fruitionis totaliter insistentes, qui nullam admixtionem notabilem alicuius mali meriti habent, in eis discussio meritorum locum non habet, sicut illi qui rebus mundi pœnitus abiectis, solicitè cogitant solum quæ Dei sunt, & ideò saluabuntur, sed nõ iudicabuntur, illi verò qui ædificant super fidei fundamentum ligna, fœnũ, stipulã, quia adhuc, scilicet, amant secularia, & terrenis negotiis implicãtur, sed tamẽ quod nihil Christo proponũt, sed studẽt peccata eleemosynis redimere,

redimere, habent quidem cõmixtionem bonorum meritorũ cum malis, & ideò discussio meritorum in eis locum habet, vnde tales quantum ad hoc & iudicabuntur, & tamen saluabuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia punitio est effectus iustitiæ, præmiatio autem misericordiæ, & ideò magis iudicio, quod est actus iustitiæ antopomasticè punitio attribuitur, vt interdum iudicium pro ipsa condemnatione accipiatur, & sic intelligitur authoritas inducta, vt per Glos. ibidem patet.

Ad secundum dicendum, quòd discussio meritorum electis non erit ad tollendum certitudinẽ beatitudinis à cordibus ipsorum iudicandorũ, sed vt præeminentia bonorũ meritorum ad mala ostendatur omnibus manifestè, & sic Dei iustitia comprobetur.

Ad tertium dicendũ, quòd Gregorius loquitur de iustis in carne mortali existentibus. Vnde supra præmiserat, Hi qui in corporibus reperiri poterunt, quamuis iam sortes æternæ perfecti adhuc in carne sint positi, non possunt in tanti terroris turbine nulla formidine concuti: vnde patet quòd terror ille referendus est ad tempus, immediatè iudicium præcedens, timendum quidem, maximè malis, non autem bonis, quibus nulla erit mali suspitio.

Rationes autem quæ sunt ad oppositum, procedunt de iudicio quantum ad retributionem præmiorum.

ARTICVLVS VII.

Virum mali iudicabuntur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli mali iudicabuntur. Sicut contingit infidelium damnatio, ita & eorum, qui in mortali decedunt, sed propter damnationis cerũ iudicem dicitur Ioan. 3. Qui non credit, iam iudicatus est, ergo eadem ratione nec alij peccatores iudicabuntur.

Præterea, Vox Iudicis est valdè terribilis eis, qui per iudicium condemnantur, sed sicut in litera ex verbis Grego. habetur, ad infideles locutio Iudicis non fiet, si ergo fieret ad fideles damnãdos, ipsi infideles de sua infidelitate commodum reportarent, quod est absurdum.

SED CONTRA, Videtur quod omnes mali sint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pœna secundũ quantitatem culpæ, sed hoc sine definitione iudicij esse non potest, ergo mali iudicabuntur.

CONCLVSIO.

Infideles condemnabuntur, cùm in eis nullum sit fidei fundamentum.

RESPONDEO dicendum, quod iudicium quod est pœnarum retributio, pro peccatis omnibus competit, iudicium autem quod est discussio meritorũ, solum fidelibus, quia infidelibus non est fidei fundamentum, quo sublato, omnia opera sequentia perfecta rectitudine intentionis carent, vnde non est in eis aliqua permixtio bonorum operum vel meritorum ad mala, quæ discussionem requirat, sed fideles in quibus manet fidei fundamentum, ad minus fidei actum laudabilem habent, quamuis nõ sit meritorius, sine charitate tamen quantum est de se, est ordinatus ad meritum, & ideò in eis iudicium discussionis locum habet: vnde ipsi fideles qui fuerunt saltem numero ciues ciuitatis Dei, iudicabuntur vt ciues in quos sine discussione meritorum sententia mortis non feretur, sed infideles condemnabuntur, vt hostes qui consueuerunt apud homines absque meritorum audacia æstimari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis eis, qui in mortali decedunt, pro certo confiet, de eorũ damnatione, quia tamen aliqua quæ pertinent ad benè merendũ habent annexa, oportet ad manifestationem diuinæ iustitiæ, vt discussio eorum meritis fiat, per quam ostendatur, eos iustè à Sanctorum ciuitate exciudi, cuius esse ciues numero exterius videbantur.

Ad secundum dicendum, quòd allocutio illa spiritualiter intellecta non erit aspera fidelibus cõdemnandis, quia in eis aliqua sibi placentia manifestabit quæ infidelibus inueniri non possunt, quia sine fide impossibile est Deo placere. Heb. 11. Sed sententia cõdemnationis, quæ in omnes fertur, omnibus terribilis erit.

Ratio verò in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

ARTICVLVS VIII.

Virum Angeli in futuro iudicentur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod Angeli in futuro iudicentur. Quia dicitur 1 Cor. 6 Nescitis, quia Angelos iudicabimus, sed hoc non potest referri ad statum præsentis temporis, ergo referri debet ad futurum.

Præterea. Iob 40. dicitur de Behemoth, per quem diabolus intelligitur: Cunctis videntibus præcipitabatur: & Marc. 1. exclamauit dæmon ad Christum: Venistis ante tempus perdere nos. & Glos. dicit ibidem, quòd dæmones in terra Dominum cernentes, se continuò iudicandos esse credebant, ergo videtur quòd eis finale iudicium reseruetur.

Præterea. Secundæ Petri 2. dicitur: Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reseruari, ergo videtur quòd Angeli iudicabuntur.

SED CONTRA, Deus non iudicabit bis in idipsum, sed mali Angeli iam iudicati sunt. Vnde Ioan. 16. Princeps mundi iam iudicatus est, ergo in futuro Angeli non iudicabuntur.

Præterea, Perfectior est bonitas vel malitia Angelorum, quàm aliquorum hominum in statu viæ, sed quidam homines boni & mali non iudicabuntur, vt dicitur in litera, ergo nec Angeli boni vel mali iudicabuntur.

CONCLVSIO.

Cùm in bonis Angelis nihil mali inueniri possit, neque in malis Angelis aliquid boni, nullo modo iudicium discussionis eis competit. Sed quantum ad propria merita iam iudicati sunt, iudicio tamen retributionis iudicabuntur, quantum ad merita eis quæ alios incitarunt.

RESPONDEO dicendum, quod iudicium discussionis nullo modo habet locũ neq; in bonis Angelis, neq; in malis, quia neque in bonis potest aliquid mali inueniri, neq; in malis aliquid boni ad iudiciũ pertinens. Sed si loquamur de iudicio retributionis, sic est distinguenda duplex retributio. Vnde respondens propriis meritis Angelorum, & hęc à principio fuit vtriq; facta: vnde quidam in beatitudine sublimati sunt quidã in miseria demersi. Alia retributio est, quæ respondet meritis bonis vel malis per Angelos procreatis, & hæc retributio in futuro iudicio fiet, quia boni Angeli amplius gaudium habebũt de salute eorum, quos ad meritum induxerũt, & mali amplius torquebuntur, multiplicata malorum ruina, qui per eos ad mala sunt incitati. Vnde directè loquendo, iudicio nec ex parte iudicantiũ neq; iudicandorũ erit Angelorum, sed hominũ, sed indirectè quodãmodo respiciet Angelos, inquantum actibus hominum fuerunt commixti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Apostoli est intelligendum de iudicio comparationis, quia quidam homines quibusdam Angelis superiores inuenientur.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ipsi dæmones cunctis videntibus præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudentur, vt iam non sit eis liberum egredi extrà, quia hoc eis non cõcedebatur nisi secundum quod ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominum vitam exercendam.

Et similiter dicendum est ad tertium.

QVÆSTIO NONAGESIMA,

De forma Iudicij venientis ad iudicium, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de forma Iudicis venientis ad iudicium.

Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.

Secundò, vtrum apparebit in forma humanitatis gloriosa.

Tertiò, vtrum diuinitas possit sine gaudio videri.

ARTICVLVS I.

Thom. 4. dist. 48. q. 1. art. 1. & seq.

Virum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus in forma humanitatis non sit iudicaturus. Iudicium enim authoritatem requirit in iudicante, sed authoritas superiuus & mortuos est in Christo, secũdum quòd est Deus, sic enim est, & Dominus & creator omnium, ergo in forma diuinitatis iudicabit.

Præterea. In Iudice requiritur potestas inuincibilis. Vnde Eccl. 7. Noli quærere fieri iudex nisi valeas virtute disrumpere iniquitates, sed virtus inuincibilis cõuenit Christo, secundum quòd est Deus, ergo in forma diuinitatis iudicabit.

Præterea. Ioan 5. dicitur. Omne iudicium dedit Filio, vt omnes honorificent Filium sicut honorificant Patrem: sed honor æqualis patri non datur filio secundum humanam naturam, ergo non iudicabit secundum formam humanam.

Præterea. Dan. 7. dicitur, Aspiciebam donec throni positi sunt & antiquus dierũ sedit, thronũ autem iudiciariam potestatem designant, antiquitas autem de Deo dicitur ratione æternitatis, vt Dionys. dicit in lib. de diui. nomi. ergo iudicare cõuenit Filio prout est æternus, ergo non secundum quod homo.

Præterea. Augustin dicit, & habetur in litera, quòd per Dei verbum fit animarũ resurrectio, per verbũ factum in carne Filium hominis fit resurrectio corporum, sed iudicium illud finale pertinet magis ad animã quàm ad carnem, ergo magis cõuenit iudicare Christo, secundum quòd est Deus, quàm secundum quòd est homo.

SED CONTRA, Ioan 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.

Præterea, Iob 16. Causa tua quasi impij iudicata est, Glos. à Pilato, ideò iudiciũ, causamq; recipies. Glos. Vt iustè iudices: sed Christus secundum humanam naturam est iudicatus à Pilato, ergo secundum humanam naturam iudicabit.

Præterea. Eius est iudicare, cuius est legem condere, sed Christus in humana natura apparens nobis legem Euangelij dedit, ergo secundum eandem naturam iudicabit.

CONCLVSIO.

Cùm vltimum iudicium hanc ob causam ordinetur, vt boni recipiantur in regnum cœleste, mali verò ab eo arceantur, congruum est vt Christus secundum humanam naturam sit mundum iudicaturus, cuius redemptionis beneficio ad regnum cœlorum admittitur.

RESPONDEO dicendũ, quòd iudicij aliquod dominium

Universidad de Deusto
Biblioteca

in iudicādo requirit: vnde Rom.14. Tu quis es qui iudicas alienū seruum? & ideō secundū hoc Christo cōpetit iudicare, quod dominiū super homines habet, de quibus principaliter erit finale iudicium. Ipse autem est noster Dominus, non solū ratione creationis, quia Dominus ipse est Deus. Ipse fecit nos, & nō ipsi nos, sed etiam ratione redemptionis, quod ei cōpetit secundū humanā naturam: vnde Roman. 14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt & mortuorū dominetur. Ad præmiū autē vitæ æternæ nobis creationis bona non sufficerent, niſi redemptionis beneficium adderetur, propter impedimentum quod naturæ creatæ superuenit ex peccato primi parētis. Vnde cūm finale iudiciū ad hoc ordinetur, vt aliqui admittātur ad regnū, & aliqui excludantur à regno, conueniens est vt ipse Christus secundū humanā naturā, cuius redemptionis beneficio ad regnum admittimur, illi iudicio præsideat, & hoc est quod dicitur Act.10. quod ipse constitutus est à Deo Iudex viuorū & mortuorū, & quia per redemptionē humani generis non solū homines reparauit, sed vniuersaliter totā creaturā, secundum quod tota creatura, reparato homine, melioratur, vt habetur Colos.1. Pacificās per sanguinē crucis eius, siue quæ in cœlis, siue in terris, & ideō nō solū super homines, sed super vniuersam creaturam Christus per suam passionē dominiū promeruit & potestātē iudiciariā. Mat. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Christo secundum diuinā naturā est authoritas diuina respectu vniuersalis creaturæ ex iure creationis, sed in Christo secundū humanam naturā est authoritas dominij, quam promeruit per passionē, & est quasi authoritas secundaria & acquisita, sed prima est naturalis & æterna.

Ad secundū dicendum, quòd quāuis Christus, secundū quod homo, non habeat à se inuincibilem potestātē ex naturali virtute humanæ speciei, tamen ex dono diuinitatis etiā in humana natura inuincibilem habet potestatem, secūdum quod omnia sunt subiecta pedibus eius, vt dicitur 1 Cor.15. & Hebr.2. & ideō iudicabit in humana natura, sed ex diuinitatis virtute.

Ad tertiū dicendū, quod Christus non sufferisset ad humani generis redemptionē, si purus homo fuisset, & ideō ex hoc ipso quod secundum humanam naturam genus humanum redimere potuit, ac per hoc iudiciariam potestatem consecutus est, manifestē ostenditur quod ipse est Deus: & ita æqualiter honorandus cum Patre, non inquantum homo, sed inquantum Deus.

Ad quartum dicendum, quòd in illa visione Danielis, manifestē totus exprimitur ordo iudiciariæ potestatis, quæ quidem sicut in prima origine est in ipso Deo, & specialius in patre, qui est fons totius deitatis, & ideō præmittitur primò quòd Antiquus dierum sedit, sed à Patre iudiciaria potestas traducta est in Filium non solum ab æterno secundum diuinam naturam, sed etiam in tempore secundum humanam, in qua eam meruit, & ideō subiungitur in visione prædicta, Ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad Antiquum dierum peruenit, & dedit ei potestatem & honorem & regnum.

Ad quintum dicendū, quod Augustinus loquitur, vt per appropriationem quandam reducātur effectus, quos in humana natura fecit ad causas aliquo modo similes, & quia secundū animam sumus ad imaginem & similitudinem Dei, secundum autem carnem sumus etiāsi speciei cum homine Christo, ideō ea quæ in animabus nostris Christus fecit, diuinitati attribuit, quæ verò in carne fecit vel facturus est, attribuit eius carni: quāuis caro eius, inquantum est diuinitatis organū, & dicit Dama. habeat etiam effectum in animabus nostris secundum id quod dicitur Hebr.10. quod sanguis eius emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis, & sic etiam verbum caro factum est causa resurrectionis animarum. Vnde etiam secundum humanam naturam cōuenienter est Iudex, non solum corporalium, sed etiam spiritualium bonorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in iudicio nō apparebit in forma humanitatis gloriosa. Ioā. 19. Videbunt in quem transfixerūt. Glos. Quia in ea carne venturus est, in qua crucifixus est, sed crucifixus est in forma infirma: ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa.

Præterea, Matt.24. dicitur, quòd apparebit signum Filij hominis in cœlo, id est, signum crucis, vt Chrysost. dicit, videlicet quod veniet in iudicio Christus non solum vulnerum cicatrices, sed etiam ipsam mortem exprobratissimam ostendens, ergo videtur quòd non apparebit in forma gloriosa.

Præterea. Secundum hanc formam Christus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conspici possit, sed Christus secundum formam humanitatis gloriosam non poterit videri ab omnibus bonis & malis, quia oculus non glorificatus non videtur esse proportionatus ad videndam claritatem glorioſi corporis, ergo non apparebit in forma gloriosa.

Præterea. Illud quod promittitur iustis in præmium, non conceditur iniustis, sed videre gloriam humanitatis promittitur iustis in præmium. Ioā.10. Ingredietur & egredietur & pascua inueniet, id est, resurrectionem in diuinitate & humanitate, vt Augustinus exponit, & Isaiæ 33. Regem in decore suo videbūt, ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma gloriosa.

Præterea. Secundum illam formam Christus iudicabit in qua iudicatus est. Vnde super illud Ioan.5. Sicut Filius quos vult glorificat: dicit Glossa: In qua forma iniustè iudicatus est, iustè iudicabit, vt possit ab impijs videri, sed iudicatus est in forma infirmitatis, ergo & in eadem in iudicio apparebit.

SED CONTRA est quod dicitur Lucæ 21. Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate, maiestas autem & potestas ad gloriam pertinent, ergo in forma gloriosa apparebit.

Præterea, Ille qui iudicat, debet eminere illis qui iudicantur, sed electi qui iudicabuntur à Christo, corpora gloriosa habebunt, ergo multò fortius Iudex in forma gloriosa apparebit.

Præterea. Sicut iudicari est infirmitatis, ita iudicare est authoritatis & gloriæ, sed in primo aduentu, quo Christus venit, ad hoc quod iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit, ergo in secundo aduentu ad hoc quòd iudicet, apparebit manifestè in forma gloriosa.

CONCLVSIO.

Sicut decuit, Christum vt pro nobis apud Patrem satisfaceret, formam serui accipere, sic conueniens est, vt in iudicio vltimo in gloria sua appareat, iustitiam Patris in homines demonstraturus.

RESPONDEO dicendum, quòd Christus dicitur Dei & hominū mediator, inquantū pro hominibus satisfecit & interpellat apud Patrem, & ea quæ sunt Patris, hominibus cōmunicat, secundū quod dicitur Ioā.17. Claritatē quam dedisti mihi, dedi eis, secundū hoc autem vtrunq; ei conuenit, quod cum vtroq; cōmunicat extremorum. Inquantum enim cum hominibus communicat, vices hominum gerit apud Patrem, inquantum verò cum Patre cōmunicat, dona Patris transmittit ad homines. Quia ergo in primo aduentu ad hoc venit, vt pro nobis satisfaceret apud Patrem, in forma nostræ infirmitatis apparuit, quia verò in secūdo aduētu ad hoc venit, vt iustitiam Patris in homines exequatur, demonstrare gloriam habebit, quæ inest ei ex cōmunicatione ad Patrem, ideō in forma gloriosa apparebit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eadem forma apparebit, sed non similiter se habente.

Ad secundū dicendū, quod signū crucis apparebit in iudicio nō ad iudiciū tunc existens infirmitatis, sed præteritæ, vt per hoc iustior cōdemnatio eorū appareat, qui tantā misericordiam neglexerunt, & eorum præcipuè qui Christum iniustè persequuti sunt. Cicatrices autē quæ in eius corpore apparebunt, nō pertinebūt ad aliquā infirmitatē, sed erūt iudicia maximæ virtutis, qua Christus per passionē & infirmitatē de hostibus triumphauit. Etiā exprobratissimā mortē ostendet, nō sensibiliter eam oculis ingerēs, ac si tunc eā patereturur, sed ex his quæ apparebūt, scilicet, indiciis præteritæ passionis homines in recogitatione præteritæ mortis adducet.

Ad tertium dicendum, quòd corpus gloriosum habet in potestate sua vt se demonstret oculo non glorioso, vt patet ex his quæ dicta sunt, & ideo in forma gloriosa Christus ab omnibus poterit videri.

Ad quartū dicendum, quòd sicut amici gloriæ est delectabilis, ita gloria & potestas eius qui odio habetur maximè cōtristat, & ideō sicut visio humanitatis Christi erit iustis in præmiū, ita inimicis Christi erit in supplicium, vnde Isaiæ 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis, id est, inuidia, hostes tuos deuoret.

Ad quintum dicendū, quod forma accipitur ibi pro natura humana, in qua iudicatus est, & etiam iudicabit, non autem pro qualitate naturæ, quæ non erit eadem in iudicante, scilicet, infirmæ, quæ in iudicato fuit.

ARTICVLVS III.

Vtrum diuinitas à malis sine gaudio videri possit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuinitas à malis sine gaudio videri possit. Constat enim quod impij manifestissimè cognoscent Christū esse Deum, ergo diuinitatem eius videbunt, & tamen de visione Christi non gaudebunt, ergo sine gaudio videri poterit.

Præterea. Voluntas impiorum peruersa non magis aduersatur humanitati Christi, quàm eius diuinitati, sed in hoc quod videbunt gloriam humanitatis, credet eis in pœnam, vt dictum est, ergo multò fortius si diuinitatem eius viderent, magis contristaretur, quàm gauderent.

Præterea, Ea quæ sunt in affectu, non de necessitate sequuntur ad ea quæ sunt de intellectu. Vnde Augustinus dicit, Procedit intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus, sed visio ad intellectum pertinet, gaudium autem ad effectum, ergo poterit esse diuinitatis visio sine gaudio.

Præterea, Omne quod recipitur in aliquo, recipitur per modū accipientis, & non per modum recepti, sed omne quod videtur, quodammodo in videntē recipitur, ergo quamuis in se diuinitas sit delectabilissima, tamen vita ab illis qui sunt tristitia absorpti, non delectabit, sed magis contristabit.

Præterea, sicut se habet sensus ad sensibile, ita intellectus ad intelligibile, sed ita est in sensibus, quod palato nō sano pœna est panis, qui sano est suauis, vt dicit Aug. & similiter accidit in aliis sensibus, ergo cùm damnati habeāt intellectū indispositū, videtur quod visio lucis creatæ magis afferat eis pœnam, quàm gaudium.

SED CONTRA est quod dicitur Ioannis 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, ex quo patet quòd essentia beatitudinis in Dei visione cōsistit, sed de ratione beatitudinis est gaudium, ergo diuinitas sine gaudio videri non poterit.

Præterea. Ipsa essentia diuinitatis est essentia veritatis, sed vnicuique est delectabile videre verum. Nam omnes homines naturaliter scire desiderant, vt dicitur in 1. Metaph. ergo diuinitas sine gaudio videri non potest.

Præterea, Si aliqua visio non semper est delectabilis, contingit eam quandoq; esse tristabilem, sed visio intellectiua nunquam est contristabilis, quia delectationi, quæ est in intelligendo, non opponitur aliqua tristitia, vt dicit Philosophus, cùm ergo diuinitas videri non possit, nisi per intellectum, videtur quòd diuinitas sine gaudio videri non possit.

CONCLVSIO.

Cùm Deus sit essentialiter ipsa bonitas, non potest sine gaudio videri.

RESPONDEO dicendum, quod in quolibet appetibili duo possunt considerari, scilicet, id quod appetitur, vel quod est delectabile, & id quod est ratio appetibilitatis in ipso, sicut autem secundum Boēt. in lib. de Hebdo. Id quod est habere aliquid præter quam quod ipsum est, potest, ipsum verò esse nihil aliud præter se habet admixtum, ita id quod est appetibile vel delectabile, potest habere aliquid aliud admixtum, vnde non sit delectabile vel appetibile, sed id quod est ratio delectabilitatis, nihil habet admixtum, vel habere potest propter quod nō sit delectabilis vel appetibilis, res autem quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ est ratio appetibilitatis & delectabilitatis, possunt apprehensa non delectare, sed id quod per essentiam suam est bonum, impossibile est quod eius essentia apprehensa nō delectet. Vnde cùm Deus essentialiter sit ipsa bonitas, non potest sine gaudio videri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd impij manifestè cognoscent Christum esse Deum, non per hoc quòd diuinitatem eius videant: sed propter manifestissimā diuinitatis indicia.

AD SECVNDVM dicendum, quòd diuinitatem secundum quòd est in se, nullus potest odio habere, sicut nec ipsam bonitatem, sed quantum ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, inquātum, scilicet, aliquid agit vel præcipit quod est contrarium voluntati, & ideō visio diuinitatis nulli potest esse non delectabilis.

AD TERTIVM dicendum, quod verbum Aug. est intelligendum quando id quod apprehenditur per intellectum præcellentem, est bonum per participationem, & nō per essentiam, sicut sunt omnes creaturæ, vnde potest in eis esse aliquid, quare affectus non moueatur. Similiter etiam in via Deus cognoscitur per effectus, & intellectus nō attingit ad essentiam ipsius bonitatis, vnde non oportet quòd affectus intellectum sequatur, sicut sequeretur si essentiam eius videret, quæ est ipsa bonitas.

Ad quartum dicendum, quòd tristitia non nominat dispositionem, sed magis passionem, omnis autem passio à contraria causa fortiori superueniente tollitur, & non aliam tollit, & ita tristitia damnatorum tolleretur, si Deum per essentiam viderent.

Ad quintum dicendum, quod per dispositionem organi tollitur proportio naturalis ipsius organi ad obiectum, quod natum est delectare, & propter hoc delectatio impeditur, sed dispositio, quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem quia sunt ordinati ad diuinam bonitatem, cùm imago semper in eis maneat, & ideō non est simile.

QVÆSTIO NONAGESIMAPRIMA,
De qualitate mundi & resurgentium post iudicium, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER agendum est de qualitate mundi & resurgentium post iudicium, vbi triplex consideratio occurrit. Prima, de statu & qualitate mundi. Secunda, de statu beatorum. Tertia, de statu malorum.

Circa primum quæruntur quinque.

Primò, vtrum innouatio mundi sit futura.
Secundò, vtrum motus corporum cœlestium cessabit.
Tertiò, vtrum corpora cœlestia tunc magis fulgeant.
Quartò, vtrum elementa maiorem claritatem recipient.
Quintò, vtrum animalia & plantæ remanebunt.

ARTICVLVS I.

Vtrum mundus innouabitur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod mundus nunquam innouabitur? Nihil enim est futurum, nisi quod aliquando fuerit secundum speciem. Eccles.1. Quid est quod fuit, ipsum quod futurum est, sed nunquam aliam dispositionem habuit, quàm nunc habet quantum ad partes essentiales, & ad genera & ad species, ergo nunquam innouabitur.

Præterea, Innouatio alterano quædam est, sed impossibile est vniuersum alterari, quia etiam alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum, quod tamen secundum locum mouetur, quod non est extra vniuersum ponere, ergo non potest esse quòd mundus innouetur.

Præterea, Gen.1. dicitur, quòd Deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrarat, & exponunt Sancti, quòd requieuit à nouis creaturis condendis. Sed in illa prima conditione nō fuit alius modus rebus impositus, quàm nunc naturali ordine tenent. ergo nunquam aliam habebunt.

Præterea, Ista rerum dispositio, quæ nunc inest rebus naturalis est, si ergo aliam in dispositionem trāsmutentur, illa dispositio erit eis innaturalis. Sed illud quod est innaturale & per accidens, non potest esse perpetuum, vt patet in 1. Cœl. & mund. ergo etiam illa dispositio nouitatis quandoque ab ipso remouebitur, & ita erit ponere circulationem quandam in mundo, sicut Empedocles & origenes posuerunt, & quod post hunc mundum sit alius mundus tertius, & post illum iterum altus.

Præterea. Nouitas gloriæ in præmium rationali creaturæ datur, sed vbi non est meritum, non poterit esse præmium: cùm ergo creaturæ sensibiles nil meruerint, videtur quòd non innouabuntur.

SED CONTRA est quod habetur Isa.66. Ecce ego creo nouos cœlos & terram nouam, & non erunt in memoria priora, & Apoc.21. Vidi cœlum nouum & terram nouam, primum enim cœlum & prima terra abiit.

Præterea, Habitatio debet habitatori congruere, sed mundus factus est vt sit habitatio hominis, sed homo innouabitur, ergo similiter & mundus.

Præterea, Omne animal diligit sibi simile, Eccle.13. ex quo patet quo similitudo est ratio amoris, sed homo habet aliquam similitudinem cum vniuerso, vnde minor mundus dicitur, ergo homo vniuersum mundū diligit naturaliter, ergo & eius bonū cōcupiscit, & ita vt satisfiat hominis desiderio, debet etiā vniuersum meliorari.

CONCLVSIO.

Cùm mundus propter hominem factus esse credatur, conueniens est, vt sicut homo glorificatus erit, ex se mundum innouari.

RESPONDEO dicendum, quod omnia corpora propter hominem facta esse creduntur, vnde & omnia eiduntur et iubiecta. Seruiunt autem homini dupliciter. Vno modo ad sustentationem corporalis vitæ: alio modo ad profectum cognitionis diuinæ, inquantum homo per ea quæ sunt facta inuisibilia Dei conspicit, vt dicitur Rom.1. ergo ministerio primo creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit, cum eius corpus sit futurum omnino incorruptibile, diuina virtute id faciente per animam, quam immediatè glorificat. Secundò etiam ministerio nō indigebit homo quantum ad cognitionem intellectuum, quia tali cognitione Deum Sancti videbunt immediatè, per essentiam. Sed ad hanc visionem essentialē oculus carnis attingere nō poterit: & ideo vt eius etiā solatiū sibi congruens de visione diuinitatis præbeatur, inspiciet diuinitatem suis effectibus corporalibus, in quibus manifesta indicia diuinę mę iestatis apparebūt, & præcipue in carne Christi, & post hoc in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus aliis corporibus, & ideō oportebit vt etiam alia corpora maiorem influentiam à diuina bonitate suscipiant, non tamen speciem variantem, sed addentem cuiusdam gloriæ perfectionem, & hæc erit mundi innouatio, vnde simul mundus innouabitur, & homo glorificabitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Salomon ibi loquitur de cursu naturalium, quod patet ex hoc quod subditur. Nihil sub Sole nouum: cùm enim Sol circulariter moueatur, oportet ea quæ Solis virtuti subsunt, circulationem aliquam habere, quæ consistit in hoc quod illa quæ priora fuerunt, iterum redeunt specie eadem numero diuersa: vt dicitur in fine libri de Generatione, ea verò quæ ad statum gloriæ pertinet, Soli non subsunt.

Ad secundum dicendū, quod illa ratio procedit de alteratione naturali, quæ habet agens naturale quod ex necessitate naturæ agit. Non enim potest tale agens variam dispositionem inducere, niſi ipsum alio modo & alio se habeant, sed ea quæ diuinitus fiūt, procedunt ex libertate voluntatis, vnde sine aliqua immutatione Dei volentis, potest nunc hæc nunc illa dispositio ab illo vniuerso existere, & sic renouatio non reducitur in aliquod principiū motum, sed in principium immobile, scilicet Deum.

Ad tertium dicendum, quod pro tantò dicitur Deus die septimo à nouis creaturis condendis cessasse, quia nihil postea factū est quod prius non præcesserit in aliqua similitudine secundum genus vel speciem, vel ad minus sicut in principio seminali, vel etiam sicut in potentia obedientiali. Dico ergo quòd nouitas mundi futura præcessit in operibus sex dierum, in quadam remota similitudine, scilicet in gloria & in gratia angelorum, præcessit etiam in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ est indita ad talem nouitatem suscipiendam à Deo agente.

Ad quartum dicendum, quod illa dispositio nouitatis non erit naturalis nec contra naturam, sed erit supra naturam, sicut gratia & gloria sunt supra animæ naturā, & erit à perpetuo agente quod eam perpetuò conseruabit.

Ad quintum dicendum, quod quamuis corpora sensibilia non meruerint illam gloriam, propriè loquendo, homo tamen meruit, vt illa gloria toti vniuerso conferretur, inquantum hoc cedit in augmentum gloriæ hominis, sicut aliquis homo meretur vt ornatus vestibus induatur, quem tamen ornatum ipsa vestis nullo modo meretur.

ARTICVLVS II.

Vtrum motus corporum cœlestium cessabit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod motus corporum cœlestium in illa mundi innouatione non cessabit. Quia Gene. 8. dicitur, Cunctis diebus terræ frigus & æstus, æstas & hyems, nox & dies non requiescent, sed nox & dies, & æstas & hyems efficiuntur per motum Solis, ergo nunquam motus Solis cessabit.

Præterea, Hiethem. 31. dicitur. Hæc dicit Dominus, qui dat Solem in lumine diei, ordine Lunæ & stellarũ in lumine noctis, qui turbat mare & sanat fluctus eius. Si steterint leges istæ coram me, tunc & semen Israel nunquã deficiet, sed in perpetuum permanebit, ergo leges dici & noctis & fluctuum maris quę ex motu cœli causantur in perpetuum erunt, ergo motus cœli nunquam cessabit.

Præterea, Substantia corporũ cœlestiũ semper erit, sed frustra est ponere aliquid, nisi ponatur illud propter quod est factum, corpora autem cœlestia ad hoc sunt facta, vt diuidant diem & noctẽ, & sint in signa & tempora, dies & annos. Genes. 1. quod non possunt facere nisi per motum, ergo motus eorum semper manebit.

Præterea. In illa mundi innouatione totus mundus meliorabitur, ergo nullt corpori remanenti auferetur quod est de sui perfectione, sed motus est de perfectione corporis cœlestis, quia vt dicitur in 2. de Cœlo & mundo, illa corpora participant diuinam bonitatem per motum, ergo motus cœli non cessabit.

Præterea, Sol succedit ut illuminat diuersas partes mundi, secundum quod circulariter mouetur, si ergo motus circularis cœli esset, sequeretur quòd in aliqua superficie terræ erit perpetua obscuritas, quod non conuenit illi nouitati.

Præterea, Si motus cessaret, hoc non esset nisi inquantum motus aliquã imperfectionẽ in cœlo ponit, vtpotè lassitudinis, vel laboris, quod nõ potest esse, cùm motus ille sit naturalis, & cœlestia corpora sint impassibilia, vnde in suo motu nõ fatigantur, vt dicitur in secundo Cœli & mundi, ergo motus cœli nunquam cessabit.

Præterea, Frustra est potentia, quæ non reducitur in actum, sed in quocunq; situ ponatur corpus cœli, est in potẽtia ad aliũ situm, ergo nisi reduceretur in actum, illa potentia frustra remaneret, & semper esset imperfecta, sed non potest reduci in actũ, nisi per motum localem, ergo semper mouebitur.

Præterea. Illud quod se habet indifferenter ad plura, aut vtrunq; attribuetur ei, aut nulli. Sed Sol indifferẽter se habet ad hoc quod sit in Oriente vel Occidente: aliàs motus eius nõ esset vniformis per totũ, quia ad locum vbi naturalius esset, velocius moueretur: ergo vel neuter situs attribuitur ei, scilicet, Soli, vel vterq; : sed nec vterq; nec neuter potest ei attribui nisi succedat, oportet enim si quiescat, quòd in aliquo situ quiescat, ergo corpus Solis in perpetuum mouebitur, & eadem ratione omnia corpora cœlestia.

Prætered. Motus cœli est causa temporis, si ergo motus cœli deficiat, oportet tempus deficere: quod si deficeret, deficeret in instãti, definitio enim instantis est in 8. Physico. quod est initium futuri & finis præteriti, & sic post vltimum instans temporis esset tempus, quod est impossibile, ergo motus cœli nunquam cessabit.

Prætered. Gloria non tollit naturam, sed motus cœli est naturalis ei, ergo per gloriam ei non tollitur.

SED CONTRA est quod dicitur Apocal. 10. quod Angelus qui apparuit, iurauit per Viuentẽ in secula, quod tempus amplius non erit, scilicet, postquã vnus Angelus tuba cecinerit, qua canẽte, mortui resurgent: vt dicitur 1. Cor. 15. sed si non est tempus, nõ est motus, ergo motus cœli cessabunt.

Præterea, Isa. 60. Non occidet vltra Sol tuus, & Luna tua nõ minuetur, sed occasio Solis & diminutio Lunæ ex motu cœli causantur, ergo motus cœli quandoque cessabit.

Prætered. Vt probatur in 2. de Generatione, motus cœli est propter continuam generationem in istis inferioribus: sed generatio cessabit completo numero electorum, ergo motus cœli cessabit.

Præterea, Omnis motus est propter aliquem finem, vt dicitur in 2. Meta. sed omnis motus qui est propter finẽ, habito fine, quiescet: ergo vel motus cœli nunquam consequetur finem suum, & sic esset frustra, vel aliquando quiescet.

Præterea, Quies est nobilior quàm motus, quia secundum hoc quod res sunt immobiles, Deo assimilantur, in quo est summa immobilitas: sed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem, ergo cùm corpora cœlestia sint multò nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminatur.

CONCLVSIO.

Homine glorificato motus cœli cessabit, diuina voluntate id faciente.

RESPONDEO dicendũ, quod circa istam quæstionẽ est triplex positio. Prima est Philosophorũ, qui dicunt quod motus cœli semper durabit: sed hoc nõ est consonũ fidei nostræ, quę ponit certum numerũ electorum præfinitũ à Deo, & sic oportet quòd generatio non in perpetuũ duret, & eadem ratione nec alia quæ ad generationẽ hominũ ordinantur, sicut est motus cœli & variationes elementorum. Alij verò dicunt quod motus cœli cessabit secundum naturã: sed hoc etiã est falsum. Quia omne corpus quod naturaliter quiescit, & naturaliter mouetur, habet locũ, in quo naturaliter quiescit, ad quẽ mouetur naturaliter, & à quo nõ recedit nisi per violentiã, nullus autẽ talis locus potest assignari corporis cœlestis, quia nõ est magis naturalis Soli accessus ad punctũ Orientis quàm recessus ab eo: vnde vel motus eius non esset naturalis totaliter, vel motus eius non terminaretur naturaliter ad quietem.

XCI.

Vnde dicendum est secundum alios, quod motus cœli cessabit in illa mundi innouatione, non quidem ex aliqua naturali causa, sed diuina voluntate faciente. Corpus enim illud, sicut & alia, in ministerio hominis facta sunt dupliciter, vt prius dictum est, altero autem horum ministeriorum homo post statum gloriæ indiget, scilicet, secundum quod corpora ei deseruiunt ad sustentationẽ corporalis vitæ. Hoc autem modo cessante corpus cœleste per motum, inquantum per motum cœli multiplicatur genus humanum, & generantur plantæ & animalia, quæ vsui hominum sunt necessaria, & etiam temperies in aëre efficitur conseruans sanitatem, vn de homine glorificato, motus cœli cessabit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verba illa intelliguntur de terra secundum statum illum, in quo potest esse generationis principium, & corruptionis plantarum, quod patet ex hoc quod ibi dicitur: Cunctis diebus terræ sementis & messis, & similiter hoc concedendum est, quod quamdiu terra erit sementibus & messibus apta, motus cœli non cessabit.

Et similiter dicendum est ad secundum, quòd Dominus loquitur ibi de duratione seminis Israel secundum præsentem statum, quod patet ex hoc quod dicit: Et semen Israël deficiet, vt non sit gens coram me cũctis diebus. Vicissitudo enim dicitur post illum statum non erit, & ideo leges de quibus fecerat mentionem, post istum statum non erunt.

Ad tertium dicẽdum, quod finis qui ibi assignatur corporibus cœlestibus, est finis proximus, quia est proprius eorum actus: sed iste actus vlterius ordinatur ad aliũ finem, scilicet, ad ministerium humanũ, vt patet per id quòd habetur Deut. 4. Ne forte oculis eleuatis ad cœlum videas Solem & Lunam, & omnia astra cœli, & errore deceptus adores ea quæ creauit dominus Deus tuus in ministerium cũctis gentibus, quę sub cœlo sunt, & ideò Magis debet sumi iudicium de corporibus cœlestibus secundũ ministerium hominum, quã secundũ finẽ in Genesi assignatum: corpora autem cœlestia per modum alium in ministerium hominis glorificati cedẽt, sicut prius dictum est, & ideò non sequitur quod frustra remanẽant.

Ad quartum dicendum, quòd motus non est de perfectione corporis cœlestis, nisi inquãtum per hoc est causa generationis in istis inferioribus, & secundum hoc eorum motus ille facit corpus cœleste participare diuinam bonitatem, per quandam similitudinem causalitatis, non autem motus est de perfectione substantiæ cœli, quæ remanebit, & ideò nõ sequitur quod motu cessante aliquid de perfectione cœli tollatur, secundum quòd remanebit.

Ad quintum dicendum, quod omnia corpora elementorum habebunt in semetipsis quãdam gloriæ claritatem, vnde quamuis aliqua superficies terræ non illuminetur à Sole, nullo tamen modo remanebit ibi obscuritas.

Ad sextum dicendum, quòd Rom. 8. super illud. Omnis creatura ingemiscit, &c. dicit Glossa Ambr. expresse, quod omnia elementa cum labore explent sua officia, sicut Sol & Luna non sine labore instituta sibi implent spatia, quod est causa nostri, vnde quiescent nobis assumptis, labor autem ille, vt credo, non significat aliquam cùm motus ille sit naturalis, nihil habet de violentia, vt probatur in primo de Cœlo & mundo. sed labor ibi intelligitur defectus ab eo, quod aliquid intendit, vnde quia motus ille ordinatus est ex diuina prouidentia ad complendum numerum electorum, illo non completo, nondum assequitur illud ad quod ordinatus est, & ideò similitudinariè dicitur labor, sicut homo qui non habet quod intendit, & hic etiam defectus à cœlo tolletur, impleto numero electorum. Vel potest referri ad desiderium futuræ innouationis, quã ex diuina dispositione expectat.

Ad septimum dicendum, quod corpori cœlesti non inest aliqua potentia, quæ perficiatur per locum, vel quæ facta sit propter hunc finem, qui est esse in tali loco, sed hoc modo se habet potentia ad vbi in corpore cœlesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc quod faciat diuersas domos vnius modi, quarum si vnam faciat, non dicitur frustra potentiam habere, & similiter in quocunque statu ponatur corpus cœleste, potentia quæ est in ipso ad vbi, non remanebit incompleta, nec frustra.

Ad octauum dicendum, quod quamuis corpus cœleste secundum suam naturam æqualiter se habeat ad omnem situm, qui ei est possibilis, tamen si comparetur ad ea quæ sunt extra ipsum non æqualiter se habet ad omnes situs, sed secundum vnum situm nobilius disponitur Sol in die quàm in nocte, & ideo probabile est cùm tota innouatio mundi ad hominem ordinetur, quod cœlum habeat in illa nouitate nobilissimum situm, qui est possibilis in respectu ad nostrum habitabilem. Vel secundum quosdam cœlum quiescet in illo situ, in quo factũ fuit, aliàs aliqua reuolutio remaneret incompleta. Sed ista ratio non videtur conuenire, quia cum aliqua reuolutio sit in cœlo quæ non finitur nisi in triginta millibus annorum tequeretur quod mundus deberet rãdiu durare, quod non videtur probabile.

Et præterea secundum hoc posset sciri quando mundus finiri debet. Probabiliter enim colligitur ab Astrologo, in quo situ corpora cœlestia sunt facta considerato numero annorum, qui computantur ab initio mundi, & eodem modo posset sciri certus annorum numerus, in quo ad dispositionem similem reuerteretur, rempus autem finis mundi ponitur esse ignotum.

Ad

Ad nonũ dicendũ, quod tempus quandoq; deficiet motu cœli deficiente, necillud nunc vltimũ erit principiũ futuri, dicta enim definitio nõ datur de nunc, nisi secundũ quod est continuans partes temporis, non secundum quod est terminans totum tempus.

Ad decimũ dicendum, quod motus cœli non dicitur naturalis, sit pars naturæ, eo modo quo principia naturæ naturalia dicũtur, nec iterũ quod habeat principiũ actiuum in natura corporis, sed receptiuum tantũ, principium autẽ actiuum huiusmodi est substantia spiritualis, vt dicit Commen. in princip. Cœl. & mun. Et ideò non est inconueniens, si per nouitatem gloriæ motus ille tollatur, non enim eo ablato, natura corporis cœlestis variabitur.

Alias rationes concedimus, scilicet, tres primas, quæ sunt ad oppositũ, quia debito modo concludunt. Sed quia alię duæ videntur concludere quod motus cœli naturaliter cesset, ideò respondendum est ad eas.

Ad primam ergo earum dicendum, quod motus cessat eo habito propter quod est, si illud sequatur motum & non concomitetur ipsum. Illud autem propter quod est motus cœlestis secundũ Philosophos, concomitatur motum, scilicet, imitatio diuinæ bonitatis in causalitate, quam habet super inferiora, & ideò non oportet quod naturaliter motus ille cesset.

Ad secundam rationẽ dicendum, quòd quãuis immobilitas sit simpliciter nobilior quàm motus, tamen motus in eo, quòd potest consequi aliquam perfectam participationem diuinę bonitatis, est nobilior quàm quies in illo, quod nullo modo per motum posset illam perfectionem consequi: & ratione hac terra quæ est infimum elementorum, est sine motu, quamuis ipse Deus qui est nobilissimus rerum sine motu sit, à quo corpora nobiliora mouentur: & inde est quòd motus corporum superiorum ponitur secundum viam naturæ perpetuari, nec vnquam ad quietem terminari, quamuis motus inferiorum corporum ad quietem terminentur.

ARTICVLVS III.

Virum in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in corporibus cœlestibus claritas nõ augeatur in illa innouatione. Innouatio enim in corporibus superioribus erit per ignis purgationem: sed ignis nõ pertingit ad corpora cœlestia, ergo non innouabuntur per maioris claritatis perceptionem.

Prætered. Sicut corpora cœlestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus, ita & per lucem: sed cessante generatione, cessabit motus, vt dictũ est, ergo similiter cessabit lux cœlestium corporum magis quàm augeatur.

Prætered. Si innouato homine, corpora cœlestia innouantur, oportet quòd eo deteriorato, fuerint etiã ea deteriorata: sed hoc non videtur probabile, cùm illa corpora sint inuariabilia quantũ ad eorũ substantiam, ergo nec innouato homine innouabuntur.

Prætered. Si tunc deteriorata fuerunt, oportet quod tantũ deteriorata fuerunt, inquãtum dicunt esse melioranda in hominis innouatione: sed dicitur Isa. 30. quod erit lux Lunæ sicut Solis, ergo & in primo statu ante peccatum Luna lucebat quantũ nunc lucet Sol, ergo quãdocunq; Luna erat super terram, faciebat diem sicut nunc Sol, & hoc manifestè apparet esse falsum per id quod dicitur Genes. 1. quòd Luna facta est vt præesset nocti, ergo homine peccante non sunt cœlestia corpora diminuata lumine, & ita nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione.

Prætered. Claritas corporum cœlestium ordinatur ad vsum hominum, sicut aliæ creaturæ, sed post resurrectionem claritas Solis non cedet in hominis vsum. Dicitur enim Isa. 60. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splendor Lunæ illuminabit te. Et Apoc. 21. Ciuitas illa non eget Sole neque Luna vt luceant in ea, ergo eorum claritas non augebitur.

Prætered, Non esset sapiens artifex, qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium construendum: sed homo est quoddam minimũ cõparatione cœlestium corporum, quæ sua ingenti magnitudine, quasi incomparabiliter hominis quantitatem excedunt, imò etiam totius terræ quantitas se habet ad cœlum, vt punctus ad sphæram, vt Astrologi dicunt: cùm ergo Deus sapientissimus, nõ videtur quòd finis creationis cœli sit homo, & ita non videtur quod eo peccante, cœlum deteriorarum sit, nec eo glorificato melioretur.

SED CONTRA est quod dicitur Isa. 30 Erit lux Lunę sicut Solis lux, & lux Solis septempliciter.

Prætered. Totus mundus innouabitur in melius, sed cœlũ est nobilior pars mũdi corporalis, ergo in melius mutabitur: sed hoc nõ potest esse nisi maiori claritate resplẽdeat, ergo crescet eius claritas.

Prætered. Omnis creatura, quæ ingemiscit & parturit, expectat reuelationẽ gloriæ filiorũ Dei, vt dicitur Rom. 8. Sed corpora cœlestia sunt huiusmodi, vt ibidem dicit Glossa. Expectant gloriam Sanctorum, sed nõ expectarent, nisi ex hoc eis aliquid accresceret, ergo claritas eis per hoc accrescet, quia præcipuè decorantur.

CONCLVSIO.

Corpora cœlestia maiorem claritatem accipient in illa innouatione, vt quasi sensibiliter Deus ab homine videatur.

RESPONDEO dicendũ, quòd ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt mundo innouato manifestis indiciis, quasi sensibiliter Deus ab homine videatur. Creatura autẽ præcipuè in Dei cognitionem ducit sua specie & decore, quæ manifestat sapientiam facientis & gubernãtis. Vnde dicitur Sapien. 13. A magnitudine speciei cognoscibiliter poterat videri Creator eorũ, pulchritudo autem cœlestium corporum præcipuè consistit in luce. Vnde Eccl. 43. dicitur. Species cœli gloria stellarum mundum illuminãs in excelsis Dominus. Et ideò præcipuè quantũ ad claritatem corpora cœlestia meliorabuntur: quantitas autem & modus meliorationis illi soli cognita est, qui erit meliorationis author.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ignis purgãs nõ causabit innouationis formã, sed diponet tantũ ad eam purgando à fœditati peccati, & ab impuritate cõmixtionis quæ in corporibus cœlestibus nõ inuenitur, ideò quãuis corpora cœlestia per ignem non sint purganda, sunt tamen diuinitus innouanda.

Ad secundum dicendum, quòd motus non importat aliquã perfectionem in eo quod mouetur, secundum quod in se cõsideratur, cùm sit actus imperfecti, quãuis possit pertinere ad perfectionem corporis lucentis, inquãtum est causa alicuius, sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis, etiam in substantia sua cõsiderari, & ideò postquam corpus cœleste definet esse causa generationis, remanebit claritas eius & non remanebit motus.

Ad tertiũ dicendum, quòd super illud Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis, dicit Glossa Omnia propter hominẽ facta, sunt in eius lapsu peiorata, & Sol & Luna suo lumine minorata, quæ quidẽ minoratio à quibusdam intelligitur secũdum realem minorationem luminis. Nec obstat, quòd corpora cœlestia secundum naturã sunt inuariabilia, quia illa variatio facta est à diuina virtute. Alij verò probabilius intelligunt minorationem illam esse, dicentes non secundum realem luminis defectum, sed quod ad vsum hominis, qui non tantũ beneficium ex lumine corporũ cœlestiũ post peccatum consequutus est, quantum antè fuisset, per quem etiam modum dicitur Genes. 3. Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi: quæ tamen antè spinas & tribulos germinasset, sed non in hominis pœnam. Nec tamen sequitur, si lux cœlestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante, quod realiter nõ sit agenda in eius glorificatione: quia peccatum hominis non immutauit statum vniuersi, cùm etiam homo prius & post animalem vitã habuerit, quę motu & generatione corporalis creaturæ, indiget, sed glorificatio hominis statũ totius corporalis creaturæ immutabit, vt dictum est, & ideò non est simile.

Ad quartũ dicendum, quòd minoratio illa, vt probabilius æstimatur, non fuit secundum substãtiam, sed secundũ effectum. Vnde non sequitur quod Luna existens super terram, diem fecisset, sed quod tantum commodum ex lumine Lunæ homo habuisset, sicut nunc habet ex lumine Solis, sed post resurrectionem quando lux Lunæ augebitur secundũ rei veritatem non erit alicubi nox super terram, sed solùm in centro terræ, vbi erit Infernus, quia tunc, vt dicitur, Luna lucebit quantum lucet nunc Sol: Sol autem in septuplum quàm nunc, corpora autem beatorum septies magis Sole, quamuis hoc non sit aliqua authoritate vel ratione probatum.

Ad quintũ dicẽdum, quòd aliquid plus cedere in vsum hominis est dupliciter. Vno modo propter necessitatem, & sic nulla creatura cedet in vsum hominis, quia ex Deo plenam sufficientiam habebit, & hoc significatur Apocaly. 21. authoritate inductã, quæ dicit quod ciuitas illa non indiget Sole vel Luna. Alius vsus est ad maiorem perfectionem, & sic homo aliis creaturis vtetur non quasi necessariis ad perueniendum in finem, sicut nunc eis vtitur.

Ad sextũ dicendũ, quod ratio illa est Rabbi Moysi, qui omninò improbare nititur, mundum propter hominem esse factũ. Vnde & hoc quod in veteri Testamẽto de innouatione mũdi legitur, sicut patet in authoritatibus Isaię inductis, dicit esse metaphoricè dictũ, vt sicut alicubi dicitur obtenebrari Sol, quando in magnã tristitiã incidit, vt nesciat quid faciat, qui est modus loquẽdi in Scriptura: ita etiã est eõuersio. Dicitur enim Sol magis lucere & totus mundus innouari, quando ex statu tristitiæ in maximã exultationem conuertitur. Sed hoc dissonat ab authoritatibus & opinionibus Sanctorũ. Vnde rationi illi inductæ hoc modo respondendum est, quod quamuis corpora cœlestia maximè excedant corpus humanum, tamẽ multò plus excedit anima rationalis corpora cœlestia, quàm ipsa excedant corpus humanum. Vnde non est inconueniẽs, ea propter hominẽ esse facta, non sicut ad principalem finem, quia principalis finis omnium est Deus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod elementa non innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. Sicut enim lux est claritas corporis cœlestis propria, ita calidum, & frigidum, & humidum, & siccum, sunt qualitates elementorũ, ergo sicut cœlum innouatur per augmentum claritatis, ita debent innouari elementa per augmentũ qualitatum actiuarũ & passiuarum.

Prætered, Rarum & densum sunt qualitates elementorum, quas elementa in illa innouatione non amittent, sed raritas & densitas elementorum resistere videntur claritati, cùm corpus clarum oporteat esse condensatum, vnde raritas aëris non videtur quod possit claritatem pati: & similiter nec densitas terræ, quæ peruietatem tollit, ergo non potest esse, quòd elementa innouentur per alicuius claritatis additionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea. Constat quod damnati erūt in terra, sed ipsi erunt in tenebris, nō solum interioribus, sed etiā exterioribus, ergo terra non dotabitur claritate, & eadem ratione nec alia elementa.

Præterea, Multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorem. Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elemētorum, quām nunc fit, erit etiam per consequens maior caliditas, & sic videtur quod transmutabuntur à suis naturalibus qualitatibus quæ insunt eis secundum certam mensuram, quod est absurdum.

Præterea, Bonum vniuersi quod cōsistit in ordine & harmonia, dignius est quām aliquod bonum alicuius naturæ singularis: sed si vna creatura efficiatur melior, tollitur bonum vniuersi, quia non remanebit eadem harmonia, ergo si corpora elementaria, quæ secundum gradum suæ naturæ, quem tenent in vniuerso, claritatis debent esse expertia, claritatem accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio vniuersi, quām accrescet.

SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 21. Vidi cœlū nouū & terram nouam: sed cœlū innouabitur per maiorem claritatem, ergo & terra, & similiter alia elementa.

Præterea. Corpora inferiora fuerunt in vsum hominis, sicut & superiora: sed creatura corporalis remunerabitur per ministeriū, quod homini exhibuit, vt videtur dicere Glos. Rom. 8. ergo etiam elementa clarificabuntur sicut corpora cœlestia.

Præterea. Corpus hominis est ex elementis compositum, ergo partes elementorum, quæ sunt in corpore hominis, glorificato homine, glorificabuntur per receptionem claritatis, sed eandem conuenit esse dispositionem totius & partis, ergo & ipsa elementa conuenit claritate dotari.

CONCLVSIO.

Cùm oporteat corpora inferiora maximè perfici secundum claritatem, in qua communicabunt cum cœlestibus corporibus, elementa induentur claritate quādam, non tamen æqualiter.

RESPONDEO dicendū, quòd sicut est ordo cœlestium spirituum ad terrenos spiritus, scilicet, humanos, ita etiā est ordo cœlestium corporū ad corpora terrestria: cùm autem creatura corporalis sit facta propter spiritualem, & per eam regatur, oportet similiter disponi corporalia sicut & spiritualia disponuntur. In illa autem vltima rerū cōsummatione spiritus inferiores accipiēt proprietates superiorum spirituum, quia homines in carne erunt sicut Angeli in cœlis, sicut dicitur Mat. 22. & hoc erit inquantum ad maximam perfectionem peruenient, secundum quod humanus spiritus cū angelico conuenit. Vnde etiā similiter cùm corpora inferiora cū cœlestibus non cōmunicent nisi in natura lucis & diaphani, vt dicitur in 2 de Anima, oportet corpora inferiora maximè perfici secundum claritatem. Vnde omnia elementa claritate quadam vestientur, non tamen æqualiter, sed secundū suum modum. Dicitur enim quòd terra erit in superficie peruia sicut vitrū, aqua sicut chrystallus, aër vt cœlum, ignis vt luminaria cœli.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innouatio mundi ordinatur ad hoc, quod homo etiam sensu in corporibus quodammodo per manifesta indicia diuinitatem videat. Inter sensus autem nostros spiritualior est visus & subtilior: & ideò quantum ad qualitates visuas, quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora meliorari, qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui est maximè materialis, & earum excessus contrarietatis magis est contristatiuus quām delectatiuus, excessus autem lucis est delectabilis, cùm contrarietatem non habeat, nisi propter organi debilitatem quæ tunc non erit.

AD SECVNDVM dicendum, quod aër non erit clarus sicut radios proficiens, sed sicut diaphanum illuminatum. Terra verò quamuis ex natura sui opacitatem habeat propter defectum lucis, tamen ex diuina virtute in superficie gloria claritatis vestietur sine præiudicio densitatis ipsius.

Ad tertium dicendum, quòd in loco Inferni non erit terra glorificata per claritatem, sed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales hominum & dæmonū, qui quamuis ratione culpæ sint infimi, tamē ex dignitate naturę sunt qualibet qualitate corporali superiores. Vel dicendum, quòd etiam si sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt, quia etiam ignis inferni, qui quantum ad aliquid eis lucebit, quantum ad aliud, eis lucere non poterit.

Ad quartum dicendum, quòd claritas illa erit in istis corporibus in quibus caliditatem non causat, quia corpora ista tunc inalterabilia erunt, sicut modò sunt cœlestia.

Ad quintum dicendum, quòd non tolletur propter melioratiōnem elementorum ordo vniuersi, quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur, & sic remanebit eadem harmonia.

ARTICVLVS V.

Virum plantæ & animalia remaneant in illa innouatione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd plantæ & animalia remancāt in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorum ornatum pertinet, sed animalibus & plantis elementa ornari dicuntur, ergo non auferentur in illa innouatione.

Præterea. Sicut elementa homini seruierunt, ita etiam animalia, & plantæ & corporalia mineralia, sed elemēta propter prædictum ministerium glorificabuntur, ergo similiter animalia, & plantæ, & corpora mineralia.

Præterea. Vniuersum remanebit imperfectum, si aliquid quod est de perfectione eius, auferatur, sed species animalium & plantarum & corporum mineralium sunt de perfectione vniuersi, cùm ergo non debeat dici, quod mundus in sua innouatione imperfectus remaneat, videtur quod oporteat dicere plantas & alia animalia remanere.

Præterea, Animalia & plantæ habent nobiliorem formā quām ipsa elementa, sed mundus in illa innouatione in melius immutabitur, ergo magis debent remanere animalia & plantæ, quām elementa, cùm sint nobiliora.

Præterea. Inconueniens est dicere, quòd naturalis appetitus frustretur, sed secundum naturalem appetitum animalia & plantæ appetunt esse perpetua, & si non secundū individuum, saltem secundum speciē, & ad hoc ordinatur eorū generatio continua, vt in secundo de Generatione dicitur, ergo incōueniens est dicere, quòd istæ species aliquando deficiant.

SED CONTRA. Si plantæ & animalia remanebunt, aut omnia, aut quędam. Si omnia, oportebit etiam bruta quæ fuerunt mortua resurgere, sicut & homines, quod dici nō potest, quia cùm forma eorum in nihilum cedat, non potest eadem numero resumi. Si autem non omnia, sed quædam, cùm nō sit maior ratio de vno quām de alio, quòd in perpetuum maneat, videtur quòd nullum eorum in perpetuū remanebit, sed quicquid remanebit post mundi innouationem, in perpetuum erit in generatione & corruptione cessante, ergo plantæ & animalia penitus post mundi innouationem non erunt.

Præterea. Secundum Philosophum in 2. de Generatione, animalibus & plantis & huiusmodi corruptibilibus speciei perpetuitas non conferuatur, nisi ex continuatione motus cœlestis: sed tunc ille cessabit, ergo non poterit perpetuitas in illis speciebus conseruari.

Præterea, Cessante fine, cessare debet id quod est ad finē, sed animalia & plantæ, facta sunt ad animalem vitā hominis sustentandam: vnde dicitur Gene. 9. Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem: sed post illam innouationē animalis vita in homine non erit, ergo nec plantæ nec animalia remanere debent.

CONCLVSIO.

Cùm plantæ & animalia non possint ordinari ad incorruptionem, non remanebunt in illa mundi innouatione.

RESPONDEO dicendū, quod cùm innouatio mundi propter hominem fiat, oportet quod innouationi hominis cōformetur. Homo autem innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, & perpetuæ quietis, 1. ad Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & ideò mundus hoc modo innouabitur abiecta omni corruptione, vt perpetuò maneat in quiete. Vnde ad illam innouationem nihil ordinari poterit, nisi quòd habet ordinem ad incorruptionem, huiusmodi autem sunt corpora cœlestia, elementa, & homines. Corpora autem cœlestia secundum sui naturam incorruptibilia sunt, & secundum totū & secundum partes: elemēta verò sunt corruptibilia secundum partes, sed incorruptibilia secundum totum; homines verò corrumpuntur & secundum totū & secundum partes, sed hoc ex parte materiæ, non ex parte formæ, scilicet, animę rationalis, quę post corruptionē hominis remanet incorrupta. Animalia verò & plantæ & mineralia & omnia corpora mixta corrumpuntur & secundum totum & secundum partem, sed hoc ex parte materiæ, quæ formam amittit: & ex parte formæ, quæ actu non manet, & sic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem, vnde in illa innouatione non manebunt, sed sola ea quæ dicta sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorum, inquantum virtutes actiuæ & passiuæ, quæ sunt in elementis ad spectales actiones contrahuntur: & ideò sunt ad ornatum elemētorum in statu actionis & passionis, sed hic status in elementis remanere non potest, vnde nec animalia nec plantas remanere oportet.

Ad secundum dicendum, quod nec animalia nec plantæ nec alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt, cùm libertate arbitrij careant: sed pro tanto dicitur quædā corpora remunerari, quia homo hoc meruit, vt illa innouarētur quæ ad innouationem ordinem habent, plantæ autem & animalia non habent ordinem ad innouationem incorruptionis. Vnde ex hoc homo non meruit vt innouarentur, quia nullus potest alteri mereri nisi id cuius est caput, nec etiā ipse sibi ipsi. Vnde etiā dato quod animalia bruta meruerentur in ministerio hominis, non tamen essent innouanda.

Ad tertium dicendum, quod sicut perfectio hominis multipliciter assignatur, est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ, ita etiam perfectio vniuersi est duplex. Vna secūdum statum huiusmodi immutabilitatis, altera secundum statum nouitatis. Plantæ autem & animalia sunt de perfectione eius secundum statum istum: non autem secundum statum nouitatis, cùm ordinem ad eam non habeant.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis animalia & plāræ quantum ad quædam alia sint nobiliora quām ipsa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis elementa sunt nobiliora, vt ex dictis patet.

Ad quintū dicendum, quod naturalis appetitus ad perpetuitatem in

tem in animalibus & plātis est accipiendus secundum ordinem ad motum cœli, vt tantum, scilicet, in esse permaneant quantum motus cœli durabit. Non enim est appetitus in effectu vt permaneant vltra causam suam: & ideo si cessante primi mobilis motu, plantę & animalia non remanent secundum speciem, non sequitur appetitum naturalem frustrari.

QVÆSTIO NONAGESIMA SECVNDA,
De visione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de his quæ spectant ad beatos post iudicium generale. Et primo de visione eorum respectu diuinæ essentiæ, in qua eorum beatitudo principaliter consistit: Secundò, de eorum beatitudine & eorum mansionibus. Tertiò, de modo quo se erga damnatos habebunt. Quartò, de dotibus ipsorum, quæ in beatitudine eorum continentur. Quintò, de aureolis, quibus eorū beatitudo perficitur & decoratur.

Circa primum quæruntur tria.

Primò, vtrum Sancti videbunt Deum per essentiam.

Secundò, vtrum videbunt eum oculo corporali.

Tertiò, vtrum videndo eum, videant omnia quæ Deus videt.

ARTICVLVS I.

Virum intellectus humanus possit pervenire ad videndum Deum per essentiam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd intellectus humanus non possit peruenire ad videndum Deum per essentiam, Quia Ioan. 1. dicitur: Deum nemo vidit vnquam, & exponit Chrysost. quod nec ipsæ cœlestes essentiæ, ipsa dico Cherubin & Seraphin, ipsum vt est nunquam videre potuerunt, sed hominibus non promittitur nisi æqualitas Angelorum. Mat. 22. Erunt sicut Angeli Dei in cœlo, ergo nec Sancti in patria Deum per essentiam videbunt.

Præterea. Dionys. sic argumentatur 1. c. de Diui. nominibus: Cognitio non est nisi existentium, omne autem existens finitum est, cùm sit in aliquo genere determinatum, & sic Deus cum infinitus sit, est super omnia existentia, ergo eius non est cognitio sed est super omnia existentia, & omnem cognitionem.

Præterea. Dionys. in 1. de mystica Theolog. ostendit quod perfectissimus modus, quo intellectus noster Deo coniungi potest, est inquantum coniungitur ei ignoto, sed illud quod est visum per essentiam, non est ignotum, ergo impossibile est quod intellectus per essentiam Deum videat.

Præterea. Dion. in epistola ad Caium Monachum dicit, quod suppositæ Dei tenebræ, quas abundantiam lucis appellat, cooperiuntur omni lumini, & absconduntur omni cognitioni. Et si aliquis videns Deum intellexit quod vidit, non ipsum videtur, sed aliquid eorum quæ sunt eius, ergo nullus intellectus creatus poterit Deum per essentiam videre.

Præterea. Sicut Dion. dicit in Epistola ad Hierotheum. Non visibilis quidem est Deus existens propter excedentem claritatem, sed claritas eius sicut excedit intellectum hominum in via, ita excedit intellectum hominis in patria, ergo sicut inuisibilis est in via, sic erit in patria.

Præterea. Cùm intelligibile sit perfectio intellectus, oportet esse proportionem inter intelligibile & intellectum, visibile & visum, sed non est accipere proportionem aliquam inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, cùm in infinitum distent, ergo intellectus noster nō potest pertingere ad essentiam diuinam videndam.

Præterea. Plus distat Deus ab intellectu nostro, quām intelligibile creatum à sensu, sed sensus nullo modo potest pertingere ad creaturam spiritualem videndam, ergo nec intellectus noster poterit pertingere ad videndam diuinam essentiam.

Præterea, Quandocunque intellectus intelligit aliquid in actu, oportet quod informetur per similitudinē intellecti, quæ est principium intellectualis operationis in tale obiectum determinatæ, sicut calor est principium calefactionis, si ergo intellectus noster Deum intelligat, oportet quod fiat per aliquam similitudinem informantem ipsum intellectum. Hoc autem non potest esse ipsa diuina essentia, quia formæ & formari oportet esse vnum, diuina autem essentia ab intellectu nostro differt secundum essentiam & esse, ergo oportet quòd forma, qua informatur intellectus noster in intelligendo Deum, sit aliqua similitudo impressa à Deo in intellectū nostrum, & similitudo illa cùm sit quid creatum, non potest ducere in Dei cognitionem nisi sicut effectus in causam, ergo impossibile est vt intellectus noster Deum videat nisi per effectum ipsius, sed visio Dei, quæ est per effectus, non est visio Dei per essentiam, ergo intellectus noster non poterit Deum per essentiam videre.

Præterea. Diuina essentia magis distat ab intellectu nostro, quā quicunque angelus vel intelligentia, sed sicut dicit Auicenna in sua Metaphys. intelligentiam esse in nostro intellectu, nō est essentiam intelligentem esse in intellectu nostro, quia sic essentia quam de intelligentia habemus, esset substantia & non accidens, sed hoc est impossibile, ergo & Deus nō

est in intellectu nostro, sed illa impressio non potest ducere in cognitionem diuinæ essentiæ, quia cùm in infinitum distet à diuina essentia, degenerat in aliam speciem multò amplius quām si species albi degeneraret in speciē nigri, ergo sicut ille, in cuius visu species albi degenerat in speciem nigri, propter indispositionem organi nō dicitur videre albū, ita nec intellectus noster, qui solū per huiusmodi impressionē Deum intelligit, est per essentiā potens videre.

Præterea. In rebus separatis à materia idē est intelligens & quod intelligitur, vt patet in 3 de anima, sed Deus est maximè à materia separatus, cū ergo intellectus qui est creatus, non possit ad hoc pertingere, vt fiat essentia increata, non poterit esse quod intellectus noster Deum per essentiam videat.

Præterea. Omne illud quod videtur per essentiam, de eo scitur quid est, sed de Deo intellectus noster non potest scire quid est, sed solum quid non est, sicut Dion. dicit & Dama. ergo intellectus noster Deum per essentiam videre non potest.

Præterea. Omne infinitum, inquātum infinitum est, ignotum est, sed Deus est modis omnibus infinitus, ergo est omnino ignotus, ergo per essentiam ab intellectu creato videri non potest.

Præterea, Aug. dicit in lib. de videndo Deo, Deus est natura indiuisibilis, sed ea quæ insunt Deo per naturam, non possunt aliter se habere, ergo non potest esse quod per essentiam videatur.

Præterea, Omne quod est alio modo, & alio modo videtur, non videtur secundum id quod est, sed Deus alio modo est, & alio modo videtur à Sanctis in patria, est enim per modum suum, sed videtur à Sanctis per modum eorum, ergo non videtur à Sanctis secundum illud quod est, & sic non videbitur per essentiam.

Præterea, Illud quod per medium videtur non videtur per essentiam, sed Deus in patria videbitur per medium, quod est lumē gloriæ, vt patet in Psalmo, In lumine tuo videbimus lumen, ergo non videbitur per essentiam.

Præterea, Deus in patria videbitur facie ad faciem, vt dicitur 1. Cor. 13. sed hominem quem facie ad faciem videmus, videmus per similitudinem, ergo Deus in patria videbitur per similitudinem, & non per essentiam.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, sed id quod videtur facie ad faciem, videtur per essentiam, ergo Deus per essentiam videbitur à Sanctis in patria.

Præterea, Ioann. 3. Cùm apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est, ergo videbimus eum per essentiam.

Præterea. 1. Corint. 15. super illud, Cùm tradiderit regnum Deo & patri, dicit Glossa, vbi, scilicet, in patria, essentia Patris & Filij & Spiritus sancti videbitur, quod solum mundis cordibus dabitur, quæ est summa beatitudo, beati ergo Deum per essentiam videbunt.

Præterea. Ioan. 14. dicitur. Si quis diligit me, diligetur à Patre, & ego diligam eum, & manifestabo meipsum ei, sed illud quod manifestatur, per essentiam videtur, ergo Deus à Sanctis in patria essentialiter videbitur.

Præterea, Exod. 33. super illud, Non videbit me homo, & viuet. Gregorius improbat opinionem illorum qui dicebāt, quod in illa regione beatitudinis Deus in claritate sua conspici posset, sed in natura videri nō potest, quia aliud nō est eius claritas & eius natura, sed natura eius est essentia eius, ergo videbitur per essentiam suam.

Præterea. Sanctorum desiderium non potest omnino frustrari, sed Sanctorum desiderium commune est vt Deum per essentiam videant, vt patet Exo. 33. Ostende mihi gloriā tuam, & in Psal. Ostende faciem tuam, & salui erimus. & Ioan. 14. Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis, ergo Sancti per essentiam Deum videbunt.

CONCLVSIO.

Quia finis vltimæ vitæ humanæ est videre Deum, quod est illius summa fœlicitas, beati in regno cœlesti videbunt Deum facie ad faciem.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut fecūdum fidem ponimus, finem vltimum humanæ vitæ esse visionem Dei, ita Philosophi posuerunt vltimam hominis fœlicitatem esse intelligere substantias à materia separatas secundum esse, & ideò circa hanc quæstionem eadem difficultas & diuersitas inuenitur apud Philosophos & apud Theologos. Quidam enim Philosophi posuerunt quod intellectus noster passibilis nunquam potest ad hoc peruenire, vt intelligat substantias separatas, sicut Alpharabius in fine suæ Ethicæ, quamuis contrarium dixerit in libro de intellectu, vt Cōmentator refert intertio de Anima. Et similiter quidam Theologi posuerunt quod intellectus humanus nunquam potest ad hoc peruenire, vt Deum per essentiam videat, vtrosq; ad hoc mouet distantia inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, & alias substantias separatas. Cùm enim intellectus in actu sit quodammodo vnū cum intelligibili in actu, videtur difficile quòd intellectus creatus aliquo modo fiat essenti increata. Vnde Chrysost. dicit, Quomodo creabile videt increabile. Et maior difficultas est illis adhuc, qui ponunt intellectum posibilem esse generabilem & corruptibilē, vtpotè virtute à corpore dependentem, non solum respectu visionis diuinæ, sed respectu visionis quarumcunque substantiarum separatarum. Sed hoc ipsum stare omnino nō potest. Primò, quia repugnat autoritati sacræ scripturæ Canonicæ, vt Augustinus dicit in libro de videndo Deo. Secundò, quia cùm intelligere sit maximè

Universidad de Deusto
Biblioteca

propria operatio hominis, oportet quòd secundum eam asignetur sibi sua beatitudo, cùm hæc operatio in ipso perfecta fuerit. Cùm autem perfectio intelligentis, inquantum huiusmodi sit ipsum intelligibile, si in perfectissima operatione intellectus homo non perueniat ad videndum essentiam diuinam: sed aliquid aliud, oportebit dicere, quod aliquid aliud sit beatificans ipsum hominẽ quàm Deus, & cùm vltima perfectio cuiuslibet sit in conjunctionem ad suum principium, sequitur quod aliquid aliud sit principium effectuum hominis quàm Deus, quod est absurdum. Et similiter est absurdum apud Philosophos, qui ponunt animas nostras à substantiis separatis emanare, vt in fine eas posſimus intelligere. Vnde oportet ponere secundum nos, quòd intellectus noster quandoque perueniat ad videndam essentiam diuinam, & secundum Philosophos quod perueniat ad videndam essentiam substantiarum separatarũ, quomodo autem hoc possit accidere, restat inuestigandũ. Quidam enim posuerunt, vt Alpharabius & Auempace, quod ex hoc ipso quod intellectus noster intelligit quæcunque intelligibilia, pertingit ad videndam essentiam substantiæ separatæ, & ad hoc ostendendum procedit duobus modis, Quorum primus est, quòd sicut natura speciei non diuersificatur in diuersis indiuiduis, nisi secundum quòd coniungitur principiis in diuiduãtibus, ita forma intellectiua hominis non diuersificatur apud me & te, nisi secundum quod coniungitur diuersis formis imaginabilibus, & ideò quando intellectus separat formam intellectam in formis imaginabilibus, remanet quidditas intellecta, quæ est vna & eadem apud diuersos intelligentes, & huiusmodi est quidditas substantiæ separatæ. Et ideò quando intellectus noster ad summam abstractionem quidditatis cuiuscunque peruenit, intelligit per hoc quidditatem substantiæ separatæ, quæ est ei similis. Secundus modus est, quia intellectus noster natus est abstrahere quidditatem ab omnibus intelligibilibus habentibus quidditatem. Si ergo quidditas quam abstrahit ab hoc singulari habente quidditatem, sit quidditas non habens quidditatem, intelligendo eam, intelligit quidditatem substantiæ separatæ, quæ est talis dispositionis, eò quòd substãtiæ separatę sunt quidditates subsistentes quæ non habent quidditates, quidditas enim simplicis est ipsum simplex, vt Auic. dicit. Si autẽ quidditas abstracta ab hoc particulari sensibili sit quidditas habẽs quidditatẽ, ergo quidditatem illam intellectus natus est abstrahere, & ita cum non sit abire in infinitum, erit deuenire ad quidditatẽ non habentem quidditatem, per quã intelligitur quidditas separata. Sed iste modus non videtur esse sufficiens. Primò, quia quidditas substantiæ materialis, quã intellectus abstrahit, non est eiusdem rationis cum quidditatibus substantiarum sẽparatarum, & ita per hoc quod intellectus noster abstrahit quidditates rerum materialium, & cognoscit eas, non sequitur quod cognoscat quidditatem separatę substantiæ, & præcipuè diuinam essentiam, quæ maximè est alterius rationis ab omni quidditate creata. Secundò, quia dato quòd esset vnius rationis, tamen cognita quidditate rei compositæ, non cognosceretur quidditas substantiæ separatę nisi secundum genus remotissimum quod est substantia. Hæc autem cognitio est imperfecta nisi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoscit hominem solum, inquantum est animal, non cognoscit eum nisi secundum quid, & in potentia, & multò minus cognoscit eum, si nõ cognoscat nisi substantię naturam in ipso. Vnde sic cognoscere Deum vel alias substantias separatas, non est videre essentiam diuinam, vel quidditatem substãtiæ separatæ, sed est cognoscere per effectum & quasi in speculo.

Et ideò alius modus intelligendi substantias separatas ponitur ab Auicenna in sua Metaphysic scilicet, quòd substantiæ separatæ intelliguntur à nobis per intẽtiones suarum quidditatum, quę sunt quædam earum similitudines non abstractæ ab eis, quia ipsæmet sunt immateriales, sed impressæ ab eis in animabus nostris. Sed hic modus etiam non videtur nobis sufficere ad visionem diuinam quã quærimus. Cõstat enim quòd omne quod recipitur in aliquo, est per modum recipientis in eo, & ideo similitudo diuinæ essentiæ impressa ab intellectu nostro, erit per modum nostri intellectus, modus autem intellectus deficiens est à perfecta receptione diuinę similitudinis, defectus autem diuinę similitudinis potest tot modis accidere quot modis dissimilitudo inuenitur. Vno enim modo est deficiens similitudo quando participatur forma secundum eandem rationem speciei, sed non secundum eundum perfectionis modum, sicut est similitudo deficiens eius qui parum habet de albedine ad illum, qui multum habet. Alio modo adhuc magis deficiens, quando non peruenitur ad eandem rationem speciei, sed tantum ad eandem rationem generis, sicut similitudo inter illum qui habet colorem citrinum, & illum qui habet colorem album. Alio modo adhuc est magis deficiens, quando ad rationem eius generis nõ pertingit, sed ìolùm secundum analogiam siue proportionem, sicut est similitudo albedinis ad hominem in eo quod vtrumque est ens, & hoc modo est deficiens omnis similitudo, quæ est in creatura recepta respectu diuinæ essentiæ. Ad hoc autem quod visus cognoscat albedinem, oportet quod recipiatur in eo similitudo albedinis secundum rationem suæ speciei, quamuis non secundum eundem modum essendi, quia habet alterius modi esse forma in sensu & in re extra animam. Si enim fieret in oculo forma citrini, non diceretur oculus videre albedinem. Et similiter ad hoc quod intellectus intelligat aliquam quidditatẽ, oportet quod fiat in eo similitudo eiusdem rationis secundum speciem quamuis forte non fit idẽ modus essendi vtrobique, non enim forma existens in intellectu vel sensu est principium cognitionis secundum modum essendi, quem habet vtrobiq;, sed secundum rationem, in qua communicat cum re exteriori. Et ita patet quod per nullam similitudinem receptam in intellectu creato potest Deus intelligi, ita quod essentia eius videatur immediatè. Vnde etiam quidam ponentes, diuinam essentiam per hunc modum videri, dixerunt quod ipsa essentia non videbitur, sed quidam fulgor quasi radius ipsius. Vnde nec iste modus sufficit ad visionem diuinam quam quærimus.

Et ideò accipiendus est alius modus, quem, scilicet, quidam Philosophi posuerunt, scilicet, Alexander & Auerrois in 3. de Anima. Cùm enim in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma qua res cognoscatur aut videatur, forma ista qua intellectus perficitur ad videndas substantias separatas, non est quidditas quam intellectus abstrahit à rebus compositis, vt dicebat prima opinio, neque alia impressio relicta à substantia separata in intellectu nostro vt dicebat secunda, sed est ipsa substantia separata quæ coniungitur intellectui nostro, vt forma, vt ipsa sit quod intelligitur, & quicquid sit de aliis substantiis separatis, tamen istum modum oportet nos accipere in visione Dei per essentiã, quia quacunq; alia forma informaretur intellectus noster, nõ posset per eam duci in essentiã diuinam, quod quidem non debet intelligi, quasi diuina essentia sit vera forma intellectus nostri, vel qui ex ea & intellectu nostro efficiatur vnum simplex, sicut in naturalibus ex forma & materia naturali, sed quia proportio essentiæ diuinæ ad intellectum nostrum est sicut proportio formæ ad materiam. Quãdocunque aliqua duo quorum vnum est altero perfectius, recipiuntur in eodem receptibili, proportio vnius duorum ad alterum, scilicet, magis perfecti ad minus perfectum est sicut proportio formæ ad materiam, sicut lux & color recipiũtur in diaphano, quorum lux se habet ad colorẽ sicut ad materiã, & ita cùm anima recipiatur vis intellectiua, & ipsa diuina essentia inhabitans, licet non per eundẽ modum essentia diuina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et quòd hoc sufficiat ad hoc quod intellectus per diuinam essentiam possit videre ipsam diuinam essentiam, hoc modo potest ostendi. Sicut enim ex forma naturali, qua aliquid habet esse & materia efficitur vnum ens simpliciter, ita ex forma qua intellectus intelligit & ipso intellectus fit vnum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per se subsistens non potest forma esse alicuius materię, si illa res habeat materiam partem sui, quia non potest esse, vt materia fit forma alicuius, sed si illa res per se subsistens fit forma tantum, nihil prohibet eam effici formam alicuius materiæ, & fieri quod est ipsius compositi, sicut patet de anima. In intellectu autem oportet accipere ipsum intellectum in potentia quasi materiam, & speciem intelligibilem quasi formam, & intellectus in actu intelligens erit quasi compositum ex vtroque. Vnde si sit alia res per se subsistẽs, quę non habeat aliquid intra se præter id quod est intelligibile in ipsa, talis res poterit esse forma qua intelligit intellectus, res autem quælibet est intelligibilis secundum id quod habet de actu, non secundum id quod habet de potentia, vt patet in 9. Metaphysi. & huiusmodi signum est quod oportet formam intelligibilem abstrahere à materia, & ab omnibus proprietatibus materię & ideò cùm diuina essentia sit actus purus, poterit esse forma, qua intellectus intelligit, & hæc erit visio beatificans, & ideò dicit Magister, quod vnio animæ ad corpus est quoddam exemplum beatæ vnionis, qua ipse homo vnitur Deo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod autoritas illa potest tripliciter exponi, vt patet per Augu. in libro de Videndo Deum. Vno modo vt excludatur corporalis visio, qua nemo visurus est Deum in essentia sua. Alio modo vt excludatur etiam intellectualis visio Dei per essentiam ab his qui in ista mortali carne viuunt. Alio modo, vt excludatur visio comprehẽsionis ab intellectu creato, & sic intelligit Chryso. Vnde subdit. Nortitiam huiusmodi dicit Euangelista certissimam considerationem & comprehensionem tantam, quantam habet Pater de Filio, & hic est intellectus Euangelistę. Vnde subdit, Vnigenitus, qui est, &c. per comprehensionem volens probare filium esse Deum.

Ad secundum dicendum, quod sicut Deus excedit omnia existentia, quæ habent esse determinatum per essentiam suam infinitam, ita cognitio sua qua cognoscit est super omnem cognitionem vnde quæ est proportio cognitionis nostræ ad essentiam creatam, ea est proportio cognitionis diuinæ ad essentiam suam. Ad cognitionem autem duo concurrunt, scilicet, cognoscens & quo cognoscitur. Visio autem illa qua Deum per essentiam videmus, est eadem cum visione, qua Deus se videt ex parte eius quo videtur, quia sicut ipse se videt per essentiã suã, ita & nos videbimus sed ex parte cognoscentis inuenitur diuersitas quæ est inter intellectum diuinum & nostrum. In cognoscendo autem id quod cognoscitur, sequitur formam, qua cognoscimus, quia per formam lapidis videmus lapidem, sed efficacia in cognoscendo sequitur virtutem cognoscentis, sicut qui habet visum fortem, acutius videt & ideo in illa visione nos videbimus quod Deus videt, scilicet, essentiam suam, sed non ita efficaciter.

Ad tertium dicendum, quod Dionys. loquitur ibi de cognitione qua Deum in via cognoscimus per aliam formam creatam, qua intellectus noster formatur ad Deum videndum, sed sicut dicit Aug. Deus

Deus omnem formam intellectus nostri subterfugit, quia quamcũque formam intellectus noster concipiat, illa forma non pertingit ad rationem diuinæ essentiæ: & ideò ipse non potest esse peruius intellectui nostro, sed per hoc eum perfectissimè cognoscimus in statu viæ, quòd scimus esse eum super omne id quod intellectus noster concipere potest, & sic ei coniunguntur quasi ignoto, sed in patria idipsum per formam, quæ est essentia sua, videbimus, & contungemur et quasi noto.

Ad quartum dicendum, quòd lux est Deus, vt dicitur Ioan. 1. Lumen autem est impressio lucis in aliquo illuminato, & quia essentia diuina est alterius modi, quàm omnis similitudo ipsius impressa intellectu: ideo dicit quod diuinæ tenebræ cooperiuntur omni lumine, quia scilicet essentia diuina, quam tenebras vocat propter claritatis excessum, manet indeterminata propter impressionẽ intellectus nostri, & per hoc sequitur quod absconditur omni cognitioni, & ideo quicunque videntium Deum aliquid mente concipit, hoc non est Deus, sed aliquid diuinorum effectuum.

Ad quintum dicendum, quod claritas Dei quamuis excedat omnem formã, quæ nunc intellectus noster informatur, nõ tamẽ excedit ipsam essentiam diuinã, quæ erit quasi forma intellectus nostri in patria, & ideò licet nunc sit inuisibilis, tamen tunc erit visibilis.

Ad sextum dicendum, quòd quamuis finiti ad infinitum nõ possit esse proportio: quia excessus infiniti supra finitum nõ est determinatus, potest tamen esse inter ea proportionalitas quæ est similitudo proportionum. Sicut enim finitum æquabitur alicui finito, ita infinito infinitum, ad hoc autem quod aliquis toraliter cognoscatur, quandoque oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum, quia oportet virtutem cognoscentis coæquari cognoscibilitati rei cognitæ, æqualitas autem proportio quædam est, sed quandoque cognoscibilitas rei excedit virtutem cognoscentis, sicut cùm nos cognoscimus Deum, aut econuerso sicut cùm ipse cognoscet creaturas, & tunc non oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum, sed proportionalitatem tantum, vt scilicet, sicut se habet cognoscens ad cognoscendum, ita se habet cognoscibile ad hoc quod cognoscatur: & ex talis proportionalitas sufficit ad hoc quod infinitum cognoscatur à finito, vel econuerso. Vel dicendum, quod proportio secundum propriam nominis institutionem significat habitudinem quantitatis ad quantitatem secundum aliquem determinatum excessum, vel ad æqualitatem, sed vlterius est transitum ad significãdum omnem habitudinem cuiuscunque ad aliud, & per hunc modum dicimus quod materia debet esse proportionata ad formam, & hoc modo nihil prohibet intellectum nostrum, quamuis sit finitus, dicti proportionarum ad videndum essentiam diuinam, non tamen ad comprehendendum eam, & hoc propter suam immensitatem.

Ad septimum dicendum, quòd duplex est similitudo & distantia. Vna secundum conuenientiã in natura, & sic magis distat Deus ab intellectu creato, quàm intelligibile creatum à sensu. Alia secundum proportionalitatem, & sic est econuerso, quia sensus non est proportionatus ad cognoscendum aliquod immateriale, sicut intellectus est proportionatus ad cognoscendum quodcunque immateriale, & hæc similitudo requiritur ad cognoscendum, non autem prima. Quia constat quòd intellectus intelligens lapidem non est similis ei in naturali esse, sicut etiam visus apprehendit mel tubeum & fel tubeum, quamuis non apprehendat mel dulce. Fellis enim rubedo magis conuenit cum melle, inquantum est visibile, quàm dulcedo mellis cum melle.

Ad octauum dicẽdum, quòd in visione qua Deus per essentiam videbitur, ipsa diuina essentia erit quasi forma intellectus qua intelligit, nec oportet quòd efficiantur vnum secundum esse simpliciter, sed solùm quod fiant vnũ quantũ pertinet ad actũ intelligendi.

Ad nonum dicendum, quòd dictum Auicennæ quantum ad hoc non sustinemus, quia et iam ab aliis Philosophis in hoc contradicitur, nisi forte velimus dicere quod Auicenna intelligit de cognitione substantiarum separatarum, secundum quòd cognoscuntur per habitus scientiarum speculatiuarum & similitudinibus aliarum rerum. Vnde hoc introducit ad ostendendum quòd scientia non est in nobis substantia, sed accidens, & tamen diuina essentia quamuis plus distet secundum proprietatem naturæ suæ ab intellectu nostro, quàm substantia angeli, tamen plus habet directæ intelligibilitatis, quia est actus purus cui non admiscetur aliquid de potentia, quod non contingit in aliis substantiis separatis. Nec illa cognitio qua Deũ per essentiam videbimus, ex parte eius quod videbitur, erit in genere accidentis, sed solũ quantũ ad actum ipsius intelligentis, qui nõ erit ipsa substantia intelligentis vel intellecti.

Ad decimum dicendum, quòd substãtia separata à materia se intelligit, & intelligit alia, & vtroque modo potest verificari auctoritas inducta. Cùm enim ipsa substantia naturæ separatæ essentia sit, per seipsam est intelligibilis in actu, eò quòd est à materia separata, constat autem quod quando substantia separata intelligit se, quod omnino est idem intelligens, & intellectum. Non enim intelligit se per aliquam intentionem abstractam à se sicut nos intelligimus res materiales, & hic videtur esse intellectus Philosophi in tertio de Anima, vt per Commentaria ibidem patet: Secũdum autem quod intelligit res alias, intellectum in actu, fit vnum cum intellecto in actu, inquantum forma intellectilis fit forma intellectus, inquantum est intellectus in actu, non quod sit ipsamet essentia intellectus, vt Auicenna probat 6. de Naturalibus, qui essentia intellectus manet vna sub duabus formis, secundũ quod intelligit res duas successiuè ad modũ quo materia prima manet vna sub diuersis formis. Vnde etiam Commentator in tertio de Anima comparat intellectum possibilem quantum ad hoc primæ materiæ, & sic nullo modo sequitur quòd intellectus noster videns Deum fiat ipsa essentia diuina, secundũ quòd ipsa cõparatur ad ipsum quasi perfectio & forma.

Ad vndecimum dicendum, quod auctoritates illæ & omnes similes sunt intelligendæ de cognitione, qua cognoscimus Deum in via ratione prius posita.

Ad duodecimum dicendum, quod infinitum priuatiuè dictum est ignotum, inquantùm huiusmodi, quia dicitur per remotionem complementi, à quo est cognitio rei. Vnde infinitum reducitur ad materiam subiectam priuationi, vt patet in tertio Physicorum. Sed infinitum negatiuè acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis, quia forma etiam quodammodo terminatur per materiam. Vnde infinitum hoc modo est maximè de se cognoscibile, & hoc modo infinitus est Deus.

Ad decimumtertium dicendum, quòd Augustinus loquitur de visione corporali, qua nũquam videbitur, quod patet ex hoc quod præmittitur. Sicut enim videntur ista quæ visibilia nominantur, Deum nemo vidit vnquam, nec videre potest, & est natura inuisibilis sicut & incorruptibilis. Sicut autem secundum naturam suam est maximè ens, ita & secundum se est maximè intelligibilis: sed quod à nobis quandoque non intelligatur, est ex defectu nostro. Vnde quòd videatur postquàm visus non fuit à nobis, non est ex mutatione sua, sed nostra.

Ad decimumquartum dicendum, quod Deus in patria videbitur à Sanctis sicuti est, si hoc referatur ad modum ipsius visi. Videbitur enim à Sanctis Deus habere illum modũ quem habet. Sed si referatur motus ad ipsum cognoscentem, non videbitur sicuti est, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad videndum, quanta est efficacia essentiæ diuinæ ad hoc, quod intelligatur.

Ad decimumquintum dicendum, quod medium in corporali visione & intellectuali inuenitur tripicx. Primum est medium sub quo videtur, & hoc est quod perficit visum ad videndũ in generali, non determinans visum ad aliquod speciale obiectũ, sicut se habet lumen corporale ad visum corporale, & lumẽ intellectus agentis ad intellectum possibilem secundum quod est medium. Secundum est medium quo videtur, & hæc est forma visibilis qua determinatur vterque visus ad speciale obiectum, sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium, in quo videtur, & hoc est id per cuius inspectionem ducitur visus in aliam rem, sicut inspiciendo speculum ducitur in ea quæ in speculo spectantur, & videndo imaginem ducitur in imaginatum, & sic etiam intellectus per cognitionem effectus ducitur in causam vel econuerso. In visione igitur patriæ nõ erit tertium medium, vt scilicet Deus per species aliorum cognoscatur, sicut nunc cognoscitur, ratione cuius dicimur nunc videri in speculo: nec erit ibi secundum medium, quia ipsa essentia diuina erit, qua intellectus noster videbit Deum, sed erit ibi tantum primum medium quod eleuauit intellectum nostrum ad hoc quod possit coniungi substãtiæ increatæ modo prædicto, sed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoscentem & rem cognitam, sed est illud quod dat cognoscenti vim cognoscendi.

Ad decimumsextum dicendum, quod creaturæ corporales non dicuntur immediatè videri, nisi quando id quod est in eis cognoscibile, visui ei coniungetur, non tunt autem cognoscibiles per essentiam suam ratione materialitatis, & ideo tunc immediatè videntur, quando eorum similitudo intellectui coniungitur, sed Deus per essentiam suam contungibilis est intellectui, vnde non immediatè videtur, nisi essentia sua coniungeretur intellectui, & hæc visio immediatè dicitur visio facie, Et præterea similitudo rei corporalis recipitur in visu secundum eandem rationem, qua est in re, sed non secundum modum essendi, & ideo similitudo illa ducit in illam rem directè, non autem potest hoc modo ducere aliqua similitudo intellectus nostri in Deum, vt ex dictis patet, & propter hoc non est simile.

ARTICVLVS II.

Virum Sancti post resurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis videbunt. Oculus enim glorificatus maioris erit virtutis, quàm aliquis oculus non glorificatus, sed Beatus Iob oculo suo Deum vidit, Iob trigesimonono. Auditu auris audiui te, nunc oculus meus videt te, ergo multò fortius oculus glorificatus per essentiam Deum videre poterit.

Præterea, Iob decimonono. In carne mea videbo Deum Saluatorem meum, ergo in patria Deus corporalibus oculis videbitur.

Præterea, Augustinus 22 de Ciuitate Dei, loquens de visu oculorum glorificatorum sic dicit. Vis præpollentior erit oculum illorũ, non vt actius videant, quæ quidam perhibentur videre serpentes vel aquilæ, quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeant, nisi aliud quàm corpora possunt videre, sed vt videant incorporalia, quæcunque autem potentia cognoscitiua est incorporalium, potest eleuari ad videndum Deum, ergo oculi glorioſi Dei videre poterunt.

Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea. Quæ est differentia corporalium ad incorporalia, eadem est ecōuerso, sed oculus incorporeus potest corporalia videre, ergo oculus corporeus potest videre incorporalia, & sic idem quod prius.

Præterea. Gregorius in sexto Moralium super illud Iob 4 Stetit quidam, cuius non cognoscebam vultum, &c. sic dicit, Homo qui sic præceptum seruare voluisset, carne spiritualis futurus fuerat, factus est peccando etiam carnalis mente, sed ex hoc quod est mente factus carnalis, vt ibidem dicit, solum ea cogitat, quæ ad animum per corporum imagines trahit, ergo etiam quando carne spiritualis erit, quod post resurrectionem Sanctis promittitur, etiam carne spiritualia videre poterit, & sic vt prius.

Præterea, Homo à solo Deo potest beatificari: beatificatur autē non solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus, ergo non solum intellectu, sed etiam carne Deum videre poterit.

Præterea, Sicut Deus est præsens per suam essentiā in intellectu, ita etiam erit præsens in sensu, quia erit omnia in omnibus, vt dicitur primæ Corinthiorum 15. sed videbitur ab intellectu ex hoc quod sua essentia et coniungetur, ergo poterit videri etiam à sensu.

SED CONTRA, Ambro. dicit super Lucam, Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circūscribitur visu, nec tactu tenetur, ergo nullo corporali sensu Deus videbitur.

Præterea. Hieron. dicit: Non solum diuinitatem Patris, sed nec Filij, nec Spiritus sancti oculi carnis possunt aspicere, sed oculi mentis, de quibus dicitur: Beati mundo corde.

Præterea, Idem Hieronymus dicit, Res incorporalis corporalibus oculis nō videtur, sed Deus est maximè incorporeus, ergo, &c.

Præterea. Aug. de videndo Deum: Deum nemo vidit vnquam, vel in hac vita, sicut ipse est, vel in angelorū vita, sicut visibilia ista, quæ corporali visione cernuntur, sed vita angelorum dicitur vita beata, in qua resurgentes viuent, ergo, &c.

Præterea. Secōdum hoc homo dicitur factus ad imaginem Dei, quòd Deum conspicere potest, vt Aug. dicit, sed homo est ad imaginem Dei secundum mentem non secundum carnem, ergo mente & non carne Deum videbit.

CONCLVSIO.

Beati post resurrectionem nullo modo videre poterunt Deum visu corporali, tanquam Deus esset per se visibilis, nisi per accidens.

RESPONDEO dicendum, quòd sensu corporali aliquid sentitur dupliciter. Vno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem sentitur illud quod per se passionem sensui corporali inferre potest: per se autem potest passionem inferre aut sensui, inquantum est sensus, aut huic sensui, inquantum est hic sensus: quòd autem secundo modo inferat per se passionem sensui, dicitur sensibile proprium, sicut color respectu visus, & sonus respectu auditus, quia autem sensus inquantum est sensus, vtitur organo corporali, non potest in eo aliquid recipi nisi corporaliter: cūm omne illud quod recipitur in aliquo fit in eo per modum recipientis, & ideò omnia sensibilia inferunt passionē sensibus, inquantū est sensus, secundū quòd habent magnitudinē, & ideò magnitudo & omnia consequentia, vt motus, quies, & numerus, & huiusmodi dicūtur sensibilia communia per se tantum, per accidens tamen sentitur illud quod non infert passionē sensui, neque inquantum est sensus, neque inquantum est hic sensus, sed cōiungitur his quæ per se sensui inferunt passionem, sicut Socrates & filius Darij, & amicus, & alia huiusmodi quæ per se cognoscuntur in vniuersali intellectu, in particulari autem virtute cogitatiua in homine, æstimatiua autem in aliis animalibus. Huiusmodi autem tunc sensus exterior dicitur sentire, quamuis per accidens, quando ex eo quòd per se sentitur vis apprehensiua, cuius est illud cognitū per se cognoscere, statim & sine dubitatione & discursu apprehendit, sicut videmus aliquē viuere ex hoc quod loquitur, quando autem aliter se habet, non dicitur illud sensus videre etiam per accidens. Dico ergo quòd Deus nullo modo potest videri visu corporali, aut aliquo alio sentiri sensu sicut per se visibile, nec hic nec in patria: quia si à sensu remouetur id quod conuenit sensui, inquantum est sensus, non erit sensus. Et similiter si à visu remoueatur illud quod est visus, inquātum est visus, non erit visus. Cùm ergo sensus inquantum est sensus, percipiat magnitudinem, & visus inquantum est talis sensus, percipiat colorem, impossibile est quòd visus percipiat aliquid quod non est color nec magnitudo, nisi sensus diceretur æquiuocè. Cùm ergo visus & sensus sit futurus idem specie in corpore glorioso, non poterit esse quod diuinam essentiam videat sicut visibile per se. Videbit autem eam sicut visibile per accidens, dum ex parte visus corporalis tantum glorian Dei inspiciet in corporibus, & præcipuè gloriosis, & maximè in corpore Christi, & ex parte alia, intellectus tam clarè eum videbit quòd in rebus corporalibus visis Deus percipietur, sicut in locutione percipitur vita: quamuis enim intellectus nostri non videat eum ex creaturis, tamen videbit Deum in creaturis corporaliter visis. Et hunc modum quo Deus corporaliter posit videri, Augustinus ponit in fine de ciuitate Dei, vt patet eius verba inuenti, dicit enim sic: Valdè credibile est sic nos visuros mundana corpora tunc cœli noui & terræ nouæ, vt Deum vbique præsentem & vniuersa corporalia gubernantē clarissima perspicuitate videamus, non sicut nunc inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, sed sicut homines mox vt aspicimus viuere non credimus, sed videmus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum illud Iob intelligitur de oculo spirituali, de quo dicit Apostolus Ephe. 1. Illuminatos habere oculos cordis nostri.

Ad secundum dicendum, quòd illa auctoritas non intelligitur, quòd per oculos carnis Deum sumus visuri, sed quia in carne existentes Deum videbimus.

Ad tertium dicendum, quòd Augustinus loquitur inquirendo in verbis illis & sub conditione, quod patet ex hoc quod præmittitur, Longè itaque alterius potentiæ erunt, si per eos videbitur corporea illa natura, & postea subdit: Vis itaque, &c. Posimodum determinat, vt dictum est.

Ad quartum dicendum, quòd omnis cognitio fit per aliquam abstractionem à materia, & ideò quantò forma corporalis magis abstrahitur à materia, magis est principium cognitionis, & inde est quod in materia existens nullo modo est cognitionis principium. In sensu autem aliquo modo prout materia separatur, & in intellectu nostro adhuc melius, & ideò oculus spiritualis à quo remouetur impedimentum cognitionis, potest videre rem corporalem: nō autem sequitur quod oculus cōporalis, in quo deficit vis cognitiua, secundum quod participat de materia, possit cognoscere perfectè cognoscibilia, quæ sunt in corpore.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis mens facta carnalis non possit cogitare nisi accepta à sensibus, tamen ea cogitat immaterialiter, & similiter oportet quod visus illud quod apprehēdit, sempet apprehendat corporaliter. Vnde nō potest cognoscere illa, quę corporaliter apprehendi non possunt.

Ad sextum dicendum, quod beatitudo est perfectio hominis, inquantum est homo, quia homo non habet quod sit homo ex corporeo, sed magis ex anima, corpora autem sunt de essentia hominum, inquantum sunt perfecta per animam, ideò beatitudo hominis non consistit principaliter nisi in animæ actu, & ex ea derivatur ad corpus per quandam redundantiam, sicut patet ex his quæ dicta sunt. Quæ dā tamen beatitudo corporis nostri erit inquantū Deū videbit in sensibilibus creaturis, & præcipuè in corpore Christi.

Ad septimum dicendum, quod intellectus est perceptiuus spiritualium, non autem visus corporalis, & ideò intellectus potest cognoscere diuinam essentiam sibi coniunctam, non autem visus corporalis.

ARTICVLVS VII.

Virum sancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Sancti videntes Deum per essentiam: omnia videant quæ Deus in seipso videt, sicut Isido. in libro de Summo bono dicit, Angeli in verbo Dei omnia sciunt antequā fiant, sed sancti angelis æquales erūt, vt patet Matth. vigesimosecundo, ergo & sancti videndo Deum, omnia vident.

Præterea Gregor. 4. Dialogo dicit, quòd illic omnes communi claritate Deum conspiciunt, quid est quod ibi nesciant, vbi scientem omnia sciunt? loquitur autem de beatis qui Deum vident per essentiam, ergo qui vident Deum per essentiam, omnia cognoscūt.

Præterea, Sicut dicitur in 3. de Anima, intellectus cùm intelligit maxima, magis potest intelligere minima, sed maximū intelligibile est Deus, ergo maximè auget virtutē intellectus in intelligendo, ergo intellectus eum videns, omnia intelligit.

Præterea, Intellectus non impeditur ab intelligendo aliquid nisi inquantum id superat ipsum, sed intellectum Deum videntem nulla creatura superat, quia dicit Gregorius in 2. Dialo. Animæ videnti Creatorem angusta fit omnis creatura, ergo videntes Deum per essentiam omnia cognoscunt.

Præterea, Omnis passiua potentia quę non est reducta ad actum, est imperfecta, sed in intellectu possibili animæ humanę est potentia quasi passiua ad cognoscendum omnia, quia intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, vt dicitur in 3. de Anima, si ergo in illa beatitudine non intelligeret omnia, remaneret imperfectus, quod est absurdum.

Præterea, Quicunque videt speculum, videt ea quæ in speculo resultant, sed in verbo Dei omnia sicut in speculo resultant, quia ipse est ratio & similitudo omnium, ergo Sancti qui vident verbum per essentiam, vident omnia creata.

Præterea, Vt dicitur Prouer. 12. Desiderium suum iustis dabitur, sed Sancti desiderant omnia scire, quia omnes homines natura scire desiderant, & natura per gloriam non aufertur, ergo dabitur eis à Deo quod omnia cognoscant.

Præterea, Ignorantia est quædam pœnalitas præsentis vitæ, sed omnis pœnalitas per gloriā à sanctis auferetur, ergo & omnis ignorantia, & ita omnia cognoscent.

Præterea. Beatitudo Sanctorum prius est in anima quàm in corpore, sed corpora sanctorum formabuntur in gloria ad similitudinem corporis Christi, vt patet Philip. 3. ergo & animæ perficientur ad similitudinem animę Christi, sed anima Christi in verbo omnia videt, ergo & omnes animę Sanctorum videbunt omnia in verbo.

Præterea. Sicut sensus, ita intellectus cognoscit omne illud, cuius similitudine informatur, sed diuina essentia expressiùs indicat quamlibet rem, quàm aliqua similitudo alicuius rei, ergo cum in illa beata visione, essentia diuina fiat, quasi forma intellectus nostri, videtur quod Sancti videntes Deum, omnia videant.

Præterea,

Præterea. Commentator dicit in tertio de Anima, quod si intellectus agens esset forma intellectus possibilis, intelligeremus omnia, sed diuina essentia clarius repræsentat omnia, quàm intellectus agens, ergo intellectus videns Deum per essentiam omnia cognoscit.

Præterea, Propter hoc quod inferiores angeli nunc non omnia cognoscunt, illuminantur de ignotis à superioribus, sed post diem iudicij Angelus non illuminabit angelum, tunc enim præsatio cessabit, vt dicit gloss. primæ Corinthior. decimoquinto, ergo inferiores angeli omnia scient, & eadem ratione omnes sancti Deum per essentiam videntes.

SED CONTRA. Sicut dicit dionysius in sexto Cœ. Hierar. Angeli superiores inferiores à nescientia purgant, angeli autem inferiores vident essentiam diuinam, ergo angelus videns essentiam diuinam, potest aliquæ nescire: sed anima non perfectius videbit Deum quā angelus, ergo animæ videntes Deum non oportet quòd omnia videant.

Præterea, Solus Christus habet spiritum nō ad mensuram, vt dicitur Ioan. 3. sed Christo inquantum habet spiritum non ad mensuram, competit quod in verbo omnia cognoscat, vnde ibidem dicitur, quod pater omnia dedit in manu eius, ergo nulli alij competit cognoscere omnia in verbo nisi Christo.

Præterea, Quantò aliquod principium perfectius cognoscitur, tantò plures eius effectus cognoscuntur per ipsum, sed quidam videtur Deum per essentiam perfectius aliis cognoscere, qui est rerum omnium principium, ergo quidam aliis plura cognoscent, & ita non omnes omnia scient.

CONCLVSIO.

Cùm sancti in paradiso non sint comprehensuri Dei essentiā, videntes Deum, non omnia videbunt, quæ Deus videt.

RESPONDEO dicendum, quod Deus videndo suam essentiam, cognoscit omnia quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt, & hæc dicitur cognoscere notitia visionis, quid ad similitudinem visionis corporalis cognoscit ea quasi præsentia. Cognoscit in superuidendo suam essentiam omnia quæ potest facere, quamuis nunquam fecerat, nec facturus sit, aliàs non perfectè cognosceret potentiā suam. Non enim potest cognosci potentia nisi sciantur potentiæ obiecta, & hæc dicitur cognoscere scientia vel notitia simplicis intelligentię. Impossibile est autem quod aliquis intellectus creatus cognoscat omnia, videndo diuinam essentiā, quæ Deus potest facere, quia quantò aliquod principiū perfectius cognoscitur, tantò plura sciuntur in illo. Sicut in vno demōstrationis principio, ille qui est perspicacioris ingenij plures conclusiones videt, quàm alius, qui est ingenij tardioris, cùm ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur secundum ea, in qua potest, si aliquis intellectus videret in diuina essentia omnia quæ Deus potest facere, eadem esset quantitas perfectionis in intelligēdo, quæ est quantitas diuinæ potentiæ in producendo effectus, & ita comprehenderet diuinā essentiā, quod est impossibile omni creato intellectui. Illa autem omnia quæ Deus scit notitia visionis, aliquis intellectus creatus cognoscit in verbo, scilicet anima Christi. Sed de aliis videntibus diuinā essentiā duplex est opinio. Quidam enim dicunt quod omnes videntes Deum per essentiam, vident omnia quæ Deus videt scientia visionis. Sed hoc repugnat sanctorū dictis, qui ponūt angelos aliqua ignorare, quos tamen constat secundum fidem omnes Deum per essentiam videre. Et ideò alij dicunt quod alij à Christo, quamuis videant Deum per essentiam, non tamen omnia videt quæ Deus videt, eò quòd essentiam diuinam non comprehendunt. Non est enim necessarij quod sciens causam, sciat omnes eius effectus, nisi causam comprehendat, quod non competit intellectui creato, & ideò vnusquisq; videntiū Deum per essentiam, tantò plura in eius essentia conspicit, quantò clarius diuinam essentiam intuetur, & inde est quod de his potest vnus alium instruere, & sic scientia angelorum & animarum sanctarum potest augeri vsq; ad diem iudicij, sicut & alia quę ad præmium accidentale pertinent, sed vlterius non proficiet, quia tunc erit vltimus status rerum, & in illo statu possibile est quod omnes omnia cognoscant, quæ Deus scientia visionis nouit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc quod Isido. dicit, quod angeli sciunt in verbo omnia antequam fiant, non potest referri ad ea quæ Deus scit scientia simplicis intelligentiæ tantū, quia illa nunquā fient, sed referendū est ad ea tātum quæ Deus scit scientia visionis, de quibus etiam nō dicit quod omnes angeli ea omnia cognoscant, sed fortè aliqui, & illi qui cognoscunt nō perfectè cognoscunt omnia. In vna enim re est multas rationes intelligibiles considerare, sicut diuersas eius proprietates & habitudines ad res alias, & possibile est quod eadem rescira à duobus cōmuniter, vnus alio plures rationes percipiat, & has rationes vnus ab alio percipiat. Vnde & Dion. dicit 4. c. de Diui. nomin. quod inferiores angeli docenter à superioribus rerum scibiles rationes, & ideò etiam angeli qui omnes creaturas cognoscunt, non oportet quòd omnia quæ in eis intelligi possunt percipiant.

Ad secundum dicendum, quod ex verbo illo Gregorij ostenditur quod in illa beata visione est sufficientia ad omnia intuēda ex parte diuinæ essentiæ, quæ est medium quo videtur, per quam Deus omnia videt, sed quod non omnia videantur, est ex defectu intellectus creati, qui diuinam essentiam non comprehendit.

Ad tertium dicēdum, quod intellectus creatus nō videt diuinam essentiam secundum modum ipsius essentiæ, sed secundum modum proprium, qui finitus est: vnde non oportet quod eius efficacia in cognoscendo ex visione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoscenda.

Ad quartum dicēdum, quòd defectus cognitionis nō solum procedit ex excessu cognoscibilis super intellectum, sed etiam ex hoc quod intellectui non coniungitur id quod est ratio cognoscibilis, sicut visus non videt lapidem quandoq; ex hoc quòd species lapidis non est ei coniuncta, quamuis autem intellectui videntis Deum cōiungatur ipsa diuina essentia quæ omnium ratio, non tamen coniungitur ei prout est omnium ratio, sed secundum quòd est ratio aliquorum, & tantò plurium, quantò quisque plenius diuinam essentiam intuetur.

Ad quintum dicendum quòd quando potentia passiua est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, si perfecta sit vltima perfectione sua, nō dicitur imperfecta, etiam si aliquę dispositiones præcedētes ei desint. Omnis enim cognitio qua intellectus creatus perficitur, ordinatur sicut ad finem ad Dei cognitionem, vnde videns Deum per essentiam, etiam si nihil aliud cognosceret, perfectū intellectū haberet, nec est perfectio ex hoc, quia aliquid aliud eum ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum plenius videt. Vnde Aug. in 5. Conf. Infelix homo qui scit omnia illa creata, te autem nescit, beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat. Qui verò te & illa nouit, nō propter illa beatior, sed propter te tantum beatus.

Ad sextum dicendum, quòd speculum illud est volūtarium, & sicut ostendet se cui vult, ita in se ostendet quæ vult, nec est simile de speculo materiali, in cuius potestate non est quod videatur, vel non videatur. Vel dicendum, quòd in speculo materiali tam res quā speculum videntur sub propria forma, quamuis speculum illud videatur per formam à re acceptam. Lapis verò per propriam formam resultantem in re alia, & ideo propter quam rationem cognoscitur vnum, & aliud. Sed in speculo increato videtur aliquid per formam ipsius speculi, sicut effectus videtur per similitudinem causæ, & econtrario, & ideo non oportet quod quicunque videt speculum æternum videat omnia quæ in speculo resultant, non enim necesse est quod videns causam, videat omnes effectus eius, nisi cum prehendat causam.

Ad septimum dicendum, quod Sanctorum desiderium, quo omnia scire desiderant, implebitur solum ex hoc quod Deū videbunt, sicut desiderium eorum quo omnia bona habere cupiunt, complebitur in loco quòd Deum habebunt. Sic enim Deus in hoc quod habet perfectam bonitatē, sufficit affectui, & eo habito, omnia bona habentur quodammodo, ita eius visio sufficit intellectui, Ioan. 14. Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.

Ad octauū dicendū, quod ignorātia propriè accepta in priuationem sonat, & sic pœna est: sic enim ignorantia est nescientia aliquorum quæ sciri debent, vel quæ necesse est scire: nullius autem horū scientia Sanctis deerit in patria, quandoquæ autem ignorantia cōmuniter accipitur pro omni nescientia, & sic angeli & Sancti in patria quædam ignorabunt. Vnde Dionysius dicit quod angeli à nescientia purgantur, sic autem ignorantia non est pœnalitas, sed defectus quidam, nec est necesse quod omnis talis defectus per gloriam auferatur, sic enim etiam posset dici quod defectus esset in papa Lino, qui non peruenit ad gloriam Petri.

Ad nonum dicendum, quod corpus nostrum cōformabitur corpori Christi in gloria secundum similitudinem, non secundum æqualitatem, erit enim clarum sicut & corpus Christi, sed nō æqualiter. Et similiter anima nostra habebit gloriam ad similitudinem animæ Christi, sed non ad æqualitatem, & ita habebit scientiam sicut anima Christi, sed non tantam, vt scilicet, sciat omnia sicut anima Christi.

Ad decimum dicendum, quod quamuis essentiā diuina sit ratio omnium cognoscibilium, nō tamē cōiungetur cuilibet intellectui creato secūdum quod est ratio omnium: & ideò ratio nō sequitur.

Ad vndecimum dicendū, quod intellectus agens est forma proportionata intellectui possibili: sicut & potentia materiæ est proportionata potentiæ agentis naturalis, vt omne quod est in potentia passiua materiæ & intellectus possibilis, fit in potentia actiua intellectus agentis vel naturalis agentis, & ideo si intellectus agēs fiat forma intellectus possibilis, oportet quod intellectus possibilis cognoscat omnia ad quæ se extendit virtus intellectus agentis, diuina autem essentia nō est forma hoc modo nostro intellectui proportionata, & ideò non est simile.

Ad duodecim dicendum, quod nihil prohibet dicere quòd post diem iudicij quando gloria hominum & angelorum erit penitus consummata, quod omnes beati scient omnia quæ Deus scientia visionis nouit, ita tamen quod non omnes omnia videant in essentia diuina, sed anima Christi ibi plenè videbit omnia, sicut & nunc videt. Alij autem videbunt ibi plura vel pauciora secundum gradum quo Deum cognoscent, & sic anima Christi de his quæ præ aliis videt in verbo, omnes alias illuminabit. Vnde dicitur Apoc. 21. quod claritas Dei illuminat ciuitatē Hierusalem, & lucerna eius est agnus. Et similiter alij superiores illuminabunt inferiores, non quidem noua illuminatione, vt scientia inferiorum per hoc augeatur, sed quadam continuatione illuminationis, sicut si intelligatur quod Sol quiescens illuminat aërem: & ideò dicitur Dan. 12.

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd qui ad iustitiam erudiunt plurimos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Præsatio autem odinũ dicitur cessatura quãtum ad ea quæ nunc circa nos per eorum ordinata ministeria exercentur, vt patet per glossam ibidem.

QVÆSTIO NONAGESIMA TERTIA,
De Sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de Sanctorum beatudine & eorum mansionibus.

D Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrum sanctorum beatitudo augeatur post iudicium.

Secundò, vtrum gradus beatitudinis appellentur mansiones.

Tertiò, vtrum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

ARTICVLVS I.
An beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium quàm antè.

Thom. 4. dist. 49. q. 1. art. 4. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudo Sanctorum nõ sit maior futura post iudicium quàm antè. Quantò enim aliquid accidit ad similitudinem diuinam, tantò perfectiùs beatitudinem participat, sed anima à corpore separata Deo similior est, quàm corpori coniuncta, ergo maior est beatitudo ante corporis resumptionem quàm post.

Præterea, Virtus vnita est magis potens, quàm multiplicata, sed anima extra corpus est magis vnita, quàm cum est corpori coniuncta, ergo virtus est maior ad operandum, & ita perfectiùs beatitudinem participat, quæ in actu consistit.

Præterea. Beatitudo consistit in actu intellectus speculatiui, sed intellectus in suo actu non vtitur organo corporali, & sic corpus resumptum non efficit vt anima perfectius intelligat, ergo beatitudo animæ non erit maior post resurrectionem.

Præterea, Infinito non potest esse aliquid maius, & ita infinitum cum aliquo finito non sunt maius quàm infinitum ipsum, sed anima beata ante corporis resumptionem, beatitudinem habet de hoc quòd gaudet de bono infinito, scilicet, Deo: post resurrectionem autem corporis non habebit de alio gaudium nisi fortè de gloria corporis quæ est quoddam bonum finitum, ergo gaudium eorum post corporis resurrectionem non erit maius quàm antè.

SED CONTRA est quòd dicitur Apoc. 6. super illud: Vidi sub altare animas interfectorum, &c. dicit gloss. Modò animæ Sanctorum sint existentes sub altare, id est, minori dignitate quàm sint futuræ, ergo maior erit eorum beatitudo post mortem.

* Præterea Sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita & malis miseria, sed miseria malorum post resumptionem corporum erit maior quàm antè, quia non solùm in anima, sed in corpore punientur, ergo beatitudo Sanctorum erit maior post resurrectionem corporum quàm antè.

CONCLVSIO.
Cùm beatitudo Sanctorum sit in anima & corpore, extensiuè augebitur post iudicium, sicque Sancti beatiores erunt post iudicium, quàm antè.

RESPONDEO dicendum, quòd beatitudinem Sanctorum post resurrectionem augeri quidem extensiuè manifestum est, quia beatitudo tunc erit non solum in anima, sed etiam in corpore. Et etiam ipsius animę beatitudo augebitur extensiuè inquantum anima non solùm gaudebit de bono proprio, sed etiam de bono corporis. Potest etiam dici quòd ipsius animæ beatitudo intensiuè augebitur. Corpus enim hominis dupliciter potest considerari. Vno modo secundum quòd est ab anima perfectibile. Alio modo secun dum quòd est in eo aliquid repugnans animæ in suis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundum autem primam considerationẽ corporis, coniunctio ipsius ad animã addit animæ aliquam perfectionem, quia omnis pars imperfecta est & completur in suo toto: vnde & totum se habet ad partẽ vt forma ad materiam. Vnde & anima perfectior est in esse suo naturali, cùm est in toto, scilicet, in homine coniuncto ex anima & corpore, quàm cùm est per se separata. Sed vnio corporis quantũ ad secundam ipsius considerationem impedit animę perfectionem. Vnde dicitur quòd corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. Sapientiæ nono: Si ergo à corpore remoueatur omne illud, per quod animæ actioni resistit, simpliciter anima erit perfectior in corpore tali existens, quàm per se separata, quãrò autẽ est perfectiùs in esse, tantò potest perfectiùs operari. Vnde & operatio animæ coniunctæ tali corpori erit perfectior quàm operatio animæ separatæ. Huiusmodi autẽ corpus est corpus gloriosum, quod omnino subdetur spiritui: vnde cùm beatitudo in operatione consistat, perfectior erit beatitudo animæ post resumptionem corporis quàm antè. Sicut enim anima separata à corpore corruptibili perfectius potest operari, quàm et coniuncta, ita postquam fuerit coniuncta corpori glorioso, perfectior est eius operatio, quàm quãdo erat separata, omne autem imperfectum appetit suam perfectionem, & ideò anima separata naturaliter appetit corporis coniunctionem, & propter hoc appetitum ex imperfectione procedẽtem eius operatio, qua in Deũ fertur, est minus intensa. Et hoc est quod dicit Hierony. quòd ex appetitu corporis retardatur ne tota intentione pergat in illud summum bonum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima coniuncta corpori gloriosi est magis Deo similis, quàm ab eo separata, inquantum coniuncta habet esse perfectius. Quantò enim est aliquid perfectius, tantò est Deo similius, sicut cor cuius vitæ perfectio in motu consistit, est Deo similior quando mouetur, quàm quando quiescit, quamuis Deus nunquam moueatur.

Ad secundum dicendum, quòd virtus, quæ de sua natura habet quod sit in materia, magis est potens in materia existens, quam à materia separata, quamuis, absolutè loquendo, virtus à materia separata sit potentior.

Ad tertium dicendum, quod quamuis in actu intelligẽdi anima corpore non vtatur, tamen perfectio corporis quodam modo ad perfectionem operis intellectualis cooperabitur, inquantũ ex coniunctione corporis gloriosi anima erit in natura perfectior, & per consequens in operatione efficactor, & secundum hoc ipsum bonum corporis cooperabitur quasi instrumentaliter ad operationẽ, in qua beatitudo consistit, sicut etiã Philosophus ponit in 1. Ethic. quod bona exteriora cooperantur instrumentaliter ad felicitatem vitæ.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis finitum infinito addità non faciat maius, tamen facit plus: quia finitum, & infinitum sunt duo, cùm infinitum per se acceptum sit vnum, extensio autem gaudii non respicit maius sed plus. Vnde extensiuè augetur gaudium, secundum quod est de Deo & de gloria corporis respectu gaudii, quod erat de Deo, gloria autem corporis operabitur ad gaudij intentionem, quod est de Deo, inquãtum cooperabitur ad perfectionem operationum, qua anima in Deum fertur. Quantò enim operatio conueniens fuerit perfectior, tantò delectatio erit maior, vt patet ex hoc quod dicitur quarto Ethicorum.

ARTICVLVS II.
Vtrum beatitudinis gradus mansiones dici debeant.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudinis gradus mansiones dici non debeant. Beatitudo enim importat rationem præmij, sed mansio nihil significat quod ad præmium pertinear, ergo diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

Præterea. Mansio locum significare videtur, sed locus quo Sancti beatificabuntur, non est corporalis, sed spiritualis, scilicet, Deus qui vnus est, ergo non est nisi vna mãsio, & ita diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

Præterea, Sicut in patria erunt homines diuersorum meritorũ, ita nunc sunt in purgatorio, & in lymbo Patrum fuerunt, sed in purgatorio & lymbo non distinguuntur mansiones, ergo similiter nec in patria.

SED CONTRA est quod dicitur Ioann. 14. In domo Patris mei mansiones multæ sunt, &c. quod Aug. exponit de variis gradibus præmiorum.

Præterea, In qualibet ciuitate est ordinata mansionum distinctio, sed cœlestis patria ciuitati comparatur, vt patet Apoc. 21. ergo oportet ibi diuersas mansiones distinguere secundum diuersos beatitudinis gradus.

CONCLVSIO.
Sicut in rebus naturalibus, vnumquodque tendens ad eundem locum suo sensu, propius appropinquat, secundum quod est luuius, ita in Beatis erunt gradus beatitudinis, qui dimensiones appellantur.

RESPONDEO dicendum, quòd motus localis est prior omnium aliorum motuum, ideò secundum Philosophum nomẽ Motus & Distantiæ, & omnium huiusmodi, deriuatum est à motu locali ad omnes alios motus, finis autem motus localis est locus, ad quem cũ aliquis peruenerit, ibi manet quiescens, & in eo conseruatur, & ideò in quolibet motu ipsam quietem in finem motus dicimus collocationem vel mansionem, & ideò cùm nomen motus deriuetur vsque ad actum appetitus & voluntatis, ipsa assecutio finis appetitiui motus dicitur mansio aut collatio in fine, & ideò diuersi modi consequendi finem vltimum diuersæ mansiones dicuntur, vt sic vnius domus respondeat vniuersitati beatitudinis, quæ est ex parte obiecti, & pluralitas mansionũ respondeat differentiæ, quę in beatitudine inuenitur ex parte Beatorum, sicut etiã videmus in rebus naturalibus quod est idẽ locus sursum, ad quem tendũt omnia leuia, sed vnumquodq; pertingit propinquius, secundum quod est leuius: & ita habẽt diuersas mãsiones secundũ differentiã leuitatis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod mansio importat rationem finis, & per consequens rationẽ præmij, quod est finis meriti.

Ad secundum dicendum, quod quamuis sit vnus locus spiritualis, tamen diuersi sunt gradus appropinquandi ad locum illum, & secundum hoc construuntur diuersæ mansiones.

Ad tertium dicendum, quod illi qui erãt in limbo, vel nunc sunt in purgatorio nundum peruenerũt ad suum finem, & ideò in purgatorio vel in limbo nõ distinguuntur mansiones, sed solum in paradiso & in inferno vbi est finis bonorum & malorum.

ARTICVLVS III.
Vtrum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuersæ mansiones non distinguantur penes diuersos gradus charitatis. Quia Matth. dicitur: Dedit vnicuique secundum propriam virtutem, propria autem vnicuiusque virtus est eius vis naturalis, ergo & dona gratiæ & gloriæ distribuuntur secundum diuersos gradus virtutis naturalis.

Præterea,

Præterea, In Psalmo dicitur: Tu reddes vnicuique secundũ opera sua, sed illud quod redditur, est beatitudinis mensura, ergo gradus beatitudinis distinguuntur secundum diuersitatem operum, & non secundum diuersitatem charitatis.

Præterea. Præmium debetur actui & non habitui: vnde fortissimi non coronantur, sed agonizantes, vt patet. 2. Ethic. & secundæ Timot. 2. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Sed beatitudo est præmium, ergo diuersi gradus beatitudinis erunt secundum diuersos gradus operum, & non secundum diuersos charitatis gradus.

SED CONTRA est, quod quantò aliquis est Deo magis coniunctus, tantò erit beatior, sed secundum modum charitatis est modus coniunctionis ad Deum, ergo secundum differentiam charitatis erit & diuersitas beatitudinis.

Præterea, Si simpliciter sequitur ad simpliciter, & magis ad magis, sed habere beatitudinem sequitur ad habere charitatem, ergo & habere maiorem beatitudinem sequitur ad habere maiorem charitatem.

CONCLVSIO.
Siue juxta charitatem patriæ, siue juxta charitatem viæ, quæ duo sunt principia distinctiua mansionum, vel gradum beatitudinis, in regno cœlesti diuersæ mansiones distinguuntur penes diuersos gradus charitatis.

RESPONDEO dicendum, quòd principium distinctiuum mansionum siue graduum beatitudinis est duplex, scilicet, propinquum & remotum. Propinquum est diuersa dispositio quæ est in beatis, ex qua contingit diuersitas perfectionis apud omnes in operatione beatitudinis, ied principium remotum est meritum, quo talem beatitudinem consecuti sunt. Primò autem distinguuntur mãsiones secundum charitatem patriæ, quæ quantò in aliquo erit perfectior, tantò eum reddet capaciorem diuinæ claritatis, secundum cuius augmentum augebitur perfectio visionis diuinæ. Secundo verò modo distinguuntur mansiones secundum charitatem viæ. Actus enim noster non habet quòd sit meritorius ex ipsa substantia, sed solùm ex habitu virtutis, quo informatur: ius autem meredi in omnibus virtutibus est ex charitate, quę habet ipsum finẽ pro obiecto, & ideò diuersitas in merẽdo tota reuertitur ad diuersitatẽ charitatis, & sic charitas viæ distinguet mãsiones per modũ meriti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus ibi non accipitur solùm pro naturali capacitate, sed pro naturali capacitate simul cum conatu ad habẽdam gratiam, & virtus hoc modo accepta erit quasi materialis dispositio ad mensuram gratiæ & gloriæ suscipiendæ, sed charitas est formaliter complens gloriam ad meritum, & ideò distinctio gradus in gloria accipitur penes gradus charitatis potiùs, quàm penes gradus virtutis prædictæ.

Ad secundum dicendum, quòd opera non habent quòd eis retributio gloriæ reddatur, nisi inquantum sunt charitate informata, & ideò secundum diuersos charitatis gradus erunt diuersi gradus in gloria.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis habitus charitatis, vel cuiuscunque virtutis non sit meritum, cui debeatur præmium, est tamen principium & tota ratio merendi in actu charitatis, & ideò secundum eius diuersitatem præmia distinguuntur, quamuis etiam ex ipso genere actus possit aliquis gradus in merendo considerari, non quidem respectu præmij essentialis quod est gaudium de Deo, sed respectu alicuius accidentalis præmij, quod est gaudium de aliquo bono creato.

QVÆSTIO NONAGESIMA QVARTA,
De modo quo Sancti se habebunt erga damnatos, in tres articulos diuisa.

EINDE considerandum est de modo quo se Sancti habebunt erga damnatos.

D Circa quod quæruntur tria.

Primò, vtrũ Sancti pœnas damnatorum videãt.

Secundò, vtrum eis compatiantur.

Tertiò, vtrum de eorum pœnis lætentur.

ARTICVLVS I.
Vtrum Beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum.

Thom. 4. dist. 49. q. 1. art. 4. q. 1. & 2. & 3. & 4. q. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100. & 101. & 102. & 103. & 104. & 105. & 106. & 107. & 108. & 109. & 110. & 111. & 112. & 113. & 114. & 115. & 116. & 117. & 118. & 119. & 120. & 121. & 122. & 123. & 124. & 125. & 126. & 127. & 128. & 129. & 130. & 131. & 132. & 133. & 134. & 135. & 136. & 137. & 138. & 139. & 140. & 141. & 142. & 143. & 144. & 145. & 146. & 147. & 148. & 149. & 150. & 151. & 152. & 153. & 154. & 155. & 156. & 157. & 158. & 159. & 160. & 161. & 162. & 163. & 164. & 165. & 166. & 167. & 168. & 169. & 170. & 171. & 172. & 173. & 174. & 175. & 176. & 177. & 178. & 179. & 180. & 181. & 182. & 183. & 184. & 185. & 186. & 187. & 188. & 189. & 190. & 191. & 192. & 193. & 194. & 195. & 196. & 197. & 198. & 199. & 200. & 201. & 202. & 203. & 204. & 205. & 206. & 207. & 208. & 209. & 210. & 211. & 212. & 213. & 214. & 215. & 216. & 217. & 218. & 219. & 220. & 221. & 222. & 223. & 224. & 225. & 226. & 227. & 228. & 229. & 230. & 231. & 232. & 233. & 234. & 235. & 236. & 237. & 238. & 239. & 240. & 241. & 242. & 243. & 244. & 245. & 246. & 247. & 248. & 249. & 250. & 251. & 252. & 253. & 254. & 255. & 256. & 257. & 258. & 259. & 260. & 261. & 262. & 263. & 264. & 265. & 266. & 267. & 268. & 269. & 270. & 271. & 272. & 273. & 274. & 275. & 276. & 277. & 278. & 279. & 280. & 281. & 282. & 283. & 284. & 285. & 286. & 287. & 288. & 289. & 290. & 291. & 292. & 293. & 294. & 295. & 296. & 297. & 298. & 299. & 300. & 301. & 302. & 303. & 304. & 305. & 306. & 307. & 308. & 309. & 310. & 311. & 312. & 313. & 314. & 315. & 316. & 317. & 318. & 319. & 320. & 321. & 322. & 323. & 324. & 325. & 326. & 327. & 328. & 329. & 330. & 331. & 332. & 333. & 334. & 335. & 336. & 337. & 338. & 339. & 340. & 341. & 342. & 343. & 344. & 345. & 346. & 347. & 348. & 349. & 350. & 351. & 352. & 353. & 354. & 355. & 356. & 357. & 358. & 359. & 360. & 361. & 362. & 363. & 364. & 365. & 366. & 367. & 368. & 369. & 370. & 371. & 372. & 373. & 374. & 375. & 376. & 377. & 378. & 379. & 380. & 381. & 382. & 383. & 384. & 385. & 386. & 387. & 388. & 389. & 390. & 391. & 392. & 393. & 394. & 395. & 396. & 397. & 398. & 399. & 400. & 401. & 402. & 403. & 404. & 405. & 406. & 407. & 408. & 409. & 410. & 411. & 412. & 413. & 414. & 415. & 416. & 417. & 418. & 419. & 420. & 421. & 422. & 423. & 424. & 425. & 426. & 427. & 428. & 429. & 430. & 431. & 432. & 433. & 434. & 435. & 436. & 437. & 438. & 439. & 440. & 441. & 442. & 443. & 444. & 445. & 446. & 447. & 448. & 449. & 450. & 451. & 452. & 453. & 454. & 455. & 456. & 457. & 458. & 459. & 460. & 461. & 462. & 463. & 464. & 465. & 466. & 467. & 468. & 469. & 470. & 471. & 472. & 473. & 474. & 475. & 476. & 477. & 478. & 479. & 480. & 481. & 482. & 483. & 484. & 485. & 486. & 487. & 488. & 489. & 490. & 491. & 492. & 493. & 494. & 495. & 496. & 497. & 498. & 499. & 500. & 501. & 502. & 503. & 504. & 505. & 506. & 507. & 508. & 509. & 510. & 511. & 512. & 513. & 514. & 515. & 516. & 517. & 518. & 519. & 520. & 521. & 522. & 523. & 524. & 525. & 526. & 527. & 528. & 529. & 530. & 531. & 532. & 533. & 534. & 535. & 536. & 537. & 538. & 539. & 540. & 541. & 542. & 543. & 544. & 545. & 546. & 547. & 548. & 549. & 550. & 551. & 552. & 553. & 554. & 555. & 556. & 557. & 558. & 559. & 560. & 561. & 562. & 563. & 564. & 565. & 566. & 567. & 568. & 569. & 570. & 571. & 572. & 573. & 574. & 575. & 576. & 577. & 578. & 579. & 580. & 581. & 582. & 583. & 584. & 585. & 586. & 587. & 588. & 589. & 590. & 591. & 592. & 593. & 594. & 595. & 596. & 597. & 598. & 599. & 600. & 601. & 602. & 603. & 604. & 605. & 606. & 607. & 608. & 609. & 610. & 611. & 612. & 613. & 614. & 615. & 616. & 617. & 618. & 619. & 620. & 621. & 622. & 623. & 624. & 625. & 626. & 627. & 628. & 629. & 630. & 631. & 632. & 633. & 634. & 635. & 636. & 637. & 638. & 639. & 640. & 641. & 642. & 643. & 644. & 645. & 646. & 647. & 648. & 649. & 650. & 651. & 652. & 653. & 654. & 655. & 656. & 657. & 658. & 659. & 660. & 661. & 662. & 663. & 664. & 665. & 666. & 667. & 668. & 669. & 670. & 671. & 672. & 673. & 674. & 675. & 676. & 677. & 678. & 679. & 680. & 681. & 682. & 683. & 684. & 685. & 686. & 687. & 688. & 689. & 690. & 691. & 692. & 693. & 694. & 695. & 696. & 697. & 698. & 699. & 700. & 701. & 702. & 703. & 704. & 705. & 706. & 707. & 708. & 709. & 710. & 711. & 712. & 713. & 714. & 715. & 716. & 717. & 718. & 719. & 720. & 721. & 722. & 723. & 724. & 725. & 726. & 727. & 728. & 729. & 730. & 731. & 732. & 733. & 734. & 735. & 736. & 737. & 738. & 739. & 740. & 741. & 742. & 743. & 744. & 745. & 746. & 747. & 748. & 749. & 750. & 751. & 752. & 753. & 754. & 755. & 756. & 757. & 758. & 759. & 760. & 761. & 762. & 763. & 764. & 765. & 766. & 767. & 768. & 769. & 770. & 771. & 772. & 773. & 774. & 775. & 776. & 777. & 778. & 779. & 780. & 781. & 782. & 783. & 784. & 785. & 786. & 787. & 788. & 789. & 790. & 791. & 792. & 793. & 794. & 795. & 796. & 797. & 798. & 799. & 800. & 801. & 802. & 803. & 804. & 805. & 806. & 807. & 808. & 809. & 810. & 811. & 812. & 813. & 814. & 815. & 816. & 817. & 818. & 819. & 820. & 821. & 822. & 823. & 824. & 825. & 826. & 827. & 828. & 829. & 830. & 831. & 832. & 833. & 834. & 835. & 836. & 837. & 838. & 839. & 840. & 841. & 842. & 843. & 844. & 845. & 846. & 847. & 848. & 849. & 850. & 851. & 852. & 853. & 854. & 855. & 856. & 857. & 858. & 859. & 860. & 861. & 862. & 863. & 864. & 865. & 866. & 867. & 868. & 869. & 870. & 871. & 872. & 873. & 874. & 875. & 876. & 877. & 878. & 879. & 880. & 881. & 882. & 883. & 884. & 885. & 886. & 887. & 888. & 889. & 890. & 891. & 892. & 893. & 894. & 895. & 896. & 897. & 898. & 899. & 900. & 901. & 902. & 903. & 904. & 905. & 906. & 907. & 908. & 909. & 910. & 911. & 912. & 913. & 914. & 915. & 916. & 917. & 918. & 919. & 920. & 921. & 922. & 923. & 924. & 925. & 926. & 927. & 928. & 929. & 930. & 931. & 932. & 933. & 934. & 935. & 936. & 937. & 938. & 939. & 940. & 941. & 942. & 943. & 944. & 945. & 946. & 947. & 948. & 949. & 950. & 951. & 952. & 953. & 954. & 955. & 956. & 957. & 958. & 959. & 960. & 961. & 962. & 963. & 964. & 965. & 966. & 967. & 968. & 969. & 970. & 971. & 972. & 973. & 974. & 975. & 976. & 977. & 978. & 979. & 980. & 981. & 982. & 983. & 984. & 985. & 986. & 987. & 988. & 989. & 990. & 991. & 992. & 993. & 994. & 995. & 996. & 997. & 998. & 999. & 1000.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Beati qui erunt in patria, non videant pœnas damnatorum. Maior enim est distantia damnatorum à Beatis, quàm viatorum, sed viatorũ facta non vident, vnde Isa. decimonono: Abraham nescivit nos: dicit Glossa. Nescivit mortui etiã Sancti quid faciũt viui etiam eorum filij, ergo multò minus vidẽt pœnas damnatorũ.

Præterea, Perfectio visionis dependet à perfectione visibilis: vnde Philosophus dicit decimo Ethicorum, quòd perfectissima sensus operatio est sensus maximè dispositi ad pulcherrimum sub visu cadentium, ergo è contrario turpitudo visibilis redundat in imperfectionem visionis, sed imperfectio nulla erit in beatis, ergo non videbunt miserias damnatorum, in quibus est summa turpitudo.

SED CONTRA est quod dicitur Isaiæ vltim. Egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me: gloss. Electi egrediẽtur intelligentia vel visione manifestã, vt ad laudem Dei magis accendantur.

CONCLVSIO.
Cùm Contraria iuxta se posita magis elucescant, Beati in regno cœlesti videbunt pœnas damnatorum, vt beatitudo illis magis complaceat.

RESPONDEO dicendum, quòd à beatis nihil subtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertineat. Vnumquodq; autem ex comparatione contrarij magis cognoscitur, quia contraria iuxta se posita, magis elucescunt, & ideò vt beatitudo Sanctorum eis magis complaceat, & de ea vbertiores gratias Deo agant, datur eis vt pœnam impiorum perfectè videant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glossa illa loquitur de Sanctis mortuis secundum possibilitatẽ naturę. Non enim oportet, vt naturali cognitione cognoscant omnia quæ erga viuos agũtur, sed Sancti qui sunt in patria, omnia clarè cognoscunt quę agũtur, etiam apud viatores & apud damnatos. Vnde Gregorius dicit 12. lib. Moral. De animabus sanctis sentiendũ non est, scilicet, quod Iob dicit, siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, nescient, &c. quia intus habent Dei claritatem, nullo modo credẽdum est quòd sit foris aliquid quod ignorent.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis pulchritudo visibilis ad perfectionem faciat visionis visibilis, tamen turpitudo sine visionis infectione esse potest. Species enim rerum in anima, per quas contraria cognoscuntur, non sunt contraria: vnde etiam Deus qui perfectissimam cognitionem habet, omnia pulchra & turpia videt.

ARTICVLVS II.
Vtrum Beati compatiantur miseriis damnatorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Beati miseriis damnatorum compatiantur. Compassio enim ex charitate procedit, sed in beatis erit perfectissima charitas, ergo maximè miseriis damnatorum compatiuntur.

Præterea. Beati nunquam erunt elongati tantum à compassione, quantum Deus est, sed Deus quodãmodo miseriis nostris compatitur, vnde & misericors dicitur, & similiter angeli, ergo Beati compatientur miseriis damnatorum.

SED CONTRA, Quicunque alicui compatitur, sit miseriæ eius quodammodo particeps, sed beati non possunt esse participes alicuius miseriæ, ergo miseriis damnatorum non compatiuntur.

CONCLVSIO.
Cùm damnati non possint transferri à sua miseria. Beati non compatientur eorum miseriis.

RESPONDEO dicendum, quòd misericordia vel compassio potest in aliquo inueniri dupliciter. Vno modo per modum passionis, alio modo per modum electionis. In beatis autem non erit aliqua compassio in parte inferiori, nisi consequens electionẽ rationis: vnde non erit eis cõpassio vel misericordia nisi secundum electionem rationis. Hoc autem modo ex electione rationis misericordia vel compassio nascitur, scilicet, prout aliquis vult malum alterius repelli: vnde in illis quæ secundum rationem repelli non volumus, compassionem talem non habemus. Peccatores autem quandiu sunt in hoc mundo, in tali statu sunt, quòd sine præiudicio diuinæ iustitiæ possunt in beatitudinem transferri in statu miseriæ & peccati, & ideò Beatorum compassio ad eos locum habet, & secundum electionem voluntatis, prout Deus, angeli, & beati eis compari dicuntur, & eorum salutem volendo, & secundum passionem, sicut compatiuntur eis homines boni in statu viæ existentes, sed in futuro non poterunt transferri à suæ miseria: vnde ad eorum miserias non debet esse compassio secundum electionem rectam: & ideò Beati qui erunt in gloria, nullam compassionem ad damnatos habebunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas tunc est compassionis principium, quando possumus ex charitate velle remotionẽ miseriæ alicuius, sed Sancti ex charitate hoc velle nõ possunt de damnatis, cũ diuinæ iustitiæ repugnet, vnde ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum quòd Deus dicitur esse misericors, inquantum subuenit illis quos secundum ordinem sapientiæ & iustitiæ suæ conuenit à miseria liberari, non quòd damnatorum misereatur, nisi fortè puniendo citra condignum.

ARTICVLVS III.
Vtrum Beati lætentur de pœnis impiorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Viditur quòd beati non lætẽtur de pœnis impiorum. Lętari enim de malo alterius ad odium pertinet, sed in beatis nullum erit odium, ergo non lætabuntur de miseriis damnatorum.

Præterea. Beati, in patria erunt summè Deo conformes, sed Deus non delectatur in pœnis nostris, ergo Beati non delectabuntur in pœnis damnatorum.

Præterea. Illud quod est vituperabile in viatore, maximè est culpabile, quòd reficiatur aliorum pœnis, & maximè laudabile, vt de pœnis doleat, ergo Beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

SED CONTRA est quod in Psalmo dicitur: Lætabitur iustus cùm viderit vindictam.

Præterea, Isa vlt. Erunt vsque ad satietatem visionis omni carni, satietas autem refectionem mentis designat, ergo Beati gaudebunt de pœnis impiorum.

CON-

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONCLVSIO.

Sancti in regno cælesti non gaudebunt per se de pœnis damnatorũ, sed per accidens, contemplando in eis diuinam iustitiam, & suam ab eis liberationem.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquid potest esse materia gaudij dupliciter. Vno modo per se, quando scilicet, de aliquo gaudetur inquantum huiusmodi, & sic Sancti non lætabuntur de pœnis impiorum. Alio modo per accidens, id est, ratione alicuius adiuncti, & hoc modo Sancti de pœnis impiorum gaudebunt, considerando in eis diuinæ iustitiæ rectitudinem, & suam liberationem de qua gaudebunt. Et sic diuina iustitia & sua liberatio erit per se causa gaudij beatorum, sed pœnæ damnatorum per accidens.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lætari de malo alterius, inquantum huiusmodi, pertinet ad odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiuncti, sic autem aliquis de malo proprio quandoq; lætatur, sicut cùm quis gaudet de propriis afflictionibus secundum quòd prosunt ei ad meritum vitæ. Iacob. 1. Omne gaudium existimate fratres, cùm intentationes varias incideritis.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis Deus non delectetur in pœnis, inquantum huiusmodi, delectatur tamen in eis inquantum sunt per suam iustitiam ordinatæ.

Ad tertium dicendum, quòd in viatore non est laudabile, si delectetur de aliorum pœnis secundum se, est tamen laudabile, si delectetur de eis quantum habent aliquid boni annexeum, tamen alia ratio est de viatore & comprehensore. Quia in viatore passiones frequenter insurgunt sine iudicio rationis, & tamen tales passiones interdum sunt laudabiles, secundum quòd bonam dispositionem mentis indicant: sicut pater de verecundia & misericordia & pœnitentia de malo, sed in comprehensoribus non potest esse passio, nisi iudicium rationis consequens.

QVÆSTIO NONAGESIMA QVINTA,
De dotibus beatorum, in quinque articulos diuisa.

EINDE considerandum est de dotibus beatorum.

D Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrum Beatis sint assignandæ aliquæ dotes.

Secundò, vtrum dos à beatitudine differat.

Tertiò, vtrum Christo insint dotes.

Quartò, vtrum angelis.

Quintò, vtrum conuenienter assignentur dotes.

ARTICVLVS I.
Vtrum ponendæ sint aliquæ dotes in hominibus Beatis.

3 Thom. 4. dist. 49. q. 4 art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sint ponendæ aliquæ dotes in hominibus beatis. Dos enim secundum iura datur sponso ad sustinenda onera matrimonij, sed Sancti non gerunt figuram sponsi, sed magis figuram sponsæ, inquantũ sunt Ecclesiæ membra, ergo eis dotes non dantur.

Præterea, Dotes nõ dantur secundum iura à patre sponsi, sed à patre sponsæ, omnia autem bona beatitudinis dantur Beatis à patre sponsi, scilicet, Christi, 1. Iacob. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, &c. ergo huiusmodi dona, quæ Beatis dantur, non sunt dotes appellandæ.

Præterea, In matrimonio carnali dantur ad facilius toleranda onera matrimonij, sed in matrimonio spirituali nõ sunt aliqua onera, tum. ximè secundum statum Ecclesiæ triumphantis, ergo non sunt ibi aliquæ dotes assignandæ.

Præterea, Dotes non dantur nisi causa matrimonij, sed matrimonium spirituale contrahitur cum Christo per fidem secundum statum Ecclesiæ militantis, ergo eadem ratione si Beatis aliquæ dotes conueniunt, conuenient etiam Sanctis existentibus in via, sed istis non conueniunt, ergo nec Beatis.

Præterea. Dotes ad bona exteriora pertinent, quæ dicuntur bona fortunæ, sed præmia Beatorum erunt de interioribus bonis, ergo non debent dotes nominari.

SED CONTRA. Ephe. 5. dicitur. Sacramentum hoc magnũ est, dico autem in Christo & Ecclesia, ex quo habetur quod spirituale matrimonium per carnale significatur, sed in carnali matrimonio sponsa dotata traducitur in domum sponsi, ergo cùm Sancti in domum Christi traducũtur cùm beatificantur, videtur quod aliquibus dotibus dotentur.

Præterea. Dotes in matrimonio corporali assignantur ad matrimonij solatium, sed matrimonium spirituale delectabilius est quã carnale, ergo ei sunt dotes maximè assignandæ.

Præterea. Ornamenta sponsarum ad dotem pertinent, sed Sancti ornati in gloria traducuntur, vt dicitur Isai. 61. Induit me vestimentis salutis, & quasi sponsam ornatam monilibus, ergo Sancti in patria dotes habent.

CONCLVSIO.

Aliquibus donis, quæ à Theologis dotes appellantur, ornabuntur Beati in paradiso.

RESPONDEO dicendum, quòd absque dubio beatis quando in gloriam transferuntur, aliqua dona diuinitus danturad eorum ornatum, & hi ornatus à magistris dotes sunt nominati. Vnde dantur quædam definitiones de dote, de qua nunc loquimur tales. Dos est perpetuus animæ & corporis ornatus vitæ sufficiens, in æterna beatitudine iugiter perseuerans. Et sumitur hæc descriptio ad similitudinẽ dotis corporalis, per quam spõsa ornatur, & prouidetur viro, vnde posit sufficiẽter spõsam & uberos nutrire, & tamẽ inamissibiliter dos sponsæ cõseruatur ad eam, separato matrimonio. Sed de ratione nominis diuersi diuersimodè opinantur. Quidam enim dicunt quod dos nõ accipitur ex similitudine ad matrimonium corporale, sed secundum modum loquendi, quo omnem perfecti onem, seu ornatum cuiuscunque hominis dotes nominamus. Sicu taliquis dicitur esse dotatus scientia, qui scientia, pollet. Et Ouidius vlus est nomine Dotis dicens,

Et quacunque potes dote placere, place.

Sed hoc non videtur viquequaque conueniens. Quia quandocunque aliquod nomen est impositũ ad aliquid principaliter significandum, non consueuit ad alia transferri, nisi secundum aliquam similitudinem, vnde cùm secundum primam institutionem nominis dos ad carnale matrimonium pertineat, oportet quòd in quolibet acceptione attendatur aliqua similitudo ad principale significatum. Et ideo alij dicunt quòd secundũ hoc similitudo attenditur, quòd dos propriè dicitur donũ quod in matrimonio corporali datur sponsæ ex parte sponsi, quando ita ducitur in domum sponsi, ad ornatum sponsæ pertinentes, quod patet ex hoc quod dixit Sichem Iacob & filij eius, Genesis 34. Augete dotem, & munera postulate, Et Exo. vigesimosecundo Si seduxerit quis virginem, dormierit́q; cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorem. Vnde & ornatus qui à Christo Sanctis exhibebitur, quando traducuntur in domum gloriæ, dos nominatur. Sed hoc manifestè est contra id quod Iuristæ dicunt, ad quos pertinet de his tractare. dicunt enim quòd est dos proprie quædam datio ex parte mulieris facta his qui sunt ex parte viri pro onere matrimonij quod sustinet vir, sed illud quod sponsus dat sponsæ, vocatur donatio propter nuptias, & secundum hunc modum accipitur dos 4. Regum nono, vbi dicitur quòd Pharao Rex Ægypti cepit Gazo, & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis, nec contra hoc faciunt auctoritates inductæ. Quamuis enim dotes à parente puellæ consueuerunt assignari, tamen quandoque conuenit, quòd sponsus vel pater sponsi assignet dotes vice patris puellæ, quod contingit dupliciter. Vel pro nimio affectu ad sponsam, sicut fuit de Sichem, qui voluit assignare dotem, quam debebat accipere propter vehementem amorẽ filij sui ad puellam, vel hoc in pœnam sponsi, vt virgini á se corruptæ dotem de suo assigner, quod pater puellæ debuerat assignare, & in hoc casu loquitur Moyles in auctoritate inducta. Et ideò secundum alios dicẽdum est quod dos in matrimonio corporali proprie dicitur, quando datur ab his qui sunt ex parte mulieris, his autem qui sunt ex parte viri, ad sustentanda onera matrimonij, vt dictum est. Sed tunc remanet difficultas, quomodo hic assignatio possit apparari ad propositum, cùm ornatus qui sunt in beatitudine, dentur sponsæ spirituali á parte sponsi, quod manifestabitur respondendo ad argumenta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod dotes quãuis assignentur sponso in carnali matrimonio ad vsum, tamẽ proprietas & dominium pertinet ad sponsam, quod patet ex hoc quòd soluto matrimonio, dos remanet sponsæ secundũ iura, & sic etiam in matrimonio spirituali ipsi ornatus, qui sponsæ spirituali dantur, scilicet Ecclesiæ in membris suis, sunt quidẽ ipsius sponsi, inquãtum ad eius gloriam & honorẽ cedunt, sed sponsæ inquantum per eas ornatur.

Ad secundum dicẽdum, quòd pater sponsi, scilicet, Christi, est sola persona Patris, pater autem sponsæ est tota Trinitas, effectus autem in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Vnde huiusmodi dotes in spirituali matrimonio, propriè loquendo, magis dantur à parte sponsæ, quàm à parte sponsi. Sed tamen hæc collatio quamuis ab omnibus personis fiat, singulis personis potest appropriari per aliquem modum. Personæ quidem patris vt dicti, quia in ipso est auctoritas, ei etiam paternitas respectu creaturæ appropriatur, vt sic idẽ sit pater sponsi & sponsę. Filio verò appropriatur inquantum propter ipsum dantur. Sed Spiritui sancto inquantum in ipso & secũdum ipsum dantur, amor enim est communis dationis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd dotibus per se conuenit illud quod per dotes efficitur, scilicet, solatium matrimonij, sed per accidens eas leuigatur. Sicut gratiæ conuenit per se facere iustum, sed per accidens quod de impio faciat iustum. Quamuis ergo in matrimonio spirituali non sint aliqua onera, est tamen ibi summa iucunditas, & ad hanc perficiendam iucunditatem dotes sponsæ conferuntur, vt scilicet delectabiliter per eas sponso coniungatur.

Ad quartum dicendum, quòd dotes non consueuerunt assignari sponsæ, quando desponsatur, sed quando in domum spõsi traducitur, vt præsentialiter sponsum habeat, quandiu enim in hac vita sumus, peregrinamur à Domino 2. Cor. 5. & ideò dona quæ Sanctis in hac vita conferuntur, non dicuntur dotes, sed illa, quæ conferuntur eis, quando transferuntur ad gloriam, in qua sponso præsentialiter perfruuntur.

Ad quintum dicendũ, quòd in spirituali matrimonio interior decor requiritur, vt in Psalm. Omnis gloria eius filia Regis ab intus, &c. sed in matrimonio corporali requiritur decor exterior, vnde non

de nõ oportet quòd dotes huiusmodi assignentur in matrimonio spirituali, sicut assignantur in corporali.

ARTICVLVS II.
Vtrum dos sit idem quod beatitudo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd dos sit idẽ quod beatitudo. Vt enim ex definitione dotis prædicta patet, Dos est ornatus corporis & animæ in æterna beatitudine iugiter perseuerans, sed beatitudo animę est quidam ornatus eius, ergo beatitudo est dos.

Præterea. Dos dicitur illud per quod sponsa delectabiliter sponso coniũgitur, sed in spirituali matrimonio beatitudo est huiusmodi, ergo beatitudo est dos.

Præterea. Visio secundum Augustinum est tota substantia beatitudinis, sed visio ponitur vna de dotibus, ergo beatitudo est dos.

Præterea. Fruitio beatum facit, fruitio autem est dos, ergo dos facit beatum, & sic beatitudo est dos.

Præterea Secundũ Boẽtium in libro de Conso. beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus, sed status Beatorum perficitur ex dotibus, ergo dotes sunt beatitudinis partes.

SED CONTRA, Dos datur sine meritis, sed beatitudo non datur, sed redditur, ergo beatitudo non est dos.

Præterea. Beatitudo est vna tantùm, dotes verò sunt plures, ergo beatitudo non est dos.

Præterea. Beatitudo inest homini secundum id quod est potissimum in eo, vt dicitur 1. Ethic. sed dos etiam in corpore ponitur, ergo dos & beatitudo non sunt.

CONCLVSIO.

Beatitudo & dos realiter inter se differunt.

RESPONDEO dicẽdum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod beatitudo & dos sunt idem re, sed differunt ratione. Quia dos respicit spirituale matrimonium, quod est inter Christum & animam, non autem beatitudo. Sed hoc non potest esse, vt videtur, cùm beatitudo in operatione consistat, dos autem non sit operatio, sed magis sit qualitas vel dispositio quædã. Et ideò secundum alios dicendum quod beatitudo & dos realiter differunt vt beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta, qua anima beata Deo coniungitur, sed dotes dicuntur habitus vel dispositiones vel quæcunque aliæ qualitates, quæ ordinantur ad huiusmodi perfectam dispositionem, vel operationem, vt sic dotes ordinentur ad beatitudinem magis, quàm sint in beatitudine vt partes eius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo, propriè loquendo, non est animæ ornatus, sed est aliquid quod ex ornatu animæ prouenit, cùm sit operatio quædam, ornatus verò dicitur aliquis decor ipsius beati.

Ad secundum dicẽdum, quòd beatitudo non ordinatur ad coniunctionem, sed ipsa coniunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem, sed dotes sunt homini disponentia ad huiusmodi coniunctionem.

Ad tertium dicendum, quòd visio dupliciter potest accipi. Vno modo actualiter, id est, pro ipso actu visionis, & sic visio nõ est dos, sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter, id est, pro habitu, á quo talis operatio elicitur, id est, pro ipsa gloriæ claritate, qua anima diuinitus illustratur ad Deum videndum, & sic est dos & principium beatitudinis, non autem est ipsa beatitudo.

Et similiter dicendum ad quartum de fruitione.

Ad quintum dicendum, quòd beatitudo colligit omnia bona, non quasi partes essentiæ beatitudinis, sed quasi aliquo modo ad beatitudinem ordinata.

ARTICVLVS III.
Vtrum competat Christo habere dotes.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christo competat habere dotes. Sãcti enim ex Christo per gloriam conformantur, vnde dicitur Philip. 4. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, ergo etiam Christus dotes habet.

Præterea. In spirituali matrimonio assignantur dotes ad similitudinem matrimonij corporalis, sed in Christo inuenitur quoddam matrimonium spirituale, quod est sibi singulare, scilicet, duarum naturarum in vna persona, secundum quod dicitur natura humana in ipso esse desponsata á verbo, vt patet ex Glos. super illud Psal. In sole posuit tabernaculum, &c. & Apoc. 21. Erit tabernaculũ Dei cum omnibus, ergo & Christo competit habere dotes.

Præterea. Vt dicit Augustinus in libro de doctrina Christiana, Christus secundum regulam Thiconij propter vnitatem corporis mystici, quę est inter caput & membra, nominat se sponsum & sponsam, vt patet Isai. 61. Quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis, cum ergo debeantur dotes sponsæ, oportet, vt videtur, in Christo dotes ponere.

Præterea. Omnibus membris Ecclesiæ debetur dos cùm Ecclesia sit sponsa, sed Christus est Ecclesiæ membrum, vt patet 1. Corinth. 12. Vos estis corpus Christi, & membra de membro glos. id est, de Christo, ergo Christo debentur dotes.

Præterea, Christus habet perfectam visionem, fruitionem, & delectationem, hæc autem ponuntur dotes, ergo, &c.

SED CONTRA. Inter sponsum & sponsam exigitur distin-

ctio personarum, sed in Christo non est aliquid personaliter distinctum á filio Dei, qui est sponsus, vt patet Ioan. 3. Qui habet sponsam, est sponsus, ergo cum dotes sponsæ assignentur, vel pro sponsa, videtur quod Christo non competat habere dotes.

Præterea. Non est eiusdem dare & recipere dotes, sed Christus est qui dat dotes spirituales, ergo non Christo competit dotes habere.

CONCLVSIO.

Si Christo aliquo modo competat habere dotes, non ita propriè sicut aliis sanctis competit, cùm tamen ea quæ dotes vocantur, excellentissimè ei conueniant.

RESPONDEO dicẽdum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicũt quod in Christo est triplex vnio. Vna, quæ dicitur consentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris, alia condignatiua, qua humana natura vnitur diuinæ: tertia, qua ipse Christus vnitur Ecclesiæ. Dicunt ergo quòd secundum duas primas vniones competit Christo habere dotes sub ratione dotis, sed quãtum ad tertiam conuenit ei id quod est dos excellentissimè, non tamen sub ratione dotis, quia in tali coniunctione Christus est vt sponsus, sed Ecclesia vt sponsa, dos autem datur sponsę quantum ad proprietatem & dominium, quamuis detur sponso ad vsum. Sed hoc non videtur esse conueniens. In illa enim coniunctione, qua Christus vnitur patri per consensum amoris, etiam inquantum est Deus, non dicitur aliquod matrimonium esse, quia non est ibi aliqua subiectio, quam oportet esse sponsæ ad sponum. Similiter etiã nec in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam, quę est in vnione personæ, vel etiam per conformitatem voluntatis potest esse ratio dotis propter tria. Primò, quia exigitur conformitas naturę inter sponsum & sponsam in matrimonio illo in quo dãtur dotes, & hoc deficit in coniunctione humanæ naturæ ad diuinã. Secundò, quia exigitur ibi distinctio personarũ: humana autẽ natura non est personaliter distincta á verbo. Tertiò, quia dos datur quando sponsa de nouo traducitur in domum sponsi, & sic videtur ad sponsam pertinere quod de nõ consũcta sit coniuncta. Humana autẽ natura, quæ est assumpta in vnitate personę á Verbo, nunquã fuit quin esset perfectè coniuncta. Vnde secundum alios dicendum, quod vel omnino non cõuenit Christo ratio dotis, vel nõ ita propriè sicut aliis Sanctis, ea tamẽ quæ dotes dicuntur, excellentissimè ei conuenũt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd conformatio illa est intelligenda secundum id quòd est dos, & non secundum rationem dotis, quæ fit in Christo. Non enim oportet quòd illud in quo Christo conformamur, sit eodem modo in Christo & in nobis.

Ad secundum dicendum, quòd natura humana non propriè dicitur sponsa in coniunctione ad qua Verbo coniungitur, cùm non seruetur ibi personarum distinctio, quæ inter sponsum & sponsam requiritur. Sed quod quandoque dicatur desponsata humana natura, secundum quod Verbo coniuncta est, hoc est inquantum habet aliquem actum sponsę, quia scilicet inseparabiliter cõiungitur, & quia in illa coniunctione humana natura est Verbo inferior, & per Verbum regitur sicut sponsa per sponsum.

Ad tertium dicendum, quòd hoc, quòd aliquando dicitur Christus sponsa, non est quia ipse vere sit sponsa, sed inquantum sibi assumit personã ipsãs, suę scilicet, Ecclesiæ, quæ est ei spiritualiter coniuncta, vnde nihil prohibet, quin per illum modum loquendi possit dici habere dotes, non quòd ipse habeat, sed quia Ecclesia habet.

Ad quartum dicendum, quòd nomen Ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoque nominat tantummodò corpus, quod Christo coniungitur sicut capiti, & sic tantum Ecclesia habet rationem sponsæ, sic verò Christus non est Ecclesiæ membrum, sed est caput influens omnibus Ecclesiæ membris. Alio modo accipitur Ecclesia secũdum quod nominat caput & membra coniuncta, & sic Christus dicitur membrum Ecclesiæ, inquãtum habet distinctum officium ab omnibus aliis, scilicet, influere vitam, quamuis non multum propriè dicatur membrum, quia membrum importat particularitatem quandam, in Christo autem bonum spirituale non est particulatum, sed est toraliter integrum. Vnde ipse est totum esse Ecclesiæ bonum, nec est aliquid maius ipso & aliis, quàm ipse solus. Sic autem loquendo de Ecclesia, non solum nominat sponsam, sed sponsum & sponsam, prout per coniũctionem spiritualem est ex eis vnum effectum; vnde licet Christus aliquo modo dicatur membrum Ecclesiæ, nullo tamen modo potest dici membrum sponsæ, & sic ei non conuenit ratio dotis.

Ad quintum dicendum, quod in processu illo est fallacia accidentis. Non enim illa Christo conueniunt, secundum quod habet rationem dotis.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum angeli habeant dotes.

AD QVARTVM sic proceditur, Videtur quòd angeli habeant dotes. Quia super illud Cant. 6. Vna est colũba mea dicit glos. Vna est Ecclesia in hominibus & angelis, sed Ecclesia est sponsa, & sic membris Ecclesię conuenit habere dotes, ergo angeli dotes habent.

Præterea. Lucæ 12. super illud. Et vos similes hominibus expectãtibus dominũ suum, quando reuertatur á nuptiis, dicit glossa. Ad nuptias Dominus iuit, quando post resurrectionem nouus homo angelorum sibi multitudinem copulauit, ergo angelorum multitudo est sponsa Christi, & sic angelis debentur dotes.

Præterea. Spirituale matrimonium in spirituali coniunctione

Universidad de Deusto
Biblioteca

consistit, sed spiritualis coniunctio non est minor inter angelos & Deum, quàm inter homines beatos & Deum, ergo cùm dotes, de quibus nunc agimus, ratione spiritualis matrimonij assignentur, videtur quod angelis conueniant dotes.

Præterea. Spirituale matrimonium requirit spiritualem sponsum & spiritualem sponsam, sed in Christo, inquantum summus spiritus, magis sunt conformes in natura angeli, quàm homines, ergo magis potest esse spirituale matrimonium angelorũ ad Christum, quàm hominum.

Præterea. Maior conuenientia exigitur inter caput & membra, quã inter sponsum & sponsam, sed conformitas quæ est inter Christum & angelos, sufficit ad hoc quod Christus dicatur caput angelorum, ergo eadem ratione sufficit ad hoc, quod dicatur sponsus respectu eorum.

SED CONTRA, Origenes super Cãtica distinguit quatuor personas, scilicet, sponsum & sponsam, adolescentulas & sodales sponsi, & dicit quòd angeli sunt sodales sponsi, cùm ergo dotes non debeantur nisi sponsæ, videtur quod angelis dotes non conueniãt.

Præterea, Christus desponsauit sibi Ecclesiam per incarnationẽ & passionem. Vnde figuratur per hoc quod dicitur Exodi quarto, Sponsus sanguinum tu mihi es, sed Christus per passionem & incarnationem non aliter fuit coniunctus angelis quàm prius erat, ergo angeli non pertinent ad Ecclesiam, sed quod Ecclesia dicitur sponsa, ergo angelis non conueniunt dotes.

CONCLVSIO.

Dotes propriè non competunt Angelis, sicut & hominibus, sed metaphoricè.

RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ ad dotes animæ pertinent, non est dubium, angelis sicut & hominibus conuenire, sed secundum rationem dotis non ita eis sicut hominibus cõueniunt, eò quòd non ita propriè conuenit angelis ratio sponsæ sicut hominibus. Exigitur enim inter sponsum & sponsam naturæ conformitas, vt sint eiusdem speciei. Hoc autem modo homines cum Christo conueniunt, inquantum naturam humanam assumpsit, per quã assumptionem factus est conformis in natura speciei humanæ omnibus hominibus, angelis autem non est conformis secundum vnitatem speciei, neque secundum naturam humanam, & ideo ratio dotis non ita propriè conuenit angelis sicut hominibus, cùm tamẽ in his quæ metaphoricè dicuntur, non requiratur similitudo quãtum ad omnia, non potest ex aliqua dissimilitudine cõcludi quod metaphoricè aliquid de aliquo prædicetur, & sic ex ratione inducta non potest simpliciter haberi, quòd angelis dotes non conueniãt, sed solùm quòd non ita propriè, sicut hominibus ratione dissimilitudinis prædictæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis angeli pertineant ad vtilitatem Ecclesiæ, non tamen sunt membra Ecclesiæ, secundum quòd Ecclesia dicitur sponsa per conformitatem naturæ, & sic non conueniet eis propriè habere dotes.

Ad secundum dicendũ, quòd responsatio illa largè accipitur pro vnione, quæ non habet conformitatẽ naturæ in specie, & sic etiam nihil prohiberet largè accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

Ad tertium dicendum, quod quamuis in matrimonio spirituali non sit nisi coniunctio spiritualis, tamen illos qui coniunguntur ad perfectum matrimonij rationem, oportet in specie naturę conuenire, & propter hoc desponsatio propriè ad angelos non pertinet.

Ad quartum dicendum, quòd illa conformatio, qua angeli conformantur Christo, inquantum est Deus, non est talis quæ sufficiat ad perfectam rationem matrimonij, cùm non sit secundum conuenientiam in specie, sed magis adhuc remanet infinita distantia.

Ad quintum dicendum, quòd nec etiam Christus propriè dicitur caput angelorum, secundum illam rationem qua caput requirit conformitatem naturæ. Tamen sciendum, quod licet caput & alia membra sint partes indiuidui & vnius speciei, si tamen vnum: quodque per se consideretur, non est cum alio eiusdem speciei, manus enim habet aliam speciem partis à capite. Vnde loquendo de membris secundum se, non requiritur inter ea alia conuenientia, quàm proportionis, vt vnum ab alio accipiat, & vnum alij subseruiat, & sic conuenientia, quæ est inter Deum & angelos, magis sufficit ad rationem capitis, quàm ad rationem sponsi.

ARTICVLVS V.

Virum conuenienter ponantur tres animæ dotes.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter ponantur tres esse animæ dotes, scilicet, visio dilectio, & fruitio. Anima enim coniungitur Deo secundum mentem, in qua est imago Trinitatis, secundum memoriã, intelligentiam, & voluntatem: sed dilectio ad voluntatem pertinet, visio ad intelligentiam, ergo debet aliquid poni quod memoriæ respondeat, cùm fruitio nõ pertineat ad memoriam, sed magis ad voluntatem.

Præterea. Dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus viæ, quibus Deo coniungimur, quæ sunt fides, spes, charitas, quibus est ipse Deus obiectum, sed dilectio respondet charitati, visio autem fidei, ergo debet aliquid poni, quod pertineret ad spem, cùm fruitio magis pertineat ad charitatem.

Præterea. Deo non fruimur nisi per dilectionem & visionem, illis enim dicimur frui, quæ diligimus propter se, vt patet per Augustinum in libro de doctrina Christiana, ergo fruitio non debet poni alia dos à delectione.

Præterea, Ad perfectionem beatitudinis requiritur comprehensio, 1. Corint. 9. Sic currite vt comprehendatis, ergo debet adhuc quarta dos poni.

Præterea. Anselmus dicit quod pertinent ad beatitudinem animæ, sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium, & sic videntur præ dictæ dotes inconuenienter assignari.

Præterea. August. in fide Ciui. Dei, dicit quòd Deus in illa beatitudine sine fide videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, ergo laus præsignatis dotibus annumerari debet.

Præterea, Boëtius ponit 5. ad beatitudinem pertinentia in 3. de Consola. quæ sunt hæc, Sufficientia, quam promittunt diuitiæ: iucunditas, quã promittit voluptas: celebritas, quã promittit fama: securitas, quam promittit potentia: reuerentia, quam promittit dignitas: & sic videtur quod prius ista deberẽt assignari quã prædicta.

CONCLVSIO.

Conuenienter tres assignatæ sunt animæ dotes, scilicet, visio, quæ fidei: comprehensio, quæ spei: fruitio quæ charitati respondet.

RESPONDEO dicendum, quòd ab omnibus communiter tres ponuntur animæ dotes, diuersimodè tamen: Quidam enim dicunt, quod tres dotes animæ sunt, visio, dilectio, & comprehensio: quidam verò dicunt, quod sunt visio, fruitio, & comprehensio. omnes tamen hę assignationes reducuntur in idem, & eodem modo earum numerus assignatur. Dictum enim est, quod dos est aliquid antimę inhęrens, per quod ordinatur ad operationem, in qua consistit beatitudo. In qua quidem operatione duo requiruntur, scilicet, ipsa substantia operationis, quę est visio, & perfectio eis, quę est delectatio. Oportet enim beatitudinem esse operationem perfectam. Visio autem aliqua est delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, inquantum id quod videtur, est delectabile. Alio modo ex parte visionis, inquantum ipsum videre, delectabile est, sicut delectamur in videndo mala, quamuis mala non delectent nos, & quia operatio illa, in qua vltima beatitudo consistit, debet esse perfectissima, ideò requiritur quod visio illa sit vtroque modo delectabilis. Ad hoc autem quòd visio illa sit delectabilis, requiritur quòd sit sęcta connaturalis videnti per aliquem habitum, sed ad hoc quòd sit delectabilis ex parte visibilis, requiruntur duo, scilicet, quòd ipsum visibile sit conueniens, & quòd sit coniunctum. Sic ergo ad delectabilitatem visionis ex parte sui requiritur habitus, qui visionem eliciat, & sic est vna dos, quæ dicitur ab omnibus visio, sed ex parte visibilis requiruntur duo, scilicet, cõuenientia, quę est per effectum, & quantum ad hoc ponitur à quibusdam dos, dilectio, & à quibusdam fruitio, secũdum quod fruitio ad affectum pertinet. Illud enim quod summè diligimus, conuenientissimum ęstimamus. Requiritur etiam ex parte visibilis coniunctio, & sic ponitur à quibusdam comprehensio, quæ nihil est aliud quàm in præsentia Deum habere, & in sęipso tenere. Sed secundum alios, fruitio prout est non spei, sicut est in via, sed iam rei, sicut est in patria. Et sic dotes respondent tribus virtutibus Theologicis, scilicet, visio, fidei, spei verò cõprehensio vel fruitio vel delectio secundum vnam acceptionem, charitati verò fruitio vel delectio secundum alsignationem aliam. Fruitio enim perfecta qualis in patria habebitur, includit in se delectationem & comprehensionem: & ideò à quibusdam accipitur pro vno, à quibusdam verò pro alio. Quidam verò attribuunt has tres dotes tribus animæ virtutibus visionem, rationali: delectationẽ, concupiscibili fruitionem verò irascibili. Inquantum talis fruitio est per quandam victoriam adepta, sed non propriè dicitur, quia irascibilis & concupiscibilis non sunt in parte intellectiua, sed in parte sensitiua. dotes autem animæ ponuntur in ipsa mente.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd memoria & intelligentia non habent nisi vnam operationem, vel quia ipsa intelligentia est operatio memoriæ, vel si intelligentia dicatur esse potentia quędam, memoria non exit in operationem nisi mediante intelligentia, quia memoriæ est notitiam tenere: vnde etiam memoriæ & intelligentiæ non respondent nisi vnus habitus, scilicet, notitia, & ideò vtrique respondet tantum vna dos, scilicet, visio.

Ad secundum dicendum, quod fruitio respondet spei inquãtum includit comprehensionem, quæ spei succedet, quod enim speratur, nondum habetur, & ideo spes quodammodo affligit propter distantiam amati, & propter hoc in patria non remanet, sed succedet ei comprehensio.

Ad tertium dicendum, quod fruitio, secundum quod comprehensionem includit, distinguitur à visione & dilectione, alio tamen modo quàm dilectio à visione. Dilectio enim & visio diuersos habitus nominant, quorum vnus pertinet ad intellectum, alter verò ad effectum. Sed comprehensio, vel fruitio, secundum quod ponitur comprehensio, nõ importat alium habitum ab illis duobus, sed importat remotionem impedimentorum, ex quibus efficiebatur, vt non posset mens Deo quasi præsentialiter coniungi, & hoc quidem fit per hoc quod ipse habitus gloriæ animam ab omni defectu liberat, sicut quod facit eam sufficientem ad cognoscendum sine phantasmatibus, & ad prædestinandum corpori, & alia huiusmodi, per quæ excluduntur impedimenta, quibus fit vt nunc peregrinetur à Domino.

Ad quartum patet responsio ex dictis.

Ad quintum dicendum, quòd propriè dotes sunt immediata principia

principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo consistit, per quam anima Christo coniungitur. Alia autem quæ Anselmus enumerat, non sunt huiusmodi, sed sunt qualitercunq; beatitudinem concomitantia, vel consequentia, non solùm in comparatione ad sponsum, ad quem sola sapientia ad alios pares, ad quos pertinet amicitia, quantum ad vnionem affectuum, & concordia quantum ad consensum in agendis: vel inferiores, ad quos pertinet potestas, secundum quòd à superioribus inferiora disponuntur, & honor, secundum id quod ab inferioribus & superioribus exhibetur, & etiam per comparationem ad seipsum, ad quos pertinet securitas, quantum ad remotionem mali, & gaudium, quantum ad adeptionem boni.

Ad sextum dicendum, quòd laus quæ ab Augustino ponitur tertium eorum, quæ in patria erunt, non est dispositio ad beatitudinem, sed magis ad beatitudinem consequens, ex hoc enim ipso quòd anima Deo coniungitur, in quo beatitudo consistit, sequitur quod in laudem prorumpat, vnde laus non habet rationem dotis. Ad septimum dicẽdum, quod illa quinque quæ enumerat Boëtius, sunt quædam beatitudinis conditiones, non autem dispositiones ad beatitudinis actum, eò quòd beatitudo ratione sua perfectionis sola & singulariter habet per seipsam quicquid ab hominibus diuersis quęritur, vt patet per Philosophũ in primo & decimo Ethicorum & secundum hoc ostendit Boëtius illa quinque in vera beatitudine esse, quia hæc sunt quæ ab hominibus in vera fœlicitate temporali quæruntur, quæ vel pertinent ad immunitatem à malo, sicut est securitas, vel ad consecutionem boni conuenientis, sicut iucunditas, & perfectio sicut sufficientia, vel ad manifestationem boni, sicut celebritas, inquantum illius notitiæ, vel boni signum aliquod exhibetur, reuerentia enim consistit in exhibitione honoris, qui est testimonium virtutis. Vnde patet quod ista quinque non debent dici dotes, sed quædam beatitudinis conditiones.

QVÆSTIO NONAGESIMA SEXTA,

de aureolis, in tredecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de aureolis.

Circa quod quæruntur tredecim.

Primò, vtrum aureola differat à præmio essentiali.

Secundò, vtrum differat à fructu.

Tertiò, vtrum fructus soli virtuti continentiæ debeatur.

Quartò, vtrum conuenienter assignẽtur tres fructus tribus partibus continentiæ.

Quintò, vtrum virginibus debeatur aureola.

Sextò, vtrum debeatur martyribus.

Septimò, vtrum debeatur doctoribus.

Octauò, vtrum Christo aureola debeatur.

Nonò, vtrum angelis.

Decimò, vtrum corpori humano debeatur.

Vndecimò, vtrum conuenienter tres aureolæ assignentur.

Duodecimò, vtrum aureola virginum sit potissima.

Decimotertiò, vtrum vnus alio intensius eandẽ aureolã habeat.

ARTICVLVS I.

Virum aureola sit aliud à præmio essentiali, quod aurea dicitur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod aureola non sit aliquod aliud præmiũ à præmio essentiali, quod aurea dicitur. Præmium enim essentiale est ipsa beatitudo, sed beatitudo secundũ Boë. est status omnium bonorũ congregatione perfectus, ergo præmium essentiale includit omne quod habetur in patria, & sic aureola includitur in aurea.

Præterea, Magis & minus non diuersificant speciem, sed illi qui seruant consilia & præcepta, magis præmiantur, quàm illi qui seruant præcepta tãtum: nec in aliquo præmium eorum videtur differre, nisi quod vnum est altero maius, cùm aureola nominet præmium, quod debetur operibus perfectionis, ergo videtur quod aureola non dicat aliquid distinctum ab aurea.

Præterea. Præmium respondet merito, sed radix totius meriti est charitas, cùm ergo charitati respondeat aureola, videtur quòd in patria non erit aliquod præmium ab aurea distinctum.

Præterea. Omnes homines assumuntur ad angelorum ordines vt dicit Greg. Sed in angelis, licet quędam data sint quibusdã excellenter, nihil ibi possidetur singulariter, omnia enim in omnibus sunt, non quidem æqualiter, quia alia aliis sublimius possident, quę tamen omnes habent, vt Gregorius dicit, ergo in beatis non erit aliquod aliud præmium nisi omnium commune, ergo aureola nõ est præmium distinctum ab aurea.

Præterea. Excellentiori merito excellens præmium debetur, si ergo aureã debetur operibus, quæ sunt in præcepto, aureola verò his quę sunt in consilio, aureola ergo erit perfectior, quàm aurea, & ita non deberet diminutiuè significari, & sic videtur quod aureola nõ sit præmium distinctum ab aurea.

SED CONTRA. Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam, dicit glos. Ad coronam pertinet canticum nouum, quod virgines tantùm coram sponso cantant, ex quo videtur quod aureola sit quædam corona non omnibus, sed quibusdam specialiter reddita, aurea autem omnibus beatis redditur, ergo aureola est aliud quàm aurea.

Præterea. Pugnæ quam sequitur victoria, debetur corona, 2. Timothei 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit, ergo vbi est specialis ratio certaminis, ibi debet esse corona specialis, sed in aliquibus operibus est specialis ratio certandi, ergo præ aliis aliquã coronam habere debent, & hanc dicimus aureolam.

Præterea, Ecclesia militans descendit à triumphante, vt patet Apocalypsi 21. Vidi ciuitatem sanctam, &c. sed in Ecclesia militante specialia opera habentibus redduntur specialia præmia, sicut victoribus corona, currẽtibus brauium, ergo similiter debet esse in Ecclesia triumphante.

CONCLVSIO.

Ex ratione operis meritorii quoddam accidentale præmium (quod aureola dicitur) debetur essentiali præmio, quod aurea appellatur.

RESPONDEO dicendum, quòd præmium essentiale hominis, quod est eius beatitudo, consistit in perfecta coniunctione animæ ad Deum, inquantum eo perfectè fruitur, vt viso & amato perfectè, hoc autem præmium metaphoricè corona dicitur vel aurea, tum ex parte meriti, quod cum quadam pugna agitur. Militia enim est vita hominis super terram, Iob 7. tum ex parte præmij per quod homo efficitur quodammodo diuinitatis particeps, & per consequens regiæ potestatis, Apocalypsis quinto. Fecisti nos Deo nostro regnum, & cætera. Corona autem est proprium signum regiæ potestatis, & eadem ratione præmium, quod essentiali additur, coronæ rationem habet. Significat etiam corona perfectionem quandam ratione figuræ circularis, vt ex hoc etiam perfectioni competat beatorum. Sed quia nihil potest superaddi, quin fit eo minus, ideo superadditum præmium aureola nominatur. Huic autẽ essentiali præmio, quod aurea dicitur, aliquid superadditur dupliciter. Vno modo ex conditione naturæ eius, qui præmiatur, sicut supra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur. Vnde & ipsa gloria corporis interdum aureola nominatur. Vnde super illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam, dicit quædam glos. Quasi in fine aureola supponatur, cùm in Scriptura dicatur, quod eis sublimior gloria in receptione corporum seruetur, sicut autem nunc de aureola non agitur. Alio modo ex ratione operis meritorij, quod quidem rationem meriti habet ex duobus, ex quibus etiam habet bonitatis rationẽ, scilicet, ex radice charitatis, quare fertur in finẽ vltimum: & sic deberet ei essentiale præmium, scilicet, pertinentio ad finem, quæ est aurea, & ex ipso genere actus, quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunstantiis, & ex habitu eliciente ex proximo fine, & sic deberet ei quoddam accidẽrale præmium, quod aureola dicitur, & hoc modo de aureola ad præsens intendimus. Et sic dicendum est quod aureola dicit aliquid aureę superadditum, id est, quoddã gaudium de operibus à se factis, quę habent rationem victoriæ excellentis, quod est aliud gaudium ab eo quod de coniunctione ad Deum quis gaudet, quod gaudium aurea dicitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo includit omnia bona, quæ sunt necessaria ad perfectam hominis vitam, quæ cõsistit in perfecta hominis operatione, sed quædam possunt superaddi non quasi necessaria ad perfectam operationem, vt fine quibus esse non possit, sed quia his additis est beatitudo clarior. Vnde pertinent ad bene esse beatitudinis & ad decentiam quandam ipsius, sicut & fœlicitas politica ornat nobilitatem & corporis pulchritudinẽ, & huiusmodi, sine quibus esse potest, vt patet in 1. Ethic. & hoc modo se habet aureola ad beatitudinem patriæ.

Ad secundum dicendum, quòd ille qui seruat consilia & præcepta, semper meretur magis, quàm ille qui seruat præcepta tantùm, secundum quòd ratio meriti consideratur in operibus ex ipso genere operum, non autem semper secundum quod ratio meriti pensatur ex radice charitatis, cùm quandoque ex maiori charitate aliquis seruet præcepta tantum, quàm aliquis præcepta & consilia, sed & pluries accidit econtrario: quia probatio dilectionis exhibitio est operis, vt Gregorius dicit. Non ergo ipsum essentiale intentum magis dicitur aureola, sed id quod præmio essentiali superadditur indifferenter, siue sit maius præmium essentiale habentis aureolam, siue minus, siue æquale præmio essentiali non habentis.

Ad tertium dicendum, quòd charitas est principium merendi, sed actus noster est quasi instrumentum, quo meremur, ad effectum autem consequendum non solùm requiritur debita dispositio in primo mouente, sed etiam recta dispositio in instrumento, & ideò in effectu aliquid cõsequitur ex parte primi principij, quod est principale, & aliquid ex parte instrumenti, quod est secundarium: vnde & in præmio aliquid est ex parte charitatis, scilicet, aurea, & aliquid ex genere operationis, scilicet aureola.

Ad quartum dicendum, quòd angeli omnes in eodem genere actus suam beatitudinẽ meruerunt, scilicet, in hoc quòd sunt conuersi ad Deũ, & ideò nullum singulare præmium inuenitur in vno quod alius non habeat aliquo modo, homines autem diuersis generibus actuum beatitudinẽ habent, & ideò non est simile. Tamen illud quod vnus videtur specialiter habere inter homines, quodammodò omnes cõmuniter habent inquantũ, scilicet, per charitatem perfectam vnusquisq; bonum alterius suum reputat, non tamẽ hoc gaudiũ, quo vnus alteri congaudet, potest aureola nominari, quia nõ datur in præmiũ victoriæ eius, sed magis respicit victoriã alienã. corona enim ipsis victoribus redditur, nõ victoriæ congaudẽtibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad quintum dicendum, quod maior est excellentia meriti, quæ surgit ex charitate, quàm illa quæ consurgit in genere actus, sicut finis, ad quem ordinatur charitas, est potior his quæ sunt ad finem circa quę actus nostri consistunt. Vnde & præmium respondès merito ratione charitatis quantumcunque paruum, est magis quolibet præmio respondente actui ratione sui generis, & ideò aureola diminutiuè dicitur respectu aureæ.

ARTICVLVS II.

Virum aureola differat à fructu.

Verum. 4. dist. 49. q. 1. art. 2. q. 1. & seq.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod aureola non differat à fructu. Eidem enim merito non debentur diuersa præmia: sed eidē merito respondet aureola & fructus centesimus, scilicet, virginitatis: vt patet in glossa Mat. 13. ergo aureola est idem quod fructus.

Præterea. Augu. dicit in libro de virginitate: Quod centesimus fructus debetur martyri, & idem debetur virgini, ergo fructus est quoddam præmium commune virginibus & martyribus, sed eisdem etiam debetur aureola, ergo aureola est idem quod fructus.

Præterea, In beatitudine non inuenitur nisi duplex præmiū, scilicet essentiale, & accidentale, quod essentiali superadditur, sed præmio essentiali superadditur, vt dicitur, aureola, quod patet ex hoc quod Exod. 25. aureola coronæ aureę superponi dicitur, sed fructus non est præmium essentiale, quia sic deberetur omnibus Beatis, ergo est idem quod aureola.

SED CONTRA, Quęcunque non sunt eiusdem diuisionis, non sunt eiusdem rationis, sed fructus & aureola non similiter diuiduntur, quia aureola diuiditur in aureolam virginum, martyrū, & doctorum, fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum & virginum, ergo fructus & aureola non sunt idem.

Præterea, Si fructus & aureola essent idem, cuicunque debentur fructus, deberetur & aureola, hoc autem patet esse falsum, quia fructus debetur viduitati, non autem aureola, ergo, &c.

CONCLVSIO.

Cùm fructus hoc loco consistat in gaudio dispositionis operum, & aureola in gaudio perfectionis operum, non est idem fructus quod aureola.

RESPONDEO dicendum quòd ea quę Metaphoricè dicuntur, possunt variè accipi secundum adaptationes ad diuersas proprietates eius, vnde fit translumptio. Cùm autem fructus propriè in rebus corporalibus dicatur de terræ nascentibus secundum diuersas conditiones quæ in fructibus corporalibus inuenti possunt, diuersimodè fructus spiritualiter accipitur. Fructus enim corporalis dulcedinē habet, quia reficit secūdum quod in vsu hominis venit. Est etiā vltimū, ad quod operatio naturæ peruenit, est etiā id quod ex agricultura expectatur per seminationem vel quocunque alios modos. Quādoq; igitur fructus spiritualiter accipitur pro eo quod reficit quasi vltimus finis, & secundū hāc significationem dicimur Deo frui perfectè in patria, imperfectè autē in via, & ex hac significatione accipitur fruitio, quę est dos, si autē nunc de fructibus nō loquimur. Quādoque autē sumitur spiritualiter pro eo quod reficit tantum, quamuis non sit vltimus finis, & sic virtutes fructus dicuntur, inquantum mentem syncera dulcedine reficiunt, vt Ambro. dicit, & sic accipitur fructus Gal. 5. Fructus autem spiritus, gaudium, &c. sic autem de fructibus nunc etiam non quæritur. Potest autem alio modo sumi fructus spiritualis ad similitudinem corporalis, inquantum corporalis fructus est quoddam commodum quod ex labore agriculturæ expectatur, vt sic dicatur illud præmiū quod homo cōsequitur ex labore, quo in hac vita laborat, & sic omne præmiū quod in futuro habebitur ex nostris laboribus, fructus dicitur, & sic accipitur fructus. Rom. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam, sic etiam nunc nos de fructu non agimus, sed agimus de fructu secundum quod ex semine consurgit. Sic enim de fructu Dominus loquitur Mat. 13. vbi fructū diuidit in tricesimum, sexagesimum, & centesimum. Fructus autem secundū hoc potest prodire ex semine, quodvis semētina est efficax ad cōuertendum humores terræ in suam naturam, & quantò hæc virtus est efficatior & terra ad hoc paratior, tantò fructus sequitur vberior. Spirituale autem semen quod in nobis seminatur, est verbum Dei, vnde quantò aliquis magis in spiritualitatem conuertitur à carne recedens, tantò in eo est maior fructus Verbi. Secundū hoc igitur fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola, quia aurea cōsistit in gaudio quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio quod habetur de operū perfectione, sed fructus in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gaudium spiritualitatis, in quem proficit ex semine verbi Dei. Quidam distinguunt inter aureolam & fructus, dicentes quod aureola debetur pugnanti, secundum illud 2. Timothei 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Fructus autem laboranti, secundum illud quod dicitur Sapient. 3. bonorum laborum gloriosus est fructus, Alij verò dicunt, quod aurea respicit conuersionem ad Deum, sed aureola, & fructus consistunt in his, quæ sunt ad finem, ita tamen quod fructus principalius respicit voluntatem, aureola autem magis corpus, sed cùm in eodem sit labor & pugna, & secundum idem & præmium corporis ex præmio animæ dependeat, secundum prædicta non esset differentia inter fructum, aurea, & aureolam, nisi ratione tantum, & hoc non potest esse, cùm quibusdam assignentur fructus, quibus non assignatur aureola.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non est inconueniens eidē merito secundum diuersa, quę in ipso sunt diuersa præmia respondere, vnde & virginitati respondet aurea, secundum quod propter Deum seruatur imperio charitatis, aureola verò, secundum quod est perfectionis opus habens rationem victoriæ excellentis, fructus verò, secundum quod per virginitatem homo in quandam spiritualitatem transit, à carnalitate recedens.

Ad secundum dicendum, quòd fructus secundum propriam acceptionem, prout nunc loquimur, non dicit præmium commune martyrio & virginitati, sed tribus continentię gradibus. Glosia autem quæ ponit fructum, centesimum martyribus respondere, largè accipit fructum, secundum quod quælibet munerario dicitur fructus, vt sic per centesimum fructum remunerario designetur, quæ quibuslibet operibus perfectionis debetur.

Ad tertium dicendum, quod quamuis aureola sit quoddam accidentale præmium essentiali superadditum, non tamen omne accidentale præmiū est aureola, sed præmium de operibus perfectionis, quibus homo maximè Christo conformatur: secundū prædictam victoriam: vnde non est inconueniens quod abstractioni à carnali vita aliquod accidentale præmium debeatur, quod fructus dicitur.

ARTICVLVS III.

Verum fructus debeatur soli virtuti continentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod fructus non debeatur soli virtuti continentiæ. Quia 1. Cori. 15. super illud Alia claritas Solis, &c. dicit Glosl. quod claritati Solis illorum dignitas comparatur, quæ vincentesimum fructum habent. Lunari autem quæ visexagesimum, stella verò, quæ vicesimum, sed illa diuersitas claritatum secundum intentionem Apostoli pertinet ad quācunque beatitudinis differentiam, ergo diuersi fructus non debent respondere soli continentiæ.

Præterea, Fructus à fruitione dicitur, sed fruitio pertinet ad præmium essentiale, quod omnibus virtutibus respondet, ergo, &c.

Præterea. Fructus labori debetur. Sapien. 4. bonorum laborum gloriosus est fructus, sed maior est labor in fortitudine quàm in temperantia, vel in continentia, ergo fructus non respondet soli continentiæ.

Præterea. Difficilius est modum non excedere in cibis qui sunt necessarij ad vitam, quàm in Venereis, sine quibus vita conseruari potest, & sic maior est labor parsimoniæ, quam continentiæ, ergo parsimoniæ magis respondet fructus, quàm continentiæ.

Præterea. Fructus refectionem importat, refectio autem præcipuè est in fine, cùm ergo virtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, scilicet ipsum Deum, videtur quod eis fructus maximè debeat respondere.

SED CONTRA est quod habetur in Glos. Mat. 13. quæ fructus assignat virginitati, viduitati, & continentiæ coniugali, quæ sunt continentiæ partes.

CONCLVSIO.

Continentiæ magis debetur fructus, quàm alii virtuti, cùm ea virtus præcipuè hominem liberet à subiectione carnis, ratione cuius fructus ei respondet.

RESPONDEO dicendum, quod fructus est quoddā præmiū quod debetur homini ex hoc quod ad finalī vitā in spirituālē transit, & ideò illi virtuti præcipuè fructus respondet, quæ hominem præcipuè à subiectione carnis liberat, hoc autem facit continētia, quia per delectationes Venereas anima præcipuè carni subditur, adeo vt in actu carnali secundum Hierony. nec spiritus prophetiæ corda tangat prophetarum, nec in illa delectatione est possibile alii quid intelligere, vt Philosophus dicit 7. Ethic. Et ideo continentiæ magis respondet fructus, quàm alij virtuti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Glosl. illa accipit fructū largè secundū quod quælibet remuneratio fructus nominatur.

Ad secundum dicendum, quod fruitio non sumitur à fructu secundum illam similitudinem, qua nunc dē fructu loquitur.

Ad tertium dicendum, quod fructus, secūdum quod nunc loquimur non respōdet laboti ratione fatigationis, sed secundum quòd per laborem semina fructificant. Vnde & ipsæ segetes labores dicitur inquantum propter eas laboratur, vel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus secundum quòd oritur ex semine, magis aptatur continentiæ quàm fortitudini, quia per passionem fortitudinis homo non subditur carni, sicut per passionem, circa quas est continentia.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis delectationes, quæ sunt in cibis, sint magis necessariæ illis, quæ sunt in venetiis, non tamen sunt ita vehementes: vnde per eas anima non ita subditur carni.

Ad quintum dicendum, quod fructus non sumitur hic secūdum quod frui dicitur qui reficitur in fine, sed alio modo, & ideò ratio non sequitur,

ARTICVLVS IIII.

Verum conuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter assignentur tres fructus tribus cōtinentiæ partibus. Quia Gal. 5. ponuntur duodecim fructus, gaudium pax, &c. & ideò videtur quod non debeant poni tres tantum.

Præterea, Fructus nominat aliquod præmium speciale, sed præmium quod assignatur virginibus, viduis, & coniugatis, non est speciale, quia omnes saluandi cōtinentur sub aliquo horum trium, cùm

cùm nullus saluetur qui continentia careat, & continentia per has tres sufficienter diuidatur, ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus assignantur.

Præterea. Sicut viduitas excedit continentiam coniugalem, ita virginitas viduitatem, sed non similiter excedit sexagenarius tricenarium, & centenarius sexagenarium, neque secundum Arithmeticam proportionem, quia sexagenarius excedit tricenarium in 30. & centenarius sexagenarium in 40. Neque etiam secundum proportionalitatem Geometricam, quia sexgenarius se habet in dupla proportione ad tricenarium, centenarius verò ad sexagenariū in superabundantia, quia continet totum & duas tertias eius, ergo inconuenienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus.

Præterea, Ea quę in sacra Scriptura dicuntur, perpetuitatem habent: Lucæ 21. Cælum & terra trāsibunt, verba autem mea non trans sibunt, sed ea quæ ex institutione hominum sunt facta, quotidie possunt mutari, ergo ex his quę ex institutione hominum sunt, nō est accipienda ratio eorum quæ in Scriptura dicuntur, & sic videtur quòd inconueniens sit ratio, quā Beda assignat de istis fructibus dicens, quod fructus tricesimus debetur coniugatis, quia in repræsentatione, quæ fit in abaco. 30. significantur per contactum pollicis & indicis secundum suam summitatem: vnde ibi quodammodo osculantur se, & sic tricenarius numerus significat coniugatorum oscula. Sexagenarius verò numerus significatur per tactum indicis super medium articulum pollicis, & sic per hoc quod index tacet super pollicem opprimens ipsum, significat oppressionem quam viduę patiuntur in mundo: cùm autem numerando, ad centenarium peruenimus, ad dexteram à leua transimus: vnde per centenarium virginitas designatur, quæ habet proportionem angelicæ dignitatis, quę sunt in dextra, scilicet, in gloria, nos autem in sinistra propter imperfectionem præsentis vitæ.

CONCLVSIO.

Conuenienter assignantur tres fructus tribus continentiæ partibus, coniugalis vita continentiæ tricesimus, viduali, sexagesimus, virginali centesimus fructus debetur.

RESPONDEO dicendum, quòd per continentiā, cui fructus respondet, homo in quandam spiritualitatem adducitur, carnalitate abiecta. Et ideo secundum diuersum modum spiritualitatis, quam continentia facit, diuersi fructus distinguūtur. Est enim quędam spiritualitas necessaria, & quędam superabundans. Necessaria est in hoc quòd rectitudo spiritus ex delectatione carnis non perturbetur, quod fit cū aliquis per rectum ordinē rationis vtitur delectationibus carnis, & hęc est spiritualitas coniugatorū. Spiritualitas verò superabundans, est per quam homo ab huiusmodi delectationibus carnis spiritū suffocantibus omninò se abstrahit. Sed hoc contingit dupliciter. Vel respectu cuiuslibet tēporis prēteriti, præsentis, & futuri, & hęc est spiritualitas virginum. Vel secundum aliquod tempus, & hęc est spiritualitas viduarum: seruantibus ergo continentiam coniugalem, datur fructus trigesimus: vidualem, sexagesimus: virginalem centesimus, ratione illa quam Beda assignat, quamuis possit alia ratio assignari ex ipsa natura numerorū, tricenarius enim numerus ex ductu trinarij in denariū surgit: trinarius enim est numerus omnis rei, vt dicitur primo de Cælo & mundo, & habet in se perfectionē quandā omnibus communē, scilicet, principij, medij, & finis: vnde conuenienter tricenarius numerus cōiugatis assignatur, in quibus supra obseruationē Decalogi, qui per denariū significatur, nō additur aliqua perfectio nisi communis, sine qua non potest esse salus. Senarius autē, ex cuius ductu in denariū sexagenarius surgit, habet perfectionē ex partibus, cum cōsiter ex omnibus partibus suis simul aggregatis: vnde cōuenienter viduitati respondet, in qua inuenitur perfecta abstractio à delectationibus carnis, quantum ad omnes circunstantias, quæ sunt quasi partes virtuosi actus, cùm nulla enim persona, & in nullo loco viduitas carnis vtitur delectationibus, & sic de aliis circunstantiis, quòd non erat de continentia coniugali. Sed centenarius conuenienter respondet virginitati, quia denarius, ex cuius ductu centenarius surgit, est limes numerorum, & similiter virginitas tenet spiritualitatis limitē, quia ad eā nihil de spiritualitate adiici potest. Habet enim centenarius, inquantum est numerus quadratus, perfectionem ex figura: figura enim quadrata secundum hoc perfecta est, quòd ex omni parte æqualitatem habet, vtpotè habens omnia latera æqualia: vnde competit virginitati, in qua quantum ad omne tempus æqualiter incorruptio inuenitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ibi fructus non accipiuntur hoc modo, sicut hic de eis loquitur.

Ad secundum dicendum, quòd nihil cogit, ad ponendum fructū esse præmium non omnibus saluandis commune. Non solùm enim essentiale præmium commune est omnibus, sed etiam aliquod accidentale, sicut gaudium de operibus illis, sine quibus non est salus. Potest tamen dici quod fructus non omnibus conueniunt saluandis, sicut patet de his qui in fine pœnitent, & incontinenter vixerunt. Eis enim non fructus, sed essentiale præmium debetur tantū.

Ad tertium dicēdum, quòd distinctio fructuum magis accipitur secundum species & figuras numerorum quàm secundum quantitates ipsorum, tamen etiam quantùm ad quantitatis excessum potest aliqua ratio assignari. Coniugatus enim abstinet tātùm à nūptijs, vidua verò à suo & non suo, & sic inuenitur ibi quædam ratio duplicis, sicut sexagenarius est duplex ad tricenarium, centenarius verò supra sexagenarium addit quadragenarium, qui consurgit ex ductu quaternij in denarium. Quaternarius autem est primus numerus solidus & cubicus, & sic contingit talis additio virginitati, quæ supra perfectionē viduitatis perpetuā incorruptionē adiungit.

Ad quartum dicendum, quod quamuis illa repræsentatio numerorum sit ex humana institutione, tamen fundatur aliquo modo super rerum naturam, inquātum secundum ordinem dictorum articulorum & contactuum numeri gradatim designantur.

ARTICVLVS V.

Verum aureola debeatur ratione virginitatis.

AD QVINTVM sic procedirur. Videtur quòd ratione virginitatis non debeatur aureola. Vbi est enim maior difficultas in opere, ibi debetur maius prępium, sed maiorem difficultatem patiuntur in abstinendo à delectationibus carnis viduæ quàm virgines. Dicit enim Hieronymus. Quia quantò maior est difficultas ex parte quorundam à voluptatis illecebris abstinere, tantò maius est præmium, & loquitur in commendatione viduarum. Philosophus enim dicit in libro animalium. Quia iuuenes corruptę magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis, ergo aureola, quæ est maximum præmium, debetur magis viduis quàm virginibus.

Præterea, Si virginitati debetur aureola, vbi esset perfectissima virginitas, maximè inueniretur aureola, sed in beata Virgine est perfectissima virginitas, vnde & Virgo virginum nominatur, & tamen ei non debetur aureola, quia nullam pugnam sustinuit in continendo, cum corruptione fomitis non fuerit infestata, ergo virginitati aureola non debetur.

Præterea, Ei quod non est secundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens, sed virginitatem seruare in statu innocentiæ, non fuisset laudabile, cùm tunc præceptum esset, Crescite & multiplicamini, & replete terram, nec etiam tempore legis, cùm steriles erant maledictę, ergo virginitati aureola nō debetur.

Præterea. Non debetur idem præmium virginitati seruatę & virginitati amissę, sed pro virginitate amissa quandoque debetur aureola, vt si aliqua inuita prostituatur à tyranno, quia Christum confitetur, ergo virginitati aureola non debetur.

Præterea. Excellens præmium non debetur ei quod ineſt nobis à natura, sed virginitas innascitur cuilibet homini & bono & malo, ergo virginitati aureola non debetur.

Præterea. Sicut se habet viduitas ad fructum sexagenarium, ita virginitas ad fructum centesimum, & ad aureolam, sed non cuilibet viduæ debetur fructus sexagenarius, sed solùm viduitatem vouenti, vt quidam dicunt, ergo videtur quòd non cuilibet virginitati aureola debeatur, sed solum virginitati ex voto seruatæ.

Præterea. Præmium non respondet necessitati, cùm omne meritum in voluntate consistat, sed quædam sunt virgines ex necessitate, vt naturaliter frigidi & eunuchi, ergo virginitati non semper debetur aureola.

SED CONTRA est quod habetur Exo. 25. Facies & alteram coronam aureolam. Glosl. ad coronam pertinet canticum nouum quod virgines coram agno concinunt, scilicet, qui sequuntur Agnum quocunque ierit, ergo præmium, quod virginitati debetur, dicitur aureola.

Præterea, Isaiæ 56. dicitur. Hoc dicit Dominus Deus eunuchis, & sequitur, Dabo eis nomen melius à filiis & à filiabus, Glosl. propriā gloriam excellentem significat, sed per eunuchos, qui seipsos castrauerunt propter regnum cœlorum, virgines designantur, ergo sequitur quod virginitati debetur aliquod excellens præmium, & hoc vocatur aureola.

CONCLVSIO.

Cùm per virginitatem singularis quædam victoria contra carnem obtineatur virginitus, quibus propositum fuit virginitatis perpetuò seruandæ, aureola ex merito debetur.

RESPONDEO dicēdum, quòd vbi est præcedens ratio victoriæ, ibi debetur aliqua specialis corona, vnde cùm per virginitatem aliquis singularem quandam victoriam obtineat de carne, contra quam continuè bellum geritur, vt patet ad Galatas 5. Spiritus concupiscit aduersus carnē, &c. virginitati spiritualis corona debetur, quæ aureola nominatur, & hoc quidē communiter ab omnibus tenetur. Sed cui virginitati debeatur aureola, nō similiter omnes dicunt. Quidam enim dicunt aureolam actui deberi. Vnde illa quę actu virginitatē seruat, aureolā habebit, si fit de numero saluandorum. Sed hoc non videtur esse conueniens. Quia secundum hoc illę quæ habent voluntatem nubendi, & cùm antè quàm nupserint decedunt, habebunt aureolā. Vnde alij dicunt quod aureola debetur sīatui & non actui, vt illæ tantùm virgines aureolā mereantur, quę in statu virginitatis perpetuæ seruandæ per votū se posuerunt. Sed hoc etiā non videtur conueniens, quia aliquis ex pari voluntate potest seruare virginitatē nō vouens, sicut aliquis alius vouens. Et ideò aliter dici potest quòd meritum actui virtutis debetur à charitate imperato, virginitas autem secundū hoc ad genus virtutis pertinet, secundū quòd perpetua incorruptio mentis & corporis sub electione cadit, vt patet ex his quę dicta sunt, & ideò illis tantū virginibus aureola propriè debetur, quæ propositum habuerunt virginitatem perpetuò conseruandi, siue hoc propositum voto firmauerunt, siue non. Et hoc dico secundum quod aureola propriè accipitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pitur, vt præmium quoddam meritò redditum, quamuis hoc propositum aliquando fuerit interruptũ, integritate tamen carnis mẽtiuntur, dummodò in fine vitæ inueniatur, quia virginitas mẽtis tenarari potest, quamuis non virginitas carnis. Si autem aureolã largè accipiamus pro quocunque gaudio, quod in patria habebunt super gaudium essentiale, sic etiã incorruptis carne aureola respondebit, etiã si propositũ non habuerunt perpetuò virginitatẽ seruãdi. Nõ enim est dubium, quod de incorruptione corporis gaudebũt sicut & innocentes de hoc quòd immunes à peccato fuerũt, quamuis peccandi oportunitatẽ non habuerũt, vt patet in pueris baptizatis. Sed hæc non est propria acceptio aureolæ, sed valde communis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in continendo secundũ aliquid, maiorem pugnam sustinent virgines, & secundum aliquid viduæ cæteris paribus. Virgines enim concupiscentia inflammat & experiẽdi desiderium, quod ex quasi quadam curiositate procedit, quia, scilicet, fit vt homo libentius videat quæ nunquam vidit, & etiam quandoque in eis concupiscentiam augeat æstimatio matoris delectationis, quàm sit secundum veritatem, & etiam cõsideratio eorum incommodorum, quæ delectationi huiusmodi adiunguntur, & inquantum ad hoc viduę minorem sustinent pugnam, maiorem autem propter delectationis memoriam, & in diuersis vnum alteri præiudicat secundum diuersas hominis dispositiones. Quia quidam magis mouentur hoc, quidam illo, quicquid autem sit de quantitate pugnæ, hoc tamen certum est quod perfectior est victoria virginũ quàm viduarũ. Perfectissimum enim genus victorię est & pulcherrimum, hosti nunquam cessisse, corona autem non debetur pugnæ, sed victoriæ de pugna.

Ad secundum dicẽdum, quòd duplex circa hoc est opinio. Quidam enim dicunt, quod beata Virgo pro virginitatis præmio non habet aureolam, si aureola propriè accipiatur, secundum quod respicit pugnam, tamen habet aliquid maius aureola propter perfectissimum propositum virginitatis seruãdæ. Alij verò dicunt quod etiam aureolã sub propria ratione aureolæ habet & excellentissimam, quamuis enim pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliquam habuit, sed ex vehementia virtutis quàm habuit à Deo, habuit carnem subditã quod huiusmodi pugna ei insensibilis erat. Sed istud vide inconuenienter dici. quia cùm Virgo beata credatur omnino immunis fuisse à fomitis inclinatione propter eius sanctificationem perfectam, nõ est piũm ponere aliquam pugnam à carne fuisse in ea, cùm talis pugna non fit nisi à fomitis inclinatione, nec tentatio, quæ est à carne, sine peccato esse possit, vt patet per Gloss 2. Cor. 12. super illud, Datus est mihi stimulus carnis meæ, &c. Vnde dicendũ est, quod aureolã propriè habet, vt in hoc membris aliis Ecclesiæ cõformetur, in quibus virginitas inuenitur: & quamuis non habuit pugnam per tentationem, quæ est à carne, habuit tamen pugnam per tentationem, quæ est ab hoste, qui nec etiam ipsum Christum reueritus fuit, vt patet Matth. 4.

Ad tertium dicendum, quod virginitati nõ debetur aureola nisi inquantum addit quandam excellentiam super alios continentiæ gradus. Si autem Adam non peccasset, virginitas nullam perfectionem supra continentiam coniugalem habuisset, quia fuissent tunc honorabiles nuptiæ & torus immaculatus nulla concupiscentiæ fœditate existente: vnde virginitas tunc seruata non fuisset, nec ei tunc aureola deberetur, sed mutata humanę naturę conditione virginitas specialem decorem habet, & ideò ei speciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moysi, quando cultus Dei per carnalẽ actum propagandus erat, non erat omninò laudabile, à commixtione carnis abstinere. Vnde nec tali proposito speciale præmium redderetur, nisi ex diuino processisset instinctu, vt creditur de Hieremia & Helia, quorum coniugia non legiuntur.

Ad quartum dicendum, quod si aliqua per violentiam oppressa fuerit, propter hoc non amittit aureolam, dummodò propositum virginitatem seruandi inuiolabiliter seruet, illi actui nullo modo consentiens: non tamen per hoc virginitatem perdit, & hoc dico siue pro fide, siue pro quacunq; alia causa corrumpatur violenter. Sed si hoc pro fide sustineat, hoc ei erit ad meritũ, & ad genus martyrij pertinebit. Vnde Lucia dicit. Si me inuitam violare feceris, castitas mihi duplicabitur ad cõronam. Non quòd habeat duas virginitatis aureolas, sed quia duplex præmium reportabit, vnum pro virginitatis custodia, aliud pro iniuria quam passa est, dato etiam quod taliter oppressa concipiat, nec ex hoc meritum virginitatis perdit, nec tamen matri Christi æquabitur, in qua fuit cum integritate mentis etiam integritas carnis.

Ad quintum dicendum, quod virginitas nobis à natura innascitur quantum ad id quod est materiale in virginitate, sed propositum perpetuæ incorruptionis seruandæ, ex quo virginitas meritũ habet, non est innatum, sed ex munere gratiæ proueniens.

Ad sextum dicendum, quod non cuilibet viduæ fructus sexagenarius debetur, sed ei solum quæ propositum viduitatis seruandæ retinet, quamuis etiam vorum non emittat, sicut etiam de virginitate dictum est.

Ad septimum dicendum, quòd si frigidi & eunuchi voluntatem habẽt perpetuam in corruptionem seruare, etiam si facultas esset coëundi, virgines sunt dicendi & aureolam merentur. Facit enim de necessitate virtutem. Si verò voluntatem habeant ducendi coniugem, si possent, aureolam non merentur. Vnde dicit Augu. in lib. de sancta virginitate. Quibus ipsum virile mẽbrum debilitatur, vt generare nõ possint, vt sunt eunuchi, sufficit cùm Christiani sunt, & Dei præcepta custodiunt, eo tamen proposito sunt, vt coniuges si possent haberent, coniugaris fidelibus adæquari.

ARTICVLVS VI.

Virum martyribus aureola debeatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium est quod operibus supererogationum redditur. vnde dicit Beda super illud Exod. 25. Facies & aliam coronam, &c. de eorum præmio potest rectè intelligi, qui generalia mandata ipontaneæ vitæ perfectioris electione transcendunt. sed mori in confessione fidei, quandoque est necessitatis, non supererogationis, vt patet ex hoc quod dicitur Romano. 10 Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, ergo martyrio non semper debetur aureola.

Præterea. Secundum Greg. seruitia quantò sunt magis libera, tantò sunt magis grata, sed martyrium, minimum habet de libertate, cùm sit pœna ab alto inflicta violenter, ergo martyrio aureola non debetur, quæ respondet merito excellenti.

Præterea, Martyrium non solum consistit in exteriori passione mortis, sed etiam in voluntate: vnde Bernard. distinguit tria genera martyrium, scilicet, voluntate, non nece, vt Ioannes: voluntate & nece, vt Stephanus: nece & non voluntate, vt Innocentes. si ergo martyrio aureola debetur, magis debetur martyrio voluntatis quã exteriori martyrio, cùm meritum ex voluntate procedat: hoc autẽ non ponitur, ergo martyrio aureola non debetur.

Præterea. Afflictio corporis est minor quàm afflictio mentis, quę est per dolores & interiores animæ passiones, sed interior passio quoddam etiam martyrium est: vnde dicit Hieron. in sermone de Assumptione: Ratione rectè dixerim, Dei genetrix Virgo & martyr fuit, quamuis in pace vitam finierit: vnde, Tuam ipsius animam pertrãsibit gladius, scilicet, dolor de morte Filij. Cũ ergo interiori dolori aureola nõ respondeat, nec exteriori respõdere debet.

Præterea, Pœnitentia martyrium quoddam est: vnde dicit Greg. Quamuis occasio persequutionis desit, habet tamen pax nostra martyrium suum, quia & si carnis colla ferro non subiicimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus, pœnitentiæ autem quæ in exterioribus operibus consistit, aureola non debetur, ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

Præterea, illicito operi non debetur aureola, sed illicitum est sibipsi manus inicere, vt patet per Augustinum in primo libro de ciuitate Dei, & tamen quorundam martyria in Ecclesia celebrata sunt, qui sibi manus iniecerunt, tyrannorum rabiem fugientes, vt patet in ecclesiastica historia de quibusdam mulieribus apud Alexandriam, ergo non semper martyrio debetur aureola.

Præterea. Contingit aliquãdo aliquẽ pro fide vulnerari, & postmodum aliquo tempore superuenire, hunc constat martyrem esse, & tamen ei aureola non debetur, quia eius pugna nõ durauit vsque ad mortem, ergo non semper martyrio debetur aureola.

Præterea, Quidam magis afflguntur in amissione rerum temporalium, quàm etiam in propria afflictione, quod patet ex hoc quod multas afflictiones sustinet ad lucra acquirenda, si ergo eis propter Christum temporalia bona diripiantur, videtur quòd sint martyres, nec tamen eis vt videtur debetur aureola, ergo vt prius.

Præterea, Martyr videtur esse tantum ille qui pro fide occiditur: vnde dicit Isido. Martyres Græcè, testes Latinè, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, & vsque ad mortem pro veritate certauerunt, sed aliquæ aliæ virtutes sunt fide excellentiores, vt iustitia, & charitas, & huiusmodi, quę sine gratia esse nõ possunt, quibus tamen non debetur aureola, ergo videtur quod nec martyrio aureola debeatur.

Præterea, Sicut veritas fidei est à Deo, ita & quælibet alia veritas, vt dicit Ambro. Quia omne verum à quocunque dicatur, à Spiritu sancto est, ergo si sustinenti mortem pro veritate fidei debetur aureola, eadem ratione & sustinentibus mortem pro alia qualibet veritate, quod tamen non debetur.

Præterea, Commune est potius bono particulari, sed si aliquis pro conseruatione reipublicæ moriatur in bello iusto, non debetur ei aureola, ergo etiam si occidatur pro cõseruatione fidei in seipso, & sic idem quod prius.

Præterea, Omne meritum ex libero arbitrio procedit, sed quoſdam martyria celebrat Ecclesia, qui vsum liberi arbitrij non habuerunt, ergo aureolam non meruerunt, & sic in omnibus martyribus non debetur aureola.

SED CONTRA, Augustinus dicit in libro de sancta Virginitate: Nemo, quãtum puto, ausus fuit præferre virginitatem martyrio, sed virginitati debetur aureola, ergo & martyrio.

Præterea, Corona debetur certanti, sed in martyrio est spiritualis difficultas pugnæ, ergo ei debetur spiritualis aureola.

CONCLVSIO.

Quemadmodum virginibus, sic & martyribus aureola debetur, tum propter victoriam passionum martyrij, tum propter causam pugnæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inest quædam pugna spiritui contra interiores cõcupiscentias, ita etiam inest hominĩ quædam pugna contra passiones exteriores illatas: vnde sicut perfectissimæ victoriæ, quæ de concupiscentiis carnis triumpharur, scilicet, virginitati debetur spiritualis corona, quæ aureola dicitur, ita etiam

ita etiam perfectissimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola: perfectissima autem victoria de exterioribus passionibus consideratur ex duobus. Primò ex magnitudine passionis, inter omnes autem passiones illatas exterius præcipuè mors locum tenet, sicut & in passionibus interioribus præcipuè sunt venereorum concupiscentiæ & ideò quando quis obtinet victoriã de morte & ordinatis ad mortem, perfectissimè vincit. Secundò, perfectio victoriæ consideratur ex causa pugnæ, quando videlicet ex honestissima causa pugnatur, quæ scilicet, est Christus, & hæc duo in martyrio considerantur, quod est mors suscepta propter Christum, martyrem verò non facit pœna, sed causa, & ideò martyrio aureola debetur, sicut & virginitati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sustinere mortem propter Christum, quantum est de se, est opus supererogationis, non enim quilibet tenetur fidem suam coram persecutore confiteri, sed in casu est de necessitate salutis, quando scilicet, à persequutore deprehensus de fide sua requiritur, quam confiteri tenetur, nec tamen sequitur quod aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, inquantum est supererogatio, sed inquantum perfectionem quandam habet: vnde tali perfectione manente etiam si non sit supererogatio, aureolam aliquis meretur.

Ad secundũ dicendum, quòd martyrio non debetur aliquod præmium, secundum hoc quod ab exteriori infligitur, sed secundum hoc quod voluntariè sustinetur, quia non meremur nisi per ea quę sunt in nobis, & quantò id quod aliquis sustinet voluntariè, est difficilius, & magis natum voluntari repugnare, tantò voluntas, quæ propter Christum illud sustinet, ostenditur firmiùs fixa in Christo, & ideò ei excellentius præmium debetur.

Ad tertium dicendum, quòd quidam actus sunt, qui in ipso actu habent quandam vehementiam delectationis vel difficultatis, & in talibus actus semper addit ad rationem meriti vel demeriti, secundum quod in actu oportet voluntatem variari vel vehementia actus à statu, in quo prius erat, & ideò, cæteris partibus, actu luxuriam exercens, plus peccat quàm qui solùm in actum consentit, quia in ipso actu volũtas augetur. Similiter & cùm actus martyrij maximam difficultatem habeat: voluntas tamẽ martyrij non pertingit ad illud meritũ, quod actui martyrij debetur ratione difficultatis: quamuis etiã possit peruenire ad alterius præmiũ consideratæ radicę merendi, quia aliquis ex maiori charitate potest velle sustinere martyrium, quam alius sustineat. Vnde voluntariè martyr potest mereri sua voluntate præmiũ essentiale, æquale, vel maius eo quod martyri debetur, sed aureola debetur difficultati, quæ est in ipia pugna martyrij: vnde aureola voluntariè tãtum martyribus debetur.

Ad quartũ dicendũ, quòd sicut delectationes tactus, circa quas est temperantia, præcipuum locum tenent inter omnes delectationes interiores & exteriores, ita dolores tactus omnibus aliis doloribus præeminent, & ideò difficulrati illi, quæ accidit in sustinendo dolores tactus, puta qui sunt in verberibus & huiusmodi, debetur aureola magis quàm difficultati sustinendi interiores dolores, pro quibus tamen non propriè dicitur aliquis martyr, nisi secundum quandam similitudinem: & hoc modo Hieron. loquitur.

Ad quintum dicendum, quod afflictio pœnitentiæ propriè loquendo non est martyrium, quia non consistit in his quæ ad mortem inferendam ordinantur, cùm ordinetur solùm ad carnem domandam, quam mensuram si quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tamen propter similitudinem afflictionis martyrium, quæ quidem afflictio excedit martyrij afflictionem diuturnitate, sed exceditur intentione.

Ad sextum dicendum, quòd secundum Aug. in 1. de ciui. Dei, Nulli licitum est sibipsi manus inicere quacunque ex causa, nisi fortè diuino instinctu fiat ad exemplum fortitudinis extendendum, vt mors contemnatur: illi autem, de quibus obiectum est, diuino instinctu mortem sibi intulisse creduntur, & propter hoc eorum martyria Ecclesia celebrat.

Ad septimum dicendum, quòd si aliquis propter fidem vulnus mortale accipiat & superuiuat, non est dubium quod aureolam meretur, sicut de beata Cicilia patet, quæ triduo superuixit, & de multis martyribus, qui in carcere sunt defuncti: sed etiam si vulnus non mortale accipiat, & tamen exinde mortem incurrat, creditur aureolam mereri. Quamuis quidam dicant quòd aureolam non meretur si ex incuria vel negligentia propria mortem quis incurrat, non enim ista negligentia eum ad mortem induxisset nisi prę: supposito vulnere, quod pro fide acceptum est, & ita vulnus quod pro fide acceperat, est prima occasio mortis: vnde propter hoc aureolam non videtur amittere nisi sit talis negligentia, quæ culpam mortalẽ inducat, quæ ei auream aufert & aureolã. Si verò ex mortali vulnere suscepto non moriatur aliquo casu contingente, vel etiam vulnera non mortalia susceperat, & adhuc carceres sustinens moriatur, adhuc aureolam meretur. Vnde quorundam sanctorũ martyria in Ecclesia celebrãtur, qui in carcere mortui sunt, aliquibus vulneribus lõgè antè susceptis, sicut patet de Marcello Papa. Qualiscunque igitur afflictio propter Christum illata vsq; ad mortem continuatur, siue mors inde sequatur, siue non, aliquis martyr efficitur, & aureolam meretur. Si verò non continuatur vsque ad mortem, non propter hoc aliquis dicetur martyr, sicut patet de Sylvestro, de quo non solennizat Ecclesia, sicut de martyre, quia in pace vitam finiuit, quamuis prius aliquas passiones sustinuerit.

Ad octauum dicendum, quòd sicut temperantia non est circa delectationes in pecuniis, vel in honoribus, & huiusmodi, sed solum in delectationibus tactus quasi præcipuis, & ita etiam fortitudo est circa pericula mortis, sicut circa præcipua, vt dicitur in tertio Ethicorum. Et ideò solũ intuitiæ quæ irrogatur circa corpus proprium, ex qua nata est mors sequi, debetur aureola, siue etiam aliquis propter Christum res temporales, siue famam, vel quid huiusmodi amittat, nõ efficitur propter hoc propriè martyr, nec meretur aureolam. Nec aliquis potest ordinatè res exteriores plus diligere, quàm proprium corpus, amor autem inordinatus nõ coadiuuat ad meritum aureolæ, nec etiam potest dolor de amissione rerũ coæquari dolori de corporis occisione, & aliis huiusmodi.

Ad nonum dicendum, quòd causa sufficiens ad martyrium non solum est confessio fidei, sed quæcũque alia virtus non politica, sed infusa quæ finem habeat Christum. Quolibet enim actu virtutis quis testis Christi efficitur, inquantum opera quæ in nobis Christus perficit, testimonia bonitatis ipsius sunt. Vnde aliquæ virgines sunt occisæ pro virginitate, quã seruare volebant, sicut beata Agnes, & quædam aliæ, quarum martyria in Ecclesia celebrantur.

Ad decimum dicendum, quòd veritas fidei habet Christum pro fine & pro obiecto. Et ideò confessio ipsius aureolam meretur, si pœna ad darur, non solum ex parte finis, sed etiam ex parte materiæ. Sed confessio cuiuscunque alterius veritatis non est causa sufficiẽs ad martyrium ratione materiæ, sed solum ratione finis, vt potè si aliquis vellet prius occidi, quàm quodcunque mendactum dicendo, contra ipsum peccare.

Ad vndecimum dicendum, quòd bonum in creatum excedit bonum omne creatum, vnde quicunque finis creatus, siue sit bonum commune siue priuatum, non potest actui tantam bonitatem præstare, quantam finis increatus, cùm scilicet aliquid propter Deum agitur, ideo cùm quis propter bonum commune non relatum ad Christum mortem sustinet, aureolam non meretur, sed si hoc referatur ad Christum, aureolã merebitur, & martyr erit, vtpotè si remp. pub. defendat ab hostium impugnatione, qui fidem Christi corrumpere moliuntur, & in tali defensione mortem sustineat.

Ad duodecimum dicendum, quòd quidam dicunt, quòd innocentibus occisis pro Christo, virtute diuina accelcratus est vsus rationis, sicut & in Ioanne Baptista, dum adhuc esset in materno vtero, & secundum hoc verè martyres fuerunt, & actu & voluntate, & aureolam habent. Sed alij dicunt quòd fuerunt martyres actu tantum, & non voluntate, quod videtur sentire Bernar. distinguens tria genera martyrum, vt dictum est, & secundum hoc innocentes sicut non pertingunt ad perfectam rationem martyrij, sed aliquid martyrij habent ex hoc quod passi sunt pro Christo, ita etiam & aureolam habent, nõ quidem secundum perfectã rationẽ, sed secũdum aliquã participationẽ, inquantum, scilicet, gaudent se in obsequium Christi occisos esse, vt dictum est de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudium de innocentia & carnis integritate.

ARTICVLVS VII.

Virum doctoribus aureola debeatur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd Doctoribus aureola non debeatur: Omne enim præmium quod in futuro habebitur, alicui actui virtutis respondet, sed prædicare vel docere, non est actus alicuius virtutis, ergo doctrinę vel prædicationi non debetur aureola.

Præterea, Docere & prædicare, ex studio doctrinæ proueniunt, sed ea quæ præmiantur in futuro, non sunt acquisita per humanũ studium, quia naturalibus & acquisitis non meremur, ergo pro doctrina & prædicatione nullus in futuro aureolam promerebitur.

Præterea. Exaltatio in futuro respondet humilitati in præsenti, quia qui se humiliat, exaltabitur, sed in docendo & in prædicando non est humiliatio, imò magis superbię occasio. Glos. dicit Mat. 4. quod Diabolus multos decepit honore magisterij inflatos, ergo videtur quod prædicationi & doctrinæ aureola non debeatur.

SED CONTRA. Ephe. 1. super illud, Vt sciatis quæ sit supereminens, &c, dicit Gloss. quoddam incrementum habebunt sancti Doctores vltra id quod alij cõmunitèr habebunt, ergo, &c. Et præterea Cant 4. super illud, Vinea mea coram me est, dicit Gloss ostendit quid singularis præmij Doctoribus eius disponit, ergo Doctores habebunt singulare præmium, & hoc vocamus aureolam.

CONCLVSIO.

Sicut virgines & martyres, ita doctores aureolam consequuntur, propter victoriam quam obtinent aduersus diabolum per prædicationem & doctrinam.

RESPONDEO dicendum, quod sicut per martyrium & virginitatem aliquis perfectissimã victoriam obtinet de carne & mũdo, ita etiam perfectissima victoria contra Diabolum obtinetur, quando aliquis non solum Diabolo impugnanti nõ cedit, sed etiã expellit eum, & non solum à se, sed etiam ab aliis, hoc autem fit per prædicationem & doctrinam, & ideò prædicationi & doctrinæ aureola debetur & virginitati & martyrio. Nec est dicendum, vt quidam dicunt, quod debeatur tantum prælatis quibus competit ex officio prædicare & docere, sed quibuscunque qui licitè hunc actũ exercent. Prælatis autem non debetur, quamuis habeant officium prædicandi, nisi actu prædicent, quia corona non debetur habitui sed pugnæ actuali secundum illud 2. Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod prædicare & docere

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt actus alicuius virtutis, scilicet, misericordiæ, vnde & inter spirituales eleemosynas computantur.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis facultas prædicandi & docendi quandoque ex studio proueniat, tamen vius doctrinæ ex voluntate procedit, quæ per charitatē informatur à Deo infusam, & sic actus eius meritorius esse potest.

Ad tertium dicendum, quòd exaltatio in hac vita non diminuit alterius vitæ præmium, nisi ei qui in tali vita propriam gloriam quærit. Qui autem talem exaltationem in vtilitatem aliorum conuertit, ex ea sibi mercedem acquirit. Cùm autem dicitur, quòd doctrinæ debetur aureola, intelligendum est de doctrinis pertinentibus ad salutem, per quas diabolus à cordibus hominum expugnatur, sicut quibusdam spiritualibus armis, de quibus dicitur 2. Cor. 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia.

ARTICVLVS. VIII.
Vtrum Christo aureola debeatur.

Thom. 4. dist. 49. q. 5. art. 4. q. 1. & seq.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd Christo aureola debeatur. Debetur enim aureola virginitati, & martyrio, & doctrinæ, sed in Christo hæc præcipuè fuerunt, ergo ipsi præcipuè aureola competit.

Prætereà. Omne quod est perfectissimū in rebus humanis, Christo est attribuendum: sed præmium aureolæ debetur excellentissimis meritis, ergo & Christo debetur.

Prætereà. Cyprianus dicit, quod imaginem Dei virginitas portat, virginitatis igitur exemplar in Deo est, & sic videtur, quod Christo etiam, inquantum est Deus aureola competat.

SED CONTRA est quòd aureola est gaudij de cōformitate ad Christum, vt dicitur: sed nullus conformatur vel assimilatur sibipsi, vt patet per Philosophū, ergo Christo aureola nō debetur.

Prætereà, Christi præmium nunquam augmentatur, sed Christus ab instanti suæ conceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquam pugnauerat, ergo nunquam postea aureolam habuit.

CONCLVSIO.

Quanquam competat Christo aurea, cùm strennuè pugnauerit, & vicerit, non tamen aureola ei debetur.

RESPONDEO dicēdum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quod in Christo est aureola secundum propriam aureolæ rationem, cùm in eo pugna inueniatur & victoria, & per consequens corona secundum propriam rationem. Sed diligenter considerando, quamuis Christo competat ratio auræ vel coronæ, non tamen ei competit ratio aureolæ. Aureola enim ex hoc quòd diminutiuè dicitur, importat aliquid quod participatiuè & nunquam secundum sui plenitudinē posfidetur. Vnde illis competit aureolam habere, in quibus est aliqua perfectionis victoriæ participatio secundum imitationem eius, in quo perfectæ victoriæ ratio plena consistit. Et ideo cum in Christo inueniatur huiusmodi principalis & plena ratio, per cuius victoriam omnes victores constituūtur, vt patet Ioan. 16. Confidite, ergo vici mundum, & Apoc. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda, Christo non competit aureolam habere, sed aliquid aliud, vnde omnes aureolæ originantur: vnde dicitur Apoc. 3. Qui vicerit faciam eum sedere in throno meo, sicut ego vici, & sedeo in throno Patris mei. Vnde secundum alios dicendum est, quòd quamuis id quod est in Christo, non habeat rationem aureolæ, tamen est excellentius omni aureola.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quod Christus fuit verissimè Virgo, martyr, & Doctor, sed cùm præmium accidentale his respondeat in Christo non habet aliquam nobilem quantitatem, in comparatione ad magnitudinem essentialis præmij: vnde nō habet aureolam sub ratione aureolæ.

Ad secundum dicendum, quod aureola quamuis debeatur operi perfectissimo, quo ad nos, tamen aureola, inquantum diminutiuè dicitur significat quādam participationem perfectionis ab aliquo, in quo plenariè inuenitur, & secundum hoc ad quāndam minorationem pertinet. & sic in Christo non inuenitur, in quo omnis perfectio plenissimè inuenitur.

Ad tertium dicendum, quod quamuis virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo, non tamen habet exemplar vnius rationis. Incorruptio enim Dei quam virginitas imitatur, non eadem ratione est in Deo & in aliquo virgine.

ARTICVLVS IX.
Vtrum angelis aureola debeatur.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod angelis aureola debeatur. Quia vt dicit Hiero. de virginitate loquens: In carne præter carnem viuere potius est vita angelica quàm humana. & 1 Corinth. 7. dicit glossa: Quia virginitas est portio angelica, cùm igitur virginitati respondeat aureola, videtur quod angelis debeatur.

Prætereà, Nobilior est incorruptio spiritus, quàm incorruptio carnis, sed in angelis inuenitur incorruptio spiritus, quia nunquā peccauerunt, ergo eis magis debetur aureola, quàm hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt.

Prætereà, Doctrinæ debetur aureola, sed angeli nos docent purgando, illuminando, & efficiendo: vt Dion. dicit, ergo eis debetur aureola saltem doctorum.

SED CONTRA, 2. Timoth. 1. Non coronabitur nisi qui legittimè certauerit, sed in angelis non est pugna, ergo eis aureola non debetur.

Prætereà, Aureola non debetur illis, qui per corpus non exercentur: vnde amantibus virginitatem, martyrium, & doctrinam, si exterius eis hæc non iniunt, aureola non debetur, sed angeli sunt spiritus incorporei, ergo aureolam non habent.

CONCLVSIO.

Angelis non competit habere aureolam, cùm aureola respondeat cuilibet perfectioni ex merito, & id quod hominibus ex merito obtingit, angelis est connaturale.

RESPONDEO dicendum, quòd angelis aureola non debetur cuius ratio est, quia aureola respondet cuilibet perfectioni excellenti in merito, ea verò quæ in hominibus ad perfectionem meriti pertinent, angelis connaturalia, vel etiam spectant ad communem statum eorum, aut etiā ad ipsum præmium, & ideò ratione eorum, qua hominibus aureola debetur, angeli non habent aureolā.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod virginitas dicitur esse vita angelica, inquantum per gratiam virgines imitantur id quod angeli habeāt per naturam. Non enim virtutis est in angelis, quòd omnino à delectabilibus carnis abstinēt, cùm huiusmodi delectationes in eis esse non possint.

Ad secundum dicendum, quod perpetua incorruptio spiritus in angelis præmium essentiale meretur, est enim de necessitate salutis, cùm in eis non possit subiequi reparatio post ruinam.

Ad tertium dicendum, quòd illi actus secūdum quod angeli nos docent, pertinēt ad gloriam eorum & communem eorum statum: vnde per huiusmodi actus aureolam non merentur.

ARTICVLVS X.
Vtrum aureola etiam corpori debeatur.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod aureola etiam corpori debeatur. Præmium enim essentiale est prius quā accidentale, sed nos quæ ad præmium essentiale pertinet, non solum est in anima, sed etiam in corpore, ergo & aureola quæ pertinet ad præmium accidentale.

Prætereà, Peccato quod per corpus exercetur, respondet pœna in anima & corpore, ergo & merito, quod exercetur per corpus, debetur præmium & in anima & in corpore, sed meritum aureolæ per corpus exercetur, ergo aureola etiam debetur corpori.

Prætereà, In corporibus martyrum quædam virtus apparebit in ipsis cicatricibus corporis. Vnde Augustin. dicit 22. de ciuit. Dei: Nescio quomodo sic afficiamur amore martyrum beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quas pro Christi nomine pertulerunt, & fortasse videbimus. Non enim erit deformitas in eis, sed dignitas quædam, quāuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit, ergo videtur quod aureola martyrum etiam in corpore sit, & eadem ratione de aliis.

SED CONTRA, Animæ, quando sunt in Paradiso, habent aureolas, nec tamen habent corpora, ergo proprium subiectum aureolæ non est corpus sed anima.

Prætereà, Omne meritum est ab anima, ergo præmium totum in anima esse debet.

CONCLVSIO.

Cùm aureola sit gaudium de his operibus, quorum gratia ea debetur, propriè in mente esse dicitur, quamuis etiam aliquis decor ex gaudio aureolæ in corpore resultet.

RESPONDEO dicendum, quòd aureola propriè est in mēte. Est enim gaudium de operibus illis, quibus aureola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmij, quod est aureola, redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis, ita ex gaudio aureolæ resultat aliquis decor in corpore, vt sic aureola principaliter sit in mente, sed per quandam etiam redundantiam resulgeat in corpore vel in carne. Et per hoc patet responsio ad obiecta. Tamē sciendum est quod decor cicatricum, quę in corporibus martyrum apparebunt, nō potest dici aureola, qua aliqui martyres aureolam habebunt, in quibus huiusmodi cicatrices nō erunt, vtpotè illi qui sunt submersi aut famis inedia, aut squalore carceris intempti.

ARTICVLVS XI.
Vtrum conuenienter assignētur tres aureolæ, virginum, martyrum, & prædicatorum.

Thom. 4. dist. 49. q. 6. ar. 3. q. 2. & sequen.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter designentur tres aureolæ, virginum, scilicet, martyrum, & prædicatorum. Aureola enim martyrum respondet virtuti fortitudinis eorum: aureola verò virginum virtuti temperantiæ: aureola verò Doctorum virtuti prudentiæ: ergo videtur quod debeat esse quarta aureola, quæ respondeat virtuti iustitiæ.

Prætereà. Exodi. 25. dicit Glossa quod corona aurea additur, cùm per Euangelium his qui mandata custodiunt, vita æterna promittitur. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Huic aureola superponitur, cùm dicitur. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da paupertibus, ergo paupertati debetur aureola.

Prætereà. Propter votum obedientiæ aliquis se subiicit Deo: ergo si taliter, ergo in voto obedientiæ maxima perfectio consistit, & ita videtur quod ei aureola debeatur.

Prætereà, Multa sunt etiā alia supererogationis opera, de quibus homo

homo in futuro speciale gaudium habebit, ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter tres prætatos.

Prætereà, sicut aliquis diuulgat fidem præiudicando & docendo, ita scripta cōpilando, ergo & talibus quarta aureola debetur.

CONCLVSIO.

Cùm virgines, martyres & doctores in perpetua pugna sint, & victoriam ex ea consequantur, merito eis conuenienter assignatæ sunt tres aureolæ.

RESPONDEO dicendum, quod aureola est quoddam priuilegiatum præmiū priuilegiatæ victoriæ respondens. Et ideò secundum priuilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ sumuntur. In pugna enim quæ est contra carnem, ille potissimā victoriā obtinet, qui à delectabilibus venereis, quę sunt præcipua in hoc genere, omnino abstinet, & ideò virginitati aureola debetur. In pugna verò, qua contra mundum pugnatur, illa est præcipua, cùm à mundo persecutionē vsq; ad mortem sustinemus. Vnde & martyribus, qui in ista pugna victoriam obtinēt, secūda aureola debetur. In pugna, qua cōtra diabolū pugnatur, illa est præcipua victoria, cùm aliquis hostē nō solū à se, sed à cordibus aliorū remouet, quod fit per doctrinā & prædicationem, & ideò doctoribus & prædicatoribus tertia aureola debetur. Quidam verò distinguunt tres aureolas secundū tres vires animæ, vt dicantur tres aureolæ respondere potissimis trium virium animæ actibus. Potissimus enim actus rationalis est veritatem fidei etiam in aliis diffundere, & huic actui debetur Doctorum aureola. Irascibilis verò actus potissimus est, mortem propter Christum superare, & huic debetur aureola martyrū. Concupiscibilis etiam actus potissimus est à delectabilibus carnis maximis abstinere penitus, & huic debetur aureola virginum. Alij verò aureolas tres distinguunt, secundum ea, à quibus Christo nobilissimè conformamur. Ipse enim mediator fuit inter Patrem & mundum. Fuit ergo Doctor, secundum quòd veritatem, quam à Patre acceperat, mundo manifestauit. Fuit autem martyr, secundum quòd à mundo persecutionem sustinuit. Fuit verò virgo, inquantum puritatem in seipso seruauit. Et ideò doctores, martyres, & virgines, ei perfectissimè conformantur: vnde talibus debetur aureola.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu iustitiæ non attenditur aliqua pugna, sicut in actibus aliarum virtutum. Nec tamen verū est quòd docere sit actus prudentiæ, imò est potius actus charitatis vel materiæ, secundum quòd ex tali habitu inclinantur ad huiusmodi actus exercitium, vel etiam sapientiæ vt dirigentis. Vel potest dici secundum alios, quod iustitia circuit omnes virtutes, & ideò ei specialiter aureola non debetur.

Ad secundum dicendum, quòd paupertas quamuis sit opus perfectionis, non tamen tenet summū locum in aliqua spirituali pugna. Quia amor temporalium minus impugnat, quàm concupiscentia carnis, vel persecutio inflicta in corpus proprium. Vnde pauperiati non debetur aureola, sed debetur ei iudiciaria potestas ratione humiliationis, quæ consequitur paupertatem. Glos. autem inducta largè accipit aureola pro quolibet præmio, quod redditur merito excellenti.

Et similiter dicendum ad tertium & ad quartum.

Ad quintum dicendum, quòd eriā scribentibus sacrā scripturam debetur aureola, sed hæc non distinguitur ab aureola Doctorum, quia scripta componere quīdam modus docendi est.

ARTICVLVS XII.
Vtrum aureola virginum sit potissima inter alias.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod aureola virginum sit inter alias potissima. Quia Apocalyp. 7 de virginibus dicitur, quòd sequuntur Agnū quocunq; ierit, & quod nemo poterat dicere canticum, quod virgines cantabāt, ergo virgines habent excellentiorem aureolam.

Prætereà. Cyprian. de virginibus dicit, quòd sit illustrior portio gregis Christi, ergo eis maior aureola debetur.

Item, Videtur quod potissima sit aureola martyrum. Quia dicit Aymo, quòd non omnes virgines coniugatas præcedunt, sed hi specialiter qui in tormento passionis virginitatis insuper custodia coæquantur martyribus coniugatis, ergo martyrium dat virginitati præeminentiam supr alios status, ergo martyrio potior aureola debetur.

Item, Videtur quod potissima debeatur Doctoribus, primæ Timoth. 5. Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant verbo & doctrina, ergo in Ecclesia triumphante talibus potior aureola debetur.

CONCLVSIO.

Simpliciter loquendo aureola martyrum est omnium potissima.

RESPONDEO dicendum, quod præeminentia aureolæ ad aureolam potest dupliciter cōsiderari vel attendi. Primò, ex parte pugnæ, vt dicatur aureola potior quæ fortiori pugnæ debetur, & per hunc modū aureola martyrū aliis aureolis supereminet quodammodo, & aureola virginū alio modo: pugna enim martyrum est fortior secundum seipsam & vehementius affligens, sed pugna carnis est periculosior, inquantum est diuturnior, & magis nobis eminet è vicino. Secundò, ex parte eorum, de quibus est pugna, & sic aureola Doctorū inter omnes est potior, quia huiusmodi pugna versatur circa intelligibilia: aliæ verò pugnæ circa sensibiles passiones. Sed illa eminentia quæ extenditur ex parte pugnæ, est ut

reolæ essentialior, quia aureola secundum propriā rationem respicit victoriā & pugnā. Difficultas enim pugnæ attenditur ex parte ipsius pugnæ, inquantum est nobis vicinior, & ideò simpliciter loquendo, aureola martyrum inter omnes est potior. Et ideò dicitur Matth. 5. in glosa, quòd in octaua beatitudine, quæ ad martyres pertinet, scilicet, qui persequutionē patiuntur, &c. omnes aliæ perficiuntur, & propter hoc etiam Ecclesia in commemoratione Sanctorū, Martyres, Doctoribus & Virginibus præordinat, sed quantum ad aliquid nihil prohibet, alias aureolas excellentiores esse.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.
Vtrum vnus alio aureolam excellentius habeat.

AD DECIMVMTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd vnus aureolam Virginitatis vel Martyrij vel Doctoris excellentius alio non habeat. Quia ea quæ sunt in termino, non intenduntur & remittūtur, aureola autem debetur operibus, quæ sunt in termino perfectionis, ergo aureola non intenditur neque remittitur.

Prætereà, Virginitas non suscipit magis & minus, cùm importet priuationem quandam, & negationes, non intendantur nec remittantur, ergo nec præmium virginitatis, scilicet, aureola virginum, intenditur & remittitur.

SED CONTRA, Aureola supponitur auræ: aurea est intensior in vno, quàm in alio, ergo & aureola.

CONCLVSIO.

Cùm meritum sit causa præmij, consequens est, vt præmio præmium est maius, sic aureola vna maior altera esse dicitur.

RESPONDEO dicendum, quod cùm meritum sit quodammodo præmij causa, oportet diuersificari præmium, secundū quòd merita diuersificantur, aliquid enim intenditur & remittitur per intensionē & remissionē suę causæ, meritū autē aureolæ potest esse maius & minus: vnde & aureola potest esse maior & minor. Sciendū tamē quòd meritū aureolę potest intendi dupliciter. Vno modo ex parte radicis, alio modo ex parte operis. Contingit enim esse aliquos duos, quorū vnus ex minori caritate huius tormentū martyrij iustinet, vel magis prædicationi instat: aut etiā magis à delectabilibus carnis elongatur intentioni, ergo meriti quæ attēditur penes radicē, non respōdet intentio aureolæ, sed intētio auręæ, intentioni meriti quæ est ex genere actus, respōdet intētio aureolæ. Vnde potest esse q̄ aliquis, qui minus in martyrio mereatur, quantum ad essentiale præmiū, habebit pro martyrio maiorē aureolam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd merita quibus debetur aureola, non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter, sed secundum speciem, sicut ignis est subtilissimus corporum. Vnde nihil prohibet vna aureola alia esse excellentiorē, sicut vnus ignis est alio subtilior.

Ad secundum dicendum, quod vna virginitas potest esse maior alia propter maiorem recessum à virginitatis contrario, vt dicatur in illa esse maior virginitas, quæ magis occasiones corruptionis vitat. Sic enim priuationes intendi possunt, vt cùm dicitur homo magis cæcus, quia magis elongatur à visu.

QVÆSTIO NONAGESIMASEPTIMA,
De pœnis damnatorum, in septem articulos diuisa.

CONSEQVENTER cōsiderandum est de pertinentibus ad damnatos post iudicium. Et primò de pœnis damnatorum, & igne quo eorum corpora cruciabuntur. Secundò, de his quæ pertinent ad eorum affectum & intellectum. Tertiò, de iustitia & misericordia Dei respectu damnatorum.

Circa quòd quæruntur septem.

Primò, vtrum damnati in inferno sola pœna ignis affligantur.
Secundò, vtrum vermis quo affliguntur, sit corporalis.
Tertiò, vtrum fletus in eis existens sit corporalis.
Quartò, vtrum tenebræ eorum sint corporales.
Quintò, vtrum ignis quo affliguntur sit corporalis.
Sextò, vtrum sit eiusdem speciei cum igne nostro.
Septimò, vtrum ignis ille sit sub terra.

ARTICVLVS I.
Vtrum damnati in inferno pœna ignis affligantur.

Thom. 4. dist. 50. q. 1. ar. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur. Matth. 25. vbi eorum damnatio exprimitur, fit mentio solum de igne, cùm dicitur: Ite maledicti in ignem æternum.

Prætereà. Sicut pœna Purgatorij debetur peccato veniali, ita pœna Inferni debetur peccato mortali, sed in Purgatorio non dicitur esse nisi pœna ignis, vt patet per hoc quod dicitur 1. Cor. 3. Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit, ergo nec in Inferno erit, nisi pœna ignis.

Prætereà. Pœnarum varietas refrigeriū præstat, sicut calido, cùm transfertur ad frigidum, sed nullum refrigerium est ponere in damnatis, ergo non erunt diuersæ pœnæ, sed sola pœna ignis.

SED CONTRA est quod dicitur in Psalm. Ignis, sulfur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& spiritus procellarum, pars calicis eorum.

Præterea. Iob trigesimo tertio, Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

CONCLVSIO.

Sicut per multa & varia damnati peccarunt, conueniens est, vt multiplicitèr, & ex multis affligantur.

RESPONDEO dicendũ, quod secundum Basilium, in vltima mundi purgatione fiet separatio in elementis, vt quicquid est purum & nobile, remaneat superius ad gloriam beatorũ, quicquid verò est ignobile & fœculentũ, in Infernũ proiiciatur ad pœnã damnatorũ, vt sicut omnis creatura erit beatis materia gaudij, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentũ accreicat, secundum illud Sap. 5. Pugnabit cum illo orbis terræ contra insensatos. Hoc etiam diuinæ iustitiæ competit, sicut ab vno tecedentes per peccatum in rebus materialibus, quę sunt multa & varia, finem suũ constituerunt, ita etiam multipliciter & ex multis affligantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia ignis ex maximè afflictiuus, propter hoc quod abundat in virtute actiua, ideò nomine ignis omnis afflictio designatur si sit vehemens.

Ad secundum dicendũ, quòd pœna purgatorij non est principaliter ad affligendũ, sed ad purgandum: vnde per solum ignem fieri debet, qui maximè habet vim purgatiuam, sed damnatorum pœna non ordinatur ad purgandum: vnde non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd damnati transibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimum frigus, sine hoc quòd in eis sit aliquod refrigerium, quia passio ab exterioribus nõ erit per transmutationẽ corporis à sua pristina naturali dispositione, vt contraria passio ad æqualitatem vel temperiem reducendo refrigerium causet, sicut nunc accidit, sed erit per actionem spiritualem, secundum quòd sensibilia agunt in sensum, prout sentitur imprimendo formas illas secũdum esse spirituale in organum, & non secundum esse materiale.

ARTICVLVS II.

Vtrum vermis damnatorum sit corporalis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod vermis, quo affiguntur damnati, sit vermis corporalis. Quia caro non potest affligi per vermem spiritualem, sed caro damnatorum affligetur per vermem. Iudith 16. Et dabit ignem & vermes in carnes eorũ, & Eccles. 7. Vindicta carnis impij ignis & vermis, ergo vermis ille erit corporalis.

Præterea. Augustin. dicit 21. de Ciuit. Dei, Vtrumque, id est, ignis & vermis, pœna erunt carnis, ergo, &c.

SED CONTRA est quod Augustin. dicit 20. de Ciuit. Dei. In pœnis malorum inextinguibilis ignis, & viuacissimus vermis. Ab aliis autem aliter exponitur. Alij vtrumque ad corpus, alij vtrumque ad animam recensent, alij proprie ad corpus ignem, tropicè ad animam vermem, quod credibilius videtur.

CONCLVSIO.

Cùm post diem iudicij nullum corpus mixtum remansurum sit, vermis qui damnatis assignatur, non erit materialis sed spiritualis, qui conscientiæ remorsus dicitur.

RESPONDEO dicendũ, quòd post diem iudicij in mũdo innouato, nõ remanebit aliquod animal, vel aliquod corpus mixtũ, nisi corpus hominis tantùm, eò quòd non habeat aliquem ordinem ad incorruptionem, nec post illud tempus sit futura generatio & corruptio. Vnde vermis qui in damnatis ponitur, non debet intelligi esse materialis, sed spiritualis, qui est conscientiæ remorsus, qui dicitur vermis, inquantum oritur ex putredine peccati, & animam affligit, sicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsæ animæ damnatorum dicuntur carnes eorum pro eo quòd carni subiectæ fuerunt. Vel potest dici etiam quòd per vermem spiritualem caro affligetur, secundum quòd passiones animæ redundant in corpus, & hic & in futurum.

Ad secundum dicendum, quòd Augustin. loquitur sub quadam cõparatione. Non enim vult simpliciter asserere, quòd ille vermis sit materialis, sed quod potius esset asserendum ignem & vermem materialiter intelligi, quàm quòd vtrumq; spiritualiter intelligatur, quia sic nullam pœnã corporalem damnati substinerent, vt patet ferè per totum eius ibidem inspicienti.

ARTICVLVS III.

Vtrum fletus qui erit in damnatis, sit corporalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod fletus, qui erit in damnatis sit corporalis. Quia Luc. 13. dicit quędam Glossa. quod per fletum quem Dominus reprobis cõminatur, potest probari vera corporum resurrectio, quod non esset, si fletus ille tantùm esset spiritualis, ergo, &c.

Præterea. Tristitia quæ est in pœna, respondet delectationi, quæ fuit in culpa, secundum illud Apocal. 18. Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: sed peccatores in culpa habuerunt delectationem interiorem, ergo habebunt fletum etiam exteriorem.

SED CONTRA, Fletus corporalis fit per quandam resolutionem lachrymarum, sed à corporibus damnatorum nõ potest fieri perpetua resolutio, cùm nihil in eis per cibũ reficiatur, omne enim finitum consumitur, si aliquid ab eo continuè abstrahatur, ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

CONCLVSIO.

Ratione lachrymarum resolutionis fletus non erit in damnatis, ratione verò commotionis & turbationis capitis in damnatis fletus esse potest.

RESPONDEO dicendũ, quod in fletu corporali duo inueniuntur, quorum vnum est lachrymarum resolutio, & quãtum ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest, quia post diem iudicij quiescente motu primi mobilis, non erit aliqua regeneratio vel corruptio vel corporalis alteratio, in lachrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem, qui per lachrymas distillat: vnde quantũ ad hoc corporalis fletus in dãnatis esse nõ potest. Aliud quod inuenitur in corporali fletu, est quædã cõmotio & turbatio capitis & oculorũ, & quãtum ad hoc fletus in damnatis esse potest post resurrectionẽ, corpora enim damnatorũ non solum ab exteriori affligentur, sed etiã ab interiori, secũdum quod corpus immutatur ad passionem animæ bonã vel malam, & quantum ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat, & respondet delectationi culpæ, quæ fuit in anima & in corpore.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum damnati sint in tenebris corporalibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non sint in tenebris corporalibus. Quia, vt dicit Gregor. in lib. Moral. super illud Iob 10. Sempiternus horror inhabitat: quamuis ignis ille ad consolationem non luceat, sed vt magis torqueat aliquid, lucet. Nam sequaces, quos secum traxerunt de mundo reprobi, flamma illustrati viuri sunt, ergo nõ erit ibi tenebræ corporales.

Præterea. Damnati vident pœnã suam, hoc enim est eis ad augmentum pœnæ, sed nihil videtur sine lumine, ergo non sunt ibi tenebræ corporales.

Præterea, Damnati ibi habebunt potentiam visiuam post corporum resumptionem, sed frustrà in eis esset, nisi aliquid viderent, ergo cùm nihil videatur, nisi in lumine, videtur quòd non sint omninò in tenebris.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 22. Ligatis manibus eius & pedibus proiicite eũ in tenebras exteriores, super quod dicit Gregorius. Si ignis ille lucem haberet, in tenebras exteriores nequaquam diceretur.

Præterea. Basilius dicit super illud Psalmiste. Vox Domini intercidentis flammã ignis, quod virtute Dei separabitur claritas ignis ab eius virtute adustiua, ita quod claritas cedet in gaudiũ beatorũ, & vsiuum ignis in tormentum damnatorum, ergo damnati habebunt tenebras corporales, quædam verò alia quæ ad pœnam damnatorum pertinent determinata sunt.

CONCLVSIO.

Vt dispositio inferni miseriæ damnatorum conueniat, erunt in eo tenebræ corporales eorum quadã tamen luce, vt videant damnati ea quæ animam torquere possunt.

RESPONDEO dicendũ, quod dispositio Inferni erit talis, quòd vt maximè misetię damnatorum competat. Vnde secundum hoc sunt ibi lux & tenebræ: prout maximè spectant ad miseriam damnatorum, ipsa autem visio secũdum se delectabilis est, vt enim dicitur in princip. Metaphy. sensus oculorũ est maximè diligibilis, eò quòd per ipsum plura cognoscimus, sed per accidens contingit visionẽ esse afflictiuã, inquãtum videmus aliqua nobis nociua vel nostræ voluntati repugnãtia, & ideò in Inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad videndum secundũ lucẽ & tenebras, vt nihil perspicuè videatur, sed solummodo sub quadã vmbrositate videantur ea quę afflictionem cordi ingerere possunt. Vnde simpliciter loquendo locus est tenebrosus. Sed tamen ex diuina dispositione est ibi aliquid luminis quantũ sufficit ad videndũ illa quę animã torquere possunt, & ad hoc satisfacit naturalis situs loci, quia in terræ medio vbi Infernus ponitur, non potest esse ignis nisi fœculentus & turbidus, & quasi fumosus. Quidã enim tenebrarũ hanc causam assignant ex cõmassatione corporũ damnatorũ, quæ præ multitudine ita replebunt locũ Inferni, quòd ibi nihil de aëre manebit, & sic non erit ibi aliquid de Diaphano quod possit esse subiectum lucis & tenebræ, nisi oculi damnatorum, qui erunt obtenebrati.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

Vtrum ignis Inferni sit corporalis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis Inferni quo cruciabuntur corpora damnatorum, non sit corporeus. Dicit enim Damascenus in 4. libr. in fine. Tradetur diabolus & dæmones, & homo eius, scilicet, Antichristus, cum impijs & peccatoribus in ignem æternum, non materialem, qualis est qui apud nos est, sed qualem nouit Deus, sed omne corporeum est materiale, igitur ignis inferni non erit corporeus. *Tom. 4. di. 4. 4. 3. art. 2. 4. 5. & seq.*

Præterea. Animæ damnatorum à corpore separatæ ad ignem Inferni deferuntur, sed Aug. dicit 12. super Genes. ad literam, Spiritualem arbitror esse, scilicet, locum, ad quem anima defertur post mortem, non corporalem, ergo, &c.

Præterea,

Præterea, Ignis corporeus in modo suæ actionis non sequitur modum culpæ in eo qui igne crematur, sed magis ad modum humidi & sicci. In eodem enim igne corporeo videmus affligi iustum & impiũ, sed ignis inferni in modo suæ afflictionis vel actionis sequitur modũ culpæ in eo qui punitur. Vnde dicit Greg. in 4. Dialog. Vnus quidem est gehennæ ignis, sed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vnusquisque enim quantum exigit culpa, tantum sentiet de pœna, ergo non est corporeus.

SED CONTRA est quod dicitur quarto Dialog. Ignem gehennæ corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari.

Præterea, Sapientiæ 5. dicitur, Pugnabit orbis terrarum contra insensatos, sed non totus orbis terrarum contra insensatos pugnaret, si solummodo spirituali pœna & non corporali punirentur, ergo punientur igne corporeo.

CONCLVSIO.

Cùm corpori non possit adaptari pœna nisi corporea, ignis inferni erit corporeus, maximè cùm dicatur, reprobos post resurrectionem detrudendos esse.

RESPONDEO dicendum, quòd de igne Inferni multiplex fuit opinio. Quidam enim Philosophi, vt Auic. Resurrectionem non credentes, solius animæ post mortem pœnã esse crediderunt. Et quia eis incõuenire videbatur vt animæ cùm sint incorporeæ, igne corporeo punirentur, volentes quòd quicquid dicitur de pœna animarũ post mortẽ per aliqua corpora futura, metaphoricè dicatur. Sicut enim bonarũ animarũ delectatio & iucunditas nõ erit in aliqua re corporali, sed spiritualis tantũ erit in cõsequutione sui finis, ita afflictio malorũ spiritualis erit tantùm in hoc, scilicet, quod tristabuntur de hoc quod separabuntur à fine cuius ineſt eis desiderium naturale. Vnde sicut omnia quę de delectatione animarum post mortẽ dicũtur, quę videntur ad delectationẽ pertinere corporalem, vt quod reficiantur vel rideant, vel huiusmodi: ita etiã quicquid de earũ afflictione dicitur, quod in corporalẽ punitionẽ sonare videatur, per similitudinẽ debet intelligi, sicut quod in igne ardeãt, vel fœtoribus affligãtur, & huiusmodi. Spiritualis enim delectio & tristitia, cùm sit ignota multitudini, oportet quod per delectationes & tristitias corporales figuraliter manifestetur, vt homines magis moueantur ad desiderij vel timorem. Sed quia in pœna damnatorũ non solum erit pœna damni quæ respondeat auersioni quæ fuit in culpa, sed etiam pœna sensus, quæ respondeat cõuersioni, ideò non sufficit prędictum modum punitionis ponere, & ideò etiam ipse Auicenna alterũ modũ superaddit dicens, quòd animæ malorũ post mortẽ non per corpora, sed per corporũ similitudines puniantur, sicut in somnis propter similitudines prædictas in imaginatione existentes, videtur homini quod torqueatur pœnis diuersis. Et hunc etiam modum videtur ponere Augustin. in 12. super Genes. ad literam, sicut ibidem manifestè patet. Sed hoc videtur inconuenienter dictũ esse. Imaginario enim potentia est quædam vtens organo corporali, vnde non potest esse quòd visiones huiusmodi imaginariæ fiant in anima separata à corpore, sicut in anima somniantis. Vnde etiã Auicenna, vt hoc inconueniens euitaret, dixit quòd animæ separatæ à corpore, vtebantur pro organo quasi aliqua parte cœlestis corporis, cui corpus humanũ oportet esse cõforme ad hoc quod perficiatur anima rationali, quæ est similis motoribus cęlestis corporis, in hoc sequutus quodãmodò opinionem antiquorum Philosophorum, qui posuerunt animas redire ad orbes stellarum. Sed hoc est omninò absurdum secũdum doctrinam Philosophi, quia anima vtitur determinato organo corporali, sicut ars determinatis instrumẽtis, vnde non potest transire de corpore ad corpus, quod Pythagoras ponit, vt dicitur in 1. de Anima. Qualiter autem ad dictum Augustini sit respondendum, infrà dicetur. Quicquid autem dicatur de igne qui animas separatas cruciat, de igne tamen quo cruciabuntur corpora damnatorum post resurrectionẽ, oportet dicere quòd sit corporeus, quia corpori non potest conuenienter adaptari pœna nisi sit corporea. Vnde Gregorius in quarto Dialo. ex hoc ipso probat ignem inferni esse corporeum, quod reprobi post resurrectionem in eum detrudentur. Augustinus enim, vt habetur in littera, manifestè confitetur ignem illum, quo cruciabuntur corpora, esse corporeum. Et de hoc ad præsens est quæstio. Sed hoc suprà dictum est, qualiter animæ damnatorum ab igne isto corporeo puniantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Damascenus non negat simpliciter illum ignem materialem esse, sed quod non est materialis talis, qualis apud nos est, eò quòd quibusdam proprietatibus ab hoc igne distinguitur. Vel etiam dicendum est, quòd quia ignis nõ materialiter alterat corpora, sed quadam spirituali actione agit in ea punitionẽ, ideò dicitur non materialis esse, nõ quantum ad substantiam, sed quantũ ad punitionis effectum in corporibus, & multò amplius in animabus.

Ad secundũ dicendum, quòd dictũ Augu. potest hoc modo accipi, vt pro tanto dicatur locus ille, ad quem animæ deferuntur post mortem, non esse corporeus, quia anima in eo corporaliter non existit, per modum, scilicet, quo corpora existunt in loco, sed alio modo spirituali, sicut Angeli in loco sunt. Vnde dicendum quòd Augustin. loquitur opinando & non determinando, sicut ſæpè facit in libro illo.

Ad tertium dicendum, quod ignis ille est instrumentum diuinæ iustitię punientis. Instrumentum autem non solum agit in virtute propria, & per proprium modum, sed etiam in virtute principalis agentis, & secundum quod est regulatum ab eo. Vnde quamuis secundum propriam virtutem non habet quod aliquos cruciet secundum magis, vel minus, secundum modum prædictum, habet tamen hoc secundum quod eius actio modificatur ex ordine diuinæ iustitiæ. Sicut etiam ignis fornacis modificatur ex iustitia fabri in sua actione, secundum quod competit ad effectum artis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ignis inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit eiusdem speciei cum igne isto corporeo, quem videmus Aug. enim dicit, & habetur in litera: Ignis æternus cuiusmodi sit, arbitror neminem scire, nisi cui Spiritus diuinus ostendit: sed naturã illius ignis omnes, vel ferè omnes sciunt, ergo ignis ille nõ est eiusdem speciei aut naturæ cum isto.

Præterea, Gregorius dicit 11. Moral. exponens illud Iob vigesimo secundo. Deuorabit eum ignis, qui non succenditur, ignis corporeus vt esse valeat, corporeis indiget fomentis, nec valet nisi succensus, esse, & nisi refotus subsistere. Ac contra gehennæ ignis, cùm sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exurat, nec fuscidio humano succẽditur, nec lignis nutritur, sed datus semel durat in extinguibilis, & successione nõ indiget, & ardore nõ caret, ergo non est eiusdem naturæ cum eo, quem videmus.

Præterea, Æternum & corruptibile non sunt eiusdem rationis, cùm nec etiam in genere communicent, secundum Philosophum in 10. Metaphysicæ. sed iste ignis est corruptibilis, ille autem æternus. Mat. 25. Ite maledicti in ignẽ æternũ, ergo nõ est eiusdẽ naturę.

Præterea. De natura huius ignis nostri est vt luceat, sed ignis Inferni non lucet: vnde Iob decimonono. Nonne lux impij extinguetur, ergo vt prius.

SED CONTRA, Secundum Philosophum in 1. Topic. Omnis aqua omni aquæ est idem specie, ergo eadem ratione omnis ignis omni igni, est idem specie.

Præterea, Sapien. 11. dicitur: Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: sed homines peccãt per res sensibiles huius mundi, ergo iustum est, vt per eãdem puniantur.

CONCLVSIO.

Ignis quo torquentur damnati in inferno, erit eiusdem speciei cum igne quę apud nos est.

RESPONDEO dicendum, quòd ignis propter hoc quòd est maximæ virtutis in agendo inter reliqua elementa, alia corpora pro materia habet, vt dicitur in 4. Metaphy. Vnde & ignis dupliciter inuenitur, scilicet, in materia propria, prout est in propria sua sphæra, vel in materia aliena, siue terrestri, vt patet in carbone, siue aërea, vt patet in flamma: quocunque autem modo ignis inueniatur, semper est idem in specie, quantum ad naturam ignis pertinet. Potest autem esse diuersitas in specie, quãtum ad corpora quæ sunt materia ignis. Vnde flamma & carbo differunt specie, & similiter lignum igneum & ferrum ignitum, nec differt quantum ad hoc, siue ignita sint per violentiam, vt in ferro apparet, siue ex principio intrinseco naturali, vt accidit in sulfure. Quia ergo ignis inferni quantum ad hoc quod habet de natura ignis, sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est, manifestum est, vtrum aut ille ignis sit in propria materia existens, aut si in aliena, in qua materia sit, nobis ignotum est, & secundum hoc potest ab igne, qui apud nos est, in specie differre materialiter consideratus, quæsam tamẽ proprietates differẽtes habet ab igne isto, vt quod successione non indiget nec ignis nutritur. Sed istæ differentiæ non ostendunt diuersitatem in specie, quantum ad id quod pertinet ad naturam ignis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augu. loquitur, quantum ad id quod est materialiter in igne illo, non autem quantum ad ignis naturam.

Ad secundum dicendum, quod ignis qui apud nos est, lignis nutritur, & ab homine succenditur, quia est artificialiter & per violentiam in aliena materia introductus: sed ignis ille lignis nõ indiget, quibus foueatur, quia vel in propria materia est existens, vel est in materia aliena non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco. Vnde non est ab homine succensus, sed à Deo, qui naturam illam instituit, & hoc est quod dicitur Isaiæ trigesimo: Flatus Domini sicut torrens sulfuris succedens eam.

Ad tertium dicendum, quod sicut corpora damnatorum erunt eiusdem speciei, cuius & modo sunt, quamuis modò sint corruptibilia, tunc autẽ incorruptibilia ex ordine diuinæ iustitiæ & propter quietẽ motus cœli, ita est de igne inferni quo corpora illa puniẽtur.

Ad quartum dicendum, quod lucere non conuenit igni secundũ quemlibet modum existendi, quia in propria materia existens non lucet. Vnde non lucet in propria sphæra, vt Philosophus dicit: etiã in aliqua materia ignis existens non lucet, sicut cùm est in materia opaca terrestri, vt in sulphure, & similiter est etiam quando ex alio quo grosso fumo eius claritas obfuscatur. Vnde quod ignis Inferni non luceat, non est sufficiens argumentum ad hoc quod non sit eiusdem speciei.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ignis inferni sit sub terra.

AD SEP-

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod ignis ille non sit sub terra, Iob 18. de homine dānato dicitur. Et de orbe transferet eum Deus, ergo ignis ille quo damnati punientur, non est sub terra, sed est extra orbem.

Præterea. Nullum violentum & per accidens potest esse sempiternum, sed ignis ille erit in inferno in sempiternum, ergo nō erit ibi per violentiā, sed naturaliter: sed sub terra nō potest esse ignis, nisi per violentiam, ergo ignis ille non est sub terra.

Præterea, In igne Inferni omnia corpora damnatorū post diem iudicij cruciabuntur, sed illa corpora locum replebūt, ergo cùm futura sit maxima multitudo damnatorum, quia stultorū infinitus est numerus, Eccles. 1. ergo maximum oportet esse spatium, in quo ignis ille continetur, sed inconueniens videtur dicere, infra terram esse tantam concauitatem, cùm partes terræ naturaliter ferantur ad medium, ergo ignis ille non erit sub terra.

Præterea Sapientiæ 11. Per quæ peccat quis, per hęc & torquetur, sed mali super terram peccauerunt, ergo ignis eos puniens nō debet esse sub terra.

SED CONTRA dicitur Isaiæ 4. Infernus subtus conturbatus est in occursum tui, ergo Infernus sub nobis est.

Præterea, Gregor. dicit 18. Dialo. Quid obstat non videre, quòd Infernus esse sub terra credatur.

Præterea. Ioan. 2. super illud, Proiecisti me in corpore maris, Glo. Interlinearis, id est, in Inferno, pro quo dicitur in Euang. Mat. 12. in corde terræ, quia sicut cor est in medio animalis, ita Infernus in medio terræ perhibetur esse.

CONCLVSIO.

Et si nullus scit vbi Infernus sit constitutus, nisi qui de hoc à spiritu sancto edoctus fuerit, conueniens tamen est, vt sub terra esse credatur.

RESPONDEO dicendū, quòd sicut Augustinus dicit, & habetur in litera, in qua parte mūdi Infernus sit, scire neminē arbitror, nisi cui diuinus Spiritus reuelabit. Vnde Gregor. in 4. Dialo. super hac quæstione interrogatus respondit. Hac de re temerè definire nihil audeo. Nonnulli namque in quadam terrarum parte Infernum esse putauerunt. Alij verò hunc sub terra esse existimant. Et hanc opinionem probabiliorem ostendit dupliciter. Vno modo ex ipsa nominis ratione sic dicens. Si idcirco infernū dicimus, quia inferius iacet, quod terra ad cœlum est, hoc esse inferius debet ad terram. Secundò, ex hoc quod dicitur Apoc. 10. Neminem poterat neq; in cœlo, neq; in terra, neq; subtus terram aperire librū, vt hoc quod dicitur in cœlo, referatur ad Angelos: hoc quod dicitur in terra, referatur ad homines viuētes in corpore: hoc quod dicitur sub terra, referatur ad animas existētes in Inferno. Augustin etiam in lib. 12. super Genes. ad literam duas rationes tangere videtur, quare congruum sit, Infernum esse sub terra. Vna est, vt quoniam defunctorum animæ carnis amore peccauerāt, hoc eis exhibeatur, quod ipsi carni mortuæ soler exhiberi, vt, scilicet, sub terram retrudātur. Alia est, quòd sicut grauitas in corporibus, ita tristitia in spiritibus, & lætitia sicut leuitas. Vnde sicut secūdum corpus si ponderis sui ordinem teneant, inferiora sunt omnia grauiora, ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora: & sicut conueniens locus gaudio electorum est cœlum empyreum, ita conueniens locus tristitię damnatorum est infimū terræ. Neq; mouere debet quod Augustinus ibidem dicit, quòd inferi sub terris esse dicuntur vel creduntur, quia vt in lib. Retractationum hoc retractans dicit: Mihi videor dicere debuisse magis, quòd sub terris sunt Inferi, quàm rationem reddere cur sub terris esse dicūtur siue creduntur. Quidā tamē Philosophi posuerūt quod locus inferni erat sub orbe terrestri, tamē supra terræ superficiem ex parte opposita, & hoc videtur Iudorus sensisse cùm dicit, quòd Sol & Luna in ordine quo creati sunt, stabunt, ne impij in tormentis positi fruantur luce eorum, quæ ratio nulla esset, si infernus infra terram esse dicatur, qualiter & hæc verba possint exponi, patuit suprà. Pythagoras verò posuit locū pœnarum, in sphæra ignis, quam in medio totius orbis esse dixit, vt patet per Aristotelem in 2. Cœli & mundi. Sed tamen conuenientius his, quæ in Scriptura dicuntur est, vt sub terra credatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum illud Iob, De orbe transferet eum Deus, intelligendum est de orbe terrarum, id est, de hoc mundo, & hoc modo exponit Gregorius dicens: De orbe quippè transfertur, cum superno apparente Iudice, de hoc mundo tollitur in quo peruersè gloriatur. Nec est intelligendum quòd orbis hic accipiatur pro vniuerso, quasi extra totum vniuersum sit locus pœnarum.

Ad secundū dicendum, quod in loco illo conseruatur ignis in æternum ex ordine diuinæ iustitiæ, quāuis secundū naturā nō possit extra suum locum aliquod elementū in æternū durare, præcipuè statu generationis & corruptionis manente in rebus. Ignis autem erit ibi fortissimæ caliditatis, quia calor eius erit vndique congregatus propter frigus terræ ipsum vndique circunstans.

Ad tertium dicendum, quod infernus nunquam deficiet in amplitudine, quin sufficiat ad damnatorum corpora capienda. Infernus enim, Prouerb. 30. inter tria insatiabilia ponitur, nec est inconueniens quod inter viscera terræ tanta concauitas conseruetur diuina virtute, quæ damnatorum omnium corpora possit capere.

Ad quartum dicendum, quod hoc quod dicitur: Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur, non est necessarium nisi in principalibus instrumentis peccandi, quia enim homo in anima peccat & in corpore, in vtroque punietur: non autem oportet quod in loco, quo quis peccauit, in eodem puniatur, cùm alius sit locus, qui viatoribus & damnatis debetur. Vel dicendum, quod intelligitur de pœnis, quibus homo punitur in via secundum quod quælibet culpa suam pœnam habet annexam, prout quisque inordinatus animus sibi est pœna, vt dicit Augustinus.

QVÆSTIO NONAGESIMAOCTAVA,

De voluntate & intellectu damnatorum, in nouem articulos diuisa.

CONSEQVENTER cōsiderandum est de pertinentibus ad effectum & intellectum damnatorum.

Circa quòd quæruntur nouem.

Primò, vtrum damnatorum voluntas sit mala.

Secundò, vtrum aliquando pœniteant de malis quæ fecerunt.

Tertiò, vtrum magis vellent non esse quàm esse.

Quartò, vtrum vellent alios non esse damnatos.

Quintò, vtrum impij habeant Deum odio.

Sextò, vtrum ipsi demeteri possint.

Septimò, vtrum possint vti scientia hic acquisita.

Octauò, vtrum cogitent aliquando de Deo.

Nonò, vtrum ipsi videant gloriam beatorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum omnis voluntas damnatorum sit mala.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non omnis voluntas damnatorum sit mala. Quia vt dicit Dion. 4. c. de Diuin. nomin. dæmones bonum & optimum concupiscunt esse viue re, & intelligere: cùm ergo damnati homines non sint peioris conditionis, quàm dæmones, videtur quòd ipsi bonum voluntatem habere possint. *Thom. 4. dist. 50. q. 2. ar. 1. q. 1. & sequent.*

Præterea. Malum, vt dicit Dionys. est omnino inuoluntarium, ergo si damnati aliquid volunt, illud volunt inquantum est bonū, vel apparens bonum: sed voluntas quæ per se ordinatur ad bonū, est bona, ergo damnati possunt habere voluntatem bonam.

Præterea. Aliqui erunt damnati, qui in hoc mundo existentes, aliquos virtutum habitus secum detuletunt, vtpotè Gentiles, qui habuerunt virtutes politicas, sed ex habitibus virtutū elicitur laudabilis voluntas, ergo in aliquibus damnatis poterit esse laudabilis voluntas.

SED CONTRA. Obstinata voluntas nunquam potest flecti nisi ad mala: sed damnati homines erunt obstinati sicut dæmones, ergo voluntas eorum nunquam poterit esse bona.

Præterea. Sicut se habet voluntas damnatorum ad malum, ita voluntas Beatorum ad bonum, sed Beati nunquam habent voluntatem malam, ergo nec damnati aliquā habent voluntatē bonam.

CONCLVSIO.

Quamuis damnati voluntate naturali aliquod bonum velle possunt, tamen voluntate deliberatiua non bene volunt illud.

RESPONDEO dicendum quod in damnatis potest duplex voluntas considerari, scilicet, voluntas deliberatiua, & voluntas naturalis. Naturalis quidem non est eis ex ipsis, sed ex actione naturæ quæ in natura hanc inclinationem posuit, quæ naturalis voluntas dicitur: vnde cùm natura in eis remaneat, secundum hoc bona potest in eis esse voluntas naturalis. Sed voluntas deliberatiua est eis ex seipsis, secundum quòd in potestate est eorum inclinati per affectum ad hoc vel illud, & talis voluntas est in eis solum mala: & hoc ideò, quia sunt perfectè auersi à fine vltimo rectæ voluntatis, nec aliqua voluntas potest esse bona nisi per ordinem ad finem prædictum. Vnde etiam etsi aliquod bonum volunt, non tamen benè volunt illud, vt ex hoc voluntas eorum bona dici possit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum Dionysii intelligitur de voluntate naturali, quæ est inclinatio naturæ in aliquod bonum: sed tamen ista naturalis inclinatio per eorum malitiam corrumpitur, inquātum hoc bonum quod naturaliter desiderant, sub quibusdam malis circunstantiis appetunt.

Ad secundum dicendum, quod malum inquantum est malum, nō mouet voluntatem, sed inquantum est æstimatum bonum, sed hoc ex eorum malitia procedit, quod id quod est malum æstiment vt bonum: & ideò voluntas eorum mala est.

Ad tertium dicendum, quòd habetus virtutū politicarū non remanent in anima separata, eò quòd virtutes illæ perficiunt solum in vita ciuili, quæ non erit post hanc vitam, si tamen remanerent, nunquam in actum exirent: quasi ligatæ ex obstinatione mentis.

ARTICVLVS II.

Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd damnati nunquam pœniteant de malis quæ fecerunt. Quia dicit Bernardus in Canticis, quod damnatus semper vult iniquitatem suam quam fecit, ergo nunquam de peccato commisso pœnitent.

Præterea. Velle non peccasse, est bona voluntas, sed damnati non habebunt bonam voluntatem, ergo damnati nunquam volent se non peccasse, & sic idem quod prius.

Præterea,

Præterea. Secundū Damsc. hoc est hominibus mors, quod Angelis casus, sed Angeli volūtas post casum est inuertibilis hoc modo, vt non possit recedere ab electione, qua prius peccauit, ergo damnati non possunt pœnitere de peccatis à se commissis.

Præterea, Maior erit peruersitas damnatorum in inferno, quàm peccatorum in mundo, sed aliqui in hoc mundo nō pœnitent de peccatis cōmissis, vel propter excæcationē mentis, sicut hæretici, vel propter obstinationem, sicut qui lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, vt dicitur Prouerb. 2. ergo, &c.

SED CONTRA, Sapient. 5. de damnatis dicitur, Intra se pœnitentiam agentes.

Præterea. Philosophus 9. Ethic. dicit, quòd pœnitudine replentur mali, mox enim tristantur de hoc in quo prius delectati sunt, ergo damnati cùm sint praui maximè magis pœnitent.

CONCLVSIO.

Damnati per se non pœnitebunt de peccatis, sed per accidens, inquantum affligentur à pœna, quam pro peccato sustinent.

RESPONDEO dicendū, quòd pœnitere de aliquo, contingit dupliciter. Vno modo per se, & alio modo per accidens. Per se quidem de peccato pœnitet, qui peccatum in eo quòd est peccatum abominatur. Per accidens verò, qui illud odit ratione alicuius adiuncti, vtpotè pœnę alicuius. Mali igitur non pœnitebūt, per se loquendo, peccatis, quia voluntas malitiæ peccati in eis remanet: pœnitebunt autem per accidens, inquātum affligentur de pœna, quam pro peccato sustinent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd damnati iniquitatem volunt, sed pœnam refugiūt, & sic per accidens de iniquitate omissa pœnitent.

AD SECVNDVM dicendum, quod velle se non peccasse propter turpitudinem iniquitatis, est bona voluntas, sed hoc non erit in damnatis.

Ad tertium dicendum, quòd fine aliqua auersione voluntatis contingit quod dæmnati de peccatis pœniteant: quia non hoc refugiunt in peccatis quod prius appetierunt, sed aliquid aliud, scilicet, pœnam.

Ad quartum dicendum, quòd homines in hoc mundo quātumcunque obstinati, per accidens de peccatis suis pœnitent si pro eis puniantur: quia vt dicit Augustinus in lib. 83. Quæstionum, quòd videmus etiam ferocissimas bestias dolore pœnarum à maximis voluptatibus abstinere.

ARTICVLVS III.

Vtrum damnati recta ratione vellent non esse.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd damnati recta ratione & deliberatiua non vellent non esse. Augustinus dicit in libro de Libero arbitrio, Considera quātum bonum est esse, quod beati & miseri volunt. Maius enim est miseris esse, quàm omninò non esse.

Præterea, Augustinus sic ibidem arguit, præelectio supponit electionem, sed non esse non est elegibile, cùm non habeat apparentiam boni, cùm nihil sit, ergo non esse, non potest esse magis appetibile damnatis, quàm esse.

Præterea. Maius malum magis est fugiendum: sed non esse est maximum malum, cùm tollat totaliter bonū, ita quod nihil relinquit, ergo non esse est magis fugiendum, quàm miserum esse, & sic idem quod prius.

SED CONTRA est quod dicitur Apocalyp. 9. In diebus illis desiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis.

Præterea. Damnatorū miseria omnem huius mundi miseriam excedit: sed ad vitandum miseriam huius mundi appetibile est aliquibus mori. Vnde dicitur Eccles. 19. O mors quàm bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus, & deficit ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili, qui perdit sapientiam, ergo multò fortius est damnatis appetibile nō esse secundum rationem deliberatiuam.

CONCLVSIO.

Non vellent damnati non esse, inquantum non esse consideratur secundum se, quia illud non est appetibile: inquantum verò consideratur vt est ablatiuum pœnalis vitæ aut alicuius miseriæ, non esse potest desiderari à damnatis.

RESPONDEO dicendum, quod non esse, potest dupliciter considerari. Vno modo secundū se, & sic nullo modo est appetibile, cùm non habeat rationem boni, sed sit boni pura priuatio. Alio modo potest considerari, inquantum est ablatiuum pœnalis vitæ, seu alicuius miseriæ, & sic non esse accipit rationem boni: carere enim malo est quoddam bonum, vt dicit Philosophus in 5. Ethic. & per hunc modum melius est damnatis non esse, quàm miseros esse. Vnde Matth. 26. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille, & Hieremiæ 20. super illud: Maledicta dies in qua natus sum, &c. dicit Glos. Hieronymi: Melius est nō esse quàm malè esse, & secundum hoc damnati possunt eligere non esse secundum deliberatiuam rationem.

AD PRIMVM ergo dicendum est, quòd verbum Augustini est intelligendum quòd non esse, per se non est eligibile, sed per accidens: inquantum, scilicet, est miseriæ terminatiuum, quod enim dicitur quòd esse & viuere ab omnibus appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quantum ad malam vitam, & corruptam, & etam quæ est in tristitiis, vt dicit Philosophus in 9. Ethicorum.

Ad secundum dicendum, quòd non esse non est eligibile per se, sed per accidens tantum, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quod licet non esse maximè sit malum, est tamen valde bonum, inquantum priuat miseriam, quæ est maximum malorum, & sic non esse eligitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum damnati vellent esse in inferno alios damnatos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in Inferno non vellent alios esse damnatos, qui non sunt damnati. Quia Luc. 16. dicitur de diuite, qui orabat pro fratribus suis, ne irent in locum tormētorum, ergo & eadem ratione, & damnati alij non vellent ad minus carnales suos amicos in Inferno damnari.

Præterea, Affectiones in Inferno inordinatę à damnatis non auferuntur: sed aliqui damnati inordinatè aliquos non damnatos diligerunt, ergo non vellent eorum malum, quod est esse damnatos.

Præterea. Damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ: sed si plures damnarentur, maior esset eorum pœna, sicut etiam multiplicatio beatorum amplificat eorum gaudium, ergo damnati nollent saluos damnari.

SED CONTRA est quod dicitur Isaiæ 14. super illud, Surrexerunt de solijs, dicit Glosia: Solatium est malorum, multos socios habere pœnarum.

Præterea, In damnatis maximè regnat inuidia, ergo dolent de fœlicitate beatorum, & eorum damnationem appetunt.

CONCLVSIO.

Sicut beati propter perfectam charitatem gaudent de bono omnium: ita damnati propter consummatum odium gaudent de malis & dolent de bono: & sic vellent secum alios esse damnatos.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Beatis erit perfectissima charitas, ita in damnatis perfectissimum odium. Vnde sicut Sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita & ipsi de omnibus bonis dolebunt, vnde & fœlicitas Sanctorum considerata maximè eos affligit: vnde dicitur Isa. 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret, vnde vellent omnes bonos esse damnatos.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod tanta erit inuidia in damnatis, quod etiam propinquorum glorię inuidebunt, cùm ipsi sint in summa miseria, cùm etiam in hac vita hoc accidat crescente inuidia. Sed tamē minus inuident propinquis, quàm aliis: & maior esset eorum pœna, si omnes propinqui damnarentur, & alij saluarentur, quam si aliqui de suis propinquis saluarentur. Et exinde fuit quòd diues petiit fratres suos à damnatione eripi. Sciebat enim quod aliqui eriperentur, maluisset tamen cum fratribus suis omnes alios damnari.

Ad secundum dicendum, quod dilectio quę non fundatur super honestum, facilè rescinditur, & præcipuè in malis hominibus, vt Philosophus dicit in 9. Ethico. Vnde damnati non seruabunt amicitiam ad eos quos inordinatè dilexerunt. Sed in hoc voluntas eorum remanebit peruersa, quòd causam inordinatæ dilectionis adhuc diligent.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis de damnatorum multitudine pœna singulorum augeatur in tantum, tamen super crescent odium & inuidia, quod magis eligent torqueri cum multis quàm minus soli.

ARTICVLVS V.

Vtrum damnati odio habeant Deum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod damnati nō habeant Deum odio. Quia, vt dicit Dionys. 4. cap. de Diuin. nominibus, omnibus diligibile est pulchrum & bonum, quod est omnis boni & pulchritudinis causa, hoc autē est Deus, ergo Deus à nullo odio haberi potest.

Præterea. Nullus potest ipsam bonitatem odio habere, sicut nec ipsam malitiam velle: malum enim est omninò inuoluntarium, vt Dionys. dicit 4. cap. de Diuin. nomin. Deus autem est bonitas ipsa, ergo nullus ipsum odio potest habere.

SED CONTRA est quod dicitur in Psalm. Superbia illorum qui te oderunt, ascendit semper.

CONCLVSIO.

Damnati Deum odio prosequuntur, cùm illum non perelpiant in se, sed in effectu suæ iustitiæ, qui est illis in pœnam.

RESPONDEO dicendum, quòd affectus mouetur ex bono vel malo apprehenso. Deus autem apprehenditur dupliciter, in se, sicut à Beatis, qui eum per essentiam vident, & per effectus, sicut à nobis & damnatis. Ipse igitur in seipso cùm sit per essentiam bonitas, non potest alicui voluntati displicere. Vnde quicunq; eum per essentiam vident, eum odio habere non possunt: sed effectus eius aliqui sunt voluntati repugnantes, inquantum contrariantur alicui, & secundum hoc aliquis non in seipso, sed ratione effectuum Deum odire potest. Damnati ergo Deum percipiētes in effectu iustitiæ, qui est pœna, eum odio habent, sicut & pœnas, quas sustinēt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbū dionys. est intelligendum de appetitu naturali, qui tamen in damnatis peruertitur, per id quod additur ex deliberata voluntate, vt dictum est.

Ad secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet, si damnati Deum in seipso conspicerent, inquantum est per essentiam bonus.

ARTICVLVS VI.
Virum damnati demereantur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati demereantur. Damnati enim habent voluntatẽ malam, vt dicitur in litera, sed per malam voluntatẽ, quam hic habuerunt, demeruerũt, ergo si ibi non demerentur, ex sua damnatione commodum reportant.

Præterea, Damnati sunt eiusdem conditionis cum dæmonibus, sed dæmones demerentur post suum casum: vnde serpenti, qui hominem ad peccandum induxit, est à Deo pœna infincta, vt dicitur Gen. 3. ergo & damnati demerentur.

Præterea, Actus inordinatus ex libertate arbitrij procedẽs, non excusatur quin sit demeritorius, etiam si aliqua necessitas adsit, cuius aliquis sit sibi causa, ebrius enim meretur duplicẽ maledictionem, si ex ebrietate aliquod aliud peccatum committat, vt dicitur in 3. Ethic. Sed ipsi damnati fuerunt sibi causa propriæ obstinationis, per quam necessitatem patiuntur peccandi, ergo cùm eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat, non excusatur à demerito.

SED CONTRA. Pœna contra culpam diuiditur, sed peruersa voluntas in damnatis ex obstinatione procedit, quæ est eorum pœna, ergo peruersa voluntas in damnatis non est culpa, per quam demereantur.

Præterea. Post vltimum terminum non relinquitur aliquis motus siue profectus in bonum vel in malum, sed damnati maximè post diem iudicij ad vltimum terminum suæ damnationis peruenient, quia tunc finem habebunt duæ ciuitates, vt Augustinus dicit, ergo damnati post diem iudicij peruersa voluntate non demerebuntur, quia sic cresceret eorum damnatio.

CONCLVSIO.

Cùm meritum vel demeritum ordinetur ad aliquod bonum vel malum consequendum, neque boni merebuntur (quia bona voluntas in eis non erit meritum, sed præmium) neque mali demerebuntur, quia eorum mala voluntas non erit demeritum, sed pœna.

RESPONDEO dicendũ, quòd de damnatis ante diem iudicij & post distinguendum est. Omnes enim communiter confitentur quòd post diem iudicij nõ erit aliquod meritũ vel demeritum, & hoc ideò est, quia meritum vel demeritũ ordinatur ad aliquod bonum, vel malum vlterius consequendũ, post diem autem iudicij erit & vltima consummatio bonorum & malorum, ita quod nihil erit vlterius addendum de bono, vel de malo. Vnde & bona voluntas in beatis non erit meritum, sed præmium: & mala voluntas non erit in damnatis demeritũ, sed pœna tantũ. Operationes enim virtutis sunt præcipuè in fœlicitate, & eorum contrariæ sunt præcipuè in miseria, vt dicitur in primo Ethicorum. Sed ante diem iudicij quidam dicunt, & Beatos mereri, & damnatos demereri. Sed hoc non potest esse respectu præmij essentialis vel pœnæ principalis, cùm quantum ad hoc vtrique ad terminum perueniant. Potest tamen hoc esse respectu præmij accidentalis, vel pœnę secundariæ, quæ possunt augeri vsq; ad diem iudicij, & hoc præcipuè in dæmonibus vel Angelis bonis, quorum officio aliqui trahuntur ad salutem, ex quo beatorum Angelorũ gaudium crescit, vel ad damnationem, ex quo crescit pœna dæmonum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod est summum incommodum ad summum malorũ peruenisse, ex quo contingit in damnatis quod demereri nõ possunt, vnde patet quod ex peccato commodum non reportant.

Ad secundum dicendum, quòd ad damnatorum hominum officium non pertinet ad damnationem alios pertrahere, sicut pertinet ad officium dæmonum, ratione cuius demerentur, quantum ad secundariam pœnam.

Ad tertium dicendum, quòd propter hoc non excusantur à demerito, quia necessitatem habeant peccandi, sed quia ad summum malorum peruenerunt, tamen necessitas peccandi, cuius causa fuit, excusat à culpa, inquantum est necessitas quędam, quia omne peccatum oportet esse voluntarium, sed quod non excuset, hoc est, inquantum à voluntate præcedente processit, & sic totum demeritum sequentis culpæ videtur ad primam culpam pertinere.

ARTICVLVS VII.
Virum damnati possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt.

Thom. 4. dist. 50. q. 2. art. 2. quæst. 1. & sequen.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod damnati non possint vti notitia quam in hoc mundo habuerũt. In consideratione enim scientiæ est maxima delectatio, sed in eis nullam delectationẽ est ponere, ergo non possunt vti scientia prius habita secundum aliquam consideratione.

Præterea. Damnati sunt in maioribus pœnis, quàm sint aliquæ pœnę huius mundi, sed in hoc mundo, dum aliquis est in maximis tormentis constitutus, non potest considerare aliquas intelligibiles conditiones, quas abstractus à pœnis patitur, ergo multò minus in Inferno.

Præterea. Damnati sunt subiecti tempori, sed longitudo temporis est causa obliuionis, vt dicitur 1. Phys. ergo damnati obliuiscentur eorum qui hic habuerunt.

SED CONTRA est quod Luc. 16. dicitur diuiti damnato, Recordare quia recepisti bona, &c. ergo considerabunt ea quę hic sciuerunt.

Præterea. Species intelligibiles in anima separata remanent in eis, vt suprà dictum est, si ergo eis vti non possent, frustrà remanerent in eis.

CONCLVSIO.

Damnati habebunt actualem considerationem eorum quæ sciuerunt, vt inde tristitia, non vt lætitia afficiantur.

RESPONDEO dicendum, quod sicut propter perfectã Sanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod nõ sit gaudij materia, ita nihil erit in damnatis quod nõ sit eis materia & causa tristitiæ, nec aliquid quod ad tristitiam ponit pertinere deerit, vt sit eorum miseria consummata. Consideratio enim aliquorũ notorũ quantum ad aliquid, inducit gaudium, vel ex parte cognoscibilium, inquantum diliguntur, vel ex parte ipsius cognitionis, inquãtum est conueniens & perfecta. Potest etiam tristitiæ esse ratio, & ex parte cognoscibilium quæ nata sunt contristari, & ex parte ipsius cognitionis, prout eius imperfectio consideratur, vtpotè cùm aliquis cõsideret se deficere in cognitione alicuius rei, cuius perfectionem appeteret, sic etiam in damnatis erit actualis consideratio eorum quæ prius sciuerunt, vt materia tristitiæ, non autem vt delectationis causa. Considerabunt enim & mala quæ gesserunt, ex quibus damnati sunt, & bona delectabilia, quæ amiserunt, & ex vtroque torquebuntur, de hoc quòd considerabunt notitiam, quam de rebus spiritualibus habuerunt imperfectã esse, & amissiæ summam eius perfectionem, quam poterant adipisci.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis consideratio sit per se delectabilis, tamen ex aliquo accidente potest esse tristitiæ causa, & sic erit in damnatis.

Ad secundum dicendum, quòd in hoc mundo anima coniungitur corruptibili corpori, vnde per hoc quod corpus affligitur, consideratio animæ impeditur, sed in futuro anima non ita trahetur à corpore, sed quantumcunque corpus affligatur, tamen anima semper considerabit lucidissimè illa quæ ei potuerunt esse causa mœroris.

Ad tertium dicendũ, quod tempus est causa obliuionis per accidens, inquantum motus, cuius est mensura, est causa transmutationis, sed post diem iudicij nõ erit motus cœli, vnde nec obliuio esse poterit ex quacunque diuturnitate, sed ante diem iudicij anima separata non mutatur à sua dispositione per motum cœli.

ARTICVLVS VIII.
Virum damnati aliquando cogitabunt de Deo.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod aliquando damnati cogitabunt de Deo. Quia non potest haberi odio actu, nisi id de quo cogitatur, sed damnati Deum odio habebunt, vt in litera dicitur, ergo de Deo aliquando cogitabunt.

Præterea. Damnati habebunt remorsum conscientiæ, sed conscientia patitur remorsum de actus contra Deum, ergo de Deo aliquando cogitabunt.

SED CONTRA, Perfectissima hominis cogitatio est quæ cogitat de Deo, sed damnati nõ erunt in statu perfectissimo, ergo de Deo non cogitabunt.

CONCLVSIO.

Damnati nullo modo possunt cogitare de Deo per se, hoc est, tanquam totius bonitatis principio, per accidens verò, hoc est, per Dei effectus, inquantum punit, & alia id genus, poterit Deus à damnatis cogitari.

RESPONDEO dicendũ, quòd Deus potest cõsiderari dupliciter. Vno modo secundum se, & secundũ id quod est ei proprium, scilicet, esse totius bonitatis principium, & sic nullo modo cogitari potest sine delectatione: vnde sic nullo modo à damnatis cogitabitur. Alio modo secundum aliquid quod est ei quasi accidentale in effectibus eius, vtpotè puniri, vel aliquid huiusmodi, & secundũ hoc considerabit de Deo potest tristitiam inducere, & hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd damnati non habent Deũ odio, nisi ratione punitionis & prohibitionis eius quod malę eorum voluntati consonat: vnde non considerabunt eum, nisi vt punitorem & prohibitorem.

Et per hoc patet etiam solutio ad secundum, quia conscientia non remordet de peccato, nisi inquantum est diuino præcepto contraria.

ARTICVLVS IX.
Virum damnati gloriam Beatorum videant.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam Beatorũ nõ videant. Magis enim distant ab eis gloria Beatorũ, quàm ea quæ in hoc mundo agũtur, sed ipsi non vident quæ circa nos agũtur: vnde dicit Gregorius 12. Moralium

Moralium super illud Iob, Siue fuerint nobiles filij eius, &c. Sicut hi qui adhuc viuunt, mortuorum animæ quo loco habeantur, ignorant, ita mortui qui corporaliter vixerunt vita in carne positorum, qualiter circa eos disponatur ignorant, ergo multo minus possunt videre gloriam bonorum.

Præterea. Illud quod conceditur Sanctis in hac vita pro magno munere, nunquam conceditur damnatis, sed Paulo pro magno est concessum videre vitam illam, qua sancti æternaliter cum Deo viuunt, vt dicitur primæ Corinth. 12. in glos. ergo damnati Sanctorum gloriam non videbunt.

SED CONTRA est quod dicitur Luc. 16. Quòd diues in tormentis positus vidit Abraham & Lazarum in sinu eius.

CONCLVSIO.

Damnati ante diem iudicij bonos in gloria sua vident, sed post diem iudicij visione Beatorum priuabuntur.

RESPONDEO dicendũ, quod damnati ante diem iudicij vident bonos in gloria, non hoc modo quod gloriã eorum, qualis sit, cognoscant, sed solum cognoscunt eos esse in gloria quadam inæstimabili, & ex hoc turbentur, tum propter inuidiam dolentes de fœlicitate eorum, tum propter hoc quod ipsi talem gloriã amiserunt: vnde dicitur Sapien. 5. de impijs. Videntes turbabuntur timore horribili. Sed post diem iudicij omnino bonorum visione priuabuntur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur, quia memoriam habebunt gloriæ bonorum, quam in iudicio videbunt, vel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentum: sed vlterius affligentur in hoc quod videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam, quam Sancti merentur habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ in hac vita aguntur, non ita affligerent damnatos in inferno si viderentur, sicut Sanctorum gloria inspecta. Vnde non ita offenduntur damnatis ea quæ hic aguntur, sicut sanctorum gloria, quamuis eorum quæ hic aguntur ostendantur eis ea, ex quibus tristitiam habere possunt.

Ad secundum dicendum, quòd Paulus inspexit virã illã, in qua Sancti cum Deo viuũt eam experiẽdo, & in futurã perfectius speçando, quod non est de damnatis. Et ideò non est simile.

QVÆSTIO NONAGESIMANONA,
De misericordia Dei respectu damnatorum, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de misericordia & iustitia respectu damnatorum.

Circa quod quæruntur quinque.

Primò, vtrum ex diuina iustitia inferatur peccatoribus pœna æterna.

Secundò, vtrũ per diuinã misericordiã omnis pœna tam hominũ quàm dæmonũ terminetur.

Tertiò, vtrum saltem pœna hominum terminetur.

Quartò, vtrum saltem pœna Christianorum.

Quintò, vtrum illorum qui opera misericordiæ fecerunt.

ARTICVLVS I.
Virum ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatori.

Sum. 4. 44. art. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ex diuina iustitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna enim nõ debet excedere culpam: Deut. 25. Secundũ mensuram delicti erit & plagarũ modus, sed culpa est temporalis: ergo pœna non debet esse æterna.

Præterea. Duorum peccatorum mortalium vnum est altero maius, ergo vnum debet maiori quàm alterum pœna puniri, sed nulla pœna est maior quàm æterna, cùm sit infinita: ergo non cuilibet peccato mortali debetur pœna æterna, & si vni non debetur, nulli debetur, cùm eorum distantia non sit infinita.

Præterea. A iudice non infertur pœna nisi ad correctionẽ: vnde 8. Ethicorũ dicitur, quod pœnæ sunt quædam medicinæ, sed quod limph in æternum puniãtur, hoc non est ad correctionem eorum, nec aliquorum aliorum, cùm tunc non sint aliqui futuri qui per hoc corrigi possint: ergo secundum diuinam iustitiam non infertur pœna æterna.

Præterea, Omne quod non est per se volitum, nullus vult nisi propter aliquam vtilitatem, sed pœnæ à Deo non sunt propter se volitæ, non enim delectatur in pœnis, cùm ergo nulla vtilitas accidere possit ex perpetua ratione pœnæ, videtur quod talem pœnam pro peccato inferre non debeat.

Præterea, Nihil quod est per accidens, est perpetuum, vt dicitur primo Cœli & mundi, sed pœna est eorum quę sunt per accidens, cùm sit contra naturam, ergo non potest esse perpetua.

Præterea, Iustitia Dei hoc exquirere videtur, vt peccatores ad nihilum redigantur, quia propter ingratitudinem videtur quis beneficia amittere, inter cætera autem Dei beneficia est ipsum esse: vnde videtur iustum, vt peccator qui ingratus Deo existit, ipsum esse amittat, sed si in nihilum redigantur, eorum pœna non potest esse perpetua, ergo non videtur esse consonum diuinę iustitiæ, vt peccatores perpetuò puniantur.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 25. Ibunt hi, id est, peccatores, in supplicium æternum.

Præterea, Sicut se habet præmium ad meritum, ita pœna ad culpam, sed secundum diuinam iustitiam merito temporali debetur præmium æternum Ioann. 6. Omnis qui videt Filium, & credit in eum, habet vitam æternam, ergo & culpæ temporali secundum diuinam iustitiam debetur pœna æterna.

Præterea, Secundum Philosophum in 5. Ethic. pœna taxatur secundum dignitatem eius, in quem peccatur: vnde maiori pœna punitur qui percutit alapa principem, quàm alium quemcunque. Sed quicunque peccat mortaliter, peccat contra Deum, cuius præcepta transgreditur, & cuius honorem alij impartitur, dum in alio finem constituit: maiestas autem Dei est infinita, ergo quicunque peccat mortaliter, dignus est infinita pœna, & ita videtur quod iuste pro peccato mortali quis perpetuo puniatur.

CONCLVSIO.

Cùm peccatores peccent contra Deum, qui æternus est, conueniens est, vt pœna æterna eis ex diuina iustitia inferatur.

RESPONDEO dicendum, quod cùm pœna duplicem habeat quantitatem, scilicet secundum intentionem acerbitatis, & secundum durationem temporis, quantitas pœnæ respondet quantitati culpæ secundum intensionem acerbitatis, vt secundum quod grauius peccauit, secundũ hoc grauior pœna et infligatur. Vnde Apoc. 18. Quantum se glorificauit & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum, non autem respondet duratio pœnæ durationi culpæ, vt dicit Augu. 21. de ciuitate Dei, Non enim adulterij quod in momento temporis perpetratur, momentanea pœna punitur etiam secundum leges humanas, sed dutatio pœnæ respicit dispositionem peccati, quãdoque enim ille qui peccat in aliqua ciuitate, ex ipso peccato efficitur dignus vt totaliter à ciuitatis consortio expellatur, vel per exilium perpetuum, vel etiam per mortem, quandoque verò non redditur dignus, vt totaliter à societate excludatur, & ideò vt possit esse conueniens membrum ciuitatis, pœna ei prolongatur, vel breuiatur, secũdum quòd expedit eius curationi, vt in ciuitate conuenienter & pacificè viuere possit, ita etiam secundum diuinam iustitiam aliquis ex peccato redditur dignus pœnitus à ciuitatis Dei cõsortio separari, quod fit per omne peccatũ, quo contra charitatem peccat, quæ est vinculum ciuitatem prædictam vniens, & ideò pro peccato mortali, quod est contrarium charitati, aliquis in æternum à societate Sanctorum excluditur, æterna pœna adicitur. Quia vt Aug. dicit in libro prædicto, quod est de ciuitate ista mortali homines iupplicio primæ mortis, hoc est de ciuitate illa immortali homines iupplicio secundæ mortis auferre: quod autem pœna quam ciuitas mũdana infligit, perpetua non reputatur, hoc est, per accidens, vel inquãtum perpetuo homo non manet, vel inquantum etiam ipsa ciuitas deficit. Vnde si homo in perpetuum viueret pœna exilij vel seruituris quæ per legem humanam infertur, in eo perpetuò maneret, qui verò hoc modo peccant, vt inde non reddantur digni totaliter separati à sanctæ ciuitatis consortio, sicut peccantium venialiter, tantò eorum pœna breuior, vel diuturnior, quantò magis vel minus purgabiles erunt, secundum quod eis peccata plus vel minus inhæserunt, quod in pœnis huius mundi & purgatorij secundum diuinam iustitiam seruatur. Inueniuntur etiam & aliæ rationes à Sanctis assignatę, quare iuste pro peccato temporali aliqui pœna perpetua puniantur. Vna est quia peccauerunt contra bonum æternum, dum contempserunt æternam vitam, & hoc etiam est quod Augustinus in prædicto libro dicit, Factus est malo dignus æterno, quia hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternum. Alia ratio est, quia homo in suo æterno peccauit. Vnde Gregorius dicit in quarto Dialog. Ad magnam iustitiam iudicãtis pertinet, vt nunquam careant supplicio qui nunquam voluerunt carere peccato. Et si obiciatur quod quidam peccantes mortaliter proponuntur vitam suam in melius cõmutare, & ita secundum hoc non essent digni æterno supplicio, vt videtur, dicendum secundum quosdam quod Gregorius loquitur de voluntate quæ manifestatur per opus, qui enim in peccatũ mortale labitur, propria voluntate se ponit in statum, à quo etui non potest, nisi diuinitus. Vnde ex hoc ipso quod vult peccare, consequenter vult in peccato manere perpetuo. Hoc enim est spiritus vadens in peccatum, & non rediens per seipsum. Sicut si aliquis se in foueam proiceret, vnde exire non posset nisi adiutus, posset dici quod in æternum ibi manere voluit, quantumcunque aliud cogitaret. Vel potest dici & melius, quod ex hoc ipso quòd mortaliter peccat, finem suum in creatura constituit, & quia ad finem vitæ tota vita ordinatur, ideò & ex hoc ipso totam vitam suam ordinat ad illud peccatum, & vellet perpetuò in peccato manere, si hoc sibi esset impune. Et hoc est quod Gregorius in 34. libro Moralium, super illud Iob 41. Æstimabunt abyssum quasi senescentem iniqui, ideò cùm fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Voluissent quippè sine fine viuere, vt sine fine potuissent in suis iniquitatibus permanere, nam magis appetunt peccare quàm viuere. Potest & alia ratio assignari quare pœna peccati mortalis sit æterna, quia per eam contra Deũ, qui est infinitus, peccatur. Vnde cùm non possit esse infinita pœna per intensionem, quia creatura non est capax alicuius quantitatis infinitæ, requiritur quod sit saltem duratione infinita. Est etiam quarta ratio ad hoc idem, quia culpa manet in æternũ cum culpa nõ possit remitti sine gratia quam homo nõ potest, post mortem acquirere, nec debet pœna cessare, quamdiu culpa manet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod pœna non debet æquari

Universidad de Deusto
Biblioteca

æquari culpæ secundum quantitatem durationis, vt videtur etiam per leges humanas accidere. Vel dicendũ, sicut Grego. soluit, quod quamuis culpa sit actu temporalis, voluntate tamen est æterna.

Ad secundũ dicendum, quod quantitati peccati respõdet quantitas pœnæ secundum intensionem, & ideo peccatorũ mortalium inæqualium erunt pœnæ inæquales intensione, æquales autem duratione.

Ad tertium dicendum, quod pœnæ quæ infliguntur his, qui à ciuitatis societate non penitus eiiciuntur, sunt ad correctionẽ eorum ordinatæ, sed illæ pœnæ, per quas aliqui totaliter à ciuitatis societate exterminantur, non sunt ad correctionem eorum, possunt tamen esse ad correctionem & tranquillitatem aliorum, qui in ciuitate remanent, & ita damnatio æterna impiorum est ad correctionem eorum qui nunc sunt in Ecclesia. Non enim pœnæ sunt ad correctionem solum, quando infliguntur, sed etiam quando determinantur.

Ad quartum dicendum, quod impiorum pœnæ in perpetuum durabunt, non erunt omnino inutiles. Sunt tamẽ vtiles ad duo. Primò ad hoc quòd in eis diuina iustitia conseruatur, quæ est à Deo accepta propter seipsum. Vnde Greg. in Dial. Omnipotens Deus, quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur, quia autem iustus est, ab iniquorum vltione in perpetuum non sedatur. Secundò, ad hoc sunt vtiles, vt de his electi gaudeant, dum in his Dei iustitiam contemplantur, & dum se euasisse cognoscãt. Vnde Psalmus, Lætabitur iustus cùm viderit vindictam, &c. & Isaiæ vlt. Erunt, scilicet, impij, vsq; ad facietatem visionis, scilicet, Sanctis, vt Glos. dicit. Et hoc est quod Greg. dicit 4. Dialog. Iniqui omnes æterno supplicio deputati, sua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebũt, scilicet, vt iusti omnes & in Deo videant gaudia quæ perceperunt, & in illis percipiant supplicia quæ euaserunt, quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternum mala puniri conspiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt.

Ad quintum dicendũ, quòd quãuis pœna per accidens respõdeat animæ, tamen per se respondet animæ culpa infectæ, & quia culpa in perpetuum in ea manebit: ideò & pœna perpetua erit.

Ad sextum dicendum, quod quãuis pœna respondet culpę, propriè loquendo, secundum inordinationem quæ inuenitur in ipsa: & non secundum dignitatẽ ipsius, in quem peccatur, quia sic cuilibet peccato responderet pœna infinita intensione, quamuis ergo ex hoc quòd aliquis peccat contra Deum, qui est actor essendi, meretur ipsum esse amittere, considerata tamen ipsius actus inordinatione, non debetur ei amissio esse, quia esse præsupponitur ad meritum & demeritum, nec pẽ inordinationẽ peccati esse tollitur vel corrumpitur, & ideò non potest esse debita pœna alicuius culpæ, priuatio ipsius esse.

ARTICVLVS II.

Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm dæmonum.

Thom. 4. dist 46. q. 2. art. 3. quæst 1. & sequen.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm etiam dæmonũ. Sapien. 11. Misereris omnium Domine, quoniam omnia potes. sed inter omnia etiã dæmones continentur qui sunt Dei creaturæ, ergo & ipsorum dæmonum pœna finietur.

Prætereà, Rom. 11. Concludit Deus omnia sub peccato, vt omnium misereretur, sed Deus dæmones sub peccato concludit, id est, claudi permisit, ergo videtur quòd etiam dæmonum aliquando misereatur.

Prætereà. Sicut dicit Ansel. in lib. Cur Deus homo, Non est iustũ vt Deus creaturã, quam fecit ad beatitudinẽ, omninò perire finat, ergo videtur cùm quælibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinem, non esse iustum, vt omninò perire permittatur.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternũ, qui paratus est diabolo & Angelis eius, ergo æternaliter punientur.

Prætereà. Sicut boni Angeli effecti sunt beati per conuersionem ad Deum, ita mali Angeli effecti sunt miseri per auersionẽ à Deo. Si ergo miseria malorum Angelorum finiatur quandoq;, & beatitudo bonorum finem habebit, quod est inconueniens.

CONCLVSIO.

Nulla pœna tam hominum quàm dæmonum per diuinam misericordiam terminabitur, tum ex scripturæ testimonio, tum ex hac ratione, quòd alioquin ex vna parte diuina misericordia nimis extenderetur, ex altera verò nimis abbreuiaretur.

RESPONDEO dicendũ, quod error Origenis fuit (vt Aug. 21. de Ciui. Dei dicit) quod dæmones quandoq; per Dei misericordiam liberandi sunt à pœnis. Sed iste error est ab Ecclesia reprobatus propter duo. Primò, quia manifestè authoritati S. Scripturę repugnat, quę habetur Apocalyp. 20. Diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulfuris, vbi bestię & Pseudoprophetę cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum: per quod in Scriptura significari æternitas consueuit. Secundò, quia ex vna parte nimis misericordiam extendebat, & ex alia parte nimis eam coarctabat. Eiusdem enim rationis esse videtur bonos Angelos in æterna beatitudine permanere, & malos Angelos in æternum puniri. Vnde sicut ponebat dæmones & animas damnatorũ quandoque à pœna liberãdas, ita ponebat angelos, & animas bonorum quandoque à beatitudine in huius vitæ miserias deuoluendas.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Deus quantum in ipso est miseretur omnibus, sed quia eius misericordia sapientiæ ordine regulatur, inde est quod ad quosdam non se extendit, qui se misericordiæ fecerunt indignos, sicut dæmones & damnati qui sunt in malitia obstinati. Tamen potest dici quod etiam in eis misericordia locum habet, inquantum citra condignum puniuntur, non quòd à pœna totaliter absoluantur.

Ad secundum dicendum, quod ibi intelligenda est distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, vt intelligatur autoritas de hominibus secundum statum viæ, qua scilicet, & Iudæorum & Gentilium, misertus est, sed non omnium gentilium, vel omnium Iudæorum.

Ad tertium dicendum, quòd Anselmus intelligit non esse iustum quantum ad decentiam diuinæ bonitatis, & loquitur de creatura secundum genus suum. Non enim est conueniens diuinæ bonitati, vt totum vnum genus creaturæ deficiat à fine, propter quod est factum. Vnde nec omnes homines nec omnes angelos damnari conuenit, sed nihil prohibet quin aliqui vel ex hominibus vel ex angelis in æternum pereant, quia voluntatis intentio impletur in aliis, qui saluantur.

ARTICVLVS III.

Vtrum diuina misericordia patiatur homines in æternum puniri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuina misericordia non patiatur saltẽ homines in æternum puniri. Gen. 6. Non permanebit spiritus meus in homine in æternũ, quia caro est: & accipitur ibi spiritus pro indignatione, vt patet per glo. ibidem. Cùm ergo indignatio non sit aliud quàm eius pœna, non punietur æternaliter.

Prætereà. Charitas Sanctorum in præsenti hoc facit, vt pro inimicis exorent: sed tunc habebunt perfectiorem charitatem, ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis, sed orationes eorum esse cassę non poterunt cùm sint maximè Deo acceptæ, ergo in precibus Sanctorum diuina misericordia damnatos quandoq; à pœna liberabit.

Prætereà. Hoc quòd Deus pœnam damnatorum æternam prædixit, ad prophetiam comminationis pertinet, sed prophetia comminationis non semper impletur, quod patet per hoc quod dictum est de Niniue, quia non fuit subuersa, sicut prædictum fuerat per Propheram, qui ex hoc etiam contristatus fuit: ergo videtur quod multò amplius per diuinam misericordiam comminatio pœnæ æternę mutabitur in mitiorem sententiam, quando in nullius tristitiã, sed in omnium gaudium cedere poterit.

Prætereà. Ad hoc facit quod in Psalmo dicitur. Nũquid in æternum irascetur Deus? sed ira Dei est eius punitio, ergo, &c.

Prætereà. Isaiæ 14. super illud. Tu autem proiectus es, &cæt. dicit Glossa. Etsi omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquam, & loquitur de Diabolo, ergo videtur quod omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

SED CONTRA est quod dicitur Mat. 25. simul de electis & reprobis. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitã æternam, sed inconueniens est ponere quod iustorum vita quandoque finiatur, ergo inconueniens est ponere quòd reproborum supplicium terminetur.

Prętereà. Sicut dicit Dama. hoc est hominibus mors, quod est angelis casus, sed angeli post casum irreparabiles fuerunt, ergo & homines post mortem, & sic reproborum supplicium nunquam terminabitur.

CONCLVSIO.

Sicut dæmonibus pœna infernũ erit perpetua, ita & hominibus, quia vtique sunt in malitia obstinati.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut Augu. dicit 21. de Ciuitate Dei) quidam in hoc ab errore Origenis declinauerũt, quod dæmones posuerunt in perpetuum puniri, sed omnes homines quandoque liberari à pœna, etiam infideles. Sed hæc positio omnino est irrationabilis. Sicut enim dæmones sunt in malitia obstinati, & ita perpetuo puniendi, ita & hominum animæ qui sine charitate decedunt: cum hoc hominibus sit mors, quod est angelis casus, vt Damas. dicit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud est intelligẽdum de homine secundum genus suum, quia ab humano genere quandoque Dei indignatio est remota per Christi aduentum: sed illi qui in hac reconciliatione, quæ facta est per Christum, noluerunt permanere, in seipsis druinam iram perpetrauerunt: cùm non sit nobis aliquis modus reconciliationis concessus nisi per Christum.

Ad secundum dicendum, quod sicut Augus. dicit 21. de Ciuitate Dei. Et Gregorius 25. Moralium, & 4. Dialogo. quòd Sancti in hac vita omninò pro inimicis exorant, vt conuertantur ad Deum, cùm adhuc conuerti possint. Si enim essent præciti ad mortem, nõ magis pro eis quã pro dæmonibus oraremus, & quia post hanc vitam decedentibus sine gratia tempus cõuersionis nõ erit, nulla pro eis fiet oratio, nec ab Ecclesia militante, nec triumphante. Hoc enim pro eis orandum est, vt Apostolus dicit secundæ Timothei secundo, vt det illis Deus pœnitentiam, & resipiscant à diaboli laqueis.

Ad tertium dicendum, quòd prophetia cõminatoria pœnæ tunc solũ immutatur, quando variantur merita eius, in quem cõminatio facta est. Vnde Hieremiæ 18. dicitur, Repentè loquar aduersus gentẽ & aduersus regnũ, vt eradicẽ & destruam & disperdã illud: si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaueram ei. Vnde cùm damnatorũ merita mutari non possint, comminatio pœnæ semper in eis implebitur: nihilominus tamen prophetia comminationis semper quantum ad aliquem intellectum impletur, quia vt dicit Augustinus in prædicto libro, euersa est Ninive, quæ mala erat, & bona ædificata est, quæ non erat: stantibus enim mœnibus atque domibus euersa est ciuitas in perditis moribus.

Ad quartum dicendum, quod illud verbum Psalmi pertinet ad vasa misericordiæ, quæ se indignos misericordia nõ fecerunt, quia in hac vita, quæ quædã ira Dei est, propter vitæ miserias, vasa misericordiæ mutantur melius. Vnde sequitur in Psalm. Hæc mutatio dexteræ Excelsi. Vel dicendũ quod hoc intelligitur de misericordia aliquid relaxante, non de misericordia totaliter liberante, si extendatur etiam ad damnatos. Vnde non dicit, continebit ab ira misericordias suas, sed in ira, quia non totaliter pœna tolletur, sed ipsa pœna durante misericordia operabitur, eam diminuendo.

Ad quintum dicẽdum, quòd Glos. illa non loquitur simpliciter, sed sub hypothesi impossibilis ad exaggerandum peccati magnitudinem ipsius diaboli vel Nabuchodonosor.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod saltem Christianorum pœna per diuinam misericordiam terminetur. Quia Matth. vlt. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, sed hoc est omnium Christianorum, ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

Prætereà, Ioan. 6. dicitur, Qui mãducat meã carnẽ & bibit meũ sanguinem, habet vitam æternã, sed hic est cõmunis cibus & potus Christianorum, ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

Prætereà, Primæ ad Corinthios 3. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic quasi per ignem, & loquitur de illis in quibus fuit fundamentum fidei Christianæ, ergo omnes tales finaliter saluabuntur.

SED CONTRA est quod dicitur primæ ad Corinth. 9. Iniqui regnum Dei non possidebunt: sed quidam Christiani sunt iniqui, ergo non omnes Christiani ad regnum perucnient, & ita perpetuò punientur.

Prætereà, 2 Petri 2. dicitur, Melius erat eis viam veritatis non cognoscere, quàm post agnitã retroire ab eo quod traditũ est illis sancto mandato, sed illi qui viam veritatis non cognouerũt, æternaliter punientur, ergo & Christiani qui ab agnita retrocesserunt.

CONCLVSIO.

Christiani soli qui in fide catholica finaliter perseuerabunt, & ab aliis criminibus reperientur finaliter absoluti, à pœna æterna erunt immunes.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam fuerunt (vt dicit Aug. in prædicto libro) qui non omnibus hominibus promiserũt absolutionem à pœna æterna, sed solis Christianis, & in hoc respectu diuersificati sunt. Quidam enim dixerunt quod quicunque sacramẽta fidei perceperunt, ab æterna pœna erunt immunes, sed hoc est contrariũ veritati, quia quidã sacramẽta fidei recipiunt, & fidẽ nõ habẽt, sine qua impossibile est placere Deo. Hebr. 11. Et ideò alij dixerũt quòd solũ illi ab æterna pœna erunt immunes, qui sacramenta fidei sunt consecuti, & fidem catholicam tenuerunt.

Sed contra hoc esse videtur, quòd aliquando aliqui catholicam fidem tenent, & postea resipiscunt, qui nõ minori pœna sunt digni, sed maiori, quia 2. Petri 2. melius erat eis viam veritatis nõ cognoscere, quàm post agnitam retroire. Planum est etiam peccare plus hæresiarchas, qui de fide catholica recedentes nouas hæreses fingunt, quàm illos, qui à principio aliquam hæresim sunt secuti.

Et ideò alij dixerunt, quod illi soli ab æterna pœna immunes sunt, qui in fide catholica finaliter perseuerãt, quantumcunq; aliis criminibus inuoluantur. Sed hoc manifestè cõtrariatur scripturæ, quia Iacobi primo dicitur, Fides sine operibus mortua est, & Mat. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnũ cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est. & in multis aliis locis scriptura peccãtibus æternas pœnas cõminatur. Vnde nõ omnes finaliter in fide persistẽtes, à pœna æterna erunt immunes, nisi ab aliis criminibus inueniantur finaliter absoluti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus ibi loquitur de fide formata, quæ per dilectionem operatur, in qua quicunque decesserit saluus erit. Sed huic non solum opponitur infidelitatis error, sed quodlibet peccatum mortale.

Ad secundum dicendũ, quod verbum Domini intelligitur non de illis, qui tantùm sacramentaliter edunt, qui indignè quandoq; sumentes, iudicium sibi manducant & bibunt, vt dicitur primæ ad Corinth. 2. Sed loquitur de manducantibus spiritualiter, qui per charitatem ei incorporantur, quam incorporationem facit sacramentalis comestio, si quis dignè accedat. Vnde quantum est ex vi, virtute sacramenti, ad vitam æternam perducit, quãuis ponit tali fructu priuari per peccatum, etiam postquam dignè consumpserit.

Ad tertium dicendum, quòd fundamentum in verbis Apostoli intelligitur fides formata, supra quam qui peccata venialia ædificauerit detrimẽtum patietur, quia pro eis punitur à Deo, ipse tamen saluus erit finaliter, quasi per ignem vel temporalis tribulationis, vel pœnæ purgatoriæ, quæ post mortem erit.

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes illi qui operantur misericordiæ opera, puniantur æternaliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illi omnes qui opera misericordiæ factunt, non puniuntur æternaliter, sed illum illi qui opera misericordiæ negligunt. Iacob 2. Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam, & Mat. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Prætereà, Mat. 25. ponitur discretio Domini cũ reprobis & electis, sed illa discretio non est nisi de operibus misericordiæ, ergo solum pro operibus misericordiæ omissis aliqui æternaliter punientur, & sic idem quod prius.

Prætereà, Mat. 6. dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, &c. & sequitur. Si enim dimiseritis hominibus, &c. ergo videtur quòd misericordes, qui aliis peccata dimittunt, ipsi veniam peccatorum consequentur, & sic non æternaliter punientur.

Prætereà, 1. Tim. 4. super illud, Pietas ad omnia valet, dicit Glos. Amb. Omnis summa disciplinę Christianæ in misericordia & pietate est, quã aliquis sequẽs, si lubricũ carnis patitur, fine dubio vapulabit, sed non peribit, si quis autem solum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur, ergo illi qui insistunt operibus misericordiæ, qui peccatis carnalibus detinentur, non in æternum punientur, & sic idem quod prius.

SED CONTRA est, quod dicitur primę ad Corin. 6. Neque fornicarii, neque adulteri regnum Dei possidebunt, sed multi qui se exercent in operibus misericordiæ, iunt tales: ergo non omnes misericordes ad regnum æternum perucnient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur.

Prætereà. Iaco. 2. Quicunque totã legem seruauerit, offendat autem in vno, est factus omnium reus, ergo quicunque seruat legem quo ad opera misericordiæ, & negligit alia opera, reatum de transgressione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

CONCLVSIO.

Nec fides, nec operæ misericordiæ eripient à pœna æterna eos, qui cum peccato mortali decedunt.

RESPONDEO dicendum quod sicut Aug. dicit in lib. prædicto, quidam posuerunt, non omnes qui catholicam fidem tenẽt, à pœna æterna esse liberandos, sed solum illos qui operibus misericordiæ insistunt, quamuis etiam aliis criminibus sint subiecti. Sed istud non potest stare, quia sine charitate non prodest aliquid ad vitam æternam. Contingit autem aliquos operibus misericordiæ insistere, qui charitatem non habent: vnde his nihil prodest ad vitam æternam promerendam, vel ad immutationem æternæ pœnæ vt patet 1. ad Cor. 13. Et præcipuè hoc apparet absurdum in raptoribus, qui multa rapiunt, & tamen misericorditer largiuntur. Et ideò dicendum quòd quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides, nec opera misericordiæ eos liberabunt, à pœna æterna, etiam post quantumcunque spacium temporis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illi misericordiam cõsequentur, qui misericordiam ordinatè impendunt, non autem ordinatè misericordiam impendunt qui seipsos in miserendo negligunt, sed magis se impugnant malè agendo, & ideò tales misericordiam penitus absoluentem non consequentur, etsi consequentur misericordiam de peccatis debitis aliquid relaxantem.

Ad secundum dicendum, quod non propter hoc ponitur discretio de operibus misericordiæ solum, quia pro eorum negligentia tantummodo aliqui puniuntur æternaliter, sed quia illi æterna pœna liberabuntur post peccata, qui per opera misericordiæ sibi veniã impetrauerunt, faciẽtes amicos sibi de mãmona iniquitatis.

Ad tertium dicendum, quod illud à Domino dicitur his qui petunt sibi debitum relaxari, nõ illis qui in peccato persistunt, & ideò soli pœnitentes per opera misericordiæ consequuntur veniam penitus liberantem.

Ad quartum dicendum, quod glo. Ambr. loquitur de lubrico venialis peccati, à quo aliquis post purgatorias pœnas, quas vapulationẽ dicit, per opera misericordiæ absoluetur, vel si loquamur de lubrico mortalis peccati, est intelligendum quod adhuc in vita ista existentes illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, per opera misericordiæ ad pœnitentiam disponuntur. Vnde talis non peribit, id est, disponetur per talia opera ad non pereundum.

ADDITIONVM AD TERTIAM
Summæ Sacræ Theologiæ D. Thomæ
Partem, accuratissimè emaculatissimęq;, vt ita ante
hac nunquam im-
pressarum.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVODLIBETALES
QVÆSTIONES SANCTI THOMAE DE AQVINO.

QVÆSTIO PRIMA.

ARTICVLVS I.

QVÆSITVM est de Deo, Angelo, & homine. De Deo quæritur est & quantum ad diuinam naturam, & quantum ad nateram humanã assumptam. Quantum ad diuinam naturam quæsitũ est. Vtrum beatus Benedictus in visione qua vidit totũ mundum, diuinam essentiam viderit. Et ostendebatur quòd sic. Dicit enim Gregorius 4. Dialogorum, de hac visione loquens: Animæ videnti Deum, angustia fit omnes creaturæ. Sed videre Deum est videre diuinam essentiam, ergo beatus Benedictus vidit diuinam essentiam. 22.q.18. ar.5.ad 3.

Prætereà. Ibidem subdit Gregor. quod totum mundum vidit in diuino lumine. Sed non est aliud lumen vel claritas Dei quàm ipse Deus, vt idem Gregor. dicit, & habetur in Glos. Exod 33. super illud. Non videbit me homo & viuet, ergo beatus Benedictus vidit Deum per essentiam.

SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 1. Nemo vidit vnquam, vbi dicit Glos. quòd nullus in mortali carne viuens, Dei essentiam videre potest.

RESPONDEO dicendũ, corpus corruptibile aggrauat animam, vt dicit Sapient. 9. Summa autem eleuatio mentis humanæ est, vt ad diuinam essentiam videndam perringat, vnde impossibile est vt meos humana corpori vnita Dei essentiã videat, vt Augusti. dicit 12. super Gen. ad literam, nisi huic vitæ mortali funditus homo intereat, sic vel alienetur à sensibus, vt nesciat vtrum sit in corpore an extra corpus, sicut de Paulo legitur 2. ad. Cor. 12. Beatus autem Benedictus quando illam visionem vidit, nec huic vitæ funditus mortuus erat, nec à corporeis sensibus alienatus, quod patet per hoc quòd dum adhuc in eadem visione persisteret, alium ad idem videndũ adduxit, vt refert Greg. vbi supra, vnde manifestum est, quòd Dei essentiam non vidit. 1.p.q.12.ar 11.c.4.0. ad 5. artic.11. ad 1. 22. q.175. art.3. 4. 0. & veri. q. 13.art.3. 0. & 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Gregor. ex quadam proportione argumentari intendit in verbis illis. Si enim videntes Dei essentiam in eius comparatione totam creaturam reputãt paruum quid ad videndũ, non est mirũ si beatus Benedictus per lumen diuinum, aliud amplius videre potuit, quàm homines communiter videant.

Ad secundum dicendum, quòd lumen Dei quandoque dicitur ipse Deus, quandoque verò aliud lumen deriuatum ab ipso secundum illud Psalmistæ. In lumine tuo videbimus lumen: hic autem accipitur pro lumine deriuato à Deo. Psal. 35.

QVÆSTIO II.

DEINDE quærebantur duo, circa humanã naturam in Christo. Primo, vtrum fuerit in Christo vna filiatio qua refertur ad patrem & ad matrem, an duæ. Secundò, de morte eius, vtrum in cruce mortuus fuerit. Art. 182.0. et 3.p.q.35. art.5. & 3. dist. 8. art. 5.0. opus 3. 6.28.

ARTICVLVS II.

CIRCA PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod in Christo sint duæ filiationes. Multiplicata enim causa relationum, multiplicantur relationes. Generatio autẽ est causa filiationis. Cùm ergo alia sit generatio qua Christus natus est æternaliter à patre. Et alia qua natus est temporaliter à matre, erit etiam alia filiatio qua refertur ad patrem, & alia qua refertur ad matrem.

Prætereà, quòd recipit ex tempore aliquid absolutum absque sui mutatione, nullo magis absque sui mutatione potest recipere temporaliter aliquam proprietatem relatiuam, sed filiatio Dei ex tempore recipit aliquid absolutum absque sui mutatione, quia super illud Luc. 1 Magnus erit, & filius altissimi vocabitur. dicit Ambros. Non ideò erit magnus, quòd ante partum Virginis magnus non fuerit, sed quia potentiam quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore accepturus, ergo multò magis ex tempore potuit accipere filius Dei absq; sui mutatione nouam filiationem, vt sic ei cõueniant duæ filiationes, vna æterna, & alia temporalis. Lucas. Ambro.

SED CONTRA. A quo aliquid habet quòd sit tale, ab eius vnitate habet, quòd sit vnũ tale, sed filiatione aliquis habet quòd sit filius, ergo vna filiatione est vnus filius, sed Christus est vnus filius & non duo, ergo in Christo non sunt duæ filiationes, sed vna tantùm. Relatio quò differt ab aliis generibus. 1.p.q 3.8. ar.1.2.

RESPONDEO dicendũ, quòd relationes differũt in hoc ab omnibus aliis rerũ generibus, quia ea quæ sunt aliorũ generum, ex ipsa ratione sui generis habent quòd sint res naturæ, sicut quãtitates ex ratione quãtitatis, & qualitates ex ratione qualitatis. Sed relationes non habent quod sint res naturæ ex ratione respectus ad alterũ. Inueniuntur enim quidam respectus qui nõ sunt reales, sed rationales tantũ, sicut scibile refertur ad scientiam. nõ aliqua reali relatione in scibili existente, sed potius qua scientia refertur ad ipsum secundum Philosophum in 5. Me. (T.c.20.) Sed relatio habet quòd sit res naturæ ex sua causa per quam vna res naturalem ordinem habet ad alteram, qui quidem ordo naturalis & realis est ipsis ipsa relatio, vnde dextrũ & sinistrũ in animali, sunt relationes reales, quia consequitur quasdã naturales virtutes. In columna autem sunt respectus rationis tantum secũdum ordinem animalis ad ipsam, ex eodem autem habet aliquid quod sit ens & quod sit vnum, & ideò contingit quod est vna relatio realis tantum propter vnitatem causæ, sicut patet de æqualitate, propter vnam enim quantitatem est in vno corpore vna æqualitas tantum, quamuis sint respectus plures, secundũ quos diuersis corporibus dicitur esse æquale. Si autem secundũ omnes illos respectus multiplicarentur realiter relationes in vno corpore, sequeretur quod in vno essent accidentia infinita vel indeterminata, & similiter magister est vna relatione magister omniũ quos idem docet, quamuis sint multi respectus, sic etiam vnus homo secundum vnam realem filiationem, est filius patris sui & matris suæ, quia vna natiuitate vnam naturam ab vtroq; accepit. Sequendo ergo hanc rationẽ, videtur dicendum quòd alia sit filiatio realis in Christo, qua refertur ad patrem, & alia qua refertur ad matrem, quia alia generatione nascitur ab vtroq;, & alia est natura quã habet a patre, & alia quam habet à matre. Sed alia ratio instingit pactũ, hoc enim est vniuersaliter tenendum quòd nulla relatio Dei ad creaturã realiter in Deo existit, sed est respectus rationis tantũ, quia Deus est supra omnem ordinem creaturæ, & mensura omnis creaturæ à qua dependet omnis creatura, & non econuerso, multo magis quàm hoc cõuenit scibili respectu scientiæ, in quo propter has causas, nõ est relatio realis ad scientiam. Est autẽ considerandum, quod subiecti filiationis non est natura vel naturæ pars aliqua. Non enim dicimus, quod humanitas sit filia vel caput aut oculus. In Christo autem non ponimus nisi vnum suppositum & vnam ypostasim sicut & vnã personam, quod est suppositum æternum, in quo nulla relatio realis ad creaturam esse potest, vt iã dictũ est, vnde relinquitur quod filiatio qua Christus refertur ad matrem, est respectus rationis tantum, nec propter hoc sequitur, quòd non sit realiter filius virginis, sicut enim Deus est realiter dominus propter realem pœnitentiam qua continet creaturam, sic realiter est filius virginis propter realem naturam quam accepit à matre. Si autẽ essent in Christo plura supposita, oporteret ponere in Christo duas filiationes, sed hoc reputo erroneum, & in concilijs inuenitur damnatum; vnde dico quòd in Christo est vna relatio realis tantùm qua refertur ad patrem. duplex relatio secundũ rationis. 1.p.q.40. 2. ad 1. 1.p.q.42.0. 2. ad 1. Vnitas subiecti facit vnã relationem realem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non negamus non esse in Christo realem filationem qua refertur ad matrem, quia causa relationis deficiat, sed quia deficit subiectum talis relationis, cùm non sit in Christo aliquod suppositum creatum vel ypostasis. 3.p.q.2. ar.2. 3.p.q.35. ar.4.ad 2.

Ad secundum dicendum, quòd eo modo quo ille homo accepit ex tempore Dei potentiam, eo modo accepit filiationem æternã, inquantum scilicet factum est vt vna esset persona Dei & hominis: vt Ambro ibidem subdit. Hoc autem non est factum per aliquid realiter absolutum vel relatiuum temporaliter inhærens filio Dei, sed per solam vnionem quæ realiter existit in natura creata, non autem est realiter in ipsa persona assumente. Ambro. 3.p.q.2. ar.10. ad 2.

Quod verò in contrariũ obijcitur, necessitatem non habet. Dicitur enim aliquando vnus qualis, propter vnitatem substantiale subiecti, licet sint multæ qualitates, vt color & sapor in pomo.

ARTICVLVS III.

CIRCA secundum sic procedebatur. Videtur quod Christus in cruce mortuus non fuerit. Si enim non fuerit mortuus, aut hoc fuit quia ipse animam à corpore separauit, aut propter vulnera. Sed non primo modo. Sic enim sequeretur, quòd Iudæi Christum non occidissent, sed quod ipse suipsius fuisset homicida, quod est inconueniens. Et similiter nec secundo modo, quia mors quæ accidit propter vulnera, prouenit homini ex summa debilitate prouenient, quod in Christo non fuit, quia clamans exspirauit: ergo Christus in cruce nullo modo mortuus fuit. 3.p.q.46. ar.4.c. ar.5.c. opus 3.4.c. ar.6.c. 3.p.q.50. ar.1.c.

Prætereà, Natura humana non fuit in Christo debilior, quàm in aliis hominibus, Sed nullus alius homo tam citò moreretur propter vulnera manuũ & pedũ. Vulnus autẽ lateris fuit ei inflictũ post

post mortem Christi, ergo in cruce mortuus non fuit, cùm nulla causa mortis eius esse videatur.

SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 19. quod Christus in cruce pendens, inclinato capite tradidit spiritum, mors autem est per separationem animæ à corpore, ergo Christus in cruce mortuus fuit.

RESPONDEO dicendum, quod absq; omni dubio confitendum est Christum in cruce verè mortuum fuisse. Sed ad videndum causam mortis eius, considerandum est quod cùm Christus fuerit verus Deus & homo, eius potestati subeſat, quicquid pertinet ad humanã naturã in Christo, quod in aliis puris hominibus non contingit. Voluntati enim eorum non subiacent quæ naturalia sunt. Vnde hæc causa assignatur quare anima Christi simul patiebatur & fruebatur, quia, scilicet, eo volente hoc factũ est, vt non fieret redundantia à superioribus virtutibus in inferiores, nec impedirẽtur superiores virtutes à suo actu propter passionẽ inferiorum, quod in aliis hominibus contingere nõ potest, propter naturalem coniunctionẽ potentiarũ adinuicem. Et similiter in proposito est dicendũ. Mors enim violenta accidit ex hoc quòd nocumẽto illato natura cedit, & quandiu natura resistere potest tandiu mors retardatur. Vnde in quibus natura est fortior, ex æquali causa tardius moritur. Erat autẽ subiectũ voluntati Christi, quod natura resisteret nocumento illato & quandoq; cederet. Vnde eo volente natura resistit nocuo illato vsq; ad finẽ plus quàm in aliis hominibus posset, ita quod in finẽ post multã sanguinis effusionẽ quasi integer viribus clamauit voce magna, & statim eo volẽte natura cessit & tradidit spiritũ, vt se dominũ naturæ & vitæ & mortis ostenderet: vnde hoc admirans Centurio, dixit: Verè hic homo filius Dei erat. Sic ergo & Iudæi Christũ occiderunt nocumentum mortiferũ inferentes, & tamen ipse animã suam posuit, & tradidit spiritum, quia quando voluit natura nocumento illato toraliter cessit. Nec tamẽ culpandus est, quasi sui homicida, est enim corpus propter animam, & non econuerso. Vnde iniuria fit animæ, cùm propter nocumentum corpori illatum de corpore expellitur cõtra naturalem appetitum animæ, sed fortè non propter deprauatam voluntatem se interficientis, sed si anima in sui potestate haberet recedere à corpore quando vellet, & iterum aduenire non maioris esset culpæ, si corpus defereret, quàm quòd habitator deseruerit domum culpæ, tamen est quod inde expellatur inuitus. 1.p.q.42. ar.2.c.3.c. 1.p.q.14. ar.2. secun. 1.p.q.97. ar.1. 3.p.q.46. ar.4. 3.p.q.50. ar.1. & 2. 3.p.q.90. ar.2.0. 3.p.q.49. ar.4.ad 2.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quærebantur duo de Angelo. Primò, vtrum Angelus dependeat à loco corporali secundum suam essentiam, an sit in loco secundum operationem tantùm. Secundò de motu Angeli, vtrum possit moueri de extremo in extremum sine medio.

ARTICVLVS IIII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Angelus non sit in loco secundum operationem tantùm. Prius est enim esse quàm operari, ergo prius est esse in loco, quàm operari in loco, sed posterius non est causa prioris, ergo operari in loco non est causa quare Angelus sit in loco. 1.p.q.52. ar. 2.3.c.3.c.

Prætereà. Duo Angeli possunt operari in vno loco, si ergo Angelus esset in loco solũ per operationẽ, sequeretur quòd plures Angeli essent similiter in vno loco, quod reputatur impossibile.

SED CONTRA, Nobilius non dependet ab ignobiliori, sed essentia Angeli est nobilior quàm locus corporeus, ergo non dependet à loco corporeo.

RESPONDEO dicendum, quòd qualiter Angelus sit in loco corporeo, cõsiderari potest ex modo quo corpus est in loco. Est enim corpus in loco per contactũ loci. Contactus autem corporis est per quantitatem dimensiuã, quę in Angelo non inuenitur cùm sit incorporeus, sed loco eius est in eo quantitas virtualis. Sicut ergo corpus est in loco per contactũ dimensiuæ quãtitatis, ita Angelus est in loco per contactũ virtutis. Si quis autẽ velit virtutis contactum operationẽ vocare, propter hoc quod operari est proprius effectus virtutis, dicatur quod Angelus est in loco per operationẽ, ita tamen quod per operationem intelligatur sola motio: sed quæcunque vnitio qua sua virtute se corpori vnit, præsidendo, vel continendo, vel quocunque alio modo. 1.p.q.52. ar.1.c. 1.p.q.8. ar.4. 1.p.q.109. ar.2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse prius simpliciter, quod non est prius quãtum ad hoc, sicut corpus subiectum est simpliciter prius superficiei, sed nõ quantum ad hoc quod est colorari, & similiter prius simpliciter est corpus quãtãctus, tamen ipsum est in loco per tactum dimensiuæ quantitatis, & similiter Angelus per contactum virtutis. 1.p.q.8. ar.2.c.

Ad secundò dicendum, quòd si aliquid mouetur perfectè ab vno motore, nõ cõuenit quod ab alio simul immediatè moueatur: vnde ratio magis valet ad oppositum eius, quàm ad propositum. 1.p.q.52. ar.3.c.

ARTICVLVS V.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Angelus nõ possit moueri de extremo ad extremũ quin pertranseat mediũ. Omne enim quod mouetur, prius est in mutari quàm in mutatũ esse: vt probatur in 6. Physic. (T.c 8.) Sed si Angelus mouetur de extremo in extremũ, puta de A. in B. cùm est in B. est in mutatum esse, ergo prius erat in mutari. Sed non quando erat in a. quia tunc nondum mouebatur, ergo quando erit in c. quòd est medium inter a. & b. & sic oportet quod pertranseat medium.

Prætereà. Si angelus mouetur de a. in b. fine hoc quòd pertranseat medium, oportet quod corrumpatur in a. & terminetur in b. Sed hoc est impossibile, quia sic non esset idem angelus, ergo oportet quod pertranseat medium.

SED CONTRA, Omne quod pertransit medium, oportet quòd prius pertranseat æquale sibi, aut minus quàm maius, vt dicitur in 6. Phy. (T.c.8.) & ad sensum apparet, sed non potest esse minus spacium quàm angelus qui est indiuisibilis, ergo oportet quod pertranseat æquale, quod est locus indiuisibilis, & punctalis. Infinita autem puncta sunt inter quoslibet duos terminos motus. Si ergo necesse esset, quod angelus in suo motu pertransiret medium, oportet quod pertransiret infinita, quod est impossibile.

RESPONDEO dicendum, quod angelus si vult potest moueri de vno extremo ad aliud, absque hoc quod pertranseat mediũ, & si vult potest pertransire omnia media. Cuius ratio est, quia corpus est in loco, sicut contentum ab eo. Et ideò oportet quod in mouendo sequatur loci conditionẽ, vt, scilicet, pertranseat media priusquam ad extrema loci perueniat, sed cùm angelus sit in loco per cõtactum virtutis, non subditur loco, vt contentus ab eo, sed magis continet locum suæ virtute supereminens in loco: vnde non habet necesse, vt sequatur in suo motu conditiones loci, sed voluntati iuę subest, quod applicet se per contactum virtutis huic loco, & illi, & si vult absque medio, sicut etiam intellectus potest applicari intelligendo vni extremo, puta albo, & postea nigro indifferenter, vel cogitando, vel non cogitando de mediis coloribus, quamuis corpus subiectum colori non possit moueri de albo in nigrum, nisi per medium. 1.p.q.53. ar. 1.c. 1.p.q.52. ar.1.c. ar.4.0. 1.p.q.53.ar. 1.c. 1.p.q.53. ar.1.1.p.q. 113.ar.6. ad 3. ar.21c. principa.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Philosophi & eius probatio locũ habet in motu continuo. Sed motus angeli non oportet quod sit continuus, sed ipsa successio applicationum prædictarum motus eius dicitur, sicut & successio cogitationum vel affectionum dicitur motus spirituales creaturæ, secundum Augu. 8. super Gen. ad literam. ar.26.c.& ar.27.c.& 1.p.q.12. artic.10. ad 2.

Ad secundum dicendum, quod hoc nõ accidit per corruptionem angeli, aut nouam creationem, sed quia eius virtus supereminet loco.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd angelus non est in loco per commensurationem, sed per applicationem suæ virtutis ad locum, quæ quidem potest esse indifferenter, & ad locum diuisibilem & indiuisibilem. Vnde potest continuè moueri, sicut aliquid in loco diuisibili existens continuè intercipiendo spatium: secundum verò quod in loco indiuisibili est, non potest eius motus esse continuus, nec pertransire omnia media. ar.4.0.& 5 c.& ar.4.c

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quærebatur de homine. Et primò, quantum ad bonum naturæ. Secundò, quantum ad bonum gratiæ. Tertiò, quantum ad bonum gloriæ. Circa primum quærebantur tria. Primò, de vnione animæ ad corpus, vtrum, scilicet, anima aduentiens corpori corrumpantur omnes formæ quæ prius inerant, & substantiales & accidentales. Secundò, de potestate liberi arbitrij, vtrũ scilicet homo absque gratia possit se ad gratiam præparare. Tertiò, de dilectione naturali, vtrum, scilicet, homo in statu innocentiæ dilexerit Deum plus quàm omnia & supra seipsum.

ARTICVLVS VI.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd per aduentũ animæ non excludantur omnes formæ quæ prius inerant. Dicitur enim Gen. 2. Formauit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Frustra autem formasset corpus, si inspirando animam forma quam formando indiderat, excluderetur. Non ergo aduentiente anima tollũntur omnes formę præcedentes. 1.p.q.66.2 ar.3.4.& 6.ad 1.q. 113.ar.8.

Prætereà, Necesse est quod anima sit in corpore formato & dispoſito multis dispositionibus. Si ergo aduentiens anima omnes præcedentes formas & dispositiones amouet, sequitur quod in instanti anima totum corpus formet, quod videtur esse solius Dei.

Prætereà, Anima non est nisi in corpore mixto. Sed mixtio elementorum non fit solum secundum materiam, sed etiam secũdum formas, alioquin esset corruptio, ergo anima non excludit omnes formas in materia inuentas.

Prætereà. Anima est perfectio. Perfectionis autem non est corrumpere, sed perficere. Non ergo aduentiens corpori corrumpit formas præexistentes.

SED CONTRA. Omnis forma aduentiens existenti in actu, est forma accidentalis. Forma enim substantialis facit esse actu simpliciter. Sed si anima aduentiens non destrueret præexistentes formas, sed ei superadderetur, sequeretur quòd adueniret existenti in actu, quia quælibet forma ei sit actus, facit esse in actu, ergo anima aduentiens excludit formas præexistentes. ar.216.6.

RESPONDEO dicendum, quod impossibile est in vno & eodem esse plures formas substantiales, & hoc ideò quia ab eodem habet res esse & vnitatem. Manifestum est autem quod res habet esse per formam. Vnde & per formã res habet vnitatem, & propter hoc vbicunque est multitudo formarum, non est vnum simpliciter, sicut 1.p.q.76. ar.214.c& 4.0.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut homo albus non est vnum simpliciter, nec animal bipes esset vnum simpliciter, si ab alio esset animal, & alio bipes, vt Philosophus dicit. Sed sciendum est, quod formæ substantiales se habent ad inuicē, sicut numeri, vt dicitur in 8. Metaph. (T.c.10.) vel etiam sicut figuræ vt de partibus animæ, dicit Philosoph. in 2 de anima. (T.c.31.) Semper enim maior numerus est vel figura, virtute cōtinet in se minorē, sicut quinarius quaternariū, & pentagonus terragonum. Et similiter perfectior forma virtute continet in se imperfectiorem, vt maximē in animalibus patet. Anima enim intellectiua habet virtutē vt conferat corpori humano, quicquid cōferri potest sensitiua in brutis, & similiter sensitiua facit in animalibus, quicquid nutritiua in plantis, & adhuc amplius, frustra ergo esset in homine alia anima sensitiua præter intellectiuā, ex quo anima intellectiua virtute cōtinet sensitiuā & adhuc amplius, sicut frustra adderetur quaternarius posito quinario. Et eadē ratio est de omnibus formis subtātialibus vsq; ad materiā primam: ita quod nō est in homine diuersas formas substantiales inuenire, sed solum secundum rationem, sicut cōsideramus eum vt viuentem per animam nutritiuam. & vt sentientem per animam sensitiuam, & sic de aliis. Manifestum est autem, quod semper adueniente forma perfecta tollitur forma imperfecta, sicut etiā adueniente figura pentagoni, tollitur figura quadrati: vnde dico quod adueniente anima humana, tollitur forma substantialis quæ prius inerat. alioquin generatio esset sine corruptione alterius, quod est impossibile. Formæ verò accidentales quæ prius inerant disponentes ad animam, corrumpuntur quidem nō per se, sed per accidens ad corruptionem subiecti: vnde manent eædem specie, sed nō eædē numero, sicut etiam contingit circa dispositiones formarum elemētorum, quæ primitus materiæ aduenire apparent.

Philosoph.

3.p.q.8. & ar.3. ad 2.3. p.q.9. ar.1. ad 2. post.q.3. art.9. ad 10. 1. Spiritu art. 3. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundū Basilium, spiraculū vitæ, dicitur ibi gratia sancti spiritus, & sic obiectio cessat. Si autem, vt Aug. dicit, spiraculū vitæ, sit ipsa anima, nō oportet dicere, quòd alia forma formatum sit corpus hominis de limo terræ, quàm ipso spiraculo vitæ diuinitus inspirato, non enim illa formatio tempore præcessit inspirationem, nisi forte velimus dicere illam formationem referri ad dispositiones accidentales. puta figuram & alia huiusmodi, quæ quodā rationis ordine præintelliguntur in corpore ante animā intellectiuā, sicut materiales dispositiones, quibus tamē præintelligitur ipsa anima intellectiua, non inquantum est intellectiua, sed inquantum cōtinet in se virtutem aliquam de imperfectioribus formis.

Ad secundum anime corpori aduenienti facit corpus esse formaliter tantum.

Ad secundum dicendum, quòd anima cùm aduenit corpori, non facit esse corpus effectiuè, sed formaliter tantum. Effectiuè autem facit corpus esse illud quod dat corpori formā vt perficies, vt disponens autem illud quod præoperatur ad formam, paulatim autem, & ordine quodam inducēdo materiam ad propinquiorē formam ante dispositionem, quantò enim propinquior fuerit forma aut dispositio, tantò minor est resistentia ad introductionem formę & dispositionis cōpletę. Facilius enim fit ignis ex aëre, quàm ex aqua, quamuis vtraque forma immediatæ adsit materiæ.

Auicenna.

Ad tertiū dicendū, quod Auicen. posuit formas elementorū actu remanere in mixto, quod non potest esse, quia formæ elementorū non possunt esse in vna parte materiæ simul. & sic oportet quòd sint in diuersis materiæ partibus quæ distinguuntur secundum dimensiuæ quātitatis diuisionē, & sic oportebit quòd vel plura corpora sint simul, vel quod nō sit mixtio vera totius ad totū, sed mixtio ad sensum secundū minima iuxta se posita. *Auerroys.* autem in 3. lib. de cœlo. (Co.68.) dicit quod formę elementorū sunt medię inter formas accidentales & substantiales, & quod recipiūt magis & minus, & sic formis elementorū remissis, & quodāmodo ad medium redactis, quodammodo fit mixtio. Sed hoc est minus possibile quàm primum, nam forma substantialis est terminus quidem esse specifici: vnde in indiuisibili est ratio formę, sicut ratio numeri & figuræ, nec est possibile, vt intendatur, vel remittatur. Sed omnis additio, vel subtractio facit aliam speciem.

Auerroys.

Solutio 1. p.q. 76. art 4. quartum. po.q. 5. art. 7. c. & opus 33. & anima ar. 9. ad 10.

Et ideò aliter dicendū secundū Philosophū, in 1. de generatione, quòd formæ miscibilium non manent in mixto actu, sed virtute, prout, scilicet, virtus formę substātialis manet in qualitate elementari, licet remissa & quasi ad mediū redacta, qualitas enim elementaris, agit in virtute formę substantialis, alioquin actio quę est per calorem ignis, non terminaretur ad formam substantialem.

Ad quartū dicendū, quòd anima cùm sit forma, est quidē perfectio quædā particularis, non autē vniuersalis, & ideò ea adueniēte fit aliquid perficitur, vt tamen aliquid corrumpatur.

ARTICVLVS VII.

12.q.109. ar tic.6. & 2. d.3.q.2.ar. 1. et dist.28. ar.4. et ve ri.q.24. ar. 13.o. Anselmus.

AD SECVNDVM sic procedebatur. Videtur quòd homo absq; gratia per solam naturalem arbitrij libertatem possit se ad gratiam præparare, quia vt dicitur Prouer.16. Hominis est præparare animū. Hoc autem dicitur esse alicuius, quod est in eius potestate constitutum, ergo in potestate hominis constitutum est, quod possit se ad gratiam præparare. Non ergo indiget auxilio gratiæ.

Præterea. Anselmus dicit in lib. de casu Diaboli, quod non ideò aliquis caret gratia, quia Deus non vult dare, sed quia ipse non vult accipere. Si ergo vellet accipere, possent accipere. Potest ergo si vult se ad gratiam præparare absq; exteriori auxilio.

Sed dicebat quòd homo indiget in hoc auxilio gratiæ quantum ad exterius mouens. Sed contra, Homo potest moueri ad conuersionem non solùm ex bonis, sed etiam ex peccatis, sicut si aliquis videat aliquem enormiter peccantē & ex horrore peccati ad Deum conuertitur, sed peccatum non est à Deo, ergo absque Dei operatione potest se homo ad gratiam præparare.

Enesse.

SED CONTRA. Per hoc ad gratiam præparamur, quòd ad Deum conuertimur, sed ad hoc indigemus auxilio diuinę gratiæ. Dicitur enim Tren. 4. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, ergo homo indiget auxilio gratiæ diuinæ, ad hoc quod se ad gratiam præparet.

Tren.

Præterea. Ad nihilum non potest homo se præparare, nisi cogitando, sed ad hoc ipsum indiget homo auxilio gratiæ. Dicitur enim 2. Corinth. 3. Non sufficiētes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, ergo indigemus auxilio diuinę gratię, ad hoc quod nos ad gratiam præparemus.

Beatus Pat lus.

RESPONDEO dicendum, quod in hac quæstione cauendus est error Pelagij, qui posuit quod per liberum arbitriū homo poterat adimplere legem, & vitam æternam mereri, nec indigebat auxilio diuino, nisi quantum ad hoc quòd ſctret quod facere debet, secundū illud Psal. Doce me facere voluntatem tuam. Sed quia hoc nimis parum videbatur vt solam scientiam haberemus à Deo, charitatem autem qua præcepta legis implentur, haberemus à nobis. ideò postmodum Pelagiani posuerunt quod initiū boni operis est homini ex seipso, dum consentit fidei per liberū arbitrium, sed consummatio est homini à Deo, præparatio autem ad initium boni operis pertinet. Vnde ad errorem Pelagianum pertinet dicere, quod homo possit se ad gratiam præparare absq; auxilio diuinę gratiæ, & est contra Apostolum, qui dicit ad Philip. 1. Qui cœpit in nobis opus bonum, ipse perficiet.

Error Pela gij de qua 11.q.100. art.10. ad 1. 2. me q.2. art.5. ad 3. ver.q.16. art 1. ad 12. ver.q.22. art.1. ad 2. Eusebi ro nic.ep. 6. in fi. Initium quod ipse tur. Opinio do 12.q.109. art.5.o.

Dicendum est ergo quòd homo indiget auxilio gratię nō solum ad merendū, sed etiam ad hoc quod se ad gratiam præparet, aliter tamen & aliter. Nam meretur homo per actum virtutis, cùm non solùm bonum agit, sed benè, ad quod requiritur habitus, vt dicitur in 2. Eth. Et ideò ad merendum, requiritur habitualiter gratia. Sed ad hoc quod homo præpararet se ad habitum cōsequendum, non indiget alio habitu, quia sic esset procedere in infinitū. Indiget autem diuino auxilio non solū quantū ad exteriora mouentia, prout scilicet ex diuina prouidentia procurantur homini occasiones salutis, puta predicationes, exempla, & interdū ægritudines & flagella, sed etiā quātum ad interiorē modum, prout Deus cor hominis interius mouet ad bonum, secūdum illud Prou. 21. Cor Regum in manu Dei, ad quodcunq; voluerit vertet illud: & quod hoc necessarium sit, probat Philosophus in quodam. c. de bono fortunæ. Hoc enim agit voluntate, voluntatis autem principiū est electio, & electionis consilium. Si autem quæratur qualiter consiliari incipiat, non potest dici quod ex consilio consiliari inceperit, quia sic esset in infinitū procedere. Vnde oportet aliquod exterius principium esse, quod moueat mentem humanā ad consiliandum de agendis. Hoc autem oportet esse aliquod melius humana mente, non ergo est corpus cęleste, quod est infra intellectualem virtutem, sed Deus vt Philosophus ibidem concludit. Sicut ergo omnis motus inferiorum corporū quę non semper mouentur principium est motus cœli, ita omnium motuū interiorū mentium, principium est à Deo mouente. Sic ergo nullus potest se ad gratiam præparare, nec aliquid boni facere, nisi per diuinum auxilium.

Aristo. 1.p.q.22. ar. 2.o. 3. ver. 4. ad 2. 12.q.9. ar. 4. & 5. ver. 3. ad 2. 12.q.9. ar. 5. & 6. 1.p.q.50. ar.2.o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per hoc quod hominis est se ad gratiam præparare per liberū arbitriū, non excluditur necessitas auxilij diuini, sicut nec per hoc quod ignis est calefacere, excluditur necessitas cœlestis motus.

Ad secundum dicendum, quod Deus mouet omnia secundum modum eorum, & ideò diuina motio à quibusdam participatur cum necessitate, à natura autem rationali cum liberrate. propter hoc quod virtus rationalis se habet ad oppositа, & ideò sic Deus mouet mentem humanā ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere, & sic ex Deo est vt homo se ad gratiam præparet, sed quòd gratia careat, nō habet causam à Deo, sed ab homine, secundum illud Oseæ 13. Perditio tua ex te Israël, tantummodo ex me auxilium tuum.

Error Pela gij de qua 11.q.100. art.10. ad 1. 2. me q.2. art.5. ad 3. ver.q.16. art 1. ad 12. ver.q.22. art.1. ad 2. Eusebi ro nic.ep. 6. in fi. Initium quod ipse tur. Opinio do 12.q.109. art.5.o.

Ad tertium dicendum, quod licet peccatum nō fit à Deo, tamen Deus peccatum quandoque ordinat ad hoc, vt sit alicui salutis occasio.

1.p.q.49. ar.2.o.

ARTICVLVS VIII.

1.p.q.49. ar.3. & 4. 2.d.37.q. 1.ar.3.q.3. 1.p.q.62. ar.8. 2.d.25.q. 1.ar.3.q.3. 4.d. 17.q.1. ar.1.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd primus homo in statu innocentiæ non dilexerit Deum super omnia & plusquam seipsum. Sic enim diligere Deum meritorium est maximè. Sed prius homo in statu illo non habuit, vnde posset proficere per meritum, vt dicitur in 24. distinctione secundi libri sententiarū, ergo primus homo in statu illo nō dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

1.p.q.62. ar.3. & 4.

Præterea. sic diligere Deum, est maxima præparatio mentis humanæ ad gratiam consequendam. Primus autem homo in statu illo ponitur gratiam non habuisse, fed sola naturalia, ergo nō dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

12.q.9. art. 4. & 5. ver. 3. ad 2. 12.q.109. ar.2.o. 3. ar.2.o. 4.q.23. ar.2.o.

Præterea. natura in se recurua est, quia, scilicet, omnia quę amat, retorquet ad se. Sed propter quod vnumquodq; tale & illud magis, ergo naturali dilectione, plus dilegebat seipsum quàm Deum.

Anselm.

Non ergo diligebat Deum super omnia.

1.p.q.95. ar.1.o. & 3.100. art. 1. ad 3. 12.q.1. ar.1. 22.q.26. art.3.o. Aqua fiat.

SED CONTRA, si non diligebat Deum plus quàm seipsum, aut ergo minus se, aut æqualiter sibi, & vtroq; modo sequitur quòd seipso homo fruereretur, dum se non referret in Deū. Frui autem seipso, inducit peruersitatē peccati, vt Augu. dicit, ergo primus homo in statu innocentiæ, iam erat peruersus per peccatū, quod est impossibile. Sequitur ergo vt diligeret Deum super omnia.

Amor du rus. 1.p.q. 26. art.4.o. Improbatio ne.

RESPONDEO dicendū, quod si homo fuit factus in gratia, vt ex verbis Basilij & Augustin. haberi potest, quæstio ista locum non habet. Manifestum est enim quòd existens in gratia, per charitatē diligit Deū supra seipsum, sed quia possibile fuit Deo, vt hominē faceret in puris naturalibus, vtile est considerare ad quantum se dilectio naturalis extendere possit. Dixerunt ergo quidam quòd homo vel Angelus in puris naturalibus existens, diligit Deū plusquam seipsum, naturali dilectione, secundum amorem concupiscentiæ, quia, scilicet, bono diuino magis frui desiderat tanquam maiori & iuuatiori, sed secundum amorem amicitiæ naturaliter homo plus diligit seipsum quàm Deum. Est enim amor concupiscentiæ quo dicimur amare illud quo volumus vti vel frui, sicut vinum vel aliquid huiusmodi. Amor autē amicitiæ, est quo dicimur amare amicum, cui volumus bonum. Sed ista positio stare non potest. Dilectio enim naturalis, est quædā naturalis inclinatio indita naturæ à Deo: nihil autem naturale est peruersum. Impossibile est ergo quòd aliqua naturalis inclinatio vel dilectio sit peruersa, peruersa autem dilectio est vt aliquis dilectione amicitiæ diligat plus se, quàm Deum. Non potest ergo talis dilectio esse naturalis.

1.d.8. ar. 1.q.3. ar.1. ad 3. 1.d.3.q.4. ar.3.q.3. Possunda.

Dicendū est ergo, quòd diligere Deū super omnia plusquam seipsum, est naturale, nō solum Angelo & homini, sed etiam cuilibet creaturæ, secundum quod potest amare aut sensibiliter aut naturaliter. Inclinationes enim naturales maximè cognosci possunt in his quę naturaliter aguntur absq; rationis deliberatione. Sic enim agit vnumquodq; in natura, sicut aptū natum est agi. Videmus autem quod vnaquæq; pars naturali quadam inclinatione operatur ad bonū totius, etiā cum periculo aut detrimēto proprio, vt patet cùm aliquis manū exponit gladio ad defensionem capitis, ex quo dependet salus totius corporis. Vnde naturale est, vt quælibet pars suo modo plus amet totum quàm seipsam. Vnde & secundū hanc naturalem inclinationem, & secūdum politicam virtutem, bonus ciuis, mortis periculo se exponit pro bono cōmuni. Manifestum est autem, quòd Deus est bonum commune totius vniuersi, & omnium partium eius. vnde quælibet creatura suo modo naturaliter plus amat Deum quàm seipsam. Insensibilia quidem naturaliter, bruta verò animalia sensitiue, creatura verò rationalis per intellectualem amorem, quæ dilectio dicitur.

Anselm.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diligere Deum prout est principium totius esse, ad naturalem dilectionem pertinet. Sed diligere Deum prout est obiectum beatitudinis, est gratuitæ dilectionis, in qua meritum consistit, nec tamen necessarium est vt in hoc sustineamus sententiam Magistri dicentis, quod homo in primo statu non habuit gratiam per quam mereri posset.

Ad secundum dicendū, quod naturali dilectione qua Deus super omnia naturaliter diligitur, potest aliquis magis & minus vti, & quando in summo fuerit, tunc est summa præparatio ad gratiam habendam.

Inamabilē.

Ad tertium dicendū, quòd inclinatio rei naturalis est ad duo, secundum ad moueri & ad agere, illa autem inclinatio naturæ quæ est ad moueri, in seipsa recurua est, sicut ignis mouetur sursum propter sui conseruationem, sed illa inclinatio naturæ quæ est ad agere, non est recurua in seipsa: non enim ignis agit ad generandum ignem propter seipsum, sed propter bonū generati, quod est forma eius, & vlterius propter bonum commune quod est conseruatio speciei, vnde patet quòd non vniuersaliter verum est, quòd omnis dilectio naturalis sit in se recurua.

QVÆSTIO V.

1.d.8. 1.q. 1. ar. 2. 3. 4. 5. 3.q.4. q.3. possunda.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinēt ad bonum gratię. Et primò de his quæ pertinent ad ipsum bonū gratiæ. Secundo, de his quæ pertinent ad malum culpæ, quod ei opponitur.

Circa bonum gratiæ quærebatur. Primò quidem de eo quòd pertinet ad omnes. Secundò, de eo quod pertinet ad clericos. Tertiò, de eo quod pertinet ad religiosos.

Circa ea verò, quæ ad omnes pertinent, quærebatur de duabus partibus pœnitentię. Primò de cōtritione: vtrū, scilicet, cōtritus teneatur velle magis esse in inferno, q̄ peccare. Secūdò, de cōfessione.

ARTICVLVS IX.

Pœna. 4.d.20.q. 1.ar.3.q.3. 4.d.21.q. 1.ar.1.q.2.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod contritus non debeat magis velle esse in inferno quàm peccare. Pœna enim Inferni est æterna & irremediabilis. De peccato autē potest liberari per pœnitentiā, ergo magis debet peccare, q̄ in Inferno esse.

Præterea. Pœna Inferni includit culpam, vna enim de pœnis inferni est vermis, id est, conscientię remorsus de culpa. Culpa autem non includit pœnam Inferni, ergo magis est eligenda culpa quàm pœna Inferni.

Anselm.

SED CONTRA est quod Anselmus dicit in lib. de similitudinibus, quod aliquis debet magis eligere esse in Inferno sine culpa, quàm in Paradiso cum culpa, quia innocens in Inferno non deteriret pœnam, & peccator in Paradiso non gauderet de gloria.

RESPONDEO dicendum quod cōtritus tenetur in generali velle pati magis quęcunque pœnam quam peccare, & hoc ideò, quia contritio non potest esse sine charitate, per quam omnia dimittūtur peccata. Ex charitate enim plus homo diligit Deū quàm seipsum, peccare autem est facere cōtra Deum, punirī autem est aliquid pati contra seipsum. Vnde charitas hoc requirit, vt quamlibet pœnā homo contritus præeligat culpæ. Sed in speciali descendere ad hanc pœnam vel ad illam non tenetur: quinimo stultè faceret, si quis seipsum vel alium solicitaret super huiusmodi particularibus pœnis. Manifestum est enim, quod sicut delectabilia plus mouent in particulari considerata quàm in cōmuni, ita terribilia plus terrent si in particulari cōsiderentur, & aliqui sunt qui minorī tentatione non cadunt, qui fortè maiori caderent. sicut aliquis audiēs adulterium, non incitatur ad libidinē, sed si per considerationem descendit ad singulas illecebras, magis moueretur. Et similiter aliquis non refugeret pati mortem pro Christo, sed si descenderet ad considerandum singulas pœnas, magis retraheretur. Et ideò descendere in talibus ad singula, est inducere hominem in tentationem, & præbere occasionem peccandi.

22.q.26. ar.8. 3.o. & ver.q.2. art. 4. ad 2. 22.q.101. ar.3. ad 4. Ethicorum lect.9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod culpa etiam mortalis de se perpetua est, sed ex sola Dei misericordia remedium habet.

4.dist.19.q.1 2. ar.3.q.1.a. quarum.

Præterea. Plus præponderat bonum diuinum contra quod agit culpa bono naturæ creatæ, cui opponitur pœna, quàm perpetuitas pœnæ temporalitati culpæ.

Ad secundum dicendum, quod remorsus conscientiæ nō est culpa, sed consequens ad culpam, & posset esse sine culpa, vt in eo qui habet conscientiam errantem de præterito commisso, sicut aliquis credit aliquid à se prius commissum esse illicitum, quod tamen licitum erat, & ipse dum faceret licitum reputabat.

1.p.q.79. ar.13. & 8 ri.q.17.1. c.fi.

QVÆSTIO VI.

DEINDE circa confessionem quærebātur tria. Primò, vtrum sufficiat quod aliquis scripto confiteatur, an oportet quòd cō fiteatur in verbo. Secundò, an aliquis teneatur statim confiteri habita opportunitate, vel possit expectare vsq; ad quadragesimam. Tertiò, vtrum presbyter parochialis debeat credere suo parochiano dicenti se alteri confessum, & dare ei eucharistiam vel non.

ARTICVLVS X.

4.dist.17.q.3 3.ar.4.q.3.o.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd sufficiat si aliquis confiteatur scripto. Confessio enim requiritur ad manifestationem peccati, sed peccatum manifestari potest scripto sicut & verbo, ergo sufficit si confiteatur scripto.

SED CONTRA est, quod dicitur Rom. 10. Ore confessio fit ad salutem.

RESPONDEO dicendum, quod confessio est quoddam sacramentale. sicut enim in baptismo aliquid requiritur ex parte ministri, scilicet vt abluat, & proferat, & aliquid ex parte suscipientis sacramentum, vt scilicet intendat & abluatur, ita in sacramento pœnitentiæ, ex parte sacerdotis requiritur quod absoluat sub aliqua forma verborum. Ex parte verò pœnitentis requiritur, quòd se claubis ecclesiæ subiiciat peccata sua per cōfessionem manifestās, de necessitate ergo sacramenti est quod sua peccata manifestet, & contra hoc nullus dispensare posset, sicut nec contra baptismū. Sed quòd fiat manifestatio verbo, nō est de necessitate sacramenti, alioquin nulla necessitate posset aliter aliquis effectum huius sacramēti percipere, nisi ore confirendo, quod patet esse falsum. Nam mutis vel quibuscunque qui verbo confiteri non possunt, sufficit scripto vel nutibus confiteri. Nulla autem necessitate potest aliquis baptizari, nisi aqua, propter hoc quod aqua est de necessitate sacramenti. Sed ex institutione ecclesiæ tenetur homo qui potest, vt verbo confiteatur, non soū propter hoc vt ore confitens confitendo magis erubescat, vt qui ore peccat ore purgetur: sed etiam semper in omnibus sacramentis accipitur id cuius est communior vsus, sicut in sacramentali ablutione baptismi, accipitur aqua, qua homines communius vtuntur ad abluendum, & in eucharistia pants, qui est communior cibus, vnde & in manifestatione peccatorum, cōuenit vti verbis quibus homines communius & expressius suos conceptus significare consueuerunt. Et attendendum est quod in hoc sacramento non imprimitur caracter, sed solum confertur gratia ad remissionem peccati, quam remissionem nullus cōsequitur peccando. Peccat autem qui ordinationem ecclesiæ prætermittit: vnde in baptismo qui seruat ea quæ sunt de necessitate sacramenti, prætermittens statuta ecclesiæ, consequitur caracterem sacramenti, sed nō sacramenti effectum: hic autem nihil consequitur.

3.p.q.60. ar.5. ad 3. 7. ad 2. q. 66. ar. 3. o. & 4 di. 3. q.3. ar.1. ar. 2 40. ar.7. & 4. 17. q. 3. ar. 3. q. 3. 1. & 2

Rationes autem quæ ad vtramque partem inducuntur, nō multum cogūt, nā neque manifestatio ita expresse potest fieri scripto, sicut verbo: neque quod dicitur, ore confessio fit ad salutem, intelligitur de confessione peccatorum, sed de confessione fidei.

ARTICVLVS XI.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd aliquis possit differre cōfessionem vsque ad quadragesimam, quicunq; enim seruat præceptū ecclesiæ, nō delinquit, sed Ecclesia statuit quod semel in anno homines propria peccata confiteantur, ergo si aliquis expectat vsque ad terminum ab Ecclesia constitutum, non peccat.

Præterea, Baptismus est sacramentum necessitatis, sicut & pœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitentia, sed catheciminus non peccat si differat Baptismum vsque ad sabbatum sanctum, ergo pari ratione nec contritus peccat, si differat confessionem vsque ad quadragesimam.

Præterea. Maioris necessitatis est contritio quàm confessio. Sed confessio sine contritione, non valet ad salutem. Contritio autem sine confessione potest in aliquo casu valere, sed ille qui est in peccato, non tenetur statim conteri contritione quæ delet peccatum: alioquin peccator, per singula momenta peccaret, ergo nec contritus tenetur statim confiteri, ita quod peccet si secus agat.

SED CONTRA, Magis est subueniendum morbo spirituali, quàm morbo corporali. Sed aliquis subiectus morbo corporali, periculo se cõmitteret, nisi remedia medicinæ quæreret quàm cito posset, & ex negligentia peccaret. Multò ergo magis peccat qui differt remedium confessionis adhibere contra spirituale morbum peccati.

RESPONDEO dicendũ, quòd laudabile est quòd peccator quàm citius commodè potest peccatum suum cõfiteatur, quia per sacramentum pœnitentiæ, conseritur gratia quæ hominem reddit magis firmum ad resistendum peccato. Quidam autem dixerunt quòd tenetur confiteri quàm citò oportunitas confitendi se obtulerit: ita quod si differat, peccat. Sed hoc est contra rationem præcepti affirmantis, quod licet obliget semper, non tamen obligat ad semper, sed pro loco & tempore. Tempus autem implendi præceptum de cõfessione videtur, quando imminet aliquis casus in quo necesse est homini quòd sit cõfessus, puta si immineat ei mortis articulus, vel necessitas accipiendi Eucharistiã, aut sacrum ordinem, vel aliquid huiusmodi, ac quod oporter hominẽ per confessionem purgatũ præparari, vnde si aliquid horũ immineat, & aliquis confiteri prætermittat, peccat, dummodo debita oportunitas adsit. Et quia ex præcepto Ecclesiæ omnes fideles tenentur saltem semel in anno, in festo Paschę præcipuè, sacramenti cõmunionem accipere, ideò Ecclesia ordinauit, vt semel in anno quando imminet tempus accipiendi Eucharistiam, omnes fideles confiteantur. Dico ergo quod differre confessionem vsq; ad hoc tempus, per se loquendo licitum est, sed per accidens potest fieri illicitum: puta si immineat aliquis articulus, in quo confessio requiratur. Vel si aliquis propter contemptum confessionem differat, & similiter per accidens posset esse talis dilatio meritoria, si ad hoc differret, vt prudentiori confiteretur, vel deuotius propter sacrum tempus.

Primæ ergo rationes concedimus.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicendũ quòd morbus corporalis nisi per medicinæ remedia extinguatur, semper inualescit in peius, nisi fortè etiã virtute naturę fuerit extinctus, morbus autẽ peccati extinguitur per contritionẽ, vnde nõ est simile.

ARTICVLVS XII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ sacerdos Parochialis nõ debeat credere suo subdito dicenti se alteri esse cõfessum, vt propter hoc ei Eucharistiã det. Frequenter enim sola cõfessione aliqui conteruntur, qui prius contriti non fuerunt. Sed sacerdos debet subditum suum quantum potest ad bonum inducere, ergo videtur quod omninò ab eo expetere debeat, quod sibi cõfiteatur.

Præterea. Prouerb. vigesimoseptimo dicitur Pastori Ecclesiæ: Diligenter agnosce vultum pecoris tui. Sed hoc nullo modo melius potest, quàm per cõfessionem, ergo debet ab eo exigere quòd sibi confiteatur.

SED CONTRA. Si sibi confiteretur, posset dicere quæ vellet & crederetur ei, ergo etiam de hoc sibi deberet credi, quod sit confessus.

RESPONDEO dicendum, quod in foro iudiciali, creditur homini contra se, sed non pro se. In foro autem pœnitentiæ, creditur homini pro se & contra se. Est ergo distinguendum, quòd dupliciter fit impedimentum quo aliquis à perceptione Eucharistiæ impediatur, si enim sit impedimentum ad forum iudiciale pertinens, puta excommunicatio, non tenetur sacerdos suo subdito credere: quem excommunicatum nouit, nisi de absolutione constet. Si autem impedimentum quod ad forum pœnitentiæ pertinet, scilicet precatum, tenetur ei credere, & iniustè agit, si deneget Eucharistiã ei qui prohibet se confessum & absolutũ ab eo qui absoluere potuit, vel auctoritate Apostolica, vel auctoritate Episcopi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud bonum quod in confessione homines consequuntur, tam consecutus est ille qui confessum se dicit, si verum dicit. Si autem falsum dicit, pari ratione posset falsum dicere confitendo, nec potest aliquis alicuius hominis authoritate compelli ad confitendum peccatum, quod alteri confessus est, qui absoluere potuit, quia sicut iam dictũ est, & confessio peccatorum quoddam sacramentale est, diuino imperio subiacens, non humano.

Ad secundum dicendum, quòd spiritualis pastor vultum pecoris sui debet diligenter agnoscere, considerando exterius vitam eius, sed per modum confessionis non potest diligentius scrutari, sed oportet quod credat ea quæ sibi à suo subdito dicuntur.

QVAESTIO VII.

DEINDE quærebantur duo de his, quæ pertinent ad clericos.

Primò, de officio Ecclesiæ, vtrum ille qui est præbẽdatus in duabus ecclesiis in die quo diuersum officium sit in vtraque ecclesia, debeat vtrumque officium dicere.

Secundò, de studio Theologiæ, vtrum aliquis teneatur dimittere studium theologiæ, etiam si sit aptus ad alios docendum, ad hoc quod intendat saluti animarum.

ARTICVLVS XIII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis in tali casu debeat vtrumque officium dicere. Onus enim debet respondere emolumento. Ille ergo qui habet elementum præbendæ in duabus ecclesiis, debet onus sufferre vtriusque, vt, scilicet, vtriusque ecclesiæ officium dicat.

Præterea, Iustum esse videtur, vt si habet maius emolumentum ab vna ecclesia in qua fortè cantatur prolixius officium, quòd etiã maius onus subeat prolixius officium dicendo. Non ergo ad eum pertinet electio, sed vel debet vtrumque dicere, vel debet dicere officium ecclesiæ in qua habet pinguius beneficium.

Sed in contrarium inducebatur consuetudo.

RESPONDEO dicendum, quod supposito quod aliquis licitè sit præbendatus in duabus ecclesiis, scilicet, ex dispẽsatione, considerandum est quod ille qui in aliqua ecclesia prębendam accepit, duobus obligatur, scilicet, Deo, vt ei debitas laudes exoluat pro eius beneficiis, & ecclesiæ de qua accipit sumptus. Ea verò quæ ad ecclesiã pertinent, subiacẽt dispẽsationi prælatorũ ecclesiæ, & ideo hoc debitum quod habet, Ecclesiæ debet exoluere secundum quòd statum est, vel per seipsum si sit præbenda quæ requirat residentiã, vel per vicariũ si hoc sufficiat secundum ecclesiæ statum, ac consuetudinem. Sed debitum quod debet Deo, per seipsum debet exoluere, non refert autem quantum ad Deum, quibus Psalmis & hymnis Deum laudet, vt puta vtrum dicat in vesperis Dixit Dominus, vel Laudate pueri Dominum, nisi quantum ad hoc quod homo debet sequi maiorũ traditiones, & quia laudes Deo debet quasi vnus homo, sufficit quod semel officium dicat secundum consuetudinem alicuius ecclesiarum, quarum est clericus. Sed de electione officij rationabiliter videtur quod debeat dicere officium illius ecclesiæ in qua maiorem gradum habet, puta si in vna sit Decanus, & in alia simplex Canonicus debet dicere officium ecclesiæ in quo est Decanus. Quod si in vtraque ecclesia fuerit simplex Canonicus, debet dicere officium dignioris ecclesiæ, quamuis fortè in minori ecclesia habeat opulentiorem præbendam, quia temporalia nullius mẽti sunt spiritualibus cõparata. Si verò ambæ ecclesiæ sunt æqualis dignitatis, potest eligere quodcunque officium magis voluerit, si fuerit ab vtraque ecclesia absens. Si autem fuerit in aliqua earum præsens, debet se conformare illis cum quibus conuersatur.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod aliquis qui potest saluti animarũ curam impẽdere peccet, si circa studium tempus occupat. Dicitur enim ad Galat. vlt. Dum tempus habemus operemur bonum, nulla etiam est grauior iactura quàm tẽporis. Non debet ergo aliquis totum tempus in studio expendere, differens saluti animarum curam impendere.

Præterea, Perfecti tenentur ad id quod melius est. Sed religiosi sunt perfecti, ergo maximè religiosi debent dimittere studium vt saluti animarum insistant.

Prętereà, Peius est errare in via morum, quàm in via pedum. Sed prælatus tenetur reuocare suum subditum, si videat eum errare in via pedum, ergo multò magis tenetur eum reuocare ab errore qui est in via morum. Est autem error si homo prætermittat quod melius est, ergo prælatus debet subditum cogere vt saluti animarum intendat studio prætermisso.

IN CONTRARIVM inducebatur consuetudo prorationem.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua duo possunt cõparari adinuicem, & simpliciter & secundum aliquem casum, nihil enim prohibet id quod est melius simpliciter in aliquo casu esse minus eligendum, sicut philosophari est simpliciter melius quàm ditari, sed in tempore necessitatis, ditari est magis eligendum, & aliqua præciosa margarita est cartor vno pane: & tamen in aliquo casu famis, panis prælegeretur, secundum illud Tren. 4. Dederunt præcios quæque pro cibo ad refocillandas animas. Est autem considerandum, quòd in quolibet artificio simpliciter melior est qui disponit de artificio, & dicitur architector, quàm aliquis manualis qui opera exequitur secundum quod ei ab alio disponitur. Vnde & ædificantibus construendis maiori mercede conducitur qui disponit de ædificio, licet nihil manibus operetur, quàm manuales artifices qui dolant ligna, & incidunt lapides. In ædificio autẽ spirituali sunt quasi manuales operarij, qui particulariter in sistunt curæ animarum, puta sacramenta ministrando, vel aliquod huiusmodi particulariter agendo, sed quasi principales artifices sunt Episcopi qui imperant & dispõnunt qualiter prædicti suum officium exequi debeant propter quod & Episcopi, id est, superintendentes dicuntur, & simpliciter theologiæ doctores sunt quasi principales artifices, qui inquirunt & docent qualiter alij debeant saluti animarum procreare. Simpliciter ergo melius est docere sacram doctrinam & magis meritorium

ritorium sibona intentione agatur, quàm impendere particularem curam saluti huius & illius, vnde Apostolus de se dicit 1.ad Cor.1. Non enim misit me Christus baptizare, sed Euangelizare, quamuis baptizare sit opus maximè conferens saluti animarum, & 2.ad Timoth.2. idem Apostolus commendat fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Ipsa etiam ratio demonstrat, quòd melius est erudire de pertinentibus ad salutem eos qui & in se & in aliis perficere possunt, quàm simplices qui in se tantum perficere possunt. In aliquo tamen casu necessitate imminente deberent & Episcopi & Doctores intermisso proprio officio particulariter intendere saluti animarum.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd nullam iacturã temporis patitur, qui quod est melius operatur docendo sacram doctrinam, vel qui ad hoc per studium se disponit.

Ad secundum dicendum, quòd perfectus dicitur aliquis dupliciter. Vno modo quia habet perfectionem. Alio modo quia habet statum perfectionis. Perfectio autẽ hominis in charitate consistit, quæ hominem Deo coniungit. Vnde quãdam ad dilectionem Dei dicitur Genes. 17. Ambula coram me & esto perfectus, quantum verò ad dilectionem proximi, postquam Dominus dixerat: Diligite inimicos vestros, consulit Matthæi quinto, Estote ergo perfecti. Statum autem perfectionis habere dicuntur, qui solenniter obligantur ad aliquid perfectioni annexum. Est autem aliquid annexum perfectioni charitatis dupliciter. Vno modo, sicut præambulum & præparatorium ad perfectionem, vt paupertas, castitas, & huiusmodi, quibus homo trahitur à curis secularium rerum, vt liberius vacet his quæ Dei sunt. Vnde huiusmodi magis sunt quædam perfectionis instrumenta, propter quod Hieronymus exponens illud verbum Petri dicentis: Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te, dicit quòd non sufficit Petro dicere. Ecce nos reliquimus omnia, sed addidit quod perfectum est, & secuti sumus te. Quicunque ergo vel voluntariam paupertatem, vel castitatem seruant: habent quidem præparatorium perfectionis, sed non dicuntur habere statum perfectionis, nisi qui se ex solenni professione ad huiusmodi obligant. Aliquid enim solenne & perpetuum dicitur habere statum, sicut patet in statu libertatis, vel matrimonij, & similium. Alio verò modo aliquid est annexum perfectioni charitatis, vt effectus, vt, scilicet, aliquis curam animarum suscipiat. Est enim perfectæ charitatis, vt aliquis propter Dei amorem prætermittat dulcedinem cõtemplatiuæ vitæ, quam magis amaret, & accipiat actiuæ vitæ occupationes, ad procurandum proximorum salutem. Quicunque ergo hoc modo saluti proximorum intendit, habet quidem aliquem perfectionis effectum, sed non habet perfectionis statum, nisi Episcopus qui cum quadam solenni consecratione suscipit animarum curam. Archidiaconi verò & Parochiales Presbyteri, magis habent commissa quædam officia, quàm quòd per hoc in aliquo perfectionis statu ponantur. Soli ergo religiosi & Episcopi dicuntur perfecti, quasi statum perfectionis habentes, vnde religiosi fiunt Episcopi, sed non Archidiaconi, vel Propleban. Cùm ergo dicitur quòd perfecti tenẽtur ad id quod melius est, verum est si intelligatur de his qui dicuntur perfecti propter perfectionem charitatis. Huiusmodi enim obligantur ex lege interiori quæ inclinando obligat, vnde ad hoc obligantur secundum mensuram suæ perfectionis quod implent. Si autem intelligatur de his qui dicũtur perfecti propter statum, sicut Episcopi & religiosi, non est verũ. Non enim tenentur Episcopi, nisi ad ea ad quæ se extendit cura recepti regiminis. Et religiosi non tenentur, nisi ad ea ad quæ obligantur ex voto suæ professionis, alioquin esset obligatio ad infinitum, cùm tamen natura & ars & omnis lex certos terminos habeant, dato tamẽ quod perfecti semper tenentur ad id quod melius est non esset ad propositum, sicut ex supradictis apparet.

Ad tertium dicendum, quod licet Prælatus teneatur subditum suum reuocare ab omni malo, non tamẽ tenetur eum inducere ad omne melius. Hæc etiam ratio in proposito locum nõ habet, sicut nec aliæ, &c.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quærebantur duo de his quę pertinẽt ad religiosos. Primò, vtrum religiosus teneatur obedire suo Prælato, vt reueler sibi aliquod secretum, quod fidei suæ est commissum. Secundò, vtrum teneatur sibi obedire, vt reuelet occultam culpam fratris quam nouit.

ARTICVLVS XV.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod religiosus teneatur aliquod secretũ fidei suæ cõmissum reuelare Prælato præcipienti. Ad obediendũ enim Prælato obligauit se religiosus professione solemni, ad tenendũ autẽ secretũ obligauit se simplici promissione, ergo magis debet obedire Prælato q̃ seruare secretũ.

SED CONTRA est quod Bernar. dicit: id quod est institutum propter charitatem, non militat contra charitatem. Sed professio obedientiæ quam religiosus facit Prælato, instituta est propter charitatem, ergo non militat contra charitatem, qua quilibet tenetur seruare fidem proximo.

RESPNODEO dicendum, quod sicut Bernard. dicit in lib. de dispensatione & præcepto. Sufficiens obedientia est, vt religiosus obediat suo Prælato de his quæ ad regulam pertinent, vel directè, sicut ea quæ sunt scripta in regula: vel indirectè, sicut ea quæ ad hæc reddci possunt, sicut ministeria exhibenda fratribus, & pœnæ pro culpis inflictę, & huiusmodi. Perfecta autẽ obeditia est, vt simpliciter in omnibus obediat quæ non sunt cõtra regulam: vel contra Deum. Sed quod aliquis obediat Prælato in his quæ sunt contra Deum, vel contra regulam, est obedientia incauta & illicita. Est ergo considerandum in proposito, vtrum sit licitum religioso secretum fidei suæ commissum reuelare. Circa quod distinguendum est de secreto. Est enim aliquod secretum, quod illicitum est celare, sicut quod in periculum vergit aliorum, quibus aliquis cauere tenetur. Vnde & in iuramento fidelitatis continetur quòd huiusmodi serui secreta debeant dominis reuelare. Ad præceptũ ergo Prælati tenetur religiosus tale secretum pandere, etiam si promisit se nõ reuelare, dicente Isidoro. In malis promissis rescinde fidẽ, nisi fortè in cõfessione audierit, quia tunc nullo modo esset reuelandum. Est autem aliud secretum, quod de se celari potest sine peccato, & tale secretum, religiosus nullo modo Prælato præcipiente pandere debet, si sit fidei suæ commissum, peccaret enim frangendo fidem commissũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd solemnior est obligatio ad seruandum ea quæ sunt fidei & charitati, quæ est ex lege naturali & ex promissione in baptismo facta, quàm quæ est ex professione religionis.

ARTICVLVS XVI.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod subditus debeat Prælato præcipienti reuelare culpam occultam alterius fratris, quia vt Hieronym. dicit. Non debet occultari culpa vnius, in præiudicium multorũ. Sed præsumendum est quòd Prælatus culpam vnius cognoscere velit, propter multitudinis bonũ, ergo Prælato præcipienti, debet culpa alterius reuelari.

SED CONTRA est quod Greg. dicit, quod & si aliquando propter obedientiam debemus aliqua bona dimittere, nullo tamen modo propter obedientiam debemus aliquod malum perpetrare. Sed malum esse videtur culpam occultam detegendo aliũ infamare, ergo hoc propter obedientiam fieri non debet.

RESPONDEO dicendum, quod religiosus Prælatus in capitulo præsti, sicut Iudex Ecclesiasticus in foro iudiciali. Vnde ad ea potest ex præcepto subditos obligare, vt ei pandantur, propter quæ potest Iudex ecclesiasticus in foro iudiciali iuramentũ exigere. Est ergo sciendũ quòd in criminibus triplex est modus procedendi, vnus per denunciationem, alius per inquisitionem, alius per accusationem. In via ergo denunciationis, intenditur correctio delinquentis, & ideò secundum præceptum Domini Matthæi 18. Debet præcedere fraterna correctio, vt, scilicet, corripias eum inter te & ipsum solum, quòd si non audierit, coram duobus vel tribus testibus, & vltimò dicatur Ecclesiæ. Charitatis enim est, vt aliquis parcat fratri quantum potest, vnde prius debet niti, vt corrigat conscientiam fratris seruata fama solitariè admonendo, & postmodum coram duobus vel tribus, tandem negligenda est fama, vt emendetur conscientia, & dicendũ est Ecclesiæ, in quo etiam processu consulitur conscientiæ. Nam peccator si à principio videret se publicatum, amitteret verecundiam, & obstinatior fieret ad peccandum. In inquisitione verò debet præcedere infamia. In accusatione verò debet præcedere inscriptio, per quam ipse obligat se ad talionem. In inquisitione autem & accusatione, intenditur pœna peccantis propter multitudinis bonum. Si ergo appareat accusator in capitulo qui se obliget ad talionem, potest Prælatus præcepto veritatis confessionem exigere, sicut & Iudex Ecclesiasticus iuramentum. Et similiter si præcedat infamia, potest Prælatus præcepto veritatem exquirere, & subditi tenentur obedire. Si autem procedatur per viam simplicis denunciationis, nõ tenetur religiosus Prælato præcipienti culpam fratris reuelare, nisi præcedente monitione eum videat incorrectũ, imò magis peccaret, si ad præceptum Prælati reuelaret, quia plus tenetur obedire Euãgelio, quàm Prælato, & multò magis Prælatus peccaret, si subditum induceret ad peruertendum ordinem Euangelij.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd de peccato præterito de quo iam aliquis correctus est ad secretam admonitionẽ, vel de quo potest separari corrigendus nisi cõrarium inueniatur, non potest imminere periculũ multitudinis. Sed de peccato futuro, quod est periculosum multitudini vel spiritualiter vel corporaliter procedit obiectum, tunc enim non oportet admonitionem secretam expectare, sed statim periculo occurrere, vnde & Dominus non dicit, Si peccare intendat in futuro, sed si peccauerit in præterito.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæruntur quatuor ad culpam pertinẽtia. Primò, vtrum peccatum sit natura aliqua. Secundò, vtrũ periurium sit grauius peccatum quàm homicidium. Tertiò, vtrum peccet qui propter ignorantiam constitutionem Papæ non seruat. Quartò, vtrum monachus peccet mortaliter comedendo carnes.

ARTICVLVS XVII.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod peccatum non sit aliqua natura. Dicitur enim Ioan.1. Sine ipso factum est nihil, id est, peccatum. Sed quod est natura aliqua, non potest dici nihil, ergo peccatum non est natura aliqua.

SED CONTRA, Si peccatum non est natura aliqua, oportet quòd sit priuatio pura, sed priuatio pura non dicitur secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

magis & minus, vt mors & tenebræ, ergo vnum non esset grauius altero, quod est inconueniens.

RESPONDEO dicendum, quod peccatum, maximè transgressionis, est actus inordinatus. Ex parte ergo actus, peccatum est natura aliqua, sed inordinatio est priuatio, & secundum hanc, peccatum dicitur nihil. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVIII.

CIRCA secundum sic procedebatur. Videtur quòd periurium sit grauius peccatum, quàm homicidium, dicit enim Bernardus quod contra præceptæ primæ tabulæ non potest dispensare, nec Deus nec homo. Contra præcepta autem secundæ tabulæ, potest dispensare Deus, sed nõ homo, ex quo potest accipi, quòd grauius sit peccare contra præcepta primę tabulę, quã cõtra præcepta secundæ. Sed periurium est contra præceptum primæ tabulæ, quod est: Non assumes nomẽ Dei tui in vanum. homicidium autem est contra præceptũ secundæ tabulæ: Non occides, ergo grauius peccatum est periurium quàm homicidium.

Præterea grauius est peccare in Deum, quàm in hominem. Sed periurium est peccatum in Deum, homicidium in hominem, ergo grauius peccatum est periurium quàm homicidium.

SED CONTRA, Pœna proportionatur culpæ. Sed grauius punitur homicidium quàm periurium, ergo est grauius peccatum.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit ad Hebræos sexto. Homines per maiores sui iurant: & omnis controuersiæ eorum iuramentum finis est, frustra autem in causa homicidij controuersiæ finis esset iuramentum, si homicidium esset grauius peccatum quàm periurium, præsumeretur enim quod qui maiorẽ culpam homicidij cõmisisset, nõ vereretur minorẽ periurij incurrere: vnde ex hoc ipso quod in casu cuiuslibet peccati defertur iuramentum, manifestè ostenditur quòd periurium pro maximo peccato debet haberi: nec immeritò, quia periurare nomen Dei, videtur quædam diuini nominis denegatio, vnde secundum locum prius allegatum, idololatriam peccatum periurij tenet, vt ex ordine præceptorum appareret, sed & apud gentiles, iusiurandum erat honoratissimum, vt dicitur in 1. Metaph.

Primas autem rationes concedimus.

Ad illud verò quod in contrarium obeditur dicendum, quòd in iudicio humano non semper quantitas pœnæ, respondet quantitati culpę. Interdum enim infligitur maior pœna pro minori culpa, quando grauius nocumentum imminet hominibus, ex minori culpa, sicd secundum Dei iudicium, grauior culpa grauiori pœna punitur, vnde vt ostendatur grauitas idololatriæ & periurij, postquam in primo præcepto dixerat: Nõ adorabis ea neque coles: subditur Exodi vigesimoprimo. Ego sum dominus Deus tuus visitãs iniquitates patrum in filios: & postquam dixerat: Non assumes nomen Domini Dei in vanum, subditur: Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpsit nomen Domini frustra.

ARTICVLVS XIX.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod qui facit contra constitutionem Papæ per ignorantiã, non peccet. Vt enim Augustinus dicit: Peccatum adeò est voluntarium, quod si non est voluntarium, non est peccatum. Sed ignorantia causat inuoluntarium, vt dicitur in tertio Ethico, ergo quod fit per ignorantiam, non est peccatum.

Præterea. Secundum iura Dominus potest repetere seruum suum ordinatum post certum tempus, hoc autem debet compurari à tempore ordinationis, non à tempore notitiæ, ergo obligatio constitutionis Papę, obligat à tempore notitiæ.

SED CONTRA. Ignorantia iuris non excusat. Sed constitutio Papæ facit ius, ergo qui facit cõtra constitutionem Papæ per ignorantiam, non excusatur.

RESPONDEO dicendum, quod ignorantia quæ est causa actus, causat inuoluntarium. Vnde semper excusat, nisi ipsa ignorantia sit peccatum. Est autem ignorantia peccatum, quando ignorat quis quę potest scire & tenetur. Constitutionẽ enim Papę, omnes suo modo scire tenẽtur. Si ergo aliquis nesciat per negligentiã, non excusatur à culpa, si contra constitutiones agat. Si verò aliquis habeat sufficiens impedimentum, propter quod scire non potuerit, puta si fuit in carcere, vel in terris extraneis, ad quas constitutio nõ peruenit: vel propter aliquod simile, talis ignorantia excusat, vt non peccet contra constitutionem Papæ agens.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

CIRCA quartum sic proceditur, Videtur quod monachus peccet mortaliter commedendo carnes. Dicit enim canon de consecratione diuina quinto cap. carnem, quod monachi non debent comedere carnes, & si cõtra fecerint debẽt incarcerari. Sed talis pœna nõ infligitur, nisi pro peccato mortali, ergo monachi comedentes carnes peccant mortaliter.

Præterea. Facere contra votum est peccatum mortale, sed monachi ex voto obligantur ad seruandam regulam beati Benedicti: in qua continetur, quòd monachi à carnibus abstineant, ergo monachi peccant mortaliter commedendo carnes.

SED CONTRA. Nullum peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuscunq; infirmitatis. Sed comedere carnes conceditur monacho ratione infirmitatis, ergo comedere carnes non est peccatum mortale monacho.

RESPONDEO dicendum, quòd nihil est peccatũ mortale monacho, vel religioso cuicunq; per se loquendo, quod non sit peccatum mortale alteri: nisi sit contrarius ei ad quod se voto professionis obligauit, per accidens tamen, vt ratione scandali, vel alicuius huiusmodi posset aliquid esse peccatum, quod non esset alij peccatum. Est ergo considerandum quid sit illud ad quod religiosus voto professionis se astringit, & siquidẽ religiosus profitendo voueret se regulam seruaturũ, videretur se obligare voto ad singulas quæ continentur in regula: & sic contra quodlibet eorũ agendo peccaret mortaliter. Et ex hoc sequeretur quod religionis status esset religiosis in laqueũ peccati mortalis: quod vix aut nunquam possent declinari. Sancti ergo Patres qui ordines instituerunt, nolentes hominibus inicere damnationis laqueum, sed magis viam salutis, ordinauerũt talem professionis formam in qua periculum esse non posset, sicut in ordine fratrum Prædicatorum est cautissima & securissima forma profitendi, qua non promittit se seruare regulam, sed obedientiam secundum regulam, vnde ex voto obligãtur ad seruanda ea quæ ponuntur in regula tanquam præcepta: & quæ Prælatus secundum tenorem regulæ sibi præcipere voluerit. Cætera verò quæ non continentur in regula sub præcepto, non cadunt directè sub voto, vnde ea prætermittens non peccat mortaliter. Beatus verò Benedictus statuit monachum profiteri non quidem obseruare regulam, sed quòd profitens promittit conuersionem morum suorum secundum regulam, hoc est dictum, vt secundum regulam dirigat mores suos, contra quod facit si vel ea quæ sunt præcepta in regula transgrediatur: vel etiam contemnat regulam secũdum eam dirigere actus suos omninò recusans, non autem omnia quæ in regula continentur sunt præcepta: quædam enim sunt monitiones siue consilia, quędã verò ordinationes siue statuta quędam, vt quòd post completorium nemo loquatur. Huiusmodi autem statuta quę in regula continentur non habent vim præcepti, sicut nec Prælatus statuens aliquid intẽdit semper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Est autem Prælatus quasi quędam regula animata: vnde stultũ esset putare, quòd monachus frangens silentium post cõpletorium peccaret mortaliter, niſi forte faceret hoc contra præceptum Prælati, vel ex contemptu regulæ. Abstinere autem à carnibus non ponitur in regula beati Benedicti, vt præceptum, sed vt statutum quoddam, vnde monachus comedens carnes non ex hoc ipso peccat mortaliter, nisi in casu propter inobedientiam, vel contemptum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœna illa infligitur monacho contumaciter & inobedienter carnes comedendi.

Ad secundum dicendum, quod comedere carnes non est contra votum monachi, nisi quando comederet ex inobedientia, vel ex contemptu. Quod verò in contrarium obiicitur efficaciam non habet, procedit enim de his quæ sunt secundũ se mala, sicut homicidium, adulterium, & huiusmodi quæ sunt omnibus illicita, tam sanis quàm infirmis. Non autem procedit de his quæ sunt mala, quia prohibita, aliquid enim potest prohiberi sano, quod non prohibetur infirmo.

QVAESTIO X.

DEINDE circa bonum gloriæ quærebantur duo de corporibus gloriosis.

Primò, vtrum corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore non glorioso in eodem loco.

Secundò, vtrum hoc fieri possit miraculo.

ARTICVLVS XXI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod corpus glorio sum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco. Si enim prohibetur esse cum alio corpore in eodem loco, aut est propter grossitiem siue corpulentiã, aut propter dimensiones: sed non propter grossitiem seu corpulentiam, quia corpus gloriosum erit spirituale secundum Apostolum primæ ad Corinth. 15. Similiter nec propter dimensiones, quia cùm tangentia sint quorum vltima sunt simul, necesse est quòd punctum vnius corporis naturalis sit simul cum puncto alterius, & linea cum linea, & superficie. Pari ergo ratione & corpus cum corpore. Non ergo prohibetur corpus gloriosum quin naturaliter possit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

Præterea. Commentator dicit in 3. Phyſi. (Topicorũ 81.) Quod partes aëris & aquæ partim subintrãt seinuicem propter hoc quòd partim sunt naturę spiritualis, sed corpora gloriosa omninò erunt spiritualia, vt iam dictum est, ergo totaliter poterunt subintrare alia corpora, & sui esse cum eis.

SED CONTRA. Glorificatio non tollit naturã, sed corpus humanum non potest naturaliter esse simul cum alio corpore in eodem loco in statu isto, ergo neq; postquam erit glorificatum.

RESPONDEO dicendum, quod manifestum est quod corpus humanum in statu isto non potest esse cum alio corpore in eodem loco. Si ergo corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam, illa proprietas aufert hoc propter quod corpus humanum in statu

statu isto prohibetur esse cum alio corpore in eodem loco. Est ergo cõsiderandum quid sit hutusmodi prohibens. Dicunt autẽ quidam hoc esse grossitiem, vel corpulentiam quandam quæ tolleretur per dotem gloriæ, quam nominant subtilitatem, sed hoc nõ est intelligibile, non enim inuenitur quid huiusmodi corpulentia vel grossities, non enim est aliqua qualitas, quia nulla qualitas dari potest, qua quidem remota corpus possit esse cum alio corpore in eodem loco. Similiter nec potest esse forma nec materia quæ sunt partes essentiæ, quia tunc integra essentia corporis humani non remaneret cum gloria, quod est hæreticum.

Et ideò dicendum est, quòd hoc prohibens nihil est aliud quàm dimensiones quibus subsitat materia corporalis, necesse est enim vtid quod est per se sit causa in vnoquoque genere. Distinctio autẽ secundum situm primò & per se conuenit quantitati dimensiuæ, quæ diffinitur esse quantitas positionem habens. Vnde & partes in subiecto ex hoc ipso distinctionem habent secundum situm, quod sunt suctiectæ dimensioni, & sicut est distinctio diuersarum partiũ vnius corporis secundum diuersas partes vnius loci per dimensiones, ita propter dimensiones diuersa corpora distinguuntur, secundum diuersa loca. Duo enim corpora facit actualis diuisio materiæ corporalis. Duas autem partes vnius corporis diuisibilitas potentialis, vnde & Philosophus dicit in 4. Phyſicorum (Topicorum ca. 76.) quod sicut subintrante cubo ligneo aquam vel aërem, oportet quod cedat tantum de aqua, vel aëre, ita oportet quod cederent dimensiones seperatæ, si vacuum ponereturr. Cùm ergo gloria non tollat dimensiones corporis, dicò quòd corpus glorioſum non potest naturaliter esse cum alio corpore in eodem loco propter aliquã proprietatem inditam.

AD PRIMVM ergo dicẽdum quod sicut dictum est corpus humanum in statu illo prohibetur esse cum alio corpore in eodem loco, non propter corpulentiam aut grossitiem quæ per gloriam tollatur, spiritualitatem enim Apostolus opponit animalitati, secundum quam corpus est alimonia indigens, vt Augu. dicit. Non autem opponit grossitiei vel corpulentiæ, sed impeditur propter dimensiones, Respondeo verò, quæ in contrarium obiicitur, ponitur inter sophisticas rationes à Philosopho in 4. Phisicorum. Puncto enim & lineæ & superficiei, nõ debetur locus, sed corpori: vnde non sequitur, Si termini corporum se tangentium sunt simul, quod propter hoc plura corpora possunt esse in eodem loco.

Ad secundum dicendum, quod sicut ibidem commentator exprimit: subintratio illa fit per condensationem, & dicuntur habere spiritualem virtutem propter raritatem. Esset autem erroneum dicere hoc modo quod sunt aëri ventisq; similia: vt patet per Gregorium in decimonono moralium.

ARTICVLVS XXII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod corpus glorioſum nullo modo possit esse simul cum alio corpore in eodem loco, sicut enim se habet corpus vnum ad vnum locũ, ita duo corpora ad duo loca, ergo commutatim sicut vnum corpus ad duo loca, ita duo corpora ad vnum locum. Sed vnum corpus nullo modo potest esse in duobus locis. Ergo nec duo corpora in vno loco.

Præterea, si duo corpora sint in vno loco, sumantur duo puncta in duabus extremitatib. Loci. Sequitur ergo quod inter ista duo puncta, erunt duæ lineæ rectæ duorum corporum in eodem loco existentium: quod est impossibile: ergo impossibile est duo corpora esse in eodem loco.

SED CONTRA est, quod Christus intrauit ad discipulos ianuis clausis, vt habetur Ioann. vigesimo, quod esse non potest, nisi corpus eius simul cum corpore portarum fuisset in eodem loco. Potest ergo corpus glorioſum cum alio corpore esse in eodem loco.

RESPONDEO dicẽdum, quod sicut iam dictũ est, duo corpora esse in eodem loco prohibentur ex dimensionibus: quia materia corporalis secundũ dimensiones diuiditur: dimensiones autẽ distinguuntur secundum situm. Deus autem qui est omnium causa prima, potest conseruare effectus in esse sine causis proximis, vnde sicut conseruat in sacramẽto altaris accidentia sine subiecto, ita potest conseruare distinctionem materiæ corporalis & dimensionũ in ea absq; diuersitate situs. Miraculosè ergo fieri potest, quod duo corpora sint in eodem loco vnde corpori Christi attribuitur à sanctis, quod exiuit per clausum virginis vterum: & quod intrauit ianuis clausis per virtutem diuinam, & simul dico quod corpus glorioſum, quod erit configuratum corpori claritatis Christi, potẽrie esse alio corpore in eodem loco non propter aliquam virtutem creatam inditam, sed sola diuina virtute assistente, & hoc operante, sicut corpus Petri sua vmbra sanabat infirmos, sed diuina virtute assistente miracula faciente.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod proportione commuta ta sic est vtendum, sicut se habet primum ad secundum: vt duo ad tria, ita se habet tertium ad quartum, id est, tria ad sextum, & secundum hoc ratio sic deberet procedere, sicut se habet vnum corpus ad vnum locum, ita duo corpora ad duo loca. Ergo sicut vnum ad duo corpora, ita vnus locus ad duo loca: & sic non sequitur, quod si vnum corpus non potest esse in duobus locis, quòd duo corpora non possint esse in vno loco, vnũ enim corpus esse localiter in duobus locis implicat contradictionem: quia de ratione loci est, quod sit terminus locati, terminus autem est extra quem nihil est rei: vnde nihil locati potest esse in loco exteriori: quod si ponatur esse in duobus locis, sequitur quod sit extra suum locum: & ita sequitur quod sit locatum & non locatum, nec est instantia de corpore Christi quia non est in sacramento altaris localiter, sed per conuersionẽ.

Ad secundum dicendum, quod duas lineas rectas mathematicas esse infra duo puncta, est impoisibile: quia in eis nulla alia ratio distinctionis potest intelligi, nisi ex situ, sed duas lineas naturales esse intra duo puncta est impossibile quidem per naturam, sed possibile per miraculum: quia remanet alia ratio distinctionis in lineis duabus ex diuersitate corporũ subiectorum quæ conseruatur virtute diuina, etiam remota diuersitate situs.

INCIPIT QVODLIBET secundum.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est de Christo, de angelis, & de hominibus. Circa Christum quæsita sunt duo de passione eius. Primò vtrum in triduo mortis, fuerit idem homo in numero. Secundò vtrum quęlibet passio Christi sufficisset ad redemptionem humani generis sine morte.

ARTICVLVS I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus fuerit idem homo in triduo. Dicitur enim Mat. 12. Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ: sed non fuit alius filius hominis in corde terræ, nisi filius hominis qui loquebatur iuper terram, alioqui Christus fuisset duo filii, ergo fuit idem homo in triduo mortis.

Præterea, Ionas fuit idẽ homo in ventre ceti, qui prius fuerat. Sed sicut Ionas fuit in ventre ceti, ita Christus in corde terræ, ergo etiã Christus fuit idem homo.

SED CONTRA, remota forma partis, remouetur forma totius, quæ resultat ex compositione formæ & materię. Sed in triduo mortis anima fuit separata à corpore Christi, ergo desiit esse humanitas. Non ergo fuit idem numero homo in triduo mortis.

RESPONDEO dicẽdum, quòd in Christo fuerunt tres substantiæ vnitę: scilicet, corpus, anima, & diuinitas. Sed corpus & anima fuerunt vnita non solum in vnam personam, sed in vnam naturam. Diuinitas autem in natura quidem non potuit vniri, nec anima nec corpori, quia si perfectissima natura nõ potest esse pars alicuius naturæ: Sed fuit vnita corpori & animæ in persona, in morte autem separata fuit anima à corpore, alioquin non fuisset vera mors Christi, de cuius ratione est quod separetur anima à corpore: quod per animam viuificatur, sed diuinitas nõ fuit separata nec ab anima, nec à corpore: quod patet ex simbolo fidei: in quo de filio Dei dicitur, quod sepultus est & descẽdit ad inferos, corpore autem iacente in sepulchro & anima ad inferos descendente, nõ attribuerentur ista filio Dei, nisi hæc duo essent ei copulata in vnitate hypostasis vel personæ. Et ideò de Christo in triduo mortis dupliciter loqui possumus. Vno modo quantum ad hypostasim, vel personam: & sic est idem munero simpliciter qui fuit. Aut quantum ad naturam humanam. Et hoc dupliciter vno modo quantum ad totam naturam, quæ humanitas dicitur, & sic Christus nõ fuit homo in triduo mortis: vnde nec idem homo, sed eadem hypostasis. Aut quantum ad partem humanæ naturæ, & sic anima quidem fuit omnino eadem numero, eo quod non est transmutata secundum substantiam, corpus verò fuit idem numero secundum materiam, sed non secundum formam substantialem quæ est anima: vnde nõ potest dici quod simpliciter fuerit idem numero: quia quælibet differentia substantialis excludit idem simpliciter: animatum autem est differentia substantialis, & ideo mori est corrumpi, non alterari tãtum: nec iterum potest dici quod simpliciter nõ sit idem vel aliud: quia non est secundum totam substantiam non idem aut aliud.

Dicendum est ergo quod fuit secundum quid idem secundũ quid non: idem secundum materiam enim idem secundum formam verò non idem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo est nomen naturæ, sed filius est nomen hypostasis, & ideo magis in triduo mortis, Christus potest dici filius hominis quàm homo.

Ad secundum dicendum, quòd similitudo non attenditur ibi quantum ad omnia: sed solum quantũ ad occupationem. Nã Christus fuit mortuus in corde terræ: non autem Ionas in ventre ceti.

ARTICVLVS II.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd alia passio Christi non sufficisset ad redemptionem humani generis sine morte. Dicit enim Apostolus ad Gala. 2. Si ex lege est iustitia, ergo Christus mortuus est gratis, id est inutiliter & sine causa. Sed si alia passio sufficeret, Christus gratis mortuus esset, sed hoc habet Apostolus pro inconuenienti: ergo alia passio Christi non sufficisset ad redemptionem humani generi.

Præterea. Illud enim dicitur, quod iusto prætio comparatur. Sed iustum prætium pro peccato primi parentis quo venditum est

Universidad de Deusto
Biblioteca

in seruitutem genus humanum esse non potuit aliud quàm vita Christi, quæ valet omnium hominum vitas, quæ per illud peccatũ priuatur. Nam per peccatum primi hominis mors in omnes introiuit, vt dicitur ad Romanos quinto: ergo non potuisset humanum genus redimi per aliam passionem Christi absque morte.

Præterea, Gregorius dicit in tertio Moralium, quod nisi Christus mortem indebitam suscepisset, nequaquam nos à morte debita liberaret, ergo passio alia non sufficiebat ad liberationem humani generis sine morte.

Præterea, Apostolus dicit ad Hebreos decimo, quòd Christus vna oblatione consumauit in æternum sanctificatos, & ideò non est locus secundæ oblationis. Sed manifestum est quod Christus ante mortem multas passiones sustinuit esuriens, laborans, consputus & flagellatus. Si ergo istæ passiones sufficiebant, non obtulisset seipsum ad mortem, obtulit autem seipsum hostiam Deo pro peccatis nostris, vt dicitur ad Ephes. quinto, & hoc per mortem: ergo passio Christi absque morte non sufficiebat.

SED CONTRA. Iniuria, vel passio alicuius, mensuratur ex dignitate personæ. Maiorem enim iniuriam patitur Rex si percutiatur in facie, quàm aliqua priuata persona, sed digniras personæ Christi est infinita, quia est persona diuina, ergo quælibet passio eius quantumcunque sit minima, est infinita, quælibet ergo passio eius sufficisset ad redẽptionem humani generis, etiam sine morte.

Præterea, Bernar. dicit. Quod minima gutta sanguinis Christi sufficisset ad redemptionem humani generis: potuisset autem aliqua gutta sanguinis Christi effundi sine morte, ergo etiam sine mor te potuisset per aliquam passionem humanum genus redimere.

RESPONDEO dicendum, quòd ad emptionem duo requiruntur: scilicet quantitas præcij, & deputatio eius ad aliquid emendum. Si enim aliquis det pręcium non æquiualens ad rem aliquam acquirendam, non dicitur esse simpliciter emptio, sed partim emptio, partim donatio, puta si aliquis emat librum qui valet viginti libras pro decem libris, partim emeret librum, & partim sibi daretur. Rursus si daret etiam maius precium & non deputaret ad emẽdum, non diceretur emere librum. Si ergo loquamur de redẽptione humani generis quantum ad quãtitatem precij, sic quælibet passio Christi ettam sine morte sufficisset ad redemptionẽ humani generis, propter infinitam dignitatem personæ, & sic procedunt duæ vltimæ rationes. Si autem loquamur quantum ad deputationem precij, sic dicendum est, quod nõ sunt deputata ad redemptionẽ humani generis à Deo patre & Christo aliæ passiones Christi absque morte, & hoc triplici ratione. Primò quidem vt precium redemptionis humani generis nõ solum esset infinitum valore: sed etiam esset ciuisdem generis, vt scilicet, nos de morte per mortẽ redimeret. Secundò, vt mors Christi non solum esset precium redemptionis sed etiam exemplũ virtutis, vt videlicet homines nõ timerent pro virtute mori. Et has duas causas assignat Apostolus ad Hebræos secundo, dicens. Vt per mortem destrueret eum qui habeat mortis impẽrium, quãtum ad primum. Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant seruituti, quãtum ad secũdum. Tertiò vt mors Christi esset etiam sacramentum salutis: dum nos virtute mortis Christi morimur peccato, & carnalibus concupiscentiis, & proprio affectui: & hæc causa assignatur primę Petri tertio: Christus semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu, & ideò humanum genus non est redẽptum per aliam passionem absque morte Christi.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd non sine causa deputata est mors Christi ad redemptionem humani generis: quamuis minor passio sufficere potuisset: vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quòd Christus non soluendo vitam suam, sed etiam quancunque passionem patiendo sufficiens precii exoluisset pro redemptione humani generis, si minor passio ad hoc diuinitus deputata fuisset, & hoc propter infinitam dignitatẽ personæ Christi, vt dictum est.

Aliæ duæ rationes procedunt ex hoc quòd aliæ passiones Christi non fuerunt deputatæ ad hoc, quod per eas absque morte Christi redimeretur humanum genus.

QVÆSTIO II.

DEINDE quærebatur de Angelis. Et primò quantum ad compositionem ipsorum, secundò quantum ad tempus motus ipsorum: Circa primum quærebantur duo. Primò, vtrum Angelus substantialiter sit compositus essentia & esse. Secundò, vtrum in Angelo sit aliud suppositum & natura.

ARTICVLVS III.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Angelus substantialiter non componatur ex essentia & esse. Essentia enim Angeli est ipse Angelus, quia quidditas simplicis est ipsum simplex. Si ergo Angelus componeretur ex essentia & esse, componeretur ex seipso & alio: hoc autem est inconuenientes. Non ergo substantialiter componitur ex essentia & esse.

Præterea. Nullum accidens cadit in subſtantialem compositionem subſtantiæ. Sed esse Angeli est accidens, propriè enim Deo attribuitur secundum. Hilar. in li. de trinitate patet, quòd esse non fit accidens ei, sed subsistens veritas, ergo Angelus non est essentialiter compositus ex essentia & esse.

SED CONTRA est quod dicitur in cõmento liberi de causis, quod intelligentia quę dicimus Angelum habet essentiã & esse.

RESPONDEO dicendum, quòd dupliciter aliquid de aliquo prædicatur. Vno modo essentialiter. Alio modo per participationem. Lux enim prædicatur de corpore illuminato participatiuè. Sed si esset aliqua lux separata, prædicaretur de ea essentialiter. Secundum ergo hoc dicendum est, quòd ens prædicatur de solo Deo essentialiter, eo quod esse diuinũ est esse subsistens & absolutum. De qualibet autẽ creatura prædicatur per participationem. Nulla enim creatura est suum esse: sed est habens esse. Sic & Deus dicitur bonus essentialiter, quia est ipsa bonitas, creaturæ autem dicuntur bonæ per participationem, quia habent bonitatem: vnumquodque enim inquantum est, bonum est: secundum illud Aug. in primo de doctrina Christiana, quod inquantũ sumus, boni sumus, quandocunque autem aliquid prædicatur de altero per participationem, oportet ibi aliquid esse præter id quod participatur, & ideò in qualibet creatura est aliud ipsa creatura, quę habet esse: & ipsum esse eius: & hoc est quod Boë. dicit in lib. de Hebdomadi. Quod in omni eo quod est circa primum aliud est esse & quod est. Sed sciendum est quod aliquid participatur dupliciter. Vno modo quasi existens de substantia participantis, sicut genus participatur à specie. hocautem modo esse non participatur à creatura. Id enim est de subſtantia rei, quod cadit in eius diffinitione. Ens autem nõ ponitur in diffinitione creaturę, quia necesse genus nec differentia, vnde participatur, sicut aliquid non existens de essentia rei. Et ideo alia quæstio est, an est, & quid est, vnde cum omne quod est præter essentiam rei dicatur accidens, esse quod pertinet ad quæstionem an est, est accidens, & ideo commentator dicit in 5. Metaphysi. Quod ista propositio Sortes est, est de accidentali prædicato. secundum quòd importat entitatem rei, vel veritatem propositionis: sed verum est quod hoc nomen ens secundum quòd importat rem: cui competit huiusmodi esse, sic significat essentiam rei, & diuiditur per decem genera, non tamen vniuocè, quia non eadem ratione competit omnibus esse. Sed subſtantię quidẽ per se, aliis autem aliter. Si ergo in angelo est compositio ex essentia & esse, non tamen est compositio sicut ex partibus subſtantiæ, sed sicut ex subſtantia & eo quod adhæret subſtantiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliquando ex his quæ simul iunguntur relinquitur aliqua res tertia, sicuti ex anima & corpore constituitur humanitas: quæ est homo, vnde homo componitur ex anima & corpore. Aliquando autem ex his quæ simul iunguntur non resultat res tertia, sed resultat quædam ratio cõposita, sicut ratio hominis albi resoluitur in rationem hominis, & in rationem albi, & in talibus aliquid componitur ex seipso & alio, sicut album componitur ex eo quod est album, & ex albedine.

Ad secundum dicendum, quod esse est accidens, non quasi per accidens se habens, sed quasi actualitas cuiuslibet subſtantiæ, vnde ipse Deus qui est sua actualitas est suum esse.

ARTICVLVS IIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod in angelo idẽ sit suppositum & natura. In his enim quæ sunt cõposita ex materia & forma differt suppositum & natura, quia suppositum addit supra naturam speciei materiam individualem, quod non potest esse in angelo, si angelus non sit compositus ex materia & forma, ergo in angelo non differt suppositum & natura. Sed dicebat quòd suppositum in angelo differrã natura in quantum suppositum intelligitur, vt habens esse, non autem natura.

SED CONTRA. Sicut esse non ponitur in diffinitione naturæ, ita non poneretur in diffinitione suppositi, vel singularis, si suppositum vel singulare diffiniretur. Ergo suppositum per esse à natura nõ differt. Nullo ergo modo differunt suppositũ & natura.

SED CONTRA, In omnibus creaturis, natura constituit suppositum, sed nihil constituit seipsum, ergo in nulla creatura est idem suppositum & natura.

RESPONDEO dicendum, quòd ad huius quæstionis intelligentiam: oportet cõsiderare quid sit suppositum, & quid natura. Natura autem quamuis multipliciter dicatur, tamen vno modo dicitur natura ipsa subſtãtia rei, vt dicitur in 5. Meraphysi. (Topico. cap. 5.) secundum quod subſtantia significat essentiam, vel quidditatẽ rei, vel quid est. Illud ergo significatur nomine naturæ: prout hoc loquimur de natura quod significat diffinitio. Vnde Boëtius dicit in libro de duabus naturis, quod natura est vnumquodq; informans specifica differentia, differentia enim specifica est completiua diffinitionis. Suppositũ autem est singulare in genere subſtantiæ, quod dicitur hypostasis, vel subſtantia prima: & quia subſtantiæ sensibiles compositæ ex materia & forma sunt magis nobis notæ, ideò in eis primò videamus quomodo se habet essentia, vel natura ad suppositum.

Dicunt autem quidam, quod forma partis est idem cum forma totius, quæ dicitur essentia, vel natura secundum remised differt secundum la ratione, nam forma partis dicitur inquantum facit ad materiam esse in actu, forma autem totius, inquantum constituit speciẽ, sicut anima dicitur forma partis inquantum facit corpus esse in actu: & similiter dicitur anima forma totius, inquantum constituit speciem humanam, & sic dicitur humanitas, & secundum hoc in rebus

rebus compositis ex materia & forma natura est pars suppositi. Nã suppositum est individuum compositum ex materia & forma, vt dictum est. Sed prædicta positio non videtur esse vera, quia vt dictũ est, natura, vel essentia dicitur id quod significat diffinitio. Diffinitio autẽ in rebus naturalibus nõ solum significat formã sed etiã materiam, vt dicitur in 8. Metha. (T.c.21.) Nec potest dici quod materia ponatur in diffinitione rei naturalis, sicut nõ existẽs de essentia eius, hoc enim est propriũm accidentis, vt diffiniatur per aliquid quod non est de essentia eius, scilicet, per subiectum, & ideò habent essentiam incompletè, vt dicitur in 8. Metha. (T.c.4.) Relinquitur ergo quod in rebus compositis ex materia & forma, essentia vel natura sit ipsa forma: sed compositum ex materia & forma. Restat ergo consideradum cum suppositum, vel individuum naturale compositum ex materia & forma, verum sit idem essentiæ vel naturæ. Et hanc quæstionem mouet Philosophus in 7. Metha. (T.c. 21.) vbi inquirit, vtrum sit idem vnumquodque & quod quid est eius, & determinat quòd in his quæ dicuntur per se, idem est res & quod quid rei, in his autem quę dicuntur per accidens, nõ est idem. Homo enim nihil est aliud quàm quod quid est hominis. Nihil enim aliud significat homo, quàm animal grẽsibile bipes. Sed res alba non est idem omninò et quod quid est album, quod scilicet, significatur nomine albi. Nam album nihil significat, nisi qualitatem, vt dicitur in prędicamentis, res autem alba est subſtantia habens qualitatem. Secundum hoc ergo cuicunque potest aliquid accidere, quod non sit de ratione suæ naturę, in eo differt res, & quod quid est siue suppositum & natura, nam in significatione naturæ includitur solum id quod est de ratione speciei, suppositũ autem nõ solum habet hæc quæ ad rationẽ speciei pertinent, sed etiam alia, quæ ei accidunt, & ideò suppositum signatur per totum, natura autem sine quidditas, vt pas formalis. In solo autem Deo non inuenitur aliquod accidens, præter eius essentiam: quia suum esse est sua essentia: vt dictum est: & ideo in Deo est omninò idem suppositum & natura. In angelo autem non est omnino idem: quia aliquid accidit ei præter id quod est de ratione suæ speciei: quia & ipsum esse angeli est præter eius essentiam, seu naturam: & alia quædam ei accidunt quę omnino pertinent ad suppositũ, non autẽ ad naturã.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non solum in compositis ex materia & forma inuenitur aliquod accidens præter essentiam ipsius speciei: sed etiam in subſtantiis spiritualibus: quæ non componuntur ex materia & forma. Et ideò in vtrisque suppositum non est omninò idem quod ipsa natura. Hoc tamen est aliter & aliter in vtrisque. Dupliciter autem aliquid accipitur, vt accidens præter rationem rei. Vno modo, quia non cadit in diffinitione significante essentiã rei: sed tamen est defignatiuũ, vel determinatiuum alicuius essentialium principiorũ, sicut rationale accidit animali, vtpotè præter definitionem eius existens, & tamen est determinatiuũ essentię animalis: vnde est essentiale homini & de ratione eius existẽs. Alio modo accidit aliquod alicui, quia nec est in eius diffinitione, nec est determinatiuũ alicuius essentialium principiorum, sicut albedo accidit homini. His ergo quæ sunt composita ex materia & forma accidit alia præter rationem speciei existens vtroque modo. Cùm enim de ratione speciei humanæ sit quod componatur ex anima & corpore, determinatio corporis & animę est præter rationẽ speciei, & accidit homini inquantum est homo, quòd sit ex hac anima & ex hoc corpore. Sed hoc conuenit per se huic homini, de cuius ratione esset, si diffiniretur, quod esset ex hac anima & ex hoc corpore, sicut de ratione hominis communis est, quod sit ex anima & corpore. Accidunt etiam compositis ex materia & forma præter rationem speciei, multa alia quę non sunt determinatiua essentialium principiorum. Subſtantiis verò in materialibus creatis accidunt quidem aliqua præter rationem speciei, quæ non sunt determinatiua essentialium principiorum, vt dictum est, non tamen accidunt eis aliqua quæ sunt determinatiua essentiæ speciei, quia ipsa natura speciei nõ individuatur per materiam, sed per seipsam, ex hoc quod talis forma non est nata recipi in aliqua materia: vnde per seipsam nõ est multiplicabilis, neque prædicabilis de pluribus, sed quia non est suum esse, accidit ei aliquid præter rationem speciei, scilicet, ipsum esse, & alia quędam quæ attribuuntur suppositо & non naturæ, propter quod suppositum in eis non est omninò idem cum natura.

Ad secundum dicẽdum, quod non omne quod accidit alicui præter rationem speciei est determinatiuum essentiæ ipsius, vt oportet illud poni in ratione eius, sicut dictum est, & ideò licet ipsum esse non sit de ratione suppositi, quia tamẽ pertinet ad suppositum, & non est de ratione naturæ, manifestum est quod suppositum & natura non sunt omninò idẽ in quibuscunq; res non est suum esse.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum quòd natura dicitur constituere suppositum, etiam in compositis ex materia & forma: non quia natura sit vna res, & suppositum alia res. Hoc enim est secundum opinionem dicentium, quod natura speciei sit forma tantum, quę constituit suppositum sicut totum, sed quia secundũ modum significandi natura significatur, vt pars rationẽ sit prædicta, suppositum verò vt totum. natura significatur, vt constituens, & suppositum vt constitutum.

QVÆSTIO III. ARTIC. V.

DEINDE quæritum est de tempore per quod Deus mouet creaturam spiritualem secundum Augu. vtrum sit idem cum tempore quod mensurat motus corporalium rerũ. Et videtur quod sic, quia neque Augu. diuersitatem hanc temporum assignat, neque aliquis Philosophus. Vanum ergo videtur hanc diuersitatem temporum assignare.

Præterea. Omne quod est inquantum est, vnum est. Si ergo non sit vnum tempus, sed diuersa, non erit ens, quod est inconuenientes. Oportet ergo ponere vnum tempus tantum.

SED CONTRA. Tempus quo mensurantur corporales motus est numerus motus primi cœli, secundum Philosophum in 4. Physi. (T.c.98.) Sed rẽpus per quod mouentur angeli non habent aliquem ordinem ad motum, ergo illud tempus est aliud à tempore corporalium rerum. *Philosop.*

Præterea. Perpetuo & corruptibili nihil est commune, nisi secundum nomen, vt dicitur in 10. Metha. (T.c.26.) sed angeli sunt perpetui, corpora autem sunt corruptibilia, non ergo idem tempus est vtrorumque.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustꝰ. dicit in 11. de ciuitate Dei. Tempora non fuissent, nisi creatura fieret, quę aliquid aliqua motione mutaret, cuius mutationis cùm aliud atque aliud, quę simul esse non possunt, cedit atq; succedit, sequitur tempus ex quo accipitur: quod etiã Philosop. dicit in 4. Physic. (T.c.97.) quod oportet loqui de tempore secundum rationem motus: nam tempus est numerus motus secundum prius & posterius. Omnes ergo motus qui possunt mensurari vna mensura, habent vnum tempus. Si qui verò motus sunt qui non possunt vna mensura mensurari, necesse est quòd eorum sit diuersum tempus. Cùm autem mensura sit homogenea mẽsurato, vt dicitur in 10. Metaphisic. manifestum est quod omnia quæ sunt vnius generis, possunt habere vnam mẽsuram communem: non autem quę sunt generum diuersorum. Omnes autem motus continui conueniunt in vno genere, in quantum sunt commensurabiles: & ideò possunt habere vnam mensuram communem: mensurantur enim omnes simplicissimo sui generis, scilicet, velocissimo motu primi cęli. vnde omnium motuum continuorum, potest esse vnum tempus commune, quod quidẽ rẽpus licet videatur esse secundum genus de numero discretorum, quia est numerus harum rerum continuarum, scilicet, motuum: sit & ipsum continuum, sicut decem simpliciter, dictum est aliquid discretum. Sed decem vinæ pannĩ, est aliquid continuum, discretorum autem & continuorum non potest esse vna mensura communis, cùm sint diuersorum generum: inquantum sunt mensurabilia, & ideò necesse est, si sint aliqui motus continui, quod tempus eorum aliud sit à motu quo mensurantur motus continui: manifestum est autem, quòd motus spiritualium creaturarum de quibus Augustinus loquitur: dicens creaturam spiritualem moueri per tempus & non per locum, non sunt motus continui, sed vicissitudines quædam discretæ. Dicit enim quòd per tempus mouetur animus: vel reminiscendo quod oblitus erat, vel discendo quod nesciebat, vel nolendo quod volebat: vnde manifestum est, quod cùm tempus non habeat continuitatem, nisi ex motu, quod tale tempus non est continuum, & quòd est aliud à tempore corporalium rerum. *Philosoph.* *Augustin.* *arti. 5. ad 1. 157. 1. p. q. 53. a. 3. 5. & ma. q. 10. ar. 1. c. fi. 2. d. 2. q. 1. ar. 1. ad quartũ.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustꝰ. ex ipsa differentia motuum, dat intelligere differentiam temporum.

Ad secundum dicendum quod eo modo aliquid est vnum, quo est & dicitur esse: quod enim dicitur esse secundum speciem, est vnã specte, non autem vnum numero, vnde non sequitur si sint plures homines, quod non sit homo, & similiter non sequitur si sint plura tempora, quod non sit tempus.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæsitum est de homine. Et primò quantum ad vitutes. Secundò, quantum ad peccata. Tertiò quantum ad pœnas. Circa virtutes autem fuit quæsitum & quantum ad res diuinas, & quantum ad res humanas. Quantum ad res diuinas, quæsita tria. Primò circa fidem, vtrum aliquis teneretur credere Christo visibilia miracula non facienti. Secundò circa fidei sacramentum, vtrum paruuli Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus. Tertiò circa decimas, quæ debentur ministris sacramentorum, vtrum aliquis propter confuetudinem possit excusari, ne decimas soluat.

ARTICVLVS VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christo non facienti visibilia miracula, homines credere non tenerentur. Quicunque enim non facit hoc ad quod tenetur, peccat. Sed filiomines non crederent Christo miracula non facienti, non peccarẽt. Dicit enim ipse in Ioanne 15. Si enim opera non fecissem in eis quæ nullus alius fecit, peccatum non haberent, & loquitur de peccato infidelitatis. Secundum Aug. ergo Christo si non fecisset miracula, homines credere non tenerentur. *arti. 13. 3. p. q. 45. arti. 1. 4. & opus. 60. arit. 12. de cini miraculis.*

Præterea. Nullus potest mutare legem, nisi legislator vel eo superior. Sed Christus prædicabat quædam quæ videbantur pertinere ad veteris legis abolitionem, sicut quod cibi non coinquinauerunt hominẽ, & quod licet in sabbato operari. Si ergo non probasset se esse legislatorem, non fuisset ei credendum. Sed hoc fieri non potuisset nisi per miracula, cùm legislatorẽm multa miracula præcesserint, ergo Christo non est credendum nisi miracula fecisset.

SED CONTRA, Magis obligantur homines ad credendum primæ veritati, quã ad credendum visibilibus signis. Sed licet Christus miracula non fecisset, ipse tamẽ verus Deus existẽs, prima veritas erat, ergo etiã si miracula non fecisset, adhuc erat ei credendum.

Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea, Gratia vnionis est maior quàm gratia gratum faciens per adoptionem. Sed miracula non sufficienter probant gratiam gratum facientem, quia vt habetur Matt. 7. his qui Christo in iudicio dicent: Domine in nomine tuo virtutes multas fecimus, respondebitur, non noui vos, ergo multo minus miracula sufficiunt ad probandum gratiam vnionis. Si ergo sine miraculis Christo homines credere non tenerentur, neque etiam miraculis factis tenebantur credere dicenti se esse Deum, quod patet esse falsum.

Matth.

2.2.q.5.ar. 1.o.& 4. d.10.ar.4. q.4.c.& di.16.q.3. art.7.q. 2.c.

RESPONDEO dicēdum, quod nullus tenetur ad hoc quod est supra vires suas nisi per hunc modum quo fit sibi possibile, credere autem est super potentiam hominis naturalem, vnde ex dono Dei prouenit: sed illud Apostoli ad Ephesios 2. Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex nobis, Dei enim donum est, & ad Philippenses 1. dicit: Vobis datum est non solum vt in ipsum credatis, sed vt pro ipso patiamini. Homo ergo tenetur credere secundum hoc, quod adiuuatur à Deo ad credendum. Adiuuatur autem à Deo aliquis ad credendum tripliciter. Primò quidem per interiorem vocationem, de qua dicitur Ioannis 6. Omnis qui audit à patre & didicit, venit ad me: & ad Roma. 8. Quos prædistinauit, hos & vocauit. Secundò per doctrinam & prædicationem exteriorem, secundum illud Apostoli ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbū Christi. Tertiò per exteriora miracula, vnde dicit 1. Corinth. 14. quod signa data sunt infidelibus, vt scilicet, per ea prouocentur ad fidem. Si autem Christus visibilia miracula non fecisset, adhuc remanebant alij modi attrahendi ad fidē, quibus homines acquiescere tenerentur.

Ioanne.

Tenebantur enim homines credere actori legis & prophetarum.

Psa.15.lectione 5.idem dicit. Isai.

Tenebantur etiam interiori vocationi non resistere sicut Isaias de se dicit. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abiit. Isaię quinquagesimo, sicut de quibusdam dicitur Act. 7. Vos semper spiritui sancto resistitis.

Gregorius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd inter ilia opera quæ Christus in hominibus fecit, annumerari etiam debet vocatio interior qua quosdā attraxit, sicut Gregorius dicit in quadam Homelia, quod Christus per misericordiam Magdalenā traxit interius, qui etiam per clementiam suscepit foris. Annumerari etiam debet eius doctrina, cum etiam ipse dicat. *Si* non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent.

Ad secundum dicendum, quòd Christus poterat se ostendere esse legislatorem, non solum faciendo visibilia miracula, sed etiam per auctoritatem scripturæ, & per interiorem instinctum.

Ad tertium dicendum, quòd interior instinctus quo Christus poterat se manifestare sine miraculis exterioribus, pertinet ad virtutem primæ veritatis, quæ interius hominem illuminat & docet.

Ad quartum dicendum, quòd miracula visibilia fiunt virtute diuina, ad confirmationem virtutis fidei, vnde dicitur Marci vltimo de Apostolis, quod prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Non autem fiunt miracula semper ad demonstrandum gratiam eius per quem miracula fiunt, & ideò potest cōtingere quod aliquis gratiā gratū facientē nō habens miracula faciat, sed hoc contingere nō potest, quod aliquis falsam doctrinam annuncians, vera miracula faciat, quæ nisi virtute diuina fieri non possunt. Sic enim Deus esset falsitatis testis, quod est impossibile. Cùm ergo Christus se filium Dei diceret, & æqualem Deo, hanc eius doctrinam comprobabant miraculaquæ faciebat, & ideò ostendebatur Christus per miracula quæ faciebat, esse Deus, Petrus autem licet eadem vel maiora miracula faceret, nō probabatur esse Deus, sed per ea etiam probabatur, quod Christus esset Deus, quia Petrus nō prædicabat seipsum, sed Iesum Christum esse Deum.

Marc.

1.p.q.110. art.4.o.& 22.q.178. a.3.dist.15. q.1.art.1.o Petri miracula.

ARTICVLVS VII.

scribit.29.22 q.19.art. 22.& 3.q. 5.68.art. 20.o.& art.49.

AD SECVNDVM sic procedebatur. Videtur quòd pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus. Maius enim est vinculum matrimoniale, quàm ius paternæ potestatis: quia paterna potestas potest per hominem solui, cùm filius familias emancipatur: vinculum autem matrimoniale non potest solui per hominem, secundum illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet, sed propter infidelitatem soluitur vinculum matrimoniale. Dicit enim Apostolus 1. ad Corint. 7. quòd si infidelis discedit, discedat, non enim seruituti est subiectus frater aut soror & huiusmodi, & canō dī quod si coniunx infidelis nō vult cohabitare sine cōtumelia creatoris, quod alter coniugū non debet ei cohabitare, ergo multò magis propter infidelitatem tollitur ius paternæ potestatis: sic ergo infideles Iudęi non habent ius paternæ potestatis in suos filios. Possunt ergo eorum filij baptizari eis inuitis.

Paulus.

Præterea, Magis debet homini subuenire cōtra periculum mortis æternæ, quàm contra particulum mortis temporalis. Sed si aliquis videret hominem in periculo mortis temporalis, & ei non ferret auxilium, peccaret. Cùm ergo pueri Iudæorum & aliorum infidelium sint in periculo mortis æternę, si parentibus relinquantur qui eos in sua infidelitate informant, videtur quod sint eis auferendi & baptizandi, & in fide instruendi.

Præterea, Filij seruorum sunt serui & in potestate dominorum. Sed Iudæi sunt serui regum & principum, ergo & filij eorum. Reges ergo & principes habēt potestatē de filiis Iudæorū facere quod voluerint. Nulla ergo esset iniuria, si baptizarētur inuitis parētibus

Præterea, Quilibet homo magis est Dei à quo habet animam, quàm patris carnalis, à quo habet corpus. Non est ergo iniustum si pueri Iudæorum carnalibus parentibus auferantur, & Deo per baptismum consecrentur.

Præterea, baptismus est efficacior ad salutem, quàm prædicatio, quia per baptismum statim tollitur peccati macula & reatus pœnæ, & aperitur ianua cœli. Sed si periculum sequatur ex defectu prędicationis, imputatur ei qui non prædicauit, vt habetur Eze. . & 33. De eo qui videt gladium venientem, & non insonuerit tuba, ergo multò magis si pueri Iudęorum dāmnentur propter defectum baptismi, imputatur ad peccatum eis, qui potuerunt baptizare & non baptizauerunt.

SED CONTRA, Nemini facienda est iniuria. Fieret autem Iudæis iniuria, si eorum filij baptizarentur eis inuitis, quia amitterent ius paternæ potestatis in filios iam fideles: ergo eis inuitis non sunt baptizandi.

RESPONDEO dicendum, quòd maximam authoritatem habet Ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus emulanda: quia & ipsa doctrina catholicorum doctorum ab ecclesia authoritatem habet: vnde magis est standum consuetudini ecclesiæ vel authoritati Aug. vel Hie. vel cuiuscunque doctoris. Hoc autem ecclesiæ vsus nunquam habuit, quòd Iudæorum filij inuitis parentibus baptizarentur, quamuis fuerint rerū actis temporibus multi catholici principes potentissimi, vt Cōstantinus, Theodosius, & alij plures quibus familiares fuerūt sanctissimi Episcopi, vt Siluester Constantino, & Ambrosius Theodosio, quę nullo modo pię permisissent ab eis impetrare, si hoc esset consonum rationi, & ideò periculosum videtur hanc assertionem de nouo inducere, vt præter consuetudinem in ecclesia hactenus obseruatam Iudæorum filij inuitis parentibus baptizētur. Et huius ratio est duplex, vna quidem propter periculum fidei. Si enim pueri nondum vsum rationis habentes baptismum susciperent, postmodum cùm ad perfectam ætatem peruenirent, de facili possent à parentibus induci, vt relinquerent quod ignorantes susceperunt, quod verteretur in fidei detrimentum. Alia vero ratio est, quia repugnat iustitiæ naturali. Filius enim naturaliter est aliquid patris, & primò quidem à parente nō distinguitur secundum corpus, quandiu in matris vtero continetur. Postmodum verò postquam ex vtero egreditur antequam vsum libertatis arbitrij habeat, continetur sub parentum cura, sicut sub quodam spirituali vtero, quandiu enim vsum rationis non habet puer, non differt quātum ad ea quæ agit ab animali irrationali. vnde sicut bos vel equus iure gentium vel ciuili est possessoris vt vtatur eo cùm voluerit, sicut proprio instrumento, ita de iure naturali est quòd filius antequam habeat vsum rationis sit sub cura patris, vnde contra iustitiam naturalem esset, si puer antequam haberet vsum liberi arbitrij à cura parentum subtrahatur, vel de eo aliquid ordinetur inuitis parentibus. Postquam autem incipit habere vsum liberi arbitrij iam incipit esse suus, & potest quātum ad ea quæ sunt iuris diuini vel naturalis sibiipsi prouidere, & tunc est inducendus ad fidem non coactione, sed persuasione, & potest etiam inuitis parentibus consentire fidei & baptizari, non autem antequā habeat vsum rationis. Vnde de pueris antiquorum patrum dicitur, quod saluabantur in fide parentum, per quod datur intelligi, quod ad parentes pertinet prouidere filiis de sua salute, præcipuè antequam habeant vsum rationis.

ar.13.ad 6.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd in vinculo matrimonii vterque coniugum habet vsum liberi arbitrij, & vterque potest inuito altero fidei assentire, sed hoc nō habet locum in puero antequam habeat vsum rationis, sed postquam habet vsum rationis, tunc tenet similitudo si conuerti voluerit.

3.d.9.q.2. ar.1.c. ad 2.

22.q.10. ar.12.ad 2.

Ad secundum dicendum, quòd à temporali non est aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis, puta si aliquis à suo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter eripere: vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturalis, quo filius est sub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

3.d.9.q.2. ar.2.qu.2. ad 2.

Ad tertium dicendum, quòd Iudæi sunt serui principum seruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

Ad quartum dicendum, quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoscere potest: vnde puer antequam vsum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subiacet, & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum diuina agenda.

Ad quintum dicendum quod periculum quod sequitur ex prædicatione omissa, nulli imminet, nisi et cui est commissum prędicationis officium: vnde in Ezech. præmittit. Speculatorem dedi te filiis Israēl, prouidere autē pueris infidelium de sacramentis salutis, pertinet ad parētes eorū, vnde eis imminet periculū propter subtractionem sacramentorum, si eorum paruuli detrimentum patiantur.

3.q.10. ar.1.ad 3. 22.q.10. ar.12.ad 3.

ARTICVLVS VIII.

AD TERTIVM sic procedebatur. Videtur quòd propter consuetudinem aliqui Deo obligentur à iure reddendi decimas. Magis enim est accipere decimas, quàm non dare. Sed propter consuetudinem in aliquibus terris aliqui milites accipiunt decimas, & hoc ab ecclesia toleratur: ergo multò magis propter consuetudinē aliqui deo obligātur vt decimas nō soluāt, neq; soluere tenēātur.

Act.10.c. 9.q.3.c.1. 9.q.3.c.2. 9.q.3.c.3. 9.q.3.c.4. 9.q.3.c.5. 9.q.3.c.6. 9.q.3.c.7. 9.q.3.ad 1.

SED CONTRA. Ius diuinum non aboletur per dissuetudinem. Sed decimæ debentur de iure diuino, ergo per dissuetudinem non aboletur ius reddendi decimas. Tenentur ergo homines reddere decimas contraria consuetudine non obstante.

9.q.3.c.8. 9.q.3.c.9. 9.q.3.c.10. 9.q.3.c.11. 9.q.3.ad 2. 9.q.3.ad 3.

RESPONDEO dicendum, quod ea quæ sunt de iure positiuo, per dissuetudinem abolentur. Ea vero quæ sunt à iure naturali vel de iure diuino, nulla dissuetudine aboleri possunt. Nulla enim dissuetudine fieri potest, vt fit licitum furari vel mechari. Est ergo considerandum ad propositam quæstionem, vtrum dare decimas sit de iure diuino vel de iure positiuo humano. Ius autem diuinum in nouo & in veteri testamento continetur. Et quidem non apparet in nouo testamento aliquod præceptum datum de decimis soluendis in doctrina dicti Euangelica, vel Apostolica. Quod enim dicitur Mat. 23. de solutione decimarum, hoc oportuit facere & illa non omittere, & quod dicit Pharisæus Luc. 18. Decimas do omnium quæ possideo, magis videtur ad statū veteris testamenti pertinere quàm obseruantiæ noui testamenti formam imponere. In veteri autem testamēto triplex genus præceptorum erat, quædam enim erant præcepta moralia, quædam iudicialia, quædam ceremonialia, præcepta moralia sunt, quæ sunt indita naturali rationi, ad quæ homines omni tempore obligantur, vt honora patrem & matrem, non mœchaberis, non furtum facies, & similia. Præcepta autem iudicialia sunt per quæ iudicia exercebantur, puta si quis furaretur vnam ouem, redderet quatuor, & huiusmodi præcepta non sunt indita rationi naturali, non enim ratio naturalis habet, quod ille qui furatur ouem magis reddat quatuor quàm tres vel vnam. Sed tamen per huiusmodi præcepta determinatur morale præceptum, habet enim ratio naturalis, quòd ille qui furatur debeat punirī, sed quòd tali pœna puniatur, hoc determinatur per præceptū iudiciale. Præcepta autem cerimonialia veteris legis sunt, quæ pertinent ad obseruantiam diuini cultus, & sunt ordinata ad figurandum aliquod futurum, sicut immolatio agni Paschalis figurabat occisionem Christi. Est ergo considerandum, vtrum præceptum de decimis persoluendis: sit morale vel iudiciale, vel ceremoniale. Si enim morale est, ad hoc omnes tenentur & omni tempore nulla obstante contraria consuetudine, sed hoc non videtur: quia ratio naturalis non dictat magis quod homo ministris Dei det decimam, quàm vndecimam, vel nonam partem fructuum. Si autem sit præceptum iudiciale, non tenentur ad decimas dādas, sicut nō tenentur omnes ad iudicandum secundum iudicia in lege veteri conscripta: quia illa iudicialia præcepta sunt specialiter illi populo data considerātis conditionibus eius, non enim eadem omnibus expediunt. Si autem sit præceptum cerimoniale, non solum non obligaret: sed etiam obseruatum induceret in peccatum, peccat enim si quis agnum Paschalem immolaret, quia post aduentum veritatis cessauerunt figuræ.

Matth. Luc.

Vide fusius supra.

ar.8.ad 5.2. ad primum.

22.q.87.ar. 3.c.2.ad 3. q.100.art. 4.ad 3.4.d. 25.q.3.ar.2. q.3.ad 4.

Dicendum est ergo sicut antiqui magistri dixerunt, quod quędā præcepta legis sunt purę moralia, vt non occides, non furtum facies: quædam autem purè sunt cerimonialia, vt immolatio Paschalis agni & circuncisio, quædam autem sunt media, secundum aliquid moralia, & secundum aliquid ceremonialia, sicut præceptum de obseruatione sabbati est morale quātum ad hoc quod aliquod tempus quieti deputetur ad vacandum diuinis. Hoc enim ratio naturalis habet quod dies septima sit deputata, hoc est, ex determinatione Dei propter aliquā figuram, vnde hoc est cerimoniale. Sic ergo præceptum de decimis persoluendis, est quidē secundū aliquid morale, vt, scilicet, qui pro toto populo diuino obsequio vacant stipendiis populi sustententur, sicut & qui in aliis officiis reipublicæ seruiunt, à populo sustentantur: & secundum hunc modum proponitur hoc præceptum in nouo Testamento. Dicit enim Dominus Mat. 10. Dignus est operarius cibo suo: & Apostolus dicit 1. ad Cor. 9. Dominus ordinauit, vt qui Euangelium enunciant, de euangelio viuant: & qui altari deseruiunt, de altari viuant. Sed quantum ad determinatum numerum decimæ, non est de iure naturali, neque est præceptum morale, sed est ceremoniale, in quantum refertur ad figurandum aliquid circa Christum: vel etiam est iudiciale secundum conuentionem ad illum populum, in quo multitudo ministrorum tali taxatione opus erat ad ministrorum Dei sustentationem. Sic ergo hoc commune quod est prouidere ministris Dei in necessariis vitæ, est de iure diuino, quasi mortale præceptum & de iure naturali existens. Ad quemlibet autem principem qui potest leges condere, pertinet ius naturale commune per ius positiuū determinare. nihil enim est aliud ius positiuū, quàm determinatio iuris naturalis, sicut ius naturale habet quòd malefactor puniatur, sed quod tali pœna puniatur, hoc determinatur per ius positiuum. Quia ergo ecclesia habet potestatem condendi legem in his quæ pertinent ad cultum Dei, potuit per Ecclesię statutū taxari quātitas eorum quæ sunt danda ministris Dei à populo, & vt esset quædam consonantia noui & veteris testamenti, statuit ecclesia vt taxatio veteris testamenti seruaretur etiam in nouo. Vnde omnes tenentur ad decimas, velint nolint, posset autē ecclesia statuere, si causa subesset vel in maiori vel in minori numero: pura quod daretur octaua vel duodecima, sicut & quod detur decima. Patet ergo quod nulla consuetudo contraria soluit hominem ab obligatione reddēdi decimas, quia hæc obligatio fundatur supra ius diuinum, & supra ius naturale, vnde semper tenentur homines reddere decimas si ecclesia exigat, etiam contraria consuetudine non obstante, & in terris in quibus est consuetudo, quod decimæ soluantur, ipsa consuetudo quasi expostulat decimas. vnde peccaret qui non redderet, sed in terris in quibus non est cōsuetudo communis quod decimę den-

ar.13.ad 6. 3.d.9.q.2. ar.1.c. ad 2. 22.q.10. ar.12.ad 3. 3.q.10. ar.1.ad 3. 22.q.87.ar. 3.c.2.ad 3. 9.q.3.c.8. 9.q.3.c.9. 9.q.3.c.10. 9.q.3.c.11. 9.q.3.ad 2. 9.q.3.ad 3.

dere decimas contraria consuetudine non obstante.

RESPONDEO dicendum, quod ea quæ sunt de iure positiuo, per dissuetudinem abolentur. Ea vero quæ sunt à iure naturali vel de iure diuino, nulla dissuetudine aboleri possunt. Nulla enim dissuetudine fieri potest, vt fit licitum furari vel mechari. Est ergo considerandum ad propositam quæstionem, vtrum dare decimas sit de iure diuino vel de iure positiuo humano. Ius autem diuinum in nouo & in veteri testamento continetur. Et quidem non apparet in nouo testamento aliquod præceptum datum de decimis soluendis in doctrina dicti Euangelica, vel Apostolica. Quod enim dicitur Mat. 23. de solutione decimarum, hoc oportuit facere & illa non omittere, & quod dicit Pharisæus Luc. 18. Decimas do omnium quæ possideo, magis videtur ad statū veteris testamenti pertinere quàm obseruantiæ noui testamenti formam imponere. In veteri autem testamēto triplex genus præceptorum erat, quædam enim erant præcepta moralia, quædam iudicialia, quædam ceremonialia, præcepta moralia sunt, quæ sunt indita naturali rationi, ad quæ homines omni tempore obligantur, vt honora patrem & matrem, non mœchaberis, non furtum facies, & similia. Præcepta autem iudicialia sunt per quæ iudicia exercebantur, puta si quis furaretur vnam ouem, redderet quatuor, & huiusmodi præcepta non sunt indita rationi naturali, non enim ratio naturalis habet, quod ille qui furatur ouem magis reddat quatuor quàm tres vel vnam. Sed tamen per huiusmodi præcepta determinatur morale præceptum, habet enim ratio naturalis, quòd ille qui furatur debeat punirī, sed quòd tali pœna puniatur, hoc determinatur per præceptū iudiciale. Præcepta autem cerimonialia veteris legis sunt, quæ pertinent ad obseruantiam diuini cultus, & sunt ordinata ad figurandum aliquod futurum, sicut immolatio agni Paschalis figurabat occisionem Christi. Est ergo considerandum, vtrum præceptum de decimis persoluendis: sit morale vel iudiciale, vel ceremoniale. Si enim morale est, ad hoc omnes tenentur & omni tempore nulla obstante contraria consuetudine, sed hoc non videtur: quia ratio naturalis non dictat magis quod homo ministris Dei det decimam, quàm vndecimam, vel nonam partem fructuum. Si autem sit præceptum iudiciale, non tenentur ad decimas dādas, sicut nō tenentur omnes ad iudicandum secundum iudicia in lege veteri conscripta: quia illa iudicialia præcepta sunt specialiter illi populo data considerātis conditionibus eius, non enim eadem omnibus expediunt. Si autem sit præceptum cerimoniale, non solum non obligaret: sed etiam obseruatum induceret in peccatum, peccat enim si quis agnum Paschalem immolaret, quia post aduentum veritatis cessauerunt figuræ.

Matth. Luc.

Vide fusius supra.

ar.8.ad 5.2. ad primum.

22.q.87.ar. 3.c.2.ad 3. q.100.art. 4.ad 3.4.d. 25.q.3.ar.2. q.3.ad 4.

Dicendum est ergo sicut antiqui magistri dixerunt, quod quędā præcepta legis sunt purę moralia, vt non occides, non furtum facies: quædam autem purè sunt cerimonialia, vt immolatio Paschalis agni & circuncisio, quædam autem sunt media, secundum aliquid moralia, & secundum aliquid ceremonialia, sicut præceptum de obseruatione sabbati est morale quātum ad hoc quod aliquod tempus quieti deputetur ad vacandum diuinis. Hoc enim ratio naturalis habet quod dies septima sit deputata, hoc est, ex determinatione Dei propter aliquā figuram, vnde hoc est cerimoniale. Sic ergo præceptum de decimis persoluendis, est quidē secundū aliquid morale, vt, scilicet, qui pro toto populo diuino obsequio vacant stipendiis populi sustententur, sicut & qui in aliis officiis reipublicæ seruiunt, à populo sustentantur: & secundum hunc modum proponitur hoc præceptum in nouo Testamento. Dicit enim Dominus Mat. 10. Dignus est operarius cibo suo: & Apostolus dicit 1. ad Cor. 9. Dominus ordinauit, vt qui Euangelium enunciant, de euangelio viuant: & qui altari deseruiunt, de altari viuant. Sed quantum ad determinatum numerum decimæ, non est de iure naturali, neque est præceptum morale, sed est cerimoniale, in quantum refertur ad figurandum aliquid circa Christum: vel etiam est iudiciale secundum conuentionem ad illum populum, in quo multitudo ministrorum tali taxatione opus erat ad ministrorum Dei sustentationem. Sic ergo hoc commune quod est prouidere ministris Dei in necessariis vitæ, est de iure diuino, quasi mortale præceptum & de iure naturali existens. Ad quemlibet autem principem qui potest leges condere, pertinet ius naturale commune per ius positiuū determinare. nihil enim est aliud ius positiuū, quàm determinatio iuris naturalis, sicut ius naturale habet quòd malefactor puniatur, sed quod tali pœna puniatur, hoc determinatur per ius positiuum. Quia ergo ecclesia habet potestatem condendi legem in his quæ pertinent ad cultum Dei, potuit per Ecclesię statutū taxari quātitas eorum quæ sunt danda ministris Dei à populo, & vt esset quædam consonantia noui & veteris testamenti, statuit ecclesia vt taxatio veteris testamenti seruaretur etiam in nouo. Vnde omnes tenentur ad decimas, velint nolint, posset autē ecclesia statuere, si causa subesset vel in maiori vel in minori numero: pura quod daretur octaua vel duodecima, sicut & quod detur decima. Patet ergo quod nulla consuetudo contraria soluit hominem ab obligatione reddēdi decimas, quia hæc obligatio fundatur supra ius diuinum, & supra ius naturale, vnde semper tenentur homines reddere decimas si ecclesia exigat, etiam contraria consuetudine non obstante, & in terris in quibus est consuetudo, quod decimæ soluantur, ipsa consuetudo quasi expostulat decimas. vnde peccaret qui non redderet, sed in terris in quibus non est cōsuetudo communis quod decimę den-

ar.13.ad 6. 3.d.9.q.2. ar.1.c. ad 2. 22.q.10. ar.12.ad 3. 3.q.10. ar.1.ad 3. 22.q.87.ar. 3.c.2.ad 3. 9.q.3.c.8. 9.q.3.c.9. 9.q.3.c.10. 9.q.3.c.11. 9.q.3.ad 2. 9.q.3.ad 3.

tur, & ecclesia non petit, videtur ecclesia remittere dū dissimulat: & ideo homines in terris illis non peccant decimas non dando. Durum enim esset dicere, quod omnes homines Italiæ & Orientalium partium damnarentur, qui decimas non soluunt. Et huiusmodi ar gumentum possumus ab Apostolo accipere, cui eum deberentur necessaria victus ab his quibus prædicabat, tamen non accipiebat, nec tamen peccabāt qui ei non dabant. alioquin malè cum eis egisset, non accipiendo, præsertim cum ipse dicat Act. 20. Nō enim subterfugi qui minus annunciarem vobis omne cōsilium Dei, & ideò Apostolus non exigebat quod sibi debebatur, ne daretur aliquod offendiculum euangelio, vt ipse ibi dicit. vnde non bene facerent rectores ecclesiarum, si in terris illis decimas exigerent, in quibus non est consuetudo dari, fi probabiliter crederent quod ex hac tēdalum nasceretur.

8.ad 5. ar.131.& 22.q.87.ar.1.ad 5.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendum quòd milites qui accipiunt decimas in aliquibus terris, nō habent accipiendi ius decimas, hoc enim ius est spirituale debitum ministris Dei: vnde non cadit in laicam personam, sed res illæ temporales quæ à iure exiguntur ex concessione ecclesiæ datæ sunt aliquibus militibus, propter aliqua seruitia quæ fecerunt ecclesiæ, sicut & ecclesia potest remittere ipsos fructus qui debentur pro decima, nō tamen remittit ius exigendi decimas, nec tollit debitum reddendi.

22.q.45. ar.8.ad 5.2. ad primum.

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad virtutes, circa res humanas. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrū filius teneatur obedire parentibus carnalibus in indifferentibus. Secundò, vtrum venditor teneatur dicere emptori vitiū rei venditæ.

22.q.87.ar. 3.c.2.ad 3. q.100.art. 4.ad 3.4.d. 25.q.3.ar.2. q.3.ad 4.

ARTICVLVS IX.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia. Dicitur enim Deut. 21. Si genuerit homo filium contumacem, & proterui, qui non audiat patris aut matris impertum, lapidibus eum obruet populus ciuitatis. Sed pœna talis nō infligeretur, nisi grauiter peccaret non obediendo, ergo filij tenentur obedire parentibus carnalibus per omnia.

Paulus.

Præterea, Apostolus dicit ad Colloss. 3. Filij obedite parentibus per omnia.

22.q.104. ar.5.o.

Præterea, Præcepta moralia affirmatiua, quamuis non ad semper obligent, tamen nunquam contrarium facere licet. Sed præceptum morale affirmatiuum, est de honoratione parentum, ergo nō licet irreuerentem esse parenti, quod esset si ei tus mandato non obediretur, teneretur ergo filius in omnibus parentibus obedire.

Bern.

SED CONTRA. Non minus obediendum est patribus spiritualibus quàm carnalibus, sed magis, vt habetur per Apostolum ad Heb. 12. Sed patribus spiritualibus non tenentur subditi obedire in indifferentibus. Religiosi enim qui obedientiam profitentur, non tenentur obedire suis prælatis, nisi in his quæ sunt secundum regulam, vt Bern. dicit in libro de dispensatione & præcepto, ergo nec parentibus carnalibus filij tenentur in indifferentibus obedire.

& 204.articul.15.

RESPONDEO dicendum, quòd cum obedientia prælato debeatur, ad illa se extendit debitum obedientiæ, ad quæ se extendit ius prælationis. Habet autem pater carnalis ius prælationis in filium. Primò quidem quantum ad domesticam conuersationē. Sic enim est pater familiās in domo, sicut Rex in regno: vnde sicuti subditi regis tenentur obedire regi in his quæ pertinent ad gubernationem regni, ita etiam filij & alij domestici tenētur obedire patrifamiliās in his quæ pertinent ad dispensationem domus. Secundò quantum ad morū disciplinam, vnde Apostolus dicit ad Hebr. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & obtemperabamus eis. debet enim pater filio non solum educationem, sed etiam disciplinam, vt Philosophus dicit: In his ergo filius tenetur obedire patri carnali, & non alijs.

22.q.104. ar.6.o.& 2.d.44.2. ar.2.o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod loquitur ibi Moyses de imperio paterno, quod pertinet ad disciplinam morū, vnde ibidem dicitur: Monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxuriæ atque conuiuiis.

Paulus.

Ad secundum dicendum, quòd Apostolus dicit obediendum esse parentibus per omnia, ad quæ se ius prælationis extendit.

Ad tertium dicendum, quòd non exhibet irreuerentiam præcipienti: si non obedit ei in his in quibus obedire non tenetur.

22.q.77.ar. 2.3.o.

ARTICVLVS X.

CIRCA secundum proceditur. Videtur quod venditor non teneatur dicere vitium rei venditæ emptori, quia secundum leges ciuiles, vēditor, & emptor se inuicem decipere possunt, nulla autem posset fieri deceptio, si venditor rei venditę vitium emptori dicere teneretur: ergo non tenetur.

Euasse.

Sed dicebat quod leges non loquuntur secundum forū conscientiæ, sed quod nunc loquitur est secundum forū contentiosum. Sed contra secundum Philosophum in secundo Ethi. Intentio legislatoris est ciues facere bonos, quod ergo licet secundum leges non est contrarium virtuti, & ita etiam non contrarium conscientiæ.

SED CONTRA est quia secūdum leges ciuiles si aliquis vendat animal morbidum tenetur de vitio: ergo tenetur dicere vitium emptori.

Præterea, Tullius dicit in lib. de officiis, quòd ad officium boni viri pertinet, vt dicat emptori illud pro quo res minus vēderetur, huiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

huiusmodi autem est vitium rei venditæ, ergo venditor tenetur dicere emptori vitium rei venditæ.

RESPONDEO dicēdum, quòd aliquid pertinet ad bonum vitium, ad quod tamen homines non tenentur, sicut ad bonum virtutis pertinet, quod liberaliter amico sua bona largiatur, quamuis ad hoc non teneatur. Sed aliquid pertinet ad bonum virtutis, ad quod tenetur, scilicet, quod reddat alicui quod iustum est. nam actus iustitiæ est vt reddatur alicui, quod ei debetur. Et ideò vnusquisq; venditor ad hoc tenetur, vt iustam venditionem faciat, non autem vt faciat venditionem liberalem, dimittens aliquid de precio iusto. Iustitia autem æqualitas quædam est, vt dicitur in 5. Ethic. est ergo iusta venditio quando precium acceptum ab habente æquatur rei venditæ, iniusta autem si non æquetur, sed plus accipiat. Si ergo vitium rei venditæ faciat rem minus valere quàm precium impositū à venditore, iniusta erit venditio: vnde peccat occultans vitium. Si autem non faciat rem minus valere quàm precium impositum, quia fortè venditor minus precium imponit propter vitium, tunc non peccat tacens vitium, quia venditio non est iniusta, & fortè esset sibi damnosum, si vitium diceret, quia emptor vellet habere rem etiam pro minori præcio quàm valeret. Liberaliter tamen faceret, si damnosum proprium contineret, vt satis faceret voluntati alterius, licet ad hoc non teneatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per illud dictum legis, non habetur quod licitum sit simpliciter venditori decipere emptorē, & econuerso, sed dicitur aliquid esse licitum secundū legem, quod per legem non punitur, sicut secundum legem veterem licebat libellus repudij.

Ad secundum dicendum, quod præcepta legis sunt ductiua ad perfectam virtutem, tamen actus perfectæ virtutis non cadunt sub præcepto legis humanæ, sed prohibet quædam gratiora, vt gradatim homines retracti à malis per seipsos ad virtutem exerceantur, permittit autem quædam minora peccata eis penam non infligens, quia sine his non facile innenitur hominum multitudo, & de talibus est deceptio, quę est inter vendētes & emētes, quia plurimi sunt qui volunt vili emere, & care vendere, vt Aug dicit in lib. de trini.

Ad illud verò quod primò in contrarium obiicitur, dicendum quòd illud intelligendum est, quando morbus pecoris facit pecus minus valere quàm vendatur.

Ad secundum dicendum, quod ea ratione Tullius dicit, quod vir bonus non tacet vitium rei venditæ, quia ad virum bonum non pertinet decipere aliquem, deceptio autem non est si id quod tacetur de re vendita, non facit rem minus valere quàm precium, quod pro eo accipitur.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritur est de peccatis. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrum peccatum sit appetere prælationem. Secundò, vtrum peccatum sit prædicatori habere oculum ad rem temporalem.

ARTICVLVS XI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd peccatum sit appetere prælationem. Nō enim videtur quod possit appeti sine peccato, id quod non fuit in statu naturæ integræ, sed solum in statu naturæ corruptæ. Sed prælatio non fuit in statu naturæ integræ, sed incipit esse post peccatum, quando dictum est mulieri: Sub viri potestate eris, ergo peccatum est prælationem appetere.

Præterea, Appetitus videtur esse de his quæ pertinent ad statum futuræ gloriæ. Sed in futuro cessabit omnis prælatio, vt dicit quædam Glo. 1. ad Corinth. 15. ergo peccatum est appetere prælationē.

SED CONTRA est quod dicitur 1. ad Tim. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur. Sed non est peccatum appetere illud, cui debetur honor, qui non debetur nisi virtuti, ergo non est peccatum appetere prælationem.

RESPONDEO dicendū, quòd hanc quæstionem soluit Aug. 19. de ciui. Dei, vbi dicit quod locus superior sine quo populus regi non potest, & si administretur vt decet, tamen indecēter appetitur. Cuius ratio est, quia qui appetit prælationem, aut est superbus aut iniustus. Iniustitia enim est, quod aliquis velit sibi plus de honore accipere, aut de potestate, aut de aliis bonis, nisi sit maioribus dignus: vt dicitur in 5. Ethic. quod autem aliquis æstimet se esse magis dignum prælatione omnibus illis super quos prælationem accipit, superbiæ & præsumptionis est, vnde patet, quod quicunque prælationem appetit, aut est iniustus, aut superbus, & ideò nullus suo appetitu debet ad prælationem peruenire, sed solùm Dei iudicio, secundum illud Apostoli ad Heb. 5. Nemo sibi assumit honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron, potest tamen aliquis licitè appetere se esse dignū prælatione, vel opera boni prælati, pro quibus debetur honor.

VNDE PATET responsio ad vltimum. Primò verò duę rationes non rectè concludunt quia etiam ea quæ non fuerunt in statu innocentiæ, nec erunt in statu gloriæ, possunt licitè appeti, sicut subiect. pœnitere, & alia huiusmodi, quamuis prælatio quantum ad aliquid, fuisset in statu innocentiæ, & futura sit in statu gloriæ, scilicet, quantum ad superioritatem gradus, & quantum ad gubernationem vel regimen, non autem quātum ad coactam seruitutem.

ARTICVLVS XII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod peccatum sit prædicatori habere oculum ad temporalia. Dicitur enim Luc. 12. Quærite primò regnum Dei. Glos. 1. bona æterno, & hæc omnia adiicientur vobis. Glos. etiam non quærentibus: ergo non licet prædicatori habere oculum ad terrena.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 9. Debet qui arat in spe arare. Glo. stipendiorum temporalium, ergo licet prædicatori, de quo ibi loquitur, habere oculum ad terrena.

RESPONDEO dicendum, quod habere oculum ad terrena cōtingit dupliciter, vno modo sicut ad mercedem vel præmium, & sic prædicatori non licet habere oculum ad terrena, quia sic faceret euangelium venale. Alio modo sicut ad stipendia pro necessitate sustentationis vitæ, & sic licet habere prædicatori oculū ad terrena, vnde 1. ad Timo. 5. super illud. Qui bene præsunt presbyteri, &c. dicit Glos. Aug. necessitatis est accipere, vnde vituit, charitatis est præbere, non tamen venale euangeliū pro his. Si enim sic venderunt ima gnam rem, vili vendunt, accipiant ergo sustentationem necessitatis à populo, mercedem dispensationis à domino.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quæritur fuit de pœnis peccatorum. Et primò de ipsis pœnis. Secundò de remissione pœnarum. Circa primum quæsita sunt duo. Primò vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo. Secundò vtrum duorum qui eadē pœna sunt digni, vnus diutius moretur in purgatorio quàm alius.

ARTICVLVS XIII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima à corpore separata, non possit pati ab igne corporeo: quia secundum Philosophum, quod non tangit, non agit. sed ignis corporeus non tangit animam separatam à corpore, cùm non habeat terminos corporales: quæ autem se tangunt, habent vltima simul, ergo anima separata non patitur ab igne corporeo.

Præterea, Illa quæ patiuntur ad inuicē, inuicē conuerti possunt, sed anima non potest conuerti in ignem corporeum, nec econuerso: ergo anima non potest pati ab igne corporeo.

Præterea, Ber. dicit, quòd nihil ardet in inferno, nisi propria voluntas. sed propria voluntas cùm sit quoddam spirituale, non potest esse materia ignis corporalis, ergo alia à corpore separata, non potest ab igne corporeo pati.

SED CONTRA est quod dicitur Isa. vlti. Ignis eorum non extinguetur.

RESPONDEO dicendum, quod pati multipliciter dicitur, vno modo pati communiter idem est quod recipere, sed quòd sentire & intelligere est quoddam pati, & hoc modo anima coniuncta corpori patitur à rebus corporeis sentiendo & intelligendo: sed an separata à corpore possit hoc modo à rebus corporeis pati, alterius quæstionis est propter quoddam, qui dicunt quod anima separata à corpore, & etiam angelus potest accipere cognitionē à rebus sensibilibus: sed si etiam hæc opinio esset vera, tamen pati sentiendo, & intelligendo, est perfici nō puniri, nisi fortè per accidens: inquantum id quod sentitur vel intelligitur repugnat volūtati: sed ipsum sentire vel intelligere secundum se consideratum, pœnale non est. Alio modo dicitur pati proprie loquendo secundum contrarietatem agentis ad patiens: prout, scilicet, pati dicimur, cùm aliquid nobis aduenit, quod est contrarium naturæ, vel voluntati nostræ, & secundum hoc infimitas & trifitia passiones dicūtur. Et hæc quidem passio dupliciter esse potest, vno modo per receptionem formæ contrariæ, sicut aqua patitur ab igne quantū calefit, & per consequens diminuitur qualitas naturalis eius: hoc modo separata anima non potest pati ab igne corporeo: quia nec calefieri potest, nec deficcari, nec secundum formam aut qualitatem quancunq; ignis corporei immutari. Alio modo dicitur pati omne illud quod quocunque modo impeditur à suo proprio impetu vel inclinatione, sicut si dicimus lapidem descendentē pati, cùm impeditur ne deorsum perueniat: & sicut dicimus hominem pati, cùm detinetur vel ligatur ne vadat quò vult: & ita per modum ligationis cuiusdam, anima patitur ab igne corporeo: vt Aug. dicit 21. de Ciui Dei. Non enim hoc est contra naturam spiritus, corpori alligari, cùm videamus animam naturaliter alligari corpori ad viuificandum ipsum. Dæmones etiam per nigromantiam potestate superiorum dæmonum alligantur aliquibus imaginibus vel aliquibus aliis rebus: vnde multò magis possunt spiritus alligari diuina virtute igne corporeo, non vt dent vitam, sed vt accipiant pœnam: sicut Aug. dicit. Sed quia quod est minoris virtutis, non potest sua virtute ligare id quod est maioris virtutis, inde est quod nullum corpus potest ligare spiritum qui est maioris virtutis, nisi aliqua superiori virtute: & propter hoc dicitur, quod ignis corporeus agit in animam separatam non virtute propria, sed inquantum est instrumentum diuinę iustitiæ vindicantis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ignis tangit animam, non quidem tactu mathematico, qui attenditur secundum terminos quantitatiuos, sed magis contactu virtutis non propriæ, sed quam habet inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de passione quæ

quæ est per susceptionem formæ contrariæ.

Ad tertium dicendum, quòd propria voluntas dicitur ardere in inferno, quia meretur ardorem.

ARTICVLVS XIIII.

AD SECVNDVM sic procedebatur. Videtur quod duorum qui sunt dignitæquali pœna vnus non possit citius à purgatorio liberari quàm alius. Iudicium enim post mortem nō est hominis sed Dei, qui secundum veritatem iudicat: Vt dicitur ad Roma. 2. sed cōtra veritatem iudicaret, si vni eorū qui sunt digni æquali pœna, infligeretur grauior pœna sensus quàm alteri. Dilatio autem gloriæ, est maior pœna quàm acerbitas pœnæ sensus: quia sicut dicit Chrysost. super Mat. carere visione diuina, est maior pœna quàm quælibet pœna sensibilis: ergo vnus eorū qui digni sunt æquali pœna, nō maiorē dilationē gloriæ patietur alicro citius liberato.

Præterea, Malum secundū Aug. dicitur quia nocet: nocet autem quod adimit bonum: dilatio autem gloriæ dimit nalus bonum, scilicet, bonum increatum: ergo maius malum: & sic de quo prius.

SED CONTRA est quod magister dicit in quarto sentēt. dist. 45 quòd ille pro quo fiunt plura suffragia, citius à pœnis purgatorij liberatur. Contingit autem quod pro vno eorum qui digni sunt æquali pœna, fiunt plura suffragia quàm pro alio: ergo vnus citius liberabitur.

Præterea. In fine mundi inuenientur aliqui, cremabilia quædam habentes, quorum dilatio à gloria non erit tam diuturna, sicut eorum qui modo cremabilia deferunt ad purgatorium, quia breuis mora erit inter mortem & resurrectionem vt Aug. dicit: ergo pari ratione & num: eorum qui æqualia cremabilia deferunt, vnus potest minus differri à gloria quàm alius, & sic erit citiùs liberatus à pœnis.

RESPONDEO dicēdum, quòd ista quæstio fundatur supra virtutem suffragiorum, verum, scilicet, suffragia facta pro aliquo, valeant illi solum pro quo fiunt ad liberationem, vel etiam aliis. Circa quod aliqui dixerūt, quod non magis valent illi quàm alijs: imò fortè magis valent alijs, si fiant in eius dispositi ad recipiendum suffragiorum virtutem: & ponunt exemplum, sicut si accenda tur cereus in domo pro aliquo diuite qui sit cœcus, illuminat omnes in domo existentes: & fortè alios magis illuminat si habeant limpidiorem visum. & secundum hanc opinionem duorum qui ob æquales culpas in purgatorio detinentur, vnus non potest citius liberari quàm alter. Sed hanc opinionem non reputo verā. Cuius ratio est, quia suffragiū vnius valet alteri propter duo. Vno modo, propter vnitatem charitatis, quia omnes qui sunt in charitate, sunt quasi vnum corpus: & ita bonum vnius redundat in omnes: sicut manus deseruit toti corpori: & similiter quodlibet corporis membrum. & secundum hoc quodcunque bonum factum ab aliquo, valet cuilibet in charitate existenti, secundum illud Psalm. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientiū mandata tua. Alio modo secundum quod per intentionem alicuius actus eius transfertur in alterum: pura si aliquis pro altero soluat aliquod debitum, pro eodem habetur ac si ille solueret pro quo soluitur. Primò ergo modo valet opus bonum per modum meriti, cuius radix est charitas. Sed secundo modo, opus vnius valet alteri per modum satisfactionis, prout vnus pro altero satisfacere potest, si hoc intendat: & talis valor attenditur in suffragiis, quæ ad hoc fiunt, vt per ea homines liberentur à debito pœnæ. Et ideò dicendum est, quod suffragia per istum modum non valent, nisi illis pro quibus fiunt: & secundum hoc si pro aliquo fiunt multa suffragia, citiùs liberatur à pœna purgatorij, quàm alij pro quibus non fiunt, etiam si æqualia peccata detulerint. Concedendum tamen est, quod suffragia pro vno facta omnibus valent, inquantum scilicet, omnes qui iciunt gaudent ex charitate de bonis, quæ ex charitate fiunt: & secundum hoc verum est, quod illis pro quibus non fiunt plus valēt suffragia, si fiat maioris charitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccato veniali cùm nō habeat auersionem à Deo per se loquendo, non debetur pœna carentiæ visionis diuinæ, nec simpliciter, nec ad tempus. Sed quod ad tempus retardentur à visione diuina, hoc contingit per accidens, quia scilicet, quandiu digni sunt aliqua pœna, non possunt participare summam fœlicitatem, quę in visione consistit: iustitia autem respicit pœnam per se debitam peccato, nō autem ea quæ per accidens consequitur.

Per hoc patet responsio ad secundum, tertium concedimus & quartum similiter. Illi tamen qui in fine mundi viui reperientur, parum habebunt de cremabilibus præcedentibus tribulationibus purgari: poterit etiam fieri, vt acerbitas pœnæ modici temporis, recompenset diuturnitatem pœnæ in aliis.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quæritur fuit de remissione peccatorum.

Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrum peccatum in spiritum sanctum sit irremissibile. Secundò, vtrum cruce signatus, qui moritur antequam iter arripiat tranſmarinum, plenam habeat peccatorum remissionem.

ARTICVLVS XV.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod peccatum in spiritum sanctum non sit irremissibile. Vna est enim dignitas & maiestas patris & filij & spiritus sancti. Sed peccatum in filium non est irremissibile. Dicitur enim Matth. 12. Quicunq; verbum contra filium hominis dixerit, remittitur ei: ergo peccatum in spiritum sanctum non est irremissibile.

SED CONTRA est quod ibidem dicitur. Qui dixerit contra spiritum sanctum verbum, nō remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.

RESPONDEO dicendum, quòd de peccato in spiritum sanctum tripliciter aliqui sunt locuti. Doctores enim ante August. intellexerunt peccatum in spiritum sanctum esse blasphemiam dictā contra spiritum sanctum, aut opera eius: vel etiam contra diuinitatem Dei patris, aut filij: quia etiam pater & filius communiter sumendo spiritumsanctus est Deus, quia Deus spiritus est: vt dicitur Ioan. 4. Peccatum autem in filium hominis, intelligunt blasphemiā in Christum secundum humanam naturā, & vtroq; modo peccabant Iudei in Christum. primo enim modo contra eum peccabāt, miracula quæ per spiritum sanctum & virtute suæ diuinitatis faciebat principi dæmoniorum attribuendo. Secundo autem modo contra eum peccabāt dicendo. Ecce homo vorax potator vini: & publicanorū amicus, vt dicitur Matth. 11. Hāc ergo secundā blasphemiam dicit remissibilē: quia habebant aliquā excusationem propter infirmitatē carnis, quam in Christo videbāt, aliam verò blasphemiā dicit irremissibilē: quia nullam excusationem habebāt videntes manifesta indicia spiritussancti & diuinitatis, propter hoc secundum Chrysost. perseuerantibus non fuit remissa hæc blasphemia, neque in hoc seculo, neque in futuro, quia in hoc sæculo punitti sunt pro ea per Romanos: & in futuro cruciabuntur in Inferno. Secundum Augustinum verò spiritussancto, qui est charitas patris & filij attribuitur remissio peccatorum. Ille ergo contra spiritum sanctum peccat: vel blasphemat: vel verbum dicit corde, ore, aut opere, qui hoc agit per impœnitentiam vsque ad finem vitę suæ, vt non fiat ei remissio peccatorum, & tunc planum est, quòd hoc peccatum in spiritum sanctum non remittitur, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Doctores verò moderni dixerunt, quod quia patri attribuitur potentia, filio sapientia, spiritui sancto bonitas, peccatum ex infirmitate est peccatum in patrem, peccatum ex ignorantia est peccatum in filium, peccatum ex certa malitia est peccatum in spiritumsanctum. Quia ergo ignorantia: vel infirmitas excusat peccatum, vel in toto, vel in parte: dicunt quòd peccatum in patrem, vel in filium, remittitur: quia vel totaliter culpa caret, vel culpa diminuitur: malitia verò non excusat peccatum, sed aggrauat, & ideò peccatum in spiritum sanctum non remittitur, neque in toto, neque parte, quia non habet in se aliquam rationem veniæ, per quam diminuatur culpa: & si quando remittatur, hoc magis est ex misericordia Dei remittētis, qui etiam morbos incurabiles curat, quàm ex remissibilitate peccati.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod cruce signatus qui moritur antequam iter arripiat, habeat plenam indulgentiam peccatorum: ad hoc enim, quòd indulgentia alicui valeat, requiritur quod sit verè pœnitēs & confessus, vt cōtinetur in litera papali. Sed cruce signatus decedens ante iter assumptū, habet hæc omnia quæ requiritur secundū formā literæ ad percipiendā plenā indulgentiā peccatorū, ergo plenè percipit eam.

Præterea, Solus Deus remittit peccatum quantum ad culpam. Cùm ergo Papa dat indulgentiam omnium peccatorum, hoc non est referendum ad culpam, sed ad vniuersitatem pœnarum. Ille ergo qui accipit crucem secundum formam literæ papalis, nullam pœnam patietur pro suis peccatis, & sic statim euolabit plenam remissionem peccatorum consecutus.

SED CONTRA Aug. dicit in 15. de Tri. quòd non est idem abstrahere telum & sanare vulnus. Telum enim peccati abstrahitur per remissionē peccati, vulnus autem sanatur per reformationem imaginis, quæ quidem fit per opera satisfactionis. Sed cruce signatus decedens ante iter arreptum, nullum laborem sustinuit ad reformationem imaginis, ergo nondum est sanatum vulnus, & sic non potest ad gloriam statim peruenire antequam pœnas purgatorias patiatur.

Præterea, Quilibet sacerdos vtitur talibus verbis, ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis. Si ergo cruce signatus decedens euolaret, pari ratione quilibet alius à quoquo sacerdote absolutus, quod est inconueniens.

RESPONDEO dicendum, quòd ad euidentiam huius quæstiones sicut supra dictum est, opus vnius potest esse satisfactorium pro alio ad quem per intentionem facientis refertur. Christus autem pro ecclesia sua sanguinem suum fudit, & multa alia fecit & sustinuit, quorum æstimatio est infiniti valoris propter dignitatem personæ: vnde dicitur 3 ad 3. quod infinitus est in ille thesaurus omnibus. Similiter etiam & omnes alij sancti intentionem habuerunt in his quę passi sunt, & fecerunt propter Deum: vt hoc esset vtilitatem non solum sui, sed etiam totius ecclesiæ. Totus ergo iste thesaurus est in dispensatione eius qui præest generali ecclesiæ. Vnde Petro dominus claues regni cœlorum commisit Matt. 16. Quando ergo vtilitas vel necessitas ipsius ecclesiæ hoc expoſcit, potest ille qui præest ecclesię de ista infinitate thesauri cōmunicare alicui, qui per

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui per charitatem fit membrum ecclesiæ, de prædicto thesauro quantum sibi visum fuerit oportunum, vel vsque ad totalem remissionem pœnarũ, vel vsque ad aliquam certam quantitatem, ita licet, quòd passio Christi & aliorum sanctorum ei imputetur: ac si ipse passus esset, quantum sufficeret ad remissionem sui peccati: sicut contingit cùm vnus pro alio satisfacit, vt dictum est. Ad hoc ergo quod indulgentia alicui valeat tria requiruntur. Primò causa pertinens ad honorem Dei: vel ad necessitatem aut vtilitatem Ecclesiæ. Secundò auctoritas in eo qui facit. Papa enim potest principaliter, alij verò inquantum potestatem ab eo accipiũt: vel ordinariã vel commissariam: seu delegatam. Tertiò requiritur, vt sit in statu charitatis ille qui indulgentiam percipere vult. Et hæc tria designantur in litera papali. Nam causa conueniens designatur in hoc quod præmittitur de subsidio terræ sanctę. Auctoritas verò in hoc, quòd fit mentio de auctoritate Apostolorum Petri & Pauli, & ipsius Papæ. Charitas autem recipientis in hoc quod dicitur. Omnibus verè pœnitentibus & confessis, non dicit & satisfacientibus: quia indulgentia non excusat à contritione & confessione, sed cedit in locum satisfactionis. Est ergo dicendum in quæstione proposita: quod si secundum formam Papalis literæ indulgentia concedatur accipientibus crucem in subsidium terræ sanctæ, cruce signatus statim habet indulgentiam: etiam si decedat antequam iter arripiat, quia sic causa indulgentiæ erit non iter, sed votum itineris. Si autem in forma literæ contineatur quod indulgẽtia debetur his qui transierint vltra mare, ille qui decedit antequam transeat, non habet indulgentiam, quia non habet indulgentiæ causam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc vltimo casu deficit in cruce signato decedente, illudquod est principalius, scilicet, indulgentiæ causa.

Ad secundum dicendum, quòd per autoritatem solus Deus culpam remittit, sed ministerio etiam sacerdos, inquantum ex hibet sacramentum remissionis peccati: puta in baptismo vel pœnitentia: & tamen indulgentia non se extendit ad remissionem culpæ, quia non est sacramentalis: vnde non sequitur ordinem, sed iurisdictionem: potest enim & non sacerdos indulgentiam facere, si sit ei commissum, & ideò pœna totaliter remittitur, si causa subsit, nõ autem si causa desit.

Ad tertium dicendum, quòd satisfactio & est punitiua inquãtum est actus vindicatiuæ iustitiæ, & est etiam medicatiua, inquantum est quoddam sacramentale. Indulgentia ergo supplet locum satisfactionis, inquantum est punitiua, quia scilicet, pœna, quam alius sustinuit, imputatur isti, ac si ipse sustinuisset, & ideò reatus pœnæ tollitur, sed non succedit in locum satisfactionis inquãtum est medicatiua, quia adhuc remanent gronitates ad peccandũ derelictæ ex priori peccato, ad quas sanãdas, necessarius est labor satisfactionis, & ideò cruce signatis, dum viuunt consulendum est, vt nõ prætermittant satisfactionis opera, inquantum sunt præseruatiua à peccatis futuris, licet reatus pœnæ sit totaliter solutus: nec ad hoc requiritur aliquis labor, quia sufficit labor passionis Christi. morientibus autem non est necessaria huiusmodi præseruatio, sed solum liberatio à reatu pœnæ.

Ad quartum dicẽdum, quod verbum sacerdotis dicentis Absolvo te ab omnibus peccatis tuis, non refertur ad pœnam, sed ad culpam: cuius absolutioni ministerium impendit. Non potest autem aliquis absolui ab vna culpa, quin absoluatur ab omnibus, pœna verò potest totaliter dimitti vel particulariter, particulariter quidẽ in absolutione sacramentali pœna dimittitur, totaliter verò in spirituali gratia indulgentiæ, sicut etiam dominus dicit Io. 8. mulieri adulteræ. Non te condemnabo, vade & amplius noli peccare.

3.p.q.84. ar.3.ad 3. 4.d.5.q.1. o.artic. 79.o.opus 22.o.4.d. 20.artic.3. q.1.ad1.ar. 4.q.2.3.o.

Artic.66.et 4.d.q.3.ar. 2.q.1.ad1. arti.5.q.2.c. & ad 2.et d.18.artic. 2.q.2.o.

INCIPIT QVODLIBET TERTIVM.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est de Deo, de angelis, de hominibus, & de creaturis purè corporalibus. De Deo quęritur, & quãtum ad naturam diuinam & quantum ad naturam humanam assumptam.

Circa diuinam naturam quæsita sunt duo de potentia Dei. Primò, vtrum Deus possit facere quod materia sit sine forma. Secundò, vtrum possit facere quod idem corpus simul localiter sit in duobus locis.

In ordi.39.

ARTICVLVS I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Deus possit facere quòd materia sit sine forma. Sicut enim materia secundum suum esse dependet à forma, ita accidens à subiecto. Sed Deus potest facere quod accidens sit sine subiecto, vt patet in sacramento altaris, ergo potest facere quod materia sit sine forma.

1.p.q.3.ar. 2.& q.5. ar.2.ad1. q.66.ar.1. 6.art.22.o.

SED CONTRA, Deus non potest facere contradictoria esse simul. Sed materiam esse sine forma implicat contradictionem, eò quòd esse materiæ importat actum qui est forma, Non ergo Deus potest facere, quod materia sit sine forma.

arti.220.

RESPONDEO dicẽdum quod vniuscuiusq; rei virtus actiua est æstimanda secundum modum essentię, eò quòd vnumquodque agit inquantum est ens actu: vnde si in aliquo inueniatur forma aliqua vel natura non limitata seu contracta, erit virtus eius se extendens ad omnes actus vel effectus conuenientes illi naturę, puta si intelligeretur esse calor per se subsistens vel in aliquo iudicato, quod recideret ipsum secundum totum eius posse, sequeretur quod haberet virtutem ad producendum omnes actus & effectus caloris. Si verò aliquod subiectum non reciperet calorem secundum eius totum posse, sed cum aliqua contractione & limitatione, non haberet virtutem actiuam respectu omnium actuum vel effectuum caloris. Cùm autem Deus sit ipsum esse subsistens, & inanitum est quòd natura essendi conuenit Deo infinitè absque omni limitatione & contractione: vnde eius virtus actiua se extendit infinitè ad totum ens, & ad omne id quod potest habere rationem entis. Illud ergo solum poterit excludi à diuina potentia, quod repugnat rationi entis, & hoc non propter defectum diuinæ potentiæ, sed quia ipsum non potest esse ens. Vnde non potest fieri. Repugnat autem rationi entis, non ens simul & secundum idem existens, vnde quod aliquis simul fit & non fit, adeò fieri non potest, nec aliquid cõtradictionẽ includens, & de huiusmodi est materiam esse in actu sine forma: omne enim quod est actu, vel est ipse actus, vel est potentia participans actum: esse autem actu repugnat actioni materiæ, quæ secũdum propriam rationẽ est ens in potentia. Relinquitur ergo quod non possit esse in actu, nisi inquantum participat actum: actus autẽ participatus à materia nihil est aliud quàm forma, vndeidẽ est dictu materiam esse in actu, & materiam habere formã. Dicere ergo quòd materia sit in actu sine forma, est dicere contradictoria esse simul, vnde à Deo fieri non potest.

1.p.q.3.ar. 2.o. 1.p.q.7.ar. 3.ad3. & q. 44.ar.2. 1.ad3. 3.p.q.7.ar. 3.o. & q. 11.ar.1.ad 2. 3.p.q.10. a.ad1. 3.p.q.7.ar. 3.ad3.o. & q.11.ar1. 1.ad1. 3.p.q.14. ar.1.ad 3.& q.15.ar. 1.ad4. 1.p.q.3.ar. 1.o. 1.p.q.47. ar.2.o. & ar.3.o. 1.ad1. 1.p.q.42.ar. 1.ad1.& 2.ad1 & q.27.ar.1. ad 3.ad1. 12.ar.4.o. & veri.q. 3.ar1.5.o. & potent. q.4 ar.1.o.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendum quod accidens secundum suum esse dependet à subiecto, sicut à causa sustante ipsum: & quia Deus potest producere omnes actus secundarũ causarum absque ipsis causis secundis, potest conseruare inesse accidens sine subiecto. sed materia secundum suum esse actuale dependet à forma, inquantũ forma est ipse actus eius, vnde non est simile.

artic.22.o.

ARTICVLVS II.

In ord.40.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Deus possit facere vnum corpus simul esse localiter in duobus locis. Diffinitius enim est, quod hæc substantia mutetur in illam substantiam, quàm quod hoc accidens muterur in illud accidens. Sed in sacramento altaris ex hoc quod diuina virtute substãtia panis remanentibus eius dimẽsionibus, secundũ quas cõmensuratur loco, conuertitur in substantiã corporis Christi: sequitur idem corpus Christi si non localiter secundum commensurationẽ propriarum dimensionũ, sed sacramentaliter in pluribus locis simul, ergo potest facere quod conuertatur dimensio huius corporis in dimensionem alterius corporis, & sic erit idem corpus localiter in duobus locis simul.

artic.33.o. 1.p.q.47. ar.2.o. & tra.3.c.104. & 102.

SED CONTRA, Omnia duo loca distinguuntur adinuicem secundum aliquam loci contrarietatem, quæ sunt sursum & deorsum, ante & retro, dextrum & sinistrum. Sed Deus non potest facere quod duo cõtraria sint simul, hoc enim implicat contradictionẽ, ergo Deus non potest facere quod idem corpus localiter sit simul in duobus locis.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquod corpus esse localiter in aliquo loco, nihil est aliud quàm corpus circunscribi, & comprehendi à loco secundum commensurationẽ propriarũ dimensionum, quod autem comprehenditur à loco aliquo: ita est in ipso loco, quod nihil eius est extra locum illum, vnde ponere quod sit localiter in hoc loco, & tamen sit in alio loco, est ponere contradictoria esse simul, vnde secundũ præmissa hoc à Deo fieri non potest.

1.p.q.39. ar.1.o. 3.p.q.39.ar.2. 3.o. & potent. q.4.ar.1. 1.dd.3. 1.p.q.9.ar. 2.ad3.vers. q.14.ar1.2. ad 3.

Ad illud ergo quod in cõtrarium obiicitur, dicendum difficilius est hoc accidens mutari in illud accidens, quàm hanc substantiam mutari in illam substantiam. Tum quia duæ substantiæ conueniũt in subiecto materiali, quod est pars essentialis vtriusq; substantię. Tum quia substantia habet indiuiduationẽ per seipsam. Accidens verò non est indiuiduabile per seipsum, sed per subiectum: vnde nõ potest ei conuenire quod hoc accidens cõuertatur in hoc accidens, dato tamen quod hæc dimensio conuerteretur in illam dimensionem, non sequeretur quod idem corpus esset in duobus locis simul, sed in vno tantùm, quia sicut postquam substantia panis conuersa est in substantiã corporis Christi, iam non sunt ibi duæ substantiæ, sed vna tantùm, ita etiam si hæc dimensio huius corporis conuertatur in illam dimensionem alterius corporis, iam non erunt duæ dimensiones, sed vna tantùm, & sic non commensuraretur diuersis locis, sed vno tantùm.

artic.133.

QVÆSTIO II.

DEINDE quæritur de Deo, quantùm ad humanam naturam assumptam.

Et circa hoc quæsita sunt tria. Primò, quantùm ad animam, vtrũ scilicet, anima Christi sciat infinita, Secundò, quantùm ad corpus, vtrum scilicet, oculus Christi post mortem, dicatur æquiuocè oculus vel vniuocè. Tertiò, quãtum ad actum coniuncti qui est comestio, vtrum scilicet post resurrectionem Christus verè comedit incorporando sibi cibum.

In ordi.43. 3.p.q.10. ar.1.o. & opus 3.c. 12.5.

ARTICVLVS III.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima Christi possit scire infinita. Nullum enim donum creatum cùm sit infinitum potest eleuare creaturã ad id quod est proprium Dei, quia tale est infinitũ, sed gratia vnionis est donũ creatum, cognoscere autem

scire autem infinita est proprium Dei, cuius sapientiæ non est numerus, ergo anima Christi per gratiam vnionis non potest eleuari, ad cognoscendum infinita.

Præterea, Dio. 11. ca. cœle. Hierar. ponit tria sibi proportionata, quæ sunt substantia, virtus, & operatio, sed substantia animæ Christi non potest esse infinita, ergo neque virtus eius, neque operatio potest esse infinita vt infinita cognoscat.

SED CONTRA. Intellectus animæ Christi non est minor quàm voluntas eius. Sed meritum Christi quod est actus voluntatis animæ eius, est infinitus, quia fuit sufficiens ad infinitorũ peccatorum abolitionẽ, est enim propiciatio pro peccatis totius mundi, vt dicitur 1. Ioan. 1. ergo & actus intellectiuus animę Christi, potest esse infinitus vt infinita cognoscat.

3.p.q.7.ar. 2.o.

RESPONDEO dicendum, quòd hic est opus multiplici distinctione. Primò enim considerandum est, quod infinitum potest dici & secundum formam & secundum materiam. Dicitur enim infinitum ex eo quod non finitur. Finitur autẽ & materia per formã, inquantùm materia quæ est in potentia ad diuersas species, determinatur ad vnam speciem per formam, & forma per materiã inquantum forma speciei quæ nata est esse in pluribus indiuiduis, secundum quod recipitur in hãc materia determinatur ad indiuiduum. Sicut ergo materia sine forma habet rationem infiniti, ita & forma sine materia, & ideò quia ipsa essentia diuina non est recepta aliquo materiali, nec habet permixtionem alicuius potentiæ, sed est purus actus subsistens, ideò dicitur infinita: & quia vnumquodque cognoscitur per formam, & secundum quod est in actu, ideò infinitum secundum materiam est secundum ei ignotum, vt dicitur in 1. Phys. Infinitum autem secundum formam est secundum se notissimum, sed quo ad nos, est ignotum, quia excedit nostri intellectus proportionem, & quia quantitas est dispositio materiæ, & infinitum quantitatis attenditur secundum potentiam in assumendo vnum post alterum, ideò infinitum quantitatis secundum se ignotum & non potest aliquis intellectus cognoscere infinitum quantitatis in post assumendo vnum post alterum, scilicet, numerando partem post partem. Item considerandum est, quod vtroque modo contingit ali quid esse infinitum simpliciter, & aliquid secundum quid. Si enim aliquod corpus sit infinitum secundum longitudinem, non autem secundum latitudinem est infinitum secundum quid. Si verò fuerit infinitum secundum omnes dimẽsiones, erit infinitum simpliciter.

3.p.q.14. ar.1.o.& q.15.ar. 1.ad3. 3.p.q.10. ar.1.ad 2. 1.p.q.7.ar. 3.ad3.o. & q.11.ar1. 1.ad1. 3.p.q.10. a.ad1. 3.p.q.14. ar.1.ad 3.& q.15.ar. 1.ad4. 1.p.q.3.ar. 1.o. 1.p.q.47. ar.2.o. & ar.3.o. 1.ad1. 1.p.q.42.ar. 1.ad1.& 2.ad1 & q.27.ar.1. ad 3.ad1. 12.ar.4.o. & veri.q. 3.ar1.5.o. & potent. q.4 ar.1.o.

Similiter si intelligatur forma alicuius speciei esse non in materia, vt Platonici posuerunt, erit infinita secundum quid, quantùm scilicet, ad indiuidua illius speciei, tamen erit finita inquantùm, scilicet determinatur ad genus & speciem. Sed diuina essentia est simpliciter infinita, quia est absoluta ab omni circunscriptione generis vel speciei. Item considerandum est, quòd duplex est scientia: vna dicitur scientia visionis, per quam cognoscuntur ea quę sunt, erunt, vel fuerunt. Alia simplicis notitiæ, per quam cognoscuntur ea quæ nec sunt nec erunt, nec fuerunt, sed esse possunt.

Dicendum est ergo quod Deus cognoscẽdo suam essentiam, quia comprehendit eam, cognoscit scientia simplicis notitiæ infinita simpliciter: quia cognoscit omnia quæ ipse facere potest, non tamen cognoscit ea in post assumendo, scilicet, numerando vnum post aliud, sed omnia simul. Anima verò Christi non comprehendit essentiam Dei, & per conseques, neque virtutem eius: vnde non potest cognoscere omnia quæ Deus facere potest, & ideò non cognoscit infinita simpliciter: comprehendit autem anima Christi totam potentiam creaturæ. In potentia autem creaturæ sunt infinita non simpliciter, quia potentia creaturæ non se extendit ad omnia quæ Deus potest, sed secundum aliquod genus, sicut continuũ est in potentia ad infinitas diuisiones, vnde anima Christi scientia simplicis notitiæ cognoscit infinita secundum quid, quæ sunt in potentia creaturæ.

Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam primæ duæ rationes procedunt de cognitione infinitorum simpliciter.

Ad tertium dicendum, quod voluntas animæ Christi est virtus finita simpliciter, sicut & intellectus eius, meritum autem Christi habet infinitatem ex dignitate, inquãtum scilicet, est meritum Dei & hominis.

ARTICVLVS IIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod oculus Christi post mortẽ non fuerit æquiuocè oculus. Corpus enim Christi & quælibet partium eius, substantificatur per hypostasim Dei verbi. Sed hypostasis verbi Dei mansit vnita corpori Christi & partibus eius post mortem, ergo fuit idem secundum substantiam corpus Christi post mortem & ante secundum totum, & secundum omnes partes eius. Non ergo oculus Christi fuit æquiuocè oculus post mortem.

Præterea, Philosophi loqui non nouerunt nisi de homine puro. Sed Christus non fuit purus homo, sed homo & Deus, ergo quod Philosophus dicit oculũ hominis mortui esse æquiuocè oculum, non habet locum in Christo.

SED CONTRA, Christus est vniuocè homo cum aliis hominibus, & mors eius fuit vera sicut & aliorum hominum mors. Cùm ergo oculus cuiuslibet hominis mortui æquiuocè oculus dicatur, videtur quod etiam oculus Christi post mortem sit æquiuocè oculus.

RESPONDEO dicendum, quòd æquiuocum & vniuocũ dicitur secundum diffinitiuam rationem eandem vel non eandem: ratio autem diffinitiua cuiuslibet speciei, sumitur à forma specifica ipsius. Forma autem specifica hominis est anima rationalis, vnde remota anima rationali nõ potest remanere homo vniuocè, sed æquiuocè tantum, oportet autem idem accipere in partibus quod est in toto, nam sicut anima se habet ad totum corpus, ita pars animæ se habet ad partem corporis, vt visus ad oculum, vt dicitur in secundo de anima, vnde separata anima à corpore, sicut nõ dicitur homo, nisi æquiuocè, ita nec dicitur oculus nisi æquiuocè, & hoc indifferenter, siue præsupponatur alia forma substantialis in corpore, ante animam rationalem, vt quidam volunt, siue non, vt magis videtur consonum veritati, quodcũque enim essentialium principiorum subtrahatur, iam non manebit eadem ratio speciei, vnde nec nomen vniuocè dicetur. Solo autem hoc modo anima recedẽte remanceret corpus humanum & partes eius secundum eandem rationem speciei, si anima non vniretur corpori vt forma, sed tunc sequeretur quod nec per vnionem animæ esset substantialis generatio, nec per separationem corruptio, quod quidem ponere in corpore Christi est hæreticũ. Dicit enim Dama. in 3 lib. Quod corruptionis nomẽ duo significat, significat enim humanas has passiones, famẽ, sitim, laborem, clauorum perforationem, mortem, scilicet, separationem animæ à corpore, & quæcunque talia. Significat etiã corruptio perfectã corporis in ea ex quibus compositũ est elementa distructionẽ & dissolutionem, huiusmodi experimentũ corpus diuinum non habuit, vt ait Propheta: Non dabis sanctum tuum videre dyafloram, id est, destructionẽ. Incorruptibile autẽ secundum insipientem Iulianum & Galanum corpus domini dicere secundum primũ corruptionis significatum ante resurrectionẽ impium est. Sed enim incorruptibile nõ omnino, scilicet, substãtiale nobis, & nõ veritate facta sunt quæ facta esse Euangelium ait: & opinione & non veritate saluati sumus. Sicut ergo Christus in triduo mortis propter separationem animæ à corpore, quæ est vera corruptio, non dicitur fuisse homo vniuocè, sed homo mortuus, ita nec oculus eius in triduo mortis fuit vniuocè oculus, sed æquiuocè, sicut oculus mortuus, & eadem ratio de aliis partibus corporis Christi.

1.p.q.76.ar 1.o.7.8. ar.6.& 8.o. 4.8.ar.4. ad 2.12.q. 67.ar.3.o. & 22.q.1.8. ar.1.c.et 3. p.q.56.art. 4.ad pri. mum. 3.p.q.50.ar ticul.5. art.77.& 3.p.q.50. arti.5.c. ar.23.o. Genes.18. 3.d.22.q.2. ar.4.q.4.o.

PRIMVM ergo dicendum, quòd substantia dicitur dupliciter. Quandoque enim sumitur pro hypostasi, & sic verum est quod corpus Christi substantificatum manit per hypostasim Dei verbi, non enim per mortem soluta est vnio verbi, neque ad animam, neque ad corpus, & sic remanet simpliciter idem corpus numero, secundum hypostasim, siue suppositum, quod est persona verbi. Alio modo accipitur substantia pro essentia vel natura, & sic corpus Christi substantificatur per animam, sicut per suam formam, non autem per verbum, quia verbum non venitur corpori vt forma, hoc enim est hæresicum, secundum hæresim Arij & Apollinaris, qui posuerunt verbum esse in Christo loco animæ. Sequeretur enim quod esset vnio Dei & hominis facta in natura, quod pertinet ad hæresim Eutycis. Sic ergo corpus Christi post mortem est simpliciter idem secundum substantiam quæ est hypostasis, non autem secundum substantiam quæ est essentia vel natura. Vnuocatio autem & æquiuocatio non respicit suppositum, sed essentiam vel naturam, quam significat diffinitio.

Ad secundum dicendum, quòd & si Christus nõ sit purus homo, est tamen verus homo, & mors eius fuit vera mors, vnde quicquid est verum de homine inquantùm est homo, & de morte hominis, totum est verum de Christo & de morte eius.

ARTICVLVS V.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus post resurrectionem verè comederit cibum sibi incorporãdo, quia vt August. dicit in lib. 83. quæstionum. Si fallit, veritas non est. Vnde nulla fictio decet Christum qui est veritas. Esset autem fictio, si non verè sibi cibum incorporaret, quem ipse comedere videbatur. Verè ergo comedit incorporando sibi cibum.

3.p.q.55. ar.6.c.ad 2. q.54.ar.2. ad 3.

SED CONTRA est quod Damas. dicit in libro quod Christus & si gustauit cibum post resurrectionem, sed non lege naturæ, sed dispensationis modo: veritatem credere faciens resurrectionis, & quòd hæc eadem caro est quæ passa est, & resurrexit.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur esse verum dupliciter, vno modo veritate significationis. Alio modo veritate naturalis speciei, sicut vox est vera veritate significationis, quando significat esse quod est. Veritas autem naturalis speciei, depẽdet ex principiis speciei, non autem ex effectibus, vel ex his quæ quocunque modo consequuntur, vnde vox dicitur vera veritate naturalis speciei, quando formatur debitis instrumentis, & ex ore animalis profertur cum quadam imaginatione, etiam si à nullo audiatur: quòd est effectus consequens vocem. Leguntur autem in scripturis absque necessitate & angeli comedisse, & Christus post resurrectionem, & vtraque comestio fuit vera, vt August. dicit 15. de ciuit. Dei. Aliter tamen & aliter. In angelis enim fuit vera veritate significationis, quia vt August. dicit ibidem, angeli comederunt nõ quia indigebant, sed quia volebant & poterant, vt hominibus quadam sui ministerij humanitate congruerent. In Christo autem fuit vera comestio veritate naturalis speciei, fuit enim exercita naturalibus instrumentis ad hunc actum ordinatis, & etiam fuit vera veritate significationis: quia significabat veritatem humanæ naturæ in corpore resurgente, quòd autem cibus conuertatur in corpus: est

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoddam consequens comestionem. Vnde etiam in nobis si cibus non cõuertatur, sed statim per vomitum efficiatur, nihilominus veritatem comestio quæ præcessit. Non autem conueniebat vt in corpus Christi cibus conuerteretur, quod iam erat extra statum generationis & corruptionis, vnde cibus ille sub virtute Christi resolutus in præcedentem materiam. Non autem in Christi corpus conuertitur, & tamen fuit vera comestio absque aliqua fictione.

Vnde patet responsio ad obiecta.

3.p.q.11.ar.3.ad 5.1. dist.8.ar.4.ad 1.

QVÆSTIO III.

DEINDE quæritur de angelis. Et circa hoc quæsita sunt tria. Primò vtrum aliquo modo angelus sit causa animæ rationalis. Secundò, vtrum angelus influat in animam humanam. Tertiò, vtrum angelus malus, id est, diabolus, inhabitet sustantialiter hominem in quolibet peccato mortali.

ARTICVLVS VI.

8.p.q.90. ar.3.o.& q.65.ar.3.o.& po.q.3.ar.1.4.& 5.o.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd angelus sit causa animæ rationalis. Quæcunque enim qualificantur in natura, ita tamen quod vnum eorum est prius altero in ordine naturæ, id quod est prius est causa eius quod est posterius. Sed anima & angelus qualificantur in natura, sunt enim homo & angelus in natura pares, officio dispares, angelus tamen prius est in ordine naturæ quàm anima humana, quia est simplicior, ergo angelus est causa animæ rationalis.

SED CONTRA, Anima rationalis educitur in esse per creationem. Sed creare cùm sit potentiæ infinitæ, est solius Dei. Non ergo angelus potest esse causa animæ rationalis.

RESPONDEO dicendum, quòd impossibile est id quod per creationem producitur, ab alio causari, quàm à primo omnium causa, cuius ratio est secundum Platonicos, quia quanto aliqua causa est superior, tanto eius causalitas ad plura se extendit. Vnde oportet vt in effectibus id quod ad plura se habet, ad superiorē causam referatur. Manifestum est autē quod in ordine principiorum essentialium quanto aliqua forma est posterior, tanto est magis contracta, & ad pauciora se extendit. Quanto autē forma est prior & propinquior subiecto primo, tanto oportet quod ad plura se extendat. Sequitur ergo quod formæ posteriores sunt ab inferioribus agentibus, priores verò & communiores à superioribus. Et sic relinquitur, quod id quod est primum subsistens in vnoquoque sit à prima omnium causa. Quælibet ergo alia causa præter primam, oportet quod agat præsupposito subiecto quod est effectus causæ primæ. Nulla ergo causa alia potest creare nisi prima causa quæ est Deus. Nam creare est producere aliquid non præsupposito subiecto. Quæcunq; ergo nõ possunt produci in esse nisi per creationē, à solo Deo creātur. Hæc autem sunt illa quæ cùm sint subsistentia, vel nõ sunt cõposita ex materia & forma, sed sunt formę in suo esse subsistentes, sicut sunt angeli, vel sunt ea quæ si sint composita ex materia & forma, tamen materia eorum non est in potentia, nisi ad vnā formā, sicut est in corporibus cœlestibus. Vtraque enim hæc producuntur absque productione primi subiecti, tam cõposita ex materia & forma, quorum materia est in potētia ad diuersas formas, & sic in eadem materia possunt sibi diuersæ formæ succedere, tam etiā formæ quæ non sunt subsistentes in suo esse, quæ quidem non dicuntur esse, quia ipsa habeant esse, sed qui subiecta habent aliqualiter esse secundum ea: vnde nec ipsę secundum se dicuntur fieri vel corrumpi, sed inquantum subiecta fiunt entia in actu vel non entia secundum ipsas. Anima autem rationalis est subsistens in suo esse, alioquin nõ posset habere operationem absque communione suę materiæ. Vnde relinquitur quod anima rationalis non possit produci in esse, nisi per creationem, & ita patet quod angelus nullo modo sit causa eius, sed solus Deus.

1.p.q.65.ar.3.c.et 1.p.q.61.ar.1.o. 3.p.q.66. ar.1.ad 3. ar.2.o.

ar.129.ad 2.1.p.q.5. ar.5.ad 2. q.47.ar. 4.8.o. ar.180.c.p. q.3.ar.2.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendum quod prima propositio inducta videtur includere opposita. Si enim anima & angelus parificantur in natura, angelus nõ est prior anima secundum ordinem naturæ, nisi dicantur parificari in natura, quia conueniunt in natura, non quidem speciei, sed generis. Nõ autem oportet quod omnium quæ conueniunt in natura generis vel speciei, id quod est prius sit causa omnium aliorū, & quidem in eadem specie non potest vnum esse prius altero propriè loquendo in ordine naturæ, quia species prædicatur æqualiter de omnibus indiuiduis, vt dicitur in 7. Met. (Tex.com.10.) In generibus autem non est sic. Nā inter species vnius generis vna est naturaliter prior & perfectior altera. Est autem in indiuiduis vnius speciei vnum altero tempore prius, & quamuis aliquod indiuiduum, quod est prius tempore, sit causa cuidam alij, quod est posterius, vt pater est causa filij, sicut in obiiciendo tangebatur, non tamen hoc est vniuersaliter verū, non enim omnes antiquiores sunt causa omnium iuniorum. Similiter etiam contingit id quod est prius inter species eiusdem generis esse aliorum principium & causam, sicut motus localis aliorum motuum, & binarius aliorum numerorum & triangelus aliarum figurarum rectilinearum, non tamen hoc est vtiliter verum. Non enim homo qui est perfectissima species animalis, est causa actiua aliarum specierum, vnde non oportet quod angelus sit causa factiua animæ. Procedit autem hæc ratio secundum opinionem quorundā ponentium Deum agere per necessitatē naturæ: & quod ab vno simplici non fit nisi vnū immediatè, quod sit causa alterius, & sic vsq; ad vltima rerum. Non autem ponimus Deum agere omnia per suam sapientiam, per quam ordinem rerum disposuit, & sic ab ipso diuersi gradus rerū immediatè per creationē producuntur.

Aristotel.

1.p.q.65. ar.1.c.et p.q.2.ar.6. ad 1.m.q. 18.ar.8.c.

1.p.q.45. ar.5.o.2.d. 2.q.1.ar. 3.o.1.p.q. 65.ar.3.c. 1.p.q.61. ar.1.o. 3.p.q.66. ar.1.ad 5. ar.2.o.

8.p.q.18.ar. 4.o.q.25. artic.5.c.

ARTICVLVS VII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod angelus nõ possit influere in animam humanā. Duorum enim distantium, vnum non influit in alterum, nisi per aliquod medium. Sed angelus & anima distant abinuicem cùm non sit dare aliquod medium, per quod influat influxus ab angelo in animam, videtur quod angelus non possit influere in animam.

1.p.q.110. a.1.& 2.c.et ma.3. 3.o.ar.3.& 8.& ad 3.

SED CONTRA, Dion. dicit 8. cœl. Hierar. Homines purgantur, illuminantur, & perficiuntur ab angelis, sed hoc nõ fit nisi per quendam influxum, ergo angelus potest influere in animam humanam.

differentia inter cathedram magistralē & episcopalem.

RESPONDEO dicendum, quod vnumquodque agens agit secundum modum suæ naturæ, & ideò vbi ignoratur modus naturæ rei, necesse est etiam vt motus actionis eius ignoretur. Modus autem naturæ angelicæ est nobis ignotus secundum quod in se est. Non enim in hac vita scire possumus de eis quid sunt, sed aliqualē cognitionem de eis habere possumus per similitudinem sensibiliū rerum, vt Dion. dicit primo & 2. cap. cœle. Hierar. Vnde & modum actionis ipsorum cognoscere non possumus, nisi per similitudinem sensibilium agentium. Inuenimus autem in sensibilibus agētibus, quod id quod est in actu, agit in id quod est in potentia, & quod oportet quod agens conjungatur patienti secundum situm per corporalem contactū. Quanto autē natura intellectualis est superior, tanto est magis actualis, vt porè Deo similior, qui est actus purus, vnde superiores angeli possunt agere in inferiores angelos, & in animas nostras, sicut id quod est in actu, agit in id quod est in potētia, & huiusmodi actio dicitur influxus. Quod autē est in corporalibus situs, est in spiritualibus ordo, nam situs est quidam ordo partium corporalium secundum locum, & ideò ipse ordo substantiarum spiritualium adinuicem, sufficit ad hoc quod vna influat in alterā, nec requiritur ibi medium corporale vel locale, quia huiusmodi actiones sunt supra locum & tempus quæ in corporalibus sunt.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

1.p.q.110. artic.1.c. 1.p.q.111. artic.1.ad 2.c.p.q.3. a.1.& 2.c. 2.p.q.10. a.1.ad 1.

ARTICVLVS VIII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quandocunque peccat mortaliter. Culpa enim mortalis opponitur gratiæ. Sed spiritus sanctus semper inhabitat hominem cum gratia, secundum illud 1. ad Corinth. 3. Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis, ergo etiam spiritus immundus semper inhabitat hominem cum culpa mortali.

1.p.q.114. ar.2.c. & ma.3.in. ar.11.ad 2.o. in oppositū

SED CONTRA est quod Diabolus per peccatū inhabitat hominem, sicut per suum effectum. Sed non omne peccatum mortale est à Diabolo, sed quandoque à carne & mundo, ergo Diabolus non semper inhabitat hominem cum culpa mortali.

12.q.71.ar.1. 3.& q.80. ar.11.ad 2.

RESPONDEO dicendum, quòd diabolum inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vno modo quātum ad animam. Alio modo quantum ad corpus. Quantum ad animā quidem non potest diabolus inhabitare hominem substantialiter, quia solus Deus illabitur menti, nec ita diabolus causat culpam sicut spiritus sanctus gratiam. Spiritus enim sanctus interius operatur, sed diabolus exteriùs suggerit, vel quantum ad sensum, vel quantum ad imaginem. Dicitur tamen inhabitare effectum hominis per effectū malitiæ, non solū quando ex eius suggestione peccatum perpetratur, sed etiā per quodcunque peccatum mortale, quia ex quocunq; peccato mortali, homo seruituti diaboli addicitur. Sed quantum ad corpus, diabolus potest hominem substantialiter inhabitare, sicut patet in arreptitiis, sed hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quā ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ, non semper consequuntur culpam, sed quandoque peccantibus non inferuntur, & quandoq; peccantibus inferūtur, vt dicitur Ioan. 9. de eo qui natus, & hoc est secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum Dei, vnde non cum qualibet culpa mortali diabolus inhabitat hominem substantialiter, etiam quantum ad corpus.

12.q.71.ar.1.& 3.& q.80. ar.1.ad 2.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de hominibus. Et primò quæritur quædam pertinentia ad quosdam homines excellentioris status, scilicet, ad doctores & religiosos. Secundò quædam pertinentia ad homines inferioris status, scilicet, laicos. Tertiò quædam pertinentia communiter ad omnes homines.

De doctoribus sacræ scripturæ quæsita sunt duo. Primò vtrum liceat quod aliquis per se petat licentiam in theologia docendi. Secundò vtrum auditores diuersorum magistrorum theologiæ habentium contrarias opiniones, excusentur à peccato, si sequantur falsas opiniones magistrorum suorum.

ARTICVLVS IX.

Opus 19.a. 4.& ar.2.c. 181.ar.1.ad 1.quod sit appetibile.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod nemini liceat pro se petere licentiam in theologia docendi. Doctores sacræ scripturę adhibentur ministerio verbi Dei, sicut & prælati. Sed non licet alicui petere prælationem, imò vt Gre. dicit in registro. Recusantibus dignitares eccle. sunt conferendæ, petentibus autem, sunt denegandæ, ergo neque alicui licet petere cathedram magistralem ad docendum in sacra scriptura.

Præterea

Præterea, Aug. dicit 19. de ciui. Dei. Locus superior sine quo populus regi non potest, & si administretur, vt decet, inconuenienter tamen appetit, ergo & inconuenienter petitur. Pari ergo ratione cathedra magistralis quę est etiam locus superior. Sed cõtra est, quod Greg. dicit in pastorali, quod gradus magistrorum est periculosus, gradus autem discipulorum est securus. Sed hoc videtur ad perfectionem pertinere, vt aliquis propter aliquod bonum periculis se exponat, ergo videtur esse laudabile, quod aliquis cathedram magistralem appetat, & pro se petat.

RESPONDEO dicendum, quod euidentiam huius quæstionis, oportet triplicem differentiā considerare cathedræ magistralis, ad cathedram Pontificalem. Quarum prima est, quod ille qui accipit cathedram magistralē, non accipit aliquā eminentiam, quam prius non habuerit, sed solum opportunitatē cõmunicandi scientiā quā prius non habebat. Non enim ille qui licētiat aliquē dat ei scientiam, sed auctoritatē docendi. Ille verò qui accipit cathedrā episcopalem, accipit eminentiam potestatis, quam prius non habebat, sed quantum ad hoc in nullo ab aliis differebat. Secūda differentia est, quod eminentia scientiæ quæ requiritur ad cathedram magistralem, est perfectio hominis secundum seipsum, eminentia verò potestatis quę pertinet ad cathedrā pontificalem, est hominis per cõparationem ad alium. Tertia differentia est quod ad cathedrā pontificalem sit homo idoneus per charitatē excellentē, vnde dominus antequam Petro suarum ouium curam committeret, quæsiuit ab eo, Symon Ioan. diligis me plus his? vt dicitur Io. vlt. Ad cathedram autē magistralē requiritur homo idoneus ex sufficiētia scientiæ. His ergo consideratis, manifestum est quod appetere aliquid quod pertinet ad perfectionem sui ipsius, est laudabile, vnde appetitus sapientiæ est laudabilis. Dicitur enim Sapient. 6. quod concupiscentia sapientiæ perducit ad regnum perpetuum. Appetitus autem potestatis super alios est vitiosus, quia vt Gre. dicit, contra naturam superbire, est hominē homini velle dominari, vnde si ille qui dat licētiam ad cathedram magistralē ponit eminentiā sapientiæ dare, sicut ille qui promouet ad cathedrā pontificalē ad eminentiā potestatis, esset simpliciter exponenda: cùm tamen petere excellētiam potestatis sit turpe. Cùm autem ille qui accipit licentiā ad cathedram magistralem, accipiat solam opportunitatē cõmunicandi, quod licet petere huiusmodi licentiā quantū in se est nullam videtur turpitudinem continere, quia communicare aliis scientiam quam quis habet, laudabile est & ad charitatem pertinens, secūdum illud Sapien. 8. Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico. Et 1. Pet. 4. dicitur. Vnusquisque sicut accipit gratiā, in alterutrū illam administrantes. Potest tamen turpitudinem continere ratione præsumptionis, quæ esset, si ille qui non est idoneus ad docendum, peteret docendi officium. Sed hæc præsumptio non æqualiter est in petentibus licentiam ad docendum, & in petentibus pontificatum. Nam scientia per quam aliquis est idoneus ad docendum, potest aliquis scire per certitudinem se habere. Charitatem autem per quam aliquis est idoneus ad officium pastorale, non potest aliquis per certitudinem scire se habere. Et ideò semper est vitiosum pontificatum petere, non semper autem vitiosum est petere licentiam docendi, quamuis honestius fit quod per aliium petatur, nisi fortè aliquando ex causa aliqua spirituali.

Per hoc ergo patet responsio ad primas duas rationes.

Ad tertium dicendum, quod quicunque non cauet pericula, videtur contemnere id cuius detrimentum pericula inducere possunt, & quia laudabile est quod homo contemnat bona corporalia propter bona spiritualia, laudabile est quod aliquis periculis corporalibus se exponat propter spiritualia bona, sed contemnere bona spiritualia est valde vitiosum, & ideò quod aliquis periculis spiritualibus se exponat, est valde vituperandum. Imminent autem pericula spiritualia his qui habent magisterij locum. Sed pericula magisterij cathedræ pastoralis, deuitat scientia cum charitate quam homo nescit se per certitudinem habere, pericula autem magisterij cathedrę magistralis virat homo per scientiam, quam potest homo scire se habere, vnde non est similis ratio de vtroque.

ARTICVLVS X.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod auditores diuersorū magistrorum tenentium diuersas opiniones excusentur à peccato erroris, si opiniones magistrorum suorum sequantur. Dicit enim dominus Matt. 23. Super cathedram Moysi sederunt Scribę & Pharisæi, omnia quę dicūt vobis seruate & facite. Multò ergo magis seruanda sunt illa quę traditur à doctoribus sacræ scripturę, ergo nõ peccant qui eorū opiniones sequuntur.

SED CONTRA est quod dicitur Matth. 15. Si cęcus ducatum cæco præstet, ambo in foueam cadunt. Sed quicunque errat cæcus est inquantum errat, ergo quicunque sequitur opinionem errantis magistri in foueam peccati cadit.

RESPONDEO dicendum, quòd diuersæ opiniones doctorum sacræ scripturæ, siquidem non pertineant ad fidem & bonos mores, absque periculo auditores veraque opinionē sequi possunt. Tunc enim habet locum quod Apostolus dicit ad Ro. 14. Vnusquisque in suo sensu abūdat. In his verò quæ pertinēt ad fidē & bonos mores, nullus excusatur si sequatur erroneū opinionē alicuius magistri, in talibus enim ignorātia nõ excusat, alioquin immunes à pœna essent, qui secuti sunt opinionem Arrij, Nestorij, & aliorum hęresiarchārū, nec potest excusationē habere propter simplicitatem auditorum, si in talibus erroneam opinionem sequatur. In rebus enim dubiis, non est de facili præstādus assensus, quinimo, vt Aug. dicit in libro 3. de doctrina Christiana. Consulere debet quis regulam fidei, quam de scripturarum plantoribus locis & ecclesiæ auctoritate percepit. Qui ergo assentit opinioni alicuius magistri cõtra manifestum scripturę testimoniū siue contra id quod publicè tenetur secundum ecclesiæ auctoritatem, non potest ab erroris vitio excusari.

Augustinus

Ad illud ergo quod incontrariū obiicitur, dicendum quòd ideo præmisit: super cathedrā Moysi sederūt scribæ & Pharisæi, vt quod posteà subdit: omnia quæ dixerint vobis seruate & facite: de illis intelligatur quæ ad cathedram pertinent ad quam non pertinent ea quæ sunt contra fidem vel bonos mores.

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad religiosos. Et primò quantum ad ingressum religionis. Secundò quantū ad ea quæ conueniunt iam in religione existentibus.

Circa primum quæsita sunt quatuor.

Primò, vtrum liceat iuuenes inducere ad religionis ingressum per obligationem voti vel iuramenti.

Secundò, vtrum sic obligari voto vel iuramento, possint absque peccato in sæculo remanere.

Tertiò, vtrum liceat peccatores ad religionem inducere. Quartò vtrum peccet, qui aliquē iurare faciunt ne religionē ingrediatur.

22.q.89.ar.1.o.& ar.vi.c.& ibi ma.& opus 17.c.3.

ARTICVLVS XI.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd non liceat iuuenes inducere ad religionem voto vel iuramēto. Illicitum enim est contra Ecclesiæ prohibitionem agere. Sed Innocen. IIII. prohibuit in quibusdam literis ad religiosos directis huiusmodi voti susceptionem, ergo peccant qui voto, vel iuramento aliquos ad religionem obligare præsumunt.

Præterea, Extra de regularibus & transeuntibus ad religionem c. 1. dicitur. Nullus tondeatur, nisi legittima ætate & spontanea voluntate. Sed quādo adolescentes obligati voto, vel iuramento ad religionem suscipiuntur, tonsurantur non in legittima ætate neque propria voluntate. Sed necessitate obligationis voti, vel iuramenti, ergo hoc videtur esse illicitum.

Præterea. Magis est necessarium vt aliqui adducantur ad fidem Christianam, quam ad aliquam religionem. Sed ad fidem Christiā nam non sunt aliqui inducendi necessitate, sed voluntate. Dicitur enim 45. dist. ca. de Iudęis. Quod non vi, sed libera animi voluntate, & facultate vt cõuertantur suadendi sunt. Ergo multò minus imponenda est necessitas voti, vel iuramenti, vt aliqui ad religionem adducantur. Item hoc esse videtur contra honestatem religionis. Adolescentum enim sicut facilis est ingressus ad religionem, ita etiā facilis est egressus. Sed ex hoc religio dehonestari videtur, quòd de facili recipiant eos qui de facili exeunt, ergo inconueniens videtur adolescentes ad religionem recipere.

Præterea, Non sunt faciēda bona, vt veniant mala. Sed ex isto bono quod iuuenes inducuntur ad religionem sequuntur multa mala, quia apostatant, & illegitimas nuptias contrahūt, & multa alia illicita committunt, ergo non sunt ad religionem aduocandi.

Præterea, Mat. 23. dicit Dominus. Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proselytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennę duplo quā vos: quod proposito videtur competere. Efficiuntur enim sic intrātes filij gehennæ dupliciter. Primò quidē quia male intrant, scilicet, contra prohibitionem Ecclesię. Secundò, quia etiam malè exeunt apostatando, ergo qui eos inducunt, væ diuinæ maledictionis incurrunt.

Item hoc videtur esse contra necessitatem probationis. Dicitur enim 1. Ioan. 4. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si à Deo sunt. Hoc autem non videtur esse à Deo, vt tales religiones ingrediantur, cùm frequenter exeant post ingressum. Dicitur enim Act. 5. Si est ex hominibus consilium hoc & opus dissoluetur. Si verò ex Deo est consilium, non poteris dissoluere, ergo videtur quòd contra Deum faciant qui eos inducunt.

SED CONTRA. Quicunque potest se obligare diabolo, potest etiam se obligare Deo. Sed pueri possunt se obligare diabolo peccando, vt dicitur extra de delictis puerorum, c. Pueris, ergo etiā possunt se obligare voto, vel iuramento ad seruiendum Deo in religione.

Præterea. 20. q. 1. dicitur, quòd firma erit virginitatis professio ex quo adulta iam ætas esse incœperit, & quæ solet apta nuptiis deputari, ergo possunt etiam in tali aliqui obligari ad religionē voto, vel iuramento.

RESPONDEO dicendum, quod humani actus propter diuersos casus vniforme iudicium habere non possunt, nec tamen si contingit aliquid in aliquo casu esse malum propter hoc iudicandum est esse simpliciter illicitum. Posset ergo contingere aliquis casus in quo aliquem adolescentē ad religionē obligare, vel etiā reciperе illicitum esset, puta si constaret, vel probabiliter crederetur de eius inconstantia, vel si quid aliud esset huiusmodi, quæ diligenter cōsiderātur in religionibus bene institutis. Dicere autē quòd malum, est recipere adolescētes ad religionē, est diabolicū, quia super illud Exo. 5. Quare Moyses & Aaron sollicitatis populū ab operib.

ar.52.et 12.9.84.ar.2.ad 3.& q.94.ar.1.ad 3.& ar.c.1.& ad 3.& 22.q.88. ar.10.c.

Origenes

suis, dicit Gl. Orig. Hodie quoq; si Moyses & Aaron i. Propheticus & sacer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sacerdotalis sermo animam sollicitet ad seruitium Dei, exire de sæculo, renuntiare omnibus quæ possides, attendere legi & verbo Dei, continuè audies vnanimes & amicos Pharaonis dicentes: Videte quomodo seducuntur homines & peruertuntur adolescentes, & postea, hæc erãt tunc verba Pharaonis, & nũc amici eius loquũtur. Est etiam contra Christi præceptum. Dicitur enim Matthæi decimonono, quod oblati iam ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret, discipuli autem increpabant eos. Iesus autem ait eis: Sinite paruulos, & nolite prohibere eos venire ad me. Quod exponẽs Origenes super Matthæũ, dicit quod discipuli Iesu priusquã dicant rationẽ iuuenitę reprehẽdunt eos qui pueros & infantes offerunt Christo. Dominus autem exhortatur discipulos suos condescendere vtilitatibus puerorum. Hoc ergo attendere debemus, ne per estimationem sapientiæ excellentioris contemnamus quasi magni pusillos Ecclesię, prolubentes pueros venire ad Iesum. Oĩ tamen pueri intantum ruunt, vt nonduum vsum rationis habeant, illicitum esset eos ad religionem attrahere absque consensu parentum, non quin etiã infra annos puberratis pueri in religione recipi non possint de consensu parentũ, quia vt dicitur decima quæstione primo capite: Addidisti. & monachi & quicunque etiã pueri in infantiæ annis a parentibus monasterio traditi possunt. Sed hoc ideo dictum est, quia puer quousque ad annos discretionis peruenerint sunt secundum ius naturale in potestate parentum: vnde sirut inuitis potentibus non sunt infidelium filij ad baptismum rapiendi, ita etiam non sunt religioni applicandi. Iam verò postquam vsum rationis habuerint, per liberum arbitrium habent sui ipsius potestatem in his quæ ad animæ spectant salutem, vnde inuitis parentibus possunt & ad baptismum & ad religionem traduci. De voluntate autem parentum, etiam in infantia ad baptismum recipiuntur ex ordinatione Apostolorum, vt Dionysius dicit vltimo capiculo Cęle. Hierarchię, vt in rebus diuinis pueri nutriantur, & non habeant aliam vitam, nisi diuinam contemplationem. Et eadem ratione in infantiæ annis monasteriis pueri à parentibus offeruntur, vt dictum est. Sed quia in quæstione additur de obligatione iuramenti & voti, ne hoc remaneat indiscussum, considerari debet quod secundum diuersam conditionem iuuenum, est in talibus procedendum. Si enim essent adeò firmi quod non timerentur religionis proposito resilire, non esset necessarium eos iuramentato, vel voto obligare. Et similiter si essent adeò mobiles, quod nec etiam crescentiur iuramento, vel voto posse firmari, sed vt plurimum contingit quod simplex propositum de facili inuiant, obligationem autem voti, vel iuramenti omnino obseruãt: vnde cum voto vel iuramento ad frugem melioris vitæ obligantur, magnum beneficium eis præstatur. Vnde Augustinus dicit in epistola ad Armarium & Paulinum. Nõ te vouisse pœnitear, imo gaude iam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Fœlix est necessitas quę in meliora compellit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Innocentius in quibusdam litetis ad religiosos directis quæ incipiunt: Nõ solũ in fauorẽ, sic dicit: Vobis de tractum nostrorum concilio, in virtute obedientiæ sub pœna excommunicationis auctoritate præsentium distinctius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maximè in subsidiũ fragilitatis humanę regulariter instructus, quemquam ad professionem vestri ordinis seu ad renuntiationem seculi faciendam recipere præsumatis. Quod autem ad probationem non recipiantur iuuenes vel quod voto vel iuramenta non obligentur ad intrandum sine præiudicio temporis probationis, nunquam inuenitur prohibitum.

Ad secundum dicendum, quod legitima ætas iudicatur tempore pubertatis, vt patet per capitulum inductum. Tunc enim maximè incipit homo liberum vsum rationis habere de his quæ pertinent ad suam salutẽ. Est autem sciendum quod est duplex necessitas. Vna quæ excludit voluntatem, scilicet, necessitas coactionis: & alia quæ ex voluntari obligatione cãsatur, & voluntatem non excludit, & huiusmodi est obligatio iuramenti, vel voti, vnde per coactionem non sunt trahendi homines, vel ad fidem vel ad religionem, sed voto vel iuramento ad hoc eos obligare nihil prohibet, & de hac necessitate Augustinus dicit: Fœlix necessitas quę in meliora cõpellit.

Et per hoc patet solutio ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod in rebus voluntariis, sicut & naturalibus non est iudicandum facile, quod contingit in paucioribus: sed quod contingit, vt in pluribus. Quod autem intrantes religionem exeant, hoc contingit vt in paucioribus, multò enim plures de intrãtibus remanent vt experimẽto probatur, quàm exeant.

Ad quintum dicendum, quod cũ dicitur. Non sunt facienda bona, vt veniant mala, si illud teneatur causaliter est omninò verum, peccaret enim si quis ea intentione aliquem ad intrandum religionem induceret, vt postmodum apostataret. Si verò illi, vt tenetur consecutiuè, sic ab omnibus bonis esset abstinendum, quia vix sunt aliqua humana bona ex quibus occasionaliter non possint sequi aliqua mala. Vnde dicitur Eccles.11. Qui obseruat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet. Tunc autem solum aliquod bonum esset prætermittendum propter consequens malum, quando malum consequens esset multò maius quàm bonum, & vt frequentius accideret. Dominus autem non prætermisit eligere duodecim discipulos, ex quibus vnus erat futurus diabolus vt dicitur Ioan. 6. nec Apostoli prætermisérũt eligere septem diaconos propter vnum Nicolaum, qui ex eis periit. Multò ergo minus religiosi debent prætermittere multorum salutem, propter paucos qui apostatare inueniuntur.

Contra 3.
124. c.ii.

Ad sextum dicendum, quod illi qui obligati iuramento vel voto religionem intrant, nõ faciunt contra prohibitionem ecclesię, vt ostensum est, vnde ex hoc quod intrant, non efficiuntur filij gehennæ, sed filij vitæ æternæ, quam Dominus promittit Matth. 19. relinquentibus temporalia propter ipsum, sed ex hoc quod exeunt post professionem, efficiuntur Gehennæ filij, sed hoc non præiudicat recipientibus eos, nisi eorum malis exemplis sint pertuesi, vnde signanter Dominus dicit. Facitis eum filium Gehennę duplo quàm vos, quia vt Chrysostomus dicit, Malorum magistrorum prouocatus exemplo fiebat peior magistris.

Matth.

Chrysost. 1.p.q.3. ar. 3.ca.q.95. ar.1.ca.2.p. q.3.ar. 6.ad.

Ad septimum dicendum, quod ratio illa sapit Manichæorum hęresim, qui hanc rationem ad duas erroneas cõclusiones adducunt. Primò quidem ad hoc quod omnia corpora corruptibilia nõ sunt à Deo. Si enim inquit à Deo essent, non dissoluerentur. Secundò ad hoc quod charitas semel habita nunquam amittatur, ira quod qui peccat mortaliter, nũquam gratiam habuit. Si enim inquiunt gratiam habuisset, hoc fuisset opus Dei, & ita dissolutum non fuisset, quod etiam hæc ratio intendit, vt. s. si aliquis non perseuerat in religione, quod propositũ de intrando religionem à Deo non fuerit.

Esai. 66.

Est ergo sciendum, quod verba illa non dicuntur ad ostendendum quòd illa quæ sunt à Deo, in perpetuum maneant, & corrumpi non possint, sed ad ostendendum infallibiliratem diuinæ prouidentiæ. Non enim potest esse vt Dei prouidentia fallatur, vnde signanter non dicit opus Dei esse indissolubile, sed consilium. Secundum ergo diuinam prouidentiam, quibusdam datur donum gratiæ ad præsentem iustitiam, & tamen non datur eis donum perseuerantiæ. Quibusdam autem datur etiam donum perseuerantię, vt patet per Augustinum in libro de bono perseuerantiæ.

Ecclesiast. 5.

ARTICVLVS XII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd illi qui obligati sunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem, nõ teneantur intrare. Omnis enim Christi actio nostra est instructio. Sed dominus non imponebat hominibus necessitatem, sed hoc relinquebatur eorum liberæ voluntati, vnde dicebat cuidam, vt habetur Mat. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et iterum. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quę habes, & da paupertibus. Et Apost. 1. ad Cor. 7. de virginibus autem, præceptum Domini non habeo, consilium autẽ do, ergo videtur quod non ex necessitate teneantur aliqui religionem intrare propter iuramẽtum vel votum.

12.q.33.ar. 1.ad 2.& q.44. 180.ar.2.

Præterea, Nullus potest iuramento vel voto obligari ad aliquid, in quo detrimentum perfectionis patiatur. Sed per hoc quod aliqui religionem intrant, detrimentum perfectionis patiuntur. Impediuntur enim propter religionis obseruantiam, à vitiratione infirmorum, & collectione ecclesiarum, & aliis operibus pietatis, in quã summa Christianæ religionis consistit. vt Ambr. dicit super illud primę ad Thi. 1. Pietas ad omnia vtilis est, Ergo illi qui iurauerunt, vel vouerunt religionem intrare non tenentur.

Præterea, Prosper dicit in 2.de vita cotemplatiua. Sic abstinere vel ieiunare debemus, vt nõ nos ieiunandi, vel abstinẽdi necessitati subdamus. Sed illi qui sunt in religione ex necessitate ipsius voti vel obedientiæ abstinent vel ieiunant, ergo minus merentur. Non ergo ad religionis statũ potest aliquis iuramẽto vel voto obligari.

Matth.

Præterea, virtus est circa difficile & bonum. Sed difficilius est bene viuere quàm in religione, ergo magis est virtuosum. Non ergo ad statum religionis aliquis iuramento, aut voto obligari potest.

Præterea, communis vtilitas præferenda est bono priuato. Sed per hoc quod aliqui religionem intrant, derogatur communi vtilitati. Si enim omnes religionem intrarent, non essent qui plebium curam agerent, & ira populus sine rectoribus remaneret: ergo melius faciunt, si non intrant religionem quàm si intrent.

Chrysost. 1.p.q.3. ar. 3.ca.q.95. ar.1.ca.2.p. q.3.ar. 6.ad.

SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Vouete & reddite Domino Deo vestro, vbi dicit Glo. quod vouere voluntati constituitur, sed post voti promissionem, redditio necessarió exigitur. Item Eccl. 5. dicitur. Si quid vouisti Deo, ne moretis reddere, displicet enim infidelis & stulta promissio.

Psal. 75.

Eccles. 5.

Præterea, Aug. dicit in epistola ad Armarium & Paulinam. Quia iam vouisti, iã te obstrinxisti, aliud tibi facere nõ licet: prius quàm esses voti reus, liberum fuit quòd esses inferior, quãuis non sit gratulanda libertas, qua fit vt nõ debeatur, quod cũ lucro redditur.

1.p.q.44. ar.4.ad 2. 22.q.88. ar.7.ad 3.

RESPONDEO dicendum, quòd dicere quòd illi qui voto vel iuramento sunt obligati ad intrandũ religionem, non teneantur intrare, est manifestè hæreticum. Quicunque enim dicit nõ esse peccatum id quod est contra præceptũ Dei, hæreticus iudicatur, sicut hæreticus iudicaretur quicunq; diceret, quod fornicatio simpliciter non sit peccatũ mortale, est enim contra hoc præceptũ: Non mœchaberis, vt sancti exponũt. Sunt autẽ excellẽtiora præcepta primæ tabulæ, quæ ordinantur ad dilectionẽ Dei, quàm præcepta secundę tabulæ quę ordinantur ad dilectionem proximi, vnde quicunq; dicit quod sine peccato præterriri possit aliquid pertinẽs ad præcepta primę tabulæ, est manifestè hęreticus. Cùm autẽ impletio voti pertineat ad latriam, manifestum est quod quicunque dicit votum nõ esse implendũ, loquitur contra primum præceptum primę tabulę, quod est de cultu latriæ soli Deo exhibendo. Qui verò dicit iuramentũ non esse implendum, loquitur contra secundum præceptum primę tabulę, quod est: Non assumes nomen Dei tui in vanum.

1.p.q.44. ar.4.ad 2.

22.q.89. ar.9.

22.q.98. ar.1.

22.q.88. ar.1.

180.ar.2.

Vnde

Vnde manifestũ est hæreticus quicunque hoc dicit, nisi forte dicat quod intrare religionem sit illicitum. Iuramenta enim vel vota facta de rebus illicitis non sunt obligatoria, secundum illud Isidori. In malis promissis, rescinde fidem. Sed hoc iterum est hæreticè dicere, quod nõ sit licitũ intrare religionẽ. Est enim expresse cõtra Christi cõsilia, vnde quicunq; dicit quòd ille qui est obligatus voto vel iuramẽto ad intrandũ religionẽ, potest absq; peccato in seculo remanere, est manifestè hæreticus, si tamẽ in hoc pertinaciter perseueret.

Alquin. hoc. q. 22. 1.p.q.43. a.1.et con. 1.q.1.a.1. 1.p.q.90. ar.3.

1.p.q.43. ar.1. 1.p.q.90. ar.3. 1.p.q.96. ar.4. 1.p.q.114. ar.1.ad 2. 1.p.q.113. ar.8.ad 1. 1.p.q.116. ar.1.ad 1. 1.p.q.114. ar.1. 1.p.q.47. ad 2. 1.p.q.48. ar.5. 1.p.q.49. ar.3. 1.p.q.50. ar.4. 1.p.q.52. ar.1. 1.p.q.53. ar.3. 1.p.q.54. ar.3. 1.p.q.55. ar.4. 1.p.q.56. ar.3. 1.p.q.57. ar.2. 1.p.q.58. ar.5. 1.p.q.59. ar.3. 1.p.q.60. ar.5. 1.p.q.61. ar.4. 1.p.q.62. ar.8. 1.p.q.63. ar.7. 1.p.q.64. ar.2. 1.p.q.65. ar.2. 1.p.q.66. ar.2. 1.p.q.67. ar.4. 1.p.q.68. ar.4. 1.p.q.69. ar.2. 1.p.q.70. ar.3. 1.p.q.71. ar.6. 1.p.q.72. ar.5. 1.p.q.73. ar.3. 1.p.q.74. ar.3. 1.p.q.75. ar.6. 1.p.q.76. ar.6. 1.p.q.77. ar.4. 1.p.q.78. ar.4. 1.p.q.79. ar.13. 1.p.q.80. ar.2. 1.p.q.81. ar.3. 1.p.q.82. ar.4. 1.p.q.83. ar.2. 1.p.q.84. ar.3. 1.p.q.85. ar.6. 1.p.q.86. ar.4. 1.p.q.87. ar.4. 1.p.q.88. ar.2. 1.p.q.89. ar.6. 1.p.q.90. ar.4. 1.p.q.91. ar.4. 1.p.q.92. ar.2. 1.p.q.93. ar.4. 1.p.q.94. ar.4. 1.p.q.95. ar.4. 1.p.q.96. ar.4. 1.p.q.97. ar.4. 1.p.q.98. ar.4. 1.p.q.99. ar.5. 1.p.q.100. ar.12. 1.p.q.101. ar.4. 1.p.q.102. ar.4. 1.p.q.103. ar.8. 1.p.q.104. ar.4. 1.p.q.105. ar.5. 1.p.q.106. ar.4. 1.p.q.107. ar.4. 1.p.q.108. ar.8. 1.p.q.109. ar.4. 1.p.q.110. ar.4. 1.p.q.111. ar.4. 1.p.q.112. ar.5. 1.p.q.113. ar.4. 1.p.q.114. ar.4. 1.p.q.115. ar.6. 1.p.q.116. ar.4. 1.p.q.117. ar.3. 1.p.q.118. ar.4. 1.p.q.119. ar.4. 1.p.q.120. ar.4.

Ad quintũ dicendũ, quod illa fuit ratio cõtinet hæresim damnatã. s. quòd melius sit in sæculo remanere, & operib. pietatis vacare, quã religionem intrare. Continetur enim inter errores Vigilantii, cõtra quem Hiero. scribens dicit: Ista venena perfidiæ catholicæ fidei sociatæ conatur impugnare virginitatem, odisse pudicitiam, in cõuiuio sæcularium contra sanctorum ieiunia declamare. Et postmodum contra singulos articulos à Vigilantio propositos disputans, venit ad istũ articulũ dicẽs. Quod autẽ asserit eos melius facere qui vtuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionũ pauperibus diuidunt, quã illos qui possessionibus venundatis semel omnia largiuntur nõ à me ei, sed à Deo respõdebitur: Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quę habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Iste quẽ tu laudas, a aut 3. gradus est, quẽ & nos recipimus, dũmodo sciamus primã secundis & tertiis præferenda. Et ideò in li. de eccle. dogmatib. cũ aliis erroribus etiã iste dãnatur, cũ dicitur: Bonũ est facultates cũ dispensatione paupertib. erogare, melius est pro intentione sequendi Deũ, simul donare & absolutũ in sollicitudine egere cum Christo. Nec solius status religionis præfertur eleemosynis, quas quis facit in sæculo, sed etiam virginitati in sæculo obseruatę, dicit enim Augu. in lib. de virginitate. Nemo quantum puto ausus fuit virginitatem præferre monasterio.

Ecclesiast. 32.

Ad contrarium.

22.q.44. ar.1.ad 2.& q.186. ar.8.

22.q.186. ar.8.

1.p.q.44. ar.4.ad 2. 1.p.q.113. ar.8. 1.p.q.114. ar.4. 1.p.q.116. ar.4. 1.p.q.117. ar.3. 1.p.q.118. ar.4. 1.p.q.119. ar.4.

Ad tertium dicendum, quòd idẽ opus factũ ex voto laudabilius & magis meritorũ, quã si fiat sine voto, quid ex hoc patet quia cũ omnis actus de se tantò est magis laudabilis & meritorius, quantò ex digniori virtute procedit, sicut opus iustitiæ fit fiat ex charitate laudabilius erit. Manifestũ est autẽ quòd cũ aliquis ieiunat absque voto, factũ actũ virtutis, qui est abstinentia. Cũ autẽ ieiunat implẽs votũ, actũ abstinentiæ tacit ex latria, quę cũ ordinet nos ad Deum, est nobilior virtus quã abstinẽtia, vel quæcunq; alia virtus, quæ ordinat nos circa bona creata, propter quod Aug. dicit in li. de virginitate, quòd nec virginitas, quia virginitas eius honoratur, sed quia est Deo dicata, quã vouet & seruat continentia pietatis, quòd ergo Prosper dicit: sic abstinere vel ieiunare debemus, vt non nos ieiunandi vel abstinendi necessitati subdamus, intelligendũ est de necessitate coactionis, quæ voluntatẽ excludit. Vnde subdit. Neiã nõ denoti, sed inuiti rem voluntariã faciamus. Necessitas autem voti & iuramenti, nõ excludit voluntatem, vt dictum est.

1.p.q.44. ar.4.ad 2. 1.p.q.49. ad 2.

1.p.q.114. ar.4.ad 2. 1.p.q.113. ar.8.ad 1. 1.p.q.116. ad 1. 1.p.q.114. ar.1. 1.p.q.47. ad 2. 1.p.q.48. ar.5. 1.p.q.49. ar.3. 1.p.q.50. ar.4. 1.p.q.52. ar.1. 1.p.q.53. ar.3. 1.p.q.54. ar.3. 1.p.q.55. ar.4. 1.p.q.56. ar.3. 1.p.q.57. ar.2. 1.p.q.58. ar.5. 1.p.q.59. ar.3. 1.p.q.60. ar.5. 1.p.q.61. ar.4. 1.p.q.62. ar.8. 1.p.q.63. ar.7. 1.p.q.64. ar.2. 1.p.q.65. ar.2. 1.p.q.66. ar.2. 1.p.q.67. ar.4. 1.p.q.68. ar.4. 1.p.q.69. ar.2. 1.p.q.70. ar.3. 1.p.q.71. ar.6. 1.p.q.72. ar.5. 1.p.q.73. ar.3. 1.p.q.74. ar.3. 1.p.q.75. ar.6. 1.p.q.76. ar.6. 1.p.q.77. ar.4. 1.p.q.78. ar.4. 1.p.q.79. ar.13. 1.p.q.80. ar.2. 1.p.q.81. ar.3. 1.p.q.82. ar.4. 1.p.q.83. ar.2. 1.p.q.84. ar.3. 1.p.q.85. ar.6. 1.p.q.86. ar.4. 1.p.q.87. ar.4. 1.p.q.88. ar.2. 1.p.q.89. ar.6. 1.p.q.90. ar.4. 1.p.q.91. ar.4. 1.p.q.92. ar.2. 1.p.q.93. ar.4. 1.p.q.94. ar.4. 1.p.q.95. ar.4. 1.p.q.96. ar.4. 1.p.q.97. ar.4. 1.p.q.98. ar.4. 1.p.q.99. ar.5. 1.p.q.100. ar.12. 1.p.q.101. ar.4. 1.p.q.102. ar.4. 1.p.q.103. ar.8. 1.p.q.104. ar.4. 1.p.q.105. ar.5. 1.p.q.106. ar.4. 1.p.q.107. ar.4. 1.p.q.108. ar.8. 1.p.q.109. ar.4. 1.p.q.110. ar.4. 1.p.q.111. ar.4. 1.p.q.112. ar.5. 1.p.q.113. ar.4. 1.p.q.114. ar.4. 1.p.q.115. ar.6. 1.p.q.116. ar.4. 1.p.q.117. ar.3. 1.p.q.118. ar.4. 1.p.q.119. ar.4. 1.p.q.120. ar.4.

Dicendum autem est vlterius, quod si illi qui ieiunat ex voto nõ placet secundum se ieiunium, placet tamen sibi impletio voti, magis meretur cæteris paribus, quàm ille ieiunans cui placet secundũ se ieiuntum, quia magis est meritorium delectari in actu latriæ, quàm in actu abstinentiæ.

Ad quartum dicendũ, quòd duplex est difficultas. Vna quæ est ex arduitate operis sicut virginitatem seruare & huiusmodi, & talis difficultas facit ad augmentum virtutis. Alia difficultas est ex impedimentis & periculis imminentibus. Et talis difficultas nõ facit ad augmentũ virtutis, sed ad diminutionẽ ipsius. Nõ enim videtur esse prudens, nec multũ amare bonũ virtutis qui pericula nõ cauet, & talis difficultas, ad bene viuendũ imminet in sæculo remanẽtib.

Ad quintum dicendum, quod illa fuit ratio Vigilantii hæretici, vt patet per Hiero. qui dicit in lib. contra Vigilantium. Non sunt à studio suo monachi deterrendi, quamuis à te linguę viperęæ morsus sęuissimos patiantur, quibus argumentaris & dicis, si omnes se clauserint & fuerint in solitudine quis celebrabit Ecclesias? quis seculares homines lucrifaciet? quis peccãtes ad virtutes poterit exhortarię? Hoc enim modo si omnes tecum fatui sint, sapiẽs esse quis poterit, & virginiras non erit approbanda? Si enim omnes virgines fuerint nuptiæ non erunt, & interibit humanum genus. Rara est virtus, necà pluribus appetitur. Stultus est ergo huiusmodi timor, cùm religionis bonum sit tam difficile & arduum, vt pauci religionem intrent in comparatione multitudinis in seculo remanẽtis, sicut si quis timeret haurire aquam, ne flumen deficeret.

ARTICVLVS XIII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod illi qui sunt in seculo peccatores, nõ sint ad religionem attrahendi. Oportet enim prius exercitari in operibus præceptorum, quàm intrare ad impletionem consiliorum, vt de minori perueniatur ad maius. Sed illi qui sunt peccatores in seculo, non sunt exercitati in operibus præceptorum, ergo non sunt attrahendi vel recipiendi in religione, in qua oportet seruari consilia.

SED CONTRA est quod Dominus Matthæum Publicanũ ad statũ perfectionis vocauit, vt habetur Mat. 9. Omnis autẽ Christi actio nostra est instructio, ergo etiã & nos debemus peccatores qui sunt in seculo ad religionem aduocare & suscipere.

art.11.4.c.

RESPONDEO dicendũ, quod maximè vtile est peccatoribus, vt ad religionẽ transeãt. Peccatoribus enim duo sunt necessaria ad salutẽ. Primò quidẽ, vt de peccatis præteritis pœnitentiam agant. Secundò, vt de cætero à peccatis abstineãt. Ad vtrũque autẽ horũ maximè operatur religio. Primò enim status religionis est status perfectæ pœnitentiæ, & nulla satisfactio adæquari potest pœnitentiæ religiosorũ, qui & se & sua totaliter Deo dant, vnde pro nullo peccato impont potest homini pro pœnitentia, vt religionẽ introeat, in cõmutationẽ satisfactionis quantũcunq; grauis, cõsulitur tamẽ religionis ingressus vt patet 33. q. 2. c. admonere, vt Stephanus Papa quendam qui vxorẽ interfecerat inducit vt ingrediatur monasterii, & humiliatus sub manu Abbatis cuncta obseruet quę sibi fuerint imperata, alioquin insigit ei grauissimã pœnitentiã, si eligit in seculo remanere. Similiter etiã ad vitãda peccata plurimũ valet religionis status. Difficilè enim est quòd in seculo cõmorantes à rebus mũdi nõ alliciantur, propter quod Mat. 19 secundũ expositionẽ Chryi. Dominus hoc dicit esse impossibile: quod diues, qui, scilicet, diuitiis inhæret per amorẽ, intret in regnũ cœlorũ, sed quod diues qui habet diuitias intret, est valdè difficile, vnde & Eccles. 31 dicitur: Beatus diues, qui inuentus est sine macula. Et huiusmodi difficultatẽ subdit dicẽs, Quis est hic & laudabimus eũ, propter quod, vt Greg. dicit: Sancti viri vt ab illicitis abstineãt, etiam licita prætermittunt, vnde manifestũ est quòd nõ peccant, sed laudãdi iunt qui peccatores ad religionẽ trahũt. Nam & Dominus de seipso dicit: Nõ veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

ar.92.ad 7. 22.q.180.ar. 3.ad 3. ver- rit.q.1.art. 2.ad 5. 4.dist.16. in exp.text. ad 4.

Chrysost.

Ecclesiast. 31.

Ad illud ergo quod in contrarũ obiicitur, dicendũ quòd illa ratio procedit & contra rationem doctrinæ Euangelicæ, & cõtra rationem philosophiæ. Contra doctrinã quidem Euangelicam, quia consilia Euangelica ad hoc dantur, vt per ea homo factilius salutem cõsequatur. Vnde status secularium periculosior esse dicitur, quàm religionis status. Stultum est autẽ dicere, quod aliqui qui debiliter est propter peccata quæ cõmisit, non sit ad fecuriorẽ vitam fugiendum. Est etiam contra doctrinam philosophicam, quæ docet illos qui sunt ad vitia proni, incontrarium debere effectui, sicut faciunt illi qui tortuosa ignorum diriguntur.

Ad contrarium.

ar.92.c.ad 2.

ARTICVLVS XIIII.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur quòd aliquis absq; peccato possit aliquem iuramento astringere ad hoc quod religionem non intret. Quod enim licitum est fieri, licitum est iurare. Sed licitum est alicui seculari, quod nunquam religionẽ intret, ergo licitè potest hoc iurare. Qui ergo tali iuramẽto aliquẽ astringit, non peccat, quia non facit eum iurare aliquid illicitum.

ar.120. 12.q.65.ar. 1.c.fi. & ad 2. & ar.92. huius.

SED CONTRA. Propositũ intrãdi religionẽ à spiritusancto est, vt habetur 19. q. 1. c. Due. Sed reuitere instinctui spiritussancti graue est peccatũ, de quo Stephanus reprehẽdit Iudæos Act. 7. dicens: Vos semper spiritui sancto resistitis, ergo ille qui aliquẽ iuramento astringit ad non intrandũ religionem grauiter peccat.

ar.49.prin.

RESPONDEO dicendum, quod sicut suprà dictum est, in actibus humanis non est aliquid simpliciter iudicandum licitum vel illicitum, propter id quod accidit in aliquo particulari casu, sed propter id quod est in pluribus, sicut etiam in rebus naturalibus considerãtur, quòd in pluribus est. Contingit autẽ in aliquo casu, quòd absque peccato aliquis potest astringere aliquem iuramento ad hoc quod religionẽ nõ intret, puta si esset matrimonio ligatus, & vellet absq; cõsensu vxoris religionẽ intrare, vel in casibus similibus. Simpliciter autẽ loquendo inducere aliquem ad iurandum quod religionẽ non intret, graue est peccatũ. Si enim aliquis vellet religionẽ intrare, & immineret oportunitas temporis, & omnes circunstantię cõuenirent, grauiter peccaret qui eum ab ingressu religionis prohiberet, vnde Dominus Matth. 23. comminatur Pharisæis, qui nec ipsi intrabãt in regnum cœlorũ, nec alios intrare finebant. Cùm autem aliquis facit aliquẽ iurare, quod religionem nõ intrabit, impedit eum quantũ in se est ab ingressu religionis secundum quodcunq; tempus, & secundum quancunq; circunstantiam oportunam, quia in vniuersali includuntur omnia particularia. Vnde manifestum est quòd grauiter peccat.

Ma.q.8.ar. 1.ad 4. 4.dist.17. q.3.ar.3.c.

Ad illud verò quod obiicitur in contrariũ dicendũ, quod quamuis licitum sit ab aliquo bono opere abstinere, tamen illicitum est vel sibi, vel alij impedimentũ opponere, quo minus in illud bonũ opus procedere possit, sicut licitum est nõ dare eleemosynam huic pauperi, illicitũ tamen est se vel alium iuramẽto astringere ad hoc quod alicui eleemosyna non detur, cuius ratio est, quia præmittere actum virtutis potest aliquis absq; peccato, eò quòd præcepta affirmatiua, quæ sunt de actibus virtutum, non obligant ad semper. Sed impedimentũ boni operis directè virtuti contrariatur, & ideò cadit sub prohibitione præcepti negatiui, quod obligat ad semper. Vnde omnia talia iuramenta sunt illicita, nec sunt obseruanda, sed illi qui hoc iurant iurãdo periuri fiunt, quia iuramentũ hominem obligare non potest contrà charitatẽ Dei & proximi, vnde quamuis licitum sit alicui religionem non intrare, illicitum tamẽ est impedimentum iuramenti apponere sibi vel alij. Est enim contra perfectionem vitæ, & contra consilium Christi.

ar.2.c.222. q.33.ar.2. c.& q.78. ar.1.ad 3. & q.140. ar.2.ad 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritur tria de his quæ competunt in religione existentibus. Primò, vtrum religiosus quo nihil debet habere in proprio vel communi possit eleemosynam facere de his quæ sibi ab aliis in eleemosynã dantur. Secundò, vtrum aliquis in religione existens scies patrem suum graui necessitate opprimi, possit exire absque licentia prælati sui vt subueniat patri. Tertiò, vtrum status religionis sit perfectior quam status sacerdotum parochialium, & archidiaconorum.

ARTICVLVS XV.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quod religiosi qui nihil habent in proprio vel communi, non possunt eleemosynam facere quæ eis proficiat, non enim proficit eleemosyna facienti, nisi debito modo fiat. Sed tales religiosi non possunt eleemosynam debito modo facere, debet enim eleemosyna de proprio fieri, secundum illud Thobiæ quarto. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si autem modicum, id ipsum libenter impertiri stude: ergo tales religiosi qui nihil suum habent, nec in proprio, nec in communi, non possunt eleemosynam facere quę eis proficiat. Sed si quam eleemosynam de eleemosynis sibi factis faciunt, eis proficit à quibus eleemosynam perceperunt.

SED CONTRA Inter alia opera, eleemosynarum largitio plurimum in uenitur esse fructuosa. Dicitur enim Dani. 4. Peccata tua eleemosynis redime. Si ergo religiosi eleemosynas facere non possunt, quæ eis proficiat, videntur esse pejoris conditionis quam alii, etiam in spiritualibus bonis.

RESPONDEO dicendum, quòd religiosi, quamuis propriũ habere non possint, possunt tamen aliquarum rerum dispensatio: nem habere, siue de fructibus possessionum communium, siue etiã de eleemosynis particulariter eis collatis, nec refert quantum ad propositum pertinet, vtrum huiusmodi dispensationem habeant auctoritate sui ordinis, vel auctoritate alicuius superioris prælati. His ergo quibus dispensatio commissa est, possunt meritorie eleemosynam facere de bonis quæ eorum dispensationi committuntur, secundum quod eis committitur, & huiusmodi eleemosyna meritoria est, & eis qui minimè ministerium exequuntur, & illis quorum huiusmodi res deputatæ noscuntur. Si verò aliquis religiosus; sit, cui non sit huiusmodi rerum dispensatio commissa, ei non licet eleemosynam facere.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd religiosus si videat patrem suum esse in necessitate, etiam absque prælati sui licentia, possit clausturam exire ad subueniendum patri. Non enim prætermittendum est mandatum Dei, propter hominum traditiones. Vnde dominus Matthæi 15. contra quosdam dicit. Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras. Sed ad subueniendum parentibus, homo astringitur per præceptum diuinum: Honora Patrẽ tuum & matrẽ tuam, in quo quidem honore, intelligitur necessariorum subuentio, ergo videtur quòd non obstantibus religionis obseruantiis, quæ sunt hominum statuta, debeat aliquis religiosus exire clausturam ad subueniendum parentibus secundũ præceptum Dei.

SED CONTRA. Spiritualia semper præferenda sunt carnalibus. Sed religiosi se obligauerũt ad obsequium spiritualis patris, scilicet, Dei, cui magis tenemur, secundum illud ad Hebræos duodecimo. Quanto magis obtẽperabimus patri spirituali & viuemus? Non ergo debent dimittere sui ordinis obseruantias, vt parentibus carnalibus ministrent.

RESPONDEO dicendum, quod aliter est dicendum, de illo qui nondum religionem intrauit, & aliter de illo qui iam in religione est professus. Ille enim qui nondum religionem intrauit, si videat patrem suum in magna necessitate, cui per alium subueniri non possit, non debet religionem intrare, sed tenetur ministrare parentibus, maximè si absque periculo peccati possit in seculo remanere. Si verò per alium possit eius parẽtibus ministrari, potest si vult religionem intrare, vnde Chrysost. exponens illud. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, dicit quòd malum est abducere hominẽ à spiritualibus, & maximè cùm fuerint, qui ministeriũ parentum compleant. Erant enim alij qui cõplere possent illius funeris sepulturam. Postquam verò aliquis est iam in religione professus, est mortuus mũdo. Vnde per spiritualem mortẽ Deo obligatur à cura impendenda parentibus, sicut etiam deobligaretur per mortẽ corporalem, & ideò non peccat nec contra præceptum dei agit, si in clausтro remaneat sub præcepto prælati sui, parentum ministratione prætermissa. Est enim factus impotens ad reddendum debitũ ministerium absque propria culpa. Debet tamẽ quãtum potest salua ordinis obedientia satagere, vt per se vel per alium suis parentibus subueniatur, si in necessitate fuerint constituti.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendum quod religiosus tenetur ad implendum id quod ad religionem pertinet, nõ solum ex traditione humana, sed etiam ex præcepto diuino. Obligatur enim ex voto emisso, ad obediendum prælatis suis. Impletio autem voti cadit sub præcepto diuino.

ARTICVLVS XVII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd presbyteri, parochiales, & archidiaconi, sint maioris perfectionis quàm religiosi. Dicit enim Chrysostomus in suo dialogo. Si talem mihi aliquem adduceas monachum, qualis, vt secundum exaggerationem dicam, Helias fuit, non tamen illi comparandus est, qui traditus populis, & multorũ peccata ferre compulsus, immobilis perseueraute & fortis. Et parum post dicit. Si quis mihi proponeret optionem, vbi mallem placere, in officio sacerdotali, an in solitudine monachorum, sine comparatione eligerem illud quod prius dixi, nec cessabam laudans & beatos pronuncians eos qui officium ecclesię bene administrare potuissent, & quod laudabam tanto studio, & beatum pronunciabã non vtique defugerem, si idoneum me ad huiusmodi gubernationem viderem. Et in sequenti c. postmodum dicit. Bene inquam admonuisti dulcissime. Istorum enim, scilicet, secularium, nec recordari oportet, cùm de sacerdotio fit quæstio. Vtrum si quis in conuersationem multorum positus posset imperturbatũ illum nitorem plenæ sanctitatis & continentiæ splendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus est præferendus. Ex quibus omnibus videtur, quod presbyteri, parochiales, & archidiaconi, si bene in ministerio ecclesię viuant, sint omnibus etiam religiosis præferendi.

Præterea. Chrys. in eodem lib. dicit: Si quis administrato sacerdotio illius propositi, scilicet, monachalis tudores conferat, tantum eos distare reperiet, quantum inter priuatum distat & regem, sed multò maius est bene exercere regis officiũ, quàm cuiuslibet personæ priuatæ, ergo multò maius est quod sacerdos parochialis vel archidiaconus bene se habeat in suo officio, quã religiosus in suo.

Præterea, Episcopi sunt in statu perfectiori quàm religiosi, alioquin non liceret de religione ad Episcopatum transire. Sed presbyteri parochiales, & archidiaconi, similiores sunt episcopis quàm religiosi, quia sicut episcopus habet curam animarum in suo episcopatu, ita presbyteri in sua parochia, & archidiaconus in suo archidiaconatu, ergo archidiaconi & plebani, sunt magis in statu perfectionis quàm religiosi.

Præterea, bonum publicum præferendum est bono priuato, & vita actiua est magis fructuosa quàm contemplatiua, nullumq; sacrificium est Deo acceptius, quàm zelus animarum. Sed archidiaconi & plebani intendunt vtilitati communi multitudinis, zelo salutis animarũ in actiua vita fructificantes, ergo præferendi sunt religiosis qui saluti propriæ student in vita contẽplatiua Deo seruientes.

Præterea, cui amplius à Deo commissum est, magis meretur si bene administret. Sed sacerdoti vel archidiacono amplius cõmissum videtur, quia plus ab eo requiretur in iudicio, ergo bene administrando amplius meretur.

SED CONTRA est quod dicitur 19. q. 1. c. Duæ. Si quis in Ecclesia sua ab ipso populũ retinet & seculariter viuit, si alius status sanctus in aliquo monasterio vel regulari canonicæ saluare se voluerit, quia lege priuata dicitur, nulla ratio exigitur publica cõstringatur. Sed lex priuata quæ est lex spiritus sancti, vt ibidem sumitur, nunquam ducit hominem de statu magis perfecto, ad statũ minus perfectum, sed facit hominem ascensiones in corde suo disponere, vt in Psal. dicitur, ergo status religiosorum, est perfectior quã status plebanorum.

RESPONDEO dicẽdum, quòd perfectio spiritualis vitæ ex charitate pẽsanda est, qua qui caret spiritualiter nihil est, vt dicitur 1. ad Cor. 13. eb eius autẽ perfectione simpliciter aliquis dicitur esse perfectus. Vnde dicitur ad Col. 3. Super omnia charitatem habete, quæ est vinculũ perfectionis. Amor autẽ vim transformatiuam habet, qua amans in amatum quodammodo transfertur. Vnde Dion. 4. capite de diuinis nominibus. Est autem extasim faciens diuinus amor, non sinens sui ipsorum amantes esse, sed amatorum. Quia ergo totum & perfectum est idem, vt dicitur in 3. Phy. ille perfectè eius ritatem habet, qui totaliter in Deum per amorem transformatur seipsum & sua omnino postponens propter Deum. Vnde Augustinus dicit 14. de Ciuit. Dei, quod sicut ciuitatem Babylonis facit amor sui vsque ad contemptum Dei, ita ciuitatem Dei facit amor Dei vsque ad comptum sui. Et in libro octuagesimoterttio quæstio. quod perfectio charitatis est nulla cupiditas. Gregorius etiam super Ezech. dicit quod cùm quis aliquid suum Deo vouet & aliquid nõ vouet sacrificium est. Cùm verò omne quod habet, omne quod vtuit, omne quod sapit, omnipotenti Deo vouet holocaustum est, quod latina lingua dicitur totum incensum. Cuiuscunque ergo mens sic est affecta intrinsecus, vt seipsum & omnia sua cõtemnat propter Deum, secundum illud Apostoli ad Philipp. tertio, quæ mihi aliquãdo fuerunt lucra, ar bitratus sum vt stercora, vt Christum lucrifaciam, iste perfectus est, siue sit religiosus, siue secularis, siue clericus, siue laicus etiam matrimonio iunctus. Abraham enim matrimonio iunctus erat & diues, cui Dominus dicit Genesis decimo septimo: Ambula coram me & esto perfectus. & Ecclesiastic. trigesimoprimo dicitur: Beatus diues qui inuentus est sine macula, & post aurum non abiit. Et post pauca subditur. Qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est. Sed aduertendum, quod aliud est esse perfectum & aliud esse in statu perfectionis. Sunt enim aliqui in statu perfectionis, qui nondum sunt perfecti, sed interdum etiam peccatores, sunt etiam aliqui perfecti, qui in statu perfectionis non sunt. Et quamuis status multa significet & rectitudinem & firmitatem, & si qua sunt alia huiusmodi, tamen cùm dicimus aliquos esse in statu perfectionis accipitur pro cõditione secundum quod libertas vel seruitus dicitur status, prout conuenit dici

dici quod error personæ aut conditionis, vel status impedit matrimonium, non autem error fortunæ aut qualitatis, & hoc modo accipitur status secundo quæstione sexta. Si quando in causa capitali, vel causa status interpellarum fuerit non per exploratores, id est, procuratores, sed per seipsos est agẽdum. Si ergo accipiendo statum, illi proprie in statu perfectionis esse dicuntur, qui se seruituti subiiciunt ad opera perfectionis implenda. Manifestum est autem quod seruitus libertati opponitur. Libertas autem faciendi quodlibet per votum tollitur, quia voluntaris est vouere, necessitatis est reddere, vt supra dictum est. Vnde qui se ad aliquid voto obligat, inquantum necessitati se subiicit, quodammodo constituit se seruum libertate se priuans. Siquidem ergo aliquis se voto obligeret ad aliquod particulare opus implendum, constituit se quodammodo seruum non simpliciter, sed secundum quid, respectu, scilicet, illius ad quod se obligauit. Si verò simpliciter per votum totam vitam suam dedisset Deo, ad implenda ea quæ sunt opera perfectionis, propter Deum simpliciter seipsum seruum constituit, & per hoc ponitur in statu perfectionis, vnde & totum se Deo vouendo holocaustum offerre dicitur, vt Gregorius dicit. Hoc autem modo obligant totam vitam suam ad ea quæ sunt perfectionis Episcopi in sua consecratione professionem quandam facientes, qua obligantur ad curam gregis suscepti, secundum illud primæ Timoth. vltimo. Bonum certamen fidei apprehendere vitam æternam in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus, vel in ordinatione, vel in prædicatione, vt Glos. dicit. Religiosi etiam in sua professione totam vitam suam obligant Deo ad ea quæ sunt perfectionis, vnde & vter que seruit dicitur. Dicitur enim 2. ad Cor. 4. Non enim prædicamus nosmetipsos, sed Iesum Christum, nos autem seruos vestros propter Iesum quod pertinet ad episcopos, religiosi etiam serui, vel famuli nominantur, vt dicit Dionys. 6. c. Eccle. Hierar. Et ideò tam religiosi quàm Episcopi, sunt in statu perfectionis, vnde & vtrique in assumptione huiusmodi status solemnis benedictio adhibetur, vt patet per Dionysium 5. & 6. cap. Eccle. Hierar. Archidiaconi autem vel plebani non obligant voto totam vitam suam ad id quod cura gregis requirit, vnde nec in eorum institutione aliqua eis benedictio adhibetur, quæ exhibetur monachis propter perfectionem assumptam, vt dicitur sexto capi. Eccles. Hierar. Et ideò ex hoc quod committitur eis cura parochiæ, vel archidiaconi constituuntur quidem in aliquo officio, non autẽ assumuntur ad statum perfectionis, alioquin essent apostatæ dimittendo parochias & præbendas sine cura in Ecclesiis cathedralibus accipendo. Nullus enim in statu perfectionis discedere posset, nisi mortaliter peccando & apostando. Et inde est quòd Dionysi. in Eccles. Hierar. perfectionem attribuit solis Episcopis, quasi perfectioribus, & monachis quasi perfectis, illuminationem verò attribuit presbyteris tanquam illuminatoribus per sacramentorum administrationem, & sacro populo tanquam illuminandis, purgationem verò diaconibus tanquam purgatoribus, & ordini immundorum tanquam gurgandis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad omnes illas Chryso. auctoritates breuiter respõderi posset, quòd non loquitur de iacerdote parochiali, sed de Episcopo anthonomaticè iacerdos dicitur, quasi summus sacerdos, & hic modus loquendi est plurimum consuetus, vt sacerdotes Episcopi nominentur. Et hæc responsio videtur cõgruere secundum intentionem operis, in quo Chrysostomus Basilium consolatur de sua promotione, vterque enim erat in Episcopum electus. Vt tamen particulariter ad singula respondeamus,

AD PRIMVM dicendum, quòd si quis consideret verborum circunstantiam nihil ad propositum factunt, præmittit enim si illi qui in secretis habitant multorum sermonibus non mouentur digna quidem laude est patientia, non tamen idoneum argumentum virtutis, cùm verò fuerit in mediis fluctibus & de tempestate nauem liberare potuerit, tunc meritò testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promeretur, & tunc cõcludit. Ira ergo & nunc mihi si talem aliquem adducas monachum, qualis vt secundũ exaggerationes dicam, Helias fuit, tamen quamdiu solus est si non perturbatur, neque grauiter peccat, quippe qui nõ habet quibus stimuletur atque exasperetur, nõ tamẽ illi cõparandus est, qui traditus populis & multorũ peccata ferre compulsus immobilis perseuerat & fortis, quia sicut in trãquillitate, ita in tẽpestate gubernauit semetipsum, vbi manifestũ est quod nõ cõparat statum statui, sed impeccabilitatẽ impeccabilitati, quod enim monachus in clausтro habitãs nõ peccet, nõ est ita euidẽs argumentũ virtutis, sicut si presbyter vel episcopus vel quicũq; rector populi in mediis perturbationibus abstinet à peccato, sicut non est argumentũ tantæ industriæ, si gubernator absque periculo nauiget in mari tranquillo, ac si nauigaret in mari tempestuoso, & tamen ad industriam naturæ pertinet, vt mare tempestuosum deuitet. Si ergo ex præmissis verbis nihil aliud ostendi potest, nisi quod periculosior est status habentis curã animarum quàm monachi, & in maiori periculo innocentem se seruare maioris virtutis est argumentum, vnde maior virtus requiritur ad hoc quod aliquis conseruet se à peccato immunem inter populos, quàm in religione, sed maioris virtutis est vitare pericula religionem intrando, quã pericula non vitare. Quanto enim aliquis magis amat suam salutem, tantò magis euitat suæ salutis periculã.

Et per hoc etiam patet responsio ad secundum. Non enim dicit quod mallet esse in officio sacerdotali, quàm in solitudine monachorũ, sed quod mallet placere in hoc, quàm in illo. Quilibet enim sapiens magis vellet habere tantam virtutẽ, per quam posset etiam inter pericula securus existere, quàm talem virtutem qua posset extra pericula seruari, sed quia præsumptuosum est, vt aliquis talem virtutem se habere præsumat, per quam possit etiam inter pericula esse tutus, virtuosus est quod se extra pericula ponat. Vnde ipse subdit. Quod laudabam tanto studio & bonum pronunciabam, scilicet, officium administrationis Ecclesiasticæ, non vtique defugerem, si idoneum ad eius gubernationem me viderem. Prudenter ergo refugiebat, quia tantam virtutem per quam idoneus esset non sibi superbè ascribebat.

Et similiter responsio patet ad tertium. Si quis enim in conuersatione multorum positus posset imperturbatum illum nitorem plenæ sanctitatis & continentiæ splendorem & alia monachorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus præferendus est. Maioris enim virtutis indicium est, vt puritatem perfectam aliquis conseruet etiam inter pericula puritatis, quàm si eam extra periculã conseruaret. Sed tamen parum amare puritatem suam continetur, qui puritatis pericula non euitat, inter quæ difficillimum est & tutissimum omnimodam puritatem seruare, sicut maxima puritas fuit beatæ Agnetis, quæ etiam in lupanari posita, virginalem puritatem seruauit, & tamen quia puritatis amatrix erat, nunquam in lupanari hanc suam virtutem ostendere elegisset, sed quanto magis puram mentem habebat, tantò minus lupanar propriæ voluntate elegisset, & simile est in omnibus talibus.

Ad quartum dicendum, quod auctoritas illa non pertinet ad perfectionem vitæ, sed ad differentiam dignitatis. Sic enim priuatus distat à rege, sicut non habens prælationem ab habente, hoc autem in quæstione non vertitur, an sit maior dignitate prælationis quicunque habens curam animarum, religioso curam animarum non habente.

Ad quintum dicendum, quod alia ratio est de episcopis & plebanis. Nam episcopi principalem populi curam habent, plebani autem & archydiaconi sunt subministratores & coadiutores eorum. Vnde dicitur 16. q. 1. Omnibus presbyteris & dyaconibus, & reliquis clericis attendendum est, vt nihil absque episcopi propria licentia agant: non vtique missas sine suo iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque eius permissu faciet, & primæ ad Corint. 12. dicitur in Glo. quòd opitulationes sunt qui maioribus fuerunt opus, vt Titus Apostolo: vel archidiaconi episcopi gubernationes verò sunt minorũ personarũ, vt sunt presbyteri, vnde si quis rectè cõsideret, hoc modo in regimine ecclesiæ compatantur archidiaconi & plebani ad episcopum, sicut in regimine temporali præpositi & baliui ad regẽ, & ideò sicut Rex coronatur & inungitur in regno, non autem præpositi vel baliui, ita etiam Episcopus in ecclesia, non autem archidiaconi vel plebani, & propter hoc episcoparus ordo in comparatione ad corpus mysticum, non autem plebanatus vel archidiaconatus, sed officium tantũ. Episcopis ergo similes sunt archidiaconi, & plebani sicut coadiutores & ministri, sed religiosi sunt Episcopis similes in perpetua obligatione, quæ facit statum perfectionis.

Ad sextum dicendum, quod aliqua duo operã vel in bono vel in malo possunt multipliciter adinuicem comparari, vno modo secundum suum genus, sicut dicimus continentiam virginalem præeminere in bono continentiæ viduali, in malo verò homicidium furto, & hoc modo vita actiua est fructuosior, quàm contemplatiua, sed contemplatiua merito maior est quã actiua. vt Grego. dicit in 7. morali. zelus etiam animarum est sacrificium Deo acceptissimum, si tamen ordinatè fiat, vt scilicet primò homo habeat curam salutis suę, & postmodum aliorum, alioquin nihil prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur, vt dicitur Matt. 16. Alio modo potest opus operi comparari in bono, vel in malo, non secundum se, sed in ordine ad aliũ actum sicut abstinentia præfertur in bono sumptionis cibi, tamen assumere cibum cum aliquo propter charitatem, præfertur abstinentiæ; & in malo, adulterium præfertur furto, tamen furari gladium ad occidendum, est grauius quàm adulterium. Tertio præfertur opus operi in bono vel malo ex voluntate facientis. Quod enim promptiori voluntate fit, melius vel peius iudicatur. Si ergo cõparemus opera plebani vel archidiaconi, operibus religiosorum, tertio modo comparationis vel secundum promptitudinem voluntatis, sic incertum iudicium est, quia ille qui ex feruentiori charitate operatur, opera magis meritoria habet. Si verò comparentur secunda comparatione per ordinẽ ad aliquod aliud opus, sic opera religiosi sunt incõparabiliter eminẽtia operibus archidiaconi, vel plebani, ea enim quæ religiosi agunt, ad illam radicẽ referuntur qua totam vitam suam Deo deuouerunt, vnde non est pensandũ quid faciant, sed magis quod ad quælibet facienda se deuouerunt, & sic quodãmodo comparantur ad eos qui aliquod singulare bonum opus faciunt, sicut infinitum ad finitum. Qui enim dat se alicui ad faciendum omnia quæ iubet, in infinitum magis se dat ei quàm ille qui dat se ei ad aliquod opus faciẽdum. Vnde supposito quod religiosus secundum exigentiam suæ religionis faciat quod opus quod sit paruum secundum se, tamen recipit magnam intentionem ex ordine ad primam obligationem, qua se totum Deo vouit. Si verò comparentur ipsa opera secundum se, secundum primum modum

Universidad de Deusto
Biblioteca

comparationis, sic aliqua particularia opera quæ plebani faciunt, vel Archidiaconi, sunt maiora aliquibus particularibus operibus, quæ religiosi faciunt, sicut magis est intendere saluti animarũ, quam ieiunare, vel silentium tenere, vel aliqua huiusmodi. Si tamen omnia omnibus comparentur, multo maiora sunt opera religiosorum. Etsi enim procurare salutem aliorum sit maius quàm intendere sibi soli loquendo in genere, tamen non quocunque modo intendere saluti aliorum præstat ei, quod est quocunque modo intendere suæ saluti. Si enim aliquis totaliter & perfectè intendit suæ saluti, multò maius est quàm si aliquis multa particularia opera agat ad salutem aliorum, si saluti propriæ & sufficienter, non tamen perfectè intendat.

22.q.147. ar.3.ad 1. ar.50.ad 2.

Ad septimum dicẽdum, quòd bene administrare aliquid est plus & minus. Vnde si illius cui commissum est, tantò sit melior administratio, quantò maius est quod ei committitur absque dubitatione plus meretur. Si verò ille cui minus committitur, multò plus facit quàm ille cui maius committitur, etiam si bene faciat, tamen alius plus meretur, quod etiam in rebus humanis apparet, qui minus beneficium percipit, si plus seruiat, magis debet esse acceptus. Quamuis autem habenti curam animarum sit plus commissum quantum ad dignitatem, quia tamen religiosus maiora opera facit, vt dictum est, magis meretur.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad laicos. Et primò de matrimonio, vtrum scilicet, mulier quæ post votum continentiæ remissum contraxit matrimonium in facie ecclesiæ, possit absque peccato vito suo carnaliter commisceri. Secundò de vsura, vtrum aliquis possit licitè retinere illud, quod acquiritur licitis mercimoniis de pecunia vsuraria.

ARTICVLVS XVIII.

4.d.27.q.2. ar.3.et d. 28.q.1.art. 1.d.18.q.1. artic.1.o. & ad 1.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd mulier quæ post votum continentiæ emissum ist facie ecclesiæ contraxit cum aliquo, possit ei postmodum absque peccato carnaliter cõmisceri. Quod enim sit auctoritate ecclesiæ, caret peccato, cum fiat auctoritate Christi, secundum illud Apostoli ad Cor.2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi. Sed prædicta mulier ex hoc ipso quod in facie ecclesiæ contraxit matrimonium auctoritate ecclesiæ, potestatẽ accepit ad matrimonij actũ, qui est carnalis copula, et gonò peccat si viro suo carnaliter cõmisceatur.

SED CONTRA. Votum continentiæ est excellentius quàm votum abstinentiæ, quia non est digna ponderatio continentis animæ, vt dicitur Ecclesiastici vigesimo sexto. Sed qui facit contra votum abstinentiæ, peccat mortaliter, puta si aliquis frangeret ieiunium sextæ feriæ qui semper solet sexta feria ieiunaturum vouisset, ergo multò magis semper peccat mortaliter persona quæ cõtra votum continentiæ emissum alteri personæ carnaliter commiscetur.

Vtrum continentiæ est duplex.

RESPONDEO dicendum, quod votum continentiæ est duplex, simplex scilicet, & solemne. Solemne autem votum continentiæ, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, id est, facit vt non sit matrimonium quod contrahitur post votum solemne. Vnde matrimonium post votum solemne non excusatur à peccato, etiam si quis matrimoniũ in facie ecclesiæ de facto contrahat, & carnali copula vtatur. Votum verò simplex impedit quidem matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam cõtractum. Non enim facit quod matrimonium sequens sit nullum, sed solùm quòd matrimonium contrahens mortaliter peccat. Matrimonio autem existente, mulier non habet sui corporis potestatẽ, sed vir, & similiter econuerso, nullus autẽ potest alteri denegare, quod eius est, & ideo mulier matrimonio coniuncta, etiam si simplex votũ præcesserit, non potest denegare viro sui corporis vsum, præcipuè postquam fuerit matrimonium per carnalem copulam consummatum, nemo autem faciens quòd debet peccat. Vnde communiter ab omnibus dicitur, quod mulier quæ post votum simplex continentiæ, matrimonium contractum carnali copula consummauit, iam non peccat reddendo debitum viro, sed an peccet exigendo debitum dubium, videtur quibusdam dicentibus, quod etiam absque peccato exigere posset, ne intollerabile sit sibi matrimonij onus, sed verius dici videtur, quod non peccat reddendo, quia hoc necessitatis est, peccat autem exigendo, quia hoc est voluntatis, qua tenetur astricta per obligationem præcedentis voti. Huius autem diuersitatis sit ratio est, quia votum solemne habet promissionem, cum quadam traditione, vnde votum continentiæ non solemnizatur, nisi per susceptionem ordinis sacri, per quem homo actualiter diuino cultui mancipatur: vel per professionem ad certam regulam, & susceptionem habitus professorum, quia sic etiam homo actualiter mancipatur ad seruiendum Deo in religione. votum autem simplex habet promissionem sine traditione. Manifestum est autem, quòd postquàm aliquis rem quæ erat suæ potestatis alicui non solum promittit, sed etiam tradit, non potest eam vlterius alteri dare, pura equum vel vestem, & similia, etiam si postmodum alteri donare voluerit, secunda donatio non valet. Vnde postquam aliquis per votum solemne continentiæ, corpus suum Deo non solum promisit, sed etiam tradidit ad celibem vitam agendam, non potest illud vlterius coniugi dare, vt sic ex necessitate reddere debitum teneatur. Qui verò promittit aliquid alicui, nondum tamen tradit illud, si postmodum alteri actualiter illud tradat, licet promissionis fidem frangat, tamen secunda donatio valet, ita quòd

22.q.88. ar1.7.o. 22.q.138. ar.2.ad 1. 3.artic 5. cap.

ille cui datur potest re data vti vt vult. Sic ergo persona quæ per simplex votum Deo corpus suũ promisit ad celibem vitam ducendam, si postmodum corporis sui potestatem tradat coniugi actualiter per matrimonium consummatum, peccat quidem frangens fidem voti, tamen donatio tenet, & coniunx habet in eius corpus potestatem: vnde non peccat debitum reddens, vnde oportet ad vtrumque respondere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mulier quæ emisit votum continentiæ contrahens in facie Ecclesiæ non accipit ab Ecclesia auctoritatem, vt carnali copula vtatur, quia si Ecclesiæ constaret de voto emisso matrimonium inhiberet. Si autem sciret & dispensaret in voto simplici continentiæ auctoritate Apostolica, post dispensationem non peccaret mulier: neque exigendo, neque reddendo debitum.

Ad secundum quod est in contrarium, dicendum quod eadem ratio est & in voto continentiæ, & in voto abstinentiæ. Sicut enim persona quæ post votum simplex continentiæ emissum iuit ipsius potestatem coniugi tradit, absque peccato carnali copula vtitur debitum reddens, ita si post votum abstinentiæ suipsius potestatem alteri tradit religionem intrando, absque peccato potest ieiunium soluere secundum obedientiam Prælati ex obseruantia religionis: quia per votum solennitatum ab aliis votis absoluitur.

ARTICVLVS XIX.

22.q.78.a 3.o.& opus.71. cap.19.o.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod quicquid aliquis de pecunia vsuraria lucrarus fuerit reddere teneatur. Dicit enim Apostolus ad Roman.11. Si radix sancta & rami: ergo econuerso si radix infecta & rami. Sed radix huius lucri est infecta & vsuraria, ergo totum est infectum & vsurarium. Non ergo potest licitè huius lucrum retinere.

SED CONTRA. quilibet potest licitè retinere id quod legittimè acquisiuit, sed quod acquiritur de pecunia vsuraria interdum legittimè acquiritur, ergo licitè potest retineri.

RESPONDEO dicendum, quod huius quæstionis veritas poterit apparere, si consideretur ratio quare vsuram accipere sit peccatum, nõ enim est peccatum solum, quia est prohibitum, sed quia est contra rationem naturalem, vt etiam Philosophus dicit in primo Politicorum.

22.q.108. ar.1.ad 1. & 22.q.78 ar.1.o.

Ad cuius euidentiam considerandum quod rerum in vsum hominis venienti. in quædam sunt, quarum vsus non est ipsius rei cõsumptio; & si contingat rem deteriorari vel consumi per vsum, hoc est per accidens, sicut domus, vestis, liber, equus, & huiusmodi, nõ enim vti libro est delere ipsum, nec; vti domo est destruere ipsam, & in talibus aliud est dare vsum rei, & aliud est dare substantiã rei, & propter hoc quando per accommodationem vsus talis rei alteri conceditur, non propter hoc dominium rei transfertur, & propter hoc etiã potest vendi vsus rei dominio rei remanente apud dominium, sicut patet in cõductione & locatione, qui sunt contractus iciti. Quædã verò res sunt quarũ vsus nihil est aliud quã cõsumptio ipsarum rerũ, sicut pecunia qua vtimur expendendo, vinũque vtimur bibendo. & sic de aliis huiusmodi, in quibus vti re nihil aliud est quã consumere ipsam, & ideò in talibus quando cõceditur vsus rei per mutuũ transfertur etiã rei dominiũ, quia ergo vsus rei non est separabilis ab ipsa re, quicunq; vendit vsum taliũ rerũ retinendo sibi obligationẽ ad sortem reddendã, manifestũ est quòd idẽ vendit bis, quod est contra naturalem iustitiam, & ideò exigere vsuram est secundum se iniustum. Tenetur ergo aliquis id quod accipit vltra sortem restituere, quia iniustè accipit, & per consequens damna & interesse: sed cùm ipsius pecuniæ vsurariæ non sit alius vsus, quã ipsa eius substantia, ratione iam dicta, patet consequenter quòd ex quo pecuniam vsurariã reddit de vsu pecuniæ, nihil reddere tenetur, teneretur autẽ reddere aliquis id quod lucratus esset de domo aliena vel de equo vel aliquo huiusmodi, etiam postquãtes huiusmodi reddidisset, quia in talibus appreciatur res & ius rei.

22.q.77.a 2.o. 3.d 37.q.1. a.2.o.et ad tert. 3.ar.4.o. & opus 71. cap.

Ad illud ergo quod in contrariũ obijcitur dicendũ, quòd pecunia vsuraria non se habet per modũ radicis ad lucrum quod de ea fit, sed solũ per modũ materiæ, radix enim aliqualiter habet virtutẽ causæ actiuæ inquantũ ministrat alimentũ toti plantæ, vnde in humanis actibus voluntas & intentio comparantur radici, quæ si peruersa fuerit opus erit peruersum, non autẽ hoc est necessariũ in eo, quòd est materiale. Potest enim aliquis interdum malo bene vti.

4.d.15.q.2. ar.4.q.3.q.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent communiter ad omnes homines, & primò quantũ ad animam. Secundò quantum ad corpus. Tertiò quantum ad actum hominis.

Circa animam quæritur tria. Primò quantum ad substantiam eius, vtrum sit composita ex materia & forma. Secundò quantum ad cognitionem eius. Tertiò quantum ad pœnam ipsius.

ARTICVLVS XX.

1.p.q.75. ar.5.o. & de anima ar.2.o.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima sit composita ex materia & forma. Intellectus enim humanus comparatur ad substantias intellectuales superiores per recessum simplicitatis, sed omne quod recedit à simplici incidit in aliquam compositionem, prima autem compositio est ex materia & forma, ergo anima humana est composita ex materia & forma.

SED CONTRA est quòd Philosophus dicit in tertio de anima (T.c.16.) quòd species rerum materialium prout sunt in ipsis rebus

rebus non sunt intelligibiles actu, quia sunt in materia, sed prout sunt in anima intellectiua humana, sunt intelligibiles actu, ergo non sunt in materia. Non ergo anima humana est composita ex materia & forma.

ar1.147. & 134.

RESPONDEO dicendum, quòd si materia dicatur omne illud quod est in potentia quocunque modo & forma dicatur omnis actus, necesse est ponere quod anima humana, & quælibet substantia creata, sit composita ex materia & forma. Omnis enim substantia creata, est cõposita ex potentia & actu. Manifestũ est enim quod solus Deus est suũ esse quasi essentialiter existẽs, inquantũ, scilicet, suũ esse est eius substantia, quod de nullo alio dici potest. Esse enim subsistens non potest esse nisi vnũ, sicut nec albedo subsistens nõ potest esse nisi vnã. Oportet ergo quod quælibet alia res sit ens participatiue, ita quod aliud sit in eo substantia participans esse, & aliud ipsum esse participatũ. Omne autẽ participans se habet ad participatũ, sicut potentia ad actum, vnde substantia cuiuslibet rei creatæ, se habet ad suum esse sicut potẽtia ad actũ. Sic ergo omnis substantia creata est cõposita ex potentia & actu, id est, ex eo quod est, & esse, vt Boët. dicit in lib. de hebd. sicut album componitur ex eo quod est album & albedine. Si verò materia propriè accipiatur pro illo quod est potentia tantum, sic impossibile est quod anima humana sit composita ex materia & forma, & hoc potest manifestari dupliciter. Primò quidẽ ex eo quod est intellectualis substantia: manifestum est enim quod intellectus in actu est intellectum in actu. Intellectũ autem in actu est aliquid inquantũ est immateriale. Est enim aliquid perfectè cognoscibile inquãtum est actu, non autem inquantum est in potentia, vt dicitur in nono Metaphy. vnde cùm materia sit ens in potentia, forma in materia existens non potest esse perfectè cognita, vt intellecta in actu, vnde sequitur quod nulla substantia intellectiua cuius perfectio est ipsum intellectum in actu sit materialis, eò quòd oportet perfectionem proportionari perfectibili. Secundò apparet idem ex hoc quod anima est forma. Cùm enim forma sit actus & id quod est in potentia non possit esse actus, impossibile est quod aliquid compositum ex materia & forma secundum se totum sit forma. Si ergo anima quę ponitur componi ex materia & forma sit forma secundum aliquam sui partẽ, quæ est actus, cuius nulla pars est materia, sequitur quod animæ pars non sit materia, hoc enim dicimus animam quod est actus corporis animati.

1.p.q.75. ar.3.ad 4.

Ver.q.23. ar.3.cap.

De anima. lect.5.o.

A d illud verò quod in cõtrarium obiicitur dicendum, quòd potentia & actus sunt prima principia in genere substantiæ, materia autem & forma sunt prima principia in genere substãtiæ mobilis: vnde non oportet omnem compositionem in genere substantiæ esse ex materia & forma, sed hoc solum necesse est in substantiis mobilibus.

QVAESTIO IX.

1.p.q.3.ar. 1.c.

DEINDE quæritur de anima quantũ ad eius cognitionem. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrũ anima separata à corpore cognoscat aliam animã separatã. Secundò, vtrũ liceat ab aliquo moriente exigere, vt statum suum post mortem denunciet.

ARTICVLVS XXI.

1.p.q.89. ar.2.& anima. ar1.17. & 18.o.

CIRCA PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima separata à corpore, non cognoscat aliam animã hominis, quam in hac vita cognouit. Omnis enim cognitio per aliquam fit similitudinem, sed in vna anima non fuit expressa alterius animę similitudo in hac vita, quæ posset in ea post mortem remanere, ergo vna anima separata non potest aliam cognoscere.

Præterea, Philosophus dicit in 3. de anima. (T.c.20) quòd corrupto corpore anima non reminiscitur. non ergo recognoscit animam hominis, quam in vita hac cognouit.

SED CONTRA est quod dicitur Luc.16. quod diues in inferno secundum animã positus, recognouit Lazarum in sinu Abrahæ secundum animam existentem.

RESPONDEO dicendum, quod cùm nulla substantia propria operatione destituatur, necesse est ponere cùm anima intellectiua post mortem remaneat, quòd aliquo modo intelligat, necesse est autẽ ei attribuere alterũ trium modorũ intelligendi, vt, scilicet, intelligat, vel abstrahendo species intelligibiles à rebus, sicut nunc intelligit corpori vnita, vel per species intelligibiles in corpore acquisitas & in ea conseruatas post mortem, vel etiam per aliquas species cõcreatas vel qualitercunq; desuper influxas. Quidam ergo dicunt, quod animæ separatæ intelligunt abstrahendo species intelligibiles à rebus. Sed hoc esse non potest. Abstractio enim specierum intelligibilium à rebus sensibilibus, fit immediante sensu & imaginatione, quorum operationes cùm sint per organa corporalia, animæ separatæ attribui non possunt, vnde aliꝰ hoc negantes dicunt vlterius, quod nec etiam per species acquisitas à rebus sensibilibus dum esset in corpore anima separata intelligit. Ponũt enim Auicennam sequentes quod species intelligibiles non conseruantur in intellectu possibili, nisi dum actu intelligit, sed conseruantur species particulares rerum sensibilium solùm in imaginatiua & memoratiua, ad quas dum intellectus possibilis se cõuertit, de nouo influũt in ipsum species intelligibiles ab intellectu agẽte. Cùm ergo vis memoratiua & imaginatiua corrumpatur corpore corrupto, cò quòd est virtus organi corporalis, sequitur quod anima post mortem nullo modo intelligere possit per aliquas species à rebus sensibilibus acceptas, vnde relinquitur secundum eos quod anima separata intelligat per species concreatas, sicut & Angeli. Sed hæc quidem positio irrationalis videtur quantum ad vtrumque dictorum, quòd enim species intelligibiles in intellectu possibili non conseruentur, est cõtra rationem. Quod enim in aliquo recipitur est in eo per modum recipientis. Vnde cum intellectus possibilis habeat esse stabile & immobiliter, oportet quòd species intelligibiles in eo recipiantur stabiliter & immobiliter. Est etiam confita Arist. qui dicit in 3. de anima. (T.c.8.) quòd intellectus possibilis cùm sciat singula, hoc est, accipiens species singulorum, vt sciens, id est, sicut contingit in scientia, vel in eo qui habet scientiam, tunc dicitur secundum actum, hoc autem contingit cùm possit operari per seipsum. Est quidem ergo & tunc potentia quodãmodo, nõ tamẽ simpliciter, sicut ante addiscere, aut inuenire. Ex quibus verbis apparet quòd species intelligibiles quandoque sunt habitu in intellectu possibili, quamuis actu non operetur. Illud etiã quod dicunt animã humanã habere species intelligibiles cõcreatas, irrationabiliter dicitur. Si enim potest eis vti dũ est corpori vnita, sequitur quòd possit homo intelligere ea quorũ sensum nõ accepit, vtputa quòd cęcus intelligat colores, quod patet esse falsum. Si autem per vnionem corporis totaliter impeditur anima humana, vt speciebus intelligibilibus concreatis vti non possit, sequitur quod vnio corporis & animæ nõ sit naturalis. Id enim quod est in natura rei nõ totaliter impeditur per aliquid quod est rei naturale, alioquin natura faceret alterum illorum frustra. Sic ergo dicendum est, quod anima separata intelligere potest quædam per species intelligibiles, quas per sensus à rebus acquisiuit, dum esset in corpore. Sed iste modus cognoscendi non sufficit, quia multa cognoscit anima separata quæ nos in hac vita non cognoscimus, maximè quia inconueniens videtur, quod animæ illorum qui in maternis veteris moriuntur, quę forte nullum intellectus vsum habuerũt, & per cõsequens, nec alias species intelligibiles acquisitas, nihil post mortem intelligant. Vnde oportet addere, quòd anima in sui separatione à corpore recipit influxum specierum intelligibilium à natura superiori, scilicet diuina, secundum naturalem ordinem quo experimur, quod anima humana quantò magis à corporeis sensibus abstrahitur, tantò magis potest esse particeps superioris influxus, sicut patet in dormientibus & alienatis, qui etiam quædam futura præuident. Sic ergo anima separata potest animam aliam cognoscere, tam per notitiam, quam de ea acquisiuit in hac vita per aliquam similitudinem effectus ipsius qui est vita hominis, siue per alias quam similitudinem influxam à Deo naturali influxu.

Reprobatio. 1.p.q.79. ar.6.o. & q.84.art. 4.c. ar1.a.d 1.& 3. 3.ad ratione.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd Philosophus loquitur quantum ad memorari & reminisci, quòd est per actus cuiusdam potentiæ sensitiuæ vtentis organo corporali, quo corrupto, cessat actus talis potentiæ.

ARTICVLVS XXII.

ar1.58.o. & 1.p.q.94 ar.3. ad 3.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod non liceat ab aliquo moriente requirere quòd reuelet statũ suum post mortem. Non enim licet inquirere quę Deus vult esse abscondita, secundum illud Eccle 3. Altiora tẽ ne quæsieris. Sed Deus vult esse abscondita statum animæ post mortem, quod patet ex hoc quod diuitti petẽti, vt Lazarus mitteretur ad fratres suos viuẽtes, est hoc denegatũ, sicut dicitur Lu.16. Nõ ergo licet hoc à mortẽtibus inquirere.

SED CONTRA. est quod dicitur 2. Macha. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare. Sed ad hoc homo prouocatur per hoc quod cognoscit necessitatem eorum, quam habẽt post mortẽ, ergo licitũ est & sanctum, hoc à mortẽtibus requirere.

RESPONDEO dicendum, quòd cùm peccatum sit contra naturam, vt patet per Dama. in 2. libro, requirere per impletionem naturalis desiderij nõ est peccatum, nisi aliqua inordinatio adiungatur, sicut patet in sumptione cibi & potus, homo autem naturaliter scire desiderat. Vnde si requiratur alicuius rei notitia, non est peccatum, nisi forte per accidẽs, hoc est, per aliquã inordinationem adiunctam, puta si per studium & inquisitionem alicuius scientiæ, aliquis impiatur ab his quibus tenetur intendere, puta si prædicator impediatur ab officio debitę prædicationis propter studiũ Geometriæ, aut etiam si aliquis inquirat aliquid cognoscere simpliciter & præsumptuose de sua facultate cõfidens, vel si qua alia huiusmodi inordinatio circa hoc contingatur. Nulla autem inordinatio in hac inquisitione videtur, si aliquis requirat à moriente cognoscere statum suum post mortem, submittendo tamen hoc diuino iudicio. Vnde nulla ratio videtur quare debeat dici hoc esse peccatum, nisi forte ex dubitatione fidei de futuro statu quasi tentando inquirat.

12.q.91.ar. 2.o.

Ad illud verò quòd in contrarium obiicitur dicendũ, quòd Deus vult multa nobis sic esse abscondita, quorum notitiam propriis viribus aut merito acquirere non possumus, quæ tamen vult reuelari humiliter, & piè quærentibus, secundum illud Mat.11. Abscondisti hoc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, vnde nõ est mirum si superbis fratribus superbi diuitis Deus aliqua noluit reuelari, quæ tamen vult reuelari fidelibus, piè & humiliter requirentibus.

Ad contrarium.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæritum est de anima quantum ad pœnam. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrũ anima possit pati ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

ig ne corporeo. Secundò, vtrum damnati in inferno gaudeant de pœnis inimicorum suorum, quos vident secum puniri.

ARTICVLVS XXIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod anima separata non possit pati ab igne corporeo. Actio enim agentis est proportionata passioni patientis. Sed actio ignis cū sit corpus physicū, est actio naturalis quæ cōsistit in motu: ergo nihil patitur ab igne corporeo, nisi quod mouetur. Sed anima nō mouetur cùm sit impartibilis, nihil autē impartibile mouetur, vt probatur in 6. Physico. (T.c.32.) ergo anima non patitur ab igne corporeo.

SED CONTRA est quod dines in inferno secundū animam existens dicit, Cruciot in hac flamma, vt dicitur Luc.16.

RESPONDEO dicendū, quod anima patitur pœnā ab igne corporeo sicut fides catholica docet, quod autem ignis corporeus agat in animā separatā, hoc non habet ex natura sua, sed inquantū est instrumentum diuinæ iustitiæ, vt dicitur communiter.

Aduertendum tamen est, quòd nullum instrumentum agit in virtute superioris agentis, nisi exercendo aliquam actionem sibi cōnaturalem, alioquin frustra adhiberetur ad effectum, sicut serra inquātum est instrumentū artis, facit archam secundo, & aqua baptismalis abluit animā: vt instrumentū diuinæ misericordiæ corporaliter abluēdo. Si ergo ignis corporeus agit in animā, vt est instrumentū diuinæ iustitiæ punientis: necesse est quod hoc fiat per aliquā actionem igni corporeo cōnaturalem. Non autē potest dici, quod ignis alteret animā calefaciendo vel desiccando aut ignièdo ipsam. Vnde reliquitur modus quem Augustinus ponit 1. de ciui. Dei, vt, scilicet, anima separata vel spiritus dæmonis patiatur pœnā per alligationem quandam ab igne corporeo. Videmus enim spiritum corpori alligari quandoq; quidem naturaliter, sicut anima alligatur corpori, quandoq; autem quadam superiori virtute, sicut per virtutem superiorā dæmonū, inferiores dæmones alligantur arte nigromantica, imaginibus vel annulis, vel aliis huiusmodi rebus. Multò ergo magis virtute diuina dæmones vel etiam animæ alligari possunt igni corporeo, vt ab eo assumat pœnam.

Ad tertiũm.

Vnde patet responsio ad illud quod in contrarium obiiciebatur, quod procedit de actione ignis quæ est per alterationem.

ARTICVLVS XXIIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in inferno gaudeant & cōsolentur de pœnis inimicorū suorum, quos secum vident in inferno puniri, quia super illud Isai.14. Omnes Principes terræ surrexerunt de solijs suis, dicit Glos. Hier. quod solatium est malis, inimicos suos socios habere pœnarum.

SED CONTRA. Omne gaudium diminuit dolorem, vt patet per Philosophum in 7. Ethic. Sed dolor damnatorum est finitus intensiuè, tantum ergo possent multiplicari inimici alicuius damnati in inferno, quod totaliter dolor eius deleretur, quod est contra diuinam iustitiam.

RESPONDEO dicendū, quod nihil prohibet idem secundum diuersas rationes esse delectabile & tristabile, tamen simpliciter dicitur tale ab eo, quod præminet, ab eo verò quod est minus denominatur secundum quid. Dicendum est ergo quod pœna inimici considerata ab eo qui est in inferno habet quodammodo rationem delectabilis, & quodammodo rationem tristabilis. Rationem quidem delectabilis habet inquantū impletur voluntas damnati de malo inimici sui. Descendunt enim ad infernum damnati cum armis, id est, cum affectionibus prauis, vt dicitur Ezec.32. Sed ex alia parte habet rationē tristibilis propter duo. Primò quidem inquantū in pœna inimici impletur diuina iustitia, quā oderunt & blasphemant damnati in inferno, secundū illud Apoc.16. Æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerūt nomē Domini. Secundò, propter vermem cōscientiæ. Sic enim in eis prauæ affectiones remanent, quod & tamē de eis dolent ad punitionē non ad purgationem, secundū illud Sap.5. Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, vnde sicut pœnitentes in hac vita dolent, & de dolore gaudent, ita damnati in inferno gaudent de pœnis inimicorum suorum, & tamen de ipso gaudio magis dolent, & præcipuè si præsūmiterint eis damnationis causam.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

1.p.q.64. ar.4.ad 1.

4. dist. 44. q.3. ar.2.q.3. 1.ad 3.

3.p.q.45. art.1.cap. 4.dist.21.q.1. ar.4.q.1.c.

art.35.1.

Ad tertiũm.

4. dist.44. q.1.ar.1.q. 2.ad 5.et q. 3.ad 5.qualiter gaudeant vel doleant.

art.101.c.

1.p.q.64. ar.3.ad 1.et 3.p.q.84. ar.9.ad 2.

QVAEST. XI. *ARTIC. XXV.*

DEINDE quæritū est de homine quantū ad corporis sexum; vtrum, scilicet, si primus homo non peccasset, tot fuissent nati mares quot fœminæ, & videtur quod sic. In Paradiso enim, vbi secundum Augustinū fuisset thorus immaculatus, & nuptiæ honorabiles, nullus continuisset, sed omnes matrimonio vsi fuissent, vt implerentur præceptum Domini primis hominibus datum, Crescite & multiplicamini & replete terram, vt habetur Gen.1. Sed in statu innocētiæ nullus masculus habuisset plures vxores, nec aliqua mulier plures viros, nec aliquis aut aliqua mortē sensisset, ergo sequitur quod tot mares nascerentur quot fœminæ.

SED CONTRA est quod dicit Grego. 4. Mora. super illud, Nunc enim dormiens, sileret, dicit si parentē primi nulla putredo peccati corrūperet, nequaquā ex se filios gehēnæ generaret, sed hi qui nunc per redemptionē saluādi sunt, soli ab eo electi nascerētur.

art.101.c. Sed qui nūc saluādi sunt, nō sunt æqualiter mares & fœminę. Ergo nec, in statu innocentiæ æqualiter fuissent mares & fœminæ.

RESPONDEO dicendū, quod si Adam non peccasset nec aliquis de stirpe eius, satis probabiliter videtur concedendū quod tot nascerentur mares quod fœminæ, sicut ratio probatur.

2.dist.20.q. 1.ar.1.ad 1.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur potest dici, quòd cū soli Deo sit certus numerus electorum, incertum est, vtrum inæqua les saluentur mares & fœminæ, vel æqualiter tot mares quod fœminæ, sed si supponitur quòd non in æquali numero mares saluentur & fœminæ, potest dici quòd cùm dicitur, hi qui nunc per redemptorem saluandi sunt, &c. pronomen non facit personalem demonstrationem, sed simplicem, sicut cum dicitur. Hæc herba crescit in horto meo, vt intelligatur nihil aliud significari, quàm quod soli saluandi ab eo nascerentur, quia nullus nascēdo ab eo traheret dānationis causam. Non autē potest dici, quod iidem homines numero nascerentur, qui nunc nascuntur. Manifestum est enim quod nō potest esse idem homo numero si ab alio patre vel alia matre nascatur. Cùm autem multi sint, ex pluribus vxoribus filios suscipiunt qui saluantur, si in statu innocentiæ pluralitas vxorum non fuisset, impossibile esset quod iidem homines numero tunc nascerentur, qui nunc saluantur.

4.dist.44. q.1.ar.3.q.2.

QVÆSTIO XII.

DEINDE quæritur de actibus cōmunibus omnibus hominibus. Et primò de conscientia. Secundò, de pœnitentia.

Circa primum quæsita sunt duo. Primò, vtrum conscientia possit errare. Secundò, vtrum conscientia erronea liget.

ARTICVLVS XXVI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd conscientia errare non possit, quia ad Rom.2. dicit Glos. quod cōscientia est lex intellectus nostri, quæ est lex naturæ. Sed lex naturalis errare non potest, ergo nec conscientia.

12.q.3.a.1.c. 6.ar.2.ad 2. q.2.ar.4.c.

Præterea, Basilius dicit, quod cōscientia est naturale iudicatorium, sed naturale iudicatorium non potest errare, vt patet in primis principijs indemonstrabilibus, de quibus homo naturaliter iudicat, ergo conscientia non potest errare.

SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan.16. discipulis loquens. Venit hora, vt omnis qui interfecerit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sed hoc non est nisi conscientia errante, ergo conscientia potest errare.

RESPONDEO dicendum, quòd conscientia (sicut ipsum nomen sonat) importat applicationem scientiæ vel notitiæ humanæ ad aliquem proprium actum. Omnis autem notitia quam homo habet, potest ad suum actum applicare, siue memoriam: prout homo dicitur habere conscientiam testificantem quod fecerit aliquid vel nō fecerit: siue etiam scientiam vniuersalem vel particularē, per quā homo potest cognoscere, vtrum aliquid sit faciendū vel non faciendum, & secundum hoc conscientia dicitur vrgere vel impedire. Manifestum est autem, quod si accipiamus diuersas hominis cognitiones, in aliqua potest esse error, & in aliqua non. In primis enim principijs naturaliter cognitis, siue sint speculatiua siue sint operatiua, nullus potest errare, sicut in hoc est, omne totum est maius sua parte, vel nulli iniuriam esse faciendam. In aliis autem humanis cognitionibus magis particularibus, siue pertineant ad partem sensitiuam, siue ad rationem inferiorem, quę considerat humana siue ad rationem superiorem, quæ cōsiderat diuina, potest multipliciter error accidere. Manifestum est autem, quod in applicatione multarum cognitionū ad actum peruenit error, quęcunq; cognitionum fuerit erronea, sicut patet quod falsitas accidit in conclusione quæcunq; præmissarum fuerit falsa. Sic ergo licet in cognitione primorum principiorum iuris naturalis nō sit error, tamen quia in aliis principijs iuris humani, vel diuini potest error accidere, ideo conscientia hominis errare potest, sicut patet quod hæreticus qui habet conscientiam nunquam iurandi, habet conscientiam erroneam, propter hoc quod credit omne iuramentum esse contra præceptum Dei: licet in hoc non erret quod æstimat nihil esse faciendum contra præceptum diuinum.

ar.102.prima

9.ar.6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod principia particularia habent virtutem concludendi ex primis principijs vniuersalibus, vnde conclusio attribuitur principaliter primis principijs, sicut effectus causæ primæ, & eadem ratione, quia virtus conscientiæ principaliter dependet ex principijs iuris naturalis, sicut ex primis & per se notis principaliter conscientia dicitur lex naturalis, vel etiam naturale iudicatorium. Vnde patet solutio ad secundum.

9.ar.6.c. ar.1.ad 1c

ARTICVLVS XXVII.

CIRCA secundū sic proceditur. Videtur quod conscientia erronea non liget ad peccatum. Vt enim Aug. dicit 22. contra Faustum. Omne peccatum est contra legem æternam, quæ est lex Dei. Sed quandoque conscientia errans prohibet id quod non est contra legem Dei, sicut patet in hæreticis, qui conscientia erronea prohibente nolunt iurare nec comedere carnes aut bibere vinum. Non ergo est eis peccatum, si contra conscientiam hoc faciant, & ita conscientia erronea non obligat ad peccatum.

12.q.3.ar.1. 5.a.2.c. 19.q.3.ar.2.

Præterea, Conscientia erronea quandoque dictat homini quod faciat id quod est contra legem Dei, sicut hæretico sua conscientia erronea dictat, quod præcipiat contra fidem catholicam, sed faciendo contra legem Dei peccat mortaliter, si ergo etiam faciendo contra conscientiam erroneam peccaret mortaliter, sequeretur quod vbique esset peccatum, siue prædicaret contra legem Dei, siue non, & ita esset perplexus, quod videtur esse inconueniens, quia sequeretur

& artic.17a. 173.191. fininl.

sequeretur quòd non pateret ei via saluris, cùm tamen omnibus pateat per pœnitentiā in hac vita, nō ergo cōscientia erronea ligat.

SED CONTRA est quod ad Rom.14. super illud, Omne quod non est ex fide peccatum est, dicit Glos. quòd qui facit contra conscientiam ædificat ad gehennam.

1.p.q.59.ar. 2.ad 2.et 12. q.14.ar.1. ad 1. 1.p.q.49. ar.1.ad 1. et 12.ar. 1.ad 2.

RESPONDEO dicendū, quòd cùm actus recipiat speciem ab obiecto, non recipit speciem ab eo secūdum materiam obiecti, sed secundum rationem obiecti, sicut visio lapidis non recipit speciem à lapide, sed a colorato, quod est per se obiectū visus. Omnis autem actus humanus habet rationem peccati vel meriti, inquantum est voluntarius, obiectum autem voluntatis secundum propriam rationem est bonum apprehensum, & ideò actus humanus iudicatur virtuosus, vel vitiosus secundum bonum apprehensum, in quod per se voluntas fertur, & non secundū materiale obiectum actus, sicut si aliquis credens occidere patrem, occidat seruum, incurrit parricidij peccatum, & ecōtrario si quis venator putans occidere seruum debita diligētia adhibita occidat casualiter patrem, immunis est à parricidij crimine. Si ergo aliquid quod secundum se non est contra legem Dei, vt leuare festucam de terra, vel iurare apprehendatur errante conscientia, vt contra legem Dei existens, & sic voluntas in ipsum feratur: manifestum est, quòd voluntas fertur per se loquendo & formaliter in id quod est contra legem Dei: materialiter autem in id quod non est contra legem Dei: imò forte in id quod est secundū legem Dei: & ideò manifestum est quod est ibi contemptus legis Dei, & ideò necesse est quòd sit ibi peccatum. Et ideò dicendum est, quòd omnis conscientia siue recta siue erronea, siue in per se malis, siue indifferentibus est obligatoria, ita quòd qui contra conscientiam facit, peccat.

10.q.3.ar. 1.ad 3. 3.q.1.o.

4.dist.19. q.1.ar.3. q.3.o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet hæreticus qui iurat conscientia erronea contradicente materialiter loquendo, non faciat contra legem Dei, tamen formaliter loquendo contra legem Dei facit, vt ostensum est.

ar.19. 171. 173. 11.q.74.ar. 1.c.ad 1.& 3.ar. 4.11.3. 4.o.

Ad secundum dicendum, quòd si alicui dictat conscientia, vt faciat illud quod est contra legem Dei, si non faciat peccat, & similiter, si faciat peccat: quia ignorantia iuris non excusat à peccato, nisi forte sit ignorantia inuincibilis, sicut est in furiosis & amentibus, quæ omninò excusat, nec tamen sequitur quòd sit perplexus simpliciter, sed secundum quid: potest enim erronea conscientiam deponere, & tunc faciens secundum legem Dei non peccat. Non est autem inconueniens, quòd aliquo posito aliquis homo sit perplexus, sicut sacerdos qui tenetur cantare, si sit in peccato, peccat cantando & non cantando, nec tamen est simpliciter perplexus, quia potest pœnitētiam agere, & absq; peccato cantare, sicut etiam in sllogisticis, vno quodam inconuenienti dato, alia contingunt, vt dicitur in primo Physicorum. T.c.9.

QVAESTIO XIII.

DEINDE quęritur de pœnitētia. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrum si aliquis sacerdos pœnitenti dicat: quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorū, sit satisfactio sacramentalis. Secundò, vtrum ei qui prætermisit diuinū officium dicere, cùm teneatur ad ipsum, possit imponi alia pœnitētia pro tali omissione, vel sit ei imponendum quod iteret quod omisit.

ARTICVLVS XXVIII.

4.dist.17. ar.4.o. de satisfactio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod prędicta satisfactio non sit sacramentalis. Sacramētalis enim satisfactio ad aliquid ligat. Sed ille cui prędictus modus satisfactionis indicitur, ad nihil ligatur, ergo videtur quod nō sit sacramentalis satisfactio.

SED CONTRA. Illa videtur esse sacramēralis satisfactio, qua perfecta ad nihil aliud homo tenetur. Sed pœnitens cui sit satisfactio iniungitur à sacerdote, nihil aliud tenetur implere, cùm nihil sit aliud sibi mandatum, ergo huiusmodi satisfactio est sacramentalis.

RESPONDEO dicendum, quod hic est quadruplici distinctione vtendum. Primò enim considerandum est, quod peccator est debitor alicuius satisfactionis dupliciter. Vno modo ex iniunctione sacerdotis. Alio modo ex peccato cōmisso. Vnde si cōtingat quod sacerdos minorem satisfactionē imponat pœnitēti quàm sit illa ad quam obligatur ex quātitate sui peccati, subtracto eo quod remittitur virtute clauium, & cōtritionis præcedētis, nihilominus pœnitēs ad aliquid vlterius obligatur, quod si in hac vita non perficiet, in Purgatorio exoluet, & ecōuerso, si sacerdos imponat maiorem pœnitentiā quàm pœnitens facere teneatur peniata remissione, quæ est facta per vim clauiū & cōtritione precedente, nihilominus pœnitens tenetur facere quod sibi iniunctum est si adhīc facultas. Secundò considerandum quod opus quod quis facit ex iniunctione sacerdotis dupliciter valet pœnitenti, vno modo ex natura operis, alio modo ex vi clauium. Cùm enim satisfactio à sacerdote absoluente iniuncta sit pars pœnitentiæ, manifestum est quod in ea operatur vis clauiū, ita quod amplius valet ad expiandum peccatum, quàm si proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertiò considerandū est quòd satisfactio ad duo valet. Valet enim ad expiationem culpæ præteritæ, valet & ad cautelā culpæ futuræ, sicut cùm homo ieiunat, per hoc præbetur ei remediū contra fururas concupiscentias carnis. Item quartò considerandum est quòd sacerdos potest pœnitēti satisfactionem iniungere, vel ex proprio arbitrio, vel etiam ex consilio alieno. Est ergo dicendum quòd sicut potest sacerdos iniungere satisfactionem pœnitēti ex arbitrio alieno, ita & ex arbitrio ipsius pœnitentis, sicut si dicat, facias hoc si potes, & si non potes facias hoc, & simile videtur cùm sacerdos dicit, quidquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum, videtur autem satis conueniens quod sacerdos non oneret pœnitentē graui pōdere satisfactionis, quia sicut paruus ignis à multis lignis suppositis de facili extinguitur, ita posset contingere quòd paruus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus propter graue onus satisfactionis extingueretur, peccatore totaliter desperante. Vnde melius est quod sacerdos pœnitenti indicet quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis iniungenda, & iniungat sibi nihilominus aliquid, quod pœnitens tolerabiliter ferat, ex cuius implētione assuefiat vt maiora impleat, quæ etiam sacerdos sibi iniungere non attentasset, & hæc quæ præter iniunctionem expressam facit, accipiunt maiorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali iniunctione qua sacerdos dicit, quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. Vnde laudabiliter cōsueuit hoc à multis sacerdotibus dici, licet non habeant maiorem vim ad præbendum remedium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis satisfactio est sacramentalis inquantum virtute clauium est culpæ commissæ expiatiua.

2.p.q.84. ar.8.ad 1.et 4.d.14.q.2. ad 4.

4.dist.18.q. 1.ar.3.q. 4.o.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXIX.

ar.127.c.ad 1.de operib. officii.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod el qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum quod iterato dicat. Qui enim tenetur ad aliquid debitum speciale implendum, nō potest liberari nisi debitū soluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum, vt, scilicet, diuinum officium diceret, videtur quod non possit absolui, nisi hoc debitum soluat.

SED CONTRA est quòd pœnitentiæ sunt arbitrariæ, ergo pro peccato talis omissionis quæcunque pœna secundum arbitrium sacerdotis potest imponi.

Distinctio officiorū ad inuicem.

RESPONDEO dicendum, quod in omni diuino officio est hoc commune quod pertinet ad laudem Dei & ad suffragiū fidelium. Sed distinguitur vnum officium ab alio secundum diuersitatem temporum & locorum. Rationabiliter enim institutum est vt diuersimodè Deus laudetur secundum congruentiam temporum & locorum, & ideò sicut in officiis diuinis exoluendis obseruanda est congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quæ quidem obseruari non posset, si oporteret iniungere omittenti, quod horas diceret quas omisit. Forte enim in completorio diceret: Iam lucis orto sydere. & in tempore Paschali diceret officium Dominicę passionis, quod esset absurdum. Ideò non videtur esse iniungendum ei, qui omisit diuinum officium, quod horas eaidem repetat: sed aliquid ad diuinā laudem pertinens, puta vt dicat septem Psalmos, vel vnum Psalterium, vel aliquid amplius secundum quantitatem delicti.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum quòd tempore debito officij prætereunte, tam esi impotens ad soluendum debito, & ideò quia hoc non potest facere, iniungenda est ei alia pœnitentia.

QVAESTIO XIIII.

DEINDE quæritū est de creatura purè corporali. Et circa hoc quęsita sunt duo. Primò, de arcu nubiū qui dicitur iris, vtrum sit signum diluuij non futuri. Secundò, vtrum possit demonstratiuè probari, quòd mundus non sit æternus.

ARTICVLVS XXX.

vide Beate ad 1.Iouinia.

CIRCA primum sic procedebatur. Videtur quod arcus nubium non sit signum diluuij non futuri. Illud enim quod fit ex necessitate naturæ non videtur esse institutum ad aliud significandum, sed arcus nubium prouenit ex necessitate naturę propter oppositionem Solis ad nubem toridam, ergo non videtur esse significatiuum diluuij non futuri.

Præterea Huiusmodi apparitiones aēris sicut iris & halo, id est, circulus continens Solem & Lunam & alia huiusmodi, causantur præcipuè ex vaporibus humidis in aēre existentibus, ex quibus sequuntur pluuiæ quæ diluuium faciunt, ergo apparitio iridis magis est signum diluuij futuri quàm diluuij non futuri.

Præterea, Si est signum diluuij non futuri, aut est signum diluuij nunquam futuri, aut est signum diluuij non futuri vlq; ad aliquod tempus. Si autem est signum diluuij nunquā futuri, non oportuisset quod apparuisset nisi semel. Si autem diluuij non futuri vlque ad aliquod tempus, oporteret tempus esse determinatum, quod quidem determinari non potest nec authoritate scripturæ, nec ratione humana, ergo frustra huiusmodi signum datur.

SED CONTRA est quod dicitur Gen.8. Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram: & postea subditur: & non erunt vltra aquæ diluuij ad delendum vniuersam carnem.

1.p.q.1.ar.1 9.ad 2.

RESPONDEO dicendum, quòd in his quæ in veteri testamento dicuntur, primò quidem obseruāda est veritas literalis. Sed quia vetus testamentū est figura noui, plerunq; in veteri testamēto sic aliqua proponuntur, vt ipse modus loquendi aliquid figurarē designet. Dicendum est ergo, quòd quia causæ rerum multis latent, effectus autem sunt manifestiores, proponūtur effectus in designatione

Universidad de Deusto
Biblioteca

signatione causarum. Est autem considerandum, quod pluuiarum causa efficiens quidem est Sol, naturalis verò vapor humidus eleuatus ex terra & aquis per virtutem Solis; hæc autem duo in triplici dispositione se possunt habere. Quãdoq; enim calor Solis omnino superincit vapores & exsiccat eos, & tunc pluuiæ sequi non possunt; vnde in Aegypto & in terris multũ calidis non sunt pluuiæ.
3.p.q.44. ar.4.ad 5. Causa tria multiplicationis eius. In stiate etiam propter propinquitatẽ Solis, sunt pluuiæ rariores, in hyeme verò frequẽtiores. Quãdoq; verò ecõtrario virtus Solis ad hoc vsq; valet, quod vapores multiplicat, sed ramen non potest eos desiccare, & tunc superabũdant pluuiæ, & esi ratio diluuij aquarũ. Quandoq; verò medio modo se habet, vt scilicet, virtus Solis non sõlum operetur ad eleuationem vaporũ, sed etiam habet victoriam super eos, vt non tantum multiplicentur quod diluuium inducere possit, nec; etiam vapores omnino deficẽtur vt pluuia non sequatur, & ex hac media dispositione vel cõparatione Solis ad vapores causatur iris, quę non apparet vaporibus omnino defecatis; neque etiam eis omnino in aere superabundantibus, & ideò iris est signum diluuij non futuri, inquantum procedit ex tali causa, quæ repugnat diluuio. Ideò autẽ scriptura tali modo loquendi vtitur, quia per iridem significatur Christus per quem protegimur à spirituali diluuio.
Iris significat Christũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod iris procedit naturaliter ex talibus causis quę repugnant diluuio, & idcò conuenienter iris dicitur esse signum diluuij non futuri.

Ad secundũ dicendũ, quod iris potest significare pluuias, sed nõ superabundantes vsque ad hoc quod faciant diluuium.

Ad tertium dicendum, quod iris semel apparens significat quòd tandiu non erit diluuium quamdiu Sol & vapores in eadem dispositione consistunt: & ideò non est superfluum quod frequenter apparet.

ARTICVLVS XXXI.

2.p.q.48. ar.1.2.3. et ad 8.et com. 172.c.31. vsque ad 30. & opus 27.0.
AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd demõstratiuè probari possit mundum non esse æternum. Si enim inundus esset æternus, nõ posset computari numerus annorũ ab initio mundi. Hic autem numerus ascribitur Paschali cæreo. Sic ergo non posset Paschalis cæreus in Ecclesia benedici.

Præterea, Epactæ cõputantur secundum excrescentiam annorum lunarium super annos solares. Sed talis excrescentia cõputari non posset, si mũdus esset æternus: ergo mundus non est æternus: ergo demonstrari potest quod mundus non sit æternus.

1.p.q.1.art. 8.c.ad 1.& 32.arti.1.o. SED CONTRA. Id quod est fidei demonstrari nõ potest, quia fides est non apparentium, vt dicitur ad Hebræos vndecimo. Sed mũdum ex quodam principio temporis esse creatum, est fidei articulus. Vnde & prophetice à Moyse dictũ est, In principio creauit Deus cœlum & terram: vt Gregorius dicit in prima homil. Ezech. ergo mundum non esse æternum non potest demonstratiuè probari.

RESPONDEO dicendum, quod ea quæ simplici voluntati diuinæ subsistunt, demonstratiuè probari non possunt, quia vt dicitur 1. ad Corinth. 2. Quæ sunt Dei, nemo nouit nisi spiritus Dei. Creatio autem mundi non dependet ex alia causa, nisi ex sola Dei voluntate; vnde ea quæ ad principium mundi pertinent, demonstratiuè probari non possunt, sed sola fide renentur propheticè per spiritum sanctũ reuelata: sicut Apostolus post præmissa verba subiungit. Nobis autem reuelauit Deus per spiritum sanctum. Est autem valdè cauendum, ne ad ea quæ fidei sunt aliquas demonstrationes adducere præsumat propter duo. Primò quidẽ quia in hoc derogat excellentiæ fidei, cuius veritas omnem rationem humanam excedit secundum illud Eccles. 3. Plurima supra sensum hominis ostensa sunt tibi, quæ autem demonstratiuè probari possunt, ratione humanæ subduntur. Secundò, quia cùm plerunque tales rationes sint inualidæ sint, dant occasionem irrisionis infidelibus, dum putant quod propter rationes huiusmodi, his quę sunt fidei assentimus: & hoc expresse apparet in rationibus hic inductis, quæ derisibiles sunt & nullius momenti.
vrt.212.& 2.dist.1.q.1. q.5.o.& 3.p.q.3.ar.17. 2.p.q.46. ar.2 c.& contra 1.c. & opus 6.c.

Quod enim primò inducit de cæreo Paschali, non habet robur, nisi authoritatis, probare autem per authoritatem, non est demonstratiue probare; sed fidem vel opinionem facere, & tamen multò esset validior authoritas sacræ scripturæ quàm benedictio Paschalis cærei præsertim cum fine adscriptione annorum mundi, cæreus Paschalis benedici possit. Non enim est de necessitate Paschalis cærei talis adscriptio. Vnde in multis terris non est consuetum, quòd aliquid cæreo adscribatur.

Quod etiam secundò opponitur, derisibile est, non enim excrescentiæ annorum lunarium ad solares cõputantur ab initio mundi, sed ab aliqua determinata radice, puta ab aliqua oppositione Solis & Lunæ, vel ab aliqua coniunctione, vel ab aliquo huiusmodi: sicut est in omnibus aliis computationibus Astronomicis.
4.dist.43.ar 3.q.2.c.

INCIPIT QVODLIBET QVARTVM.

ARTICVLVS I.

QVAESITVM est de rebus diuinis & humanis. Circa res diuinas quæritũ est. Primò de essentialibus. Secundò, de personalibus. Circa essentialia quæritum est. Primò,

de scientia Dei. Secundò de eius potentia.

Circa scientiam quæritum est vtrum in Deo sint plures ideæ. Et videtur quod sic. Dicit enim Aug. li. 83. q. quòd Deus signa propriis rationibus creauit, & alia ratione hominem, & alia ratione equum. Sed rationes rerũ in mente diuina dicuntur ideæ, vt patet per Aug. ibidem, ergo sunt plures ideæ.
1.p.q.15.ar 2.o.3.

Præterea, secundum hoc sunt aliqua distincta, quod Deus earum distinctionem cognoscit. Cognoscit autem earum distinctionem in seipso, ergo distinctarum rerum sunt in Deo plures & distinctæ ideæ.

SED CONTRA. Omne nomẽ quod in diuinis dicitur, aut est essentiale vt Deus, aut personale vt pater, aut rationale vt generans. Sed hoc nomẽ idea neque est personale neque notionale, quia non conueniret tribus personis, ergo est nomen essentiale, sed nullum essentiale multiplicatur in diuinis, ergo non possumus dicere quod in Deo sint plures ideæ.

RESPONDEO dicendum, quod duplex est pluralitas. Vna quidem est pluralitas rerum, & secundum hoc non sunt plures ideę in Deo. Nominat enim idea formam exemplarem. Est autem vna res quę est omnium exemplar, scilicet, diuina essentia, quam omnia imitantur, inquãtum sunt & bona sunt. Alia verò pluralitas est secundum intelligentiæ rationem. Et secũdum hoc sunt plures ideæ, licet enim omnes res inquantum sunt diuinam essentiã imitentur, non tamen vno & eodem modo omnia imitantur ipsam, sed diuersimodè, & secundum diuersos gradus. Sic ergo diuina essentia secundum quod est imitabilis hoc modo ab hac creatura est propria ratio, & idea huiusmodi creaturæ, & similiter de aliis: vnde secundum hoc sunt plures ideę secundum quod intelligitur diuina essentia secundum diuersos respectus quos res habent ad ipsam eam diuersimodè imitantes, huiusmodi autem respectus nõ solum intelligũtur ab intellectu creato, sed etiam ab intellectu increato ipsius Dei. Scit enim Deus & ab æterno sciuit, quod diuersæ creaturæ diuersimodè essent eius essentiam imitaturæ, & secundum hoc ab æterno fuerunt in mente diuina plures ideæ, sicut rationes propriè rerum intellectæ in Deo. Hoc enim significat nomen ideæ, vt scit scilicet, quædam forma intellecta ab agẽte, ad cuius similitudinem exterius opus producere intendit, sicut ædificator in mẽte sua præconcipit formã domus, quæ est quasi idea domus in materia ædificatæ.
1.d.36.2.ar. 1.q.15.ar. 2.ad 4.q. 28.ar.4.ad tertium. 1.p.q.6.ar 4.c.

AD PRIMVM ergo dicendũ quod Aug. intelligit esse aliã & ad aliã rationem secundum diuersitatem respectuum, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quòd cùm dicitur secũdum hoc res sunt distinctæ, prout Deus earum distinctionem cognoscit, hæc locutio est duplex, quod enim dicitur secundum quòd Deus cognoscit, potest referri ad cognitionem diuinam ex parte cogniti, vel ex parte cognoscentis. Si ex parte cogniti, sic vera est locutio, est enim sensus quod hoc modo res sunt distinctæ, sicut Deus cognoscit eas esse distinctas. Si verò referatur ad cognitionem ex parte cognoscẽtis, sic locutio falsa est, erit enim sensus quod res cognitæ illum modũ distinctionis habent in intellectu diuino quem habent in seipsis, quod falsum est, quia in seipsis res sunt diuersæ essentialiter, non autem intellectu diuino, sicut etiam res in seipsis sunt materialiter, in intellectu autem diuino immaterialiter, & in hoc vltimo sensu procedebat obiectio.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de pluralitate reali, talis enim pluralitas in nominibus essentialibus non inuenitur, sed solum pluralitas quæ est secundum intelligentię rationem.

QVÆSTIO II.

DEINDE quęritum est de pertinentibus ad potentiam Dei. Et primò, vtrum in Deo sit virtus. Secundò, de quodam effectu diuinæ virtutis, vtrum, scilicet, aquæ sint super cœlos. Tertiò ad quid virtus diuina se extendere possit.

ARTICVLVS II.

1.p.q.25. ar. 1.c.& ira.1.c.& q.4.o.
AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Deo non sit virtus, quia vt Philosophus dicit in 1. de cœlo (T.c.110.) Virtus est vltimum potentiæ, sed diuina potentia non habet vltimũ, cùm sit infinita, ergo in Deo non est virtus.

SED CONTRA, Omne immediatũ operationis principiũ, virtus est. Operatio enim omnis à virtute aliqua procedit, sed in Deo est aliquod immediatum operationis principium, quia Deus immediate aliqua operatur, ergo in Deo est virtus.

RESPONDEO dicẽdum, quòd virtus qualitercunq; accipiatur, significat potentię cõplementum. Et inde est quod virtus vnius cuiusq; rei est quæ bonũ facit habentẽ, & opus eius bonũ reddit: vt dicitur in 2. Ethi. tunc enim ostenditur potentia esse cõplera, quãdo & agens est perfectum & actio perfecta. Cùm ergo potentia Dei sit maximè completa, potissimè in Deo virtus inuenitur: vnde dicitur Sap. 12 Virtutem ostendis tu, qui non crederis in virtute consummatus. & in Psal. Magnus dominus & magna virtus eius.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod quandoque virtutes notificantur nõ per aliquod quod de virtute essentialiter prædicetur, sed per id ad quod virtus ordinatur. Ab eo enim speciem habet, sicut Aug. dicit, quòd fides est credere quod nõ vides. Credere enim non est ipsa fides, sed actus ad quem fides ordinatur. Et hoc modo Philosophus diffinit virtutem cùm dicit, quòd virtus est vltimum potentiæ, quia, scilicet, virtus rei attenditur in ordine ad hoc, in quod vltimo potest, sicut virtus eius qui potest ferre centum libras, vt ipse

vt ipse ibidem dicit, non consistit in hoc vt ferat decem, sed in hoc quod ferat illud vltimum in quod vltimo potest, scilicet, centum. Sic ergo virtus cuiuslibet rei non attenditur in vno eorum quæ potest, sed respectu totius quod potest. Virtus ergo diuina non potest attendi secundum aliquod vnum opus ipsius, quia nullum opus eius est quod adæquet eius virtutem, vt Deus amplius facere non possit, sed virtus eius attenditur secundum totum in quod potest, hoc autem infinitũ, quia, scilicet, Deus infinita facere potest, vnde & virtus Dei est infinita, & hoc est vltimum cui infinita posse, sicut virtuti finitæ est vltimum aliqua determinata posse.
ori.213.c.et 30.q.6.art. 1.& q.7. ori.7.c.

ARTICVLVS III.

ori.140.& 2.p.q.68. ori.2.o.
AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd aquæ habentes veram speciem aquæ elemẽtaris super cœlos existant. Homo enim dicitur minor mundus propter similitudinẽ quam habet cũ mundo maiori. Sed videmus quòd in corpore humano suppositur cerebro, quod habet naturam aquæ, cordi, quod habet proprietatem ignis, inquantũ est fons naturalis caloris, ergo etiam in mundo maiori aqua supponitur aliis elementis. Et hæc ratio videtur Aug. in 12. de ciuit. Dei, vbi dicitur de quibusdam, quod ponderibus elementorũ mouentur, & ideo non putant aquarum fluidam, grauemq; naturam in superioribus mundi locis potuisse contineri, qui secundũ rationes suas sibi ipsi hominem facere potuissent, non ei pituitam, quod Græcè flegma dicitur, & tanquã in elementis corporis nostri aquarum vicem obtinet, in capite ponerent.

SED CONTRA partes mundi sunt optimè & ordinatissimè dispositæ secundum suam naturam. Sed id quod habet speciem aquæ, naturaliter est ponderosum, & ita naturaliter subsidet corporibus leuibus aëri & igni. Non ergo aliquid habẽs veram speciem aquæ supra cœlos existit.

Psalm 148.
RESPONDEO dicendũ, quòd in sacra scriptura quæ mentiri non potest expresse dicitur aquas esse supra cœlũ. Dicitur enim Gen. 1. Quod diuisit aquas quæ sunt sub firmamento ab aquis quę sunt supra firmamentũ. Et in Psal. dicitur: Aquæ quæ super cœlos sunt, laudẽt nomẽ Domini, & ideo sicut Aug. dicit in 2. super Gen. ad literã. Quoquo modo vel qualescunq; aquæ ibi sint, esse ibi eas minimè dubitemus. Maior quippè est scripturæ huius auctoritas, quàm omnis humani generis capacitas. Sed sicut Aug. primo eiusdem libri dicit. Turpe est nimis & pernitiosum atq; maximè cauendum, vt Christiani de his rebus, scilicet, naturalibus, quasi secundum Christianas literas loquentem ira delirare quælibet infidelis audiat, vt quemadmodũ dicitur toto cœlo errare conspiciens risum tenere vix possit, & non tam molestũ est quod errans homo deridetur, sed quod auctores nostri ab eis qui sortis sunt talia sensisse creduntur, & cum magno eorum exitio de quorum salute satagimus tanquã indocti reprehẽduntur atque reijnuntur, & ideo sicut ipse subiungit, multiplices expositiones ipse posuit in verbis Genesis, vt sic accipiatur vna expositio, quod alteri expositioni nõ præiudicetur, quæ fortè melior est. Sic ergo quod dicitur de aquis supra cœlos existentibus, multipliciter intelligi potest. Vno modo vt per firmamentũ vel per cœlos non intelligamus firmamentũ vel cœlũ, in quo sunt sydera, sed aërem in quo aues volare dicitur, supra quẽ aërem aquę vaporabiliter eleuãtur: & exinde pluuię generantur. Et de hac expositione dicit Aug. in 2. super Gen. ad literam. Hanc considerationẽ dignissimã iudico. Quod enim dicitur, nec cõtra fidẽ est, & in promptu posito documento credi potest. Si autẽ per firmamentũ vel cœlos intelligatur firmamentũ vbi sunt sydera posita, sic icciendũ est quòd de hoc firmamẽto diuersi opiniones fuerunt. Quidã enim posuerũt firmamentũ illud ex quatuor elementis cõpositum, quę videtur esse positio Empedoclis, & secundũ hoc nihil prohibet dicere supra hoc cœlũ sydereum esse aquas elementares tanquam simpliciores, & super eas etiam ignem, à quo vocetur cœlum empireum. Aliorum autem positio est, quod cœlum vel sit igneæ naturæ, sicut posuit Plato, vel non sit de natura quatuor elementorum, sed habens altiorem naturam, sicut posuit Aristot. Vtroque istorum supposito inconueniens videtur supra firmamentum illud aquã elementarem materialiter esse dispositam. Nunc enim sicut Aug. dicit in 2. super Gen. Quemadmodum Deus instituerit naturas rerum nos conuenit quærere, nunquid in eis vel ex eis miraculum potentiæ suæ velit operari. Sed tamen aliquales aquas supra huiusmodi firmamẽtum ponere possumus, vno modo vt per aquas intelligamus totã materiam corporalem: sicut accipitur in principio Gen. secundum expositionem Aug. Et ideò secundum hunc intellectum, non est aliud dicere quàm aliquid de materia corporali super hos cœlos existere, & hoc etiam à dictis Philosophorum modernorum non discordat, qui ponunt supra octauam sphæram, in qua sunt stellæ, aliam sphæram in qua nulla est stella, & hanc expositionem ponit Augustin. super Gen. cõtra Manichæos. Alio modo potest dici, quod sicut cœlum empyreum dicitur igneum, non quia habeat speciem ignis, sed propter splendorem, ita etiam aquæ super cœlos dicuntur: non quia habeant speciem aquæ, sed quia habent dyaphaneitatem ad modum aquæ, vt sic supremum cœlum secundum quod empyreum dicitur, sit totum splendidum, secũdum autem quod aqueum dicitur, sit totum dyaphanum. Tertium autem cœlum quod dicitur sydereum, sit partim lucidum, partim dyaphanum. Sic ergo secundum quãcunque opinionem potest veritas sacrę scripturę saluari diuersimodè. Vnde non est coartandus sensus sacrę scripturę ad aliquid horum.
Aquas esse super cœlos, qualiter sit intelligendum. Opinio Empedoclis. Opinio Arist. Opinio Aug.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo assimilatur maiori mundo quantum ad aliquid, inquantum constat ex corporali & spirituali natura, sicut & totum vniuersum, nõ tamen quantum ad omnia assimilatur vniuerso. Ordo enim partium in homine, non est secundum quod exigit earum natura, sed prout exigit ratio finis. Ponitur enim cor in medio, vt ex eo diffundantur operationes vitę de facili per totum corpus. Cerebrum autem ponitur in supremo, vt operationes animales quæ ibi quodammodo perficiuntur, non impediantur per diuersas corporis transmutationes: sicut etiã ordo cognitionis humanæ nõ est secundũ ordinem naturalem cognoscibilis, sed quo ad nos. Aug. autẽ nõ inducit hoc asserendo, sed obuiando his qui scripturam prauè interpretantur.
1.p.q.91.ar. 1.c.& q.96. ar.1.2. 2 di.14.ar. ad 2.

QVÆSTIO III.

DEINDE considerandum, est de his ad quæ diuina potentia se extendere potest. Et circa hoc quæruntur duo. Primò, vtrũ Deus possit aliquid in nihilum redigere. Secundò, si aliquid esset in nihilum redactum, vtrum Deus possit illud reparare idẽ numero.

ARTICVLVS IIII.

1.p.q.9.ar. 2.c.& q. 104.ar.3.ad 4.o.ad 1.ar. 22.
AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod Deus possit aliquid in nihilum redigere. Æqualis enim est distantia nõ entis ad ens, & entis ad nõ ens. Sed Deus potest ex nihilo aliquid facere, ergo Deus potest ex aliquo facere nihil.

SED CONTRA, Deus non potest esse causa defectiua. Sed causa quæ facit rendere in non esse, est causa defectiua, ergo Deus non potest redigere aliquid in nihilum.

RESPONDEO dicendum, quòd de potentia Dei dupliciter loqui possumus. Vno modo absolutè considerãdo eius potentiam. Alio modo considerando ipsam in ordine ad sapientiam vel præscientiam suã. Loquendo ergo absolutè de Dei potentia, sic Deus potest vniuersam creaturam redigere in nihilum. Cuius ratio est, quia creatura non solum producitur in esse Deo agente, sed etiam per actionem Dei conseruatur in esse, secundum illud ad Heb. 1. Portans omnia verbo virtutis suę. Vnde Aug. dicit. 4. super Gen. ad litteram, quod virtus Dei si aliquando ab eis quæ creata sunt regendis cessaret, simul & illorum cessaret species, omnisq; natura concideret. Si autem Deus propria voluntate agit, & non ex necessitate naturæ ad rerum productionem, ita etiam ad earum cõseruationem, & ideò potest subtrahere suam actionem à rebus conseruandis: & hoc ipso omnia in nihilum deciderent. Si verò loquamur de potentia Dei in ordine ad eius sapientiam & præscientiam, sic nõ potest fieri quod res in nihilum redigatur, quia non habet hoc diuina sapientia. Creauit enim Deus vt esset omnia, vt dicitur Sap. 1. non vt in nihilum cederent.
1.p.q.25.ar. 3.ad 1.& p.q.13.ar.5.ad 5.et q.5.ar. 3.4.o.ye.q. 5.ar.2.ad 6o

AD PRIMVM ergo concedimus, secundum quod procedit de potentia absoluta.

Ad secundum dicendum, quod causa defectus alicuius, potest esse aliquid dupliciter. Vno modo ex propria intentione, sicut cum aliquid subtrahendo lumen causat tenebras, & hoc modo nõ oportet quòd si causa defectiua illud quod causat defectum. Sic autem Deus potest esse alicuius defectus causa, vel excecationis, vel obdurationis, vel etiã annihilationis si vellet. Alio modo aliquid potest esse causa defectus præter intentionem, & sic semper oportet quod causa defectus sit defectiua, quia ex defectu agentis cõtingit quod nõ inducat perfectionem in suo effectu: & sic Deus nullo modo potest esse causa defectus, vel tendendi in non esse.
1.p.q.23.ar. 3.ad 2.et 12. q.76.ar.3.o. 22.q.24.ar. 10.c.

ARTICVLVS V.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd Deus nõ possit id quod in nihilum redactum est idem numero reparare. Dicit enim Philosophus in 2. de generatione. (T.c.70.) quod ea quorum substantia corrumpitur non reiterantur eadem numero. Sed eorum quæ in nihilum rediguntur, substantia corrumpitur, ergo eadem numero iterari non possunt.
ar.96.& 3. p.q.13.art. 2.& opus 94 cap.82.

SED CONTRA est quod Aug. dicit 4. de ciuit. Dei. Si caro humana omnibus periisset modis, nec vlla eius materies in vllis labebris remansisset, vnde si vellet eum repararet omnipotens. Sed si nulla materia remanente de corrupta, quod corrumpitur in nihilũ redigitur, ergo Deus id quod in nihilum est redactum potest idem numero reparare.

Præterea. Differentia est causa numeri, sicut Dam. dicit, Sed nihilum non facit aliquam differentiam: quia non entis non sunt species & differentiæ secundum Philosophum: ergo id quod reparatur à Deo, potest esse vnum & idem numero, quamuis in nihilum fuerit redactum.

RESPONDEO dicendum, quod in his quæ in nihilum redigi possunt, est quædam differentia attendenda, quædam enim sunt quorum vnitas in sui ratione habet durationis cõtinuitatem, sicut patet in motu & tempore. & ideo interruptio talium indirectè contrariatur vnitati eorum secundum numerum. Ea verò quæ contradictionem implicant, nõ continẽtur sub numero Deo possibilis, quia deficiunt à ratione entis, & ideo si huiusmodi in nihilum redigantur, Deus ea nõ potest eadem numero reparare. Hoc enim esset facere contradictoria simul esse vera, puta si motus interruptus esset vnus. Alia verò sunt quorum vnitas nõ habet in sui ratione cõtinuitatem durationis, sicut vnitas rerum permanentiũ nisi per accidens, inquantũ eorum esse subiectum est motui. Sic enim & mensurantur huius tempore, & eorum esse est vnum & continuum secundum vnitatem & continuitatem temporis, & quia naturale agens
artic.39.

Universidad de Deusto
Biblioteca

agens non potest ista producere siue motu: inde est, quod naturale agens nõ potest huiusmodi reparare eadem numero, si in nihilum redacta fuerint, vel si fuerint secundũ substantiã corrupta: sed Deus potest reparare huiusmodi & sine motu, quia in eius potestate est quod producat effectus sine causis mediis, & ideo potest eadem numero reparare, etiam si in nihilum elapsa fuerint.

Vnde patet responsio ad primum & secundum.

Ad tertium dicendum, quod nihilum non est differentia alicuius entis, si per hoc quod aliquis reducatur in nihilum interrumpatur continuatio essendi, quæ pertinet ad vnitatem motus, & eorum quæ consequuntur ad motum.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritũ est de personalibus quæ pertinent ad personam filij. Primò quantum ad naturam diuinam.

Secundò, quantum ad naturam assumptam.

Circa primum quæsita sunt duo. Primò, vtrum pater eodem verbo dicat se & creaturã. Secundò, vtrum filius sua filiatione distinguatur à spiritusancto.

ARTICVLVS VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod pater nõ eodem verbo dicat se & creaturã. Dicere enim se soli patri conuenit, vt Augustinus dicit 7. de Trin. Sed dicere creaturam conuenit toti Trinitati, ea enim quæ important respectũ ad creaturam toti Trinitati conueniunt, vt patet per Dionysium 2. c. de diu. no. ergo pater non eodem verbo dicit se & creaturam.

Præterea, Creatura procedit à Deo per modũ voluntatis. Filius autem qui est verbum quo pater dicit seipsum, procedit à Deo per modũ naturæ, quia vt Hil. dicit in libr. de synodis. Omnibus creaturis, substantiam voluntas Dei attulit. Filio autem naturam dedit natiuitas, ergo non est idem verbum quo pater dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

SED CONTRA est quod Augustinus dicit 2. super Genes. ad literam, quia dixit & facta sunt, id est, verbum genuit in quo erat vt fieret creatura. Sed verbum genuit dicens seipsum, ergo idem est verbum quo dicit seipsum, & quod dicit creaturam.

RESPONDEO dicendũ, quod sicut Augustinus dicit 15. de Trin. Verbum Dei repræsentatur aliqualiter per verbum nostri intellectus, quod nihil est aliud quàm quædam acceptio actualis nostræ notitiæ, cùm enim id quod scimus actu considerando concipimus, hoc verbum nostri intellectus est. Et hoc est quod verbo exteriori significamus, sed quia nos non totum id quod habitu scimus actu mente concipimus, sed de vno intelligibili mouemur ad aliud, inde est quod in nobis non est vnũ, solũ verbum mentale secundum multa, quorũ nullum adæquat nostram scientiam. Sed Deus quicquid scit actu intelligit. Et ideò in mente eius non succedit verbũ verbo, & sicut eadem scientia scit se & omnia alia, ita etiã eodem verbo exprimit seipsum & omnia alia, nec esset eius verbum perfectum: vt Augustinus in eodem lib. dicit, si aliquid minus esset in eius verbo quàm in eius scientia, vnde quicquid pater scit, totum vnico suo verbo dicit, & sic necesse esse quod idem verbum sit, quo dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd dicere si propriè sumatur est producere verbum quod soli patri conuenit, & ideò si dicere in diuinis propriè sumatur, solus pater dicit: quia solus ipse generat verbum. Hoc enim verbo exprimitur quicquid tota Trinitas scit, quia trium personarum est vna scientia: & ex hac ratione verbum importat respectum ad creaturam in quantum est expressio quædam scientiæ quam pater communiter habet cum aliis personis de creatura.

Ad secundum dicendum, quòd aliud est verbum, & id quod dicitur verbo, hoc enim verbo quod est lapis, significatur res quæ nõ est verbum, sed corpus: vnde nihil prohibet creaturam procedere à Deo per modum voluntatis. Verbum autem quo dicitur creatura per modum naturæ.

ARTICVLVS VII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod filius distinguatur filiatione à spiritusancto. Eodem enim modo aliquis constituitur & ab alio distinguitur. Sed persona filij constituitur filiatione: quæ proprietas est personalis, id est, constituens personam filij: ergo filiatione distinguitur à spiritu sancto.

SED CONTRA est quod Boët. dicit in lib. de Trin. quod sola relatio in diuinis multiplicat trinitatem. Et Anselmus dicit in lib. de processione spiritussancti, quòd ibi solum distinguuntur personæ diuinæ, vbi occurrit relationis oppositio. Sed filius non opponitur relatiuè spiritui sancto filiatione, sed solum patri: ergo filius non distinguitur filiatione à spiritu sancto, sed solum à patre.

RESPONDEO dicendũ, quod hoc modo se habent proprietates personales in diuinis ad distinguendũ personas, sicut se habẽt in rebus naturalibus formæ substantiales ad distinguẽdas species rerũ: sic tamẽ quòd à creaturis exempla ad Deũ assumpta non omninò similia sunt. In rebus autẽ naturalibus distinguitur aliquid per formã suam ab alio dupliciter. Vno modo secundum directam oppositionem formæ ad formã: & hoc modo distinguitur vnaquæque res naturalis ab omnibus speciebus sui generis, quę habent formas oppositas, secundũ quẽ genus diuiditur oppositis differentiis, sicut saphyrus distinguitur sua forma ab omnibus aliis speciebus lapidũ. Alio modo distinguitur res naturalis per suã formã secundũ habere, & nõ habere, & hoc modo quod habet aliquã formam naturalẽ, distinguitur ab omnibus non habentibus formam illam, sicut saphyrus per suam formã naturalem distinguitur non solùm ab aliis generibus lapidũ, sed à speciebus animalũ & plantarum. Sic ergo dicendum, quod filius sua filiatione distinguitur quidem à patre secundum oppositionẽ relationis filiationis ad paternitatẽ, sed à spiritusancto distinguitur filiatione, per hoc quod spiritussanctus non habet filiationem, quam filius habet.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Filius quidem distinguitur à patre

QVAEST. V. *ART. VIII.*

DEINDE quæritur de filio quantum ad naturam assumptam. Et circa hoc quæritur, vtrum sint vnũ numero corpus Christi affixum cruci, & iacens in sepulchro. Et videtur quod non, quia quæcunque differunt specie, differunt numero, sed corpus Christi appensum in cruce & iacens in sepulchro, differt specie, eo modo quo mortuum & viuum differunt specie, ergo non est vnum & idem numero.

SED CONTRA. Quicunque sunt vnum & idem supposito vel hypostasi, sunt vnum & idem numero. Sed corpus Christi iacens in sepulchro & appensum cruci, est vnum & idem supposito fine hypostasi, quia hypostasis verbi Dei nunquam separata est ab eius corpore. Ergo corpus Christi est vnum & idem numero appensum cruci & iacens in sepulchro.

RESPONDEO dicendũ, quod circa hoc cauendæ sunt duę damnatæ hæreses, quarum vna est Arrianorum, qui cùm ponerent Christum animã non habuisse, sed verbum fuisse corpori loco animæ, per consequens posuerunt quod verbũ separatum est in morte & corpore, sicut manifestè patet in quodam sermone Arrianorũ contra quem Augustinus disputat. Alia verò est hæresis Galanicarum, quæ fuit in 6. Synodo damnata. Qui cùm ponerẽt vnam naturam cõpositam ex diuinitate & humanitate, posuerunt illam naturam simpliciter incorruptibilem, & ita posuerunt corpus Christi simpliciter incorruptum nõ solum corruptione putrefactionis: quod fides catholica tenet, secundum illud Psal. Non dabis sanctũ tuum videre corruptionem, sed etiã corruptione quæ pertinet ad rationem mortis, quod est impiũ, vt patet per Damas. in 3. libr. Sic ergo ad excludẽdam primam hæresim oportet nos ponere identitatem secundum suppositum in corpore Christi appenso cruci, & posito in sepulchro. Ad excludendũ verò secundã hęresim, oportet nos ponere verã differentiã mortis & vitæ. Sed quia prima vnitas maior est quàm secunda differentia, dicendum est quod est idem numero corpus Christi appensum cruci & iacens in sepulchro.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ratio illa non tenet in corpore Christi propter vnitatem hypostasis.

QVAEST. VI. *ARTIC. IX.*

DEINDE quæritũ est de rebus humanis. Et primò de gratia. Secundò de sacramentis. Tertiò de actibus humanis.

Circa primũ quęrebatur, vtrum Deus semper faciat nouam gratiam. Et videtur quod sic. Augustinus enim 8. super Gen. ad literã comparat infusionem gratiæ illuminationi. Sicut, inquit, aër præsente lumine non factus est lucidus, sed fit, quia si factus esset, non fieret, sed etiam absente lumine lucidus maneret, & sic homo Deo præsente illuminatur, absente autẽ continuè tenebratur, à quo nõ locorũ interuallis, sed voluntatis auersione discreditur. Sed Sol semper facit nouum lumen in aëre: ergo Deus semper facit nouam gratiam in anima.

SED CONTRA. Nobilioris creaturæ nobilius est esse, sed gratia est nobilissima creatura, quia est perfectio naturæ, rationalis creatę, ergo eius esse est nobilissimum, non ergo durat solum in momento, & ita non semper Deus facit nouam gratiam.

RESPONDEO dicendũ, quod duplex est actio. Quædam quæ fit cum motu, & talis actio semper est cum aliqua innouatione, quia semper in motu aliquid fit, & aliquid definit esse inquantũ acceditur ad terminũ, & acceditur à termino, & propter hoc Philosophus dicit in 8. Physi. (T.c.56.) quod in omni motu est quodammodo fieri & corrumpi. Alia autem actio est quę est sine motu per simplicem cõmunicationem formæ, in quantum, scilicet, agens suam similitudinem imprimit recipiẽti disposito: & talis actio in principio quidem est cum innouatione, secundum quod de nouo acquiritur forma in subiecto. Sed continuatio ipsius actionis, sicut nullum habet motum adiunctum, sed simplicem influxũ siue communicationem, ita etiam nullam habet innouationem: & hoc modo causatur gratia à Deo in anima.

Vnde dicendum est quòd quandiu durat gratia in anima, Deus in anima operatur causans eam, non tamen ita quòd faciat semper nouam gratiam, & quod singulis momẽtis existens corrumpatur, sed quia eandem gratiam quam primò infudit, semper operatur in anima cõseruans ipsam, quod quidẽ difficile est ad intelligendum non valentibus abstrahere cõsiderationem suam ab actionibus, quæ sunt cum motu, in quibus semper aliquid innouatur, vt dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lumen semper fit in aëre, quia semper actione Solis illuminantis cõseruatur, non quod semper fiat aliud & aliud lumen.

QVAESTIO

QVAESTIO VII.

DEINDE quæritum est de sacramentis gratiæ. Et primò de sacramento pœnitentiæ, vtrum per absolutionem sacerdotis remittatur culpa. Secundò de sacramento matrimonij, vtrum vir possit accipere crucem, si timeatur de incontinentia vxoris non valentis vtrum sequi.

ARTICVLVS X.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd per absolutionẽ sacerdotis, culpa remittatur. Dicit enim Hugo de S. Victore in lib. de Sacram. quòd sententiã Petri sequitur sententia cœli. Sed sententia cœli est de remissione culpæ, ergo remissio culpæ sequitur per sententiam Petri, quæ est sacerdotis absoluentis.

Præterea, Sacramenta sunt medicinæ cõtra peccata, sed per medicinam sanantur vulnera vel ægritudines: ergo ægritudo vel vulnus peccati sanatur per sacramentũ pœnitentiæ. Sed sacramentum pœnitentiæ consumatur in hoc quod dicit: Ego te absoluo, sicut sacramentum Baptismi in hoc quod dicit: Ego te baptizo: ergo per absolutionem sacerdotis dimittitur culpa.

SED CONTRA est quod per solam contritionẽ dimittitur peccatũ, secundũ illud Psalm. Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Sed contritio præcedit absolutionem sacerdotis: quia sacerdos non debet aliquem absoluere nisi estimet eum contritum: ergo remissio culpæ præcedit absolutionem sacerdotis. Non ergo per absolutionem sacerdotis culpa remittitur.

RESPONDEO dicendum, quod sacramẽta dupliciter operantur. Vno modo secundum quod exhibentur in actu, alio modo secundũ quòd habentur in voto, & hoc ideò quia sacramenta operantur vt instrumẽta diuinæ misericordiæ iustificantis. Deus autem est respicere ad hominis cor, secundum illud 1. Reg. 16. Homines vident ea quæ parent. Deus autem intuetur cor. & ideò quamuis res naturales non agant nisi præsentialiter adhibitæ, sacramẽta tamen agunt etiam secundum quod sunt in voto, sed plenius sacramentalem effectum inducunt, quando actu exhibentur, sicut in baptismo. Nam cathecuminus si fit adultus & habeat baptismũ in voto, iam consecutus est effectum baptismi quantum ad emundationem à peccato, & consecutionem gratiæ quæ est proprius effectus Dei. Sed quando actu baptismum suscipit, cõsequitur plenius quo sdam sacramẽtales effectus, quia suscipit characterẽ & remissionẽ totius pœnæ. Si quis tamen esset qui non prius haberet baptismũ in voto quàm actu, baptizaretur: sicut præcipuè patet in pueris, si simul recipit per baptismũ gratiã remittentem culpam & omnem alium sacramenti effectum, & hoc etiam cõtingeret in adulto, si simul cùm baptizaretur, votũ baptismi habere inciperet, & idem est etiam in sacramento pœnitentiæ, quod consummatur in dispensatione ministri absoluẽtis. Cùm enim aliquis actu absolvitur, cõsequitur plenariè sacramẽti effectũ, sed si antequã absoluatur habeat hoc sacramentũ in voto, quando, scilicet, proponit se subiicere claubus Ecclesiæ, iam virtus clauiũ operatur in ipso, & cõsequitur remissionẽ culpæ. Si quis tamẽ in ipsa absolutione incipit cõteri, & claues Ecclesiæ habere in voto, in ipsa absolutione sacerdotis culpa ei dimittitur per gratiam quæ infunditur in hoc sacramento, sicut & aliis sacramẽtis nouæ legis, vnde quandoq; cõtingit, quod aliquid non perfectè contriti virtute clauium gratiam contritiones consequuntur, dummodo non ponant obicem spiritui sancto, & idem est in aliis sacramentis nouę legis, in quibus gratia confertur, videtur tamen esse differentia inter baptismum & pœnitentiam, propter hoc quod Sacramentum pœnitentię semper exhibetur adultis, in quibus vt plurimum contritio præcedit tempore confessionem & absolutionem, baptismus autem multotiens confertur pueris, in quibus votum baptismi non præcedit, omninò autem simile appareret, si etiam baptismus exhiberetur adultis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Hugonis non est sic intelligendum, quasi sententia Petri in sacerdote absoluente præcedat tẽpore sententiam cœli, id est, Dei remittẽtis culpam, sed quia sententia Petri approbat sententiam Dei.

Ad secundũ sic dicendũ, quod medicina sacramẽtali operatur nõ solũ actu adhibita, sed etiã in proposito existens, & ideo quandoq; sanatio vulneris præcedit sacramentalem absolutionem.

Ad tertium dicendum, quòd nunquam potest esse vera contritio, sine voto clauium Ecclesiæ, quantumcunque sit dolor de peccato prẽterito, & propositum abstinendi in futurum, & ideò in contritione culpa remittitur.

ARTICVLVS XI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vir possit accipere crucem ad transferendum vitra mare nolente vxore, si de eius incontinentia timeatur. Non debet enim homo prætermittere propriam salutem pro salute aliena. Sed homo procurat sa lutem propriam per hoc quod cruce signatur, consequens plenam remissionem peccatorum: ergo non debet hoc prætermittere, vt prouideat saluti vxoris.

SED CONTRA est quod Augustinus dicit. Si abstines fine vxoris voluntate tribuis ei fornicationis licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ, sed accipiendo crucem impeditur à redditione debiti, ergo videtur quod peccatũ vxori si contingat viro imputetur.

RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ sunt necessitatis, non sunt prætermittenda propter ea quę sunt propriæ voluntatis. Vnde etiam Dominus Mat. 15. reprehendit phariseos qui docebant prætermittere mandatum de honoratione parẽtum, vt aliquæ voluntariæ oblationes Deo offerrentur. Ex necessitate autẽ vxoris imminet, vi gerat curam vxoris, quia caput mulieris est vir, vt dicitur 1. ad Cor. 11. Sed quod accipiat crucem ad transfretandum, subiacet propriæ voluntati. Vnde si vxor sit talis quæ sequi non possit propter aliquod legitimum impedimentum, & de eius incontinentia timeat, non est ei consulendum vt accipiat crucem & dimittat vxorem: secus autem est si vxor continere voluntariè proponat, vel velit, & possit sequi virum suum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod etiam ad salutem proximam viri pertinet vt gerat curam de salute vxoris, quæ viri regimini committitur.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæritum est de actibus humanis. Et primò de actibus pertinentibus ad prælatos. Secundò de actibus quæ possunt pertinere ad omnes. Pertinet autẽ ad prælatos præcipere, dispensare in præcepto, excommunicare rebellãtes præceptis, & beneficia ecclesiastica conferre. Vnde circa primum quęruntur quatuor. Primò de obedientia ad præcepta prælatorum: vtrum, scilicet religiosus teneatur obedire prælato suo præcipienti ei in virtute obedientiæ, quod reuelet ei crimen fratris occultum. Secundò circa dispensationem, vtrũ Papa possit dispensare sine bigamia. Tertiò circa excõmunicationem, vtrum aliquis teneatur vitare excõmunicatos illos, de quorũ excõmunicatione etiã inter peritos est diuersa sententia, quibusdã dicentibus eos excõmunitos esse, & aliis non esse. Quartò circa collationẽ beneficiorũ, vtrum prælatus ecclesię licitè possit date beneficium cõsanguineo suo idoneo existenti, si æqua faculteate occurrat ei alius magis idoneus.

ARTICVLVS XII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd subditus non teneatur obedire prælato præcipienti reuelationem criminis occulti. Nullus enim tenetur obedire alicui in hoc quod non subditur eius iudicio. Sed occulta non subduntur iudicio humano, sed soli iudicio diuino, ergo circa eorum reuelationem nullus tenetur obedire Prælato præcipienti.

SED CONTRA est quod prælatus in capitulo religiosorum potest præcipere id de quo iudex Secularis, vel ecclesiasticus potest exigere iuramentum. Sed quando que iudex secularis vel ecclesiasticus exigit iuramentum ab aliquo, vt reuelet id quod scit de aliquo occulto, vt dicit quædam decretalis de purgationibus, ergo pari ratione ipse prælatus in capitulo potest etiã religiosis præcipere in virtute ipsius obedientiæ, vt dicant ei si quid sciunt de aliquo crimine occulto.

RESPONDEO dicendum, quod peccatum dupliciter potest esse occultum. Vno modo simpliciter, ita scilicet quòd ad multorum notitiam nullo modo perueniat: & tale peccatum occultum nocet soli facienti, & ideo qui tale peccatum occultum fratris scit, solum hoc debet intendere vt fratris peccantis salutem procuret, vnde instituruus est à domino ordo correctionis fraternæ, vt primò quidẽ corripiat aliquis frater occultè peccantẽ inter se, & ipsum solũ, postmodũ adhibeat duos vel tres testes, & tunc tandẽ si nõ corrigatur dicat Ecclesiæ, cõtra quẽ ordinem si prælatus præcipiat, vt peccatũ fratris occultũ ei dicatur, non est obediendũ, & ipse peccat præcipiẽdo, quia oportet Deo magis quã hominibus obedire. Si autẽ peccatũ fratris nõ sit adeo occultũ, quin per aliquas suspitiones in multitudinis notitiã veniat, vnde multorũ scandalũ ortatur, iã peccatũ nõ solũ nocet illi, sed multis, & quia bonũ multitudinis præfertur bono vnius, ideò prælatus debet disquirere veritatẽ de facto, vt scandalũ multitudinis cesset, vel per pœnã peccatis, vel per eius excusationẽ. Et ideo in tali casu potest præcipere scienti crimen fratris, quod manifestet, & ille cui præcipitur tenetur prælato obedire. Sic enim etiã nõ si omnino occulti crimẽ pertinet ad iudicium prælati, & in hoc casu loquitur decretalis, nõ autẽ in primo.

Vnde patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd papa non possit dispensare in bigamiæ irregularitate, non enim potest ab homine dispensari in his quæ sunt diuinitus instituta, vt Ber. dicit in lib. de dispensatione & præcepto. Sed doctrina Apostoli in qua continetur quod bigamus non promoueatur, vt patet 1. Thi 3. & ad Tit. 1. diuinitus promulgata secundum illud Apostoli 2. ad Tim. vlti. An experimentum quæriris eius qui in me loquitur Christus, ergo Papa non potest cum bigamis dispensare.

SED CONTRA est quod in decretis dist. 5. dicitur quod Papa cum quodam bigamo dispensauit.

RESPONDEO dicendum, quod Papa habet plenitudinem potestatis in Ecclesia, ita, scilicet, quod quæcũque sunt instituta per Ecclesiã, vel Ecclesiæ prælatos, sunt dispensabilia à Papa. Hæc enim sunt quę dicuntur esse iuris humani vel iuris positiui. Circa ea verò quæ sunt iuris diuini, vel iuris naturalis dispensare nõ potest, quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. Ius autem diuinũ est quod pertinet ad legem nouam, vel veterem. Sed hæc differẽtia est inter legẽ vtramq;, quia lex vetus determinabat multa tam in præceptis cerimonialibus pertinentibus ad cultũ Dei, quã etiã in præceptis iudicialibus pertinẽtibus ad iustitiã hominis conseruandã, sed lex noua

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.2.q.97.ar.3.ad 1. et ar.4.ad 3.et q.100.ar.8.9.

lex noua quæ est lex libertatis, huiusmodi determinationes nō habet, sed ea cōtenta præceptis moralibus naturalis legis & articulis fidei & sacramentis gratiæ. vnde & dicitur lex fidei & lex gratiæ, propter determinationē articulorū fidei & efficatiā sacramentorū. Cætera verò quæ pertinēt ad determinationē humanorū iudiciorum, vel ad determinationē diuini cultus liberā permisit Christus, qui est nouæ legis lator, Prælatis Ecclesiæ, & Principibus Christiani populi determināda, vnde huiusmodi determinationes pertinent ad ius humanū, in quo Papa potest dispēsare. In solis verò his quæ sunt de lege naturæ & in articulis fidei, & sacramentis nouæ legis dispensare non potest. Hoc enim non esset posse pro veritate, sed contra veritatem. Manifestū est autem quòd bigamū non promoueri nec; est de lege naturæ, neque pertinet ad articulos fidei, nec; est de necessitate sacramēti, quod patet ex hoc quod si bigamus ordinetur, recipit ordinis sacramentū, sed hoc pertinet ad quandā determinationē diuini cultus. Vnde circa hoc potest Papa dispēsare, licet dispensare nō deberat, nisi ex magna & euidēti causa, sicut etiā posset dispēsare circa hoc quod aliquis sacerdos nō indutus vestibus sacris cōficeret corpus Christi. Et eadē ratio est de omnibus aliis huiusmodi, quæ ex institutione humana processerunt.

4.dist.17.q.3.artic.3.o.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quod Apostolus dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit, quædam quidem sicut promulgans ius diuinum, sicut illud quod habetur ad Gal.5. Si circuncidimini Christus vobis nihil proderit, & multa alia huiusmodi, & in hoc Papa nō potest dispensare, quædam verò sicut propria auctoritate aliqua statuens. Nā ipse dicit 1.ad Cor.11. Cætera cum venero disponam. & infrà 16. mandauit vt collectæ quæ fiunt in sanctos per vnā sabbati fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et similiter etiam quod dicitur de bigamo nō promouendo, non est iuris diuini, sed institutio auctoritatis humanæ diuinitus homini concessæ.

ARTICVLVS XIIII.

ari.43.c.et 4.dist.18.q.2.ar.4.q.2. & 3. De participatione cū excommunicatis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant vitari illi excōmunicati, circa quorum excōmunicationem sapiens contraria opinatur. Quia secundum iura Episcopus non potest auferre beneficium, quod clerico concessit sine culpa. Sed non minus debetur cōmunio fidelium cuilibet fideli, quàm beneficiū clerico sibi ab Episcopo collatū, ergo nec cōmunio fidelium est alicui subtrahenda sine culpa. Sed quando dubitatur, an causa subsit, promptior debet esse animus boni viri ad interpretandū in mitiorem partem, ergo ex quo dubitatur de excōmunicatione aliquorum magis debet aliquis per hoc stare, quòd non sint excommunicati. Et ita non debet eos vitare.

SED CONTRA est, quod si aliquis percussus in bello moriatur si ignoretur quis eum percusserit, propter dubium quilibet qui in bello interfuit, irregularis redditur secundū iura, ergo à simili videtur, quòd ex quo dubium est de aliquibus an sint excōmunicati, quod propter maiorem cautelam sint vitandi.

RESPONDEO dicendum, quod dubitatio de excōmunicatione aliquorum, aut præcedit sententiam iudicum aut sequitur. Si præcedit puta cùm nondū est declaratū per iudicum consensum aliquos esse excōmunicatos, non sunt vitādi quouis; certo iudicio terminetur. In huc enim casu certū est quod in mitiorē partem interpretari debemus. Vnde de Deutero. 17. dicitur. Si difficile & ambiguum apud te iudicii esse prospexeris, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, venies ad Sacerdotes & ad Iudicē, quæres; ab eis, & facies quodcunq; dixerint. Sed si ambiguum oriatur post concordem iudicum determinationem magis standum est sententiæ iudicū duplici ratione. Primò quidē quia Iudices sollicitius discutientes negotiū, plenius possunt percipere veritatē, etiā si sint minus periti quàm alii qui perfunctorie cōstituuntur & extra ordinariè. Secundò, quia hoc esset magnum nocumentū vtilitatis communis status hominum si sententiæ non starentur, sed quilibet pro suo libitu vellet sententiæ columnium ingerere, quia sic litigia essent interminabilia, & ideo in tali casu magis est stāndum sententiæ iudicum, nisi fortè fit per appellationem suspensa.

Deutero.

ad rationē.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

82.q.67.ar.2.ad 2.3. et ar.& ad 3. & q.185. art.3.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur quod Prælatus Ecclesiæ non possit Ecclesiæ curam committere suo consanguineo quamuis idoneo, post posito meliori. Pater enim suæ filiæ quærit sponsum quàm magis potest idoneum, & sponsus suæ sponsæ quærit fidelissimum custodem pro posse. Sed maior Prælatus ad Ecclesiam sibi subiectam comparatur, vel sicut pater ad filiam, vel sicut sponsus ad sponsam, ergo debet ei de persona idonea prouidere, quantum ad melius potest.

Præterea. Ioannes Euangelista maximè fuit idoneus, & tamen quia consanguineus Christi erat secundū carnem, prætulit ei Petrū in regimine Ecclesiæ, ergo etiā Prælatus si habeat consanguineum æquè idoneum nō debet ei prouidere in Ecclesia magis quàm alij æquè idoneo. Multò ergo minus si sit minus idoneus.

82.q.26.ar.6.q.31.art.3.& q.32.art.1.q.2.

SED CONTRA est quod secundum ordinem rectum charitatis homo plus debet diligere sibi magis coniunctos. Sed his quos magis ex charitate diligimus, etiam magis debemus prouidere, vnde eorū meritum crescat. Cùm ergo ex bona dispēsatione Ecclesiæ crescat meritum benè administrantis, videtur quod Prælatus magis debeat suis quàm extraneis prouidere, etiam si sint minus idonei.

RESPONDEO dicendum, quod aliter est dicendum de consanguineo prælati æquè idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim sit æquè idoneus, potest prælatus suum consanguineum præferre, nisi fortè ex hoc scandalum oriatur, vel aliqui exinde malè exemplum accipiant, vt probabiliter præsumi possit, quod alij prælati hoc exemplo inducantur ad dandum suis consanguineis etiam minus dignis, & hoc ideo, quia ex quo nihil deperit vtilitati ecclesiæ cum æquè idoneo prouidetur, licet circa huiusmodi prouisionem etiam amori naturali satisfacere, qui non est contrarius charitati, sed magis charitate informatur. Et hoc significatur Gen.48. Vbi Pharao dixit ad Ioseph de fratribus suis. Si nosti in eis viros industrios, constitue eos magistros pecorum meorum. Si verò sit minus idoneus consanguineus prælati, nō debet eum præficere ad curam ecclesiæ postposito meliori, duplici ratione. Primò quidem quia hoc videtur esse cum fiducia quam in bono dispēsatore dominus requirit. Non enim faceret fideliter negocium alicuius Domini qui posset rem eius melioratę, si hoc præ terminteret vt suis cōsanguineis satisfaceret. Secundò quia hoc videtur ad personarum acceptionē pertinere, quæ consistit in hoc quòd aliquis accipit pro causa conditionem personæ quæ nō facit ad negocium, sicut si aliquis daret sententiam pro aliquo, quia diues est, & non quia iustitiam habet, quæ est conditio faciens ad negocium. Esse autē cōsanguineum, non est aliqua conditio pertinens ad curam ecclesiæ, quę non obtinetur iure sanguinis, sed diuino munere. Esset autem contra diuinum faciens ad negotium circa dispensationē patrimonialiū bonorum, vnde si episcopus de patrimonialibus bonis magis prouideat suo consanguineo minus idoneo, nō est acceptio personarū. Sed si ratione consanguinitatis ei prouedeat in patrimonio crucifixi, non caret vitio personarū acceptionis, quam Augu. dicit in ecclesiasticis gradibus dispensandis, exponens illud quod habetur Iacobi 2. Nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi. Hoc etiam dicit, & habetur 8.q.1. Extraneus ex alia tribu à Moyse eligitur, vt signaret principatum in populos nō sanguini deferendū esse, sed vitæ, ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, vt non quærant eos in ecclesia columnas eligere, quos plus cognoscant ecclesiæ prodesse, sed quos vel ipsi amāt vel quorum sunt obsequijs deliniti.

Acceptio personarū in quo consistat ar.108. cap.

Iacobi 2. Extraneus.

QVÆSTIO IX.

DEINDE quæritum est de actibus qui possunt ad omnes homines pertinere. Et primò de actibus pertinentibus ad vim intellectiuam. Secundò de actibus pertinentibus ad vim appetitiuam. Circa primum quærita sunt tria. Primò vtrum possit aliquis sine peccato appetere scire scientias magicas. Secundò vtrum enuntiabile quod semel est verum semper sit verum. Tertiò vtrum magister determinando quæstiones theologicas magis debeat vti ratione vel auctoritate.

ARTICVLVS XVI.

ar.10.2.& 2.d.39.q.2. d.5.ar.2.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas. Non enim est peccatum appetere illud per quod ponitur intellectus hominis in optimo. Sed per quamlibet scientiam ponitur intellectus hominis in optimo, quia verum est bonum intellectus, vt dicitur in 6. Ethi. Scientia autem verorum est, ergo hoc potest licitè appetere scire quamcunque scientiam, & ita sine peccato potest homo appetere scire scientias magicas.

SED CONTRA Prohibitio non est nisi de illicito. Sed scientiæ magicæ sunt prohibitæ, ergo illicitum est appetere eas scire.

22.q.75.ar.2.& 3.o. & 2.d.39.q.3.ar.5.o.

RESPONDEO dicendum, quod actus humanus potest dici dupliciter. Vno modo ex genere. Alio modo ex circunstantia. Ex genere quidem dicitur esse actus bonus ex eo quod actus cadit supra debitam materiam, debita autem materia appetitus est bonum, vnde appetere quodcunque bonum est bonum in genere, omnis autem scientia siue quęcunque cognitio bonum aliquid est, alioquin Deus cui nihil malli inest, non haberet omnē scientiam tam bonorū quàm malorum, vnde appetere quamcūque scientiam vel notitiam, quamcunque rerum, siue bonarum siue malarum, est bonum in genere. Sed tamen secundū diuersas circunstantias additas potest esse bonum vel malum, & præcipuè hæc diuersificantur secundum intentionem finis. Nam si aliquis appetat scire scientias magicas vt eis etiam vtatur, est malum. Si autem apperat eas scire vt eas confutet & reprobet, sicut bonum & licitum. Similiter etiam ex condītione personæ potest hoc diuersificari, vel etiam ex modo appetendi. Si enim sic aliquis appetat scire huiusmodi scientias vt eatū notitiam præferat aliis vtilioribus rebus, inordinatus est appetitus, & similiter, si sit talis persona ad quam non pertineat hoc scire, inordinatè hoc appetit.

3.p.q.72.ar.3.ad 3.q.97.ar.3.o. 22.q.97.ar.3.ad 3. ar.1.c.& 2.d.39.q.3.ar.2.ad 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnis scientia ponit intellectum in aliquo sui bono, quia omne verum est quoddam bonum intellectus, sed non omnis scientia ponit intellectum in sui optimo, sed illa sola quæ est circa primam veritatem, nec etiam verum est quòd magicæ artes sint scientiæ, sed potius sunt quædam fallaciæ dæmonum.

22.q.1.ar.3.ad 3. ad.1.ar.2.ad 3. 57.ar.3.ad 1.& 22.q.95.ar.2.ad 2.&c.

Ad secundum dicendum, quod huiusmodi artes sunt prohibitæ quantum ad suum vsum. Si verò prohiberetur alicui etiam earum fructum propter periculum vtendi, tunc esset malum quia prohibitum.

ARTI

1.q.14.ar.15.ad 3. 1.q.1.d.42.ar.5.o.

ARTICVLVS XVII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat enunciabile quod semel est verū semper futurū esse verū. Si enim hoc esset verum in aliis enunciabilibus, pari ratione hoc esset verum in enunciabilibus de futuro. Sed in istis hoc non est verum, quia vt dicit Philosophus in 2. de generatione. (T.c.64.) Futurus quis incedere non incedet: ergo non oportet enunciabile quod semel est verum, semper esse futurum verum.

2.di.1.q.1. ar.1.c.& potē.q.3. artic.2.c.

Præterea, si paries iunt eædem, & totū est idem. Sed partes enunciabilis sunt prædicatum & subiectum & cōpositio, ergo idem est enunciabile existēte eodē prædicato & subiecto, & compositione, sed taliter existente eodem enunciabili cōtingit quod sit quandoque verum & quandoq; falsum, sicut hoc enunciabile sor. sedere est verum eo sedente, & falsum eo non sedente: secundum illud Philosophi in prædicamentis. Ex eo quòd res est, vel non est, oratio est vera vel falsa, ergo enunciabile quod semel est verum, non propter hoc semper est verum.

SED CONTRA ista enunciabilia. Sortem currere & sortem cucurrisse, & sortem fore curturum non differūt, nisi secundum diuersam consignificationem temporis. Sed diuersa significatio non tollit identitatem nominis. Idem enim nomen dicitur esse per omnes casus & in singulari & in plurali numero, ergo etiam prædicta tria enunciabilia sunt idem enunciabile. Sed si vnum horum semel sit verum, semper oportet quòd aliquod eorum sit verum, quia si semel est verum quòd sortes currit, prius erat verum quòd sortes curret, & posteà erit verum quod sortes cucurrit, ergo si enunciabile aliquod semel est verum, semper erit verum.

2.q.14.ar.12.ad 3.q.14.ar.13.

RESPONDEO dicendū, quòd huius dubitationis vis, in hoc cōsistit, vt sciatur vtrum sit idem enunciabile, quod est de præsenti, præterito & futuro. Si enim hoc verum sit: consequens erit quod enunciabile quod semel est verum semper erit verum, licet forte hoc dubitationem aliquam habere possit circa enunciabilia de futuro cōtingenti, sed hoc est altioris inquisitionis. Si verò sint diuersa enunciabilia de præsenti, præterito & futuro, est autē idem enunciabile quod est de præsenti qualitercunq; res se habeat, manifestum est, quòd idem enunciabile quandoque est verum, quandoq; falsum, secundum quod Philosophus dicit in prædicamentis. Quòd eadem oratio & opinio quandoq; est vera, quādoque falsa. Ad cuius identiam, sciendum est quòd secundum Philosophum in 1. Periermenias, tria quædam per ordinem inueniūtur. Nam voces sunt signa intellectus: intellectus autem sunt rerum similitudines, manifestum est autem quod vnitas vocis significatiuæ rei diuersitas non dependet ex vtilitate vel diuersitate vel significatæ, alioquin non esset aliquod nomen æquiuocum. Secundum hoc enim si sint diuersæ res, essent diuersa nomina & non idem nomen. Dependet ergo vnitas, vel diuersitas vocis significatiuæ siue complexè siue incomplexè ex vnitate vel diuersitate vocis, vel intellectus, quorum vnum, scilicet, vox est signum & non signatum tantum, intellectus autem signum & signatum, sicut & res. Potest ergo nomen vel enunciabile esse aliud & aliud, vel propter diuersitatem vocis tantum, sicut est in synonimis, in quibus est diuersa vox, sed idem significatum omninò, vel etiam cum diuersitate vocis potest esse diuersitas intellectuū, siue propter diuersitatem rei intellectæ, siue propter diuersitatē modi intelligendi, & hoc contingit quandocunq; est diuersitas consignificationis, quę cōsequitur diuersum modum intelligendi vnam & eandem rem, & præcipuè hoc apparet in tempore, quod per se commiscetur operationi intellectus humani componentis & diuidentis, vt dicitur in 3. de anima. Et ideò dicendum est, quod non est idem enunciabile Sortem sedere & sortem sedisse, vel iessurum esse, sed Sortem sedere est idem enunciabile, quia est eadem vox & idem modus significandi, & ideò patet quod idem enunciabile potest quandoque esse verum quandoque falsum.

1.q.13.ar.12. & 14.ar.12. 2.d.31.q.1.ar.1.

Vnde duo prima concedimus.

Ad tertiū dicendū, quod diuersitas cōsignificationis tollit nominis identitatem, intantū quod obliqui secundum Philosophū non sunt nomina, sunt tamen vnum nomē non simpliciter, sed inquantum conueniunt in vno ordine declinationis.

ARTICVLVS XVIII.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quòd Magister determinans quæstiones theologicas magis debeat vti auctoritatibus, quàm rationibus, quia in qualibet scientia quęstiones optimè determinantur per prima principia illius scientiæ. Sed prima principia scientiæ theologicæ sunt articuli fidei, qui nobis per auctoritates innotescunt, ergo maximè quæstiones theologicę sunt determinandæ per auctoritates.

Proœm. pen. Mor. lect.1. Ad Gal.1.

SED CONTRA est quod dicitur ad Titum 1. vt sint potentes exhortari in doctrina sana & cōtradicentes reuincere. Sed contradicentes melius reuincuntur rationibus quàm auctoritatibus, ergo magis oportet determinare quæstiones per rationes, quàm per auctoritates.

RESPONDEO dicendū, quod quilibet actus exequēdus est secundū quod cōuenit ad suū finē, disputatio autē ad duplicē finem potest ordinari. Quidā enim disputatio ordinatur ad remouendū dubitationē an ita sit, & in tali disputatione theologica maximè vtendū est auctoritatibus quas recipiūt illi cū quibus disputatur, puta si cum Iudæis disputetur, oportet inducere auctoritates veteris Testamenti. Si cum Manichæis qui vetus testamentum respuunt, oportet vti solū auctoritatibus noui Testamenti. Si autē cū sciūaticis qui recipiunt vetus & nouū testamentū, nō autē doctrinā sanctorum nostrorū, sicut sunt Græci, oportet cum eis disputare ex autoritatibus nouī vel veteris Testamenti, & illorū doctorum, quòs ipsi recipiunt. Si autē nullā auctoritatē recipiūt, oportet ad eos conuincendos ad rationes naturales cōfugere. Quędā verò disputatio est magistralis in scolis nō ad remouendū errorē, sed ad instruēdum auditores, vt inducantur ad intellectum veritatis, quam intendit, & sic oportet rationibus inniti inuestigātibus veritatis radicem, & facientibus scire quomodo sit verum quod dicitur, alioquin si nudis auctoritatibus magister quæstionem determinet certificabitur quidem auditor quòd ita est, sed nihil scientiæ, vel intellectus æquiret, sed vacuus abscedet.

Et per hæc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO X.

4.di.49.q.2.ar.1.ad 3.et 5.ar.1.q.2.ad.7.& 22.q.12.ar.2.o. de martyrio.

DEINDE quæritum est de rebus pertinentibus ad vim appetitiuam. Et primò de bonis. Secundò de malis.

Circa primum quæruntur duo de martyrio. Primò, vtrum aliquis absque perfecta charitate possit se ad martyrium offerre. Secundò, vtrum sustinere martyrium pro Christo sit in præcepto.

ARTICVLVS XIX.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis absq; perfecta charitate possit se martyrio offerre, quia super illud Psal. Ideò dilexi mādata tua super aurū & topazion. dicit Glo. quod minima charitas plus diligit Deū legem quàm miliaria auri & argenti, & eadem ratione quàm omnia temporalia. Sed id quod minus diligimus exponimus pro eo, quod magis diligimus, ergo & omnia temporalia, & etiam propriam vitam potest exponere pro Christo, qui habet minimam charitatem.

SED CONTRA. Si aliquis absque perfecta charitate potest se offerre martyrio, ergo pari ratione poterit martyrium sustinere absque charitate perfecta. Sed hoc videtur esse falsum secundum illud Iob 3. Matorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suā ponat pro amicis suis, ergo aliquis absque charitate perfecta non potest se ad martyrium offerre.

2.q.2.ar.4.& 4.ar.4.5.& 8.cap.

RESPONDEO dicendum in operibus virtutum duo sunt attendenda, scilicet, id quod fit, & modus faciendi. Contingit autem idem factum, quod fit secundū aliquam perfectā virtutem, fieri etiā nō solū ab habente paruam virtutē, sed etiā non habente virtutem, sicut aliquis habēs iustitiā potest facere aliquod opus iustum, Sed si attendamus ad modū faciendi, ille qui non habet virtutem non potest operari, sicut ille qui habet, nec ille qui habet paruā, sicut ille qui habet magnā, qui operatur faciliter & prompte & delectabiliter, quod nō ita facit ille qui caret virtute, vel qui paruā habet. Sic ergo dicendū est, quod hoc opus quod est offerre se martyrio, vel etiam martyriū sufferre, potest facere nō solū charitas perfecta, sed etiā imperfecta, & quod plus est etiā ille qui caret charitate. secundū illud Apostoli 1. ad Cor. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatē autem nō habeam, &c. Sed charitas perfecta hoc facit prōpte, & delectabiliter, sicut patet de Laurētio & Vincentio, qui in tormentis hilaritatē ostenderūt, hoc autem non potest facere charitas imperfecta, vel etiam ille qui charitate caret.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

22.q.124. ar.1.ad 3.et ar.3.ad 1. et.4.di.49. q.5.art.3. q.2.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pati martyrium propter Christū non sit in præcepto. Minus enim videtur quòd homo det sua, quā quòd propriū corpus ponat, vt dicit Gre. in illa Ome Ego sum pastor bonus. Sed dimittere omnia sua propter Christū non cadit sub præcepto, sed sub consilio, ergo etiam exponere corpus suum martyrio non cadit sub præcepto.

SED CONTRA est quod Aug. dicit 13. de ci. Dei, Cū dictum est homini, morieris si peccaueris, non dicitur martyri, morere ne pecces. Sed illud quod oportet nos facere ne peccemus, cadit sub præcepto, ergo mors martyrum cadit sub præcepto.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid cadit sub præcepto dupliciter. Vno modo absolutè. Alio modo secundum animi præparationem, quia enim præceptum importat rationem debiti, illud absolutè cadit sub præcepto, quod est debitum propter aliquod præexistens, sicut præceptū de honoratione parentū, vel de amando Deū. Sed quandoq; cōtingit, quòd id quod facit aliquid esse debitū, nondū præcessit, sed potest occurrere. Vnde hoc cadit sub præcepto nō absolutè, sed secundū præparationem animi, ita scilicet vt homo habeat animum paratum ad faciēdum illud, quod debitum redditur ex aliqua causa occurrente, & hoc modo exponit Augu. illa Domini præcepta quę ponuntur Mat. 5. Si quis percusserit te in vnā maxillam, præbe ei & aliā, quia scilicet si opus esset, & hoc exigeret salus aliorū, homo debet esse paratus ad hoc faciendū, & per hunc modū sustinere martyrium propter Christum, cadit sub præcepto, quia scilicet homo debet habere animum paratum vt prius permitteret se occidi, quā Christum negaret vel mortaliter peccaret, & sic etiam relinquere bona propria cadit sub præcepto, quia debet esse paratus animus Christiani magis sustinere rapinam bonorum suorum quàm Christum negare, vel mortaliter peccare.

ar.122.c.& 12.q.99.ar.1.5.c.& pa.q.10.ar.3.o. ad 8.

Matth.5.

32.vbi supra.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO XI.

DEINDE quærítum eſt de actibus malis, ſcilicet, de primis motibus.

Circa quos quærita ſunt duo. Primò, vtrum primi motus ſemper ſint peccata. Secundò, vtrũ in infidelibus ſint peccata mortalia.

ARTICVLVS XXI.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd primus motus ſemper ſit peccatum, dicit enim Magiſter 22. diſtin. ſecundi libri ſententiarum, quod tentatio à carne nõ poteſt eſſe ſine peccato. Sed quandocunq; eſt primus motus eſt tentatio à carne, ergo primus motus non poteſt eſſe ſine peccato.

SED CONTRA eſt quod ad Rom. 6. ſuper illud. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, dicit Gloſ. Non prohiber concupiſcentiam quæ vitari non poteſt, ſed illud quod non poteſt vitari non eſt peccatũ, ergo concupiſcentia quæ eſt primus motus non eſt peccatum.

RESPONDEO dicendum, quòd motus importat inclinationẽ quandam ad terminũ, quæ quidem inclinatio pertinet ad appetitum in humanis actibus. Eſt autẽ in homine triplex appetitus, vnus quidem naturalis, ſecundum quod vis appetitiua pertinet ad animam vegetabilem, ſicut & vis digeſtiua & expulſiua & retentiua. Secundus appetitus eſt ſenſualitatis, qui mouetur ſecundum apprehenſionẽ ſenſus. Tertius appetitus eſt voluntatis, qui mouetur ſecundum iudicium rationis. Peccatũ quod habet rationẽ culpę de quo nunc loquimur, non poteſt eſſe niſi in actu voluntario, qui, ſcilicet, eſt aliqualiter in poteſtate peccantis, actus autem appetitus naturalis non ſubiacet imperio rationis, ſicut nec actus aliarũ potentiarũ vegetabilis animæ, & ideò in actu talis appetitus non poteſt conſiſtere culpa, ſicut quod homo eſuriat vel ſitiat abſque culpa eſt, & idem dicẽdum eſt in aliis huiuſmodi. Sed actus appetitus ſenſitiui ſubiacet imperio rationis, quia ratio præueniens ipſum, poteſt eum imperare vel etiam impedire, & ideò talis motus poteſt iam habere rationem culpæ, & ſi ſequatur iudicium rationis, poterit etiam eſſe peccatum mortale, ſicut & motus exteriorum membrorum imperati à ratione. Si autem præueniat iudicium rationis, eſt quidem peccatum, ſi tendat in aliquid illicitũ, quia in poteſtate hominis fuit ipſum cohibere, eſt tamen veniale peccatum & leuiſſimum, vt patet per Auguſt. 12. de Trin. & hoc dicitur primus motus peccati, motus autẽ ſuperioris appetitus, id eſt, voluntatis, conſequens iudicium rationis, iam poteſt eſſe peccatum mortale.

AD PRIMVM ergo concedimus.

Ad ſecundum dicendum, quòd concupiſcentia non poteſt vitari ſic, quòd nullus concupiſcentiæ motus ſurgat, quia dum reſiſtitur vni, inſurgit alius, poſſumus tamẽ vitari ſinguli, & ex hoc quilibet habet aliquid de ratione peccati, licet non habeat rationem perfecti peccati, quod eſt peccatum mortale.

ARTICVLVS XXII.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quod primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia. Quia ſicut Anſelm. dicit in lib. de gratia & lib. arb. Eos qui nõ ſunt in Chriſto Ieſu, ſequitur damnatio ſi ſentiũt concupiſcentiã etiã ſi non conſentiant, ſed ſentire concupiſcentiam, eſt habere primum concupiſcentiæ motum, ergo fideles qui non ſunt in Chriſto Ieſu, peccant mortaliter, ſecundum primos motus, quia damnatio non debetur, niſi peccato mortali.

Præterea, quilibet homo debet habere originalem iuſtitiam, ſecundum quam concupiſcentia reprimebatur, ſed contra hoc debitum eſt quilibet concupiſcentiæ motus, ergo quilibet cõcupiſcentiæ motus eſt peccatum mortale. Omne enim quod eſt contra debitum, habet peccati mortalis rationem. Sed contra. Quantò eſt gradus altior, tantò eſt caſus grauior. Sed altior eſt gradus fidelis, quàm infidelis. Cùm ergo primi motus fidelium non ſint peccata mortalia, multò minus primi motus infidelium.

Artic. 20. RESPONDEO dicendũ, quòd primus motus ſicut dictum eſt, eſt motus ſenſualitatis præueniens deliberationem rationis, eadem autem natura ſenſualitatis eſt & rationis in fidelibus & in infidelibus. Ad naturam autem ſenſualitatis & rationis pertinet quòd motus ſenſualitatis quæ eſt abſq; deliberatione rationis non poſſit eſſe peccatum mortale, quia peccatum mortale eſt quod conſtitit in auerſione à Deo ad quem conuerti non poteſt homo niſi *12.q.35.art. 1.& 4.* per rationem, & per conſequens auerſio à Deo quæ conſtituit peccatum mortale, non poteſt eſſe niſi in ratione, vt patet per Aug. *22.q.132.ar tic.2 ad 3.* 12. de Trin. & ideò dicẽdum eſt quod primi motus infidelium non ſunt peccata mortalia, ſed venialia.

& vers. q. 26. artic. 6. ad 10. AD PRIMVM ergo dicendum, quod dictũ Anſelmi dependet ex verbo Apoſtoli, qui cõcludit ad Rom. 8. quod nihil eſt damnationis his qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant. Videtur ergo quod his qui non ſunt in Chriſto Ieſu ſit aliquid damnationis, etiam ſi non ſecundũ carnem ambulent motibus carnis cõſentientes, aliquin nihil plus haberent hi qui ſunt in Chriſto Ieſu quàm alii. Eſt ergo aliquid damnationis his qui nõ ſunt in Chriſto Ieſu, ſi ſentiant motus carnis, quamuis non cor ſentiant, quod quidem qualiter ſit intelligendũ, ex proceſſu Apoſtoli apparet, præmiſerat enim gratiæ reparationem gratiæ inchoatam eſſe in his qui ſunt in Chriſto Ieſu quantũ ad mentẽ, licet non quantũ ad carnẽ. Præmiſerat enim. Ego ipſe mẽte quidẽ ſeruio legi Dei, carne autẽ legi peccati, ſcilicet, propter legẽ ſomitis, qui adhuc manet in corporis membris. Ne ergo hi qui ſunt in Chriſto Ieſu, viderentur adhuc priſtinæ damnationi ſubiacere propter ſomitis motus, concludit Apoſtolus quod nihil eſt damnationis his qui ſunt in Chriſto Ieſu, ſi non ſecundũ carnem ambulãt, quia damnatio originalis peccati, ſoluta eſt per gratiã Chriſti, quamuis actu remaneat fomes peccati, damnationẽ verò actualis peccati non incurrunt, quia non ambulant ſecundum carnem. In infidelibus verò manet peccatum originale non ſolum actu, ſed etiã reatu, ideò eſt in eis aliquid damnationis ex parte originalis peccati, non autem ex parte actualis, ſi concupiſcentiis non cõſentiant. Ex hoc ergo non ſequitur quod in infidelibus primus motus inducat damnationem peccati mortalis, ſed ſequitur quòd habeat annexam damnationem originalis peccati.

Ad ſecundum dicendum quòd debitum originalis iuſtitiæ pertinet ad ipſam perſonam infidelem ratione humanæ naturæ, quam à primo parente traxit, cui collata eſt originalis iuſtitia, & ideò id quod pertinet ad defectũ originalis iuſtitiæ pertinet ad peccatum naturæ, ſcilicet ad peccatum originale, non autem ad peccatum actuale, quale eſt peccatum mortale. *12.q.74.ar. 3.ad 2.et 4.q.81.ar.3. ad 2.*

QVÆST. XII. ART. XXIII.

QVÆSTIO eſt, vtrum pueri non exercitati in præceptis, ſint recipiendi vel obligandi voto vel iuramento, vel beneficiis alliciendi ad ingreſſum religionis: Et videtur quòd nõ. Perfectio enim conſiliorum ad quam ordinantur religiones, à Chriſto exordium ſumpſit. Sed Chriſtus primò conſilium perfectionis dedit adoleſcenti qui præcepta ſeruauerat, vt patet Matt. 19. ergo ſoli illi qui ſunt exercitati in præceptis, ſunt ad religionem obligandi vel recipiendi. *22.q.189. ar.1.o.11.& 9.et q.100. ar.1.ad 4o et ad 37. huius.*

Præterea. Cic. dicit ſuper Ezech. Nemo repentè fit ſummus. Sed in bona converſatione à mintmis quis inchoat, vt ad magna perueniat. Sed magna ſunt conſilia quæ pertinent ad perfectionem vitæ, minora autem ſunt præcepta quę pertinent ad omnẽ iuſtitiam, ergo prius debent pueri exercitari in præceptis, quàm ad conſilia inducantur.

Præterea. Exo. 21. dicitur. Si quis aperuerit ciſternam, decideritq; bos vel aſinus in eam, dominus ciſternæ reddet præcium iumentorum. Sed ille qui aliquem puerum nondum in præceptis exercitatum ad religionẽ inducit, quodam modo aperit ei ciſternã, quia plerique tales religionẽ ingredientes egrediũtur, & in deſperationem incidunt, quaſi in quandam ſpiritualem ciſternam, ergo videtur quod ille qui eum inducit hoc ei imputetur ad peccatum.

Præterea, illud quod eſt expediens communi vtilitati, nõ eſt tollendum. Sed expedit communi vtilitati, quòd homines propria libertate vtantur ad bonum faciendum, ergo non eſt aliquibus auferenda talis liberras per obligationem voti vel iuramenti.

Præterea, Beatus Benedictus monachorum inſtitutor almiſticus in ſua regula ſtatuit, quòd venientibus ad religionem, non ſit facilis prębendus ingreſſus, ſed probandum ſit an ſpiritus à Deo ſit, ergo multò minus ſunt altqui muneribus vel beneficiis alliciendi.

Præterea Gregorius dicit & habetur in decretis diſtinctione 48. Scimus quod ædificati parietes non priusſignorum pondus accipiunt, niſi naturalitas ſuę humore ſiccentur, ne ſi ante põdera quàm ſolidentur accipiant, cunctam ſimul ad terram frabricam deponãt. Sed pueri qui nondum ſunt exercitati in præceptis, ſunt quaſi parietes nondum deſiccati, ergo non ſunt eis imponenda tigna, id eſt grauia religionis inſtituta.

Præterea ſtatus religionis, eſt ſtatus pœnitentiæ. Sed pueri excipiuntur ab omni pœnitentiæ coërtione, vt habetur in decretis de pœnitentia diſt. 4. ergo non ſunt ad religionem inducendi.

Præterea, ſicut dicitur 20. q. 1. Quod quis nõ optat nec eligit profecto non diligit, quod autem nõ diligit facile contemnit. Sed pueri antequam ſint exercitati, non habent firmam electionem, ergo nec firmam dilectionem, facilè ergo religionem contemnent, ſi in tali ætate ad religionem inducantur.

Præterea, Prou. 14. dicitur, Subſtantia feſtinata minuetur, ſed videtur eſſe nimia feſtinantia quòd aliquis ad conſilia conuolet non dum in perceptis exercitatus, ergo videtur quod bonorum ſpiritualium ſubſtantia de facili minuatur, ergo non ſunt ad religionem inducendi.

Præterea, non minor cura eſt adhibenda in ingreſſu religionis, quàm in ſuſceptione ordinis. Sed in ordinibus prohibentur ad maiores accedere, qui minores non acceperunt, ergo etiam nec debet aliquis ad obſeruantiam cõſiliorum religionem tranſire, niſi prius præceptis obſeruantis.

Præterea, Duo ſunt homini neceſſaria, ſcilicet intelligere verum & operari bonum, ſed intelligendo verum ſtultus reputaretur, qui prius ad difficiliora ſe transferret, quàm leuiora intelligeret, ergo ſtultum eſt in comparatione boni, quòd aliquis prius tranſeat ad conſilia, quàm in præceptis exerciteur.

Præterea. Cuilibet in religione exiſtenti conuenit curam agere aliorum vel ſaltem ſui ipſius, ſed in his qui eliguntur ad aliquam curam Eccleſiaſticam, oportet eligere meliores, ergo oportet eos qui ad religionem aſſumuntur eligere meliores, hi autem ſunt qui ſunt exercitati in præceptis, ergo tales ſunt ad religionẽ inducendi.

Præterea, illud quod eſt in ſe bonum, ſi ex eo ſumatur peccati occaſio, eſt abiiciendum, ſicut ſergens æneus quẽ Moyſes fecerat ex mandato

mandato Domini ad ſanandum filios Iſraël, vt habetur Numeri 21. Ezechias combuſſit, quia ex eo ſumebatur idolatriæ occaſio, ſimiliter etiam quamuis benedictio ſit ſecundum ſe bona, tamen reprehẽditur ſi minor præſente maiore benedicit, cùm ergo aliqui inexercitati in præceptis, ſumant occaſionem peccati ex ingreſſu religionis ab ea recedentes, quamuis religio ſit ſecundum ſe bona, tamen videtur quod inexercitatos ad religionem inducere ſit vitandum.

Præterea, Greg. dicit, & habetur in decretis diſt. 45. Caſum appetit qui ad ſummi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta quærit aſcenium, ſed procedere ad conſilia non obſeruatis præceptis eſt poſtponere gradum, ergo videtur quod hoc ſit caſum quærere, & ita ad hoc non ſunt aliqui inducendi.

Præterea, Damaſ. dicit in 2. lib. quod non eſt inutile inexpertem exiſtentem & improbam incorruptione frui, ve non in ſuperbiam incidat & iudicium diaboli, ergo pari ratione non eſt inutile improbatos & inexpertos in præceptis ad ſtatum contemplationis aſſumi, ad quem religio ordinatur.

Præterea, Greg. dicit in 6. Mor. Poſt Lyæ amplexus, ad Rachaëlem Iacob peruenit, quia perfectus quiſq; ante actiuæ vitæ ad fœcunditatẽ iungitur, & poſt cõtemplatiuæ ad requiẽ copulatur. Sed actiua vita conſiſtit in obſeruãtia præceptorũ, ſtatus autẽ religionis pertinet ad vitam contemplatiuam, ergo non ſunt aliqui ad religionem inducendi, antequam ſint in præceptis exercitati.

Præterea, nulla promiſſio eſt facienda, cuius ſolutio nõ eſt licita. Sed ſoluere aliquid alicui pro ingreſſu religionis non eſt licitum, vnde dicitur 1. q. 2. c. quam pio. Nunquã legimus Deum diſcipulos vel eorum miniſterio conuerſos, quemptam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu prouocaſſe, ergo non ſunt aliqui promiſſionibus ad religionem alliciendi.

Præterea, Nullus qui non eſt exercitatus in armis, ſecundum leges eſt admittẽdus ad militiam corporalem. Sed religio eſt ſtatus militiæ ſpiritualis, ergo non ſunt aliqui recipiendi ad religionem, niſi prius exercitati in præceptis quaſi in quibuidam ſpiritualibus armis.

Præterea, Qui non poteſt ſe obligare ad minus, non poteſt ſe obligare ad maius, niſi ſit neceſſarium. Sed puer ante decimum quartum annum non poteſt ſe obligare ad matrimonium quod minus eſt, ergo multò minus ad religionem.

Præterea, Legitur Marcis quod Dominus dæmoniacũ curatum non permiſit ſecum intrare nauim, quæ ſignificat crucẽ & religionem. per dæmoniacũ autem curatum ſignantur homines à peccatis cõuerſi, ergo non ſunt ad religionem accipiendi peccatores ſtatim conuerſi antequam in præceptis exercitentur.

Præterea, bonorum operum fructus habere debemus, quando de Aegypto eximus, vt dicit quædam Gloſ. Exod. 12. Sed exire de Aegypto, eſt exire de mundo, religionem intrãdo, ergo illi qui volunt religionem intrare, debent prius fructum bonorum operum habere per obſeruantiam præceptorum.

Præterea, Aug. dicit in lib. de ſerm. Domini in monte, quòd omnis præſumptio eſt cœrcenda, ſed magna præſumptio videtur eſſe quod aliquis velit aſcendere ad arcem conſiliorum, nondum obſeruatis præceptis, ergo tales ſunt coërcendi, & non alliciendi ad religionis ingreſſum.

Præterea, Aug. dicit in codẽ lib. quod maiora maioribus, & minora minoribus ſunt exhibẽda. Sed cõſilia ſunt maiora, ergo non ſunt pueris inexercitatis exhibenda, & ita pueri nondum exercitati in præceptis non ſunt ad religionem trahendi.

SED CONTRA eſt quod dicitur 20. q. 1. Si in qualibet, & infra. Parentibus ſanè filios ſuos ad religionem tradere non amplius quàm vltra decimum quartũ annum ætatis ſuæ linea eſſe poterit. Poſtea verò aut cum voluntate parentum eorum, aut ſi ſuæ deuotionis ſit ſolicitarii ſi vorum, erit filius licitũ religionis aſſumere cultum. Sed poſt quartum decimum annum non ſtatim ſunt homines in præceptis exercitati, ergo poſſunt religionẽ ingredi pueri antequam ſint in præceptis exercitati.

Præterea, Maius eſt quod aliquis aſſumatur ad regimen ſui & aliorũ, quàm recipiatur in religione in qua ſub regimine alterius viuit. Sed Salomõ adhuc puer exiſtens aſſumptus eſt ad regnũ ſui & aliorũ. Vnde dicitur 1. Paral. 29. Locutus eſt Dauid Rex ad omnẽ Eccleſiam: Salomonem filium meum elegit Deus adhuc puerum & tenellum, ergo multò magis poſſunt pueri non exercitati in præceptis ad religionem recipi, vel induci. *Salomon Puer ad regimen eſt aſſumptus.*

Præterea. Illud votum non eſt illicitum, ex quo non redduntur aliqui rei ſi ſoluant, ſed ſicut dicit Ambroſ. Ille quæque in puerilibus annis continentiam vouerunt, non conſtituuntur reæ ſi votum exoluant, ergo quòd aliqui voto aſtringantur ad religionem in puerilibus annis non eſt illicitum. *Ambroſ.*

Præterea, nihil eſt illicitum per quod aliquis à bono non retrahitur. Sed qui prouocatur ad meliora non retrahitur à bono, ergo cùm ſtatus religionis ſit melior, quo obſeruantur conſilia, quàm ſtatus viæ ſecularis, in quo ſimpliciter obſeruantur præcepta, videtur quòd nõ ſit illicitum inducere pueros ad religionẽ, voto vel iuramento, aut etiam beneficio antequã in præceptis ſint exercitati. *Gauan.*

Præterea. 20. queſtio. 1. dicitur. Firma tunc erit virginitatis profeſſio, ex quo adulta iam ætas eſſe cœperit, & quę ſolet apta nuptiis deputari, ſed non ſtatim in hac ætate viri vel mulieres ſunt in præceptis exercitati, ergo antequam aliqui in præceptis exercitentur, licitè poſſunt religionis aſtringi voto, vel iuramento.

Præterea, ſi talis obligatio eſſet illicita, ſcilicet, qua pueri non exercitati in præceptis voto, vel iuramẽto ad religionem obligantur, aut hoc eſſet quia eſt ſecundum ſe mala, aut quia eſt prohibita, ſed non eſt ſecundũ ſe mala, quia ſic executio ſiue adimpletio promiſſionis eſſet peior & perſeuerantia peſſima. Cuius contrarium videmus, quia impletes ea quæ promiſerant in puerilibus annis, & in promiſſis perſeuerãtes maximè commẽdantur. Similiter etiam non eſt illicita talis obligatio, quia prohibita. Non enim prohibetur lege veteri. Dicitur enim Numeri trigeſimo. Mulier ſi quippiã vouerit & ſe conſtrinxerit iuramento, quę in domo patris ſui & in ætate adhuc puellari, ſi cognouerit pater votum quod pollicita eſt, & iuramentum quo obligauit animam ſuam, & tacuerit, voti rea erit, & quicquid pollicita eſt, & iurauit, opere complebit, ſin autem vt audierit contradixerit pater, & vota & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eò quòd contradixerit pater. Similiter etiam non eſt prohibitum in iure canonico, quia in decreto Leonis Papæ, hæc eadem auctoritas inducitur. Similiter etiam non eſt prohibitum lege Euangelij quæ maximè inducit homines à recedendo à mundo, & ad ſequẽdum perfectionis opera, ergo licitum eſt obligare voto, vel iuramento pueros nondum exercitatos in præceptis ad religionem. *Num. 30.* *Leo Papa.*

RESPONDEO dicendum, quod hoc quod pro quæſtione hic inducitur, dubitationem non habet, niſi quod quidam contentioni ſtudentes veritatem obnubilare conantur. Vnde hic locum habent verba quæ Auguſt. dicit in ſecundo de ciuitate Dei. Quoniam ille eſt mator & deterior inſipientium morbus animarũ, quo inſtabiles motus ſuos etiã poſt rationẽ plenè redditam, ſiue nimia excitate, qua nec aperta cernuntur, ſiue obſtinatiſſima pertinacia, qua & ea quæ cernuntur non ferũt, tanquam ipſam rationem, veritatemq; defendunt, ſit neceſſitas copioſius dicendi plerunq; res claras velut eas non ſolum ſpectantibus intuendas, ſed quodammodo tangendo palpantibus offeramus, & tamen quis diſceptandi finis erit ſi reſpondendum eſſe ipſis reſpondentibus nos æſtimemus. Nam qui vel non poſſunt intelligere quod vel tam durã ſunt aduerſitate mentis, vt etiam ſi intellexerint non obediant, & reſpondentes loquuntur iniquitatem, atq; inſatigabiliter vani ſunt, quorum dicta contraria, ſi rotiens velimus refellere quotiens obnixa fonte ſtatuerint, nõ cogitare quid dicant, dum quocunq; modo noſtris diſputationibus cõtradicant, quaſi ſit infinitũ & erumnoſum & infructuoſum vides. Es ergo hic modus ſeruãdus, vt veritas manifeſtè & quaſi palpabiliter oſtendatur, & ſi qua in contrarium dicta fuerint, quæ aliud pondus non habeant cõcemnantur, ne ſemper oporteat inutiliter eadem replicare. Sed ſi quis contrarium dicere voluerit, ſcribat quod dicit, vt alij intelligentes diiudicare poſſint an doceat veritatem. *Auguſt.*

Primò ergo circa propoſitam quæſtionem vt ſingula diſcutiamus, conſidẽdum eſt pueros etiam infra annos pubertatis in religionem recipi non eſt ſecundum ſe malum, imò eſt expediens & fructuoſum, quia illud quod à pueritia aſſueſcimus, ſemper perfectius & firmius tenemus ſecundũ illud Prouer. 22. Adoleſcẽs iuxta viam ſuam graditurr, & etiam cùm ſenuerit non recedet ab ea, & ideò Apoſtoli inſtituerũt, vt pueri etiam infantes ad Chriſtianam religionem reciperentur, vt in ea nutriri, firmius & perfectius ei inhærerent. Et hoc eſt quod Diony. dicit in vlt. cap. Eccleſ. Hierar. Secundum legem ſanctam confirmati infantes ad habitũ ſanctum habebunt coniugitudinem, ab omni remoti errore & immundæ vitæ expertes, hoc diuinis noſtris ducibus, id eſt, Apoſtolis ad mentem venit, & viſum eſt ſuſcipere infantes. Multò autem magis excedit Chriſtianam infidelium vitam, quàm vita religioſorum vitam ſæcularium, præſertim cùm in primitiua Eccleſia omnũ Chriſtianorũ erat perfectiſſimus religionis ſtatus, ſecundũ illud Actuũ quarto. Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna: nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia, ad cuius vitæ exemplar, omnes religiones ſunt inſtitutæ. Et ideò religionum inſtitutores ex eadem cauſa qua Apoſtoli moti ſunt ad recipiendum infantes in religionem, vt patet de beato Benedicto, qui vt in 2. dialogorum legitur, recipit nutriendum in religionem Maurum duodemnem, & Paleidũ ſeptemnem. Eſt tamẽ quædã differẽtia circa hoc attendenda. Nam pueri ante annos pubertatis ex naturali iure ſunt ſub cura parentum, propter hoc quod patiuntur diſcretionis defectum, ſecundũ quem poſſint benè regere ſeipſos, ideò in hac ætate poſſunt quidem religioni tradi, ſi à parentibus offerantur, & erit rata traditio, præcipuè ſi cùm ad annos pubertatis peruenerint ratam habuerint paternam oblationem: vnde Greg. dicit & habetur 20. q. 1. addidiſti. Si pater vel mater filium, filiámve intra ſepta monaſterij in infantiæ annis regulari tradiderit diſciplinæ, vtrum liceat eis poſtquã pubertatis impleuerint annos, egredi, & matrimonio copulari, hoc omnino denitamus, quia nephas eſt vt oblatis à parentibus Deo filiis voluntaris frẽna relaxentur. Si autem in hac ætate propria ſponte ſe religioni tradiderint, poteſt hoc per aſſenſum vel diſſimulationem parentum ratum eſſe, vnde dicitur 20 queſtione. Si in qualibet minori ætate vel religionis tonſurã, vel religioni veſtem debitam, in vtroque ſexu filiis, aut vnus aut ambo parentes dederint, aut forte vel nolentibus, vel neſcientibus, ſcilicet, *Prouer. 22.* *S. Dionyſ.* *Actuum 4.* *Canon.* *22.q.150. art.5.* *Canon.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

parentibus à se susceptam, non mox visam in filiis abdicauerint sed vel coram se vel Episcopo palàm, in conuentu eodem filios talia habere permiserint, ad secularē reuerti habitum filiis ipsis quādoque pœnitus non licebit. Si verò pueri annos pubertatis trāscendērint, possunt etiam inuitis parentibus ad religionem trāsire, nec sunt repellendi, imò magis aduocandi. Vt enim Greg. dicit in quadam Omelia. Ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adolescentia, alius in iuuētute, alius in senectute, alius in decrepita ætate perducitur. Et cùm in nulla ætate sint repellendi, minus tamen sunt repellendi in pueritia. Dicit enim Chrysost. super Mat. Quis meruerit appropinquare Christo, si repelleretur ab eo simplex infantia: nam si sancti futuri sunt, quid vetatis filios ad patrem venire? Si autem peccatores futuri sunt, vt quid sententiam cōdemnationis proferris antequam culpam videatis? quam quidem damnationis sententiam proferunt aliqui, cùm dicunt, non sunt recipiendi pueri ad religionem, quia exibūt & peiores efficiētur. Sed quod addunt quidam, quod oportet pueros prius excitari in præceptis & postea transire ad consilia obseruāda in religione, ex falso intellectu procedit. Arbitrantur enim quòd præcepta præparent viam ad cōsilia. Non est autem sic, imò potius consilia parant viam ad præcepta seruanda, quia per consilia remouetur homo à rebus seculi, circa quas occupatus, difficile est quòd innocentiam seruet. Vnde Hilarius dicit super Matthæum. Graue onus innocentiā subit incrementis opum occupata. Rem enim solius famulatus Dei non fine sæculi vitiis assequetur. Et ideò Dominus dicit Matthæi decimonono. Quod difficile est qui pecunias habent intrare in regnum cœlorum, quia difficile est quòd homo præcepta seruet, quibus intratur in regnum, nisi sequens consilia diuitias relinquat, & ideo pueri ad hoc quod innocentiam seruare possint, in obseruantia mandatorum sunt præparandi, & quodammodo præmuniendi in exercitio consiliorum, nec sunt repellendi, quamuis ineruditi videantur in præceptis. Dicit enim Origenes super Matthæum. Quidam puerilem sermonem habentes offerunt saluatori pueros & infantes. Qui autem videntur perfectiores, priusquam discant ad rationem iustitiæ, reprehendunt eos qui pueros & infantes adhuc minus eruditos offerunt Christo. Dominus autem hortatur discipulos suos condescendere vtilitatibus puerorum.

Hoc ergo debemus attendere, ne æstimatione sapientiæ excellentioris contemnamus, quasi magni pusillos ecclesiæ, prohibentes pueros venire ad Iesum. Sed quod vlterius quæritur ante religionis ingressum, sint voto vel iuramento ad religionem obligandi, manifestè patet quod sic. Sicut enim in malo quantò voluntas est magis affirmata ad malum, tantò peior est, sicut in obstinatis patet, & qui ex malitia peccant. Ita etiam in bonis tantò voluntas melior est, quantò est magis firmata & astricta ad bonum. Cùm ergo bonum sit pueri ad religionem venīat, multò melius est quod eorum voluntas sit ad hoc firmata, quod fit voto vel iuramento. vnde & Dauid dicebat: Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. & Augustinus dicit in epistola ad Paulinam & Armentarium: Fœlix necessitas, quæ ad meliora compellit. Vltimo autem considerandum restat, an sint beneficiis alliciendi, & si quidem conuentione vel pacto præcium alicui detur, vel quodcunque terrenum beneficium vt religionem intret hoc est illicitum. Si autem aliquis ei aliqua beneficia temporalia cōferat, vt auferat impedimēta, quibus impeditur à religionis ingressu, vel etiam vt eum nutriat vel doceri faciat, ad hoc quod fit religioni aptus, hoc non est illicitum, sed est laudabile. Similiter si beneficiis temporalibus aliquis aliquem alliciat, vt eum fauorabilem sibi reddat, non intendens gloriam propriam, sed gloriam Dei, & proximi salutem, laudabile est, sicut & Apostolus de seipso dicit primæ Corinthiorum decimo. Per omnia omnibus placeo. Deus etiam aliquos temporalibus beneficiis allicit ad bene agendum. In Ecclesiis etiam quibusdam temporalium distributionibus alliciūtur aliqui ad Ecclesiæ deseruiendum, non quòd præmium accipiant, sed sunt quædam secundario intellectiua ad seruiendum Deo, sicut & Dominus dicit Matthæi sexto. Primò quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia, scilicet, necessaria vitæ, adijcientur vobis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Christus ad consilia inuitauit adolescentem in præceptis exercitatum, ita etiam vocauit Matthæum publicanū non exercitatum in præceptis, sed peccatis implicatum, ex quo accipere possumus, quod ad consilia obseruanda, in religione aduocandi sunt nō solum exercitati in præceptis, sed etiam non exercitati.

Ad secundum dicendum, quod diuersitas greduum dupliciter attendi potest. Vno modo in diuersis statibus seu conditionibus, & sic non oportet qui tendit ad maiorem statum vel conditionem, quod prius exerciteur in minori statu vel conditione, sicut videmus quod illi qui volunt fieri milites, non prius exercitantur in latrocinio, sed à pueritia exercentur in militiam. Similiter qui volunt fieri clerici, non prius exercentur in vita laicali, sed à pueritia instruuntur in vita clericali: & hoc modo qui volunt religiosi fieri, nō oportet quod prius exerceantur in vita sæculari, sed optimum est eis si à pueritia exerceātur in vita religionis, quia magis poterunt in ea proficere. Vnde dicitur Threnorum tertio. Bonum est viro cùm portauerit iugum domini ab adolescētia sua. Alio modo possunt accipi diuersi gradus in eodem statu, vel conditione, & hoc modo dicit Gregorius, quòd in qualibet bona conuersatione incipiēdum est à minoribus, vt ad maiora perueniatur. Sicut enim milites à rudimentis militiæ, & clerici à rudimentis clericaturæ, ita etiam & religiosi incipiant à rudimentis religionis, vt proficiant vsque ad summum.

Ad tertium dicendum, quod duplex est occasio, scilicet, data & sumpta. Tunc quidem dat aliquis occasionem alicui ruendi, vel in cisternam cadendi, quando facit aliquid, vel dicit minus rectum, ex quo datur proximo occasio ruinæ, & tunc ruina proximi imputatur danti occasionem. Aliquando autem non est occasio data, sed sumpta, pura cùm aliquis inducit aliquem ad bonum, & ipse ex hoc fit deterior, non est relinquenda monitio bona, propter hoc quòd ille sumit inde occasionem ruinæ. Vnde & dominus non dimisit prædicationem veritatis, propter scandalum Pharisæorum, vt habetur Mathæi decimoquinto. Et Augustinus dicit in Epistola ad Bonifacium, & habetur vigesimotertio quæstione quarta. Ipse pietas, & infra. Quod si plutimi essent in domo ruitura, & inde talem vnus liberari posset, atque id quia facere conaremur, ali sementipsos præcipitatione vetarent, doleremus de cæteris, verum de vnius salutem salute consolaremur.

Ad quartum dicendum, quod libertas necessitati coactionis opponitur, quæ est necessitas absoluta, & talis necessitas est cohibenda. Sed necessitas quæ est ex suppositione finis non opponitur libertati, & tali necessitate expedit vti ad communem vtilitatem, aliquin nec pacta promissionibus firmata, nec iuramenta in rebus humanis fieri deberent. Multò autem magis per huiusmodi expedit homines abligari ad diuina, quæ sunt meliora.

Ad quintum dicendum, quòd difficultas ingressus obseruatur in religionibus, per hoc quod datur intrantibus annus probationis, in quo difficultates religionis experiuntur.

Ad sextum dicendum, quod pariet nondum desiccato non est onus tigrorum imponendum, tamen non prohibetur quin fit paries desiccandus. Desiccatur autem paries à prauo humore seculari affectus per religionem, & ideò contingit quod prius exercitentur aliqui in religione, quàm eis onus prælationis aut sacerdotum ordinum imponatur, de hoc honore loquitur Gregorius, vt patet per ea quæ præcedunt in illo capitulo, & in secunda Omelia Ezech.

Ad septimum dicendum, quòd status religionis est status pœnitentiæ, & est exercitium siue scola perfectionis, vnde ad religionem recipiendi sunt peccatores propter pœnitentiam. & recipiendi sunt pueri inn ocētes quasi in scola quadam perfectionis, vt perfectius innocentiam conseruent.

Ad octauum dicendum, quòd si omnino inuiti pueri in religionem inducerentur, timendum esset de casu futuro, sed ex quo propria voluntate se obligant ac religionem ingrediuntur, non habet locum ratio inducta.

Ad nonum dicendum, quod sicut magnū & paruum, multū & paucum, secundum Philosophum dicuntur relatiuè, ita & festinatum siue velox & tardum. Nam festinatum siue velox est quod in paruo tempore multum mouetur. Illa ergo substantia minuitur quæ est festinata in respectu ad debitum modum, puta si aliquis aliquem statū aggressus statim à principio cōtemptis rudimētis illius status ea quæ sunt perfectorum in statu illo attentare vellet. Non est autem substātia festinata, si exercitiū perfectionis & quasi quandā scolā, quæ est religio, à pueritia alīquis aggrediatur. Tantum est enim culmen perfectionis, vt etiā si à pueritia quis huiusmodi perfectionem aggrediatur, semper habet vbi proficiat, sicut & Augu. dicit ad Volusianum de doctrina Christiana. Tanta est, inquit, Christianorum profunditas literarum, vt in eis quotidiè proficerem, si eas solas ab ineunte puericia vsque ad decrepitam senectutem summo studio meliore ingenio conarer addiscere.

Ad decimū dicendū, quòd diuersi ordines sunt quasi diuersi gradus vnius clericalis vitæ, & ideò oportet vt à minoribus incipiat qui ad maiores tendit. Non autem oportet quod qui tendit ad sacros ordines, quod exercitetur in his quæ pertinent ad inferiorem statum laicalis, scilicet, vitæ, & similiter in vita religionis oportet quod à rudimentis eius incipiat, qui religionem ingreditur, vt ad summum apicem religionis pertingere possit, non tamen oportet eum prius esse exercitatum in seculari vita.

Ad vndecimum dicendum, quod intelligibilibus etiam oportet quod aliquis à minoribus in eadem scientia incipiat vt ad maiora perueniat, non tamen oportet quod quicunque vult addiscere aliquam scientiā maiorem, quod exercitetur in qualibet minori, sicut qui volunt addiscere liberales artes, non oportet quod prius exercitentur in mœchanicis, sed solū hoc oportet quando minor scientia parat viam ad maiorem. Vita autē secularis non parat viam ad religionem, sed magis ab ea abducit, vnde Greg. dicit in principio Moral. Cùm adhuc me cogeret animus prælenti mundo quasi specietenus deseruire, cœperunt multa ex eiusdem mundi cura succrescere, vt in eorum iam non specie, sed quod est grauius mente retinerer. Econuerso autem obseruantia consiliorum parat viam ad tutius & perfectius præcepta diuina obseruanda: quæ necesse est in seculari vita obseruari.

Ad duodecimum dicendum quod ratio illa in multis deficit, primò quidem quia ille qui religionem intrat, non ad hoc eligitur, vt sui vel alterius curam gerat magis quàm antè, sed magis vt sit subiectus & obediens alterius. Secundò quia hoc non conceditur ab omnibus, quod necesse sit eligere meliorem ad regimen prælationis, sed secundum quosdam sufficit eligere bonum.

Tertiò, quia si oportet eligere meliorem ad prælationem nō quidem oportet simpliciter meliorem eligere, sed meliorem, id est, magis idoneum ad hoc: pueri autem etsi non sint meliores simpliciter quàm adulti, sunt tamen magis idonei ad hoc, vt in religione nutriantur: vnde Anselmus in libro de similitudinibus comparat eos qui à pueritia nutriuntur in religione Angelis, alios autem hominibus: quia angeli à principio, homines processu temporis ad vitā æternam perueniunt. Quartò, quia ad Episcopatum non eligitur nisi vnus, & ideò maior necessitas est quod melior assumatur, quàm de intrantibus religionem, qui plures accipi possunt.

Ad tredecimum dicendum, quod non solum illud quod est peccatum præbat occasionem ruinæ, sed etiam illud quod habet speciē mali. Vnde & Apostolus dicit primæ ad Thessalonicenses vltimo. Ab omni specie mala abstinete vos, & quia serpens æneus & si secundū se esset bonus ex sui institutione, tamen speciē habebat mali propter similitudinē idololatriæ, ideò apud eos qui erant ad idololatriam proni non erat dimittendus, sed laudabiliter fuit subtractus.

Introtus autem religionis, nec est secundum se malum, nec habet speciem mali. Benedictio autem etsi sit de genere suo bona, tamen ad hoc quod fit actus virtutis, exigitur quod sit vestita debitis circunstantiis, vt sit conueniens & personæ, & loco, & tempori. Nō est autem conueniens persone quando minor præsente maiore benedicit, quia sicut dicitur ad Hebræos septimo. Sine vlla contradictione, quod minus est à maiore benedicitur.

Ad decimumquartum dicendum, quod ille qui accedit ad consilia non quærit ascensum per abruptа positis gradibus, sed magis resecat quæ possunt hominē impedire ab obseruatione præceptorum, sicut dictum est.

Ad decimumquintum dicēdum, quod secundum dictum Damasce. magis esset contrarium concludendum, ideò enim Deus de hominibus etiam post regenerationem incorruptibilitatem non statim addit, quia hoc non esset eis vtile, sed superbiendi occasio. Abundantia enim temporalium & corporalium bonorum est materia superbiæ, & ideò vtile est homini ad superbiam vitandam, vt ad consilia transeat, temporalium bonorum superabundantiam derelinquens.

Ad decimumsextum dicendum, quod amplexus Rachelis significat quietem contemplationis, ad quam etiam concilia sequentes non statim à principio peruenire possunt, sed post longum exercitium bonorum operum, facilius tamen ad prædictam quietem peruenitur per obseruantiam consiliorum, quàm per exercitium mandatorum in vita seculari.

Ad decimumseptimum dicendum, quod si beneficiis temporalibus aliqui alliciantur ad religionem cum pacto, sicut patet in emptione & vēditione, est illicita solutio. Si autem aliquis alicui proponat sine pacto, non est illicita solutio, vnde post præmissa verba in eodem capite subiungitur. Nisi forte de pauperum alimēto quis incontiguè proponat. Et iterum subdit. Dum tamen absit pactio, & omnis esset conuentio.

Ad decimum octauum dicendum, quod status religionis, quantum ad eos qui in eo profecerint, est spiritualis militia, quantum verò ad eos qui de nouo intrant, est quasi cuiusdam tyrocinij exercitium, & oportet ad maiorem profectum, quod à principio aliquis huiusmodi exercitium subeat, sicut & de exercitio militiæ temporalis Vegerius docet in libro de re militari.

Ad decimum nonum dicendum, quod obligatio perficiens matrimonium corporale, non potest fieri ante annos pubertatis, cui obligationi similis est professio quæ fit in religione ad perpetuò remanendum in ea, sed ante annos pubertatis, potest fieri aliqua sponsio futuri matrimonij, sicut est in sponsalibus, cui assimilatur obligatio quæ fit ad religionem.

Ad vigesimum dicendum, quod sicut Glos. ibidem exponit per hoc, quod dæmoniacus curatus volebat esse in naui cum Christo, significatur desiderium eorum qui sunt à peccato mundati, in quo cupiunt dissolui & esse cum Christo, hoc non statim eis conceditur, sed oportet quod prius in hac vita laborent, annunciando verbum Dei. Vndè patet quod non est ad propositum.

Ad vigesimum primum dicendum, quod quantò aliquis magis exercitatus in bono, ex Ægypto, id est, ex seculo ad religionem transit, tātò facilius in ea proficere potest, sed quia in seculari vita immineant multa pericula: quibus huiusmodi exercitium virtutis impeditur, rutius est quòd à principio impedimenta dirumpat per obseruantiam consiliorum.

Ad vigesimum secundum dicendum, quod difficilius est obseruare præcepta in vita seculari, quàm in vita religiosa. Magna enim virtus requiritur ad hoc, quod aliquis in sæculo viuens, se immaculatum à vitiis sæculi conseruet. Vnde dicitur Ecclesiastici trigesimo primo. Beatus diues qui inuentus est sine macula. Et postea subditur. Quis est hic & laudabimus eum. Fecit enim miracula in vita sua. Et ideò maioris præsumptionis esse videtur, Si tamen sit præsumptio, quod aliquis in sæculo viuens cōsideret se immaculatum, quàm quod tantæ virtutis se non existimans ad religionem transeat, vt facilius à peccati macula conseruetur ad modum Zachæi, qui cùm statura pusillus esset, ad hoc quod Christū videret, ascēdit arborē sicomori, id est, sicum fatuam, per quā religio designatur.

Ad vigesimum tertium dicendum, quòd in vnoquoque statu, maiora minoribus sunt attribuenda, & tamen qui ad maiorem statum proficere vult, oportet quod dū minor est, primordia illius status accipiat, secundum illud Eccle. 25. Quæ in iuuentute tua non congregasti, in senectute quomodo metes? Et ideò ad hoc quod aliquis perueniat ad perfectionem religionis, oportet quod à principio ætatis suæ ad huiusmodi assuescat.

Religiosi per arb. sibi comorum intelligitur. Ecclesiast.

ARTICVLVS XXIIII.

SECVNDO quæritur, vtrū consilia ordinentur ad præcepta. Et videtur quod nō. Illud enim ad quod ordinatur aliud posterius est, quia finis est prior in intentione, & posterior in executione. Sed obseruationem præceptorum constat esse priorem in exercitatione, quàm implet ionem consiliorū, vt patet Matthæi decimonono de adolescente qui dixerat se seruasse legis præcepta à iuuentute sua, cui datur consilium perfectionis, ergo videtur, quòd cōsilia nō ordinentur ad præcepta sicut ad finem, sed potius econuerso.

artic. 02. & artic. 11. et 22. quæst. 189.

Matth. 19.

Præterea finis est perfectior his quæ sunt ad finem. Sed consilia sunt perfectiora præceptis, quia consilia pertinent ad perfectionis statum, præcepta autem pertinēt ad communem iustitiam, vnde & cōsilia præceptis super additur, vt patet per hoc quod Matthæi decimonono Dominus dicit adolescenti qui præcepta seruauerat. Adhuc vnum tibi deest, Si vis perfectus esse, &c. ergo consilia non ordinantur ad præcepta, sed potius econuerso.

Matth. 19.

Præterea, secūdum Philosophum. (To. ca. 30.) Sicut se habēt principia ad conclusiones, ita se habent fines ad ea quæ sunt ad finem, sed talis est habitudo principiorum ad conclusiones, quòd positis principiis ponuntur conclusiones, non autem econuerso, quia contingit ex falsis syllogisare verum. Ergo talis est habitudo finium ad ea quæ sunt ad fines. Sed positis præceptis non ponuntur consilia. Multi enim obseruant præcepta qui non obseruant consilia, ergo consilia non ordinantur ad præcepta, sicut ad finem.

Philosop.

Præterea Augustinus dicit in libro de sancta virginitate. Mirabiliter despiūt qui propter præsens sæculum virginitatem esse solum obseruandam sentiunt. Sed obseruatio præceptorum pertinet ad præsens sæculum. Ergo consilium virginitatis non est implendum propter præcepta, & eadem ratio est de aliis consiliis.

Augustin.

Præterea præcepta pertinere videntur ad vitam actiuam, consilia autem ad vitam contemplatiuam. Vnde Matthæi decimonono, vbi enumerantur præcepta legis, dicit Glosia. Ecce vita actiua: vbi autem postea subditur: Si vis perfectus esse, &c. dixit: Ecce vita contemplatiua. Sed vita actiua ordinatur ad contemplatiuā, & non econtrario, ergo præcepta ordinantur ad consilia, & nō econuerso.

Matth. 14. 5000. pauci quid designent.

Præterea Dominus bis miraculose legitur turbas refecisse. Primò quidem quando satiauit quinque millia hominum, ex quinque panibus & duobus piscibus, vt legitur Matthæi 14. Secundò quando de septem panibus & paucis piscibus, satiauit quatuor millia hominum, vt habetur Matthæi 15. & sic dicit gl. Mat. 14. Quinque mil lia pro quinque sensibus corporis, ita sunt qui in seculari habitu exterioribus rectè vti nouerint. Hi quinque panibus, id est, legalibus præceptis, adhuc necesse est vt instruantur. Nam qui mundo integrè renunciant, quatuor millia sunt, & septem panibus, id est, euangelica perfectione sunt similes: & spirituali gratia reficiuntur. Sed primò pauit dominus quinque millia hominum ex quinque panibus, quàm quatuor millia ex septem, ergo præcepta sunt prius consiliis, & non econuerso.

Matth. 15.

Præterea, dispositiones præcedunt perfectionem & ordinantur ad ipsam. Sed præcepta sunt dispositiones ad consilia, dicit enim glossa. Hieron. in principio Marci. Quatuor sunt qualitates, de quibus sancta euangelica contexuntur præcepta, mādata, testimonia, exempla. In præceptis iustitia. In mandatis charitas. In testimoniis fides. In exēplis perfectio, ad quā pertinent cōsilia, & non econuerso.

Præterea, primò non est aliquid prius. Sed sicut dicit quædam Glos. super Psalmist. Charitas primò mouet pedem ad reditum vitæ, de actu autem charitatis dantur præcepta, ergo nihil est prius in vita spirituali, quàm præcepta. Non ergo consilia ordinantur ad præcepta, sed potius econuerso.

22. qhe. 4. & articul. 1. Psalm. 130.

Præterea, super illud Psal. Sicut ablactatus super matrē suam, &c. dicit Glos. Sicut quinque tempora notantur in procreatione carnali, ita & in spirituali. Primū ergo tempus est cōceptionis. Secundum est in vtero altionis, tertium emissionis, quartum portationis & lactationis, ablactationis. ita & in vtero matris ecclesiæ, primò concipimur, dum fidei rudimēta instruimur. Inde quasi in vtero alimur in iisdem primordiis proficientes. Deinde manibus ecclesiæ portamur & lacte nutrimur, donec iam grandiusculi à lacte matris accedamus ad mensam patris. & postea subditur: Multi verò hunc ordinem peruertunt, vt hæretici & schismatici, se ante tempus à lacte separantes, vnde extinguuntur. Sed separari à lacte, est facilioribus dimissis ad difficiliora transire. Cùm ergo cōsilia sint difficiliora quàm præcepta, videtur quod periculo extinctionis se exponant, qui ad consilia accedunt, nisi prius educati in præceptis. Præcepta ergo ordinantur ad consilia, & non econuerso.

Gregorius.

Præterea Gregorius dicit super Ezech. quod est præcepto bonum facere inchoandum est. Sed id quod est incipientium grandiusculi ad id quod perfectionis est, & non econuerso: ergo præcepta ordinantur ad consilia, & non econuerso.

Præterea virtus imitatur naturam. Sed natura operatur prius in corpo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

in corpore animalis ea quæ pertinent ad esse, sicut membra principia, quã ea quę sunt de bene esse, ergo in processu virtutis priora sunt præcepta quæ sunt de esse virtutis, quam consilia quæ sunt de bene esse ipsius: & sic idem quod prius.

Præterea, sicut est ordo in addiscendo, ita etiam operando. Sed in addiscendo, oportet incipere a faciliori, vt ad difficiliora perueniatur, ergo in operando oportet prius implere præcepta quæ sunt faciliora, & sic transire ad consilia.

Præterea, Mat. 5. dicitur in Glo. quod sermo diuinus est nobis in via qua currimus, sed sermo diuinus præordinat præcepta consiliis, vt patet Mat. 5. vbi primo ponitur id quod præceptum est antiquis, & postea superadditur a Domino id quod perfectionis est, ergo videtur quod obseruantia præceptorum sit præordinanda obseruationi consiliorum.

Præterea, illud quod est minimum in aliquo genere, ordinatur ad id quod est maximum in genere illo. Sed nihil est minus in vita Christiana, quam obseruantia præceptorum, nihil autem maius quam obseruantia consiliorũ, ergo præcepta ordinantur ad cõsilia.

Præterea, Hieron. dicit super Matth. Qui præcepta legis implere negligit, perfectiora impiere nõ potest, ergo oportet quod prius aliqui impleant præcepta quam consilia, & sic præcepta ordinantur ad consilia.

Præterea, Prius est a quo non conuertitur consequentia essendi, sed a præceptis non conuertitur consequentia essendi ad consilia. Non enim sequitur. Si aliquis seruat præcepta, quod seruet consilia, ergo obseruatio præceptorum naturaliter precedit & ordinatur ad obseruantiam consiliorum.

SED CONTRA est quod Augu. dicit in Ench. Quæcunque mandat Deus: ex quibus vnum est. Non mœchaberis: & quæcunque non iubentur, sed spirituali consilio monentur, ex quibus vnũ est: Bonum est homini mulierem nõ tangere, tunc recte fiunt cum referuntur ad diligendum Deum & proximũ propter Deum, sed hæc duo cadunt sub præcepto: vt patet Mat. 22. ergo consilia ordinantur ad præcepta.

Præterea, Illud quod est electionis, ordinatur ad id quod est necessarij, quia electio est eorum quę sunt ad finem, sed cõsilia sunt electionis, præcepta autem necessarij, ergo consilia ordinantur ad præcepta.

Præterea, Illud per quod aliquid plenius perficitur, ordinatur ad illud, sed per consilia & virtutis conseruantur præcepta, ergo consilia ordinantur ad præcepta.

RESPONDEO dicendũ, quod præcepta dantur de actibus virtutum. Duplex autem est virtutis actus, scilicet, interior & exterior, & vterque actus sub legis præcepto cadit. vnde Augus. dicit contra Faustum, quod quia Iudæi non intelligebant homicidium nisi per interemptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari. Similiter etiam tantummodo corporalem cum femina illicitam cohabitationem vocati mœchiam, quæ erat in lege prohibita, sed Dominus demonstrauit, etiam intentionem concupiscentiam ad hoc pertinere. Vnde manifestum est quod eius intentiones actus virtutũ sub præcepto cadunt. Consilia ergo ordinantur ad præcepta. Et secundũ quod sunt de interioribus virtutũ actibus, & secundũ quod sunt de exterioribus actibus, sed diuersimode. Nam ad interiores actus virtutum ordinantur sicut in finem. Omnes enim interiores actus virtutum morales, pertinent ad mentis puritatem, vt, scilicet, mens hominis a passionibus inordinatis, & ab exteriorũ rerũ cupiditate sit libera. Et vlterius omnes virtutes tam morales quam theologicæ ordinentur ad dilectionẽ Dei & proximi. Et ad hæc duo omnia consilia ordinantur, sicut ad finem, scilicet, ad charitatem Dei & proximi, & ad mentis puritatem. vnde dicitur in collatione Patrum. Quicquid nos ad virtutem cordis potest dirigere, tota virtute sectandum est, quicquid autem ab hac retrahit vt pernitiosum & vitiũ deuitandũ est. Propter hanc enim vtique omnia agimus aut toleramus, pro hac patria, parentes, dignitates, diuitiæ, delitiæ mundi huius, & voluptas vniuersa cõtemnitur, vt, scilicet, puritas cordis perpetua retineatur. Et postea subditur, pro hac ieiuniorum inediam, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, cæteraque virtutes debere nos suscipere nouerimus, & per illas ab vniuersis passionibus noxiis illæsas præparet cor nostrum, & seruare possimus, & ad perfectionẽ charitatis istis gradibus imitando conscendere. Et hoc idem Augu. dicit de moribus Ecclesiæ. Non reiiciendis, inquit, generibus ciborum quasi pollutis, sed concupiscentiæ perdomandæ, & dilectioni fratrũ retinendæ inuigilat omnis intentio. Et ibidem dicitur, charitas præcipuè custoditur, si charitati virtus, charitati sermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur, vnde & Apostolus, primæ ad Corinth 7. virginitatis consilium ad hoc ordinandũ docet, vt mulier innupta cogitet quæ sunt Dei, quomodo placeat Deo. Et Dominus Mat. 19. pauperitatis consilium ad hoc ordinat vt homo Deum sequatur, quod fit per rectitudinem & puritatem interioris affectus. Sic ergo cõsilia ordinantur sicut in finem ad præcepta, secundum quod sunt de interioribus actibus virtutum. Sed secundũ quod sunt de actibus exterioribus, puta non occides, non furtum facies, &c. ordinantur consilia ad præcepta non sicut ad finem. Non enim propter hoc homo virginitatem seruat, vt ab adulterio abstineat, neque hoc fine aliquis suis abrenunciat, vt non furetur aliena, cum exteriora opera consiliorum sint maiora quam exteriora opera præceptorum. Ordinantur tamen ad ea inquantum faciunt ea tutius & firmius conseruari. Qui enim sua dimittit, multo magis abstinet a rapiendis alienis. Vnde & Augustinus dicit in 19. libro contra Faustum. Omnia ex Hebræorum lege commemorata Dominus commendauit, vt quicquid ex persona sua insuper loqueretur, vel ad expositionem commendandam valeret, si quid illa obscurum potuisset, vel ad tutius conseruandum quod illa voluisset. Et in libro de sermone Domini in monte dicit. Quod dum fiunt illa quæ adduntur ad perfectionem, multo magis fiunt illa quæ præmissa sunt ad inchoationem. Sic ergo patet quod consilia ordinantur sicut ad finem ad præcepta, prout sunt interioribus actibus virtutum. Sed ad præcepta secundũ quod sunt de exterioribus actibus ordinantur consilia, ad hoc quod tutius & firmius conseruentur per modum remouentis prohibens, & primum horum est causa secundi: firma enim exteriorum actuum obseruatio causatur ex interiori effectionis bene dispositæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod secundum quosdam, dives ille mentitus est, dicens se præcepta obseruasse, & præcipuè quantum ad vnum præceptum quod ibidem commemoratur, pertinens ad interiorem actum, scilicet, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Vnde Origenes dicit super Matthæum. Scriptum est in Euangelio secundum Hebræos. Quod cùm Dominus dixisset ei, Vade & vende omnia quæ habes. Cœpit enim dives scalpere caput suum, & non placuit ei. Et dixit ad eum Dominus: Quomodo dicis, feci legem & Prophetas, scripsũ est in lege, Diliges proximum tuum sicut teipsum, & ecce multi fratres tui filij Abrahæ amicti sunt stercore morientes præ fame, & domus tua plena est multis bonis, non egreditur ex ea omnino aliquid ad eos, impossibile enim est implere prædictum mandatum & esse diuitem, & maximè habere tantas possessiones. Et hoc idem confirmatur per Hieronymum, qui dicit super Matth. Mentitur adolescens. Si enim quod positum est in mandatis, Diliges proximum tuum sicut teipsum, opere compleret, quomodo posteà audiens, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, tristis abiisset? Sed quia Chrysostomus & alij expositores dicunt adolescentem illum non fuisse mentitum, vtrumque saluari potest. Nam hoc præceptum, Diliges proximum tuum sicut teipsum, dupliciter potest opseruari. Vno modo imperfectè, vt, scilicet, aliquis non faciat contra proximum quod non vult sibi fieri, vt sine detrimento proximo subueniat. Alio modo, vt, scilicet, ad subueniendum necessitatibus proximorum corporalibus, ita se habeat sicut ad subueniẽdum necessitatibus propriis, hoc enim modo non impler hoc præceptum, qui cùm multas diuitias habeat sic eas reseruat permittens proximum egere. Consilia autem ad hoc ordinantur, vt præcepta perfectius custodiantur. Et ideò Dominus obseruanti præcepta imperfectè superaddit consilia, per quę præcepta perfectius obseruentur.

Ad secundum dicendum quod perfectio vitæ in præceptis secundum quod sunt de interioribus virtutum actibus, consistit essentialiter. Nam charitas est vinculum perfectionis, sicut Apostolus dicit ad Coloss. tertio. Et ideò cùm Dominus præcepta charitatis posuisset Matthæi quinto subiungit. Estote ergo perfecti. Sed in consiliis quæ sunt de quibusdam exterioribus actibus, consistit perfectio instrumentaliter, quia, scilicet, huiusmodi consilia sunt quasi quædam instrumenta per quæ facilius ad perfectionem perueniatur. Vnde in collationibus Patrum dicitur. Ieiunia, vigiliæ, meditatio scripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatum, non perfectio sed perfectionis instrumenta sunt, quia in ipsis consistit disciplinæ illius finis, sed per illa peruenitur ad finem. Et Augustinus dicit in libro de perfectione iustitiæ. Sic audiamus præcepta perfectionis ne cuttere negligamus ad perfectionem charitatis. Et Hieronymus super Matth. dicit, exponens illud, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te. Quia, inquit, nõ sufficit tantum relinquere, iungit quod perfectũ est, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis, quasi diceret: fecimus, quod iussisti, quid ergo dabis præmiũ? præcepta ergo imperfectè obseruata pertinẽt ad cõmunem iustitiã. Sed perfectio vitę cõsistit in ipsa plena obseruãtia præceptorũ.

Ad tertium dicendum, quod aliquid ad finem ordinatur dupliciter. Vno modo vt necessarium ad finem sine quo finis esse non potest, sicut cibus ad vitam corporis obseruandam. Alio modo sicut necessarium ad finem sine quo ad finem non ita bene peruiniri potest, sicut equus ordinatur ad iter. Non quia sine equo aliquis ire non possit, sed quia in equo melius vadit. Similiter & consilia ordinantur ad præcepta. Non quia sine consiliis præcepta obseruari non possint, & quantum ad interiores actus, & quantum ad exteriores. Nam Abraham qui & coniugio & diuitiis vrebatur, fuit coram Deo perfectus secundum illud Genes. decimoseptimo. Ambula coram me, & esto perfectus, sed quia per consilia facilius & expeditius ad perfectam præceptorum obseruantiam peruenitur.

Ad quartum dicendum, quòd Augustinus in verbis illis intendit excludere quorundam dictum, qui credebant virginitatem esse necessariam solum ad carendum tribulatione corporis quæ in matrimonio sustinetur, obseruatio autem præceptorum etsi in hoc seculo fiat, non tamen pertinet ad hoc seculum, sed futuro seculo coniungit.

Ad quintum dicendum, quod præcepta pertinent & ad actiuam & contemplatiuã vitam. Consilia verò sunt instrumenta contemplatiuæ vitæ, sed ibi præcelsit mentio de præceptis ordinantibus ad proximum, quæ pertinent ad vitam actiuam.

Ad sextum dicendum, quòd etiam in ipso exercitio præceptorum cõtingit inuenire differentiam perfectionis. Vnde non potest dici quòd numerus quinq; milium pertineat ad præcepta, & numerus quatuor milium ad cõsilia. Sed primũ pertinet ad imperfectam obseruantiam præceptorũ, qualis etiam in seculari vita interdum habetur. Secundum verò pertinet ad perfectam obseruantiã præceptorum, ad quam ordinantur cõsilia. Nec tamen quia primo Dominus pauit quinq; milia quàm quatuor milia, oportet quod aliquis prius exerceatur in vita seculari quàm trãseat ad religionem, quia etiam religionẽ intrantes, nõ statim perfectionem adipiscuntur, sed ad perfectionem assequendam se exercitant, sicut & intrantes scholas Logicæ, non statim efficiuntur Logici, sed ad hoc se exercitant. Vnde & religio quædam perfectionis schola est.

Ad septimum dicendum, quod exempla quæ traduntur in Euangelio, sunt exempla Christi, quæ pertinent non solum ad consilia, sed etiam ad perfectam obseruantiam præceptorum: vnde & ibidem subdit exempla vt hic, Discite à me quia mitis sum & humilis corde.

Ad octauum dicendũ, quod charitas habet multos gradus. Nam primò est charitas incipiens, & postea perficiẽs, & vltimò perfecta: vnde charitas in spirituali vita est principium & finis.

Ad nonum dicendum, quòd obseruantia consiliorum est difficilior quàm obseruatio præceptorum, quãtum ad exteriores actus, tamen obseruatio præceptorum perfecta quantum ad interiores actus est longè difficilior. Difficilius enim est deponere amici cupiditates quàm possessiones, & tamen difficilius est obseruare exteriores actus præceptorum sine consiliis, quàm cum cõsiliis, sicut ex præmissis patet.

Ad decimum dicendum, quod incipientes sunt sine ordine instituendorum ab aliis, & ideò præcepto mouentur ad aliquid faciendum tam in vita seculari quàm in religione, sed quando iam perficiuntur, operantur ab interiori habitu, quasi ex seipsis, non solùm consilia, sed etiam præcepta.

Ad vndecimum est dicendum, quod sicut dictum est, charitas & est principium spiritualis vitæ & finis, & ideò & ipsa præcedit inchoata, tanquam de esse existens spiritualis vitæ, & ipsa sequitur tanquam pertinens ad perfectum esse spiritualis vitæ, & tamen ea quæ sunt de bene esse, ordinantur ad conseruationem eorum quæ sunt de esse rei.

Ad duodecimum est dicendum, quod etiam in disciplinis prius addiscuntur ea per quæ alia perfectius intelliguntur, quamuis illa facilius sit intelligere vel habere secundum communem modum, sicut facilius est scire argumẽtari eo modo quo etiam idiotæ vtuntur Dialectica quadam, quàm scire regulas Logicæ, & tamen primò addiscuntur regulę Logicæ, ad hoc quòd aliquis perfectius argumentari valeat, quàm cõmuniter idiotæ argumẽtantur, & similiter facilius est obseruare præcepta secundum imperfectum modum, quàm obseruare cõsilia: & tamen qui tendunt ad perfectam præceptorum obseruationem, oportet quod incipiant a consiliis, sicut a quibusdam instrumentis.

Ad decimumtertium est dicendum, quod illa quæ ibi Dominus superaddit, non sunt consilia, sed præcepta, vt patet ex ipsis verbis Domini quæ ibi ponuntur. Tunc etiam ex expositione Augustini in libro de sermone Domini in monte.

Ad decimum quartũ dicendum, quod obseruantia præceptorum secũdum imperfectum modum est minimum in vita spirituali, sed est maximum si obseruentur perfectè.

Ad decimumquintum dicendum est, quod perfectiora Euãgelij non solum sunt consilia, sed etiam præcepta, vt ex dictis patet.

Ad decimumsextum est dicendum, quod illud a quo cõuertitur consequẽtia essendi, etsi sit prius natura quodammodo, nõ tamen oportet quod semper sit prius tempore. Non eis in Angelis viuere præcedit intelligere, quamuis nõ omne viuens sit intelligens, quia statim a principio Angeli viram perfectam habent, quæ est intellectualis. Et similiter qui volunt plenius præcepta custodire, statim a principio consilia assumere debent, licet non omnes obseruantes præcepta, obseruent consilia.

Finis quarti quodlibeti.

INCIPIT QVODLIBET QVINTVM.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est de Deo & Angelis & hominibus. De Deo quæritum est, & quantum ad naturam diuinam, & quantum ad naturam assumptam. Quantũ ad naturam diuinam, quæritũ est de scientia & de potentia Dei. Circa scientiam Dei, quæsita sunt duo. Primò, vtrum Deus sciat primum instans in quo potuit creare mundum. Secundò, vtrum præsciti a Deo, possint demereri.

ARTICVLVS I.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod Deus sciat primũ instãs in quo potuit mundũ creare. Deus enim potuit

creare mundum antequam creauerit, non autem potuit creare ipsum in infinitum ante, quia sic esset ei coæternus, ergo est dare aliquod instans, in quo primo potuit creare mundum, sed Deus sua scientia totum comprehendit, ergo Deus scit primũ instans in quo potuit creare mundum.

SED CONTRA. Deus nihil scit quod eius omnipotentiæ præiudicet, præiudicaret autem eius omnipotentię, si esset aliquod instans in quo primò potuit creare mundum, quia sic eius potentia ad illud instans limitaretur, ergo Deus nescit primum instans in quo potuit creare mundum.

RESPONDEO dicendum, quod dupliciter dicitur aliquid fieri in aliqua mensura loci vel temporis. Vno modo præsupposita ipsa mensura, & sic particulares effectus producuntur a Deo, vel ab aliis agentibus in loco vel tempore. Alio modo vt simul cum eo quod fit producatur mensura loci vel temporis. Et hoc modo mundus a Deo inesse producitur, non quidem quasi in aliquo loco vel tempore præexistente: sed quia simul cum mundo & locus & tempus producitur. Vnde aliter est intelligendum, cùm dicitur, quod Deus potuit facere aliquem particularem effectum, puta equum vel hominem antequam fecerit, vel etiam alibi quàm fecerit: & aliter cùm hoc de mundo dicitur. Nam cùm de homine vel equo hoc dicitur, signatur aliquod tempus vel locus aliquis esse, in quo homo a Deo fieri potuerit. Sed cùm de hoc mundo dicitur, non signatur quod fit aliquod tempus ante mundum, nec aliquis locus extra ipsum, sed significatur quod Deus potuit mensuram loci aut temporis mundi facere maiorem. Si ergo quæratur vtrum potuerit mundum facere in infinitum antequam fecerit. Si hoc quidem refertur ad potentiam facientis, manifestum est quòd in infinitum ante facere potuit. Dei enim potentia est æterna, cui nihil accrescere potuit, vt inciperet quandoque facere mundum, cùm prius non potuerit. Si verò referatur ad ipsum mundum, sic non potuit fieri, vt esset semper suppositæ catholicæ fidei veritate, quæ habet mundũ quandoque non fuisse. Sicut enim Deus non potest facere vt quod fuit non fuerit, vt infrà dicetur, ita non potest facere, vt quod tuit, quandoque nunquam non fuerit. Secundum hunc ergo sensum dicitur quod Deus non potuit mundum facere in infinitum ante quam faceret. Sed adhuc intelligẽdum est quod infinitum dicitur dupliciter. Vno modo in actu, & sic dicitur secundum modum prędictum, quod Deus non potuit facere mundum in infinitum antequam fecerit, id est, quod duratio mundi in infinitum antè præcesserit. Alio modo dicitur infinitum secundum potentiam, & sic potuit Deus in infinitum mundum facere antequam fecerit, quia quantumcunque antè detur eum fecisse, adhuc potuit eum prius facere. Et sic non est dare primum instans, in quo Deus potuit facere mundum. Est autem dare primum instãs in quo fecit, sicut etiam est dare supremum vbi vsq; quo Deus mundum fecerit, non tamen est dare supremum, vltra quod facere non potuerit. Et sic patet quod quæstio cessat.

ARTICVLVS II.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd præsciti a Deo, nõ possint demereri. Sicut enim aliqui sunt electi a Deo ab æterno ad gratiam habendam, ita etiam aliqui sunt præsciti a Deo, ad hoc quod suæ naturæ relinquantur. Sed naturalibus non meremur, neque demeremur, ergo præsciti a Deo nõ demerentur.

SED CONTRA, Nullus damnatur a Deo, nisi propter demeritum, cùm Deus sit Iudex Iustus. Sed præsciti damnãtur a Deo, ergo demerentur.

RESPONDEO dicẽdum, quòd scientia Dei comparatur ad res creatas, sicut ars ad artificiata. vnde sicut ars non solum est cognoscitiua, sed factiua eorum quæ secundum artem fiunt. Eorum verò quæ ab artis regulis deuiantur, est cognoscitiua, ita etiam scientia Dei est factiua & cognoscitiua omnũ bonorum, malorum verò siue peccatorum, quæ sunt deuiationes quędam ab æterna lege ipsius, scientia Dei est cognoscitiua, non autem causatiua. Et sic patet quod boni qui per gratiam iustificantur, non solum sunt a Deo ab æterno præcogniti, sed etiam electi ad gratiã habendam, peccatores autem qui non iustificantur per gratiam, non sunt electi vel prædestinati a Deo ad culpam, sed solum præsciti quod non sint per gratiã habituri, sed suæ naturæ sint relinquẽdi. Quia verò omne agens potest in id quod est infra se, non autem in id quod est supra se. natura sibi relicta non potest in actum meritorium qui est supra facultatem naturæ. Potest autem in actum peccati, qui est demeritorius, sicut in aliquid infra naturam humanam existens, homo enim peccando descendit a dignitate suæ naturæ. Et sic patet quod præsciti possunt demereri.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod hoc quod dicitur, quòd naturalibus non meremur neque demeremur, potest intelligi dupliciter. Vno modo sic quod naturalia ipsa nõ sunt merita vel demerita, & sic verũ est, quod merita sunt supra naturã, & demerita sunt cõtra naturam. Alio modo potest intelligi, quod sic naturalia non sint principia merendi vel demerendi, & sic falsum est. Naturalia enim adiuta per gratiam, sunt principia merendi, sibi autem relicta possunt esse principia demerendi, vt dictum est.

QVÆSTIO II.

DEINDE circa potentiam quæsita sunt duo. Primò, vtrum Deus possit virginem corruptam reparare. Secundò, vtrum Deus possit peccare si vult.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS III.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ Deus possit virginem reparare. Ad omnipotentiã enim Dei pertinet, quòd nõ sit impossibile apud eum omne verbum, vt dicitur Luc. 1. Sed hoc est quoddam verbũ, virginem reparare post lapsum, ergo Deus potest virginem reparare post lapsum.

SED CONTRA est quod Hieron. dicit. Cùm Deus cætera posfit, non potest reparare virginem post ruinam, vt habetur in Decreto 32. quæstione 5.

RESPONDEO dicendum, quod in virginitate duo possumus considerare, quorum vnum est ipsa integritas mentis & corporis. Et sic Deus virginem potest reparare post ruinã. Potest enim mentem reintegrare per gratiam, & corpus consolidare per miraculum. Alia autem est causa integritatis prædictæ, quia, scilicet, mulier virgo non fuisset cognita viro. Et quantum ad hoc Deus non potest virginem post ruinam reparare. Non enim potest facere vt iam ea quæ est cognita à viro, nõ fuerit cognita, sicut nec de aliquo quod factum est, potest facere quod factum non fuerit. Potentia enim Dei se extẽdit ad totũ ens. Vnde solũ id à Dei potentia excluditur, quod repugnat rationi entis. Et hoc est simul esse & nõ esse. Et eiusdem rationis est, quod fuit non fuisse. Vnde August. dicit 26. contra Faustum. Quisquis dicit: si omnipotẽs est Deus, faciat vt ea quæ facta sunt, facta non fuerint, non videt se hoc dicere, faciat vt ea quæ vera sunt eo ipso quo vera sunt, falsa sint.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cùm verbum sit conceptus mentis, nihil quod contra dictionem implicatur, verbum dici potest, quia non cadit in conceptu mentis, vt probatur in 4. Metaphy.

ARTICVLVS IIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod hæc sit falsa. Deus potest peccare si vult. De quocunq; enim possum dicere quòd homo potest facere si vult, potest etiam dici simpliciter quòd homo potest facere illud. Si ergo hæc propositio est vera, Deus potest peccare, si vult; sequitur quòd hæc sit vera: Deus potest peccare, sed hoc est erroneum, ergo & primum.

SED CONTRA. Quicunque vult peccare peccat. Sed sequitur si Deus peccat, potest peccare, ergo sequitur si vult potest peccare.

RESPONDEO dicendum, quòd hæc cõiunctio si, ordinem quendam importat, potest autem in proposito duplicem ordinem importare. Vno quidem modo ordinẽ causæ siue principii, & hoc modo propositio falsa est, voluntas enim Dei est principiũ & causa respectu creaturarum, nõ autem respectu eorum quæ pertinent ad diuinam naturam, vnde non dicimus, quod pater genuerit filium voluntate, sed naturaliter, vt patet per Hilarium in lib. de fyno. Potentia autem Dei ad ipsam naturam diuinam pertinet. Vnde hoc ipsum quod est posse peccare, non est subiectum diuinę voluntati, alioquin voluntas Dei effet principiũ immutationis diuinæ, quod est impossibile. Alio modo potest importare ordinem consequentiæ, & sic hæc locutio est vera. Si Deus vult peccare, potest peccare. Sequitur enim sine conditione, si argumentamur ex impossibili posito. Deus vult peccare, ergo potest peccare. Omnia enim quæ vult, potest, sed non econuerso.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur: Si homo vult currere, antecedens est impossibile, & ideò cõsequens est simpliciter possibile. Sed cùm dicitur sic. Si Deus vult peccare, potest peccare, antecedens est impossibile, vnde nihil prohibet conditionem esse veram, consequente existente impossibili.

QVAESTIO III.

DEINDE quantũ ad naturam assumptam, quæsita sunt duo. Primò, vtrum totus sanguis quem Christus in sua passione effudit, in resurrectione ad corpus eius redierit.

Secundò in quo Christus nobis maius signum dilectionis exhibuerit, vtrum in hoc quod Christus passus est pro nobis, vel in hoc quod corpus suum dedit nobis sub sacramento in cibum.

ARTICVLVS V.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod totus sanguis Christi qui est in passione eius effusus ad corpus eius in resurrectione redierit. Resurrectio enim nostra conformis erit resurrectioni Christi secundum illud ad Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Sed ad corpus nostrum in resurrectione redibit totum quod fuit de veritate humanæ naturæ. Sanguis autem Christi in passione effusus fuit de veritate humanæ naturæ, & sacer dicitur, secũdum illud: Quem sacer cruor perunxit fuius agni corpore, ergo videtur, quòd ille sanguis Christi in passione effusus in resurrectione ad corpus eius redierit.

Præterea: verbũ Dei nunquã deposuit, quod in nostra natura assumpsit: partibus humanæ naturæ ab inuicem in passione separatis: sed verbum Dei assumpsit in naturã nostra non solum corpus, sed etiam sanguinem, ergo sanguis ille nunquam fuit à verbo depositus, rediit ergo ad ipsum in resurrectione.

SED CONTRA est quod in aliquibus Ecclesiis sanguis Christi vsque hodie dicitur seruari.

RESPONDEO dicendum, quod in resurrectione tam Christi, quàm nostra, totum quod fuit de veritate humanæ naturæ reparabitur, non autẽ illa quæ de veritate humanæ naturæ non fuerunt, & quamuis circa ea quæ sunt de veritate humanæ naturæ, sit diuersa diuersorum opinio, secundum quamlibet opinionem non totus sanguis nutrimentalis, id est, qui ex cibis generatur, pertinet ad veritatẽ humanæ naturæ. Cùm ergo Christus ante passionem comederit & biberit, nihil prohibet in eo fuisse aliquẽ sanguinem nutrimentalem, qui ad veritatem humanæ naturæ non pertinet, & quem oporteret ad corpus eius in resurrectione redire. Sed quia specialiter fit quæstio de sanguine in passione effuso pro redemptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur, quod totus in resurrectione ad corpus Christi redierit triplici ratione.

Quarum prima accipi potest ex ætate Christi patientis. Passus est enim in perfectissima ætate, in qua maximè ea quæ in homine inuenluntur, ad veritatem humanæ naturæ pertinere videntur, tanquam maximã perfectionem adducta. Secunda sumitur ex merito passionis. Si enim sanctorum Martyrum illæ partes in quibus passionem pro Christo sustinuerunt, quẽdam priuilegiatũ fulgorem in resurrectione habent, vt Augustinus dicit 21. de Ciuit. Dei, ergo multò magis sanguis Christi, quem pro salute humani generis effudit, ad gloriosam resurrectionem reparatus est. Tertia ratio potest sumi ex ipsa virtute passionis. Sanguis enim ille in passione effusus humanum genus sanctificabit, secundum illud ad Hebræos vltimo, Iesus vt sanctificaret per sanguinem suum populum, extra portas passus est. Humanitas autem Christi saluificã virtutem habuit ex virtute verbi sui vniti, vt Damascen. dicit in 3. lib. Vnde manifestum est, quod sanguis in passione effusus, qui maximè fuit salubris: fuit diuinitati vnitus. Et ideò oportuit quod in resurrectione iungeretur aliis humanitatis partibus. Sanguis autem Christi, qui in quibusdam Ecclesiis ostenditur, dicitur ex quadam imagine Christi percussa miraculose fluxisse. Vel etiam alia ex corpore Christi.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus maius dilectionis signũ nobis ostẽdit tradendo corpus suum in cibum, quàm patiendo pro nobis. Charitas enim patriæ perfectior est, quàm charitas viæ. Sed beneficium illud quo nobis Christus contulit corpus suum dans nobis in cibum, magis assimilatur charitati patriæ, in qua plenè fruemur Deo. Passio autẽ quam pro nobis subiit, magis assimilatur charitati viæ, in qua nobis pro Christo imminet patiendum. Ergo maius est dilectionis signum, quod Christus corpus suum tradidit nobis in cibum, quàm quòd Christus passus est pro nobis.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animã suã ponat quis pro amicis suis.

RESPONDEO dicendũ, quod illud quod est potissimum in vnoquoque genere, est mensura omnium eorum quæ sunt illius generis: vt pater per Philosophum in Meraph. potissimum autem in genere amoris hominum est amor quo quis amat seipsum. Et ideò ex hoc amore necesse est mensuram accipere omnis amoris, quo quis alium amat. Vnde & in 9. Ethi. Philosophus dicit. Quod amicabilia quę sunt ad alterum, veniunt ex amicabilibus quæ sunt ad seipsum. Pertinet autem ad amorem quo quis amat seipsum, vt velit sibi bonum: vndè tantò aliquis alii magis amare probatur, quantò magis bonum quod sibi vult propter amicum prætermittit, secundum illud Prouerb. 12. Qui negligit damnũ propter amicum iustus est. Vult autẽ homo sibi triplex bonũ particulare, quæ sunt anima, corpus, & res exteriores. Et ergo aliquod signũ amoris quod aliquis in rebus exterioribus propter alterius detrimentũ patiatur, maius autẽ amoris signũ, si etiã corporis proprij detrimentũ patiatur, vel labores, vel verba pro amico sumendo: maximũ autẽ dilectionis signũ, si etiã animã suam deponere velit pro amico moriendo. Quod ergo Christus pro nobis patiendo animã suam posuit, maximũ fuit dilectionis signũ: quod autem corpus suũ dedit in cibum sub sacramento, ad nullum detrimentum ipsius pertinet: vnde patet quod primum est maius dilectionis signũ: vnde hoc sacramentum est memoriale quoddam & figura passionis Christi. Veritas autem præeminet figuræ, & res memoriali.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd exhibitio corporis Christi in sacramẽto habet quidem figuram quandam Charitatis qua diligit nos Deus in patria, sed passio eius pertinet ad ipsam Dei dilectionem, nos à perditione ad patriam reuocãtem: dilectio autem Dei non est maior in patria, quam fit in præsenti.

QVAESTIO IIII.

ARTICVLVS VII.

DEINDE circa Angelos quæritur est vnum, scilicet, vtrum Lucifer fit subiectum æui. Et videtur quod sic. Sicut subiectum temporis est primum temporale simplicissimum: ita subiectũ æui videtur esse simplicissimum æuiternum, hoc est Lucifer, qui inter Angelos supremus fuit, secundum suam naturam creatus. Aeuum autem non respondet gratiæ seu naturę: alioquin corpora cœlestia quæ non sunt susceptiua gratiæ æuo mensurari non possent, cùm ergo dona naturalia integra remanserint in dæmonibus posi peccatum, sicut Dionysius dicit 4. cap. de di. nom. videtur quod æuum sit in Lucifero sicut in subiecto.

SED

SED CONTRA, æuum est quædam æternitatis participatio. Sed angeli beati magis sunt in participatione æternitatis quã Lucifer: qui est beatitudinis expers. Ergo Lucifer non est subiectum æui: sed magis supremus beatorum angelorum.

RESPONDEO dicendum, quòd ex ignorantia linguæ Græcę prouenit, quod communiter apud multos æuum ab æternitate distinguebatur: ac si distingueretur ab ἄνθρωπος ab homine: quod enim in Græco dicitur æuum, in latino æternitas. Et sic etiam Dio. 10. ca. de diuno. pro eodem vtitur æternitate & æuo: sed quia nominibus vtendum est vt plures: si vtrumque distinguamus ab inuicem: æuum nihil aliud erit quam æternitatis participatio: vt scilicet, essentialis æternitas ipsi Deo attribuatur, cuum autem quasi participata æternitas subiectantis spiritualibus quæ sunt supra tempus: quia verò id quod per essentiam dicitur, super est mensura ipsius quod dicitur per participationẽ, potest dici quod prima mensura omnium æternorum, est ipsa Dei æternitas: sicut etiam substantia Dei est mensura omnis substantiæ, vt dicit commentator in 10. Metaphysicorum. Si quis tamen velit accipere mensuram homogeneam, id est, eiusdem generis, dicunt quidam quod non est vna mensura communis, sed quodliber quiternum habet suum cuum. Sed hi propriam vocem ignorant. Sic enim esset verum quod dicunt, si omnia quiterna essent æqualia. Sic enim vnum eorum non esset mensura alterius: hoc autem non est verum: quia in angelis est accipere primum medium & vltimum non solum secundum diuersas hierarchias & ordines, sed etiam secũdum diuersos angelos in eodem ordine, vt patet per Dionysium decimo capite cœlestis Hierarchię. Et quia semper illud quod est simplicissimum, & mensura in quolibet genere, sicut dicitur in decimo Metaphysicorum. (Topicorum capite secundo.) Ideo necesse est vt duratio simplicissimi æuiterni sit cuum omnium quiternorum, & ita simplicissimũ æuiternum est subiunctum cui. Sed attendendũ quod substantię spirituales mensurantur cuo, non solùm quantum ad earum substantiam, sed etiam quantum ad earum propriam operationem. Vnde in lib. de causis dicitur, quod sunt in momento æternitatis secundum substantiam & operationem, & sic oportet, quod ille angelus qui est subiectum cui, sit simplicissimus, non solum quantum ad essentiam, sed etiam quantum ad operationem. Talis autem est supremus omnium angelorum bonorum, cuius operatio maximè est in vno, quod est Deus, vnita. Vnde supremus omnium angelorum est subiectum æui, Non autem Lucifer.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliqui posuerunt Luciferum non fuisse supremum angelorum. Sed sicut damasc. dicit, fuit primus eorum qui peccarunt ordini terrestri. Si verò concedamus secundum Gregorium, quod fuerit supremus omnium, tunc dicendum est, quod sua operatio auersa est ab vno primo, & conuersa ad multitudinem inferiorũ rerum, quarum primatum appetiit. Et secundò hoc dæmones decidunt à summa simplicitate æui, vnde Dio. dicit. 4. c. de diui. no. quod dæmones dicitur mali, propter hoc quod infirmantur circa operationem naturalem.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur est de hominibus. Et primò quantum ad ea quæ possunt omnibus esse communia. Secundò quantum ad ea quæ pertinent ad quosdam horum status. Circa communia verò, quæritum est quadrupliciter. Primò quidem de his quæ pertinent ad naturam hominis. Secundò, de his quæ pertinent ad sacramenta. Tertiò, de his quæ pertinent ad virtutes. Quartò, de his quæ pertinent ad præcepta.

Circa primum quæsita sunt tria. Primò, quantùm ad personas hominum: vtrum scilicet, si Adam non peccasset, idem homines numero saluarentur qui nunc saluantur. Secundò quantùm ad intellectum, vtrum scilicet, verbum cordis sit species intelligibilis. Tertiò, quantum ad voluntatem, vtrum scilicet, ea quę per timorem fiunt sint voluntaria.

ARTICVLVS VIII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd si Adam non peccasset, non iidem homines numero saluarẽtur qui nunc saluantur. Si enim Adam non peccasset, soli electi nascerentur, ergo non fuissent nati illi peccatores qui finaliter sunt reprobati, & per consequens nec eorum filij, quia si non sunt iidem patres, consequẽs est neque filios esse eosdem, multi autem nunc saluantur ex reprobis parentibus nati. Ergo si Adam non peccasset, non iidem saluarentur, qui nunc saluantur.

Præterea, Secundum Philosophum semen est superfluum alimenti, sed alijs cibis homo vsus fuisset in Paradiso, si non peccasset, ab his quibus nunc vtitur, ergo aliud fuisset semen, & per consequens alij filij.

SED CONTRA est quod Greg. dicit 4 moral. Si primũ parentem nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex se filios gehennę generaret, sed hi qui nũc per redemptorem saluandi sunt, soli ab eo electi nascerentur.

RESPONDEO dicendum, quod cùm in generatione hominis sicut & aliorum animalium semen patris sit agens, materia verò à matre ministrata sit sicut patiens, ex quo corpus humanũ formatur, impossibile est eundem filium nasci, siue fit alius pater, siue sit alia mater, sicut etiã non est idem numero sigillũ, siue sit alia cera, siue sit aliud corpus sigilli, ex cuius impressione cera sigillatur. Et quãuis superfluũ alimẽti fit semẽ secundũ Philosophũ, diuersitas tamen alimentorum non sufficeret ad diuersificandum filios qui ex semine nascuntur, quia ex illis cibis non sumitur semen, nisi quatenus aliqualiter in substantiã parentum conuertuntur. dicũt quidam sequentes Anselmũ, quòd si homo nõ peccasset in illa prima tentatione, statim cõfirmatus fuisset & ipse & omnes qui ab eo nascerẽtur, ita quòd omnes qui nascerẽtur fuissent electi. Vnde cũ nunc multi qui saluantur ex peccatoribus nascũtur, sicut in obiciendo tãgebatur, cõsequens est quòd essent alij parentes saluandorũ, & per cõsequens alij filij. Sed hæc positio nõ videtur esse vera, quia secundum Aug. 14. de ci. Dei. Status corporis in homine proportionaliter respondet statui animę, quãm diu ergo homo habuit corpus animale potens mori & non mori, indigens alimentis, tandiu habuit animam potentem peccare, & non peccare, habuit autem corpus animale quãdiu fuit in statu generãdi quod etiã fuisset, si post illã primam tentationẽ nõ peccasset. Et ideò possibile fuisset, si primus homo tunc nõ peccasset, quod etiam ipse vel eius posteri postmodum peccarent. vt Hug. de sanct. Victore dicit. Vnde ex hoc nõ sequitur parentum diuersitas, quod nunc sunt aliqui peccatores, tunc autem non essent, sed est aliud: vnde necesse est ponere diuersitatem patentum, quia in primo statu vnus homo non habuisset plures vxores, nec etiam aliqui ex fornicatione vel adulterio nascerentur, quod nunc contingit etiam in his qui saluantur, multi enim filij vnius parentis ex pluribus vxoribus nati saluantur, sicut pater de filiis Iacob. Multi etiã ex fornicatione vel adulterio nati, alioquin eis frustra sacramenta saluris adhiberẽtur. Vnde relinquitur quòd aliqui nunc saluantur, qui si primus homo non peccasset, nõ nascerentur, & per consequens non saluarentur, nec tamen Dei prædestinatio falleretur, quia Deus prædestinauit homines habẽs icẽtiam futuri euentus. Quod verò Greg. dicit, quòd si primus homo non peccasset, nequaquam ex se filios gehẽnæ generaret, indubitanter verum est. Non enim in filios trãsfunderet peccatum originale, secundum quod homines filij iræ nascuntur. quod autem subdit, quòd hi soli qui nunc saluandi sunt nascerentur, intelligẽdum est quod pronomen facit simplicem demonstrationem, quia scilicet, soli electi nascerentur quantum est ex ratione originis, non autem demonstrationem personalem, quia aliæ personæ essent hominum qui saluarentur.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IX.

AD SECVNDVM sic procedebatur. Videtur quòd verbum cordis sit species intelligibilis, verbum enim cordis est quo intellectus videt, hoc autem est species intelligibilis, ergo verbum cordis est species intelligibilis.

Præterea, Cognitio intellectiua à sensu oritur. Sed illud quod sensus sentit, est species intelligibilis, ergo verbum cordis quo intellectus intelligit, est species intelligibilis.

SED CONTRA, Verbum cordis interius est quod exteriori verbo significatur. Sed verbũ exterius non significat speciem intelligibilem, ergo verbũ interius nõ est ipsa species intelligibilis.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Aug. 15. de Tri. Verbum cordis importat quoddam procedens à mente siue ab intellectu. Procedit autem aliquid ab intellectu, inquantum est constitutum per operationem ipsius. Est autem duplex operatio intellectus, secundum Philosophum in tertio de anima (To. c. 21.) Vna quidem quæ vocatur indiuisibilium intelligentia, per quam intellectus format in seipso diffinitionẽ, vel conceptum alicuius incomplexi. Alia autem operatio est intellectus componentis & diuidentis, secundum quam format enunciationem. Et vtrunque istorum per operationem intellectus constitutorum vocatur verbũ cordis, quorum primum significatur per terminum incomplexum, secundum verò significatur per orationem, manifestum est autem, quod omnis operatio intellectus procedit ab eo, secundum quod est factus in actu per speciem intelligibilem, quia nihil operatur, nisi secundum quòd est actu. Vnde necesse est quòd species intelligibilis quæ est principium operationis intellectualis differat à verbo cordis, quod est per operationem intellectus formatum, quãuis ipsum verbum posit dici forma vel species intelligibilis, sed dicit per intellectum constituta, prout sicut forma artis quam intellectus adinuenit, vt dicitur quædam species intelligibilis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd intellectus intelligit aliquid dupliciter. Vno modo formaliter, & sic intelligit speciem intelligibili qua fit in actu. Alio modo dicit instrumento quo vtitur ad aliud intelligendum, & hoc modo intellectus verbo intelligit, quia format verbum ad hoc quod intelligat rem.

Ad secundum dicendum, quòd cognitio sensus exterioris perficitur per solam immutationem sensus à sensibili. Vnde per formam quæ sibi à sensibili imprimitur, sentit, non autẽ ipse sensus exterior format sibi aliquam formam sensibilem, hoc autem facit vis imaginatiua, cuius formæ quodammodo simile est verbum intellectus.

ARTICVLVS X.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quòd ea quæ fiunt ex timore non sint voluntaria. Necessitas enim voluntati contrariatur, vt dicitur in 5. Metap. (T. c. .) Sed ea quæ fiunt ex timore dicuntur ex necessitate fieri, non ergo sunt voluntaria.

SED CONTRA. Omne quod quis operatur propter finem est voluntarium, sed ea quæ quis operatur ex timore, operatur propter finem, scilicet, ad vitandũ malum quod timet, sicut qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

21.q.3.ar. 1.o. & q. 80.ar.1.ad 1.ar.83.q. & 2.d.40 ar.2.c. & ad 3.ar.103

proficit merces in mare, vitat submersionem nauis, ergo huiusmodi sunt voluntaria.

RESPONDEO dicendum, quòd cùm bonum sit voluntatis obiectum, hoc modo se habet aliquid ad hoc quòd sit volitarium, quo modo se habet ad hoc quòd sit bonum. Cõtingit autẽ aliquid in vniuersali considerandũ esse bonũ, quod tamen secundũ aliquas particulares circunstantias redditur malum, sicut generare filios est bonum, sed generare filios ex nõ sua vxore est malum, & similiter contingit aliquid in vniuersali considerată esse malũ, quod tamen secundũ aliquas particulares circunstantias fit bonũ, sicut occidere secundũ se est malũ, sed occidere hominẽ pernicio sum multitudini, est bonũ, & quia actiones circa singularia iudicantur bonæ vel malæ, & per cõsequens volitariæ, vel inuoluntariæ, simpliciter quidem cõsideratis singularibus circunstantiis, secundũ quid autem secundum quòd in vniuersali cõsiderãtur, ea verò quę ex timore fiunt in vniuersali quidem considerata, sunt mala & inuoluntaria, sed si considerentur secundum singularia quę circunstant, sic sunt bona, & voluntaria, sicut proiicere merces in mare secundũ se considerata est malum & non voluntarium, sed in tali casu est bonũ & volũtariũ, vnde & Phil. dicit in 3 Ethic. quod huiusmodi mixta sunt ex voluntario, & inuoluntario, simpliciter autem sunt voluntaria. secundum quid autem inuoluntaria & ex necessitate facti.

22.q.11.25. ar.4.12.q. 130.ar.4. ad 4. et 4. di.29.q.1 ar.2.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO VI.

DEINDE circa sacramentum quæsitum est. Primò de sacramento Eucharistiæ. 2. de sacramento Pœnitentiæ 3. de sacramento Matrimonij.

Circa eucharistiam quęsita sunt duo, Primò, vtrum forma panis annihiletur, Secundò, vtrum sacerdos dare debeat hostiam nõ consecratam peccatori hoc petenti.

ARTICVLVS XI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd forma panis in sacramento eucharistiæ annihiletur. Illud enim annihilari videtur, quòd definit esse & in nihil conuertitur. Sed forma panis facta cõsecratione definit esse, nec est dare in quod conuertatur. Non enim conuertitur in materiam corporis Christi, nec etiam in formam eius quæ est anima, alioquin anima esset ibi ex vi sacramenti, ergo forma panis annihilatur.

9.3.q.75. ar.4.o. 6. c.6.c. & ad 3.

Prætereà, Aug. dicit super illud Ioan. 17. Clarifica me pater, &c. Si humana natura conuertitur in Verbum, si diligentius cogitamus, homo periret in Deo. Sed illud annihilari dicitur quod perit, ergo si panis conuertitur in corpus Christi, videtur quòd annihiletur.

SED CONTRA est, quia sicut Aug. dicit li. 83. q. Deus non est actor tendendi in non esse. Est autem actor sacramenti eucharistiæ, ergo in illo sacramento nihil annihilatur.

RESPONDEO dicendum, quòd annihilatio quendam motũ importat. Omnis autẽ motus denominatur à termino ad quem. Vnde terminus annihilationis est nihil. Consecratio tamen panis in sacramento eucharistiæ, non terminatur ad nihil, sed ad corpus Christi, alioquin non esset dare, quomodo corpus Christi incipiat esse sub sacramento. Non enim incipit ibi esse per motum localem, alioquin desineret esse in cœlo. Relinquitur ergo, quod in consecratione panis non est aliqua annihilatio, sed transubstantiatio panis in corpus Christi.

4.d.11.q.1. ar.2.o. 3.p.q.75. ar.2.& 4. & 4.d.10. ar.2.ad 4. 183.ad 3. 9.p.q.75.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut in generatione naturali, neque forma, neque materia generatur aut corrumpitur, sed totum compositum, ita etiam in sacramento altaris non est quærendum seorsum de forma aut materia in quid conuertatur, sed totus panis conuertitur in totum corpus Christi, inquantum est corpus, quia si in triduo mortis Christi fuisset consecratio facta, non fuisset ibi anima, sed corpus exanime, sicut in sepulchro iacebat.

ar.6. ad 2. & 4.d.11. q.1.ar.3.q. 3.ad 2.3.q. 82.artic. 4.105.

Ad secundum dicendũ, quòd perire diceretur natura humana, si conuerteretur in verbum quantum esse desineret, quod pertinet ad terminum à quo, non autem si annihiletur quantum ad terminum ad quem.

ARTICVLVS XII.

CIRCA secundum sic procedebatur. Videtur quòd sacerdos non debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti. Non enim debet sacerdos peccatum occultum publicare. Publicaret autem si ei daret hostiam non consecratam, cùm aliis sociis daret consecratam, ergo sacerdos non debet dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti.

Prætereà, Hostia consecrata à sacerdote alicui fideli porrecta à circunstantibus adoratur. Si ergo exhiberet hostiam non consecratam, loco consecratæ, quantum est in se faciet populũ idololatrare, quod est graue peccatum, non ergo sacerdos debet peccatori occulto pœnitenti dare hostiam non consecratam.

SED CONTRA est, quia sacerdos est medicus animarum. Sapiens autem medicus vitat quantum potest periculum infirmi, quem accepit in cura. Peccatori autem cuius curam habet imminet magnum periculũ, si in conscientia mortalis peccati corpus Christi accipiat, quia qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, vt dicitur primæ Corinthiorum 11. ergo sacerdos bene facit, si eius periculũ euitet portigens ei hostiã non cõsecratam.

RESPONDEO dicendum, quòd veritati non est aliqua fi-

ctio adiungenda, quia nulla est conuentio lucis à tenebras, vt Apostolus dicit 2. ad Corint 6. & propter hoc Aug. probat in lib. 83. qu. quòd Corpus Christi non fuit phantasticum, quia veritas quæ est Christus, non potuit fallere, & ideò in sacramentis ecclesię nihil est per fictionem agendum, & præcipuè in sacramento altaris, in quo totus Christus cõtinetur. Esset autem quædam fictio, si hostia non consecrata loco consecratæ dãretur. Et cùm etiam sacerdos quãtum in se est, populo fieret idololatrãdi occasio, qui quamuis peccatum idololatriæ non incurreret, æstimans probabiliter hostiam esse consecratam, tamen sacerdos in hoc ipso quòd hostiam nõ consecratã, populo exhiberet adorandam, idololatriæ crimẽ incurreret. Vnde hoc in nullo casu est faciendum, vt hostia non consecrata exhibeatur vni vel pluribus tanquam consecrata. Debet ergo sacerdos peccatorem occultum primò quidem monere, vt pœnitentiam agat, & sic ad sacramentum accedat, quòd si pœnitere noluerit, debet ei occultè inhibere, ne aliis communicantibus in publico se immisceat, quòd si se immiscuerit, debet ei dare hostiam consecratam.

ar.143.q. 1. 3.d.9.q.1.ar. 2.q.6.ad 2. 22.q.1.ar.3. ad 4.

Vnde prima duo concedimus.

Ad tertium dicendum, quòd stultus esset medicus qui cum matori suo periculo minus periculum infirmi vellet impedire, puta si vellet ipse venenum bibere, ne infirmus biberet vinum. Multò autem magis peccat sacerdos fictionem faciens in sacramento Christi, quàm peccator indignè sumens. Vnde stultus esset sacerdos, si vt vitaret peccatum subditi, ipse grauius peccaret, fictionem faciens in sacramento veritatis.

3.q.80.ar.6. & 4.d.13.ar. 2.c. & ad 2. & 4.dist.9. ar.5.q.10.

QVÆSTIO VII.

DEINDE circa sacramentum pœnitentiæ quæsita sunt duo. Primò vtrum Prælatus debeat subditum suum ab administratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confessione audiuit. Secundò, vtrum in meliori statu moriatur ille qui moritur via eundi vltra mare, quàm ille qui moritur in redeundo.

ARTICVLVS XIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd Prælatus possit subditum suum ab administratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confessione audiuit, quia quod institutum est pro charitate, contra charitatem non militat. Sed sigillum confessionis institutum est pro charitate. Non ergo militat cõtra charitatem ex qua tenetur Prælatus saluti subditorum prouidere. Est autem quandoque contra salutem subditi, si ei administratio dimittatur, vt puta si habeat occasionem recidiuandi in peccatum, ergo non obstante sigillo confessionis, Prælatus debet eum ab administratione remouere.

4.d.21.q.3.ar.3.q.2. ad 3.

SED CONTRA est, quia nihil est faciendum in præiudicium confessionis. Esset autem præiudicium confessionis, si subditus ab administratione remoueretur, propter crimen quod suo Prælato confessus est, quia per hoc alij retraherentur à confitendo. Non ergo debet Prælatus subditum ab administratione remouere, propter peccatum quod ei confessus est.

ar.15.et 4.o.

RESPONDEO dicendum, quòd id quod per confessionem auditur, nullo modo est manifestandum, nec verbo, nec signo, nec nutu, nec etiam aliquid est faciẽdum, vnde in suspicionem peccati aliquis possit deuenire. Si ergo amotio subditi ab administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in confessione auditum, vel ad aliquam probabilem suspitionem habendã de ipso, nullo modo Prælatus deberet subditum ab administratione remouere, puta si in aliquo monasterio esset consuetum, quòd priores non amouerentur de suis prioratibus nisi propter culpam, manifestaretur autem peccatũ confitentis per remotionẽ ab administratione. Vnde si Abbas hoc faceret, grauiter peccaret tanquã confessionem reuelans. Posset tamen eum secretò charitatiuè admonere, vt cum instantia peteret cessionem, si hoc videret saluti eius expedire. Si verò per amorionem ab administratione peccatum nullatenus manifestaretur, puta si in aliquo monasterio esset cõsuetum quòd Abbas pro suo libitu de facili aliquos ab administratione remoueret, tunc alia occasione accepta posset subditum sibi confessum ab administratione remouere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, si talis administratio esset subdito periculosa in posterum, quamuis etiam & in hoc casu melius esset quòd eum induceret ad cessionem petendam. Si verò periculum in posterum non timeretur, non oportet quòd pro peccato præteritorum per pœnitẽtiam delecto eum ab administratione remouere, sicut etiam Augu. dicit in lib. de adulterinis coniugiis. Cùm adhuc deputamus adulteros quos credimus pœnitentia esse sanatos, quandoque enim pœnitentes innocentibus meliores sunt.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd melius moriatur cruce signatus qui moritur in via eundi vltra mare, quàm ille qui moritur redeũdo. Qui enim moritur in eundo quasi prosequendo votum suum, vt se exponat morti pro Christo, & ita moritur tanquã martyr, qui autem moritur redeundo, nõ moritur in proposito exponẽdo in Christo, & ita moritur quasi confessor. Sed maior est status martyrum quàm confessorum, ergo in meliori statu moritur, qui moritur in eundo, quã qui moritur in redeundo.

ar.38 & 40 dist.20.q.1. ar.1.q.3. ad 2.

SED CONTRA. Qui moritur in redeundo, iam cõsummauit votum suum, qui autem moritur in eundo, nõdum consummauit,

mauit, sed est quasi in principio. Perfectum autem melius est ex fine quàm ex principio, & finis principio, ergo melius moritur in redeundo, quàm qui moritur in eundo.

9.d.18.q.4. 2.ar.3.q. 3.o.

RESPONDEO dicendum, quòd quantò aliquis cum pluribus meritis moritur, tantò melius moritur, merita autem manent homini non solum illa quæ actu agit, sed etiam illa quæ tam fecit, quasi apud Deum deposita, secundum illud 2. ad Thi. 1. Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare. Manifestum est autem, quod ille qui moritur in redeundo de vita mare, cæteris paribus cum pluribus meritis moritur, quàm ille qui moritur in eundo. Habet enim meritum ex assumptione itineris, & vlterius ex prolecutione, in qua forte multa grauia est passus, & ideò cæteris paribus melius moritur ille qui moritur redeũdo. quamuis ire sit magis meritorium quàm redire, genus operis considerando.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud propositum exponendi se morti propter Christum, habuit etiam iste in eundo, nec hoc meritum perdidit, si se à peccato immunem custodiuit.

QVÆSTIO VIII.

DEINDE circa matrimonium quæstia sunt duo. Primò si aliquis desponsat aliquam per verba de futuro, & postea carnaliter cognoscat: non quidem quasi consentiens in matrimonium, sed solummodo volens fraudulenter surripere copulam carnalem, si postmodum contrahat cum alia per verba de præsenti, vtrum secunda sit vxor eius. Secundò, si vir accuset vxorẽ de adulterio occulto, vtrum mulier teneatur in iudicio suum peccatum confiteri.

4.dl.27.ar. 2.& 9.2. 9.c.4.di. 23.ar.2.3. & de contractu matrimonij.

ARTICVLVS XV.

CIRCA primũ sic procedebatur. Videtur quòd ille qui cognouit carnaliter quam desponsserat per verba de futuro, non possit habere vxorem illam cum qua postea contrahit per verba de præsenti. Iudicio enim ecclesiæ cõpellitur stare cum prima quam carnaliter cognouit, sed ecclesia potest facere personas illegitimas ad contrahendum, ergo videtur quod talis non possit cum alia mulìere habere matrimonium, & ita illa cum qua secundò contraxit per verba de præsenti non erit vxor sua.

4.d.28.q.2. ar.4.

SED CONTRA est, quòd error hominis nõ præiudicat veritati matrimonij. Sed ex errore hominis præfumentis esse consensum vbi fuit carnaliter copula, contingit quod per iudicium ecclesiæ compellitur aliquis illam habere, quã cognouit carnaliter post contractum per verba de futuro, ergo non præiudicat veritati iecũdi matrimonij, quod est ritè contractum per verba de præsenti.

RESPONDEO dicendum, quod sicut Leo Papa dicit. Causa matrimonij est consensus per verba de præsenti expressus, sine quo cæteta etiam cum coitu subsecuta frustrantur. Remota autem causa remouetur effectus: vnde cum in primo matrimonio ponatur non fuisse consensus, manifestũ est quòd nõ fuit matrimonium. Et quia posita causa ponitur effectus, consequens est vt secundũ fuerit matrimonium, in quo ponitur fuisse mutuus consensus per verba de præsenti expressus, inter personas à matrimonio solutas.

82.q.84.ar. 9.ad 1.et 3. 27.ar.2. 9.& 4.d. 26.q.2.ar. 3.q.4.3. ad 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ecclesia in his quæ ad matrimoniũ pertinent, tripliciter se habet. Vno quidem modo per modum iudicantis, & quia homines vident ea, quæ apparent, secundũ quod dicitur 1. Reg. 16. Oportet quòd iudex ecclesiasticus iudicet secundum ea quæ sibi apparent per confessiones partium, & per idoneos testes, & per alia legitima documenta, quibus in omnibus adhibitis cõtingit quãdoq; veritatẽ latere. & præcipuè in his quæ pertinẽt ad interiora cordis, quæ humano testimonio probari nõ possunt, etsi per aliqua signa exteriora de his possit aliqua cõiectura haberi, & ideo iudiciũ ecclesiæ circa ea quæ ad matrimoniũ pertinẽt, si veritas lateat, nõ impedit sequens matrimoniũ contrahendũ, nec dirimit iam contractũ. Alio modo se habet per modum prohibentis vel punientis, & hoc quidẽ impedit matrimoniũ contrahendũ, sed nõ dirimit iã contractũ, puta vxoricidæ pœnã imponit Ecclesia, vt vlteriùs à matrimonio abstineat. Si tamẽ cõtraxerit matrimoniũ nõ dirimitur, tertio modo se habet per modũ statuentis, quod fit solũ authoritate summi põtificis, & secundũ hoc persona aliquæ reddũtur illegitimæ ad contrahendũ, ita quod si etiã cõtrahat, matrimoniũ dirimit, vt patet in quibuslã gradibus consanguinitatis & affinitatis, vel etiã de adultera, cũ quis dedit ei fidẽ de contrahendo, vel cum machinatus est in mortem vxoris.

QVÆSTIO IX.

DEINDE circa virtutes quæsita sunt duo. Primò, circa iustitiam, scilicet, si aliquis incidens in latrones, promittat eis pecuniam pro sua liberatione, si mutuo eam accipiat ab aliquo suo amico, vtrũ restituere teneatur. Secundò circa abstinentiã, vtrũ aliquis peccare possit nimis ieiunando vel vigilando.

21.q.69.ar. 1.o.q.di.17. 9.3.ar.2.q. 2.ad 1.3.

ARTICVLVS XVII.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quod ille qui pecuniam accepit mutuò, vt redimeret se latronibus, non teneatur eam restituere, quia Augustin. dicit, Tempore necessitatis omnia sunt communia. Sed nullus debet quasi proprium petere id quod est commune, vt Ambros. dicit, & habetur in decretis dist. 4. Cùm ergo ille qui in latrones incidit, fuerit in maxima necessitate constitutus, vtpotè in periculo mortis existens, videtur quod factum sit sibi commune aliquid quod erat alterius, & ita non teneatur ei restituere, qui mutuauit, ac si esset proprium eius.

Ambros.

Prætereà, Nullus tenetur facere recompensationẽ alicui pro eo quod ille facere tenebatur. Sed ille qui mutuauit pecuniam tenebatur proximum suum à mortis periculo liberare, secundum illud Prouer. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem, ergo videtur quòd ille qui est liberatus, non teneatur ei restituere pecuniã mutuatam.

SED CONTRA est quod Dominus Matt. 7. dicit. Omnia quæ vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Sed ille qui liberatus est à latronibus vellet sibi restitui si quid mutuasset, ergo etiam ipse debet restituere quod mutuatò accepit.

RESPONDEO dicendum, quòd iustitiæ actus est vnicuique reddere quod sibi debetur. Vnde cum ratione contractus bonę fidei qui fuit inter mutuantem & mutuo accipientem restitutio debeatur ex iustitiæ præcepto, tenetur ille qui mutuo accepit pecuniam eam reddere creditori, & tantò magis quantò in maiori necessitate creditor sibi subuenit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod tunc in necessitate sunt omnia communia, cùm homo non potest sibi de suo subuenire, ridiculum enim esset si quis famem patiens nollet accipere panem quem haberet in arca, & diceret se accipere panem alienum quasi communem, quæ autem per amicos possumus, per nos aliqualiter possumus, vt dicit Philosophus in 3. Ethico. Iste autem qui in latrones incidit potest se per amicos liberare mutuũ accipiendo. Et ideò non sunt ei omnia communia.

Ad secundum dicendũ, quod vnusquisque tenetur ad liberandũ proximum à morte secundum suam conditionem & modum, & hoc quidem conuenienter implet ille qui pecuniam mutuauit, non autem tenebatur eam donare in casu quo ille poterat per mutuum liberari.

ARTICVLVS XVIII.

CIRCA secundũ sic proceditur. Videtur quod homo nõ possit peccare nimis ieiunando, vel vigilando. Deus enim non potest nimis ab homine diligi. Sed probatio dilectionis est exhibitio operis, vt Greg. dicit in Omel. quadam: ergo videtur quod non possit aliquis peccare nimis ieiunando, vel vigilando propter Deum.

22.q.28.ar.o. 2.ad 3.& 9. 147.ar.1.ad primum.

SED CONTRA est quod Bernard. confitetur se peccasse de hoc quod nimis corpus suum ieiunio & vigiliis debilitauit.

RESPONDEO dicendũ, quod secundum Philosophum in primo Polit. Aliter est iudicandum de fine, aliter de his quæ sunt ad finem. Illud enim quod quæritur tanquam finis ab eo mensura quærendum est. In his autẽ quæ sunt ad finem, est adhibenda mensura secundum proportionem ad finem, sicut Medicus sanitatem quæ est finis eius, facit quantumcunq; potest maiorem, sed adhibet medicinam secundum quod conuenit ad sanitatem faciendam.

ar.14.ad 2. et 93.ad sec.

Est ergo considerandũ quod in spirituali vita, dilectio Dei est sicut finis. Ieiunia autem & vigiliæ & alia exercitia corporalia, nõ quæruntur tanquam finis. Quia sicut dicitur ad Rom. 14. non est regnum Dei esca & potus, sed adhibentur tanquã necessaria ad finem, id est, ad domandas concupiscentias carnis, secundũ illud Apost. 1 ad Corinth. 9. Castigo corpus meum & in seruitutẽ redigo, &c. Et ideò huiusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis, vt, scilicet, concupiscentia deuitetur, & natura non extinguatur, secundum illud ad Rom. 12. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, & posteà subdit, Rationabile obsequiũ vestrum. Si verò aliquis intantum virtutem naturæ debilitet per ieiunia & vigilias & alia huiusmodi, quod non sufficiat debita opera exequi, puta Prædicator prædicare, Doctor docere, Cantaror cantare, & sic de aliis, absque dubio peccat, sicut & peccaret vir qui nimia abstinentia se impotentem redderet ad debitum vxori reddendum. Vnde Hieron. dicit, de raptu holocaustum offert, qui vel ciborum nimia egestate, vel somni penuria immoderatè corpus affligit. Et sic tum rationalis hominis dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, vigilas sensus integritati præfert.

B. Paulus. 4.di.15.q. 3.ar.1.q.2. ad 3.& di. 17.q.2.ar.1. 3.q.2.a. 22.q.2.a.2. ar.4.o.et 9. 147.ar.1.ad 2.& 3.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO X.

DEINDE circa præcepta quæsita sunt duo. Primò, vtrum præceptū ordine naturæ præcedant consilia. Secundò, vtrum peccata quæ sunt contra præcepta secunda tabulæ, sint grauiora peccatis quæ sunt cōtra præcepta primæ tabulæ.

ARTICVLVS XIX.

CIRCA primū sic proceditur. Videtur quod præcepta ordine naturæ præcedant cōsilia. Illud enim est prius ordine naturæ, ad quod natura primò instigat. Sed præcepta sunt de primo instinctu naturæ, quia sunt de dictamine rationis naturalis, non autem consilia, ergo præcepta sunt priora ordine naturæ quàm consilia.

SED CONTRA est, quia prius natura dicitur aliquid esse tripliciter. Vno modo sicut imperfectum est prius perfecto. Et hoc modo præcepta non sunt priora consiliis, quia in præceptis charitatis præcipuè consistit perfectio. Secundò, per modum causæ tempore præcedentis effectum, & sic etiam non sunt priora, quia nō est necessarium quod aliquis prius impleat præcepta quā consilia. Tertiò per modum originis, quando principium est simili tempore, sicut & lux solis & radius. Sed nec hoc modo præcepta sunt priora, quia non est necesse quod quicunque seruat præcepta, seruet consilia, ergo nullo modo præcepta ordine naturæ præcedunt consilia.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc necesse est considerare, primò quid sit esse prius ordine naturæ, secundò quid sit præceptum & quid consilium: Quibus manifestatis, euidenter apparebit quod quæritur. De primo ergo sciendum est, quod secundū Philosophum in 5. Me. (T.c.16.) Prius & posterius dicuntur in quolibet ordine per comparationem ad principium illius ordinis, sicut in loco per cōparationem ad principium loci in disciplinis per comparationem ad principia disciplinæ. Sic ergo & in ordine naturæ dicitur aliquid esse prius per comparationem ad naturę principia: Quæ quidem sunt quatuor causæ. Vnde secūdum vnūquodq; genus causæ, prius in ordine naturæ est quod propinquius est causæ. Quamuis autem causę sint quatuor, tres tamen earum, scilicet, efficiens, formalis & finalis, concurrunt in idem, vnde relinquitur quod ordo naturæ sit duplex. Vnus quidem secundum rationē causæ materialis, secundum quod imperfectum est prius perfecto, & potentia actu. Alius autem ordine naturæ est secundum rationem, aliarum trium causarum, secundum quam perfectum est prius imperfecto, & actus potentia. Vnde & Philosophus dicit in 5. Meta. (T.c.16.) quod alia sunt potestate priora, alia perfectione, & quia forma est magis natura quàm materia, vt probatur in 2. Phy. (T.c. 12.) Cōueniētius dicitur esse prius natura actus, qui est prior substātia & specie, vt dicitur in 9. Meta. (T.c.13.) quā potētia, quę in vno & eodem est prior generatione & tempore. Vnde & Philosophus dicit in 2. Periermenias, quod in his quę contingit esse actu & potestate, ea quæ sunt actu, sunt natura priora & potiora.

Circa secundum verò, scilicet, circa rationem cōsilij & præcepti, considerandum est quod præceptum importat rationem debiti, debitum autem aliquod est dupliciter. Vno modo secundum se, & hoc modo finis est debitus in vnoquoque negocio. Medicus enim propter se debet quærere sanitatem. Alio modo est aliquod debitū propter aliud, scilicet, id sine quo nō potest peruenire ad finē, sicut medicus debet dicere dietam infirmo, sine qua non potest sanari. Illud verò quod ordinatur in finem, vt melius aut facilius ad finem consequatur, si sine hoc aliqualiter possit habere finis, non habet rationem debiti. Finis autē spiritualis qui lege diuina ordinatur, est duplex. Vnus quidem principalis, scilicet, adhærere Deo per charitatem. Vnde dicitur 1. ad Thi. 1. Finis præcepti, charitas est. Alius autem est finis secundarius quasi dispositiuus, scilicet puritas & rectitudo cordis, quæ consistit in interioribus actibus aliarum virtutū. Vnde Apost. dicit ad Rom. 6. habetis fructum vestrū in sanctificatione. Sicut est in generatione naturali, finis est & ipsa forma ignis: flammalis & vltima dispositio ad formā. Vnde manifestum est quod principalia præcepta diuina sunt quidem de dilectione Dei & proximi, vt patet Mat. 22. Secunda verò de interiori sanctificatione, secundum illud 1. ad Thes. 4. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. Omnia verò alia quæ sunt spiritualis vitę, ordinantur ad prędicta sicut in finem, sed dupliciter. Quædam enim sunt talia sine quibus prædicti fines esse nō possunt, & hæc cadunt sub præcepto, sicut nō habebis Deos alienos. Non furtum facies, &c. Quædam autē sunt sine quibus ad prædictos fines peruenire potest, vnde non cadunt sub præcepto. Sed quia per huiusmodi facilius & melius peruenitur ad fines prædictos, danrur de eis consilia, sicut patet de paupertate, virginitate, & aliis huiusmodi, & est simile si aliquis deberet ex præcepto esse Romæ certo die, teneretur etiam ex debito præceptī Romam ire, non autem tenetur ex præcepto ire eques, quia sine hoc posset Romam peruenire, tamē caderet hoc sub consilio inquātum equitando facilius & melius peruenirer ad finem.

His ergo visis, patet de facili id quod quærebatur. Si enim cōparemus consilia ad præcepta finalia, quæ sunt de dilectione Dei & proximi, de interiori cordis puritate, manifestum est quod præcepta sunt priora cōsiliis, naturaliter: ordine perfectionis: sicut naturaliter prior est potentia & finis his quæ sunt ad finem, sed consilia erant priora naturaliter ordine generationis & temporis, inquantum, scilicet, per consilia ad puritatē perfectam cordis, & perfectam dilectionem Dei & proximi peruenimus. Si autem comparemus consilia ad alia præcepta quæ ordinantur ex necessitate in prædictos fines, sic erit duplex consideratio. Nam in consiliis necesse est vt includātur præcepta. Qui enim omnia dimittit nō rapit aliena, & qui virginitatē seruat nō mœchatur, sicut etiā qui equitat vadit, sed nō cōuertitur. Erit ergo vna cōparatio consiliorū ad præcepta absolutè cōsiderata, & sic hoc modo præcepta erunt ordine naturæ priora consiliis, sicut genus est naturaliter prius specie, consilia autem econuerso priora naturaliter præceptis, sicut species sunt priores secundum naturā, quàm genera, vt patet per Philosophum in 1. Physic. (Topic. cap. 5.) comparatur enim genus ad speciem, sicut potentia ad actum, præcepta autem absolutè sumpta se habent per modum generis ad obseruantiam præceptorum cum consiliis & sine consiliis, sicut non mœchari ad non mœchari cum virginitate, & ad non mœchari cum matrimonio, & ire commune est ad ire equitem & ad ire peditem. Alia verò comparatio est consiliorum ad præcepta sine consiliis obseruata, sicut si comparemus eunrem in equo, ad eum qui vadit pedibus. Similis enim est comparatio virginis seu continentis ad matrimonij, & pruperis propter Christum, ad eum qui in seculo suis cōtentus est. Et sic simpliciter ordine naturæ consilia sunt priora præceptis tanquam perfecta imperfectis, nec oportet quod prçcepta sic accepta præcedant naturaliter ordine generationis & temporis cōsilia. Non enim oportet quòd ille qui vult cōtinentiam vel virginitatem seruāre prius matrimonio tungatur, neque etiam oportet quod ille qui vult esse pauper propter Christum, prius secularem vitam agat, in qua suis diuitiis fit contentus, sicut etiam non oportet quod ille qui vult ire eques Romam, prius vadat pedes, & postea eques, sed melius est ū a principio eques vadat.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod peccata quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ sint grauiora peccatis quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ. Peccatum enim contra præcepta secundæ tabulæ est, contempto bono incommutabili commutabili bono adhærere, sicut patet in furto & adulterio, & aliis huiusmodi. Sed cōtemptus incōmutabilis boni est peccatū cōtra præcepta primæ tabulæ, quibus ordinamur ad adhibendam reuerentiā Deo, ergo peccata quę sunt contra præcepta secundæ tabulæ includunt peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ, & aliquid addunt, ergo sunt grauiora.

Præterea. Symonia est maximum peccatum. Sed symonia cùm sit species auaritiæ, est contra præcepta secundæ tabulæ, ergo peccata quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ sunt grauiora.

SED CONTRA est quòd peccata contra præcepta primæ tabulæ sunt infidelitas, desperatio, & alia huiusmodi, quæ sunt grauissima peccata, ergo peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ sunt grauiora.

RESPONDEO dicendum, quod formalis ratio peccati mortalis consistit in auersione à Deo. Si enim esset inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo, non esset peccatum mortale, præcepta autem primæ tabulæ secundum se ordināt directè hominem in Deum. Vnde dicuntur ad dilectionē Dei pertinere. Et ideò peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ, directè & secundum se important auersionem à Deo, peccata autem quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ, per se quidem deordinant nos principaliter circa bona cōmutabilia, circa quæ ordinamur per præcepta secundæ tabulæ, ex consequenti autem deordinant nos à Deo. In vnoquoq; autem genere peccatī simū est id quod est per se. Vnde peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ, secundum suum genus sunt grauissima in genere peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quod contemptus Dei per se intentus est in peccatis quæ sunt contra præcepta primę tabulæ, sic autem non ex necessitate includitur in peccatis quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ, non enim ille qui fornicatur intendit hoc agere in contemptum Dei. Sed intendit principaliter delectari, ad quod consequitur quòd Deum contemnat præter principalem intentionem, mandata eius transgrediens.

Ad secundum dicendum, quòd symonia non est maximum peccatum simpliciter, sed maximum inter illa quæ committuntur circa contractus pecuniarios, ex hoc etiam est quod irreuerenter se habet homo ad res sacras in quo attingit peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ.

QVÆSTIO XI.

DEINDE quæritum est de his quæ pertinent specialiter ad quosdam hominum status. Et primò de his quę pertinent ad Prælatos. Secundò, de his quæ pertinent ad Doctores. Tertiò, de his quę pertinēt ad religiosos. Quartò, de pertinētibus ad clericos.

Circa primum quæritur tria. Primò, vtrum Matthæus vocatus sit statim à Theloneo ad statum Apostolatus & perfectionis. Secundò, vtrum ille qui eligitur canonicè in Episcopū melius faciat consentiendo electioni de se factæ, vel eam recusando. Tertiò, vtrum Prælatus qui dat beneficium Ecclesiasticum alicui suo cōsanguineo sperans per hoc suum genus exaltari & ditari committit symoniam.

ARTI.

ARTICVLVS XXI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod beatus Matthæus nō fuit vocatus statim de Theloneo ad statum Apostolatus & perfectionis. Dicit enim Greg. super Ezechielem. Nemo repente fit summus. Sed status Apostolatus & perfectionis Euāgelicæ est summus status humanæ vitæ, ergo Matthęus non fuit statim vocatus ad statum perfectionis & Apostolatus.

SED CONTRA est quod Hiero. dicit super Matthæū, quod de Publicano repente fit Apostolus. Et Beda dicit super Lucā, quod de Publicano in Apostolum, de Theloneo in Euangelistam mutatus est. Et quædam glo. dicit Luc. 5. Quod nullam priorius cogitationem, vel respectum huius vitæ sibi reseruauit, quod est ad statū Apostolatus, & perfectionis.

RESPONDEO dicendum, quod quæsto ista ex verbis Euāgelij determinari potest. Si enim loquamur de Apostolatu, manifestum est secundum narrationem Matthæi Marci & Lucæ, quod do minus post vocationem Matthæi aliquanto spacio temporis interiecto ex suis discipulis duodecim Apostolos elegit, inter quos vnus fuit Matthæus. Et sic patet quod statim à principio fuit vocatus ad discipulatum Christi, non autem ad Apostolatum, nisi secūdum præordinationem Christi qui eum in Apostolum sumendum disponebat, & secundum hoc intelligenda sunt verba Hiero. & Bedæ. Si autem loquamur de perfectione Euangelica, sic manifestum est quod statim à principio vocatus est ad statum perfectionis. Dicitur enim Luc. 5. quòd surgens relictis omnibus secutus est eū. quod etiam ad discipulatum Christi pertinebat, secundum illud quod dicitur Lucæ 14. Nisi quis renunciauerit omnibus his quæ possidet, non potest esse discipulus meus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod summum in vita humana potest accipi dupliciter, vno modo secundum comparationem status ad statum, secundum quòd in humana vita vnus status maior alio, & aliquis est summus, & sic nihil prohibet aliquem fieri repente summum, id est, attingere ad statum summum. Et hoc apparet tam in spirituali, quàm in seculari. Inueniuntur enim aliqui statim à puericia ad statum religionis qui est perfectissimus cōuolasse, vel proprio arbitrio, sicut B. Ioan. Baptista, & B. Benedictus, vel etiā deuotione parentum, sicut illi qui monasteriis traduntur à parentibus. Sic non oportet vt aliquis seculari vita exerceatur antequam ad religionem transeat, sicut non oportet quod aliquis exerceatur in laicali vita antequam clericus fiat, similiter etiam aliqui repentè assumuntur ad regnum, vel ab ipsa puericia, sicut Salomō & Iosias reges Iudæ: vel etiam in vltimo statu, sicut Saul. & Eccles. 6. dicitur quod de carcere cathenis egressus interdum quis ad regnum progreditur. Alio modo potest accipi summū per comparationem graduū, qui sunt perfectio vnius hominis, & sic intelligit Greg. quod nemo repente fit summus. Dicit enim August. super canonicam Ioan. quod charitas non mox vt nascitur perfecta est. Nam vt perficiatur nasci tur, cùm fuerit nata nutritur, cùm fuerit nutrita roboratur, cū fuerit roborata perficitur. Contingit tamen quandoq; quod vnus homo repente incipit ab altiori gradu sanctitatis quàm sit summum ad quod pertingit perfectio alterius hominis, vt patet de beato Benedicto, de quo Greg. dicit in Greg. 2. Dial. quod prætentes & secuturi omnes agnoscant Benedictus puer conuersationis gratiam à perfectione cœpisse.

ARTICVLVS XXII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd melius faciat qui consentit electioni canonicæ de se factæ, quā qui eam recusat. Dicit enim Greg. 12. moral. potestas cùm percipitur nō ex libidine amanda est, sed quando aliquis per canonicam electionem episcopalem dignitatem adipiscitur, non percipit eam ex libidine, ergo debet eam amare. Non ergo debet eam recusare.

SED CONTRA est, quod Greg. dicit 28. moralū quod prælatio per meliorem intentionem fugienda est.

RESPONDEO dicendum, quòd in eo qui electioni canonicæ de se factæ consentit, considerari præcipuè debet quid intendit. Si enim intendit aliquid temporale, puta honorem, diuitias, excutere se à iugo religionis, aut aliquid huiusmodi, manifestum est, quod est praua intentio. Vnde melius faceret si non assentiret. Si autem intendit profectū ecclesiæ, sic planè est quod bona est intentio. Vnde Aug. dicit 19. de ciuit. Dei. In actione nō amādus est honor in hac vita siue potētia, sed opus ipsum si rectè atq; viriliter fit, id est, vt valeat ad salutē subditorū. Et inducit illud Apostoli quod habetur 1. ad Thi. 3. Si quis episcopatum desiderat bonū opus desiderat. Sed tamen sciendum est, quod ad hoc opus maxima requiritur idoneitas, quia vt Gregor. dicit in pastoral. Tantum actionem populi debet actio transcendere prælatis, quantum distare solet à grege pastoris vita, ad quod humana fragilitas secundum proprias vires sufficiens non est, secundum illud Apost. 3. ad Cor. Et ad hæc quis tam idoneus, sed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei & sufficientes redduntur, sicut ipse postmodum subdit. Idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Potest ergo aliquis laudabiliter cōsiderans proprium defectum ex humilitate officium prælationis recusare. Sicut Iere. dicit. Nescio loqui, quia puer ego sum, p̄terea etiam laudabiliter consentire ex charitate fraterna vt salutem p.ximorum procuret, sicut Isaias qui dicit. Ecce ego mitte me. Sed ficut Greg. dicit in pasto. In vtroq; est subtiliter intuendum, quia & is qui recusauit plenè non restitit, & is qui mitti voluit ante se per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quisque sacra ministeria audeat. Aut quem superna gratia elegit sub humilitatis specie supernæ dispositioni contradicat. Quia ergo valdè difficile est purgatum se quemlibet posse agnoscere, prælationis officium tutius declinatur, nō tamen pertinaciter, cùm ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd illud verbum Greg. non debet sic intelligi. Potestas cùm ex libidine percipitur, amanda est, sed ita, Potestas cùm percipitur, non est amanda ex libidine: subdit enim, sed ex longanimitate toleranda.

Ad secundum dicendum, quod melior est intentio prælationem, fugientium secundum proprium desiderium, dummodo non adsit necessitas ex parte imponentis hoc onus. Vnde Aug. dicit 19. de ciui. Dei. Superior locus sine quo populus regi non potest, & si ita teneatur vt decet, tamen indecentur appetitur. Otium enim sanctum quęrit charitas veritatis, negotiū iustū suscipit necessitas charitatis.

ARTICVLVS XXIII.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quod prælatus qui dat beneficium ecclesiasticum alicui suo consanguineo vel amico, vt alij eius consanguinei exaltentur, symoniam committat. Est enim symonia studiosa voluntas emendi & vendendi aliquid spirituale, aut spirituali annexum. Sed in casu prædicto videtur esse emptio, & venditio, in quibus est liberalitas. Hic autem separatur, vt liberaliter recompenset, ergo est ibi symonia.

SED contra est quod Esaiæ. 33. super illud, Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Dicit glo. quòd triplex est munus, à manu, à lingua, ab obsequio, quorum nullum est in proposito caiu, ergo non est ibi symonia.

RESPONDEO dicendum, quòd cum symonia circa emptionem & venditionem consistat, hic distinguendum videtur, quia si Prælatus intendit obligare eum cui dat beneficium ecclesiasticū ad aliquam recompēsationem faciendam sibi vel suis consanguineis, intentio symoniaca est. Intendit enim quandam tacitam venditionem. Si verò non intendat eum obligare, sed intendat quod ille fibi vel sua propria sponte temporaliter recompenset, est quidem prava intentio & carnalis, sed non symoniaca.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod secundum Philosoph. in 4. Ethico. Liberalitas non est circa quemlibet vsum pecuniæ, sed est circa dationes & sumptus, symonia autem est circa emptionem & videntionem.

QVÆSTIO XII.

DEINDE circa doctores quæsita sunt duo. Primò si doctor semper prædicauit aut docuit principaliter propter inanem gloriam, vtrum habeat aureolam, si in morte pœniteat. Secundò vtrum, si ex doctrina alicuius doctoris aliqui reuocentur à meliori bono, vtrum ille doctor teneatur illam doctrinam reuocare.

ARTICVLVS XXIIII.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ille qui semper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet. Aureola enim doctrinæ debetur fructui, scilicet, conuersioni fidelium, secundum illud ad Phil. 4. Gaudium meum & corona mea. Sed potuit contingere, quod ex prędicatione eius qui propter inanem gloriam principaliter prædicauit, secutus est fructus conuersionis fidelium, ergo si pœniteat debetur ei aureola.

Præterea, sicut virginitati debetur aureola, ita & doctrinæ. Sed si illa quæ cùm virgo sit carne, mente tamen est corrupta, pœnitentiam agit, recuperat aureolam. Ergo pari ratione & doctor qui propter inanem gloriam prædicauit.

SED CONTRA est, quòd opera mortua per pœnitentiā non reuiuiscunt. Sed opera illius doctoris propter inanem gloriam prædicantis fuerant mortua, id est, cum peccato facta. Ergo non reuiuiscunt per pœnitentiam ad præmium consequendum.

RESPONDEO dicendum, quod cùm aureola importet quādam singularem excellentiam præmij, necesse est quod præsupponat auream, sicut comparatiuus præsupponit positiuum, & hoc figuratur Exod. 25. vbi dicitur: facies super coronam auream altaream aureolam. Et ideò qui non meretur auream, id est, præmium essentiale, non meretur aureolam, qui autem propter inanem gloriam operantur, nō merentur præmium essentiale, quia recepetunt mercedem suam, vt dicitur Matt. 6. vnde nec merentur aureolam, pœnitentia autem restituit homini præmia prius habita. Non autē confert ei ea quæ non habuit, nisi inquantum ipse motus pœnitentiæ est meritorum, vnde talis non meretur aureolam.

AD PRIMVM iam præsuppositio merito essentialis præmij in eo qui prædicauit, alioquin locum habet quod dicitur. Matt. 16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ verò detrimentum patiatur.

Ad secundum dicendum quod aureola virginitatis debetur integritati carnis quæ manet post pœnitentiam, & ideò debetur virgini pœnitenti aureola. Sed aureola doctrinæ debetur actui doctoris qui transit, & ideò post pœnitentiam non debetur aureola doctori nisi actus retineretur.

ARTICVLVS XXV.

CIRCA secundum sic proceditur, Videtur quòd si per doctrinam alicuius aliqui retrahantur à meliori bono quod ille teneatur suam doctrinam reuocare. Talis enim doctor in sua doctrina facit

Universidad de Deusto
Biblioteca

na facie scandalum actiuum, quia doctor informat intellectum, intellectus autem informat affectum & per cõsequens actum. Sed scãdalum actiuum tenetur quilibet remouere, ergo talis doctor tenetur istam doctrinam reuocare.

Augustí. Præterea, Spiritualia sunt temporalibus potiora. Sed in temporalibus, vt Augustí. dicit, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, ergo multò magis doctori, qui facit dãmnum in spiritualibus, non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, quod fit per reuocationem doctrinæ.

SED CONTRA est quod Greg. dicit, veritas non est dimittenda propter scandalum.

RESPONDEO dicendũ, quòd hic distinguendum videtur. Si enim doctor doceat falsam doctrinam, tenetur eam modis omnibus reuocare. Et maximè si ex ea spirituale dãmnum sequatur. Si verò doceat veram doctrinam, potest ex ea sequi detrimentum spirituale in auditoribus duplicitèr. Vno modo ex defectu ipsius qui docet, vno modo quia doctrinam subtilem & altam proponeret rudibus, qui non essent illius doctrinæ capaces, qui ex hoc detrimẽtum salutis incurrerẽt, contra exemplum Apostoli, qui dicit primę ad Corinth. tertio, Tanquã parvulis in Christo lac potũ dedi vobis non escam. Alio modo quia confusè & inordinatè præferens maiora minoribus contra id quod Gregorius dicit in Pastorali. Sic laudanda sunt bona summa, ne despiciantur vltima, sic nutrienda sunt bona vltima, ne dum sufficere crescitur, nequaquam tendatur ad summa. Et in his casibus tenetur doctor ex cuius doctrina damnum spirituale accidit, contra hoc damnum remedium ponere inquantum potest, exponendo saltem doctrinam suam. Alio modo potest contingere ex defectu aliorum, puta si aliqui dicendo aliqua erronea inducerent homines ad aliquam religionem. Vtpotè si dicerent, quod quicunque iuraret talem religionem statim erit æqualis meriti sicut beatus Petrus. Et in hoc casu non tenetur cessare à sua doctrina. Intrare enim religionem propter errorem non est bonum. Vnde sic non retrahit homines à meliori bono talis doctor, & hoc est quod Gregorius dicit in Pastorali: Sicut incauta locutio in errorem prorrahit, ita indiscretum silentium in eos qui eruditi poterant errorem derelinquit.

Distinctio tenenda.

B. Paulus.

B. Petrus.

Gregorius.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XIII.

DEINDE circa religiosos quæritur duo. Primò, vtrum religiosi teneantur patienter tolerare iniurias sibi factas. Secundò, vtrum ille qui iurat se non intraturum religionem possit licitè religionem intrare.

ARTICVLVS XXVI.

22. quæ 103 art. 1. ad 2. et 4. et. qu. 188. ar. 3. ad 1. et opus. 19 c. 17.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod religiosi non debeant tolerare suos impugnatores. In impugnatione enim perfectorum virorum Deus impugnatur, vnde dominus Saulo persequenti discipulos Christi dixit Actuum nono. Saule Saule quid me persequeris? Sed perfecti viri non debent impugnatores Dei tolerare, ergo neque impugnatores proprios.

B. Paulus.

Præterea, Quilibet perfectus debet obuiare his quæ statui perfectionis præiudicant, vnde Apostolus dicit. 2 ad Cor. 6. Vt non vituperetur ministerium nostrum. Sed per hoc quod perfecti impugnantur statui perfectionis derogatur, ergo perfecti viri non debent tolerare suos impugnatores.

SED CONTRA est quod Greg. dicit: Non sumus perfecti si aliorum inordinationes ferre non possumus.

RESPONDEO dicẽdum, quòd perfecti viri dupliciter impugnari possunt, vno quidem modo quantum ad personas proprias, vtpotè cum inferuntur eis iniuriæ personales. Alio modo possunt impugnari quantum ad statum eorum, vtputa cum aliquis vel his, vel factis perfectionis statui derogat. Et hæc duo tanguntur Iaco. 2. Nonne diuites opprimunt vos per potentiam, quod pertinet ad personales iniurias. Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super vos, quod pertinet ad religionem, vel statum. In iniuriis ergo personalibus decet perfectos viros esse maximè patientes, vt sint etiam parati plura sufferre, secundum illud Matthæi quinto. Si vis percutserit in dextra maxilla, prebe ei alteram. Statum verò suum impugnari nõ debent pati quantum resistere possunt, hoc enim vergeret in iniuriam Dei, vnde contra quosdam dicitur Ezech. decimoquarto. Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis vos murum pro domo Israël. Et ideò dominus iniurias, quę contra humanitatem eius inferebantur patienter toleravit, sicut cum Iudæi dicebant. Ecce homo vorax, & potator vini, vt habetur Matthæi sexto, & sicut diabolus dixit ei. Mitte te deorsum, quod videbatur ad propriam iniuriam pertinere. Sed iniurias Dei non tolerabat, vnde Pharisæos durè redarguit Matthæi duodecimo. Quia dicebãt quod in Belzebub ejiceret dæmonia, quod pertinebat ad imunitas spiritussancti. Et similiter cùm diabolus ei dixit. Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me, quod ad iniuriam Dei pertinebat. Statim enim eum repulit dicens, Vade Sathana, vt habetur Mat. 4. vbi dicit Chrysost. Illius discamus exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere, Dei autem iniurias nec vsque ad auditum sufferre, quoniam in propriis iniuriis esse quem libet patientem laudabile est. Iniurias autem Dei dissimulare nimis est impium.

27. 107. & 22. q. 72. ar. 3. o. & opus 19. c. 19. & 22. Matth. 6.

Matth. 12.

Chrysost.

Nota bene.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVII

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui iurauit se non intraturum religionem, non possit illicitè intrare. Omnis enim obligatio licita est adimplenda. Sed licitum erat ei non intrare religionem, ergo cùm ad hoc iuramento se obligauit, videtur quod teneatur non intrare.

SED CONTRA est, quia nullum impedimentum spiritualis profectus est ex Deo. Sed iuramẽtum est ex Deo, ergo per iuramentum non impeditur spiritualis profectus intrãdi religionem.

RESPONDEO dicendum, quòd obligatio iuramẽti triplicitèr se potest habere. Quandoq; enim est illicita obligatio & de re illicita, puta cùm aliquis iurat se fornicaturum, & tale iuramentum non tenetur homo adimplere, nec etiam est licitum impleri. Quandoque verò est obligatio licita, & de re licita, puta cum aliquis iurat se eleemosynã daturũ, & tale iuramentum prætere non licet. Quãdoque verò est obligatio illicita, sed de re licita, puta cùm aliquis iurat se non facturum aliquid maius bonum, quod tamen facere non tenetur, puta non ieiunare, vel non dare aliquam eleemosynam, vel religionem non intrare. Tunc enim id ad quod se iuramento obligat licitum est, sed tamen obligatio est illicita, quia per hoc homo quantũ in se est obstirmat se contra gratiam spiritussancti, quæ facit hominem in suo corde ascensiones disponere, vnde tale iuramentum licitè potest homo implere, abstinendo ab illo bono quod facere non tenetur, non tamen cogitur ex illo iuramento ad hoc quod impleat quod iurauit, quia iuramentum ad hoc quod sit obligatorium debet habere tres comites, iudicii, iustitiam & veritatẽ, vt habetur Iere. 4. Huic autẽ iuramẽto deest iudicii discretionis, quia vergit in deteriorẽ exitũ, retrahẽdo à meliori bono.

22. q. 89. ar. 7. c. & ad 2. et ar. 9. ad 3. & q. 98. ar. 1. ad 1. & ar. 2. ad 1. & 2. 22. q. 89. ar. 3. o. & 7. c. & q. 98. ar. 1. ad 1. & 2.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVIII.

DEINDE circa clericos quæritur vnum, vtrum scilicet liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas dicere matutinas sequentis diei de sero. Et videtur quod non. Dicitur enim Eccle. 21. Lasciuus & imprudẽs non seruabit tempus. Sed iste in dicendo matutinas non obseruat tempus. Cùm enim dies incipiat à media nocte, videtur quòd matutinas sequentis diei dicat in die præcedenti, ergo videtur quod hoc ad lasciuiam & imprudentiam pertineat, ita videtur esse peccatum.

ar. 67. 3. & q. 80. ar. 2. & 5.

SED CONTRA. Deus clemẽtior est quolibet homine. Sed homo non imputat debitori in culpam, si debitum sibi reddat ante tempus, ergo multò minus Deus.

RESPONDEO dicendum, quòd hic considerãda est intentio eius qui præuenit tempus in matutinis dicendis, vel in quibuscunque horis canonicis. Si enim hoc facit propter lasciuiam, vt scilicet quietius somnolentiæ & voluptati vacet, non est absq; peccato. Si verò hoc faciat propter necessitatẽ licitarũ honestarũ occupationum, puta si clericus aut magister debet videre lectiones suas de nocte, vel propter aliquid aliud huiusmodi, licitè potest de sero dicere matutinas, & in aliis horis canonicis tempus præuenire, sicut etiã hoc in solẽnibus Ecclesiis fit, quia melius est Deo vtrumq; reddere, scilicet & debitas laudes, & alia honesta officia, quàm quod per vnum aliud impediatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quantum ad contractus & alia huiusmodi dies incipit à media nocte, sed quãprimum ad ecclesiasticum officium & solemnitatũ celebritates incipit dies à vesperis, vnde si aliquis post dictas vesperas & completorium dicat matutinas iam hoc pertinet ad diem sequentem.

4. dist. 12. q. 2. ar. 1. q. 2. 3. ad 2.

INCIPIT QVODLIBET SEXTVM.

QVAESTIO I.

ARTICVLVS I.

QVAESITVM est de Deo, de angelo, de homine, de creaturis purè corporalibus.

Circa Deum quæritur vnum, vtrum scilicet vnitas essentiæ ponat in numerum cum vnitate personæ. Et videtur quòd non. Sunt enim tres personę diuinæ. Si ergo vnitas essentiæ poneret in numerum cum vnitate personę, sequeretur quòd in Deo esset quaternitas, quòd est hæreticum, Non ergo vnitas essentiæ ponit in numerum cum vnitate personæ.

SED CONTRA, Si vnitas essentiæ sit penitus idem cũ vnitate personæ, non ponens cum ea in numerum, sequeretur, quòd in quocunque prædicatur vnum, prædicaretur & reliquum. Sed vnitas essentiæ, prædicatur de tribus personis. Dicimus enim quòd pater & filius & spiritussanctus sunt vnum: ergo vnitas personalis prædicabitur de eis, vt dicatur, quod pater & filius, & spiritus sanctus sunt vnus, quod patet esse falsum.

1. q. 39. ar. 1. & 3. q. 3. ver. q. 1. ar. 1. & 2.

RESPONDEO dicendum, quod vnũquodque inquantum est vnum, intantum est ens, vnde ens & vnum conuertuntur. Est autem vnumquodque ens per suam formam, vnde & vnumquodque per suam formam habet vnitatẽ, & inde est quòd est comparatio formę ad formam, eadem est comparatio vnitatis ad vnitatem. Deus autem est formaliter Deus per suam essentiam, proprietas autem personalis est quasi forma constituens personam, quæ quidem realiter distinguitur ab alia persona propter oppositionem relationum, sed proprietas personalis non distinguitur realiter ab essentia, aliquin sequeretur quod in Deo esset compositio, & quod aliquid adueniret ei per modum accidentis. Nam omne quod est extra essentiam rei accidentaliter aduenit, differt autem proprietas personalis ab essentia secundum modum intelligendi & significandi. Nam essentia dicitur absolutè, proprietas verò personalis importat relationem, vnde patet quòd vnitas personæ non ponit numerum cum vnitate personæ, quasi realiter ab ea differens, sed solum secundum modum intelligendi.

8. q. 28. ar. 3. q. 29. q. 40. ar. 1. 1. & q. 32. art. 3. o.

Ad rationes.

Et per hoc patet responsio ad obiecta. nam primum procedebat secundum differentiam rei, quæ quia non est in diuinis inter vnitatem essentiæ & personæ, ideò nõ potest poni quaternitas in Deo. Secundum verò procedebat secundum differentiam, quæ est ex modo intelligẽdi & significandi, ex qua proueniet quod dicimus quod pater & filius & spiritus sanctus dicuntur vnum, sed non vnus.

8. p. q. 31. ar. 2. ad 4.

QVAESTIO II.

Ma. q. 16. ar. 8. ad 1. ad 14. 15.

DEINDE circa angelos quærebantur duo. Primò de actione ipsorum, vtrum scilicet, quicquid agitur agant per imperium voluntatis. Secundò de loco ipsorum, vtrum scilicet, possint esse in connexo cœli empyrei, quod etiam quærebatur circa corpora gloriosa.

ARTICVLVS II.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod non quicquid agit angelus agat per imperium voluntatis: voluntas enim æqualiter se habet ad propinqua & remota. Si ergo angelus ageret per solum imperium voluntatis, sequeretur quod non differret ad hoc quod angelus aliquid ageret, quod esset propinquum vel remotum illud in quod agit, & sic nunquam oporteret quod de cœlo ad terram descenderet ad aliquid hic agendum, quod est contra traditionem sacræ scripturæ.

Præterea, quantum ad voluntatem non differt vnitas & multitudo. Sicut enim aliquis potest velle mouere vnam rem, ita potest velle mouere plures res, vel etiam eorum vniuersum. Si ergo angelus ageret solùm per imperium voluntatis, sequeretur, quod posset mouere eorum vniuersum, quòd est impossibile, cùm ipse sit pars vniuersi. Non ergo angelus agit solo imperio voluntatis.

SED contra. Omnis actio est ab aliqua virtute, Sed si angelo nõ est alia virtus quàm intellectus & voluntas, intellectus non agit nisi per voluntatẽ: ergo omnis actio angeli est per imperiũ voluntatis.

RESPONDEO dicendum, quòd omnis actio cuiuscunque rei, per formam naturæ illius rei. Nam & si sint aliquæ formæ accidentales principia actionum alicuius rei: oportet quod huiusmodi actiones reducantur, sicut in primum principium in formam specificam illius rei agentis, sicut actio coloris ignis reducitur sicut ad primum principium in formam substantialem ipsius, quæ est etiam principium omnium accidentium propriorum ignis, & ideò oportet se aliter habere in actionibus alicuius rei habentis naturam simplicem quàm in actionibus rei habentis naturam compositam. Si enim fuerit aliquid habens naturam simplicem: omnis actio eius erit secundum proprietatem & modum illius naturæ, quod non contingit si habeat naturam compositam. Omnis enim actio ignis est secundum proprietatem naturæ ignis: in cultello autem igneto est quædam actio non pertinens ad proprietatem ignis, scilicet, incisio. Et hoc etiam considerandum est in substantiis spiritualibus. Anima enim humana non est totaliter intellectus, sed participat intellectualitatem: vnde est in ea aliqua virtus & actio quæ non pertinet ad intellectualem naturam, sicut præcipuè patet ex his quę pertinent ad animam vegetabilem: sed angelus est totaliter intellectualis naturæ, & ideò oportet quod omnis eius actio sit secundum intellectum: vnde B. Dion. dicit 4. c. de di. no. quod angeli habent substantias & virtutes, & operationes intellectuales: intellectus autem non agit nisi mediante voluntate, quia motus voluntaris est inclinatio sequens formã intellectam. Vnde oportet quod quicquid angelus agat per imperium voluntatis. Sed tamen considerandum est, quod cùm virtus sit media inter essentiam & operationem: oportet quod vitas & operatio cuiuslibet rei proportionetur essentiæ eius: vnde superioris angeli, cuius est essentia nobilior, est etiam virtus efficatior, sicut ad intelligendum, ita etiam ad agendum in res exteriores: & secundum hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectum: quia per virtutẽ nec essentiã habet infinitam.

Mat. 6. ad 3. si. 1. p. q. 97. ar. 3. ad 3. & ar. 161. & Mal. q. 4. ar. 4. ad 3.

Artic. 161.

22. q. 83. ar. 2. o. ad 2. & Spiritu. artic. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod actio voluntatis angelicæ radicatur in essentia eius à qua procedit eius virtus & operatio: oportet autẽ moueri esse simul cum mobili, quod ab eo mouetur: vt habetur in 7. Physi. (T. c. 12.) & ideo oportet substantiam angeli aliqualiter coniungi in rebus quas mouet.

1. dist. 37. q. 3. ar. 2. & dist. 43. q. 2. c. 1. ar. 2. c. art. 188. ad 2.

Ad secundum dicendum, quod quia actio voluntatis limitatur secundum modum essentiæ, non oportet quod angelus possit agere omnia quæ potest velle.

Ar. 4. c. & 8. p. q. 61. ar. 4. ad 1. q. 102. ar. 1. ad 2. q. 102. ar. 3. ad 2.

ARTICVLVS III.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd angelus non possit esse in connexo cœli empirei. Dicit enim A. Helm. In nihilo nihil esse potest. sed extra cœlum empireum nihil est. Ergo angelus non potest esse in connexo cœli empirei: sic enim esset extra cœlum empireum.

Item videtur quòd nec corpus gloriosum ibi possit esse. Omne enim corpus necesse est in loco esse, sed extra cœlum Empireum nõ est aliquis locus, ergo non potest esse corpus gloriosum extra cœlum empireum.

SED contra, Si nõ potest esse ibi angelus aut corpus gloriosum, aut hoc est quia non potest ibi ascendere, aut quia non potest penetrare profunditatem cœli empirei: aut quia indiget loco continente, aut quia indiget conseruante. Sed omnia hæc remota à perfectione corporis gloriosi multò magis à cõditione angelorũ: ergo corpus gloriosum & angelus possunt esse in connexo cœli empirei.

1. dist. 37. q. 3. ar. 1.

RESPONDEO dicendum ad euidentiam huius quæstionis quod apud antiquos de loco fuerunt duæ opiniones maximè probabiles, quarum vna fuit quod locus sit quoddam spacium siue dimensiones per se exeuntes, quæ quidem opinio si vera esset, corpori deberetur locus ex hoc ipso quod corpus est dimẽsiones habens, aquas necesse est aliquas dimensiones occupare. Sed hæc opinio de loco est à Phyl. in 4. Phy. reprobata. Vnde alia opinio est eius, quod locus sit superficies corporis continentis, non quidem inquãtum est huiusmodi corporis, quod immediatè cõtinet: alioquin sequeretur quod corpus quiescens non semper esset in eodem loco, puta si homo staret in fluuio: per cuius decursum semper renouarentur diuersæ superficies aquę circa ipsum, sed superficies corporis immediatè continentis habet quod sit locus ex ordine ad primum continens, vnde accipitur idem locus secundũ eundẽ situ ad primũ continens, & propter hoc locus est immobilis, secundum ergo hanc opinionem, quæ vera est, necessitas exeundi in loco conuenit corpori ex hoc, quod dependet à primo continente, & propter hoc primum continens non est in loco, nisi per accidens & secundum partes vt dicitur in 4. Phys. (T. c. 45.) Angelus autem non dependet à primo continente, nec etiam corpus gloriosum, quod perficitur, animam ex diuina fruitione beatificatam, & ideo nulla necessitas est quod corpus glorificatum, aut Angelus ab aliquo locali corpore ambiatur, & propter hoc nihil prohibet corpus glorificatum, vel etiam Angelum in connexo cœli empirei esse.

2. dist. 2. q. 2. ar. 1. ad 4. & 4. dist. 49. q. 2. ar. 1. q. 2. & 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum illud Ansel. intelligendum est in vi affirmationis, non enim possibile est quod aliquid sit in nihilo tanquã in continente, sed ista intellectus non facit ad propositum.

1. p. q. 112. ar. 1. ad 2. & 3. q. 57. ar. 4. ad 1. o.

Ad secundum dicendum, quod ratio ista procedit de corpore dependente à primo continente.

QVAESTIO III.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad hominem. Et primò de spiritualibus. Secundò de corporalibus.

Circa spiritualia quæritur. Primò de sacramentis. Secundò, de virtutibus. Tertiò, de peccatis.

Circa sacramenta quæritur duo de baptismo. Primò, de necessitate baptismi. vtrum scilicet, puer qui nascitur in deserto, vbi non potest aqua haberi, moriens sine baptismo saluari possit in fide matris fidelis. Secundò de impedimẽto matrimonij, quod prouenit ex baptismo. Vtrum si Christianus qui baptizat Iudæam cui primò dederat fidem de contrahendo si baptizaretur, cognoscens eam postea carnaliter consumet matrimonium.

ARTICVLVS IIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd puer ille in deserto natus possit absque baptismo saluari in fide parentum. Non enim est minoris efficaciæ fides tempore gratiæ quàm tempore legis naturæ. Sed tempore legis naturæ saluabantur pueri in fide parentum, vt Greg. dicit, ergo etiam nunc tempore gratiæ.

3. p. q. 68. ar. 2. o. & q. 72. artic. ad 1.

Præterea, Per Christum non est arctata hominibus via salutis, cùm ipse dicat Ioan. 10. Ego veni vt vitam habeant & abundantius habeant. Sed ante Christi aduentum saluabantur aliqui pueri in fide parentum: ergo multò magis nunc post Christi aduentum.

SED CONTRA est quod dominus dicit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritusancto, non potest intrare in regnum cœlorum. *Ioan. 10.*

RESPONDEO dicendum, quod ab illa damnatione quam humanum genus incurrit propter peccatum primi parentis: nullus potest liberari, nisi per Christum, qui solus ab illa damnatione immunis inuenitur, ita scilicet, vt ei incorporetur sicut capiti membrũ, hoc autem triplicitèr fieri potest. Primò quidẽ per susceptionẽ baptismi, secundum illud ad Gal 3. Omnes qui in Christo baptizati estis, Christũ induistis. Secundò, per sanguinis effusionẽ propter Christũ, quia per hoc etiã aliquis passioni Christi cõformatur, à qua efficaciã lortitur baptismus. Vnde dicitur de martyribus Apoc. 7. q lauerũt stolas suas in sanguine agni. Tertio modo per fidẽ & dilectionẽ, secundũ illud Prou. 15. Per misericordiã & fidẽ purgãtur peccata. & Act. 15. fide dicitur purificãs corda eorũ. Et per fidẽ Christus habitat in cordibus nostris, vt habetur ad Eph. 3. Vnde & ipse baptismus dicitur fidei sacramentũ, & secundũ hoc dicitur esse triplex baptismus, scilicet, aquæ, spiritus, & sanguinis, quia alia duo supplẽt vicẽ baptismi aquæ, si tamen adsit propositũ suscipiendi talẽ baptismũ, ita scilicet, q articulus necessitatis, non autẽ contẽptus religionis sacramentũ excludat, manifestũ est autẽ q in pueris nondũ habentibus vsum rationis nõ potest esse motus fidei & dilectionis, aut propositum suscipiendi baptismum & ideò non possunt saluari nisi per

3. p. q. 68. ar. 2. o. & q. 72. artic. ad 1.

2. dist. 12. ar. 5. ad 1. 3.

2. dist. 2. q. 2. ar. 1. ad 4. & 3. q. 52. ar. 1. ad 4. & ar. 3. ad 3.

3. p. q. 66. ar. 11. o. & 4. distinct. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi per baptismum aquæ, vel per baptismum sanguinis, si propter Christum occidantur, ex quo non solum Christiani, sed etiam martyres fiunt, & Aug. dicit de innocentibus. Et sic patet quòd puer ille in decreto moriens sine baptismo salutem non consequitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum quosdam tempore legis naturę nō sufficiebat ad salutem paruulorum solus motus fidei in parentibus, sed requirebatur aliqua exterior protestatio fidei per aliquod sensibile signum. Et secundum hoc nihil differebat id quod tunc requirebatur ab eo quod nūc requiritur ad salutē, nisi quòd nunc illud signū sensibile est determinatū, tunc erat indeterminatū, & pro voto adhibebatur. Aliorū opinio est quòd solus interior motus fidei relatus ad salutem pueri sufficiebat ad salutem pueri, nec tamen nunc diminuta est fidei virtus, sed augmentatur gradus salutis, quia nunc qui saluātur per Christum statim introducuntur in regnum cœlorum, quod tunc non erat; vnde non est inconueniens si ad hoc amplius aliquid requiratur, scilicet, baptismus vt dicitur Ioan. 2.

Ad secundum dicendum, quòd per Christum in hoc ipso est amplitata hominibus via salutis, quod tūc per eū aperta est eius ianua vitæ æternæ, quæ antè clausa erat per peccatum primi parentis.

ARTICVLVS V.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non possit esse matrimonium inter Christianū & Iudæā baptizatā ab eo: quam carnaliter cognouit post fidem de contrahendo daram. Dicitur. n. in Decretis 30. q. 1. quòd filius sacerdotis non potest ducere vxorem puellam, quam pater eius baptizauit, ergo multò minus, si ipse met baptizasset eā, non posset eā habere in vxorem. Si ergo iste Christianus baptizauit Iudeā, non potest eam in vxorem accipere.

SED contra est, quia secundum iura quando post fidem datam de contrahendo per verba de futuro sequitur copula carnalis, est matrimonium præsumptum præsumptione iuris, contra quam non admittitur probatio. Sed ita est in proposito, ergo est verum matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quod spiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, manifestum est autem quod ex hoc quod Christianus baptizauit Iudeā, cōtrahitur inter illos spiritualis cognatio, quia illa fit filia eius spiritualis, vnde nullū est matrimoniū sequens, etiā si expresse contrahat per verba de præsenti: & etiā subsequatur carnalis copula.

Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam quod dictum est de præsumptione iuris intelligendum est, quando non intercesserit aliquod impedimentum matrimonij.

4.d.42.q.3.ar.2.o

QVÆSTIO IIII.

DEinde quæritum est de virtutibus. Et primò quantum ad fidē, vtrum scilicet, certitudo adhæsionis quæ est in hæretico vel malo catholico sit actus ipsius fidei virtutis. Secundò de quibusdā pertinentibus ad religionem, siue ad latriam. Tertiò de quibusdam pertinentibus ad charitatem.

ARTICVLVS VI.

2ª.q.14.ar.8.& 7. & 22.q.4. ar.7.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd certitudo adhæsionis in hæretico, vel malo catholico sit actus fidei virtutis: quia secundum Philosoph. in 2. Eth. Tria sunt in aniqua, potentia, passio, & habitus. sed illa certitudo adhæsionis non potest attribui potentiæ, quia est meritoria vel demeritoria, potentiis autem non meremur neque demeremur. Similiter non potest pertinere ad passiones, quia passiones pertinent ad appetitum sensitiuum, qui non potest extendi ad hoc quòd inhæreat veritati diuinę, ergo relinquitur quòd pertineat ad aliquem habitum. Sed habitus ad quem pertinet certitudo adhæsionis est virtus fidei, ergo certitudo adhæsionis in hæretico vel malo catholico est actus ipsius fidei.

Præterea, Omne quod agit ad similitudinem alicuius videtur agere in virtute illius. Sed hæreticus per certitudinem adhærens his quæ credit, agit secundum similitudinem fidei, quia intantum certitudinaliter inhæret, inquantum æstimat se rectam fidem habere: ergo operatur in virtute fidei: & ita videtur quod illa certitudo adhæsionis sit actus virtutis fidei.

Præterea, Tota firmitas spiritualis ędificii est à fide, secundum illud Matth. 7. Venerunt flumina, flauerunt venti, & non potuerunt mouere eam. Fundata enim erat supra firmam petram, scilicet, supra fidem. Sed certitudo adhæsionis ad firmitatem spiritualem pertinet, ergo est actus virtutis fidei.

Matthæus.

SED contra. Quod non est nō potest agere. Sed in hæretico, vel malo Christiano non est virtus fidei, ergo certitudo adhæsionis nō potest in eis esse actus virtutis fidei.

RESPONDEO dicendū, quòd si aliquis id quod est commune multis accipiat, vt proprium vni, necesse est quod decipiatur. Certitudo autem adhæsionis non est propria virtutis fidei. Primò quidem, conuenit virtutibus intellectualibus puta sapientiæ, scientiæ, & intellectui. 2. quia conuenit non solum fidei veræ, sed etiam falsæ. Sicut enim est opinio vera & falsitas & fides, nec minus firmiter inhæret aliquis veritati, quàm falsitati, vt Philosophus dicit in 7. Eth. 3. quia certitudo inhæsionis nō semper prouenit ex aliquo habitu sed ex proprio arbitrio aliquis potest assensum suum firmare ad aliquid verum, vel falsum antequam habeant habitum. 4. quia certitudo inhæsionis non solum competit fidei formatæ, quæ est virtus, sed etiam fidei informi, quæ non est virtus.

2ª.q.14.ar.4.o.

Dicendū est ergo, quòd in hæretico certitudo inhęsionis est actus formæ fidei. In malo autem catholico est actus fidei informis. & sic in neutro est actus virtutis fidei.

A D primum ergo dicendum, quòd diuisio illa datur de his qui sunt in anima per modum principij actus. Nam omnis operatio animæ aut est ex aliqua passione, aut ex aliquo habitu, aut ex pura potentia, huiusmodi autem certitudo inhæsionis non potest esse ex passione. In malo autem catholico est ex habitu fidei informis. Sed in hæretico est vel ex habitu peruerso fidei, vel ex pura potentia, sicut in principio antequam habitum acquisiuerit. Nō enim potest dici quòd peruersa fides sit habitus infusus, quòd autē dicitur quòd potentiis non meremur neque demeremur, si sic intelligatur, quod non meremur neque demeremur, hoc ipso quod habemus potentias verum est. Si autem sic intelligatur quod pura potentia non possit esse principium merendi neque demerendi, verum esse quantum ad meritum, quod non potest esse sine gratia. Non est autem verum quantum ad demeritum, alioquin ille qui à principio peccat, antequam acquirat habitum vitiosum non demeretur.

10. ar.95.adz.

4.d.17.q.2. ar.2.q.1.o.

Ad secundum dicendum, quod aliquid potest agere secundum similitudinem alicuius dupliciter. Vno modo secundum similitudinem veram, & sic verè agit aliqualiter in virtute illius. Alio modo secundum similitudinem apparentem, & sic agit in apparentia virtutis illius, & ita est in proposito, vnde in hæretico certitudo adhæsionis est actus fidei apparentis, non autem fidei veræ.

A tertium dicendum, quòd sicut ex fide vera dependet firmitas spiritualis ædificij, ita etiam ex fide falsa procedit firmitas diabolici ædificij. ſi.

QVÆSTIO V.

DEINDE quantū ad actus latriæ siue religionis quæritur quatuor. Primò, de celebratione festorū, vtrū scilicet, liceat celebrare festū conceptionis dominæ nostræ. Secūdò, de solutione officiorū, vtrum scilicet, clericus habens beneficiū cū cura, vel sine cura existēs in scolis, teneatur dicere officium mortuorū. Tertiò, de collatione beneficiorum, vtrum, scilicet, episcopus teneatur dare beneficium meliori. Quartò de solutione decimarum, vtrum scilicet, ali quis pauper teneatur decimas dare diuiti sacerdoti.

ARTICVLVS VII.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd liceat celebrare conceptionem dominæ. Si enim non licet, hoc non est, nisi quia fuit concepta in originali peccato. Sed non fuit concepta in originali peccato, vt videtur, quia beata virgo facta est, vt spirituali modo esset habitaculum Dei, ergo debuit ad hoc spiritualiter præparari, non autem præparata est spiritualiter secundum corpus quod conceptum est ex sexuum commixtione, nec etiam quantum ad animam, quia alij etiam leguntur sanctificari in vtero, & ita relinquitur quòd fuerit specialiter præparata per immunitatē ab originali peccato, & sic licet eis conceptionem celebrare.

SED CONTRA est quod hoc prætiilegium soli us Christi dicitur esse, quòd sine originali peccato est conceptus. Non ergo competit beatæ virgini, & ita eius conceptio non est celebranda.

RESPONDEO dicendū, quòd hic inducuntur duæ quęstiones, vna principalis, altera accessoria, scilicet, an beata virgo fuit concepta cum originali, quod oportet primò determinari. Est ergo considerandum quod vnusquisque peccatum originale contrahit ex hoc quod fuit in Adam secundum seminalem rationē, vt Aug. dicit super Gene. ad litetam. Omnes autem illi in Adā fuerunt secundum seminalē rationem, qui non solum ab eo carnē acceperūt, sed etiā secundū naturalē modum originis ab eo sunt propagati, & sic autem processit ab Adā beata virgo, quia nata fuit per commixtionē sexuum sicut & cæteri, & ideò cōcepta fuit in originali peccato, & includitur in vniuersitate illorū, de quo Apostolus dicit ad Ro 5. In quo omnes peccauerunt, à qua vniuersitate solus Christus excipitur, qui in Adam nō fuit secundum seminalem rationē, alioquin si hoc alteri non cōueniret quàm Christo, non indigeret Christo redemptione, & ideò nō tantum debemus dare matri, quod subtrahat aliquid honori filij, qui est saluator omnium hominum, vt dicit Apostolus 1. ad Thi. 4. Quamuis autē beata virgo in originali concepta fuerit, creditur tamē in vtero fuisse sanctificata antiquam nata. Et ideò circa celebrationem conceptionis eius diuersa consuetudo ecclesiarum inoleuit. Nam Romana ecclesia & plurimæ aliæ considerantes conceptionem virginis in originali peccato fuisse, festum conceptionis non celebrant, illi verò qui considerantes sanctificationem eius in vtero, cuius tempus ignoratur, celebrant conceptionem, creditur enim quod cito post conceptionem & animæ infusionem fuerit sanctificata. Vnde illa celebritas non est referenda ad conceptionem rationę conceptionis, sed potius rationę sanctificationis. Sic ergo non est ideo celebrāda conceptio prædicta, quia fuerit sine peccato originali concepta. Non enim per hoc tollitur quin fuerit specialius cæteris præparata, eò quòd in ipsa sanctificatione copiosius cæteris munus gratiæ accepit, non solum vt purgaretur à peccato originali, sed vt tota eius vita redderetur immunis ab omni peccato tam mortali quàm veniali, vt dicit Ansel.

1.d.44.ar.3.ad 3.oppositum ideò hoc est problema in doctore. S. Paulus.

3.p.q.27.ad 4.q.329.

ARTICVLVS VIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod clericus beneficiatus teneatur in scolis existēs dicere officium mortuorum. Ille enim qui recipit bona temporalia alicuius tenetur ei in spiritualibus

ar. Specialiter

tualibus recompensare. Sed iste clericus accipit bona quæ fuerunt defunctorum, ergo tenetur pro eis dicere officium mortuorum.

SED CONTRA, Ille qui minus recipit minus tenetur. Sed clericus qui in scolis moratur minus recipit quàm alij qui in ecclesia residentiam faciunt, qui recipiunt quotidianas distributiones, ergo non tenetur dicere officium mortuorum sicut illi.

4.d.15.q.4.ar.1.q.3. sup.

RESPONDEO dicendum, quòd clericus ex hoc ipso quòd est clericus, & præcipuè in sacris ordinibus constitutus, tenetur dicere horas canonicas. Videntur enim tales specialiter esse assumpti ad laudem diuinam, secundum illud Esa. 42. Omnem qui inuocat nomen meum in laudem meam creaui illum. Sed inquantū est clericus beneficiatus in hac ecclesia, tenetur dicere officiū secundū modum illius Ecclesiæ. Est ergo considerandum quòd officium mortuorum quandoq; in Ecclesia dicitur, sicut ordinariè pertinens ad ecclesiæ officium, sicut in tota ecclesia in die animarum dicitur officiū pro mortuis, & in qualibet ecclesia est aliqua super hoc specialis consuetudo, puta vt dicatur ordinariè officium mortuorum semel in septimana: vel qualitercunq; aliter secundū certum tempus. Et ad huiusmodi officium mortuorum tenetur clericus beneficiatus in aliqua ecclesia, etiam in scolis existens, & per hoc satisfacit mortuis quorum recipit bona. Aliquādo verò dicitur officiū mortuorum in ecclesia extra ordinarie, propter aliquam causam spiritualiter emergentem, puta ad preces alicuius personæ: vel propter aliquid huiusmodi.

Diuersum est officium mortuorum. ad quod officium mor. tenetur clericus beneficiatus etiam in scolis existens.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IX.

2ª.84. & 22.q.185. ar.3.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Episcopus peccet dans beneficium bono, si prætermittat meliorem, quia qui facit contra scientiam ædificat ad gehennam. Sed iste Episcopus prætermittens meliorem videtur facere contra conscientiam, ergo peccat mortaliter ædificans ad gehennam.

SED CONTRA est quod etiam secundum iura sufficit dare bono, si sit idoneus ad seruiendum in ecclesia.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis potest dici melior dupliciter. Vno modo simpliciter qui est sanctior plus habens de charitate: Alio modo dicitur aliquis melior quo ad aliquid. Cōingit autē quandoq; aliquē esse meliorē simpliciter tamen nō est melior quantum ad hoc quòd beneficiū percipiat, quia alius forte potest ecclesiam magis iuuare, vel per consilij sapientiæ vel per auxilij potentię, vel quia seruiuit in ecclesia. Nō ergo episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter, sed tenetur dare meliori quo ad hoc, nō enim potest esse quod vnū præferat alteri, propter aliquam causam, quę si quidem pertineat ad honorē Dei, & vtilitatem ecclesiæ, iam quantū ad hoc iste est melior. Si autē illa causa ad hoc non pertineat erit acceptio personarū, quæ tantò est grauior, quantò in rebus diuinis committitur. Vnde super illud Iaco. 2. Tu sede hic bene, &c. Dicit glo. Aug. si hanc distantiam sedendi & standi ad honores ecclesiasticos referamus, non est putādum leue esse peccatum in acceptione personarum habere fidem domini glorię. Quis enim ferat eligi diutem ad sedem honoris ecclesiæ, contempto pauperē sanctiore & instructiore?

2ª.q.63. ar.1.o. 2. 3.58.& 4. 61.artic. 2.ad 1.

4ti.sc.ar.

3.p.q.27.ad 4.q.329.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS X.

2ª.q.32. artic.1.

AD QVARTVM sic proceditur, Videtur quòd pauper non teneatur decimas soluere diuiti sacerdoti. Ideo institutum est, vt decimæ soluantur ad sustentationem ministrorum ecclesiæ. Sed sacerdos diues habet alias, vnde sustentetur, ergo non sunt ei decimæ soluendæ, & præcipuè à paupere.

Præterea, in multis terris decimæ non soluuntur, quòd tamen Prælati corrigerent, si homines ex necessitate iuris diuini decimas soluere tenerentur. Non ergo videtur quòd præcipiantur pauperes teneantur soluere decimas diuitibus sacerdotibus.

SED CONTRA est quod Dominus Mat. 23. dicit, hæc oportuit facere, scilicet iudicium, & veritatem, & illa non omittere, scilicet ea quæ pertinent ad decimarum solutionem.

Præterea. Lucæ 18. Pharisæus dicit. Decimas do omnium quæ possideo.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut Philosophus docet in 5 Ethic. Medium iustitiæ accipitur non solum quo ad nos (sicut in cæteris virtutibus) sed etiam secundum rem quia scilicet in aliis virtutibus attenduntur diuersæ conditiones personarū, secundum quas medium diuersificatur, sicut circa cibos, quod est multum vni, est paucū alteri, vel moderatū, sed in iustitia non variatur medium secundum diuersas personæ conditiones, sed attenditur solum ad quantitatē rei. Qui enim emit rem aliquā debet tantū soluere quātum valet, siue à paupere, siue à diuite emat, reddere autē debitum est actus iustitiæ, & ideo ad hoc quòd alicui reddatur quod ei debetur, non refert vtrū sit diues vel pauper. Decimæ autē sacerdotibus debētur in cōmuni quidem secundū ius naturale, Naturalis autem ratio dictat, vt illi qui pro populo in spiritualibus laborant à populo stipendia suæ sustentationis accipiant. Et secūdum hoc etiam in nouo testamento est iure diuino sancitum. Nam vt dicitur 1. ad Corint. 9. Dominus ordinauit his qui Euangelium annuntiant, vt de Euangelio viuant, sed in lege veteri iudiciali præcepto taxata est quantitas eius quod ministris Dei est populo soluēdum, scilicet, de-

Malachiæ.

22.q.87. ar.1.ad 4. & ar.3 ad 1. & ar.4. ad 4.

cima, & hoc etiā Ecclesia statuit in populo Christiano soluendum, vnde cum sacerdotibus decimæ debeantur, tū de iure naturali, tum de iure diuino, tum etiam ex statuto Ecclesiæ, quamuis sacerdos sit diues, nihilominus pauper tenetur ei decimas soluere.

AD PRIMVM ergo oportet respōdere dupliciter. Vno modo, vt dicatur quòd decimarum solutio institura non solum ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ, sed etiam ad sustentationē pauperum, quibus debet de domo Dei prouideri, vnde dicitur Mala. 3. Inferte omnem decimationē, vt sit cibus in domo mea, & sic iacerdoti, qui non solùm sibi, sed pauperibus prouidere debet, quātumcunque diuiti sunt decimæ necessariæ. Alio modo potest dici quod necessitas sustentationis ministrorū fuit ratio Ecclesiasticæ institutionis de decimarū solutione. Sed ex quo officiū est alicui debitum per statutum Ecclesiæ, nihilominus ei debetur, quanuis sit diues.

Ad secundum dicendum, quòd sicut Paulus laudabiliter nō exigebat sumptus qui sibi propter prædicationem Euāgelij debebantur, ne quod impedimentum fieret Euangelio, aut scandalum fidelibus Christi, non tamen illi peccabant non ministrantes sumptus quos Apostolus sibi debitos remittebat, ita etiam Prælati Ecclesiæ laudabiliter faciunt nō exigendo decimas in terris illis in quibus propter diffuetudinem timent scandalum generari, nec peccant illi qui non soluunt decimas in terris illis in quibus non est consuetū, peccaret autem si obstinatè exigentibus dare recusarent, & ideò vt huic peccato obuient sacerdotes in terris illis non exigūt decimas.

ar.30.c.fi.

ar.30.c.fi.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritum est de actibus charitatis. Et primò de obedientia, vtrum sit magis meritorium obedire Prælato, vel facere aliquid ad dictum fratris. Secundò, de eleemosina.

ARTICVLVS XI.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd magis sit meritorium obedire Prælato, quàm facere aliquid ad dictum fratris. Maiori enim merito maius detrimentum opponitur. Sed magis demeretur ille qui est inobediens Prælato, quàm ille qui nō sentit dicto fratris, ergo & magis meretur aliquis obediendo Prælato quàm assentiendo dicto fratris.

22.q.104. ar.1.de obedientia contra.

SED CONTRA, Vbi est maior humilitas ibi videtur esse maius meritum, quia humilibus dat Deus gratiā vt dicitur Iaco. 4. Sed maioris humilitatis videtur esse quòd aliquis æquali se subiiciat faciens aliquid ad dictum eius quàm quòd aliquis subiiciat se superiori obediens Prælato, ergo maius videtur esse meritorium, quòd aliquis faciat ad dictum fratris, quàm quòd obediat Prælato.

Iacobus.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis actus potest dici magis meritorius dupliciter. Vno modo ex genere operis, & sic ille actus est magis meritorius qui est excellētioris virtutis. Manifestū est autem quòd latria per quā aliquis seruit Deo est excellentior virtus quàm beneficentia: qua quis satisfacit proximo, sicut & diligere Deum est magis meritorium, quàm diligere proximum. Quod autem aliquid fiat ad dictum fratris pertinet ad amicitiam, vel beneficentiam, qua quis diligit proximum. quod autem obediatur Prælato inquantum est Dei minister, pertinet ad religionem qua quis colit & diligit Deum, & ideò magis est meritorium quòd aliquis faciat aliquid obediens Prælato, vel seruans votum, quā si aliquid faciat ad dictum fratris. Alio modo potest dici aliquis actus magis meritorius ex eo quòd procedit ex maiori charitate, licet sit minor ex suo genere, & sic nihil prohibet magis mereri illum qui facit aliquid ad dictum fratris.

21.q.27.ad 8.o.& 9. 151.ar.2.ad 1.& 3.di.30. artic.4.o.

Primum ergo concedimus.

Ad secundum dicendum, quod ille qui facit aliquid ad dictū fratris facit propria sponte, vnde minoris humilitatis esse videtur, quàm quòd aliquis obediat Prælato tanquam superiori.

Ad rationes

QVÆSTIO VIII.

DEINDE quæritū est de eleemosina. Et primò de eleemosina clericorum. Secundò, de eleemosinis quæ fiunt pro mortuis.

ARTICVLVS XII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd clerici peccēt, mortaliter, si ea quæ eis superfluunt in eleemosinis nō largiantur, quia super illud Lucæ tertio. Qui habet duas tunicas det vnam non habenti. dicit Glos. De duabus tunicis diuidendis datur præceptum, quia si vna diuidatur, nemo vestitur in dimidia tunica & nudus remanet, qui accipit, & qui dedit, sed per largitionem vnius tunicæ intelligitur largitio eorum quæ superfluūt ad necessitatem vitæ, vt patet per ea quæ in eadem Glos. permittuntur, ergo dare superflua est in præcepto, sed qui transgreditur præceptum peccat mortaliter, ergo ille qui non dat superflua pauperibus peccat mortaliter.

Præterea. Præceptum plus obligat, quàm consilium. Sed dare omnia quæ quis possidet est consilium, & tamen ad hoc homo obligatur in casu extremæ necessitatis, ergo etiam extra casum extremæ necessitatis tenetur aliqua superflua dare pauperibus, cum hoc sit in præcepto, & ita qui non largitur peccat mortaliter.

Præterea. Quicunque consumit quod est alterius, tenetur ad restitutionem. Sed bona clericorum sunt pauperū vt patet per Glos. Hieronymi super illud Isaiæ secundo. Rapina pauperum in domo vestra, ergo si clerici inutiliter bona Ecclesiastica consumūt, tenētur

Hieronymus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

restituere pauperibus aliundè si habuerint.

Præterea. Quicunque facit se impotentem ad id quod tenetur facere peccat mortaliter, sed clerici faciendo superfluas expensas faciunt se impotentes ad subueniẽdum pauperibus ad quod tenentur, ergo videtur quod peccent mortaliter

SED INCONTRARIVM videtur esse consuetudo quæ apud multos præualuit.

RESPONDEO dicẽdum, quòd aliter videtur se habere circa bona patrimonialia & circa bona Ecclesiastica. Nam bonorum patrimonialium, vel licitè acquisitorum homo verè est dominus, vnde quantum pertinet ad cõditionem ipsius rei potest re sua uti, vt vult, & ex hac parte non accidit peccatum: potest tamen peccatum accidere ex inordinato modo vtendi, vel per superabundantiam, dum scilicet inutiliter consumit bona propria in ea in quæ non oportet. vel secundum defectum, inquantum scilicet non erogat ea in quæ oportet. Vtroque enim modo corrumpitur virtus, vt dicitur in secundo Ethicor. bonorum verò Ecclesiasticorum clerici non sunt verè domini, sed dispensatores, secundum illud primæ ad Corint. 7. Dispensatio autem mihi credita est. Pertinet autem ad dispensatorem, vt fideliter distribuat ea quç eius dispẽsationi committuntur, secundum illud primæ ad Cor. 4. Hic iam quæritur inter dispẽsatores vt fidelis quis inueniatur. In his ergo potest dupliciter peccatum contingere, vno modo ex cõditione ipsius rei, dum scilicet vsurpat sibi quasi rem propriam, & in vsus suos conuertit id quod esset aliis erogandum. Alio modo ex inordinato vsu eorum quæ in partem suam cedunt, sicut etiam de aliis dictum est. Verùm quia horum dispensatio fidei dispensatoris committitur, vt dictum est, si quis bona fide dispenset Ecclesiastica bona inde accipiens quod sibi conuenit, secundum conditionem status & personæ, & aliis largitur, secundum quòd sibi videtur bona fide expedire non peccat mortaliter, etiam si forte aliquid plus in suos vsus cõuertat, quàm oporteat. Talia enim quia in singularibus est eorum iudicium non possunt per omnimodam certitudinem diffiniri. Vnde non si multus excessus potest compari bonam fidem dispensatoris, si verò multus excessus fiat, non potest latere, & ita non potest cum bona fide dispensatoris hoc agi, si autem non consentiret bonam fidem in dispensando, peccat mortaliter.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Aug. dicit in li. de serm. Domini in monte. Illa præcepta quæ Dominus tradidit Mat. 5. Qui percusserit te in vnam maxillam præbe ei & aliam, & quæ ibi sequuntur, sunt intelligenda secundum præparationẽ animi, vt scilicet homo sit paratus hoc facere quando necessitas hoc requirit. Vnde non semper est peccatum mortale, quando homo hoc non facit, sed quando videt necessitatẽ imminere, si non faciat, tũc peccat mortaliter, & eadẽ ratio est de hoc præcepto: qui habet duas tunicas det non habenti: & de omnibus similibus. Vnde nõ semper peccat mortaliter quotiescunque non dat pauperi qui superfluum habet, sed quando necessitas imminet. Quando autem sit talis necessitas, quòd obliget ad peccatum mortale, non potest ratione determinari, sed committitur prudẽtiæ & fidei dispẽsantis, vnde si bona fide det, quando sibi videtur expedire, immunis est à peccato, alioquin mortaliter peccat.

Ad secundum dicendum, quòd illa eadem quæ sunt consilia cadunt sub præcepto secundum animi præparationem, nullum enim consilium est perfectius, quàm quòd homo tradat animam suam pro fratribus suis, & tamen hoc cadit sub præcepto secundum animi præparationem, secundum illud 1. Io. 3. Et nos debemus pro fratribus animam ponere, & similiter dare omnia sua pauperibus, cadit sub præcepto secundũ animi præparationẽ, vt scilicet homo sit paratus hoc facere si necessitas immineat. Minor tamen necessitas requiritur ad superflua erogandã, quàm ad omnia exhibenda, tamen hoc totum ratione vniuersali determinari nõ potest, sed committitur prudentiæ, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quòd bona ecclesiastica non solum sunt dispensanda pauperibus, sed etiam ecclesiæ ministris: vnde secundum canones debẽt diuidi hoc modo vt aliqua pars cædat in vsus pauperum, & aliqua pars in vsus ministrorũ, & in cultum ecclesiæ,

Aliter ergo dicendum est de illis ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorum, sicut sunt bona hospitalium & aliorum huiusmodi. Et aliter de illis bonis quę sunt principaliter attributa vsibus ministrorũ: sicut sunt præbendæ clericorum, & alia huiusmodi. Nã in primis bonis peccatum committitur, nõ solũ ex abusu, sed etiam ex ipsa rerum conditione, dum aliquis in suos vsus assumit quod est alterius. Et ideò tenetur ad restitutionem tanquam defraudator rei alienæ. In secundis verò bonis patrimonialibus dictum est, vnde non tenetur quis ad restitutionem, sed solum ad pœnitentiam peragendam.

Ad quartum dicẽdum, quòd neque moderatus vsus diuitiarum, neque bona fides dispensatorum saluari videtur in eo qui scienter superfluas expensas facit in voluptuosis cõuiuiis, & aliis huiusmodi superfluitatibus, & sic non est dubium quòd in talibus peccat mortaliter. Vnde dicitur Mat. 24. Si dixerit malus seruus ille in corde suo: morã facit dominus meus venire, & cœperit percutere cõseruos suos, quod pertinet ad superbum & crudele dominium: manducet autem & bibat cum ebriosis, quod pertinet ad superflua & voluptuosa conuiuia: veniet dominus serui illius in die qua non

speret, & hora qua ignorat, & diuidet, scilicet, à societate sanctorum partemq; eius ponet cum hipocritis, scilicet in inferno. Vnde ibi subditur. Ibi erit fletus & stridor dentium. Si autem aliquis non multũ in talibus excedat, potest bona fide fieri ab aliquo, qui vult secundum decentiam sui status morem gerere his quibus conuiuit.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quęritur est de eleemosynis quç fiunt pro mortuis. Et circa hoc quæsita sunt duo.

Primò, vtrum mortuus patiatur aliquod detrimentum, si executor eius differat se dare eleemosynas, quas ipse in testamento dari mandauit.

Secundò, vtrum executor licitè possit differre distributionem eleemosynarum ad hoc quòd res defuncti melius vendatur in posterum.

ARTICVLVS XIII.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd mortuus nullum detrimentum sentiat ex hoc quod eleemosynæ, quas mandauit dari retardantur. Huiusmodi enim retardatio prouenit ex negligentia executoris. Sed negligentia vnius non imputatur alteri, ergo nullum detrimẽtum mortuus patitur ex huiusmodi tarditate.

SED CONTRA est, quòd propter huiusmodi tarditatem retardantur orationes & sacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimum luuaretur, ergo ex huiusmodi tarditate patitur detrimentum.

RESPONDEO dicendum, quod hic est opus duplici distinctione. Primò quidem ex parte ipsius detrimenti. Distinguendum est enim duplex detrimentum. Nam quoddam detrimentum est, quod pertinet ad tollerantiam pœnæ, secundum illud quod primæ Corinthiorum tertio. Si cuius opus arserit detrimentum patietur. Aliud autem quod pertinet ad substractionem remedij. Secundò etiam distinguendũ est ex parte eleemosynç. Circa quã potest considerari etiam detrimentum ipsius eleemosynæ & effectus ipsius. Quantum ergo ad meritũ eleemosynæ nullum detrimentum patitur defunctus ex prædicta tarditate, maximè si quãtum in ipso fuit curam adhibuit, vt huiusmodi eleemosynæ citò darentur, quia meritum principaliter ex voluntate & intentione dependet. Sed quantum ad effectum eleemosynæ patitur detrimentum, non quidem vt pro huiusmodi tarditate puniatur, sed quia remedium ei non adhibetur, dum suffragia differuntur, ex quibus plurimum huuaretur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd negligentia vnius non imputatur alteri ad pœnam, potest tamen redundare in alterum quantum ad defectum remedij, secũdum quod vnus homo ab alio iuuari potest.

ARTICVLVS XIIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod executor debeat tardare distributionem eleemosynarum ad hoc quod res defuncti melius vendatur. Quia ex hoc sequitur quod plures eleemosynas poterit facere pro defuncto, ex quibus defunctus magis iuuabitur, ergo si differat, videtur quod laudabiliter, & fideliter hoc faciat.

SED CONTRA est, quia ex tarditate eleemosynarum sequitur retardatio remedij quo fortè defunctus indiget, ergo videtur quod huiusmodi retardatione grauetur defunctus potius qua iuuetur.

RESPONDEO dicendum. In mora modici temporis non videtur esse magnum periculum. Vnde si executor per modicum tempus eleemosynam dare differat, vt rebus defuncti melius vendatis ampliores eleemosynas dare possit, laudabiliter hoc facit. Si verò cõcursio per multum tempus differat eleemosynas distribuere, vt non multò ampliores eleemosynas faciat, non videtur esse absque culpa, quia forte defunctus à purgatorio liberaretur in quo existenti remedium suffragiorum maximè necessarium erat, hoc autem requirit prudentis executoris examen, vt scilicet, consideratis dilatione temporis & conditione personæ quæ creditur citius vel tardius liberanda, & etiam quantitate augmenti eleemosynarum faciat, quod videbitur expedire defuncto.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæritur est de peccatis. Et circa hoc quæsita sunt tria.

Primò de peccato originali, vtrum scilicet ille, qui baptizatus est transmittat peccatum originale in prolem.

Secundò de peccato actuali in generali, quid scilicet, sit prius, vtrum auersio à Deo, vel conuersio ad commutabile bonum.

Tertiò spiritualiter de mendacio. quod mendacium sit grauius, vtrum illud quod fit verbo, vel illud quod fit facto.

ARTICVLVS XV.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quod ille qui est baptizatus non tranmittat peccatum originale in prolem. In eo enim qui nascitur tria possunt cõsiderari, scilicet, corpus, anima, & vnio vtriusque, sed non contrahit peccatum originale, secundum corpus

corpus quod contrahit à parentibus, quia parentes erant totaliter à peccato originali mundati, similiter etiam nec secundum animam quam habet ex creatione Dei, in quem peccatum non cadit secundum visionem vtriusque, ergo ille qui nascitur ex baptizatis nullo modo contrahit peccatum originale.

SED CONTRA est, quia remedium non adhibetur nisi vulneri. Sed baptismus qui est medicinale remedium cõtra vulnus originalis peccati adhibetur paruulis baptizatorum filiis, secundum communem ecclesiæ consuetudinem, ergo paruuli baptizatorum filij cum originali peccato nascuntur.

RESPONDEO dicẽdum, quia peccatum quod ex transgressione primorum parentum in omnes posteros originaliter deriuatur, non aboletur nisi per gratiam Christi, qui de peccato damnauit peccatum in carne, vt dicitur ad Romanos 8. sed hoc quodam ordine peragitur. Nam primò in statu præsentis vitę per sacramenta gratiæ Christi remouetur peccatum originale quantum ad inquinationem animæ, vt scilicet, non imputetur homini ad culpam. Remanet tamẽ interim quantum ad corruptionẽ fomitis in carne, vnde Apostolus ad Romanos 7. Ego ipse mẽte seruio legi Dei, carne autem legi peccati, quanũ scilicet, concupiscit aduersus peccatũ, vnde homo baptizatus secundum mentẽ viuit in nouitate spiritus, sed secundũ carnẽ adhuc retinet vetustatẽ Adę. Et ideò sicut per spiritualẽ generationem, quæ scilicet, per euangelium alios producit filios in Christo absque peccato, ita etiã secundum generationem carnalem producit filios in vetustatem Adę cum peccato originali.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in peccato actuali prius sit auersio quàm conuersio. Auersio enim importat recessum à termino, cõuersio autem accessum ad terminum. Sed in motu corporali prius est recessus à termino, quàm accessus ad terminum, ergo & in spirituali motu prius est auersio quàm conuersio. Sed est quod Dion. dicit 4. cap. de di. no. Nemo intendens ad malum operatur sed intendens ad bonum, ergo prius animus peccantis conuertitur per appetitum ad bonum commutabile, quàm auertatur à Deo.

RESPONDEO dicendũ, quòd peccatum principaliter in voluntate consistit, vt Aug. dicit. Quantum autem ad voluntatem illud est prius, quod principaliter intenditur, & ideò in peccatis in quibus principaliter intenditur fruitio boni commutabilis, sicut in luxuria, auaritia, & similibus, prius est naturaliter conuersio quã auersio, quæ non est principaliter intenta, sed præter intentionem consequitur ex inordinata conuersione. In peccatis autem in quibus directè intenditur auersio à Deo, sicut est in infidelitas, desperatio, & alia huiusmodi, prius est auersio ab in commutabili bono, & posteà est conuersio ad commutabile bonum, sicut patet in illis qui desperantes seipsos trahunt impudicitiæ, vt dicitur ad Ephe. 4.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd quamuis in moribus operabilibus recessus à termino prior sit in executione, accessus tamẽ ad terminum prior est in intentione, in qua principaliter consistit peccatum.

ARTICVLVS XVII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd maius peccatũ sit cum aliquis mẽtitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo. Maius enim peccatum esse videtur cum aliquis mentiendo abutitur eo cui magis creditur. Sed sicut Anselm. dicit in libr. de veritate. Magis creditur factis quàm verbis, ergo grauiùs peccat qui mentitur factis quàm verbis.

SED CONTRA est quod August. dicit in libr. de doctrina Christiana. Inter omnia signa præcipuum locum tenent verba, his autem abutitur ille qui verbo mentitur, ergo videtur quod grauius peccat ille qui mentitur verbo, quàm ille qui mentitur facto.

RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut Ambr. dicit in quodam sermone. Non solum in falsis verbis, sed etiam in simularis operibus mendacium est. Peccatum autem mendacij principaliter quidem cõsistit in intentione fallendi, vnde ille qui dicit falsum, quod putat esse verum, non mentitur. Magis autem est reus mendacij ille qui dicit verum, quod putat esse falsum, vt patet per Aug. in li. de mendacio. Vnde cùm eadem intentio fallendi sit in eo qui mentitur verbo, & in eo qui mẽtitur facto, vterq; æqualiter peccat, verbũ enim & factum assumuntur vt instrumenta fallendi, vt non refert quantum ad peccatum mendacij, vtrum aliquis verbo vel scripto vel nutu, vel quocunque facto mentiatur, sicut non refert quantũ ad peccatũ homicidij, vtrũ quis gladio vel securi interficiat hominẽ.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO X. ARTIC. XVIII.

DEINDE quæritur est circa corpora hominis, vtrum scilicet, aliquis possit esse naturaliter vel miraculosè, quia pater & mater, & videtur quòd hoc possit esse miraculosè, quia pater & mater simul sunt generationis principia. Sed aliqua mulier miraculosè fuit simul virgo & mater, ergo pari ratione aliquis vir miraculosè potest simul esse virgo & pater.

Item videtur quod hoc possit esse absque miraculo, quia dæmones incubus potest furari semen viri virginis in somnis polluti, & trãs-

fundere in matricem mulieris, ex quo quidem semine potest concipi proles, cuius pater nõ est dæmõ incubus, sed ille ex cuius semine generatur, quod agit in virtute eius à quo est reductũ, ergo videtur, quod etiã absq; miraculo possit aliquis simul esse virgo & pater.

SED CONTRA. Mulier absque miraculo non potest simul esse virgo & mater, ergo pari ratione nec vir absque miraculo potest simul esse virgo & pater.

Item videtur quod nec per miraculum, quia si filius Dei qui est natus miraculosè de virgine ex aliqua parte corporis virginalis carnẽ assumpsisset quã ex alia, vnde mulier naturaliter cõcipit, puta de manu aut pede, non diceretur filius virginis, sicut nec Æua dicta est filia Adæ quamuis sit formata de costa ipsius, sed non posset contingere salua virginitate viri, quod ex eadẽ parte corporis & in eodem loco prolẽ generaret, sicut naturaliter generatur, ergo nec etiã miraculosè fieri posset quod aliquis simul esset virgo & mater.

RESPONDEO dicendum, quod ad huius euidentiam videre oportet quid ad virginitatem requiratur. Requiruntur autem tria ad eius perfectionem, quorum primum est principale & formale, scilicet electio siue intentio voluntaris, sicut & in omnibus moribus, vnde istud ex necessitate ad virginitatem requiritur, quod adsit alicui assidua voluntas nunquã experiendi delectationẽ veneream. Secundum autem est materiale, scilicet, passio appetitus sensitiui, scilicet, delectatio, quam quis experitur in actu venereo, cuius priuatio requiritur ad perfectam virginitatem matertaliter. Nam passiones sensitiuæ sunt materia virtutum moralium. Si tamẽ præter electionem propriæ voluntatis hoc cõtingat, puta cùm quis in somno polluitur, vel cùm mulier per violentiam ab hoste oppritmitur, non perit virtus virginitatis, vt patet per Aug. in primo de Ciui. Dei. Tertium autem est quasi per accidens & concomitanter se habens ad virginitatẽ, scilicet, corporalis integritas. Vnde si claustra pudoris aliter corrumpantur quàm per veneream actum, puta si obstetrix, vel medicus ferro incidat ad sanandum, nihil virginitati deperit, sicut Aug. dicit in primo de Ciuitat Dei. Sic ergo si virginitas accipiatur secundũ perfectum suum esse prout ad virginitatem tria prædicta concurrunt, mulier quidem salua virginitate nõ potest esse mater, ita quod concipiat & pariat nisi miraculosè, quia proles egredi nõ potest, cùm hoc quod permaneat clausura pudoris inuiolata, nisi per miraculum, sicut accidit in matre Dei. Posset tamen forte absque miraculo mulier salua omnimoda virginitate concipere, sicut dicitur accidisse de quadã puella pubescente, quam propter pudoris custodiam in lecto suo patet habebat qui dum somno polluereturet, semen ad matricẽ descendit, & puella concepit. Vir autem absque omni seminis resolutione nõ potest esse pater, neq; naturaliter, neq; miraculosè, quia si de corpore eius proles aliter miraculosè formaretur, non posset dici pater. Si verò virginitas largius accipiatur, prout solum requirit interiorem electionem mentis, sic patet de muliere quidem quod naturaliter potest esse mater, virginitate tali manente, sicut si aliqua per violentiã opprimeretur ab hoste, & inde cõciperet, & multò magis hoc posset miraculosè fieri. Vir autem salua tali virginitate posset esse pater naturaliter propter pollutionem nocturnam, quæ quocunque casu ad matricem mulieris peruenirent. Non autem ita congrueret quod miraculosè vir fieret pater, sicut quòd virgo fieret mater, tum quia virgo miraculosè facta est mater, spiritusancto formante corpus prolis ex purissimis sanguinibus eius vt Damas. dicit. Resolutio autem seminis fine qua vir pater esse non posset non congruit operationi spiritus sancti: tum quia vir in generatione est sicut agens, mulier sicut patiens. Deo autem competit agere & non pati: vnde magis congruit vt Deus miraculosè suppleat id quod deest ex parte viri quàm id quod deest ex parte mulieris.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XI. ARTIC. XIX

DEINDE vlrimò quæritur est de creatura purè corporali, vtrum scilicet cœlum empireum habeat influentiam super alia corpora. Et videtur quod non, quia omne corpus quod naturaliter influit in alia corpora per prius influit in propinqua quàm in remota. Si ergo cœlum empireum influeret et in corpora inferiora, per prius influeret in cœlum aqueum, quod est sibi propinquius quàm in cœlum sydereum: sed hoc videtur esse inconueniens: quia cœlum sydereũ similius est cœlo empireo, cùm neutrum sit de natura quatuor elementorum, quàm cœlum aqueum, quod est de natura quatuor elementorum: quia illæ aquę dicuntur ibi positę ad refrigerandum calorem prouenientem ex motu cœli: ratione cuius Saturnus, qui est altior inter planetas dicitur habere frigiditatem. Non ergo cœlum empireum influit in corpora inferiora.

SED CONTRA est, quod in libro de intelligentiis dicitur, quod omne quod influit in alia est lux, vel lucẽ habẽs, & in cõmento dicitur, quod omnis influentia est per virtutem lucis, sed cœlum empireum maximè habet lucem inter alia corpora: ergo in alia corpora influit.

RESPONDEO dicendum, quòd quidam ponunt cœlum empireum non habere influentiam in reliqua corpora, quia non est institutũ ad effectus naturales, sed ad hoc quod sit locus beatorum. Et hoc quidem mihi aliquando visum est, sed diligentiùs considerans magis videtur dicendũ quod influat in corpora inferiora quia totũ vniuersum est vnum vnitate ordinis: vt patet per philosop. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.p.q.103. ar.6 & q. 113.ar.3.o. & 1c.q.5. arti.3.ad 2.o.

metz.(T.c.52.)Hæc autem vnitas ordinis attenditur secundū quod quidam ordine reguntur corporalia per spiritualia, & inferiora corpora per superiora: vt Aug. dicit. in 3. de trin. Vnde si cœlū empireum non contineretur sub vnitate vniuersi, quod est inconueniens. Videtur autē proprius effectus eius esse perpetuitas & permā sio in inferioribus corporibus. Nam secundum Philosophum in 11. meta. (T.c.43.)In cœlo sunt principaliter duo motus, quorum vnus est ab Oriēte in occidentē, qui vocatur diurnus: & est super polos æquinoctialis, & quia iste est vniformis causat perpetuitatem in inferioribus motibus. Alius autē motus est ab Occidente in Orientē, quo mouetur sol & alij planetæ, qui est super polos zodiaci, per quē planetæ accedunt & recedunt à nobis: vnde iste motus proprié causat differentiam generationis & corruptionis, & cęterorum motuū in istis inferioribus: & sic continuatur generatio & corruptio horū inferiorum quousque Deus vult, quę quidem quātum ad continuatiē causatur à primo motu, quantum autem ad contrarietatem à secūdo. Sicut autē vniformitas motus prędicit difformitatē, ita etiā vnitas quietis prædicit vniformitatē motus, quia moueri est se aliter habere nūc quā prius: requiescere autē, est eo modo habere nunc vt prius, & sic quies habet puram vnitatē: vniformitas autē motus habet vnitatē cum diuersitate, & ideò primū cœlū, scilicet, empyreū, singulariter per iuam quietem influit. Secundum autem cœlum est quod dicitur aqueum per suum motum vniformē. Tertium autem cœlum, scilicet, sydereum per suum motū difformem, hoc autem est proprium huic corpori, quod influat absque motu, inquantum est supremum, attingens quodammodo ordinem substantiarum spiritualium, prout Dion. dicit 2.c. de di.no. quod diuina sapientia coniungit principia secundorum finibus primorum.

2.p.q.67.ar 4.ad 3.

6.p.q.68. ar.4.c. De diuersitate ælorum. Dionysius.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cœlum empyreum magis influit in cœlum aqueum quām in inferiora corpora, inquantū scilicet, cœlum aqueum plus recipit de influentia cœli empyrei, vt vniformitas motus ostendit, vnde etiā magis conuenit cūm cœlo empyreo ratione suæ vniformitatis quām cœli sydereum. Est autē de cœlestibus corporalibus duplex opinio. Vna scilicet, quod sint de natura elementorum, secundum quam cœlum empyreum esset de natura ignis, cœlum aqueum de natura aquæ vel aeris, cœlum autem sydereum est compositum ex vtraque natura, quia in parte est lucidum, in parte dyaphanum. Et ad hanc opinionem pertinet quod dicitur aquam esse ibi ad infrigerandum. Alia autem est opinio quod corpora cęlestia non sunt de natura quatuor elementorū, sed quinta essentia, secundum quam etiam cœlum aqueum non est de natura quatuor elementorum, sed dicitur aqueum propter diaphanéitatem, sicut dicitur cęlum empyreum, id est, igneum, propter lumen. Contrarium concedimus, quamuis liber de intelligentiis non sit auctoritatis alicuius, nec etiam verum sit quod omnis influxus sit ratione lucis, nisi lux metaphoricè accipiatur pro omni actu, prout omnem agens agit in quantum est eius actu, vel hoc potest esse verum in solis corporalibus: propriè dicitur lux, inquantum scilicet, lux corporalis est forma primi corporis agentis, scilicet cœli, cuius virtute omnia corpora inferiora agunt. Et hæc ad præsens dicta sufficiant.

2.p.q.2.ar. 3.c.q.4. ar. 1.c.1.p.q. 67.ar.4.o.

Ad obiectum.

INCIPIT QVODLIBET SEPTIMVM.

QVÆSTIO I.

1.p.q.32.ar. 2.o.& ar. 4.ad 3.1. 9c.q.9.& 4.d.49.q. 2.ar.1.& 21.q.175. ar.3.

QVÆSITVM est de tribus. Primò quædam pertinentia ad substantias spirituales. Secundò quædam pertinentia ad sacramentum altaris. Tertiò quædam pertinentia ad corpora damnatorum.

Circa substantias spirituales quærebatur. Primo de cognitione earum. Secundò de fruitione animæ Christi tempore passionis. Tertiò de pluralitate in substantiis spiritualibus inuenta.

Circa primum quærebantur quatuor. Primò vtrum aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam videre immediatè. Secundò, vtrum intellectus creatus possit simul plura intelligere. Tertiò, vtrum intellectus angelicus possit intelligere singularia. Quartò vtrum notitia quam Aug. dicit prolem mentis, sit accidēs vel non.

ARTICVLVS I.

AD PRIMVM sic procedirur, Videtur quòd nullus intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre. Intellectus enim creatus cùm indifferenter se habeat ad omnia intelligibilia, non potest cognoscere determinatè aliquid, nisi per obiectū suum determinetur, sed diuina essentia non est obiectum quod possit intellectum determinare, quia est summum in entibus, & maximè generalitatis, & nullo modo determinatum, ergo intellectus creatus ipsam videre non potest.

Præterea ad hoc quòd intellectus cognoscat aliquid oportet quod fiat in actu. Nihil enim operatur secundum quòd est in potentia, sed secundum quòd est in actu. Intellectus autē non fit in actu, nisi secūdum quòd intelligibili informatur. Cùm ergo essentia diuina nō possit per seipsam informare intellectū, vt formaliter faciat ipsum esse in actu, oportet si debet per intellectum cognosci, quod per aliquam sui similitudinem intellectum informet, ad hoc quod

cognoscatur, & ita non poterit immediatè nisi per similitudinem videri.

Præterea ad hoc quod intellectus creatus essentiam diuinam videat, oportet quòd per lumen gloriæ perficiatur, sed lumen gloriæ est medium diuinans, & ab ipso intellectu, & ab ipsa essentia diuina, quæ est beatitudo increata, cùm lumen prędictum dicatur creatura: ergo intellectus creatus non potest videre diuinam essentiam immediatè.

Præterea. Secundum Philosophum in 3. de anima (T.c.3.) Sicut sensus se habet ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibile, sed ad hoc quòd sensus visus suum obiectum percipiat, duplici medio indiget, scilicet, lumine & specie, quę est similitudo rei visę, ergo hoc idem est necessarium intellectui in visione diuinę essentię, & sic non immediatè eam videbit.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est.

Præterea. ad hoc quod intellectus intelligat nihil aliud videtur requiri, nisi quod intelligibile fiat in actu, & quod intellectui coniungatur, sed essentia diuina per seipsam est intelligibilis in actu, cùm sit immaterialis intellectui etiam præsens est, quia vt dicit Aug. Deus vnicuique rei est vicinior, quàm ipsa res sibi, ergo intellectus creatus essentiam diuinam poterit immediatè videre.

Augustin.

RESPONDEO dicendum, quod absque dubio tenendum est, quòd diuina essentia in patria immediatè ab intellectu glorificato videatur. Ad cuius euidentiam sciendum est, quod in visione intellectiua triplex medium contingit esse. Vnum sub quo intellectus videt: quod disponit eum ad videndum: & hoc est in nobis lumen intellectus agentis: quod se habet ad intellectum possibilem nostri, sicut lumen solis ad oculum. Aliud medium est quo videt: & hoc est species intelligibilis quæ intellectum possibilem determinat, & habet se ad intellectum possibilē, sicut species lapidis ad oculū. Tertium medium est in quo aliquid videtur: & hoc est res aliqua per quam in cognitionem alterius deuenimus, sicut in effectu videmus causam. Et in vno similium vel contrariorum videtur aliud. & hoc medium se habet ad intellectum, sicut speculum ad visum corporalem, in quo oculus aliquam rem videt. Primum ergo medium & secundum non faciunt mediatam visionem: immediatè enim dicitur aliquis videre lapidem quamuis eum per speciem in oculo receptam & per lumen videat, quia visus non fertur in hæc media tanquam inuisibilia: sed per hæc media fertur in vnum visibile, quod est extra oculum. Sed tertium medium facit visionem mediatam: visus enim prius fertur in speculum sicut in visibile. quo mediante accipit speciem rei viæ in specie vel speculo: similiter intellectus cognoscens causam causato, fertur in ipsum causatum, sicut in quoddam intelligibile, ex quo transit in cognitionem causæ. Et quia essentia diuina in statu vel in effectibus suis cognoscitur, non videmus eam immediatè. Vnde in patria vbi immediatè videbitur, tale medium penitus subtrahetur. Similiter etiam non est ibi medium secundū, scilicet, aliqua species essentiæ diuinæ intellectū informās: quia quando aliquid videt immediatè per speciem suam, oportet quod species illa repræsentet rē illam secundum completum esse suę speciei: aliàs non diceretur res illa immediatè videri, sed quædam vmbra eius, sicut si similitudo lucis in oculo fieret per modum coloris qui est lux obumbrata. Cū autē omne quod recipitur in aliquo recipiatur in eo per modum recipientis: impossibile est in intellectu creato similitudinem diuinæ essentiæ recipi, quæ eam perfectè secundum totam suam rationem repræsenter. Vnde si per aliquam similitudinē talē essentia diuina à nobis videretur immediatè, non videremus essentiā diuinā, sed quandam vmbrā eius. Restat ergo quod solum primū medium erit in illa visione, scilicet, lumen gloriæ, quo intellectus perficietur ad videndū essentiam diuinam, de quo in Psalm. In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem lumen non est necessarium ad hoc quod faciat intelligibile in potētia, esse intelligibile in actu, ad quod est nobis necessariū lumen intellectus agentis, quia ipsa diuina essentia cùm sit à materia separata est per se actu intelligibilis. Sed erit necessarium tantum ad perficiendum intellectum: ad quod etiā nunc lumen intellectus agentis valet, prędictum autem lumen gloriæ sufficienter perficiet intellectū ad videndū diuinā essentiā, eò quòd ipsa essentia diuina totaliter lux intelligibilis est. Vnde lumē gloriæ ab ea in intellectum descendens facit hoc respectu diuinæ essentiæ in intellectu, quod facit respectu aliorum intelligibilium, quæ non sunt lux tantùm specie rei intellectæ simul & lumen, sicut si lux sensibilis per se existeret, ad eius visionē sufficeret lumen oculum perficiens sine aliqua similitudine.

1.p.q.12.ar. 2.c.1.q.12. ar.11.o.

Ad quod sic respondetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliquid dicitur determinatū dupliciter. Primò ratione limitationis. Alio modo ratione distinctionis. Essentia autē diuina non est quid determinatū primo modo, sed secūdo modo, quia forma nō limitatur nisi ex hoc quod in alio recipitur, cui materia cōmensuratur. In essentia autem diuina non est aliquid in alio receptum, eo quod esse eius est ipsa diuina natura subsistens, quod in nulla re alia contingit. Nam quælibet res alia habet esse receptum & sic limitatum: & inde est quod essentia diuina ab omnibus distinguitur per hoc quod est in alio non recipit, sicut si esset aliqua albedo existens non in subiecto, ex hoc ipso distingueretur à qualibet albedine in subiecto existente, quamuis in ratione albedinis non esset recepta. & sic nec limitata. Patet ergo quòd essentia diuina non est quid generale in essendo cùm sit

Arti.3.ad 6.

Potentia sensitiua reducitur in actum dupliciter per similitudinem sensibilium.

1.p.q.3.ar. 2.ad 3.et 18 4.ad 1.et 2. 7.ar.3.ad 2.& ver.q.8. ar.11.

cùm sit ab omnibus aliis distincta, sed solum in causando, quia id quod est per se causa eorum quæ per se nō sunt. Vnde esse per se subsistens est causa omnis esse in alio recepti: & ita essentia diuina est intelligibile: quod potest determinare intellectum.

Ad secundum dicendum, quòd intellectus creatus sit actu ad videndum diuinam essentiam per lumen gloriæ & hoc sufficit, vt dictum est.

Ad tertium dicendum, quòd illud lumen gloriæ quamuis ab essentia diuina & ab intellectu sit differēs per essentiam, non tamen facit mediatam visionem, vt ex dictis patet.

Ad quartum dicendum, quòd visibilia non sunt lux tantum, & ideò oportet ad hoc quòd visus determinetur ad ea, quòd non solū sit ibi lumen, sed etiam species rei visę. Essentia autem diuina est pura lux, & ideò non requirit aliquam speciem quàm ipsum lumen vt videatur, sicut ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

1.p.12.art. 10.& 1q.55. art.3.c1.q. 85.artic. 4.o.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd intellectus creatus possit simul plura intelligere. Potentia enim sensitiua cùm sit materialis est inferior & magis contracta intellectiua, sed sensus potest simul plura sentire, sicut sensus communis simul sentit album & dulce, dum eorum differentiam cognoscit, ergo intellectus multò fortius potest simul plura intelligere.

Præterea. Plura intelligibilia possunt simul cognosci inquantum sunt vnum. Sed omnia intelligibilia sunt vnum inquantum sunt intelligibilia, ergo omnia intelligibilia possunt simul cognosci.

Præterea, sicut se habet intellectus in habitu ad intelligibile in habitu, ita se habet intellectus in actu ad intelligibile in actu. Sed intellectus in habitu simul plura intelligibilia cognoscit in habitu, ergo intellectus in actu simul plura intelligit in actu.

Præterea, Ad cognitionem intellectus sufficit species rei intelligibilis in intellectu existens. Sed species intelligibiles non se impediunt, quin simul sint in intellectu, cùm nō sint contrariæ, eò quòd sunt à materia separatæ, ergo intellectus non impeditur quin possit simul plura intelligere.

Præterea, Capacitas intellectus est maior quàm cuiuscunque corporis. Sed aliquod corpus est in quo simul possunt plures species etiam contrariorum fieri, sicut patet quòd in vno puncto aeris in quo se intersecant duæ lineæ directæ à duobus visibilibus ad duos videntes, est species vtriusque visibilis, ergo multò fortius plures species actu possunt simul esse in intellectu, & ita intellectus potest simul plura tangere.

SED CONTRA est quod dicit Philosophus in 2. Topic. Contingit plura scire, intelligere verò vnum solum.

10.Topic.cap. ult.2.3.ad 4.et 1.p. 9.14.ar.7. 3.p.q.14. arti.10.o.

RESPONDEO dicendum, quòd intellectus dupliciter aliquid intelligit, scilicet primò & ex consequenti. Ex cōsequenti quidem contingit plura simul intelligere, inquārum habent ordinem ad vnum intelligibile primum, & hoc contingit dupliciter. Vno modo ex vnitate eius quo intelligitur, sicut quando plura intelligibilia per vnam speciem intelliguntur, sicut intellectus diuinus omnia simul videt per vnam essentiam suam, & eodem modo intellectus creatus videns essentiam diuinam potest simul omnia videre quæ per essentiam diuinam videt. Alio modo ex vnitate eius quod intelligitur, scilicet quando plura intelliguntur vt vnum, totum enim vnum est primo intellectum, & illa plura sunt intellecta ex cōsequenti in illo, sicut cùm intellectus intelligit lineā, simul intelligit partes lineæ, vt dicitur in 3. de anima. (T.c.25.) Et similiter cùm intelligit propositionem, intelligit simul subiectum & prædicatum, & cùm intelligit similitudinem vel differentiam aliquorum simul intelligit ea quorum est similitudo vel differentia. Sed quòd intellectus simul intelligat plura intelligibilia primò & principaliter est impossibile. Cuius ratio est, quia intellectus secundū actum est omninò, id est perfectè res intellecta, vt dicitur in 3. de anima. (T.c.30.) Quod quidem intelligendum est non quòd essentia intellectus fiat res intellecta vel species eius, sed quia completè informatur per speciem rei intellectæ, dum eam actu intelligit. Vnde intellectum simul plura actu intelligere primo idem est ac si res vna simul esset plura. In rebus enim materialibus videmus quod vna res numero non potest esse simul plura in actu, sed plura in potentia, vel secundum dispositionem potest esse vnum & idem. Idem enim aër est simul potentia aqua & ignis, & possunt etiam simul dispositiones ad vtrunq; quantum ad aliquid inesse eidem, sicut si aër ex vna parte caleficret, & ex alia inspissaretur, sed quòd aër simul actu sit ignis & aqua, est impossibile: & similiter etiam quòd aliquid sit simul actu lapis & ferrum, quæ non videntur contraria, sed disparata. Intellectus autem ex ipsa ratione suæ potentiæ est signul potentia omnia intelligibilia, sicut & sensus omnia sensibilia. Potentia autem sensitiua per similitudines sensibilis determinatur ad actum dupliciter. Vno modo incompletè per modum dispositionis, quando scilicet species sensibiles sunt in ea vt dispositiones, quod appellat Auicenna esse, vt in thesauro. Alio modo perfectè, quando scilicet species sensibiles actus informat potentiam sensitiuam, & hoc vocat Auicenna apprehensionem sensus distinguēs potentias sensitiuas apprehendentes ab illis in quibus sunt formæ sensibiles, vt in thesauro, & similiter in intellectu, in habitu sunt similitudines intelligibilium, vt dispositiones: sed quando sunt actu intellectæ, sunt in eo vt formæ perficientes, & tunc intellectus fit omnino res

Potentia sensitiua reducitur in actum dupliciter per similitudines sensibilium.

intellecta: & hoc contingit per intentionem quæ coniungit intellectum intelligibili & sensum sensibili, vt dicit Augustinus. Vnde patet quòd sicut vna res materialis nō potest esse simul plura actu, ita vnus intellectus non potest simul plura intelligere primò. Et hoc est quod Alga. dicit quòd sicut vnum corpus non potest simul figurari pluribus figuris, ita vnus intellectus non potest simul plura intelligere. Nec potest dici quòd intellectus informetur perfectè simul pluribus speciebus intelligibilibus, sicut vnum corpus simul informatur figura & colore, quia figura & color non sunt formæ vnius generis, nec in eodem ordine accipiuntur, quia non ordinantur ad perficiendum inesse vnius rationis, sed omnes formæ intelligibiles inquantum huiusmodi sunt vnius generis, & in eodem ordine se habent ad intellectum, inquantum perficiunt intellectum in hoc quod est esse intellectum. Vnde plures species intelligibiles se habent sicut figuræ plures, vel plures colores, qui simul in actu in eodem esse non possunt secundum idem.

Vnus intellectus potest plura primo intelligere. 1.p.q.85. arti 4.ad 1.et ver.q.8. ar.14.c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod similiter dicendum est de potentia sensitiua, id est quod non potest plura simul sentire, sed ex consequenti, inquantum plura accipiuntur vt vnum, sicut plura sensibilia vniuntur in vna differentia, & plura sensibilia quæ sunt partes vniuntur in vno toto. Vnde quando sentitur totum, sentiuntur simul plures partes ex consequenti, & tunc intentio sensus non ferrur ad aliquam partium principaliter, sed tantum, quia si ad aliquam partium ferretur, vt ad sensibile principale, non simul sentiretur alia, & iterum sensus communis, quamuis sit vna potentia secundum essentiam, tamen aliquo modo multiplicatur secundum esse, inquantum contungitur diuersis sensibus propriis, sicut vnum centrum coniungitur pluribus lineis. vnde immutationes omnium sensibilium simul terminantur ad sensum communem, sicut motus qui esset per omnes lineas posset simul terminari ad centrum, scilicet intellectus non multiplicatur modo prædicto in plures potentias. Et ideò non est simile.

Potentia sensitiua non est simul potentia aquæ & ignis.

Ad secundum dicendum, quòd cognoscibilia quę simul cognoscuntur oportet quòd accipiantur, vt cognoscibile vnum numero, omnia autem intelligibilia inquantum huiusmodi sunt vno genere non numero, & ideò ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quòd iam patet ex prædictis quòd non eodem modo se habet intellectus in habitu ad intelligibilia, in habitu quæ sunt in ipso vt dispositiones & intellectus in actu intelligibilia in actu quæ sunt in ipso vt vltimæ perfectiones.

Ad quartum dicendum, quòd non solum prohiberur res aliqua esse plura contraria actu simul, sed etiam plura esse disparata, vt patet ex dictis, vnde quamuis formæ intelligibiles in intellectu non sunt contrariæ, nihilominus tamen intellectus prohibetur simul plura intelligere, vt ex dictis paret.

Ad quintum dicendum, quòd species sensibiles quæ sunt in medio deferente sunt ibi per modum dispositionis, & nō per modum vltimæ perfectionis, quia sunt ibi sicut in quodam fluxu, & ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

1.p.q.57. ar.2.o.& ver.q.8. ar.11.o.& quæst.16. artic.3.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd intellectus angelicus non possit cognoscere singularia. Si enim cognoscit aut cognoscit per speciem acquisitam aut per concreatam, non per acquisitam, quia vel illa esset particularis, & per cōsequens materialis, & ita in intellectu angeli immateriali esse non posset: vel esset vniuersalis, & sic per eam singulare cognosci non posset. Similiter nec per concreatum, quia species concreata angelo à principio suæ creationis, fuit in ipso, ad cognitionē autem alicuius sufficit quòd species eius sit in intellectu, & ita si per speciem concreatam, posset aliquod particulare cognosci, dum est prælens à principio creationis suæ illud cognouisset, quando adhuc erat futurum, quod non potest esse, quia futura cognoscere solius Dei est. Isa. 41. Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quoniam dij estis vos: ergo angelus singularia cognoscere non potest.

Si dicatur quòd species illæ cōcreatæ factunt cognitionem præsentium non autem futurorum. Contra. Non potest aliqua cognitio noua fieri nisi fiat aliqua innouatio in cognoscente, sed per hoc quod particulare quod erat futurum sit præsens, non fit aliqua innouatio in intellectu angelico, cùm nihil recipiat à re extra. ergo si prius dum erat futurum non cognoscebat, nec dum fit præsens cognoscere poterit.

1.p.q.55. articulo.

Si dicatur quòd quamuis nihil recipiat, tamen formam quam apud se habebat prius applicat ad particulare quod de nouo fit. Contra. Intellectus non potest aliquid ad aliud applicare nisi præcognoscat, & quod applicat & cui applicatur, quia prius est cognoscere duo secundum se, quàm comparationem vnius ad alterum, ergo applicatio prædicta sequeretur cognitionem singularium, & sic non posset esse causa eius.

Præterea, si angelus cognoscit singularia, aut cognoscit vna specie, aut pluribus. Sed nō pluribus, quia sic oporteret quòd infinitas species apud se haberet, cùm infinita sint particularia ad minus in potentia, similiter nec vna, quia sic intellectus angelicus æquaretur intellectui diuino, qui vno, scilicet essentia diuina, plura intelligit, ergo intellectus angelicus singularia cognoscere non potest.

Si dicatur quòd non cognoscit per vnam speciem omnia, sed per vnam speciem omnia indiuidua vnius speciei, & non alia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Contra. Illa vna species non se habet magis ad vnum individuum quàm ad aliud, sed oportet quòd per speciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoscibile, ergo per speciem illam non poterit cognoscere hoc particulare determinatè.

SED CONTRA est, quod dicitur ad Heb. 1. Omnes sunt administratorij spiritus, &c. quod non posset esse nisi cognoscerent singulares homines.

RESPONDEO dicendum, quòd angelus absq; dubio singularia cognoscit. Vt autem videamus modum quo hoc possibile sit, sciendum est quòd ad hoc quòd singulare aliquod cognoscatur oportet quod in potentia cognoscitiua sit similitudo eius inquantum particulare est. Omnis autem forma de se communis est. Vnde additio formæ ad formam non potest esse causa individuationis. quia quotcunque formæ simul aggregentur, vt album, bicubitum, crispum, & huiusmodi, non constituunt particulare, quia hæc omnia simul sunt in vno, & ita in pluribus potentijs est possibile inuenire. Sed individuatio formæ est ex materia per quã forma contrahitur ad hoc determinatum, vnde ad hoc quòd particulare cognoscatur, oportet quod in cognoscente non solum sit similitudo formæ, sed aliqualiter materiæ. Similitudo autem rei cognitæ dupliciter est in cognoscente. Vno modo sicut causata à re, sicut in his quę cognoscuntur per speciem abstractam à rebus. Alio modo sicut causa rei, vt patet in artifi. e qui cognoscit artificiatum per illã formam, per quam ipsum facit. Species autem quæ est in sensu causata à re sensibili inquantum non est omninò à conditionibus materialibus deputata, est similitudo formæ secundum quod est in materia, & ideo per eam cognoscitur particulare. Sed quia secundum quod in intellectu nostro recipitur species rei sensibilis, est omnino iam à materialibus conditionibus deputata, non potest intellectus noster per eam directè particulare cognoscere, sed per quandam reflectionem intellectus, ad potentias sensitiuas, à quibus species intelligibiles abstrahuntur. Per formam autem quæ est causa rei in hoc modo cognoscitur res, secundum quòd forma illa est causa eius, & quia artifex homo per formam artis non producit materiam, sed materia præsupposita inducit formam artis, quæ est in mente artificis non est similitudo artificiati, nisi quo ad formam tantum, vnde per eam nõ cognoscit artificiatum in particulari, nisi formam artificiati per sensum accipiat. Artifex autem increatus, scilicet Deus, non solum producit formam, sed etiam materiam. Vnde rationes ideales in mente ipsius exeuntes non solum sunt efficaces ad cognitionem vniuersalium, sed etiam ad singularia cognoscenda à Deo. Sicut autem illæ rationes ideales effluunt in res producẽdas ineſſe suo naturali, inquo particulariter vnumquodq; subsistit in forma & materia, ita procedunt in mentes angelicas, vt sint in eis principium cognoscendi res secundum suum totum esse in quo subsistunt, & sic per species influxas, ibi ab arte diuina angeli non solum vniuersalia, sed etiam particularia cognoscunt, scilicet & Deus. Est tamẽ differentia in duobus. Primò, quia ydeæ quę sunt in mente diuina, sunt formę factiuæ rerũ, & non solũ principia cognoscendi, sed species quę recipiuntur in mẽte angelica, sunt solum principia cognoscendi & nõ sunt factiuæ, sed exẽplarẽ à factiuis. Secundò, quia intellectus quanrò est altior & perfpicatior, tanrò ex vno potest plura cognoscere. Et quia intellectus diuinus est altissimus per vnam simplicem essentiam suam omnia cognoscit, nec est ibi aliqua pluralitas formarum ydealium nisi secundum diuersos respectus diuinæ essentiæ ad res cognitas, sed in intellectu creato multiplicatur secundum rem quod est vnum secundũ rem in mente diuina, vt non possit omnia per vnum cognoscere, ita tamen quòd quanrò intellectus creatus est altior, tanrò pauciores habet formas ad plura cognoscenda efficaces. Et hoc est quod Dionys. dicit 12. ca. cœl. Hier. quòd superiores ordines habent scientiam magis vniuersalẽ in inferioribus. Et in li. de causis dicitur, quod intelligẽtiæ superiores habent formas magis vniuersales, hoc tamen obtenato, quòd in infimis angelis sunt formæ adhuc vniuersales intantum, quòd per vnã formam possunt cognoscere omnia individua vnius speciei, ita quòd illa species sit propria vnius cuiusq; particularium secundum diuersos respectus eius ad particularia, sicut essentia diuina efficitur propria similitudo singulorum secundũ diuersos respectus, sed intellectus humanus qui est vltimus in ordine substantiarum intellectualium habet formas in rantum particulares quòd nõ potest per vnam speciem nisi vnum quid cognoscere. Et ideò similitudo speciei existens in intellectu humano nõ sufficit ad cognoscenda plura singularia, & propter hoc intellectui adiuncti sunt sensus quibus singularia accipiat.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd angelus nullo modo cognoscit singularia per speciem acquisitam, quia nec per speciem acceptam à re. Sic enim res agerent in intellectum eius quod est impossibile, neq; per aliquã speciem de nouo influxã à Deo reuelante ipsi angelo aliquid de nouo, quia species quas angelus habet apud se concreatas sufficiunt ad omnia cognoscibilia cognoscenda, sed secundum quòd per altius lumen intellectus angeli eleuatur in altiores cõceptiones ex illis speciebus prodire potest, sicut etiam ex eisdem fantasmatum speciebus intellectus prophetæ lumine prophetiæ adiutus aliquam cognitionem accipit, ad quam non sufficiebat naturale lumen intellectus agentis. Restat ergo vt angelus cognoscat singularia per species concreatas. Sicut autẽ per vnã speciẽ concreatã potest cognoscere diuersa individua, ita etiam multò amplius potest per vnã cognoscere quicquid est in vno individuo, vt nõ oporteat eum aliam speciẽ habere nõ qua cognoscit colorem & odorem vnius pomi, sed simul cognoscendo hoc pomum cognoscit quicquid est in pomo illo, & essentialiter & accidentaliter. Effectus autem non est in causa sua vt in ea possit cognosci, nisi sit causa determinata ad effectum illum, sicut patet in causis necessariis, quibus cognitis cognoscuntur effectus earum. Sed causa cõtingens non determinatur ad effectum suum, nisi quando actu producit ipsum: vnde in causa contingente non est effectus eius vt in ea possit cognosci, nisi quando iam actus productus est. Et ideò angelus per species concreatas cognoscens causas vniuersales omnium singularium contingentium non cognoscit naturali cognitione effectus earum antequam sint in actu, sed istius cum actu sunt.

m.sẽ.q.19. ar.7. o.1.q. q.11.ar.13. c.& q.50. ar.3.c.

Ad secundum dicendum, quod quando aliquid incipit esse præsens, angelus de nouo cognoscit illud non facta aliqua innouatione in ipso angelo, sed in re cognoscibili, in qua ex aliquid quod prius non fuit, quod sine ea cognita non cognoscitur.

Ad tertium dicendum, quod applicatio ista est intelligenda per modũ illũ quo Deus ydeas ad res cognoscendas applicat, non tot medium cognoscibile ad aliud, sed sicut modus cognoscendi ad rem cognitam, aliàs nihil valeret ad propositum, sicut ostensum est in obiiciendo.

1.d.35.ar.1.& 36.ar.3.ad 1.44.

Ad quartum dicẽdum, quod intellectus angeli neque vna specie cognoscit omnia, neque tot species habet quot sunt individua, vt ex dictis patet.

Ad quintum dicendum, quod illa vna species efficitur ratio cognoscendi quodlibet individuum secundum respectum ad ipsum, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS IIII.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur quod notitia quę ab Augu. dicitur proles mentis, non sit in mente sicut accidens in subiecto, Nullum enim accidens excedit suum subiectum. Sed notitia excedit mentem, quia mens non solum seipsam, sed & alia per notitiam nouit, ergo notitia non est accidens mentis.

Præterea, Nullum accidens est æquale suo subiecto. Sed notitia est æqualis menti, alias in notitia, mente & amore non confiteretur imago trinitatis, quod Augustinus ponit, ergo notitia nõ est accidens mentis.

Præterea, Hoc idem videtur ex verbis Augu. qui in 9. li. de Trin. dicit, quod notitia & amor in anima existunt substantialiter, vel vt ita dicam essentialiter, non tanquam accidens in subiecto, vt color aut figura in corpore.

SED CONTRA. Notitia mentis nihil aliud esse videtur quã scientia. Sed scientia est accidens, cùm sit in prima specie qualitatis, ergo & notitia.

Notitia dupliciter accipitur.

RESPONDEO dicendum, quod notitia quatuor modis accipi potest. Primò pro ipsa natura cognoscitiua, secundò, pro potentia cognitiua: tertiò, pro habitu cognoscitiuo: quartò, pro ipso cognitionis actu. Sicut etiam hoc nomen sensus quandoq; nominat naturã sensitiuam, prout scilicet est principium huius naturæ, quod est sensibile. Quandoq; verò nominat ipsam potentiã, quãdoq; verò actũ. Loquendo ergo de notitia primo modo accepta constat quod nõ est in substãtia mẽtis, sicut accidẽs in subiecto, sed substantialiter & essentialiter, sicut dicitur quòd rationale est in viuo, & viuum in ente. Si autem loquamur de notitia tribus aliis modis accepta, sic dupliciter potest consideràri, vel secundum quòd comparatur ad cognoscentẽ, & sic inest cognoscenti sicut accidẽs in subiecto, & sic non excedit subiectum, quia nunquam inuenitur in esse aliqui nisi menti. Vel secundũ quòd comparatur ad cognoscibile, & ex hac parte non habet quòd insit sed quod ad aliud sit. Illud autẽ quod ad aliquid dicitur nõ habet rationẽ accidẽtis ex hoc quòd est ad aliquid, sed solũ ex hoc quod inest, & inde est quòd sola relatio secundum rationẽ sui generis cum substantia remanet in diuinis, nec tamen ibi est accidens. Et propter hoc notitia secundum considerationẽ istam non est in anima, sicut in subiecto, & secundũ hanc comparationem excedit mentem inquantum alia à mente per notitiam cognoscuntur, secundum hanc etiam considerationem ponitur trinitatis imago, quia etiam personæ diuinæ distinguuntur secundum quod ad alterum sunt, & secundum hoc etiam est quædã æqualitas notitiæ ad mentem inquantum se extendit ad omnia ad quæ potest se extendere mens. Et sic patet responsio ad obiecta.

ar.11.4.ad 1. q.49.ar.2.

QVÆSTIO II. *ARTIC. V.*

DEINDE quæritur de fruitione animæ Christi in passione, Et videtur quòd illa fruitio peruenerit vsque ad essentiam animæ. Anima enim Christi perfectè fruebatur, sed non esset perfecta fruitio, si ad essentiam animæ non peruenit, sed consisteret tantum in vnã potentia, scilicet, in superiori rationẽ. Ergo peruenieba vsque ad essentiam animæ.

3.p.q.46. ar.7. o.1. q.11.ar.1. q.20.ar.3. o.2.q.9.ar.3. 2.d.9.q.1. a.3. c.& 4.d.49. ar.2.q.1.

Præterea, Anima Christi perfectius fruebatur quàm animæ sanctorum in patria. Sed fruitio sanctorum in patria pertingit vsque ad essentiam animæ, ergo multò fortius in Christo.

SED CONTRA, Nihil fruitur nisi cognoscit quia secundũ Aug. fruimur cogniris in quibus propter se voluntas delectata conquieuit. Sed cognoscere non est essentiæ animæ sed potentiæ, ergo fruitio ad essentiam animæ non peruenieba.

Sensus humanus.

RESPONDEO dicendum, quod fruitio in actu quodam consistit. quo Deus videtur & amatur, actus autem non est nisi rei subsisten-

subsistentis, vnde propriè loquendo neque potentia animæ fruitur neque essentia, sed homo vel anima per se subsistens: sed tamen potentiæ animę sunt principia operationum vitę, sicut essentia animæ & principium esse viuentis, & secundũ hoc oportet dicere quod superior ratio cuius obiectũ est res æterna, quo fruendũ est, & principium fruitionis quo scilicet, anima fruitur, ad alias autem vires vel ad animæ essentiam fruitio pertinere non potest, nisi per quandã redundantiã, prout scilicet, ex illa fruitione superioris rationis aliquis effectus in essentia animæ, vel in potentijs inferioribus relinquitur, & sic aliquo modo peruenieba fruitio ad essentiã animę Christi in passione, & aliquo modo non. Si enim consideretur essentia animę in passione Christi, prout est actus corporis, sic fruitio ad eam nõ peruenieba, alias corpus eius gloriosum factũ fuisset. Similiter nec ad essentiã secundum quod est radix inferiorũ virium: quia sic fruitionis gaudium dolorem passionis qui erat in viribus inferioribus totaliter euacuasset, peruenieba autem ad essentiam animę, secundum quod erat radix superioris rationis, & quia essentia animæ est simplex, & est tota in qualibet potentia, ideò dicitur quod tota anima fruebatur in Christo, inquantum, scilicet, est radix superioris rationis: & tota patiebatur inquantum, scilicet, est actus corporis, & radix inferiorum virium.

3.p.q.46. ar.12.q.3.ar. 2.& ad 2.11.q.175. ar.4.ad 1.& 2.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd non impeditur perfectio rei, nisi per hoc quod tollitur aliquid de essentialibus rei, gloria autem corporis & inferiorum virium pertinet ad gaudium accidentale beatitudinis. Et ideò quamuis in Christo fruitio non peruenerit ad essentiam animæ, secundum quod est actus corporis, & secundum quod est radix inferiorum virium: non sequitur quòd fruitio fuerit imperfecta in Christo siue beatitudo.

Ad secundum dicendum, quod anima Christi perfectius fruebatur quàm animæ sanctorum in patria, loquendo intensiuè, non autem loquendo extensiuè: quia in patria gaudium fruitionis ad inferiores vires, & etiam ad corpus glorificatum peruenieret, quod si in Christo fuisset viator non fuisset.

QVÆSTIO III.

DEINDE quæritur de pluralitate in substantijs spiritualibus inuenta. Et quæruntur duo. Primò, vtrum immensitas diuina excludat pluralitatem personarum. Secundò, vtrum angelica simplicitas patiatur compositionem ex subiecto accidente.

ARTICVLVS VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd immensitas diuina excludat pluralitatem personarum. Omne enim immensum cùm sit indeterminatum stat in vno. Sed quicquid est in diuinis est immensum. Cùm ergò persona sit in diuinis stabit in vno, ita quod non erunt ibi plures personæ.

1.p.q.39. ar.1. & q. 40.ar.3.

Si dicatur, quod personæ hoc modo in vno stant, quod omnes sunt vna essentia. Contra. Sicut essentia est immensa, ita & persona. Sed immensitas essentiæ facit, quod sit vna essentia tantum, ergo immensitas personæ facit quod sit vna persona tantum.

Si dicatur, quod persona non est immensa nisi immensitate essentiæ. Contra. Persona secundum intellectum addit aliquid supra essentiam. Sed quicquid intelligitur in diuinis intelligitur vt immensum, ergo præter immensitatem essentię est in Deo immensitas personæ, quæ facier in diuinis vnam tantùm personam.

SED CONTRA est quod dicitur primæ Ioan. 4. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo.

RESPONDEO dicẽdum, quòd immensitas non excludit pluralitatem secundum quod tollit determinationem quæ est pluralitatis principium primum. Sicut autem dictum est prius: duplex est determinatio, scilicet, limitationis & distinctionis. In diuinis autem nullo modo cadit determinatio limitationis, cadit autem ibi determinatio distinctionis dupliciter. Vno modo secundum quod distinguitur per essentiam ab omnibus creatis, vt non limitatum à limitato. Alio modo secundum quod persona distinguitur à persona per relationem originis: quæ quidem distinctio non est propter aliquam limitationem, sed ratione oppositionis, quæ est in relatione: vnde hanc distinctionem immensitas diuina non excludit: & per consequens nec pluralitatem personarum.

1.d.19.q.1. a.1.& 2. d.26.q.2. ar.1.opus 2. q.1.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis persona sit immensa, tamen immensitas est essentiale non personale, sicut persona est bona bonitate essentiali. Vnde non oportet quod immensitas faciat indistinctionem in personis, sed solum in esse naturæ.

add ratione.

Ad tertium dicendum, quod persona non dicitur aliquid secundum intellectum addere supra essentiam, quasi intellectus debeat intelligere aliquid additum essentiæ. Esset enim intellectus falsus, sed quia intelligendo personam intelligo essentiam de necessitate, sed non econuerso: vnde obiectio non procedit.

1.d.9.q.1. a.ad 3.

ARTICVLVS VII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod in angelis nõ sit compositio accidentis & subiecti: quia esse accidentale causatur à esse substantiali: ergo & compositio accidentalis à compositione substantiali. Sed in angelis non est compositio substantialis, quia sunt substantiæ simplices: vt Dio. dicit: ergo nec compositio accidentalis.

ar.10.fi. ex 2.q.50.ar. 2.o.ar.ult. dist. 8.q.3.ar.1.

Præterea Boë. dicit in lib. de Tri. quod forma simplex subiectum

esse non potest. Sed angeli sunt formæ simplices secundum Dio. ergo non possunt esse subiectum accidentis.

SED contra est, quod Aug. substantias spirituales ponit desiccare à simplicitate diuina per hoc quod est in eis compositio accidentis & subiecti.

RESPONDEO dicendũ, quòd ex hoc aliquid est susceptiuum formæ substantialis vel accidentalis, quod aliquid habet possibilitatis: quia de ratione potentiæ est vt actui substernatur, qui forma dicitur. De angelis autem diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim dicunt quòd sunt ex materia & forma compositi. Alij dicunt quod sunt compositi ex esse & quod est, vt Boëtius dicit. Et vtroque modo oportet ponere potentialitatem in angelo. De primo enim modo patet, similiter patere potest de secundo: quia omne quod non est suum esse, oportet quod habeat esse receptum ab alio, quod est sibi causa essendi. Et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quod recipit, ab alio, & hoc modo ad minus potentialitatẽ ponere oportet in angelo, qui angelus non est suum esse, hoc enim solius Dei est. Et ita relinquitur quod angelus possit esse secundum accidentalis formæ.

1.p.q.50. ar.2.o. ar.ult.& 134.ad 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd substantialis simpliciras in angelis excludit compositionem materiæ & formæ, non autem compositionem ex esse & quod est quam compositionem ad minus accidentalis compositio in angelis præsupponit, & iterum non oportet, quod si esse accidentale causatur à substantiali, quod compositio accidentalis à compositione substantiali causetur: quia substantia aliquo modo simplex potest esse subiectũ accidentis, vt dictũ est.

Ad secundum dicendum, quod Boëtius loquitur de illa forma simplici, quæ est actus, cui nihil potentialitatis admiscetur, & talis est solus Deus.

ar.huius

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de sacramento altaris. Et circa hoc quæritur tria. Primò vtrum corpus Christi secundum totam suam quantitatẽ contineatur sub speciebus panis. Secundò vtrũ in eodẽ instanti sit panis & corpus Christi. Tertiò vtrum Deus possit facere quod albedo & alię qualitates sint fine quãtitate, sicut facit quod quantitas in sacramento altaris sit fine subiecto.

et in ordine 413.

ARTICVLVS VIII.

CIRCA primũ sic proceditur. Videtur quod non possit totum corpus Christi sub illis speciebus panis contineri. Nõ enim potest etiam per miraculum fieri, vt duo contradictoria sint simul vera. vt Aug. dicit contra Faustum. Hoc autem sequeretur, si totum corpus Christi subesset illis speciebus, si enim est sub illis speciebus totum, non est maius illis speciebus, cùm non excedat etiam per miraculum fieri, quod sub illis speciebus contineatur totum vel amplius. Et sic erit eodem maius, & non maius. Ergo non eas, & tamẽ secundum rei veritatem est maius, cùm sit bicubitum.

3.p.q.79.ar.1.o.& ar.2. ad 3.

SED CONTRA, vbicunque est pars alicuius corporis, etiam totum corpus, nisi corpus sit diuisum, sed corpus Christi non est diuisum, cùm sit impassibile, ergo cùm aliquid corporis Christi sit sub illis speciebus, vt dicitur Mat. 26. Hoc est corpus meum, oportet quod sub illis speciebus totum corpus Christi contineatur.

4.d.10.ar.1. 2.3.p.q.76. ar.1.o.& 3. 1.4.c.& q. 75 ar.1.ad 1.q.77.ar. 4.q.10.ar.2.

RESPONDEO dicendum, quòd sub illis speciebus absque dubio continetur totum corpus Christi & tota quantitas eius. Ad cuius euidentiam sciendũ est quod in sacramento altaris dupliciter aliquid cõtinetur, Vno modo ex vi sacramenti, alio modo ex naturali concomitantia, verbi gratia. Sub speciebus panis continetur & corpus & sanguis Christi: sed corpus ex vi sacramenti, sanguis ex concomitantia naturali, quia corpus Christi non est sine sanguine, sub speciebus autẽ vini est econuerso. Illud autem continetur sub sacramẽto ex vi sacramẽti quod est tràsubstantiationis terminus & propter hoc anima & diuinitas nõ cõtinetur in sacramẽto ex vi sacramẽti, cũ panis & vinum in ea nõ conuertantur, sed ex naturali concomitantia, qua anima inseparabiliter vnitur illi corpori, & diuinitas humanitati. Cùm autẽ ex parte panis substantia tranſeat, & quãtitas maneat cũ reliquis accidẽtibus, patet, quod directè tràsubstantiationis terminus est substãtia corporis Christi, & sic ipsa substãtia corporis Christi est ex vi sacramenti: sed quantitas ex naturali cõcomitantia. Vnde patet quod substãtia corporis Christi immediatè habet ordinẽ ad dimensiones panis remanẽtes, quantitas autẽ corporis Christi quasi ex consequenti. Econuerso autẽ est in ordine locati ad locũ, quia substãtia locati ordinatur ad locum mediantibus dimensionibus propriis, & inde est quod oportet dimensiones locati cõmensurari dimensionibus loci continentis, nõ autem dimensionem corporis Christi commensurari dimensionibus speciẽrum, & ideò sub cuiuscunque paruis dimensionibus panis potest esse totum corpus Christi, sicut tota natura substantiæ alicuius corporis saluatur in qualibet parte illius corporis.

ar.4.& 11.& 22. 3.p.q.79.ar. 1.ad 3.& 4.d.10.ar. 3.q.4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non sequitur ex hoc corpus Christi non esse maius illis speciebus, quia non continetur sub eis quasi commensuretur, & sic non sequitur contradictoria esse simul.

ARTICVLVS IX.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod in eodem instanti sub speciebus illis, substãtia panis & corpus Christi, acci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

t.3.q.51.ar
3.c.2.2.3.
p.q.75.ar.
7.o.& ad
1.et 4.dist.
31.q.1.ar.3.
q.2.ad 2.

piatur enim vltimum instans in quo est panis, & primum instans in quo est corpus Christi. Aut ergo sunt duo instantia, aut vnum, sed non duo, quia cū inter quælibet duo instantia sit tempus medium, esset aliquod tempus dare in quo non esset ibi, nec corpus Christi nec substantia panis, ergo oportet quod sit vnum instans, & sic in eodem instanti ibi est panis & corpus Christi. Si dicatur quod nō est dare vltimum instans in quo est panis: Contra. Esse panis mensuratur quodam tempore. Sed mensura propria æquatur mensuratō, ergo in quolibet instanti illius temporis est ibi panis, & sic in vltimo instanti.

Præterea, Sicut se habet tempus ad motum continuum, ita se habet instans ad mutationem instantaneam. Sed tempus includit vtrumque terminorum motus continui, ergo & vnum transubstantiationis, quæ est mutatio instantanea. Eius autē termini sunt panis & corpus Christi, ergo in eodē instanti est panis & corpus Christi.

Præterea, In qualibet mutatione instantanea simul est verum dicere, quod fit & factum est, quia in instanti non est accipere prius & posterius, ergo cùm trāsubstantiatio sit mutatio instantanea, simul verum est dicere quod fit ibi corpus Christi & factum est. Ergo corpus Christi simul est ibi & non est: Sed quando non est ibi corpus Christi est ibi substantia panis. Ergo simul in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis.

SED CONTRA, Duæ formæ substantiales disparatæ non possunt in eodem instanti eidem in esse. Sed forma panis & corpus Christi sunt huiusmodi, ergo non possunt simul eidem ineſſe, & in eodem instanti.

ar.10 4.et
22.ad 3.&
4.d.11. q.1.
ar.1.q.1.o.

RESPONDEO dicendum, quòd nullo modo in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis, nec est assignare vltimum instans, in quo est ibi panis, sed vltimum tempus quod cōtinuatur ad instans illud in quo primò est ibi corpus Christi. Ad cuius euidentiam sciendum est quod in rebus naturalibus mutationes instantaneæ sunt termini motus semper, cuius ratio est, quia huiusmodi mutationes habēt pro terminis formam & priuationem, sicut generatio ignis ignem & non ignem. Inter formam autē & priuationem non potest esse aliquod medium nisi per accidens, inquantū scilicet, illud quod priuatur fit ma magis & minus appropinquat ad formā, ratione alicuius dispositionis ad formā, quæ intenditur vel remittitur per motū continuū. Et ideò oportet præexistere motum alterationis, qui terminetur ad generationē, & sic alterabile habet duos terminos: vnum sui generis, scilicet, vltimam dispositionem quæ est necessitas ad formam, quia alteratio est motus in qualitate, & alium alterius generis, scilicet, formam substantialem. Et eodem modo illuminatio est terminus motus localis solis, qui est mutatio instantanea existens inter formā luminis & priuationem eius, scilicet, tenebras. Cuiuslibet autem motus qui mensuratur aliquo tempore, oportet quod vltimus terminus sit in vltimo instanti temporis. Vnde cùm forma substantialis sit quidam terminus alterationis, oportet quod in vltimo instāti illius temporis introducat forma substātialis, corruptio autē & generatio simul currāt, quia generatio vnius est corruptio alterius, oportet ergo quod in vltimo instāti illius tēporis sit terminus corruptionis vnius vt aeris, & terminus generationis alterius vt ignis. Terminus autem corruptionis est non esse. Oportet ergo quod in vltimo instanti illius temporis sit primò non aër, & primò non ignis, sed ante vltimum instans alicuius temporis non potest accipi vltimū, quia inter quælibet duo instantia est tēporis mediū secundū Philosophū, & sic nō est accipere vltimū instans in quo sit aër, sed in toto tempore mensurante motum alterationis erat aër. Et in vltimo instanti eius est primò non aër, & primò ignis, & similiter trasubstantiatio est terminus cuiusdam motus qui consistit in prælatione verborum: vnde in vltimo instanti temporis mensurantis illam prælationem est primò non panis, & primò corpus Christi, & sic non est vltimum instans in quo est panis, sed vltimum tempus. Inter tempus autem & instans non oportet quod aliquid cadat medium sicut nec inter lineam & punctum, & sic non oportet quod aliquando neque sit panis, neque corpus Christi.

ar.215.

3.d.17.q.2.
ar.1.ad 5.et
2.d.24.q.3.
ar.6.ad 4.
ar.187.&
215.c.fi.

ar.187.
c.pinto.q.9.
et 1.p.q.31.
ar.3.c.&
q.65.ar.6.
ad 4.& 3.
p.q.75.ar.
7.ad.3.p.
q.85. ar.7.
ad 1.3.et 4.
d.3.q.2.ar.
3.ad 6.et 7.
ad rōnes.

ET ita patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod punctū adductum vel subtractum lineæ non facit maius vel minus, & similiter est de instanti appositō tempori vel subtracto ab eo. Vnde quamuis in vltimo instanti temporis mensurantis esse panis non sit panis, tamen non sequitur quod tempus illud sit maius quàm duratio esse panis, & sic quod mensura non æquetur mensurato.

Ad tertium dicendum, quod instans dicitur mensurare mutationem aliquam instantaneam inquantum mensurat terminum eius ad quem, quia terminus à quo iungitur cum toto modo præcedenti, & ita mensuratur tempore mensurante motum præcedentem, sed tempus mensurat motum ratione vtriusque termini, & ideò non est simile.

Ad quartum dicendum quod fieri dicitur dupliciter, vno modo moueri ad esse illud quod generatur in toto tempore alterationis præcedentis dicitur fieri, & hoc modo loquitur Philosophus de fieri in 6. Phys. vbi ostendit quod omne factum esse præcedit fieri, & omne fieri præcedit factum esse, & sic non est verum quod aliquid fiat & factum sit, sed sic est verum quod illud quod fit non est. Alio modo dicitur fieri res quando introducitur forma, & sic fieri non est moueri, sed terminari motum: vnde sicut simul motus termina-

tur & terminatus est, ita simul aliquid fit & factum est, sed hoc modo illud quod fit est, quia terminus factionis ch esse, in quo ponit esse, illud esse quod dicitur hoc modo moueri.

ARTICVLVS X.

perihermenias lec.10. principio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Deus nō possit facere quod albedo aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate, quia quantitas est prima dispositio corporis ex eo quod immediatè adhæret substantiæ: vt dicit Boëtius. Sed primum in quo libet genere est causa eorum quæ sunt post: vt dicitur in 2. Metha. (T.c.3.) ergo à quantitate habent omnia alia accidentia, quod sine dispositiones corporales, ergo remota quātitate nulla qualitas corporalis remaneret.

Præterea, Qualitas spiritualis vt scientia vel virtus est nobilior quàm qualitas corporalis. Sed qualitas spiritualis etiam miraculosè non posset esse sine subiecto vt videtur, ergo multò minus qualitas corporis posset esse sine subiecto ad minus, quod est quantitas.

Præterea, Magis est remotū à natura, quòd qualitas corporalis, sit omninò sine obiecto, quā quod sit in subiecto spirituali, quia esse in subiecto spirituali, est qualitas spiritualis quæ est in prædicamento eodem cum qualitate corporali, sed esse omninò sine obiecto est substantiæ quæ est aliud prædicamentum. * Sed non posset miraculosè fieri quod qualitas corporalis esset in subiecto spirituali, vt albedo in angelo, ergo multò minus potest fieri, quod qualitas corporalis non habeat subiectum ad minus quantitatem.

Præterea, Magis dependet qualitas à substantia quàm econuerso. Sed Deus non posset facere aliquam substantiam creatam absque omni accidente, quia ad minus oportet, quod creaturæ insit relatio ad suum creatorem, ergo multò minus potest fieri quod qualitas sit absque omni subiecto.

SED CONTRA, propter hoc potest fieri, quod in sacramento altaris quantitas sit sine substantia: quia quantitas per essentiam à substantia differt. Sed similiter qualitas differt per essentiam à quantitate: ergo eadem ratione fieri posset vt qualitas esset sine quantitate

RESPONDEO dicendum, quod diuinæ potentiæ ratione suæ immensitatis attribuendum est quicquid in defectum non sonat: tamen aliqua sunt quæ natura creata non patitur vt fiat propter aliquam repugnantiam, quam importat ratione contradictionis implicitè: & de talibus contigit à quibusdam dici, quod Deus potest ea facere quamuis fieri nō possint. Vt ergo videamus vtrum fieri possit à Deo, quod albedo sit sine quātitate: sciēdum est, quod In ordine, & qualibet alia qualitate corporali est duo considerare, scilicet, ipsam naturam albedinis, per quam speciem sortitur, & indiuiduationem eius secundum quòd est hæc albedo sensibilis ab alia albedine sensibili distincta. Posset ergo fieri miraculo vt natura albedinis subsisteret absque omni quantitate, tamen illa albedo non esset, sicut hic albedo sensibilis, sed esset quædam forma intelligibilis ad modum formarum separatarum quas Plato posuit, sed quod hæc albedo sensibilis indiuiduata esset sine quantitate fieri non posset, quamuis fieri possit quod quantitas indiuiduata sit sine substantia: quia quantitas non indiuiduatur solum ex subiecto, sicut alia accidentia, sed etiam ex situ qui est de ratione ipsius quantitatis dimensiuæ, quæ est quantitas positionem habens. Et ideò posibile est imaginari duas luneas separatas eiusdem speciei numero diuersas secundum diuersum situm, aliàs linea non esset diuisibilis ex ipsa ratione sui generis. Non enim diuiditur linea nisi in lineas. Plures autem albedines eiusdem speciei sine subiecto imaginari est impossibile, & sic patet albedo non indiuiduatur nisi ex subiecto, & propter hoc non posset esse indiuidua, nisi esset in aliquo subiecto ad minus in quantitate, sed quantitas habet, vnde indiuiduetur etiam absque subiecto. Et ideò potest per miraculum esse hæc quantitas sensibilis etiam absque subiecto, sicut patet in corpore Christi.

1.d.47.q.1
4.c.ma.&
contra 4.&
65.

1.p.q.29.ar.
1.et.q.30.
ar.3.22.q.
24.ar.2.ad
1.& 3.&
4.d.12
4.1.artic.&
q.3.ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod albedo si sine quantitate esset iam non esset corporalis qualitas, sed spiritualis, vt ex dictis patet.

ad rationē.

Ad secundum dicendum, quod de qualitate spirituali omninò idem dicendum videtur, quod de qualitate corporali dictum est.

Ad tertium dicendum quod cum substantia spiritualis quantitate careat, non potest fieri quod qualitas corporalis sit in substantia spirituali, nisi per modum illum quo potest esse sine quantitate, vt dictum est.

Ad quartum dicendum quod ex hoc ipso quod substantia creata comparatur ad Deum, consequitur ipsam aliquod accidens, sicut ipsa relatio creationis aut seruituris, aut alia similis ratio, vnde sicut Deus non potest facere quod creatura non dependeat ab ipso, ita non posset facere quod esset absque huiusmodi accidentibus, posset autem facere quod esset absque aliis accidentibus. Accidens autem non habet subiectum ex hoc quod comparatur ad Deum, & ideò nihil prohibet quin Deus facere possit aliquod accidens esse sine subiecto.

ar.59.&
90.183.

p.q.3.ar.2.
principio.&
ar.178.
1.p.q.14.ar.
1.ad 2.et 2.
ad.
4.d.10.ar.
2.q.3.et ar.
183.ad 20

Ad quintum quod obiicitur contra, patet quòd non est eadem ratio de quantitate & qualitate, vt ex dictis patet.

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur de corporibus damnatorum. Et circa hoc quæruntur tria. Primò, vtrum corpora damnatorū sint incorruptibilia.

ruptibilia. Secundò, vtrum resurgent cum suis deformitatibus. Tertiò, vtrum puniantur in inferno vermе & fletu corporali.

ARTICVLVS XI.

4.d.44.q.
3.ar.1.q.2.
o.& contra
4.c.29.o.
et opus 10.
c.25.et op.
21.cap.19.
& 20.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod corpora damnatorum non erunt incorruptibilia. Corpus enim nō potest esse incorruptibile nisi per naturam vt cęleste, vel per gratiam innocētiæ vt corpus hominis in primo statu, vel per gloriam, sicut corpus Christi in resurrectione. Sed nullum istorum cōpetit corporibus damnatorum, ergo corpora damnatorum non erunt incorruptibilia.

Si dicatur quòd erunt incorruptibilia ex decreto diuinæ iustitiæ vt perpetuò puniantur. Contrà, culpæ non debetur pœna perpetua, nisi secundum quod habet aliquid perpetuitatis, sed perpetuitas culpæ non est ex parte corporis, sed ex parte voluntatis quę eligit perpetuò in peccato manere, ergo diuina iustitia non requirit quod corpus æternaliter puniatur.

Præterea, Corpus non punitur pro peccato animæ, nisi inquantum est organum animæ operantis peccatū. Sed in aliquibus actibus potest esse peccatum mortale, in quibus corpus non communicat, sicut patet in peccatis spiritualibus, ergo si aliquis pro eis solum damnetur, corpori eius non debetur pœna perpetua.

Præterea, Sicut aliquis damnatur propter peccatū trangressionis, ita damnatur propter peccatū omissionis. Sed in omissione nihil cooperatur corpus, ergo nō debetur sibi pœna perpetua, si propter peccatum omissionis aliquis damnetur, & sic diuina iustitia non requirit corpora damnatorum esse incorruptibilia.

SED CONTRA, Remota causa remouetur & effectus. Sed post resurrectionē cessabit motus cœli, qui est causa corruptionis in corporibus, ergo cessabit corruptio, & sic corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

RESPONDEO dicendū, quod corpora damnatorum erunt incorruptibilia, quamuis sint passibilia. Incorruptibilitatis autem prima causa & principalis est iustitia diuina, quę cōeruabit corpora damnatorum in perpetuis pœnis. Sed causa secundaria & quasi coadiuuans erit quies motus cœli, quo quiescente nulla actio vel passio poterit esse in corporibus pertinens ad trantmutationem naturæ. Vnde & corpora damnatorum non patiuntur ab igne passione naturæ, qua natura corporis humani trāsmutetur à natura sua, sed patientur passione animæ sicut organū sensus à sensibili, suiciendo similitudinem qualitatis sensibilis.

1.p.qu. 97.
ar.3.c.et p.
qu.5.artic.
10.c.
arti.178.ad
1.p.q.5.ar.
2.o.& q.9.
ar.1.& 4.d.ii.
ar.1.6.ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd ratio illa procedit ex insufficiēti diuisione. Est enim hic alia causa in corruptionis à rebus quæ tangūtur in obiectione, scilicet decretū diuinæ iustitiæ, quamuis possit dici aliquo modo, quòd etiam per naturam erunt incorruptibilia, inquantum, scilicet, remouetur naturalis corruptionis principium, scilicet, motus cœli.

Ad secundum dicendum, quòd peccatum & rationem culpæ, & perpetuitatis habet ex anima non ex corpore. Vnde sicut corpus punitur ex peccato, inquantū est instrumentū peccati rationē culpæ habentis ab anima, ita perpetuò puniri debet inquantū est instrumentum peccati quod habet perpetuitatem ex voluntate.

Ad tertium dicendū, quòd hæc non est ratio principaliter quare corpus ponitur pro peccato animæ, quia est instrumentum animæ operāris peccatum, sed magis quia est pars essentialis hominis quæ operatur, propriè enim loquendo homo est qui peccat per animam, & ideò si puniretur anima tantùm, non puniretur qui peccauit, scilicet, homo. Nec tamen est verū quòd aliquis actus sit hominis in vita præsenti in quo corpus non cōmunicet, quia quāuis in actibus intellectiuæ partis non cōmunicet corpus sicut instrumentum actus, communicat tamen sicut repræsentans obiectum, quia obiectum intellectus est phantasma, & sicut color visus, vt dicitur in 3. de anima. (T.c.20.) Phantasma autem nō est sine organo corporali, & sic patet quòd etiam intelligendo, & in aliis actibus animæ vtimur aliquo modo corpore.

52.q.50.ar.
4.ad 1.&
veri.q.10.
art.2.ad 7.
artic.200.
ad 2.

Ad quartum dicendum, quòd pro peccato omissionis non damnatur aliquis, quia aliquid agatur, sed quia omittitur illud quod est debitum fieri ab anima & à corpore, inquantum corpus communicat actibus animæ, & ita eodem modo peccatū trangressionis & amissionis pertinet ad corpus & animam.

ARTICVLVS XII.

4.d.44.q.
3.art.1.q.1.
o.& contra
4.c.88.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod corpora damnatorū resurgent sine deformitatibus. Resurrectio enim fiet diuina virtute quę est perfectissima. Sed virtutis perfectæ perfecta est operatio & effectus, ergo corpora resurgentium erunt perfecta, & ita corpora damnatorū resurgent sine deformitatibus,

SED CONTRA est Sapientia. Per quæ peccat quis per hæc & torquetur. Sed damnati peccauerūt per corpora deformitatem habentia, ergo resurgent cum deformitatibus.

4.d.44.qu.
3.ar.1.q.1.
o.& q.2.
ad 2.

RESPONDEO dicendum, quòd deformitas in corpore potest esse duobus modis, vno modo ex defectu alicuius membri, & talis deformitas, vt cōmuniter dicitur, in corporibus damnatorū non erit, quia omnes resurgent incorrupti, id est, sine defectu alicuius membri, vt sic totum corpus puniatur in reprobis, & præmietur in electis. Alio modo potest esse deformitas vel defectus corporis ex indebita prōportione partiū, sicut febris accidit ex indebita proportione humorum, & sicut gibbus accidit ex superabundantia carnis in aliqua parte, de rali deformitate vel defectu est duplex opinio. Quidam enim attendentes damnationem reproborum, vt nihil eis mali deesset, dixerunt quòd talibus deformitatibus non carebunt. Alij verò attēdentes virtutē refuscitantis, qui sicut naturam condidit in opere creationis, ita naturam in resurrectione reparabit, dicunt quòd omnes defectus qui ex vitio naturæ acciderunt, autor naturæ amouebit, vt febrem & huiusmodi. Sed defectus qui ex praua voluntate processerunt in reprobis remanebunt, sicut sunt maculæ & reatus peccatorum. Quid autem horum verius sit, Augustinus in Ench. sub dubio relinquit dicēs, quòd nulla debet esse quæstio de pulchritudine illorum quorum est certa damnatio.

2.opinio. qualitate reproborum. 22.gl tium contra 4.& 23.c. Augustin.

His visis facile patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

ar.176.&
4.di.50.q.
2.ar.3.q.3.
o.et opus
20.c.40.et
41.et 42.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum non puniantur vermibus & fletu corporalibus. Dicitur enim Iudith vltimo. Dabit ignem & vermes in carnes eorum. Sed vermis spiritualis non datur in carnem, sed magis in animam, ergo vermis quo reprobi punientur, non est tantùm spiritualis, sed etiam corporalis.

Item Lucæ 13. dicit quædam Gloss. Quòd per fletum quem Dominus reprobis comminatur potest probari vera corporum resurrectio, quòd non esset, si fletus ille esset tantum spiritualis, ergo, &c.

SED contra est quòd vermis quo punientur reprobi est immortalis. Ita. vlt. Vermis eorum non morietur. Sed nullum animal habet ordinem ad immortalitatem, nisi homo: ergo vermis ille non erit materialis.

Præterea, in fletu corporali fit quædam resolutio lachrymarum. Sed omne corpus finitum à quo aliquid continuè resoluitur, nisi fiat aliqua restauratio, tandem consumitur. Cùm ergo in corporibus damnatorum nulla restauratio fiat deperditi, videtur quòd fletus, qui erit in eis perpetuus, non erit materialis.

Augustin.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc August. lib. 10. de ciui. Dei, ponit diuersas opiniones, sic dicēs: In pœnis malorum, & inextinguibilis ignis & vtuacissimus vermis ab aliis atq; aliis aliter atq; aliter est expositus. Alij quippè vtrunque ad animum retulerunt, alij vtrunque ad corpus, alij ad corpus ignem, ad animam tropice vermem, quod esse credibilius videtur. Vnde sequentes Augu. dicimus quòd vermis ille erit spiritualis, vt ipse remorsus conscientiæ interius animam cor. odēs vermis dicatur: & similiter fletus erit spiritualis, vt ipse dolor fletus dicatur. Aliquo tamen modo posset dici corporalis fletus, & etiam sine lachrymarum emissione, vt fletus dicatur non solum dolor animę, sed dispositio qua corpus disponitur anima dolente.

4.dist.44.
q.2.ar.3.q.
2.o.et po.
9.3.art.1.
4.di.44.q.
ar.3.q.3.
o.et contra
4.c.89.c.fi.
ad secundum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd locutio illa tropica est, & sic possumus per carnes exponere animas impiorum qui carnales fuerunt.

Ad secundum dicendum, quòd fletus corporalis modo prædicto sine lachrymarum emissione sufficit ad veritatem resurrectionis insinuandam, si tamen sustineretur quòd vermis & fletus essent corporales, posset dici quod diuina virtute & vermis ille sustentaretur, & lachrymarum deperditio restauraretur.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritur de sensibus sacræ scripturæ.

Et circa hoc quæruntur tria. Primò, vtrum præter sensus literales in verbis sacræ scripturæ alij sensus lateant. Secundò de numero sensuum sacræ scripturæ. Tertiò, vtrum illi sensus inueniantur in aliis scripturis.

ARTICVLVS XIIII.

1.p.q.1.ar.
9.ad 2.et
ar.10.ad 3.
et q.102.
artil.1.&

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in eisdem verbis sacrę scripturæ non lateant plures sensus: quia dictionibus semel sumptis non est vtēdum æquiuocè, vel multipliciter. Sed pluralitas sensuum facit multiplicem locutionem, ergo in eadem locutione sacræ scripturæ non possunt plures sensus latere.

Præterea, Sacra scriptura ordinata est ad intellectum, secundum illud Psalmi. Declaratio sermonum tuorum dat intellectum. Sed multiplicitas sensuum obnubilat intellectum, ergo non debent in sacra scriptura multi sensus esse,

Præterea, Id quod potest esse occasio erroris debet in sacra scriptura vitari. Sed ponere alios sensus præter literalem in scriptura potest esse occasio erroris: quia quilibet posset exponere sacram scripturam secundum quòd ipse vellet ad confirmationem opinionis suæ, ergo non debent esse plures sensus in sacra scriptura.

Præterea, Augustin. dicit secundo super Gen. ad literam, Quòd maior est sacræ scripturæ auctoritas quàm omnis humani ingenij perspicuitas, ergo tale sensus qui nō habet auctoritatem ad aliquid confirmandum, non est conueniens sensus sacræ scripturæ. Sed nullus sensus, præter literalem, habet robur ad aliquid confirmādum, vt patet per Diony. in Epist. ad Titum. Dicit enim quòd symbolica theologia, id est, quę ex similibus procedit, non est argumentativa, ergo sacra scriptura alios sensus præter literalem non habet.

Præterea, Quicunque sensus ex verbis alicuius scripturæ trahitur, quem auctor non intendit, nō est sensus proprius, quia auctor

Universidad de Deusto
Biblioteca

per vnam scripturã non poteſt intelligere niſi vnum, quia non contingit plura ſimul intelligere, ſecundum Philoſophum, ergo non poſſunt eſſe plures ſenſus propriè ſacræ ſcripturæ.

SED CONTRA eſt quod dicitur Daniel.12. pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia.

Præterea, Hieronymus dicit in prolog. Bibliæ, loquens de Apocalypſi: In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ.

RESPONDEO dicendum, quod ſacra ſcriptura ad hoc diuinitus eſt ordinata, vt per eam nobis veritas manifeſtetur neceſſaria ad ſalutem, manifeſtatio autem vel expreſſio alicuius veritatis poteſt fieri de aliquo, rebus & verbis, inquantum, ſcilicet, verba ſignificant res, & vna res poteſt eſſe figura alterius. Actor autem rerum non ſolùm poteſt verba accõmodare ad aliquid ſignificandum: ſed etiam res poteſt diſponere in figura alterius, & ſecũdùm hoc in ſacra ſcriptura manifeſtatur veritas dupliciter. Vno modo ſecundum quod res ſignificantur per verba, & in hoc conſiſtit ſenſus literalis. Alio modo ſecundum quod res ſunt figuræ aliarum rerum, & in hoc conſiſtit ſenſus ſpiritualis, & ſic ſacræ ſcripturæ plures ſenſus competunt.

2.p.q.1. art. 10. ad 1. et 3. AD PRIMVM ergo dicendum, quòd varietas ſenſuum, quorum vnus ab alio non procedit, facit multiplicitatem locutionis, ſed ſenſus ſpiritualis ſemper fundatur ſuper literalem, & procedit exeo. Vnde ex hoc quod ſacra ſcriptura exponitur literaliter & ſpiritualiter, non in ipſa aliqua multiplicitas.

Auguſtin. Ad ſecundum dicendum, quod ſecundum quod Auguſt. dicit in lib. de doctrina Chriſtiana. Vtiliter eſt a Deo diſpoſitum, vt veritas in ſacra ſcriptura cum aliqua difficultate manifeſtetur. Eſt enim hoc vtile ad tollendum faſtidium, quia ad ea quæ ſunt difficilia maior ſurgit attentio quæ tedium tollit. Similiter ex hoc tollitur ſuperbiendi occaſio, dum homo difficulter veritatem ſacræ ſcripturæ capere poteſt. Similiter per hoc varietas fidei ab irriſione infidelium defenditur. Vnde Dominus Matth. 7. Nolite, inquit, ſanctum dare canibus. Et Dionyſ. Timotheum monebat, Vt ſancta ab immũdis incontaminata ſeruaret. Et ita patet quòd expedit veritatem fidei

Matthæus. Dionyſius. ſub diuerſis ſenſibus in ſacra ſcriptura tradi.

Auguſtin. Ad tertiũ dicendũ, quod ſicut dicit Aug. in lib. de doctrina Chriſtiana. Nihil eſt quod occultè in aliquo loco ſacræ ſcripturæ tradatur, quod non alibi manifeſtè exponatur. Vnde ſpiritualis expoſitio ſemper debet habere ſulcimẽtum ab aliqua literali expoſitione

2.p.q.1. ar. 9. ad 2. ſacræ ſcripturæ, & ita vitatur omnis erroris occaſio.

Ad quartum dicendum, quod non eſt propter defectum auctoritatis, quòd ex ſenſu ſpirituali non poteſt trahi efficax argumẽtum, ſed ex ipſa natura ſimilitudinis in qua fundatur ſpiritualis ſenſus. Vna enim res pluribus ſimul eſſe poteſt, vnde non poteſt ab illa, quando in ſcriptura ſacra proponitur, procedi ad aliquam illarum determinatè, ſed eſt fallacia cõſequentis. Verbi gratia, Ieo propter aliquam ſimilitudinem ſignificat Chriſtum & diabolum. Vnde per hoc quod aliquid de Ieone dicitur in ſacra ſcriptura, ad neutrũ poteſt fieri proceſſus in ſacra ſcriptura argumentando.

quæſt. 9. q. 1. ar. 4. ad 16. Ad quintum dicendum, quod actor principalis ſacræ ſcripturæ ſit ſpiritus ſanctus, qui in vno verbo ſacræ ſcripturę intellexit multò plura quàm per expoſitores ſacræ ſcripturæ exponantur, vel diſcernantur, nec eſt etiam inconueniens, quòd homo qui fuit actor inſtrumentalis ſacræ ſcripturę in vno verbo plura intelligeret, quia

Hieronym. Prophetæ: vt Hieronym. dicit ſuper Oſeæ, Ita loquebantur de factis præſentibus, quod etiam intenderunt futura ſignificare. Vnde

ar. 142. 155. non eſt impoſſibile ſimul plura intelligere, inquantum vna eſt figura alterius.

ARTICVLVS XV.

2.p.q.1.ar. 10. o. & p. q. 4. ar. 1. c. AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd non debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturę, ſcilicet, hiſtorialis, vel literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Sicut enim in ſacra ſcriptura aliqua figuratè dicuntur de Chriſto, ita etiam figuratè dicuntur de multis aliis hominibus, ſicut Dani. 8. per hircum caprarum ſignificatur Rex Græcorum. Sed huiuſmodi figuratiuæ locutiones non faciunt aliquem ſenſum præter literalem in ſacra ſcriptura: ergo nec ſenſus allegoricus, per quem exponuntur de Chriſto ea quæ in figura ipſius præceſſerunt, debet alius ſenſus ab hiſtorico poni.

Præterea, vna eſt Eccleſia capitis & membrorum. Sed ſenſus allegoricus videtur pertinere ad caput Eccleſiæ, ſcilicet, Chriſtum: ſenſus moralis videtur pertinere ad membra eius, ſcilicet, fideles, ergo ſenſus moralis non debet ab allegorico diſtingui.

Præterea, moralis ſenſus eſt, qui ad morum inſtructionem pertinet. Sed ſacra ſcriptura in pluribus locis ſecundũ literalem ſenſum mores inſtruit, ergo moralis ſenſus non debet diſtingui à literali.

Præterea, ſicut Chriſtus eſt caput Eccleſię militantis, ita eſt caput triumphantis, nec eſt alius & alius Chriſtus: ergo nec ſenſus anagogicus per quem aliqua exponuntur de Eccleſia triumphãte debet eſſe alius ab allegorico: quo aliqua exponuntur de Chriſto & Eccleſia militante.

Præterea, Si iſti quatuor ſenſus eſſent de neceſſitate ſacræ ſcripturæ, quælibet pars ſacræ ſcripturę deberet hos quatuor ſenſus habere, ſed hoc falſum eſt. Vt enim Aug. dicit ſuper Gen. ad literam, In quibuſdam ſenſus literalis quærendus eſt ſolus: ergo hi quatuor ſenſus non ſunt de neceſſitate expoſitionis ſacræ ſcripturæ.

SED CONTRA eſt quod Aug. dicit in 1. ſuper Gene. ad literam. In omnibus libris ſanctis oportet intueri quæ ibi ſcripta narrantur, quæ ibi facta narrantur, quæ futura prænunciantur, quæ agenda præcipiuntur. Primum autem pertinet ad ſenſum anagogicum. Secundum ad hiſtoricum. Tertium ad allegoricum. Quartum ad moralem. ergo quatuor ſunt ſenſus ſacræ ſcripturæ.

Præterea, Beda ſuper Gene. in prin. dicit. Quatuor ſunt ſenſus ſacræ ſcripturæ, hiſtoria, quæ res geſtas loquitur, allegoria, in qua aliud ex alio intelligitur, tropologia, id eſt, moralis locutio, in qua de moribus ordinandis tractatur, analogia, per quam de ſummis & cœleſtibus tractaturi ad ſuperiora reducimur.

ar. 154. c. RESPONDEO dicendum, quòd diſtinctio iſtorum quatuor ſenſuum hoc modo accipi debet, Sicut enim dictum eſt, ſacra ſcriptura veritatem quam tradit dupliciter manifeſtat, per verba, & per rerum figuras. Manifeſtatio autem quæ eſt per verba, facit ſenſum hiſtoricum ſiue literalem: vnde totum id ad ſenſum literalẽ pertinet, quod ex ipſa verborũ ſignificatione rectè accipitur. Sed ſenſus ſpiritualis vt dictũ eſt, accipitur vel cõſiſtit in hoc quòd

ar. 154. c. 5. quædam res per figuram aliarũ rerum exprimuntur, quia viſibilia ſolent eſſe figuræ inuiſibilium: vt Dionyſius dicit. Inde eſt quòd ſenſus iſte qui ex figuris accipitur ſpiritualis vocatur, veritas autem quam ſacra ſcriptura per figuras rerum tradit, ad duo ordinatur, ſcilicet ad rectè credendum, & ad rectè operandum: ſi ad rectè operandũ, ſic eſt ſenſus moralis, qui alio nomine tropologicus dicitur. Si autẽ ad rectè credendũ, oportet diſtinguere ſecundum ordinem credibilũ, vt enim Dion. dicit 4. cap. cœleſt. Hierar. Status eccleſiæ medius eſt inter ſtatum ſinagogæ & ſtatum eccleſiæ triumphantis. Vetus ergo teſtamentum figura fuit noui, vetus ſimul & nouum figura ſunt cœleſtiũ. Senſus ergo ſpiritualis ordinatus ad rectè credendum poteſt fundari in illo modo figurationis, quo vetus teſtamentum figurat nouum, & ſic eſt allegoricus ſenſus vel typicus, ſecundum quod ea quæ in veteri teſtamento contigerunt exponuntur de Chriſto & eccleſia: vel poteſt fundari in illo modo figurationis, quo nouum ſimul & vetus ſignificant eccleſiam triumphantem, & ſic eſt ſenſus anagogicus.

12. q. 102. ar. 2. c. & 9. 100. ar. 4. ad 1. & 3. p. q. 61. artic. 4. ad primum. AD PRIMVM ergo dicendum, quod hircus vel alia huiuſmodi per quæ aliæ perſonæ à Chriſto in ſcripturis deſignantur, non fuerunt res aliquæ, ſed ſimilitudines imaginariæ ad hoc ſolum oſtenſæ, vt illæ perſonæ ſignificarentur. Vnde illa ſignificatio quæ per illas ſimilitudines perſonę illæ aut regna deſignantur, non pertinet niſi ad hiſtoricum ſenſum. Sed ad Chriſtũ deſignandũ etiam illa quæ in rei veritate contigerunt, ordinantur ſicut vmbra ad veritatẽ, & ideo talis ſignificatio quæ per huiuſmodi res Chriſtus aut eius membra ſignificantur, facit alium ſenſum præter hiſtoricum, ſcilicet, allegoricum. Si alicubi verò inueniatur quòd Chriſtus ſignificatur per huiuſmodi imaginarias ſimilitudines, talis ſignificatio non excedit ſenſum literalem, ſicut Chriſtus ſignificatur per lapidem, qui excíſus eſt de monte ſine manibus. Dan. 2.

Ad ſecundum dicendum, quòd ſenſus allegoricus non ſolum pertinet ad Chriſtum ratione capitis, ſed etiam ratione membrorum, ſicut quòd per duodecim lapides electos de Iordane, Ioſue ſeptimo, ſignificantur 12. Apoſtoli. Sed moralis ſenſus pertinet ad membra Chriſti, quantum ad proprios eorum actus, & non ſecundum quòd conſiderantur vt membra.

Ioſue 6. Ad tertium dicendum, quòd moralis ſenſus non dicitur omnis ſenſus per quem mores inſtruantur, ſed per quem inſtructio morum ſumitur ex ſimilitudine aliquarum rerum geſtarum. Sic enim moralis ſenſus eſt pars ſpiritualis: ita quòd nunquam eſt idem ſenſus moralis & literalis.

Ad quartum dicẽdum, quòd ſicut ſenſus allegoricus pertinet ad Chriſtum, ſecundum quod eſt caput eccleſiæ militantis, iuſtificans eam & gratiã infundens, ita & ſenſus anagogicus pertinet ad eum ſecundum quod eſt caput eccleſiæ triumphantis glorificans eam.

Non quælibet pars ſcripturæ facit 4. ſenſus habere. Ad quintum dicendum, quòd quatuor iſti ſenſus nõ attribuuntur ſacræ ſcripturæ, vt in qualibet eius parte ſit iſtis quatuor ſenſibus exponenda, ſed quandoque iſtis quatuor, quandoque tribus, quandoque duobus, quandoque vno tantum. In ſacra enim ſcriptura præcipuè ex prioribus poſteriora ſignificantur, & ideo quandoq; in ſacra ſcriptura ſecundũ ſenſum literalem dicitur aliquid de priori, quod poteſt ſpiritualiter de poſterioribus exponi, ſed non cõuertitur. Inter omnia autem quę in ſacra ſcriptura narrantur, prima ſunt illa quæ ad vetus teſtamentum pertinẽt, & ideo quæ ſecundum literalem ſenſum ad facta veteris teſtamenti ſpectant, poſſunt quatuor ſenſibus exponi. Secũda verò ſunt illa, quæ pertinent ad ſtatũ præſentis eccleſiæ, in quibus illa ſunt priora quę ad caput pertinent, reſpectu eorum quæ pertinent ad membra, quia ipſum corpus vetum Chriſti, & ea quæ in ipſo ſunt geſta, ſunt figura corporis Chriſti myſtici, & eorum quæ in ipſo geruntur, vt in ipſo ſcilicet Chriſto exemplũ viuendi ſumere debeamus. In Chriſto etiam futura gloria nobis prædemonſtrata eſt, vnde ea quæ ad literam de ipſo Chriſto capite dicũtur, poſſunt exponi & allegoricè referẽdo ad corpus eius myſticum, & moraliter referendo ad actus noſtros, qui ſecundum ipſum debent reformari: & anagogicè, inquantum in Chriſto eſt nobis iter gloriæ demonſtratũ. Sed quando ſecundũ literalẽ ſenſum dicitur aliquid de eccleſia, nõ poteſt exponi allegoricè, niſi fortè ea quæ dicũtur de primitiua eccleſia, exponãtur quãtũ ad

Pluralitas ſenſuum ſacræ ſcripturæ diſtinctè declarata.

ad futurum ſtatum Eccleſiæ præſentis, poſſunt tamen exponi moraliter & anagogicè. Ea verò quæ moraliter dicuntur ſecundũ ſenſum literalem, non conueuerunt exponi niſi allegoricè. Illa verò quæ ſecundum ſenſum literalem pertinent ad ſtatum gloriæ, nullo alio ſenſu cõueuerunt exponi, eò quòd ipſa non ſunt figura aliorum, ſed ab omnibus aliis figurata.

ARTICVLVS XVI.

Mr. Speculatis 3.p.q.4.artic. 3.1.cap. AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd in aliis ſcripturis præterquàm in ſacra ſcriptura accipiuntur ex quibuſdã ſimilitudinibus, ſed in aliis ſcientiis proceditur etiã ex quibuſdã ſimilitudinibus: ergo in ſcripturis aliarum ſcientiarũ poſſunt ſenſus plures inueniri.

Præterea, Poeticæ artis eſt veritatẽ rerum aliquibus ſimilitudinibus fictis deſignare: ergo videtur quòd & in dictis Poetarũ ſenſus ſpirituales inueniantur, & non ſolùm in ſacra ſcriptura.

Præterea, Philoſophus dicit, quòd qui dicit vnum quodammodo multa dicit: ergo videtur quòd in aliis ſcientiis in vno ſenſu poſſiant deſignari plures: & ſic non ſolùm ſacra ſcriptura hos ſenſus ſpirituales habet.

SED CONTRA eſt quod dicit Greg. vigeſimo ſecundo Moralium. Sacra ſcriptura omnes ſcientias atque doctrinas ipſo etiam locutionis ſuæ more tranſcendit: quia vno, eodemq; ſermone dum narrat geſtum, prodit myſterium.

RESPONDEO dicendum, quòd ſpiritualis ſenſus ſacræ ſcripturæ accipitur ex hoc, quòd res curſum ſuum peragentes ſignificant aliquid aliud quod per ſpiritualem ſenſum accipitur. Sic autem ordinantur res in curſu ſuo, vt ex eis talis ſenſus poſſit accipi, quod eius ſolius eſt qui ſua prouidẽtia res gubernat, qui ſolus Deus eſt. Sicut enim homo poteſt adhibere ad aliquid ſignificandum aliquas voces, vel aliquas ſimilitudines fictas, ita Deus adhibet ad ſignificationem aliquorum ipſum curſum rerum ſuę prouidentiæ ſubiectarum. Significare autem aliquid per verba, vel per ſimilitudines fictas ad ſignificandum tantum ordinatas, non facit niſi ſenſum literalem, vt ex dictis patet. Vnde in nulla ſcientia humana induſtria inuenta propriè loquendo poteſt inueniri niſi literalis ſenſus, ſed ſolum in iſta ſcriptura, cuius ſpiritus in dictis eſt actor, homo verò inſtrumentum, ſecundum illud Pſalmi: Lingua mea calamus ſcribæ, &c.

3.p.255.p.q. 4.art.2. Pſalm. 44.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in aliis ſcientiis proceditur ex ſimilibus argumentando, non quod ex verbis quibus vna res ſignificatur ſignificetur & alia res.

Ad ſecundum dicendum, quòd fictiones Poeticæ non ſunt ad aliud ordinatæ niſi ad ſignificandum, vnde talis ſignificatio non ſupergreditur modum literalis ſenſus.

Ad tertium dicendum, quòd qui dicit vnum quodammodo dicit multa, ſcilicet, in potentia, ſecundum quod cõcluſiones ſunt potentia in principiis. Ex vno enim principio multæ concluſiones ſciuntur, non quod in aliis ſcientiis per modũ ſignificationis quod dicitur de vna re ſimul de aliis intelligatur vt ſignificatum, licet inde trahi poſſit per argumentationem, &c.

QVAESTIO VII.

QVAESTIO eſt de opere manuali, circa quod quærũtur duo.

Primò, vtrum operari manibus ſit in præcepto.

Secundò, vtrum ab hoc præcepto excipiantur illi qui ſpiritualibus operibus vacant.

ARTICVLVS XVII.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod operari manibus ſit in præcepto. 2. ad Theſſ. 3. Si quis non vult operari, non manducet. Audiuimus enim, &c. Gloſſ. Quod ideò præcipio quia audiuimus, ergo, &c.

Præterea Auguſtinus in libro de opere monachorum. Audiant ergo quibus hoc præcipit Apoſtolus qui non habent hanc poteſtatem.

Præterea, Nullus debet excommunicari, vt iura dicunt, niſi pro mortali. Sed nullus peccat mortaliter niſi contra præceptũ faciens. Cùm ergo ille qui ceſſat ab opere manuali iure poſſit excommunicari, vt patet per illud quod dicitur 2. ad Theſſ. 3. Si quis non obedierit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo vt confundatur: videtur ergo quòd operari manibus ſit in præcepto.

2. Paulus.

Præterea. Ille qui peccauit tenetur pœnam debitam pro peccato ſubire ex neceſſitate præcepti. Sed omnes in Adam peccauerũt, ad Rom. 5. Pœna autem peccati Adæ eſt labor manualis. Gene. 3. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, ergo omnibus eſt præceptum manibus laborare.

3. Paulus. Præterea. ad Epheſ. 4. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret operando manibus ſuis. Gloſſ. Laboret operãdo non ſolum per ſeruos, ſed etiam manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet eſt præceptum non conſilium, ergo, &c.

Præterea. Labor manualis neceſſarius eſt ad ſuſtentationem vitæ corporalis, ſicut actus virtutum ſunt neceſſarij ad ſuſtentationem vitæ ſpiritualis. Sed actus virtutum ſunt in præcepto, ergo & laborare manibus.

Præterea. Illud ad quod ſequitur peccatum mortale non poteſt fine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare ſequitur non manducare, quod quandoq; eſt peccatum mortale, ſecundùm ad Theſſ. 3. Qui non operatur non manducet, ergo non operari manibus eſt peccatum mortale, ergo eius oppoſitum eſt in præcepto. Apoſtolus.

SED CONTRA. Non eſt contrarium præcepto, vel conſilio præceptum Domini, vel conſilium. Sed Dominus, vel præcipiendo, vel conſulendo, dicit Matth. 6. Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ, &c. Huic autem contrariatur labor manuum, quia qui laborant manibus, ſolliciti ſunt de neceſſariis corporis, ergo labor manuum non eſt in præcepto. Matthæus.

Præterea. Lex vetus quantum ad præcepta moralia ſufficienter continebat quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Vnde Dominus Matthæi decimooctauo. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata, & ſequitur de mandatis decalogi. Vnde ſubdit. Non homicidium facies: non furaberis: ſed in præceptis veteris legis nihil continetur de labore manuum, ergo labor manuum non eſt in præcepto.

Præterea. Ad præcepta ſeruanda omnes tenentur. Sed ad labores non omnes tenentur, alijs qui ſunt debiles & manibus non laborant moraliter peccarent, ergo labor manuum non eſt in præcepto.

Præterea. Ad præcepta non magis tenentur religioſi quàm ſeculares. Sed ad laborandum manibus videntur magis teneri religioſi quàm ſeculares. Vnde Auguſt. in lib. de operibus monachorum, monachos reprehendit, quia non laborant, non autem alios, ergo, &c. ar. 177. ad 1.

Præterea, Vſus liberalium artium nobilior eſt quàm mechanicarum, qui in opere manuali conſiſtit. Sed vſus liberalium artium non eſt in præcepto, ergo multò minus labor manuum.

RESPONDEO dicendũ, quòd iudicium de vnaquaque re ſumendum eſt ſecundum finem ad quem ordinatur. Labor autem manuum ad tria eſſe vtilis inuenitur. Primò, ad otium tollendum. Vnde Hieronymus ad Ruſticum monachum. Semper aliquid operis facito, vt te diabolus inueniat occupatum, & quod intelligat de opere manuali, patet per illud quod ſubiungit. Vel flicellam texe iunco, & poſtea ſubdit, in deſiderijs eſt omnis otioſus. Secundò, ad corpus domandum, vnde ſecundæ ad Corinthios ſexto. Aliis carnis maceratiõnibus coniungit, vbi dicitur in laboribus, ſcilicet, operum, quia manibus ſuis operabatur. Et ſubiungit. In vigiliis & ieiuniis, & cætera. Tertiò ordinatur ad quærendum victum. Actuum ſecundo. Ad ea quę mihi opus erant, & his qui mecũ erant miniſtrauerunt manus iſtæ. Si ergo conſideretur labor manuum ſecundum quod ordinatur ad tollendum otium, vel corpus domandum, ſic idem iudicium eſt de labore manuum, & de aliis exercitijs ad eadem ordinatis. Non enim eſt in præcepto quod tollatur otium taliaut tali occupatione, ſed ſufficit ad otij tollendum quacunque licita occupatione ab otio quis deſiſtat, & ſic occupatio laboris manuum non eſt in præcepto conſiderato hoc fine. Et ſimilis eſt ratio de labore manuum ſecundum quod ordinatur ad corpus domandum, quia multis exercitijs corpus domari poteſt, ſicut vigiliis, ieiunijs, & multis huiuſmodi. Vnde nullum eorum inquantum ordinatur ad talem finem eſt in præcepto in ſpeciali, quamuis in generali ſit in præcepto corpus domare qualicunque exercitio, quo mortificæ concupiſcentiæ reprimantur. Secundum autem quòd ordinatur ad victum quærendum ſic videtur eſſe in præcepto. Vnde dicitur primæ ad Theſſalonicenſes quarto. Operamini manibus veſtris ſicut præcepimus vobis, nec ſolùm in præcepto iuris poſitiui, ſed etiam iuris naturalis. Illa enim ſunt de lege naturali ad quæ homo ex ſuis naturalibus inclinatur. Sicut autem ex ipſa diſpoſitione corporis patet, homo naturaliter ordinationem habet ad opus manuale: propter quod dicitur Iob quinto. Homo ad laborem naſcitur, & auis ad volandum. Cùm autem aliis animalibus natura ſufficienter prouiderit in his quæ ad ſuſtentationem ſuæ vitæ pertinent in cibis & armis & tegumentis, homini in his non prouidit, quia ipſe eſt præditus ratione, per quam ſibi poteſt prouidere in omnibus ſupradictis, vnde erit ſibi loco omnium prædictorum manus conueniens ad diuerſa opera, quibus conceptiones rationis diuerſis artificijs exæquatur, vt dicitur decimoquarto de animalibus. Sciendum tamen eſt quòd duplex eſt præceptum legis naturæ, quoddam quod ordinatur ad tollendum defectum vnius ſingularis perſonæ, vel ſpirituale, ſicut de actibus virtutum, vel corporale ſicut præceptum quod Dominus dedit homini. Gen. ſecundo. De omni ligno quod eſt in Paradiſo comede, & cætera. Aliud verò eſt quod ordinatur ad tollendum defectũ totius ſpeciei, ſicut hoc quod dicitur Geneſis primo. Creſcite & multiplicamini & replete terram. In hoc enim præcipitur actus generationis quo natura ſaluatur & multiplicatur. Hoc autem intereſt inter hæc duo genera præceptorum, quia primum præceptum legis naturæ quilibet tenetur ſingulariter obſeruare, ſed ad ſecundum præceptum non tenetur quilibet ſingulariter. In his enim quæ pertinent ad ſpeciem omnes homines computandi ſunt, quaſi vnus homo, participatione enim ſpeciei plures homines ſunt vnus homo, vt dicit Porphyrius. Sicut autem homo vnus habet diuerſa membra quibus occupatur in diuerſis officijs ordinatis ad tollendũ proprium defectũ, quæ nõ poſſunt omnia per vnum membrũ exerceri, ſicut oculus videt totũ corpus, & pes totum corpus portat, ita oportet eſſe in his quæ ad totam ſpeciem pertinent.

1.p.qu.96. ar.3.ad 2. 1.p.qu.76. ar.1.ad 4. 2.2.q.5.ad 1. 2.2.ar.7.c. 22.qu.152. ar.2.ad 1. 6.4.d.26. q.1.ar.2.c. et citra 3. c.130.ad 8. Apo. Paul. Hieronym. Lucas. Labor manualis quia liter cadit ſub præcepto. B. Paulus Geneſis.

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuersi sunt modi quibus oportet diuersos occupari. Apostolus.

Non enim sufficeret vnus homo ad exercenda omnia, quibus humana societas indiget. Et ideò diuersis officiis oportet occupari diuersos, vt dicitur ad Rom. 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus, &c. Hæc autem diuersificatio hominum in diuersis officiis contingit. Primò ex diuina prouidentia, quæ ita hominum status distribuit, vt nihil vnquam deesse inueniatur de necessariis ad vitam. Secundò etiam ex causis naturalibus, ex quibus contingit quòd in diuersis hominibus sunt diuersæ inclinationes ad diuersa officia vel ad diuersos modos viuendi. Quia ergo labore manuum aliquis potest subuenire & proprio defectui & alieno, cùm nō possit vnus homo in omnibus sibi sufficere, sed indiget alieno auxilio, patet quod præceptū de labore manuum quodammodo sub vtroque genere prædictorum præceptorū continetur. Inquantū enim labore manuum vnus subuenitur necessitatibus aliorum, sic pertinet ad secundum genus naturalium præceptorum. Inquantum autem aliquis per hoc suis necessitatibus subuenit, pertinet ad primū genus, sicut præceptum de comedendo. Præceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectū corporalem non obligat nisi defectu existente, vnde si esset aliquis qui posset viuere sine cibo, non obligaretur præcepto de comedendo. Sic ergo præceptum de labore manuum non obligat aliquem singulariter secundum quod ordinatur ad tollendum defectum cōmunem aliquo modo, neque secundum quòd ordinatur ad tollendum proprium nisi defectu existente, & ideò ille qui habet vndè licitè viuere possit, non tenetur manibus operari, qui autem nō habet, vnde alias viuat, vel nisi aliquo illicito negocio victum acquirat, tenetur manibus laborare.

Præceptū de labore manuum vtrum dicatur peruenire ad præcepta legis naturæ de quibus supra Aristot.

Et hoc patet per Apostolum in tribus locis, vbi de manuum operatione præceptum dat. Primò ad Ephes. 4. vbi prohibēdo furtum iniungit manuum operationem. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret manibus suis. Secundò 1. ad Thess. 4. vbi præcepit laborem manuum, prohibens concupiscentiam rerum alienarum. Operemini, inquit, manibus vestris, sicut præcepimus vobis, vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis. Tertiò, 2. ad Thess. 3. vbi præcipit operationē manuum, prohibens turpia negocia, quibus aliqui victum quærebant. Audiuimus, inquit, inter vos quosdam ambulare in quiete nihil operantes, sed curiosè agentes. Gloss. Qui fœda cura sibi necessaria prouident. & subiungit, His autem qui huiusmodi sunt denunciamus & obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes panem suum manducent. Sciendum etiam est quod sicut visus est principalior inter alios sensus, ratione cuius omnes alij sensus nomen visus sortiuntur: vt Augustinus dicit, ita manus quia ad plurima opera necessaria est, dicitur organum organorum in tertio de anima. (Topicorum capite trigesimooctauo.) Et ideò per operationem manualem intelligitur non solùm quod manibus fit, sed quocunque corporali instrumento, & breuiter quodcunque officium homo agit, de quo licitè possit victū acquirere sub labore manuum comprehenditur. Non enim videtur rationabile quòd magistri artis mœchanicæ possint viuere de arte sua, & magistri artium liberalium non possint viuere de arte sua. Similiter & Aduocari possunt viuere de patrocinio quod præstant in causis, & similiter est de omnibus aliis licitis occupationibus. Quia ergo præceptum est, sed non omnes obligat, ideò ad vitalēs rationes respondendum est.

E.p.q.67. art.1.ci 12. q.77.art.5. ad 3.& 22. q.167. art. 2.ad 1.

ad cōtraria. ad 1.in or.7.

22.q.55 ar. 6.o.& cō tra 3.6.155.

AD PRIMVM ergo & ad secundum patet solutio ex dictis, quia concedimus laborem manuum esse in præcepto, non tamen omnes ad hoc singulariter obligari.

ad 1. & 2.

Ad tertium dicendum, quòd sicut ex dictis patet Apostolus loquitur in casu illo, quando prætermisso labore manuum de fœdis negotiis sibi victum acquirebāt, in quo casu obligabantur ad præceptum seruandum, & ideò digni erant excommunicari.

Ad quartum dicendum, quòd verba illa Dei magis sunt prænuntiantis pœnam, quàm præcipientis satisfactionem. Vnde præmisit, Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi, & similiter mulier dixit: In dolore paries filios. Et ideò non sequitur quòd ad laborandum quilibet homo teneatur ex necessitate præcepti, alias sequeretur quòd quilibet teneretur ad agriculturam, de qua Dominus ibi facit mentionem.

Ad quintum dicendum, quòd vita spiritualis à nullo potest conseruari nisi per actus virtutū, & ideò quilibet obligatur ad seruanda præcepta quæ sunt de actibus virtutū, sed vita spiritualis à multis potest conseruari sine hoc quod manibus operentur, & ideò quamuis sit generaliter in præcepto, non tamen quilibet ad obseruationem eius tenetur.

Ad sextum dicendum, quòd non manducare non est peccatum mortale, nisi quando sine manducatione vita seruari non potest, tunc enim aliquis non manducādo seipsum occideret, & similiter non oportet quòd aliquis peccet nō laborādo manibus, nisi quando alias vitam seruare non posset nisi illicitis curis, & ideò cùm illicitæ curæ sint modis omnibus fugiendæ, sub eadem distinctione posuit Apostolus non māducare & non operari dicens: Qui non vult operari non manducet.

Ad primum autem eorum quæ in cōtrarium obiiciuntur dicendum, quod nō prohibet Dominus Apostolis omnē solicitudinem, scilicet, de his quæ pertinent ad victum corporis, aliàs ipse loculos non habuisset, sed prohibet solicitudinē suffocātem, qua mens suffocatur dupliciter, vno modo vt in rebus temporalibus finē ponat rectæ operationis, & hoc Deus prohibet. Vnde Augustin. dicit in libro de operibus monachorum exponens illud: Nolite solliciti esse, &c. Non vt ista non procurent quantum necessitatis est, quod honestè poterunt, sed vt ista non intrent, & propter ista faciant quicquid in prædicatione Euangelij facere iubentur, & habetur in Gloss. 1. ad Thess. 4. Secundò suffocatur mens prædicta sollicitudine quando fiduciā de Deo amittit, & hoc Dominus prohibere intendit. Vnde dicit Glossa super illud Matth. 6. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam & laborem, scilicet, de auibus & liliis. Sed sollicitudinē vt tota fiducia nostra sit in Deo, per quam & aues sine cura viuunt.

Ad secundum dicendum, quòd non omnia quæ sunt in præcepto continentur explicitè in præceptis decalogi. Sed ad ea possunt reduci cùm implicitè in eis contineantur. Et sic præceptum de labore manuum per quem vita corporalis conseruatur, & reducitur ad hoc præceptum: Non occides, sicut etiam præceptum de mandu cando, vel ad hoc præceptū: Non furtū facies, quo omne illicitum lucrum, quod per laborem manuum euitatur prohibetur.

ad 2.in 27.2. 1.qu.109. ar.2.o.& 3.d.37.ar1. 2.q.2. & q.3.o.

Ad tertiū dicendum, quòd in quolibet præcepto duo sunt consideranda, scilicet, finis præcepti, & possibilitas obseruandi, quia omnia præcepta cuiuslibet legis sunt ordinata ad aliquod bonum inducendum, vel malum tollendum, nec aliquid impossibile præcipi potest. Vnde dicit Hieron. Qui dicit Deum aliquid præcepisse impossibile, anathema sit. Si ergo sit tale præceptū quod nullo modo reddi possit impossibile obseruandum, & sine eo finis intentus haberi non possit, obligatio illius præcepti semper manet. sicut est in præceptis de actibus virtutum, quia ad minus actus interiores semper sunt in hominis potestate, & sine eis vita spiritualis conseruari non potest vt dictum est. Duobus ergo modis præceptum de operatione manuum obligationem amittit. Vno modo quando aliquis redditur impotens ad laborandum propter corporis imbecillitatem. Alio modo quando finem huius præcepti, scilicet, conseruationem corporalis vitæ consequi potest sine labore manuum, vt ex dictis patet.

ad 3.& 4. in oppo. dim.1a.

Ad quartum dicendum, quòd ad laborem manuū per se loquendo æqualiter religiosi & seculares tenentur, quod patet ex duobus. Primò ex verbo Apostoli secundæ ad Thess. 3. vbi ponit de opere manuum præceptum, dicens, Subtrahitis vos ab omni fratre ambulante in ordine, &c. Fratres enim omnes Christianos vocat. Non enim tunc temporis aliqui religiosi determinari erant. Secundò patet ex hoc quòd religiosi non tenentur ad alia quàm seculares, nisi ad ea quibus se ex voto obligauerunt, sed per accidens contingit, quod hoc præceptū magis tangit religiosos quàm alios: de hoc dupliciter. Primò, quia religiosi in paupertate viuunt, vnde facilius potest eis accidere quòd non habeant, vnde viuant, quàm aliis secularibus. Secundò ex statuto regulæ in aliquibus ordinibus. Vnde dicit Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Ægyptiorū monasteria hunc tenent morem, vt nullum absq; opere & labore suscipiant, non tam propter victus necessaria, quàm propter animæ salutem, ne vagetur pernitiosis cogitationibus, sicut etiam ad vigilias & alia, quibus domatur corpus, tenentur quandoq; religiosi ex statutis suis ad quæ seculares non tenentur.

ar.14.ad 2. & ar.20.4. sed contra. et 22.q.10. ar.4.ad 3. & q.187. ar.3.o.

Ad quintum dicendum, quòd quamuis vsus liberalium artium sit nobilior, non tamen ita est necessarius ad vitam corporis sustentandam.

et ita ar.1.ad.

Et præterea sub operatione manuum comprehenditur, sicut ex dictis patet, &c.

ARTICVLVS XVIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod illi qui spiritualibus operibus vacant, nō excusantur à labore manuū. Primæ enim ad Thes. 3. super illud: Si quis non vult operari non manducet, dicit Gloss. Augustini. Dicunt quidam de operibus spiritualibus hoc Apostolum præcepisse, & postea subdit. Sed, superflue conantur & sibi & cæteris caliginem obducere, vt quòd charitas vtiliter monet non solum facere nolint, sed nec intelligere, & ita videtur quòd per spiritualia opera à labore manuū non excusentur.

22.q.187.o. ar.3.o.

Præterea, inter omnia spiritualia maxima sunt oratio, lectio, & prædicatio. Sed per ista opera non excusantur aliqui à labore manuali: ergo, &c. Probatio mediæ. Augustinus dicit in libro de operibus monachorum. Quid agant qui operari corporaliter nolunt, scire desidero, &c. vacant orationibus, inquiunt, & lectionibus, & verbo Dei. & postea subdit, sed si ab his amouendi non sumus, nec manducandum est necesse præparandum. Si autem ab ista vacare seruos Dei certis interuallis temporum infirmitatis necessitate cogit, cur etiam non præceptis Apostolicis obseruandis aliquas partes temporum deputamus?

Augustin. oratio vacare o.

Orationem.

Et quantum ad orationes dicit. Citius exauditur vna obedientis oratio, quàm decem milia contemnentis. Quantum verò ad psallentes subdit. Cantica diuina cantare etiam manibus operantes facilè possunt, & ipsum laborem diuino tanquam celeumate cōsolari. Quantū verò ad legēres subdit. Qui autē dicit se lectioni vacare, nonne illic inuenīt quod præcepit Apostolus? Quæ est ergo ista peruersitas, lectioni nolle obtemperare, dū vult ei vacare? Quis enim nesciat tantò citius quæcunque proficere cum bona legit, quantò citius facit quod legit? Quantum verò ad prædicantes subiungit. Si autem alicui sermo est erogandus, & ita se occupat vt manibus operari non vacet, nunquid omnes possunt in monasterio venientibus ad se vel diuinas lectiones exponere: vel de aliquibus disputationibus salubriter disputare? Quando ergo non omnes possunt, cur sub hoc obtentu omnes vacare volunt? Quanquā & si omnes possent, vicissitudinem facere deberent, & non solum vt cæteri à necessariis actibus occuparentur, sed quia sufficit vt pluribus audientibus vnus loquatur.

Legentes. Prædicātes.

Præterea, Clerici maximè operibus spiritualibus occupātur, sed ipsi tenentur ad laborem manuū, ergo, &c. Probatio mediæ. Distinctione 81. dicitur, Clericus victum aut vestitū sibi artificio, vel agricultura, absque officij sui detrimento præparet. Item in alio capitulo: Clericus qui verbo Dei eruditus est, artificio victum quærat. Idem omnes clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificialia & literas discant.

Præterea, Religiosi qui omnia reliquerūt, maximè operibus spiritualibus vacant. Sed tales tenentur ad manuum laborem, ergo, &c. Probatio mediæ. Lucæ duodecimo. Vendite quæ possidetis. Glos. Non tantùm cibos vestros cōmunicate pauperibus, sed etiam vendite possessiones vestras: vt omnibus vestris simul pro Domino spretis, postea labore manuum operamini vnde viuatis & eleemosynam faciatis.

Præterea, Decretum dicit dist. 12. quòd ille est hæreticus, qui facit contra statutum Ecclesiæ Romanæ. Sed illi qui manducant non laborantes propriis manibus, faciunt contra statutum Calixti Papæ duodecima quæstione prima. Videntes summi sacerdotes, &c. vbi dicitur quòd Ecclesia statuit, quòd inter eos qui communi vita degere volunt, nullus egēs inuentatur: ergo religiosi propter opera spiritualia non excusantur à labore manuum: imò si mendicāt sunt hæretici.

Canon. Canon.

Præterea, Ille qui se exponit periculo mortis peccat quasi tentās Deum, sicut si quis videret vrsum venientem in furia, & deponeret arma quibus posset se defendere, tentaret Deum. Sed ille qui relinquit omnia, & non laborat manibus, abiicit se necessaria victus quibus resistitur consumptioni quæ fit in corpore per calorem naturalem, ergo talis peccat quasi tentans Deum.

Præterea, ad Philip. 3 dicit Apost. Imitatores mei estote fratres. Sed ipse quamuis prædicaret & operibus spiritualibus vacaret, nihilo minus opere manuum victum quærebat. 2. ad Thess. 3. Ipsi scitis quemadmodum & vos oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus apud vos, nec gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus, ergo, &c.

Præterea. Genes. 23. super illud: Confirmatus est ager, &c. dicit Glossa, quòd perfectus prædicator animam suam abscondit sub bonæ operationis & contemplationis regimine, ita & illi qui operibus spiritualibus insistunt per cōtemplationem debent etiam operibus exterioribus vacare per actionē, & sic opera spiritualia non excusant à labore manuum.

SED CONTRA, Luc. 9. Sine vt mortui sepeliant mortuos suos. dicit Gloss. Dominus docet minora bona pro maioribus esse dimittenda, sed opera spiritualia sunt maiora bona quàm opera manualia, ergo debet hæc prætermittere propter illa.

Præterea, opera pietatis sunt potiora, quàm exercitia corporalia. 1. ad Timoth. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia valet. Sed opera misericordiæ & pietatis sunt dimittenda, vt vacetur prædicationi. Act. 6. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, &c. Luc. 9. Sine mortuos sepelire mortuos suos: tu autem vade & annuncia regnum Dei: ergo multò fortius propter prædicationem & alia opera spiritualia est dimittendum opus manuale, & alia quæ ad exercitationem pertinent corporalem.

Præterea, Secundæ ad Timoth. 2. Nemo militans Deo, implicat se negociis secularibus. Glossa, Illa sunt secularia negocia quibus animus occupatur colligendæ pecuniæ cura. Sed qui operantur manibus, habent curam de colligenda pecunia: ergo implicantur negociis secularibus. Et ita illi qui militant Deo in spiritualibus operibus, non debent operibus manuum occupari.

ar.37.2.2. ad 3.& 10.

RESPONDEO dicendum, quòd veritas huius quæstionis apparet ex his, quæ in superiori quæstione sunt dicta. Dicendum est enim suprà, quòd illi tantum obligantur ad conseruationem huius præcepti, scilicet, de opere manuū, qui non habent aliàs vndè licitè viuere possint, & ideò qui spiritualia opera exercent, & possunt aliàs licitè viuere quàm de labore manuum, non tenentur manibus laborare. Vnde distinguendum videtur de operibus spiritualibus. Sunt enim quædam bona spiritualia quæ in bonū commune cedunt, quædam verò quæ ad singularem profectum facientis pertinent. Eis autem qui spiritualibus operibus occupantur ad vtilitatem communem pertinentibus, debet prouideri de his, quorum vtilitati deseruiunt, quod patet per auctoritatē primæ ad Corinth. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus. Hoc etiam patet per rationem: quia vtilitas spiritualis præfertur corporali.

Eis autem qui vtilitati cōmuni seruiunt in temporalibus dēbetur sustētatio ex proprio labore quo vtilitati cōmuni deseruiunt: sicut patet de militibus qui pro pace Reipublicæ militant. Vnde primæ Corinth. 9. Quis militat suis stipendiis vnquā. Vnde multo magis qui in spiritualibus bonum promouent, in tali ministerio sustentari possunt, & si non tenentur manibus laborare. Sunt autem quatuor opera spiritualia, quibus communis vtilitas promouetur, & ex hoc eis stipendia debētur. Primum est occupatio in iudicijs ecclesiasticis exequendis. Dicitur enim ad Romanos decimotertio. De potestate seculari, quæ iudicium seculare exercet. Ideò & tributa præstaris, scilicet iudicibus, ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes vobis. Et propter hoc Aug. dicit in libro de operibus monachorum, quòd debent manuū operibus insistere illi dum raxat qui ab ecclesiasticis occupationibus vacāt, vnde & se excusat labore manuum propter iudicia ecclesiastica quibus occupabatur, dicens: Quanquam dicere possumus quis militat suis stipendiis vsquam, &c. tamen dominum nostrum Iesum Christum testem inuoco super animam meam, quoniam quantum ad meum attinet commodum, multo mallem per singulos dies certis horis, quātum in bene moderatis monasteriis constitutum est, aliquid operari manibus & certas horas habere ad orandum & legēdum, aut aliquid de diuinis literis agendum libros, quàm tumultuosissimas perplexitates aliarum causarum pati de negociis secularibus, vel iudicando dirimendis, vel interueniendo præcipiendis, secundum opus spirituale quod in bonum commune redundat est opus prædicationis, quo fructus animarum in populo procreatur. Et ideò vt dicitur primæ ad Corinthios nono. Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio viuere debent, nec debet hoc referri tantùm ad illos qui habent auctoritatem prædicandi, sicut sunt Prælati, sed etiam ad eos qui qualitercunque licitè prædicant ex commissione prælatorum, quia stipendia non debentur potestati, sed operi & Labori, vt dicitur secundæ ad Timothеum secundo. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Glossa, scilicet prædicatorem qui in agro ecclesiæ lectione verbi excolit corda auditorum, nec tantùm illi qui prædicant possunt de euangelio viuere, sed etiam illi qui eis ministrant ad hoc officium cooperantes, quod patet ad Romanos decimoquinto. Si spiritualium participes facti sunt gentiles, debēt etiam in carnalibus ministrare eis. Glossa, eorum scilicet Iudæorum, qui miserunt prædicatores ab Hierosolymis, Vnde etiam illiqui prædicatores mittunt possunt de fructu euangelij viuere. Tertium opus spirituale quod credit in bonum commune sunt orationes, quæ sunt in hotis canonicis ad salutem ecclesiæ, vt auertatur ira Dei à populo. Ezechelis decimotertio: Non opposuistis vos murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die domini. Glossa, præcibus dimicantes, & diuinæ sententiæ resistentes, & ideò dicitur primæ ad Corinthios nono, quòd qui altario deseruiunt cum altario participantur. Et de his duobus operibus dicit Augustinus in libro de operibus monachorum. Si Euangelistæ sunt, fateor habent potestatem, scilicet viuendi sumptibus fidelium, quia de hoc loquitur. Si ministri altaris dispensatores sacramētorum sunt. Vnde sibi istam non arrogāt vel vendicant potestatem. Quartum opus spirituale quod redundat in bonum commune est elucidatio sacræ scripturæ. Qui enim elucidationi sacræ scripturæ vacant ad alios instruendum, possunt de hoc opere spirituali viuere. primæ ad Thimotheum quinto. Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant in verbo & doctrina. Glossa. Vt eis spiritualiter obediant & exteriora ministrent. Qui laborant in verbo. Glossa. in exhortatione scientium, & doctrina nescientium. Et hoc etiam planius dicit Hieronymus ad vigilantium. Hæc in Iudæa vsque hodie perseuerat consuetudo, non solum apud nos, sed etiam apud Hebræos, vt qui in lege domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra, nisi solum Deum sinagogarum totius orbis foueantur ministeriis. Patet ergo quòd illi qui prædictis operibus spiritualibus vacant, non tenentur manibus laborare. De his autem, qui vacant spiritualibus quæ non directè in bonum cōmune redundant, sed in bonum facientis, sicut sunt orationes priuatæ, ieiunia, & huiusmodi, distinguendum est, quia aut illi qui in religione istis operibus occupantur habent in sæculo vndè viuerent sine labore manuum, aut non. Si sic, tales cum ad religionem veniunt, non tenentur manibus laborare: vnde Augustinus in libro de operibus monachorum. Si habebant aliquid in hoc sæculo, quo facile sine opificio sustentarent vitam suam, quod conuertunt ad Deum indigentibus dispertiti sunt, & credenda eorum infirmitas & ferenda. Solent enim tales languidius educati laborem corporalem sustinere non posse. Si autem in sæculo opifices fuerūt de labore manuum viuentes, tunc ex duplici causa venientes ad religionem possunt laborem manuum intermittere, vno modo ex pigritia operandi volentes in ocio viuere, & tales peccant. Et hoc est quod dicit Augustinus in prædicto libro. Plerunque veniunt ad professionem seruitutis Dei, & ex professione seruili & vita rusticana, & ex opificum exercitatione & plebeio labore, & postea subdit: Tales ergo secundum quod minus operantur, de infirmitate corporis excusati non possunt. Præteritæ enim vitæ consuetudine conuincuntur, & interponit.

ar.30. artic.131.

22.q.187. ar.4.ad 2o et 4.5.ad 5.et opus 29. dist.2o.

4.d.18.q. 2 ar1.1.q. 2.ad 2.

22.q.81. ar.7.

Non enim apparet vtrum ex proposito seruierint Deo, an vitam inopem & laboriosam fugientes. Alio modo interimit aliquis opus manuale ex intētione diuini amoris, quo ad opus contemplationis quasi continue eleuantur, tales cùm spiritu Dei agantur, non peccāt, quia vbi spiritus domini ibi libertas. Vnde Gregorius dicit super Ezechielem. Contemplatiua vita est charitatem

Dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei & proximi toto corde tenere ab exteriori actione quiescere, so
li desiderio conditoris inhærere, vt nihil iam agere libeat. Et hoc
Genesis. quidem habetur quadã Gloss. Genes. 25. Confirmatus est ager, &c.
Contemplatiua vita à cunctis actionibus funditus diuidit. Et hoc
Matth. 6. est quod habetur Mat. 6. in Glos. super illud. Considerate volatilia
cœli, &c. Sancti viri auibus comparantur, quia cœlũ petunt, & qui-
dem ita remoti sunt à mundo, vt tam in terris nihil agant, nihil la-
borent, sed sola contemplatione iam in cœlo degunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glossa illa sumitur ab
Augustin. Augu. in lib. de operibus monachorũ, qui librũ illum scripsit cõtra
quosdam monachos qui dicebãt quod nõ licebat seruis Dei man-
bus laborare. Et hoc quod dicit Apost. qui nõ vult operari nõ man-
ducet, exponebant de opere spirituali, quam positionẽ August. in
lib. illo multipliciter improbat. Vnde dicendũ est quod illud Apo-
stoli. Qui nõ vult operari nõ manducet, &c. de opere manuali in-
telligitur, nõ tamẽ sequitur q; ad huiusmodi implettionẽ præcepti
non teneãtur, ipse enim nõ tenebatur. vnde præmisit, nõ quasi non
habuerimus potestatẽ, scilicet, sumptus accipiẽdi & viuendi sine la-
bore manuũ. Vnde patet quòd Glossa illa non est ad propositum.

Ad secundum dicendum, quòd in omnibus operibus quæ tan-
git obiectio distinguendum est, quia vel possunt esse quasi publica
opera vel priuata. Loquitur autem Augustinus de illis operibus
spiritualibus, secundum quod sunt opera priuata. Intelligit enim
de orationibus & canticis priuatis, nõ de his quæ in Ecclesia solen-
niter celebrantur, quod patet ex hoc quod dicit: possunt simul qui
manibus operantur diuina cantica cantare, quod non esset conue
niens si de horis canonicis intelligeretur. Similiter quod dicit de
lectionibus loquitur de illis qui vacant lectioni ad consolationem
propriam tantùm, sicut in monasteriis monachi faciunt, non au-
tem de illis quorũ vita studio scripturarũ deputatur ad suã & alio-
rum institutionem. Non est enim dubium quod per laborem ma-
nuum studium impediretur. Similiter quod dicit de prædicatione
intelligendum est de illis qui non publicè prædicãt, sed aliqua ver
ba ædificatoria hominibus ad se venientibus loquuntur, sicut san-
cti Patres in hæremo satisfacere cõsueruerunt. Et hoc patet ex ipsis
verbis supra inductis, vnde etiã dicit. Si sermo erogandus est, &c.
quia vt dicit Glossa primæ Corinthiorũ secundo super illud, Ser-
mo meus & prædicatio mea, sermo est qui priuatim fiebat, sed præ-
dicatio quæ fiebat in communi.

Ad tertiũ dicendũ, quòd decretũ loquitur de illis clericis quibus
non sufficiunt oblationes & eleemosynæ quæ eis à fidelibus fiunt,
vel Ecclesiæ facultates. Eadem enim ratio est de illis qui viuunt de
facultatibus Ecclesiæ, & de illis qui vtuntur particulariter de eleemo-
synis, quia faculates Ecclesiæ eleemosynæ sunt, & ad sustentationẽ
pauperũ dantur. Vnde dicit Gloss. super illud Isa. 3. Et rapina paupe
Gloss. super Isaiam. ris in domo vestra. In domibus Principum rapina pauperum est,
dum Ecclesiæ opes sibi thesaurizãt & in delitiis abutuntur, quæ ad
sustentationem pauperum dantur. Et de hoc habetur duodecima
Canon. quæstione prima, propter quod etiam dicitur, tertia quæstione se-
cunda. Sacerdos. Quod sacerdos cui dispensationis cura commissa
est, cum laude pietatis accipit à populo dispensanda, & fideliter di-
spensat acceptra, quia omnia sua aut reliquit parentibus, aut distri-
buit pauperibus, aut Ecclesiæ rebus adiunxit, & se in numero pau
perum paupertatis amore constituit, vt vnde pauperibus submi-
nistrat inde & ipse tanquam pauper voluntarius viuat. Et sic patet
quod clerici qui de Ecclesiæ rebus viuunt, eandem rationem vtẽ-
di eis habẽt, sicut illi qui facultãtibus carentes de eleemosynis sibi
datis viuunt.

Ad quartum dicendum, quòd Glossa illa non imponit necessita-
tem his qui sua relinquunt, vt manibus operentur, sed ostendit
quoddam bonum quod facere possunt in qua relinquunt, vt, scili-
cet, ex manuum labore acquirant, vnde sibi prouideant & eleemo-
synas aliis faciant, nec tamen per hoc excluditur quin etiam bene
faciant si manibus non laborantes spiritualibus eleemosynis va-
cent, quæ sunt corporalibus potiores.

Ad quintum dicendum, quòd illius rationis prima falsa est.
Non enim qui facit contra statutum Papæ est hæreticus, nisi forte
credat Papæ nõ esse obediendum, vnde in capitul. inducto dicitur.
Quit Romanæ Ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium Ec-
clesiarum capite traditum auferre conantur, proculdubiò in hære-
sim labuntur, priuilegium autem prædictum consistit in hoc quod
ei debet ab omnibus Christianis obediri. Similiter etiã minor est
falsa. Non enim est contra statutum Ecclesiæ quòd aliquis mendi-
cet, vel se in statu egestatis ponat, sed hoc est contra statutum Eccle
22. q. 137. ar. 50. & 3. p. q. 40. ar. 3. ad 1. Cõtra 3. c. 133. 135. & opus. 17. c. 14. 15. et 6. siæ, si ab eis qui facultates Ecclesiæ possident eorum necessitatibus
non prouideretur. Vnde hæc sunt verba capituli inducti, ex quibus,
scilicet, rebus Ecclesiæ Episcopi & dispensatores earum omnibus
cõmuni vita degere volentibus ministrare cuncta necessaria de-
bent. prout melius poterunt, vt nemo in eis egens inueniatur.

Ad sextum dicendum, quòd illi qui relinquunt omnia nihil sibi
reseruantes, nec manibus operantes, non propter hoc discrimini
se exponunt, quia deuotio fidelium tanta probabiliter æstimatur
& experimẽto discitur, quod eis in necessariis prouidet. Nec etiam
tentat Deum quia ipse promisit monendo corda aliorum eis in ne-
cessitatibus prouidere, vt patet Matthæi sexto. Et quædam Glossa
dicit Lucæ octauo. Tanta prædicatori debet esse fiducia in Deo,
vt præsentis vitæ sumptus & si non prouideat, sibi tamen non
defutura certissimè sciat, ne dum occupatur mens ad temporalia,
minus prædicet æterna. Similiter si aliquis esset inter animatos qui
defenderent & aliqua cauta arma deponeret, nõ tentaret Deum. Si
auré esset solus, videretur tentare Deum, nisi fortè interiori inspira
tione securus esset de duino auxilio, sicut beatus Martinus dixit.
Ego signo crucis nõ clipeo protectus aut galia hostium cuneos pe-
netrabo securus. Similiter videretur esse Dei tentatio, si aliquis in-
ter fideles vel homines inhospitales de necessariis victus sibi non
prouideret. Vnde dicit Glos. Lucæ vigesimo secundo super illud:
Qui habet sacculum tollat, &c. In hoc nobis datur exemplum, vt
nonnunquàm causa instante quædam de nostri propositi rigore si-
ne culpa intermittere possimus, verbi gratia. Si per inhospitales
regiones iter agimus plura viatica licet portare quàm domi habea
mus, & tamen in deserto aliqut sine labore manuum sustentari
sunt pane diuinitus misso, vt in vitis Patrum legitur. Sed priuilegia
paucorum non faciunt legem communem.

Ad septimum dicendum, quod hoc quòd Apostolus laborauit
cùm posset de euangelio viuere, fuit supererogationis, vt patet pri
mæ ad Corinthios nono. & ideò alij prædicatores non tenentur
eum in hoc imitari. Sciendum tamen quòd prædicator aliquando
bene faceret non accipiendo sumptus ab his quibus prædicat, sed Nota bene.
de labore manuum viuendo, in casibus scilicet illis in quibus Apo
stolus laborabat, scilicet ne scãdalizaret eos quibus prædicabat, qui
propter auaritiam dare sumptus grauabantur, & hanc causam po-
nit secundæ ad Thessalonicenses tertio. Nocte ac die laborantes ne
quem vestrum grauaremus. Item vt suo exemplo alij ab octo trahe
rentur: vnde ibidem subdit, non quasi non habuerimus pote-
statem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum
nos. Item ad reprimendum rapacitatem pseudo Apostolorum. Vn-
de dicit primæ ad Corinthios vndecimo. Quod autem facio & fa-
ciam vt amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, vt in
quo gloriantur tales inueniantur sicut & nos. Aliquando autem
male facerent prædicatores si laboribus manuum se implicarent, si
scilicet per laborem à prædicatione retraherentur. Vnde dicit Gloss
Lucæ decimo octauo. Cauendum est prædicatori, ne dum occu-
patur mens ad tẽporalia minus prædicet æterna. Ideo Augustinus
in supradicto libro. Quòd Apostolus dum esset Athenis, vbi oport
tebat eum quotidie prædicare, non operabatur manibus, quod po
stea fecit venies Corinthum, vbi Iudæis prædicabat solo die sabba
ti. Prædicatoribus enim non solum necessarium est vt habeant tem
pus liberum ab occupationibus in quo prædicent, sed etiam in quo
studeant, cùm non habeant scientiam ex infusione sicut Apostoli,
sed continuo studio. Vnde dicit Greg. in Pastorali exponens illud
Exodi vigesimo quinto. Vectes semper erunt in circulis, & cætera.
Vectes inquit semper erunt in circulis, quia minimum necesse est vt
qui ad officium prædicationis excusabant, à faciæ lectionis stu
dio non recedant.

Ad octauum dicendum, quod per actionem intelligitur ibi non
solum opus manuale, sed omnia quæ ad actiuam vitam pertinent.
Sollicitudo autem quæ exhibetur à prædicatoribus circa eos qui
prædicant ad actiuam vitam pertinent.

Rationes in contrarium concedo, tamen vltima inducitur præ- ad rationes
ter intentionem, Glossa enim dicit secularis, negotia esse quæ fiunt in contra-
causa pecuniæ colligendæ sine opere manuali, vt per mercationem rium.
& huiusmodi, à quibus se debent serui Dei pœnitus abstinere.

Finit quodlibet septimum.

INCIPIT QVODLIBET OCTAVVM SANCTI THOMAE.

QVÆSTIO I.

QVAESTIO nostra circa tria versatur. Primò circa ea
quæ pertinent ad naturam. Secundò, circa ea quæ per-
tinent ad culpam & gratiam. Tertiò, circa ea quæ per-
tinent ad pœnam vel gloriam.

Circa primum quærebatur. Primò de pertinentibus ad naturam
creatam. Secundò, de pertinentibus ad naturam increatam. Circa
naturam increatam duo quærebantur.

Primo, An senarius numerus secundum quem omnes creaturæ
dicuntur esse perfectæ, sit creator vel creatura.

Secundò, de rationibus idealibus, quæ sunt in mente diuina,
virum per prius respiciunt exemplata, scilicet creaturas ratione sui
singularitatis, vel ratione naturæ specificæ.

ARTICVLVS I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd senarius præ-
dictus sit creator. Remota enim omni creatura perfectio non 1. p. q. 44.
remanet nisi in creatore, sed remota omni creatura facta in operi- artic. 3. o.
bus sex dierum remanet perfectio in numero senario. Vnde Augu vide ar. 70.
stinus quarto super Genesim ad literam. Itaque si ista non essent sci et 1. p. q. 15.
licet opera sex dierum perfectus ille scilicet senarius. Nisi autem il- ar. 1. ad 3.
le perfectus esset, ista secundum eum perfecta non fierent, ergo se
narius numerus est creator.

Sed dicebat quod Augustinus loquitur de senario quantum ad
idem senarij quæ est in mente diuina. Contra. Sicut remotis om-
nibus creaturis remanet perfectio in idea senarij numeri, ita
remanet

remanet idea lapidis in mente diuina, ergo in hoc non habet ratio numerus aliquam præeminẽtiam ad lapidem, quæ tamẽ videtur esse contra intentionem Augustini.

Præterea. Illud quod est permanentius omni creatura non est creatum, sed creator. Senarius autem numerus est permanentior cœlo & terra, quæ tamen videntur esse permanentissimę creaturæ, vnde Augustin. dicit, 4. super Genes. ad literam. Facilius est cœlum & terram transire quę secundum senarij numerum fabricata sunt, quàm effici posse vt senarius numerus non suis partibus compleatur, ergo senarius non est creatura, sed creator.

CONTRA, Creatoris perfectio non consistit ex partibus, nec est in eo aliquid habens partes. Sed sicut dicit Augu. in eodem libr. Inuenimus senarij numerum esse perfectum, ea ratione quod suis partibus compleatur, ergo senarius numerus non est creator, sed creatura.

Potem. q. 5. a. 2. ad 10. Propos. 55.

RESPONDEO dicendũ, quòd secundũ Auicen. in sua Metaphy. triplex est alicuius naturæ cõsideratio. Vna prout cõsideratur secundũ esse quod habet in singularibus, sicut natura lapidis in hoc lapide, & illo lapide. Alia verò est cõsideratio alicuius naturæ secundũ esse suũ intelligibile, sicut natura lapidis cõsideratur prout est in intellectu. Tertia verò est cõsideratio naturæ absolutæ prout abstrahit ab vtroque esse, secundum quam cõsiderationem consideratur natura lapidis vel cuiuscunq; alterius, quantum ad ea tantùm quæ per se competunt tali naturæ. Harum quidem trium consideriationum duæ semper vniformiter eundem ordinem seruant. Prior enim est consideratio alicuius naturæ absolutæ, quam consideratio eius secundum esse quod habet in singularibus. Sed tertia consideratio naturæ quæ est secundum esse, quod habet in intellectu, non semper habet eundem ordinem ad alias cõsiderationes. Consideratio enim naturæ secundum esse quod habet in intellectu qui accipit à rebus, sequitur vtrumque aliarum consideratarum. Hoc enim ordine fertile. præcedit scientiam, & sensibile sensum, sicut & mouens motum, & causa causatum. Sed consideratio naturæ secundum esse quod habet in intellectu causante rem, præcedit alias duas considerationes. Cùm enim intellectus artificis adinuenit aliquam formam artificiati in se consideratã est posterior intellectu artificis, & per consequens etiam archa sensibilis quæ talem formã vel per speciem habet. Sicut autem se habet intellectus artificis ad artificiata, ita habet intellectus diuinus ad omnes creaturas. Vnde vniuscuiusq; naturæ causatę prima cõsideratio est secundũ quod est in intellectu diuino. Secunda verò cõsideratio est ipsius naturæ absolutę. Tertia secundũ quod habet esse in rebus ipsis vel in mente angelica. Quarta secundũ esse quod habet in intellectu nostro. Et ideò Dionys. dicit 12 cap. de diui. nomi. hunc ordinẽ assignans, quòd primò inter omnia est ipse substãrificator rerum Deus, postea verò ipsa dona Dei quæ creaturis exhibentur, & vniuersaliter & particulariter cõsiderata, vt per se pulchritudinem per se vitam, quam dicit esse donũ ex Deo prouenties, id est, ipsam naturã vitæ, deinde ipsa participantia vniuersaliter & particulariter cõsiderata, quæ sunt res in quibus natura esse habet. In his ergo illud quod est prius semper est ratio posterioris, & remoto posteriori remouet prius, non autem econuerso. Et inde est quòd hoc quod competit naturæ secundum absolutam consideriationem est ratio quare competat naturæ alicui secundum esse quod habet in singulari & non econuerso. Ideò enim fortes est rationalis, quia homo est rationalis & non econuerso. Vnde dato quòd fortes & Plato non essent adhuc humanæ naturæ rationalitas competeret. Similiter etiam intellectus diuinus est ratio naturæ absolutè consideratæ, & in singularibus, & ipsa natura absolutè consideratа & in singularibus est ratio intellectus humani & quodammodo mensura ipsius. Possunt ergo verba Augustini intelligi de senario dupliciter. Vno modo vt per senarij numerum intelligatur ipsa natura senarij absolutè, cui primo & per se competit perfectio, quæ quidem est ratio perfectionis eorum quæ senarij participant. Vnde remotis omnibus quæ senario proficiuntur, adhuc perfectio naturæ senarij competit, & hoc modo senarius nominat naturam creatam. Alio modo potest intelligi senarius secundũ esse quod habet in intellectu diuino, & sic eius perfectio est ratio perfectionis in creaturis inuentæ, quæ secundum senarium sunt conditæ, quibus etiã remotus in prædicto senario perfectio remaneret. Sic autem senarius non erit creatura, sed ratio creaturæ in creatore, quæ est Idea senarij, & est idem secundum rem quod diuina essentia, ratione tamen differens.

Verte vel Platone nõ existente homo adhuc est rationalis.

Natura multipliciter consideratur et ad secundũ esse veniens prius quàm secundum esse perfectum sortes, &c.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd remotis omnibus creaturis quæ sunt factæ in senario diei, non dicitur quod perfectio remaneat in senario numero, quasi senarius numerus aliquod esse habeat in rerum natura, nulla creatura existente. Sed quia remoto omni esse creato remanet absoluta consideratio naturæ senarij, prout abstrahit à quolibet esse, & sic attribuitur sibi perfectio, scilicet remotis omnibus singularibus hominibus adhuc remaneret rationalitas attribuibilis humanæ naturæ.

Ad secundum dicendum, quod sicut in rebus creatis quędã sunt magis cõmunes, & quædam magis contractæ. Ita etiam rationes rerum in Deo magis cõmunium ad plura se extendunt, minus verò cõmunium ad pauciora. Et quia vnitas & multitudo sunt omnibus rebus creatis cõmunia, ideò etiã ratio idealis numeri ad omnes creaturas se extendit. Vnde dicit Boët. in princip. Arithmetic. Omnia quæcunq; à primæua rerum natura constituta sunt numerorum specie videntur esse formata. Hoc enim fuit principale in animo conditoris. Exemplar autem lapidis aut idea non se extendit ad omnes creaturas, & ideò si senarius accipiatur pro idea senarij quantũ ad hoc, adhuc senarius erit eminentior lapide, id est, quã idea lapidis, prout, scilicet, ad plura se extendit, & iterum perfectio competit senario secundum naturam senarij, non autem lapidis.

Ad tertium dicendum, quòd non est intentio Augustini dicere, quod si cœlum & terra transeãt, & cæteræ creaturæ, quod senarius remaneret secundũ aliquod esse creatum, sed quia si omnes creaturæ ab esse deficerent, remaneret adhuc natura senarij, prout abstrahit à quolibet esse huiusmodi, quod eius perfectioni competit, sicut etiam à natura humana manebit talis quod ei competeret rationalitas.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur dicendum, quod quamuis in Deo non possit esse aliquid habens partes, tamen potest esse in eo ratio rei habentis partes, & sic est in eo ratio senarij ex partibus constituti, & ratio suarum partium.

ARTICVLVS II.

veri. q. 3. a. 1. ad. 1.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd ideæ quę sunt in mente diuina per prius respiciant res quantã ad naturam singularem, quàm quantum ad naturam speciei, quia vt Aug. dicit in lib. 83. q. Ideæ sunt quædam formæ vel rationes rerum stabiles, quæ in diuina intelligentia continentur, & cùm ipse neque oriantur neq; intereant, secundũ eas tamen formari dicitur omne quod oriri vel interire potest, & omne quod oritur vel interit solum singulare est, id est, quod generatur & corrumpitur, ergo ideæ per prius respiciunt singulare.

SED CONTRA. Cùm ideæ sint formę exemplares requiritur ad rationem ideæ assimilatio ideati ad ipsam. Sed ideatum, id-est, res creata magis assimilatur diuino exemplari secundum formam, à qua est ratio speciei, quàm secundum materiam quæ est in diuidua tionis principium, ergo idea per prius.

veri. q. 3. art. 2. o.

RESPONDEO dicendũ, quod cùm in mente diuina sint omnia creaturarũ formę exemplares, quæ ideæ dicũtur, sicut in mente artificis formæ artificiatorũ, hoc tamen interest inter formas exemplares quę sunt in mẽte diuina & in mẽte artificis creati, quòd creatus artifex agit ex præsuppositа materia. Vnde formæ exemplares quę sunt in mẽte eius nõ sunt factiuę materię quę est in diuiduatio nis principiũ, sed solius formæ, à qua species est artificiati, & ideò huius formæ exemplares nõ respiciũt directè artificiatũ quantum ad individuũ, sed quantũ ad speciẽ solũ, formæ autem exemplares intellectus diuini sunt factiuæ totius rei, & quantũ ad formam & quantũ ad materiã, & ideò respiciũt creaturã, nõ solũ quantũ ad naturã speciei, sed etiã quantũ ad singularitatẽ indiuidui, per prius tamen quantum ad naturam speciei quod ex hoc patet. Exemplar enim est ad cuius imitationẽ fit aliquid. Vnde ad rationẽ exemplaris requiritur, quod ipsa assimilatio operis ad exemplar fit intẽta, ab agente alius talis assimilato casu accideret, & non secundũ viam exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris includitur intentio agẽtis. Ad hoc ergo per prius exẽplar respicit quòd agẽs primò intendit in opere. Agens autẽ quilibet principaliter intendit in opere id quod perfectius est, natura autem speciei est perfectissimũ in vnoquoq; indiuiduo per seipsam enim duplex imperfectio perficitur, imperfectio, scilicet, materiæ quæ est singularitatis principiũ, quæ cùm sit in potentia ad formã speciei perficitur, quãdo naturã speciei cõsequitur, & iterũ imperfectio formæ generalis, quæ se habet ad differẽtias specificas in potentia, vt materia ad formã, vnde species specialissima est primò in intentione naturæ, vt patet per Auicen. in princip. suæ Meth. Nõ enim natura intẽdit principaliter generare Sortẽ, aliàs destructo sorte ordo & intentio naturæ periret. Intendit autem in sorte generare hominem. Similiter non intẽdit principaliter generare animal, alioquin quieseret eius actio, quando ad naturã animalis perduxisset, cùm tamen in indiuiduo generato prius compleatur natura animalis quàm hominis. vt patet in is. de animalibus. Non autem prius est homo quàm hic homo. Vnde exemplar quod est in mente diuina primò naturam speciei respicit in qualibet creatura.

1. p. q. 85. a. 1. ad 3. et q. 98. ar. 1. c. et ver. q. 3. ar. 8. c. et p. q. 10. ar. 2. ad 12. & anima. ar. 1. 108.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod id quod est primum in intentione est vltimũ in executione. Vnde quamuis natura primò intendat generare hominẽ, per prius tamen generatur hic homo. Non enim homo generatur nisi per hoc quod hic homo generatur, & propter hoc etiã in diffinitione ideæ dicitur, quod secundum eas oritur omne quod oritur quantum ad viam executionis, in qua singularia sunt primum. Secundum quòd in contrarium obiicitur, conceditur.

QVAESTIO II.

DEINDE quæritur de his quæ pertinẽt ad naturam creatam. Et primò de his quę pertinent ad animã humanam. Secundò de his quæ pertinent ad corpus. Circa primum quæruntur duo.

Primò, vtrum anima accipiat species quibus cognoscitur à rebus quæ sunt extra eam. Secundò, quomodo charitas vel quilibet alius habitus à non habente cognoscatur.

1. p. q. 84. ar. 3. & 4. o. ver. q. 10. ar. 6. 8. dist. 3. q. 2. artic. 1. c. 3 ad 2.

ARTICVLVS III.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima nõ accipiat species à rebus quæ sunt extra eam. Dicit enim Augu. super Genes. Imaginem corporis non corpus in spiritu, sed ipse spiritus

Universidad de Deusto
Biblioteca

spiritus in seipso fecit celeritate mirabili, non autem eam in seipso faceret si à rebus exterioribus eam acciperet, ergo alia non accipit à rebus species quibus cognoscit.

Præterea. Eius solius est dimensionem à re dimensionata abstrahere, cuius est dimensionem corporibus dare quod est solius creatoris, sed ad hoc quod species à rebus accipiatur in anima, oportet quod ab ipsa specie dimensiones separentur, quia in rebus extra animam, habent esse dimensionale, non autem in anima, maximè quantum ad intellectum. Ergo anima non potest accipere species à rebus sensibilibus.

In contrarium videtur esse tota Philosophorum doctrina quæ sensum à sensibilibus, imaginationem à sensu, intellectum à phantasmatibus accipere fatetur.

RESPONDEO dicendum, quòd anima humana similitudines rerum quibus cognoscit accipit à rebus illo modo accipiendi, quo patiens accipit ab agente, quod non est intelligendum quasi agens influat in patiẽs eandem numero speciẽ quam habet in seipso, sed generat sui similem educendo de potentia in actum, & per hunc modũ dicitur species coloris deferri à corpore colorato ad visum. Sed in agentibus & patientibus distinguẽdum est. Est enim quoddam agens quod de se sufficiens est ad inducendum formam suam in patiens, sicut ignis de se sufficit ad calefactendum. Quoddam verò agens est quod nõ sufficit de se ad inducẽdum formam suam in patiens, nisi superueniat aliud agens, sicut calor ignis non sufficit ad complendum actionem nutritionis, nisi per virtutem animæ nutritiuæ, vnde virtus animæ nutritiuæ est principaliter agens, calor verò igneus instrumentaliter. Similiter etiam est diuersitas ex parte patientium. Quoddam enim est patiens, quod in nullo cooperatur agenti, sicut lapis cùm sursum proiicitur, vel lignum cùm ex eo fuit ædificatum. Quoddam verò patiens est, quod cooperatur agẽti, sicut lapis cùm deorsum proiicitur, & corpus hominis cùm sanatur per artẽ, & secundũ hoc res quæ sunt extra animã tripliciter se habẽt ad diuersas animæ potẽtias, ad sensus enim exteriores se habẽt, sicut agẽtia sufficiẽtia, quibus patiẽtia nõ cooperantur, sed recipiũt tantũ, quòd autem color per se nõ possit mouere visum nisi lux superueniat, nõ est cõtra hoc quod dictum est, quia tam color quàm lux inter ea quæ sunt extra animã cõputantur. Sensus autẽ exteriores suscipiuntur tantũ à rebus per modum patiendi, sine hoc quod aliquid cooperentur ad sui formationem, quamuis iam formati habeant propriam operationem, quæ est iudicium de propriis obiectis, sed ad imaginationẽ res quæ sunt extra animã comparantur vt agentia sufficientia. Actio enim rei sensibilis nõ fiftit in sensu, sed vlteriùs pertingit vsq; ad fantasiam siue imaginationẽ, tamẽ imaginatio est patiẽs quod cooperatur agenti. Ipsa enim imaginatio format sibi aliquarũ rerum similitudines quas nunquã sensu percipit, his tamen quæ sensu recipiuntur componendo ea & diuidendo, sicut imaginamur montes aureos, quos nunquã vidimus ex hoc quod vidimus aurũ & montes. Sed ad intellectum possibilem cõparantur res sicut agẽtia & insufficientia. Actio enim ipsarum rerum sensibilium nec etiã in imaginatione fiftit, sed phantasmata vlteriùs mouẽt intellectum possibilem, non autem ad hoc quod ex seipsis sufficiãt, cùm sint in potentia intelligibilia, intellectus autẽ non mouetur nisi ab intelligibili in actu. Vnde oportet quod superueniat actio intellectus agentis, cuius illustratione phãtasmata fiãt intelligibilia in actu sicut illustratione lucis corporalis fiunt colores visibiles actu, & sic patet quod intellectus est principale agẽs quod agit rerũ similitudines in intellectu possibili, phantasmata autẽ quæ à rebus exterioribus accipiuntur sunt quasi agentia instrumentalia, intellectus enim possibilis cum paratur ad res quarũ notitiã recipit. Sicut patiẽs quod cooperatur agenti. Multò enim magis potest intellectus formare quidditatem rei quæ non cecidit sub sensu, quàm imaginatio.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd si verbũ Augustini referatur ad intellectum, sic planum est quod res non faciunt sui similitudinem in intellectu possibili principaliter, sed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationẽ faciunt quidem, sed non solum quia ipsa imaginatio cooperatur, vt dictum est. In sensu autem facit corpus sui similitudinem sufficienter & solum, sed de hoc non loquitur Augustinus, quia sensum cõtra spiritum diuidit, siue corporalem visionem contra spiritualem.

Ad secũdum dicendum, quod ratio illa procedit ac si illa eadem species numero quæ est in rebus vel in imaginatione postmodum fieret in intellectu, sic enim oportet quod auferentur ab ea dimensiones. Et hoc patet esse falsum.

ARTICVLVS IIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd non habens charitatem eam cognoscat per speciem. Omne enim quod cognoscitur, cognoscitur vel per essentiã vel per sui similitudinem. Sed charitas à non habente non cognoscitur per sui essentiã, quia non est essentialiter in eo, ergo si cognoscitur à non habente, cognoscitur per sui similitudinem.

Præterea. Aliquid habẽs charitatẽ aliquo modo cognoscit eam se habere ad minus per cõiecturas, vel per reuelationẽ, & similiter postquã eam amiserit potest recordari in eam habuisse, quod esse non posset nisi per eius speciem in memoria reseruatam, ergo charitas à non habente qui prius eam habuit per sui similitudinẽ cognoscitur, & eadem ratione à quolibet alio non habente.

Præterea. Dicit Augustinus. 10. Confess. Hoc modo se habet memoria ad intelligentiam, sicut ventet animalis ruminantis ad os, quia sicut id quod est in ventre animalis ruminantis reducitur ad os, ita quod est in memoria reducitur ad intelligentiam. Si ergo in memoria conseruatur charitas per sui similitudinem & ab intelligentia capietur per sui similitudinem.

SED CONTRA est quod Augustinus dicit 2. super Genesim, & habetur in Glossa secundæ ad Corinthios duodecimo. Quod intellectualis visio est earum rerum quę non habent species sibi similes quæ non sunt quod ipse, & inter huiusmodi ponit charitatem, ergo charitas nõ potest cognosci per sui similitudinem, sed solum per essentiam.

RESPONDEO dicendum, quod duplex est cognitio charitatis. Vna qua cognoscitur quid est charitas. Alia qua charitas percipitur, vt cùm aliquis cognoscit se habere charitatẽ, quod pertinet ad cognitionem an est. Prima quidem cognitio charitatis eodẽ modo cõpetit habenti & non habenti charitatẽ. Nam intellectus humanus natus est rerũ quidditatem cõprehendere, in quibus cognoscendis naturaliter præcedit, sicut in cognoscẽdis cõclusionibus cõplexis. Insunt enim nobis naturaliter quędã principia prima cõplexa ab omnibus nota, ex quibus ratio procedit ad cognoscendũ in actu cõclusiones, quę in prędictis principiis potentialiter cõtinentur siue per inuentionẽ propriã, siue per doctrinã alienam, siue per reuelationẽ diuinã, in quibus omnibus modis cognoscendis homo iuuatur ex principiis naturaliter cognitis. Vel ita quod ipsa principia cognita ad cognitionem acquirendã sufficiãt adminiculantibus sensu & imaginatione, sicut cùm aliquã cognitionem acquirimus per inuentionẽ vel doctrinam. Vel ita quod principia prædicta ad cognitionẽ acquirendã nõ sufficiant, nihilominus tamen in huiusmodi cognoscendis principia dirigũt inquantũ inueniuntur nõ repugnare principiis naturaliter cognitis, quod si esset, intellectus nullo modo eis assentiret, sicut non potest dissentire principiis. Et similiter in intellectu insunt nobis etiam naturaliter quædã cõceptiones ab omnibus notæ, vt entis, vnius boni, & huiusmodi, à quibus eodẽ modo procedit intellectus ad cognoscendũ quidditatẽ vniuscuiusq; rei, per quę procedit à principiis per se notis ad cognoscendas conclusiones, & hoc vel per ea quæ quis sensu percipit, sicut cùm per sensibiles proprietates alicuius rei concipio illius rei quidditatẽ: vel per ea quæ abaliis quis audit, vt cùm laicus qui nescit quid sit musica, cùm audit aliquã artem esse per quam discit canere vel psallere, concipit quidditatẽ musicę, cùm ipse præsciat quid sit ars, & quid sit canere, aut etiã per ea quę ex reuelatione habetur, vt est in his quæ fidei sunt. Cùm enim credimus aliquid esse in nobis diuinitus datũ quo affectus noster Deo vnitur, concipimus charitatis quidditatẽ, intelligentes charitatẽ esse donum Dei quo affectus Deo vnitur, præcognoscẽtes tamen quid sit donũ & quid affectus, & quid vnio. De quibus etiã quid sint scire non possumus, nisi resoluẽdo in aliqua prius nota, & sic quousque perueniamus vsq; ad primas conceptiones humani intellectus, quę sunt omnibus naturaliter notæ. Et quia naturaliter cognitio est quædã similitudo diuinę veritatis menti nostræ impressa secũdum illud Psal. Signatũ est super nos lumen vultus tui Domine. Ideò dicit Augu. 10. de Trinit. quod huiusmodi habitus cognoscuntur in prima veritate. Ipsa autem conceptio charitatis quam intellectus formar modo prædicto, non est soiũ similitudo charitatis sicut species rerũ in sensu vel imaginatione, quia sensus & imaginatio nunquam pertingunt ad cognoscendum naturam rei, sed solum modo accidentia quæ circumstant, & ideò species quæ sunt in sensu, vel imaginatione, non repræsentant naturam rei, sed accidentia eius tantum, sicut status repræsentat hominem quantum ad accidentia. Sed intellectus cognoscit ipsam naturam & substantiam rei. Vnde species intelligibilis est similitudo ipsius essentiæ rei, & est quodammodo ipsa quidditas & natura rei secundũ esse intelligile non secundum esse naturale, prout est in rebus, & ideò omnia quæ non cadunt sub sensu & imaginatione, sed sub solo intellectu cognoscuntur per hoc quod essentiæ, vel quidditates eorum sunt aliquo modo in intellectu. Et hic est modus quo charitas cognoscitur cognitione quidem tam ab habente charitatem quàm non habente. Sed secundum alium modum cognoscendi charitatem neq; charitas neque aliquis habitus sui potentia percipitur à nostro intellectu, nisi per hoc quod actus percipiuntur, vt per Philosophum decimo Ethicorum. Actus autem charitatis, vel alterius habitus eliciuntur ab ipsa charitate, vel ab alio habitu per propriã essentiam charitatis, vel alterius habitus, & per hunc modum dicitur aliquis se cognoscere habere charitatem, vel alium habitũ per ipsam esse. tiam habitus secundum esse naturale, quod habet in rerum natura, & nõ solum in intellectu, sicut autem nullus potest cognoscere charitatem nisi charitatem habẽs, quia actus charitatis & aliarum virtutum præcipuè cõsistunt in moribus interioribus, qui non possunt esse cogniti nisi operanti, nisi quatenus manifestantur ex actibus exterioribus, & sic per quandam coniecturam aliquis non habens charitatẽ potest percipere alium charitatẽ habere. Hoc autem dico supponendo q aliquis possit scire se habere charitatem, quod tamen non puto esse verũ quia in actibus ipsius charitatis nõ possumus sufficiẽter percipere, quòd sint à charitate eliciti propter similitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in non habente charitatem non secundum esse naturę, sed secundum esse intelligibile est essentia charitatis.

Ad secundum dicendum, quòd postquam aliquis desinit habere charitatem secundum esse naturale charitatis adhuc charitas in ipso manet secundum esse intelligibile & sic potest sciri quid sit charitas. Manent etiam in memoria eius actus charitatis, quos etiam facit in memoria sensibili propter actus sensibiles charitatis qui vtique manent secundum sui similitudinem, sicut & cætera sensibilia, & ex his aliquis memoratur se habuisse charitatem.

Ad tertium dicendum, quòd illud quod est in memoria redit ad intelligentiam, non ita quod eadem species numero, quæ est in memoria, postmodum fiat in intellectu, sed per illum modũ loquendi quo phantasmata dicuntur fieri in intellectu, vt dictum est.

ARTICVLVS V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad corpus humanum, vtrum alimentum conuertatur in veritatem humanæ naturæ. Et videtur quod non, quia in corpore humano id quod est de veritate humanæ naturæ est caro vel os secundum speciem. Sed alimentum non cõuertitur in id quod est secundum speciem, sed in id quod est secundum materiam, vt videtur dicere Philosophus in primo de generatione, (Topi. cap. 35.) ergo alimentũ non conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

Præterea, Id quod est de veritate humanæ naturæ oportet quod semper in homine maneat, aliàs nõ remaneret homo idem numero. Sed illud quod generatur ex alimento non semper manet, imò fluit & refluit, vt patet ex primo de generatione, ergo quod generatur ex alimento non est de veritate humanæ naturæ.

Præterea, Augustinus dicit, quod nos fuimus in Adam duplicíter, scilicet, secundum seminalem rationem & secũdum corpulentam substantiam, Christus autem fuit in eo secundũ corpulentam substantiam, & non secundum fœminalem rationẽ, id autem quod ex alimẽto generatur in nobis, non fuit in Adam, ergo illud quod est de veritate corpulentæ substantiæ nostræ non est ex alimento generatum.

Sed dicebat quod corpulenta nostra substãtia fuit in Adam originaliter & non essentialiter. Sed contrà Semen originem rei importat. Si ergo dicimur in Adam fuisse secundum corpulentam substantiam originaliter tantum, tunc idem erit esse secũdum corpulentam substãtiam & secundum seminalem rationem, quod est falsum, ergo idem quod prius.

SED CONTRA est quod dicitur in 2. de anima, (T.c.95.) Alimentũ est potentia tale quale est illud quod nutritur. Sed quod est potentia aliquali in illud conuerti potest, ergo alimentum conuerti potest in illud quod nutritur, sed illud quod nutritur est id quod est de veritate humanæ naturæ, ergo alimentum cõuertitur in id quod est de veritate humanæ naturæ.

Præterea. Semen ex quo fit generatio, maximè videtur ad veritatẽ humanæ naturæ pertinere, sed semẽ secundum Philosophum in 15. de animalibus, est de superfluo alimenti. Ergo alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

RESPONDEO dicendum, quod ad huius quæstionis euidentiam oportet primò videre quid sit veritas humanę naturę, veritas vniuscuiusq; rei, vt dicit Auicenna in sua Metaphysi nihil est aliud quàm proprietas sui esse, stabilitã est ei, sicut illud quod propriè habet esse auri attingens ad terminos stabilitos naturæ auri dicitur esse verè aurum. Vnumquodque autem proprię habet esse in aliqua natura, per hoc quod subsitat completæ formæ propriæ illius naturæ à qua est esse & ratio speciei in natura illa, vnde illud pertinet ad veritatem vniuscuiusque rei, quod est completiuum illius rei per formam, & pertinet directè & per se ad complectionem illius rei, tam enim in naturalibus quàm in artificialibus inuentum tur quædam in quibus cõsistit principaliter ratio rei, alia autẽ quę sunt ordinata ad horũ conseruationẽ & meliorationẽ, sicut stipes & fructus per se pertinent ad cõplementum arboris: Vnde sunt de veritate naturæ ipsius. Folia autẽ sunt quodammodo ordinata ad fructũ conseruationẽ, & quantũ ad hoc nõ videtur esse de veritate naturę arboris principaliter. Similiter ratio gladij cõsistit in ferro & acumine eius, vagina autẽ est ad gladij conseruationem: vnde si gladius esset res naturalis, ferrum esset de veritate naturę eius, non autẽ vagina. Sic autẽ de veritate humanæ naturę esse dicimus illud quod per se pertinet ad perfectionẽ humanæ naturæ cõpletæ, participans formã speciei, illud autem non est de veritate humanę naturæ in homine, quod est ordinatũ quodammodo ad hominis conseruationẽ vel meliorationẽ quancunq;. Sciendum est ergo, quod natura humana potest dupliciter considerari, vel secundum totam speciem humanam, vel secundum esse quod habet in hoc indiuiduo, secundũ hoc inueniuntur in præsenti quæstione tres opiniones. Quidam enim dicunt, quòd alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturę, neq; secundum speciem, neq; secundum indiuiduum. Dicunt enim quòd tota materia quæ nata est sub specie humanæ naturæ fuit in corpore Adæ, nec aliqua alia materia potest fieri verè substans humanæ speciei, & ex illa materia ex qua corpus primi hominis cõstabat, fuerit aliqua pars decisa, quæ quidem per multiplicationem quandã sine additione exterioris materiæ argumentata est, intantum quòd peruenit vsque ad perfectam & completam quantitatẽ in corpore Sem. Ex quo iterum aliquid decisum est in formationem corporis filij sui, & prædicto modo multiplicatum, & sic totum humanũ genus multiplicatũ est ex illa materia quæ fuit in corpore primi hominis sine alicuius extrinseci additione, illud autẽ quod ex alimento generatur est necessariũ nobis ad conseruationem illius humiditatis, quę est in veritate humanæ naturæ, vt, scilicet, calor naturalis habẽs aliquid aliud quod consumat, scilicet, humiditatem ex alimento generatã quasi accidentalem, non consumat humiditatẽ quæ est de veritate humanæ naturæ, sicut artifices apponunt plumbum argento: vt videlicet in conflatorio consumatur plumbũ, & argentum non consumatur ab igne, vnde in resurrectione quando veritas humanæ naturæ erit inconsumptibilis alimento non indigemus, nec restinget in nobis aliquid quod alimento sit generatum, sed solum id quod fuit in Adam. Sed incõuenienter videtur huiusmodi positio propter duo, quantũ ad præsens pertinet, quia eiusdẽ rationis est formã aliquam nihil amittere de materia subiecta, & nihil de nouo acquitere, cuius substantiæ & naturæ nihil accrescit nec deperit. Constat autem quod aliqua materia quę erat substans humanæ naturę definit esse humanæ naturæ substans, sicut patet in morte vniuscuiusq; hominis. Vnde nisi aliqua materia de nouo adderetur humanæ naturæ sequeretur quod minus esset, modò id quod est de veritate naturæ humanæ in actu quàm tempore Adæ, & sic natura speciei non perfectè saluaretur per generationem, secũdò, quia ita mirabilis quam multiplicationẽ dicunt nullo modo est secundum essentiam ipsius materiæ, sed solummodo secundum quantitatẽ vel dimensiones ei accidentes. Non enim dicunt quod aliquid materiæ de nouo per essentiã creetur vel aliũdè addatur, sed quod illa eadẽ materia quæ prius erat minor, postea fiat maior, nihil autem est aliud rarefieri & cõdensari quàm mutari eandem materiã de magnis dimensionibus in paruas, & ecõuerso. Vnde sequeretur, secundũ prædictam positionẽ, quòd illud quod est de veritate humanæ naturæ semper rarefieret per continuã generationẽ & augmentationẽ, & tantum quantum sustinere non posset. Esset enim iam illud quod est de veritate humanæ naturæ innumerabiliter magis rarũ quàm ignis, quod patet esse falsum. Et ideò alia opinio dicit, quod alimentum conuertitur in veritatẽ humanæ naturæ, primò & principaliter secundum speciem, non autẽ secundum indiuiduũ nisi secundariò. Dicunt enim, quod in vnoquoq; indiuiduo humanæ speciei illud primò & principaliter est de veritate humanæ naturæ quòd à parentibus traxit, & hoc vocatur à Philosopho caro & os secundum speciem quæ semper manent: sed, quia illud cùm sit modicũ nõ sufficeret ad perfectã quantitatem debitã humanæ naturæ sine additione, ideò adiungitur illud quod ex alimẽto generatur nõ solum ad hoc quod conseruetur illud quod fuit à primis parentibus acceptum, vt dicebat prima opinio. Sed ad hoc cõpletur ex huiusmodi addito perfecta quantitas, & sic illud quod ex alimento generatur, non est de veritate humanę naturę in hoc indiuiduo, sed tantũ secundariò inquantũ est necessarium ad quãtitatem debitã, & hoc nominat Philosophus carnem & os secundũ materiam quę fluit & refluit, sed tamen ex hoc aliqua pars seminaliter transit in prolem per generationẽ, & efficitur principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso cum admixtione alicuius quod fuit principaliter de veritate humanæ naturæ in patre, vt quidam volunt, vel sine admixtione eius, vt alij dicunt, quod est magis consonũ dictis Philosophi in 15. de animalibus, qui vult suprema totaliter esse de superfluo alimenti, & sic illud quod generatur ex alimento non potest esse quod fit principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso qui nutritur, sed potest esse de veritate humanæ naturæ principaliter in alio eiusdem speciei, scilicet, in filio ipsius. Et secundũ hanc opinionem dicunt, quòd illud quod est principaliter de veritate humanę naturę in vnoquoq; tocũ in ipso refunditur, nõ autẽ totũ quod ex alimento generatur, sed solum quantũ sufficit ad contemplationem quãtitatis, cùm propter cõplectionem quãtitatis tantũmodo ad veritatem humanę naturę aliqualiter pertineat, & hæc opinio consonat scientię Alexan. cõment. qui exponit carnem secundũ speciem quam Philosophus dicit semper manere esse illud quod à parentibus trahitur, carnem verò secũdum materiã illud quod ex alimento generatur, quę fluit & refluit. Sed hanc opinionem cõmentator Auerroys reprobat in tractatu quẽ fecit super librũ de generatione. Cùm enim illud quod ex alimento generatur, nutriat, inquantum est potentia caro, & augeat, inquantũ est potentia quanta caro, vt dicitur in 2. de anima. Illud quod generatur ex alimẽto postquam receperit speciem carnis, efficitur vnum cum illo quod prius inerat, quia in fine cõuersum iam est simile: vnde non videtur esse aliqua ratio quare calor naturalis aliquid possit consumere de illa humiditate carnis, quæ ex alimento generatur, & non de humiditate quæ à parentibus trahitur, nec posset aliquo necessario modo illud probari. Et ideò tam illud quod est à parentibus, quàm illud quod est ex alimento generatum, æqualiter se habet ad hoc quod maneat vel cõsumatur per calorem naturalem. & ad hoc quòd resiauretur per nutrimẽtum quod est fluere & refluere, & sic æqualiter pertinet ad veritatẽ humanę naturę quod generatur ex alimento, & quod à parẽtibus trahitur. Et secundũ hoc est tertia opinio, quod alimentũ conuertitur in id quod est principaliter de veritate humanę naturę, & quantũ ad speciem, & quãtum ad indiuiduum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ponit enim hæc opinio, quòd vtrunq; scilicet, & quod ex alimẽto generatur, & quòd à parentibus trahitur, indifferẽter & æqualiter forma humana pernitur & vtrunq; indifferenter manet vel cõsumitur, manet quidem secundũ speciem, cõsumitur autem & restaurat ur secundũ materiã, in aliqua republica diuersi homines numero ad cõmunitatem pertinent quibuscũq; morientibus, & aliis in locum eorũ succedentibus, & sic nõ manet vna respublica secundum materiã, quia sunt alij & alij homines, manent tamen & vna numero quantũ ad speciẽ siue formã propter ordinis veritatẽ in officijs defunctis, ita etiã in corpore humano manet caro & os, & vnaquæq; partiũ eadem numero quantũ ad speciẽ & formã quæ consideratur in determinato situ & virtute & figura, nõ autem manet quãtum ad materiã, quia illa materia carnis in qua talis forma erat, prius cõsumpta est, & alia in locũ ei successit, sicut patet de igne qui continuatur secundũ eandem formã & modũ, per hoc quòd cõsumptis quibuscũq; lignis alia supponuntur quæ ignem sustinent. Et secundum hanc opinionem de vtroque præcedentium indifferenter, scilicet, generato ex alimento & à parentibus tracto tantum resurget, quantum est necessarium ad speciem & quantitatem debitam humani corporis.

4.di.44.q.1.artic.2.q.3.o.

Et hæc opinio mihi videtur cæteris probabilior. Secundum ergo hanc opinionem ad primum dicendum, quòd distinctio Philosophi qua distinguit carnem secundum speciem & secundum materiam non est sic accipienda, quòd alia sit caro quæ dicitur secundũ speciẽ, scilicet, à parentibus tracta, & alia quæ sit secundũ materiam ex alimento generata, sed vna & eadem caro signata potest considerari & secundum speciem, quam habet, & secundum materiã. Et quod hic sit intellectus Philosop. patet ex hoc quod ipse dicit ibidem, quod hoc modo distinguitur caro, secundum speciẽ & secundum materiã, sicut vnumquodque habentium speciem in materia. In aliis autem habentibus speciem in materia, sicut est lapis & ferrum & huiusmodi, non habet locum prima distinctio, sed secũda, vt per se patet. Et ideò dicendum quòd alimentum convertitur in carnem quæ est secundum speciem, id est, quæ habet speciem, non tamen ita quod alimentum fiat species carnis, sed fit carnis materia, ratione cuius potest dici quod convertitur in carnem quantum ad materiam, & non quantum ad speciem.

40.30 et 4.di.44.q.1.art.11.2.q.4.5.

9.opinio tenens secundũ quã respondet ad primum.

Ad secundum dicendum, quod veritas humanę naturæ & cuiusliber alterius rei est à specie, & ideò cùm id quod est in homine maneat secundum speciem, quamuis non maneat secundũ materiam, nihilominus veritas humanæ naturæ manere dicitur, nec de finit esse idem homo numero, propter mutationem quæ secundum materiam, quia non tota materia similiter à forma abstrahitur vt alia tota simul formam accipiat. Hæc enim generatio esset & corruptio, sicut si totus ignis vnus extingueretur, & alius totus accenderetur, sed aliqua pars materiæ consumitur, & alia in locum eius substituitur quæ efficitur vna materia præexistenti, per hoc quod ei adiungitur ad sustinendam eandem formam humani corporis, sicut si vnum lignum ignis consumat, & aliud loco eius opponatur, erit idem ignis numero.

1.8.qu.119. 11.8.ad 5.

Ad tertium dicendum, quòd ad conceptionem humani corporis duo concurrunt, scilicet, materia ex qua formatur conceptum, & iterum vis formatiua quæ conceptum formet, quorum primum Augustin. vocat corpulentam substantiam, secundum verò seminalem rationem. Dicimus ergo secundum vtrumq; istorũ fuisse in Adã originaliter, in quantũ, scilicet, materia concepti præparata est per virtutem generatiuam matris. Vis autem formatiua est in semine patris. Et vtrumque istorum reducitur in Adam sicut in primam originem, à qua humanam naturam traxerunt virtutes consequentes. Corpus autem Christi formatum fuit per virtutem spiritus sancti actiuam. Sed materiam ministrauit mater, quia ex purissimis sanguinibus Virginis cõceptus est, vt Damas. dicit. Et ideò non fuit in Adam secundum seminalem rationem, sed secundum corpulentam substantiã, non tamen ita quòd eadem numero quæ est in nobis, & fuit in Christo, fuerit in Adam.

Et per hoc patet responsio ad conicquens.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quærebatur de his quę pertinent ad culpam vel gratiam. Et primò quærebatur de his quæ pertinent ad gratiam. Secundò, de his quæ pertinent ad culpam. Quantum ad pertinentia ad gratiam quærebatur. Primò de his quæ pertinent ad Prælatos tantùm. Secundò de his quæ pertinent ad omnes communiter. Quantum autem ad Prælatos quærebantur duo. Primò, de electione Prælatorum, vtrum, scilicet, sit necesse semper eligere meliorem, vel sufficiat eligere bonum. Secundò, de honore exhibendo Prælatis, vtrum, scilicet, mali Prælati sint honorandi.

ARTICVLVS VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod necesse sit semper eligere meliorem. Dicitur enim 4. Regum: Eligite meliorem, & eum ponite super solium patris sui, ergo multò fortius in spiritualibus officiis meliores præeligendi sunt.

arti.91.ad 12. & 110. 9.et ar.34. Apostolus.

Præterea, Primæ ad Timoth. tertio super illud, Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, dicit Glos. Talis eligatur Pontifex, cuius comparatione cæteri grex dicantur, ergo oportet in Episcopatu semper eligere meliorem.

Præterea, Leo Papa dicit. Ille qui melior est in Presbyteris & Diaconibus in Episcopum eligatur.

Præterea, Ille qui est propinquior ad hæreditatẽ possidendam debet præferri. Sed Christo cuius patrimonium possident Clerici & Prælati, est propinquior qui est melior, ergo ad Prælationes & officia Ecclesiastica semper sunt meliores eligendi.

Præterea, Si alicui committitur esse à domino suo vt ei fidelem & idoneum ministrum quæreret, non ageret fideliter erga dominum suum, si præteremisso magis idoneo minus idoneũ acciperet, ergo multò maius peccat ille cui commissum est eligere aliquem in ministerium Dei, si non eligat meliorem.

SED CONTRA est quòd decretalis dicit, quod sufficit eligere bonum, nec requiritur quod melior eligatur.

RESPONDEO dicendũ, quòd aliquis homo potest dici bonus vel melior altero dupliciter. Vno modo simpliciter, & sic melior est qui in charitate est perfectior. Alio modo secundum quid, & sic dicitur aliquis melior altero vel ad militiã vel ad magisterũ, vel ad prælationẽ, vel aliquid huiusmodi, qui nõ est melior simpliciter, eò quòd in singulis officijs tam spiritualibus quàm corporalibus requiritur aliqua præter moralem bonitatẽ ad hoc quòd aliquis sit idoneus ad illud officiũ exequendum. Dicendum est ergo quòd oportet eligere ad Prælationem vel Ecclesiasticum officium aliquem qui sit bonus simpliciter, quia per quodlibet peccatũ mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet spirituale exequendum. Vnde Diony. in epistola ad Demophilũ monachũ, loquens de sacerdote qui non est gratia illuminatus. Non est iste sacerdos, sed inimicus dolosus, delusor sutilissius, & lupus supra Dominicum populum, pelle armatus ouina, non tamen oportet quod semper eligatur ille qui est melior simpliciter. Possibile est enim quòd illi qui est in charitate perfectior deficiant multa quæ requiruntur ad hoc quòd aliquis sit Prælatus idoneus, quę in alio qui est minoris charitatis inueniuntur, vt sunt scientia, industria, potentia, & alia huiusmodi. Vnde non oportet semper eligere meliorem simpliciter. Sed eum qui sit melior ad hoc officium. Si autem eligat quis eum quem reputat minus idoneum ad tale officium, peccat. Non enim potest esse quod de duobus vnus alteri præeligatur, nisi propter aliquod in ipso consideratum. Illud autem quod consideratur in eo qui est minus idoneus, ad hoc quòd magis idoneo præferatur est aliqua conditio indebitè mouens, vel familiaritas, vel consanguinitas, vel aliquid huiusmodi. Non enim potest esse aliqua conditio pertinens ad Prælati idoneitatem ex quo alter simpliciter magis idoneus reputatur, & sic indebitè mouet, & sic in tali electione erit ibi acceptio personarum quæ sine peccato non fit.

Bonus vel melior altero dicitur.

4.d.24.q.3.arti.3.q.1.a.1.in.co. Posit.text.ad 6.et d.17.q.2.arti.5.q.3.a.ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd cùm dicitur, Eligite meliorem, intelligitur de meliori ad talem dignitatem.

Ad secundum dicendum, quòd in comparatione Prælati dicuntur esse cæteri quasi grex, non considerata sola sanctitate morum, sed discretione & strenuitate, & aliis huiusmodi, quæ in pastore exiguntur ad regendum.

Ad tertium dicendum sicut ad primum.

Ad quartũ dicendum, quòd ille qui eligitur in Prælatũ, non eligitur quasi ad hæreditatẽ possidendã, quia hæreditas Christianorum, nõ est in terra, sed est in cœlo, scilicet, ipse Deus, secundũ illud Psal. Dominus pars hæreditatis meæ. Eligitur autẽ velut dispensator in familia domini alicuius, secundũ illud 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi & dispensatores, &c. Dispensator autem non semper eligitur qui est propinquior, sed qui est magis idoneus.

Ad quintum dicendum, quòd similiter etiam cõtingeret in procuratione seruti alicuius domini temporalis, quòd nõ oportet quærere hominẽ meliorem simpliciter, sed meliorem ad seruiendum.

Ad illud verò quod in contrarij obicitur dicendũ quod decretalis intelligenda est quantũ ad hoc quòd non semper oportet elìs gere meliorem simpliciter, sed sufficit eligere bonum.

Vel dicendum, quòd non loquitur quantum ad forum conscientiæ, sed quantum ad forum contentiosum, in quo non reprobatur electio ex hoc quòd potest aliquis alius magis idoneus inueniri, dummodo ille qui eligitur idoneus sit, aliàs omnis electio calumniam pateretur.

ARTICVLVS VII.

22.q.93.ad 3.o & q. 101. ar.3.ad 2.& 3.ad.o. q.2.ar.3.ad

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd malis Prælatis non sit exhibendus honor. Sicut enim dicit Boët. in libr. de consolatione. Non possumus ob honores reuerendos iudicare, quos ipsis honoribus reputamus indignos. Sed mali Prælati non sunt honoribus digni, ergo non possunt iudicari esse reuerendi à suis subditis.

Præterea. Honor non debetur Prælatis malis nisi ratione Prælationis. Cùm ergo sint Prælationę indigni, sunt etiam per consequens indigni ad honores, & ad alia omnia quæ sunt Prælationi propria.

SED CONTRA est quod dicitur Exod. 20. Honora patrem tuum. Glo. id est, Prælatos. Cùm ergo inde finitè loquatur, videtur quòd omnes Prælati tam boni quàm mali sint honorandi.

RESPONDEO dicendum, quod in Prælato duo possumus considerare, scilicet, personam propriam & dignitatem secundum quam

quam est quędam persona publica, si ergo Prælatus sit malus ratione personę suę non est honorandus, quia cùm honor sit reuerentia alicui exhibita in testimonium virtutis, falsum testimonium de eo proferret, si quis eum obtentu propriæ personę honoraret, contra illud quod dicitur Exod. 20. Non loquaris cõtra proximum tuum falsum testimonium. Sed inquantum est persona publica, sic gerit typum & locum non suipsius, sed alterius, scilicet, Christi in Ecclesia, vel reipublicę, vt dominus in secularibus dignitatibus, & sic valor eius non computatur secundum personam, sed secundum eum cuius loco præsidet, sicut est de lapillo qui in computationibus ponitur loco centũ marcarũ, cùm in se nihil valeat, vt dicitur Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruũ Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorẽ. Mercurius enim dicebatur Deus latiocinij & mercationis, & ita est ei honor exhibẽdus, nõ propter se, sed propter eum cuius locum obtinet, sicut adoratio imaginis referrur ad prototypum, vt dicit Dam. Vnde & malus Prælatus idolo comparatur. Zachar. 11. O pastor & idolum derelinquens gregem.

22.q.63. ar.3.o

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illo Boët. est dicere, quòd mali homines non iudicantur vt reuerendi in propriis personis, quamuis eis exhibeamus honores propter officia in quibus sunt constituti.

Ad secundum dicendum, quòd malus Prælatus & indignus est Prælatione & honoribus qui Prælato debentur, sed ille cuius vicem gerit, dignus est, vt eius vicario talis honor exhibeatur, sicut beata Virgo digna est, vt eius imaginem depictã in pariete reuereamur, quamuis tali reuerentia ipsa imago digna non sit.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de pertinẽbus ad gratiã, quantũ ad omnes, & quę conuenit omni statui. Et circa hoc quęrebãtur tria. Primò, de orationibus, vtrũ oratio tantũ valeat facta pro alio sicut facta pro se. Secundò, de suffragiis, vtrũ magis prosint pauperi magis digno quàm diuiti pro quo specialiter fiunt. Tertiò, de votis, vtrum votum simplex dirimat matrimonium contractum.

ARTICVLVS VIII.

4.di.45.q.2.ar.1.q.4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd oratio plus valeat pro se facta quàm pro alio. Ita enim dicitur in quadã glosa, quòd speciales orationes plus valent. Sed illa est maximè specialis qua quis pro se orat, ergo plus valet oratio pro se facta quàm pro alio.

Præterea, vt dicitur in lib. de spiritu & anima. Oratio nihil aliud est quàm deuotio mentis in Deum. Sed magis deuotè aliquis orat pro alio, ergo plus valet oratio pro se facta quàm pro alio.

SED CONTRA, Oratio tantò ampliùs valet quantò magis est deuota. Sed quãdoq; quis deuotius orat pro alio quàm pro seipso, ergo plus valet oratio pro alio quàm pro seipso.

RESPONDEO dicendum, quod duplex est valor orationis. Vnus qui est orationis proprius secundũ quem dicitur valere oratio ad impetrandum illud quod petitur, sicut oratio Petri valuit ad suscitationẽ Thabitæ. Alius valor est cõmunis orationi & aliis operibus virtutũ, secundum quòd oratio valere dicitur ad merendum aliquid ipsi oranti, prout charitate informatur, sicut oratio Petri qua suscitationem Thabitę impetrauit fuit meritoria Petro vitæ æternæ, inquantũ erat actus charitatis informatus. Loquendo ergo de primo valore cæteris paribus plus valet oratio facta pro se quàm pro alio, quia efficatia orationis in impetrando potest amittere suum effectũ, quando pro alio fit ex aliquo impedimẽto, quod inuenitur in eo pro quo oratur. Vnde vna de conditionibus orationis quæ faciunt eam efficacem ad impetrandũ, est vt aliquis pro se oret. Quantum autem ad secundum valorem oratio magis valet quę ex maiori charitate procedit, siue pro se siue pro alio fiat. Si autẽ de interiori charitate per exteriora opera deberet iudicari, tunc ista cõparatio posset dupliciter intelligi, vno modo vt aliquis ita oret pro alio, quod etiã pro seipso, & tunc maioris meriti est pro alio orare & pro seipso, quàm pro se tantũ. Maioris enim meriti est amicũ beneuolum & beneficum esse sibi & alij, quàm sibi tantum. Alio modo potest intelligi vt aliquis oret pro alio & nõ pro se, & sic ostẽderetur esse alteri beneuolus magis quàm sibi. & ita peccaret in ordine charitatis magis aliũ quàm se diligens, & hoc modo intelligendo cõparationem melius est orare pro se quàm pro alio.

Duplex valor orationis.

Maior charitatis est ratio diæ meriti orationis, &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa non est ad propositum quia specialis oratio dicitur in glosa illa pro quocunque specialiter fiat, siue pro se, siue pro alio.

Ad secundum dicendum, quòd licet vt pluries homo pro seipso deuotius oret, tamẽ quandoq; deuotius pro alio, & ita secundum hoc nõ potest sumi vniuersale iudicium, quæ oratio plus valeat.

Similiter dicendum ad tertium in contrarium.

ARTICVLVS IX.

4.di.45.q.2.arti.2.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd suffragia Ecclesiæ specialiter facta pro aliquo diutiùs, æqualiter valeãt pauperi pro quo non fiunt, si sit æqualis meriti. Vt dicit enim Aug. huiusmodi suffragia tantũ valent vnicuique post mortem, quantùm meruit viuens vt sibi prodessent. Sed prædicti duo æqualiter meruerunt, ergo æqualiter eis prædicta suffragia prosunt.

Præterea. Passio Christi semper plus potest ei qui maioris est meriti. Sed missa quę est præcipuum suffragiorum, est memoria passionis dominicę, ergo æqualiter prosunt eis qui sunt æqualis meriti.

CONTRA. Deus accipit huiusmodi suffragia secũdum intentionem facientis. Sed faciens intendit quòd plus prosint diuiti, pro quo facit, ergo ei plus prosunt.

Præterea. Non est dicendum quòd frustretur pia intentio eorum qui pro suis charis specialia suffragia faciunt. Frustraretur autem si eis specialius non prodessent, ergo magis prosunt eis quibus fiunt.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio, quidam enim dicunt duòd suffragia ecclesiæ specialiter pro aliquo facta valent omnibus qui sunt in purgatorio, æqualiter quidem his qui sunt æqualis meriti, plus verò his qui sunt maioris meriti, minus his qui sunt minoris, sicut cãdela accensa pro aliquo diuite in aliqua domo, vbi sunt multi alij æqualiter prodest aliis qui sunt æqualis visus, plus verò his qui sunt maioris, minus his qui sunt minoris, quamuis sit diuiti magis ad quendam honorẽ præalijs. Et sicut etiam lectio quæ legitur specialiter pro aliquo clerico multis simul audiẽtibus æqualiter valet his qui sunt æqualis capacitatis, plus his qui sunt maioris, minus verò his qui minoris. Alij verò dicunt, quòd suffragia plus valent his pro quibus specialiter fiunt. Vtraque autem opinio secundum aliquid vera est. Ad cuius euidentiã sciendũ est, quòd opera vnius non valent alteri quãtum ad præmium essentiale, quia sic vnusquisque ex propriis actibus iudicatur, sed solum quantũ ad aliquod accidentale gaudiũ, vel quantum ad remissionem alicuius pœnæ temporalis. Et sic suffragia viuorum possunt prodesse defunctis. Huiusmodi autem cõmunicatio operum contingit dupliciter. Vno modo ex vnione charitatis, qua omnes Christi fideles efficiuntur vnum corpus, & sic actus vnius quodammodo redũdat in iumentũ alterius, sicut etiam in membris nostris corporalibus videmus, & sic iuuat aliquis ex actu alterius, inquantũ quilibet existens in charitate gaudet de quolibet bono opere, & quantò est maioris charitatis, tanto amplius gaudat, siue sit in purgatorio, siue in paradiso, siue etiam in mundo, & quantum ad hoc est vera prima opinio. Alio modo actus vnius fit communis alteri per intentionem faciẽtis quia facit pro illo vel vice illius, quod valet præcipuè in debitis soluẽdis, & sic suffragia ecclesiæ valẽt defunctis, inquantũ viuus soluit Deo satisfactionẽ, quam mortuus soluere tenebatur. Et sic valor suffragij sequitur intentionem facientis. Et quantum ad hoc secunda opinio vera est.

De valore suffragiorum.

Arti.30.

Vtraque opinio quòd aliquid est vera.

4.di.45.q.2.arti.2.q.1.2.o.et ar.2.qu.2. et 4.o. Communicatio operum fit dupliciter.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd meritum illud de quo loquitur Augustinus, est meritum conditionatum, meretur enim aliquis viuens, vt sibi suffragia post mortem valeant, si pro eo fiant, quę quidem conditio extat in vno & non extat in alio, & ideò non æqualiter prosunt vtrique.

Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit exhibita pro omnibus, sacrificium autem missæ spiritualiter pro aliquibus offertur. Et ideò non est simile.

Alia duo concedimus.

ARTICVLVS X.

ar.205.c.et 4.di.20.q.2.ar.1.qu.2.ad.2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd votum simplex continentiæ dirimat matrimonium cõtractum. Si enim aliquis det alicui quod prius alteri dederat, secunda datio nulla est. Sed ille qui emittit simplex votũ continentię, dat corpus suum Deo, ergo cùm postea contrahendo matrimoniũ det corpus suum vxori, contractus iste matrimonij nihil valere videtur, &c.

SED CONTRA est quod decretalis dicit, quòd votum simplex matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

ar.205.98 tum simplex qualiter distinguatur & solemne.

RESPONDEO dicendum, quòd votũ simplex non dirimit matrimonium contractum, sed solum solemne, cuius ratio patet, si differentia vtriusque voti inspiciatur. In voto enim simplici est ista promissio, qua quis promittit Deo se continentiam seruaturum. Ex sola autem promissione non transfertur dominium, vnde si aliquis promittat rem aliquam alicui, & postea det eandem alteri, huiusmodi non potest rescindi per priorem promissionem quamuis malè faciat dando. Et sic ille qui emisit votum simplex continentię potest postmodum corpus suum tradere vxori, & quamuis peccet hoc faciendo, tamen matrimonium nõ dirimetur propter votum præcedens. in voto autem solemni est simul promissio & collatio. Tunc enim est votũ solemne quando simul aliquis cum voto consecratur Deo, & ponitur in aliquo statu sanctitatis, vel per susceptionẽ ordinis, vel per professionẽ certæ regulæ, & sic nõ potest vlterius corpus suum tradere vxori, & si tradit, contractus nullus est, & sic matrimoniũ dirimitur per votũ solẽne, non autem per simplex.

ar.205.& m.22.q.88.ar.7.o. Ad contrarium.

Ratio autem in contrarium adducta falsum superponit scilicet quòd per votum simplex aliquis det corpus suum Deo, non enim dat, sed promittit.

QVAESTIO VI.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam.

Et circa hoc quærebantur quoque. Primò, vtrum peccet qui ad Ecclesiam vadit propter distributiones, qui aliàs nõ iret, quamuis à principio prębendam acceperit vt Deo seruiret. Secundò, vtrum aliquis habẽs de superfluo peccet si nõ det pauperi petenti. Tertiò, vtrum quando sunt diuersæ opiniones de aliquo facto, vtrum ille qui sequitur minus tutam peccet, sicut de pluralitate præbẽdarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quartò, vtrum mendacium semper sit peccatum. Quintò, vtrum quantum aliquis tendit peccare tantum peccet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod meritum illud de quo loquitur Augustinus, est meritum conditionatum. Meretur enim aliquis viuens, vt sibi suffragia post mortē valeant, si pro eo fiant, quæ quidem conditio extat in vno & non extat in alio, & ideo non æqualiter prosunt vtrique.

Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit exhibita pro omnibus, sacrificium autem Missæ specialiter pro aliquibus offertur. Et ideò non est simile.

Alia duo concedimus.

ARTICVLVS XI.

et in or. 168. ar. 205. cap. & 4. d. 30. q. 2. art. 1. q. 2. ad 1.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod votū simplex cōmentiæ dirimat matrimoniū contractum. Si enim aliquis det alicui quod prius alteri dederat, secunda datio nulla est. Sed ille qui emittit simplex votū continentiæ, dat corpus suū Deo, ergo cùm postea contrahendo matrimonium det corpus suū vxori, contractus iste matrimonij nihil valere videtur, ergo, &c.

SED CONTRA est quod decretalis dicit, q̄ votū simplex matrimoniū impedit contrahendum, sed non dirimit cōtractum.

RESPONDEO dicendum, quod votum simplex non dirimit matrimoniū contractū: sed solum solemne, cuius ratio patet ſi differentia virtutiq; voti inſpiciatur. In voto enim ſimplici eſt ſola promiſſio quæ quis promittit Deo ſe continentiā ſeruaturum. Ex ſola autem promiſſione nō tranſfertur dominium, vnde ſi aliquis promittat rem aliquā alicui, & poſtea det eandē alteri, huiuſmodi donatio nō poteſt reſcindi per priorē promiſſionem, quāuis malè faciat ando. Et ſic ille qui emiſit votū ſimplex continentiæ poteſt poſtmodū corpus ſuū tradere vxori, & quamuis peccet hoc faciendo, tamen matrimoniū non dirimetur propter votum præcedens. In voto autē ſolemni eſt ſimul promiſſio & collatio. Tunc enim eſt votū ſolemne, quādo ſimul aliquis cum voto conſecratur Deo, & ponitur in aliquo ſtatu ſanctitatis, vel per ſuſceptionē ordinis, vel per profeſſionē certæ regulæ, & ſic non poteſt vlterius corpus ſuum tradere vxori, & ſi tradit cōtractus nullus eſt, & ſic matrimonium dirimitur per votum ſolenne, non autem per ſimplex.

art. 205. ad 2. votū ſimplex qualiter diſtinguatur à ſo lenni.

vrtic. 205. 1. mal. 11. q. 88. ar. 7. o.

Ratio autem in contrarium adducta falſum ſupponit, ſcilicet, quod per votum ſimplex aliquis det corpus ſuum Deo, non enim dat ſed promittit.

QVAESTIO VI.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam.

Et circa hoc quærebātur quinq;. Primò, vtrum peccet qui ad Eccleſiā vadit propter diſtributiones, qui aliàs non iret, quamuis à principio præbendā acceperit, vt Deo ſeruiret. Secundò, vtrū aliquis habēs de ſuperfluo peccet ſi non det pauperi petenti. Tertiò, vtrum quando ſunt diuerſæ opiniones de aliquo facto, vtrum ille qui ſequitur minus tutam, peccet, ſicut de pluralitate præbēdarum. Quartò, vtrum mendacium ſemper ſit peccatum. Quintò, vtrum quantum aliquis intendit peccare tantum peccet.

ARTICVLVS XII.

q. d. 25. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 4. & arist. 22. cap. ſi.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod ille qui vadit ad Eccleſiam propter diſtributiones, aliàs non iturus, peccet.

Ipſe enim videtur ponere obſequiū diuinum, quod eſt impreciabile ſub peccato rei temporalis, ergo committit ſymoniam, & ita videtur quod materialiter peccet.

SED CONTRA. Ille qui facit votum bona intentione, ſi poſtmodū in proſecutione voti mutetur voluntas eius vt inuitus faciat, quod volens promiſit, nō euacuatur meritū voti, vt videtur Anſelmus dicere in libr. de ſimilitudinibus, ergo eadē ratione qui accipit præbendam vt Deo ſeruiat, non peccabit, quamuis poſtea mutetur eius intentio.

22. q. 100. ar. 3. o. & 4. d. 25. q. 3. ar. 2. q. 2. o.

RESPONDEO dicendum, quòd ad euidēriam huius quæſtionis notandum eſt, quòd aliquis actus dicitur eſſe ſpiritualis dupliciter. Vno modo ex parte principij, quando, ſcilicet, actus competit alicui perſonæ propter aliquid ſpirituale quod in ipſo eſt, ſicut Epiſcopo cōſecrare Baſilicas, & Diacono legere Euangelium, & in talibus actibus cōmittitur ſymonia, ſi aliquis intendat ſuum actū vendere. Alio modo eſt aliquis actus ſpiritualis, non ex parte principij, ſed ex parte finis tantū, ſicut docere liberales artes, quarū veritas ſpiritualis eſt, ſed huiuſmodi doctrina nō competit alicui, propter aliquod ſpirituale officium, cùm etiam gentibus liceat huiuſmodi artes docere, & in his actibus cōmittitur ſymonia, ſi vendatur finis qui ſpiritualis eſt, ſcilicet, ipſa veritas, non autem ſi aliquis ſua opera locet. Celebrare ergo diuinum officium in Eccleſia, eſt actus ſpiritualis primo modo. Competit enim alicui ex hoc quod eſt clericus, & ideò ſymonium committit, qui huiuſmodi actum vendere intendit. In qualiber enim venditione precium accipitur quaſi finis, & ideò in prædicto caſu diſtinguendum eſt. Si enim huiuſmodi diſtributiones recipit quaſi finem ſui operis principaliter intentum, ſymoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad huiuſmodi autem diſtributiones reſpicit ſecundariò non quaſi in finem, ſed ſicut in id quod eſt neceſſariū ad ſuam ſuſtentationem, conſtat quod non vendit actū ſpiritualem, & ita ſymoniā non committit nec peccat. Sic enim acceptio diſtributionum non eſſet cauſa quare ad Eccleſiam vadat, ſed propriè huiuſmodi determinatiō, quare nunc vadat & non alia vice.

Et ſic patet reſponſio ad primum: quia non ponit impreciabile ſub precio.

Ad illud verò quod contra obiicitur dicendum, quòd tunc in voente non euacuatur meritum voti, quando intentio vouentis fertur ſuper licitum, vt cùm aliquis vellet nō facere illud quod vouit, ſi non vouiſſet. Si autem feratur directè ſuper illicitum, tunc euacuatur meritū voti: vt cū aliquis vult abſolutè illud nō facere quod vouit. Ille autem qui vult ire ad Eccleſiam pro pecunia, ſicut pro fine principali, habet voluntatē delatā ſuper illicitū, & ideo peccat.

ARTICVLVS XIII.

ar. 133. & 22. q. 32. ar. 5. o. & 6.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ille qui non dat pauperi petenti, ſi habeat de ſuperfluo peccet. Facere enim elemoſinā de ſuperfluo eſt in præcepto. Luc. 12. Veruntamen ſi quid ſupereſt date eleemoſinam, ergo peccat ſi petenti non tribuat.

Præterea, Aliquis tenetur inquirere de his quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, vt aliquis ſubueniat exiſtenti in extrema neceſſitate, ergo tenetur quilibet inquirere vtrum pauper ſit in extrema neceſſitate, vel ſtatim ei dare.

In contrarium eſt, quia ſic videtur quòd omnes eſſent damnati.

RESPONDEO dicendū, quòd circa hoc diſtinguendum eſt. Suppoſito enim quòd aliquis habet de ſuperfluo, & reſpectu indiuidui, & reſpectu perſonæ, quod tenetur pauperibus erogare, aut videt in paupere petente euidentia ſigna extremæ neceſſitatis, aut non. Si videt, certum eſt quòd tenetur dare, & peccat non dando. In hoc enim caſu loquitur Ambro. Paſce fame morientem, ſi non pueris occidiſti. Si verò nō appareant, tunc non tenetur dare pauperi petēti, quia quāuis teneatur dare ſuperfluum pauperibus, non tamen tenetur omnibus dare, nec huic dare, ſed tenetur diſtribuere ſecundum quod ſibi viſum fuerit oportunum, nec tenetur inquirere, quia hoc eſſet nimis graue, quod de omnibus pauperibus inquireret: & præcipuè cùm ad eum qui neceſſitatem patitur, pertineat, vt neceſſitatem ſuam exponat.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

artic. 5. & ſeq. ciali.

CIRCA tertium ſic proceditur. Videtur quòd ille qui habet plures prebēdas peccet, ex hoc ipſo quòd opiniones magiſtrorum ſunt in contrarium. Quicunque enim committit ſe diſcrimini in his quæ ſunt ad ſalutem, peccat. Sed iſte committit ſe diſcrimini vt videtur, cùm faciat contra multorum peritorum ſententiam, ergo videtur quod peccet.

SED CONTRA, Poteſt eſſe quòd in tali caſu aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures prebendas ſit licitum, nec inuenit aliquid quod eum moneat ad hoc quòd ſit licitum, ergo videtur quòd ſine peccato poſſit plures præbendas habere.

RESPONDEO dicendum, quòd duobus modis aliquis ad peccatum obligatur, vno modo faciendo contra legem, vt cùm aliquis fornicatur. Alio modo faciendo contra conſcientiam, etſi non ſit cōtra legē, vt ſi cōſcientia dictat alicui quòd leuare feſtucā de terra ſit peccatum mortale. Ex conſcientia autē obligatur aliquis ad peccatum ſiue habeat certam fidē de contrario eius quod agit, ſiue etiam habeat opinionē cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur cōtra legem ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc quòd eſt ſecundum conſcientiam, & ſimiliter quod eſt contra conſcientiam eſt malum, quamuis nō ſit contra legem: quod autē nec cōtra conſcientiam, nec contra legē eſt, nō poteſt eſſe peccatū. Dicendum eſt ergo quod quando ſunt duæ opiniones contrariæ de eodē, oportet eſſe alteram veram & alterā falſam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem magiſtrorum, vtpotè habendo plures præbendas, facit contra veram opinionem, & ſic cùm faciat contra legem Dei non excuſatur à peccato, quamuis non faciat cōtra conſcientiam, ſic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non eſt vera, ſed magis contraria quam iſte ſequitur, ita quòd verē licet habere plures præbēdas, & tōc diſtinguendum eſt, quia aut talis habet cōſcientiam de cōtrario, & ſic iterū peccat cōtra conſcientiā factens, quamuis non cōtra legē. Aut non habet conſcientiā de cōtrario, ſed certitudinem, ſed tamen in quādam dubitatione inducitur ex contrarietate opinionum, & ſic ſi manēte tali dubitatione plures præbendas habet periculo ſe committit, & ſic proculdubio peccat vtpotè magis amans beneficium temporale quàm propriam ſalutem. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & ſic non commictit ſe diſcrimini, nec peccat.

et in or. 172.

Vnde patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

ar. 201. & 22. q. 60. ar. 1. et 2. et 4. q. 120. ar. 1. o. & 3. o.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd non omne mendacium ſit peccatum. Maius enim peccatum eſt homicidium quàm mendacium. Sed homicidium poteſt licitè fieri, vt cùm index occidit latronem, ergo & mendacium.

Præterea. In ſacra ſcriptura quidam laudantur, qui tamen mendaces eſſe intelliguntur, vt obſtetrices Iacob, & Iudith, ergo mendacium non ſemper eſt peccatum.

SED CONTRA eſt q̄ Aug. determinat in li. de mendacio.

RESPON-

RESPONDEO dicendū, quòd quandocunque aliquis actus habet aliquam inordinationē ſeparabiliter annexam, nunquā poteſt bene fieri, quia ipſa ordinatio eſt aliquid ſuperfluum vel diminutum, & ita non poteſt in tali actu medium accipi, in quo virtus conſiſtit, vt patet per Philoſophū in 2. Ethi. Huiuſmodi autē actus eſt mendacium. Ad hoc enim inuenta ſunt verba vel voces, vt ſint ſigna intellectuum, vt dicitur in primo Perie. & ideò quando aliquis voce enunciat, quod nō habet in mente, quod importat in nomine mendacij, eſt ibi inordinatio per abuſum vocis, & ideò concedimus quod mendacium ſemper eſt peccatum.

2. q. 110. ar. 1. & 3. di. 38. qu. 1. ar. 1. q. 1. di. 28. arti. 30. ar. 109. 2. tit.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd homicidium ſemper eſt peccatum, quia inordinationem habet inſeparabiliter annexam, homicidium enim plus importat quàm occiſio hominis. Compoſita enim nomina frequenter plus important quàm componentia. Importat enim homicidium occiſionem hominis indebitam, & ideò homicidium nunquam eſt licitum, quamuis occidere hominem aliquando liceat.

Ad ſecundum dicendū, quòd ſicut Aug. dicit in lib. de mendacio: & habetur in glo. ſuper illud Pſalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. dupliciter aliquis laudatur in ſcriptura. Quādā propter perfectū fiatum virtutis, & horum facta proponuntur omnibus in exemplum, & de talibus nō legitur quod mentiri ſint, vel ſi aliqua dixerunt, quæ mendacia videtur ſecundū intentionē quā ex inſtinctu ſpiritus ſancti cōceperunt, mēdacia nō ſunt. Quādā verò laudantur propter virtutis indolem, & ſic in aliquibus mendacium fuiſſe legitur maximè officioſum, ſicut patet de obſtetricibus. Non enim commendantur quia mentite ſunt, ſed propter miſericordiam ex qua in mendacium inciderunt, & ſic apparet in eis quædam indoles, id eſt, profectus virtutis, non autem perfectio.

Pſalm. 5.

22. qu. 110. ar. 1. ad 3. et q. 3. ar. 1. ad 1. & 2. et 3. & 38. arti. 3. ad 1. & 4. 2. q. 114. ar. tic. 10. ad 2. & 22. 4. q. 110. arti. 3. ad 2. & 4. ad 3. & in 1. 1273. art. 5. 4. di. 9. q. 2. arti. 3. ad 2. di. 22. qu. 1.

ARTICVLVS XVI.

CIRCA quintum ſic proceditur. Videtur quod non oportet quod ſi aliquis intendat peccare mortaliter, quod peccet propter hoc mortaliter. Deus enim promptior eſt ad miſerendum quàm ad puniendum, vt habetur in gloſſ. in 1. Iere. Sed ſi aliquis intendat peccare venialiter, non ſequitur quod propter hoc peccat venialiter, ergo nec oportet quod qui intendit peccare mortaliter, quod propter hoc peccet mortaliter.

SED CONTRA. Quicunque intendit peccare mortaliter facit contra conſcientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter, ergo, &c cætera.

RESPONDEO dicendū, quòd impropriè dicitur, quod aliquis intendat peccare mortaliter aut venialiter. Malum enim eſt præter intentionē & voluntatem, vt dicit Dio. 4. c. de di. no. Sed aliquis quod intendit facere aliquid quod credit eſſe mortale peccatū, ex hoc dicitur, quod intendit peccare mortaliter. Prædicta ergo quæſtio nihil aliud quærit niſi quare aliquis credens eſſe peccatum mortale quod facit, peccat mortaliter. Non autem eſt neceſſe quod ſit venale, ſi credat veniale eſſe, vt ſi fornicationem credat eſſe veniale peccatū, cuius queſtionis de facili patet ſolutio, quia cùm conſcientia eſſet erronea, habeat vim ligandi ex hoc ipſo, quòd contra conſcientiā facit, mortaliter peccat. Error autē conſcientiæ quādoque habet vim abſoluendi ſiue excuſandi, quādo, ſcilicet, procedit ex ignorātia eius quod quis ſcire non poteſt, vel ſcire non tenetur. Et in tali caſu quāuis factū de ſe ſit mortale, tamen intendens peccare venialiter, peccaret venialiter, ſicut ſi aliquis intenderet peccare venialiter, ſi alia ei ſupponeretur eo neſciente, nihilominus veniraliter peccaret. Quandoque verò error conſcientiæ non habet vim abſoluendi vel excuſandi, quādo, ſcilicet, ipſe error peccatum eſt, vt cùm procedit ex ignorantia eius quod quis ſcire tenetur, & poteſt, ſicut ſi crederet fornicationem ſimplicem eſſe peccatum venialе, & tunc quamuis crederet peccare venialiter, non tamen peccaret venialiter, ſed mortaliter.

2. q. 37. ar. 4. o. 12. qu. 26. ar. 4. et arti. 19. bus. 12. o. 24. artic. 8. ad 2. 22. q. 76. ar.

Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad pœnā & gloriam. Et primò de his quæ pertinent ad pœnam. Secundò, de his quæ pertinent ad gloriam.

Circa pœnam autem quærebatur. Primò, de pœna ſpirituali. Secundò, de pœna corporali damnatorum.

Circa primum duo quærebātur. Primò, vtrum damnati videant gloriam ſanctorum, & poſt diem iudicij. Secundò, vtrum damnati vellent ſuos propinquos eſſe damnatos.

ARTICVLVS XVII.

& in or. 147. 4. diſt. 30. q. 2. ar. 2. q. 1. o. 1 Iſaiæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati poſt diem iudicij videant gloriā ſanctorū. Sicut enim ſe habet gloria ad miſeriā, ita miſeria ad gloriam. Sed de perfectione gloriæ ſanctorum eſt vt videant miſeriam damnatorum, vt habetur Iſaiæ vlt. Egredientur & videbunt cadauera impiorum, ergo & de perfectione miſeriæ damnatorum eſt, vt videant gloriam ſanctorum, & ſic poſt diem iudicij quando in miſeria perfecta erunt, videbunt gloriam ſanctorum.

Præterea. Poſt diē iudicij nulla afflictio à damnatis ſubtrahetur. Sed nunc afflīguntur damnati ad hoc quod vident gloriā ſanctorū, ſecundum illud Iſa. 46. Videant & confundantur zelantes populi, ergo & poſt diem iudicij gloriam ſanctorum videbunt.

SED CONTRA. Omnis delectationis materia damnatis poſt diem iudicij ſubtraheretur. Sed videre ſanctorum gloriam, eſt quædam materia delectationis, &c.

videre gloriā beatorū 2. cōtingit.

RESPONDEO dicendum, quod videre gloriam beatorum dupliciter contingit. Vno modo vt capiatur quid ſit ipſa gloria, & qualis & quanta, & ſic nullus poteſt videre gloriam, niſi qui eſt in gloria. Superat enim & deſiderium & intellectum eorum qui non ſunt in ea. Hoc enim eſt manna abſconditū & nomen nouū ſcriptū in calculo, quod nemo nouit, niſi qui accipit, vt habetur Apocal. 2. Alio modo contingit videre gloriam beatorum, vt videantur ipſi beati eſſe in quadā gloria inenarrabili & excedente intellectum. Et ſic damnati ante diem iudicij vident gloriā ſanctorum, non autem poſt diem iudicij, quiā tunc erunt penitus à ſanctorū cōſortio alienati, vt qui ad ſummā iam miſeriæ peruenerunt, & ideò nec etiam ſanctorum conſortio digni habebuntur, nam videns aliquod conſortium habet cum eo quod videt.

Apocalyp. 4. 50. q. 2. ar. 2. q. 3. o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd videre miſeriā damnatorum omnino erit ſanctis ad gloriam, gaudebūt enim de iuſtitia Dei & de ſua euaſione, ſecundum illud Pſal. Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictam. Sed videre ſanctorum gloriā aliquid perfectionis importat qua poſt diem iudicij damnati priuabuntur.

Ad ſecundum dicendū, quòd damnati in inferno exiſtentes poſt diem iudicij memores erunt glorīæ ſanctorū, quam ante iudicium & in iudicio viderūt, & ſic cognoſcent nos eſſe in maxima gloria, quamuis non videant ipſos beatos, nec eorum gloriam, & ita inuidia torquebuntur, & ſic afflictio quæ eſt in eis nunc ex tali viſione manebit, viſione ſanctorum indignos reputatos.

4. d. 50. q. 2. ar. 4. o. & ex poſi. tex. ad 4. Pſalm. 58.

Ad illud quod contra obiicitur dicendum, quòd videre ſanctorum gloriam nō eſt materia delectationis, niſi ſecundum primum modum viſionis videatur, qualiter à damnatis nunquam videtur, ſecundo autem modo videre & non habere eſt magis afflictionis cauſa propter inuidiam.

ARTICVLVS XVIII.

4. d. 50. q. 2. arti. 3. q. 4. o.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati non vellent ſuos propinquos eſſe damnatos, dicitur enim Luc. 16. quòd diues in inferno damnatus, petebat Lazarum mitti ad fratres ſuos, vt teſtaretur illis ne venirent in locum tormentorum, petitio autem eſt voluntatis deſignatio, ergo damnati non volunt ſuos propinquos damnari.

SED CONTRA eſt qu. d dicitur Iſa. 14. ſuper illud: Surrexerunt de ſolijs ſuis. dicit glo. Solatium eſt damnatis ſocios habere ſuæ pœnæ, ergo ipſi vellent omnes eſſe damnatos.

RESPONDEO dicendū, quòd vitia ſpiritualia in damnatis cōſumantur, quod ſignificatur Ezec. 32. vbi dicitur de impijs, quod cum armis ſuis ad infernum deſcendunt, & ideò in eis perfecta inuidia eſt, ad quam pertinet dolere de bono alterius quod ipſe non habet. & ſic etiam vellet omnes pati malum quod ipſe patitur. Liberari enim à malo quoddam bonum eſt. Quæ quidem inuidia in aliquibus etiam in hac vita tantum inualeſcit, vt propinquiſſimis etiam inuideant de bonis quæ non habent ipſi. Vnde multò amplius damnati inuidia ſtimulante vellēt ſuos propinquos, cum omnibus aliis eſſe damnatos, & dolebunt ſi ſciant aliquos eſſe ſaluatos. Sed tamen ſi non omnes debent damnari, ſed aliqui ſaluari, magis vellent ſuos propinquos quam alios à damnatione liberari, quia in hoc etiam inuidia torquebuntur, ſi videant ſaluari alios & ſuos damnari, & per hunc modum diues damnatus nolebat ſuorum damnationem.

4. d. 50. q. 2. ar. 1. q. 4. ad 1. 176.

Et ſic patet ad obiecta.

QVAESTIO VIII. *ARTICVLVS XIX.*

DEINDE quærebatur de pœna corporali damnatorū, vtrum, ſcilicet, ſit ibi tantum pœna ignis, vel etiam pœna aquæ, & videtur quòd ſic, per illud Iob. 24. de impijs. Tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

SED CONTRA. Omnis delectatio & refrigerium damnatis auferetur. Sed non poteſt eſſe ſine quodam refrigerio, quod aliquis afflictus calore ad frigus aquæ tranſeat, vel econuerſo, ergo talis pœnarum alternatio non erit in damnatis.

4. d. 50. q. 1. o. 2. ar. 3. q. 1. o. contra 3. c. 145. & in p. q. 10. ar. 3. ad 2. et 12. q. 67. ar. 4. ad 2.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dicit Baſilius exponēs illud Pſal. Vox Domini intercidentis, &c. In fine mundi ignis diuiderur & alia elementa, & quicquid eſt in eis pulchrum & clarum remanebit ſuperius ad gloriam beatorum, quod verò eſt in eis feculentū & pœnoſum deſcender in infernū ad pœnā damnatorum, & ira ſex totius creaturæ in infernū colligetur, & erit damnatis in pœnā, & non ſolū patientur pœnā ignis. Iuſtū eſt enim vt qui creatorem offenderunt ab omni creatura puniātur. Vnde dicitur Sap. 5. Quod orbis terrarum pugnabit pro illo contra inſenſatos.

4. d. 47. q. 2. ar. 2. q. 3. o. 4. d. 21. q. 1. ar. 1. q. 2. ad 2. 3. q. 3. o. 4.

Ad illud quod contrarium obiicitur dicendum, quod ex huiuſmodi varietate pœnarū nullū erit in damnatis refrigerium. Ignis enim & aqua & huiuſmodi non agent in corpora damnatorum actione naturæ, ita quod relinquant ſuas qualitates in corporibus damnatorū ſecundū eſſe naturæ, ſicut ignis relinquit calorem in lignis quæ facit eſſe calida, alioquin cùm contraria non poſſint eſſe ſimul in eodem, oportet corpora damnatorum ſuas qualitates perdere, & tranſmutata natura organorum fieret pœna minus ſenſibilis, ſed agūt in corpora damnatorum actione ſpirituali,

varietas pœnarū nō rea frigerabit damnatos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

imprimendo, scilicet, suas qualitates in corporibus damnatorum secundū esse spirituale per modum quo species colorum est in aëre, vel etiā in pupilla, non ita quod fiant colorata. Vnde corpora damnatorum sentient afflictionem ignis, sine hoc quod conuertantur in naturam ignis, & ideò varietates pœnarum non facient eis aliquod refrigerium. Refrigerium enim nunc ex alternatione pœnarum proueniens causatur ex transmutatione naturæ, inquantum per frigus aquæ superfluitas calefactionis remittitur. Et sic ad medium venitur, quod est delectabile.

QVAESTIO IX.

DEINDE quærebatur de gloria beatorū. Et circa hoc quæruntur duo. Primò, vtrum beatitudo sanctorum per prius consistat in intellectu quàm in affectu, vel econuerso. Secundò, vtrum per prius beati ferantur ad videndum humanitatem Christi quàm eius diuinitatem.

ARTICVLVS XX.

4.dist.49.q.1.ar.1.q.2. 10.confess. 10.de Trin.c.12.q.3.art.4.o. contra 3.c. 8.o.o.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod beatitudo sanctorum præcipuè consistit in intellectu. Sicut enim dicit Aug. 10. confess. Beatitudo est gaudium de veritate. Sed veritas pertinet principaliter ad intellectum, ergo & beatitudo.

Præterea. Ioan. 17. dicitur. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Cognitio autem ad intellectum pertinet, ergo & vita æterna siue beatitudo.

Præterea. Augustin. dicit in de Trin. Quod visio est tota merces. Merces autem est beatitudo, ergo pertinet principaliter ad visionem intellectus.

SED CONTRA. Præmium respondet merito. Sed meritum principaliter consistit in voluntate, ergo & beatitudo quæ est præmium.

1.p.q.26.ar tic.2. ad 2. & 1.2.qu.3. art.4.ad 2. & q.11.ar. 2.ad 1.

RESPONDEO dicendum, quod fœlicitas siue beatitudo in operatione consistit & non in habitu, vt Philosophus probat in 1. Ethic. Vnde beatitudo hominis potest comparari ad aliquam potentiam animæ dupliciter. Vno modo sicut obiectum potentiæ, & sic beatitudo præcipuè comparatur ad voluntatem. Nominat enim beatitudo vltimum finem hominis & summum bonum ipsius. Finis autem & bonum sunt obiectum voluntatis. Alio modo sicut actus ad potentiam, & sic beatitudo originaliter & substantialiter cōsistit in actu intellectus. Formaliter autem & completiuè in actu voluntatis, quia impossibile est ipsum actum voluntatis esse vltimum finem voluntatis. Vltimus enim finis hominis est id quod est primò desideratum. Non autem potest esse quod primò volitum sit actus voluntatis. Prius enim est potentiæ fieri in aliquod obiectum, quàm quòd feratur super actū suum. Prius enim intelligitur actus alicuius potentiæ quàm reflectio eius super actū illum. Actus enim terminatur ad obiectum: & ita quælibet potentia prius fertur in obiectum quàm in actum suum, sicut visus prius videt colorem quàm videat se videre colorem: & ita etiam voluntas prius vult aliquod bonum, quàm velit se velle: & sic actus voluntatis non potest esse primo volitum, & per cōsequens nec vltimus finis, sed quotiescunq; aliquod bonū exterius est desideratū quasi finis, ille actus noster est nobis quasi finis interior, quo primò perfectè attingimus ad ipsum. Sicut dicimus quòd comestito finis est, & bearitudo eius qui ponit cibum finem suum, & possessio eius qui finem suum ponit pecuniam. Finis autem nostri desiderij Deus est, vnde actus quo ei primò coniungitur est originaliter & substantialiter nostra beatitudo. Primò autem Deo coniungimur per actū intellectus, & ideo ipsa Dei visio quæ est actus intellectus est substantialiter & originaliter nostra beatitudo. Sed quia hæc operatio perfectissima est & conuenientissimum obiectum, ideò consequitur maxima delectatio, quæ quidem decorat operationē ipsam & perficit eam, sicut pulchritudo iuuentutem, vt dicitur 10. Ethic. vnde ipsa delectatio quæ voluntatis est, est formaliter complens beatitudinem, & ita beatitudinis vltimæ ratio est in visione, complementum autem in fruitione.

ar.285.ad 1. 1.p.q.26.ar. 2.2.et 12.q. 3.art.4.& 8.o.

1.p.q.12.ar tic.2.3.4. ad rationes.

Tres ergo primæ rationes cōcedendæ sunt, quia ostēdunt quod beatitudo substantialiter consistat in actu intellectus.

Ad illud autem quod cōtra obijcitur dicendum, quod meritum consistit in agendo, præmium autem in recipiendo. Actio autem primò pertinet ad voluntatem, quia ipsa mouet omnes alias vires, sed receptio primò pertinet ad intellectum quàm ad voluntatem, vnde præmium per prius attribuitur intellectui, meritum autem voluntati.

ARTICVLVS XXI.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Christi diuinitatem quàm eius humanitatem. Altissimo enim statui altissimus actus primò & principaliter competit. Sed beati sunt in statu altissimo. Cùm ergo actus intelligentiæ, quæ est potentia altissima, cuius est fieri in Deum sit actus altissimus & nobilissimus, videtur quod hic actus primò beatis competat, vt Deum contemplentur.

ar.specialis

Præterea, hoc ad imperfectionē viæ pertinet, quod oportet nos ab inferioribus ad superiora contemplanda conscendere. Sed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni viæ: ergo ipsi cōuer-

so per prius supetiora contemplabuntur, & sic primò Christi diuinitatem quàm eius humanitatem.

SED CONTRA. Ad extremū non peruenitur nisi per medium. Sed medium inter Deum & homines est Christi humanitas. 1. ad Timoth. 2. Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, ergo sancti non peruenient ad contemplationem diuinitatis Christi, nisi prius contemplando eius humanitatem.

RESPONDEO dicendum, quòd vnusquisq; prius considerat illud quod est ratio alicuius, quàm id cuius ratio est, sicut artifex prius considerat regulam operis quam secundū regulam operetur. Beati autem adeò sunt Deo coniuncti, vt ipse sit eis ratio cuiuslibet cognitionis & operis. Aliter enim actus beatitudinis per alias cognitiones & operationes sanctorum impediretur. Et ideò illud ad quod sancti primò attendunt est ipse Deus, & eum habent medium cuiuslibet cognitionis, & regulam cuiuslibet operationis: & sic per prius contemplantur diuinitatem Christi, quàm eius humanitatem. In vtraq; tamen cōtemplanda delectatione inuenitur, vnde dicitur Ioan. 10. Ingredientur, scilicet, beati, ad contemplandam diuinitatem Christi: egredientur ad contemplandam eius humanitatem, & vtrobiq; pascua inuenient, id est, delectationem, vt exponitur in libro de spiritu & anima.

ar.228.ad 3. & p.q.26.ar. 3.arti.3.ad 4.

Duas ergo primas rationes concedimus.

Ad rationes.

Ad illud quod contra obijcitur dicendum, quòd ratio illa procedit quantum ad statutum viæ, in qua nondum sumus Deo perfectè coniuncti. Sed oportet nos ad Deum per Christum accedere, sed cùm iam Deo in beatitudine coniuncti erimus, per prius intendimus Christi diuinitati quàm eius humanitati.

Finit quodlibet octauum.

INCIPIT QVODLIBET NONVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM est primò de capite Christi. Deinde de membris. De Christo quæritur triplicitèr. Primò, quantum ad naturam diuinam. Secundò, quantum ad vnionem humanæ naturæ ad diuinam. Tertiò, quātum ad species sub quibus in sacramento altaris continetur.

ARTICVLVS I.

1.p.q.25.ar 2.o.& 5.

CIRCA primum quærebatur, vtrum Deus possit facere infinita esse actu, & videtur quod non. Deus enim potest facere aliquid maius omni eò quòd factū, quia eius potentiam non adæquat opus, vt dicit Hugo de S. Victo. Sed infinito in actu non potest esse aliquid maius, ergo non potest esse quod Deus faciat infinitum in actu.

SED CONTRA. Deus potest plus facere, quàm homo possit dicere, vel cogitare, secundum illud Lucæ 1. Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Sed homo potest dicere esse infinitum in actu, & etiam cogitare, cùm quidam Philosophi hoc posuerunt, vt patet in 3. Physico. ergo Deus potest facere infinitum in actu.

ar.228.ad 3. & p.q.26.ar. 3.arti.3.& ad 4.

RESPONDEO dicendū, quòd cùm dicitur, Deū non posse aliquid facere, hoc nō est propter defectū diuinę potentiæ, sed propter Incompassibilitatem quę importatur in facto. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo quia repugnat facto, inquātum est factum sicut dicimus Deum non posse facere aliquam creaturam quæ sit in esse consetuet, quia ex hoc ipso quod res aliqua ponitur habere superiorem, ponitur etiam indigere conseruatore, cùm idem sit causa essendi rem, & conseruans rem in esse. Alio modo, quia repugnat huic facto inquantum est hoc factum, sicut si dicamus, Deum non posse facere equum rationalem esse. Esse enim rationale quamuis non repugnet facto inquātum est factum, tamen hoc factum, scilicet esse rationale rupugnat omni equo inquātum est equus, in cuius diffinitione cadit irrationale. Quidā autē dicūt quod Deus non potest facere esse infinitū in actu, quia esse infinitū repugnat facto inquantū est factū. Est enim contra rationē creaturę, vt crearorē ædæquet, quod oportet ponere, si esset in aliqua creatura infinita. Infinitum enim infinito maius nō est. Sed illud non videtur rationabiliter dici. Nihil enim prohibet illud quod est infinitum per vnū modum superari ab eo quod est infinitū pluribus modis, sicut si esset aliquod corpus infinitū secundū longitudinē, finitū verò latitudine esset minus corpore longitudine & latitudine infinito. Dato autē quòd Deus faceret aliquod corpus infinitū actu, corpus quidem nō esset infinitū quantitate dimensiua, sed de necessitate haberet naturam speciei terminatā, & esset limitatum ex hoc quòd esset res naturalis, vnde non esset æquale Deo, cuius esse & essentia est modis omnibus infinita. Aliq verò dixerūt, quod esse infinitū in actu secundū aliquem modū non repugnat facto, inquantum factū, neq; huic facto inquantū est hoc factū quod est esse in actu. Aliquo verò modo repugnat entri in actu esse infinitū. Et hæc est opinio Algazelis. Distinguit enim duplex infinitū, scilicet, infinitū per se, & infinitū per accidēs, cuius distinctionis intellectus hinc accipi potest, quod cū infinitū, principaliter in quātitate inuenta-

inuenitur, vt dicitur in 1. Physic. (T.c.15.) si quantitas in qua infinitum consistit habeat talem multitudinem: cuius vnaquæq; pars ab altera dependeat, & certū ordinem habeat, ita q; vnaquæq; pars illius multitudinis requiratur per se, tunc infinitū in tali quātitate cōsistens dicetur infinitū per se, sicut patet in hoc quod baculus mouetur à manu, manus à lacertis & neruis qui mouentur ab anima, quod si in infinitū procedāt, vt, scilicet, anima ab alio moueatur, &

Diff. infinita per accidens.

sic deinceps in infinitū, vel bacuius aliquid aliud moueat, & sic deinceps in infinitum erit multitudo istorū mouentiū & motorum, per se infinita. Si verò quantitas in qua consistit infinitū resultet ex aliquibus pluribus, qui eundem ordinē seruent, & quorū numerus nō requiritur nisi per accidens, tunc erit infinitū per accidens, sicut si aliquis faber cultellū faciat, ad cuius constitutionem multis martellis indigeat: ex hoc quod vnus post aliū frangitur, & vnus succedit in locū alterius etiamdē ordinē tenens: si talis multitudo in infinitū excrescat, dicetur infinitum per accidens & nō se. Accidit enim fabrili operi martellorum infinita multitudo cùm per vnum martellum fi duraret, æqualiter posset expleri sicut per infinitos. Dicunt ergo quòd infinitū per se repugnat ei quod est esse in actu, eò quòd oportet in his quæ per se ordinem habent cōpleri postremum, nisi per cōparationem quodammodo omnū priorū, & sic ad vnum constituendū requireretur infinitorū ordinata influentia, si esset aliquid infinitū per se, & ita nunquā posset cōpleri, cùm infinita nō sit transire, sed infinitum per accidens secundū eos non repugnat ei quod est esse in actu, cùm vna pars multitudinis ab altera non dependeat, vnde secundū hoc nihil prohibet esse infinitum in actu, sicut Alga. dicit in sua Meta. animas rationales hominum defunctorū esse infinitas in actu, eò quòd ponit generationem hominum ab æterno fuisse, & animas post mortem corporū remanere, & secundū hanc opinionem Deus posset facere infinita vel infinitum in actu, etiā si nō inueniatur in natura infinitū in actu. Sed ecōtrā cōmen. 5. Meta. (Con. 6) Dicit quod in actu esse non potest, neque infinitū per se, neque infinitū per accidens. In potentia verò inuenitur infinitū per accidens, sed non infinitū per se, & sic secundum eum esse infinitū omnino repugnat ei quod est esse in actu, & hoc verius esse videtur. Non enim potest esse actu, in rerum natura aliquid nō specificatū ad diuersas species indifferenter se habens. Quāuis enim intellectus cōcipiat animal nō specificatū rationali vel irrationali differentia, nō tamen potest esse actu animal, quod non sit rationale vel irrationale, vnde secundū Philosoph. non est in genere quod nō est in aliqua etus specie, vnaquęque verò quantitas specificatur per certā terminationē quantitatis, sicut multitudinis species sunt duo & tria, & sic de aliis, & magnitudinis species sunt bicubitū & tricubitū, & huiusmodi, vel secundū aliquā determinatā mensuram, vnde impossibile est sic inueniri aliquā quantitatem in actu quæ non sit propriis terminis limitata, cùm autem infinitum congruat quantitati, & dicatur infinitū per termini remotionem, impossibile erit infinitum esse in actu, propter quod dicit Philosophus in 3. Physicor. (T.c.17.) quod infinitum est sicut materia nondum specificata, sed sub priuatione existens, & quod se habet magis in ratione partis & contenti quàm totius & continentis, & ideò sicut Deus non potest facere equum rationalem, ita non potest facere ens actu esse infinitum.

Vnde primum concedimus, quia verū cōcludit, quāuis non recte cōcludit, eò quòd si ponatur Deū facere aliquid infinitū secundum vnum modū, adhuc potest aliquid infinitum facere in alio ordine, sicut si posset facere infinitos leones, infinito enim non est aliquid maius in illo ordine quod est infinitum, sed secundum alium ordinem nihil prohibet aliquid esse aliud maius infinito, sicut numeri partes sunt infiniti, & tamen numeri pares & impares simul accepti sunt plures numeris paribus.

Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum, quod verbum intellectus non solum dicitur quod verbo profertur, sed quod mente concipitur, quod autem suitpsi est repugnans mente concipinō potest, quia nullus potest intelligere cōtradictoria esse simul vera, vt probatur in 4. Metaphy. vnde cùm esse infinitum repugnet ei quod est esse actu, hoc non est verbum, vnde non est infinitum in actu, & ideò non sequitur quod sit Deo possibile. Philosophi autem qui posuerunt infinitum esse in actu, propriam vocem ignorauerunt.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebatur de Christo quantum ad vnionem humanæ naturæ cum diuina.

Et circa hoc quærebantur tria. Primò, vtrum in Christo sit vna hypostasis tantum. Secundò, vtrum sit in eo vnum tantum esse. Tertiò, vtrum sit in eo vna tantum filiatio.

ARTICVLVS II.

p.2.c.fi.et ad 1.et 3.p. 9.2 ar.3.o. & ar.6.et 11.cap. & vnio. 2. o. et opus.3.c. 2.o.o.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in Christo sint plures hypostases. Vnio enim animæ ad corpus præsupponitur ad assumptionem, quia Christus humanitatē siue humanam naturā assumpsit, quæ cùm sit forma totius dicit aliquid compositum ex anima & corpore, sed anima & corpus vnita faciunt hypostasim hominis, ergo hypostasis in humana natura præintelligitur assumptioni, sed omne quod præintelligitur assumptioni potest dici esse assumptū, ergo hypostasis verbi assumpsit hypostasim hominis, & sic sunt duæ hypostases in Christo.

Præterea. Corpus quod præintelligitur assumptioni est assumptibile, sed corpus non est assumptibile nisi vt vnitum animæ rationali, non enim dicitur corpus inanimatum esse assumptibile, ergo vnio animæ & corporis præintelligitur ad assumptionem humanæ naturæ, & sic idem quòd prius.

Præterea, Medium vnionis præsupponitur ante vnionem, sed gratia est medium vnionis humanę naturę ad diuinam personam, vnde dicitur gratia vnionis, ergo præsupponitur ad vnionem, gratia autem non potest intelligi nisi in anima, anima autem non intelligitur esse antequā corpori vniatur, quia creando infunditur & infundēdo creatur, ergo oportet pręintelligi vnionē animę cū corpore ad vnionē humanæ naturæ cum diuina, & sic idē quod prius.

Præterea, humanitas est quædam forma subsistantialis, omnis autem forma substantialis requirit aliquid quod ipsam informetur, non autem potest dici, quòd hypostasis vel suppositum æternum informetur per aliquam formam creatam, ergo oportet in Christo ponere aliquod suppositum vel hypostasim creatam quæ humanitate informetur, & sic in Christo erunt duæ hypostases, hypostasis scilicet verbi, & hypostasis hominis.

SED CONTRA est, ea quæ sunt ad inuicem disparata non prædicantur de se inuicem, nisi per hoc, quòd conueniunt in vno supposito, sicut dicimus, quod album est dulce propter vnitatē subiecti, sed diuina natura & humana sunt naturæ penitus disparatæ, prædicātur autē de se inuicem in concreto. Dicimus enim Deus est homo & homo est Deus, ergo est ibi vnum suppositum tantum & vna hypostasis. Si dicatur, quòd prędicantur de se inuicem propter hoc, quòd conueniunt in vna persona nō per hoc quòd cōueniunt in vno supposito vel hypostasi vna sicut dicimus album est dulce.

Contra, persona non addit supra hypostasim vel suppositum nisi aliquod accidens scilicet proprietatem ad dignitatem pertinērem, si ergo in Christo esset vna persona & non vnum suppositum vel hypostasis diuina natura & humana essent in ipso vnitæ solum in accidente, quod falsum est.

p.1.ar.1.& et ar.2.c.fi 3.di.5.q.1. ar.3.o.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum opinionē secundam, quam magister in 4. dist. tertij libri sententiarum ponit, quæ est communis opinio modernorum, & altis multo vertior & securior in Christo est vnā suppositā tantū, & vna tantū hypostasis, sicut & persona vna. Oportet namq; nos secundū doctrinā fidei ponere vnam rē subsistentem in duabus naturis, diuinā scilicet & humanam, aliàs nō posset dici, quòd vnus esset dominus Iesus Christus secundum sententiā Apost. 1. ad Cor. 8. Vnde & Nestorius fuit dam natus propter hoc, quòd Christū præsumpsit diuidere, duas introducens personas. Illud autē, quod est subsistēs in natura est aliquod individuum & singulare. Vnde vnitas Christi in qua duæ naturæ vniuntur attribuēda est alicui nomini per quod singularitas designetur. Nominum autē quæ singularitatē designant, quædā significant singulare in quolibet genere entis, sicut hoc nomen singulare & particulare & indiuiduū, quia hęc albedo est quoddā singulare & particulare & indiuiduum. nā vniuersale & particulare & circumeunt omne genus. Quædā verò significant singulare solum in genere substantiæ, sicut hoc nomen hypostasis, quod significat indiui duā substantiā & hoc nomen persona quod significat subsistantiā in diuiduam rationalis naturę, & similiter hoc nomen superpositum vel res naturæ quorum nullum de hac albedine potest prædicari, quamuis hæc albedo sit singularis, eò quòd vnumquodque eorum significat aliquid vt subsistens. Accidentia verò nō subsistunt, partes verò substantiarū quāuis sint de natura subsistentiū, nō tamen per se subsistunt, sed in alio sunt. vnde etiam prædicta nomina de partibus substantiarum nō dicuntur. Non enim dicimus, quòd hęc manus sit hypostasis vel persona vel suppositū, vel res naturæ. quāuis possit dici, quòd sit quoddā indiuiduū vel particulare vel singulare, quæ nomina de accidentibus dicebantur, nō autē potest dici, quòd humana natura in Christo vel aliqua pars eius sit per se subsistens. Hoc enim vnioni repugnaret: nisi poneremus vnionē secundum quid & nō simpliciter, sicut vniūrur lapides in aceruo, vel duo homines per effectū amoris, vel per aliquam imitationis similitudinē, quę omnia dicimus esse vnū secundum quid & non simpliciter, quod enim est simpliciter vnū & per se sustistens nihil continet actu per se subsistēs, sed forte in potentia, vnde seruata veritate vnionis naturarum in Christo oportet ponere sicut vnā personā, ita vnam hypostasim & vnum suppositum, & vnā tem duarum naturarum, sed ipsam humanam naturam in Christo nihil prohiber dicere esse quoddam indiuiduum, aut singulare aut particulare, & similiter quāslibet partes humanæ naturæ, vt manus & pedes & ossa, quorum quodlibet est quoddam indiuiduum, non tamen quod de toto prędicetur, quia nullum eorum est indiuiduum per se subsistens, sed indiuiduū per se subsistens, vel singulare, vel particulare, quod prædicatur de Christo est vnum tantum. Vnde possumus dicere in Christo esse plura indiuidua, vel singularia, vel particularia, non autem possumus dicere Christum esse plura indiuidua, vel singularia, vel particularia, sed plures hypostases, vel suppositā non possumus dicere in Christo esse.

1.p.q.29. ar.1.ad 2. et 1.p.q.2o. ar.2.ad 3.

Po.q.9.ar. 2.ad 7.et 12.1 p.q. 20.ar.1.ad 2.& 5.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd ex vnione animę & corporis cōstituitur & homo & humanitas, quę quidē duo hoc modo differunt, quòd humanitas significatur per modū partis eò quòd humanitas dicitur, qua homo est homo, & sic præcise significat essentialia

Universidad de Deusto
Biblioteca

essentialia principalia speciei, per quæ hoc individuum in tali specie collocatur, vnde se habet per modum partis, cùm præter huiusmodi principia multa alia in rebus naturæ inueniantur. Sed homo significatur per modum totius. Homo enim dicitur habens humanitatem vel subsistens in humanitate, sine præcisione quorumcunq; aliorum superuenientiũ essentiambus principiis speciei, quia per hoc quod dico, habens humanitatẽ, nõ præciditur quin habeat colorẽ & quantitatẽ & alia huiusmodi. Secundum ergo secundam opinionẽ prædictã vnioni humanę naturę ad diuinã præsupponitur vnio animæ & corporis secundũ quod cõstituit humanitatẽ, non secundũ quod cõstituit hominem. Illud enim quod in Christo est constitutũ ex anima & corpore tantũ, quod vnione præsupponitur, non est totũ quod per se subsistit, sed aliquid eius, & ideo nõ potest signari, vt homo, sed vt humanitas, vnde oportet dicere, quod in ipsa vnione humanę naturę ad diuinã quasi in termino assumptionis intelligatur, primò in Christo ratio hominis, quia tunc in primo intelligitur, vt res per se subsistens cõplera, & in hoc differt ab aliis duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit, quod vnio animæ ad carnem præsupponitur, secundũ intellectũ assumptioni humanæ naturæ, non secundũ solum hoc quod cõstituit humanitatem, sed etiam, secundũ quod cõstituit hominem, dicit enim hominem esse assumptum. Tertia verò opinio ponit, quod nec etiam in termino assumptionis intelligitur anima corpori vnita, nec ad constituendũ hominem, nec ad constituendam humanã naturam, dicit enim humanam naturam sumi multipliciter. 1. pro partibus eius, scilicet, anima & corpore, cùm dicimus humanam naturam assumptam à verbo, vt patet quod nec verè dicit Christum esse hominem, nec verè ponit humanam naturam in Christo, & ideò est tanquam hæretica condemnata.

Ad secundum dicendum, quòd corpus vnitum animæ præintelligitur assumptioni humanæ naturæ. Vnitum autem dico vnione constituente humanitatẽ, non autẽ vnione cõstituente hominem.

Ad tertium dicendum, quòd gratia habitualis nõ intelligitur, vt medium vnionis, quod secundũ intellectum præcedit vnionẽ, nec est medium quod causet vnionẽ, vel vnibilitatem, sed mediũ quod facit ad congruitatẽ vnionis, sicut decora vestis facit ad cõgruitatem coniunctionis matrimonialis. Et similiter scientia & omnes aliæ perfectiones Christi possent dici mediũ vnionis, & pro tanto gratia habitualis Christi potest dici gratia vnionis: veritas tamen puto, quod gratia vnionis dicatur, vel ipsa gratuita Dei voluntas, quæ gratis nullis meritis præcedentibus vnione tecit, vel potius ipsum donum gratis datum humanæ naturæ, quod est esse in diuina persona. Si tamen anima vnita corpori præintelligatur ad assumptionem soluendum est, vt prius.

Ad quartũ dicendũ, quòd humanitas non est forma partis quæ dicatur forma quia informet aliquam materiam, vel subiectũ, sed dicitur forma totius in qua suppositum naturæ subsistit, vnde non oportet ponere quod hypostasis increata informetur humanitate, sed quod subsistit in ea.

ARTICVLVS III.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo nõ sit vnum tantum esse. Viuere enim secundũ Philosophum in 2. de anima (T.c.37.) viuentibus est esse. Sed in Christo non est tantũ vnũ viuere, cùm duplex sit in eo vita creata, scilicet, vita qua viuit corpus per animam, quę morte priuatur, & vita increata, qua viuit per seipsum, ergo nec in Christo est tantum vnum esse.

Præterea, sicut esse est suppositari, ita & operatio. Sed vnitas suppositi non facit quin in Christo sint plures operationes, ergo nec facit quod in Christo sit tantum vnum esse.

Præterea, generatio est mutatio ad esse. Sed in Christo est quædam generatio temporalis, de qua Mat. 1. Christi autem generatio sic erat, quæ non potest terminari ad esse æternũ, ergo terminatur ad aliquid esse temporale & creatum, ergo in Christo est duplex esse, cùm in ipso maximè sit esse increatum.

Præterea, vnicuique est attribuendum esse de quo conuenienter queri potest an est. Sed de humana natura potest queri an est, ergo humana natura habet esse proprium in Christo, & sic est in eo duplex esse, cùm etiam humana natura suum esse habeat.

SED CONTRA. Quæcunq; sunt distincta secundum esse, sunt in supposito distincta. Sed in Christo est vnum tantum suppositum, ergo & vnum tantum esse.

RESPONDEO dicendum, quod esse dupliciter dicitur, vt patet per Philosophũ in 5. Met. (T.c.14.) & quædam glos. Orig. super principiũ Ioan. Vno modo secundũ quod est copula verbalis significans compositionem cuiuslibet enuncionis quam anima facit, vnde hoc esse non est aliquid in rerum natura, sed tantum in actu animę componentis & diuidentis, & sic esse attribuitur omni ei de quo potest propositio formari, siue sit ens, siue priuatio entis. Dicimus enim cæcitatem esse. Alio modo esse dicitur actus entis, inquantum est ens, id est, quo denominatur aliquid ens actu in rerum natura, & sic esse nõ attribuitur, nisi rebus ipsis quæ in decem generibus continentur, vnde ens à tali esse dictum per decem genera diuiditur. Sed hoc esse attribuitur alicui dupliciter. Vno modo, vt sicut ei quod proprię & verè habet esse vel est, & sic attribuitur soli substantię per se subsistenti, vnde quod verè est dicitur substantia in primo Physico. (Top cap. 27.) Omnia verò quæ non per se subsistunt, sed in alio & cum alio, siue sint accidentia siue formæ subsiantiales, aut quælibet partes non habent esse, sic vtipsa verè, sed attribuitur eis esse. Alio modo, id est vt quo aliquid est, sicut albedo dicitur esse, nõ quia ipsa in se subsistat, sed quia ea aliquid habet esse album. Esse ergo proprię & verè nõ attribuitur, nisi reipse subsistenti, huic autẽ attribuitur esse duplex, vnum, scilicet esse resultans, ex his ex quibus eius vnitas integratur, quod proprium est esse suppositi subsiantiale. Aliud esse est suppositi attributum pigter ea quæ integrant ipsum, quod est esse superadditum, scilicet accidentale esse album attribuitur Sotti, cùm dicitur, Sortes est albus. Quia ergo in Christo ponimus vnam rem subsistentem tantum, ad cuius integritatem concurrit eiũs humanitas, quia vnum suppositum est vtriusque naturæ, ideò oportet dicere quòd esse subsiantiale quod proprię attribuitur suppositi in Christo, est vnum tantum, habet autem vnitatem ex ipso supposito & non ex naturis. Si tamen ponatur humanitas à diuinitate separari, tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse diuino, non enim impediebat quin proprium esse haberet, nisi hoc quod non erat per se subsistens, sicut si archa esset quoddam indiuiduum naturale ipsa tota non haberet nisi vnum esse, quælibet tamen partium eius ab archa separata propium esse habebit, & sic patet quod secundum opinionem secundã, oportet dicere, quod in Christo est vnum esse subsiantiale, secundum quod esse est suppositi proprię, quamuis sit in eo multiplex esse accidentale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod viuere dicit esse quoddam specificatum per speciale essendi principium, & ideo diuersitas vitæ consequitur diuersitatem principiorum viuendi, sed magis respicit ad suppositum subsistens.

Ad secundum dicendum, quòd operatio suppositi non est de integritate vnitatis eius, sed consequitur eius vnitatem: vnde vnius suppositi inuenimus multas operationes, secundum diuersa operationum principia, quæ supposito insunt, sicut homo aliud operatur lingua & manu. Sed esse est id in quo fundatur vnitas suppositi, vnde esse multiplex præiudicat vnitati essendi.

Ad tertium dicendum, quòd generatio temporalis terminatur non ad esse suppositi æterni, vt simpliciter per eam esse incipiat, sed quòd incipiat esse suppositum habens illud esse suppositi humanæ naturæ.

Ad quartum dicẽdum, quòd obiectio illa procedit de esse quod in actu animæ consistit, quia an est etiam de cæcitate quæri potest.

ARTICVLVS IIII.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non sit tantum vna filiatio. Multiplicata enim causa multiplicatur effectus. Sed natiuitas est causa filiationis, ergo cùm in Christo sint duæ natiuitates, erunt etiam duæ filiationes.

Præterea impossibile est idem similiter manere & corrumpi. Sed supposito quòd beata virgo ante Christi mortem mortua fuisset corrupta, esset filiatio, qua filius matris dicebatur. Maneret tamen filiatio æterna qua diceretur filius patris, ergo alia filiatione dicitur Christus filius patris, & alia filius matris.

Sed diceres quòd est alius respectus, sed non alia filiatio. Contra. Filius est relativum secundum esse, & non tantum secundum dici. Sed huiusmodi relativa secundum Philosophum prædicamentis sunt quorum esse est, ad aliud se habere, ergo esse filiationis est esse respectus quo refertur ad aliud, & si ita sunt plures respectus sunt plures filiationes.

Præterea, In relatione nihil inuenitur nisi respectus & causa siue fundamentum respectus, sicut vnitas quatitatis est fundamentum relationis, quæ est æqualitas. Sed respectus sunt diuersi, quibus Christus refertur ad patrem & matrem. Fundamenta enim horum respectuũ, siue causę sint diuersæ, scilicet ipsæ natiuitates. Nã filiatio est relatio originis, ergo sunt plures filiationes in Christo.

SED CONTRA. Filiatio est relatio personalis. Sed in Christo est vna tantum persona, ergo vna tantum filiatio.

RESPONDEO dicendum, quòd in Christo est vna tantum filiatio secundũ rem, quamuis sint plures respectus relatiui secundum rationem.

Ad cuius euidentiam sciendũ est, quòd in hoc differt ad aliquid ab aliis generibus, quòd alia genera ex propria sui ratione habent quòd aliquid sit, sicut quantitas ex hoc ipso quòd est quantitas, alicui ponit. Et similiter est de aliis, sed ad aliquid ex propria sui generis ratione non habet quòd ponat aliquid sed ad aliquid, vnde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil sunt in rerum natura, sed in ratione tantũ, quod in aliis generibus non cõtingit, & quamuis ad aliquid ex ratiõe sui generis nõ habeat quod ponat aliquid, nõ tamẽ ենã habet ex ipsa generis ratione quòd nihil ponat, quia sic nulla relatio esset aliquid in rerum natura, vnde ad aliquid non esset vnum de decẽ generibus, habet autem relatio quod sit aliquid reale ex eo quòd relationem causat. Cũ enim in aliquo inuenitur aliquid reale, per quod alterum dependeat & comparetur, tunc dicimus realiter comparari vel dependere vel referri, sicut æqualitas relatio realis ponitur ex virtute quantitatis, quæ æqualitatem causat. Quia verè ex eodem res habet esse & vnitatem, ideo realis vnitas relationis pẽsanda est ex ipso relationis fundamento, vel causa, vt quia vna est quãtitas, per quam pluribus sum equalis, in me non est nisi vna relatio realis æqualitatis habens respectum ad plures. Similiter quia vna natiuitate ex patre & matre genitus fui, vna filiatione

filatione reali dicor filius vtriusque, quamuis multiplicentur respectus, sed in Christo non possumus dicere vnam eandam esse filiationis secundum quod referuntur ad patrem & matrem, cùm sint duæ natiuitates penitus disparatæ, vnde si esset aliquid quod filiationẽ temporalem posset recipere, quasi subiectum oporteret ponere in Christo plures filiationes. Nunc autem filiatio est talis relatio quæ non potest habere pro subiecto nisi ipsum suppositum, in Christo autẽ non est nisi suppositũ æternum, quod quidem non potest esse subiectum alicuius temporalis relationis. Quæcunque enim relationes temporales de aliquo æterno dicuntur, sunt relationes ratio nis & non rei, vnde filiatio qua Christus refertur ad matrem non est realis relatio, sed rationis tantũ, sicut & cæteræ quæ dicuntur de Deo ad creaturas. Non enim potest dici quòd subiectum filiationis sit suppositũ æternum ratione humanæ naturæ vel alicuius partis eius, sicut dicitur suppositum mortis vel passionis, quia sic ipia humana natura vel pars eius esset primũ subiectum filiationis, & denominaretur per ipsas, sicut contingit & de aliis accidentibus, quæ attribuuntur Christo ratione humanæ naturæ. filiatio verò nunquam denominat nisi ipsum suppositũ, nec potest aliud pro subiecto habere. Nihil tamen prohibet aliquas reales relationes inesse Christo ad virginem, sicut cũ dicimus, corpus Christi est originatum ex virgine. Sed ista relatio non habet rationem filiationis, nisi poneremus secundum primam opinionem suppositum æternũ esse aliud in Christo à creato.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex natiuitate temporali non nascitur filiatio realis, sed rationis tantum, quamuis Christus realiter sit filius virginis, sicut Deus realiter est dominus creaturæ, quamuis in eo dominium non sit relatio realis. Dicitur enim realiter dominus propter realem potestatem, & sic dicitur Christus realiter filius virginis propter realem natiuitatem.

Ad secundum dicendum quòd respectus relationis dependet ex termino ad quem aliquid refertur, & ideò destructo termino respectus auferrur, sed tamen filiatio realis ad patrem remanet in Christo, etiam supposita morte matris.

Ad tertium dicendum, quod in illa Philosophi descriptione esse ponitur pro ratione essendi secundum quod distinitio dicitur ratio secundum genus, quod est esse: vnde non oportet quod habeat esse relatio ex respectu, sed ex causa respectus, ex respectu verò habet propriam rationem generis vel speciei.

Ad quartum dicendum quod quamuis sit respectus filiationis diuersus, & causa filiationis diuetia, sed tantum filiationes nõ possunt esse duæ, ratione iam dicta.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS V.

DEINDE quæritur de Christo quantum ad species sub quibus in sacrameto altaris continetur, vtrum scilicet, sint ibi accidentia sine subiecto, & videtur quod non. Deus enim non potest facere contradictoria esse simul vera. Hoc autem esset si ab aliquo removeretur id quod est de sua diffinitione. Cùm ergo in diffinitione accidentis cadat esse in subiecto, quia accidẽs esse est inesse, videtur quòd Deus non possit facere accidens sine subiecto.

Præterea. De eodem prædicatur diffinitio & diffinitum. Sed ens per se est diffinitio vel descriptio subiectæ, si ergo in sacramento altaris accidentia sunt per se non in subiecto, sequitur quod sint substantiæ, quod est absurdum.

Præterea. Ex accidentibus non potest generari substantia, sed videmus ex illis speciebus generari vermes & cineres, quæ constat non generari ex corpore Christi, ergo accidentia non sunt ibi sine subiecto.

Sed diceret quod generantur miraculosè.

Sed contra, Miracula ordinantur ad ædificationem fidei, sed magis est ad scandalum, quòd vermes exinde generentur, ergo non fit miraculosè.

Præterea, In sacramento altaris nihil debet esse inordinatum, sed contra ordinem quem Deus rebus imposuit est accidens esse sine subiecto.

SED CONTRA, Sensus non decipitur in proprio sensibili, secundum Philosophum in secundo de anima. (T.c. sexagesimo tertio.) Sed sensus indicat sibi esse colorem & saporem, & alia huiusmodi, ergo hæc accidentia sunt verè ibi. Non autem sunt in corpore Christi sicut in subiecto, nec iterum in aëre, cùm neutrum sit natum afficitalibus accidentibus, ergo accidentia sunt ibi sine subiecto.

RESPONDEO dicendũ, quòd accidentia sunt ibi sine subiecto, quod qualiter esse possit hinc considerandum est, quia in omnibus causis ordinatis, secundum Philosophum in libro de causis, prima causa vehementius imprimit in causatum causæ secundæ, quàm etiam causa secunda: vnde fit vt causa prima non retrahat operationem suam ab effectu etiam posiquam causa secunda retraxit, vt dicitur ibidem in commento. Vniuersalis autem causa & prima omnium entium Deus est, non solum substantiarum, sed etiam accidentium. Ipse enim est creator substantiæ & accidentis, sed etiã procedunt ex eo quodam ordine. Nam mediantibus substantiæ principiis accidentia producuntur: vnde secundum naturæ ordinem accidentia à principiis substantiæ dependent, vt sine subiecto esse non possit, tamen per hoc non excluditur quin Deus quasi causa prima possit accidentia in esse seruare substantia remota, & per hunc modum accidentia miraculosè sunt in sacramento altaris sine subiecto, virtute scilicet, diuina ea tenente in esse.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm dicitur, accidens ti esse est in esse, vel qualitercunque ponatur subiectum in diffinitione accidentis intelligitur esse diffinitio per additionem, vt habetur in 7 Metaph. (T.c.17). Et dicitur diffinitio per additionem quando in diffinitione ponitur aliquid quod est extra essentiam diffinitti, sicut naśus ponitur in diffinitione simi, hoc autem est propter naturalem dependentiam accidentis à subiecto, sed hoc non impediente Deus potest accidentia sine subiecto conseruare, nec tamen sequitur contradictoria simul esse vera, quia subiectum non est de substantia accidentis.

Ad secundum dicendum, quod secundum Auicen. in sua Metaphy. esse non potest poni in diffinitione alicuius generis & speciei, quia omnia particularia vniuntur in diffinitione generis, vel speciei, cùm tamen genus, vel species non sint secundum vnum esse in omnibus, & ideo hæc non est vera diffinitio substantiæ, substantia est quod per se est, vel accidentis, est quod in alio, sed est circunlocutio veræ descriptionis, quę talis intelligitur, substantia est res cuius naturæ debetur esse non in alio, accidens verò est res cuius naturæ debetur esse in alio, vnde patet quod quamuis accidens miraculosè sit non in subiecto, non tamen pertinet ad diffinitionem substantiæ, non enim per hoc eius naturæ debetur esse non in alio, nec egreditur diffinitionem accedentis, quia adhuc natura eius remanet talis, vt ei debeatur esse in alio.

Ad tertium dicendum, quod de his quæ generantur ex speciebus, vt vermibus, vel cineribus, aut aliquibus huiusmodi, duæ sunt opiniones magis probabiles. Quarum vna est quæ dicit quod substantia panis redit ex qua possunt talia generari, Sed hæc opinio videtur impropriętatem continere propter duo, nisi debito modo intelligatur. Primò quia non potest esse quod iterum sit ibi substãtia panis. Aut enim poneretur ibi esse substantia panis iteratò speciebus manentibus, & sic cùm corpus Christi tandiu sit sub sacramẽto, quandiu species manent, sequitur quòd aliquando erit ibi simul corpus Christi & substantia panis, quod non sustinet ratio. Aut hoc erit destructis speciebus, & hoc iterum est inconueniens, vt substãtia panis & sine proprijs accidentibus panis. Secundò apparet improprietas propter nomen reditus. Si enim aliquid est in alterum conuersum non potest dici redire, nisi illud reconuertatur in ipsum. Substantia autem panis non est annihilata, sed transubstantiata in corpus Christi. Vnde potest intelligi, quod substantia panis redeat nisi corpus Christi reuertatur in panem, quod est absurdum, vnde si debet ista opinio sustineri, intelligenda est per substantiam panis materia panis, non quod redeat quæ prius erat, sed quod destructis speciebus aliqua materia à Deo ibi prouideatur, vel per creationem, vel quocunque alio modo, ex qua possint huiusmodi corpora generari. Alia verò opinio est planior, vt dicatur quod illis accidentibus, sicut datum est per se sustinere diuina virtute, similiter datum est vt agant & ex eis fiat quicquid fieret ex substãtia panis, vel quicquid ageret si maneret, & hac virtute nutriunt, & vermes, vel cineres exinde generantur.

Ad quartum dicendum, quod hoc miraculum ordinatur ad fidem, ne fides scilicet depereat.

Ad quintum dicendũ, quod nihil prohibet aliquid esse ordinatũ considerato ordine communi, cuius contrarium est ordinatum pro aliqua causa speciali, & hoc modo quamuis secundum ordinem communem rectè diuinitus ordinatum sit vt accidens sit in subiecto, nihil tamẽ prohibet etiam rectè ordinatum esse, vt in sacramento altaris accidens sit sine subiecto, vt scilicet, fides habeat meritum per latentiam sacramenti.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de membris Christi. Et primò de Angelis, Secundò de hominibus. De Angelis quæruntur quinque. Primò quantum ad naturam ipsorum, vtrum sint compositi ex materia & forma. Secundò quantum ad cognitionem, vtrum simul in actu possit esse in cognitione matutina & vespertina, id est, vtrum simul cognoscant res in propria natura & in verbo. Tertiò quantum ad metitum voluntatis, vtrum scilicet, potuerunt eodem actu charitatis meteri fruitionem & frui. Quarto quantum ad motum, vtrum moueantur in instanti. Quintò quãtum ad effectum, vtrum possint imprimere, vel aliquid facere in istis corporibus.

ARTICVLVS VI.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Angelus sit cõpositus ex materia & forma. Augustinus enim dicit in libro de mirabilibus sacræ scripturæ. Omnipotens Deus ex materia informi quam prius condidit corporalium & incorporalium, sensibilium & insensibilium, intellectualium & intellectu carentium multiformes species diuisit. Angeli autem sunt intellectuales & incorporei, ergo habent materiam, de qua compositionẽ.

Præterea. Boëtius dicit in lib. de vnitate & vno. Quoddam est vnum coniunctione simplicium, vt Angelus & anima, quorum vnumquodque est vnum coniunctione materiæ & formæ, & sic idẽ quod prius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præterea. Omne quod est in genere habet genus & differentiam, genus autem secundum Auicen. in sua Metaphysic. sumitur ex natura materiæ, differentia verò ex natura formæ, ergo omne quod est in genere est compositum ex materia & forma. Angelus autem est in genere substantiæ cùm sit substantia habens speciem limitatã, ergo Angelus est compositus ex materia & forma.

Sed dicetes quod differentia Angeli non sumitur ex forma, sed ex formali, quod est ipsum esse Angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia & intrat diffinitionem ipsius. Sed in omni creatura esse est aliud ab essentia eius, nec intrat diffinitionem eius, vt Auicenna dicit, ergo differentia Angeli non potest sumi ex esse ipsius.

Præterea. Idem ostenditur, quia impossibile est esse plura summa bona, quia oportet ea in aliquo conuenire, cùm vtrumque sit summum bonum, & in aliquo differre, alias non essent plura, & sic essent composita, sed cõstat esse plures essentias Angelicas, ergo oportet eas in aliquo conuenire & in aliquo differre, & sic oportet eas esse compositas, sed partes esse sunt materia & forma, ergo Angeli componuntur ex materia & forma.

SED CONTRA est quod dicit Boëtius in libro de duabus naturis & vna persona Christi. Omnis natura in corpore substantiæ nullo materiæ innititur fundamento. Sed Angeli sunt incorporei, ergo non est in eis materia.

Spir. art. tul. 1. c.

RESPONDEO dicendum, quod quidam ponunt Angelos çomponi ex materia & forma. Sed hoc videtur repugnans naturæ eorum propter duo quæ in eis inueniũtur. Primò quidem, quia intellectuales sunt. Si enim Angeli haberẽt materiam de sui compositione, oporteret omne quod in eis inesse est eis per modum materiæ conuenientem, cùm omne quod est in alio sit in eo per modum recipientis, vt habetur in libro de causis. Forma autem aliqua hoc modo est in materia, quod in ea habet esse particulare & naturale. Vnde si Angeli essent ex materia compositi, oporteret quod formæ quibus intelligunt quæcunq; sint, essent in eis secũdum esse naturale & particulare, & sic sequeretur hoc impossibile quod Angelus nunquam cognosceret, nisi particula, quia forma particulariter in aliquo recepta non potest esse vniuersalis cognitionis principium, sicut patet in sensu, nec potest obuiari per hoc quod ponatur Angelus componi ex materia altẽrius naturæ, quàm hæc materia corporalis, quia quæcunque esset illa materia constat quod reciperet formam substantialem Angeli particulariter, alias Angelus non esset res particularis, & sic illa materia conueniret cum hac materia in hoc quod forme in ea reciperentur per modum particularem, vnde impossibile est Angelum, vel aliquam substantiam intellectualem ex materia componi, cùm alterius modi sit receptio quã recipit intellectus formas, & quã recipit materia prima, vt dictum est. Vnde dicit Philosophus in tertio de anima. (Thopicor. capite quarto.) & Phylosophorum sententia est, quod intellectualitas immunitatem habet à materia. Secundò repugnat eis per hoc quod incorporales sunt, quæcunque enim ex materia componuntur oportet in materia conuenire, eò quòd quælibet materia secundum se accepta cùm forma careat, non habet in se aliquam dispositionis rationem, supposita autem vnitate materiæ, impossibile est quod vna materia contrarias & disparatas formas recipiat, nisi secundum diuersas partes, non enim potest eadem materia & secundum idem accipere formam Angeli, & formam lapidis, diuersitas autem partium non potest intelligi in materia non intellecta diuisione, nec diuisio non intellecta dimensione, quia subtracta quantitate substantia remanet indiuisibilis, vt dicitur in primo Physicorum (Topicorum capit. decimooctauo.) Vnde oportet omnia quæ sunt composita ex materia dimentionata esse, & ideò nullum incorporeum potest esse ex materia compositum. Sed quia substantia angeli non est suum esse, hoc enim soli Deo competit, cui esse debetur ex seipso & non ab alio. Inuenimus in angelo & substantiam siue quidditatem eius quæ subsistit, & esse eius quo subsistit, quo scilicet, actu essendi dicitur esse, sicut actu currendi dicimur currere, & sic dicimus angelum esse compositum, ex quo est & quod est, vel secũdum verbum Boëtii, ex esse & quod est, & quia ipsa substantia angeli in se considerata est in potentia ad esse cùm habeat esse ab alio, & ipsum esse sit actus, ideò est in eo compositio actus & potentiæ, & sic posset in eo concedi materia & forma, si omnis actus debeat dici forma & omnis potentia materia. sed hoc non competit in proposito, quia esse non est actus, qui sit pars essentiæ, sicut forma ipsa quidditas Angeli vel substantia est per se subsistens, quod materiæ non competit.

Ratio quare Angeli nõ habent materiam.

1.p.q.50. ar.5. et qu. 90. artic. 2. ad 3.

1.p.q.50. artic. 38.

ar.147. Boëtius. 1.p.q.47. artic. 1. et q.50. ar.2. ad 3.

1.p.q.50. ar.5. et qu. 90. artic. 2. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus super Genesim ad literam materiam informem quam Deus primo condidit dicit significari per cœlum & terram cùm dicitur: In principio creauit Deus cœlum & terram, vt per terram significetur materia informis visibilium rerum, per cœlum autem ipsa natura angelica nondum formata per conuersionem ad Deum, vt ipsa naturalia angelorum attribuantur eis quasi materia, & dona gratiæ vel gloriæ attribuantur eis quasi forma, vnde non est ad propositum auctoritas inducta.

Spirit. art. 8. ad 21. C. art. Inc. ius.

Ad secundum dicendum, quod liber ille non est Boëtii, vnde non oportet quod in auctoritatem recipiatur, sustinendo tamen ipsum potest dici quod formam & materiam largè accipit pro actu & potentia, vt dictum est.

Ad tertium dicendũ, quod ipsa substantia angeli quo quodãmodo se habet ad esse eius, vt materia ad formam, vt dictum est, materia autem si eius essentia diffiniretur, haberet pro differentia ipsum suum ordinem ad formam, & pro genere ipsam suam substantiam, & similiter in angelis ex ipsa natura substantiæ ipsorum accipitur genus, ex proportione verò huiusmodi substãtiæ ad esse accipitur ipsecifica differentia, vnde secundum hoc angeli differunt specie secundum quod in substantia vnius est plus vel minus de potentia quàm in substantia alterius. Dictum autem Auicennæ intelligitur de compositis substantiis.

Ad quartum concedimus, non enim ab ipso esse sumitur differentia, sed magis ex habitudine ipsius substantiæ ad esse.

1.p.q.50. ar. 2. ad 1. et ar. 4. o. & 52. ar. 2. ad 1. ar. 53. 1.

Ad quintum dicendum, quod in summo vno nulla diuersitas esse potest, cùm in eo sit idem esse & quod est. Vnde hoc sufficit ad eius pluralitatem remouendam, sed compositio quæ in angelo inuenitur sufficit ad eius pluralitatem, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod angelus nõ possit cognoscere similiter res in verbo & in propria natura. Eadem enim potentia nõ potest simul geminum actum habere, vt quod intellectus simul plura intelligat. Sed alius actus est quo intellectus angeli videt res in verbo, & alius quo videt res in propria natura, ergo impossibile est vt simul videat res in verbo & in propria natura.

1.p.q.57. ar.3.o.1.q. 92. artic. 1.ad 3.

Sed diceres, quod hoc modo videntur ab intellectu angeli simul res in verbo & in propria natura, sicut intellectus noster simul videt eclipsim & causam eius. Contra. Cùm intellectus noster simul videt eclipsim & causam eius, accipit causam vt rationem intelligendi eclipsim, ergo accipit eclipsim & causam eius, vt vnum intelligibile, & sic erit vnus tantum actus.

Præterea. Vnus non potest esse nisi vnus terminus vltimus, sicut vna linea non terminatur ex vna parte nisi ad vnum punctum. Sed vltimus terminus potentiæ est operatio, ergo non potest vna potentia simul habere plures actus. Et sic idem quod prius.

Præterea. Sicut se habet potẽtia ad actum, ita actus ad obiectum. Sed vnus actus non potest terminari ad duo obiecta, ergo nec vna potentia potest simul habere plures actus. Et sic idem quod prius.

SED CONTRA. Visio qua angeli vident res in verbo est visio beata quæ quidem non est intercia, sed continua. Si ergo non possunt simul videre res in propria natura, & in verbo, nunquam viderent res in propria natura, & præcipuè hoc videtur in anima

1.p.q.58. ar. 1. o. & 7. veri q.8. ar. 14. artic. 4. o. 2. q.

RESPONDEO dicendum, quòd angelus vel anima simul potest videre res in verbo & in propria natura, & hoc expresse potest haberi ab Augustino libro quarto super Genesim ad literam, vbi vult quod dies illi & vespere & mane in eis non sunt ordinati secundum successionem, sed solùm ordine naturæ, vnde simul est primus dies cum secundo, & mane cum vespere, & ita simul visio rerum in verbo & in propria natura. Quod qualiter sic possibile fit videndum est. Operari siquidem non propriè attribuitur potentiæ, sed rei subsistenti, quę per potentiam operatur, vt ipsa potentia intellectus non sit operans in intelligendo, sed magis operationis principium. Sicut autem potentia intellectiua est principium intelligendi ipsi substantiæ, ita species intelligibilis est principium intelligendi ipsi potentiæ. Vnde sicut vna substantia potest simul diuersos actus habere secundum diuersas potentias, vt anima simul vult & intelligit. Ita ex vna potentia intellectiua possunt simul prodire diuersi actus, si simul diuersis speciebus intelligibilibus vniantur, hanc enim causam Algazel assignat quare non est possibile simul multa intelligere, quia scilicet, non est possibile intellectum simul informari multis speciebus in actu perfecto, sicut nec idem corpus figurari simul diuersis figuris. Visio autem qua angelus videt res in propria natura fit per speciem intelligibilem concreatam vel infusam inhærentem. Visio autem rerum in verbo fit per ipsam speciem verbi siue essentiam quæ non est inhærens, sed ei intellectus vnitur sicut intelligibili. Species autem concreata inhærens non repugnat vnioni intellectus angelici ad verbum cùm non sit vnius rationis, & ipsæ species, & quicquid est perfectionis in intellectu angelico sit quasi materialis dispositio ad illam beatam vnionem, vnde simul ex intellectu angeli procedit operatio duplex, vna ratione vnionis ad verbum qua scilicet, videt res in verbo. Alia ratione speciei intelligibilis qua informatur qua videt res in propria natura, necetiam in vna harum operationum debilitatur per attentionem ad alteram, sed magis confortatur cùm vna sit ratio alterius, sicut imago rei visæ confortatur dum videtur in actu occulto exteriori. actio enim beatitudinis in beatis est ratio cuiuslibet alterius actionis in eis inuentæ.

1.p.q.57. ar. 3. o. 1. q. 92. artic. 1. ad 3.

ar.178. ad 1. Ad rationes Ad 2.

Et per hoc patet responsio ad primum. Secundum concedimus, quia exemplum illud non est conueniens.

Ad tertium dicendum, quod potentia intellectiua angeli non terminatur ad duos actus secundum idem, sed secundum diuersas species quibus ad actum ordinatur.

Ad quartum dicendum, quod inter actum & obiectum nihil cadit medium, sicut species cadit media inter intellectum & eius actũ. Vnde non est simile.

ARTI-

ARTICVLVS VIII.

1.p.q.62. ar.4.o. & 2.d.5.q.2. artic.3.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quod angelus non meruerit suam beatitudinem. Quod enim est beatum perfectum est, quod autem meretur est adhuc imperfectum. Sed non potest idem esse simul perfectum & imperfectum, ergo nõ potest angelus mereri beatitudinem dum habet eam.

Præterea, Angelus beatus est comprehensor, nullus autem meretur nisi viator.

Si dicatur quod in primo instanti quo beatus fuit angelus beatitudinem meruit. Contra, ergo simul fuit viator & comprehensor, quod falsum est cùm hoc sit solius Christi.

Præterea, Beatitudo secundum Philosophum in actu consistit, sed in actu perfecto, & similiter meritum in actu, sed imperfecto, nõ autem potest esse quod actus angeli simul esset perfectus & imperfectus, ergo non potuit esse quod simul esset beatus & beatitudinem meruerit.

SED CONTRA, beatitudo à nulla pura creatura habetur sine merito, cùm habeat præmij rationem. Sed angelus non potuit eam mereri nisi in primo instanti quo beatus fuit, quia ante non habuit gratiam, vt quidam ponunt, & sic mereti non potuit, ergo in primo instanti suæ beatitudinis eam meruit.

8. dist. 4. qu. 1. ar. 1. o.

RESPONDEO dicẽdum, quod de conditione angeli triplex est positio, quidam enim posuerunt quod angelus in primo instanti suæ creationis fuit beatus, sed hoc videtur conueniens, quia pari ratione alij in primo instanti fuissent miseri, quod etiam quidam dicunt, sed absurdum est & condemnarum. Alij verò dicunt quod fuerunt conditi in gratia omnes, & in ea quidam perseuerantes beatitudinem meruerunt, alij verò contra eam agentes facti sunt miseri, & hæc opinio nihil difficultatis habet, vnde præ cæteris mihi magis placet. Tertij verò dicunt quod fuerunt creati Angeli in puris naturalibus, & quibusdam conuersis ad verbum simul collata est gratia & beatitudo, & hi diuiduntur in tres vias. Quidam enim dicunt quod nunquam beatitudinem meruerunt, sed hoc non videtur competere nisi soli Christo qui est filius naturalis, vt hæreditatem diuinæ fruitionis sine merito habeat. Alij verò dicunt quod meruerunt eam ex operibus, quæ circa nos agunt, & hoc etiam non videtur conueniens, vt meritum sequatur præmium, cũ magis meritum sit dispositio ad præmium. Tertij verò dicũt quod in primo instanti beatitudinem meruerunt ex hoc ipso quod ad verbum conuersi sunt, & hęc opinio inter has tres probabilior est. Vnde ad eius euidentiam sciendum est quod meritum se habet ad præmium, sicut motus ad terminum, & sicut fieri ad factum esse. In his autem quæ successiuè fiunt prius est fieri quàm factum esse. In his verò quæ fiunt subitò simul est fieri & factum esse, sicut simul aër illuminatur & illuminatus est, & simul res creatur & creata est. Cuius ratio est, quia instans illud in quo primò aliquid facti est, est terminus temporis præcedentis, in quo non erat, & sic aliquid de aliqua proprietate illius temporis retinet in quantum potest dici quod ante hoc instans res ista non fuit. Et quamuis in his quæ per modum successiuum fiunt, fieri attribuatur tempori præcedenti, in momento tamẽ factionibus fieri nõ potest attribui, nisi ipsi instãti primo quod diuidit inter esse & non esse rei. Vnde quãuis in omnibus aliis instãtibus sequẽtibus possit dici quod hoc factũ non est, non tamen potest dici quod fiat & factum est, nisi in primo. Similiter dico quod in primo instanti quo mens angelica conuersa est ad verbi fruitionem, & beata quidem erat ratione perfectæ fruitionis, quasi in facto esse existens, & beatitudinem meretabatur in hoc quod conuertebatur ad verbum, non præexistẽte beatitudinis perfectione, sed quasi existens in ipso fieri beatitudinis, sed posmodum mens Angeli est tantum beata, & non beatitudinem meretur. Similiter est de contritione, quia in eodem instanti est terminus præparationis ad gratiam, & gratiæ infusio.

1.p.q.62. artic.4.o.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd non oportet ponere idem simul esse perfectum & imperfectum, sed idem simul esse perfectum & terminum imperfectionis, vel nunc primo esse perfectum.

Ad secundum dicendum, quod Angelus meretur, vt viator, non quasi distans à termino, sed vt in termino viæ existens.

Ad tertium dicendum, sicut ad primmum.

ARTICVLVS IX.

ar.215. o.2. 1.p.q.53. ar. 3.o.2.1.&17. q.4.ar.3.o.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod angelus moueatur in instanti. Sicut enim dicitur in libr. de intelligentiis, in motu angeli magnitudo spacij distantiam non operatur. Sed propter distantiam quam facit magnitudo spacij, contingit quod aliquid non æquè citò perueniat ad propinquum & distans, ergo angelus æquè citò ad distans & propinquum peruenit, sed omne tale mouetur in instanti, ergo angelus in instanti mouetur.

Præterea, sicut se habet mobile diuisibile ad motum diuisibilem successiuum, ita se habet mobile indiuisibile ad motum indiuisibilẽ & instantaneum. Sed corpus quod est mobile diuisibile mouetur successiuè in tempore diuisibili, ergo angelus qui nõ est mobile indiuisibile hoc quòd caret quãtitate, mouetur subitò, vel in instãti.

Præterea. Aristotel. quarto Physicorum. (Topicorum capit. septuagesimoprimo) probat, quod si aliquid moueretur in vacuo, moueretur in instanti, propter hoc quod mediũ mobili non resistit, sed sicut vacuum non resistit corpori in motu, ita nec aliquid plenum ipsi Angelo, ergo Angelus mouetur in instanti.

SED CONTRA est quod dicit Augustinus octauo super Genesi. ad literam, quod Deus mouet creaturam spiritualem per tempus, angelus autem est creatura spiritualis, ergo mouetur per tempus & non in instanti.

3.p.q.57. ar.3.c.fi. ad 4. ma.q. 10. ar.4. ad 5.

RESPONDEO dicendum, quod in omni motu oportet intelligere successionem & tempus per aliquem modum, eo quod termini cuiuslibet motus sunt sibi oppositi in quẽ & incõtingentes, vt patet in primo Physico. (Topicor. capit. sexagesimoquarto.) Vnde oportet quod mobile intelligatur esse primum in vno termino motus, & posterius in altero, & sic sequitur successio. Sed transire de vno termino ad alterum in motibus corporalibus cõtingit dupliciter. Vno modo sicut de instanti in instans, hoc autẽ esse non potest, nisi quando sunt tales termini motus, inter quos est accipere aliquo modo medium, sicut inter duo instantia est tempus medium, vt patet in loci mutatione & alteratione, augmento, aut diminutione, & hi motus dicũtur cõtinui propter continuitatem eius super quod trãsit motus, cuius est plus & minus accipere. Alio modo trãsitur de vno termino motus in aliũ, sicut de tẽpore in instans, & hoc accipit in motibus quorum termini sunt priuatio & forma, inter quæ consistat medium non esse, vnde non potest fieri transiri de vno extremo in alterum, vt quandoq; in neutro extremorum sit sicut transitus de instanti in instans, ita quòd in neutro est instantium, sed in medio tempore, & huiusmodi motus sunt generatio & corruptio & illuminatio, & huiusmodi, in quibus oportet dicere, q̃ vnus terminus erat in toto tẽpore præcedente, & alius in instanti ad quod tẽpus terminatur, huiusmodi autẽ mutationes sunt termini motus cuiusdã, sicut illuminatio dicit esse terminus, motus localis solis, vnde in toto tẽpore præcedẽte quo sol mouetur ad punctũ directè oppositionis erant tenebræ, in ipso verò instãti quo peruenit ad punctũ prędictũ est lumẽ, & similiter est de generatione & corruptione quę sunt termini alterationis. Et quia inter tẽpus & instans nõ cadit aliquod mediũ, nec est aliquod instans accipere immediatè præcedens vltimũ tẽporis, Inde est quòd in huiusmodi mutationibus ab q; omni medio trãsitur de vno extremo in aliud, nec est accipere vltimũ tẽpus in quo fuerit in termino à quo, sed vltimum tẽpus quod terminatur ad instans, in quo est in termino ad quẽ, & ideo huiusmodi mutationes instantaneæ dicuntur, hoc autem dici non potest in motu Angeli, eò quòd nullũ ordinẽ habet ad aliquẽ motum continuũ, vt possit dici terminus eius, vnde oportet ponere quòd intelligatur transire de termino motus in terminum motus, sicut trãsitur de instanti in instans, & non sicut trãsitur de tẽpore in instans, eo quod tẽpus nõ potest intelligi sine motu, vnde cũ esse Angeli in tempino à quo à nullo motu dependeat, nõ potest dici quòd sit ibi in tẽpore, sed in quodã nunc, & similiter in termino ad quẽ cum alio nunc. Sed hutusmodi nunc nõ sunt termini huiusmodi tẽporis, quod est numerus motus cœli, eò q̃ motus Angeli nullo modo dependet à motu cœli, vt eius numero mensuretur, nec oportet ea cõtinuari per mediũ tẽpus, cõtinuitas enim temporis sequitur continuitatem motus, & continuitas motus sequitur continuitatẽ magnitudinis super quã transit motus, vt habetur in 4. Physi. (T.c.99.) Sed in ipsis operationibus Angeli, ratione quarũ dicitur moueri per diuersa loca, nõ est inuenire aliquã continuitatem, sed consequenter se habent, vnde & nunc quæ mensurant motum Angeli sunt consequenter se habentia & non est inter ea aliquid continuans, & ipsa pluralitas sicse consequentium est quoddam tempus in quo dicimus Angelum moueri, & hoc consonat dictis Philosophi, vbi dicit quòd eiusdem rationis est indiuisibile moueri, & tempus componi ex nunc.

1.p.q.53. ar.3.c.fi.& 9.91.ar.2. ad 3.1. dist. 8.q.3.ar.3. ad 4.ma.q. 10.ar.4 &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non requiritur tempus in motu Angeli propter distantiam, sed propter incontingentiam terminorum, quia scilicet non contingit Angelum esse in duobus locis simul.

Ad secundum dicendum, quòd successio motus non solum sequitur diuisionem mobilis, sed etiam eius super quod transit motus, quia secundum prius & posterius in magnitudine est prius & posterius in motu, vt dicitur in 4 Ph. (T.c.104.) Licet ergo Angelus sit indiuisibilis, tamen loca secundum quæ mouetur dicitur sunt diuisa ad inuicem, & ideo oportet in motu eius intelligi aliquam diuisionem.

1.p.q.53. ar. 2.o.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis non impediat aliquod plenum Angelum in suo motu, tamẽ propter rationem iam dictam oportet in motu eius intelligi diuersa nunc, ratio autem Philosophi est magis ducens ad impossibile quàm ostensiua, vt commentator ibidem dicit.

ARTICVLVS X.

1.p.q.110. ar.2.3.o. 2.d.8.ar.1. tic.5.o.

CIRCA quintum sic proceditur. Videtur quòd Angeli non possunt agere in hæc corpora inferiora. Actio enim nõ potest, nisi inter ea quæ habent aliquam conuenientiam adinuicem. Sed Angelus non habet conuenientiam cum istis corporibus, cum corruptibilium & incorruptibilium eriam genus non sit vnum, vt dicitur in 10. Meta. (T.c.24.) Ergo Angeli in hæc corpora non possunt agere.

Præterea, si agunt Angeli in hæc corpora, aut agunt per imperium aut per influxum. Si per imperium, æqualiter agere possunt in propinqua & in distantia, quod est contra Dama. qui dicit quòd vbi operantur ibi sunt. Si verò per influxum oportet quod illud

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod influunt per medium trãseat. medium autem corporale non est receptum spiritualis impressionis, ergo nullo modo possunt angeli in hæc inferiora corpora neque in animas nostras.

Præterea, Non possunt dici agere vel influere sicut fons influit riuo, vt idem numero quod prius est in angelo, posimodum in his inferioribus fiat, quia sic in agẽdo aliquid amitteret, nec iterum illud quod in his inferioribus recipi dicitur per eorũ influxũ creando, quia angeli creatores non sunt, nec iterum educendo de potentia in actum, quia ad hoc natura sufficit, ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

SED CONTRA est quod Aug. dicit in 3. de tri. quòd ea quę diuinitus in corporalibus fiunt, ministerio angelorum fiunt. Greg. etiam dicit in 4. dial. quòd omnia corporalia per spirituales substantias administrantur.

RESPONDEO dicendum, quòd de actione angelorum in hæc inferiora corpora duplex est opinio apud Philosophos. Commentator enim vult in 10. meth. quòd substantiæ spirituales non possunt imprimere in hæc inferiora corpora, nisi mediantibus corporibus cœlestibus, quæ à substantiis incorporeis mouẽtur, secundum Philos. Auicen. verò vult in sua meth. & in 6. de naturalibus, quòd dupliciter imprimũt in hęc inferiora, vno modo per motum orbiũ, & alio modo per imperium immediatè, quia formæ intellectus eorũ sunt factiuæ secundum eum, & materia sensibilis obedit eorum conceptionibus plusquam quibuslibet qualitatibus actiuis & passiuis. Et exinde est secundum eum quòd in istis inferioribus fiunt aliquæ transmutationes quandoq; ex conceptionibus superiorum substantiarum præteritorum ordinem causarum naturalium. Sed hæc opinio secunda repugnat dictis Aug. in 3. de tri. vbi dicitur quòd angelis non seruit ad nutum materia corporalis. Repugnat etiam rationi, quia quamuis quod est potentia in materia sit actu in substantiis, multò nobilius tamẽ materia corporalis non est proportionata potentia respectu talis actus, quo substantiæ spirituales in actu sunt, oportet autem agens quod educit de potentia in actum esse materiæ proportionatũ, vnde nõ potest esse quod virtus substantiæ spiritualis creatæ se extẽdat ad materiæ transmutationem immediatè, sed mediante aliquo agente naturali. Quamuis enim ei non obediat corporalis materia ad formalẽ transmutationem, immediatè tamen obedit et localiter ad modũ localem, & per hanc virtutem possunt congregare & circumponere aliqua agentia naturalia ad aliquem effectum perficiendum. Ea verò ad quæ nulla virtus naturalis se extendit, fiunt sola diuina virtute, quę sola potest naturalem ordinem immutare. Sed quia mentes nostræ sunt proportionatæ & propinquæ ad recipiendum actionem angelorum, ideò in mentes nostras agere possunt dupliciter. Vno modo confortando intellectum nostrum, sicut in corporalibus minus calidum confortatur per magis calidum. Alio modo per agens naturale ipsius intellectus, sicut etiam agit in corpora, & hoc est in quantum lumine angelico illustrantur phantasmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimẽdas quàm lumine intellectus agentis exprimi possent.

5.p.q.105. ar. 6.o.q. 106.ar.3. cap.1.p.q. 3.o.et 2.d. 3.q.1. art. 3.ad 4. ver.q.2. artic.3.o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd angeli habent conuenientiam cum istis inferioribus corporibus, quæ est conuenientia mouentis ad motum, possunt enim mouere motu locali corpora, nõ solum illa cœlestia immediatè, sed etiam hęc inferiora, vt sic sententia nostra de actione angelorũ in corpora sit media inter duas opiniones Philosophorum prædictas.

Artic.123. ad 1.

Ad secundum dicendum quòd angelus agit in hæc corpora mouendo ea localiter per imperium, sed imperium non dicitur hic sine virtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum, cùm mouens & motum oportet esse simul, vt probatur in 7. Phy. (T.c.12.) Actio verò qua influere dicitur in animã nostram, consortando eam ad intelligendum, non oportet quòd transeat per medium corporale, quia hoc facit in spiritualibus ordo, quod in corporalibus situs secundum Augu. Animæ verò nostræ ordine naturæ quasi continguantur ipsis angelis, sicut & angelus inferior superiori, vnde non oportet quòd interueniat medium corporale.

Ar.45.ca.

Ar.45.ca.

Ad tertium dicendum, quòd angeli neq; in anima neque in natura corporali aliquid creant, sed solum educunt de potẽtia in actum. Et quamuis naturale agens de potentia in actũ educere possit, non tamen ita perfectè sicut angelus.

QVÆSTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad homines. Et primò quantum ad naturam. Secundò quantum ad gratiam. Tertiò quantum ad culpam. Quartò quantum ad gloriam.

Quantum ad naturam quæruntur duo. Primò vtrum vegetabilis & sensibilis anima sit à creatione. Secundò, vtrum imperare sit actus voluntatis vel rationis.

ARTICVLVS XI.

Artic.44. 216.ad.1. et 4.et1.p. q.118.ar.2. 0.et.p.q. 3.ar.2.o.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima vegetabilis & sensibilis educantur in esse per creationem. Vt enim dicit Aug. in lib. de vera religione. Substantia viuens naturæ ordine præfertur substantiæ non viuenti, sed anima sensibilis & vegetabilis sunt substantiæ viuentes, ergo sunt nobiliores omnibus substantiis non viuentibus. Aliquæ autem substantiæ non viuentes sunt immediatè à Deo creatæ, vt elementa huius mundi, ergo & anima sensibilis & vegetabilis immediatè à Deo creantur, cum nobilitas facientis demonstret nobilitatem facti.

Præterea. Omne cui propriè competit fieri, vel fit ex nihilo, vel fit ex aliquo. Sed animæ vegetabili vel sensibili competit propriè fieri, ergo cùm non fiat ex aliquo, quia non habent materiam partem sui, relinquitur quòd fiant, ex nihilo, & sic exeunt inesse per creationem. Probatio medię. Omne quod propriè habet esse fi non semper fuit, propriè dicitur fieri. Sed anima sensibilis propriè & verè habet esse cùm sit substantia operans, mouet enim corpus, nihil autem habet propriam operationem nisi quod habet propriè esse, ergo cùm anima sensibilis huius animalis non semper fuerit, propriè competit ei fieri, & sic restat quòd creetur.

SED CONTRA. est quod Philosophus dicit in 2. de anima, quòd sensitiui prima mutatio sit à generante. Prima autẽ mutatio sensitiui est secundum quam acquirit actum primum, qui est anima sensitiua, ergo fit per generationem & non per creationem.

Præterea. Omne illud quod præcedit in semine hominis ante introductionem animæ rationalis est per generationem & nõ per creationem. Sed anima vegetabilis & sensibilis præcedit in semine hominis, quia primum est viuum quàm animal, & animal, quã homo secundum Philosophum 16. de animalibus, ergo etiam in homine est anima sensibilis & vegetabilis per generationem.

Plato & Auicenna.

Præterea. Cùm Deus in instãti operetur, natura verò successiuè, omne illud quod per actionem successiuam exit in esse est aliquo agente naturali. Sed anima sensibilis & vegetabilis producuntur actione successiua, quia determinato spacio temporis viuificatur conceptus & sensificatur, ergo anima sensibilis & vegetabilis sunt à naturali agente, & non per creationem.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionem est duplex opinio. Quidam enim dicunt animam sensibilẽ & vegetabilem esse ex creatione. Alij verò ex traduce, & hęc diuersitas apud Philosophos inuenitur non solũ de istis animabus, sed etiã de omnibus formis substantialibus. Quidã enim, vt Plato & Auicen. posuerunt omnes formas ab extrinseco esse, qui præcipuè ex duobus mouebantur. Primò quidem quia cũ formæ nõ habeant materiam partẽ sui, non possunt fieri ex nihilo, vnde oportet quòd à creante fiant. Secundò quia in rebus inferioribus non videbant principia actionum, nisi qualitates actiuas & passiuas, quas iudicabãt insufficientes ad productionem formarum substantialium, cùm nihil agat vltra suam speciem. Sed in hoc videntur fuisse decepti, quia attribuebant fieri propriè istis formis, cũ tamen fieri non fit nisi compositi, cuius etiam propriè est esse. Formæ enim esse dicuntur non vt subsistentes, sed vt quo composita sunt, vnde & fieri dicũtur non propria factione, sed per factionem suppositorum, quæ transmutatur transmutatione materiæ de potentia in actum, vnde sicut composita fiunt per agentia naturalia, ita etiam formæ quæ non sunt subsistentes. Qualitates autẽ actiuę & passiuę agũt ad formas substantiales in virtute substantialium formarum quarum sunt instrumenta. Sicut calor ignis agit vt instrumentum animę nutritiuæ, vt dicitur in secundo de anima. (T.c.41.) Anima autem vegetabilis & sensibilis non sunt formæ subsistentes, aliàs remanerent posi corpora, vnde oportet quòd fiant à generante per actionem compositorum, sicut & cæteræ formæ materiales, sola autẽ anima intellectiua quæ habet esse subsistens cùm maneat post corpus, est ab extrinseco per creationẽ, si autem sensibile & vegetabile & intellectiuũ in homine in diuersis subsitãtiis animæ radicãtur, tunc & vegetabilis & sensibilis hominis in generãte erit, sed quia hæc opinio repugnat dictis Philosophorum, qui in vno alato vnam animam tantum posuerunt, ad quam omnes operationes animæ pertinent, & etiã contra dicta sanctorum improbrantium pluralitatẽ animarum, vt patet in libro de eccle sasticis dogmatibus. Ideò approbato quòd in homine sit tantùm vna subsiantia animæ, cuius potentiæ sunt regetatiuum sensitiuum & intellectiuum, dicimus quòd anima hominis, quæ omnes has potẽtias animæ sustinet, à Deo creatur, quãtus per operationem naturalis agentis fiat, vt corpus organizatum actu perficiatur per potentias, quæ sunt corporalium partiũ actus.

Ar.133. c.8. 10. Ar.202.

1.p.q.75. ar.6.ad.1. q.90.ar.3. ar.6.et. 44.& c.201. ar.216.42. & 4. p.q.3. artick 9.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima vegetabilis & sensibilis non sunt substantię viuẽtes, sicut nec subsistentes, sed sunt principia viuendi & essendi: & iterum non oportet si quid minus nobile sit à Deo immediatè, quòd etiã quod est magis nobile, quia Deus cùm non habeat limitatam virtutem, nec agai necessitate naturæ, potest agere & nobiliora & minus nobilia secũdum suam voluntatem, sicut immediatè produxit prima individua brutorum animalium, quibus tamen homines qui nunc generãtur ex semine nobiliores sunt.

ar.44.e.8. 1.q.75.ar.1. 3.et p.q. 3.arti.1. ad 18.

Ad secundum dicendum, quòd animæ sensitiuæ non conuenit per se esse nec fieri, nec operari. nulla enim est actio animæ in qua corpus nõ communicet. Est enim duplex potentia motiua animæ sensitiuæ, vna quæ imperat, scilicet, appetitiua, cuius actus constat, quæ affixa musculis & neruis est principium mobilitatis in eis, sed ipsa distinctio partium corporalium facit quòd vna pars animalis est mouens & alia mota, & ita possunt moueri ex se.

Aliter contraria.

Alia quæ sunt in contrarium cõcedimus, nisi quantum pertinet ad hominem, in cuius semine quamuis præcedat vegetatiua & sensitiua anima imperfectè, cum illis cessantibus introducatur per creationem anima rationalis, quæ perfectè cõtinet quod in eis erat imperfectionis. nã secũdum Auic. in generatione animalis ex semine interueniunt

interueniunt multæ generationes & corruptiones.

ARTICVLVS XII.

82.q.17.ar. 1.o.& 1.p. q.1.artic.5. ad 2

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd imperare sit actus rationis, quia Philosophus dicit in 1. Ethic. Ratio rectè & ad optima deprecatur & obedit ei quod est continẽtis, ergo imperare & deprecari, & huiusmodi videtur ad rationẽ pertinere.

SED CONTRA. Imperare ad dominium pertinet. Sed nos sumus domini nostrorum actuum per voluntatem, ergo imperare est actus voluntatis.

RESPONDEO dicendum, quod in imperio duo cõcurrunt, quorum vnum est rationis, aliud voluntatis. Qui enim imperat aliquid inclinat ad faciendum, quod voluntatis est, ipsius enim est mouere per modum agentis, & iterum inordinate eum cui imperat ad exequendum illud quod imperatur, & hoc ad rationem pertinet cuius est ordinare. Et si duorum horum ordo consideretur, videtur primum esse inclinatio voluntatis in aliquid per electionem, & postea in principio executionis ordinatur per quos fieri debeat quod electum est, & sic impertum erit immediatè actus rationis, sed voluntatis quasi primò mouentis.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO VI.

ARTICVLVS XIII.

82.q.24.ar. 4.o^os.et 1. d.17.q.2. ar.1.o.

DEINDE quæritur quantum ad gratiam pertinet, vtrum charitas secundum suam essentiam augeat. Et videtur quod non. Cùm enim augmẽtum fit quędam mutatio vel variatio, quod secundum essentiam augetur, secundum essentiam variatur vel mutatur, sed quod mutatur vel variatur secundum essentiam, aut generatur aut corrumpitur, ergo si charitas secũdum essentiam augetur corrumpitur, non enim generatur cùm prius fuerit.

Præterea charitas nõ habet quantitatem nisi virtualem, Sed virtus charitatis est ipsa essentia eius, ergo quãtitas charitatis est essentia eius, nõ ergo potest esse quod varietur quantitas charitatis sine variatione essentiæ eius, & sic si augetur secundum suam essentiam, oportet quod esse eius, vel generetur vel corrumpatur.

SED CONTRA, Præmium essentiale respondet ipsi essentię charitatis. Sed quidam proficiunt ad maius premium essentiale, ergo in eis charitas secundum essentiam augetur.

Charitas augetur secundum essentiam.

RESPONDEO dicendum, quòd charitas secundum suam essentiam augetur. Sed notandum est quòd hæc præpositio secundum varias habitudines importat, quãdoque denotat subiectum, vt cùm dicitur, iste est albus secundum pedem, quia pes est subiectũ albedinis, quãdoque verò reformam, vt cùm dicitur, iste est coloratus secundum albedinem. Cùm ergo dicitur aliquid secundum hoc moueri, potest intelligi vel subiectũ vel forma. Cùm enim dicitur, iste mouetur secundum manum, notatur subiectum motus. Cùm verò dicitur, iste mouetur secundum locum, notatur id quod formaliter specificat motũ. Sic ergo cùm dicimus charitatem secundũ essentiam augeri, denotatur subiectum augmenti, vt fit sensus. Ipsa essentia charitatis augetur, sicut cùm dicimus, album augetur secundum essentiam suam, non autem designatur forma specificans motum, vt sit sensus, augetur secundum essentiam, id est, augmentum eius est motus in esse vel in essentia: & sic dicitur augmentum esse secundum quantitatem, & quamuis quãtitas charitatis, quę est virtus, sit idem quod essentia charitatis non tamẽ oportet quod essentia charitatis tollatur, quia etiam in augmento corporali ipsa essentia quantitatis non tollitur, cùm semper maneat dimensio interminata, sed secundum diuersas terminationes quas recipit fit mutatio de paruo in magnum, quæ est augmentum, ita etiam ipsa virtus charitatis non tollitur per essentiam suam, sed variatur terminatio eius. Omnis autem forma recepta in aliquo subiecto terminationem recipit secundum capacitatem recipientis. Vnde quando subiectum charitatis magis disponitur ad charitatem, scilicet, ad congregationem sui ad Deum, tantò maiorem participat charitatem, & sic charitas secundum suam essentiam augeri dicitur.

82.ar. 1.o.& q. 110.ar.4. o.& 4.d. 16.q.1.ar.1. 2.q.3.c.

Et sic patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam. Et quæruntur duo. Primò, vtrum Petrus negando Christum peccauerit mortaliter. Secundò, vtrum habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale.

ARTICVLVS XIIII.

83.q.24. ar.2 ad 2. & 3e.q.2. ar.6. ad secundum.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd Petrus negãdo Christum non peccauit mortaliter. Dicit enim quędam Glos. quod peccauit per surreptionem. Sed peccatum per surreptionem est veniale & non mortale, vnde primi motus qui per surreptionem fiunt, sunt peccata venialia, ergo peccauit tantùm venialiter.

Præterea, Bernar. dicit in lib. de dile. domini, quod in Petro charitas fuit sopita, non extincta. Sed per peccatum mortale charitas extinguitur, ergo Petrus non peccauit mortaliter.

SED CONTRA est quod Greg. dicit in mora. quod Petrus ab ipsis faucibus diaboli eripitur. Sed in faucibus diaboli non est aliquis nisi per peccatum mortale, ergo Petrus peccauit mortaliter.

32.q.3.ar. 2.o.& 4.d. dist.49.q.5. ar.3.q.2 ad 1.22.q.69. ar.1. 2.o.et 0.& 4.d. 16.q.3.ar1. 3.q.3.c.

RESPONDEO dicendum, quod absque dubio Petrus peccauit mortaliter negãdo Christum, quod quidem patet ex duobus. Primò quia negauit fidem in loco vbi periclitabatur, & eius confessio requirebatur. Ore enim confessio fit ad salutem, vt dicitur ad Romanos decimo, in quo videtur quod sit de necessitate salutis confessio fidei in casu prædicto, & sic præcipuè mendacium in his quæ fidei sunt est perniciosissimum secundum Augustinum in libro de mendacio. Secundò, quia defectui confessionis & mendacio additur periurium & blasphemiam, quia vt dicitur Matthæi decimosexto, cœpit detestari & iurare quia non nouisset hominem, quæ constat esse grauia peccata. Vnde glossa dicit ibidem. Tertiò cœpit detestari & iurare, quia non nouisset hominem, quia perseuerare in peccato dat incrementum scelerum, & qui minima spernit, cadit in maiora.

Ar.4.ca.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd surreptio dupliciter accipitur, vno modo secundum quod opponitur deliberationi, & sic primi motus dicuntur esse surrepitij. sic Petrus ex surreptione non peccauit. Alio modo secundum quod opponitur electioni, & sic Petrus ex surreptione peccauit, quia non peccauit ex electione quasi ex certa malitia, sed ex passione timoris, talis autem surreptio non excusat à mortali, sicut patet in incontinẽte qui fornicatur motus concupiscentiæ, cùm tamen haberet propositum continendi.

Ar.4.ca.

Ad secundum dicendum, quod Ber. impropriè loquitur, & eius verbum vt verificetur est intelligendum de quadam dilectione familiaritatis, quam Petrus ad Christum concepetat, quæ in eo manet etiam potest negationem, vel si intelligatur de charitate gratuita, intelligendum est quod non fuit extincta, secũdum prædestinationem diuinam, quæ eius pœnitentiam præparabat, quamuis esset in se extincta secundum actum.

ARTICVLVS XV.

103.ar.3.qu. cidita.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod habere plures præbendas sine cura animarum, absque dispensatione sit peccatum mortale. Quicunque enim facit contra statutum concilij peccat mortaliter. Sed qui habet plures præbendas facit contra statutum concilij generalis, ergo peccat mortaliter. Probatio mediæ distinctione septima dicitur in quodam decreto Vrbani Papæ, quod incipit, Sanctorum canonum. Omnino aliquem in duabus Ecclesiis titulari non licebit. Sed vnusquisque in qua titulatus est, in ea tantum canonicus habeatur, licet enim Episcopus dispositione vnus diuersis præesse possit Ecclesiis, canonicus tamen prębendarius, nisi vnius Ecclesiæ in qua conscriptus est, esse non debet.

Præterea 14. q.1. dicit quoddam decretum 7. sinodi. Clericus ab instanti tempore in duabus nõ continueretur Ecclesiis: negociationis enim est hoc & turpis lucri commodum, & ab ecclesiastica consuetudine penitus alienum, & fic idem quod prius.

Præterea, Chrysostomus dicit. Quod tenebræ erubuit lumen erubescat, quod figuræ non fuit concessum, rei reor esse illicitum, figuræ autem non fuit concessum quod inter Leuitas qui capiebat in Bethleem caperet in Hierusalem: quomodo cùm perfectiores esse debeamus, qui capit in Tyro non capit in Damasco.

Præterea, Bernar. dicit. Qui nõ vnus, sed plures est in beneficiis, non vnus sed plures erit in supplicijs. Sed qui habet plures præbendas, plures est in beneficiis, ergo plures erit in supplicijs, & sic grauissimè peccat.

Præterea, Quicunque committit se discrimini & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter. Ite est huiusmodi, quia recipiendo plures præbendas iuxta statuta virtusque Ecclesiæ, in quibus præbendatur, quæ aliquando non possunt simul seruari, vtpotè si eodem tempore vocetur ad electionem in vtraque Ecclesia, vel ad aliqua Ecclesiæ negocia peragenda, & præcipuè si sit causa inter duas Ecclesias, cùm vtrique teneatur, ergo videtur quod peccet mortaliter.

SED CONTRA est, quia illud quod vergit in commune periculum, non est ab Ecclesia sustinendum. Sed Ecclesia sustinet, vt aliqui communiter habeant duas præbendas, ergo in hoc non est periculum peccati mortalis.

Præterea, licitum est alicui patrimonium habenti præbendam accipere. Sed maior est conuenientia inter Ecclesiasticã beneficia, quã inter patrimonium & præbendam, ergo etiam licet habenti vnam præbendam accipere aliam.

RESPONDEO dicendum, quòd omnis quæstio in qua de mortali peccato quæritur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur, quia error quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatũ mortale, conscientiã non excusat à toto, licet fortè à tanto. Error verò quo creditur esse peccatum mortale, quod nõ est mortale ex cõscientia ligat ad peccatũ mortale. Præcipuè autẽ periculosum est vbi veritas ambigua est, quod in hac quæstione accidit. Cũ enim hæc quæstio ad theologos pertineat inquãtum dependet ex iure diuino vel ex iure naturali, & ad iuristas inquãtum dependet ex iure positiuo, inueniuntur in ea theologi theologis, & iuristæ iuristis contraria sentire. In iure namque diuino non inuenitur determinata expressè, cùm in sacra scriptura expressa mentio de ea non fiat, quamuis ad eam argumẽta ex aliquibus auctoritatibus

ar.61.o.& q.17.ar.3. ad quartũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatibus scripturæ forte adduci possint, quæ tamen non lucidè veritatem ostendunt. Determinando vero eam secundum ius naturale, sic videtur ad præsens de ea dicendum, quòd actionum humanarũ multiplex est differentia. Quædam enim sunt quæ habent deformitatem inseparabiliter annexam, vt fornicatio, adulterium, & alia huiusmodi, quæ nullo modo benefieri possunt, de numero talium non est habere plures præbendas, alias in nullo casu dispensationẽ recipere posset, quod nullus dicit. Quædam verò sunt actiones, quæ de se indifferenter sunt ad bonum vel malum, vt leuare festucam de terra, vel aliquod huiusmodi, inter quarum numerum quendã computant habere plures præbendas, dicentes. Ita licitum est habere plures prębendas, sicut habere plura poma. Sed hoc non videtur esse verum, cum hoc quod est habere plures prębendas, plurimas in se inordinationes contineat, vtpotè quia non est possibile ali. quẽ in pluribus ecclesijs deseruire in quibus est præbendatus, cũ præbendæ videantur esse ordinatæ quasi quædã stipendia, Deo ibidẽ mini strantium. Sequitur etiã diminuto cultus diuini, dum vnus loco plurib. initituitur. Sequitur etiã in aliquibus defraudatio voluntatũ testatorũ, qui ad hoc aliqua bona ecclesijs contulerunt, vt certus numerus Deo deseruientium ibi esset. Sequitur etiã inæqualitas, dum vnus pluribus beneficijs abundat, & alius nec vnum habere potest, & multa alia huiusmodi quæ de facili parẽt, vnde nõ potest cõtineri inter indifferẽtes actiones, & multò minus inter eas quę sunt secundũm se bonę, vt dare eleemosynã & huiusmodi. Sunt verò quædã actiones quæ absolutè consideratæ deformitatẽ vel inordinationẽ quandam important, quæ tamen aliquibus circũstantijs aduenientibus bonæ efficiuntur, ficut occidere hominem, vel percutere, in se deformitatẽ quandã importat, sed si addatur, occidere malefactorẽ propter iustitiã, vel percutere delinquentẽ causa disciplinæ, nõ erit peccatum sed virtuosum. In numero harũ actionũ videtur esse habere plures præbendas. Quamuis enim aliquas in ordinationes continear, tamẽ alię circunstantiæ possunt superuenire ita honestãtes actũ, quod prædictæ inordinationes totaliter euacuantur: vtputa si sit necessitas in pluribus ecclesijs eius obsequio, & possit plus seruire ecclesiæ vel tantundẽ absens quã alius præsens, & si qua alia sunt huiusmodi, & tunc istis conditionibus superuenientibus cũ recta intentione non erit peccatum etiã nulla dispensatione interueniente, si consideretur tantũ secundũm ius naturale, quia dispensatio ad ius naturale non pertinet, sed solum ad positiuum. Si verò aliquis hac intentione plura beneficia habeat, vt sit dttior, vt lautius viuat, & vt facilius ad episcopatum perueniat in aliqua ecclesiarum vbi est præbendatus, non tolluntur prędictæ deformitates, sed augentur, quia cum tali intentione & vtum beneficium habere, quod nullam inordinationẽ importat, esset illicitũ. Et sic quidem esset dicendũ secundũ ius naturale, etiã nullo iure positiuo superueniente. Nunc autem certum est per antiqua iura hoc esse prohibitum, patet etiã huic prohibitioni consuetudinẽ esse contrariã, per quam quidam dicunt illa iura esse abrogata. Nam per contrariam consuetudinem iura humana abrogantur. Quidam verò dicunt per hanc consuetudinem antiqua iura non abrogari, eò quòd quædam decretalis, &c. multa per patientiam tolerantur, quæ si in iudicium fuerint deducta, iustitia cogente cessarentur. & hæc controuersia iuristis est relinquenda, quamuis hoc videatur esse probabile, quòd quantũ ad hoc quod iura illa antiqua continent ius naturale abrogari non possit per contrariam consuetudinẽ, vtpotè irrationalẽ. Quantum autem ad hoc quod solum de iure positiuo continent, possunt esse abrogata, præcipuè si simulantes hanc contrariam consuetudinem, in quorum potestate est ius positiuum mutare, intendunt per talem dissimulationem antiqua iura mutare. Si ergo antiqua iura quę hoc prohibent in suo robore maneant, cõtraria consuetudine non obstante, certum est non posse aliquem plures præbendas habere absque dispensatione, etiam illis circunstantiis superuenientibus, quæ secundum considerationem iuris naturalis actum poterant honestare. Si autem antiqua iura sunt per consuetudinem abrogata, tunc prædictis circunstantiis superuenientibus etiam sine dispensatione licitum est plures præbendas habere, sine quibus circunstantiis licitum non est, quantumcunque dispensatio interueniat, eò quòd dispensatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, sed solum ligamen iuris positiui, quod per hominem statuitur, & per hominem dispensati potest.

Et ex his de facili potest patere responsio ad obiecta.

Repro-batio.

Ma.q.2.ar. 4.& 5.

ARTICVLVS XVI.

An specialis de canonizatione fuerit.

DEINDE quæritur, quantum ad gloriam pertinet, vtrum omnes sancti qui sunt per ecclesiam canonizati sint in gloria, vel aliqui eorum sint in inferno. Et videtur quòd aliqui possint esse in inferno de his qui sunt in ecclesia canonizati. Nullus enim potest esse ita certus de statu alicuius sicut ipsemet de se, quia quę sunt hominis nemo nouit, nisi spiritus hominis qui est in ipso, vt dicitur primæ Corinth. 2. Sed homo non potest esse certus de se ipso, verũ sit in statu salutis. Dicitur enim Eccleslast. 9. Nemo scit vtrum sit dignus odio vel amore, ergo multò minus Papa scit. ergo potest in canonizando errare.

Eccleſiaſt.

Præterea. Quicũque in iudicando innititur medio fallibili potest errare, sed ecclesia in canonizando sanctos innititur testimonio humano, cùm inquirat per testes de vita & miraculis, ergo cùm

testimonium hominum sit fallibile, videtur quod ecclesia in canonizando sanctos possit errare.

SED CONTRA. In ecclesia non potest esse error damnabilis, sed hic esset error damnabilis, si venerarentur tanquam sanctus qui fuit peccator, quia aliqui scientes peccata eius crederent hoc esse falsum, & si ita contigerit possent ad errorem produci: ergo ecclesia in talibus errare non potest.

Præterea. Augustinus dicit in epistola ad Hier. Quod si in scriptura canonica aliquod mendacium admittatur mutabitur fides nostra, quæ ex scriptura canonica dependet. Sed sicut tenetur credere illud quod est in sacra scriptura, ita illud quod est communiter per ecclesiam determinatum, vnde hæreticus iudicatur qui sentit contra determinationem conciliorum, ergo commune iudicium ecclesiæ erroneum esse non potest, & sic idem quod prius.

RESPONDEO dicẽdum, quòd aliquid potest iudicari possibile secundum se consideratum, quod relatum ad aliquid extrinsecũ impossibile inuenitur. Dico ergo quod iudicium eorum qui præsunt ecclesiæ potest errare in quibuslibet si personæ eorum tantum respiciantur. Si verò consideretur diuina prouidentia, quæ ecclesiam suã spiritu sancto dirigit, vt non erret, sicut ipse promisit Ioan. 14. quod spiritus aduentens doceret omnem veritatem de necessariis, scilicet, ad salutẽ, certum est quod iudicium ecclesiæ vniuersalis errare in his quæ ad fidem pertinent impossibile est. Vnde magis est standum sententiæ Papæ, ad quem pertinet determinare de fide quam in iudicio profert, quàm quorumlibet sapientum hominum in scripturis opinio. Cùm Cayphas quamuis nequam, tamẽ quamuis Pontifex legatur etiam inscius prophetasse. Ioan. vndecimo. In aliis verò sententijs quæ ad particularia facta pertinent, vt cùm agitur de possessionibus vel de criminibus, vel de huiusmodi, possibile est iudicium ecclesiæ errare propter falsos testes. Canonizatio verò sanctorum medium est inter hæc duo, quia tamen honor quẽ sanctis exhibemus quædam professio fidei est, qua sanctorum gloriam credimus, piè credendum est, quod nec etiam in his iudicium ecclesiæ errare possit.

3.p.q.6.4. artic.2.

e.p.q.11. & 1.q.30. ar. 3.ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Pontifex cuius est canonizare sanctos, potest certificari de statu alicuius per inquisitionem vitæ & attestationem miraculorum, & præcipuè per instinctũ spiritus sancti, qui omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

e.p.q.11. & 1.q.30. ar. 3.o.

Ad secundum dicendum quod diuina prouidentia præseruat ecclesiam ne in talibus per fallibile, testimonium hominum fallatur.

p.q.4.ar. 7.o.1.d.24. ar1.q.o.

INCIPIT QVODLIBET DECIMVM.

QVAESTIO I.

QVÆSITVM est de Deo, angelo, & anima. De Deo quæsita sunt tria. Primò, de eius vnitate. Secundò, de eius iudicio. Tertiò, de eius sacramento.

ARTICVLVS I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod vnitas aliquid positiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantum secundum opinionem magistri. Ex priuationibus enim non constituitur res aliqua. Sed ex vnitatibus constituitur numerus qui est res, cùm sit species quantitatis, ergo vnitas non dicitur secundum priuationem tantum.

Præterea. Numerus sequitur distinctionem. Si ergo vnitas & numerus in diuinis non dicerent rem aliquam: non esset in diuinis realis distinctio, quod est hæresis Sabelliana.

Præterea. Si vnitas & numerus in diuinis dicũtur solummodo remotiuè: per vnitatẽ autẽ nihil aliud videtur remoueri quàm numerus, nec per numerum aliud quàm vnitas, sequitur quod vtrumque istorum in diuinis dicatur secundum negationem negationis. Sed negatio negationis non est nisi secundum rationem, tantum ergo vnitas & numerus non essent realiter in diuinis. Quod est inconueniens, & sic vnum & numerus aliquid positiuè dicunt in diuinis.

SED CONTRA. Omne quod prædicatur de aliquo prædicatur de eo secundũ propriam rationem. Sed ratio vnius in negatione consistit. Est enim vnũ quod non diuiditur secundũ Philosophum, ergo de Deo prædicatur secundum remotionem tantum.

Præterea. Secundum Philosophum in 10. Met. (T.c.6.) vnum & multa opponuntur, sicut priuatio & habitus. Priuatio autem dicitur per remotionem tantum, ergo vnum quod inter prædicta duo tenet locum priuationis, dicitur per remotionem tantum.

Præterea. Vnum supra ens non addit aliquid secũdum rem, quia sic res non esset vna per suam essentiam, addit ergo aliquid secundum rationem tantum. Sed quod est secundum rationem tantum, vel est negatio vel relatio. Cùm ergo vnũ supra ens non addat aliquam relationem, quia ad aliquid non dicitur, videtur quod addat negationem.

ERSPON-

RESPONDEO dicendum, quod vnum quod est principium numeri de necessitate aliquid positiuè dicit in eo cui attribuitur, quia cùm ex vnitatibus numeris cõstituatur, nisi vnitas res aliqua esset, numerus res esse non posset, & sic non posset poni in aliquo genere rẽ quam species. Si ergo vnum quod conuertitur cum ente sit idẽ quod vnũ quod est principiũ numeri, oportet quod etiam vnum quod conuertit cũ ente, aliquid positiuè superaddat enti, & hoc cõcedit Autcenna. vnde vult quod vnum quod conuertitur cum ente addat supra ens aliquid quod ad genus mensuræ pertineat. Sed hoc non potest esse, quia cùm vnum quod cõuertitur cum ente de qualibet re dicatur, oportet quod etiã illa res quam addit supra ens sit vna, & sic vel erit vna per aliquam vnitatem additam, & ita erit processus in infinitum, vel erit vna per essentiam suam, quod si est, standum est in primo, vt scilicet, ens ipsum dicatur vnum per essentiam, non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligendum est secundũ opinionem Aristotelis & commentatoris eius quod vnum quod conuertitur cum ente non superaddit enti rẽ aliquã, sed solum negationem diuisionis, & sic huiusmodi vnũ, & omne aliquid inquantum in suo intellectu includit ens, & dicitur remotiuè quantum ad id quod superaddit enti. Vnum verò quod est principium numeri quod superaddit enti aliquid de genere mensuræ. & similiter numerus cuius est principium inueniuntur in rebus habẽtibus dimẽsionẽ, quia talis numerus causatur ex diuisione continui. & hic numerus, scilicet, ex diuisione continui causatus est subiectum arithmeticæ, etiam secundum Autcennã. Nulla autem conditio propria rei corporalis potest dici de Deo aut de aliqua substantia spirituali. Vnde secundum hoc vnum & numerus quæ continetur in genere quantitatis non dicuntur de Deo & de aliis substantijs incorporeis, sed solum vnum quod conuertitur cum ente, & multitudo ei opposita, & ideò vnitas in diuinis non dicitur nisi remotiuè quantum ad id quod superaddit enti, quamuis ponat aliquid secundum quod includit ens. Est enim vnum ens indiuisum.

e.p.q.11. ar.1 & 2. & q.30. ar.3.o.

2.d.24.ar. 2.ad 2.

1.di.24.ar. 1.& 2.1.p. 1.q.30.ar. 3.ad 1 ſpũ. 2.ad 15.p. 3.o.ar.3.ad 2.& 7.c. & 2.d.3. q.2.ar.3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de vno quod est principium numeri.

Ad secundum dicendum, quod obiectio illa procedit si nullo modo vnum & numerus aliquid ponerent realiter in diuinis, ponunt autem ens & rem distinctam vel indistinctam, quantũ ad hoc quod ens includitur in ratione vnius, ve dictum est.

Ad tertium dicendum quod in ratione multitudinis includitur negatio rei, sed in ratione vnius negatio negationis & rei simul, quod sic patet, vnum enim est quod non diuiditur, diuisio autem est quæ negatur per vnum quod conuertitur cum ente, oportet autem quod sit talis quod in omni diuisione saluetur, hæc autem est diuisio per affirmationem & negationem, & ideò huius diuisionis negatio constituit rationem vnius: est enim vnum quod non diuiditur tali diuisione quòd sit accipere hoc & non hoc, & sic vnum inquantum negat affirmationem & negationem simul est negatio rei & negationis simul, prædicta verò diuisio includitur in ratione multitudinis, & sic includitur ibi negatio rei, quia multa sunt quæ sic diuiduntur quod eorum vnum non est alterum.

Quid ſit vnum aut diuiſio.

ARTICVLVS II.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non sit descensurus ad iudicium in terram, quia super illud Psal. Dominus in templo sancto suo, &c. dicit gloss. Quod Deus in cœlo sedens de bonis & malis iudicat, ergo iudicium non est futurum in terra sed in cœlo.

4.d.47.q. 1.artic.1. q.1.o.

Præterea, Ad dignitatem iudicis pertinet quòd iudicandi ad eũ accedant & non econuerso. Sed Christus est dignissimus iudex cuius locus est cœlum, ergo homines ascendent illuc vt ibi iudicentur, non autem ipse in terram descendet homines iudicaturus.

Præterea, Si iudicii sit in terra futurum, præcipuè videtur, quod sit futurum in valle Iosaphat, vt habetur Ioel. tertio. Sed locus ille non posset tantam multitudinem hominum capere, & sic non est ibi futurum iudicium, ergo in nullo loco terræ.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. ad Thessa 1. quod Christus in iussu & in voce Archangeli & in tuba Dei descendet de cœlo, & ita videtur quod iudicium in terra non in cœlo sit futurum.

Præterea, In iudicio comparebunt non solum electi, sed etiam reprobi, qui habebunt corpora grossa & grauia, & sic non competit eis locus cœlestis, sed terrestris, ergo iudicium non est futurum in cœlo, sed in terra.

RESPONDEO dicendum, quòd iudicium ordinatur ad retributionem præmiorum, vnde secundum duplex præmium, scilicet, animæ & corporis est duplex iudicium Dei, vnum quo beatificat, vel damnat homines quo ad animam, hoc iudicium per totum hoc tempus agitur. Aliud est iudicium quo præmiabuntur, vel punientur homines, etiam quantum ad corpora, & hoc iudicium fiet post resurrectionẽ in fine tẽporis. Primũ autẽ iudicii cõuenit Christo ratione diuinitatis, sed secundũ ratione humanitatis, quia ficut dicit Aug. super Io. Verbum Dei viuificat animas, sed verbum caro factum viuificat corpora: vnde etiam Ioan. 5. dicitur. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Sic ergo vltimum iudicium est futurum in loco qui Christo cõpetit ratione suæ humanitatis, scilicet circa terram illam, vbi natus est & passus, & reli-

22.q.80. artic.1.

contra 4. o.15. & 16.& 4. d.43.q.1. ar.1.ad 5.

quas humanitatis compleuit officia, propter quod dicitur quòd in valle Iosaphat iudicium est futurum, quia vallis illa subiacet monti Oliueti: vnde Christus ascendit in cœlo, vt sic ostendatur idem esse qui ascendit regnaturus, & qui descendit iudicaturus, secundum illud Actuum primo. Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum, ita veniet.

3.p.q.59. ar.1.ad 2. et ar.4.o. et opus 3. c.18.4.d. 43.q.1.ar. 4.qu.4.o.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. illa loquitur de primo iudicio, quod competit Christo ratione diuinitatis, ratione cuius etiã cœlum ei pro loco assignatur, non quia diuinitas loco claudatur, sed quia in cœlos præcipuè inter cæteras corporeas creaturas apparent iudicia magestatis diuinæ, vnde cœlum locus Dei dicitur & sanctorum qui Deo fruuntur.

Ad secundum dicendum, quòd accessum ad locum iudicis id est ascensus in cœlum est præmium quodex iudicio reportatur, vnde debet iudicium sequi non præcedere: non autem ita se habet ad iudicium humanum accessus ad locum iudicis, & ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quòd in iudicio negue Christus neque electi erunt in terra, sed solũ reprobi. Christus enim & electi erunt in aëre, secundum illud 1. ad The. 4. Rapiemur in nubibus obuiam Christo in aëra. reprobi autem erunt non solum in valle illa, sed in regione circumquaque. Vnde Christum & electos videre poterunt, tum ratione altitudinis, tum ratione claritatis.

ARTICVLVS III.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd species vini quæ remanent in sacramento altaris post consecrationem alij liquori commiceri non possunt, quia secundum Philosophum in 1. de generatione. (T.c.84) miscibilia sunt in mixto potentia non actu. Si ergo illa species vini alteri liquori misceatur, post mixtionem non remanebit illa species in actu, sed deficiente specie deficit esse corpus vel sanguis Christi. Sed hoc est inconueniens, quia secundum Philosophum quæ sunt miscibilia, sunt etiã separabilia, & sic illa species alicui liquori admixta poterit iterum separari, qua separatione facta erit ibi verum corpus Christi cum ea, vel sanguis, cum tandiu corpus vel sanguis Christi sit sub specie, quandiu species est, & sic sanguis Christi de nouo incipiet esse sub specie vini alio modo quàm per consecrationem, quod etiam est inconueniens, ergo & illud ex quo sequitur, scilicet, quod species vini post consecrationem alteri liquori misceatur.

3.p.q.77. ar.6.o.

SED CONTRA, Forma mixti est forma accidentalis. Sed accidens superueniens nõ corrumpit subiectum, ergo post mixtionem speciei cum aliquo liquore, adhuc remanet ipsa species, & sic non sequitur inconueniens prædictum.

RESPONDEO dicẽdum, quòd quidam dicũt illis speciebus posse admisceri nullo modo aliquem liquorẽ, quin statim sub totis illis speciebus desinat esse sanguis Christi, & hoc ideo, quia mutatis speciebus nõ remanet ibi veritas sanguinis Christi, per additionem enim cuiuscunque liquoris fit alia quantitas quæ subsistit in illo sacramento aliis accidentibus. fit enim maior quantitas, & sic non remanet ibi sanguis Christi. Sed hoc nõ videtur verum, quia species quæ in sacramento post consecrationem remanent eodem modo corrumpuntur, & non aliter quàm accidisset de subsistentijs præexistentibus, quorum species manent, sicut ad sensum patet, quòd intermittantur & aliis modis tranimutentur omnino sicut accidisset de substantia panis aut vini ante consecrationem. constat autem per admixtionem vnius guttæ aquæ non fuisse totum vinum destructum: vnde nec propter hoc tota species vini corrumpitur post consecrationẽ, nec oportet si augetur quantitas quòd propter hoc sit ibi alia species. Nam ipsa additio nõ tollit essentiam dimensionis, sed variat terminationem eius, quæ quidem variatur non solum per additionem, sed etiam per diuisionem: vnde si talis variatio sui sufficeret ad hoc quòd desineret esse sub speciebus corpus vel sanguis Christi, sequeretur quòd per diuisionẽ specierum similiter esse desineret, quod patet esse falsum. Et ideò dicendum quòd aliqua admixtio alterius liquoris facit vt totaliter desinat esse sanguis Christi sub speciebus, & aliqua nõ, sed solum sub parte specierum. Si enim esset substantia vini ibi, si alius liquor in magna quantitate admisceretur, totaliter illud vinum corrumperetur & desineret esse vinum, si liquor admixtus esset alterius speciei, vel desineret esse hoc vinum si esset eiusdem speciei. Si autem alius liquor in parua quantitate admisceretur, non posset illius liquoris permixtio ad totum vinum peruenire, sed ad aliquam partem eius quam variaret, vel secundum speciem si esset alterius speciei, quàm per mixtionem non totaliter amitteret, vel secundum numerum si esset eiusdem speciei, vel speciem suam per mixtionem totaliter amitteret, sicut gutta aquæ proiecta in amphoram vini. Sic ergo si speciei post consecrationem sterent tanta permixtio extranei liquoris quæ sufficeret ad totam substantiam vini corrumpendam. Sic ibi desineret esse sanguis Christi sub totis speciebus, si autem non sit tanta permixtio, definit esse sub parte. Nam dato quòd ille liquor permixtus in speciem vini mutetur, non tamen conuertetur in sanguinem Christi.

ar.183. et 3.p.q.75. ar.6.ad 3. et q.77. ar.1.o. et 4.3.p.q.78. ar.3.o. et 4.d.12.q.1.ar. 2.q.4.o.

quando liquor additur ipſis ſpeciebus eas corrumpit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facta permixtione speciei, cum alio liquore, non remanet species eadem vel secundũ speciem, vel secundum numerum, vel secundum totum, vel secundum partem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gitur, & sic sub toto vel sub parte non remanebit sanguis Christi, sed substantia vini, nec etiam facta iteratione denuo erit ibi sanguis Christi, quia miscibilia quæ iterato mixta non redeunt eadem numero sed eadem specie.

4. contra Gentiles c. 78. ad 1. 2. q. 76. ar. 4. ad 4.

Ad secundum quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd forma mixtionis dupliciter potest intelligi. Vno modo forma per quam corpus mixtum in specie collocatur, & sic est forma substantialis, per hãc enim modum formæ lapidis dicitur forma mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quædã media resultans ex simplicibus qualitatibus cõmixtis. Cũ ergo dicitur quòd forma accidentalis substantiam non destruit, posset dici quòd verum est, tamen destruit accidentia, & species sacramentales quæ sunt accidentia post commixtionem non manent: sed hoc solutio non est secundum veritatem. Nã forma mixtionis cum sit quædam qualitas surdita, non permutat nisi simplices qualitates ex quibus componitur, species autẽ sacramentales nõ destruitur quibuscunq; qualitatibus variatis. Quia si odor vini vel color mutaretur, nõ propter hoc desineret ibi esse sanguis Christi, nisi dimensiones quæ cæteris accidentibus suosunt, vicẽ substantiæ gerentes secundũ essentiã destruerentur, quod aliter accidere nõ potest quã accidere de substantia vini si ibi esset: Et ideo aliter dicendũ est, quòd accidens nõ corrumpit subiectũ effectiuè: sed dispositiue. Posita enim qualitate quæ est necessaria dispositio ad formã ignis scilicet calore, in instanti recedit forma aëris similiter posita media qualitate, quæ est necessitas, ad formam mixti aufertur forma corporis simplicis.

3p. 13. ad 3. 11. q. 35. ar. 1. ad 4. et q. 110. art. 2. ad 1. q. 111. ar. 2. ad 1. 198.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS IIII.

2. di. 2. q. 3. c. et d. 17. q. 1. artic. 1.

DEINDE quæritur de angelo vtrum duratio Angeli habeat prius & posterius, videtur quòd sic. In eo enim cuius duratio non habet prius, & posterius idem est esse & fuisse. Si ergo in duratione angeli non est prius & posterius, idem erit angelum esse & fuisse. Sed hoc est impossibile, quia Deus potest facere quòd angelus non esset, cũm non possit facere, quòd nõ fuerit, ergo inconueniẽs est dicere quòd in durationeangeli non sit prius & posterius.

Boetius.

Præterea, Nullum creatum est infinitum in actu, Sed duratio angeli est infinita ex parte prius, ergo non est tota simul in actu, & ita est ibi prius & posterius.

Præterea, mensura debet esse proportionata mensurato. Sed esse angeli est finitum in actu, ergo esse quod est eius mensura est finitum, & sic idem quod prius.

Præterea, ratio æternitatis in hoc perficitur quod est tota simul, quia secundum Boët in. 5. de consolatione æternitatis est interminabilis vitæ tota simul ac perfecta possessio. Si ergo æuum quod est angeli duratio non habeat prius & posterius, non videtur ab æternitate differre.

SED CONTRA Secundũ Philosophũ in 4. Phys. (T.c 10.) propter prius & posterius in motu, est prius & posterius in tempore quod mensurat motum. Sed in esse angeli non est aliquis motus, nec illud esse aliquo modo motui subiacet, ergo in æuo quod est eius mensura, non est prius & posterius.

Præterea tempus nihil aliud est quàm numerus prioris & posterioris. Si ergo in æuo sit numerare prius & posterius, æuum nihil differt à tempore.

RESPONDEO dicendum, quòd de re aliqua possumus loqui dupliciter. Vno modo secũdum quod est in rerum natura. Alio modo secundum quod est in consideratione nostra. Primo modo accipitur substãtia rei cum omnibus suis dispositionibus & operationibus, quia sine his substãtia non inuenitur in rerum natura. Sed secundo modo potest accipi substantia absque suis dispositionibus, quia considerato substantiæ non dependet à cõsideratione suarum dispositionum. Accipiendo ergo mensuram durationis secundum primum modum, sic soli Deo competit duratio, quæ sit tota simul, & nõ alicui creaturæ, eò quòd solum Deus est immobilis quantum ad essentiam, & quantum ad omnia quæ circa essentiam considerari possunt. Quælibet autem creatura est variabilis vel secundum substantiam vel secundum aliquam dispositionẽ aut operationem. Et secundum hoc Aug. 11. q. ad Horosium, ponit omnes creaturas esse in tempore, etiam angelos. Sed accipiẽdo mensuram durationis angeli secundo modo, prout considerat eius substantia absolutè, eius mensura est æuum, & nõ tempus, de quo quidem æuo est duplex opinio. Quidam enim dicũt quòd in æuo est prius & posterius, sed non sicut in tempore. In tempore namq; est prius & posterius cum innouatione, in æuo autem sine innouatione. Sed hoc nõ est intelligibile, impossibile est enim esse alicuius durationis duas partes simul, quarum vna alteram non includat, sicut mensis includit diem, vnde simul est aliquid in die & in mense. Sed duo dies & duo menses simul esse non possunt. Vnde quandocunq; in aliqua duratione ponuntur duæ partes, quarum vna est prior & altera posterior, oportet quod vna transeunte alia de nouo adueniat, & sic oportet in omni durationein qua est prius & posterius, quòd fiat innouatione. mensura autem durationis innouationem habere non potest, nisi illud quod per durationem mensuratur, innouationem recipere possit: esse autem angeli est absq; innouatione, quia ex quo cœpit esse immutabiliter perseuerat, cùm nec in eo fit motus, nec sit alicui motui subiectum, sicut esse rerum corruptibilium est subiectum motui cœlesti. Sic ergo si attribuatur mensura angelo quantum ad substantiam tantum, illa non habet prius & posterius, sic enim mensuratur eorum esse æuo, & similiter si attribuatur eis mensura durationis quantum ad essentialẽ operationẽ beatitudinis, sic enim sunt in participatione æternitatis. Si verò attribuatur eis mensura durationis ratione aliarum operationum vel affectionum, sic eorũ mẽsura habet prius & posterius, ita etiam mensurantur tempore, secundum quòd dicit Augustinus super Genes. ad literam, quod Deus mouet creaturam spiritualem per tempus.

1. p. q. 10. ar. 5. ad 1. q. 11. ar. 1. ad 2. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd rei æternæ vel æuiternæ aliquid potest attribui dupliciter. Vno modo ratione suiipsius, & sic non attribuitur ei neque fuisse neque futurum esse, sed solum esse, quia in præterito & futuro implicatur prius & posterius, non autem in præsenti. Alio modo ratione mensuræ adiacentis, vel subiacentis, id est, ratione temporis. & sic attribuitur ei fuisse per cõcomitantiam ad tempus præteritum, & futurum esse per concomitantiam ad tempus futurum. Ipsum enim momentum æternitatis adest toti tẽpori, vnde dicit Augustinus de Deo quòd fuit, quia nunquam defuit, Erit, quia nunquam deerit. Sic ergo Deus non potest facere angelum non fuisse, quia non potest facere quin tempus præteritum simul cum esse angeli fuerit, potest autẽ facere angelum non esse, quia potest facere vt esse angeli non sit simul cum tempore, quod præsens est nunc vel erit in futuro, & sic ista diuersitas magis dependet ex modo locutionis quàm ex natura rei.

1. p. q. 75. ar. 1. Spiritu. ar. 10. et anima. ar. 12. q. 5. ar. 6. cap. et 1. p. q. 76. art. 3. ad primũ.

art. 00. 1. p. q. 25. ar. 4. et 12. q. 152. art. 3. ad 2.

Ad secundum dicẽdum quòd infinitum dicitur dupliciter, Vno modo priuatiuè, & sic nõ attribuitur nisi illis quæ habẽt extensionem vel quantitatem, hoc enim solum natum est habere finem, & ita æuum nullo modo habet infinitatem neque aliquam extensionem, nisi quatenus extensio in eo consideratur ex operatione mensuræ subiacentis, scilicet temporis, & ita nullum creatum est infinitum in actu. Alio modo dicitur infinitum negatiuè, id est, quia non habet finem, & sic indiuisibilia dicuntur infinita, vt punctus & vnitas, quia non sunt finita, & hoc modo æuum est infinitum, quia scilicet non finitur. Sic autem aliquod creatum esse secundum aliquid infinitum actu nihil prohibet.

1. q. 7. ar. 2. ad 2. Verit. q. 2. ar. 2. ad 5. et 2. dist. 2. quæ. 1. ar. 1. ad 6. Art. 179. 6. et 1. p. q. 7. art. 2. 3. 4. et q. 15. ar. 2. ad 4.

Ad tertium dicendum, quòd per eundem modum est infinitum esse angeli & æuum.

Ad quartum dicendum, quòd inter æternitatem & æuum potest assignari triplex differẽtia. Quarum vna potest sumi ex prædictis, nam æternitas mensurat ipsum substantiam æterni secũdum quod est in rerum natura, id est, cum omnibus quæ ei attribuuntur, non autem æuum vt dictum est. Alia sumitur ex hoc quòd æternitas mensurat esse per se stans, vnde æternitas est idem cum substantia æterni. Æuum autẽ mensurat esse creatum, quod nõ est per se stãs, quia est aliud à substantia entis creati. Tertia potest sumi ex hoc quòd æuum, quanuis sit indeterminabile ex parte finis, non tamen ex parte principii, æternitas verò ex parte vtriusque.

1. p. q. 10. ar. 5. ad 4. et q. 50. ar. 2. ad 4. C. ar. huius et art. 10.

QVÆSTIO III.

DEINDE quæritur de anima. Et primò quantum ad naturam. Secundò, quantum ad gratiam. Tertiò, quantum ad culpam. Quartò, quantum ad gloriam. Circa naturalia animæ quæritum est de eius substantia & de eius operatione. Circa substãtiam quæsita sunt duo. Primò vtrum anima sit suæ potentiæ. Secundò vtrum secundum suam substantiam sit incorruptibilis.

ARTICVLVS V.

1. p. q. 77. ar. 1. 2. Spiritu. ar. 10. et anima ar. 12. 2. 1. Sed contra distinctione 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima sit suæ potentiæ, quia in lib. de spiritu & anima dicitur quòd anima est quædam sua scilicet potentiæ, quædam verò sua non est, scilicet virtutes.

Præterea Aug. dicit in lib. de Trin. quòd memoria, intelligentia & voluntas sunt vna mens, vna vita, vna essentia. Sed hæc tria secundum Magistrum 3. distinct. primi libri sententiarum sunt tres animæ vires, ergo vires animæ sunt ipsa eius essentia.

SED CONTRA est quod Dion. 11. cap. cœl. Hierar. distinguit superiores substantias, scilicet angelos in tria, scilicet, substantiam, virtutem, & operationem. Sed angelus non est minoris simplicitatis quàm anima, ergo & in anima sua substantia non est sua virtus siue potentia.

Præterea, eorum quæ sunt idem si vnũ multiplicetur, & reliquũ. Si ergo anima sit idem quod suæ potentiæ, videtur cùm potentiæ sint multæ quòd essentia animæ vna esse non possit.

RESPONDEO dicendum, quòd de anima dupliciter loqui possumus. Vno modo secundum quod est quædam substantia, & sic impossibile est quòd anima sit suæ potentiæ, duplici ratione. Quarum vna sumitur ex eo quod est animæ proprium, quia scilicet impossibile est, vt idẽ secundum idẽ sit naturaliter principium plurium, & diuersorum numero, imò quasi oppositorum. Anima autem secundũ diuersas potentias inuenitur esse principiũ actuum diuersorum secundum species & quasi oppositorum. Vnde impossibile est quòd ipsa essentia animæ quæ est vna, sit immediatum horum principium, & ideo oportet ponere in anima præter eius substantiam potentias naturales, quæ sunt horum actuum immediata principia. Secunda ratio sumitur ex eo quòd est commune animæ & omni substantiæ creatæ. In nulla enim substantia creata est idem esse & operatio, hoc enim solius Dei est. Essentia autem est essendi principium, principiũ verò operationis, ergo cũ ab vno naturaliter non fit nisi vnum, nulla substantia nisi diuina est suæ potentia. Nec est instantia de potentia materiæ, etiam dato quod sit sua essentia, quia talis potentia non est ad operationem, sed ad esse. Alio modo possumus loqui de anima secundum quod est quoddam totum potentiale, & sic diuersæ potentiæ sunt diuersæ partes eius, & ita anima prædicatur de potentiis vel econuerso abusiua prædicatione, sicut totum integrale de suis partibus vel econuerso, quamuis minor sit abusio in toto potentiali quàm integrali, quia totũ potentiale secundũ suam substantiã adest cuilibet parti, nõ autẽ integrale.

1. p. q. 75. ar. 2. 6. et anim. ar. 1. 4. 9. et 12. q. 5. ar. 6. cap. et 1. p. q. 76. art. 3. ad primũ.

Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

1. p. q. 75. ar. 2. 6. et anim. ar. 1. 4. 9. et 12. q. 5. ar. 6. cap. et 1. p. q. 76. art. 3. ad primũ.

AD SECVNDVM sic proceditur, videtur quòd anima rationalis sit corruptibilis, quia secundum Dam. Nulla substantia potest esse sine propria operatione, propria autem operatio animæ rationalis est intelligere, quæ inquit operatur, cùm non sit intelligere sine fantasmate vt patet per Philosophũ. de anima. (T. c. 39.) Ergo destructo corpore substantia animæ rationalis nõ manet.

Præterea, illud quod habet virtutem vt sit semper non inuenitur quandoque esse & quãdoque non esse, omnis enim res est quandiu virtus rei exposcit, ergo quod inuenitur quãdoque esse & quandoque non esse non habet virtutem vt sit semper. Sed omne quod incœpit esse inuenitur quandoque esse & quandoque non esse, ergo nihil quod incœpit esse habet virtutem, vt sit semper, & ita nihil quod incœpit esse potest esse incorruptibile. Sed anima rationalis incœpit esse, ergo non potest esse incorruptibilis.

1. p. q. 76. ar. 1. c. et q. 83. ar. 1. cap. et ver. q. 18. ar. 5. ad 8. Spirit. ar. 9. et 10. et 1. Par. q. 79. ar. 4. et 5.

Præterea, hominis compositi ex corpore & anima est quoddam esse, aut ergo præter hoc esse anima habet aliud esse, aut non. Si habet aliud esse, ergo compositio aduenit animæ post esse cõpletum, ergo huiusmodi compositio est animæ accidentalis, & sic homo nõ erit ens per se, sed ens per accidens, quod est inconueniens. Si autem non habet aliud esse anima præter esse compositi, ergo postquã deficit esse cõpositi, anima esse non potest. Sed in morte corporali deficit esse compositi, ergo anima post mortem corporis non remanet.

Præterea, anima est forma corporis, aut ergo per essentiã aut per aliquod accidens. Si per accidens, sequitur quod compositio animæ & corporis sit accidentalis, sicut hominis ad indumentũ. Si per essentiã, ergo cum forma inquantũ est forma non possit esse sine materia, videtur quod anima post mortem corporis remanere nõ possit.

De anima. ar. 14. 0.

SED CONTRA est quod Philos. dicit in 1. de anima. (T. c. 21.) quod rationale separatur ab aliis sicut perpetuum à corruptibili.

Præterea, Philosophus in 10. Eth. ostendit fœlicitatem contemplatiuam præeminere ciuili, eò quòd est diuturnior. Sed ciuilis durat vsque ad mortem, ergo contemplatiua est etiam post mortem, & sic etiam anima post mortem corporis manet.

Anima per se non corrumpit neque per accidens.

RESPONDEO dicẽdum, quòd necesse est ponere substantiã animæ rationalis esse incorruptibilem. Si enim corrumpitur, aut corrumpitur per se aut per accidens. per se quidem corrumpi non potest, nisi esset composita ex materia & forma contrarietatem habente, quod esse non potest nisi esset elementum aut ex elementis, vt antiqui Philosophi posuerunt, quorũ positiones in 1. de anima, reprobantur. Per accidens etiam corrumpi non potest, nisi poneretur quod non haberet esse per se, sed solum esse cum alio, sicut est de aliis formis materialibus, quæ propriè non habent esse subsistens, sed sunt per se compositorum subsistentium quorũ sunt partes, & sic per accidens corrumpitur compositis corruptis, hoc autem de anima rationali dici non potest. Nam quod non habet per se esse, impossibile est quod per se operetur, vnde etiam aliæ formæ non operantur, sed composita per formas. Anima autem rationalis habet per se operationem, quam exercet, nullo organo corporeo mediante scilicet, intelligere, vt probat Philosophus 3. de anima (T. c. 9.) Nõ enim posset omnium sensibilium formas cognoscere nisi ab hominibus formis sensibilibus esset denudata, vel nisi esset actus omnium, cùm nihil recipiat quod iam habet. Oporteret ergo si anima per aliquod organum intelligeret, quod suum organum careret omni forma sensibili, cùm omnes formas sensibiles sit nata intelligere, sicut pupilla caret omni colore ad hoc quod visus possit omnes colores cognoscere. Impossibile est autem esse aliquod organũ corporale carens omni forma sensibili, relinquitur ergo substantiam animæ intellectiuæ esse ia corruptibilem. Vnde & Philosophus dicit in 1. de anima, quod intellectus videtur esse substantia quædam & non corrumpi. Hunc autẽ incorruptibilem intellectum quidam, ponunt extra homines esse, ponẽtes animam quæ est pars hominis corruptibilem fore, cui ponunt intellectum separatum continuari dupliciter. Vno modo per illustrationem & secundum eos qui ponunt intellectum agentem separatum & incorruptibilem. Intellectum verò possibilem conjunctum corruptibilem. Alio modo per continuationem intellectus ad fantasmata secundum eos qui ponunt etiam intellectum possibilem esse separatum & incorruptibilem, sed primum horum esse non potest, quia si in nobis non est aliqua virtus nisi materialis, lumen intellectus agentis non poterit in nobis recipi nisi materialiter cùm receptum sit in recipiente per modum recipientis, & ita nõ recipietur modo intelligibili, & sic nos non poterimus esse intelligentes, similiter secundum esse non potest, nam fantasmata sunt in nobis per nostram operationem quæ sequitur esse substantiale, quia sic homo non haberet esse specificum ex hoc quod est rationalis, cùm nõ sit rationalis nisi ex hoc quod intellectui coniungitur. Restat ergo

quod ipsa anima humana, quæ est forma corporis, sit incorruptibilis.

p. q. 3. ar. 6. ad 12. et 1. Par. q. 75. ar. 3. ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima indiget aliquo corporali ad suam operationem dupliciter. Vno modo sicut organo per quod operatur, sicut indiget oculo ad videndum, & sic ad intelligendum non indiget aliquo organo, vt probatum est. Si autem sic indigeret organo ad intelligendum esset corruptibilis, vt potè non potens per se operari. Alio modo anima ad operandum indiget aliquo corporali sicut obiecto, sicut ad videndum indiget corpore colorato, & sic anima rationalis indiget ad intelligendum fantasmata, quia fantasmata sunt vt sensibilia intellectiuæ animæ, vt dicitur 3. de anima. (T. c. 10.) Oratio autem quę sic indiget aliquo corporali à principio nõ potest esse sine corporali illo, potest autem postea, sicut anima sensitiua nullam operationem habere potest nisi prius mouerat à sensibilibus quæ sunt extra animã. Sed præterea remanet actus imaginationis etiam sensibilibus abeuntibus, similiter destructis fantasmatibus operatio intellectiua in anima remanere potest.

1. Par. q. 84. ar. 7. 6.

Ad secundum dicendum, quod illa ratio est probatio Phy. in pri. cœl. & mundi, qui ostendit quod omne generatum est corruptibile, & habet locum in illis quæ fiunt & corrumpuntur, naturaliter in quibus ex defectu virtutis est, quod non possunt nec semper fuisse nec semper fore, non autem habet locum in his quæ per creationem fiunt, quæ accigiunt à Deo virtutem, vt sint semper, per quam esse non possunt antequam eam acciperant.

1. p. q. 75. ar. 6.

Ad tertium dicendum, quòd anima est suum communicat corpori, quod quidem ita acquiritur animæ in corpore, vt secundum ipsum subsistere possit, quod non est de aliis formis, & sic ipsum esse animæ sit esse compositi, & tamen manet composito destructo.

Art. 42. 60.

Ad quartum dicendum, quod anima secundum suam essentiam forma corporis, nec destructo corpore destruitur anima quantum ad id secũdum quod est forma, sed solum definit esse forma in actu.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de operatione animæ. Et circa hoc quæruntur duo. Primò, vtrum anima intellectiua omnia quæ cognoscit cognoscat in prima veritate. Secundò, vtrum anima separata à corpore habeat actus sensitiuarum potentiarum.

ARTICVLVS VII.

1. p. q. 12. ar. 11. ad 3. q. 84. ar. 4. 6. 8. et 9. 16. ar. 6. ad 1. et 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod anima quicquid intelligit intelligat in prima veritate. Augu. enim dicit in libro confessio. Si ambo videmus id verum esse quod dico, vbi quæso videmus non ego in te nec tu in me, sed ambo in ea quæ supra nos est incommutabili veritate, & sic omne verũ quod anima cognoscit in prima veritate videt.

Præterea. Verum addit supra ens manifestationem, ergo prima veritas est per quam omnia manifestantur. Sed id quo aliud manifestatur oportet esse maximè manifestum, sicut patet in principiis demonstrationis & de lucè corporali, per quam visus corpora videt, ergo prima veritas est maxima omnibus mentibus manifestata, & sic non solum per ea, sed in eo omnia cognoscuntur.

SED CONTRA. Multi de conclusionibus demonstratiuis veram cognitionem habent qui de prima veritate nihil considerãt, ergo non omne verum in prima veritate cognoscitur.

Præterea. Augu. dicit in lib. de lib. arb. quod nullus de prima veritate iudicat, & nullus sine ea rectè iudicat, & ita si de ea non iudicatur, non cognoscitur, nec alia in ea.

Respondeo dicendũ, quod sicut dicit quędã glo. supra illud Psal. Diminutę sunt veritates, &c. Ab vna prima veritate multę veritates in mentibus hominum resultant, sicut ab vna facie hominis resultant multæ facies in speculo fracto, hæc autem resultatio veritatis est quantum ad duo, scilicet, quantum ad lumen intellectuale, de quo in Psal. Signatũ est super nos lumẽ vultus tui Domine. & quãtũ ad prima principia naturaliter nota siue sint cõplexa, siue incõplexa. Nihil autẽ possumus veritatis cognoscere nisi ex primis principiis & ex lumine intellectuali, quæ veritatem manifestare nõ possunt, nisi secundũ quod sit similitudo illius primę veritatis, quia ex hoc etiam habet quandã immutabilitatẽ & infallibilitatem. Sic ergo in prima veritate secundum suam essentiam non omnia videntur à nobis in statu viæ, cùm nec ipsa per suam essentiam à viatoribus videatur. Sed in ipsa ratione suæ imaginis, scilicet, veritatis ad ea exẽplata omnis veritas à nobis cognoscitur. Et exinde est, quod duo idem verum vident inquantum ab eadem prima veritate resultant exemplata veritas in mente vtriusque, & ita intelligendum est dictum Augustini.

ar. 183. 1. 18. 9. 47. ar. 0. c. & ar. 15. c. & q. 49. ar. 2. ad 1. 48 1. 0.

Et sic patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod operari aliquo siue mouere dicitur dupliciter. Vno modo sicut principio formali operationis vel motus, & sic oportet, quod motio mouentis vel operatio operantis terminetur ad id quod operatur. Non enim ignis calefacit calorem quo calefacit. Alio modo sicut instrumento, & sic motio mouentis terminatur ad id quod mouet, sicut manus baculo mouet lapidem & baculum mouet, id ergo quo cognoscimus sicut instrumento oportet esse nobis primo notũ, & sic cognoscimus conclusiones per principia naturaliter nota, ad quæ comparatur intellectus agens sicut ad instrumenta, vt dicit commentator in 3. de anima, sed id quo cognoscimus sicut forma cognoscentis non oportet esse notũ, quia nec oculus videt lucem quę est oculi cõpositiue,

Ad rationem. Mouere alio quo 2. dicit.

Cõclusio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neque speciem per quam videt, & ita etiam non est necessarium vt quicunque intelligit aliquid, intelligat intellectum suum quo intelligit lumè vel intellectuale. Sic ergo veritas prima veritate in mẽtibus nostris exemplata à nobis partim cognoscitur vt de necessitate ad hoc quod alia in ea cognoscantur, scilicet, quantum ad ipsa principia, & partim non de necessitate cognosci, scilicet, quantum ad ipsum intellectuale lumen. Ipsa verò existens veritas à nobis per suam essentiam non videtur.

4 de anima 67.19.9.

ARTICVLVS VIII.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod anima separata actum sensitiuarum potentiarum habere possit. Cassio enim dicit in lib. de anima. Quod anima sine corpore videt & audit, & reliquis sensibus viget.

Præterea. Lucæ 16. quidam dicunt de diuite in infernum sepulto, quæ sine actu sensuum esse non possunt. Sed constat quod ibi erat tantum anima diuitis sine corpore, ergo anima sine corpore oppositionem sensuum habere potest.

Præterea. Frustra est potentia quæ non reducitur ad actum. Sed in anima post mortem remanent potentiæ sensitiuæ, ergo & actus sensuum.

SED CONTRA, Sentire est operatio coniuncti, ergo destructo coniuncto in anima separata remanere non possunt.

RESPONDEO dicendum, quod impossibile est in anima separata alicuius potentiæ sensitiuæ actum esse, quod sic patet. Operatio namque potentiæ sensitiuæ eo de modo perficitur in homine & in bruto, eodẽ enim modo videt homo per oculũ quo equus. Actus autem sensitiuæ potentiæ in bruto non est ipsius animę sensitiuę per se, sed mediante organo. Si enim per se haberet operationem, anima sensitiua in bruto per se haberet subsistentiam, & sic esset incorruptibilis. Vt de anima rationali probatum est. Vnde cum sit hoc inconueniens, impossibile est quod in bruto vel in homine potentia sensitiua habeat aliquẽ actũ propriũ, sed omnis actus eius est coniuncti: vnde in anima separata remanere non potest. Quidã tamen dicunt animam sensitiuam habere duos actus, vnum quem exercet organo mediante, quæ post mortẽ non manet, aliũ quẽ per seipsam agit, & hic manet post mortẽ, hoc autẽ videtur attestari opinioni Platonis de anima, qui ponebat animam sensitiuã mouere seipsam, & sic mouet corpus, & sic illa operatio qua mouebat seipsam erat sibi propria, alia verò qua mouebat corpus erit coniuncti, & propter hoc Plato ponebat animas etiã brutorũ esse incorruptibiles. Hoc enim de necessitate sequitur, quod ramẽ isti nõ concedunt.

67.200.

67.139.c.

67.139.c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut operationes voluntaris propter quandam similitudinem nominantur nominibus passionum, quæ sunt in appetitu sensitiuo, ita etiam intellectus operationes nominantur ab operationibus sensuum propter similitudinem. Et sic loquitur Cassio.

t.p.q.14. ar.3.ad 4.

Ad secundum dicendum, quod illa verba quæ dicuntur de diuite oportet metaphoricè intelligi, vel secundum rerum similitudines, & non res ipsas, vt Aug. dicit.

Ad tertium dicendum, quod secundum quosdam in anima separata non manent potentiæ sensitiuæ actu, sed in radice tantum. Si autem actu maneant non ideò frustra erunt, quamuis actibus careant, manent enim ad naturæ integritatem, sicut membra generationis in resurgentibus corporibus.

QVÆSTIO V.

4. dist. 44. q.1 ar.3. q.3.o.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad gratiam. Et circa hoc quæruntur tria. Primò, de præcepto honorationis parentum. Secundò, de consilio quantum ad votum obedientię. Tertiò, de voto continentiæ.

ARTICVLVS IX.

4.dist.38.q. 2 ar.4.q.2. ad 2.con. 54.huius.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ille cuius pater non potest sustentari à filio nisi contrahendo accipiat dotem, vnde patrem nutrire possit, tamen teneatur contrahere vt patrem sustentet. Cùm enim charitas sit ordinata plus aliquis tenetur sibi quam patri. Sed laudabile esset si aliquis propter virginitatem seruandam se morti exponeret, ergo non tenetur aliquis pro seruanda patris vita matrimonium contrahere.

Præterea, Præceptum non contrariatur consilio: Sed de virginitate seruanda est consilium, vt patet 1. ad Cor. 7. ergo per præceptũ de honoratione parentum non obligatur aliquis ad hoc vnde virginitatem perdat.

Apostolus.

SED CONTRA, Præceptum affirmatiuum obligat pro loco & tempore. Sed tempus de honoratione parentum est quando parentes indigent, ergo tunc obligatur aliquis ex tali præcepto, & ita videtur quod teneatur matrimonium contrahere, si aliàs patri subuenire non possit.

Opinio vtrè de contrahento multa pro sublenare.

RESPONDEO dicendũ, quod casus propositus nõ videtur esse de facili possibilis. Vix enim contingere potest, quod aliquis parentes sustentare non possit absq; matrimonij contractu, saltem manibus operãdo vel mẽdicando. Si tamẽ hoc cõtingeret esse idẽ iudiciũ de virginitate seruãda in isto articulo, & de aliis perfectionis operibus sicut est introitus in religionem, de quo quidam variè opinantur. Dicunt enim aliqui, quod si aliquis habet patrem indigentẽ, debet ei dimittere si habet ad eius sustentationẽ, & sic potest licitè religionẽ intrare parentũ curã patri cęlesti cõmittens, qui etiã aues pascit. Sed quia hæc opinio nimis videtur aspera, ideo melius videtur dicendum, quòd aut ille qui habet propositum intrandi religionem videt in seculo nõ posse viuere sine peccato mortali vel non de facili. Si timet sibi periculum peccati mortalis, cùm magis teneatur saluti animę suæ prouidere, quàm corporali necessitati patrum, non tenetur in seculo remanere. Si autem videt se posse in seculo conuersari absque peccato distinguendum videtur, quia si sine eius obsequio parentes nullo modo viuere possunt, sic tenetur eis seruire & alia opera perfectionis prætermittere, & peccaret eos dimittentes. Si verò sine eius obsequio possunt aliqualiter sustentari, non honorificè, non propter hoc tenetur opera perfectionis dimittere. Sicut autem est de illo qui iam religionem intrauit, quia cùm iam sit mortuus mundo per professionem, solutus est à lege qua in mundanis obsequiis patentibus tenebatur secundum doctrinam Apo. ad Roma. 7. In aliis autem spiritualibus orationibus & huiusmodi eis tenetur seruire. Et hoc quod dictum est de introitu religionis potest etiam de obseruantia virginitatis & de aliis operibus perfectionis dici.

22.q.189. ar.6.o.2 q.101.ar. 4.ad 3. & 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si aliquis nõ esset virginitatem professus non deberet morti fame antequam matrimonium contraheret.

Ad ratio. mei.

Ad secundum dicendum, quòd præceptum contrariari consilio nihil prohibet in casu.

ARTICVLVS X.

CIRCA secũdum sic proceditur. Videtur quòd religiosus qui emisit votum obedientiæ tenetur in omnibus prælato obedire, etiam indifferentibus, quia per votum castitatis religiosus omni concupiscentiæ renunciat, ergo per votum obedientiæ abstenunciat propriæ voluntati quantum ad omnia.

22.q.110. ar.4.ad 4. et q.187.

Præterea. Beatus Benedictus dicit in regula, quòd etiam si præceptus impossibile sibi aut temperãdum est, ergo multo magis in indifferentibus obedire tenetur.

ar.3.o.2. 2.q.4.q.2. artic.3.o.

Præterea, Votum obedientiæ ad statum perfectionis pertinet: hoc autem non esset si non teneretur obedire nisi de his quæ in regula continentur, quia quilibet subditus etiam secularis tenetur proprio prælato obedire in aliquibus quæ pertinent ad ius suæ prælationis, ergo videtur quòd religiosus teneatur simpliciter in omnibus obedire.

SED CONTRA. Religiosus non tenetur ad plura quàm secularis, nisi quatenus se per votum obligauit. Sed per votum perfectionis non se obligauit ad obediendum nisi secundum regulam, ergo in pluribus obedire non tenetur, quàm quæ sunt secundum regulam.

ar.14.ad 2m et 17.ad 1m

Præterea. Ber. dicit in li. de dispen. & præcepto. Nihil præcipiat mihi prælatus eorum quæ non promisi, nihil prohibeo eorum quę promisi.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc partim conueniunt omnes, & partim ad inuicem dissentiunt, Quod enim religiosus non teneatur prælato obedire in his quę sunt contra Deum, vel contra regulam, vel quantum ad ea in quibus prælatis dispensatio non committitur omnes communiter dicunt. Quod etiam in his quæ sunt altiora quàm regula obedire non teneatur, sed sic obedire sit obedientiæ perfectæ, vt ab omnibus dicitur. Sed circa indifferentia, vel ea quæ sunt infra altitudinem regulæ aut æqualia regulæ sunt duę opiniones, quibusdam dicentibus quòd obedire in huiusmodi est de necessitate obedientiæ, aliis autem quòd non est de necessitate obedientiæ, sed de perfectione. Quæ quidem duę opiniones & si multum differre videantur quantum ad vocem, tamen quantum ad rem parum, vel nihil differre inueniuntur, nam ad regulam pertinere intelligenda sunt non solum ea quæ sunt expressè in regula, sed etiam illa quæ quocunque modo ad regulam reducuntur, vtpotè quæ pertinent ad obsequium fraternæ societatis, & ad punitionem culparum, ad quæ duo feré omnia huiusmodi differentia possunt reduci. Si tamen aliqua sunt quæ nullatenus ad regulam reducũtur videtur esse verior opinio, quòd obedire in huiusmodi non sit de necessitate obedientiæ, sed de perfectione, vt Ber. manifestè dicit in libro de præceptis & dispẽsationibus, & hoc ideo quia obedientia non se extendit vltra potestatem, vel eius prælationis, quæ quidem secundum regulam limitatur.

12.q.55.ad 2. ar.5o.ad 1. 4.d.50.q.3. ar.1.q.3.ad 2.et.d.32. q.1.ar.1.ad 3. d.38.q.1. ar.1.qm. 2.ad 3.

In quibus teneatur obedire suo prælato subditus.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd votum continentiæ respicit speciale genus actus, sed votum obedientiæ respicit generaliter omnes actus, vnde nisi determinaretur eius generalitas, esset religionum confusio, quia omnes ad idem tenerentur.

Ad secundum dicendum, quòd loquitur quantum ad perfectionem obedientiæ.

Ad tertium dicendum, quòd per votum obedientiæ supponitur religiosus prælato suo quantum ad generalem dispositionem vitę suæ, licet non quantum ad omnes actus particulares, secularis autem suo prælato obedire tenetur quantum ad aliquos actus speciales, non quantum ad generalem dispositionem vitæ suæ.

ARTICVLVS XI.

AD TERTIVM sic proceditur, Videtur quòd post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum nec exigere possit, quia apud Deum non minus obligat votũ simplex quã solẽne, vt canõ dicit. Sed post votum solemne

solemne emissum aliquis nec petere debitum nec reddere potest, ergo nec post emissionem simplicis voti.

Præterea. Per peccatum nullus excusatur à peccato. Sed iste qui contrahit, post votum simplex peccat, quando primò debitum reddit, quia adhuc post votum implere religionem intrando, ergo postquam semel reddidit adhuc peccat vel reddendo vel exigendo.

SED CONTRA, Ecclesia non cogit aliquos ad peccandum. Cogit autem reddere debitum etiam post votum simplex castitatis, ergo reddendo debitum non peccat.

RESPONDEO dicendum, quòd quantum ad redditionem debiti omnes conueniunt, quod post simplex votum contingentiæ tenetur reddere debitum, quia votum simplex matrimonium contractum non dirimit, & ex quo matrimonium est contractum, vir nõ habet potestatem corporis sui, sed mulier, vnde tenetur mulier debitũ reddere, sed circa petitionẽ debiti quidã dicunt, quod cùm quantum ad hoc sit in sua libertate, tenetur adhuc votum implere & ita peccat debitum petendo. Alij verò dicunt quòd si per signa appareat, quod mulier velit sibi debitum reddi, quãuis ipsa petere erubescat, quòd vir petere debet etiam post votum simplex, & præcipuè si timeat de vxoris lapsu, sed hoc in idem redit cum primo. Nam hæc est ex parte vxoris qu ædam interpretatiua petitio, & sic vir petendo reddit, vnde non efficitur ex parte vxoris grauius matrimonium, quod esset si semper eam expressè petere oporteret.

67.163.o. Reddent debitum post votum simplex an peccet?

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vtriusq; voti transgressio inducit reatum peccati mortalis ex hoc quòd vtrumq; æqualiter obligat apud Deum, sed quantum ad impedimentum matrimonij non habet vtrumque æqualem efficaciam. Nam per votum solemne transfert se vouens quasi in corporale obsequium ipsius Dei per susceptionẽ ordinis vel introitum religionis, quod autem aliquis semel vni dedit non potest postmodum alteri dare, & ideo post votum solemne non potest aliquis se tradere in potestatem vxoris matrimonium contrahẽdo, sed in voto simplici est sola promissio. Qui autem aliquid alicui promittit potest idem alteri dare, licet fidem promissionis non seruet, & ideò ille qui simplex votum emittit, potest postmodum matrimonium contrahere, licet peccet, quia priorem fidem irritam facit.

22.q.63. artic.3.o. 67.163.c. 22.q.189. art.1.ad.1. 4.di.38.q. 2.art.2.q.2. o.et ar.3. q.1.ad 3.q. 2.ar.3.o. 22.q.189.o. ar.8.ad tertium.

Ad secundum dicendum, quòd primus concubitus non excusat sequentes, quibus debitum reddit à peccato, inquantum est peccatum, sed inquantum est actus quidam matrimonij cõsummatiuus.

QVÆSTIO VI.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam. Et primo quantum ad culpam quæ contrariatur bonis moribus. Secundò, quantum ad culpam quæ contrariatur rectæ fidei. Circa primum quæruntur tria. Primò de acceptione personarum. Secundò de peccato infamiæ. Tertiò de præciositate vestium.

ARTICVLVS XII.

22.q.63. ar.3.o.fi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd qui honorat diuitem propter diuitias, peccet. Ira enim dicit glo. Iac. 2. Quod si introierit in conuentu vestro, &c. Mundus pauperem abiicit, diuitem colit, fides Christi econtra docet facere, sed facere contra fidem Christi peccatum est, ergo honorare diuitem propter diuitias est peccatum.

Præterea, honor secundum Philosophum in 1. Ethi. debetur rebus diuinis. Sed in diuite non est aliquod diuinum propter diuitias, ergo non debetur ei honor propter diuitias.

Præterea ex verbis Philosophi in 1. Ethicor. colligitur quòd honor est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis. Sed aliquando dines non est virtuosus. Cùm ergo falsum testimonium dicatur esse peccatum, quod non debet fieri propter scandalum vitandum, videtur quod nec etiam causa vitandi scandali, dines debeat propter diuitias honorari.

SED CONTRA est glossa. Augustini. Iaco. 1. super illud, si introierit, &c. In quotidianis confessionibus qui præfert diuitem pauperi non in hoc peccat, nisi intus ita iudicet, vt quanto ditior tanto melior videatur, sed nõ semper aliquis huiusmodi extrinsecis honoribus diuitem honorans cum propter hoc iudicat meliorem, ergo non semper peccat.

ar.134.c.et ar.130.164 fi.et 22.q. 63.ar.1.o. & 2.4.c.

RESPONDEO ergo dicẽdum, quòd accipere personam differt cõtra accipere causam. Accipere enim causam est iudicium formare ex aliquo quod facit ad causam quod laudabile est. Accipere verò personam est formare iudicium ex aliqua conditione personæ quę non facit ad causam, quod vitium est. Vnde contingit quòd ex eadem conditione personę considerata quandoque sit iudicium iustum, quandoq; est acceptio personarum, sicut si in aliqua cõtrouersia detur sententia pro aliquo, quia est literatior, erit acceptio personarum. Si autem ex hac consideratione in licentiando ad magisterium aliis præferatur, non erit acceptio personarum. Si ergo aliquis honor diuiti exhibeatur propter causas ad quas diuitiæ aliquid faciunt, non erit acceptio personarum, erit autem si ad hoc nihil diuitię operentur. Est autem duplex honor, vnus qui debetur alicui ratione suiipsius propter ipsam virtutem, sicut est cõmendatio, inuitatio & huiusmodi, & ad hũc honorẽ diuitię nihil faciunt. Vnde si talis honor alicui propter diuitias exhibeatur, erit acceptio personarum, vnde dicit Maximus Valerius, quòd honores qui virtuti debẽtur, sicut triumphi, & alia huiusmodi, apud Romanos antiquos nulla pecunia emi poterant. Alius honor alicui debetur secũdum statum quem habet in Republica, sicenim in persona Reipublica honoratur, & propter hoc Reges & Principes & huiusmodi personę honorantur secundũ illud 1. Pet. 4. Regem honorificate. Et quia in terrena republica diuites statum obtinent altiorem, cities ideò cœlestis Hierusalem quasi in Babylonia peregrinantes, debent eis inter quos conuersantur, morem gerere. vt Augustinus dicit in lib. Dei, in his quæ non sunt contra Deum, & sic etiam diuites honorare illis duntaxat honoribus qui ad exteriorem conuictum pertinent, licitum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in his quæ ad fidẽ Christi pertinent peccatum esset diuites pauperibus præferre, sicut sunt ministrationes sacramentorum, & alia huiusmodi, sed in his quæ mundi conuictus requirit oportet mundo gerere morem.

Ad secundum dicendum, quòd etiam diuitiæ inquantum sunt quoddam bonum, sunt aliquid diuinum, præcipuè inquantum præbent facultatem ad multa bene agenda.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de honore qui exhibetur alicui ratione sui ipsius.

ARTICVLVS XIII.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd aliquis peccet infamiam suam negligit. Sed Crudelitas peccatum est, ergo peccatum est infamiæ non resistere.

67.139.o.28 opus 10.c. 10.ci 22.

Præterea, Eccle. 17. dicitur: Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, vt scilicet ei prosit exemplo & verbo, sed hoc impeditur per infamiam, ergo quilibet tenetur repellere infamiam.

SED CONTRA est quod continere infamiam videtur esse actus humilitatis. Vnde in vitis patrum legitur de multis sanctis patribus qui proprias infamias sustinebant eas non repellentes. ergo non est peccatum.

RESPONDEO dicendum, quòd vtrumq; scilicet & contemptus famę & appetitus potest esse laudabile & vitiosum, fama enim non est necessaria homini propter seipsum, sed propter proximum ædificandum. Appetere ergo famam propter proximum charitatis est, appetere verò propter seipsum ad inanem gloriam pertinet. Econuerso contẽptus famæ ratione suiipsius humilitatis est, ratione verò proximi ignauia & crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio, vel ex statu perfectionis aliorum saluti prouidere, peccãt nisi infamiam propriam iuste posse repellant. Alij verò quibus magis custodia suæ propriæ salutis imminet, possunt suæ humilitati prouidentes famam vel infamiam contẽnere. Sed cùm infamia dupliciter repelliatur, scilicet occasionem subtrahendo, & linguas detrahentium cõpescendo, primo modo omnes tenentur infamiã vitare, aliàs sine scandalo actiuo transire nõ posset, quod semper peccatum est, sed secundo modo non tenentur, nisi quatenus debet aliquis saluti proximorum prouidere, & hoc est quod Gre. dicit 9. Homel. super Ezech. Linguas detrahentium, sicut nostro studio non debemus excitare, vt ipsi pereant, ita per suam malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, vt nobis meritum crescat, aliquando etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorũ quę nos ad bona audire poterant corda innocentium corrumpant: & infrà. Hi etenim quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent si possunt detrahẽtium sibi verba compescere: ne eorum prædicationem non audiant qui audire poterant, & in prauis moribus remanentes bene viuere contemnant.

Persona communis potest cõ precioſis cũ vilibus indumẽto vti.

Ex his patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

22.q.169. ar.1.o.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd vti præciosis vestibus semper sit peccatum. Omne enim quod fit propter vanam gloriam peccatum est. Sed præciosa vestimenta non portantur, nisi ad inanem gloriam. Vnde Gre. in Hom. de diuite epulone. Nemo quippè vestimenta præciosa nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet vt honorabilior cæteris esse videatur. Nam quia pro solà inani gloria preciosum vestimentũ quæritur, ipsa res testatur, quòd nemo vultibi præciosis vestibus indui, vbi ab aliis non possit videri, ergo vsus præciosarum vestium semper est peccatum.

Præterea, 1. Thi. 6. Habentes alimenta, & quibus regamur his contenti simus. Glo. Quod amplius est à malo est, sed præciositas vestium est amplius, ergo est peccatum.

SED CONTRA est quod Seneca dicit ad quãdam reginam. Indue te delicatè non propter te, sed ne dignitas regia vilescat.

Præterea, 1. ad Thi. 2. Non in tortis crinibus, aut auro aut margaritis, vel veste preciosa, glo. vlera modum suum. Et ita si aliquis præciosis vestibus secundum modum suum vtatur, non peccat.

RESPONDEO dicendum, quòd est hic loquendo de persona publica & de persona priuata, nam in persona publica consideratur & status dignitatis, & propriè personæ cõditio, circa quę duo ita se debet habere, ne dignitatis auctoritas veniat in cõtemptum, & ne ipse in superbiã efferatur. Vtrumq; ergo potest esse laudabile, & quòd præciosis vtatur ad reuerentiã auctoritatis inducẽdam, & quòd vilibus vtatur ratione propriæ humilitatis, ita duntaxat ne ad auctoritatẽ conseruandã fiunt, in superbiam degenerent, & ne dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas, sicut Aug. dicit. Et hac ratione laudabiliter facerdos in diuino officio

Universidad de Deusto
Biblioteca

22.q.169. ar.1.ad 2.

Ioan.bap.

præciosis vtitur indumentis ad reuerentiam diuini cultus, & laudabiliter ad huiusmodi propter humilitatem in quibusdam religionibus abiicitur. In eo autem qui est priuata persona virtuosum est si propter propriam humiliratem abiectioribus indumentis vtatur, etiam quandoque status proprius requirat. Vnde Gre. dicit in Homel. prædicta. Si obiectio præciosi indumenti virtus non esset. Euangelista de Ioanne vigilante non diceret. Erat indutus pilis camelorum.

Licitum est autem vt secundum modum propriæ personæ precioso vtatur, sed peccatum est si proprium modum excedat, & quia pretiosum dicitur relatiuè sicut & magnū, cùm id quod est pretiosum vni, non sit alteri præciosum, præciositas vestium semper sonat in excessum proprij modi, & secundum hoc semper est peccatum pretiosis vestibus vti, & sic loquitur Gregorius.

Vnde patet solutio ad primum.

ad rationes

Ad secundum dicendum, quod in alimento & argumento intelliguntur omnia quæ nobis sunt necessaria & conuenientia nostri status.

QVÆSTIO VII.

DEINDE quæritur de culpa quæ contrariatur rectæ fidei. Et circa hoc quæruntur duo. Primò, vtrum hæreticis sit communicandum. Secundò, vtrum redeuntes ad Ecclesiam sint recipiendi.

ARTICVLVS XV.

22.q.11.art. 30.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod hæreticis sit cōmunicandum. Dicitur enim Mat.13. in Parabola de zizania, quod paterfamilias dixit messoribus. Sinite vtraque crescere vsq; ad messem, messis autem est consummatio seculi, vt ibidem dicitur. Cùm ergo per zizaniam intelligantur hæretici, videtur quod hæretici non sint à communione fidelis separandi ante diem iudicij.

Præterea, videntur contra hoc domini præceptum facere principes hæreticos interficientes.

SED CONTRA est quod dicitur 2. ad Cor. 6. Exite de medio eorum & separamini, & loquitur de infidelibus, quod pater ex hoc quod præmiserat. Nolite ducere iugum cum infidelibus, ergo hæreticis non est communicandum.

RESPONDEO dicendum, quod hæreticis communicandi non est duplici ratione. Vna est ratione excommunicationis. Nam cùm sint excommunicati, non est eis communicandum, sicut nec cum aliis excommunicatis. Alia est ratio hæresis. Primò propter periculum, ne eorum conuersatio alios corrumpat, secundū illud 1. ad Cor. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Secundò etiam ne videamur eorum peruersæ doctrinæ aliquem assensum præstare. Vnde in 2. canonica Ioan. dicitur. Si quis veniat ad vos, & hanc doctrinam non habet, nolite eum in domum ducere, nec aue ei dixeritis, qui enim dicit ei aue, communicat operibus eius malignis. Vbi dicit Glos. Secundum quod vox est institura communionem esse ostendit cum illo, alioquin simulatio est, quæ in Christianis esse non debet. Tertiò ne ex nostra familiaritate aliis detur occasio erroris. Vnde ibidem dicit alia Glo. Et si vos forte decepti non essitis, alij forsitan per talem vestrā familiaritatem possent decipi, qui crederent illos placere vobis, & sic crederent illis. Vnde alia Glo. Ibidem dicit. Tanta Apostoli atque eorum discipuli in religione cautela vtebantur, vt nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum qui à veritate declinarent habere paterentur. Hoc tamen intelligendum est nisi cum aliquo loquerentur de eius salute.

22.q.10. 23.q.5.ca.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illo præcepto patrisfamilias duplex conditio intelligitur. Vna est vt exponatur præceptum de vniuersali separatione malorū à bonis, & hoc accipitur ex ipsa quæstione messorum qui dicunt. Vis imus & colligimus ea. hoc enim non erit vsque ad diem iudicij. Secunda conditio est vt intelligatur præceptum quando mali sine periculo bonorum extirpari non possunt. Et hoc patet ex responsione patris familias, qui dixit, ne forte colligentes zizaniam eradicetis simul cum ea & triticum. Quod quidem tribus modis contingere posset, vno modo si aliquis præcinderetur antequam de eius malitia constaret. Vnde dicit glo. quod monet dominus, ne ambiguè iudicemus. Secundò si nō esset in malitia obstinatus. Vnde nullus excommunicatur nisi propter contumaciam. Vnde dicit glo. ibidem. Monemur non citò amputare, quia qui hodie erat forte cras defendet veritatem. Et Thi. vlti. dicitur. Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuita. Tertiò si simul boni cum malis inuoluantur, propter quod dicit ibi glo. Augus. Quod multitudo non est excōmunicanda, nec Principes populi. Istis autem remotis debent mali præscindi, secundum illud 1. Cor. 5. Auferte malum ex vobis.

Et per hoc patet solutio ad secundum.

ARTICVLVS XVI.

23.q.31.ar. tic.4.o.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod hæretici redeuntes ad ecclesiam non sint recipiendi, quia peccauerunt contra fidem, quæ est ecclesiæ fundamentum. Et ideò in ædificatione ecclesiæ non debent superædificari, ergo non debent ab ecclesia recipi.

SED CONTRA est, quod ecclesia nulli debet claudere gremiū, sicut Christus qui de se dicit: Eum qui venit ad me nō eiiciam foras. Ioan. 6.

RESPONDEO dicendum, quod quandiu huius vitæ status durat homo non potest esse totaliter in peccato obstinatus. Hoc

enim erit in damnatis post mortem. Et ideò quandiu in hac vita viuitur, cuilibet relinquitur locus pœnitentiæ, & quilibet quātumcunque deliquerit, vel in fide vel in moribus, est ab ecclesia recipiendus ad pœnitentiam, & cōtrarium dicere est hæresis Nouatianorum, sed tamen nō est necessarium, quòd semper ad dignitatem recipiantur, nisi cum aliquibus misericorditer dispensaretur, præcipuè propter bonum pacis, vel propter fructum aliquem qui inde speretur.

4.d.20.ar. 1.q.1.c.ei ne.q.23.ar. 7.ad 6.22. q.11.ar.2. 48c.21.q. 20.ar.2.ad 3.et 5.q. 84.artic. 10.cap.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamdiu fundamētum fidei non haberet, ab ecclesia recipi non debet, sed postquam conuertens incipit habere, recipiendus est.

QVÆSTIO VIII.

ARTICVLVS XVII.

DEINDE quæritur de hoc quod pertinet ad gloriam, scilicet de visione Dei in patria, scilicet vtrum aliquis intellectus creatus possit videre Deum per essentiam. Et videtur quòd non. Intellectus ad intelligibile est aliqua proportio. Sed intellectus creati ad diuinam essentiam nulla est proportio, cùm distēt in infinitum, ergo intellectus creatus diuinam essentiam videre non potest.

ar.1.et 14.& et 1.p.q.12. ar.1.o.et ar.4.ad 3. ver.q.8.

Præterea, Plus distat spiritus increatus ab intellectu creato, quàm spiritus creatus à sensu. Sed sensus non potest cognoscere spiritum creatum, ergo nec intellectus creatus spiritum increatum.

ar.1.o.& 4.d.49.q. 1.ar.1.o.

SED CONTRA est Exod. 33. Super illud. Non videbit me homo & viuet, dicit glo. Greg. Fuēre nonnulli qui Deum dicerent etiam in illa regione dissimilitudinis in claritate suæ cōspici, sed in natura minimè videri, quos nimirū minor inquisitionis subtilitas fefellit. Neq; enim illi simplici & incōmutabili essentiæ aliud est, claritas aliud est natura, sed ipsa ei natura claritas, ipsa claritas natura est, & ita essentia Dei videbitur à beatis.

22.q.2.ar.2. 3.c.veri.q. 10.ar.4.c. 3.p.q.7.ar. 8.c.et q.15. ar.10.o. ar.14.c. Psal.35.

RESPONDEO dicendum quòd necesse est ponere diuinam essentiā videri à beatis. Beatitudo enim est vltima perfectio rationalis naturæ, nihil autē est finaliter perfectū, nisi attingat ad suum principium secundum modum suum, quod ideo dico, quia ad principium, quod est Deus, attingit aliquid dupliciter. Vno modo per similitudinem quod est cōmune omni creaturæ, quę tantū habet de perfectione, quantā cōsequitur de diuina similitudine. Alio modo per operationem vt prætermittatur ille modus qui est Christo singularis, scilicet in vnitate personæ. Dico autem per operationem, in quātum rationalis creatura cognoscit & amat Deum, & quia anima immediatè facta est à Deo, ideo beata esse nō poterit, nisi immediatè videat Deum absq; medio, quod sit similitudo rei cognitæ, sicut species visibilis in pupilla vel in speculo, non autem absq; medio, quod est lumen confortans intellectum, quod est lumē gloriæ, de quo in Psal. dicitur. In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem est per essentiam Deum videre. Vnde in hoc ponimus beatitudinem rationalis creaturæ, quòd Deum per essentiam videbit sicut Philosophi, qui posuerunt animas nostras fluere ab intelligentia agente, posuerunt vltimam felicitatem hominis in cōtinuationem intellectus nostri ad ipsam.

et q.15.ar6 5.ad 8.ver. q.5.ar.10. c.1.p.q.12. ar.1.ad 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd proportio dupliciter dicitur. Vno modo propriè secundum quòd importat quādam determinatum excessum, & sic proportio requiritur inter intellectum & intelligibile ad hoc quod fit cognitio cum comprehēsione, quæ liter diuina essentia nunquam videbitur ab intellectu creato. Alio modo dicitur cōmuniter pro qualibet habitudine, & sic infinitum potest habere proportionem ad finitum, si sit perfectio eius vel aliquam huius habitudinem habeat ad ipsum, & talis proportio sufficit ad hoc quòd intellectus noster videat diuinam essentiam attingendo, non comprehendendo.

Ad secundum dicendum, quòd obiectio illa procedit de distantia secundum proprietatem naturæ, nō solum secundum rationem cognitionis. Nam spiritus creatus non est sensibilis, sed spiritus increatus est intelligibilis.

INCIPIT QVODLIBET VNDECIMVM.

QVÆSTIO I.

ARTICVLVS I.

QVÆSITVM fuit de Deo, de angelis, & hominibus. De Deo verò quæsitum fuit de immensitate ipsius, de cognitione eius, & de prædestinatione. Circa immensitatem verò Dei quæsitū fuit, vtrum solius Dei sit proprium esse vbiq. Ostendebatur quod non. Numerus enim est in rebus numeratis. Sed constat quòd omnes partes vniuersi sunt numerate, ergo numerus est in omnibus partibus vniuersi, & sic videtur quod sit vbique, Non est ergo solius Dei proprium esse vbique.

1.p.q.8.ar. 2.et 4.o.et 1.dist.37. qu.2.o.

Præterea. Vniuersale est, quod est vbique & semper. Sed vniuersale non est hoc quod Deus, ergo non est proprium solius Dei esse vbique & semper.

Præterea. Substantia spiritualis excedit corporalē. Sed hoc quod dicitur esse vbique pertinet ad substantiam corporalem, quia in solis corporalibus est propriè assignare locum, ergo multò magis esse

esse vbique pertinet ad substantias spirituales, & sic videtur quod non sit solius Dei proprium.

Præterea, Ad commēdationem terreni regis pertinet quòd possit gubernare, etiam in absentia sua regnum. Sed Deus est commendabilior omni Rege, ergo videtur quod etiam competat sibi ad suam commendationem quod gubernet totum mundum vel aliquas partes in absentia sua per prouidentiam, & sic non videtur quod sit Dei proprium esse vbique.

Præterea, Constat quòd quædam dicuntur Deo esse propinqua & quædam remota, & quanto magis sunt remota, tanto magis sunt corruptibilia. Non autem possent dici aliqua propinqua & aliqua remota si Deus esset vbique, ergo videtur quod Deus nō sit vbique.

Præterea, Daro quod tota machina mundialis esset vnum corpus continuum, constat quod illud corpus esset vbique. Non ergo est solius Dei proprium esse vbique.

Contra Ambr. probat spiritum sanctum esse Deum, quia est vbique. Sed si esse vbique non esset solius proprium, ratio sua non valeret. Cùm ergo ratio huiusmodi valeat videtur quod sit solius Dei proprium esse vbique.

ar.4.c.& 3.c.et ad 3. ar.71.c.fi. 1i opus 3. c.19.

RESPONDEO dicendum, quòd spiritualia dicuntur esse in loco, non quidem per contractum magnitudinis, sed virtutis, & ideò secundum rationem virtutis cuiuslibet rei spiritualis oportet nos loqui de loco in quo est, virtus autem Dei est infinita, quæ quidem infinitas apparet quantum ad duo. Primò quia nō solum excedit creaturas, quæ sunt, fuerunt & erunt, sed etiam omnes quæ possunt imaginari. Ergo Deus non solum est in illis quæ sunt, fuerunt & erunt, sed etiam in illis quæ possunt imaginari esse. Secundò, quia virtus Dei simul & semel in omnibus operatur, & in singulis secundum proprium modum rerum, & ideò esse vbique propriè accepti soli Deo competit. Aliis autem rebus competit esse vbique impropriè. Vnde distinguitur modus quo Deus est vbique, & quo aliæ res quibus aliquo modo competit esse vbique. Nam huiusmodi dicuntur esse vbique, quia sunt tantum in his quæ sunt & præsentia sunt, Deus autem non solum in his quæ sunt, sed etiā in imaginatis & in præteritis & futuris.

1.p.q.14.ar. 7.ad 1.

Item aliæ res non sunt vbique sicut in loco vno, sed sicut in diuersis locis, sed Deus ita est vbique quod est in quolibet & in toto, quia eius virtus habet efficaciam non solum in id quod est commune vniuerso, sed etiam in id quod est proprium virtuisque rei particulari. Et ideò est in omnibus. Sicut in vno loco & sicut in pluribus, quod est propriè esse vbique. Vnde cùm hoc modo solus Deus sit vbique, solius Dei est proprium esse vbique.

AD RPIMVM ergo dicendum, quod numerus non est in rebus numeratis sicut in loco, sed sicut accidens in subiecto.

Præterea. Vnus numerus, licet sit in omnibus numeratis sicut vnica essentia, non tamen est in qualibet parte, quia non quælibet pars numeratur eodem numero. Item, numerus non est omnino vnus, sed multitudo quædam. Deus autem est in rebus per virtutem suam, & in singulis operatur, vt dictum est.

1.p.q.8.ar. 4.ad 1.& 2. ver. q.1. ar.5.ad 13. & 14.

Ad secundum dicendum, quod vniuersale dicitur esse vbique & semper magis per remotionem, quàm per positionem. Non enim dicitur vbique esse & semper, eò quòd sit in omni loco, & in omni tempore, sed quia abstrahit ab his quæ determinant locum, & tempus determinatum, & præterea, vniuersalia non sunt subsistentia.

Ad tertium dicendum, quòd substantia spirituales excedit corporalem excessum dignitatis naturę, sed non in virtute agendi, imò videmus quod multæ substantiæ spirituales habent determinata corpora, in quibus agant, sicut anima rationalis corpus humanum.

Ad quartum dicendum, quod si Rex non est vbique per totum Regnum, est ex defectu Regis termini propter circunscriptionem suæ substantiæ. Deus autē cùm sit incircunscriptus est vbique, & tamen si non esset vbique, nihilominus gubernaret omnia prouidentia sua. Vnde in Rege terreno non esse præsens est ad defectum, sed quod gubernet in absentia est ad commendationem. Deus autem & vbique est, & omnia gubernat.

Ad quintum dicendum, quod huiusmodi distantia & propinquitas creaturarū ad Deum non est secundum locum, sed secundum similitudinem & dissimilitudinē. Nam illa quæ magis assimilantur Deo, dicimus esse sibi propinquiora, quæ verò magis recedunt à similitudine ipsius dicimus esse sibi remotiora.

1.p.q.8.ar. 3.ad 3.et 4. d.17.q.1.ar tic.2.q.2. ea.

Ad sextum dicendum, quod dato quod tota machina mundialis esset vnum corpus continuum, non tamen propter hoc posset imaginari quod esset vbique, sed in vno loco tantum, quia totum illud in quo esse accipēretur pro vno loco, & sic non attingeret quodlibet particulare quod esse vbique complectitur in sua ratione.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS II.

CIrca cognitionem verò Dei quærebatur, vtrum Deus cognoscat malum per bonum, & videtur quod non, quia cognoscere vnum per aliud pertinet ad defectū cognitionis, sed in diuina cognitione nullus potest esse defectus, ergo videtur quod Deus non cognoscat malum per bonum.

ver.q.1. ar.4.& 1. p.q.15.ar. 3.ad 1.et q. 18.ar.4. ad 4.

Præterea, cognoscere vnum per aliud est in cognoscendo discurrere. Sed in diuina cognitione non est discursus, ergo cùm cognoscere malum per bonum, sit cognoscere vnū per aliud, videtur quod

Deus non cognoscat malum per bonum.

Præterea, quicquid Deus cognoscit, cognoscit per essentiā suam. Sed malum nec est effectus diuinæ essentiæ, neque est ei oppositum, vt dicit Augustinus, ergo videtur quòd Deus non cognoscat malum per bonum.

Præterea, Philosophus dicit in 3. de anima. (T. cap. 20). Quod intellectus qui semper est in actu non cognoscit priuationem. Sed intellectus diuinus est semper actu, ergo, &c.

1.p.q.14.ar. 10.ad 3.

Præterea. Omne quod cognoscitur, cognoscitur aliquam similitudinem in ipso cognoscente existentem. Sed malum non habet aliquam similitudinem in Deo, ergo Deus non cognoscit malum per aliquod bonum quod in eo existat.

SED contra est quod Augustin. dicit quod malum cognoscitur, secundum quod ab ipso bono discordat.

RESPONDEO dicendum, quòd propria cognitio vniuscuiusque rei est secundū quod cognoscitur per propriam rationē. In cognoscibilibus autem quædam sunt quæ habent rationem propriam absolutam, vt homo & lapis, quorum propria ratio non dependet ex alio. Quædam verò sunt quæ non habent propriam rationem absolutam, sed ex alio dependentem, sicut est in relatiuis, & priuatiuis, & in negatiuis, quorum ratio dependet ex ordine quem habent ad alia, nam ratio cæcitatis non est absoluta, sed dependens inquantum habet ordinem ad visum cuius est priuata. Cùm ergo Deus animam cognoscat, secundum proprias rationes dico quod illa quorum ratio est absoluta, cognoscit absolutè, & non per aliquod aliud. Illa verò quorum ratio est dependens & in ordine ad alia cognoscit, secundum ordinem ad illa ex quibus dependent. Cùm ergo ratio mali non sit absoluta, sed dependens, inquantum, scilicet, discordat à bono creato, cognoscit malum secundum ordinem ad bonum, secundum quod scilicet discordat ab ipso bono.

1.p.q.14. ar.10.11.& 100.ar.8. ad 2.ver. q.10.ar.8. ad 9.& ar. 9.ad 3.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd in illis quæ habent rationem absolutam est ad defectum cognitionis cognoscere vnum per aliud, sed non in illis quorum ratio est ad aliud, vt dictum est.

Ad secundum dicendum, quod cognitio discursiua est cognoscere vnum cognitum per aliud cognitum ad quod ordinatur non est discurrere cognoscendo, & hoc modo cognoscitur malum.

ar.95.et 1. p.q.14.ar& ticul.7.

Ad tertium dicendum, quod licet malum non sit oppositum diuinæ essentiæ, tamen est oppositum effectui diuinæ essentiæ, nam bonum increatum non habet malum oppositum, sed boni effectibus qui causantur à bono increato opponitur malum, & inquantum discordat ab eis effectibus cognoscitur.

Ad quartum dicēdum, quod illud habet locum in illo intellectu qui cognoscit res per adæquationem & species suas, & iste modus cognoscendi non est in Deo, qui cognoscit omnia per essentiam suam.

Ad quintum dicendum, quod licet malum non habeat aliquam similitudinem in Deo, tamen oppositum mali, id est, bonum creatum habet similitudinem in Deo, sicut in causa sua, & ita bonum cognoscitur per seipsum, malum verò per bonum.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS III.

CIRCA prædestinationem quærebatur vtrum prædestinatio imponat necessitatem. Et ostēdebatur quod sic. Constat enim quod prædestinatus omnino saluatur. Sed hoc non est nisi necessitatem esset prædistinatum saluari, videtur ergo quod prædistinatio necessitatem imponat.

ar.228.ad 1.& 1.p.q. 23.ar.6.c. q.26.a2.8o c.2.

Præterea. Ad Rom. 9. dicit Apostolus. Non est volentis neque currentis, sed miserentis Dei, ergo videtur quod quicquid est de salute, fit ex sola prædestinatione diuina & ex nullo alio. Et sic videtur necessitatem imponere.

CONTRA, Augustinus dicit. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te.

RESPONDEO dicēdum, quod prædestinatio certitudinem habet, & tamen necessitatē non imponit. In prædestinatione enim tria sunt consideranda quorum duo præsupponit ipsa prædistinatio, scilicet præscientiam Dei & dilectionem, id est, voluntatē qua vult prædestinatum saluare, & tertium est ipsa prædestinatio quæ nihil aliud est quā directio in finē, quē vult Deus rei dilectæ. Quodlibet autē horū trium certitudinē habet, & tamē necessitatem non imponit. Et quod præscientia diuina certitudinē habeat, patet: Deus enim cognoscit res probabiliori modo, quām nos cognoscamus. Nam cognitio nostra est in tempore, & ideò intuitus noster respicit res secundum rationem temporis, scilicet, præsentis, præteriti, & futuri, vt scilicet, nos cognoscat præterita vt præterita, præsentia vt præsentia, futura vt futura, & certitudinaliter. Cognitio verò diuina est supra tempus, & mensuratur æternitate solum, & ideò non cognoscit prout sunt in tēpore, sed prout sunt in æternitate, scilicet, prout sunt præsentia, & hoc tam necessaria quām contingentia, vnde omnia cognoscit tanquam præsentia in sua præsentialitate. Cùm ergo etiam intellectus noster certitudinaliter cognoscat præsentia, multò magis Deus omnia sibi præsentia certitudinaliter cognoscit, ex quo nulla necessitas rebus cognitis inducitur, sicut videmus, quod aliquis existens in loco eminenti videt certitudinaliter ordinē ve-

ver.q.6.ar& 1.c.1.p.q.23. ar.1.2.et.3. p.q.24.ar. 1.cap.

1.p.q.86. ar.1.o.4. di.30.q.1. ar.3.o.& ver.q.2.ar. 5.& 6.o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nientium aliquorum & cuntium per vias, & alius in plano existens videt, nisi quæ iunt sibi præsentia, & tamen hominibus istis ex hoc nulla necessitas imponitur. Nam hoc non est nisi ex hoc quod in alto existens intuetur omnia, vt præsentia, quæ cuntin plano sunt præterita, scilicet, illa quæ retro iunt, Præsentia illa scilicet, quæ iunt fixa se, & futura illa, scilicet, quæ anteriora sunt.

Quod autem voluntas diuina certitudinem habeat, & tamen necessitatem non imponat, sic patet. Voluntas enim Dei est efficax & perfecta causa omnium rerum, quia omnia quæcunque voluit dominus fecit. Cuius perfectio & efficacia apparet ex hoc quod non solum mouet & causat res, sed etiam dat eis talem modum causandi inquantum cuilibet rei determinatum modum contulit, quo suos effectus produceret. Vnde quia ipse voluit quædam esse in vniuerso necessaria & quædam contingentia, constituit quasdam causas quibus contulit, vt contingenter causarent, & quasdam quibus contulit, vt necessario causarent effectus. Vnde volunt istum vel illum effectum non solum esse, sed etiam tali modo esse, scilicet, vel contingenter vel necessario, sicut quod voluit Petrum non solum currere, sed etiam contingenter currere, & similiter voluit istum vel illum hominem saluare, sed eo modo vt arbitrij libertatem nō perderet, & sic quod Petrus vel Martinus saluetur, habet duas causas, vnam scilicet, voluntatem diuinam, & hæc habet certitudinē. Aliam liberum arbitrium & hæc habet contingentiam. Et sic est in aliis rebus, quia si sit contingentia prouenit eis ex causa proxima. Quod vero sint certa & necessaria prouenireis ex causa prima. Vnde prima causa rerū, scilicet, diuina voluntas, etiā de contingentibus certitudinem habet, ex qua quidem certitudine non imponitur ipsis rebus aliqua necessitas, quia non solum vult ea esse. Sed tali modo esse, scilicet, necessario vel contingenter vt dictum est. Quod verò prædestinatio certitudinem habeat & necessitatem non imponat, similiter patet. Motus enim vel directio vel propositum dirigendi in finem, quod est ipsa prædestinatio, est secundum constitutionem & ordinem causarum, a Deo constitutarum. Constat autem quod quando sunt duæ causæ ordinatæ, quarum vna est necessaria & alia contingens, effectus semper est contingens. In prædestinatione autem sunt duæ causæ. Quarum vna est necessaria, scilicet, ipse Deus, & alia est contingens, scilicet, ipsum liberum arbitrium, & ideò oportet effectū prædestinationis contingētem esse. Vnde quia Deus scit & vult istum vel illum consequi talem finem, prædestinatio certitudinem habet, quia verò Deus vult vt secundum libertatem arbitrij in talem finem dirigatur. Ideò huiusmodi certitudo nullam prædestinato necessitatem imponit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hic prædestinatus omnino saluatur ex certitudine diuinæ prædestinationis, non tamen est ibi necessitas absoluta, sed conditionalis, quia si talis est prædestinatus necessariò saluatur, non autem est necessarium simpliciter.

Ad secundum dicendum quod verbum Apostoli non est sic intelligendum quin fit necessarium velle & currere ex parte nostra, sed quia principium primū bene operandi non est à nobis, sed ex misericordia diuina infundente gratiam, nihilominus tamen oportet quod ex parte nostra fit aliquod principium.

ARTICVLVS IIII.

CIRCA angelos quæritum fuit de motu angeli, scilicet, vtrum motus eius sit in instanti. Videtur quod sic. Constat enim quod mutatio angeli simplicior est omni mutatione corporali. Sed inuenitur aliqua mutatio corporalis in instanti sicut illuminatio, & huiusmodi, ergo multò magis motus angeli est in instanti.

Præterea, Nobilissimæ creaturæ competit nobilissimus motus, nobilissimus autem motus est ille qui fit in instanti, ergo competit nobilissimæ creaturæ, scilicet, angelo.

CONTRA, omnis motus habet prius & posterius, prius autem & posterius in motu est numerus temporis, ergo in omni motu est tempus, ergo nullus motus etiam angeli est in instanti.

RESPONDEO dicendum, quod omnis mutatio habet duos terminos, quos non contingit simul esse. Vnde impossibile est quod aliquis motus vel mutatio fit in instāti hoc modo quod idem instās ambos terminos complectatur. Vnde sciendum quod in rebus corporalibus duo termini motus vel mutationis dupliciter possunt se habere. Vno modo quod sit assignare instans in quo terminus ad quem primò est. Et aliud instans in quo terminus à quo vltimò est, & sic cùm inter quælibet duo instantia sit tempus medium, sequitur quod de vno termino motus in alium fiat trāsitus per tempus, & sic talis mutatio est in tempore & non in instanti. Hoc autem contingit quando inter duos terminos motus est aliquod medium accipere, sicut inter album & nigrum, & inter esse hic & ibi. Sed aliqui termini mutationis sunt, inter quos non est accipere medium, sicut inter album, & non album, inter ignem & non ignem, inter tenebrosum & luminosum, quia affirmatio & negatio sunt secundum se immediata, & similiter priuatio & forma in subiecto determinato, & in talibus licet sit accipere instans in quo primo est terminus ad quem, non tamen est accipere instans in quo vltimò est terminus à quo. Cùm enim inter quælibet duo instantia sit tempus medium, sequeretur quod in illo tempore medio in neutro extremorum esset, quod est impossibile, cùm sint extrema omnino immediata. Oportet ergo dicere quod cùm illud instans in quo primo est terminus ad quem sit terminus alicuius temporis, quod in toto tēpore præcedenti duret terminus à quo, & sic cùm inter tempus & instans quod est terminus tēporis, nō sit tēpus mediū, non fit trānsitus de vna extremitate in aliam in tēpore, sed in instanti, primò enim definit esse terminus à quo, & incipit terminus ad quē, & huiusmodi mutationes dicūtur esse instantaneę, sicut illuminatio generatio & corruptio. Sed oportet quod istę mutationes sint termini motū continuorū & in tēpore existentium, quia tēpus in quo est vltimò terminus à quo, mensurat aliquē motum secundū quod subiectum accidit ad terminū ad quē, sicut per alterationē materia disponit ad formam, & per motū localē corpus luminosum accedit ad situm, in quo illuminat, & secundū hoc dicitur quod generatio & corruptio sunt termini alterationis, & illuminatio, illuminatio motus localis. Sic ergo duæ sunt mutationes corporaliū. Sed neutra harū potest esse in motu angeli. Cū enim motus angeli attendatur secundū diuersos contactus virtuales angeli ad diuersa loca, qui quidē contactus non sunt continui, sequitur quod motus angeli non fit continuus, & ita tempus quod proprie mensurat motum angeli nō est continuū cùm cōtinuitas temporis sit ex continuitate motus, vt dicitur in 4. Phy. (t. c. 104.) Nō enim potest dici quod motus angeli mensuretur tēpore continuo, quod est numerus motus cœli, quia motus angeli non depēdet ex motu cœli, & sic sequitur quod motus angeli mensuretur quodā tēpore in quo sunt instantia sibi succedentia sine continuatione, quia tēpus ex hoc quod est numerus non est continuum, sed ex hoc quod est numerus motus continui. Sic ergo in motu angeli duo extrema motus non sunt in duobus instantibus, inter quæ fit tempus medium, neque iterum vnum extremorum est in tempore & aliud in instanti, quod terminat tempus, sed duo extrema sunt in duobus instantibus, inter quæ non est tempus medium, & sic oportet dicere quod motus angeli sit in tempore licet alio modo quam motus corporales sunt in tempore.

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd mutatio angeli secūdum prædicta ostenditur esse simplicior quàm aliqua mutatio corporalis. Est enim simplicior quam illa mutatio cuius duo extrema sunt in duobus instantibus, inter quæ cadit tempus medium, tamē inter duo instantia motus angeli non cadit tempus medium. Similiter etiam simplicior est quàm illa cui vnum extremum est in toto tempore continuo, cùm vnum extremum sit in instanti indiuisibili, & tamen non intercidit tempus medium sicut nec ibi, & quia est simplicior, ideò etiam sequitur quod sit nobilior.

Vnde patet solutio ad secundum.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de homine. Et circa hoc quæritur de partibus naturæ humanæ. De sacramētis gratiæ. Et de conuersatione humanæ vitæ. Circa primum quærebantur duo. Primò de anima. Secundò de corpore.

ARTICVLVS V.

DE anima autem quæritur vtrum sint eiusdem substantiæ anima sensitiua & intellectiua, & ostendebatur quod non. Nā anima sensitiua educitur de potentia materiæ, intellectiua verò est per creationem. Non est ergo eadem substantia vtriusque.

Præterea. In nulla substantia quæ sit vna & eadem est eodem tempore motus ad opposita. Sed sensus & ratio eodē tempore mouentur ad opposita, sicut dicit Apostolus ad Roman. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem, &c. ergo sensitiua & rationalis non sunt vnius substantiæ.

Præterea, Corruptibile & incorruptibile non sunt eiusdem generis, ergo nec idem numero. Sed anima sensitiua est corruptibilis, intellectiua verò incorruptibilis, ergo sensitiua & intellectiua nō sunt eodem numero, & sic nec eiusdem substantiæ.

Præterea. Anima sensitiua est communis nobis & brutis. Sed in brutis educitur de potentia maximē, ergo & in nobis, non est ergo cum eadem intellectiua quæ est per creationem.

CONTRA. Vnius perfectibilis vna est perfectio. Sed corpus humanum est vnum perfectibile, ergo anima quæ est eius perfectio est vna.

RESPONDEO dicendum, quòd circa ordinem formarum est duplex opinio. Vna est Auicebron, & quotundàsequentiū eius qui dicunt quod secundū ordinē generū & specierum sunt diuersæ formę substantiales sibi inuicem aduenientes, ficut est substātia, est corpus, est animatū & est animal. Dicunt ergo quod quędam forma substantialis est per quam est substantia tantū, & postea est quędā alia per quam est corpus, deinde est & alia per quam est animatum, & alia per quam est animal, & alia per quam est homo, & sic dicunt de aliis formis substantialibus rerū. Sed hęc positio stare nō potest, quia cùm forma substantialis sit quæ facit hoc aliquid, & dat esse substantiale rei, tunc sola prima forma esset substantialis, cū ipsa sola daret esse substantiale rei & faceret hoc aliquid, omnes autem post primā essent accidentaliter aduenientes, nec darent esse rei sim pliciter, sed esse tale, & sic in amissione, vel acquisitione ipsarū non esset generatio & corruptio, sed tantū alteratio, vnde patet hoc non esse verum. Simile etiam esset in potentiis animæ, nam sola prima, scilicet, vegetabilis esset forma substantialis, & faceret hoc aliquid, aliæ verò essent accidentales, quod omnino est falsum. Et ideò dicendum quod huiusmodi formæ differūt secundū perfectum & imperfectū. Est enim aliqua forma quę non dat nisi esse corpus tantū. Aliqua est magis perfecta quę etiā dat esse & viuere, quocunque modo viuendi. Aliqua quæ cū his dat etiam sensum, vnde patet quod semper vltima est perfectior primis, & habet se ad priores, sicut perfectissima

De anima ar. 10. 9.

Reprobatio Opinio 1. ar. 6. & 1. p. q. 76. 3. 9. & ar. 6. ad 1. et 3. p. q. 76. ar. 4. 6. & q. 77. ar. 6. c.

perfectissima ad imperfectissimam, & ideò quicquid continetur in ipsis totum est vltima. Vnde dicendum est quòd vna & eadem essentia est animæ sensitiuæ & intellectiuæ, sed intellectiua habet se ad sensitiuam, sicut perfectum ad imperfectum. Quod autem specialiter anima sensitiua & intellectiua sint vnius essentię signum est, quia nisi vires animæ radicarentur in vna essentia, nunquam vna impediretur ab alia, nec etiā virtus vnius redundaret in aliam. Item cùm intellectus nō habeat determinatum organum in corpore, quo mediāte exerceat operationes suas, ad quas vniuersur corpori, nisi esset eiusdē essentiæ cum anima sensitiua. Sic ergo patet quod vna essentia est animæ sensitiuæ & intellectuæ, sed differunt secundum perfectum & imperfectum, vt dictum est.

ar. 8, 41. c. 21. q. 37. ar. 1. 0. 3. 9. 111. q. 13. ar. 1. et 4. q. 20. artic. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima sensitiua educitur de potentia materiæ in brutis, in nobis verò non, sed est per creationem, cùm eius essentia sit essentia animæ rationalis quæ est per creationem.

p. q. 3. art. 2. ad 2. & 10.

Ad secundum dicendum, quòd nō est inconuenięs aliquid idem existens secundum diuersas vires, vel partes moueri ad opposita, & ideo licet subsistantia animæ humanæ sit eadem sensitiuæ & intellectiuæ. Tamen potest secundum diuersas partes & vires moueri ad oppositum, vt scilicet, sensus moueatur ad ea quæ sunt sibi propria, & ratio ad ea ad quæ ordinatur.

ar. 44. c. fi.

Ad tertium dicendum, quòd licet incorruptibile non sit idem cum corruptibili, tamē inuenitur aliquid incorruptibile quod habet aliquam proprietatem communem corruptibili, & sic est in anima rationali. Nam ipsa subsistantia animæ est incorruptibilis, nihilominus tamē habet aliquid in se scilicet, sensitiuum, quod est commune etiam corruptibili.

Ad quartum dicendum, quòd licet anima sensitiua sit cōmunis in nobis & brutis quantum ad rationem generis, tamen quantum rationē speciei alia est in homine & alia in brutis, & similiter alia in asino & alia in equo, & in boue, & secundum quod differunt aliquæ species, ita etiam differe in eis anima sensitiua, & ideò non sequitur, si in brutis educatur de potentia materię, quòd etiam in homine, quia in homine est altioris speciei, & est per creationem.

QVAEST. VI. ARTIC. VI.

DE corpore autem quæritum est vtrum resurget idem numero, & ostendebatur quòd non, quia secundum Philosophum in Top. illud dicitur idem numero, quod est idem proprio accidente & diffinitione. Sed corpus resurrectionem non habebit eadē propria, quia modo risibile, tunc non. non eadem accidentia, quia nūc albus, crispus niger & huiusmodi, quæ tunc non erunt, non eadem etiam diffinitio, quia modo diffinitur per mortale, tunc verò non mortale erit, ergo videtur quod non resurget idem numero.

4. d. 44. q. 2. ar. 1. q. 1. & 2.

Præterea, Identitas materiæ facit idem numero. Sed materia corporis resurgentis non erit eadem cum corpore quod nunc est, cùm multæ formæ recitarentur in ea, ergo corpus non resurget idem numero.

Præterea. Philosophus dicit in lib. de anima, quòd non est eadem statua numero quæ destruitur & de eodem ære reficitur. Pari ergo ratione corpus quod modò corrumpitur nō erit idem numero cum eo quod resurget.

Præterea. Constat quòd homo humanitate est homo, & vna humanitate vnus homo. Sed in corpore quod nunc est & resurget, erunt duę humanitates, quia per mortem destruitur forma totius, ergo erunt duo homines, & sic videtur quòd corpora non resurgent eadem numero.

CONTRA Iob. 19. quem visurus sum ego ipse, &c.

RESPONDEO dicendū, quòd ad hoc quod aliquid sit idem numero requiritur identitas principiorum essentialium. Vnde quodcunque principiorum essentialium etiam in ipso individuo varietur, necesse est etiam identitatem variari. Illud autem est essentiale cuiuslibet individui, quod est de ratione ipsius, sicut cuilibet rei materiali sunt essentialia materia & forma, vnde si accidentia variētur & mutentur, remanētibus principiis esse naturalibus individui, ipsum individuum remanet idem. Cùm ergo principia essentialia hominis sint anima & corpus, & hæc remaneant, quia resurget eadem anima & idem corpus, dicendum quòd corpus hominis resurget idem numero.

p. q. 10. ar. 4. cap. p. q. 10. ar. 4. cap. principio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit ex falso intellectu literæ. Non enim dicitur idē numero illud quod habet idem accidens nunc & postea, & idem proprium, sed illud est idem numero quod est idem cum accidente & idem cum proprio, sicut cum subiectum est idē cum accidente proprio & diffinitione, & non illa quæ habent idem accidens idem proprium & vnā diffinitionem, vnde patet quòd obiicies facile intelliexit textum. Dato autem quòd secundum illum intellectum procedat obiectio. Dicendum quòd intelligitur de accidētibus individuantibus, scilicet, de dimensionibus, & erūt hæc in corporibus glorificatis. Item erit ibi idem proprium, scilicet, risus. Iob 8 Implebitur os tuum risu & labia tua iubilo. De diffinitione verò dicendum, quod licet resurgat immortale, tamen vera mortalitas non tolletur ab eo, quia natura humana erit ibi qua ex se habet quòd sit mortalis.

3. p. q. 54. ar. 1. ad 2. 4. d. 44. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 1. et 2.

Ad secundum dicendum, quòd licet eadem materia faciat idē numero, non tamen materia nuda, nec quæ facit principium in numero, sed vna materia secundū quòd est sub dimensionibus terminan

tibus ipsam, facit idem numero, vnde licet multæ formæ reiterentur in anima corporis resurgentis, tamen resurget corpus sub eisdem dimensionibus & cum eisdem principiis essentialibus.

Ad tertium dicendum, quòd Aug. dicit contrarium. Ipse enim vult si statua reficiatur ex eodem ære, quòd sit eadem numero. Nihilominus tamen dicendum quòd omnia artificialia ponuntur duplicitèr in genere vel in specie, quia vel per materiam suam, vel per formam suam. Naturalia autem ponuntur in genere, vel specie tantum per formam suam, formæ autem artificiales. quia sunt accidentia, ideo oportet quòd collocentur in genere, vel specie vel materia, naturales vero non, quia sunt substantiales. Dico ergo quòd si consideretur statua prout ponitur in genere, vel specie per formam, sic dico quod non resitur eadem sed alia, quia alia est forma huius & alia illius, in corpore autem non est sic, quia in corpore erit eadem forma.

4. d. 44. q. 2. ar. 1. q. 2. ad quartū. Statua refecta si sit eadem.

Ad quartum dicendum, quod non sunt duæ humanitates in corpore quod corrumpitur & quod resurgit, sed vna, quia principia essentialia non mutantur, sed sunt eadem.

QVAESTIO VII.

DE sacramentis vero gratiæ quæsita sunt tria. Primò de sacramento confirmationis. Secundò de sacramento Eucharistiæ. Tertiò de sacramento matrimonij.

ARTICVLVS VII.

CIRCA primum quæritur vtrum solus Episcopus debeat confere sacramentum confirmationis, vel etiam alius, & videtur quòd non solum Episcopus, sed etiam quod quilibet sacerdos possit conferre. Constat enim quod in confirmatione confertur gratia spiritualis. Sed huius gratię collatio sic est ordinata, vt non possit impediri, constat autem quod per absentiam Episcoporum multotiens impeditur, quia non iunt vbiq; præsentes, ergo debet conferri per ministerium sacerdotum qui sunt vbique præsentes.

4. d. 13. q. 3. 1. artic. 1. q. 2. ad 3.

Præterea. Sacramenta infirma sunt propter vtilitatem, ergo debent eo modo conferri quo competit vtilitati omnium, nō autem competeret vtilitati si solus Episcopus conferret hoc sacramentum, in quo datur robur spiritus sancti, quia non omnes habent oportunitatem Episcopi, ergo debet fieri per sacerdotes, per quos possunt omnes consequi hanc vtilitatem.

Præterea. Constat quòd sacramentum baptismi est maius quàm sacramentum confirmationis. Sed baptismus potest conferri per quoslibet sacerdotes, ergo multò magis confirmatio.

In contrarium est Ecclesiæ consuetudo.

RESPONDEO dicendum, quòd proprius minister sacramenti confirmationis est Episcopus, & hoc probatur ratione & auctoritate. Ratione quidem quia confirmatio ad hoc fit, vt homo in quadam perfectione constituatur, cùm detur ad robur spiritus sancti, vt scilicet homo ex hoc fiat fortis & robustus ad confitendum & proponēdum fidem coram regibus & principibus, vnde & propter hoc fit in fronte, vt non pertimescat nec confundatur proponere fidem coram omnibus & defendere. Sicut autem Dionysius dicit, tres sunt actiones Ierarchiæ, scilicet, purgare, illuminare & perficere, purgare est proprium dyaconorum, illuminare presbyterorum, & hoc consistit maximè in eucharistia, perficere verò est episcoporum, & ideo omnia sacramenta, quæ ad perfectionem conferuntur, pertinent ad collationem episcopi, quæ sunt collatio ordinum, consecratio virginum & viduarum, & confirmationis sacramentum, vnde alius non potest conferre confirmationis sacramentum nisi episcopus. Hoc etiam patet auctoritate scripturæ. Confirmatio enim dicit in locum impositionis manuum. Hoc autem non poterat fieri nisi per solos Apostolos, vnde & per Philippū qui prædicauerat verbum domini in Samaria, nō imponebantur manus, sed Apostoli qui erant Hierosolymis audito quòd Samaria recepit verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, & postea sequitur. Tunc imponebant manus super illos, &c. vnde cùm episcopi succedant in locum Apostolorum, solis episcopis debetur collatio sacramenti confirmationis. Inuenimus tamen quòd aliquæ in quadam perfectione constituunt, ex dispensatione committūtur simplicibus sacerdotibus, sicut collatio minorū ordinum, & huiusmodi, quod etiā de cōfirmatione fieri posset cū dispensatione, sine qua nullus debet cōferre hoc sacramentū nisi solus episcopus.

3. p. q. 72. ar. 11. ad 1. et 4. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 3. 0. et d. 25. q. 1. artic. 1. ad 3. 3. p. q. 67. ar. 2. ad 1. 3. p. q. 65. ar. 3. ad 3. 4. d. 7. qu. 3. ar. 1. q. 2. 3 to. 22. q. 84. ar. 6. ad 1. cū 3. p. q. 67. ar. 2. ad 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omnia sacramenta in quibus confertur gratia spiritualis potest conferre sacerdos, vnde licet in sacramento confirmationis conferatur gratia spiritualis, non tamen competit sacerdoti, quia perfectiori modo in sacramento ordinis confertur gratia spiritualis, quod reseruatur solis episcopis propter perfectionem in qua constituit. Nec obstat de impedimēto, quia possunt recurrere ad ciuitates in quibus sunt episcopi præsentes.

3. p. q. 72. ar. 11. ad 1. et 4. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 3. 0. et d. 25. q. 1. artic. 1. ad 3.

Et per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quòd sacramentum baptismi est maius necessitate non perfectione, & ideò propter eius necessitatem non solum sacerdotes, sed etiā quilibet Christianus potest baptizare in articulo necessitatis, vbi non habetur copia sacerdotalis, seruata nihilominus forma sacramenti. Confirmatio verò quia non est adeò necessaria, & constituit in quadam perfectione, vt dictum est, maioribus reseruatur, scilicet, solis Episcopis.

22. q. 13. ar. 4. ad 1. et. 4. 100 ar. 2. ad 1. ad. 1. et. 3. p. 9. 4. dist. 24. q. 3. ar. 2. q. 1. ad 3. 45. 3. ad 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO VIII.

CIRCA sacramentum eucharistiæ quæsita sunt duo. Primò de illis qui excluduntur à consecratione per fornicationem. Secundò de illis qui excluduntur à participatione sacramenti per excommunicationem.

ARTICVLVS VIII.

3.p.q.82. ar.9.o. & 4.d.15.q.3.o. & 18.q.1.o.

AD PRIMVM quæritur vtrum aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarij qui non peccet mortaliter, videtur quod non possit audire sine peccato mortali. Ecclesia enim præcepit sub anathemate, quod nullus audiat missam à fornicario sacerdote. Sed facere cõtra huiusmodi mandatum, est peccatum mortale, ergo, &c.

CONTRA est quod in multis locis per mundum iuimetur.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est considerandum quod aliquid quantum ad ius naturale est per se malum, & aliquid malum est quantum ad ius positiuum. Quicunque enim sacerdos in peccato mortali existens celebrat, peccat mortaliter, vnde si constaret mihi eum esse in peccato mortali & inducerem eum ad celebrandum, peccarem mortaliter, & hoc est secundum ipsum ius naturale, quia hoc est prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem positiuum addit plus quod non solum debeam inducere eum ad celebrandum, sed etiam si audiam eius missam pecco mortaliter, quod quidem institutum est in pœnam sacerdotis fornicatij. Attendendum tamen est quod hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicario, sed de publicis fornicarijs qui propter dicuntur publici, quando iudicio & sententia ecclesiæ vocantur publici. Vnde quicunque à tali fornicario publicè audit missam, peccat mortaliter.

4.d.24.q. 2.artic.3.q. 3.o.

Ad illud quod obijcitur dicendum, quod si sustinetur à prælatis propter hoc non excutiatur, quia hoc est vel propter negligentiam, vel propter indiciam & defectum ipsorum prælatorum qui non sunt ausi corrigere alios, cum in se multa corrigenda cognoscat, vel etiam propter timorem aliquando, vnde non excusantur propter hoc.

4.d.13.q.1. ar.4.q.3.o. Ad contrarium. 4.d.18.q.1. ar.4.q.3.o.

ARTICVLVS IX.

CIRCA secundum quæsitum fuit vtrum aliquis loquendo comedendo seu fiando cum excommunicatis peccet mortaliter, & videtur quod sic, quia multi magistri decretorum & magni hoc dicunt.

Præterea, Facere contra præcepta ecclesiæ est peccatum mortale, sed ecclesia mandat quod nullus loquatur, nec comedat cum excommunicatis, hoc ergo qui facit peccat mortaliter.

Præterea, Quædam decretalis dicit, vbi consuleb atur summus pontifex, vtrum possit participari excommunicatis, quod hoc etiã pro vitando dispẽdio mortis nõ debet facere, & huius assignat causam dicens, quia est peccatum mortale, videtur ergo quod quicunque in aliquo participat cum eis, peccet mortaliter.

CONTRA est quod nos videmus multos perfectos viros hoc facientes, qui nullo modo hoc fecerent, si esset peccatum mortale.

RESPONDEO dicendum, quòd aliquis per excommunicationem separatur à communione fidelium, non autem hominum, nisi per accidens, quia in tãtum separatur à communione hominum inquãtum conuenit separari à communione fidelium, dico ergo quod aliquis potest cõmunicare seu participare cum excommunicato directè & indirectè, directè quidem in his qui sunt fidei, & sic ille qui hoc modo communicat sibi peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter, quia si communico sciẽs in diuinis, sicut si orẽ pro eo vel audiam missam cum eo, & in aliis spiritualibus. Itẽ si ex contẽptu, & hoc in quocunque communicat quis cum eo quasi contemnens mãdatum ecclesiæ peccat mortaliter. Item quicunque participat secum in crimine & in causa. Indirectè verò cõmunicat quis cum eo in his quæ sunt hominis sicut in vtilibus, in cibo, & in his quę sunt simpliciter humanæ conuersationis, & secundum hoc non peccat mortaliter, sed venialiter, nisi faciat ex contẽptu, vt dictum est.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd opinio Decretistarum nõ est vera, quia ipsi plus assentiuntur in his, & sequũtur ius humanũ quàm diuinum, cum plus sit assentiendum diuino quàm humano, & ideò melior est opinio aliorum qui dicunt contrarium.

Ad secundum dicendum, quòd communicare cum excommunicato directè est contra præceptum ecclesiæ, & est peccatum mortale, sed indirectè non est contra, sed præter præceptum ecclesiæ, & hoc non est peccatum mortale, sed veniale. Vnde sciẽdum est quod quædam sunt per se malum, & hæc non possunt fieri sine peccato, sicut communicare excommunicato in his quæ sunt excommunicati, & ideò non possunt fieri sine peccato. Quædam verò sunt occasiones malorum tantum, & ista possunt fieri sine peccato mortali, & sic est loqui, vel comedere cum excommunicatis.

ar.9.et 12. q.110. ar.3. ad 4.4. di. 18.q.1.ar. 4.q.3 ad1.

Ad tertium dicendum, quod non solum quis debet subire mortem antequam peccet mortaliter, sed etiam antequam peccet venialiter, quia peccatum inquãtum peccatum nunquã esset eligibile. Si enim esset eligibile nunquam esset peccatum, & sic non peccarem si facerem, & ideò per hoc non concluditur quòd ideò non sit participandum eis, quia est peccatum mortale, & qui hoc facit peccat mortaliter, quia etiam si esset veniale non esset participandum eis, & tamen non peccaret mortaliter participando.

Vel dicendum est, quod decretalis illa intelligitur de illis qui directè communicant excommunicatis.

QVÆSTIO IX.

CIRCA sacramentum matrimonij quęsita sunt duo. Primò de maleficiatis. Secundò de frigidis.

ARTICVLVS X.

4.d.34.q. 4.ar.3.o.

AD PRIMVM quæsitum est, vtrum malefacia impediant matrimonium. Videtur quòd non, quia opus Dei est fortius quàm diaboli. Sed matrimonium est opus Dei, maleficiũ verò opus diaboli, ergo matrimonium est fortius maleficio, non ergo impeditur per ipsum.

CONTRA, Maior est potestas dæmonis, quàm hominis. Sed homo potest matrimonium impedire, ergo & dæmones.

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium est quasi quoddam pactum. Nam per matrimonium vnus tradit potestatem sui corporis alteri ad carnalem copulam. Constat autem quod pactum de impossibili nullum est, cùm nullus possit se obligare ad impossibile, & ideò quãdo aliquis obligat se per matrimonium ad carnalem copulam, si hoc sit etiam impossibile matrimonium nullum est. Sed notandum est quod impossibilitas carnalis copulæ ex aliquo impedimẽto perueniens potest dupliciter considerari, quia vel maneat ab'que omni spe contrahendi si ab vna impediatur. Vnde si aliquando aliquis efficitur potens oportet reintegrare primum matrimonium, vnde frigiditas soluit contractum & impedit contrahendum, maleficiatus verò impeditur quantum ad istam tantum, vnde datur ei licẽta nubendi alteri. Et mulier similiter, vnde maleficium soluit contractum, sed non dirimit contrahendum, vt iam patet.

4.d.34.ẽ. 5.e.et 36. ar.3.dis.40. ar.4.ad 6.

4 dis.34.2. ad 5.3.capo

AD PRIMVM ergo dicendum, quod senes sunt frigidi, non quidem ad actum generationis, sed ad generationẽ prolis, & ideo cũ possit carnaliter copulari non solutur matrimonium, frigiditas verò quæ omnino carnalẽ copulam impedit, soluit matrimonium.

QVAESTIO X.

CIRCA conuersationẽ verò humanę vitę quæsita sunt quædã per comparationem ad proximũ. Quædam verò per comparationem ad res quæ in vsum hominum veniunt. Per comparationem verò ad primum quæsitum est de correctione fraterna, circa quam duo quæsita sunt.

ARTICVLVS XII.

3.p.q.58. ar.1.ad 2. ma.q.3.ar. 2.ad4.

PRIMO vtrum debeat aliquis in publico, vt in priuato corrẽgere proximum vel fratrem suum. Videtur quod occulè. Matth. decimo octauo. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. videtur ergo quòd occultè sit corrigendus frater delinquens.

CONTRA, ad Thimot. 5. Peccantem coram omnibus argue.

Præterea,

Præterea, Aliquæ constitutiones hoc habent, vt, scilicet, publicè corrigantur.

RESPONDEO dicendũ, quod huiusmodi correctio ex charitate debet procedere, & ideò est quod dicitur fraterna correctio, & ideò oportet ordinem fraternæ correctionis seruare secundum ordinem charitatis. Ordo autem charitatis est, vt quis bono proximi præferat commune bonum. Item vt velit bonum proximi & conscientiæ & famæ, & his magis velit bonum cõscientiæ, quàdo vtrumq; haberi non potest. Et ideò his consideratis credo quod si esset aliquod peccatum carnale, seu spirituale, quod vergeret in detrimentum multitudinis, statim est tenendum, cùm præponderet bonum commune in ordine charitatis, vt dictum est, bono proximi, siue sit famæ, siue conscientiæ. Quando verò non timetur multitudinis detrimentum, tunc debet quis vtrunque cautiodire, scilicet, bonum famæ & conscientiæ, corrigendo occultè inferiorẽ & ipsum. Si autem ex hoc correctio non sequatur, tunc secundum ordinem Euangelij debet iecum adhibere alium, vel etiam referre Ecclesiæ. Nihilominus tamen & in hoc seruandus est ordo, vt si peccatum sit publicum, publicè corrigatur si verò occultum, occultè, & ideò dicitur, Si peccauerit in te frater tuus, id est, te sciente solum, &c. quantum ad occultum, quantum verò ad publicum dicitur. Peccantem, scilicet, publicè coram omnibus argue.

1.p.q.1.ar. 3.et 1.d.2. artic.1.

20

Ad rationes. 224. & in 20.224.

Et sic patet solutio ad primum vtriusque partis.

Ad aliud verò dicendum, quòd illud de constitutionibus ordinarium est & seruari debet in his quæ vergunt in periculum & detrimentum societatis & collegij.

ARTICVLVS XIII.

ar.13.1o.

SECVNDO quæritur vtrum si aliquis frater peccarum proximi peccet mortaliter referendo illud fratrem Prælato suo, videtur quod sic, quia facere contra ordinem Euangelij, est peccatum mortale. Sed frater non referre Prælato, est contra ordinem Euangelij, ergo peccat mortaliter.

CONTRA est quia hoc faciunt multi viri perfecti, qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

Præterea, Prælati possunt non solum de præteritis, sed & de futuro præbere cautelam, & ideò si eis referatur, non videtur esse peccatum mortale.

RESPONDEO dicendum, quòd verbum Domini quod dicit Matth. decimooctauo, de correctione fraterna, est intelligendum sicut alia verba quæ dicit pertinentia ad humanos actus, & seruari debet, secundum quod dependet à charitate, & ideò dico quod semper cum debitis circunstantiis intelligenda sunt. Sciendum est autem quod in criminibus tripliciter procedit secundum iura, quia per inquisitionem & hoc est in peccatis publicis, & non debet fieri, nisi præcedat clamor congregationis. Item per denunciationem & per accusationem, & hoc est in priuatis. Si autem procedatur per accusationem, tunc debet fieri præscriptio, quia obligatur accusans ad rationem, & in hoc intenditur, vt finis bonum reipublicæ, vnde hoc potest fieri secundum voluntatem, siue pubi: e siue priuatim. Si autem procedatur per denunciationem, tũ debet præcedere fraterna admonitio, quia finis huius est emendatio proximi, & ideò debet seruari ordo fraternæ correctionis, verum autem si statim cùm quis scit fratrem suum peccasse debeat denunciare Prælato, dico quod in his distinguendum est de conditionibus subditi & Prælati. Nam si ego scio quod frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denunciare Prælato. Si autem videtur quod hoc melius fiat per Prælatum, & Prælatus nihilominus sit prius differens & spiritualis, non habens rancorem, seu odium aduersus illum subditum, tunc licitè potest hoc denunciare sibi, & tunc non dico Ecclesiæ, quia non dicit ei sicut Prælato, sed sicut personæ proficienti ad correctionem proximi & emendam.

ar.10.et 2. 3.ad 2.et q. 68.ar.1.o. & 2.q.33. a.8.& 4. d.19.q.2.a. ad 1.& 2. q.2.o.

Quando est denunciandum Prælato peccatũ fratris.

Sed quia propter conditiones diuersas Prælationis & subiectorum, non potest in hoc dari generale iudicium, quia aliquando Prælatus, vel mouetur ad odium aduersus subditum, vel subditus non bene fert eius verba Prælati, ideò tenendum est hoc pro regula, quòd in omnibus istis semper seruanda est charitas, & quod melius & magis expedire videtur, & sibi hoc intendat, scilicet, emendam proximi, seruet quantum potest bonum charitatis, tunc denunciando non peccat. Si verò denuncies cuicunque personæ hoc ex malitia, & vt proximus cõfundatur, vel deprimatur, tunc denuncians, siue accusans peccat mortaliter.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd si statim aliquis referat Prælato adhibens debitas circunstantias, & considerans magis expedire, non facit contra præceptum Euangelij, quia non dicit hoc Ecclesiæ, sed personæ proficienti, vt dictum est, & ideò non peccat mortaliter.

Ad secundum dicendum, quòd etiam perfecti viri peccarẽt mortaliter, si denunciando prælato vel alicui personæ intenderent aliquid quod est contra intentionem præcepti.

Ad tertiũ dicendũ, quod si aliquis referat Prælato culpã proximi intendens vel cautelam in futurũ, vel aliquid huiusmodi quod ad emendam proximi videret expedire, nõ peccat. Si autem hoc siue Prælato siue alicui amico suo ex malitia referat, tunc peccat mortaliter. Quod si ex incautela alicus dixerit hoc, ita tamẽ quod non prouenerit inde aliquod vel infamia vel vituperium proximo delinquenti, tunc non peccat mortaliter, licet incautè agat.

INCIPIT QVODLIBET DVODECIMVM.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM est de rebus quæ sunt supra hominem, & de rebus humanis.

Circa primum quæsitum, de Deo, de angelis & de cœlo.

Circa primum quæsitum est de Deo quantum ad suum esse, quantum ad suam potentiam, quantum ad eius prædestinationem.

ARTICVLVS I.

1.p.q.3.ar. 3.et 1.d.2. artic.1.

CIRCA primum quæsitum est, vtrũ in Deo sit tantum vnum esse, scilicet essentiale, vt præter istud sit etiam in Deo esse personale, & videtur quòd sic, quia aliud est patrem esse, aliud filium esse, & aliud spiritum sanctum esse, sed esse essentiale non est aliud & aliud, ergo, &c.

Præterea, Proprium formæ est quòd det esse. Sed in diuinis sunt tres proprietates personales quæ obtinent vicem formæ, ergo, &c.

CONTRA, Aug. dicit, In diuinis tantum vnum est.

RESPONDEO dicendum, quòd veritas fidei habet quòd in diuinis solum est distinctio quæ est secundum relationes oppositas, relatio autem sicut & quælibet forma habet esse ex comparatione ad illud cui inest, vnde esse filiationis est per comparationem & subsistentiam cui inest, relatio autem in diuinis non distinguitur ab eo cui inest, vel in quo est, quia spiritus est, quæ refertur, sed distinguitur solum ex parte eius cui opponitur, & ex hac parte non defideratur esse relationis, sed distinctio & oppositio eius, & ideo est in Deo vnum tantum esse, scilicet essentiale.

ar.13.et 5. d.6.q.2.ar. 2.ci ad 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd esse dupliciter dicitur, quandoque enim esse idem est quod actus entis, quandoque autem significat compositionem enunciationis, & sic significat actum intellectus, quomodo intelligitur quando dicitur quòd aliud esse patris & aliud filij, non primo modo.

Ad secundum dicendum, quòd sicut & quælibet forma paternitas facit esse, scilicet partem qui est diuinum esse, & facit tantum vnum esse inquantum paternitas facit esse.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS II.

1.p.q.25.a3. 3.et 9.1. ar.1.o.et 3.ad 1. ar.3.ad 3. ar.6.o.et 9.q.4. ar.1.o.

DEINDE quæritur est de potentia Dei. Et primò vtrũ Deus possit facere contradictoria simul esse. Secundò, vtrum possit facere infinita in actu.

ARTICVLVS III.

AD PRIMVM dicendum, quòd non. Et hoc non importat in Deo imperfectionẽ potentiæ, sed cuia hoc non habet rationem possibilis. Nam omnis virtus actiua producit effectũ sibi simulem. Omne autem quod agit, agit inquantum est ens actu, ergo effectus agentis est actu, quicquid ergo repugnat quod sit esse actu, repugnat potentiæ actiuæ, quod esset si contradicta ita simul essent.

1.p.q.25.a3. 3.et 9.1. ar.1.o.et 3.ad 1. ar.3.ad 3. ar.6.o.et 9.q.4. ar.1.o.

Ad secundum dicendum, quòd esse aliquid infinitum actu posset supponi ex primo aspectu quando esset impossibile, quia sequeretur illud esse æquale Deo, sed hoc non sequitur, quia et quod est infinitum omnibus modis non adæquatur illi quod est in finitũ vno modo. Dato enim quòd esset ignis infinitus, secundum magnitudinem non adæquabitur Deo, quia & si sit infinitus igneis in quantitate, tamen est quid finitum specie, Deus autem omnibus modis est infinitus. Cum ergo quæritur vtrũ sit possibile Deo facere aliquid infinitum in actu, dicendum quod non, potentię enim agentis per intellectum aliquid repugnat dupliciter vno modo, quia repugnat poiẽtiæ eius, alio modo quia repugnat modo quo agit, primo modo non repugnat potentia Dei absolutè, quia non implicat contradictionem, sed si consideretur modus quo Deus agit non est possibile. Deus enim agit per intellectum, & per verbum quod est formatiuum omnium, vnde oportet quòd omnia quæ agit sint formata, infinitum autem accipitur sicut materia sine forma. Nam infinitum ineretur ex parte materiæ. Si ergo Deus hoc ageret sequerentur quòd opus Deus esset aliquid informe, & hoc repugnat ei per quod agit, & modo agendi, quia per verbum suum omnia agit, quo omnia formantur.

Arro.3.129. ner.non adæquabitur Deo. ar.94.et1. 9.ad 2.et 1. p.q.7.ar.2. 3.et q.46 ar.1.ad 5. ar.5.ad 3. et 9.50.ar. 2.ad 4. vers q.3.ar. 2.ad 3.& ar.10.o.et q.29.ar.1. 24.et p.q. 5.ar.3.ad 2.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS IIII.

1.p.q.23.a8. 3.ad 3.& ar.6.o.et ar.8.ad 3. et 19.q.6. ar.1.o.& ar.2.ad 1.

DEINDE quæritur est de prædestinatione, vtrum sit certa, & videtur quòd non, quia possibile est prædestinatum damnari, sicut Petrum si fuisset statim mortuus, quando peccauit Christum negando. Si verò dicas quòd prædicta locutio est de dicto vera, de re verò non. Contra, quia hoc habet locum in formis separabilibus. Sed hæc forma quæ est prædestinatio est inseparabilis.

RESPONDEO dicendum, quòd prædestinatio est quędam

Universidad de Deusto
Biblioteca

pars diuinæ prouidentiæ. Prouidentia autem dicit directionẽ aliquorum in finem, & hæc præsupponit scientiam & voluntatem. Sic ergo prædestinatio habet certitudinem ex parte scientiæ Dei, quæ non potest falli, & ex parte voluntatis diuinæ, cui non potest aliquid resistere, & ex parte prouidentiæ, quæ certissimo modo ducit ad finem, cùm Deus sit sapientissimus.

1.p. qu.22. ar.1.ad 3. 4. 8.c. 1.2. q. 6. ar.3.c.1. d.47. ar.10 ar.2.4. et 5. 1.p.q. 22. ar.1. 2. 3. 4. 1.2. q. 112. ar.6. 1.p.q. 19. ar.8.c. & veri.q. 23.ar.5.c.

Ad primum ergo dicendum, quòd prædestinatio habet certitudinem, & tamen non est necessariũ prædestinatũ saluari, sed remanet cõtingens. Dictum est enim quod habet certitudinem ex scientia, voluntate, & prouidentia, & nullum istorũ contingentiam impedit. Scientia non, quia scientia Dei est futurorum, prout sunt in præsenti, & secundũ hoc sunt determinata. Voluntas non, quia voluntas Dei est principium totius entis, ergo non cadit sub ratione contingentiæ vel necessitatis, sed hæc effluunt & ordinantur ex Dei voluntate, & sic ipsa Dei voluntas facit quædam esse cõtingentia, præparando causas contingentes illis rebus quas vult esse contingentes, & similiter necessitas causas rebus & effectibus necessaris, & sic voluntas Dei semper impletur, non tamen omnia necessario eueniunt, sed eo modo quo Deus vult ea esse, & vult quod sint contingenter. Prouidentia non, quia non tollit contingentiam.

Ad secundum dicendum, quod bona est distinctio, sed ad obiectum de formis dicendum quod aliter est de formis realibus, & aliter de prædicatis, quę important aliquid pertinens ad actum rationis, quia in primis, scilicet, realibus, si in eis debeat habere locum talis distinctio, oportet inesse separationem in re, & in consideratione in secundis non requiritur, sed oportet quod res illa cadat super alia consideratione, & sic dico quod isse prædestinatus potest cõsiderari vel vt in se vel vt diuinæ cognitioni relatus, & sic vno modo attribuitur ei quod possit damnari, alio modo non.

ARTICVLVS V.

DEINDE quæritum est de fato, vtrum omnia subsint fato.

RESPONDEO dicendum, quòd primò oportet scire quid sit fatum, & sic posita faciliter patebit ad propositum, videmus autem multa contingenter euenire, & ideò olim fuit dubium vtrum ista quæ variabiliter & inordinatè contingunt, reducantur in aliquam causam ordinantem, & qui dicunt non dicunt fatum nihil esse, vt Tullius dicit. Quidam dicunt quod in aliquam causam superiorem ordinantur, & isti nominauerunt fatum à for fortis, quasi hic omnia sint præfata à quadam superiore causa. sed horum est triplex opinio, quidam enim reduxerunt hocin quandam seriem causarum, quam dicunt fatum, sicut Stoici qui dicunt quod nihil est quod non habeat causam, & posita causa necesse est ponere effectum. Si ergo euenit vel est talis, vel talis effectus habuit causam, & hæc causa aliam causam, & sic deinceps, sicut aliquis est occisus de nocte quia exiuit domum, quare exiuit domum, quia sitiuit, quare hoc, quia salsa comedit, & sic quia comedit salsa ex necessitate moritur. Aristotel. respondet negans duo prima. Primò, quod non quicquid fit habet causam, sed tantum quod fit per se. Quod autem ego occidar me exeunte, est per accidens. Secundò dicit quod non posita causa ponetur effectus, quia potest impediri, & ideò non sequitur vel ne stat series causarum. Alii reducunt hæc in aliam causam, scilicet, in corpora cœlestia, ex quorum necessitate dicunt omnia accidere, vnde dicunt quod fatum nihil aliud est quàm vis positionis syderum. Hæc autem opinio dupliciter est falsa, primò quantum ad res humanas, quæ prouenium ab intellectu, qui cùm sit virtus incorporea, non subiacet actioni alicuius corporis, & ponere animam subiacere virtuti corporum cœlestium nihil aliud est, quàm ponere intellectum non differre à sensu, vt dicit Philosophus in primo de anima in fine, (Top. cap. 150) tamen per accidens, & occasionaliter subditur anima cœlo inquantum intellectus afficitur per passionem corporis, non tamen ex necessitate mouetur ab eo secundo, quia multa in rebus naturalibus contingunt, quæ non accidunt ex necessitate cœli, sed per accidens, & non habent causam. Alii reducunt omnia hæc in causam supra cœlestem, secundum in prouidentiam Dei, à qua omnia sunt prædeterminata, & ordinata, & secundum istos fatum erit quidam effectus. Prouidentia nihil aliud est quàm ratio ordinis rerum, prout est in mente diuina, fatum verò est explicatio illius ordinis, prout est in rebus. Vnde Boëtius: Fatum est immobilis dispositio rebus mobilibus inhærens. Sic ergo accipiendo fatum potest dici quod omnia subiiciunt fato, vnde dicitur Oseæ secundo, super illud: Non vocabis vltra Baalim, sed vir meus, quod idem est vtrumque, sed Deus noluit hoc, quia Baalim nomen erat cuiusdam Gentiũ, & ideò sunt vtranda nomina Gentilium, cum quibus nec nomina conuenit habere communia, & ideò Augustinus dicit, Si quis hoc modo intelligat fatum, sententiam teneat, linguam corrigat, vt non dicat fatum, sed prouidentiam Dei.

QVAESTIO V.

ARTICVLVS VI.

DEINDE quæritum est de Angelis. Et circa hoc quæstra sunt duo. Primò, vtrum esse Angeli sit accidens eius, & videtur quod non, quia accidens intelligitur inesse alicui præexistenti. Angelus autem non præexistit ipsi esse.

CONTRA, Hilar. dicit, &c.

RESPONDEO dicendũ, quòd opinio Auic. fuit, quod vnũ & ens semper prædicant accidens, hoc autem non est verum, quia vnum prout conuertitur cum ente signat substantiã rei, & similiter ipsum ens. Sed vnum prout est primum numeri, signat accidens.

Secundò ergo, quod vnumquodq; quod est in potentia & in actu, sit actu per hoc quod participat actum superiorem, per hoc autem aliquid maximè fit actu, quòd participat per similitudinẽ primum & purum actum. Primus autem actus est esse subsistens per se, vnde completionem vnumquodq; recipit per hoc quod participat esse, vnde esse est cõpletum omnis formæ, quia per hoc cõpletur quod habet esse, & habet esse cùm est actu, & sic nulla forma est, nisi per esse, & sic dico quod esse subsistentiale rei non est accidẽs, sed actualitas cuiuslibet formæ existentis siue sine materia, siue cum materia, & quia esse est complementum omnium, tamen est quod proprius effectus Dei est esse, & nulla causa dat esse, nisi inquantũ participat operationem diuinam, & sic propriè loquendo non est accidens, & quod Hylar. dicit, dico quod accidens dicitur largè esse, quod non est pars essentiæ, & sic esse in rebus creatis, quia in solo Deo esse est eius essentia.

1.d.3.q.4. ar.2.ad 2. 2.q. 5.ar.4. ad 3.1.p.q. 45.ar.5.o. veri.qu.5. ar.9.ad 7. 1.p. qu.57. ar.4.o. & 5.c. & ma. q.10.arti. 8.9.

ARTICVLVS VII.

SECVNDO quæritum est, vtrum diabolus cognoscat cogitationes hominum.

RESPONDEO dicendũ, quod cognoscere cogitationes cordis potest contingere dupliciter in se, & per se, & in aliquo effectu, primò solius Dei est. Iere. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, vnde nec Angeli sic eas cognoscunt, cuius ratio est triplex. Vna propter debilitatem esse quod habent, eò quòd supra gradum quo aliquid est ens in potentia, est gradus quo res sunt in anima. Alia ratio est, quia quod est in veritate causæ alicuius, non potest cognosci nisi à causa quæ nota est mouere illam, voluntatem autem mouet solus Deus. Cùm ergo omnes cogitationes dependeant à voluntate, sicut à sua causa, solus Deus eas cognoscit. Alia ratio est, quia Angeli illa quæ cognoscunt naturaliter, cognoscunt per species naturaliter inditas, & hæ sunt species rerum naturalium, non autem cogitationum, quia hæc non reducuntur ad causam naturalem, vel non pertinent ad cognitionem naturalium, tamen per effectus cogitationum cognoscunt cogitationes, sicut & homo facit, cùm ipse subtilius cognoscunt effectus, qui causantur ex cogitationibus. Nam secundum cogitationes homo afficitur aliqua passione, & per eas mouetur cor, & hos motus subtilius ipsi cognoscunt quàm nos, & sic aliquid cognoscunt de cogitationibus cordis. Et hoc Augustinus dicit in libro de diuinat. dæmonum, licet alicubi dicat, quod determinare in eis talem cognitionem sit præsumptuosum.

22.q.106. ar.5.ad 3.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VIII.

DEINDE quæritum est de cœlo. Et circa hoc quæsita fuerunt. primò, vtrum cœlum vel mundus sit æternus.

RESPONDEO dicendum quod non sed mundum incœpisse, est de numero eorum quæ cadunt sub fide non sub demonstratione. Nam quæ dependent ex simplici voluntate Dei, possunt esse & non esse. & ad hoc quod non sit, non inducit aliqua necessitas ex parte Dei, diuina autem bonitas, quæ est finis rerum, potest ita esse si non sit mundus, sicut fi fit mundus.

ARTICVLVS IX.

SECVNDO quæritur est, vtrum cœlum sit animatum.

RESPONDEO dicendum, quòd de hoc diuersimodè sentiunt Doctores Ecclesiæ. Hieronymus enim dicit super Ecclesiasten, quod Sol est animatus, Damascenus hoc negat. & hæc differentia etiam est apud Philosophos. Plato enim & Aristoteles ponunt corpora super cœlestia animata esse. Anaxagoras verò non, & ideò legitur fuisse occisus. Ego autem dico secundum Augustinum secundo super Genesim ad literam, quòd non refert ad fidem vtrum sic vel aliter sit, vnde hoc non determinat in Ench. addens, quòd si ponamus corpora cœlestia esse animata, non ideò erunt in iudicio tres ordines iudicandorum, scilicet, Angelorum & hominum, animarum, quia illę animæ computabuntur cum Angelis, & hoc sensisse videtur ille qui fecit præfationem, cùm dicit, Cœli cœlorumq; virtutes. Et ratio patet.

ar.69. et ar. 94. contra 2. t.11. 1/que 30. et opus 3.c.97.2.ex opus 72.q. 14.213. p.q.3.art. 11.ad 13. Hier. Damascenus, Aristotel. Plato, Anaxagoras.

QVAESTIO VII.

ARTICVLVS X.

DEINDE quæritur est de homine quantum ad naturam, & quantum ad gratiam, & quantum ad culpam. Circa primum quæsita sunt tria. Primò, quantum ad animam. Secundò, de cognitione animæ. Tertiò, de effectu cognitionis. Circa animam quæsita sunt duo. Primò, vtrum anima perficiat corpus immediatè vel mediante corporeitate.

RESPON

Spirit. art. 3.o. arti.6.289. c.110.& 1. p.76.art.3. c.& 4.o. contra 4.c. 20.

RESPONDEO dicendũ, quod in nullo corpore est nisi vna forma substantialis, cuius est ratio triplex. Prima est, quia si plures, sequens non erit forma substantialis, quæ facit esse simpliciter, sed solum accidentalis, quæ facit esse hoc. Item si fit acquisita forma substantialis non erit generatio simpliciter. Item quia non esset compositum ex anima & corpore vnum simpliciter, duo simplex, & vnum per accidens.

Si dicatur corporeitas forma corporis, corporeitas dicitur dupliciter, quandoq; tres dimensiones, & hoc non est forma substantialis, sed accidens: aliquando dicitur quædam forma ex qua prouenit trina dimensio, & hæc non est alia forma specifica.

1.p.qu.115. art.2.o.& ad 3.

ARTICVLVS XI.

SECVNDO, vtrum anima traducatur.

RESPONDEO dicendũ, quod Aug. hanc quæstionẽ non determinat, sed indeterminatã relinquit in lib. de Eccle. dog. sed ille liber nõ est Aug. sed Gingnadii. Greg. etiã nõ vult determinare. Credendum est tamen quod nõ, & est vna ratio Philosophi lib. de animalibus, quod impossibile sit quod virtus corporea producẽs id quod excedit corpus, virtus autem sanctis est virtus corporea. Alia ratio est 7. Meta. (T.c.17.) quia enim quidam posuerunt, quod formæ naturales sunt ex creatione. Cùm enim materia actis recipit formam ignis, aut ineratat, & sic est latitatio, aut non merat, ergo fit de nouo, non ex aliquo, sed ex nihilo, ergo creatur. Soluit Philosophus, quia forma non fit sicut nec ens, vel esse habens per se, sed compositum fit quod habet esse subsistens. Si ergo in aliqua forma quę per se subsistat illa habet per se fieri, anima autem habet esse per se subsistens, & remanet corrupto corpore, & ita oportet quod habeat suum fieri.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XII.

1.p.q.86.ar 1.1.o. et 3. 4.c.& qu. 89.1.a.ad 1. et 12.q.47. ar.1.ad 1. & ver.qu. 10.ar.2.o. et arti.143. huius.

DEINDE quæritur de cognitione hominis, vtrum intellectus humanus cognoscat singularia.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid cognoscitur dupliciter, directè & indirectè, scilicet, per reflectionem. Differt autẽ inter intellectum humanum & diuinum, quia humanus non cognoscit directè singulare, diuinus autem sic, quia cognito fit per similitudinem cogniti in cognoscente, & hæc est in intellectu nostro per abstractionem à conditionibus in diuiduantibus & à materia, & ideò cùm recta cognitio fit per speciem, ideò non cognoscit directè nisi vniuersale: intellectus autem diuinus cognoscit non per similitudinem à re acceptam, sed per extentionem suæ essentiæ ad res. & hæc similitudo, scilicet diuina essentia in Deo est omniũ quæ sunt in re expressa similitudo. & ideò directè cognoscit quicquid est in re, & quod pertinet ad materiam indiuidualem. sed quærens Philosophus si separatus est intellectus & cognoscit quæ sunt in materia, dicit quod oportet quod hoc cognoscat & alia, sicut formas separatas cognoscit intellectu, & coniuncta materiæ per imaginationem aut alio modo, scilicet, per extensionem, inquantum coniungitur phantasiæ, quæ repræsentat sibi phantasma, & sic indirectè cognoscit.

anima ar.1. 20.o. de anima separata.

QVAESTIO IX.

ARTICVLVS XIIII.

ar.59.et 1. p.q.89.ar. 1.ad 3.et ar tic.3. ad 4. et ar.5.o.et 6.c. & 12. q.67.artic. 2.o. 4.d.50.qu. 1.ar.2.c.ad 3.ver.qu. 10.2.c. & q.19.ar.1.c. opus 34.ca. fi.& p.qu. 115.ar.5.ad 3.& p.q.6. ar.10.c.& ad 6.

DEINDE quæritur est de affectu cognitionis, & primò vtrum habitus scientiæ acquisitæ remaneant post hanc vitam.

RESPONDEO dicendũ, quod circa hoc est duplex opinio, quidam dicunt, quod non sequentes Auic. in 6. natural. quod species acquisitæ non remanent in intellectu possibili, nisi quàm diu actu intelligit, quod est falsum. Nam intellectus possibilis recipit species & retinet secundum modum suum. vnde cùm ipse sit immobilis, vtpotè immaterialis & incorruptibilis, recipit species intelligibiles secundum modum suum, & nunquam inde recedunt. & quod sint ibi etiam dum actu non intelligit, patet 3. de anima (T. c.8.) vbi dicitur, quod sunt in anima aliter quàm dum actu intelligit, scilicet, habitu, & sic dico quod remanent, siue in damnatis, siue in beatis. Item destruuntur ibi habitus scientiarum, quantum ad modum scientiæ, quia hic semper intelligit conuertendo se ad phantasmata propter corpus, & non solum propter hoc phantasmatibus indigemus, sed ad vtendum huiusmodi speciebus, & iste modus non erit tunc, quia non conuertet se ad phantasmata.

ARTICVLVS XV.

4.d.33.q.1. ar.1.c.prin. & Spiritu. ar.2.c.

SECVNDO vtrũ verba humana habeant vim ad mouendum bruta, puta serpentes.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid potest habere virtutem aliquam, & secundum propriam naturam, & secundum virtutem superioris causæ, verbi gratia, commixtum elementis habet virtutem vnam ex natura elementorum, secundum motum prædominantis elementi, aliam habet ex corpore cœlesti, sicut quod adamas attrahit ferrum, quod non reducitur ad virtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt, quod non solum naturalia corpora, sed artificialia sortiũtur virtutes aliquas ex impressione corporum cœlestiũ, puta imagines vel figuræ sub certa constellatione facte, & si hoc verum est, scilicet, quòd super artificialia sit huiusmodi virtus impressa potest etiam dici quòd verba prolata in certo tempore habeant efficaciam mouẽdi. sed hoc non est verum. Nam in rebus naturalibus omnia quæ habent aliquam virtutem ex corpore cœlesti, habent illam consequentem aliquam formam. vnde nihil agit ad speciem, nisi ex virtute corporis cœlestis, & sic forma est prius in vnoquoq; quàm virtus ad talia. Remota ergo priori remouetur posterior. Si ergo huiusmodi virtutes attribuuntur aliquibus, oportet quòd radicẽtur super formam aliquam, formæ autem artificiales non sunt, nisi figuræ quædam, & ideò falsum est, quòd verba & huiusmodi virtutem aliquam habeant ex corpore cœlesti, sed si habent aliquam, hoc habent ex spiritu immundo, qui immittet se verbis hominum, vt decipiat, secundum Aug. vnde aliquando vtuntur verbis fabulosis, falsis & vanis, quibus ad idolatriam homines se immittent, vnde omnia ista friuola & superstitiosa sunt, & imagines astronomicę, in quibus & si nõ adsit aliqua expressa inuocatio dæmonum, tamen est ibi quidam tacitus consensus. Tamen si aliquis dicat verba Dei & sacra sine immutatione & fraude, sed bona & diuina intentione, non est incantatio, sed oratio. Chry. tamen super Mat. ibi. Dilatant phylacteriũ, &c. reprehendit illos qui collo verba Euangelij suspendunt, & cùm virtus Euangelij non sit in figuris literarum, sed in fide. Non tamen damno illos qui super se gerunt Euangelium ex deuotione. quia B. Cecilia Euangelium Christi semper gerebat in pectore, sine tamen aliqua additione, vel verborũ, vel characterũ, vel cęterorum suspectorum.

22.q.98. ar.4.ad 3. 22.q.96. artic.4.

QVAESTIO X.

DEINDE quæritur est de homine quantum ad gratiam. Et circa hoc quæruntur tria. 1. de sacramentis. 2. de virtutibus. 3. de officiis. De primo tria quęsita sunt. Primò de sacramẽto gratię. 2. de effectu sacramentorum. 3. de vnitate Ecclesiæ. De sacramentis gratiæ quærebantur duo. Primò de baptismo. Secundò de pœnitentia.

ARTICVLVS XVI.

vide 3.p.q. 66.ar.1.ca 3.et 4.d.3. ar.3.q.1.

AD PRIMVM quęritur, vtrũ aqua habeat virtutẽ ad emundationem, id est, vtrum propria virtute mundet, vel virtute concomitante.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est opinio in huiusmodi, non solùm de aqua, sed de omnibus Ecclesiæ sacramentis. Quidam enim dicunt quòd sacramenta non habent virtutem vel vim operandi in anima, sed tantum extra, & diuina virtus concomitans facit illum affectum, & inducunt exemplum Ber. sit aliquis Episcopus qui inueniat ali. dem de præbenda per annulum, annulus non est causa præbendæ, sed signum. Sed hoc nõ est sanè dicendum, quia si non esset aliqua prærogatiua sacramentorum nouę legis ad vetera, quia etiam in illis virtus coassistẽs fidei credentium in Christum venturum iustificabat.

Duplex virtus. 3.p.q.62. ar.4.q.73. ar.1.ad 2.& q.78.ar.4.

Et ideò dicendum, quòd sacramenta habent in se virtutem iustificandi, & ad alios effectus ad quos ordinantur, & non solum quòd sint signum, vnde Aug. quæ est tanta vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat. Sciendum tamẽ, quòd duplex est virtus, scilicet propria & instrumentalis, sicut patet in ferra. sic sacramenta habent virtutem instrumentalem ad spiritualem effectum, quia cùm sacramentum adhibetur cum inuocatione diuina efficit hunc effectum, & hoc est inconueniens, quia verbũ, per quod omnia sacramenta virtutem habent, habuit carnẽ, & fuit verbum Dei, & sicut caro Christi habuit virtutem instrumentalem ad faciendum miracula propter coniunctionem ad verbum, ita sacramenta per continuationem & Christum crucifixum & passum.

QVAESTIO XI.

ARTICVLVS XVII.

4.d.15.q.3. ar.1.q.1.c& 4.o. Ar.10.c.3. p.q.64. ar.2.ad 3. 3.et q.82. ar.5.7.8.9. o.21.q.3. ar.3.o.et 24.ar.15. et 100.et 4. d.21.q.3.ar. 1.q.1.et 2.

DEINDE quæritur est de pœnitentia. Et primò vtrum non habens curam animarum possit absoluere in foro confessionis: Respondeo dicẽdum, quod aliter est et sacramentum pœnitentiæ, & aliter in quibusdam aliis sacramentis. Nam in quibusdam qui habet ordinem potest ex hoc ipso inducere effectum sacramentum in omni casu, scilicet, in illis in quibus quod est effectus sacramentorum est res existens extra sacramentum, vnde sacerdos degradatus & excommunicatus licet peccet, tamen consecrat & baptizat & similiter episcopus confecratus, quia confert characterem. In pœnitentia autem non imprimitur character, nec effectus, nisi iustificatio pœnitẽtis, quod non potest fieri nisi per potestatẽ iudicatiuam. Non habens autem curam animarum nõ habet hanc potestatem.

ARTICVLVS. XVIII.

SECVNDO, vtrũ liceat in aliquo casu reuelare cõfessionem.

RESPONDEO dicendum quòd non, nec verbo, nec facto, nec nutu, nec aliquo signo, licet facere, quia est sacrilegium. Nam ita in sacramentis nouæ legis quod efficitur quod figurant, effectus autem pœnitentiæ est occultatio peccatorum ab oculis Dei viuentis. & hæc occultatio significatur per secretum confessionis. & ideò sicut prophanare sacramentum, qui conficeret corpus & sanguinem Christi de alio quàm de pane & vino. Ita esset reuelans sacrilegus.

ARTICV-

Universidad de Deusto
BibliotecA

vide 33.o. 17. fin. 185. 87.1.22.

TERTIO, vtrum liceat appetere Episcopatum.

RESPONDEO dicendum, quòd contingit appetere Prælationē dupliciter, aut propter necessitatem vrgētem, aut non vrgentem. Primo modo dupliciter, vel quando imponitur à superiori, vel quando nō inuenitur aliquis, qui velit onus Prælationis subire, tali necessitate existente meritoriū est appetere. Vnde Isa. 6. Quem mittā, & quis ibit nobis? respondit. Ecce ego mitte me, tamen antè dixit se indignū. Secundo modo, scilicet, quādo nō vrget necessitas, sic nō licet, quia nō potest carere aut vitio iustitiæ, si velit se minorē præferre maioribus, aut vitio præsumptionis, si reputet se sufficientē præferri aliis, vnde Chry. Primatus ecclesiasticos concupiscere nec iustum, nec vtile, super illud, Reges Gentium, &c.

QVÆSTIO XII. *ARTIC. XX.*

DEINDE quæritur est de effectu sacramētorum, vtrum compaternitas cauſetur ex præambulis ad sacramenta, puta ex catechismo, & huiusmodi. Et videtur quod sic. Dicit enim quędam decret. quod à primo pabulo salis non potest fieri vxor, ergo cōtrahitur ibi compaternitas.

Prēterea, catechizminus censetur Christianus. Sed qui dat Christianismum efficitur compater, ergo, &c.

Respondeo, quidā dicunt, quòd omnia illa sacramētalia sufficiūt ad causandum cōpaternitatem. Quidā dicunt, quòd solū contrahitur quantū ad tria, scilicet, in catechismo, baptismo, & confirmatione. Sed mihi videtur quod solū contrahitur in duobus, scilicet, in baptismo, & cōfirmatione, quia cōpaternitas, similitudo quædam est paternitatis: paternitas autem nō fit nisi in generatione, & ideò solum in illis sacramentis, in quibus est quædā generatio spiritualis, contrahitur compaternitas quæ matrimonium impedit.

Ad primum ergo dicendū, quòd illa non sunt intelligenda figillatim, sed sunt accipienda collectiuè & simul, quia in omnibus istis aliquibus efficitur compater.

Ad secundū dicendā, quòd catechumenus dicitur Christianus per fidem, non per baptismum quem nondum suscepit, & ille qui dat Christianismum, dat sacramentum baptismi.

QVAEST. XIII. *ARTIC. XXI.*

DEINDE quæritū fuit vtrū sit vna Ecclesia, quæ fuit in principio tempore Apostolorū, & quæ est modo, & videtur quod non, quia nunc non vtitur eisdē regulis. Tunc enim Prælati erant sine auro & argento in zonis suis, ergo, &c.

Prætereà, non legitur quod Christus & Apostoli habuerint castra, modò autem Ecclesia habet, ergo, &c.

CONTRA Matth. vlt. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hoc autem non intelligitur tantùm de Apostolis, quia omnes mortui sunt, & adhuc seculum non est consummatum, ergo, &c.

RESPONDE O dicendum, quod eadem est numero Ecclesia quæ tunc erat, & quæ nunc est, quia eadem fides & eadem fidei sacramenta, eadem auctoritas, & eadem professio. vnde dicit Apostol. Diuisus est Christus? absit.

Ad primum ergo dicendum, quòd verba Matth. tripliciter exponuntur. Hylar. & Ambros. exponunt secundū sensum mysticum dicentes, Nolite portare aurū, &c. id est, nihil in spiritualibus ministerijs auro vendatis, non duas tunicas, id est, nō duplicē animam habeatis. Alii exponūt ad literā, & vna expositio est Aug. qui dicit quod illa verba nō dicuntur per modū præcepti, sed permissionis, ita quod qui nō seruat nō peccat, & qui seruat melius facit, vt sit sensus. Nolite portare, id est, quādo itis ad prædicandū, nolite solliciti esse de expensis, quia debētur vobis à populo. Dignus est enim operarius, &c. quasi diceret. Ideò permitto quòd nō portetis, quia digni estis accipere ab aliis quibus prædicatis. Paulus hoc nō seruauit, & tamē cōtra regulā hāc nō fecit, sed supererogauit. Alia expositio est aliorū sacramentorū, qui dicūt quod hæc dicta sunt præceptiuè, sed hoc præceptū datum est nō ad semper seruandū, sed ad primam missionē, bis enim eos misit, scilicet, ante passionem Iudęis, & post resurrectionem Gentibus. In prima dixit eis, In viam Gentium ne abieritis. In secunda dixit, Docete omnes Gentes. In prima mandauit quod prædicta seruarent, non autem in secunda, & ratio huius est, quia in prima solū mittebantur ad Iudæos apud quos consuetū erat, quod magistri eorum ab eis sustentarentur. & ideò sine scandalo poterant accipere & vti potestate sibi concessa, apud verò Gentiles nō erat huiusmodi cōsuetudo, quia apud eos nō erant huiusmodi prædicatores. Et ideò fuisset eis scandalū, & visum fuisset eis quod pro quæstu Apostoli prædicarēt, & ideò Paulus hoc præceptum nō seruauit in Gentibus, & ideò Dominus in secūda missione dixit: Nunc qui habet sacculum tollat similiter & peram.

Ad secundū dicendum, quod Aug. respondet in epistola contra Donatistas, & habetur super illud Psal. Quare fremuerunt Gentes, distinguit enim diuersa tempora Ecclesiæ. Fuit enim tempus quando astiterunt Reges aduersus Christū, & in illo tempore non solum non dabant fidelibus, sed & eos occidebāt. Aliud verò tempus est nunc, quo Reges intelligūt & eruditi seruiunt Domino Iesu Christo in timore, &c. Et ideò in isto tempore Reges sunt vasalli Ecclesiæ, & ideò est alius status Ecclesiæ nunc & tunc, non tamen est alia Ecclesia.

QVÆSTIO XIIII.

DEINDE quæritur est de virtutibus. Primò de quadam virtute intellectuali, scilicet de veritate. Secundò, de virtutibus moralibus. De veritate quatuor sunt duo. Primò, de veritudine veritatis. Secundò, de cōfirmatione veritatis, quę est per iuramentum.

ARTICVLVS XXII.

AD PRIMVM quæritur est, vtrum veritas sit fortior inter vinum, regem, & mulierem. Et videtur quod vinum, quia immutat maximè hominē. Ité quòd Rex, quia pellit hominem ad id quod est difficillimum, scilicet ad hoc quod se exponat periculo mortis. Item quod mulier, quia dominatur etiam regibus. *Ar. specialis. 1. p. q. 14. 22. q. 109. de Vc.*

CONTRA, Esdras. Fortior est veritas.

RESPONDEO dicendum, quòd hæc est quæstio proposita iuuenibus dissoluenda in Esdra. Sciendum ergo quòd si consideremus istā quatuor secundum se scilicet vinum, regem, & mulierem, & veritatem, non sunt comparabilia, quia non sunt vnius generis, tamen si considerentur per comparationem ad aliquem effectum, concurrūt in vnum, & sic possunt comparari. Hic autem effectus in quem conueniunt & possunt, est immutatio cordis humani. Quod ergo inter istā magis immutet cor hominis videndum est.

Sciēdum est ergo, quòd immutatiuum hominis quoddā est corporale, & aliud est animale, & hoc est duplex, sensibile & intelligibile. Intelligibile etiam est duplex, scilicet practicū & speculatiuum. Inter ea autem quæ pertinēt ad immutantia naturaliter secundum dispositionem corporis habet excellentiam vinum, quod facit per talenta loqui. Inter ea quæ pertinent ad immutandum appetitum sensitiuum, excellentior est delectatio, & præcipuè circa venerea, & sic mulier est fortior. Item in practicis & in rebus humanis quæ possunt hoc facere, maximam potestatem habet Rex. In speculatiuis summum & potentissimum est veritas, nunc autem vires corporales subiiciuntur viribus animalibus, vires animales intellectualibus, & intellectuales practicæ speculatiuis, & ideo simpliciter veritas dignior est & excellentior & fortior. *Multiplex immutatiuum hominis.*

ARTICVLVS. XXIII.

SECVNDO quæritur, vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti sub iuramento non communicandi, teneatur seruare iuramentum, & videtur quòd sic, quia si obligarus non debet facere aliquid quod vergat in detrimentum illius, qui dedit vel qui docuit, hoc autem esset si aliis communicaret, ergo, &c. *ar. 25. 120. 22. q. 89 de iuramento præcipuè vide artic. 7. c. ad 2.*

Prætereà, Communicare tale experimentum nō tenetur ex parte salutis æternę alicui. Cùm ergo non teneatur alteri communicare, non debet sic obligatus communicare. *ar. 9. ad 3. q. 93. ar. 1. ad 1. 2. et ar. 2. ad 1.*

Contra, non communicare salubre remedium siue quodcunque bonum, est contra charitatem, ergo, &c. *et 3. d. 39. ar. 3. q. 1. a. 1. q. 4. ad 4. Quando iuramentum admittit vim.*

RESPONDEO, aliter dicendum est hic simpliciter & aliter in casu, simpliciter loquendo non tenetur, sed malè fecit iurando. Iuramentum enim non solum amittit vim quando iuramētum est illicitum, sed etiam quando iurando peiora, quia iuramentum obligans debet habere iudicium, iustitiam, & veritatem, sed & si iuro quandoq; aliquid quod licet mihi non facere, puta non ire ad ecclesiam, non licet tamen iurare, quia licet sit mihi licitum pro aliquo tempore facere vel dimittere huiusmodi bonum quod est ad ecclesiam ire, non tamen licet mihi iuramentū interponere, & animum obstimare ad aliquod bonum nō faciendū, quia hoc est facere contra spiritum sanctū, & ideo iuramentum contra omne id quod est de genere bonorum illicitum, & non est seruandum. tamen in casu seruare tenetur, puta si ille vel alius sufficiens medicus præsens esset &paratus esset curare, & vti illo experimento in salutem corporalem aliorum.

Et sic patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO XV.

DEINDE quęritur est de virtutibus moralibus. Et primò de virtutibus secundum se. Secundò specialiter de quodam actu iustitiæ, scilicet de restitutione.

ARTICVLVS XXIIII.

AD PRIMVM quęritur est, vtrū virtutes morales sint connexæ. Et videtur quòd non, quia exquiruntur ex actibus qui sunt diuisi & distincti, ergo potest acquiri vna virtus sine alia. *1. p. q. 95. ar. 1. c. & 12. q. 58. ar. 10. 2. c. 12. q. 140. ar. 4. c. ma lo q. 4. art. 1. ad 4.*

Prætereà, Aug. dicit nihil contra diuinam essentiam dicit qui dicit quod qui habet vnam non habet omnes.

Prætereà, Virtutes habentur ex consuetudine quæ requirit tempus.

RESPONDEO dicēdum, secūdum omnes sanctos quòd sic, sed loquendo de virtutibus in communi duplex ratio assignatur à diuersis, secūdum quòd diuersimodè locuti sunt de virtutibus, virtutes enim cardinales dupliciter accipiūtur ab aliquibus. Quidam enim dicunt virtutes esse quoddā modos generales qui requiruntur in omni virtute, puta quòd fortitudo est quęcunq; firmiras animi in quibuscunq; rebus, temperantia est moderantia animi in omnibus rebus, & sic de aliis. Et secūdum istos necesse est quòd virtutes sint connexæ, quia isti modi generales requiruntur in omni virtute, & si aliquod horum defuerit non est virtus aliqua, quia si temperantia rectitudinē non habeat quę est iustitia, vel nō habeat animi firmitatē quæ est fortitudo, & sic de aliis, non est virtus. & hunc modum *Opinio prima.*

2. Opinio. Arist. 22. q. 47. ar. 5. o. 22. q. 58. ar. 5. & 6. 2. 22. q. 123. ar. 1. 2. 3. 4. 5. 12. q. 141. artic. 2. 3. 4. 5.

modum Aug. ponit 3. de tri. & Magist. in 3. senten. Alii autē accipiūt distinctionem harum virtutum secūdum determinatas materias, sicut Arist. & Peripatetici. vnde prudentia secundū Philosophum nō est recta ratio omnibus, sed solū in agibilibus similiter iustitia non dicit rectitudinē animi circa acquisitionē & actiones humanas, quę sunt ad alterū. Fortitudo etiā dicit firmitatem animi, non circa omnia, sed circa ea in quibus est difficillimū animum fortem habere, scilicet, circa pericula quæ sunt in bellis: temperantia verò est circa in quibus difficillima est animam moderare, scilicet, circa delectationes gustus & tactus, quæ sunt maximę delectationes, nō in quibuscunq; aliis cōcupiscentiis, sicut scientiæ, scilicet, pecuniæ, & sic etiā loquendo de virtutibus virtutes morales sunt cōnexæ, cuius cōnexionis ratio accipitur secundū Philos. ex parte prudētię, quia nulla virtus potest haberi sine prudētia, & impossibile est habere prudentiā sine virtutibus moralibus, cuius ratio est, quia prudentia nihil aliud est quàm recta ratio agibilū. Impossibile est autem rectā rationē habere circa aliquod nisi ex recta ratione circa principia, principia autē agibilū sunt fines virtutū, & circa fines virtutū nullus bene se habet nisi per habitū illius virtutis, & sic necesse est quòd prudentia habeat secū alias virtutes morales. Similiter alię nō possunt haberi sine prudētia. Potest enim aliquis habere inclinationē naturalem ad actus alicuius virtutis sine prudētia, & quantò habet maiorem inclinationem sine habitu virtutis, tanto peius est, & plus impingere potest sine prudentia, sicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem sine discretione & prudentia. Et ideò dicit Gregor. Cęteræ virtutes nisi ea quæ agunt prudenter agant, &c. Est & alia ratio connexionis in virtutibus gratuitis propter charitatem in qua cōnectuntur, quia qui habet charitatem, habet omnes virtutes gratuitas, & similiter qui habet vnam, habet charitatem. *21. q. 56. ar. 5. o. & 4. 58. ar. 4. o. & q. 65. artic. 3. o.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quod actus non sunt diuisi secundum virtutes, quia nō potest esse actus temperantiæ sine actu fortitudinis, nec fortitudinis nisi cum actu temperantiæ, &c. *21. q. 65. ar. 2. 4. o. 22. qu. 23. ar. 7. o. veri. qu. 24. ar. 6. o.*

Ad secundum dicendum, quòd hoc dicitur, quia non probatur per authoritatem Bibliæ.

Ad tertium dicendum, quòd non dicuntur morales à consuetudine, sed amore, & dato quod indigeant tempore, tamen non habebit virtutem nisi sit prudens.

QVAESTIO XVI.

DEINDE quæritur est de restitutione, quę est actus iustitiæ. Et circa hoc quæritur tria. Primò, de illis qui propter partes sunt extra ciuitates. Secundò, de eo, qui mala fide longo tempore præscripsit. Tertiò, de eo qui aliena consumpsit.

ARTICVLVS XXV.

CIRCA primum quæritur vtrum expulsi propter partes possint expetere bona sua ab illis qui sunt in ciuitate manentes, & videtur quod nō, quia multi de his qui sunt in ciuitate culpam non habuerunt ad eorum expulsionem, & sic punirentur aliquo pro culpa alterius. *ar. specialis de exilio 11. 9. 105. ar. 2. ad 10.*

Prætereà, expulsi fuerunt contra partē Ecclesiæ, & sic iustum bellum, ergo actio est cōtra eos, & sic damna eis non sunt restituenda.

Prætereà, Secundum Philosophū, cùm mutatur ordo ciuitatis non remanet eadem ciuitas, sed cùm mutatur dominium & principatus, mutatur ordo, & sic non est eadem ciuitas, ergo expulsi non pertinent amodò ad ciuitatem quæ prius erat, ergo non tenentur eis ad restitutionem.

CONTRA, qui spoliatur à raptore potest repetere & accipere ea quæ sunt sibi ablata, ergo & illi expulsi.

RESPONDEO dicendum, quod aut sunt expulsi iustè, scilicet, propter eorum culpam, & sic non possunt repetere amissa, aut iniustè, id est, sine culpa & sine debito ordine iustitiæ, & sic possunt repetere. Si autem habent superiorem, debent per superiorem petere sibi restitui, si autem non habent superiorem, ipsimet possunt si possunt recuperare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nō punitur sic aliquis pro peccato alterius, sed pro suo, quia maiores omnia faciunt auctoritate & fauore populi, & sic populus in fauendo maioribus fuit in culpa. *62. q. 71. ar. 2. ad 1. 2. ad 3. & q. 87. ar. 1. 2. o. 22. qu. 108. ar. 4. ad 1. 3.*

Prætereà, Illud intelligitur de pœna spirituali, qua nullus punitur sine propria culpa. non de corporali, qua frequenter vnus pro alio punitur.

Ad secundum dicendum, quòd inquantum iustè agunt, sunt pro Ecclesia, inquantum iniustè, contra Ecclesiam.

Ad tertium dicēdum, quòd si sunt eædem personæ manifestum est quod tenentur sibi. Aliæ omninò non tenentur.

ARTICVLVS XXVI.

SECVNDO quærebatur vtrum ille qui mala fide præscripsit teneatur ad restitutionem, & videtur quòd non, quia lex dicit, quod qui etiam mala fide præscribit æquirit dominium *4. d. 41. ar. 5. q. 1. ad 2.*

CONTRA. Decret. dicit quod tenetur, nec acquirit dominium.

RESPONDEO dicendū, quòd circa hoc est contrarietas iuris ciuilis & canonici, quia secundum ius [illegible] talis præscriptio tenet secundum ius canonicum talis præscr[illegible]non potest, & ratio huius contrarietatis est, quia alius est finis, quem intendit ciuilis legislator, scilicet, pacem seruare & stare inter ciues, quæ impediretur si præscriptio non curreret, quicunq; enim vellet posset venire & dicere, istud fuit meum quocunque tempore. Finis autem iuris canonici tendit ad quietem Ecclesiæ & salutem animarum, nullus autem in peccato saluari potest, nec pœnitere de damno vel de alieno, nisi ratio penset. *4. d. 17. q. 2. artic. 1. & ad 2.*

Et ideò dicendum est, quòd si quis præscribat bona fide possidendo, non tenetur ad restitutionem, etiam si sciat alienum fuisse post præscriptionem, quia lex potest aliquem pro peccato & negligentia punire in re sua, & illam alteri dare & cōcedere, sed qui mala fide præscribit, tenetur emendare & satisfacere, reddendo damnum quod intulit. *Præscribēs bona fide nō tenetur ad restitutionem.*

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd verum est quod omnia sunt principium ad gubernandū, non ad retinendū sibi vel ad dandum aliis, & si quæ leges tales sunt, tyrannicę sunt, & nō absoluūt à conscientia, sed à foro iudiciali & violentia.

ARTICVLVS XXVII.

TERTIO quærebatur vtrum ille qui rem alienam consumpsit teneatur ad restitutionem, & videtur quod non, quia ille cuius res fuerat non habet actionem in consumptorem, intellige si ius habet casum in præscriptione. *22. q. 62. ar. 2. o. & q. 79. art. 3. ad 2.*

CONTRA, Iste mala fide possedit alienū quod consumpsit.

RESPONDEO dicendū, quòd tenetur, cuius ratio est, quia quilibet tenetur ad faciendum iustitiam alteri, constitit autem iustitia in quadam æqualitate: vnde nisi reintegretur æqualitas, non potest aliquis esse iustus, inæqualitas autem fuit quod consumpsit rem non suam, & ideò oportet quod reddat. *4. d. 15. q. 2. ar. 3. q. 2. o.*

AD PRIMVM ergo dicendū, quod licet non habeat actionem in eum qui cōsumpsit secundū ius ciuile, habet tamē secundū ius diuinum, cuius finis est salus animarum, & ideò ei repugnat.

QVAESTIO XVII.

DEINDE quæsita sunt de officiis quatuor. Primò de officio expositorū sacræ scripturæ. Secundò, de officio prædicatorū. Tertiò, de officio confessorum. Quartò, de officio vicariorum.

ARTICVLVS XXVIII.

AD PRIMVM quæritur est, vtrum omnia quæ doctores sancti dixerūt, sint à Spiritu sancto, & videtur quòd non, quia in suis dictis sunt aliqua ita, & aliqua non in suis expositionibus quādoq; dissonant, non potest autem esse verū quod dissimile vel dissonum est, quia vtraq; pars contradictionis non potest esse vera. *p. q. 4. ar. 2. c. vide. artic. 194.*

CONTRA, ad eundem pertinet facere aliquid propter finem & perducere ad illū finem. Sed finis scripturæ quæ est à spiritu sancto, est eruditio hominum, hæc autem eruditio hominum ex scripturis non potest esse, nisi per expositiones sanctorum, ergo expositiones sanctorum sunt à spiritu sancto.

RESPONDEO dicendum, quod ab eodem spiritu scripturæ sunt expositę & editę. Vnde dicitur 1. ad Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt, spiritualis autem, &c. & præcipuè quantum ad ea quæ sunt fidei, quia fides donum Dei est, & ideò interpretatio sermonum numeratur inter alia dona spiritus sancti 1. ad Corinth. 12. *B. Paulus.*

AD PRIMVM ergo dicēdum, quod gratiæ gratis datæ sunt habitus, sed sunt quidam motus à spiritu sancto, ainis si esset habitus, Prophęta quando vellet per donum prophetiæ reuelationem habeter, quod falsum est, & ideò de aliquibus occultis reuelandis aliquando tangitur mens à spiritu sancto, & aliquando non, sed aliqua eis occultantur, vnde dixit Helyseus 4. Regum 5. Et Dominus celauit à me. Aliquando etiam aliqua dicunt à seipsis, sicut patet de Nathan qui consuluit Dauid quod ædificaret templum, postea autem à Domino reprehensus & quasi retractus prohibuit hoc ipsi Dauid ex parte Dei, hoc tamen tenendum est quod quicquid in sacra scriptura continetur verum est, aliàs qui contra hoc sentiret esset hæreticus, expositores autem in aliis, quæ non sunt fidei multa ex suo sensu dixerunt, & ideò in his poterant errare, tamen dicta expositorum necessitatem non inducunt quod necesse sit eis credere, sed solum scriptura canonica quę in veteri & in nouo testamento est. *12. q. 63. ar. 3. o. ad 1. et 22. q. 171. ar. 2. 2. c. 2. ad 2. q. 68. ar. 5. ad 1. 4. dist. 45. q. 1. ar. 1. q. 2. c. fi.*

QVAEST. XVIII. *ARTIC. XXIX.*

DEINDE quæritur est de prædicatoribus. Et circa hoc quæsita sunt duo. Primò, vtrum aliquis possit prædicare propria auctoritate, ita vt liceat prædicare sine licentia Prælati. Et videtur quod sic, quia prædicare est bonū alii facere. Sed debemus bonum operari ad omnes, ad Galatas 6. ergo, &c. *4. d. 19. q. 2. artic. 2. ad 4.*

Prætereà, dicitur Eccle. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, ergo, &c.

CONTRA. Ad Rom. 10. Quomodo prædicabunt nisi mittantur? ergo, &c.

RESPONDEO dicendū, quod nullus quantumcunq; scientiæ magnæ, vel quantumcunq; sanctitatis, nisi missus à Deo vel à Prælato, prædicare potest, quia nullum agens natum est agere nisi supra debitā materiam. Prędicatio autē est exhortatio, & doctrina si sit publica respiciens totam Ecclesiam, & cura publica Ecclesiæ commissa

Universidad de Deusto
Biblioteca

commissa est Prælatis, & ideò nullus debet aliquid exercere quod requirat auctoritatem publicam nisi auctoritate Prælati.

Ad primum ergo dicendum, quod cuilibet licet facere bonum sibi proportionatum, non autem quodcunque bonum.

Ad secundum dicendum, quod mandauit Deus monere proximum priuata monitione & familiari.

ARTICVLVS XXX.

SECVNDO vtrum aliquis prohibitus à Principe seculari debeat dimittere prædicationem? Et videtur quod non, nolle dimittere eos qui occidunt corpus, dicitur prædicatoribus, ergo timore Principum non debent dimittere.

Præterea, Act. 4. Deo oportet magis obedire quàm hominibus. Sed Deus præcipit præcipuè Prælatis quòd prædicent. 2. ad Timotheum 4. Prædica verbum, ergo, &c.

Præterea, Nullus debet obedire alicui in eo in quo peccat præcipiens. Sed Princeps peccat prohibendo hoc, ergo, &c.

CONTRA. Act. 13. Quia repulistis regnum Dei, &c.

Præterea, Mat. 10. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.

Quãdo prædicator prohibitus à verbo Dei tenetur & quãdo non.

RESPONDEO dicendum, quòd hic est opus duplici distinctione, quia quando aliquis prohibetur prædicare vel prohibetur solũ à tyranno & populo. Si primo modo sic cùm de multitudine sint aliqui qui audire volunt, nõ est dimittenda prædicatio quãuis sit sic moderanda quo ad tempora & loca, vt ex timore ad tyrannum non impediatur, & quandoque etiam tunc liceret prædicare occultè per domos, sicut ab Apostolis legitur factũ. Si secũdo modo tunc debet cedere prædicator, & fugere ad alia loca secundum mandatũ Domini. Et hoc etiam Greg. dicit in dialog. quòd quãdo omnes sunt mali & indurati debet eis dicere illud Apostoli, quia repulistis à vobis regnum Dei, &c. Alia distinctio est hic habenda,

8. distin. 1.

quia prædicator aut habet curam animarũ aut non, id est, prædicat ex necessitate officij, aut propria sponte. Si primo modo sic nõ debet dimittere gregẽ etiã propter periculũ mortis. dummodo possit aliquod bonũ facere remanendo cum grege. Si secundo modo sic etiam si posset ibi inter tales fructificare, non tenetur ibi stare, nec ad ponendum animam suam nisi in casu, puta si aliquis vellet corrumpere fidẽ, & tunc vbi fides periclitaretur, teneretur animam pro fratribus ponere, quia hoc est in præcepto in tali casu. Si autem non imminet talis casus, sic est in consilio, quia omnia consilia in casu sunt in præcepto.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Deus præcipit prædicare, tamen ordinate & eo modo quo vtilius saluti animarum.

Ad secundũ dicendum, quòd non est aliquid dimittendũ quod sit secundũ Deum timore mortis. Quod si aliquis sine causa & sine necessitate se ingerat ad periculum, non fit sapiẽter. Ad secundum dicendum quod falsum est. Nam secundum Aug. aliquando Imperator peccat præcipiendo quod deuotus miles nõ peccat obediendo, maximè si militi non constet illud esse peccatum.

ARTICVLVS XXXI.

6. dist. 15. q. 2. ar. 4. qu. 2. o. & 3. c.

TERTIO, vtrum liceat prædicatoribus recipere eleemosynas ab vsuratis. Et videtur quod sic, 1. ad Corinth. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus, &c.

Præterea, Ius naturale habet, quod homo viuat de labore suo, dignus est enim operarius, &c. Hoc enim cõcessum est homini à creatore. In sudore, &c. Genes. 3.

Contrà. Viuras à nihil habent nisi quod est alienum.

RESPONDEO dicendũ, quod de rapina vsuræ & huiusmodi in generali loquendo nõ potest fieri eleemosyna. Isa. 61. Odio habens rapinam in holocaustũ, tamẽ in speciali casu prædicatoribus qui prædicant vsurarijs & monẽt eos restituere licitum est accipere, & hæc est vna ratio. Alia est quando non habent aliàs vnde viuant, & in extrema necessitate omnia sunt communia, & ab omnibus licitè accipere ad sustentationem & necessitatem.

QVAEST. XIX *ARTIC. XXXII.*

4. d. 17. q. 3. ar. 3. q. 5. o.

DEINDE quæritur fuit de officio confessorũ, vtrum aliquis possit cõfessiones audire de indulgentia Papæ sine voluntate propria Prælati, & videtur quod non, quia quilibet tenetur committi proprio sacerdoti, ergo, &c.

Præterea Papa nulli præiudicat propter aliquam indulgẽtiam.

CONTRA, Papa est super omnes, ergo cui vult quid & quantum vult potest committere & indulgere.

oppo. falsa.

RESPONDEO dicendũ, quod quidã dicũt quod quilibet sacerdos potest absoluere quemlibet à quolibet peccato, & licet malefaciat absoluendo, tamen absolutus est, & ratio horũ fuit, quia simul datur presbytero in sua ordinatione potestas consecrandi corpus Christi, & potestas clauium, & ideò sicut potest consecrare quilibet hostiã, ita potest absoluere quilibet. Sed hoc est erroneũ, quia nullus potest absoluere propria authoritate, nisi eum qui est aliquo modo sibi subditus, quia actus fiunt in materia propria, & absolutio sacramentalis habet iudiciũ annexum, & hoc, scilicet, iudicium non est nisi in subditos & inferiores. Qui ergo non habet subditum non potest absoluere, & ficturisdictio dat materiã sacerdoti determinatã, secus autẽ est de hostia quæ est materia determinata. Cui ergo nulla cura cõmittitur, habet clauem ligatã, vt Iuristæ dicunt, scilicet, quia non habet omninò materiam. Alij dicunt quod nullus potest etiam auctoritate superioris Prælati absoluere subditũ inferioris Prælati cõtra voluntatem ipsius, puta nõ potest

Reprobatio oppos.

4. dist. 17. q. 3. artic. 3. q. 4. o. 4. d. 19. q. 1. ar. 3. q. 2. o.

auctoritate Episcopi cõtra voluntatẽ parochialis aliquẽ absoluere. Hoc etiam est erroneũ, quia ad absoluendũ requiritur potestas sacerdotalis & iurisdictio, Episcopus autẽ habet immediatã iurisdictionem in omnes. Vnde Episcopus potest omnia cõfessiones audire etiam contra voluntatem presbyteri parochialis, & similiter etiã ille cui Episcopus cõmittit, & multò magis si Papa cõmittit. Tamen Archiepiscopus quia nõ habet immediatã iurisdictionem in omnes sui Archiepiscopatus, nisi ex appellatione, nõ posset alicui dare licentiam vel auctoritatem audiendi confessiones contra voluntatem Episcopi & diocesani suffraganei.

Oppos. & flam. Reprobatio. Oppos. de potestate Episcopi. De potestate Archiepiscopi.

AD PRIMVM ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia Episcopus & Papa plus potest quam Sacerdos.

Ad secundum dicendũ, quòd hoc non est in præiudicium, sed in auxiliũ, quia audire confessiones non est statutũ in fauorẽ sacerdotum, aliàs essent multũ infelices seruitij propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium, sed hoc est introductum ad salutem animarum.

QVÆSTIO XX. *ARTIC. XXXIII.*

DEINDE quæritum fuit de officio vicariorum, vtrum vicarius alicuius possit vices suas committere alteri, & videtur quòd sic, quia effectus habens virtutem causæ potest in eam in quæ potest causa.

Ar. speciale.

CONTRA, quia hoc videtur esse contrarium illi Prouerb. 27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui.

RESPONDEO dicendũ, quòd ille qui constituitur vicarius non potest totam suam potestatem committere, sed potest partem, quia intentio committentis est vt exequatur secundum quod potest ille cui committit, & fortè talis non potest totum facere quod sibi committitur, & ideò potest aliquid alteri committere.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd effectus non habet semper totam virtutem causæ, nisi esset Episcopus.

Ad secundum dicendum, quòd hoc ipsum facit vt cognoscat vultum pecoris.

QVAEST. XXI. *ARTIC. XXXIIII.*

11. q. 21. ar. 3. o.

DEINDE quæsitum fuit de pertinentibus ad culpam. Et primò de peccatis, secundò de pœnis.

De primo quæsita fuerunt duo, primò de pertinentibus ad culpam originalem, secundò ad culpam actualem.

De peccato originali, quæsitum fuit, vtrum traducatur per traductionem seminis.

RESPONDEO dicendum, quod sic, peccatum originale est peccatum naturæ, & non attingit personam nisi inquantum est in tali natura, tota autem humana natura est sicut vnus homo: vbicunque ergo illa natura reperitur, ibi est peccatum naturæ, quod est originale.

Nota, quod percussio habet rationem culpæ non inquantum ipsius manus, sed inquantum fit à principio voluntatis.

QVAEST. XXII. *ARTIC. XXXV.*

22. q. 74. ar. 8. c. & 9. 154. art. 4. c. ma. q. 7. artic. 4. ad 2.

DEINDE quærebatur de culpa actuali. Et primò de peccato cogitationis duo fuerunt quæsita. Primò, vtrum consensus in delectationem sit peccatum mortale.

RESPONDEO dicendum, quod hic non quæritur de consensu in delectationẽ actus, quia hic planè mortale est. Sed de consensu in actum cogitationis tantum, sicut cùm aliquis cogitat delectationem fornicationis, & delectatur & placet sibi hæc cogitatio. Est ergo duplex cogitatio delectationis, vel propter ipsam cogitationem vel propter rem cogitatam, prima est cùm quis cogitat de triangulo vel de bellis Regis non propter Regem, sed propter ipsam cogitationem. Secunda est cùm delector cogitando de amico propter ipsum qui sit mihi per cogitationem & in cogitatione præsens. Sic ergo cogitatio potest cogirari vt delectans prout est cogitatio, & sic non est peccatum, sicut si debeo narrare de fornicatione & occurrunt pulchræ viæ & delector. Si autem cogitatio est delectans propter rem cogitatam, impossibile est quòd procedat nisi ex amore fornicationis, & ideò consentire in eam est consentire in amorem, & in vsum rei illicitæ, & ideò est peccatũ mortale.

Cogitatio delectationis. Nota bene.

ARTICVLVS XXXVI.

22. qu. 60. art. 3. o.

SECVNDO de suspitione, vtrum sit peccatum mortale, & videtur quod sic, talibus enim comminatur Dominus. Isa. 5. Væ qui dicitis, &c.

Matth. 7.

CONTRA. Super illud, Nolite ante tempus iudicare, dicit Gloss. quòd est veniale peccatum.

Iudiciũ &c.

RESPONDEO dicendum, quòd in illis quæ sunt mortalia peccata ex genere, motus imperfecti non sunt peccata mortalia, sed venialia. Adultertum enim est mortale, scilicet, quãdo est completa voluntas, non autem quando est incõpleta, nõ enim quilibet motus cõcupiscentiæ est peccatũ mortale. Iudiciũ autẽ est duplex, scilicet de rebus, & de personis. Iudicium de rebus semper est mortale peccatũ, puta dicere quòd dare eleemosynã sit malũ. Iudiciũ autẽ de personis licet quãdoq; sit falsum, nõ tamẽ est peccatũ, nisi quãdo est omnino temerariũ. Vnde Aug. in serm. Domini in monte. Si erramus in iudicio personarũ nõ erremus in iudicio rerũ, sed quãdo ex leui re iudicium procedit firmũ in corde, aliquãdo est peccatũ mortale, quia est cum [illegible] temptu proximi, suspitio autẽ est quidem imperfectũ in genere [illegible], & ideò imperfectus motus, & ideò non est mortale ex [illegible] equãuis si fiat ex odio erit aliquãdo mortale.

AD PRI-

AD PRIMVM ergo dicendum, quod qui dicit bonum malum, &c. non suspicatur sed iudicat, & ideò peccat.

ARTICVLVS XXXVII.

21. q. 85. ar. 7. cap. 8. o. opus 25. ar. 3. o. Quid augurium. 3. sors. 22. q. 95. ar. 6. c. 2. c.

DEINDE quæsita fuerunt de peccato operis tria. Primò, vtrũ liceat vti sortibus, maximè in apertione librorum.

RESPONDEO dicendũ, quòd sors propriè est iudicium, quod exquiritur ex aliquo ab homine facto ad inquirendum occultũ, dico autem ab homine facto, quia quærere de factis ab aliis non est sors, sed aut augurium aut aliquid aliud, vt quãdo aliquis facit, sicut Geomantici, & cum taxillis, & de festucis, & in apertione librorum. Hæc autem fiunt ad tria, aut ad inquirendum voluntatem, aut ad consultandum dubium, aut ad diuidendum, & sic sumitur triplex sors, scilicet, diuisoria, consultoria, & diuinatiua. Aliqui faciunt has quasi cõmittentes fortunæ, sicut cùm quis non videtur debere ire, tamẽ ponamus quis debeat ire, & hic aliquãdo est vana. Aliqui intentione exquirendi iudicium alicuius rei, sicut quidam ad inquirendum iudicium astrorum exquirunt, sicut Geomantici, qui dicunt quod secundum modum cœli manus mouetur, & sic est peccatum. Aliqui intendunt scire iudicium diaboli, sicut Nabuchodonosor, & hoc est sacrilegium. Aliqui iudicium diuinum, & sic non semper est peccatum. Et sic sors diuinatoria quatuor habet gradus, & primo modo aliquando est leue peccatum vel non est peccatum. Secundo modo peccatum est, & tertio & quarto modo semper peccatum est, sed quando quis non ex necessitate facit, quia sic est tentare Deum, 2. Paralip. 2. cùm ignoramus quid agere, &c. quando sine debita deuotione, sicut Apostoli Act. primo, vel quando aliquis res sacras conuertit in res tempo-

Quando est peccatũ & quãdo non.

rales, sicut cùm aperit libros pro temporalibus, vel quando de eo quod est supra nos, sicut quando quis non concordat, quia hoc est facere iniuriam spiritui sancto, qui creditur firmiter esse in Ecclesia vel in Collegiis, tamen in electione secularium nihil prohibet sortibus vti.

SECVNDO de retentione superfluorum, vtrum ille qui non dat superfluum quod habet pro Deo, peccet, dicit enim Augustinus, quod qui retinet, &c. sicut suprà in octauo quodlibet. Tertiò de perplexitate, vtrum aliquis possit esse perplexus.

4. d. 15 q. 2. ar. 1. q. 4. o. 22. q. 32. ar. 5. o.

ARTICVLVS XXXVIII.

DEINDE quæritum est de pœnis. Et primò de pœna temporali, vtrum aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de religione, si sit paratus corrigi & sustinere pœnam.

RESPONDEO dicendum, quod Apostolus dicit, Auferte malum ex vobis, modicum enim fermentum, &c. Auferitur autem aliquis aut per pœnam corporalem, & per hoc manifestũ est, quòd aufertur etiam ille qui vellet pœnitere quantumcunque, sicut homicida suspenditur, quantumcunq; pœniteat, vel per pœnam spiritualem, & hoc Ecclesia non facit, nisi quis esset contumax. Et ratio huius est, quia per pœnam corporalem auferitur aliquod temporale, quod potest recompensari per aliquod maius bonum, sed bonum spirituale quod amittitur, nõ potest recompensari, & ideò non debet religio infligere talem pœnam quandiu vult corrigi, quoniam sicut est excõmunicatio in Ecclesia, ita est expulsio à religione. Et ideò dicendũ, quod nullus est nisi propter contumaciam expellendus, sed est sequestrandus in carcere vel alio modo.

Apostolus. 1. Cor. 5.

Et bene.

FINIS.

F. O. S. MONTISRELAXI AD LECTOREM EPISTOLA MODVM, ANNOTATIONES, SEV CITATIONES, PALPABILITER intelligendi, continens.

FECTO R humanissime, non te latet breuiter ac succinctè dicta, obscura magis esse, obscuritatem verò (quæ secretum fideliter custodit) tesle Boëtio, hoc afferre vtilitatis, quòd solum loquitur cum illis qui digni sunt ad secreta sapientiæ admitti. Quapropter cùm sanctus Doctor sapientiam loquens inter perfectos in multis breuitatem seruet, nolens idem repetere mutilare id quod vno in loco obscurè breuitate sibi innata dixit, alio passu, vt sæpius, clarius, aut diffusius ponat, plurimorum astrictus precibus supradictus Bruxellensis, D. Thomæ Aquinatis doctrinæ deditissimus percupiuit suis illos annotare passu. Ne igitur ipsarum annotationũ, seu citationum arithmeticis literis in margine contentarum (veluti cæcutiens) vtilitate, quæ non modica est, careres: placuit R. P. suæ modum assignare eas referantem omnibus patentem. Voluit ergo vt per idem sonare sicut in prima parte, 12. in prima secundæ, 22. in secunda secundæ, tertia p. in tertia parte, scilicet summæ. 1. d. in primo libro sententiarum, 2. d. in secundo sententiarum, 3. d. in tertio sententiarum, 4. d. in quarto sententiarum, qua quidem quatuor libri prima sui diuisione per distinctiones diuiduntur, & similiter quatuor libri summæ per quæstiones, q. quæstione, ar. articulo, q. (secundo loco eiusdem allegationis) quæstiuncula. tali, scilicet, charactere sequenti denotato. L. in expositione textus Magistri sententiarum. v. per totum. C. numero aliquo immediatè sequenti capitulo, c. prin. in principio corporis articuli. c. m. circa medium. c. fi. circa finem, seu in fine corporis articuli. argu. argumento tali, sed contra in argu. sed contra, contra in summa contra Gentiles 1. libr. primo. c. capitulo, &c. veri. in quæstionibus deputatis de veritate. pot. in quæstion. dispu. de potentia Dei. Ma. in quæstione dispu. de malo. Virt. in quæstione dispu. de virtutibus in communi. Vnio. in quæstione dispu. de vnione verbi. Spiritu. in quæstione disputata de spiritualibus creaturis. anima. in quæstione disputata de anima. Opus. opusculo tali. Ar. vel vnione verbi. Spiritu. in quæstione disputata de spiritualibus creaturis. anima. in quæstione disputata de anima. Opus. opusculo tali. Ar. vel altero numero non præcedente remittit ad aliquem articulum præsentis libri per characterem sequentem designatum. Distinguitur enim hic liber per 261. articulos in fronte articulorum à secundo quodlibeto inclusiuè annotatos per primum numerum marginalem cuiuslibet articuli, ordinationem seu quantitatem designantes. Citationem verò seu annotationem quam in margine comperies ad sententiam hoc signum, ¶ (quo sententiæ citationi conformes notantur) præcedentem referendam sciat, atque ad eiusdem sententiæ corroborationem, declarationemve valere. Nec suauissime Lector, in his defectum reperies, si impressores suo non parvo labori pari diligentia respondent, quod tu ipse iudiciumve inueneris, inadvertentiæ (scieris aliunde infirmitatibus compati) potius quàm maliciæ attribues, memor nostrum in suis fatiscentibus operibus. VALE.

ANTVERPIÆ,
Typis Theodori Lyndani.
M. D. LXXIIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca